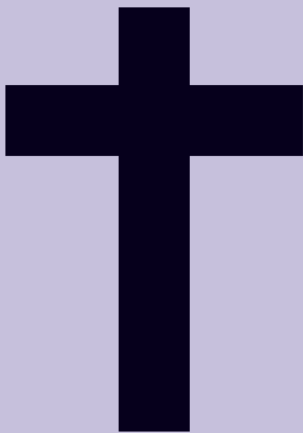

Bayıburu Izii

Izii: Bayıburu Izii Bible

Bayıburu Izii
Izii: Bayıburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Izii)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d

Contents

Mbulembu	1
Awufu	77
Ndu uke	140
Ógú	184
Ditoronomi	250
Jioshuwa	308
Ndu-ikpe	346
Rutu	382
1 Sámèlu	388
2 Sámèlu	435
1 Ndu eze	477
2 Ndu eze	526
1 Iphe, ndu eze meru	573
2 Iphe, ndu eze meru	620
Ezura	674
Nehemaya	693
Esuta	722
Jiobu	733
Ebvu-oma	839
Ètu	1112
Ó-zì-iphe	1207
Ebvu Sólomõnu	1220
Azáya	1240
Jieremaya	1376
Ebvu-aphu	1514
Ezekèlu	1536
Danèlu	1619
Hosiya	1644
Jiowèlu	1658
Èmõsu	1671
Obedaya	1683
Jiona	1688
Mayika	1692
Nahumu	1701
Habakuku	1708
Zefanaya	1714
Hagayi	1719
Zekaraya	1722
Malakayi	1738
Matiyu	1743
Mak	1803
Luk	1838

Jionu	1896
Ndu-ishi-ozì	1940
Romu	1994
1 Kòrentu	2020
2 Kòrentu	2044
Galeshiya	2060
Efesosu	2069
Filipayi	2078
Kolosi	2085
1 Tesalonayika	2091
2 Tesalonayika	2097
1 Timoti	2100
2 Timoti	2108
Tayitòsu	2114
Fayilimònu	2117
Hiburu	2119
Jiemusu	2141
1 Pyita	2147
2 Pyita	2156
1 Jionu	2161
2 Jionu	2168
3 Jionu	2169
Jiudu	2170
Ophulenyà	2173

Ekwo Mbulembu

Mbulembu

¹ Lẹ mbulembu bẹ Chileke meru igwe bya emee eliphe. ² Ophu eliphe enwedu ugbugba; ophu o dudu iphe, no iya nu. O buerupho mini echiphe l'ekameka; teme eli mini ono nodu agbakota ochii. Unme Chileke nodu erwuphe l'eli mini ono kwapho.

³ Oo ya bu; Chileke su: "Giphoro du." Iphoro bya adu. ⁴ Chileke bya elee enya huma l'iphoro ono du ree. O bya edokaha iphoro ono yee ochii. ⁵ Chileke bya agua iphoro ono "eswe"; bya agua ochii ono "enyashi". Nchi jihu bya aboju. Ono buru mboku ke mbu.

⁶ Oo ya bu; Chileke su: "G'iphe nodu l'echilabo mini; no-buha mini ono ebo." ⁷ Tobudu iya bu; Chileke bya emee iphe dobe; o no-buha mini ophu no l'imeli yee ophu no l'ali ebo. O du go pfuru. ⁸ Chileke woru iphe ono gua "akpaminigwe". Nchi jihu bya aboju. Ono buru mboku k'ebo.

⁹ Chileke su: "Ge mini ophu no le mkpula akpaminigwe nokobe l'ekalanu; g'eka kpohuru nku gbafuta iphe." O du go pfuru. ¹⁰ Chileke gua eka ono, kpohuru nku ono "ali"; bya agua mini pho "eze-enyimu". Chileke bya elee ya enya bya ahuma l'o du ree.

¹¹ Chileke su: "G'ali fushia iphe, dzu ndzu: iphe, ami mebyi; yee oshio mi g'ophu nonu fushigbaa go du l'ugbugba nkiya." O du go pfuru. ¹² Ali bya efushia iphe, dzu ndzu; ephe bya amishia mebyi; ophu nonu nodu amishigbaa go du l'ugbugba nkiya. Chileke bya elee ya enya bya ahuma l'o du ree. ¹³ Nchi jihu bya aboju. Ono buru mboku k'eto.

¹⁴ Chileke su: "G'iphe, echi echichi du l'akpaminigwe go dokahaje eswe yee enyashi. Teme ephe egoshije teke bu oge iphe; waa mboku; waa teke bu apha agbaru. ¹⁵ Teme g'iphe ono, echi echichi ono, du l'akpaminigwe ono chije le mgboko." O du go pfuru. ¹⁶ Chileke bya emee iphe, echi echichi labo, paru eka apaa. Ophu ka shii be o meru go chije l'eswe; ophu ka alwa ali be o meru go chije l'enyashi. O bya emefukwapho kpokpode. ¹⁷ Chileke bya eworu phe dobe l'akpaminigwe gephe mee g'iphoro du le mgboko. ¹⁸ G'ephe chije l'eswe yee enyashi; teme waa gephe dokaha iphoro yee ochii. Chileke bya elee ya enya bya ahuma l'o du ree. ¹⁹ Nchi jihu bya aboju. Ono buru mboku k'eno.

²⁰ Chileke bya asu: "Ge mini kprofuta anu, du igwerigwe go buru le mini; enu awata ephe l'eliphe le mkpula akpaminigwe." ²¹ Oo ya bu; Chileke mee eze anu, bugbaa l'eze-enyimu; mekpoo iphe, dzu ndzu, awu awu; o buru le mini l'udu iya l'udu iya; waa enu, ephe l'eli g'ephe ha; ophu nonu l'ugbugba nkiya. Chileke bya ahuma l'iphemiphe ono du ree. ²² Noo ya; Chileke bya agoru onu-oma nu phe; su: "Unu zu azuzu zu-jia mini, nogbaa l'eze-enyimu; enu azua ji mgboko ejiji." ²³ Nchi jihu bya aboju. Ono buru mboku k'ise.

²⁴ Chileke bya asu: "G'eliphe kprofuta iphe, dzugbaa ndzu l'udu iya l'udu iya. G'anu, bu iphe-edobe kprofuta; waa anu ophu awu l'epho; waa anu, bu l'egbudu. G'ophu nonu kprofutagbaa l'ugbugba nkiya." O du go pfuru. ²⁵ Chileke mee anu, bu l'egbudu l'udu iya l'udu iya; me anu, bu iphe-edobe

l'udu nkiya; mekwapho anu ophu awu l'epho l'udu nkiya kwapho. Chileke bya elee ya enya bya ahuma l'o du ree.

²⁶ Tɔbudu iya bu; Chileke su: "G'anyi bya emee nemadzu g'o yee anyi; mbu g'o du g'anyi du. G'o buru onye-ishi; g'ema, no l'eze-enyimu; yee enu, ephe l'eli; yee anu, bu iphe-edobe; yee eliphe l'ophu; waa iphe, bukpoo anu, akpu wuruwuru l'ali nodu iya l'eka."

²⁷ Oo ya bu; Chileke woru nemadzu mee;

o yee ya; o buru ge Chileke du bu g'o meru iya; o du.

O buru nwoke le nwanji be o meru.

²⁸ Chileke bya agoru onu-oma nu phe; su phe: "Unu zu azuzu kabaa shii; unu zu-jia mgboko kapyabe iya enya. Unu aburu ishi: ema, bu le mini; yee enu, ephe l'eli; yee iphemiphe, bu iphe, dzu ndzu, akpu wuruwuru l'ali anodu unu l'eka."

²⁹ Noo ya; Chileke su: "Iphe, bu iphe, aako akoko le mgboko; waa iphe, bu oshi, ami amimi l'ophu be mu nukotaru unu g'unu riye; g'o buru unu nri. ³⁰ Anu, nokota le mgboko-a; waa enu, ephekota l'eli; mekpoo iphemiphe, awukota l'epho; mbu iphemiphe, dzu ndzu g'ephe ha be mu nukotaru irwu eswa g'o buru nri phe." Iphemiphe dukota g'o pfuru.

³¹ Chileke bya elee enya huma iphemiphe, o meru. Ephe duebekota rengurengu shii. Nchi jihu bya aboju. Ono buru mboku k'ishii.

2

¹ Noo g'e gude mee igwe; yee eliphe; me iphemiphe, no iya nu.

² Tɔbudu iya bu; o betashia le mboku k'esaa; Chileke jebekotawaa ozi ono, o shi eje ono. O buru le mboku k'esaa ono be o tutaru unme ozi, o jekotaru. ³ Chileke goru onu-oma nu mboku k'esaa ono; bya emee ya; o du nsɔ; kele o mboku ono be o tutaru unme eme iphemiphe, o meshiru ono.

Adamu yee Ivu

⁴ Waa g'e gude mee igwe; yee eliphe; teke e meru iya baa.

Teke Chipfu, bu Chileke meru eliphe; yee igwe be ⁵ o to nwedu iphe, aako akoko shiwaa du l'ali; ophu o dudu irwu, erwuje l'egu ophu kpo-futawaru nu; noo kele Chipfu, bu Chileke te eshidu mewaa g'igwe dzeje mini l'eliphe. Teme ophu o toko nweduru onye a-koje ali. ⁶ O buru iji be o shi anoduje akwa gude agba ali l'ophu mini. ⁷ Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke bya egude aja, shi l'ali kpu nemadzu; bya ekuru unme ndzu ye iya limi; onye ono bya aburu onye dzu ndzu.

⁸ Chipfu, bu Chileke bya eworu mgbabu gbaa l'uzo enyanwu-awawa le Edenu; bya eworu nemadzu-a, o meru-a dobe l'eka ono. ⁹ Chipfu, bu Chileke mee g'oshi, dulaje iche iche fushia l'ali ono. Oshi, du ree ele enya; bya atso uto eriri. O buru l'echi mgbabu ono be oshi, emeje g'a nodu ndzu no; waa oshi, emeje g'a maru iphe, du ree; yee ejo-iphe.

¹⁰ O buru l'ali Edenu be nggele, agba mini le mgbabu ono shi asoshi. Nggele ono bya agbaa eno le mgbabu ono. ¹¹ Epha nggele ke mbu bu Pishonu; o shijaru echilabo ali Havila l'ophu; aka mkpola-ododo no. ¹² Mkpola-ododo, no l'ali ono du ree. Etse, eshi mkpo, bu iya bu bedelomu nodu iya; teme mkpuma, aswa du, bu onikusu nodukwa iya pho. ¹³ Epha nggele k'ebo bu Gihonu. O shijaru echilabo ali Kushi l'ophu. ¹⁴ Epha nggele k'eto bu Tigirisu; yebdua soru shia uzo enyanwu-awawa l'ibiya ke Asiriya. Epha nggele k'eno buru Yufuretisus.

15 Chipfu, bu Chileke bya eduta onye ono je edobe le mgbabu Édenụ g'o jeje iya ozi letaje iya enya. 16 No iya; Chipfu, bu Chileke bya atụaru nemadzụ ekemu sụ ya: "Rijekwa akpuru oshi, nọkota le mgbabu-a m'ọ du ngu ree; 17 ọle nanu ọphu i tii rijedu bu oshi ono, emeje g'a maru iphe, du ree yee ejo-iphe; kele mbọku, i riru iya be yi-nwuhukwa."

18 Noo ya; Chipfu, bu Chileke sụ: "O to dukwa ree ge nwoke ono nodu nwekinyi iya. Mu e-metaru iya onye n-yemeka, gbaru iya nu."

19 Oo ya bu; Chipfu, bu Chileke gudechaa aja, shi l'alị mee anu; waa enu, ephe l'eli bya achitaru iya Adamu ge ya maru iphe oo-gushi phe. O buru iphe, Adamu kuru iphemiphe ono, dzu ndzu ono be ephe wataru azaza.

20 Oo ya bu; Adamu bya eworu epha gushia iphe-edobe l'ophu; me enu, ephe l'eli; me anu-egbudu g'ọ ha.

Obenu le Adamu te enwedu onye n-yemeka, gbaru iya nu, a cho-vuru iya. 21 Oo ya bu Chipfu, bu Chileke bya emee oke mgbenya tu Adamu. O nodu eku mgbenya ono; o bya ahata iya okpu-egara; bya egude anu-ehu rwachita iya. 22 Tobudu iya bu; Chipfu, bu Chileke bya egude egara ono, o hataru l'ehu nwoke ono mee nwanyi; bya edutaru iya nwoke ono.

23 Nwoke ono sụ:

"Onye owa-a bu okpu ọphu
shi l'okpu mu;
bya aburu ogwehu,
shi l'ogwehu mu.

Iphe, ee-ku iya bu 'nwanyi';
noo kele e shi l'ehu nwoke
wofuta iya."

24 Noo iphe, meru g'o gude nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya; ephe le nyee ya atugba; buru ogwehu lanu.

25 Nwoke ono yee nyee ya ono tuko gbaru oto; ophu iphere adudu phe.

3

Adada nemadzụ

1 Agwo bu anu, shi kakota eregede l'anu-egbudu, Chipfu, bu Chileke meshiru l'ophu. Noo ya; o sụ nwanyi ono: "Chileke ?o sukpooru g'ọ to dushi akpuru oshi, nọ le mgbabu-a, unu e-rije to?"

2 Nwanyi ono sụ agwo ono: "Anyi e-riekwa-a akpuru, shi l'oshi, nogbaa le mgbabu-a. 3 O kwa akpuru oshi ọphu nọ l'echi mgbabu be Chileke suru g'anyi te erishi; mbu g'anyi te emekwa iya eka ememe ophu; l'anyi -denyi iya eka be anyi a-nwuhukwa."

4 Agwo obu sụ nwanyi ono: "O to dukwa anwuhu, unu anwuhu. 5 O chia le Chileke maru le unu -ria ya; enya asahu unu; unu adu ge Chileke; maru iphe, du ree waa ejo-iphe."

6 Nwanyi ono bya eleee enya l'akpuru oshi ono; bya ahuma l'ọ du ree k'eriri; bya amakwapho mma ele enya; teme o nodu agukwa iya pho egu g'o ria akpuru oshi ono maru iphe. O wota iya ria bya anukwapho ji iya, ephe l'iya tuko nodu l'eka ono; o rikwapho. 7 Enya tuko sahuchaa ephebebo; ephe maru l'ephe gba oto. Ephe dzukobe ekwo oshi figu nmaru.

8 Ephe numa ukporo Chipfu, bu Chileke le g'oojephe le mgbabu ono le ge pherephere uzenyashi ezi; ephe je eworu onwophe woharu Chipfu, bu

Chileke l'azụ oshi, nọgbaa lẹ mgbabu ono. ⁹ Chipfu, bụ Chileke bya ekua Ádamu; sụ iya: “?Bụ awe bẹ ị nọ?”

¹⁰ Ádamu sụ iya: “Mu nụmakwaru ụkporo ngu lẹ mgbabu ono; mu je eworu onwomu domia l'ẹka ndzụ agụ mu; kele mu gba ọto.” ¹¹ Ọ sụ iya: “?Bụ onye suru ngu l'ị gba ọto? ?Ti riakwaru nụ akpuru oshi-a, mu suru g'i ti rishi-a?”

¹² Ádamu sụ iya: “Ọ kwa nwanyi-a, i doberu mu l'iya l'ẹka-a bẹ woru akpuru, shi l'oshi ono nụ mu; mu ria.”

¹³ Chipfu, bụ Chileke bya ajia nwanyi ono sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru i meru iphe, dū nno?”

Nwanyi ono sụ: “Ọ kwa agwo gbaberu mu ẹregede; mu je erinaa ya.”

¹⁴ Chipfu, bụ Chileke sụ agwo: “Eshinu i meru iphe-a bẹ
“Iphe, bukota iphe-edobe;
mẹ anụ-ẹgbudu l'ophu
buepho gubedua bẹ a turu onu.

Ii-wata awu l'epho.

Ọ buru eja, shi l'alị bẹ ii-rije
gbiriri jasụ g'ii-nọ-beru.

¹⁵ Mu e-me g'unu lẹ nwanyi-a
buru ohogu; awa nkengu
yee kẹ nwanyi-a
a-bukwarupho ohogu.

Ọo-zopya ngu ishi;
gubedua emeka iya iphe
l'ichirupfu okpa.”

¹⁶ Nwanyi ono bẹ ọ suru:

“Mu e-me g'iphe-ehuka,
duru ngu l'apa epho-ime ka shii.

Ii-jeje iphe-ehuka teme l'ị nwua nwa.

Ji ngu a-noduje agụ ngu ẹgu;
ọ buru iya bẹ ii-nodu l'ẹka.”

¹⁷ Ọ sụ nwoke ono:

“Eshi ophu i kwetarụ ngaberu nyee ngu
nchị je eria akpuru oshi ono,
mu suru g'i ti rikwa ono bẹ

I meakwaru; alị buwaru iphe,
mu turu onu.

Ii-jeje ozi mkponwu ehu teme
l'i seta nri, ii-ri.

Ọ buru g'ii-je iya bụ ono gbiriri
jasụ g'ii-nọ-beru.

¹⁸ Alị a-wata efushiru ngu ẹjo ẹswa;
waa obvu;
teme ọ buru akpuru-iphe,
mitaru l'egu a-bujeru ngu nri.

¹⁹ Ii-kuta ephuru phee teme l'i ria nri;
gbiriri jasụ ị laphu azụ l'alị;
eshi ophu ọ bụ eja shi l'alị bẹ i shi.

Ọo eja shi l'alị bẹ ị bụ;
ọ bukwarupho l'ẹja shi l'alị ono bẹ
ii-laphu azụ.”

²⁰ Tòbudu iya bụ; nwoke ono gua nyee ya ono Ivu; noo kele ọo-buru ne ọha l'ophu.

²¹ Chipfu bụ Chileke bya eworu akpọ-anụ mee ẹkwa nmabẹ Ádamu yee nyee ya. ²² Noo ya; Chipfu, bụ Chileke bya epfua sụ: “Nta-a bẹ nemadzu dūwaa g'anyịbedua; mbụ ọ mawaru iphe, dū ree; bya amaru iphe, bụ ejo-iphe. G'ọ tọ wotafuanu akpuru oshi, emeje g'a nọdu ndzụ ria nọdu ndzụ ojejoje.” ²³ Oo ya bụ; Chipfu bụ Chileke chipfu iya lẹ mgbabu Édenu; g'o je ejeahaa ozi l'alị, bụ ẹka e shi wota eja kpua ya. ²⁴ O chipfuchaepho nemadzu lẹ mgbabu ono; ọ bya eje l'uzo ẹnyanwu-awawa ke mgbabu Édenu ono; bya eworu ojozi-imigwe, bụ Chierobu dobe iya; bya edobe iya ogu-echi, charu gbarara; teme ọ nọdu egbu swiiswiiswii iphu l'azu g'o chee uzo, e shi eje l'oshi ndzụ phọ nche.

4

Kénu yele Ebẹlu

¹ Ádamu bya ejepfu nyee ya, bụ Ivu; ọ tsuta ime; bya anwua Kénu. Ivu sụ: “Chipfu yewaru mu ẹka; mu nwua nwa nwoke.” ² E mechaa; ọ bya anwua nwune iya, bụ Ebẹlu.

Ebẹlu buru onye nweru aturu; waa egbu; Kénu buru onye akọ opfu. ³ A nonyaa; Kénu hata mebyi iphe, shi l'alị gude je g'ọ nụ Chipfu. ⁴ Obenu lẹ Ebẹlu hataru aturu ivuzọ, aturu iya nwushiru gbua; bya ebuta iya ẹka ọ tsuru ẹba; je anụ Chipfu. Ebẹlu yee iphe, ọ nuru dū Chipfu ree; ọ nata iya. ⁵ O jika Kénu yee iphe, ọ nuru iya. Ehu ghuahaa Kénu egbu; o woru iphu gbanwube.

⁶ Chipfu sụ Kénu: “?Bụ gunu kparu iphe, ehu egbu ngu egbu? ?Bụ gunu meru g'o gude i gbanwube iphu? ⁷ O -buru l'i meru iphe, dū ree; ? taa natadu ngu tọ? Obenu; l'ọ -buru l'i ti meduru iphe, dū ree; makwaru l'iphe-ẹji pfuwara l'onu mgbo ngu; ọ nọdu agu iya egu g'o nweru ngu. Olee ọ bụ; kapyabekwa iya ẹnya!”

⁸ Tòbudu iya bụ; Kénu sụ nwune iya Ebẹlu: “G'anyi je l'egu.” Epe jeshia; epe rwuepho l'egu; Kénu zupya nwanne iya Ebẹlu gbua.

⁹ Noo ya; Chipfu sụ Kénu: “?Denu nwune ngu Ebẹlu?”

O sụ: “Mu ta amakwa. ?Mu echekwanu nwune mu nche?”

¹⁰ Chipfu sụ iya: “?Bụ gunu bẹ o gude i mee egube ejo-iphe ọwa-a? Gebekwa! Mee nwune ngu ono gbekwa l'alị echiku mu lẹ mkpu. ¹¹ E -shi ntanu-a bẹ i buwaa onye a turu onu. Alị ono, saru onu ngua mee nwune ngu ono jikawa ngu. ¹² I -koo alị bẹ ọ tọ dudu iphe, iimeta iya. Ii-noduepho agba ọso-ndzụ aghaphe phururugbada lẹ mgboko.”

¹³ Kénu sụ Chipfu: “Iphe-ehuka ono, i suru ge mu jee ono karikwaru mu ẹka. ¹⁴ Nta-a, g'iichifuwa mu l'alị-a; k'ophu bụ l'eedomiwa mu edomi l'iphu ngu-a; teme mu buru onye agba ọso-ndzụ aghaphe phururugbada lẹ mgboko-a; bẹ onye humaru mu nụ e-wokwaru mu gbua.”

¹⁵ Chipfu sụ iya: “O tọ dudu nno; ọ -duru onye gburu gube Kénu; eewota iphe, e meru ngu mee onye obu mgbo ẹsaa.” Chipfu bya eworu iphe-ohubama mee Kénu; k'ophu ọ tọ dudu onye humaru iya nụ eje iya egbugbu. ¹⁶ Oo ya bụ; Kénu tugbua lufu l'iphu Chipfu; je eburu l'alị Nodu, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa Édenu.

Eri Kénu

¹⁷ Kénu bya ejepfu nyee ya; ọ tsuta ime nwua Inọku. Kénu nweru mkpukpu, ọokpu teke ono; ọ woru mkpukpu ono kua epha nwa iya ono, bu Inọku. ¹⁸ Inọku nwuta Iradu; Iradu buru nna Mehujielu; Mehujielu buru nna Metushelu; Metushelu buru nna Lameku.

¹⁹ Lameku lua unwanyi labo; onye lanu aza Ada; onye ophuu nodu aza Zila. ²⁰ Ada bya anwuta Jiabalu; ọ buru iya bu nna ndu ebujeru l'ulo-ekwa; bya aburu ndu ese akanya iphe-edobe. ²¹ Epha nwune iya bu Jiubalu; yebedua bu nna ndu akpoje ogumogu; bya aphu upyi. ²² Zila bya anwutakwapho nwa nwoke; epha iya bu Tubalu-Kénu. Yebedua bu onye gude ope yee igwè kpushia ngwa, du igwerigwe. Tubalu-Kénu be nwune iya nwanyi bu Nama.

²³ Noo ya; Lameku su unyomu iya:

“Ada; waa Zila;

unu gebekpodapho!

Unube unyomu Lameku;

unu numa opfu mu!

Mu gburu nemadzu;

kele o mekaru mu iphe.

Oo nwokoro bya,

gburu mu onya be mu gburu.

²⁴ O -buru le Kénu be a gwataru

ugwo-ochi iya ugbo esaa;

ge ke yebe Lameku bururo

ukporo ugbo eto l'ugbo esaa!”

²⁵ Noo ya bu; Adamu byakwa bya ejepfu nyee ya ozo; ọ bya anwua nwa nwoke; bya eworu iya gua Setu su: “Chileke nwawaru mu nwa nwoke ozo, a-no-chi enya Ebelu; eshi ophu Kénu gburu onye k'ono.” ²⁶ Setu bya anwutakwapho nwa nwoke; bya eworu iya gua Enoshi. E shi teke ono ndiphe wata eku epha Chipfu.

5

Eri Adamu

¹ Owa-a bu ge gude deshia epha ndu bu oshilokpa Adamu; waa iphe, ephe meshiru.

Teke Chileke meru nemadzu be o meru iya ọ du ge Chileke du. ² O meru nwoke yee nwanyi. G'o mecharu phe be ọ byaru agoru onu-oma nu phe bya ekua phe “nemadzu”.

³ Adamu nochapho ukporo apha ishii l'apha iri; ọ nwuta nwa nwoke, yeru iya nu; bya adu go du. O woru iya gua Setu. ⁴ A nwuchaa Setu; Adamu bya anofua unu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Setu. ⁵ Mkpako apha, Adamu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ishii l'apha iri; bya anwuhu.

⁶ Setu bya anofu ukporo apha ise l'apha ise; bya aburu nna Enoshi.

⁷ O nwuchaa Enoshi; bya anofua unu apha labo l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Enoshi. ⁸ Mkpako apha, Setu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri l'ebo; bya anwuhu.

⁹ Enoshi bya anofu ukporo apha eno l'apha iri; bya aburu nna Kénanu.

¹⁰ O nwuchaa Kénanu; bya anofua unu apha labo l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsoke Kénanu. ¹¹ Mkpako apha, Enoshi noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha ise; bya anwuhu.

¹² Kénanu bya anọ ụkporo apha ẹto l'apha iri; bya aburu nna Mahalalẹlu. ¹³ Ọ nwuchaa Mahalalẹlu; bya anofua unu apha labọ l'ụkporo apha labọ. Ọ nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Mahalalẹlu. ¹⁴ Mkpako apha, Kénanu nọru buru unu apha labọ l'ụkporo apha ise l'apha iri; bya anwuhu.

¹⁵ Mahalalẹlu bya anọ ụkporo apha ẹto l'apha ise; bya aburu nna Jiaredi. ¹⁶ Ọ nwuchaa Jiaredi; mbụ Mahalalẹlu; bya anofua unu apha labọ l'apha iri. Ọ nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Jiaredi. ¹⁷ Mkpako apha, Mahalalẹlu nọru buru unu apha labọ l'ụkporo apha ẹno l'apha iri l'ise; bya anwuhu.

¹⁸ Jiaredi bya anọ ụkporo apha ẹsato l'apha labọ; bya aburu nna Inọku. ¹⁹ Ọ nwuchaa Inọku; bya anofua unu apha labọ. Ọ nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Inọku. ²⁰ Mkpako apha, Jiaredi nọru buru unu apha labọ l'ụkporo apha ẹsato l'apha labọ; bya anwuhu.

²¹ Inọku bya anọ ụkporo apha ẹto l'apha ise; bya aburu nna Metusela. ²² Ọ nwuchaa Metusela; yee Chileke bya aswija oswi ụkporo apha iri l'ise. Ọ nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Metusela. ²³ Mkpako apha, Inọku nọru buru ụkporo apha iri l'ẹsato l'apha ise. ²⁴ Inọku bẹ yee Chileke swiru oswi. A nọnyaa; a hụma-buhu iya; ọ buru Chileke kutaru iya.

²⁵ Metusela bya anọ ụkporo apha tete l'apha ẹsaa; bya aburu nna Lamẹku. ²⁶ Ọ nwuchaa Lamẹku; bya anofua unu apha l'ụkporo apha iri lẹ tete l'apha labọ. Ọ nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Lamẹku. ²⁷ Mkpako apha, Metusela nọru buru unu apha labọ l'ụkporo apha iri l'ẹsato l'apha tete; bya anwuhu.

²⁸ Lamẹku bya anọ ụkporo apha iri lẹ tete l'apha labọ; bya anwuta nwa nwoke. ²⁹ Ọ gua ya Nuwa sụ: “Ọo-dụ anyi obu l'akanya ẹgu-a, anyi ese l'alị-a, Chipfu turu onu-a.” ³⁰ Ọ nwuchaa Nuwa; bya anofua unu apha l'ụkporo apha tete l'apha iri l'ise. Ọ nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Nuwa. ³¹ Mkpako apha, Lamẹku nọru buru unu apha l'ụkporo apha iri l'ẹsato l'apha iri l'ẹsaa; bya anwuhu.

³² Nuwa bya anọ unu apha l'ụkporo apha ise; bya aburu nna Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti.

6

Ugbo Nuwa

¹ Nemađzụ nọdu aka shii eje lẹ mgboko; a nọdu anwushiru phez unwada. ² Unwu Chileke huma unwada nemađzụ l'ephe ama mma; bya atugba je alugbaa phez. ³ Chipfu sụ: “Unme mu ta anoduhedu l'ime nemađzụ jasuru; nọ kele ọ buepho anu-ehu mmanu. E -shi nta-a bẹ iphe, nemađzụ a-noje bu ụkporo apha ishii.”

⁴ Ndu gbaru oke mkparawa nọ lẹ mgboko lẹ teke ono; bya anokwaru iya rọ kwaseru; mbụ lẹ teke unwu Chileke jepfuru unwada nemađzụ; ephe bya anwushiaru phez unwegirima. Ephe bu ndu e shi maru epha phez teke ndiche l'okpehu, shi du phez nu.

⁵ Chipfu bya elee enya huma g'ejo-ememe nemađzụ habewa shi lẹ mgboko; l'iphe, obu phez anodujeepo arị bu g'ephe e-shi mee ejo-iphe tekenteke. ⁶ Ọ buru apfu tsoru Chipfu lẹ ya meru nemađzụ lẹ mgboko; teme ọ nọdu egbu iya egbu l'ime okpoma. ⁷ Chipfu sụ: “Mu e-meepho ge nemađzụ, mu meru dobe l'eliphe chihu. Nemađzụ a-chihu; me anu; me

iphe, awu l'epho; waa enu, ephe l'eli; kele o buwaa aphu tsoru mu le mu meru phe dobe." ⁸ Obenu le Nuwa be du Chipfu l'obu.

⁹ Waa oshilokpa Nuwa.

Nuwa bu onye buye ya pho bu onye pfuleru-eka-oto; ophu uta adudu iya l'ehu le ndu teke ono; teme ephe le Chileke swia oswi. ¹⁰ Nuwa ono nwutaru unwegirima unwoke eto, epha phe bu Shemu; yee Hamu; waa Jiafeti.

¹¹ Teke ono be mgboko mebyishihuwaru l'atatiphu Chileke; bya aburu iwashi jiru iya. ¹² Chileke huma ge mgboko mebyihubewaru; noo kele ndu bu le mgboko mebyishibewaru onwophe. ¹³ Oo ya bu; Chileke su Nuwa: "Mu abyawaa eme ge nemadzu l'ophu chihu; noo kele iphe, jiru mgboko bu iwashi; o buru phe kparu iya. Su-a; mu abyawaa phe emebyishi; mebyishikwapho mgboko. ¹⁴ Oo ya bu; je egude oshi gofa kua ugbo; tubushia ya omulo omulo l'ime iya; gude unwu dachishia ya ime; yee azu. ¹⁵ Waa g'ii-gude kua ya baa: ugbo ono a-du ukporo nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; osa iya aburu ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; l'o bya adu ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri l'eli. ¹⁶ L'i bya aku-chia eli ugbo ono aku-chi g'o du nkwo-eka lanu a -gbe l'igburonu iya. L'i bya eworu mgbu ye le mgbureku ugbo ono; teme l'i kua ya g'o du mkpopfu eto. ¹⁷ Mu e-gude utso bya le mgboko bya erigbushikota iphe, dzu ndzu, no igwe le mkpula; mbu iphemiphe, e meru ememe, atu unme. Iphemiphe, no l'eliphe a-buru mkpurupyata. ¹⁸ Obenu le gubedua be mu le ngu a-gba ndzu; l'iibahu l'ugbo ono; unu l'unwu ngu; waa nyee ngu; waa unyomu unwu ngu. ¹⁹ L'i bya ahoo iphemiphe, dzu ndzu ebo ebo; okee le nyee; dobe ndzu l'eka i no. ²⁰ Enu, ephe l'eli a-du ebo ebo du l'udu iya l'udu iya byapfuta ngu; unwu anu; yee anu, awu l'epho adukwapho ebo ebo byapfutakota ngu g'i dobe phe ndzu. ²¹ Ibya ahoo nri l'asa iya l'asa iya dobe g'o buru nri, unu l'ephe e-rije."

²² Nuwa bya atukoephe iphemiphe ono mekota ge Chileke suru g'o mee ya.

7

¹ E mechaa; Chipfu su Nuwa: "Bah l'ugbo ono; unu le ndibe ngu l'ophu; noo kele oo gubedua kpoloko be mu humaru bu onye pfuleru-eka-oto l'ogbo-a. ² Hota anu, a ta sodu nsq esaa esaa; okee le nyee. L'i hota anu, aasq nsq ebo ebo; okee le nyee. ³ L'i bya ahota enu esaa esaa; okee le nyee; dobe phe ndzu le mgboko. ⁴ A -noephe ujiku esaa nta-a be mu edze mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi; gude mebyishikota iphemiphe, dzu ndzu, mu meru dobe le mgboko."

⁵ Nuwa bya atuko iphemiphe, Chipfu suru g'o mee mekota.

⁶ Nuwa ono nowaru unu apha l'ukporo apha iri teke utso ono byaru le mgboko. ⁷ Nuwa; yee unwu iya; waa nyee ya; waa unyomu unwu iya bya abahu l'ugbo ono; g'ephe gbalaru utso ono. ⁸ Anu ebo ebo l'ophu a ta sodu nsq; me ophu aasq nsq; me enu; mekpoo iphe, awu l'epho; ⁹ okee le nyee byapfuta Nuwa bya abahu l'ugbo ono, bu iya bu ge Chileke pfuru iya. ¹⁰ A nochaeopho ujiku esaa ono; utso bya le mgboko.

¹¹ O be l'apha, kwe Nuwa unu apha l'ukporo apha iri; le mboku, onwa k'ebu dwepho l'abali iri l'esaa; ogba mini ime ali g'bfushihu; teme a guhashia enya mini k'akpaminigwe. ¹² Igwe dzee mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi.

¹³ Q buru mboku ono gedegede be Nuwa; yee unwu iya, bu Shemu; waa Hamu; yee Jiafeti; yee nyee ya; waa unyomu unwu iya ephe n'eto tukoru bahu l'ugbo ono. ¹⁴ Anu-egbudu, dulaje l'udu iya l'udu iya; me anu, bu iphe-edobe, dulaje l'udu iya l'udu iya; me iphemiphe, bu iphe, awu l'epho, dulaje l'udu iya l'udu iya; me enu, dulaje l'udu iya l'udu iya; mbu iphemiphe, furu nku be ephe l'ephe tukoru bahu l'ugbo ono. ¹⁵ Iphemiphe, e meru ememe, dzu ndzu du ebo ebo byapfuta Nuwa; bya abahu l'ugbo ono. ¹⁶ Anu, wubakotaru l'ugbo ono bukotaerupho okee le nyee iphemiphe, dzu ndzu; egube ono, Chileke suru Nuwa l'oo-du ono. E mecha; Chipfu gu-chia ugbo ono gu-buru phe ye l'ime iya.

¹⁷ Ukporo abali labo be utso ono byakotaru le mgboko; mini ono nodu aka shii eje; o nodu apali ugbo ono ephekerephe le mgboko. ¹⁸ Mini ono nodu abyaepho ke kulakula le mgboko; ugbo ono nodu ese eli l'eli mini. ¹⁹ Utso ono byaa shii le mgboko; bya atuko ubvu, no igwe le mkpula gbamikota. ²⁰ Mini ono byaa shii; k'ophu o gude nkwo-eka iri l'ise kakota ubvu l'eli. ²¹ Iphemiphe, eme ukporo le mgboko lakota l'iyi. Mbu enu; waa anu, bu iphe-edobe; waa anu-egbudu; iphe, kukotaru le mgboko; yee nemadzu. ²² Iphemiphe, no l'eli mgboko, dzu ndzu, atu unme l'imi nwushikota. ²³ Iphemiphe, nokota le mgboko be e mebyishikotaru. Nemadzu; me anu; me iphe, awu l'epho; me enu be e mebyishikotaru le mgboko. Q buerupho Nuwa yee iphemiphe ono, ephe l'iya tukoru nodu l'ugbo ono wafuru.

²⁴ Utso ono doru le mgboko no ukporo abali esaa l'abali iri.

8

Alala utso ono

¹ Obenu le Chileke nyataru-a Nuwa; waa anu-egbudu; me anu, bu iphe-edobe, ephe l'iya tukoru nodu l'ugbo ono. Q bya emee ge pherephere wata ezizi le mgboko; mini ono wata alala. ² A zachishia ogba mini ime ali pho; bya aguchishia enya mini akpaminigwe pho. E buchia mini, shi l'igwe mee; igwe dzebuhu mini. ³ Mini ono nodu alakpopho le mgboko. A noepho ukporo abali esaa l'abali iri; mini ono lawaa shii. ⁴ Onwa k'esaa duepho abali iri l'esaa; ugbo ono je je ebvuru l'ubvu Araratu. ⁵ Mini ono nodu alakpopho jasu l'onwa k'iri. Q buru le mboku mbu l'onwa k'iri ono be e beberu humaahaa mkpakponu ubvu.

⁶ A noekwapho ukporo abali labo; Nuwa bya aguhaa windo, o yeru l'ugbo ono; ⁷ bya atufu okpoko-ohà. O je etsoru rwupheahaa l'eli; gbiriri jasu mini tashihu le mgboko. ⁸ Q bya atufu ndo g'o maru ?mini ono tahugbuwaru l'eli ali? ⁹ Ophu ndo ono ahumaduru eka oo-zobe okpa; noo kele mini nokwadu l'eli mgboko. Oo ya bu; o lapfu Nuwa l'ugbo ono ozo. Nuwa machia eka nwuta ndo ono ye l'ime ugbo ono ozo. ¹⁰ Q bya anokwaa ujiku esaa; bya agbekwa l'ugbo ono tufu ndo ono ozo. ¹¹ Ndo ono lwatashia l'uzenyashi; o takpuru ekwo oshi olivu ophuú gude lwa. Nuwa maru le mini tahwaru l'eliphe. ¹² Q nokwaa ujiku esaa ozo; bya atufukwa ndo ono ozo. O -rwua l'ogiya ono; ophu o lwaeduru azu lwapfuta iya.

¹³ O be ge Nuwa norwuerupho unu apha l'ukporo apha iri l'apha lanu; le mboku, onwa mbu du l'abali mbu; mini ono tashihuwaa l'ali. Nuwa bya ewofu iphe, e gude kuchia ugbo ono; bya ahuma l'eli ali kpothwaru nku.

14 O rwua le g'onwa k'ebho du l'ukporo abali l'abali esaa; ali kporokotawaa nku.

15 Oo ya bu; Chileke su Nuwa: 16 "Unu lufuta l'ugbo ono; gu le nyee ngu; waa unwu ngu; waa unyomu unwu ngu. 17 L'ichifuta iphemiphe, dzu ndzu, unu l'iya no l'eka ono: enu; me anu; mewaro iphemiphe, awu epho l'ali; g'ephe bya azua azuzu zu-jia mgboko; ephe anwushi unwu aka igwerigwe l'ime iya."

18 Oo ya bu; Nuwa bya afuta; yee unwu iya; yee nyee ya; waa unyomu unwu iya. 19 Anu l'ophu; mewaro iphemiphe, awu epho l'ali; me enu l'ophu; mbu iphemiphe, eme ukporo le mgboko shikota l'ugbo ono futagbaa l'udu iya l'udu iya.

20 Nuwa bya akpuru Chipfu oru-ngweja; bya ahata anu; yee enu ndu k'ophu a ta sodu nso; bya egude gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu l'eka ono. 21 Chipfu numaepho ishishi iya, atsod ntumatu; o pfua l'ime obu iya su: "Mu ta abyaedu egude opfu ehu nemadzu tubaa ali onu; kele iphe, nemadzu anodujekpopho ari l'obu iya e-shi le nwata buepho ejo-iphe. Ophu mu abyaedu emebyishibaa iphemiphe, mu meru ememe, dzu ndzu; egube-a, mu meru-a.

22 "Jasu ge mgboko a-no-beru be teke akobe iphe l'ali a-du; teke akpata iya akpata adu.

Teke oyi atsü a-du; teke okpomoku du; adukwapho.

Onanwu a-du; udzumini adukwapho.

Eswe a-du; enyashi adukwapho; ophu o du-buhubaedu."

9

Ogbandzu Chileke yele Nuwa

1 Chileke bya agoru onu-oma nu Nuwa yee unwu iya; su phe: "Unu zua azuzu; kabaa igwerigwe; unu azua zu-jia mgboko. 2 Unwu anu, nokota l'eliphe; waa enu, ephe l'eli; waa iphemiphe, awu l'epho; waa ema, bu le mini l'ophu be ndzu unu a-nodu agukota; ephe atsü unu ebvu. G'ephe ha a-nodukota unu l'eka. 3 Iphemiphe, dzu ndzu eme ukporo a-bukotaru unu nri. Oo ge mu nukotaru unu oshi-omi l'ophu bu ge mu nukotakarupho unu iphemiphe l'ophu.

4 "Ole g'unu ta atajekwa anu me mee ndzu nodukwadu iya l'ime ehu.

5 Mee ndzu unu be mu a-ji aji iya. Teke o shi anu l'eka mu ajikwaa ya pho aji iya. Nemadzu -gburu nwibe iya be mu a-ji kwapho aji iya.

6 "Onye gburu nemadzu bukwapho nemadzu be e-gbu yebedua.

Noo kele Chileke meru nemadzu; o du g'o du.

7 A -bya l'ehu ke gubedua; unu jaa ajaja ka l'otu; unu azua azuzu zujia mgboko."

8 Tobudu iya bu; Chileke su Nuwa; yee unwu iya, ephe l'iya tukoru nodu l'eka ono: 9 "Nta-a be mu l'unu waa oshilokpa unu ndu ophu no l'iphu gbawaru ndzu. 10 Temе anyi l'iphe, dzu ndzu, unu l'iya shi tuko nodu gbakwapho ndzu; mbu enu; waa anu, bu iphe-edobe; waa anu-egbudu;

iphemiphe ono, unu l'iya tukuru shi l'ugbo futa ono; mbu iphemiphe ono, bu l'eliphe ono. ¹¹ Mu l'unu gbaakwaru ndzu. E tee gudebaekwa utso erigbushi nemadzū l'ophu ozobaa. Ophu utso, e-mebyishibaa mgboko-a l'ophu abyaedu agbabaa."

¹² Chileke su: "Waa iphe, egoshi ogbandzu ono, mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu, unu l'ephe tukuru nodu l'eka ono; waa ogbo ophu no l'iphu agba bu owa-a. ¹³ Mu wowaru eko-mini mu dobe l'akpaminigwe; teme oo-bujeerupho iphe, egoshi ogbandzu mu le mgboko l'ophu. ¹⁴ Teke igwe rwuru erwurwu; o gbaa eko-mini ono; ¹⁵ mu a-nyata ogbandzu mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu l'ophu, dulaje l'udu iya l'udu iya. Mbu le mini ta abyabaedu abya utso bya erigbushia iphe, no ndzu ozo. ¹⁶ Iphe, bukpo teke eko-mini gbaru l'urwukpu; mu a-huma iya nyata ogbandzu ojejoje ono, Chileke yee iphe, no ndzu, dulaje l'udu iya l'udu iya, no le mgboko gbaru ono."

¹⁷ O buru iya bu Chileke su Nuwa: "Oo iphe-a bu iphe, egoshi ogbandzu ono, mu l'iphemiphe, dzu ndzu, no l'eliphe gbaru ono."

Unwu Nuwa

¹⁸ Unwu Nuwa, shi l'ugbo ono lufuta bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti. O buru Hamu bu nna Kenu. ¹⁹ O buru shita l'unwu Nuwa unwoke eto-a be nemadzū shiru dzuru mgboko l'ophu.

²⁰ Noo ya; Nuwa bu onye emebe iphe l'ali; bya eworu opfu-vayinu ko. ²¹ O rwua ujiku lanu; o ngua mee, shi l'akpuu vayinu iya ono. O wata iya atsutsu k'ophu o gba oto je aze l'ulo-ekwa iya. ²² Hamu, bu nna Kenu je ahuma nna iya eka o gba oto; bya eje epfuaru iya unwune iya ephenebo ophu no l'etezi. ²³ Shemu; waa Jiafeti bya achita ekwa kobegbaa onwophe l'ukuvu je l'azu l'azu je aphukpute nna phe ono, gba oto ono. Ephe woru iphu ghaa l'ibe iya ozo g'ephe ta ahuma nna phe l'eka o gba oto.

²⁴ O be teke mee tsubuhuru Nuwa; o tehu bya anuma iphe ono, nwa iya ke nwata meru iya ono; ²⁵ o su:

"Kenu be buakwaa
onye a turu onu.
Oo-buru ohu ndu bu ohu
l'eka unwune iya."

²⁶ O sukwapo:
"Ge tua Chipfu, bu
Chileke ke Shemu epha!
Ge Kenu bukwaru
ohu Shemu!

²⁷ Ge Chileke mee ge
Jiafeti jaa ajaja!
Ge Jiafeti buru l'ulo-ekwa
Shemu!
Ge Kenu bufukwarupho
ohu iya!"

²⁸ Gutso ono byachaaru be Nuwa nufuaru ukporo apha iri l'esaa l'apha iri. ²⁹ Mpkako iphe, Nuwa noru buru unu apha labo l'ukporo apha esaa l'apha iri; bya anwuhu.

¹ Waa oshilokpa unwu Nuwa, bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti baa. Mbù l'a nwùshiru phẹ unwegirima lẹ g'utso ono lachaaru.

Eri Jiafeti

² Unwu Jiafeti bu Goma; waa Magogu; waa Madayi; waa Jiavanu; waa Tubalu; waa Mesheku; waa Tirasu.

³ Unwu ke Goma buru Ashikenazu; waa Rifatu; waa Togarama.

⁴ Unwu ke Jiavanu bu Elisha; waa Tashishi; waa ndu Kitimu; waa ndu Rodu. ⁵ Ndu ono bu phe bu eri Jafeti. O buru phe be iphe, bukpo oha, bukube eze-enyimu gbẹ l'eka jakashia. Oha ono g'ephe hakota nwegbaarù oke alì yee opfu-alì nkephe; waa ipfu ipfu nkephe.

Eri Hamu

⁶ Unwu Hamu bu Kushi; waa Ijiputu; waa Putu; waa Kènanu.

⁷ Unwu ke Kushi buru Seba; waa Havila; waa Sabuta; waa Rama; waa Sabuteka.

Unwu Rama bu Sheba; waa Dedanu.

⁸ Kushi bu nna Nimurodu, bu onye mechaaru bya aburu eze ojogu l'eliphe. ⁹ O bu onye ike du l'achi nta l'iphu Chipfu; noo iphe, meru g'o gude a nodu anmajẹ etu su: "Onye-a du ge Nimurodu onye ike du l'achi nta l'iphu Chipfu." ¹⁰ Eka o gbuberu ishi aburu eze iya bu le Babelu; waa Ereku; waa Akadu; waa Kalune, no l'ime alì Shina. ¹¹ O shi l'eka ono wata ajaja jarwua alì Asiriya, bu eka o no meta mkpukpu Ninive. O metakwapho mkpukpu Rehobotu-Iye; waa mkpukpu Kala; ¹² waa mkpukpu Resenu. Resenu ono no le mgbaka Ninive waa Kala. O buru iya bu oke mkpukpu ono.

¹³ Ijiputu bu nna ndu Ludu; waa ndu Anamu; waa ndu Lehabu; waa ndu Nafutu; ¹⁴ waa ndu Paturosu; waa ndu Kasuluhu. Ndu Kasuluhu ono bu iya bu eka ndu Filisitayinu shi. Ijiputu bukwarupho nna ndu Kafuto.

¹⁵ Kènanu bu nna Sayidonu. O buru Sayidonu ono bu okpara iya. Kènanu bukwarupho nna ndu Hetu; ¹⁶ waa ndu Jiebusu; waa ndu Amoru; waa ndu Gigashi; ¹⁷ waa ndu Hevu; waa ndu Aku; waa ndu Sini; ¹⁸ waa ndu Avadi; waa ndu Zamaru; waa ndu Hamatu.

E mecha; okpa-ipfu ndu Kènanu bya ajakashia. ¹⁹ Oke alì Kènanu gbẹ lẹ mkpukpu Sayidonu; mẹ a -nodu eje mkpukpu Jira; noo jasụ lẹ mkpukpu Gaza. O gbekwapho lẹ Gaza l'eka ono; mẹ a -nodu eje mkpukpu Sodomu yee Gomora; yee Adama; yee Zebowimu; noo jasụ lẹ mkpukpu Leshia.

²⁰ O buru oha ono bukota unwu Hamu; g'ephe hakota nwegbaarù ipfu ipfu nkephe; yee opfu-alì yee oke alì nkephe.

Eri Shemu

²¹ Shemu nwùshikwarupho unwegirima unwoke. Nwune Jiafeti k'ogerenya bu Shemu. O buru Shemu bu ochochoroche unwu Eba l'opfu.

²² Unwu Shemu bu Elamu; waa Ashuru; waa Afakusadu; waa Ludu; waa Aramu.

²³ Unwu ke Aramu buru Uzu; waa Hulu; waa Geta; wafua Mashu.

²⁴ Afakusadu bu nna Shela. Shela bya aburu nna Eba.

²⁵ Eba nwuta unwoke labo. Epha onye lanu bu Pelegu; noo kele a nwuru iya teke mgboko kekashihuru. Epha nwune iya buru Jiokutanu.

²⁶ Jiokutanu bu nna Alumedadu; waa Shilefu; waa Hazamaveti; waa Jera; ²⁷ waa Hadoramu; waa Uzal; waa Dikila; ²⁸ waa Obalu; waa Abimelu; waa Sheba; ²⁹ waa Ofi; waa Havila; wafua Jiobabu. G'ephe ha bukota unwu Jiokutanu.

³⁰ Ɛka Ɛphe bu shi le Mesha phobe rwua Sefa l'uzo oha ubvu l'uzo enyanwu-awawa.

³¹ O buru oha ono bukota unwu Shemu; g'ephe hakota nwegbaarū ipfu ipfu nkephe; yee opfu-alī yee oke alī nkephe.

³² Oha ono g'ephe ha bukota oshilokpa unwu Nuwa; g'ephe ha nwegbaarū ipfu ipfu nkephe. O buru phe be ohamoha shi l'eka dzuru eliphe l'ophu g'utso gbacharu.

11

Ulo-eli Babelu

¹ Unwu-eliphe l'ophu shi epfukota opfu-alī lanū, a nū-dzuru. ² Noo ya; o be teke ndiphe kwaseru uzō enyanwu-awawa; Ɛphe je ahūma nsūda le Shina; Ɛphe je ebukobe l'eka ono.

³ Ɛphe sū nwibe phe: "Unu bya g'anyi kpua eja hua ya l'oku hu-ghee ya ahū-ghe." O buru eja akpuku be nō-chiru phe enya mkpuma; Ɛphe wua ya korota g'o buru otu-paa. ⁴ Ɛphe sū: "Unu bya g'anyi metaru onwanyi mkpuku; g'anyi kpua ulo-eli, e-je asupfuru l'igwe. Oo ya bu; g'anyi aburu ndu aa-maru Ɛpha phe; g'anyi te je agbakashihu dzuru mgboko."

⁵ Topudu iya bu; Chipfu bya enyizeta g'o hūma mkpuku ono; yee ulo-eli ono, unwu-eliphe akpu ono; ⁶ bya asū: "Ndu-a bukwa nanū; bya epfukota opfu-alī lanū; Ɛphe wata eme iphe, du egube-a. O to nwekwa iphe, Ɛphe chiru idzu ememe g'ephe te emegha iya. ⁷ Unu g'anyi nyizeta je aghaa phe olu-opfu; g'iphe, nwibe phe epfu te edojehe phe enya."

⁸ Oo ya bu; Chipfu bya achikashia phe; Ɛphe dzuru mgboko; Ɛphe paru akpu mkpuku ono haa. ⁹ Noo iphe, meru g'o gude e kua ya Babelu; noo kele oo Ɛka ono be Chipfu ghashiru opfu unwu-eliphe l'ophu. O shi l'eka ono chikashia phe; Ɛphe dzuru mgboko.

E shi le Shemu jasū le Ebiramu

¹⁰ Waa oshilokpa Shemu.

A noepho mgbarapha labo g'utso byachaaru ono; Shemu nwuta Afakusadu. Teke ono be Shemu nowaru ukporo apha ise teme o nwuta Afakusadu ono. ¹¹ O nwuchaa Afakusadu; bya anofua unu apha l'ukporo apha ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Afakusadu.

¹² Afakusadu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ise; bya aburu nna Shela.

¹³ O nwuchaa Shela; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Shela.

¹⁴ Shela bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Eba. ¹⁵ O nwuchaa Eba; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Eba.

¹⁶ Eba bya anoo ukporo apha l'apha iri l'eno; bya aburu nna Pelegu.

¹⁷ O nwuchaa Pelegu; bya anofua unu apha l'ukporo apha l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Pelegu.

¹⁸ Pelegu bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Rewu. ¹⁹ O nwuchaa Rewu; bya anofua ukporo apha iri l'apha tete. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Rewu.

²⁰ Rewu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ebo; bya aburu nna Serugu.

²¹ O nwuchaa Serugu; bya anofua ukporo apha iri l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Serugu.

²² Sérugu bya anọ ụkporo apha l'apha iri; bya aburu nna Nahọ. ²³ Ọ nwụchaa Nahọ; bya anọfua ụkporo apha iri. Ọ nwụshikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Nahọ.

²⁴ Nahọ bya anọ ụkporo apha l'apha tete; bya aburu nna Tera. ²⁵ Ọ nwụchaa Tera; bya anọfua ụkporo apha ise l'apha iri lẹ tete. Ọ nwụshikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Tera.

²⁶ Tera bya anọ ụkporo apha ẹto l'apha iri; bya aburu nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu.

²⁷ Waa oshilokpa Tera.

Tera bu nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu. Haranu buru nna Lotu.

²⁸ Nna iya, bu Tera ndukwadu ndzu; Haranu nwuhu lẹ mkpukpu Uru l'alị Kaludiya, bu ẹka a nwuru iya. ²⁹ Ebiramu yee Nahọ bya atuko lua nwanyi. Epha nyee Ebiramu bu Serayi; epha nyee ke Nahọ buru Milika. Onye nwuru Milika bu Haranu; o bukwarupho Haranu ono nwuru Isuka. ³⁰ Ophu Serayi anwutaduru nwa; noo kele o toọ tsudu ime.

³¹ Noo ya bu; Tera duta nwa iya, bu Ebiramu; waa nwanwa iya, bu Lotu, bu nwatibe Haranu; bya edutakwapho nyee nwa iya, bu Serayi; bu iya, bu nyee Ebiramu. Epehe tuko swiru shi lẹ Uru, no l'alị Babilonu jeshia Kėnanu. Obenu l'ephe rwuerupho Haranu; epehe buru l'ẹka ono.

³² Tera noephe ụkporo apha iri l'apha ise; o nwuhu lẹ Haranu.

12

Chileke eku Ebiramu

¹ Chipfu suru Ebiramu: "Haa alị ngu; yee ndibe unu; me ọkpoku ibe nna ngu; lashia alị, mu e-goshi ngu.

² "Mu e-me ngu l'ji-buru oha,
paru ẹka apaa;
teme mu ekebekwa
ngu pho l'oma.

Mu emee g'epha ngu paa ẹka;
teme l'jibururu onye mu
e-shi l'ehu iya ekebe
ndu ozo l'oma.

³ Mu a-goru onu-oma nu ndu
goru onu-oma nu ngu;
ndu turu ngu onu be mu a-tu onu.
Teme ndu mgboko l'ophu be
ee-gude iswi ehuru kebe l'oma."

⁴ Oo ya bu; Ebiramu tugbuna, bu iphe, Chipfu pfuru iya. Lotu tsoru iya. Ebiramu nowaru ụkporo apha ẹto l'apha iri l'ise teke o shi Haranu tugbua.

⁵ Tọbudu iya bu; Ebiramu bya atuko ẹku, epehe kpataru akpata rwuta; bya eduta nyee ya, bu Serayi; waa Lotu, bu nwa nwune iya; mekpoo ndu epehe shi lẹ Haranu gude; epehe wufu; o buru phe ala alị Kėnanu. Epehe je jasụ epehe jerwua ẹka ono.

⁶ Ebiramu phe kwaseru alị ono gbiriri jasụ epehe rwua ẹka eze oshi More no lẹ mgboru mkpukpu Shekemu. Ọ buru ndu Kėnanu bu l'alị ono teke ono. ⁷ Ọle Chipfu byapfutaru Ebiramu bya asụ iya: "Ọ kwa oshilokpa ngu be mu a-nukota alị-a." Ebiramu bya akpuru Chipfu ono, byapfutaru iya nu ono oru-ngweja.

⁸ Ebiramu phe gbẹ l'ẹka ono kwaseru ụzo ẹnyanwu-awawa ubvú Bẹtelu; je akpobe ulo-ekwa phe l'ẹka Bẹtelu no l'uzo ẹnyanwu-ariba. Eyayi ndu

l'uzo enyanwu-awawa. Ebiramu rwukwaa eka ono bya akpwaru Chipfu oru-ngweja; bya anodu l'eka ono kpo-ku epha iya. ⁹ Noo ya; Ebiramu phokata ulo-ekwa iya tugbua kwaseru uzo echiegu ndohali.

Ebiramu bu l'ali Ijiputu

¹⁰ Todbudu iya bu; eze egu wata ememe l'ali onoya; Ebiramu phe lashia ali Ijiputu g'ephe je ebutota l'eka ono; noo kele egu ono eme shii. ¹¹ Ephe bya l'abahu l'ali Ijiputu; Ebiramu su nyee ya, bu Serayi: "Mu maru li bu nwanyi, manukaru mma. ¹² Le ndu Ijiputu -huma ngu; be ephe a-sukwa li bu nyee mu. Ephe eworu mu gbu; haa ngu gi nodu ndzu. ¹³ Sujekwa le mu le ngu bu nwune; oo ya bu g'eemekwanaru mu ree l'iswi ehu ngu; teme l'iishikwapho nno mee g'ishi mu kpo-pfuru."

¹⁴ Ebiramu phe bya abahu ali Ijiputu. Ndu Ijiputu huma le Serayi bu nwanyi, ama ntumatu. ¹⁵ Ndu no l'oke okwa Fero huma ya pho; bya eje atwa onu iya l'iphu Fero. A bya eduta iya lashia ibe Fero. ¹⁶ Fero meeru Ebiramu ree l'opfu ehu Serayi; bya akpee ya aturu; kpee ya eswi; kpekwa ya pho oke le nyee nkapfu-igara; bya eduru unwoke yee unwanyi, a-nodu ejeru iya ozi nu iya. O bya akpekwa ya pho inya-kamelu.

¹⁷ Todbudu iya bu; Chipfu bya aloru ejo iphe-ememe tu Fero yee ndibe iya; opfu l'o dutaru nyee Ebiramu, bu Serayi. ¹⁸ Noo ya; Fero kua Ebiramu su iya: "?Denu g'o gude i mee mu egube iphe owa-a? ?Bu gunu be i ti kajeduru mu l'oo nyee ngu? ¹⁹ ?Bu gunu meru iphe, i suru l'oo nwune ngu nwanyi; i haa; mu bya aluta iya luhaha? Ole g'o duhabe; waa nyee ngu baa; duta iya tugbua!" ²⁰ Fero bya asu ge ndu-ozu iya chifu Ebiramu. Ephe chifu yele nyee ya; waa iphemiphe, o nweru.

13

Ebiramu yele Lotu ekekaha

¹ Noo ya; Ebiramu; waa nyee ya; waa iphemiphe, o nweru; yee Lotu, ephe l'iya swi shi l'ali Ijiputu tugbua lashia echiegu ndohali. ² Ebiramu nwewaru iphe-edobe; waa mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo shii.

³ Ephe shi l'echiegu ndohali jekpoeppo; ephe -shi l'eka-a; ephe ejerwua l'eka-a; ephe -shi l'eka; ephe ejerwua l'eka-a; gbiriri jasu ephe jerwua l'uzo isheli mkpukpu Betelu; mbu eka ono, no le mgbaka Betelu yele mkpukpu Eyayi ono, bu iya bu eka ephe kpo-bejehawaru ulo-ekwa phe-a; ⁴ teme o buru eka Ebiramu vuru uzo kpa oru-ngweja. O nodu l'eka ono kpo-kuahaa Chipfu.

⁵ Noo ya; Lotu-a, yele Ebiramu swi-a nwekwarupho aturu, du igwerigwe; waa eswi, du igwerigwe; waa ulo-ekwa, dukwapho igwerigwe.

⁶ Ophu ali ono asuedu ephenebo ebubu; kele iphe-edobe phe kwatakpo paa eka apaa; k'ophu bu l'ephe ta aduedu ike anokota l'eka lanu. ⁷ Oo ya bu; uswo daru ndu echeru Ebiramu iphe-edobe; yee ndu echeru Lotu nkiya. Ndu Kenanu yee ndu Perezu shikwapho buru l'ali ono teke ono. ⁸ A nonyaa; Ebiramu su Lotu: "G'uswo ta adashinuru mu le ngu; ophu o dashinuru ndu echeru ngu iphe-edobe; yele ndu echeru mbedua nkemu; eshinu mu le ngu bu abubu. ⁹ I tukoeurupho ali obu l'ophu humagbua. G'anyi ta akwopfuheru l'eka lanu. Hatakpoeppo ekiya ophu ji-la je eburu. I -nodu ala l'eka-icha; mbedua ala l'eka-utara; teke ila l'eka-utara; mbedua ala l'eka-icha."

¹⁰ Lotu palia enya imeli bya ahuma le nsuda enyimu Jiordanu, noru kpa le mkpukpu Zowa be ngele du shii; o dupeho ge mgbabu Chipfu ono; ozoo

ge alí Ijiputu. Teke ono be Chipfu teke emebyidu Sodomu yee Gomóra. ¹¹ Tòbudu iya bu; Lotu gude eka iya hata nsuda enyimu Jiòdanu l'ophu; bya egweta lashia uto enyanwu-awawa. O buru iya bu l'umadzu labo ono ekekaha; ¹² Ebiramu buru l'alí Kénanu; Lotu je ebukube mkpukpu, nogbaa le nsuda ono. O woru ulo-ekwa iya je akpobe le mgboru Sodomu gedegede. ¹³ Noo ya; ndu Sodomu nodu eme ejo-iphe; bya aburu ndu menukaru Chipfu iphe-eji.

¹⁴ Tòbudu iya bu; Lotu lufuchaephe; Chipfu su Ebiramu: "Gbè l'eka i no palia enya lee l'uzo isheli; waa l'uzo ohali. L'iile l'uzo enyanwu-awawa; lekwaphe l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁵ Alí ono, i humakotaru ono mgburugburu be mu a-nukota gu l'awa ngu g'unu nweru jasu l'ojejoje. ¹⁶ Mu e-me awa ngu g'ephe ha g'aja, no l'alí. K'ophu bu l'oo onye duru ike guta aja, no l'alí be a-du ike guta awa ngu. ¹⁷ Jephekota alí ono maru eka o jeburu l'ogologo; l'imaru g'o habe oša. Noo kele mu a-nukota ngu iya."

¹⁸ Oo ya bu; Ebiramu phuta ulo-ekwa iya bya eje ebukube eze oshi ndu Mamure, dokoberu le Hiburunu. O nodu l'eka ono kparu Chipfu orungweja.

14

Ebiramu adzota Lotu

¹ O buru teke ono be Amurafelu, bu eze ndu Shina; me Ariyoku, bu eze ndu Elasa; me Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; waa Tidalu, bu eze ndu Goyimu chitaru ndibe phe tugbua jeshia ogu. ² O buru Bira, bu eze ndu Sodomu; me Birisha, bu eze ndu Gomóra; me Shayinabu, bu eze ndu Adama; me Shimiba, bu eze ndu Zebowimu; waa eze Bela, bu iya bu Zowa be ephe jeru etso ogu obu. ³ Ndu k'ikpazu-a bya edzukobe chita ndibe phe jepfushia phe ogu le nsuda Sidimu, mechaaru buru Eze-enyimu Unu. ⁴ O buru iphe, kparu ogu ono bu l'ephe nokotaru apha iri l'ebo l'eka Kedolawoma; o rwua le k'iri l'eto; ephe kwefu ike.

⁵ O rwua l'apha k'iri l'eno; Kedolawoma yee ndu eze ono, wupfutaru iya nu ono tuko je anodu le Asheterotu Kaneemu lwu-kpee ndu Rafa; bya anodu le Hamu lwu-kpee ndu Zuzu; bya anodukwaphe le Shave-Kiriyatayimu lwu-kpee ndu Emu. ⁶ Ephe bya eje anodu l'ohu ubvu ndu Siye lwu-kpee ndu Huru; lwa phe jasu le Elu-Paranu, no le mgboru echiegu. ⁷ Ephe bya alwaphuta azu bya eje anodu le Enu-Mishipati, bu iya bu Kadeshi; lwutakota alí Amaleku l'ophu; bya alwu-kpee ndu Amoru, bu le Hazezonu-Tama.

⁸ Tòbudu iya bu; eze ndu Sodomu; me eze ndu Gomóra; me eze ndu Adama; me eze ndu Zebowimu; wafua eze Bela, bu iya bu Zowa; wufuta bya eje akwaka k'ogu le nsuda Sidimu; ⁹ kwaberu Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; me Tidalu, bu eze ndu Goyimu; me Amurafelu, bu eze ndu Shina; waa Ariyoku, bu eze ndu Elasa. Oo ya bu; le ndu eze eno l'etso ndu eze ise ogu. ¹⁰ Nsuda Sidimu ono be iduma iduma, e bvutagbaru korota du igwerigwe. Obe teke ndu eze Sodomu waa Gomóra ono; me ndibe phe tukoru gbaalaha agbala; o nweru ndibe phe ndu ophu haru dalahu iya nu. Ndu ophu phoduru nu gbaru laa l'ubvu ubvu. ¹¹ Ndu eze eno ono bya atuko eku Sodomu, yele Gomóra; me nri phe gweta tugbua. ¹² Ephe kpatakwaphe Lotu, bu nwa nwune Ebiramu yele eku iya; eshinu o bu le Sodomu.

¹³ Onye lanu l'ime ndu gbaru nu bya epfuaru iya Ebiramu onye Hiburunu. Ebiramu bu le mgboru eze oshi ndu Mamure. Mamure bukwanu onye

Amoru bya aburu nwune Eshukolu waa Ana. Ndu ono be ephe le Ebiramu tugbaru buru nanu. ¹⁴ Ebiramu numaeopho l'abubu iya be a lwutaru l'ogu; o kua unwoke iya ukporo umadzu iri l'ise l'umadzu iri l'esato, a nwuru l'ibe iya, e ziru g'aalwuje ogu. Ephe chipyabe phe gbpafu phe le Danu. ¹⁵ O -rwua l'enyasi; Ebiramu bya ekekashia unwoke iya gude tsoo phe ogu; lwu-kpee phe; chia phe gbiriri jasu ephe gbarwua Hoba, bu isheli Damasukosu. ¹⁶ O natakota phe ivu ono, ephe shi gweta ono; bya edulata abubu iya, bu Lotu yee eku nkiya; waa unwany; mewaro ndu ozo, ephe shi rwuta.

¹⁷ Ebiramu lwu-kpechaa Kedolawoma yee ndu eze, ephe l'iya swi bya alwatashia; eze ndu Sodomu gba iya ndzuta le nsuda Shave, bu iya bu nsuda, aza Nsuda Eze.

¹⁸ Noo ya bu; Melikizedeku, bu eze ndu Salemu gude buredi; waa mee byapfuta phe. Melikizedeku ono bu onye uke Chileke, bu Okalibe-kakota-shii. ¹⁹ O bya agoru onu-oma nu Ebiramu su:

"Ge Chileke, bu

Okalibe-kakota-shii

kebe gube Ebiramu l'oma!

Mbu Chileke ophu bu iya

meru igwe bya emee eliphe.

²⁰ G'e tua Chileke,

bu Okalibe-kakota-shii epha!

Mbu onye ono,

woru ndu ohogu ngu

ye ngu l'eka!"

Ebiramu nu iya oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe ono, o gwephtaru azu ono; o nata iya.

²¹ Eze Sodomu sukwanu Ebiramu g'o haaru yebedua ndu ophu bu nemadzu; gwetawar'o ophu bu ivu nworu.

²² Ebiramu su eze ndu Sodomu: "Mu paliakwaru eka riaru Chipfu angu; mbu Chileke ophu bu Okalibe-kakota-shii; onye meru igwe bya emee eliphe; ²³ l'o to dudu iphe, bu iphe ngu, mu a-nata; mbu m'obeta o buru oghu; ozo eri akpokpa; g'o to du teke ji-su l'oo ngu meru Ebiramu; o haa eze. ²⁴ O to dudu iphe, mu a-nata gbahaa ophu ndu mu l'iya swi riwaru eriri; waa oke-ipe ophu rwuberu ndu tso mu jee; mbu-a; ge Ana; waa Eshukolu; waa Mamure ria oke, rwuberu phe nu."

15

Ogbandzu Chileke yele Ebiramu

¹ E mechaa; Ebiramu numa Opfu Chipfu l'ophuleny. O su iya:

"Ge ndzu ba agushi ngu

Ebiramu.

Oo mbedua bu onye

egbobutaje ngu nu;

bya aburu obungo ngu,

paru eka."

² Ebiramu su: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?bu gunu ozo be ji-nu mu ge mu ta nwutaduru nwa-a; teme onye e-mecha nwekotaru eku mu buru Eliyeza-a, bu onye Damasukosu-a?" ³ Ebiramu bya asukwapho: "Nta-a, g'i ti nuduru mu nwa-a bunu ohu, a nwuru l'ibe mu e-mecha ria iphe mu."

⁴ Tobudu iya bu; Chipfu su iya: "Onye ono ta abukwa iya e-ri iphe ngu. O kwa nwa nwoke ophu shi ngu l'ehu e-ri iphe ngu obu." ⁵ O bya eduta

iya lufu etezi bya asu iya: “Palia enya lee l'akpaminigwe gua kpokpode, no iya nu ogu; m'o buru l'ji-du ike gukota iya.” Su iya: “Noo g'awa ngu a-ha bu ono.”

⁶ Ebiramu kweta iphe, Chipfu pfuru. O guaru iya ya l'apfube-eka-oto.

⁷ O sukwa iya pho: “Oo mbedua, bu Chipfu duru ngu dufuta le mkpukpu Uru, no l'ali Kaludiya ge mu bya anu ngu ali-a g'o buru oke ali ngu.”

⁸ Ebiramu su: “Jiko Nnajiuphu, bu Chipfu; ?denu ge mu e-shi maru le mu e-nweru iya?”

⁹ Chipfu su iya: “Wotaru mu ada eswi; waa ada eghu; waa ebili, gbacharu apha eto eto; teme waa kparaka; waa ndupfu.”

¹⁰ Ebiramu tuko iphe ono wotaru iya; bya asuchaa ya ibe; bya ewocharu ibiribe iya ono dobegbaa g'o ghaaru nwibe iya iphu. Ophu o suduru ndu ophu bu enu ibe. ¹¹ Enu, erije anu phezetagbaa g'ephe vuka anu ono; Ebiramu chipu phe.

¹² Enyanwu nyihujeepho; oke mgbenya tu Ebiramu. Ochii so-kputa iya. Ochii ono agba ntamatu; teme o nodu anyi ishi edzu. ¹³ Chipfu bya asu iya: “G'o doo ngu enya ree l'oshilokpa ngu be e-mecha buru nlwamulwa l'ali, abudu nkephe; l'eeme phe ohu kpa phe ehu l'eka ono unu apha. ¹⁴ E -mecha ephe evuru eku, ha shii lwa. Ole oha ono, ephe shi ejeru ozi ono be mu a-nukwanu aphu. ¹⁵ Obenu le gubedua be a-ka nka kaghekpoo ya akaghe. L'ilapfu nna ngu phe l'ehu-guu; l'elia ngu elili. ¹⁶ O -rwua l'ogbo k'eno be oshilokpa ngu a-lwaphuta azu l'eka-a; kele nta-a be ejophe, ndu Amoru eme teke ebuhudu.”

¹⁷ Enyanwu nyihuchaepho le g'ochii byawaru; ite, a kpoberu oku, akpu tututuutu; yee oroku, enwu phoophoophoo bya aghaja ibe anu ono. ¹⁸ O buru le mboku ono be Chipfu yee Ebiramu gbaru ndzu. O su: “Oshilokpa ngu be ya nuru ali-a; e -shi le nggele Ijiputu jasu le Yufuretisu. ¹⁹ Ali obu bu ali ndu Kenu; me ke ndu Kenazu; me ke ndu Kadumonu; ²⁰ me ke ndu Hetu; me ke ndu Perezu; me ke ndu Rafa; ²¹ me ke ndu Amoru; me ke ndu Kenu; me ke ndu Gigashi; me ke ndu Jibusu.”

16

Hega yele Ishimelu

¹ Tobudu iya bu; ophu Serayi, nyee Ebiramu anwutaduru iya nwa. Ole Serayi nweru nwamgboko, shi Ijiputu, o gbaru ohu, aza Hega. ² Oo ya bu; Serayi su Ebiramu: “Ge Chipfu mewaru ophu mu anwutaduru nwa-a be ii-jepfukwa ohu mu g'a maru ?mu e-shi iya l'eka nweru unwegirima?”

Ebiramu kweta bya emee iphe, Serayi pfuru. ³ O buru ge Ebiramu buwaru l'ali Kenu apha iri be Serayi, bu nyee ya kutaru nwamgboko Ijiputu ono, bu ohu iya ono kee ya; o luru. ⁴ Ebiramu yele Hega kwaa; o buru iya atsuta ime.

O maerupho le ya duwaa ime bya akpoo nwanji, nwe iya nu ebo l'afu. ⁵ Serayi su Ebiramu: “O kwa gubedua be iphe-ehuka-a, mu eje-a shi l'eka. Ge mu kuru ohu mu kee ngu; o maerupho l'o du ime bya akpohaa mu ebo l'afu. O kwa Chipfu e-kpe ikpe mu le ngu.”

⁶ Ebiramu su Serayi: “Ohu ngu nokwa l'obochi-eka ngu; mee ya iphe, du ngu ree.” Serayi kponwuhana Hega mkponwu; o gbalana gbafuru iya.

⁷ Tobudu iya bu; Ojosi Chipfu huma Hega le mgboru ogba, no l'echiegu. Ogba ono bu ogba, no l'aguga uzo, shiru jeshia Shuru. ⁸ O su: “Hega; ohu Serayi; ?i shi awe eje awe?”

Hega sụ: “Mu agbalaru onye nwe mu nu, bu Serayi.”

⁹ Oo ya bu; ojozi ono su iya: “La azu lapfu onye nwe ngu nu je ewoze onwongu ali meje iphe, o suru g'i mee.” ¹⁰ Ojozi ono sukwapfo: “Mu e-me g'awa ngu du igwerigwe; k'opfu ephe a-buru aguta aguta.”

¹¹ Ojozi Chipfu ono sukwa iya pho:

“Ime ono, i du ono
be ii-nwu nwa nwoke.
Iphe, ii-gu iya bu 'Ishimelu'.
Noo kele Chipfu numawaru
ekwa iira k'iphe-ehuka, iije.

¹² Oo-buru onye agirigo.

Oo-nodu etso onyemonye opfu;
onyemonye etsokwa iya pho
opfu.

Ephe l'unwune iya eburu
l'ukukanyi.”

¹³ O kua epa Chipfu, bu onye shi epfu eyeru iya nu su: “I bu Elu-rowi, bu iya bu Chileke enya iya du l'eka mu no.” Noo kele Hega suru: “Nta-a be mu humawaru onye enya iya du l'eka mu no.” ¹⁴ Noo iphe, e gude gua welu ono “Bee-lahayi-rowi,” bu iya bu, “o-dzu-ndzu-ele-mu-enya.” Welu ono no le mgbaka Kadeshi yee Beredu byasu nta-a.

¹⁵ E mecha; Hega nwuru Ebiramu nwa nwoke. Ebiramu gua nwata obu “Ishimelu”. ¹⁶ Ebiramu nwuru ukporo apha eno l'apha ishii teke Hega nwuru iya Ishimelu.

17

Ogbandzu, e gude ebu-ubvu gbaa

¹ Ebiramu noepfo ukporo apha eno l'apha iri le tete; Chipfu byapfuta iya bya asu: “O kwa mbedia bu Chileke, bu Okwoolemka. Nodunu mu ntse g'uta ta adu le ndzu ngu. ² Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu vuru ire. Mu eme g'unu du igwerigwe shii.”

³ Ebiramu daa kpuke iphu l'ali. Chileke su iya: ⁴ “A bya le mbedia; waa iphe, mu e-me l'ogbandzu mu le ngu. Ii-buru nnajioha, du igwerigwe.

⁵ E te ekubaedu ngu Ebiramu. Epa ngu a-buru Ebirhamu; noo le mu mewaru ngu nnajioha, du igwerigwe. ⁶ Mu e-me ngu g'i zu azuzu shii; mu eshi l'awa ngu mee oha, du iche iche; teme ndu eze eshi l'awa ngu futa. ⁷ Mu e-me ogbandzu mu ono g'o buru ogbandzu, a-no ojeoje; mbu g'o buru ogbandzu mu le ngu; waa ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu; k'opfu mu a-buru Chileke ngu; waa Chileke oshilokpa ngu. ⁸ Ali Kenu l'opfu; mbu eka unu bu nlwamulwa nta-a be mu a-nu gu l'oshilokpa ngu; g'o buru okiphe unu jasuru asuru; teme mu aburu Chileke phe.”

⁹ Chileke su Ebirhamu: “A bya le gubedia; dobekwa ogbandzu mu ono. Gubedia l'onwongu; unu le ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu. ¹⁰ Waa iphe, gubedia e-me gude dobe ogbandzu mu le ngu; waa oshilokpa ngu bu owa-a: Ge ndibe ngu ophu bu unwoke g'ephe ha bukotaje ubvu. ¹¹ Gubedia e-bu ubvu g'o buru iphe-ohubama, no l'ogbandzu mu le ngu. ¹² A -gbekpoo nta-a be iphe, bukpo nwa nwoke, a nwuru l'ibe ngu; o nowa ujiku esato be ee-buje ubvu; me le ndu bu awa ngu; me le ndu shi ohozo, bu ndu e gude okpoga zuta; mbu ndu abudu

awa ngu; ¹³ mę a nwuru phę l'ibe ngu-o; ozoo l'i gude okpoga ngu zua phę-o; g'e bufutaję phę ubvu. Ogbandzu mu ono, iphe-ohubama iya no ngu l'ogwehu ono a-buru ogbandzu ophu a-no jasę l'ojeje. ¹⁴ Nwoke, bu akpapyi; mbu onye ebuduru ubvu; gę ndibe phę bufu iya; kele o mebyiru ogbandzu mu."

¹⁵ Chileke sukwapo Ebirhamu: "Nyee ngu, bu Serayi ta azaedu Serayi. Epha iya a-buru Sera. ¹⁶ Mu e-kebe iya l'oma mee ya g'o nwutaru ngu nwa nwoke. Mu ekebe iya l'oma g'o buru ne, nwuru oha, du iche iche; teme ndu eze ndiphe e-shi iya l'eka futa."

¹⁷ Ebirhamu kpube iphu l'ali chia ochi bya asu onwiya: "?Nwoke, nowaru ukporo apha ise be aa-nwutaru nwa nwoke nta-a? Tjo ?Sera, nowaru ukporo apha eno l'apha iri a-gbekwadu nta-a nwuta nwa nwoke?"

¹⁸ Ebirhamu su Chileke: "Jiko g'anya ngu du nu le ndzu Ishimelu!"

¹⁹ Chileke su: "Mu maru-a. Ole nyee ngu, bu Sera be a-nwutaru ngu nwa nwoke. Iphe ii-gu iya bu Ayizaku. Mu l'iya; waa oshilokpa iya, etso iya l'azu be mu l'ephe a-gba ndzu, a-no ojeje. ²⁰ O -buru ke Ishimelu be mu numawaru iphe, i pfuru. Mu kebefutaje iya l'oma mee ya g'o zushia ka l'otu. Oo-buru nna ndu-ishi iri l'ebo; teme mu emee ya g'o buru oha, paru eka. ²¹ Ole ogbandzu mu bukwanu mu le Ayizaku be a-gba iya nu; mbu onye ophu Sera a-nwutaru ngu egube nta-a apha ozo." ²² Chileke pfuebechaaru Ebirhamu iphe, o pfuru iya; o paru iya haa tugbua.

²³ Le mboku ono gedegede be Ebirhamu dutaru nwa iya nwoke, bu Ishimelu; me ndu ozo, a nwuru l'ibe iya; me ndu ophu o gude okpoga iya zuta bushia ubvu. Iphe, bukota unwoke, bu l'ibe iya be o bukotaru ubvu; gę Chileke suru g'o mee ya. ²⁴ Ebirhamu nowaru ukporo apha eno l'apha iri le tete teke o buru ubvu; ²⁵ nwa iya, bu Ishimelu nowa apha iri l'eto.

²⁶ A tuko Ebirhamu; waa nwa iya, bu Ishimelu bukota ubvu l'ujiku lanu ono. ²⁷ Unwoke, bukota l'ibe Ebirhamu l'ophu; me le ndu ophu a nwuru anwunwu l'ibe iya; me le ndu ophu a zutaru azuta l'eka ndu ohozo; be ye l'iya tukokwarupho bua ubvu obu.

18

Umadzu eto, kpapfutaru Ebirhamu

¹ Noo ya; Chipfu bya abyapfuta Ebirhamu le mgboru eze oshi ndu Mamure; le g'o no ano l'onu ulo-ekwa iya l'echi eswe. ² Ebirhamu palia enya bya ahuma unwoke eto, pfuru l'atatiphu iya. O humae phę pho bya ezilihu l'onu uzo iya gbapfushia phę. O gbapfu phę bya ephozetaru phę.

³ O su: "Jiko Nnajiuphu mu; teke mu du ngu l'obu; ta aghatashinu ibe mube onye-ozu ngu. ⁴ G'e kutanu nwa mini g'unu kwoo okpa tuta unme le mkpula oshi-a. ⁵ Ge mu chooru unu nri g'unu ria; g'ike adu unu; unu ejeshiwaro iphe, unu eje; eshi ophu unu batawaru ibe mube onye-ozu unu."

Ephe su iya: "O du ree; mee g'i pfuru."

⁶ Ebirhamu bya emee egwegwa bahu l'ulo-ekwa gbapfu Sera; je asu iya: "Ngwa; mee egwegwa tuta ogbongu ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi; tuta iya ogbongu eto gwophube gude mee buredi."

⁷ O bya agbaru je l'eka eswi iya doru; bya ahota nwada eswi, anu iya du belebele je akpe onye-ozu iya; onye-ozu ono kpuru iya je egbua boshia.

⁸ O bya apata ẹra-eswi; yee manụ, e gude ẹra-eswi mee; waa nweswi ono, a boshiru ono dobe phe l'atatiphu. Ephe nọdu eri nri ono; o nọ-kube phe le mkpula oshi ono.

⁹ Ephe sụ iya: “?Denu nyee ngu, bu Sera?”

Q sụ: “O nọkwa l'ulo-ekwa anyi l'eka pho.”

¹⁰ Chipfu sụ iya: “Egube nta-a apha ozo be mu lwafutajekwa azu; ozo bu le nyee ngu, bu Sera be a-nwu nwa nwoke.”

Sera nọ l'onu ulo-ekwa, Chipfu gharu okotazu ngabe nchi. ¹¹ Ebirihamu yee Sera be buwaa ogerenya bya akahukpowaa shii; teme Sera noghawa tege ogogo atsu ime. ¹² Sera chia ochi l'ime obu sụ: “?Ge mu gbirihucharu egbirihu; teme nnajuphu mu kahwa g'o kahuru pho be mu a -gbę nta laaru iya l'ulo?”

¹³ Chipfu sụ Ebirihamu: “?Bu gunu be Sera gude chia ochi sụ: ‘Ya a-nwutakwadu-a nwa nta-a; ge ya kahwaru egube-a?’ ¹⁴ ?O nweru iphe, kporu Chipfu eka ememe? Mu a-byakwa teke ono, mu turu onu l'apha ozo ono; ozo bu le Sera e-nweru nwa nwoke.”

¹⁵ Ndzụ guahaa Sera; o tya ego sụ: “Mu ta chikwaru ochi.”

Q sụ iya: “Waawaa; i chicharu-a ochi.”

Ébirihamu arwochiteru ndu Sodomu

¹⁶ Unwoke ono gbeshiepho alala; bya eshia ọzo Sodomu. Ébirihamu tsoru phe g'o duriberu phe. ¹⁷ Chipfu sụ: “?Mu a-nodu awachiru Ébirihamu iphe, mu eje ememe to? ¹⁸ Eshi ophu Ébirihamu e-mecha buru eze oha, okpehu du; teme ohamoha, nọ le mgboko be ee-gude iswi ehu iya kebe l'oma. ¹⁹ Noo kele mu hotawaru iya g'o buru onye a-kpo-ziru unwu iya ọzo; ephe le ndibe iya ndu ophu a-nodu etso iya l'azu; g'ephe meje iphe, mu suru g'ephe meje, bu iya bu g'ephe meje iphe, pfuru oto; waa iphe, gbaru phe nu. Oo ya bu ge mu emekwanaaru Ébirihamu iphe, mu kweru iya ukwe iya.”

²⁰ Oo ya bu; Chipfu sụ: “E chikuwaru iya le mkpu shii l'iphe-iji ndu Sodomu yee Gomora be panukaru eka. ²¹ Mu nodu eje ge mu maru ?iphe-iji phe kabę du-be eji g'e pfuru l'o du-be? Teke o to dudu; mu amakwarupho.”

²² Unwoke ono ghachi kwaseru ọzo Sodomu; obenu le Ébirihamu pfukwaduru l'iphu Chipfu l'eka ono. ²³ Ébirihamu bya akpitaru iya nte bya asu iya: “?Ii-mebyishi ndu ejo-iphe yee ndu pferu-eka-oto to? ²⁴ ? O -buru le ndu pferu-eka-oto rwuru ukporo umadzu labo l'umadzu iri le mkpukpu ono? ?Ii-mebyishikwa iya pho? ?Tii gudedu iswi ehu ukporo umadzu labo l'umadzu iri, pferu-eka-oto, nọ iya nu pho haa ya? ²⁵ A maru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu gi gbua ndu pferu-eka-oto yee ndu ejo-iphe; ozo mee ndu pferu-eka-oto gi meru ndu ejo-iphe. A makwaru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu ge gubedua, bu Onye-ikpe ke mgboko-a l'ophu te eme iphe, pfuru nhamunha.”

²⁶ Chipfu sụ: “O -buru le mu humaru ukporo umadzu labo l'umadzu iri, bu ndu pferu-eka-oto le mkpukpu Sodomu be mu e-gudekwa iswi ehu phe hakota mkpukpu ono l'ophu.”

²⁷ Ébirihamu pfukwa ozo sụ: “Eshinu mu gbenu kerebewanu k'epfu anu Nnajiuphu l'ebe adu iphe, mu bu gbahaa urwuku yeke ntu; ²⁸ ?o -bukwanuru le ndu ono te erwuduru ukporo labo l'iri; mbu o -buru l'ephe phoduru umadzu ise; teme ephe erwua egube ono-ee?”

Chipfu sụ: “Mu -huma ụkporo ụmadzu labo l'ụmadzu ise l'eka ono be mu te emebyikwa iya.”

²⁹ Ébirihamu bya epfua ozo sụ: “?O -bụkwanuru ụkporo labo damu be i humaru-ee?”

Ọ sụ: “Mu egude nụ iswi ẹhu ụkporo ụmadzu labo ono haa ya ememe.”

³⁰ Ébirihamu sụ: “Jiko g'ẹhu te eghukwa gube Nnajiuphu egbu; ge mu pfubarọ: ?o -bụkwanuru ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri be a humaru l'eka ono-ee?”

Ọ sụ: “Mu te emebyikwa iya me mu huma ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'eka ono.”

³¹ Ébirihamu sụ: “Eshinu mu gbenụ kerebewanụ k'epfu eyeru Nnajiuphu; ?o -bụkwanuru ụkporo ụmadzu kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?”

Ọ sụ: “Mu egude iswi ẹhu ụkporo ụmadzu ono haa ya emebyi.”

³² Ébirihamu sụ: “Jiko Nnajiuphu; g'ẹhu te eghukwa ngu egbu; ge mu jifua nwa aji lanu: ?o -bụkwanuru ụmadzu iri kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?”

Ọ sụ: “Mu egude iswi ẹhu ụmadzu iri ono haa ya emebyi.”

³³ Chipfu yele Ébirihamu pfughechaepho o tugbu; Ébirihamu lashia unuphu.

19

Eemebyishi Sodomu yele Gomóra

¹ Ojosi labo ono jerwua Sodomu l'uzenyashi. Epe jeshia; Lotu nodu anoo l'onu-abata mkpukpu ono. O humae phe pho bya agba phe ndzuta; bya ephozetaru phe woru iphu kpuke l'ali. ² O su phe: “Nnajiuphu mu; mu arwo unu g'unu bataro l'ulo mube onye-ozu unu; bya akwo okpa unu; unu akwa ibe mu; o -rwua l'utsu; unu atugbuwaro jeshia iphe, unu eje.”

Epe su waawaa; l'ephe a-kwa l'uzo l'enyashi ono.

³ O rwo phe rwohia phe ike gbiriri jasụ epe tsoru iya bahu ibe iya. O bya akwaaru phe eze ebyaa; mbu gheeru phe buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; epe taa. ⁴ Epe bya ala l'ulo; unwoke, shigba l'ekameka le mkpukpu Sodomu; egirima me ogerenya; bya aso-pee ulo ono mgburugburu. ⁵ Epe bya ekua Lotu su iya: “?Den unwoke, bataru ibe ngu l'uzenyashi-a? Chifuta phe chitaru anyi g'anyi l'ephe kwaan!”

⁶ Lotu bya alufu etezi bya eworu uzo gu-chia jepfushia phe bya asu: ⁷ “Jiko ndu mu; unu ta akabeshinu mee ejo-iphe owa-a! ⁸ Unu huma le mu nweru unwumboko labo, epe l'unwoke teke akwaswee; ge mu chifutachiaru phe unu; g'unu mee phe iphe, du unu ree; g'unu haa unwoke-a; l'ephe bu ebyaa mu.”

⁹ Epe su iya g'o gbalëshikwaru phe l'uzo; su: “Oo gube nlwamulwa a-bya atuharu anyi ekemu; anyi e-mekwa ngu ophu ka nkephe njo.” Epe nwuriberu Lotu; bya akpitaru g'ephe gbajaa mgbo ono.

¹⁰ Unwoke labo ono machiepho eka lobata Lotu l'ulo; bya eworu uzo ono gu-chia. ¹¹ Epe mee; ndu ono, pfuru l'onu mgbo ono tsuhaha ishi; egirima me ogerenya; k'ophu epe ta ahumaeduru onu mgbo ono.

¹² Unwoke labo ono su Lotu: “?O nweru onye ozo, i nweru l'eka-a? ? O nweru ndu i keru nwanji; ozo unwu ngu k'unwoke; ozo unwanji; ozokwanu l'o duru ndu ozo, bu le mkpukpu-a, bu ndu gu l'ephe bu? Tukokwa phe dufuta l'eka-a! ¹³ Noo kele anyi abyakwa emebyi eka-a.

E chikuwaru Chipfu le mkpu shii l'ejo-iphe ndu eka-a pawaru eka; o zia anyi g'anyi bya emebyishia ya."

14 Oo ya bu; Lotu tugbunaa bya eje epfuchaaru iya ndu ephe l'iya gba l'ogo, bu ndu abya alu unwada iya; su phe: "Unu medupho egwegwa futa le mkpukpu-a; noo le Chipfu abyakwa iya emebyishi." Ole ndu ogo iya riru l'oo mgbonu be oogbaru phe. 15 O be le geregere nchi-abohu; ojozi ono l'waharu Lotu ulwu su iya: "Mee egwegwa duta nyee ngu; waa unwumgboko labo ibe ngu, bu ndu ophu no l'eka-a! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi teke aa-nu mkpukpu-a chipfuu."

16 O jeshia abyibyibe; unwoke ono kputa iya l'eka; bya akputa nyee ya; ye le unwumgboko ibe iya ephebebo; kpu fu le mkpukpu ono; noo kele Chipfu aphuru phe obu-imemini. 17 Ephe kpufutachae phe pho; onye lanu su phe: "Unu gbaa oso ndzu unu! Unu ta aghakwa enya l'azu; ophu unu ejekwa apfuru apfuru le nsuda! Unu gbakwaru laa l'ubvu! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi!"

18 Lotu su phe: "Waawakwa; jikonu nnajiuphu mu phe! 19 Eshi ophu mube onye-ozu unu du unu l'obu; unu goshiwa l'unu yeru mu obu okpobe eyebe; k'ophu unu dzoru ndzu mu; ge mu te jeshinu agba ala l'ubvu! Odumeka be ejo iphe-ehuka ono a-byapfutakwa mu; mu anwuhu. 20 Unu lekpodapho! O nweru mkpukpu, no-a le mgboru eka-a, dua ntse k'ophu mu a-gbaru laa ya; teme o ha nwanshi. ?Unu te eledu enya le mkpukpu obu ta abadu ishi? Ge mu gbanuru laa eka ono; k'ophu mu a-ndu ndzu."

21 O su iya: "O dupeho ree; mu e-kwetaepho iphe, i rworu; mu te emebyishidu mkpukpu k'ono, iipfu ofu iya ono. 22 Ole o bu; gbaru laa eka ono egwegwa! Noo kele o to nwedu iphe, mu e-me ghiriri jasu l'i jerwua eka ono." Noo iphe ono meru g'o gude e kua mkpukpu ono Zowa.

23 Lotu gbarwushia Zowa; enyanwu ndu aawatakpoeppo awata. 24 Chipfu dzee oku nshi-egbe ge mini le Sodomu ye le Gomora; mbu o shi l'eka Chipfu ophu no l'imigwe. 25 O bya atuko mkpukpu ono; me nsuda ono l'ophu mebyishikota; bya emebyishikwapho iphe, bu ndu bukota le mkpukpu ono; me iphe, futuru efuta, dzu ndzu l'ali ono. 26 Nyee Lotu ghaa enya l'azu; o ghoo obvudu unu.

27 Lonmewa utsu mboku ono Ebirhamu tehu; bya ejeshia l'eka o shi pfuru l'atatiphu Chipfu pho. 28 O gbé l'eka ono lee enya le Sodomu ye le Gomora; bya elekota enya le nsuda ono l'ophu. O buerupho iphe, o humaru bu enwuru-oku, akpu ke tuntuutuu g'eka oku enwu phoophoo.

29 Oo ya bu; le ge Chileke mebyishiru mkpukpu ono, no le nsuda ono be o nyataru Ebirhamu bya edufuta Lotu le mkpukpu, o shi buru teke o meru ge mkpukpu ono buru ola l'iyi.

Lotu ye le unwu-ada iya

30 Lotu ye l'unwada iya nonyaa bya ahaa Zowa je eburu l'ubvu; noo kele ndzu ebu le Zowa nonyaru guahaa ya. Ephe l'unwada iya ono ephebebo tugbua je eburu l'ime ogba. 31 O -rwua ujiku lanu; onye k'ogerenya su onye ke nwata: "Nta-a be nna anyi kahwaru; ophu o budu l'o duru nwoke, bu l'uswe iya-a, anyi l'iya a-kwa, bu geemeje iya le mgboko l'ophu. 32 G'anyi chee nna anyi mee; g'anyi eje g'anyi l'iya kwaa; g'anyi shi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu."

³³ L'enyashi ono be ephe cheru nna phe mee; onye k'ogeranya je aze e phe l'iya kwaa; ophu o madu teke o byaru aze-kube iya; teme ophu o makwapho teke o gbeshiru.

³⁴ O -rwua le nchitabohu iya; onye k'ogeranya su onye ke nwata: "L'enyashi unyaphu be mu le nna mu kwawaru. G'anyi chebakwaa ya mee ozo l'enyashi-a; g'i je g'unu l'iya kwaa. Oo ya bu g'anyi eshi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu." ³⁵ Ephe bya echekwapho nna phe mee ozo l'enyashi ono. Onye ke nwata je; ephe l'iya kwa; ophu o makwapho teke o byaru bya aze-kube iya; ozo teke o gbeshiru.

³⁶ Tqbudu iya bu; Lotu yee unwu iya nwanyi ono ephenebo ime. ³⁷ Onye k'ogeranya bya anwua nwoke; o woru iya gua Mowabu. O buru iya bu nna ndu Mowabu ntanu-a. ³⁸ Onye ke nwata nwutakwapho nwoke; o woru iya gua Benu-Ami; oo ya bu nna ndu Amonu ntanu-a.

20

Ébirihamu yele Abimeleku

¹ Ébirihamu shi l'eka o bu tugbua shia uzo echiegu, no l'ohali; bya eje eburu le mgbaka Kadeshi yee Shuru; o je ebutota le Gera. ² O buru l'eka ono be Ébirihamu no su le nyee ya, bu Sera bu nwune iya ke nwanyi. Abimeleku, bu eze ndu Gera zia; e je edutaru iya Sera.

³ Obenu le Chileke byapfutaru Abimeleku le nrwó l'enyashi ujiku lanu; bya asu iya: "I buakwaa maa. O buru iphe, kparu iya nu bu nwanyi ono, i dutaru ono. Nwanyi obu bukwa nyee nemadzu."

⁴ O le Abimeleku be ephe l'iya teke akwadu. Oo ya bu o su: "Nnajiuphu; ?ii-mebyishikwapho oha, adudu iphe, ephe meru? ⁵ ?To pfunuru mu-a l'onwiya su l'oo nwune iya nwanyi? Toonwanyi l'onwiya; ?ta asunuru mu-a l'oo kwa nwune iya ke nwoke? Obu gukwaru mu iphoró l'iphe, mu meru; teme iswi dukwa mu pho mma."

⁶ Chileke su iya le nrwó ono: "O bu eviya; mu makwaru-a l'imeru iya l'obu, guru iphoró. O buru iphe ono, meru g'o gude ophu mu ekwedu g'i meswee mu. Mbú l'oo iphe ono meru iphe, mu ekwedu g'i denyi iya eka.

⁷ Ngwa; dulaaru nwoke ono nyee ya; kele o bukwa onye mpfuchiru. Oopfuru-a nu mube Chileke l'iswi ehu ngu g'i nodu ndzu. Teke i ti duladuru iya; makwaru le gubedua; unu le ndibe ngu buakwaa maa."

⁸ O -rwua l'onmewa utsu Abimeleku bya ekuko ndu-ozí iya gephe ha; bya akokotaru phe iphemiphe, nwuru nu. Ephe numae ya pho; ndzu rwuta phe. ⁹ Abimeleku kua Ébirihamu; o bya; o su iya: "Bú gunu be i meru anyi egube-a? ?Bú awe be mu mesweru ngu meru g'o gude i mee g'a taa mu uta, ha egube-a; mbu mbedua mu le ndu no l'ali-eze mu? I mekwaru mu iphe, i tigi kabedu mee mu!" ¹⁰ Abimeleku bya ajia Ébirihamu su: "Bú gunu kpakporu iphe, i meru iphe ono?"

¹¹ Ébirihamu su: "Mu riru l'eshinu o to nwedu ndu atsu Chileke ebvu, bu l'eka-a be ephe e-gbu mu l'opfu ehu nyee mu. ¹² Ozo bukponu le-a; l'oo kwa nwune mu gedegede; kele o bukwa-a nna mu nwuru iya; ole mu l'iya te shikwanu le ne lanu; ole mu alukwanu iya alulu. ¹³ Chileke meephe ge mu shi l'okpoku nna mu bya awata aghaphe aghaphe-a; mu su nyee mu ono: 'Waa g'ii-gude goshi l'i yeru mu obu baa: Iphe, bukpo ekaameka anyi jeru; sujekwa le mu bu nwune ngu.' "

¹⁴ Abimeleku bya achita aturu; rwuta eswi; chita ohu; unwoke me unwanyi; tuko chiru nu Ébirihamu; bya edulatakwaru iya pho Sera, bu

nyee ya. ¹⁵ Ọ bya asukwa iya pho: “Wakwa ali mu baa; je eburu l'eka du ngu ree.”

¹⁶ Sera be o suru: “Mu nuakwaru nwune ngu ekpa mkpola-ochaa iri; noo iphe, mu gude mezia emeswe, e mesweru ngu l'ataphu ndu unu l'ephe swi. Iswi dukotakpo ngu mma.”

¹⁷ Ebirhamu pfuru nu Chileke; Chileke bya emee Abimeleku; me unyomu iya; me unwumgboko ndu ophu bu ohu iya g'ephe nwushiaha unwu ozobaa; ¹⁸ kele Chipfu shi mechia unwanyi ibe Abimeleku ekpa-nwa; o buru l'iswi ehu nyee Ebirhamu, bu Sera.

21

Anwunwu Ayizaku

¹ Chipfu bya emeeru Sera eze-iphe-oma, bu g'o pfuru. Mbụ l'o meru Sera iphe, o kweru iya ukwe iya. ² Sera tsuta ime bya anwuaru Ebirhamu nwa nwoke le nka. Ọ buerupho teke Chileke kweru iya ukwe iya gedegede be a nwuru iya. ³ Ebirhamu woru nwa nwoke ono, Sera nwutaru iya ono gua Ayizaku. ⁴ Nwa iya ono, bu Ayizaku noepho ujiku esato; Ebirhamu woru ubvu bua ya, bu iya bu ge Chileke suru g'o meje iya. ⁵ Ebirhamu bu iphe, o noru bu ukporo apha ise teke a nwuru iya Ayizaku.

⁶ Sera su: “Chileke meakwaru ge mu chia ochi; teme iphe, bukpo onye numaru iya nu be mu l'iya a-tuko chia ochi.” ⁷ Ọ bya asufkwapho: “?Bu onye gege asu Ebirhamu le mu e-mecha chee nwa era? Ọle mu mechaleru-a nwutaru iya nwa nwoke le g'o kahwaru akahu-a.”

Aachifu Hega yele Ishimelu

⁸ Nwata ono bya evuta; a mifu iya onu l'era. Ọ buru mboku ono, a mifuru iya onu l'era ono be Ebirhamu shiru nri, ha shii. ⁹ Sera huma le nwa nwoke, Hega, bu nwanyi Ijiputu nwuru Ebirhamu be epfuru iya nu. ¹⁰ Ọ su Ebirhamu: “Jekwa achifu nwanyi-a, bu ohu-a yele nwa iya; noo kele nwa nwanyi ono, bu ohu ono; yele nwa mu, bu Ayizaku ta agbakwaru mgbala l'eku ngu.”

¹¹ Iphe ono buru aphu tsoru Ebirhamu; kele o bu opfu ehu nwa iya be eepfu. ¹² Obenu le Chileke suru iya: “Ge ke nwata-okoro ono ye l'ohu ngu nwanyi ono ta abushiru aphu tsoru ngu. Jekwa emee iphe, Sera pfuru ngu; noo kele o Ayizaku be awa ngu e-shi l'eka jaa. ¹³ Mu e-mekwapho nwatibe ohu ngu ono g'o buru oha eka iya; eshinu o bu iphe, shi ngu l'ehu.”

¹⁴ Ọ -rwua l'onmewa utsu nchita-abohu iya; Ebirhamu bya ewota nri; bya ekuru mini ye l'akpo, eeyeje mini woru nu Hega. Ọ woru iya tukobe iya l'ukuvu bya achifu iya; ephe le nwata-okoro ono. Ephe tugbua je etsoru echiegu Biye-Sheba ghapheaha.

¹⁵ Mini, no l'eda-akpo ono -bvupho; o woru nwata ono nyebe le mkpula irwu lanu l'eka ono. ¹⁶ Ọ tugbua je anodu iche le mgboru eka ono; l'eka bu; a -gbaa apfu l'oojerwua ya. Noo kele o riru su le ya taa nodudu ele nwata ono enya g'o nwuhu. Ọ nodu le mgboru eka ono bya awata ara ekwa.

¹⁷ Chileke numa olu nwata ono l'eka ora ekwa. Ojosi Chileke shi l'imigwe kua Hega; bya asu iya: “?Bu gunu Hega? Ge ndzu ba agushi ngu; noo le Chileke numaru olu nwata ono le g'o ze l'eka ono ara ekwa.”

18 Gbeshi kulia nwata ono ekuli; gudeshia ya eka; kele mu e-me iya g'o buru oha, paru eka."

19 Chileke bya emee; enya sahu iya; o huma welu, mini du. O bya eje eworu mini kujia l'eda-akpo ono; bya echebe nwata ono.

20 Chileke no-kube nwata ono le g'oovukpopho. O buru l'echiegu; jasu o buru o-gba-apfu. 21 O buru g'o bu l'echiegu Paranu be ne iya jeru alutaru iya nwanyi l'ali Ijiputu.

Ébirihamu waa Abimeleku agba ndzu

22 Le teke ono be Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya suru Ébirihamu: "Chileke no-kubekwa ngu l'iphemiphe, iime. 23 Rinaaru mu nte l'atatiphu Chileke l'eka-a li ti byadu agbaru mu eregede; ophu jigbaduru iya unwegirima ibe mu; ozoo oshilokpa mu. O buchia gi goshi li yeru mu obu; bya eye mkpukpu-a obu; mbu mkpukpu-a, i lwaru alwalwa-a; egube ono, mu goshiru le mu yeru ngu ono."

24 Ébirihamu su: "Mu e-ri-a nte obu."

25 Ébirihamu bya epfuaru Abimeleku ke welu mini, ndu-ozu Abimeleku nataru iya. 26 Abimeleku su: "Mu ta amakwa onye meru iya nu; ophu i tiki pfusweru mu iya; mu teke anuma-swekwaa ya abudu ntanu-a."

27 Ébirihamu bya achita aturu; rwuta eswi bya achie Abimeleku; ephenebo bya eworu ndzu gbaa. 28 Ébirihamu bya ahota ada-aturu esaa l'igwe aturu iya dobe ichi. 29 Abimeleku su Ébirihamu: "?Bu gunu meru go gude i hota ada-aturu esaa ono dobe ichi?"

30 O su: "Ngge ada-aturu esaa-a, shi l'eka mu-a g'o buru iphe, agba ekebe l'oo mu turu welu-a."

31 E woru eka ono gube Biye-Sheba; kele eka ono be umadzu labo ono riru nte.

32 Epe gbachapho ndzu ono le Biye-Sheba; Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya laphushia azu l'ali ndu Filisitayinu.

33 Ébirihamu bya eworu oshi tamarisuku dzaa le Biye-Sheba; bya anodu l'eka ono kpo-ku Chiojejeje, bu Chipfu. 34 Ébirihamu bukporu l'ali ndu Filisitayinu noo odu.

22

Chileke ahù Ébirihamu ama

1 E mecha Chileke bya ahua Ébirihamu ama. O kua ya su: "Ébirihamu!"

O za iya enu.

2 Chileke su: "Duta nwa ngu; mbu mkpako nwa ngu, bu Ayizaku, bu onye i yeru obu gude je l'ali Moriya. Gude iya gwee ngweja-akpo-oku l'ubvu lanu, mu e-goshi ngu."

3 Onmewa utsu nchita-abohu iya Ébirihamu gbeshi bya edozichaa nkapfu-igara iya ree. O duta ndu-ozu iya umadzu labo; waa nwa iya, bu Ayizaku. O wataepho nku, suru iya egude gwee ngweja-akpo-oku ono vuru tugbua; o buru phe eje eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono.

4 O -rwua mboku, kwe phe eto; Ébirihamu jenya bya apalia enya huma eka ono uzanya. 5 O su ndu-ozu iya ono: "Unu nodukwa l'eka-a; unu le nkapfu-igara ono; ge mu le nwa mu jeribebaru eka pho je abaarü Chipfu eja lwaphuta azu byapfuta unu."

⁶ Ébirihamu bya apata nkụ, ee-gude gwee ngweja-akpọ-ọku ono woru boo nwa iya, bụ Áyizaku; yēbedua gude ọku; yēle mma. Ẹphenebo swịru tughua. ⁷ Ẹphe jenyaa; Áyizaku sụ nna iya, bụ Ébirihamu: “Nnana!”

Ébirihamu sụ: “Owee nwa mu!”

Áyizaku sụ: “Nkụ yēe ọku dūwaa; obenu ?dēnuhununu aturu, ee-gude gwee ngweja-akpọ-ọku ono?”

⁸ Ébirihamu sụ iya: “Nwa mu; Chileke a-nu-a aturu, ee-gude gwee ngweja-akpọ-ọku ono.” Ẹphenebo kwaseru; ọ bụru phē atughu.

⁹ Ẹphe rwuepho ẹka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono; Ébirihamu kpụa ọru-ngweja l'ẹka ono; bya eworu nkụ doo ya. Ọ bya ekee nwa iya, bụ Áyizaku ẹgbu bya eworu iya tū-kobe l'eli nkụ ono. ¹⁰ Ọ machia ẹka bya ewota mma g'o gude gbua nwa iya ono, bụ Áyizaku. ¹¹ Ojosi Chipfu gbē l'imigwe kua ya oku sụ: “Ébirihamu! Ébirihamu!”

Ọ za iya ẹnu.

¹² Ọ sụ: “Te ebyikwa nwata ono ẹka! Ta adukwa iphe, ii-me iya. Nta-a bē mu maru l'jitsu Chileke ebvu; noo kele i ti sephuduru nwa ngu azụ; mbụ nwa ngu lanu kpoloko.”

¹³ Ébirihamu bya apalia ẹnya; bya ahuma ebili, mpu iya kwagaru l'iphe. O je akputa ebili ono gbua gude gwee ngweja-akpọ-ọku ono; parụ nwa iya ono haa. ¹⁴ Ọo ya bụ; Ébirihamu woru ẹka ono gube: “Chipfu, bụ Ọkwoolemka.” Gbiriri byasụ mē ntanu-a bē aasuje: “L'eli úbvú Chipfu bē aa-kwọ ngu lē mkpa.”

¹⁵ Ojosi Chipfu bya eshi l'imigwe kua Ébirihamu k'ugbo ẹbo bya asụ iya: ¹⁶ “Mu gudeakwa onwomu ria nte. Eshi ọphu i meru iphe-a; mbụ eshi ọphu i ti sephuduru nwa ngu azụ; mbụ nwa ngu lanu kpoloko; ¹⁷ bē mu kebefutaje ngu l'oma; bya emee g'awa ngu dū igwerigwe gē kpokpode, dū l'akpaminigwe; waa g'ēja, dū l'aguga-enyimu. Oshilokpa ngu bē l'a-nata mkpukpu ndu ọhogu phē; ¹⁸ tēme ọ bụru eri ngu bē ee-shi kebe ọhamoha, nọkota lē mgboko-a l'oma; noo kele i ngaberu mu nchi.”

¹⁹ Ébirihamu bya abyapfuta ndu-ozii iya; ẹphe tuko lashia azụ lē Biye-Sheba. Ébirihamu buwaruro lē Biye-Sheba.

Unwu Nahọ

²⁰ E mechaa; a bya epfuaru Ébirihamu sụ iya: “Milika nwushikwaru nwune ngu, bụ Nahọ unwegirima unwoke. ²¹ Ọo Uzu, bụ ọkpara; Buzu bụru nwune iya nwoke; waa Kemelu. Kemelu ono mechaa bụru nna Aramu. ²² A nwua Kesedu tsoke Kemelu; waa Hazo; waa Piludashu; waa Jidulafu; waa Betuwelu.” ²³ Betuwelu ono mechaa bya aburu nna Ribeka. Ọ bụru unwegirima ẹsato ono bē Milika nwushiru nwune Ébirihamu, bụ Nahọ. ²⁴ Onye ọphu ọ tọo ludu ọkpobe alulu, ẹpha iya bụ Ruma bē nwutakwaru iya pho unwegirima. Ẹpha phē bụ Teba; waa Gahamu; waa Tahashu; waa Maka.

23

Anwuhu Sera

¹ Sera noru ukporo apha ishii l'apha ẹsaa. ² Ọ nwuhu lē Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu, nọ l'alị Kėnanu. Ébirihamu kwaa Sera; raa ẹkwa iya.

³ Ébirihamu bya agbeshi l'aguga nyee ya ono, nwuhuru nu ono; bya ejefu ndu Hetu; je asu phe: ⁴ "Mu bukwa nlwamulwa; mbu onye shi ohozo lwapfuta unu. Jiko unu renaa mu ali; ge mu lia odzu nyee mu-a."

⁵ Ndu Hetu su Ébirihamu: ⁶ "Nnajiuphu; anyi suru-a: i bukwa onyibe, paru eka l'echilabo anyi. Hatakpoeopho ilu ndu anyi ophu kachaa ngu ree je elia nyee ngu. O to nwedu onye ndu anyi, a-jika su g'i ti lishi iya l'ilu nkiya."

⁷ Ébirihamu bya agbalihu bya ephozeru ndu ali ono, bu iya bu ndu Hetu. ⁸ O su phe: "O -buru l'o du unu ge mu lia odzu nyee mu be mu suru-a: g'unu je arwooru mu Efuronu, bu nwatibe Zoha; ⁹ g'o ree mu ogba Makupela iya pho, no l'ishi ali iya ono. Unu su iya g'o ree mu iya okpobe aswa iya; g'o buru eka ee-lije odzu l'ibe unu."

¹⁰ Efuronu ono, bu onye Hetu ono be epe le ndu ndu phe tukokwaru-a nodukota l'eka ono l'onu-abata mkpukpu ono. O raa ya arara k'ophu ndu Hetu, byakotaru eka ono numakotaru iya; su Ébirihamu: ¹¹ "Nnajiuphu; waawakwa! Mu suru-a: mu pfuru l'atatiphu ndu ali mu epfu su g'i nwokotaru ali ono l'ophu; nworu ogba, no iya nu. Je elia ya ro odzu nyee ngu!"

¹² Ébirihamu bya ephozetakwa ozo l'atatiphu ndu ali ono; ¹³ bya asu Efuronu; mbu pfua ya ndu ali ono numa-dzuru; su iya: "Mu suru-a; o -buru l'ii-nu mu ali obu be mu a-pfu ngu-a okpoga l'aswa ali obu. Natanu mu aswa iya; k'ophu mu e-je elia odzu nyee mu l'eka ono."

¹⁴ Efuronu su Ébirihamu: ¹⁵ "Mu suru-a nnajiuphu; ali ono sukwaru unu mkpola-ochaa. Ole o bu; ?bu gunu bu iphe ono bu le mgbaka mu le ngu? Je elia ya ro odzu nyee ngu."

¹⁶ Ébirihamu kweta iphe, Efuronu huru iya; bya eworu aswa ali ono, o huru l'iphu ndu Hetu ono pfua ya. Iphe, o pfuru iya bu unu mkpola-ochaa, a turu l'ekpa, e gude azu aswa teke ono.

¹⁷ Oo ya bu; e woru ali Efuronu, no le Makupela ree Ébirihamu. Makupela obu no-kube Mamure. E reru iya ali obu; yee ogba, no iya nu; mecha oshi, no je akpaa l'oke iya. ¹⁸ Iphe, bu ndu Hetu l'ophu, bu ndu doru l'onu-abata mkpukpu ono nokota huma teke e reru Ébirihamu ali ono g'o buru ali iya. ¹⁹ E mecha; Ébirihamu lia nyee ya, bu Sera l'ogba ono, no l'ali Makupela ono; no-kubekwapho Mamure, bu iya bu Hiburonu ono, no l'ali Kenanu ono. ²⁰ O buru iya bu le ndu Hetu woru ali obu; ye l'ogba, no iya nu; bvuaru Ébirihamu; o buru ali iya bya aburu eka ee-lije odzu.

24

Áyizaku waa Ribeka

¹ Ébirihamu kahwuru buru ogerenya shii; teme Chipfu kebewa iya l'oma l'uzomuzo. ² O bya ekua onye ophu bu onye-ishi le ndu-ozu iya; mbu onye ophu eletakota iphemiphe, o nweru enya; bya asu iya: "Dee mu eka l'ehe. ³ Gude epha Chipfu, bu Chileke ophu bu l'imigwe; bya eburu l'eliphe; ria nte l'i tti lutaduru nwa mu Áyizaku nwanyi, shi l'ibe ndu Kenanu, anyi l'ephe bu l'eka-a. ⁴ L'ii-je l'ali mu; mbu l'ibe abubu mu gedegede je alutaru nwa mu, bu Áyizaku nwanyi."

⁵ Onye-ozì iya onò sù iya: “?Ò -bùkwánuru lẹ̀ nwanyị ọ̀bù te ekwedu l’ootsorù mu alwà ẹ̀ka-e; ?mu duta nwa ngu gude lashìá alì onò, ì shì onò ọ̀p?”

⁶ Ẹ̀birìhamu sù iya: “Be dutakwaphọ̀ nwa mu laa alì ẹ̀ka onò ọ̀zò!
⁷ Chipfu, bụ̀ Chileke k’imigwe, bụ̀ onyè dufutaru mu l’ọ̀kpoku ibe nna mu; waa l’alì, a nwuru mu anwunwu; mbụ̀ onyè pfuru yeru mu nù; bya ekwee mu ukwe-ìphe ribua ya l’angù sù l’awa mu bẹ̀ ya a-nù alì-a; Chileke onò e-zia ojozi iya g’unu l’iya swìru; k’ọ̀phù ì-lùtá nwanyị l’ẹ̀ka onò dulataru nwa mu. ⁸ Ọ̀ -buru lẹ̀ nwanyị ọ̀bù te ekwedu ngu etsorù; ẹ̀vù ngu ogodogo. Ọ̀o ẹ̀pho g’ì tì dukwaru nwa mu laa alì ẹ̀ka onò ọ̀zò!” ⁹ Ọ̀o ya bụ̀; onye-ozì iya onò bya eye nnajìuphu iya ẹ̀ka l’ehè; bya eria angu l’opfu onò.

¹⁰ Onye-ozì iya onò bya achìta anù-ìje, bụ̀ ìnya-kamèlu nnajìuphu iya iri gude tughua. Nnajìuphu iya onò hakwarupho nù iya iphe, dughbaa ree; o gude; ọ̀ buru iya eje alì Mesopotémiya. O jerwua bya abahù mkpukpu ẹ̀ka Nahọ̀ bụ̀. ¹¹ O mee g’ìnya-kamèlu onò g’ẹ̀phe ha gbushichaa ikpere lẹ̀ mgboru wèlu, nọ̀ l’azù mkpukpu onò k’ọ̀phù ọ̀-nyizeta. Teke onò bụ̀waa uzenyashi; bya aburu teke unwanyi awufuje lẹ̀ mkpukpu je eseta mini.

¹² Ọ̀budu iya bụ̀; onye-ozì Ẹ̀birìhamu onò pfuru nù Chileke sù: “Jìko Chipfu, bụ̀ Chileke kẹ̀ nnajìuphu mu, bụ̀ Ẹ̀birìhamu. Menaa g’ìje mu ntanù-a nweru ishi! Goshinu l’ì yeru nnajìuphu mu, bụ̀ Ẹ̀birìhamu obu! ¹³ Mbù-a; ọ̀ kwa wèlu bẹ̀ mu nọ̀-ku-be-a; ẹ̀me unwumboko shì lẹ̀ mkpukpu-a wufuta abya eseta mini. ¹⁴ Menaa g’ọ̀ buru; teke o nweru unwumboko onò onyè ọ̀phù mu sùru: ‘Jìko phozetanu ìte ngu gẹ̀ mu nguta mini’; o -kweta chebe mu iya; bya asù lẹ̀ ya e-jekwa echebefua ìnya-kamèlu mu; g’onye onò bùkwaru onyè ì hotaru onye-ozì ngu, bụ̀ Áyìzaku. Noo iphe, l’e-me gẹ̀ mu maru l’ì yeru nnajìuphu mu, bụ̀ Ẹ̀birìhamu obu.”

¹⁵ Ọ̀ nọ̀du epfukwadu anù Chileke onò; Ribeka nọ̀du abyawaa yẹ̀ l’ite, ọ̀ nmako l’ukuvu. Ọ̀ buru nwatibe Bituwèlu. Bituwèlu bùkwánuru nwatibe Milika, bụ̀ nyee Nahọ̀. Nahọ̀ onò bùkwánuru nwune Ẹ̀birìhamu. ¹⁶ Nwamgboko onò nọ̀du ama ntumatu; ẹ̀me o dobe onwiya ọ̀rù; kẹ̀le o to nwedù nwoke, yẹ̀ ya kwajèwaru. Ọ̀ bya eje lẹ̀ wèlu onò je esejia ìte iya mini nmakoru lufuta.

¹⁷ Onye-ozì onò bya emee ẹ̀gwegwa bya agbapfu iya sù iya: “Jìko chebenu mu mini l’ite ngu onò nwanshìi gẹ̀ mu ngua.”

¹⁸ Ọ̀ sù: “Nguaro nnajìuphu mu!” Ọ̀ bya ezia ìte onò ẹ̀gwegwa bya apata iya l’ẹ̀ka gude chebe iya mini onò.

¹⁹ O chebechaa ya mini ọ̀bù ọ̀ sù: “Mu e-setafukwaru ìnya-kamèlu ngu g’ẹ̀phe ngua jasù ẹ̀phe angu-dzuru iya.” ²⁰ O mee ẹ̀gwegwa bya awufu mini l’ite iya onò woru ye l’iphe, eeyejeru anù mini; bya agbaphu azù lẹ̀ wèlu je esetaba mini ọ̀zò. O seẹ̀ ya phọ̀ gbìrìrì jasù ọ̀ sù-dzuru ìnya-kamèlu onò angungu. ²¹ Ọ̀phù onye-ozì onò epfukpọ̀daru mẹ̀ akpuru opfu lanù. Ọ̀ nọ̀du egekpọ̀e ya phọ̀ g’ọ̀ maru ?Chipfu kabẹ̀ mewaa ìje iya; o nweru ishi ọ̀p?”

²² Ìnya-kamèlu onò ngughechaepho mini ọ̀bù; nwoke onò bya achifuta eregede-ìmi, e gude mkpìrikpu mkpọ̀la-ododo mee; waa mgbalẹ̀ka labọ̀, e gude mkpọ̀la-ododo, ẹ̀rwa iya dù shẹ̀kelu ìri mee woru chiẹ̀ ya. ²³ Ọ̀ jìá nwamgboko onò sù iya: “?Ì bụ̀ nwatibe onyè? Jìko mu sùru-a: ?o nweru ẹ̀ka anyi a-zẹ̀ l’ìbe nna ngu g’anyi je akwaa l’enyashi-a?”

24 O sụ iya: “Mu bukwa nwatibe Bituwelu; nwa, Milika yeru Nahọ.” 25 O bya epfufua ya sụ: “Anyi nweru ęswa oyii; yele k’okponku shii; waa ụlo, ji-kwa l’enyashi-a.”

26 Nwoke ono bya ephureta bya abaarụ Chipfu eja sụ: 27 “G’ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ke nnajiuphu mu, bu Ębirihamu. Mbụ Chipfu ahaduru Ębirihamu; o yee ya phọ obu g’o yeru iya ya; bya apfushikwapho ike l’iphe, oomeru iya. A bya le mbędua be Chipfu duwaru ije durwuta ibe abubu nnajiuphu mu phe.”

28 Nwamgboko ono bya agbaru laa unuphu je atuko iphemiphe ono kọkotaru ndu bu l’ulo ne iya. 29 Ribeka nweru nwune nwoke, aza Lebanu. Lebanu gbagbua jeshia nwoke obu ndzuta le welu l’eka ono; 30 kele o humaru eregede-imi pho; waa mgbaleka, nwune iya nwanyi gba l’eka; bya anumakwapho iphe ono, Ribeka pfuru sụ l’o iphe, nwoke ono pfuru iya ono. O tugbua jepfushia nwoke obu; o jeshia o pfuwaru pfu-kube inya-kamelu iya le mgboru welu ono. 31 Tobudu iya bu; Lebanu sụ iya: “Bata abata-o! Gube onye Chipfu goru onu-oma nu! ?O nwuru inwugha be i jeru apfuru l’eka ono? Mu doziakwaru ngu ulo; bya edoziwaa eka inya-kamelu ngu a-doru.”

32 Oo ya bu; nwoke ono bahu l’ulo ono. Lebanu bya atoshia inya-kamelu iya iphe, o shi vuru. O bya achitaru inya-kamelu ono g’ephe ha ęswa oyii; waa k’okponku; bya apataru yebedua yee unwoke, ephe l’iya swi mini g’ephe kwọ okpa. 33 A bya akwata nri doberu iya l’atatiphu. O sụ le ya te erikwa nri jasụ teke ya pfuadaru iphe, ya byaru.

Lebanu sụ iya: “Ngwanu; pfunaa ya!”

34 Oo ya bu; o sụ: “Mu bukwa onye-ozii Ębirihamu. 35 Chipfu mewaru nnajiuphu mu iphe-oma, paru eka. O buwaru onye nweru iphe ntumatu. O nuru iya aturu; waa eswi; waa mkpola-ochaa; yele mkpola-ododo; waa ohu, du igwerigwe; unwoke me unwanyi; waa inya-kamelu; waa nkapfu-igara. 36 Nyee nnajiuphu mu, bu Sera nwutaru iya nwa le nka. Ębirihamu wowaru iphemiphe, o nweru nukota nwata obu. 37 Nnajiuphu mu ono mee; mu riaru iya nte kweta le mu ta alutaduru nwa iya ono nwanyi, shi l’ali ono, o bu ono, bu iya bu ali Kėnanu.

38 “Le mu e-je l’enyia unuphu ibe nnajiuphu mu ono; mbu l’okpa-ipfu iya gedegede; je alutaru nwa iya ono nwanyi.

39 “Mu jia nnajiuphu mu ono sụ iya: “?O -bukwanuru le nwanyi obu te ekwedu l’ootsoru mu alwa eka ono-e?”

40 “O sụ le Chipfu ono, bu onye ono, ye l’iya l’anọ ono be e-duru-a ojosi iya ye ge mu l’iya swiru; k’ophu oo-me g’ije mu nweru ishi. Oo ya bu; k’ophu mu a-luta nwanyi, shi l’okpa-ipfu phe; waa l’enyia unuphu phe gedegede dulataru nwa iya nwoke. 41 Le mu -jekpowaa l’okpa-ipfu phe; o buru l’ephe jikaru be enwa iya te egudehedu mu; l’ooburu evu mu ogodogo.

42 “O buru iya bu; mu byarwuta le welu-a ntanu-a; mu sụ: ‘Jiko gube Chipfu, bu Chileke ke nnajiuphu mu, bu Ębirihamu; o -buru l’o du ngu ree; jiko menaa g’ije-a, mu byaru-a nweru ishi. 43 Nta-a be mu pfuru le mgboru welu-a; o -buru l’o nweru nwamgboko, byaru eseta mini; mu sụ iya: ‘Jiko ge mu ngutanu nwa mini, ha nwanshi l’ite ngu ono!’ 44 O -buru l’o kwetarụ chebe mu iya; bya asu le ya e-jekwa echebefua inya-kamelu mu; g’onye ono bukwaru onye gube Chipfu hotaru nwatibe nnajiuphu mu.’

45 “Mu n̄odu epfukwadu an̄u Chileke ono l’ime obu; Ribeka n̄odu abyawaa ȳe l’ite, ̄o nmako l’ukuvu. ̄O bya eje l̄e w̄elu ono je eseta mini. Mu s̄u iya: ‘Jiko chebenu mu mini!’

46 “O mee ̄egwegwa pazeta ite ono, ̄o pa l’ukuvu ono; bya as̄u mu: ‘Ngge; ngua; ge mu je esetaf̄uaru ñ̄nya-kam̄elu ngu g’̄ephe ngua.’

47 “Mu j̄ia ya s̄u iya: ‘?I b̄u nwatibe onye?’

“O s̄u l̄e ya b̄u nwatibe Betuw̄elu, b̄u iya b̄u nwatibe Nah̄o; onye ̄ophu Milika nw̄utaru iya.

“Mu bya eworu eregede-imi ye iya l’imi; bya agbabe iya echi-̄eka. 48 Mu bya ephureta bya abaar̄u Chipfu ̄eja; bya ajaa Chipfu, b̄u Chileke k̄e nnajiuphu mu, b̄u ̄Ebirihamu ajaja; mb̄u Chipfu, onye duru mu; mu shia ̄okpobe uzo byarwuta ̄eka mu h̄umaru nwamgb̄oko, b̄u nwanwa nwune nnajiuphu mu, mu a-l̄uta dularu nwatibe nnajiuphu mu. 49 ̄O -b̄uru l’unu e-goshi l’unu yeru nnajiuphu mu obu; l’o gbaru g’o gude ire unu ̄eka; unu pfunaa ya ge mu n̄uma. Teke ̄o d̄udu; unu pfukwaph̄o; ge mu maru ̄ophu mu e-shi eshishi.”

50 Leban̄u ȳe Betuw̄elu yeru iya ̄onu s̄u: “O kwa Chipfu du ngu bya; ̄ophu anyi enwēekwa ̄onu opfu k’as̄u l’owa-a meru; ̄ophu owa-a emeduru.

51 Wakwa Ribeka baa; duta iya gude laa g’o je al̄uru nwatibe nnajiuphu ngu; eshinu ̄o b̄u ge Chipfu s̄uru l’o-d̄u b̄u ono.”

52 Onye-oz̄i ̄Ebirihamu n̄umaep̄ho ̄onu, ̄ep̄he yeru; o phozetaru Chipfu.

53 ̄O bya egwefuta ngwa, e gude mkp̄ola-ododo; ȳe mkp̄ola-̄ochaa mee bya ach̄ie Ribeka; bya ach̄iekwaa ya ph̄o ̄ekwa. ̄O n̄ukwaph̄o nwune iya; ̄ep̄he l̄e ne iya ip̄he, vu oke aswa. 54 ̄Ep̄he l̄e ndu ep̄he l’iya sw̄i gb̄e teke ono bya at̄uko ria nri; bya angua ip̄he, anḡungu; bya akwaa ̄eka ono l’enyashi ono.

̄Ep̄he tehūep̄ho l̄e nchita-ab̄ohu iya onye-oz̄i ono s̄u: “Unu dukwa mu ge mu lash̄ia lapfushia nnajiuphu mu.”

55 Nwune nwamgb̄oko ono; ȳele nene iya s̄u: “Kab̄enu haa g’anyi l̄e nwada anyi ̄obu n̄ofua nwujiku iri; t̄eme unu alash̄iwaro.”

56 ̄O sukwanu ph̄e: “?Unu esedekwad̄u mu k̄e ḡunu; l’̄eka Chipfu gb̄e mewaa ije mu; o nweru ishi? Unu hanaa ge mu lash̄ia lapfu nnajiuphu mu!”

57 ̄Ep̄he s̄u g’̄ep̄he kua nwamgb̄oko ono j̄ia ya g’o yee ̄onu. 58 ̄Ep̄he kua Ribeka bya aj̄ia ya s̄u: “?Ii-tsoru nwoke-a?”

̄O s̄u ee; l̄e ya e-tsoru iya-a.

59 ̄Oo ya b̄u; ̄ep̄he duru nwune ph̄e nwanȳi, b̄u Ribeka n̄u iya; ̄ep̄he l̄e nwanȳi, eleta iya ̄enya. Onye-oz̄i ̄Ebirihamu ono; ȳele ndu ep̄he l’iya sw̄i duta iya; ̄ep̄he lash̄ia. 60 ̄Ep̄he bya ala; ndu nwe Ribeka ḡoru ̄onu-oma nu iya; s̄u iya:

“Nwune anyi nwanȳi;

jaa àjàjà ka l’otu!

Mb̄u g’awa ngu b̄uru

aguta aguta!

G’awa ngu nataj̄ekwa

oguzo ndu ̄ohogu ph̄e!”

61 ̄Oo ya b̄u; Ribeka ȳele ndu-oz̄i iya kwak̄obe bya enyita ñ̄nya-kam̄elu ph̄e tsoru onye-oz̄i ̄Ebirihamu ono; o duru ph̄e; ̄o b̄uru iya alala.

62 Teke ono b̄e Áyizaku shiwaa l̄e ̄Ogba ̄O-dzu-ndzu-ele-mu-̄enya abya; k̄ele ̄eka o bu ebubu b̄u l’echīegu nd̄ohali. 63 ̄O -rwua ̄uzenyashi ujiku

lanu o tsoru oma egu aghaphe. O jeshia ele enya bya ahuma inya-kamelu, awu abya nu. ⁶⁴ Ribeka bya apalikwapho enya huma Ayizaku; bya eshi l'eli inya-kamelu iya pfu-zeta. ⁶⁵ O jia onye-ozu ono su iya: “?Nwoke ono, shi le mgbegu eje abya nu ono bu onye?”

Onye-ozu ono su iya: “O kwa nnajuphu mu be o bu.” O chita ekwa-ishi iya gude kpuchia onwiyi.

⁶⁶ Onye-ozu ono bya akokotaru Ayizaku ge ya gude mee ya. ⁶⁷ Ayizaku bya eduta iya duba l'ulo-ekwa ne iya, bu Sera. O buru iya bu l'e kewaru iya Ribeka; o luru. O yee ya obu shii. O buru iya bu l'obu abyahukwa bya ejizeta Ayizaku le ke ne iya, nwuhuru nu-a.

25

Anwuhu Ebirhamu

¹ Ebirhamu bya aluta nwanyi ozo, epha iya bu Ketura. ² O nwutaru iya Zimuranu; waa Jiokushanu; waa Midanu; waa Midiyanu; waa Ishibaku; waa Shuwa. ³ Jiokushanu bu nna Sheba; waa Dedanu. Ndu bu oshilokpa Dedanu bu ndu Ashuru; waa ndu Letushi; waa ndu Leyumu. ⁴ Unwu Midiyanu bu Ifa; waa Ife; waa Inoku; waa Abida; waa Eludaa. G'ephe hakota tukoru buru unwu Ketura.

⁵ Ebirhamu hakotaru Ayizaku iphemiphe, o nweru. ⁶ Ole g'o nokwadu ndzu be o hataru iphe hee unwu, epehe nwutaru iya; mbu unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya; bya edufu phe; epehe lashia uzo ali enyanwu-awawa; k'ophu yee Ayizaku te ebuduru l'eka lanu.

⁷ Iphe, Ebirhamu kpakotaru no bu ukporo apha esato l'apha iri l'ise. ⁸ Ebirhamu tua unme ikpazu iya bya anwuhu le g'o kahuchawaru libaliba; k'ophu o bukpo nwoke ogerenya, apha, o noru ndzu jiru epho; teme o lapfushia ndiche phe. ⁹ Unwu iya; mbu Ayizaku yee Ishimelu lia ya l'ogba Makupela, no l'ali Efuronu, bu nwatibe Zoha, onye Hetu. Ogba ono no-kube Mamure. ¹⁰ Ali ono bu ali, Ebirhamu zuru ndu Hetu; o buru eka ono be e liru Ebirhamu; lia nyee ya, bu Sera. ¹¹ Ebirhamu nwuhuchaephe Chileke bya ekebekpo Ayizaku l'oma eka o bukube welu O-dzu-ndzu-ele-mu-nya.

Unwu Ishimelu

¹² Waa oshilokpa Ishimelu nwa Ebirhamu; onye nwanyi, shi Ijiputu, bu ohu Sera, epha iya bu Hega nwutaru Ebirhamu baa:

¹³ Owaa bu unwu Ishimelu le g'e deru epha phe g'a nwuru phe. Nebayotu bu okpara Ishimelu. Ndu ozo buru Keda; waa Adubelu; waa Mibusamu; ¹⁴ waa Mishima; waa Duma; waa Masa; ¹⁵ waa Hadadu; waa Tema; waa Jieturu; waa Nafishi; waa Kedema. ¹⁶ G'ephe ha tukoru buru unwu Ishimelu; o buru phe bugbaa ndu-ishi okpa-ipfu phe ono epehe n'iri l'ebo. Teme o buru epha phe be a gubegbaaru mkpukpu le mkpukpu phe. ¹⁷ Mkpako iphe, Ishimelu noru bu ukporo apha ishii l'apha iri l'esaa; bya atua unme ikpazu iya nwuhu; lapfu ndiche phe. ¹⁸ Oshilokpa iya shi le Havila bua jasu Shuru, no-kube oke ali Ijiputu; me i nodu eje uzo Asiriya. Epehe l'unwunna phe g'ephe ha toko duru l'opfu.

Jiekopu yele Iso

¹⁹ Waa oshilokpa Ayizaku, nwa Ebirhamu.

Ébirihamu bú nna Áyizaku; ²⁰ Áyizaku nõephe ¼kporo apha labo bya alua Ribeka, nwada Betuwelu, onye Aramu; aka o shi bu Padanu-Aramu; teme Ribeka ono buru nwune Lebanu, onye Aramu kwapho.

²¹ A nõnyaa; Áyizaku bya epfuru nu Chipfu l'iswi ehu nyee ya; noo kele o to tsudu ime. Chipfu numa epfupfu, o pfuru nu iya; bya emee nyee ya, bu Ribeka tsuta ime. ²² Unwegirima ono nodu akpa onwophe mkpa l'ime epho iya. A nõnyaa; o su: “?Bu gunu be iphe-a l'anwuru mu egube-a?” O jeshia l'aji l'iphu Chipfu.

²³ Chipfu su iya:

“O kwa mkpukpu labo no

ngu l'epho;

mbu l'oha labo e-shi ngu

l'ehu kekahaa onwophe.

Onye lanu a-ka onye ophuu ike;

teme o buru onye k'ogeranya

be a-nodu ejeru onye ke nwata ozi.”

²⁴ O gbabe ya pho l'eveda; o nwua ejima; o buchaaru nwoke. ²⁵ Onye ophu vuru uzo futu du uswe-uswe; ehu iya l'ophu dupeho g'uwe-adzu. Oo ya bu; epe woru iya gua Iso. ²⁶ Anwunwu, aanwu iya; nwune iya nodu etso iya; woru iya aka l'ichirupfu okpa. Oo ya bu; epe gua ya Jiekpu. Áyizaku nõwaru ¼kporo apha eto teke Ribeka nwutaru iya unwegirima ono.

²⁷ Unwegirima ono bya evuta. Iso buru onye maru enya nta-a; onye anoduje aghaphe l'oma egu. Jiekpu bukwanuru onye eme gelee; teme o nodu anoduje anoo l'unuphu. ²⁸ Eshinu Áyizaku bu onye anu, shi l'egbudu atsoje ntumatu; o yee Iso obu; Ribeka yekwanaa Jiekpu obu.

²⁹ O -rwua ujiku lanu; Jiekpu nodu agwo ine. Iso shi nta-a bata; mbu nodu atu iya atutu. ³⁰ O su Jiekpu g'o koo ya o-cha-pfu iphe ono, o shiberu ono egwegwa; le mbu atukwa iya atutu! (Noo iphe, meru g'o gude a wata iya eku Edomu bu ono.)

³¹ Jiekpu su iya: “Oo m'o buru le mu a-buru ngu ogeranya!”

³² Iso su g'o lenu le ya anwuhukwa anwuhu. ?Ya gude aburu ogeranya eme gunu?

³³ Jiekpu su iya g'o riadanaru iya angu. O bya eria angu le ya hawaru ge Jiekpu buru iya ogeranya.

³⁴ Jiekpu bya awata buredi nu iya; bya ekuta ine azamu ono, o gworu ono nukwa iya pho; o ria. O richaa ya bya angua iphe, angu angungu; o buru iya atugbu.

Oo ya bu le Iso ta agubeduru aburu ogeranya iya iphe.

26

Áyizaku yele Abimeleku

¹ A nõnyaa; egu bya l'ali ono; a -gufukwa ophu byajeru teke Ébirihamu no. Áyizaku lapfu Abimeleku, eze ndu Filisitayinu le Gera. ² Chipfu byapfu Áyizaku bya asu iya: “Te ejekwa ala ali Ijiputu. Bukwaru l'ali ono, mu a-su ngu g'i buru ono! ³ Butotanu l'ali-a; huma le mu a-nodu swiru ngu eswiru; teme mu ekebekwa ngu pho l'oma. Kele oo gubedua; gu l'awa ngu be mu a-nukota ali-a l'ophu. Ozo bu l'iphemiphe, mu riru Ébirihamu nte le mu e-meru iya be mu e-mekotakwa. ⁴ Mu e-me awa ngu

g'ephe ha l'otu ge kpokpode, no l'akpaminigwe. Mu abya anu phe ali-a l'opfu. Teme o buru oshilokpa ngu be ee-shi l'eka kebe ohamoha, nokota le mgboko l'oma. ⁵ O buru iphe, kparu iya nu bu le Ebirihamu meru olu mu; mbu l'o meru opfu mu. O buru iphe, mu suru g'o mee be o meru; mbu iphe, mu toru okpa iya; bya edobekota ekemu mu." ⁶ O buru iya bu le Ayizaku eburu le Gera.

⁷ Unwoke ndu eka ono bya akpaahaa ya ishi nyee ya. O su phe l'ephe l'iya bukwa nwune. Iphe, o gude pfua nno bu le ndzu agu iya asu l'oo nyee ya. O riru le ndu eka ono e-gbu iya nata iya Ribeka; kele Ribeka manukaru mma.

⁸ Ayizaku buepho eka ono nono odu; Abimeleku, eze ndu Filisitayinu bya epyofu enya le windo huma Ayizaku eka yeke nyee ya, bu Ribeka ebvu oke ebvu. ⁹ Abimeleku bya ekua Ayizaku su iya: "O kwa le nwanyi ono be ilu okpobe alulu? Bu gunu meru g'o gude i su l'o bu nwune ngu?"

Ayizaku su iya: "Ti madu le mu ari le ndzu mu e-tuphahu l'opfu ehu iya?"

¹⁰ Oo ya bu; Abimeleku su iya: "Egube iphe owa-a, i meru anyi-a bu gunu? Ome unwoke ndu anyi onye lanu jekwanuru je ejepfu nyee ngu onoya; me iishi egube ono mee g'a taa anyi uta."

¹¹ Oo ya bu; Abimeleku bya aturu ndu eka ono g'ephe ha ekemu su: "Onye choru nwoke-a; ozoo nyee ya opfu be e-gbukwa egbugbu!"

¹² Ayizaku bya akobe iphe l'ali ono; bya akpata iphe, ha g'iphe, o koberu l'ali apha ono mgbo ukporo ise; noo kele Chipfu keberu iya l'oma. ¹³ O bya enweru iphe; eku wata iya abyaru; jasu o buru obaba. ¹⁴ O nweru aturu, du igwerigwe; bya enweru eswi; bya agbasha ohu dobe. A nonyaa; ndu Filisitayinu jaharu iya ijienya. ¹⁵ Oo ya bu; iphe, bukpo welu iya, shiro teke nna iya, bu Ebirihamu no; bu welu, ohu nna iya phe tushiru doberu iya; ndu Filisitayinu bya atsuchishichaa ya; mbu gude eja nwuchishichaa ya.

¹⁶ Oo ya bu; Abimeleku su Ayizaku: "Kwata lufuru anyi; noo kele i kariwaru anyi eka shii!"

¹⁷ O buru iya bu le Ayizaku akwafu je akpobe ulo-ekwa iya le nsuda Gera; je eburu l'eka ono. ¹⁸ Ayizaku bya etsoru tukwachaa welu ono, a turu teke nna iya, bu Ebirihamu no ndzu ono; mbu welu ono, ndu Filisitayinu nwuchishiru le ge nna iya nwuhucharu ono. O bya agukwachaa ya epha ono, nna iya shi gushia ya ono.

¹⁹ Ndu ozi Ayizaku bya ebvua welu le nsuda ono; bya ebvuu mini, doru risaa. ²⁰ Obenu le ndu eche iphe-edobe ndu Gera; ephe le ndu eche ke Ayizaku wataru adzo welu obu. Ephe su le mini ono bu mini ephebe ndu Gera. Ayizaku woru welu ono gua Iseku; kele a sworu iya uswo.

²¹ Ephe bya atua welu ozo; ndu Gera dzopfukwaru iya pho. Ayizaku gua ono Sitina. ²² O gbeshi l'eka ono je atua welu ozo; ophu o nweedu onye dzobaru ono. O gua ya Rehobotu su: "Nta-a be Chipfu mewaru g'anyi susaa onwanyi l'ali-a; nodu iya mja amimi g'oshi-omi."

²³ O gbé l'eka ono; o lashia Biye-Sheba. ²⁴ O -rwua l'enyashi ono; Chipfu byapfuta iya bya asu iya: "O kwa mbedua bu Chileke ke nna ngu, bu Ebirihamu. Ge ndzu ta agushi ngu; kele mu no-kube ngu. Mu e-gude iswi ehu onye-ozu mu, bu Ebirihamu kebe ngu l'oma; mee g'awa ngu ka l'otu."

²⁵ Áyizaku bya akpua ọru-ngweja l'ẹka ono; bya akpo-ku ẹpha Chipfu. O woru ọlo-ẹkwa iya kpọbe. Ndu ozi iya bya eworu welu tua.

²⁶ O buru teke ono be Abimeleku shi le Gera kpapfuta iya; ẹphe le Ahuzatu, onye agbaziru iya olu; waa Fayikolu, onye-ishi ndu ojogu iya.

²⁷ Áyizaku jia phe su: “?Bu gunu meru iphe, unu abya ibe mu; l'ẹka mu du unu ash; unu chia mu l'alj unu-a?”

²⁸ Ẹphe su iya: “Anyi humaru le Chipfu no-kube ngu. Noo ya; anyi su l'o gbaru g'anyi le ngu ria nte. G'anyi le ngu gbaa ndzu; ²⁹ g'o to du iphe, ii-me anyibe ndu Gera; egube ono, adudu iphe, anyi meru ngu ono; o chia l'anyi meru ngu odoo; bya edufu ngu; i lasha le nchi-odoo. O buru iya bu le Chipfu abya nta-a bya ekebe ngu l'oma.”

³⁰ Áyizaku bya eshiaru phe nri, ha shii; ẹphe bya eria bya angua iphe, aangunangu. ³¹ O -rwua le nchita-abohu iya l'onmewa utsu; unwoke ono bya eworu nte ria. Áyizaku dufu phe; ẹphe tugbua; o buru phe alala le nchi-odoo.

³² O buru mboku ono be ndu-ozii Áyizaku byaru bya epfuaru iya ke welu pho, ẹphe turu pho su iya l'ẹphe humakwaru mini. ³³ O gua ya Sheba. Ẹpha mkpukpu ono buru Biye-Sheba byasu ntanu-a.

³⁴ Iso nọepho ukporo apha labo; o je alua Jiuditu, nwada Beri, onye Hetu; bya alukwapho Basumatu, nwada Elonu, onye Hetu kwapho.

³⁵ Ẹphe buru aphu tsoru Áyizaku yele Ribeka.

27

Jiékpọpu anata ọnu-oma l'ẹka Áyizaku

¹ Áyizaku buerupho ogerenya; k'ophu oophuwa ragaraga; o kua Iso, bu okpara iya su iya: “Nwa mu!”

O za iya enu.

² O su iya: “Nta-a be mu buakwaa nwoke ogerenya; ophu mu amakwa mboku, mu a-nwuhu. ³ Ngwa; wota iphe, iigudeje achi nta-a; mbu eda-afu waa afu ngu; gude je l'egbudu je egbaru mu anu! ⁴ L'iibya egude iya shiaru mu nri, atso utso, bu ophu aduje mu ree; pataru mu; ge mu ria goru ọnu-oma nu ngu; temanu mu anwuhu!”

⁵ Ribeka ngabekpoepho nchi ge Áyizaku epfu eyeru nwa iya, bu Iso. Iso tugbuepho jeshia l'egbudu ge ya gbua anu palata; ⁶ Ribeka su nwa iya, bu Jiékpọpu: “Mu suru-a; mu numakwaru teke nna ngu shi epfu eyeru nwune ngu, bu Iso ⁷ su iya g'o je egbua anu-egbudu gude shiaru iya nri, atso utso ge ya ria; k'ophu ya a-nodu l'atatiphu Chipfu goru ọnu-oma nu iya; teme ya anwuhu. ⁸ Nta-a bu le-a; nwa mu; ngabekpoepho nchi ree; mee iphe, mu a-su g'i mee! ⁹ Ngwa; je l'eka aturu ye l'eghu doru; je ahota ada egbu labo, du ree; ge mu gude shiaru nna ngu nri, atso utso. Mu e-shie ya pho g'odo-du iya ree. ¹⁰ L'jikwata iya je anu nna ngu g'o ria; k'ophu o-goru ngu ọnu-oma iya; temanu l'onwuhu.”

¹¹ Jiékpọpu su Ribeka, bu ne iya: “Obenu le nwune mu, bu Iso gbaru eji; mbeduwa buru onye eh u akwo akwokwo. ¹² ?O bukwanuru le nna mu rwaru mu ẹka-e? L'ohuma l'oo ẹregede be mu agbaru iya; l'ooworu ọnu tua mu; me o lasha ophu o-goru ọnu-oma nu mu.”

¹³ Ne iya su iya: “Nwa mu; ge mu vutaru ọnu ono m'o tua ngu iya! Oo epho g'i mee iphe, mu suru g'i mee-a; tugbua je akputaru mu iya!”

14 Oo ya bu; o tugbua je akputaru ne iya egbu obu. Ne iya bya egude iya shia nri, atso utso; shie ya pho g'ooduje nna Jiekopu ono ree. 15 Ribeka bya ewota uwe Iso, bu nwune Jiekopu k'ogerenya; mbu uwe iya ophu kakota ama mma l'uwe, Iso koberu l'ulo iya; bya eworu yee nwa iya ke nwata, bu Jiekopu. 16 O bya eworu akpo egbu phua ya l'eka; bya aphua ya ya l'olu, bu eka akwo iya akwokwo. 17 O bya eworu nri ono, atso utso ono pee Jiekopu; bya appee ya buredi, o gheru ye iya.

18 Jiekopu bya aparu iya jepfu nna iya bya asu iya: "Nnana!"
O za iya: "Owee nwa mu! ?I bu onye?"

19 Jiekopu su nna iya: "O kwa mbedua, bu Iso; bya aburu okpara ngu. Mu meakwaru gi ziru mu. Gbeshikwa nodu anoo taa anu obu, mu gburu obu; g'igoru onu-oma nu mu."

20 Ayizaku bya ajia ya su: "?Denu gi shiru gbukebewa iya egwegwa egube ono nwa mu?"

Jiekopu su iya: "Oo Chipfu, bu Chileke ngu meru mu; o nweru ishi."

21 Ayizaku su Jiekopu: "Kpiritaekwaru ge mu rwaa ngu eka; ge mu maru ?i bu-a nwa mu Iso too ti budu iya?"

22 Jiekopu bya ejekube nna iya, bu Ayizaku ntse. O bya arwachaa ya eka bya asu: "Olu-opfu ngu bu olu Jiekopu; obenu l'eka ngu bu eka Iso." 23 Ophu o to hubeduru iya ama; noo kele eka iya du eji eji ge ke nwune iya, bu Iso. O goru onu-oma nu iya. 24 O jiaadaa ya su iya: "?I bu-a nwa mu, bu Iso too?"

O su iya: "Ee. Mu bukwa iya-a."

25 Oo ya bu; o su iya: "Ngwanu nwa mu; patanuru mu anu, i gburu shia nri obu ge mu ria; k'ophu mu a-goru onu-oma nu ngu!"

Jiekopu bya apajeru iya ya; o ria; o bya apataru iya mee; o ngua. 26 Nna iya, bu Ayizaku su iya: "Bya eka-a nwa mu; bya etsutsua mu onu!"

27 Oo ya bu; o jekube iya ntse je etsutsua ya onu; Ayizaku numaeopho mkpo, uwe iya eshi; o goru onu-oma nu iya su iya:

"Mkpo, nwa mu eshi
du ge mkpo egu,
Chipfu keberu l'oma.

28 Ge Chipfu shi l'imigwe
kwaaru ngu iji;
l'oonu ngu eka mgboko
kakota ree;
l'oomee gi nweru nri yele
mee nweru k'etsutsu iya.

29 G'oha, du igwerigwe
jeru ngu ozi!
Ge ndiphe phozejeru ngu!
L'iburu onye a-buru onye-ishi
unwune ngu!
G'unwu, ne ngu nwutaru
phozejeru ngu!
Ge ndu turu ngu onu
bukwaru ndu a turu onu!
Ndu goru onu-oma nu ngu
abukwanuru ndu a goru
onu-oma nu!"

³⁰ Áyizaku gò-ghechaerupho Jiékòpu ònu-òma ono; o shièpho l'atatifphu nna iya tughua jeriberu nwanshii; nwune iya, bù Iso shi nta-a bata. ³¹ Ò bya eshikwaphò nri, atso uto pataru nna iya bya asu iya: "Nnana; gbeshi bya ataa anu-a, mu gburu shiaru ngu-a g'igoru ònu-òma ngu nu mu."

³² Nna iya, bù Áyizaku bya ajia ya su: "?! bù onye?"

Ò su iya: "Mu bukwa nwa ngu nwoke; mbu okpara ngu, bù Iso."

³³ Áyizaku phuhu mebyikpoo ke kpaakpaakpaa bya asu: "?Buhunu onye gburu anu wotaru mu; mu righeru le mghoru g'iibya-a? Mu goakwaru ònu-òma nu onye ono; mbu l'onye ono buakwaa onye e keberu l'oma."

³⁴ Iso numaeopho opfu nna iya; o tukpoo ekwa; chiahaa mkpu su nna iya: "Gofunaaru mu ònu-òma; jikonu nna!"

³⁵ Áyizaku su iya: "Nwune ngu gudeakwa eregede bya anata ònu-òma ngu obu."

³⁶ Iso su: "Oo epho Jiékòpu, a guru iya be gbaru iya nu. Owa-a kwewa mgbo labo, o ghò-gbutaru mu. Ò nataru mu okpara, mu bù. Ò bya nta-a bya anatafu mu ònu-òma mu." Ò jia nna iya su iya: "?To nwekpòdaa ònu-òma ono ophu i doberu mu me nanu?"

³⁷ Áyizaku su Iso: "Mu meakwaru Jiékòpu g'o buru nnajiuphu ngu; mu bya emekotaakwaa ndu ephè l'iya bù g'ephe buru ndu-ozì iya; bya agoakwarupho ònu-òma nu iya le nri; waa le mee. Nta-a be o to nweekwa iphe, mu a-du ike meeru ngu nwa mu."

³⁸ Iso nodu epfukpòekwarupho nna iya su iya: "Nna; ti nwekpòdaa g'o ka mma l'òo akpuru ònu-òma lanu, ii-goru mu? Gofunaaru mu ònu-òma; jikonu nna!" Ò wata ara ekwa.

³⁹ Nna iya, bù Áyizaku bya eyeeru iya ònu su iya:

"I tii budu l'eka
mgboko kakota ree;
ophu i budu l'eka Chipfu
shi l'imigwe akwa iji.

⁴⁰ Oo egbu mma be ii-gude buru;
teme nwune ngu be
ii-nodu ejeru ozi.

Òle a -nonyakwanaa o du
ngu enyiru;

L'ikwefuru iya ike;
unu l'iya edokaha."

Jiékòpu agba ala ibe Lebanu

⁴¹ Iso bya akpoo Jiékòpu ashi; kele oo ònu-òma, nna iya gege agoru nu iya be o goru nu Jiékòpu. Ò ria l'ime onwiya su: "?Ò kwa l'oorwuwa teke aa-kwa nnana? E -mechaa be mu e-woru Jiékòpu, bù nwune mu-a gbua."

⁴² E pfuerupho Ribeka iphe, nwa iya k'ogeranya, bù Iso pfuru; o zia g'e je ekua nwa iya ke nwata, bù Jiékòpu. Ò bya; o su iya: "Lekwa le nwune ngu, bù Iso bukwa iphe, o gude adu onwiya obu bù le ya e-mecha gbua ngu. ⁴³ Oo ya bù le-a; nwa mu; mekwaa iphe, mu abya epfufu; gbalakwa egwegwa lapfu nwune ne ngu, bù Lebanu le Haranu! ⁴⁴ Je anotota l'eka ono g'ehu ghubuhuada nwune ngu egbu! ⁴⁵ Ò -buru l'iphe, i meru nwune ngu ghubuhuuru iya pho egbu; o zohaa ya; mu ezia ozì su g'i shi l'eka ono lwatashia. Kele mu ta ahadu ge ndzu unu n'èbo tuphashihu l'eswe ujiku lanu."

⁴⁶ Noo ya bu; Ribeka bya ejepfu Áyizaku je asu iya: “Anodu ndzu dukwaa mu enyiru; o buru unwanyi ndu Hetu-a kparu iya. O -buru le Jiékopu lutafuaru unwanyi ndu ali-a; mbu unwanyi ndu Hetu, du ge ndu owa-a; be ?mu a-nodukwadu ndzu eme gunu?”

28

¹ O buru iya bu le Áyizaku bya ekua Jiékopu; bya agoru onu-oma nu iya; bya ataru iya ekemu su iya: “Ta alunupho nwanji Kénanu! ² Tugbuekwapho jeshia Padanu-Arámu jepfu ndibe nna ngu oche, nwuru ne ngu, bu Betuwelu; je alutaru onwongu nwanji l’eka ono; luta nwada Lebanu, bu nwune ne ngu! ³ Ge Chileke, bu Okwoolemka kebe ngu l’oma; mee ngu gi nwushia unwu; bya emee gi jaa ajaja gbiriri jasu iburu nna oha, du igwerigwe. ⁴ Ge Chileke mee g’onu-oma ono, o goru nu Ebirhamu ono; ree l’ehu ngu me l’awa ngu. Oo ya bu; k’ophu ii-nweru ali ono, i bu nlwamulwa ono; mbu ali ono, Chileke nuru Ebirhamu ono.” ⁵ Oo ya bu; Áyizaku bya edufu Jiékopu; o tugbua jeshia Padanu-Arámu. O buru ibe Lebanu be ooje, bu iya bu nwatibe Betuwelu, onye Arámu. Lebanu ono bu nwune Ribeka, bu ne Jiékopu yele Iso.

⁶ E mechaa; Iso bya amaru le Áyizaku gowaru onu-oma nu Jiékopu; bya edufuwa iya g’o laa Padanu-Arámu; je aluta nwanji l’eka ono; teme le teke ono, o goru onu-oma nu iya ono be o turu iya ekemu su g’o to lukwa nwanji Kénanu; ⁷ teme waa le Jiékopu mewaru iphe, ne iya yele nna iya pfuru iya bya ejeshiwa Padanu-Arámu. ⁸ O gbete teke ono bya edoo Iso enya l’o du nna iya, bu Áyizaku eji; mbu unwanyi, shi l’ali Kénanu. ⁹ O tugbua je l’ibe Ishimelu; bya alua Mahalatu, bu nwune Nebayotu; bya aburu nwada Ishimelu, bu nwatibe Ebirhamu; je eyekoberu unwanyi ophu o shi aluhawa.

Nrwo, Jiékopu nrwo le Betelu

¹⁰ Tobudu iya bu; Jiékopu shi le Biye-Sheba tugbua; o buru iya eje mkpukpu Haranu. ¹¹ O jenyaa; nchi jipfu iya l’eka lanu. O pfushi l’eka ono ge ya kwaa akwakwa. O je apata mkpuma lanu l’eka ono bya eswibe l’ishi zeteta; mgbenya tu iya. ¹² O bya arwo nrwo bya ahuma obebe, a sberu okpa iya l’ali; o je eberu l’imigwe. Unwu ojozi Chileke nodu enyi iya godogodo; ndu enyihu enyihu; ndu enyizeta enyizeta. ¹³ Chipfu pfuru l’ononu iya pfua su: “O kwa mu bu Chipfu; bya aburu Chileke ke nna ngu, bu Ebirhamu; yele Áyizaku. Ali ono, i ze l’eli iya ono be mu a-nu unu l’awa ngu. ¹⁴ Oshilokpa ngu a-du igwerigwe g’aja, no l’ali. Unu e-bucha burwua uzo enyanwu-ariba; bya eburwua uzo enyanwu-awawa; unu ebua jasu l’uzo isheli; bua jasu uzo ohalu. Mu e-shi unu l’awa ngu l’eka kebe ndiphe l’ophu l’oma. ¹⁵ Teme; humakpodapho; mu swikwaru ngu eswiru; mu a-nodukpoephe eleta ngu enya l’iphe, bukpo eka meka iije; ozo bu le mu e-duphuta ngu azu l’ali-a. Mu ta abyadu aha ngu jasu mu emekota iphe, mu kweru ukwe iya.”

¹⁶ Jiékopu shiepho le mgbenya tehu; bya asu: “Aha! ?Bu iya bu le Chipfu no l’eka-a; ophu mu eshidu maru?” ¹⁷ Ndzu nodu agu iya. O su: “Eka-a be akpabiri iya dukwa! Eka-a te nwekwa iphe ozo, o bu; abudu ulo Chileke. O kwa eka-a bu eka eeshije bahu l’imigwe!”

18 O -rwua l'onmewa utsu le nchita-abohu iya; Jiékoppu bya ewota mkpuma ono, o shi swibe l'ishi ono; bya akpobe g'itso; o woru manụ wushi iya l'eli. 19 O gwa eka ono Betelu; obenu iphe, e shi ekuje iya bu Luzu.

20 Jiékoppu bya eribu nte su: "Chileke -swikpwaru mu eswiru; eleta mu enya l'ije-a, mu eje-a; bya anukota mu nri; ye l'iphe, eeye l'ehu; me k'anma l'upfu; 21 k'ophu bu le mu lwaru l'ibe nna mu l'ehu-guu; be mu e-mekwa Chipfu g'o buru Chileke mu! 22 Mkpuma-a, mu pfuleru g'itso-a be a-buru ulo Chileke; teme iphemiphe, gube Chipfu nukotaruru mu be mu a-nuje ngu oke-lanụ-l'uzo-iri."

29

Jiékoppu ejerwu ali Padanu-Arámu

1 Jiékoppu tugbukwa jeshia iphe, ooje; o jee gbiriri jasụ o jerwua ali ndu uzo enyanwu-awawa. 2 O -rwua l'eka ono; o huma welu, no l'oma egu; waa ikpo aturu eto, doru le mgboru iya; noo kele aturu ono anguje mini le welu ono. Mkpuma, e gude swichia onu welu ono ha shii. 3 O nodu abujeru; aturu ono -dzukoepho l'eka ono; ndu eche iya nu abya atuko swifu mkpuma ono l'onu welu ono seta mini doberu aturu ono. Ephe -mechaa; ephe abya eswita mkpuma ono dobe l'eka o shi du l'onu welu ono.

4 Jiékoppu bya ajia ndu eche aturu ono su: "Unwune mu; ?bu awe be unu shi?"

Ephe su iya l'ephe shikwa Haranu.

5 O su phe: "?Unu maru Lebanu, nwanwa Nahọ?"

Ephe su ee; l'ephe makwaru iya.

6 Jiékoppu su phe: "?Ehu du iya-a ree?"

Ephe su iya: "Ee; ehuru dukwa iya-a ree; teme l'o kwa nwada iya, bu Rechielu chi aturu abya pho."

7 O su phe: "?Unu te ledu l'enyanwu dukwadu shii? L'o toko rwudu teke aachikobeje aturu. Unu setanu mini doberu aturu obu g'ephe ngua; g'unu achiru phe jebaa le nri!"

8 Ephe su iya: "Anyi ta adukwa ike. O kwa a -chikobechaa aturu ono g'o ha; laabya eswifu mkpuma l'onu welu ono; temanu laawata eche aturu mini teke ono."

9 O nodukwadu epfu eyeru phe; Rechielu chiru aturu ibe nna iya gude bya; noo kele o bu nwamgboko, eche aturu. 10 Jiékoppu humaepho Rechielu, bu nwada Lebanu, onye bu nwune ne iya; waa aturu Lebanu; o tugbua je eswifu mkpuma ono l'onu welu ono; bya eseta mini doberu aturu nwune ne iya ono; o ngua. 11 Jiékoppu bya etsutsua Rechielu onu; bya awata arashi ekwa ike. 12 O bya epfuaru Rechielu l'ephe le nna iya bukwa; mbu le ya bukwa nwatibe Ribeka. Rechielu gbagbua je akooru iya nna iya.

13 Lebanu numaepho ke Jiékoppu, bu nwa nwune iya; o gbapfushia ya. O bya etsutsua ya onu; bya eduta iya lashia ibe iya. E rwua ibe iya; Jiékoppu woru iphemiphe kokotaruru iya. 14 Lebanu su iya "Mu le ngu bukwa mee lanu."

Jiékoppu aluta Lii yele Rechielu

Tobudu iya bu; ephe le Jiékoppu noepho onwa ophu; 15 Lebanu su iya: "O to budu le mu le ngu bu abubu bu iphe, a-kpata gi jejeru mu ozi ke mmanu. Kooru mu iphe, mu a-pfufe ngu aswa ozi ngu!"

16 Noo ya; Lebanu nwutaru unwumboko labo. Epha onye k'ogerenya bu Lii; epha onye ke nwata bu Rechielu. 17 Lii be enya du rogoro rogoro; Rechielu nodu ama mma bya adu ubvu l'enya. 18 Jiekopu yeru Rechielu obu. Oo ya bu; o su Lebanu: "Ge mu jenaaru ngu ozi apha esaa; gi kee mu nwada ngu, bu Rechielu."

19 Lebanu su iya: "O kabakwanu ree le mu keru ngu iya eme le mu woru iya kee akataka onye ozo. Ngwa; g'anyi le ngu bunuru." 20 Oo ya bu; Jiekopu bya ejee ozi apha esaa ge kee ya Rechielu. Apha esaa ono due ya pho ge nwujiku olemole; noo kele o yeru Rechielu obu shii.

21 Oo ya bu; Jiekopu bya asu Lebanu: "Ngwa; dewaa mu ro nyee mu. Mu no-dzuwaru apha esaa obu. O nodu aguwa mu egu ge mu l'iya kwaa."

22 Oo ya bu; Lebanu bya ekukobe ndu aka ono bya eshiaru phe nri. 23 O be l'uzenyashi; o bya eduta nwada iya, bu Lii; bya eduru nu Jiekopu; ephe le Jiekopu kwaa. 24 Lebanu bya eye aka l'ohu iya duta nwamgboko lanu, epha iya bu Zilipa duru nu nwada iya ono go jejeru iya ozi ulo.

25 Nchi bohuepho; Jiekopu huma l'oo Lii be e deru iya. Jiekopu su Lebanu: "?Bu gunu be i meru mu iphe, du egube-a? ?Tobudu Rechielu be mu jeru ngu ozi iya? ?Bu gunu meru go gude i gbaaru mu egube eregede-a?"

26 Lebanu su iya: "?Ti madu le g'omelali du bu l'anyi te ekejedu onye ke nwata l'eba abu l'ekewaru onye k'ogerenya?" 27 Su iya: "Taa nshi meghekpadaa ekele onye owa-a idzu-a. E -mechaa; mu ekefua ngu onye ke nwata; ole ii-jekwanuru mu ozi iya apha esaa ozo."

28 Jiekopu mee ya nno. O mee ekele Lii idzu ophu. Lebanu bya ekefua ya nwada iya, bu Rechielu; o lufuaru. 29 Lebanu bya eye aka l'ohu iya duta nwamgboko lanu, epha iya bu Biliha duru nu nwada iya ono, bu Rechielu go jejeru iya ozi ulo. 30 Jiekopu ephe le Rechielu bya akwakwapho. O ka eye Rechielu obu eme le Lii. O bya ejeeru Lebanu ozi apha esaa ozo.

Unwu, Jiekopu nwutaru

31 Chipfu humaephe le Lii be e te eyeduru obu; o ghebe ekpa-nwa iya onu; ophu Rechielu atsudu ime. 32 Lii bya atsuta ime bya anwu nwa nwoke. O woru iya gua Rubenu; kele o suru: "Chipfu humawaru iphe-ehuka, mu eje. Nta-a be mu maru le nnajiuphu mu e-ye mu obu."

33 O bya atsuta ime ozo bya anwukwapho nwa nwoke. O su: "O kwa le Chipfu numaru l'e te eyeduru mu obu meru go gude o nukwa mu pho onye owa-a." O woru iya gua Simiyonu.

34 O byakwa atsuta ime ozo; o zedakwapho nwua nwa nwoke ozo. O su: "Nta-a be mu maru le nnajiuphu mu a-gharu mu iphu; noo kele mu nwutawaru iya unwoke eto." Oo ya bu; o woru iya gua Liviayi.

35 O bya atsuta ime ozo; nwua nwa nwoke. O su: "Ogiya-a be mu e-tu Chipfu epha." O woru iya gua Jiuda. O nwuchaa onye k'ono; o pfuru apfuru.

30

1 Rechielu humaephe le ya ta anwutaduru Jiekopu me nwa lanu; o koaharu nwune iya okophoo. Oo ya bu; o su Jiekopu: "Yekwaa mu ime; odumeka mu anwuhukwa!"

2 Opfu iya ono ghua Jiekopu eghe. O su iya: "?Bu mbedua bu Chileke, kposhiru ngu anwuta nwa?"

³ Ọ sụ iya: “Duta ohu mu-a, bụ Biliha gę gu l’iya kwaję g’ọ nwutaru mu unwegirima; k’ophu mu e-shi iya l’ęka nweru awa.”

⁴ Ọo ya bụ; ọ bya ekuta ohu ono, bụ Biliha nụ iya; ọ luru. Biliha yęle Jiękọpu bya akwaa; ⁵ ọ bya atsuta ime nwuaru iya nwa nwoke. ⁶ Noo ya; Rechięlu sụ: “Nta-a bę Chileke hawaru mu enge. O ngabęwaru nchị numa iphe, mu rworu iya; bya anụ mu nwa nwoke.” Eshinu ọ dụ ęgube ono; ọ gụa ya Danu.

⁷ A nonyakwa; ohu Rechięlu ono, bụ Biliha bya atsuta ime ọzo; bya anwuaru Jiękọpu nwa nwoke k’ębo. ⁸ Rechięlu sụ: “Mu lę nwune mu kpaakwaru ęnya shii; ọle nta-a bę mu kaakwanaa ya ęnya.” Ọo ya bụ; ọ woru nwata ọbu gụa Nafutali.

⁹ Lii humaepfo lę ya pfuru apfuru; ọ duta ohu nkiya, bụ Zilipa nụ Jiękọpu g’ọ luru. ¹⁰ Ohu Lii ono, bụ Zilipa bya anwutaru Jiękọpu nwa nwoke. ¹¹ Lii sụ: “Ọwa-a bukwa iphe-ekweru.” Ọo ya bụ; ọ gụa ya Gadu.

¹² Ohu Lii ono, bụ Zilipa bya anwuta nwa nwoke k’ębo. ¹³ Ọo ya bụ; Lii sụ: “Ęhu atsoshikwa mu utso ike; nta-a bę unwanyi a-nodu eku mu onye a goru ęhu-utso nụ.” O woru nwata ọbu gụa Asha.

¹⁴ O be teke ebuje witi; Rubeņu tugbua je l’ęgu; ọ huma akpuru mandureku; ọ wota iya je anụ ne iya, bụ Lii. Rechięlu sụ Lii: “Jiko hęnaa mu akpuru mandureku, nwa ngu wotaru ngu.”

¹⁵ Obenu l’ọ suru iya: “?Ji mu ophu i nataru mu teke asuduru ngu; i nodu emefua g’i nata mu akpuru mandureku, nwa mu nuru mu?”

Rechięlu sụ iya: “Ọ dụ ree; g’ọ laru ngu l’ulo l’enyashi-a l’ugwo akpuru mandureku nwa ngu ọbu.”

¹⁶ Ọo ya bụ; Jiękọpu shiępho l’ęgu lwa l’uzenyashi mbọku ono; Lii gba iya ndzuta je asụ iya: “Lwakwaru mu l’ulo l’enyashi-a! Mu gudeakwa akpuru mandureku nwa mu zua ngu!” Ọo ya bụ; ọ lwaru iya l’ulo l’enyashi ono.

¹⁷ Chileke ngaberu Lii nchị; ọ tsuta ime bya anwutaru Jiękọpu nwa nwoke k’ise. ¹⁸ Ọo ya bụ; Lii sụ: “Chileke buakwaru mu nggo; kele mu kutaru ohu mu kee Jiękọpu; ọ luru.” O woru nwata ọbu gụa Isaka.

¹⁹ Lii tsuta ime ọzo; bya anwutaru Jiękọpu nwa nwoke k’ishii. ²⁰ Lii bya asụ: “Chileke meakwaru mu iphe-oma, paru ęka. Nta-a bę mu mawaru lę ji mu a-kwabęje mu-a ubvu; eshinu mu nwutaru iya unwu-okoro ishii.” Ọo ya bụ; ọ woru iya gụa Zebulonu.

²¹ E mechaa; ọ bya anwua nwamgbọko bya eworu iya gụa Dayina.

²² Chileke bya anyata Rechięlu; bya angaberu iya nchị bya eworu iya ękpa-nwa ghebe onu. ²³ Ọ tsuta ime; bya anwua nwa nwoke bya asụ: “Chileke nafuwaru mu iphe-iphere ono.” ²⁴ Ọ gụa ya Jiósefu; kele ọ suru: “Gę Chipfu yekwakwaru mu nwa nwoke ọzo l’owa-a.”

Aturu Jiękọpu azushi aka igwerigwe

²⁵ Rechięlu nwuchaepfo Jiósefu; Jiękọpu sụ Lebanu: “Dua mu gę mu laa ibe nna mu. ²⁶ L’i haaru mu unyomu mu pę; waa unwegirima mu, bụ ndu mu jeru ngu ozi l’ishi pę-a; gę mu gude lashia. L’i mawaru gę mu jiberu ngu ozi.”

²⁷ Lebanu sụ iya: “Ọ -buru lę mu dụ ngu l’obu eviya; jiko nọbanaa! Lę mu lewaru ęnya g’iphe, aanwu; mu maru l’ọo iswi ęhu ngu meru g’o gude Chipfu kebe mu l’oma ęgube-a.” ²⁸ Ọ sukwa iya pho: “Pfua iphe, mu a-pfuję ngu gę mu apfuję ngu iya.”

²⁹ Jiékoṗu sù iya: “Ì makpṓwaru-a gẹ mu jeberu ngu ozi; waa g'iphe-edobe ngu gude zù-beru gẹ mu eletaru ngu iya ẹnya. ³⁰ Nwiphe nshii ono, i shi nweru tẹme mu bya ono bẹ hawa shii ẹgube-a. Kẹle ọobujeru; ibiya ọṗhu mu shiru Chipfu ekebe ngu l'oma. Nta-a buru; ọḍenuhununu teke mu a-gba mkpu ẹhu m̀ lẹ ndibe mu?”

³¹ Lebanu sù iya: “?Bù gunu bẹ mu a-pfujekwanu ngu?”

Jiékoṗu sù iya: “Ta pfushi mu ugwo; ọ chia ọ -buru l'i kwetarù iphe, mu abya epfufu-a; mu echebaaru ngu aturu ngu. ³² Gẹ mu jephekota l'eka aturu ngu kuru ntanu-a; je ahoshikota aturu, tukashiru iphe oji; ọzoo ọṗhu dekashiru iphe; waa iphe, bù nwaturu, jigburu uji; yẹ l'eghu, tukashiru ucha; ọzoo ọṗhu dekashiru iphe. Ndu k'ono a-buru aswa ozi mu. ³³ Mbù l'ii-mechaa maru lẹ mu bù onye ire-lanu. Lẹ-a; teke ọ bù l'e mecharu i bya ele ẹnya lẹ ndu k'ono, i gude pfua mu ugwo ono; i -huma iya egu, atukashiduru ucha; ọṗhu o dekashiduru iphe; ọzoo l'oo nwaturu, ata buda k'ojii; l'iiuka mu onye-oshi.”

³⁴ Lebanu kweta bya asù iya: “G'ọ dọkwapho g'i pfuru.” ³⁵ Lẹ mboku ono gẹdegede bẹ ọ tugburu je ahoshikota mkpi, dekashiru iphe; waa ndu ọṗhu tukashiru ucha; waa ne egu mmanu ndu ọṗhu tukashiru ucha; yẹle ndu ọṗhu dekashiru iphe; waa aturu, jikotaru uji g'ephe ha. Ndu k'ono bẹ ọ chiru nu unwegirima ibe iya g'ephe cheje. ³⁶ O chita phe je ije ujiku ẹto je edobe phe l'eka ono dokaha yebedua, bù Lebanu l'onwiya yẹle Jiékoṗu. Jiékoṗu nodu eche ndu ọṗhu ọ chi-phodoru.

³⁷ Jiékoṗu bya egbuta ekali-oshi oyi; ekali-oshi popula; waa oshi alumondu; waa oshi pulenu. O bya aswabotachaa ekali-oshi ono ẹgbo; mee ya; ọ du g'ọ dekashiru iphe ocha. ³⁸ O bya ewota ekali-oshi ono, ọ swashiru egbo ono dobecha l'iphe, eeyejeru iphe-edobe ono mini; ọo ya bù k'ọṗhu ephe a-nodujeephe iphe-edobe ono l'atatiṗhu nhamunha; m'ephe byatashia anguta mini. O nodu abujeru; iphe-edobe ono -nodu ana okee; ephe -bya anguta mini; ³⁹ ephe awata eshi okee l'atatiṗhu ekali-oshi ono. Ephe bya anwushi nwa; ephe anwushia unwu, dekashiru iphe; waa ọṗhu tukashiru iphe. ⁴⁰ Jiékoṗu bya ahoshia unwu iphe-edobe ono bya edobe iche; bya eworu ndu ọṗhu chiru yeru ndu ọṗhu dekashiru iphe yẹle k'ojii pho, bù kẹ Lebanu pho. O shi ẹgube ono nweaharu iphe-edobe k'eka iya; ọṗhu ọochikobejeedu iya lẹ kẹ Lebanu. ⁴¹ Ndu ọṗhu bù nyee ya, gbashiru ike -najeephe okee; Jiékoṗu eje eworu ekali-oshi ono ye l'iphe, eeyejeru iphe-edobe mini ono dobe l'atatiṗhu phe; k'ọṗhu ephe e-shi okee lẹ mgboru ekali-oshi ono. ⁴² O -rwua l'anu ọṗhu du nyegenyege; o too dobeduru iya ekali-oshi ono. Ọo ya bù; e shi ẹgube ono iphe-edobe ono, ndu ọṗhu du nyegenyege laaru Lebanu; ndu ọṗhu shihuru ike laaru Jiékoṗu. ⁴³ Jiékoṗu shi ẹgube ono kwatakpo nweru iphe mebyi enweru; bya enweru igwe iphe-edobe; gbashia ohu; unwanyi mẹ unwoke; bya enweru inya-kamelu; yẹle nkafu-igara.

31

Jiékoṗu agbafu l'ibe Lebanu

¹ Noo ya; a nonyaa; Jiékoṗu nuaha l'unwu Lebanu bẹ epfu l'ọ tukowaru iphe, nna phe nweru chitachaa. L'iphemiphe ono, o nweru ono g'ọ ha bẹ bukota ẹku nna phe bẹ ọ bu. ² Tẹme Jiékoṗu humakwapho l'ọ to buedu gẹ Lebanu shi emeru iya umere bù g'oomekwadu.

³ Ọo ya bù; Chipfu sù Jiékoṗu: “Tugbua lashia ibe nna ngu phe. Sù-a; lapfu ndibe unu lẹ mu no-a swiru ngu.”

⁴ Ọ buru iya bu; Jiékoṗu bya ezia g'e je ekuaru iya Rechiélu waa Lii; ephe byapfuta iya l'egu l'eka anu, bu iphe-edobe iya doru. ⁵ Ọ su phe: "Mu elekwa enya l'o to buedu ge nna unu shi emeru mu umere bu g'oomekwadu; ole Chileke ke nna mu phe noekwapho swiru mu. ⁶ Unu makotaru le mu gude ike mu g'o ha jekotaru nna unu ozi. ⁷ Obenu le nna unu riru mu urwu; gbanwee aswa ozi mu ugbo iri. Ole Chileke te ekwekwanu g'o meka mu iphe. ⁸ Ọ -buru l'o suru l'oo ndu ophu tukashiru iphe, bu aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, tukashiru iphe. Teke o bu l'o suru l'oo ndu ophu dekashiru iphe, a-buru aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, dekashiru iphe. ⁹ Ọo ya bu l'oo Chileke l'onwiya chitaru iphe-edobe nna unu chiru nu mu.

¹⁰ "Le teke anu anaje okee be mu rwojeru nrwo ge mu humaru l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekashiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. ¹¹ Ojosi Chileke bya ekua mu oku le nrwo ono su: 'Jiékoṗu!' Mu za iya: 'Owee!' ¹² Ọ su: 'Palikpodapho enya apali huma l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekashiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. Noo kele mu humakotawaru iphe, Lebanu emekotaje ngu. ¹³ Ọ kwa mbédua bu Chileke ke Betelu. Betelu bu eka ono, i wuru manu l'eli mkpuma ono; mbu eka ono, i no kwee ukwe-iphe ono. Su-a; gbeshikwa lufu l'alí-a nta-a nta-a; lashia eka a nwuru ngu.' "

¹⁴ Tobudu iya bu; Rechiélu yee Lii bya eyeeru iya onu su iya: "Ọ duru teke anyi e-ketakwadu oke l'iphe, shi l'ibe nna anyi? ¹⁵ ?Nna anyi te ekuada anyi ndu ohozo; mbu l'o to buada l'o reru anyi erere; obenu l'o mepushichawaru okpoga, a pfuru iya l'ishi anyi g'o ha. ¹⁶ Ọ doru enya l'eku ono l'ophu, Chileke nataru nna anyi ono bukotawa k'anyi; bya aburu k'unwu anyi. Ngwanu; menaa iphe, Chileke suru g'i mee!"

¹⁷ Ọo ya bu; Jiékoṗu bya eworu unwu iya; yee unyomu iya kuru ye l'eli inya-kamelu. ¹⁸ Ọ bya achiru iphe-edobe iya g'o ha dobe l'ivuzo; yee iphemiphe, o setakotaru le Padanu-Aramu. O gude phe lashia ibe nna iya, bu Áyizaku l'alí Kénanu.

¹⁹ Lebanu jeruro ebushi aturu iya eji. Rechiélu tugbushia bya akpaswata obu-nshi ibe nna iya ono, bu Lebanu. ²⁰ Temanu; o bukwarupho ezita be Jiékoṗu zitaru onwiya ala l'ebe epfuru Lebanu ono, bu onye Aramu ono le ya alawa. ²¹ Ọ chita iphemiphe, o nweru gude gbalaa; je adaghaa enyimu Yufurétisu; kwaseru uzo, shijaru oha úbvú Giladu lashia.

Lebanu achipyabe Jiékoṗu

²² Ọ -rwua mboku k'eto; e pfuaru Lebanu le Jiékoṗu phe gbalaakwaru. ²³ Ọ chita ndibe iya; ephe chia phe ujiku esaa; bya agbapfu phe l'oha úbvú Giladu. ²⁴ Chileke byapfuta Lebanu, onye Aramu le nrwo l'enyashi bya asu iya: "Letanupho enya! Ba adukwa iphe, ii-pfuru nu Jiékoṗu! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu i pfukwaru iya ejo opfu!"

²⁵ Ọo ya bu; Lebanu bya agbapfu Jiékoṗu. Ọ buru l'oha úbvú Giladu be Jiékoṗu kpoberu ulo-ekwa iya teke ono. Lebanu yee ndu ephe l'iya swi bya akpobekwapho nkephe l'eka ono. ²⁶ Lebanu su Jiékoṗu: "Bú gunu be i meru egube-a? ?Denu ọ gude i zita onwongu ezita tugbua ge mu ba ma; chita unwada mu ge ndu a kpuru le ndzu l'egu ogu? ²⁷ ?Bú gunu be o gude i nodu agbala le mpya; i zita onwongu tugbua ge mu ba ma; ophu i pfuduru mu iya; k'ophu mu e-gude ehu-utso; gude ebvu, aaku nkwa yee

une eye; gude bya edua unu? ²⁸ Ophu i kwekpodanu ge mu tsutsua unwu nwanwa mu; waa unwada mu onu; gude su phe tokwa ehu. I meru umere onye-eswe. ²⁹ Mu gege emerwukwa ngu ehu; ome o to bu le Chileke ke nna ngu byapfutaru mu le nrwo l'enyashi bya asu mu: 'Letanupho enya! Ba aduka iphe, ii-pfuru nu Jiekopu! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu iipfukwaru iya ejo opfu!' ³⁰ Nta-a be i tugburu ala opfu l'oghoroko ibe nna ngu du ngu. Obenu ?bu gunu kparu iphe, i zitaru iteshi mu?"

³¹ Jiekopu su Lebanu: "O kwa ndzu shi agu mu; kele mu riru l'ji-nata mu unwu ngu k'ehuka. ³² Obenu l'o -buru l'i humaru onye gude iteshi ngu be onye ono ta anodukwa ndzu. Ngwa; nodu l'iphu ndu anyi l'ephe bu-a; gude aka ngu choo g'i maru ?o nweru iphe ngu, mu gude? O -nweru ophu i humaru; wota iya!" Ge Jiekopu epfu nno be o to bukpoodanu l'o maru l'oo Rechielu be zitaru obu iteshi obu.

³³ Oo ya bu; Lebanu bya abahu l'ulo-ekwa Jiekopu; waa ke Lii; waa le k'unwanyi ohu labo ono je achokota iya; ophu o dudu iphe, o humaru. O lufutaepho l'ulo-ekwa Lii; bya abahu l'ulo-ekwa Rechielu. ³⁴ Ama le Rechielu woru obu-nshi ono nwua l'iphe, aanoduje anoo l'eli inya-kamelu; noppyabe iya anoo. Lebanu bya atuko iphe, no l'ulo-ekwa ono chighashia; ophu o dudu iphe, o humaru.

³⁵ Rechielu su nna iya: "G'ehu te eghukwa ngu eghu; nnana; le mu ta agbalihuduru agbalihu le g'i byaru-a; l'o kwa nso nwanyi eme mu." O kwe iya hm; bya achoo obu-nshi ono nta-a; choo imo; ophu o humaduru iya.

³⁶ Ehu ghushiaha Jiekopu eghu ike; o tsopyabe Lebanu uswo su iya: "?? Bukpoo gunu bu ejo-iphe obu, mu meru obu? ?Bu iphe-eji gunu be mu meru kparu iphe, iichi mu kparekpabe nno? ³⁷ Nta-a, i tukoru ivu mu voghashicha-a; ?bu gunu be i humaru, bu nkengu? Wofuta iya l'atatiphu ndibe anyi le ngu-a; g'ephe pfua onye ophu achoo opfu!

³⁸ "Mu le ngu buwaru ukporo apha nta-a. Ophu aturu yee eghu ngu adudu ophu kwojeru nwa; ophu mu atsojeduru onu l'ebili, shi l'aturu ibe ngu; ³⁹ Ophu mu apalatajeduru ngu odzu iphe-edobe ngu, anu-egbudu gburu; o chia mbedua be oobutajechia; i nodu asuje ge mu pfua ngu ugwo iphe ophu iphuru zitaru l'eswe; ozoo l'enyashi. ⁴⁰ Lenaa g'o shi adujeru mu. L'eswe be anwu shi egheje mu egheghe. O -rwua l'enyashi; mu anokota l'ogoyi abali; ophu mgbenya abyadu eshita mu enya. ⁴¹ Noo ge mu jekotaru iya l'ukporo apha ono, mu bukotaru l'ibe ngu ono. Mu jeru ngu ozi apha iri l'eno l'ishi unwada ngu; bya echeru ngu iphe-edobe apha ishii. I ghazia ugwo mu mgbo iri. ⁴² Ome Chileke ke nna mu; mbu Chileke ke Ebirihamu; waa onye Ayizaku atsu ebvu; ome o to no-kube mu; me imechaa gbabeghaa mu aka oto chia mu. Obenu le Chileke humaru iphe-ehuka mu; waa ge mu eseberu akanya; bya abaaruu ngu mba l'enyashi-a, laru nu-a."

⁴³ Lebanu su Jiekopu: "Unwanyi-a bukwa unwada mu; unwegirima-a buru unwegirima mu; iphe-edobe-a buru mu nwe iya. Iphemiphe-a g'o ha bukota nkemu. Ole ?bukwanu gunu be mu e-me l'ehu unwada mu obu; ozoo l'ehu unwegirima-a, ephe nwushiru-a? ⁴⁴ Ngwa; bya ge mu le ngu gbaa ndzu g'o buru iphe, a-buru ekebe mu le ngu!"

⁴⁵ Oo ya bu; Jiekopu bya apata mkpuma kpobe; o du g'itso. ⁴⁶ O su ndu ono, ephe l'iya bu ono g'ephe pakoo mkpuma. Ephe bya apakoo mkpuma ono kukobe l'eka lanu. Ephe nodu le mgboru ikpo mkpuma ono rigba nri.

⁴⁷ Lebanu kua aka ono Jiga Sahaduta; Jiekopu kua ya Giladu.

⁴⁸ Lebanu sụ: “Ikpo mkpuma-a bu ekebe mu le ngu ntanu-a.” Noo iphe, kparu iphe, a guru iya Giladu. ⁴⁹ E kukwaru iya pho Mizupa; noo kele o suru: “Ge Chipfu tukokwa mu le ngu chee nche; me anyi gbakashihuchaa; tugbua. ⁵⁰ Teke o bu li meru unwada mu-a eji; ozoo li jeru alua unwanyio; agufu ephebedua; a makwaru-a lo to dudu onye anyi liya tuko nodu l’eka-a; ole gi nyatakwa le Chileke bu onye-ekebe mu le ngu.”

⁵¹ Lebanu sukwapfo Jiekoju: “Waa ikpo mkpuma-a; teme waa itso mkpuma-a, mu kporu l’echilabo mu le ngu. ⁵² Ikpo mkpuma-a bu ekebe; teme itso mkpuma-a bukwarupho ekebe le mu ta abyadu aghata iya; bya l’ibiya nkengu bya ngu emeka iphe. Ophu gubedua abyadu aghata iya abya ibiya nkemu abya mu emeka iphe. ⁵³ Ge Chileke ke Ebirihamu, bu Chileke ke Naho; bya aburu Chileke ke nna phe kpee ikpe mu le ngu!”

Oo ya bu; Jiekoju bya egude epha Chileke, bu Onye nna iya, bu Ayizaku atsu ebvu riaru iya nte. ⁵⁴ O bya egwee ngweja l’eli ubvu l’eka ono; bya ezia abubu iya gephe bya le nri. Epe richaa nri bya akwaa l’eka ono l’enyashi ono.

⁵⁵ O -rwuepho l’onmewa utsu; Lebanu bya etsutsua unwu nwanwa iya; yee unwada iya onu; bya agoru onu-oma nu phe; bya adakobe; o buru iya ala unuphu.

32

Jiekoju akwakobe gephe le Iso dzuda

¹ Jiekoju tugbukwapfo nkiya; o buru iya alala. O jenyaa; unwu ojozi Chileke wu-pfuta iya. ² Jiekoju humae phe pho; o su: “Ha! Ndu owa-a bukwa ndu oogu ke Chileke!” O gua eka ono “Mahanayimu” bu iya bu odu labo.

³ Jiekoju zia ndu-ozu gephe vuru iya uzo jepfu nwune iya, bu Iso l’ali Siye, bukwapfo ali ndu Edomu. ⁴ O bya ezia phe su: “Waa iphe, unu epfuru nnajiuphu iya, bu Iso. Unu su iya l’onye-ozu iya, bu Jiekoju sukwaru loo l’ibe Lebanu be ya shi teke ono butaru; o buru eka ono be ya bu byasu nta-a. ⁵ Ya nweru eswi; bya enweru nkapfu-igara; nweru aturu; yee egbu; nweru ohu; unwoke me unwanyi. Ya ezi ndu-ozu iya-a gephe byapfuta nnajiuphu iya g’a maru ?ya a-du iya l’obu?”

⁶ Ndu ozi ono jechaa bya alwaphuta azu lwapfuta Jiekoju su iya: “Epe jepfukwaru nwune ngu obu, bu Iso. Nta-a be o gudekwa unu umadzu gude abya ngu ndzuta.”

⁷ Ndzu guahaa Jiekoju; meji tofu iya. O bya ekee ndu epe l’iya swi uzo labo; bya ekekwapfo aturu waa egbu iya; kee eswi iya; me inya-kamelu iya uzo ebo ebo kwapho. ⁸ O rja su: “O -buru le Iso tsoru ndu ke mbu ogu; oke lanu ophuu, ghuduru nu pho agbalakponu.”

⁹ Jiekoju bya epfuru nu Chileke su: “Gube Chileke ke nna mu oche, bu Ebirihamu; Chileke ke nna mu, bu Ayizaku; gube Chipfu; onye suru mu ge mu lapfu azu l’ali, a nwuru mu; lapfu abubu mu phe; l’ii-me-a ge mu barahu. ¹⁰ Obu ono, i goshiru li yeru mu ono; waa ememe, i meru mu iphe, i pfuru ono be ta agbakwaru mu. Teke mu daru enyimu Jiodanu-a bu oshi-mpaleka be mu pa kpoloko; obenu le nta-a be mu nwewaru iphe; k’ophu mu tsukaharu iya ebo. ¹¹ Mu epfu anu ngu gi dzoo mu l’eka nwune mu, bu Iso. Kele ndzu agu mu loo-tso mu ogu; tsoo unwanyi ibe mu yee unwegirima phe ogu kwapho. ¹² Obenu li pfuru su li mee mu ge

mu barahu; l'iimee g'awa mu ha g'eja, nọ l'eze-enyimu; mbu g'ephe buru aguta aguta."

¹³ O kwaa l'eka ono l'enyashi ono; bya eshi l'iphe, o nweru hota iphe, oo-gude meeru Iso iphe-oma. ¹⁴ Iphe, o hotaru bu ukporo ne egbu iri; yee ukporo mkpi; waa ukporo ne aturu iri; yee ukporo ebili; ¹⁵ bya ahotakwapho ne inya-kamelu yee unwu iya ukporo l'iri; waa ukporo neswi labo; yee oke-eswi iri; waa ukporo ne nkafu-igara; yee okee ya iri. ¹⁶ O dokota anu ono iche iche; bya eyekota ndu-ozu iya g'ephe leta iya enya iche iche. O su ndu-ozu iya ono: "Unu vuru mu uzu! Unu edoo onwunu iche iche ge ndu eche anu ophuu ta tukobekwa onwophe le ndu eche ophuu!"

¹⁷ O su ndu ophu vu uzu: "O -buru l'unu le nwune mu, bu Iso dzuru; o ja; su: "?Unu bu ndibe onye?" teme "?Bu awe be unu eje?" teme "?Bu onye nwekota anu ono, awu l'atiphu unu ono?" ¹⁸ Iphe, unu e-pfu bu: 'O kwa onye-ozu ngu, bu Jiekpu nwe iya. Ole o iphe, o nuru g'e wotaru nnajiuphu iya, bu Iso; le yebedua, bu Jiekpu etsokwa phe-a l'azu.' "

¹⁹ O pfuaru ndu k'ebo; waa ndu k'eto; me iphe, bukpo g'ephe hakota, etso iphe-edobe ono; su phe: "O kwapho iphe ono, mu pfuru ono be unu e-pfujeru Iso; me unu l'ia dzuda. ²⁰ Ole g'unu nyatajekwa su l'onye-ozu iya, bu Jiekpu be etsokwa unu." Iphe, Jiekpu gude pfua nno bu l'o riru su l'ee-gude iphe ono, ya nuru e gude vuru uzu ono mee g'obu jidata iya. Su: "?A maru; ?oo-nata mu-a; me mu humae ya pho?" ²¹ Oo ya bu; e rwutanu eku ono, Jiekpu chieru g'a chie Iso ono vuru uzu; yebedua, bu Jiekpu kwaa l'eka ono l'enyashi ono.

Jiekpu yele Chileke agba mgba

²² L'enyashi ono be Jiekpu dutaru unyomu iya ephenebo; waa unwanyi labo ono, bu ohu iya ono; waa unwu iya epehe n'iri le nanu je adaghaa nggele Jiaboku l'uzo eka eerwuje iya erwurwu. ²³ O dughachae phe pho le nggele ono; o bya alaphu azu bya achifukota iphemiphe, o nweru l'azu iya ophuu kwapho. ²⁴ O buwaru Jiekpu nwekinyi iya no l'eka ono. Epehe le nwoke lanu gbaepho mgba gbiriri jasul'uzo utsu. ²⁵ A nonyaa; nwoke ono maerupho l'o to gudedu iya; o rwua Jiekpu eka l'ishi nka; nka kpokafu iya g'ephe le nwoke ono agba mgba ono. ²⁶ Nwoke ono su iya: "Haa mu ge mu laa; le nchi abohuwaa!"

Jiekpu sukwanu: "Mu taa hakwa ngu g'i laa; abudu l'i goru onu-oma nu mu."

²⁷ Nwoke ono su iya: "?Bu gunu bu epha ngu?"

O su iya: "Oo Jiekpu."

²⁸ Oo ya bu; nwoke ono su iya: "Epha ngu taa bueduru Jiekpu; oo Izurelu* be oo-buru; noo kele unu le Chileke; waa nemadzū gharu iya; i lwu-kpee."

²⁹ Jiekpu su iya: "Jiko; konaaru mu epha ngu."

O su iya: "?Bu gunu meru iphe, ikpa ishi epha mu?" O goru onu-oma nu Jiekpu l'eka ono.

³⁰ Oo ya bu; Jiekpu gua eka ono Peniyelu† su: "Noo le mu humaru Chileke iphu l'iphu; bya anodukwadu ndzu."

³¹ Jiekpu bya l'aghata Peniyelu; enyanwu wawaa. O nodu ete okpa; o buru nka ono, kpokafuru iya nu ono kparu iya. ³² Noo iphe, kparu iphe

* 32:28 32:28 Iphe, Izurelu bu be bu 'Onye yee Chileke agba mgba.' † 32:30 32:30 Iphe, Peniyelu bu be bu 'Iphu Chileke'.

e -shi teke ono rwua ntanū-a bē ndu Ízurelu ta atajēdu anū, nmopfuru lē nka. Noo kele ọọ l'ēka ono bē a rwuru Jiékọpu ēka ọbu.

33

Jiékọpu yele Iso edzuda

¹ Jiékọpu jeshia ele ẹnya; ọ huma Iso ēka ephe l'unu umadzu, ọ chí, eje abya. Ọ bya eworu unwegirima iya keeru Lii; yee Rechielu; yee unwanyi labọ ophuu, bu ohu iya ono. ² O duru unwanyi labọ ono, bu ohu ono; yee unwu phe dobe l'ivuzọ. O dotsota phe Lii yee unwu iya; bya eworu Rechielu yee Jiósẹfu dobe l'ikpazụ. ³ Yebedua vuta uzo jeru jefpushia nwune iya ono; bya ephozeru iya ishi mgbo ẹsaa lē g'ooje ejepfu iya ono.

⁴ Noo ya; Iso gbpafu Jiékọpu je anmata iya akpa. Ọ bya eworu ēka gbakua ya l'olu bya etsutsua ya ọnu. Ephe tuko wa ekwa. ⁵ Iso jeshia apali ẹnya imeli; bya ahuma unwanyi ono; yee unwegirima ono; bya ajia ya su: “?Bụ ndu ole bē unu l'ephe swi ono?”

Jiékọpu sụ iya: “Ọ kwa unwegirima, Chileke nuru mube onye-ozí ngu shita l'eze-iphe-oma nkiya.”

⁶ Unwanyi ono, bu ohu ono; yee unwegirima phe bya abyarwuta; bya ephozeru iya ishi. ⁷ Lii yee unwegirima ibe iya bya abyarwuta bya ephozeru iya ishi. O -rwua l'ikpazụ iya; Jiósẹfu yee Rechielu bya ephozekwaru iya phọ ishi.

⁸ Iso jia su: “?Bụ gunu bē ndu k'ophuu, ephe l'iya dzuru l'uzo phọ bụ?”
O sụ iya: “Ọ bụ nupho iphe, mu nuru ngu gude eme gē mu tūba gube nnajiuphu mu l'obu.”

⁹ Obenu lē Iso sụru iya: “Waawaa. Nworuro iphe ngu; ophu mu nweru du-a shii.”

¹⁰ Jiékọpu sụ: “E phokwaro! Ọ -buru lē mu dū ngu l'obu; jiko natanu iphe ono, mu nuru ngu ono! Ahuma iphu ngu dū g'onye eje ahuma iphu Chileke; eshinu i gude obu-oma nata mu. ¹¹ Jiko nataro iphe ono, e wotaru ngu ono; noo kele Chileke meru mu eze-iphe-oma; mu nwekotaru iphe, mkpa iya duru mu.” Jiékọpu rwonyakpoephe; Iso nata iya.

¹² Iso sụ: “Unu g'anyi je! G'anyi l'unu tuko swiru!”

¹³ Jiékọpu sụ iya: “Nnajiuphu; i maru l'unwegirima-a bē okpu teke eshihudu ike. Teme mu emekwapho gē mu chikobe aturu waa eswi mu, nwushiru nwa k'ophuu. Ọ -buru l'a chiru phe l'ehuka bu-a ujiku ophu bē ephe a-nwushihukota. ¹⁴ Oo ya bụ; nnajiuphu; vururo onye-ozí ngu uzo! Mu a-tokpoephe nwehu etso ndu ono, nọ l'ivuzọ achí iphe-edobe ono; waa unwegirima gbiriri jasụ mu abyapfuta ngu lē Siye.”

¹⁵ Iso sụ: “Gē mu haphoduru ngu unwoke mu g'unu l'ephe swiru.”

Jiékọpu jia sụ: “?Bukwanu gunu bē iijero eme nno? Ọ bu-a gē mu maru eviya lē mu dū nnajiuphu mu l'obu.”

¹⁶ Oo ya bụ; Iso gbeshi mboku ono; ọ buru iya ala Siye. ¹⁷ Jiékọpu swia uzo Sukotu; o jerwua Sukotu bya akpa unuphu l'ēka ono; bya ataru iphe-edobe iya mkpu. Noo iphe, kparu iphe, a guberu ēka ono Sukotu.*

¹⁸ Jiékọpu shiepho Padanu-Aramu; lwarwuta lē nchi-odoo lē mkpukpu Shekemu l'alí Kėnanu; bya eburu l'ataphu mkpukpu ono. ¹⁹ O gude ukporo mkpola-ochaa ise zuta unwu Hamo; mbu nna Shekemu alí ēka ọ

* 33:17 33:17 Iphe, Sukotu bu bē bu ēka a tushiru 'mkpu'.

kpoberu ɔlo-ekwa iya. ²⁰ Ọ bya eworu ọru-ngweja kpua l'eka ono; kua ya "Chileke, bu Chileke ke ndu Ízurelu."

34

Dayina yele ndu Shekemu

¹ Noo ya; Dayina, bu nwada, Lii nwataru Jiékọpu; kpapfushia unwanyi ndu ali eka ono. ² Shekemu, bu nwatibe Hamo onye Hevu, bu eze ndu onu egu ono humae ya pho; o duta iya; ephe l'ia kwaa; o pharwushia ya. ³ Dayina; mbu nwada Jiékọpu la iya l'ehu; o yee ya obu; bya emeaharu iya emereme. ⁴ Shekemu su nna iya, bu Hamo g'o lutaru iya nwamgboko ono g'o buru nyee ya.

⁵ Jiékọpu numa le nwada iya, bu Dayina be a pharwushiwaru; ophu o dudu iphe, o meru jasu ndibe iya lwa; kele teke o numaru iya be ephe no l'egu eche iphe-edobe iya.

⁶ Oo ya bu; Hamo, bu nna Shekemu je g'ephe le Jiékọpu pfugbabe. ⁷ Unwu Jiékọpu numaepho iphe, nwuru nu bya alwatashia. Aphu yee ehu-eghu ji phe obu; noo kele Shekemu meru iphe-iphere kpua ndu Ízurelu; kele o jepfuru nwada Jiékọpu, bu iphe, agbaduru g'o nwua.

⁸ Hamo su phe: "Nwa mu, bu Shekemu be obu iya du le nwada unu-a. Jiko unu kenaa ya ya g'o luru. ⁹ G'anyi l'unu lugbaru nwanyi. Unu keje anyi nwada unu; unu alutaje k'anyi. ¹⁰ Unu eburu l'echilabo anyi. Ali dabyikpoerupho iphoro noduru unu. Unu eburu iya; anyi l'unu azugba aswa; unu anodu iya kpata eku."

¹¹ Oo ya bu; Shekemu su nna Dayina; yee unwune iya: "Unu kwenu le mu du unu l'obu; iphe, unu sukpoerupho ge mu nu unu be mu a-nu unu. ¹² Unu hua aswa nwada unu; yee iphe-oma, mu e-meru unu jasu g'oo-du-be unu ree. Iphe, bu iphe, unu suru ge mu kwaa be mu a-kwaru unu. Oo epho g'unu kee mu nwamgboko-a ge mu luru."

¹³ Eshinu a pharwushiwaru Dayina apharwushi be unwu Jiékọpu yeru Shekemu; yee nna iya onu eregede. ¹⁴ Ephe su phe: "Tuswekwa! Anyi ta abyakwa eme iphe, du nno. Anyi te ewokwaru nwada anyi eke nwoke, ebuduru ubvu. Oo-bukwaru anyi iphe-iphere. ¹⁵ Iphe, e-meepho; anyi ekweta bu g'unu du g'anyi du; mbu g'iphe, bu nwoke le ndu unu bushikota ubvu. ¹⁶ Oo ya bu; anyi ekee unu nwada anyi; anyibedua alutaaha nwada unubedua. Anyi l'unu ebua eghirigha; bya aburu iphe lanu. ¹⁷ Obenu l'o-buru l'unu te ekwedu l'unu e-bushi ubvu; anyi eduta nwada anyi; teme anyi alakwapho."

¹⁸ Iphe ono, ephe pfuru ono du Hamo yele nwa iya, bu Shekemu ree. ¹⁹ Ophu nwokoroba ono, bu iya bu onye a kakota akwabe ubvu l'ibe nna iya l'ophu ono akpoduru upfu eme iphe ono, ephe pfuru ono. Kele nwada Jiékọpu du iya l'obu. ²⁰ Oo ya bu; ephe tugbua; mbu Hamo yee nwa iya, bu Shekemu jeshia l'oguzo mkpukpu phe; g'ephe je epfuaru iya unwoke, bu le mkpukpu ono. ²¹ Ephe jerwua bya asu phe: "Ndu-a be umere phe dukwa ree. Aa-hakwa phe g'ephe buru l'ali anyi; nodu iya agba ngho; eshinu ali, ha osa noduru phe. Anyi a-nodu alu unwada phe; ephe alu k'anyi. ²² Ole teme ndu ono ekwe buru l'echilabo anyibe ndu Shekemu bu m'o buru l'unube unwoke kwetaru bushia ubvu; du g'ephebedua du. ²³ ? Unu ta amadu l'iphe-edobe waa eku phe; waa iphe, bu anu, ephe nweru

enweru a-buru k'anyi? Oo ya bu; unu g'anyi kweta iphe, ephe pfuru g'ephe eburu l'echilabo anyi."

²⁴ Unwoke, lufutakotaru l'oguzo mkpukpu ono kwetakota iphe, Hamo yee nwa iya pfuru. Unwoke, bu le mkpukpu ono bya ebushikota ubvu g'ephe ha.

²⁵ A nopho ujiku eto, ephe buru ubvu ono; g'ephe anyakwadu onya ubvu ono; unwu Jiekopu ebo, ndu ophu yele Dayina shi le ne lanu, bu iya bu Simiyonu; waa Liviya gbeshi bya amita ogu-echi phe bahu le mkpukpu ono je atuko unwoke mkpukpu ono g'ephe ha gbuhe l'otulupfu. ²⁶ Ephe gbua Hamo; yee nwa iya, bu Shekemu; bya eduta Dayina l'ulo ibe Shekemu tugbua; o buru phe alala. ²⁷ Unwu Jiekopu bya adajaa l'echi odzu ono; bya akwata iphe, ndu mkpukpu ono, pharwushiru nwune phe ono l'okwata. ²⁸ Ephe kputa aturu waa egu phe; waa eswi phe; waa nkafu-igara phe; bya atuko iphemiphe, bukota ke ndu mkpukpu ono gwetakota; mbu gwetachaa ndu ophu no l'oma mkpukpu; me ndu ophu no legu. ²⁹ Ephe gwetakota eku phe; waa unwanyi phe; yee unwegirima phe; bya atuko iphemiphe, nokota l'ulo phe gweta.

³⁰ Tobudu iya bu; Jiekopu su Simiyonu; yee Liviya: "Egube iphe-ehuka ophu unu wobatakwanuru mu nta-a! Nta-a be unu meru ge mu buru onye eshi ndu Kenanu; yee ndu Perezu ishi; mbu ndu bu l'al'i-a. ?O kwa l'unu maru-a l'anyi paru nwanshi? O -buru l'ephe chigbaberu onwophe byapfuta mu ogu be mu le ndibe mu a-bukwaru mkpurupyata!"

³¹ Ephe su: "?O gbakwanuru g'ephe mee nwune anyi nwanji ge nwanji-ovuoba?"

35

Jiekopu alwaphuta azu le Betelu

¹ Oo ya bu; Chileke su Jiekopu: "Kwalita lashia mkpukpu Betelu je eburu. I -rwua l'i kparu mube Chileke oru-ngweja; mbu mube Chileke ono, byapfutaru ngu l'eka ono; teke igbalaru nwune ngu, bu Iso-a."

² O buru iya bu; Jiekopu su ndibe iya; waa ndu ephe l'iya bu: "Unu lwua iphe, bukpo agwa, unu gude; unu emee onwunu g'unu du nsu; unu agbanwee uwe unu. ³ Oo ya bu; unu agbeshi g'anyi je Betelu ge mu je akparu Chileke oru-ngweja l'eka ono, bu iya bu onye ono, numaru olu mu teke mu no l'aphu; bya aburu onye ono, no-kuberu mu l'ekameka ono, ya jekotaru ono." ⁴ Noo ya; ephe tuko agwa ono, ephe gude ono; yee iphe-nchi, ephe yeru le nchi yeshia chiru nu Jiekopu; o likota le mkpula akpurata, no le mgboru mkpukpu Shekemu. ⁵ Ephe gweta tugbua; ndzu-agugu, shi l'eka Chileke rwupyabe mkpukpu ophu no-phegbaaru phe mgburugburu; k'ophu bu l'o to dudu g'ephe ha, jeru achi ndibe Jiekopu ono oso.

⁶ Jiekopu yee ndu ephe l'iya swi bya ejerwua mkpukpu Luzu, bu iya bu Betelu, no l'al'i Kenanu. ⁷ O buru l'eka ono be o kpuru oru-ngweja; bya agwa eka ono Elu Betelu. Noo l'ogo eka ono be Chileke goshiru iya onwiya le g'ogbalaru nwune iya.

⁸ No iya; Debora, bu onye shi eleta Ribeka enya nwuhu; e lia ya le mkpula upfu akpurata le nsuda Betelu. Oo ya bu; a gua eka ono Alonu Bakutu.*

* 35:8 35:8 Iphe, o futaru be bu 'Achi uzu-ekwa'.

⁹ Jiékpòu shichaèpho Padanu-Arámu Iwa; Chileke byapfuta iya ozo bya agòru ònu-òma nù iya. ¹⁰ Chileke sù iya: “Èpha ngu bù Jiékpòu; òlè èpha ngu ta abùheduru Jiékpòu; èpha ngu a-bùru Ízurelù.” Òo ya bù; ò gù ya Ízurelù.

¹¹ Chileke sù iya: “Òo mbèdua bù Chileke, bù Òkwoolemka. Unu zùà azùzù ka l'òtu. L'iimeta ndu a-bùru òha èka phè; bya emetakwaphò òhamòha ozo yèkòberu phè. Ndu eze eshi ngu l'èhu fùta. ¹² Alì ono, mu nùru Èbirihamu; waa Áyizaku bè mu nùkwaru ngu phò; tème mu nùkwa iya phò ùnwu nwanwanwanwa ngu.” ¹³ Chileke shi l'èka ò nò pfuru yeru iya ono tughua ephekerephe.

¹⁴ Jiékpòu bya apalia mkpuma pfube l'èka ono, Chipfu nò pfuru yeru iya ono; bya ekpua ya mée l'eli; kpua ya manù gude gwaa Chileke. ¹⁵ Jiékpòu gùà èka ono, Chileke nò pfuru yeru iya ono Bètelu.

Anwùhu Rechièlù yè Áyizaku

¹⁶ Èphe shi lè Bètelu tughua. Èphe rwujèepho mgboru Ifurata; ime meahaa Rechièlù. Ezeda iya kwatakpòò tsuahaa ya l'èhu. ¹⁷ Lè teke ono, iphe shihùru ike g'òome zeda ono bè nwanyi, eswi iya ime sùru iya: “Gè ndzù ba agùshi ngu. Ò kwa nwa nwoke ozo bè ì nwùru.” ¹⁸ Ò bya l'atubuhu unme k'anwùhu; ò gùà nwa iya nwoke ono Benoni. E mechaa; nna iya gùà ya Benjiaminu.

¹⁹ Noo ya; Rechièlù nwùhu; e lia ya l'ùzo Ifurata, bù iya bù Bètulehemu. ²⁰ Jiékpòu swita mkpuma pfube l'eli ilu iya. Mbù byasù ntanù-a bè mkpuma ono nòekwaphò l'èka ono egoshi l'òo ilu Rechièlù.

²¹ Ízurelù tughbukwa ozo; bya èje akpòbè ùlò-èkwa iya l'azù ùlò-ephekerephe, bù Eda. ²² Ò bùru lè teke Ízurelù bu l'alì èka ono bè Rúbènu jèpfuru nyee nna iya, nna iya ta alùdu òkpòbè alùlù, bù Biliha. Nna iya, bù Ízurelù nùma iya.

Jiékpòu nwùtaru unwoke iri l'èbo.

²³ Ùnwu kè Lii bù: Rúbènu, bù iya bù òkpara Jiékpòu; waa Simiyònu; waa Lívayi; waa Jiuda; waa Isaka; tème waa Zebulònu.

²⁴ Ùnwu kè Rechièlù bùru Jiósèfu waa Benjiaminu.

²⁵ Ùnwu kè Biliha, bù ohu Rechièlù bùru Danu waa Nafùtali.

²⁶ Ùnwu kè Zilipa, bù ohu Lii bùru Gadu waa Asha.

Ò bùru ndu ono g'èphe ha bù ùnwu, a nwùshikotaru Jiékpòu l'alì Padanu-Arámu.

²⁷ Jiékpòu Iwapfuta nna iya, bù Áyizaku lè Mamure, nò lè mgboru Kiriyatu-Araba, bù iya bù Hèburonu; l'èka Èbirihamu yè Áyizaku shi tùko buru. ²⁸ Áyizaku nòru ùkporo apha tete. ²⁹ Òo ya bù; ò tùa unme ikpazù iya; ò bùru iya anwùhu. Ò lapfu ndiche phè lè g'ò kahùcharu; bya anòo apha, dù igwerigwe. Ùnwu iya, bù Jiékpòu yè Iso woru iya lia.

36

Oshilòkpa kè Iso

¹ Waa oshilòkpa Iso, bù iya bù Edòmu baa:

² Iso lùru unwanyi ndu Kènanu. Èpha phè bù Ada, bù nwada Elònu, onye Hetu; waa Oholibama, bù nwada Ana; bya abùru nwanwa Zibiyònu, onye Hevu; ³ wakwaphò Basumatu, bù nwada Ishimèlù; bya abùru nwune Nebayotu.

⁴ Ada nwutaru Iso Elifazu; Basumatu nwutaru iya Ruwelu; ⁵ Oholibama nwutaru iya Jiwushi; waa Jielamu; waa Kora. Ndu ono bukota unwu Iso; o buru l'alij Kenanu be a no nwushiru iya ya.

⁶ Iso bya eduta nyomu iya; waa unwu iya unwoke; yee ke nwanyi; mekpoo iphe, bukota ndibe iya g'ephe hakota; teme waa iphe-edobe iya; waa anu iya ndu ozo; mekpoo eku, o kpatakotaru le Kenanu g'o ha; gude lashia ali eka du enya; me a -gb'e l'eka nwune iya Jiekopu bu. ⁷ Eku phe pawaru eka; k'ophu o daghawaru g'ephe atuko buru l'eka lanu. Kele iphe-edobe phe ono meru; ophu ali eka ono asuedu phe ebubu. ⁸ Oo ya bu; Iso, bu iya bu Edomu je eburu l'oha ubvu Siye.

⁹ Wa oshilokpa Iso, bu nna ndu Edomu l'oha ubvu Siye baa:

¹⁰ Waa epha unwu Iso baa: Elifazu, bu iya bu nwa nwoke, Ada, bu nyee Iso nwutaru iya; waa Ruwelu, bu iya bu nwa nwoke, Basumatu, bukwapho nyee Iso nwutaru iya.

¹¹ Unwu nwa nwoke ke Elifazu bu Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Getamu; teme waa Kenazu.

¹² Nwa Iso; mbu Elifazu nweru nyee ya ophu o too ludu okpobe alulu, epha iya bu Timuna. Nwanyi ono nwutaru iya nwa nwoke, aza Amaleku. Ndu ono bukota unwu nwanwa Ada, bu nyee Iso.

¹³ Unwu nwa nwoke ke Ruwelu bu: Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bukota unwu nwanwa Basumatu, bu nyee Iso.

¹⁴ Unwu Oholibama, bu nyee Iso; mbu nwada Ana bya aburu nwanwa Zibiyonu nwutaru Iso bu: Jiwushi; waa Jielamu; teme waa Kora.

¹⁵ Waa ndu-ishi l'oshilokpa Iso baa. Okpara Iso, bu Elifazu nwuru ndu-ishi, bu: Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Kenazu; ¹⁶ waa Kora; waa Getamu; teme waa Amaleku. Ndu ono bu ndu-ishi ali Edomu, shi l'eri Elifazu. Ephe bu unwu nwanwa Ada.

¹⁷ Ruwelu, bu nwa Iso, nwuru ndu-ishi, bu Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bu ndu-ishi ali Edomu ndu ophu shi l'eri Ruwelu. Ephe bu unwu nwanwa nyee Iso, bu Basumatu.

¹⁸ Oholibama, bu nyee Iso nwuru ndu-ishi, bu Jiwushi; Jielamu; teme waa Kora. Ndu ono bu ndu-ishi ndu ophu shi l'eri nyee Iso, bu Oholibama, bu nwatibe Ana.

¹⁹ G'ephe hakota ono bu unwu Iso, bu iya bu Edomu; bya aburu phe bu ndu-ishi phe.

²⁰ Waa unwu Siye, onye Huru, bu onye nwe ali ono baa: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyonu; teme waa Ana; ²¹ waa Dishonu; waa Eza; teme waa Dishanu. Unwu Siye ono, bu l'alij Edomu ono bu ndu-ishi ndu Huru.

²² Unwu Lotanu bu Hori; waa Homamu. Timuna bu nwune Lotanu ke nwanyi.

²³ Unwu Shobalu bu Aluvanu; waa Manahatu; waa Ebalu; waa Shefo; teme waa Onamu.

²⁴ Unwu Zibiyonu bu Aya; waa Ana. Ana k'owa-a bu onye ophu humaru ngele, ekpo oku l'echiegu teke o shi eche nkapfu-igara nna iya, bu Zibiyonu.

²⁵ Unwu Ana bu Dishonu; waa Oholibama, bu nwada iya.

²⁶ Unwu Dishonu buru Hemudanu; waa Eshubanu; waa Ituranu; teme waa Keranu.

²⁷ Unwu Eza bu Bilihanu; waa Zevanu; teme waa Ekanu.

²⁸ Unwu Dishanu bu Uzu; waa Eranu.

²⁹ Ndu bu ndu-ishi ndu Hõru bu: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyõnu; waa Ana; ³⁰ waa Dishõnu; waa Eza; teme waa Dishanu. Oo ephbedua bu ndu-ishi ndu Hõru; e -shi le g'ephe gude kekashia onwophe l'ali Siye obu.

Ndu bu eze l'ali ndu Edõmu

³¹ Owa-a bu ndu vuadaru uzo buru eze ndu Edõmu; teme o nwejeru onye shi le Izurelu bya aburu eze:

³² Bela, bu nwatibe Beyo be bu eze ndu Edõmu. Mkpukpu iya aza Dinuhaba.

³³ Bela nwuhuepho; Jobabu, bu nwatibe Zera, bu onye shi Bõzura bya aburu eze l'onodu iya.

³⁴ Jobabu nwuhuepho; Hushamu, bu onye shi l'ali Temanu bya anõ-chia enya iya buru eze.

³⁵ Hushamu nwuhuepho; Hadadu, bu nwatibe Bedadu, bu onye lwukperu ndu Midianu l'ali Mõwabu; bya aburu eze l'onodu iya. Mkpukpu nkiya aza Avitu.

³⁶ Hadadu nwuhuepho; Samula, bu onye shi Masureka bya anõ-chia enya iya buru eze.

³⁷ Samula nwuhuepho; Shawulu, bu onye shi Rehobotu, nõ l'uzo õnu enyimu Yufuretisu; bya aburu eze nõ-chia enya iya.

³⁸ Shawulu nwuhuepho; Belu-hananu, bu nwatibe Akubo bya aburu eze l'onodu iya.

³⁹ Belu-hananu, bu nwatibe Akubo nwuhuepho; Hadadu bya aburu eze l'onodu iya. Epha mkpukpu iya buru Pawu; epha nyee ya buru Mehetabelu, bu nwada Maturedi. Maturedi bukwanuru nwada Mezahabu.

⁴⁰ Waa epha ndu-ishi l'oshilõkpa Iso baa; wakwaphõ õkpa-ipfu; yee õhamoha, epe shigbaa, l'azagbaa epha phe baa. Timuna; waa Aluva; waa Jietetu; ⁴¹ waa Oholibama; waa Ela; waa Pinõnu; ⁴² waa Kenazu; waa Temanu; waa Mibiza; ⁴³ waa Magudelu; teme waa Iramu. Ndu-a g'ephe ha bu ndu-ishi ndu Edõmu; le g'ephe gude bua l'ali ono, epe lwaru ono. Epe bu ndibe Iso, bu nna ndu Edõmu.

37

Nrwõ, Jiõsefu rwõru

¹ Oo ya bu; Jiõkopu buru l'ali ono, nna iya shi buru, bu iya bu ali Kõnanu.

² Waa oshilõkpa Jiõkopu.

Ge Jiõsefu nõerupho apha iri l'esaa be o shi etsojeru unwunna iya eche aturu; mbu unwu nyee nna iya, bu Biliha; waa Zilipa. O dooru nna phe ejo-ipe, unwunna iya ndu õphuu anõduje eme.

³ No iya; Izurelu ka eye Jiõsefu obu eme le g'o yeru unwu iya ndu õphuu. Ipe, kparu iya nu buru l'oo nwa, a nwuru iya le nka. O bya akwaaru Jiõsefu eguru uwe, ama ntumatu, chikashiru mkpo. ⁴ Unwunna iya maerupho le nna phe ka iya eye obu eme le g'o yeru ephbedua; epe kpo ya ash; õphu epe epfujeheduru opfu õma eyeru iya.

⁵ Tõbudu iya bu; Jiõsefu rwõru nrwõ bya ezeeru unwunna iya ono nrwõ ono. O mee; õ kabakpo phe ro adu ash. ⁶ O suru phe: "Unu gebe ge mu zeeru unu nrwõ, mu rwõru. ⁷ Anyi esweshi upfu ereshi esweshi l'egu. A nõnyaa; upfu ereshi nkemu gbalihu pfuru nhamunha; upfu iya k'unu bya anophe nkemu mgburugburu phozegbaar iya."

⁸ Ụnwunna iya sụ iya: “?Iiri l'ii-mechaa ọburu eze anyi ọtọ? Mbụ-a; ? ọburu ọburu e-mecha ọburu onye-ishi anyi?” Nwọ ọno, ọ rọrọ ọno; yee ọpfo ọno, ọ pfuru ọno mee; ọ kabakpọọ pẹ rọ adu ashi.

⁹ No iya; ọ byakwa arwọ nrwọ ọzo; bya ezeeru ụnwunna iya ọno ọzo. Ono be ọ sụrụ pẹ: “Unu gebe ge mu zeeru unu nrwọ ọzo, mu rọrọ. Ọgiya-a be mu rọrọ g'enyanyu; waa ọnwaa; waa kpokpode iri le nanu bya ephozeru mu ishi.

¹⁰ O zeeru iya pọ nna iya g'ọ zeru iya ụnwunna iya; nna iya baaru iya mba sụ iya: “?Iphe ọwa-a, iirwo ọwa-a bu gunu? ?Bu le ne ngu; waa mbedua, bu nna ngu; waa ụnwunna ngu be e-mecha bya ephozeru ngu ọtọ?” ¹¹ Ụnwunna iya jaharu iya ijenya; obenu le nna iya kwakoberu iphe ono l'okpoma.

Ụnwunna Jiófesu ere iya

¹² Noo ya; ụnwunna iya chita aturu nna pẹ jeshia echeche le mgboru mkpukpu Shẹkemu. ¹³ Ọo ya bu; Ízurelu sụ Jiófesu: “Eshi ophu i maru l'ụnwunna ngu eche aturu le mgboru Shẹkemu bukwa g'i bya ge mu zia ngu g'i je agbaphe pẹ.”

Jiófesu sụ nna iya l'ọ dụ ree.

¹⁴ Ọo ya bu; ọ sụ iya: “Jiko jenu je agbaphee ụnwunna ngu pẹ; yee aturu pẹ; maru ?ehu duchaa pẹ-a ree? L'iiwa bya akaru mu g'ọ du.” Ọ buru le nsuda Hẹburonu be ọ nọ zia ya ozi ọbu. Ọ tughua jeshia; bya ejerwua Shẹkemu.

¹⁵ O nweru nwoke humaru iya l'eka ọgha-phe l'egu eka ono; bya ajia ya sụ: “?Bu gunu be iicho?”

¹⁶ Ọ sụ iya: “Mu elekwa enya ụnwunna mu. Ọ -buru l'i maru eka epehe nọ eche aturu pẹ; jiko tunuru mu onu iya.”

¹⁷ Nwoke ono sụ iya: “Epehe shiakwa l'eka-a tughuwa. Mu numakwaru teke epehe shi epfu sụ g'ephe je Dotanu.”

Ọo ya bu; Jiófesu chọoru ụnwunna iya jeshia; je ahuma pẹ le mgboru Dotanu. ¹⁸ Epehe levukpọọ ya rọ teke ọ nokwadu ụzenya; bya awata achi idzu g'ephe e-shi gbua ya.

¹⁹ Epehe sụ nwibe pẹ: “O-rwọ-nrwọ-a abyajẹ-o! ²⁰ Unu bya nta-a g'anyi gbua ya chie le nsu lanu l'eka-a. E -mechaa; anyi asu l'oo anu-egbudu gburu iya. G'anyi mawaruro ge nrwọ iya ono e-me vua.”

²¹ Rúbenu numae ya pọ bya emehaa g'ọ gbafta iya. Ọ sụ pẹ: “Unu g'anyi te egbushi iya egbugbu. ²² G'anyi be gbushi ọchi. G'anyi chiechia ya le nsu lanu l'echiegu l'eka-a; g'anyi te edenyikwa iya eka.” Iphe, Rúbenu gude pfua ya bu g'ọ dzọo ya duta iya duphuru nna iya azu ọzo.

²³ Jiófesu byarwutaepho eka ụnwunna iya ono nọ; epehe gude iya yefu iya eguru uwe ono, ọ yeru ono, chikashiru mkpọ ono; ²⁴ bya akputa iya je echie le nsu. Nsu ọbu ta adudu iphe, du iya nu; ophu mini adudu iya.

²⁵ Epehe nọ-zetaepho anọ wata eri nri; epehe jeshia ele enya bya ahuma ndu ije, shi l'eri Ishimelu; eka epehe shi l'alí Giladu; epehe l'inya-kamelu pẹ; vuru manu, eshi mkpọ; waa ụnwu, eshikwaphọ mkpọ; waa arwu, bu meru eje ala alí Ijiputu.

²⁶ Jiuda sụ ụnwunna iya: “?Bu urwu gunu be anyi e-rita iya m'ọ buru l'anyi gburu nwanna anyi bya eworu mee ya domia? ²⁷ Unu g'anyi ree ya oshilokpa Ishimelu. G'ọ tọ dukwa iphe, anyi e-je iya ememe; eshi ophu ọ bu nwanna anyi; teme anyi buru mee lanu.” Ụnwunna iya kweta.

²⁸ Ndu Midiyanu ono, agba ngho ono ghatashiepho; unwunna Jiosefu bya ekufuta iya le nsu ono; woru iya ree oshilokpa Ishimelu ono ukporo ekpa-ego mkpola-ochaa. Epehe kputa iya lashia Ijiputu.

²⁹ Rubenu byaephe le nsu ono bya ahuma le Jiosefu ta noedu iya; o gude ehu-eghu woru uwe iya gbajaa. ³⁰ O jepfu unwunna iya phe je asu phe: "Nwata ono ta noekwa l'eka e chieru iya. ?Bukpoo awe be mu e-dobe iphu?"

³¹ Noo ya; epehe bya achita uwe Jiosefu bya egbu eghu; woru uwe Jiosefu ono tsee le mee ya. ³² Epehe chita uwe ono, chikashiru mkpo ono chiphuru nna phe azu; su iya: "Anyi humakwaru iphe-a l'uzo; lekwa ya enya gi maru ?bu ke nwa ngu too to budu iya?"

³³ Jiekopu bya elee enya; o buru iya. O su: "O kwa uwe nwa mu-o! O dukwa go bu anu-egbudu gburu iya. Oowaa! Nta-a be Jiosefu be anu-egbudu lajashiakwaru nanu nanu!"

³⁴ Jiekopu woru uwe iya gbajaa; bya achita uwe aphu yee onwiya; bya ara ekwa nwa iya ono ujiku olemole. ³⁵ Unwu iya k'unwoke; me unwada iya bya gephe dua ya obu. Ophu o kwe du g'a duta iya. O pfua su: "Mu a-gukwa aphu nwa mu-a jasu mu alafu iya le maa." O buru egube ono bu ge nna iya gude gua aphu iya.

³⁶ No iya; ndu Midiyanu ono woru Jiosefu ree Potifa l'alijiputu. Potifa ono bu onye lanu l'ime ndu Fero nuru oke-okwa; kele o bu ishi ndu ojogu, eche Fero nche.

38

Jiuda yele Tema

¹ Le teke ono be Jiuda haru unwunna iya je; epehe le nwoke Adulamu, aza Hira buru. ² O buru l'eka ono be Jiuda no huma nwada nwoke Kenanu, epha iya bu Shuwa. O luta iya; epehe l'iya kwaa. ³ O tsuta ime; bya anwua nwa nwoke a guru Eru. ⁴ O tsuta ime ozo; bya anwua nwa nwoke; bya agua ya Qnanu. ⁵ O nwa anwufua nwa nwoke lanu; bya agua ya Shela. O buru le Kezibu be o no nwua ya.

⁶ Jiuda bya alutaru okpara iya bu Eru, nwanyi. Epha nwanyi ono bu Tema. ⁷ Obenu le Eru, bu okpara Jiuda bu onye eme ejo-iphe l'enya Chipfu. Oo ya bu; Chipfu woru iya gbua.

⁸ Oo ya bu; Jiuda su Qnanu: "Duta nyee nwune ngu g'unu l'iya kwaa. Luru iya giishi nno togboru nwune ngu ako le mgboko." ⁹ Obenu le Qnanu maru le nwa, nwanyi ono a-nwuta ta abuduru nkiya. O nodu abujeru; yee nyee nwune iya -nodu akwa; l'ogboshia unwuda l'alijeeshi ge nwune iya ta togbo ako. ¹⁰ Iphe ono, oomeje ono buru ejo-iphe l'iphu Chipfu; o wokwaru iya pho gbua.

¹¹ E mechaa; Jiuda su nyee nwa iya, bu Tema go laa ibe nna iya je eburu eburu kwabe jasu teke Shela, bu nwa iya evuta. Kele o riru su: "?A maru ?onye k'ono ta anwuhudunu g'unwune iya ndu ophuu nwuhuru." Tema kwe hm laa ibe nna iya je eburu.

¹² A naonyakpoephe; nyee Jiuda, bu nwada Shuwa nwuhu. Jiuda rokotachaephe ike l'anwuhu nyee ya ono; bya ejeshia Timina; l'eka eebushiru iya aturu iya eji. Onya iya, bu Hira, onye Adulamu tsoru iya.

¹³ A bya edooru iya Tema le nna ji iya ejekwa Timina je ebushi aturu iya eji. ¹⁴ O kweephe doo yefu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o yeru; bya eworu gerebe gerebe ekwa phua onwiya l'iphu g'a ta hube iya ama; bya eje

anodu l'onu-abata, e shi abahu Enému, bukwapho uzo, e shi eje Timina. Kele o maru le Shela vutawaru; obenu l'e te kuduru iya g'o bya g'o lupyabe iya ge ya buru nyee ya.

¹⁵ Jiuda huma Tema; bya arja l'oo nwanyi-ovuoba; noo kele o phu-chiru onwiya iphu; ¹⁶ ophu o madu l'oo nyee nwa iya. O duta iya je l'aguga gbororo bya asu iya g'o bya g'ephe l'iya je akwaa.

O jia ya su: “?Bu gunu be ti-nu mu g'anyi le ngu kwaa obu?”

¹⁷ O su iya: “Mu e-shi l'iphe-edobe mu kpee ngu ada-eghu.”

O kwe iya hm; bya asu iya: “?Ti-yekwanuru mu iphe l'itumo; ge mu gude jasu l'ikputaru mu iya?”

¹⁸ O su iya: “?Bu gunu be mu e-yeru ngu l'itumo obu?”

O su iya: “Oo iphe, agba l'eka ngu, eegudeje hube ngu ama; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka ngu ono, i gude l'eka ono.” O chiru iya nu iya; ephe l'iya je akwaa; o woru ime yee ya. ¹⁹ O tugbuepho bya eje aphufu ekwa ono, o shi phua l'iphu ono; bya eje eworu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o shi yee woru yephu azu.

²⁰ E mecha; Jiuda bya akputa ada-eghu ono kpee onya iya, onye Adulamu g'o je akpee nwanyi ono; chitaru iya iphe, o yeru iya l'itumo ono. O jee ophu o humaeduru nwanyi obu. ²¹ O jia ndu bu l'eka ono su: “?Denu nwanyi-ovuoba, shi nodu l'aguga uzo Enému-a?”

Ephe su iya: “Nwanyi-ovuoba ta nojekwaru l'eka-a.”

²² Oo ya bu; o laa je asu Jiuda le ya ta ahumakwaru iya. Tema ozo bu le ndu bu l'eka ono sukwaru le nwanyi-ovuoba ta nojeduru l'eka ono.

²³ Jiuda su: “G'a hakwaa ya g'o nwowaruro iphe, o gude; a -nonyaa; e gude iya gbaaharu anyi mgbonu. Eshi ophu mu kperu ngu ada-eghu, i gude je achokota iya; ophu i humaduru iya.”

²⁴ A noephe iphe, rwuru onwa eto; a bya asu Jiuda: “Tema, bu nyee nwa ngu be bukwa nwanyi-ovuoba; mbu le-a; o dukwaa ime. O buru l'ovuoba ono be o vutaru iya.”

Jiuda su: “Unu kpufuta iya g'e kegbua ya l'oku!”

²⁵ A kpufutashia ya; o zia ozi g'e je ezia nna ji iya ono su iya l'o kwa onye nwe iphe-a be yeru iya ime ono. Su iya: “Maeshikwaru ?ii-du ike maru onye nwe iphe, agba l'eka eegudeje ahube nemadz u ama-a; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka-a?”

²⁶ Jiuda huma iphe ono bya amaru l'oo nkiya bya asu: “Ha! Nwanyi-a kakwa mu apfubekoto; eshi ophu mu sucharu le mu e-kuru iya nu nwa mu, bu Shela g'o luru. E mecha; ophu ephe l'iya alueduru.”

²⁷ O rwue ya pho l'ezeda; a maru l'unwu ono du iya ebo l'ephe. ²⁸ Le goozeda be onye lanu wofutaru eka. Nwanyi, eswije ime bya ewota eba oghu, du uswe-uswe libe iya le nkwo-eka; bya asu l'oo onye owa-a bu ivuzo. ²⁹ O wobaephe eka ono; nwune iya kwofuta. Nwanyi, eswi ime ono su: “?Bu g'i shiru kpakata uzo baa?” A gua ya Perezu.* ³⁰ Oo ya bu; nwune iya onye ophu, a gbaeru eba oghu, du uswe-uswe le nkwo-eka ono lufuta; a gua ya Zera.†

39

Jiosefu yele nyee Potifa

¹ Tobudu iya bu; e gude Jiosefu jerwua ali Ijiputu. O buru Potifa onye Ijiputu zuru iya ndu oshilokpa Ishimelu ono, gude iya jerwua ali Ijiputu

* **38:29** 38:29 Iphe, Perezu bu be bu 'Okwokwo'. † **38:30** 38:30 Zera bu iphe, o futaru bu 'ocha-pfu'.

ono. Potifa ono tso le ndu no l'oke-okwa. Yebedua bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche.

² Chipfu no-kube Jiosefu; o buru onye iphe ejehuru. O buru l'ulo nnajiuphu iya, bu nwoke Ijiputu ono. ³ Nnajiuphu iya ono humaephe le Chipfu no-kube iya; teme le Chipfu emeje g'iphemiphe, Jiosefu ono eme vuru ire; ⁴ Jiosefu du iya l'obu. O woru Jiosefu mee onye-ozu iya; mbu mee ya onye elekota unuphu ibe iya l'ophu enya; teme o wokwarupho iphemiphe, o nweru yekota iya l'eka g'o leta enya. ⁵ Eshi teke ono, o woru unuphu ibe iya l'ophu; yee iphemiphe, o nweru enweru yekota Jiosefu l'eka g'o leta enya ono be Chipfu bya ekebeahaa nwoke Ijiputu ono l'oma shita l'ehu Jiosefu. Chipfu kebeahaa ya l'oma l'iphemiphe, o nweru enweru; je akpaa le ndu ophu no l'unuphu; me le ndu ophu no l'egu. ⁶ Oo ya bu; o hakotaru Jiosefu eku iya l'ophu g'o leta enya. Ophu o duedu iphe, o nweru, okpajekwadu ishi iya. Iphe, o maerupho kpoloko bu g'o ria nri.

Jiosefu gbaru mkparawa bya amashi mma ike. ⁷ A noepho nwanshii; Jiosefu guahaa nyee nnajiuphu iya ono; o su iya g'o bya g'ephe l'iya je akwa.

⁸ Obenu le Jiosefu jikaru bya asukwapho nyee nnajiuphu iya ono: "A-gbe teke nnajiuphu mu meru mu onye-ishi iphemiphe, o nwekotaru be o to duedu iphe, eeme l'unuphu-a, okpajekwadu ishi iya. Iphemiphe, o nweru g'o ha be o yekotawaru mu l'eka ge mu leta enya. ⁹ Ophu o to dudu onye kabaa mu shi l'ulo-a. Ophu o dukwapho iphe, oowoharu mu ewoha gbahaa gubedua; kele i bu nyee ya. ?Denu ge mu e-shi mee ejo-iphe, du egube ono; mbu mee Chileke iphe-eji onoya?" ¹⁰ O nodu anodujekpoephe epfuru iya Jiosefu mbokumboku; obenu le Jiosefu te ekwedu g'ephe l'iya kwaa; mbukponu g'ephe l'iya no-kube ntse.

¹¹ O be ujiku lanu; Jiosefu bahu l'ulo ge ya je ozi, duru iya nu. Teke ono be o to dudu ndu-ozu ulo ono l'ophu m'onye lanu, no l'ime ulo ono; ¹² o gude iya l'uwe su iya g'o bya g'ephe l'iya kwaa. Jiosefu yefu uwe iya ono haa ya l'eka gbado ulo ono gbafu etezi.

¹³ O maerupho le Jiosefu yefuru uwe iya haa ya l'eka gbafu etezi; ¹⁴ o kua ndu-ozu ulo iya ndu ophu; su phe: "Unu lenu! Nwophu shi l'ali ndu Hiburu-a be e dutaru dobe; g'o bya anyi eme iphe-iphere. O bataru l'eka-a bya g'anyi l'iya kwaa; mu chishia mkpu. ¹⁵ O numaephe le mu chiaharu mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala gbafu etezi."

¹⁶ O gude uwe ono gbiriri jasu nnajiuphu Jiosefu bata. ¹⁷ O bya eworu iya pfuaru iya su: "Nwohu ono, i zutaru, bu onye Hiburu ono be shi eme g'o mee mu iphe-iphere ntanu-a. ¹⁸ Mu wataephe echi mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala gbafu etezi."

¹⁹ Nnajiuphu Jiosefu numaephe iphe ono, nyee ya pfuru iya ono su l'onoo g'ohu iya meru iya ya bu ono; o vuru oku wua ehhu. ²⁰ O kputa Jiosefu jeye l'oka-mkporo, eze atu-chije ndu mkporo iya.

Ole Jiosefu no le mkporo ono; ²¹ Chipfu no-kube iya bya egoshi iya le ya yeru iya obu. O mee; Jiosefu du onye eche oka-mkporo ono nche l'obu. ²² Onye eche oka-mkporo ono woru Jiosefu mee ishi ndu nokota l'oka-mkporo ono. Iphemiphe, eemekota l'eka ono buru yeba Jiosefu be e yeru iya l'eka. ²³ Iphe, nowa Jiosefu l'eka be onye eche oka-mkporo ono ta akpajedu ishi g'ee-me iya; noo kele Chipfu no-kube Jiosefu bya emee; iphemiphe, oome nodu evujeru ire.

40

Onye etsujeru Fero onu le mee; yele onye eghejeru iya buredi

¹ O nweru teke a nonyaru; onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi meswee nnajipuhu phe, bu eze ndu Ijiputu. ² Umadzu labo ono, ejeru iya ozi ono, bu onye-ishi ndu etsujeru iya onu le mee; waa onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho mee; ehu ghuahanaa Fero obu eghu. ³ O ye phe l'oka-mkporo l'ibe onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche, bu eka a tu-chikwarupho Jiosesu. ⁴ Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche woru phe ye l'eka Jiosesu; o nodu eleta phe enya.

Ephe nonyaepho l'eka ono; ⁵ unwoke labo ono; mbu onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi, bu ndu toko nodu le mkporo ono bya atuko rwo nrwo l'enyashi ujiku lanu. Nrwo ono nwecharu iphe, o futaru iche iche. ⁶ Jiosesu bya l'utsu iya bya ahuma l'ephe adzu iphu. ⁷ Oo ya bu; o jia ndu ono, bu ndu no l'oke-okwa Fero, a tukoru ephe le yebe Jiosesu tu-chia l'ibe nnajipuhu iya ono; su phe: "Bu gunu kparu iphe, unu adzu iphu ke ntau?"

⁸ Ephe su l'ephenebo ono toko rwo nrwo; ophu o dudu onye a-koru phe iphe, nrwo ono futaru.

Jiosesu su phe: "Tobudu Chileke bu onye akoje iphe, a rwo ru le nrwo? Jiko unu zeeshikwaru mu nrwo ono, unu rwo ru ono."

⁹ Oo ya bu; onye-ishi ndu etsujeru Fero onu le mee bya ezeeru Jiosesu nrwo nkiya; su iya: "Mu rwo ru nrwo ge mu humaru vayinu l'ataphu mu. ¹⁰ Vayinu ono nweru ekali eto. O tuchaa ige; bya aja aja; bya amishia ke wogalaa; bya achashia. ¹¹ Mu gude okoro Fero l'eka; bya ewota akpuru vayinu ono pyiru ye l'okoro Fero; bya eworu iya nu iya."

¹² Jiosesu su iya: "Waa iphe, nrwo ono bu baa. Ekali-oshi eto ono bu ujiku eto. ¹³ A noepho ujiku eto; Fero abya edufuta ngu l'eka-a; bya edobe ngu l'onodu, i shi nodu; l'ibya agbaaharu Fero mee egube ono, i shi emeje teke ono, i shi buru onye etsujeru iya onu le mee pho. ¹⁴ Teke iphemiphe adueru ngu pho le ree; jiko nyatakwa mu. Iphe-oma, ii-meru mu bu g'i pfuaru Fero opfu ehu mu dufuta mu l'oka-mkporo-a; ¹⁵ kele o kwa ezita be e zitaru mu l'oshi l'alj ndu Hiburu. O rwukwaa l'eka-a; a bya atua mu mkporo l'ebe adu iphe, mu meru."

¹⁶ Onye-ishi ndu ophu eghejeru Fero buredi pho humaepho le Jiosesu kwaru nrwo ono ree; o su Jiosesu: "Mbuda rwo kwarupho nrwo ge mu vu nkata buredi eto. ¹⁷ Le nkata k'eli iya be e yeru iphe, du iche iche, e gheshiru Fero. Enu pheru bya eberu le nkata k'eli iya ono; bya awata avuka iphe, no le nkata ono, mu vu l'ishi ono."

¹⁸ Jiosesu su iya: "Waa iphe, o bu baa; nkata eto ono bu ujiku eto. ¹⁹ A noepho ujiku eto; Fero abya akpufuta ngu; je eworu ngu swigbua l'eli oshi. Enu abya avuka anu ngu."

²⁰ O beepho mboku k'eto ono, gbaru l'eswe a nwuru Fero. O bya eshiaru ndu-ozu iya g'ephe ha nri obo-iphe. O bya edufuta onye-ishi ndu etsujeru iya onu le mee; yee onye-ishi ndu eghejeru iya buredi dobe l'ataphu ndu-ozu iya. ²¹ O bya eworu onye-ishi ndu etsuje onu le mee dophu azu l'okwa iya ozo. O bya agbaaharu Fero mee g'o shi agbaru iya. ²² O bya eworu onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho swi-gbua l'eli oshi. O nwukotaepho ge Jiosesu suru phe l'oo-nwu. ²³ Obenu l'onye-ishi ndu etsuru Fero onu le mee ono ta nyataeduru Jiosesu; o zohaa ya.

41

Nrwo Fero

¹ A noephopho apha labo sugbaa ishi; Fero rwowo nrwo. O gbe pfuru l'aguga enyimu Nayilu. ² A bya ele enya; eswi esaa, du ubvu l'enya bya adu okporokpo shi l'enyimu Nayilu ono rwufutagba; bya anodugba l'aguga eka ono taaha nri. ³ E mecha; eswi esaa ozo, du eji bya ajo ehu shikwapho l'enyimu ono rwufuta bya ano-kube ophuu l'aguga enyimu ono l'eka ono. ⁴ Eswi esaa ophu du eji bya ajo ehu pho bya atuko eswi esaa ophu du ubvu l'enya bya adu okporokpo pho lwekota. O mecha nno; Fero tehu.

⁵ A nonyakwaa; mgbenya tu iya ozo; o rwowo nrwo k'ebo. K'ogiya ono be o rwo ru nrwo g'ishi akpe esaa, du okporokpo bya adu ree photaru l'oshi akpe lanu. ⁶ E mecha; ishi akpe esaa ozo, du mgbapya mgbapya, pherephere uzo enyanwu-awawa mebyishiru bya aphoshia l'oshi akpe ozo. ⁷ Ishi akpe esaa ophu du mgbapya mgbapya pho bya atuko ishi akpe esaa ophu du okporokpo bya apho aphopho pho lwekota. Oo ya bu; Fero tehu; bya amaru l'iphemiphe ono bu le nrwo be o shi anwukota.

⁸ A futa l'utsu; iphe ono nodu atsui iya l'ehu shii. O zia g'e je ekuaru iya ndu jiba; waa ndu mmamiphe ndu Ijiputu. Fero bya ezeeru phe nrwo ono. Ophu o dudu onye duru ike kooru iya iphe, nrwo ono bu.

⁹ Onye-ishi ndu etsujeru Fero onu le mee su Fero: "Ntanu-a be mu nyatakwaru iphe, mu meru, adudu ree. ¹⁰ O nweru teke ehu ghujeru gube Fero eghejeru l'eka anyibe ndu-ozu ngu no; i tua mu l'onye-ishi ndu eghejeru ngu buredi pho mkporo l'ulo ibe onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche. ¹¹ O -rwua enyashi ujiku lanu; anyi n'ebo tuko rwowo nrwo; nrwo ono ephenebo nwecharu iphe, o bugbaa. ¹² O nweru nwokorobya Hiburu, bu onye ohu onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche, anyi l'iya tuko nodu l'eka ono. Anyi zeeru iya nrwo ono; o kooru anyi iphe, o bugbaa. Onyenonu be o kochaaruu iphe, nrwo nkiya bu. ¹³ E mecha; iphemiphe ono nwukotaerupho anyi g'o pfuru. Mbueda be e kuphuru azu l'okwa mu; e woru onye ophuu je aswi-gbaa."

¹⁴ Oo ya bu; Fero zia g'e je ekua Jiosefu; a bya atufuta iya l'ulo-mkporo ono. O kpuchaa ishi bya agbanwee uwe iya bya ejeshia l'atatiphu Fero.

¹⁵ Fero su Jiosefu: "Mu rwo ru nrwo; ophu o dudu onye duru ike kooru mu iphe, nrwo obu bu. Obenu le mu numaru l'obujeru; teke e zeru ngu nrwo; l'i kooru onye ono iphe, o bu."

¹⁶ Jiosefu su Fero: "O to bukwa mbueda akoje iphe, nrwo bu. O kwa Chileke be a-koru gube Fero iphe, nrwo ono bu le g'oo-ji ngu epho."

¹⁷ Fero su Jiosefu: "Mu rwo ru nrwo ge mu pfuru le mgboru enyimu Nayilu; ¹⁸ mu huma eswi esaa, du okporokpo bya adu ubvu l'enya g'o shi le mini ono rwufuta bya anodu l'aguga mini l'eka ono taaha nri. ¹⁹ Ephe futachaa; eswi esaa ozo, du eji bya ajo ehu du garanyongu bya erwufutakwapho. Mbue le mu teke ahuma-swee eswi, du-be eji egube ono l'al Ijiputu! ²⁰ Eswi esaa k'ono, du garanyongu ono bya ajo ehu ono bya atuko eswi esaa ke mbu pho, du okporokpo pho takota lwee. ²¹ Ephe taebachaa phe; ephe dukwapho njo adudu g'ephe du; k'ophu bu l'o to dudu onye e-kweta l'oo phe taru eswi ono. Mu tehu le mgbenya ono.

²² "Mu byakwa ekuru mgbenya ozo; mu watakwa arwo nrwo. O be k'ogiya ono; mu huma ishi akpe esaa, phoru aphopho bya adu ree g'o photakotaru l'oshi akpe lanu. ²³ E mecha; mu humakwapho ishi akpe esaa ozo, duchaa mgbapya mgbapya; bya aduchaa ke zitazita;

tème phèrèphèrè ụzọ ẹnyanwu-awawa zipyashĩa ya; ọ nwụlwashihu anwụlwashihu; g'ọ phọtakwarupho. ²⁴ Ishi akpe k'ono, ụzọ mgbapya mgbapya ono bya atuko ndu ophu ụzọ ree phọ lwekọta. Mu bya ezeeru iya ndu jibya; ophu ọ dudu onye duru ike kooru mu iphe, nrwọ obu bu."

²⁵ Noo ya; Jiófèfù sù Fero: "Nrwọ labọ ono bukwa iphe lanu be ọ bu. Chileke meru g'ọ kooru gube Fero iphe, ya abya ememe. ²⁶ Eswi esaa phọ, ụzọ ree phọ bu apha esaa; tème ishi akpe esaa phọ, ụzọ ree phọ bukwarupho apha esaa. Ọo ya bu lẹ nrwọ ono tukoru buru nrwọ lanu. ²⁷ Eswi esaa ophu ụzọ eji bya ajo ẹhu, futaru nụ gẹ ndu ophuu futachaerupho phọ bu apha esaa. Tème ishi akpe esaa phọ, ụzọ mgbapya mgbapya; phèrèphèrè, shi ụzọ ẹnyanwu-awawa zipyashiru; ọ nwụlwashihu anwụlwashihu phọ buru apha esaa, ẹgu e-me.

²⁸ "Ọ kwa-a iphe, mu pfuhawaru gube Fero-a be ọ bu. Ọ kwa Chileke goshiru ngu iphe, yèbe Chileke abya ememe. ²⁹ Sù-a; l'ime apha esaa be nri a-kwatakpọo ụzọ shii l'alì Ijiputu mgburugburu. ³⁰ Ọle e -mechaa; apha esaa ophu ẹgu e-meshi ike etsota iya. L'aatuko apha esaa phọ, nri shi ụzọ shii l'alì Ijiputu phọ zohakota. Ẹgu ono abya atuko alì ono nmaa swokoswoko. ³¹ Apha, nri shi paa ẹka l'alì ono-a te enweedu onye anyata iya nù; noo kẹle ẹgu ono a-buru ejo iphe-ẹhuka. ³² Iphe, meru g'ọ gude gube Fero rwọo nrwọ ono mgbo labọ bu iphe obu be bu lẹ Chileke chipyawaru iya rengurengu lẹ ya e-me iya; tème ophu ọ duedu g'aa-nọ-beru; Chileke emee ya.

³³ "Nta-a bukwa gẹ gube Fero lee ẹnya họtà onye iphe edoje ẹnya bya aburu onye maru iphe mee ya g'ọ buru ishi l'alì Ijiputu. ³⁴ Tème l'ì họtakwapho ndu-ozì, a-nọ-tsota onye-ishi alì Ijiputu phọ; g'ẹphe keje iphe, ndu Ijiputu kpataru l'ophu ụzọ ise wota oke lanu. ³⁵ G'ẹphe nakọbe nri ono g'ọ ha l'apha k'ono, nri ụzọ ono. Teke ẹphe nakọbecharu iya; ẹphe egude ẹpha gube Fero je edobegbaa ya l'ulo ẹka eedobeje nri, nọgbaa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu. ³⁶ L'e woru nri ono doberu ndu alì-a kwabèru apha esaa k'ẹgu phọ, a-bya lẹ Ijiputu-a. Ọo ya bu g'ẹgu ete egbuchidu alì-a."

³⁷ Iphe ono ụzọ Fero yèe ndu-ozì iya l'ophu ree. ³⁸ Ọo ya bu; Fero jia phe su: "Anyi a-dù ike ahumaba onye ọzo, a-dù gẹ nwoke-a; mbụ onye unme Chileke bu l'ẹhu ẹgube-a?"

³⁹ Noo ya; Fero sù Jiófèfù: "Eshi ophu Chileke meru g'ì makọtaru iphemiphe-a be ọ to nwekwa onye ka ngu aburu onye iphe edoje ẹnya; ophu ọ nwèkwa onye ka ngu amaru iphe. ⁴⁰ Ọo gubedua be a-buru ishi l'ibe mu; tème ọ buru iphe, i pfuru be onyemonye e-meje l'alì-eze mu. Iphe, mu e-gude ka ngu shii kpoloko buẹpho l'ọo mbèdua be bu eze."

Jiófèfù eleta alì Ijiputu l'ophu ẹnya

⁴¹ Noo ya; Fero sù Jiófèfù: "Nta-a buakwaa ngu be mu yekọtaru alì Ijiputu l'ophu l'ẹka." ⁴² Ọo ya bu; Fero gbata echi-eze iya woru gbabè Jiófèfù lẹ mkpushi-ẹka; bya eyee ya akpawuru-uwe; nyabè iya iphe-olu, e gude mkpọla-ododo mee. ⁴³ Ọ bya anu iya ugbo-inya iya k'ẹbo; ọ nọdu agba. Ndu ọzo vuta ụzọ agbọ ogboo ekpu iya asuje: "Unu phozèru iya!" Ọ buru iya bu lẹ Fero eworu alì Ijiputu l'ophu woru yekọta Jiófèfù l'ẹka.

⁴⁴ Fero sù Jiófèfù: "Ọ kwa mbèdua bu Fero; mbụ lẹ-a; ọ -buru l'ì ti pfuduru l'owa-a iphe, ee-me baa; te enwekwa onye nweru iphe, ọ byaru eme l'alì Ijiputu l'ophu." ⁴⁵ Fero gụa Jiófèfù Zafunatu-Paneya bya eduta Asenatu, nwada Potifera onye uke ndu Ọnu kee ya g'ọ buru nyee ya. Jiófèfù bya ejedzuru alì Ijiputu l'ophu.

46 Jiósèfu nõwaru ¼kporo apha l'apha iri tẽme ọ wata ejeru Fero, bu eze ndu Ijiputu ozi. Jiósèfu shi l'iphu Fero tuḡbua; bya ejedzuru alì Ijiputu. 47 L'apha ẹsaa ono, nri du ono be alì meshikpọoru ke nri ree ike. 48 Jiósèfu bya atuko nri, a kotaru l'alì Ijiputu l'apha ẹsaa ono, nri du ono kwakokota; dobegbaa le mkpukpu le mkpukpu l'alì Ijiputu. Ọobujeru; ọ -bya le mkpukpu k'owa-a l'ọ kwakoo nri, a kotaru l'egu, no-pheru iya mgburugburu doo ya. 49 Jiósèfu kwakọephe ereshi, e metaru l'opfu jasụ ọ kuta l'ikpo, ha g'evevee, nõ l'aguga eze-ẹnyimu. Nri obu kwatakpoo paa ẹka k'opu a nõnyaru; opu e dejeedu iya l'ekwo. Noo kele ọ buwaa aguta aguta.

50 O rwutashia apha okpa-nri ono; Asenatu, nwada Potifera, onye uke ndu Onu nwutawaru iya unwegirima unwoke labo. 51 Jiósèfu gua onye opu bu okpara iya Manase; noo kele ọ suru: "Chileke mewaru; mu zohaa aphu, tsoru mu nu; bya azohaa okpoku ibe nna mu." 52 Onye k'ebo be ọ guru Ifuremu su: "O Chileke bu onye meru ge ya jaa ajaja l'alì, ya shi nodu eje iphe-ehuka."

53 Apha ẹsaa, nri du shii l'alì Ijiputu pho bya abvu. 54 Apha ẹsaa k'egu pho bya awata; mbu ọ nwuepho ge Jiósèfu pfulu ono; okpa-nri bya le mgboko mgburugburu; ọ buerupho alì Ijiputu bu ẹka nri du. 55 Egu meahaepho ndu Ijiputu; ephe je araaru Fero ke nri. Fero su ndu Ijiputu l'opu: "Unu jepfufe Jiósèfu. Iphe, ọ sukpooru g'unu mee; unu emee ya!"

56 Okpa-nri ono jedzuerupho alì ono; Jiósèfu tuhashia ulo ẹka eedobeje nri reaha ndu Ijiputu nri; noo kele egu ono emeshikpo ike l'ekameka l'alì Ijiputu. 57 Ohamoha l'opu nodu abyajè l'alì Ijiputu bya azuta Jiósèfu nri; noo kele egu ono emeshikpo ike le mgboko mgburugburu.

42

Unwunna Jiósèfu eje alì Ijiputu je azuta nri

1 Jiékọpu numaeпо le nri du l'alì Ijiputu; ọ su unwu iya: "Bụ gunu kparu iphe, unu a-nodu elegbaa nwibe unu enya?" 2 Ọ sukwapho: "Mu numakwaru le nri du l'alì Ijiputu. Unu jekwa ẹka ono je azutaru anyi nri ilile. Oo ya bu; g'anyi anodu ndzu; g'egu te egbushi anyi."

3 Unwunna Jiósèfu umadzu iri bya atugbunaa jeshia azuta nri l'alì Ijiputu. 4 Opu Jiékọpu ekwedu ge nwune Jiósèfu, bu Benjaminu tsoru phe. Noo kele ndzu agu iya l'iphe-kpanganga e-me iya. 5 Ọ buru iya bu l'unwu Izurelu yi le ndu jeru azuta nri obu; kele okpa-nri ono dukwapho l'alì Kėnanu.

6 Noo ya; ọ buru Jiósèfu bu ochi-oha ndu Ijiputu ono; tẽme ọ buru iya anoduje ere ndu alì ono l'opu nri. Oo ya bu; unwune Jiósèfu byarwutaepho bya eworu iphu kpube l'alì baaru iya eja. 7 Ahuma, Jiósèfu ahuma unwunna iya; ọ hupe phe ama; bya awataro eme umere g'ọ to madu ndu ephe bu; bya epfuaharu phe opfu ehuka ehuka. Su phe: "Bụ awe be unu shi?"

Ephe su l'ephe shikwa alì Kėnanu bya azuta nri.

8 Jiósèfu hupeeпо unwunna iya ono ama; obenu l'ephebedua ta ahubeduru yebedu ama. 9 Ọ bya anyata nrwo; o rwojeru k'ehu phe pho; bya asu phe: "Unu bu ndu ngge; unu byaru g'unu huma ẹka alì anyi du nyegenyegè!"

¹⁰ Ɛphe sụ iya: “Waawakwa nnajjuphu; anyibe ndu-ozu ngu bukwa nri be anyi byaru azuta. ¹¹ G'anyi haa shikwa le nna lanu. Anyibe ndu-ozu ngu epfukwa ire-lanu; anyi ta abukwa ndu ngge.”

¹² Ɔ sụ phe: “Oo aka; unu byacharu-a g'unu huma aka ali anyi du nyegenyeghe!”

¹³ Ɛphe sụ iya: “Anyibe ndu-ozu ngu dukwa iri l'ebo tuko shi le nna lanu buru l'ali Kénanu. Onye ke nwata be ephe le nna anyi nokwa l'unuphu; onye lanu ta anonedu ndzu.”

¹⁴ Jióséfu sụ phe: “Oo ge mu pfuru unu-a bu g'o du; unu bu ndu ngge!”

¹⁵ Waa g'ee-shi huta unu ama baa: Ɔ -buru-a le Fero no ndzu g'o no iya-a bu g'iphe, mu epfu-a bu eviya l'unu ta abyadu ahata okpa l'eka-a tugbuu; abudu le nwune unu ke nwata be e dutaru bya l'eka-a! ¹⁶ Unu zia onye lanu l'ime unu g'o je eduta nwune unu ono; unube ndu ophuu g'unu ha be a-nodukota le mkporo. Oo ya bu l'ee-shi nno hua unu ama; maru me o bu-a ire-lanu be unu epfu. Teke odumeka l'aamaru l'oo g'o doru enya le Fero no ndzu bu g'o bu eviya; l'oo ndu ngge be unu bu.” ¹⁷ Ɔ tuko g'ephe ha je atu-chishikota le mkporo; ephe noo ujiku eto.

¹⁸ O -rwua le mbokta k'eto; Jióséfu sụ phe: “Unu -mewaa iphe-a, mu abya epfufu-a; mu ahaa unu g'unu nodu ndzu; kele mu bu onye atsü Chileke ebvu. ¹⁹ Unu -sü l'unu bu ndu ire-lanu; unu haa onye lanu le g'unu ha g'o nodu le mkporo; unube ndu ophuu egude nri wojeru ndibe unu, no l'unuphu, egu eme. ²⁰ Ole unu dutafutajekwaru mu nwanna unu ke nwata obu; g'e shi egube ono maru l'unu epfu ire-lanu; g'e te egbukwanu unu.” Ɛphe kweta l'ephe e-me iya nno.

²¹ Ɛphe nodu epfugbaru nwibe phe sụ: “O kwa iphe, anyi meru nwune anyi be aanu anyi aphü iya. Anyi humaru egube aphü, o guru kpua anyi teke oorwo anyi g'anyi dobe iya ndzu; obenu l'anyi te eyeduru iya onu. O kwa iphe ono meru g'o gude ejo aphü, du egube-a byapfuta anyi ntanu-a.”

²² Rúbenu sụ: “?Mu ta asuduru unu g'o to dushi iphe, unu e-me nwata ono; ophu unu eyeduru onu? Nta-a be ishi ochi iya tu-konuru anyi l'ishi.”

²³ Ɛphe dobesü l'eshi ophu a gbanweru Jióséfu opfu agbanwe be o to numaduru iphe, ephe epfu.

²⁴ O wofu iphu l'eka ephe no kwashia enya-mini bya aghachikwaru phe iphu ozo; bya awata abo uja eyeru phe ozo. O zia; a kpufta Simiyonu l'echilabo phe; kee ya egbu l'atatiphu phe l'eka nri.

²⁵ Jióséfu bya asu g'e yejishicharu phe nri l'eda phe; teme l'eeyephucharu phe okpoga phe azu l'eda phe; teme l'aanu phe nri, ephe e-ri l'uzo. A bya emebecharu phe iphemiphe ono; ²⁶ ephe bya apata eda nri ono nmakobechaa l'eli nkafu-igara phe bya atugbuu; o buru phe alala.

²⁷ O -rwua l'eka ephe no-zetaru k'akwakwa; onye lanu bya atohashia eda iya ge ya hata nri nu nkafu-igara iya; okpoga iya noduwaa l'onu eda ono. ²⁸ Ɔ sụ unwune iya: “Iyii; okpoga mu be a gbekwa yephuru mu azu! Wakwa iya no l'eda mu-a!”

Meji tsukahü phe; teme ehü nodu aphukwa phe pho aphuphu. Ɛphe sụ nwibe phe: “?Bu gunu be Chileke meru anyi egube-a?”

²⁹ Ɛphe lwapfuta nna phe Jiékopu l'ali Kénanu; ephe tuko iphemiphe, nwuru phe nu kokotarü iya; sụ iya: ³⁰ “Onye bu nnajjuphu l'ali ono be pfukwaru anyi opfu ehuka ehuka; bya emee anyi ge ndu byaru ngge l'ali phe. ³¹ Obenu l'anyi suru iya l'anyi bukwa ndu e gude ire phe aka; l'anyi

ta abukwa ndu ngge. ³² Anyi dukwa unwoke iri l'ẹbo, shi lẹ nna lanu. Onye lanu ta noedu; onye kẹ nwata bẹ ẹphe lẹ nnana anyi nọ l'unuphu lẹ Kénanu.

³³ “Noo ya; nnajjuphu ndu alí ono sù anyi: ‘Waa-a gẹ mu e-shi maru mẹ unu bụ ndu ire-lanu baa. G'anyi haa nwanna anyi onye lanu g'ọ nọdu l'ẹka ono; anyibe ndu ophuu e-wota nri wojeru ndibe anyi, nọ l'unuphu, ẹgu eme. ³⁴ Olee g'anyi dutaru iya nwanna anyi kẹ nwata pho. Oo ya bụ; ya amaru l'anyi ta abudu ndu byaru ngge; l'anyi bụ ndu e gude ire phe ẹka eviya. Oo ya bụ; ya eduru nwanna anyi ono nụ-phu anyi azụ; anyi ejeahawarọ g'ọ dụ anyi l'alí-a.’ ”

³⁵ Ẹphe nọdu awufu nri ono l'ẹda phe; ẹphe huma ẹkpa okpoga phe g'ọ nọgbaa l'ẹda phe. Ẹphe lẹ nna phe bya atukocha huma ẹkpa okpoga ono; ndzụ rwuta phe. ³⁶ Nna phe Jiékpọ sù phe: “?Unu eme g'unwu mu bvuebe? Jiósẹfu ta nọhedu; ophu Simiyonu anọedu; teme unu nọdu emefukwaapho g'unu natafua mu Benjiaminu. Mbẹdua bukpowa oshi ukpara-ẹhu.”

³⁷ Rúbẹnu sù nna iya: “Gbua unwegirima ibe mu-a ẹphenebo; m'ọ buru lẹ mu te eduphutaduru ngu Benjiaminu azụ. Woru iya ye mu l'ẹka; mu e-duphutaru ngu iya azụ.”

³⁸ Jiékpọ sù phe: “Nwa mu te etsodu unu eje-o; kele nwune iya nwuhuwaru; o buwaru iya nwẹkinyi iya. O -nweru ẹjo-iphe, meru iya l'iphe ozo obu, unu eje obu; unu emee gẹ mu gụa aphụ laa maa l'ishi ẹwọ mu-a.”

43

Unwunna Jiósẹfu alaphu azụ l'alí Ijiputu

¹ Ẹgu ono nọdukwapo eme l'alí Kénanu g'oome. ² Ndibe Jiékpọ rigbuepho nri pho, ẹphe shi l'alí Ijiputu gude pho; nna phe sù phe: “Unu jebanaa je azutabaaru anyi nri!”

³ Jiuda sù iya: “Nwoke ono pfukwaru iya pfushia ya ike sù l'anyi ta abyakwa ahumaba iphu iya; abudu l'anyi lẹ nwanna anyi obu swi. ⁴ O -buru l'i kweru haaru anyi nwanna anyi ono g'ọ tisoru anyi bẹ anyi e-jekwa-a je azutaru ngu nri. ⁵ O -bukwanuru l'i ti kwedu g'ọ je; bẹ anyi te ejekwa; noo kele nwoke ono suru l'anyi ta ahumabaedu iphu iya; m'ọ buda l'anyi lẹ nwanna anyi ono swi.”

⁶ Ízurelu sù: “?Denu g'ọ nwuru unu tugburu je epfuaharu nwoke obu l'unu nweru nwanna ozo; shi nno mee; oke iphe-ẹhuka-a byapfuta mu?”

⁷ Ẹphe sù: “?Tobudu nwoke ono jikpaaharu anyi onu lẹ k'ẹhu anyi; waa k'unuphu ibe anyi? O jiru sù: ‘?Nna unu nokwadu ndzụ? ?Unu nwebaaru nwune ozo?’ Anyi kwenu ‘Ee’ bya eyeeru iya onu l'iphe, o jiru. ?Anyi makwanuru l'ọo-sù g'anyi duta nwanna anyi obu bya?”

⁸ Noo ya; Jiuda sù Ízurelu, bụ nna iya: “Denaa mu nwata-a g'anyi l'iya swiru; g'anyi agbeshi jeshia; k'ophu anyibedua; waa gubedua; waa unwu anyi a-tuko nọdu ndzụ; g'anyi ta nwuhushi. ⁹ Oo mbẹdua l'a-noduru ngu iya lẹ mkpalẹka. O buru mu bẹ ii-kpa ishi iya. Teke mu te eduphutaduru ngu iya azụ; bya apfube ngu l'atatiphu; g'ọ buru mu bẹ aa-nọdu ata uta iya jaswaruro. ¹⁰ Ome anyi te eshi teke-a nọduta; mẹ anyi ejeakwa mgbo labo lwachawa.”

¹¹ Nna phe, bụ Ízurelu sù phe: “O -bukpowaru l'ọo ẹgube ono bụ g'e mefutaje iya bukwa iphe, unu e-me bụ g'unu wota mebyi iphe, kachaa ree, shi l'alí-a yee l'ẹda unu, unu a-nụ nwoke ono. Unu meta nwa manụ

bamu; waa nwa manụ-ḗnwu; waa etse; waa manụ mḗru; waa akpuru oshi pisutasho; waa akpuru oshi alumondu. ¹² Unu wota okpoga mkpola-ochaa, ha g'ophu unu gude ogiya ophuu ugbo labo; kele unu e-je anu-phu phe ophuu, e yeru l'onu eda unu pho azu. ?A maru ?to budu nu emeswe be epe mesweru iya? ¹³ Ngwa; unu duta nwune unu obu gude jefu nwoke obu! ¹⁴ Ge Chileke, bu Okwoolemka mee ge nwoke unu phuru unu obu-imemini; k'ophu oo-kwe ge nwune unu ophuu; waa Benjaminu tuko swiru lwa. O -buru ke mbedua; o -buru l'oo aphu a-tsoru mu; g'o tsowaru mu ro."

¹⁵ Oo ya bu; unwoke ono bya egweta iphe-anunu ono; bya ewota okpoga mkpola-ochaa ugbo labo; bya eduta Benjaminu; epe jeshia ali Ijiputu. Epe rwua bya apfuru l'iphu Jiosefu. ¹⁶ Jiosefu humaeapho l'epe le Benjaminu swi; o su onye-ozu ulo iya: "Duta ndu ono gude la ibe mu. Unu aphua anu teerii gude shia ite; kele mu l'unwoke-a e-rigbakwa nri-eswe."

¹⁷ Nwoke ono bya emee ge Jiosefu pfuru; bya eduta phe lashia l'ulo Jiosefu. ¹⁸ Ndzu wata agu unwoke ono; kele e dutaru phe je edobe l'ulo Jiosefu. Epe su: "Iphe, e gude chiru anyi bya edobe l'eka-a a-bukwaru-a k'okpoga mkpola-ochaa pho, e yephuru anyi azu l'eda le mboku ke mbu pho, anyi byaru pho. O kwa iphe, ocho bu iphe, oo-su l'anyi meru kobe anyi opfu; mee anyi ohu iya; anyi le nkafu-igara anyi."

¹⁹ Noo ya; epe jefu onye-ozu Jiosefu l'onu mgbo ulo ono bya asu iya: ²⁰ "Jiko nnajiphu; g'any byaru ogiya ophuu bya azuta nri; ²¹ be anyi lashiaru bya ejerwua l'ulo ndu ije; anyi jeshia atoha eda anyi; bya ejeshia ele enya; okpoga onyemone nodugbawa l'onu eda iya. Mb; okpoga anyi obu hachaepho g'o ha. Nta-a be anyi gudekwa iya wophuta azu. ²² Anyi gudefukwapho okpoga ozo, anyi e-gude zutaba nri. Anyi ta amakwa onye woru okpoga anyi ono yephuru anyi azu l'eda."

²³ O su phe: "G'ehu dukwa unu guu! Ge ndzu ta agushi unu! Oo Chileke unu; waa ke nna unu be yeru okpoga l'eda unu. Mu natakwaru-a okpoga unu ogiya ono." O je atufuta Simiyonu duta byapfuta phe.

²⁴ Onye-ozu Jiosefu duta ndu ono je edobe l'ulo Jiosefu ono; bya ekee phe mini; epe kwoo okpa; bya anu nkafu-igara phe nri. ²⁵ Epe bya akwakobe iphe, epe gude, epe a-nu Jiosefu-a; mbu iphe, epe a-nu iya me o lwaepho l'eswe; kele epe numaru l'oo l'eka ono be epe e-ri nri.

²⁶ Jiosefu lwaepho unuphu; epe wota iphe, epe shi l'unuphu gude, epe a-nu iya woru nu iya; epe buaru iya iphu l'ali gude phozeru iya. ²⁷ O bya ajiebekpo phe g'epe du su phe: "?Denu ge nna unu nwoke ogerenya-a, unu pfuru mu opfu iya-a du? ?O dzukwadu-a ndzu?"

²⁸ Epe su iya: "Onye-ozu ngu, bu nna phe be nokwa-a ndzu; teme ehu dukwa iya pho ree." Epe bya ephoze ishi baaru iya eja.

²⁹ O bya apalia enya bya ahuma nwune iya, bu Benjaminu, onye ophu nene iya nwukpooru gedegede. O su: "?Bu nwune unu ke nwata, unu pfuru mu opfu iya obu baa?" O su iya: "Nwa mu; ge Chileke meeru ngu eze-iphe-oma!" ³⁰ Imemini nwune iya ono du iya. Jiosefu tugbua egwegwa; je acho eka oo-nodu raa ekwa. O bahu le mkpulabo iya je anodu raa ekwa obu.

³¹ O swachaepho iphu; o lufuta ozo; bya egude eka l'obu su g'e wotaru phe nri-a.

³² E doberu Jiosefu nkiya iche; bya edoberu unwunna iya phe nkephe iche; bya edoberu ndu Ijiputu, epe l'iya erigba nri nkephe iche; noo kele

mube onye-ozu ngu te emeshi nu g'ehu ghua ngu egbu. ¹⁹ Gube nnajiuphu mu jiru anyibe ndu-ozu ngu su: 'Unu nweru nna; waa nwune ozo too?' ²⁰ Anyi su gube nnajiuphu mu le nna anyi bukwa nwoke ogerenya; teme l'o nweru nwata okoro, a nwuru iya le nka. Nwune iya nwuhuwuru; o buwaru yebedua nwekinyi iya ghuduru l'epho ne iya; teme nna iya ye iya obu shingushingu.

²¹ "Tobudu iya bu; i su anyibe ndu-ozu ngu g'anyi dutaru ngu iya g'i huma. ²² Anyi su gube nnajiuphu anyi le nwata ono ta atugbukwa atugbu l'eka nna iya no. O -buru l'o tugburu be nna iya a-nwuhukwa. ²³ Obenu l'i suru anyibe ndu-ozu ngu: 'O -buru le nwune anyi ke nwata te etsoduru anyi bya eka-a be anyi ta ahumabaedu iphu ngu.' ²⁴ Anyi laphuepho azu lapfu onye-ozu ngu, bu nnana anyi. Anyi bya epfuaru iya iphe, gube nnajiuphu anyi pfuru.

²⁵ "Noo ya; nna anyi su: 'Unu tugbua je azutaba nri!' ²⁶ Anyi su iya: 'Anyi te ejekwa; abudu le nwanna anyi ke nwata be anyi eya swi; o ya bu anyi eje; kele anyi ta ahumabaedu iphu nwoke ono; abudu l'anyi le nwanna anyi ke nwata swi.'

²⁷ "Onye-ozu ngu, bu nna anyi su anyi: 'O kwa l'unu maru-a le nyee ya bu unwegirima unwoke labo b'o nwutaru. ²⁸ Ophu onye lanu anodedu; mu su l'anuegbudu lajashiwara iya; e -shi teke ono ophu mu ahumabaeduru iya. ²⁹ O -buru l'unu dutafuru onye owa tugbua; iphe-kpanganga -mee ya be unu e-mekwa g'ishi ewo mu gude aphu kpuba l'ali.'

³⁰ "Oo ya bu; o -buru le nwata ono te etsodu anyi laphu azu jepfu onye-ozu ngu, bu nna anyi; teme o -buru le nna anyi, bu onye wotawaru ndzu nkiya tuswia le ke nwata-a ³¹ humaru l'anyi le nwata ono ta aswidu be oo-nwuhukwa. Anyibe ndu-ozu ngu e-shi nno mee ge nna anyi guru aphu gude ishi ewo iya kpuba l'ali; ³² kele mube onye-ozu ngu no-dokwaru nwata ono l'itumo l'eka nna mu. Mbulembu le mu suru nna mu le teke mu te eduphutaduru iya ya azu; g'o buru mu be aa-odu ata uta iya jaswaruro.

³³ "Oo ya bu; jiko ge mube onye-ozu ngu no-chinuru nwata ono l'eka-a buru ohu ngu. Haa nwata ono g'ephe l'unwune iya ndu ophu swiru lashia; ³⁴ kele-a; ?denu ge mu e-shi lapfu nna mu; m'o buru le nwata ono be anyi l'iya ta aswidu? Jiko te ekwekwa ge mu je ahuma egube aphu, a-tsoru nna mu!"

45

Jiosefu eme g'unwunna iya maru iya

¹ Noo ya; ophu Jiosefu aduedu ike sede onwiya ozo l'ataphu iphe, bu ndu-ozu iya, pfu-kuberu iya nu. O chia mkpu; su: "Unu mee g'onymonye tugbua lufu l'ataphu mu!" A tuko wufu; ophu o duedu onye ephe l'iya nokwadu l'eka ono. Tobudu iya bu; Jiosefu gbete teke ono bya emee g'unwunna iya maru onye ya bu. ² O bya arashikpo ekwa ike k'ophu ndu Ijiputu numaru iya; teme ndibe Fero numakwa iya pho.

³ Jiosefu su unwunna iya ono: "O kwa mbedua bu Jiosefu obu! Mbulembu; ?nna mu nokwadu ndzu too?" Ophu unwunna iya adudu ike ye onu yeru iya; noo kele ndzu rwupyaberu phe l'ataphu iya.

⁴ Noo ya; Jiosefu su unwunna iya: "Unu jiko kpitaru mu ntse!" Ephe kwe hm bya akpitaru iya ntse. O su phe: "O kwa mbedua bu nwanna unu, bu Jiosefu; onye ophu unu reru; e gude iya lashia ali Ijiputu-a. ⁵ Ole g'aphu te jishi unu obu; ophu ehunodushi egbu unu egbu l'unu reru mu; noo kele oo ge mu dzoo unu ndzu meru g'o gude Chileke zia mu ge mu

vuru unu ụzo. ⁶ Okpa-nri mewaru apha labo l'ali-a; teme l'ime apha ise, abya nu be o to dudu onye a-kobe iphe l'ali; ophu o buro k'akpata iphe, shi iya nu. ⁷ Obenu le Chileke ziru mu ge mu vuru unu ụzo; k'ophu mu e-me g'awa unu phodu le ngboko; waa ge mu a-dzota ndzu unu l'uzo, du biribiri.

⁸ "Oo ya bu le-a; o to bukwa unubedua ziru mu ge mu bya l'eka-a; o kwa Chileke. Teme o buro iya meru mu onye akpo-zijeru Fero ụzo; bya emee mu onye elekota ibe iya l'ophu; waa onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu. ⁹ Nta-a bukwa g'unu tugbua egwegwa lapfu nna mu je asu iya le mube nwa iya, bu Jiosefu sukwaru le Chileke mewaru mu nnajuphu ndu Ijiputu l'ophu. G'o Iwatashikwa lwapfuta mu; g'o to jekwa akpo upfu; ¹⁰ l'eka oo-buru bu l'ali Goshenu; l'eka oo-no-kube mu ntse; yebedua yee unwegirima ibe iya; waa unwu nwanwa iya; waa aturu iya; waa eswi iya; mewaro iphemiphe, o nwekporu enweru g'o ha. ¹¹ L'oo-buru l'eka ono; mu a-zu iya; noo kele apha ise, egu e-mefua nokwadu l'iphu. Odumeka be okpa-nri a-dapfukwa yebedua yee ndibe iya l'ophu; waa iphemiphe, o nwekporu enweru g'o ha.

¹² "Unubedua humawaru l'onwunu; teme nwune mu Benjaminu humakwapho l'oo mbedua epfu opfu eyeru unu eviya. ¹³ Unu okotaruru nna mu k'egube ubvu, a kwaberu mu l'ali Ijiputu; teme waa k'iphemiphe, unu humakotaruru l'onwunu. Unu je egwegwa je edutaruru mu nna mu!"

¹⁴ Noo ya; o gbakua nwune iya, bu Benjaminu aka l'olu bya awaa ekwa; Benjaminu bya azukobe iya wata ara ekwa nkiya. ¹⁵ O bya etsutsua unwune iya ono onu g'ephe ha; bya araru ekwa kpua phe. E mechaa; ephe l'unwune iya ono wata abo uja.

¹⁶ Noo ya; nzi ono ruwepho l'ibe Fero l'unwunna Jiosefu byaru; ehuru tsoo Fero yee ndu-ozu iya g'ephe ha utso. ¹⁷ Fero su Jiosefu: "Pfuuru unwunna ngu su phe g'ephe wota ivu phe tukobe l'eli anu phe gude lashia ali Kenuanu ¹⁸ je eduta nna phe; waa ndibe phe l'ophu gude lwapfuta iya. Mu a-nu phe ali Ijiputu aka kachaa ree. Mbụ l'oo eguru iphe, shi l'ali ono be ephe a-nodu eri. ¹⁹ Teme l'isukwa phe pho g'ephe pata ugbo-inya ndu Ijiputu gude pata unwegirima phe; yee unyomu phe; waa nna phe gude bya. ²⁰ Su phe g'ephe ta ayoshi oshi k'eku phe; noo kele iphe, kachaa ree l'ali Ijiputu bu nkephe."

²¹ Unwu Izurelu bya emee nno. Jiosefu bya anu phe ugbo-inya, du ge Fero pfuru; bya anukwa phe pho nri, ephe e-ri l'ije ono. ²² O bya anuchaa phe uwe ophu. O be le Benjaminu; o nu iya ekpa mkpola-ochaa eto; waa ụzo uwe ise. ²³ Ipe, o nuru g'a nu nna iya bu: Nkapfu-igara iri, e dojiru iphe, kachaa ree le Ijiputu edoji; teme waa ne nkapfu-igara iri, e dojiru ereshi; waa buredi; mewaro iphe ozo, bu iphe, nna iya e-rije l'uzo teke oo-nodu abya. ²⁴ Oo ya bu; o zia unwunna iya ono g'ephe tugbua lashia. O su phe g'ephe ta swokwa uswo l'uzo.

²⁵ Oo ya bu; ephe shi l'ali Ijiputu tugbua lapfushia nna phe, bu Jiokopu l'ali Kenuanu. ²⁶ Ephe su iya: "Jiosefu nokwa ndzu! Mbụ l'oo yebedua bu onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu." O tufu Jiokopu ehuru; ophu o kwetaduru l'oo eviya. ²⁷ Obenu l'ephe bya atukoeppo iphemiphe, Jiosefu pfuru phe pfushikota; o humaeppo ugbo-inya, Jiosefu nuru g'e gude bya apata iya; unme lwa nna phe azu l'oru iya. ²⁸ O su: "Nta-a be mu kwetawaru le nwa mu Jiosefu nokwadu ndzu. Mu e-je ahuma iya enya teme mu anwuhu."

46

Jiékpou ala Ijiputu

1 Noo ya; Ízurèlu bya egweta iphe, bu nkiya tugbua. O rwuepho mkpukpu Biye-Sheba bya egweeru Chileke nna iya, bu Áyizaku ngweja.

2 Noo ya; Chileke bya epfuru opfu yeru Ízurèlu l'enyashi shita l'ophulenyanya su iya: "Jiékpou! Jiékpou!"

O za iya enu. 3 O su iya: "Oo mbèdua bu Chileke; mbu Chileke ke nna ngu phe." Su: "Ge ndzu ala Ijiputu ta agushi ngu; noo kele mu e-me ngu g'i buru oha, paru eka l'eka ono. 4 Mu e-tsoru ngu je ali Ijiputu; teme mu eduphutakwa ngu pho azu ozo. Teme o Jiósèfu ono gedegede a-nodukpo swiru ngu teke i-nwuhu."

5 Noo ya; Jiékpou paru Biye-Sheba haa tugbua. Unwu Ízurèlu bya apata nna phe, bu Jiékpou; waa unwu phe; waa unyomu phe l'ugbo-inya ono, Fero nuru g'e gude pata iya ono. 6 Ephe rwutakwapho iphe-edobe phe; waa eku, ephe setaru l'ali Kènanu. Jiékpou yee oshilokpa iya l'ophu lashia Ijiputu. 7 O bya edutakwapho unwu iya nwoke; waa unwu nwanwa iya nwoke; waa unwu iya nwanyi; waa unwu nwanwa iya nwanyi. O tukò iphe, bukota awa iya l'ophu rwuta gude lashia Ijiputu.

8 Waa epha unwu Ízurèlu, laru ali Ijiputu baa; mbu Jiékpou; yee oshilokpa iya:

Rúbènu, bu okpara Jiékpou.

9 Unwu ke Rúbènu bu Hanoku; waa Palu; waa Hezuronu; waa Kami.

10 Unwu ke Simiyonu bu Jimèlu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; teme waa Shawulu; onye o nwuru; mbu nwanyi, shi l'ali Kènanu.

11 Unwu ke Lívayi bu Geshonu; waa Kohatu; teme waa Merari.

12 Unwu ke Jiuda bu Èru; waa Onanu; waa Shela; waa Pérezu; waa Zera. Èru waa Onanu tukò nwushihuwa l'ali Kènanu. Unwu Pérezu bu Hezuronu; waa Hamulu.

13 Unwu ke Isaka bu Tola; waa Puwa waa Jiobu; teme waa Shimuronu.

14 Unwu ke Zebulun bu Sèredu; waa Elonu; teme waa Jahulélu.

15 Ndu ono g'ephe ha bu unwu, Lii nwutaru Jiékpou le Padanu-Arámu; a -gufukwa Dayina, bu nwa iya nwanyi. Unwu nwa nwoke iya ono yee ke nwanyi du umadzu ukporo l'iri l'eto mkpakota iya.

16 Unwu ke Gadu bu Zefonu; waa Hagi; waa Shuni; waa Ezubonu; waa Eri; waa Arodi; teme waa Areli.

17 Unwu ke Asha bu Imuna; waa Ishiva; waa Ishivi; teme waa Beraya. Nwune phe ke nwanyi bu Sera. Unwu Beraya bu Heba; waa Malukelu.

18 Ndu ono bu unwu, Zilipa, nwutaru Jiékpou; mbu onye Lebanu kuru nu nwa iya nwanyi, bu Lii g'o buru ohu iya. Iphe, ephebedua tukoru du bu umadzu iri l'ishii.

19 Unwu, Rechielu, nyee Jiékpou bu Jiósèfu yee Benjaminu. 20 L'ali Ijiputu be Jiósèfu no nwuta Manase waa Ifuremu. O buru nwanyi, nwuru Jiósèfu unwegirima ono bu Asenatu, bu nwada Potifera onye ishi-uke ndu Onu.

21 Unwu ke Benjaminu bu Bela; waa Beka; waa Ashibelu; waa Gera; waa Nemanu; waa Ehi; waa Roshi; waa Mupimu; waa Hupimu; teme waa Arudu.

22 Ndu ono bu unwu, Rechielu nwutaru Jiékpou. Ephe du umadzu iri l'eno le mkpakota iya.

²³ Nwa kẹ Danu bu Hushimu.

²⁴ Unwu kẹ Nafutali bu Jiahuzelu; waa Guni; waa Jieza; teme waa Shilemu.

²⁵ Ndu ono bu unwu, Biliha, nwutaru Jiékọpu; mbu onye Lebanu kuru nu nwa iya nwanji, bu Rechielu g'ọ buru ohu iya. Ephe du umadzu esaa le mkpakota iya.

²⁶ Ndu tso Jiékọpu laa Ijiputu; a -gufukwa unyomu unwu iya; mbu ndu ophu bu oshilokpa iya gedegede du umadzu ukporo eto l'umadzu ishii.

²⁷ A -bya eyekobe iya unwu labo kẹ Jiósefu, a nwutaru Jiósefu le Ijiputu; oshilokpa Jiékọpu, laru Ijiputu du umadzu ukporo eto l'iri le mkpakota iya.

²⁸ Noo ya; Jiékọpu bya ezifu Jiuda g'o vuru uzo jepfu Jiósefu; je eduta iya g'ephe dzuda l'ali Goshenu. Ephe jee jasụ l'ali Goshenu obu; ²⁹ Jiósefu byanu edozichaa ugbo-inya iya; bya ejeshia ali Goshenu ge yele nna iya, bu Izurelu dzuda. O bya egoshi iya onwiya bya agbaka ya eka l'olu; kuku ya l'olu l'eka ono wata ekwa; raa ya noo odu.

³⁰ Izurelu su Jiósefu: "Ge mu nwuhwaro nta-a; eshi ophu mu gudewaa enya mu ephenebo huma l'i nokwadu-a ndzu!"

³¹ Noo ya; Jiósefu su unwunna iya; waa ndibe nna iya l'ophu: "Mu jepfu Fero je asu iya l'unwunna mu; waa ndibe nna mu l'ophu, shi buru l'ali Kėnanu be lwapfutawaru mu nu. ³² Ndu ono bu ndu eche aturu; mbu l'ephe bu ndu azu iphe-edobe; teme waa l'ephe tukowa iphe phe; mechua aturu phe; me eswi phe; mekpoo iphe phe g'ọ ha rwuta. ³³ Teke Fero kuru unu bya asu: "Bu gunu bu akanya, unu maru esese?" ³⁴ Unu sukwa iya l'unube ndu-ozu iya shikwa teke unu bu nwata buru ndu azu iphe-edobe; egube ge nna unu oche phe shihawaa butaru iya. Oo ya bu l'eekwe g'unu buru l'ali Goshenu; noo kele ndu eche aturu du ndu Ijiputu ashi."

47

¹ Jiósefu bya jepfu Fero je asu iya: "Nna mu yee unwunna mu; waa aturu phe; waa eswi phe; yee iphe, ephe nweru enweru g'ọ ha be shiakwa l'ali Kėnanu byarwuta Goshenu." ² O bya ahota unwunna iya ono umadzu ise; bya eduru phe jepfu Fero.

³ Fero bya aja unwunna Jiósefu su phe: "bu gunu bu akanya, unu maru esese?"

Ephe su Fero: "Anyibe ndu-ozu ngu bukwa ndu eche aturu. O kwapho egube ono bu ge nna anyi oche phe shi bukwaru iya pho." ⁴ Ephe sukwa iya pho: "Anyi byaru ebutota l'eka-a; noo kele okpa-nri paru eka l'ali Kėnanu; ophu aturu anyibe ndu-ozu ngu enwedu eka oo-taje nri. Jiko hanaa g'anyibe ndu-ozu ngu buru l'ali Goshenu."

⁵ Fero su Jiósefu: "Nna ngu; waa unwunna ngu byapfutaakwaru ngu.

⁶ Teme ali Ijiputu buwaru ngu be o no l'eka. Hata eka kachaa ree l'ali woru nu nna ngu; yee unwunna ngu g'ephe buru. Mbu-a; woru ali Goshenu nu phe g'ephe buru. O -buru l'i maru ndu ophu ejeshi ozi ike l'echilabo phe l'iimee phe ndu a-noduje echeru mu iphe-edobe nkemu."

⁷ Noo ya; Jiósefu bya eduta nna iya, bu Jiékọpu; bya eduru jepfu Fero. Jiékọpu bya agoru onu-oma nu Fero; ⁸ Noo ya; Fero bya asu Jiékọpu: "I nowaru apha ole?"

⁹ Jiékọpu su Fero: "Apha, mu nowaru le mgboko be rwuakwaru ukporo apha ishii l'apha iri. Apha, mu nowaru hakwa nwanshi; ole oo epho iphe-ehuka be mu gude ejeje; o nodu eme ge mu ta no-rwu ge ndiche mu phe

nọ-rwuru lẹ mgboko.” ¹⁰ Jiékọpu bya agọru Fero ọnu-ọma; bya aburu iya atugbu.

¹¹ Ọo ya bụ; Jiósefu bya emee gę nna iya; waa unwunna iya buru lẹ Ijiputu. Ọ nụ phẹ alí Ijiputu ẹka kachaa ree g'ẹphe buru, bụ iya bụ alí Ramesesu, bụ ẹgube Fero sọru g'ọ mee ya. ¹² Jiósefu nọdu azukwapho nna iya; waa unwunna iya; waa iphe, bukota ndibe nna iya l'ophu lẹ nri. Ọo ẹpho g'unwegirima phẹ habe bụ g'ọonu-bejeru phẹ nri.

Jiósefu yẹle okpa-nri ono

¹³ Nri bvukotawa l'alí ono mgburugburu; noo kele ẹgu ono parụ ẹka. Alí Ijiputu mẹ alí Kėnanu tũko gbajoshihu; ọ buru shita l'okpa-nri ono. ¹⁴ Ndu Ijiputu; yẹ Kėnanu tũko okpoga, nọ l'alí phẹ gude pful-gbua Jiósefu aswa nri, ẹphe zutaru. Jiósefu vutakota okpoga ono je akube l'ulo Fero. ¹⁵ Okpoga ndu Ijiputu yẹ Kėnanu -bvuepho; ndu Ijiputu lwapfuta Jiósefu bya asu iya: “Nụ anyi nri! ?Denu g'ọ nwuru anyi a-nodu l'atatiphu ngu nwushihu? Okpoga anyi bẹ anyi kpagbuakwaru lẹ nri.”

¹⁶ Jiósefu sụ phẹ: “Eshi ophu okpoga unu bvụwaru; unu kpọtajenuru mu iphe-edobe unu; gę mu gude ree unu nri.” ¹⁷ Ọo ya bụ; ẹphe nodu akpọtajeru Jiósefu iphe-edobe phẹ; mbụ inya phẹ; mę aturu phẹ; mę egbu phẹ; mę eswi phẹ; mę nkapfu-igara phẹ. Ọ nodu egudeje nri gbanweta phẹ iphe-edobe phẹ; shi nno zukota phẹ apha ono l'ophu.

¹⁸ Apha k'ono -bvuepho; ẹphe byapfuta iya l'apha ophu tsotaru iya nụ bya asu iya: “Anyi te ewohakwaru gube nnajiuphu anyi iphe l'eshi ophu okpoga anyi bvụwaru; teme iphe-edobe anyi bukotawaru nkengu; nta-a te nwehekwa iphe, anyi e-gude pfula gube nnajiuphu anyi; abudu ishi onwanyi; waa alí anyi kpoloko. ¹⁹ ?Denu g'ọ nwuru anyi a-nodu l'atatiphu ngu nwushihu; anyibedua l'ishi onwanyi; waa alí anyi? Zua alí anyi; waa ishi onwanyi; g'i nuje anyi nri. G'alí anyi buwaruro kẹ Fero. Teme anyibedua l'ishi onwanyi abukwarupho ohu iya. Nụ anyi akpuru iphe-akuku; g'anyi ta nwuhushi; k'ophu alí-a ta abuduru echiegu.”

²⁰ Noo ya; Jiósefu bya azutakotaru Fero alí Ijiputu l'ophu. Ndu Ijiputu g'ẹphe ha rekota alí phẹ; noo kele ẹgu ono shi menuka phẹ. Alí ono bukotaru kẹ Fero. ²¹ Jiósefu mee ndu Ijiputu; shita l'ishi iya ophuu jasụ l'ishi iya ophuu ohu. ²² Alí lanu, ọ zuduru l'alí ono l'ophu bụ alí ndu-uke; noo kele ọo Fero anyi phẹ nri. Teme nri k'ono, Fero eketaje nụ phẹ ono nodu asujeru phẹ. Noo iphe, meru g'ọ gude ophu ẹphe ereduru nkẹphe.

²³ Jiósefu sụ phẹ: “Eshinu mu zuru unu; waa alí unu ntanụ-a nụ Fero; wakwa akpuru-iphe, unu a-kobe l'alí baa. ²⁴ Ọle unu -kpatachaẹ ya phọ; unu keje iya uzo ise nụ Fero oke lanu. Uzo eno k'ophuu bẹ unu e-dobe g'ọ buru ophu unu a-kọ-phu azu l'alí. Teme ọ bukwaru iya phọ bẹ unu; waa ndu unu l'ẹphe bụ; waa unwegirima ibe unu e-rije.”

²⁵ Ẹphe sụ iya: “I dzoru anyi ndzu! Jiko g'anyi dọ gube nnajiuphu anyi l'obu! Anyi a-bukpooruro ohu Fero.”

²⁶ Jiósefu bya eworu ekemu tua l'alí Ijiputu. Teme ekemu ono bẹ eemkwa byasụ ntanụ-a. Ọ suru l'oke lanu l'uzo ise l'iphe, a kpataru l'opfu bẹ aa-nuje Fero. Ọ buẹpho alí ndu-uke bẹ ta abudu kẹ Fero kpoloko.

²⁷ Ndu Ízurelu bya eburu l'alí Ijiputu l'alí Goshenu. Ẹphe buru l'ẹka ono daa ẹku; bya azua ka l'otu.

²⁸ Jiékọpu bua l'alí ndu Ijiputu mgbarapha iri l'esaa; jasụ teke ọ nọ-rwuru mgbarapha ukporo esaa l'apha esaa. ²⁹ Ọ rwujeepho Ízurelu l'anwuhu; ọ kua nwa iya, bụ Jiósefu bya asu iya: “Ọ -buru l'i yeru mu

obu; jiko chinuru eka ye mu l'ehe riaru mu angu; l'ii-goshi mu l'i yeru mu obu bya aburu onye apfushije ike l'iphe, i pfuru; l'i tii lidu mu l'alì Ijiputu. ³⁰ Mu -nwuhuepho lapfu nna mu oche phe; patakwa mu pafu l'alì Ijiputu je elia mu l'eka e liru ephedua!"

Jiósèfu sù iya: "Mu e-mekota g'i pfuru."

³¹ O sù iya g'o riaru iya nte l'oo-me iya. Jiósèfu bya eriaru iya nte obu. Jiékòpu zè l'iphe-azèe ya phoze ishi gude baaru Chileke eja.

48

Onu-oma, Jiékòpu ago anu Manásè; waa Ifuremu

¹ Noo ya; o be ujiku lanu; g'iphemiphe ono mechaaru; a bya ezia Jiósèfu lè nna iya bè iphe emekwa. O duta unwu iya ephenebo; Manásè; waa Ifuremu gude jeshia. ² A sùephò Jiékòpu: "O kwa Jiósèfu nwa ngu byapfutaru ngu nta-a." O rokota ike; bya agbèshi nòdu anò l'iphe, o zèe azèe.

³ Jiékòpu sù Jiósèfu: "Chileke, bu Okwoolemka byapfutakwaru mu lè Luzu, nò l'alì Kènanu; bya agòru onu-oma nù mu l'eka ono; ⁴ sù mu: 'Lekwa; mu e-me ngu g'i zù azùzù; bya emee g'unu dù l'otu. Mu e-me ngu g'i buru oha eka ngu; teme mu anu ngu alì-a g'o buru oke-iphe oshilokpa ngu jasù lè tuutuutu lè mijiimii.'"

⁵ Jiékòpu sù iya: "Unwegirima labo, i nwutaru l'alì Ijiputu teme mu bya pho; mbu Ifuremu waa Manásè bè mu wotaru g'unwu, mu nwuru l'onwomu; egube Rúbènu; waa Simiyonu bu unwu mu ono. ⁶ Unwu ozo, aa-gbè nta-a nwutaru ngu a-buru unwu nkengu. Oke alì ophu ephedua a-hata bè e-shi l'eka unwune phe, bu Ifuremu; waa Manásè. ⁷ Gè mu shi alì Padanu alwa bè aphu jiru mu obu teke Rechièlu nwuhuru l'alì Kènanu g'anyi nokwadu lè gbororo lè mgboru alì Ifurata. Mu woru iya lia l'aguga uzo; l'alì Ifuratu, bu iya bu Bètulehemu."

⁸ Ízùrèlu hùma unwu Jiósèfu bya asù iya: "Bù ndu ole baa?"

⁹ Jiósèfu sù nna iya: "O kwa unwu, Chileke nuru mu."

Ízùrèlu sù iya: "Dutaru mu phe gè mu gòru onu-oma nù phe."

¹⁰ Teke ono bè Ízùrèlu aphuwaa ragaraga; kèlè o kahùwaru. O tò phù-rwèdu aphù-rwè. Jiósèfu duritaru iya unwu iya ono ntse; nna iya bya etsutsua phe onu; bya anmata phe akpa.

¹¹ Ízùrèlu sù Jiósèfu: "Mu te eshikwa arikwadu lè mu e-mecha humaba ngu akpuru-ènya ozobaa; Chileke mechaa bya ahaa mu; mu humafua unwa ngu yekòbe iya."

¹² Jiósèfu bya eduritaru phe lè mgboru ikpere nna iya; bya ephureta kpube iphu l'alì. ¹³ Noo ya; Jiósèfu bya esekputa ephenebo l'eka. Ifuremu bè o sekpu l'ekutara; o nòdukwanu Ízùrèlu l'ekicha; o sekpuru Manásè l'ekicha; o nòdu Ízùrèlu l'ekutara. O gude phe egube ono byakube Ízùrèlu ntse. ¹⁴ Obenu lè Ízùrèlu byaru l'agòru onu-oma nù phe; o gbanga eka iya ephenebo; woru ekutara iya byabè Ifuremu, bu onye kè nwata l'ishi; bya atu-kobe Manásè, bu okpara ekicha.

¹⁵ O bya agòru Jiósèfu onu-oma sù:

"Gè Chileke ono,
nna mu oche phe,
bù Èbirihamu;

waa Áyizaku tsoru ụzo iya ono
kebe unwegirima-a l'oma.

Mbụ Chileke ono,
bụ Onye-nche mu
e -shi teke a nwuru mu
byasụ nta-a.

16 Oo ya bụ Ojozi-imigwe ono,
dzotakotaru mu nụ
l'eka iphe, bụ ejo-iphe,
byapfutaru mu nụ ono.

G'e kujekwa epha unwegirima-a
laa l'epha mu;
waa lẹ kẹ nna mu oche pẹ,
bụ Ébirihamu; waa Áyizaku.

Tẹme epe adukwapho l'otu
lẹ mgboko-a."

17 Jiósefu hụmaepho lẹ nna iya woru ekutara tų-kobe Ifuremu l'ishi; ehu gbangahụ iya. O je azụ nna iya l'eka; g'ọ lofu iya eka l'ishi Ifuremu lota tų-kobe l'ishi kẹ Manáse. 18 Jiósefu sụ nna iya: "Waawakwa nna; o kwa onye k'ogerenya baa! Wokwaru ekutara byabẹ yebedua l'ishi!"

19 Nna iya jịka sụ iya: "Mu maru-a nno nwa mu; mu maru-a lẹ yebedua bẹ a-jaakwapho buru oha ophu; tẹme oha ono apakwaapho eka. Obenu lẹ nwune iya kẹ nwata bẹ a-ka iya shii; tẹme oshilokpa nkiya bẹ a-buru ikpoto oha." 20 O goru onu-oma nụ pẹ mboku ono sụ:

"Ndu Ízurelu e-gudeje
epha ngu gọo onu-oma sụ:
'Gẹ Chileke mekwaa ngu
g'ị dụ gẹ Ifuremu yee Manáse.' "

O shi egube ono mee;
Ifuremu ka Manáse shii.

21 Ízurelu sụ Jiósefu: "Mu abyaakwa anwuhu; ole Chileke bẹ a-nọ-kubekwa unu duphu unu azụ l'alị nna unu. 22 Ozo bụ lẹ-a; mu nwuru ngu oke alị lanụ g'ị gude kangoo unwunna ngu ndu ophu. Alị ono bẹ mu gude ogu-echi waa apfu lwuta l'eka ndu Amọru."

49

Jiékpọ aḡo onu-oma anụ unwu iya

1 Noo ya; Jiékpọ bya ekua unwu iya; sụ pẹ:
"Unu dzukobe gẹ mu kooru
unu iphe, a-nwuru unu
l'atatiphu!

2 Unu dzukobe bya
angabẹ nchị;
unubẹ unwu Jiékpọ!
Unu ngabẹru nna unu,
bụ Ízurelu nchị!

3 Rúbenu; ọo gubedua bụ
okpara mu;
bya aburu ike mu;
mbụ l'ị bụ nwa ivuzọ,
mu nwuru teke ike dụ mu.

- Oo ngu be a kachaa akwabe
 ubvu; bya aburu ngu be
 kakota okpehu.
- ⁴ Eshinu jinoduje atu kpereree
 g'akpara-mini l'eme iphe,
 erwubeduru ngu nu;
 be i tii kaedu ndu ophuu shii;
 noo kele i zeru l'iphe-aze
 nna ngu;
 mbu je eworu iphe,
 mu azeje aze merwua.
- ⁵ Simiyonu; waa Liviayi
 bu unwune.
 Epe egudeje ogu-echi
 phe emekpa ndu ozo ehu.
- ⁶ Mu ta abyakwa ayiru l'idzu,
 epe achi; ophu mu abyakwa
 anodu l'echilabo phe;
 noo kele epe gude ehu-eghu
 gbushia nemadzu;
 bya egbubushia oke-eswi
 akwara azu okpa k'iwashii.
- ⁷ G'ehu-eghu phe vuru onu;
 noo kele ooghuhajeru
 phe eka.
 G'obu-oku phe vuru onu;
 noo kele opanukaje phe
 eka l'ehu.
 Mu a-chikashi-dzuru phe
 l'ali Jiekopu;
 mbu dokashidzuru phe
 l'ali Izurelu l'ophu.
- ⁸ Jiuda; unwunna ngu
 a-noduje ekele ngu ekele.
 Eka ngu a-zuchaa ndu
 ohogu ngu
 l'ekpiri ke pfuurii.
 Unwunna ngu g'ephe ha
 ephozeru ngu.
- ⁹ Gube Jiuda bu nwa oduma
 egbara.
 Gube nwa mu;
 i shiwaa l'eka i gbushiru iphe,
 i riru lwa.
 Nta-a be o gbushiwaru ikpere
 ze aze g'oduma;
 mbu g'akahu oduma;
 ?bu onye suru iya ekute?
- ¹⁰ Jiuda ta abu-buhuduru
 eze abu-buhu; ophu
 mgboro-eze ono abyadu
 alufu iya alufu le mgbaka
 okpa; gbiriri jasute teke onye

- ọ kuru ishi l'ẹka a-bya.
 Ọ -byaẹpho bẹ ọha l'ophu
 a-ngaberu iya nchị.
 11 Nkapfu-igara iya bẹ
 oo-libeje lẹ vayinu.
 Nwa nkapfu-igara iya bẹ
 oo-libeje l'ẹkali vayinu
 ono ọphu mishiuru
 mebyi kẹ wogalaa.
 Ọo-sajẹ uwe iya lẹ
 mini akpuru vayinu.
 Akpuru vayinu ono,
 enwuje kẹ pfuu
 gẹ mee ono bẹ
 oo-gudeje asa
 akpawuru-uwe iya.
 12 Mee e-me; ẹnya
 achaa ya vaa.
 Era-eswi emee;
 eze acha iya phuuphuu.
 13 Zebulun bẹ e-buru lẹ
 mgboru eze-enyimu.
 Aguga ẹnimu iya a-buru
 ọdu ugbo-mini.
 Oke alị iya e-jerwu Sayidonu.
 14 Isaka bu nkapfu-igara,
 ọkpehu dọ;
 mbụ gude ẹda labọ,
 a nmakoberu iya
 l'okpurukpu zẹ azẹe.
 15 Ọ hụmaepho g'ẹka
 oodzu ike dọ-be ree;
 waa g'alị iya ono dọ-be guu;
 o phozeta nmakota ivu-erwa
 iya jikoru l'ukuvu;
 bya ejeahaa ozi,
 e kebutaru iya g'o je.
 16 Danu bẹ a-nọduje ekpe
 ndu nkiya ikpe,
 pfuru ọto;
 mbụ ẹgube ono,
 ọkpa-ipfu Ízurelu ndu
 ọphuu ekpeje iya phọ.
 17 Danu a-dọ g'agwọ,
 nọ l'aguga ọzo;
 mbụ g'ogiji,
 nọ l'aguga gbororo,
 abujeru:
 Ọ -taa inya l'ichirupfu ọkpa
 l'ọ tufu onye agba iya
 nọ l'azu.
 18 Gube Chipfu;
 mu ele ẹnya teke

ji-dzota mu.

19 Gadu be ndu o-lwua-olaa
a-dapfu;
ole ooghakobe chipyabe
phe.

20 Asha be a-nodu akọ
okpobe nri.
Nri, oo-nodu akọ bu nri,
atsọ utso,
gbaru ndu eze l'eriri.

21 Nafutali bu ele,
agbaphe g'ọ du iya.

Oonwuje nwa,
ama ntumatu.

22 Jiófesu bu vayinu,
amije ntumatu;
ọ bu vayinu,
nọ-kube mgboru ẹka
mini du,
amije mebyi shii.

Ekali iya baa uba tuko
igbulọ sweta.

23 Ndu ogba-apfu gude
ẹhu-eghu byapfuta
iya ogu.

Ephe gbaru iya apfu;
shi nno mekpaa ya ẹhu.

24 Ole apfu iya keerupho
jingujingu g'o keru;
teme e mee okpu ẹka iya;
o shihu ike.

Ọ buru shita l'ike k'onye bu
Okalibe ke Jiékọpu;
mbu onye ono,
bu onye-nche;
waa onye mgbobuta ke
Ízurẹlu.

25 Onye ike ono shi l'ẹka bu
Chileke ke nna gube Jiófesu,
bu onye eyejeru ngu ẹka;
mbu onye ono,
bu Okwoolemka,
bu onye emejeru ngu
iphe-oma.

Oomejeru ngu iphe-oma
ophu shi l'imigwe;
bya emejekwaru ngu
phọ iphe-oma ophu shi
le mini ime-ali.

Teme ọ buru iya bu onye
egudeje nwa;
waa eche nwa ẹra meeru
ngu iphe-oma.

26 Onu-oma ophu nna ngu
 goru ngu kakwa k'oke-úbvú
 ndiche shii;
 mbụ l'ọ kakwa iphe-oma
 ophu úbvú,
 shi teke ndiche nọduta
 anuje shii.

G'iphe-oma ono g'ọ hakoṭa
 bukwaru ke Jiósẹfu;
 mbụ g'ọ bukotakwaru ke
 yẹbe onye ono,
 a hoṭutaru l'echilabo
 unwune iya dobe iche ono.

27 Benjiaminu bụ ejo-nkuta-ọswa,
 ẹgu alabushi akurepho.

O -rwua l'útsu l'ọ gbua iphe taa.
 O -rwua l'úzenyashi l'ọ kee iphe,
 ọ lwutaru l'ọgu."

28 Ndu ono bukota okpa-ipfu Ízurelu ẹphe n'iri l'ẹbo. Tẹme iphe ono bukotaru iphe, nna phe pfuru yeru phe teke o goru phe onu-oma. O gorerupho onyenonu onu-oma, rwuberu iya nu.

Anwuhu Jiékọpu

29 Noo ya; ọ bya ekeru ekpe nu phe sụ: "Mu abyawaa alapfu ndiche mu phe. Unu likwa mu l'ẹka e liru nna mu phe l'ogba, nọ l'alị Ẹfuronu, bụ onye Hetu. 30 Ogba ono yele alị ono nọ l'alị Makupela ono, nọ le mgboru Mamure l'alị Kénanu; bẹ Ẹbirihamu zutaru l'ẹka Ẹfuronu onye Hetu dobe; g'ọ buru ẹka ee-lije odzu. 31 O buru ẹka ono bẹ e liru Ẹbirihamu; yee nyee ya, bụ Sera; tẹme e likwapọ Áyizaku; yee nyee ya, bụ Ribeka l'ẹka ono; tẹme mu bya elia Lii l'ẹka ono. 32 Alị ono yee ogba, nọ iya nu bẹ a zuru ndu Hetu."

33 Jiékọpu keghechaepho ekpe nu unwu iya; bya aze-zeta aze; tuta unme ikpazu; ọ buru iya alapfu ndiche iya phe.

50

1 Jiósẹfu bya apata onwiya tuta l'eli nna iya; kwaru ẹkwa kpua ya; bya etsutsukwaa ya pho onu. 2 Noo ya; Jiósẹfu bya ezia ndu dokinta, ejeru iya ozi g'ẹphe dozia odzu nna iya, bụ Ízurelu g'ọ to rehu. Ndu dokinta ono bya edozia odzu ono egube ono. 3 O buru ukporo abali labo bẹ ẹphe gude dozia odzu ono; tee ya mmanu, g'ọ to rehu. E mechaa; ndu Ijiputu bya akwaa ẹkwa iya ukporo abali ẹto l'abali iri.

4 Eswe akwakwa iya -bvuepho; Jiósẹfu sụ ndu-ozii Fero: "O -buru le mu du unu l'obu; unu pfuaru Fero sụ iya 5 le nna mu mekwaru; mu riaru iya nte sụ le ya abyawaa anwuhu; ole ge mbedua jekwa elia ya l'ilu, ọ turu doberu onwiya l'alị Kénanu. Oo ya bụ ge mu jenu je elia nna mu; ge mu alwaphuta azu."

6 Fero sụ iya: "Tugbua je elia nna ngu l'ẹka o pfuru g'i riaru iya nte l'ii-je elia ya."

7 Oo ya bụ; Jiósẹfu tugbuna jeshia eli nna iya. Ndu ozi Fero g'ẹphe ha tuko wufu tsoru iya. Ndu bụ ogerenya l'ibe Fero; waa ndu bụ ogerenya Ijiputu l'ophu; 8 tẹme waa ndibe Jiósẹfu l'ophu; waa unwunna iya; me ndu

bukpoo kẹ nna iya g'ẹphe hakọta. Ẹnwegirima ibe phẹ mẹ iphe-edobe phẹ bẹ ẹphe hakọtaru l'alì Goshẹnu. ⁹ Ẹgbo-inya; mẹ ndu agba l'inya bẹ ẹphe l'ẹphe swikwapho. Ẹphe dukpoo igwerigwe tuko swiru.

¹⁰ Ẹphe rwua ẹka eechije balì lẹ Atadu, nọ lẹ mgboru ẹnyimu Jiódanu; ẹphe raa ẹkwa iya rashia ya ike. Jiósefu bya anọdu l'ẹka ono kwaa nna iya ono urjiku ẹsaa. ¹¹ Ndu Kénanu, bu l'ẹka ono numaepho ẹkwa aphụ, aara lẹ mgboru ẹka eechije balì lẹ Atadu; ẹphe sụ: “Ndu Ijiputu ataswibejekwa ọkpoma raa ẹkwa aphụ.” Noo iphe ono meru g'ọ gude e kua ẹka ono, nọ-kube ẹnyimu Jiódanu ono “Abẹlu-mizuremu”.

¹² Noo ya; unwu Jiékọpu mee g'ọ suru g'ẹphe mee. ¹³ Ẹphe pata iya je l'alì Kénanu je elia ya l'ọgba, nọ l'alì Makupela lẹ mgboru Mamure, bu ẹka Ébirihamu zataru Ẹfuronu onye Hetu g'ọ buru ẹka ee-lije odzu; yẹe alì, tso iya nụ. ¹⁴ E lichaepho nna iya; Jiósefu lwaphuta azụ l'alì Ijiputu; yẹe unwune iya; mẹwaro ndu ọzo, tso iya je eli nna iya ono.

Jiósefu epfu opfu ọma eyeru unwunna iya

¹⁵ Unwunna Jiósefu humaepho lẹ nna phẹ nwuhuwaru; ẹphe sụ: “Ọ-buru lẹ Jiósefu bẹ iphe, anyi meru iya-a eghukwadu eghu bẹ ọo-pfukwa anyi ụgwo iya.” ¹⁶ Noo ya; ẹphe zia ozi g'e je ezia Jiósefu sụ iya: “Nna ngu byakwa l'anwuhu bya atụa ekemu-a sụ: ¹⁷ ‘Unu e-pfuru Jiósefu lẹ mu arwọkwa iya arwọrwo g'ọ gụkwaaaru unwunna iya nvụ l'ẹka ẹphe mesweru iya; yẹ l'iphe-eji, ẹphe meru; kẹle ọ kwa ejo-iphe bẹ ẹphe meru iya.’ Ọ bukwanuru iphe, anyi arwọ ngu nta-a bu g'ị gụnaa nvụ l'emeswe, anyibe ndu-ozì Chileke nna ngu mesweru ngu.” Ẹphe zichaepho Jiósefu ozi ono; ọ wata ẹkwa.

¹⁸ Unwunna iya tughukwapho wụ-pfu iya je adaa kpurumu l'atatiphu iya bya asụ: “Iilena l'anyi tukoakwaru buru ohu ngu.”

¹⁹ No iya; Jiósefu sụ phẹ: “Gẹ ndzu ta agushi unu; kẹle ọ tọ bụdu mu bu Chileke. ²⁰ Ọ bu evi ya l'unu chiru idzu g'unu mee mu ejo-iphe; obenu lẹ Chileke meru iya; ọ bya aburu iphe-ọma; k'ọphu e shi ẹgube ono dzọta ndzu ndu du igwe, bu iya bu iphe, nwuru nụ-a. ²¹ Ọo ya bu gẹ ndzu ta agushi unu. Mu a-nọdua anụ unu nri; unu l'unwegirima unu.” Ọ bya emee ya; ọ doo phẹ ẹnya l'ẹhu te eghudu iya eghu; bya epfuru opfu-ọma yeru phẹ.

Anwuhu Jiósefu

²² Jiósefu buru l'alì Ijiputu; yẹe ndibe nna iya l'ophu. Ọ nọru ụkporo apha ise l'apha iri; ²³ bya ahuma nwanwa unwu Ifuremu. Teme Jiósefu hetakwapho unwu Makiya, bu nwatibe Manáse l'utapfu iya teke a nwuru phẹ.

²⁴ Noo ya; Jiósefu sụ unwunna iya: “Mu abyaakwaa anwuhu. Ọle mu maru lẹ Chileke e-mecha bya eyeru unu ẹka dufuta unu l'alì-a; duta unu laphu azụ l'alì, Chileke kweru Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu ukwe iya ono; bya eria nte yeru phẹ iya ono.” ²⁵ Jiósefu mee g'unwu Ízurẹlu riaru iya nte. Ọ sụ phẹ: “Mu maru lẹ Chileke e-mecha bya eyeru unu ẹka. Ọ -rwua teke ono; unu chitakwa ọkpu mu gude lufu l'ẹka-a.”

²⁶ Ọo ya bu; Jiósefu nwuhu g'ọ nọchaerupho ụkporo apha ise l'apha iri. E dozia odzu iya g'ọ to rehu; bya eye iya l'okpoko-odzu dobe l'alì Ijiputu.

Ekwo Awufu

Mkpamehu ndu Ízurelu

¹ Waa epha unwu Ízurelu, tso Jiékpou laa alí ndu Ijiputu baa. Onyemonye dutaru ndibe iya lashia eka ono. ² Rúbenu; waa Simiyonu; waa Lívayi; waa Jiuda; ³ waa Isaka; waa Zebulon; waa Benjiaminu; ⁴ waa Danu; waa Nafutali; waa Gadu; waa Asha. ⁵ Oshilokpa Jiékpou tukoru du ukporo umadzu eto l'umadzu iri. Jióséfu nōhawaa anono l'alí ndu Ijiputu.

⁶ Tōbudu iya bu; Jióséfu yee unwunna iya g'ephe ha; waa ogbo k'ono tukowa nwushihukota. ⁷ Ole ndu Ízurelu azushiele-a; bya abarahū. Ephe zushiru kwatakpo paa eka apaa; k'ophu ephe tukoerupho alí ono sweta.

⁸ Noo ya; onye eze ophúú, bu onye ta amadu ke Jióséfu amama ophu bya aburu eze le Ijiputu. ⁹ Noo ya; o su ndu alí iya: "Unu lenu le ndu Ízurelu akaakwa anyi shii k'ophu ephe e-mechaa ka anyi okpehu. ¹⁰ Unu byakwa g'anyi kwaberu phe enya. Odumeka be ephe a-kabakwa evuvu. O -buru l'a nonyaru; ogu daa be ephe e-tsokwaru ndu ohogu anyi bya etsoo anyi ogu; gbado eka-a lashia."

¹¹ Oo ya bu; ndu Ijiputu bya ahota nemadzu; mee phe udumali; su g'ephe kebutaje ndu Ízurelu g'ephe je ozi mkponwu-ehu. Ephe bya akpua mkpukpu Pitomu; waa mkpukpu Ramesesu g'o buru mkpukpu eka Fero e-dobeje iphe. ¹² A -ka phe akpa ehū; ephe agbe ka azushi ka l'otu dzuru ekameka. Ndu Ijiputu kabakporo atsu ndu Ízurelu ebvu; ¹³ bya akabakporo eme g'ephe jeje ozi mkponwu-ehu. ¹⁴ Ephe kpabe phe ozi; gude mee ndzu phe buru phe aphu; mee g'ephe yoshi eja buloku. Teme ephe aghakwa pho eja mini; mewaro ozi, no-gbua l'egu phe. Iphe, bukota ozi, ndu Ijiputu kebutaru phe g'ephe je bukotaru ozi mkponwu-ehu.

¹⁵ Eze ndu Ijiputu su unwanyi, eswije ndu Hiburu ime, epha phe bu Shifura; waa Puwa: ¹⁶ "Unu -nodu eswi unwanyi ndu Hiburu ime m'ephe nodu anwu nwa; ephe -nwue ya pho; unu nyoje phe. O -buru nwoke; unu gbuje iya; teke o bu nwata nwanyi; unu hajekwa iya g'o nodu ndzu!" ¹⁷ Obenu le ndu eswije ime ono atsu Chileke ebvu; ophu ephe emejedu iphe ono, eze Ijiputu ziru phe ono. Ephe nodu ahaje nwa-nwoke; ephe anodu ndzu. ¹⁸ Noo ya; Eze ndu Ijiputu bya ekukoo ndu eswije ime ono; bya asu phe: "?Bu gunu be unu meru iphe, du egube-a? ?Bu gunu kparu iphe unu ahaje unwegirima unwoke; ephe anodu ndzu?"

¹⁹ Unwanyi eswije ime ono su Fero: "Ti madu l'unwanyi Hiburu ta adudu ge ke ndu Ijiputu. Okpehu du phe. O nodu abujeru; ndu eswije ime -bya abyarwuta eka ono; ephe ezedawaa."

²⁰ Oo ya bu; Chileke meeru ndu eswije ime ono iphe-oma. Ndu Ízurelu nodu evu; bya akakporo aka l'otu. ²¹ Chileke mekwapho g'unwu ndu eswije ime ono ka l'otu; kele ephe atsu iya ebvu.

²² Noo ya; Fero bya atuaru ndu nkiya g'ephe ha ekemu su: "O -buru le ndu Hiburu nwuru nwa; o -buru nwoke; ge jeje echie ya l'enyimu Nayilu! Teke o bu nwanyi l'a haa ya g'o nodu ndzu!"

2

Anwunwu Mosisu

¹ Noo ya; nwoke, shi l'õnulo Lívayi bya alùta nwanyì, shikwaphõ l'õnulo Lívayi. ² Nwanyì ono bya atsùta ime; bya nwà nwa nwoke. O hùmaepho lè nwata ono manùkaru mma; o hee ya l'edomi õnwa eto. ³ O ñnyaa; õphu o duedu ike domikõta iya edomi. O bya egbata èjì gude kpaarù iya nkata; bya echia ya urwa mbekee. O bya ekuru nwata ono ye l'ime nkata ono; pata je edobe l'agùga ñnyimu Nayìlu èka èjì zeru. ⁴ Nwune iya nwanyì bya eje apfuru úzenya g'õ maru iphe, l'e-eme nwata ono.

⁵ Noo ya; nwa Fero kè nwanyì jeshia awù èhu l'enyimu Nayìlu ono. Yèlè unwumboko, ejeru iya ozi swìru tũko eje l'agùga ñnyimu ono. O hùma nkata ono g'õ nò l'ime èjì ono; bya ezia ohu iya nwamgbõko g'õ je ewotaeduru iya ya. ⁶ O kpuhaa ya; bya ahùma nwata ono. Nwata ono nõdu ara èkwa; imemini iya dù iya. O sù: "O kwa nwa onye Hiburu bè o bu!"

⁷ Nwune nwata ono kè nwanyì sù nwatibe Fero ono: "Bù gè mu je ekuaru ngu nwanyì Hiburu, e-heru ngu nwata ono?"

⁸ O sù iya ngwa; g'õ jenù. Nwamgbõko ono tugbua je ekua nene nwata ono. ⁹ Nwada Fero sù ne nwata ono g'õ kuta nwata ono je ehefutaru iya; gè ya pfua ya ugwo. Noo ya; nwanyì ono bya ekuta nwata ono je ehehaa. ¹⁰ Nwata ono vutaepho; o duta iya dularu nwatibe Fero ono; o buru nwa iya. O woru iya gù Mosisu; kèlè o sùru l'õo nwata, ya gùtaru lè mini.

Mosisu agba ala Midiyanu

¹¹ Noo ya; o rwua ujiku lanù gè Mosisu vtachaa; o jeshia ahùma ndu nkia l'èka ono, ephe eje ozi mkpõnwu-èhu ono. O hùma onye Ijiputu èka oochi onye Hiburu iphe, bù onye lanu l'unwunna iya. ¹² O bya achika ñnya ibe k'èbo èbo; õphu o dùdu onye o hùmaru. O chigbua onye Ijiputu ono bya egude eja kpamia ya. ¹³ O -rwua lè nchitabõhu iya; o tugbukwa ozo je ahùma ndu Hiburu umadzu labõ èka ephe alwù õgu. O sù onye õphu achõ opfu: "Dènu g'õ nwuru iichi onye Hiburu ibe ngu iphe?"

¹⁴ Onye k'ono sù iya: "Bù onye meru ngu onye-ishi; waa onye-ikpe anyi? Tõo ?iimewaa g'ì gbua mu g'ì gburu onye Ijiputu phõ?" Noo ya; ndzù guahaa Mosisu; o rìa sù: "Iphe-a, mu meru-a bè a -gbè madzuchawaru nù."

¹⁵ Fero nùmaepho iphe ono bya emeahaa g'õ gbua Mosisu. Mosisu gbafù l'ibe Fero gbaru lashia alì ndu Midiyanu je eburu. O jerwua bya anõdu anõo l'agùga wèlu. ¹⁶ Noo ya; onye uke ndu Midiyanu nweru unwumboko èsaa. Ephe bya lè wèlu ono bya ekuta mini ye l'iphe, eeyejeru anù mini g'aturu ibe nna phè ngua. ¹⁷ O nweru ndu ozo, eche aturu, byaru bya achifu phè. Noo ya; Mosisu gbalihu bya eyetaru phè èka; kuta mini doberu aturu phè.

¹⁸ Unwumboko ono lapfuepho nna phè, bù Ruwèlu; o sù phè: "Dènu g'õ nwuru unu lwarù egwegwa egube-a ntanù-a?"

¹⁹ Ephe sù iya l'o nwekwarù nwoke Ijiputu, nafutaru phè l'èka ndu eche aturu ndu õphuu. Tème o bya esetafukwapho mini doberu aturu phè; o ngua.

²⁰ O sù unwada iya: "Dènhunu nwoke õbu? Bù gunu kparù iphe, unu parù iya haa? Unu je ekua ya g'õ bya eria nri."

²¹ Mosisu kweta; yèe nwoke ono buru. Nwoke ono bya ekuru nwa iya nwanyì, bù Zipora kee Mosisu; o luru. ²² Zipora bya eyeru iya nwa

nwoke. Mósísu gwa ya Geshomu; noo kele Mósísu sùru: “Mu bú onye lwaru alwalwa l'alí ndu ohozo.”

²³ A nonyakpoepfo; eze ndu Ijiputu nwuhu. Ndu Ízurelu ndu atsu pfpufufu; echi mkpu; ara g'e yeru phe eka l'iphe-ehuka ono, ephe eje l'abubu ono, ephe bu ohu ono. Ekwá ono, ephe ara ono rwua Chileke nchi. ²⁴ Chileke numa ude ono, ephe atsu ono; bya anyata ogbandzu ephe le Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékpó. ²⁵ Chileke bya aghaa enya; lee ndu Ízurelu; bya ariahaa oriri ehu phe.

3

Oku, l'enwu l'irwu oshi

¹ No iya; Mósísu ndu eche aturu Jieturo, bu nna nyee ya; bya aburu onye uke ndu Midiyanu. O -rwua ujiku lanu; o chita aturu ono gude jeshia eka du enya l'echiegu. O jee jasú o jerwua l'ubvu Horébu, bu iya bu ubvu Chileke. ² O buru l'eka ono be Ojosi Chipfu gude oku, enwu l'irwu oshi hee ya l'ataphu. Mósísu huma l'oku ono enwu l'irwu oshi ono; obenu l'o to tsupyashidu iya. ³ Oo ya bu; Mósísu su: “Ge mu bya ejekubeekwa iphe owa-a ntse; mbu iphe owa-a, tufuru ehu, anwu nu-a; ge mu maekwaru iphe, kparu iphe, oku ono te etsupyashidu irwu ono.”

⁴ Chipfu humaepfo l'o kpiritawaru ntse g'o lerweta enya; Chileke shi l'irwu ono kua ya oku su: “Mósísu! Mósísu!”

Mósísu za enu; su: “Wakwa mu no l'eka-a.”

⁵ Chileke su iya: “Ta kpiritabaekwaru ntse ozobaa! Yefu akpokpa ngu; noo kele eka ono, i pfuru ono bu ali, du nsó.” ⁶ Su iya: “O kwa mbédua bu Chileke ke nna ngu; buru Chileke ke Ébirihamu; buru Chileke ke Áyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékpó.” Mósísu numae ya pho; o wohaa iphu; kele ndzu ele Chileke enya wataru iya agugu.

⁷ To budu iya bu; Chipfu su: “Mu humawaru iphe-ehuka, ndibe mu eje l'alí ndu Ijiputu. Mu numawa mkpu, ephe echi su g'a dzota phe l'eka ndu udumali; teme iphe-ehuka, ephe eje rruwa mu l'ehu. ⁸ Oo ya bu le mu byawaru ge mu nafuta phe l'eka ndu Ijiputu; duru phe laa l'alí, du ree; bya adu shi; mbu ali mini era-eswi; waa manu-enwu jiru ke pyimu pyimu; mbu l'alí ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Pérezu; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu. ⁹ Nta-a be mkpu, ndu Ízurelu echi rruwaru mu le nchi; teme mu humawaa ge ndu Ijiputu gude akpa phe ehu. ¹⁰ Oo ya bu; le nta-a be mu ezi ngu g'i jepfu Fero je edufuta ndibe mu, bu ndu Ízurelu l'alí Ijiputu!”

¹¹ Mósísu su Chileke: “?Bu onye be mu bu k'eje apfuru Fero l'iphu; je edufuta ndu Ízurelu l'alí Ijiputu?”

¹² Chileke su iya: “Mu e-swiru ngu eswiru. Teme waa iphe-ohubama, ii-gude maru l'oo mbédua ziru ngu ono baa: I -dufutaepfo ndu ono le Ijiputu be unu a-baru mube Chileke eja l'ubvu-a.”

¹³ Mósísu su Chileke: “O -bukwanuru le mu jepfuru ndu Ízurelu je asu phe: ‘Chileke ke nna unu phe zikwaru mu ge mu byapfuta unu.’ Ephe jikwanua mu su: ‘?Epha ngu aza gunu?’ ?Bu gunu be mu e-yeru phe onu?”

¹⁴ Chileke su Mósísu: “Mu bu onye mu bu. Iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu bu l'oo mbédua, bu Chipfu ziru ngu g'i byapfuta phe.”

15 Chileke sukwapfo gę Mósisu sụ ndu Ízurelu: “Oo Chipfu, bụ Chileke kę nna unu phez; mbụ onye bụ Chileke kę Ébirihamu; bụru Chileke kę Áyizaku; bya aburu Chileke kę Jiékoju bę ziru ngu g’i byapfuta phez. Noo epha mu bụ ono jasụ lę tuutuutu lę mimiimii. Epha ono bę ogbo mę ogbo e-gude maru mu.”

16 “Tugbua je ekukoo ndu bụ ogerenya lę Ízurelu; sụ phez lę Chipfu, bụ Chileke kę nna unu phez; byapfutaru ngu; mbụ onye ono, bụ Chileke kę Ébirihamu; bụru Chileke kę Áyizaku; bya aburu Chileke kę Jiékoju. Waa iphe o pfuru baa: ‘Mu lewaru unu enya; hụma egube iphe, eeme unu lę Ijiputu. 17 Mu kwewaa ukwe lę mu e-dufuta unu l’iphe-ehuka, unu eje lę Ijiputu; duru unu laa alį ndu Kėnanu; waa kę ndu Hetu; waa kę ndu Amoru; waa kę ndu Pérezu; waa kę ndu Hevu; teme waa kę ndu Jiebusu; alį, mini era-eswi; waa manụ-enwu aso gborogboro.’

18 “Ndu bụ ogerenya Ízurelu bę a-ngaberu ngu-a nchi. Oo ya bụ; gubedua unu lę ndu bụ ogerenya atuko swiru jepfu eze ndu Ijiputu je asụ iya: ‘Chipfu, bụ Chileke ndu Hiburu bę byapfutakwaru anyi. Hanaa anyi g’anyi jee ije ujiku eto; lufu l’echięgu je agwaa Chipfu, bụ Chileke anyi.’ 19 Oe mu makwaru-a l’eze ndu Ijiputu te ekwedu g’unu je; gbahaa l’e meru iya l’okpehu. 20 Oo ya bụ lę mu a-machi eka mu; gude iphe, dų biribri, mu e-me lę Ijiputu nya phez chipfu. Iphe ono -mechaepho bę oo-kwechaa haa unu g’unu lashia.

21 “Mu e-me gę ndu Ízurelu-a dų ndu Ijiputu l’obu; k’ophu bụ; unu -lashiepho; unu ta agbaduru eka. 22 Nwanyi, nonu a-sụ onye obutobu iya; ozoo nwanyi, bu l’ulo iya g’o nų iya iphe, e meru lę mkpola-ochaa; waa ophu e meru lę mkpola-ododo; waa uwe, unu e-ye unwegirima unu. Oo ya bụ unu eshi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l’okwata gude lashia.”

4

Iphe-ghumalenya, Mósisu e-me

1 Mósisu sụ: “?O -bukwanuru l’ephe te kwetaduru iphe, mu pfuru; ozoo l’ephe te ekwedu ngaberu mu nchi; sụ l’oo uka lę Chipfu ta abyapfutaduru mu-e?”

2 Oo ya bụ; Chipfu jja ya; sụ: “?Bụ gunu bę i gude l’eka ono?”

O sụ iya l’o kwa mgboro.

3 Chipfu sụ iya: “Togboedu iya l’alį!”

O togbo iya. O ghoo agwo. O ye okpa l’oso. 4 Chipfu sụ iya: “Machia eka gude iya lę mgbodzu!” Mósisu bya amachia eka; zų agwo ono. O nodu iya l’eka; ghọ-zia buri mgboro g’o shi buri. 5 Chipfu sụ iya: “Mee iphe-a gude mee g’ephe kweta lę Chipfu, bụ Chileke kę nna phez; mbụ onye ono, bụ Chileke kę Ébirihamu; buri Chileke kę Áyizaku; bya aburu Chileke kę Jiékoju bę byapfutaru ngu nų.”

6 Chipfu byakwa asụ Mósisu ozo: “Nwua eka lę mkputepho ngu!” Mósisu bya eworu eka ye lę mkputepho. O wofutashia eka; ekpenta nmawa iya eka swokoswoko; eka chahwa iya roboo.

7 Chileke sụ iya: “Ngwa; yepu iya azụ lę mkputepho ngu!” Tobudu iya bụ; Mósisu bya eyepu eka iya azụ lę mkputepho iya ono. O wofutashia ya; ekpenta ono mishihuwa; mbụ eka dukotawa iya g’ehu iya ibe iya ophu dų.

⁸ Noo ya; Chipfu su: “O -buru l'ephe te ekwetadu nkengu; ozoo l'ephe ta angabeduru ngu nchi l'iphe-ohumalenya ke mbu pho be ephe e-kweta-a k'ebo-a. ⁹ Obenu o -buru l'ephe te ekwetaduru; ozoo l'ephe ta angabeduru ngu nchi l'iphe-ohumalenya labo-a; je ekuta mini l'enyimu Nayilu; bya awushi l'ali okponku. Mini ono, i kutaru l'enyimu ono a-gho mee l'ali eka ono.”

¹⁰ Mosisu su Chipfu; “Oowaa Nnajiuphu; mu ta amakwa g'aasaje opfu. Eshikpo le mbu bya aduru nta-a, iipfu eyeru mube onye-ozu ngu-a be mu buepho onye epfu deneshii bya aburu onye epfu l'onu oku.”

¹¹ Chipfu su iya: “?Bu onye meru onu nemadzu? ?Bu onye emeje nemadzu l'oda nkuchi; ozo onu kpurukudukuu? ?Bu onye emeje nemadzu l'opphu uzo; ozoo g'o tsua ishi? ?Tobudu mbedua, bu Chipfu? ¹² Ngwa je! Mu e-yetaru ngu-a eka g'i pfua opfu; bya ezikwa ngu pho iphe, ii-pfu.”

¹³ Obenu le Mosisu suru: “Jiko Nnajiuphu mu; zia ya ro onye ozo g'o jee.”

¹⁴ Noo ya; Mosisu mee; ehu ghuaaha Chipfu egu. O su Mosisu: “?Nwune ngu, bukwanu Eronu, bu oshilokpa Livayi-e? Mu maru le yebedua maru g'eepfu opfu. O noakwa l'uzo eka oobya ngu ndzuta. Ozo bu l'obu a-tso iya utso shii me o -huma ngu. ¹⁵ Ii-pfuje yeru iya; karu iya iphe, oo-pfu. Mu a-nodua eyeru unu n'ebo eka l'epfu opfu; teme o buru mbedua a-nodu ezije unu iphe, unu e-meje. ¹⁶ Oo Eronu be e-pfuchitajeru ngu opfu l'atatiphu ndu Izurelu. Mbu l'oo-duepho g'o bu yebedua bu onu ngu. Teme l'i due ya pho g'i bu Chileke. ¹⁷ Ole oo g'i gude mgboro-a, i gude l'eka-a; k'opfu ii-gude iya meje iphe-ohumalenya-a.”

Mosisu ala azu le Ijiputu

¹⁸ Oo ya bu; Mosisu bya ejepfu Jieturo, bu ogo iya bya asu iya g'o haa ya ge ya jepfu ndibe phe l'ali ndu Ijiputu je amaru ?ephe no-dzukwaduru-a ndzu?

Jieturo kweta bya asu iya g'o tokwa ehu.

¹⁹ Teke ono be Chipfu nohawa l'ali ndu Midiyanu; su Mosisu: “Tugbua laphu azu l'ali ndu Ijiputu; noo kele iphe, bu ndu ono, shi achu ndzu ngu ono nwushihuchawaru.” ²⁰ Oo ya bu; Mosisu bya eduta nyee ya; waa unwu iya; ephe no-koru l'eli nkafu-igara. O bya ewota mgboro Chileke ono gude l'eka; o buru phe ala ali Ijiputu.

²¹ Chipfu su Mosisu: “I -laepho Ijiputu; tukokwa iphe, du biribiri ono, mu yeru ngu l'eka g'i mee ono mekota l'iphu Fero. Ole mu a-kpochi iya okpoma akpo-chi; k'opfu o too kwedu aha ndu ono g'ephe la. ²² Iphe, ii-pfuru Fero bu le mube Chipfu suru l'oo Izurelu bu okpara mu. ²³ Mu pfuwaru ngu su g'i haa okpara mu ono g'o tugbua; k'opfu oo-je abaru mu eja. I -jika l'i ti hadu iya g'o tugbua be mu e-gbukwa okpara nkengu.”

²⁴ Noo ya; o rwua l'uzo eka ephe kwaru; Chipfu byapfuta Mosisu bya emeahaa g'o gbua ya. ²⁵ Zipora wota mkpuma, atsu nko; bya ebuta akpapyi nwa iya bya edenyi Mosisu l'okpa su iya: “Nta-a be anyi l'waru l'ehu mee.” ²⁶ Oo ya bu; Chipfu haa ya. Teke ono, Zipora suru l'ephe l'waru l'ehu mee be iphe, oorwu eka bu k'ebu ubvu.

²⁷ Chipfu su Eronu g'o je l'echiegu je agba Mosisu ndzuta! Oo ya bu; Eronu gbapfu Mosisu l'ubvu Chileke; je anma iya akpa. ²⁸ Mosisu bya

akokotaru Erõnu iphemiphe, Chipfu ziru iya g'o je epfua; wakwapho k'iphe-ohumalenya ono, Chileke sũru g'o meshia ono.

²⁹ Mõsisu yee Erõnu bya ekukõta ndu bu õgerenya Ízurelu g'ephe ha. ³⁰ Erõnu bya atũko iphemiphe, Chipfu pfushiru Mõsisu pfukõtaru phe. O bya emee iphe-ohumalenya ono l'iphu ndu Ízurelu; ³¹ ephe kweta. Oo ya bu; ephe nũmaephe le Chipfu akpa ishi phe; teme waa l'o humawaru iphe-ehuka, ephe eje; ephe phozeta baaru Chileke eja.

5

¹ E mechaa; Mõsisu yee Erõnu jepfu Fero bya asũ iya: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu epfu baa: 'Haa ndibe mu g'ephe je abõoru mu iphe l'echiẽgu!' "

² Fero su: "Bũ onye bu Chipfu k'õphu mu a-ngaberu iya nchi; haa ndu Ízurelu g'ephe tugbua? Su: Mu ta amakwa Chipfu; õphu mu ahakwa ndu Ízurelu g'ephe tugbua."

³ Ephe su iya: "Chileke ndu Hiburu byapfutakwaru anyi. Jiko hanaa g'anyi wũru je l'echiẽgu jee ije ujiku eto je egweeru Chipfu, bu Chileke anyi ngweja. Odumeka be oo-gudekwa iphe-ememe; õzoo ugu-echi gbushia anyi."

⁴ Obenu l'eze ndu Ijiputu kuru Mõsisu yee Erõnu; su phe: "Bũ gunu kparũ iphe unu jeru je achifuta ndu ono l'ozi, ephe eje? Ngwa; unu tugbua laphu azũ l'ozi unu!" ⁵ O sukwaphe: "Unu lewarõ ya! Nta-a be ndu Ízurelu hawaa igwerigwe; teme unu gbẽ bya akpõshiaha phe ozi, ephe eje!"

⁶ O buru mbõku ono kwaphõ be Fero kuru ndu udumali; waa ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu; su phe: ⁷ "Unu ta anũjehe ndu Ízurelu eswa, ephe e-gude yoo eja! G'ephe jeje achõ eswa chiãta l'onwophẽ! ⁸ O le g'unu mekwaa phe g'ephe yõtaje iya g'o dzua ole, ephe shiwaa ayõtaje iya. Unu te egbubõtakwa iphe l'ẽja ole, ephe shi ayõtaje. Ephe bu ndu enyiru; o buru iphe ono meru g'o gude; ephe nõdu echi mkpu su g'a haa phe g'ephe je egweeru Chileke phe ngweja. ⁹ Unu kabaa phe akpabe ozi; k'õphu uzo k'eje angabe nchi l'asũlasu ta adũeduru phe."

¹⁰ Tõbudu iya bu; ndu udumali; waa ndu-ishi l'ozi ono bya asũ ndu Ízurelu: "Waa iphe, Fero pfuru baa. O sũru g'a ta nũjehe unu eswa. ¹¹ G'unu jeje achãta iya l'onwunu l'eka unu humaru iya. O le ozi unu be e tee ghubõtakwa iphe me nanũ." ¹² Oo ya bu; ndu Ízurelu gbakashihu tsoru ali ndu Ijiputu l'õphu chõlahaa eswa, ephe e-vuta gude bya ayõ eja õbu. ¹³ Ndu udumali chiãhaa phe kpabekpabe; su phe: "Ngwa! Unu yõtã-dzua eja ole, unu shi ayõtaje ujiku lanũ teke phõ, e shi evutajeru unu eswa phõ!" ¹⁴ Ndu udumali Fero bya echiahaa ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu ono iphe; mbũ ndu ono, ephe hotaru dobe g'ephe letaje ndu Ízurelu enya ono; su phe: "Bũ gunu kparũ iphe, unu ta ayõ-dzuduru eja unu unyaphu waa ntanũ-a; g'unu shi ayõ-dzujehawa iya?"

¹⁵ Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu ono bya awũru jepfu Fero; su iya: "Bũ gunu be iime anyibe ndu-õzi ngu egube-a? ¹⁶ Ndu ozi ngu be e te vutajeeduru eswa; teme a sukwaphe g'anyi yoo eja. A nõdu echi ndu-õzi ngu iphe; l'eka o gbẽ buru ndu nkengu be o shi l'eka."

¹⁷ Fero su: "Oo ke mmanũ ono, unu nõ ono meru iphe; unu pfuaharu g'a haa unu g'unu je egweeru Chipfu ngweja. ¹⁸ Ngwa! Unu tugbua nta-a je

eje ozi, unu eje. E tee vutabaeduru unu eswa. Olee mkpakọ bukwa g'unu yota-dzujee aja ole, unu shi ayotaje!"

¹⁹ Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu gbẹ teke ono maru l'ephe nmaru l'agaga g'ephe numachaaru l'e tee ghubotaduru iphe l'aja ole, ephe shi ayotaje ujiku ophu. ²⁰ Ephe lufutaepho l'ibe Fero; ephe huma Mosisu; waa Eronu l'eka ephe pfuru echeru phe. ²¹ Ephe su: "Ge Chipfu lekwa enya l'iphe-a, unu meru-a; kpee unu ikpe iya! Kele unu kpataru; anyi duchawanu Fero yee ndu-ozí iya ashí. Nta-a be unu wowaru mma ye phe l'eka g'ephe gbushia anyi."

Chileke ekwe ukwe adzo ndu Ízurelu

²² Mosisu jepfu Chipfu bya asu iya: "Oowaa Nnajiuphu! ?Bu gunu kparu iphe, iime ge ndu-a jee egube iphe-ehuka-a? ?Bu iphe, i zidoru mu baa? ²³ Eshi teke mu jepfucharu Fero je egude epa ngu pfuru yeru iya be o wotaru iphe-ehuka, du egube-a nmakobe phe l'ishi. Ophu o to dudu iphe, i meru me nanu gude dzota ndu nkengu."

6

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Nta-a be ji-humanu-a iphe, mu e-me Fero. Kele oo okpehu mu be mu e-gude mee l'o haa phe; mbu l'oo okpehu mu be mu e-gude mee l'o chipu phe l'ali iya."

² Chileke sukwapo Mosisu: "Oo mbedua bu Chipfu. ³ Mu heru l'iphu Ebirihamu; bya ehee l'iphu Ayizaku; hekwaapho l'iphu Jiékopu; karu phe l'epha mu bu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu. Obenu l'epha mu ono, bu Chipfu be mu te emeduru g'ephe maru. ⁴ Anyi l'ephe bya agbaa ndzu le mu a-nu phe ali ndu Kénanu eka ephe shi buru ge ndu lwaru alwalwa. ⁵ Ozo bu le mu numawaru ude, ndu Ízurelu atsú; mbu ndu ono, ndu Ijiputu meru ohu ono. Mu nyata ogbandzu mu ono.

⁶ "Oo ya bu; unu su ndu Ízurelu le-a: Oo mbedua bu Chipfu; oo mu a-nafuta unu l'ozi mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nodu eje ono. Mu e-me g'unu nweru onwunu; g'unu ta abureru ohu phe. Mu a-machi eka mu dzota unu; bya emeshia iphe, du biribiri gude nua phe aphu. ⁷ Mu e-me; unu aburu ndibe mu; mu aburu Chileke unu. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua, bu Chipfu bu Chileke unu; bya aburu onye nafutaru unu l'ozi mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nodu eje ono. ⁸ Mu e-duta unu je l'ali ono, mu paliru eka mu imeli ria nte le mu a-nu Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiékopu ono. Mu a-nu iya unu g'o buru okiphe unu. Oo mbedua bu Chipfu."

⁹ Mosisu bya eje ezia ya ndu Ízurelu; obenu l'ephe te eyeduru iya onu; noo kele meji tofuaru phe; teme ozi mkponwu-ehu, ephe eje l'eka ono mewaru; o refu phe l'ehu.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: ¹¹ "Je epfuaru Fero, eze ndu Ijiputu g'o haa ndu Ízurelu g'ephe tugbua lufu l'ali iya."

¹² Mosisu su Chipfu: "O -buru le ndu Ízurelu ta angabeduru mu nchi; ?bu ishi gunu be Fero e-gude ngaberu mu nchi ge mu bu onye epfu l'onu oku-a?" ¹³ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Mosisu yee Eronu opfu ehú ndu Ízurelu; waa opfu ehú Fero, bu eze ndu Ijiputu; su phe g'ephe dufuta ndu Ízurelu l'ali ndu Ijiputu.

Oshilokpa Mosisu waa Eronu

14 Waa ndu-ishi l'enyanya-unuphu ibe nna phe.

Unwu ke Rubenu, bu okpara Izurelu bu Hanoku; waa Palu; waa Hezuronu; waa Kami. Ndu k'ono bukota okpa-ipfu Rubenu.

15 Unwu ke Simiyonu bu Jiemelu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; teme waa Shawulu, nwa, nwanayi shi Kenuwu nwutaru. G'ephe ha bukota okpa-ipfu Simiyonu.

16 Epha unwu Livayi le g'e deru phe l'ekwo bu: Geshonu; waa Kohatu; teme waa Merari. Livayi noru ukporo apha ishii l'apha iri l'esaa.

17 Unwu Geshonu l'enyanya-unuphu l'enyanya-unuphu phe bu Libuni; waa Shimeyi.

18 Unwu Kohatu bu Amuramu; waa Izuha; waa Heburonu; waa Uzelu. Kohatu noru ukporo apha ishii l'apha iri l'eto.

19 Unwu Merari bu Mahuli; waa Mushi. Ono bu okpa-ipfu Livayi le g'e deru iya l'ekwo.

20 Amuramu bya alua nwune nna iya, bu Jiokebedu. O nwutaru iya Eronu; waa Mosisu. Amuramu noru ukporo apha ishii l'apha iri l'esaa.

21 Unwu Izuha bu Kora; waa Nefegu; teme waa Zikiri.

22 Unwu Uzelu bu Mishelu; waa Eluzafanu; teme waa Sitiri.

23 Eronu bya alua Elisheba, bu nwatibe Aminadabu ke nwanayi; bukwarupho nwune Nashonu ke nwanayi. Elisheba ono nwutaru iya Nadabu; waa Abihu; waa Eleyaza; teme waa Itama.

24 Unwu Kora bu Asiru; waa Elukana; teme waa Abiyasafu. Ndu k'ono bu oshilokpa Kora l'ipfu l'ipfu.

25 Eleyaza nwa Eronu bya alua onye lanu l'ime unwegirima unwanayi ibe Putelu; o bya nwutaru iya Finehasu.

Ndu ono bukota ndu-ishi unuphu ibe Livayi l'ipfu l'ipfu.

26 Oo buru Eronu; yee Mosisu ono be Chipfu suru g'ephe dufuta ndu Izurelu g'ephe hakota l'alijiputu! 27 O bukwaru phe pho be bu ndu pfuru Fero, bu eze ndu Ijiputu k'edufuta ndu Izurelu l'alijiputu. Oo kwapho Mosisu yee Eronu lanu ono be o bu.

Eronu bu onu, epfuchiru Mosisu

28 Noo ya; teke ono, Chipfu pfuru yeru Mosisu l'alijiputu ono 29 be o suru iya: "Oo mbedua bu Chipfu. Zikota Fero, bu eze ndu Ijiputu iphemiphe, mu ziru ngu."

30 Obenu le Mosisu suru Chipfu: "Eshi ophu mu epfu l'onu oku; ?denu ge Fero e-mekwanu ngaberu mu nchi?"

7

1 Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "Huma le mu mewaru ngu; i du Fero ge Chileke. Nwune ngu Eronu bu onye a-noduje epfuchiru ngu opfu.

2 Pfuokotakwa iphemiphe, mu pfuru ngu. Nwune ngu Eronu bu iphe, oopfuru Fero bu g'o haa ndu Izurelu g'ephe lufu l'alijiputu. 3 Obenu le mu akpo-chi Fero okpoma. Mu e-mee iphe-ohumalenya; waa iphe-ohubama, du igwerigwe l'alijiputu; 4 ole o to byadu angaru unu nchi. O buru teke ono be mu e-byi ndu Ijiputu aka l'ehu; meshia iphe, du biribiri gude nua phe aphu; dufuta ndibe mu, bu ndu Izurelu g'ephe hakota le Ijiputu. 5 Ndu Ijiputu be a-maru l'oo mbedua bu Chipfu me mu machiepho aka mu byia Ijiputu; bya edufuta ndu Izurelu l'echilabo phe."

6 Mósísu yée Eronu bya emee gẹ Chipfu ziru pẹ. 7 Mósísu nọwaru ọkporo apha ẹno; Eronu nọwa ọkporo apha ẹno l'apha ẹto teke ẹphe jeru je epfuru opfu nọ Fero.

Mgboro Eronu ghoru agwo

8 Chipfu sọ Mósísu yée Eronu: 9 “O -buru lẹ Fero sọru unu g'unu mee iphe-ọhumalenya gude goshi iphe, unu epfu; l'i sọ Eronu g'o woru mgboro iya togbọ l'atatiphu Fero! O -toḡboe ya pho; l'o ghọo agwo.”

10 Oo ya bu; Mósísu yée Eronu bya ejepfu Fero je emekọta gẹ Chipfu ziru pẹ. Eronu togbọ mgboro iya ono l'iphu Fero; yee ndu-ozí iya; o ghọo agwo. 11 Fero bya ekukoo ndu mmamiphe; waa ndu emeje omamanshi. Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi ẹphe emeje mekwaapho nno. 12 G'ẹphe ha byaru atogbochaa mgboro nkepẹ l'ali; o ghoshia agwo; ole kẹ Eronu bya atuko mgboro nkepẹ lwekọta. 13 Ole obu Fero kpo-chileru-a; ọphu o kwedu ngaberu pẹ nchi; gẹ Chipfu pfuru pho.

Mini ghoru mee

14 Noo ya; Chipfu sọ Mósísu: “Fero bẹ ọkpoma kpoakwaru mkpolanu. O jįkaakwaru lẹ ya ta ahadu ndu Ízurelu g'ẹphe tugbua. 15 Jepfu Fero l'utsu m'o jeje l'enyimu. Nodu l'aguga Nayilu kwaberu iya; l'i wota mgboro ono, shi ghọo agwo pho gude l'eka. 16 L'i sọ iya lẹ Chipfu, bu Chileke kẹ ndu Hiburu zikwaru ngu g'i bya asu iya g'o haa ndibe iya g'ẹphe tugbua; je a-baru iya eja l'echiegu. Ophu i kwedu byasu nta-a. 17 L'i sọ iya: 'Wakwa iphe, Chipfu pfuru baa: “Shita l'iphe-a, bẹ ii-shi maru l'oo yẹbedua bu Chipfu. Mube Mósísu e-woru mgboro ono, mu gude l'eka ono chia lẹ mini Nayilu. Mini ono agbanwee buru mee. 18 Ema, nokota lẹ Nayilu a-nwushihukota. Enyimu ono eshihu kẹ swiswisi. Ndu Ijiputu ta adudu ike angu mini, shi iya nu.” ’ ’ ’ ”

19 Chipfu sọ Mósísu: “Pfuaru Eronu g'o wota mgboro ono, o gude l'eka machia lẹ mini, nokota l'ali ndu Ijiputu. G'o maa ya l'enyimu enyimu; waa lẹ ngele ngele; waa l'okpuru okpuru; waa l'iphe, bu o-che-mini g'ẹphe tukochaa gbanwee buru mee. Mee a-tukoru ekameka sweta l'ali Ijiputu; mbu lufuchaa l'iphe, bu iphe, aado mini; ndu ọphu a pyiru apyipyi; me ndu ọphu a kpuru akpukpu.”

20 Mósísu yee Eronu bya emeepho gẹ Chipfu ziru pẹ. O bya eworu mgboro iya malia l'atatiphu Fero; yee ndu-ozí iya; bya echia ya l'enyimu Nayilu. Mini, du l'enyimu ono tukoeppo gbanwee buru mee. 21 Ema, nokota lẹ Nayilu nwushihukota. Mini ono shihueppo kẹ swiswisi; k'ọphu bu lẹ ndu Ijiputu ta adudu ike ngua mini, shi iya nu. Mee ono tuko ekameka sweta l'ali ndu Ijiputu.

22 Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi ẹphe emeje mekwaapho nno. Oo ya bu; Fero kpo-chile-a obu iya g'o kpo-chiru iya. Ophu o to ngabeduru Mósísu yee Eronu nchi; mbu egube ono, Chipfu pfuhawaru ono. 23 O ghakobe bya alaphushia azu l'ibe iya. Ophu iphe ono erwukpodaru iya nu l'ehu. 24 Ndu Ijiputu bya agwoshia obvu l'aguga Nayilu; eka ẹphe achọ mini, ẹphe a-ngu. Noo kele mini enyimu ono ta adudu k'angungu.

Mbara byaru ọgu

25 A nọepho ujiku esaa e -shi teke Chipfu byiru eka l'enyimu Nayilu;

8

1 Chipfu sù Mósisu: “Jepfu Fero je asù iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Haa ndibe mu g'èphe laa; k'ophu èphe a-barù mu èja. 2 O -bùru l'i jikaru g'èphe ta lash; mu egude mbara bya ogu l'ali ngu l'ophu. 3 Mbara a-tùko ènyimu Nayilu sweta; kposhihu bya akuru l'ibe ngu; kuru l'ime èka iikwaje; kuru l'oma iphe-azèe ngu; kuru l'ulo ndu-ozì ngu; kuru l'ibe ndu ali ngu l'ophu; kuru l'onu epfu, eeshijeru ngu ite; waa l'ochi, eegudeje agwo iphe, e gude emeru ngu buredi. 4 Mbara ono a-nòduje apfu-kogbaa ngu l'èhu; waa l'èhu ndu ali ngu; mè l'èhu ndu-ozì ngu l'ophu.”

5 Chipfu sù Mósisu: “Pfuaru Erõnu g'o wolìa mgbòro iya ono; maa l'enyimu ènyimu; waa lè ngele ngele; waa l'okpuru okpuru; mee gè mbara dzuru ali Ijiputu.”

6 No iya; Erõnu bya amachia èka lè mini, nòkota l'ali ndu Ijiputu. Mbara wufuta bya edzuru ali ndu Ijiputu. 7 Ndu jibya ono shi l'omamanshi èphe emeje mekwaaphò nno. Èphe mekwarupho; mbara wubata l'ali Ijiputu.

8 Fero kua Mósisu waa Erõnu bya asù: “Unu pfuru yeru Chipfu g'o wofuru mu lè ndu ali mu l'ophu mbara-a; gè mu ahaa ndibe unu g'èphe je agwaa Chipfu.”

9 Mósisu sù Fero: “Ùbvù, mu akwabè ngu bù g'i pfua teke mu e-pfuru nuru ngu Chileke; waa ndu-ozì ngu; waa ndu ali ngu; k'ophu mbara ta aduedu ngu l'èhu; mee l'ibe ngu; a -gufu ndu ophu nò l'enyimu Nayilu.”

10 Fero sù: “Oo echele.”

Mósisu sù: “G'ò dù g'i pfuru; oò ya bù; g'i shi nno maru l'ò tò dùdu onye dù gè Chipfu, bù Chileke anyi. 11 Mbara ono a-ha ngu; haa ibe ngu; haa ndu-ozì ngu; haa ndu ali ngu. Èka èphe a-phòduepho kpoloko bù l'enyimu Nayilu.”

12 Oo ya bù; Mósisu yèe Erõnu lufuepho l'iphu Fero; Mósisu bya araku Chipfu lè kè mbara ono, o meru; o bya ogu l'ali-eze Fero ono. 13 Chipfu bya emeeru Mósisu iphe, o rwoòru iya. Mbara ono nwùshihukota l'ulo; waa l'oma-unuphu; waa l'egu. 14 A bya akua phè l'ikpo l'ikpo. Ali ono l'ophu shihu kè swiswisi. 15 Obenu lè Fero hùmaerupho lè mbara ono ta aduedu; o woru okpoma iya kpò-chia. Ophu o to kweèdu angabèru Mósisu yèe Erõnu nchì gè Chipfu pfuru ono.

Mkpuruumkpu byaru ogu

16 Oo ya bù; Chipfu sù Mósisu g'o pfuaru Erõnu g'o machia mgbòro iya chia l'urwuku, nò l'ali; k'ophu urwuku ono a-ghò mkpuruumkpu; dzuru ali Ijiputu l'ophu. 17 Èphe mee nno. Erõnu bya amachia mgbòro ono chia l'urwuku, nò l'ali. Mkpuruumkpu bya erikpute nemadzù èhu; yèe anù. Urwuku, nòkota l'ali Ijiputu ono mgburugburu bukataru mkpuruumkpu. 18 Ndu jibya bya emeahaa g'èphe shi l'omamanshi phè mekwaaphò nno. Ophu èphe aduedu ike. Mkpuruumkpu ono tùko èhu nemadzù yèe anù ripyabè aata.

19 Ndu jibya ono sù Fero: “Iphe-a bè èka Chileke dukwa.” Obenu lè Fero kpò-chilerua obu iya. Ophu o to kwedu ngabè nchì gè Chipfu pfuru ono.

Ijiji byaru ogu

20 Oo ya bù; Chipfu sù Mósisu g'o tehu l'onmewa utsu; jepfu Fero mè o jejeepho l'enyimu; sù iya l'owa-a iphe, mùbe Chipfu pfuru baa: “Haa ndibe mu g'èphe laa; je abaarù mu èja. 21 O -bùru l'i tji hadù ndibe mu g'èphe tugbua bè mu e-zikwa ijiji g'o tsuru duuduudu; wù-pfuta ngu; wù-pfuta ndu-ozì ngu; wù-pfuta ndu ali ngu; mekwapho l'ulo ngu l'ophu.”

Ulo ndu Ijiputu be ijiji e-jikota; etsu duuduudu; mbu mechaa l'ali eka epe azoje okpa.

²² “Obenu le mboku ono be mu e-me g'ali Goshenu du iche. Mbu l'eka ndibe mu bu be o to dudu ijiji, e-tsu duuduudu l'eka ono; k'ophu ii-maru le mbedua, bu Chipfu no l'ali-a. ²³ Mu a-kpa oke l'eka ndibe mu yee ndibe ngu no. Iphe-ohumalenyaa e-me echele.”

²⁴ Chipfu bya emee iphe ono. Ijiji tsuru duuduudu wubata l'ibe Fero; me l'ulo ndu-ozu iya; me l'ali Ijiputu l'ophu. Ijiji ono tukoeppo ali Ijiputu l'ophu mebyishikota.

²⁵ Fero bya ekua Mosisu yee Eronu bya asu phe: “Unu je agwaa Chileke unu obu l'ali eka-a!”

²⁶ Obenu le Mosisu suru: “O to dudu ree nno; noo kele iphe, anyi egudeje agwa Chipfu, bu Chileke anyi bu ndu Ijiputu ebyi. O -buru l'anyi gude iphe, bu ebyi l'anya nkephe gwee ngweja; be epe a-tu-gbukwa anyi le mkpuma! ²⁷ Anyi e-jekwa ije ujiku eto jerwua l'echiegu je eweeru Chipfu, bu Chileke anyi ngweja l'eka ono; egube o turu ekemu su g'anyi mee.”

²⁸ Fero su: “Mu a-ha unu g'unu je egweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja l'echiegu. Ole g'unu te ejenukakwa eka du enya. Ngwa; unu pfuru nuru mu Chileke!”

²⁹ Mosisu su iya: “Mu -lufueppo l'ataphu ngu; mu epfuru nu Chipfu; k'ophu ijiji ono, etsu gbiigbi ono a-ha gube Fero; waa ndu-ozu ngu; teme waa ndu ali ngu. Ole ge gube Fero te egudenupho eregede ozo mee ge ndu Izurelu te je abaru Chipfu eja!”

³⁰ Mosisu shi l'ataphu Fero tugbaa; je epfuru nu Chipfu. ³¹ Chipfu bya emee iphe, Mosisu rworu iya. Ijiji ono paru Fero; waa ndu-ozu iya; waa ndu ali iya haa. Ophu o to dudu me ijiji lanu, ghuduru nu. ³² Fero bya akpo-chikwapho obu iya ozobaa. Ophu o to kwedu ge ndu Izurelu tugbaa.

9

Onwu iphe-edobe

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: “Jepfu Fero je asu iya: Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Hiburu pfuru baa: ‘Haa ndibe mu g'ephe tugbaa; je abaru nu eja!’ ² O -buru l'i jikaru g'ephe ta tugbushi; bya esede phe ³ be Chipfu e-gudekwa eka iya zia ejo iphe-ememe; l'o bya atuko iphe-edobe unu gbushia. Mbu l'oo-gbushi inya unu; waa nkafu-igara unu; waa inyakamelu unu; teme waa eswi unu; waa aturu yee egu unu. ⁴ Ole Chipfu a-kpa oke l'eka iphe-edobe ndu Izurelu; waa l'eka ke ndu Ijiputu no; k'ophu bu l'o to nwedu anu ke ndu Izurelu me nanu a-nwuhu nu.”

⁵ Chipfu bya epfua teke oo-me iphe ono; su: “Echele be mube Chipfu e-me iphe ono l'ali-a.” ⁶ O -rwua le nchitabohu iya; Chipfu mee ya. Iphe-edobe ndu Ijiputu tuko nwushukota. Obenu l'o to nwedu ke ndu Izurelu me nanu, nwuhuru nu. ⁷ Fero zia ndu jeru je ahuma l'o to dudu iphe-edobe ndu Izurelu me nanu, nwuhuru nu. Obenu le Fero kpo-chileru-a okpoma; ophu o to kwedu ge ndu Izurelu tugbaa.

Ejo-onwo byaru ogu

⁸ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu waa Eronu: “Unu kpota ntụ, jiru mkpoji eka l'ovokoku; ge Mosisu phekaşia ntụ ono l'imeli l'ataphu Fero. ⁹ Oo-phekaşihu dzuru ali Ijiputu l'ophu gurwuku; l'o mee; ejo-onwo

aphokashiaha nemadzū l'ēhu yēe anū, bu l'alī ono l'ophu. Ejo-onwo ono efushihu; baaha phē ǒnyá.”

¹⁰ Epe bya ekpota ntū l'ovokoku; bya apfuru l'ataphu Fero. Mosisu woru ntū ono phokashia l'imeli. Ejo-onwo bya atūko nemadzū; yēe anū wata aphokashi; baaha phē ǒnyá. ¹¹ Ophu ndu jibya adūdu ike pfuru l'ataphu Mosisu; kele ejo-onwo ono phokwaru phē phō g'ō phoru ndu Ijiputu ndu ophu g'ēphe ha. ¹² Obenu lē Chipfu kpo-chiru Fero obu; ophu o tō ngabeduru Mosisu yēe Eronu nchi; gē Chipfu pfuru Mosisu ono.

Akamini byaru ogu

¹³ Oo ya bū; Chipfu sū Mosisu: “Nmaa ewa l'utsu je apfuru l'ataphu Fero; sū iya: Waa iphe, Chipfu, bū Chileke kē ndu Hiburu pfuru baa: 'Haa ndibe mu g'ēphe tūgbua; je a-barū mu eja. ¹⁴ Odumeka bē ogiya bē mu e-me g'ejo iphe-ghuka, l'a-lō ngu ēka lē meji byapfuta ngu; gū lē ndu-ozī ngu; yēe ndu alī ngu. Oo ya bū g'ī maru l'ō tō dūdu onye dū gē mbēdua lē mgboko l'ophu. ¹⁵ Noo kele mu gege amachiḥawa ēka mu gude ejo iphe-ememe gbushia gū lē ndu alī ngu; unu achiḥu lē mgboko-a. ¹⁶ Obenu l'iphe, kparu iphe, mu gude haa ngu bū k'ophu mu e-goshi ngu g'ōkpehu mu habe shii. Oo ya bū g'eepfukashi-dzuru epha mu lē mgboko l'ophu. ¹⁷ Obenu l'iigude opfu ēhu ndibe mu eku onwongu; jika l'ī tī hadū phē g'ēphe la. ¹⁸ Egube nta-a echele bē mu a-tū ejo akamini egube teke atū-swee l'alī Ijiputu e -shi teke o beberu dū byasū ntanu-a. ¹⁹ Zikwaa ozi nta-a g'e je achibata iphe-edobe ngu l'ēka iphe e-gbobuta iya; noo kele akamini ono a-tū-gbushikōta nemadzū; yēe iphe-edobe, nō l'ēgu, a chibataduru unuphu; epe anwūshihukota.”

²⁰ Ndu-ozī Fero ndu ophu atū Opfu Chipfu ebvu bya emee egwegwa chibata ohu phē; waa iphe-edobe phē l'ime ulō. ²¹ Obenu lē ndu agubeduru Opfu Chipfu iphe bē harū ohu phē; waa iphe-edobe phē l'ēgu.

²² Oo ya bū; Chipfu sū Mosisu g'ō machia ēka l'akpaminigwe g'akamini awata adashi l'alī ndu Ijiputu tū-gbushia nemadzū mē iphe-edobe; waa irwu, dukotakpo l'alī Ijiputu. ²³ Mosisu machiepho mgboro iya l'akpaminigwe; Chipfu zia egbigwe; yēe akamini; o wata adada. Ebemu nōdu alō l'akpaminigwe. Chipfu dzee akamini l'alī Ijiputu. ²⁴ Akamini yēe oku-egbigwe tuko ghaa eghirigha nōdu atū gbaagbaa. Ejo oke pherephere, ha shii; nōdu ezi. Mbū l'ō pherephere ono kakōta shii lē pherephere, zijekporu l'alī ndu Ijiputu e -shi teke e beberu alī ndu Ijiputu dū. ²⁵ L'alī ndu Ijiputu mgburugburu bē akamini ono tū-gbushikōtaru iphemiphe, nōkota l'ēgu; nemadzū mē iphe-edobe. O tūpyashia iphemiphe, futaru l'ēgu; bya ezijashicha iphe, bū oshi, dū l'ēgu ezijashi. ²⁶ Eka o tūduru akamini ono kpoloko bu l'alī Goshenu, bū ēka ndu ūzurelu bu.

²⁷ Noo ya; Fero zia g'e je eku Mosisu yēe Eronu; bya asū phē: “Mu mewaru iphe-eji. Oo Chipfu bē iswi dū maa; mbēdua, bū Fero; waa ndibe mu achō opfu. ²⁸ Pfuru nū Chipfu; noo kele egbigwe ono; yēe akamini ono tūta-shiwaru. Mu je a-ha unu g'unu laa; o tō gbaeduru g'unu nōdukwadu.”

²⁹ Mosisu sū: “Mu lūfuepho lē mkpukpu-a; mu achi-lia ēka imeli; pfuru nū Chipfu. Egbigwe adabuhu; igwe atū-buhu akamini. Oo ya bū g'ī maru lē mgboko-a bū kē Chipfu. ³⁰ Obenu lē mu maru-a lē gubedua waa ndu-ozī ngu ta atsuadaa Chipfu, bū Chileke ebvu.”

³¹ Owu fulakusu; waa balı bę akamini ono mebyishichaaru; noo kele balı eyeshiwa mebyi; owu fulakusu bukquaduru ige bę ọotu. ³² Obenu lę witi; waa supelutu bę o to mebyishiduru; noo l'ọ tọ bọdu teke ono bę ọomije.

³³ Mosisu parų Fero haa; shi lę mkpukpu ono tugbua. Ọ bya apaliaru Chipfu ęka imeli. Egbigwe; waa akamini tukoru buru kę nyoo; igwe dzebuhu mini l'alı ono. ³⁴ Fero humaeopho lę mini; waa akamini; waa egbigwe ono buwaa kę nyonyoronyo; o mekwaa iphe-ęji ọzo. Yębedua yęe ndu-ozı iya kpọ-chikwa obu phę ọzo. ³⁵ Ọkpoma Fero bya akpọ-chikwa; ọphu o kwedu aha ndu İzurelu g'ęphe tugbua, bu iya bu gę Chipfu shihawaa l'ọnu Mosisu pfua ya.

10

Igube byaru ọgu

¹ Noo ya; Chipfu sų Mosisu: "Jepfu Fero; noo kele mu kpọ-chiru iya obu; kpọ-chia kę ndu-ozı iya; k'ọphu mu e-meshigbaa oke iphe-ọhumalenya, dugbaa biribiri l'echilabọ phę; ² K'ọphu unu a-koru unwu unu; mę unwu nwanwa unu gę mu gude kpaa ndu Ijiputu ęhu; tẹme waa gę mu gude mee oke iphe-ọhubama nų phę. Ọo ya bu g'unu amaru l'ọo mbędua bu Chipfu."

³ Ọo ya bu; Mosisu yęe Erọnu bya ejepfu Fero sų iya: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Hiburu pfuru baa: "Bų teke ole bę ijijika-beru ewoze onwongu alı l'atatiphu mu? Haa ndibe mu g'ęphe la; k'ọphu ęphe e-je abaarų mu ęja! ⁴ Ọ -buru l'i jikaru g'ęphe ta tugbushi bę mu e-gude igube bata l'alı ngu echele. ⁵ Ọo-bya atuko alı unu nyinwua; k'ọphu bu l'ọ tọ dudu ęka aahuma ọzo l'alı ono. L'ọ tuko iphe, akamini mebyishiphodoru tapyashikota; męchaa iphe, bu oshi, pfuru l'ęgu unu. ⁶ Ęphe abya atuko ọlo ngu; mę ọlo ndu-ozı ngu; mękpoo alı Ijiputu l'ọphu sweta. Iphe ono bu iphe, nna ngu; mę nna ngu oche phę teke ahuma-swee l'alı-a; e -shi teke ęphe lwarų ęka-a byasų nta-a.'" Mosisu dakọbe; parų Fero haa; ọ buru iya atugbu.

⁷ Ndu ozı Fero sų Fero: "Bų teke ole bę nwoke-a a-chi-beru anyi ọkpukpọhu? Haa ndu-a g'ęphe tugbua je abaarų Chipfu, bu Chileke phę ęja. ?Tı madų l'alı ndu Ijiputu buwaa mkpurupyata?"

⁸ Noo ya; a bya eduphuta Mosisu yęe Erọnu azų l'iphu Fero. Ọ sų: "Unu je abaarų Chileke unu ęja! Ọle ọ bu; ?bulaje ndu ole e-je?"

⁹ Mosisu sų: "Anyi l'unwegirima anyi; waa ndu bu ọgerenya anyi; waa unwu anyi kę nwoke; waa kę nwanyi a-tukokwa swiru; anyi atuko aturu anyi; waa eswi anyi rwuta. Noo kele anyi a-boru Chipfu anyi ọbo-iphe."

¹⁰ Fero sų phę: "Gę Chipfu swikwaru unu eswiru ọme ọo kę gę mu haa unu g'unu l'unwegirima unu swiru tugbua! Nta-a bę mu makpọoru l'ọo ęjo-iphe bę unu arı k'ememe. ¹¹ Waawakwa-o; g'ọ buru ndu k'unwoke kpoloko bę unu e-rwuta gude je abarų Chipfu ęja; eshi ọphu ọ bu iphe ono bę unu shi teke-a rwota!" Noo ya; a chių Mosisu yęe Erọnu l'iphu Fero.

¹² Chipfu sų Mosisu: "Machia ęka maa l'alı Ijiputu; g'igube wubata l'alı ono bya atuko iphe, futaru l'ęgu l'alı ono tapyashikota; mbų iphe, akamini mebyishiphodoru."

¹³ Ọo ya bu; Mosisu bya eworu mgboro iya maa l'alı ndu Ijiputu. Chipfu bya emee; pherephere shi l'uzo ęnyanwu-awawa wata ezizi. Pherephere ono zikota l'alı ono eswe l'enyashi. A futashia l'utsu; pherephere ono

vubatawa igube l'alì ono. ¹⁴ Igube tũko Ijiputu sweta; bya anọp̄ho l'ẹkameka l'alì ono kẹ nyimunyimu. Igube teke ekpofutaswe ẹgube ono; tẹme ọp̄hu ọ byadu awubataba l'ọtu ẹgube ono ozo. ¹⁵ Ẹp̄he nyinwuep̄ho alì ono l'ọp̄hu; k'ọp̄hu bụ l'ẹkameka jihukotaru kẹ kpakpalu. Ẹp̄he bya atũko ip̄he, ph̄oduru nù g'akamini byachaaru tapyashikota; mbụ ip̄he, rwutakp̄ooru irwu l'ẹgu; m̄echaa akp̄uru oshi. Ẹkwo oshi; m̄e k'ip̄he, a k̄oru l'ẹgu te nwedu m̄e nanù, ph̄oduru nù l'alì Ijiputu l'ọp̄hu.

¹⁶ Fero bya ekua M̄osisu ȳe Ẹronu ẹgwegwa; sù ph̄e: "Mu meswewaru Chipfu, bụ Chileke; bya emeswee unu. ¹⁷ Jiko gufuaru mu nv̄u ugbo lanù ọwa-a; je ep̄furu nù Chipfu, bụ Chileke unu g'ọ wofuru mu ẹjọ ip̄he-ẹhuka-al!"

¹⁸ M̄osisu parù Fero haa; lufu je ep̄furu nù Chipfu. ¹⁹ Ọo ya bụ; Chipfu bya agbanwee ph̄erephere ono; mee ya; ọ buru eze ph̄erephere, ha shii, shi l'uzo ẹnyanwu-ariba bya ezikotachaa igube ono g'ọ ha je achiru ye lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe. Ọp̄hu ọ tọ dudu m̄e igube lanù, ghuduru l'alì ndu Ijiputu. ²⁰ Ọle Chipfu kp̄o-chilerua obu Fero; ọp̄hu o kwedu haa ndu Ízurelù g'ẹp̄he tũgbua.

Ọchii byaru ọgu

²¹ Noo ya; Chipfu sù M̄osisu g'ọ machia ẹka maa l'akpaminigwe; g'ọchii bya asọ-kp̄ute ẹkameka l'alì ndu Ijiputu. Ọchii, e-me g'ẹkameka gbahù kẹ tsukiribaa. ²² Ọo ya bụ; M̄osisu bya amachia ẹka maa l'akpaminigwe. Alì ndu Ijiputu l'ọp̄hu gbahukota tsurikitiki; nọ abalì ẹto. ²³ Ọp̄hu ọ dudu onye humaru nwibe iya; tẹme ọp̄hu ọ dudu onye humaru ọzo kẹ g'ọ shi l'ẹka o bu kp̄uriberu; jasù abalì ẹto ono. Obenu lẹ ndu Ízurelù bẹ ip̄hóró dù l'ẹka ẹp̄he bu.

²⁴ Noo ya; Fero kua M̄osisu bya asù: "Unu je abaarù Chipfu eja! Unu dutachaa unwanyi m̄e unwegirima unu g'unu sw̄iru! Ip̄he, unu a-ha kp̄oloko bụ aturu; waa eswi unu."

²⁵ Obenu lẹ M̄osisu s̄uru iya: "Ìi-hafukwapho anyi g'anyi gude ip̄he, anyi e-gude nù Chipfu, bụ Chileke anyi ngweja-akp̄o-ọku; waa ngweja mmanù ozo. ²⁶ Ọo ya bụ l'anyi e-rwuta ip̄he-edobe anyi. A taa hakwa g'ọ ka mma l'ọo ichiripfu ọkpa eswi; k'ọp̄hu anyi a-harù ip̄he-edobe ono hata gude baarù Chipfu, bụ Chileke anyi eja. Anyi ejerwuduru ẹka ono bẹ anyi ta amadù ndu ọp̄hu anyi e-gude baarù Chileke eja."

²⁷ Ọle Chipfu kp̄o-chilerua obu Fero; ọp̄hu o kwedu haa ndu Ízurelù g'ẹp̄he tũgbua. ²⁸ Fero sù M̄osisu: "Makwarù onwongu! Gbeshi mu l'ip̄hu! Ḡe mu ta ahumabaekwa ngu ozo l'atatip̄hu mu. Mb̄ochi, ì byabaaru ap̄furu mu l'ip̄hu bẹ ìi-nwuhukwa!"

²⁹ M̄osisu sù iya: "G'ọ dù nù g'i pfuru. Mu ta abyabaedu ngu ap̄furu l'ip̄hu ọzobaa."

11

Mgbu-ọnwu a-bya ọgu

¹ Noo ya; Chipfu sù M̄osisu: "Mu e-gudefua oke ip̄he-ẹhuka lanù byapfuta Fero; yele ndu Ijiputu. E-mechaep̄ho bẹ oo-kwechaa g'unu wufu l'ẹka-a. Tẹme o -kweep̄ho ono bẹ ọo-chifukota unu g'unu ha. ² Pfuaru ndu Ízurelù; g'unwoke ph̄e; waa unwanyi ph̄e; jep̄fu ndu obutobu ph̄e je asù ph̄e g'ẹp̄he nù ph̄e ip̄he, e meru lẹ mkp̄ola-ọchaa; waa ọp̄hu e meru lẹ mkp̄ola-ododo!" ³ Chipfu bya emee; ndu Ízurelù tũba ndu Ijiputu

l'obu; mekwaapho gę ndu-ozı Fero; waa ndu Ijıputu l'ophu kwabę Mosisu l'onwiya eze ùbvù, ha shii.

⁴ Oo ya bu; Mosisu su: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. O suru le ya e-gude uzo echi abalı jedzuru alı Ijıputu l'ophu. ⁵ Iphe, bukota ndu bu okpara le nwoke l'alı Ijıputu be a-nwushihukota nu; a-gbe l'okpara Fero, bu onye no l'aba-eze; je akpaa l'okpara nwanyi, bu ohu, bu onye egwejeru iya iphe; mekwapho iphe-edobe, e vuru uzo nwua l'epho ne iya. ⁶ Oke uzu-ekwa, paru eka a-tu l'alı Ijıputu l'ophu. Mbı uzu-ekwa, etu iya adujeduru; ophu o byadu l'a-dubaa. ⁷ Obenu l'eka ndu Izurelu bu be o to dudu go ka mma l'oo nkuta bya agbo ire kpua nemadzu; ozoo anu. Oo ya bu gunu amaru le Chipfu kparu oke; dokaha Ijıputu yee Izurelu. ⁸ No teke ndu-ozı ngu a-wu-pfuta mu bya ephozero mu bya asu mu: 'Unu tugbuwaro-o! Tukokpoo ndu ndu-unu l'ophu rwuta tugbuwa-o!' O -nwuchaepho nno; mu atugbuwa." No iya; Mosisu gude ehu-eghu lufu-shia l'iphu Fero.

⁹ Tobudu iya bu; Chipfu bya asu Mosisu: "Fero te ekwekwa angaberu ngu nchi; ge mu eshi nno meshia igwerigwe iphe-ohumalenya l'alı Ijıputu." ¹⁰ Noo ya; Mosisu yee Eronu bya emeshikota iphe-ohumalenya ono l'iphu Fero. Obenu le Chipfu kpo-chileru-a Fero obu; ophu o to kwedu haa ndu Izurelu g'ephe shi l'alı iya wufu lasha.

12

Obo Ojehata

¹ Chipfu su Mosisu yee Eronu l'alı ndu Ijıputu: ² "Onwa-a, a no-a; abujeru unu onwa mbı l'apha. ³ Pfuaru ndu Izurelu g'ephe ha l'o -rwua mboku, onwa-a a-du l'abalı iri ge nwoke, nonu kpata nwaturu lanu dobe ke yee ndibe iya. ⁴ O -buru le ndibe onye obu hanukaru nwanshii; k'ophu bu le nwaturu ophu paru phe eka; ephe ejepfu ndu kachaa phe ebukube ntse; g'ephe gbaru mba le nwaturu lanu; m'ephe guchaa onwophe maru ole, ephe du. Unu lee enya le g'onnyemonye a-taberu. ⁵ Anu, unu a-hota l'a-buru anu, gbaru apha; buru okee ya; bya aburu ophu adudu eka iphe mebyiru iya. Unu -eshidu l'aturu hota iya; unu ahota iya l'eghu mmanu. ⁶ Unu leta iya enya gbiriri jası mboku, onwa-a l'a-du l'abalı iri l'eno. Noo mboku, ndu Izurelu l'ophu e-gbushikota iya go ha l'uzenyashi iya. ⁷ Ephe aharu mee ya nata techaa l'aguga mbo; waa l'eli oshi-mgbo, nokota l'ulo, ephe no ata anu nwaturu ono. ⁸ Enyashi ono be ephe a-ta anu nwaturu, a huru ahuhu l'oku; yee ekwa oshi, atso ilu; waa buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁹ Unu te eshikwa anu ono eshishi; ebe unu atakwa iya l'oyii. Oo epho g'unu hushia ya l'oku; mbı ishi iya; me okpa iya; mechaa iphe-epho iya. ¹⁰ G'o to nwekwa ophu unu a-ha go bo nchi. O -buru l'o nweru ophu a haru; o noo futa utsu; unu akpo ya oku. ¹¹ Waa g'unu e-gude taa ya baa: Unu gude akpo tubuta uwe unu; unu eye akpokpa unu l'okpa; bya ewota mgboro unu paru l'eka. Unu ataa ya wobuwobuwobu; kele oo obo Ojehata ke Chipfu.

¹² "Enyashi ono kwapho be mu e-jedzuru alı Ijıputu; gbushigbuwa iphe, bu okpara nemadzu me iphe-edobe. Iphe, bukpo agwa ndu Ijıputu l'ophu be mu a-nukota chipfu. O kwa mbdua bu Chipfu. ¹³ Mee ono a-buru iphe-ohubama, e-goshije ulo ophu unu no. Oo ya bu; mu -humaepho mee ono; mu aghata unu. O to nweđu ejo iphe-ememe, e-bi unu eka teke mu a-nodu egbushi ndu Ijıputu ono.

14 “Mbọku ono l'a-buru unu mbọku ọbo-iphe, unu e-gudeje nyata iphe-a. E shi l'ogbo sweru ogbo bẹ unu a-boje iya g'ọ buru ọbo-iphe kẹ Chipfu. Ekemu ono a-dụ jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄m̄im̄im̄ii. 15 Ujiku ẹsaa bẹ unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. Mbọku mbụ bẹ unu e-wofukọta iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Noo kẹle iphe, bukpo onye taru iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; a -gbẹ lẹ mbọku mbụ ono jasụ lẹ mbọku k'ẹsaa ono bẹ ee-bufu lẹ Ízurẹlu. 16 Mbọku kẹ mbụ bẹ unu e-nweru ndzukọ, dụ nsọ; bya enwekwarupho ọzo mbọku k'ẹsaa. G'ọ tọ dukwa iphe, unu e-je l'ujiku labọ ono; gbahaephho nri, unu e-ri bẹ unu e-shije. Noo iphe, unu e-meje bu ono kpọlọko.

17 “Unu bọo ọbo-iphe buredi, ekoduru ekoko; noo kẹle ọo mbọku ono gẹdegede bẹ mu dufutaru unu g'unu hakọta l'alì Ijiputu. Unu boje mbọku ono ọbo-iphe; g'ọ buru ekemu, a-nọ jasụ l'ọjejoje; e -shi l'ogbo sweru ogbo. 18 L'onwa mbụ phọ bẹ unu a-tajẹ buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; a -gbẹ l'uzenyashi mbọku, onwa ono dụ l'abalì iri l'eno jasụ l'uzenyashi mbọku, ọ dụ l'ukporo abalì l'abalì lanu. 19 Ujiku ẹsaa bẹ a ta abyadu ahuma iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Onye rikpọoru iphe, e yeru iphe ekoje buredi bẹ ee-bufu lẹ ndu Ízurẹlu; m'onye ono bu nlwamulwa; ọzo onye a nwuru anwunwu l'alì ono. 20 G'ọ tọ dukwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, unu e-de ọnu. Ẹka unu e-buhabe; unu taa buredi, ekoduru ekoko!”

21 Tọbudu iya bu; Mosisu bya ekukọ ndu bu ọgerenya Ízurẹlu g'ẹphe ha; bya asụ phẹ: “Unu tugbua nta-a nta-a; je ahọta anụ ọphu unu lẹ ndibe unu e-gbu gude bọo obo Ojeghata k'unu. 22 Unu ewota ekwo isopu, dụ jipfujipfu tsee lẹ mee anụ phọ, a nakọberu lẹ gbamugbamu phọ tee l'eli oshi-mgbo ono; waa l'aguga iya ibe k'ẹbo ẹbo. G'ọ to nwekwa g'unu ha onye a-lufu etezi jasụ l'utsu. 23 Ọo ya bu; Chipfu -jeshiepho egbushi ndu Ijiputu; l'ọ huma mee, e teru l'eli oshi-mgbo waa l'aguga iya ono; l'ọ ghata ọnu mgbo k'ono. O too kwedu gẹ mgbugbumadzu ono bata l'ulo unu bya egbushia unu.

24 “Unu mejekwa iphe-a g'ọ buru nsọ, a-duru unu l'oshilokpa unu jasụ l'ọjejoje. 25 Unu -bahuepho l'alì ono, Chipfu a-nu unu ono, bu iya bu iphe, o kweru ukwe iya ono; unu mejekwa omelalì ono. 26 Ọ -buru l'unwu unu jiru unu sụ: ‘?Bụ gnu bẹ unu emedojeru omelalì ono?’ 27 unu asụ phẹ: ‘Ọo ngweja egbu anụ ọbo Ojeghata, eegweru Chipfu, bu onye ghataru ọlo ndu Ízurẹlu l'alì ndu Ijiputu je egbushia ndu Ijiputu; mbụ onye haru unuphu ibe anyi; ọphu o gbuduru ndibe anyi.’ ” Ndu Ízurẹlu -nụmaephho iphe ono; ẹphe phozeta; baaru Chipfu aja. 28 Ndu Ízurẹlu bya emee iphe ono; gẹ Chipfu tọru Mosisu yele Erọnu okpa iya; ọ buru egube ono bu g'ẹphe meru iya.

29 O -rwua l'echi-abalì; Chipfu bya egbushia okpara ndu Ijiputu l'ophu; a -gbẹ l'okpara Fero, bu onye nọ l'aba-eze; jasụ l'okpara onye mkpọro, a tu-chiru l'oka-mkpọro; wakwapho nwa ivuzọ iphe-edobe. 30 Fero; yee ndu-ozì iya g'ẹphe ha; waa ndu Ijiputu l'ophu tehu l'enyashi. Uzu-ekwa nọdu atuwaa l'alì Ijiputu; noo kẹle o to nwedu ọlo, nọ l'alì ono l'ophu, nemadzu ata nwuhuduru.

Awufu unwu Ízurẹlu lẹ Ijiputu

31 Fero bya ekua Mosisu yee Erọnu l'enyashi ono; sụ phẹ: “Unu gbeshi; unu lẹ ndu Ízurẹlu; jewarọ. Unu parụ ndu alì mu haa; tugbuwaro je abaarụ Chipfu aja, bu iya bu iphe, unu epfukpọ. 32 Unu rwuta aturu

unu; waa eswi unu gude tugbua, bu iphe, unu epfu. Ole unu gokwaaru mu onu-oma.”

³³ Ndu Ijiputu nodu alwuru ndu Izurelu ulwu g'ephe mee egwegwa lufu l'al'i eka ono; kele ephe suru l'odumeka be ephebe ndu Ijiputu a-nwushihokotakwa. ³⁴ Ephe kpota iphe, eegudeje eghe buredi kpovia ochi buredi; gude uwe phe kechia ya; nmakobe iya l'ukuvu; ophu ephe eyeduru iya iphe, ekoje buredi. ³⁵ Ndu Izurelu mee ge Mosisu ziru phe; bya arwokoo ndu Ijiputu iphe, e meru le mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa uwe. ³⁶ Chipfu mee; ndu Izurelu tuba ndu Ijiputu l'obu; k'ophu ephe nuru phe iphemiphe, ephe rworu phe. Ephe shi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'okwata gude tugbua.

³⁷ Ndu Izurelu shi le mkpukpu Ramesesu jeshia mkpukpu Sukotu. Unwoke ndu ophu gude okpa eje rwuru ukporo unu mgbo ukporo eto; l'ukporo unu ugbo iri l'ise; a -gufukwa unwanyi waa unwegirima. ³⁸ Ndu ozo, dukwapho igwerigwe tsokwaru phe pho; wakwapho ikpoto iphe-edobe; mbu aturu me eswi. ³⁹ Iphe, eegheje buredi, ephe shi l'al'i Ijiputu gude be ephe gude ghee akara, e yeduru iphe, ekoje buredi. Iphe meru g'o gude ophu iphe, ekoje buredi adudu iya bu l'a chifuru phe achifu l'al'i Ijiputu; ophu uzo k'akwakobe ke nri, ephe e-ri aduduru phe.

⁴⁰ Iphe, ndu Izurelu noru l'al'i Ijiputu bu unu apha l'apha ukporo l'iri. ⁴¹ O -rwuepho le mboku, unu apha l'apha ukporo l'iri ono bvuru gedegede; ndibe Chipfu g'ephe ha, bu iya bu ndu Izurelu; wufukota l'al'i ndu Ijiputu. ⁴² Eshi ophu Chipfu nwuru enya l'enyasihi ono g'oo-me dufuta phe le Ijiputu be ephebe ndu Izurelu g'ephe ha a-nwujekwarupho Chipfu enya l'enyasihi ono gude kwabe iya ubvu; e shi l'ogbo sweru ogbo.

K'eme k'obo Ojehata

⁴³ Chipfu su Mosisu waa Eronu: “Waa g'unu e-meje k'obo Ojehata baa: ‘G'o to nwekwa nlwamulwa, l'a-taje anu obo-iphe ono. ⁴⁴ Ohu, unu gbataru agbata be unu e-bujeada ubvu; teme l'o taa ya. ⁴⁵ Ole g'onye, byaru abyabya; ozoo onye e beru ozi ba atajekwa iya.

⁴⁶ “Aa-noduje l'ime ulo lanu taa ya. G'o to nwekwa anu obu; ophu ee-gude lufuta etezi. Ophu o dukwa okpu iya me nanu, unu a-nyakwo anyakwo. ⁴⁷ Ndu Izurelu g'ephe ha be a-tukoje bo obo-iphe ono.

⁴⁸ “O -buru l'onye lwaru alwalwa, bu le ndunu be o du ge ya yiru l'obo Ojehata ke Chipfu ono; g'o bushikota ndibe iya ndu k'unwoke ubvu g'ephe ha. Oo ya bu l'o yiwaruro baha ya g'onye a nwuru l'al'i ono. G'o to nwekwa nwoke, ebuduru ubvu, a-ta iya nu. ⁴⁹ Oo ekemu lanu-a duru onye a nwuru anwunwu l'al'i-a; bya aduru onye lwaru alwalwa; unu eya tuko buru.”

⁵⁰ Ndu Izurelu g'ephe ha bya emekota iphe, Chipfu pfuru Mosisu yee Eronu. ⁵¹ O buru le mboku ono gedegede be Chipfu dufutaru ndu Izurelu g'ephe hakota l'al'i Ijiputu.

13

Eye ndu bu okpara l'eka Chileke

¹ Chipfu su Mosisu: ² “Doberu mu okpara unu iche. Iphe-mbu, vukporu uzo waa ekpa-nwa l'ephe ne iya le Izurelu: me nemadzu me iphe-edobe; bu nkemu.”

³ Noo ya; Mósísu sù ndu Ízurèlu: “Unu nyata ntanu-a; mbu mboku, unu wufutaru le Ijiputu, bu eka unu shi buru ohu. Ntanu-a bu mboku, Chipfu gude okpehu iya dufuta unu. G’o to dukwa onye a-ta iphe, e yeru iphe, ekoje buredi. ⁴ Oo ntanu-a l’ime onwa Abibu-a be unu atugbu. ⁵ Teke Chipfu durwuerupho unu l’ali ndu Kènanu; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu; ali ono, o riburu nna unu oche phe angu le ya a-nu unu; ali, mini era-eswi waa manu-enwu jiru ke pyimu pyimu; unu dobejekwa omelali-a l’onwa-a. ⁶ Ujiku esaa be unu a-takota buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. O -rwua le mboku k’esaa; unu abooru Chipfu obo-iphe. ⁷ Unu takotaje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi l’ime ujiku esaa ono. G’o to nwekwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, aa-huma l’echilabo unu. Teme g’o to dukwa iphe, ekoje buredi, aa-huma l’ali unu. ⁸ Mboku ono be unu a-su unwu unu l’iphe, kparu iphe, unu gude eme iya bu iphe, Chipfu meru unu mboku, unu lufutaru l’ali Ijiputu. ⁹ G’omelali ono bukwaru iphe-ohubama, e byiru unu ge mbo l’eka; dee ya unu g’uri l’iphu; ge gude nyatajeru unu l’ekemu Chipfu bu iphe, unu akpujeru l’onu; kele oo Chipfu ono gude okpehu iya dzota unu l’ali Ijiputu. ¹⁰ Unu meje ekemu-a me o -rwuepho teke emeje iya; apha g’apha.

¹¹ “Chipfu -durwuchaepho unu ali Kènanu ono; bya anu eya pho unu g’o riburu iya unu le nna unu oche phe le nte; ¹² bukwa g’unu nje Chipfu iphe-mbu, vukporu uzo waa ekpa-nwa l’epho ne iya. Anu mbu, bu okee ya, vuru uzo waa ekpa-nwa l’epho ne iya l’iphe-edobe unu a-buru ke Chipfu. ¹³ Iphe, bu nkapu-igara, vuru uzo waa ekpa nwa l’epho ne iya be unu e-gudeje nwaturu gbata. O -buru l’unu ta agbatadu iya agbata; unu aswikwo ya olu aswikwo. Iphe, bu okpara unu le nwoke be unu a-gbatajekwapho agbata.

¹⁴ “O -be l’ataphu; unwu unu -jia unu su: ‘Bu gunu be eemedojeru iphe-a?’ Unu su phe: ‘Chipfu gude okpehu iya dufuta anyi l’ali ndu Ijiputu; mbu dufuta anyi l’eka ono, anyi shi buru ohu ono. ¹⁵ Le teke Fero kpo-chiru obu jika le ya ta ahadu anyi g’anyi tugbua be Chipfu gbushiru okpara l’ali ndu Ijiputu; nemadzu me iphe-edobe. Noo iphe, meru g’o gude anyi nodu akputaje anu, bu okee ya, vuru uzo waa ekpa-nwa l’epho ne iya; gbuaru Chipfu; bya egude iphe gbata ndu bu okpara l’epho ne phe le nemadzu.’ ¹⁶ G’omelali ono bukwaru iphe-ohubama, e byiru unu ge mbo l’eka; dee ya unu g’uri l’iphu; gude goshi le Chipfu gude okpehu iya dufuta unu l’ali Ijiputu.”

Ndu Ízurèlu l’awughu Eze-nyimu Uswe-uswe

¹⁷ Fero haepho ndu Ízurèlu; ephe tugbua; ophu Chipfu eduduru phe shia uzo ali ndu Filisitayinu; a makwaru-a l’ono be ka ntse. Noo kele Chipfu suru: “?A maru ?ephe -vubaa ogu be ephe ta agbanwedu nu egomunggo; lashia azu l’ali Ijiputu?” ¹⁸ Oo ya bu; Chipfu duru ndu Ízurèlu gbaa mgburugburu; shia uzo echiegu l’ibe iya k’uzo Eze-nyimu Uswe-uswe. Ndu Ízurèlu ono shi l’ali Ijiputu wuru tugbua; kwakobe onwophe k’ogu.

¹⁹ Mósísu bya achita okpu Jiósèfu gude; noo kele Jiósèfu meru unwu Ízurèlu; ephe riaru iya nte l’ephe e-me nno. O suru: “Mu maru le Chileke be e-mechaa bya eyeru unu eka. Ole g’unu chitakwa okpu mu l’eka-a me unu tugbushia.”

²⁰ Ɛphe wufuta le Sukotu; je akpobe ulo-ekwa phe le Etamu l'aguga echiegu. ²¹ O -rwua l'eswe; Chipfu egude urwukpu, kpuru oronmono edu phe uzo. O -rwua l'enyashi l'o nwuberu phe oku, kpuru oronmono g'ephe gude huma iphoro; k'opu ephe a-noduje eje ije: eswe l'enyashi. ²² Urwukpu ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phe l'eswe; waa oku ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phe l'enyashi ta alufujedu alufu l'ataphu ndu Izurelu.

14

¹ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: ² "Pfuaru ndu Izurelu g'ephe laphu azu je akpobe ulo-ekwa phe le mgboru mkpukpu Pi-Hahirotu, no le mgbaka mkpukpu Migudolu yee eze-enyimu. Ephe akpobe ulo-ekwa phe ono l'aguga eze-enyimu; g'o gha iphu le mkpukpu Belu-Zefonu nhamunha. ³ Oo ya bu le Fero a-su l'unube ndu Izurelu nmawaru l'agaga; l'unu kwawaru l'echiegu. ⁴ Mu a-kpo-chia Fero obu; l'o chipfuru phe. Obenu l'ee-shi l'iphe, a-nwu l'ehu Fero; yee ndu ojogu iya; kwabe mu ubvu. Oo ya bu; ndu Ijiputu amaru l'oo mbedua bu Chipfu." Noo ya; ndu Izurelu mee nno.

⁵ A bya epfuaru eze ndu Ijiputu le ndu Izurelu gbalaakwaru; Fero yee ndu-ozu iya gbanwee obu phe l'eka ephe no; su: "Bu gunu be anyi meru egube-a? Anyi gbe haa ndu Izurelu g'ephe tugbua paru ozi, ephe eje haa?" ⁶ Oo ya bu; a bya edoziaru Fero ugbo-inya iya ree; o duta ndu ojogu yeru onwiya. ⁷ O chita ugbo-inya, kachaa ree unu l'ukporo iri; mewaro ugbo-inya Ijiputu g'o hakota. O byakwapho eworu ndu-ishi ojogu yegbachaa l'ugbo-inya ono. ⁸ Chipfu kpo-chia obu Fero, bu eze ndu Ijiputu; o chipyabe ndu Izurelu g'ephe azo garamu garamu; awufu. ⁹ Inya Fero l'opu; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya; waa ikpoto ndu ojogu iya; mbu ndu Ijiputu l'opu chipyabe ndu Izurelu bya agbapfu phe l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe l'aguga eze-enyimu; le mgboru Pi-Hahirotu, gharu iphu le Belu-Zefonu nhamunha.

¹⁰ Fero nodu akpitaru ntse; ndu Izurelu palia enya imeli; o buwaru ndu Ijiputu be etso phe nu. Ndzu rwuta phe; ephe bya araku Chipfu. ¹¹ Ephe su Mosisu: "Bu l'ilu ta adudu l'ali Ijiputu meru g'o gude i dufuta anyi g'anyi bya anwushihu l'echiegu? Bunua gunu meru; g'o gude i dufuta anyi l'ali Ijiputu? ¹² Anyi ta asuduru ngu l'ali Ijiputu gi paru anyi haa; g'anyi jeru ndu Ijiputu ozi? Togo kaduru anyi mma l'anyi ejeru ndu Ijiputu ozi; eme l'anyi nwushihuru l'echiegu?"

¹³ Mosisu su phe: "Ge ndzu ba agushi unu! Unu pfuru pfushia ike; g'unu ahuma iphe, Chipfu e-me gude dzota unu ntanu-a. Ndu Ijiputu ono, unu ele enya ntanu-a be unu ta ahumabaekwa ozo. ¹⁴ Unu nodu nggujunguji; Le Chipfu a-lwu-chiru-a unu ogu!"

¹⁵ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "Bu gunu be jiraku mu? Karu ndu Izurelu g'ephe tugbua jeshia iphe, ephe eje. ¹⁶ Wolia mgboro ngu; maa l'ee-enyimu ono g'o kekaha mini ono ebo; k'opu ndu Izurelu e-gude okpa phe jee ije l'ali okponku l'oma enyimu ono; wughaa. ¹⁷ Mu akpo-chia obu ndu Ijiputu; k'opu ephe e-tsopyabe phe. Oo ya bu; l'ee-shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojogu iya; waa ugbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mube Chipfu ubvu. ¹⁸ Oo ya bu ge ndu Ijiputu eshi nno maru le

mu bu Chipfu; mbu teke ee-shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojoḡu iya; waa uḡbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mu ubvu."

¹⁹ Noo ya; Ojozi Chileke, shi vuru uzo edu ndu Ízurelu pho bya atsulaa azu bya etsoaha phe etsotso. Urwukpu pho, kpuru oronmono pho bya eshikwapho l'ataphu laa l'azu; je anodu phe l'okotazu; ²⁰ je anokaha ndu ojoḡu ndu Ijiputu; waa ndu Ízurelu. L'enyashi ono mgburugburu be urwukpu ono gbakotaru ochii l'eka lanu bya acha oku l'eka lanu. Iphe ono mee; ophu o dudu ndu ophu jekuberu nwibe phe ntse l'enyashi ono l'ophu.

²¹ Tobudu iya bu; Mosisu bya amachia eka iya l'eli eze-enyimu ono. Enyashi ono l'ophu be Chipfu gude oke pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa ziphu eze-enyimu ono azu; o bya aghoo ali okponku. Mini ono kekaha ebo. ²² Ndu Ízurelu bya azoo okpa l'ali okponku gude wughaa eze-enyimu ono. Mini eze-enyimu ono kpa g'igbuloo; nodu phe l'ekutara; waa l'ekicha teke ephe awugha.

²³ Ndu Ijiputu chipyabe phe. Inya Fero; waa uḡbo-inya iya; waa ndu agba l'inya tuko tsoru phe waba l'ime eze-enyimu ono. ²⁴ O -rwua l'uzo nchi-abohu; Chipfu shi l'oku; waa l'urwukpu ono, kpuru oronmono ono lee ndu ojoḡu ndu Ijiputu enya; bya atu phe eberebete. ²⁵ O mee; okpa uḡbo-inya phe wata agbaphe mgburugburu; k'ophu agbagba iya tsuahaaru phe l'ehu. Ndu Ijiputu su: "G'anyi halekwaa ndu-a; laphu azu; kele o kwa Chipfu l'etso anyi ugu l'iswi ehu phe."

²⁶ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o machia eka maa l'eze-enyimu ono ge mini ono bya aso-kpute ndu Ijiputu; waa uḡbo-inya phe; waa ndu agba l'inya phe. ²⁷ Mosisu bya amachia eka; maa l'eze-enyimu ono. O -rwua l'utsu; mini ono sohaaa g'o shi aso. Ndu Ijiputu nodu agba g'ephe nahu mini ono; Chipfu zaru phe ye l'eze-enyimu ono. ²⁸ Mini ono bya asogbabe; rikota uḡbo-inya ono; yee ndu agba l'inya. Mbu le ndu ojoḡu Fero, chipyaberu ndu Ízurelu chia phe jasuu l'eze-enyimu ono ta adudu g'o ka mma l'oo onye lanu, lwaru nu.

²⁹ Obenu le ndu Ízurelu jeru ije l'ali okponku ghaa eze-enyimu ono. Mini eze-enyimu ono kpa g'igbuloo; nodu phe l'ekutara; me l'ekicha. ³⁰ Mboku ono be Chipfu dzotaru ndu Ízurelu l'eka ndu Ijiputu. Ndu Ízurelu huma ndu Ijiputu g'ephe nwushihuru dabyichaaru l'aguga mini. ³¹ Ndu Ízurelu huma ike-okpu, Chipfu gude lwu-kpee ndu Ijiputu; ephe tsuaha Chipfu ebvu; bya ekweta nkiya; waa k'onye-ozu iya, bu Mosisu.

15

Ebvu Mosisu

¹ Noo ya; Mosisu; waa ndu Ízurelu gua ebvu-a nu Chipfu su:
Mu a-gu ebvu nu Chipfu;
kele o goshiwaru l'o paru eka.
Inya me ndu agba iya nu
be o nwuru ye l'eze-enyimu.

² Chipfu bu okpehu mu
bya aburu onye mu agu-ku l'ebvu.
O buru yebedua bu onye dzotaru mu nu.
Oo ya bu Chileke mu; mu a-nodu aja iya ajaja.
O buru iya bu Chileke nna mu;
mu a-nodu ekutse epha iya.

- 3 Chipfu bu ojoḡu.
 Oo Chipfu bu epha iya.
- 4 Uḡbo-inya Fero yee ndu ojoḡu iya
 be o nwuru ye l'eze-enyimu.
 Ndu kachaa ree le ndu-ishi uḡbo-inya Fero
 be mini riru le Eze-enyimu Uswe-uswe
- 5 Ogbumini riru phe;
 ephe buru tubukungu
 l'ohu-mini ge mkpuma.
- 6 Ekutara gube Chipfu
 be okpehu,
 du iya nu du biribiri.
 Ekutara gube Chipfu
 be gweru ndu ohogu ngu uji.
- 7 I gude odu-biribiri ngu,
 paru eka kwatsushia ndu
 wu-lihuru etso ngu opfu.
 I haa oke ehu-eghu ngu,
 enwu g'oku;
 o bya etsua phe g'oku,
 etsu eswa okponku.
- 8 Oo unme be i ziru l'imi;
 eze-enyimu koo obvudu.
 Utso ono pfuru roo g'igbulo.
 Ogbumini hukoo l'ohu eze-enyimu.
- 9 Ndu ohogu suru:
 "Anyi a-chi phe oso gude.
 Anyi a-kwa iphe phe l'okwata; kee;
 gude phe mee iphe,
 agu anyi egu ememe.
 Anyi a-mita ogu-echi anyi;
 tuko phe gbushia."
- 10 Obenu l'i turu unme;
 eze-enyimu tuko phe rigbushikota.
 Ephe buru tubukungu
 l'eze-enyimu g'ota-njele.
- 11 ?Denu agwa,
 aturu gube Chipfu?
 ?Bu onye du ge ngu?
 G'i du-be nsọ be du biribiri.
 G'i du-be akpabiri dukwapho ebvu.
 Iimeje iphe, dugbaa biribiri.
- 12 Ekutara ngu be i machiru;
 mgboko bya atuko ndu ohogu
 anyi lwee.
- 13 Ndu i gbafutaru
 be ii-gude n-yemobu ngu; dua.
 O buru eka ono, i bu, du nsọ ono
 be ii-gude okpehu ngu durwua phe.
- 14 Ohamoha, numaru iya nu
 be ndzu e-rwuta.
 Ndzu e-rwuta ndu Filisitayinu.
- 15 Ndu-ishi ndu Edomu

bẹ meji a-tofu.

Èhu anmaa ndu-ishi Mówabu
anmanma.

Ndu Kénanu erwushihu.

¹⁶ Ndzū-agūgu; waa èhu-anmanma
e-gude phẹ.

Ọ buru ọkpẹhu, dū ngu l'ẹkutara
bẹ ii-gude mee
g'ẹphe dabyichaaru gẹ mkpuma;
gbiriri jasū ndibe gube Chipfu wughata;
mbū ndu ono, ị gbafutaru l'ohu,
ẹphe shi buru ono.

¹⁷ Ii-dubata phẹ;
bya eye phẹ l'eli úbvú nkengu;
mbū ẹka gube Chipfu hotaru
g'ọ buru ibe ngu;
mbū ọlo, dū nsọ ọphu i
gude ẹka ngu kpua.

¹⁸ Ọo gube Chipfu a-buru eze
jasū lẹ tuutuutu lẹ mīimīimīi.

¹⁹ Teke inya Fero; waa ụgbo-inya iya; waa ndu agba l'inya bahuru l'eze-
enyimu ono bẹ Chipfu vutaru mini ono sọ-kpute phẹ. Obenu lẹ ndu
Ízurelu jeru ije l'alí ọkponku ghaa eze-enyimu ono. ²⁰ Noo ya; Miriyamu,
nwanyi, epfuchiru Chileke, bụ nwune Eronu bya ewota nkwa; unwanyi
l'ọphu wụ-tsoru iya; akụ nkwa bya ete iya etete. ²¹ Miriyamu nọdu aguru
phẹ ebvu ono; asuje:

Unu gaa ebvu nū Chipfu;
noo kele o goshiwaru l'ọ parū ẹka.

Ịnya yee ndu agba iya nū
bẹ o nwuru ye l'echi eze-enyimu.

Mini Mara; waa Elimu.

²² Tọbudu iya bụ; Mósísu dua ndu Ízurelu gbẹ lẹ Eze-enyimu Uswe-
uswe duru phẹ bahụ l'echiẹgu Shuru. Ẹphe jee ije ujiku ẹto l'echiẹgu;
ọphu ẹphe ahụmaduru mini. ²³ Ẹphe rwua Mara; ọphu ẹphe adudu ike
ngua mini iya; noo kele mini ono atso ilu. Noo iphe ono, kparū iphe, a
guru ẹka ono Mara. ²⁴ Ẹphe guaharu Mósísu aphụ; sụ: “?Bụ gūnu bẹ anyi
a-ngu?”

²⁵ Noo ya; Mósísu raku Chipfu. Chipfu bya egoshi iya mkpirikpu oshi. O
wota iya chie lẹ mini ono. Mini ono tsọghaa uto mini.

Ọ kwa l'ẹka ono bẹ Chipfu tūru ekemu nū phẹ; bya atọoru phẹ ọkpa
iya. Ọ bukwarupho l'ẹka ono bẹ ọ nọ hua phẹ ama. ²⁶ Chipfu sū phẹ:
“Ọ -buru l'unu ngaberu nchị l'opfu mube Chipfu, bụ Chileke unu; bya
eme iphe, pfuru oto l'anya mu; ọ -buru l'unu anga nchị l'iphe, mu suru
g'unu meje; bya etsoephọ iphe, mu toru ọkpa sū g'unu tsoje; bẹ ọ tọ dudu
ẹjo iphe-ememe ono, mu gude byapfuta ndu Ijiputu ono, mu bya egude
byapfuta unu. Noo kele ọo mbẹdua bụ Chipfu onye emeje unu g'unu ka
mma l'iphe-ememe.”

²⁷ E mecha; ẹphe bya ejerwua Elimu; ẹka ọgba-mini iri l'ẹbo nọ; waa
upfu mpfū ụkporo ẹto l'iri. Ẹphe bya akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ mgboru
mini ono.

16

Mana waa òkwà

1 Ndu Ízurelu g'èphe ha wufu lẹ Elimu; bya erwua echiègu Sinu, no lẹ mgbaka Elimu yee úbvú Sayinayi lẹ mbòku, onwa k'èbo dù l'abalí iri l'ise g'èphe shichaephò l'alí ndu Ijiputu futa. ² G'èphe ha guru aphù kpua Mósísu yee Erõnu l'echiègu ono; ³ sù phẹ: "Ome Chipfu gude èka iya gbushia anyi l'alí Ijiputu; m'èhu akakwa anyi guu! Èka ono, anyi shi anòpheje ite-anù mgburugburu; eriji èpho. Obenu l'unu chifutaru anyi bya edobe l'echiègu l'èka-a g'unu kpò-gbushia anyibe igwe òha-a l'egu."

⁴ Chipfu sù Mósísu: "Mu e-shi l'imigwe dzeeru unu nri gẹ mini. Gẹ ndu Ízurelu lufutaje mbòkumboku bya ekpota òphu a-suru phẹ eriri kẹ mbòku ono. Gẹ mu eshi egube ono hua phẹ ama; maru; ?èphe e-kweta-a meje iphe, mu turu phẹ ekemu iya. ⁵ O -rwua lẹ mbòku k'ishii; èphe eshia nri òphu èphe kpotaru. Mbòku ono bẹ èphe e-kpota iya g'ò ha g'òphu èphe ekpotajehawa mbòku ọzo ugbo labọ."

⁶ Ọo ya bụ; Mósísu yee Erõnu sù ndu Ízurelu g'èphe ha: "Ụzenyashi-a bẹ unu a-huma l'oo Chipfu bụ onye dufutaru unu l'alí Ijiputu. ⁷ O -rwua l'utsu bẹ unu a-huma ọdu-biribiri Chipfu; noo kẹle ọ nùmawaru aphù, unu agù ekpu iya. ?Bụ onye bẹ anyibèdua bụ; òphu unu a-nòdu aguru anyi aphù?" ⁸ Mósísu sùkwapho: "Unu a-maru l'ò bụ Chipfu eviya. Ọonụ unu anụ, unu a-ta l'uzenyashi-a; waa nri, a-suru unu eriri l'utsu; noo kẹle ọ nùmawaru aphù, unu guru kpua ya. ?Bụ onye bẹ anyi bụ? Unu ta agụkwaru anyi aphù; ọ kwa Chipfu bẹ unu aguru iya!"

⁹ Mósísu sù Erõnu: "Sù ndu Ízurelu g'èphe ha; g'èphe tuko bya l'atatiphu Chipfu. Kẹle ọ nùmawaru aphù, èphe agù."

¹⁰ Erõnu nòdukwađu epfu eyeru ndu Ízurelu g'èphe ha; èphe ghaa ẹnya l'echiègu; bya ahuma ọdu-biribiri Chipfu g'ò nwuru kẹ phoo l'urwukpu ono, kpuru oronmono ono.

¹¹ Chipfu sù Mósísu: ¹² "Mu nùmawaru aphù, ndu Ízurelu agù. Pfuaru phẹ l'èphe a-ta anù lẹ nchi-ejihu. O -rwua l'utsu l'e gude nri zù-jia phẹ èpho. Ọo ya bụ g'èphe amaru l'oo mbèdua bụ Chipfu, bụ Chileke phẹ."

¹³ O -rwua l'uzenyashi ono; òkwà bya atuko èka èphe kpòberu ọlò-èkwa phẹ dzuru. A fútashia l'utsu; iji kwashiwaa ike; kwaphée èka ono, èphe kpòberu ọlò-èkwa phẹ ono mgburugburu. ¹⁴ Iji ono phosahèpho; ọ nweru nwa iphe, wushiru l'alí l'echiègu ono, dughbaa yegeyege; bya adù g'iji, oyi meru; ọ huko ahuko. ¹⁵ Ndu Ízurelu humae ya phọ; èphe sù nwibe phẹ: " ?Bụ gùnù baa?" Noo kẹle èphe te eshidu maru iphe ọbu.

Mósísu sù phẹ: "Ọo nri, Chipfu nuru unu g'unu ria. ¹⁶ Waa ekemu, Chipfu turu baa: 'G'onyenõnu kpotajẹ òphu a-suru iya eriri. Ndu bu l'ọlò-èkwa unu bẹ unu e-kpotajeru ogbongu lanù ogbongu lanù.' "

¹⁷ Ndu Ízurelu mee g'e pfuru phẹ. O nweru ndu òphu kpotaru shii; ọ nweru ndu òphu kpotaru nwanshii. ¹⁸ E mechaa; èphe gude ogbongu gbaa ya; òphu ndu kpotaru shii; ekpotanukaduru; òphu ndu kpotaru nwanshii; ekpoteduru. Onyenõnu kpotarupho òphu sùru iya nù.

¹⁹ Mósísu sù phẹ: "G'ò to nwekwa onye e-dobe nkiya g'ò futa l'utsu."

²⁰ Ọle ọ nwelèru-a ndu òphu angabèduru Mósísu nchí, haphodoru nkèphè dobe; ọ nòdu futa l'utsu. A fútashia l'utsu; èka jiwa iya ejiji; tème ọ nòdu eshiakwaphọ ishi. Èhu-eghu iphe ono, èphe meru ono ghuaaa Mósísu.

²¹ Ʋtsu mbokumboku; onyenonu ekpota ophu a-suru yee ndibe iya eriri. Teke anwu chishijeeru pho ike; ophu phoduru l'ali azashihu. ²² O -rwua mboku k'ishii; ephe kpota ophu ha g'ophu ephe ekpotaje mgbo labo. Ogbongu labo be ephe kpotaru onye lanu. Ndu-ishi ndu Izurelu bya epfuaru iya Mosisu. ²³ O su phe: "Waa ekemu, Chipfu turu baa: 'Echele bu eswe Sabatu; mbu eswe-atuta-unme, du nso ke Chipfu. Oo ya bu; unu ghee iphe, du unu k'egheghe; shia, iphe du unu k'eshishi ntanu-a. Unu edobe ophu ghuduru nu jasu l'utsu.'"

²⁴ Ephe haa ya; o bo o nchi, bu iphe, Mosisu pfuru; ophu o shiduru ishi; ophu ekà aladuru iya. ²⁵ Mosisu su phe: "Unu ria ono ntanu-a! Noo kele ntanu-a bu eswe-atuta-unme ke Chipfu; ophu o to dudu nri, unu a-huma l'etezi ntanu-a. ²⁶ Unu e-kpotaje nri ono ujiku ishii; ole o -rwua mboku k'esaa, bu eswe-atuta-unme be o too dudu."

²⁷ Ole o nweluru-a ndu tugburu le mbochi k'esaa jeshia ekpota nri; obenu l'o to nwedu ophu ephe humaru. ²⁸ Chipfu su Mosisu: "?Bu teke ole be unu a-jikaberu eme ekemu mu; waa opfu mu? ²⁹ Nyatakwa l'oo Chipfu be nuru unu eswe-atuta-unme. Noo iphe, meru g'o gude o nodu abujeru: o -rwua mboku k'ishii; l'o nu unu nri, a-suru unu ujiku ebo. O -rwua mboku k'esaa; g'on'yemonye nodujeepho l'eka o no. G'o to nweshiru onye a-lufuje alufu." ³⁰ Oo ya bu; ndu ono dzua ike le mboku k'esaa.

³¹ Ndu Izurelu kua nri ono mana. Oocha ucha g'akpuru koriyanda; teme o nodu atsoje g'echa mbekee, e gude manu-enwu mee. ³² Mosisu su: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu kpota ogbongu mana lanu doberu ogbo ophu no l'iphu. Oo ya bu g'ephe ahuma nri, mu nuru unu; unu ria l'echiegu; teke mu dufutaru unu l'ali Ijiputu.' "

³³ Oo ya bu; Mosisu su Eronu: "Wota ite; kporu ogbongu mana lanu ye iya. Dobe iya l'atatiphu Chipfu; g'e doberu iya ogbo ophu no l'iphu."

³⁴ Eronu woru iya dobe l'atatiphu okpoko ono, e yeru ekwo ekemu Chipfu ono; k'ophu ee-dobe iya; ge Chipfu pfuru Mosisu. ³⁵ Ndu Izurelu ria mana ukporo apha labo; gbiriri jasu ephe jerwua ali eka e bu ebubu. Mbu l'ephe riru mana gbiriri jasu ephe rwua l'oke ali Kenanu.

³⁶ Ogbongu lanu bu oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, jiru nkweka.

17

Mini, shi le mkpuma

¹ Ndu Izurelu g'ephe ha bya wulihu l'echiegu Sinu tugbu; ephe -gbé l'ibe iya ophuu; ephe abahu l'ibe iya ophuu; o buerupho ge Chipfu ziru phe bu ge ephe eje iya. Ephe je akpobe ulo-ekwa phe le Refidimu. Obenu le mini, ephe a-ngu ta adudu l'eka ono. ² Oo ya bu; ephe baaharu Mosisu mba su: "Nu anyi mini g'anyi ngua!"

Mosisu su: "?Bu gunu be unu abaru mu mba? ?Bu gunu kparu iphe unu ahụ Chipfu ama?"

³ Obenu le ndu Izurelu be egu mini agushi ike; ephe nodu aguru Mosisu aphu; su: "?Bunua gunu kparu iphe i dufutaru anyi; waa unwu anyi; waa iphe-edobe anyi l'ali Ijiputu bya edobe g'egu mini gbushia?"

⁴ Oo ya bu; Mosisu raku Chipfu su: "?Denụ ge mu e-me ndu-a? Ephe a-byaakwa mu atu-gbu le mkpuma."

⁵ Chipfu su Mosisu: "Vuta uzo ge ndu Izurelu tso ngu l'azu. Li haru ndu bu ogerenya Izurelu duta; li wota mgboro ono, i chiru l'enyimu Nayilu

ono gude jeshia. ⁶ Mu a-pfuru ngu l'atatifhu lẹ mkpuma Horebu. I -rwua ẹka ono; chia mgboro ngu lẹ mkpuma ono. Mini, ndu Ízurelu a-ngu e-shi iya lwashihu." Mósísu bya emee nno l'atatifhu ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu ono. ⁷ O bya agua ẹka ono "Masa"; gukwaa ya pho "Meriba"; noo kele ndu Ízurelu baru mba; bya ahua Chipfu ama; su: "?Chipfu nọa l'echilabo anyi toọ to nọdu iya?"

Aalwu-kpee ndu Amaleku

⁸ Ndu Amaleku bya etso ndu Ízurelu ogu lẹ Refidimu. ⁹ Mósísu su Jioshuwa: "Haru unwoke anyi hota g'unu je awota ndu Amaleku ogu. Echele be mu e-gude mgboro Chipfu l'eka je apfuru l'eli ubvu."

¹⁰ Oo ya bu; Jioshuwa bya awota ndu Amaleku ogu, du ge Mósísu ziru iya. Mósísu; waa Eronu; waa Huru bya enyihu eli ubvu; je anodu lẹ mkpakponu iya. ¹¹ O nodu abujeru; Mósísu -chilepho ẹka imeli; ndu Ízurelu alwu-kpeahaa. Teke o chizetaru ẹka; ndu Amaleku alwu-kpeahaa. ¹² A nonyaa; ẹka tsuhu Mósísu mee; ephe pata mkpuma; bya edoberu iya; o nodu anoo. Eronu; waa Huru bya apalia ya ẹka imeli; onye lanu l'ekutara; onye ophuu l'ekicha. Oo ya bu; ẹka nodule ya pho l'imeli egube ono gbiriri jasu nchi jihu. ¹³ Oo ya bu; Jioshuwa phe lwu-kpee ndu Amaleku.

¹⁴ Noo ya; Chipfu su Mósísu: "Dee iphe-a l'ekwo g'o buru iphe, ee-gudeje nyata iya. Temе l'i mekwaapho ge Jioshuwa numa lẹ mu e-me ge ndu Amaleku chihu lẹ mgboko; g'a ta nyatabahe phe."

¹⁵ Mósísu bya akpu ọru-ngweja; bya agua ya "O kwa Chipfu bu onye emeje g'eka mu kangoo l'ogu". ¹⁶ O su: "Iphe, meru iphe, mu guru iya nno bu l'a chi-liru ẹka pfuru nu Chipfu l'aba-eze iya. Chipfu a-noduepho etso ndu Amaleku ogu; e -shi l'ogbo sweru ogo."

18

Jieturo akpafuta Mósísu

¹ Noo ya; Jieturo, onye uke ndu Midiyanu, bukwapho nna nyee Mósísu; bya anumakota iphemiphe, Chileke mekotaru Mósísu waa ndu nkiya, bu Ízurelu; teme waa ge Chipfu gude dufuta ndu Ízurelu l'ali ndu Ijiputu.

² Teke Mósísu dutaru nyee ya, bu Zipora dulaa ibe Jieturo, bu nna nyee ya ono; be Jieturo ono nabataru nyee Mósísu obu; ³ waa unwu iya unwoke labo. Onye lanu be epha iya bu Geshomu; noo kele Mósísu suru: "Mu bu onye lwaru alwalwa l'ali ndu ohozo." ⁴ Epha onye ophuu buru Eliyeza; noo kele o suru: "O Chileke nna mu bu onye yeru mu ẹka. O dzotaru mu ge Fero te egbu mu."

⁵ Jieturo, bu nna nyee Mósísu duru unwu Mósísu; waa nyee Mósísu obu byapfuta iya l'echiegu l'eka o kpoberu ulo-ekwa lẹ mgboru ubvu Chileke. ⁶ Jieturo zihawaru g'e je asu iya: "Mube Jieturo, bu nna nyee ngu be dukwa nyee ngu; waa unwegirima ibe ngu abya."

⁷ Oo ya bu; Mósísu gba iya ndzuta bya ephozeru iya ishi; bya anma iya aka. Ephe kelechaa; bya bahu l'ulo-ekwa Mósísu. ⁸ Mósísu kototaru nna nyee ya ono iphemiphe, Chipfu meru Fero waa ndu Ijiputu l'iswi ehu ndu Ízurelu; teme waa iphe-ehuka, ephe jekotaru l'uzo; waa ge Chipfu gude dzota phe.

⁹ Ehu tsoo Jieturo utso g'ò nūmaru k'iphe, dū ree, Chipfu mekōtaru Ízurelu; dzòta phẹ l'ẹka ndu Ijiputu. ¹⁰ O sụ: "G'ajaja b̄uru kẹ Chipfu, b̄u onye nafutaru ngu l'ẹka ndu Ijiputu; yele ẹka Fero; mb̄u onye nafutaru ndu Ízurelu l'ẹka ndu Ijiputu. ¹¹ Nta-a bẹ mu maru lẹ Chipfu bẹ kakòta agwa l'ophu shii. Noo kele ọo ndu nmaru ndu Ízurelu phulaphula bẹ o meru iphe-a." ¹² Noo ya; Jieturo, b̄u nna nyee Mòsisu bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku; gwekwaarū iya phọ ngweja ọzowaro. Eronu duta ndu b̄u ọgerenya Ízurelu bya g'ẹphe lẹ Jieturo ria nri l'atatiphu Chileke.

Aahota ndu l'e-doshijeru ndu Ízurelu opfu

¹³ O -rwua nchitabohu iya; Mòsisu bya eje anodu l'ẹka ọonoduje; kpeaharū ndu Ízurelu ikpe. Ephe shi l'utsu nọ-pee ya mgburugburu jasū l'uzenyashi. ¹⁴ Nna nyee Mòsisu bya ahuma iphe, Mòsisu emeru ndu Ízurelu; ọ sụ: "B̄u gunu bẹ iimeru ndu Ízurelu egube ono? B̄u gunu kparū iphe, ọ b̄u gubedua nwẹkinyi ngu a-noduje ekperu ndu ono ikpe; kẹ g'ẹphe shije l'utsu nọ-pee ngu mgburugburu jasū l'uzenyashi?"

¹⁵ Mòsisu sụ iya: "Ọ kwa phẹ abyajẹ mu akpata ishi iphe, b̄u uche Chipfu. ¹⁶ Teke ọ b̄u l'oo opfu adaru phẹ; ephe ewotaru mu iya; mu edoshiaru phẹ iya; bya akaru phẹ iphe, Chipfu toru ọkpa sụ g'e tsoje; waa ekemu iya."

¹⁷ Nna nyee Mòsisu sụ iya: "Iphe, iime ta adudu ree. ¹⁸ Ọo egbugbu bẹ gubedua; waa ndu ono, awu-pfutajẹ ngu n̄u ono egbu onwunu. Ozi ono kariru ngu ẹka; i tii jekotadu iya nwẹkinyi ngu. ¹⁹ Ngabẹ nchị gẹ mu kpọ-ziaru ngu ụzo g'ii-meje iya. Gẹ Chipfu swikwaru ngu. Ọo gubedua a-nọchị ẹn̄ya ndu-a l'atatiphu Chileke. Ii-wotajẹ iphe, adaru phẹ n̄u dooru iya. ²⁰ Zia phẹ iphe, Chipfu toru ọkpa sụ g'e tsoje; waa ekemu iya; bya egoshi phẹ ụzo, ephe e-tsoru; waa iphe, gbaru phẹ l'ememe. ²¹ L'ị bya eshi l'ime ndu Ízurelu g'ẹphe ha hōta ndu ike dū; mb̄u ndu atsu Chileke ebvu, b̄u ndu e gude ire phẹ ẹka; bya aburu ndu te eridu uphalazu. Hōta phẹ g'ẹphe b̄uru ndu-ishi unu umadzu labọ l'ukporo iri iri; waa ndu-ishi umadzu ukporo ise ise; waa ndu-ishi umadzu ukporo ẹbo l'iri iri; tẹme waa ndu-ishi umadzu iri iri. ²² Hōta phẹ g'ẹphe doshikotajeru ndu Ízurelu opfu tekenteke. Ole g'ẹphe wotajeru ngu opfu ophu shihuru ike. Ephe edoshije opfu ophu dū nphe nwẹka phẹ. Ono e-me g'ivu ngu ka nphe; noo kele unu l'ẹphe tukoru evu iya. ²³ I -mee ya nno; ọ -b̄uru uche Chileke; bẹ ịi-dukwa ike vua ivu-erwa ono; tẹme ndu ono -n̄odu ala unuphu; ephe egude ẹhu-utso ala."

²⁴ Mòsisu ngabẹru nna nyee ya ono nchị; bya emekota iphemiphe, o pfuru. ²⁵ O bya ahota ndu ọkpehu dū l'echilabọ Ízurelu l'ophu; bya emee phẹ ndu-ishi ndu dū unu labọ l'ukporo iri iri; waa ndu-ishi ndu dū ukporo ise ise; waa ndu-ishi ndu dū ukporo ẹbo l'iri iri; tẹme waa ndu-ishi ndu dū iri iri. ²⁶ Ephe n̄odu anoduje edoshikotaru ndu Ízurelu opfu. Opfu ophu shihuru ike bẹ ephe ewotajeru Mòsisu. Opfu ophu dū nphe bẹ ephe edoshije nwẹka phẹ.

²⁷ Noo ya; Mòsisu haa nna nyee ya ono; ọ lashia alị iya.

19

Úbvú Sayinayi

¹ O be mbọku, kwe ndu Ízurelu onwa ẹto gẹdegede, ephe wufuru l'alị Ijiputu; ephe byarwuta echiegu Sayinayi. ² Ephe shi lẹ Refidimu bya

erwua echięgu Sayınayi, bya akpobe ọlo-ękwa phe l'ęka ono l'okpa ọbvú ono.

³ Mosisu nyihu eli ọbvú ono nyipfu Chileke. Chipfu bya agbe l'ọbvú ono kua ya sụ: “Waa iphe, ii-zi ndu onu-ọlo Jiékpọ baa; mbụ iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu: ⁴ ‘Unubedua l'onwunu humaru iphe, mu meru ndu Ijiputu; waa ge mu gude hee unu g'ugo, he nwa iya; hepftuta onwomu. ⁵ Ọ -buru l'unu ngaberu mu nchi; bya edobe ogbandzu mu be unu a-buru okiphe, duru mu iche l'echilabo ohamoha. A makwaru-a le mgboko l'ophu bu nkemu; ⁶ ọle unu a-buru mu ali-eze ndu-uke; waa oha, du nsọ.’ Noo iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu bu ono.”

⁷ Ọo ya bu: Mosisu bya alaphu azu; bya ekuko ndu bu ogerenya ndu Ízurelu; bya atuko iphemiphe ono, Chipfu ziru iya g'o pfua ono; pfukotaru phe. ⁸ Ndu Ízurelu tuko zu mgbede sụ: “Iphemiphe, Chipfu pfuru be anyi e-mekota.” Ọo ya bu; Mosisu bya egude onu, epe yeru jepfu Chipfu ozo.

⁹ Chipfu sụ Mosisu: “Mu a-nodu l'urwukpu, jihuru kpakpalu byapftuta ngu; k'ophu ndu Ízurelu a-nodu anu ęka mu epfu eyeru ngu; g'ephe achiru upfu kwewaro l'ęka i no.” Ọo ya bu; Mosisu bya epfuaru Chipfu onu, epe yeru.

Edobe ndu Ízurelu nsọ

¹⁰ Chipfu sụ Mosisu: “Jepfu ndu Ízurelu je edoo phe nsọ ntanu-a; waa echele. G'i pfuaru phe g'ephe saa uwe phe asasa. ¹¹ O -rwutashia mboku k'eto; g'ephe kwakobe-ghewa; noo kele mboku ono be Chipfu enyizeta bya anodu l'ọbvú Sayınayi; ndu Ízurelu ahumakota iya g'ephe ha.

¹² Kpaaru phe oke l'ọbvú ono mgburugburu. Pfuaru phe g'ephe letakwa enya g'okpa phe te jekubekwa mgboru ọbvú ono ejekube; ophu o buru k'enyihi iya enyihu. Onye ęhu iya rwutaru l'ọbvú ono be ee-gbu egbugbu.

¹³ G'a tugbua ya le mkpuma; ozo gbagbua ya l'apfu; g'e te denyikwa iya ęka. O -bu nemadzụ; ozoo anu; g'e te kwekwa g'ọ nodu ndzụ. O buepho teke a nonyaru; e gbua opu be epe e-bebe jekube ọbvú obu.”

¹⁴ Mosisu shichaepho l'eli ọbvú ono nyizeta byapftuta ndu Ízurelu. O bya edoo phe nsọ g'ephe duru Chileke iche; epe bya asashia uwe phe.

¹⁵ O sụ phe: “O -rwutashia mboku k'eto; unu kwakobechaakwa onwunu! Unu hakwaa ejepfu nwanyi!”

Mosisu enyipfu Chileke l'ọbvú Sayınayi

¹⁶ O belepho l'utsu mboku k'eto ono; ebemu-igwe wata aku ke phoophoophoo; egbigwe nodu ada; teme urwukpu, jihuru kpakpalu sokputa eli ọbvú ono. Opu, adashi oda ike shi l'ọbvú ono ada. Onyemonye, no l'ulo-ękwa iya phuhu ke kpaakpaakpaa. ¹⁷ Mosisu bya edufuta phe l'ęka epe kpoberu ọlo-ękwa phe g'o duru phe byapftuta Chileke. Epe bya tuko pfuru l'okpa ọbvú ono. ¹⁸ Enwuru-oku tuko ọbvú Sayınayi sweta; noo kele Chipfu gude oku nyizeta l'ọbvú Sayınayi ono. Enwuru-oku ono nodu akpu ke tututuutu zelihi g'enwuru shi l'oku, enwu phoophoophoo. Ọbvú ono l'ophu nodu anmakota jiiijiii ęhuka ęhuka. ¹⁹ Oda opu ono nodu aka shii eje. Mosisu nodu epfu opfu; a nodu anukwapho olu Chileke ęka oopfu eyeru Mosisu.

²⁰ O buru iya bu le Chipfu enyizeta l'eli ọbvú Sayınayi; bya ekua Mosisu g'o nyipftuta iya le mkpakponu ọbvú ono. Mosisu nyihu eli ọbvú ono.

²¹ Chipfu sù iya: “Nyizeta l'alì je anmaaru ndu Ízurelu okwa g'ephe ta akpahè uto g'ephe hùma Chipfu; odumeka bè ephe a-dukwa igwerigwe laa l'iyi. ²² Mbùkponu ndu-uke, eme g'ephe byakube mube Chipfu ntse bè e-do onwophè nsò g'ephe dùru mu iche; odumeka mu anà phè aphù.”

²³ Mòsisu sù Chipfu: “Ndu Ízurelu te enyitakwa úbvù Sayinayi; noo kèlè ì turu anyi ekemu sù g'anyi dobe úbvù ono nsò; tème anyi akpaa ya oke gbaphee mgburugburu.”

²⁴ Chipfu sù: “Nyizeta l'alì je eduta Erònu g'unu l'iya swìru. Ole ge ndu-uke; waa ndu Ízurelu ophu ta akpaghatakwa oke ono byapfuta mube Chipfu; odumeka bè mu a-nùkwa phè aphù.”

²⁵ Mòsisu nyizeta bya epfuaru ndu Ízurelu iphe, Chipfu pfuru.

20

Ekemu iri, shi l'eka Chileke

¹ Chipfu bya epfukòta iphemiphe-a; sù:

² “Òo mbèdua bù Chipfu, bù Chileke unu, bù onye dufutaru unu l'alì Jìputu; mbù alì èka ono, unu shi bùru ohu ono.

³ “Unu ta adùkwa iphe, unu a-bajèru èja; gbahaa mube Chileke kpurumu.

⁴ “Unu te emetakwaru onwunu ntèkpe, e meru; o yee iphe, nò l'imigwe; ozoo iphe, nò lè mgboko-a; mè iphe, bu lè mini-ime-alì. ⁵ Unu ta abajèkwaru phè èja; ophu unu ejejekwaru phè ozi. Noo kèlè mube Chipfu, bù Chileke unu èko okophoo. Mu nòdu anùje ndu mu dù ashì aphù k'iphe, dù èji, ephe meru mu; gude iya nà unwu phè aphù; mè unwu nwanwa phè; mè unwu nwanwanwanwanwa phè. ⁶ Obenu l'iphe, bukpoò ndu yeru mu obu bya emeje iphe, mu pfuru bè mu emejekwanù gè n-yemobu mu bùru o-je-lè-nwanwa l'èhu phè.

⁷ “Unu te ekujekwa èpha mube Chipfu, bù Chileke unu l'ùzo, apfuduru-òto. Noo kèlè mube Chipfu ta ahakwa ndu eme nno; gè mu ta nù phè aphù.

⁸ “Unu nyatajè mee mbòku Sabatù, bù eswe-atùta-unme g'ò dù nsò. ⁹ Òo ujiku ishii bè unu e-seje akanya; jekòta ozi unu; ¹⁰ Obenu lè mbòku k'èsaa bù eswe atùta-unme kè Chipfu, bù Chileke unu. G'ò tò dukwa ozi, unu e-jeje mbòku onoya. Ophu unu ekwekwa gè nwa unu; m'onye unu gbaru ohu; mè iphe-edobe unu; m'onye lwarù alwalwa, bu l'ibe unu; jee ozi mbòku ono. ¹¹ Noo kèlè òo ujiku ishii bè mube Chipfu meru igwe; bya emee eliphe; yèe eze-ényimu; mè iphemiphe, dukòta iya nù. O bè lè mbòku k'èsaa; mu tuta unme. Ò bùru iphe ono kparù iphe, mube Chipfu goru onu-oma nù eswe-atùta-unme; bya emee ya; ò dù nsò.

¹² “Unu kwabèjekwa ne unu mè nna unu úbvù. Òo ya bù g'unu enweru ndzù ogologo; buru l'alì ono, Chipfu, bù Chileke unu abya unu anùnu ono.

¹³ “Unu te egbujekwa òchi.

¹⁴ “Unu te erijekwa ogori.

¹⁵ “Unu te ezijekwa iphuru.

¹⁶ “Unu ta adzùjekwa ùka kpua nemadzù ibe unu.

¹⁷ “G'ulo nwibe unu; mè nyee ya; mè ohu, ò gbatarù agbata; mè iphe-edobe iya; mèkpoo iphe, ò nweru enweru g'ò ha ta adujekwa unu g'a sù l'òo unu nwe iya.”

18 Ndu Ízurèlu hùmaepfo egbigwe; waa ebemu; bya anuma opu; bya ahuma g'ubvú ono akpushi enwuru-oku; ephe nmahu ke rwuurwuw le ndzu-agugu. Ephe pfuru uzenya; 19 su Mosisu: "Pfujuer yeru anyi gubedua; anyi a-ngabe-a nchi. Ge Chileke te epfuhékwa opfu yeru anyi lonwiya; odumeka be anyi a-nwushihukwa."

20 Mosisu su ndu Ízurèlu: "Ge ndzu ba agushi unu. Chileke byaru g'o hua unu ama; k'ophu unu a-nodu atsuje iya ebvu; haa eme iphe-eji."

21 Ndu Ízurèlu pfuru uzenya; Mosisu bya ejekube ochii ono ntse, bu eka Chileke no.

Aakpu oru-ngweja Chipfu

22 Chipfu su Mosisu: "Su ndu Ízurèlu le-a: Unu humawaru lonwunu le mu shi l'imigwe pfuru yeru unu. 23 G'o to dukwa agwa, unu e-meta swikube mu. Unu te egudekwa mkpola-ochaa; ozoo mkpola-ododo meta aga doberu onwunu.

24 "O buru eja, shi l'ali be ee-gudeje kpuaru mu oru-ngweja, bu eka ee-gbuje aturu; waa egbu; waa eswi; gude gweeru mu ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ehu-guu. Ekameka mu meru g'a noduje; nyata epha mu be mu a-byapfutaje unu bya ekebe unu l'oma. 25 O -buru l'unu gude mkpuma akpuru mu oru-ngweja; unu te egudekwa mkpuma, a rwaru arwarwa. Noo kele unu -kua ya ongu be unu turwuwaru iya. 26 Ophu unu akpukwa oru-ngweja ono g'o du l'eli; tua ya ocho k'ophu ee-nyihuje iya enyihu; a nonyaa; unu jia onwunu uwele l'oru-ngweja ono."

21

Ndu Hiburu, a gbaru ohu

1 "Waa ekemu, ii-zi phe baa:

2 "O -buru l'i gbaru onye Hiburu ohu be iphe, oo-jeru ngu ozi bu apha ishii. O -be l'apha k'esaa l'o nweru onwiya; a taa pfudu ugwo l'ishi iya. 3 Teke o bu l'o swi nwekinyi iya teke o byaru; l'o laa nwekinyi iya. O -bukwanuru le yee nyee ya swi teke oobya; nyee ya ono etsoru iya me o lashia. 4 Teke o bu le nnajiuphu iya lutaru iya nwanyi; o nwutaru iya unwegirima; nyee ya ono me unwegirima iya ono a-tuko buru ke nnajiuphu iya. O buerupho nwoke a-la nwekinyi iya.

5 "Obenu o -buru l'ohu ono suru le ya yeru nnajiuphu iya obu; bya eye nwanyi ono, oolu ono; waa unwegirima iya; ophu ya alufudu eje enweru onwiya; 6 g'onye nwe iya nu duru iya je l'iphu ndu-ikpe. L'o duru iya je l'onu-mgbo; ozo l'okpa mgbo; je egude oji kpo-fua ya nchi. L'o buru ohu iya jasu g'oo-no-beru."

7 "O -buru le nwoke reru nwa iya nwanyi g'o buru ohu; a ta abyadu aha iya g'o laa g'aahaje unwoke pho. 8 Teke e reru iya onye ari ke g'o luru iya; a nonyaa; ophu o duedu iya ree; g'o hakwaa g'a gbata iya. O to gbakwaru ge nnajiuphu iya ono ree ya ndu ohozo; noo kele o to meeduru ohu iya obu iphe, o kweru ukwe iya. 9 O -buru l'oo nwa iya nwoke be o zu-doru iya g'o luru; g'o mejekwa nwangboko obu ge nwa, o nwuru anwunwu. 10 O -buru le nwoke lutaru nwanyi ozo; g'o nujekwa nyee ya ke mbu nri; nmajeru iya ekwa; emeru iya iphemiphe, eemejeru nwanyi, aalu alulu. 11 O -buru l'o too meduru iya uzo iphe eto ono; ge nwanyi ono lufu; ole g'o to dukwa me afu, aa-pfu nwoke ono."

Emeka onye ozo iphe

12 “Onye chiru nemadzu iphe chigbua ya; g’o lakwaa l’ochi iya. 13 Ole o -buru l’o to lekebeduru enya chigbua ya; o -buru l’o Chileke haru iya g’o nwua nno; be o nweru aka mu e-goshi unu g’onye du nno gbajeru laa. 14 Obenu; o -buru le nemadzu lekeberu enya; gude eregede gbua nemadzu ibiya; unu kpata onye obu kpuru lufu l’oru-ngweja mu; je egbua l’eka ozo.”

15 “Onye tsoru ne iya; ozo nna iya ogo be ee-gbu egbugbu.”

16 “Onye paru nwiibe iya je eree; ozo l’o nokwadu iya l’eka teke e guderu iya; g’e gbua onye obu egbugbu.”

17 “Onye phuru ne iya iphu; ozo nna iya; g’e gbukwaa onye ono egbugbu.”

18 “O -buru l’unwoke labo be opfu adaru; onye lanu tua onye ophuu mkpuma; ozo l’o pfupfuberu eka tsua ya; ophu onye ono anwuhuduru anwuhu; o buru iphe be o mekaru iya; o zereu iya azee; g’o to dukwa iphe, ee-me onye ono, mekaru iya iphe ono; 19 m’o buru l’onye ono mechaaru; o nodu aduje ike gude mgboro ejephe l’etezi. Ole onye ophu mekaru iya iphe, a-pfukwanu iya ugwo azee ono, o shi zee ke mmanu ono; bya aghakwaa ya pho jasu l’o kaebe mma ree.”

20 “O -buru l’o nweru onye chiru ohu iya iphe; m’o bu ohu iya ke nwoke; ozo ke nwanyi; ohu ono shi l’iphe ono, e chiru iya ono nwuhu; g’a nukwaa onye ono, chigburu iya nu ono aphu. 21 Obenu l’o -buru l’ohu ono noru ujiku ebo; ozo eto bya ewekorohu; g’o to dukwa iphe, ee-me onye chiru iya iphe; eshinu ohu ono bu eku iya be o bu.”

22 “O -buru l’o nweru unwoke, alwu ogo; epe meka nwanyi, du ime iphe; mee k’ophu epho lufuru iya; ophu o dudu eka a kwataru meka iya iphe ozo; g’e retakwaa onye ophu mekaru iya iphe obu nre le g’odu ji nwanyi ono ree; waa ge ndu-ikpe kpeburu. 23 Obenu; o -buru l’e mekaru iya iphe shii; ge ndzu laaru ndzu; 24 g’anya laaru enya; eze alaaru eze; eka alaaru eka; okpa alaaru okpa. 25 O -buru oku be o huru iya; l’a hulata iya. Teke o mefuru iya onya l’ehu; l’e melata iya. Teke o tsuru mkpukpu-mee ye iya l’ehu; l’e tsukwarupho mkpukpu-mee ye yebedua l’ehu.”

26 “O -buru l’o nweru onye chiru ohu iya iphe l’anya; k’ophu o chipyaru iya enya lanu; g’onye ono hakwaa ohu ono g’o laa; je enweru onwiya; g’o buru ugwo enya ono, o chipyaru iya ono. 27 O -buru l’o chikwofuru iya eze lanu; g’o hakwaa ohu ono g’o laa je enweru onwiya; g’o buru ugwo eze iya ono.”

28 “O -buru l’oke-eswi gude mpu du-gbua nemadzu; g’a tugbua eswi ono le mkpuma; teme g’a ta takwa anu iya atata; ole g’o to dukwa iphe, ee-me onye nwe iya nu. 29 Obenu; o -buru l’oke-eswi obu eme ena; e pfuhawaru iya onye nwe iya nu; ophu o to kpo-chiduru iya l’oka; oo ya bu; o -buru l’o du-gburu nemadzu; l’a tugbua eswi ono le mkpuma; onye nwe iya nu alaa l’ochi onye o du-gburu. 30 Ole o -buru l’o du ndu ono g’ephe gbuaru onye nwe eswi ono nre; g’o pfukotakwa iphemiphe, e gbururu iya; shi nno gbata onwiya. 31 Ekemu ono bukwapho iphe lanu m’o -buru l’oke eswi du-gburu nwokoro; ozo nwamgboko. 32 O -buru l’oke-eswi ono be du-gburu ohu; g’onye nwe eswi ono pfua onye nwe ohu ono okpoga mkpola-ochaa, erwa iya rwuru ukporo shekelu le shekelu iri; teme l’a tu-gbukwaapho eswi ono le mkpuma.”

33 “O -buru le nemadzu kpufuru iphe le nsu; ozo l’onye ono turu nsu; ghebe onu; oke-eswi; ozo nkapfu-igara je adalahu iya; nwuhu; 34 g’onye nwe nsu ono pfukwaa ugwo anu ono. Mbua; g’onye ono pfukwaa onye

nwe anụ phọ dalahuru lẹ nsụ phọ ugwo iya; patawaro ono, nwuhuru nu ono.

³⁵ “Q -buru lẹ nemadzụ bẹ oke-eswi iya dụ-gburu oke-eswi onye ozo; g’umadzu labo ono gbarụ ree oke-eswi ophu dzụ ndzụ; kee aswa iya enya-nhamunha. Ephe ekekwaapho anụ iya ophu nwuhuru anwuhu enya-nhamunha. ³⁶ Olee o -buru l’onye nwe oke-eswi ono maru l’oke-eswi iya eme ena; ophu o to kpọ-chiduru iya l’oka; g’onye nwe oke-eswi ono kpẹe onye ophu oke-eswi ozo; pata ophu nwuhuru nu phọ.”

22

Akwaberu eku enya

¹ “Teke o nweru onye kpuru eswi; ozoo aturu onye ozo l’oshi; gbua; ozoo l’o reru iya erere; g’o gude eswi ise pfa ugwo eswi ono. Q -buru aturu; l’o buru aturu eno.

² “Q -buru l’a humaru iphuru l’eka ootsukpo ulo onye ozo ge ya bahu; e meka iya iphe; o shi nno nwuhu; bẹ onye ono, gburu iya nu ono te egbuduru ochi. ³ Obenu; o -buru l’iphe ono nwuru g’enyanywu wacharu bẹ onye chigburu iya nu gbukwaru ochi.

“Onye oshi pfulutaje ugwo iphe, o zitaru. Teke o bu l’o to nwedu iphe, o nweru; l’e ree yebedua l’onwiya; gude aswa iya pfa ugwo iphe, o zitaru.

⁴ “Q -buru l’iphe ono, o zitaru ono bẹ a humaru iya l’eka; iphe obu nodukwadua ndzụ; o bu oke-eswi-o; ozoo nkapfu-igara; me aturu; g’onye ono pfa ugwo iya mpfukwase.

⁵ “Q -buru lẹ nemadzụ chiru iphe-edobe iya ye; o je ataa iphe e meberu l’opfu onye ozo; ozoo opfu-vayinu onye ozo; ozoo l’o haru iya eka; o je ataa iphe e meberu l’opfu onye ozo; g’onye nwe iphe-edobe ono gude iphe, kachaa ree, shi l’opfu iya; ozoo opfu-vayinu iya; gude pfa onye ophu ugwo iphe iya.

⁶ “Q -buru l’oku nahuru laa l’egbudu; k’ophu o tsuru ereshi, e gburu egbugbu; ozoo ophu pfuru apfuru; ozoo l’o tsugburu opfu ono l’ophu; g’onye turu oku ono pfa ugwo iya.

⁷ “Q -buru l’o nweru onye nuru onye ozo okpoga; ozoo iphe ozo g’o doberu iya; a bya ezita iya l’ulo ibe onye ono; o -buru l’e guderu onye-oshi ono; l’o pfa ugwo iya mpfukwase. ⁸ Teke o bukwanu l’e te egudeduru iphuru obu; g’onye nwe ulo ono futa l’ataphu ndu-ikpe; bya egude epha Chipfu gua enwa g’a maru l’o to budu iya kparamu iya. ⁹ Q -buru l’o duru iphe, tuphahuru etuphahu; a huma iya onye ozo l’eka; mbu iphe, du g’eswi; ozoo nkapfu-igara; ozoo aturu; ozoo iphe eye l’ehu; mbu iphe, bukpo iphe, eenwejeru enweru; l’e duta umadzu labo, adzo iphe ono bya l’ataphu ndu-ikpe. Onye ophu ikpe nmaru l’o pfa onye ophu mpfukwase.

¹⁰ “Q -buru l’o nweru onye kperu onye ozo nkapfu-igara; ozoo oke-eswi; ozoo aturu; mewaro anu ozo g’o doberu iya; o nwuhu; ozoo l’e mekaru iya iphe; ozoo l’o tuphahuru; ophu o dudu onye maru iphe, meru iya nu; ¹¹ g’ee-shi doshia opfu ono bu g’onye ono bya l’ataphu Chipfu je agua enwa l’o to makwa iphe, meru eku onye ophu. G’onye nwe iya nu kwetakwa nno; g’a ta pfukwa iya ugwo iya. ¹² Olee o -bukwanuru l’a kpuru iya k’iphuru l’ibe onye ono, e doberu iya ono; g’onye ono pfukwaa onye nwe iya nu ugwo iya. ¹³ Q -buru l’o anu-egbudu gburu iya; l’o wota

anụ iya ọp̄hu ọ taphodoru je egoshi; g'a maru l'ọo anụ-ẹgbudu gburu iya. G'a ta asụkwa g'ọ p̄fua ụgwo iya.

¹⁴ “Ọ -buru l'ọ nweru onye rwotaru iphe-edobe onye ọzo; iphe-ehuka meka iya; ọzoo l'ọ nwuhuru teke onye nwe iya nū ta nọdu l'ẹka ono; g'onye rwotaru iya nū p̄fukwaa ụgwo iya. ¹⁵ Obenu; ọ -buru l'onye nwe iya nū nọ l'ẹka ono teke ono; g'onye jeru arwota iya nū ta p̄fushi ụgwo iya. Teke ọ bụ l'ọ p̄furu ụgwo; nguta eswi ono; g'okpoga ono, a p̄furu ono nọ-chiwaro uburu ọbu.”

Iphe, gbaru l'ememe

¹⁶ “Ọ -buru l'ọ nweru onye kparū nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; ọp̄hu ọ dudu onye ejewa iya alulu; ephe l'iya kwaa; g'ọ kwarū aswa nū ndibe p̄he; duta iya je aluru. ¹⁷ Ọ -buru l'ẹ nna nwamgboko ono jikaru sū l'ẹ ya te ekedu iya ya; g'ọ kwaakwapho aswa, aakwaję l'ishi nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; nū nna iya.

¹⁸ “Unu ta ahajękwa nwanyi, eme ọmamanshi g'ọ nọdu ndzu.

¹⁹ “Onye jepfuru anụ; ephe l'iya kwaa bę ee-gbuje egbugbu.

²⁰ “Onye gweru ngweja nū iphe ọzo, abudu mbędua, bụ Chipfu nwękinyi mu bę ee-gbu egbugbu.

²¹ “Unu ta akpajękwa ndu lwaru alwalwa ẹhu; ọp̄hu unu emejekwa p̄he ewere; noo kele unu shi buru ndu lwaru alwalwa l'alį Ijiputu.

²² “Unu te emejekwa unwanyi, ji p̄he anọedu; waa unwu-ogbee ewere.

²³ Teke unu meru p̄he ewere; ephe -wolia olu; raku mube Chipfu bę mu a-numakwa olu p̄he. ²⁴ Ehu a-watakwa mu eghushi eḡhu ike; mu egude ọgu bya atuko unu gbuębe. Unyomu unu aburu unwanyi, ji p̄he anọedu; unwegirima unu aburu ndu enweędu nna.

²⁵ “Ọ -buru l'unu jieru ndu ke mube Chipfu, mkpa byaru ụgwo l'echilabo unu; unu te emekwa gę ndu ejije ụgwo-ntukwase. Unu ta asụkwa g'ephe tukwase iya iphe. ²⁶ Ọ -buru l'ẹ nwibe unu yeru unu uwe l'itumo; unu wolaaru iya ya temanu enyanwu ariba. ²⁷ Noo kele ọo uwe ono bụ iphe, oogudeje gbobuta ẹhu iya. ?Buhunu gunu bę oo-gude kuru mgbenya? Ọ -raku mube Chipfu bę mu a-numakwa olu iya. Noo kele mu aphuje obu-imemini.

²⁸ “Unu ta anmakwa Chileke phulaphula; ọp̄hu unu ephukwa ndu bụ ndu-ishi alį unu iphu.

²⁹ “Unu ta ahakwa egweru mube Chipfu ngweja, shi l'akpuru iphe, unu kpataru l'op̄fu; waa ọp̄hu shi l'ẹ mee, unu pyitaru apyita.

“Unu kujeru okpara unu nwoke nū mu. ³⁰ Unu mekwaapho eswi unu; waa aturu unu nno. Unu haję p̄he g'ephe nọo l'ẹhu ne p̄he ujiku ęsaa. O -rwua mboko k'ęsato; unu akputa iya wotaru mu.

³¹ “Unu a-buru ndu duru mu nsọ. Unu ta atajękwa iphe, anụ-ẹgbudu gburu. Unu togbojeru iya nkuta.”

23

Ekemu, a turu swibe ikpe, p̄furu ọto; waa k'obu-imemini

¹ “Ta asujękwa asulasu. Ta agbajękwa ẹjo ekebe gude eyeru ẹjo nemadzu ẹka.

² “Te etsojekwaru igwe-ọha ye ẹka l'eme iphe, adudu ree. Teke i p̄furu l'ip̄hu ndu-ikpe; te egudekwa l'iime g'i p̄fua iphe l'a-dụ ọha ree; woru ikpe nma onye iswi dū mma. ³ Te egudekwa l'ẹ nemadzu bụ onye ukpa; gbaaru iya ọdzori l'ip̄hu ndu-ikpe.

4 “O -buru l’i humaru oke-eswi; ozoo nkapfu-igara onye ohogu ngu eka ootuphahwa etuphahu; kputa iya kpu-jeru iya. 5 O -buru l’i humaru nkapfu-igara onye i du ashi eka ivu, o vu nyi-tsutaru iya; ta ahakwa iya. Tugbukwaa je eyeru iya eka.

6 “Ta jikakwa ekperu onye ukpa ikpe, pfuru oto l’ulo-ikpe. 7 G’a ta anmajekwa onye e boru ibo ikpe; teme ophu eemegbukwa onye pfuberekoto, adudu iphe, o meru. Noo kele onye meru ejo-iphe, du nno be mu ta ahadu ge mu ta anma iya ikpe.

8 “Ta anatajekwa iphe-uphalazu; kele iphe-uphalazu emejekwa g’a tua enya mkpu l’iphe, e gege ahuma; teme o nodu emeje g’a nmaa onye pfuberekoto ikpe.

9 “Unu ta akpajekwa ndu lwaru alwalwa ehu; kele unu maru g’o duje onye lwaru alwalwa; noo kele unu shiwaaburu ndu lwaru alwalwa l’ali Ijiputu.”

Ekemu eswe-atuta-unme

10 “Apha ishii be unu a-koje ali unu; kpata iya iphe, e meberu iya. 11 O -be l’apha k’esaa; unu ahaa ali ono g’o to dukwa iphe, unu a-ko iya; k’ophu ndu Izurelu ndu ophu akpa nri e-je akpa l’eka ono; teme anu-egbudu erifufuwaro ughudu iya. Unu mekwapho opfu-vayinu; waa egu olivu unu nno.

12 “Ujiku ishii be unu e-jeje ozi; o -be le mboku k’esaa; unu te ejekwa ozi. Oo ya bu g’oke-eswi unu; waa nkapfu-igara unu edzutaje ike; teme waa g’ohu, a nwuru l’ibe unu; m’onye lwaru ibe unu alwalwa a-tutakwapho unme.

13 “Unu kwabekwa enya mekota iphemiphe-a, mu pfushiru unu-a. Unu ta adukwa iphe, bu iphe, aagwa agwagwa, unu a-kpo-kuje. Unu te ephotajekwa epha iya ephota ophu.”

Uzo obo-iphe eto

14 “Ugbo eto l’apha be unu a-bojeru mu obo-iphe.

15 “Unu bojo obo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bu iphe, mu turu unu l’ekemu. Unu meje iya teke ono, aaboje obo-iphe ono l’onwa Abibu; noo kele o l’onwa ono be unu lufutaru l’ali Ijiputu.

“G’o to nwekwa onye a-gbajeru eka bya l’ataphu mu.

16 “Unu gudeje mebyi-iphe-mbu, iphe unu meberu l’ali mitaru; gude bojo Obo Mebyi-iphe-mbu.

“Unu bojo Obo-Mkpui l’ishi apha; me unu metajephophu iphe, unu meberu l’ali.

17 “Ugbo eto l’apha be unwoke unu g’ephe ha a-tukoje bya l’ataphu Nnajiuphu, bu Chipfu.

18 “Unu ta adukwa iphe, e yekoberu iphe, ekoje buredi, unu e-yekobe le mee anu, unu gude egweru mu ngweja. Ophu o dukwa eba-anu ono, e gude abo obo-iphe ono, aa-ha g’o bojo nchi.

19 “Iphe-mbu, vuru uzo kaa l’opfu unu be unu e-gudeje bya l’ulo Chipfu, bu Chileke unu.

“Unu te egudejekwa mini-era ne eghu shia nwa iya.”

Ojozi Chileke be a-boru ndu Izurelu uzo

20 “Unu huma le mu e-zi ojozi-imigwe g’o vutaru unu uzo; eche unu nche; waa g’o dua unu durwua eka ono, mu kwakobewaru akwakobe ono.

21 Unu ngabejeru ojozi-imigwe ono nchi; mee iphemiphe, o suru g’unu

mee. Unu te kwefukwaru iya ike; keḷe ọ tọ gụkwaru unu nvu; eshinu ọ bu epha mu be o gude eje. ²² Ọ -buru l'unu jikpøerupho obu oyi; ngabe nchi l'iphemiphe, o pfuru; bya emekota iphe, mu suru g'unu meje; mu aburu ohogu ndu ohogu unu; ephe adu mu ashi; mbu ndu unu du ashi. ²³ Ojosi mu e-vuta ọzo duru unu bahu l'ali ndu Amoru; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Pèrezu; waa ke ndu Kènanu; waa ke ndu Hevu; waa ke ndu Jiebusu; teme mu atukoepho ndu ono mee g'ephe chihu l'ali ono. ²⁴ Unu te ephozejekwaru iphe, bu iphe, aagwa agwagwa; ophu unu abajekwaru iya eja; ophu unu etsojekwaru phe mee omelali phe. Unu mebyishia agwa phe; unu etsukposhia mkpuma, ephe doberu l'oru-ngweja phe. ²⁵ Unu bageru mube Chipfu, bu Chileke unu eja. Mu e-meru unu iphe-oma le nri waa le mini; bya ewofu iphe-ememe l'echilabo unu. ²⁶ L'ali unu te enwedu nwanji, epho bya alufu; ozoo onye ata atsudu ime. Mu e-me g'unu kaje nka okpobe akaka.

²⁷ “Mu e-me g'a tsuje unu ebvu. Iphe, bu ohamoha, unu l'ephe alwu ogu be mu e-meje g'ephe mehu botorii. Mu emee ndu ohogu unu g'ephe ghakobeje; gbaaru unu oso. ²⁸ Mu e-ye evu g'o vuru ọzo je je agbaa ndu Hevu; yee ndu Kènanu; yee ndu Hetu gbakashia phe g'ephe gbeshiru unu. ²⁹ Ole mu ta achifu-gbudu phe l'apha lanu; noo kele ali ono a-bya buru okorobo-egu; teme anu-egbudu apanukaru iya unu eka. ³⁰ Mu atokpoepho nwehu achishi phe; gbiriri jasu unu aka igwerigwe; du ike nwekotaru ali ono.

³¹ “Mu emee g'oke ali unu gbè le Eze-enyimu Uswe-uswe je akpaa l'eze-enyimu ndu Filisitayinu; lo bya agbe l'echiegu noo jasu l'enyimu Yufurétisu. Mu eworu ndu bu l'ali ono ye unu l'eka; g'unu chifu phe l'ataphu unu. ³² G'unu l'ephe; ozoo agwa phe ta agbakwa ndu. ³³ Unu te ekwekwa g'ephe buru l'ali unu; odumeka be ephe a-kpatakwa; unu emee iphe-eji meswee mube Chipfu. Noo kele unu -baaru agwa phe eja be unu nmalahukwaru l'onya.”

24

Eme g'ogbandzu nguru anguru

¹ Ọo ya bu; Chipfu su Mosisu: “Ge gubedua; waa Eronu; waa Nadabu; waa Abihu; waa ndu bu ogerenya Izurelu ukporo umadzu eto l'umadzu iri nyipfuta mube Chipfu; bya anodu uzanya; baaru mu eja. ² Ọo Mosisu nwekinyi iya bu onye a-byapfuta mube Chipfu; ge ndu ophu be ejekwa mu akpiritaru ntse; ophu ndu Izurelu etsokwa Mosisu nyikota imeli.”

³ Mosisu bya eje epfukotaru ndu Izurelu iphe, Chipfu pfushiru; waa ekemu iya. Ephe tuko gude olu lanu zu; su: “Iphemiphe, Chipfu pfuru be anyi e-mekota.” ⁴ Mosisu bya atuko iphemiphe, Chipfu pfuru dekota lekwo.

Ọ gbeshi l'onmewa utsu; bya akpa oru-ngweja l'okpa ubvu; bya apfube mkpuma iri l'ebo, no-chiru enya okpa-ipfu iri l'ebo ndu Izurelu.

⁵ Ọo ya bu; ọ bya ezia unwokorobyu ndu Izurelu; ephe je egwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu; bya egbushikwaapho unwu oke-eswi gude gwee ngweja-ehu-guu nu Chipfu. ⁶ Mosisu bya ekee mee anu ono ebo woru nanu wuru ye le gbamugbamu; bya ewota ophu phe l'oru-ngweja.

⁷ Ọ bya ewota Ekwo Ogbandzu ono guaru ndu Izurelu. Ephe zu

mgbede sụ: “Iphemiphe, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekọta; mbụ l'anyi e-mekọtajekpoeppo iphemiphe, o pfuru.” ⁸ Mósísu bya ewota mee ono phee ndu Ízurelu l'ẹhu bya asụ: “Waa mee, egoshi oḡbandzu, Chipfu meru; unu l'iya gbaa lẹ k'opfu, o pfuru-a.”

⁹ Mósísu; yee Erõnu; waa Nadabu; yee Abihu; waa ndu bụ oḡerenya Ízurelu ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri bya enyihu eli úbvú ono; ¹⁰ bya ahụma Chileke ndu Ízurelu. Iphe, o pfuru l'eli iya bụru iphe, e meru lẹ mkpuma, aswa dụ, bụ sáfàyà; o doẹpho rísa a g'akpaminigwe. ¹¹ Ophu o dudu iphe, Chileke meru ndu bụ oḡerenya Ízurelu; ẹphe hụma Chileke; bya eria nri; ngua iphe, aangụ angungu.

¹² Chipfu sụ Mósísu: “Nyipfuta mu l'úbvú-a bya anọdu l'ẹka-a gẹ mu nụ ngu mkpuma, dụ bachibachi, mu deru ekemu; waa iphe, mu sụru g'ẹphe meje, a-nọduje akpo-ziru pẹ ụzo.”

¹³ Noo ya; Mósísu; yee Jiõshuwa, bụ onye eyejeru iya ẹka gbalihu swírụ; je enyihu úbvú Chileke. ¹⁴ Mósísu sụ ndu bụ oḡerenya ono: “Unu nọdu l'ẹka-a ngabẹru anyi gbiriri jasụ teke anyi a-byapfuta unu ozo. Erõnu yee Huru bẹ unu l'ẹphe nọ l'ẹka-a; onye opfu dapfutaru; g'o jepfufe pẹ.”

¹⁵ Mósísu nyihuẹpho úbvú ono; urwukpu so-kpote iya. ¹⁶ Ogbunwíinwii Chipfu bya atụko úbvú Sayínayi ono sweta. Urwukpu ono nọkota l'úbvú ono ujiku ishii. O be lẹ mbọku k'ẹsaa; Chipfu gbẹ l'urwukpu ono kua Mósísu oku. ¹⁷ Ogbunwíinwii Chipfu ono duẹpho ndu Ízurelu g'ọku, enwu enwunwu l'eli úbvú ono. ¹⁸ Mósísu nọdu enyiribẹaarụ l'úbvú ono; o nọdu abahụba l'ime urwukpu ono. O nọdu l'eli úbvú ono ụkporo abalị labọ eswe l'enyashi.

25

Iphe, ee-gude mee ụlo-ẹkwa (Awu 35:4-9)

¹ Chipfu sụ Mósísu: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ẹphe shi l'iphe, ẹphe nweru enweru hata iphe bya anụ mu. Iphe, ị-natajẹ bụ iphe, onye gude obu iya wota bya anụ. ³ Iphe, ẹphe a-nụ bụ mkpọla-ododo; waa mkpọla-ọchaa; waa onyirubvu; ⁴ waa owu urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu dụ uswe-uswe; waa ọkpobe owu ọchaa; waa ẹji eghu; ⁵ waa akpo ebili, a tseru l'uswe; waa akpo umoro-enyimu; waa oshi akesha; ⁶ waa manụ olivu, ee-gudeje anwu ọku; waa iphe, eeyeje lẹ manụ k'awụ l'ishi g'o shia mkpọ; mẹ ophu eeyeje l'ụnwù-isensu g'o shia kwẹekweekwee; ⁷ waa mkpuma ónikùsù; mewarto mkpuma ozo, aswa dughaa. Mkpuma ono bẹ ee-mechaa gbapyaabẹ l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yele uwe-ọkpoma iya.

⁸ “Pfuaru pẹ g'ẹphe kpuaru mụbe Chipfu ụlo, dụ nsọ; gẹ mu eburu l'echilabọ pẹ. ⁹ Unu mekwa ụlo-ẹkwa ono; yee iphemiphe, a-nọdukota l'ime iya g'ọ duẹpho gẹ mu e-goshi unu g'e mee ya.”

Okpoko Oḡbandzu (Awu 37:1-9)

¹⁰ “G'ẹphe gudekwa oshi akesha kua okpoko. G'ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ lẹ mkpirikpu iya. Osa iya adụ nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya. Eli iya adukwapho nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya. ¹¹ L'ị wua ọkpobe mkpọla-ododo l'ime iya; waa l'azụ iya. L'ị gudekwapho mkpọla-ododo wụ-ḡphee mgburẹku iya mgburugburu. ¹² L'ị kpụta echi mkpọla-ododo ẹno

depfubegbaa l'okpa iya ephen'eno; mbu g'i wota ebo depfube l'ibe lanu; wota ebo k'ophuu depfube l'ibe iya ophuu. ¹³ L'i gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ¹⁴ L'i woru mgboro ono ephenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g'o buru iphe, ee-gudeje apa iya. ¹⁵ Mgboro ono a-noduwaro l'echi okpoko ono. G'e te wofubaekwa iya ewofu. ¹⁶ L'i woru iphe, e deru ekemu mube Chipfu, bu iphe, mu e-mechaa nu unu dobe l'ime okpoko ono.

¹⁷ "L'i gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; eka aapfufe ugwo iphe-eji, nemadzū meru. G'ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹⁸ L'i gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l'ishi opfu okpoko ono. G'o buru mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be ii-gude mee ya. ¹⁹ L'i woru chierobu lanu dobe l'ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l'ishi iya ophuu. L'i mee ge chierobu labo ono, nngbaa l'ishishi okpoko ono ephenebo yeke okpoko ono buru iphe lanu. ²⁰ Chierobu ono be ee-me g'o jashia nku l'uzo imeli; k'ophu nku iya ono e-kpuchite opfu okpoko ono. G'ephe ghagbabe iphu tuko lee enya l'eli okpoko ono kwapho. ²¹ L'i wota opfu okpoko ono kpuchia ya; woru iphe ono, e deru ekemu mu ono, bu iphe, mu e-mechaa nu unu ono; yekwapho l'ime okpoko ono. ²² O buru l'eli opfu okpoko ono; mbu le mgbaka chierobu labo ono, no l'eli okpoko ono, bu iya bu eka ono, e doberu iphe, e deru ekemu mu ono be mu a-byapfuta ngu bya akaru ngu iphemiphe, ndu Izurelu e-meje."

Teburu ono

(Awu 37:10-16)

²³ "Gude oshi akesha meta teburu. G'ogologo iya du nkwo-eka labo. Osa iya adu nkwo-eka lanu. Eli iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ²⁴ L'i wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-pee le mgbureku iya mgburugburu. ²⁵ L'i wota werere oshi, osa iya ha g'obochi-eka wu-pee mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpu-pee oshi ono. ²⁶ Kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ²⁷ Echi ono a-no-kubechakwaa werere oshi pho; k'ophu o-dukwanu ike gudesia mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ²⁸ L'i gude oshi akesha pyishia mgboro ono; wua ya mkpola-ododo g'o buru mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ²⁹ L'i gude okpobe mkpola-ododo meshia gbamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru mu ngweja-me. Iphemiphe ono bu iphe, aa-tu-kobeje l'eli teburu ono. ³⁰ G'e dobeje buredi l'iphu mu. O buru l'eli teburu ono be aa-tu-kobeje iya; k'ophu o-duje l'iphu mu tekenteke."

Iphe, aapfubeje oroku

(Awu 37:17-24)

³¹ "Gude okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. Mee ya g'o nweru oshi; waa ekali. L'o nweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du g'okoko, jawaru ajaja. Tukokwa iphemiphe ono mee ge yeke iphe ono, aapfubeje oroku ono dzezfua buru nanu. ³² Oshi iya ono e-nweru ekali ishii. G'ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k'ophuu anodu le mgbureku iya ophuu. ³³ G'ekali iya lanu nwejeru okoro eto. Okoro ono be ee-mechaa g'o dugbaa g'okoko oshi alumundu. L'e mekwapho nwopu okoko ye iya; yee okoko ophu jawaru ajaja. Noo g'oo-dukota l'ekali iya ono ephe n'ishii, dzezfugbaaru l'oshi iya ono. ³⁴ G'oshi iya ono nwekwaru okoro eno, e meru; o du g'okoko

oshi alūmondu. L'o nwekwarupho iphe, e meru; o dū gē nwopu okoko; yēe iphe, dū g'okoko ophu jawaru àjàjà. ³⁵ Nwopu okoko lanū bē ee-me g'ò nòdu lē mkpula èkali iya labò onò, nò l'uzò alì iya. K'èbo anòdu lē mkpula èkali iya labò k'èchi. K'èto anòdu lē mkpula èkali iya labò k'uzò eli. Mbù l'òo-nòduchiaa lē mkpula èkali iya onò èphe n'ishii. ³⁶ Nwopu okoko iya onò; yēe èkali iya èkali iya onò bē ee-me gē yēle oshi iya tũko dze pfuru. O bũru òkpobe mkpòla-ododo, e tsusaru etsusa bē ee-gude mee ya.

³⁷ "L'ì bya emeta oròku èsaa pfubegbaa l'eli iphe onò, aapfubeje oròku onò. G'e dobekwa iya k'òphu iphórò iya a-ngakòtaje iphu èka o nò. ³⁸ Akpaa ya; waa iphe, aagujeru òku iya ye bũkwa òkpobe mkpòla-ododo bē ee-gude mekwaa ya phò. ³⁹ Iphe, aapfubeje oròku onò; yēe ngwa iya g'ò hakòta bũ òkpobe mkpòla-ododo, èrwa iya dū talèntu lanū bē ee-gude mee ya. ⁴⁰ Letakwa ènya g'e mee iphemiphe onò g'ò dū g'e goshiru ngu iya l'eli úbvú onò."

26

Mkpù-ékwa (Awu 36:8-38)

¹ "Ozoo bũ lè-a; ii-meta ùlo-ékwa. Gude owu òchaa, a swìru ùdo; waa ophu dū urwukpu-urwukpu; waa ophu dū uswe-uswe; yēe ophu eke mee-mee; kwee èkwa kweta iya upfu èkwa iri. G'onye maru eme òna gude owu onò kwee chierobu ye l'upfu èkwa onò. ² G'upfu èkwa onò tũkokwa harù ènya nhamunha. G'ogologo iya dū nkwo-èka ùkporo l'èsato. Osa iya adù nkwo-èka èno. ³ L'ì wota upfu èkwa onò ise gbagbabè g'ò bũru nlochiru lanū; l'ì wotakwaphò ùzo ise ophuu gbagbabè nanū. ⁴ Nlochiru iya onò kē mbù bē ii-gude owu, dū urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu upfu èkwa iya onò k'ikpazù. L'ì bya emekwaphò nno l'upfu èkwa k'ikpazù lē nlochiru iya k'èbo. ⁵ Nkoloba ùkporo labò l'iri bē ii-ye l'ishishi nlochiru lanū; l'ì yekwaphò nkoloba ùkporo labò l'iri l'ishishi nlochiru lanū ophuu. Nkoloba onò a-tũko gbagbabè iphu. ⁶ Gude mkpòla-ododo meta iphe, kweru nko ishi labò ùzo ùkporo labò l'iri. L'ì gude iya dze gbagbè nlochiru èkwa onò èphenebo g'ò tũko bũru nanū.

⁷ "L'ì bya egude èji eghu kwee èkwa; kweta iya upfu èkwa iri lē nanū, ee-gude phũ-chite eli ùlo-ékwa onò. ⁸ G'upfu èkwa onò èphe n'iri lē nanū tũkokwa harù ènya nhamunha. G'ogologo iya dū nkwo-èka ùkporo l'iri. Osa iya adù nkwo-èka èno. ⁹ L'ì bya achita upfu èkwa onò ise gbagbabè g'ò bũru nlochiru lanū; chita ùzo upfu èkwa ishii ophuu gbagbabèkwapho nanū. Upfu èkwa lanū ophu meru nlochiru lanū; o dū upfu ishii phò bē ii-pyaji èbo dobe g'ò gboru l'atatiphu ùlo-ékwa onò. ¹⁰ Nkoloba ùkporo labò l'iri bē ii-ye l'ishishi nlochiru lanū; l'ì yekwaphò nkoloba ùkporo labò l'iri l'ishishi nlochiru lanū ophuu. ¹¹ L'ì gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labò ùzo ùkporo labò l'iri. L'ì gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru èkwa onò èphenebo; gude iya dze gbagbè ùlo-ékwa onò g'ò bũru nanū. ¹² A bya l'upfu èkwa, tsufuru l'ùlo-ékwa onò; mbù nkeru-èbo upfu èkwa onò bē ee-me g'ò wu-zeta l'azù ùlo-ékwa onò. ¹³ Nlochiru upfu èkwa onò, e gude phũ-chite nlochiru k'ime iya phò bē e-gudekòta nkwo-èka lanū ka k'ime iya phò òsa lē mgburèku iya ibekèboebo. Ndu k'ono bē aa-ha g'ò wu-zeta l'uzò alì iya g'e gude iya kwechia mgburèku iya. ¹⁴ L'ì wota akpò ebili, a tsèru l'uswe mee iphe, ee-gude phũ-chia eli ùlo-ékwa onò ozo.

L'i bya egudekwapho akpo umoro-onyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo k'ebili ono.

15 "Gude oshi akesha metachaa oshi, ee-gudeje kpobe ulo-ekwa ono. 16 Oshi ono be aa-ruchaa go dugbaa nkwo-eka iri l'eli. Osa iya adu nkwo-eka le mkpirikpu iya. 17 Oshi ono be aa-pyitachaa okpa labo ye l'ibekeboebo. O buru egube ono be ii-mekota oshi ulo-ekwa ono go ha. 18 A bya l'ulo-ekwa ono ibiya ophu gharu iphu l'uzo ohali; bu ukporo oshi be ii-ruta yegbaa ya. 19 L'i gude mkpola-ochaa meshia enya aka aakpogbaaru okpa oshi ono ye. L'i meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono go ha e-nweru enya aka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. 20 A bya l'ibiya ophuu; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli; bukwapo ukporo oshi be ii-ruta; yeshia ya. 21 Gude mkpola-ochaa meshia enya aka aakpogbaaru okpa oshi ono ye. L'i meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono go ha e-nweru enya aka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. 22 A bya l'okotazu ulo-ekwa ono; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba bu oshi ishii be ii-ruta; yeshia ya. 23 L'i metachaa oshi ebo ebo; yechaa le mgbureku mgbureku ulo-ekwa ono l'uzo okotazu iya ono. 24 Oshi labo ono, ee-yechaa le mgbureku iya ono be a-dugbaa nkwegba ebo ebo. Ooshi l'uzo ali du nkwegba ebo jasul'imeli. Temе o buru echi lanu be aakube iya. Ephenebo a-tuko dukota nno. 25 Oo ya bu l'oo-du oshi esato l'uzo okotazu ulo-ekwa ono. Le gude mkpola-ochaa meshia enya aka aakpogbaaru okpa oshi ono ye uzo iri l'ishii. Iphe, bu oshi ono go ha e-nwegbaaru enya aka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

26 "Gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Uzo ise be ii-swebe l'oshi mgbureku ulo-ekwa ono ibe lanu; 27 l'i swebekwapho uzo ise ozo le mgbureku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo aburu k'okotazu ulo-ekwa ono; ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba. 28 Oshi ophu ee-swebe l'echi iya be aa-rwa go gbе l'ishi lanu lufu l'ishi iya ophuu. 29 L'i wukota mkpola-ododo l'oshi ono, eegudeje kpobe ulo-ekwa ono. L'i gudekwapho mkpola-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Temе l'i wukwapo mkpola-ododo le gberere oshi ono.

30 "Rukwaa ulo-ekwa ono ga turu ngu onu iya l'eli ubvu Sayinayi.

31 "L'i gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; waa ophu eke mee-mee; yee owu ochaa, a swiru udo; kwee ekwa. G'onye maru eme ona gudekwa owu ono kweshia chierobu ye lekwa ono. 32 L'i gude oshi akesha rwaa itso eno; waa ya mkpola-ododo. L'i woru itso ono kpobechaa l'enya aka e meshiru le mkpola-ochaa. L'i gude iphe, kweru nko, e gude mkpola-ododo mee kobe ekwa ono l'itso ono 33 le mkpula iphe pho, kweru nko ishi labo pho, e gude dzegbabe nlochiru ekwa pho, e gude phu-chite eli ulo-ekwa ono. L'i woru okpoko-ekemu ono sibe l'eka ono, e kobutaru ekwa ono. Ekwa ono be ee-gude kekahaa aka-du-nso; yele aka-kakota-adu-nso. 34 Le woru opfu okpoko ono, bu aka aapfuje ugwo iphe-eji, nemadz meru ono; kpube l'eli okpoko-ekemu ono, a suburu l'eka-kakota-adu-nso ono. 35 L'i pata teburu pho sibe l'iphu ekwa ono, e gude kobuta aka-kakota-adu-nso ono. Eka aa-sube iya bu l'ime ulo-ekwa ono l'ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli. L'i woru iphe pho, aapfubeje oroku pho sibe l'ibiya ophu gharu iphu l'uzo ndohali; g'ephe le teburu pho ghagbabe iphu.

36 "G'onye gude ngga ekwe ekwa gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru

udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. ³⁷ L'i gude mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso. L'i gude oshi akesha rwata itso ise; wukwaa ya pho mkpola-ododo; gude onyirubvu kpushia enya eka aa-kpobegba itso ono epehe n'ise.

27

Oru-ngweja-akpo-oku (Awu 38:1-8)

¹ "Gude oshi akesha ruta oru-ngweja. G'eli iya du nkwo-eka eto. G'ogologo iya waa osa iya tukokwa haru enya nhamunha. Iphe, oduchaa bu nkwo-eka ise ise. ² L'i rutachaa mpu mobechaa l'ishi ishi mgbureku iya ephen'eno. Ge mpu ono; yee oru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanu. I -mechaa ya nno; l'i woru onyirubvu wua ya. ³ L'i gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'oru-ngweja ono, bu iya bu ite ekpo ntui; waa iphe, eegudeje ekpo ntui eye l'ite ono; waa ghamugbamui; waa oji; me iphe, aaguje oku. ⁴ L'i gude onyirubvu meta iphe, du nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. L'i gudekwapho onyirubvu meta echi eno hebechaa le mgbureku iphe ono. ⁵ L'i wota iphe ono kwechia uzo ali mgbureku oru-ngweja ono. G'a gbe l'uzo ali iya kwechia ya jasu l'echilabo iya. ⁶ L'i gude oshi akesha pyita mgboro labo, ee-gudeje apa iya. L'i wukwapho mgboro ono onyirubvu. ⁷ L'e wochaaru mgboro ono nwua l'enya echi pho ibekeboebo. Mgboro ono ephenebo a-nodujecha le mgbureku iya ephenebo me a-nodu apa iya. ⁸ Gudekwa ibiribe oshi mee oru-ngweja ono g'uzo du iya l'echi. Mee ya g'o du ge mu goshiru ngu iya l'eli ubvu ono."

Oma-unuphu ono (Awu 38:9-20)

⁹ "Meeru ulo-ekwa ono oma-unuphu. Gude owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ophu oma-unuphu ono gharu iphu l'uzo ndohali. ¹⁰ L'i gude onyirubvu meta ukporo itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono. L'i gude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Uzo isheli iya bukwapo ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee enya eka aa-kpobe itso ono a-duchaa ukporo ukporo. O bukwarupho onyirubvu be ee-gude metachaa ya. O bukwanuru mkpola-ochaa be ee-gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² "A -bya l'osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-ariba iya; bukwa ekwa, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. G'e meta itso iri, aa-kpobe l'uzo enyanwu-ariba ono; metakwapho enya eka aa-kpobechaa itso ono uzo iri. ¹³ Osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa iya a-dukwapho ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo. ¹⁴ L'e kwee ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; gude gebuta aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono a-duchaa eto eto. ¹⁵ A -bya l'eka aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe iya ophuu; bukwapo ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono a-duchakwapho eto eto.

¹⁶ "L'e gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ocha, a swiru udo; gude kwee ekwa, du nkwo-eka

ùkporo l'ogologo; gude gebuta ònu-abata òma-unuphu ono. G'ò bukwaru onye maru egude ngga kwee òkwa bè e-me iya nu. Ònu-abata iya ono bè ee-metaru itso èno; waa ènya òka aa-kpòbechaa itso èno ono. ¹⁷ Iphe, ee-swebegbaa l'itso, ee-gude kpò-buta òma-unuphu ono mgburugburu; yee iphe, kweru nko, ee-gudechaa kobe òkwa ono l'itso ono bukota mkpòla-òchaa bè ee-gude meta iya. Tème ènya òka aa-kpòbechaa itso ono bè ee-gude onyirubvu mekòta. ¹⁸ Òma-unuphu ono a-dù ùkporo nkwo-òka ise l'ogologo; dù ùkporo nkwo-òka labò l'iri l'òsa. Ee-gude òkwa, e kweru l'owu òchaa, a swìrù ùdo; gebuta iya. Eli òkwa ono a-dù nkwo-òka ise. Tème l'a wùkòta onyirubvu l'ènya òka aa-kpòbechaa itso iya. ¹⁹ Iphemiphe ozo, ee-gudejekpò eje ozi l'ùlo-òkwa ono; m'òbeta ò buru gunu bè e gude iya eme; je akpaa lè nggu, ee-libegbaa eri ùlo-òkwa ono; mèkwapho k'òma-unuphu ono; bè ee-gude onyirubvu mekòta."

Manù oròku ono
(*Ùke 24:1-4*)

²⁰ "Pfiaru ndu Ízurelù g'èphe wotaru ngu òkpobe manù olivu, a tsuru l'ikwe, ee-yeje l'oròku; g'òku oròku ono nwuje mkpùrumkpuru. ²¹ Gè Erònu; yele unwu iya yeje òku l'oròku ono l'atatiphu Chipfu l'ime ùlo-òkwa-ndzukò ono; mbù l'òkotazù òkwa phò, e gude kobuta òkpoko-ekemu phò. G'èphe mejekwa oròku ono g'ò shije l'ùzenyashi nwuje jasù l'ùtsu. Gè ndu Ízurelù dobekwa ekemu-a; a -gbè l'ògbo sweru ògbo."

28

Uwe ndu-uke
(*Awù 39:1-7*)

¹ "G'e shi l'echilabò ndu Ízurelù dufutaru ngu nwune ngu, bù Erònu; yele unwu iya, bù Nadabu; yee Abihu; waa Eleyaza; yee Itama; g'èphe buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ² L'a kwaarù nwune ngu, bù Erònu uwe, dù nsò; g'e shi nno mee ya g'ò dù akpabiri l'ènya; k'òphu aa-kwabèje iya ùbvù. ³ Pfiaru ndu maru eme òna; mbù ndu mu meru g'èphe nweru mmamiphe g'èphe maru eme iphe, dù nno; g'èphe kwaarù Erònu uwe, ee-gude doo ya nsò; k'òphu òò-buru onye uke; jejeru mu ozi. ⁴ Wakwa egube uwe, èphe a-kwagbaaru iya bù òwa-a: uwe-òkpoma; yee uwe-ukuvu; waa uwe-mgbalanù; yee uwe ime-èhu; waa okpu-òkwa; yee òkwa-atù-buta-l'upfu. G'èphe kwaarù nwune ngu, bù Erònu; waa unwu iya; uwe ono, dù nsò; k'òphu èphe a-buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁵ Iphe, èphe e-gude kwee òkwa uwe ono bù owu, e meru lè mkpòla-ododo; yee owu, dù urwukpu-urwukpu; waa òphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu òchaa, a swìrù ùdo.

Uwe Ukuvu
(*Awù 39:2-7*)

⁶ "G'onye maru eme òna gude òkwa, e kweru l'owu mkpòla-ododo; waa owu, eke urwukpu-urwukpu; waa òphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa k'òchaa, a swìrù ùdo; kpaa uwe-ukuvu. ⁷ G'a kwaa uwe ukuvu ono; woru wèrere òkwa labò yechaa ya l'ishi ukuvu iya ibe òka èbo. L'e gudeje wèrere òkwa ono èphenebo lita k'atatiphu yee k'azu. ⁸ L'e kwekwaphò wèrere òkwa, ee-gudeje tù-buta iya l'upfu ye iya. Wèrere òkwa ono bè yee uwe-ukuvu ono a-tùko buru iphe lanù. Iphe, ee-gude kwaa ya bù owu, e meru lè mkpòla-ododo; yee owu, dù urwukpu-urwukpu; waa òphu eke mee-mee; yee k'uswe-uswe; yee owu òchaa, a swìrù ùdo.

9 “Wota mkpuma ónikùsù labọ; deshia ẹpha ụnwu Ízùrẹ̀lù l’eli iya.
 10 Deshia ẹpha ono ẹ g’e gude nwùshia phẹ. Ẹpha ishii bẹ ii-de ẹ mkpuma lanụ. L’i dee ẹpha ishii ọphuu ẹ mkpuma k’ọphuu. 11 Ọo g’onye apyiye mkpuma, vu oke aswa akashije iya ẹpha; gude mee ya iphe-ọhubama-a bụ g’ii-kakọta ẹpha ụnwu Ízùrẹ̀lù l’ọphu l’eli mkpuma labọ ono. L’i wua mkpọla-ododo l’igburonu mkpuma ono mgburugburu. 12 L’i dzupyaabe mkpuma labọ ono l’eli uwe-ukuvu phọ ẹphenebo; k’ọphu mụbe Chipfu e-gudeje iya nyata ụnwu Ízùrẹ̀lù. Ẹpha ụnwu Ízùrẹ̀lù ono a-dụ l’ukuvu Eronu ẹphenebo g’ọ bụru iphe, mu e-gudeje nyata phẹ. 13 L’i wua mkpọla-ododo l’igburonu mkpuma ono. 14 L’i gude owu ọkpobe mkpọla-ododo swịta ụdo gwọgiriigwo labọ. L’i woru gwọgiriigwo ono ẹphenebo lipfubechaa ẹ mkpọla-ododo ono, a wuru l’igburonu mkpuma ono.”

Uwe-Ọkpoma

15 “G’onye maru eme ọna kwee uwe-ọkpoma, ee-gudeje achọ iphe, bụ uche mụbe Chipfu. G’e gude iphe ono, e gude kwee uwe-ukuvu ono kwee ya, bụ iya bụ owu, e meru ẹ mkpọla-ododo; yee owu, dụ urwukpu-urwukpu; yee ọphu eke mee-mee; waa k’uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swịru ụdo. 16 G’e kwekwaa ya g’o nweru mgbureku ẹno; dụ nkwegba labọ. Gẹ mgbureku iya ono ẹphen’eno tükokwa haru ẹnya nhamunha. G’ogologo iya dụ nkwo-ẹka lanụ; ọsa iya adụkwapho nkwo-ẹka lanụ.

17 “Dzupyaabe mkpuma, vu oke aswa g’ọ kpoọ giriri ụzo ẹno l’ekwa ono. Mkpuma, a-nọdu l’ogiri kẹ mbụ bụ rubi; yee tọpazù; waa bérilù. 18 O -be l’ogiri k’ẹbo; bụ tókwasù; yee sáfayà; waa émeràlùdù bẹ ee-do iya. 19 O -bekwa l’ogiri k’ẹto; l’e doo ya jiasintù; yee ágètù; waa ámitisùtù. 20 Teke o beru l’ogiri k’eno; l’e doo ya kirisólàyitù; yee ónikùsù; waa jiásùpà; l’a wua mkpọla-ododo l’igburonu mkpuma ono. 21 Iphe, ọo-dụ bụ mkpuma iri l’ẹbo. G’ephe ha nanụ nanụ nọ-chichaa ẹnya ụnwu Ízùrẹ̀lù. G’e dechaa ẹpha ụnwu Ízùrẹ̀lù ono ẹ mkpuma ono g’ọ dụ g’iphe-ọhubama nọchia ẹnya ọkpa-ipfu iri l’ẹbo ndu Ízùrẹ̀lù.

22 “L’i gude ọkpobe mkpọla-ododo swịshia ụdo gwọgiriigwo, ee-lipfubegbaa l’uwe-ọkpoma ọbu. 23 L’i gude mkpọla-ododo meta echi labọ; yechaa l’ishi uwe-ọkpoma ono. 24 L’i woru gwọgiriigwo phọ libechaa l’echi ono, e yegbaaru l’ishi uwe-ọkpoma ono. 25 L’e wota ishi gwọgiriigwo ono ishi iya ọphuu lipfubekwaphọ ẹ mkpọla-ododo phọ, a wuru l’igburonu mkpuma labọ phọ, e lipfuberu l’eli uwe-ukuvu phọ. 26 L’i gude mkpọla-ododo meta echi labọ ọzo; lipfube l’ishi uwe-ọkpoma phọ l’uzo aly iya. Lipfubekwa iya l’ime uwe-ọkpoma ọbu; ibiya ọphu tukoru l’eli uwe-ukuvu ono. 27 L’i gude mkpọla-ododo metafua echi labọ ọzo; libechaa l’ishishi werere ẹkwa labọ phọ l’uzo aly iya; mbụ werere ẹkwa ono, e liberu l’eli uwe-ukuvu ono. Libekwa iya l’eli ẹka ono, a nmaru werere ẹkwa, a tų-butaru l’upfu uwe-ukuvu ono. 28 Echi k’uwe-ọkpoma phọ bẹ ee-gude eri, e gude owu, dụ urwukpu-urwukpu swịa; libechaa l’echi uwe-ukuvu ọbu; k’ọphu ọo-nọdu ẹ mgboru werere ẹkwa, atų-butu l’upfu phọ; g’uwe-ọkpoma phọ ta nọdụjeshi akụ pẹpẹe l’eli uwe-ukuvu ono.

29 “Ọo ya bụ; g’ọ bụru teke Eronu abahụ l’ẹka-dụ-nsọ; ẹpha ụnwu Ízùrẹ̀lù anọdu iya l’obu; mbụ l’ẹpha ono a-nọdu l’uwe-ọkpoma, eegudeje achọ iphe, bụ uche Chileke; shi nno mee gẹ Chipfu gudeje iya nyata phẹ tekenteke. 30 L’i yekọbefukwapho ido, Urimu waa Tumimu l’uwe-ọkpoma ọbu; g’ọ tų-kojeru Eronu l’obu l’iphe, bụkpoo teke ọobyala atatiphu Chipfu.

Noo gę Erõnu e-gudeje parų iphe, eegudeje achõ iphe, bų uche Chileke l'ęhu ndu Ízureļu bya l'atatiphu Chipfu tekenteke bų ono."

Uwe ọzo, ndu-uke e-yeje

³¹ "Gude ękwa, dų urwukpu-urwukpu kwee uwe mgbalanų, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. ³² Kwekwaa ya g'ęka, eepyoje iya ishi nõdu iya l'echilabõ. L'i swia igburõnu iya õnu g'eeswiye olu uwe-a; g'õ tõ lakahų. ³³ Gude owu, dų urwukpu-urwukpu; waa õphu eke mee-mee; yęe õphu dų uswe-uswe; kpachaaaru akpuru itorokuma; dophee õnu uwe ono mgburugburu. L'i gudekwaphõ mkpõla-ododo meshia õkunmengu dokahaję iya l'echilabõ. ³⁴ G'õkunmengu mkpõla-ododo ono; waa itorokuma ono; nõ-phekwa igburõnu uwe ono mgburugburu. L'e dongakõta phę edonga l'õnu uwe ono. ³⁵ Gę Erõnu yeje iya m'õ nõdu eje ozi l'atatiphu Chipfu; g'õ tõ nwųhu. Oda õkunmengu ono bę aa-nõduje anų m'õ nõdu abahų l'ęka-du-nõdu ono; waa m'õ lufutashia.

³⁶ "Gude õkpobe mkpõla-ododo meta iphe, dų g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje gude mee iphe-õhubama-a. Iphe, ee-de iya bų: Onye-a dųru Chipfu nõdu. ³⁷ L'i wota eri, e gude owu, dų urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, dų g'okwekpu ono; woru iya lipyabę l'atatiphu okpu-ękwa phõ. ³⁸ Erõnu -kpuru okpu-ękwa ono; g'õ nõdu iya l'egedegee õnu-iphu; g'õ bųru yebedua bę õ-tu-koru l'ishi; mbų aturwu, a aturwuru iphe, ndu Ízureļu doberu Chipfu nõdu; m'õbeta õ bųru iphe, dų idu-agma bę ephe doberu mu nõdu õbu. Iphe ono, dų g'okwekpu ono a-nõdujeepho Erõnu l'egedegee õnu-iphu; g'iphe ono, e doberu nõdu ono adukwanu mųbe Chipfu ree k'anata.

³⁹ "L'i gude owu õchaa kwee uwe ime-ęhu phõ; yęe okpu-ękwa phõ. G'õ bukwaru onye maru egude ngga kwee ękwa bę e-me ękwa-atų-butal-upfu phõ. ⁴⁰ A -bya l'ęhu unwu Erõnu; kweeru phę uwe-ime-ęhu; yęe ękwa-atų-butal-upfu; waa okpu ndu-uke; g'e shi nno mee phę g'ęphe dų akpabiri l'ęnya; k'õphu aa-kwabeje phę ùbvù. ⁴¹ I -yechaepho nwune ngu Erõnu; waa unwu iya uwe ono; l'i wua phę manų l'ishi; gude mee g'ęphe bųru ndu-uke. L'i dobe phę iche g'ęphe bųru ndu-uke; jejeru mu ozi.

⁴² "L'i gude ękwa õchaa metaru phę nwiba, ephe e-yeje. G'ęphe yeje iya g'õ gbe ephe l'upfu rwua phę l'utapfu. ⁴³ Gę Erõnu; yęe unwu iya yejekwa nwiba ono m'ęphe nõdu abahų l'ulo-ękwa-ndzukõ ono; õzoo l'ęphe eje ejeru mųbe Chipfu ozi l'õru-ngweja, nõ l'ęka-du-nõdu; k'õphu ephe tee metadu iphe-uta kpua onwophe; shi nno nwųshihu.

"G'ekemu ono dukwaru Erõnu; yęe awa iya jasų lę tuutuutuu lę mijimiimii."

29

Edobe ndu-uke nõdu

¹ "Waa iphe, ii-me gude dobe phę nõdu; k'õphu ephe a-bųru ndu-uke; jejeru mu ozi bų õwa-a: Kputa nwa oke-eswi lanų; waa ebili labõ, enwedu ęka ntucha dų iya l'ęhu; ² l'i gude ukpokutu iphe, e yeduru iphe, ekoje buredi; gude ghee buredi. Hatakwa iya phõ gwõ lę manų; gude ghee akara. L'i gudekwa iya phõ ghee ęcha-mbeke, a gbashiru manų. ³ L'i tųko iya gwerų ye lę nkata pataru mu; ephe l'oke-eswi phõ; yęe ebili labõ phõ. ⁴ E -mechaa nno; l'i duta Erõnu; yęe unwu iya bya l'õnu-abata ulo-ękwa-ndzukõ; gude mini wua phę ęhu. ⁵ L'i chita uwe ndu-uke phõ yee Erõnu. Vuru ųzo yee ya uwe ime-ęhu phõ; tęme l'i yee ya uwe mgbalanų

pho, ee-ye uwe-ukuvu l'eli iya pho. L'i gbę teke ono yee ya uwe-ukuvu ono l'onwiya; mefua uwe-okpoma pho. L'i gude werere ekwa pho, e kweru g'e gudeje tu-buta uwe-ukuvu ono; gude tu-buta iya. ⁶ L'i wota okpulishi-ekwa pho kpube iya; wota iphe, du g'okwekpu pho, e doberu nsọ pho libe l'okpulishi ono. ⁷ L'i wota manụ, aawuje l'ishi wua ya l'ishi gude mee ya onye uke. ⁸ L'i duta unwu iya yeshia phe uwe mgbalanụ; ⁹ bya ewochaaru okpu ndu-uke kpubegbaa phe l'ishi. L'i wotakwapho ekwa-atu-buta-l'upfu pho; webegbaa Eronu; yee unwu iya l'upfu. Ekemu, mube Chipfu turu phe bukwa g'ephe buru ndu-uke jasụ le tuutuutu le mijimiimi. Nokwa gi-gude mee Eronu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke bu ono.

¹⁰ "E -meębechaa nno; l'i kputa oke-eswi pho gude bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. Ge Eronu; yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹¹ l'i nodu l'iphu Chipfu gbua ya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. ¹² L'i meta mee oke-eswi ono gude mkpushi-eka ngu tee ya le mpu, nqgbaa l'oru-ngweja ono. L'i woru ophu ghuduru nu wushia l'okpali oru-ngweja ono. ¹³ Tuko eba, nokota l'iphe-epho iya g'o ha heta. L'i botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee eba, nokota iya nu; kpoo oku l'oru-ngweja ono. ¹⁴ Anu oke-eswi ono; waa akpo iya; yee nshi iya be ii-gude je akpoo oku l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe.

¹⁵ "L'i kputa ebili pho nanu gude bya ge Eronu yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹⁶ l'i gbua ya; nakobe mee ya; pata mee ya ono phedzuru le mgburuku oru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁷ L'i bushia anu ebili ono iphiriba iphiriba; chita iphe-epho iya; yee okpa iya; saa asasa. L'i woru iphe-epho iya ono; yee okpa iya ono; chikobe l'ishi iya; yee iphiriba iphiriba iya pho. ¹⁸ L'i tuko anu ebili ono g'o ha kpoo oku l'oru-ngweja ono. G'o buru ngweja, a kpoo oku nu Chipfu; mkpo iya du iya ree.

¹⁹ "L'i kputa ebili ophuu gude bya ge Eronu yee unwu iya byabekwa iya pho eka l'ishi; ²⁰ l'i gbua ya; haru mee ya meta; tee Eronu; yee unwu iya l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. L'i woru mee ono phedzuru le mgburuku oru-ngweja ono mgburugburu. ²¹ L'i meta mee ono, suru l'oru-ngweja ono; metakwapho manụ awu l'ishi pho phedzuru Eronu l'ehu; phekota iya l'uwe iya; phedzukuraru iya pho unwu Eronu; me l'uwe phe. Noo g'ee-shi mee ge Eronu; yee unwu iya; waa uwe phe; du nsọ bu ono.

²² "Ebili ono be ii-heshikota eba; hetachaa eba, du l'upfumozu iya; waa eba, nokota l'iphe-epho iya g'o ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee eba, nokota iya nu. L'i wota utapfu okpa ekutara iya tukwase iya. Ebili ono bukwa ophu e gude eme Eronu yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke. ²³ L'i je le nkata ono, e yeru buredi, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, nowaa l'iphu Chipfu ono; hata iya ishi buredi lanu; hatakwapho ishi akara lanu l'akara ono, a gworu le manụ ghee ono; waa echa-mbekee lanu. ²⁴ L'i tuko iphemiphe ono g'o ha de Eronu; yee unwu iya l'eka g'ephe woru iya maa l'ataphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁵ E -mechaa nno; l'i nata phe iphemiphe ono; l'i tuko yele ngweja-akpo oku pho kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o buru ngweja, a kpoo oku; nu Chipfu; mkpo iya du iya ree. ²⁶ E -mechaa; l'i wota ndu ebili ono, e gude mee Eronu g'o buru onye uke ono; woru maa l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. Ono a-buru oke iya nkengu.

²⁷ "Anu ebili ono, e gude mee Eronu g'o buru onye uke ono be ii-do nsọ; mbu eka ono, rwuberu Eronu; yee unwu iya ono, bu iya bu ndu iya pho, a

màru amàmà phọ; waa ɔtapfu iya phọ, e doberu mube Chipfu phọ. ²⁸ Ndu Ízurelu -gude iphe ngweja bya; ge ndú iya; waa ɔtapfu iya bujekwaru oke, aa-heje Eronu yee unwu iya. Ono bu okiphe ophu ndu Ízurelu e-dobejeru mube Chipfu iche m'ephe bya egwe ngweja-ehu-guu.

²⁹ “Uwe, du nsọ ke Eronu ono be a-bukwarupho k'awa iya. O buru uwe ono be ephe e-yeje teke aawu phe manụ gude eme phe g'ephe buru ndu-uke. ³⁰ Ge nwa Eronu onye ophu eeme g'o nochia enya iya l'okwa uke; jeje l'ulo-ekwa-ndzuko; je jeje ozi l'eka-du-nsọ; yejekwa uwe ono ujiku esaa.

³¹ “Wota anụ ebili ono, e gude mee Eronu; o buru onye uke ono; je eshia l'eka du nsọ. ³² Ge Eronu yee unwu iya nodu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko taa anụ ebili ono; waa buredi phọ, e yeru le nkata phọ. ³³ O kwa ephebedua a-ta anụ ngweja ono, e gude pfua ugwo iphe-eji phe; teke aawu phe manụ l'ishi; e shi nno dobe phe nsọ g'ephe buru ndu-uke. G'o to dukwa onye ozo, a-ta iya nụ; noo kele o du nsọ. ³⁴ O -buru l'o duru anụ ebili ono, e gude mee Eronu; o buru onye uke ono; ozoo buredi phọ; ophu a taphodoru; o kwaa akwakwa futa l'utsu; g'e jekwa akpo ya oku. G'o to dukwa onye a-ta iya nụ; kele o du nsọ.

³⁵ “Su-a; mekwaaru Eronu yee unwu iya iphe, mu turu ngu ekemu su g'i meeru phe-a. Gude ujiku esaa mee phe g'ephe buru ndu-uke. ³⁶ Gbujekwa oke-eswi mbokumboku l'ime ujiku esaa ono g'o buru ngweja-iphe-eji, e gude apfu ugwo iphe-eji. Nokwapho g'ii-gwe ngweja-iphe-eji gude pfua ugwo iphe-eji; shi nno safu emeswe, du l'oru-ngweja ono. Teme l'i wukwaa ya pho manụ gude mee ya g'o du nsọ. ³⁷ Gude ujiku esaa gwee ngweja, e gude apfu ugwo iphe-eji; shi nno safu nturwu, du l'oru-ngweja ono; k'ophu oo-du nsọ. Oo ya bu g'o du nsọ shii; k'ophu iphemiphe, rwuru iya nụ a-du nsọ.

³⁸ “Mbokumboku bu iphe, ii-gudeje gwee ngweja ono l'oru-ngweja ono bu nwaturu labo, nogbaaru ngbarapha. ³⁹ Gbua nanu l'utsu; li gbua nanu ophuu l'uzenyashi. ⁴⁰ Aturu ke mbu pho be ii-yekobeje ukpokutu iphe je egwee; mbu uzo lanu l'ime nkweka ukpokutu iphe, e keru uzo iri; gwọ le manụ, a tsuru l'ikwe; manụ, e-ji eze ekpemu eno. L'i wotakwapho nkeru-eno otu-lupfu otumu mee; ye iya g'o buru ngweja-mee. ⁴¹ O -be l'uzenyashi; l'i kpata aturu ophuu gbua. L'i yekobekwa iya pho ngweja-nri; waa ngweja-mee g'e yeru le k'utsu pho; g'o buru ngweja, a kporu oku nụ Chipfu; mkpo iya du iya ree.

⁴² “G'e gwejekwa ngweja-akpo-oku-a tekenteke l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko, bu iya bu l'atatiphu mube Chipfu; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Oo l'eka ono be mu a-byapfuta ngu bya epfuru yeru ngu. ⁴³ O bukwarupho eka ono be mu a-byapfuta ndu Ízurelu; ogbunwiiinwii mu emee eka ono l'o du nsọ.

⁴⁴ “Noo ge mu e-shi mee g'ulo-ekwa-ndzuko ono; yee oru-ngweja ono; du nsọ; mekwapho ge Eronu; yee unwu iya; du nsọ; buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁴⁵ Teke ono; mu eburu l'echilabo ndu Ízurelu buru Chileke phe. ⁴⁶ Oo ya bu g'ephe amaru l'oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phe; onye dufutaru phe l'alì Ijiputu ge mu eburu l'echilabo phe. Oo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phe.”

30

Oru-ngweja ùnwù-isènsu
(*Awu 37:25-28*)

1 “Gude oshi akesha kua òru-ngweja, bu òka aa-kpoje ùnwù-isènsu òku. 2 G’ogologo iya waa òsa iya tükokwa harù enya nhamunha. Iphe, òo-dùchaa bu nkwo-òka lanù. Eli iya adù nkwo-òka labò. Gè mpu iya; yee òru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanu. 3 Wukotakwa eli iya; yee mgburèku iya; waa mpu iya òkpobe mkpòla-ododo. L’i gudekwaphò mkpòla-ododo kpù-pee mgburèku iya mgburugburu. 4 L’i meta echi mkpòla-ododo èbò èbò yegbaa lè mgburèku iya ibekeboe. Yekwa iya g’ò nòdùchaa lè mkpùla iphe ono, a kpù-pheru iya mgburugburu ono. Ò buru l’echi ono bẹ ee-yeje mgbòro, ee-gudeje apa iya. 5 Gude oshi akesha pyita mgbòro ono; wua ya mkpòla-ododo. 6 L’i dobe òru-ngweja ono l’iphu èkwa phò, e gude kochite okpoko-ekemu; mbù opfu okpoko phò, aa-nòduje apfù ùgwò iphe-èji phò, e gude kpuchia okpoko-ekemu. Òò èka ono bu èka mu a-byapfutajè ngu.

7 “Gè Erònu kpójekwa ùnwù-isènsu, eshi mkpò òku l’òru-ngweja ono l’utsu mè ò-jeshia emezi oroku phò. 8 G’ò kpójekwaphò ùnwù-isènsu òku l’òru-ngweja ono l’ùzenyashi mè ò-jeshia eye òku l’oròku ono; k’òphù òku ùnwù-isènsu a-nòduje enwu l’atati-phù Chipfu; e -shi l’ògbo sweru ògbo. 9 G’ò tò dùkwa ùnwù-isènsu òzo, gbaru iche, ee-gudeje bya akpòò òku l’òru-ngweja ono. Òphù e gudejekwa ngweja-akpò-òku; òzoo ngweja-nri; òzoo ngweja-mèe bya l’òru-ngweja ono. 10 Ugbo lanù l’apha bẹ Erònu e-teje mee lè mpu òru-ngweja ono gude pfua ùgwò iphe-èji. Ò buru mee anù ngweja-iphe-èji, e gude apfù ùgwò iphe-èji; bẹ ee-teje lè mpu ono aphagapha. G’e mejekwa iya nno; e -shi l’ògbo sweru ògbo. Èka ono bukwa èka kachaa aduru mube Chipfu nsò.”

Ùtu ùlo-èkwa-ndzukò

11 Noo ya; Chipfu sù Mòsisu: 12 “Teke ò-gù ndu Ízurelù ògu g’ì maru g’èphe ha; g’onyenònu pfujekwa mube Chipfu aswa ishi onwiya gude gbata onwiya; mè a gùe ya phò. Òò ya bu g’ò tò dù èjo iphe-èhuka, a-byapfuta phè nù teke aa-gù phè ògu òbu. 13 G’onye a gùru pfujekwa okpoga mkpòla-òchaa, èrwa iya rwuru nkeru-èbò shèkelu; tème l’ò jepfu ndu òphù a gùwaru. G’èrwa shèkelu ono, onye ono a-nù ono bukwaru iphe, eegudeje atù erwa iphe l’eze-ùlo mube Chileke bẹ ee-gude tùa ya. Èrwa shèkelu lanù bu ùkporo gera. Ò buru nkeru-èbò èrwa shèkelu ono bẹ a-buru iphe, ee-doheru mube Chipfu iche. 14 Iphe, bu onye a guru ògu; a -gbè l’onye nòru ùkporo apha kwasèru bẹ a-nù mube Chipfu iphe. 15 Gè ndu nweru iphe ta nùghatakwa nkeru-èbò èrwa shèkelu ono; òphù ndu ùkpa anù-petekwanù iya; mè unu -nòdu anù mube Chipfu iphe unu gude pfua ùgwò iphe-èji, unu meru. 16 Nata okpoga ndu Ízurelù ono, e gude apfù ùgwò iphe-èji phè ono; gude jee ozi l’ùlo-èkwa-ndzukò ono. Ono bu iphe, mube Chipfu e-gude anyata ndu Ízurelù; bya aburu iphe, ee-gude pfua ùgwò iphe-èji, èphe meru.”

Eze gbamùgbamu ono
(*Awu 38:8*)

17 Noo ya; Chipfu sù Mòsisu: 18 “Gude onyirubvu mee eze gbamùgbamu, ee-gudeje wua èhu. Gudekwa iya phò mee òkpa iya. L’i sùbe iya lè mgbaka ùlo-èkwa-ndzukò ono; yee òru-ngweja ono; kuru mini ye iya. 19 Gè Erònu;

yee unwu iya kwoje eka yee okpa le mini ono. ²⁰ Ephe -nodu abahu l'ulo-ekwa-ndzukọ ono; ozoo l'ephe ejekube oru-ngweja ono eje anu mube Chipfu ngweja, aakpo oku; g'ephe kwoshijekwa onwophe mini; k'ophu ephe ta anwushihudu. ²¹ Mbu-a; g'ephe kwojekwaa eka yee okpa; k'ophu ephe ta anwushihudu. Ono bu ekemu, a-duru Eronu; yee awa iya; e-shi l'ogbo sweru ogbo."

Manu awu l'ishi
(Awu 37:29)

²² Noo ya; Chipfu su Mosisu: ²³ "Wota okpobe iphe, eshi mkpo gude bya. Iphe, ii-wota bu: Meru mini ophu erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu ise; waa sinamonu, eshi mkpo ophu erwa iya du ukporo shekelu iri l'ebo le shekelu iri, bu iya bu nkeru-ebo meru pho; waa oshi omanko, eshi mkpo ophu erwa iya du ukporo shekelu iri l'ebo le shekelu iri; ²⁴ waa kashiya ophu erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu iri. G'o ha bukwaru iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo mube Chileke be ee-gude tua ya. L'i wotakwapho manu olivu, jiru eze ekpemu eno. ²⁵ G'onye maru eme manu-mbeleke tuko iphemiphe ono gwakobe g'o buru manū, du nsọ bya eshi mkpo, aawuje l'ishi. Oo-buru manū, du nsọ, aa-wuje l'ishi. ²⁶ L'i gude manū ono wu-dzuru ulo-ekwa-ndzukọ; waa okpoko-ekemu; ²⁷ waa teburu; yee iphemiphe, nokota iya nu; waa iphe, aapfubeje oroku; yee ngwa iya g'o ha; waa oru-ngweja unwu-isensu; ²⁸ waa oru-ngweja, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku; yee ngwa iya g'o ha; waa eze gbamugbamu; yee okpa iya. ²⁹ Tuko iphemiphe ono doo nsọ; g'o buru iphe, kakota nsọ; g'o buru iphe, rwutakporu iya nu; l'o dukwapho nsọ.

³⁰ "Wua Eronu; yee unwu iya manū l'ishi; doo phe nsọ; k'ophu ephe a-aburu ndu-uke jeahaaru mube Chipfu ozi. ³¹ Pfuaru ndu Izurelu l'owa-a bu manū mu, du nsọ, aa-wuje l'ishi; e-shi l'ogbo sweru ogbo. ³² G'a ta wujekwa iya nemadzu mmanu; teme ophu agwajekwa manū ozo g'o du g'owa-a. O kwa manū, du nsọ. Oo ya bu g'e dobeje iya nsọ. ³³ O -duru onye gwaru manū ozo; o du ge manū owa-a; ozoo l'o wuru iya nemadzu mmanu l'ishi, abudu onye uke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya."

Unwu-isensu

³⁴ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Wota iphe, eshi mkpo gude bya. Iphe ii-wota bu: etse; yee onika; waa galubanumu; yee okpobe furankisensu. Taa ya l'iphe, eegudeje atu erwa iphe g'o tuko haru enya nhamunha. ³⁵ G'onye maru eme manū-mbeleke tuko iphemiphe ono gwakobe g'o buru unwu-isensu, eshi mkpo. G'a pyashi iya unu. G'o bukwaru iphe ono, a gushiru ono kpoloko be ee-gude mee unwu-isensu obu. Oo-buru unwu-isensu, du nsọ. ³⁶ Haru iya gwee egwegwe dobe l'atatiphu okpoko-ekemu, no l'ulo-ekwa-ndzukọ, bu iya bu eka ono, mu a-byapfuta unu ono. G'o bukwaru unu unwu-isensu, kakota adu nsọ. ³⁷ Unu te emekwa unwu-isensu k'unu g'o du g'owa-a. Unu doberu iya mube Chipfu nsọ. ³⁸ O -duru onye meru unwu-isensu ozo, du g'owa-a; doberu onwiya ge manū-mbeleke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya."

31

Bezalelu; waa Oholiyabu

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ² "Lenu; mu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru; onye okpa-ifu Jiuda; ³ bya emewaa; unme

mùbe Chileke ji iya èhu; g'o nweru mmamiphe; yee nkwamenya; g'iphe edoje iya enya ree; k'ophu ọo-makotaru g'eemema iphemiphe emema; ⁴ g'ọ maru g'eemeje iphe-erengete lẹ mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ⁵ makwarupho g'aawa mkpuma, aswa dọ; waa g'aawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakarupho g'aapjiye iphe apyipyi; mwaro g'eeshije eme ọna ozo, dughbaa iche iche. ⁶ Teme mu hotafuakwaru Oholiyabu nwa Ahisamaku; onye okpa-ipfu Danu; g'o yeru iya eka; bya anukotakwapho ndu maru eme ọna g'ephe ha ike g'ephe mekota iphemiphe, mu suru g'unu mee. ⁷ Iphe, ephe e-me bu: ọlo-ekwandzuko; waa okpoko-ekemu; yee opfu okpoko ono, aanoduje apfu ugwo iphe-iji ono; mwaro iphemiphe ozo, eegudeje eje ozi l'ime ọlo-ekwa ono; ⁸ dunaa ge teburu; yee iphemiphe, nokota iya nu; waa iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo; yee ngwa iya g'ọ ha; waa orungweja unwu-isensu; ⁹ waa oru-ngweja-akpo-oku; yee ngwa iya g'ọ ha; waa eze gbamugbamu; yee okpa iya; ¹⁰ wafua uwe, e kweru ekwekwe; mbu uwe, du nsọ, Eronu, bu onye uke e-yeje; waa uwe, unwu iya e-yeje gude eje ozi ndu-uke; ¹¹ waa manu awu l'ishi; waa unwu-isensu, eshi mkpo k'eka-du-nsọ. O buepho g'ephe mee ya g'ọ du ge mu suru ngu g'e mee ya."

Eswe-atuta-unme

¹² Noo ya; Chipfu su Mosisu: ¹³ "Waa iphe ii-pfuru ndu Izurelu baa: Unu ba adukwa iphe unu e-jeje l'eswe-atuta-unme ke mube Chipfu. Qwaa aburu iphe-ohubama, a-nodu l'echilabo mu l'unu; e-shi l'ogbo sweru ogbo. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua bu Chipfu, bu onye eme unu g'unu du nsọ.

¹⁴ "Unu nyataje eswe-atuta-unme; noo kele mboku ono duru unu nsọ. O -duru onye dakaru iya nu; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. Iphe, bu onye jeru ozi mboku ono be ee-bufu ebufu le ndu nkiya. ¹⁵ Oo ujiku ishi be unu e-gudeje jee ozi unu. Mboku k'esaa bu eswe Sabatu, bu iya bu eswe-atuta-unme; bya aburu mboku, duru mube Chipfu nsọ. O -duru onye jeru ozi l'eswe-atuta-unme; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. ¹⁶ Ge ndu Izurelu dobeje eswe-atuta-unme; mee ekemu iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo; g'ọ buru iphe, a-nodu egoshi ogbandzu mu l'unu jasụ l'ojejeje. ¹⁷ Oo-buru iphe-ohubama, a-nodu le mgbaka mu le ndu Izurelu jasụ le tuutuutu le mjiimii; noo kele oo ujiku ishi be mube Chipfu gude mee igwe; yee alj. O -rwua le mboku k'esaa; mu haa ozi; tuta unme."

¹⁸ Noo ya; Chipfu pfughechapho opfu nu Mosisu l'eli ubvu Sayinayi; bya anu iya bachibachi mkpuma labo, e deru Ekemu. Mkpuma ono bu Chileke gude mkpushi-eka iya dee ya iphe nwekiya.

32

Nweswi, a kpuru le mkpola-ododo

¹ Ndu Izurelu nonyaa bya asu le Mosisu anonukawa odu l'eli ubvu ono; ephe bya edzuko be gbaphee Eronu mgburugburu bya asu iya: "Ngwa; metaru anyi Chileke, a-nodu edu anyi! O -buru Mosisu-a, dufutaru anyi l'alj ndu l'jiputu-a be anyi ta amakwa iphe, meru iya nu."

² Eronu su phe: "Unu yeshia iphe-nchi mkpola-ododo, unyomu unu; waa unwu unu unwoke; me k'unwanyi unu yeru le nchi; chitaru mu!"

³ Noo ya; ndu ono g'ephe ha bya yeshia iphe-nchi phe bya achijeru Eronu.

⁴ O bya achita iphe ono, ephe nuru iya ono gude meta agwa; bya akpua ya; o du ge nweswi; bya egude ngwa oru mee ya ọna. Noo ya; ephe su:

“Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l’ali Ijiputu!”

⁵ Noo ya; Erõnu hũmaepfo iphe ono bya akpua õru-ngweja l’atatiphu nweswi ono bya araa sũ: “Echele be a-bõ Chipfu!” ⁶ Oo ya bu; o rwua nchitabõhu iya; ndu Ízurelu tehu l’õnma-ẽwa-ũtsu; bya egwee ngweja-akpo-õku; bya egweeru iya ngweja-ẽhu-guu. E -mechaa; ephe bya anõshia ria nri; bya angua mee; bya awu-lihu meahaa emereme.

⁷ Noo ya; Chipfu sũ Mõsisu: “Nyize l’ali; noo kele ndu nkengu ono; mbu ndu i dufutaru l’ali ndu Ijiputu ono be merwushiwaru onwophẽ. ⁸ Ephe meru egwegwa gbado ekemu ono, mu turu phẽ ono; bya emetawaru onwophẽ agwa, ephe kpuru; o du ge nweswi. Ephe phozewaru ishi baaru iya eja; bya agwawaa ya agwagwa sũ: ‘Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu, bu onye dufutaru unu l’ali Ijiputu baa!’ ”

⁹ Chipfu sũ Mõsisu: “Mu hũmawaru le ndu-a bunukaru ndu ejo-õkpoma. ¹⁰ Nta-a bukwa g’i haa mu ge mu gude oke ẽhu-eghu mu dapfu phẽ bya emebyishia phẽ. Mu eworu gube Mõsisu mee õha, paru ẽka.”

¹¹ Mõsisu rwõahaa Chipfu, bu Chileke iya sũ: “Jiko Chipfu; g’ẽhu te eghunukashi nu ngu eghu nno l’õpfu ẽhu ndu nkengu ono, i gude õkpehu ngu dufuta l’ali Ijiputu ono nõ! ¹² Ge ndu Ijiputu ta asu l’iphe, kparu iphe, i gude dufuta ndu nkengu bu g’i bya egbushia phẽ l’ũbvũ ũbvũ-a g’ephe chihu le mgboko. Jiko gbanaa mini l’õbu; paru haa; te emebyishishi nu ndu nkengu. ¹³ Nyatanu ndu-õzi ngu, bu Èbirihamu; waa Áyizaku; waa Ízurelu, bu ndu i gude ephe ngu riaru nte sũ l’ii-me awa phẽ g’ephe ha ge kpokpode, nõ l’igwe; teme l’i nu awa phẽ ali-a, i kwekõtaru phẽ ukwe iya-a; l’õ buwa okiphe phẽ jasũ le tuutuutuu le mijimiimii.” ¹⁴ Noo ya; egomunggo lwa Chipfu azu; o woru ejo iphe-ẽhuka ono, o shi epfu l’oo-gude byapfuta phẽ ono paru haa.

¹⁵ Mõsisu bya aghachi nyizetashia l’eli ũbvũ ono; yee mkpuma labõ ono, du bachibachi, e deru ekemu ono, o gude l’eka ono. Mkpuma ono be e deru iphe l’iphu; dee ya l’azu. ¹⁶ Mkpuma ono bu Chileke gude ẽka iya mee ya. Iphe ono, e deru iya ono, buru Chileke gude ẽka iya dee ya l’eli mkpuma ono.

¹⁷ Noo ya; Jioshuwa nũmaepfo uzu, ndu Ízurelu atu; o sũ Mõsisu: “Aatũkwa uzu õgu l’eka anyi kpõberu ulo-ẽkwa anyi.”

¹⁸ Mõsisu sũ iya:

“O tõi dakwa g’uzu ndu lwu-kperu l’õgu;
õphu o tõi dakwanu g’uzu ndu a lwu-kperu.
Iphe, mu anu bukwa uzu ebvu.”

¹⁹ Mõsisu bya erwua le mgboru ẽka a kpõberu ulo-ẽkwa ono; bya ahuma nweswi ono; waa ndu ete ebvu ono. Ehu kwatakpõo ghushia ya eghe ike; o woru mkpuma ono, o gude l’eka ono tukpõshia l’õkpa ũbvũ ono. ²⁰ O bya ewota nweswi ono, ephe kpuru ono tsua õku bya egwee ya; o du ge ntũ; bya awuru iya ye le mini; mee ndu Ízurelu; ephe ngua ya.

²¹ O sũ Erõnu: “?Bu gunu be ndu-a kabekpoo mee ngu; meru g’o gude i duru phẽ ye l’eme iphe-ẽji, habe egube-a?”

²² Erõnu sũ iya: “Jiko g’ẽhu te eghukwa ngu eghe; nnajjuphu mu. I mahawaru ge ndu-a bu-be ndu gharu iphu l’eme ejo-iphe. ²³ Ephe suru ge mu metaru phẽ Chileke, a-nõdu edu phẽ nu! Kele Mõsisu, bu onye dufutaru phẽ l’ali Ijiputu be ephe ta amakwa iphe, meru iya nu. ²⁴ Oo ya

bụ; mu sụ phẹ: 'G'onye nwekpọoru iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo; yefuta iya.' Noo ya; ephe chitaru mu mkpọla-ododo ono; mu chiru iya ye l'ọku; iphe, shi iya nū futa buru nweswi-a."

²⁵ Mósísu bya ahuma lẹ ndu Ízuru lẹ zuwaru onwophe l'eka nafu; lẹ Erọnu mewaru phẹ; ophu ephe ekweedu g'a chikobe phẹ; ephe nọdu emewaa phukuphuku l'iphu ndu ohogu phẹ; ²⁶ ọ bya apfuru l'onu-abata eka a kpọberu ọlo-ekwa ono bya asụ: "Onye bụ kẹ Chipfu byapfuta mu!" Ndu Lívayi g'ephe ha wụ-pfuta iya.

²⁷ Noo ya; ọ sụ phẹ: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízuru pfuru baa: 'G'onyenonu kebe onwiya ogu-echi iya l'upfu; jee l'okotazu; waa l'ataphu; mekpoo l'ekameka l'eka a kpọberu ọlo-ekwa ono. G'onyenonu gbushia nwanna iya; waa ọnyà iya; mę obutobu iya.' " ²⁸ Oshilokpa Lívayi bya emee gę Mósísu ziru phẹ. Ndu nwushihuru nū mbọku ono bę rwuru iphe, du g'unu ọmadzu ęsaa l'ukporo iri. ²⁹ Noo ya; Mósísu sụ: "A hotawaru unu doberu Chipfu iche ntanu-a; noo kele unu tsoru unwu unu; mę unwune unu ogu. Teme ọ gowaru onu-oma nū unu ntanu-a."

³⁰ O -rwua nchitabohu iya; Mósísu sụ ndu Ízuru: "Unu mekwaru eze iphe-ęji, paru eka. Nta-a bę mu ejepfuwa Chipfu. ?A maru; mu a-du ike rwo-buta iya g'ọ gwaru unu nvu l'iphe-ęji ono, unu meru ono?"

³¹ Ọo ya bụ; Mósísu bya ejepfu Chipfu bya asụ: "Oowaa! Iphe-ęji, ndu-a meru kwatakwa paa eka! Ephe gudewaa mkpọla-ododo metaru onwophe agwa. ³² Ole jiko gwaru phẹ rọ nvu l'iphe-ęji ono; teke ọ dudu hufukwa epha mu l'ekwo, i deru epha ndu nkengu."

³³ Chipfu sụ Mósísu: "Ọo onye mesweru mu nū bę mu e-hufu epha iya l'ekwo mu. ³⁴ Ngwa; tugbua nta-a je edurwua ndu Ízuru eka mu pfuru opfu iya ono; lẹ Ojosi mu a-nodu edu unu. Ole o -rwuepho teke mu a-nu phẹ aphu; mu anua phẹ iya k'iphe-ęji phẹ."

³⁵ Chipfu bya egude ejo iphe-ememe byapfuta ndu Ízuru; k'iphe ono, ephe gude nweswi ono, Erọnu kpuru ono mee.

33

¹ Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósísu: "Unu tugbua l'eka-a; unu lẹ ndu ono, i dufutaru l'alị ndu Ijiputu ono! Tugbua jeshia l'alị ono, mu kweru ukwe bya eriru nte yeru Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiéko sụ: 'Mu a-nu iya awa unu.' ² Mu e-zi ojosi g'ọ duru unu je; je achishiaru unu ndu Kénanu; waa ndu Amoru; waa ndu Hetu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ³ Unu tugbua jeshia l'alị ono, bụ alị, mini ęra-eswi; waa manęnwu asọ gborogboro. Ole mu te etsoduru unu; noo kele unu bunukaru ndu ejo-okpoma; kele ọ -buru gę mu tsoru unu bę o nwekwaru g'ọo-du; mu emebyishia unu l'uzo."

⁴ Ndu Ízuru numaepho njo-nzi ono; ephe waa ekwa; ophu ọ dudu onye kwaru onwiya akwa. ⁵ Noo kele Chipfu suru Mósísu: "Pfuaru ndu Ízuru l'ephe bunukaru ndu ejo-okpoma. Mbụ l'ọ -buru gę mu tsoru unu hata mę ntụ-okpa lanu bę o nwekwaru g'ọo-du; mu emebyishia unu. Ngwa; unu kwashia onwunu akwa, unu kwaru gę mu chia idzụ iphe, mu e-me unu." ⁶ Noo ya; ndu Ízuru woru akwa phẹ kwashia l'ubvú Horębu.

7 Mósísu shi aphutaje ụlo-ekwa je akpobe ụzenya l'azu eka ndu Ízurẹlu kpobechaaru ụlo-ekwa nkephe; kua ya “ụlo-ekwa-ndzuko.” Iphe, bu onye eje akpata ishi l'iphu Chipfu nodu ejeje l'ụlo-ekwa-ndzuko ono, nọ l'azu eka ndu Ízurẹlu nọ ono. 8 O nodu abujeru; Mósísu - gbalihu jeshia l'ụlo-ekwa-ndzuko ono; ndu Ízurẹlu g'ephe ha awulihu je apfugbaaru l'onu-abata ụlo-ekwa nkephe elekpoeppo Mósísu enya; gbiriri jasụ l'ooobahu l'ụlo-ekwa-ndzuko ono. 9 O nodu abujeru; Mósísu -bahuchaepho l'ulo-ekwa ono; urwukpu ono, kpuru oronmono ono alwazeta bya anọ-chia onu-abata teke Chipfu epfu anụ Mósísu. 10 Ndu Ízurẹlu humaeppo urwukpu ono, kpuru oronmono ono g'ọ nọ l'onu-abata ụlo-ekwa ono; ephe atuko gbeshi baaru Chipfu eja. Onyenonu nodu anoduje l'onu-abata ụlo-ekwa nkiya baaru Chipfu eja ono. 11 Chipfu nodu epfuje eyeru Mósísu l'iphu l'iphu ge nemadzu yee onya iya anoduje abo ụja-a. Teke e mechaaru; Mósísu alwaphuta azu l'eka ndu Ízurẹlu nọ; ophu nwokoro bya ono, bu onye n-yemeka iya ono, bu Jioshuwa nwa Nunu alufujedu alufu l'ulo-ekwa ono.

Mósísu yee ogbunwijnwii Chipfu

12 Mósísu sụ Chipfu: “I shieppo teke-a pfutaru mu ge mu dua ndu-a; ole i tiki mekpoda ge mu maru onye ii-yeru mu ge mu l'iya swiru. I suru l'i maru epha mu; teme mu du ngu l'obu. 13 O -buru pho le mu du ngu l'obu k'eviya; goshinu mu uto ngu; k'ophu mu a-maru ngu; teme mu adu ngu l'obu kwaseru. Nyatakwa l'oha-a bu ndu nkengu.”

14 Chipfu sụ iya: “Mu e-tsoru-a unu l'onwomu; teme mu emee ge meji nmapfuru ngu.”

15 No iya; Mósísu sụ iya: “O -buru l'i tii tsoduru anyi l'onwongu; te emekwa g'anyi hata okpa ahata tugbua l'eka-a! 16 ?Denu g'ee-shi maru le mbedua; waa ndu nkengu du ngu l'obu; abudu l'i tso anyi? ?Bu gunu ozo e-goshi le mbedua waa ndu nkengu du iche l'eka ndu mgboko l'ophu nọ?”

17 Oo ya bu; Chipfu sụ Mósísu: “Mu e-meepo iphe ono, i suru ge mu meeru ngu ono. Noo kele i du mu l'obu; teme mu maru epha ngu.”

18 Mósísu sụ iya: “Jiko goshinu mu ogbunwijnwii ngu.”

19 Tobudu iya bu; Chipfu sụ iya: “Mu e-me g'i huma ge mu du-be ree; teme mu anodu l'atatiphu ngu kua onwomu iphe, mu aza. Onye o du mu ge mu meeru eze-iphe-oma; mu emeeru iya ya; onye o du mu ge mu phuru obu-imemini; mu apuaru iya ya. 20 Ole i tii humadu iphu mu; noo kele o to nwedu onye gude enya iya huma mu, a-nodu ndzu.”

21 Chipfu sụ: “O nweru eka nọ-kube mu nu, ii-pfuru le mkpuma. 22 Teke ogbunwijnwii mu ghatajerupho; mu eworu ngu dobe le mgbaka agbara-mkpuma; bya egude eka mu gbobuta ngu; gbiriri jasụ mu aghata-gbua. 23 Mu agbe teke ono wofu eka; l'i huma mu okpurukpu. O -buru iphu mu be a taa humajekwa ahuma.”

34

Bachibachi mkpuma k'ebo

1 Chipfu sụ Mósísu: “Je awata bachibachi mkpuma labo ozo, a-du ge ke mbu pho. Ge mu dekwaa ya iphe, shi nodu le ke mbu pho, i tukporu pho.

2 Kwakobe l'utsu echele; nyikota ubvu Sayinayi; bya egoshi mu onwongu l'eli ubvu ono. 3 G'o to nwekwa onye e-tsoru ngu nu; ozo onye aa-huma

l'úbvú ono l'ophu l'ophu; g'o to nwekwa aturu; ozoo eswi, a-nodu ata nri l'ataphu úbvú ono."

⁴ Noo ya; Mósísu mee gę Chipfu ziru iya; bya awata bachibachi mkpuma labo ozo, dukwa pho gę ke mbu pho; bya egude nyihu úbvú Sayinayi l'onmewa utsu. O paru bachibachi mkpuma labo ono l'eka. ⁵ Noo ya; Chipfu bya anodu l'urwukpu nyizeta; bya araa ya arara l'epha iya bu Chipfu. ⁶ O bya aghata l'ataphu Mósísu etushi onwiya epha su: "Oo mu bu Chipfu; oo mu bu Chipfu; bya aburu Chileke k'obu-imemini; bya abukwarupho Chileke k'eze-iphe-oma. Onye ehu ete eghujedu eghu egwegwa; onye n-yemobu iya; waa apfushi ike iya paru eka. ⁷ Unubuku unwu-eliphe be mu anoduje egoshi le mu yeru obu. Mu agujeru phe nvu l'ejo-iphe, ephe meru; me l'atupya, ephe tupyaru mu; waa l'iphe-eji, ephe meru mu. Ole mu ta ahajekwanu onye-ikpe nmaru ge mu ta ahú iya ahúhú. Ndu ejo-iphe be mu ahúje ahúhú k'ejo-iphe, ephe meru mu; húr-wua ya l'eka unwu nwanwa phe no; waa l'eka nwanwanwanwa phe no; húr-wua phe l'ogbo k'eno."

⁸ Mósísu bya ephoze iphu l'alí teke ono teke ono bya abaarú Chipfu eja. ⁹ O su: "Gube Chipfu; o -buru le mu du ngu l'obu eviya; jiko gę gube Chipfu tsonuru anyi. A makwaru-a le ndu-a bunukaru ndu ejo-okpoma; ole jiko gunaru anyi nvu l'ejo-iphe; waa iphe-eji anyi; wotaró anyi g'anyi buru okiphe ngu."

¹⁰ Tobudu iya bu; Chipfu su: "Anyi le ngu a-gba ndzu. L'ataphu ndu nkengu l'ophu be mu e-me oke iphe, du biribiri, mu teke emeswe l'ohamoha, no le mgboko l'ophu. Ndu uno, unu bu l'echilabo phe ono a-humakota g'iphe, mube Chipfu e-mekota du-be ebvu. ¹¹ Unu ngabe nchi mee ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a. Mu a-chifuru unu ndu Amoru; waa ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; teme waa ndu Jiebusu. ¹² Ole g'unu kwabe enya g'unu le ndu bu l'alí ono, unu ala ono ta agba ndzu; odumeka be ephe e-mechakwaa buru onya nmata unu. ¹³ Unu gbukposhia oru-ngweja phe; teme unu etsukposhia mkpuma, ephe doberu nsó. Teme unu aphokashikwapho itso, e doberu agwa phe, bu Ashera. ¹⁴ Unu ta adukwa iphe ozo, unu a-bajeru eja gbahaa mube Chipfu kpurumu. Noo kele mube Chipfu, epha iya bu Okophoo be bukwa Chileke, ekoje okophoo.

¹⁵ "Unu kwabekwa enya g'o to dushi ndu bu l'alí ono, unu l'ephe a-gba ndzu. Noo kele ephe -nodu agwa agwa phe ono; be ephe e-zi unu le nri; unu eje eria iphe, ephe gude gwaa iphe ono. ¹⁶ O -buru l'unu haru unwada phe lutaru unwu unu g'ephe buru unyomu phe; ndu ono nodu agwa agwa phe ono be ephe e-dukwarupho unwu unu; ephe eje emee nno.

¹⁷ "Unu ta akpukwa ntekepe!

¹⁸ "Unu boje obo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi egube ono, mu suru g'unu meje iya. Unu boje obo-iphe ono teke ono, e doberu iya ono l'onwa Abibu; noo kele o l'onwa ono be unu shi l'alí ndu Ijiputu wufuta.

¹⁹ "Iphe-mbu, vuru uzo waa ekpa ne iya bu ke mube Chipfu. Iphe, bu nwa mbu iphe-edobe unu nwuru, bu oke ya yichakwaa ya; m'o bu eswi; ozoo aturu; ozoo eghu. ²⁰ Unu gudeje nwaturu gbata nkafu-igara, bu ke mbu l'epho ne iya. Obenu l'o -buru l'unu ta agbataduru iya agbata; unu aswikwoo ya olu.

"G'o to nwekwaru onye a-gbajeru eka bya l'ataphu mu.

²¹ “Ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi unu; o -rwua mbọku k'ẹsaa; unu edzua ike. Unu te ejejekwa ozi lẹ mbọku k'ẹsaa; m'obeta ọ bọru aakọ ọkoro; ọzoo teke aakpata iphe, e meberu l'ẹgu.

²² “Witi-mbụ, unu vuru ọzo kpata bẹ unu e-gudeje bọ Ọbo-Idzu. Unu abọ ọbo-iphe, a kpatarụ l'opfu lẹ mbvụcha apha.

²³ “Ugbo ẹto l'apha bẹ unwoke unu g'ẹphe ha a-kpakoje bya l'ataphu Nnajiuphu, bụ Chipfu. ²⁴ Mu a-chịshiru unu ọhamoha; bya emee g'alị unu kabaa shii. Ophu ọ dudu onye bya eme g'ọ nata unu alị unu ono; mẹ unu jeje l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ ophu unu ejeje ugbo ẹto l'apha.

²⁵ “Unu ta adukwa iphe e yekoberu iphe ekoje buredi, unu e-yekobe lẹ mee anụ, unu gude egweru mu ngweja.

“Teme ophu ọ dukwa anụ ngweja ono, e gude abọ ọbo Ojaghata, aa-ha g'ọ bọ nchi.

²⁶ “Iphe-mbụ, vuru ọzo kaa l'opfu unu bẹ unu e-gudeje bya l'ulo Chipfu, bụ Chileke unu.

“Unu te egudejekwa mini-ẹra ne egbu shia nwa iya.”

²⁷ Noo ya; Chipfu sụ Mosisu: “Dekota opfu ono g'ọ ha l'ekwo. Noo kele ọo opfu ono bẹ mu lẹ gubedua; mę ndu Ízurelu gude gbaa ndzụ.”

²⁸ Mosisu bẹ yee Chipfu noru l'ẹka ono ukporo abalị labọ; eswe l'enyashi; ophu o riduru nri; ẹbe ọ ngutaduru mę mini. O bya edee opfu ogbandzu ono, bụ iya bụ ekemu iri ono, shi l'ẹka Chileke ono l'eli bachibachi mkpuma ono.

Iphe Mosisu egbu nwijnwii

²⁹ Mosisu shiepho l'ubvụ Sayinayi nyizeta; yee bachibachi mkpuma labọ ono, e deru ekemu Chipfu ono, o gude l'ẹka; ophu ọ madu l'iphu egbu iya nwijnwii; noo kele ẹphe lẹ Chipfu bogbaberu ọja. ³⁰ Eronu; yee ndu Ízurelu g'ẹphe ha hụma Mosisu g'iphu egbu iya nwijnwii; ndzụ ejekube iya ntse guahaa pẹ. ³¹ Mosisu bya ekua pẹ; ọo ya bụ; Eronu; yee ndu-ishi ọha ono g'ẹphe ha gbẹ teke ono bya ejekube iya ntse; ọ bya epfuru yeru pẹ. ³² E mechaa; ndu Ízurelu g'ẹphe ha byakube iya ntse; ọ bya atushikotaru pẹ ekemu, Chipfu nuru iya l'ubvụ Sayinayi.

³³ Mosisu pfughechaaru pẹ opfu bya aphụ-chia ẹkwa l'ataphu. ³⁴ Ọ nọdu abujeru; teke Mosisu bahuru l'ulo-ẹkwa l'ataphu Chipfu gẹ yele iya bogba; l'ọ phufu ẹkwa ono l'ataphu iya gbiriri jasụ l'ọ futa. Ọ -futaepho l'ọbya epfukotaru ndu Ízurelu iphe, e ziru iya; ³⁵ ẹphe ahuma l'iphu egbu iya kẹ nwijnwii. Ọo ya bụ; Mosisu abya ewota ẹkwa phụ-chia iphu ọzo gbiriri jasụ o jeshia gẹ yele Chipfu bogbabe.

35

Eswe-atuta-unme

¹ Mosisu bya ekukobe ndu Ízurelu g'ẹphe ha; sụ pẹ: “Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee bụ ọwa-a: ² Ọ suru l'ọo ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi unu; o -be lẹ mbọku k'ẹsaa; unu edobe iya nsọ; g'ọ bọru eswe-atuta-unme kẹ Chipfu. Ọ duru onye jeru ozi mbọku ono; g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu. ³ G'ọ tọ dukwa onye a-phụ-nwu ọku l'ibe iya l'eswe-atuta-unme.”

Iphe, ee-gude mee ulo-ẹkwa
(Awu 25:1-7; 35:10-19)

4 Mósísu sù ndu Ízurelu g'èphe ha: "Wakwa iphe, Chipfu sùru g'e mee bù ọwa-a: 5 Unu shi l'iphe, unu nweru hata iphe bya anụ yèbe Chipfu. Onye oohe ihee g'ọ nù yèbe Chipfu iphe bẹ iphe, oo-gude bya anụ iya bù mkpọla-ododo; waa mkpọla-ọchaa; waa onyirubvu; 6 waa owu urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu dụ uswe-uswe; waa owu ọchaa; waa ẹji egbu; 7 waa akpọ ebili, a tseru l'uswe; waa akpọ umoro-onyimu; waa oshi akesha; 8 waa manụ olivu, ee-gudeje anwu ọku; waa iphe, eeyeje lẹ manụ k'awu l'ishi g'ọ shia mkpọ; mẹ ophu eeyeje l'ụnwù-isensu g'ọ shia kwèkweekwee; 9 waa mkpuma ọnikùsù; meward mkpuma ọzo, aswa dughbaa. Mkpuma ono bẹ ee-mechaa gbapyabẹ l'uwe-ukwu onye-ishi ndu-uke; yẹle uwe-ọkpoma iya.

10 "G'iphe, bukpuo ndu maru eme ọna l'echilabọ unu futa bya emekota iphemiphe, Chipfu turu onu g'e mee-a; 11 mbụ ọlo-ekwa ono; waa ekwa, aa-phushi l'eli ọlo-ekwa ono; waa iphe iya ono, nweru nkoloba ishi labọ ono; waa mgbo ono, ee-gude ku-chite ọlo-ekwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia lẹ mgbo ono; waa itso iya ono; waa ọna ẹka aa-kpogbaaru iya ye; mbụ itso ono; yẹ ọkpa mgbo ono; 12 waa okpoko ono; yẹ mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-nọduje apfu ugwo iphe-ẹji ono; waa ekwa ono, ee-gude kochite iya; 13 waa teburu ono; yẹ mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; yẹ ngwa iya; yẹ buredi ono, ee-dobeje l'iphu Chipfu ono; 14 waa iphe ono, aapfubeje orọku ono, e-meje g'iphoro dụ; yẹ ngwa iya; waa orọku iya ono; mẹ manụ ono, ee-gudeje anwu ọku ono; 15 waa oru-ngweja-ụnwù-isensu ono; yẹ mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa manụ ono, aa-wu l'ishi ono; yẹ ụnwù-isensu ono, eshi mkpọ ono; waa ekwa ono, ee-kochite onu-abata ọlo-ekwa ono; 16 waa oru-ngweja ono, bụ ẹka ee-gweje ngweja-akpo-ọku ono; yẹ iphe iya ono, dụ g'ugbu, ee-gude onyirubvu mee ono; waa mgboro ono, ee-gudeje apa oru-ngweja ono; yẹ ngwa iya g'ọ ha; yekwapho eze gbamugbamu ono, ee-gude onyirubvu mee ono; yẹ okpa iya; 17 waa ekwa ono, ee-gude gebuta oma-unuphu ọlo-ekwa ono; waa itso oma-unuphu ono; yẹ ọna ẹka aa-kpobegba itso ono; waa ekwa ono, ee-gude gechite onu-abata oma-unuphu ono; 18 waa nggu ọlo-ekwa ono; yẹ k'oma-unuphu iya; mẹ eri iya; 19 waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ulo-nso ono; mbụ uwe, e doberu nso kẹ Eronu, bụ onye uke; yẹ k'ụnwu iya, ẹphe e-yeje gude eje ozi gẹ ndu-uke."

20 Ndu Ízurelu wukahụ l'atatiphu Mósísu. 21 Iphe, bukpuo onye oohe ihee; waa onye o rwuru l'ẹhu g'ọ nù Chipfu iphe; gudegbaa iphe bya anụ iya; mbụ iphe, ee-gude mee ọlo-ekwa-ndzukọ; meward iphe, ee-gude eje ozi l'ime iya; məkwapu ophu ee-gude kwee uwe, dụ nso. 22 Iphe, bukpuo onye oohe ihee; unwoke mẹ unwanyị; gudegbaa iphe, e gude mkpọla-ododo mee bya anụ; mbụ iphe, dughbaa gẹ ngga agbabẹ; mẹ eregedenchi; mẹ iphe-ẹka; meward iphe ọzo, dughbaa egube ono. Ẹphe gudegbaa mkpọla-ododo pẹ ono bya anụ Chipfu g'ọ buru ngweja-amama. 23 Ndu nweru owu wotagbaakwaru iya pho; mbụ owu, dụ urwukpu-urwukpu; ọzo ophu eke mee-mee; ọzo ophu dụ uswe-uswe; ọzo owu ọchaa; ọzo ẹji egbu; ọzo akpọ ebili, a tseru l'uswe; ọzo k'umoro-onyimu.

24 Ndu dụ ike nù mkpọla-ọchaa; ọzo onyirubvu; nukwaru iya pho Chipfu. Ndu nweru oshi akesha, nweru ẹka ee-gude iya jee ozi ono nukwa iya pho. 25 Iphe, bukpuo nwanyị, maru eme ọna gbaa owu bya anụ. Ọ duru ndu bụ owu urwukpu-urwukpu bẹ ẹphe gbaru; ndu bụ owu, eke mee-mee; duru ndu bụ owu uswe-uswe; ndu aburu owu ọchaa bẹ ẹphe

gbaru gude bya. ²⁶ Ẹnwanyi, oohe ihee; ẹme ẹphe je adu ike mekọta iya; bu ẹji egbu ẹẹ ẹphe gude gbaa owu nkephe. ²⁷ Ndu-ishi wotagbaaru mkpuma ọnikusù; męwaro mkpuma ọzo, aswa dughbaa; g'a gbapyabẹ l'uwe-ukuvu onye-ishi-uke; yele uwe-ọkpoma iya. ²⁸ Ẹphe nufukwapho iphe, eshi mkpọ; waa manu olivu, ee-gudeje anwu ọku; waa k'ophu ee-yeje le manu awu l'ishi; waa k'ünwü-isensu, eshi mkpọ. ²⁹ Ndu Ízurelu l'ophu; unwoke me Ẹnwanyi; mbu ndu oohe ihee wotaru Chipfu iphe, ẹphe turu obu phe onyo nu g'e gude meeru Chipfu iphe ono, o shi l'onu Mosisu pfua su g'e meeru iya ono.

³⁰ Noo ya; Mosisu su ndu Ízurelu: "Unu maru le Chipfu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, onye ọkpa-ipfu Jiuda; ³¹ bya emewaa; unme yebe Chileke ji iya ẹhu; g'o nweru mmamiphe; yee nkwařenya; g'iphe doje iya ẹnya ree; k'ophu ọo-makotaru g'eemema iphemiphe emema; ³² g'o maru g'eemeje iphe-erengete le mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ³³ makwarupho g'aawa mkpuma, aswa du; waa g'aawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakwarupho g'aapyije iphe apyipyi; męwaro g'eeshije eme ọna ọzo, dughbaa iche iche. ³⁴ Ẹme o nukwapho yee Oholiyabu nwa Ahisamaku, onye ọkpa-ipfu Danu mmamiphe g'ẹphe zia ndu ọzo g'eeme ọna obu. ³⁵ O mekaru ge mmamiphe k'eme iphe-erengete ji phe ẹhu; mbu g'ẹphe maru eme ọna; waa g'ẹphe maru g'eegudeje owu urwukpu-urwukpu; yee ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ochaa dengashia iphe edengashi. Ẹphenebo bu ndu tukoru makotaru g'eemeje iphe ọna g'o maa mma.

36

¹ "Oo ya bu; Bezalelu; yee Oholiyabu; waa iphe, bukpuo ndu maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; yee iphe edo ẹnya g'ẹphe maru g'eeme iphemiphe, laru le k'akpu ọlo-nsọ ono bukwapo g'ẹphe mee ya ge Chipfu pfuru su g'e meeru iya."

² Tọbudu iya bu; Mosisu kua Bezalelu; yee Oholiyabu; waa iphe, bukpuo onye maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; o nodu ehakwa iya pho ihee g'o jee ozi ono. ³ Mosisu chiru iphe, ndu Ízurelu tutaru g'e gude kpua ọlo-nsọ ono nu phe. Ndu Ízurelu nodu atukokpoepo iphe ono l'utsu mboku anwuta anwuta g'ẹphe atu iya. ⁴ Ndu maru eme ọna, akpu ọlo-nsọ ono tuko g'ẹphe ha paru iphe, ẹphe eme haa; ⁵ tugbua je asu Mosisu: "Ndu-a tutaakwaru iphe, suru egude mee iphe, Chipfu suru g'e mee; atawa k'etsutsu iya eye iya."

⁶ Mosisu tua ekemu su: "G'o to dukwa nwoke; ọzo nwanji, a-kpataba iphe akpakpa bya anu su l'oo iphe, o gude eyeta aka k'ọlo-nsọ ono." E woru iphe ono, Mosisu pfuru ono pfudzuru l'ọlo-ekwa ndu Ízurelu l'ophu. E shi nno kposhia ndu Ízurelu g'o to duhe iphe, ẹphe e-wotaba; ⁷ noo kele iphe, a tutawaru g'e gude jee ozi ọlo ono suwaru g'ee-gude iya jee ozi ono; l'o tsufu etsufu.

Mkpü-ekwà ono

(Awu 26:1-14)

⁸ Iphe, bu ndu ophu maru iphe le ndu-ozì ono gude owu ochaa, a swiru udo; waa ophu du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; yee ophu eke mee-mee; kwee ekwa kweta iya upfu ekwa iri. Onye maru eme ọna gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu ekwa ono. ⁹ Upfu ekwa ono

tukokwa haru enya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'esato; osa iya du nkwo-eka eno. ¹⁰ Ephe wotaru upfu ekwa ono ise gbagbabe; o buru nlochiru lanu; bya ewotakwapho uzo ise ophuu gbagbabe nanu. ¹¹ Ishimishi-ophoko-ekwa ono ke mbu be ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu iya. Ephe bya emekwaapho nno l'ishimishi-ophoko-ekwo ono k'ebo. ¹² Nkoloba ukporo labo l'iri be ephe yeru l'ishishi nlochiru lanu; ephe yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. Nkoloba ono toko ghagbabe iphu. ¹³ Ephe gude mkpola-ododo meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri; gude iya dzegbabe nlochiru ekwa ono ephenebo; o toko buru nanu.

¹⁴ Ephe bya egude eji eghu kwee ekwa; kweta iya upfu ekwa iri le nanu, ee-gude phu-chite eli ulo-ekwa ono. ¹⁵ Upfu ekwa ono ephe n'iri le nanu toko haru enya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'iri. Osa iya du nkwo-eka eno. ¹⁶ Ephe bya achita upfu ekwa ono ise gbagbabe; o buru nlochiru lanu; chita uzo upfu ekwa ishii ophuu gbagbabe kwapho nanu. ¹⁷ Nkoloba ukporo labo l'iri be ephe yeru l'ishishi nlochiru lanu; yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. ¹⁸ Ephe gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri; gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru ekwa ono ephenebo; gude iya dzegbabe ulo-ekwa ono; o buru nanu. ¹⁹ E mechaa; ephe gude akpo ebili, a tseru l'uswe; mee iphe, ee-gude phu-chia eli ulo-ekwa ono ozo; bya egudekwapho akpo umoro-enyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo kebili ono.

²⁰ Ephe gude oshi akesha meta oshi, ee-gudeje kpo be ulo-ekwa ono. ²¹ Oshi ono be e mekotaru; o dugbaa nkwo-eka iri iri l'eli. Osa iya dugbaa nkwo-eka le mkpirikpu iya. ²² Oshi ono be ephe pyitachaar uokpa labo ye l'ibekebo. O buru egube ono be ephe mekotaru oshi ulo-ekwa ono g'o ha. ²³ A bya l'ulo-ekwa ono ibiya ophu gharu iphu l'uzo ndohali; bu ukporo oshi be ephe rutaru yegbaa ya. ²⁴ Ephe gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'o ha nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁵ A bya l'ibe iya ophuu; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli; bukwapho ukporo oshi be ephe rutaru; yeshia ya. ²⁶ Ephe gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'o ha nweru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁷ A bya l'okotazu ulo-ekwa ono; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba bu oshi ishii be ephe rutaru; yeshia ya; ²⁸ bya emetacha oshi ebo ebo; yechaa le mgbureku mgbureku ulo-ekwa ono l'uzo okotazu iya ono. ²⁹ Oshi labo ono, ee-yechaa le mgbureku iya ono be dugbaa nkwegba ebo ebo. O shi l'uzo ali du nkwegba ebo jas u limeli. Tem e buru echi lanu be a kuberu iya. Ephenebo toko dukota nno. ³⁰ Oo ya bu l'o du oshi esato l'azu ulo-ekwa ono. E gude mkpola-ochaa meshia enya eka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye uzo iri l'ishii. Iphe, bu oshi ono g'o ha nwegbaaru enya eka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

³¹ Ephe gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Uzo ise be ephe sweberu l'oshi mgbureku ulo-ekwa ono ibe lanu; ³² swebekwapho uzo ise ozo le mgbureku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo buru k'okotazu ulo-ekwa ono; ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba. ³³ Oshi ophu ee-swebe l'echi iya be ephe rwaru g'o gbe l'ishi lanu lufu l'ishi iya ophuu. ³⁴ Ephe wukota mkpola-ododo l'oshi ono, eegudeje kpo be ulo-ekwa ono; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia

echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Ephe bya awukwapho mkpola-ododo le gberere oshi ono.

³⁵ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; waa ophu eke mee-mee; yee owu oghaa, a swiru udo; kwee ekwa. Onye maru eme ona bya egude owu ono kweshia chierobu ye l'ekwa ono. ³⁶ Ephe gude oshi akesha rwaa itso eno; bya awua ya mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Ephe bya egude mkpola-oghaa kpushia enya aka aa-kpobe itso ono uzo eno. ³⁷ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu oghaa, a swiru udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. O buru ndu gude ngga ekwe ekwa meru iya. ³⁸ Ephe gude oshi akesha rwata itso ise; bya emekwapho iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Ephe bya awua ishi itso ono; waa iphe, ee-swebe l'itso ono mkpola-ododo; bya egude onyirubvu kpushia enya aka aa-kpobegba itso ono ephe n'ise.

37

Okpoko ono (Awu 25:10-22)

¹ Bezalelu gude oshi akesha kua okpoko. Ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. Eli iya dukwapho nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ² O wua okpobe mkpola-ododo l'ime iya; waa l'azu iya. O gudekwapho mkpola-ododo wu-pee mgbureku iya mgburugburu. ³ O kpata echi mkpola-ododo eno depfubegbaa l'okpa iya ephen'eno; mbu wota ebo depfube l'ibe lanu; wota ebo k'ophuu depfube l'ibe iya ophuu. ⁴ O gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ⁵ O woru mgboro ono ephenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g'o buru iphe, ee-gudeje apa iya.

⁶ O gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; aka aapfufe ugwo iphe-eji, nemadzu meru. Ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ⁷ O gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l'ishi opfu okpoko ono. O buru mkpola-ododo, e tsarusu etsusa be o gude mee ya. ⁸ O woru chierobu lanu dobe l'ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l'ishi iya ophuu; bya emee; chierobu labo ono, nogbaa l'ishishi okpoko ono ephenebo yele okpoko ono buru iphe lanu. ⁹ Cherubimu ono be o meru; o jashia nku l'uzo imeli; nku iya ono kpuchite opfu okpoko ono. Ephe ghagbabé iphu; tuko ele enya l'eli okpoko ono kwapho.

Teburu ono (Awu 25:23-30)

¹⁰ Ephe gude oshi akesha meta teburu. Ogologo iya du nkwo-eka labo. Osa iya du nkwo-eka lanu. Eli iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹¹ Ephe wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-pee eli iya mgburugburu. ¹² Ephe wota werere oshi, osa iya ha g'obochi-eka wu-pee mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpuchite werere oshi ono. ¹³ Ephe kpata echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ¹⁴ Echi ono nokubechaa werere oshi pho; k'ophu oo-dukwanu ike gudeshia mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ¹⁵ Mgboro, ee-gudeje apa teburu ono bu oshi

akesha bẹ ephe gude pyishia ya; bya awua ya mkpola-ododo. ¹⁶ Ephe gude okpobe mkpola-ododo meshia ngwa, aa-tu-kobeje l'eli teburu ono; mbu ghamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru Chipfu ngweja-mee.

Iphe, aapfubeje oroku
(Awu 25:31-40)

¹⁷ Ephe gude okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. Ephe meru iya; o nweru oshi; waa ekali. O bya enweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du g'okoko, jawaru ajaja. Ephe tuko iphemiphe ono mee ge yele iphe ono, aapfubeje oroku ono dzepfua buru nanu. ¹⁸ Oshi iya ono nweru ekali ishii. Ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k'ophuu nodu le mgbureku iya ophuu. ¹⁹ Ekali iya lanu nweru okoro eto. Okoro ono be e mechaaru; o dugbaa g'okoko oshi alumundu. E mekwaapho nwopu okoko ye iya; yee okoko ophu jawaru ajaja. Noo g'o dukota l'ekali iya ono ephe n'ishii, dzepfugbaaru l'oshi iya ono. ²⁰ Oshi iya ono nweru okoro eno, e meru; o du g'okoko oshi alumundu. O nwekwarupho iphe, e meru; o du ge nwopu okoko; yee iphe, du g'okoko ophu jawaru ajaja. ²¹ Nwopu okoko lanu be e meru; o nodu le mkpula ekali iya labo ono, no l'uzo ali iya. K'ebo nodu le mkpula ekali iya labo k'echi. K'eto nodu le mkpula ekali iya labo k'uzo eli. Mbu l'o nochaa le mkpula ekali iya ono ephe n'ishii. ²² Nwopu okoko iya ono; yee ekali iya ekali iya ono be e meru; yele oshi iya tuko dzepfuru. O buru okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be e gude mee ya.

²³ Ephe gudekwapho okpobe mkpola-ododo meta oroku esaa, aapfubegbaa l'eli iphe ono, aapfubeje oroku ono; bya emetakwapho akpa iya; waa iphe, aaguje oku iya. ²⁴ Iphe, aapfubeje oroku ono; yee ngwa iya g'o hakota bu okpobe mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu be e gude mee ya.

Oru-ngweja unwu-isensu
(Awu 30:1-5)

²⁵ Ephe gude oshi akesha kua oru-ngweja, bu eka aa-kpoje unwu-isensu oku. Ogologo iya waa osa iya tuko haru enya nhamunha. Iphe, o duchaa bu nkwo-eka lanu. Eli iya du nkwo-eka labo. Mpu iya; yee oru-ngweja ono tuko rwagbabe buru nanu. ²⁶ Ephe wukota eli iya; yee mgbureku iya; waa mpu iya okpobe mkpola-ododo. Ephe gudekwapho mkpola-ododo kpu-phae mgbureku iya mgburugburu. ²⁷ Ephe meta echi mkpola-ododo ebo ebo depfubegbaa le mgbureku iya ibekeboebo. Ephe depfuberu iya; o noduchaa le mkpula iphe ono, a kpu-pheru iya mgburugburu ono. O buru l'echi ono be ee-yeje mgboro, ee-gudeje apa iya. ²⁸ Ephe gude oshi akesha pyita mgboro ono; wua ya mkpola-ododo.

²⁹ Ephe mekwaapho manu ono, du nsu bya eshi mkpo, aawuje l'ishi ono; waa okpobe unwu-isensu ono, eshi mkpo ono. O buru ndu maru eme manu-mbeleke meru iya.

38

Oru-ngweja eka ee-gweje ngweja-akpo-oku
(Awu 27:1-8)

¹ Ephe gude oshi akesha kuta oru-ngweja. Eli iya du nkwo-eka eto. Ogologo iya waa osa iya tuko haru enya nhamunha. Iphe, o duchaa bu nkwo-eka ise ise. ² Ephe rutachaa mpu mobechea l'ishi ishi mgbureku

iya ephen'eno. Mpu ono; yee oru-ngweja ono rwagbaa buru nanu. Ephe mechaa ya nno; bya eworu onyirubvu wua ya. ³ Ephe gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'oru-ngweja ono, bu iya bu ite; waa iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu; waa oji; me iphe, aaguje oku. ⁴ Ephe gude onyirubvu meta iphe, du nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. Ephe woru iya kwechia uzo ali mgbureku oru-ngweja ono. A-gbe l'uzo ali iya kwechia ya jasu l'echilabo iya. ⁵ Ephe gudekwapho onyirubvu meta echi eno hebechaa le mgbureku iphe ono, du nggafu-nggafu g'ugbu ono, e meru l'onyirubvu ono; g'o buru enya aka ee-pyocho mgboro, ee-gudeje apa oru-ngweja ono. ⁶ Ephe gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya onyirubvu; ⁷ wochaaru mgboro ono nwa l'enya echi pho ibekeboebo. Mgboro ono ephenebo a-nodujechaa le mgbureku iya ephenebo me a-nodu apa iya. Ephe gude iberibe oshi mee oru-ngweja ono; uzo du iya l'echi.

Eze gbamugbamu ono

(Awu 30:17-21)

⁸ Ephe gude onyirubvu mee eze gbamugbamu; yee okpa iya. Onyirubvu ono, ephe gude mee ya ono shi l'onyo unwanyi, anoduje eje ozi l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko.

Oma-unuphu

(Awu 27:9-19)

⁹ Ephe bya emee oma-unuphu. Ephe gude owu ochaa, a swiru udo; kwee ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ophu oma-unuphu ono gharu iphu l'uzo ndohali. ¹⁰ Ephe gude onyirubvu meta ukporo itso, aa-kpobe iya; yee enya aka aa-kpobechaa itso ono; bya egude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Uzo isheli iya bukwapo ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo be e kweru gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee enya aka aa-kpobe itso ono duchaa ukporo ukporo. O bukwarupho onyirubvu be e gude metachaa ya. O bukwanuru mkpola-ochaa be e gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² A bya l'osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-ariba iya; bukwa ekwa, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo be e kweru; gude gebuta iya. Ephe bya emeta itso iri, aa-kpobe l'uzo enyanwu-ariba ono; metakwapo enya aka aa-kpobechaa itso ono uzo iri. Ephe bya egude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹³ Osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa iya dukwapo ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo. ¹⁴ Ephe bya ekwee ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo g'e gude gebuta aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yee enya aka aa-kpobechaa itso ono duchaa eto eto. ¹⁵ A bya l'eka aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe iya ophu; bukwapo ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo be e kweru g'e gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yee enya aka aa-kpobechaa itso ono duchakwapo eto eto.

¹⁶ Iphe, bu ekwa, ee-gude gebuta oma-unuphu ono mgburugburu bukota owu ochaa, a swiru udo be ephe gude kwee ya. ¹⁷ Enya aka aa-kpobechaa itso, ee-gude kpobuta oma-unuphu ono mgburugburu bu onyirubvu be ephe gude meshia ya. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebegbaa l'itso ono bukwanuru mkpola-ochaa be ephe gude meshia ya. Ishi itso ono be ephe wuru mkpola-ochaa. Iphe, ee-swebechaa l'itso ono, ee-gude kpobuta oma-unuphu ono

mgburugburu ono bu mkpola-ochaa be ephe gude meshia ya. ¹⁸ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru udo; gude kwee ekwa, du nkwo-eka ukporo l'ogologo; g'e gude gechite onu-abata oma-unuphu ono. O buru ndu gude ngga ekwe ekwa meru iya. ¹⁹ Ephe gude onyirubvu metaru onu-abata iya ono itso eno; waa enya aka aa-kpobechaa itso eno ono. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; waa iphe, ee-swebechaa l'itso ono be ephe mekotaru le mkpola-ochaa. Ephe wukotakwapho mkpola-ochaa l'eli itso ono. ²⁰ Iphe, bu nggu, ee-libegbaa eri ulo-ekwa ono; mekwapho k'oma-unuphu ono be ephe gude onyirubvu mekota.

Iphe, e gude jee ozi obu.

²¹ Qwaa bu mkpako iphe, e gude mee ulo-ekwa obu; mbu ulo-ekwa Ekemu ono. O Mosisu suru ge ndu oshilokpa Livayi dekota iphemiphe ono l'ekwo. Onye-ishi phe bu Itama nwa Eronu, bu onye uke. ²² Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, bu oshilokpa Jiuda mekota iphemiphe ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ²³ Onye ephe l'iya tuko mee ya bu Oholiyabu nwa Ahisamaku; oshilokpa Danu; bu onye maru eme ona; yee erengete; bya aburu onye maru g'eegudeje owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; waa owu ochaa dengashia iphe edengashi. ²⁴ Erwa mkpola-ododo, a tutaru le ngweja-amama, a nuru g'e gude mee ulo ono, du nsu ono du ukporo talentu le talentu tete; waa unu shekelu; l'ukporo shekelu iri l'ishii; le shekelu tete. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. ²⁵ Erwa mkpola-ochaa, ndu Izurelu tutaru teke ono, a guru phe oju ono du ukporo talentu ise; waa unu shekelu eno; l'ukporo shekelu esato; le shekelu iri l'ise. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya.

²⁶ Iphe, mkpola-ochaa obu gbaru phe l'ehu l'ehu bu mkpola-ochaa, erwa iya bu nkeru-ebo shekelu. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ndu a guru teke ono, a guru ndu Izurelu oju ono bu; a -gbu le ndu noru ukporo apha kwaseru. Iphe, ephe du bu ukporo unu nemadzu ugbo ukporo eto l'iri l'ise; l'unu nemadzu esato; l'ukporo umadzu iri l'esaa; l'umadzu iri. ²⁷ Mkpola-ochaa ono, erwa iya du ukporo talentu ise ono be e gude kpushigbaa enya aka aa-kpobegba okpa mgbo ono, ee-gude ku-chite ulo-ekwa ono uzo ukporo ise. Mkpola-ochaa, erwa iya du talentu lanu be eegudeje kpua enya iya lanu. ²⁸ Ephe gude unu shekelu mkpola-ochaa eno; l'ukporo shekelu esato; le shekelu iri l'ise kpushia iphe, nweru nkoloba, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; bya egudekwa iya pho wukota l'ishi itso ono; bya egude iya mekwapho iphe, ee-swebegbaa l'itso ono. ²⁹ Ephe tutakwarupho onyirubvu, erwa iya du ukporo talentu eto le talentu iri; waa unu shekelu ishii le ngweja-amama ono. ³⁰ Ephe gude iya kpua enya aka aa-kpobegba itso k'onu-abata ulo-ekwa-ndzukọ ono; bya egudekwa iya pho kpua oru-ngweja ono, bu aka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; yee iphe ono, du g'ugbu ono; waa ngwa oru-ngweja ono g'o ha. ³¹ Ephe gudekwa iya pho kpua enya aka aa-kpobegba itso, ee-gude kpobegba oma-unuphu ono; wakwapho k'onu-abata iya; waa nggu, ee-libegbaa eri ulo-ekwa ono; mekwapho k'oma-unuphu iya.

39

Uwe ndu-uke
(Awu 28:1-14)

¹ Eḗhe gude owu, ðu urwukpu-urwukpu; waa oḗphu eke mee-mee; yee oḗphu ðu uswe-uswe; kweeru ndu-uke uwe, eḗhe e-yeje gude eje ozi l'ulo-ekwa ono. Eḗhe kwekwaruḗpho Eronu uwe, ðu nsò, bu iya bu ge Chipfu sùru Mòsisu g'e mee ya.

Uwe ifodu

² Eḗhe gude owu mkpòla-ododo; yee owu, ðu urwukpu-urwukpu; waa oḗphu eke mee-mee; waa oḗphu ðu uswe-uswe; waa owu oḗchaa, a swìru udo; kwee uwe-ukuvu. ³ Eḗhe woru mkpòla-ododo tsusaa etsusa; mee ya; o ðu pḗripheri; woru iya washia agwara; gude agwara ono tsokòta le mgbaka owu urwukpu-urwukpu phò; yee oḗphu eke mee-mee; yee oḗphu ðu uswe-uswe; waa owu oḗchaa, a swìru udo phò. O buru onye maru eme ona meru iya. ⁴ Eḗhe woru wèrere ekwa labò libechaa l'uwe-ukuvu ono ibekèboebo; g'a nyaje iya l'ukuvu; g'e gudeje wèrere ekwa ono eḗhenebo lita k'ataphu yee k'azu. ⁵ Eḗhe bya ekwekwaphò wèrere ekwa, ee-gudeje tu-buta iya l'upfu ye iya. Wèrere ekwa ono be yee ifodu ono tuko buru iphe lanu. Iphe, e gude kwee ya bu owu mkpòla-ododo; yee owu, ðu urwukpu-urwukpu; waa oḗphu eke mee-mee; yee k'uswe-uswe; yee owu oḗchaa, a swìru udo, bu iya bu ge Chipfu turu Mòsisu onu g'e mee ya. ⁶ Mkpuma ònikùsù phò be eḗhe wuru mkpòla-ododo l'igburonu iya. O buru egube ono, onye apyije mkpuma, vu oke aswa akashije epha le mkpuma; gude mee ya iphe-ohubama ono bu g'eḗhe kakòtaru epha unwu Ízurelu le mkpuma ono. ⁷ Eḗhe bya adzupabe mkpuma labò ono l'eli uwe-ukuvu phò eḗhenebo; k'oḗphu Chipfu e-gudeje iya nyata unwu Ízurelu, bu iya bu ge Chipfu turu Mòsisu onu g'e mee ya.

Uwe-Okpoma

⁸ Eḗhe bya ekwee uwe-okpoma phò, ee-gudeje aḗho iphe, bu uche Chipfu phò. Eḗhe kweru iya; o ðu g'uwe-ukuvu phò, e kweru l'owu mkpòla-ododo; yee owu, ðu urwukpu-urwukpu; yee oḗphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu oḗchaa, a swìru udo. O buru onye maru eme ona meru iya. ⁹ O nweru mgbureku eno; ðu nkwegba labò. Mgbureku iya ono eḗhen'eno tükokwa haru enya nhamunha. Ogologo iya ðu nkwo-eka lanu; osa iya dukwapho nkwo-eka lanu. ¹⁰ Eḗhe bya adzupabe mkpuma, vu oke aswa l'ogiri l'ogiri uzo eno l'ekwa ono. Mkpuma, no l'ogiri iya ke mbu bu rubi; yee tópazu; waa bérilù. ¹¹ Ogiri iya k'èbo; bu tókwásù; yee sáfaya; waa emèralùdù be eḗhe doru iya. ¹² O be l'ogiri iya k'èto; o buru jiásintù; yee ágètù; waa ámitisùtù be eḗhe doru iya. ¹³ Tee o berye l'ogiri k'èno; bu kirisòlàyitù; yee ònikùsù; waa jiásupà be eḗhe doru iya. Eḗhe bya awua mkpòla-ododo l'igburonu mkpuma ono.

¹⁴ Iphe, o ðu bu mkpuma iri l'èbo. G'eḗhe ha nanu nanu no-chichaaru enya epha unwu Ízurelu. Eḗhe bya edechaa epha unwu Ízurelu ono le mkpuma ono; o ðu g'iphe-ohubama nochia enya okpa-ipfu iri l'èbo ndu Ízurelu. ¹⁵ Eḗhe gude owu okpobe mkpòla-ododo swìshia gwogirigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-okpoma obu; mbu swìshia ya; o ðu g'onye swìru udo. ¹⁶ Eḗhe gude mkpòla-ododo meta echi labò; yechaa l'ishi uwe-okpoma ono; ¹⁷ bya eworu gwogirigwo phò libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-okpoma obu. ¹⁸ Eḗhe bya ewota ishi gwogirigwo ono ishi iya

ophuu lipfubekwapho le mkpola-ododo pho, a wuru l'igburonu mkpuma labo pho, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu pho. ¹⁹ Ephe bya egude mkpola-ododo meta echi labo ozo; lipfube l'ishi uwe-okpoma obu l'uzo ali. Ephe lipfuberu iya l'ime uwe-okpoma obu; ibiya ophu tukoru l'eli uwe-ukuvu pho. ²⁰ Ephe bya egude mkpola-ododo metafa echi labo ozo; libechaa l'ishishi werere ekwa labo pho l'uzo ali iya; mbu werere ekwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Ephe liberu iya temanu l'e rwua aka ono, a nmaru werere ekwa, a tu-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono. ²¹ Echi k'uwe-okpoma pho be ephe gude eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; litachaa l'echi uwe-ukuvu obu; k'ophu o-nodu le mgboru werere ekwa, atu-butu l'upfu pho; g'uwe-okpoma pho ta nodujeshi aku pepee l'eli uwe-ukuvu obu, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya.

Uwe uke ozo

²² Ephe gude ekwa, du urwukpu-urwukpu mee uwe mgbalanu, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. O buru onye maru ekwe ekwa ree kweru iya. ²³ Ephe kweru iya; aka eepyoje iya ishi nodu iya l'echilabo; bya eswia igburonu iya onu g'eeswije olu uwe-a; g'o to lakahu. ²⁴ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; yee ophu du uswe-uswe; waa owu ocha, a swiru udo; metachaa iphe, dugbaa g'akpuru itorokuma; dophee onu uwe ono mgburugburu. ²⁵ Ephe bya egude okpobe mkpola-ododo meshia okunmengu dophee igburonu uwe ono mgburugburu le mgbaka iphe ono, dugbaa g'akpuru itorokuma ono. ²⁶ Okunmengu ono; waa iphe ono, e meru; o du g'akpuru itorokuma ono; no-pee igburonu uwe ono mgburugburu. E dongakotaru phe edonga l'onu uwe ono, ee-yeje ejeru Chipfu ozi ono, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ²⁷ Ephe gude owu ocha kweeru Eronu; yee unwu iya uwe mgbalanu. O buru onye maru ekwe ekwa ree kweru iya. ²⁸ Ephe gudekwapho owu ocha kwee okpulishi-ekwa ono; waa okpu ndu-uke ono; gude owu ocha, a swiru udo kwee nwiba ono. ²⁹ Ephe gude owu ocha, a swiru udo; waa owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; yee ophu du uswe-uswe kwee ekwa-atu-butu l'upfu ono. O buru onye maru ekwe ekwa kweru iya; bya aburu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ³⁰ Ephe gude okpobe mkpola-ododo meta iphe, du g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje l'iphe-ohubama-a. Iphe, ephe deru iya bu: IPHE, DURU CHIPFU NSO. ³¹ Ephe bya ewota eri, e gude owu, du urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, du g'okwekpu ono; woru iya lipyabe l'atathiphu okpulishi-ekwa, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya.

Mosisu eje agbaphe ulo-ekwa ono.

³² Nta-a be ulo-ekwa ono; mbu ulo-ekwa-ndzuko ono be e meghewaru. Ndu Izurelu tukoru iya pho mekota ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya. ³³ Noo ya; ephe chita iphe ulo-ekwa ono g'o ha chitaru Mosisu; mbu ulo-ekwa ono; me ngwa iya, du g'iphe iya ono, nweru nkoloba ono; waa mgbo ono, ee-gude ku-chite ulo-ekwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia le mgbo ono; waa itso iya ono; yee enya aka aa-kpobechaa itso ono; waa okpa mgbo ono. ³⁴ Ephe chitakarupho akpo ebili ono, a tseru l'uswe, ee-gude kpua ulo-ekwa ono; waa akpo umoro-enyimu ono; waa ekwa ono, ee-gude kobuta aka-kakota-adu-nsa ono; ³⁵ waa okpoko-ekemu ono; yee mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-noduje apfu ugwo iphe-eji ono; ³⁶ waa teburu ono; yee ngwa iya; waa buredi ono, ee-dobeje

l'iphe Chipfu ono; ³⁷ waa iphe ono, aapfubeje oroku ono, e meru l'okpobe mkpola-ododo ono; waa oroku iya ono; yee ngwa iya; waa manu ono, ee-gudeje anwu oku ono; ³⁸ waa oru-ngweja ono, e meru le mkpola-ododo ono; waa manu ono, aa-wu l'ishi ono; waa unwu-isensu ono, eshi mkpo ono; waa ekwa ono, ee-kochite onu-abata ulo-ekwa ono; ³⁹ waa oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono, e gude onyirubvu mee ono; waa iphe iya ono, du gugbu ono; waa mgboro iya; yee ngwa iya go ha; waa eze gbamugbamu ono; yee iphe ono, aa-subeje iya ono; ⁴⁰ waa ekwa ono, ee-gude gebuta oma-unuphu ono; yee itso iya; waa enya eka aa-kpobechaa itso ono go ha; waa ekwa, ee-gude gechite onu-abata oma-unuphu ono; waa eri iya; yee nggu iya; yee iphemiphe, ee-gude eje ozi l'ulo-ekwa ono; mbu ulo-ekwa-ndzuko ono; ⁴¹ waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ulo-nsu ono; mbu uwe, du nsu ke Eronu, bu onye uke; yee k'unwu iya, ephe e-yeje m'ephe nodu eje ozi uke phe. ⁴² Ndu Izurelu tukoeopho iphemiphe ono mekota ge Chipfu turu Mosisu onu iya. ⁴³ Mosisu bya elee enya l'ozu ono; huma l'ephe jekotaeru iya pho ge Chipfu suru g'e mee ya. Oo ya bu; o bya agoru onu-oma nu phe; gude kele phe ekele ozi ono, ephe jeru ono.

40

Akpobe ulo-ekwa ono

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ² "Kpobe ulo-ekwa ono; mbu ulo-ekwa-ndzuko; le mboku, onwa mbu fuerupho. ³ Paru okpoko-ekemu ono sube iya l'ime; l'i wota ekwa ono gude kobuta iya. ⁴ L'i pabata teburu ono; yee ngwa iya. L'i patakwaphe iphe ono, aapfubeje oroku ono; dozichaa oroku, du iya nu. ⁵ L'i patakwaphe oru-ngweja-unwu-isensu ono, e meru le mkpola-ododo ono; sube l'atatiphe okpoko-ekemu ono; gude ekwa ono kobuta onu-abata ulo-ekwa ono.

⁶ "L'i sube oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono l'atatiphe onu-abata ulo-ekwa ono; mbu ulo-ekwa-ndzuko ono. ⁷ L'i pata eze gbamugbamu ono sube le mgbaka ulo-ekwa-ndzuko ono; yee oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; kuru mini ye iya. ⁸ L'i chita ekwa oma-unuphu ono gude kobuta oma-unuphu mgburugburu; wotakwaphe ekwa onu-abata oma-unuphu ono kochite onu-abata iya. ⁹ L'i wota manu ono, aa-wu l'ishi ono; wua l'ulo-ekwa ono; yee iphemiphe, nokota iya nu; shi nno doo yee iphemiphe, no iya nu nsu; go du nsu. ¹⁰ L'i wukwaphe oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono manu; yee ngwa iya go ha; shikwaphe nno doo ya nsu; go buru iphe, du nsu shii. ¹¹ L'i wukwaphe eze gbamugbamu ono; yee okpa iya manu; shi nno doo ya nsu.

¹² "L'i duta Eronu; yee unwu iya bya l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono; wua phe eh. ¹³ L'i chita uwe ono, du nsu ono yee Eronu; wua ya manu l'ishi gude doo ya nsu; k'ophu oo-buru onye uke; jeeru mu ozi. ¹⁴ L'i dutakwaphe unwu iya yeshia phe uwe mgbalanu phe. ¹⁵ L'i wua phe manu l'ishi gi wuru nna phe; g'ephe buru ndu-uke jeeru mu ozi. Manu ono, ji-wu phe l'ishi ono e-me phe; g'ephe buru ndu-uke; e -shi l'ogbo sweru ogbo." ¹⁶ Mosisu tuko iphemiphe mekota ge Chipfu turu iya onu go mee ya.

¹⁷ O be l'apha k'ebo le mboku, onwa mbu furu; e woru ulo-ekwa ono kpobe. ¹⁸ Mosisu woru enya eka aa-kpobechaa mgbu ulo-ekwa ono; waa

itso iya; p̄fubegbaa; bya akp̄obe iya mgbo ono; bya eye iya iphe ono, ee-gude swebushia l̄e mgbo ono; bya kp̄obekwa iya ph̄o itso ono; shi nno kp̄obe ̄ulo-̄ekwa ono teke ono. ¹⁹ O wota ̄ekwa ono ph̄ushi l'eli ̄ulo-̄ekwa ̄obu; bya ach̄ita iphe ph̄u-chite ̄ulo-̄ekwa ono, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu s̄uru g'e mee ya. ²⁰ ̄O pata ekemu ono ye l'ime okpoko ono; woru mḡboro iya ono pyochaa l'okpoko ono; bya apata opfu okpoko ono, aa-n̄odu ap̄fu ̄ugwo iphe-̄eji ono; sube iya l'eli. ²¹ ̄O gb̄e teke ono pata okpoko ono pabata l'̄ulo-̄ekwa ono; bya eworu ̄ekwa ono kobuta okpoko-ekemu ono, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu t̄uru iya ̄onu g'o mee ya. ²² M̄osisu bya apata teburu ono sube l'̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono l'̄uzo isheli; l'okotazu ̄ekwa, e gude kobuta ̄eka-kak̄ota-ad̄u-n̄so ono. ²³ O woru buredi ono dobe l'ataphu Chipfu, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu t̄uru iya ̄onu g'o mee ya. ²⁴ ̄O pata iphe ono, aap̄fubeje or̄oku ono sube l'̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono l'̄uzo nd̄ohali; ȳele teburu ono ghagbabe iphu; ²⁵ bya an̄odu l'iphu Chipfu l'̄eka ono mezichaa or̄oku, d̄u iya n̄u, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu t̄uru iya ̄onu g'o mee ya. ²⁶ ̄O patakwap̄h̄o ̄oru-ngweja ono, e meru l̄e mk̄p̄ola-ododo ono sube l'ataphu ̄ekwa ono, e gude kobuta ̄eka-kak̄ota-ad̄u-n̄so ono; ²⁷ bya akp̄o ̄unw̄u-is̄ensu ̄oku l'̄oru-ngweja ono, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu ziru iya g'o mee ya.

²⁸ O wota ̄ekwa ono gude kochite ̄onu-abata ̄ulo-̄ekwa ono; ²⁹ bya eworu ̄oru-ngweja ono, b̄u ̄eka ee-gweje ngweja-akp̄o-̄oku ono sube l̄e mḡboru ̄onu-abata ̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono; bya egweeru Chipfu ngweja-akp̄o-̄oku; ȳe ngweja-nri l'̄oru-ngweja ono, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu t̄uru iya ekemu g'o mee ya. ³⁰ ̄O bya apata eze gbam̄ugbam̄u ono sube l̄e mḡbaka ̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono; ȳe ̄oru-ngweja ono, b̄u ̄eka ee-gweje ngweja-akp̄o-̄oku ono. ³¹ ̄O b̄uru eze gbam̄ugbam̄u ono b̄e Er̄onu ȳe ̄unwu iya; waa M̄osisu gude kw̄o ̄eka; ȳe ̄okpa. ³² ̄O n̄odu ab̄ujeru; ephe -mee g'ephe bah̄u l'̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono; ozoo g'ephe kp̄iritaru ntse l'̄oru-ngweja ono, b̄u ̄eka eegweje ngweja-akp̄o-̄oku ono; ephe akw̄adaa ̄eka ȳe ̄okpa, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu t̄uru ph̄e ekemu g'ephe meje iya. ³³ M̄osisu bya ach̄itakwap̄h̄o ̄ekwa ̄oma-unuphu ono gude kobuta ̄oma-unuphu ̄ulo-̄ekwa ono ȳele ̄oru-ngweja ono mḡburugburu; wotakwap̄h̄o ̄ekwa ̄onu-abata ̄oma-unuphu ono kochite ̄onu-abata iya. ̄O b̄uru iya b̄u l̄e M̄osisu ejeghee ozi ̄obu.

Akpabiri Chipfu

³⁴ Noo ya; urwukpu ono bya aso-kpute ̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono; akpabiri Chipfu bya eji ̄ulo-̄ekwa ono ejiji. ³⁵ ̄Ophu M̄osisu ad̄ukpodanu ike ye ishi l'̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono; noo k̄ele urwukpu so-kputeru iya; t̄eme akpabiri Chipfu ji ̄ulo-̄ekwa-ndzuk̄o ono ejiji. ³⁶ Ndu ̄izurelu n̄odu ab̄ujeru; teke urwukpu ono w̄ukahuru l'eli ̄ulo-̄ekwa ono; ephe akwalia. ³⁷ Teke urwukpu ono at̄ugbuduru; ephe an̄odu l'̄eka ephe n̄o gbiriri jas̄u mb̄oku, urwukpu ono a-t̄ugbu. ³⁸ ̄Oo ya b̄u; urwukpu Chipfu, n̄o aso-kputaj̄e ̄ulo-̄ekwa ono l'eswe; teke o beru l'enyashi l'o nwuahaa g'̄oku l'ataphu ndu ̄izurelu. ̄O b̄uru g'o mek̄otar̄u b̄u ono jas̄u ndu ̄izurelu jeghee ije ph̄e ono.

Ekwo Ndu Uke

Ngweja-akpo-oku

¹ Chipfu gbẹ l'ulo-ekwa-ndzuko kua Mosisu oku bya epfuru yeru iya; sụ iya: ² "Waa opfu, ii-pfuru nū unwu İzurelu baa: O -duru g'unu ha onye gude ngweja abya anū Chipfu; g'onye ono jejekwa l'eka eswi; ozoo aturu me egbu iya dōru je akputa nanū gude bya anū iya.

³ "O -buru onye bụ eswi bẹ o gude abya egweru mu ngweja-akpo-oku; g'onye ono kputakwa oke-eswi, adudu eka iphe mebyiru iya; bya anū l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; k'ophu Chipfu a-natakwanū iya. ⁴ G'onye ono byabẹ anū ono, o nuru g'ọ buru ngweja-akpo-oku ono eka l'ishi. Aa-nata iya g'ọ nochia enya onye ono; buru iphe, ee-gude pfua ugwo iphe-aji, onye ono meshiru. ⁵ G'onye ono ndu l'iphu Chipfu gbua oke-eswi ono. Unwu Erōnu, bụ ndu-uke egude mee oke-eswi ono pheaphee oru-ngweja mgburugburu; mbū l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. ⁶ G'ọ swakwa anū ono akpo; bushia anū iya iphiriba iphiriba. ⁷ Unwu Erōnu ono, bụ onye uke ono abya akpobe oku l'oru-ngweja ono; bya eworu nkū doo byemubyemu l'oku ono. ⁸ Ndu uke ono, bụ iya bụ unwu Erōnu ono abya eworu iphiriba iphiriba anū ono; mekpoo ishi iya; yee ebà iya doo lẹ nkū ono, e doru l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ⁹ Iphe-epho iya; waa eka iya; me okpa iya bẹ onye ono e-gude mini saa asasa. E -mechaa; onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'ọ buru ngweja-akpo-oku; mbū ngweja, aakpo oku anū Chipfu, mkpo iya dū Chipfu ree.

¹⁰ "O -buru l'onye obu bụ egbu; ozoo aturu bẹ o gude bya egwe ngweja-akpo-oku; g'ọ bukwaru iphe, oo-wota bụ okee ya, adudu eka iphe mebyiru iya. ¹¹ G'onye ono gha iphu l'uzo isheli woru iphe-ngweja ono gbua lẹ mgbureku oru-ngweja ono l'atatiphu Chipfu. Unwu Erōnu, bụ ogbo-uke eworu mee anū ono pheaphee mgburugburu oru-ngweja ono. ¹² Onye ono eworu anū ngweja ono bushia iphiriba iphiriba. Onye uke abya achiru yele ishi iya; yee ebà iya doo byemubyemu l'eli nkū ono, nọ l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ¹³ Iphe-epho iya; waa eka iya; yee okpa iya bẹ onye ono e-gude mini saa asasa. Onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'ọ buru ngweja-akpo-oku; mbū ngweja, aakpo oku anū Chipfu, mkpo iya dū Chipfu ree.

¹⁴ "O -buru l'oo iphe furu nkū bẹ onye obu gude bya egweru Chipfu ngweja-akpo-oku obu; g'ọ bukwaru ndo; ozoo kparaka bẹ oo-gude bya. ¹⁵ Onye uke anwuta iya bya l'oru-ngweja ono; bya aswi-bufu iya ishi woru iya kpoo oku l'oru-ngweja onoya. L'ọ haa mee ya g'ọ lashia l'aguga oru-ngweja ono. ¹⁶ L'ọ bya achifuta iya okpa-nri; bya anmashia ya eba bya eworu iya wushi l'ibiya k'uzo enyanwu-awawa oru-ngweja ono; mbū l'uzo eka ono, aawushije ntu ono. ¹⁷ L'ọ gbẹ lẹ nkū enu ono lajaa ya ebo g'ọ gheru onu; ole g'ọ to lajashijie iya ebo g'ọ ndu iche iche. Onye uke abya eworu iya kpoo oku l'oru-ngweja; mbū l'eli nkū ono, e doru l'eli iya ono; g'ọ buru ngweja-akpo-oku; mbū ngweja, aakpo oku anū Chipfu, mkpo iya dū Chipfu ree."

2

Ngweja-nri

1 “O -buru onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu; g’onye ono gude ukpokutu iphe gude bya. L’o gbashị iya manụ; yekwa iya pho ònwù-isensu. 2 O -mechaa ya nno l’o woru iya nù unwu Erõnu, bụ ndu-uke. G’onye uke woru ukpokutu iphe ophu jiru mkpoji-eka a gbashiru manụ; bya eworu iphe, bụ ònwù-isensu, e yeru iya kpoo oku l’oru-ngweja ono; g’o nochia enya ngweja-nri ono; g’o buru iphe, aakpo oku anụ Chipfu, mkpo iya dụ Chipfu ree. 3 Ngweja-nri ono ophu ghuduru nù a-buwaro ke Erõnu yee unwu iya. O dụ nsò shii kele o shi le ngweja, aakpo oku anụ Chipfu.

4 “Teke o bụ ngweja-nri, e gheru le ntụ-oku be i wotaru; g’o bukwaru akara, e yeduru iphe, ekoje buredi, e meru l’ukpokutu witi, a gworu le manụ; odumeka l’o buru echa-mbekee, e yeduru iphe, ekoje buredi, a gworu le manụ. 5 Teke o bu le ngweja ngu bụ ngweja-nri ophu e gheru le mbeji; g’o bukwaru ukpokutu ereshi, a gworu le manụ; mbu ereshi, e yeduru iphe, ekoje buredi. 6 Gwepyashia ya egwepyashi; l’i bya agbashi iya manụ l’eli; kele o bukwa ngweja-nri. 7 Teke o bu le ngweja ngu bụ ngweja-nri, e shiru l’ite; g’o bukwaru ukpokutu ereshi, e yeru manụ be ii-gude mee ya. 8 O buru ngweja-nri, dugbaa egube ono be unu e-gudeje byapfuta Chipfu. Teke e gwetarụ iya bya anụ onye uke; l’o gude iya bya l’oru-ngweja ono. 9 Onye uke ono e-wota ophu a-nò-chi enya ngweja ono je akpoo oku l’oru-ngweja; g’o buru ngweja, aakpo oku anụ Chipfu, mkpo iya dụ Chipfu ree. 10 Ngweja-nri ono ophu phoduru nù buwaa ke Erõnu yee unwu iya. O dụ nsò shii kele o shi le ngweja, aakpo oku anụ Chipfu.

11 “G’o to dukwa ngweja-nri, unu gude abya agwa Chipfu, unu e-yeje iphe, ekoje buredi. Mbụ-a; g’o to dukwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; ozoo manụ-enwu, unu e-ye le ngweja, unu akpo oku anụ Chipfu. 12 Unu e-yekobeje iya le ngweja akpuru mbụ, iphe, unu koru l’opfu unu mitaru abya anụ Chipfu. Obenu le-a; g’a ta kpokwa iya oku l’oru-ngweja g’o buru ngweja, mkpo iya dụ Chipfu ree. 13 G’onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu yejekwa iya unú. Ophu i kwejekwa g’unú ogbandzu Chileke ngu ono ta adu le ngweja-nri ngu. Mbụ-a; yejekwa unú l’iphe, bukpo ngweja, iigwekpoo egwegwe.

14 “O -buru l’unu gude akpuru mbụ, iphe, unu koru l’opfu unu mitaru gude abya egweru Chipfu ngweja-nri; unu gbutakwa ishi ereshi, dukwadu oyii; hua ahùhù gude gwee ngweja-nri obu; unu tsukwaa ya etsutsu. 15 Unu gbashikwa iya manụ; yekwa iya pho ònwù-isensu; kele o bukwa ngweja-nri. 16 G’onye uke hata nwophu a-nò-chi enya ngweja ono kpoo oku; mbu iphe, shi l’ereshi ono, e tsuru etsutsu gbashị iya manụ ono; mekpoo iphe, bụ ònwù-isensu, e yeru iya. O buakwaa ngweja, aakpo oku anụ Chipfu.”

3

Ngweja-ehu-guu

1 “O -buru onye gude ngweja-ehu-guu abya agwa Chipfu; o -buru oke-eswi; ozoo ne iya be o gude abya agwa Chipfu obu; g’onye ono gudekwa ophu adudu eka iphe mebyiru iya. 2 G’onye ono woru eka byabẹ iphe

ngweja ono l'ishi. O -mechaa nno l'o woru iya gbua l'onu-abata ulo-ekwanzukọ. E -gbuchaa ya; unwu Eronu, bu ndu-uke egude mee-iphe ono je ephephee oru-ngweja mgburugburu. ³ L'o gbẹ l'iphe ngweja-ehu-guu ono bota anu, aa-kpo oku nu Chipfu. Iphe, aa-bota bu eba, kwechiru iphe-epho iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya l'ophu. ⁴ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ⁵ G'unwu Eronu woru iya kpoo oku l'oru-ngweja l'eli ngweja-akpo-oku ono, no l'eli nku, e doru l'oku ono; g'o buru ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

⁶ "O -buru onye bu aturu; ozoo egbu be o gude abya anu Chipfu ngweja-ehu-guu; o -bu okee ya-o; ozoo nyee ya-o; g'o nukwa ophu adudu eka iphe mebyiru iya. ⁷ O -buru nwaturu be onye ono kpu bya anu ke ngweja obu; g'o kpukwaru iya bya l'iphu Chipfu. ⁸ G'onye ono woru eka byabe iphe ngweja ono l'ishi; woru iya gbua l'onu-abata ulo-ekwanzukọ. E -mechaa; unwu Eronu egude mee anu ono je ephephee oru-ngweja mgburugburu. ⁹ Onye ono abya agbe l'anu ngweja-ehu-guu ono buta anu, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aa-kpo oku nu iya. Eba iya g'o ha be ee-hetagbu; teme l'a gbẹ le mgboru okpu okpurukpu iya gbujita upfumozdu iya l'ophu, bu eka eba aduje ono. Eba, kwechiru iphe-epho iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya be ee-hetafua. ¹⁰ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya; ephe le akpuru iya ono bofuchaa. ¹¹ Onye uke ewota iya je akporu Chipfu oku l'oru-ngweja; kele o bu nri; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu.

¹² "O -buru onye bu egbu be o kpu bya egwe ngweja obu; g'onye ono kpatakwa iya pho bya l'iphu Chipfu. ¹³ G'onye ono wokwarupho eka byabe egbu ono l'ishi; woru iya gbua l'ataphu ulo-ekwanzukọ. Unwu Eronu eworu mee ya je ephephee l'oru-ngweja mgburugburu. ¹⁴ Iphe, oowofuta l'anu ono gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku bu eba, kwechiru iphe-epho iya; me ophu nokota l'iphe-epho iya. ¹⁵ L'o botakwapho akpuru iya ephenebo yekobe iya; waa eba, du iya nu, bu ophu no l'uzo ose iya. G'o tuko anya iya ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. ¹⁶ Onye uke ewota iya je akpo oku l'oru-ngweja; g'o buru nri, e gweru ngweja, aakpo oku, mkpo iya du Chipfu ree. Eba anu l'ophu bukota ke Chipfu. ¹⁷ Ekemu-a bu ekemu, a-no; e -shi l'ogbo sweru ogbo l'eka bukpoo eka unu bu: Unu ta atajekwa eba-iphe; ozoo mee ya."

4

Ngweja-iphe-eji

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ² "Waa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa: Teke o duru onye meru iphe-eji l'amagama; mee iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te emeshi.

³ "O -buru onye uke, a wuru manu l'ishi meru iphe-eji obu; shi nno meta ikpe-anmanma kpua oha l'ophu; g'onye ono kpatakwa oke-eswi, adudu eka iphe mebyiru iya; gude bya ewotaru Chipfu g'o buru ngweja-iphe-eji k'iphe-eji ono, o meru ono. ⁴ G'onye ono kpata oke-eswi ono gude bya l'iphu Chipfu l'onu-abata ulo-ekwanzukọ. L'o woru eka byabe oke-eswi ono l'ishi; gbua ya l'iphu Chipfu l'eka ono. ⁵ G'onye uke ono, a wuru manu l'ishi ono haru meta mee oke-eswi ono gude bahu l'ime ulo-ekwanzukọ.

6 L'ò tsee mkpushi-èka lẹ mee ono phee mgbo ẹsaa l'atatiḡhu Chipfu; mbu l'atatiḡhu ẹkwa ono, du nsọ ono. 7 Onye uke ono abya emetakwaphọ mee anu ono wuru ye lẹ mpu phọ, e mobegbaaru l'oru-ngweja unwu-isensu; mbu oru-ngweja ono, nọ l'atatiḡhu Chipfu l'ulo-ekwa-ndzuko. L'ọ pata mee ophu phoduru nu je awuru ye l'okpali oru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-oku, nọ l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko.

8 "L'ọ bya eheshikọta iphe, bu ẹba, du l'oke-eswi ono, e gude egwe ngweja-iphe-eji ono; mbu ẹba, kwechiru iphe-epho iya; mekpoo ẹba, kweru iphe-epho iya ono l'ophu. 9 L'ọ bya abofu iya akpuru iya ephenebo; bya eheshikọta iya ẹba, du iya nu, bu ophu nọ l'uzo ose iya. G'ọ tuko anya iya; ephe l'akpuru iya ono bofuchaa. 10 Oo egube ono, eeheshije ẹba l'oke-eswi, e gude egwe ngweja-ehu-guu ono bu g'ee-heshikwaphọ owa. E-mechaa ya nno; onye uke ono ewota iya je akpo oku l'oru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-oku. 11 Akpo oke-eswi ono; me anu iya l'ophu; je akpaa l'ishi iya; me ẹka iya; me okpa iya; waa iphe-epho iya; me nshi iya; 12 mbu anu eswi ono g'ọ hakota be oo-gude lufu l'eka ndu Izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe. G'ọ gude iya je l'eka e te merwushiduru emerwushi; mbu l'eka aawushije ntụ ono; je akpo ya oku l'eli ntụ ono.

13 "Teke o bu l'oo ndu Izurelu l'ophu meru iphe-eji l'amagama; shi nno mee iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te emeshi; obeta o buru l'ephe ta amadu iphe, meru nu; be ikpe nmakwaru phe. 14 Teke o bukwanu l'iphe, ephe meru be ephe byaru amaru; ge ndu Izurelu kputakwa nwa oke-eswi gude bya l'iphu ulo-ekwa-ndzuko bya egweeru Chileke ngweja-iphe-eji ono. 15 Ge ndu bu ogerenya ndu Izurelu byabe oke-eswi ono ẹka l'ishi l'atatiḡhu Chipfu; l'e woru nwa oke-eswi ono gbua l'eka ono. 16 G'onye uke, a wuru manu l'ishi meta mee oke-eswi ono gude bahu l'ulo-ekwa-ndzuko; 17 tsee mkpushi-ekwa lẹ mee anu ono; phee mgbo ẹsaa l'atatiḡhu Chipfu; mbu l'iphu ekwa ono.

18 "L'ọ metakwaphọ mee ono wuru ye lẹ mpu, e moberu l'oru-ngweja; mbu oru-ngweja ono, nọ l'atatiḡhu Chipfu l'ulo-ekwa-ndzuko ono. L'ọ pata mee ono ophu phoduru nu je awuru ye l'okpali oru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-oku, bu ophu nọ l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko. 19 Eba anu ono l'ophu be oo-heshikota kpo oku l'oru-ngweja ono. 20 Oo ephe g'ọ meru oke-eswi ono, e gude gwee ngweja-iphe-eji ono bu g'oomekota oke-eswi owa-a. Oo egube ono bu g'onye uke ono e-shi pfuuru phe ugwo iphe-eji obu, ephe meru obu; k'ophu aa-gukwanuru phe nvu. 21 L'ọ pata anu oke-eswi ono gude lufu l'azu ẹka ndu Izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe je akpo oku g'a kporu oke-eswi k'ivuzo pho. Ono aburu ngweja-iphe-eji oha l'ophu.

22 "O -buru onye-ishi meru iphe-eji l'amagama; mbu mee iphe, Chipfu, bu Chileke iya turu ekemu su g'e te emeshi; be ikpe nmaakwaru onye obu. 23 O -buru l'iphe-eji ono, o meru be e meru; o maru; iphe, oo-wota bu mkpi, adudu ẹka iphe mebyiru iya g'ọ buru ngweja iya. 24 L'ọ byabe mkpi ono ẹka l'ishi woru iya gbua l'eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku l'atatiḡhu Chipfu. O kwa ngweja-iphe-eji be o bu. 25 G'onye uke tsee mkpushi-ekwa lẹ mee anu ono tee lẹ mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja ẹka eegweje ngweja-akpo-oku. L'ọ bya eworu mee ono, phoduru nu ono wuru ye l'okpali oru-ngweja obu. 26 Eba anu ono l'ophu be oo-heshikota kpo oku l'oru-ngweja; g'a kporu ke ngweja-ehu-guu pho. Onye uke eshi

nno p̄f̄ua Ƴgwo iphe-ɛji ɔbu, onye ono meru ɔbu; g'eeshi nno ḡukwanaaru onye ono nv̄u l'iphe-ɛji iya ɔbu.

²⁷ “O -buru l'ɔ duru onye Ƴzurelu mmanu ɔzo, meru iphe-ɛji l'amagama; mbu mee iphe, Chipfu turu ekemu su g'e te emeshi; be ikpe nmaakwaru onye ɔbu. ²⁸ O -buru l'iphe-ɛji ono, o meru ono be e meru; o maru; iphe, oo-wota bu nyee eḡhu, adudu eka iphe mebyiru iya; g'o buru ngweja k'iphe-ɛji ono, o meru ono. ²⁹ G'o byabe eka l'ishi anu ono; woru iya gbua l'eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku. ³⁰ G'onye uke tsee mkpushi-eka le mee anu ono tee le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku. L'o bya eworu mee ono, phoduru nu ono wuru ye l'okpali oru-ngweja ɔbu. ³¹ L'o bya eheshikota eba, no l'anu ono; mbu egube ono, eemeje ke ngweja-ehu-guu ono. Onye uke akpo ya oku l'oru-ngweja; g'o buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree; g'o shi nno p̄f̄ua Ƴgwo iphe-ɛji, onye ɔbu meru; k'ophu aa-gukwanuru iya nv̄u.

³² “Teke o bu aturu be onye ono gude bya anunu ke ngweja-iphe-ɛji ɔbu; g'onye ono gudekwa ada aturu, adudu eka iphe mebyiru iya. ³³ G'o wokwarupho eka byabe l'ishi anu ono; woru iya gbua; g'o buru ngweja-iphe-ɛji. Eka oo-nodu gbua ya bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku. ³⁴ G'onye uke tsee mkpushi-eka le mee anu ono tee le mpu ono, e mobegbaaru l'oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku. L'o bya eworu mee ono, phoduru nu ono wuru ye l'okpali oru-ngweja ɔbu. ³⁵ L'o bya eheshikota eba, no l'anu ono; mbu egube ono, eemeje ke ngweja-ehu-guu ono. Onye uke akpo ya oku l'oru-ngweja; g'o buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree; g'o shi nno p̄f̄ua Ƴgwo iphe-ɛji, onye ɔbu meru; k'ophu aa-gukwanuru iya nv̄u.”

5

Iphe, bu nemadzu -mee ya; l'o gwee ngweja-iphe-ɛji

¹ “O -buru le nemadzu meru iphe-ɛji; kele o humaru iphe, nwuru nu; ozoo l'e meru o maru iphe, nwuru nu; a raaru iya oha arara g'onye humaru nu bya agbaa ekebe; ophu o jeduru agba ekebe ɔbu; be ejo-iphe ono, o meru ono tukowaru onye ono l'ishi.

² “Ozoo l'o duru onye denyiru eka l'iphe, aaso nsɔ; mbu l'iphe, du godzu anu-egbudu, aaso nsɔ; ozoo l'oo odzu iphe-edobe, aaso nsɔ; ozoo l'odzu iphe, akpu wuruwuru l'ali, aaso nsɔ; be onye ɔbu buakwaa onye aaso nsɔ; m'obeta ophu o to madu l'o denyiru iya eka; be o buakwaa onye ikpe nmaru.

³ “Ozoo l'o denyiru eka l'iphe, aaso nsɔ, shi nemadzu l'ehu; g'iphe, aaso nsɔ ɔbu aduhabe, bu iphe, emeje ge nemadzu buru onye aaso nsɔ; m'obeta ophu o madu l'o denyiru iya eka; be oo-bukwaru onye ikpe nmaru me o maerupho.

⁴ “Onye ariduru iphe oriri; o p̄fu-biliehuepho ria angu su le ya e-me iphe; m'o bu iphe, du ree; m'o bu ejo iya; o to dukpoda m'obeta o buru egube gunu be onye ɔbu riru angu ememe; l'ebe o vuadaru Ƴzo ria ya oriri; be ikpe nmaakwaru iya; m'o maerupho.

⁵ “O -buru l'ɔ duru onye meru iphe-a, a gushiru-a; shi nno mee; ikpe nma iya; g'onye ono pfukwaa iphe, o meru. ⁶ G'onye ono, mesweru nu ono shi l'eka eḡhu iya me aturu iya duru; kpata ada aturu; ozoo ada eḡhu bya anu Chipfu g'o buru ngweja-iphe-ɛji. Onye uke eshi nno p̄f̄ua Ƴgwo iphe-ɛji ɔbu, onye ono meru ɔbu.

7 “O -būru l'ẹka onye ọbu te erwuduru ịe nwatūru; l'o wotaru Chipfu ndo labo; ọzoo kparaka labo k'iphe-ẹji ono, o meru ono. Gẹ nanu būru ke ngweja-iphe-ẹji; ọphuu aburu ke ngweja-akpo-oku. 8 G'onye ono chiru unwu-enu ono je achie onye uke. Onye uke ono evuru uto gwee ọphu bu ngweja-iphe-ẹji. Oo-swiikwo iya olu; ole go to bufukwa iya ishi. 9 L'o meta mee ngweja-iphe-ẹji ono phee ịe ngbureku ọru-ngweja ono; haa mee ya ọphu phoduru nu go lwashia l'okpali ọru-ngweja ono. O kwa ngweja-iphe-ẹji be o bu. 10 L'o bya eworu enu k'ebo gwee ngweja-akpo-oku; mee ya g'eemeje iya; shi nno gude iya pfa ugwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; l'a guaru iya nvu.

11 “Ole o -bukwanuru l'onye ono be ta adudu ike gbata ndo labo; ọzoo kparaka labo; g'onye ono wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; go bu ru ngweja-iphe-ẹji k'iphe-ẹji ono, o meru. G'o to yekwa iya manu; ọphu o yekwa iya unwu-isensu; keke oo ngweja-iphe-ẹji be o bu. 12 G'onye ono gude iya wojeru onye uke. G'onye uke hata iya ọphu jiru mkpoji-eka go nochia enya ngweja ono; l'o kpo ya oku l'eli ọru-ngweja; l'eli ngweja, aakpo oku anu Chipfu; keke oo ngweja-iphe-ẹji. 13 O bu ru; e -mee ya nno; l'o bu ru iya bu l'onye uke apfa ugwo iphe-ẹji, onye ọbu meshiru; l'a guaru iya nvu. Iphe-ngweja ono ọphu phoduru nu aburu k'onye uke ono; egube eemeje ke ngweja-nri ono.”

Ngweja-apfu-ugwo

14 Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: 15 “O -duru onye mesweru iphe; mbu l'o meru iphe-ẹji l'amagama; ọphu o nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nu; g'onye ono shi l'eka egbu iya me aturu iya doru; kputa ebili, adudu aka iphe mebyiru iya; bya anu Chipfu go bu ru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa erwa shekelu k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. Oo ngweja-apfu-ugwo be o bu. 16 G'onye ono mezia iphe ono, o mesweru ono; keke o to nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nu; l'o yekwakwa iya pho oke lanu l'uzo ise l'iphe ono; tuko iya chiru nu onye uke. Onye uke ono egude ebili pho gwee ngweja-apfu-ugwo; shi nno pfa ugwo iphe-ẹji, onye ono meru; l'a guaru iya nvu.

17 “O -duru onye meru iphe-ẹji; mbu l'o meru iphe, Chipfu turu ekemu su ge te mejeshi; m'obeta ọphu o madu; be ikpe nmaakwaru iya; teme ejo-iphe ono tukoru onye ono l'ishi. 18 G'onye ono shi l'eka egbu iya me aturu iya doru; kputakwa ebili, adudu aka iphe mebyiru ya; go bu ru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa mkpola-ochaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. Go nu iya onye uke go gude iya pfa ugwo amagama ono, bu iphe ono, o meru; ọphu o madu ono; l'a guaru iya nvu. 19 O kwa ngweja-ikpe-anmanma be o bu; keke ikpe nmaru onye ono l'iphu Chipfu.”

6

1 Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: 2 “O -duru onye meru iphe-ẹji; shi nno meswee Chipfu; mbu l'o dzuru nemadzu ibiya aka l'iphe, a nuru iya su go dobe; ọzoo go leta enya; ọzoo l'o naru nwibe iya nfu; ọzoo l'o riru nwibe iya urwu; 3 ọzoo l'o turutaru iphe, tuphahuru etupahu; ọphu o kwedu ịe ya humaru iya; ọzoo l'onye ono kpapyaberu iphe, o meru gua enwa; ọzoo l'onye ono meru iphe, dugbaa egube ono; shi nno mee iphe-ẹji; 4 onye ono, meru iphe-ẹji ono; shi nno meta iphe, ikpe nmaru iya; bu iphe, oo-me bu go wolata iphe, o nataru ịe nfu; m'o bu ọphu o ritaru l'urwu; m'o bu ọphu a nuru iya go leta enya; o ria ya; m'o bu iphe onye ozo, tuphahuru nu; o turuta iya; 5 m'o bu iphe, dugbaa

egube ono, o meru; o kpapyabę iya gua ęnwa. G'onye ono pfukwaa ugwo iphe ono g'ọ ha; ęeme l'ọ wotafua ophu ha g'e kee iphe ono ọzo ise; tukobe iya woru nu onye nwe iphe ono. Mbọku, ọo-tuko iphemiphe ono nu bu mbọku ono, oo-gude ngweja-apfu-ugwo gude bya anu ono. ⁶ Ngweja-apfu-ugwo, oo-gweru Chipfu be oo-wotaru onye uke. G'ọ shi l'eka egwu iya me aturu iya doru kputa ebili, adudu eka iphe mebyiru iya. G'e gudekwa mkpola-ochaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. ⁷ Onye uke ono eshi egube ono nodu l'ataphu Chipfu pfua ugwo iphe-ęi, onye ono meru; l'a gukotaru iya nvu l'iphemiphe ono, o meru; ikpe iya nmaru iya ono."

Ngweja-akpo-oku

⁸ Noo ya; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ⁹ "Waa ekemu ii-turu Eronu yee unwu iya bu ọwa: Ekemu ọwa-a bu ke ngweja-akpo-oku be a tu-doru iya su: Ge ngweja-akpo-oku nokotajekwa l'oku, du l'oru-ngweja ęnyashi ophu; jasu ge nchi bọhu. Oku, no l'oru-ngweja ono enwue ya pho l'eli. ¹⁰ Teke o rwuru l'utsu; g'onye uke ono chita uwe iya ono yee; mbu uwe ono, e meru l'oghu ochaa ono. L'ọ chitakwapho nwiba pho yeadalime ęhu. L'ọ bya ekpota ntu, shi le ngweja-akpo-oku ono, bu ophu oku kepyashiru l'oru-ngweja ono; je asube le mgbureku oru-ngweja ono. ¹¹ L'ọ bya eyefu uwe iya ono; bya achita uwe ozo yee; pata ntu ono lufu l'azu eka ndu Izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe; je asube l'eka e merwuduru emerwu. ¹² G'oku ono, no l'oru-ngweja ono nwuekwapho g'oonwu l'eli iya; g'e te menyikwa iya emenyi. G'onye uke yejekwa iya nku l'utsu mbokumboku. L'ọ bya eworu anu ngweja-akpo-oku doo giriri l'eli iya; l'ọ kpokwapho eba, shi l'anu ngweja-ęhu-guu oku l'eli iya. ¹³ G'oku ono nwujeepho l'eli oru-ngweja ono mkpurumkpuru; g'ọ to nyihujekwa anyihu."

Ngweja-nri

¹⁴ "Waa ekemu le g'ee-gudeje egwe ngweja-nri baa: Oo unwu Eronu a-noduje l'iphu Chipfu gwee ngweja ono; l'iphu oru-ngweja ono. ¹⁵ G'onye uke hata ukpokutu ereshi ono, a gworu le manu ono ophu jiru mkpoji-eka; wotakwapho iphe, bu unwu-isensu, e yeru le ngweja-nri ono; je akpo oku l'oru-ngweja ono g'ọ nochia ęnya ngweja ono; buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁶ E -mechaa; ge Eronu yee unwu iya ria ophu ghuduru nu; ole g'ephe te eyekwa iya iphe, ekoje buredi; ęeme g'eka ephe a-nodu ria ya bukwaru eka du nsọ. G'ephe nodukwa l'oma-unuphu ulo-ekwandzukọ ria ya. ¹⁷ G'e te eyekobejekwa iya iphe, ekoje buredi; me a -nodu eke iya. Ono be mu nuru phe g'ọ buru oke iya nkephe le ngweja, aakpo oku ono. O kakota nsọ ge ke ngweja-iphe-ęi; waa ke ngweja-apfu-ugwo. ¹⁸ Onyemonye, bu nwoke l'oshilokpa Eronu be e-rije iya nu. O buru g'ee-meje iya bu ono jasu l'ojejoje l'ogbo unu; mbu g'ee-meje iphe, bukpo ngweja, aakpo oku anu Chipfu. Onyemonye, denyiru eka le ngweja ono a-dukwa nsọ."

¹⁹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁰ "Ọwa-a bu ngweja, oshilokpa Eronu e-gudeje gweeru Chipfu mboku, a wuru iya manu l'ishi: Iphe, ephe e-gudeje bu nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; g'ọ buru ngweja-nri ono, eegweje mkpurumkpuru ono. Nkerębo iya be e-gwe l'utsu; nkeru-ębo iya ophuu buru l'uzenyashi. ²¹ G'e ye iya le mbeji; gwọo ya le manu ree; woru iya ghee eghege pabata. L'i bya eworu iya gwepiyashi egwepyashi; gude bya egweeru Chipfu; g'ọ buru ngweja-nri, mkpo iya du Chipfu ree. ²² O buru onye ono, bu oshilokpa Eronu ono, a wuru manu g'ọ nochia ęnya iya buru onye uke ono be e-gwe ngweja ono

l'onwiya. Iphe ono bu iphe, a toru okpa iya g'e meje iya jasụ l'ojejoje. G'a kpokotajekwa iya oku g'o ha. ²³ Mbụ l'iphe, bukpoogweja-nri, onye uke gweru be aa-kpo oku l'ophu; g'e te rikwa iya eriri."

Ngweja-iphe-eji

²⁴ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁵ "Waa iphe, i-pfuru yeru Eronu yee unwu iya baa: Qwaa bu ekemu ke ngweja-iphe-eji. Oo l'eka ono, eegbuje anu e gude egwe ngweja-akpo-oku ono bukwapo eka ee-gbuje anu, e gude egwe ngweja-iphe-eji; mbu l'aa-noduje l'atatihipu Chipfu gbua anu obu. O kwa ngweja, du nsu shii be o bu. ²⁶ G'onye uke, bu iya gweru ngweja-iphe-eji ono rikwaa ya. Oo l'eka du nsu be oo-nodu ria ya. Eka oo-nodu ria ya bu l'oma-unuphu ulo-ekwa-ndzuko. ²⁷ Onyemonye, denyiru eka l'anu ono a-dukwa nsu. O -buru le mee anu ono daru l'uwe; g'a nodukwa l'eka du nsu saa uwe obu. ²⁸ O -buru ite, a kpuru l'urwa be e gude shia anu ono; g'a tukpokwaa ite ono; teke o bu ite-igwe; g'e huchakwaa ya ehucha; teme l'a saa ya asasa. ²⁹ Ndu bu nwoke le ndibe onye uke g'ephe ha l'e-rikota iya. O kwa ngweja, du nsu shii be o bu. ³⁰ Ole-a; g'e te rikwa anu ngweja-iphe-eji, bu ophu e gude mee ya woba l'ulo-ekwa-ndzuko g'e gude pfua ugwo iphe-eji l'eka-du-nsu. G'a kpokotakwa iya oku."

7

Ngweja-apfu-ugwo

¹ "Qwaa bu ekemu ke ngweja-apfu-ugwo. O kwa iya bu ngweja, du nsu shii. ² Oo l'eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku be ee-gbuje anu, e gude egwe ngweja-apfu-ugwo. Le pphhee mee ya l'oru-ngweja mgburugburu. ³ Eba anu ono l'ophu be ee-gude gwekotaru Chileke; mbu eba, shi l'upfumodu iya; me ophu kwechiru iphe-epho iya; ⁴ waa akpuru iya ephenebo; yee eba, no l'uzo ose iya; waa anya iya be aa-tuko yee akpuru iya pho wota. ⁵ G'onye uke tukokwa iya kpo oku l'oru-ngweja; g'o buru ngweja, aakpo oku anu Chipfu. O kwa ngweja-apfu-ugwo be o bu. ⁶ Iphe, bukpoogweja onye bu nwoke le ndu bu uke l'e-rije iya. O buru l'eka du nsu be aa-noduje ria ya; noo kele o bu ngweja, du nsu shii.

⁷ "G'o bukwarupho egube ono, a turu onu g'e meje iphe ngweja-iphe-eji ono bu g'ee-meje ke ngweja-onye-ikpe-nmaru. O buru onye uke, gude iya apfu ugwo iphe-eji ono be e-nweru iya nu. ⁸ O buru onye uke, gweru nemadzu ngweja-akpo-oku be e-nworu akpo iya. ⁹ Iphe, bu ngweja-nri, e gheru le ntu-oku; ozoo ophu e shiru l'ite; ozoo ophu e gheru le mbeji bukwa onye uke, gweru iya nu nwe iya. ¹⁰ Teme iphe, bukpoogweja-nri ophu a gworu le manu; me k'okponku; tukokwarupho bukotaru k'unwu Eronu g'ephe ha. G'ephe kejekwa iya enya nhamunha."

Ngweja-ehu-guu

¹¹ "Qwaa bu ekemu ke ngweja-ehu-guu, nemadzu gude bya anu Chipfu. ¹² O -buru l'onye obu anu iya g'o gude iya kele Chipfu ekele; be iphe, onye ono e-gude tsoru iphe ngweja ono bu akara, a gworu le manu; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa echa-mbekee, e meru manu; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu ereshi, a gworu le manu rengurengu. ¹³ Iphe oo-gweru yekobe le ngweja-ehu-guu ono, o gude ekele Chipfu ono bu akara, e yekoberu iphe ekoje buredi. ¹⁴ L'ooshije le ngweja ono wota nguru akara lanu l'iphe ngweja ono iche

iche woru gwee g'ò buru ngweja, e gweru nu Chipfu. Q buru onye e-ri iya nu bu onye uke ono, pheru mee ngweja-ehu-guu pho. ¹⁵ Anu ngweja-ehu-guu ono, o gude bya ekele Chipfu ekele ono be aa-takota le mboku, a nuru iya Chipfu. G'o to dukwa ophu aa-ha g'o kwaa akwakwa futu utsu.

¹⁶ "Ole o -bukwanuru le ngweja onye obu bu ngweja, o gude eme iphe, o riburu anu ememe; ozoo ngweja, o turu obu iya onyo abya egwegwe; l'a taa anu ono mboku, a nuru iya. Q -buru l'a ta tagbuduru iya; g'a tafufua ya le nchitabohu iya. ¹⁷ Teke o bu l'o phodukwarupho le mboku k'eto; g'a kpo o ya oku. ¹⁸ Q -buru l'o duru anu ngweja-ehu-guu ono ophu a taru le mboku k'eto be aa-jikakwa ngweja obu; ophu aaguduru iya eyeru onye gweru iya nu. Oo-buru ebyi be o meru; teme onye rikwanuru iya nu be ejo-iphe, o meru a-tu-koru l'ishi.

¹⁹ "Anu ono ophu rwuru l'iphe, aaso nso; g'a ta takwa iya atata; g'e wokwaru iya kpo oku. Ole o -bukwanuru l'oo anu ozo; g'onye a ta sodu nso taa ya. ²⁰ Q -duru onye aaso nso, taru anu ngweja-ehu-guu ke Chipfu; g'e bufukwa iya le ndu nkiya. ²¹ Q -bukwarupho l'o duru onye denyiru eka l'iphe, aaso nso; du g'iphe, aaso nso, shi nemadzu l'ehu; ozoo anu, aaso nso; ozoo iphe ozo, bugbaa iphe, aaso nso; o -mechaa bya ataa anu ono, e gude gweeru Chipfu ngweja-ehu-guu ono; g'e bufukwa onye obu le ndu nkiya."

²² Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²³ "Pfuaru ndu Izurelu su phe-a: Unu ta adukwa eba iphe, unu a-taje, du g'eba eswi; ozoo eba aturu; ozoo eba egu. ²⁴ Teke o bu eba-anu, nwuhuru l'onwiya; ozoo ophu anu-egbudu gburu be o -du unu ree; unu gudejekwa iya mee iphe; ole g'unu ba tsokwa iya onu. ²⁵ Iphe, bu onye taru eba-anu, e gude gwee ngweja, aakpo oku anu Chipfu; g'e bufukwa iya le ndu nkiya. ²⁶ Obetakpo unu laa awe je eburu; unu te erijekwa mee-iphe; mbu mee enu; ozoo mee anu. ²⁷ Onye riru mee-iphe; unu bufukwa onye ono le ndu nkiya."

²⁸ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁹ "Pfuaru ndu Izurelu su phe-a: Onye gude ngweja-ehu-guu abya egweru nu Chipfu; g'o wotakwa eka iya ophu rwuberu Chipfu gweeru iya; ³⁰ mbu g'o gude eka iya wota ngweja, aa-kpo oku nu Chipfu. L'o wota eba iya; waa ndu iya bya anu Chipfu; woru ndu iya ono maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ³¹ Onye uke ewota eba iya ono kpo oku l'oru-ngweja. Ole ndu iya bu ke Eronu yee unwu iya. ³² G'unu kwata utapfu okpa ekutara anu ngweja-ehu-guu unu ono woru nu onye uke ono g'o buru utu, a turu iya. ³³ Unwu Eronu onye ophu gude mee anu ono; yee eba iya je egwee ngweja-ehu-guu obu be aa-nu utapfu okpa ekutara iya ono g'o buru oke iya nkiya; ³⁴ kele mu shiwa le ngweja-ehu-guu ono, ndu Izurelu egwejeru nu mu ono wota ndu iya ono, aamaje amama ono; yee utapfu iya ono, a turu l'utu ono; woru nu Eronu yee unwu iya; g'o buru okiphe, ephe e-ketaje l'eka ndu Izurelu jasul'ojeje. ³⁵ Owaa bu okiphe, shi le ngweja, aakpoje oku anu Chipfu, bu ophu e doberu g'a nuje Eronu yee unwu iya; eshi mboku, a hofutaru phe iche; g'ephe buru ndu-uke jejeru Chipfu ozi. ³⁶ Mboku ono, a wuru phe manul'ishi ono be Chipfu turu ekemu su ge ndu Izurelu nuje phe eka ono g'o buru okiphe phe; teme o bukwarupho g'aa-nuje iya unwu phe bu ono; e -shi l'ogbo sweru ogbo jasul'ojeje."

³⁷ Oo ekemu-a be ee-tsoje me a -nodu egwe ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri; waa ngweja-iphe-eji; waa ngweja-apfu-ugwo; waa ngweja,

e gude eme nemadzu g'ò buru onye uke; waa ngweja-èhu-guu; ³⁸ bu iya bu ekemu ono, Chipfu turu nu Mòsisu l'ùbvú Sayinayi le mbòku ono, o sùru ge ndu Ízurelu wotaru yèbe Chipfu ngweja l'echiegu Sayinayi ono.

8

Edobe ndu-uke nsò (Awu 29:1-37)

¹ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu; sù iya; ² “Duta Erònu yee unwu iya; l'ì chita uwe ndu-uke ono; bya ewota manù awù l'ishi ono; l'ì kpùta oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-èji ono; waa ebili labò ono; bya apata nkata buredi ono, e yeduru iphe, ekoje buredi ono. ³ L'ì bya ekuko ndu Ízurelu g'èphe ha g'èphe dzukòbe l'ònu-abata ulo-èkwa-ndzukò.”

⁴ Tòbudu iya bu; Mòsisu bya emekòta ge Chipfu ziru iya g'o mee; ndu Ízurelu bya edzukòbe l'ònu-abata ulo-èkwa-ndzukò. ⁵ Mòsisu bya asù ndu Ízurelu ono: “Wakwa iphe, Chipfu sùru g'e mee baa.”

⁶ Mòsisu bya eduta Erònu; yee unwu iya lufuta; bya egude mini wù phè èhu. ⁷ O wota uwe ime-èhu ono yee Erònu; bya egude èkwa-atù-butà-l'upfu ono kebuta iya. O bya ewota uwe mgbalanù ono yepyabè iya; bya ewota uwe-ukuvu ono yechite l'uwe mgbalanù ono; gude wèrere èkwa ono, ee-gude tù-butà uwe-ukuvu ono l'upfu ono; gude tù-butà iya. ⁸ O wota uwe-òkpoma ono yekwaa ya phò; bya ewota ido Urimu; waa Tumimu ye l'uwe-òkpoma ono. ⁹ O bya eworu okpulishi-èkwa ono kpube iya; bya eworu iphe ono, dù g'òkwèkpu, e meru le mkpòla-ododo ono; mbù okpu ono, dù nsò ono; libe l'òkpulishi-èkwa ono l'ùzo atatiphu, bu iya bu ge Chipfu turu Mòsisu ekemu sù g'o mee ya.

¹⁰ Noo ya; Mòsisu bya ewota manù awù l'ishi òbu; bya awukota l'ulo-èkwa ono; mè iphemiphe, nòkòta iya nù; shi nno mee ya; o dukòta nsò. ¹¹ O meta manù ono phee mgbo esaa l'òru-ngweja ono; mèkpoo ngwa iya g'ò ha; mèkpoo eze gbamugbamù ono; yee òkpa iya; shi nno mee ya; o dukòta nsò. ¹² O bya ewota manù awù l'ishi ono wù Erònu l'ishi gude mee ya; o dù nsò. ¹³ No iya; Mòsisu byakwaphò bya eduta unwu Erònu futa; bya eworu uwe mgbalanù yee phè; bya egude èkwa-atù-butà-l'upfu webegbaa phè; bya ewota okpu ndu-uke kpubegbaa phè l'ishi, bu iya bu ge Chipfu turu Mòsisu ònu g'o mee ya.

¹⁴ O bya akpùta oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-èji ono bya; Erònu yee unwu iya woru èka byabè oke-eswi ono l'ishi. ¹⁵ Mòsisu woru oke-eswi ono gbua; bya emeta mee ya gude mkpushi-èka iya tee ya le mpu, nògbaa l'òru-ngweja ono; shi nno swafù nturwu, dù iya nù. O woru òphu ghuduru nù wù l'òkpali òru-ngweja ono; gude mee ya; o dù nsò; pfua ugwo iphe-èji; shi nno swafù nturwu, dù iya nù. ¹⁶ Mòsisu bya eheshikòta èba, nò l'iphe-èpho iya g'ò ha; bòtakwapho anya iya; waa àkpùrù iya èphenebo; yee èba, nòkòta iya nù; woru kpòò òku l'òru-ngweja ono. ¹⁷ O buru anù oke-eswi ono; waa akpò iya; yee nshì iya bè o gude je akpò òku l'azù èka ndu Ízurelu kpòberu ulo-èkwa phè, bu iya bu ge Chipfu sùru Mòsisu g'o mee ya.

¹⁸ O bya akpùta ebili ono, ee-gude gwee ngweja-akpò-òku ono; Erònu yee unwu iya bya eworu èka byabè ebili ono l'ishi. ¹⁹ Mòsisu gbua ebili ono; nakòbe mee ya; pata mee ya ono phedzuru le mgburèku òru-ngweja

ono mgburugburu. ²⁰ O gbusushia anụ ebili ono mkpirikpu mkpirikpu; mbụ Mósísu; bya eworu ishi iya yee mkpirikpu mkpirikpu iya ono; mē ẹba iya kpókota ọku. ²¹ O gude mini saa iphe-ẹpho iya; waa ẹka iya; yee ọkpa iya asasa; bya atuko anụ ebili ono kpoo ọku l'oru-ngweja ono; ọ buru ngweja-akpo-ọku, a nuru Chipfu; mbụ ngweja, aakpo ọku anụ Chipfu, mkpo iya dụ iya ree, bụ iya bụ gẹ Chipfu turu Mósísu ekemu g'o mee ya.

²² O bya akputa ebili ophuu. Ebili k'ono bụ ophu ee-gude mee Eronu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke. Eronu yee unwu iya je eworu ẹka byabẹ iya l'ishi. ²³ Mósísu gbuá ebili k'ono; haru mee ya meta; tee Eronu l'atakpanchị ẹkutara; mē lẹ mkpushi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; waa lẹ mkpushi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara. ²⁴ Mósísu dufutakwapho unwu Eronu; bya etekwa phẹ phẹ mee ono l'atakpanchị ẹkutara; waa lẹ mkpushi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; waa lẹ mkpushi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara. Mósísu bya eworu mee ono phedzuru lẹ mgburẹku oru-ngweja ono mgburugburu. ²⁵ O bya eheta ẹba iya; hetachaa ẹba, dụ l'upfumodzu iya; waa ophu nokota l'iphe-ẹpho iya g'o ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ẹphenebo; yee ẹba, nokota iya nụ; wota ụtafpu ọkpa ẹkutara iya tukwase iya. ²⁶ O je lẹ nkata ono, e yeru buredi ono, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, nọ l'atatiphu Chipfu ono; bya ahata ishi buredi lanu; hatakwapho ishi akara lanu l'akara ono, a gworu lẹ manụ ghee ono; waa ẹcha-mbekee lanu. O wota iya yekobe l'ẹba iya pho; yee ụtafpu ọkpa ẹkutara iya pho. ²⁷ O tuko iphemiphe ono g'o ha dee Eronu yee unwu iya l'eka; ephe bya eworu iya maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁸ Mósísu bya anata phẹ iphemiphe ono; tuko yele ngweja-akpo-ọku pho kpoo ọku l'oru-ngweja ono; ọ buru ngweja, e gude mee nemadzu g'o buru onye uke; mbụ ngweja, aakpo ọku anụ Chipfu, mkpo iya dụ iya ree. ²⁹ O wotakwapho ndu iya, bụ iya bụ oke, a heru Mósísu l'ebili ono, e gude mee Eronu phẹ g'ephe buru ndu-uke ono; makwapho amama l'iphu Chipfu; g'o buru ngweja-amama, bụ iya bụ gẹ Chipfu turu Mósísu l'ekemu g'o mee ya.

³⁰ Noo ya; Mósísu bya emeta manụ awu l'ishi ono; bya emetakwapho mee ono, nọ l'oru-ngweja ono; bya eworu phее Eronu yee unwu iya l'ehu; waa l'uwe phẹ. Oo ya bụ; o mee Eronu yele uwe iya; waa unwu iya yele uwe nkephẹ; ephe tuko dukota nsọ.

³¹ Mósísu sụ Eronu yee unwu iya: "Unu je eshia anụ ono l'onu-abata ụlo-ẹkwa-ndzuko. Unu anodu l'eka ono taa ya; yele buredi ono, nọ lẹ nkata ono, e yeru ngweja, e gude mee unu g'unu buru ndu-uke ono, bụ iya bụ iphe, mu turu ekemu sụ gẹ Eronu yee unwu iya riye. ³² Anụ ono yee buredi ono ophu phoduru nụ bẹ unu e-woru je akpoo ọku. ³³ Unu ta tugbukwa l'onu-abata ụlo-ẹkwa-ndzuko ono jasụ unu ano-rwua ya ujiku ẹsaa; mbụ jasụ l'e meghee k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono; noo kele ọo ujiku ẹsaa ono bẹ ee-gude mekota k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono. ³⁴ Iphe, e meru ntanu-a bụ iphe, Chipfu turu ekemu sụ g'e mee; gude pfua ugwo iphe-ẹji, unu meru. ³⁵ Noo g'o gude unu je l'anodu l'onu-abata ụlo-ẹkwa-ndzuko eswe l'enyashi nọo ya ujiku ẹsaa; shi nno mee iphe, Chipfu suru g'e meje; g'onwu te egbu unu; kele ọ kwa g'a turu mu ekemu iya bụ ono."

³⁶ Noo ya; Eronu yee unwu iya mekota iphe, Chipfu shi l'onu Mósísu sụ g'ephe mee.

9

Ndu uke awata eje ozi phe

¹ O be le mboku k'esato; Mosisu kua Erõnu; yee unwu iya; waa ndu bu ogerenya Ízurelu. ² O su Erõnu-a: "Kputa nwa oke-eswi, ii-gude gwee ngweja-iphe-eji; yee ebili, ii-gude gwee ngweja-akpo-oku; mbu ophu adudu eka iphe mebyiru iya; kpuru iya bya l'iphu Chipfu.

³ Pfuaru unwu Ízurelu su phe: Unu kputa mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-eji; unu akputa nweswi yee nwaturu; ephenebo a-bucharu ophu nowaru mgbarapha; ophu o dudu eka iphe mebyiru iya; gude je g'e gwee ngweja-akpo-oku. ⁴ Unu akputakwapho oke-eswi; waa ebili, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu; g'e gude gwee ngweja l'iphu Chipfu; mekwapho ngweja-nri, a gworu le manu; kele ntanu-a be Chipfu e-goshikwa unu onwiya."

⁵ Ephe gweta iphe ono, Mosisu gushiru ono; bya l'iphu ulo-ekwandzuko. Iphe, bukpo ndu Ízurelu l'ophu wuritaru bya akuru l'iphu Chipfu. ⁶ Noo ya; Mosisu su: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee baa; ge ya egoshikwanu unu odu-biribiri iya." ⁷ Tobudu iya bu; Mosisu su Erõnu: "Tugbua je l'oru-ngweja je egwee ngweja-iphe-eji ngu obu; yee ngweja-akpo-oku ngu obu; gude pfuaru onwongu ugwo iphe-eji; yee ugwo iphe-eji ndu Ízurelu. Gwee ngweja ono gude pfua ugwo iphe-eji phe, bu iya bu ge Chipfu pfuru su g'e mee ya."

⁸ Noo ya bu; Erõnu bya eje l'oru-ngweja ono; je egbua nwa oke-eswi ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji nkiya ono. ⁹ Unwu iya bya apataru iya mee nwa oke-eswi ono. O gude mkpushi-eka meta mee ono tee le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja ono; bya eworu mee ono ophu phoduru nu; wuru ye l'okpali oru-ngweja ono. ¹⁰ O bya eworu eba-anu ono, o gude gwee ngweja-iphe-eji ono; waa akpuru iya ephenebo; waa anya iya; kpoo oku l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya ono.

¹¹ Anu iya; waa akpo iya be o kpuru oku l'azu eka ndu Ízurelu kpoberu ulo-ekwa phe ono.

¹² Erõnu bya akputa anu ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono gbua. Unwu iya bya apataru iya mee anu ono; o bya ephephee ya l'oru-ngweja ono mgburugburu. ¹³ Ephe haa anu ngweja-akpo-oku ono nanu nanu nu iya; ephe nuchaa ya; nu iya me ishi iya; o tuko iya g'o ha kpoo oku l'oru-ngweja ono. ¹⁴ O gude mini saa iphe-epho iya; waa eka iya; waa okpa iya asasa; bya akpokwaa ya pho oku l'eli ngweja-akpo-oku ono, nowawa l'oru-ngweja ono.

¹⁵ Erõnu gwefuta iphe ngweja ndu Ízurelu; kputa eghe ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji nkephe ono gbua; gude iya gwee ngweja-iphe-eji; egube ono, o gweru ke mbulembu pho. ¹⁶ O bya akputa anu ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono; bya egude iya gwee ngweja obu g'a turu onu su g'e meje iya. ¹⁷ O wotakwapho ngweja-nri ono; bya ahata iya ophu jiru mkpoji-eka; kpoo ya oku l'oru-ngweja; a -gufukwaro ngweja-akpo-oku, eegweje l'utsu. ¹⁸ O bya egbua oke-eswi pho; yee ebili pho; gude gweeru ndu Ízurelu ngweja-ehu-guu. Unwu iya pataru iya mee anu ono; o nata iya phepee oru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁹ Ephe wotakwaru iya pho eba oke-eswi ono; yee k'ebili ono; mbu eba, shi l'upfumodzu iya; waa eba, kwechiru iphe-epho iya; waa akpuru iya ephenebo; waa anya iya. ²⁰ Ephe woru eba-anu ono tukobe le ndu iya. Erõnu bya eworu eba ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; ²¹ ole ndu iya ono; waa utapfu okpa ekutara iya; be

o woru maa amama l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngweja-amama, bụ iya bụ ge Mósísu sùru g'e mee ya.

²² Tọbudu iya bụ; Eronu chilia ẹka imeli l'uzo ẹka ndu Ízurelu nọ; bya agoru onu-oma nù phe; bya eshi l'ẹka o shi egwe ngweja-iphe-ẹji phọ; yee ngweja-akpo-ọku phọ; mę ngweja-ẹhu-guu phọ; nyizeta. ²³ Mósísu yee Eronu tuko bahụ l'ime ọlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Ẹphe futaepho; ẹphe goru onu-oma nù ndu Ízurelu; Chipfu goshi ndu ono l'ophu ogbunwiiinwii ya. ²⁴ Ọku shi l'iphu Chipfu daa bya ekee ngweja-akpo-ọku ono; yee ẹba ono, nọ l'eli ọru-ngweja ono. Ndu Ízurelu hụmaepho iphe ono, nwuru nù ono; ẹphe tushia ọzu ẹhu-utso; bya adakota kpurumu woru iphu bubechaa l'alị.

10

Anwuhu Nadabu yee Abihu

¹ Unwu Eronu, bụ Nadabu; yee Abihu wotachaa iphe, aaguje ọku phe l'ẹhu l'ẹhu; bya anwuru ọku ye iya; bya eye iya unwu-isensu. Ọ bụru ọku adudu nsọ be ẹphe gude bya l'iphu Chipfu; bụ iphe ọ sùru phe tsua; ẹphe nọdu l'iphu Chipfu l'ẹka ono nwushihu. ³ Mósísu sù Eronu: "Ọ kwa iphe-a be Chipfu pfuru teke ono sù: 'Ndu abya mu ntse be mu e-goshije onwomu g'ẹphe maru le mu du nsọ; mu emee ge ndu Ízurelu l'ophu hụma ọdu-biribiri mu.' " Eronu nọduepho nggujinguji.

⁴ Mósísu kua Mishelu; waa Eluzafanu, bụ unwu Uzelu. Uzelu ono bụ nwune nna Eronu. Ọ sù phe: "Unu kpitaru ntse bya apata unwunna unu pafu l'ulo-ekwa Chileke; parụ je l'azu ẹka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ekwa phe." ⁵ No iya; ẹphe jekube iya; je apata phe; ẹphe l'uwe mgbalanụ phe ono pafu l'azu ẹka ndu Ízurelu kpoberu ọlo-ekwa phe ono, bụ iya bụ ge Mósísu sùru g'ẹphe mee ya.

⁶ Noo ya; Mósísu sù Eronu; yee unwu iya, bụ Eleyaza; waa Itama: "Unu te emekwa ishi unu njo ememe; ophu ọ dukwa onye a-laka uwe iya; kele ọ -buru l'unu meru nno be unu a-nwuhukwa; mbu Chipfu atukoshi ndu Ízurelu l'ophu oke ẹhu-eghu iya. Ọo unwunna unu, bụ ndu Ízurelu l'ophu a-ra ẹkwa ndu Chipfu gude ọku kegbushia. ⁷ Unu ta lufukwa alufu l'onu-abata ọlo-ekwa-ndzukọ; anonyakwa unu nwushihu; noo kele Chipfu wuru unu manụ l'ishi." Ẹphe mekotaepho iphemiphe, Mósísu sùru g'ẹphe mee.

Ekemu ke ndu-uke

⁸ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Eronu sù iya: ⁹ "Ta ngujekwa mee; ophu i ngujekwa iphemiphe, atsu atsutsu; gubedua l'onwongu; mekpoo unwu ngu; teke unu abahụ l'ulo-ekwa-ndzukọ; odumeka be unu a-nwushihukwa. Ọ bụru g'oo-du bụ ono ojejoje l'ogbo unu; eshi l'ogbo swewaruro ogbo. ¹⁰ Ọo ya bụ; g'unu edokahaję iphe, du nsọ; yee iphe, adudu nsọ; dokaha iphe, aasọ nsọ; yee iphe, a ta sọdu nsọ. ¹¹ Unu ezije unwu Ízurelu iphe, bụ ekemu ono g'ọ ha, bụ ophu Chipfu shi l'ẹka Mósísu tũru phe."

¹² Tọbudu iya bụ; Mósísu bya epfuru yeru Eronu; yee unwu iya ndu ophu phoduru nù, bụ iya bụ Eleyaza yee Itama; sù phe: "Unu wota ngweja-nri ophu phoduru nù le ngweja ono, a kporu ọku nù Chipfu. Unu

woru iya ria lẹ mgboru ọru-ngweja ono. Ọle g'unu te eyekwa iya iphe, ekoje buredi. Noo kele ọ bu ngweja, du nsọ shii. ¹³ Unu nọdukwa l'ẹka du nsọ ria ya; noo kele ọo iphe, rwuberu ngu nu; bya aburu iphe, rwuberu unwu ngu; mbu ngweja ono, aakpo ọku anu Chipfu ono; kele ọo g'a turu mu ekemu iya bu ono. ¹⁴ Obenu lẹ-a; gubedua gu l'unwu ngu unwoke; yee unwu ngu unwanyi bẹ a-tajẹ ndu anu ono, e gude gwee ngweja-amama ono; yee utapfu iya ono, a nuru ono. Unu nọdujekwa l'ẹka du nsọ taa ya; kele ọo iphe, rwuberu ngu nu; bya aburu iphe, rwuberu unwu ngu, shi l'iphe, unwu Ízurelu gude bya egwe ngweja-ẹhu-guu. ¹⁵ Utapfu iya ono, a nuru ono; waa ndu iya ono, a maru amama ono bẹ ephe e-yekobeje ẹba-anu ngweja ono, aakpo ọku ono wota; g'a maa amama l'iphu Chipfu g'ọ buru ngweja-amama. Ono aburu nkengu; yee k'unwu ngu; l'ọ buru iphe, rwuberu unu jasụ l'ojejeje, bu iya bu gẹ Chipfu turu ekemu sụ g'e meje iya ono."

¹⁶ Mosisu kpaai ishi g'e meru egwu pho, e gude gwee ngweja-iphe-ẹji pho; bya amaru l'a kporu iya ọku. Ehu ghuahaa ya egwu l'iphe, unwu Eronu ndu ophu nọkwadu ndzu ono meru, bu iya bu Eleyaza; yee Itama. Ọ bya asu phe: ¹⁷ "Bụ gunu kparu iphe, unu ta nodu l'ime ulo-ekwa Chileke taa anu ono, e gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono; eshinu ọ bu iphe, du nsọ shii; bya aburu iphe, a nuru unu g'unu gude safu ejo-iphe, oha l'ophu meru; unu apfu ugwo iphe-ẹji phe l'iphu Chipfu? ¹⁸ Eshinu e te egudedu mee anu ono bahu l'eka-du-nsọ bẹ unu gege anodu l'ulo-ekwa Chileke taa anu ono, bu iya bu gẹ mu suru g'e meje iya."

¹⁹ Eronu sụ Mosisu: "Ọ kwa ntanu-a bẹ ephe nọ l'iphu Chipfu gwee ngweja-iphe-ẹji phe; yee ngweja-akpo-ọku phe; teme iphe, du egube-a bya anwujehawaru mu! Ome mu jeru je ataa anu ngweja-iphe-ẹji ono ntanu-a; Chipfu 'o gogo nata iya-a?" ²⁰ Mosisu numaepho iphe ono, o pfuru ono; o jiẹ ya pho epho.

11

Nri, aasọ nsọ; yee nri, a ta sọdu nsọ (Dit 14:3-21)

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu; sụ phe: ² "Unu pfuru yeru ndu Ízurelu; sụ phe-a: Wakwa uduru anu, unu a-tajẹ l'iphe, bu anu, nọkota lẹ mgboko-a baa: ³ Unu tajẹ iphe, bu anu, nweru ujarabvu-ọkpa; teme ọ nodu anwafutaje nri taphu azu l'iphe, bukpo unwu anu. ⁴ Ọ dukwaru ndu ophu anwafutaje nri taphu azu; ophu ephe enwedu ujarabvu-ọkpa; bya enwekwarupho ndu ophu nweru ujarabvu-ọkpa; ophu ephe anwafutajedu nri taphu azu. Unu ta tajekwa ndu k'ono. Inya-kamelu bẹ anwafutaje nri taphu azu; obenu l'ọ to nwedu ujarabvu-ọkpa. Ọo ya bu l'ehu unu bẹ ọ bu anu, aasọ nsọ. ⁵ Unu ta tajekwa nchi-ogba; kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'ọ to nwedu ujarabvu-ọkpa. Ọ bukwaru unu anu, aasọ nsọ. ⁶ Nggamachi bukwarupho unu anu, aasọ nsọ; kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'ọ to nwedu ujarabvu-ọkpa. ⁷ Teme g'ezí bukwarupho unu anu, aasọ nsọ; noo kele ọ nweru ujarabvu-ọkpa; obenu l'ọ to nwanwafutaje nri taphu azu. ⁸ Unu ta tajekwa egube anu ono; ophu unu edenyijekwa odzu phe ẹka; noo kele ephe bukota unu anu, aasọ nsọ.

⁹ "Wakwanu ophu unu a-tajẹ baa l'anu, bu ndu ophu bu lẹ mini; anu nweru mkpo; yee ophu nweru ekiri; buru l'eze-enyimu; mẹ lẹ nggele; unu

taję ndu k'ono. ¹⁰ O -be lę ndu ophu g'ęphe ha; mbu ndu ophu bu l'eze-ęnyimu; mę lę nggele; ophu o to nwedu nkpo; ophu o to nwedu ekiri; mękpoo iphemiphe, bu iphe, bu lę mini; mękpoo iphe, bu iphe, dzu ndzu; buru lę mini g'o ha bukotakwa unu ębyi. ¹¹ Eshinu o bu unu ębyi; unu ta tajękwa anu iya; g'odzu iya bukwarupho unu ębyi. ¹² Mbu l'iphemiphe, bu lę mini, enwedu nkpo; ophu o nwedu ekiri a-bukotajękwaru unu ębyi.

¹³ "Waa ęnu ndu ophu a-buru unu ębyi baa; ndu k'ono bę unu ta atajędu anu iya; kele o bu ębyi. Ndu k'ono bu ugo; waa udele; waa udele-ojii; ¹⁴ waa ęgbę; waa ivu l'udu iya l'udu iya; ¹⁵ mękpoo okpoko-ohą l'udu iya l'udu iya; ¹⁶⁻¹⁸ waa mgbashijiku l'udu iya l'udu iya; waa ęnu golu; waa okpo-ngwere l'udu iya l'udu iya; waa ogu-ikporo; waa ugo-mini; ¹⁹ wakwapho eze-oku-eswi-uda; waa apyari-nhoko l'udu iya l'udu iya; waa ovu; waa utsu-nwankuta.

²⁰ "Iphe, bukpo ogu, furu ęba, bu iphe, gude okpa ęno eje ije a-bukotajeru unu ębyi. ²¹ Ole o dukwaru-a ogu, furu ęba, egudeje okpa ęno eje ije, unu a-taję. Ophu unu a-taję bu ophu nweru ogba-kpii, oogudeje apfu mpfu. ²² Ophu unu a-taję bu igube l'udu iya l'udu iya; waa okaka l'udu iya l'udu iya; waa atsu-ęgu l'udu iya l'udu iya; waa mgbagbaramatsu l'udu iya l'udu iya. ²³ O be l'iphe, bukpo ogu ozo, furu ęba bya egude okpa ęno eje ije l'a-tuko buru unu ębyi.

²⁴ "Unwu iphe ono g'ęphe ha l'e-me; unu aburu ndu aasọ nsọ. Onye ęnyikwanuru odzu iya ęka bę aa-nodu asọ nsọ jasų nchi ejihu. ²⁵ Iphe, bu onye pataru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; teme l'o buru onye aasọ nsọ jasų nchi ejihu. ²⁶ Iphe, bukpo anu, nweru upyi-okpa; ophu o nwedu ujarabvu-okpa; waa ophu ta anwafutajędu nri taphu azu; bukwaru unu anu, aasọ nsọ. Iphe, bukpo onye denyiru odzu iya ęka l'a-bukwarupho onye aasọ nsọ. ²⁷ G'iphe, bukpo anu, nweru okpa ęno, bu ndu ophu akobeje nvọ eje ije bukwaru unu anu, aasọ nsọ. Onye denyiru odzu iya ęka a-bukwaru onye aasọ nsọ jasų nchi ejihu. ²⁸ Onye pataru odzu iya a-sa uwe iya asasa; teme l'o buru onye aasọ nsọ jasų nchi ejihu. Unwu anu ono bukotaruru unu anu, aasọ nsọ.

²⁹ "A -bya l'anu, awu l'epho; ndu owa-a bu ndu ophu unu a-nodu asọ nsọ: uphega; waa okerepfu; waa ngwere l'udu iya l'udu iya; ³⁰ waa agulo; waa awala; waa okporoko; waa orinvuru; waa oguba. ³¹ Ono bukota anu, unu a-soje nsọ l'anu, awu l'epho. Onye duru ophu o denyiru ęka l'eka o nwuhuru anwuhu l'a-buru onye aasọ nsọ jasų nchi ejihu. ³² Iphe, bu iphe, odzu iya ophu nwuhuru anwuhu dapyaberu buakwaa iphe, aasọ nsọ; m'o bu iphe, e gude oshi pyia; ozoo uwe; ozoo akpo-anu; mę uwe-aphu; mbukpo iphe, bu ngwa, e gude emekpo iphemiphe; g'e dekwaa ya lę mini; l'o noo buru iphe, aasọ nsọ jasų nchi ejihu; l'a turwua ya.

³³ Teke o duru g'ęphe ha ophu daru l'ite urwa; iphe, bukpo iphe, du l'ite ono bukotaakwa iphe, aasọ nsọ; unu tukpokwaa ite obu atukpo. ³⁴ Nri, e gude ite, du nno kuta mini shibe buakwaa nri, aasọ nsọ; teme iphe, aangų angungu shi l'ite, du nno buakwaa iphe-angungu, aasokwapho nsọ. ³⁵ Iphe, odzu anu ono, a gushiru ono daru buakwaa iphe, aasọ nsọ. O -buru l'o daru l'ite-oku; ozoo l'epfu, eeshi ite g'a photakwa iya je atukposhia. Epe buwaa iphe, aasọ nsọ; o ya bu; unu mekwaa ya pho iphe, aasọ nsọ. ³⁶ O -buru l'o daru l'ęnya ęka mini eshije anwushi; ozoo l'obvu, mini du shii bę duebekwa ree; ole onye denyiru odzu iya ono ęka bę buakwaa onye aasọ nsọ. ³⁷ O -buru l'o duru odzu anu ono ophu daru lę mebyi iphe, eemebe l'alį bę mebyi iphe ono ta abukwa iphe, aasọ nsọ.

³⁸ Obenu; ọ -bụru l'e yewaru mini lẹ mebyi iphe ọbu; odzu anụ ono dalahụ iya bẹ ọ bụakwaa unu iphe, aasọ nsọ.

³⁹ “Ọ -bụru l'ọo anụ ọphu a harụ g'unu tajẹ anụ iya nwuhuru bẹ onye denyiru iya ẹka a-bụkwaru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ⁴⁰ Onye takwanuru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. Onye patakporunu odzu iya apata l'a-sakwaphọ uwe iya; bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.

⁴¹ “Iphe, bụkpoo iphe, awụ awụwu, bụ ọphu akpụ wuruwuru l'alị l'a-bụkotakwaru ẹbyi; ọphu e rijekwa iya eriri. ⁴² Unu ta tajekwa iphemiphe, awụ awụwu lẹ mgboko-a; m'ọ bụ ọphu gude ẹpho awụ; ọzoo ọphu gude ọkpa ẹno eje; ọzoo ọphu gude igwe ọkpa eje; kele ẹphe ụkoru bụru ẹbyi.

⁴³ G'ọ tọ dukwa iphe, awụ l'ẹpho, unu e-gude mee onwunu ẹbyi. Ọphu unu egudekwa pñe mee onwunu ndu aasọ nsọ; g'unu te shi l'ẹphe bụru ndu e merwuru emerwụ; ⁴⁴ kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu. Ọo ya bụ; unu sachaa onwunu; unu adu nsọ; kele mbẹdua dū nsọ; ọphu unu aturwukwa onwunu l'iphe, awụ awụwu, bụ ọphu akpụ wuruwuru l'alị g'ọ dūhabe; ⁴⁵ kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, onye shi l'alị Ijiputu dufuta unu gẹ mu buri Chileke unu. Ọo ya bụ lẹ-a; unu dukwa nsọ; kele mbẹdua dukwa nsọ.”

⁴⁶ “Ono bụ ekemu, a turu swibe anụ; waa ẹnu; waa iphe, bụ iphe, dzu ndzu, bu l'ime mini; mēkpoo iphe ọzo, bụ iphe, awụ awụwu, bụ ọphu akpụ wuruwuru l'eliphe; ⁴⁷ g'e gude dokaha iphe, aasọ nsọ; yee iphe, a ta sọdu nsọ; dokaha anụ, bụ ọphu ee-rije eriri; yee ọphu e te ridu eriri.”

12

Aswafu nturwu nwanyi me o -zedacha

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Pfururu yeru unwu Izurelu; sụ pñe-a: Nwanyị -tsuta ime bya anwua nwa nwoke; g'ọ bụkwaru onye aasọ nsọ nọo abalị ẹsaa; mbụ l'ọo ẹpho g'aasọ-bejeru iya nsọ me ọ -nọdu anọ nsọ nwanayi-a bụ g'aa-sọ-beru iya nsọ. ³ O -be lẹ mbọku k'esato l'e bua nwata ọbu úbvù. ⁴ E -mechaa; nwanayi ono anọo ụkporo abalị l'abalị iri l'eto g'e gude swafu iya nturwu mee, larụ iya nụ. G'ọ tọ dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-denyi ẹka; ẹme ọphu ọ bahukwa lẹ Ụlo-dụ-nsọ jasụ mbọku, nsọ aswafu nturwu iya a-bvù.

⁵ “Ọ -bụru l'ọo nwa nwanayi bẹ ọ nwuru bẹ nwanayi ọbu a-buru onye aasọ nsọ ujiku iri l'eno; ẹgube ono, aanọduje asọ iya nsọ me ọ -nọdu anọ nsọ nwanayi ono. Iphe, ọo-nọ g'e gude swafu iya nturwu mee alala bụ ujiku ụkporo ẹto l'ishii.

⁶ “Teke eswe mbọku aswafu nturwu iya ono bvuerupho; l'onye nwuru nwoke ọzoo nwanayi; gẹ nwanayi ono kpata nwaturu mgbapha g'e gude gwee ngweja-akpọ-ọku. L'ọ nwekwapho nwa ndo; ọzoo kparaka; g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji. G'ọ gude iya bya l'ọnu-abata ụlo-ekwa-ndzukọ bya anụ onye uke. ⁷ Onye uke ono egude iphe ono je egwee ngweja nụ Chipfu gude pfua ugwo iphe-ẹji iya; l'ọ bya adubebe ree lẹ mee, larụ iya nụ. Noo ekemu, duru nwanayi, nwuru nwa nwoke; ọzoo nwa nwanayi.

⁸ “Teke ọ bụ l'onye ọbu ta adudu ike agbata nwaturu; g'ọ nwutaru iya kparaka labọ; ọzoo nwa ndo labọ. L'a nwuta nanu gude gwee ngweja-akpọ-ọku; gude ọphuu gwee ngweja-iphe-ẹji. Onye uke egude iya pfua ugwo iphe-ẹji iya; l'ọ bya adubebe ree.”

13

Onye ekpenta eme

¹ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu yee Erònu; sù pñe: ² “Ò -buru l’ò nweru ònyá, nò nemadzù l’èhu; òzoo l’ò iphe, dù g’èkpá; òzoo l’iphe, tukashiru iya poopoo l’èhu, bughbaa iphe, nweru g’òo-dù; l’ò ghòo ekpenta; nòdu onye ono l’akpo-èhu; g’e dutakwa onye òbu duru jepfu Erònu, bù onye uke; òzoo l’e duru iya jepfu onye bù nwa iya, bukwapho uke. ³ G’onye uke ono lee ònya l’ònyá ono, nò onye òbu l’akpo-èhu ono. Teke ò bù l’èji, futaru l’èka ono ghòhuru aghòhu acha ùcha; tème èka ono dalahù adalàhù; bè èka-iphe-nò òbu buakwaa ekpenta; nòdu onye ono l’akpo-èhu. G’onye uke lee ya ònya gù ya l’onye aasò nsò. ⁴ Teke ò bù l’èka òbu acha iya ùcha l’akpo-èhu; e lee ya ònya òphu ò dalahùduru adalàhù; òphu èji, nò iya nù aghòhuduru aghòhu acha ùcha; g’onye uke gù-chia onye ono l’ùlo nòo ujiku esaa. ⁵ O -be lè mbòku k’esaa; g’onye uke jè elebaa onye òbu ònya l’èhu; teke ekpenta ono dù g’ò dù; òphu ò kadù asa òsa; g’onye uke ono gù-chifua ya l’ùlo ujiku esaa òzo. ⁶ O -bekwa lè mbòku k’esaa; g’onye uke jekwaphò elebaa onye òbu ònya l’èhu. Ò -buru l’èka-iphe-nò iya òbu dùwaa inchi inchi; òphu ò kadù asa òsa; g’onye uke gù ya onye a ta sòdu nsò. Iphe, ò bù bè bù èkpá mmanù. G’ò saa uwe iya asasa; buru onye a ta sòdu nsò. ⁷ Obenu lè-a; teke iphe ono bakahuru ka iya òsa l’èhu; g’onye uke humachaaaru iya sù l’a taa sòdu iya nsò phò; g’ò jekwa egoshibaa onwiya onye uke ono òzo. ⁸ Teke onye uke ono lèru iya ònya bya ahùma l’òosa iya òsa l’èhu; mbù iphe ono; g’onye uke ono gùkwaa ya l’onye aasò nsò; ò kwa ekpenta eme onye ono.

⁹ “Ò -buru lè nemadzù bè iphe eme l’akpo-èhu, bù iphe, eswe nswe; g’e dukwaru onye òbu jepfu onye uke. ¹⁰ G’onye uke ono lee ya ònya; teke o nweru ònyá, nò onye ono l’èhu, acha nmalanmala; o mewaa; èji, nò iya nù ghòhuwaa aghòhu; tème o nweru iphe, dù g’ájì, dù iya nù; ¹¹ bè ò kwa alagala ekpenta nò onye ono l’akpo-èhu. G’onye uke gùkwaa ya l’onye aasò nsò. G’ò to jekwa iya agù-chi l’ùlo; kele ò buakwaa onye aasò nsò. ¹² Teke ò bù l’ekpenta ono vòshiru nemadzù l’akpo-èhu; ò tũko onye òbu èhu sweta; mbù shi iya l’ishi vù ya kpatakpata jasù l’òkpa; mbù iphe, bukpoo èka onye uke ono lekpòru iya ònya bukotaru iya; ¹³ g’onye uke ono lebakwaa ya ònya. Ò -buru l’ekpenta ono mewaru iya; kpòhu; èka ono nòdu achawa ùcha; g’ò gùkwaa onye ono l’onye a ta sòdu nsò; kele ò buwaa ichii-iphe; ò tò buedu ekpenta. ¹⁴ Òlè ò -nonyakwanaa; ájì futa l’èka-iphe-nò iya ono; l’ò buru onye aasò nsò. ¹⁵ Onye uke ono -humapho ájì ono; g’ò gù onye ono l’onye aasò nsò; kele ájì bù iphe, aasò nsò. Ò kwa ekpenta eme onye ono. ¹⁶ Ò -buru l’ájì ono nònyaaru gbanwee; bya aghòhu chaahaa ùcha; g’onye òbu jepfukwa onye uke òzobaa. ¹⁷ G’onye uke ono lee ya ònya; ò -buru l’èka ono iphe shi eme iya ono kpòhuwaru; achawa ùcha; g’onye uke ono pfukwaa l’onye ono, iphe shi eme ono bè a taa sòdu nsò. Teke ono; onye ono abya aburu onye a ta sòdu nsò.

¹⁸ “A bya l’èhu onye bù èjo-onwo shi phò ya; ò kawaa mma; ¹⁹ a bya l’èka ono, èjo-onwo shi phò ya ono; ò -buru l’ò byaru ahùta ahùta acha ùcha; òzoo l’ò nweru èka acha ùcha bya adù nwa uswe-uswe; g’e jekwa egoshi iya onye uke. ²⁰ G’onye uke ono lekwa ya ònya; ò -buru l’èka ono dalahuru adalàhù; tème èji, futaru l’èka ono ghòhuwaa aghòhu acha ùcha; g’onye uke ono gù ya l’onye aasò nsò; kele ò kwa ekpenta larù onye ono l’èka ono, èjo-onwo shi phò ya ono. ²¹ Òlè ò -buru l’onye uke

ono leri eka obu enya; ophu eji, furu l'eka ono aghohuduru aghohu; ophu o dalahuduru adalahu; o rwakputewa arwakpute; g'onye uke ono gu-chia onye ono l'ulo g'o n'oo ujiku esaa. ²² Teke o bu l'eka-iphe-no iya obu kabaa asa osa eviya; g'onye uke ono pfukwaa l'o bu onye aaso ns'o; kele o bu ekpenta eme iya. ²³ Teke o bu l'eka-iphe-no iya ono duepho g'o du; ophu o sadu osa; l'a maru l'oo ichii ejo-onwo pho be o bu; g'onye uke ono gua ya l'onye a ta sodu ns'o.

²⁴ "Teke o bu l'oku huru nemadzu l'ehu; eka ono, oku huru iya ono chaahaa ucha; bya adukwapho nwa uswe-uswe; ozoo l'oocha ucha; ²⁵ g'onye uke ono lekwa ya enya; o -buru l'eji, futaru l'eka ono ghohuwaru aghohu acha ucha; teme eka ono dalahu adalahu; be o bukwa ekpenta laru onye obu l'eka ono, oku huru iya ono. Oo ya bu g'onye uke gukwaa ya l'onye aaso ns'o; kele o kwa ekpenta eme onye ono. ²⁶ Obenu le-a; o -buru l'onye uke ono leri iya enya; ophu eji, no iya l'eka ono aghohuduru aghohu acha ucha; teme ophu eka ono adalahuduru adalahu; teme eka ono rwakputewa arwakpute; g'onye uke ono gu-chia ya l'ulo g'o n'oo ujiku esaa. ²⁷ O -be le mboku k'esaa g'onye uke ono lebaa ya enya l'ehu. Teke o kabaa ya asa osa l'ehu eviya; g'onye uke ono pfukwaa l'o bu onye aaso ns'o; kele o kwa ekpenta eme iya. ²⁸ Ole o -bukwanuru l'eka-iphe-no iya ono duepho g'o du; ophu o kadu iya asa osa l'ehu; o gbetchianu arwakpute arwakpute be o bukwa oku ono, huru iya nu ono switaru iya eswita; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye a ta sodu ns'o; kele oo ichii oku pho be o bu.

²⁹ "O -buru le nwoke; ozoo nwanji be onya du l'ishi; ozoo l'agba; ³⁰ g'onye uke lekwa enya l'onya obu. O -buru l'o dalahuru adalahu; mbu onya obu; teme eji, furu iya nu du man-manu; bya adu ke zitazita; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye aaso ns'o; kele oo ejo akuruba; mbu l'oo ekpenta turu onye ono l'ishi; ozoo l'agba. ³¹ Ole o -buru l'onye uke ono lechaaru enya l'ejo akuruba obu; ophu o dudu l'enya g'o dalahuru adalahu; teme ophu eji, du iya nu ejidu uji; g'onye uke ono gu-chia onye ono l'ulo g'o n'oo ujiku esaa. ³² O -be le mboku k'esaa g'onye uke ono lebaa enya l'iphe-ememe ono; o -buru l'ejo akuruba ono ta abakahuduru abakahu; ophu eji, du iya nu adudu man-manu; ophu akuruba ono adudu l'enya g'o dalahuru adalahu; ³³ g'a kpushia onye ono ishi; kpu-buru eka akuruba ono du haa; g'onye uke ono gu-chifua ya l'ulo g'o n'oo ujiku esaa ozo. ³⁴ Teke o rwuru mboku k'esaa; g'onye uke ono lee enya l'akuruba ono; o -buru l'o to bakahuduru abakahu; e lee ya enya; ophu o dalahuduru adalahu; g'onye uke ono gua ya l'onye a ta sodu ns'o. G'onye ono saa uwe iya; buru onye a ta sodu ns'o. ³⁵ Obenu le-a; o -buru l'akuruba ono bakahuru iya l'akpo-ehu eviya g'a guwaru iya l'onye a ta sodu ns'o-a; ³⁶ g'onye uke ono lebaa ya enya. O -buru l'akuruba ono bakahuru iya l'ehu; g'onye uke te jeekwa ele enya g'a maru eji iya; ?o du man-manu. Onye ono bukwaa onye aaso ns'o. ³⁷ O -buru l'akuruba obu be duepho g'o du l'enya; teme eji ojii rwutawaa l'eka ono be akuruba obu kphoakwaru; o bukwawu onye a ta sodu ns'o; g'onye uke gua ya l'onye a ta sodu ns'o.

³⁸ "O -buru le nwoke; ozoo nwanji be iphe-ochaa tukashiru poopoo l'ehu; achagbaa ucha; ³⁹ g'onye uke lekwa onye obu enya l'ehu. O -buru l'eka obu ta achadu okpobe ucha; l'a maru l'oo ugwo be tukashiru onye obu l'ehu; l'onye obu be a ta sodu ns'o.

⁴⁰ "Egbushi -rishihu onye nwoke l'ishi; bukwa ishi-onmo be o bu; obenu l'a taa sodu iya ns'o. ⁴¹ Teke o bu l'oo l'onu-iphu be egbushi rishihuru iya; be onye obu bukwa ishi onmo onu-iphu; obenu l'a taa sodu iya ns'o. ⁴² Ole

o -buru l'ò dùrù ónyá, acha ụcha; bya adụkwapho nwa uswe-uswe, nọ iya l'ishi-ónmo ọbu; ọzoo l'ishi-ónmo ọnu-iphu ọbu; bẹ ọ buakwaa ekpenta bẹ tūru iya l'ishi-ónmo ọbu; ọzoo l'ishi-ónmo ọnu-iphu ọbu. ⁴³ Ọo ya bụ; g'onye uke lee ya ẹnya. Teke ọ bụ l'ónyá, dù onye ono l'ishi; ọzoo l'ónu-iphu acha ụcha; bya adụkwapho nwa uswe-uswe; mbụ dù g'ekpenta ono, eswe nswe, emeje nemadzu l'akpo-ẹhu ono; ⁴⁴ ọo ya bụ l'onye ọbu bụ onye ekpenta; ọ buru onye aasọ nsọ eviya. G'onye uke ono gụa ya l'onye aasọ nsọ; kele ekpenta nkiya tūru iya l'ishi.

⁴⁵ “G'onye ekpenta ono lakakwaa uwe iya; haa ẹgbushi iya g'ọ yagashihi ayagashihi; woru ẹkwa gbobuta ụgbo-ónu; chia mkpu sụ lẹ ya bukwa onye aasọ nsọ; ya bukwa onye aasọ nsọ. ⁴⁶ Ọo-buru onye aasọ nsọ jasụ teke ọo-ka mma. G'ọ buru onye aasọ nsọ je eburu nkinyi iya l'azụ ẹka ndu Ịzuru Ịkpọberu Ụlọ-ẹkwa pẹ.

Ekemu k'iphe, tsuru evu

⁴⁷ “Ọ -buru l'ọ nweru uwe, tsuru evu; ọzoo uwe ẹji anụ; ọzoo uwe ọchaa; ⁴⁸ ọzoo ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anụ kwee; ọzoo l'akpo; ọzoo l'iphe, e meru l'akpo; ⁴⁹ teke ọ bụ l'ẹka ono, tsuru evu ono dù oyingo-oyingo; ọzoo l'ò dù uswe-uswe; bẹ ọ bukwa ekpenta. G'e jekwa egoshi iya onye uke. ⁵⁰ G'onye uke ono lekwa ẹnya l'ẹka ono, tsuru evu ono; woru iphe ọbu, tsuru evu ọbu gụ-chia l'ụlọ g'ọ nọo ujiku ẹsaa. ⁵¹ Ọ -be lẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke ono je elebaa ya ẹnya ọzo. Ọ -buru l'evu ọbu kabaa asakahụ l'uwe ọbu; g'a makwaru l'ọ bụ ekpenta. Iphe ono, tsuru evu ono buakwaa iphe, aasọ nsọ. ⁵² G'onye ono kpokwaa uwe ono ọku; m'ọ bụ uwe ẹji anụ; ọzoo uwe ọchaa; m'ọ bụ ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anụ kwee; ọzoo l'iphe, e meru l'akpo, bụ ọphu evu ono dù; g'a kpokwaa ya ọku; kele ọ bụ ekpenta.

⁵³ “Ọle ọ -buru l'onye uke ono leri iya ẹnya; ọphu evu ọbu asakahuduru asakahụ l'iphe ono; ⁵⁴ g'onye uke ono zia g'a saa iphe ono, tsuru evu ono asasa; l'ọ bya agụ-chia ya l'ụlọ g'ọ nọo ujiku ẹsaa ọzo. ⁵⁵ G'onye uke ono lee ẹnya l'iphe ono; mẹ a sachaa ya ono; ọ -buru l'iphe ọbu ta agbanweduru ụdudu iya; obetakporu ọphu ọ sakahuduru asakahụ; bẹ ọ bukwa iphe, aasọ nsọ; g'a kpokwaa ya ọku; mẹ evu ọbu; ?ọ nọ iya l'iphe; m'ọ nọ iya l'azụ. ⁵⁶ Ọ -buru l'onye uke ono jeshiaru iya ele ẹnya; ẹka ono, tsuru evu ono rwakputewa arwakpute g'a sachaa iya ono; g'ọ lakafukwa ẹka ono, tsuru evu ono; mbụ l'uwe ono; ọzoo l'akpo ono; ọzoo l'ẹkwa ono, e kweru ekwekwe ono; ọzoo l'ọphu a kparụ akpakpa. ⁵⁷ Ọle ọ -buru l'ọ watawaru atsu evu ono ọzo l'uwe ono; ọzoo l'iphe ono, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparụ akpakpa; m'ọ bụ l'iphe ono, e meru l'akpo-anụ ono; l'a maru l'ọ bụ iphe, asakahụ asakahụ. G'a kpokwaa iphe, bụ iphe, tsuru evu ono ọku. ⁵⁸ Iphe, bụ iphe, tsuru evu, a sawaru asasa; ọphu evu ono aduedu iya; g'a saa ya k'ugbo ẹbo g'ọ buru iphe, a taa sọhedu nsọ.”

⁵⁹ Ono bụ ekemu, dùru iphe, bụ evu, tsuru l'uwe ẹji anụ; ọzoo l'uwe ọchaa; ọzoo l'ẹkwa, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparụ akpakpa; ọzoo l'ọphu e gude akpo-anụ mee; g'a gụa ya iphe, a ta sọdu nsọ; ọzoo l'a gụru iya l'iphe, aasọ nsọ.

14

Egoshi l'onye iphe eme l'akpo-ẹhu dūwaa iche

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Ọwaa bụ ekemu, ee-tsoje mbọku, ee-me onye ekpenta shi eme g'a ta sọhe iya nsọ:

G'e duru iya dutaru onye uke. ³ G'onnye uke ono shikwa l'eka ndu Ízuruḗlu kpoberu ọlo-ekwa phe lufu je elerwee ya enya ree. O -buru l'onnye ono wekpohuwaru l'ekpenta ono, shi eme iya l'akpo-ehu ono; ⁴ g'onnye uke ono zia ozi g'e wotaru onye obu, eeme g'a ta sohe nsọ obu enu labo, no ndzu, a ta sọdu nsọ; waa oshi sida; waa ekwa uswe-uswe; waa eswa isopu. ⁵ Onnye uke ono asu g'e gbua enu ono nanu l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru risaa. ⁶ Enu ophu no ndzu pho be oo-nwuta; wota oshi sida pho; waa ekwa uswe-uswe pho; waa eswa isopu pho; tuko tsee le mee enu ono, e gburu l'eli mini ono, du ree ono. ⁷ L'o bya ephee ya onye ono ugbo esaa; mbu onye ono, eeme g'a ta sohe nsọ l'ekpenta ono, shi eme iya nu ono. L'o bya agwa ya l'onnye a ta sọdu nsọ; woru enu k'ono, dzu ndzu ono haa g'o pheba l'egu. ⁸ Onnye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sohe iya nsọ ono eje eworu uwe iya saa; kpushikota eji, du iya l'ehu g'o ha; me egbushi iya; woru eh uwa le mini; shi nno buru onye a ta sọdu nsọ. E-mechaa nno; l'o batawaro l'ime eka ndu Ízuruḗlu kpoberu ọlo-ekwa phe; ole g'o nokwaa l'azu ọlo-ekwa iya ujiku esaa. ⁹ O -nochaa ujiko esaa g'o kpushikwaa eji, du iya l'ehu g'o ha ozo. G'o kpushia ishi; yee eji-agba; waa njibu-enya; mewaro eji ozo, dugbaa ya l'ehu. L'o saa uwe iya; woru eh uwa le mini; oo ya bu; l'o buru onye a ta sọdu nsọ.

¹⁰ "Teke o rwuru le mboku k'esato; g'onnye obu kpata unwu ebili labo, adudu eka iphe mebyiru iya; waa ada aturu, gbaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya. Tembe l'o gude uto eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uto eto; gworo le manu; g'e gude iya gwee ngweja-nri. L'o wotakwapho manu, jiru konggo ejiji tukobe iya. ¹¹ Onnye uke ono, eme iya g'a ta sohe iya nsọ ono; abya eduta onye obu, eeme g'a ta sohe nsọ obu; yee iphemiphe ono, o gude bya ono; bya eworu dobe l'iphu Chipfu l'onu-abata ọlo-ekwandzukọ. ¹² L'o bya akputa nwa ebili ono nanu; yee konggo, manu jiru ejiji pho; gude gwee ngweja-apfu-ugwo. G'o maa ngweja ono l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama.

¹³ "L'o bya eworu nwa ebili ono gbua l'ulo-du-nsọ; mbu l'eka ono, eegbuje anu, e gude egwe ngweja-iphe-eji; yee ngweja-akpo-oku. Oo egube ono, ngweja-iphe-eji bu k'onnye uke bukwapho ge ngweja-apfu-ugwo bukwapho nkiya; tembe o buru ngweja, du nsọ shii. ¹⁴ Onnye uke ono emeta mee anu ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono; ye onye ono, eeme g'a ta sohe nsọ ono l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; yee mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara iya. ¹⁵ Onnye uke ono abya emeta konggo manu ono; bya emeru iya ye onwiyi l'obochi-eka ekicha; ¹⁶ l'o bya eworu mkpushi-eka ekutara tsee le manu ono; meta iya phee ugbo esaa l'iphu Chipfu. ¹⁷ Manu ophu ghuduru iya l'obochi-eka be oo-tada onye ono, eeme g'a ta sohe nsọ ono l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara; waa l'eli mee anu ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono. ¹⁸ Manu ophu ghuduru nu be oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sohe iya nsọ ono l'ishi; gude pfua ugwo iphe-eji onye ono l'iphu Chipfu.

¹⁹ "Onnye uke ono abya egwee ngweja-iphe-eji ono; gude pfua ugwo iphe-eji, onye ono meru; mbu onye ono byaru g'e mee ya g'a ta sohe iya nsọ ono. E-mechaa; l'o woru anu ono, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono gbua; ²⁰ woru ngweja-akpo-oku ono; yee ngweja-nri, tso iya nu l'oru-ngweja; gude pfua ugwo iphe-eji onye ono l'o bya aburu onye a ta sọdu nsọ.

²¹ "Ole o -buru l'onnye obu akpa nri; ophu o dudu ike anu iphemiphe ono, a gushiru ono; g'onnye obu kpata nwa ebili lanu nu g'o buru ke

ngweja-apfũ-ugwo; l'e woru iya maa g'ò buru ngweja-amama, e gude apfũ ugwo iphe-èji. Teme l'ò wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi, a gwòru lè manù; g'ò buru ngweja-nri; waa manù, jiru konggo; ²² mē ndo labò; ozoo kparaka labò; ophu rwukpòeru iya phò èka. Nanù bē ee-gude gwee ngweja-iphe-èji; l'e gude ophuu gwee ngweja-akpò-òku. ²³ O -be lè mbòku k'èsato l'ò chiri iphemiphe ono byapfuta onye uke g'e gude mee ya g'a ta sòhe iya nsò; gude iya bya l'ònu-abata ọlò-èkwa-ndzukò l'iphu Chipfu. ²⁴ G'onye uke ono kpùta nwatùru ono; yee konggo, manù jiru ejiji ono je amaa l'iphu Chipfu g'ò buru ngweja-amama. ²⁵ L'ò woru nwatùru ono gbua; meta mee ya tada onye ọbu, eeme g'a ta sòhe nsò ọbu l'atakpa-nchì èkutara nchì èkutara; waa lè mkpùshi-èka ezeke-èka èkutara; wakwaphò lè mkpùshi-òkpa ezeke-òkpa èkutara. ²⁶ Onye uke ono abya emeta manù ono bya emeru ye onwiya l'òbochi-èka èkicha; ²⁷ l'ò woru mkpùshi-èka èkutara iya phee manù ono ugbo esaa l'iphu Chipfu. ²⁸ Onye uke ono abya emeta manù ono, dù iya l'òbochi-èka ono tada l'èka ono, ọ tadaru mee anù ono, e gude gwee ngweja-apfũ-ugwo ono, bù iya bù l'atakpa-nchì èkutara onye ono, eeme g'a ta sòhe iya nsò ono; waa lè mkpùshi-èka ezeke-èka èkutara; waa lè mkpùshi-òkpa ezeke-òkpa èkutara iya. ²⁹ Manù ophu ghuduru iya l'òbochi-èka bē oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sòhe iya nsò ono l'ishi; gude pfua ugwo iphe-èji iya l'iphu Chipfu. ³⁰ L'ò nwùta ndo ono; ozoo kparaka ono, bù ophu onye ono duru ike gbata; gude gwee ngweja. ³¹ Nanù bē oo-gude gwee ngweja-iphe-èji; l'ò gude ophuu gwee ngweja-akpò-òku; yee ngweja-nri. Ọo egube ono bù g'onye uke a-nòdu l'iphu Chipfu pfua ugwo iphe-èji onye ono, eeme g'a ta sòhe nsò ono. ³² Ono bù ekemu, duru onye oome; mbù ekpenta ono; ophu ọ dùdu ike gbata iphe, ee-gude mee g'a ta sòhe iya nsò."

Èka igbulò tsuru evu

³³ Tòbudu iya bù; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu yee Erònu; sù phè: ³⁴ "Unu -laepfo alì Kénanu ono, bù èka mu abya anù unu g'ò buru okiphe unu ono; ọ -buru l'ò dùru ọlò, nò l'alì ono, mu meru; o nweru èka tsuru evu; ³⁵ g'onye nwe ọlò ono jekwa akòoru onye uke l'ọlò iya gbèkwa dù iya g'ò tsuru evu. ³⁶ Onye uke ono a-sù g'e gweshigbua iphe l'ọlò ono; teme l'ò bahù jeshia ahuma èka tsuru evu ọbu; ọo ya bù g'ò tò tũko ọlò ono; yee iphe, nò iya nù gwa l'iphe, aasò nsò. E -gweshikòtachaa iphe l'ọlò ono; g'onye uke ono bahù l'ọlò ọbu je elee ya ẹnya. ³⁷ G'ò lee ẹnya l'igbulò èka tsuru evu ọbu; teke ọ bù l'ò dù oyingo-oyingo; ozoo l'ò dù uswe-uswe; teme èka ọbu dalahù adalahù; ³⁸ g'onye uke ono lufuta l'ọlò ono; woru unu iya gu-chia g'ò nọo ujiku esaa. ³⁹ O -be lè mbòku k'èsaa; g'onye uke laphu azù je elee ẹnya l'ọlò ọbu ọzo. Ọ -buru l'evu ọbu sakahùru l'oma igbulò ono; ⁴⁰ l'ò sù g'e bvufu mkpuma ono, tsuru evu ono je etuphaa l'èka aasò nsò l'azù mkpùkpu. ⁴¹ L'e kwoshia igbulò ime ọlò ono ekwoshi mgburugburu; kpota iphe, e kwoshiru iya je awushia l'azù mkpùkpu l'èka aasò nsò. ⁴² L'e wota mkpuma ọzo gude tũ-chishia ẹnya iya ophu e bvukpòfugbaaru phò; teme l'a kutakwapho epuchi ọzo gude rwaa ọlò ọbu ọzo.

⁴³ "Teke ọ bù l'evu ọbu chafutaru l'ọlò ọbu ọzo g'e bvukpòfuchaaru mkpuma mkpuma phò; e kwoshichaa ya; bya arwaphu iya azù ọbu; ⁴⁴ g'onye uke laphu azù jee elee ya ẹnya ọzo; teke ọ bù l'evu ọbu bakahùru l'ọlò ọbu bē ọ bũkwa evu, asakahù asakahù dù l'ọlò ono; ọo ya bù; l'a maru l'ọlò ọbu bũwaa ọlò, aasò nsò. ⁴⁵ G'e woru ọlò ọbu gbukaa; vuta mkpuma ọlò ọbu; mē oshi iya; waa èja, e gude rwaa ya je awushia l'azù mkpùkpu

l'ẹka aasọ nsọ. ⁴⁶ Onye bahuru l'ulo ono teke ono, a gu-chikwaduru iya agụ-chi ono; bẹ a-buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ⁴⁷ Onye zeru l'ulo ono kua mgbenya; ozoo ria nri; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa.

⁴⁸ "Ọle ọ -buru l'onye uke byaru g'o lee ulo ono ọnya; ọ hụma l'evu ono ta aduedu ẹka ọ nọba l'ulo ono g'a rwaphuchaaru iya azụ; g'ọ gụa ulo ono l'ulo, a ta sọdu nsọ; noo ọle evu obu ta aduedu. ⁴⁹ Iphe, oo-gude mee ulo ono g'ọ tọ buhe ulo, aasọ nsọ; bukwa g'ọ nwuta ọnu labọ; wotakwapho oshi sida; waa ekwa uswe-uswe; waa ẹswa isopu. ⁵⁰ L'o woru ọnu lanu gbuha l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru risaa. ⁵¹ L'o wota oshi sida pho; waa ẹswa isopu pho; waa ẹkwa uswe-uswe pho; yee ọnu pho, dzụ ndzụ pho; tuko tsee le mee ọnu ọphu e gburu egbugbu pho; yele mini pho, dọ ree pho; woru iya phee l'ulo ono akpo ẹsaa. ⁵² Oo-gude mee ọnu pho; waa mini pho, dọ ree pho; waa ọnu ọphu nọ ndzụ pho; waa oshi sida pho; waa ẹswa isopu pho; waa ẹkwa uswe-uswe pho mee ulo ono g'a ta sọhe iya nsọ. ⁵³ L'o gude ọnu k'ọphu nọ ndzụ pho lufu azụ mkpukpu je ahaa ya g'o pheba l'oma ẹgu. Ọ kwa ẹgube ono bẹ oo-shi pfiya ugwo iphe-eji; shi nno safu nturwu, dọ l'ulo ono. Ọo ya bu l'ulo ọbu aburu ulo, a ta sọdu nsọ."

⁵⁴ Ono bu ekemu, g'ee-meje k'ekpenta, dukpoo l'udu iya l'udu iya; yee ẹjo akuruba; ⁵⁵ waa k'evu, turu l'uwe; yee ọphu turu l'ulo; ⁵⁶ waa k'onye ọnyá dọ l'ehu; ozoo iphe dọ g'ekpá; ozoo onye iphe tukashiru poopoo l'ehu; ⁵⁷ g'e shi ẹgube ono goshi teke iphe, bu iphe, aasọ nsọ; waa teke ọ bu iphe, a ta sọdu nsọ. Ono bu ekemu, g'ee-meje k'ekpenta; waa k'iphe, tsuru evu.

15

Onye iphe asoshi l'ehu

1 Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Erọnu: 2 "Unu pfuru yeru ndu Ízurelu; sụ phe-a: Ọ -duru onye nweru iphe, asoshi iya asoshi l'ehu; bẹ iphe ono, asoshi iya l'ehu ono bukwa iphe, aasọ nsọ. ³ Iphe ono meakwaru onye ọbu; ọ buru onye aasọ nsọ; me iphe ọbu nọdu asoshi g'ososhi; ozoo l'ọ duru iphe, e gude gbobuta iya bẹ ọ bukwapho iphe, meru; a nọdu asọ iya nsọ. ⁴ Iphe, bukpo iphe-azee, onye ono, iphe asoshi l'ehu ono zeru azee bẹ bukwaa iphe, aasọ nsọ; teme iphemiphe, bu iphe, ọ nọru anọ l'a-bukwarupho iphe, aasọ nsọ. ⁵ G'onye denyiru ẹka l'iphe-azee onye ọbu; sakwaa uwe iya asasa; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁶ Onye nọru anọ l'iphe, onye iphe shi l'ehu asoshi shi nọdu anọ; g'onye ono sakwaa uwe iya; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁷ G'onye denyiru onye iphe shi l'ehu asoshi ẹka sakwaa uwe iya; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁸ Onye ono, iphe asoshi l'ehu ono -gbua onye a ta sọdu nsọ onu-mini; g'onye ọbu sakwaa uwe iya; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ⁹ Teme iphe, aagbajekpo agbagba, onye ono, iphe asoshi ono nọru gbaa bẹ bukwaa iphe, aasọ nsọ; ¹⁰ teme onye denyiru ẹka l'iphe, onye ọbu shi nọdu anọ; g'a sọkwaa onye ọbu nsọ jasụ nchi ejihu. Onye wotaru iphe ọbu bẹ a-sakwa uwe iya wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ¹¹ Onye iphe shi l'ehu asoshi -denyi onye ozo ẹka; ọphu ọ kwoduru ẹka; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa; wua ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ. ¹² Ọ -buru ite, a kpuru l'urwa bẹ onye ọbu denyiru ẹka; g'a tukpokwaa ya; teke ọ bu iphe, e gude oshi mee; g'e gudekwa mini saa iphe ọbu asasa.

¹³ “Onye ono, iphe asoshi l’ehu ono -kaepho mma; g’o gutaru onwiya ujiku esaa noo g’e gude mee ya g’a ta sohe iya nsọ; l’o saa uwe iya; gude mini, doru risaa wua ehu; l’o bya aburu onye a ta sodu nsọ. ¹⁴ O -be le mboku k’esato l’o nwuta kparaka labo; ozoo unwu ndo labo gude bya l’atatiphu Chipfu l’onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; bya anu iya onye uke. ¹⁵ Onye uke anwuta iya gude gwee ngweja. Nanu be oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; l’o gude ophuu gwee ngweja-akpo-oku. Noo g’ee-shi bu ono l’o pfua ugwo iphe-eji onye ono, iphe asoshi l’ehu ono l’iphu Chipfu.

¹⁶ “Teke nwoke gboshiru unwuda; g’o wukotakwa ehu iya l’ophu. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ¹⁷ Ekwa; ozoo akpo, a gboru unwuda kpua be ee-gude mini saa asasa. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ¹⁸ Nwoke yee nyee ya -kwaa akwakwa; o -buru le nwoke ono gboru iphe; g’ephenebo jekwa awua ehu. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu phe nsọ.”

Nwanyi, anọ nsọ

¹⁹ “O -buru le nwanyi be nsọ-nwanyi eme be oo-buru onye mmerwu du l’ehu abali esaa; teme onye denyiru iya eka a-buru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu. ²⁰ Iphe, bu iphe, o zekpooru azee teke ono, oono nsọ ono; ozoo iphe, o noru anọ be tukoakwaru buru iphe, aaso nsọ. ²¹ Onye denyiru iphe-azee ya eka; a-sa uwe iya asasa; wua ehu. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ²² Onye denyiru iphe, o noru anọ eka; a-sa uwe iya asasa; wua ehu. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ²³ Onye denyiru iphe-azee ya eka; ozoo oshi, oonoje anọ eka be buakwaa onye aa-so nsọ jasu nchi ejihu. ²⁴ O -buru le nwoke jefuru nwanyi, anọ nsọ; mee ono, ala nwanyi ono -rwua ya l’ehu; g’a sokwaa ya nsọ noo abali esaa. Teme iphe, nwoke ono zeru azee g’o ha abukotaru iphe, aaso nsọ.

²⁵ “O -buru le nwanyi be mee laru ujiku olemole le teke o too nodu nsọ; ozoo le mee obu laghataru onye obu ujiku ole, oonoje nsọ; g’a sokwaa onye obu nsọ g’aasoje iya me o -nodu anọ nsọ pho. ²⁶ Iphe, bukpoo iphe-azee, o zeru azee l’iphe, bukpoo mboku le mboku ono, mee ono ala iya ono; be aa-sokwapho nsọ g’a soru iphe-azee, ozeje me o -nodu anọ nsọ pho. Iphe, bu iphe, o noru anọ; g’a sokwaa ya pho egube ono, aasoje iya me o -nodu anọ nsọ ono. ²⁷ Iphe, bu onye denyiru eka l’iphe ono buakwaa onye aaso nsọ. G’onye ono sakwaa uwe iya; wua ehu. A -nowaa jasu nchi jihu be a taa sohedu iya nsọ. ²⁸ Obenu le-a; mee obu -labuhue ya pho; g’o gutaru onwiya ujiku esaa noo. E -mechaa l’o bya aburu onye a ta sodu nsọ ²⁹ O -be le mboku k’esato g’onye obu nwuta kparaka labo; ozoo unwu ndo labo; nwutaru onye uke l’onu-abata ulo-ekwa-ndzuko. ³⁰ G’onye uke ono nwuta enu lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; l’o gude ophuu gwee ngweja-akpo-oku. Onye uke ono e-shi nno pfua ugwo iphe-eji nwanyi ono l’iphu Chipfu le ke mee ono, laru iya nu ono, shi mee ya; o buru onye aaso nsọ ono.

³¹ “Noo g’unu e-shije dobe unwu Izurelu iche l’iphe, e-me g’ephe buru ndu aaso nsọ; g’ephe ta aburu ndu aaso nsọ; nwuhu; m’ephe turwua ulo-ekwa mu ono, no l’echilabo phe ono.”

³² Ono bu ekemu, a turu doberu nwoke, iphe asoshi asoshi l’ehu; yee nwoke, gboru unwuda; shi nno buru onye aaso nsọ; ³³ bya abukwarupho ke nwanyi, nsọ-nwanyi eme. O bu k’onye iphe asoshi l’ehu; m’o bu nwoke-o; m’o bu nwanyi-o; yee k’onye jefuru nwanyi, aaso nsọ.

16

Esw e apfu ugwo iphe-eji
(Uke 23:26-32; Ógú 29:7-11)

¹ O be lẹ g'unwu Erõnu duchaa ẹbo nwùhu; g'ẹphe jekubeerupho l'ataphu Chipfu phọ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu; ² sù iya: "Pfururu yeru nwune ngu, bụ Erõnu sù iya g'ọ tọ bujekwarupho teke dù iya ree bẹ ọo-byajẹ l'ẹka-kakọta-adu-nsọ ono; mbụ l'ẹka ono, e gude ẹkwa kobuta ono, bụ iya bụ l'iphu ẹka aapfufe ugwo iphe-eji, bụ ophu nọ l'eli okpoko Chileke ono; ọdumeka bẹ ọo-nwùhukwa. Noo kẹle mu anọduje l'urwukpu bya l'eli ẹka aapfufe ugwo iphe-eji ono. ³ Waa gẹ Erõnu e-gudeje bahù l'ẹka-kakọta-adu-nsọ ono baa: Oo-gude nwa oke-eswi, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; bya egude ebili, oo-gude gwee ngweja-akpo-ọku.

⁴ "L'ọ chita uwe-ime-ẹhu ọchaa, e doberu nsọ phọ yee; bya eyekwaapho nwiba ọchaa, eeyeje l'ime ẹhu; l'ọ wota ẹkwa-ọchaa atụ-butal-upfu gude tubuta onwiya; bya ewota okpu-ẹkwa ọchaa kpuru. Uwe ono g'ọ ha dukota nsọ; noo g'ọ gude o je l'a-wuada ẹhu teme l'ọ gude uwe ono kwaa onwiya akwa ono.

⁵ "Gẹ ndu Ízurelu kpẹe Erõnu mkpi labọ g'ọ gude gwee ngweja-iphe-eji; waa ebili lanu, oo-gude gwee ngweja-akpo-ọku. ⁶ Gẹ Erõnu kputa oke-eswi phọ gude gwee ngweja-iphe-eji kẹ nkiya; shi nno pfaa ugwo iphe-eji, o meru; yee kẹ ndibe iya l'ataphu Chipfu. ⁷ L'ọ bya akputa mkpi labọ phọ bya l'ataphu Chipfu l'onu-abata ulo-ẹkwa-ndzukọ. ⁸ Erõnu abya eworu ido tũaru mkpi labọ ono. Ido lanu a-buru kẹ Chipfu; ophu aburu kẹ Azazẹlu. ⁹ Erõnu abya akputa mkpi ophu ido Chipfu daru gude gwee ngweja-iphe-eji; ¹⁰ obenu lẹ mkpi ophu ido kẹ Azazẹlu daru bẹ aa-kputa lẹ ndzu bya l'ataphu Chipfu g'e gude iya pfaa ugwo iphe-eji; teme l'a kputawa iya rọ je ahaa l'echiegu g'ọ lapfu Azazẹlu.

¹¹ "Erõnu abya akputa oke-eswi phọ, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; gude pfaa ugwo iphe-eji onwiya yee kẹ ndibe iya phọ. L'ọ woru oke-eswi ono gbua g'ọ buru ngweja-iphe-eji k'onwiya ono. ¹² L'ọ wota iphe, aaguje ọku; vọta ọku l'oru-ngweja, nọ l'ataphu Chipfu; vọ-jia ya avọ-ji; bya ahata ùnwù-isensu ophu e-ji mkpoji ẹka labọ, e gweru rwukuru rwukuru; gude bahù l'ẹka ono, e kobataru ẹkwa ono. ¹³ L'ọ bya eworu ùnwù-isensu ono tukobe l'eli ọku ono, nọ l'ataphu Chipfu ono; k'ophu ẹnwuru-ọku ùnwù-isensu ono a-kpu tũuu kpu-chia ẹka ono, aanọduje apfu ugwo iphe-eji ono, nọ l'eli okpoko ono, e doberu ekemu ono. Ọo ya bụ k'ophu ọ tọo nwùhudu. ¹⁴ L'ọ meta mee oke-eswi ono; gude mkpushi-ẹka phee ya l'eli ẹka ono, aapfufe ugwo iphe-eji ono; l'ọ gudekwaphọ mkpushi-ẹka phee mee-iphe ono mgbo ẹsaa l'iphu ẹka ono, aapfufe ugwo iphe-eji ono.

¹⁵ "L'ọ woru mkpi phọ, e gude gwee ngweja-iphe-eji ndu Ízurelu phọ; woru gbua egbu; gude mee ya bahù l'ime ẹka ono, e kobataru ẹkwa ono; woru mee ya ono mee g'ọ meru mee oke-eswi phọ; mbụ phee ya l'eli ẹka ono, aapfufe ugwo iphe-eji ono; yele iphu ẹka ono, aapfufe ugwo iphe-eji ono. ¹⁶ Ọ buru ẹgube ono bẹ oo-shi pfaa ugwo iphe-eji k'ẹka-kakọta-adu-nsọ ono; kẹle ndu Ízurelu bẹ buwaa ndu aasọ nsọ; waa kẹle ẹphe meswewaru iphe l'iphe-eji, ẹphe mekotaru g'ọ ha. O bukwarupho nno bụ g'oo-me iya lẹ k'ulo-ẹkwa-ndzukọ, bụ ophu nọ l'echilabọ phẹ teke ono,

ɛphe bu ndu aasɔ nsɔ ono. ¹⁷ G'ɔ tɔ dukwa onye a-nɔdu l'ime ɔlo-ɛkwa-ndzukɔ ono; mɛ Erɔnu bahuepho l'ɛka-kakɔta-adu-nsɔ ono je anɔdu apfu ugwo iphe-ɛji; jasɔ l'ɔ pfu-ghee ugwo iphe-ɛji k'onwiya; yee ke ndibe iya; yee ke ndu Ɔzurɛlu l'ophu; lufuta. ¹⁸ E -mechaa l'ɔ jeshia l'ɔru-ngweja ono, nɔ l'ataphu Chipfu ono; je apfu ugwo iphe-ɛji k'ɛka ono. L'ɔ meta mee oke-eswi phɔ; yee mee mkpi phɔ; wuru ye le mpu, e mobegbaaru l'ɔru-ngweja ono. ¹⁹ L'ɔ meta mee ono gude mkpushi-ɛka iya phee ya l'ɔru-ngweja ono mgbo esaa; shi nno swafu iya asɔ nsɔ ke ndu Ɔzurɛlu; dobe iya nsɔ ozo."

Mkpi, vu iphe-ɛji, ndu Ɔzurɛlu meru

²⁰ "Erɔnu -pfuchaa ugwo iphe-ɛji, e meru l'ɛka-kakɔta-adu-nsɔ ono; yee k'ɔlo-ɛkwa-ndzukɔ ono; yee k'ɔru-ngweja ono; l'ɔ bya akpufuta mkpi phɔ, nɔ ndzɔ phɔ. ²¹ L'ɔ bya eworu ɛka labɔ byabɛ mkpi k'ono, nɔ ndzɔ ono l'ishi; mbu Erɔnu; bya atuko ɛjo-iphe, ndu Ɔzurɛlu mekotaru; mekpoo emeswe, ɛphe meswekotaru; yee iphe-ɛji, ɛphe mekotaru g'ɔ ha; pfushikɔta kpua ya; l'ɔ tuko iya byabɛ mkpi ono l'ishi; kpuru iya kpɛe onye a turu ɛka g'ɔ je ahaa ya l'echiegu. ²² O buru mkpi ono e-vutakɔta ɛjo-iphe phe g'ɔ ha laa l'oma-egu; ɛka e budu ebubu; je anɔdu. O buru ɛka oo-je ahaa mkpi ono bu l'echiegu.

²³ "Erɔnu abahu l'ɔlo-ɛkwa-ndzukɔ je eyefu uwe ochaa ono, o yeru teme ɔ bahushia l'ɛka-kakɔta-adu-nsɔ ono. O -yefuchaa ya l'ɔ haa ya l'ɛka ono. ²⁴ L'ɔ nɔdu l'ɛka du nsɔ wua ɛhu; woru uwe iya ye; lufuta bya egwee ngweja-akpo-oku ke nkiya; yee ke ndu Ɔzurɛlu; shi nno pfua ugwo iphe-ɛji k'onwiya yee ke ndu Ɔzurɛlu. ²⁵ L'ɔ woru ɛba-anu, e gude gwee ngweja-iphe-ɛji phɔ kpoo oku l'ɔru-ngweja. ²⁶ Onye phɔ, jeru je ahaa mkpi phɔ; g'ɔ lapfu Azazɛlu phɔ; l'a-sakwaphɔ uwe iya; wua ɛhu; teme l'ɔ batawarɔ l'ime ɛka ndu Ɔzurɛlu kpoberu ɔlo-ɛkwa phe. ²⁷ Oke-eswi phɔ; yee mkpi phɔ, e gude gwee ngweja-iphe-ɛji phɔ, bu ophu e wobataru mee ya l'ɛka-kakɔta-adu-nsɔ g'e gude pfua ugwo iphe-ɛji phɔ; be aa-paru lufu lazɔ ɛka ndu Ɔzurɛlu kpoberu ɔlo-ɛkwa phe; l'e woru akpo iya; waa anu iya; mekpoo nshi iya kpoo oku. ²⁸ G'onye ono, jeru akpo ya oku ono sakwaa uwe iya asasa; wua ɛhu; teme l'ɔ bata l'ime ɛka ndu Ɔzurɛlu kpoberu ɔlo-ɛkwa phe."

Ekemu eswe apfu ugwo iphe-ɛji

²⁹ "No iya; g'iphe-a bukwaru iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu e-meje jasɔ l'ojejeje. Mbu-a; o -rwuje l'onwa esaa; le mboku, onwa ono du l'abalɔ iri; unu aswije egu. Unu te ejekwa ozi ejeje ophu; mbu unube ndu a nwuru le Ɔzurɛlu; me ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu; ³⁰ kele ɔo mboku ono be aa-pfu ugwo iphe-ɛji, unu meru; g'e gude sachafu unu iphe-ɛji, unu meru g'ɔ ha; unu aburu ndu a ta sɔdu nsɔ l'iphu Chipfu. ³¹ Mboku ono a-buru unu eswe Sabatu, bu eswe-atuta-unme; unu aswia egu. Iphe ono bu iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu e-meje jasɔ l'ojejeje. ³² O buru onye uke, a wuru manɔ l'ishi dobe nsɔ g'ɔ buru onye uke l'ozori nna iya bu onye a-pfu ugwo iphe-ɛji obu. Oo-yeje uwe ochaa ono, du nsɔ ono. ³³ L'ɔ pfua ugwo iphe-ɛji, e meru l'ɛka-kakɔta-adu-nsɔ; me k'ɔlo-ɛkwa-ndzukɔ; me k'ɔru-ngweja; l'ɔ bya apfu ugwo iphe-ɛji, ndu-uke meru; me ke ndu Ɔzurɛlu l'ophu. ³⁴ Ono a-buwaruro iphe, Chileke toru okpa iya su g'e tsoje, unu a-nɔdu emewarɔ jasɔ l'ojejeje; mbu

l'aa-pfufe ugwo iphe-eji, unwu Ízurèlu l'ophu mekòtaru. O büru mgbo lanu l'apha be ee-meje iya.”

E mekòtaepho iphemiphe ge Chipfu sùru Mòsisu g'e mee ya.

17

Ekemu g'a ta tajeshi mee-iphe

¹ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sù iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru Erònu yee unwu iya; yee unwu Ízurèlu l'ophu baa; sù phe-a: Wakwa iphe, Chipfu turu ekemu iya baa: ³ O -duru onye Ízurèlu gburu eswi; ozoo nwaturu; ozoo egwu l'ime eka ephe kpòbegbaarù ùlò-èkwà phe; ozoo l'azu eka ono; ⁴ ophu onye ono egudedu iya bya l'onu-abata ùlò-èkwà-ndzukò g'e gude gwee ngweja nu Chipfu l'iphu ùlò-èkwà Chipfu ono; onye ono be ikpe ochi nmaakwaru; o buakwaa ochi be o gburu. G'e bufukwa iya le ndu nkiya. ⁵ Iphe, meru iphe, a turu ekemu-a bu g'o mee ge ndu Ízurèlu wotaje ngweja ono, ephe anòduje egwe l'oma egu ono; bya egweru nu Chipfu; mbu g'ephe woru iya nu onye uke l'onu-abata ùlò-èkwà-ndzukò; g'o gbua ya g'o buri ngweja-èhu-guu, e gweru Chipfu. ⁶ Onye uke ono ephee mee anu ono l'oru-ngweja l'onu-abata ùlò-èkwà-ndzukò; bya akpo eba iya oku g'o buri ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ⁷ Ephe te egweèduru ngweja phe anu agwa, a kpuru; o du g'eghu; mbu agwa ono, meru ephe du gheleghelehele ono. Ono bu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje, ephe a-nòdu eme jasù l'ojejeje; ephe eme iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo.

⁸ “Su phe le-a: Onye bu onye Ízurèlu; ozoo onye lwaru alwalwa, ephe l'ephe bu, bu onye gweru ngweja-akpo-oku; ozoo l'o duru ngweja ozo, o nuru; ⁹ ophu o gudedu iya bya l'onu-abata ùlò-èkwà-ndzukò bya egweru nu Chipfu; g'e bufukwa onye obu le ndu nkiya.

¹⁰ “Iphe, bukpoo onye Ízurèlu; ozoo onye lwaru alwalwa l'alì Ízurèlu, taru mee-iphe be mu a-nòduepò achì le njo; mbu l'onye ono, taru mee-iphe ono; be mu e-bufu le ndu nkemu. ¹¹ Noo kele ndu iphemiphe, e meru ememe dobe bu le mee be o du. O kwa mee ono be mu nuru unu g'unu gudeje iya bya apfu ugwo iphe-eji unu l'oru-ngweja. O buri mee be eegudeje apfu ugwo ndu nemadzu. ¹² Oo ya kparu iphe, mu sùru unube ndu Ízurèlu: G'o to dukwa g'unu ha onye a-taje mee-iphe; ophu o dukwa onye lwaru alwalwa, unu l'ephe bu ebubu, a-taje mee-iphe.

¹³ “O -duru onye Ízurèlu; ozoo onye lwaru alwalwa, unu l'ephe bu, akpa l'egbudu; o -gbua anu; ozoo enu, a ta sòdu nsò; g'onye ono phushikwaa mee ya l'alì kpochia ya eja. ¹⁴ Noo kele iphemiphe, no ndu, e meru ememe bu le mee be ndu iya no. O buri iya kparu, iphe, mu sùru ndu Ízurèlu: ‘Unu ta adukwa mee iphe, unu a-taje; kele ndu iphemiphe, e meru ememe bukòta le mee be o no; l'onymonye taru iya nu be ee-bufukwa ebufu.’

¹⁵ “Onymonye kpo; m'o bu onye a nwuru le Ízurèlu; m'o bu onye lwaru alwalwa, bu onye taru iphemiphe, bu iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo iphe, anu dzugburu; be a-sa uwe iya asasa; wua ehu; l'o buri onye aasò nsò jasù nchi ejihu; teme l'o buri onye a ta sòdu nsò. ¹⁶ Oe o -buri l'onye obu ta saduru uwe iya; ophu o wuduru ehu; be ejo-iphe obu, o meru tukokwaru iya l'ishi.”

18

Akwakwa nwoke yee nwanyi ophu adudu ree

¹ Tɔbudu iya bɔ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sɔ iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sɔ phɛ-a: Ɔ kwa mbɛdua bɔ Chipfu; bya abɔru Chileke unu. ³ Unu te emekwa g'eemeje lɛ Ijiputu, bɔ iya bɔ ɛka ono, unu shi buru ono; teme ophu unu emekwa g'eemeje l'alí Kɛnanu, bɔ alí ɛka ono, mu edu unu ala ono. Unu te etsokwa ɛka phɛ. ⁴ Unu mejekwa iphe, mu tɔru l'ekemu; waa iphe, mu tɔru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje; kele ɔ kwa mbɛdua bɔ Chipfu; bya abɔru Chileke unu. ⁵ Unu tsojekwa iphe, mu tɔru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje; unu emekwaphɔ iphe, mu tɔru l'ekemu, bɔ iphe, onye meru iya nɔ e-gude nɔdu ndzɔ. Ɔ kwa mbɛdua bɔ Chipfu.

⁶ “G'ɔ tɔ dukwa onye e-jepfu onye ɛphe l'iya bɔ ɔkpobe abɔbu g'ɛphe l'iya kwaa; kele ɔ kwa mbɛdua bɔ Chipfu. ⁷ Te ejekwa g'unu lɛ ne ngu kwaa; shi nno mee nna ngu iphe-iphɛre; noo kele onye ɔbu bɔ ne ngu. G'unu lɛ ne ngu ta akwakwaa akwakwa nwoke yee nwanyi. ⁸ Te jepfukwa nyee nna ngu; kele ɔ kwa eme nna ngu iphe-iphɛre. ⁹ Te jepfukwa onye unu l'iya bɔ nwune ɔzoo nwanna; m'ɔ bɔ l'unuphu lanɔ bɛ e yeru unu; ɔzoo l'e yeru iya l'ibe onye ɔzo. ¹⁰ Te jepfukwa nwanwa ngu; m'ɔ bɔ nwa ngu nwoke nwuru iya; ɔzoo nwa ngu nwanyi nwuru iya; kele ono bukwa eme onwongu iphe-iphɛre. ¹¹ Te jepfukwa nwada nyee nna ngu; mbɔ onye e yeru nna ngu; noo kele ɔ bɔ nwanna ngu nwanyi. ¹² Te jepfukwa nwune nna ngu; noo kele ɛphe lɛ nna ngu bɔ mee lanɔ. ¹³ Te jepfukwa nwune nna ngu; noo kele ɛphe lɛ ne ngu bɔ mee lanɔ. ¹⁴ Te jepfukwa nyee nwune nna ngu; shi nno mee nwune nna ngu ɔbu iphe-iphɛre, noo kele ɔo nyee nwune nna ngu. ¹⁵ Te jepfukwa nyee nwa ngu; kele ɔo nyee nwa ngu bɛ ɔ bɔ. Be jepfukwa iya. ¹⁶ Te jepfukwa nyee nwune ngu; kele ɔ kwa eme nwune ngu iphe-iphɛre. ¹⁷ Te jepfukwa nwanyi; yee nwa iya; ophu i jepfukwa nwanwa nwanyi ono; ɔzoo onye ophu nwa iya nwoke nwuru; ɔzoo onye nwa iya nwanyi nwuru; noo kele ɛphe l'iya bɛ bɔ mee lanɔ. Onye eme nno eme ejo-ememe. ¹⁸ Te ejekwa alɔta nwune nyee ngu g'ɛphe lɛ nwune iya bya anɔdu kpaaha ɛnya l'ibe ngu. Teme unu l'iya akwaa akwakwa nwoke yee nwanyi l'ɛka nyee ngu nɔkwadu ndzɔ.

¹⁹ “Te jepfukwa nwanyi teke ɔono nsɔ; mbɔ teke aasɔkwadu iya nsɔ ke nsɔ-nwanyi ono, eme iya nɔ ono. ²⁰ Te jepfukwa nyee nwoke obutobu ngu; shi nno merwua onwongu. ²¹ Ta adukwa unwu ngu ophu ii-kwe g'e gude kpɔo ɔku gude gwaa agwa ono, bɔ Molɛku; mbɔ-a; te shikwa ɛgube ono merwua ɛpha Chileke ngu. Ɔ kwa mbɛdua bɔ Chipfu. ²² Te jepfukwa nwoke ibe ngu g'unu l'iya kwaa akwakwa nwoke yee nwanyi; kele ono bukwa ɛbyi. ²³ Te jepfukwa anɔ; shi nno merwua onwongu. G'ɔ tɔ dukwa nwanyi, a-tɔgbo onwiya g'anɔ jepfu iya; kele ono bukwa ejo ahɔma bɛ ɔ bɔ.

²⁴ “G'ɔ tɔ dukwa iphe ono mɛ nanɔ, unu e-gude merwua onwunu; noo kele ɔo iphemiphe-a bɛ ɔhamoha gude merwushia onwophe; mbɔ ndu-a, mu abya achifu l'iphu unu-a. ²⁵ Umere phɛ ono woru alí ɛka ono merwushia; mu nɔa ndu ɛka ono aphɔ; alí ono gbɔshia ndu bɔ iya nɔ g'onye gbɔru ɛgbo. ²⁶ Ole-a; unu tsojekwa iphe, mu tɔru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje; waa iphe, mu tɔru l'ekemu. Ophu ɔ dukwa onye e-je eme iphe ono, bɔ ahɔma ono mɛ nanɔ. G'onye a nwuru lɛ Ízurelu te emekwa iya; ophu onye lwarɔ alwalwa emekwa iya; ²⁷ kele ɔo ahɔma ahɔma ono g'ɔ ha bɛ

ndu alì-a meru; mbù ndu ono, vuru unu ọ̀zo bua l'ẹ̀ka-a; ẹ̀phe merwushia alì-a. ²⁸ Ọ̀ kwa k'ọ̀phu alì ono ata agbòshidu unu g'onye gbọ̀ru ẹ̀gbo; mẹ unu merwushie ya phọ; ẹ̀gube ono, ọ̀ gbòshiru ọ̀ha ono, vu unu ọ̀zo ono. ²⁹ Kẹ̀le ọ̀ -dùru onye meru ahụma ahụma ono; bẹ ee-bufukwa onye ono lẹ ndu nkiya.

³⁰ "Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, mu sùru g'e meje; g'ọ tọ̀ dù ẹ̀jo omelalì ono ọ̀phu unu e-meje, bụ ọ̀phu e shi emeje tẹme unu lwa ono; ọ̀phu unu egude iya merwushia onwunu; kẹ̀le ọ̀ kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu."

19

Ekemu, ekemu ọ̀zo dughbaa nù

¹ Tọ̀budu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sù iya: ² "Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízuru l'ọ̀phu baa; sù phẹ lẹ-a: Unu dũkwa nsọ; kẹ̀le mbẹ̀dua, bụ Chipfu bya abụru Chileke unu dũkwa nsọ. ³ G'onyenonu l'ime unu kwabejekwa ne iya ẹ̀phe lẹ nna iya ùbvù. Unu edobeje ekemu esweta-ta-unme mu; kẹ̀le ọ̀ kwa mu bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.

⁴ "Unu te jejekwa l'agwa; ọ̀phu unu akpũkwa agwa akpũkpu doberu onwunu; kẹ̀le ọ̀ kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.

⁵ "Unu -nọ̀du gweru Chipfu ngweja-ẹ̀hu-guu; unu gwejekwa iya l'ọ̀zo, ọ̀o-nata iya unu. ⁶ G'a tajejewa iphe ngweja ọ̀bu lẹ mbọku, unu gweru iya; ọ̀zo lẹ nchitabọhu iya. Ọ̀ -bùru l'ọ̀ dùru ọ̀phu phọ̀duru jasù lẹ mbọku k'ẹ̀to; g'a kpọo ya ọ̀ku. ⁷ Ọ̀ -bũkwanuru l'a taru iya ilile lẹ mbọku k'ẹ̀to ono bẹ ọ̀ buakwaa ahụma bẹ e meru; ọ̀phu a taa nataekwa iya. ⁸ Ọ̀o ya bụ l'onymonye, bụ onye taru iya nù bẹ ẹ̀jo-iphe, o meru a-tukoru l'ishi; kẹ̀le o merwuru iphe, dùru Chipfu iche. Onye ono bẹ ee-bufukwa lẹ ndu nkiya.

⁹ "Unu -nọ̀du akpata iphe, unu meberu l'ẹ̀gu; unu ta akparwujekwa okoke; ọ̀phu unu aturutajekwa ọ̀phu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'alì. ¹⁰ Unu te jejekwa mkpakwa akpuru vayinu l'opfu-vayinu unu; ọ̀phu unu aturutajekwa ọ̀phu dashihuru l'alì. Unu pajeru ndu k'ono haaru ndu ụkpa; waa ndu lwaru alwalwa; noo kẹ̀le ọ̀ kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.

¹¹ "Unu te ezijekwa iphuru; ọ̀phu unu adzujekwa ụka; ọ̀phu unu aghojekwaru nwibe unu ụgho. ¹² Unu ta akpapyabejekwa iphe, unu meru gude ẹ̀pha mu gụa ẹ̀nwa; shi nno merwua ẹ̀pha Chileke unu. Ọ̀ kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu.

¹³ "Te erijekwa nemadzu ibe ngu urwu; ọ̀phu ì najekwa iya nfu. G'aswa ozi onye ì butaru k'ozì ta akwajekwa ngu akwakwa l'ẹ̀ka futa utsu. ¹⁴ Te ephujekwa onye ada nkuchi iphu; ọ̀phu ì dochijekwa onye ata aphudu ọ̀zo iphe l'ọ̀zo. Tsuje Chileke ngu ebvu; noo kẹ̀le ọ̀ kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu.

¹⁵ "Unu te ekpejekwa ikpe, apfuduru-oto. Unu te elejekwa onye ụkpa ẹ̀nya l'iphu haaru iya enge; kẹ̀le ọ̀ bụ onye ụkpa; ọ̀phu unu akwabejekwa onye ha shii ùbvù haaru iya enge; kẹ̀le ọ̀ bụ onye ha shii. G'ikpe, unu e-kpeje nemadzu ibe unu buru ikpe, pfuru oto. ¹⁶ Te etsokwaru aghaphe asuphe asulasu; ọ̀phu ì nọ̀dujekwa lẹ mpfube g'e gbua nwibe ngu. Ọ̀ kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu.

¹⁷ "Gẹ nwune ngu ta adujekwa ngu ashì l'ime ọ̀kpoma. Gudeje obu ngu baaru iya mba g'i ti tsoru keta oke l'ẹ̀jo-iphe, onye ọ̀bu meru. ¹⁸ Te emelatajekwa iphe, unwu ndibe unu meru ngu; ọ̀phu ọ̀ dũkwa onye ọ̀phu

ii-vujeru aphụ l'obu. Ọ chĩa g'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu. Ọ kwa mbèdua bụ Chipfu.

19 “Unu mejekwa iphe, mu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje. G'a ta hajekwa anụ-ulo g'o shia ophu yee ya abụdu ụdu anụ lanụ. Ophu ị kujekwa uzi iphe labo l'opfu ngu; ophu i yejekwa uwe, abụdu ụdu ekwa lanụ bẹ e gude kwaa ya.

20 “Ọ -duru onye jepfuru nwamgboko, a gbaru ohu, e kwetawaru l'ee-ke nwoke ozo; teme ophu o bụdu l'a gbafulawaru iya g'o nweru onwiya; g'e kpekwa ya ekpekpe nukwa ndu obu aphụ, rwuberu phẹ nụ. Ole g'e te egbukwa phẹ egbugbu; noo kele nwamgboko ono bukwa du ohu. 21 G'onye ke nwoke kpatakwa ebili gude bya anụ l'onu-abata ụlo-ekwa-ndzuko; g'e gude gweeru iya ngweja-apfụ-ugwo l'iphu Chipfu. 22 Onye uke egude ebili ono, e gude gwee ngweja-apfụ-ugwo ono pfua ugwo iphe-eji onye ono l'iphu Chipfu; l'a gvaru iya nvụ l'iphe-eji ono, o meru ono.

23 “Unu -bahuopho l'alị ono; unu bya eyeshia ya oshi-omi, dugbaa iche iche, eeri mebyi iya eriri; unu sojekwa mebyi iya nsọ. G'a sokwaa ya nsọ ono apha eto; g'e te erikwa iya eriri. 24 Teke o beerupho l'apha k'eno g'e doo akpuru, oshi ono mitaru nsọ; woru gweeru Chipfu ngweja-ekete. 25 O -be l'apha k'ise; unu awatawaro eri akpuru oshi obu. Ọ buru nno bu gee-shi; iphe, unu meberu l'alị emehuaha; eevu aka shii eje. Ọ kwa mbèdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.

26 “Unu ta atajekwa anụ, mee dukwadu. Unu te emejekwa omamansi; ophu unu emejekwa mgbashị. 27 Unu ta akpufubebejekwa egbushi, nọ unu l'ishi; ophu unu akpụ-byishijekwa éjí-agba unu akpụbyishi. 28 Unu te eyebatajekwa onwunu ọnyá l'ehu opfu lẹ nemadzụ nwuhuru; ophu unu ebyikashijekwa onwunu mbo. Ọ kwa mbèdua bụ Chipfu obu.

29 “Te emekwa nwada ngu g'ọ buru nwanyi-ovuoba; shi nno merwua nwa ngu obu; a -nonyakwa; ọ buru ndu agba ukpara e-sweta ndu unu; ejo-ememe eji alị ono bushihu. 30 Unu dobeje ekemu eswe-atuta-unme mu; unu akwabeje ụlo mu ono, dụ nsọ ono ùbvù; kele ọ kwa mbèdua bụ Chipfu.

31 “Unu te ejejekwa aji maa l'ibe ndu aphụ ophulanya; ọzoo ndu jibya; noo kele ephẹ e-merwu unu. Ọ kwa mbèdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.

32 “Gbeshijekwaru ndu-ishi-ewó l'oshi. Kwabeje ndu bụ ogerenya ùbvù; l'ị tsuje Chileke ebvu. Ọ kwa mbèdua bụ Chipfu.

33 “Ọ -duru onye lwaru alwalwa l'alị unu; unu te emekpakwa iya ehu. 34 G'e mejekwa onye lwaru alwalwa, bu l'alị unu g'eemeje onye a nwuru lẹ Ízurelu. Unu yekwaa onye ono obu g'unu yeru onwunu; noo kele unubèdua shikwapọ buru ndu lwaru alwalwa l'alị Ijiputu. Ọ kwa mbèdua bụ Chipfu bya aburu Chileke unu.

35 “Unu -nọdu atụ ogologo iphe; ọzoo ẹrwa iphe; ọzoo g'iphe habe l'igwerigwe; unu te emejekwa iya l'uzo, apfuduru-oto. 36 Unu gudejekwa iphe, darwuru nụ gude mee ya; mbụ iphe, e gude atụ ẹrwa iphe ophu bụ ọkpobe iya; yee ọkpobe nkweka; yee ọkpobe ekpemu bẹ bugbaa iphe, unu e-gudeje tịa iphe. Ọ kwa mbèdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu; onye dufutaru unu l'alị Ijiputu. 37 Ọo ya bụ lẹ-a; unu tsokotaje iphe, bukpo iphe, mu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, mu turu l'ekemu g'ọ ha. Unu meje iya nno; noo kele ọ kwa mbèdua bụ Chipfu.”

20

Ahù onye meru iphe-aji

1 Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sù iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa: Iphe, bụkpoo onye Ízurelu; ọzoo onye lwaru alwalwa bya eburu lẹ Ízurelu, kpútaru nwa iya je anụ Moleku; g'e gbukwa onye ono egbugbu. Gẹ mkpukpu ono l'ophu wufutakwa je atugbu ya lẹ mkpuma. ³ Mbèdua l'onwomu a-gbanwuberu onye ono iphu mu; bufu iya lẹ ndu nkiya; kele o gude nwa iya gwaa Moleku; shi nno merwua ụlo mu ono, dụ nsọ ono; bya arwutoshia epha mu ono, dụ nsọ ono. ⁴ Q -bùru lẹ ndu mkpukpu ono humaru onye kpútaru nwa iya je anụ Moleku; ephe nyia nchị manụ; ophu ephe egbuduru onye obu; ⁵ bẹ mu a-gbanwubekwaru onye obu iphu mu; yee ndibe iya; bufu phẹ lẹ ndu nkephẹ; mekpoo iphe, bụ ndu ono, yee ya eshiswe ụzo; jeru; ephe lẹ Moleku nọdu eri ogori ono.

⁶ “Onye ejeje aji maa l'ibe ndu jibya; shi nno dụ ghelegheleghele; bẹ mu a-gbanwubekwa iphu; bufu iya lẹ ndu nkephẹ. ⁷ Unu dobekwa onwunu iche; unu adụ nsọ; noo kele ọo mbèdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu. ⁸ Unu dobe iphe, mu toru okpa iya sù g'e tsoje; meje iya ememe; kele ọo mbèdua bụ Chipfu, emeje unu g'unu dụ nsọ.

⁹ “Onye phuru nna iya; ọzoo ne iya iphu; g'e gbukwaa onye obu egbugbu; kele ọo nna iya; ọzoo ne iya bẹ o phuru iphu; gẹ mee ya tų-kokwaru iya l'ishi.

¹⁰ “Q -bùru lẹ nwoke jepfuru nyee nwoke ibe iya; ephe shi nno ria ogori; g'e gbukwaa nwoke obu yee nwanị obu egbugbu. ¹¹ Qzo bụ l'onye jepfuru nyee nna iya bụkwa nna iya bẹ o meru iphe-iphere. G'e gbukwaa ephenebo egbugbu; ishi ọchi phẹ atų-koru phẹ l'ishi; mbụ ndu ono, e gburu ono. ¹² Onye -jepfuru nyee nwa iya; g'a tųko ephenebo gbu; noo kele iphe, ephe meru bụ akpamara. Ishi ọchi phẹ bụkwa onwophe bẹ ọ tų-koru l'ishi. ¹³ Q -bùru lẹ nwoke jepfuru nwoke ibe iya; ephe l'ia kwaa akwakwa nwoke yee nwanị; bẹ ephenebo mekwaru ebyi. G'e gbukwaa ephenebo egbugbu. Ishi ọchi onwophe bụkwa ephèbedua bẹ ọ tų-koru l'ishi. ¹⁴ Onye jeru aluta nwanị; bya emechaa je alutafua ne nyee ya ono mekwaru ejo-ememe. G'a kpútakwaa nwoke ono; yee unwanị labọ phọ je akpọo oku. Ọo ya bụ; g'ejo-ememe, dụ egube ono ta adụ l'echilabọ unu. ¹⁵ Teke ọ bụ lẹ nwoke jepfuru anụ; g'e gbukwaa ya egbugbu; gbukwaphọ anụ obu. ¹⁶ Q -bùru lẹ nwanị tųgboru onwiya g'anụ jepfu iya; g'e gbukwaa nwanị obu yee anụ obu. Ishi ọchi onwophe atų-koru phẹ l'ishi.

¹⁷ “Teke ọ bụ lẹ nwoke lutaru nwune iya; ọzoo nwanna iya; o -jepfu iya; bẹ ọ bụkwa iphe-iphere. G'a nọdukwa l'edzudzu-oha ndu nkephẹ bufu phẹ ebufu. Q kwa nwune iya bẹ o meru iphe-iphere. Iphe, o meru tų-koru iya l'ishi. ¹⁸ Onye jepfuru nwanị teke ọono nsọ bẹ buakwaru ọnu-mee nwanị ono; mbụ lẹ yẹbe nwanị kpuhawaru ọnu-mee ya ghebe ọnu. Ọo ya bụ; g'a tųkokwa ephenebo bufu ebufu lẹ ndu nkephẹ.

¹⁹ “Te jepfukwa nwune ne ngu; ọzoo nwune nna ngu; kele onye meru nno bụ onye yele iya bụ mee lanụ bẹ o meru iphe-iphere. Iphe, unu meru a-tų-kokwaru unu l'ishi. ²⁰ Onye jepfuru nyee nwune nna iya; ọzoo nyee nwune ne iya; bẹ bụkwa nwune nna iya ono; ọzoo nwune ne iya ono bẹ o meru iphe-iphere. G'iphe, ephe meru tų-kokwaru phẹ l'ishi. Ephenebo ta abyadụ atọgbo akọ lẹ mgboko. ²¹ Onye tųgburu je aluta nyee nwune iya

bẹ mekwaru iphe, aasọ nsọ; bya emee nwune iya obu iphe-iphere. Ephe ta abyadu atogbo ako le mgboko.

²² “Oo ya bu le-a; unu tsoje iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje g'o ha; waa iphe, mu turu lekemu. Unu meje iya ememe; k'ophu ali ono, mu edu unu ala ono ata agbodu unu g'onye gboru egbo. ²³ Unu te emejekwa iphe, epeh emeje; mbu oha ono, mu abya achifu l'iphu unu ono; noo kele o kwa iphemiphe ono, epeh meru ono meru g'o gude mu sọo phe oyi. ²⁴ Mbu le mu suru unu-a: O kwa unu e-nworu ali phe; mbu le mu a-nu iya unu g'o buru okiphe unu; mbu ali ono, mini era-eswi waa manu-enuw aasọ gborogboro ono. O kwa mbɛdua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu, bu onye hofutaru unu l'echilabo ndiphe. ²⁵ Oo ya bu; unu mejekwa iya g'o doo enya; mbu odu-iche, du l'anu, aasọ nsọ; yee anu, a ta sodu nsọ; yee odu-iche, du l'enu, a ta sodu nsọ; yee enu, aasọ nsọ. Unu te egudekwa anu; ozoo enu; mewaro iphe, awu l'epho merwua onwunu; mbu anu ono; waa enu; mewaro iphe ozo ono, mu gushiru unu su g'unu soje nsọ ono. ²⁶ Unu dukwaru mu nsọ; noo kele mbɛdua, bu Chipfu du nsọ; teme mu hofutawa unu l'echilabo ndiphe g'unu buru nkemu.

²⁷ “Nwoke; ozoo nwanyi, aji maa; ozoo onye jibya g'e gbukwaa onye obu. G'e gude mkpuma tugbua onye o bu. Ishi ochi onwiya atu-koru iya l'ishi.”

21

Ekemu, a turu ndu-uke

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya asu Mosisu: “Waa iphe, ii-pfuru ndu-uke baa; mbu unwu Eronu. Su phe g'o to dukwa onye ophu e-gudeje k'onye nwuhuru anwuhu l'ibe phe mee onwiya onye aasọ nsọ; ² gbahaepho l'onye obu nwuhuru nu obu be epeh l'onye uke obu bu mee lanu; mbu l'oo ne iya; ozoo nna iya; ozoo nwa iya nwoke; ozoo nwa iya nwanyi; ozoo nwune iya nwoke; ³ ozoo nwune iya nwanyi, eteke aludu ji; o buru iya be o no l'eka opfu l'o to ludu ji; odzu egube onye ono gbakwaru g'o gude iya mee onwiya onye aasọ nsọ. ⁴ G'o to mekwa onwiya onye aasọ nsọ l'eka o bu onye-ishi l'echilabo ndibe phe; mbu shi nno merwua onwiya.

⁵ “G'ephe ta akpushijekwa ishi; ophu epeh akpu-byishijekwa aguga aguga eji-agba phe; ophu epeh ebyijekwa mbo l'ehu ebyibyi ophu. ⁶ G'ephe dukwaru Chileke phe nsọ; g'ephe ta turwu epha Chileke phe ono; kele ngweja ono, aakpoje oku nu Chipfu ono; mbu nri ono, aanuje Chileke phe ono be bu phe agwaje iya. Oo ya bu le-a; g'ephe bukwaru ndu du nsọ. ⁷ G'ephe ta lujekwa nwanyi, gude agba ukpara merwushiwa onwiya; ophu epeh alujekwa nwanyi, ji iya chifuru; noo kele onye uke duru Chileke iya nsọ. ⁸ Unu meje onye uke g'o buru onye du nsọ; kele oo yebɛdua l'agwaru unu Chileke. G'o bukwaru onye duru unu nsọ; kele mbɛdua, bu Chipfu, bu onye meru g'unu du nsọ bukwa onye du nsọ. ⁹ O -buru le nwada onye uke wataru agba ukpara shi nno merwua onwiya bukwa nna iya be o merwuru. G'a kpokwaa nwamgboko ono oku.

¹⁰ “G'onye bu onye-ishi uke l'echilabo unwune iya; mbu onye ono, a wuru manu l'ishi; bya aburu onye e meru g'o yeje uwe ndu-uke; g'onye ono ta ahajekwa egbushi iya g'o du yagalayagalayagala; ophu o lakajekwa uwe iya alaka. ¹¹ G'onye ono ta abahujekwa l'eka odzu ze. G'o to dukwa m'obataru o buru nna iya ozoo ne iya nwuhuru; l'o bahu eka ono je eme onwiya onye aasọ nsọ. ¹² G'o to lufujekwa alufu l'ulo, du nsọ ke Chileke; ophu o merwukwa ulo obu; noo kele oo manu Chileke iya be a wuru iya

l'ishi. O kwa mbèdua bụ Chipfu. ¹³ Gẹ nwanyi, ọo-lụ buru nwanyi, adudu nwoke jepfujeru iya nu. ¹⁴ G'ọ tọ lukwa nwanyi, ji iya ta anọedu; ọphu ọ lukwa nwanyi, a chifuru achifu; ọzoo nwanyi, agba ukpara; shi nno merwua onwiya. Gẹ nwanyi, ọo-lụ bukwaru onye adudu nwoke, jepfujeru iya nu; teme ọ bukwarupho onye Ízuru. ¹⁵ Ọo ya bụ; g'ọ to shi nno mee oshilokpa iya g'ẹphe buru ndu ndibe phe aso nsọ. O kwa mbèdua, bụ Chipfu bụ onye meru iya; ọ dū nsọ."

¹⁶ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ¹⁷ "Waa iphe, ii-pfuru Eronu baa; sụ iya: Iphe, bukpo onye bụ oshilokpa ngu; e -shi l'ogbo sweru ogbo, bụ onye nweru ẹka iphe mebyiru iya; g'ọ tọ byajekwa g'ọ nū Chileke iya nri. ¹⁸ G'iphe, bụ onye nweru ẹka iphe mebyiru iya ta abyakubejekwa Chileke ntse; mbụ onye atsu ishi; ọzoo onye bụ ẹniyeni; ọzoo onye iphe mebyiru ẹka ọzo; ¹⁹ ọzoo onye iphe lonwuru okpa lanu; ọzoo ẹka lanu; ²⁰ ọzoo onye okwebe kweberu; ọzoo onye chikpirihuru achikpirihu; ọzoo onye iphe eme l'enyia; ọzoo onye iphe eme l'akpo-ẹhu; ọzoo onye a haru ahaha. ²¹ G'ọ tọ dukwa oshilokpa Eronu, bụ onye uke, duru ẹka iphe mebyiru iya, a-byaje ntse k'abya egweru Chipfu ngweja, aakpo oku. Eshinu ọ duru ẹka iphe mebyiru iya g'ọ tọ kpiritakwaru ntse k'anụ Chileke iya nri. ²² G'ọ rijekwaro nri, a nuru Chileke iya; mbụ ọphu dū nsọ; me ọphu dū nsọ shii. ²³ Ọle eshinu ọ duru ẹka iphe mebyiru iya g'ọ to jekubejekwa mgboru ẹkwa, e gude kobuta ẹka-kakota-adu-nsọ; ọphu oojekubejekwa ọru-ngweja; g'ọ to shi nno merwua ulo mu ono, dū nsọ ono; kele ọ kwa mbèdua bụ Chipfu, bụ onye meru phe; ẹphe dū nsọ."

²⁴ Tọbudu iya bụ; Mosisu bya eworu iphemiphe ono kọkotaru Eronu; waa unwu iya; yee ndu Ízuru g'ẹphe hakota.

22

Ndu uke yee iphe, dū nsọ ke Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² "Pfuaru Eronu yee unwu iya g'ẹphe kwabejekwaru iya enya; mbụ iphe ono, ndu Ízuru doberu mu nsọ; g'ẹphe te egude iphe ono merwua ẹpha mu ono, dū nsọ; kele ọ kwa mbèdua bụ Chipfu." ³ L'i sụ phe-a: "Iphe, bụ onye bụ oshilokpa unu; e -shi l'ogbo sweru ogbo, bụ onye aaso nsọ, byakuberu iphe, ndu Ízuru doberu mube Chipfu nsọ; g'e bufukwa onye ono l'atatiphu mu. O kwa mbèdua bụ Chipfu.

⁴ "O -buru l'o nweru oshilokpa Eronu, iphe, eswe nswe eme l'akpo-ẹhu; ọzoo l'iphe alwashị iya l'ẹhu; g'onye ono te erikwa iphe, dū nsọ; jasụ teke ọo-dū iche l'iphe ọbu, eme iya nū ọbu; buru onye a taa sohedu nsọ. Teke ọ bukwanu l'o nweru onye denyiru iphe, aaso nsọ ẹka; dū ge l'o meru odzu ẹka; ọzoo nwoke, gbọru unwuda; ⁵ ọzoo l'onye ono denyiru iphe, awu l'ẹpho ẹka bụ iphe, ee-me iya g'ọ buru onye aaso nsọ; ọzoo l'o denyiru onye aaso nsọ ẹka; ọzoo l'ọ duru iphe ọzo, meru iya; ọ buru onye aaso nsọ; be ọ buakwaa onye aaso nsọ. ⁶ Onye denyiru iphe, dū nno ẹka a-buru onye aaso nsọ jasụ nchi ejihu. G'ọ tọ dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-ri; gbahaa l'o gude mini wua onwiya ẹhu. ⁷ Ẹnyanwu -nyihuepho; be a taa sohedu onye ọbu nsọ. A -gbẹ teke ono be onye ono a-watawaro eri iphe, e doberu nsọ; noo kele ọo nri iya bụ ono. ⁸ G'ọ to rijekwa iphe, nwuhuru anwuhu; ọzoo iphe, anu-egbudu dzugburu; g'ọ to shi nno merwua onwiya. O kwa mbèdua bụ Chipfu.

9 “Gẹ ndu-uke mejekwa iphe, mu sūru g'ephe meje. O -buru l'ephe te emedu iya; ephe emeta iphe-ẹji kpua onwophe; ẹme l'o gbukwaa phe pho. O kwa mbẹdua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ.

10 “G'o to dukwa onye abudu eri ndu-uke, e-rije iphe, e doberu nsọ. G'onye byaru onye uke ebyaa; ozoo onye o butaru ebuta ozi te erijekwa iphe, du nsọ. 11 Ole o -buru l'onye uke gude okpoga iya gbata ohu; ozoo l'a nwuru iya ohu l'unuphu; ge ndu k'ono rijekwa nri ono. 12 Nwada onye uke -je aluru onye abudu onye uke; g'onye obu te erijeekwa iphe ono, du nsọ ono, aanuje ndu-uke ono. 13 Obenu teke o bu le nwada onye uke be teke anwutadu nwa; ji iya nwuhu; ozoo l'a chifuru iya achifu; o laa ibe nna iya; g'o rijekwa nri ono, bu nri nna iya ono; g'o shi erije iya teke o bu nwata. Ole o bu; g'onye abudu onye oshilokpa ndu-uke te erikwa iya.

14 “Onye riru iphe, e doberu nsọ l'amagama; g'onye ono pfukwaa onye uke ugwo iya. O -pfuchaa ugwo iya l'o wota iphe ono ozo, ha nno; kee uzo ise woru oke lanu tukobe l'ono, o gude apfu ugwo iya ono. 15 Gẹ ndu-uke te emerwukwa iphe ono, du nsọ ono, shi l'eka ndu Izurelu ono, bu ophu ephe nuru Chipfu; 16 shi egube ono mee g'ephe buru ndu ejo-iphe tukoru l'ishi; ẹme ephe aburu ndu-ikpe nmaru; kele ephe riru iphe ono, ephe doberu nsọ ono; kele o kwa mbẹdua bu Chipfu, bu onye meru phe; ephe du nsọ.”

17 Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: 18 “Waa iphe, iipfuru Eronu; yee unwu iya; yee ndu Izurelu l'ophu baa; su phe-a: O -duru onye bu onye Izurelu gedegede; ozoo onye lwaru alwalwa, bu le Izurelu, gude iphe abya g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku k'iphe, o kweru ukwe le ya e-me; ozoo iphe, o turu obu iya onyo anu; 19 g'onye ono kpatakwa anu, bu okee ya, adudu eka iphe mebyiru iya bya. Iphe, oo-gude bya bu oke-eswi; ozoo ebili; ozoo mkpi; k'ophu aa-nafukwanu iya unu l'eka. 20 Unu te wotakwa iphe, nweru eka iphe mebyiru iya gude bya egwee ngweja obu; kele a taa natakwa iya unu l'eka. 21 Onye kpataru eswi; ozoo aturu; ozoo egwu gude abya egweru Chipfu ngweja-ehu-guu; shi nno emekota iphe, o kweru ukwe iya; ozoo g'o buru iphe, o turu obu iya onyo anu; g'onye ono wotakwa anu, adudu eka iphe mebyiru iya; k'ophu aa-natakwanu iya bya l'eka.

22 “Unu ba anujekwa Chipfu anu, atsu ishi; ozoo ophu e mekaru iphe; ozoo ophu iphe mebyiru ibe lanu; ozoo ophu iphe alwash l'ehu; ozoo ophu iphe eme l'akpo-ehu. Unu te egudekwa anu, du egube ono je akporu Chipfu oku l'eli oru-ngweja. 23 O -buru ngweja, a turu obu onyo anu; g'onye egwe iya nu nujekwaro eswi; ozoo aturu, nweru eka iphe mebyiru iya; aa-nafu iya ya-a l'eka. Ole o -buru ophu onye ono gude emekota iphe, o kweru ukwe iya be a taa nafukwa iya ya l'eka. 24 Unu ta nujekwa Chipfu anu, e mekaru iphe l'akporu-anwu; ozoo ophu e tsupyaruru nkiya etsupya; ozoo ophu iphe lajuru nkiya; m'o bu ophu e bufuru nkiya ebufu. Unu te emejekwa iphe, du egube ono l'ali unu-a. 25 Unu ta nujekwa anu, shi l'eka onye ohozo; g'o buru nri, unu anu Chileke unu. Eshinu egube anu ono du g'anu, nweru eka iphe mebyiru iya be a taa nafukwa iya unu l'eka.”

26 Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: 27 “Nwa eswi, a nwuru k'ophuu; ozoo aturu; ozoo egwu be aa-hajekwa ge yele ne iya ndadaa ujiku esaa. A -gbẹ le mboku, kwe anu ono ujiku esato tugba; be a -kpata iya bya anu g'e gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku be a-natakwa iya-a. 28 Unu ta tukojekwa ne-eswi yee nwa iya; m'o bu aturu yee

nwa iya gbua ujiku lanu. ²⁹ Unu -nọdu egweru Chipfu ngweja-ekele; unu mejekwa iya l'uzo, du ree; k'ophu aa-nata iya unu l'eka. ³⁰ G'a tukokwa anu, e gude gwee ngweja obu takota mboku ono; g'o to dukwa ophu aa-ha g'o nọo futu utsu. O kwa mbedua bu Chipfu.

³¹ "Oo ya bu le-a; unu dobekwa ekemu mu; unu emeje iya ememe. O kwa mbedua bu Chipfu. ³² Ophu unu emerwukwa epha mu ono, du nsọ ono; o chikwa ge ndu Izurelu dobe epha mu iche l'echilabo phe; kele o kwa mbedua bu Chipfu, bu onye meru; unu du nsọ; ³³ bya aburu onye dufutaru unu l'alị Ijiputu ge mu buru Chileke unu. O kwa mbedua bu Chipfu."

23

Obo-iphe ke Chipfu

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ² "Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa; su phe-a: Wakwa obo-iphe, mube Chipfu doberu baa; mbu obo-iphe, unu a-ra arara l'oo ya be a-buru ndzuko ophu du nsọ. ³ Oo ujiku ishii be unu e-jeje ozi; mboku k'esaa a-buru eswe Sabatu, bu eswe-atuta-unme. Mboku ono a-buru eswe ndzuko ophu du nsọ. Unu te jejekwa ozi mboku ono; kele o bu eswe-atuta-unme ke Chipfu l'ekameka unu bukpọ. ⁴ Owaa bu obo-iphe, Chipfu doberu; mbu ndzuko, du nsọ, unu e-dzukojeje m'o-rwua teke e doberu iya."

Obo Ojehata

(Ogu 28:16-25)

⁵ "Obo Ojehata Chipfu bu mboku, aa-boje iya bu mboku, onwa mbu du l'abalị iri l'eno l'uzenyashi. ⁶ O -be le mboku k'iri l'ise l'onwa ono kwapho; be unu a-bojeru Chipfu Obo-Buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁷ Mboku mbu k'obo-iphe ono be unu e-nweru ndzuko, du nsọ; g'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono. ⁸ Ujiku esaa be unu a-noduepho egweru Chipfu ngweja, aakpo oku. Teke o rwuerupho le mboku k'esaa; unu enweru ndzuko, du nsọ; g'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono."

⁹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁰ "Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa; su phe-a: Unu -bahuepho l'alị ono, mu abya anu unu ono; teke unu kpataru iphe, e meberu l'alị ono; unu ewota upfu lanu l'iphe mbu, unu e-vuru uzo kpata je anu onye uke. ¹¹ G'onye uke ono wota upfu iphe ono maa l'iphu Chipfu. Oo ya bu ge Chileke anata iya unu l'eka. O bu ru nchitabonu iya; me eswe-atuta-unme -bvuepho be ooma iya obu. ¹² Mboku ono, unu a-ma upfu iphe ono l'iphu Chipfu ono be unu e-gudekwapho nwa ebili, nowaru apha lanu, adudu eka iphe mebyiru iya; bya egwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu. ¹³ Ngweja-nri, a-yikwaru iya pho a-buru ukpokutu ereshi, a gworu le manu, jiru nkweka e keru uzo iri wota uzi labo, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku, mkpo iya du ree; teme l'e yekobekwa iya pho mee, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu g'o buru ngweja-mee. ¹⁴ Ophu unu adukwa buredi, unu a-ta; ophu unu atakwa ereshi, a huru ahuru; ophu unu atakwa ophu du oyii; gbiriri jasụ mboku ono, unu e-wotaru Chileke unu ngweja ono. Ono a-buru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje jasụ ojejeje; mbu l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo l'ekameka unu bu."

Obo-Idzu
(Ógú 28:26-31)

¹⁵ “O -be lẹ nchitabọhu mbọku ono, unu byaru egude upfu iphe gwee ngweja-amama ono; mẹ eswe-atụta-unme bvụchaephọ; unu agbẹ mbọku ono nọ-dzua idzu ẹsaa. ¹⁶ Teke a nọ-dzuerupho ụkporo abalị labọ l'abalị iri; o -rwua lẹ nchitabọhu eswe-atụta-unme k'ẹsaa; unu abyakwa egweeru Chipfu ngweja-nri, unu e-gude ereshi òphúú gwee. ¹⁷ Unu gbẹ l'ẹka unu bu wota ishi buredi ẹbo, e gheru l'ukpokutu ereshi, jiru nkweka e keru ụzọ iri wota uzi labọ, e yeru iphe, ekoje buredi; bya anụ g'e gude gwee ngweja-amama g'ọ bụru akpuru-iphe-mbụ, a nuru Chipfu. ¹⁸ Iphe, unu e-wotafua yekoberu ishi buredi ono bu unwu ebili ẹsaa, nọkotaru mgbarapha; tẹme ọ bụru ophu adudu ẹka iphe mebyiru iya; waa nwa oke-eswi lanu; waa ebili labọ. G'e gude anụ ono g'ọ ha; waa ngweja-nri, etso iya nụ; yee ngweja-mee, etso iya nụ; gwee ngweja-akpo-oku nụ Chipfu; mbụ ngweja, aakpo oku, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁹ Oo ya bu; unu abya akputa mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; bya akputa unwu ebili labọ, nọgbaaru ngbarapha gude gwee ngweja-ehu-guu. ²⁰ G'onye uke ono woru unwu ebili labọ ono; waa buredi ono, e meru l'akpuru-iphe-mbụ, a kpataru l'opfu ono maa l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngweja-amama. Iphe ngweja ono bukota ngweja, du nsọ ke Chipfu; ọ bụru onye uke bu onye e-ri iya nụ. ²¹ Mbọku ono kwaphọ be unu e-nweru ndzuko, du nsọ. Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu. Ono a-buru iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje jasụ l'ojejoje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo; unu emeje iya l'ekameka unu bukpọ.

²² “Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'egu; unu ta akparwujekwa okoke; ophu unu aturutajekwa ophu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'adi. Unu hajeru ndu ukpa; yee ndu lwaru alwalwa ophu daru l'ali. Ọ kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

Obo Apha-òphúú
(Ógú 29:1-9)

²³ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁴ Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; su phe-a: “Iphe, bukpo mbọku mbụ l'onwa k'ẹsaa bukwa unu eswe-atụta-unme; mbụ mbọku, unu a-nọje ndzuko, du nsọ. O -be mbọku ono g'e gbua opu gude karu onyemonye. ²⁵ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu; iphe, unu e-mejehia bu l'unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpo oku.”

Eswe apfu ugwo iphe-eji
(Uke 16:1-34; Ógú 29:7-11)

²⁶ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁷ “Mbọku, onwa ẹsaa ono du l'abalị iri l'a-bujeru unu eswe apfu ugwo iphe-eji. Mbọku ono be unu a-nọje ndzuko, du nsọ; unu a-swí egu; gwee ngweja, aakpo oku anụ Chipfu. ²⁸ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mbọku ono; noo keke mbọku ono bu eswe apfu ugwo iphe-eji; mbụ mbọku, aa-nọdu l'iphu Chipfu, bu Chileke unu pfua ugwo iphe-eji, unu meru. ²⁹ Kele onyemonye, ta aswídu egu mbọku ono be ee-bufukwa ebufu lẹ ndu nkephe. ³⁰ Teke ọ duru onye jeru ozi mbọku ono; mu e-me onye ono g'ọ chihu l'echilabọ ndu nkephe. ³¹ G'ọ tọ dukwa ozi g'ọ dughabe, unu e-je. Ono a-buru iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje jasụ l'ojejoje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo.

Unu emeje iya l'ekameka unu bu. ³² Mbọku ono a-buru unu eswe-atuta-unme. Unu aswia egu mbọku ono. Unu e-shije l'uzenyashi mbọku, onwa du l'abalị tete tuta unme jasụ l'uzenyashi ke mbọku, onwa a-du l'abalị iri."

Obo-Mkpù

(Ógú 29:12-40; Dit 16:13-17)

³³ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ³⁴ "Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sụ phe-a: Teke onwa esaa ono dūepho l'abalị iri l'ise g'a bọo Obo-Mkpù ke Chipfu. Iphe, aa-buru iya Chipfu bu ujiku esaa. ³⁵ Mbọku mbụ be unu e-nweru ndzuko, du nsọ; g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu. ³⁶ Ujiku esaa ono be unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpọ oku. O -be le mbọku k'esato; unu anoje ndzuko, du nsọ; bya anukwapho Chipfu ngweja, aakpọ oku. Ndzuko ono bukwa ndzuko, du nsọ; ọo ya bu g'ọ tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu."

³⁷ "Ono bu obo-iphe, Chipfu doberu; mbụ ophu unu a-ra arara g'ọ buru ndzuko, du nsọ. G'a nū Chipfu ngweja, aakpọ oku, bu iya bu ngweja-akpọ-oku; yee ngweja-nri; waa ngweja-mee; mewaro ngweja ozo. Iphe, bu ngweja ono be aa-nodujeepho egwe le mbọku, gbaru iya nū. ³⁸ A gufukpokwaru ngweja k'eswe-atuta-unme; bya agufu iphe, unu anuje Chipfu anunu; gufu l'onye-a apfu iphe, o kweru ukwe iya; gufu iphe-anunu ophu unu turu obu unu onyo anụ, bu ophu unu anụ Chipfu.

³⁹ "O -rwua mbọku, onwa esaa dūepho l'abalị iri l'ise; m'unu kpat-achaepho iphe, unu meberu l'alị; unu abọoru Chipfu obo-iphe ujiku esaa. Mbọku abahụ iya be unu a-tuta unme ozi; unu atutakwapho unme le mbọku k'esato. ⁴⁰ Mbọku mbụ l'obo-iphe ono be unu a-hata akpuru oshi, kachaa ree l'akpuru oshi, unu wotaru; unu egbata igu; me ekali-oshi, ekwo du shii; waa ekali-oshi wilo. Unu gweta iphe ono gude je anodu l'iphu Chipfu, bu Chileke unu tee eswa ujiku esaa. ⁴¹ Unu bojekwaru Chipfu obo-iphe ono ujiku esaa ono aphagapha. Ono bu iphe, a toru okpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojeje; mbụ l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo. Onwa, aa-boje iya bu l'onwa esaa. ⁴² O buru le mkpù be unu e-buru abalị esaa ono; mbụ l'iphe, bukpo ndu a nwuru le Ízurelu e-bukotaru le mkpù teke ono. ⁴³ Oo ya bu; g'ogbo l'ogbo a-maru le mu meru g'unwu Ízurelu bua le mkpù teke ono, mu shi le Ijiputu dufuta phe ono. O kwa mbèdua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

⁴⁴ Oo ya bu; Mosisu bya atuko obo-iphe, Chipfu doberu kakotaru ndu Ízurelu.

24

Eleta oroku enya

(Awụ 27:20-21)

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² "Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe wotaru ngu okpobe manụ olivu, a tsuru l'ikwe, ee-yeje l'oroku g'oku oroku ono nwuje mkpurumkpuru. ³ Ge Eronu; yele unwu iya yeje oku l'oroku ono l'atipihu Chipfu l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; mbụ l'okotazụ ekwa pho, e gude kobuta okpoko-ekemu pho. G'ephe mejekwa oroku ono g'o nwuje shita l'uzenyashi jasụ l'utsu. Ge ndu Ízurelu dobekwa ekemu-a; a -gbẹ l'ogbo sweru ogbo. ⁴ Ge Eronu dozije oku l'oroku ono

l'eli iphe, aapfubeje orọku ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; g'o nwuje enwunwu l'atatiphu Chipfu mkpụrumkpuru."

Buredi, e doberu Chileke nso

⁵ "Gude ukpokutu ereshi gheta ishi buredi iri l'ẹbo. L'ishi buredi lanu be ii-yeje ukpokutu ereshi, jiru nkweka e keru uto iri wota uzi labo. ⁶ L'i woru buredi obu doo l'ogiri labo l'eli teburu ono, e gude okpobe mkpọla-ododo mee dobe l'atatiphu Chipfu ono. Ishi buredi ishii l'eka lanu; ishi buredi ishii ophuu l'eka iya ophuu. ⁷ L'i bya eworu okpobe unwu-isensu dokubegbaa ogiri iya ogiri iya ono; g'o buru iphe, no-chiru enya buredi ono; teme g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku. ⁸ Iphe, bukpo eswe-atuta-unme, a-nwuta anwuta be Eronu e-dozije iya l'iphu Chipfu. O buru ndu Izurelu be oo-nodu emejeru iya; g'o buru ogbandzu, a-no jasu l'ojeje. ⁹ Buredi ono bu Eronu yee oshilokpa iya nwe iya. G'ephe nodujekwa l'eka du nso taa ya; kele o du nso shii; kele o bu oke iya nkephe le ngweja, aakpo oku anu Chipfu jasu l'ojeje."

Onye pfubiyuru epha Chileke

¹⁰ O nweru nwoke, ne iya bu onye Izurelu; nna iya buru onye Ijiputu; ephe le ndu Izurelu swiru. A nonyaa; ogo daru ephe l'onye Izurelu l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe. ¹¹ Onye ono, ne iya bu onye Izurelu ono wata epfubiyishi epha Chipfu. A kpata iya kpuleru Mosisu. Epha ne nwata ono bu Shelomotu; nwada Dibiri onye bu oshilokpa Danu. ¹² A kpata iya je atu-chia kwaberu Chipfu g'o karu phe iphe, bu uche iya.

¹³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁴ "Kpata onye ono, pfubiyuru epha mu ono kpufu l'azu eka unu kpoberu ulo-ekwa unu. G'iphe, bukpo ndu numaru teke oopfubiyi epha mu ono byabe iya eka l'ishi; g'oha wulihu woru iya tugba le mkpuma. ¹⁵ Su ndu Izurelu: Onye pfubiyuru epha Chileke iya bukwa onye obu be iphe-aji iya obu tu-koru l'ishi. ¹⁶ Onye pfubiyuru epha Chipfu be ee-gbu egbugbu. G'oha zefutakwa je atugba onye obu le mkpuma. Onye obu-buru onye lwaru alwalwa; ozoo l'o bu onye a nwuru le Izurelu; o pfubiyi epha Chipfu ono; g'e gbua onye obu egbugbu.

¹⁷ "Onye gburu nemadzu ibiya; g'e gbukwaa yebedua. ¹⁸ G'onye gburu iphe-edobe onye ozo pfukwaa ugwo iya. Ophu dzu ndzu be oo-gude dochia ophu nwuhuru nu.

¹⁹ "Onye mebyiru nwibe iya ibe ehu lanu; bukwapho g'ee-mebyi yebedua ibe ehu lanu. ²⁰ Onye gbajiru nwibe iya okpu g'a gbajilatakwa iya pho. Teke o bu enya be o meru; o pyahu onye obu; g'e mekwapho ge nkiya pyahulata. Teke o bu eze be o chikwofuru onye ono; g'e chikwofulatakwa iya pho eze. Oo g'o mekaberu onye ozo iphe, bu g'ee-mekaberu iya. ²¹ Onye gburu anu nemadzu ibiya; g'o pfukwaa ugwo iya; teke o bu l'oo nemadzu be o gburu g'e gbukwaa yebedua. ²² Ekemu-a du swiru ndu a nwuru anwunwu le Izurelu; yee ndu lwaru iya alwalwa. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

²³ Mosisu pfuchaaru iya ndu Izurelu; ephe kpata onye ono, pfubiyuru epha Chipfu ono; kpufu l'azu eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe je eworu iya tugba le mkpuma. Ndu Izurelu shi nno mee iphe, Chipfu turu Mosisu ekemu g'ephe mee.

25

Apha-atuta-unme
(Dit 15:1-11)

1 Tòbodu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísu l'eli úbvú Sayínayi sù iya: ² “Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sù phẹ-a: Teke unu bahyerupho l'alì onò, mu abya anù unu onò; unu hajekwa alì onò g'ò nòoru Chipfu apha-atuta-unme. ³ Unu mebeje iphe l'alì unu apha ishii; unu akòchaje opfu-vayinu unu akòcha apha ishii; wò akpuru iya. ⁴ O -be l'apha k'èsa a l'a haa alì onò g'ò tuta unme. Onò bụ apha-atuta-unme kẹ Chipfu. Unu be mebekwa iphe l'alì unu apha onò; ophu unu akòchakwa opfu-vayinu unu. ⁵ Unu te ejekwa akpata iphe, daru ẹda. Teke vayinu, e mechaduru emecha mịru anımı; unu ta awotakwa iya; noo kẹle apha onò bẹ alì onò atuta unme. ⁶ Iphe, alì mītaru l'apha k'onò, alì atuta unme onò; a-buru nri unu; waa k'ohu unu; waa ndu-ozí, unu butaru ebuta; mẹ ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabọ unu. ⁷ O kwapho iphe, daru ẹda l'alì onò a-buru nri iphe-edobe unu; waa anụ-egbudu, bu l'alì unu.”

Apha-ẹhu-utso

8 “Unu gwa apha-atuta-unme guta apha ẹsaa; mbụ apha ẹsaa ẹsaa mgbo ẹsaa. Apha-atuta-unme ẹsaa onò bụ iphe, ọo-dụ bụ apha ụkporo labo l'apha tete. ⁹ Onwa k'ẹsaa -dụepho l'abalì iri, bụ iya bụ eswe-apfu-ugwo-iphẹ-ẹji; l'i zia g'e gbua opu gude jedzuru l'alì unu onò. ¹⁰ Unu edoo apha k'ụkporo ẹbo l'iri nsọ; unu epfua g'onnyemonye l'alì onò mgburugburu nweru onwiya. Apha onò a-buru unu apha-ẹhu-utso; noo teke onyenonu a-la alì iya; mbụ l'onyenonu a-lapfu ndibe iya. ¹¹ G'apha k'ụkporo ẹbo l'iri onò bukwaru unu apha-ẹhu-utso. Unu ta akòbekwa iphe l'alì; ophu unu ejejekwa akpata ophu daru ẹda l'apha onò; ọzoo ophu mītaru lẹ vayinu, a kòchaduru akòcha. ¹² Eshinu apha onò buru unu apha-ẹhu-utso bẹ unu e-dobe iya nsọ. Oo iphe, daru ẹda l'alì onò bẹ unu e-ri l'apha onò.

¹³ “O -rwua l'apha-ẹhu-utso onò; g'onyenonu lakwaa alì iya. ¹⁴ O -buru l'ò duru iphe, i reru nwibe ngu; ọzoo l'ò duru iphe, i zutaru l'eka nwibe ngu; unu mekwaa ya g'ò tọ dụ onye e-ri nwibe iya urwu. ¹⁵ G'ii-gudeje zua nwibe ngu iphe, bụ: a -gbẹ lẹ g'a bọcharu obo-iphẹ apha-ẹhu-utso. Mbụ l'oo g'oo-no-beru l'aakpata iphe, e meberu l'alì bụ g'oo-gude ree ngu iphe, iizu iya. ¹⁶ Teke ọ bụ l'apha a-dụ igwerigwe nwua tẹme l'ò rwua apha-ẹhu-utso; aswa alì ọbụ aha shii. Teke ọ bụ l'apha habe nwahabe l'i gbuzeta aswa iya; noo kẹle iphe, iizu ele ẹnya iya gubedua l'azu azuzu bụ iphe i-meta l'alì ọbụ. ¹⁷ G'ò tọ dukwa onye ophu e-ri nwibe iya urwu; ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu tsuje Chileke unu ebvu. O kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

Iphe, atsu l'ẹhu lẹ k'apha k'ẹsaa ono

¹⁸ “Oo ya bụ lẹ-a; unu tsojekwa iphe, mu tọru okpa iya sù g'e tsoje; unu emeje iphe, mu tọru l'ekemu; k'ophu unu e-buru l'alì onò; ọ tọ dudu iphe, eme unu. ¹⁹ Oo ya bụ; g'alì emehua iphe, a kọberu iya; unu erijiaha epho; buru iya; ọ tọ dudu iphe, eme unu.

²⁰ “Unu a-jikwanu sù: ‘?Bụ gunu bẹ anyi e-ri l'apha k'ẹsaa ọbụ; m'anyi adudu iphe, anyi kọru; ophu ọ dukwapho iphe, anyi kpataru?’ ²¹ Olee mu e-kebe unu l'oma l'apha k'ishii; k'ophu apha onò e-mehu iphe; unu enweru akpuru-iphẹ, a-suru unu apha ẹto. ²² O -be l'apha k'ẹsato; unu awata akòbẹ iphe l'alì. O buru akahụ iphe, unu metaru bẹ unu a-nọdu eri jasù l'apha kẹ tete; teke unu a-kpata iphe, unu meberu l'alì.”

Agbafuta iphe, e reru erere

²³ “G’o tọ dukwa onye e-rebuje alì iya erebu; noo kele alì bukwa mbedua nwe iya. Unubedua bu abyabya be unu byaru; o buru anunu be mu nuru iya unu g’unu buru.

²⁴ “Unu subeje iphe, ee-gude agbata alì ono, bu oke alì unu ono l’ophu.

²⁵ O -buru le nwune ngu be ukpa byaru; k’ophu o haru alì iya ree; g’onye a-bya agbata alì ono, o reru ono; bukwaru onye yele iya bu okpobe abubu.

²⁶ Oke o -bukwanuru l’onye obu te nwedu onye e-je agbafuta iya nu; obenu le yebedua nwewaru iphe k’ophu oo-du ike gbata iya; ²⁷ g’o gbakoo apha, nwuwaru nu e -shi teke o reru iya; l’o pfa onye o reru alì ono ugwo apha ophu o toko kodu alì obu; laphu azu l’alì iya. ²⁸ Oke o -bukwanuru l’onye obu ta amadu uzo, oo-shi gbafuta iya; g’alì ono, o reru ono nodukwa l’eka onye zuru iya nu jasụ l’apha-ehu-utso. O -be l’apha-ehu-utso g’onye zuru iphe obu haa ya; g’onye ono, nwe iya nu ono laphu azu l’alì ono.

²⁹ “O -duru onye reru ulo-ebubu le mkpukpu, e gude igbulo kpu-pee mgburugburu; g’o gbatakwa iya l’ime mgbatapha, o reru iya ono. Oo l’ime teke ono be oo-gbata iya. ³⁰ Oke o -buru l’o to gbataduru iya jasụ apha gbaru; oo ya bu l’ulo ono, du le mkpukpu, a kpu-pheru mgburugburu ono be ee-me g’o buwaruro k’onye zuru iya nu; e -shi l’ogbo sweru ogbo. O to kufukpokwaa ya nu l’eka l’apha-ehu-utso. ³¹ Obenu l’ulo, nogbaa l’oma mkpukpu, a kpu-pheduru igbulo mgburugburu bu geejeje oma egu be ee-meje iya. Epehedua du k’agbata; teme o jee l’akufu onye zuru iya nu l’eka me o -rwua l’apha-ehu-utso. ³² O bekwanu le-a; a bya le mkpukpu le mkpukpu ke ndu Livayi; ulo, nogbaa l’oma mkpukpu, bu nkephe be ndu Livayi ono a-gbataje teke du phe ree. ³³ Teke o duru onye zuru onye Livayi ulo; ophu onye Livayi ono adudu ike gbafuta iya; g’ulo ono, e reru ono, no le mkpukpu ono, bu phe nwe iya ono; laphukwa iya azu l’eka; noo kele ulo ndu Livayi le mkpukpu ono, a nuru phe ono bu iphe phe l’echilabo ndu Izurelu. ³⁴ G’o tọ dukwa iphe, e-me g’ephe ree alì eka ephe echeje aturu phe; mbu ophu no le mkpukpu phe; noo kele ono bu okiphe phe jasụ l’ojejeje.”

Ejie ndu ukpa ugwo

³⁵ “O -buru l’onye Izurelu ibe ngu be ukpa byaru; ophu o duedu ike azu onwiya l’obutobu ngu; jejeru iya eka egube ono, eeyejeru onye lwaru alwalwa; ozoo onye byaru abyabya ono; k’ophu oo-bukube ngu g’o bukube ngu. ³⁶ Ta natakwa iya ntukwase; o chikwa g’i tsu Chileke ngu ebvu; k’ophu nwune ngu ono e-bukube ngu g’o bukube ngu. ³⁷ Te jiekwa iya okpoga su iya g’o tukwaseru ngu iya iphe; ophu i lekwa enya urwu le nri, i nuru iya. ³⁸ O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l’alì Ijiputu ge mu nu unu alì Kénanu; teme mu aburu Chileke unu.”

Aha ohu g’o nweru onwiya

³⁹ “O -buru l’onye Izurelu ibe ngu, gu l’iya bu obutobu be ukpa byaru; k’ophu o woru onwiya ree ngu; be mekwa iya g’o jejeru ngu ozi g’ohu. ⁴⁰ Oo g’iimeje onye i beru ozi; ozoo onye byaru abyabya bu g’ii-me iya; l’o jeeru ngu ozi nno jasụ l’apha-ehu-utso. ⁴¹ O -rwua teke ono l’i haa ya; mekpoo unwu iya; l’o laa lapfu ndibe phe; lapfu okiphe nna iya. ⁴² Kele eshinu ndu Izurelu bu ohu nkemu, mu shi l’alì Ijiputu dufuta be e tee redu phe g’ephe buru ohu. ⁴³ Ta dukwaru onye Izurelu ibe ngu ehuka; l’i tsujekwa Chileke

ngu ebvu. ⁴⁴ Ge ndu unu a-gbaję ohu; unwoke me unwanyi; bukwaru ndu shi l'ohozo, no-pheru unu mgburugburu. Nokwa ndu unu a-gbaję ohu bu ono. ⁴⁵ Ndu ozo, unu a-gbajęfua ohu bu ndu byaru abyabya, unu l'ephe tuko buru; ozo ndibe ndu ono, unu l'ephe tukokwapho buru ono, bu ndu ephe no l'ali unu nwushia. Unu -gbaa phe ohu; unu enwowařu phe ro. ⁴⁶ Ndu k'ono be unu e-me g'ephe buru okiphe, unu ketarę unwu unu, l'etso unu l'azu; g'ephe keta phe g'ephe buru ohu phe jaswaruro. O -be l'unwune unu, bu unwu Izurelu; unu ta adukwaru phe ehuka.

⁴⁷ "O -buru l'onye lwaru alwalwa; ozo onye byaru abyabya, unu l'iya tuko buru nonyaru bya enweru iphe; onye Izurelu ibe ngu, yę ya bukube -daa ukpa bya eworu onwiya ree onye lwaru alwalwa ono, bukube ngu nu nu; ozo l'o woru onwiya ree abubu onye ono, lwaru alwalwa ono; ⁴⁸ e -rechakpo ya nu be aa-gbafutale iya-a; onye lanu l'ime unwune iya a-gbafutakpo ya. ⁴⁹ Ge nwune nna onye obu; ozo nwa nwune nna iya; ozo onye ozo, ephe l'iya bu abubu jekwaa agbafuta iya. O -buru l'onye obu nonyaru bya enweru iphe k'opu oo-du ike gbafuta onwiya; g'onye obu gbafutakwa onwiya. ⁵⁰ G'onye reru onwiya; yę onye zuru iya nu; nodukwa gbakoo maru apha ole, du nu; a -gbę l'apha onye obu reru onwiya jas l'apha-ehu-utso. G'a gbę l'iphe, onye o-gburu-mita etaję ujiku lanu; gbakoo okpoga apha, ghuduru nu; karu iya iphe, oo-pfu gude gbata onwiya. ⁵¹ O -buru l'apha, ghuduru nu hakwadę shii; g'onye ono keta okpoga ono, o shi gude ree onwiya ono ophu kwata ka shii pfa gude gbata onwiya. ⁵² Teke o -bukwanu l'apha, ghuduru nu habewa nwhabe g'o rwua l'apha-ehu-utso; g'ephe l'iya gbakoo ya; g'o pfa g'apha ole, ghuduru nu ha gbata onwiya. ⁵³ G'e mejekwa onye ono g'eemeje onye-ozu, e butaru ebuta aphasapha. G'e leta enya g'onye ono, o no l'eka ono ta adukwaru iya ehuka. ⁵⁴ O -buru l'a taa gbafutadu iya l'uzo, du egube ono; g'a hakwaa yę unwegirima ibe iya me o -rwuepho l'apha-ehu-utso. ⁵⁵ Noo kele ndu Izurelu bu ohu mu. Ephe bu ohu mu, mu dufutaru l'ali Ijiputu. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

26

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a suru g'o mee*

(Dit 7:12-24; 28:1-14)

¹ "G'o to dukwa agwa; ozo ntekpe, a pyiru apyipyi; ozo mkpuma, a kpoberu g'itso, unu e-dobe l'ali unu. Ophu o dukwa mkpuma, a pyiru apyipyi, unu ee-dobe l'ali unu wata abaru aja. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ² Unu dobeje eswe nkemu, bu eswe-atuta-unme iche; unu akwabeje ulo mu, du nsọ ubvu. O kwa mbedua bu Chipfu.

³ "Unu -nodu atukojewa iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje etso; bya emekota iphe, mu suru g'unu mee; ⁴ be mu a-noduepho edzeru unu mini l'orwuberu iya; iphe, e meberu l'ali emehu emehu; teme oshi, no l'egu amishigbaa mebyi iya. ⁵ Iphe a-nodu emehuru unu shii; k'opu bu l'unu a-nodu echi ereshi jas ogę awo akpuru vayinu erwua. Unu egude awo akpuru vayinu jas ogę emebe iphe l'ali erwua ozo. Unu a-nodu eri nri eriji epho; unu eburu l'ali ono; o to dudu iphe, eme unu.

⁶ "Mu e-me g'unu buru l'ehu-guu l'ali ono; k'opu bu l'unu a-ze pyakoo; o to dudu onye eye unu ebvu. Mu emee g'ejo anu-egbudu chihu l'ali ono; ophu a byadu alwu ogu l'ali unu ono. ⁷ Unu a-chi ndu ohogu unu gbushia

phẹ. ⁸ Unu -dụ ise; unu achĩa ụmadzu ụkporo ise; teke unu dụ ụkporo ise; unu achĩa unu ụkporo l'ise. Unu e-gude ogu-echi unu gbushia ndu ohogu unu. ⁹ Mu a-nọdu eleta unu ẹn्या; mee unu g'unu zĩa azizụ kabaa l'otu. Ogbandzu mu l'unu bẹ mu e-me g'ọ nguru anguru. ¹⁰ Ozo bụ l'unu e-rije akahụ iphe, unu kpatarụ jasụ unu akpata k'òphúú; mbụ a -nonyaa unu achishiaha akahụ iya k'òphu ee-wobata k'òphúú. ¹¹ Teme mu eworu ụlọ-ekwa mu kpọbe l'echilabọ unu; ophu unu adubaedu mu ideyideyi. ¹² Mu a-nọdu ejephe l'echilabọ unu; mu aburu Chileke unu; unu aburu ndibe mu. ¹³ O kwa mbèdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu; g'unu ta abụheru ohu ndu Ijiputu. Mu mebyiwaa ike ono, ephe shi gude mee g'unu bụru ohu phẹ ono; shi nno mee unu g'unu phafuta ishi."

*Aphụ, aa-nụ onye te emejedu iphe,
a sụru g'ọ mee*

(Dit 28:15-68)

¹⁴ "Ole o -bụru l'unu ta ngabeduru mu nchi; ophu unu emedu iphe, mu sụru g'unu meje g'ọ ha; ¹⁵ mbụ o -bụru l'unu ta agubeduru iya iphe; mbụ iphe, mu toru okpa iya sụ g'e tsoje; ozo l'obu unu woru iphe, mu sụru l'ekemu mee; o dụ ideyideyi; k'òphu bụ l'unu te emejedu iphe, mu sụru g'unu meje g'ọ ha; unu eshi nno woru ogbandzu, mu l'unu gbaru mebyia; ¹⁶ bukwa iphe, mu e-me unu bụ owa: Mu e-me gẹ ndzu-agugu rwuta unu; teme ụkwaranta esehaa unu; yee ejo ẹhu-ọku, e-woru unu ẹn्या mebyia; ndzụ unu ala ke mmanụ. Unu -kọbe iphe l'alị l'ọ bụru iphe-mmanụ; noo kele ọo ndu ohogu unu e-mechaa ria ya. ¹⁷ Mu a-gharu unu iphu le ke njo; ndu ohogu unu alwụ-kpee unu l'ogu. Ndu unu dụ ashị a-buru ndu-ishi unu; unu agbaaha ọso teke adudu onye achị unu.

¹⁸ "O -bụru le mu mechaarụ unu nno; ophu unu angabeduru nchi; mu anubaa unu aphụ iphe-iji unu ono ophu ha g'owa mgbo ẹsaa. ¹⁹ Mu e-me g'unu kubuhu onwunu; mbụ mee akpaminigwe, unu vu l'ishi g'ọ dụ gbọrojii gẹ mkpurukpu-igwè; bya emee alị, unu zoberu okpa g'ọ ha ngerengere g'onirubvu. ²⁰ Okpehu, unu gude kọo alị a-buru unu ke mmanụ; noo kele alị ta aduedu iphe, oo-meta; teme oshi-omi, pfuru l'alị ono amị-buhu mebyi.

²¹ "Teke o bụ l'unu emekwaphọ iphe, mu sụru g'unu te emejeshi; k'òphu bụ l'unu ta angakwaru mu phọ nchị bẹ mu e-gude iphe-ẹhuka, ka iphe-iji, unu meru mgbo ẹsaa; nua unu aphụ. ²² Mu a-chiru anụ-egbudu ye g'ephe bya adakaa unu; bya atuko unwegirima unu nakota unu l'okpehu; tuko iphe-edobe unu mebyishichaa; mee; unu ta abaedu ishi; eze gbororo unu adabyiru iphoro.

²³ "Teke mu mechakporu unu iphemiphe ono; ophu unu agbanwekwarupho; unu nọdu emekwaphọ iphe, mu sụru g'unu te emejeshi ²⁴ bẹ mu e-mekwaphọ unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ le mu a-nụ unu aphụ iphe-iji ono, unu eme ono mgbo ẹsaa. ²⁵ Mu a-ha g'ogu dapfu unu; gude iya gwata unu ugwo ogbandzu ono, unu mebyiru ono. Unu -dzukọbeepho l'oma mkpukpu unu; mu emee g'ejo iphe-ememe dapfu unu; shi nno woru unu yee ndu ohogu unu l'eka. ²⁶ Teke mu gbuchiru unu ụzo, eeshije akota nri ono; bẹ unwanyi iri a-duje ike ghekota buredi g'unu ha l'ovokoku lanu. Ephe-ghechaa ya; ephe egude iphe, eegudeje atu ẹrwa iphe keeru iya unu. Unu -richaa ya; ẹgu aguroo unu l'eka ọogu unu.

²⁷ "Ole o -bụru le mu mechaarụ unu iphemiphe ono; unu nọdu emekwaphọ iphe, mu sụru g'unu te emeshi ²⁸ bẹ mu e-gude ẹhu-eghu

mee unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ l'ọọ mbèdua l'onwomu e-chi unu iphe mgbo ẹsaa k'iphe-ẹji, unu eme. ²⁹ Noo teke unu a-wata eri anụ unwu unu unwoke; mbụ richaa ria anụ unwu unu unwanyi. ³⁰ Mu e-mebyishi ẹka unu agwajẹ iphe; bya enwutsushia ọru-ngweja ẹka unu akpoje unwụ-isensu ọku. Mu eworu odzu unu tũkaa l'eli nshi unu ono, buhukwapọ odzu l'onwiya ono. Unu adụe mu phọ ideyideyi l'obu. ³¹ Mu emee mkpukpu lẹ mkpukpu unu g'ọ buru iphe, dabyigbaaru iphoro. Mu emee ọlọ unu, dụ nsọ g'ọ buru okorobo ọlọ. Teke ono bẹ mkpọ ngweja, unu gweru ta abyaedu adu mu ree. ³² Alị ono bẹ mu e-me g'ọ buru ochobu; k'ọphu bụ lẹ ndu ọhogu unu, bụ ndu e-mechaa buchia ya nụ bẹ ọo-dụ biribiri. ³³ Ozo bụ lẹ mu a-tũka unu nanunanu l'alị ndu ọhozo. O buru ogu-echi bẹ mu a-miṭa gude tsoru unu. Alị unu adabyiru iphoro. Mkpukpu lẹ mkpukpu unu abukotaru ochobu. ³⁴ Noo teke ẹhu a-wata atsọ alị ono lẹ ya atuta unme; mbụ teke ono, ọ dabyikpọoru iphoro; unubèdua nọdu l'alị ndu ọhogu unu ono. Teke ono bẹ alị ono a-nọdukpoephe ete ẹsua lẹ ya atuta unme. ³⁵ Teke ono, alị ono dabyiru iphoro ono bụ unme bẹ ọotuta; kele o to shidu atutajekwadu unme l'apha-atuta-unme unu teke unu shi buru iya.

³⁶ "A bya lẹ ndu ọphu ghuduru nụ l'echilabọ unu; ndu k'ono bẹ mu e-me g'ẹphe dụ ogozi l'ime obu pẹ l'alị ndu ọhogu pẹ; k'ọphu bụ l'ẹkwo, a nmaru yigayiga l'e-me g'ẹphe ye ọkpa l'oso; gbalaa gẹ ndu e gude ogu-echi achi. Ẹphe adaa l'ẹbe adu onye achi pẹ ọso. ³⁷ Ẹphe e-vukotajẹ nwibe pẹ daa dapyabẹ pẹ gẹ ndu e gude ogu-echi achi l'ẹbe abụ l'ọ duru onye achi pẹ nụ. Ọphu unu adubaedu ike apfuru l'iphu ọhogu unu. ³⁸ Unu a-nwushihu l'alị ndu ọhozo. O buru alị ndu ọhogu unu e-ri ishi unu. ³⁹ Teme nwa ndu ọphu phoduru nụ l'echilabọ unu bẹ a-nọdu eyifu eyifu l'alị ndu ọhogu unu. O buru ejo-iphe, ẹphe meshiru; waa ọphu nna pẹ ọche pẹ meshiru bẹ ẹphe e-gude yifu ono.

⁴⁰ "Ole ọ -buru l'ẹphe pfushiru ejo-iphe, ẹphe eme; yee ejo-iphe, nna pẹ ọche meshiru; mekpoo emeswe, ẹphe mesweru mu; yee ememe, ẹphe emeje iphe, mu suru g'ẹphe te emeshi, ⁴¹ bụ iphe, meru; mu mee pẹ iphe, mu tege emedu pẹ; chiṛu pẹ jeye l'alị ndu ọhogu pẹ. O -buru l'okpoma pẹ ono, ejo-iphe jiru ejiji ono bẹ ẹphe e-woze alị; bya apfua ugwo ejo-iphe, ẹphe mekotaru; ⁴² bẹ mu a-nyatakwa-a ogbandzu mu lẹ Jiékọpu; yee ogbandzu mu lẹ Áyizaku; mu anyatakwapọ ogbandzu mu lẹ Ẹbirihamu; nyatakwapọ alị ono. ⁴³ Obenu l'alị ono bẹ ẹphe a-ha g'ọ dabyiru iphoro; gude ẹhu-utso nyaa ọku. Noo teke ẹphe a-pfu ugwo ejo-iphe, ẹphe meru; noo kele ẹphe ta adudu iphe, ẹphe guberu iphe, mu turu l'ekemu; wafua l'ẹphe woru iphe, mu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje mee; ọ dụ ideyideyi. ⁴⁴ Ole g'ọ duhabe bẹ teke ono, ẹphe a-nọdu l'alị ndu ọhogu pẹ ono bẹ mu ta ajikakwa pẹ; ọphu mu edobekwa pẹ gẹ ndu dụ ideyideyi; kẹ gẹ mu mebyishikọta pẹ kpamu; mebyia ogbandzu mu l'ẹphe; kele ọ kwa mbèdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke pẹ. ⁴⁵ Ole mu e-gude iswi ẹhu pẹ nyata ogbandzu mu lẹ ndu ndiche pẹ, bụ ndu mu shi l'alị Ijiputu dufuta l'ataphu ọhamoha; k'ọphu mu a-buru Chileke pẹ. O kwa mbèdua bụ Chipfu."

⁴⁶ Ono bụ iphe, Chipfu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ turu l'ekemu; waa ekemu, Chipfu turu dobe l'echilabọ ẹphe lẹ ndu Ízurelu l'eli úbvú Sayinayi. O buru Mósisu bẹ ọ nuru iya g'ọ nụ pẹ.

27

Ekwe ukwe emeru Chipfu iphe

1 Tq̄budu iya b̄u; Chipfu bya epfuru yeru M̄osisu s̄u iya: 2 “Pfuaru ʋnwu ʃzuru; s̄u p̄h̄e-a: Ɔ -buru l̄e nemadz̄u rifuru anḡu l̄e ya e-woru nemadz̄u n̄u Chipfu; g'̄o p̄f̄ukwaa ʋgw̄o l'ishi onye ̄obu:

3 “Ɔ -buru nwoke, n̄waru a -gb̄e l'ʋkporo apha rwua ʋkporo apha ̄eto; b̄e iphe, aa-p̄f̄u l'ishi iya b̄u mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u ʋkporo sh̄ekelu lab̄o l̄e sh̄ekelu iri. G'̄o b̄ukwaru iphe, eegudeje at̄u ̄erwa iphe l'eze-ʋlo Chileke b̄e ee-gude t̄u ya.

4 “Ɔ -buru nwanyi; b̄e iphe, aa-p̄f̄u l'ishi iya b̄u mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u ʋkporo sh̄ekelu l̄e sh̄ekelu iri.

5 “Ɔ -buru nwokoro, n̄oru a -gb̄e l'apha ise jas̄u l'ʋkporo apha; b̄e iphe, aa-p̄f̄u l'ishi iya b̄u mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u ʋkporo sh̄ekelu; Ɔ -buru nwanyi; iphe, aa-p̄f̄u l'ishi iya ab̄uru mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u sh̄ekelu iri.

6 “Ɔ -buru nwata k̄e nwoke, n̄oru a -gb̄e l'onwa lan̄u jas̄u l'apha ise; b̄e iphe, aa-p̄f̄u l'ishi iya b̄u mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u sh̄ekelu ise. Ɔ -buru nwata k̄e nwanyi; iphe, aa-p̄f̄u l'ishi iya ab̄uru mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u sh̄ekelu ̄eto.

7 “Nwoke, n̄o-ḡhataru ʋkporo apha ̄eto b̄u mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u sh̄ekelu iri l'ise b̄e aa-p̄f̄u l'ishi iya; teke Ɔ b̄u nwanyi l'a p̄f̄u mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u sh̄ekelu iri.

8 “Ɔ -buru l'onye ono, riburu anḡu ono b̄e akpa nri; k'̄ophu b̄u l'̄o t̄o d̄udu ike ap̄f̄u iphe, a suru g'̄o p̄f̄u; g'̄o duru onye ̄obu, o riru anḡu iya ̄obu; dujeru onye uke. Onye uke ono elee ya ̄enya k̄ooru iya iphe, ̄o-p̄f̄u. Ɔ buru g'̄ike onye ono, riburu anḡu ono habe b̄u g'ee-gbuberu iya iphe, ̄o-p̄f̄u.

9 “Teke Ɔ b̄ukwanu l'̄o an̄u b̄e nemadz̄u gude bya an̄u Chipfu iphe ngweja; mb̄u an̄u ̄ophu gbaru g'an̄u iya Chipfu; iphe, b̄ukpoo an̄u, a nuru Chipfu ̄egube ono d̄ukotakwa ns̄o. 10 G'̄o to wotakwa an̄u ̄ozo dochia ̄enya iya; g'̄o to wotakwa an̄u ̄ozo ka ̄eji; ̄ozoo ̄ophu ka ree gude gbanweta an̄u k'ono, o riburu anḡu l'̄o-n̄u ono. Ɔ -buru l'̄o gude an̄u ̄ozo je agbanweta iya b̄e an̄u ̄ophu o gude je iya agbanweta; ȳe an̄u, o jeru agbanweta t̄ukoakwa buru an̄u, d̄uru Chileke ns̄o. 11 Obenu; Ɔ -buru l'iphe, o riburu anḡu l'̄o-n̄u b̄u an̄u, aas̄o ns̄o; mb̄u an̄u ̄ophu e tee gudejedu egweru Chipfu ngweja; g'a kp̄utakwa an̄u ̄obu kp̄ujeru onye uke. 12 G'onye uke ono lee ya ̄enya maru m'̄o d̄u ree t̄o Ɔ d̄u ̄eji; Ɔ buru iphe, onye uke ono sukpoerupho g'̄o p̄f̄u b̄u iphe, ̄o-p̄f̄u. 13 Ɔ -buru l'onye nwe iya n̄u b̄e Ɔ d̄u g'̄o gbata iya; g'onye ono kee aswa iya ʋzo ise wota oke lan̄u t̄ukwase l'aswa iya p̄f̄u gude gbata iya.

14 “Ɔ -buru l'̄o duru onye woru ʋlo iya n̄u g'̄o d̄uru Chipfu ns̄o; b̄ukwa onye uke b̄e Ɔ d̄uru epfu l'̄lo ono d̄u ree; ̄ozoo l'̄o d̄u ̄eji. Ɔ buru iphe, onye uke sukpoerupho l'̄o aswa iya b̄u aswa iya. 15 Ɔ -buru l'onye woru ʋlo ono doberu Chipfu ns̄o b̄e Ɔ d̄u g'̄o gbata iya; g'onye ̄obu kee aswa iya ʋzo ise wota yek̄obe l'aswa iya p̄f̄u; t̄eme ʋlo ̄obu ab̄ubaruru nkiya.

16 “Ɔ -buru l̄e nemadz̄u butaru al̄i-ih̄e iya n̄u g'̄o buru k̄e Chipfu; g'ee-gude maru iphe, b̄u aswa iya b̄u ḡe mebyi iphe, aa-k̄obe l'al̄i ono habe shii. Al̄i, aa-k̄u-gbu bal̄i, jiru nk̄w̄eka iri b̄e aswa iya b̄u mkp̄ola-̄ochaa, ̄erwa iya d̄u ʋkporo sh̄ekelu lab̄o l̄e sh̄ekelu iri. 17 Ɔ -buru l'̄o apha-̄ehu-ʋtso b̄e Ɔ n̄uru al̄i iya g'̄o buru k̄e Chipfu ̄obu; b̄uepho iphe, a suru g'a p̄f̄u

bẹ aa-pfụ. ¹⁸ Ole ọ -bụru l'apha-ẹhu-utso ghatawaru; ẹme o ribua angu l'oo-woru alị ono doberu Chileke nsọ; g'onye uke gwa apha ole, phoduru nụ; ẹme l'o rwua l'apha-ẹhu-utso ozo; shi nno karu onye ono iphe, aswa iya bu. Oo ya bu l'ee-gbubota iphe l'iphe, a suru g'a pfua. ¹⁹ O -buru l'onye woru alị ono doberu Chileke nsọ bẹ ọ dọ g'ọ gbata iya; g'o kekwaaswa iya uzo ise woru oke lanu yekobe l'aswa iya pfua gude gbata iya. O -mechaa nno; alị ono abuwaruro nkiya g'o shi buru iya. ²⁰ Ole ọ -buru l'onye ono ta agbataduru alị ono; o woru iya ree onye ozo; bẹ alị obu kwawaru; ophu ọ duedu ike gbata iya. ²¹ O -rwuepho l'apha-ẹhu-utso; bẹ alị ono a-duru Chipfu nsọ; ọ buru ndu-uke bẹ ọo-dụ l'eka; eshinu ọ bu alị, e dobehawaru Chipfu nsọ.

²² "O -duru onye riburu angu anu Chipfu alị, ọ zuru azuzu, abudu alị iya, shi l'enya unuphu ibe phe; ²³ g'onye uke gwa apha ole, phoduru nụ; ẹme l'o rwua l'apha-ẹhu-utso; shi nno karu onye ono iphe, aswa iya bu. O buru mboku ono bẹ onye ono a-pfu aswa iya obu g'ọ buru iphe, duru Chipfu nsọ. ²⁴ O -rwua l'apha-ẹhu-utso; g'alị ono laphu azu l'eka onye a zuru iya l'eka iya; mbu onye alị ono bu nkiya gedegede.

²⁵ "G'iphe, bukpuo aswa iphe, aapfukpuo apfupfu bukwaru iphe, eegudeje atụ erwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ ee-gudeje tua ya; g'a maru shekelu ole, ọ dọ. Erwa shekelu lanu bu ukporo gera.

²⁶ "G'ọ to dukwa onye a-kputaje anu mbu, vuru uzo waa eka ne iya; bya anu g'e doberu Chileke nsọ; kele anu, vuru uzo waa eka ne iya bukwa ke Chipfu; m'ọ bu eswi; ozoo aturu; g'ọ ha tukoru buru ke Chipfu. ²⁷ O -buru anu, aaso nsọ; g'onye ono pfua iphe, a suru g'ọ pfua gude gbata iya; g'ọ kekwapu aswa iya uzo ise; wota oke lanu yekobe l'aswa iya ono pfua. Teke ọ bu l'ọ to dudu ike gbata iya g'e ree ya onye ozo iphe, a suru l'ọ bu aswa iya.

²⁸ "Ole g'ọ duhabe; g'ọ to dukwa iphe, nemadzu goru nu Chipfu, ee-re erere; ozoo gbata iya agbata. Mbu iphe, shi l'iphe, nemadzu nweru enweru; m'ọ bu nemadzu; ozoo anu; ozoo alị, bu iya nwe iya; iphemiphe, a goru nu Chipfu dukwaru Chipfu nsọ shii. ²⁹ G'ọ to dukwa onye e doberu k'egbugbu, aa-gbataje agbata; g'e gbukwaa onye obu egbugbu.

³⁰ "Oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, e metaru l'alị; m'obeta ọ buru mebyi iphe, a kpataru l'iphe, a koru l'alị; ozoo akpuru, oshi mitaru; bukotakwa ke Chipfu; ọ duru Chipfu nsọ. ³¹ O -duru onye eme g'ọ gbata oke-lanu-l'uzo-iri nkiya; g'onye ono kekwaaswa iphe, bu aswa iya uzo ise; wota oke lanu yekobe l'aswa iya ono gude gbata iya. ³² A bya l'oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'eswi; ozoo ophu shi l'eghu me aturu; mekpoo ophu shi l'iphe, bu anu, eye ishi l'oka; g'oke-lanu-l'uzo-iri, shi iya nu dukotajeru Chipfu nsọ. ³³ G'ọ to jejekwa iya enyocha ke ?a maru ọ dọ ree too ọ dọ eji; ophu ọ gbakwa iya inwe. A -gbakwana ya inwe agbagba ophu; g'ono yee ophu e gude agbanweta iya tukokwa buru iphe, dọ nsọ; ophu a byadu agbata iya agbata."

³⁴ Ono bu ekemu, Chipfu tushiru nu Mosisu l'ubvu Sayinayi g'ọ je anu ndu izurelu.

Ekwo Ógú

Agú ndu Ízurelu ogu

¹ Chipfu pfuru opfu yeru Mósísu l'ulo-ekwa-ndzuko ndu Ízurelu le g'ephe nọ l'echiegu Sayinayi l'abali mbụ l'ọnwa k'ẹbo l'apha, kwe ndu Ízurelu apha labọ, ephe shi l'alí Ijiputu wufuta. O sọru iya: ² "Unu gua ndu Ízurelu g'ephe hakọta ogu. Gua pẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Unwoke bẹ ii-deshikọta ephe pẹ nanụ nanụ. ³ Gẹ gụ lẹ Eronu tuko iphe, bụ unwoke lẹ Ízurelu gukota ogu; mbụ ndu nọwaru ukporo apha kwaseru; bya aburu ndu sọwaru eje ogu. ⁴ Unu hotachaa nwoke lanụ l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu g'o yetaru unu ẹka. Ndu unu a-họta bụ ndu-ishi l'enya-unuphu ibe pẹ. ⁵ Waa ephe ndu ono, unu a-họta g'ephe yeru unu ẹka obu baa:

"Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Rúbenu bụ Elizuru nwa Shediyo.

⁶ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Simiyonu bụru Shelumelu nwa Zurishadayi.

⁷ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Jiuda bụru Nášonu nwa Amínadabu.

⁸ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Isaka bụru Netanelu nwa Zuwa.

⁹ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Zebulun bụru Eliyabu nwa Helonu.

¹⁰ "A -bya l'okpa-ipfu k'unwu Jíósefu; onye unu a-họta l'okpa-ipfu Ifuremu bụ Elishama nwa Amihudu. Unu ahọta Gamalelu nwa Pedazo l'okpa-ipfu kẹ Manáse.

¹¹ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Benjiaminu bụru Abidanu nwa Gidiyoni.

¹² "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Danu bụru Ahiyeza nwa Amishadayi.

¹³ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Asha bụru Pagelu nwa Okuranu.

¹⁴ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Gadu bụru Elyasafu nwa Diyuwelu.

¹⁵ "Onye unu a-họta l'okpa-ipfu Nafutali bụru Ahira nwa Enanu."

¹⁶ Ndu ono bẹ bụ unwoke, a hotaru lẹ Ízurelu l'opfu. Ephe bukota ndu-ishi l'okpa-ipfu, shi lẹ ndiche pẹ; bya abuchaaru ishi l'enya-unuphu, dụ lẹ Ízurelu.

¹⁷ Mósísu yele Eronu bya achita ndu ono, a gushiru ephe pẹ ono;

¹⁸ ephe kukobe ndu Ízurelu g'ephe ha; deshia ephe pẹ l'ekwo l'abali mbụ l'ọnwa k'ẹbo ono. Ephe deshiru ephe onyemonye l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Iphe, bukpo unwoke, nọwaru ukporo apha kwaseru bẹ e dekotaru ephe pẹ nanụ nanụ; ¹⁹ egube ono, Chipfu suru Mósísu g'o mee ya ono. Oo ya bụ; Mósísu gua ndu Ízurelu ogu l'echiegu Sayinayi.

Umadzu ole, a gutaru l'ipfu l'ipfu

²⁰ A -bya l'oshilokpa Rúbenu, bụ okpara Ízurelu; iphe, bukota unwoke, nọwaru ukporo apha kwaseru; mbụ ndu sọwaru eje ogu bẹ a gukotaru; deshikọta ephe pẹ nanụ nanụ l'ekwo. E deshiru ephe pẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rúbenu bẹ bụ ukporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'ishii l'ukporo umadzu ise.

²² Oshilòkpa Simiyonu bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ nanu nanu l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ²³ Iphe, a gutaru l'ipfu Simiyonu bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu esato l'umadzu ùkporo ise.

²⁴ Oshilòkpa Gadu bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ nanu nanu l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ²⁵ Iphe, a gutaru l'ipfu Gadu bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'eno l'umadzu ùkporo labọ l'iri.

²⁶ Oshilòkpa Jiuda bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ nanu nanu l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ²⁷ Iphe, a gutaru l'ipfu Jiuda bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo tete l'unu ishii l'umadzu ùkporo iri.

²⁸ Oshilòkpa Isaka bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ²⁹ Iphe, a gutaru l'ipfu Isaka bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'ishii.

³⁰ Oshilòkpa Zebulun bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu.

³¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Zebulun bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu eto l'umadzu ùkporo iri.

³² A -bya l'oshilòkpa Jiósefu; mbụ awa Ifuremu bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ³³ Iphe, a gutaru l'ipfu Ifuremu bẹ dọ unu nemadzu ùkporo ise l'unu lanu l'umadzu ùkporo ise.

³⁴ Awa Manáse bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ³⁵ Iphe, a gutaru l'ipfu Manáse bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo eno l'umadzu ùkporo iri.

³⁶ A -bya l'oshilòkpa Benjaminu bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ³⁷ Iphe, a gutaru l'ipfu Benjaminu bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo eno l'unu esato l'umadzu ùkporo iri.

³⁸ Oshilòkpa Danu bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu. ³⁹ Iphe, a gutaru l'ipfu Danu bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo esaa l'unu iri l'ishii l'umadzu ùkporo iri l'ise.

⁴⁰ Oshilòkpa Asha bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu.

⁴¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Asha bẹ dọ ùkporo unu nemadzu mgbo ise l'unu eto l'umadzu ùkporo iri l'ise.

⁴² Oshilòkpa Nafutali bẹ a gùkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ùkporo apha kwaseru, bụ ndu sùwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'onulo l'onulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu.

⁴³ Iphe, a gutaru l'ipfu Nafutali bẹ dọ ọkpọrọ unu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'eto l'umadzu ọkpọrọ iri.

⁴⁴ Ndu ono bẹ bọ ndu Mosisu yele Eronu guru ogu. Ndu yetaru phe ẹka gua ogu ono bọ ndu-ishi ndu Ízurelu umadzu iri l'ẹbo ono, nọ-chigbaaru ẹnya-unuphu unuphu phe ono. ⁴⁵ Iphe, bọ unwoke Ízurelu l'ophu, nọwaru ọkpọrọ apha kwaseru, bọ ndu sọwaru ejeru ndu Ízurelu ogu bẹ a gukotaru l'ẹnya-unuphu phe l'ẹnya-unuphu phe. ⁴⁶ Mkpako iphe, ẹphe dọ g'ẹphe ha bẹ bọ ọkpọrọ unu nemadzu mgbo ọkpọrọ eto l'umadzu ọkpọrọ iri l'ise; l'unu umadzu ẹsato; l'umadzu ọkpọrọ iri l'ẹsaa; l'umadzu iri.

A gufuru ipfu Lívayi

⁴⁷ Ofe ipfu Lívayi bẹ a ta guduru teke a guru ndu Ízurelu ophuna. ⁴⁸ O noo kele Chipfu bẹ sọru Mosisu le-a: ⁴⁹ "Ndu i tji gudu kpoloko bọ ipfu Lívayi. Ta gukobekwa phe mẹ i guje ndu Ízurelu ophuna. ⁵⁰ Iphe, l'imechia bọ g'i họtá ndu Lívayi ono g'ẹphe letaje ẹnya l'ulo-ekwa, eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke; ẹphe eletaje ẹnya l'ivu, dọ iya nọ; mẹ iphemiphe, bọ iphe, aduje l'ulo-ekwa ono. Oo ẹphebedua bẹ a-nọduje apa ulo-ekwa ono; mẹ iphe, bọ ivu, dukota iya nọ. O buru phe a-nwuberu iya ẹnya; ẹphe egudeje ulo-ekwa nkephe kpo-phee ulo-ekwa ono mgburugburu. ⁵¹ Iphe, bọ teke ulo-ekwa ono abya atugbu; g'o buru ndu Lívayi bẹ a-pho-tsutaje iya. Iphe, bọ teke aakpobe ulo-ekwa ono; g'o bukwarupho ndu Lívayi bẹ a-kpobeje iya nọ. Onye ozo mmanu, jekuberu iya ntse bẹ ee-gbu egbugbu. ⁵² Ndu Ízurelu a-kpobeje ulo-ekwa phe l'onu-ogo l'onu-ogo. Iphe, bọ nwoke nonu a-kpobeje ulo-ekwa iya l'onu-ogo nkephe l'eka ẹphe kpoberu ekwa-ohubama ipfu phe. ⁵³ Obenu le ndu Lívayi bẹ e-gude ulo-ekwa nkephe kpo-pheta ulo-ekwa ono, eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke mgburugburu; k'ophu Chileke eta atu-koshidu edzudzu-oha Ízurelu oke ẹhu-eghu iya. Oo ndu Lívayi bẹ a-nọdu eleta ulo-ekwa ẹka eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke ono ẹnya."

⁵⁴ Tọbudu iya bọ; ndu Ízurelu mekọtaephe iphemiphe ono ẹgube ono, Chipfu sọru Mosisu g'o mee ya.

2

Ekeshi ẹka ndu ipfu nonu a-kpobe ulo-ekwa nkephe

¹ Chipfu bya epfuaru Mosisu waa Eronu; sọ phe: ² "Ge ndu Ízurelu kpobeje ulo-ekwa phe g'o gha iphu l'ulo-ekwa-ndzuko. Ẹphe ebuphee ulo-ekwa-ndzuko ono mgburugburu. G'onyenonun kpobejekwa ulo-ekwa nkiya l'onu-ogo nkephe l'eka ndu ẹnya-unuphu phe kpoberu ekwa-ohubama phe."

Ipfu ophu a-kpobe ulo-ekwa ebubu phe laaru ọzo ẹnyanwu-awawa

³ "Ndu Jiuda bọ ẹphebedua a-kpobe ulo-ekwa nkephe l'ọzo ẹnyanwu-awawa; l'onu-ogo l'onu-ogo; l'eka ipfu ono kpoberu ekwa-ohubama phe. Onye a-buru ishi ndu Jiuda bọ Nashonu nwa Aminadabu. ⁴ Iphe, a gutaru l'ipfu Jiuda ono bẹ dọ ọkpọrọ unu nemadzu mgbo tete l'unu ishii l'umadzu ọkpọrọ iri.

⁵ "Ndu a-kpobe ulo-ekwa nkephe tsota phe bẹ bọ ndu ipfu ke Isaka. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Isaka bọ Netanelu nwa Zuwa. ⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Isaka bẹ dọ ọkpọrọ unu nemadzu mgbo ishii l'unu iri l'ishii.

⁷ “Ndu ọzo, a-kpọbe nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Zebulun. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Zebulun bụ Eliyabu nwa Helonu. ⁸ Iphe, a gutaru l'ipfu Zebulun bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ẹsaa l'unu ẹto l'umadzu ụkporo iri.

⁹ “Ipfu ono, a hotaru g'ephe l'ipfu Jiuda kpọ-kube ụlo-ekwa phẹ l'onu-ogo l'onu-ogo ono bẹ tukoru dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ụkporo l'unu ishii. Ọ buru ẹphebedua e-vutajẹ ụzo; ndu ọzo etso phẹ.”

Ipfu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkephẹ laaru ụzo ndohali

¹⁰ “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkephẹ l'uzo ndohali bẹ bụ ipfu Rúbenu bẹ a-kpọbe iya l'onu-ogo l'onu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Rúbenu bụ Elizuru nwa Shediyo. ¹¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rúbenu bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'ishii l'umadzu ụkporo ise.

¹² “Ndu a-kpọbe ụlo-ekwa nkephẹ tsota ipfu Rúbenu bẹ bụ ipfu kẹ Simiyonu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Simiyonu bụ Shelumelụ nwa Zurishadayi. ¹³ Iphe, a gutaru l'ipfu Simiyonu bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ẹsaa l'unu ẹsato l'umadzu ụkporo ise.

¹⁴ “Ndu ophu a-kpọbe nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ipfu Gadu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Gadu bụ Eliyasafu nwa Diyuwelụ. ¹⁵ Iphe, a gutaru l'ipfu Gadu bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ise l'unu iri l'eno l'umadzu ụkporo labo l'iri.

¹⁶ “Ipfu ono, a hotaru g'ephe l'ipfu Rúbenu kpọ-kube ụlo-ekwa phẹ l'onu-ogo l'onu-ogo ono bẹ tukoru dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo iri l'ẹsato l'unu iri l'ẹsato; l'ukporo umadzu iri l'ẹbo l'umadzu iri. Ọ buru ẹphebedua bụ ndu k'ẹbo, a-palihuje mẹ a -gbeshi ije.

¹⁷ “Oo ya bụ; ndu Lívayi evuta ụlo-ekwa-ndzukọ nọdu l'echilabọ ndu ipfu ono tughbushia. Oo ẹpho g'ephe gude kpọo ụlo-ekwa phẹ l'onu-ogo l'onu-ogo ono bụ g'ephe e-gudeje gbeshi ije phẹ. Ndu nonu ẹphe apagbaaru ẹkwa-ohubama phẹ.”

Ipfu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba

¹⁸ “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba bẹ bụ ipfu kẹ Ifuremu; l'onu-ogo l'onu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Ifuremu bụ Elishama nwa Amihudu. ¹⁹ Iphe, a gutaru l'ipfu Ifuremu bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ise; l'unu nemadzu; l'umadzu ụkporo ise.

²⁰ “Ndu a-kpọbe ụlo-ekwa nkephẹ tsota ipfu Ifuremu bẹ bụ ipfu Manasẹ. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Manasẹ bụ Gamalẹlu nwa Pedazo. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Manasẹ bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ẹno; l'umadzu ụkporo iri.

²² “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Benjaminu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Benjaminu bụ Abidanu nwa Gidiyoni. ²³ Iphe, a gutaru l'ipfu Benjaminu bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ẹno; l'unu umadzu ẹsato; l'umadzu ụkporo iri.

²⁴ “Ipfu ono, a hotaru g'ephe l'ipfu Ifuremu kpọ-kube ụlo-ekwa phẹ l'onu-ogo l'onu-ogo ono bẹ tukoru dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo iri l'ẹto; l'unu umadzu iri; l'umadzu ụkporo ise. Ọ buru ẹphebedua bụ ndu k'ẹto, a-palihuje mẹ a -gbeshi ije.”

Ipfu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkephẹ l'uzo isheli

²⁵ “Ndu ophu a-kpọbe ụlo-ekwa ebubu nkephẹ l'uzo isheli bẹ bụ ipfu Danu; l'onu-ogo l'onu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Danu bụ Ahiyeza nwa Amishadayi. ²⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Danu bẹ dū ụkporo ụnu nemadzu mgbo ẹsaa; l'unu umadzu iri l'ishii; l'umadzu ụkporo iri l'ise.

²⁷ “Ndu l'a-kpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa nkepẹ́ tsota ipfu Danu bẹ̀ bụ́ ipfu Asha. Onye a-bùrú ishi l'oshilọ̀kpa Asha bụ́ Pagẹ̀lú nwa Ọ̀kuranu. ²⁸ Iphe, a gutaru l'ipfu Asha bẹ̀ dọ́ ụ̀kporo ụ̀nu nemadụ́ mgbo ise; l'ụ̀nu ụ̀madzu ẹ̀to; l'ụ̀madzu ụ̀kporo iri l'ise.

²⁹ “Ndu ọ̀phu a-kpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa nkepẹ́ tsota phẹ́ bẹ̀ bụ́ ndu ipfu Nafutali. Onye a-bùrú ishi l'oshilọ̀kpa Nafutali bụ́ Ahira nwa Enanu. ³⁰ Iphe, a gutaru l'ipfu Nafutali bẹ̀ dọ́ ụ̀kporo ụ̀nu nemadụ́ mgbo ishii; l'ụ̀nu ụ̀madzu iri l'ẹ̀to; l'ụ̀madzu ụ̀kporo iri.

³¹ “Ipfu ono, a họtaru g'ẹ̀phe l'ipfu Danu kpọ̀-kube ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ́ l'ọ̀nu-ogo l'ọ̀nu-ogo ono bẹ̀ tukurú dọ́ ụ̀kporo ụ̀nu nemadụ́ mgbo iri lẹ́ tete; l'ụ̀nu ụ̀madzu iri l'eno. Ọ́ bụ́ru ẹ̀phebẹ̀dua bẹ̀ e-kpejeru azụ́ l'ije phẹ́ ono; pagbaarụ́ ẹ̀kwa-ọ̀hubama phẹ́.”

³² Ndu ono bẹ̀ bụ́ ndu Ízuruẹ̀lú; g'e gude gua phẹ́ ọ̀gú l'ẹ̀nya-unuphu phẹ́ l'ẹ̀nya-unuphu phẹ́. Mkpakọ́ ndu nọ̀kota l'ẹ̀ka a kpọ̀beru ọ̀lò-ẹ̀kwa, bụ́ ndu a guru ọ̀gú l'ọ̀nu-ogo l'ọ̀nu-ogo bẹ̀ dọ́ ụ̀kporo ụ̀nu nemadụ́ mgbo ẹ̀to; l'ụ̀kporo ụ̀madzu iri l'ise; l'ụ̀nu ụ̀madzu ẹ̀sato; l'ụ̀madzu ụ̀kporo iri l'ẹ̀saa; l'ụ̀madzu iri. ³³ Ọ̀le ndu Lívayi bẹ̀ a ta gụ̀kọ̀beduru lẹ́ ndu Ízuruẹ̀lú ọ̀phuu; ọ́ bụ́ru ẹ̀gube ono bẹ̀ Chipfu sụ́rú Mósísú g'o mee ya.

³⁴ Ọ́o ya bụ́; ndu Ízuruẹ̀lú mekọ̀taephe iphemiphe, Chipfu tų́rú Mósísú ekemu iya. Ọ́ bụ́ru ẹ̀gube ono bẹ̀ ẹ̀phe kpọ̀bechaaru ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ́ l'ọ̀nu-ogo l'ọ̀nu-ogo; p̄fubechaa ya ẹ̀kwa-ọ̀hubama phẹ́. Nokwapọ́ g'ẹ̀phe eshije gbẹ̀shi tų́gbua; ndu ọ̀phu nọ̀nu ẹ̀phe lẹ́ ndu ọ̀nu-ọ̀lò nkepẹ́; mẹ́ ndu ẹ̀nya-unuphu nkepẹ́.

3

Ndu Lívayi

¹ Ọ́waa bụ́ oshilọ̀kpa Eronu yẹ̀le Mósísú lẹ́ teke ono, Chipfu pfuru yeru Mósísú l'úbvú Sayínayi phọ́: ² Ẹ̀pha ụ̀nwu Eronu bẹ̀ bụ́ Nadabu, bụ́ iya bụ́ ọ̀kpara iya; waa Abihu; mẹ́ Eleyaza; waa Itama. ³ Noo ẹ̀pha ụ̀nwu Eronu, bụ́ ndu a wų́ru manụ́ l'ishi; mbụ́ ndu ono, a họtaru dobe g'ẹ̀phe bụ́ru ndu-uke Chileke. ⁴ Ọ̀le Nadabu yẹ̀le Abihu bẹ̀ daru l'atatiphu Chipfu nwụ̀shihu; kéle ẹ̀phe gude ọ̀kú, ta adọ́du nsọ́ kpọ̀oru Chipfu ngweja ọ̀kú l'echiẹ̀gú Sayínayi. Ọ̀phu ẹ̀phe emetaduru ụ̀nwegirima; ọ́ bụ́ru Eleyaza yẹ̀le Itama bẹ̀ jeahaarụ́ ozi ndu-uke Chileke lẹ́ teke ono, nna phẹ́, bụ́ Eronu nọ̀kwaduro ndzụ́.

⁵ Ọ́o ya bụ́ Chipfu bya asụ́ Mósísú: ⁶ “Chị́ta ipfu Lívayi jeye l'ẹ̀ka Eronu, bụ́ onye uke Chileke; k'ọ̀phu ẹ̀phe a-nọ́du ejebude iya ozi. ⁷ Ẹ̀phe a-nọ́du ejeru Eronu ozi; bya ejeru ndu Ízuruẹ̀lú l'ọ̀phu ozi l'ọ̀lò-ẹ̀kwa-ndzukọ́; mbụ́ l'ẹ̀phe a-nọ́du eje ozi, rwuberu phẹ́ nụ́ l'ọ̀lò Chileke. ⁸ Ẹ̀phe a-nọ́duje eleta ivu, dọ́ l'ọ̀lò-ẹ̀kwa-ndzukọ́ ono ẹ̀nya; shi nno ejeru ndu Ízuruẹ̀lú ozi, rwuberu phẹ́ nụ́ l'ọ̀lò Chileke. ⁹ Tụ̀ko ndu Lívayi l'ọ̀phu ye Eronu yẹ̀le ụ̀nwu iya l'ẹ̀ka; mbụ́ l'a họtutawaru phẹ́ g'ẹ̀phe hakọ́ta l'echilabọ́ ndu Ízuruẹ̀lú l'ọ̀phu woru ye iya l'ẹ̀ka. ¹⁰ L'ì tų́a Eronu mẹ́ ụ̀nwu iya ẹ̀ka g'ẹ̀phe bụ́ru ndu-uke Chileke. Iphe, bụ́ onye ọ́zo mmanụ́, jekuberu mgboru ọ̀lò-nsọ́ ono bẹ̀ ee-gbu egbugbu.”

¹¹ Chipfu byakwa epfuaru Mósísú ọ́zo sụ́ iya: ¹² “Lenu; mu shiwaa l'echilabọ́ ndu Ízuruẹ̀lú họtá ndu Lívayi g'ẹ̀phe nọ́chia ẹ̀nya iphe, bụ́ ọ̀kpara; mbụ́ iphe, bụ́ nwoke, vu ụ́zo waa ne iya ẹ̀kpa-nwa lẹ́ Ízuruẹ̀lú. Ọ́o ya bụ́ lẹ́ ndu Lívayi bẹ̀ bụ́ nkemu; ¹³ noo kéle ndu bụ́kota ọ̀kpara bụ́

nkemu. Mbọku ono, mu gbushiru ndu bu ọkpara l'alì Ijiputu ono be mu wotaru iphe, bu ọkpara ndu Ízurelu; doberu onwomu; mbụ e shikpoo le nemadzụ je akpaa l'anụ. Epehe a-buru nkemu. Oo mbedua be bu Chipfu."

Agụ ndu Lívayi ogu.

14 No iya; Chipfu bya epfuru yeru Mósísu l'echięgu Sayínayi sụ iya: 15 "Gua ndu Lívayi ogu; gua phe l'enyanya-unuphu l'enyanya-unuphu; me l'onulo l'onulo. Ndu ii-gu be bu unwoke, nowaru a -gbẹ l'onwa lanu kwaseru."

16 Tóbudu iya bu; Mósísu gua phe egube ono, Chipfu pfuru iya ya ono.

17 Waa epha unwu Lívayi baa: Geshonu; me Kohatu; waa Merari.

18 Owaa bu epha unwu Geshonu l'enyanya-unuphu phe l'enyanya-unuphu phe: Libuni waa Shimeyi. 19 Unwu ke Kohatu l'enyanya-unuphu phe l'enyanya-unuphu phe be bu Amuramu; me Izuha; me Hẹburonu; waa Uzẹlu. 20 Unwu ke Merari l'enyanya-unuphu phe l'enyanya-unuphu phe be bu Mahuli waa Mushi. Ndu ono tukoru buru ipfu Lívayi; egube epehe du l'enyanya-unuphu l'enyanya-unuphu phe.

21 Unwu Geshonu bu ndu onu-ulo Libuni waa ndu onu-ulo Shimeyi. O buru phe bu ndu onu-ulo Geshonu. 22 Unwoke, nowaru onwa lanu kwaseru l'onulo Geshonu be du unu nemadzụ iri l'esato; l'umadzu ukporo iri l'ise. 23 Ndu onu-ulo Geshonu be akpobeje ulo-ekwa ebubu phe l'uzo enyanwu-ariba; l'azu ulo-ekwa Chileke. 24 Onye bu ishi l'onulo Geshonu bu Eliyasafu nwa Layelo. 25 Ozi, e yeru unwu Geshonu ono l'eka g'ephe je l'ulo-ekwa-ndzuko ono bu eleta ulo-ekwa Chileke enya; waa ekwa, e gude kpua ya; me eleta ekwa, e gude gbobuta onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono enya; 26 me eleta ekwa, e gude gbobuta oma-unuphu; waa ekwa, e gude gbobuta onu-abata oma-unuphu ono, nọ-pheru ulo-ekwa Chileke ono; waa onu-ngweja mgburugburu; me eleta udo enya; waa iphe, bukpo ozi, gbaru phe nu.

27 Unwu Kohatu bu ndu onu-ulo Amuramu; me ndu onu-ulo Izuha; me ndu onu-ulo Hẹburonu; me ndu onu-ulo Uzẹlu. O buru phe bu ndu onu-ulo Kohatu. 28 Unwoke, nowaru onwa lanu kwaseru le ndu onu-ulo Kohatu be du ukporo unu nemadzụ; l'unu umadzu lanu; l'umadzu ukporo iri. O buru phe be o duru; mbụ ozi, eeje l'ulo du nsọ. 29 Ndu onu-ulo Kohatu be akpobeje ulo-ekwa ebubu phe l'uzo ndohali ulo-ekwa Chileke. 30 Onye bu ishi l'onulo Kohatu bu Elizafanu nwa Uzẹlu. 31 Ozi, duru phe nu bu eleta okpoko Chileke enya; me teburu; me iphe, aapfubeje oroku; me onu-ngweja; me ivu, du l'ulo-nsọ, ndu-uke egudeje eje ozi; me ekwa, e gude gbobuta eka-kakota-adu-nsọ; waa iphe, bukpo ozi ozo, gbaru phe nu. 32 Onye-ishi ndu-ishi ndu Lívayi l'ophu bu Eleyaza nwa Eronu, bu onye uke Chileke. Oo yebedua be a hotaru g'o buru onye-ishi ndu eleta enya l'ulo-nsọ ono.

33 Unwu ke Merari be bu phe bu ndu onu-ulo Mahuli waa ndu onu-ulo Mushi. O buru ndu ono bu onu-ulo Merari. 34 Unwoke, nowaru onwa lanu kwaseru le ndu onu-ulo Merari du unu nemadzụ iri l'ise l'umadzu ukporo iri. 35 Onye bu ishi l'onulo Merari ono bu Zuriyelu nwa Abihelu. Ndu onu-ulo Merari akpobeje ulo-ekwa ebubu phe l'uzo isheli ulo-ekwa Chileke. 36 Ozi, e yeru unwu Merari l'eka k'ejeje bu: eleta mgbo ulo-ekwa Chileke ono enya; me oshi, e swebushiru le mgbo ono; me itso iya; me enya eka aakpobeje okpa mgbo ono; waa itso ono; me iphe, bu ngwa, dukota iya nu; waa ozi ozo, gbaru phe nu. 37 Ozi ozo, e yeru phe l'eka g'ephe jeje bu: eleta enya l'itso, e gude kpopheta oma-unuphu ono mgburugburu;

mẹ ọkpa iya; mẹ nggu, a kpọru l'ulo-ẹkwa Chileke ono; mẹ eri, e kegbaaru iya.

³⁸ Ndu bu phe a-kpọbeje ulo-ẹkwa ebubu nkephe l'uzo enyanwu-awawa ulo-ẹkwa Chileke; mbu l'atatiphu ulo-ẹkwa-ndzuko ono; be bu Mosisu; yele Eronu; mẹ unwu Eronu. Oo phe e-jekotaje iphe, bu ozi, eeye ejeje l'ulo Chipfu. Onye ozo mmanu, jekuberu mgboru ulo Chipfu be ee-gbu egbugbu. ³⁹ Iphe, bu ndu a guru ogu l'ipfu Lívayi; mbu ndu Mosisu yele Eronu guru ogu l'onulo l'onulo, bu ge Chipfu suru g'ephe mee ya; mbu unwoke, nwaru onwa lanu kwaseru be du ukporo unu nemadzu mgbo labo l'unu iri l'ise.

⁴⁰ Chipfu bya asu Mosisu: "Gukota unwoke, bu okpara l'ali Izurelu l'ophu ogu; mbu unwoke, nwaru a -gbe l'onwa lanu kwaseru; woru epha phe deshia. ⁴¹ L'i woru ndu Lívayi doberu mube Chipfu iche; g'ephe nodu l'ugwo ndu bu okpara l'ulo l'ulo le Izurelu. L'i woru anu, bu iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ephe nodu l'ugwo anu, vuru uzo waa ekpa-nwa l'iphe-edobe ndu Izurelu l'ophu." ⁴² Oo ya bu; Mosisu gua iphe, bu okpara l'ali Izurelu l'ophu ogu; egube ono, Chipfu suru g'o mee ya. ⁴³ Mkpako ndu bu okpara l'iphe, bu unwoke l'ali Izurelu l'ophu; mbu unwoke, nwaru a -gbe l'onwa lanu kwaseru be du ukporo unu nemadzu mgbo labo; l'unu iri l'ise; l'umadzu ukporo iri l'eto; l'umadzu iri l'eto. A guru phe ogu; deshia epha phe l'ekwo.

⁴⁴ Tobudu iya bu; Chipfu bya asu Mosisu: ⁴⁵ "Woru ndu Lívayi doberu mu iche; g'ephe nodu l'ugwo ndu bu okpara l'ulo l'ulo le Izurelu. L'i woru anu, bu iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ephe nodu l'ugwo anu, vuru uzo waa ekpa-nwa l'iphe-edobe ndu Izurelu l'ophu. O kwa mbedua be bu Chipfu. ⁴⁶ A -bya abya l'ukporo umadzu iri l'eto l'umadzu l'iri l'eto ono, bu iphe, okpara ndu Izurelu gude ka oshilokpa Lívayi shii ono; iphe, aa-pfu gude gbata phe be bu ⁴⁷ mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu ise, bu iphe, eegudeje atu erwa iphe leze-ulo Chileke be e gude tua ya. Erwa shekelu lanu bu ukporo gera. Ugwo ono be aa-pfu l'ishi onye l'onye. ⁴⁸ L'i woru okpoga ono, ee-gude gbata umadzu ole ono, ephe gude ka ndu Lívayi shi ono nu Eronu yele unwu iya." ⁴⁹ Oo ya bu; Mosisu nakoo okpoga ono, ee-gude gbata ndu ono; l'eka ndu ono, a guru ogu; ephe ka ndu Lívayi shii ono. ⁵⁰ Iphe, Mosisu natakotaru l'eka ndu bu okpara l'ali Izurelu be bu mkpola-ochaa, erwa iya du unu shekelu eto; l'ukporo shekelu esato le shekelu ise, bu iphe, eegudeje atu erwa iphe leze-ulo Chileke be e gude tua ya. ⁵¹ Mosisu wota okpoga-agbafuta ono nu Eronu yele unwu iya; egube ono, Chipfu turu iya ya l'ekemu.

4

Awa Kohatu

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yele Eronu; su phe: ² "Unu gua unwu Kohatu, bu ndu shi l'eri Lívayi ogu. Unu gua phe l'onulo l'onulo; mẹ l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ³ Ndu unu a-gu be bu iphe, bu unwoke, nwaru ukporo apha l'apha iri je akpaa l'ukporo apha labo l'apha iri; mbu ndu swwaru eje ozi l'ulo-ẹkwa-ndzuko.

⁴ "Ozi, unwu Kohatu a-nodu eje l'ulo-ẹkwa-ndzuko ono bu: eleta iphe, kakota adu nsọ enya. ⁵ Ndu Izurelu -nodu abya aphota ulo-ẹkwa phe tugbua; ge Eronu yele unwu iya bahu l'ime ulo-ẹkwa-ndzuko je atofuta

ekwa, eegudeje gbobuta eka-kakota-adu-nsọ; gude iya phu-chia okpoko-ekemu. ⁶ Oo ya bu; ephe ewota akpo umoro-enyimu phu-kputa iya; gude ekwa, dukota urwukpu-urwukpu phu ya l'eli; bya eworu mgboro, eegudeje eka apa iya ye iya.

⁷ "L'eli teburu pho, eedobeje buredi ono, aduje l'iphu Chipfu ono be ee-kwebeje ekwa, du urwukpu-urwukpu; l'e wota gbamugbamu tu-kobe iya l'eli; me ite; me nkweka; waa okoro, ngweja-me aduje. Aatu-kobekwa iya pho buredi ono, aduje l'ataphu Chileke mkpurumkpuru ono. ⁸ Ephe abya eworu ekwa uswe-uswe tusaa l'eli iphemiphe ono; kwechita iya akpo umoro-enyimu; wota mgboro, eegudeje eka apa iya ye iya.

⁹ "Ephe abya egude ekwa, du urwukpu-urwukpu kwechia iphe, aatukobeje oroku, e gude anwu oku; gude iya kwechia oroku l'onwiya; me iphe, apaje oghu iya; me iphe, aaguje oku; me iphemiphe, eeyeje manu, e gude anwu oku. ¹⁰ Oo ya bu; ephe egude akpo umoro enyimu phu-kputa iphemiphe ono; me ivu, dukota iya nu; woru dobe l'eli iphe, aa-dobeje iya gude apa iya.

¹¹ "Ephe a-phushi ekwa, du urwukpu-urwukpu l'eli oru-ngweja ono, e meru le mkpola-ododo ono; gude akpo umoro enyimu kwechia ya; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹² "Ephe ewotakota iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l'ulo Chipfu; gude ekwa, du urwukpu-urwukpu kekobe iya; bya egude akpo umoro enyimu kwechita iya; woru iya tukobe l'eli iphe, eegudeje apa iya.

¹³ "Ephe e-kpofu ntu, no l'oru-ngweja ono; woru ekwa oruswe oruswe tusaa l'eli iya. ¹⁴ Noo ya; ephe ewota iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l'oru-ngweja ono; tukobe l'eli ekwa oruswe oruswe ono. Mbụ l'ephe a-tukobe iya iphe, aaguje oku; me oji; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me gbamugbamu. Iphemiphe ono be ee-kwechita akpo umoro enyimu; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹⁵ "Eronu yele unwu iya -kwechishigbuchaepho ulo Chipfu; me ivu, du iya nu; ndu Izurelu -byaepho aphota ulo-ekwa phe tugbua; g'o buru unwu Kohatu e-vuta iphe ono. Ole oo g'ephe te edenyikwa eka l'iphe, du nsọ; odumeka be ephe a-nwuhukwa. Oo unwu Kohatu be e-vutaje iphe ono, du l'ulo-ekwa-ndzuko ono.

¹⁶ "Eleyaza nwa Eronu, bu onye uke Chileke be ke manu, eegudeje anwu oku du l'eka; me unwu-isensu, anoduje eshi mkpo; me ngweja-nri, eegweje mbokumboku; me manu, aawuje l'ishi. Oo yebedua be a-nodu eleta ulo-ekwa Chileke l'ophu enya; me iphemiphe, du iya nu; mbu ulo Chipfu; me ivu, dukota iya nu."

¹⁷ Chipfu su Mosisu yele Eronu: ¹⁸ "Unu te ekwekwa g'onulo Kohatu chihu l'ipfu ndu Liviayi. ¹⁹ Waa iphe, unu e-meru phe; k'ophu ephe a-nodu ndzu; ephe taa nwuhudu m'ephe jekube iphe, kakota-adu-nsọ ntse baa: G'o buru Eronu yele unwu iya a-bahuje l'ime ulo Chipfu je akaru onyenonu ozi ophu oo-je; me ivu, oo-vuta. ²⁰ Ole g'oshilokpa Kohatu ta abahukwa je ele enya l'iphe, du nsọ ono; m'obeta o buru g'o chaa ya enya achacha mgbo lanu; odumeka be ephe a-nwushihukwa."

Unwu Geshonu

²¹ Chipfu bya asu Mosisu: ²² "Gukwaapho unwu Geshonu ogu. Gua phe l'onulo onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²³ Ndu ii-gu bu iphe, bu unwoke, nowaru ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri; mbu ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko.

24 “Iphe, a-buru ozi ndu ọnu-ulo Geshonu l’ozi, eeje ejeje l’ulo-ekwanzuko; me iphe, eevu evuvu be bu: 25 Ephe e-vutaje ekwa, e gude mee ulo-ekwa Chileke; mbu vuta ulo-ekwanzuko ono, me ekwa, e gude kpua ya; me akpo umoro-enyimu, e gude kwechia ya; me ekwa, eegudeje gbobuta onu-ulo-ekwanzuko; 26 me ekwa, eekobutaje mgburugburu l’oma-unuphu ono, no-pheru ulo-ekwa Chileke ono; me oru-ngweja ono; waa ekwa, eekobutaje l’onuzo; me eri, e gude gebe iya; me iphe, bukota ngwa, eegudeje eje ozi, du iya nu. Oo ndu Geshonu ono be e-gude iphe ono g’o ha mee iphe, o gbaru g’e gude iya mee. 27 Iphe, bukpo ozi, unwu Geshonu ejekpo ejeje; obeta o buru evu ivu; ozoo eje ozi ozo; be bu Eronu yeje unwu iya be e-goshije g’ephe e-je iya. Oo unubedua be e-goshije phe ivu, gbaru phe l’evuvu. 28 Noo ozi, ndu onu-ulo Geshonu a-noduje eje l’ulo-ekwanzuko bu ono. Iphe, bu ozi phe be bu Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke be a-nodu egoshije phe g’ephe e-je iya.”

Unwu Merari

29 “A -bya abya l’unwu Merari; gua phe ugu l’onulo l’onulo; me l’enya-unuphu l’enya-unuphu. 30 Ndu ji-gu bu iphe, bu unwoke, nowaru ukporo apha l’apha iri jeye l’ukporo apha labo l’apha iri; mbu ndu sawaru eje ozi l’ulo-ekwanzuko. 31 Waa iphe, gbaru unwu Merari l’ememe teke ephe eje ozi l’ulo-ekwanzuko baa: Ephe e-vutaje mgbo ulo-ekwa Chileke; me oshi, e sweshiru le mgbo ono; me itso iya; me okpa mgbo. 32 Ephe e-vutajekwapho itso, no-pheru oma-unuphu mgburugburu; me okpa itso ono; me nggu, a kporu l’ulo-ekwa ono; me udo iya; mewaro ivu, etsoje iya nu g’o ha; waa iphemiphe, e gude eje egube ozi ono. Unu ketaru onyenonu iphe, gbaru iya l’evuvu.

33 “Noo ozi, ndu onu-ulo Merari a-noduje eje l’ulo-ekwanzuko bu ono. O buru Itama nwa Eronu, bu onye uke Chileke be a-noduje egoshi phe g’ephe e-je ozi ono.”

Iphe, ndu Lívayi kpakoru du

34 No iya; Mosisu yeje Eronu; me ndu-ishi ndu Izurelu bya atuko ndu Kohatu gukota ugu; gua phe l’onulo l’onulo; me l’enya-unuphu l’enya-unuphu. 35 Ndu bu unwoke, nowaru shita l’ukporo apha l’apha iri jeye l’ukporo apha labo l’apha iri; mbu ndu sawaru eje ozi l’ulo-ekwanzuko; 36 mbu ndu a guru l’onulo Kohatu be du unu nemadzu ishii; l’umadzu ukporo iri l’esaa l’umadzu iri. 37 Noo mkpako unwoke, a guru ugu l’ipfu Kohatu bu ono; mbu ndu jeru ozi l’ulo-ekwanzuko. Mosisu yeje Eronu guru ugu ono egube Chipfu turu Mosisu ekemu g’o gua ya.

38 Unwu Geshonu be a gukwarupho ugu l’onulo l’onulo; me l’enya-unuphu l’enya-unuphu. 39 Iphe, bu unwoke, nowaru shita l’ukporo apha l’apha iri jeye l’ukporo apha labo l’apha iri, bu ndu sawaru eje ozi l’ulo-ekwanzuko 40 be a guru ugu l’onulo l’onulo; me l’enya-unuphu l’enya-unuphu phe. Iphe, a gutaru be du unu nemadzu ishii l’ukporo iri le nanu l’umadzu iri. 41 Noo mkpako unwoke, a guru ugu l’onulo Geshonu; mbu ndu suru eje ozi l’ulo-ekwanzuko teke Mosisu yeje Eronu guru phe ugu ge Chipfu turu phe iya lekemu.

42 Unwu Merari be a gukwarupho ugu l’onulo l’onulo; me l’enya-unuphu l’enya-unuphu. 43 Iphe, bu unwoke, nowaru shita l’ukporo apha l’apha iri jeye l’ukporo apha labo l’apha iri, bu ndu sawaru eje ozi l’ulo-ekwanzuko 44 be a guru ugu l’onulo l’onulo; guta unu umadzu esato damu.

⁴⁵ Noo mkpakọ unwoke, a gɔtaru l'ónulo Merari bụ ono. Ọ bụerupho ge Chipfu pfuru iya Mósísu bụ ge Mósísu yele Erónu guru phẹ ọgu ono.

⁴⁶ Ọo ya bụ; Mósísu yele Erónu; mę ndu-ishi ndu Ízurelu gúkota ndu Lívayi l'ophu ọgu; l'ónulo l'ónulo; mę l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu.

⁴⁷ Ndu ęphe guru bę bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru shita l'ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha labọ l'apha iri, bụ ndu sụwaru eje ozi l'ulo-ękwa-ndzuko; mę evu ivu. ⁴⁸ Iphe, ęphe ụkọru dụ buru ụkporo unu nemadzu; l'unu ụmadzu lanu; l'ụmadzu ụkporo tete. ⁴⁹ E goshichaa ndu nonu l'ęhu l'ęhu ozi, ęphe a-nọduje eje; mę ivu, ęphe a-nọduje evu. Ọ bụerupho ge Chipfu sụru Mósísu g'o mee ya bụ g'o meru iya.

5

Edobe ęka ndu Ízurelu kọberu ulo-ękwa phę nsọ

¹ Chipfu bya asụ Mósísu: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ęphe chishia iphe, bụ ndu ekpenta eme l'ęka ono, ęphe kọberu ulo-ękwa ebubu phę ono; ęphe achishia ndu iphe alwashị alwashị l'ęhu. Ęphe achishikwaapho ndu denyiru ęka l'odzu; shi nno merwua onwophę. ³ Unu chifukota phę; unwoke; mę unwanyi. Unu chishia phę l'ęka ono, unu kọberu ulo-ękwa unu g'ęphe be merwu iya; mbụ l'ęka ono, mu bu l'echilabọ unu ono.”

⁴ Ndu Ízurelu mee ya ęgube ono; bya achishikota ndu ono l'ęka ono, ęphe kọberu ulo-ękwa phę ono. Ọ buru ge Chipfu pfuru iya Mósísu bụ g'ęphe meru iya.

K'apfu ụgwo iphe, e mebyiru

⁵ Chipfu sụ Mósísu: ⁶ “Pfuaru ndu Ízurelu lę-a: Teke nemadzu; mbụ nwoke; ọzoo nwanyị mesweru nwibe iya ęgube ono, ndiphe emeje; mbụ shi nno meswee Chipfu; bę ikpe nmaakwaru onye ọbu. ⁷ Onye ọbu bę epfu iphe-ęji ono, o meru ono. L'ọ pfu-dzukọta ụgwo ęjo-iphe ọbu, o meru ọbu g'ọ ha; wota ụzo lanu l'ụzo ise l'iphe iya yekọbe iya nụ onye ono, o mesweru ono. ⁸ Ọ -buru l'onye ono, e mesweru ono te nwedu abubu, bụ onye aa-pfu ụgwo iphe ono; ọo ya bụ; ụgwo ono aburu kę Chipfu. Onye aa-nụ iya bę bụ onye uke Chileke. Aakpuru ebili, e gude apfu ụgwo iphe-ęji yekọbe iya. ⁹ Iphe, bụ iphe, ndu Ízurelu doberu nsọ g'ęphe nụ Chipfu, bụ iphe, ęphe wotaru bya anụ onye uke Chileke bükota k'onye uke ono.

¹⁰ Iphe, onye doberu nsọ ge ya nụ Chileke bę bụ onye uke Chileke bę nwe iya nụ. Iphe, bükpoo iphe, a nuru onye uke Chileke buru onye uke Chileke ono nwe iya.”

Kę nwanyị, ji iya ele ęnya l'oori ogori

¹¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósísu: ¹² “Pfuaru ndu Ízurelu; sụ phę: Ọ -buru lę nwoke bę nyee ya akpa njo uri; shi nno emeswe ji iya; ¹³ mbụ; ọ -buru lę yele nwoke ọzo kwaru; o shi nno merwua onwiya; ọphu ji iya ta amadu; teme ọphu egechiduru iya teke oome iya; ọphu ọ dudu onye gbaru ekebe l'ọo iphe, o meru bụ ono; ¹⁴ mbụ; ọ -buru lę nwoke ono bę nonyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya ęnya l'ọ merwuwaru onwiya; lę teke nwanyị ono merwuru onwiya; ọzoo l'a nonyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya ęnya l'ọ merwuru onwiya l'ębe abụ l'ọ merwuru onwiya; ¹⁵ ge nwoke ono duta nyee ya ono jepfu onye uke Chileke. L'ọ gude ụzo lanu l'ime nkweka ukpokutu balị, e keru ụzo iri, ee-gude gwee ęja ęhu nyee ya ono. G'ọ to yekwa manụ

l'ukpokutu balí ono; ophu o yekwa iya ùnwù-isènsu; noo kele ọo ngweja-nri, e gweru lẹ k'okophoo; mbu ngweja, e gude anyata ejo-iphe.

16 "G'onye uke Chileke duritaru nwan yi ono ntse g'o pfuru l'atatiphu Chipfu. 17 Ọo ya bu; onye uke Chileke ono ekuta mini, e doberu nsọ l'ite, a kpuru l'urwa; kpota udzu eja, shi l'oma-ulo ulo-ekwa Chileke wuru ye l'ime mini ono. 18 Onye uke Chileke -pfubechaepho nwan yi ono l'atatiphu Chipfu; l'ootofu iya iphe, o keberu l'ishi; pata ngweja-nri ono, e gude anyata ejo-iphe ono nu iya g'o paru l'eka; mbu ngweja-nri ono, e gweru lẹ k'okophoo ono. Onye uke Chileke ono l'onwiya aparu mini, atso ilu ono, emeje ge nemadzu buru onye a turu onu ono. 19 Ọ buru teke ono be onye uke Chileke a-nu nwan yi ono nte g'o ria su: 'Ọ -buru l'ọ to dudu nwoke ozo, gu l'iya kwajeru; ophu i ti kpaduru njo uri; shiwaa nno merwua onwongu l'ehu-nwoke ozo, gbahakwa ji ngu-a; ge mini, atso ilu-a, emeje ge nemadzu buru onye a turu onu-a ta adukwa iphe, oo-me ngu. 20 Ọloburu l'i no l'eka ji ngu-a; bya akpaa njo uri; gu le nwoke ozo kwaa gbahakwa ji ngu-a; i shi nno merwua onwongu; 21 ge Chipfu mekwaa g'ekpa-nwa chihu ngu; mbu g'i ti tu nwa l'utapfu; g'i buru onye aa-noduje ephu l'iphu; bya anma l'ejo etu l'ibe unu.' Noo nte, onye uke Chileke ono a-su nwan yi ono g'o ria; tja onwiya onu bu ono. 22 'Mbu; ge mini, atso ilu-a, emeje ge nemadzu buru onye a turu onu-a kpobakwa ngu l'epho; k'ophu ekpa-nwa e-chihu ngu; g'i ti tu nwa l'utapfu.'

"Oo ya bu; nwan yi ono asu: 'G'o du nu g'i pfuru. G'o du nu g'i pfuru.'

23 "Onye uke Chileke ono abya atuko ejo enwa ono, o guru ono deshikota l'ekwo; l'ọ bya asaru iphe ono, o deru ono ye le mini, atso ilu ono. 24 L'ọ bya eworu mini, atso ilu ono, emeje nemadzu g'o buru onye a turu onu ono nu nwan yi ono g'o ngua. Ọ -ngue ya pho; mini ono anodu iya l'epho; mee g'ejo iphe-ehuka, tsoghuru ilu dapfuta iya. 25 Le teke ono be onye uke Chileke ono a-nata nwan yi ono ngweja-nri ono, e gweru lẹ k'okophoo ono, nwan yi ono pa l'eka ono; l'ọobya amaa ya amama l'atatiphu Chipfu; woru iya je edobe l'oru-ngweja. 26 Onye uke Chileke ono abya ahajia ngweja-nri ono mkpoji-eka; woru kpoọ oku l'oru-ngweja ono. Ngweja ono a-buru ngweja, e gude anyata ejo-iphe ono. O -mechaepho nno; l'ọ bya anu nwan yi ono mini ono g'o ngua. 27 Ọ -buru l'o merwurwu onwiya; mbu l'o mesweru ji iya; be bu teke a nueru iya pho mini ono; o ngua; o bahu iya l'epho be oo-me g'ejo iphe-ehuka, atso ilu dapfuta iya. Oo-me g'ekpa-nwa chihu iya; g'o to tu nwa l'utapfu; temanu o buru onye vu onu l'ibe phe. 28 Teke o bu le nwan yi ono be te emerwuduru onwiya; mbu-a; o -buru le nwan yi ono du ree; be o to dudu iphe, bya l'e-me iya nu; ọo-nodu anwushi unwegirima.

29 "Noo ekemu, a turu swiberu nwan yi, ji iya ekoru okophoo; mbu nwan yi, no l'eka ji iya; o nodu akpaje njo uri; emerwushi onwiya; 30 ozoo l'a nonyaaru nwoke koaharu nyee ya okophoo; leahaa ya njo enya. G'onye uke Chileke pfube nwan yi obu l'iphu Chipfu mekota iya iphemiphe ono, a turu l'ekemu ono. 31 Nwoke ono l'onwiya be ta adukwa ejo-iphe, a-tukoru iya l'ishi. Ọo nwan yi ono e-vuru ejo-iphe, o metaru kpua onwiya."

6

Onye woru onwiya doberu Chipfu iche

1 Chipfu su Mosisu: 2 "Pfuru yeru ndu Izurelu su phe-a: O -nweru nwoke; ozoo nwan yi, kweru ukwe, gbaru iche su le ya a-duru Chipfu iche; mbu le ya e-dobe onwiya ge ya buru onye gbaru iche l'enya Chipfu;

3 g'onye obu ta ngujekwa mee; ozoo iphe, aangũ angungu, atsu atsutsu. Ophu o ngujekwa mee-veniga; ozoo ophu e meru l'iphe, aangũ angungu ozo, atsu atsutsu. G'o to ngujekwa mini akpuru vayinu; ophu o rijekwa akpuru vayinu oyii; ozoo ophu e gheru egheghe. 4 G'o to rijekwa iphe, shi l'oshi vayinu; m'o bu akpuru vayinu obu l'onwiya; ozoo egbo vayinu jeye teke oo-bu-beru onye duru Chipfu iche.

5 "Akwo ta abyadu e-rwu iya l'ishi jeye g'oo-bu-beru onye doberu onwiya iche ono. Oo-duepho iche g'o du iya jasu; teke ono, o doberu onwiya Chipfu iche ono edzua. Egbushi, no iya l'ishi be oo-ha g'o rwuchia erwuchi. 6 L'ogè teke ono, o duru Chipfu iche ono be o to byadu e-je le mgboru eka odzu no. 7 Mbù; obeta o buru l'oo nna iya nwuhuru; ozoo l'oo ne iya nwuhuru; ozoo l'oo nwune iya ke nwoke; ozoo nwune iya ke nwanyi be o to budu iya e-me g'o turwua onwiya; kele abubu, o bu onye duru Chileke iche; tukoru iya l'ishi. 8 Le teke ono oo-nokotakpo buru onye doberu onwiya iche ono be o bu onye duru Chipfu nsò.

9 "Teke o nweru onye gbauburu nwuhu le mgboru eka o no; o shi nno turwua onwiya l'abubu ono, o bu onye duru Chileke iche ono, bu ophu tukoru iya l'ishi ono; g'o noo abali esaa; o -rwuepho le mboku k'esaa; l'o kpushia ishi; shi nno roo onwiya ehu ozo. 10 O -be le mboku k'esato; l'o wota ndo labo; ozoo unwu kparaka labo wojeru onye uke Chileke l'onu ulo-ekwa-ndzuko. 11 Oo ya bu; onye uke Chileke ono abya ewota nanu gwee ngweja-iphe-eji; l'o wota nanu ophuu gwee ngweja-akpo-oku gude pfua ugwo iphe-eji ono, o meru ono; mbu l'o noru le mgboru eka nemadzu nwuhuru. O buru mboku onokwapho be oo-me g'ishi iya du-phu nsò azu. 12 L'o byakwa aburu onye duru Chipfu iche g'o shi buru iya. O -no-dzua ya; l'o kpota ebili, gbaru apha je anu g'e gude gweeru iya ngweja-apfu-ugwo. Ophu, o nohawaru pho be a taa gukwa eye iya; kele o no iya turwua onwiya.

13 "Owaa bu ekemu, duru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; noo ya no-dzua. Ee-duru onye obu bya l'onu ulo-ekwa-ndzuko. 14 O buru l'eka ono be oo-nodu woru iphe, onu Chipfu nu iya. Oo-nu iya ebili, gbaru apha, te nwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-akpo-oku; l'o bya anu nwada aturu, gbawaru apha, te enwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-iphe-eji; l'o nu ebili, te enwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-ehu-guu. 15 Iphe ozo, oo-yekobe iya bu nkata buredi, e te yeduru iphe ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu witi, gwoo le manu; me echa-mbekee, a wuru manu l'eli; waa ngweja-nri; ye le ngweja-mee, ayijeru iya nu.

16 "Iphe ono g'o ha be onye uke Chileke e-gweru nu Chipfu. L'o gwee ngweja-iphe-eji ono; waa ngweja-akpo-oku ono. 17 Onye uke Chileke ono be e-woru nkata buredi ono, ekoduru ekoko ono nu Chipfu; bya egbua ebili pho gude gwee ngweja-ehu-guu nu Chipfu; bya eyekobekwa iya pho ngweja-nri; yee ngweja-mee, etsoje iya nu toko gwee. 18 O buru l'onu ulo-ekwa-ndzuko be onye ono, woru onwiya doberu Chipfu iche ono a-nodu kpushia ishi ono, o shi doberu Chileke iche ono. L'o kpota egbushi iya ono ye l'oku, no le mkpula eka iphe, e gude gwee ngweja-ehu-guu no.

19 "Onye ono, duru Chipfu iche ono -kpushichaepho ishi ono, o doberu iche ono; g'onye uke Chileke wota eka ebili ono ophu e shiru eshishi dee ya l'eka; l'o bya ewotafua akara lanu, te koduru ekoko le nkata ono; waa echa-mbekee lanu, te koduru ekoko nu iya. 20 Oo ya bu; onye uke Chileke ono abya amaa ya amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja amama. Iphe

ono bẹ dọ nsọ; ọ bọru onye uke Chileke bẹ nwe iya nọ; yẹle ñdú ebili ono, a maru amama; mẹ ụtapfu iya ono, a nuru Chipfu ono. E -mechaa nno; onye ono, duru Chipfu iche ono anguwaro mẹe.

²¹ “Ono bụ ekemu duru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; mbụ onye kwetarị ukwe lẹ ya e-woru onwiya doberu Chipfu iche; wakwaphọ iphe, ọo-nuje Chipfu mẹ ọ nọ-dzue ya phọ; a -gufukwa iphe ọzo, ọo-dụ ike gbatafa. Ole o medzufutaje iphe, o kweru ukwe iya; lẹ g'ekemu onye duru Chipfu iche gude dọ.”

Ọnu-oma ndu-uke Chileke l'ẹhu ndu Ízurelu

²² Chipfu bya asụ Mosisu: ²³ “Pfiaru Erọnu yẹle ụnwu iya sụ phẹ g'ẹphe gojeru ndu Ízurelu ọnu-oma. Waa g'ẹphe epfuje iya baa:

²⁴ “ ‘Gẹ Chipfu gọru ọnu-oma nọ unu; chee unu.

²⁵ Gẹ Chipfu mee g'atatipfu iya gbuaru unu nwịinwii; l'ọ meeru unu eze-iphe-oma.

²⁶ Gẹ Chipfu ghaaru unu iphu; mee g'ẹhu dọ unu guu.’

²⁷ “Ọo ya bụ; ẹphe -gude ẹpha mu gọru ọnu-oma nọ ndu Ízurelu; mu agọru ọnu-oma nọ phẹ.”

7

Ngweja, e gude edobe ọlo-ẹkwa Chipfu iche

¹ Tọbudu iya bụ; Mosisu bvubechaepfo ọlo-ẹkwa Chipfu ono; ọ wua ya manụ; bya edobe iya iche; bya edobekwaphọ iphe, bụ ivu nọ iya nọ g'ọ ha iche. Nokwaphọ g'ọ wuru manụ l'ọru-ngweja; dobe iya iche; bya edobekwaphọ iphe, bụ ivu ọru-ngweja ono g'ọ ha iche. ² Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Ízurelu, bụ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mbụ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu, bụ iya bụ ndu ono, bụ ishi ndu ọphu a guru ọgu ono bya eworu iphe nọ. ³ Iphe, ẹphe nuru Chipfu bẹ bụ ọgba-kperekpere ishii, e kpuchiru iphe; mẹ oke-eswi iri l'ẹbo. Ndu-ishi ono bẹ nuchaaru oke-eswi lanụ oke-eswi lanụ l'ẹhu l'ẹhu. Ẹphe dọ ẹbo ẹbo nucha ọgba-kperekpere lanụ. Noo iphe, ẹphe wotaru bya anụ l'ipfu ọlo-ẹkwa Chipfu bụ ono.

⁴ Chipfu sụ Mosisu: ⁵ “Natakọta phẹ iphe ono, ẹphe nuru; k'ọphu ee-gude iya eje ozi l'ọlo-ẹkwa-ndzukọ. L'i woru iya nọ ndu Lívayi. Onyenọnu bẹ ịi-nucha ya lẹ g'ozí iya gbaru.”

⁶ Ọo ya bụ; Mosisu bya ewota ọgba-kperekpere ono; mẹ oke-eswi ono nọ ndu Lívayi. ⁷ Ụnwu Geshonu bẹ ọ nuru ọgba-kperekpere labọ; waa oke-eswi ẹno g'ẹphe gude jeje ozi, gbaru phẹ nọ. ⁸ Ọ nọ ụnwu Merari ọgba-kperekpere ẹno; waa oke-eswi ẹsato g'ẹphe gude jeje ozi, gbaru phẹ nọ. G'ẹphe ha bẹ nọkota l'ẹka Itama nwa Erọnu, bụ onye uke Chileke eje ozi phẹ. ⁹ Obenu l'ọ tọ dudu ọphu ọ nuru ụnwu Kohatu; kele ọo ẹphebedua bẹ evu iphe, dọ nsọ ono l'ukuvu duru.

¹⁰ Mbọku, a wuru manụ l'ọru-ngweja Chileke g'e gude woru iya ye Chileke l'ẹka bẹ ndu-ishi ono wotagbaaru iphe bya anụ Chileke l'ipfu ọru-ngweja ono. ¹¹ Chipfu bya asụ Mosisu: “Gẹ ndu-ishi ono byajẹ nanụ nanụ lẹ mbọku lẹ mbọku bya anụ iphe ngweja phẹ g'e gwee l'ọru-ngweja ono; shi nno woru iya ye Chileke l'ẹka.”

¹² Onye wotaru iphe nkiya bya anụ lẹ mbọku ke mbụ bẹ bụ Nášọnu nwa Amínadabu, bụ onye-ishi ndu Jiuda. ¹³ Iphe, ọ nuru bụ gbamugbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dọ ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya

anúkwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ¹⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ¹⁵ bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ¹⁶ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ¹⁷ me oke-eswi labo; waa ebili ise; me mkpi ise; me unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehuguu. Noo iphe, Nashonu nwa Aminadabu wotaru bya anu bu ono.

¹⁸ O be le mboku k'ebo; Netanelu nwa Zuwa, bu onye-ishi l'ipfu Isaka wota iphe nkiya bya anu. ¹⁹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁰ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ²¹ bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ²³ me oke-eswi labo; waa ebili ise; waa mkpi ise; me unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehuguu. Noo iphe, Netanelu nwa Zuwa wotaru bya anu bu ono.

²⁴ O be le mboku k'eto; Eliyabu nwa Helonu, bu onye-ishi ndu ke Zebulun wota iphe nkiya bya anu. ²⁵ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁶ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ²⁷ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²⁸ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ²⁹ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; me unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehuguu. Noo iphe, Eliyabu nwa Helonu wotaru bya anu bu ono.

³⁰ O be le mboku k'eno; Elizuru nwa Shediyo, bu onye-ishi, unwu Rubenu wota iphe nkiya bya anu. ³¹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ³² Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ³³ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ³⁴ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ³⁵ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehuguu. Noo iphe, Elizuru nwa Shediyo wotaru bya anu bu ono.

³⁶ O be lẹ mbọku k'ise; Shelumẹlu nwa Zurishadayi, bụ onye-ishi unwu Simiyonu wota iphe nkiya bya anụ. ³⁷ Iphe, ọ nuru bụ gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ³⁸ Iphe ozo, ọ nuru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dū shẹkelu iri; iphe, jiru iya nū bụ unwū-isensu; ³⁹ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku; ⁴⁰ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁴¹ waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Shelumẹlu nwa Zurishadayi wotaru bya anụ bụ ono.

⁴² O be lẹ mbọku k'ishii; Elyasafu nwa Diyuwẹlu, bụ onye-ishi unwu Gadu wota iphe nkiya bya anụ. ⁴³ Iphe, ọ nuru bụ gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁴⁴ Iphe ozo, ọ nuru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dū shẹkelu iri; iphe, jiru iya nū bụ unwū-isensu; ⁴⁵ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku; ⁴⁶ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁴⁷ waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Elyasafu nwa Diyuwẹlu wotaru bya anụ bụ ono.

⁴⁸ O be lẹ mbọku k'ẹsaa; Elishama nwa Amihudu, bụ onye-ishi ndu Ifuremu wota iphe nkiya bya anụ. ⁴⁹ Iphe, ọ nuru bụ gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁰ Iphe ozo, ọ nuru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dū shẹkelu iri; iphe, jiru iya nū bụ unwū-isensu; ⁵¹ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku; ⁵² waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁵³ waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Elishama nwa Amihudu wotaru bya anụ bụ ono.

⁵⁴ O be lẹ mbọku k'ẹsato; Gamalẹlu nwa Pedazọ, bụ onye-ishi ndu ipfu Manase wota iphe nkiya bya anụ. ⁵⁵ Iphe, ọ nuru bụ gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dū ukporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁶ Iphe ozo, ọ nuru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dū shẹkelu iri; iphe, jiru iya nū bụ unwū-isensu; ⁵⁷ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku; ⁵⁸ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁵⁹ waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise, waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude

gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Gamalẹlu nwa Pedazọ wotaru bya anụ bu ono.

⁶⁰ O be lẹ mbọku kẹ tete; Abidanu nwa Gidiyọni, bu onye-ishi ndu Benjiaminu wota iphe nkiya bya anụ. ⁶¹ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'ezelọ Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikọtaru ụkpokutu ereshi, a gworu lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶² Iphe ozo, ọ nuru bẹ bu agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu ụnwù-isensu; ⁶³ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpọ-oku; ⁶⁴ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁶⁵ waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Abidanu nwa Gidiyọni wotaru bya anụ bu ono.

⁶⁶ O be lẹ mbọku k'iri; Ahiyeza nwa Amishadayi, bu onye-ishi ndu ipfu Danu wota iphe nkiya bya anụ. ⁶⁷ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'ezelọ Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikọtaru ụkpokutu ereshi, a gworu lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶⁸ Iphe ozo, ọ nuru bẹ bu agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu ụnwù-isensu; ⁶⁹ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpọ-oku; ⁷⁰ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁷¹ waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Ahiyeza nwa Amishadayi wotaru bya anụ bu ono.

⁷² O be lẹ mbọku k'iri lẹ nanụ; Pagelu nwa Ọkuranu, bu onye-ishi ndu ipfu Asha wota iphe nkiya bya anụ. ⁷³ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'ezelọ Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikọtaru ụkpokutu ereshi, a gworu lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁷⁴ Iphe ozo, ọ nuru bẹ bu agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu ụnwù-isensu; ⁷⁵ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpọ-oku; ⁷⁶ waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji; ⁷⁷ waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo iphe, Pagelu nwa Ọkuranu wotaru bya anụ bu ono.

⁷⁸ O be lẹ mbọku k'iri l'ẹbo; Ahira nwa Enanu, bu onye-ishi ụnwu Nafutali wota iphe nkiya bya anụ. ⁷⁹ Iphe, ọ nuru bu gbamugbamụ mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bu iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'ezelọ Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nonu bẹ e yejishikọtaru ụkpokutu ereshi, a gworu lẹ manụ; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁸⁰ Iphe ozo, ọ nuru bẹ bu agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya du shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bu ụnwù-isensu; ⁸¹ Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili

lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁸² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁸³ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Ahira nwa Enanu wotaru bya anu bu ono.

⁸⁴ Iphe ono be bu iphe, ndu-ishi ndu Ízurelu wotaru bya anu g'e gude woru oru-ngweja ono ye Chileke l'eka; mbu teke ono, a wuru iya manu ono. Iphe, ephe nuru be bu: gbamugbamu mkpola-ochaa iri l'ebo; waa ochi mkpola-ochaa iri l'ebo; waa ago mkpola-ododo iri l'ebo. ⁸⁵ Gbamugbamu lanu be erwa iya aduje ukporo shekelu mkpola-ochaa ishii le shekelu iri. Erwa ochi lanu nodu aduje ukporo shekelu mkpola-ochaa eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. ⁸⁶ Ago mkpola-ododo ono du iri l'ebo; teme e yejishichaa ya unwu-isensu. Erwa iya nodu abujeru shekelu mkpola-ododo iri iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Mkpola-ododo, e gude mee ago ono be erwa iya tuko du ukporo shekelu mkpola-ododo ishii. ⁸⁷ Iphe mkpakọ anu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono dukota be bu; unwu oke-eswi iri l'ebo; waa ebili iri l'ebo; waa unwu ebili iri l'ebo, gbachaaru apha; yeke ngweja-nri tso iya nu; waa mkpi iri l'ebo, ee-gude gwee ngweja iphe-eji. ⁸⁸ Anu, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu be tukoru du oke-eswi ukporo l'eno; waa ebili ukporo eto; me mkpi ukporo eto; waa unwu ebili ukporo eto, gbachaaru apha. Noo iphe, a nuru g'e gude woru oru-ngweja ono ye Chileke l'eka; mbu teke ono, a wuru iya manu ono.

⁸⁹ O be teke Mosisu bahuru ge yeke Chipfu bogba l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; o numa olu-opfu, a no l'eli opfu okpoko ono; eka aapfuje ugwo iphe-eji ono epfu, bu iya bu eka ono, e doberu ekemu Chipfu ono. Opfu ono be a no le mgbaka chierobu labo pho epfu eyeru Mosisu.

8

Edobe oroku

¹ Chipfu bya asu Mosisu: ² "Pfuaru Eronu su iya l'o -bya adobe oroku; g'o dobe oroku esaa ono k'ophu iphoro iya a-nga ataphu iphe ono, a tukoberu iya ono." ³ Eronu mee ya egube ono, a suru g'o mee ya ono; mbu dobe oroku ono; k'ophu iphoro iya ngakotaru ataphu iphe ono, a tukoberu iya ono, bu iya bu ge Chipfu karu Mosisu g'e mee ya. ⁴ Waa g'e gude mee iphe ono, aatukobeje oroku ono baa: Oo mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be e gude mekota iya shita l'ike iya jeye le nchi iya. Iphe ono, aatukobeje oroku ono be e meerupho egube Chipfu goshiru iya Mosisu.

Edobe ndu Lívayi iche

⁵ Chipfu byakwa asu Mosisu: ⁶ "Hotu ndu Lívayi l'echilabo ndu Ízurelu; mee phe g'ephe duebe ree. ⁷ Waa g'ii-shi mee phe g'ephe duebe ree baa: Wota mini nturwu phee phe l'ehu; ephe akpushikota iphe, bu eji, du phe l'ehu; bya asashikota uwe phe shi nno sachaa onwophe ree. ⁸ Ephe ewota nwa oke-eswi; yeke ngweja-nri, ayiru iya nu, bu iya bu ukpokutu ereshi, a gworu le manu. L'i wota nwa oke-eswi ozo, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji. ⁹ L'i duru ndu Lívayi obu je l'iphu ulo-ekwa-ndzuko; kukobe iphe, bu ndu Ízurelu l'ophu g'ephe dzukota l'eka ono. ¹⁰ L'i duru ndu Lívayi ono bya l'ataphu Chipfu. Ndu Ízurelu ebyibe phe eka l'ishi. ¹¹ O buru Eronu e-woru ndu Lívayi ono ye Chipfu l'eka; ephe aburu ngweja-amama, shi

l'ẹka ndu Ízurèlu; k'òphu ẹphe a-nòdu ejeru Chipfu ozi. ¹² Ọo ya bụ; ndu Lívayi ono abya ebyibegbaa oke-eswi ono ẹka l'ishi. L'i gude nanụ gwee ngweja-iphe-ẹji; gude nanụ gwee ngweja-akpo-ọku nụ Chipfu; shi nno pfiya ụgwo iphe-ẹji ndu Lívayi.

¹³ “L'i mee; ndu Lívayi ono abya atụko pfuru l'iphu Eronu yele unwu iya. L'i woru p̄he ye l'ẹka Chipfu g'ẹphe aburu iya ngweja-amama. ¹⁴ Noo g'ii-shi dobe ndu Lívayi iche l'ẹka ndu Ízurèlu ophuna nọ bụ ono; mee ndu Lívayi ono g'ẹphe buru nkemu. ¹⁵ I -sachaephò ndu Lívayi ono; bya eworu p̄he dobe g'ẹphe d̄u ḡe ngweja-amama; ẹphe ejeahaa ozi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ. ¹⁶ Ọo ẹphebedua g'ẹphe hakota b̄e e shi l̄e ndu Ízurèlu h̄ota ye mu l'ẹka. Mu nata p̄he; mee p̄he; ẹphe buru nkemu; n̄ochia ẹnya ndu b̄u ọkpara l'alì Ízurèlu; mb̄u iphe, b̄ukota unwoke mb̄u, vu ụzo waa ẹkpa-nwa l'alì Ízurèlu. ¹⁷ Iphe, b̄u ọkpara l'ophu l'alì Ízurèlu; nemadz̄u-ọ; m̄e an̄u b̄e b̄ukota nkemu. L̄e teke ono, mu gbushik̄otar̄u iphe, b̄u ọkpara l'alì Ijiputu b̄e mu doberu p̄he iche g'ẹphe buru nkemu. ¹⁸ Nta-a b̄e mu wowaru ndu Lívayi mee; ẹphe n̄ochia ẹnya ndu b̄u ọkpara l'alì Ízurèlu l'ophu. ¹⁹ Mb̄u l̄e mu shiwaa l'echilab̄o ndu Ízurèlu l'ophu h̄ota ndu Lívayi woru ye Eronu yele unwu iya l'ẹka; g'ẹphe jejeru ndu Ízurèlu ozi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ; ẹphe apf̄uje ụgwo iphe-ẹji unwu Ízurèlu; k'òphu mgbu-ònwu ete egbudu p̄he m'ẹphe jekube ụlo Chipfu ono ntse.”

²⁰ Mòsisu; waa Eronu; m̄e iphe, b̄u ndu Ízurèlu l'ophu bya emeeru ndu Lívayi ẹgube ono, Chipfu t̄uru iya Mòsisu l'ekemu s̄u g'e mee ndu Lívayi. Ọ buru ḡe ndu Ízurèlu meru p̄he iya b̄u ono. ²¹ Ndu Lívayi b̄e safuru onwoph̄e nturwu; bya asaa uwe p̄he asasa. Ọo ya b̄u; Eronu woru p̄he n̄u Chipfu g'ẹphe d̄u ḡe ngweja amama; bya apf̄ua ụgwo iphe-ẹji p̄he shi nno safu p̄he nturwu. ²² E mechaa; ndu Lívayi n̄odu Eronu yele unwu iya l'ẹka wata eje ozi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ. Ọ buru ḡe Chipfu gude t̄aru iya Mòsisu l'ekemu b̄u g'ẹphe meru ndu Lívayi ono.

²³ Chipfu bya asu Mòsisu: ²⁴ “Iphe-a b̄e b̄u ndu Lívayi b̄e ọ d̄uru: Unwoke n̄owaru a -gb̄e l'ụkporo apha l'apha ise kwas̄eru b̄e a-wataj̄e eje ozi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ. ²⁵ Ẹphe -n̄owa ụkporo apha lab̄o l'apha iri; ẹphe ahaa eje ozi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono; ẹphe te ejebaedu iya. ²⁶ Ọle ọ -buru l'ọ d̄u p̄he g'ẹphe yejeru unwunna p̄he ẹka l'ozi ulo-ẹkwa-ndzukọ ono; g'ẹphe yekp̄oro ẹka. Obenu l'ẹphebedua l'onwoph̄e b̄e l'e-jebuhu ozi. Noo g'ii-shi n̄u ndu Lívayi ozi, ẹphe a-n̄oduje eje b̄u ono.”

9

Ọbo Ojeghata

¹ L'onwa mb̄u l'apha, kwe ndu Ízurèlu apha lab̄o, ẹphe shi l'alì Ijiputu lufuta b̄e Chipfu pfuru yeru Mòsisu l'echīegu Sayinayi s̄u iya: ² “Ḡe ndu Ízurèlu b̄okwaa ọbo Ojeghata teke a b̄oje iya. ³ Onwa-a -duepho l'abalì iri l'eno; unu b̄o ọbo Ojeghata ono teke a b̄oje iya. Teke unu a-wata iya ab̄o b̄e b̄u m̄e ẹnyanwu r̄ibajeepho. Unu b̄o iphe ono g'ekemu iya gude d̄u waa ḡe ns̄o iya gude d̄u.” ⁴ Ọo ya b̄u; Mòsisu bya epfuaru ndu Ízurèlu g'ẹphe b̄o ọbo Ojeghata ono. ⁵ Ẹphe woru ọbo Ojeghata ono b̄o l'echīegu Sayinayi g'onwa mb̄u ono d̄u l'abalì iri l'eno; g'ẹnyanwu abyawaa ar̄iba. Ẹphe t̄uko iphemiphe mek̄ota ḡe Chipfu s̄uru Mòsisu g'emeje iya.

⁶ Óle o nwekwanwuru ndu ophu ayidu le ndu boru obo Ojegahata ono mboku ono. Ishi iya bu l'ephe turwuru onwophe kele ephe denyiru onye nwuhuru anwuhu eka. Ndu ono byapfuta Mosisu yele Eronu le mboku ono; ⁷ bya asu Mosisu: "Nta-a be nturuwu du anyi l'ehu kele anyi denyiru onye nwuhuru anwuhu eka. Ole-a; ?denu go gude ophu e te ekwedu g'anyi tsoru ndu Izurelu ophuna nu Chipfu ngweja teke a nuje iya?"

⁸ Mosisu su phe: "Unu ngabe; ge mu maru iphe, Chipfu l'e-pfu l'opfu ehu unu."

⁹ Tobudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ¹⁰ "Pfuaru ndu Izurelu su phe: O -nweru onye shi l'ime unu; ozoo l'onye obu bu oshilokpa unu, denyiru eka l'odzu; shi nno turwua onwiya; ozoo l'onye obu jeru eka du enya enya; g'onye ono bolekwaa-a obo Ojegahata ke Chipfu ono. ¹¹ Teke ephe a-bo iya be bu l'abali iri l'eno l'onwa k'ebo iya; me enyanwu ribajeepho. Iphe, ephe e-gude boya bu: buredi, ekoduru ekoko; waa mkpkekwo, atsoqbaa ilu. ¹² Go to dukwa iphe ono ophu ephe a-ha go boya nchi; ophu o dukwa okpu iya, ephe a-nyakwo anyakwo. Oo g'ekemu obo Ojegahata ono dukota bu g'ephe e-gude boya. ¹³ Óle onye nturuwu adudu l'ehu; ophu o jeduru iphe; ophu onye obu aboduru obo Ojegahata ono be ee-bufu l'echilabò ndibe phe; noo kele o to nuduru Chipfu ngweja iya teke a turu onu iya. Onye ono be iphe-eji, o meru a-tukoru l'ishi.

¹⁴ "Onye lwaru alwalwa; unu l'iya buru; o -du iya go tsoru unu boya obo Ojegahata ke Chipfu ono; g'onye obu mekwaa ya g'ekemu iya; waa nsò iya gude du. Oo nsò lanu be duru onye a nwuru anwunwu l'ali-a waa onye lwaru alwalwa."

*Urwukpu aso-kputa
ulo-ekwa Chileke
(Awu 40:34-38)*

¹⁵ Mboku ono, a kpoberu ulo-ekwa Chipfu, bu iya bu ulo-ekwa, eka eedobeje ekwo ekemu Chipfu ono; be urwukpu so-kputeru iya. L'uzenyashi be urwukpu ono duepho g'oku l'eli ulo-ekwa ono; duepho nno jasu l'utsu. ¹⁶ O buerupho go du kwaseru bu ono. L'eswe be urwukpu ono aso-kputaje ulo-ekwa Chipfu ono; o -be l'enyashi; l'o nwua ke phoo g'oku. ¹⁷ O nodu abujeru teke urwukpu ono shi l'eli ulo-ekwa ono palihu imeli imeli; ndu Izurelu awu-lihu tugbua ije phe. Eka ephe jeberu; urwukpu ono keshiru; ephe akpobe ulo-ekwa phe l'eka ono; noshia. ¹⁸ O nodu abujeru Chipfu -su ndu Izurelu g'ephe wu-lihu tugbua; ephe awufu tugbua. Teke o bu l'o suru phe g'ephe nodu; ephe akpobe ulo-ekwa phe noshia. O buru g'urwukpu ono no-beru l'eli ulo-ekwa Chipfu ono bu g'ephe ano-bejeru l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono. ¹⁹ Teke urwukpu ono noru odu l'eli ulo-ekwa Chileke ono; ndu Izurelu emeepho ge Chipfu pfuru phe; nopyabe; ephe ta atugbudu. ²⁰ Teke o bu l'urwukpu ono noru l'eli ulo-ekwa Chipfu ono; noo ya nwujiku olemole; be bu Chipfu -su g'ephe nodu; ephe akpobe ulo-ekwa phe noshia. Teke o suru phe g'ephe wu-lihu tugbua; ephe awufu tugbua. ²¹ Teke o bu l'urwukpu ono noru shita l'uzenyashi jasu l'utsu; o -rwua l'utsu o palihu imeli imeli; ephe awufu tugbua. Obetakpo o buru l'eswe be urwukpu ono palihuru imeli; ozoo l'enyashi; be buepho teke o palihuru be ndu Izurelu awufuje tugbua. ²² Obetakpo urwukpu ono nodu l'eli ulo-ekwa Chipfu ono noo ya abali

labo; ozoo nọo ya onwa ophu; ozoo l'ọo apha ophu; bẹ ndu Ízuruẹlu a-nọdujeepho l'ẹka ẹphe kpoberu ọlo-ẹkwa phẹ g'ẹphe nọ iya; ophu ẹphe ta abyadụ atugbu atugbu. Obenu lẹ teke a nọnyaaru urwukpu ono paliu imeli; ẹphe awufu tugbua. ²³ Ọ nọdu abujeru; Chipfu -su phẹ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ nọshia. Teke ọ suru phẹ g'ẹphe tugbua; ẹphe awufu tugbua. Iphemiphe, Chipfu pfuru phẹ bẹ ẹphe mekotaru ẹgube ọ turu iya Mosisu l'ekemu.

10

Opu labo, e meru lẹ mkpọla-ọchaa

¹ Chipfu sụ Mosisu: ² “Gude mkpọla-ọchaa, e tsusaru etsusa meta opu labo; k'ophu ii-gudeje iya eku ndu Ízuruẹlu g'ẹphe dzukọbe; gudejekwa iya phọ karu phẹ teke ẹphe a-phutaje ọlo-ẹkwa phẹ tugbua. ³ Teke a tukuru opu labo ono gbua bẹ bu iphe, oopfụ bu g'iphe, bu ndu Ízuruẹlu l'ophu dzukọbe l'iphu ngu l'onu ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ⁴ Ọ -buru l'ọo opu lanu kpoloko bẹ e gburu; iphe, oopfụ bu g'iphe, bu ndu-ishi dzukọbekota l'atatiphu ngu; mbu ndu bugbaa ishi ipfu ipfu ndu Ízuruẹlu. ⁵ Teke opu ono daru ugbo lanu; iphe, oopfụ bu g'iphe, bu ipfu, kpoberu ọlo-ẹkwa phẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa wulihu tugbua. ⁶ Teke i gburu opu ono k'ugbo ẹbo; gẹ ndu ophu kpoberu ọlo-ẹkwa nkepẹ l'uzo ndohali wulihu tugbua. Ee-gbuje opu ono g'ọ gbaje ama teke ẹphe a-wufu tugbua. ⁷ Unu -byaephoo eku edzudzu-ọha g'ẹphe dzukọbe; unu egbua opu ono; ọle ọo g'ọ tọ dashi g'ophu e gude agba ama. ⁸ Ọo unwu Eronu, bu iya bu ndu-uke Chileke bẹ e-gbuje opu ono. Ọo-buru omelali, a-duru unu jasuru asuru; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ⁹ Teke ọ bu l'unu eje etso ndu ohogu unu ogu l'alị unu; mbu ndu akpa unu ẹhu; unu gbua opu ono g'ọ dashia ọda ike; k'ophu Chipfu, bu Chileke unu a-nyata unu; bya adzọta unu l'ẹka ndu ohogu unu ono. ¹⁰ Nokwapho g'unu e-gbuje opu mẹ ẹhu nọdu atso unu; mẹ teke unu abo obo-iphe, unu abojegbaa; mẹ teke unu abo iphe k'onwa ọphúú* unu; unu -gwechaepho ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja-ẹhu-guu ono, unu egweje ono; unu egburu opu ye iya; k'ophu Chileke e-gude iya nyata unu. Ọo mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu.”

Ndu Ízuruẹlu awufu l'echiẹgu Sayinayi

¹¹ O be lẹ g'onwa k'ẹbo du l'ukporo abali; l'apha k'ẹbo iya; urwukpu ono shi l'eli ọlo-ẹkwa Chipfu ono, bu ẹka ẹkwo ekemu aduje ono palia imeli imeli. ¹² Tọbudu iya bu; ndu Ízuruẹlu bya eshi l'echiẹgu Sayinayi ono; ọ buru phẹ atugbu. Ẹphe jee jasụ l'echiẹgu Paranu, bu ẹka urwukpu ono jeberu keshiru.

¹³ Onoya bu kẹ mbu, ẹphe tugburu ije phẹ ono; ẹgube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu. ¹⁴ Ọ buru ipfu Jiuda bẹ vutaru ọzo ije ono. Ẹphe dzebe l'okpa l'okpa; parụ ẹkwa-ohubama ipfu phẹ wuru tugbua. Ọ buru Nášonu nwa Aminadabu bẹ bu onye-ishi ipfu Jiuda ono. ¹⁵ Netanelu nwa Zuwa buru onye-ishi ipfu Isaka; ¹⁶ Eliyabu nwa Helonu buru onye-ishi ipfu Zebulonu.

¹⁷ Ọo ya bu; a pho-tsuta ọlo-ẹkwa Chipfu ono; oshilokpa Geshonu; mẹ oshilokpa Merari pata iya; ọ buru phẹ atugbu.

* **10:10** 10:10 Obo-iphe-a bẹ ndu Ízuruẹlu aboje ujiku ophu teke onwa ọphúú furu. Huma g'ẹphe emeje iya lẹ Ógú 28:18.

¹⁸ Ipfu ozo, l'etsota l'atugbu ono be bu ndu ipfu ke Rubenu. Epe dzebekwapho l'okpa l'okpa; gude ekwa-ohubama ipfu phe wuru tugbua. O buru Elizuru nwa Shediyo bu onye-ishi ipfu Rubenu ono. ¹⁹ Shelumelu nwa Zurishadayi buru onye-ishi ndu ipfu Simiyonu; ²⁰ Eliyasafu nwa Diyuwelu buru onye-ishi ipfu Gadu.

²¹ Tobudu iya bu; ndu Kohatu vuta iphe, du nsọ ono gude tugbushia. Epe jerwushia; a kpobewa nu ulo-ekwa Chipfu.

²² Ipfu ozo, l'etsota phe nu buru ndu Ifuremu. Ipfu ozo, l'etsota l'atugbu ono be bu ndu ipfu ke Rubenu. Epe dzebekwapho l'okpa l'okpa; gude ekwa-ohubama ipfu phe wuru tugbua. O buru Elishama nwa Amihudu bu onye-ishi ndu ipfu Ifuremu ono. ²³ Gamalelu nwa Pedazo buru onye-ishi ndu ipfu Manase; ²⁴ Abidanu nwa Gidiyoni buru onye-ishi ndu ipfu Benjaminu.

²⁵ Ipfu ozo, l'etsota nu; bya aburu ipfu ophu ekpejeru azu l'ije ono buru ndu Danu. Ipfu ozo, l'etsota l'atugbu ono be bu ndu ipfu ke Rubenu. Epebedua dzebekwapho l'okpa l'okpa; gude ekwa-ohubama ipfu phe wuru tugbua. O buru Ahiyeza nwa Amishadayi bu onye-ishi ipfu Danu ono. ²⁶ Pagelu nwa Okuranu buru onye-ishi ipfu Asha. ²⁷ Ahira nwa Enanu buru onye-ishi ipfu Nafutali. ²⁸ Noo ge ndu Izurelu edzebeje l'okpa l'okpa wufu m'ephe gbeshi ije phe bu ono.

²⁹ Mosisu bya epfuaru Hobabu nwa Ruwelu, bu onye Midiyanu; bya aburu ogo iya su iya: "Nta-a be anyi atugbuwa ala ali eka ono, Chipfu pfuru anyi l'oo-nu anyi ono. Tsonuru anyi g'anyi je. Anyi e-mekwaru ngu ree; kele Chipfu kweshikwaru ndu Izurelu ukwe-iphe, dugbaa ree."

³⁰ Hobabu su iya waawaa; le ya te etsoduru phe; le ya alaphuwa azu l'ali iya; lapfu ndu epe l'iya bu.

³¹ Obenu le Mosisu suru iya: "Jiko ta ahashinu anyi. Eshinu obu ngu maru eka anyi a-kpobeje ulo-ekwa anyi l'echiegu-a; nodunu gi buru enya, anyi gude aphu uzo. ³² I -tsoru anyi be anyi le ngu a-gbaru mgba l'iphe, bukpo iphe-oma, Chipfu e-mekotaru anyi."

Okpoko Chileke waa urwukpu

³³ Noo ya; epe shi l'ubvu Chipfu ono tugbua; jee ije abali eto. Okpoko ogbandzu Chipfu vuta uzo l'ime abali eto ono; go chotaru phe eka epe a-nodu tuta unme. ³⁴ O nodu abujeru; o -beepho l'eswe; urwukpu, shi l'eka Chipfu no abya atukoru phe l'ishi; mbu teke ono, epe shi l'eka epe kpoberu ulo-ekwa phe tugbua ono.

³⁵ Teke e vutaerupho okpoko ono tugbua; Mosisu asu: "Zilihunu gube Chipfu. Ge ndu ohogu ngu gbakashihukwa nanu nanu. Ge ndu ono, i du ash shikwa ngu l'iphu gbalachaa." ³⁶ Teke a pazetaru okpoko ono; Mosisu asu: "Lwaphuta azu gube Chipfu; lwapfuta unu-kuru-unu ndu Izurelu-a."

11

Oku, shi l'eka Chipfu

¹ Tobudu iya bu; ndu Izurelu wata aku photophoto epfu l'ephe eje iphe-ehuka. Photophoto ono, epe aku ono bya erwua Chipfu le nchi; ehu ghuaaa ya egu. Oku shinu l'eka Chipfu bya ekegbushikota ndu Izurelu ndu ophu kpoberu ulo-ekwa phe l'uzo ishi ishi. ² Ndu Izurelu bya araku

Mósisu; o pfuru nù Chipfu; òku ono nyishihu. ³ Oo ya bụ; e kuahaa epha eka ono Tabera, bụ iya bụ “òku-ekeke”; kele òku, shi l'eka Chipfu bya ekegbushia phe.

Nri, bụ Mana

⁴ Ikpoto ndu ono, ephe lẹ ndu Ízurelu gwaru oḡwaramogwa, bụ ndu tsoru phe nù g'ephe gbeshiru ije ono; wata eze nzeri nri. Ndu Ízurelu watanu ara eḡwa ozo sù: “?Bụ onye a-nukpo anyi anu g'anyi taa? ⁵ Anyi nyataru teke anyi shi anoduje ata anu eḡa l'alì Ijiputu; anyi ta apfudu uḡwo; teke ono be anyi shi anoduje eri ata kukumba; bya eri ashì; eri liku; me alibasa; waa galiku. ⁶ Oḡe nta-a be o to duedu iphe, agukwadu anyi eḡu; oḡu o dudu iphe, anyi ahumaje ria; gbahaa mana-a!”

⁷ Nri ono, bụ mana be uḡbugba iya du g'akpuru koriyanda. I -lee ya enya; l'o nyaku anyaku; eshi mkpo g'etse bedelomu. ⁸ Ndu Ízurelu nodu ejeje ekpokoo ya; gwee ya egwegwe; ozoo tsua ya etsutsu l'ikwe. Eḡhe ahajeru shia ya eshishi; haru ghee ya egheghe. Oonoduje atso g'iphe, e gude manù olivu ghee. ⁹ Teke mana ono adajeru phe bụ teke iji daahaerupho l'eka eḡhe kpoberu ulo-eḡwa phe l'enyashi.

Mósisu edoru Chipfu edo

¹⁰ Mósisu bya anuma ge ndu Ízurelu wushigbaaru l'onu ulo-eḡwa phe aragbaa eḡwa; onyenonu tukò nodugbaa l'onulo l'onulo akwa ntumatu; ehu nodu eghu Chipfu eghu eghushikpoo ya ya ike. O tsuahaa Mósisu l'ehu. ¹¹ Noo ya; Mósisu jiahaa Chipfu sù iya: “?Denu g'o gude o buru mube onye-ozì ngu be i meru g'egube iphe-eḡka owa-a dapfuta? ?Bụ le mu ta adudu ngu l'obu meru g'o gude i paru ivu ehu ndu-a l'ophu bo mu? ¹² ?Bụ mbedua be yeru ime ndu-a g'ephe ha; too mu nwushiru phe; meru g'o gude i sù ge mu heru phe l'utapfu ge nna he nwa iya, angukwadu era. Ge mu heru phe nno jasù l'alì ono, i riburu nna phe oche nte l'ì-nu phe ono. ¹³ ?Bụ awe be mu a-huma anu, mu a-nugbabe ndu-a; g'ephe echiru mu mkpu owa-a, eḡhe echi-a; sù g'a nù phe anu g'ephe taal! ¹⁴ Mu taa dukwa ike ehekota ndu-a nwekinyi mu; ivu ehu phe anyi-gbukwa mu anyi-gbu. ¹⁵ O -buru l'oo eḡube-a be ii-mee mu iya; gbuchikwa mu eḡbugbu nta; m'o -buru lẹ mu du ngu-a l'obu; ge mu ta anodukwanu ndzu gude enya huma ejo onodu mu.”

¹⁶ Chipfu bya eyeeru Mósisu onu sù iya: “Chita ndu bụ ogerenya Ízurelu umadzu ukporo eto l'iri g'ephe byapfuta mu; mbu ndu i huberu ama l'ephe bupho ndu bụ ogerenya; buru ndu-ishi phe. Chita phe ge gu l'ephe tukò bya apfuru l'ulo-eḡwa-ndzuko. ¹⁷ Mu e-nyizeta byapfuta ngu l'eka ono; mu lẹ ngu epfugba opfu; mu aharu unme, du ngu l'ehu habota woru ye ndu ono l'ehu nkephe; k'ophu eḡhe e-yeta eka vubude ngu ivu ono; g'i ti vuhè iya nwekinyi ngu. ¹⁸ Pfuaru ndu Ízurelu g'ephe dobe onwophe iche kwaberu echele; l'o -rwua echele be eḡhe a-ta anu; kele mube Chipfu numawaru eḡka ono, eḡhe ara sù: ‘?Bụ onye a-nu anyi anu g'anyi taa? Teke anyi shi nodu lẹ Ijiputu be shikwa karu anyi lẹ ree.’ Nta-a be Chipfu a-nu unu anu g'unu taa. ¹⁹ Anu ono be unu ta atagbudu l'ujiku lanu; oḡu unu atagbudu iya l'ujiku labo; ozoo l'ime ujiku ise; ozoo l'ime ujiku iri; ozoo l'ime ujiku ukporo. ²⁰ Unu a-ta anu ono onwa oḡu; taa ya jasù l'o bushihu unu l'imi; mbu jasù o-tushihu unu ayi; noo kele unu jikaru Chipfu, bụ onye swiru unu; mbu raru eḡwa kpua ya sù: ‘?Bụ gunu meru g'o gude anyi shi l'alì Ijiputu futa?’ ”

²¹ Tòbudu iya bụ; Mósísisu sụ Chipfu: “Ì hụmanuaru-a l'ọo ụkporo ụnu nemadzu mgbo ụkporo eto; l'ụkporo ụnu nemadzu iri l'ise bẹ mu l'ephẹ gude ọkpa eje egube-a. Ọ bụru phẹ bẹ ị sụru l'ì-nụ anụ, ephẹ a-ta ọnwá ophu. ²² E -gbushigbua aturu me eswi; ?bụ g'o dzuru phẹ? Mbụ-a; ?bụ g'o dzuru phẹ obetakpoo e gbushikọtara phẹ ẹma, nọkota l'eze-nyimụ?”

²³ Chipfu sụ Mósísisu: “?Bụ l'ẹka mu ta asụdu iya ememe tọ? Nta-a bẹ ịi-hụma; iphe, mu sụru l'oo-meru ngu; ?oo-me tọ too medu?”

Ndu bụ ọgerenya Ízurelụ epfuchiru Chileke

²⁴ Noo ya; Mósísisu bya alufu je akaru ndu Ízurelụ iphe, Chipfu pfuru. Ọ chita ndu bụ ọgerenya ụkporo ẹto l'iri ono; ephẹ bya apfu-peehe ụlo-ekwa Chileke mgburugburu. ²⁵ Ọo ya bụ; Chipfu gude urwukpu nyizeta bya epfuru yeru Mósísisu; haru unme, dū Mósísisu l'ẹhu habọta woru ye ndu bụ ọgerenya ụkporo ẹto l'iri ono l'ẹhu. Unme ono bya ephẹ phẹ phọ l'ẹhu; ephẹ wata epfuchiru Chileke teke ono; obenu l'ephẹ te epfuchibaeduru iya ọzobaa.

²⁶ Ọle o nweru umadzu labo ọzo, nopyaberu l'ulo-ekwa phẹ. Epha onye lanu bụ Eludadu; epha onye ophuu bụru Medadu. Ephẹ yi lẹ ndu bụ ọgerenya ono, e deru epha phẹ ono; ọle ephẹ te ejeduru l'ulo-ekwa Chileke ono. Obenu lẹ Unme Chileke byalẹru-a bya eji ephẹbedua ẹhu; ephẹ nọdu l'ulo-ekwa phẹ ono; pfuchiahaar Chileke. ²⁷ Nwata nwokoro lanu gbagbua je asụ Mósísisu: “Eludadu yeru Medadu nọkwa l'ẹka a kpọberu ụlo-ekwa epfuchiru Chileke.”

²⁸ Jioshuwa nwa Nunu, bụ onye shi teke ọ bụ nwata jetaru Mósísisu ozi tufuekwapho onu sụ: “Nnajiuphu mu, bụ Mósísisu; pfunuru phẹ g'ephẹ dọbe onu doo.”

²⁹ Mósísisu sụ iya: “?Bụ ọdzori bẹ ịigbaru mu egube ono tọ? Ọ gege adu mu ree; ọ -bụ l'oo gẹ ndu kẹ Chipfu g'ephẹ ha gbẹ bụkotaru ndu mpfuchiru; mbụ gẹ Chipfu gbẹ yekọta phẹ Unme nkiya l'ẹhu.” ³⁰ E mechaa; Mósísisu me ndu bụ ọgerenya Ízurelụ ono laphu azu l'ẹka ephẹ kpọberu ụlo-ekwa phẹ.

Chipfu woru ọkwà mee anụ atata

³¹ Noo ya; pherephere bya eshi l'ẹka Chipfu nọ ziahaa; o shi l'eze-nyimụ chikashia ọkwà; ephẹ bya adabyigbaaru lẹ mgboru ẹka ephẹ kpọberu ụlo-ekwa phẹ ono. Ephẹ tuko ẹka ono g'o ha dzuru rwua iphe, ha g'eka nemadzu a-dụ ike jee l'okpa ujiku ophu. G'ephẹ ephẹberu l'eli bẹ bụ iphe, rwuru ntụ-okpa ẹto me a -gbẹ l'omali. ³² Mbọku ono l'ophu; me enyashi ono l'ophu; mekwapho nchitabohu iya bẹ ephẹ tsoru je anwuko ọkwà ono. Onye nwutanukaru nwanshiji bẹ nwụ-jiru gbamugbamu-nkweka ụkporo ise. Ephẹ woru iya kpaasaru onwophe; ọ tuko ẹka ono, ephẹ kpọberu ụlo-ekwa phẹ ono dzuru mgburugburu. ³³ Ephẹ kpukwaduru-a anụ ọkwà ono l'onu ata; mbụ l'ephẹ teke atagbudu iya; Chipfu watawaa phẹ atụ-koshi oke ẹhu-eghu iya. Ọ loru ejo mgbu-onwu tū phẹ. ³⁴ Ọo ya bụ; e kuahaa ẹka ono Kiburotu-Hatava, bụ iya bụ “ochieja ndu ẹkpiri”; kele ọo l'ẹka ono bẹ e liru iphe, bụ ndu ono, meru ẹkpiri ono.

³⁵ Ephẹ shi lẹ Kiburotu-Hatava l'ẹka ono wufu; je adoru lẹ Hazerotu.

12

Miriyamu yele Erọnu etso Mósísisu opfu

¹ Tòbudu iya bụ; Miriyamu yèlè Erònu wata epfubyishi Mósísi lẹ̀ kẹ̀ nwanỳi Kushi, ọ̀ luru. Noo kẹ̀lè Mósísi lùtakwanuru onye Kushi. ² Èphè sù: “?Bù Mósísi kpòlòkò bẹ̀ Chipfù eshijè l’ònu iya pfua opfù? ?Tò shijèdù l’ònu k’anyibedua pfukwaphò opfù?” Chipfù nùmanu iphè onò, èphè pfuru onò. ³ Sù-a; nwoke onò, bù Mósísi bẹ̀ b̀nukaru onye eme odoo. Ọ̀o ya kachakpòo eme odoo l’iphè, bù ndu mgbòkò l’òphu.

⁴ G’è jia epfù; Chipfù pfiaru Mósísi; waa Erònu; mẹ̀ Miriyamu sù phẹ̀: “Unu n’èto tũkò fùta byakòta l’ùlò-èkwa-ndzukò.” Èphè n’èto onò bya afùta tũgbua jeshia. ⁵ Ọ̀o ya bụ; Chipfù nòdu l’urwukpu, kpuru oronmono nyizeta bya apfuru l’ònu ùlò-èkwa-ndzukò onò; bya ekua Erònu yèlè Miriyamu oku; èphè kpìritaru. ⁶ Chipfù sù phẹ̀: “Unu ngabẹ̀ nchì nùma iphè, mu epfuru unu: Ọ̀obujeru; onye mpfuchiru Chipfù -nòdu l’echilabò unu; m̀bẹ̀ Chipfù egoshi iya onwomu l’ophulenyà; bya epfuru yeru iya lẹ̀ nrwọ̀. ⁷ Obenu l’ò tọ̀ dudu nno l’èhu onye-ozì mu, bù Mósísi. Yèbedua bẹ̀ mu yekòtaru ndibe mu l’òphu l’èka. ⁸ Tẹ̀me mu l’iya nòdu abogbaje ọ̀ja l’iphu l’iphu; m̀bù l’anyi l’epfujè opfù doru ẹn̄ya yeru onwanỳi; ọ̀ tọ̀ b̀dùdù ètu-opfù. Ọ̀ohumajè gẹ̀ m̀bẹ̀ Chipfù gbaru ụ̀gbugba. Ọ̀o ya bụ; ?bù g̀nu meru g’ò gude ọ̀phu unu atsudu ebvu; unu nòdu epfutòshi onye-ozì mu onò, bù Mósísi?”

⁹ Chipfù tukoshi phẹ̀ èhu-eghu iya; bya aburu iya atũgbu. ¹⁰ Urwukpu onò shièphò l’èli ùlò-èkwa onò palia imeli imeli; a bya l’amaru; ekpenta nmawaa Miriyamu swokoswoko. Èhu chahụ̀e ya phò kẹ̀ roboo. Erònu bya elee Miriyamu ẹn̄ya bya ahuma g’ekpenta tũkoru iya èhu sweta. ¹¹ Erònu sù Mósísi: “Oowaa nnajìphu mu; ba nùshinu anyi apfù l’òo l’anyi gude eme eswe mee iphè-èjì. ¹² Te ekweshinù gẹ̀ nwanỳi-a chahù roboo gẹ̀ nwata, byaru l’afuta l’èpho ne iya; ọ̀ nwùhuwaa anwùhu; ibe èhu iya rekashihuwa erekashi.”

¹³ Tòbudu iya bụ; Mósísi bya araku Chipfù sù: “Jìkò gbẹ̀ Chileke; menaa ya g’ò wekòrohu!”

¹⁴ Chipfù sù Mósísi: “Ọ̀ -bù lẹ̀ nna nwanỳi-a wuru onu-mini kpua ya l’iphu; ?ìphèrè iya tege adudu abalì ẹn̄saa tọ̀? Nwuru iya ye l’azù èka onò, a kpòru ùlò-èkwa gù-buru iya ye g’ò nọ̀o ujìkù ẹn̄saa; ọ̀ -nọ̀-chaèpho ujìkù ẹn̄saa onò; l’è duphuta iya azù.” ¹⁵ Tòbudu iya bụ; a bya enwufu Miriyamu gù-buru iya ye l’azù èka onò, èphè kpòberu ùlò-èkwa phẹ̀ onò; ọ̀ nọ̀o ujìkù ẹn̄saa. Ọ̀phu ndu Ízùrèlù agbèshiduru ijè jeyè teke e duphutaru iya azù. ¹⁶ E mechaa; èphè shì lẹ̀ Hazerotu l’èka onò lufu je akpòbè ùlò-èkwa phẹ̀ l’èchiègu Paranu.

13

Anwù nggè alì Kénanu (Dit 1:19-33)

¹ Chipfù sù Mósísi: ² “Yefù ndu e-je alì Kénanu jè anwùya ya nggè; m̀bù alì onò, mu eme gẹ̀ mu nù ndu Ízùrèlù onò. Shi l’ipfù l’ipfù, bù ipfù ndiche phẹ̀ hótachaa onye lanù, e-je nù. Ndu ìi-hota bẹ̀ bù unwoke, b̀ugbaa ishi l’ipfù, nonu.” ³ Mósísi bya ahọ̀ phẹ̀ ègbè onò, Chipfù pfuru onò; bya ezia phẹ̀ sù g’èphè shì l’èchiègu Paranu tũgbua jeshia. Ndu onò, o zìru ozì onò b̀kòtaeruphò ndu-ishi ndu Ízùrèlù.

⁴ Ọ̀waa bẹ̀ bù èpha phẹ̀:

Onye shì l’ipfù Rúbènu bù Shamuwa nwa Zaku;

- 5 onye shi l'ipfu Simiyonu buru Shafatu nwa Hõru;
 6 onye shi l'ipfu Jiuda buru Kalebu nwa Jiefune;
 7 onye shi l'ipfu Isaka buru Igalu nwa Jiõsefu;
 8 onye shi l'ipfu Ifuremu buru Hosiya nwa Nunu;
 9 onye shi l'ipfu Benjiaminu buru Paliti nwa Rafu;
 10 onye shi l'ipfu Zebulun buru Gadiyelu nwa Sodi;
 11 onye shi l'ipfu Manáse, bu iya bu ipfu Jiõsefu be bu Gadi nwa Susi;
 12 onye shi l'ipfu Danu buru Amiyelu nwa Gemali;
 13 onye shi l'ipfu Asha buru Seturu nwa Mayikelu;
 14 onye shi l'ipfu Nafutali buru Nahubi nwa Vofusi;
 15 onye shi l'ipfu Gadu buru Geyuwelu nwa Maki.

16 Noo epha unwoke ono, Mõsisu yeru g'ephe je anwua ngge l'alì Kènanu bu ono. Mõsisu woru Hosiya nwa Nunu gube Jioshuwa.

17 Mõsisu bya ezia phe g'ephe jeshia ngge l'alì Kènanu su phe: "Unu tsoru echiegu ndõhali bahù l'alì úbvú úbvú eka ono. 18 Unu je ahuma g'alì ono gbaru; me ge ndu bu iya nu du. Unu maru ?okpehu du phe; to ?ephe rwuhuru arwuhu? ?Epe ha l'otu; to ?ephe habe ahabe? 19 Unu maru ?bu alì, du ree; to alì, du eji? Unu maru mkpukpu, epe bugbaa: ?bu mkpukpu, a ta kpù-pheduru igbulò mgburugburu; to mkpukpu, a kpushiru ike? 20 Unu amaru g'alì phe du. Unu maru ?bu alì emehuje iphe, e meberu iya; to ejo alì? Unu amaru ?oshi du iya; to ?oshi ta adudu iya? G'obu shihukwa unu ike. Unu egude akpuru oshi, shi l'alì ono lwa." Teke ono be bu teke akpuru vayinu mbu anõduje achashigbaa.

21 Noo ya; epe tugba jeshia je anwukota alì ono ngge; shita l'echiegu Zinu je akpaa le Rehobu; me a -nõdu eje Hamatu. 22 Epe tsoru echiegu ndõhali ono jeye epe rwua mkpukpu Heburonu, bu eka Ahimanu; me Sheshayi; me Talumayi, bu ndu shi l'eri Anaku bu ebubu. (A kpuru mkpukpu Heburonu; o nõo apha esaa; temanu a kpua mkpukpu Zowanu ophu du l'alì Ijiputu.) 23 Epe jerwuepho le nsuda Eshukolu; epe gbukwota ekali vayinu lanu, akpuru wopfuru awopfuru. Umadzu labo l'ime phe pyokafu iya l'oshi, du ogologo paru; onye lanu paru iya l'ishi lanu; onye ophu paru iya l'ishi lanu. Epe wokokwaapho akpuru itorokuma; me akpuru oshi figu wolata. 24 A gube eka ono nsuda Eshukolu, bu iya bu "wopfulaa"; kele o l'eka ono be ndu Izurelu gbukwotaru ekali vayinu, akpuru wopfuru awopfuru vulata.

25 Epe nõru ukporo abalì ugbo labo g'ephe jeru anwu ngge l'alì ono; temanu epe lwa. 26 Epe bya alwapfuta Mõsisu me Erõnu; waa ndu Izurelu l'ophu l'echiegu Paranu, du le mkpukpu Kadeshi. Epe bya edooru Mõsisu; me Erõnu; waa ndu Izurelu l'ophu g'ephe jeru; bya egoshi phe akpuru oshi, shi l'alì ono. 27 Waa iphe, epe pfuru Mõsisu baa: "Anyi jearu je ahuma alì ono, i suru g'anyi je ahuma. Alì ono bu alì, mini era-eswi yee manu-enuw aso gborogboro. Waa akpuru oshi, shi l'alì ono baa. 28 Ole ndu bu l'alì ono be okpehu du; mkpukpu, du iya nu hagbaa shii; bya aburu mkpukpu, e gude igbulò kpù-pee mgburugburu. Anyi humacharuro ndu shi l'eri Anaku l'eka ono. 29 Ndu Amaleku be bu l'echiegu ndõhali. Ndu Hetu; me ndu Jiebusu; me ndu Amorù buru l'alì úbvú úbvú eka ono; ndu ke Kènanu bua kube ehu l'eze-enyimu; bukwarupho l'aguga enyimu Jiõdanu."

³⁰ Tòbudu iya bụ; Kalẹbu bya emee ndu Ízurẹlu daa jii l'iphu Mósísu; bya asụ phẹ: "Unu g'anyi je alwụta alị ono g'ọ bụru nkanyi; noo kele anyi a-du ike lwụta iya."

³¹ Obenu le ndu ono, ephe le Kalẹbu swị je ije ono be sụru: "Anyi ta adụkwa ike eje adatso ndu ono ogu; noo kele ephe kakwa anyịbedua okpehu." ³² O bụru ejo nzi be ephe byaru ezia ndu Ízurẹlu le k'alị ono, ephe jeru anwụa ngge ono sụ: "Alị ono, anyi jeru anwụa ngge ono be egbukwa ndu bu iya nụ ngbu-onwu. Teme ndu anyi humakotaru l'ẹka ono bukotaru ndu hagbaa ke phengara phengara." ³³ Anyi humaru ndu gbaru oke mkparawa l'ẹka ono. (Oshilokpa Anaku ono bu l'ẹhu ndu ono, gbaru oke mkparawa ono be ephe shi futa.) Anyi dehucharu onwanyi edehu l'enya dugbaa g'unwu ogu; o bụru g'anyi du ephebedua bu ono."

14

Jioshuwa yele Kalẹbu be epfu l'alị Kėnanu du ree

¹ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu l'opfu rakota ẹkwa l'enyashi ono rashia ya ike. ² Ephe tuko g'ephe ha guru aphụ kpua Mósísu yele Eronu. Ephe nodu epfugbaa sụ: "O gege akakwaru anyi ree l'anyi nwushihuru l'alị Ijiputu; ozoo l'echiegu-a!" ³ ?Bụ gunu meru g'o gude Chipfu nodu eme g'o duru anyi je edobe l'alị ono g'ephe gbushia anyi? Unyomu anyi phẹ; me unwegirima anyi phẹ be a-bya aburu ndu a kpụtacharu le ndzụ. ?To gege akaduru anyi ree g'anyi laphu azu l'alị Ijiputu?" ⁴ Ephe pfuaharu nwibe phẹ asuje: "G'anyi hota onye lanu; mee ya ishi g'o duru anyi laphu azu l'alị Ijiputu."

⁵ Mósísu yele Eronu daa kpurumu l'atatiptu igwe-oha ndu Ízurẹlu ono l'opfu. ⁶ Jioshuwa nwa Nunu; yee Kalẹbu nwa Jiefune, bu ndu yi le ndu jeru ngge l'alị Kėnanu ono gude ẹhu-eghu lajashia uwe, ephe yeru l'ẹhu; ⁷ akụ opfu ekpu edzudzu-oha Ízurẹlu ono sụ phẹ: "Alị ono, anyi jeru aghaphee bya anwụa ya ngge ono be bukwa alị, dushikpoo ree ike." ⁸ O -buru l'anyi du Chipfu ree be oo-duru anyi bahu l'alị ono; nụ iya anyi; kele alị ono bu alị, mini ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu aso gborogboro. ⁹ Iphe, du iya nụ kpoloko bupho g'unu te kwefuru Chipfu ike. Iphe ozo buri g'unu ba tsushi ndu alị ono ebvu. Noo kele anyi e-ri phẹ ge nri. Ephe te nwedu onye egbobuta phẹ nụ; obenu l'anyịbedua be Chipfu swiru eswiru. G'anyi ba tsushinu phẹ ebvu." ¹⁰ Obenu l'iphe, bu ndu Ízurẹlu ono g'ephe ha be suru g'a tu-gbushia phẹ le mkpuma. Tòbudu iya bụ; odu-biribiri ke Chipfu bya enwuaru ndu Ízurẹlu g'ephe ha ke phoo l'ulo-ekwa-ndzuko ono.

Mósísu arwo Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu

¹¹ Chipfu bya asụ Mósísu: "'?Bụ teke ole be ndu-a a-kpo-beru mu ẹbo l'afu-a? ?Bukpoo teke ole be ephe a-jika-beru ekweta nkemu; yekwaru iphe-ohumalenyanya ono, mu meshigbaberu l'ẹka ephe no ono?" ¹² Mu egude ejo iphe-ememe gbushia phẹ; mee phẹ; ephe aburu mkpurupyata. Mu eworu gubedua mee l'i buri oha l'opfu; oha, paru ẹka apaa; bya aka okpehu eme l'ephebedua."

¹³ Mósísu sụ Chipfu: "Oowaa! Ndu Ijiputu be a-numakwa iya me i-mee ya nno. Nyatakwa l'i gude okpehu ngu dufuta ndu-a l'ẹka ndu Ijiputu ono." ¹⁴ Ephe e-pfukwaru iya ndu bu l'alị-a; kele ephe numakotawaru le gube Chipfu swiru phẹ eswiru; numawa l'ephe egudeje enya phẹ huma gube

Chipfu; teme l'urwukpu nkengu be anoduje phe l'eli; teme l'oo bujeru; o -rwua l'eswe; l'i gude urwukpu, kpuru oronmono edu phe; o -rwua l'enyasi l'i gude oku, kpuru oronmono edukwa phe pho. ¹⁵ O -buru l'i gbushiru ndu-a l'ugbo lanu nta-a be oha ono, numajewaru udu ngu ono be a-sukwa: ¹⁶ 'Le gube Chipfu ta aduedu ike durwua phe l'ali ono, i kweru phe ukwe iya; ribua le nte l'ii-nu phe ono; i woru phe gbushia l'echiegu.' ¹⁷ Oo ya bu; gube Nnajiuphu; mu arwo ngu g'i goshinu l'i bu onye ike paru aka apaa; mbu egube ono, i pfujehawaru su: ¹⁸ 'Chipfu bu onye ehuru te eghuedu eghu egwegwa; bya aburu onye n-yemobu iya nyiberu anyibe; bya aburu onye aguje nvu l'iphe-eji; me l'emeswe, e mesweru iya. Obenu l'og bukwapho onye ta ahajedu onye-ikpe nmaru ke mmanu. Oogwaje unwegirima ochi iphe-eji, ndu nwuru phe nu meru jasuru l'ogbo k'eto rwua le k'eno.' ¹⁹ Iphe, mu arwo ngu bu g'i gudenuru obu-imemini ngu ono, nyiberu anyibe ono guaru ndu-a nvu l'ejo-iphe, epe meru ngu; mbu egube ono, i shiru l'ali Ijiputu gataru phe nvu byasu nta-a ono."

²⁰ Chipfu bya asu Mosisu: "Mu gwawuru phe nvu egube ono, i rwuru. ²¹ Ole; eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a; odu-biribiri nkemu sweta mgboko go swetaru iya-a; ²² be ndu-a, gudewaa enya phe huma odu-biribiri mu-a; me iphe-ohumalenya ono, mu meshiru l'ali Ijiputu ono; me ophu mu meshiru l'echiegu; mbu ndu ono, mecharu dale mu adale mgbo iri ono; ophu epe angaduru mu nchi ono; ²³ be o to dudu onye ophu byaru egude enya huma ali ono, mu riburu le nte kwe nna phe ukwe iya ono. Ophu o to dudu iphe, bu ndu ono, kpuru mu ebo ebo l'afu ono, byaru ahuma iya nu. ²⁴ Ole a -bya l'ehuru k'onye-ozu mu ono, bu Kalebu; eshi ophu o bu onye obu iya gbaru iche; teme o buru onye gude obu iya go ha etso uzo nkemu be mu e-duru iya bahuru l'ali ono, o bahuru je anwaga nge ono; o buru oshilokpa iya be e-nweru ali ono. ²⁵ Oo ya bu; eshinu ndu Amaleku; me ndu Kenu bu le nsuda nsuda; o -rwuepho echele; unu dakobe shia uzo echiegu ono, du l'uzo, e shi eje Eze-enyimu Uswe-uswe."

Chipfu anu ndu Izuru aphu

(Dit 1:34-40)

²⁶ Chipfu bya asu Mosisu ye Eronu: ²⁷ "Bu teke ole be ndu ejo-ememe a a-gunyaaru mu aphu gu-buhu? Mu numakotawaru aphu, ndu Izuru no gushia kpua mu. ²⁸ Unu karu phe le mube Chipfu suru-a: 'Eshinu mu no-a ndzu ge mu no iya-a; be mu a-tukokpoo iphemiphe ono, mu numaru, unu pfushiru ono; mee unu. ²⁹ Oo l'echiegu-a be odzu unu a-wushiru; mbu iphe, bu ndu ono, nowaru a -gbe l'ukporo apha kwasuru ono; mbu ndu a guru ogu teke aagu ogu, bu ndu ono, yi le ndu ono, guru ejo aphu kpua mu ono. ³⁰ O to dudu m'onye lanu l'ime unu bya a-bahuru l'ali ono, mu woluru aka mu imeli kweta le mu a-nu unu g'unu buru ono; gbahaepho Kalebu nwa Jiefune; waa Jioshuwa nwa Nunu. ³¹ O buru unwegirima unu ono, unu suru l'aa-kpu le ndzu ono be mu e-duru bahuru l'ali ono; g'ephe je amaru ali ono, unu jikaru ono. ³² A -bya l'unubedu; oo l'oma echiegu-a be odzu unu a-wushiru. ³³ Unwegirima unu be a-nodu awu-phe l'oma echiegu-a ge ndu eche aturu; ghaphee nno noo ukporo apha labo sugba ishi; jee iphe-ehuka k'ekwegekwe unu ono; gbiriri jasuru odzu unu akwashia l'oma echiegu ono. ³⁴ Iphe, unu noru teke unu jeru anwu nge l'ali ono bu ukporo abali labo. O buru ukporo apha labo be unu e-je iphe-ehuka ejo-ememe, unu meru ye iya. Ujiku lanu anwataru unu apha ophu. Oo ya bu g'unu a-makwanuru iphe, bu le mu bu onye opfu

unu. ³⁵ Mùbè Chipfu bẹ pfiakwaru nkemu; mu mefùtajekwa iphemiphe ono l'èhù ndu ejo-ememe ono; mbù ndu ono, dọkoberu etso mu opfu ono. Èphe a-tùko bùru mkpúrurupata l'èchiègu-a; mbù l'òo l'èka-a bẹ èphe a-tùko nwùshihukota.'”

³⁶ Noo ya; iphe, bù ndu ono, Mòsìsu yeru; èphe je anwùà ngge l'alì ono, lwarù nù bya atùà ònu alì ono lẹ njo ono; mbù shi nno mee ndu Ízurèlù guru aphù kpua Mòsìsu ono; ³⁷ ndu ono, bù phẹ tùru ònu alì èji èji ono bẹ ejo iphe-ememe gbushikọtaru l'iphu Chipfu. ³⁸ Ọ bùru Jioshuwa nwa Nunu yèlè Kalèbu nwa Jiefune bẹ bù ndu phòduru nù l'iphe, bù ndu ono, jeru anwùà ngge l'alì ono.

Aalwù-gbu ndu Ízurèlù lẹ Hòma
(Dit 1:41-46)

³⁹ Mòsìsu bya eworu iphe ono pfiaru ndu Ízurèlù l'ophu; o rwua phẹ l'èhù; èphe kwatakpọo raa èkwa onwophẹ. ⁴⁰ O -rwua l'onmewa ọtsu ophu etsota mbọku ono; èphe tughua jeshia l'alì úbvú úbvú Kénanu je anọdu asuje: “Anyi mewaru iphe-èji. Unu g'anyi wufukwa jeshia èka ono, Chipfu kweru anyi ukwe iya ono.”

⁴¹ Mòsìsu sù: “?Bù gùnù meru iphe unu e-me g'unu mebyia iphe, ekemu Chipfu pfuru? Ọ tọ dukwaru unu lẹ ree! ⁴² Unu te ejekwa; kẹlè Chipfu ta nọkwa swiru unu. Unu -jee bẹ ndu ohogu unu e-chigbushikwa unu; ⁴³ noo kẹlè ndu Amalèku mẹ ndu Kénanu bẹ nọ unu l'uzo atatiphu l'èka ono. Èphe e-gudekwa ogu-echi gbushikọta unu. Chipfu te eswikwaru unu; kẹlè unu gbakùtawaru iya azu.”

⁴⁴ Obenu l'èphe ta akpadururo ishi; èphe tughua jeshia l'alì úbvú úbvú ono; ọlè Mòsìsu waa okpoko ogbandzu Chipfu te tsodu phẹ lufu l'èka ono, èphe kpọberu ulo-èkwa phẹ. ⁴⁵ Tọbudu iya bù; ndu Amalèku mẹ ndu Kénanu, bu l'alì úbvú úbvú ono datso phẹ ogu; lwù-kpee; chĩa phẹ jeye lẹ mkpukpu Hòma.

15

Ekemu, dù lẹ ngweja, dù iche iche

¹ Chipfu bya asù Mòsìsu: ² “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurèlù baa: Unu -laèpho alì ono, unu eje eburu ono, bù alì ono, mu a-nù unu ono; ³ unu -gwejeèpho ngweja nù Chipfu; unu shi l'ikpoto èku unu họtà anù gbua kpọo ọku gude gwee ngweja ọbu g'ọ bùru ngweja, mkpọ iya dù Chipfu ree. Unu e-meje iya nno lẹ ngweja-akpọ-ọku; mẹ ngweja, e gude apfu ukwe-iphe e kweru; mẹ teke unu anù iphe, shi unu l'òbu; ọzoo teke unu egwe ngweja ọbo-iphe. ⁴ Onye wotaru ngweja ono e-yekọbeje iya ngweja-nri bya anù Chipfu; mbù wota uzi lanù l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manù, jiru eze ekpemu.

⁵ “Iphe, bù nwaturu, e gude egwe ngweja-akpọ-ọku; ọzoo ngweja mmanù bẹ unu e-yekọbeje ngweja-mẹe; mbù mẹe, jiru nkeru-èno ọtu-lupfu otumu.

⁶ “A bya l'iphe, bù ebili, e gude egwe ngweja; unu yekọbeje iya ngweja-nri; mbù ọzo labọ l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manù, jiru eze ekpemu lanù l'úbvú iya. ⁷ Ngweja-mẹe ono bẹ unu e-gude mẹe, jiru nkereto ọtu-lupfu otumu gwee. Unu meje iya g'ọ bùru ngweja, mkpọ iya dù Chipfu ree.

⁸ “Teke ọ bụ l'ọo nwa oke-eswi bẹ unu gude abya egweru Chipfu ngweja-akpo-ọku; ọzoo ngweja, e gude apfu ukwe-iphe; ọzoo ọphu e gude egwe ngweja-ẹhu-guu; ⁹ g'onye egwe ngweja ono yekobekwa iya ngweja-nri; mbụ ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ, jiru eze ekemu labo. ¹⁰ Nokwapho g'unu e-wota mee, jiru nkeru-ẹbo ọtu-lupfu otumu gude gwee ngweja-mee. Ngweja ono bẹ a-buru ngweja, a kpọru ọku, mkpọ iya dū Chipfu ree.

¹¹ “Ọ buru ẹgube ono bụ g'unu e-medzujeru iya l'iphe, bụ oke-eswi; ọzoo ebili; ọzoo nwaturu; m'ọ bụ nweghu, unu gude egwe ngweja. ¹² Noo g'unu e-medzujeru iya bụ ono l'iphe, bụ ngweja, unu egwekpọ egwegwe; g'ọ hahabẹ igwerigwe. ¹³ Iphe, bụ onye a nwuru anwunwu lẹ Ịzuru lẹ bụ ẹgube ono bẹ oo-meje ngweja, oogwe anụ Chipfu; mbụ ngweja, a kpọru ọku shi nno mee gẹ mkpọ iya dū Chipfu ree. ¹⁴ Shita l'ogbo k'unu-a je akpaa l'ogbo ọphu abya l'ataphu; onye bụ onye lwaru alwalwa, bu ebubu l'echilabo unu -wota ngweja bya gẹ ya gweru nū Chipfu; mbụ ngweja, a kpọru ọku; shi nno mee gẹ mkpọ iya dū Chipfu ree; g'ọ bukwaru ẹgube unu emeje bẹ oo-me. ¹⁵ Ọo omelali lanu ono duru unube ndu Ịzuru l'ophu; mẹ iphe, bụ ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu. Omelali ono a-nọpoho shita l'ogbo unu sweru ogbo ọphu abya nū jasuru asuru. Ọo g'unu dū l'ataphu Chipfu bụ gẹ ndu lwaru alwalwa dukwapho. ¹⁶ Ọ buru ekemu lanu; waa omelali lanu bẹ duru unu lẹ ndu lwaru alwalwa; unu l'ephe buru.”

Anu Chipfu iphe-mbu

¹⁷ Chipfu bya asu Mosisu: ¹⁸ “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ịzuru lẹ baa: Unu -rwuepho ali ono, mu edu unu eje ono; ¹⁹ unu -rijeepho nri, shi l'ali ono; unu ketakwa oke iya bya anu Chipfu. ²⁰ Unu gude ukpokutu-iphe, shi l'akpuru-iphe-mbu, unu metaru l'ali ono gmeta buredi nū Chipfu g'ọ buru ngweja, shi l'eka eechije bali. ²¹ Ngweja ukpokutu iphe-mbu, unu metaru l'ali ono bẹ unu a-nuje Chipfu jasuru asuru; mbụ e -shi l'ogbo sweru ogbo.”

Ngweja k'iphe-iji, e lekebeduru ẹnya mee

²² “Su-a; ọ -buru l'ọ nweru onye elekebuduru ẹnya darwua ekemu-a, Chipfu tushiru ye Mosisu l'eka-a; ²³ mbụ ekemu ono, Chipfu shi l'eka Mosisu nukota unu ono; g'ọ ha; mbụ e -shi lẹ mboku, Chipfu turu iya nū unu jaswaruroya; e -shi l'ogbo sweru ogbo; ²⁴ bẹ ọ -buru lẹ ndu Ịzuru lẹ te elekebeduru ẹnya darwua ekemu ono; mbụ l'oha Ịzuru l'ophu ta amadu teke ephe meru iphe-iji ono; gẹ ndu Ịzuru l'ophu kpata nwa oke-eswi gude gwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, e meru; mkpọ iya dū Chipfu ree. Lẹ yekobekwa iya pho ngweja-nri; mẹ ngweja-mee, ayikwaru iya pho; waa mkpi, ee-gude gwee ngweja-iphe-iji. ²⁵ G'onye uke Chileke gwee ngweja ono gude pfua ugwo iphe-iji ndu Ịzuru lẹ ono l'ophu; g'aa-guaru phe nvu l'iphe-iji ono, ephe meru ono; kele ephe te elekebeduru ẹnya mee ya; teme ephe bya egwewaru ngweja nū Chipfu lẹ k'emeswe ono, ephe mesweru ono; mbụ ngweja, a kpọru ọku; mẹ ngweja-iphe-iji. ²⁶ Ndu Ịzuru l'ophu; mẹ ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo phe bẹ aa-gukotaru nvu; noo kele ephe tukoru mee iphe-iji ono; ole ephe te elekebeduru ẹnya mee ya.

²⁷ “Ole-a; ọ-buru l’ọo onye lanu bẹ meru iphe-ẹji ono; ophu o lekebeduru ẹnya mee ya; g’onye ọbu wota nwada egbu, gbaru apha g’e gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono, o meru ono. ²⁸ Onye uke Chileke bẹ a-nọdu l’iphu Chipfu pfiya ugwo iphe-ẹji ono, onye ono elekebeduru ẹnya mee ono. A-pfiya ugwo iphe-ẹji ono, onye ono meru ono; bẹ a guwaru iya nvu. ²⁹ Ọo ekemu lanu ono bẹ duru iphe, bu onye meru iphe-ẹji, o lekebeduru ẹnya mee; m’o bu onye a nwuru anwunwu lẹ Ízurelu; m’o bu onye lwaru alwalwa.”

Ngweja k’iphe-ẹji, e lekeberu ẹnya mee

³⁰ “O bekwanu l’onye lekeberu ẹnya mee iphe-ẹji; mẹ a nwuru onye ọbu anwunwu lẹ Ízurelu; ozo l’o bu onye lwaru alwalwa; bẹ onye ọbu pfiyia kwaru ẹpha Chipfu. Onye du nno bẹ ee-bufu ebufu l’echilabo ndibe phe. ³¹ Eshi ophu onye ono ta adudu iphe, o guberu Opfu Chipfu; bya emebiyaa ekemu Chipfu; bẹ ee-bufuje onye ọbu ebufu; iphe-ẹji, o meru atu-koru iya l’ishi.”

Nwoke, darwuru nsọ eswe-atuta-unme

³² Lẹ teke ndu Ízurelu nokwadu l’echiegu bẹ o nweru nwoke lanu, e guderu g’okpa nku l’eswe-atuta-unme. ³³ Ndu humaru iya l’eka okpa nku ono kputa iya kpufushiaru Mosisu yele Eronu; mẹ ndu Ízurelu l’ophu. ³⁴ Ẹphe kputa iya tu-chia atu-chi; kele e teke pfukahadu iphe, ee-me iya. ³⁵ Ọo ya bu; Chipfu su Mosisu: “Nwoke ono bẹ ee-gbukwa egbugbu. Gẹ ndu Ízurelu l’ophu kpufukwa iya azu eka ẹphe kpoberu ulo-ekwa phe je atugba ya lẹ mkpuma.” ³⁶ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu bya akputa iya kpufu azu eka ono, ẹphe kpoberu ulo-ekwa phe ono; je eworu iya tugba lẹ mkpuma, bu gẹ Chipfu suru Mosisu g’e mee ya.

Iphe, a kparu akpaka gude mengashia onu uwe

³⁷ Chipfu bya asu Mosisu: ³⁸ “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu kpajeru iyangyangu ye lẹ mgbureku uwe mgbalanu unu ishi eno. Iphe, unu e-gudeje kpa iyangyangu ono aburu oghu, du urwoku-urwoku. Noo g’unu e-meje iya bu ono; e -shi l’ogbo sweru ogbo. ³⁹ Iyangyangu ono bẹ unu e-leje ẹnya gude nyatakota ekemu mube Chipfu; k’ophu unu a-noduje eme iya ememe; haa egu ejo-iphe ono, anoduje agugbaa obu unu; mẹ ophu ẹnya unu ahumagbabe ono; mbu ejo-iphe ono, unu shi anoduje emegbaa ono. ⁴⁰ Ọo ya bu; k’ophu unu a-nyataje ekemu; bya eme iya ememe; shi nno duru Chileke unu nsọ. ⁴¹ Ọo mbẹdua bu Chipfu; buru Chileke unu; mbu onye ono, dufutaru unu l’ali Ijiputu; gẹ mu buru Chileke unu ono. Ọo mu bu Chipfu, bu Chileke unu.”

16

Kora; Detanu; waa Abiramu

¹ O be teke ono; Kora nwa Izuha, bu nwanwa Kohatu; onye eri Livayi; waa Detanu; mẹ Abiramu, bu unu Eliyabu; mẹ Onu nwa Pleti, bu ndu ipfu Rubenu bya achita nemazu yeru onwophe; ² ẹphe wulihu tsohaa Mosisu opfu. Ndu ono, tso phe nu ono bugbaa ndu a hotaru g’ẹphe buru ndu-ishi ndu Ízurelu; bya aburu ndu a maru ẹpha phe lẹ Ízurelu l’ophu. Iphe, ẹphe du bu ukporo umadzu iri l’ebo l’umadzu iri. ³ Ẹphe kpako onwophe byapfutashia Mosisu yele Eronu bya asu phe: “Unu metawaru

iphe ọbu; o tsobe paa! Ndu Ízurèlu l'ophu bẹ unu maru l'ẹphe dọ nsọ l'ẹhu l'ẹhu; tẹme Chipfu swiru phẹ eswiru. ?Bụ gunu meru g'o gude unu palia onwunu eli eli dobe doghata ndu kẹ Chipfu l'ophu?"

⁴ Mósísu nũaapho iphe ono, ẹphe pfuru ono; ọ daa kpupyabẹ iphu l'ali.

⁵ Ọ sọ Kora yẹle ndu ẹphe l'iya swi: "O -rwua l'utsu echele bẹ Chipfu e-goshiwarọ onye ọphu bụ nkiya; waa onye dọ nsọ; onye ọ hotaru bẹ oo-me g'ọ byakube iya ntse. ⁶ Waa iphe, unu l'e-me baa: Gẹ gubedua, bụ Kora; gụ lẹ ndu etso ngu nù; wota iphe, aaguje ọku; ⁷ o -be echele; unu aguru ọku ye iya; bya eye iya ùnwù-isensu l'ataphu Chipfu. Onye bụ onye Chipfu hotaru bẹ a-buru onye dọ nsọ. Unubẹ eri Lívayi metawaru iphe ọbu; o tsobe paa!"

⁸ Mósísu bya asukwapho Kora: "Unu ngabẹ nchi; unubẹ eri Lívayi!
⁹ Chileke kẹ Ízurèlu hotaru unu dobe iche lẹ Ízurèlu l'ophu; mee g'unu nọdu iya ntse; eje ozi, dọ l'ulo-ekwa kẹ Chipfu; mẹ g'unu pfujeru l'ataphu ndu Ízurèlu l'ophu jeru phẹ ozi; ọphu ono asudu unu. ¹⁰ O meru gẹ gubedua; mẹ ndu Lívayi ibe ngu phẹ nọdu iya ntse; nta-a bẹ unu achorua ọzo, unu e-shi buru ndu-uke Chileke. ¹¹ Ọ kwa Chipfu bẹ gụ lẹ ndu etso ngu nù g'ẹphe ha tukurọ etso opfu. ?Bụ onye bẹ Erọnu bụ kẹ g'unu tanyiru iya ntanyi?"

¹² Ọo ya bụ; Mósísu bya ezia g'e je ekua Detanu; mẹ Abiramu, bụ unwu Eliyabu. Ẹphe sọ l'ẹphe ta abyadu. ¹³ Sọ: "?I rwutaru anyi rwufuta l'ali ono, ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro ono; ọphu ono asudu ngu. I nọdu emefua g'i woru anyi gbushia l'echiẹgu l'ẹka-a; bya emefukwapho g'i mee onwongu onye-ishi anyi. ¹⁴ Ọphu ka njo bụ l'i ti dubaduru anyi l'ali, ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro; mbụ ali ẹka anyi a-kobeje iphe; waa ẹka anyi e-me opfu-vayinu. ?Iime g'i mee ndu-a mkpurukpuru-ẹnya tọ? Waawaa! Anyi ta abyadu!"

¹⁵ Ọo ya bụ; ẹhu ghushiahaa Mósísu egbu ike; ọ sọ Chipfu: "G'ọ tọ dukwa ngweja, ndu-a gweru nù ngu, ji-nata. Mu ta natajekwaru phẹ g'ọ ka mma l'ọo nkafu-igara phẹ mẹ nanu; ọphu mu emekajeduru phẹ iphe mẹ onye lanu."

¹⁶ Mósísu sọ Kora: "Gẹ gubedua yẹle ndu etso ngu nù g'ẹphe ha tuko bya l'iphu Chipfu echele. Gẹ gubedua; waa ẹphebedua; waa Erọnu tuko byakota. ¹⁷ G'onyenonu gudekwa iphe, aaguje ọku; ye iya ùnwù-isensu gude bya l'ataphu Chipfu. Iphe, ọo-dụ; mbụ iphe ono, aaguje ọku ono bụ ukporo iri l'ẹbo l'iri. Gubedua, bụ Kora l'onwongu e-gudekwapho nkengu; Erọnu egude nkiya bya." ¹⁸ Tọbodu iya bụ; onyenonu wota iphe ono, aaguje ọku ono; bya aguru ọku ye iya; ye iya ùnwù-isensu je apfugbaaru l'onu ulo-ekwa-ndzuko ono. Ẹphe lẹ Mósísu mẹ Erọnu tuko pfuru l'ẹka ono. ¹⁹ Kora bya achikobe ọha Ízurèlu ono l'ophu; l'onu ulo-ekwa-ndzuko ono g'ẹphe tso Mósísu yẹle Erọnu opfu. No iya; ọdu-biribiri kẹ Chipfu sopyabe ọha Ízurèlu ono l'ophu. ²⁰ Chipfu sọ Mósísu yẹle Erọnu: ²¹ "Unu shi l'echilabo igwe ọha ono futa gẹ mu bya atuko phẹ mebyishikota lẹ ntabu ẹnya lanu."

²² Mósísu yẹle Erọnu daa; kpube iphu l'ali chishia sọ: "Oowaa! Gube Chileke; mbụ Chileke bụ ishi ndzụ iphe, bụ nemadzụ l'ophu; ?ii-gude k'iphe-ẹji, onye lanu metaru tų-koshi ọha l'ophu oke ẹhu-eghu ngu tọ?"

²³ Chipfu bya asọ Mósísu: ²⁴ "Pfuaru ọha Ízurèlu ono l'ophu g'ẹphe kpuriberu l'ibiya ọphu ulo-ekwa Kora; mẹ Detanu; waa Abiramu nọ."

²⁵ Mósíṣu gbalihu; yẹle ndu bụ ọgerenya Ízùrẹ̀lu swírù jẹp̄fushia Detanu waa Abiramu. ²⁶ Ọ sù igwe ọ̀ha ono: “Unu lufutakwa l'ùlo-ẹ̀kwa ndu ejo-ememe ono! Unu te edenyikwa ẹ̀ka l'iphe, bụ nkep̄hẹ; ọ̀dumeka bẹ Chipfu e-gudekwa k'iphe-ẹ̀ji, ẹ̀phe meru woru unu megbushia.” ²⁷ Ọo ya bụ; onyemoye buru ụ̀bara yeru ụ̀lo-ẹ̀kwa Kora; mẹ kẹ Detanu; waa kẹ Abiramu.

Detanu yẹle Abiramu bya afuta pfuru l'ọnu ụ̀lo-ẹ̀kwa p̄hẹ; ẹ̀phe l'unyomu p̄hẹ; mẹ ụ̀nwu p̄hẹ unwoke; waa ụ̀nwegirima p̄hẹ. ²⁸ Mósíṣu sù: “Ọo iphe-a bẹ unu e-gude maru l'ọo Chipfu ziru mu gẹ mu mee iphemiphe ono; l'ọ tọ bụdu iphe, gbataru mu l'uche bẹ mu emeje. ²⁹ Ọ -buru lẹ ndu-a bẹ nwuhuru gẹ nemadzu mmanu anwuhuje; mbu-a; ọ -buru l'ọo g'ọnwujeru nemadzu l'ophu bẹ ọ nwuru p̄hẹ; ọo ya bụ l'ọ tọ bụdu Chipfu ziru mu iphe ono, mu eme ono. ³⁰ Ọle ọ -buru lẹ Chipfu meru g'iphe te emejeduru nù mee; mbu; alì -saa ọnu lwegbushia p̄hẹ; mee iphemiphe, ẹ̀phe nweru enweru; mbu; ẹ̀phe buru ndu wubaru l'alì-maa lẹ ndzu; ọo ya bụ; unu amaru l'ọ tọ dudu iphe, ẹ̀phe guberu Chipfu.”

³¹ Epfughe, Mósíṣu epfughe opfu ono; alì ono, Detanu p̄hẹ pfuru ono kejaha ẹ̀bo; ³² alì ono saa ọnu lwekọta p̄hẹ; mẹ ndibe p̄hẹ; mẹ ndu kẹ Kora; mẹ ivu p̄hẹ. ³³ Ephe wubakota l'alì-maa lẹ ndzu; mẹ iphemiphe, ẹ̀phe nweru enweru; alì kpupyabẹ p̄hẹ; ẹ̀phe tuko g'ẹ̀phe ha lakọta l'iyi l'echilabọ ndu Ízùrẹ̀lu. ³⁴ Ọ buru mkpu, ẹ̀phe chishiru bẹ meru; ndu Ízùrẹ̀lu, nọ-pheru ẹ̀ka onu mgburugburu ye ọkpa l'oso; arajẹ sù: “Alì abyakwa anyi elwelwe-o!”

³⁵ Noo ya; ọku, shi l'ẹ̀ka Chipfu bya ekegbushikọta ụ̀madzu ụ̀kporo iri l'ẹ̀bo l'ụ̀madzu iri p̄họ, shi akpọ ụ̀nwù-isensu ọku p̄họ.

Gbamugbamu, dū nsọ, aagujeru ọku ye

³⁶ Chipfu sù Mósíṣu: ³⁷ “Pfururu Eleyaza, bụ nwa Erọnu; bya aburu onye uke Chileke g'ọ loshia iphe ono, aaguje ọku l'ime ọku ono; voshia icheku-ọku, dū iya nù tukaa nanu nanu; noo kele iphe ono dū nsọ; ³⁸ mbu iphe ono, aaguje ọku ono, bụ kẹ ndu ono, meru iphe-ẹ̀ji shi nno tuphaa ndzu p̄hẹ ono. Ọ -loshichaa ya; g'a kusa ya akusa g'ọ chisaa echisa g'e kpubeje iya l'eli ọru-ngweja Chipfu. Noo kele a nwaru iya Chipfu; ọ buru iya bụ l'ọ dūwaa nsọ. Iphe ono bẹ a-buru iphe-ọhubama l'ẹ̀ka ndu Ízùrẹ̀lu nọ.”

³⁹ Ọo ya bụ; Eleyaza, bụ onye uke Chileke bya achikoo iphe ono, aaguje ọku ono, bụ onyirubvu bẹ e gude mee ya ono; mbu iphe ono, ndu ono, ọku kegbushiru gude bya akpọ ụ̀nwù-isensu ọku ono. A kusa ya ọsa k'ophu ee-kpubeje iya l'eli ọru-ngweja Chipfu; ⁴⁰ g'ọ buru iphe, ndu Ízùrẹ̀lu e-gudeje nyata l'ọ tọ dudu onye ọzo, bụ onye ta abudu oshilokpa Erọnu, a-kpuritajeru bya g'ọ kpọ ụ̀nwù-isensu ọku l'atiphi Chipfu; ọ̀dumeka bẹ ọo-dukwaru onye ono ẹ̀gube ono, ọ duru Kora yẹle ndu tso ru iya nù; mbu ẹ̀gube ono, Chipfu shi l'ẹ̀ka Mósíṣu pfua ya ono.

Ọnwu egbushi ndu Ízùrẹ̀lu

⁴¹ Ọ -rwuepho nchitabọhu iya; ndu Ízùrẹ̀lu l'ophu wata aguru Mósíṣu yẹle Erọnu ap̄họ asuje: “Ọ kwa ụ̀nwu Chipfu bẹ unu gbushiru ẹ̀gube ono.” ⁴² Tọbudu iya bụ; ọha Ízùrẹ̀lu ono l'ophu bya akpakọbe onwop̄hẹ g'ẹ̀phe wata etso Mósíṣu yẹle Erọnu opfu. Ephe jeshia ele ẹ̀nya l'ùlo-ẹ̀kwa-ndzukọ; urwukpu sọ-kputewa iya; ọdu-biribiri kẹ Chipfu bya enwua kẹ phoo. ⁴³ Mósíṣu yẹle Erọnu bya ejeshia l'atiphi ụ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ ono;

44 Chipfu sù Mósísu: 45 “Unu shi l’echilabọ igwe ọha ono lufuta gẹ mu bya atuko pẹ mebyishikọta lẹ ntabu ẹnya lanu.” Ẹphe daẹpho kpurumu l’iphu Chipfu.

46 Tọbudu iya bụ; Mósísu sù Eronu: “Wota iphe, iiguje oku; shi l’oru-ngweja Chipfu guta oku ye iya. Li woru unwu-isensu ye iya mee egwegwa gude jepfu igwe ọha ono g’i pfaa ugwo iphe-ẹji pẹ. Noo kele oke ẹhu-eghu, shi l’eka Chipfu bẹ talihuru nu; ẹjo iphe-ememe dapfutawa pẹ.” 47 Oo ya bụ; Eronu wota iphe ono egube Mósísu pfuru iya ono; bya agbagbua bahu l’echilabọ igwe ọha ono. O jerwushia; ẹjo iphe-ememe ono nodu egbushiwaa ndu ono. O bya akporo Chipfu unwu-isensu ono oku; bya apfaa ugwo iphe-ẹji ndu ono. 48 O pfuru l’echilabọ ndu ophu nwuhuru anwu; waa ndu ophu no ndzu; ẹjo iphe-ememe ono buru bugemu. 49 Ndu ẹjo iphe-ememe ono gbushiru bẹ du ukporo unu umadzu; l’unu umadzu iri l’ishii; l’ukporo umadzu iri l’ise; a -gufukwa ndu ophu nwuhuru l’opfu ẹhu Kora. 50 Eronu mecha bya ejepfushia Mósísu l’onu ulo-ekwa-ndzukọ; noo kele ẹjo iphe-ememe ono mebuhuru.

17

Mgboro Eronu bẹ rwutaru irwu

1 Chipfu sù Mósísu: 2 “Pfuaru ndu Izurelu g’ephe chie ngu mgboro iri l’ẹbo. Gẹ ndu-ishi l’ipfu, nonu nuchaa ngu mgboro nanu nanu. Li deshia ẹpha onyemonye lẹ mgboro nkiya. 3 Onye ii-de ẹpha iya lẹ mgboro k’ipfu Livayi bụ Eronu. Kele onyenonu lẹ ndu-ishi l’ipfu l’ipfu e-nweru mgboro lanu. 4 Li chita mgboro ono je awushi l’ulo-ekwa-ndzukọ l’iphu okpoko-ekemu, bụ ẹka ono, mu abyapfutajẹ unu ono. 5 Mgboro k’onye ophu mu hotaru bẹ a-kpofuta ome. Oo ya bụ gẹ mu e-shi nno mee gẹ ndu Izurelu wofu mube Chipfu onu l’ẹhu l’aphu ono, ẹphe anoduje agushi ekpu unu tekenteke ono.” 6 Tọbudu iya bụ; Mósísu bya epfuaru iya ndu Izurelu. Ndu-ishi l’ipfu nonu bya anugbaa ya mgboro nanu nanu; o tuko du mgboro iri l’ẹbo. Mgboro kẹ Eronu yikwaru iya pọ. 7 Mósísu chita iya je edobe l’ataphu Chipfu l’ulo-ekwa l’eka ono, okpoko-ekemu Chileke no ono. 8 O -rwua nchitabọhu iya; Mósísu bahu l’ulo-ekwa ẹka ono, okpoko-ekemu Chileke no ono; bya ahuma gẹ mgboro kẹ Eronu, bukwanu onye no-chiru ẹnya ipfu kẹ Livayi kpofushiru ome; rwushia irwu; tushikwapo ige; bya amishia akpuru alumundu. 9 Oo ya bụ; Mósísu bya achifuta mgboro ono g’o ha l’ataphu Chipfu chijeru ndu Izurelu. Ẹphe lee ya ẹnya; onyenonu wotachaa mgboro ophu bụ nkiya.

10 Chipfu sù Mósísu: “Woru mgboro kẹ Eronu dobephu azu l’iphu okpoko-ekemu ono; g’o du l’eka ono buru iphe-ohubama noduru ndu ono, akwefuje ike ono; g’o buru iphe, a-noduje alo pẹ ẹka lẹ nchi g’ephe haa ag-phe aphu ekpu mube Chipfu; a -nonyaa ẹphe nwushihu.” 11 O buerupho gẹ Chipfu suru gẹ Mósísu mee ya bya g’o meru iya.

12 Ndu Izurelu sù Mósísu: “Anyi a-nwushihuchaakwa! Anyi laakwaru maa! Anyi lakotaakwaru maa g’anyi ha! 13 Onyemonye, jekubekporo ulo-ekwa Chipfu ntse bẹ a-nwuhukwa nu. ?Anwuhu a-tuko anyi gbuẹbe to?”

18

Ozi, òru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi

1 Chipfu sù Eronu: “Gubedua l'onwongu; waa unwu ngu; mē iphe, bụ onu-ulo nna ngu l'ophu bē ọ tu-koru l'ishi; mbụ ejo-iphe, e meru l'ulo mu; ọ bụru gubedua l'onwongu kwapho; mē unwu ngu bē ọ tu-kokwarupho l'ishi; mbụ ejo-iphe, e meru meswee k'abụ uke. ² Duta unwunna ngu phē, bụ iya bụ eri Lívayi, bụ ipfu nna ngu g'ephe yejeru ngu ẹka; gubedua waa unwu ngu phē bē a-nòdu l'atatiphu ulo-ekwa ẹka okpoko-ekemu Chileke nọ eje ozi. ³ Ephe a-nòdu eje ozi, i ziru phē; mē ozi, òkòta l'ulo-ekwa. Ọle ọọ ephe g'ephe te jekubekwa mgboru ulo Chipfu; waa mgboru ọru-ngweja Chileke; ọ -dùdu bē gu l'ephe a-tukokwa nwushihu. ⁴ Gu l'ephe a-tugba nanu; ephe eje ozi, òdu l'ulo-ekwa-ndzukò; mbụ iphe, bukòta ozi, òdu l'ulo-ekwa ono. G'onye abudu onye Lívayi ta abyakubejekwa unu ntse. ⁵ Ọo unubedua a-nòdu eje ozi, òdu l'ulo Chipfu; mē ozi k'oru-ngweja Chileke; k'ophu Chileke ata atụ-koshiedu ndu Ízurelu oke ẹhu-eghu iya ọzo. ⁶ Sù-a; mu họtawaru ndu Lívayi, bụ unwunna unu l'echilabọ ndu Ízurelu. Ephe bụ ndu e woru nù unu; bụru ndu e doberu mube Chipfu iche g'ephe jeje ozi, òdu l'ulo-ekwa-ndzukò. ⁷ Gubedua waa unwu ngu bē a-nòdu eje ozi k'egweru Chileke ẹja; mbụ l'unu a-nòdu ejekòta ozi k'oru-ngweja Chileke; waa ozi, òdu l'ime ẹka ẹkwa-mgbochi nọ. Noo ozi, unu a-nòdu eje bụ ono. Mu yeru unu k'egwe ngweja ono l'eka g'ọ bụru iphe-oma, mu meru unu. Onye ọzo, abudu oshilokpa Lívayi -byaru lẹ mgboru ulo Chipfu bē a-nwuhukwanu.”

Oke, rwuberu ndu-uke Chileke

8 No iya; Chipfu sù Eronu: “Nta-a bē mu woakwaru iphemiphe, bụ iphe, aanuje mu anunu ye ngu l'eka. Iphemiphe, bụ iphe, ndu Ízurelu doberu mu nsọ; bụwaa ngu bē mu nukotaru iya g'ọ bụru okiphe ngu; bụru okiphe unwu ngu jasuru asuru. ⁹ Owaa bē a-bufuaru okiphe unu l'iphe, kakòta adu nsọ ono, bụ ophu a ta kpoduru oku: Iphe, ephe gudekòta bya egwe ngweja nù mu; mbụ iphe, shi lẹ ngweja-nri; mē iphe, shi lẹ ngweja-iphe-ẹji; mē ophu shi lẹ ngweja-apfu-ugwo; mbu iphemiphe ono, ephe nuru mu g'ọ bụru ngweja, kakòta adu nsọ ono. Ndu k'ono bē bukòta okiphe, rwuberu gube Eronu; waa unwu ngu phē. ¹⁰ Unu nòduje l'eka kakòta adu nsọ ria ya. Ọ bụru unwoke kpoloko bē e-rije iya nù. G'ọ bukwaru unu iphe, òdu nsọ.

11 “Iphe, bụ iphe, ndu Ízurelu doberu mu iche; mbụ iphe, shikòta lẹ ngweja-amama bē bụ nkengu. Mu wowaru iya nù gu l'unwu ngu unwoke; mē unwada ngu jasuru asuru. Iphe, bụ ndibe ngu, nturwu adudu l'ehu bē e-tsojeru ria ya. ¹² Iphe, ndu Ízurelu nuru Chipfu l'oo iphe-mbụ, shi l'iphe, ephe metaru l'alì bē bụ ngu nwe iya; mbụ iphe, bụ manụ olivu, kakòta ree; mē iphe, bụ mē ọphuu, kakòta ree; waa iphe, bụ ereshi, kakòta ree. ¹³ Iphe, bukòta iphe, ephe wotaru Chipfu l'oo akpuru-iphe-mbụ, ephe metaru l'alì phē bụ nkengu. Iphe, bụ ndibe ngu, nturwu adudu l'ehu bē l'e-tsojeru ria ya.

14 “Iphe, bụ iphe, e yeru Chipfu l'eka l'alì Ízurelu bē bukòta nkengu.

15 “Iphe, bụ iphe, vuchakpoo ọzo waa ẹkpa-nwa ne iya; anụ mē nemadzù; mbụ ophu e woru nù mube Chipfu a-bukotajeru nkengu. Obenu l'aa-pfujẹ ugwo gude gbata iphe, bụ okpara, shi l'ehu nemadzù; nokwapho g'aa-pfujẹ ugwo gude gbata iphe, bụ anụ mbụ, shi l'ehu anụ,

aasọ nsọ futa. ¹⁶ Ẹphe -nọwaa ọnwa ophu bẹ aa-pfúje mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dọ shẹkelu ise gude gbata phẹ; mbụ mkpọla-ọchaa, bụ iphe, eegudeje atọ ẹrwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tọa ya. ¹⁷ Obenu lẹ nweswi, ne iya vuru ọzo nwua; mẹ nwaturu, ne iya vuru ọzo nwua; mẹ nweghu, ne iya vuru ọzo nwua bẹ aa-hajẹ agbata. Ndu k'ono bẹ dọ nsọ. Unu gbuje iya; phee mee ya l'eli ọru-ngweja ono; unu akpoje ẹba iya ọku gude gwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, mkpọ iya dọ Chipfu ree. ¹⁸ Anọ iya a-buru nkengu; ẹgube ono, ndú-iphe, e gude gwee ngweja-amama; mẹ utapfu ọkpa ẹkutara anọ bụ nkengu ono.

¹⁹ "Iphemiphe, Ízurelu doberu nsọ g'ẹphe nọ Chipfu bẹ mu nọwaru gu l'unwu ngu unwoke; mẹ unwada ngu phẹ g'ọ buri nkunu jeye lẹ gbururu. Ono bụ nrakunraku ọgbandzu mu lẹ ngu; mẹ awa ngu l'ophu. Ọgbandzu ono a-nọ jasuru asuru. O to nwedu echihu."

²⁰ Chipfu bya asọ Eronu: "Gẹ ndu Ízurelu te emejekwa alẹ gbaa unu; ophu ẹphe ahejekwa unu okiphe. Ọ kwa mbẹdua bụ okiphe, unu hataru. Ọo mu bụ okiphe, unu ketaru l'ẹka ndu Ízurelu."

Oke-lanọ-l'uzo-iri bụ oke, duru ndu Lívayi

²¹ "A bya abya l'ẹhu ndu Lívayi; eshinu ẹphe eje ozi, dọ l'ulo-ẹkwa-ndzukọ bẹ mu nọkotawaru phẹ iphe, shi l'oke-lanọ-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anuje mu. Ono bụwaa okiphe phẹ. ²² Shita nta-a kwaseru bẹ ọ tọ dudu onye Ízurelu ọzo, e-jekube mgboru ulo-ẹkwa-ndzukọ; ọdumeka bẹ iphe-ẹji onye ọbụ a-tukokwaru iya l'ishi; onye ono a-nwuhukwa. ²³ Ọo ndu Lívayi bẹ eje ozi, dọ l'ulo-ẹkwa-ndzukọ dọ l'ẹka; ọ buri phẹ bẹ ejo-iphe, e meru l'ẹka ono tukuru l'ishi. Iphe ono, a-buru nsọ, a-dọ jasuru asuru; mbụ jasọ l'ogbo sweru ogbo. Ọ tọ dudu iphe, ẹphe eketa l'ẹka ndu Ízurelu.

²⁴ Oke-lanọ-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anuje mu; bẹ mu nọwaru ndu Lívayi g'ọ buri okiphe phẹ. Ọo ya meru g'ọ gude mu pfua opfu ẹhu phẹ sọ: 'Ẹphe ta atatadu okiphe l'ẹka ndu Ízurelu.' "

Oke-lanọ-l'uzo-iri kẹ ndu Lívayi

²⁵ Chipfu sọ Mosisu: ²⁶ "Pfuaru ndu Lívayi sọ phẹ lẹ-a: Ọ -buri l'unu nataru ndu Ízurelu oke-lanọ-l'uzo-iri ono, mu nuru unu g'ọ buri okiphe unu ono; unu shije l'ime iya woru oke-lanọ-l'uzo-iri nọkwapho Chipfu.

²⁷ Iphe, unu nuru bẹ aa-nọduje aguru unu g'ọ bụ ereshi, shi l'ẹka l'eechije ereshi; a gụkwaa ya phọ gẹ mẹe, shi l'ẹka aakuje mẹe. ²⁸ Ọo ya bụ l'unu e-shije l'oke-lanọ-l'uzo-iri ono, unu anatajẹ l'ẹka ndu Ízurelu ono woru oke-lanọ-l'uzo-iri iya nọkwapho Chipfu. Ọ buri l'oke-lanọ-l'uzo-iri ono bẹ unu e-shi woru kẹ Chipfu nọ Eronu, bụ onye uke Chileke. ²⁹ Unu wojeru iphe, gbaru Chipfu nọ iya l'iphemiphe, a nuru unu; unu shije l'ophu bụ iya kakọta ree nọ iya ya; mẹ l'ophu kakọta adọ nsọ. ³⁰ Ọo ya bụ; pfuaru ndu Lívayi sọ phẹ lẹ teke ẹphe woru iphe, kakọta ree nọ Chipfu ono bẹ aa-guru phẹ iya g'iphe, shi l'ẹka eechije balj; a gụkwaa ya phọ gẹ mẹe, shi l'ẹka aakuje mẹe. ³¹ Unu lẹ ndibe unu a-nọduje l'ẹka dọ unu ree ria ndu ophu; kẹle ọo obunggo ozi, unu eje l'ulo-ẹkwa-ndzukọ. ³² Ọ tọ dudu iphe-ẹji, bya a-tukuru unu l'ishi m'ọ buri l'unu wotaru iphe ono ophu kachaa ree nọ mu. Tẹme ophu unu e-merwudu iphe, ndu Ízurelu doberu nsọ g'ẹphe nọ mu; k'ophu unu ta anwushihudu."

19

Mini, e gude asafu nturwu

1 Chipfu bya asú Mósísu yele Erónu: 2 “Waa ekemu, Chipfu t̄uru s̄u: Pfuaru ndu Ízurelu g'èphe k̄putaru ngu nwada eswi, eke uswe-uswe; òphu ò d̄udu èka iphe mebyiru iya; òphu ò d̄udu nt̄uji, d̄u iya n̄u; t̄eme òphu e gudejeada ya jee ozi. 3 Unu k̄puta nwada eswi ono k̄p̄ee Eleyaza, b̄u onye uke Chileke; g'a k̄p̄ufu iya l'az̄u èka a k̄p̄oberu ùlo-èkwa je egbua l'èka Eleyaza n̄o. 4 Ḡe Eleyaza, b̄u onye uke Chileke t̄see mk̄pushi-èka l̄e mee ya phee l'uzo atatiphu ùlo-èkwa-ndzukò ugbo èsaa. 5 Nwada eswi ono b̄e aa-k̄p̄o òku l'iphu Eleyaza; k̄p̄oo ak̄p̄o iya òku; m̄e an̄u iya; waa mee ya; m̄e nsh̄i iya. 6 Onye uke Chileke ono b̄e e-wota oshi sida; m̄e èswa isopu; m̄e oghu uswe-uswe ch̄iru ye l'echilabò òku ono, e gude ak̄p̄o nwada eswi ono òku ono. 7 Teke ono b̄e onye uke Chileke ono e-gude mini saa uwe iya; gude mini w̄a èhu. O -megheè ya phò nno; l'ò batawarò l'ime èka ono, a k̄p̄oberu ùlo-èkwa ono. Òle òo-b̄uru onye aasò nsò n̄o jas̄u l'uzenyashi mbòku ono. 8 Onye b̄u iya k̄p̄oru nwada eswi ono òku b̄e e-gudekwaphò mini saa uwe iya; gude mini w̄a èhu; l'ò bukwarupho onye aasò nsò n̄o jas̄u l'uzenyashi mbòku ono. 9 Onye a ta sòdu nsò b̄e e-k̄pota nt̄u, sh̄i l'òku ono, e gude k̄p̄oo nwada eswi ono òku. Oo-k̄pota iya je aw̄ushi l'èka nt̄urwu ta ad̄udu; l'az̄u èka a k̄p̄oberu ùlo-èkwa. Ò b̄uru l'èka ono b̄e aa-w̄ushiru iya ndu Ízurelu g'èphe gude meje k̄e mini, eegudeje asafu nemadz̄u nt̄urwu; gude iya eme k'asafu iphe-èji. 10 Onye b̄u iya k̄potaru nt̄u ono b̄e a-sa uwe iya asasa. L'ò buru onye aasò nsò n̄o jas̄u l'uzenyashi mbòku ono. Omelal̄i ono b̄e a-d̄u gbururu jeye l̄e gbururu. Òo-d̄uru ndu Ízurelu; d̄uru ndu lwaru alwalwa; èphe l'èphe buru.”

Edenyi odzu èka

11 “Onye denyiru odzu onye nw̄uhuru anw̄uhu èka b̄e a-b̄uru onye aasò nsò n̄o ujiku èsaa. 12 Onye òbu b̄e e-gude mini ono, eegudeje asafu nt̄urwu saa onwiya l̄e mbòku k'ètò iya; waa l̄e mbòku k'èsaa ya; t̄eme l'òo-d̄u ree. Òle ò -b̄uru l'ò t̄o sachaduru onwiya l̄e mbòku k'ètò iya ono; m̄e l̄e mbòku k'èsaa ya ono b̄e ò t̄oo d̄udu ree. 13 Iphe, b̄u onye meru odzu onye nw̄uhuru anw̄uhu èka; òphu onye òbu ta sachaduru onwiya b̄e bukwa ùlo-èkwa Chipfu b̄e oot̄urwu. Onye òbu b̄e ee-bufu l'èka ndu Ízurelu n̄o. Òo-b̄uru onye aasò nsò; noo k̄ele e te pheduru iya mini, eegudeje asafu nt̄urwu; emeswe ono b̄e dukwadu iya l'èhu g'ò d̄u iya.

14 “Òwaa b̄u ekemu, d̄u l̄e k'onye n̄o l'ime ùlo nw̄uhu. Iphe, b̄u onye bahuru l'ime ùlo ono teke ono; m̄e iphe, b̄u onye n̄o iya l'ime teke ono b̄e a-b̄uru onye aasò nsò abal̄i èsaa. 15 Iphe, b̄u ivu, d̄u l'ùlo ono, e gheberu onu; òphu e k̄pubeduru iya iphe b̄e aa-soakwapho nsò. 16 Iphe, b̄u onye n̄o l'òma ègu denyi èka l'odzu onye e gburu l̄e mma; òzoo odzu onye nw̄uhuru anw̄uhu mman̄u; òzoo l'ò denyiru èka l'òkpu onye nw̄uhuru anw̄uhu; m'ò b̄u l'ìlu; b̄e a-b̄uru onye aasò nsò n̄o abal̄i èsaa.

17 “A -bya l̄e k̄e ndu aasò nsò; g'èphe k̄pota nt̄u ono, sh̄i l'òku, e gude k̄p̄oo ngweja-iphe-èji òku ono ye l'iphe; èphe eje l'èka mini, doru r̄isaa d̄u; kuta mini ye iya. 18 Òo ya b̄u; onye a ta sòdu nsò ewota èswa isopu t̄see l'ime mini ono; phee ya l'eli ùlo-èkwa ono; m̄e l'eli ivu, d̄u l'ùlo-èkwa ono; m̄e l'èhu ndu n̄o l'ime ùlo-èkwa ono. Nokwapho g'oo-phe iya iphe, buk̄po onye denyiru èka l'òkpu onye nw̄uhuru anw̄uhu; m̄e onye denyiru èka l'odzu onye e gburu l̄e mma; òzoo onye denyiru onye nw̄uhuru anw̄uhu mman̄u èka; m̄e onye denyiru èka l'ìlu. 19 Onye òbu, a ta sòdu nsò òbu

bẹ e-phe onye ono, aasọ nsọ ono mini ono lẹ mbọku k'ẹto; waa lẹ mbọku k'ẹsaa. O -rwua lẹ mbọku k'ẹsaa ono; l'ọ safu iya nturwu ono. Onye ono, a saru ono asaa uwe iya asasa; gude mini wua ẹhu; l'ọ bya adu ree l'uzenyashi mbọku ono.

²⁰ “Obenu l'onye aasọ nsọ; ọphu ọ sachaduru onwiya asacha bẹ ee-bufu l'echilabọ ndu Ízurelu; kele o merwuwaru ọlo Chipfu. Eshinu e te pheduru iya mini, eegudeje asafu nemadzu nturwu bẹ ọ bu onye aasọ nsọ. ²¹ Ono bu ekemu, a-duru phe nu jasuru asuru. Onye ono, bu iya epheje mini ono, eegudeje asafu nemadzu nturwu ono bẹ a-sakwapho uwe iya asasa. Onye meru ẹka lẹ mini ono, eegudeje asafu nturwu ono bẹ a-buru onye aasọ nsọ jeye l'uzenyashi mbọku ono. ²² Iphe, onye aasọ nsọ denyiru ẹka bẹ a turwuwaru aturwu; onye denyiru ẹka l'iphe ọbu bẹ aa-nodu asọ nsọ jasú l'uzenyashi mbọku ono.”

20

Anwuhu Miriyamu

¹ Tọbudu iya bu; o rwua l'onwa mbu l'apha; ndu Ízurelu l'ophu jerwua echięgu Zinu. Ephe noshia lẹ Kadeshi. Miriyamu nọdu l'ẹka ono nwuhu; e lia ya l'ẹka onokwapho.

Mini, shi lẹ mkpuma

² Teke ono bẹ mini ta adudu k'ọphu ndu Ízurelu a-ngu; ephe kpako onwophe tosoaha Mosisu yele Eronu opfu. ³ Ephe wata abaru Mosisu mba su: “O gege akaru anyi ree; ọ bu l'anyi nwushihuru teke pho ndibe anyi phe nwushihuru l'iphu Chipfu pho. ⁴ ?Bu gunu meru g'o gude i chita anyibe ndu ke Chipfu bya awushi l'echięgu l'ẹka-a g'anyi l'iphe-edobe anyi nwushihu? ⁵ ?Bu gunu meru g'o gude i dufuta anyi l'alj Ijiputu bya eduru dobe lẹ mkpokoro ẹka-a, ta adudu ereshi, du iya nu; ọphu oshi figu adudu iya; ọphu vayinu adudu iya; ọphu oshi itorokuma adudu iya; ọphu ọ dudu mini, anyi a-ngu, du iya nu?” ⁶ Tọbudu iya bu; Mosisu yele Eronu lufu l'ẹka ono, ndu Ízurelu doru ono tugbua jeshia l'onu ọlo-ekwa-ndzuko je adaa; kpupyabechaa iphu l'alj. O-gbu-nwjinwii ke Chipfu nwuaru phe ke phoo.

⁷ Chipfu su Mosisu: ⁸ “Wota mgboro pho ge gu lẹ nwune ngu Eronu chikobe ndu Ízurelu. Pfuru yeru mkpuma ono l'ẹka ephe ele ngu enya ge mini shi iya sofuta. Noo ọzo, ii-shi mee ge mkpuma ono sofutaru phe mini bu ono; k'ọphu ndu Ízurelu me iphe-edobe phe a-ngu mini.” ⁹ Tọbudu iya bu; Mosisu bya ewota mgboro ono l'atitiphu Chipfu l'ẹka ono gude tugbua; ge Chipfu suru iya g'o mee ya.

¹⁰ Mosisu yele Eronu bya achikobe ndu Ízurelu l'iphu mkpuma ono. Mosisu su phe: “Unu ngabe nchi nta-a unube ndu okwefurike ono. ?Bu g'anyi kuta mini lẹ mkpuma-a nu unu too?” ¹¹ Oo ya bu; Mosisu halia ẹka iya imeli byia mgboro ono ugbo labo l'eli mkpuma ono. Mini shi lẹ mkpuma ono nwushihu; ndu Ízurelu; me iphe-edobe phe ngua ya.

¹² Tọbudu iya bu; Chipfu su Mosisu yele Eronu: “Eshi ọphu unu te kwetaduru nkemu; ọphu unu emeduru mu ge mu du nsọ l'enya ndu Ízurelu bẹ unu te edurwuękwa ndu-a alj ono, mu nuru phe ono.”

¹³ Ọwana bu mini Meriba, bu iya bu “uswo”; kele ọo l'ẹka ono bẹ ndu Ízurelu nọ tsoo Chipfu uswo; Chipfu goshi phe lẹ ya du nsọ.

Ndu Edomu ajika gę ndu Ízurelu ta aghataşhi l'alı phe

¹⁴ Mósısu bya eshi lę Kadęshi zia ozi g'e je zia eze ndu Edomu sų: "Owaa bų iphe, Ízurelu, bų nwune ngu pfuru: Unu mawaru ęgube iphe-ęhuka, byapfutaru anyi g'ọ ha. ¹⁵ Unu mawaru gę nna anyi oche phe gude chıru anyi laa alı Ijıputu; je ebua ęka ono nọo ọdu. Ndu Ijıputu kpa a nna anyi phe ono ęhu shii; bya akpakwaaphọ anyıbedua. ¹⁶ Obenu lę teke anyi rakuru Chipfu bę ọ nımaru olu anyi; bya ezia ojozi; ọ bya edufuta anyi lę Ijıputu. Nta-a bę anyi nọwa lę Kadęshi, bų mkpukpu, unu l'ęphe maru oke alı. ¹⁷ Jiko unu hanaa g'anyi shia alı unu ghata. Anyi te eshidu ęgu unu aghata; ọzoo ęka unu gbaru opfu-vayınu; ọphu ọ dudu welu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngua. Anyi e-tsoerupho ọma oji unu ogologo ghata. Anyi ta abyadu a-swıba aswıba l'uzo ękutara; ọzoo l'uzo ękicha jasų anyi aghatakọta l'alı unu."

¹⁸ Ọle eze ndu Edomu yeru iya ọnu sų: "Unu ta aghatakwa l'alı anyi; ọ dudu bę mu e-gudekwa ogu-ęchi byapfuta unu ọgu."

¹⁹ Ndu Ízurelu sų iya: "Anyi e-tsoerupho ọma oji ghata. Ọ -buru l'anyi nguru mini unu; ọzoo l'ọo iphe-edobe anyi nguru mini unu; anyi apfua unu ųgwo iya. Unu haarọ g'anyi gude ọkpa ghata; ọ tọ dukwa iphe ọzo."

²⁰ Ọle eze ndu Edomu bę suru g'ęphe ta aghataşhi. Ọo ya bų; ndu Edomu chıta ikpoto unwoke phe, bų ndu ọkpehu dų jefushia ndu Ízurelu ọgu. ²¹ Ọ buru iya bų lę ndu Edomu ajika gę ndu Ízurelu ta aghataşhi. ęphe dakọbe shia ibiya ọzo.

Anwuhu Eronu

²² Ndu Ízurelu l'ophu wų-lihu lę Kadęshi dzebe; jasų ęphe jerwua l'ubvų Họru. ²³ Ọ buru l'ubvų Họru ono, nọ-kube oke alı Edomu ono bę Chipfu nọ sų Mósısu yele Eronu: ²⁴ "Eronu bę abya anwuhu lapfu ndiche ya phe. O too jerwudu alı ono, mu nuru ndu Ízurelu ono; kele unu kwefuru ike l'ekemu, mu turu lę ke mini Meriba. ²⁵ Duta Eronu yele Eleyaza, bų nwa iya g'unu nyihu eli ubvų Họru; ²⁶ l'i yeshia Eronu uwe iya woru yee Eleyaza, bų nwa iya; noo kele Eronu a-nodu l'ęka ono nwuhu lapfu ndiche ya phe." ²⁷ Mósısu mee iphe, Chipfu suru g'o mee. Ndu Ízurelu nodu ele phe ęnya; ęphe nyihu eli ubvų Họru ono. ²⁸ Mósısu yeshia Eronu uwe iya woru yee Eleyaza, bų nwa iya. Eronu nwuhu l'eli ubvų l'ęka ono. Mósısu yele Eleyaza shi l'eli ubvų ono nyizeta. ²⁹ Ndu Ízurelu l'ophu humaephọ lę Eronu bę nwuhuwaru nų; iphe, bų ndu Ízurelu l'ophu rakọta ękwa iya ọkporo abalı l'abalı iri.

21

Ndu Ízurelu alwu-kpe ndu Aradu

¹ O be teke onye Kėnanu, bų eze ndu Aradu; mbų onye ono, bu l'ęchiegu ndọhali ono nımaru lę ndu Ízurelu bę shi l'uzo Atarimu abya; o je etsoo ndu Ízurelu ọgu; kputa ndu ọphu ọ kputaru lę ndzu. ² Ndu Ízurelu ribuaru Chipfu nte sų: "Ọ -buru l'ii-woru ndu-a yee anyi l'ęka bę anyi e-woru mkpukpu phe g'ọ ha mebyishikọta." ³ Chipfu ngaberu ndu Ízurelu nchı l'olu; bya eworu ndu Kėnanu ye phe l'ęka. ęphe mee ndu ono; me mkpukpu phe omeliwe; mbų ęphe bukotarı mkpurupyata. Ọo ya bų; e kuaaha ęka ono Họma, bų iya bų "mkpurupyata".

Agwọ, e meru l'ope

⁴ Ndu Ízurelu bya eshi l'úbvú Họru tugbua; ephe tso ru ọzo, laru Ezenyimu Uswe-uswe; k'opu ephe e-shi nno jee alí Edomu mgburugburu. Ephe jen yaa l'uzo ono; opu ephe aduhedu ike takota nshi. ⁵ Ephe wata epfutoshi Chileke ye le Mosisu su: “?Bu gunu kparu iphe, unu dufutaru anyi le Ijiputu bya awushi l'echiegu-a g'anyi nwushihu? Eka nri ta adudu! Opu mini adudu iya! Njo nri-a, anyi tso ru eriphe-a be tuhukwaru anyi ayi!” ⁶ Tobudu iya bu; Chipfu bya achiru ejo agwo yeru ndu Ízurelu ono. Agwo ono wata phe atagbushi. O tagbua ndu dukpoo igwerigwe. ⁷ Ndu Ízurelu byapfuta Mosisu bya asu iya: “Anyi mewaru iphe-aji; kele anyi pfutoshiwaru Chipfu; waa gubedua. Pfunuru nu Chipfu; k'opu oofowuru anyi agwo ono.” Oo ya bu; Mosisu bya eworu opfu ehu ndu Ízurelu ono pfuru nu Chipfu. ⁸ Chipfu su Mosisu: “Meta ejo agwo dobe l'eli itso lanu; k'opu bu onye agwo pho -taru eru; l'o lee ya enya; dzuru ndzu.” ⁹ Oo ya bu; Mosisu gude onyirubvu meta agwo bya atukobe iya l'eli itso lanu. O nodu abujeru; onye agwo taru; o -lewa enya l'agwo ono, e meru l'ope ono; l'oo-dzuru ndzu.

Ndu Ízurelu eje ala Mowabu

¹⁰ Ndu Ízurelu bya atugbua; rwua Obotu; ephe kpobe ulo-ekwa phe. ¹¹ Ephe gbẹ le Obotu tugbua; je akpobe ulo-ekwa phe le Iye-Abarimu l'echiegu ono, no chebe iphu le Mowabu l'uzo enyanwu-awawa ono. ¹² Ephe shi l'eka ono tugbua bya erwua nsuda Zeredu; bya akpobe ulo-ekwa phe l'eka ono. ¹³ Ephe shikwapo l'eka ono tugbua je akpobe ulo-ekwa phe lazụ enyimu Anonu azu iya opuu; eka ono, no l'echiegu, no kpaa l'oke alí ndu Amoru; noo kele oo enyimu Anonu bu oke alí ndu Mowabu; mbu nokaharu ndu Mowabu ephe le ndu Amoru. ¹⁴ Oo ya meru g'o gude e pfua l'ekwo, e deru k'ogù, Chipfu lwuru su: “Mkpukpu Wahebu ono, du le Sufa; ye le nsuda nsuda enyimu Anonu; ¹⁵ me le mkpo-ze mkpo-ze ono, du le nsuda nsuda, no je akpaa le mkpukpu Aru; bya anodu nno jasụ l'oke alí ndu Mowabu.”

¹⁶ Ephe gbalihu l'eka ono kwaseru jerwua Biye, bu iya bu welu ono, Chipfu suru Mosisu: “Chikobe ndu Ízurelu l'eka lanu ge mu nu phe mini g'ephe nga.” ¹⁷ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu gua ebvu-a su: “Nwufuta mini; gube welu! G'a guru ebvu nu iya.

¹⁸ Oo ndu-ishi bvuru welu ono;

mbu l'oo ndu a maru epha phe le Ízurelu be turu iya nu.
O buru mgboro ndu eze; me mgboro ndu a maru epha phe
be ephe gude bvua ya.”

Tobudu iya bu; ephe shi l'echiegu jeshia Matana; ¹⁹ shi le Matana lufu le Nahalelu; shi le Nahalelu lufu le Bamotu; ²⁰ shi le Bamotu lufu le nsuda, no l'alí Mowabu le mgboru ubvu Pisiga, bu eka aagbeje ele alí, dabyiru mgbegere.

*Ízurelu alwu-kpe Sihonu,
bu eze ndu Amoru
(Dit 2:26-37)*

²¹ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu zia ozi g'e je zia Sihonu, bu eze ndu Amoru su: ²² “G'anyi ghatanu l'alí unu. Anyi ta aswibakwa l'egu unu; opu anyi

ta aswibadu l'opfu-vayinu unu. Ophu o dudu welu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngua; oo epho oma oji be anyi e-tsoru jasụ anyi aghatagbua l'alì unu." 23 Obenu le Sihonu te ekwedu ge ndu Izurelu ghata l'alì iya. O chikobe ndu nkiya g'ephe ha; ephe jefpushia ndu Izurelu ogu l'echiegu. Ephe rwuepho mkpukpu Jiahazu; ephe datso ndu Izurelu ogu l'eka ono. 24 Ndu Izurelu gude ogu-echi sua phe pyaapya; nata phe alì phe ono; shita l'enyimu Anonu je akpaa l'enyimu Jiaboku; jeyewaruro l'alì ndu Amonu; oke alì ndu Amonu be a kpuru igbulo mgburugburu; o shihu ike. 25 Ndu Izurelu lwutakota mkpukpu ndu Amoru g'o ha; buchikota iya; lwutachaa mkpukpu Heshibonu; me mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu. 26 Heshibonu be bu mkpukpu Sihonu, eze ndu Amoru. Yele onye shi buru eze ndu Mowabu lwujeru ogu; Sihonu lwutakota alì iya je akpaa l'enyimu Anonu. 27 Oo ya meru g'o gude ndu akaka ebvu nodu aguje su:

"Bya mkpukpu Heshibonu; g'a kpu-phu iya azu;
mbu g'a kpu-phu mkpukpu Sihonu azu;
kpu ya g'o shihu ike.

28 Noo kele oku shi le Heshibonu kpufu;
mbu l'ire-oku shi le mkpukpu Sihonu kpufu.

O tsuwaru mkpukpu Aru ke ndu Mowabu;
mbu ndu nwe ubvu, dugbaa le mgboru enyimu Anonu.

29 Nshio unube ndu Mowabu!

E mebyishiwaru unu; unube ndu anoduje agwa agwa Kemoshi!
Unwegirima unu unwoke be o mewaru;
ephe gbalakota lashia alì ozo.

Unwegirima unu unwanyi be o mewaru;
ephe buwaru ndu a kpuru le ndu
nu Sihonu, bu eze ndu Amoru.

30 Anyi kwatsuwaru phe.

Mkpukpu Heshibonu buwaa mkpurupyata je akpaa le mkpukpu Dibonu.
Anyi gwewaru phe arakabya jasụ le mkpukpu Nofa;
mbu je akpaa le mkpukpu Medeba.

*Izurelu alwu-kpe Ogu,
bu eze Beshanu
(Dit 3:1-11)*

31 Tobudu iya bu; ndu Izurelu buru l'alì ndu Amoru. 32 Mosisu bya ezia ndu e-je anwua nge le mkpukpu Jiaza; ephe jechaepho; ndu Izurelu je alwua mkpukpu, du iya nu; chikashia ndu Amoru, shi buru l'eka ono.

33 Oo ya bu; ndu Izurelu ghakobe shia uzo ophu shiru jeshia alì Beshanu. Ogu, bu eze ndu Beshanu chita ndu nkiya g'ephe ha jefpushia phe ogu le mkpukpu Edereyi.

34 Chipfu su Mosisu: "Ta tsukwa iya ebvu; noo kele mu wowaru iya ye ngu l'eka; me ndu nkiya; waa alì iya. Mekwaa ya iphe, i meru Sihonu, bu eze, bu le Heshibonu buru onye-ishi ndu Amoru." 35 No iya; ndu Izurelu gbua Ogu; gbushia unwegirima iya; me ndu nkiya g'ephe ha; k'opbu bu l'o to dudu onye phoduru nu l'ime phe. Ndu Izurelu nata alì iya nworu.

1 Ndu Ízurèlu bya atug̃bua jerwua phorokoto alì ndu Mówabu; ep̃he kp̃obe ̀lo-ek̃wa ph̃e l'ag̃uga ̃enyimu Jiódanu, ño chebe ip̃hu l̃e mkp̃ukpu Jieriko.

2 Belaku nwa Zipo h̃uma ip̃hemip̃he, ndu Ízurèlu meru ndu Am̃oru.

3 Nd̃z̃u-ag̃ugu rwuta ndu Mówabu k̃ele ndu Ízurèlu d̃u ig̃werig̃we. Nd̃z̃u ndu Ízurèlu g̃ushiahaa ndu Mówabu ike. 4 Ndu Mówabu jep̃fu ndu b̃u ogerenya ndu Midiyanu je as̃u ph̃e: "Nta b̃e ik̃poto ndu Ízurèlu-a a-t̃uko ip̃he, b̃u ndu g̃baru anyi mg̃burug̃buru lw̃ukota g'eswi, at̃ukoje ̃eswa, ño l'̃egu lw̃ukota-a." Teke ono b̃e b̃u Belaku nwa Zipo b̃e b̃u eze ndu Mówabu.

5 O bya ezia g'e je ekua Belamu nwa Beỹo, b̃u onye ño l̃e mkp̃ukpu Pet̃o l'alì Amawu, d̃u l̃e mg̃boru ̃enyimu Yufur̃et̃isu. Ip̃he, Belaku ziru iya b̃u: "O nweru ndu shi l'alì Ijiputu f̃uta; bya at̃uko mg̃boko l'ophu dzuru. Nta-a b̃e ep̃he ñoakwa mu l̃e mg̃boru. 6 Ip̃he, mu arw̃o ngu nta-a buk̃wa g'ì bya at̃uaru mu ndu ono ̃nu; noo k̃ele ep̃he ka mu ̃ok̃pehu. ?A maru; mu alwu-k̃pe ph̃e; chia ph̃e l'alì-a? Noo k̃ele mu maru l'onye ì g̃oru ̃nu-oma ñu b̃e b̃uwaa onye à g̃oru ̃nu-oma ñu; onye ì t̃uru ̃nu b̃uwaru onye a t̃uru ̃nu."

7 Oo ya b̃u; ndu b̃u ogerenya ndu Mówabu; m̃e ndu b̃u ogerenya ndu Midiyanu gude ug̃wo, aap̃f̃uje g'a g̃baa eja tug̃bua jep̃fushia Belamu; je ezia ya ozi, Belaku ziru iya ono. 8 Belamu s̃u ph̃e: "Unu kwaa l'̃eka-a l'enyashi-a k'ophu mu a-kar̃u unu ip̃he, Chip̃fu e-p̃furu yeru mu." Oo ya b̃u; Belamu yẽle ndu-ishi Mówabu ono t̃uko ñodu.

9 Chileke bya abyap̃futa Belamu bya aja ya s̃u: "B̃u ndu ole b̃e g̃u l'ep̃he ño ono?"

10 Belamu s̃u Chileke: "O kwa Belaku nwa Zipo, b̃u eze ndu Mówabu b̃e ziru ph̃e ozi g'ep̃he bya as̃u mu 11 l'o nweru ndu shi l'alì Ijiputu f̃uta bya at̃uko mg̃boko l'ophu dzuru. L'oo g̃e mu bya at̃uaru iya ndu ono ̃nu; g'a maru ?Ya a-lwu-k̃pee ph̃e? ch̃ishia ph̃e l'alì ph̃e."

12 Chileke s̃u Belamu: "Te etsokwa ph̃e je; ta t̃ukwa ndu ono ̃nu; k̃ele ep̃he buk̃wa ndu a g̃oru ̃nu-oma ñu."

13 O -rwua l'utsu iya; Belamu f̃uta bya ep̃fuaru ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi; s̃u ph̃e: "Unu lash̃ia alì unu l̃e Chip̃fu te ek̃wed̃u g̃e mu tsoru unu je."

14 Oo ya b̃u; ndu-ishi Mówabu ono tug̃bua lash̃ia je as̃u Belaku l̃e Belamu j̃jakwaru l̃e ya te etsoduru ph̃e.

15 Belaku bya ezikwaa ndu-ishi ozo, kaba ig̃werig̃we; mb̃u ndu a ka akwab̃e ùb̃ṽù eme l̃e ndu k̃e mb̃u ph̃o. 16 Ep̃he byap̃futa Belamu bya as̃u iya: "Waa ip̃he, Belaku nwa Zipo p̃furu baa: 'Jiko g'ò t̃o d̃ukwa ip̃he, ii-kwe g'ò k̃p̃oshia ngu abya ibe mu. 17 Noo k̃ele mu a-kwab̃e ngu ùb̃ṽù, par̃u ̃eka; bya emeeru ngu ip̃he, ì s̃uru g̃e mu meeru ngu. Jiko byañu at̃uaru mu ndu-a ̃nu.' "

18 Belamu s̃u ndu-ozì Belaku ono: "O -betak̃po Belaku je a-ñu mu ̀lo iya ono, mkp̃ola-ododo waa mkp̃ola-ochaa jiru ej̃ji ono; b̃e mu te emeghatadu ip̃he, Chip̃fu, b̃u Chileke mu p̃furu. Mu te ewofudu iya ip̃he; ophu mu te eyekwadu iya ip̃he. 19 Jiko unu kwakwaaph̃o akwakwa l'̃eka-a l'enyashi-a g̃e mu maru m̃e o -nweru ip̃he, Chip̃fu e-p̃fubaa yeru mu."

20 Chileke bya abyap̃futa Belamu l'enyashi bya as̃u iya: "O -b̃uru l'oo oku b̃e ndu-a byaru ngu ekuku; g̃balihu tsoru ph̃e; ̀le oo ip̃he, mu s̃uru g'ì mee b̃e ii-me kp̃oloko."

²¹ Belamu bya agbalihu l'ùtsu dozia nkapfù-ìgara iya tsoru ndu-ishi Mówabu ono; ephe tũgbua. ²² Òle èhu ghuru Chileke egu shii g'ò tũgburu jeshia ono. Ojosi Chipfu je apfuru kwachia ya ọ̀zo. Teke ono bẹ̀ Belamu nọ̀ l'eli nkapfù-ìgara iya agba eje; yele ndu-ozì iya ọ̀madzu labọ̀ swìru. ²³ Nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojosi Chipfu ono g'ò pfuru l'uzo; mífuta ogu-echi iya gude l'ẹ̀ka; ọ̀ haa ọ̀zo swìba l'egbudu. Belamu chiahaa nkapfù-ìgara ono iphe g'ò gọ-zia ya g'ò laphu azù l'uzo. ²⁴ Ojosi Chipfu ono je apfuru l'owere ọ̀zo, nọ̀ lẹ̀ mgbaka opfu-vayinu labọ̀, igbulọ̀ nọ̀chaa ibekeboebo. ²⁵ Tọ̀budu iya bụ; nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojosi Chipfu ono; o je akwaa onwiya l'igbulọ̀ ono; woru Belamu ọ̀kpa hua l'igbulọ̀ ono. Belamu chikwaa ya iphe ọ̀zo. ²⁶ Ojosi Chipfu ono bya atũgbukwa je apfuru l'ẹ̀ka dọ̀ kparagọ̀. Ẹ̀ka ono te nwedu ọ̀zo, ee-shi swìja ẹ̀kutara; ọ̀zoo swìja ẹ̀kicha. ²⁷ Nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojosi Chipfu ono; ọ̀ nmakpuru lẹ̀ mkpula Belamu; èhu ghuaaa Belamu egu; o chiahaa ya mgbọ̀ro iya. ²⁸ Chipfu kùhaa nkapfù-ìgara ono ọ̀nu; o pfuru opfu yeru Belamu sù: “?Bù gunu bẹ̀ mu meru ngu; meru g'ò gude i nọ̀du echi mu ẹ̀gube ono? Ọ̀waa kweakwa ugbo ẹ̀to, i chiru mu iphe-a?”

²⁹ Belamu sù nkapfù-ìgara ono: “Iphe, mu gude echi ngu ẹ̀gube ono bụ̀ l'iime mu sukusuku. Ọ̀ -bù lẹ̀ mu gude ogu-echi l'ẹ̀ka bẹ̀ mu eworu ngu gbua nta-a.”

³⁰ Nkapfù-ìgara ono sù Belamu: “?Mu ta abudu nkapfù-ìgara, i nwe enwenwe tọ̀? I shihawaa gbata mu byasù ntanù-a. ?Mu mejewaru ngu ẹ̀gube-a?”

Belamu sù iya: “Waawaa.”

³¹ Noo ya; Chipfu bya emee g'ènya sahu Belamu; ọ̀ hùma ojosi Chipfu ono g'ò pfuru l'uzo; mífuta ogu-echi iya parù l'ẹ̀ka. Belamu phozeta ishi ephozeta; bya adaa kpube iphu l'alì. ³² Ojosi Chipfu ono jia ya sù: “?Bù gunu meru iphe, i chiru nkapfù-ìgara ngu iphe ugbo ẹ̀to-a? Mu byaru gẹ̀ mu kwachia ngu ọ̀zo; noo kele ọ̀zo, i phoberu bẹ̀ dọ̀ gbajogbajogbajo l'ènya nkemu. ³³ Ugbo ẹ̀to bẹ̀ nkapfù-ìgara-a hùmaru mu; bya agbangochaa mu. Ọ̀ -bù l'ọ̀ tọ̀ gbango mu; mẹ̀ mu asuwaa ngu pyaapya; haa yẹ̀bedua g'ò nọ̀du ndzù.”

³⁴ Belamu sù ojosi Chipfu ono: “Mu mewaru iphe-ẹ̀ji; kele mu ta amadu l'i pfuru kwachia mu ọ̀zo. Ọ̀o ya bụ; ọ̀ -bùru l'ọ̀ tọ̀ dudu ngu ree gẹ̀ mu je; mu a-laphu azù.”

³⁵ Ojosi Chipfu ono sù Belamu: “Tsoruro ndu ono jeshia; ọ̀le ọ̀o g'ò bukwaru iphe, mu sùru g'i pfua bẹ̀ ii-pfu kpurumu.” Ọ̀o ya bụ; Belamu yele ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi ono tũgbua; ọ̀ bọ̀ru phẹ̀ ejeje.

Belamu nọ̀ l'ibe Belaku

³⁶ Belaku nùmaepho lẹ̀ Belamu abyawaa; ọ̀ lufu jeshia ya ndzuta lẹ̀ mkpukpu, nọ̀ l'alì Mówabu l'oke ẹ̀nyimu Anọ̀nu; mbù l'ime ime ẹ̀ka oke alì ono beru. ³⁷ Belaku sù Belamu: “Mu ziru ozi, dọ̀ ọ̀ku-ọ̀ku g'a bya ekua ngu g'i bya. ?Bùhunu gunu meru iphe, i tì byakebeduru? ?Bù lẹ̀ mu ta adudu ike akwabẹ̀ ngu ùbù dọ̀?”

³⁸ Belamu sù Belaku: “Ọ̀ tọ̀ ree; mu byawaru. Ọ̀le ọ̀ bụ; ?ọ̀ dũhunuru iphe, mu adù ike epfu; abùedupho opfu, Chileke yeru mu l'ọ̀nu gẹ̀ mu pfua.” ³⁹ Ọ̀o ya bụ; Belamu tsoru Belaku; ephe jeshia Kiriyatu-Huzotu.

⁴⁰ Belaku gbushia eswi mẹ̀ aturu gude gwee ngweja; bya aharu nù Belamu yele ndu-ishi ono, yẹ̀e ya tũko swìru ono.

Opfu mbu, Belamu nataru l'ẹ̀ka Chipfu

41 O bẹ l'ùtsu echele iya; Belaku duta Belamu; ephe tųgbua jeshia Bamọtu-Belu; Belamu gbẹ l'ẹka ono harų hųma ndu Ízurelų.

23

1 Belamu sų Belaku: "Kpųaru mu ọru-ngweja ọzo ẹsaa. L'ị kpųtaru mu oke-eswi ẹsaa; waa ebili ẹsaa."

2 Belaku bya emee gẹ Belamu pfuru. Belaku yele Belamu gbua oke-eswi; mẹ ebili ono nanų nanų l'ọru-ngweja ono. 3 Belamu sų Belaku: "Pfurų lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono gẹ mu kpiribeeshikwaru. G'a maru; ? Chipfu abyapfuta mu? Iphe, bukpoọ iphe, o goshiru mu bẹ mu a-kọru ngu-a." 4 Ọ tųgbua jeshia l'eli nwubvu, adųdu iphe, dų iya nų. 4 Chileke byapfuta Belamu. Belamu sų Chileke: "Mu doziwaru ọru-ngweja ọzo ẹsaa; mu gbuwa oke-eswi yele ebili nanų nanų l'ọru-ngweja ono ephe n'ẹsaa."

5 Tọbudu iya bų; Chipfu ye Belamu opfu l'ọnu sų iya: "Laphu azų jepfu Belaku je ezia ya ozi-a." 6 O jepfushia Belaku; bya ahųma iya g'ọ pfurų lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono; yele ndu-ishi Mówabu g'ephe ha.

7 Belamu pfuaha sų:

"Belaku bẹ byaru eduta mu l'al'í Arámu.

Eze ndu Mówabu bya eduta mu l'úbvú úbvú ọzo ẹnyanwu-awawa.

Ọ sųru gẹ mu bya atųaru iya unwu Jiékpọu ọnu;

gẹ mu bya epfubya unwu Ízurelų.

8 ?Dẹnu gẹ mu e-shi bya eworu ọnu tųa ndu Chileke atųduru ọnu?

?Dẹnu gẹ mu e-shi pfubya ndu Chipfu te epfubyiduru?

9 Ọo l'eli eze mkpuma bẹ mu anọduje hųma pẹ.

Ọ bųru l'eli úbvú bẹ mu anọduje ele pẹ ẹnya;

mbų ndu ono, bu iche ono, adųdu ndu ephe l'ephe buru ẹghirigha ono.

Ephe ta agųjeduru onwopẹ yeru ọhozo.

10 ?Bų onye bẹ a-dų ike gųta unwu Jiékpọu l'ọgu;

mbų ndu ha g'urwuku, nọ l'al'í.

Mbų-a; ?bų onye a-dų ike gųta nkeru-ẹno unwu Ízurelų l'ọgu?

Gẹ mu nwųhukwa anwųhu onye pfuberekoto!

Gẹ mu lakwaa gẹ ndu pfuberekoto larų!"

11 Belaku sų Belamu: "?Bų gųnu bẹ i meru mu ẹgube ono? Mu sųru ngu g'ị bya atųa ndu ọhogu mu ọnu; ọ gbẹ bųru ọnu-ọma bẹ i goru nų pẹ!"

12 Belamu sų: "?Bų gẹ mu te epfushi iphe, Chipfu yeru mu l'ọnu gẹ mu pfua?"

Opfu k'ẹbo, Belamu natarų l'ẹka Chipfu

13 Belaku sų Belamu: "Tsuru mu g'anyi je l'ẹka ọzo, ịi-nọdu hųma pẹ. Ọo aharu bẹ ịi-harų pẹ hųma; ị tųi hųma-gbudu pẹ g'ephe ha. Gbẹ l'ẹka ono tųaru mu pẹ ọnu." 14 Belaku duta Belamu; ephe jeshia l'egu mkpųkpų Zofimu, nọ l'eli úbvú Pisiga; ọ kpųa ọru-ngweja ọzo ẹsaa. Ephe gbushia oke-eswi yele ebili nanų nanų l'ọru-ngweja ono.

15 Belamu sų Belaku: "Pfųkwaru lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono gẹ mu jepfu Chipfu l'ẹka pọ."

16 Chipfu byapfuta Belamu; bya eye iya opfu l'ọnu sų iya: "Jepfu Belaku ọzo je ezia ya ozi-a." 17 Belamu bya ejepfu Belaku; hųma iya g'ọ pfurų lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono; yele ndu-ishi Mówabu, yẹe ya tųko nọdu. Belaku sų Belamu: "?Bų gųnu bẹ Chipfu pfuru?" 18 Belamu pfushiaha sų:

“Gùbe Belaku; gbalihu agbalihu ngabẹ nchì!

Nùma iphe, mu epfu; gùbe nwa Zipo.

¹⁹ Chileke ta abùkwa nemadzù; k'òphu ọo-bya adzùaha ùka.

Ọphu ọ bùdu nwa ndiphe; kẹ g'ọ gbanwee uche iya.

?O pfulẹwẹrù opfu; ọphu o medùru g'ọ pfuru?

?O kwejeru ukwe-iphe; g'ọ to medzu ukwe-iphe ọbu?

²⁰ Sù-a; ekemu, mu natarù bükwa gẹ mu gọoru ndu ono ọnu-ọma.

Chileke gowaru ọnu-ọma nù phẹ.

Ọphu mu ta a-dukwa ike agbanwe iya.

²¹ Ọ tọ dudu ẹjo-iphe, e levuru l'ẹhu ọnwu Jiékọpu.

Ọphu ọ dudu iphe, ta adudu ree, ọ hùmaru l'ẹhu ọnwu Ízùrẹlu.

Chipfu, bù Chileke phẹ swiru phẹ ọkpobe eswiru.

Ephe anọduje atù ọzu l'ọ bù eze phẹ.

²² Chileke bẹ dufutaru phẹ l'alì Ijiputu;

bya emee phẹ; ephe nweru ọkpẹhu g'atsù.

²³ A ta abyadù egude oswe keta ọnwu Jiékọpu.

Ọphu a byadu e-shi l'omamanshi mekata ọnwu Ízùrẹlu.

Nta-a bẹ ee-pfu opfu ẹhu ọnwu Jiékọpu;

pfua opfu ẹhu ọnwu Ízùrẹlu sù:

'Lewarọ iphe, Chileke megbabẹru!'

²⁴ Sù-a; ndu Ízùrẹlu angù-lihuje gẹ ne oduma.

Ephe anọduje ebu nggada g'oduma;

mbù oduma, ta azejedu azẹe jasù l'ọ labushia anù eriri iya;

mbù jasù l'ọ ngù mee-iphe, o guderu."

²⁵ Ọo ya bù; Belaku sù Belamu: "Ta atùekwa phẹ ọnu ilile; ọphu ì goekwaru phẹ ọnu-ọma ililekpọ!"

²⁶ Belamu sù Belaku: "?Mu te epfuduru ngu l'ọ iphe, Chipfu pfuru bẹ mu e-me?"

Opfu k'ẹto, Belamu natarù l'ẹka Chipfu

²⁷ Tọbudu iya bù; Belaku sù Belamu: "Bya gẹ mu duru ngu je ẹka ọzo. ?

G'a maru ọ-dù Chileke ree g'ì gbẹ l'ẹka ono tọaru mu phẹ ọnu?" ²⁸ Belaku

duta Belamu; ephe nyihu ọnonu úbvù Peyọ; mbù úbvù ono, nọ chebe iphu

l'alì, dabyiru mgbegere. ²⁹ Belamu sù Belaku: "Kpọaru mu ọru-ngwẹja

uzo ẹsaa l'ẹka-a; l'ì kpọtaru mu oke-eswi ẹsaa waa ebili ẹsaa." ³⁰ Belaku

mee ya gẹ Belamu sù g'ọ mee ya. Ephe gbua oke-eswi ono yẹle ebili ono nanù nanù l'ọru-ngwẹja ono.

24

¹ Belamu bya ahùmaepho l'iphe, dù Chipfu ree bù g'a gọru ọnu-ọma nù

ndu Ízùrẹlu; ọphu o to jeđeduru l'aji ẹgube oojejhawa. Iphe, o meru bù l'ọ

woru iphu ghaa l'uzo echiẹgu. ² Belamu bya apalia ẹnya imeli hùma ndu

Ízùrẹlu g'ephe kpọbegbaaru ọlo-ẹkwa phẹ l'ipfu l'ipfu. Unme Chileke bya

iya l'ẹhu; ³ o pfushiahaa sù:

"Waa iphe, Belamu nwa Beyọ epfu.

Ọ kwa opfu, onye ono, e meru; ẹnya sahù ono epfu.

⁴ Opfu, onye anumaje opfu, shi l'ọnu Chileke epfu;

mbù onye ono, ahùmaje iphe, Ọkalibe-kangokotaru-nù egoshi; daa

kpurumu kpupyabẹ iphu;

onye ono, e meru; ẹnya dù sarimu ono.

5 Ègube g'ùlo-èkwa ngu amabe mma; gùbe Jiékòpu;
mbù èka gùbe Ízurèlu bukpo ebubu!

6 Oo gè nsùda nsùda aduje-a bù g'ò sùsaru asùsa.
O dù gè mgbabu, a gbaru l'agùga ènyimu.
O dù g'oshi alowe, Chipfu yeru l'onwiya;
bya adù g'oshi sida, bvuru l'agùga ènyimu.

7 Mini e-shije l'ite-mini Ízurèlu asòshihu asòshihu.
Oshilòkpa phè bẹ e-nweru mini nweru k'etsutsu iya.
Eze phè bẹ a-ka eze Agagu shii.
Alì-eze phè bẹ aa-pali eli.

8 Chileke dufutaru phè l'alì Ijiputu;
bya emee phè; èphe nweru òkpehu g'atsu.
Èphe a-lwùcha òhamoha, èphe dù ashì;
mbù kùpyashia òkpu phè yògiri yògiri.
Èphe e-gude arwa phè nmafushia phè èpho.

9 Ízurèlu bẹ nmakpuru anmakpuru; bya azèe l'alì g'oduma.
Èphe dù gè ne oduma; ?bù onye a-dù ike kpatsu phè?

G'ìphe, bù ndu gòru ùnwu Ízurèlu ònu-òma bukwaru ndu a gòru ònu-òma nù.

G'ìphe, bù ndu tìru unu ònu bukwaru ndu a tìru ònu."

10 Tòbudu iya bù; Belamu mee; èhu ghushiaha Belaku eghu ike. O kua èka kpaa; bya asù Belamu: "Nta-a bẹ mu kòru ngu g'ì bya atàru mu ndu òhògu ònu; ò bù-chiaru ònu-òma bẹ ì gòcharu nù phè ugbo èto-a.

11 Ngwa; keta òso tughua lashià ibe ngu ègwegwa! Mu shi rìà kẹ gè mu kwabẹ ngu ùbvù, parù èka; obenu lẹ Chipfu bẹ nafùwaru ngu ùbvù òbu."

12 Belamu sù Belaku: "¿Mu te epfuduru iya ndu i ziru g'èphe bya ekua mu sù: 13 'Obetakpòo Belaku nù mu ùlo iya ono, mkpòla-ododo mẹ mkpòla-òchaa jiru pyìmu ono bẹ mu te emeghatakwa iphe, Chipfu suru gè mu mee; òphu mu egudekwa uche k'onwomu eme iphe, dù rée; òzoo iphe, dù eji. Oo èpho iphe, Chipfu pfuru bẹ mu e-pfu.' 14 Nta-a bẹ mu alawa; alafpu ndibe mu. Òle-a; byakwa gè mu nmaaru ngu òkwa; gè mu pfuaru ngu iphe, ndu-a e-mechaa mee ndibe unu lẹ teke dù l'ìphu."

Opfu k'èno, Belamu natarù l'èka Chipfu

15 Oo ya bù; Belamu pfuahaa sù:

"Waa iphe, Belamu nwa Beyò epfu.

O kwa opfu, onye ono, e meru; ènya sahu ono epfu.

16 Opfu, onye anùmaje opfu, shi l'ònu Chileke epfu;
mbù onye ono, marù iphe, shi Okalibe-kakòta-shii l'èka;
onye ono, ahùmaje iphe, Okalibe-kangokòtaru-nù egoshi; daa kpu-
rumu kpupyabẹ iphu;
onye ono, e meru; ènya dù sarìmu ono.

17 Mu hùmaru onye ono; òle ò tọ bùdu nta-a.

Mu ele onye òbu ènya; òle ò tọ nòdu ntse.

Kpokpode bẹ e-shi l'ònulo Jiékòpu fùta.

Mgbòro-eze bẹ a-fùta lẹ Ízurèlu.

Mówabu bẹ òo-tùko egedegee ònu-ìphu gwee arakabya.

L'òo-tùko ùnwu Sheti l'òphu mebyishikòta.

18 Ndu Edòmu bẹ aa-lwùta l'ògu.

Nokwaphò g'aa-lwùta ndu Siye, bù ndu òhògu Ízurèlu.

Obenu lẹ ndu Ízurelẹ bẹ a-nọdu aka ike eje.

¹⁹ Onye-ishi bẹ e-shi l'onulo Jiékpọ futa;
bya emebyishia ndu ophi phoduru nu lẹ mkpukpu ono.”

²⁰ Belamu bya elee ndu Amaleku ẹnya bya asu:
“Ndu Amaleku bẹ bu ivuzo l'echilabo ohamoha;
obenu l'ephe a-buru mkpurupyata l'ikpazu.”

²¹ O bya elee ndu Kenu ẹnya bya asu:
“Eka unube ndu Kenu bu ebubu bẹ e meru; o shihu kẹ dungudungu.
Nwamkpu, unu turu bẹ unu turu l'eli mkpuma.

²² Olee unube ndu Kenu bẹ aa-lwukwa alwulwu.
Ndu Asiriya bẹ a-kpuko unu lẹ ndzu.”

²³ Tobudu iya bu; o pfua su:
“Oowaa! ?Bu onye a-nọdu ndzu lẹ teke Chileke a-nọdu eme iphe ono?”

²⁴ Ugbo-mini e-shi aguga ẹnimu l'alí Kitimu bya;
bya emekpa ndu Asiriya yele ndu Eba ehu;
obenu l'ephebedua bẹ a-bukwarupho mkpurupyata.”

²⁵ Tobudu iya bu; Belamu pfuchaa nno bya agbalihu; o buru iya ala ibe
iya; Belaku tugbukwapho lashia.

25

Ndu Mówabu eduswe ndu Ízurelẹ uzo

¹ A nonyaepho lẹ teke ono, ndu Ízurelẹ bu lẹ nsuda Shitimu ono; ephe l'unwada ndu Mówabu wata apharwushi onwophe. ² Unwanyi Mówabu ono wata eku ndu Ízurelẹ ono g'ephe tsoru phe je agwa agwa phe. Ndu Ízurelẹ nọdu erije iphe, e shiru l'agwa ono; bya abaaru agwa ndu Mówabu ono eja. ³ No iya; ndu Ízurelẹ woru onwophe tugbabe l'agwa Balu-Peyo. Eshi nno; ndu Ízurelẹ kpatu Chipfu ehu-eghu. ⁴ Chipfu bya asu Mosisu: “Chitakota ndu-ishi ndu Ízurelẹ l'ophu megbushia l'atatiphu mu; gbaa phe l'anwu; k'ophu mu e-wofu ehu-eghu mu, ata pfupfupfu l'ehu ndu Ízurelẹ.”

⁵ Oo ya bu; Mosisu su ndu ogbo-ikpe ndu Ízurelẹ: “G'onyenonu lẹ g'unu ha l'ehu l'ehu gbushia ndu nkiya, bu ndu woru onwophe tugbabe l'agwa Balu-Peyo.”

⁶ Ndu Ízurelẹ dokwaduru-a l'onu ulo-ekwa-ndzukọ aragbaa ekwa. A bya ele ẹnya; onye lanu l'unwu Ízurelẹ duwaru nwanyi Midiyanu bahu ibe iya l'eka Mosisu phe tukoru ele iya ẹnya; me ndu Ízurelẹ l'ophu. ⁷ Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke humaepho iphe ono; o kwolihu l'eka ono, igwe-oha ono kuru ono; je aduchata arwa iya. ⁸ O tsopyabe nwoke Ízurelẹ ono bahu l'ime ulo iya; je eworu arwa ono nmaa ya l'eli nwanyi ono; o shi l'eka a nmaru iya nwoke foo kẹ nwanyi ono l'epho; nkephe bvụ. Oo ya bu; ejo iphe-ememe ono haa ndu Ízurelẹ. ⁹ Olee ndu ejo iphe-ememe ono gburu egbugbu bẹ du ukporo unu nemadzu ugbo eto.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: ¹¹ “Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke bẹ mewaru ophi ehu-eghu ndu Ízurelẹ adueduru mu. Noo kele o wotaru okophoo, mu gege ekoru ndu Ízurelẹ kooru phe; shi nno mee ophi mu egudeedu okophoo mu ono mee ge ndu Ízurelẹ laa l'iyi. ¹² Oo ya bu lẹ-a; su iya lẹ mu l'iya nowaa l'ogbandzu ehu-guu. ¹³ Ogbandzu ono a-buru nkiya waa k'awa iya phe, bu ndu ophi etso iya

etsotso. Ogbandzu ono bẹ bụ l'ephe a-buru uke jaswaruroya; kele o gude iswi ehu Chileke iya koo okophoo; mbụ shi nno pfa ugwo iphe-aji, ndu Ízurelu meru."

¹⁴ Epha nwoke Ízurelu ono, e gburu yele nwanyi Midiyanu ono bẹ bụ Zimiri nwa Salu. Nna iya, bụ Salu bẹ bụ onye-ishi l'anya-unuphu, nọ l'ipfu Simiyonu. ¹⁵ Epha kẹ nwanyi Midiyanu ono, e gbukwarupho ono bụ Kozubi nwada Zuru. Nna iya, bụ Zuru bẹ bụ onye-ishi l'anya-unuphu ndu Midiyanu.

¹⁶ Chipfu bya asụ Mosisu: ¹⁷ "Buru ohogu ndu Midiyanu; woru phek gbushia. ¹⁸ Noo kele ephe gude eregede buru ohogu unu; deru unu ye l'agwa agwa Balu-Peyo ono; waa le kẹ Kozubi, bụ nwada onye-ishi ndu Midiyanu; mbụ nwune ndu Midiyanu kẹ nwanyi, bụ onye ono, e gburu teke ono, kẹ Peyo meru; ejo iphe-ememe bya ono."

26

Agụ ndu Ízurelu ogu k'ugbo labo

¹ O be g'ejo iphe-ememe ono lachaaru; Chipfu bya epfuru Mosisu yele Eleyaza nwa Eronu, bụ onye uke Chileke su: ² "Unu gwa ndu Ízurelu l'ophu ogu l'anya-unuphu l'anya-unuphu; e -shi le ndu nwaru ukporo apha kwaseru; mbụ ndu sware eje ogu le Ízurelu." ³ O buru le baswaa ali Mowabu, nọ l'aguga enyimu Jiordanu le mgboru mkpukpu Jieriko bẹ Mosisu yele Eleyaza, bụ onye uke Chileke nọ pfuaru ndu Ízurelu su: ⁴ "Unu gwa ndu Ízurelu l'ophu ogu; e -shi le ndu nwaru ukporo apha kwaseru; mbụ egube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu."

Waa ndu Ízurelu, shi l'ali Ijiputu futa baa:

⁵ Ndu bụ oshilokpa Rubenu, bụ okpara Ízurelu bụ: Hanoku, onye metaru ipfu Hanoku; me Palu, onye metaru ipfu Palu; ⁶ me Hezuronu, onye metaru ipfu Hezuronu; me Kami, onye metaru ipfu Kami. ⁷ Ipfu ono g'ephe ha tukoru buru oshilokpa Rubenu. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu tete l'ukporo umadzu ishii l'umadzu iri. ⁸ Nwa Palu kẹ nwoke bụ Eliyabu. ⁹ Unwu kẹ Eliyabu unwoke buru: Nemelu; me Detanu; waa Abiramu. Oo Detanu waa Abiramu-a bẹ a hotajeru g'ephe buru ishi le Ízurelu; ephe tsoru ndu kẹ Kora kwefuru Mosisu yele Eronu ike; mbụ teke ono, ephe kwefujeru Chipfu ike pho. ¹⁰ Ali saa onu tuko ephe le Kora lwekota; ndu shi etso iya nọ bẹ nwushihuru nọ; mbụ le teke ono oku kegbushijeru ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu iri pho. Iphe ono buru iphe alo eka le nchi. ¹¹ Ole unwu Kora ta anwushihuduru.

¹² Ndu bụ oshilokpa Simiyonu l'ipfu l'ipfu phek bụ: Nemelu, onye metaru ipfu Nemelu; me Jiaminu, onye metaru ipfu Jiaminu; me Jiakinu, onye metaru ipfu Jiakinu; ¹³ me Zera, onye metaru ipfu Zera; me Shawulu, onye metaru ipfu Shawulu. ¹⁴ Ipfu ono bẹ tukoru buru oshilokpa Simiyonu. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu iri l'ise l'ukporo umadzu iri.

¹⁵ Ndu ophu bụ oshilokpa Gadu l'ipfu l'ipfu phek bụ: Zefonu, onye metaru ipfu Zefonu; me Hagi, onye metaru ipfu Hagi; me Shuni, onye metaru ipfu Shuni; ¹⁶ me Ozuni, onye metaru ipfu Ozuni; me Eri, onye metaru ipfu Eri; ¹⁷ me Arodi, onye metaru ipfu Arodi; waa Areli, onye metaru ipfu Areli.

¹⁸ Ipfu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Gadu. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzụ ugbo ise l'unu nemadzụ; l'umadzu ukporo ise.

¹⁹ Jiuda bẹ nwutaru unwoke labo, epha phe bu Eru; waa Onanu. Ole ephenebo nwushihuru l'alì Kénanu. ²⁰ Ndu bu oshilokpa Jiuda l'ipfu l'ipfu phe bu: Shela, onye metaru ipfu Shela; me Pérezu, onye metaru ipfu Pérezu; me Zera, onye metaru ipfu Zera. ²¹ Unwu ke Pérezu bu: Hezuronu, onye metaru ipfu Hezuronu; waa Hamulu, onye metaru ipfu Hamulu.

²² Ipfu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Jiuda. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzụ ugbo tete l'unu iri le nanu l'ukporo umadzu ise.

²³ Ndu bu oshilokpa Isaka l'ipfu l'ipfu phe bu: Tola, onye metaru ipfu Tola; me Puwa, onye metaru ipfu Puwa; ²⁴ me Jiashubu, onye metaru ipfu Jiashubu; waa Shimuronu, onye metaru ipfu Shimuronu. ²⁵ Ipfu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Isaka. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzụ ugbo esato l'ukporo umadzu iri l'ise.

²⁶ Ndu bu oshilokpa Zebulun l'ipfu l'ipfu phe bu: Seredu, onye metaru ipfu Seredu; me Elonu, onye metaru ipfu Elonu; waa Jiahulelu, onye metaru ipfu Jiahulelu. ²⁷ Ipfu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Zebulun. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzụ ugbo esaa l'unu iri le nanu l'ukporo umadzu ise.

²⁸ Ndu bu oshilokpa Jiófesu l'ipfu l'ipfu phe bu: Manáse; waa Ifuremu.

²⁹ Unwu ke Manáse bu: Makiya, onye metaru ipfu Makiya. Makiya bu nna Giladu. Giladu meta ipfu Giladu. ³⁰ Unwu Giladu bu: Iyeza, onye metaru ipfu Iyeza; me Heleku, onye metaru ipfu Heleku; ³¹ me Asurelu, onye metaru ipfu Asurelu; me Shekemu, onye metaru ipfu Shekemu; ³² me Shemida, onye metaru ipfu Shemida; waa Hefa, onye metaru ipfu Hefa. ³³ Zelofehadu, bu nwa Hefa bẹ ta nwutaduru unwoke. Oo unwanyi bẹ o nwushiru. Epha unwanyi ono, o nwushiru ono bu Mahula; me Nuwa; me Hogula; me Milika; waa Tiza. ³⁴ Ipfu ono tukuru buru oshilokpa Manáse. Ndu ophu a guru ogu du ukporo unu nemadzụ ugbo ishii l'unu iri le nanu l'ukporo umadzu iri l'ise.

³⁵ Unwu ke Ifuremu l'ipfu l'ipfu phe bu: Shutela, onye metaru ipfu Shutela; me Beka, onye metaru ipfu Beka; waa Tahanu, onye metaru ipfu Tahanu. ³⁶ Unwu Shutela bu Eranu, onye metaru ipfu Eranu. ³⁷ Ipfu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Ifuremu. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzụ ugbo eno l'unu nemadzụ l'ukporo umadzu ise.

Ndu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Jiófesu l'ipfu l'ipfu phe.

³⁸ Ndu bu oshilokpa Benjiaminu bu: Bela, onye metaru ipfu Bela; me Ashibelu, onye metaru ipfu Ashibelu; me Ahiramu, onye metaru ipfu Ahiramu; ³⁹ me Shefufamu, onye metaru ipfu Shefufamu; waa Hufama, onye metaru ipfu Hufamu. ⁴⁰ Unwu Bela bu: Arudu; me Nemanu. Arudu, bu iya metaru ipfu Arudu; Nemanu buru iya metaru ipfu Nemanu. ⁴¹ Ndu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Benjiaminu l'ipfu l'ipfu phe. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzụ ugbo ise l'unu umadzu iri l'eno.

⁴² Ndu bu oshilokpa Danu l'ipfu l'ipfu phe bu: Shuhamu, onye metaru ipfu Shuhamu. Ndu ono bẹ tukuru buru oshilokpa Danu l'ipfu l'ipfu phe.

⁴³ Epe tukuru buru ipfu Shuhamu. Ndu ophu a guru ogu bẹ du ukporo unu nemadzụ esato l'unu nemadzụ lanu.

⁴⁴ Ndu bu oshilokpa Asha bu: Imuna, onye metaru ipfu Imuna; me Ishivi, onye metaru ipfu Ishivi; waa Beraya, onye metaru ipfu Beraya.

⁴⁵ Unwu Beraya bu: Heba, onye metaru ipfu Heba; waa Malukelu, onye

metaru ipfu Malukelu. ⁴⁶ Ọ bụru nwa nwanyị lanụ bẹ Asha nwutaru; epha iya bụ Sera. ⁴⁷ Ndu ono bẹ tukuru bụru oshilokpa Asha. Ndu ophu a guru ogu bẹ dū unu ukporo ugbo ishii l'unu iri l'eto l'ukporo umadzu iri.

⁴⁸ Ndu bụ oshilokpa Nafutali l'ipfu l'ipfu phez bụ: Jiahuzelu, onye metaru ipfu Jiahuzelu; me Guni, onye metaru ipfu Guni; ⁴⁹ me Jieza, onye metaru ipfu Jieza; waa Shilemu, onye metaru ipfu Shilemu. ⁵⁰ Ndu ono bẹ tukuru bụru oshilokpa Nafutali l'ipfu l'ipfu phez. Ndu ophu a guru ogu bẹ dū ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu iri l'eto l'ukporo umadzu iri.

⁵¹ Noo ya; iphe, ndu Izurelu tukuru dū bụru ukporo unu nemadzu ugbo ukporo eto l'ukporo unu ugbo iri l'ise l'unu nemadzu eno l'ukporo umadzu ishii l'umadzu iri.

Ndu Izurelu awa ali ono, epe epe eburu ono

⁵² Chipfu su Mosisu: ⁵³ "Oo ndu-a bẹ aa-washiru ali ono g'o buri okiphe, epe ketaru. Ndu nonu e-keta oke le g'ephe ha teke a guru phez ogu. ⁵⁴ Ndu ha shii bẹ ii-we ali, ha shii; ndu ophu ha nwanshii; wep phez ali, ha nwanshii. Ndu ophu nonu e-keta oke le g'ephe ha teke a guru phez ogu. ⁵⁵ Ali ono bẹ bu ido bẹ aa-tu gude washia ya. Aa-wa iya l'ipfu l'ipfu; ipfu nonu l'o keta oke iya nkephe. ⁵⁶ Ọ buri ido bẹ aa-tu gude washiaru ndu ophu ha shii; me ndu ophu ha nwanshii ali ono."

Agu eri Livayi ogu

⁵⁷ Waa oshilokpa Livayi baa; waa g'e gude gua phez ogu l'ipfu l'ipfu: Geshonu, onye metaru ipfu Geshonu; me Kohatu, onye metaru ipfu Kohatu; waa Merari, onye metaru ipfu Merari. ⁵⁸ Ipfu-a bẹ bukwapho oshilokpa Livayi: Ipfu Libuni; me ipfu Hiburonu; me ipfu Mahuli; me ipfu Mushii; me ipfu Kora. Kohatu bu nna Amuramu. ⁵⁹ Epha nyee Amaramu bẹ bu Jiekobedu, bu nwada Livayi. Jiokebedu bu nwa nwanyị, a nwuru Livayi l'ali Ijiputu. Ndu o nwutaru Amuramu bu Eronu; waa Mosisu; me Miriyamu. Miriyamu buri nwune phez ke nwanyị. ⁶⁰ Eronu bu nna Nadabu; me Abihu; me Eleyaza; waa Itama. ⁶¹ Nadabu yele Abihu bẹ nwuhuru le teke epe gude oku, adudu nsọ kporo Chipfu ngweja oku. ⁶² Ndu a guru ogu l'eri Livayi; mbu unwoke phez, nowaru shita l'onwa lanu kwaseru bẹ tukuru dū ukporo unu nemadzu ugbo labo; l'unu umadzu iri l'esaa; l'ukporo umadzu iri. Ophu a guduru phez teke a guru ndu Izurelu ophuna; kepe epe te ketaduru oke l'echilabo ndu Izurelu.

⁶³ Ndu ono bẹ bu ndu Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke guru ogu; mbu ndu ono, guru ndu Izurelu ogu le baswaa ali Mowabu l'aguaga enyimu Jiodanu le mgboru Jieriko. ⁶⁴ Ndu ono ta adudu g'ephe ha, yi le ndu ophu Mosisu yele Eronu, bu onye uke Chileke gujeru ogu teke pho, epe guru ndu Izurelu ogu l'echiegu Sayinayi pho. ⁶⁵ Noo kepe Chipfu suru ndu Izurelu ono l'ephe nwuhufutaje l'echiegu ono. O to dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, aphodu nu l'ime ndu ono; a -gufuepho Kalebu nwa Jiefune; yele Jioshuwa nwa Nunu.

27

Oke ali unwada Zelofhadu
(Ógú 36:1-12)

¹ Tòbudu iya bụ; ụnwada Zelofehadu bya atụko je apfuru l'ọnu ụlọ-ẹkwa-ndzuko. Zelofehadu l'onwiya bụ nwa Hefa; Hefa bụru nwa ke Giladu; Giladu bụru nwa ke Makiya; Makiya bụru nwa ke Manáse. G'ẹphe ha bụkota oshilọkpa Manáse. Manáse bụru nwa ke Jiósefu. Ẹpha ụnwada Zelofehadu ono bụ: Mahula; mę Nuwa; mę Hógula; mę Milika; waa Tịza. ² Ụnwada Zelofehadu ono bya apfuru l'atatiphu Mósisi; waa l'atatiphu Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mę l'atatiphu ndu-ishi; mę l'atatiphu ndu Ízurelu l'ophu l'ọnu ụlọ-ẹkwa-ndzuko pfuahaa sụ: ³ “Nna anyi bę nwuhuru l'echięgu. Ọle ọ tọ yikwa lę ndu ono, chikoberu onwophę tsoo Chipfu opfu ono; mbụ ndu ono, tsoru Kora ono. Nna anyi bę bụkpoephe iphe-ęji, o metaru l'onwiya gburu iya; ophu ọ nwutaduru nwa nwoke. ⁴ ? Ee-gude kele nna anyi ta nwutaduru nwa-nwoke; ẹpha iya echihu l'ipfu iya? G'a hękwa anyi oke l'echilabọ ndibe nna anyi.”

⁵ Ọo ya bụ; Mósisi wota opfu ụnwada Zelofehadu ono papfu Chipfu. ⁶ Chipfu sụ Mósisi: ⁷ “Ụnwada Zelofehadu pfuru iphe, gbaru nụ. Unu shi l'oke alị ndu nna phę węe phę alị; k'ophu ẹphe e-keta okiphe nna phę. ⁸ Pfiaru ndu Ízurelu; sụ phę-a: Ọ -bụru lę nwoke bę nwuhuru nụ; ophu ọ nwutaduru nwa-nwoke; g'e wotaję okiphe, rwuberu iya nụ woru nụ nwada iya. ⁹ Ọ -bụru l'onye ọbu ta nwutafudaru nwa-nwanyị; g'e wotaję okiphe, rwuberu iya nụ ọbu woru nụ unwune iya kę nwoke g'ọ bụru iphe phę. ¹⁰ Teke ọbu l'o to nwefuda unwune nwoke; g'e woru okiphe ono, rwuberu iya nụ woru nụ nwune nna iya phę kę nwoke g'ọ bụru iphe phę. ¹¹ Ọ -bụru lę nna, nwuru onye ọbu te nwedu unwune nwoke; g'e woru okiphe, rwuberu iya nụ ọbu nụ ndu ẹphe l'iya bụ ọkpobe abubu g'ọ bụru iphe phę. Iphe ono bụ omelalị, a tọru ọkpa iya doberu ndu Ízurelu; ẹgube Chipfu tọru iya Mósisi l'ekemu.”

Jioshuwa anọ-chi ẹnya Mósisi

(Dit 31:1-8)

¹² Tòbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósisi: “Nyihu eli úbvú Abarimu-a je anọdu hụmakota alị ono, mu nuru ndu Ízurelu ono. ¹³ I -hụmachae ya phọ bę ịi-nwuhu lapfushia ndibe unu; ẹgube ono nwune ngu nwoke, bụ Eronu nwuhuru. ¹⁴ Iphe, kparụ iya nụ bụ l'unu kwefuru ike l'opfu mu lę teke ono, ndu Ízurelu gujeru aphụ lę mgboru mini ono, dọ l'echięgu Zinu ono. Ophu unu adudu ike dobe mu nsọ l'iphu phę.” (Mini ono bụ mini Meriba, dọ lę Kadęshi lę mgbęgu Zinu.)

¹⁵ Mósisi sụ Chipfu: ¹⁶ “Gę Chipfu; mbụ Chileke ophu gude ndzu onyemonye họtá nụ onye a-nọdu edu ndu Ízurelu. ¹⁷ Onye e-vutajęru phę uzo l'ejeje mę l'alwalwa; mbụ onye a-nọdu edu phę eje ejeje alwa alwalwa; gę ndibe gube Chipfu ta adushi g'aturu, te enwedu onye eche iya nụ.”

¹⁸ Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisi: “Duta Jioshuwa nwa Nunu, bụ onye Unme kę mube Chipfu bụ l'ẹhu; byabę iya ẹka l'ishi. ¹⁹ Duru iya g'ọ je apfuru l'atatiphu Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mę l'atatiphu ndu Ízurelu l'ophu; g'ị nọdu l'atatiphu ndu ono woru ozi ono ye iya l'ẹka. ²⁰ Harụ ike nkengu ye iya l'ẹka; k'ophu iphe, bụ Ízurelu l'ophu a-nọduje eme iphe, ọ sụru g'ẹphe mee. ²¹ Gę Jioshuwa pfuru l'atatiphu Eleyaza, bụ onye uke Chileke. Eleyaza egude ido, urimu jee l'iphu Chipfu je ajia Chipfu g'ọ maru g'ọ pfuru opfu ẹhu iya. Ọ bụru iphe, Jioshuwa sụru gę ndu Ízurelu mee

bẹ ẹphe a-tùkoje mee. Ọ -sù gẹ ndu Ízùrẹlu tughua; ẹphe atughua; ọ -sù g'ẹphe bata; yẹle ẹphe a-tùko bata."

²² Mósìsù mee gẹ Chipfù pfuru iya. O duta Jioshuwa p̄fube l'atatiḡhu Eleyaza, b̄u onye uke Chileke; m̄ẹ l'atatiḡhu edzudzu-ọha Ízùrẹlu. ²³ Ọo ya b̄u; o byibe Jioshuwa ẹka l'ishì woru ozi ono ye iya l'ẹka b̄u iphe, Chipfù shì l'ọnu Mósìsù pfua.

28

Ngweja, eegweje mbokumboku (Awu 29:38-46)

¹ Chipfù sù Mósìsù: ² "Turu ekemu nù ndu Ízùrẹlu; sù p̄hẹ: Unu leta ẹn̄ya n̄jẹ mu ngweja, rwuberu mu nù; mb̄u nri, e gude egweru mu ngweja; mb̄u ngweja ono, a k̄p̄oru ọku, mkp̄o iya d̄u mu ree. Unu n̄jẹ mu iya lẹ teke b̄u orwuberu iya. ³ Sù p̄hẹ lẹ-a: 'Waa ngweja, a k̄p̄oru ọku, unu e-gweje nù Chipfù baa: un̄wu ebili lab̄o, gbachaaru apha; ọphu 'ad̄udu ẹka iphe mebyiru iya. Unu gweje iya mbokumboku; g'ọ buru ngweja-akp̄o-ọku, unu e-gweje tekenteke. ⁴ Unu gbuje ebili lan̄u l'utsu; unu egbua ebili lan̄u l'uzenyashi. ⁵ Unu yeje iya ngweja-nri gwee; mb̄u ọzo lan̄u l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gw̄o lẹ man̄u, a tsuru l'ikwe; man̄u e-ji eze ekpemu. ⁶ Ọo ya b̄u ngweja-akp̄o-ọku, eegweje mbokumboku, b̄u iya b̄u g'e meru iya dobe l'úbvú Sayinayi; mb̄u ngweja ono, a k̄p̄oru ọku, mkp̄o iya d̄u Chipfù ree. ⁷ Unu -gbua ebili lan̄u; unu yekobe iya ngweja-m̄ẹe gwee; mb̄u m̄ẹe, jiru nkeru-ẹno ọtu-lupfu otumu. Ọ buru l'ẹka-d̄u-ns̄o b̄e unu a-gbashijeru Chipfù ngweja-m̄ẹe ono; mb̄u m̄ẹe, shihuru ike. ⁸ Unu egbufua ebili lan̄u l'uzenyashi; yekobekwa iya ph̄o ngweja-nri; waa ngweja-m̄ẹe ẹgube ono, ọ d̄u lẹ k'utsu ph̄o. Unu gwee ngweja ono; g'ọ buru ngweja, a k̄p̄oru ọku, mkp̄o iya d̄u Chipfù ree.'

Ngweja, eegweje l'eswe-atuta-unme

⁹ "A -bya l'eswe-atuta-unme; unu gbuje ebili lab̄o, gbachaaru apha, 'ad̄udu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja. Unu egude ọzo lab̄o l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gw̄o lẹ man̄u; gude gwee ngweja-nri. Unu yekobe iya ngweja-m̄ẹe, ayijeru iya nù. ¹⁰ Ono b̄u ngweja-akp̄o-ọku, unu e-gweje l'eswe-atuta-unme; yekwaru ngweja-akp̄o-ọku, eegweje mbokumboku ph̄o; yẹle ngweja-m̄ẹe, ayijeru iya nù."

Ngweja, eegweje l'onwa òphúú

¹¹ "Mb̄oku mb̄u, ọnwa furu gedegede b̄e unu e-gwejeru Chipfù ngweja-akp̄o-ọku. Unu gudeje un̄wu oke-eswi lab̄o; waa ebili lan̄u; m̄ẹ un̄wu ebili ẹsaa, gbachaaru apha, ad̄udu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹² Unu -gbua oke-eswi ono nan̄u b̄e unu e-yekobeje iya ngweja-nri gwee; mb̄u ọzo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gw̄o lẹ man̄u. Unu -gbua ebili ono; unu yekobe iya ngweja-nri gwee; mb̄u ọzo lab̄o l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gw̄o lẹ man̄u. ¹³ Unu -gbua nwa ebili lan̄u; unu eyekobe iya ngweja-nri gwee; mb̄u ọzo lan̄u l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gw̄o lẹ man̄u. Ono b̄u ngweja-akp̄o-ọku, mkp̄o iya d̄u Chipfù ree; mb̄u ngweja, a k̄p̄oru ọku gweeru Chipfù. ¹⁴ Ngweja-m̄ẹe, a-yijeru iya nù b̄u: unu -gbua oke-eswi; unu eyekobe iya m̄ẹe, jiru nkeru-ẹbo ọtu-lupfu otumu. Ọ -buru l'ọo ebili; unu eyekobe iya m̄ẹe, jiru nkeru-ẹno ọtu-lupfu otumu gwee. Unu -gbua nwa ebili; unu eyekobe iya m̄ẹe, jiru nkeru-ẹno ọtu-lupfu otumu gwee.

Noo kẹ ngweja-akpo-oku, unu e-gweje l'onwa l'onwa; mbụ l'onwa, dukota l'ime apha. ¹⁵ Unu gbuje mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji nu Chipfu; a -gufukwa ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku; yele ngweja-mee, ayijeru iya nu."

Obo Ojaghata
(Uke 23:5-14)

¹⁶ Mboku k'iri l'eno l'onwa mbu be bu obo Ojaghata ke Chipfu. ¹⁷ Mboku k'iri l'ise l'onwa mbu ono be bu obo-iphe. Ujiku esaa l'ophu be unu a-takotaje buredi, te koduru ekoko. ¹⁸ Mboku mbu, unu wataru obo-iphe ono be unu a-noje ndzuko, du nsọ. G'o to dukwa ozi, unu e-jeje mboku ono l'ophu. ¹⁹ Su-a; unu gweje ngweja-akpo-oku nu Chipfu. Unu gbua unwu oke-eswi labo; waa ebili lanu; me unwu ebili esaa, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ya. ²⁰ Ngweja-nri be unu e-gudeje ukpokutu ereshi, a gworu le manu gwee. Oke-eswi lanu bu nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri be unu e-yeje iya uzi lanu gude gwee ya. Teke o bu ebili ono; unu eworu uzo labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gworo le manu. ²¹ O buru uzo lanu l'ime uzo iri be unu e-gweje l'ishi nwa ebili ono nanu nanu ephe n'esaa. ²² Unu e-gbukwapho mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; shi nno pfa ugwo iphe-eji, unu meru.

²³ Unu a-tukoje ngweja ono gwekota; yekobe le ngweja-akpo-oku ono, eegweje l'utsu, bu iya bu ngweja ono, eegweje mbokumboku. ²⁴ O buru egube ono be unu a-noduje egwe ngweja ono mbokumboku abali esaa ono; g'o buru ngweja-nri, a kporu oku; mkpo iya du Chipfu ree. Unu gweje ngweja ono; yekobefua le ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; me ngweja-mee, ayijeru iya nu. ²⁵ O -rwua mboku k'esaa; unu anoo ndzuko, du nsọ. G'o to dukwa ozi, unu e-jeje le mboku ono l'ophu.

Obo-Idzu

²⁶ Ozo bu; o -be mboku, unu abo obo-iphe k'akpuru-iphe-mbu unu; unu nojee ndzuko, du nsọ. G'o to dukwa ozi, unu e-jeje mboku ono l'ophu. Mboku ono be unu a-gbaje l'upfu-oha k'obo Idzu. O buru mboku ono be unu a-nuje Chipfu akpuru-iphe ophu, unu metaru. ²⁷ Unu gwee ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. Unu gbuje unwu oke-eswi labo; waa ebili lanu; me unwu-ebili esaa, gbachaaru apha; gude gwee ngweja ono. ²⁸ Ngweja-nri, ee-yekobeje l'oke-eswi lanu be bu uzo eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gworo le manu. Teke o bu ebili; unu yekobe iya uzo labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gworo le manu. ²⁹ O buru uzo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gworo le manu be unu e-yekobeje le nwa ebili nanu nanu gwee ephe n'esaa. ³⁰ Unu egbuje mkpi lanu gude pfa ugwo iphe-eji, unu meru. ³¹ Unu tukoje ngweja ono g'o ha gwekotaje; yekoberu ngweja-akpo-oku, unu egweje; me ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu. Ole oo g'unu nwube enya g'o to dukwa anu ono, a-duru ophu nweru eka iphe mebyiru iya.

¹ “Lẹ mbọku mbụ l’onwa ẹsaa bẹ unu a-noje ndzuko, dọ nsọ. G’o tọ dukwa ozi, unu e-jeje lẹ mbọku ono. Mbọku ono bụ mbọku, unu e-gbuje ope. ² Unu egwee ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, mkpọ iya dọ Chipfu ree. Unu egbua nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ unwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³ Ngweja-nri, ayijeru iya nọ bẹ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo ẹto l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri gwọo lẹ manụ. Ebili ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo labọ l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri gwọo lẹ manụ. ⁴ A -bya l’unwu-ebili ẹsaa phọ; nanụ bẹ unu e-yekọbeje uzi lanụ l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri gwọo lẹ manụ. ⁵ Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; shi nno pfula ugwo iphe-ẹji, unu meshiru. ⁶ Unu a-tukoje ngweja ono g’o ha gwekota; yekoberu ngweja-akpo-ọku phọ, eegweje l’onwa l’onwa; mẹ mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ ya; mbụ g’a sọru g’e meje iya; mbụ ngweja ono, mkpọ iya dọ ree, bụ iya bụ ngweja, a kpọru ọku nọ Chipfu.”

Eswẹ apfu ugwo iphe-ẹji
(Uke 16:1-34; 23:26-32)

⁷ “Sụ-a; lẹ mbọku k’iri l’onwa ẹsaa ono bẹ unu a-noje ndzuko, dọ nsọ. Mbọku ono bẹ unu a-swí ẹgu; g’o tọ dukwa ozi, unu e-je mbọku ono. ⁸ Unu egwee ngweja-akpo-ọku nọ Chipfu; mbụ ngweja, mkpọ iya dọ ree. Unu gbua nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ unwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ⁹ Ngweja-nri, a-yiru iya nọ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje gwee ya. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo ẹto l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri. Ebili ono bẹ unu e-yekọbeje ọzo labọ l’ime nkweka utu-ereshi, e keru ọzo iri. ¹⁰ A -bya l’unwu-ebili ẹsaa phọ; nanụ bẹ unu e-keje nkweka okpokutu ereshi ọzo iri; wota ọzo lanụ gude gwee ya. ¹¹ Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-iphe-ẹji, eegweje gude pfula ugwo iphe-ẹji; mẹ ngweja-akpo-ọku ono, eegweje mbokumboku ono; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ.”

Ọbo-Mkpù
(Uke 23:33-43; Dit 16:13-17)

¹² “Lẹ mbọku k’iri l’ise l’onwa ẹsaa bẹ unu a-noje ndzuko, dọ nsọ. G’o tọ dukwa ozi, unu e-jeje mbọku ono. Unu bọoru Chipfu ọbo-iphe abali ẹsaa. ¹³ Unu e-gwe ngweja-akpo-ọku; mbụ ngweja, a kpọru ọku, mkpọ iya dọ Chipfu ree. Unu egbua unwu oke-eswi iri l’eto; mẹ ebili labọ; waa unwu ebili iri l’eno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹⁴ Ngweja-nri, a-yijeru iya nọ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje gwee ya. Unwu oke-eswi ono nanụ nanụ ẹphe n’iri l’eto bẹ unu e-yekọbeje ọzo ẹto l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. Ebili labọ phọ; nanụ iya bẹ unu e-yekọbeje ọzo labọ l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. ¹⁵ Unwu ebili iri l’eno phọ; nanụ nanụ bẹ unu e-yekọbeje ọzo lanụ l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo iri; gwọo lẹ manụ. ¹⁶ Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngweja-iphe-ẹji; a -gufukwa ngweja-akpo-ọku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nọ; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ nọ.”

17 “Sù-a; lẹ mbòku k'ẹbo bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi iri l'ẹbo; mẹ ebili labọ; waa unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. 18 A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu; bu g'a suru g'e meje iya. 19 Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

20 “Sù-a; lẹ mbòku k'ẹto bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi iri lẹ nanu; mẹ ebili labọ; mẹ unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. 21 A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu e-yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho nu; bu g'a suru g'e meje iya. 22 Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

23 “Sù-a; lẹ mbòku k'ẹno bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi iri; mẹ ebili labọ; mẹ unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. 24 A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya; bu g'a suru g'e meje iya. 25 Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

26 “Sù-a; lẹ mbòku k'ise bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi tete; mẹ ebili labọ; mẹ unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. 27 A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya, bu g'a suru g'e meje iya. 28 Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya.

29 “Sù-a; lẹ mbòku k'ishii bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi esato; mẹ ebili labọ; mẹ unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. 30 A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya; bu g'a suru g'e meje iya. 31 Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

32 “Sù-a; lẹ mbòku k'esaa bẹ unu e-gbu unwu oke-eswi esaa; mẹ ebili labọ; mẹ unwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. 33 A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; mẹ unwu ebili ono g'ọ ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya, bu g'a suru g'e meje iya. 34 Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; mẹ ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya.

35 “Lẹ mbòku k'esato bẹ unu a-noje ndzuko, du nsọ. G'ọ to dukwa ozi, unu e-jeje lẹ mbòku ono. 36 Unu egwee ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree. Unu egbua oke-eswi lanu; mẹ ebili lanu; mẹ unwu ebili esaa, gbachaaru apha, adudu ẹka iphe mebyiru iya;

gude gwee ngweja ono. ³⁷ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'ò ha; unu eyekòbeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya phò nu; bu g'a suru g'e meje iya. ³⁸ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya phò nu.

³⁹ "Ngweja ono g'ò ha be unu e-gweje nu Chipfu le teke unu abo obo-iphe unu, gechaaru egeru; a -gufukwa iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; me iphe, unu turu obu unu onyo l'unu l'a-nu Chipfu; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-nri; me ngweja-mee; mefua ngweja-ehu-guu." ⁴⁰ Mosisu bya atuko ekemu ono, Chipfu tushiru ye iya l'eka ono pfukotaru ndu Izurelu.

30

Ekwe Chipfu ukwe-iphe

¹ Mosisu bya epfuaru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu ndu Izurelu; su phe: "Waa iphe, Chipfu turu l'ekemu baa: ² Nwoke -kweta Chipfu ukwe-iphe; ozoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya le ya te emedu; ge nwoke obu te emebyikwa opfu, o pfuru. G'o mekotakwa iphemiphe, shi iya l'onu futa.

³ "Teke nwamgboko, bukwadu l'ibe nna iya kweru Chipfu ukwe-iphe; ozoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya le ya te emedu; ⁴ nna iya -numa k'ukwe-iphe ono, o kweru ono; me k'iphe ono, o riburu nte iya le ya te emedu ono; ophu o dudu iphe, nna iya ono pfuru yeru iya; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte iya le ya te emedu ono ekekwarupho. ⁵ Teke o bu le nna iya numachaaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anodu le mboku ono, o numaru iya ono jika le ya te kwetaduru; oo ya bu l'o to dudu ukwe-iphe ono, o kweru ono; me iphe ono, o riburu nte le ya te emedu ono, duru ophu e-keru nu. Su-a; Chipfu be a-guru nwamgboko ono nvu; noo kele oo nna iya be te kwetaduru g'o mee ya.

⁶ "Teke o bu le nwamgboko ono be kweadaru ukwe-iphe ono; teme o lua ji; mbu l'o nweru iphe, o gudewaa onu iya ribua nte le ya te emedu; ⁷ ji iya ono -numa iya; ophu o dudu iphe, o pfuru yeru iya le mboku ono, o numaru iya ono; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte le ya te emedu ekekwarupho. ⁸ Ole o -buru le ji iya ono be numachaaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anodu le mboku ono, o numaru iya ono jika le ya te kwetaduru; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; me iphe ono, o gudewaa onu iya ribua nte le ya te emedu ono te eveeduru ire; Chipfu aguru nwamgboko ono nvu.

⁹ "Nwanyi, ji iya anodedu ndzu; ozoo nwanyi, ji iya chifuru achifu -kwee Chipfu ukwe-iphe; be o mefutajekwa iphe ono, o kweru ukwe iya ono.

¹⁰ "O -buru l'oo nwanyi, no l'ibe ji iya be kweru Chipfu ukwe-iphe; ozoo l'o nweru iphe, o riburu nte le ya te emedu; ¹¹ ji iya bya anuma iya; ophu o dudu iphe, o pfuru yeru iya; mbu ophu o jikaduru; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, nwanyi ono kweru ono e-keru; iphemiphe, o riru nte le ya te emedu ekekwarupho. ¹² Ole o -bukwanuru le ji iya ono be numaru iya nu; bya anodu le mboku ono, o numaru iya ono jika; su g'o to vushiru ire; be iphemiphe, shi nwanyi ono l'onu futa l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mekpoo iphe ono, o riru nte le ya te emedu ono te ekeeduru. Chipfu aguaru nwanyi ono nvu; kele oo ji iya be suru g'o to vushiru ire. ¹³ Iphe, bukpoo ukwe-iphe, nwanyi ono kweru; me iphemiphe, o riburu nte le ya te emedu bu ji iya be o du l'eka. Ji iya -su g'o keru; l'o keru; o -su g'o to

vushiru ire; o too vuduru ire. ¹⁴ Q -bùru lẹ̀ jì iya bẹ̀ nùmacharu iya; ọ̀phu ọ̀ dudu iphe, oopfujeru yeru iya mbòkumboku; bẹ̀ ukwe, o kweru g'ọ̀ ha e-keru; iphemiphe, o riru nte lẹ̀ ya te emedu e-kekwarupho. Jì nwanyì ono bẹ̀ sùru g'ọ̀ keru; noo kele ọ̀ tọ̀ dudu iphe, o pfuru mbòku, ọ̀ nùmaru iya. ¹⁵ Ole ọ̀ -nùmachaa ya; bya emecha mee g'ọ̀ to vushiru ire; bẹ̀ oo-vuru ejo-iphe, nwanyì ono gege evuru."

¹⁶ Noo iphe, Chipfu tọ̀ru Mòsisu ọ̀kpa iya sù g'e tsoje g'ọ̀ duru nwoke yee nyee ya; duru nnà yee nwa iya nwanyì; mbù nwamgbòko, bukwadu l'ibe nna iya.

31

Aagwata ndu Midiyanu ugwo iphe, ephe mejeru ndu Ízurelu

¹ Chipfu bya epfuaru Mòsisu sù: ² "Gwata ndu Midiyanu ugwo iphe ono, ephe mejeru ndu Ízurelu-a. I -gwatachae phe iya pho bẹ̀ jì-nwùhu lapfu ndibe unu phe."

³ Oo ya bụ; Mòsisu sù ndu Ízurelu: "Unu haru kwaa onwunu ngwogu jepfu ndu Midiyanu ogu je agwataru Chipfu ugwo iphe ono, ephe mejeru ndu Ízurelu ono. ⁴ Ipfu, nonu lẹ̀ Ízurelu bẹ̀ unu a-hota unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri g'ephe je ogu ono."

⁵ Noo ya; e shi l'ipfu, nonu lẹ̀ Ízurelu hotachaa unu nemadzu ugbo labo l'umadzu ukporo iri. O buru ukporo unu nemadzu l'unu nemadzu iri bẹ̀ bu ndu a hotakotaru; kwaa phe ngwogu. ⁶ Mòsisu zia phe g'ephe jeshia ogu ono. Ipfu, nonu bẹ̀ hotaru unu nemadzu ugbo labo l'umadzu ukporo iri k'ogu ono. Ephe lẹ̀ Finehasu nwa Eleyaza, bu onye uke Chileke swiru. Finehasu gude ivu, shi l'ulo Chipfu; me opu-ogu, eegudeje echi mkpu ogu. ⁷ Ephe jepfushia ndu Midiyanu ogu egube Chipfu turu iya Mòsisu l'ekemu; tuko iphe, bu unwoke ndu Midiyanu gbushikota. ⁸ Ephe gbukwaapho ndu eze ise, bu ndu-ishi ndu Midiyanu; mbu Evi; me Rekemu; me Zuru; me Huru; me Reba; yekwaru ndu ozo, e gbukwarupho egbugbu. Ephe gudekwapho ogu-echi gbua Belamu nwa Beyo.

⁹ Ndu Ízurelu kpukota unwanyi ndu Midiyanu lẹ̀ ndzu; me unwegirima phe. Ephe rwuta eswi phe; me eku phe; bya atuko iphe, ephe nweru enwuru kwaa l'okwata; ¹⁰ bya atushia oku lẹ̀ mkpukpu eka ndu Midiyanu bukota; me eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe g'ọ̀ ha. ¹¹ Ephe rwutakota iphe, ephe kwataru l'okwata; me iphe, ephe lwutaru l'ogu; mbu nemadzu; mekpoo iphe-edobe. ¹² Ephe chita ndu ono, ephe lwutaru l'ogu ono; me ivu ono, ephe vutaru; me iphe, ephe kwataru l'okwata wolataru Mòsisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke; mewaro ndu Ízurelu l'ophu l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe lẹ̀ baswaa ali Mowabu l'aguga enyimu Jiodanu lẹ̀ mgboru mkpukpu Jieriko.

Ekemu, Mòsisu turu teke ndu Ízurelu shi ogu Midiyanu lwa

¹³ Tòbudu iya bụ; Mòsisu; me Eleyaza, bu onye uke Chileke; me ndu-ishi ndu Ízurelu l'ophu wuru jeshia phe ndzuta l'azu eka ono, ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono. ¹⁴ Ndu-ishi ndu ojogu ono, shi l'ogu lwa ono; mbu ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri; yee ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; mee; ehu ghuaaha Mòsisu egbu. ¹⁵ Mòsisu sù phe: "'O kwa l'unu hakotaru unwanyi-a g'ephe nodu ndzu? ¹⁶ ?Tòbudu unwanyi-a bẹ̀ Belamu ziru; ephe mee ge ndu Ízurelu meswee Chipfu l'opfu ehu agwa, du lẹ̀ Peyo; eshi

nno; ejo iphe-ememe bya adaa l'echilabọ ndu kẹ Chipfu ono. ¹⁷ Ngwa; unu tuko unwegirima phe unwoke gbushikọta g'ephe ha; unu egbushikọta iphe, bu nwanyi, yele nwoke kwajewaru l'ime phe. ¹⁸ Ndu ophu unu a-haru onwunu buepho unwumboko, ephe le nwoke ta akwajeduru. ¹⁹ A-bya le g'unu ha buru ndu gburu nemadzu ono; me ndu denyiru onye e gburu egbugbu eka; ge ndu ono jekwa l'azu eka ono, a kpoberu ulo-ekwa je anọ abali esaa. O -rwuepho le mboku k'eto iya waa mboku k'esaa ya; g'ephe safu onwophe nturwu; safukwapho ndu ono, unu kputaru le ndzu ono nturwu. ²⁰ Unu mechaa uwe unu emecha; unu emechaa iphe, e meru l'akpo; me iphe, e meru l'aji egbu; me iphe, a pyiru l'oshi."

²¹ Eleyaza, bu onye uke Chileke su ndu ojogu ono, jeru ogu ono: "Waa omelali, du l'ekemu ono, Chipfu turu nu Mosisu baa: ²² Oo mkpola-ododo kpoloko; me mkpola-ochaa; me onyirubvu; me igwe; me gbamugbamu; me ota-njele; ²³ mbu l'iphe, oku te ekepyashiduru be unu a-hu l'oku go du ree. Ole e gudefutaje mini ono, eegudeje asafu nturwu mechaa ya emecha. Obenu l'iphe, oku e-ke me a -hua ya l'oku be unu e-ye le mini ono gude mee ya go du ree. ²⁴ Le mboku k'esaa be unu safutaje uwe unu asasa; unu abya adu ree. Unu -mechaa nno; unu abatawaro l'eka ono, a kpoberu ulo-ekwa ono teke ono."

Eekeshi iphe, a lwutaru l'ogu Midiyanu

²⁵ Chipfu su Mosisu: ²⁶ "Ge gubedua; me Eleyaza, bu onye uke Chileke; me ndu-ishi le ndu-unuphu ndu-unuphu ndu Izurelu tuko iphemiphe ono, ephe lwutaru l'ogu ono gukota ogu; mbu nemadzu; mekpoo iphe-edobe ono. ²⁷ Unu ekekaha iphe ono, a lwutaru l'ogu ono uzi labo. Unu kekaharu iya ndu ono, jeru ogu ono waa igwe-oha Izurelu. ²⁸ Unu shi l'ime ndu k'ono, unu keru nu ndu ono, jeru ogu ono tularu Chipfu utu. Onye lanu be unu e-wofuta l'ime unu nemadzu l'ukporo ise; unu ewofuta iphe-edobe lanu l'ime unu iphe-edobe l'ukporo ise; mbu eswi; me nkapfu-igara; me aturu; me egbu. ²⁹ Unu shi l'oke iya nkephe ono wota iya nu Eleyaza, bu onye uke Chileke go buru iphe, aa-nu Chipfu. ³⁰ Unu eshikwapho l'iphe ono, unu keru nu ndu Izurelu wofutachaa nanu nanu l'ime ukporo labo l'iri; mbu le nemadzu; me l'eswi; me le nkapfu-igara; me l'aturu; me l'egbu; me l'anu ozo. Unu eworu iya nu eri Livayi, bu ndu eleta ulo-ekwa Chipfu enya." ³¹ Oo ya bu; Mosisu yele Eleyaza, bu onye uke Chileke mee ge Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu.

³² Waa iphe, phoduru nu l'iphe ono, ndu ono, jeru ogu lwutaru l'ogu baa: Aturu, phoduru nu bu ukporo unu aturu ugbo ukporo eno l'ukporo unu eno l'unu esaa l'ukporo iri. ³³ Eswi, phoduru nu buru ukporo unu eswi ugbo tete. ³⁴ Nkapfu-igara, phoduru nu buru ukporo unu nkapfu-igara ugbo esaa l'unu iri l'ebo l'ukporo iri. ³⁵ A -bya le nemadzu; unwanyi, ephe le nwoke ta akwajeduru be du ukporo unu unwanyi ugbo eno. ³⁶ Waa g'iphe, e keru nu ndu ono, jeru ogu ono ha baa: Aturu du ukporo unu aturu ugbo ukporo labo l'ukporo unu ugbo labo l'unu eto l'ukporo iri l'ise. ³⁷ L'ime aturu ono; ophu bu iya utu, aatu anu Chipfu bu unu aturu l'ukporo iri l'eto l'aturu iri l'ise. ³⁸ Eswi du ukporo unu eswi ugbo eno l'unu iri. L'ime eswi ono; ophu bu iya utu, aatu anu Chipfu bu ukporo eswi eto l'eswi iri l'ebo. ³⁹ Nkapfu-igara du ukporo unu nkapfu-igara ugbo eto l'unu iri l'ishii l'ukporo ise. L'ime nkapfu-igara ono; ophu bu iya utu, aatu anu Chipfu du ukporo nkapfu-igara eto le nkapfu-igara lanu.

⁴⁰ A bya lẹ nemadzu; iphe, ephe dọ bọ ọkpọrọ ọnu nemadzu ugbo labọ. Iphe, bọ ndu e gude atọ ọtu anọ Chipfu l'ime phẹ bọ ọkpọrọ ọmadzu l'ọmadzu iri l'ẹbo. ⁴¹ Tọbudu iya bọ; Mọsisi bya eworu ọtu ono, a tọru nọ Chipfu ono nọ Eleyaza, bọ onye uke Chileke g'ọ bọru iphe, aanọ Chipfu. Ono bọru gẹ Chipfu tọru iya Mọsisi l'ekemu.

⁴² Waa g'iphe ono, e keru nọ ndu Ízurelu ono ha baa; mbọ iphe ono, Mọsisi wofuru l'ọphu e keru nọ ndu ono, jeru ọgu Midiyanu ono. ⁴³ Iphe, e keru nọ igwe-ọha Ízurelu ono bẹ atọru dọ ọkpọrọ ọnu atọru ọkpọrọ ugbo labọ l'ọkpọrọ ọnu ugbo labọ l'ọnu ẹto l'ọkpọrọ iri l'ise. ⁴⁴ Eswi dọ iya ọkpọrọ ọnu eswi ugbo ẹno l'ọnu iri. ⁴⁵ Nkapfọ-igara dọ iya ọkpọrọ ọnu nkapfọ-igara ugbo ẹto l'ọnu iri l'ishii l'ọkpọrọ ise. ⁴⁶ Ndu nemadzu, e ketarọ nọ phẹ dọ ọkpọrọ ọnu nemadzu ugbo labọ. ⁴⁷ Mọsisi bya eshi l'iphe ono, e keru nọ ndu Ízurelu ono wotachaa iphe nanọ nanọ l'ime ọkpọrọ labọ l'iri iri; mbọ lẹ nemadzu; mẹ l'iphe-edobe; o woru iya nọ eri Lívayi, bọ ndu eleta ọlo-ẹkwa Chipfu ẹnya; bọ gẹ Chipfu tọru iya Mọsisi l'ekemu.

⁴⁸ Noo ya; ndu-ishi, achi ndu ojọgu ono; mbọ ndu-ishi, ọnu ndu ojọgu ugbo labọ l'ọkpọrọ iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ọkpọrọ ise ise wuru byapfutashia Mọsisi. ⁴⁹ Ephe sọ Mọsisi: “Anyibe ndu-ozí ngu bẹ guakwaru ndu ojọgu ono, anyi chi jee ọgu ono ọgu; ọphu ọ dudu m'onye lanọ, aachọ achọcho l'ime phẹ. ⁵⁰ Qwaa bọ iphe, anyi ewota g'a nọ Chipfu. Onyenọnu gude iphe, ọ lwataru l'ọgu ono; mbọ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo, bọ iya bọ iyagba-upfu; mẹ echi mgbalẹka; mẹ echi mkpushi-ẹka; mẹ iphe-nchi; mẹ iyagba-olu. Anyi wotaru iya g'e gude pfua ugwo iphe-ẹji l'iphu Chipfu.”

⁵¹ Mọsisi yẹle Eleyaza, bọ onye uke Chileke nata phẹ iphe ono, e meshiru lẹ mkpọla-ododo ono; mbọ iphemiphe, e mekọtaru ọna. ⁵² Iphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono, ndu-ishi ọnu ndu ojọgu ugbo labọ l'ọkpọrọ iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ọkpọrọ ise ise nuru Chipfu ono bẹ bọ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dọ ọkpọrọ ọnu shẹkelu labọ l'ọnu lanọ l'ọkpọrọ shẹkelu iri l'ẹsaa lẹ shẹkelu iri. ⁵³ Ndu ojọgu ono l'ẹhu l'ẹhu gudechaa iphe, ephe kwataru l'ọkwata lwa. ⁵⁴ Mọsisi yẹle Eleyaza, bọ onye uke Chileke nata iphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono l'ẹka ndu-ishi ọnu ndu ojọgu labọ l'ọkpọrọ iri; mẹ l'ẹka ndu-ishi ndu ojọgu ọkpọrọ ise ise. Ephe nata phẹ iya je edobe l'ọlo-ẹkwa-ndzukọ l'ẹka ọo-nọdu l'atatiphu Chipfu; gẹ ndu Ízurelu e-gudeje iya nyata ọgu ono.

32

*Alì, a nuru ọkpa-ipfu Rúbenu;
waa ọkpa-ipfu Gadu
(Dit 3:12-22)*

¹ Ọnu Rúbenu waa ọnu Gadu bẹ nweru iphe-edobe shingushingu. Ephe bya ahuma l'alì Jiaza; mẹ alì Giladu bẹ dọ ree g'e dobe iya iphe-edobe. ² Ọo ya bọ; ọnu Gadu; mẹ ọnu Rúbenu ono bya ejepfu Mọsisi; waa Eleyaza, bọ onye uke Chileke; mẹ ndu-ishi ndu Ízurelu ise asu: ³ “Mkpukpu Atarotu; mẹ mkpukpu Dibonu; mẹ mkpukpu Jiaza; mẹ mkpukpu Nimura; mẹ mkpukpu Heshibonu; mẹ mkpukpu Eleyale; mẹ mkpukpu Sebanu; mẹ mkpukpu Nebo; mẹ mkpukpu Beyonu; ⁴ mbọ alì ono, Chipfu meru gẹ ndu Ízurelu lwata bẹ bukwa alì, dọ ree k'edobe iphe-edobe; tẹmanu

anyìbe ndu-ozì ngu búrù ndu nweru iphe-edobe. ⁵ Sù-a; ọ -búrù l'anyì dù ngu l'obu; núnú anyìbe ndu-ozì nkengu alì onò g'ọ búrùaro oke alì nkanyì. Unu te edutashìnu anyì dafù azù ẹnìyìmu Jìódanu azù iya ọphuu."

⁶ Mòsìsù sù ùnwù Gadù; mẹ ùnwù Rúbènu: "¿Ùnwunna unu a-nòdu eje ọgu; unubèdù a-ọ-kirishia l'ẹka-a tọ? ⁷ ?Bù gunu meru iphe, unu eme g'obu te shihushi ndu Ízùrèlù ike g'ẹphe la l'alì onò, Chipfù nùru phẹ onò? ⁸ Ọo ẹgube onò bù gẹ nna unu phẹ meru teke mu zìru phẹ g'ẹphe gbẹ lẹ Kadèshi-Baneya je ahùma alì onò; ⁹ kẹle ẹphe jerwuru nsuda Ẹshukolu; je ahùmabebe alì onò; bya eteyia ndu Ízùrèlù obu; mee g'ẹphe ta abahù l'alì onò, Chipfù nùru phẹ onò. ¹⁰ Ẹphe shì nno kpatsu Chipfù ẹhu-eghu lẹ mbọku onò. O ribua angù sù: ¹¹ 'Ọ tọ dudu onye nwoke Ízùrèlù, shì lẹ Ijiputu fùta; shita l'onye nọwaru ọkporo apha kwasẹru, bya l'e-gude ẹnà iya hùma alì onò; mbù alì onò, mu riburu lẹ nte lẹ mu l'a-nù Èbirìhamu; mẹ Áyìzaku; mẹ Jìékọpu; noo kẹle ẹphe te egudedu obu phẹ g'ọ ha etso mu; ¹² Gbahaẹpho Kalẹbu nwa Jìefune k'eri Kenazu; mẹ Jìoshuwa nwa Nunu; kẹle ẹphe gude obu phẹ g'ọ ha tsoru Chipfù.' ¹³ Chipfù swibenuru ndu Ízùrèlù ẹhu-eghu iya; o mee phẹ; ẹphe tsoru echìẹgu ghaphee ọkporo apha labọ; jeye teke ọgbo onò, meru ẹjọ-iphe l'ẹnà Chipfù onò bvùkotaru. ¹⁴ O rwukwaa nta; unubẹ ùnwù-a, ndu eme iphe-ẹjì nwùshìru-a byakwa apfùru l'ọzori nna unu phẹ; g'unu mee g'ẹhu-eghu Chipfù kaba atangìrìhu l'ẹhu ndu Ízùrèlù. ¹⁵ Kẹle-a; unu -gbakùta iya azù sù l'unu te etsohedu iya nta; bẹ ọo-pakwarù phẹ haa l'echìẹgu; ọo-búrù l'ọo unu bẹ kpataru gẹ ndu Ízùrèlù laa l'iyì."

¹⁶ Tòbudu iya bù; ùnwù Gadù onò; mẹ ùnwù Rúbènu onò byapfuta Mòsìsù bya asù iya: "Ọo-dù anyì ree g'anyì meta ẹka iphe-edobe anyì a-nòdu; mẹ g'anyì kpùshia mkpùkpù ẹka ùnwegìrìma anyì phẹ a-nòdu. ¹⁷ Ọle anyì jìkobewaru k'achìta ngwọgu vutaru ndu Ízùrèlù ọzo jeshia; jeye teke anyì e-durwu phẹ ẹka onò, ẹphe e-buru onò. Ùnwù anyì phẹ bẹ e-buru lẹ mkpùkpù-a, a kpùchaaru; o shìhu ike-a; gẹ ndu alì-a te sweta iya. ¹⁸ Anyì ta abyadù alwa ibe anyì jeye teke ndu Ízùrèlù e-ketadzuru oke, rwuberu phẹ nù g'ẹphe ha. ¹⁹ Ọle anyìbedua te etsoduru phẹ eketa oke l'azù ẹnìyìmu Jìódanu azù iya ọphuu; iphe, kparù iya nù bù l'oke k'anyì bẹ nọ l'azù iya ọwa l'ọzo ẹnànwù-awawa ẹnìyìmu Jìódanu."

²⁰ Ọo ya bù; Mòsìsù sù phẹ: "Ọ -búrù l'unu e-me iya ẹgube onò; ọ -búrù l'unu a-kwa onwunu ngwọgu unu l'ataphu Chipfù vuta ọzo k'ọgu onò; ²¹ ọ -búrù lẹ g'unu ha bẹ a-chìru ngwọgu unu daa ẹnìyìmu Jìódanu l'ataphu Chipfù; lwàa ọgu onò jasù teke Chipfù chìfuru ndu ọhọgu iya onò l'ataphu iya. ²² A -lwàa alì onò lwàtaru Chipfù; unu alwatashìwaro teke onò; ikpe ta annaẹdu unu l'ìphu Chipfù; mẹ l'ìphu ndu Ízùrèlù l'ophu. Alì ọwa abúrùaro k'unu l'ataphu Chipfù. ²³ Ọle ọ -búrù l'unu te emeduru iphe, unu pfuru; ọo ya bù l'unu meru Chipfù iphe-ẹjì; g'ọ dokwaa unu ẹnà l'ìphe-ẹjì, unu meru bẹ unu e-je iphe-ẹhuka iya. ²⁴ Unu kpùshia mkpùkpù, ùnwegìrìma unu phẹ a-nòdu; unu emeta ẹka iphe-edobe unu a-nòdu; unu emeẹbẹkpoe ya phọ g'unu pfuru iya."

²⁵ Ùnwù Gadù onò; mẹ ùnwù kẹ Rúbènu sù Mòsìsù: "Anyìbe ndu-ozì ngu phẹ l'e-me gẹ gube nnajìuphu pfuru anyì. ²⁶ Ùnwegìrìma anyì phẹ; mẹ unyomu anyì phẹ; mẹ iphe-edobe anyì bẹ a-nòdu lẹ mkpùkpù lẹ mkpùkpù, dù l'alì Giladu. ²⁷ Ọle anyìbedua, bù ndu-ozì ngu phẹ bẹ a-da ẹnìyìmu;

anyi a-chìgbaaru ngwògu l'èhu l'èhu k'ògu ono l'atatiphu Chipfu egube ono, gùbe nnajìuphu anyi pfuru anyi."

²⁸ Noo ya; Mòsisu bya atụa ekemu nù Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mę Jioshuwa nwa Nunu; mę ndu-ishi, achìgba ęnya-unuphu nonu l'ipfu Ízurelù lę k'opfu ęhu unwu Gadu ono; mę k'opfu ęhu unwu Rúbenu. ²⁹ O sù phę: "O -buru l'unwu Gadu; mę unwu Rúbenu bę chítaru ngwògu phę; tsoru unu daa ęnyimu Jíódanu; bya etsoru unu nódu l'iphu Chipfu lwęa ogu ono lwuta; unu l'ęphe -lwutachaephó alì ono; unu nùkwaa phę alì Giladu g'ò buru oke alì phę. ³⁰ Oke o -buru l'ęphe ta achítaduru ngwògu tsoru unu daa ęnyimu; ęphe etsoru unu keta oke l'alì Kėnanu."

³¹ Unwu Gadu; mę unwu Rúbenu ono sù: "Oo gę Chipfu pfuru anyibe ndu-ozì ngu phę bụ g'anyi e-me iya. ³² Anyi a-chìru ngwògu daa ęnyimu Jíódanu bahù l'alì Kėnanu l'atatiphu Chipfu; oke oke alì anyi bę a-dukota l'azù ęnyimu Jíódanu azù iya ówa."

³³ Tòbudu iya bụ; Mòsisu bya eworu alì-eze Sihonu, bụ eze ndu Amoru; mę alì-eze Ogu, bụ eze ndu Beshanu woru nù unwu Gadu; mę unwu kę Rúbenu; mę nkeru-ębo ipfu Manasę, bụ nwa Jíósefu. O nuru phę alì ono l'ophu; mę mkpukpu, dukota iya nù g'ò ha; mbukpoo mkpukpu lę mkpukpu, nọ-pheru alì ono mgburugburu. ³⁴ Unwu Gadu kpua mkpukpu Dibonu; mę Atarotu; mę Arowa; ³⁵ mę Atarotu-Shofanu; mę Jiaza; mę Jiogbeha; ³⁶ mę Bętu-Nimura; mę Bętu-Haranu. ęphe kpkotaru mkpukpu ono; o shihuchaa ike; bya emetagbaa ęka iphe-edobe phę a-nóduje. ³⁷ Unwu kę Rúbenu kpua mkpukpu Heshibonu; mę Eleyale; mę Kiriayatayimu; ³⁸ mękwapho Nebo; mę Belu-Meyonu. ęphe kpkwapho mkpukpu Sibuma. ęphe gbanweshikota ępha mkpukpu ono g'ò ha; bya eworu ępha ozo gushia mkpukpu lę mkpukpu ono, ęphe kpushiru ono.

³⁹ Unwu Makiya, bụ nwa Manasę jee ogu l'alì Giladu; je alwuta iya; chishia ndu Amoru, bu l'ęka ono. ⁴⁰ Oo ya bụ; Mòsisu woru alì Giladu nù Makiya, bụ nwa Manasę; o buru l'ęka ono. ⁴¹ Jiayi, bukwapo oshilokpa Manasę lwuta unwu mkpukpu lę mkpukpu, dọ iya nù; o gua ępha mkpukpu ono Havotu-Jiayi. ⁴² Noba lwuta mkpukpu Kenatu; mę nwa mkpukpu, nọ-pheru iya mgburugburu. O gùbe mkpukpu ono Noba, bụ ępha, yębedua aza.

33

Ije ndu Ízurelù e shi lę Ijiputu jasù lę Mówabu

¹ Ówaa bụ gę ndu Ízurelù gude jee ije phę teke ęphe fútaru l'alì Ijiputu. ęphe dzeberu lę mkpa lę mkpa; o buru Mòsisu yele Eronu bę edu phę nù.

² O buru Mòsisu bę deru g'ęphe gude jee ije ono l'ękwo gę Chipfu pfuru iya ya. Waa g'ęphe gude jee ije phę ono baa e shi lę Ijiputu:

³ Ndu Ízurelù gbalihuru ije l'onwa mbụ; l'abalì iri l'ise l'onwa mbụ ono. Lę mboku, tsotaru mboku obo Ojeghata kę Chipfu bę ęphe wataru ije phę. ęphe shi lę mkpukpu Ramesęsu wuru goromii wufuta k'ęhuka tugbua. Ndu Ijiputu dọru chikafuchaephó ęnya ele phę; ęphe nódu awù atugbu.

⁴ Lę teke ono bę ndu Ijiputu eligbaa odzu ndu bụ okpara phę ono, Chipfu chigbushiru l'echilabọ phę ono. Chipfu bya ekpekwa phọ agwa phę ikpe.

⁵ Noo ya; ndu Ízurelù shi lę Ramesęsu wuru tugbua. ęphe rwua Sukotu; bya akpọbe ulo-ękwa phę. ⁶ ęphe gbęshi lę Sukotu je akpọbe ulo-ękwa

phẹ lẹ Etamu, nọ l'agúga echiẹgu. ⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Etamu; bya adakọbe laphu azú lẹ Pi-Hahirotu, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa Belu-Zefonu; ẹphe kpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ mgboru Mígudolu. ⁸ Ẹphe gbẹshi lẹ Pi-Hahirotu; bya adaa eze-ẹniyimu bahù l'echiẹgu. Ẹphe jee ije abalí ẹto lẹ mgbẹgu Etamu; bya erwua Mara; ẹphe kpọbe ọlo-ẹkwa phẹ. ⁹ Ẹphe gbẹshi lẹ Mara; bya ejerwua Elimu. Elimu bẹ nweru ẹnya-obvu mini iri l'ẹbo, nọ iya nù; mpfú ụkporo ẹto l'iri nọdu iya; ẹphe kpọbe ọlo-ẹkwa phẹ l'ẹka ono.

¹⁰ Ẹphe gbẹshi lẹ Elimu bya erwua agúga Eze-ẹniyimu Uswe-uswe; ẹphe kpọbe ọlo-ẹkwa phẹ. ¹¹ Ẹphe gbẹshi lẹ Eze-ẹniyimu Uswe-uswe bya eje akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ l'echiẹgu Sinu. ¹² Ẹphe gbẹshi l'echiẹgu Sinu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Dọfuka. ¹³ Ẹphe gbẹshi lẹ Dọfuka je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Alushi. ¹⁴ Ẹphe gbẹshi lẹ Alushi je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Refidimu. Ẹka ono bẹ mini ta adúdu gẹ ndu Ízurelu ngua.

¹⁵ Ẹphe gbẹshi lẹ Refidimu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ l'echiẹgu Sayinayi. ¹⁶ Ẹphe gbẹshi l'echiẹgu Sayinayi je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Kiburotu-Hatava. ¹⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Kiburotu-Hatava je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Hazerotu. ¹⁸ Ẹphe gbẹshi lẹ Hazerotu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Ritima. ¹⁹ Ẹphe gbẹshi lẹ Ritima je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Rimonu-Pérezu. ²⁰ Ẹphe gbẹshi lẹ Rimonu-Pérezu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Libuna. ²¹ Ẹphe gbẹshi lẹ Libuna je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Risa. ²² Ẹphe gbẹshi lẹ Risa je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Kehelata. ²³ Ẹphe gbẹshi lẹ Kehelata je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ l'úbvú Shefa. ²⁴ Ẹphe gbẹshi l'úbvú Shefa je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Harada. ²⁵ Ẹphe gbẹshi lẹ Harada je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Makelotu.

²⁶ Ẹphe gbẹshi lẹ Makelotu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Tahatu. ²⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Tahatu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Tera. ²⁸ Ẹphe gbẹshi lẹ Tera je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Mitika. ²⁹ Ẹphe gbẹshi lẹ Mitika je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Hashimona. ³⁰ Ẹphe gbẹshi lẹ Hashimona je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Moserotu. ³¹ Ẹphe gbẹshi lẹ Moserotu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Bene-Jiakanu. ³² Ẹphe gbẹshi lẹ Bene-Jiakanu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Họru-Hagidigadu. ³³ Ẹphe gbẹshi lẹ Họru-Hagidigadu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Jiọtubata. ³⁴ Ẹphe gbẹshi lẹ Jiọtubata je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Aburona. ³⁵ Ẹphe gbẹshi lẹ Aburona je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Eziyọnu-Geba. ³⁶ Ẹphe gbẹshi lẹ Eziyọnu-Geba je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Kadẹshi, nọ l'echiẹgu Zinu. ³⁷ Ẹphe gbẹshi lẹ Kadẹshi je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ l'úbvú Họru, nọ l'oke alí ndu Edomu.

³⁸ Ọ buru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọ; Chipfu sù Erọnu, bụ onye uke Chileke g'o nyihu eli úbvú Họru ono. Erọnu nyihu úbvú ono nọdu iya nwùhu; lẹ mbọku mbù l'onwa ise l'apha, kwe ndu Ízurelu ụkporo apha labọ, ẹphe shi l'alí Ijiputu lufuta. ³⁹ Erọnu bẹ nọwaru ụkporo apha ishii l'apha ẹto lẹ teke ọ nwùhuru l'úbvú Họru.

⁴⁰ Onye Kénanu, bụ eze ndu Aradu; bu l'echiẹgu ndọhali l'alí Kénanu ono; numa lẹ ndu Ízurelu l'awù abya.

⁴¹ Ndu Ízurelu gbẹshi l'úbvú Họru je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Zalumona. ⁴² Ẹphe gbẹshi lẹ Zalumona je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Punọnu. ⁴³ Ẹphe gbẹshi lẹ Punọnu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Obotu. ⁴⁴ Ẹphe gbẹshi lẹ Obotu je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Iye-Abarimu, nọ l'oke alí Mówabu.

⁴⁵ Èphe gbèshi lẹ Iye-Abarimu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ lẹ Dibọnu-Gadu. ⁴⁶ Èphe gbèshi lẹ Dibọnu-Gadu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ lẹ Alùmonu-Dibulatayimu. ⁴⁷ Èphe gbèshi lẹ Alùmonu-Dibulatayimu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ l'úbvú úbvú Abarimu; l'atatiphu úbvú Nebo. ⁴⁸ Èphe gbèshi l'úbvú úbvú Abarimu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ lẹ baswaa alí ndu Mówabu; l'agùga ẹnìyimu Jíòdanu lẹ mgboru mkpúkpu Jieriko. ⁴⁹ Èphe kpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ l'agùgu ẹnìyimu Jíòdanu; e -shi lẹ Bẹtu-Jieshimọtu je akpaa lẹ Abẹlu-Shitimu lẹ baswaa alí ndu Mówabu ono.

⁵⁰ Ọ̀ búrú lẹ baswaa alí ndu Mówabu ono, nọ l'agùga ẹnìyimu Jíòdanu lẹ mgboru Jieriko ono bẹ Chipfu pfuru yeru Mósìsù sù: ⁵¹ "Pfuaru ndu Ízùrelu sù phẹ-a: Unu -daepfo ẹnìyimu Jíòdanu bahù l'alí Kénanu; ⁵² unu tuko ndu bu l'alí ono g'èphe ha chífukota. Unu emeyishikòta mkpuma, ephe pyíru apyípyi; mebyishia iphe, bú ntekpe, ephe kpúshiru doberu onwophẹ. Unu atuko iphe, búkpoo ẹka ephe agwajẹ iphe nwukpòshia. ⁵³ Unu anata phẹ alí ono buru; kele mu nùwaru iya unu g'ọ̀ búrú k'unu. ⁵⁴ Unu a-tù ido washia alí ono l'ipfu l'ipfu. Ipfu ophu ha shii; unu awẹe phẹ alí, ha shii; ipfu ophu ha nwanshii; unu awẹe phẹ alí, ha nwanshii. Ẹka a turu ido; ọ̀ dabarù ndu ophu ọ̀ dabarù; ephe enworu ẹka ọbu. Onyenonu a-wata oke alí nkiya l'ipfu nna iya. ⁵⁵ Ole ọ̀ -bùru l'unu ta achifuduru ndu bu l'alí ono l'atatiphu unu bẹ ndu ono, unu harù ono e-mechakwaa búrú mkpọ̀ kpọhaha unu l'ẹnya; búrú obvu dzụhaha unu lẹ mgburẹku. Èphe a-nọduepho akpa unu ẹhu l'alí ono, unu e-buru ono. ⁵⁶ Teke ono; mu emee unu iphe, mu kwakọberu gẹ mu mee phẹ."

34

Oke alí Kénanu

¹ Chipfu sù Mósìsù: ² "Pfuaru ndu Ízùrelu sù phẹ-a: Teke unu bahuru l'alí Kénanu, bú alí ono, unu eje eketa g'ọ̀ búrú oke alí unu ono; bú g'oke alí ono a-dù bú ọwana: ³ Ẹzo ndọhali unu bẹ e-shi l'echiẹgu Zinu; nọ-tsoru oke ndu Edomu ogologo. L'ẹzo ẹnyanwu-awawa bẹ oke alí ẹzo ndọhali unu a-wata l'ishi ẹka Eze-ẹnìyimu Únú jeberu. ⁴ Oke alí unu ono e-shi l'ẹzo ndọhali gojia futa l'elikoro Akurabimu; shi l'ẹka ono jee je afuta lẹ mgbegu Zinu. L'ọ̀ bya ejee nno futa l'ẹzo ndọhali Kadeshi-Baneya; shikwaphọ nno lufuta lẹ Hazarada; ghabua ẹka ono rwua Azumonu. ⁵ Oke alí ẹzo ndọhali unu ono e-shi lẹ Azumonu gojia futa lẹ nggele Ijiputu. Ẹka oo-jeberu; mbu oke alí ono bú l'eze-ẹnìyimu.

⁶ "A bya l'oke alí ẹzo ẹnyanwu-ariba; oke iya a-buru l'oke-ẹnìyimu. Noo ẹka a-buru oke alí ẹzo ẹnyanwu-ariba unu bú ono.

⁷ "A bya l'oke alí ẹzo isheli unu; unu shi l'oke-ẹnìyimu kpaa oke alí ono jeye l'úbvú Họru. ⁸ Unu eshi l'úbvú Họru kpaa oke alí ono jeye l'ẹka eeshije abahù Hamatu. Ẹka oke alí ono e-beru bú lẹ Zedadu. ⁹ L'ọ̀ shi l'ẹka ono nọo jeye lẹ Zifuronu. Ẹka oke alí ẹzo isheli unu ono e-beru aburu lẹ Haza-Enanu. Noo ẹka a-buru oke alí ẹzo isheli unu bú ono.

¹⁰ "A bya l'oke alí ẹzo ẹnyanwu-awawa unu; unu shi lẹ Haza-Enanu kpaa oke alí ono jeye lẹ Shefama. ¹¹ Oke alí ono e-shikwaphọ lẹ ndọhali Shefamu lufuta lẹ Ribula; l'ẹzo ẹnyanwu-awawa Ayinu. O -rwua ẹka ono l'ọ̀ tsoerupho ẹzo ndọhali ono futa l'úbvú úbvú, dù l'ẹzo ẹnyanwu-awawa eze-ẹnìyimu Kineretu. ¹² L'ọ̀ kwaseru; mbu oke alí ọbu jasù l'ẹnìyimu Jíòdanu. Ẹka oo-beru aburu lẹ Eze-ẹnìyimu Únú.

“Noo ẹka a-buru alì unu bụ ono; mę oke iya mgburugburu.”

¹³ Mósìsù bya epfuaru ndu Ízuru ọlù sù phẹ: “Noo alì, unu a-tù ido gude washia g'ọ buru oke alì unu ọbu bụ ono. Ọo ya bụ alì ono, Chipfu sùru g'a nù ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo ipfu. ¹⁴ Noo kele ipfu unwu Rúbẹnu; mę ipfu k'unwu Gadu bę natawaru oke alì nkephẹ l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ; wawkapho nkeru-ẹbo ipfu Manáse. ¹⁵ Ipfu labọ ono; mę nkeru-ẹbo ipfu Manáse ono bę nataru oke alì nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa l'azu ẹnyimu Jiọdanu azu iya ọphuu lẹ mgboru mkpukpu Jieriko l'uzo ẹka ẹnyanwu eshije awata.”

Unwoke, a hotaru g'ephe washia alì ono

¹⁶ Chipfu sù Mósìsù: ¹⁷ “Waa ẹpha unwoke, a-washì alì ono nù unu g'ọ buru oke alì unu baa: Eleyaza, bụ onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu. ¹⁸ Unu hotachaa onye-ishi lanu l'ipfu l'ipfu g'ephe yeta ẹka g'a washia alì ono. ¹⁹ Ẹpha unwoke ono bụ: Kalẹbu nwa Jiefune, bụ onye shi l'ipfu Jiuda; ²⁰ mę Sámẹlu nwa Amihudu, bụ onye shi l'ipfu Simiyonu; ²¹ mę Elidadu nwa Kisulonu, bụ onye shi l'ipfu Benjaminu; ²² mę Buki nwa Jioguli; onye-ishi ndu ipfu Danu; ²³ mę Hanẹlu nwa Efodu; onye-ishi l'ipfu Manáse, bụ nwa Jiósefu; ²⁴ mę Kemẹlu nwa Shifutanu; onye-ishi l'ipfu Ifuremu, bukwapo nwa Jiósefu; ²⁵ mę Elizafanu nwa Panaku; onye-ishi l'ipfu Zebulonu; ²⁶ mę Palutelu nwa Azanu; onye-ishi l'ipfu Isaka; ²⁷ mę Ahihudu nwa Shelomi; onye-ishi l'ipfu Asha; ²⁸ mę Pedahẹlu nwa Amihudu; onye-ishi l'ipfu Nafutali.”

²⁹ Noo ẹpha unwoke ọbu Chipfu sùru g'ephe washia alì ono g'ọ buru oke alì ndu Ízuru l'alì Kėnanu.

35

Mkpukpu, ipfu Lívayi e-buru

¹ Toḅudu iya bụ; Chipfu pfuru yeru Mósìsù lẹ baswaa alì Mówabu l'aguga Jiọdanu l'ẹka ono, nọ lẹ mgboru Jieriko sù iya: ² “Pfuaru ndu Ízuru g'ephe shi l'oke alì, ẹphe ketaru nuḅbaa eri Lívayi mkpukpu lẹ mkpukpu, ẹphe e-buru. Unu anukwapo ndu Lívayi ono alì ẹka iphe-edobe phẹ a-kpajẹ nri lẹ mgburugburu mkpukpu lẹ mkpukpu ono, aa-nu phẹ ono. ³ Mkpukpu ono g'ọ ha bę a-buru ẹka ipfu Lívayi e-buru eburu; alì ono aburu ẹka eswi phẹ; mę ẹku phẹ; mękpoo iphe-edobe phẹ l'ophu a-nọduje ata nri. ⁴ Alì ẹka ono, unu a-nu ipfu Lívayi g'iphe-edobe phẹ kpajẹ nri ono bę a-du unu ntụ-ọkpa ẹto lẹ ntụ-ọkpa ukporo iri l'ise. Oo-shi l'azu igbulọ mkpukpu ono nọdu gbaa mgburugburu.

⁵ “Uzo ẹnyanwu-awawa azu mkpukpu ono bę unu a-tuta unu ntụ-ọkpa ẹsaa lẹ ntụ-ọkpa ukporo iri; unu atuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo ndohali azu mkpukpu ono. Unu atuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo ẹnyanwu-ariba azu mkpukpu ono; tuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo isheli mkpukpu ono. Mkpukpu phẹ ono anodu l'echilabo. Azu mkpukpu ono aburu ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri. ⁶ Mkpukpu ishii l'ime mkpukpu ono, unu a-nu ipfu Lívayi ono bę a-buru mkpukpu ẹka aa-nọduje ezeru ndzụ. Onye gburu ọchi; l'ọ gbaru laa lẹ mkpukpu ono je anodu zeeru ndzụ. Unu anufua phẹ ukporo mkpukpu labọ lẹ mkpukpu labọ ọzo yekoberu phẹ lẹ mkpukpu ono. ⁷ Mkpukpu, unu a-nu ipfu Lívayi bę a-kpakọta du ukporo mkpukpu labọ lẹ mkpukpu ẹsato; yele alì ẹka iphe-edobe phẹ a-nọduje akpa nri.

⁸ A bya lẹ mkpukpu, unu e-shi l'alì unwu Ízuru nù ipfu Lívayi ono; unu

shikwa l'ipfu ophu alí phẹ ha shii nù phẹ mkpukpu, dù igwerigwe. Unu eshi l'ipfu ophu alí phẹ pehuru nù-pete phẹ mkpukpu. Oo epho g'oke alí ndu nonu habe bù g'aa-nù-beru ipfu Lívayi ono mkpukpu obu."

Mkpukpu, onye gburu nemadzu
a-nòduje ezeru ndzu

(Dit 4:41-43; 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁹ Chipfu sù Mósisu: ¹⁰ "Pfiaru ndu Ízurelu sù phẹ: Unu -daepho enyimu Jiódanu bahù l'alí Kénanu; ¹¹ unu hòta mkpukpu, unu a-nòduje ezeru ndzu; mbù eka bù: onye -gbua nemadzu; ebe o lekebeduru ɛnya; l'ò gbaru laa eka ono. ¹² Mkpukpu ono a-buru unu eka unu a-nòduje zeeru ndzu; gbalaaru onye agwata ugwo ochi; g'onye ono, gburu nemadzu ono ta nwuhu jeye teke ọ-òfuta bya apfuru l'iphu edzudzu-oha g'e kpee ya ikpe. ¹³ O buru mkpukpu ishii ono, unu a-nù ipfu Lívayi ono a-buru mkpukpu ezeru ndzu obu. ¹⁴ Unu a-nù mkpukpu, ee-zejeru ndzu ono ẹto l'azù ɛnyimu Jiódanu azù iya owa-a; unu anù ẹto ọzo l'alí Kénanu. ¹⁵ Mkpukpu ishii ono be a-buru mkpukpu eka ndu Ízurelu; me ndu abudu ndu Ízurelu; me ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo phẹ a-gbabaje je anodu zeeru ndzu. O buru onye gburu nemadzu; ebe o lekebeduru ɛnya; be a-gbajeru laa l'eka ono.

¹⁶ "Obenu le-a; o -buru le nemadzu bu iphe-igwe be o gude chigbua nemadzu ibiya; be onye obu buakwaa onye gburu ochi. Onye ono, gburu ochi ono lafutajekwa l'ochi, o gburu. ¹⁷ Ozoo o -buru l'o nweru onye turu nemadzu mkpuma tugbua ya; be onye obu buakwaa onye gburu ochi. Onye ono, gburu ochi ono lafutajekwa l'ochi, o gburu. ¹⁸ Ozoo l'o nweru onye wotaru oshi chia nemadzu; woru iya chigbua; be onye obu buakwaa ochi be o gburu. Onye ono, gburu ochi ono lafutajekwa l'ochi, o gburu. ¹⁹ Onye bu iya agwata ugwo ochi ono be ee-gbu onye ono, gburu ochi ono. Mbù-a; g'onye ono, bu iya agwata ugwo ochi ono gbua ya l'eka o jefukporu iya.

²⁰ "Onye gude kele nemadzu be du iya ashi; o nwutsua ya; o nwuhu; ozoo l'ò kwaberu ɛnya tua ya iphe shi nno tugbua ya; ²¹ ozoo gude kele yele onye obu du l'opfu; o je echia ya eka chigbua ya; be onye ono, chigburu nemadzu ono be e gbufutajekwa; noo kele o gburu ochi. Onye agwata ugwo ochi ono e-gbu onye ono, gburu ochi ono teke o jefuru iya.

²² "Ole o -buru l'o nweru onye nwutsuru nemadzu l'otulupfu; o nwuhu; ophu o budu le yele onye obu du l'opfu; ozoo l'o to lekebeduru ɛnya tua ya iphe; ²³ ozoo l'ò mkpuma, a-du ike tugbua nemadzu be o to humaduru onye ono; o tua ya woru onye ono tugbua; be eshi ophu onye ono, o tu-gburu ono be yele iya ta adudu l'opfu; ophu o gbadoru ɛnya ge ya meka ya iphe; ²⁴ g'edzudzu-oha kpeshiaru iya onye ono, gburu nemadzu ono yele onye ono, agwata ugwo ochi onye ono, o gburu ono. Waa g'ee-gude doshiaru phẹ iya baa: ²⁵ G'edzudzu-oha nafuta onye ono, gburu nemadzu ono l'eka onye ono, bu iya agwata ugwo ochi onye ono, o gburu ono; epeh eduru iya je edobepu azu le mkpukpu ono, aa-nòduje ezeru ndzu ono, bu eka o gbaru laa. O nodu le mkpukpu, aa-nòduje ezeru ndzu ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke, bu onye ono, a wuru manu, du nsò l'ishi a-nwuhu. ²⁶ Ole o -buru l'onye ono, gburu ochi ono be nweru teke o nonyaru; o kpoghata oke mkpukpu, o nò ezeru ndzu ono; mbù mkpukpu ono, o gbaru je anodu ono; ²⁷ onye ono, bu iya agwata ugwo ochi ono -huma iya l'oke azu mkpukpu, o nò ezeru ndzu ono; o -buru l'onye ono, bu

iya agwata ugwo ochi ono be gburu iya nu; be ikpe ochi ta anmakwaru iya. ²⁸ Noo kele onye ono, gburu ochi ono nodufutaje le mkpukpu, o no ezeru ndzu ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke a-nwuhu. Oo epho; onye-ishi uke Chileke -nwuhuada teme l'ọ lawarọ alı iya. ²⁹ Iphe ono a-bukotaru omelalı, a toru okpa iya, a-duru ogbomogbo l'eka unu bukotakpoo.

³⁰ "Oo ya bu l'iphe, bu onye gburu nemadzu; be onye ono gburu nemadzu ono be e gbufutaje egbugbu; m'ọ -buru l'ọ duru ndu agba iya ekebe ochi, o gburu. Ole g'ọ to bukwa ekebe, onye lanu agba be ee-gude gbua nemadzu. ³¹ G'ọ to dukwa iphe, unu a-nataje g'e gude gbata ndzu onye gburu ochi, bu onye o gbaru g'ọ nwuhu anwuhu. E gbufutaje iya egbugbu. ³² Onye gbaru laa le mkpukpu, eezejeru ndzu; bya eworu iphe nu l'ugwo g'a haa ya g'ọ laa alı phe teme onye-ishi ndu-uke Chileke anwuhu; unu ta natakwa iya iphe obu. ³³ Unu te emerwushikwa alı ono, unu eje eburu ono emerwushi; noo kele mee ochi aturwujekwa alı. O to dudu g'ee-shi pfua ugwo ejo-iphe alı eka e gburu ochi; gbahaepho l'e gburu onye ono gburu ochi ono. ³⁴ Unu ta turwukwa alı ono, unu eje eburu ono; noo kele mbedua, bu Chipfu be bu l'echilabo unube ndu Izurelu."

36

Okè alı unwada Zelofehadu

(Dit 27:1-11)

¹ Ndu-ishi l'enya-unuphu l'unuphu, nogbaa l'ipfu Giladu bya abyapfuta Mosisu; me ndu-ishi l'enya-unuphu l'unuphu ndu Izurelu. Giladu bu nwa Makiya; Makiya buru nwa Manase. Manase lonwiya be shi lonulo Jiosefu. ² Ephe byapfuta phe bya asu: "Chipfu be suru ge gube nnajiuphu anyi, bu Mosisu tua ido gude washia alı ono keeru ndu Izurelu g'ọ buru oke alı phe. Chipfu sukwapfo ge gube nnajiuphu anyi woru oke alı ophu rwuberu Zelofehadu, bu nwune anyi woru nu unwada iya. ³ Ole-a; o -buru l'o nweru onye shi l'ipfu ozo, no le Izurelu; bya aluta phe; oniya bu l'aa-gufu okiphe phe l'ime okiphe, shi le ndiche anyi phe; je eworu yekobe le k'ipfu ono, ephe ları ji ono. Oo ya bu; eeshi nno wofu iphe l'okiphe, anyi ketaru. ⁴ O -rwuepho l'apha-ehu-utso ke ndu Izurelu; ee-wota okiphe phe yekoberu ipfu ono, ephe ları ji ono. Okiphe phe be aa-gufu l'okiphe ipfu nna anyi phe."

⁵ Tobudu iya bu; Mosisu bya epfuaru ndu Izurelu iphe, Chipfu pfuru iya su: "Iphe, ipfu unwu Jiosefu epfu be pfukwaru nhamunha. ⁶ Wakwa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ehı unwada Zelofehadu ba. O suru: G'ephe luru onye dukpoo phe ree. Ole eka ephe a-lu ji bu l'enya-unuphu ipfu nna phe. ⁷ G'okiphe ndu Izurelu te shikwa l'ipfu dasweru ipfu. Iphe, bu ndu Izurelu be e-gudeshichaa okiphe, ephe ketaru l'ipfu nna phe. ⁸ Iphe, bu nwa nwanyi, ketaru oke l'ipfu Izurelu be lufutaje ji l'ipfu nna iya; k'opfu ee-shi nno g'iphe, bu ndu Izurelu nwekotaru okiphe nna phe. ⁹ Oo ya bu l'okè-iphe te eshidu l'ipfu adasweru ipfu ozo; noo kele ipfu nonu le Izurelu be e-gudeshi okè-iphe nkephe."

¹⁰ O buru iphe ono, Chipfu pfuru Mosisu ono be unwada Zelofehadu meru. ¹¹ Noo kele unwada Zelofehadu ono, epha phe bu Mahula; me Tiza; me Hogula; me Milika; waa Nuwa be bu unwu nwune nna phe luru

phẹ. ¹² A luru phẹ lụbata l'ipfu ụnwu Manáse, bụ nwa Jíósefu; okiphe phẹ nọdu g'ọ nọ l'ipfu nna phẹ.

¹³ Noo ekemu, Chipfu turu; mę omelalị, ọ gbẹ Mosisu l'ẹka nụ ụnwu Ízurẹlu lẹ baswaa alị Mówabu; l'agụga ẹnyimu Jíódanu lẹ mgboru Jieriko bụ ono.

Ekwo Ditoronomi

Ekemu k'alufu l'úbvú Horèbu

¹ Ọwaa bú iphe, Mósísu pfuru nù ndu Ízurelu g'èphe ha l'echiegu ọzo ẹnyanwu-awawa Jíódanu, bú iya bú nsúda Araba, nọ gha iphu l'uzo Sufu. Ọ nọ lẹ mgbaka Paranu l'azú lanú; waa Tofelú; waa Lebanú; waa Hazerotu; yee Dizahabu l'azú iya ophuu. ² E -shi l'úbvú Horèbu eje Kadèshi-Baneyá bẹ ee-jegbuje ije ujiku iri lẹ nanú ẹme l'e rwua ya mẹ e tsoru ọzo úbvú Siye. ³ O be l'apha, kwe phẹ mgbarapha ụkporo labọ; lẹ mbọku, ọnwá k'iri lẹ nanú fúru gèdegede; Mósísu raarú iya ndu Ízurelu g'èphe ha arara; mbú iphe, Chipfu turu iya l'ekemu lẹ k'opfu ẹhu phẹ. ⁴ Ono bú g'ọ lwú-kpechaeruphọ Sihonu, bú eze ndu Amọru; bú onye shi buru lẹ Heshibonu. Ẽme o jekwaphọ Edereyi je alwu-kpee Ogu, bú eze ndu Beshanu; bú onye shi buru lẹ Ashitoretu. ⁵ Ọ buru l'uzo ẹnyanwu-awawa Jíódanu l'ẹka ono l'alí ndu Mówabu bẹ Mósísu nọ wata phẹ atọkashiru ekemu ono; sù:

⁶ "Chipfu, bú Chileke anyi nọ l'úbvú Horèbu pfuru nù anyi sù: 'Unu nonukakwaru ọdu l'úbvú-a. ⁷ Unu phọkashia ọlo-ẹkwa unu tųgbua jeshia alí úbvú úbvú ndu Amọru; waa alí ndu nọ-kube phẹ nù lẹ nsúda Araba; mẹ l'alí úbvú úbvú; mẹ l'alí ọkpa-úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-aríba; waa ndu bú l'uzo echiegu ndọhali; waa ndu bú l'uzo aguga eze-ẹnyimu; mbú kwasẹru ọzo alí ndu Kėnanu; yee úbvú úbvú Lebanonu; mbú kwasẹru rwuchaa ẹnyimu ono, bú ẹnyimu Yufurėtísu. ⁸ Lekwaa; mu woakwaru alí ono dobe l'iphu unu. Unu wúbakwa je alwuta alí ọbu nworu; mbú alí ono, Chipfu riru angú lẹ ya a-nú nna unu oche phẹ ono, bú Ébiríhamu; waa Áyízaku; waa Jíékọpu; yee oshilọkpa phẹ g'èphe ha.' "

Mósísu ahọta ndu-ikpe (Awú 18:13-27)

⁹ "Ọ búru teke ono bẹ mu sùru unu: 'Mu ta adúkwa ike evukọta ivu-erwa unu nwẹkinyi mu. ¹⁰ Sù-a; nta-a bẹ Chipfu, bú Chileke unu mewaru; unu ka l'ọtu k'opfu bú lẹ nta-a bẹ unu hawa gẹ kpokpode, nọ l'igwe. ¹¹ Mu nọdu epfukwaphọ gẹ Chipfu, bú Chileke kẹ nna unu phẹ mekwarọ g'unu kabaa l'ọtu eme lẹ g'unu ha nta-a ugbo ụkporo l'unu; ẹme l'ookebekwaphọ unu l'ọma, bú iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹² ?Denu gẹ mbẹduga nwẹka mu a-dú ike vukọta ivu-erwa unu; mẹ iphe, atsú unu l'ẹhu; edoshikọtaru unu opfu? ¹³ Sù-a; unu shigbaa l'ọkpa-ipfu unu l'ọkpa-ipfu unu họtakota ndu maru iphe; mbú ndu bú ndu iphe edoje ẹnya; bya aburu ndu a maru ẹpha phẹ; gẹ mu mee phẹ g'èphe búru ndu-ishi unu.'

¹⁴ "Unu yeeru mu ọnu sù l'iphe, mu pfuru bú iphe, ọ gbaru g'unu mee. ¹⁵ Ọo ya bú; mu bya ahọtagbaa ndu bú ndu nweru ẹnya l'ọkpa-ipfu unu iche iche búru ndu maru iphe; búkwarupho ndu a maru ẹpha phẹ; mee phẹ g'èphe búru ndu-ishi unu. Ọ duru ndu ophu mu meru; ẹphe búru ishi unu ọmadzu labọ l'ụkporo ọmadzu iri iri; ọ duru ndu ophu bú ishi ọmadzu ụkporo ise. Ọ dųkporuro ndu ophu bú ishi ọmadzu ụkporo ẹbo l'iri; duru ndu ophu bú ishi ọmadzu iri; tųko g'èphe ha mee ndu-ishi l'ipfu l'ipfu.

16 “Mu tɔaru ndu-ikpe unu ekemu teke ono; sɔ phɛ: ‘Unu ngabejekwaru unwune unu, opfu adaru nchi; g’ɛphe dooru unu iphe, adaru phɛ nɔ. Ɛphe -dochaa ya; unu edoshiaru phɛ opfu ɔbu l’uzo pɔuru ɔto; m’o bu ndu Ɔzurelu lɛ ndu Ɔzurelu bɛ ɔodaru; m’o bu onye Ɔzurelu yele onye lwaru alwalwa. 17 Unu te elejekwa nemadzɔ ɛnya l’iphu ekpe ikpe. Unu ngabejekwaru umadzu labo, opfu adaru nchi; g’ɛphe doo iphe, adaru phɛ nɔ; m’ɛphe bu ndu ha nwanshi; m’ɛphe bu ndu ha shii. Unu ta atsujekwa nemadzɔ ebvu; kele onye-ikpe du l’ɛka bukwa Chileke. Teke o bu opfu, kariru unu ɛka; unu egude iya byapfuta mbɛdua gɛ mu nɔma.’ 18 Mbɔ lɛ teke ono bɛ mu tukoerupho iphe, gbaru unu l’ememe kakotaru unu g’unu mee.”

Anwɔ ngge l’alɔ Kɛnanu
(*Ɔgɔ 13:1-33*)

19 “Noo ya; gɛ Chipfu, bu Chileke anyi sɔru g’anyi wɔfu l’ubvɔ Horɛbu; bɛ anyi wɔfuru kwasɛru uzo, e shi eje alɔ ubvɔ ubvɔ ndu Amɔru; jekota ije l’echiɛgu ono, parɔ ɛka bya adu ebvu ono, unu humakotaru ono; jasɔ anyi rwua Kadɛshi-Baneya. 20 Tobudu iya bu; mu sɔ unu: ‘Nta bɛ unu rwuakwaru alɔ ubvɔ ubvɔ ndu Amɔru, bu iya bu alɔ, Chipfu, bu Chileke anyi abya anyi anɔnu. 21 Unu lenu; lɛ Chipfu, bu Chileke unu nyakwaru unu alɔ ɔbu. Unu tugbukwa je anata alɔ ɔbu, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke kɛ nna anyi oche phɛ pɔuru. Gɛ ndzɔ ba agɔkwa unu; ɔphu ɛhu anmakwa unu anmanma!’

22 “Obenu l’unu byapfutaru mu bya asɔ l’o kakwa ree g’anyi hota ndu nemadzɔ zia g’ɛphe je anwɔaru anyi ngge l’alɔ ono; g’ɛphe bya akaru anyi uzo, anyi ee-shi bahɔ iya; tɛme waa mkpɔkpu, anyi e-shi bahɔ.

23 “Iphe ono, unu pɔuru ono du mu ree shii; ɔo ya bu; mu bya ahota umadzu iri l’ɛbo; ɔkpa-ipfu, nonu onye lanɔ. 24 Ndu ono tugbua kwasɛru uzo alɔ ubvɔ ubvɔ ono; lɔfuta lɛ nsɔda Eshukolu; nwukota alɔ ɔbu ngge. 25 Ɛphe hachaarɔ akpuru oshi, nɔ l’alɔ ono wota gude lwapfuta anyi; bya asɔ anyi: ‘Alɔ ɔbu, Chipfu, bu Chileke anyi abya anyi anɔnu ɔbu dukwa ree.’ ”

Ndu Ɔzurelu ekwefuru Chipfu ike

26 “Obenu l’unu nɔmachaaru iya; bya ekwefu ike ejeje; jika eme iphe, Chipfu, bu Chileke anyi sɔru g’unu mee. 27 Unu nɔdu l’ulo-ɛkwa unu agushi aphɔ sɔ: ‘Chipfu bɛ anyi dukwa ashɔ; o kwa iphe ono meru iphe, o dufutaru anyi l’alɔ ndu Ijiputu; woru anyi ye ndu Amɔru l’ɛka g’ɛphe megbushia anyi.’ 28 Unu sɔ: ‘?Bu ole bɛ anyi e-shi abahɔ nta; g’unwunna anyi-a mewaru; meji tsukahɔ anyi-a?’ kele ɛphe sɔru lɛ ndu bu l’alɔ ono ka anyi l’otu; bya akagbaa anyi ogologo; tɛme mkpɔkpu phɛ pagbaa ɛka; yeɛ phengara phengara igbulo mkpɔkpu ono, aakpɔjɛgbaa l’oorwua akpaminigwe. Ɔzo, ka njo bu l’anyi humacharu unwu ndu Anaku l’alɔ ɛka ono.’

29 “Mu sɔ unu: ‘Gɛ meji te tsukahushi unu! Mbɔ-a; gɛ ndzɔ phɛ ba agushi unu! 30 Lɛ Chipfu, bu Chileke unu, bu onye vutaru unu uzo bɛ alwɔ-chiteru-a unu ɔgu; ɛgube ono, o lwɔ-chiteru iya unu l’alɔ ndu Ijiputu ono; bu ɔphu unu gude ɛnya unu hɔma-a. 31 Tɛme wakwapho g’o lwɔ-chiteru iya unu l’echiɛgu; ɛka unu humaru gɛ Chipfu, bu Chileke unu hetaru unu gɛ nna ehetaje nwatibe iya-a; hekpɔɛpho unu gbiriri jasɔ unu rwua ɛka-a.’ 32 Unu lephukota opfu mu ono; mbɔ bya ajika achiru upfu

kwẹ l'ẹka Chipfu, bụ Chileke unu nọ, ³³ bụ onye vutaru unu ụzo l'ije unu ọbu. Teme ọ buru yẹbedua bẹ anọduje eleru unu ẹnya ẹka unu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ono. Onye abụjeru; o -be l'enyashi l'ọ nwuberu unu ọku; teke o beru l'eswe l'ọ doberu unu urwukpu; shi nno egoshi unu ụzo unu a-nọdu eshi; teme ọ buru yẹbedua anọduje eleru unu ẹnya ẹka unu a-kpọbe ụlo-ẹkwa unu."

Chipfu anụ ndu Ízurẹlu aphụ
(Ógú 14:20-45)

³⁴ "Chipfu numa iphe, unu pfuru; ẹhu ghuahaa ya egbu; o buta angụ ria sụ: ³⁵ 'Ọ tọ dukwa mę onye lanụ l'ogbo ndu ejo-okpoma-a, byaru ahuma ẹguru alị onọ ẹnya; mbụ alị onọ, mu riru angụ sụ lẹ mu a-nụ nna unu oche phẹ ono; ³⁶ gbahaa Kalebu nwa Jiefune. Yẹbedua a-huma iya; mbụ lẹ yẹbedua bẹ mu a-nụ ẹka ọ zokporu okpa l'alị onọ; teme mu anukwa iya phọ unwu iya. Iphe, kparụ iya nụ buru l'ọ gude obu iya g'ọ ha tsoo Chipfu.' ³⁷ Ọ bukwarupho opfu ẹhu unu meru g'ọ gude; ẹhu ghuahaa Chipfu egbu l'ẹka mu nọ. O pfua sụ: 'Gubedua ta abahukwa iya phọ. ³⁸ L'ọo onye eyejeru mu ẹka bụ Jioshuwa nwa Nunu bẹ a-bahụ iya nụ.' Sụ: 'Gbakwa ya unme g'obu shihu iya ike; noo kele ọo yẹbedua e-du ndu Ízurẹlu g'ẹphe je alwuta alị onọ nworu. ³⁹ A -bya l'unwegirima kẹ nshii, bụ ndu ọphu unu sụru l'aa-kpu lẹ ndzụ onọ; mbụ unwegirima unu ndu ọphu teke amaduru iphe, dụ ree; mę iphe, dụ eji lẹ teke ono; ndu k'ono bụ ndu a-bahụ l'alị onọ. Ọ buru ẹphebedua bẹ mu a-nụ alị ọbu; ẹphe enworu iya g'ọ buru okiphe phẹ. ⁴⁰ A -bya l'unubedua; unu laphukwa azụ; unu wukwaru shia ụzo echiegu lashia l'ụzo Eze-ẹnymu Uswe-uswe.'

Aalwụ-gbu ndu Ízurẹlu
(Ógú 14:39-45)

⁴¹ "Tobudu iya bụ; unu yeeru mu ọnu sụ: 'Anyi mesweakwaru Chipfu. Anyi e-jewarọ alwua ọgu ọbu; mekota iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sụru g'anyi mee.' Ọo ya bụ; unu tuko g'unu ha kwakọbe k'eye ọgu. Unu dobesụ l'abahụ l'alị úbvú úbvú ono dụ nphe.

⁴² "Tobudu iya bụ; Chipfu sụ mu: 'Kakwaru phẹ g'ẹphe te ejekwa abahụ; ọphu ẹphe ejekwa alwụ ọgu; noo kele mu ta nọ-kubekwa unu. Unu -jee bẹ ndu ọhogu unu a-lwukwa unu.' ⁴³ Mu pfuaru iya unu; ọphu unu angaduru nchị; unu jika eme iphe, Chipfu sụru g'unu mee; gude eku onwunu wufu jeshia l'alị úbvú úbvú. ⁴⁴ Ndu Amọru, bu l'alị úbvú úbvú ono wufuta tsopfuru unu ọgu. Ẹphe vuppyabe unu g'ẹnwu; gbushia unu. Ẹphe chipfuru unu egbushi unu eshi lẹ Siye jasụ lẹ Homa. ⁴⁵ Unu lwaphuta azụ bya egude olu ẹkwa raku Chipfu; ọphu o yeduru ọnu yeru unu; ọ gbagbua ya lẹ nkuchi. ⁴⁶ Ọ buru iya bụ l'unu adọru lẹ Kadeshi nọo ujiku, dụ igwerigwe."

2

Aghaphe botorii l'echiegu

¹ "Anyi dakọbe wụ-phu azụ l'echiegu; wuru shia ụzo Eze-ẹnymu Uswe-uswe, bụ iya bụ gę Chipfu sụru mu g'e mee ya. Anyi wụ-phkepọo nọo ọdu l'alị úbvú úbvú Siye l'ẹka ono.

² "A nonyaa Chipfu sụ mu: ³ 'Unu wụ-pheshitaakwaru l'alị úbvú úbvú-a. Iphe, unu e-me nta-a bẹ bụ g'unu shia ụzo isheli. ⁴ Waa iphe, ii-pfuru

ndu Ízurelụ baa: Nta-a bẹ unu abyakwa awughata ẹka ụnwunna unu, bụ oshilokpa Iso bu; mbụ ndu bu l'alị Siye. Ẹphe a-nọdukwa atsu unu ebvu; ọle-a; unu kwabekwaru onwunu ẹnya! ⁵ Unu ta akpakokwaru phez k'ogu; noo kele o to dudu alị phez me ẹka lanu, mu a-nu unu; m'o beta o buru ntokpa lanu. Mu nuakwaru Iso alị ụbvụ ụbvụ Siye g'o buru nkiya. ⁶ Unu gudekwa okpoga zuta phez nri, unu e-ri; unu egudekwapho okpoga zuta phez mini, unu a-ngu.'

⁷ "Chipfu, bụ Chileke unu kebekwaru unu l'oma l'iphe, bụ ozi, unu gude ẹka unu jee. O buru yebedua letakotaru unu ẹnya l'ije, unu jekotaru l'echiegu-a, paru ẹka apa-a. L'ime ukporo apha labo-a bẹ Chipfu, bụ Chileke no-kubekotakwaru unu; ophu o dudu iphe, uko iya dujeru unu me nanu.

⁸ "Tobudu iya bu; anyi bya aghata ẹka ụnwunna anyi ono, bụ oshilokpa Iso bu l'alị Siye. Anyi bya aji-chi uzo nsuda Araba, bụ uzo, shi mkpukpu Elatu; bya eshikwapho mkpukpu Eziyonu-Geba. Anyi kwaseru uzo echiegu Mowabu tugbua. ⁹ Noo ya; Chipfu su mu: 'Unu ta chokwa ndu Mowabu opfu; ophu unu akpakokwaru phez k'ogu; kele o to dukwa alị phez me ẹka lanu, mu a-nu unu; eshinu mu wowaru alị Aru nu oshilokpa Lotu g'o buru nkephe.'

¹⁰ Ndu shi buru l'eka ono bu ndu Emu. Ẹphe bu ndu okpehu du; teme ephe du igwerigwe. Ẹphe hachaepho kpaphere kpaphere ge ndu Anaku. ¹¹ O kwapho egube ono, aasuje le ndu Anaku bu oshilokpa Rafa; bukwapo g'aasuje l'ephebedua bu. Ndu Mowabu ekuje phez ndu Emu. ¹² O buru ndu Huru shi buru l'alị Siye; ọle oshilokpa Iso chifuru phez gbushia phez l'eka ono bya ebuchia ẹka ephe shi buru; egube ono, ndu Izurelu meru l'alị ono, Chipfu nuru phez g'o buru nkephe ono.

¹³ "Tobudu iya bu; Chipfu su: 'Unu wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu ono.' Anyi wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu obu. ¹⁴ A -gbe le teke anyi gbeshiru le Kadashi-Baneya gbiriri jasu teke anyi jeru je adaghaa nggele Zeredu obu be bu ukporo apha l'apha iri l'esato. O rwutashia teke ono; ogbo, shi suru eje ogu le Izurelu laebewa mpfulome, bu iya bu iphe, Chipfu riburu angu le ya e-me. ¹⁵ Kele Chipfu daburu phez ẹka; gbushikota jasu ephe chihu l'odu unwu Izurelu.

¹⁶ "Tobudu iya bu; o be teke ndu suru eje ogu l'echilabo ndu Izurelu nwuhubebechaerupho; ¹⁷ Chipfu su mu: ¹⁸ 'Ntanu-a be unu a-ghabu alị ndu Mowabu, bu iya bu Aru. ¹⁹ Ọle teke unu rwuru l'alị ndu Amonu; unu ta chokwa phez opfu; ophu unu akpakokwaru phez k'ogu; noo kele o to dudu alị, bu ke ndu Amonu, mu byaru anu unu. Alị obu be mu nuwaru oshilokpa Lotu g'o buru nkephe.

²⁰ " 'Ndu shi buru l'alị ono bukwapo ndu aasuje l'ephe bu oshilokpa Rafa. Mbụ l'oo ndu Rafa shi buru iya teke ndiche. Ndu Amonu bu ndu Zamuzumimu be ephe ekuje phez. ²¹ Ẹphe bu ndu okpehu shi du shii; teme ephe shi du l'otu; bukwarupho ndu shi hagbaa kpaphere-kpaphere ge ndu Anaku. Obenu le Chipfu mebyishiru phez l'iphu ndu Amonu. Ndu Amonu chifu phez buru l'eka ephe shi buru. ²² O bukwapo nno bu ge Chipfu meru iya oshilokpa Iso, shi buru l'alị Siye. O mebyishiru phez ndu Huru, shi buru l'eka ono. Oshilokpa Iso chifu phez buru l'eka ephe shi buru gbiriri jasu ntanu-a. ²³ Ndu Ava, shi bugbaaru l'unwu mkpukpu, nuru jasu le mkpukpu Gaza be ndu Kafuto, shikwapo l'alị Kafuto wufuta byaru bya emebyishia; chifu phez; buchia ẹka ephe shi buru.

*Ízurelu alwu-kpe Sihonu,
bù eze ndu Amoru*
(Ógú 21:21-30)

²⁴ “Unu gbeshi je aghabua nsuda Anonu. Unu lenu; mu woakwaru Sihonu onye Amoru, bù eze Heshibonu; yee alì iya ye unu l'èka. Unu je awata phe achifu. Unu je akpakoru iya k'ogu. ²⁵ Mu agbè ntanu-a wata eme gè ndzù unu wata agu onyemonye, nò lè mkpula akpaminigwe-a l'ophu; mbù g'ephe tũko g'ephe ha wata aphù kpaakpaakpaa l'opfu èhu unu. Èphe a-nũma iphe, unu eme; meji etsukahù phe; ephe awata ete kparikpari l'èka ndzù unu agu phe.”

²⁶ “Mu gbè l'echiegu Kedemotu zia ndu-ozì g'ephe je ezia Sihonu, bù eze Heshibonu ozì nchi-odoo; sù iya: ²⁷ ‘Jiko g'anyi ghatanù l'alì unu. Oo ephe l'oma eze gbororo bè anyi e-tsoru. Anyi ta ahakwa gbororo ono; swia ụzo ọzo. ²⁸ Nri, anyi a-nodu eri; waa mini, anyi a-nodu angu bè anyi a-zuje unu l'okpoga. Iphe, anyi arwò unu kpoloko bù g'anyi zọ ọkpa anyi l'alì unu ghata. ²⁹ Mbù egube ono, oshilọkpa Iso, bu l'alì Siye shi ereje iya anyi-a; ndu Mówabu, bu l'alì Aru shi erejekwa iya phò anyi nno. Unu reje iya anyi nno gbiriri jasù anyi aghaa ẹnìmu Jìódanu bahù l'alì, Chipfu, bù Chileke anyi anù anyi.’

³⁰ “Obenu lè Sihonu, bù eze Heshibonu jìkaru g'anyi ta aghatashì. Noo kele Chipfu, bù Chileke unu meru g'ò buru onye èjo-ọkpoma waa g'ò kpochia obu; g'ee-shi g'ò woru iya ye unu l'èka; bũnu iya bù iphe, o mewaru-a.

³¹ “Chipfu sũkwaru mu: ‘Lenu; mu wataakwaru eworu Sihonu; yee alì iya ye unu l'èka. Unu watakwa iya alwũta; k'ophu alì iya e-mechaa buru okiphe unu.’ ³² Tòbudu iya bù; Sihonu yee ndu nkiya g'ephe ha wufuta byapfuta anyi ọgu lè Jiahazu. ³³ Chipfu, bù Chileke anyi woru iya ye anyi l'èka; anyi lwũ-kpee ya; waa unwu iya; yee ndu nkiya iya g'ephe ha. ³⁴ Anyi nata mkpũkpu lè mkpũkpu iya g'ò ha teke ono; bya emebyishikòta iya l'ophu; unwoke; mè unwanyi; mè unwegirima. Ophu ọ dũdu mè onye lanù, anyi harù g'ò phodu. ³⁵ Iphe-edobe; mè iphe ọzo, anyi kwatarù l'okwata lè mkpũkpu ono, anyi lwũ-kperu ono bè anyi gwetarù; ọ buru k'anyi. ³⁶ A -gbè lè mkpũkpu Arowa, nò l'oke nsuda Anonu; mè lè mkpũkpu ono, nò l'ime nsuda Anonu ono je akpaa l'alì Giladu ta adũdu mè mkpũkpu lanù, ọkpehu nkephe nyiberu k'anyi; kele Chipfu, bù Chileke anyi tũkoru iya g'ò ha nũkota anyi. ³⁷ Obenu l'alì ndu Amonu; mè alì, nò l'agũga nggele Jiabòku; mè lè mkpũkpu, nọgbaa l'ũbvù ùbvù bè unu gbangoru, bù iphe, Chipfu, bù Chileke anyi sũru g'anyi mee.”

3

*Ízurelu alwu-kpe Ogu,
bù eze ndu Beshanu*
(Ógú 21:31-35)

¹ “Tòbudu iya bù; anyi gbè teke ono gha iphu l'uzo Beshanu. Ogu, bù eze ndu Beshanu; yee ndu alì iya wufuta; byapfuta anyi ọgu lè mkpũkpu Edereyi. ² Chipfu sù mu: ‘Unu ta atsũkwa iya ebvu; kele mu woakwaru iya; yee ndu alì iya; waa alì iya l'ophu ye unu l'èka. Unu mekwaa phe iphe, unu meru Sihonu, bù eze ndu Amoru, bu lè Heshibonu.’

³ “Noo ya; Chipfu, bù Chileke anyi woru Ogu, bù eze ndu Beshanu; yee ndu alì iya l'ophu ye anyi l'èka. Anyi gbushiaha phe; lwũa phe gbiriri jasù ophu ọ dũedu onye phodukwaduru nũ. ⁴ Anyi nata mkpũkpu

iya g'ò ha teke ono; ophu ọ dudu mē mkpukpu lanu, l'ime ukporo mkpukpu ẹto, o nweru, anyi nataphodoru; mbu ali Agobu l'ophu, bu iya bu ali-eze Ogu, no l'ali Beshanu. ⁵ Mkpukpu ono g'ò ha b'e gude igbulo kpu-phekota mgburugburu; teme a kpukotakwapho igbulo obu; o hakota ephekerephe ephekerephe; bya eyekota mgbo-igwe l'onu-abata iya; tuchikota iya atuchi. Teme o dukwarupho mkpukpu le mkpukpu ozo, du igwerigwe, a kpuduru igbulo, anyi lwutachaaru ye iya. ⁶ Anyi tuko mkpukpu ono g'ephe ha mebyishikota; egube anyi meru ke Sihonu, bu eze ndu Heshibonu; mbu tuko unwoke; me unwanyi; me unwegirima mkpukpu ono mebyishikota. ⁷ Iphe-edobe phe; me iphe, ephe nweru enweru be anyi kwataru lokwata; g'ò buru k'anyi.

⁸ "O buru teke ono be anyi nataru ndu eze ndu Amoru ono ephebebo ali, no l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; a -gbē le nsuda Anonu jasū l'ubvu Hamonu. ⁹ Ubvu Hamonu be ndu Sayidonu ekuje Siriyonu; ndu Amoru nodu ekuje iya Seniru. ¹⁰ Anyi natakotaru mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa uswe iya ono l'ophu; waa ali Giladu l'ophu; mekwapho ali Beshanu g'ò ha; jasū le mkpukpu Saleka; yee Edereyi, tukokwapho yiru l'ali Beshanu; eka Ogu bu ishi.

¹¹ "Oo Ogu, bu eze ndu Beshanu be shi phodu nu l'oshilokpa Rafa. Mbu iphe, ozeje azebe ali l'igwe be e meru iya. Ogologo iphe-azebe obu du nkwo-eka tete. Uswekete iya du nkwo-eka eno; mbu nkwo-eka mmanu. Iphe-azebe ya obu dukwa le mkpukpu Raba, du l'ali ndu Amonu byasu ntanu-a."

Aaweshi ali ono
(Ogu 32:1-42)

¹² "Anyi lwutachaephe ali ono; mu woru uzo isheli mkpukpu Arowa, bu ophu du l'aguga nsuda Anonu; waa nkeru-epo ali ubvu ubvu Giladu me mkpukpu, dukota iya nu; nu oshilokpa Rubenu; waa oshilokpa Gadu. ¹³ Mu bya ekee okpa-ipfu Manase epo bya eworu ali Giladu ibiya ophu ghuduru nu pho; waa ali Beshanu l'ophu; eka shikota buru ali-eze Ogu; woru nu oke lanu l'uzo labo ndu Manase ono."

Ali Agobu l'ophu, no l'ali Beshanu be aza ali oshilokpa Rafa. ¹⁴ O buru Jiayi, bu oshilokpa Manase wotakotaru ali Agobu ono l'ophu; jasuchaa l'oke ephe le ndu Geshu; waa ndu Maka. E woru ephe iya gua ali ono; k'ophu bu l'a -gbē teke ono byasu ntanu-a be a wataru eku uswe eka ono Havotu-Jiayi.

¹⁵ "Mu woru ali Giladu nu Makiya. ¹⁶ A bya abya l'unwu Rubenu; yee unwu Gadu; o buru eka mu nuru phe bu a -gbē l'ali Giladu tugbua jee jasū le nsuda nggele Anonu. O buru echilabo nsuda ono be oke iya kparu. Teme mu nukwa phe pho ali ophu shi l'eka ono noo jasū le nggele Jiaboku, bu iya bu eka ali ndu Amonu kparu. ¹⁷ Mu nukwa phe pho nsuda Jiordanu, gbē l'eze-enyimu Galili noo jasū l'eze-enyimu nsuda Araba, bu iya bu Eze-enyimu Unu, no l'uzo enyanwu-awawa ubvu ubvu Pisiga. O buru l'enyimu Jiordanu be oke iya kparu.

¹⁸ "Mu tataru iya unu lekemu teke ono su: 'Chipfu, bu Chileke unu nwakwaru unu ali-a g'ò buru k'unu. G'unwoke unu ndu ike du l'ogu kwakwaa onwophe k'ogu; vuru unwune unu ndu Izurelu uzo daa enyimu Jiordanu. ¹⁹ Ole g'unyomu unu; yee unwegirima unu; mekpoo iphe-edobe unu nodukwa le mkpukpu ono, mu nuru unu ono. Le mu makwaru-a l'unu nwenukaru iphe-edobe. ²⁰ Unu tsokwaru phe je ogo gbiriri jasū

teke Chipfu e-mefya g'unwune unu ono nopyabe g'o meru g'unubedua nopyabe-a; mbu m'ephe nata ali nkephe, bu ali ono, Chipfu abya phe anunu l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophu. O -nwuchaepho nno; ndu nonu alaphushiwaro azu l'oke ali ophu mu nuru phe ono.'

²¹ "Mu bya akaru Jioshuwa teke ono su iya: 'Nta be i gudewaa enya ngu ebo ebo huma iphe, Chipfu, bu Chileke unu meru ndu eze labo-a. O kwapho egube ono bu ge Chipfu e-me ali-eze ophu nokota l'azu-enyimu azu iya ophu unu eje pho. ²² Unu ta tsukwa phe ebvu; kele o kwa Chipfu, bu Chileke unu l'onwiya a-lwu-chiru unu ogo obu.' "

Aadabuta Mosisu g'o to ghatashi enyimu Jiordanu

²³ "O buru teke ono be mu rworu Chipfu su: ²⁴ 'Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; nta-a be i watararu egoshi mube onye-ozu ngu gi habe shii; yee okpukpu-ike ngu. ?Bu agwa, du idu-agma, no l'eliphe-a; ozoo l'imigwe suru eme iphe, paru eka imegbabe-a? ²⁵ Hanaa mu jiko ge mu daghaa enyimu-a je ahuma eguru ali ono, no l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophu ono; mbu eguru ali ubvu ubvu ono; waa ubvu ubvu Lebanonu ono!'

²⁶ "Obenu l'oo opfu ehununu be Chipfu gude tukoshi mu oke ehununu iya; ophu o kwedu ngaberu mu nchi. Chipfu gbenu su mu: 'Be pufekwa iya ozo! Ta rwokwa mu iphe ono, iirwo mu ono! ²⁷ Nyihukwa ubvu Pisiga; lee enya l'uzo enyanwu-ariba; lee l'uzo isheli; lee l'uzo ndohali; waa l'uzo enyanwu-awawa. Nodu l'eka ono lee enya l'ali ono; kele i ti dakwa enyimu Jiordanu-a alufu azu iya ophu. ²⁸ Oo gi zia Jioshuwa iphe, oo-me; li mee g'obu shihu iya ike; go to te etete; kele oo yebedua bu onye e-du ndu-a g'ephe lufu azu iya ophu je enworu ali ono, i-huma ono.'

²⁹ "O buru iya bu; anyi doshia le nsuda ono, no-kube mkpukpu Betu-Peyo."

4

Mosisu epfu ge ndu Izurelu meje iphe, a turu lekemu

¹ "Unube unwu Izurelu; unu ngabekwa nchi ge mu zia unu iphe, Chipfu toru okpa iya su ge tsoje; yee iphe, o suru ge meje. Unu mekwa ekemu-a g'unu anodu ndzu; je alwuta ali ono nworu; mbu ali ono, Chipfu, bu Chileke nna unu phe abya unu anunu ono. ² Unu te eyekwakwa iphe, l'opfu-a, mu epfuru unu-a; ophu unu ahobotakwa iya iphe; k'opfu unu a-nodu eme ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu ekemu ono, mu aturu unu ono. ³ Unu gudewaa enya unu huma iphe, Chipfu meru l'opfu ehununu agwa Balu-Peyo. Chipfu, bu Chileke unu meru iphe, bu ndu shi l'ime unu tsoru agwa, bu Balu-Peyo; ephe bukotaru mkpurupyata. ⁴ Obenu le g'unu ha, bu ndu noshiru ike l'ime Chipfu, bu Chileke unu be no ndzu rwua ntanu-a.

⁵ "Unu lekwa; mu zia kwaru unu iphe, Chipfu toru okpa iya su ge tsoje; bya ezia unu iphe, o suru ge meje, bu iphe, Chipfu, bu Chileke mu suru ge mu zia unu; k'opfu unu a-wata iya ememe me unu laepho l'ali ono, unu eje alwuta ono. ⁶ Unu dobekwa ekemu ono; meje iya ememe; kele oo ya bu mmamiphe unu; bya aburu iya bu l'iphe edoje unu enya l'iphu ndiphe, bu ndu e-mechaa numa iphemiphe ono, Chipfu toru okpa iya ono; pfuaha su: 'Okpobe-opfu bu l'oha-a, paru eka-a bukwa oha, maru iphe; bya aburu oha, iphe edoje enya!'

⁷ "Mbu-a; ?denu ohozo, ha shii, agwa phe no-kube ntse okpobe anokube ge Chipfu, bu Chileke anyi anokubeje anyi me anyi raku iya-a?

8 Tọ; ?denu ọhozo, habaa shii, nweru ekemu, p̄furu ọto ḡe ndu ọwa-a, mu atushiru unu ntanu-a? ⁹ Ọo ẹpho g'unu kwab̄eru onwunu ẹnya; unu anwuberu ndzu unu ọkpobe ẹnya; a -n̄nya unu z̄oha iphe, unu gude ẹnya unu h̄uma; mb̄u g'ọ t̄o lufu unu alufu l'ọkpoma jeye g'unu a-n̄beru ndzu. Ọ ch̄ja g'unu zia ya unwu unu; unu ezia ya unwu nwanwa unu p̄he. ¹⁰ Unu nyatakwa mb̄oku ono, unu p̄furu l'ataphu Chipfu, b̄u Chileke unu l'úbv̄u Hor̄ebu ono; mb̄u mb̄oku ono, ọ s̄uru mu: 'Kuk̄obe ndu Ízurelu g'ẹphe dzuk̄obe l'ataphu mu; g'ẹphe n̄uma olu mu; k'ọphu ẹphe a-nwuta g'ẹphe e-shije akwab̄e mu úbv̄u; jas̄u g'ẹphe a-n̄beru l'al̄i ono; t̄eme ẹphe ezikwaa ya ph̄o unwu p̄he.'

¹¹ "Ọ b̄uru iya b̄u; unu kp̄iritaru ntse bya ap̄furu l̄e mgboru ọkpa úbv̄u ono; ọku, enwu phoophoohoo l'eli úbv̄u ono n̄odu ebulihuje erwu echilab̄o imigwe. Ẹkameka gbak̄ota ọchii; urwukpu n̄odu akp̄u k̄e t̄utuutu; ẹkameka gbah̄ukota k̄e ts̄ukiribaa. ¹² Chipfu gb̄e l'ọku ono epfu an̄u unu. Unu n̄odu an̄u olu-opfu; obenu l'unu ta ah̄umaduru onye epfu iya n̄u. Ọ b̄uepho olu-opfu kpoloko b̄e unu n̄umaru. ¹³ O mee g'unu maru ọgbandzu iya, ọ s̄uru g'unu dobe, b̄u iya b̄u ekemu iri ono. O wokwaru iya ph̄o deeru unu l̄e mkpuma lab̄o, d̄u bach̄ibachi. ¹⁴ Chipfu bya akaru mu teke ono s̄u mu ḡe mu zia unu iph̄e, ọ t̄oru ọkpa iya s̄u g'e tsoje; ȳe iphe, ọ s̄uru g'e meje; k'ọphu unu a-n̄odu eme iya l'al̄i ono, unu adagha eje enweru ono."

Eebuchi abar̄u agwa ẹja

¹⁵ "Ọo ya b̄u l̄e-a; eshinu ọ d̄udu ugbugba iphe, unu h̄umaru mb̄oku ono, Chipfu gb̄e l'ọku p̄furu yeru unu l'úbv̄u Hor̄ebu ono; unu kwab̄ekwaru onwunu ẹnya ọkpobe akwab̄e; ¹⁶ a n̄nya; unu pȳia nt̄ekpe; gude merwua onwunu; pȳia ya; o yee iphe, oo-ye; ọphu l'o yeru nwoke; ọzoo nwan̄ȳi. ¹⁷ Ọzoo l'o yeru ọdu an̄u ọphu oo-ye l'eliphe-a; ọzoo l'o yeru ẹnu, ẹphe l̄e ph̄ereph̄ere; ¹⁸ ọzoo l'o yeru iphe, akp̄u wuruwuru l'al̄i; ọzoo ẹma, bu l̄e mini. ¹⁹ Mb̄u-a; unu kwab̄ekwa ẹnya; a -n̄nya; unu jeshia apali ẹnya imeli bya ah̄uma ẹnyanwu; ọzoo onwa; ọzoo kpokpode; mb̄ukpoo iphemiphe, n̄okota l'akpaminigwe; ọ guahaa unu ẹgu k'abar̄u ẹja; unu wata p̄he ẹjeru ozi; mb̄u iphemiphe ono, Chipfu, b̄u Chileke unu meru; keshigbaaru ndiphe, n̄okota l̄e mkpula akpaminigwe-a l'ọphu. ²⁰ Obenu l'unub̄edua b̄e Chipfu l̄ofutaru l'ọ-ta-p̄fup̄fufu ọku, ekeje mkpurukpu-igw̄e; mb̄u l'o dufutaru unu l'al̄i l̄jiputu g'unu b̄uru iya ndu o ketaru l'oke; g'unu b̄unu iya-a ntanu-a. ²¹ T̄emanukwapho; mb̄edua b̄e Chipfu tukoshiakwaru ẹhu-eghu iya l'opfu ẹhu unu; bya eribua ya l'anḡu l̄e mu ta adaghatadu ẹnyimu Jíódanu; ọphu mu abah̄udu l'ẹguru al̄i ono, Chipfu, b̄u Chileke unu n̄uru unu g'ọ b̄uru okiphe unu ono; ²² l̄e mu nw̄uhufutaje l'al̄i ẹka-a; l'ọ t̄o d̄udu iphe, e-me ḡe mu daghata ẹnyimu Jíódanu. L'ọo unub̄edua a-daghata iya je enworu ẹguru al̄i ono. ²³ Unu kwab̄ekwa ẹnya g'unu ta az̄oha ọgbandzu Chipfu, b̄u Chileke unu meru; unu l'iya gbaa. G'ọ t̄o d̄ukwa iphe ono, Chipfu, b̄u Chileke unu s̄uru g'unu ta abash̄iru ẹja ono, unu a-kp̄u; ọzoo pȳia nt̄ekpe, yeru iya n̄u. ²⁴ Noo k̄ele Chipfu, b̄u Chileke unu bukwa ọku, ekepyashije iphe, ọ h̄umaru; bya ab̄uru Chileke, te ekwedu g'e koo ya ọkpa l'ishi.

²⁵ "Ọ -b̄uru l'unu buchaaru l'al̄i ono; n̄oo ọdu; k'ọphu unu nw̄ushichawaru unwegirima; bya enwechawaru unwu nwanwa; bya agb̄e teke ono mebyishiaha onwunu; mb̄u je emeta nt̄ekpe g'unu emehabe iya; ọ d̄u; shi nno mee ẹjo-iphe l'iphu Chipfu, b̄u Chileke unu bya akpatsu

iya ehu-eghu; ²⁶ mbu le mu ekukwa igwe l'ali oku; g'ephe bya agbaa unu ekebe ntanu-a l'unu ta adukwa g'unu a-no-beru; unu alakota l'iyi l'ali ono, unu abya ada enyimu Jiordanu eje enworu ono. Unu te ebukwaru iya noo odu; l'e mewaa unu; unu echihu. ²⁷ Ozo bu le Chipfu a-chikashi unu g'unu dzuru ohamoha; l'o buru nwa ndu habe nwahabe l'a-wafu l'ohamoha ono, Chipfu a-chiru unu laa ono. ²⁸ Eka ono be unu a-baru agwa, nemadzu gude eka mee eja; mbu iphe, bu mkpuma; yee mkpurukpu oshi be o bu. Iphe, ta aphudu uzo; ophu onudu iphe le nchi; ophu oorijedu nri; teme ophu onudu ishishi iphe. ²⁹ Ole unu -nodu l'eka ono choo Chipfu, bu Chileke unu be unu a-choatakwa iya-a; m'o buru l'unu gude obu unu g'o ha; me ndzu unu g'o ha gude choo ya. ³⁰ Teke unu jeahaaru iphe-ehuka ono; mbu teke iphemiphe-a nwukotaru kpua unu be o -be likpazu iya be unu adakobe woru iphu ghaaru Chipfu, bu Chileke unu; bya emeahaa opfu iya. ³¹ Eshinu Chipfu, bu Chileke unu bu Chileke, aphuje obu-imemini; be o to jikakwa unu; ophu oomebyishikwa unu; ophu ozohakwa ogbandzu ono, ye le nna unu oche phe gbaru ono, bu ophu o riru angu yeru phe."

Abubu, Chipfu bu Chileke

³² "Mbu-a; unu gbeeshikwa nta-a kpaa ishi iphe, meru le teke k'azu; teme a nwua unu; mbu e -shi teke Chileke meru nemadzu le mgboko. Unu kpaeshikwa ishi jeye l'eka imigwe beru; ali beru; g'unu maeshikwaru me iphe, paberu eka egube-a mejewaru; ozoo l'a numajewaru etu iya. ³³ ?O duru ndu ozo, numajewaru eka Chileke gb'e l'oku epfu opfu; g'unu numaru-a; mechaa nodu ndzu? ³⁴ To? o duru agwa, tujeru ama anafutaru onwiya oha, no l'eka ndu ohozo? Mbu-a gude ohotama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, du biribiri; waa ogu; gude ike me agburehu iya; yee oke n-yemebvu; egube ono, Chipfu, bu Chileke unu meru unu l'ali ndu Ijiputu; unu gude enya unu huma ono? ³⁵ E goshiru unu iphe ono; k'opfu unu a-maru l'oo Chipfu bu Chileke; l'o to duedu Chileke ozo, du nu. ³⁶ O gb'e l'imigwe mee g'unu numa olu iya; shi nno loo unu eka le nchi. O goshi unu o-ta-pfupfupfu oku iya l'eliphe; unu numa olu-opfu, o gb'e l'ime oku ono epfu. ³⁷ Oo ke le o yeru nna unu oche phe obu; hota oshilokpa phe; meru g'o gude yebedua l'onwiya gude okpukpu-ike iya dufuta unu l'ali Ijiputu; ³⁸ bya achifuru unu ohozo, kagbaa unu shii; ka unu okpehu; bya edubata unu l'ali phe ono; woru iya nu unu g'o buru okiphe unu, bunu iya bu g'o du ntanu-a. ³⁹ Oo ya bu l'iphe, unu a-maru ntanu-a; l'o dukwapho unu l'okpoma bu l'oo Chipfu bu Chileke l'imigwe ophu no ephekerephe; bya aburu iya l'eli ali ophu no iya le mkpula; l'o to duedu Chileke ozo. ⁴⁰ Oo ya bu le-a; unu tsojekwa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; unu emejkwapho ekemu ya ono, bu ekemu, mu aturu unu ntanu-a. Oo ya bu g'iphe aduru unu le ree; duru unwu unu m'unu nochaa laa; waa k'opfu ndzu unu a-du ogologo l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'o buru k'unu jasu l'ojejeje ono."

Mkpukpu, onye gburu nemadzu

a-noduje ezeru ndzu

(Ogu 35:9-34; Dit 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁴¹ Oo ya bu; Mosisu kpafu mkpukpu eto dobe iche l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; ⁴² eka onye gburu nemadzu ibiya; ebe o lekebeduru enya; a-gbajeru laa; m'o budu l'onye ono dujehawaru onye obu ashi. G'onye du nno gbaru laa le mkpukpu lanu l'ime mkpukpu eto ono je anodu; zeeru ndzu iya. ⁴³ Epha mkpukpu ono bu: Beza, no

l'echiegu, dabyiru baswaa. Ono bu eka oshilokpa Rubenu a-gbajeru laa. Mkpukpu ozo buru Ramatu, no l'ali Giladu; bu eka oshilokpa Gadu a-gbajeru laa. Ozo buru Golanu; no l'ali Beshanu, bu iya bu eka oshilokpa Manase a-gbajeru laa.

Mosisu eme g'ekemu doo enya

⁴⁴ Qwaa bu ekemu, Mosisu turu doberu ndu Izurelu. ⁴⁵ Qwaa buru iphe, Chipfu turu l'ekemu; bya aburu iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje; mbu iphe Mosisu pfushikotaru nu unwu Izurelu g'ephe shichaa l'ali Ijiputu wufuta; ⁴⁶ mbu teke ephe no le nsuda, no le mgboru mkpukpu Betu-Peyo, l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; l'ali Sihonu, eze ndu Amoru, bu onye shi buru le mkpukpu Heshibonu, bu onye ono, Mosisu ye le ndu Izurelu lwu-gburu g'ephe shi l'ali Ijiputu wufuta ono. ⁴⁷ Ephe nworu ali Sihonu ono; yee ali Ogu, bu eze ndu Beshanu. Ndu eze labo ono bu ndu eze ndu Amoru, shi buru l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu. ⁴⁸ Ali ono gbete le mkpukpu Arowa, no l'aguga nsuda nggele Anonu; rwua ubvu Siriyonu, bu iya bu ubvu Hamonu. ⁴⁹ Nsuda Araba l'ophu l'uzo enyanwu-awawa Jiordanu; gbiriri jasu l'eze-enyimu nsuda Araba; mbu gbazeta l'ubvu Pisiga toko yikotaru iya.

5

Ekemu iri (Awu 20:1-17)

¹ Tobudu iya bu; Mosisu bya ekukobe ndu Izurelu g'ephe ha bya asu phe-a: "Unube ndu Izurelu; unu numakwa iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, o suru g'e meje, mu epfu eye unu le nchi ntanu-a. Unu nwua ya onwu-ekwo; unu edobe iya edobe; eme iya ememe. ² Chipfu, bu Chileke anyi be mekwaru; anyi l'iya gbaa ndzu l'ubvu Horebu. ³ O to bukwa nna anyi oche phe be ephe le Chipfu gbaru ndzu obu; o kwa anyibedua; mbu g'anyi hako, bu ndu no ndzu l'eka-a ntanu-a. ⁴ Chipfu gbekwa l'ime oku pfuru opfu nu unu l'iphu l'iphu l'eli ubvu. ⁵ Teke ono be mu pfuru le mgbaka unu le Chipfu; epfuru unu iphe, Chipfu pfuru; no kele ndzu oku ono agu unu; ophu unu enyihuduru ubvu ono. Iphe, o pfuru bu:

⁶ " O kwa mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu; mbu l'ali eka ono, unu shi buru ohu ono.

⁷ " Ta adukwa iphe ozo, i-bajeru eja; gbaaa mbedua.

⁸ " G'o to dukwa ntekpe, ii-metaje dobe; mbu iphe, dukpoo g'iphe, du l'imigwe l'ephekerephe; ozoo iphe, no l'eli ali le mpula igwe; ozoo iphe, bu le mini-ime ali. ⁹ Ta abajekwaru phe eja; ophu i jekwaru phe ozi; kele mbedua, bu Chipfu; bya aburu Chileke ngu bukwa Chileke, l'ekoje okophoo. Mu ahujekwa ndu kporu mu ash ahuhu k'ejo-iphe, ephe meru mu; huchaa me unwu phe; hurwuchaa ya ogbo k'eto me k'eno. ¹⁰ Mu nodu aphujekwanu obu-imemini l'ehu unu-kuru-unu ndu yeru mu obu iya edobe ekemu mu.

¹¹ " Te ekujekwa epha Chipfu, bu Chileke ngu ke mmanu; kele onye eku epha Chipfu ke mmanu be o too hakwa g'o to nma iya ikpe.

¹² " Dobekwa eswe-atuta-unme nsu, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke ngu suru g'i meje. ¹³ Oo ujiku ishii be ii-seje akanya; jekota ozi ngu g'o

ha. ¹⁴ Obenu l'abalı k'ęsaa bu eswe-atuta-unme ke Chipfu, bu Chileke ngu. G'o to dukwa ozi, ii-je mboku ono. Te ejekwa ozi; ophu nwa ngu nwoke ejekwa; ophu nwa ngu nwanı ejekwa; ophu onye nwoke, i gbaru ohu ejekwa; ophu onye nwanı, i gbaru ohu ejekwa; ophu oke-eswi ngu ejekwa; ophu nkapfu-igara ngu ejekwa; ophu o dukwa iphe-edobe ngu ophu e-je nu; ophu onye byaru abyabya, no l'ibe ngu ejekwa; g'onye nwoke, i gbaru ohu; yee onye nwanı, i gbaru ohu tutakwa unme g'ıtuta. ¹⁵ Temę; nyatakwa l'i shi buru ohu l'alı Ijiputu; l'oo Chipfu, bu Chileke ngu gude ike; me agburehu iya dufuta ngu l'eka ono. Noo g'o gude Chipfu, bu Chileke ngu nodu aturu ngu iya l'ekemu su gi tutajekwa unme l'eswe-atuta-unme.

¹⁶ " Kwabejekwa nna ngu yee ne ngu ubvu, bu iya bu iphe ono, Chipfu, bu Chileke ngu suru gi meje ono-a; k'ophu ii-noriberu ndzu; me k'ophu iphe a-duru ngu le ree l'alı ono, Chipfu, bu Chileke ngu abya ngu anunu ono.

¹⁷ " Te egbujekwa ochi.

¹⁸ " Ophu i rijekwa ogori.

¹⁹ " Ophu i zijekwa iphuru.

²⁰ " Ophu i gbajekwa nwibe ngu ekebe ntuphu-ire.

²¹ " Ophu nyee nwibe ngu agujekwa ngu. Ophu ulo nwibe ngu; ozoo alı iya; ozoo ndu o gbaru ohu; ozoo oke-eswi iya; ozoo nkapfu-igara iya; ozoo iphe, bukpo iphe, nwibe ngu nweru enweru adujekwa ngu g'a su l'oo ngu nwe iya.'

²² "Ono bu opfu, Chipfu gbę l'ime oku raa arara ye unu le nchi l'eli ubvu l'eka unu dzuru edzudzu. Mbı l'ubvu ono, urwukpu yee ochii sopyaberu ono. O to dudu iphe ozo, o yekoberu iya. O woru iya dee l'eli mkpuma labo, du bachibachi nu mu ono."

Ndzu agu ndu İzuru

l'ubvu Sayınayi

(Awu 20:18-21)

²³ "Tobudu iya bu; o be g'unu nımaru olu ono, gbę l'ime ochii epfu anu unu ono; kele oku ono bu l'eli ubvu ono be ootsu; iphe, bukpo ndu-ishi l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu unu; yee ndu bu ogerenya unu wı-pfuta mu. ²⁴ Unu bya asu mu: 'Nta be Chipfu, bu Chileke anyi goshiwaru anyi akpabiri iya; waa g'o habe shii. Temę anyi numakwapho olu-opfu iya, o gbę l'ime oku ono epfu. Ntanu-a be anyi humawaru le Chileke pfuru opfu yeru nemadzu; o noduele-a ndzu. ²⁵ Ole nta-a; ?bu g'anyı nwushihu to? Kele ejo oku-a l'e-kegbushikwa anyı; mbı l'anyı -numabaa olu Chipfu, bu Chileke anyı ozobaa be anyı a-nwuhukwa. ²⁶ Noo kele o to dudu nemadzu mmanu numajewaru eka Chileke, dzu ndzu; gbę l'oku epfu opfu; g'anyı nımaru iya-a; mechaa dzuru ndzu-a.' ²⁷ Unu su mu ge mu jekubechia Chipfu, bu Chileke anyı nte; je anımakota iphemiphe, oopfu. E -mechaa; mu abyawaro bya akooru unu iphe, Chipfu, bu Chileke anyı pfuru. L'unu angabe-a nchi; mee iphe, o pfuru.

²⁸ "Tobudu iya bu; Chipfu bya anuma iphe, unu epfu teke ono, unu epfu eyeru mu ono; bya asu mu: 'Mu numakotaru iphe, ndu ono pfuru ngu. Iphemiphe, epe pfuru dukwa ree. ²⁹ Ome l'oo ke g'obu phe duwaro g'o du-a je asuru; mbı g'ephe tsuje mu ebvu; dobe iphemiphe, mu turu l'ekemu; me iphe adukwaru phe le ree; yee unwu phe jası l'ojejeje! ³⁰ Tugbua; je asu phe g'ephe laphuchawaro azu l'ulo-ekwa phe. ³¹ Ole

ge gubedua nọ-kubekwa mu l'eka-a; k'ophu mu a-koru ngu iphemiphe, mu turu l'ekemu; yee iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, mu suru g'e meje; bu iphe, ii-zi phe g'ephe meje l'ali ono, mu abya phe anu g'ephe nworu ono.

³² “Oo ya bu; unu kwabekwa enya; meje iphe, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu meje. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo. ³³ Unu tukojekwa uzo ono shije; mbu uzo ono, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu shije ono; k'ophu unu a-nodu ndu; waa k'ophu iphe aduru unu le ree; wafua k'ophu unu a-karọ nka l'ali ono, unu e-nworu ono.”

6

Iphe, a tu-doru ekemu obu

¹ “Qwaa bugbaa iphe, Chipfu turu l'ekemu; waa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje, bu ophu Chipfu, bu Chileke unu suru ge mu zia unu g'unu meje l'ali ono, unu adagha enyimu Jiordanu eje enworu ono; ² mbu k'ophu unubedua; me unwu unu; me unwu nwanwa unu a-nọ atsụ Chipfu, bu Chileke unu ebvu; emeje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o turu l'ekemu, bu iphe, mu epfuru unu g'unu meje jasụ g'unu a-nọ-beru; k'ophu unu a-ka nka. ³ Unube ndu Izurelu; unu ngabe nchi. Unu letakwa enya mee iphemiphe ono; k'ophu iphe a-duru unu le ree; teme unu ajaa ajaja ka l'otu l'ali ono, bu ali, mini era-eswi yee manu-enwu aso ge mini ono, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke nna unu phe kweru unu ukwe iya.

⁴ “Unube ndu Izurelu; unu numakwa iya: Chipfu, bu Chileke anyi bukwa Chileke lanu be o bu. ⁵ Oo ya bu g'unu gude obu unu g'o ha; yee ndu unu g'o ha; waa ike unu g'o ha ye Chipfu, bu Chileke unu obu. ⁶ G'ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a bukwaru unu eburu l'okpoma. ⁷ Unu zijekwa iya unwegirima unu okpobe ezizi. Unu egude iya abo l'uja me unu nodu anoo l'oma ulo unu; me teke unu eje ije le gbororo; me teke unu ze azee; mekpoo teke unu pfuru apfuru. ⁸ Unu gbajeru iya l'eka g'o buru iphe-ohubama; unu epfubeje iya l'onu-iphu; k'ophu unu a-nyataje iya. ⁹ Unu dee ya edede l'okpa mgbo ulo unu; wafua l'oguzo ibe unu.

¹⁰ “K'ophu bu le-a; teke Chipfu, bu Chileke unu dubataerupho unu l'ali ono, o riru angu le ya a-nu nna unu oche phe, bu Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiokpo unu; mbu eze mkpuku le mkpuku ono, dugbaa ree, abudu unu kpuru iya l'onwunu ono; ¹¹ nukwapho unu ulo, bugbaa iphe, du ree jiru iya; iphe, abudu unu kwaru iya ye l'ulo obu; nu unu omi-mini ono, abudu unu turu iya ono; nu unu opfu-vayinu; yee oshi olivu, abudu unu yegbaaru iya ono; teke ono, unu a-nodu eri nri eriji epho ono; ¹² unu kwabekwa enya; g'unu ta azoha Chipfu, bu iya dufutaru unu l'ali Ijiputu ono, bu eka ono, unu shi buru ohu ono. ¹³ Unu tsuje Chipfu, bu Chileke unu ebvu. Unu jejeru iya ozi. Unu egudeje epha iya eri angu. ¹⁴ Unu te etsokwaru agwa ozogba; mbu agwa ndu ono, bupheru unu mgburugburu ono. ¹⁵ Odumeka be ehu-eghu Chipfu, bu Chileke unu a-dapfutakwa unu; mebyia unu; mee unu; unu achihu l'eliphe-a; keke Chipfu, bu Chileke unu bukwa Chileke, l'eko okpoho.

¹⁶ “Unu ta ahukwa Chipfu, bu Chileke unu ama; egube ono, unu huru iya ya le Masa. ¹⁷ Unu tubekwa nvo; huma l'unu emeje iphemiphe, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu meje; me iphe, o turu l'ekemu; yee iphe, o

tõru òkpa iya sù g'e tsoje. ¹⁸ G'iphe, unu e-meje bukwaru iphe, pfuru nhamunha bya aburu iphe, du ree l'enya Chipfu; k'òphu iphe a-duru unu lè ree; waa k'òphu unu a-du ike bahù je enworu eguru alì ono, bù òphu Chipfu rifuru nna unu oche phè angù iya; ¹⁹ sù lè ya a-chifukotaru unu ndu òhogu unu phè g'èphe lufu unu l'iphu, bù iya bù gè Chipfu pfuru iya.

²⁰ "Teke o beru l'iphu; unwu unu -jia unu sù: 'Bù gùnu bè ò bù; mbù iphe, Chipfu, bù Chileke anyi tũru l'ekemu-a; yèe iphe, ò tõru òkpa iya sù g'e tsoje-a; waa iphe, ò sũru g'e meje-a?' ²¹ Iphe, unu e-pfuru unwu unu ono bù l'unu shi buru ohu Fero l'alì Ijiputu; Chipfu gude òkpehu, dù iya l'èka dufuta unu. ²² Tème unu gude enya unu hũma iphe-òhumalenya; waa oke iphe, daru kpaakpa, Chipfu meru kpua alì Ijiputu; yèe Fero; waa ndu alì iya l'òphu. ²³ L'ò dufutaru unu l'èka ono; bya anù unu alì ono, ò kweru nna unu oche phè ukwe iya; bya eriru angu yeru phè iya ono; ²⁴ bya asù unu g'unu tsokõtaje iphe-a, ò tõru òkpa iya sù g'e tsoje-a; tème unu atsujekwapho Chipfu, bù Chileke unu ebvu; g'iphe aduru unu lè ree; wafua g'unu akaa nka; bũnu iya bù g'ò dù ntanũ-a. ²⁵ L'ò -buru l'unu kwaburu enya; dobekòta iphe, bukpoò ekemu-a l'ataphu Chipfu, bù Chileke unu, bù iya bù iphe, ò sũru g'unu meje-a; bè unu bukwaawaa ndu pfuberekoto l'iphu iya."

7

Ndibe Chipfu (Awu 34:11-16)

¹ "Teke Chipfu, bù Chileke unu durwutaeruphò unu alì ono, unu eje enworu ono; bya achishierupho unu ikpoto òha ono; mbù ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amoru; waa ndu Kènanu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; wakwaphò ndu Jiebusu; òhamoha esaa, kachaa unu shii; bya akachaa unu òkpehu ono; ² mbù-a; teke Chipfu, bù Chileke unu -woeru phè phò ye unu l'èka; unu gbushikotakwa phè; unu tukokwaphe mebyishibebe. G'unu l'èphe ta agbakwa ndzù; òphu unu aphukwaru phè obu-imemini. ³ G'unu l'èphe te kegbakwaru nwanỳi. Unu te ekukwaru unwada unu kee unwu phè; òphu unu alutajekwa unwada phè. ⁴ Noo kèlè èphe e-mekwa unwu unu ono; èphe ahaa ya etsotso; je awata ejeru agwa òzogba ozi. Noo teke unu e-me; èhu eghuahaa Chileke eghe; l'oomèe unu; unu achihu nchihu lanù. ⁵ Waa iphe, unu e-me phè bù owa-a: Unu tũko òru-ngweja phè mebyishikõtachaa; unu etsukpòshichaa mkpuma, èphe doberu nsò; unu atũko itso Ashera phè gbutsushia; woru nteke phè l'òphu kpòkota òku. ⁶ Noo kèlè unu bù òha, dùru Chipfu, bù Chileke unu nsò. Mbù lè Chipfu, bù Chileke unu hõtawaru unu g'unu buru òha, ò doberu iche g'ò buru nkiya. O doberu unu; unu nõ-ngoo iphe, bù ndu nõkota l'eliphe l'òphu.

⁷ "Iphe, kparu iphe, unu dù Chipfu l'òbu; ò hõtã unu ta abukwa l'unu ka ndu òzo igwerigwe; g'ò gbè buru unu bè kachaa nwanshii lè ndiphe l'òphu-a. ⁸ Òchia l'òo lè Chipfu yeru unu obu; waa kèlè iphe ono, ò rifuru angù iya l'iphu nna oche unu phè lè ya e-meru unu ono bè ò mefutaje; meru g'ò gude Chipfu gude òkpehu, dù iya l'èka dufuta unu; bya agbafuta unu l'èka ono, unu shi buru ohu ono; mbù l'èka Fero, bù eze ndu Ijiputu. ⁹ Òo ya bù lè-a; makwaru lè Chipfu, bù Chileke ngu bukwa Chileke; mbù Chileke, apfushije ike l'iphe, ò kweru ukwe iya; buru Chileke, edobeje ogbandzu, yèe ndu yeru iya obu gbaru; tème ò nõdu egoshije phè l'ò yeru phè obu;

mbụ ndu ono, yeru iya obu bya emeje iphe, ọ sūru phẹ g'e meje. Iphe ono bẹ oomeje unu-kuru-unu ogbo. ¹⁰ Ọ nọdu apfufe ndu kpọru iya ashị ugwo l'iphe phẹ; mbụ l'oomeje; ephe aburu mkpurupyata. Mbụ-a; ndu kpọru iya ashị bẹ ọ tọo kpọkwa upfu emelata. ¹¹ Ọo ya bụ lẹ-a; unu kwabekwa enya mejekwa iphe, Chipfu turu l'ekemu; unu etsoje iphe, ọ toru okpa iya sū g'e tsoje; waa iphe, ọ sūru g'e meje; gẹ mu aturu iya unu ntanu-a."

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a sūru g'o mee*

(Uke 26:1-13; Dit 28:1-14)

¹² "Sū-a; ọ b-uru l'unu ngaberu nchị l'ekemu-a; unu dobe iya; eme iya ememe; bẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-dobekwa ogbandzu iya ono; yee n-yemobu iya ono, bụ ophu o riburu nna oche unu phẹ angu l'oo-me. ¹³ Oo-ye unu obu; kebe unu l'oma; l'o mee unu; unu adu igwerigwe. L'ọ gokwarupho onu-oma nū unwu unu; waa iphe, unu meberu l'ali; mbụ ereshi unu; mę mee unu; mę manu unu; mee g'eswi unu; yee aturu unu; waa egbu unu nọdu azu azuzu l'ali ono, o riburu nna unu oche phẹ angu lẹ ya a-nu unu ono. ¹⁴ G'oo-shi kebe unu l'oma a-kachaa kẹ ndu ozo shii. Ọ tọ dudu nwoke, te eyedu ime; ozoo nwanyi, ta atşudu ime, byaru adu l'echilabo unu; ophu ọ dudu l'iphe-edobe unu. ¹⁵ Ozo bụ lẹ Chipfu a-tuko iphe-ememe wofu l'ehu unu; ophu ọ dudu ejo o-me-l'ehu ndu Ijiputu ono, unu maru ono mę nanu, ọ byaru ekwe g'o mee unu. Ọo ndu unu du ashị bẹ oo-gude iya dapfu. ¹⁶ Unu tukokwa ndu ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu eye l'eka ono gbushia. Unu ta aphujekwaru phẹ obu-imemini; ophu unu ejejekwaru agwa phẹ ozi; kele ono a-bukwaru onya bẹ a gbareru unu.

¹⁷ "Unu a-gbekwaro sū: 'Ohamoha-a kagbakwa anyi okpehu. ?Denu g'anyi e-shi lwua phẹ?' ¹⁸ Obenu lẹ-a; unu ta atsukwa phẹ ebvu. Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru Fero; yee ndu Ijiputu l'ophu. ¹⁹ Unu gude enya unu ebo ebo huma oke oputama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, dugbaa biribiri, Chipfu, bụ Chileke unu gude ike; mę agburuhu iya dufuta unu. Noo gẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-me iphe, bukpo ndu ono, unu atşu ebvu ono bụ ono. ²⁰ Ozo bụ lẹ Chipfu, bụ Chileke unu l'e-ye evu g'o je adatsu phẹ; gbagbushiaha phẹ gbiriri jasụ teke oo-gbagbushibebe mecha ndu ophu nahuru unu je edomia onwophẹ. ²¹ G'ephe be yekwa unu ebvu; kele Chipfu, bụ Chileke unu nokwa l'echilabo unu; mbụ Chileke ono, paru eka bya aburu onye aatsụ ebvu ono. ²² Chipfu, bụ Chileke unu a-tọ nwehu chishiaru unu ohamoha ono, no-chiru unu uto ono. Unu ta adukwa ike erwushikota phẹ mgbo lanu; odumeka bẹ ejo anegbudu a-pakwa eka l'echilabo unu. ²³ Obenu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-wokwanuru phẹ ye unu l'eka. Oo-meje g'utsu daa l'echilabo phẹ jasụ unu atuko phẹ gbushichaa. ²⁴ Oo-tuko ndu eze phẹ g'ephe ha yekota unu l'eka; unu emee g'epha phẹ chihu lę mkpula akpamingwe-a. Ọ tọ dudu onye adu ike apfuru g'unu l'ya mee jasụ teke unu e-meyishibebe phẹ g'ephe ha. ²⁵ Nteke agwa phẹ bẹ unu a-kpo oku. Gẹ mkpola-ochaa; ozo mkpola-ododo, a wuru lẹ nteke ono ta agujekwa unu agugu ophu. Ophu unu ewotajekwa iya nworu enworu; odumeka bẹ oo-bukwaru onya nmata unu; kele ọ bukwa eme ahuma l'ehu Chipfu, bụ Chileke unu. ²⁶ Ophu unu ewobatajekwa ejo ahuma ono l'ulo unu; a nonyakwa unu buru ndu a turu onu g'ephe bu-a. Ochia iphe, unu e-me bụ g'unu kpokotaje iya ashị; unu asokota iya oyi; noo kele ọ bụ iphe, a turu onu."

8

Ta azohakwa Chipfu

1 “Unu kwabekwa ɛnya tsoru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a; k’ophu unu a-nodu ndzu jaa ajajà ka l’otu; jekwapho enworu ali ono, Chipfu kweru nna unu oche phe ukwe iya; bya eriru angu yeru phe iya ono. 2 Unu nyatakwa ge Chipfu, bu Chileke unu gude dua unu ukporo apha labo l’echiegu; gude nno go-zeta unu; hukwaapho unu ama; ge ya maru iphe, du unu l’obu; mbu ge ya maru; ?me unu e-meje-a ekemu iya; to unu te emedu? 3 O go-zetaru unu mee g’egu gua unu; bya anu-a unu mana, bu nri unu amahadaa; ophu nna unu oche phe amadu iya; k’ophu unu a-maru l’o to budu nri kpurumu be amadu e-gudeje nodu ndzu. Iphe, amadu e-gude nodu ndzu bu iphe, bukpo opfu, shi Chipfu l’onu. 4 L’ime ukporo apha labo ono be uwe unu akahuduru; ophu okpa abyaduru unu erwa. 5 Oo ya bu g’o dokwaa unu ɛnya ree; l’oo g’amadu ahuje nwa iya ahuhu-a bu ge Chipfu, bu Chileke unu ahuje unu. 6 Noo g’o gude unu jee edobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; tsoje uzo iya; tsuje iya ebvu; 7 keke Chipfu, bu Chileke unu edu unu ala l’ali, du ree; ali, mini, shi l’ime ali anwu shokoshoko; teme nggele nodu aso iya gborogboro. 8 Mbu ali, witi; me bali; me vayinu; me oshi figu; me oshi itorokuma jiru ejiji; mbu ali, oshi olivu; me manu-ɛnwu jiru ejiji. 9 O bu ali, uko nri ta abyadu aduru unu; ophu o dudu me iphe lanu, uko iya, bya aduru unu l’ali ono. Mkpuma, no iya nu bukota mkpurukpu-igwe; teme ubvu ubvu, ngbaa ya nu be unu a-nodu ebvutaje onyirubvu. 10 Teke unu richaaru nri; epho ji unu; unu tujekwa Chipfu, bu Chileke unu epha k’eguru ali ono, o nuru unu ono.

11 “Unu kwabekwa ɛnya g’unu ta azoha Chipfu, bu Chileke unu; mbu g’unu ta aha emeje ekemu iya; yee iphe, o suru g’e meje; yee iphe, o toru okpa iya su g’e tsoje, bu iya bu ekemu ono, mu aturu unu ntanu ono. 12 Unu kwabekwa ɛnya g’o to bu; unu -rijeepho nri rijiaha epho; bya awata akpushi uo, dugbaa ree buru l’ime iya; 13 eswi unu yee aturu unu; me eghu unu -wataepho azushi; mkpola-ochaa unu; me mkpola-ododo; mewaro iphemiphe, unu nweru enweru bya aduepho shii; 14 unu eworu okpoma kpo-vube; zohaa Chipfu, bu Chileke unu, bu iya dufutaru unu l’ali Ijiputu ono; mbu l’eka ono, unu shi buru ohu ono. 15 Mbu onye ono, duru unu ghakota echiegu ono, paru eka bya eye ebvu ono; eka ejo-agwo dugbaa; akpi du iya; teme o kpo hu nku; ophu mini adudu iya; o buye le mkpuma, kporu jegengu be o shi ekufutajeru unu mini. 16 Mbu onye bu iya nuru unu mana l’echiegu, bu nri, nna unu oche phe amadu. O buru iphe, kparu iya nu bu l’oome g’o go-zeta unu; hua unu ama; meeru unu ree l’ikpazu iya. 17 Unu ta asunupho l’ime obu unu: ‘O kwa ike unu; waa ike eka unu be unu gude kpatakota eku-a.’ 18 Obenu le-a; unu nyatajekwa Chipfu, bu Chileke unu; keke oo yebedua nuru unu ike, unu gude akpa eku obu; k’ophu oo-me g’ogbandzu ono keru, bu ophu o riru nna unu oche phe angu iya ono; egube o du ntanu-a. 19 O -bukwanuru l’unu zoharu Chipfu, bu Chileke unu ililekpo; bya awata etso agwa; jeaaharu phe ozi; baaharu phe eja be mu agbakwaru unu ama ntanu-a su: L’o to dukwa iphe, e-me g’unu ta laebe l’iyi. 20 O kwa g’ohamoha ono, Chipfu nu l’iphu unu mebyishia ono lakotaru l’iyi bu g’unu a-lakota l’iyi; m’o -buru l’unu te emeduru olu Chipfu, bu Chileke unu.”

9

Ekwefu ike ndu Ízurelu

1 “Unube ndu Ízurelu; unu gebekwapho. O kwa ntanu-a be unu abya adaghata enyimu Jiódanu; g'unu je enworu ohamoha, kakota unu shii; bya akakota unu okpehu; mkpukpu le mkpukpu, kagbaa unu shii; teme e gudegbaa igbulo, su-pfuru l'imigwe kpu-phae ya mgburugburu. 2 Mbú ndu paru eka bya ahagbaa ke phengara phengara; mbú ndu Anaku, bú ndu unu maru amaru; teme unu nodu anumajewaa etu, aanmajé sú: ‘? Bú onye sùru akpafu unwu Anaku l'iphu?’ 3 O le o bú; g'o dokwaa unu enya ntanu-a l'oo Chipfu, bú Chileke unu bú onye e-vutaru unu uzo g'oku, enwu enwunwu. Oo-mebyishi phe; bya akapyabe phe l'iphu unu; k'ophu unu a-chifu phe egwegwa; mee; ephe aburu mkpurupyata; bú iphe, Chipfu kweru unu ukwe iya.

4 “Teke Chipfu, bú Chileke unu chifuchaeru phe pho l'iphu unu; unu ta awatakwa arí l'ime okpoma unu sú: ‘O kwa l'oo l'unu pfuberekoto meru g'o gude Chipfu dubata unu g'unu bya enworu ali-a.’ Waawakwa; iphe, Chipfu gude achifu phe l'iphu unu bukwa l'ohamoha ono menukaru ejo-iphe. 5 O to bukwa ke l'unu pfuberekoto; ozoo l'obu unu guru iphoro meru g'o gude unu nodu eje enworu ali phe. O buchia l'oha ono wenukaru iwashi meru g'o gude Chipfu, bú Chileke unu nodu achifu phe l'iphu unu; wafu k'ophu oo-me iphe ono, o riru nna unu oche phe angu iya ono; mbu Ebirihamu; waa Ayizaku; me Jiékpu. 6 Oo ya bú; g'o dokwaa unu enya l'oo to budu l'oo l'unu pfuberekoto meru g'o gude Chipfu, bú Chileke unu nu unu eguru ali-a g'unu nworu; kele unubeda bukwa ndu ejo-okpoma.”

Nweswi, a kpuru akpuku

7 “Unu nyatakwa iphe-a; mbu-a; unu ba azohakwa g'unu gude kpatsua Chipfu, bú Chileke unu oke ehu-eghu l'echiegu. A -gbe le mboku ono, unu gbeshiru l'ali Ijiputu ono; jasú unu byarwuta eka-a be unu shiepho kwefutaru Chipfu ike. 8 L'ubvu Horebu be unu kpatsukwarupho Chipfu oke ehu-eghu iya. Ehu ghutabe Chipfu eghu; k'ophu o gogo mebyishi unu. 9 Teke mu nyihuru ubvu je anata mkpuma, du bachibachi ono; mbu mkpuma ogbandzu, unu le Chipfu gbaru ono; be mu noru l'eli ubvu ono ukporo abali labo; eswe l'enyashi; ophu mu eriduru nri; ophu mu anguduru mini. 10 Chipfu nu mu mkpuma labo, du bachibachi; mbu mkpuma, bú Chileke l'onwiya gude eka iya dee ya iphe. O buru le mkpuma labo ono be e dekotaru ekemu ono; mbu ekemu ono, Chipfu no l'oku, enwu enwunwu l'eli ubvu taru unu g'unu dzukoberu ono. 11 Ukporo abali labo; eswe l'enyashi ono bvuchaepho; Chipfu nu mu mkpuma labo ono; mbu mkpuma ogbandzu ono.

12 “Tobudu iya bu; Chipfu su mu: ‘Gbeshikpodapho; shikwa l'eka-a nyizeta egwegwa; noo kele ndibe ngu-a, i dufutaru l'ali Ijiputu-a merwuakwaru onwophe. O to dukwa g'ephe no-bekwaduru; ephe gbakutawa azu l'uzo ono, mu taru phe ekemu g'ephe shije ono; bya akputawaru onwophe iphe a kpuru akpuku.’

13 “Chipfu bya asuka mu pho: ‘Mu humawaru le ndu-a bunukaru ndu ejo-okpoma eviya! 14 Hakwaa mu ge mu mebyishia phe; hufu epha phe l'eliphe. Mu -mechaa; mu emee ngu gi buru oha, ka phe okpehu; teme li ka phe lotu.’

¹⁵ “Tòbudu iya bụ; mu dachi shi l'eli úbvwú ono, ọku enwu phoophoophoo ono nyizetashia; parụ mkpuma ọgbandzu labọ phọ, dụ bachibachi phọ l'eka. ¹⁶ Mu bya elee enya; bya hụma eviya l'unu meswewaru Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ l'unu kpụtawaru iphe, a kpuru akpukpu, dụ ge nweswi doberu onwunu. L'unu gbakụtawaru ọzo, Chipfu turu unu ekemu g'unu shia ono azu; ebe eteke adu g'a nọ-beru. ¹⁷ Mu woru mkpuma labọ phọ, mu pa l'eka phọ tụtposhia l'atatiphu unu. ¹⁸ Mu byakwa adaa kpurumu l'iphu Chipfu ọzo; nọo ukporo abali labọ; eswe l'enyashi; ọphu mu eriduru nri; ọphu mu angutaduru mini. O buru iphe, kparụ iya nụ bụ iphe-aji, unu meru l'iphu Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu. ¹⁹ Ndzụ oke ẹhu-eghu Chipfu shi waa rwuta mu; nọo kele ẹhu ghubabewaru iya eghe k'ọphu o shi waa abya unu emebyishi. Obenu lẹ Chipfu mechaaru ngaberu mu nchi teke ono kwaphọ. ²⁰ Erọnu shikwaphọ kpatsua Chipfu ẹhu-eghu; k'ọphu o shikwaphọ abya iya emebyishi. Mu pfukwarupho nụ Chipfu l'iswi ẹhu iya. ²¹ Mu bya eworu iphe ono, unu gude mee iphe-aji, bụ iya bụ nweswi ono, unu kpuru ono woru kpoọ ọku; bya eworu iya tsukposhia; bya egwee ya; ọ dụ rwukuru rwukuru g'urwuku. Mu woru urwuku iya ono wuru ye lẹ nggele ono, shi l'úbvwú asoshi ono.

²² “Unu kpatsukwarupho Chipfu ẹhu-eghu lẹ Tabera; me lẹ Masa; mekwaphọ lẹ Kiburotu-Hatava. ²³ O be teke Chipfu gbẹ lẹ Kadeshi-Baneya zia unu; sụ g'unu tugbua je alwuta alị ono, ya nuru unu ono; unu kwefu ike jika eme iphe, Chipfu, bụ Chileke unu suru g'unu mee. Unu jika akporu obu ye l'eka ọ nọ; jika eme opfu iya. ²⁴ Eshikpoọ teke mu beberu maru unu be unu gudepho ekwefuru Chipfu ike byasụ nta-a.

²⁵ “Iphe, mu gude daa kpurumu nọdu l'iphu Chipfu ukporo abali labọ; eswe l'enyashi phọ; bukwa l'ọo lẹ Chipfu suru lẹ ya e-mebiyishi unu. ²⁶ Mu pfuru nụ Chipfu sụ: ‘Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; jiko te emebiyishishinu ndu bụ nkengu; bya aburu okiphe ngu, i gbatutaru l'ike-okpu ngu; bya egude okpehu ngu dufuta l'alị Ijiputu. ²⁷ Jiko nyatanu ndu-ozu ngu; mbụ Ẹbiriamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu! Te eleshinu g'ejo-okpoma ndu-a; waa ejo-iphe phe; me g'iphe-aji phe habe shii! ²⁸ Ọdumeka be ndu ono, i dufutaru anyi l'alị phe ono a-sukwa l'ọ kwa lẹ Chipfu ta adudu ike edurwu phe alị ono, o kweru phe ukwe iya ono; teme ndu ono dụ iya ashị; meru iphe, o dutaru phe bya egbushia l'echiegu. ²⁹ Obenu l'ephe ta adudu ngu ashị; ephe gbęchia buru ndu nkengu; buru okiphe ngu, i gude eze ike ngu; me agburehu ngu dufuta.’ ”

10

Bachibachi mkpuma k'ẹbo

(Awụ 34:1-10)

¹ “O buru teke ono be Chipfu suru mu: ‘Je awata mkpuma labọ, dụ bachibachi ge ke mbụ phọ gude nyipfuta mu l'eli úbvwú. Teme l'i gudekwaphọ oshi kuta okpoko. ² Mu e-wota iphe, e shi dee lẹ mkpuma ke mbụ phọ, i tụtporu phọ dee ya. L'i chita iya ephe-nebo yee l'ime okpoko ono.’

³ “Noo ya; mu gude oshi akesha rụta okpoko ono; bya awata mkpuma labọ, dụ ge ke mbụ phọ. Mu gude mkpuma labọ ono l'eka nyihu eli úbvwú ono. ⁴ Chipfu bya eworu iphe, o shi dee lẹ mbụ phọ; woru dephu azu lẹ mkpuma ono, bụ iya bụ ekemu iri ono, ọ gbẹ l'ime ọku l'eli úbvwú mee

g'unu madzuru lẹ mbọku ono, unu dzukọberu ono; bya eworu iya nū mu. ⁵ Mu bya eshi l'eli úbvú ono nyizeta; woru mkpuma ono ye l'ime okpoko ono, mu rutaru ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu turu mu ekemu gẹ mu mee ya. Mkpuma ono nọkwa l'ime okpoko ono nta-a."

⁶ Ndu Ízurelu shi lẹ wẹlu ndu Jiakanu jerwua Moserotu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Eronu nwuhuru; e lia ya. Eleyaza, bụ nwa iya nwoke bụru onye uke nọchia ẹnya iya. ⁷ Ẹphe gbẹ l'ẹka ono jeshia Gudugoda. Ẹphe shi Gudugoda; ọ bụru pẹ eje Jiọtubata. Alị k'ono bụ ẹka nggele dughbaa. ⁸ Ọ bụru teke ono bẹ Chipfu hotaru okpa-ipfu Lívayi dobe iche; g'ẹphe pajẹ okpoko ogbandzu yebe Chipfu; waa g'ẹphe pfujeru l'iphu yebe Chipfu ejeru iya ozi; waa g'ẹphe gudeje ẹpha iya goo ọnu-oma. Ẹphe emekwa iya byasụ nta-a. ⁹ Ọ bụru iphe ono kparụ iphe, oshilokpa Lívayi te nwedu okiphe l'ẹka unwunna pẹ ndu ophuu nọ. Ọ bụru Chipfu bụ okiphe pẹ, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke ngu kweru iya ukwe iya.

¹⁰ "Noo ya; mu byakwa anọo l'eli úbvú ono ukporo abalị labọ; eswe l'enyashi; gẹ mu nọru kẹ mbụ phọ. Chipfu ngabekwaru mu phọ nchị g'ọ ngaberu mu ogi ya ophuu. Ophu o mebyishieduru unu. ¹¹ Chipfu sụ mu: 'Tugbaa je edua ndu Ízurelu g'ẹphe je enworu alị ono, mu riburu angu lẹ mu a-nụ nna pẹ oche ono.'

Tsujẹ Chipfu ebvu

¹² "Ọo ya bụ lẹ-a; unubẹ ndu Ízurelu; ?bubaa gunu bẹ Chipfu, bụ Chileke unu ele ẹnya g'unu mee, abudu g'unu tsujẹ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; unu etsokota uzo iya g'ọ ha; unu eyee ya obu; gude obu unu g'ọ ha; yee ndzụ unu l'ophu ejeru Chipfu ono, bụ Chileke unu ozi. ¹³ Ọzo bụ g'unu meje iphemiphe, Chipfu sụru g'e meje; waa iphe, ọ toru okpa iya sụ g'e tsoje; mbụ ekemu-a, mu aturu unu nta-a; g'ọ duru unu lẹ ree. ¹⁴ Unu lewarọ ẹnya; eligwe; yee imigwe, nọghataru eligwe bukwa Chipfu, bụ Chileke unu nwe iya. Eliphe bukwarupho nkíya; mekpoo iphemiphe, nọ iya nū. ¹⁵ Ọ buẹpho lẹ Chipfu bẹ nna unu oche pẹ duepho l'obu; k'ophu o yeru pẹ obu; bya ahota oshilokpa pẹ; ophu ọ hotaduru ohozo, nọgbaa nū; g'ọ dūnaa nta-a. ¹⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; unu bunaa onwunu úbvú; bufu akpapyi ophu nọ unu l'ime obu; ba apfubehe olu kanganaa; ¹⁷ keke Chipfu, bụ Chileke unu bukwa Chileke, ka agwa, nokota nū; bya aburu Nnajiuphu, kakota iphe, bukpo ndu bụ nnajiuphu. Ọ bụ Chileke, parụ ẹka bya adu akpabiri; dū ebvu l'ẹnya; ophu ọ dudu onye ooleje ẹnya l'iphu; teme ophu o ridu uphalazu. ¹⁸ Ọo yebedua ahajeru ndu enwedu nna; yee unwanyi, ji pẹ anọedu enge. Ndu lwaru alwalwa bẹ ooyeje obu; azu pẹ lẹ nri; yee iphe, anma l'upfu. ¹⁹ Ọo ya bụ lẹ-a; unu yejekwa ndu lwaru alwalwa obu; noo kele unubedua shikwaphọ bụru ndu lwaru alwalwa l'alị ndu Ijiputu. ²⁰ Unu tsujẹ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; ọ bụru iya bẹ unu a-nọdu ejeru ozi kpoloko; buru iya bẹ unu a-kukuru; buru ẹpha iya bẹ unu e-gudeje eri angu. ²¹ Ọo yebedua bẹ unu a-nọduje aja ajaja; ọ bụru iya bụ Chileke unu, bụ onye meru unu eze iphe-a, dū ebvu l'ẹnya-a, bụ ophu unu gude ẹnya unu hūma-a. ²² Nna unu oche pẹ bẹ teke ẹphe laru alị ndu Ijiputu bụ umadzu ukporo ẹto l'iri bẹ ẹphe dū; obenu lẹ nta-a bẹ Chipfu, bụ Chileke unu mewaru; unu dū gẹ kpokpode, nọ ligwe; ọ bụru g'unu habe igwe."

¹ “Oo ya bu lẹ-a; yee Chipfu, bu Chileke ngu obu; meje iphe, o karu ngu g'i meje; l'i meje iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; me iphe, o suru g'i meje; meje ekemu iya tekenteke. ² Ophu unu a-maru ntanu-a bu owa-a. Ndu mu epfuru iphe-a ta abukwa unwu unu; ndu ata amadu; ophu ephe ahumajeduru ahuhu ono, Chipfu, bu Chileke unu huru unu ono; ozo akpabiri iya; ozo ike me okpehu iya; ³ waa iphe-ohubama iya ono; waa iphe ono, o meru l'ali ndu Ijiputu l'ophu ono; mbu iphe, o meru Fero, bu eze ndu Ijiputu; yee ali iya l'ophu; ⁴ waa iphe ono, o meru ndu ojogu ndu Ijiputu; me inya phe; me ugbo-inya phe; waa g'o gude mee ge Eze-enyimu Usweswewa bya utso byapyabe phe teke ono, ephe achi unu oso ono; teme waa ge Chipfu mecharu gude mee; ephe bukataru mkpurupyata byasu ntanu-a; ⁵ mekpoo iphemiphe ono, o meru unu l'echiegu gbiriri jasu unu byarwuta aka-a ono; ⁶ waa iphe ono, o meru Detanu; yee Abiramu; unwu Eliyabu, bu nwa Rubenu; teke ono, ali saru onu l'echilabo ndu Izurelu lwekota; ephe le ndibe phe g'ephe ha; me ulo-ekwa phe; mekpoo iphe, dzu ndzu ophu bu nkephe. ⁷ Oo unubedua gude enya unu humakota eze iphe ono, Chipfu mekotaru ono.

⁸ “Oo ya bu; unu toko ekemu, mu aturu unu ntanu-a dobekota. Oo ya bu g'ike adukwanu unu; g'unu je alwuta ali ono, unu abya ada enyimu Jiordanu eje enworu ono. ⁹ Teme g'unu enwekwarupho ndzu ogologo l'ali ono, Chipfu riburu nna unu phe angu le ya a-nu phe; ye le awa phe ono; mbu ali ono, mini era-eswi; yee manunwu aso gborogboro ono; ¹⁰ kele ali ono, unu eje anata ono ta adukwa g'ali Ijiputu, bu aka unu shi lufuta, bu aka unu shi akoje iphe l'ali l'onwunu; unu ejee l'okpa unu je agbaa ya mini gaagbaje l'eka a koru ekwo-ophe-a. ¹¹ Obenu l'ali ono, unu eje enworu ono bu ali, du ubvu ubvu; bya enweru nsuda nsuda; o buru igwe edzeje mini agba iya l'onwu shokoshoko. ¹² Oo ali, Chipfu, bu Chileke unu nwuberu enya. Mbu l'anya Chipfu, bu Chileke unu adujeepho l'ali ono mkpurumkpuru; mbu e -shi le mgbube ishi apha jasu l'abvubu iya.

¹³ “K'ophu bu le; o -buru l'unu kwetaru mee ekemu, mu aturu unu ntanu-a, bu iya bu g'unu yee Chipfu, bu Chileke unu obu; unu egude obu unu g'o ha; me ndzu unu l'ophu jeeru iya ozi ¹⁴ be Chipfu e-me g'igwe dzejeru mini l'orwuberu iya wushiru unu l'ali unu; o -dzeeru unu mini ishi-apha; l'o dzekwapho mini ula-apha; k'ophu onyenonu a-kpata iphe, o meberu l'ali; mbu g'i gbuta ereshi ngu; kua mee ngu; mee manu ngu. ¹⁵ Oo-me geswa du legu ngu; geswi ngu taje; k'ophu i-nodu eri nri eriji ephe. ¹⁶ Unu kwabekwaru onwunu enya; ge te dephe unu g'unu dakobe wata ejeru agwa ozi baaharu phe eja. ¹⁷ Unu -mee ya nno be Chipfu a-tukoshikwa unu oke ehueghu iya; l'o woru imigwe guchia g'igwe te edzehe mini. Ophu o nweedu iphe, a koberu l'ali, emehuba emehu. O to duedu g'a no-beru; unu aburu mkpurupyata leguru ali ono, Chipfu abya unu anunu ono.

¹⁸ “Oo ya bu lẹ-a; unu woru opfu-a, mu epfuru unu ntanu-a kwachia l'ime obu unu; yefua le ndzu unu. Unu gbaru iya l'eka g'o buru iphe-ohubama; l'o kejekwarupho unu l'egedegee iphu g'o buru unu iphe-ohubama. ¹⁹ Unu zije iya unwegirima unu. I -nodu l'ibe ngu l'i bo iya l'uja; teke iije l'uzo l'iibo iya. I -zee aze l'iipfu iya; teke i gbalihuru l'i pfukwa iya pho. ²⁰ L'i dekwa ya pho l'oshi mgbo ulo ngu; waa l'oshi mgbo oguzo ngu. ²¹ Oo ya bu k'ophu gu l'unwegirima ngu a-ka nka l'ali ono, Chipfu riburu angu le ya a-nu nna ngu oche phe ono; g'ephe buru jasu teke mgboko a-no-beru.

22 “Kele-a; ọ -buru l'unu tukuru ekemu-a, mu aturu unu g'unu dobe-a tsokota; mbu g'unu ye Chipfu, bu Chileke unu obu-a; tsoo ọzo iya; chiru upfu kwee ya; 23 be Chipfu a-chifukwaru unu ohamoha, no unu l'iphu ono. Unu a-chifu oha, kagbaa unu shii; bya aka unu okpehu; buru l'alij phe. 24 Eka unu wotawaru okpa unu zobe a-buru k'unu; mbu a -gbẹ l'echiegu rwaa ubvu ubvu Lebanonu; yee a -gbẹ l'enyimu Yufuretitu rwaa eze-enyimu ọzo enyanwu-ariba. 25 O to dudu onye byaru adu ike akpafu unu l'iphu; kele Chipfu, bu Chileke unu e-me g'a tsuje unu ebvu l'alij ono l'ophu. Mbu l'iphe, bukpo eka unu zoru okpa be ndzu-agugu e-rwutaje phe, bu iya bu iphe, o kweru unu ukwe iya.

26 “Unu lenu! Ntanu-a be mu edoberu unu onu-oma; yee mburonu. 27 Oo-buru onu-oma duru unu; me o -buru l'unu ngaberu nchi mee ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu iya bu ekemu, mu aturu unu ntanu-a. 28 Oo-buru mburonu duru unu; me o -buru l'unu jikaru eme ekemu Chipfu, bu Chileke unu-a; unu bya agbakuta azu l'uzo-a, mu aturu unu ekemu iya ntanu-a; su g'unu shije-a; je etsoaha agwa ozo, bu ophu unu amahaada. 29 Su-a; teke Chipfu, bu Chileke ngu dubaeru ngu pho l'alij ono, unu eje enworu ono; teke ono be unu e-pfufuta k'onu-oma pho l'ubvu Gerizimu; waa k'atu onu pho l'ubvu Ebalu. 30 Ubvu ono ephenebo noephe me a dafuta enyimu Jiodanu. O no l'eka ọzo gbororo ono ibe iya ophu enyanwu aribaje; le mgboru ibe iya ophu oshi More pfugbaaru; mbu l'alij ndu Kenu, bu le nsuda Araba; le mgboru mkpukpu Gilugalu. 31 Nta-a be unu abyawaa ada enyimu Jiodanu je g'unu nworu alij ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono. Unu -natae ya pho nworu; 32 unu kwabekwa enya mekotaje iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje, bu ophu mu egoshi unu ntanu-a.”

12

Oru-ngweja ke Chipfu

1 “Owaa bu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e emeje, bu iphe, unu e-leta enya; meje okpobe ememe l'alij ono, Chipfu, bu Chileke nna unu phe anu unu g'o buru k'unu jasu g'unu a-no-beru l'eliphe-a. 2 Unu tukokpoo eka ohamoha ono agwaje agwagwa mebyishicha; mbu oha ono, unu eje enworu alij phe ono. Unu mebyishicha agwa, ephe agwaje l'eli ubvu, ha shii; me l'eli ubvu, ha nwanshii; me le mkpula oshi, jaru ajaja. 3 Unu tuko oru-ngweja phe nwukposhia; unu atuko mkpuma, ephe doberu nso tsukposhia; tsua itso Ashera phe oku. Unu tukokwapho nteke agwa phe gbujishia; g'epha iya chihuchaa; g'o to duhekpo adudu ophu l'eka ono.

4 “O to bukwa g'ephe emeje k'agwa phe bu g'unu e-meje ke Chipfu, bu Chileke unu. 5 Iphe, unu e-mechia bu g'unu choo eka Chipfu, bu Chileke unu a-hota l'okpa-ipfu unu g'o buru eka ee-dobe epha iya; l'o buru iya eburu. O buru eka ono be unu e-jeje. 6 Ngweja-akpo-oku; me ngweja mmanu ozo; me oke-lanu-l'uzo-iri; me iphe ozo, unu nuru iya; me iphe, unu riburu angu anunu; waa ngweja onye turu obu iya onyo; me nwa eswi yee aturu, bu okpara l'ephe ne iya; bukota l'eka ono be unu a-tukoje iya wota bya anu. 7 O buru l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka ono be unu le ndibe unu a-tukoje nodu ria nri. Ehu atsojekwapho unu l'iphemiphe, unu kuberu eka k'ememe; noo kele Chipfu, bu Chileke unu kebawaru unu l'oma.

8 “G’o tọ bukwaru g’anyi eme l’eka-a ntañ-a bu g’unu e-meje l’eka ono. L’eka-a be onyenonu anọduje eme iphe, du iya ree l’anya nkiya. ⁹ Noo kele nta-a be unu teke erwudu eka unu a-tuta unme, bu eka Chipfu, bu Chileke abya unu anunu g’o buru okiphe unu. ¹⁰ Ole unu -daepfo enyimu Jiđandanu je eburu l’ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; mbu o -meepfo; unu nweru onwunu l’eka iphe, bu ndu ohogu unu, bupheru unu mgburugburu; k’ophu unu bu le nchi-odoo; ¹¹ o buru teke ono be unu ewotaje iphemiphe-a, mu tushiru unu l’ekemu-a gude bya l’eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota g’e dobe epha iya; l’o buru iya eburu. Iphemiphe ono bu iya bu ngweja-akpo-oku; waa ngweja mmanu ozo; me oke-lanu-l’uzo-iri; me iphe ozo, unu anu iya anunu; mekpoo iphe, kachaa ree l’iphe, unu nweru enweru, bu iphe, unu riburu angu l’unu a-nu Chipfu. ¹² O buru l’ataphu Chipfu, bu Chileke unu ono be unu a-noduje; tee eswa. Unubedua l’onwunu; waa unwu unu unwoke; me unwu unu unwanyi; waa ohu unu unwoke; me ohu unu unwanyi; waa ndu Liviayi, bu le ndu-unu, bu ndu ophu adudu ali eka a nuru phe; ophu o dudu iphe, ephe ketaru g’o buru okiphe phe. ¹³ Unu kwabekwa enya g’o tọ buepfo eka du unu ree be unu e-jeje anodu gwee ngweja-akpo-oku. ¹⁴ G’eka unu e-gweje ngweja-akpo-oku ono bukwarupho l’eka Chipfu a-hota l’okpa-ipfu unu nanu. O buru eka ono be unu a-tukoje iphemiphe-a, mu turu unu ekemu iya-a emekota.

¹⁵ “Ole o bu; unu gbujukwaa anu, du unu ree; taa le mkpukpu le mkpukpu unu g’o ha; mbu iphe, bukpuo anu, guru unu egu atata. Oo ge Chipfu, bu Chileke kebeberu nemadzu l’oma bu g’oo-tabejeru. G’onye duebe ree; ozo onye aaso nso tajakwa iya ro. G’a taje iya g’o bu mgbada; ozo umoro be aata. ¹⁶ O buepfo g’unu ta tajakwa mee ya; unu wushijekwa iya l’ali g’onye wushiru mini. ¹⁷ Ophu unu anodujukwa l’oma mkpukpu unu ria iphe, a turu oke-lanu-l’uzo-iri l’ereshi unu; ozo mee unu; ozo manu unu; ozo nwa mbu, o nwuru mbu eswi unu; ozo iphe-edobe unu ozo; ozo iphe, onye kweru ukwe iya; ozo iphe ngweja, nemadzu turu obu iya onyo anu; ozo iphemiphe ozo, du ihe, a nuru anunu. ¹⁸ Ochia g’unu noduje l’iphu Chipfu, bu Chileke unu rije iya; mbu l’eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono. Unubedua l’onwunu e-rije iya; waa unwu unu unwoke; waa unwu unu unwanyi; waa ohu unu ke nwoke; waa ohu unu ke nwanyi; waa ndu Liviayi, bu le mkpukpu unu. Unu noduje l’iphu Chipfu, bu Chileke unu tee eswa iphemiphe, unu kuberu eka k’ememe. ¹⁹ Unu kwabekwa enya g’unu ta akwasweru ndu Liviayi enya jasukpuo g’unu a-no-beru l’ali unu ono.

²⁰ “Chipfu, bu Chileke unu -meepfo g’oke ali unu ka shii, bu iya bu iphe, o kweru unu ukwe iya; onye egu anu agu; o -nonyaa bya asu: ‘Anu agukwa mu!’ G’onye ono takwaa ya g’oogu iya. ²¹ O -buru l’eka Chipfu, bu Chileke unu a-hota g’o buru eka oo-dobe epha iya be paru enya; oo ya bu g’onye obu gbua eswi iya obu; ozo iphe-edobe iya obu, bu ophu Chipfu nuru iya, bu iya bu ge mu turu iya unu l’ekemu ono; onye obu anodu l’oma mkpukpu unu taa ya g’o guru iya. ²² O buepfo g’aataje mgbada; ozo umoro bu g’unu a-taje iya. Ge ndu aaso nso; waa ndu a ta sodu nso tukojekwa taa ya. ²³ O buepfo g’unu kwabe enya g’unu te erije mee ya; kele oo mee bu ndzu. Oo ya bu; unu te erijekwa ndzu iphe; taa anu iya. ²⁴ Unu be rijekwa mee-iphe. Unu wushijekwa iya g’onye wushiru mini. ²⁵ Unu be erijekwa iya; k’ophu oo-duru unu le ree; duru unwu unu le ree, bu ndu a-nodu etso unu l’azu; kele unu eme iphe, pfuru oto l’iphu

Chipfu. ²⁶ Obenu l'iphe ono, unu doberu Chipfu nso ono; yee iphe ono, unu kweru ukwe iya ono be unu e-gudeje je l'eka Chipfu a-hota. ²⁷ Eka unu e-gweje ngweja-akpo-oku; mbu anu obu mekpoo mee ya; l'a-buru l'eli oru-ngweja ke Chipfu, bu Chileke unu. L'a gbashì mee-iphe ono l'eli oru-ngweja Chipfu, bu Chileke unu ono; unu eworu anu iya taa. ²⁸ Unu kwabekwa enya; mekotaje iphe, bu opfu-a, mu epfu anu unu; aturu iya unu l'ekemu-a; k'opfu oo-duru unu le ree; duru unwu unu, etso unu l'azu ree jasù l'ojejoje; kele unu eme iphe, pfuru oto l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

²⁹ "Teke ono, Chipfu, bu Chileke unu e-me g'ephe chihu l'atatiptu unu; mbu ohamoha ono, unu eje enworu ali phe ono; unu bya anochia enya phe; bya ebuchia ali phe; ³⁰ unu kwabekwaru onwunu enya me a lwuepho ndu ono l'iphu unu: g'a ta kwaru unu ye g'unu wata anwu eka phe; mbu g'unu wata akpa ishi agwa phe; jahaa su: 'Denu g'ohamoha-a egudeje abaru agwa phe eja; g'anyibedua awata eme g'ephe emeje.' ³¹ Unu ba abajekwaru Chipfu, bu Chileke unu eja g'ephe abajeru agwa phe; kele o buekwapho ahuma ahuma, Chipfu kporu ashi be ephe emejeru agwa phe; mbu l'unwu phe unwoke; yee unwu phe unwanyi be ephe akpojechaa oku; nu agwa phe.

³² "Su-a; iphemiphe-a, mu aturu unu ekemu iya-a; unu letakwa enya mee ya. Unu te eyekwa iya iphe; ophu unu ahabotakwa iya iphe!"

13

Abaru agwa phozo eja

¹ "O -buru l'o nonyaaru; onye shi l'echilabo unu bya aburu onye mpfuchiru; ozoo o-rwo-nrwo; o bya emeaharu unu iphe-ohubama; ozoo iphe-ohumalenya; ² e mechaa; iphe-ohubama ono; waa iphe-ohumalenya ono vua g'o pfuru iya; o bya epfuahaaru unu su: 'Unu g'anyi tsopyabe agwa ozo, unu amahaada je awata phe ejeru ozi'; ³ unu ta angakwa nchi l'opfu egube onye mpfuchiru ono; ozoo opfu o-rwo-nrwo, du nno; kele o kwa Chipfu, bu Chileke unu ahù unu ama ge ya maru: ?unu gude-a obu unu g'o ha; me ndzu unu g'o ha yee Chipfu, bu Chileke unu obu? ⁴ O kwa Chipfu, bu Chileke unu bu onye unu e-tsojeru; o buru iya kpoloko kpeekpu bu onye unu a-tsuje ebvu. Unu dobeje ekemu iya; ngabejeru iya nchi; jeeru iya ozi; chijeru upfu kwee ya. ⁵ G'e gbukwaa onye mpfuchiru ono; ozoo o-rwo-nrwo ono egbugbu; noo kele o ziru unu g'unu kwefu ike; haa etso Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu; bya agbafuta unu l'ali eka unu shi buru ohu ono. Onye ono bu iphe, oome bu g'o kposhia unu g'unu te tsoshi uzo ono, Chipfu turu unu ekemu g'unu tsoo ono. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.

⁶ "O -buru nwune ngu; mbu onye gu l'iya shi le ne lanu; ozoo nwa ngu nwoke; ozoo nwa ngu nwanyi; ozoo nyee ngu, du ngu l'obu; ozoo eguru onya ngu, gu l'iya no le ndzu; byapfutaru ngu le mpya bya emeahaa g'o rata ngu g'unu je awata ejeru agwa ozogba ozi; mbu agwa, gubedua l'onwongu amahaadaa; ophu nna ngu phe amahadaa ya; ⁷ mbu agwa ndu bupheru unu mgburugburu; ndu ophu no unu ntse; me ndu ophu no unu enya; jasukpoo l'eka igwe beru; ali beru. ⁸ Unu te kwetakwa iphe onye ono pfuru; ophu unu angabekwaru iya nchi. Unu ta aphukwaru onye ono obu-imemini. Unu te edobekwa iya ndzu; ophu unu ewohakwa onye obu ewoha. ⁹ Unu gbukwaa onye obu egbugbu. Ge gubedua vuru uzo dabu iya

ẹka ọnwu l'ẹhu; ẹmanu ndu ọphuu l'ophu awųpyabewa iya rọ. ¹⁰ Unu gude mkpuma tugbua ya; kele o meru g'o dufu unu l'ẹka Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu, bu ẹka unu shi buru ohu. ¹¹ Ọo ya bu ge ndu Ịzurẹlu l'ophu anuma iya tsuhu ebvu; ọ tọ duedu onye byaru emebaa ẹjo-iphe, du g'ono l'echilabo unu.

¹² “Ọ -buru l'unu shi le mkpukpu lanu l'ime mkpukpu le mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu a-nu unu g'unu buru ono numa; ¹³ l'ọ duru ndu bu ọgalemkpa, nọ iya nu; ọ buru l'echilabo unu be ẹphe shi; bya erwutawaa ndu bu le mkpukpu ono; su phe: ‘Unu g'anyi je awata ejeru agwa ọzo ozi’; mbu agwa, unu amahaada; ¹⁴ unu kpakwaa ishi; bua ẹka iya ọkpobe ebubu; jia aji mkponwu mkponwu. Teke e mechaaru ọ buru eviya; iphe obu mee ememe eviya; mbu l'ejo ahuma, du nno meru l'echilabo unu; ¹⁵ unu egude ogu-echi gbushikota ndu bu le mkpukpu ono; mebyishikota iya g'ọ ha; mekpoo iphemiphe, nọ l'ime iya; mekpoo iphe-edobe nọ iya nu; unu gude ogu-echi gbushichaa ya. ¹⁶ Unu abya atuko iphemiphe, nọ le mkpukpu lwua; bya akube l'oma edupfu mkpukpu ono. Unu eworu mkpukpu ono; yee iphemiphe, nọ iya nu kpoo ọku; g'ọ buru ngweja-akpo-oku l'ophu, a nuru Chipfu, bu Chileke unu. Ge mkpukpu ono bukwaru ikpozu jasụ l'ojeje; ophu a kpu-phukwa iya azu ọzo. ¹⁷ G'ọ tọ dukwa iphe ono, e doberu k'emebyishi ono me nanu, aa-huma nemadzu l'ẹka; k'ophu Chipfu e-woru onwu-phuruphuru oke ẹhu-eghu iya ono sephu azu; imemini unu adu iya; l'ọ pharu unu obu-imemini; l'o mee unu aka igwerigwe, bu iphe, o rifuru nna unu oche phe angu iya; ¹⁸ m'ọ -buru l'unu ngaberu Chipfu, bu Chileke unu nchi; dobekota ekemu iya-a, mu aturu unu ntanu-a g'ọ ha; bya emekwapho iphe, pfuru oto l'anya Chipfu, bu Chileke unu.”

14

*Nri, aaso nso; yee nri,
a ta sodu nso
(Uke 11:1-47)*

¹ “Ọ kwa unu bu unwu Chipfu, bu Chileke unu. Unu te eyebatajekwa onwunu ọnyá l'ẹhu; ophu unu akpushijekwa onwunu ẹgbushi onu-iphu me unu -nodu akwa nemadzu. ² Noo kele unu bu oha, duru Chipfu, bu Chileke unu nso; teme le Chipfu shiwaa l'echilabo oha, nọ l'eliphe mgburugburu hota unu dobe g'unu buru oha, bu yebedua kpoloko nwe unu.

³ “Unu te erijekwa iphe, bu ebyi. ⁴ Waa anu, unu a-taje bu owa-a: eswi; waa aturu; waa egu; ⁵ waa ele; waa anigo; waa egu-oswa; waa atsu; waa aturu-oswa. ⁶ Unu taje iphe, bu anu, nweru ujarabvu-okpa; bya anwafutaje nri taphu azu. ⁷ Ole o bu; anu ophu anwafutaje nri taphu azu; ọzoo ophu nweru ujarabvu-okpa, unu ata taje bu: inya-kamelu; waa nggamachi; waa nchi-ogba. Ndu k'ono bu anu, unu a-nodu aso nso; noo kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ujarabvu-okpa. ⁸ Ezi bukwapo anu, unu a-nodu aso nso; a makwaru-a l'o nweru ujarabvu-okpa; obenu l'ọ tọ nwafutajedu nri taphu azu. Unu ta taje kwa anu iya; ophu unu edenyijekwa odzu iya ẹka.

⁹ “Iphe, bu le mini be ophu unu a-taje bu ophu nweru mkpo yee ekiri. ¹⁰ Ndu ophu enwedu mkpo yee ekiri bukwa anu, unu a-nodu aso nso; unu ta atajekwa iya.

11 “Iphe, bukpoò ẹnu, a ta sọdu nsọ; unu taɣe iya. 12 Ọle ndu ọphu unu ta atajẹdu bu: ugo; waa udele; waa udele-oji; 13 waa ẹgbé l’udu iya l’udu iya; waa ivu; 14 mekpoo okpoko-òhà l’udu iya l’udu iya; 15-17 waa mgbashi-ujiku l’udu iya l’udu iya; waa ẹnu golu; waa okpo-ngwere l’udu iya l’udu iya; waa ugo-mini; waa ọgu-ikporo; 18 waa eze oku-eswi-uda; waa apyari-nhoko l’udu iya l’udu iya; waa ovu; waa utsu-nwankuta.

19 “Iphe, bukpoò ogu, furu ẹba bukotakwa anu, unu a-nọdu asọ nsọ; unu ta atajekwa iya. 20 Obenu l’iphe, bukpoò iphe, furu ẹba g’o ha, a ta sọdu nsọ bẹ unu a-takotaje.

21 “Unu ta atajekwa iphe, nwuhuru anwuhu. Unu nuje iya ndu lwaru alwalwa, bu le ndu unu g’ephe taa. Ọzoo unu eje eree ya ndu ọhozo. Kele unubẹdua bu ndu duru Chipfu, bu Chileke unu nsọ.

“Unu te egudejekwa mini-ẹra ne eghu shia nwa iya.”

Oke-lanu-l’uzo-iri

22 “Unu nujekwa oke-lanu-l’uzo-iri l’iphemiphe, unu kpataru l’opfu unu aphagapha. 23 Ọ kwa l’atatiphu Chipfu, bu Chileke unu l’eka ono, oo-hota; dobe ẹpha iya; buru iya eburu ono bẹ unu a-nọduje ria oke-lanu-l’uzo-iri ono, bu iya bu iphe, shi l’ereshi unu; waa le mee unu; waa le manu unu; waa l’iphe mbu, shi l’eswi unu; yee eghu unu me aturu unu; k’ophu unu e-shi nno nwuta atsu Chipfu, bu Chileke unu ebvu tekenteke. 24 Ọ -buru l’eka ono bẹ paru unu ẹnya; k’ophu bu le teke Chipfu, bu Chileke unu keberu unu l’oma shii; bẹ unu ta adudu ike evukota iya eje ẹka ono, Chipfu a-hota g’o buru ẹnya ẹka ẹpha iya a-du ono; kele o paru unu ẹnya; 25 unu eree ya erere; reta iya okpoga; gudepyabẹ l’eka gude je ẹka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono.

26 “Unu -rwua; unu egude okpoga ono mee iphe, du unu ree; unu egude iya zuta eswi; ọzoo gude iya zua aturu; ọzoo gude iya gaa mee; ọzoo gude iya gaa iphe-angungu ọzo, atsu atsutsu; ọzoo zukupoe ya pho iphe, du unu ree. Unu anodu l’iphu Chipfu, bu Chileke unu l’eka ono ria ya; tee eswa; unu le ndibe unu l’ophu. 27 A bya le ndu Liviya, bu le ndu-unu; unu ta akwaswekwaru phe ẹnya; noo kele o to dudu ali ẹka a nuru phe; ophu o dudu iphe, ephe ketaru g’o buru okiphe phe. 28 Iphe, bukpoò apha eto a-nwuta anwuta; me apha k’eto ono bvuje abvubvu bẹ unu achitakotaje oke-lanu-l’uzo-iri l’iphe, bu iphe, unu meberu l’ali l’apha ono; bya akubegbaa l’eka aa-kwakobechaa ya le ndu-unu; 29 k’ophu ephe abyajẹ bya eria rijia ẹpho; mbu ndu Liviya, bu ndu ophu adudu ali ẹka a nuru phe; ophu o dudu iphe, ephe ketaru g’o buru okiphe phe; waa ndu lwaru alwalwa; me ndu enweedu nna; waa unwanyi, ji phe angedu, bugbaa le ndu-unu. Ọo ya bu ge Chipfu, bu Chileke unu ekebe unu l’oma l’iphemiphe, bu akanya, unu gude ẹka unu ese.”

15

Apha, onyemoye e-nweru onwiya

(Uke 25:1-7)

1 “Iphe, bukpoò apha esaa; me apha k’esaa ono bvuje abvubvu bẹ unu a-haje ugwo, e ji ejiji g’o laa nno. 2 Waa g’ee-gudeje mee k’aha ugwo ono baa: G’onye jieru nwibe iya ugwo hajekwaaru iya ya. G’o to jeekwa anata onye Izurelu ibe iya ono; ọzoo nwune iya ugwo ono; kele iphe, e kuru apha ono bu apha, Chipfu suru ge k’ugwo laa. 3 Ọ -buru ophu onye ọhozo

ji ngu; jero je anata ono; obenu ophu dagbaru gu le nwune ngu; hakwaa eka l'ono.

⁴ “O to dukwa onye ukpa, byaru l'adu l'echilabo unu; kele Chipfu, bu Chileke unu a-kwatakwa kebe unu l'oma l'ali ono, oome ge ya nu unu go buru okiphe unu ono; ⁵ m'o -buru l'unu ngaberu Chipfu, bu Chileke unu nchi; leta enya; mekota ekemu-a, mu aturu unu ntau-a. ⁶ Noo kele Chipfu, bu Chileke unu e-kebekwa unu l'oma, bu iya bu iphe, o kweru ukwe iya. Unu e-jieje ohamoha, du igwerigwe ugwo; ole unu ta abyadu ejita; teme unu aburu ishi ikpoto oha; ole o to dudu ndu byaru a-buru ishi unubedua.

⁷ “O -buru l'o nweru nwune unu, bu onye ukpa, unu l'iya tuko buru le mkpukpu; l'ali-a, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu-a; unu te edobekwaru iya okpoma mgbashi; ophu unu ekekwaru nwune unu ono, bu onye ukpa ono eka mbvu. ⁸ O chia eka be unu a-ndu asajeru iya okpobe asaru. Unu ejieje iya ugwo, a-suru iya eme iphe, bu mkpa iya; ge mkpa obu ahahabe. ⁹ Unu letakwa enya g'ejo oriri ta abatajekwa unu l'obu ke g'unu su l'apha k'esaa, bu iya bu apha aa-ha g'ugwo-a laa dukwaa ntse; woru iphu gbanwuberu nwune unu ono, mkpa byaru ono; o to dudu iphe, unu anu iya. Onye ono a-kpokwaru Chipfu yeru unu; l'o buru unu iphe-eji. ¹⁰ Unu gudejekwa obu unu; nu iya iphe, o suru g'unu nu iya; ophu unu anodukwa agu aphu anu iya ya; kele Chipfu, bu Chileke unu e-gudekwa k'iphe ono, unu nuru iya ono kebe unu l'oma l'iphemiphe, unu turu ama ememe; mekpoo l'iphemiphe, unu yeru eka wata ememe. ¹¹ Kele ndu ukpa ta abyadu abvu abvubu l'ali-a. Noo g'o gude mu ndu aturu iya unu l'ekemu epfu su: Unu sajekwaaru unwune unu eka okpobe asasa; yee ndu ukpa; me ndibe unu, no le mkpa l'ali unu ono.”

*Aha ndu bu ohu
g'ephe nweru onwophe
(Awu 21:1-11)*

¹² “O -buru l'o nweru onye Hiburu ibe ngu, i gbataru l'ohu; m'o -bu nwoke; ozo nwanyi; o jewaru ngu ozi apha ishii; o -be l'apha k'esaa; hakwaa ya go laa; je enweru onwiya l'eka ngu. ¹³ Teke ono, i haru iya go shi ngu l'eka lashia ono; ta agbabekwa iya eka oto. ¹⁴ Sakwaa eka asasa; nu iya iphe, shi l'eku ngu; me ophu shi l'ulo bali ngu; me ophu shi l'eka ikuje mee. Oo iphemiphe ono, Chipfu, bu Chileke ngu gude kebe ngu l'oma ono; bu iphe, ii-nu iya. ¹⁵ Unu nyatakwa l'unu shi buru ohu l'ali Ijiputu; Chipfu, bu Chileke unu bya agbafuta unu. O buru iphe ono meru iphe, mu aturu unu ekemu-a ntau-a.

¹⁶ “Ole o bu; teke o bukwanu l'ohu ngu ono suru ngu le ya ta alufudu ngu l'eka; kele o yeru ngu obu; bya eyee ndibe ngu obu; teme ngu l'iya du le ree; ¹⁷ l'i wota oji; dobe iya nchi le mgbo; kpofua; onye ono abwaruro ohu ngu jaswaruroya. O bukwarupho egube ono be ii-mekwapho ohu ngu ke nwanyi. ¹⁸ G'aha ohu ngu g'o nweru onwiya te ejekwa ngu atsu l'ehu; kele ozi, yebedua nwekiya jeru ngu apha ishii ono kakwa shii ugbo labo; eme l'ozi, onye e butaru ebuta gege jeru ngu. I -mee ya nno; Chipfu, bu Chileke ngu ekebe ngu l'oma l'iphemiphe, iime.”

Anu, vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya

¹⁹ “Iphe, bu eswi unu; waa aturu yee egbu unu; be nwa mbu, o vuru uzo nwua, bu okee ya be unu e-dobekotajeru Chipfu, bu Chileke unu iche. Unu te egudejekwa oke-eswi, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya eje ozi egu; ophu unu ebushijekwa aturu, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne

iya ẹ́jì. ²⁰ Apha g'apha bẹ unu lẹ ndibe unu a-nọduje l'atatifpu, Chipfu, bụ Chileke unu taa ya; l'ẹka Chipfu a-họta. ²¹ Ọle ọ -bụkwanuru l'anụ ono nweru ẹka iphe mebyiru iya; mbụ l'ọ bụ ẹniyeni; ọzoo l'ọotsu ishi; ọzoo l'ọ duru ẹka ọzo, iphe mebyiru iya shii; unu te egudekwa iya gweeru Chipfu, bụ Chileke unu ngweja. ²² Unu nọdujekwa lẹ ndu-unu taa ya. Unu taa ya g'aatajẹ mgbada; ọzoo umoro-a. Onye aasọ nso a-ta iya; onye ọ́be ree ataa ya. ²³ Ọ bụepho g'unu ta taje mee ya. Unu wụshije iya l'alị g'onye wụshiru mini."

16

Obo Ojeghata (Awụ 12:1-20)

¹ "Unu boje ọbo Ojeghata kẹ Chipfu, bụ Chileke unu l'ọnwa Abibu; noo kele ọo l'ọnwa Abibu ono bẹ Chipfu, bụ Chileke unu duru unu l'enyashi dufuta l'alị Ijiputu. ² Unu gwejeru Chipfu, bụ Chileke unu ngweja Ojeghata ono. Ọ buru aturu; ọzoo egbu; ọzoo eswi bẹ unu e-gudeje egwe ngweja ono l'ẹka Chipfu a-họta; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ Unu te egudejekwa buredi, e yeru iphe, ekoje buredi taa ya. Ujiku ẹsaa bẹ unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bụ iya bụ buredi iphe-ẹhuka. Noo kele ọo ephuru-ọku bẹ unu gude wufuta l'alị Ijiputu. Unu meje iya jasukpoo g'unu a-nọ-beru gudeje nyata teke unu shi lẹ Ijiputu wufuta. ⁴ G'ọ tọ dukwa onye aa-huma iphe, ekoje buredi l'ibe iya l'alị ono mgburugburu gbiriri jasu ujiku ẹsaa ono abvụ. Ophu e kwejekwa g'anụ ono, e gburu l'uzenyashi mbụ phọ nọo futa l'utsu.

⁵ "Unu ta nọdujekwa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono bojo ọbo Ojeghata. ⁶ Ẹka ee-gweje iya bụ l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta; dobe epha iya; buru iya eburu ono. Noo ẹka aa-nọduje gwee ngweja Ojeghata ọbu l'uzenyashi; me ẹnyanwu ribaahaepho; l'egube teke ono, unu shi l'alị Ijiputu wufuta ono. ⁷ Ọ buru ahuhu bẹ aa-huje anụ iya taa l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta ono. O -be l'utsu; onyenonu adakobe lashija ibe iya. ⁸ Ujiku ishii bẹ aa-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; o -be lẹ mbọku k'ẹsaa; unu edzukọo l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu. G'ọ tọ dukwa onye e-je ozi mbọku ono."

Obo-Idzu (Awụ 34:22; Uke 23:15-21)

⁹ "Idzu ẹsaa bẹ unu a-gutaje dobe. Teke aa-watajẹ agụ idzu ono bụ me a wataepho egbata ereshi. ¹⁰ Noo teke unu a-bojeru Chipfu, bụ Chileke unu Obo-Idzu. A -nọdu abọ iya; g'onyenonu wotajekpoeppo iphe, ọ turu obu iya onyo je anụ Chipfu; g'onyenonu nujeeekwapho gẹ Chipfu, bụ Chileke unu kebeberu iya l'oma. ¹¹ Unu adọru l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mee emereme; onyemonye yee unwegirima iya unwoke me unwanyi; me ohu iya unwoke me unwanyi; mekpoo ndu Livayi, nọ lẹ mkpukpu unu; me ndu lwaru alwalwa; me ndu enwedu nna; me unwanyi, ji phe nwuhwaru, bụ ndu unu l'ephe tukoru nọdu. Ẹka aa-nọdu mee ya bụ l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta; dobe epha; buru iya eburu ono. ¹² Unu nyatajekwa l'unu shi buru ohu l'alị Ijiputu; k'ophu oo-me g'unu kwabẹ ẹnya mekotaje iphe-a, mu toru ọkpa iya; sụ g'e meje-a."

Ọbo-Mkpù (Uke 23:33-43; Ógú 29:12-38)

13 “Unu bọo Ọbo-Mkpù ujiku ẹsaa; mẹ unu gbutachaepfo balị unu; kùtachaa mẹe unu. 14 Unu -nọdu abọ iphe ọbu; unu eme ẹmereme; unubẹdua l'onwunu; mękpoo unwu unu unwoke mę unwanyi; mę ohu unu unwoke mę unwanyi; mę ndu Lívayi; mę ndu lwaru alwalwa; mę ndu enwedu nna; mę unwanyi, ji pẹ nwuhuwaru, bu ndu unu l'ephe tukuru nọdu. 15 Ọ buru l'ẹka Chipfu, bu Chileke unu a-họta bẹ unu a-nọdu bọoru iya ọbo-iphe ono ujiku ẹsaa. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu bẹ e-kebe unu l'ọma l'iphe, unu kpatarụ l'egu; waa l'iphemiphe, unu biyibekporu ẹka k'ememe; k'ophu ẹhu a-tso unu ọtso ọtsofu l'ishi.

16 “Ugbo ẹto l'apha g'apha bẹ unwoke unu g'ephe ha a-byakọtaje l'atatiphu Chipfu, bu Chileke unu l'ẹka ọo-họta. Ẹphe a-bya lẹ Ọbo-Buredi, e yeduru iphe ekoje buredi; waa lẹ Ọbo-Idzu; waa lẹ Ọbo-Mkpù. Ẹphe -nọdu abya ono; g'ephe ta agbajekwaru ẹka bya l'iphu Chipfu. 17 G'onyenonu nujeeppo iphe, ọo-du ike nu. G'ọ bujeerupho gẹ Chipfu, bu Chileke unu kebekpọerupho onyemonye l'ọma beru bu g'ọo-nu-beru.”

Ahota ndu-ikpe

18 “Unu hotakwa ndu-ikpe; mę ndu-ishi l'okpa-ipfu, nonu lẹ mkpukpu, nokota nu, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono. Ọ buru ndu ono, aa-họta ono a-nọduje ekpe ndu Ízurelu ikpe, pfuru ọto. 19 Unu ta nmajekwa ikpe innaphu; ọphu unu elejekwa ẹnya l'iphu kpee ikpe. Unu te erijekwa uphalazu; noo kele uphalazu apyi-chijekwa onye maru iphe ẹka l'ẹnya; ẹme ọ nọdu emeje g'opfu onye pfberekoto du gheleghelehele. 20 Ọ bukwapho ikpe, pfuru ọto kpoloko kpkekpu bẹ unu a-nọduje ekpe; k'ophu unu a-nọdu ndzu; alị ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono aburu k'unu.”

Abaru agwa ẹja

21 “Unu ta akpọbejekwa itso Ashera lẹ mgboru ọru-ngweja, unu doberu Chipfu, bu Chileke unu. 22 Ọphu ọ dukwa mkpuma, unu e-dobeje onu wata agwagwa; mbu iphe ono, Chipfu, bu Chileke unu kporu ashị ono.”

17

1 “Unu te egudekwa oke-eswi; ọzoo aturu, ntucha du l'ẹhu; ọzoo ọphu nweru ẹka iphe mebyiru iya; bya egweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja; kele ono bukwa akpamara l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

2 “Ọ -duru nwoke; ọzoo nwanyi, unu l'iya bu lẹ mkpukpu lanu l'ime mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono, a humaru l'ẹka oome iphe, du eji l'ẹnya Chileke; shi nno emebyi ọgbandzu Chileke; 3 mbu; ọ -buru l'onye ono wataru agwa agwa ọzogbaa; mbu wata abaru phe ẹja; phozeaharu ẹnyanwu; ọzoo onwa; ọzoo kpokpode, bu iphe, mu suru g'e be emejeshi-a; 4 e pfuaru iya unu; unu numa; unu kparwetakwa ishi iya rengurengu; ọ -buru eviya; l'iphe ọbu meru ememe; mbu l'egube ahuma ono bẹ e meru l'alị Ízurelu; 5 g'a kputa onye ọbu, meru ejo iphe ọbu; m'ọ bu nwoke; ọzoo nwanyi kpufu l'onu-abata mkpukpu unu ono; gude mkpuma tugba ya. 6 Onye ee-kpe mpfugbu bẹ aa-duada ẹbo; ọzoo ẹto; gbaa ekebe ẹme l'e gbujẹ onye ọbu. G'ọ to dukwa onye e-gbu mę ọ -buru onye lanu agba iya ekebe. 7 G'ọ bukwaru ndu ekebe ono, e-vuru ọzo dabẹ iya ẹka onwu l'ẹhu; ẹme ndu ọphuu g'ephe ha awupyabewa iya ro. Ọ kwa egube ono bẹ unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.”

Ulo-ikpe

8 “O -buru l’o buru opfu, daru nu, dunukaru unu ehuka ekpekpe; opfu ke le gburu ochi te egbu; ozoo le tsuru nemadzū iphe te tsu; o buru opfu dahaa le mkpukpu unu; unu gude opfu ono je l’eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono; ⁹ gude iya jepfu ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi; waa onye-ikpe, no l’okwa le teke ono; pafuru phe ikpe obu g’ephe kpee; pfua g’o gbaru g’e mee ya. ¹⁰ G’onye e kperu ikpe iya mekwaa iphe ono, ephe kperu ono; mbu ikpe ono, ephe no l’enya eka ono, Chipfu a-hota ono kpee ono. Unu kwabekwa enya g’o buerupho iphe, ephe suru g’e mee be ee-me. ¹¹ Unu tukokwa ekemu, ephe turu unu g’o ha; waa ikpe, ephe kperu unu g’o ha mekotaje. Unu ta ahakwa iphe, ephe pfuru unu; meahaa iphe ozo. ¹² Onye jikaru eme iphe onye-ikpe kperu; ozoo iphe, o kperu mbu onye uke, no l’eka ndu-uke, bu Chileke unu ozi be ee-gbu egbugbu. O buru egube ono be unu l’e-shi wofu ejo-iphe l’ali ndu Izurelu. ¹³ Onyemonye a-numa iya; ndzu aguhu iya. O to duedu onye byaru emebaa iphe, du egube ono ozobaa.

Ahota Eze

¹⁴ “Teke unu bahuerupho l’ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; o -laepho unu l’eka; unu buru iya eburu; unu wata epfu su: ‘Unu g’anyi hota eze, a-buru onye-ishi anyi g’ohozo, no-phegbaaru anyi mgburugburu hotagbaaru nkephe-a.’ ¹⁵ G’o dokwaa unu enya l’onye unu a-tu eka bu onye Chipfu, bu Chileke unu hotaru. Mbu-a; g’o bukwaru onye Izurelu ibe unu be unu a-hota. Unu ta ahotakwa onye ohozo g’o buru onye-ishi unu; mbu onye abudu onye Izurelu. ¹⁶ G’onye obu ta abukwaru onye a-nodu achiko inya akuberu onwiya; ophu o mekwa ge ndu Izurelu laphu azu le Ijiputu; o buru g’ee-shi ge ya nmakobaa inya doberu onwiya. Noo kele Chipfu pfuwaru iya unu su: ‘Unu ta alaphubaekwa azu l’eka ono ozobaa.’ ¹⁷ Ophu onye obu abukwa onye a-nodu aluko nwanji akuberu onwiya; odumeka be uzo a-kpo-swehukwa iya. G’o to chitakwa mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa kuberu onwiya. ¹⁸ Onye ono -bahuepho l’okwa eze ono g’o wota ekwo, a phuru aphuphu detakotaru onwiya iphe, nokota l’ekwo ekemu-a, bu ekwo, no l’eka ndu-uke, bu oshilokpa Lívayi. ¹⁹ G’o gudeje ekwo ono tekenteke; l’oguje iya mbokumboku jasū ge ndzu iya a-n-beru. Oo ya bu g’o shi nno nwuta g’oo-shije atsu Chipfu, bu Chileke iya ebvu; shi nno kwabe enya mekotaje iphe, bukpo ekemu Chipfu; yee iphe, o toru okpa iya su g’e tsoje. ²⁰ G’onye ono ta arikwa le ya ka unwunna iya ndu ophu shii; shi nno paru ekemu ono haa; meahaa iphe ozo. Mbu l’o kwa g’onye obu anoriberu ndzu l’aba-eze iya obu; yebedua yee unwegirima iya l’echilabo ndu Izurelu.”

18

Oke, rwuberu ndu-uke

¹ “Ndu uke, bu iya bu oshilokpa Lívayi; mbu ndu okpa-ipfu Lívayi g’ephe ha be a taa hedu oke ali; ophu o dudu okiphe ozo, e-rwube phe nu l’ali Izurelu. Iphe, ephe e-gude buru bu iphe ngweja, a kpo-phoduru oku l’iphu Chipfu; kele ono bu okiphe phe. ² Ephe te enwedu okiphe g’unwunna phe; oo Chipfu bu okiphe nkephe, bu iya bu iphe, o kweru phe ukwe iya.

3 “Waa iphe, rwuberu ndu-uke baa mę ndu Ízuręlu gude oke-eswi; ọzoo aturu bya egweru Chipfu ngweja: iphe, aa-nu onye uke bu ęka iya; waa agba iya; waa opfuru iya. 4 Iphe ọzo, unu a-nujekwa phe pho bu ereshi, unu vuru uto gbuta; waa mee ophuú; yee manu; waa ęji mbu, unu bushiru l'aturu unu; 5 noo kele Chipfu, bu Chileke unu shiwaa l'okpa-ipfu unu l'ophu hota phe; ephe l'oshilokpa phe; g'ephe gude epha Chipfu pfujeru l'iphu iya; ejeru iya ozi tekenteke.

6 “O -buru l'onye shi l'okpa-ipfu Lívayi shi le mkpukpu ęka o bu l'ali Ízuręlu; gude obu iya l'ophu byatashia ęka Chipfu, bu Chileke a-hota; 7 g'a hakwaa ya g'o gude epha Chipfu, bu Chileke iya jejeru iya ozi ge ndu oshilokpa Lívayi ibe iya; bu ndu no l'ataphu Chipfu ęka ono ejeru iya ozi. 8 G'ephe kejekwaa iphe, gbaru phe nu ęnya nhamunha; g'a -gufukwaro ophu onye k'ono ketaru l'iphe, e retaru l'iphe ndu unuphu ibe phe.”

Etso ęka ndu amadu Chileke

9 “Teke unu baherupho l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; unu te ejekwa anwu eme ahuma ahuma ono, ndu ohamoha ono anoduje eme ono. 10 G'o to dukwa g'unu ha onye a-kpo nwa iya nwoke; ọzoo ke nwanyi oku. Ophu o dukwa onye a-nodu agba eja; ọzoo eme omamanshi; ophu o dukwa onye e-jeje l'ęja. 11 Ophu o dukwa onye e-keje oswe; ophu o dukwapho onye e-jeje l'aji maa; 12 kele iphe, bukpo onye eme iphemiphe ono bukwa ahuma be oome l'iphu Chipfu; o buru ahuma ahuma ono, ohamoha ono eme ono meru g'o gude Chipfu, bu Chileke unu je achifu phe l'iphu unu. 13 Unu bukwaru ndu uta adudu l'ęhu l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.”

Onye mpfuchiru ono

14 “Ohamoha ono, unu a-chifu ono anoduje angaru ndu eme omamanshi me ndu agba eja nchi. Ole unubedua be Chipfu, bu Chileke unu te ekwekwa g'unu mee nno. 15 Chipfu, bu Chileke unu e-shi l'echilabo unu hofutaru unu onye mpfuchiru; onye ono a-buru onye shi l'unwunna unu gedegede; buru onye du ge mu du. Noo onye unu a-ngabejeru nchi bu ono.

16 “Kele mboku ono, unu dzukoberu l'ubvu Horebu ono bukwa iphe ono be unu rworu Chipfu, bu Chileke unu su: 'Jiko g'anyi ta anuhenu olu Chipfu, bu Chileke anyi; ophu anyi ahumahe oku-a, paru ęka-a; odumeka be anyi a-nwuhukwa.' 17 Chipfu su mu: 'Iphemiphe ono, ephe pfuru ono be ephe pfukwaru ree. 18 Mu e-shikwa l'echilabo unwunna phe wofutaru phe onye mpfuchiru, du ge gubedua. Mu eworu opfu mu ye onye obu l'onu; l'ootuko iphe, mu pfuru iya kokotajeru phe. 19 Onye ta ngabeduru nchi l'opfu, onye ono a-nodu epfu epfuchiteru mu ono; bu mbedua be a-ji aji iya. 20 Ole onye mpfuchiru, nonyaaru wata eku onwiya bya epfuaaha iphe, mu epfuduru; ọzoo onye ophu e-gude epha agwa ọzo epfu; g'e gbukwaa onye mpfuchiru ono egbugbu.'

21 “Unu a-jikwaro onwunu; su: '?Denu g'anyi e-shi maru ozi ophu abudu Chipfu ziru iya?' 22 O -buru l'onye mpfuchiru gude epha Chipfu ezi ozi; teke o bu l'ozi, o ziru te egeduru egeru; ọzoo l'o to meduru g'o pfuru iya; nokwa iphe, Chipfu epfuduru bu ono. O kwa onye mpfuchiru ono gude eku-onwonye pfua opfu obu. G'a ba tsujekwa egube onye ono ebvu.”

19

*Mkpukpu, onye gburu nemadzu
a-ndujuje ezeru ndzu*

(Ógú 35:9-28; Dit 4:41-43; Jios 20:1-9)

1 “Teke Chipfu, bu Chileke unu meerupho g’ohamoha ono chihu; mbu ndu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya eworu ali phe nu unu; g’unu nochia enya phe; buchia mkpukpu le mkpukpu phe; yee unuphu l’unuphu phe ono; ² unu hofutakwa mkpukpu eto dobe iche l’echilabo ali ono, bu ali ophu Chipfu, bu Chileke a-nu unu g’o buru k’unu ono. ³ Unu e-gude eka unu kpa a oke; gude kee ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g’o buru nkunu ono uzo eto. Oke ali ono ephe n’eto e-nwekotaru mkpukpu, agbabe ezeru ndzu nanu nanu l’ime iya. L’a bya tua oji g’o rwua eka ono; k’ophu onye gburu nemadzu a-gbajeru laa eka ono.

4 “Waa g’oo-dujeru onye gburu ochi gbalaa laa eka ono baa; k’ophu o-ndu ndzu; mbu onye elekebeduru enya gbua nwibe iya; ophu o budu l’opfu duhawaru yee onye obu; ⁵ du ge le nemadzu be yee nwibe iya swi je l’oswa je awata nku; o halia eka gbua ke swi ge ya gbutsua oshi ono; ishi ogbunku ono mifu je atua nwibe iya ono woru iya tugbua; g’onye ono gbalaa laa mkpukpu lanu l’ime mkpukpu eto ono je adzuru ndzu.

6 Odumeka be onye eme g’o gwata ugwo ochi onye ono, e gburu ono e-gudekwa ehu-eghu chipfuru onye ono, gburu nwibe iya ono; gbapfu iya; kele uzo du enya; je eworu iya gbua; l’ebe abu l’onye obu gbaru g’o nwuhu; eshinu abudu le yee nwibe iya ono shi duhawaa l’opfu. ⁷ Noo g’o gude mu nodu aturu iya unu l’ekemu su g’unu hota mkpukpu eto doberu onwunu.

8 “Teke o bu le Chipfu, bu Chileke unu kparu oke ali unu; o kabaa osa, bu iphe, o riburu ndiche unu phe angu le ya e-me; e mecha; o nukota unu iphe, bukpo ali ono, o kweru ukwe le ya a-nu ndiche unu phe ono; ⁹ o -buru l’unu doberu-a ekemu-a g’o ha eme iya ememe, bu ophu mu aturu unu ntanu-a; mbu g’unu yee Chipfu, bu Chileke unu obu; g’o buru uzo iya be unu a-ndujekpoepo etso; unu eyekwabaa mkpukpu eto ozo le mkpukpu eto ophu; ¹⁰ k’ophu e tee gbujedu onye iswi du mma l’ali unu ono, bu ophu Chipfu, bu Chileke unu nuru unu g’o buru okiphe unu ono; shi nno mee g’ikpe ochi tukoru unu l’ishi.

11 “Obenu; teke o bu le nemadzu be opfu duru yee nwibe iya; o je akwaberu iya l’uzo; tsoo ya ogu; megbua ya; bya agbaru laa le mkpukpu-a nanu; ¹² ge ndu bu ogerenya mkpukpu ono zia g’e je akputa iya l’eka ono; kpee onye agwataje ugwo ochi onye e gburu; g’o gbua. ¹³ G’a ta aphukwaru iya obu-imemini. Onye gburu onye adudu iphe, o meru; be ee-wofujekwa ndzu iya l’ali fzurelu; g’oo-duru unu le ree.”

Iphe, e gude kpa a oke ali

14 “G’o to dukwa onye e-wofuje mkpuma, e gude kpaaru yele nwibe iya oke ali; mbu iphe, ndiche meru l’ali ono, bu okiphe, unu e-keta l’ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g’unu nworu ono.”

Agba ekebe

15 “G’e te egudejekwa ekebe onye lanu gbaru; nma nemadzu ikpe ejophe; ozo iphe-eji, a suru l’o meru. Nemadzu -mee iphe-eji; g’a du ebo; ozo eto gbaa ya ekebe; teme l’e kpebua ikpe onye obu. ¹⁶ Teke o bu l’onye-ekebe eregede wataru agba nemadzu ekebe; gbaahaa ya ekebe, abudu eviya; ¹⁷ g’uzi umadzu labo obu, opfu adaru obu bya apfuru l’iphu Chipfu:

l'iphu ndu-uke me ndu-ikpe, bu ndu no l'okwa teke ono. ¹⁸ Ge ndu-ikpe ono jia phe aji njinwuru-njinwuru. Teke o bu l'onye-ekebe ono be epfu iphe, abudu eviya; k'ophu bu l'o wataru epfu iphe, nwibe iya emeduru; ¹⁹ unu eworu iphe ono, o shi ari l'ee-me nwibe iya ono woru mee ya. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu. ²⁰ Oo ya bu; k'ophu ndu ozo a-numa iya; tsuhu ebvu; o to duhedu onye emebaa egube ejo-iphe ono ozo l'echilabo unu. ²¹ Unu ta aphujekwa obu-imemini. O kwa ge ndzu laaru ndzu; enya alaaru enya; eze alaaru eze; aka alaaru aka; okpa alaaru okpa."

20

Ekemu, duru ogo ndu Izurelu

¹ "Unu -huma inya ndu ohogu unu; waa ugbo-inya phe; waa ndu ojogu phe; l'eka unu ejepfu phe ogo; ephe ka k'unu shii; ge ndzu phe ta agujekwa unu. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu be nokwa swiru unu eswiru. ² Unu -bya awata ogo ono; g'onye uke futakwa bya epfuru opfu yeru ndu ojogu unu. ³ G'o su phe: 'Unube ndu Izurelu; unu ngabekwa nchi; ntanu-a be unu ejepfu ndu ohogu unu ogo. Ge meji ta atofukwa unu; ophu ndzu agukwa unu. G'ehu te etekwa unu etete; ophu ephe eyekwa unu ebvu; ⁴ kele oo Chipfu, bu Chileke unu be unu l'iya swi; g'o lwu-chiteru unu ogo l'iphu ndu ohogu unu; shi nno mee g'unu lwu-kpee phe.'

⁵ "Ge ndu-ishi unu byakwapho bya epfuru nu ndu ono; su phe: '?O duru g'unu ha, onye kpuru ulo ophu; ophu o toko yedu iya Chileke l'eka? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o nwuhu l'ogu; onye ozo je eworu ulo obu ye Chileke l'eka. ⁶ ?O duru onye gbaru opfu-vayinu ophu o toko ridu iphe, shi iya nu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyaa; o nwuhu l'ogu; onye ozo ria ya. ⁷ ?O duru onye kweru nwanyi ukwe l'oo-lu iya; ophu o toko ludu iya? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa onye ono nwuhu l'ogu; onye ozo je alua onye obu.'

⁸ "Ge ndu-ishi ono pfukwarupho yebaaru ndu ojogu ono; su phe: '?O -duru onye ndzu agu; ozoo onye meji atofu atofu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o mee; meji tofuahaa ndu ophu g'otofu iya.' ⁹ Teke ndu-ishi ono pfughechaerupho iphemiphe ono nu ndu ojogu ono; ephe abya ahotagbaa ndu-ishi ojogu dobe, bu ndu a-nodu edu phe eje.

¹⁰ "Teke unu wufuru ejepfu mkpukpu ogo; unu vukwaru uzo kua phe; g'unu l'ephe doshia; ge nchi du doo. ¹¹ Oo ya bu; teke o bu l'ephe zaru unu oku nchi-adu-doo ono; bya aguhaaru unu uzo phe; oo ya bu; iphe, bukpoo ndu bu le mkpukpu ono abukotaru ndu unu a-noduje ezi ozi mkponwu-ehu. ¹² Teke ephe te ekwedu g'unu l'ephe nodu le nchi-odoo; ephe gbenu wata unu etso ogo; unu ekee ogo kephee mkpukpu ono mgburugburu. ¹³ Teke Chipfu, bu Chileke unu woerupho mkpukpu ono ye unu l'eka; unu gude ogu-echi toko unwoke, nokota iya nu gbushigbua. ¹⁴ Obenu l'unwanyi phe; me unwegirima; me iphe-edobe phe; mewaro iphemiphe ozo, no l'ime mkpukpu ono; mekpoo iphe akwa l'okwata g'o hakota; be unu e-gwetakota g'o buru k'unu. Mbua; unu e-ripya iphe, unu gwetaru l'eka ndu ohogu unu, bu ophu Chipfu, bu Chileke unu nuru unu. ¹⁵ Noo g'unu e-mekotaje iphe, bu mkpukpu le mkpukpu ono l'ophu, bu ndu ophu nochaa unu uzanya, bu ndu ophu ayidu l'ohamoha owa-a, bugbaa l'eka-a.

16 “Ole o -buru mkpukpu ndu owa-a, no l’ali, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g’o buru okiphe unu-a; g’o to dukwa iphe, atu unme me nanu, unu a-ha g’o nodu ndzu. 17 Unu tukokwa phe g’ephe ha gbushikota; mbu ndu Hetu; me ndu Amoru; me ndu Kénanu; me ndu Pérezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke unu turu ekemu; su g’unu mee; 18 g’ephe te ezi unu ahuma ahuma, ephe anoduje eme, bu ophu ephe anoduje eme eyeru agwa phe; unu eshi nno meswee Chipfu, bu Chileke unu.

19 “Teke unu keru ogu kephee mkpukpu mgburugburu noo odu; l’eka unu etso iya ogu g’unu lwua ya lwuta; unu te emebyishikwa oshi, pfugbaaru le mkpukpu ono; ke g’unu gude ogbunku wata iya egbutsushi. Unu hakwaa ya; wotaje mebyi iya ria eriri; unu te egbutsushikwa iya egbutsushi. ?Unu eke ogu ekephewa oshi, bvuru l’egu mgburugburu? Oshi; ?o bu nemadzū? 20 O buepho oshi ndu ophu unu maru l’o to budu oshi, eeri mebyi iya eriri; noo ndu ophu unu e-mebyishi. Unu gbutsushia ndu k’ono. Unu akpua ose-ogu kpu-phee mkpukpu ono, etso unu ogu ono mgburugburu jasu teke unu emekpe phe.”

21

Onye e gburu; ophu a madu onye gburu iya nu

1 O -buru l’a humaru odzu onye e gburu egbugbu; ophu a madu onye gburu iya nu l’eka o dabyiru l’egu; l’ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya anu unu g’o buru okiphe unu ono; 2 ge ndu bu ogerenya unu phe; me ndu-ikpe unu phe wufutakwa; bya agbe l’eka onye ono, e gburu ono ze; tua iphe atutu jasuchaa le mkpukpu le mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu. 3 Ge ndu bu ogerenya, shi le mkpukpu ophu ka ano-kube onye ono, e gburu ono ntse kpata ada eswi, e teke gudeswee jee ozi; ophu a tugbabejeduru iya le nwibe iya; 4 gude bahu le nsuda, mini aso asoso; mbu nsuda, e teke ako-swe akoko; ophu e teke aku-swee ya iphe, aaku akuku. Ge ephe nodu le nsuda ono; swi-kwooo ada eswi ono olu. 5 Ge ndu-uke, bu unwu Livayi lufuta l’ataphu bya apfuru. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu hotaru phe g’ephe jejeru iya ozi; wafua g’ephe gudeje epa Chipfu gooru nemadzū onu-oma. Teke opfu adaru nemadzū yee nwibe iya; ozoo le nemadzū mekaru nwibe iya iphe; l’o buru ephe e-kpe iya. 6 Ndu bu ogerenya, shi le mkpukpu ophu ka ano-kube ntse l’eka onye e gburu pho zee g’ephe hakota akwo eka l’eli ada eswi ono, a swi-kworu olu le nsuda ono. 7 Ephe epfua su: “Eka anyi ta adukwa l’ochi onye-a; ophu anyi ahumakwaru teke eegbu iya. 8 Jiko Chipfu; natanu ugwo-a, aapfu k’iphe-eji, ndu nkengu, bu ndu Izurelu meru-a; mbu ndu ono, i gbafutaru. G’ochi onye adudu iphe o meru ta atukokwaru ndu nkengu, bu ndu Izurelu l’ishi. Oo ya bu; e shi egube ono pfua ugwo ochi onye ono, e gburu ono. 9 O buru egube ono bu g’unu e-shi nwefu onwunu ochi onye adudu iphe, o meru ono l’echilabo unu; kele unu mewaru, iphe, pfuru oto l’iphu Chipfu.

K’alu nwanyi, a lwutaru l’ogu

10 “O -buru l’unu jepfuru ndu ohogu unu ogu; Chipfu, bu Chileke unu woru phe ye unu l’eka; unu kpua phe le ndzu; 11 o -buru le ndu ono, unu kpuru le ndzu ono be o duru nwanyi, ama mma, nweru g’unu ha onye o du ree; teme o nodu agu onye ono egu g’onye ono duta iya g’o buru

nyee ya; ¹² g'onye ono duta iya laa ibe iya je akpūshia ya ishi; bee ya nvo ebebe. ¹³ L'o yefu uwe, o shi ye teke a kpūtaru iya pho. L'o buru l'ibe onye obu; kwaa ekwa ne iya yee nna iya onwa ophu. E -mecha; yee onye obu awatawaro akwakwa; onye obu aburu ji iya; l'o buru nyee ya. ¹⁴ O -buru l'e mechaaru; ophu nwanji obu aduedu onye obu ree; g'o pakwaru iya haa g'o je aka du iya ree. O buepho g'i ti re iya erere k'ereta okpoga; ophu i mekwa iya g'eemeje ohu; noo kele i mewaru iya iphe-iphere."

Iphe, rwuberu okpara

¹⁵ "O -buru le nwoke alu unwanyi labo; o yee onye lanu obu; onye ophuu du iya ashi; ephe tuko nwutawaru iya unwegirima; me onye ophu e yeru obu yee onye ophu a kporu ashi; teke o bu l'oo onye ophu a kporu ashi yeru okpara le nwoke; ¹⁶ mboku, oo-ke ekpe gude keeru unwu iya eku iya; g'o to wotakwa nwa onye ophu o yeru obu pho dobe l'onodu okpara; hachia nwa nke onye ono, o kporu ashi pho, gbetchia buru iya bu okpara. ¹⁷ G'onye ono mekwaaru okpara iya ono, bu nwa nwanji ono, o kporu ashi ono iphe, rwuberu iya nu. Mbū-a; g'o hee ya oke labo; l'iphemiphe, o nweru enweru; kele oo nwata ono bu nwa mbu, goshiru l'o duje ike yee ime. Iphe, rwuberu okpara bukwa iya nwe iya."

Nwa, kariru ndu nwuru iya nu aka

¹⁸ "O -buru le nemadzū nwutaru nwa, kariru iya aka; k'ophu bu l'o too ngadu nchi l'opfu ndu nwuru iya nu; mbu l'o too mejedu iphe, nna iya pfuru; ophu o medu iphe, ne iya pfuru; temanu; teke ephe chiru iya iphe; o too yeduru phe onu; ¹⁹ ge nna iya; yee ne iya kpatakwa iya kpujeru ndu bu ogerenya l'onu-abata mkpukpu phe. ²⁰ Ephe asu ndu bu ogerenya mkpukpu ono: 'Nwatibe anyi-a kariru anyi aka; k'ophu bu l'o too ngajedu nchi l'opfu anyi; ophu oomejedu iphe, anyi suru g'o mee. O bu oke-ekpiri; teme o ngunuka mee.' ²¹ G'unwoke mkpukpu ono g'ephe ha wufuta; woru iya tugbua le mkpuma. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphel'echilabo unu; k'ophu ndu izurelu l'ophu a-numa iya; tsuhu ebvu."

Ekemu, du iche iche

²² "O -buru le nemadzū meru iphe, o gbaru g'o nwuhu; e woru iya gbua; unu kobe odzu onye ono l'eli oshi; ²³ g'odzu iya te kokwaru l'eli oshi l'eka ono jasū nchi abohu. Unu likwaa ya mboku ono gedegede; kele onye koru l'eli oshi be bu onye Chileke turu onu. Unu te emerwushikwa ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu; g'o buru okiphe unu ono."

22

¹ "O -buru li humaru eswi; ozoo aturu nemadzū ibe ngu l'eka oopkaphuhu akpaphuhu; te emekwa enya gi ti humaduru iya; kukebekwa ehū kputa iya kpuphuru nwibe ngu ono azu. ² Teke o bu l'onye ono te ebukubedu ngu ntse; ozoo li ti madu onye obu; kputa iya laa ibe ngu je edobe jasū teke onye ono a-choru iya bya; li kpuru iya nu iya. ³ Nokwapho g'ii-meje nkapfu-igara iya; o bukwarupho nno bu g'ii-meje uwe iya; mekpoo iphemiphe, bu ke nwibe ngu, tuphahuru etuphahu; mbu ophu tuphahuru nu; i hūma iya. Te emekwa enya gi ti humaduru iya.

⁴ "O -buru li humaru nkapfu-igara nemadzū ibe ngu; ozoo eswi iya l'eka o daru l'aguga gbororo; te emekwa enya gi ti humaduru iya. Kukebekwa ehū je eyeru onye obu aka g'o palia ya.

⁵ “Gẹ nwanyi ta akwajekwa ngwa nwoke; ophu nwoke akwajekwa ngwa nwanyi; kele onye eme iphe, du nno bukwa ebyi be oome l'iphu Chipfu, bu Chileke unu.

⁶ “I -nodu aghata le gbororo; i huma epfune enu, kparu l'eli oshi; ozoo l'ali; o buru unwu enu no iya; ozoo l'o bukwa du ekwa iya; ne iya kpuru l'eli unwu iya ono; ozoo l'eli ekwa iya ono; ba anwupyaabekwa ne enu ono; yee unwu iya. ⁷ Kukebekwa ehu kpatsu ne iya g'o phefu; l'i nwutawaro unwu iya; k'ophu o-duru ngu le ree; waa k'ophu i-kariberu nka.

⁸ “I -nodu akpu ulo ophu; kpusakwaa uko iya osa; swia ya onu mgburugburu; g'o to du onye e-shi l'eka ono wefu bya adaa; g'ochi ta akwa l'ulo ngu ono.

⁹ “I -gbaa opfu-vayinu; ta akukwa iya iphe eghirigha. I -mee ya nno be aa-natakwa ngu mebyi iphe ono, i koru ono; natakwa ngu pho akpuru, vayinu ngu mitaru je edobe l'ulo, du nso.

¹⁰ “Te eligbabejekwa eswi yee nkafu-igara gude atupya ali mgbo lanu.

¹¹ “Te eyejekwa uwe, a kwaru eghirigha; du ge l'e wotaru ekwa baragidi je akwagbabe le gerebe-gerebe ekwa mmanu.

¹² “Kpajekwaru iyanguyangu ye le mgbureku uwe mgbalanu ngu ishi eno.”

Emebyi k'alulu

¹³ “O -buru le nwoke lutaru nwanyi; ephe le nwanyi obu kwachaepho; o kpoo ya ashi; ¹⁴ boaha ya ibo gude epfubyishi iya su: ‘Mu lutaru nwanyi-a; mu jepfu iya; ophu o dudu iphe, egoshi l'o shi buru nwamgboko, yele nwoke teke akwaswee.’ ¹⁵ Ge nna nwamgboko ono yee ne iya gude iphe, egoshi le nwamgboko ono shi buru onye yele nwoke teke akwaswee je egoshi ndu bu ogerenya l'onu-abata mkpukpu. ¹⁶ Nna nwamgboko ono asu ndu bu ogerenya ono: ‘Nwa mu nwanyi-a be mu keru nwoke-a; ole nta-a be nwamgboko ono duwaa iya ashi. ¹⁷ Ole-a; unu leworo le nta-a be o wataru iya ebo ibo asuje le nwatibe mu obu ta adukwa iphe, egoshi le yele nwoke teke akwaswee! Ole o bu; wakwa iphe, egoshi le nwatibe mu obu be yee nwoke teke akwaswee baa.’ Ephe abya eworu ekwa ono phushi l'iphu ndu bu ogerenya mkpukpu ono. ¹⁸ Ndu bu ogerenya mkpukpu ono akputa nwoke ono chia ya echachi; ¹⁹ reta iya nre ukporo mkpola-ochaa ise; woru nu nna nwamgboko ono; noo kele nwoke ono boru nwamgboko Izurelu ibo. Nwamgboko ono aburu nyee ya eka o bu iya; ophu o byadu achifubaa nwanyi ono jasu g'oo-no-beru.

²⁰ “Ole o -bukwanuru l'ibo ono, e boru iya ono bu eviya; k'ophu bu l'o to dudu iphe, e gude goshi le nwamgboko ono be yele nwoke teke akwaswee; ²¹ oo ya bu; g'ephe kpufutakwa nwamgboko ono l'onu eswulo l'ibe nna iya; unwoke mkpukpu iya atua ya mkpuma; woru iya tugbaa; kele o meru ejo ememe l'ali Izurelu. O shi nodu l'ibe nna iya agba ukpara. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.

²² “O -buru l'e ge-chiru nwoke l'eka ephe le nyee onye ozo akwa; g'e gbukwaa nwoke ono, jepfuru nwanyi obu; yee nwanyi, o jepfuru egbugbu. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'ali Izurelu.

²³ “O -buru le nwamgboko, yele nwoke teke akwaswee; mbu nwamgboko, e jebuwaru k'alulu; be yele nwoke ozo kwaru l'ime mkpukpu; ²⁴ unu tukokwa ephenebo kputa kpufu l'onu-abata mkpukpu ono; tuko ephenebo tu-gbukota le mkpuma. Nwamgboko ono be aa-tugbu; noo kele o no l'oma mkpukpu ophu o chiduru mkpu. Nwoke be

aa-tu-gbukwapho; kele o merwuru nyee onye ozo. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu.

²⁵ "Obenu; o -buru l'oo l'azu egu be nwoke guderu nwamgboko, onye ozo jebuwaru k'alulu; ephe l'iya kwaa; bukwa nwoke kpoloko be ee-gbu. ²⁶ G'o to dukwa iphe, unu e-me nwamgboko ono; o to dukwa iphe-eji, o metaru, ee-gude gbua ya. Noo kele owa-a dukwapho g'onye je afuaru nemadzu ibi ya l'uzo; gbua. ²⁷ Mbụ le nwoke ono guderu nwamgboko ono, onye ozo jebuwaru k'alulu ono l'azu egu; o chia mkpu; ophu o dudu onye nafutaru iya nu.

²⁸ "Ole o -bukwanuru le nwoke zuguderu nwamgboko, adudu onye eje iya nu; ephe l'iya kwaa; a huma phe; ²⁹ ge nwoke ono pfukwaa nna nwamgboko ono ukporo shekelu mkpola-ochaa labo le shekelu mkpola-ochaa iri. G'onye obu lukwaru nwamgboko ono; noo kele o mebyishwaru iya. Ophu o byadu achifu nwamgboko ono gbiriri jasụ g'oo-nq-beru.

³⁰ "Ge nwoke ba lukwa nyee nna iya; shi nno mee nna iya iphe-iphere."

23

Ebufu nemadzu le ndzuko

¹ "G'onye e tsupyarụ anwu; ozo onye e bufuru utsu ta abatajeka l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu.

² "G'o to dukwa onye a gbataru lukpara; abataje l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu. Ophu oshilokpa iya; mbu je eyee l'ogbo k'iri abatajeka l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu.

³ "G'o to dukwa onye Amonu; ozo onye Mowabu, abataje l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu; ophu oshilokpa phe jeye l'ogbo k'iri abatajeka; mbu g'ephe ta abatajeka l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu jeye l'ojejeje. ⁴ Noo kele ephe te egudedu nri; yee mini gbaa unu ndzuta teke unu shi l'ali Ijiputu. Iphe, ephe meru bu l'ephe gbechia je ebuta Belamu nwa Beyo, shi mkpukpu Peto l'ali Mesopotemiya g'o bya atua unu onu. ⁵ Obenu le Chipfu, bu Chileke unu ta ngbeduru Belamu nchi; o gbechia ghazia onu ono; o buru onu-oma; kele Chipfu, bu Chileke unu yeru unu obu. ⁶ Unu ta achokwa uzo, ee-shi g'ehu du phe guu; ozo g'o duru phe le ree jasụ g'unu a-nq-beru.

⁷ "Ge ndu Edomu ta adukwa unu ashị; noo kele ephe bu unwune unu. Ophu ndu Ijiputu adukwa unu ashị; noo kele unu shi buru ndu lwaru alwalwa l'ali phe. ⁸ G'a hajeka oshilokpa phe ogbo k'eto g'ephe bata l'eka ndu ke Chipfu dzukoberu."

Eme odu-ogu g'o to du ideyideyi

⁹ "O -buru l'unu jepfuru ndu ohogu unu ogu; unu dokwaduru l'odu-ogu unu; unu kwabekwa enya g'unu te eye eka l'eme ejo-iphe. ¹⁰ O -buru l'o nweru onye lanu l'echilabo unu, byaru bya aburu onye aaso nso; kele o gboru unwuda kpua onwiya l'enyasi; g'onye ono lufukwa je anodu l'azu odu-ogu; g'o to nodukwa l'ime iya. ¹¹ O -be l'uzenyashi l'o gude mini wua ehụ. Enyanwu nyihuchaepho; l'o batawaro l'odu-ogu ono.

¹² "Unu eje l'azu odu-ogu ono je emeta eka unu e-jeje ejelukpo. ¹³ Unu yekobeje ikworo le ngwogu unu; oo ya bu g'o buru; onye eje anyi nshi; l'o gude ikworo ono tua nsu; nyiru iya yee; ghakobe woru iya kpochia. ¹⁴ Noo kele Chipfu, bu Chileke unu etsojeru oma odu-ogu ejephe; adzo unu ndzu; waa g'o woru ndu ohogu unu ye unu l'eka. Noo g'o gude; odu-ogu unu je l'adu nso; g'o to huma iphe, aaso nso l'eka unu nq; dakobe paru unu haa."

Unwu ekemu ozo

15 “Ohu -shi l'ẹka nnajjuphu iya gbpafuta ngu; ta akputakwa iya kpuphuru nnajjuphu iya ono azu. 16 Hakwaa ya g'unu l'iya buru; l'o buru l'ẹka du iya ree le mkpukpu, dukpoe ya pho ree. Ophu a kpakwa iya ehu.

17 “G'o to dukwa unwada Izurelu onye a-nodu agbaru agwa ukpara; ophu o dukwa onye nwoke Izurelu a-nodu agbaru agwa ukpara. 18 Mbua; g'e be wotajekwa ugwo, a pfuru nwanyi-ovuoba; ozoo ugwo, a pfuru nkuta-urwuali ono; gude bya l'ulo Chipfu, bu Chileke unu bya apfu ugwo iphe, unu riburu l'angu k'ememe; kele ephenebo bu ebyi l'enya Chipfu, bu Chileke unu.

19 “Be jiekwa onye Izurelu ibe ngu ugwo ntukwase; ntukwase l'okpoga; ozoo ntukwase le nri; ozoo l'iphemiphe, bukpo iphe, eejeje ugwo ntukwase. 20 Onye ii-jie ugwo ntukwase bu onye ohozo; obenu l'onye bu nwune ngu be i tii jedu ntukwase; oo ya bu ga Chipfu, bu Chileke ngu ekebe ngu l'oma l'iphemiphe, i byibekporu eka ememe l'ali ono, iije alwuta ono.

21 “O buru l'i riburu angu emeru Chipfu, bu Chileke ngu iphe; ta akpokwa upfu ememe iya; kele Chipfu, bu Chileke ngu a-wata ele ngu enya g'i mee ya; teme l'i buru onye-ikpe nmaru l'i meru iphe-eji. 22 Ole o -bukwanuru l'i selaru onwongu azu l'eribu angu eme iphe; be ikpe ta nmakwaru ngu. 23 Iphe, shikpowa ngu l'ogboghboromonu futa; letakwa enya g'i meebekota iya. Noo kele oo gubedua turu obu ngu onyo gudekpoo onu ngu gedegede ribuaru Chipfu, bu Chileke ngu angu.

24 “O buru l'i bahuru l'opfu-vayinu nemadzu ibe ngu; ritakpoeppo akpuru vayinu g'o dukpoe ngu pho ree; ole g'o to dukwa ophu ii-ye le nkata ngu. 25 Teke i -bahuru l'egu nemadzu ibe ngu; o -du ngu g'i wota iphe, o kuru akuku ria; wotakwa iya; ole g'o to dukwa upfu iphe ono ophu ii-gude mma gbutsua.

24

1 “O -buru le nwoke luchaaru nwanyi; ophu nwanyi ono aduedu iya ree; kele o humaru iphe, adudu ree l'ehu nwanyi obu; o bya ederu ekwo achifu nwanyi nu iya; bya achifu iya; 2 o -buru l'o lufuru g'o jero je aluru nwoke ozo; 3 teke o bukwanu l'onye k'ono byakwarupho bya akpo ya ashi; bya edekwapo ekwo achifu ozokwa bya eyekwa iya pho l'eka; bya achifukwa iya pho l'ibe iya; ozoo l'onye k'ono bu anwuhu be o nwuhuru; mbu onye k'ono, shi duta iya alu alulu ono; 4 ge ji iya ke mbu pho, chifuru iya nu pho ta laphukwa azu jeshia ya alulu g'e merwushichawaru iya ono; kele o bukwa ebyi l'iphu Chipfu. Unu te emetakwa ebyi kpube ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'o buru okiphe unu ono.”

Ekemu, du iche iche

5 “O -buru le nemadzu luru nwanyi k'ophuu; g'e te zikwa iya g'o je ogu; ophu o dukwa ozi ozo, ee-zi iya. G'onye ono no-gbukwaa mgbarapha l'unuphu; mee nyee ya ono, o lutaru ono g'ehu tsoo ya utso.

6 “Ge nemadzu ta patakwa mkpuma, egweje nri; ozoo nggu-mkpuma; g'o buru iphe, e yeru iya l'itumo; kele ono dukwaa g'onye woru ishi nemadzu ophu sibe l'itumo.

7 “O -buru le nemadzu be e guderu l'eka o pataru onye Izurelu ibe iya l'oshi eme iya g'ohu; ozoo l'oore onye obu erere; g'e gbukwa onye opaleda

ono egbugbu. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabọ unu.

⁸ “Ọ -buru onye ẹhu-ọchaa byaru; unu letakwa ẹnya mee iphemiphe, ndu-uke, bụ oshilokpa Lívayi sùru g'unu mee. Unu tũkokpoeppo iphemiphe, mu tũru phẹ ekemu sù g'ẹphe meje mekọta. ⁹ Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru Miriyamu teke unu nọ l'uzo; g'unu wufutachaa l'alị Ijiputu.

¹⁰ “Teke i jieru nemadzụ ibe ngu ugwo; m'obeta ọ buru ugwo, dũ idu-agma; ta abahukwa l'ulo iya je ewota iphe, ọ sũberu ngu l'itumo. ¹¹ Nodukwa l'etezi g'onye ọbu, i jieru ugwo ọbu wofutaru ngu iphe, ọ sũberu ngu l'itumo ọbu. ¹² Ọ -buru l'onye ọbu akpa nri; te egudekwa iphe ono, o yeru ngu l'itumo ono lashia unuphu je akwaa gẹ nchi bohu. ¹³ Nchi -jihushia; wophutakwaru iya ukpo ono, o yeru ngu l'itumo ono azu; k'ophu ọo-zẹ iya; kua mgbenya; goru onu-oma nũ ngu. Ọo ya bụ g'a gũaru ngu iya l'apfubekoto l'iphu Chipfu, bụ Chileke ngu.

¹⁴ “Onye adudu g'ọ dũ iya; ọ nọdu akpa nri -byaru ngu ozi; te emekwa iya omeliwe; m'obeta onye ọbu buru onye İzurelu ibe ngu; ọzoo onye lwaru alwalwa, bu l'alị unu l'ime mkpukpu unu. ¹⁵ Pfujekwa iya aswa ogburumita iya; teme ẹnyanwu anyihu mbokumboku; kele onye ọbu akpa nri; ọ gbawaru aswa ozi iya ono ye lẹ mkpa. Teke odumeka bẹ oo-chikukwa ngu l'ejo mkpu l'iphu Chipfu; iphe ọbu aburu ngu iphe-aji, iimeta iya.

¹⁶ “Gẹ ndu bụ nna ta lajekwa l'iphe, nwa phẹ metaru; ophu unwu alajekwa l'iphe, nna phẹ metaru. G'onye metaru iphe onwu lajekwa l'iphe, o meru.

¹⁷ “Unu ta anafujekwa nemadzụ iswi-odumma iya opfu l'ọ bụ onye lwaru alwalwa; ọzoo onye enwedu nna; ophu unu anatajekwa ẹkwa nwanji, ji iya anọedu l'itumo. ¹⁸ Unu nyatajekwa l'unubedua shi buru ohu l'alị Ijiputu; Chipfu, bụ Chileke unu gbata unu l'eka ono; noo iphe, meru g'ọ gude mu nọdu aturu unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono.

¹⁹ “Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'opfu unu; unu zohaa tiyotiyoo iya ophu l'egu; unu ba laphuhẹkwa azu je iya achita. Unu hajekwa iya g'ọ duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phẹ anọedu; yee unwanji, ji phẹ anọedu; k'ophu Chipfu, bụ Chileke unu e-kebe unu l'oma l'iphemiphe, unu byiberu ẹka unu k'ememe. ²⁰ Unu -nọdu aji-koshi akpuru, miru l'oshi olivu unu; unu ta ajijekwa iya nji labo. Unu hakwa ophu phoduru nũ g'ọ duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phẹ anọedu; yee unwanji, ji phẹ anọedu. ²¹ Teke ọ bụ l'unu awo akpuru vayinu l'opfu-vayinu unu; unu te ejekwa mkpakwa iya m'e mechaa. Unu hajekwa ophu phoduru nũ g'ọ duru ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phẹ anọedu; mę unwanji, ji phẹ anọedu. ²² Unu nyatajekwa l'unubedua shi buru ohu l'alị Ijiputu; noo iphe, meru g'ọ gude mu nọdu aturu unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono.”

25

Ekemu k'echi nemadzụ ẹchachi

¹ “Ọ -buru l'umadzu labo bẹ opfu adaru; g'ẹphe gude iya je l'ulo-ikpe gẹ ndu-ikpe kpeeru phẹ iya; haaru onye ophu iswi dũ mma enge; nna onye ophu achọ opfu ikpe. ² Teke ọ bụ l'onye ophu ikpe nmaru bẹ ọ gbaru g'e chia iphe; g'onye-ikpe mekwaa ya g'ọ zẹe azẹe; g'e chia ya iphe ọbu l'iphu

iya; chia ya օnu օchachi ole yeօle iphe o meru ha. ³ Iphe, ee-chi iya bu օnu օchachi օkporo labօ. G'e te chighatakwa iya օgube ono. E -chighata iya օgube ono be օ buakwaa eme nwune ngu ono g'օ tօ dudu iphe, օ bu l'iphu ngu.

⁴ "Te echijekwa eswi օnu meօ օ -nօdu azօshiru ngu ereshi."

Onye nwune iya nwuhuru; gbado nyee ya

⁵ "Q -buru l'unwune labօ bu; onye lanu nonyaa bya anwuhu; օbe օ nwuta nwa; ge nyee ya ta lukwa ndu unuphu օzo. Ge nwune ji iya dutakwa iya luru; lajeru iya l'ulo. Nwune ji iya ono eshi nno medzukota iphe, gbaru iya nu l'օhu nwanyi ono. ⁶ Nwa nwoke mbu, օ nwutaru; mbu nwanyi ono be a-zaru օpha la l'օpha nwune iya ono, nwuhuru nu ono g'օpha iya te echihu l'alı İzurelu. ⁷ օle օ -buru l'օ tօ dudu onye ono g'օ luru nyee nwune iya ono; ge nwanyi ono jepfu ono bu օgerenya mkpukpu ono l'օnu-abata mkpukpu ono je asu phe: 'Nwune ji mu jikawaru eme g'օpha nwune iya te echihu le İzurelu. օ jikawaru le ya te emeduru mu iphe, nemadzu emejeru nyee nwune iya.' ⁸ օo ya bu; ndu bu օgerenya mkpukpu ono ekua nwoke ono; pfuaru iya opfu. օ -buru l'iphe, oopfu be oopfu epfushi iya ike; su le ya ta abyakpoda aluru nwanyi ono m'obeta gunu mee; ⁹ ge nyee nwune iya ono gbeshi l'ataphu ndu bu օgerenya ono je eyeta akpokpa nwoke ono nanu; gbuta օnu-ndu ta ya l'iphu su: 'Noo iphe, eemeje onye ta choduru eme g'unuphu ibe nwune iya keru bu ono.'

¹⁰ Iphe, ee-ku ibe nwoke ono le İzurelu bu 'ibe onye e yetaru akpokpa.'

¹¹ "Q -buru l'unwoke labօ alwu օgu; nyee onye lanu byatashia օdzori ji iya; bya azu nwoke օphu l'օhu-nwoke; ¹² g'e gbubufukwa nwanyi ono օka; g'a ta aphukwaru iya obu-imemini.

¹³ "Unu te eyejekwa iphe, eegudeje atu օrwa iphe օzo labօ l'eda unu; օphu bu օkpobe iya; me օphu abudu օkpobe iya. ¹⁴ օphu unu enwekwaru iphe, eegudeje akpo iphe օzo labօ l'ibe unu; օphu bu օkpobe iya; me օphu abudu օkpobe iya. ¹⁵ Unu gudeje օkpobe iphe, օgho adudu tua օrwa iphe. Unu egudejekwapho օkpobe iphe, օgho adudu; kpoo iphe; k'օphu unu a-noriberu ndzu l'alı ono, Chipfu bu Chileke unu abya unu anunu ono; ¹⁶ kele iphe, bukpoo onyemonye, eme օgube iphe ono; mbukpoo onyemonye, eme iphe l'օgho emekotakwa օbyi l'iphu Chipfu, bu Chileke unu."

A turu ekemu g'e gbushia ndu Amaleku

¹⁷ "Unu nyatakwa iphe, ndu Amaleku meru unu teke unu no l'uzo; g'unu lufutacharu le Ijiputu. ¹⁸ օ bu teke ike ije bvwaru unu; օphu ike aduziedu unu be օphe shiru unu azu byapfuta unu օgu l'uzo; gbushia ndu օphu kpe azu; օphu օphe atsuduru Chileke ebvu. ¹⁹ օo ya bu; Chipfu, bu Chileke unu -meepho; unu nweru onwunu l'eka iphe, bu ndu օhogu unu, bupheru unu mgburugburu l'alı ono, օobya unu anunu ono; g'օ buru okiphe unu ono; unu mekwaa g'a ta nyatabahe ndu Amaleku le mkpula akpaminigwe. Unu ta azohakwa iya ememe!"

26

Akpuru-iphe-mbu; waa oke-lanu-l'uzo-iri

¹ "I -bahupho l'alı ono, Chipfu, bu Chileke abya unu anunu g'օ buru okiphe unu ono; mbu unu -natae ya pho buru; ² hatajekwa akpuru-iphe-mbu l'iphe, i kotakpooru l'alı ono, Chipfu abya ngu anunu ono; chiru ye le

nkata; vuru je l'eka Chipfu, bu Chileke ngu a-ḥota; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ L'i vuru iya jepfu onye bu onye uke teke ono je asu iya: 'Ntanu-a be mu pfwaru epfuru Chipfu, bu Chileke ngu le mu lwarwutaru l'ali ono, Chipfu riru nna anyi oche phe angu le ya a-nu anyi ono.'

⁴ "Onye uke ono anata ngu nkata ono; sibe l'ataphu oru-ngweja Chipfu, bu Chileke ngu. ⁵ L'i nodukwapho l'ataphu Chipfu, bu Chileke ngu pfua su: 'Nnana mu shi buru onye Aramu, aghaphe aghaphe. O gude ndu ha nwanshi laa Ijiputu je aburu onye lwaru alwalwa l'eka ono. O buru l'eka ono be o je eburu; buru oke mba, okpehu du; teme epepe du igwerigwe. ⁶ Obenu le ndu Ijiputu nuru anyi aphu; bya emee g'anyi jee iphe-ehuka; mee g'anyi jee ozi mkponwu-ehu. ⁷ Tobudu iya bu; anyi chia mku raku Chipfu, bu Chileke ke nna anyi oche phe. Chipfu numa olu anyi; bya ahuma iphe-ehuka, anyi eje; waa ozi mkponwu-ehu, anyi eje; me g'e gude emebe anyi ewere. ⁸ No iya; Chipfu bya egude ike me agburehu iya; yee ebvu, ooye; yee iphe-ohubama; mekpoo iphe, du biribiri; gude dufuta anyi le Ijiputu. ⁹ O bya edubatawa anyi l'eka-a; bya eworu ali-a nu anyi; mbu ali, bu mini era-eswi yee manu-enuw aso iya gborogboro-a. ¹⁰ Nta-a be mu wotawaru ngu akpuru-iphe-mbu, shi l'iphe, mu meberu l'ali-a, gube Chipfu nuru mu-a.' L'i bya eworu iya dobe l'iphe Chipfu, bu Chileke ngu; bya abaru Chipfu, bu Chileke ngu ono aja. ¹¹ L'i bya etee eswa iphemiphe ono, du ree ono, Chipfu, bu Chileke ngu nuru gu le ndibe ngu ono. Ndu Livi; me ndu lwaru alwalwa, unu l'ephe bu etekwapho eswa."

Uzo-lanu-l'uzo-iri k'apha k'eto

¹² "I pfuchaa oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe, i setaru l'apha k'eto, bu apha, aapfuje oke-lanu-l'uzo-iri; mbu; i -wochaaru iya nu ndu Livi; yee ndu lwaru alwalwa; yee ndu nna phe anedu; me unwanyi, ji phe anedu; k'ophu epepe a-nodu le ndunu eriji epho; ¹³ L'i nodu l'iphe Chipfu, bu Chileke ngu pfua su: 'Mu wofuakwaru iphe ono, du nsu ono l'ulo mu; teme mu wowaru iya nu ndu Livi; waa ndu lwaru alwalwa; me ndu nna phe anedu; me unwanyi, ji phe anedu, bu ekemu, i turu nu mu. O to dukwa ekemu ono, i turu nu mu ono, duru ophu mu etsotaduru; ophu o dukwa ophu mu zoharu. ¹⁴ O to dukwa oke-lanu-l'uzo-iri ono ophu mu riru teke mu no l'aphu; ophu o dukwa ophu mu wofuru teke mu bu onye aaso nsu; ophu o dudu ophu mu nujeru ndu maa. Mu meerupho olu Chipfu, bu Chileke mu; mbu l'oo iphemiphe, i suru ge mu mee be mu meru. ¹⁵ Shinu l'ibe ngu ono, du nsu ono lezeta enya; mbu-a; shinu l'imigwe lezeta enya; goru onu-oma nu ndibe ngu ono, bu ndu Izurelu; l'i goru onu-oma nu ali ono, i nuru anyi ono, bu ali, mini era-eswi yee manu-enuw aso gborogboro ono; eshinu ono bu iphe, i riru nna anyi oche phe angu iya.'

¹⁶ "Ntanu-a be Chipfu, bu Chileke ngu tawaru ngu ekemu su g'i meje iphe-a, ya toru okpa iya su g'e tsoje-a; waa iphe-a, ya suru g'e meje-a. Zikwaa obu l'ali; gude ndzu ngu g'o ha yele obu ngu g'o ha meje iphemiphe ono. ¹⁷ Ntanu-a be i pfuwaru ke Chipfu hoo haa; su l'oo ya bu Chileke ngu; l'oo uzo, o toru be i-nodu etso; eme iphe, o toru okpa iya su g'e meje; emekwapho iphe, o turu l'ekemu; mekpoo iphe, o suru g'e meje; teme l'i mekwapho olu iya. ¹⁸ Teme Chipfu bya epfuakwaa ya hoo haa ntanu-a; su l'unu buwaa ndibe iya, ya nwe k'iche, bu iphe, o kwehawaru unu ukwe iya; bya asu g'unu mekotaje iphe, o suru g'unu meje l'ophu. ¹⁹ Ozo bu le ya

e-me g'unu ha shii; kakọta ọhamoha ọzo, ya meru ememe shii. Unu aka pẹ enweru ẹpha; ọha m'ọha ono aka unu etu ẹpha; ka unu akwabẹ ùbù. Unu aburu ọha, ọru Chipfu, ọ Chileke unu nsọ, ọ iphe, o pfulawaru."

27

Ọru-ngweja, ọ l'ùbù Ebalu

¹ Noo ya; Mósísu yẹ ndu ọgerenya ndu Ízurẹlu bya atọru ndu Ízurẹlu ono ekemu-a; sù pẹ: "Unu tọkokwa ekemu-a, mu atọru unu ntanù-a dobekọta. ² Teke unu gharu ẹnyimu Jíọdanu bahù l'alì ono, Chipfu, ọ Chileke unu abya unu anunu ono; unu patachaa mkpuma, ha shii kpọkobe; unu emeta ọru gude rwa ya arwarwa. ³ Unu woru ekemu-a g'ọ ha dekọta iya mẹ unu ghachaephọ ẹnyimu ono bahù l'alì ono, Chipfu, ọ Chileke unu abya unu anunu ono; mbù alì ono, ẹra-eswi yẹ manù asọ gborogboro ono. Ono ọ iphe, Chipfu, ọ Chileke nna unu oche pẹ kweru unu ukwe iya. ⁴ Ọo ya ọ; teke unu dachaerupho ẹnyimu Jíọdanu; unu akpọkobe mkpuma ono, mu atọru unu ekemu iya ntanù ono. Ọ buru l'eli ùbù Ebalu bẹ unu a-kpọkobe iya. Unu egude ọru rwa ya arwarwa. ⁵ Ọ buru l'ẹka ono bẹ unu a-kpọru Chipfu, ọ Chileke unu ọru-ngweja. Ọ buru mkpuma bẹ ee-gude kpọ ya; mbù mkpuma, adudu iphe, e meru l'ígwe, a kọjeru iya. ⁶ Ọ buru mkpuma, furu ophu bẹ unu e-gude kpọru Chipfu, ọ Chileke unu ọru-ngweja ọbu. Tẹmẹ ọ buru l'eli iya bẹ unu egweje ngweja-akpo-ọku; nù Chipfu, ọ Chileke unu. ⁷ Unu gwejekwaphọ ngweja-ẹhu-guu l'ẹka ono. Unu atọko ọdu l'ẹka ono ria ya; tee ẹwa l'iphu Chipfu, ọ Chileke unu. ⁸ Unu tọkokwa ekemu-a g'ọ ha dekọta g'ọ shia ekiri lẹ mkpuma ono, unu kpọbegbaaru ono."

Mburọnu, a ọ l'ùbù Ebalu tọgbo

⁹ Mósísu waa ndu-uke, ọ oshilọkpa Lívayi bya epfuru yeru ndu Ízurẹlu l'ophu; sù pẹ: "Unu gebekwa-o; unubẹ ndu Ízurẹlu; unu ngabekwa nchì. Ntanù-a bẹ unu buakwaa ndibe Chipfu, ọ Chileke unu. ¹⁰ Ọo ya ọ lẹ-a; unu mejekwa olu Chipfu, ọ Chileke unu. Unu dobekwa ekemu iya; meje iphe, ọ tọru ọkpa iya sù g'e tsoje, ọ iphe, mu atọru unu ekemu iya ntanù-a."

¹¹ Ọ bukwarupho mbọku ono bẹ Mósísu tọru ndu Ízurẹlu ekemu sù: ¹² "Teke unu dachaerupho ẹnyimu Jíọdanu; waa ọkpa-ọpẹ, a-pfuru l'eli ùbù Gerizimu gọru ọnu-ọma nù ndu Ízurẹlu baa: Ọkpa-ọpẹ Simiyọnu; waa ọpẹ Lívayi; waa ọpẹ Jiuda; waa ọpẹ Isaka; waa ọpẹ Jíósefu; waa kẹ Benjaminu. ¹³ Ọkpa-ọpẹ ọwa-a a-buru ndu ophu a-pfuru l'eli ùbù Ebalu tọgbo mburọnu: Ọkpa-ọpẹ Rúbẹnu; waa ọpẹ Gadu; waa ọpẹ Asha; waa ọpẹ Zebulọnu; waa ọpẹ Danu; waa kẹ Nafutali. ¹⁴ Ndu Lívayi ewolia olu; raaru iya unwoke ndu Ízurẹlu l'ophu arara sù:

¹⁵ " 'Mburọnu ọru onye edobe ntẹkpe, a pyiru apyipyi; ọzo ophu a kpọru akpọkpu. Iphe ono bukwa eme ẹyi l'iphu Chipfu; mbù iphe ono, ọ ndu eme ọna bẹ meru iya nù; bya eworu iya dobe; agwa lẹ mpya!'

"Ndu Ízurẹlu atọko g'ẹpẹ ha sù: 'G'ọ du ẹgube ono-o!'

¹⁶ " 'Mburọnu ọru onye nmaru nna iya; ọzo ne iya phulaphula!'

"Ndu Ízurẹlu atọko g'ẹpẹ ha sù: 'G'ọ du ẹgube ono-o!'

¹⁷ " 'Mburọnu ọru onye wofuru mkpuma oke alì nemadọ ibiya!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

18 " 'Mburõnu dũru onye dusweru onye atsu ishi ỳzo!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

19 " 'Mburõnu dũru onye anafũje nemadzũ iswi-õduma; opfu l'ò bũ onye lwarũ alwalwa; õzoo onye nna iya anõedu; õzoo nwanyĩ, jĩ iya anõedu!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

20 " 'Mburõnu dũru onye jepfuru nyee nna iya; noo kẹle ọo nna iya bẹ o meru iphe-iphere.'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

21 " 'Mburõnu dũru onye jepfuru anũ; ỳdu anũ, ọ buhabe!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

22 " 'Mburõnu dũru onye jepfuru nwune iya nwanyĩ; m'obeta ọ buru ada nna iya; õzoo ada ne iya!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

23 " 'Mburõnu dũru onye jepfuru ne nyee ya!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

24 " 'Mburõnu dũru onye gburu nemadzũ ibiya lẹ mpya!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

25 " 'Mburõnu dũru onye natarũ ỳphalazu je egbua onye adũdu iphe, o meru!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

26 " 'Mburõnu dũru onye atũkoduru iphemiphe, a tũru l'ekemu-a emekõta!'

"Ndu Ízureḷu atũko g'ẽphe ha sũ: 'G'ò dũ ẽgube ono-o!'

28

*Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a sũru g'ò mee*

(Uke 26:1-13; Dit 7:12-24)

¹ "Teke ọ bukwanu l'unu ngaberu nchĩ ọkpobe angabẹ l'olu Chipfu, bũ Chileke unu; kwaberu ekemu iya g'ò ha ẹnya; eme iya ememe; mbũ ekemu ono, mu atũru unu ntanũ-a ono; bẹ Chipfu, bũ Chileke unu e-me g'unu kakõta ọhamoha, nõgbaa lẹ mgboko-a shii. ² Ọnu-õma-a g'ò ha a-sõru so-pfuta unu etso unu pũrupuru; m'ò buru l'unu a-nõdu anũru Chipfu, bũ Chileke unu olu.

³ "Ọnu-õma a-nõdu etso unu l'õma mkpũkpũ; etso unu l'õma ẹgu.

⁴ "Ọnu-õma a-nõdu etso unwu, unu nwũtaru anwũta; etsokwaphõ unwu iphe, unu meberu l'alĩ; etsokwaphõ unwu iphe-edobe unu nwũshiru. Mbũ l'eswi unu; waa egbu yee atũru unu a-nõdu azũ azũ; azũshi iya ike.

⁵ "Ọnu-õma a-nõdu etso nkata, unu evuje eje l'ẹgu; waa ikwe, unu atsũje nri.

⁶ "Ọnu-õma a-nõdu etso unu mẹ unu -nõdu abata abata; l'ò tsokwaphõ unu mẹ unu -nõdu alũfu alũfu.

⁷ "Chipfu e-me g'unu lwũ-kpee ndu ọhogu unu, wũ-lihuru etso unu ọgu. Ẹphe e-dzebe edzebe byapfuta unu ọgu; ọle ẹphe e-mechaa gbaa nanũ nanũ; gbakashihu.

8 “Chipfu e-me g’onu-oma iya tsoru ōba unu; mekpoo l’iphemiphe, unu byiberu eka k’ememe; mbu l’oo-goru onu-oma nu unu l’ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono.

9 “Chipfu e-me g’unu nguru anguru; mee unu g’unu buru ndu duru iya nsu, bu iphe, o rifuhawaru unu angu iya; ole o kwa me o -buru l’unu edobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; bya etsokwapho uzo, o toru. 10 Unwueliphe l’ophu ahuma l’unu zaru epha laaru Chipfu; epeh atsuahaa unu ebvu. 11 Tem Chipfu emee g’unu nweru iphe okpobe enweru; nwushia unwu okpobe anwushi; unwu iphe-edobe unu anwushi nwa okpobe anwushi; unwu iphe, unu meberu l’ali emehu okpobe emehu l’ali ono, Chipfu riburu nna unu phe angu le ya a-nu unu ono. 12 Chipfu a-guharu unu ulo eka oodobeje eku iya l’imigwe; g’igwe dzeje mini gbaa l’ali unu; l’orwuberu iya; l’o goru onu-oma nu iphe, bukpuo ozi, unu gude eka unu jee. Unu ejeje ikpoto oha ugwo; unu ta adudu ndu unu eje ejita. 13 Chipfu e-meje unu g’unu buru ishi; unu ta anodu ndu ozo l’eka. L’o mee; unu akaepho shingushingu eje; unu ta abyadu alwa ali ali; ole o kwa me unu -nodu angabe nchi l’ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu ophu mu aturu unu ntanu-a su g’unu leta enya; meje iya ememe. 14 Unu ta agbakutakwaru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a azu me nanu. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo; tsolahaa agwa ozo, unu a-nodu abaru eja.

*Aphu, aa-nu onye te emejedu iphe,
a suru g’o mee*

(Uke 26:14-46)

15 “Ole o -bukwanurua l’unu ta angadu nchi l’olu Chipfu, bu Chileke unu; ophu unu eletaduru enya eme ekemu iya g’oha; ophu unu etsoduru iphe, o toru okpa iya su g’e tsoje, bugba iphe, mu aturu unu l’ekemu ntanu-a; be mburunu-a g’o ha a-byapfutakwa unu; etso unu purupuru.

16 “Mburunu a-nodu etso unu l’oma mkpukpu; etso unu l’egu.

17 “Mburunu a-nodu etso nkata, unu evuje eje l’egu; waa ikwe, unu atsuje nri.

18 “Mburunu a-nodu etso unwu, unu nwutaru anwuta; etso unwu iphe, unu meberu l’ali; etso unwu, eswi unu nwushiru; mekpoo ikpoto egbu me aturu unu.

19 “Mburunu a-nodu etso unu me unu -nodu abata abata; l’o tsokwapho unu me unu -nodu alufu alufu.

20 “Chipfu a-tu unu onu; tu unu eberebete; meru ghajoghajoghajo nu unu l’iphemiphe, unu byiberu eka ememe. Oo-me iya unu egube ono gbiriri jasu unu aburu mkpurupyata; mbu ola-l’iswi atu unu l’uzorehu; l’ejo-ememe, unu wataru ememe; gwobe Chileke. 21 Chipfu e-gudeepho ejo iphe-ememe swiru unu gbiriri jasu unu abvube l’ali ono, unu abahu eje alwuta g’o buru k’unu ono. 22 Chipfu a-tu unu eh, ami mini; yee ehoku; yee eh-ekoko; yee oke okpomoku; l’o mee; anwu akpobe; iphe unu meberu l’ali achashia manu; l’e gude ogu-echi gbushia unu. Iphemiphe ono emekpaa unu eh jasu unu aburu mkpurupyata. 23 Akpaminigwe-a, unu vu l’ishi-a a-buru onyirubvu; ali, unu zoberu okpa aburu mgboro-igwe. 24 Chipfu e-me ge mini, gege edze l’ali unu buru urwuku; yee udzu. O buru igwe a-nodu edze urwuku yee udzu ono ekpu unu gbiriri jasu unu abvube.

25 “Chipfu a-ha ge ndu ohogu unu lwu-kpee unu. Unu e-dzebe edzebe byapfuta ndu ohogu unu ogu; ole unu a-gba nanu nanu; gbakashihu. Unu aburu ndu ali-eze ndu mgboko l’ophu a-nodu aso oyi. 26 Odzu unu

a-buru nri enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'eliphe; ophu o dudu onye bya eye phe ebvu; chifu phe. ²⁷ Chipfu a-tu unu ejo-onwo ndu Ijiputu; waa oke-ejo-onwo; waa onwo, aba yoyoyo; waa ekpa-ebyi; ophu unu abyadu aka mma l'iphe-ememe obu. ²⁸ Chipfu e-me g'obvu bya unu; unu atsuahaa ishi; egomunggo eswehu unu. ²⁹ Echilabo eswe be unu a-wata ebyiphe aka ebyiphe g'eka onye atsu ishi ebyiphe aka l'ochii. Ophu o dukpoda iphe, unu byiberu aka k'ememe, byaru ekeru ekeru. Aa-noduepho akpa unu ehu; ana unu nfu mbokumboku; ophu unu abyadu enweru onye a-gbaru unu mkpu.

³⁰ "Ii-je le nwanji jebua; oo-buru onye ozo e-mechaa jepfuaha ya. Li kpua ulo kpu-ghe; ole i ti buduru iya. Li koo opfu-vayinu; i ti ghotadu mebyi iya. ³¹ Oke-eswi ngu be aa-nodu l'atatiptu ngu gbu; ole i ti tadu anu iya. Nkapfu-igara ngu be aa-nata ngu l'okpehu; ophu a byadu akpu-phutaru ngu iya azu. Aturu ngu be ee-rwuta chiru nu ndu ohogu ngu; ophu o dudu onye agbaru ngu mkpu. ³² Unwu unu unwoke; yee ke nwanji be aa-chiru nu ndu ohozo. Enya aduepho unu l'uzo mbokumboku gbiriri jasu enya agbah unu tsukiribaa. Eka unu be e-rishihu erine; ole o to dudu iphe unu adu ike ememe. ³³ Ndu unu amadu be e-ri iphe, unu koru l'opfu; mbu iphe, unu setaru l'akanya. Iphe, a-noduepho etso unu kpoloko bu mkpamehu; yee mkpawere mbokumboku; ³⁴ k'opfu bu l'iphe, unu e-gude enya unu huma a-gbaghaa unu iphu. ³⁵ Chipfu a-tu unu ejo-onwo, eme ejo ehuka l'ikpere; me l'okpa l'opfu; mbu ejo-onwo, ata byadu akpohu akpohu. Ejo-onwo ono e-shiepho unu l'obochi-okpa phokota jasu l'ishi.

³⁶ "Chipfu a-chita unu; yee onye unu hotaru g'o buru eze unu; laa oha, unu ta amadu; ophu nna unu oche phe amajeduru oha obu. O buru l'eka ono be unu a-nodu baaru agwa aja; mbu agwa, e gude oshi; yee mkpuma mee. ³⁷ Unu a-buru ndu aka ono, Chipfu a-chiru unu laa ono iphe, anyi ishi edzu; iphe, e gude anma l'ejo etu; waa iphe, e gude agba mgbonu.

³⁸ "Unu e-mebekwa iphe, ha shii l'ali; ole iphe, unu a-kpata iya ta abadu ishi; noo kele igube e-mebyishi iya. ³⁹ Unu a-gba opfu-vayinu koo ya opfu; ole unu ta angudu mee, shi iya nu; ophu unu awotadu akpuru, shi iya nu; noo kele unwehu a-tafu iya. ⁴⁰ Oshi olivu a-tuko ali unu sweta; ole unu ta abyadu ete onwunu manu, shi iya nu; noo kele akpuru iya e-rishihu; dashia. ⁴¹ Unu a-nwushi unwoke; yee unwanji; ole ephe ta abaduru unu urwu; kele aa-kpu phe le ndzu laa ohozo. ⁴² Iphe, bu oshi, pfuru l'ali unu; waa iphe, unu meberu emebe be igube a-tapyashibebe.

⁴³ "Ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu be aka phe l'a-kangoje k'unu okpobe akango; unubedua akaepho alwa ali ali eje. ⁴⁴ Ephe e-jieje unu ugwo; ole unu tee nwehu ophu unu e-jie phe. O buru ephebedua a-bujeru ishi; unubedua anodu phe l'eka.

⁴⁵ "Mburonu ono g'o hakota l'a-dapfuta unu; chia unu kpabe kpabe; jasu l'o gude unu; mee; unu aburu mkpurupyata. Noo kele unu ta ngabeduru Chipfu, bu Chileke unu nchi mee ekemu iya; me iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje. ⁴⁶ Mburonu ono a-du unu l'ehu; buru unu iphe-ohubama; yee iphe, du biribiri; dukwapho oshilokpa unu l'ehu jasu l'ojejeje. ⁴⁷ Eshinu unu te egudedu ehu-utso; tee eswa; jeeru Chipfu, bu Chileke unu ozi teke iphe shi ejehuru unu le ree; ⁴⁸ be unu a-swi egu nri; waa egu mini; gbaru ndu; teme uko iphemiphe aduru unu; unu ejeru ndu ohogu unu ozi; mbu ndu ono, Chipfu e-ye g'ephe bya etsoo unu ogu ono. L'o woru odogoro-igwe nyabe unu l'olu; jasu unu aburu mkpurupyata. ⁴⁹ Chipfu e-duta oha, shi

uzenya; mbụ l'ẹka igwe beru alị beru; g'ẹphe zia phaa g'ugo bya ezikọta unu. Ọha ono a-buru ndu unu ta anudu olu pẹ. ⁵⁰ Ọha ono bẹ iphu a-gba igirigiri; k'ophu bụ l'ẹphe ta agubedu ndu bụ ọgerenya iphe; ọphu ẹphe aphuduru unwegirima obu-imemini. ⁵¹ Ẹphe e-ripya unwu iphe-edobe unu; waa unwu iphe, unu meberu l'alị; jasụ e mebyishibe unu. Ọ tọ dudu ereshi unu; mę mee ọphúú unu; mę manụ unu; ọzoo eswi unu; mę unwu aturu unu, ẹphe byaru aharu unu gbiriri jasụ unu alakota l'iyi. ⁵² Ẹphe a-nọ-phekota mkpukpu, nọgbaa l'alị unu mgburugburu gbiriri jasụ igbulo, ha l'eli ono, a kpushiru ike ono, unu chiru upfu kwẹe ono aphofu daa. Ẹphe a-nọ-phekota mkpukpu unu l'ophu, nọgbaa l'alị unu l'ophu mgburugburu; mbụ alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu nuru unu ono.

⁵³ "Shita l'iphe-ẹhuka, ndu ọhogu unu e-me g'unu je teke ẹphe a-nọ-phe mkpukpu unu ono mgburugburu bẹ e-me; unu awata ata iphe, shi unu l'ehu; mbụ wata ata unwu unu unwoke; mę unwanyi, bụ unwu, Chipfu, bụ Chileke unu nuru unu. ⁵⁴ Ọo-du-tabe ẹji; k'ophu bụ lẹ nwoke, kachakpoo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ehu bẹ imemini nwune iya nwoke; ọzoo nyee ya, o yeru obu; ọzoo unwu iya, ghuduru nụ ta aduedu. ⁵⁵ Ọphu ọ byadu ebuta anụ nwa iya ono, ọota ono; bee onye lanụ lẹ ndu ono. Iphe, a-kpata iya nụ aburu l'ọ tọ duedu iphe ọzo, phodubaaru iya l'ẹka; kelẹ ndu ọhogu unu nọ-pheru unu mgburugburu; unu nọdu eje iphe-ẹhuka. ⁵⁶ Nwanyi, kachakpoo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ehu l'echilabọ unu; mbụ onye anọduje arwo alị gę ya zobe ọkpa lẹ g'ọ nweberu obu-imemini; yee g'iphe erwube iya l'ehu; bẹ imemini ji iya, o yeru obu; mę nwa iya nwoke yee kę nwanyi ta adukwa. ⁵⁷ Unwu, ọo-nodu anwushi; mekpoo eze, l'etsoje nwa bẹ oo-meje lẹ mpya gę ya atuko iya taa nkinyi iya. Ọ buru iphe, a-kpa iya nụ bụ ọkpa-nri, a-du nụ; yee iphe-ẹhuka, ndu ọhogu unu e-me g'unu jee teke ono, ẹphe a-nọ-phe mkpukpu unu mgburugburu ono.

⁵⁸ "Ọ -buru l'unu te eletaduru ẹnya meje iphemiphe, e pfuru l'ekemu-a, e deru l'ekwo-a; k'ophu unu a-nodu akwabẹ epha-a ubvu; mbụ epha ono, du akpabiri bya adu ebvu ono, bụ iya bụ Chipfu, bụ Chileke unu; ⁵⁹ bẹ Chipfu e-mekwa g'ejo iphe-ẹhuka, ẹtu iya adujeduru dapfu unu l'awa unu; mbụ ejo iphe-ẹhuka, a-pa ẹka; teme l'oonoo ọdu alala; wafua ejo iphe-ememe, a-du iberezi; teme l'oomee eriri nggeringge. ⁶⁰ L'ọ wofutakwarupho unu iphe, bụ ejo iphe-ememe ono, l'emeje ndu Ijiputu ono, bụ ọphu unu shi atsujẹ ebvu ono g'ọ bya arakwaruro unu arakuru l'ehu. ⁶¹ Ọ bukwarupho iphe, bụ iphe-ememe; mę iphe, bụ iphe-ẹhuka, e deduru l'ekwo ekemu-a bẹ Chipfu e-vuru byabẹ unu l'ishi gbiriri jasụ unu aburu mkpurupyata. ⁶² Unu abya aburu ndu a-phodu nwanshii nwanshii; l'unubẹ ndu shi dutabe igwerigwe gę kpokpode, nọ l'igwe. Ọ buru iphe, a-kpa iya nụ bụ l'unu te emeduru Opfu Chipfu, bụ Chileke unu. ⁶³ Ọ buru egube ono, Chipfu gude ẹhu-utso mee g'iphe duru unu lẹ ree; bya emee g'unu ka l'otu ono; nokwapọ gę Chipfu e-gude ẹhu-utso; mee; unu aburu mkpurupyata; mekwaapho; ọ tọ dudedu iphe, unu a-bụ; l'e phefu unu l'alị ono, unu eje alwata ono.

⁶⁴ "Chipfu a-chika unu; mee unu edzuru mgboko l'ophu; e -shi l'ishi mgboko ishi iya-a jasụ l'ishi iya ophuu. Ẹka ono bẹ unu a-nodu baaru agwa eja; mbụ agwa, e meru l'oshi; yee mkpuma. Iphe ono buru iphe, unu ta mahaada; teme ọphu nna unu oche pẹ amajeduru iya. ⁶⁵ Ole iphe ta abyadu adu unu lẹ nphe l'echilabọ ọha m'oha ono; ọphu ọkpa abyadu adu unu doo. Ọ chia iphe, Chipfu e-me bụ l'oo-me g'obu te unu

etete l'ẹka ono; ẹnya agbahukota unu ọchii; aphụ eji unu obu. ⁶⁶ Ndzụ unu a-nọdu awa awawa; mbụ l'eswe l'enyashi bẹ unu a-nọduje lẹ ndzụ-agugu. O to nwedu onye a-maru; ?ya a-dzuru-a ndzụ; ọto ya ta adzudu. ⁶⁷ Teke o beru l'utsu bẹ unu a-sụ: 'Ome ọ bukponu l'uzenyashi!' Teke ọ bụ l'uzenyashi; unu asụ: 'Ome ọ bukponu l'utsu!' Iphe, a-kpata iya nụ aburu oke ndzụ-agugu, a-nọdu l'ime ọkpoma unu; yee ejo-iphe, unu e-gude ẹnya unu ahumagbabe. ⁶⁸ Chipfu e-ye unu l'ugbo-mini; mee unu alaphu azụ l'alị Ijiputu, bụ ẹka ono, ya sụru l'unu te ejebaedu ọzo ono. Ẹka ono bẹ unu a-kpobe onwunu k'erere; gẹ ndu ohogu unu zua unu g'unu buru ohu phẹ unwoke; mẹ k'unwanyị; ọle o ọto dudu onye e-kwe azụ unu."

29

Ọgbandzu, Chileke yele ndu Ízurelu gbaru lẹ Mówabu

¹ Ọwaa bụ iphe, e pfuru l'ogbandzu ono, Chipfu turu Mósisi ekemu sụ g'o mee gẹ yele ndu Ízurelu gbaa l'alị ndu Mówabu ono; a -gufukwa ogbandzu ọphu yele ephe gbaru l'úbvú Horebu.

² Mósisi bya ekukobe ndu Ízurelu g'ephe ha; sụ phẹ: "Unu gudewaa ẹnya unu huma iphemiphe, Chipfu meru Fero; waa ndu-ozí iya l'ophu; waa alí iya l'ophu l'alí ndu Ijiputu. ³ Ẹnya unu ebo ebo bẹ unu gude huma iphe-ohutama, parụ ẹka ono; yee iphe-ohumalenyá ono; mẹ iphe, dugbaa oke biribiri, nwuru nụ ono. ⁴ Ọle Chipfu ta nudururu unu uche, emeje g'iphe doo ẹnya; waa ẹnya, unu e-gude huma ọzo; waa nchi, unu e-gude anụ iphe jasụ ntanụ-a. ⁵ Mu duru unu ụkporo apha labọ l'echiegu; ọphu uwe unu akahuduru unu l'ehu; ọphu akpọ-ọkpa unu akahuduru unu l'okpa. ⁶ Unu ta taduru buredi; ọphu unu anguduru mee; ozoo iphe ọzo, atsụ atsutsu; k'ophu unu a-maru l'oo mu bụ Chipfu bya aburu Chileke unu. ⁷ O be teke anyi rwuru alí ẹka ono; Sihonu, bụ eze ndu Heshibonu; waa Ọgu, bụ eze ndu Beshanu lufuta bya adatso anyi ọgu; anyi lwu-kpee phẹ. ⁸ Anyi lwuta alí phẹ bya eworu iya nụ ọkpa-ipfu Rúbenu; waa Gadu; waa ọkpa-ipfu Manáse, e keru ebo; woru iya nụ phẹ g'ọ buru okiphe phẹ. ⁹ Ọo ya bụ lẹ-a; unu dobekwa opfu, e pfuru l'ogbandzu-a; unu emeje iya ememe; g'iphe, unu kuberu ẹka ememe abujeru unu upete.

¹⁰ "G'unu ha ntanụ-a pfukotarú l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ ndu-ishi unu; ọkpa-ipfu unu; waa ndu bụ ọgerenya unu; waa ndu nweru ẹnya, nogbaa l'echilabo unu; mękwapho ndu bụ nwoke lẹ ndu Ízurelu l'ophu; ¹¹ yee unwegirima unu; mę unwanyi, unu alu alulu; waa ndu lwaru alwalwa, bụ l'ẹka unu kpoberu ọlo-ekwa unu, bụ ndu awaru unu nkụ; ekuru unu mini; ¹² k'ophu unu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu a-gba ndzụ; unu ayiru l'angu ono, Chipfu, bụ Chileke unu eriru unu ntanụ onoya. ¹³ G'ee-shi g'o mee unu ntanụ-a g'unu buru ndibe iya; g'ọ buru Chileke unu, bụ iya bụ iphe, o pfuru; bya aburu iphe, o riburu nna unu oche phẹ, bụ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékopu l'angu. ¹⁴ Ọgbandzu-a, mu nọ l'ẹka-a eme g'unu gbaa ntanụ-a; mę angu-a, mu eri eye iya-a ta abukwa unubedua bẹ yi ya nụ kpoloko. ¹⁵ Ọ yi ya; mbụ onye anyi l'iya tuko pfuru l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke anyi l'ẹka-a; ọ yi iya; mbụ onye anyi l'iya ta nọdu l'ẹka-a ntanụ-a.

¹⁶ "Unubedua l'onwunu bẹ o doru ẹnya ree g'anyi shi buru l'alí ndu Ijiputu; waa g'anyi shi ghakota alí ndu ohozo; jee gbiriri; jasụ anyi rwua ẹka-a. ¹⁷ Teme unu humawaa ahuma ahuma, ephe emeshi; mę agwa phẹ, bụ iphe, ephe pyiru l'oshi; mę ọphu ephe wataru lẹ mkpuma; waa

ophu a kpuru lẹ mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo. ¹⁸ Unu letakwa ɛnya g'ọ tọ dọ nwoke; ọzoo nwanyi; ọzoo ipfu; ọzoo ọkpa-ipfu obu iya a-lufu l'ẹka Chipfu, bụ Chileke anyi nọ; tũgbua je abaaharu agwa ndu ọhozo ono eja. Unu te ekwekwa g'ejo-iphe, egbu egbugbu bya atso ilu egube ono kpofuta l'echilabo unu. ¹⁹ G'ọ tọ dukwa onye a-numacha ejo onu, aatu-a l'owata agoru onu-oma anu onwiya su l'ehu a-du iya-a guu; m'obeta ya tsoru ọkpoma-mgbashi, shi iya l'obu. Kele egube iphe ono-du be ali, mini du yee k'okponku a-tuko buru mkpurupyata. ²⁰ Chipfu ta abyakwa aguru onye obu nvu. Ehu-eghu Chileke; yee okophoo ya a-noduwaro swiru onye obu. Tembe mburonu ono, e deshiru l'ekwo-a a-dapfuta iya; teme Chipfu e-hufu epha onye ono lẹ mkpula akpaminigwe-a. ²¹ Chipfu a-hota onye ono l'okpa-ipfu Izurelu l'ophu dobe g'ejo-iphe nwuaru iya; mbu ejo onu ono, e pfuru opfu iya l'ekwo ekemu-a, e deru ogbandzu-a.

²² "Unwu unu, bu ogbo ophu e-tsota k'unu; me ndu bu nlwamulwa, shi l'eka du ɛnya a-huma ejo-iphe, a-nwu l'ali ono; waa iphe-ememe, Chipfu e-gude kpakaa ali ono. ²³ Ali ono g'ọ ha be iphe, e-jiru iya nu bu oku nshi-egbe; waa unu; yee onwu-phuruphuru; k'ophu bu l'a taa kodu iphe l'ali ono; ophu o dudu iphe, emehu iya nu; ophu eswa efukpoda ya nu. Mbu l'ee-me iya iphe, e meru Sodomu; yee Gomora; mee ya iphe, e meru Adama; yee Zebowimu; bu ndu Chipfu gude oke ehu-eghu iya mebyishia ono. ²⁴ Ohamoha l'ophu atuko jahaa su: 'Bu gunu kparu iphe, Chipfu meru ali-a egube-a; mbu iphe, kparu iphe, o tu-koshiru ali-a ejo oke ehu-eghu iya egube-a?'

²⁵ "Noo teke ndiphe e-yeru phe onu su: 'Iphe, kparu iya nu bukwa le ndu ono gbakutaru azu l'ogbandzu Chipfu, bu Chileke nna phe oche, bu ophu epe l'iya gbaru teke ono, o dufutaru phe l'ali Ijiputu ono. ²⁶ Epe gbafuru je abaaharu agwa eja; bya ephozeaharu iya; mbu agwa epe amadu; teme ophu o budu yebeduwa nuru phe iya. ²⁷ Oo iphe ono kparu iphe, oke ehu-eghu Chipfu gbanwuhuru oku l'eka ali-a no; k'ophu o tukoru ejo onu, a turu dee l'ekwo ekemu-a kpukposhi phe l'ehu. ²⁸ Tobudu iya bu; Chipfu phefu phe l'ali ono g'onye phefuru ogbarabvu-oshi; o buru oke ehu-eghu iya; yee ɛnya, ata iya kpitikipiti be o gude nwuru phe ye l'ali ndu ozo g'ọ dunaa nta.

²⁹ "Iphe, e domiru edomi bu ke Chipfu, bu Chileke anyi; obenu l'iphe, e meru g'a maru bu k'anyibedua; waa unwu anyi jasụ l'ojejoje; k'ophu anyi e-meje iphemiphe, e pfuru dee l'ekwo ekemu-a."

30

Iphe e-jehuru onye izimanu lwaru azu

¹ "Oo ya bu; teke iphemiphe-a mejeerupho unu; mbu ago onu-oma yee atu onu ono, mu togboru unu ono; unu nodu l'echilabo ohamoha ono, Chipfu, bu Chileke unu chikashiru unu; unu laa je anodu ono; nyata iya; k'ophu o rwuru unu l'uche; ² k'ophu unu lwaphutaru azu lwapfuta Chipfu, bu Chileke unu; bya emeahaa olu iya, bu iphemiphe ono, mu aturu unu ekemu iya ntanu ono; mbu unubedua unu l'unwegirima ibe unu; unu gude obu unu g'ọ ha; yee ndzu unu l'ophu lwa ³ be Chipfu, bu Chileke unu e-dophu unu azu l'onodu unu; mbu l'oo-phuru unu obu-imemini; bya edufutakota unu l'ohamoha ono, bu eka Chipfu, bu Chileke unu chiru unu ye onoya. ⁴ O -nwekpooru ndibe unu ono ophu a chiru jeye l'eka igwe beru ali beru; Chipfu, bu Chileke unu ejele-a eka ono je eduphuta

phẹ azụ; mbụ l'oo-jekpọpho l'ẹka ono je ekua unu. ⁵ Mbụ lẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-duphuta unu azụ l'alị ono, bụ kẹ nna unu oche phẹ ono; l'ọ buru k'unu. L'ọ meeru g'iphe duru unu lẹ ree; mee g'unu barahụ jaa ajajà ka nna unu oche phẹ shii. ⁶ Chipfu, bụ Chileke unu e-bu unu úbvù l'ime obu; bukwaphọ awa unu úbvù l'ime obu; k'ọphu bụ l'unu e-ye Chipfu, bụ Chileke unu obu unu g'ọ ha; gude ndzụ unu l'ọphu yee ya obu; k'ọphu unu a-nọdu ndzụ. ⁷ Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke unu atụko ọtu-ọnu-a byabẹ l'ishi ndu ọhogu unu; waa l'ishi ndu kpọru unu ashị eme unu ewere. ⁸ Noo teke unu a-lwaphuta azụ bya emeahaa opfu, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Chileke unu; bya awata emekọta iphe, bụkpoo ekemu iya, bụ ọphu mu aturu unu ntañu-a. ⁹ Chipfu, bụ Chileke unu e-me g'iphe, unu kuberu eka ememe jehuru unu; mekwaphọ g'unu nwushia unwu; waa g'iphe-edobe zushiaru unu; teme iphe, unu meberu l'alị emehukwaphọ; kele Chipfu e-mechaa gude ẹhu-útso ọzobaa mee g'iphe jehuru unu; ẹgube ono, o gude ẹhu-útso meeru iya nna unu oche phẹ ono; ¹⁰ mẹ ọ -buru l'unu ngaberu nchi l'opfu Chipfu, bụ Chileke unu; meje ekemu iya; waa iphe, ọ toru ọkpa iya sụ g'e tsoje, buchaa iphe, e deru l'ekwo ekemu-a; yefua m'ọ buru-a l'unu e-gude obu unu g'ọ ha; waa ndzụ unu l'ọphu dakọbe lwaphuta azụ lwaphuta Chipfu, bụ Chileke unu."

Opfu mkpochi-ishi

¹¹ "Noo kele ekemu-a, mu aturu unu ntañu-a ta atsunukakwa unu l'ẹhu ememe; ọphu ọ karikwaru unu ẹka. ¹² Opfu ono ta nọdu l'imigwe k'ọphu unu a-ji sụ: "Bụ onye e-nyihu imigwe je ewota iya bya araru anyi arara; k'ọphu anyi a-ngabẹ iya nchị mee ya?" ¹³ Teme ọphu ọ nọdu l'azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu; k'ọphu unu a-ji sụ: "Bụ onye a-da eze-ẹnyimu je ewota iya raaru anyi arara k'ọphu anyi a-numa iya meahaa ya?" ¹⁴ Obenu l'opfu ọbu nọkpoo unu ntse ọkpobe anọno; mbụ l'unu kpụ iya akpukpu l'ọnu; teme ọ nọdu unu l'obu; k'ọphu unu e-mekwanu iya ememe.

¹⁵ "Unu lenu; ntañu-a bẹ mu dobekwaru unu ndzụ; waa ẹka-atutu; bya edoberu unu anwuhu; yee ọla-l'iswi. ¹⁶ Ọ -buru l'unu yeru Chipfu, bụ Chileke unu obu; bya etsokọta uzo iya; mbụ edobe iphe, ọ turu l'ekemu; waa iphe, ọ toru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ suru g'e meje, bụ iya bụ iphe, mu ezi unu ntañu-a; bẹ unu a-nọdukwa ndzụ; jaa ka l'otu; teme Chipfu, bụ Chileke unu ekebe unu l'oma l'alị ono, unu abahụ eje alwuta nworu ono. ¹⁷ Ole ọ -buru l'unu wofuru ọkpoma unu l'ẹka Chipfu nọ; ọphu unu ekwedu angabẹ nchị; unu haa; e deta unu; unu je ephozeaharu agwa; baaharu iya eja; ¹⁸ bẹ mu arajakwaru iya unu araja ntañu-a sụ l'unu a-lakwa l'iyi. Ọphu unu ebukwa nọo ọdu l'alị ono, unu abya ada ẹnyimu Jiódanu eje alwuta nworu ono. ¹⁹ Ntañu-a bẹ mu ekukwa igwe yee alị g'ọ bya agbaa unu ekebe lẹ mu dobeakwaru unu ndzụ; bya edoberu unu anwuhu; doberu unu ọnu-oma; yee mburunu. Ọo ya bụ lẹ-a; unu hatalekwa ndzụ; k'ọphu unu lẹ ndu a-buru oshilokpa unu a-tuko nọdu ndzụ; ²⁰ k'ọphu unu e-ye Chipfu, bụ Chileke unu obu; waa k'ọphu unu e-meje opfu iya; waa k'ọphu unu l'iya arakuru; noo kele ọo yebueda bụ ndzụ unu. Ọ buru iya bụ l'unu nọ ndzụ ogologo; k'ọphu unu e-buru l'alị ono, Chipfu rifuru nna unu oche phẹ l'angu lẹ ya anụ phẹ ono; mbụ ndiche unu phẹ, bụ Ẹbirihamu; waa Áyizaku; yee Jiékpou."

¹ Tòbudu iya bụ; Mòsisu nòdu epfukpòkwapho opfu-a anụ ndu Ízurèlu g'èphe ha; ² sù phẹ: "Nta-a bẹ mu kawaru nka nòwa ùkporo apha ishii; òphu mu adùedu ike edu unu eje ejeje alwa alwalwa. Tẹme Chipfu sùakwa mu phọ gẹ mu ta adafùkwa azù ẹnìmu Jìòdanu azù iya òphuu. ³ Ọ bụru Chipfu, bụ Chileke unu e-vuta ùzo; unu etso iya je adaa ẹnìmu ono. Ọ bụru iya a-tùko òhamoha-a mebyishiaru unu; mee; unu alwùta alì phẹ nworu. Ọ bụru Jìoshuwa e-vutaru unu ùzo; unu etso iya je adaa ẹnìmu ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu pfuru iya. ⁴ Chipfu emee phẹ ẹgube ono, o meru ndu eze ndu Amọru, bụ Sihọnu yee Ọgu; bụ ndu o mebyishiru; yee alì phẹ. ⁵ Mbù lẹ Chipfu e-woru phẹ ye unu l'ẹka; ọle g'unu mekòtakwa phẹ gẹ mu sùru g'unu mee phẹ. ⁶ G'òkpèhu òkwa unu; unu eshìhu obu ike. Gẹ ndzù ba agùkwa unu; òphu unu atsùkwa phẹ ebvu. Noo kẹle ọọ Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya bụ onye du unu eje. Ọ tọ byadu aha unu; òphu o leswedu unu ẹnya."

⁷ Mòsisu bya ekua Jìoshuwa; bya anọdu l'atatiphu ndu Ízurèlu g'èphe ha sù iya: "G'òkpèhu òkwa ngu; l'i shìhu obu ike; kẹle ọ kwa ngu e-tso ru ndu-a bahù l'alì ono, Chipfu riburu angù l'ọo-nụ nna phẹ oche ono. Ọ bụru gùbedua l'e-me g'èphe lwùta iya nworu. ⁸ Ọ bụru Chipfu l'onwiya e-vutakwanuru ngu ùzo; tẹme l'ọ nòdukwapo swiru ngu eswiru. Ọ tọ byadu aha ngu; òphu o leswedu ngu ẹnya. Gẹ ndzù ba agùkwa ngu; òphu obu etekwa ngu etete!"

Agù ekemu ono

⁹ Noo ya; Mòsisu bya edee ekemu ono edede woru nù ndu-uke, bụ phẹ bụ oshìlòkpa Lívayi, bya aburu phẹ apajẹ okpoko ọgbandzu Chipfu; nùkwa iya phọ ndu bụ ọgerenya lẹ Ízurèlu g'èphe ha. ¹⁰ Mòsisu bya atùkwaru phẹ phọ ekemu sù phẹ: "A -nojèchaepho apha esaa; ọ bvujèepho, bụ iya bụ l'apha akagbu ụgwo; mbù teke ono, aaboje Ọbo-Mkpù ono; ¹¹ teke ndu Ízurèlu wùfutakotaerupho l'iphu Chipfu, bụ Chileke phẹ l'ẹka ọo-òhọta dobe g'unu dzukọje; teke ẹphe dzukọerupho; unu agù ekemu-a gẹ Ízurèlu l'ophu nùmakota g'èphe ha. ¹² Unu dzukọbe phẹ l'ẹka lanu; unwoke mẹ unwanyi; yee unwegirima; mẹ ndu lwarù alwalwa, bu lẹ mkpùkpu lẹ mkpùkpu unu; k'òphu ẹphe a-tùko ngabẹ nchi; nwùta atsu Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; tẹme ẹphe eleta ẹnà emekọta iphe, e pfuru l'ekemu ono g'ọ ha. ¹³ Ụnwu phẹ ndu òphu teke amadụ ekemu-a bẹ a-nùmakwa iya phọ nwùta atsu Chipfu, bụ Chileke unu ebvu jasù g'unu e-buberu l'alì ono, unu ada ẹnìmu Jìòdanu eje enworu ono."

Aanna ọkwa lẹ ndu Ízurèlu e-mechaa kwefuru Chileke ike

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu sù iya: "Mbọku, ì-nwùhu erwuakwa ntse. Kua Jìoshuwa; g'unu l'iya tùko swìru bya apfuru l'ùlo-ẹkwa-ndzukọ gẹ mu karù iya iphe, oo-me." Mòsisu yee Jìoshuwa bya ejerwua je apfuru l'ùlo-ẹkwa-ndzukọ obu. ¹⁵ Chipfu gude urwukpu, kpuru oronmono bya l'ùlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Urwukpu ono kpà ọronmono l'on-abata ùlo-ẹkwa-ndzukọ ono.

¹⁶ Chipfu sù Mòsisu: "Nta bẹ ìbyakwa alapfu nna ngu oche phẹ. Ọle ndu-a ta adùkwa g'èphe a-nọ-beru; ẹphe awata apharwushi onwophe g'unwanyi ụkpara l'abarù agwa ndu alì ono, ẹphe abahù ono aja. Ẹphe a-gwobe mu; mebyia ọgbandzu ono, anyi l'ẹphe gbaru ono. ¹⁷ Ọ bụru teke ono bẹ ẹhu-eghu mu e-nwuhaa phuruphuru. Mu agwobe phẹ; woru iphu wohaarù phẹ. L'e woru phẹ mebyishia. Ikpoto ejo-iphe; mẹ iphe-ẹhuka

a-dapfu phe; k'ophu e phe a-wata epfu l'eswe mboku ono su: 'Iphe, meru g'o gude ejo-iphe-a byapfuta anyi bukwa l'oo le Chileke anyi ta angedu l'echilabo anyi.' ¹⁸ Mboku ono be mu wohafutajeru phe atatiphu mu. O buru iphe, a-kpa iya nu bu iphe, bukota ejo-iphe, e phe e-mekota; merwua k'ophu bu l'ephe a-gharu agwa ozo iphu.

¹⁹ "Nta-a bu gi woru ebvu-a dee l'ekwo dobe; gujeru onwongu; l'i zikwaa ya pho ndu Izurelu g'ephe maru iya agugu; g'o buru iphe, mu e-gude agba phe ekebe. ²⁰ Mu -durwutae phe pho l'ali ono, manu-enuwue yee mini eraseswi aso gborogboro ono; mbu l'ali, mu kweru nna phe oche phe ukwe iya; bya eruru angu yeru phe iya ono; e phe -rijiaha epho bya adu okporokpo; be e phe a-gharu agwa ozo iphu; jeahaaru phe ozi; nmaahaa mu phulaphula; bya emebuya ogbandzu mu. ²¹ Ikpoto ejo-iphe; me iphe-ehuka -dapfue phe pho; ebvu ono agbaa phe ejo ekebe; kele oshilokpa phe ta abyadu agu-buhu iya agu-buhu. Noo kele mu mahawaru idzu iphe, e phe achi k'ememe; temanu mu durwutaje phe ali, mu riburu angu anunu-a."

²² Oo ya bu; Mosisu dee ebvu ono mboku ono; bya eworu iya zia ndu Izurelu.

²³ Chipfu pfiaru Jioshuwa nwa Nunu iphe, oo-me; su iya: "G'okpehu dukwa ngu; l'i shihu obu ike; kele oo gubedua e-du ndu Izurelu laa l'ali ono, mu riburu angu le mu a-nu phe ono. Mbuedua e-swiuru ngu pho eswiru."

²⁴ Mosisu dekotachae pho ekemu-a l'ekwo; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru; ²⁵ o pfiaru oshilokpa Livayi, bu ndu apaje okpoko ogbandzu Chipfu; su phe: ²⁶ "Unu nata ekwo ekemu-a dobe le mgbureku okpoko ogbandzu Chipfu, bu Chileke unu ono; g'o nodu l'eka ono agba unu ejo ekebe. ²⁷ Kele mu maru g'unu bu-be ndu ekwefuje ike; waa g'unu bu-be ndu ejo-okpoma. O -buru l'unu shiwaa nta-a, mu nokwadu swiru unu-a buru ndu kwefuru Chipfu ike; lewaro g'oo-du me mu nwuhuepho! ²⁸ Unu kukoberu mu ndu bu ogerenya l'okpa-ifu l'okpa-ifu nonu g'ephe ha; yee ndu-ishi unu; ge mu pfua opfu-a ye phe le nchi; mu ekua igwe yee ali g'o bya agbaa phe ekebe. ²⁹ Kele o dokporo mu enya rengurengu le mu -nwuhuchaa be unu a-wata eme ejo umere, rehuru erehu; mbu unu ahaa uzo-a, mu turu unu l'ekemu su g'unu tsoje-a. L'iphu be ejo-iphe a-dapfukwa unu; noo kele unu a-nodu eme iphe, du eji l'iphu Chipfu; shi nno gude iphe, unu gude eka unu meta kpatu iya ehu-eghu."

Ebvu, Mosisu guru

³⁰ Tobudu iya bu; Mosisu shiepho l'ishi gushiaru phe iphe, e deru l'ebvu ono gbiriri jasu o bvu. Ndu Izurelu, dzukoberu nu g'ephe ha numakota iya.

32

¹ Gube igwe; ngaberu mu nchi
ge mu pfua opfu!

Gube ali; numakwa opfu,
shi mu l'onu!

² G'iphe, mu ezi dzekwaa
ge mini.

G'opfu, shi mu l'onu
kwakwaa g'iji.

G'o dzekwaa ge mini,

alwa yegeyege l'irwu eswa;
mbu g'o dzekwaa g'oke mini,
alwa wowoowoo l'eli
irwu oshi.

³ Mu a-rakwa epha Chipfu arara.
Unu janaa epha Chileke anyi ono ajaja;
kele o paru eka!

⁴ O bu iya bu oke mkpuma ono!
Iphemiphe, oome nodu aduebeje ree;
teme uzo iya pfukotaru nhamunha.

O bu Chileke, apfushije ike l'iphe,
o pfuru;
ophu o dudu iphe,
apfuduru-oto, oomeje.

O pfuberekoto; teme obu gya
ya iphoro.

⁵ Ephe watawaru eme ejo umere,
rehuru erehu l'eka o no.

Mbu le ntucha, du phe l'ehu
meakwaru; ophu ephe
abuedu unwu iya.

Ephe buru ogbo,
menukaru ejo-iphe;
mbu ogbo, uzo phe gberu nggo.

⁶ ?Bu egube iphe-a be unu gude
apfu Chipfu ugwo;
unube ndu-a, bu ndu eswe;
bya aburu ndu amadu iphe-a?

?Tobudu iya bu nna unu;
bya aburu onye meru unu?

Mbu-a; ?to budu iya meru unu
g'unu a-du; bya emee;
unu nguru anguru?

⁷ Unu nyatakwa teke k'ichee!

Unu arja oriri nyata ogbo,
ghatawaru nu!

Unu jia nna unu g'ephe
kporu iya unu!

Unu ajikwaa ya pho ndu bu
ogerenya unu;
g'ephe kokwaaru iya pho unu!

⁸ Teke Okalibe-kakota-shii
heru ohamoha okiphe phe;
mbu teke o kekashiru unwu-eliphe;
be o tu-bugbaaru unwu-eliphe oke
eka ephe e-jeberu l'ehu l'ehu;

g'unwu Izurelu habe l'otu;
⁹ kele okiphe Chipfu bu ndibe iya;

mbu l'oo ndu Jiekpu bu okiphe
ophu o hotaru.

¹⁰ O l'echiegu be o choru phe
chota; mbu l'oo l'ali,
dabyiru mgbegere eka

aanugbaa njo órà;
 bẹ ọ nọ-pheru phẹ mgburugburu;
 eleta phẹ ẹnya.

Ọ nwuberu phẹ ẹnya
 g'aanwubejeru akpuru
 ẹnya ojii-a.

11 Ọ ẹgube ono, ugo anọduje
 ephephe epfune iya;
 erwuphe l'eli unwu iya-a;
 mbu ẹgube ono,
 ọosashije nkù iya pakoo unwu iya;
 mbu paru phẹ l'igburonu nkù iya;

12 bu ẹ Chipfu nwẹkinyi iya
 duru phẹ;
 ọphu ọ dudu agwa ndu ọhozo,
 yeru iya ẹka.

13 Ọ doberu phẹ l'ẹka ha l'eli
 lẹ mgboko;
 g'ephe buru ishi.

Ọ buru akpuru-iphe,
 miru l'egu bẹ ephe riru.

Ọ mekwaapho; ephe ria manụ-ẹnwu,
 shi lẹ mkpuma;
 yee manụ, shi l'alị,
 du epfu epfu.

14 Manụ ẹra-eswi;
 yee mini-ẹra aturu;
 waa nwaturu, tsuru ẹba; yee ebili;
 waa iphe-edobe,
 shi l'alị Beshanu; yee eghu;
 waa okpobe witi
 bẹ o gudekwapho zu-jia phẹ ẹpho.

Teme ephe ngukwaapho
 mee uswe-uswe,
 shi l'akpuru vayinu.

15 Ọle Jieshurunu* datachaerupho okporokpo; o kwefu ike.

Ọ daru okporokpo;
 bya aduwa bogili-bogili.

Ọ tsuwaru onwiya ẹba;
 teme ọ gbẹ teke ono
 bya ajika Chileke,
 meru iya nu.

Ọ buru oke mkpuma ono,
 dzotaru iya nu ono
 bẹ o gude weaha
 gbẹgele-gbẹgele.

16 Ẹphe shi nno kpata;
 o koaharu phẹ okophoo
 k'agwa ndu ọhozo
 ephe jetaru dobegba.

Ọ buru ahuma ahuma ono,

* 32:15 32:15 Iphe Jieshurunu bu bẹ bu 'onye pfuberekoto' bu iya bu l'ọo ndu Ízurẹlu bẹ eepfu ama ẹka.

ephe eme ono bẹ ephe gude mee;
 ẹhu ghuahaa ya eghu.

17 Ẹphe wataru egwe ngweja
 nu ọbvu, abudu Chileke;
 mbu agwa, ephe amajeduru;
 agwa ọphuu, bua mgboru nta-a
 bẹ ọ futaru; agwa, nna unu oche
 phe atsujeduru ebvu.

18 Ọ kwa oke mkpuma ono,
 zufutaru unu ono bẹ unu
 gbakutaru azu;
 mbu l'oo Chileke ono,
 bu onye nwuru unu ono bẹ
 unu zoharu.

19 Tọbudu iya bu;
 Chipfu bya ahuma iphe ono,
 ephe eme ono;
 bya asoaha phe oyi;
 noo kele unwu iya nwoke;
 me ke nwanyi bẹ kpatsuru iya
 ẹhu-eghu.

20 Ọ su: "Mu e-wofu phe enya;
 ge mu humaeshikwa iphe,
 ephe e-mechaa buru.

Noo kele ephe bu ogbo,
 uzo phe gberu nggo;
 mbu unwegirima,
 ta apfushijedu ike l'iphe,
 ephe pfuru.

21 Ẹphe gude iphe, abudu Chileke
 eme ge mu wata eko okophoo;
 gude unwu agwa,
 buchaa iphe-mmanu akpatsu
 mu ẹhu-eghu.

Mu e-gudekwanu oha,
 abudu okpobe oha
 meru okophoo ye phe l'ehu;
 gude oha, eme eswe kpatsu
 phe ẹhu-eghu;

22 kele oke ẹhu-eghu mu bẹ gbanwuhwaru ọku;

ọku ọbu jee eke gbiriri jasu
 l'o kewua ime ime ali-maa.

Ọ-kekota mgboko; yee iphe,
 a kpataru dobe iya;
 l'o woru ọku tua l'eka ubvu futaru.

23 Mu a-tupyabe phe iphe-ehuka.

Ọ buru phe bẹ mu a-odu
 awu apfu mu l'ehu.

24 Mu e-me g'ejo okpa-nri
 byapfuta phe;
 l'o mee g'ephe korofu enya.

Mu emee; okpomoku
 erebushi phe anu;

- ęjo iphe-ememe,
 atuko phe gbushia.
 Mu e-me g'ęjo anu-ęgbudu
 gude ępyii-eze bya atajashia phe;
 ęjo agwo, awu l'ali,
 atagbushia phe l'ęru.
- 25 Ogu-ęchi be ee-gude egbu phe pyaapyaa l'etezi.
 Ndu-agugu anma phe ęhu
 godagoda l'ime ęlo.
 Unwokorobya;
 me unwumboko;
 me unwegirima nshii;
 me ndu ęwo befuru l'ishi
 atuko buru mkpurupyata.
- 26 Mu shi su le mu achikashi phe;
 ęphe edzuru ękameka;
 bya emee g'a ta nyatabahe
 phe l'eliphe.
- 27 Obenu l'oo ęjo opfu ndu ohogu
 phe be mu ezeru;
 mbu; a -nonyakwa;
 ndu ohogu phe pfua iphe,
 abudu ire-lanu.
- G'ęphe ta anonya wata epfu su:
 L'o kwa ęphebedua gude
 ęka phe lwu-kpe phe;
 l'o to buebekwa Chipfu
 meęberu iphemiphe ono! "
- 28 Su-a; ndu İzurelu bukwa oha, egomunggo swehuru.
 O to dukpoda iphe,
 edoje phe ęnya me nanu.
- 29 Ome l'o duru mmamiphe,
 du phe l'ęhu;
 me iphe-a edokwa phe ęnya.
- Mbu m'ęphe amakwaru-a
 g'o mechaa nwuaru phe
 teke ikpazu.
- 30 ?Denu g'onye lanu e-shi
 chia unu umadzu labo
 l'umadzu ukporo iri oso?
 Mbu-a; ?denu g'umadzu labo
 e-shi chia unu umadzu ise oso
 g'ęphe gbala; gbahaa l'onye ono,
 bu Agbara-mkpuma phe ono
 be gbahawaru phe ęka;
 mbu le Chipfu miwaru phe ęnya?
- 31 Kele mkpuma nkephe ta adudu ge Agbara-mkpuma k'anyi.
 Ndu ohogu anyi makwaru-a l'oo
 g'o du bu ono.
- 32 Vayinu nkephe shi le vayinu
 ke ndu Sodomu.
 O buru l'ęgu ndu Gomora
 be akpuru vayinu phe shi.

Akpuru vayinu phe nodu
egbu egbugbu.

Itoto iya nodu atsokota ilu.

33 Mee phe bukwa obire ejo agwo;
teme o buru ejo onu-mini,
shi oghu l'onu.

34 "Mu woru iphemiphe ono
kwakobe ree;
mbu le mu kwachiwaru iya l'eka
mu doberu eku,
mu nweru enweru.

35 O kwa mbedua nwe emelata.

Oo mbedua a-pfu
phe ugwo phe.

O -beepho teke ono be okpa
e-chifu phe.

Mbu le mboku, ephe a-buru
mkpurupyata noakwa ntse.

Ola-l'iswi gudeakwa oso achi
phe kpabe kpabe."

36 O kwa Chipfu a-haru
ndibe iya enge.

O buru iya a-phuru
ndu-ozu iya obu-imemini;
me o -humaephe l'ike
ta aduedu phe me nanu;
mbu l'o to duedu onye
ghuduru nu: ohu me amadu.

37 Oo-su phe:

"?Denu agwa phe obu;
mbu mkpuma phe ono,
ephe agbabaje je
anodu eze ndzu?"

38 Mbu agwa,
ataje ebà anu ngweja phe;
bya angwa mee ngweja phe ono.

G'o gbeshinu bya eyeru
unu eka!

G'o gbobutanu unu!

39 Unu humakwa;
o kwa mbedua kpoloko
bu Chileke!

O to dukwa Chileke ozo, du nu;
gbahaa mbedua.

O kwa mbedua emeje g'a nwuhu;
teme mu nodu emeje
g'a nodu ndzu.

Oo mbedua emekaje iphe;
o buru mu emeje g'e wekorohu;
ophu o dudu onye adu ike
anafu mu onye mu guderu.

40 Mu paliru eka mu mabe
l'imigwe ria angu su:

Oo ge mu bu onye a-no ndzu

jasu l'ojejoje-a bu ge mu
epfu su:

41 Mu -baepho ogu-echi mu ono,
egbu nwiinwii ono ababa;
bya aparu iya l'eka;
gude kpeahaa ikpe;
be mu e-melata ndu ohogu mu;
mbu pfua ndu kpuru mu ashu ugwo.

42 Mu e-me ge mee nemadzu
nguguchaa apfu mu angugu;
mbu mee ndu e gburu egbugbu;
waa ndu a kpuru le ndzu.

Tem e ogu-echi mu asua
nemadzu pyaapya;
gbushia ishi ndu bu
ndu-ishi ndu ohogu mu ono."

43 Unu tee eswa;
unube ohamoha!
G'unu le ndibe Chileke tee eswa!
Noo kele oo-gwata ugwo
ishi ochi unwu iya.
Ndu ohogu iya be oo-melata
ugwo iphe, ephe eme iya.

L'o pfua ugwo iphe-eji,
ndu nkiya meru l'ali iya.

44 Mosisu ephe le Jioshuwa nwa Nunu swiru bata; bya agukota ebvu
ono; ndu Izurelu l'ophu numakota.

45 Tobudu iya bu; Mosisu pfuchaerupho ndu Izurelu iphemiphe ono;
46 bya asukwa phe pho: "Unu vukwaru opfu-a, mu raruru unu arara ntanu-
a l'obu. Oo ya bu; g'unu ezia unwu unu g'ephe kwabe enya mekotaje
iphemiphe, e deru l'ekemu-a. 47 G'opfu-a ta abukwaru unu opfu, enwedu
ishi; kele o kwa eka ono be ndzu unu no. O buru iphemiphe ono e-
me g'unu kariberu nka l'ali ono, unu adagha enyimu Jiodanu eje alwuta
nworu ono."

Eepfu le Mosisu a-nwuhu
l'eli ubvu Nebo

48 Noo ya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'eswe mboku ono
gedegede su: 49 "Nyihu ubvu-a, bu ubvu ubvu Abarimu-a; mbu ubvu
Nebo, no l'ali Mowabu; bya anodukwapho l'okotazu mkpukpu Jieriko; je
ahuma ali Kenu, bu ali, mu abya anu ndu Izurelu g'ephe nworu. 50 Oo
l'eli ubvu ono, ii-nyihu ono be ii-nodu nwuhu lapfu ndiche ngu phe; egube
ono, nwune ngu, bu Eronu nwuhuru l'ubvu Huru; lapfu ndiche iya phe
ono. 51 Iphe, a-kpa iya nu buru l'unu no l'echilabo ndu Izurelu le mini
Meriba ke Kadashi, no l'echiegu Zinu kwefuru mu ike; mbu l'oo l'unu te
emeduru g'a maru ge mu du-be nso l'echilabo ndu Izurelu. 52 Oo ya meru
iphe, bu uzanya be ii-gbe huma ali ono; ole i ti bahudu l'ali obu, mu a-nu
ndibe mu, bu ndu Izurelu ono."

1 Ọwaa bụ ọnu-ọma, onye kẹ Chileke, bụ Mósísisu ọ́ọru nụ ụnwu Ízùrẹ̀lu tẹme ọ́ nwụhu. 2 Ọ sụru:

“Chipfu shi l'úbvú úbvú Sayínayi bya.

Mbụ-a; ọ́ gbẹ́ l'uzo alí Siye nwuaru pẹ́ kẹ́ phoo gẹ́ nchi-abọ́hu.

Ọ́ gbẹ́ l'úbvú Paranu echiru pẹ́ kẹ́ swachaswacha;

chírú unubuku ndu dụ́ nsọ́ abya;

bya aparu ọ́ku, enwu enwunwu l'ẹ́kutara.

3 Sụ-a; ndiphe bẹ́ ọ́ yeru obu;

mbụ́ l'iphe, bụ́ ndu dụ́ nsọ́ nọ́kota iya l'ẹ́ka.

Ephe nọ́du adajẹ́ kpurumu lẹ́ mgboru ọ́kpa iya; phozeta baarụ́ iya ẹ́ja.

Ọ́ bụru iphe, ọ́ pfuru bẹ́ ephe emeje.

4 Mósísisu tũru ekemu doberu anyi;

ọ́ bũru okiphe K'oshilọ́kpa Jíékọ́pu l'opfu.

5 Chipfu bũru eze ndu Jieshurunu

teke ono, ndu-ishi lẹ́ Ízùrẹ̀lu;

ephe l'ọ́kpa-ipfu ndu Ízùrẹ̀lu l'ẹ́hu l'ẹ́hu dzukoru ono.

6 Gẹ́ ndzụ́ bụ́kwaru k'ọ́kpa-ipfu Rúbẹ́nu!

G'ọ́ tọ́ chíhukwa; ọ́phu awa iya epehukwa!”

7 Ọwaa bụ́ iphe, ọ́ pfuru l'ẹ́hu ọ́kpa-ipfu Jiuda:

“Jiko Chipfu; nọ́majekwa olu ndu Jiuda!

Dutakwa pẹ́ dupfuta ndu nkepẹ́;

l'i mee g'ẹ́ka shihuje pẹ́ ike l'ọ́gu!

Jiko yejenuru pẹ́ ẹ́ka g'ephe lwụ́-kpee ndu ọ́hogu pẹ́!”

8 Ọ́kpa-ipfu Lívayi bẹ́ ọ́ pfuru nkepẹ́; sụ:

“Gúbẹ́ Chipfu; menaa g'ọ́kpa-ipfu Lívayi tujeru ngu ido,

bụ́ iya bụ́ tumimu yẹ́e urimu ngu; gudeje maru iphe, bụ́ obu ngu;

mbụ́ ndu j' hũru ama lẹ́ Masa;

tẹ́me gụ́ l'ephe see opfu l'agụ́ga mini Meriba.

9 Ọ́o pẹ́ pfuru kẹ́ nna pẹ́; yẹ́e kẹ́ ne pẹ́;

sụ́ l'ephe ta akpadu pẹ́ ishi.

Ephe mĩa ụ́nwu, ephe nwũru anwunwu ẹ́nya;

míkwaapho unwune pẹ́ ẹ́nya.

Obenu l'ephe letaru ẹ́nya mee opfu ngu;

bya eletakwapho ọ́gbandzu ngu ẹ́nya.

10 Ọ́ bụ́ pẹ́ e-zije ndibe Jíékọ́pu iphe, j' sũru g'e meje.

Ephe ezia ndu Ízùrẹ̀lu iphe, j' tũru l'ekemu.

Ọ́ bũru pẹ́ e-dobejeru ngu ụ́nwù-isensu;

bũru pẹ́ e-dobeje ngweja-akpo-ọ́ku l'ọ́ru-ngweja ngu.

11 Jiko Chipfu; ọ́ọru ọ́nu-ọ́ma ye l'akanya, oose!

Jiko g'ọ́zi, ọ́ gude ẹ́ka iya jee dújekwa ngu ree!

Ndu ono, wụ́-lihuru etso iya opfu ono;

mẹ́ ndu ono, kpọ́ru iya ashí ono; nyakashinaa pẹ́ ọ́kpu-nka;

k'ọ́phu ephe ta adúbaedu ike egbeli ishi ọ́zo!”

12 Ọ́kpa-ipfu Benjiaminu bẹ́ ọ́ pfuru nkiya; sụ:

“Onye Chipfu yeru obu l'a-nọ́du nọ́-kube iya; tũsaru ẹ́hu.

Ọ́ bũru Chipfu anọ́duje egbobuta iya eswe l'enyashi.

Ọ́ bũru l'echi ọ́kpoma Chipfu bẹ́ ọ́o-nmakojeru.”

13 Ọ́kpa-ipfu Jíósẹ́fu bẹ́ ọ́ pfuru nkiya; sụ:

“G'alí iya bụ́kwaru alí, Chipfu ọ́ọru ọ́nu-ọ́ma nụ.

G'ọ́ kwajẹ́ru pẹ́ ẹ́guru iji, shi l'imigwe;

l'ọ́ nwũru pẹ́ mini ime alí shọ́koshoko.

14 G'enyanywu mekwaa g'eguru akpuru-iphe, o koberu l'alì mehuru iya!
G'iphe, e meberu l'alì byaru iya gbukugbuku l'onwa l'onwa!

15 G'a nukwa iya iphe, kachakpoo ree, shi l'úbvú úbvú ndiche ono;
yee eguru iphe, shigbaa le nwa-obvú ojeoje onoya!

16 G'e gudekwa iphe, kachaa ree, jiru eliphe kebe iya l'oma!

Gé Jiófesu túbakwa onye ono l'enya;
mbú onye ono, nò l'irwu nwoshi ono, enwu oku ono!

G'iphemiphe-a bukotakwaru ké Jiófesu;
onye bú onye-ishi l'echilabò unwune iya.

17 O dú akpabiri g'oke-eswi, vu úzo l'epho ne iya.

Mpu iya dú gé k'atsú.

O buru mpu iya ono bé oo-gude adú-tsushi ohamoha l'ophu;
mbú je akpaa le ndu bu l'eka igwe beru alì beru.

Nokwaphò g'unubuku oshilòkpa Ifuremu dú;
bya abukwarupho nno bú g'aguta aguta oshilòkpa Manásè dú."

18 Okpa-ipfu Zebulonu bé o pfuru nkiya; sù:
"G'ehu tsòje ngu útso; Zebulonu; teke iilufu alufu.
G'ehu tsòkwa ngu phò; Isaka; mē ì nòdu l'ibe ngu.

19 Ephe e-ku ndiphe g'ephe dzukoo l'úbvú.

Ephe anòdu l'úbvú ono gwee ngweja l'úzo, pfuru oto.

O buru iphe-oma, kuru l'eze-enyimu;
waa eku, domigbaaru onwiya l'alì-evevee
bé ephe e-gude buru."

20 Okpa-ipfu Gadu bé o pfuru nkiya; sù:
"G'ajaja buru k'onye meru g'alì Gadu jaa àjàjà.
Ipfu Gadu tókpoepho nwèhu zè; kupyabe ishi g'oduma.
Iphemiphe, o humaru bé oozijashije eka; zijashia ya ishi.

21 O hotaru alì, kakota ree doberu onwiya;
kéle o bú eka oke alì ké ndu-ishi ndu ojogu nò
bé ndu-ishi ndu Ízurelu edzukobeje;
mee iphe, pfuru oto l'enya Chipfu;
bya edobe iphe, o sùru g'e meje."

22 Okpa-ipfu Danu bé o pfuru nkiya; sù:
"Danu bukwa nwa oduma, shi le Beshanu apfu shoshoo eje abya."

23 Okpa-ipfu Nafutali bé o pfuru nkiya; sù:
"Nafutali bé túbakwaru Chipfu l'enya.
Teme onu-oma Chipfu bukwarupho nkiya.

Oke alì iya bé shi l'úzo eze-enyimu Gálili; je akpaa l'úzo ndohali."

24 Okpa-ipfu Asha bé o pfuru nkiya; sù:
"G'onu-oma unwu ké Asha kakota k'unwegirima ozo shii.
G'o túbakwa unwune iya l'enya.

G'okpa iya dekwaru ederu le manù.

25 G'iphe, ii-gudeje gu-chia oguzo ngu bukwaru ígwè; yee onyirubvu.
Ike nyo; yee ujiku ole, ii-nò a-haerupho enya nhamunha.

26 O tò dúkwa onye dú gé Chileke ké Jieshurunu;
onye aghajaje akpaminigwe ebo bya eyeru unu eka;
teme o nòdu aduje akpabiri l'eka ogha l'urwukpu.

27 O kwa Chiojeoje bú onye ii-nòduje l'ime iya eze ndzu.
O buru oshi-eka ojeoje iya ono bé odeje ngu le mkpula; kuta; heru eheru.
O nòdu achífufe ndu ohogu ngu l'atatiphu ngu; sù ngu:
'Ngwa; tuko phe gbushia!'

28 Oo ya bu le ndu Ízurelu e-buru; tɔsaru ɛhu;
o to dudu iphe, byaru eme phe nu.

Mbu l'eri Jiékopu e-buru mbvulehu phe l'alí, ereshi yee mee du.
Teme igwe akwaaru phe iya iji.

29 Ehutso be a goru nu unube ndu Ízurelu.

?Bu onye du g'unu; unube ndu Chipfu dzotaruru?

Oo yebedua bu onye egbobutaje unu; bya aburu onye eyejeru unu eka.
O bukwarupho yebedua bu ogu-echi, unu gude eku onwunu.

Ndu ohogu unu e-gude ndzu-agugu byapfuta unu;
unu azopyashia eka ephe agwaje iphe azopyashi."

34

Anwuhu Mosisu

1 Noo ya; Mosisu gbɛ le nsuda Mówabu nyihu úbvú Nebo, bu iya bu úbvú, kachaa l'eli l'ime úbvú úbvú Pisiga, no ghaaru mkpukpu Jieriko iphu. Chipfu bya egoshikota iya alí ono g'ò ha; a -gbɛ l'alí Giladu jasú l'alí ndu Danu; 2 goshigbua ya alí ndu Nafutali l'ophu; yee alí ndu Ifuremu; waa alí ndu Manáse; mekpoo alí ndu Jiuda l'ophu je akpaa l'eze-enyimu ɔzo enyanwu-ariba; 3 goshigbua ya echiegu ndohali; mekpoo uswe iya ono l'ophu; eshikpoo le nsuda ke mkpukpu Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu; je akpaa le mkpukpu Zowa.

4 Tɔbodu iya bu; Chipfu su iya: "Owaa bu alí ono, mu riburu Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékopu angu le mu a-nu oshilokpa phe ono. Mu hawaru ngu g'i gude enya ngu huma iya; ole i tii bahudu iya abahu." 5 Oo ya bu; onye-ozí Chipfu ono, bu Mosisu nwuhu l'eka ono l'alí ndu Mówabu; egube Chipfu pfuru iya. 6 O woru iya lia le nsuda l'alí ndu Mówabu l'eka no ghaaru mkpukpu Betu-Peyo iphu; ole o to dudu onye maru nhamunha eka e liru iya jasú ntanu-a. 7 Mosisu noru ukporo apha ishii; teme o nwuhu; ole o to phujeduru ragaraga; ophu okpehu iya alwajeduru alí.

8 Ndu Ízurelu nodu le nsuda Mówabu ono kwaa eka Mosisu ukporo abali l'abali iri. Ephe nochaa nno; eswe mboku, eegude akwa Mosisu bu.

9 Unme mmamiphe bya eji Jioshuwa nwa Nunu ɛhu; noo kele Mosisu byiberu iya eka l'ishi. Ndu Ízurelu nodu emeje iphe, o pfuru; ephe shi nno mekotaephe iphe ono, Chipfu turu Mosisu ekemu iya ono. 10 Eshi teke ono ta adukwa onye mpfuchiru, futajeru l'alí Ízurelu, du ge Mosisu; mbu onye Chipfu maru iphu l'iphu. 11 O to dudu onye du g'oo ya l'eme iphe-ohumalenya; yee iphe, du biribiri, bu ophu Chipfu ziru iya; o je emeshia l'alí Ijiputu; mbu meeru Fero; yee ndu-ozí iya; me ndu alí iya l'ophu. 12 Ophu o dudu onye du ge Mosisu l'enweru oke agburehu; yee eme iphe, paru eka bya adu ebvu l'enya, bu ophu o no l'iphu ndu Ízurelu l'ophu meshia.

Ekwo JIOSHUWA

Chipfu ezi Jioshuwa ozi

¹ Tɔ̀budu iya bụ; onye-ozì Chipfu, bụ Mòsìsù nwùhuchaep̄ho; Chipfu sù Jioshuwa nwa Nunu, bụ onye shì anɔ̀duje eyeru Mòsìsù ẹ̀ka: ² “Onye-ozì mu, bụ Mòsìsù bẹ̀ nwùhuwaru nù. Nta-a bụ̀kwa g'ì gbẹ̀shi; g'unu lẹ̀ ndu Ízùrẹ̀lu l'ophu je adaa ẹ̀nyìmu Jìɔ̀danu-a bahù l'alì onò, mu abya phẹ̀ anànu onò. ³ Iphe, bụ̀kpoo ẹ̀ka unu zòru ọ̀kpa bẹ̀ mu a-nùkòta unu, bụ̀ iya bụ̀ gẹ̀ mu pfuru iya Mòsìsù. ⁴ Alì unu a-gbẹ̀ l'echiẹ̀gu nòdu jasù l'ùb̀vù ùb̀vù Lébanonù l'ẹ̀ka onò. L'ọ̀ gbẹ̀kwapho l'oke-ẹ̀nyìmu Yufurétìsù nòdu je akpaa l'oke eze-ẹ̀nyìmu, nò l'ùzo ẹ̀nyanwu-arìba. Alì ndu Hetu l'ophu ayìkwaru iya phọ. ⁵ O tọ̀ dũkpodaa onye byaru adù ike pfuchia ngu ụzo gbìrìrì jasù teke jì-nò-beru. Oo ẹ̀gube onò, mu shì swìru Mòsìsù onò bụ̀ gẹ̀ mu e-swìkwaru ngu phọ; ọ̀phu mu abyadù aha ngu nwẹ̀kìnyì ngu; tẹ̀me ọ̀phu mu agwọ̀bekwa ngu.

⁶ “G'obu shìhu ngu ike; gẹ̀ ndzù ba agụ̀kwa ngu; noo kele ọ̀o gùbedua bẹ̀ e-duru ndu-a je g'ẹ̀phe je anata alì onò, mu rìru nna phẹ̀ oche angù lẹ̀ mu a-nù phẹ̀ onò. ⁷ Oo ẹ̀pho g'obu shìhukwa ngu ike; gẹ̀ ndzù ba agụ̀kwa ngu agùgu ọ̀phu. Oo g'ì kwabẹ̀ ẹ̀nya dobekọ̀ta ekemu onò, onye-ozì mu, bụ̀ Mòsìsù nùru ngu onò. Ta agbakùtakwaru iya azù; ọ̀phu i yekwarù iya ẹ̀ka lanù. Oo ya bụ̀ g'upete agbajeru ngu l'ẹ̀kameka i jekpòru. ⁸ Ta ahakwa ẹ̀kwo ekemu onò g'ọ̀ gbatehu ngu l'ònu. Rìje iya l'òrìrì eswe l'ẹ̀nyashi; ọ̀o ya bụ̀ l'i-leta ẹ̀nya mekọ̀taje iphemiphe, e deru l'ime iya. Oo ya bụ̀; g'eso etsoje ngu l'iphemiphe, iimekpoo ememe; upete agbakwaaru ngu phọ. ⁹ ? Tọ̀ b̀nnaa mbèdua sùru g'obu shìhu ngu ike? Gẹ̀ ndzù ba agushi ngu; ọ̀phu mejì atọ̀fukwa ngu. G'ọ̀ tọ̀ dũkwa teke jì-la azù azù. Noo kele Chipfu, bụ̀ Chileke ngu bẹ̀ e-swìru ngu nù l'ẹ̀kameka iijekpò.”

¹⁰ Jioshuwa bya ezia ndu-ishi ndu Ízùrẹ̀lu sù: ¹¹ “Unu jedzuru ẹ̀ka ndu Ízùrẹ̀lu kpọ̀beru ụ̀lo-ẹ̀kwa phẹ̀ je epfuaru phẹ̀ g'ẹ̀phe kwakọ̀be nri erìrì phẹ̀ ree; kele o ghuduru ujìku ẹ̀to; unu adaa ẹ̀nyìmu Jìɔ̀danu je anata alì onò, Chipfu bụ̀ Chileke unu a-nù unu; g'ọ̀ b̀uru k'unu onò.”

¹² O be l'ọ̀kpa-ìpfu Rúbenu; waa ọ̀kpa-ìpfu Gadu; waa unwunna ọ̀kpa-ìpfu Manáse, e keru ẹ̀bo; Jioshuwa sù phẹ̀: ¹³ “Unu nyatakwa ekemu, onye-ozì Chipfu, bụ̀ Mòsìsù t̀uru nù unu g'unu mejì! Chipfu, bụ̀ Chileke unu abya eme g'unu t̀uta unme; woru alì-a nù unu g'ọ̀ b̀uru k'unu. ¹⁴ Oo ya bụ̀ l'unyomu unu; waa unwegìrìma unu; mẹ̀ iphe-edobe unu bẹ̀ a-nòdu l'alì phọ, Mòsìsù nùru unu l'ùzo ẹ̀nyanwu-awawa ẹ̀nyìmu Jìɔ̀danu phọ. Obenu lẹ̀ ndu alẁuru unu ọ̀gu bẹ̀ e-vuru unwunna unu-a ụ̀zo dafù azù iya ọ̀phuu; je eyeru unwunna unu ẹ̀ka; ¹⁵ gbìrìrì jasù teke Chipfu e-me g'ẹ̀phe t̀uta unme; g'ọ̀ meru unubèdua; bya emee; ẹ̀phe anata alì onò, Chipfu, bụ̀ Chileke unu a-nù phẹ̀ g'ọ̀ b̀uru nkephẹ̀ onò. Teke e mecharu; unu alaphuwarọ̀ azù je eburu l'alì k'onò, onye-ozì Chipfu, bụ̀ Mòsìsù nùru g'ọ̀ b̀uru k'unu l'azù ẹ̀nyìmu Jìɔ̀danu azù iya ọ̀phuu; l'ùzo ẹ̀nyanwu-awawa.”

¹⁶ Ẹ̀phe sù Jioshuwa: “Iphemiphe, ì sùru g'anyi mee bẹ̀ anyi e-mekọ̀taje. Ẹ̀ka ì sùru g'anyi je be anyi e-je. ¹⁷ Oo ẹ̀gube onò, anyi ngabẹ̀kotaru Mòsìsù nchì l'iphemiphe onò bụ̀ g'anyi a-ngabejeru ngu iya. Olee ọ̀o ẹ̀pho

ge Chipfu, bu Chileke ngu no-kube ngu; g'o shi no-kube Mosisu. ¹⁸ Onye jikakporu l'o too medu opfu ngu; m'obeta o buru gunu be i ziru iya be eegbuje egbugbu. Ole o bukwapho g'obu shihu ngu ike; ophu ndzu agukwa ngu!"

2

Réhabu; yee ndu ngge

¹ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya agbe le Shitimu zia ndu ngge labo le mpya. Su phe: "Unu je agbaphee ali ono; kekekekpo ke mkpukpu Jieriko." Tobudu iya bu; ephe tugbua bya eje abahu l'ulo ibe nwanyi ovuoba, aza Réhabu je anodu.

² Ama bya agbaaru eze ndu Jieriko su l'o nwekwaru ndu Izurelu bataru le mkpukpu-a l'uzenyashi-a; bya anwu ngge l'ali-a. ³ Eze ndu Jieriko bya ezia ozi su ge je asu Réhabu g'o je achifuta unwoke ono, bataru ibe iya ono; noo kele ephe byaru anwu ngge l'ali-a l'ophu.

⁴ Obenu l'e jeshiaru; nwanyi ono dutawa unwoke labo ono je ewoha. O su phe: "Unwoke ono byakwaru-a; ole mu ta amakwa aka ephe shi bya. ⁵ O be l'uzenyashi; g'o rwuwaru mgboru teke aabya agu-chi oguzo mkpukpu; ephe tugbua. Ophu mu amaekwa ibe iya ophu ephe shiru. O buru l'unu tugburu nta-a gbakwaseru uzo be unu a-gbapfukwa phe-a l'uzo." ⁶ (Ama l'o dutaru phe je ewohaa le mkpula oghu ocha, a susagbaaru l'eli ulo ono.) ⁷ Unwoke ono gbakwaseru uzo, eeshije je adaa enyimu Jiordanu; jeshia achu ndu ngge ono. Ephe lufuepho azu mkpukpu; e woru oguzo mkpukpu ono gu-chia.

⁸ Ndu ngge ono bya l'ala l'ulo; nwanyi ono byapfuta phe l'eli ulo ono; ⁹ bya asu phe: "Mu mawaru le Chipfu nuwaru unu ali-a. Akpabiri unu gudewaru anyi g'anyi hakota. Ndu bukota l'ali-a be anmakota ruurwu l'eka ephe atsui unu ebvu. ¹⁰ Anyi numawaru ge Chipfu gude meeru unu gbororo l'echi Eze-enyimu Uswe-uswe le teke unu shi l'ali ndu Ijiputu wufuta; wafua g'unu woru eze ndu Amoru umadzu labo ono, bu Sihonu; waa Ogu mee umerekete l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu. ¹¹ Anyi numachaa nno; meji tofu anyi; ike bukwapho anyi l'opfu ehu unu; noo kele anyi maru le Chipfu, bu Chileke unu bu Chileke k'imigwe; waa k'eliphe. ¹² Nta-a bukwa g'unu gude ephe Chipfu riaru mu nte l'unu e-meru mu le ndibe mu iphe-oma; eshinu mbedua mekwarupho unu iphe-oma. Unu anu mu iphe-ohubama iya; ¹³ l'unu a-dzo nna mu ndzu; waa ne mu; waa unwune mu nwoke; waa unwune mu ke nwanyi; mekpoo ndibe anyi l'ophu; mbu l'unu a-dzo anyi g'anyi ta anwuhu."

¹⁴ Ephe su iya: "Anyi e-gude kele i dzoru anyi ndzu; dzoro ndzu nkengu. O buru l'o to nwedu onye i pfuru iphe, anyi byaru ememe-a; be Chipfu nuopho anyi ali ono be anyi e-doberu ngu ire-lanu meeru gu le ndibe ngu iphe-oma."

¹⁵ O bya epyofu eri le windo; ephe gude iya eka lufu azu iya ophuu; noo kele o bu l'ulo, a kpuru l'eli igbulu, e gude kpu-pee mkpukpu ono mgburugburu. ¹⁶ O su phe: "Unu tugbukwaa je ewohaa onwunu l'ubvu ge ndu ono, achu unu ono ta ahuma unu. Unu wohaa onwunu l'eka ono ujiku eto ge ndu ono lwaphutaada azu; teme unu atugbuwaro jeshia iphe, unu eje."

¹⁷ Unwoke ono su iya; "Nte-a, i meru anyi ria tee gudekwa anyi; ¹⁸ gbahaa l'anyi byatashiaru; i lipfube eri-a, du uswe-uswe-a, i gude yeru anyi eka;

anyi nyifu-a lẹ windo, anyi pyoru ono. Tẹme i duta nna ngu; yẹe ne ngu; waa unwune ngu; mękpoo ndibe ngu l'ophu dobe l'ulo ngu. ¹⁹ Onye tugburu lufu gbororo; iphe me iya; bẹ bukwa iya paa ishi ochi onwiya; o to bukwa anyibedua. Oo ndu ophu no l'ime ulo ngu gedegede bẹ anyibedua paa ishi ochi phe m'o duru onye denyiru phe ẹka. ²⁰ Ole o -bukwanuru l'i tugburu je epfukashia iphe, anyi byaru ememe-a; bẹ nte ono, i suru g'anyi riaru ngu ono tee gudekwa anyi.

²¹ O su: "Ee! Mu kwetarù!" G'o du g'unu pfuru; o dufu phe; ephe tugbua. O wota eri uswe-uswe ono lipfube lẹ windo ono.

²² Ephe tugbua je ewohaa onwophe l'ubvu ujiku eto; gbiriri jasù ndu achi phe nọkọta phe l'uzo ono; ophu ephe ahumaduru phe; ephe laphu azu. ²³ Noo ya; unwoke labo ono bya afuta; o buru phe alala. Ephe bya akpo-zeta l'okpa ubvu ono; bya adaa enyimu lapfushia Jioshuwa nwa Nunu. Ephe je akokotaru iya iphe, nwukotaru phe nu. ²⁴ Ephe su Jioshuwa: "Ali ono g'o ha bẹ Chipfu woakwaru ye anyi l'eka. G'ephe ha tukoepho aphu ke kpaakpaakpaa l'eka ndzu anyi agu phe."

3

Ndu Ízurelu awughá enyimu Jiódanu

¹ O be l'onmewa-utsu; Jioshuwa; yele ndu Ízurelu g'ephe ha wufu lẹ Shitimu; jeshia enyimu Jiódanu. Ephe woru ulo-ekwa phe kpobegba l'eka ono g'ephe noduadaa; teme ephe aghaa enyimu ono. ² A noephe ujiku eto; ndu-ishi ndu ojogu bya ejedzukotaru ẹka ephe duru ono; ³ bya asu ndu Ízurelu: "Unu -humaephe okpoko ogbandzu ke Chipfu, bu Chileke unu; waa ndu-uke, bu phe bu oshilokpa Livayi l'eka ephe pa iya; unu wulihukwa l'eka unu no tsoru iya. ⁴ Oo ya bu g'unu amaru uzo, unu e-shi; eshi ophu unu teke eshiswee uzo owa-a. Ole g'unu te etsokubekwa iya ntse ntse. Unu a-kparu unu nkwo-eka ise yeru okpoko ono."

⁵ Noo ya; Jioshuwa su ndu ono: "Unu doo onwunu nsọ; noo kele echele bẹ Chipfu e-me iphe, du biribiri l'echilabo unu!"

⁶ Jioshuwa su ndu-uke: "Ngwa; unu pata okpoko ogbandzu ono ghata ndu Ízurelu vuru uzo!" Ephe bya apata iya ghata vuru uzo.

⁷ Chipfu su Jioshuwa: "Ntanu-a bẹ mu e-kute ngu l'ataphu ndu Ízurelu g'ephe ha; k'ophu ephe a-maru lẹ mu no-kube ngu egube ono, mu shi no-kube Mosisu ono. ⁸ Pfuaru ndu-uke, pa okpoko ogbandzu su phe: "Teke unu rwuru enyimu Jiódanu; unu rwuba l'ime enyimu ono je apfuru!" "

⁹ Jioshuwa su ndu Ízurelu: "Unu dzua l'eka-a bya angabe nchi l'opfu Chipfu, bu Chileke unu. ¹⁰ Waa g'unu e-shi maru lẹ Chileke ophu dzu ndzu bu l'echilabo unu baa; teme l'oo-chifuru unu ndu Kėnanu; waa ndu Hetu; waa ndu Hevu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amoru; waa ndu Jiebusu. ¹¹ Unu huma l'okpoko ogbandzu ke Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu bẹ e-vuru unu uzo rwuba l'enyimu Jiódanu. ¹² Nta-a bukwa g'unu hoo unwoke nanu nanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; hota umadzu iri l'ebo dobe. ¹³ Ndu uke, pa okpoko ogbandzu Chipfu; Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu; -yeephe okpa lẹ Jiódanu; bẹ mini ono, aso ala l'uzo ndohali ono e-bukahụ ẹbo kpa oronmono."

¹⁴ Oo ya bu; ephe bya aphokashia ulo-ekwa phe g'ephe daa enyimu Jiódanu; ndu-uke bya apata okpoko ogbandzu ghata vuru uzo. ¹⁵ Teke ono bẹ enyimu Jiódanu byakporu utso shingushingu; kele o bu teke eemeta

iphe, e meberu l'alì. Òle ndu-uke Chileke, pa okpoko ono rwubaerupho l'enyimu Jíódanu; mbù l'òo èpho erwurwu, òkpa phè erwu lè mini ono; ¹⁶ mini, shi l'ishi nggele sò-buhu asòso. Mini ono bya akòcha obvudu úzenya úzenya lè mkpùkpù Ádamu, nò lè mgboru Zaretanu; mini ono, asò ala lè Eze-ényimu nsúda Araba, bù iya bù Eze-ényimu Únú tabuha èbo. Òo ya bù; ndu Ízurélu bya awùghaa dafú azù iya òphuu gha iphu lè mkpùkpù Jieriko. ¹⁷ Ndu uke, pa okpoko ògbandzu Chipfu ono; parù iya pfulù pfulùshia ike l'echilabò ényimu Jíódanu, bùwaa alì òkponku ono; ndu Ízurélu òdú awùgha. Èphe pfulù gbiriri jasù òha ono l'ophu jekòta ije ghata l'echilabò ényimu Jíódanu ono, bùwaa alì òkponku ono.

4

Mkpuma, e gude anyata iphe, Chipfu meru

¹ Ndu Ízurélu ghatagbuchaepho ényimu Jíódanu; Chipfu bya efulù yeru Jioshuwa sù iya: ² “Hòò unwoke nanù nanù l'òkpa-ipfu l'òkpa-ipfu; hòta umadzu iri l'èbo l'echilabò ndu Ízurélu; ³ zia phè g'èphe pata mkpuma iri l'èbo l'echilabò ényimu Jíódanu l'èka ndu-uke Chileke pfulù. G'èphe pata mkpuma ono pafuta l'enyimu ono; parù jeshia èka unu a-kwa. Èphe -rwua; èphe atùko zia mkpuma ono l'èka ono.”

⁴ Òo ya bù: Jioshuwa bya ekukòbe unwoke iri l'èbo ono, ò hòru nanù nanù l'òkpa-ipfu l'òkpa-ipfu ndu Ízurélu ono; ⁵ bya asù phè: “Unu tughua je l'èka ono, a pa okpoko ògbandzu Chipfu, bù Chileke unu pfulù l'echilabò Jíódanu ono. Unu je apatachaa mkpuma lanù mkpuma lanù nmakobecheaa l'ukuvu; gbiriri jasù unu apatadzia ya òkpa-ipfu iri l'èbo, ndu Ízurélu dù. ⁶ Ono a-bùru iphe-òhubama, unu doberu l'echilabò unu; k'òphu bù teke unwu unu, eje l'iphu jiru nna phè sù: ‘?Bù gunu bè unu dobedoru mkpuma òwa-a?’ ⁷ Unu asù phè lè teke e gude okpoko ògbandzu Chipfu rwubata l'enyimu Jíódanu bè ényimu ono tabuharu èbo. Mbù l'okpoko ono daerupho ényimu Jíódanu; mini ono tabuha èbo. Mkpuma ono bù iphe, ndu Ízurélu e-gudeje nyata iphe ono, nwùru nù ono jasù lè tuutuutuu lè mìimimii.”

⁸ Òo ya bù; ndu Ízurélu bya emee gè Jioshuwa ziru phè; je apata mkpuma iri l'èbo l'echilabò ényimu Jíódanu, bù iya bù g'òkpa-ipfu Ízurélu ha; bya abùru gè Chipfu pfulù iya Jioshuwa. Èphe parù mkpuma ono ghaa ényimu Jíódanu; je edobe l'èka èphe kwarù. ⁹ Jioshuwa bya apakòbe mkpuma iri l'èbo l'echilabò ényimu Jíódanu l'enyoru phò, ndu-uke Chileke, shi parù okpoko ògbandzu Chileke pfulù phò. Ò nòkwapho l'èka ono byasù ntanù-a.

¹⁰ Ndu uke, pa okpoko ono pfulùpoerupho l'echilabò ényimu Jíódanu ono gbiriri jasù ndu Ízurélu mekòta iphe, Chipfu sùru Jioshuwa g'e mee. E meèbekòta iya gè Mòsisu tìru Jioshuwa ònu sù g'e mee ya. Nokwaphò gè ndu Ízurélu wùru ègwegwa wùghaa. ¹¹ Èphe wùghataepho je akùru l'azù iya òphuu; ele ènya; ndu-uke parù okpoko ògbandzu Chipfu lufuta nkèphè. ¹² Ndu òkpa-ipfu Rúbènu; waa kè Gadù; waa ndu òkpa-ipfu Manásè, e keru èbo; bya akwaa onwophè ngwògu gè Mòsisu sùru g'èphe mee; wufuta bya awùghaa l'atatifu unwu Ízurélu. ¹³ Ndu kwarù onwophè ngwògu wùghata l'atatifu Chipfu, bù ndu kwakòberu k'ògu;

wuru jeshia lẹ baswaa alì, nọ lẹ mgboru mkpukpu Jieriko; dọ ukporo unu unwoke ise.

¹⁴ Mbọku ono bẹ Chipfu tuliru Jioshuwa ẹka l'eli l'atatifpu ndu Ízurelu. Ẹphe wata akwabẹ Jioshuwa úbvù. Ọ buerupho g'e shì akwabẹ Mósìsù ẹbvù bọ g'a kwabẹru iya ya jasù ọ nwùhu.

¹⁵ Noo ya; Chipfu bya epfuru nọ Jioshuwa sù iya: ¹⁶ “Ngwa; kawaruro ndu-uke, pa okpoko-ekemu ono g'ẹphe lufutawaro l'enyimu Jíódanu l'ẹka ono, ẹphe pfuru ono.” ¹⁷ Tọbudu iya bọ; Jioshuwa bya akaru ndu-uke ono sù phẹ: “Ngwa; unu shiwarọ l'enyimu Jíódanu ono futa!”

¹⁸ Tọbudu iya bọ; ndu-uke Chileke parọ okpoko ono lufuta. Ọ buerupho azọbe okpa phẹ l'eli mgboko; mini ẹnyimu Jíódanu ono sọgbabe; bya abyaa utso; bya adọ g'ọ shihawaa dọ.

¹⁹ O -rwua lẹ mbọku, ọnwaa mbù dọ l'abalì iri; ẹphe gbẹ l'enyimu Jíódanu jeshia mkpukpu Gilugalu lẹ mgboru oke alì mkpukpu Jieriko l'uzo ẹnyanwu-awawa. ²⁰ Jioshuwa woru mkpuma iri l'ẹbo, a pataru l'enyimu Jíódanu ono; woru kpokobe lẹ Gilugalu. ²¹ Ọ sù ndu Ízurelu: “O -rwuepho l'atatifpu; teke unwu unu a-ji unu sù: ‘?Bọ gunu bẹ e dobedoru mkpuma ọwa-a?’” ²² Unu asù phẹ l'unwu Ízurelu gharu ẹnyimu Jíódanu l'alì okponku. ²³ Kẹle Chipfu, bọ Chileke unu meru oma ẹnyimu ọ kpọhu nkọ l'iphu unu gbiriri jasù unu wughakota. Ọo ẹpho iphe ono, Chipfu, bọ Chileke unu meru lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe ono bẹ o meru l'enyimu Jíódanu ono. Mbù teke ono, o meru Eze-ẹnyimu Uswe-uswe ọ tabuha; oma alì iya kpọhu jegiri-jegiri nọo jasù anyi tuko wughakota ono. ²⁴ Iphe, kparọ iphe, o meru iya bọ g'unwu-eliphe amaru lẹ Chipfu nweru okpehu; ọo ya bọ g'unu atsọje Chipfu, bọ Chileke unu ebvu.”

5

¹ Tọbudu iya bọ; eze ndu Amọru, bu l'uzo ẹnyanwu-aríba ẹnyimu Jíódanu; waa eze kẹ ndu Kénanu, bu lẹ mgboru eze-ẹnyimu; nũaapho lẹ Chipfu meru oma ẹnyimu Jíódanu kpọhu nkọ; unwu Ízurelu bya awughaa g'ẹphe hakọta; ndzọ rwuta phẹ. Akpabiri unwu Ízurelu ono mee; ophu úvohu adúkpoedu phẹ ililekpọo.

Ndu Ízurelu ebushi úbvù lẹ Gilugalu

² Ọ bọru teke ono bẹ Chipfu sọru Jioshuwa: “Gude mma, atsù nkọ bushia unwu Ízurelu úbvù! Ono bọ k'ugbo ẹbo, e buru ọdu úbvù ono lẹ Ízurelu.”

³ Ọo ya bọ; Jioshuwa bya egude mkpuma mee mma gude bushia unwu Ízurelu úbvù lẹ Úbvù Akpapyì ono.

⁴ Waa iphe, meru g'ọ gude Jioshuwa bushia phẹ úbvù baa: Unwoke, shi l'alì Ijiputu futa; mbù ndu sọru eje ọgu bẹ nwùshihukotarunu l'echięgu, g'ẹphe shichaepho l'alì Ijiputu lufuta. ⁵ Iphe, bukota ndu ono g'ẹphe ha bẹ bushikotaru úbvù. Obenu l'unwegirima, a nwuru l'echięgu teke ẹphe shiwaa l'alì Ijiputu lufuta bẹ e te buduru úbvù. ⁶ Kẹle unwu Ízurelu nọru ukporo apha labọ l'echięgu. Unwu Ízurelu, bọ ndu sọru eje ọgu; mbù ndu ono, shi lẹ Ijiputu futa ono nọdu l'ẹka ono nwùshihu-gbua; kẹle ẹphe te ekwedu mee iphe, Chipfu sọru g'ẹphe mee. Ọo ya bọ; Chipfu ria nte sù l'ẹphe ta abyadú ahúma alì ono, ya kweru nna phẹ oche ukwe lẹ ya a-nú phẹ; mbù alì, manù-ẹnwu yẹle ẹra-eswi asọ gborogboro. ⁷ Noo ya; o mee unwu phẹ bya evutachaa nọchia ẹnya nna phẹ. Ọ bọru ndu ono bẹ

Jioshuwa bushiru úbvù-a; kele ephe shi búru akpapyi; l'e te buduru phe úbvù teke ephe eje l'echiègu. ⁸ E bushichaa ephebe oha ophu ono úbvù g'ephe ha; ephe nodu l'ulo-èkwa phe nyaa ya gbiriri jasù ephe ka mma.

⁹ No iya; Chipfu sù Jioshuwa: "Ntanù-a bẹ mu swafuwaru unu iphere ono, shi unu l'e teke unu gbèshiru l'alì Ijiputu ono!" Oo ya bú; e woru èka ono gha Gilugalu, bú iya bú "eswifu."

¹⁰ O búru teke ndu Ízurelu nọ lẹ Gilugalu bẹ ephe boru obo Ojèghata; l'uzenyashi mbòku, onwa ono duedepho abalì iri l'eno; lẹ baswaa alì, nọ lẹ mgboru mkpukpu Jieriko. ¹¹ O be lẹ nchitabòhu mbòku obo Ojèghata; ephe ria iphe, shi l'alì ono. Ephe tarù buredi, ekoduru ekoko; bya ataa akpe, a hùru ahùhu. ¹² A -gbẹ lẹ mbòku, ephe beberu wata eri iphe, shi l'alì ono bẹ mana dabuhuru. Ophu mana adabaeduru ndu Ízurelu; ephe gbẹ l'apha ono rikwasèru nri, a kòtaru l'alì ndu Kénanu.

Jioshuwa yee onye pa ogu-echi

¹³ Jioshuwa nodedepho lẹ mgboru mkpukpu Jieriko l'èka ono; o palia enya hùma nwoke, mítawaru ogu-echi iya parù l'èka pfuru iya l'atatiphu. Jioshuwa bya ejepfu iya sù: "¿Ì bú anyi? Tọo ¿Ì bú kẹ ndu ohogu anyi?"

¹⁴ O sù iya: "Waawakwa; mu bukwa onye-ishi ndu ojogu kẹ Chipfu. O búru iphe ono bẹ mu byaru."

Jioshuwa bya adaa kpurumu; woru iphu kpube l'alì baarù iya eja bya asù iya: "¿Bù gunu bẹ Nnajiuphu ziru mube onye-ozì iya?"

¹⁵ Onye-ishi ndu ojogu Chipfu ono sù Jioshuwa: "Yefù akpokpa ngu; kele èka ono, ì pfuru ono bukwa èka dù nsò!" Jioshuwa kwe doo bya emee g'o pfuru.

6

Adada Jieriko

¹ Tòbudu iya bú; ndu mkpukpu Jieriko woerupho onuzo èka eeshije abahù l'ime mkpukpu phe tų-chià. Ophu o duedu onye abata abata; ophu o duedu onye alufu alufu; l'èka ephe atsù ndu Ízurelu ebvu.

² No iya; Chipfu sù Jioshuwa: "Hùmakwa; mu woakwaru mkpukpu Jieriko yee onye eze phe; yee ndu ojogu phe; ye ngu l'èka. ³ Chita ndu ojogu ngu g'unu je azọ-pee mkpukpu ono mgburugburu ugbo lanù lẹ mbòku. Unu emee ya nno abalì ishii. ⁴ Ndu uke Chileke umadzu esaa apagbaarù opu mpu ebili l'èhu l'èhu; vuru ọzo; aaparù okpoko ogbandzu etso phe. O -be lẹ mbòku k'esaa; unu ejephee mkpukpu ono mgburugburu ugbo esaa. Ndu uke atùko wata egbu opu ono. ⁵ Teke ephe gbuerupho opu ono mkpèelanu; ndu Ízurelu nùma opu ono; gẹ ndu Ízurelu l'ophu wata agbọ ogboo èhuka èhuka. Noo teke igbulọ mkpukpu ono e-zekpòshihu; onyemoye echebepho iphu nhamunha."

⁶ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya ekua ndu-uke Chileke bya asù phe: "Unu je apata okpoko ogbandzu Chipfu parù. Gẹ ndu-uke Chileke umadzu esaa gudegbaa opu mpu ebili l'èhu l'èhu; vuru ọzo; unu aparù okpoko-ogbandzu Chipfu ono etso phe." ⁷ O bya edzukọbe ndu Ízurelu sù phe: "Unu wù-lihu jephee mkpukpu ono mgburugburu. Gẹ ndu gude ngwọgu vuru ọzo; gẹ ndu pa okpoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe!"

⁸ Jioshuwa ziebechaa phe iya egube ono; ndu-uke esaa, pa opu mpu ebili l'èhu l'èhu; bya evuta ọzo; egbu opu ono l'atatiphu Chipfu. Okpoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe. ⁹ Ndu kwarù ngwọgu bya awughata

ndu-uke, egbu opu ono awughata je evuta ụzo. Ndu ojoğu ozo ndu etso okpoko ogbandzu. Ndu uke Chileke ono ndu egbuepho opu ono eje l'iphu l'iphu. ¹⁰ Jioshuwa pfuhawaru phe sụ phe g'ọ tọ dukwa onye a-gbọ ogboo; ophu e chikwa mkpu; gbiriri jasụ mbọku, ya a-sụ g'ephe gbọwaro ogboo; teme ephe agbọwaro ogboo. ¹¹ Oo ya bụ; ephe byanụ apata okpoko ogbandzu Chipfu ono bya egude iya wụ-pee mkpukpu ono. Ephe wụ-pee mkpukpu ono mgbo lanụ; bya awụ-phu azụ l'eka ephe dọru je azeshia.

¹² O -rwua l'onmewa-utsu echele iya; Jioshuwa gbeshi; ndu-uke gbeshi; pata okpoko ogbandzu Chipfu. ¹³ Ndu uke esaa, gudegbaa opu mpu ebili l'ehu l'ehu ndu egbu opu ono eje l'atatiphu okpoko ogbandzu Chipfu ono. Ndu chị ngwogu vuru ụzo; ndu ojoğu ozo ndu awụ etso phe l'azụ. ¹⁴ Lẹ mbọku k'ẹbo ono; bẹ ephe wufutaru; bya awụ-pee mkpukpu ono mgburugburu mgbo lanụ; bya awụ-phu azụ l'eka ephe dọru. Ephe wụ-pee nno abalị ishii.

¹⁵ O be lẹ mbọku k'esaa; ephe gbeshi l'onmewa-utsu; je awụ-pee mkpukpu ono mgburugburu g'ephe awụ-phejehawa iya. Oke mbọku ono bẹ ephe wụ-pheru iya ugbo esaa. ¹⁶ Ephe nduepho lẹ k'ugbo esaa ono; ndu-uke woru opu phe gbu; Jioshuwa sụ unwu Ízurelu: "Unu tya okoo; kele Chipfu wowaru mkpukpu-a yee unu l'eka! ¹⁷ Lẹ mkpukpu ono; mę iphemiphe, nọ iya nụ; bẹ a nmarụ mkpurophu dobe g'e mebyiaru Chileke g'ọ buru iya iphe ngweja. Oo ephe nwanị ovuoba ono, bụ Réhabu bẹ aha; yee onyemonye, nọkpoo l'ulo iya; noo kele o woharu ndu ngge, anyi zijeru pho. ¹⁸ Oke unu kwabekwa enya g'ọ tọ dukwa iphemiphe ono, e doberu k'emebyishi ono, unu e-wota k'enworu; odumeka bẹ unu e-mekwa onwunu g'unu buru ndu e doberu k'emebyishi; kele unu wotaru iphe, e doberu k'emebyishi; unu emee; ndu Ízurelu l'ophu aburu iphe, e doberu k'emebyishi; shi nno kpatarụ phe opfu. ¹⁹ Obenu l'iphe, bụ mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa iphe, e meru l'onyrubvu; ozoo l'igwè; duchaaru Chipfu nsọ. Ndu k'ono bẹ ee-gweta dobe l'ulo-ekụ ke Chipfu."

²⁰ Ndu Ízurelu bya agbọ ogbo. Mbụ l'opu ono wataerupho adada; ephe tuko g'ephe ha wata agbọ ogbo; igbulọ, e gude kpu-pee mkpukpu ono mgburugburu zekposihuru buru l'alị gwoo. Unwu Ízurelu wuba l'ime mkpukpu ono; onyemonye chebeepho iphu nhamunha; ephe lwua mkpukpu ono lwuta. ²¹ Tọbudu iya bụ; ephe tuko iphemiphe, dụ lẹ mkpukpu ono mebyishikota; unwanị mę unwoke; nwata mę ogerenya; mę eswi; waa ataru; waa nakpụ-igara. Iphemiphe ono bẹ ephe gude ogu-echi sụ pyaapya.

²² No iya; Jioshuwa bya asụ unwoke labo pho, nwuru ngge pho: "Unu bahụ je l'ulo nwanị ovuoba ono je edufuta iya; yee ndibe iya g'ephe ha. Unu je emeeru iya iphe ono, unu riru angu l'unu e-meru iya ono." ²³ Oo ya bụ; unwoke labo ono, jeru anwua ngge ono bya abahụ l'ulo Réhabu je edufuta iya; dufuta nna iya yee ne iya; mę unwune iya; mękpoo iphe, bụ ndu ephe l'ia nọ; mękpoo abubu iya l'ophu; chita phe je edobe l'azụ eka ndu Ízurelu dọru.

²⁴ Ephe tufu oku lẹ mkpukpu ono; o tuko iphe, nọkota iya nụ tsufu. O be lẹ mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa iphe, e meru l'onyrubvu; ozoo l'igwè; ephe vuta ndu k'ono je edobe l'ulo-ekụ ke Chipfu. ²⁵ Oke nwanị ovuoba ono, bụ Réhabu; yee ndibe iya; waa abubu iya l'ophu bẹ Jioshuwa

doberu ndzụ; noo kele o woharu ndu Jioshuwa yeru g'ephe je anwua ngge le Jieriko. A haa; o buru l'echilabọ ndu Ízurelu gbiriri jasụ ntanu-a.

²⁶ Tòbudu iya bụ; Jioshuwa bya epfua ya pfushia ya ike sù l'iphe, bụkpoo onye nnyaru bya ejeshia akpukwa mkpukpu Jieriko-a bụakwaa onye a tũru onu l'iphu Chipfu. Sù:

“G'onye onò bụkwaru okpara iya
bẹ oo-gude tũ ọkpa igbulọ ono.
Teme iphe, onye onò e-gude chia ya mgbo
abũru mbuhu ime iya.”

²⁷ Ọo ya bụ; Chipfu swikpøerupho Jioshuwa; teme ụdù Jioshuwa ono tũko alì ẹka ono vọo pfurufuru.

7

Iphe-aji Ekanu

¹ Obenu l'iphe ono, Chipfu sũru g'e mebyishiaru iya ono; bẹ unwu Ízurelu emeębeeduru ge Chipfu sũru g'e mee ya. Ekanu nwa Kami, bũ nwanwa Zabudi; bya abũru nwanwanwaranwa Zera; buru onye shi l'okpa-ipfu Jiuda; bẹ haru iphe ono, a sũru g'e mebyishia ono gweta k'enworu. Chipfu vuharu ndu Ízurelu ovuma.

² Noo ya; Jioshuwa gbẹ le mkpukpu Jieriko zia unwoke g'ephe je mkpukpu Eyayi, nọ-kube mkpukpu Betu-Avenu; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Betelu; sũ phẹ g'ephe je anwua ngge l'onu-egu ibe iya ono. Ọo ya bụ; unwoke ono je anwua mkpukpu Eyayi ngge.

³ Ephe lwa bya asu Jioshuwa-a: “Ge ndu Ízurelu l'ophu ta awukwaru je k'ogiya-a. O kwa unu unwoke ise; ozoo unu esaa l'umadzu ukporo iri bẹ ee-ye g'ephe je alwuta ndu Eyayi obu. G'a ta chitakwa ndu Ízurelu l'ophu g'ephe je ese nsegbu akanya; kele ndu ono bu-a nwochileka mkpukpu.”

⁴ Ọo ya bụ; a byanụ ezia unu umadzu esaa l'umadzu ukporo iri; ephe jeshia alwu Eyayi. Ephe jerwua; ndu Eyayi chia phẹ ikpabaka. ⁵ Ephe gbua ndu Ízurelu iphe, rwuru umadzu ukporo l'iri l'ishii. Ephe shiepho l'eka eeshije abahu le mkpukpu Eyayi chia ndu Ízurelu oso jasụ l'eka aakwoje mkpuma; bya egbushia ndu du igwerigwe g'ephe agbazeta le nsuda ono; k'ophu bu le meji tofuru ndu Ízurelu; ephe rwushihu.

⁶ Tòbudu iya bụ; Jioshuwa yeepho ẹka l'uwe iya laa tarara; bya adaa kpurumu; woru iphu bube l'alì l'atatiptu okpoko Chipfu gbiriri jasụ nchi jihu. O buru ephe le ndu bu ogerenya ndu Ízurelu tukoru wushiru l'eka ono; votachaa urwuku kpube onwophe l'ishi. ⁷ Jioshuwa bya asu: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?Bu iphe, i dughataru anyi enyimu Jiordanu bu gi bya eworu anyi ye ndu Amoru l'eka g'ephe gbushia? Anyi gege anodukwaro l'azu enyimu Jiordanuazu iya ophuu! ⁸ Gube Nnajiuphu; ? bu gunu be mu e-pfujekpo nta-a; ge ndu ohogu ndu Ízurelu achì anyi kpabekpabe egube-a? ⁹ Noo kele o -buru le ndu Kenu; waa ndu ozo, bukota l'alì-a nũmaru iya bẹ ephe a-byakwa atũko anyi lwuebe; mbu mee; anyi achihu le mgboko-a. O -bukwanuru l'ọ du nno; ?bu gunu be ii-me g'epha ngu ono, paru ẹka ono pfuru?”

¹⁰ Ọo ya bụ; Chipfu sũ Jioshuwa: “Gbeshi agbeshi! ?Bu gunu kparu iphe, i ze woru iphu kpube l'alì? ¹¹ O kwa ndu Ízurelu meru iphe-aji. Ephe woru ogbandzu ono, mu sũru g'ephe dobe ono gbukaa. Kele ephe hataru iphe ono, mu sũru g'e mebyishia ono woru je achikobe l'iphe, ephe

nweru. Ɛphe ziakwaru iphuru; bya adz̄a ũka. ¹² Noo iphe, kparū iphe, ndu Ízurelū adūdu ike pfushia ike l'iphu ndu ohogu ph̄e. Ɛphe dakobe ye okpa l'oso; kele Ɛphe b̄u ndu e doberu k'emebyishi. Unu -atukoduru iphemiphe ono, mu s̄uru g'e mebyishia ono ch̄ifuta mebyishik̄ota b̄e mu ta an̄o-kubebaekwa unu ozobaa.

¹³ “Gbalihu je emee ndu Ízurelū g'Ɛphe d̄u ns̄o. Iphe, ii-pfuru ph̄e b̄u: Unu dobe onwunu ns̄o kwaberu echele. L̄e-a; wakwa iphe, Chipfu, b̄u Chileke k̄e ndu Ízurelū epfu baa: O nwekwarū iphe, e doberu k'emebyishi, d̄u l'echilab̄o unub̄e ndu Ízurelū. Ophu unu ad̄ukwa ike apfushibaa ike l'iphu ndu ohogu unu; ab̄udu l'unu wofuru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'echilab̄o unu.

¹⁴ “O -rwua l'utsu b̄e aa-ch̄iru unu bya l'eka-a l'ipfu l'ipfu. Ipfu ophu Chipfu t̄uru eka afuta bya l'ɛnya-unuphu l'ɛnya-unuphu. Ɛnya-unuphu ophu Chipfu t̄uru eka abyaa l'onulo l'onulo. Onu-ulo ophu Chipfu t̄uru eka abyaa l'onye l'onye. ¹⁵ Iphe, buk̄oo onye a humaru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'eka; unu kp̄oo ya oku; ȳe ndibe iya; mekp̄oo iphemiphe, o nweru enweru g'o ha. Onye obu gbukarū ogbandzu Chipfu; bya emewaa akpamara l'al̄i ndu Ízurelū.”

¹⁶ O -rwua l'onmewa-utsu; Jioshuwa bya ekua ndu Ízurelū g'Ɛphe wufuta bya an̄o l'ipfu l'ipfu. A hota ipfu Jiuda. ¹⁷ Okpa-ipfu Jiuda bya an̄o l'onulo l'onulo; o nmaa onu-ulo Zera. A bya edoo ndu onu-ulo Zera l'ɛnya-unuphu l'ɛnya-unuphu; o nmaa ɛnya-unuphu Zabudi. ¹⁸ O bya ach̄ifuta ɛnya-unuphu Zabudi bya edoo ph̄e l'onye l'onye; o nmaa Ekanu nwa Kami; mb̄u nwanwa Zabudi; bya ab̄uru nwanwanwanwa Zera; b̄uru onye shi l'okpa-ipfu Jiuda.

¹⁹ Noo ya; Jioshuwa bya as̄u Ekanu: “Nwa mu; jiko kwabekwa Chipfu, b̄u Chileke ndu Ízurelū ùbv̄u. Pfuaru mu iphe, i meru; mb̄u-a; pfukp̄oeru mu ph̄o iphe, i meru. Pfuaru mu iya nta-a; b'emekwarū mu iya l̄e mpya!”

²⁰ Ekanu bya eyeeru Jioshuwa onu s̄u iya: “O kwa eviya; mu mesweakwaru Chipfu, b̄u Chileke k̄e ndu Ízurelū. Wakwa iphe, mu meru baa. ²¹ Mu humaru uwe mgbalanū, ama mma; uwe ndu Babilonū, ȳi l'iphe ono, aakwa l'okwata ono; bya ah̄uma mkp̄ola-ochaa, ɛrwa iya d̄u ukporo sh̄ekelu iri; waa mkpirikpu mkp̄ola-ododo, ɛrwa iya d̄u ukporo sh̄ekelu lab̄o l̄e sh̄ekelu iri. O guahaa m̄u ɛgu enworu; mu jen̄u ach̄ita iya nworu. Mu bya eje ebvua ns̄u l'ime ulo-ekwa mu woru iya libe; mu woru mkp̄ola-ochaa ph̄o dobe l'ohu ns̄u ono.”

²² Oo ya b̄u; Jioshuwa bya eye nemadz̄u; a gbaru jeshia ibe Ekanu. E jeshia; o domiwaa ya l'ulo ibe iya eviya; mkp̄ola-ochaa ph̄o noduepho l'ohu ns̄u l'eka o domiru iya. ²³ Ɛphe bya av̄ota iphe ono l'ulo ibe iya l'eka ono gbaru bya ach̄ie Jioshuwa ȳe unwu Ízurelū g'Ɛphe ha. E woru iya tosaa l'al̄i l'atatiphu Chipfu l'eka ono.

²⁴ Noo ya; Jioshuwa ȳe ndu Ízurelū g'Ɛphe ha bya akp̄uta Ekanu, b̄u onye onu-ulo Zera; waa unwu iya nwoke; m̄e k̄e nwan̄ȳi; bya ach̄ita mkp̄ola-ochaa ono; ȳe uwe mgbalanū ono; waa mkpirikpu mkp̄ola-ododo ono; waa ulo-ekwa iya; bya akp̄uta eswi iya; waa nkafu-igara iya; waa at̄uru iya; mekp̄oo iphe, o nweru enweru g'o ha gude je ad̄oru l̄e ns̄uda Ak̄oru. ²⁵ No iya; Jioshuwa s̄u iya: “?D̄enu g'o gude i kpatarū anyi opfu? Ntanū b̄e Chipfu e-mekwanū g'opfu rikpute ngu ishi.”

Noo ya; ndu Ízurelu wúpyabe yee ndibe iya woru phe tugbushia le mkpuma; bya eworu phe kpoo oku. ²⁶ Ephe tutua mkpuma, du igwerigwe kube Ekanu l'eli. Mkpuma ono no l'eka ono gbiriri jasú ntanu-a. O buru iya bu le Chipfu avu-buhuru ndu Ízurelu ovuma. Oo ya bu; a wata eku eka ono nsuda Akoru, bu iya bu "iphe-ehuka". E kumaru eka ono epha ono byasu ntanu-a.

8

Aalwu-kpe ndu Eyayi

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Jioshuwa: "Ge ndzu ba agushi ngu; ophu meji atofukwa ngu. Rwuta ndu ojogu g'ephe ha gude jefpu ndu Eyayi ogu. Kele-a; mu woakwaru onye eze ndu Eyayi; yee ndibe iya; mekpoo mkpukpu iya; waa alí iya woru ye ngu l'eka. ² Oo epho iphe, unu meru ndu Jieriko; waa onye eze phe; be unu e-me ndu Eyayi; yee onye eze phe. Ole iphe phe, a lwutaru l'ogu; waa iphe-edobe phe be unu te emebyishidu emebyishi. Unu a-tuko iya gweta g'o buru nkunu. Unu je edomia onwunu l'azu mkpukpu ono."

³ Oo ya bu; Jioshuwa yee ndu ojogu ndu Ízurelu l'ophu tsulihu jeshia ogu le Eyayi. Jioshuwa bya ahota ndu ojogu, ike du l'ogu; unu ukporo eto l'iri l'ise; dufu phe l'enyashi. ⁴ Iphe, o pfuru phe bu: "Unu lekwa; unu je edomia onwunu l'azu mkpukpu ono kwaberu phe. Unu ta anodukwa mkpukpu ono enya; oo epho g'unu kwakobe akwakobe. ⁵ Mbèdua le ndu mu l'ephe swi e-je emeeru ndu mkpukpu ono bugagangu. Teke ephe wufutaru byatashia anyi etso ogu; g'ephe tsoru iya anyi ogiia ophuu; anyi eye okpa l'oso gbalaaaha. ⁶ Ephe achia anyi gbiriri jasú anyi edefutagbua phe; k'ophu ephe nowa mkpukpu ono uzanya; noo kele ephe a-su l'anyi abakwaru phe oso g'anyi gbaru le mbu pho. Oo ya bu; teke anyi yeerupho okpa l'oso gbalashiaru phe; ⁷ unu eshi l'eka unu woharu onwunu wubata le mkpukpu ono; kele Chipfu, bu Chileke unu wowaru iya yee unu l'eka. ⁸ Unu -wubaephe le mkpukpu ono; unu tufu iya oku. Unu mekwaa ya ge Chipfu suru g'e mee ya. Unu tukokwa iphemiphe-a, mu suru g'unu mee-a; mekota!"

⁹ Tobudu iya bu; Jioshuwa su g'ephe je; ephe tugbua je ewohaa onwophe le mgbaka Betelu yee Eyayi; l'uzo enyanwu-awawa Eyayi. Jioshuwa yee ndu Ízurelu nodu l'unuphu l'enyashi ono.

¹⁰ O -rwua l'onmewa-utsu; Jioshuwa dzua ndu nkiya. Ephe le ndu bu ogerenya ndu Ízurelu vuta uzo duru phe jeshia mkpukpu Eyayi. ¹¹ Ndu ojogu, ephe l'iya swi g'ephe ha wu-tsoru iya; jasú ephe jerwua atatiphu mkpukpu ono. Ephe kpobe ulo-ekwa phe l'uzo isheli mkpukpu Eyayi. Nsuda nokaha ephe le mkpukpu Eyayi l'echilabo. ¹² Jioshuwa bya eduta unwoke, rwuru unu iri l'ebo l'ukporo iri je edomia le mgbaka mkpukpu Betelu yee mkpukpu Eyayi; l'uzo enyanwu-ariba mkpukpu ono. ¹³ O bya edoo ndu ojogu ono g'ephe a-nodu k'ogu. O woru ndu bukpoo ndu alwu ogu gedegede dobe l'uzo isheli mkpukpu ono; bya achiru ndu ophu phoduru nu dobe l'uzo enyanwu-ariba. Jioshuwa l'onwiya nodu le nsuda ono.

¹⁴ Eze ndu Eyayi humaeppho iphe ono; yele ndu mkpukpu iya ono gude oso wufuta le mkpukpu ono l'onmewa-utsu; chebe iphu l'uzo nsuda Araba jepfushia ndu Ízurelu ogu. Ophu o to madu l'o nweru ndu woharu onwophe l'azu mkpukpu ono kwaberu phe. ¹⁵ Jioshuwa yee ndu Ízurelu

g'èphe ha meahaa g'ò bú l'e'emekpe phè emekpe. Èphe chipyabe phè; chĩa phè gbaa ụzò echìègu. ¹⁶ E kukòta unwoke, bu lè mkpukpu Eyayi l'ophu; èphe zefùta tũko chipyabe phè. Èphe gude achì Jioshuwa phè ọsò gbiriri jasù ndu Eyayi onò wufu-gbua l'oma mkpukpu phè. ¹⁷ Ophu ọ tọ dudu g'ò ka mma l'ọo nwoke lanù, bu lè mkpukpu Eyayi; ọzoo mkpukpu Bètelu, alufuduru chìru ndu Ízuruèlu kwasèru. Èphe gbadokòta mkpukpu phè; ghebe iya ọnu; chìru ndu Ízuruèlu tũgbua.

¹⁸ Noo ya; Chipfu sù Jioshuwa: "Ngwa; wolia arwa ngu maa amama l'uzò mkpukpu Eyayi; gè mu bya bya eworu mkpukpu onò ye ngu l'èka!" Tòbudu iya bú; Jioshuwa bya ewolia arwa iya bya eworu maa l'uzò mkpukpu Eyayi. ¹⁹ Ewoli, Jioshuwa ewoli arwa onò; ndu phò, woharu onwophè k'ògu phò shì l'èka èphe nọ wufutagbaa wùba lè mkpukpu onò je alwùya ya lwùta teke onò teke onò woru ọku tufu iya.

²⁰ Unwoke Eyayi jeshia agha ẹnya l'azù; ẹnwuru-ọku shiwaa lè mkpukpu phè kpùwaa oronmono tsoru akpaminigwe l'okotazù phè; ọphu èphe amaèdu ụzò, èphe e-shi gbalaa; kèlè ndu Ízuruèlu onò, shì tsoru ụzò echìègu agbaru phè ọsò onò kpọrawaru etsowa phè ọgu. ²¹ O be gè Jioshuwa; yèe ndu Ízuruèlu l'ophu hùmaerupho lè ndu onò, geparu egeparu onò wùbawaru lè mkpukpu onò; l'ẹnwuru-ọku, shì lè mkpukpu onò kpufuwaru; èphe ghakòbe wata egbushi ndu Eyayi. ²² Ndu ọphuu shì l'ime mkpukpu onò alwù phè eje abya; mbù lè ndu ọphuu nọ phè l'iphu; ndu ọphuu nọdu phè l'azù; èphe kwaa iphè l'echi nọdu lè mgbaka ndu Ízuruèlu. Ndu Ízuruèlu gbua phè pyaapya gbiriri jasù ọphu ọ dudu g'ò ka mma l'ọo onye lanù nahuru gbala. ²³ Èphe kpà onye eze ndu Eyayi lè ndzù; kpùta iya kpùjeru Jioshuwa.

²⁴ O be gè ndu Ízuruèlu gbueberu ndu Eyayi onò; mbù l'èphe gude oguechi sùba phè pyaapya; jasù èphe bvùebe lè mgbègu onò; mbù l'echi-ègu l'èka onò, èphe chì-beru phè onò; ndu Ízuruèlu g'èphe ha gbè teke onò bya awùba lè mkpukpu Eyayi je egude oguechi gbushikòta ndu nọ iya nù. ²⁵ Ndu Eyayi, e gburu mbòku onò rwuru unu nemadzù ụkporo l'unu iri; unwoke mè unwanyi. Mbù lè ndu Eyayi bè e gbueberupho mbòku onò. ²⁶ Kèlè Jioshuwa te wophuduru èka arwa iya azù. O mabèeru iya phò g'ò mabèru iya gbiriri jasù e gbuebe ndu bu lè mkpukpu Eyayi l'ophu. ²⁷ Ndu Ízuruèlu je akpukoo iphe-edobe ndu èka onò; bya atũko iphe ndu mkpukpu onò kwaa l'òkwata je enworu, bú iya bú gè Chipfu sùru Jioshuwa g'e mee ya.

²⁸ Ọo ya bú; Jioshuwa woru ọku tufu lè mkpukpu Eyayi; mee èka onò; ọ búru ikpozu ojejeje. Èka onò búru ochobu byasù ntanù-a. ²⁹ Ọ kpùta eze ndu Eyayi je akpopyabe l'eli oshi. Ọ kpọru l'èka onò gbiriri jasù l'uzenyashi. Ènyanwu gbuzeeppo; Jioshuwa tĩa ekemu; e je je apazeta odzu iya l'eli oshi onò; je atogbo l'onu-abata mkpukpu onò. Èphe kwakọo mkpuma kya ya l'eli jasù ọ kùta l'ikpo l'ikpo. Èphe haa ya; ọ nọdu nno gbiriri byasù ntanù-a.

Ọgbandzu, a gbaziru l'úbvú Ebalu

³⁰ Noo ya; Jioshuwa bya akpàaru Chipfu, bú Chileke ndu Ízuruèlu ọrungwèja l'eli úbvú Ebalu; ³¹ meeèbekota iya g'onye-ozì Chipfu, bú Mòsisu tũru ekemu sù gè ndu Ízuruèlu meje iya l'èkwo ekemu Mòsisu. Mbù-a; e gude mkpuma, fũru ọphu kpà ya; mbù mkpuma, adùdu onye kùjeru iya

iphe-ígwè gbengu. O buru l'eli iya bẹ ẹphe gweru Chipfu ngweja-akpọ-ọku; waa ngweja-ẹhu-guu. ³² Jioshuwa nọdu l'iphu ndu Ízurelu l'ẹka ono deru ekemu Mósísisu ono ye lẹ mkpuma; mbụ ekemu ono, o shihawaa dee ono. ³³ Ndu Ízurelu l'ophu; ndu bụ nlwamulwa mę ndu bụ ọkpobe Ízurelu; waa ndu bụ ọgerenya phẹ; mę ndu-ishi phẹ; mę ndu-ikpe phẹ; pfulgbaru okpoko ọgbandzu Chipfu ono lẹ mgbureku labọ; ghagbaru ndu-uke, bụ oshilọkpa Lívayi, pa iya nụ iphu. Ndu ono ọzo lanụ pfulu gha iphu l'úbvú Gerizimu; ndu ọphuu pfulu gha iphu l'úbvú Ebalu. Mbụ pfulerupho ẹgube onye-ozí Chipfu, bụ Mósísisu sọru g'ẹphe pfulu teke ono, ọ turu ekemu g'a goru ọnu-ọma nụ phẹ ono.

³⁴ E mehaa; Jioshuwa bya atuko ekemu ono g'ọ ha gushikotaru phẹ; ọnu-ọma mę atụ ọnu; mbụ gueru phẹ iya phọ g'e deru iya l'ẹkwo ekemu. ³⁵ O tọ dudu mę akpuru ofu lanụ, Mósísisu pfulu, Jioshuwa agufutaduru; ndu Ízurelu l'ophu nụmakota; je akpaa l'ụnwanyi; waa ụnwegirima; mę ndu lwaru alwalwa, ẹphe l'ẹphe buru ẹghirigha.

9

Eregede, ndu Gibiyonu gbaru ndu Ízurelu

¹ Tọbudu iya bụ; ndu eze, bukọta l'uzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Jiódanu; ndu bu l'alí úbvú úbvú; mękpoo ndu ọphu bu l'alí ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-arịba; mę ndu ọphu buru dee ike l'oke-ẹnyimu ono; je akpaa l'úbvú úbvú Lébanonu; mbụ ndu Hetu; waa ndu Amọru; waa ndu Kénanu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu numaepho iphe, nwuru nụ ono; ² ẹphe dzukọbe tugba nanu jeshia etso Jioshuwa yee ndu Ízurelu ọgu.

³ Obenu lẹ ndu mkpukpu Gibiyonu numaru iphe, Jioshuwa meru ndu Jeriko waa ndu Eyayi; ⁴ ẹphe je eworu ẹregede gbaa wata eme umere gę ndu duru ndu ẹphe nọ-chiru ẹnya phẹ; je eworu nkirika ẹda-ukpo; waa akahụ ẹda, eeyeje mee, lakashihucharu alakashihu; teme a dzukwachakwaa ya phọ adzukwa; woru dojicha nkafu-igara phẹ edoji. ⁵ Ẹphe wota nkirika akpokpa, a dzukwanyaru ike bvụ; woru yee. Ẹphe bya eworu nkirika uwe yekwaphọ; bya ewota buredi, kpohuru nkụ; bya atsua evu gude. ⁶ Noo yil; ẹphe bya ejepfu Jioshuwa phẹ l'ẹka ẹphe kpọberu ulo-ẹkwa phẹ lẹ Gilugalu; je epfulu nụ Jioshuwa yee ndu Ízurelu sụ phẹ: “Anyi bukwa ndu shi ẹka dọ ẹnya bya g'anyi l'unu gbaa ndu.”

⁷ Ndu Ízurelu sụ ndu Hevu ono: “?A maru tọ bukwanu lẹ mgboru anyi l'ẹka-a bẹ unu bu? ?Denu g'anyi l'unu e-shi agba ndu?”

⁸ Ẹphe sụ Jioshuwa: “Anyi bukwa ndu-ozí ngu.”

Jioshuwa sụ phẹ: “?Bụ onye bẹ unu bụ? Teme ?bụ awe bẹ unu shi?”

⁹ Ẹphe sụ iya: “Anyibe ndu-ozí ngu shikwa ọha, dọ ẹnya. Iphe, kparu anyi abyabya bukwa l'anyi numaru iphe, dọ biribiri, Chipfu, bụ Chileke unu meru. Anyi nūmakotaru k'iphe, o meru; mbụ k'iphe, o mekotaru l'alí ndu Ijiputu; ¹⁰ waa iphe, o meru ndu eze ndu Amọru ono ẹphenebo, bu l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiódanu; mbụ Sihonu, bụ eze Heshibonu; waa Ogu, bụ eze ndu Beshanu, bu lẹ mkpukpu Ashitoretu. ¹¹ Oo ya bụ; ndu bụ ọgerenya anyi; waa onyemonye, bu l'alí anyi sụ anyi g'anyi kwakọbe iphe, anyi e-ri l'uzo; gbeshi byatashia unu ndzuta; bya asụ unu l'anyi bukwa ndu ejeru unu ozi. G'unu kwenu g'onye l'unu gbaa ndu.

¹² Sụ-a; buredi anyi-a shikwa evugbaa ọku teke anyi chitaru iya gude

gbeshi ije mboku, anyi gbeshiru abyapfuta unu; ole lewaro enya huma le nta-a be o kposhihuwaru nku; tsuchaa evu. ¹³ Eda-a, eeyeje mee-a be shikwa buru k'ophuu teke anyi yeri iya mee. Ole lewa iya ro enya g'o lakashihucaaru. Uwe anyi; me akpokpa anyi bu g'anyi no l'uzo be o tukocharu kashihu; noo kele eka anyi shi du enya."

¹⁴ Ndu Izurelu nata iphe, ephe gude bya eworu ria; ophu ephe ejejuru akpata Chipfu ishi g'a maru g'ephe e-me iya. ¹⁵ No iya; Jioshuwa bya ekweta l'ephe l'ephe te enwedu opfu; ephe l'ephe bya agbaa ndzu ye iya; kweta l'ephe a-ha phe g'ephe nodu ndzu. Ndu-ishi Izurelu bya eworu ego riaru phe.

¹⁶ A nepho ujiku eto, ephe le ndu Gibiyonu riru nte ndzu ono; ndu Izurelu numa l'ephe bu ndu ephe l'ephe bu obutobu mkpukpu. ¹⁷ Oo ya bu; ndu Izurelu bya awufu nu; jeepho ije ujiku eto; ephe rwua ndu eka ono. Mkpukpu, nogbaa l'eka ono bu Gibiyonu; waa Kefira; waa Berotu; waa Kiriya-Jiarimu. ¹⁸ Obenu le ndu Izurelu te etsoduru phe ogu; noo kele ndu-ishi phe gudewaa epha Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu riaru phe angu l'ephe ta abyadu etso phe ogu.

Ndu Izurelu wata ata ndu-ishi phe uta l'ephe meru iphe, du nno. ¹⁹ Tobudu iya bu; ndu-ishi ono g'ephe hakota bya asu ikpoto oha ono l'ophu: "Anyi gudeakwa epha Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu riaru ndu-a nte. Nta-a ta aduekwa iphe, anyi emekwadu phe. ²⁰ Iphe, anyi e-me bu l'anyi a-ha phe g'ephe nodu ndzu; k'ophu ejo-iphe ata abyapfutadu anyi le nte ono, anyi riru phe ono." ²¹ Ndu-ishi ono nodu epfukwaru phe pho su phe: "Unu g'anyi haa phe g'ephe nodu ndzu; wajeru anyi nku; kujeru anyi mini." E shi egube ono; ndu-ishi mee iphe ono, ephe kweru ukwe l'ephe e-me ono; mbu ephe paru ndu ono haa; ephe nodu dzu.

²² Tobudu iya bu; Jioshuwa bya ekukobe ndu mkpukpu Gibiyonu; bya asu phe: "?Denu g'o gude unu gbaberu anyi eregede su anyi l'unu shi oha, du enya; l'unube ndu anyi l'unu tukoru buru l'eka-a?" ²³ Nta-a be unu buakwaa ndu a turu onu. O buakwaa ohu anyi be unu bya l'aburu je aduwaruroya. Oo unu a-nodu awa nku; eku mini edo l'eze-ulo Chileke mu."

²⁴ Ephe su Jioshuwa: "Anyibe ohu ngu be a kochakwaru ge Chipfu, bu Chileke unu gude tua ekemu nu onye-ozu iya, bu Mosisu su g'o nu unu ali-a l'ophu; wafua g'o tuko ndu bu l'ali-a gbushikotaru unu. Tobudu iya bu; ndzu unu rwutanu anyi. O buru iphe ono, meru g'o gude anyi mee iphe ono, anyi meru ono. ²⁵ Nta-a be anyi noakwa ngu l'obochi-eka. O kpopeho g'i mee anyi iphe, dukpoe ngu pho ree."

²⁶ Oo ya bu; Jioshuwa nafuta phe l'eka ndu Izurelu; ophu ephe e gbuduru phe. ²⁷ Jioshuwa woru ndu Gibiyonu mee ndu awa nku; me ndu ekuru ndu Izurelu l'ophu mini. Ephe nodu awakwapho nku bya eku mini, eegudeje eme iphe l'eka Chipfu hotaru g'o buru eka aa-kpuru iya oru-ngweja. O buru iphe ono be ephe bu gbiriri jasu ntanu-a.

10

Enyanwu ekeshiru l'eka lanu

¹ Tobudu iya bu; eze ndu Jierusalemu, bu Adoni-Zedeku bya anuma le Jioshuwa lwu-kpewaru ndu Eyayi; mee mkpukpu phe; o buru mkpurupyata. Mbu l'o meru ndu Eyayi; yee onye eze phe g'o meru

ndu Jieriko; yee onye eze phe. Teme o bya anuma le ndu mkpukpu Gibiyonu tugburu jepfu ndu Izurelu; ephe l'ephe ria nte nchi-adu-doo; ephe l'ephe tukowa buru. ² Iphe ono kwatakporo rwua ephe le ndu ali iya l'ehu; noo kele mkpukpu Gibiyonu kwatakporo nweru okpehu okpobe enweru; bya aburu mkpukpu, duta-be mkpa g'oha ndu eze. Teme o buru mkpukpu, ka ke ndu Eyayi shii; teme unwoke mkpukpu Gibiyonu buru ndu ike du l'ogu. ³ Oo ya bu; Adoni-Zedeku, bu eze ndu Jierusalemu; zia ozi g'e je ezia Hohamu, bu eze ndu Heburonu; yee Piramu, bu eze ndu Jiarumutu; yee Jiafiya, bu eze ndu Lakishi; yee Debi, bu eze ndu Egulonu; su phe: ⁴ "Unu byanu bya eyetaru mu eka g'anyi je etsoo ndu mkpukpu Gibiyonu ogu; kele ephe tugburu jepfu Jioshuwa yee ndu Izurelu; ephe ria nte nchi-adu-doo."

⁵ Noo ya; ndu eze ise ono, bu eze ndu Amoru ono bya edzokobe, bu iya bu eze ndu Jierusalemu; waa ke ndu Heburonu; waa ke ndu Jiarumutu; waa ke ndu Lakishi; wafua eze ndu Egulonu. Ephe chitanu ndu ojogu phe je akpobe ulo-ekwa phe l'iphu mkpukpu Gibiyonu; bya awata etso ndu Gibiyonu ogu.

⁶ Ndu Gibiyonu zia ozi g'e je zia Jioshuwa l'eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe le Gilugalu. Su iya: "Jiko ta agbadoshinu anyibe ohu ngu phe! Kukebero ehuru bya egwegwa bya adzoo anyi; le ndu eze ndu Amoru, bu l'ubvu ubvu dzukobeakwaru; abya anyi alwulwu."

⁷ Tobudu iya bu; Jioshuwa rwutanu ndu ojogu iya l'opfu; mekpoo iphe, bu ndu ike du l'ogu; ephe shi le Gilugalu wufuta; o buru phe eje mkpukpu Gibiyonu. ⁸ Chipfu su Jioshuwa: "Ba atsukwa phe ebvu; kele mu woakwaru phe ye ngu l'eka. O to dukwa g'ephe ha bya l'ekuru okpa l'ataphu unu."

⁹ Noo ya; Jioshuwa phe gude enyashi ono shi le Gilugalu tugbuwa jekota ije l'enyashi ono je atu phe l'uzorehu. ¹⁰ Chipfu mee phe; ephe mehu butsu-butsu-butsu l'iphu ndu Izurelu. Ndu Izurelu gbua phe pyaapyaale mkpukpu Gibiyonu gbushikporo phe ike; chia phe kpara-kpara-kpara chipyabe phe kwaseru uzo, shiru jeshia mkpukpu Betu-Horonu; saa phe osa-mpfu l'uzo, shiru jeshia mkpukpu Azeka; waa mkpukpu Makeda (bu iya bu a -ghachaa mkpukpu Betu-Horonu). ¹¹ Ephe nodu agba agbalaru ndu Izurelu ono; kwaseru uzo Betu-Horonu; eje ala mkpukpu Azeka ono; Chipfu ghe l'imigwe wata phe atu akamini-mkpuma, paru eka; gude tugbushiahaa phe. Ndu akamini-mkpuma ono tu-gburu ka igwerigwe eme le ndu ophu ndu Izurelu gude ogu-echi sua pyaapyaale.

¹² Le mboku ono, Chipfu woru ndu Amoru yee ndu Izurelu l'eka ono be Jioshuwa pfuru l'iphu ndu Izurelu su Chipfu: "Gube enyanwu; keshiru le mkpukpu Gibiyonu! Gube onwa; kwakwaa le nsuda Ajialonu!"

¹³ Oo ya bu; enyanwu keshiru l'eka-lanu; onwa keshiru l'eka o jeberu nokirishia gbiriri jasu ndu Izurelu mee ndu ohogu phe go ghuru phe. Iphe-a be e dekwaru l'ekwo Jiasha; l'enyanwu keshiru l'echi akpaminigwe; noo ujiku ophu; ophu o ribaduru ariba. ¹⁴ Eshinu ta adudu mboku dujehewaru ge mboku ono; e -mecha ophu o dubaekwapho mboku ozo nwubaaru ge mboku ono; mbu mboku, Chipfu ngabejebaaru amadu nchi ge mboku ono. Ge mu gbukwaa ya tororo; o kwa Chipfu lwu-chiru ndu Izurelu ogu mboku ono.

¹⁵ E mechaa; Jioshuwa yee ndu Ízurelu wufu lashia l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe le Gilugalu.

Eegbushi ndu eze ndu Amoru; ephe n'ise

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu eze ise ono gbagbua je ewohaa onwophe l'ogba, no le Makeda. ¹⁷ A bya epfuaru Jioshuwa le ndu eze ise ono be a humakwaru l'eka ephe woharu onwophe l'ogba, no le mgboru mkpukpu Makeda. ¹⁸ Jioshuwa su: "Unu je eswita eze mkpuma gude swichia onu ogba ono. Unu aharu nemadzu hota ye g'e che iya nche. ¹⁹ Unu alwuro ogu, unu alwu. Unu chiru ndu ohogu unu ono oso tugbua; unu eje atuko ndu ophu no l'uzo okotazu phe gbushia. Unu te ekwekwa g'ephe gbarwua mkpukpu phe; noo kele Chipfu wowaru phe ye unu l'eka."

²⁰ Jioshuwa yee ndu Ízurelu tuko phe mebyishikota. O phoduru nwanshii me a su l'o to nwe du me onye lanu waru nu. Ole nwa umadzu olemole, waru nu be lanu le mkpukpu phe ono, bu mkpukpu, a kpushiru ike. ²¹ E mechaa; ndu Ízurelu g'ephe ha wufu le chiriri le werere lapfushia Jioshuwa l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe le mgboru mkpukpu Makeda; ophu o dudu onye halibaru onu k'epfuru ndu Ízurelu.

²² Jioshuwa su: "Unu swifu mkpuma ono l'ogba ono; kpufutaru mu ndu eze ise-a!" ²³ Oo ya bu; ephe bya akpufuta ndu eze ise ono. Mbú eze ndu mkpukpu Jierusalemu; waa ke ndu Heburonu; waa ke ndu Jiarumutu; waa ke ndu Lakishi; waa ke ndu Egunonu. ²⁴ Ephe kputacharu Jioshuwa ndu eze ono; o bya ekuko unwoke Ízurelu; bya ekua ndu-ishi ndu ojogu, bu ndu ephe l'iya swi; su phe: "Ngwa; unu bya l'eka-a bya azobecha phe okpa l'olu!" Oo ya bu; ephe wufuta bya eworu okpa zobechaa phe l'olu.

²⁵ Jioshuwa su phe: "Unu ta atsukwa ebvu; ophu meji atofukwa unu. G'obu shihukwa unu ike; ophu ndzu agukwa unu; kele oo egube-a be Chipfu e-mekota iphe, bukpuo ndu ohogu unu, unu eje etso ogu." ²⁶ E mechaa; Jioshuwa woru ndu eze ono gbushia; woru odzu phe kobegbaa l'eli oshi iche iche uzi ise. A paru phe haa l'eli oshi l'eka ono, e kobegbaru phe ono jasú l'uzenyashi.

²⁷ O be l'uzenyashi; Jioshuwa zia; e je ekofuta phe l'eli oshi eka ono; je eworu nwua l'ogba eka ephe shi wohaa onwophe pho. Ephe pata oke mkpuma, hagbaa shii swichia onu ogba ono. Mkpuma ono du l'eka ono gbiriri byasu ntan-a.

²⁸ O buru mboku ono be Jioshuwa lwutaru mkpukpu Makeda. O tuko ndu bu le mkpukpu ono; waa onye eze phe gbushikota. Ophu o to dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, no le mkpukpu ono, waru nu. Oo epho g'o meru eze ndu Jieriko bu g'o meru ke ndu Makeda.

Aalwu-kpe ndu ndohali

²⁹ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Ízurelu g'ephe ha gbé le mkpukpu Makeda jeshia ogu le mkpukpu Libuna. ³⁰ Chipfu wokwarupho ndu mkpukpu ono; yee eze phe ye ndu Ízurelu l'eka. Jioshuwa yee ndu Ízurelu tuko ndu bu le mkpukpu ono gbuébe. Ophu o dudu g'o ka mma l'oo onye lanu, waru nu. O bukwarupho g'o meru eze ndu Jieriko bu g'o meru eze ndu Libuna.

³¹ Tobudu iya bu; Jioshuwa yee ndu Ízurelu l'ophu gbé le mkpukpu Libuna jeshia mkpukpu Lakishi; je eworu ulo-ekwa phe kpobe l'eka ono; bya awata phe etso ogu. ³² Chipfu bya eworu mkpukpu Lakishi ye ndu Ízurelu l'eka. O be le mboku k'ebo; Jioshuwa lwuta iya. O tukoe pho ndu bu iya nu gbushigbua; g'o gbushiru ndu mkpukpu Libuna. ³³ Horamu,

bù eze ndu Geza bya g'o yeru eze ndu Lakishi ẹka; Jioshuwa phẹ lwụ-kpekwa ya phọ yẹle ndu ojogu iya; ọphu ọ dudu g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, warụ nụ.

³⁴ Noo ya; Jioshuwa yee ndu Ízurelụ l'ophu gbẹ lẹ mkpukpu Lakishi jeshia mkpukpu Ẹgulonu; je eworu ụlo-ẹkwa phẹ kpọbe l'ẹka ono; bya awata phẹ etso ọgu. ³⁵ Ephe lwụ-kpee ya lẹ mbọku ono kwaphọ; bya egude ọgu-echi gbuẹbekota onyemonye, bu iya nụ; mbụ l'iphe, bukpo nemadzu, bu lẹ mkpukpu ono bẹ e gbukọtaru pyaapya mbọku ono; bu nwune iphe, o meru ndu Lakishi.

³⁶ Jioshuwa yee ndu Ízurelụ l'ophu bya agbẹ lẹ mkpukpu Ẹgulonu jeshia mkpukpu Heburonu; je etsoo ndu ẹka ono ọgu. ³⁷ Ephe lwuta mkpukpu ono; bya egude ọgu-echi gbushia ndu bu iya nụ; ephe lẹ ndu eze phẹ; waa ndu bu lẹ mkpukpu, nọgbaa ya mgburugburu g'ephe hakota. Ọphu ọ dudu m'onye lanụ, warụ nụ. E mee phẹ iphe, e meru ndu Ẹgulonu. Mbụ l'ọ tukurupho mkpukpu lẹ mkpukpu ono g'ephe hakota; mekpoo iphe, bú nemadzu, bukota iya nụ; sụa pyaapya.

³⁸ Jioshuwa yee ndu Ízurelụ l'ophu bya alwatashia; bya abahụ lẹ mkpukpu Debi je etsoo phẹ ọgu. ³⁹ Ephe lwuta mkpukpu ono; waa onye eze phẹ; waa mkpukpu lẹ mkpukpu, nọgbaa ya mgburugburu; bya egude ọgu-echi tuko phẹ gbushia; mbụ l'ephe tukuru nemadzu, bukota l'ẹka ono suebe pyaapya; ọphu ọ dudu m'onye lanụ, wafuru nụ; bú nwune iphe, o meru ndu Heburonu. Noo iphe, o meru ndu Debi; yee onye eze phẹ bú ono; teme ọ bukwarupho nwune iphe, o meru ndu Libuna; yee onye eze phẹ bẹ o meru phẹ ono.

⁴⁰ Ọo ya bú; Jioshuwa phẹ tuko ndu alị ẹka ono lwụ-kpee; mbụ ndu bu l'alị úbvú úbvú; yee ndu ọphu bu l'echiegu ndohali; waa ndu bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'uzo ọnyanwu-ariba; waa ndu ọphu bu lẹ mgbaka úbvú; ephe lẹ ndu eze phẹ l'ophu. Ọphu ọ dudu mę onye lanụ, warụ nụ. Ephe tuko iphe, bukpo iphe, atụ unme l'ẹka ono gbushikota. O mee ya phọ gę Chipfu, bú Chileke ndu Ízurelụ turu ekemu sụ g'o mee ya. ⁴¹ Jioshuwa phẹ shiepho lẹ mkpukpu Kadeshi-Baneya lwua phẹ gbiriri jasụ lẹ mkpukpu Gaza; bya atuko mkpukpu, nọkota lẹ Goshenu lwukota; je akpaa lẹ mkpukpu Gibiyonu. ⁴² Ndu eze ono; me alị phẹ bẹ Jioshuwa lwutakotaru l'akpo ephopho lanụ; noo kele Chipfu, bú Chileke ndu Ízurelụ bú iya alwu-chiru phẹ ọgu.

⁴³ Tọbudu iya bú; Jioshuwa yee ndu Ízurelụ mechaa bya awufu lashia l'ẹka ephe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Gilgalu.

11

Aalwụ-kpe ndu eze ndu isheli

¹ Tọbudu iya bú; Jiabinu, bú eze ndu Hazọ numaeopho iphemiphe ono, eme nụ ono; o zia sụ g'e je ekua Jobabu, bú eze ndu Madonu; kukwapho eze ndu Shimoronu; waa eze ndu Akushafu; ² waa ndu eze, bu l'alị úbvú úbvú l'uzo isheli; waa ndu ọphu bu lẹ nsuda Araba, nọ l'uzo ndohali eze-onyimu Kineretu; waa ndu ọphu bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'uzo ọnyanwu-ariba; teme wakwapho ndu bu lẹ mgboru mkpukpu Nafatu-Doru, nọ l'uzo ọnyanwu-ariba. ³ Ọ byakwapho ezia g'e je ekua ndu Kėnanu ndu ọphu bu l'uzo ọnyanwu-awawa; ephe lẹ ndu ọphu bu l'uzo ọnyanwu-ariba; wakwapho ndu Amoru; waa ndu Hetu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Jiebusu, bugbaa l'alị úbvú úbvú; waa ndu Hevu, bu l'ọkpa úbvú Hamonu

l'alì Mizupa. ⁴ Ephe tũko rwuta ndu ojoġu p̄he gude bya. Ndu ojoġu p̄he haep̄ho l'otu g'ēja, n̄o l'agũga eze-enyimu. Ephe chĩkwarupho ñnya; waa uġbo-ñnya, dũ igwerigwe. ⁵ Ndu eze ono g'ep̄he ha bya achĩgbabe ndu ojoġu p̄he ono; bya eworu ƙlo-ekwa p̄he kp̄obe l'agũga nggele Meromu g'ep̄he tsoo ndu Ízurelu oġu.

⁶ Chipfu sũ Jioshuwa: "Ba atsũkwa p̄he ebvu; kele o -rwutashĩa egube nta-a echele b̄e mu woakwaru p̄he ye unub̄e ndu Ízurelu l'eka g'unu gbushib̄ebe. Unu ebushik̄ota ñnya p̄he akwara azũ okpa; unu eworu uġbo-ñnya p̄he kp̄okota oku."

⁷ Jioshuwa ȳe ndu ojoġu ndu Ízurelu wũfuta; bya atũ p̄he l'uzorehu l̄e nggele Meromu; daru ivoyi kpua p̄he. ⁸ Chipfu woru p̄he ye ndu Ízurelu l'eka; ep̄he lwũ-kpee p̄he; chĩpyabe p̄he kwas̄eru ƙzo eze mkpũkpu Sayidonu; m̄e ƙzo mkpũkpu Misurefotu-Mayimu. Ep̄he chĩkwaa p̄he ph̄o shĩa ƙzo enyanwu-awawa; mbũ chĩa p̄he gbiriri jasũ l̄e nsũda Mizupa. Ep̄he gbua p̄he gbiriri jasũ teke adũedu m̄e onye lanũ, ġhuduru nũ. ⁹ Jioshuwa mee p̄he ġe Chipfu sũru g'ep̄he mee p̄he. Ep̄he tũko ñnya p̄he bushik̄ota akwara azũ okpa; bya achĩkobe uġbo-ñnya p̄he tũa oku.

¹⁰ Teke ono kwaph̄o b̄e Jioshuwa p̄he wũ-phuru azũ je alwũa mkpũkpu Haz̄o; bya eworu onye eze p̄he gbua. Haz̄o shi buru ishi mkpũkpu ono g'o hak̄ota. ¹¹ Ep̄he gude ogu-echi tũko nemadzũ, bu l̄e mkpũkpu ono sũa pyaapyaa; tũko p̄he gbuebekota; ophu o dũdu g'o ka mma l'oo onye atũ unm̄e m̄e nanũ, ph̄oduru nũ. E woru oku l̄okpua l̄e mkpũkpu Haz̄o; o tsufu iya.

¹² Jioshuwa tũko mkpũkpu ndu eze ono g'o hak̄ota; ep̄he l̄e ndu eze p̄he, lwũtakota; bya egude ogu-echi sũkota p̄he pyaapyaa; tũko p̄he gbushib̄ebe; g'onye-ozĩ Chipfu, bũ M̄osisu tũru iya ekemu sũ g'o mee ya. ¹³ Obenu l'ip̄he, buk̄poo mkpũkpu ono, a kpuru l'eli ũbvũ ono b̄e Jioshuwa p̄he ta akp̄oduru oku m̄e nanũ; gbahaa Haz̄o kpoloko b̄e Jioshuwa p̄he kp̄oru oku. ¹⁴ Ndu Ízurelu tũko eku ndu mkpũkpu ono gweta; bya akp̄okoo ip̄he-edobe p̄he l̄e ndzũ je edoberu onwoph̄e. Obenu l̄e nemadzũ b̄e ep̄he gude ogu-echi sũa pyaapyaa; jasũ teke ep̄he tũkoru g'ep̄he ha gbushib̄ebekota. ¹⁵ O b̄uerupho ġe Chipfu tũru iya onye-ozĩ iya, bũ M̄osisu l'ekemu bũ ġe M̄osisu tũru iya Jioshuwa; teme o b̄uekwarupho ġe Jioshuwa mek̄otaru iya. Ophu o dũkp̄odaa m̄e ip̄he lanũ, o medũru l'iphemip̄he ono, Chipfu tũru M̄osisu l'ekemu no.

¹⁶ Oo ya bũ; Jioshuwa p̄he lwũtakota alĩ eka ono l'ophu: ndu bu l'alĩ ũbvũ ũbvũ; ȳe ndu ophu bu l'echīegu nd̄ohali; waa ndu bu l'alĩ Gosh̄enu l'ophu; waa ndu ophu bu l'alĩ okpa ũbvũ, n̄o l'uzo enyanwu-arĩba; waa ndu bu l̄e nsũda Araba; mbũ ndu bu l'ũbvũ ũbvũ Ízurelu; ȳe ndu bu l'okpa ũbvũ iya. ¹⁷ Ep̄he gb̄e l'ũbvũ Halaku, n̄o l'uzo Siye; lwũta alĩ ono jasũ l̄e mkpũkpu Belu-Gadu, n̄o l̄e nsũda L̄eban̄onu l'uzo nd̄ohali ũbvũ Ham̄onu. O kp̄utachaa ndu eze p̄he l̄e ndzũ gbushĩa. ¹⁸ Jioshuwa tsokp̄oo ndu eze ono oġu n̄oo odu. ¹⁹ A -ġufu ndu Hevu, bu l̄e mkpũkpu Gibiȳonu b̄e o t̄o dũdu ndu ep̄he l̄e ndu Ízurelu gbabaaru ndzũ. Ndu Ízurelu lwũtacharu ndu k'ophu u g'ep̄he ha. ²⁰ Kele oo Chipfu l'onwiya kp̄o-chiru p̄he okpoma g'ep̄he tsoje ndu Ízurelu oġu; k'ophu oo-shi nno gbuebe p̄he rengurengu; mee g'ep̄he chĩhu; g'a ta ph̄uru p̄he obu-imemini, bũ iya bũ ip̄he, Chipfu tũru M̄osisu ekemu sũ g'o mee.

²¹ O bukwarupho teke ono be Jioshuwa phe byaru bya emee ge ndu Anaku chihu l'ali ubvu ubvu; me ndu ophu bu le mkpukpu Hiburonu; me ndu ophu bu le mkpukpu Debi; waa mkpukpu Anabu; waa ndu ophu bu l'ali ubvu ubvu ndu Jiuda l'ophu; wakwapho ndu bu l'ali ubvu ubvu Izurelu l'ophu. Jioshuwa toko phe mebyishikota; ephe le mkpukpu phe. ²² Ophu o to dudu ndu Anaku, phoduru l'ali unwu Izurelu ono me onye lanu. Eka nemadzu phoduru bu le mkpukpu Gaza; waa le mkpukpu Gatu; waa le mkpukpu Ashidodu. ²³ Oo ya bu le Jioshuwa atuko ali ono l'ophu lwutakota; mbu egube ono, Chipfu suru Mosisu g'o mee ya. O lwutachaa ya; bya eworu iya keeru unwu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; o buru okiphe phe.

E mechaa; ali ono kabu daa jii; haa alwu ogu.

12

Ndu eze, Mosisu lwutaru

¹ Qwaa bu epha ndu eze ndu ali ono, unwu Izurelu suru pyaapya natachaa ali phe nworu l'azu enyimu Jiodanu azu iya ophuu l'uzo enyanwu-awawa; a -gbu le ndu bu le nsuda nggele Anonu; jasu le ndu bu l'ubvu Hamonu; mekpoo ndu bu l'uzo enyanwu-awawa nsuda Araba.

² Eze ke mbu bu Sihonu, bu eze ndu Amoru. Yebdua shi buru le mkpukpu Heshibonu. Ali-eze iya kee ali Giladu ebo; o buru eze l'uzo lanu. Ali-eze iya ono gbu le mkpukpu Arowa, no l'aguga aguga nsuda nggele Anonu; bya agbe le mkpukpu ono, no l'echilabo nsuda nggele Anonu ono je akpaa le nggele Jiaboku, bu oke ali ndu Amoru. ³ O shikwapho buru eze ndu ophu bu le nsuda Araba; a -gbu l'uzo enyanwu-awawa eze-enyimu Galili je akpaa le mkpukpu Betu-Jieshimotu, du l'uzo enyanwu-awawa Eze-enyimu Unu; bya ago-jia shia uzo ndohali lufuta le mgbaze mgbaze ubvu Pisiga.

⁴ Onye eze ozo bu Ogu, bu eze ndu Beshanu. Ali eka o shi buru eze phe be a lwutakwarupho. Yebdua shi buru le mkpukpu Ashitoretu; yee mkpukpu Edereyi. Ogu ono bu onye ikpazu l'eri Rafa. ⁵ Ali-eze iya rwuchaaru ubvu Hamonu; waa mkpukpu Saleka; waa ali Beshanu l'ophu; je akpaa l'oke ali ndu Geshu; me ke ndu Maka; me nkeru-ebo ali Giladu; no jasu ephe l'onye eze, bu Sihonu je amaa oke le mkpukpu Heshibonu.

⁶ Ndu eze labo ono bu onye-ozu Chipfu, bu Mosisu; yee ndu Izurelu lwukperu phe. Mosisu bya eworu ali ono nu okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; waa ke nkeru-ebo okpa-ipfu Manase g'o buru okiphe phe.

Ndu eze ophu Jioshuwa lwu-kperu l'onwiya

⁷ Qwa-a bu ndu eze ophu bu l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiodanu, bu ndu Jioshuwa yee ndu Izurelu lwu-kpekotaru. Ali ndu eze ono gbu le mkpukpu Belu-Gadu, no le nsuda Lebanonu; je akpaa l'ubvu Halaku, no l'uzo, e shi eje Siye. Jioshuwa bya eworu ali ono keeru ndu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu g'o buru okiphe phe. ⁸ Ali, shi toko yikotaru iya nu bu: ali ubvu ubvu; waa ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; waa nsuda Araba; waa ali, no le mgbaka mgbaka ubvu; waa oma echiegu; waa echiegu ndohali. Ali ono shi tukoru bukotaru ali ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Kenu; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Hevu; me ke ndu Jiebusu.

- ⁹ Ndu Ízurelu lwu-kperu onye eze ndu Jieriko;
 waa onye eze ndu Eyayi, nọ-kube mkpukpu Bételu;
¹⁰ waa onye eze ndu Jierúsalemú;
 mę onye eze ndu Hęburonu;
¹¹ waa onye eze ndu Jiarumutu;
 mę onye eze ndu Lakishi;
¹² waa onye eze ndu Eęulonú;
 mę onye eze ndu Geza;
¹³ waa onye eze ndu Debi;
 mę onye eze ndu Geda;
¹⁴ waa onye eze ndu Homa;
 mę onye eze ndu Aradu;
¹⁵ waa onye eze ndu Libuna;
 mę onye eze ndu Adulamu;
¹⁶ waa onye eze ndu Makeda;
 mę onye eze ndu Bételu;
¹⁷ waa onye eze ndu Tapuwa;
 mę onye eze ndu Hefa;
¹⁸ waa onye eze ndu Afęku;
 mę onye eze ndu Lasharonu;
¹⁹ waa onye eze ndu Madonu;
 mę onye eze ndu Hazo;
²⁰ waa onye eze ndu Shimuronu-Meronu;
 mę onye eze ndu Akushafu;
²¹ waa onye eze ndu Tanaku;
 mę onye eze ndu Megido;
²² waa onye eze ndu Kadęshi;
 mę onye eze ndu Jiokuneyamu, nọ l'úbvú Kamęlu;
²³ waa onye eze ndu Doru, nọ lę Nafatu-Doru;
 mę onye eze ndu Goyimu, nọ l'alı Gálili;
²⁴ wafu onye eze ndu Tiza.

Iphe, ndu eze ono tukoru du bu ndu eze ukporo l'iri lę nanu.

13

Alı ophu ee-mechakwapho je alwuata

¹ Todbudu iya bu; Jioshuwa buerupho ogerenya; bya akapfuhuchawa akapfuhu; Chipfu su iya: "Nta be i buwaa ogerenya bya akapfuhuchawa akapfuhu; teme ali, aa-lwuata kpokwaduwo ke barara-a. ² Ali ndu ophu ghuduru nu, ee-je alwutafua bu onu-egu ndu Filisitayinu; waa ke ndu Geshu; ³ mbu ali, gbę lę nggele Shihọ, nọ l'uzo enyanwu-awawa ali ndu Ijiputu; je akpaa lę mkpukpu Ekuronu l'uzo isheli. Ali ono, ndu-ishi ndu Filisitayinu ise shi buru eze phe ono be aguchaaru yeru ali ndu Kėnanu, bu iya bu: mkpukpu Gaza; waa mkpukpu Ashidodu; waa mkpukpu Ashikelonu; waa mkpukpu Gatu; wafu mkpukpu Ekuronu. Ozoo bu ali ndu Ava, ⁴ nọ l'uzo ndohali; waa ali ndu Kėnanu l'ophu; mę ndu mkpukpu Meyara, bu ali ndu Sayidonu; je akpaa lę mkpukpu Afęku, bu oke ali ndu Amoru; ⁵ wafu ali ndu Gebalu; waa ali úbvú úbvú Lébanonu l'ophu l'uzo enyanwu-awawa; a -gbę lę mkpukpu Belu-Gadu, bu ndohali úbvú Hamonu; je akpaa lę mkpukpu Lebo-Hamatu; ⁶ wafu ali ndu Sayidonu ndu ophu bu l'ali úbvú úbvú, nọ lę mgbaka úbvú úbvú Lébanonu; yele

mkpukpu Misurefotu-Mayimu. Iphe, bu ndu ono, mu gushiru ono be mu a-chifukotaru ndu Izurelu. Oke gi tua ido gude keshiaru ndu Izurelu ali ono go buru okiphe phe; mbu ge mu suru gi keeru phe iya ono. ⁷ Oo ya bu; gbeshi nta-a woru ali ono keeru okpa-ipfu tete pho; waa nkeru-ebow okpa-ipfu Manase ndu ophu ghuduru nu pho; go buru okiphe phe."

Eeke ali, no l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu

⁸ Okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; waa nkeru-ebow okpa-ipfu Manase be natawaru ali, onye-ozu Chipfu, bu Mosisu nuru phe; l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; ⁹ natakwapfo ali, noru jasu le mkpukpu Arowa. Ndu Arowa bu le nsuda ono, no laguga nggele Anonu; teme o buru iya bu mkpukpu ono, pharu l'echi nggele ono; mekpoo baswaa ali ono, no l'uzo mkpukpu Medeba; je akpaa le mkpukpu Dibonu. ¹⁰ Ephe natakwarupho ali, noru je akpaa l'oke ali ndu Amonu l'uzo enyanwu-awawa, bu iya bu mkpukpu Sihonu, bu eze ndu Amoru, shi buru le mkpukpu Heshibonu; ¹¹ natakwapfo ali Giladu; waa ali ndu Geshu; waa ke ndu Maka; waa ubvu Hamonu l'ophu; wafua ali Beshanu l'ophu je akpaa le mkpukpu Saleka; ¹² mbu ali Beshanu ono, shi buru ali-eze Ogu, bu onye phoduru nu l'oshilokpa Rafa, bu onye shi bua le mkpukpu Ashitoretu; yee mkpukpu Edereyi. Oke Mosisu lwuchawaru ndu ono; chifu phe l'ali ono. ¹³ Obenu le ndu Izurelu ta achifuduru ndu Geshu; waa ndu Maka. Ephe paru phe haa; ephe le ndu Izurelu tukow buru byasu ntanu.

¹⁴ A bya l'okpa-ipfu Livayi; ophu a heduru phe ali; kele Chipfu kwewaru phe ukwe su l'okiphe, ephe e-keta bu iphe-ngweja, a kporu oku nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu.

Ali okpa-ipfu Rubenu

¹⁵ Okpa-ipfu Rubenu be Mosisu mekwarupho ali ono hee l'ipfu l'ipfu. ¹⁶ Ali nkephe shiepho le mkpukpu Arowa noduta. Ndu Arowa bu le nsuda ono, no laguga nggele Anonu; teme o buru iya bu mkpukpu ono, pharu l'echi nggele ono; mekpoo baswaa ali ono, no l'uzo mkpukpu Medeba; ¹⁷ waa mkpukpu Heshibonu; waa mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali, bu iya bu; Dibonu; waa Bamotu-Belu; waa Betu-Belu-Meyonu; ¹⁸ waa Jiahazu; waa Kedemotu; waa Mefahatu; ¹⁹ waa Kiriayatayimu; waa Sibuma; waa Zeretu-Shaha, bu iya bu mkpukpu ophu no l'eli ubvu, no l'ime nsuda; ²⁰ wafua mkpukpu Betu-Peyo; waa mkpoze ubvu Pisiga; wafua mkpukpu Betu-Jieshimotu; ²¹ waa iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali; mekpoo iphe, bu ohamoha ono, onye eze ndu Amoru ono, bu Sihonu shi buru le mkpukpu Heshibonu buru onye-ishi phe ono. E mechaa; Mosisu lwu-kpee ya; lwu-kpekwapfo ndu-ishi ndu Midiyanu, bu iya bu Evi; waa Rekemu; waa Zuru; waa Huru; waa Reba. G'ephe hakota shi nochia enya Sihonu bugbaaru ishi ndu ali ono. ²² Belamu nwa Beyo, bu onye jibya yi le ndu ophu ndu Izurelu gburu l'ogu. ²³ Eka oke ali ndu okpa-ipfu Rubenu kparu l'uzo enyanwu-ariba bu l'enyimu Jiordanu. Noo oke ali, ndu okpa-ipfu Rubenu ketaru bu ono. E woru mkpukpu le mkpukpu, nogbaa ya nu; mekpoo unwu mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu keeru phe l'ipfu l'ipfu.

Ali okpa-ipfu Gadu

²⁴ Okpa-ipfu Gadu be Mosisu nukwarupho oke ali ono; ephe haa l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Ali nkephe l'ophu be mkpukpu Jiaza yikotakpo; me iphe, bukota

mkpukpu, nọ l'alì Giladu l'ophu; waa alì ndu Amonu jasù lẹ mkpukpu Arowa, bụ iya bụ uzo ɛnyanwu-awawa mkpukpu Raba. ²⁶ Alì ono bya agbẹ lẹ mkpukpu Heshibonu; je akpaa lẹ mkpukpu Ramatu-Mizupa; waa mkpukpu Betonimu. Ọ gbẹkwapho lẹ Mahanayimu nọo jasù Ọke alì Lodeba. ²⁷ Mkpukpu, nọgbaa lẹ nsụda, bụ iya bụ Bẹtu-Haramu; waa Bẹtu-Nimura; waa Sukotu; waa Zafonu yìchaaru iya; mękpoo iphe, bụ ọhamoha ono, onye eze ono, bụ Sihonu shi buru lẹ Heshibonu buru eze phezono. Mkpukpu ono bukota oke alì ọkpa-ipfu Gadu l'uzo ɛnyanwu-ariba ɛnyimu Jiordanu je akpaa l'eze-ɛnyimu Gálili l'uzo isheli iya. ²⁸ Ono bukpoepho alì, e woru keeru ọkpa-ipfu Gadu. E keru phezono iya l'ɛnya-unuphu; mbụ mkpukpu lẹ mkpukpu, nọgbaa ya nù; mękpoo nwa mkpukpu, nọ-pheru iya mgburugburu.

Alì nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manáse

²⁹ Nkerẹbo ọkpa-ipfu Manáse bẹ Mósisu nukwarupho oke alì ono; ephe haa l'ipfu l'ipfu. ³⁰ Alì nkephezono bụ ẹka o swetaru bụ a -gbẹ lẹ mkpukpu Mahanayimu; je atuko alì Beshanu l'ophu sweta; mękpoo ọhamoha, onye eze ono, bụ Ogu, shi buru eze ndu Beshanu waa ọkporo mkpukpu ẹto, bụ mkpukpu ndu Jiayi; Jiayi ono nọkwapho lẹ Beshanu. ³¹ Nkerẹbo alì Giladu yikwa iya pho; waa mkpukpu Ashitoretu; waa mkpukpu Edereyi. Mkpukpu lẹ mkpukpu ono shi buchaaru ọhamoha, onye eze, bụ Ogu shi buru onye-ishi phezono a -gbẹ lẹ Beshanu ẹka o shi buru. Ono, a gushiru ono bụ ọphu a nuru oke lanu l'oshilokpa Makiya nwa Manáse. Ephe keshia ya l'ipfu l'ipfu.

Iphe, e doberu oshilokpa Lívayi

³² Alì ono bụ lẹ baswaa alì ndu Mówabu, nọ l'azụ ɛnyimu Jiordanu azụ iya ophuu; l'uzo ɛnyanwu-awawa mkpukpu Jieriko; bẹ Mósisu nọ keshia ya. ³³ Obenu l'ọkpa-ipfu Lívayi bẹ Mósisu ta ahẹduru oke alì; kele ọ suru phezono l'ọo Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ízurelu bụ okiphe nkephezono.

14

Eeke alì uzo ɛnyanwu-ariba ɛnyimu Jiordanu

¹ Ọwaa bukota alì ndu Kėnanu; ibe iya ophu ndu Ízurelu natagbaaru; ọ buru okiphe phezono, bụ iya bụ ghezono Eleyaza, bụ onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ọkpa-ipfu ndu Ízurelu gude keeru phezono iya. ² Oke alì phezono bụ ido bẹ a turu gude keeru iya ọkpa-ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo iya pho, bụ iya bụ ghezono Chipfu suru Mósisu g'e mee ya. ³ Mósisu nwaru ọkpa-ipfu labo lẹ nkeru-ẹbo iya ophuu oke alì nkephezono l'uzo ɛnyanwu-awawa ɛnyimu Jiordanu. Obenu l'ọkpa-ipfu ke ndu Lívayi ta adudu ophu a nuru phezono g'a nuru ndu ophuu; ⁴ mbụ l'ọkpa-ipfu Jiófefu duwaa ọkpa-ipfu labo, bụ iya bụ ọkpa-ipfu Manáse; waa ke Ifuremu. Ndu Lívayi bẹ a ta nuduru alì. Nwẹka a nuru phezono buepho mkpukpu ẹka ephe e-buru; yee ẹka ephe e-cheje iphe-edobe phezono. ⁵ Ndu Ízurelu woru alì ono kee ghezono Chipfu suru Mósisu g'e kee ya.

Aanu Kalẹbu mkpukpu Hẹburonu

⁶ Noo ya; ndu shi l'ọkpa-ipfu Jiuda wu-pfuta Jioshuwa lẹ Gilugalu. Tọbudu iya bụ; Kalẹbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu sụ iya: “?Ọ kwa l'ì makwaduru-a iphe, Chipfu pfuru onye-ozì iya, bụ Mósisu l'opfu ẹhu mu lẹ ngu lẹ Kadeshi-Baneya? ⁷ Iphe, mu nwaru eshinu a nwuru

mu bu ukporo apha labo teke onye-ozu Chipfu, bu Mosisu no le mkpukpu Kadeshi-Baneya zia mu su ge mu je anwua nge l'ali-a. Mu jechaa bya ewota iphe, mu humaru kokotaru iya; koreru iya pho g'o du mu l'obu.

⁸ Obenu le ndu ophu anyi l'ephe swi jeru je emee; ndzu rwuta ndu Izurelu. Ole mbedia gudeepo obu mu g'o ha tsoru Chipfu, bu Chileke mu. ⁹ Oo ya bu; o buru le mboku ono gedegede be Mosisu rifuru angu su l'ali ono, mu zoru okpa ono a-buru okiphe mu l'unwu mu jasu le tuutuutu le mijimimii; kele mu gude obu mu l'ophu etso Chipfu, bu Chileke ke yeba Mosisu.

¹⁰ "Chipfu mecha mee iphe ono, o kweru mu ukwe iya ono; dobe mu ndzu; k'ophu bu le nta-a be mu nowaru ukporo apha labo l'apha ise; e-shi teke ono, o pfuru Mosisu iphe ono, bu iya bu teke ono, ndu Izurelu shi aghaphe l'echiegu ono. Waa mu baa ntanu-a; mube onye nowaru ukporo apha eno l'apha ise eshinu a nwuru mu! ¹¹ Temu mu bukwaduru oya ge mu bu iya eshi teke Mosisu ziru mu ozi ono. Oo g'ike du mu teke ono bu g'o du mu nta-a k'eje ugu jee lwa. ¹² O buru iphe, mu epfu bu g'i phenaaru mu aka l'oboto-egu ndu-a, bu l'ali ubvu ubvu-a, bu ali aka Chipfu kweru mu ukwe iya mboku ono. O dunaa g'i numanuru-a teke ono le ndu bu l'eka ono bu oshilokpa Anaku; le mkpukpu phe paru aka; wafua l'ephe gude igbulo kpu-pee mkpukpu phe ono mgburugburu; obenu le Chipfu e-yetaru mu-a aka; mu achifu phe nata ali phe; bu iphe, o pfuru mu."

¹³ Noo ya; Jioshuwa bya agoru onu-oma nu Kalebu nwa Jiefene; bya eworu Heburonu nu iya g'o buru okiphe iya. ¹⁴ Oo ya bu; mkpukpu Heburonu buru ke Kalebu nwa Jiefene, shi l'ipfu ndu Kenazu e-shi teke ono; noo kele o gude obu iya g'o ha tsoru uzo Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu. ¹⁵ Heburonu be e shi ekuje Kiriyatu-Araba. Aba ono bu nwoke, bu iya shi kachaa shii l'oshilokpa Anaku.

Oo ya bu; e mecha; ephe tuta unme k'alwu ugu.

15

Ali okpa-ipfu Jiuda

¹ Ali, a turu ido; o dabaru okpa-ipfu Jiuda; ephe haa ya l'ipfu l'ipfu noru gbiriri jasu l'oke ephe le ndu Edomu; l'uzo echiegu Zinu; l'eka ali ono jeberu l'uzo ndohali iya.

² Oke ali phe l'uzo ndohali gb'e l'aguga Eze-enyimu Unu l'ibiya k'uzo ndohali; ³ kwaseru uzo ndohali ubvu "akpi"; bya agbewaro l'eka ono pfukwaseru noo jasu l'echiegu Zinu. Temu o gbekwapo l'eka ono lufu le ndohali mkpukpu Kadeshi-Baneya. O shijaa mkpukpu Heburonu bahu le mkpukpu Adaru; gbajia uswe bahu le mkpukpu Karaka. ⁴ O shikwapo l'eka ono kwaseru jasu le mkpukpu Azumonu; bya anwaro lufuta l'onu nggele ndu Ijiputu. Ali phe ono l'ophu buru le nggele ono be o kparu. O buru aka ali phe jeberu l'uzo ndohali bu ono.

⁵ Oke iya l'uzo enyanwu-awawa shi le Eze-enyimu Unu kwaseru jasu l'eka enyimu Jidanu asoba le Eze-enyimu Unu ono.

Oke iya l'uzo isheli gb'e l'eka ono ⁶ noo jasu le mkpukpu Betu-Hogula; nowaro gbiriri jasu l'uzo isheli mkpukpu Betu-Araba; jasu le Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bu nwa Rubenu. ⁷ Oke-ali ono bya agbe le nsuda Akoru kwaseru uzo mkpukpu Debi; bya agbe l'eka ono kwaseru uzo ndegu jasu le mkpukpu Gilugalu, no gha iphu l'ubvu Adumimu, no l'uzo

ndohali nsuda nggele, no l'eka ono. O gbe l'eka ono pfukwaseru Enu-Shemeshi; kwaseru lufuta le Enu-Rogelu. ⁸ Noo ya; oke ali phe ono gbe le nsuda Hinomu, no l'uzo ndohali mkpukpu Jiebusu, bu iya bu Jierusalemu; nyikota ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba nsuda Hinomu; mbu l'uzo isheli nsuda Refayimu. ⁹ Oke-ali ono bya agbe l'eli ubvu ono noo jasu l'enyanmini Nefutowa; bya agbe l'eka ono lufuta le mgboru mkpukpu, nogbaa le mgboru ubvu Efuronu; bya aswi-jia futa le mkpukpu Bala, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu. ¹⁰ O gbe le mkpukpu Bala gbajia uzo enyanwu-ariba jasu l'ubvu Siye; shiwaro l'eka ono kwaseru uzo isheli ubvu Jiarimu, bu iya bu ubvu Kesalonu; bya eshi l'eka ono gbazeta mkpukpu Betu-Shemeshi; bya aghabua mkpukpu Timuna. ¹¹ O gbe l'eka ono pfukwaseru ubvu, no l'uzo ndegu mkpukpu Ekuronu; bya agbajia shita mkpukpu Shikeronu; je aghabua ubvu Bala; bya erwua Jiabunelu. Oke iya jeepho je asube l'ezenyimu.

¹² Oke iya l'uzo enyanwu-ariba bu Eze Enyimu.

Noo g'e gude meeru okpa-ipfu Jiuda ali bu ono; ephe haa ya l'ipfu l'ipfu.

Otuniyelu alwuta mkpukpu Debi (Ikpe 1:10-15)

¹³ No iya; o buru l'eka oke ali okpa-ipfu Jiuda du be Jioshuwa meru ali nu Kalebu nwa Jiefune. O buru egube ono be Chipfu turu iya ya l'ekemu su g'o mee ya. Ali eka o nuru iya bu mkpukpu Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu. Aba ono bu nna Anaku. ¹⁴ Kalebu bya agbe le Heburonu chifu ipfu ndu Anaku ephe n'eto, bu iya bu ndu Sheshayi; waa ndu Ahimanu; waa ndu Talumayi. G'ephe ha tukoru buru oshilokpa Anaku. ¹⁵ O gbe l'eka ono jeshia ndu mkpukpu Debi ugu. Iphe, e shi ekuje Debi bu Kiriyatu-Sefa. ¹⁶ No iya; Kalebu su: "Onye -gbeshikpowaru je alwua ndu Kiriyatu-Sefa lwuta; mu ekee onye obu nwatibe mu, bu Akusa g'o luru." ¹⁷ O buru Otuniyelu nwa Kenazu, bu nwune Kalebu be jeru alwuta mkpukpu ono. Oo ya bu; Kalebu kee ya nwada iya ono, bu Akusa; o luru.

¹⁸ O lwaepho ibe Otuniyelu; o su iya g'o je epfuaru nna iya, bu Kalebu g'o wee ya ali.

Akusa bya enyizeta l'eli nkapfu-igara iya; Kalebu jia ya su: "?Bu gunu be mu e-meru ngu?"

¹⁹ O su iya: "Menaaru mu iphe-oma. Eshinu i suru ge mu laa echiegu ndohali; nufunaa mu ali l'eka mini, anwu shokoshoko." Oo ya bu; Kalebu bya eworu eka mini anwu shokoshoko l'eka du dagere-dagere me l'eka bu ohu iya woru nu iya.

²⁰ Waa oke ali, e meru nu okpa-ipfu Jiuda l'ipfu l'ipfu g'o buru okiphe phe baa: ²¹ Mkpukpu, a nugbaru okpa-ipfu Jiuda l'ali ndu ndohali le mgboru oke ali ndu Edomu bu; Kabuzelu; waa Eda; waa Jiagu; ²² waa Kina; waa Dimona; waa Adada; ²³ waa Kadeshi; waa Hazo; waa Itunanu; ²⁴ waa Zifu; waa Telemu; waa Beyalotu; ²⁵ waa Hazo Hadata; waa Keriyotu-Hezuronu, bu iya bu Hazo; ²⁶ waa Amamu; waa Shema; waa Molada; ²⁷ waa Haza-Gada; waa Heshimonu; waa Betu-Peletu; ²⁸ waa Haza-Shuwalu; waa Biye-Sheba; waa Biziyotiya; ²⁹ waa Bala; waa Imu; waa Ezemu; ³⁰ waa Elutoladu; waa Kesilu; waa Homa; ³¹ waa Zikulagu; waa Madumana; waa Sansana; ³² waa Lebawotu; waa Shilihimu; waa Ayinu; wafua Rimonu. Iphe, o tukoru du bu ukporo mkpukpu le mkpukpu tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

³³ Ɛka a nuru ɔkpa-ipfu Jiuda l'alì ɔkpa úbvú, nɔ l'uzo ɛnyanwu-ariɓa bu Ɛshutolu; waa Zora; waa Ashuna; ³⁴ waa Zanowa; waa Enu-Ganimu; waa Tapuwa; waa Enamu; ³⁵ waa Jiarumutu; waa Adulamu; waa Soko; waa Azeka; ³⁶ waa Sharayimu; waa Aditemu; waa Gedera; wafua Gederotayimu. Iphe, ɔ du bu mkpukpu iri l'eno; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

³⁷ Wafua Zenanu; waa Hadasha; waa Migudalu-Gadu; ³⁸ waa Dilanu; waa Mizupa; waa Jiokutel; ³⁹ waa Lakishi; waa Bozukatu; waa Egulonu; ⁴⁰ waa Kabonu; waa Lahumamu; waa Kitulishi; ⁴¹ waa Gederotu; waa Betu-Dagonu; waa Nama; wafua Makeda. Iphe, ɔ du bu mkpukpu iri l'ishii; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

⁴² Wafua Libuna; waa Eta; waa Ashanu; ⁴³ waa Ifuta; waa Ashuna; waa Nezibu; ⁴⁴ waa Keyila; waa Akuzibu; wafua Maresha. Iphe, ɔ du bu mkpukpu tete; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

⁴⁵ Ozo bu mkpukpu Ekuronu; yee mkpukpu ozo, nɔgbaa le mgboru ɛka ono; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu. ⁴⁶ Ozo bu iphe, bu mkpukpu, nɔ le mgboru Ashidodu; le mgbaka uzo ɛnyanwu-ariɓa mkpukpu Ekuronu; yee eze-ɛnyimu. ⁴⁷ Ozo bu mkpukpu Ashidodu l'onwiya; waa mkpukpu Gaza; waa mkpukpu ozo, nɔgbaa le mgboru ɛka ono; waa nwa mkpukpu, nɔgbaa iphe, bu mkpukpu ono mgburugburu; ghiriri je akpaa le nggele, bu oke alì ndu Ijiputu; waa l'oke-ɛnyimu.

⁴⁸ Qwaa bu mkpukpu, nɔ l'alì úbvú úbvú, a nuru ɔkpa-ipfu Jiuda baa: Shamiru; waa Jiatiru; waa Soko; ⁴⁹ waa Dana; waa Kiriyatu-Sana, bu iya bu Debi; ⁵⁰ waa Anabu; waa Eshutemowa; waa Animu; ⁵¹ waa Goshenu; waa Holonu; wafua Gilo. Iphe, ɔ du bu mkpukpu iri le nanu; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

⁵² Wafua Arabu; waa Duma; waa Eshanu; ⁵³ waa Jianimu waa Betu-Tapuwa; waa Afeka; ⁵⁴ waa Humuta; waa Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu; waa Ziyɔ. Iphe, ɔ du bu mkpukpu tete; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

⁵⁵ Wafua Mawonu; waa Kamelu; waa Zifu; waa Jiuta; ⁵⁶ waa Jiezerelu; waa Jiokudeyamu; waa Zanowa; ⁵⁷ waa Kenu; waa Gibiya; wafua Timina. Iphe, ɔ du bu mkpukpu iri; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

⁵⁸ Wafua Haluhulu; yee Betu-Zuru; waa Gedo; ⁵⁹ waa Maratu; waa Betu-Anotu; wafua Elitekonu. Iphe, ɔ du bu mkpukpu ishii; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

⁶⁰ Wafua Kiriyatu-Belu, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu; waa Raba. Iphe, ɔ du bu mkpukpu labo; yee nwa mkpukpu, nɔgbaa ya mgburugburu.

⁶¹ Qwaa bugbaa mkpukpu, nɔ l'echiegu, a nuru ɔkpa-ipfu Jiuda: Betu-Araba; waa Midinu; waa Sekaka; ⁶² waa Nibushanu; waa Unu; waa Enu-Gedi. Iphe, ɔ du bu mkpukpu ishii; yee unwu mkpukpu, nɔgbaa phe mgburugburu.

⁶³ Ophu ndu Jiuda adudu ike chifu ndu Jiebusu, bu le Jierusalemu. Ndu Jiuda ephe le ndu Jiebusu ono bua eghirigha e-shi teke ono byasu ntanu-a.

16

Alì ɔkpa-ipfu Ifuremu waa Manáse

¹ Oke alì ophu a turu ido gude hee oshilokpa Jiófesu; gbɛ l'uzo ɛnyanwu-awawa obvu mini ke mkpukpu Jieriko, nɔ le mgboru ɛnyimu Jiɔdanu;

ghata mkpukpu Jieriko; kwaseru echięgu lufu l'ali ńbvń ńbvń je akpaa le mkpukpu Bętelu. ² O shi le mkpukpu Bętelu kwaseru mkpukpu Luzu; bya eshi l'ęka ono rwua mkpukpu Atarotu, nọ l'ali ndu Aku. ³ O gbę l'ęka ono kwaseru ńzo ęnyanwu-ariba lufu l'oke ephe le ndu Jiafuleti; nọduwaro ęgube ono kwaseru ali ndu Bętu-Horonu; shiwaro l'ęka ono nọo jasụ le mkpukpu Geza; o kwaseru je asube l'eze-ęnyimu. ⁴ Noo oke ali, ọkpa-ipfu Manasę; yee ke Ifuremu, oshilokpa Jiosefu nataru g'ọ buru okiphe phe.

⁵ Waa g'oke ali oshilokpa Ifuremu l'ipfu l'ipfu jeru baa: O gbę le mkpukpu Atarotu-Ada, nọ l'uzo ęnyanwu-awawa kwaseru mkpukpu Bętu-Horonu ophu nọ l'uzo eli iya; ⁶ shikwapọ l'ęka ono nọo jasụ l'eze-ęnyimu; l'uzo ndohali mkpukpu Mikumetatu. O gbę l'ęka ono gbajia ńzo ęnyanwu-awawa nọo jasụ le mkpukpu Tanatu-Shilo; bya agbę l'ęka ono pfukwaseru ńzo ęnyanwu-awawa nọo jasụ le mkpukpu Jianowa. ⁷ O gbęwaro l'ęka ono gbazeta jasụ le mkpukpu Atarotu; waa mkpukpu Nara; bya ehuru ęhu le mkpukpu Jieriko; gbę l'ęka ono lufuta l'ęnyimu Jiđdanu. ⁸ L'ibiya ophuu bę oke ali ndu Ifuremu gbę le mkpukpu Tapuwa kwaseru lufu le ngele Kana; nọwaro nno kpoda l'eze-ęnyimu. Ono bukota oke ali ndu Ifuremu l'ipfu l'ipfu; ⁹ yee mkpukpu olemole ọzo, e bufuru ndu Ifuremu l'ali ophu a nuru ndu Manasę.

¹⁰ Ole ephe ta achifuduru ndu Kėnanu, bu le mkpukpu Geza. Ephe le ndu Ifuremu buru ęghirigha byasụ ntanụ-a; ephe nọdu ekebutaję ndu Kėnanu ono g'ephe jeru phe ozi.

17

¹ Owaa bu okę ali ophu a turu ido gude keeru oshilokpa Manasę; kele ọo ya bu ọkpara Jiosefu. Ọkpara Manasę, bu Makiya, bu nna Giladu bę a nwaru ali Giladu; waa ali Beshanu, nọ l'uzo ęnyanwu-awawa ęnyimu Jiđdanu. Noo kele o goshiru l'ọ bu onye ike dọ l'ogu. ² A tukwapọ ido gude mee ali nọ ọkpa-ipfu Manasę ophu ghuduru nų; ephe haa l'ipfu l'ipfu, bu iya bu unwu Abiyeza; waa unwu Heleku; waa unwu Asurelu; waa unwu Shekemu; waa unwu Hefa; waa unwu Shemida. G'ephe ha tukoru bukotaruru unwu Manasę; Manasę bukwanuru nwatibe Jiosefu. O buru g'ephe haru ali ono l'ipfu l'ipfu bu ono.

³ A bya le Zelofehadu; yębedua ta nwutaduru nwa nwoke. Oo unwu nwa nwanyi bę o nwushiru. Zelofehadu ono bu nwa Hefa; Hefa buru nwa Giladu; Giladu buru nwa Makiya; Makiya bukwanuru nwa Manasę. Epha unwanyi ono, Zelofehadu nwushiru ono bu Mahula; yee Nuwa; yee Hogula; yee Milika; yee Tiza. ⁴ Unwu iya unwanyi ono wuru bya ejepfu onye uke Chileke, bu Eleyaza; waa Jioshuwa nwa Nunu; yee ndu bu ndu-ishi je asu phe: "Chipfu tukwaru ekemu nų Mosisu su iya g'ọ hee anyi oke ali g'a heru unwunna anyi phe." Oo ya bu; Jioshuwa bya emeepfo ge Chipfu pfuru; mee ali nų phe g'a nuru unwunna phe. ⁵ Okpa-ipfu Manasę bę a nuru ńzo ali iri; a-gufukwa ali Giladu; waa ali Beshanu, bu ophu nọ l'uzo ęnyanwu-awawa ęnyimu Jiđdanu azu iya ophuu; ⁶ kele unwuada Manasę bę a nuru ali g'a nuru unwu iya unwoke. Unwu Manasę ndu ophuu buru ali Giladu bu oke ali phe.

⁷ Ali ndu Manasę shi l'oke ephe l'okpa-ipfu Asha nọo je akpaa le mkpukpu Mikumetatu, bu ńzo ęnyanwu-awawa mkpukpu Shekemu. Oke ali ono gbę l'ęka ono kwaseru ńzo ndohali; kpabuta ndu bu le Enu Tapuwa yekobe iya. ⁸ Ali ndu Tapuwa l'ophu bukota ke ndu Manasę; obenu le

mkpukpu Tapuwa obu gēdegede laaru ndu Ifuremu; kele o no le mgbaka ndu Manase epehe le ndu Ifuremu. ⁹ Oke ali ono gbe l'eka ono kwaseru uzo ndohali lufu le nsuda nggele Kana. O nweru mkpukpu olemole, no l'uzo ndohali nggele ono, bu ke ndu Ifuremu. Ole ali ono bu ndu Manase nwe iya. Oke ali ndu Manase gbe l'eka ono laphu azu l'uzo ndegu nggele ono bya akwaseru nno jasu l'eze-enyimu. ¹⁰ Ali ono l'uzo ndohali nggele ono be bu ke ndu Ifuremu; uzo isheli buru ke ndu Manase. Nkpehe noru je akpaa l'eze-enyimu; epehe le ndu Asha je amaa oke l'uzo isheli; epehe le ndu Isaka je amaa oke l'uzo enyanwu-awawa.

¹¹ L'ime ali ndu Isaka; waa ke ndu Asha be o nweru mkpukpu olemole, bu ke ndu Manase, bu iya bu Betu-Shanu; waa Ibulamu; mekwapho mkpukpu ke ndu Doru; waa Enu-Doru; me Tanaku; mekwapho Megido; teme wakwapho ndu bupheru iya mgburugburu. Mkpukpu ophu kwe k'eto le mkpukpu ono, a gushiru ono bu Nafatu.

¹² Ole oshilokpa Manase ta adudu ike chifu ndu Kenanu, bu le mkpukpu ono; ndu Kenanu buerupho l'ali ono g'ephe bu iya. ¹³ O be ge ndu Izurelu nonyaru bya evuta kapyabe ndu Kenanu; epehe kebuta ndu Kenanu; epehe jeahaaru phe ozi; ophu epehe achifuduru phe achifu.

¹⁴ O -rwua ujiku lanu; oshilokpa Jiosesu jepfu Jioshuwa je asu iya: “? Denu g'o nwuru o bu uzi ali lanu kpoloko be a furu ido nu anyi su g'o buru oke ali anyi; l'anyibe ndu Chileke keberu l'oma mee; anyi buru ndu du igwerigwe egube-a?”

¹⁵ Jioshuwa su phe: “O -buru l'unu ha l'igwe k'ophu bu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu paru unu nwanshi; unu je asuta oswa l'ali ndu Perezu; waa k'oshilokpa Rafa yebaa ya!”

¹⁶ Oshilokpa Jiosesu ono su iya: “Ali ubvu ubvu ono ta asukwa anyi; teme ndu Kenanu, bu le nsuda nsuda, no le mgboru eka ono buru ndu nwechaaru ugbo-inya, e meru l'igwe; mbu ndu bu le Betu-Shanu; me ndu bupheru iya mgburugburu; waa ndu bu le nsuda Jiezerelu.”

¹⁷ Jioshuwa su oshilokpa Jiosesu, bu iya bu ndu Ifuremu; waa ndu Manase: “Unu du igwe shii; teme okpehu du unu; o to budu uzi ali lanu kpoloko be ido iya a-dabarun unu. ¹⁸ Ali ubvu ubvu l'ophu a-buru k'unu. O bu eviya l'oswa du iya. Unu sua ya; g'oke iya g'o hakota bukotaru k'unu. A makwaru-a le ndu Kenanu be nweru ugbo-inya, e meru l'igwe; teme okpehu du phe; ole unu a-du-a ike chishichaa phe l'eka ono!”

18

Eeme ali ophu ghuduru nu

¹ Ndu Izurelu g'ephe ha bya edzukobe le mkpukpu Shilo; woru ulokwa-ndzukopobe. Epehe sepyabewaa ali ono; o nodukota phe l'eka.

² Ole okpa-ipfu Izurelu esaa teke anatadu oke ali nkpehe.

³ Oo ya bu; Jioshuwa su ndu Izurelu: “?Bukpoo teke ole be unu a-noberu; teme unu atugbuwa je anata ali ono, Chipfu, bu Chileke ke nna unu oche phe nuru unu ono? ⁴ Ngwa; g'okpa-ipfu nonu hota unwoke eto eto g'ephe bya ge mu zia phe g'ephe je agbaphe ali ono; bya edee ya l'ekwo koo g'ee-gude kee ya. Epehe -meebe nno; epehe ewotaru mu iya. ⁵ Ali ono be epehe e-ke uzi esaa. Ndu Jiuda a-nodu l'ali ophu a nuru phe l'uzo ndohali; ndu Jiosesu anodu l'ophu a nuru phe l'uzo isheli. ⁶ Unu pfua g'ee-me ali ono uzo esaa; dee ya l'ekwo; unu abya epfuaru mu g'unu meru

iya; mu atɔa ido l'iphu Chipfu, bu Chileke anyi g'unu gude haa ya. ⁷ Unu te emekwa alɔ gbaa ndu Lɔvayi; keke okiphe nkephe bu abubu ono, ephe bu ndu-uke Chileke ono. Teme ophu ndu Gadu; waa ndu Rubenu; waa ndu Manase eka lanu ahatakwapo alɔ ono; keke ephebedua be a nɔwaru oke alɔ nkephe l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiɔdanu. O buru onye-ozɔ Chipfu, bu Mosisu be nuru phe alɔ nkephe."

⁸ Tobudu iya bu; unwoke ono wu-lihuepho g'ephe je emee alɔ ono dee ya l'ekwo; Jioshuwa nmaaru phe okwa su phe: "Unu tugbua je ejedzuru alɔ ono mgburugburu; unu edee g'o gbaru l'ekwo wotaru mu; ge mu nodu l'eka-a tɔa ido l'iphu Chipfu le Shilo l'eka-a g'unu gude haa ya." ⁹ Oo ya bu; unwoke ono tugbua je ejedzuru alɔ ono. Ephe bahu le mkpukpu le mkpukpu ozo je emee alɔ ono uzo esaa; dekota g'alɔ ono gbaru l'ekwo; wolataru Jioshuwa l'eka ndu Izurelu kporeru ulo-ekwa phe le Shilo. ¹⁰ Jioshuwa bya atɔaru phe ido l'iphu Chipfu le Shilo; shi nno doziaru ndu Izurelu alɔ ono; ephe haa le g'e keru iya.

Alɔ ndu Benjaminu

¹¹ Ido ono daaru okpa-ipfu Benjaminu l'ipfu l'ipfu. Alɔ ophu a nuru phe nodu le mgbaka alɔ ndu Jiuda yee ke ndu Jiosefu.

¹² L'uzo isheli be oke alɔ phe gbɛ l'enyimu Jiɔdanu noo jasɔ l'uzo ibiya k'isheli mkpukpu Jieriko; bya adasweru alɔ ubvu ubvu l'uzo enyanwu-ariba; gbɛ l'eka ono lufuta l'echiegu, no le mkpukpu Betu-Avenu. ¹³ Oke alɔ phe ono gbɛ l'eka ono dasweru uzo mkpukpu Luzu; mbu l'o jeerupho je adakoru Luzu, bu iya bu Betelu; l'uzo ndohali; bya agbe l'eka ono gbazeta le mkpukpu Atarotu-Ada l'eli ubvu, no l'uzo ndohali mkpukpu Betu-Horonu.

¹⁴ Oke alɔ ndu Benjaminu gbɛ l'ubvu, gharu iphu le mkpukpu Betu-Horonu l'uzo ndohali; gbajia uzo ndohali; kwaseru uzo enyanwu-ariba ubvu ono; bya alufuta le Kiriyatu-Belu, bu iya bu Kiriyatu-Jiarimu, bu mkpukpu, no l'alɔ ndu Jiuda. Noo oke alɔ ndu Benjaminu k'uzo enyanwu-ariba bu ono.

¹⁵ L'uzo ndohali be o gbɛ l'oke Kiriyatu-Jiarimu; pfukwaseru lufu le mgboru enya-mini Nefutowa. ¹⁶ Oke alɔ ono bya agbe l'eka ono dasweru okpa ubvu, no gha iphu le nsuda Hinomu; mbu l'uzo isheli nsuda Refayimu. O gbɛ l'eka ono gbazeta le nsuda Hinomu, no l'uzo ndohali mkpukpu Jiebusu; jee jasɔ o lufu le Enu-Rogelu. ¹⁷ O gbɛ l'eka ono gbajia uzo isheli lufu l'uzo mkpukpu Enu-Shemeshi; nowaro jasɔ le mkpukpu Gelilotu, no gha iphu l'ubvu Adumimu; gbɛ l'eka ono gbafu le Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bu nwa Rubenu. ¹⁸ O gbekwapo l'eka ono noo jasɔ l'uzo isheli mkpukpu Betu-Araba; gbɛ l'eka ono lufu le nsuda Araba. ¹⁹ O kwaseru uzo isheli mkpukpu Betu-Hogula; bya ebufuta l'uzo isheli Ezenyimu Unu l'eka enyimu Jiɔdanu asoba l'eze-enyimu ono l'uzo ndohali. Noo oke alɔ ndu Benjaminu k'uzo ndohali bu ono.

²⁰ L'uzo enyanwu-awawa be oke iya bu l'enyimu Jiɔdanu. Ono bu oke alɔ ndu Benjaminu. O bu alɔ nkephe bu ono gbaa mgburugburu; o buru g'ephe haru alɔ phe bu ono l'ipfu l'ipfu.

²¹ Waa mkpukpu, bu k'okpa-ipfu Benjaminu l'ipfu l'ipfu baa: Jieriko; waa Betu-Hogula; waa Emeku-Kezizu; ²² waa Betu-Araba; waa Zemarayimu; waa Betelu; ²³ waa Ava; waa Para; waa Ofura; ²⁴ waa Kefa-Amoni; waa Ofuni; wafua Geba. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'ebo; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

²⁵ Mkpukpu ozo bu ke ndu Benjaminu bu Gibiyonu; waa Rama; waa Berotu; ²⁶ waa Mizupa; waa Kefira; waa Moza; ²⁷ waa Reķemu; waa Ipelu; waa Tarala; ²⁸ waa Zela; waa Helefu; waa mkpukpu ndu Jiebusu, bu iya bu Jierusalemu; waa Gibiya; waa Kiriyatu-jjarimu. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'eno; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

Ono bu g'o hakota; mbu okiphe unwu Benjaminu; g'e keru iya l'ipfu l'ipfu.

19

Ali ndu Simiyonu

¹ A bya atua ido k'ebo; o daaru okpa-ipfu Simiyonu l'ipfu l'ipfu. Oke ali, a nuru phe no l'ime ali ndu Jiuda.

² Mkpukpu, yi l'ophu a nuru phe bu: Biye-Sheba, bu iya bu Sheba; waa Molada; ³ waa Haza-Shuwalu; waa Bala; waa Ezemu; ⁴ waa Elutoladu; waa Betulu; waa Homa; ⁵ waa Zikulagu; waa Betu-Makabotu; waa Haza-Susa; ⁶ waa Betu-Lebawotu; wafukwaapho Sharuhenu. Iphe, o du bu mkpukpu iri l'eto; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

⁷ Mkpukpu ozo, yikwapho l'ali ndu Simiyonu bu Ayinu; waa Rimonu; waa Eta; wafua Ashanu. Iphe, o du bu mkpukpu eno; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu; ⁸ mewaro iphe, bu unwu mkpukpu ozo, nophgbaaru mkpukpu ono, a gushiru ono mgburugburu; je akpaa le Balatu-Biye, bu iya bu Rama, du l'echiegu ndohali.

Noo oke ali, a nuru okpa-ipfu Simiyonu l'ipfu l'ipfu bu ono. ⁹ Ali ke ndu Simiyonu bu ali, a wataru l'ali ophu a nuru ndu Jiuda; noo kele ophu a nuru oshilokpa Jiuda paru eka k'ophu bu l'ephe ta adudu ike buchia ya. Noo iphe, meru g'o gude a wata ali ndu Jiuda nu phe.

Ali ndu Zebulonu

¹⁰ A bya atua ido k'eto; o daaru Zebulonu l'ipfu l'ipfu. Oke ali nkephe kparu le Saridi. ¹¹ O gbe l'eka ono kwaseru uzo enyanwu-ariba mkpukpu Marala; bya eshita mkpukpu Dabeshetu; bya anodu nno gbiriri jasu le ngele, no gha iphu le mkpukpu Jiokuneyamu. ¹² L'ibiya ke mkpukpu Saridi be o kwaseru uzo enyanwu-awawa jasu l'oke ali ndu mkpukpu Kisulotu-Tabo; shiwaro l'eka ono noo jasu le mkpukpu Daberatu; bya ejerwucha mkpukpu Jiafiya. ¹³ Oo ya bu; o kwasekpoerupho uzo enyanwu-awawa lufu le mkpukpu Gatu-Hefa; waa mkpukpu Etu-Kazinu; o bufuta le mkpukpu Rimonu; bya ekwojia okotazu Mkpukpu Neya. ¹⁴ O -rwua eka ono; o kwaseru uzo ndegu lufu le mkpukpu Hanatonu; je akpaa le nsuda Ifutahelu. ¹⁵ Mkpukpu, no l'oke ibe iya ono bu Katatu; waa Nahalolu; waa Shimuronu; waa Idala; wafua Betulehemu. Iphe, o tukoru du bu mkpukpu iri l'ebo; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

¹⁶ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, no-pheru phe mgburugburu ono tukoru buru okiphe ndu Zebulonu l'ipfu l'ipfu.

Ali ndu Isaka

¹⁷ O -rwua l'ido k'eno; o daaru ndu Isaka l'ipfu l'ipfu. ¹⁸ Mkpukpu, no l'ali ophu a nuru phe bu:

Jiezerelu; waa Kesulotu; waa Shunemu; ¹⁹ waa Hafarayimu; waa Shiyonu; waa Anaharatu; ²⁰ waa Rabiti; waa Kishonu; waa Ebezu; ²¹ waa Remetu; waa Enu-Ganimu; waa Enu-Hadahu; wafua Betu-Pazezu. ²² Oke ali phe rwuchaaruu ubvu Tabo; waa Shahazuma; waa Betu-Shemeshi; shi

l'ẹka ono lufu l'enyimu Jiódanu. Iphe, ọ tukuru dú bú mkpukpu iri l'ishii; yele unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

²³ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, nogbaa ya mgburugburu ono g'ọ ha tukuru búru k'okpa-ipfu Isaka. Ephe kee ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu me le mkpukpu le mkpukpu waa l'onu-egu l'onu-egu.

Alì ndu Asha

²⁴ A bya atua ido k'ise; ọ daaru okpa-ipfu Asha l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Mkpukpu, no l'alì ophu a nuru phe bú:

Helukatu; waa Hali; waa Betenu; waa Akushafu; ²⁶ waa Alameleku; waa Amadu; wafua Mishalu. Eka a kparu oke alì obu l'uzo enyanwu-ariba bú úbvú Kamelu; waa mkpukpu Shihò-Libinatu. ²⁷ Ọ bya agbajia uzo enyanwu-awawa shita Betu-Dagónu; bya erwua alì ndu Zebulónu; waa nsuda Ifutahelu; bya agbe l'eka ono kwaseru uzo ndegu jasú le mkpukpu Betu-Emeku; waa mkpukpu Niyelu; bya aghabua mkpukpu Kabulu l'uzo ekicha. ²⁸ Ọ kwaseru egube ono shita mkpukpu Eburonu; waa Rehobu; waa Hamónu; wafua Kana; jasú o rwua eze mkpukpu ono, bú Sayidonu. ²⁹ Oke alì ono bya agbe l'eka ono laphu azú kwaseru uzo mkpukpu Rama; bya erwua mkpukpu Taya, bú mkpukpu, a kpu-pheru igbulò mgburugburu. Ọ bya agbe l'eka ono gbajia uswe lufu le mkpukpu Hosa; bya ebufuta leze-enyimu. Mkpukpu, nogbaa l'ime alì ono bú Mahalabu; waa Akuzibu; ³⁰ waa Uma; waa Afeku; wafua Rehobu. Iphe, ọ tukuru dú bú ukporo mkpukpu le mkpukpu labò; yee unwu mkpukpu, nogbaa ya mgburugburu.

³¹ Mkpukpu le mkpukpu ono; yele unwu mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu ono g'ọ ha tukuru búru okiphe okpa-ipfu Asha. Ephe haa ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu; me l'onu-egu l'onu-egu.

Alì ndu Nafutali

³² A byakwa atua ido k'ishii; ọ daaru Nafutali. Ephe haa ya l'anya-unuphu l'anya-unuphu.

³³ Oke alì ono gbè le mkpukpu Helefu; waa le mgboru eze oshi Zanimu; ghata mkpukpu Adaminekebu; waa mkpukpu Jiabunelu; gbè l'eka ono lufu le mkpukpu Lakumu; kwaseru nno jasú l'enyimu Jiódanu.

³⁴ Oke alì ono bya agbajia uzo enyanwu-ariba ghabua mkpukpu Azunotu-Tabò; bya eshia futa le mkpukpu Hukoku. Ọ bya erwua alì ndu Zebulónu l'uzo ndohali; waa ke ndu Asha l'uzo enyanwu-ariba; waa ke ndu Jiuda l'uzo enyanwu-awawa le mgboru enyimu Jiódanu. ³⁵ Mkpukpu, no l'alì ẹka ono, a kpu-pheru igbulò mgburugburu bú Zidimu; waa Zeru; waa Hamatu; waa Rakatu; waa Kineretu; ³⁶ waa Adama; waa Rama; waa Hazò; ³⁷ waa Kadeshi; waa Edereyi; waa Enu-Hazò; ³⁸ waa Yironu; waa Migudalu-Elu; waa Horemu; waa Betu-Anatu; waa Betu-Shemeshi. Iphe, ọ kpakotaru dú bú mkpukpu iri le tete; yee unwu mkpukpu, nogbaa phe mgburugburu.

³⁹ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, no-pheru iya mgburugburu ono g'ọ ha tukuru bukotaru okiphe okpa-ipfu Nafutali l'anya-unuphu l'anya-unuphu; le mkpukpu le mkpukpu me l'onu-egu l'onu-egu.

Alì ndu Danu

⁴⁰ Tòbudu iya bú; a bya atua ido k'esaa; ọ daaru okpa-ipfu Danu.

⁴¹ Mkpukpu, no l'alì ophu a nuru phe bú:

Zora; waa Eshutolu; waa Iru-Shemeshi; ⁴² waa Shalubimu; waa Ajialonu; waa Itula; ⁴³ waa Elonu; waa Timuna; waa Ekuronu; ⁴⁴ waa

Eluteke; waa Gibetonu; waa Balatu; ⁴⁵ waa Jiehudu; waa Bene-Baraku; waa Gatu-Rimonu; ⁴⁶ waa Mejakonu; wafua Rakonu; wakwapho ali ophu no gha iphu le Jiopa.

⁴⁷ Obenu le ndu Danu be alwuta ali nkephe tsuru l'ehu. Oo ya bu; ephe gbeshi je adatso ndu mkpukpu Leshemu ogu; lwu-kpee phe bya atuko phe gbushia; nata ali phe buru. Ephe je eburu le mkpukpu Leshemu; bya eworu mkpukpu ono gua ephe nna phe oche, bu Danu.

⁴⁸ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu, no-pheru phe mgburugburu tukoru bukotaru okiphe okpa-ipfu Danu l'ipfu l'ipfu.

Ali Jioshuwa

⁴⁹⁻⁵⁰ A tuebete ido gude washjaru ndu Izurelu ali ono g'ephe nworu ndu Izurelu bya eworu ali nu Jioshuwa nwa Nunu no l'echilabo phe. O buerupho iphe, Chipfu suru g'ephe mee be ephe meru; mbu l'ephe nueru iya pho eka o turu eka su g'a nu iya. Ali, ephe nuru iya bu Timunatu-Sera, bu mkpukpu, no l'ali ubvu ubvu Ifuremu. O kpukwaa mkpukpu ono buru.

⁵¹ Ali ono g'o ha be Eleyaza, onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu no l'atatiphu Chileke le mkpukpu Shilo; l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuk o tua ido gude washjaru iya ndu Izurelu. O buru egube ono bu g'ephe gude kee ali ono g'o ha kegree.

20

Mkpukpu, onye gburu nemadzu a-noduje ezeru ndzu

(Ogu 35:9-34; Dit 4:41-43; 19:1-13)

¹ Tobudu iya bu; Chipfu su Jioshuwa: ² "Pfuaru ndu Izurelu g'ephe hota mkpukpu ono, aa-noduje ezeru ndzu ono, mu shi l'onu Mosisu pfuaru unu ono; ³ k'opu bu: o -duru onye gburu nemadzu; ebe o lekebeduru enya; l'o gbaru laa eka ono je ezeeru ndzu; ge ndu nwe onye ono, e gburu ono te egude enya-mee gbua ya gwata ugwo ochi onye k'ono, e gburu ono.

⁴ "Onye ono -nodu agba ala le mkpukpu lanu le mkpukpu ono bu a -gbabe aadzuru ono; teke onye ono gbarwuerupho l'onu-abata mkpukpu ono; g'onye ono pfukwaru l'eka ono dooru ndu bu ogerenya mkpukpu ono iphe, daru nu. E -mecha; ephe edubata onye obu le mkpukpu ono, nu iya ali; eka oo-buru. ⁵ O -buru l'o nweru onye achi onye obu g'o melata iya; ge ndu bu ogerenya mkpukpu ono ta ahakwa iya g'onye abya emelata obu melata iya; noo kele o to lekebeduru enya gbua onye obu; teme ophu o budu l'opfu, shiwaa duru ephe l'onye obu. ⁶ Onye ono ebu l'eka ono, o gbaru laa ono gbiriri jasu teke oo-bya apfuru l'iphu ndiphe; ephe ekpee ya ikpe. E -kpechaa ya ikpe; l'o bukwarupho l'eka ono; jasu onye-ishi-uke Chileke, ejeru Chileke ozi teke ono anwuhu. Ono -mechaepho; onye ono alashjwaro l'eka o shi buru le mkpukpu ono, o gb e gbara gbaru lashja mkpukpu a -gbabe aadzuru ono."

⁷ Oo ya bu; ephe hota mkpukpu Kadeshi, no l'ali ubvu ubvu ke ndu Nafutali l'ali Galili; waa mkpukpu Shekemu, no l'ali ubvu ubvu ke ndu Ifuremu; waa mkpukpu Kiriyaatu-Araba, bu iya bu Heburonu, no l'ali ubvu ubvu ke ndu Jiuda. ⁸ O -rwua l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; mbu baswaa ali, tu-koru l'eli ubvu, no l'echiegu l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Jieriko; ephe hota mkpukpu Beza, no l'ali okpa-ipfu Rubenu; waa mkpukpu Ramatu, no l'ali Giladu l'ali k'okpa-ipfu Gadu; waa

mkpukpu Golanu, nọ l'alì Beshanu l'alì okpa-ipfu kẹ Manásẹ. ⁹ Mkpukpu ono g'ọ hakọta bẹ a hotaru doberu ndu Ízurelu; waa ndu bu nlwamulwa; g'onye gburu nemadzụ; ophu o lekebeduru enya gbajeru laa; g'ọ tọ du iphe, onye eme g'ọ gwata ugwo ochi onye ozo e-me iya; gbiriri jasụ teke onye ono a-pfuru l'iphu ndiphe g'e kpee ya ikpe.

21

Mkpukpu ophu a nuru ndu Lívayi

¹ Noo ya; ndu-ishi ndu unuphu ndu Lívayi bya edzukọbe; wuru jepfu Eleyaza onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu unuphu ndu Ízurelu ophuu ² lẹ mkpukpu Shilo l'alì Kénanu bya asụ pẹ: "Chipfu shikwa l'onu Mósisu tụa ekemu sụ g'a nụ anyi mkpukpu olemole g'anyi buru; wafua alì, iphe-edobe anyi a-nọduje ata nri." ³ Ọo ya bu; ndu Ízurelu bya emee gẹ Chileke turu ekemu sụ g'ephe mee; bya eshi l'oke iya nkephẹ buta mkpukpu; waa ẹka iphe-edobe pẹ a-tajẹ nri woru nụ oshilokpa Lívayi.

⁴ Ido kẹ mbụ, e vuru uzo tụa daaru oshilokpa Kohatu l'ipfu l'ipfu. A nụ ndu Lívayi ndu ophu bu oshilokpa Eronu, bu onye uke Chileke mkpukpu iri l'eto, shi l'alì okpa-ipfu Jiuda; waa kẹ Simiyonu; waa kẹ Benjiaminu.

⁵ Oshilokpa Kohatu ndu ophu ghuduru nụ bẹ a nuru mkpukpu iri, shi l'alì okpa-ipfu Ifuremu; waa kẹ Danu; wafua kẹ nkeru-ẹbo okpa-ipfu Manásẹ.

⁶ Oshilokpa Geshonu bẹ a nuru mkpukpu iri l'eto, shi l'alì okpa-ipfu Isaka; waa kẹ Asha; waa kẹ Nafutali; waa nkeru-ẹbo okpa-ipfu Manásẹ, bu l'alì Beshanu.

⁷ Oshilokpa Merari l'ipfu l'ipfu bẹ a nuru mkpukpu iri l'ẹbo, shi l'alì okpa-ipfu Rúbenu; waa kẹ Gadu; wafua kẹ Zebulun.

⁸ Tòbudu iya bu; ndu Ízurelu bya atua ido gude nụ ndu Lívayi mkpukpu lẹ mkpukpu nkephẹ; waa ẹka iphe-edobe pẹ a-tajẹ nri, bu iya bu gẹ Chipfu turu Mósisu ekemu sụ g'e mee ya.

⁹⁻¹⁰ A -gbẹ l'alì k'okpa-ipfu Jiuda; waa kẹ Simiyonu woru mkpukpu-a, aabya agushia nụ g'ọ buru alì nkephẹ. Ndu a nuru iya bu oshilokpa Eronu, shi l'ipfu unwu Kohatu bu okpa-ipfu Lívayi; kẹle oophe bẹ ido mbụ vuru uzo daaru.

¹¹ Ephe nuru pẹ alì kẹ mkpukpu Kiriyatu-Araba, bu iya bu Heburonu; yele ẹka iphe-edobe a-tajẹ nri, nọ mkpukpu ono mgburugburu. Heburonu ono nọ l'alì úbvú úbvú ndu Jiuda. Aba bu nna oche Anaku. ¹² O be l'alì ẹgu; waa nwa mkpukpu, nọ-pheru mkpukpu ono mgburugburu; ephe woru iya nụ Kalẹbu nwa Jiefune g'ọ buru okiphe iya.

¹³ Oshilokpa Eronu, bu onye uke Chileke bẹ a nuru mkpukpu Heburonu g'ọ buru mkpukpu ẹka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; bya anu iya mkpukpu Libuna; ¹⁴ waa Jiatiru; waa Eshutemowa; ¹⁵ waa Holonu; waa Debi; ¹⁶ waa Ayinu; waa Jiuta; wafua Betu-Shemeshi; yee ẹka iphe-edobe atajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Mkpukpu tete bẹ a wataru l'alì k'okpa-ipfu labọ k'ono.

¹⁷ A bya l'alì k'okpa-ipfu Benjiaminu; a wẹ pẹ mkpukpu Gibiyonu; waa Geba; ¹⁸ waa Anatotu; waa Alunonu; tẹme wakwaphọ ẹka iphe-edobe atajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

¹⁹ Mkpukpu, a nuru ndu-uke, bu oshilokpa Eronu du iri l'eto; yee ẹka iphe-edobe pẹ a-tajẹ nri.

²⁰ Oshilokpa Kohatu, bu okpa-ipfu Lívayi ndu ophu ghuduru nu be e butaru mkpukpu olemole l'alì kẹ Ifuremu nu.

²¹ Alì úbvú úbvú Ifuremu be e butaru mkpukpu Shekemu; nu phe g'ò buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Geza; ²² waa Kibuzayimu; waa Betu-Horonu; teme yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

²³ Okpa-ipfu Danu nu phe Eluteke; waa Gibetonu; ²⁴ waa Ajalonu; wafua Gatu-Rimonu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o dukwapho bu mkpukpu eno.

²⁵ E shi le nkeru-ebo okpa-ipfu Manase, woru Tanaku nu phe; bya anu phe Gatu-Rimonu; yele eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu labo.

²⁶ Mkpukpu iri ono; yee eka iphe-edobe ataje nri ono be a nukotaru oshilokpa Kohatu ndu ophu ghuduru nu.

²⁷ Waa mkpukpu, a nuru oshilokpa Lívayi, bu ipfu unwu Geshonu baa:

Okpa-ipfu Manase, be e keru ebo nu phe Golanu, no l'alì Beshanu g'ò buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Beshitera; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu labo.

²⁸ Okpa-ipfu Isaka nu phe Kishonu; waa Daberatu; ²⁹ waa Jiarumutu; wafua Enu-Ganimu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³⁰ Okpa-ipfu Asha nu phe Mishalu; waa Abudonu; ³¹ waa Helukatu; waa Rehobu; teme wakwapho eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³² Okpa-ipfu Nafutali nu phe Kadeshi, no l'alì Gálili g'ò buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; waa Hamotu-Doru; wafua Katanu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eto.

³³ Mkpukpu ophu a nuru ipfu unwu Geshonu ephe kee l'enya-unuphu l'enya-unuphu du iri l'eto; yele eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu.

³⁴ Waa mkpukpu, a nuru oshilokpa Lívayi ndu ophu ghuduru nu, bu ipfu unwu Merari baa.

Okpa-ipfu Zebulun nu phe Jiokuneyamu; waa Kata; ³⁵ waa Dimuna; wafua Nahalolu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³⁶ Okpa-ipfu Rubenu nu phe Beza; waa Jiahazu; ³⁷ waa Kedemotu; wafua Mefahatu; yee eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o du bu mkpukpu eno.

³⁸ Okpa-ipfu Gadu nu phe Ramatu, no l'alì Giladu g'ò buru eka onye gburu ochi a-gbajeru laa je anodu; bya anukwa phe pho Mahanayimu; ³⁹ waa Heshibonu; teme waa Jiaza; yele eka iphe-edobe phe a-taje nri, no-pheru iya mgburugburu. Iphe, o tukoru du bu mkpukpu eno.

⁴⁰ Mkpukpu ophu a nuru ipfu unwu Merari, bu phe bu oshilokpa Lívayi ndu ophu phoduru nu; du iri l'ebo.

⁴¹ Mkpakota mkpukpu, a nuru oshilokpa Lívayi l'ime alì ndu Izurelu du ukporo mkpukpu labo le mkpukpu esato; yele alì eka iphe-edobe phe a-taje nri. ⁴² Mkpukpu ono g'ò hakota iche iche be nwekotachaaaru eka iphe-edobe a-taje nri no-phechaaru iya mgburugburu.

43 Oo ya bu; Chipfu nukota ndu Ízurelu alì ono, o riburu ndiche phe angu l'oo-nu phe ono; ephe je alwuta alì ono buru. 44 Chipfu mee; ophu o duedu ndu emekpakwadu phe ehu, bu iphe, o kweru ndiche phe ukwe su le ya e-meru phe. Ophu o duedu ndu ohogu phe, duru ndu ophu adujekwadu ike gbelia ishi l'eka ephe no. Chipfu wokotaru ndu ohogu phe ono g'ephe ha yekota phe l'eka. 45 Ophu o dudu iphemiphe, du ree ono, Chipfu kweru ndu Ízurelu ukwe iya ono, duru ophu o meduru phe. O tukoru iya g'o ha mekotaru phe.

22

1 Noo ya; Jioshuwa bya ekukobe ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu; 2 bya asu phe: "Nta be unu mekotawaru iphe, Mósisu, bu onye-ozì Chipfu turu unu ekemu su g'unu mee; teme unu ngabekotaru yebe Jioshuwa nchi mekota iphe, ya ziru unu g'o ha. 3 E -shi teke ama byasu ntau-a be unu ta ahaduru unwanu unu; unu letakpopho enya je ozi, Chipfu yeru unu l'eka. 4 Nta-a, Chipfu mewaru iphe, o kweru ukwe iya-a; bya emee; ophu o duedu ndu akpakwadu unwanu unu ehu-a; bukwa g'unu lashwaro ibe unu l'alì ono, Mósisu onye-ozì Chipfu nuru unu l'azu enyimu Jiodanu azu iya ophu. 5 Ole g'unu letakwa enya meje iphemiphe ono, Chipfu suru g'emeje; yele ekemu iya ono, Mósisu turu nu unu ono, bu iya bu g'unu yee Chipfu, bu Chileke unu obu; shije iphe, bukpo ozo, o suru g'unu shije; tukota ekemu iya g'o ha mekota. Teme unu achiru upfu kwè l'eka o no gude obu unu g'o ha ejeru iya ozi."

6 Jioshuwa bya agochaaru onu-oma nu phe; bya edufu phe; ephe wufu; o buru phe ala ibe phe. 7 Okpa-ipfu Manáse ibe lanu be Mósisu nuru alì le Beshanu; Jioshuwa bya anu ibe lanu k'ophuu alì l'eka o nuru unwanu phe alì l'azu enyimu Jiodanu azu iya ophu l'uzo enyanwu-ariba. Jioshuwa bya akaru phe g'ephe lashia bya agoru onu-oma nu phe 8 su: "Unu tukochaa gude eku unu, paru eka lashichaa ibe unu; mbu me igwe iphedobe unu; me mkpola-ochaa unu; me mkpola-ododo unu; me onyirubvu unu; me igwe unu; mekpoo eku unu, paru eka. G'unu l'unwanu unu kekwa iphe ono, unu kwataru l'okwata l'alì ndu ohogu unu ono."

9 Oo ya bu; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu haa ndu Ízurelu le Shilo, no l'alì Kénanu lashia alì Giladu, bu alì nkephe, bu iya bu alì ono, Chipfu turu ekemu su ge Mósisu nu phe ono.

10 Noo ya; ephe jerwuepho mkpukpu Gelilotu le mgboru enyimu Jiodanu l'alì Kénanu; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu bya eworu oru-ngweja, ha shii kpua le mgboru enyimu Jiodanu l'eka ono.

11 Tobudu iya bu; ndu Ízurelu numapho l'ephe kpuru oru-ngweja le mkpukpu Gelilotu, bu oke alì Kénanu le mgboru enyimu Jiodanu l'azu iya ke ndu Ízurelu azu iya-a; 12 ndu Ízurelu l'ophu bya edzukobe le mkpukpu Shilo g'ephe je etso phe ogo.

13 Oo ya bu; ndu Ízurelu bya ezia Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke g'o je l'alì Giladu; jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu. 14 Ephe bya eyeru iya ndu-ishi umadzu iri; umadzu iri ono shicha l'okpa-ipfu ndu Ízurelu nanunanu. G'ephe ha buchaaru ishi l'enya-unuphu, ndu Ízurelu l'ehu l'ehu.

15 Ephe jerwuepho Giladu jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu bya asu phe: 16 "Ndibe Chipfu l'ophu sukwaru: '?Denu

g'ò nwùru unu mebyiru ekemu, Chileke tũru? Mbù; ?dènu g'ò nwùru unu gbakũtaru Chipfu azù je akpũaru onwunu òru-ngweja; shi nno kwefuru iya ike? ¹⁷ ?Iphe-èji, anyibe ndu Ízurelu meru lè mkpũkpũ Peyò teke ahũdu anyi ahũhũ? Ò kwa l'unu maru l'eshi teke ono byasũ nta-a bè anyi teke adũbedu ree lè k'iphe-èji ono; mbũkponu je akpaa lè g'èjo ahũma-a dafutachakpõru anyi ono. ¹⁸ ?Unu tõwaa nwèhu akpò gègègègègè akpõfu l'èka Chipfu tõi?

“ Unu makwarù l'ò -bũru l'unu kwefuru Chipfu ike ntanũ-a bè o -rwutashia echele bè Chipfu tukoshiakwaru anyibe ndu Ízurelu l'ophu oke èhu-eghu iya. ¹⁹ Ò -bũru l'ò dũ unu g'alì nkunu bè e merwushiwaru; unu lwakwa l'alì kè Chipfu l'azù iya-a; l'èka ulò-èkwa kè Chipfu nõ g'anyi l'unu tũko buru. Unu ta akpũshiru onwunu òru-ngweja, abũdu òru-ngweja Chipfu, bũ Chileke anyi; shi nno kwefuru Chipfu; waa anyibedua ike. ²⁰ Teke ono, Ekanu nwa Zera mebyiru ekemu, Chipfu tũru lè k'iphe, dũru iya nsò ono; ?Chipfu ta atũ-koshiduru ndu Ízurelu l'ophu oke èhu-eghu iya tõi? Ò tõi bũekwapho yèbedua nwèkinyi iya bè nwũhuru nu.”

²¹ Noo ya; ndu Rúbènu; waa ndu Gadu; waa ndu Manásè ibe lanũ sũ ndu-ishi ndu Ízurelu: ²² “Chipfu, bũ Chileke; bya abũru Òkalibe-Kakõta-Ike makwarù! Mbù lè Chipfu, bũ Chileke; bya abũru Òkalibe-Kakõta-Ike tũkokwaru iphemiphe maèberu. G'unubè ndu Ízurelu makwarù iya phò! L'ò tõi bũdu iphe, anyi gude kpua ya bũ l'anyi eme g'anyi kwefuru iya ike. Òo ya bũ lè teke unubè ndu Ízurelu mecharu bya amaru l'iphe, anyi gude kpua ya bũ g'anyi kwefuru Chileke ike; unu tũkoepho anyi gbushigbua ntanũ-a. ²³ Òzoo; ò -bũru l'iphe, anyi gude kpua òru-ngweja k'èka anyi; bũ g'anyi gwajè iya agwagwa; g'anyi shi nno gbakũtaru Chipfu azù; wata iya anũ ngweja-akpò-òku; òzoo ngweja-nri; òzoo ngweja-èhu-guu; gè Chipfu gwatakwa anyi ugwo iya l'onwiya!”

²⁴ Sũ: “Waaakwa! L'iphe, anyi gude mee ya bũkwa ndzũ-agũgu. ?A maru ?tõi bũdunu; a -nõnyaa; awa unu asũ l'ephe e-bufu anyi sũ l'ò tõi dũdu iphe, anyi lè Chipfu, bũ Chileke kè ndu Ízurelu jigba? ²⁵ Mbù; èphe asũ lè Chipfu mewaru; oke anyi l'unu bũru ènyimu Jìòdanu; l'anyibe ndu Rúbènu; waa ndu Gadu bè ta agbadu lè Chipfu. Òo ya bũ; eshi nno; awa unu emee awa nkanyi ababuhuru Chipfu èja.”

²⁶ Sũ: “Ò kwa iphe, meru g'ò gude anyi kpua òru-ngweja bũ ono. Ò tõi bũkwa iphe, anyi kpũ-doru iya bũ g'anyi egweahaa ngweja-akpò-òku; òzoo ngweja òzo l'eli iya. ²⁷ Iphe, anyi kpũ-doru iya bũkwa g'ò bũru iphe, a-nõdu agba anyi l'unu ekebe; waa õgbo ophu nõ l'iphu; l'anyi e-gudeje ngweja-akpò-òku; waa ngweja-èhu-guu; wafua ngweja òzo bya abaarũ Chipfu èja l'ũlo iya, dũ nsò. G'ò tõi dũkwanu teke bũ: a -nõnyaa; awa unu asũ k'anyibedua l'anyi l'unu ta agbadu lè Chipfu.

²⁸ “A -ta asũ; ò -bũru l'a nõnyaru awa unu pfuaru anyi; òzoo unwu anyi nno; òo ya bũ g'anyibedua asũkwanu phè: ‘Unu hũmakwa òru-ngweja ophu èphe lè kè Chipfu gba nanũ; mbũ ophu nna anyi oche phè kpũru l'onwophè. Òle anyi ta akpũkwaru iya g'anyi egwejeru Chipfu ngweja-akpò-òku; òzoo ngweja òzo l'eli iya; obenu l'anyi kpũru iya g'ò bũru iphe, a-nõdu agba anyi l'unu ekebe.’

²⁹ “Tũswekwa! Anyi ta abyadũ ekwefũru Chipfu ike; ophu anyi abyakwa aha etso ùzo iya; je akpua òru-ngweja òzo, ee-gweje ngweja-akpò-òku;

ozoo ngweja-nri; ozoo ngweja ozo; abudu oru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi ono, no l'ataphu ulo-ekwa iya ono."

³⁰ Tobudu iya bu; Finehasu, bu onye uke; waa ndu-ishi ndu Izurelu, bu phe bu ndu-ishi, shigbachaa le ndu unuphu ndu Izurelu numapho iphe, ndu Rubenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manase pfuru; ehuru tsoahaa phe utso. ³¹ Noo ya; Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke bya eyeru ndu Rubenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manase onu su phe: "Nta-a be anyi mawaru le Chipfu no swiru anyi; noo kele unu te emeyiduru ekemu Chipfu. Nta-a be unu nafutawaru anyibe ndu Izurelu l'eka Chipfu."

³² Oo ya bu; Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke; waa ndu-ishi gbete l'ali Giladu eka epehe le ndu Rubenu; waa ke Gadu shi nodu ndzuko ono lashia ali Kenanu je akooru ndu Izurelu g'ephe jeru. ³³ Epehe numachaa g'ephe jeru iya; ehuru tsoo phe ntumatu; teme epehe bya ekele Chileke ekele. Epehe gbete teke ono gbutoshia eka k'eje etso ndu Rubenu; waa ke Gadu ogu; mbu ogu, epehe shi akwakobe g'ephe je etso phe; mebyishia ali phe.

³⁴ Ndu Rubenu waa ndu Gadu bya eworu epha gwa oru-ngweja ono. Iphe, epehe guru iya bu: "Iphe, agba anyi ekebe le Chipfu bu Chileke."

23

Ekpe, Jioshuwa eke anu ndu Izurelu

¹ A nonyakpowaro ge Chipfu mechaaru; ehuru du ndu Izurelu guu; ophu o duedu ndu ohogu phe akpakwadu phe ehuru; ge Jioshuwa kahukpowaru ke libaliba. ² O -rwua ujiku lanu; o kukobe ndu Izurelu g'ephe ha. O kuru ndu bu ogerenya phe; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ozo, dugbaa mkpa bya asu phe: "Nta be mu buwaa ogerenya; teme mu kapfuhuchawa akapfuhu. ³ Unubedua gudewaa enya unu huma iphemiphe, Chipfu, bu Chileke unu meru ohamoha-a l'opfu ehuru unu. Oo Chipfu ono, bu Chileke unu ono bu onye lwu-chiteru unu ogu. ⁴ Unu nyatakwa ge mu gude washaru unu ali ndu k'ono, e teke alwutadu; waa ali ndu k'ono, mu lwutawaru ono; mbu ali ono, no le mgbaka enyimu Jiodanu yee Eze Enyimu, no l'uzo enyanwu-ariba ono. ⁵ Oo Chipfu, bu Chileke unu l'onwiya be a-chifuru phe unu; chia phe g'ephe b'anoduhe l'ataphu unu. Unu anata iya; lo buru ali unu, bu iphe, Chipfu, bu Chileke unu kweru unu ukwe iya.

⁶ "Unu dekwa enya le mini tuko iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu mekota; ebe unu agbakutakwaru iya azu shia uzo eka-icha; ozoo ekutara. ⁷ G'oto tokwa iphe, unu l'oha, ghuduru nu, bukube unu emegbaje me ililekpo. Unu te epfujekwa mabeeru agwa phe; ophu unu egudejekwa phe ria angu. Unu te ephozejekwaru agwa phe ono; ophu unu abajekwaru phe eja. ⁸ O buchia g'unu chiru upfu kwee le Chipfu, bu Chileke unu; egube ono, unu shi teke ama meta byasu nta-a ono.

⁹ "Chipfu chishiru unu oha, hagbaa shii, okpehu pagbaaru eka. Eshi teke ono byasu ntanu-a ta adukpoda oha ophu dujeru ike pfuru wota unu ogu. ¹⁰ Onye lanu l'ime unu be a-du ike chishia aguta aguta nemadzu; noo kele Chipfu, bu Chileke unu anoduje alwu-chiru unu ogu, bu iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹¹ Oo ya bu; g'unu pfushikpoephe ike l'eye Chipfu, bu Chileke unu obu g'unu yeru iya.

¹² "Obenu lo -buru l'unu nonyaaru gbakuta iya azu; bya eje; unu l'oha owa, a lwu-phoduru-a tugba buru nanu; ozoo l'unu l'ephe wataru alugba

nwanyi; wata emegbaa l'iphemiphe; ¹³ unu makwaru le Chipfu, bu Chileke unu be taa achifuekwaru unu oha ono. O chia iphe, e-me nu bu l'ephe a-buru onya nmata unu. Ephe aburu echachi, ee-mechaa gude ahun unu ahuhun; bukwarupho obvu, a-nodu adzukashi unu l'ehu; gbiriri jasu teke unu a-tuko buru mkpurupyata l'eguru ali ono, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu ono.

¹⁴ "O gbabewaru mu l'alala, bu iphe, duru ndiphe l'ophu. Unu gudewaa obu; waa uche unu maru l'o to dudu iphe, Chipfu, bu Chileke unu kweru ukwe iya, duru ophu o mephoduru unu me nanu. O tukoru ukwe-iphe ono g'o ha mekota. Ophu o dudu g'o ka mma l'oo nanu, o haru; o laa ke mmanu. ¹⁵ Oke o kwa egube ono, iphe, du ree, Chipfu, bu Chileke unu kwekotaru ukwe iya vukotaru ono; bukwaphe g'ejo-iphe, Chipfu pfuru unu opfu iya ono a-vukota; bya atuko unu mebyishikota l'eguru ali-a, o nuru unu-a; ¹⁶ m'o buru l'unu mebyiru ekemu, du l'ogbandzu ono, unu le Chipfu gbaru ono. O -buru l'unu jeru ephozeaharu agwa ishi bya abaaharu phe eja be Chipfu a-tu-koshikwa unu oke ehueghu iya; ophu o dukwa g'unu a-no-beru; unu aburu mkpurupyata l'eguru ali ono, Chipfu nuru unu g'unu buru ono."

24

Ozi ikpazu, Jioshuwa ziru ndu Izurelu

¹ Noo ya; Jioshuwa bya ekukobe okpa-ipfu ndu Izurelu l'ophu; ephe dzugbaa le mkpukpu Shekemu. O bya ekugbaa ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ozo, dugbaa mkpa, shi le ndu Izurelu; ephe dzugbaa l'iphu Chileke.

² Jioshuwa su ndu ono g'ephe ha: "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: "Teke ndiche be nna unu oche phe; shi abaru agwa eja; je akpachaa le Tera, bu nna Ebirhamu; waa Nahu; shi buru l'azu enyimu Yufuretis azu iya ophuu. ³ Obenu le mu dufutaru nna unu, bu Ebirhamu l'ali ono, no l'azu enyimu azu iya ophuu ono; bya edua ya; o jedzukotaru ali Kenu l'ophu; teme mu mee ya; o nweru awa, du igwerigwe. Mu nuru iya Ayizaku; ⁴ bya emee; Ayizaku nwuta Jiekpu; yee Iso. Mu woru ali ubvu ubvu Siye nu Iso; obenu le Jiekpu yee unu iya laru ali Ijiputu.

⁵ "Mu zia Mosisu yee Ernu ozi; bya egude phe mee ndu Ijiputu; ephe jee iphe-ehuka; shi nno dufuta unu l'eka ono. ⁶ Teke mu dufutaru nna unu phe l'ali Ijiputu be ephe rwuru eze-enyimu. Ephe bya ele enya; ndu Ijiputu gudewaa ugbo-nya; waa ndu agba l'inya achi phe; ephe chia phe jasu le Eze-enyimu Uswe-uswe. ⁷ Obenu l'ephe rakuru Chipfu su g'o dzoo phe. O woru ochii dobe le mgbaka nna unu phe le ndu Ijiputu. O chiru phe ye l'oma eze-enyimu; o woru phe ria. Unu gude enya unu huma iphe, mu meru ndu Ijiputu. E mechaa; unu buru l'echiegu no odu.

⁸ "Mu dua unu; jasu l'ali ndu Amoru, bu ndu shi buru l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jidanu. Ephe bya etsoo unu ogu; obenu le mu wotaeru phe pho ye unu l'eka; mbu woerupho nkephe meghee l'atatiphu unu; unu nata ali phe; o buru nkunu. ⁹ Teke ono, Belaku nwa Zipu, bu eze ndu Mowabu kwakoberu g'o bya etsoo ndu Izurelu ogu; be o ziru g'e je ekuaru iya Belamu nwa Beyo g'o bya atua unu onu. ¹⁰ Obenu le mu ta ngabeduru

Belamu nchi; o buru iphe ono kparu iphe, o wataru agoru unu onu-oma; o -gochaa l'ogobaa; mu shi nno nafuta unu l'eka iya.

¹¹ “Noo ya; unu dachaa enyimu Jiordanu; bya abyarwuta mkpukpu Jeriko. Ndu bu le Jeriko tsoo unu ogu. Ndu Amoru; waa ndu Perezu; waa ndu Kenanu; waa ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Hevu; wafua ndu Jiebusu bya etsokwapho unu ogu. Obenu le mu tukoru phe g'ephe ha yekota unu l'obochi-eka; unu lwu-kpee phe. ¹² Mu ziru kirikiti-mgbog'o vutaru unu uzo ogu; o buru iya chifuru phe unu; teme unu byarwuta; mbu je akpachaa ndu-eze labo, shi buru ndu-eze ndu Amoru pho. Noo kele o to budu ogu-echi; ozoo apfu unu be unu gude mee ya. ¹³ Mu nuru unu ali, unu te seduru akanya iya; mbu mkpukpu, abudu unu gude eka unu kpua ya. Unu bya eburu l'ime iya eri iphe, shi l'akpuru yayinu, unu ta akuduru; bya eri iphe, shi l'oshi olivu, unu eyeduru l'onwunu.”

¹⁴ “Nta bukwa g'unu tsuje Chipfu ebvu bageru iya eja. Unu tuphashikota nshi, nna unu oche phe shi abaru eja l'azu enyimu Yufuretisu azu iya ophuu; wafua l'ali ndu Ijiputu; wata ejeru Chipfu ozi. ¹⁵ Obenu o -buru l'ejeru Chipfu ozi du unu eji; oo ya bu; unu ahatawaro onye ophu unu a-nodu ejeru ozi ntanu-a: l'agwa ophu nna unu oche phe shi abaru eja l'azu enyimu; l'agwa ke ndu Amoru, bu ndu ophu shi buru l'eka unu bu-a. Obenu le mbedua; waa ndibe mu l'ophu; bukwa Chipfu be anyi a-nodu ejeru ozi!”

¹⁶ Ndu Izurelu toko pfua su: Tuswekwa! “Anyi ta abyakwa aha Chipfu je ejeaahaaru agwa ozi. ¹⁷ Oo Chipfu, bu Chileke l'onwiya be dufutaru anyi; waa nna anyi oche phe l'ali ndu Ijiputu; eka anyi shi buru ohu. O bya emeshigbaa iphe, du biribiri anyi huma. O buru yebedua bu onye gbochiteru anyi l'eka ohamoha, anyi ghakotaru teke anyi no l'ije ono. ¹⁸ Teme Chipfu bya achifuru anyi ohamoha; waa oha ke ndu Amoru-a, shi buru l'ali-a. Anyibedua a-tukokwapho jeeru Chipfu ozi; noo kele oo ya bu Chileke anyi.”

¹⁹ Jioshuwa su phe: “Unu taa adukwa ike ejekotaru Chipfu ozi; noo kele oo Chileke, du nsu; teme ophu o dukwa onye ookweje g'o koo ya oka l'ishi. O to hakwa unu ke mmanu me unu kwefuru iya ike mee iphe-eji. ²⁰ O -buru l'a nonyaaru; unu gbaquta Chipfu azu; bya awata ejeru agwa ndu ohozo ozi; be Chipfu a-ghakobekwa meka unu iphe; mekwaapho unu achihu le goomeebechaerupho unu ree ono.”

²¹ Obenu le ndu Izurelu suru Jioshuwa: Waawaa-o! Anyi a-nodu-a abaru Chipfu eja-o!

²² Noo ya; Jioshuwa su phe: “Unu buakwaa ekebe onwunu l'unu hotaru l'unu a-nodu abaru Chipfu eja.”

Ephe toko su: “Ee; anyi buwaa ekebe onwanyi.”

²³ Jioshuwa su phe: “Nta bukwa g'unu toko agwa unu g'oha l'wua; unu eworu obu unu nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu.”

²⁴ Ndu Izurelu toko su Jioshuwa: “Anyi a-bageru-a Chipfu eja bya angabejeru iya nchi mee iphe, o suru g'anyi mee.”

²⁵ O buru mboku ono be Jioshuwa yee ndu Izurelu no le Shekemu gbaa ndzu; teme o tuaru phe ekemu; karu phe iphe, ephe e-meje. ²⁶ O bya atuko iphemiphe ono dekota l'ekwo ekemu Chileke; teme o pata mkpuma, ha shii pfube l'upfu achu, no-kube ulo, du nsu ke Chipfu.

²⁷ O subechaa ya; bya asu ndu Izurelu g'ephe ha: “Mkpuma-a a-nodu agba anyi ekebe. O tukowaru iphemiphe, Chipfu pfuru anyi numakota.

Teke e mecharu; ophu unu emeęduru iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mkpuma ono agbaa unu ejo ekebe!”

Anwuhu Jioshuwa

²⁸ Noo ya; Jioshuwa parụ phẹ haa; ephe lashia. Onyenonu lashia ibe iya ophu a weru phẹ.

²⁹ E meębechaepho iphemiphe ono; Jioshuwa nwa Nunu; onye ejeru Chipfu ozi; nwuhu g'ọ nọchaaru ukporo apha ise l'apha iri. ³⁰ E lia ya l'eka a nuru iya ali; mbụ lẹ mkpukpu Timunatu-Sera l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu l'uzo ndegu ubvu Gashị.

³¹ Ndu Izurelu bakotakpoerupho Chipfu eja lẹ teke Jioshuwa; waa ndu bu ogerenya, gude enya phẹ huma iphemiphe, Chipfu mekotaru ndu Izurelu; nokwadu ndzu.

³² Okpu Jiosefu, ndu Izurelu shi lẹ Ijiputu chiru be ephe liru lẹ mkpukpu Shekemu l'ali, Jiekopu zuru unwu Hamo, bu nna Shekemu l'ukporo mkpola-ochaa ise. Eka ono mechawaro buru ali k'oshilokpa Jiosefu.

³³ Temе Eleyaza, bu nwa Eronu nwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu Gibiya, bu eka a weru nwa iya, bu Finehasu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu.

Ekwo Ndu-ikpe

Ndu Ízurèlu etso ndu Kénanu òphu phòduru nù ògu

¹ Jioshuwa nwùhuchaepfo; ndu Ízurèlu bya akpata Chipfu ishi sù iya: “?Bù onye e-vuru ùzo je etsooru anyi ndu Kénanu ògu?”

² Chipfu sù phẹ: “Òo ndu Jiuda bẹ e-je nù; mu wowaru alì onò ye phẹ l'èka.”

³ Tòbudu iya bù; ndu Jiuda bya asù ndu kẹ Simiyònu, bù unwune phẹ: “Unu bya g'anyi tũko je l'alì onò, a nùru anyi onò je etsoo ndu Kénanu ògu. E -mechaa anyi ee-tsoru unu jee ògu k'unu.” Òo ya bù; ndu Simiyònu tsoru phẹ jeshia. ⁴ No iya; ndu Jiuda jenù etsoo phẹ ògu onò. Chipfu woru ndu Kénanu waa ndu Pérezu ye phẹ l'èka; ephe gbua ùkporo ùnu nemadzù l'ùnu ise lẹ mkpũkpu Bèzeku. ⁵ Ò bũru lẹ mkpũkpu Bèzeku onò bẹ ephe hũmaru Adoni-Bèzeku; bya etsokwaa ya phò ògu. Ò bũru iya bù l'ephe alwũ-kpee ndu Kénanu waa ndu Pérezu. ⁶ Adoni-Bèzeku ye òkpa l'òso. Ephe chĩa ya gude; bushia ya mkpũshi-èka ezekèka waa mkpũshi-òkpa ezekòkpa. ⁷ No iya; Adoni-Bèzeku sù: “Ùkporo ndu eze èto lẹ ndu eze iri, e bushiru ezekèka mẹ ezekòkpa shi atũtuje èkputara lẹ mkpũla teburu mu. Nta-a bẹ Chileke pũwaru mu ùgwo iphe, mu meru phẹ.” Ephe kpũru iya jeshia Jierúsalemũ; ò bũru l'èka onò bẹ o mecharũ nõdu nwũhu.

⁸ Ndu Jiuda tsokwaaphò mkpũkpu Jierúsalemũ ògu; lwũta iya. Ephe gude ògu-echi gbufu mkpũkpu onò; tũfu iya òku. ⁹ E mechaa; ndu Jiuda jefpushia ndu Kénanu ògu; mbù ndu Kénanu òphu bu l'alì ùbvù ùbvù; mẹ l'echiègu ndòhali; mẹ l'alì òkpa ùbvù, nõ l'ùzo ènyanwu-arĩa.

Òtuniyelu alwũta mkpũkpu Debi (Jios 15:13-19)

¹⁰ Ndu kẹ Jiuda onò bya ejekwaphò je etsoo ndu Kénanu òphu bu lẹ mkpũkpu Hèburonu ògu; lwũta ndu Sheshayi; mẹ ndu Ahimanu; waa ndu Talũmayi. Iphe, e shi ekuje Hèburonu lẹ mbù bù Kiriyatu-Araba. ¹¹ Ephe gbẹ l'èka onò wũru jeshia ndu mkpũkpu Debi ògu. Iphe, e shi ekuje Debi bù Kiriyatu-Sefa. ¹² No iya; Kalèbu sù: “Onye gbèshikpowaru je etsoo ndu Kiriyatu-Sefa ògu; lwũta phẹ lwũta; mu e-ke onye òbu nwatibe mu, bù Akũsa g'ò lũru.” ¹³ Òtuniyelu nwa Kenazu, nwune Kalèbu kẹ nwata tũgbua je alwũta mkpũkpu onò. Òo ya bù; Kalèbu kee ya nwada iya onò, bù Akũsa; ò lũru.

¹⁴ Ò lwaepfo ibe Òtuniyelu; ò sù iya g'ò je epfuaru nna iya, bù Kalèbu g'ò wée ya alì.

Akũsa bya enyizeta l'eli nkapfũ-ìgara iya; Kalèbu jĩa ya sù: “?Bù gunu bẹ mu e-meru ngu?”

¹⁵ Ò sù iya: “Menaarũ mu iphe-òma. Eshinu ì suru gẹ mu laa echiègu ndòhali; nũfunaa mu alì l'èka mini, anwũ shòkoshoko.” Òo ya bù; Kalèbu bya eworu èka mini anwũ shòkoshoko l'èka dũ dagere-dagere mẹ l'èka bù òhu alì woru nù iya.

¹⁶ Oshilòkpa ògo Mòsisu, bù iya bù ndu Kénu bẹ yee ndu Jiuda shi lẹ mkpũkpu Jieriko, bù iya bù ndu Òha-mpfũ tũko wũfu jeshia echiègu ndu Jiuda, bù iya bù èka onò, nõ l'echiègu ndòhali lẹ mgboru mkpũkpu Aradu.

Oo ya bu; epe tuko buru l'eka ono. ¹⁷ Tobudu iya bu; ndu Jiuda me ndu Simiyonu, bu unwunna phe tugbabe nanu je etsoo ndu Kenuanu ophu bu le mkpukpu Zefatu ogu; mekota mkpukpu ono l'ophu; o chihu. Oo ya bu e kuahaa mkpukpu ono Homa, bu iya bu "mkpurupyata". ¹⁸ Ndu Jiuda lwutakwarupho ali Gaza; me ali Ashikelonu; me ali Ekuronu; lwutakota mkpukpu, nokota iya nu. ¹⁹ Chipfu no swiru ndu Jiuda; epe lwuta ndu bu l'eka du ubvu ubvu. Ndu ophu bu le nsuda be kpobaru phe achishi kele ndu k'ono be nweru ugbo-inya ogu, e gude igwe mee. ²⁰ Mkpukpu Heburonu be a nuru Kalebu; kele Mosisu kwehawaru iya ukwe iya. Kalebu bya achishia unwu Anaku eto, bu l'eka ono. ²¹ Ndu Benjiaminu be ta achifuduru ndu Jiebusu, bu le Jierusalemu. Ndu Benjiaminu yee ndu Jiebusu tuko buru eghirigha le Jierusalemu byasu ntanu-a.

²² Ndu onu-ulo ke Jiosefu be jekwarupho etsoo mkpukpu Betelu ogu; Chipfu swikporu phe eswiru. ²³ Epe bya ezia ndu e-je anwua ngge le Betelu ono, bu iphe, o shi aza bu Luzu. ²⁴ Ndu ono huma nwoke, shi le mkpukpu ono alufuta. Epe su iya: "Jiko goshinu anyi onu-abata mkpukpu-a. Anyi e-mekwaru ngu-a iphe-oma." ²⁵ Oo ya bu; o goshi phe onu-abata mkpukpu ono. Epe tsoo ndu mkpukpu ono ogu; gude oguechi gbushikota phe. Oke epe haru nwoke ono; waa ndibe iya l'ophu. ²⁶ Tobudu iya bu; nwoke ono kwafu lashia ali ndu Hetu, bu eka o buwaro jaa buru mkpukpu eka iya. O gube mkpukpu ono Luzu, bu iya bu iphe, oza byasu ntanu-a.

Oha, ndu Izurelu ta achifuduru

²⁷ Ndu Manase be ta achifuduru ndu ali Betu-Shanu waa mkpukpu iya; me ndu ali Tanaku; me ndu ali Doru; me ndu ali Ibulamu; me ndu ali Megido; me mkpukpu le mkpukpu, nogbaa phe nu; kele ndu Kenuanu ono be kporu ishi phe ye l'ali ono. ²⁸ A nonyaa; ndu Izurelu bya enweru agburehu; epe kebata ndu Kenuanu; epe jeahaaru phe ozi; kele epe ta achifu-gbuduru ndu Kenuanu ono.

²⁹ Ndu Ifuremu be ta achifukwarupho ndu Kenuanu ndu ophu bu le mkpukpu Geza; epe l'ephe tuko bua eghirigha l'eka ono.

³⁰ Ndu ke Zebulon be ta achifuduru ndu ophu bu le mkpukpu Kituru; me ndu ophu bu le mkpukpu Nahalolu. Ndu Kenuanu ono, bu l'echilabo phe ono; jeahaaru phe ozi.

³¹ Ndu ke Asha be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Ako; me ndu ophu bu le mkpukpu Sayidonu; me ndu mkpukpu Ahulabu; me ndu mkpukpu Akuzibu; me ndu mkpukpu Heluba; me ndu mkpukpu Afeku; me ndu mkpukpu Rehobu. ³² Oo ya bu; ndu Asha buru l'echilabo ndu Kenuanu, bu ndu vuhawaa uzo buru l'ali ono; kele ndu Asha be ta achifuduru phe.

³³ Ndu Nafutali be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Betu-Shemeshi; waa ndu bu le mkpukpu Betu-Anatu. Epe buru l'echilabo ndu Kenuanu, bu ndu vuhawaa uzo buru l'ali ono. Epe mee ndu Betu-Shemeshi; waa ndu Betu-Anatu; epe jeahaaru phe ozi.

³⁴ Ndu Amoru be nwularu ndu Danu azu; chiru phe ye l'ali ubvu ubvu. Ophu epe te ekwedu g'ephe wu-pfuta phe le nsuda. ³⁵ Oo ya bu; ndu Amoru kebe l'ephe bufutaje l'ubvu Heresu; me le mkpukpu Ajialonu; me le mkpukpu Shalubimu. A nonya ndu onu-ulo Jiosefu bya aja ajaja ka l'otu; bya aka enweru okpehu; epe kebata ndu Amoru epe jeahaaru phe ozi mkponwu-ehu.

³⁶ Oke-alì ndu Amọ̀ru bẹ shi l'ụzo isheli úbúvú "Akpi" nọo jasụ lẹ mkpụkpụ Sela; bya akwasẹwaruro ya.

2

Aabarụ ndu Ízurelu mba

¹ Ojosi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu bya agbẹ lẹ mkpụkpụ Gilugalu jeshia lẹ mkpụkpụ Bokimu je asụ: "Mu dufutaru unubẹ ndu Ízurelu l'alì Ijiputu; duru unu ye l'alì ono, mu riburu nte lẹ mu a-nụ nna unu ono. Mu sụ lẹ mu ta abyadi emebyi ogbandzu, mu lẹ unu gbaru. ² L'unubedua bẹ bu iphe, duru unu bu g'unu lẹ ndu bu l'alì-a ta gbashi ndzụ; unu e-chikposhikota ọru-ngweja pẹ. Obenu l'unu jikaru eme iphe ono, mu pfuru unu g'unu mee ono. ?Bụ ọnu kparụ iphe, unu meru egube ono? ³ Eshinu ọ dū nno bẹ iphe, mu epfuru unu nta-a bụ lẹ mu taa chifuekwaru unu ndu ono. Epe a-buru unu aghamehu; ẹme agwa pẹ, a-buru ọnyà, unu a-nmalahuje."

⁴ Ojosi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono pfuchaerupho ndu Ízurelu iphe ono; epe tushia ụzu-ekwa. ⁵ Ọo ya bụ; epe gube ẹka ono "Bokimu, ụzu-ekwa." Epe nọdu l'ẹka ono gwaa Chipfu.

Anwuhu Jioshuwa

⁶ Tọbudu iya bụ Jioshuwa sụchaa gẹ ndu Ízurelu lashia; onyenonu laa je enwecharu oke alì nkiya. ⁷ Epe bakotaru Chipfu eja lẹ teke Jioshuwa nọ ndzụ; mękwapho lẹ teke ndu bụ ọgerenya ọphu ka Jioshuwa aka nka nọ ndzụ, bụ iya bụ ndu ono, humakotaru iphe, dū biribiri, Chipfu meshiru ndu Ízurelu ono. ⁸ Onye-ozì Chipfu, bụ Jioshuwa; nwa Nunu bẹ nọru ụkporo apha ise l'apha iri; ọ nwuhu. ⁹ Epe lia ya l'ẹka o nweru alì lẹ mkpụkpụ Timunatu-Heresu, nọ l'alì úbúvú úbúvú Ifuremu l'ụzo isheli úbúvú Gashì. ¹⁰ Ọgbo k'ono nwushihu-gbuchaepho lapfuchaa nna pẹ; ọgbo ọzo bya alufuta, bụ ndu ta amadu Chipfu; ọphu epfuro k'iphe, dū biribiri ono, o meshiru ndu Ízurelu ono.

Ndu Ízurelu abarụ Balu eja

¹¹ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu meahaa ejo-ememe l'enya Chipfu; bya awata abarụ Balu eja; ¹² mbụ; parụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna pẹ haa, bụ onye ono, dufutaru pẹ l'alì Ijiputu ono. Epe tsoru iphe, bụ agwa ndu bupheru pẹ mgburugburu baaharu eja. Epe kpatsunụ Chipfu ehu-eghu; ¹³ kele epe parụ Chipfu haa; baaharu agwa Balu; waa Ashitoretu eja. ¹⁴ Tọbudu iya bụ; oke ehu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízurelu; o woru pẹ ye l'ẹka ndu ọ-lwua-ọlaa; epe lwua pẹ alwulwu. O nweru pẹ nū ndu ọhogu pẹ, bupheru pẹ mgburugburu, bụ ndu epe ta aduedu ike wotaba ọgu ọzoba. ¹⁵ Ẹkameka, epe jekporu bẹ Chipfu ahajee pẹ pọ; g'ẹ emekpee pẹ; mbụ egube ono, o pfuhawaru pẹ l'ọo-nọdu anwuru pẹ ono. Ọ bụnuru iya bụ l'ẹpe anodunu l'oke iphe-ehuka.

¹⁶ A nọnya Chipfu bya emee epe nweru ndu-ikpe, ndu adzoje pẹ l'ẹka ndu lwutaru pẹ nū. ¹⁷ Obenu l'ẹpe ta angabekwarupho ndu-ikpe pẹ ono nchì; kele epe tsoleru-a apharwushi onwophe l'abarụ agwa eja. Epe dakoberu gbakuta azụ l'etso ụzo ono, nna pẹ tsoru ono, bụ iya bụ; eme ekemu Chipfu. Epe te emeduru gẹ nna pẹ. ¹⁸ Ọ nọdu abujeru teke Chipfu meru g'ẹpe nweru Onye-ikpe; o swiru onye-ikpe ono eswiru; gude onye-ikpe ono dzotakota pẹ l'ẹka ndu ọhogu pẹ jasụ g'onye-ikpe ono a-nọ-beru ndzụ. Iphe, kparụ iya nū buri l'ude, epe atsujẹ lẹ k'ishi, ndu ono

akparya p̄hẹ; m̄ẹ k'ẹhu, ẹp̄he an̄oḍuje emekpa p̄hẹ; b̄ẹ l'emeje imemini p̄hẹ aḍu Chipfu. ¹⁹ Teke onye-ikpe ono nw̄uhuerupho; ẹp̄he adak̄obe; kabaa apharwushi onwop̄hẹ eme l̄ẹ ḡẹ nna p̄hẹ meru; mb̄u ephozeru agwa abar̄u iya eja. Ẹp̄he te ekwedu haa ẹjo-ememe p̄hẹ; ọphu ẹp̄he ta ahad̄uru ekwefuru Chipfu ike. ²⁰ No iya; oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízuru; ọ s̄u: "Eshinu ọha-a mebyiwar̄u ọgbandzu ono, mu meru doberu nna p̄hẹ ono; ọphu ẹp̄he ta angaj̄eedu nch̄i l'ip̄he, mu pfuru; ²¹ b̄ẹ mu ta abyad̄u achifukwaduru p̄hẹ ọha ono, Jioshuwa ta ch̄ishiduru; t̄eme ọ nw̄uhu ono. ²² Mu e-gude p̄hẹ h̄uta ndu Ízuru ama; māeduru ?ẹp̄he a-wata etso m̄ube Chipfu ẹgube nna p̄hẹ oche tsoru mu?" ²³ Ọo ya b̄u; Chipfu par̄u ọha ono haa; ọphu o woduru p̄hẹ ye Jioshuwa l'ẹka; mb̄u shi nn̄o ch̄ishi-kebe p̄hẹ ẹgwegwa.

3

Ọha, Chipfu ta achishiduru ndu Ízuru

¹ Waa ọha ono, Chipfu par̄u haa g'o gude h̄ua ndu Ízuru ama; mb̄u ndu Ízuru, ndu ọphu ta amad̄u k'ọgu ono, alw̄uru l'al̄i K̄enanu ono. ² Ip̄he, kpar̄u ip̄he o meru ip̄he-a b̄u g'o gude iya zia unwu Ízuru ndu ọphu te eshidu maru g'aalw̄uje ọgu ẹgube aalw̄uje iya. ³ Ọha ono b̄u umadzu ise, b̄u ndu-ishi ndu Filisitayinu; m̄ẹ ndu K̄enanu l'ọphu; m̄ẹ ndu Saȳidonu; m̄ẹ ndu Hevu, buk̄ota l'úbv̄u úbv̄u Léban̄onu; e-shikp̄oo l'úbv̄u Belu-Ham̄onu je akpaa l̄ẹ mkp̄ukpu Lebo-Hamatu. ⁴ Chipfu ta achishiduru p̄hẹ g'o gude p̄hẹ h̄utaje ndu Ízuru ama g'ọ maru; ?ẹp̄he e-meje-a ekemu Chipfu; mb̄u ekemu ono, o shi l'ẹka M̄osisu t̄uru n̄u nna p̄hẹ ono. ⁵ Ndu Ízuru buru l'echilab̄o ndu K̄enanu; m̄ẹ ndu Hetu; m̄ẹ ndu Am̄oru; m̄ẹ ndu Pérezu; m̄ẹ ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ⁶ Ndu Ízuru wata al̄u unwada ndu ono; bya ewojekwarupho unwada nkeph̄e kee unwoke ndu ọhozo ono; bya abaaahakwarupho agwa p̄hẹ eja.

Ọtuniyelu adzọ ndu Ízuru

⁷ Ndu Ízuru bya emee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ẹp̄he zoharu Chipfu, b̄u Chileke p̄hẹ; baahar̄u Balu m̄ẹ Ashera eja. ⁸ T̄obudu iya b̄u; Chipfu swibenuru ndu Ízuru ẹhu-eghu; k'ọphu o nwuru p̄hẹ ye l'ẹka Kushanu-Rishatayimu, b̄u iya b̄u eze ndu Mesopot̄emiya. Ndu Ízuru n̄odu Kushanu-Rishatayimu l'ẹka apha ẹsato. ⁹ A n̄onyaa; ndu Ízuru raku Chipfu; ọ n̄u p̄hẹ onye ndz̄ota, b̄u Ọtuniyelu nwa Kenazu; mb̄u Kenazu, b̄u nwone Kal̄ebu k̄e nwata; ọ dz̄ota p̄hẹ. ¹⁰ Unme Chipfu bya eji iya ẹhu; ọ bya aburu onye-ikpe ndu Ízuru. Ọ t̄ugbua jeshia ọgu; Chipfu woru Kushanu-Rishatayimu, b̄u eze ndu Mesopot̄emiya ye iya l'ẹka; ọ l̄wu-kpee Kushanu-Rishatayimu. ¹¹ T̄obudu iya b̄u; al̄i ono buru l̄ẹ nch̄i-odoo ọkporo apha lab̄o. Ọo ya b̄u Ọtuniyelu, b̄u nwa Kenazu bya anw̄uhu.

Ehudu adzọ ndu Ízuru l'ẹka ndu M̄owabu

¹² No iya; ndu Ízuru bya emekwaa ẹjo-ememe ọzobaa l'ẹnya Chipfu. Ọo ya b̄u; Chipfu gude n̄u k'ẹjo-ememe ono ẹp̄he meru ono mee Ẹgulonu, b̄u eze ndu M̄owabu ọ kapyab̄e p̄hẹ. ¹³ Ọo ya b̄u; Ẹgulonu je akpak̄o ndu Am̄onu; waa ndu Amal̄eku; ẹp̄he je alw̄u-kpee ndu Ízuru. Ẹp̄he nata

phẹ mkpukpu Oha-mpfu ono. ¹⁴ Ndu Ízurelu nọo l'ẹka Egulonu, bu eze ndu Mówabu ono apha iri l'ẹsato.

¹⁵ Oke ndu Ízurelu rakuerupho Chipfu; o nọ phẹ onye ndzọta, bu Ehudu; nwa Gera; bya aburu onye shi l'okpa-ipfu Benjiaminu. O bu onye eme ekicha. O be teke ndu Ízurelu byaru aturu utu nọ iya g'o je anọ Egulonu, bu iya bu eze ndu Mówabu; ¹⁶ Ehudu bya emeta ogu-echi, atsu nkọ akpata iphu labọ, ogologo iya habe ge nkwo-ẹka lanu; woru nwua l'ime uwe iya l'utapfu okpa ekutara. ¹⁷ O je eworu utu ono nọ Egulonu, bu eze ndu Mówabu. Egulonu be bu onye du okporokpo. ¹⁸ O nọbechaa ya iphe ono; o bya edufu ndu ono, shi wuru iphe ono, ephe tutaru ono. ¹⁹ E rwuepho l'agwa, nọ-kube mkpukpu Gilugalu; o ghakọbe lashia azu je asu: "Jiko eze; o duru ozi, mu e-zi ngu le mpya."

Eze ono su ndu-ozii iya: "Unu gebeeshikwa-o!" Oo ya bu; ephe tuko gbado iya tugbua.

²⁰ Noo ya; Ehudu bya ejekube iya ntse l'ẹka o nọ nkinyi iya l'ime mkpuru ulo-eli ono, bu ẹka ka ejidata ejidata; je asu iya: "O duru ozi, shi Chileke l'ẹka mu eme ge mu zia ngu." Eze gbalihuẹpho l'oshi, o nọ anọ; ²¹ Ehudu gudeepho ekicha mifuta ogu-echi ono l'utapfu okpa ekutara iya ono; woru iya nmaa eze ono l'epho. ²² Ogu-echi ono bahugbua ya l'epho jeye l'ishi iya; ẹba rimia ogu-echi ono; k'opfu bu le Ehudu be haru iya amifuta. Akurepho kposhihu iya. ²³ Tọbudu iya bu; Ehudu bya abahu l'oma ulo ono; woru mgbo k'ulo-eli ono gu-chishikọta; guburu iya ye; woru iya tu-chishia. ²⁴ O tugbuchaepho; ndu ejeru eze ono ozi bya eje ahuma le mgbo ulo-eli ono be a tu-chishikotaru atu-chishi; ephe su: "Oo-bukwaru unme be ootuta l'ime mkpuru ulo-eli ono." ²⁵ Ephe nodu kwabe gbiriri jasọ odu tsuru phẹ; ephe ghadashajaha; ophu o to ghaduru phẹ ọzo. Ephe bya ewota ire-igodo tuhashia ọzo ono. Ephe bya ahuma nnajiuphu phẹ ono go dabiyiru l'oma-ulo ono; nwuhuwaa anwuhu.

²⁶ Ehudu bu teke ono, ephe nọ kwabe pho be o pyofuru gbalaa; shia ọzo ẹka ono, agwa nọ ono; gbaru lashia mkpukpu Seyira. ²⁷ O gbarwuepho l'ẹka ono; o nodu l'alị ubvu ubvu Ifuremu woru opu gbua; ndu Ízurelu wuru tsoru iya; a -gbẹ l'ubvu ono; yebedua vuta ọzo. ²⁸ O su phẹ: "Unu tso mu! Chipfu yeakwaru unu ndu ohogu unu, bu ndu Mówabu l'ẹka." Oo ya bu; ephe wuru tsoru iya; je anọ-chishikọta enyimu Jiđdanu l'ẹka dukota chara chara, bu ẹka eeshije gude okpa dafu mkpukpu Mówabu; ophu ephe ekwedu g'o nweru m'onye lanu a-dafu azu iya ophu. ²⁹ Ephe gbua ndu Mówabu ono iphe, rwuru ukporo unu nemadzu l'unu ise le teke ono; mbu ndu bukota mkparawa okpehu dukota; ophu o dudu m'onye lanu, nahuru nu. ³⁰ Ndu Ízurelu lwuta ndu Mówabu le mboku ono; ephe nodu phẹ le mkpula. Tọbudu iya bu; alị ono nodu le nchi-odoo ukporo apha eno.

Shamuga l'adzota ndu Ízurelu

³¹ Ehudu bughechaepho ishi; Shamuga, bu nwa Anatu bya aburu ishi. O buru yebedua gude mgboro chigbushia ndu Filisitayinu unu nemadzu l'ukporo umadzu iri. Yebedua bukwapho onye dzoru ndu Ízurelu.

¹ Tòbudu iya bụ; Ehudu nwùhuchaa; ndu Ízurèlu meahaa èjo-ememe l'ènya Chipfu ózo. ² Chipfu woru phẹ ye Jiabinu, bụ eze ndu Kénanu l'èka. Èka ọ nọ bụru eze bẹ bụ lẹ mkpụkpu Hazọ. Onye-ishi ndu ọhogu iya bụru Sizera, onye bu lẹ mkpụkpu Haroshetu-Hagoyimu. ³ Ọ gude kele o nweru ụgbo-inya, e meru l'ígwè; ọnu labọ l'ụkporo ise kpa ndu Ízurèlu owechorochoro apha ụkporo. Tòbudu iya bụ; ndu Ízurèlu raku nụ Chipfu g'ọ gbaaru phẹ mkpu.

⁴ Debora, bụ nwanyi epfuchiru Chileke; mbụ nyee Lapidotu bụ onye-ikpe ndu Ízurèlu teke ono. ⁵ Èka o shi anọduje bụ lẹ mkpula mpfu Debora, nọ lẹ mgbaka mkpụkpu Rama yele mkpụkpu Bètelu l'alì úbvú úbvú Ifuremu; ndu Ízurèlu awụ ejepfu iya g'ọ kpeeru phẹ ikpe. ⁶ Ọo ya bụ; ọ bya ezia e je ekua Baraku nwa Abinowamu, shi lẹ mkpụkpu Kadèshi, nọ l'alì ndu Nafutali. Ọ sụ iya: “Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurèlu bẹ ziru ngu sụ g'ị tughua ye achịta unwoke ndu Nafutali; mę unwoke ndu Zebulonu ụkporo ọnu nemadzụ l'ọnu ise yeru onwongu; duru phẹ g'unu shia ọzo úbvú Tabọ. ⁷ Mu e-me Sizera, bụ onye-ishi ndu ojogu Jiabinu; g'ọ chiru ụgbo-inya iya; yele ndu ojogu iya; bya l'enyimu Kishonu; mu eworu Sizera ye ngu l'èka.”

⁸ Baraku sụ iya: “Ọ -bụru l'ii-tsoru mu je; bẹ mu e-jekwa-a; teke i ti tsodu mu je bẹ mu tee jekwa.”

⁹ Debora sụ iya: “Ọ duepho ree; mu lẹ ngu a-swíru-a je; ole úbvú, nọ l'iphe-a, jibya ejeje-a bẹ taà buekwanuru nkengu. Ishi iya bụ l'ọo nwanyi bẹ Chipfu e-me; l'ọ gude Sizera.” No iya; Debora gbalihu tsoru Baraku; ephe jeshia Kadèshi. ¹⁰ Ọ bụru lẹ Kadèshi bẹ Baraku rwukọberu ndu Zebulonu waa ndu Nafutali ephe dọru. Ndu o gude jee bụ ụkporo ọnu nemadzụ l'ọnu ise. Debora tsokwaru phẹ phọ.

¹¹ No iya; Heba, bụ onye Kénu, bụ iya bụ oshilọkpa Hobabu, bụ nwune nyee Mosisu; bufu onwiya l'èka ndu Kénu nọ. Ọ tughua je eworu ọlo-ekwa iya kpobe l'upfu achị, nọ lẹ mkpụkpu Zanimu, nọ lẹ mgboru alì Kadèshi. ¹² Tòbudu iya bụ; epfuaru Sizera lẹ Baraku nwa Abinowamu bẹ jeshiakwaru l'úbvú Tabọ; ¹³ Sizera chitakota ụkporo ọnu ụgbo-inya ígwè iya labọ l'ụkporo ụgbo-inya ígwè ise; mę unwoke, ephe l'iya nọ l'ophu; shi lẹ mkpụkpu Haroshetu-Hagoyimu jeshia l'enyimu Kishonu.

¹⁴ Noo ya; Debora sụ Baraku: “Ngwa! Ọo ntanụ-a bẹ Chipfu woru Sizera ye ngu l'èka.” Sụ iya: “Chipfu vutahaakwaru ọzo.” Ọo ya bụ; Baraku chiru ụkporo ọnu ojogu labọ l'ụkporo iri nyizetakota l'úbvú Tabọ. ¹⁵ Chipfu gude ogu-echi Baraku meru eberebete tų Sizera; mę ụgbo-inya iya l'ophu; waa ndu ojogu iya g'ephe ha. Sizera pfufuta l'ụgbo-inya iya chie ọkpa l'oso. ¹⁶ Baraku chipyabe ndu ojogu Sizera; mę ụgbo-inya phẹ jasụ ephe rwua Haroshetu-Hagoyimu. Ọ bụru ogu-echi bẹ e gude gbushikota ndu ojogu Sizera. Ọphu ọ dudu m'onye lanụ, phoduru nụ.

Jiayelu egbu Sizera

¹⁷ No iya; Sizera gude ọkpa gbaru lashia l'ulo-ékwa Jiayelu, bụ nyee Heba; onye Kénu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ Jiabinu, bụ eze ndu Hazọ bẹ yele ndibe Heba, bụ iya bụ onye Kénu ono dų lẹ ree. ¹⁸ Jiayelu gbagbua je agba Sizera ndzuta; bya asụ iya: “Nnajuphu mu tọkwa ẹhu! Gbata! Ta atsushi ebvu!” Ọ gbapfu nụ iya l'ulo-ékwa ono; ọ bya eworu ẹkwa kpube iya. ¹⁹ Ọ sụ iya: “Jiko kenaa mu mini gę mu ngua; kele ẹgu mini agụkwa mu.” Ọ kpuhaa iphe, ooyeje mini-era-eswi; gbata iya nụ iya; ọ ngua. Ọ bya ewokwaru ẹkwa ono kpuchia ya. ²⁰ Ọ sụ nwanyi ono:

“Pfukwaru l'onu-abata ụlo-ékwà onọ; k'opfu bụ; ọ -duru onye byaru bya ajia ngu sụ: ‘?O nweru onye nọ l'ẹka-a?’ l'iji-sukwanu iya: ‘Waawaa!’”

²¹ Obenu lẹ Jiayelu, bụ nyee Heba gbẹ wota nggu, eegudeje kpọbe ụlo-ékwa; bya ewota ọngu; pyaa mpya jepfu iya; je egude ọngu ono kpọbe iya nggu ono l'ishi nchị. O foo ya bahụ l'alị; kele mgbenya tu-rwewaru iya atụ-rwe; teme ike bvushikwa iya pho. Ọ bụru iya anwuhu. ²² A bya l'amaru; Baraku nọdu agbaghawaa l'ẹka ọochikwanu Sizera; Jiayelu lufuta gbapfuta iya; bya asụ iya: “Bya; ge mu goshi ngu nwoke ono, iicho ono.” Tọbudu iya bụ; ọ bya etsoru nwanyị ono bahụ; bya ahuma Sizera g'ọ dabyiru nwuhuwaa anwuhu; nggu kpọru iya l'ishi-nchị.

²³ Ọ bụru lẹ mbọku ono bẹ Chileke meru Jiabinu, eze ndu Kénanu; ọ laa ndu Ízurelu l'ẹka. ²⁴ Ike ndu Ízurelu bya akapyabẹ kẹ Jiabinu, bụ eze ndu Kénanu ọkpobe akapyabẹ gbiriri jasụ ephe lwu-kpee ya.

5

Ebvụ, Debora yee Baraku guru

- ¹ Lẹ mbọku ono bẹ Debora yee Baraku nwa Abinowamu guru ebvu-a sụ:
- ² “Ndu-ishi ndu Ízurelu vutaru ụzo ọgu;
ndu Ízurelu l'opfu gude obu phẹ tsoru phẹ;
unu jaa Chipfu ajaja!
- ³ Unu numa iphe-a; unubẹ ndu eze!
Unu ngabẹ nchị; unubẹ ndu-ishi!
Mu a-gụ ebvu nụ Chipfu; mu a-gụ ebvu gu-ku iya;
mbụ lẹ mu e-gude ebvu jaa Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelu ajaja.
- ⁴ Gbẹ Chipfu; teke ị lufuru l'alị Siye;
mbụ teke ị zọru garamugaramu lufu l'alị ndu Edomu
bẹ mgboko nmahuru jiiijiji;
igwe rwua erwurwu; wa mini.
- ⁵ Úbvú bẹ nmakotaru jiiijiji l'iphu gbẹ Chipfu;
mbụ jeyekpọ l'úbvú Sayinayi bẹ nmacharu jiiijiji
l'iphu gbẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu.
- ⁶ Lẹ teke kẹ Shamuga nwa Anatu; waa Jiayelu
bẹ a gwọberu eshi eze gbororo;
ndu ije pyoaha ntubo.
- ⁷ Iphe, bụ mkpukpu, nọ lẹ Ízurelu dabyikotaru iphoro;
gbiriri jasuru Debora futa;
bya aburu ne ndu Ízurelu.
- ⁸ G'ephe hataru agwa ọphúú; bẹ ọgu wataru ada l'alị Ízurelu gbaa
mgburugburu;
opfu ọ dudu mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye; ọzoo arwa, a
humaru l'echilabọ ukporo unu nemadzu ise, nọ l'alị Ízurelu.
- ⁹ Ndu-ishi ndu Ízurelu du mu l'obu;
mbụ ndu turu obu phẹ onyo wofuta onwophẹ onoya.
Unu jaa Chipfu ajaja!
- ¹⁰ Unubẹ ndu ono agba l'eli nkapfu-igara ọchaa;
mbụ unubẹ ndu ono, nọ l'eli ukpo, a wukoberu l'eli nkapfu-igara;
mẹ unubẹ ndu eje l'okpa;
- ¹¹ unu geedukwa olu-ebvu ndu ono, agụ ebvu l'ẹka eekutajẹ mini ono.

Oo l'èka ono bẹ ephe a-nòdu gụa ebvu k'iphe, p̄furu ọto, Chipfu mekọtaru; mbụ iphe, p̄furu ọto, o mekọtaru ndibe iya lẹ Ízurelụ.

Tòbudu iya bụ; ndibe Chipfu w̄fufu jeshia l'ònu-abata mkp̄kpu.

¹² 'Gbalihukpòdapho! Debora gbalihu!

Gbalihu! Gbalihu! Chiswee ebvu!

Baraku; gbalihu!

Gbẹ nwa Abinowamu; duta ndu ì kp̄uru lẹ ndzụ.'

¹³ Tòbudu iya bụ; unwoke ọphu p̄hòduru n̄ w̄-p̄fushia ndu-ishi.

Ndibe Chipfu w̄uru byapfuta mu g'anyi tsoo ndu ọkpehu d̄ ọgu.

¹⁴ Ndu Ifuremu, b̄ ndu ọphu ḡbaru ọḡbarabvu l'úbvú úbvú Amalẹku

wufuta tsoru gbẹ Benjiaminu; ḡ lẹ ndibe ngu.

Ndu-ishi-ọjogu, shi l'alì ndu Makiya w̄futakwapho;

ndu shi l'alì Zebulonu b̄uru ndu gude mgboro onye-ishi-ọjogu.

¹⁵ Ndu-ishi ndu Isaka; ephe lẹ Debora t̄ko sw̄iru.

Nokwapho ḡ ndu Isaka l'onwophẹ w̄ukwarupho tsoru Baraku; gbazeta lẹ ns̄da ono.

Ọphu obu anòdu ndu Rúbenu l'èka lan̄.

¹⁶ ?B̄ ḡnu bẹ unu d̄oru l'òdu at̄uru eme?

?B̄ g'unu n̄ma okwe onye eche at̄uru akp̄o gude ekukọbe at̄uru iya t̄o?

Ndu Rúbenu bẹ agba egomunggo shii.

¹⁷ Ndu Giladu bẹ kwaru l'az̄u ẹnyimu Jìd̄anu.

?B̄ ḡnu bẹ ndu Danu ḡgaru kwaa l'uḡbo-mini?

Ndu Asha kwaa l'aḡuga ẹnyimu;

mb̄ l'òdu uḡbo-mini.

¹⁸ Ndu Zebulonu m̄ia ẹnya lẹ ndz̄u kweta ọnwu.

Nokwapho ḡ ndu Nafutali m̄ikwarupho ẹnya lẹ ndz̄u b̄u ono;

mb̄ l'ẹgu ọgu ono.

¹⁹ Ndu eze byaru; ephe lw̄ua ọgu ono.

Ndu eze ndu Kėnanu bẹ lw̄uru ọgu lẹ mkp̄kpu Tanaku;

lẹ mgboru mini mkp̄kpu Megido;

ọphu ephe alw̄utaduru m̄e mkp̄ola-ọchaa.

²⁰ Kp̄okpode bẹ gb̄echaa l'akpaminigwe alw̄u ọgu;

mb̄ l'ephe shichaa l'èka ephe eshije; etso Sizera ọgu.

²¹ Ẽnyimu Kishonu t̄ko p̄hẹ kpota;

mb̄ ẹnyimu shi l'ichee ono, b̄u iya b̄u ẹnyimu Kishonu.

Gbẹ obu mu; gude ike z̄oru je l'ip̄hu!

²² No iya; igiji ọkpa ìnya n̄du ada g'egbigwe.

Mb̄ ìnya, ọkpehu d̄ n̄du agbagbaa k̄e kwaakwa.

²³ Ojosi-imigwe, shi l'èka Chipfu s̄uru: 'Unu t̄a mkp̄kpu Merozu ọnu;

mb̄; unu t̄a p̄hẹ ẹjo ọnu;

k̄ele ephe ta abyaduru eyetaru Chipfu ẹka l'ọgu;

mb̄ yetaru Chipfu ẹka lw̄ua ndu ike d̄ l'ọgu.'

²⁴ Ḡe Jiayelu; mb̄ nyee Heba, b̄u onye Kėnu bukwaru onye aa-kachaa

aḡoru ọnu-ọma n̄ l'ip̄he, b̄u unwanyi;

g'ọ b̄uru iya bẹ aa-kachaa aḡoru ọnu-ọma n̄ l'ip̄he, b̄u unwanyi, bu

l'ulo-ékwa.

²⁵ Ọ rar̄ ọrà mini; ọ n̄u iya mini-ẹra-eswi.

Mb̄ l'ọo l'ip̄he, ḡbaru ndu eze b̄e o yeru iya mini ẹra-eswi.

²⁶ Ọ dz̄u-liru nggu ulo-ékwa;

bya egude ẹkutara palia ọngu ndu-ozì;

kp̄obe iya Sizera l'ishi-nchì;

tsupyabẹ iya ishi l'alì; kp̄o-fua ọzo.

- 27 O bụru lẹ mgboru okpa iya bẹ o phozeru; dabyiru.
Mbụ l'ọo lẹ mgboru okpa iya bẹ o phozeru dabyiru nwuhu.
O bụru l'eka o phozeru ono bẹ o daru; nwuhu.
- 28 Lẹ windo bẹ ne Sizera gbẹ pyofu ẹnya.
O nọdu l'onu-uzo ulo-eli ara ekwa sụ:
"Bụ gunu kparu iphe, ugbo-inya anọ odu alwalwa?
?Bụ gunu meru iphe, a ta nūada ukporo okpa ugbo-inya iya?"
- 29 Unwumgboko ibe eze ndu ophu kachaa amaru iphe nọdu azu eyeru iya
l'iphe, oopfu;
teme yebedua nọdu azukwa iya pho ekwe l'onwiya.
- 30 Ephe nọdu asuje iya: "Tobudu iphe, ephe a-kwata l'okwata bẹ ephe
achọ; bya ekekwa iya pho ekeke?
Nwoke nonu e-keta nwamgboko lanu; ozoo ẹbo.
Sizera etekachaa uwe, ama ntumatu;
mbu l'oo-ketachaa uwe, ama ntumatu, akwaru k'erengete;
waa ekwa, du eguru, mu a-tu-phuje l'olu;
mbu ?o bukotarū iphe, a kwatarū l'okwata?"
- 31 Ge ndu ohogu gube Chipfu lakota l'iyi egube ono.
Ole ge ndu yeru ngu obu gbukwa ke nwinwii g'enyanywu, agbakota
agbakota."
Tobudu iya bu; ali ono nweru nchi-odoo no ukporo apha labo.

6

Ndu Midiyanu akpa ndu Izurelu ehu

- 1 Ndu Izurelu mekwa ejo-ememe l'iphu Chipfu ozo. Chipfu woru phe
yee ndu Midiyanu l'eka; ephe nọo phe l'eka apha esaa. ² Ndu Midiyanu
kpaa phe ehu k'opu ephe laru l'ubvu je emeshia ulo waa mkpu lẹ mgbaka
mgbaka mkpuma; me l'ogba; me l'eka a kpushigbaaru ike je ebugbaaru.
- 3 No iya; o nọdu abujeru teke ndu Izurelu koru opfu; ndu Midiyanu; me
ndu Amaleku; mewaro ndu buchaa l'uzo enyanwu-awawa awuru bya
etsoo phe ogu naa phe iya. ⁴ Ephe nọdu ejeje anmaa anmanma ogu l'ali
ono; tuko iphe, ephe meberu l'ali mebyishikota; mbu mebyishikota iya
nno je akpaa lẹ mkpukpu Gaza. Ophu o dudu me iphe, dzu ndzu, ephe
ahaje lẹ Izurelu; je akpachaa l'aturu; waa eswi; me nkapfu-igara. ⁵ Ephe
achijeru eku phe; waa ulo-ekwa phe zeru gbiigbiigbi g'igube; mbu k'opu
a ta majeduru ge-shi aguta phe l'ogu ephe l'inya-kamelu phe; ephe abya
aphunwua ali ono gbaa ya ophorokpo. ⁶ Ndu Midiyanu ono mee ndu
Izurelu; ephe kwata daa ukpa okpobe adada. No iya; ephe bya araku
Chipfu g'o gbaaru phe mkpu.
- 7 Oo ya bu; ndu Izurelu rakuopho Chipfu lẹ k'iphe ndu Midiyanu eme
phe ono; ⁸ o zitaru phe onye mpfuchiru Chileke, bu onye pfuru ndu Izurelu
sụ: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: Oo mu bu onye
ono, dufutaru unu l'ali Ijiputu; mbu l'ali ono, unu shi buri ohu ono.
⁹ Mu nafutaru unu l'eka ndu Ijiputu me l'eka ndu shi akpa unu ehu; mu
chishikotarū unu ndu ono l'ali phe; woru iya nu unu. ¹⁰ Mu pfuaru unu
sụ l'oro mbedua, bu Chipfu, bu Chileke unu. G'unu ta abakwaru agwa ndu
Amoro eja l'ali ono, unu bu ono. Ole unu te eyeduru mu onu."
- 11 Noo ya; ojosi-imigwe, shi l'eka Chipfu bya bya anodu l'upfu achi,
no lẹ mkpukpu Ofura. Onye nwe achi ono bu Jiowashi, bu onye shi
l'ipfu ndu Abiyeza. Nwatibe iya, bu Gidiyonu nọdu l'eka aazoshije mee

l'akpuru vayinu; echishi witi g'o wohaa ya gę ndu Midiyanu ta ahuma iya. ¹² Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono bya achaa Gidiyonu l'iphu bya asu iya: "Chipfu nokwa swiru ngu; gube ojoğu, ike du."

¹³ Gidiyonu su iya: "Oowaa; nnajiuphu mu; o -buru le Chipfu no swiru anyi; ?bu gunu meru g'o gude iphe-a nodu unwokotar anyi? ?Denuhunu iphe-ohumalenya iya ono, nna anyi phe koru anyi ono; mbu l'ephe suru: 'L'oo Chipfu dufutaru anyi l'alı Ijiputu.' Ole nta-a be Chipfu obu gbe gwobewaa anyi; woru anyi ye l'eka ndu Midiyanu."

¹⁴ No iya; Chipfu bya adakobe su iya: "Gude ike, i nweru je anafuta ndu İzurelu l'eka ndu Midiyanu. O kpokwaa mbędua gędegede be ezi ngu su ngu g'i je."

¹⁵ Gidiyonu su iya: "Oowaa; nnajiuphu mu; ?mu e-me ime-agma dzoo ndu İzurelu? Humanu l'o kwa unuphu k'anyi be enya kachakpoo alwalwa l'ipfu Manase; teme o buru mu be kachaa alwa alı l'onulo ibe nna mu."

¹⁶ Chipfu su iya: "Mu e-swiru ngu-a; mbu l'ı-tuko ndu Midiyanu lwu-kpekota g'ephe bu onye lanu."

¹⁷ Gidiyonu yeeru iya onu su: "O -buru le mu duwaa ngu l'obu; goshinu mu iphe, e-me ge mu maru l'o bu-a gubedua be epfu eyeru mu nu. ¹⁸ Jiko ta atugbukwa l'eka-a jasu ge mu byapfuta ngu; ge mu je ewota iphe, mu a-nu ngu iya edoberu ngu l'atatiphu."

Tobudu iya bu; Chipfu su iya: "Mu a-nodu-a jeye ilwa azu."

¹⁹ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya abahu l'ulo je eworu mkpi gbua shia; bya ewota utu iphe, egudeje eme buredi, jiru nkweka gmeta buredi, e te yeduru iphe, ekoje buredi. O bya agushia anu ono ye le nkata; wuru urwukurwuku iya ye l'itoshi. O gweta iya wojeru iya l'upfu achı ono.

²⁰ Ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke ono bya asu iya: "Gweta anu ono; me buredi ono dobe l'eli mkpuma-a; iwufutakwapho urwukurwuku iya ono." Gidiyonu bya emekota iya nno. ²¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono bya eworu ononu mgboro, o gude l'eka denyi l'anu ye buredi ono. Oku shi le mkpuma ono gbanwuhu; kepyashikota anu; me buredi ono. Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono phuhu.

²² Gidiyonu maerupho l'oo Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu; o rashia: "Nnajiuphu, bu Chileke mu-e! Alashikwa mu-o! Kele o kwa Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu be mu gude enya mu huma ono-o!"

²³ Chipfu su iya: "G'ehu dukwa ngu guu! Ta atsushi ebvu. I tji nwuhuduro." ²⁴ Tobudu iya bu; Gidiyonu kparu Chipfu oru-ngweja l'eka ono; gube iya: "Chipfu bu ehuguu." Oru-ngweja ono be nepho le mkpuku Ofura, no l'alı ndu Abiyeza byasu ntanu-a.

²⁵ Lenyashi mboku onokwapho be Chipfu suru iya: "Kputa oke-eswi k'ebo l'eswi nna ngu; mbu ophu gbawaru apha esaa. Je enwukposhia enya eka nna ngu agwaje Balu; gbutsushia itso Ashera, no iya l'aguga.

²⁶ I -mechaa gi kparu Chipfu, bu Chileke ngu oru-ngweja, dukpoo rengurengu l'eka-a, ha l'eli-a. Ii gbe teke ono kputa oke-eswi k'ebo ono; chita itso Ashera ono, i gbutsushiru ono gude nku iya gwee ngweja-akpo-oku." ²⁷ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya achita ndu-ozı iya unwoke iri; bya emee ge Chipfu pfuru iya ono. O buru l'enyashi be o mekotaru iphemiphe ono. Ophu o meduru iya l'eswe; kele otsu ndibe phe waa unwoke mkpuku ono ebvu.

²⁸ Ndu mkpuku ono lufutashia l'onmewa utsu; bya ahuma l'a gbe mebyishikotawa nu eka ephe agwaje Balu; gbutsushiwa itso Ashera, no

l'agụga iya; bya eworu oke-eswi k'ẹbo ono kpoo oku l'eli oru-ngweja ono, a gbẹ kpụwaanu l'eka ono. ²⁹ Ndu mkpukpu ono bya ajihaa: “? Bụ onye meru iphe owa?” Ẹphe kpanyaa ishi; jikashinyaa; a sụ phẹ l'ọ kwa Gidiyọnu nwa Jiowashi bẹ meru iya nụ. ³⁰ No iya; ndu mkpukpu ono bya epfuaru Jiowashi sụ iya: “Je edufuta nwa ngu. Ọo-nwuhu; kele o tsukpọshiru ẹnya ẹka aagwajẹ Balu; bya egbutsushia itso Ashera, nọ l'agụga iya.”

³¹ Iphe, Jiowashi pfuru ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ẹhuka ẹhuka ono bẹ bu: “?Unu agbaru Balu ọdzori? Tọo g'unu dzoo ya bẹ unu eme? Onye agbataru Balu bẹ ee-gbukwa l'utsu. Ọ -buru-a lẹ Balu bẹ bu okpobe agwa bẹ teke nemadzu mebyishiru oru-ngweja iya bẹ ọo-du nụ ike gbaaru onwiya ọdzori.” ³² Ọ buru lẹ mboku ono bẹ a guberu Gidiyọnu “Jieru-Balu;” bụ iya bu: “Gẹ Balu gbaa mkpu onwiya”; kele Gidiyọnu bẹ tsukpọshiru ẹnya ẹka aagwajẹ Balu.

³³ Tọbudu iya bu; ndu Midiyanu l'ophu; mẹ ndu Amaleku; waa ndu bugbaa l'uzo ẹnyanwu-awawa bya atuko ndu ojogu phẹ dzukobe; bya awufu azu ẹnyimu Jiordanu azu iya ophuu; je anmaa lẹ nsuda Jiezerelu.

³⁴ Ọo ya bu; Unme Chipfu bya eji Gidiyọnu ẹhu; o woru opu gbua gude kukota unwu Abiyeza g'ẹphe tsoru iya. ³⁵ Ọ byakwapho eye ndu-ozu ẹphe zikota ozi l'alị ndu Manase l'ophu g'ẹphe kwaa ngwogu; bya ekukokwapho ndu Asha; mẹ ndu Zebulun; waa ndu Nafatali; ẹphe wuru byapfuta phẹ.

³⁶ Gidiyọnu bya asu Chileke: “Ọ -buru l'ii-shi l'eka mu dzoo ndu Izurelu ẹgube ono, i kweru mu ukwe iya; ³⁷ lenu; mu a-kube eji aturu l'eka eechishije witi-a. Ọ -buru l'oo l'ẹji aturu-a bẹ iji dashiru kpoloko; ophu ọ tọ dashiduru l'oma alị l'ophu; mu amaru l'ii-shi-a l'eka mu dzoo ndu Izurelu ẹgube ono, i pfuru iya ono.” ³⁸ No iya; o meeppo ẹgube ono, Gidiyọnu pfuru ono. Ọ bya agbalihu lẹ nchitabohu iya je apyia eji aturu ono mini; pyita iya mini, jiru ghamugbam, eku mini. ³⁹ Tọbudu iya bu; Gidiyọnu sụ Chileke: “Jiko g'ehu-eghu ngu te ejekwa aburu oku dapfuta mu; gẹ mu rwofuna ngu iphe lanu. Gẹ mu gudeeshi eji aturu ono hutafua ama ugbo lanu. K'ogiya-a; mee g'ẹji aturu ono kpohukota nku; l'i mee g'iji dashikota l'oma alị l'eka ono.” ⁴⁰ L'enyashi mboku ono bẹ Chileke meeru iya pho ẹgube ono. Ẹji aturu ono kpoloko bẹ iji ta adashiduru; ọ dashikota l'oma alị l'ophu.

7

Gidiyọnu alwu ndu Midiyanu

¹ Ọ -rwua l'onmewa utsu; Jieru-Balu, bụ iya bu Gidiyọnu yee ndu ojogu iya l'ophu wu-lihu je anmaa anmanma ogu lẹ mgboru obvu-mini Harodu. Ndu Midiyanu doru lẹ nsuda, nọ l'uzo isheli ibiya ophu ẹphebedua nọ; lẹ mgboru ubvu More.

² Chipfu bya asu Gidiyọnu: “Ndu ojogu ngu bẹ hanukakwaru mu igwerigwe gẹ mu e-woru ndu Midiyanu ye phẹ l'eka. Iphe, ii-me nta-a gẹ ndu Izurelu ta anodushi epfuru mu l'oo ike phẹ bẹ ẹphe gude dzoo onwophe ³ bụ g'i je araaru iya ẹphe arara nta-a sụ phẹ: “Teke ọ dukwaru onye ẹhu anmaa anmanma lẹ ndzu-agugu; g'onye obu shikwa l'ubvu Giladu-a lashja.” No iya; ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu iri l'ise zehu lashja; ọ buwaru ukporo unu nemadzu l'unu ise bẹ phoduru nụ.

⁴ Obenu lẹ Chipfu pfuleru-a Gidiyọnu sụ: “Ndu ono bẹ panukakwarupho igwerigwe. Chita phẹ je lẹ mini gẹ mu huchaaru ngu ẹphe ama l'eka ono.

Onye mu sūru l'oo-tsoru ngu je; bẹ e-je nū. Onye ophu mu sūkwanuru l'o too tsoduru ngu eje bẹ te ejekwa.”⁵ Oo ya bụ; Gidiyōnu duta ndu ono jeshia lẹ mini. Chipfu sū iya: “Dobe ndu ophu gude ire angū mini gẹ nkūta anguje-a iche; l'i dobekwapho ndu ophu gbushiru ikpere angū iya iche.”⁶ O buru umadzu ukporo iri l'ise bẹ gude eka kwōta mini ono ye l'ōnu. Ndu ophuu l'ophu bẹ tūkoru gbushikōta ikpere g'ephe nguta iya.⁷ No iya; Chipfu sū Gidiyōnu: “Oo umadzu ukporo iri l'ise ono, gude eka kwōta mini ye l'ōnu ono bẹ mu e-gude dzoo unu; mbū woru ndu Midiyanu ye unu l'eka. Gẹ ndu ophuu tūko lashichaa ibe phe.”⁸ Oo ya bụ; ndu k'ophuu vulia nri; bya achita opu-ogu ndu k'ophuu. Gidiyōnu sū phe g'ephe lashichaa unuphu. O buru umadzu ukporo iri l'ise pho bẹ o haru. Eka ndu Midiyanu doru buru l'uzo alị lẹ nsuda eka ono, Gidiyōnu phe doru ono.

⁹ O -rwua l'enyashi mboku ono; Chipfu sū Gidiyōnu: “Gbalihu; je adatso ndu Midiyanu ogu; kele nu wowaru phe ye ngu l'eka.”¹⁰ O -buru l'iitsu ebvu eje phe etso ogu; gẹ gu lẹ Pura, bụ onye-ozī ngu swīru je l'odu-ogu phe ono.¹¹ Ii-nūmawaro iphe, ephe epfu. I -numachaa ya bẹ oo-me-a g'obu shihu ngu ike g'i je ogu l'odu ono.” Tōbudu iya bụ; yele Pura, bụ iya bụ onye-ozī iya ono swīru jerwua azū eka ndu ojogu ono doru.¹² Ndu Midiyanu ono; mē ndu Amaleku; mē ndu shikōta l'uzo enyanwu-awawa tūko nmaa erupfu g'igube lẹ nsuda ono. Inya-kamēlu phe buru aguta aguta; mbū byierupho g'eja, nō l'aguga eze-enyimu.

¹³ Gidiyōnu jerwua; bya ahūma gẹ nwoke lanū ezeru ònyà iya nrwō, o rworu asuje iya: “Mu rworu nrwō g'ishi buredi, dū mgburugburu, e meru lẹ balị ewe kperekpere ewebata l'eka ndu Midiyanu nmaru anmanma ogu. Ishi buredi balị ono weru bya asua l'ulo-ekwa; suta iya tūa; o daa gwoo; kpoo mkpomishaku.”

¹⁴ Oo ya bụ; ònyà iya ono sū iya: “Iphe-a ta adukwa iphe ozo, o bụ; abudu ogu-echi Gidiyōnu nwa Jiowashi, bụ onye Izurelu; kele Chileke woakwaru ndu Midiyanu waa ndu ojogu phe l'ophu ye iya l'eka.”

¹⁵ Tōbudu iya bụ; Gidiyōnu nūma nrwō ono, e zero ono; waa iphe, o bụ; o bya abaarū Chileke eja. O buru iya ala azū l'odu-ogu ndu Izurelu; je asū phe: “Unu wu-lihu-o! Chipfu woakwaru ndu ojogu Midiyanu ye unu l'eka.”¹⁶ O bya eworu umadzu ukporo iri l'ise ono kēe uzi eto; bya eworu opu-ogu nūchaa phe; wakwapho ite nshji, dūchaa iphoro, ówá nōchaa l'ime.¹⁷ O sū phe: “Unu lee mu enya! Unu meje gẹ mu meru. Teke mu rwuerupho l'ōnu eka ono, ephe doru ono; unu tsokwaru mu mejekpoephe gẹ mu meru.”¹⁸ Teke mu lẹ ndu ophu mu l'ephe swī gburu opu-ogu; g'unubedua nōdukwapo l'eka unu nō gbaa odu phe ono mgburugburu gbua nkunu; chia mkpu sū: ‘A kwa ogu-echi kẹ Chipfu waa Gidiyōnu-o!’

¹⁹ Tōbudu iya bụ; Gidiyōnu yele umadzu ukporo ise ono, ephe l'iya tūko swīru ono jerwua l'ōnu eka ono, ndu Midiyanu ono doru ono lẹ teke a watararū eche nche k'echi abalị. O buerupho teke ono bẹ ndu ophu nō lẹ nche lufuru; ndu ozo bahūwaa lẹ nche. Gidiyōnu phe woru opu-ogu phe ono gbua; bya eworu ite nshji ono, ephe gudechaa l'eka pho tūkposhia.²⁰ G'ephe hakōta uzi eto ono woru opu-ogu nkephe gbua; bya atūkposhichaa ite ono. Ephe pagbaarū ówá pho l'ekicha; gudegbaa opu-ogu, ephe e-gbu l'ekutara; bya echishia sū: “A kwa ogu-echi kẹ Chipfu waa Gidiyōnu-o!”²¹ Onyenōnu pfugbaarū l'ekiya nkiya; ephe gbaphee eka ndu Midiyanu doru ono mgburugburu. Ndu Midiyanu ono l'ophu ye okpa

l'oso; echi mkpu agba agbala. ²² Oo ya bu; ephe gbuẹpho opu-ogu ukporo iri l'ise ono; Chipfu mee onyemonye, no l'odu ndu Midiyanu ono wata egbu nwibe iya ogu-echi. Ndu ojogu ono gbaru lashja mkpukpu Betu-Shita; l'uzo mkpukpu Zerera; mbu gbaa gbarwua oke mkpukpu Abelu-Mehola, no-kube mkpukpu Tabatu.

²³ Ndu Izurelu, shi l'okpa-ipfu Nafutali; me ipfu Asha; waa ipfu Manase be e kukotaru; ephe chipyabe ndu Midiyanu. ²⁴ Gidiyonu ye ndu-ozu; ephe je ezidzuru iphe, bu ndu bukota l'alj ubvu ubvu ndu Ifuremu g'ephe wufuta je agbabua ndu Midiyanu iphu l'enyimu Jiordanu; je akpakpo le mkpukpu Betu-Bara. Tobudu iya bu: e kukoo ndu Ifuremu l'ophu; ephe wufuta je ano-chia enyimu Jiordanu; je akpaa le Betu-Bara. ²⁵ Oo ya bu; ephe gude ndu-ishi ndu Midiyanu umadzu ebo. Epha ndu-ishi labo ono bu Orebu waa Zeyebu. Orebu b'ephe gburu le mkpuma Orebu; gbua Zeyebu l'eka aakuje mee le mkpuma Zeyebu. Ephe nodu achikpoepho ndu Midiyanu ono; bya apata ishi Orebu waa Zeyebu palataru Gidiyonu l'eka o no l'azu enyimu Jiordanu.

8

Gidiyonu alwu ndu Midiyanu ophu phoduru nu

¹ Tobudu iya bu; ndu Ifuremu su Gidiyonu: “?Denu g'o gude i mee ya anyi egube-a? Mbụ; ?denukpoo g'o gude ophu i ti kuduru anyi teke i jeru etso ndu Midiyanu ogu?” Ephe gbachaẹ ya pho opfu agbagba ehuka ehuka.

² Gidiyonu su phe: “?Denu iphe, mu gbẹ mee, ka ophu unu meru shii? ?O du g'akpa mkpakwa akpuru vayinu ke ndu Ifuremu ta akadụ ree; eme l'akpuru vayinu ke Abiyeza l'ophu? ³ Chileke be woru Orebu waa Zeyebu, bu ndu-ishi ndu Midiyanu ye unu l'eka. ?Denu iphe, mu gbẹ mekpọ, ka ophu unu meru shii?” O pfuchaepho iphe ono; obu jizeta phe.

⁴ Gidiyonu yee umadzu ukporo iri l'ise pho bya erwua enyimu Jiordanu; bya aghabua ya aghabu. Teke ono be ike bvshichakpowaru phe ree; ole ephe achiepho ndu ohogu phe ono kpabe kpabe. ⁵ Ephe rwua mkpukpu Sukotu; o su ndu mkpukpu ono: “Jiko unu nunu ndu ojogu mu nri le mbà atukwa phe atutu. O kwa Zeba waa Zalumuna, bu ndu eze ndu Midiyanu be anyi achị oso.”

⁶ No iya; ndu-ishi Sukotu ono su iya: “?Unu gudeakwanaru Zeba yee Zalumuna obu meru g'o gude anyi je anu ndu ojogu ngu nri?”

⁷ Tobudu iya bu: Gidiyonu su phe: “O dua ree; teke Chipfu woerupho Zeba yee Zalumuna ye mu l'eka be bu ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu be mu e-gude lakashja anu unu alakashi.” ⁸ O bya agbe l'eka ono jeshia mkpukpu Peniyelu; bya eje arwokwa phe pho nno; ephe pfukwapho ge ndu Sukotu pfuru pho. ⁹ Oo ya bu; o su ndu Peniyelu: “Mu -lwu-kpee l'ogu ono lwajepho alwalwa; be mu e-tsukposhi ulo-eli unu-a.”

¹⁰ Zeba waa Zalumuna be no le mkpukpu Kako ephe le ndu ojogu phe, du ukporo unu nemadzu l'unu iri l'esaa l'ukporo nemadzu iri, bukota ndu ojogu, e gbuphodoru le ndu ojogu, shi l'uzo enyanwu-awawa. Ndu ojogu ono be e gbuwaru ukporo unu nemadzu ugbo iri l'ise, bukota ndu pagbaa ogu-echi. ¹¹ Gidiyonu bya eje eshia uzo ndu ije eshije; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Noba waa mkpukpu Jiogbeha; je etsoo ndu ojogu ono ogu le teke ephe tuzohuru ehụ. ¹² Eze ndu Midiyanu ono ephenebo, bu

iya bu Zeba yee Zalumuna ye okpa l'oso; a chia phe je egude; bya edukaa ndu ojogu phe.

¹³ Gidiyonu, bu nwa Jiowashi Iwajepho ogo ono o shia uto ubvu Heresu. ¹⁴ Oo ya bu; o gude nwokoro lanu, shi le mkpukpu Sukotu bya ajiahaa ya aji. Nwokoro ono deshiaru iya epha ndu-ishi waa ndu bu ogerenya mkpukpu Sukotu; deta umadzu ukporo eto l'iri l'esaa.

¹⁵ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya ejepfu ndu mkpukpu Sukotu ono je asu phe: "Wakwa Zeba yee Zalumuna ba; mbu ndu ono, unu shi epfuru mu kwaphukwaphu su: '?Mu gudeakwanaru Zeba waa Zalumuna; meru g'o gude unu je anu ndu ojogu mu, ike bvushiru nri g'ephe ria-a?' " ¹⁶ No iya; o bya akpukoo ndu bu ogerenya mkpukpu Sukotu; gude ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu gude nua phe aphu. ¹⁷ O bya etsukposhia ulo-eli ndu mkpukpu Peniyelu; bya egbushikwaapho ndu mkpukpu ono.

¹⁸ Tobudu iya bu; Gidiyonu bya ajia Zeba waa Zalumuna su phe: "?Bu egube ndu gunu be unu gbushiru l'ubvu Tabo?"

Ephe su iya: "?O kwa unwoke, dukotaepho g'unubedua; mbu l'onye ophu nonu duchaepho ge nwa onye eze."

¹⁹ Gidiyonu su phe: "Ndu ono be bukotakwa unwune mu; mbu l'ephe bukota unwoke, ne mu nwushiru. Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be mu tege egbukwa unu ome unu doberu phe ndzu." ²⁰ Oo ya bu; o su okpara iya, bu Jieta g'o gbushia phe. Ophu o dudu ike milia ogu-echi iya gbua; kele o bunukaru nwatanshi; ndzu nodu agu iya.

²¹ Tobudu iya bu; Zeba waa Zalumuna su iya: "Gbalihu; bya egbua anyi l'onwongu. Oo ge nwoke ha bu g'ike iya ahaje." Oo ya bu; Gidiyonu zilihu; woru phe gbushia; bya anyafuchaa inya-kamelu phe iphe, e gude mee phe ona, bu iphe, e shi nyabechaa phe l'olu.

²² E mechaa; ndu Izurelu su Gidiyonu: "Buru Onye-ishi anyi; gu le nwa ngu; me nwanwa ngu; eshinu o bu ngu dzotaru anyi l'eka ndu Midiyanu."

²³ Gidiyonu su phe: "Mu taa bukwaru onye-ishi unu; ophu nwa mu abukwaru onye-ishi unu. O kwa Chipfu a-buru Onye-ishi unu." ²⁴ O su phe: "Iphe lanu, mu arwo unu bu gonononu nuchaa mu iphe-nchi, yi l'iphe, o kwataru l'okwata." Ndu Midiyanu eyeje iphe-nchi; noo kele ephe bu ndu ke Ishimelu.

²⁵ Ephe yee onu su: "Anyi e-gudekpoo ehu-utso nu ngu iya." Ephe bya eworu ekwa phushi l'ali; onyononu wotachaa iphe-nchi, yi l'iphe, o kwataru l'okwata chie l'ekwa ono. ²⁶ Iphe-nchi mkpola-ododo ono, o suru g'ephe nu iya ono be erwa iya ha g'unu ekpa mkpola-ododo eno l'ukporo ekpa mkpola-ododo ise; a -gufukwa iphe, e gude eme ome mma; me iyagba-olu; me uwe uswe, ndu eze ndu Midiyanu eyeje; waa gwogirigwo, ndu eze ono nyabechaaruru inya-kamelu phe l'olu. ²⁷ Gidiyonu gude iphe-nchi mkpola-ododo ono kpata uwe-ukuvu; dobe iya onu le mkpukpu iya ono, bu Ofura. Ndu Izurelu bya agwaahaa ya; gude pharwushiahaa onwophe. O bya aburu onya; nmata Gidiyonu yee ndibe iya.

²⁸ Oo ya bu; ndu Izurelu bya akapyabe ndu Midiyanu; ophu ndu Midiyanu egbelibaeduru ishi ozobaa. Le teke Gidiyonu no ndzu be ali ono bukotaru le nchi-odoo ukporo apha labo.

Anwuhu Gidiyonu

²⁹ Jieru-Balu, nwa Jiowashi bya alaa ibe iya je eburu. ³⁰ O nwutaru unwoke ukporo eto l'iri; kele o luru unwanyi igwerigwe. ³¹ O nwekwarupho nwanyi, o to ludu okpobe alulu, bu le mkpukpu Shekemu. Yebedua

nwutaru iya nwa nwoke lanu. Iphe, o guru nwata ono bu Abimeleku. ³² Gidiyonu, nwa Jiowashi nwuhu teke o kahwaru okpobe akahu. E lia ya l'ilu nna iya, bu Jiowashi le Ofura, bu iya bu mkpukpu ndu Abiyeza.

³³ Anwuhu, Gidiyonu anwuhu; ndu Izurelu dakobe wata apharwushi onwophe; mbu wata abaru Balu, nogbaa l'ali ono eja. Ephe woru Belu-Beritu dobe; o buru agwa phe. ³⁴ Ophu ephe anyataeduru Chipfu, bu Chileke phe ono, bu iya dzotakotaru phe l'eka ndu ohogu phe mgburugburu egede ono. ³⁵ Ophu ephe emejeduru ndibe Jieru-Balu, bu iya bu Gidiyonu ree le ke ree ono, o mekotaru ephebe ndu Izurelu ono.

9

Ejo-idzu, Abimeleku chiru

¹ Toḅudu iya bu; Abimeleku nwa Jieru-Balu gbeshi bya ejeshia le mkpukpu Shekemu l'ibe nwune ne iya phe; jekota l'iphe, bu ipfu ke ndu ne iya je asu phe: ² "Unu jikotakpoo iphe, bu ndu Shekemu su phe: '? Bu ole karu unu ree? ?Bu g'unwu Jieru-Balu umadzu ukporo eto l'iri ono buru onye-ishi unu; too ?g'onye lanu buru onye-ishi unu?' Ozo bu g'unu nyatakwapfo le mu bu okpu, shi unu l'ehu waa mee unu." ³ Ndu ne iya ono je eworu iphe ono pfukotaru iphe, bu unwoke ndu Shekemu; o buru iphe, okpoma phe nataru bu g'ephe tsoru Abimeleku; kele ephe pfuru su: "Oo nwune anyi be obu." ⁴ Ephe bya anu iya ukporo mkpola-ochaa eto le mkpola-ochaa iri, shikota l'ulo agwa phe ono, bu Belu-Beritu. Abimeleku bya egude mkpola-ochaa ono bukoo ndu ogalemkpa waa ndu eme gapu-gapu; ephe wuru tsoahaa ya. ⁵ O bya ejeshia l'ibe nna iya le mkpukpu Ofura; je egbushikota unwunna iya ono, bu iya bu unwu Jieru-Balu ono, du umadzu ukporo eto l'iri ono l'eli mkpuma lanu. Oo epho Jiotamu, bu iya kachakpoo aburu nwata l'unwu Jieru-Balu ono be bu onye phoduru nu; kele o jeru edomia onwiya. ⁶ No iya; ndu Shekemu mekpoo ndu mkpukpu Betu-milo je atuko dzukobe l'upfu achi, no le mgboru itso, du nso, bvuru le Shekemu; woru eze mee Abimeleku.

⁷ Ge pfuerupho Jiotamu iphe ono, ephe meru ono; o je enyihu mkpakponu ubvu Gerizimu; raaru phe iya arara su: "Unube ndu Shekemu; unu ngabekpodaru mu pho nchi-o; k'ophu Chileke a-ngabekwarupho unu nchi! ⁸ Su-a; o nweru teke oshi gbeshikotaru jeshia ahota oshi, a-buru eze phe. Ephe pfluaru oshi olivu g'o buru eze phe. ⁹ Oshi olivu su phe: '? Mu a-paru manu mu haa, bu iphe, eegudeje akwabe Chileke me nemadzu ubvu bya eletaha oshi l'ophu enya?' ¹⁰ Ephe bya epfukwaarupho oshi figu g'o buru eze phe. ¹¹ Oshi figu su phe: '?Mu a-paru eguru akporo ono, mu amije ono, atsoje ntumatu ono haa bya eletaha oshi l'ophu enya?' ¹² Toḅudu iya bu; ephebe oshi ono bya asu vayinu g'o buru eze phe. ¹³ Vayinu su phe: '?Bu ge mu paru mee mu, emeje g'obu tso Chileke waa nemadzu utso ono haa bya eletaha oshi l'ophu enya?' ¹⁴ E mechaa; oshi ono g'ephe ha su ge ogara-mbo bya aburu eze phe. ¹⁵ Ogara-mbo su phe: 'Teke o du unu ge mu buru eze unu; unu wubata nu le mkpula mu bya eze ndzu; o -dudu; g'oku shikwa le mube ogara-mbo bya ekepyashikota iphe, bu oshi sida, nokota l'ubvu Lebanonu!' "

¹⁶ Noo ya; Jiotamu su phe: "O -buru l'oo iphe, gbaru unu be unu meru ono; mbu o -buru l'oo ree be unu meru ono; woru Abimeleku mee eze; mbu-a; o -bukpooru l'oo iphe, duta aduta be unu meru Jieru-Balu yee ndibe iya ono; mbu o -bukpooru l'oo egube, o gbaru g'unu mee ya ya be

unu meru iya ya ono; ¹⁷ mbụ nna mu ono, lwuru unu oḡu; ịa ishi ndzu iya; dzota unu l'eka ndu Midiyanu ono; ¹⁸ be o gbetchia rwua ntau owa; unu gbę tsopyabe ndu unuphu ibe nna mu ono; woru unwu iya ukporo umadzu eto l'iri gbushia l'eli mkpuma lanu. Unu bya eworu Abimeleku, bu nwatibe ohu, nna mu gbataru agbata mee eze ndu Shekemu; kele o bu nwune unu. ¹⁹ O -buru l'oo iphe, gbaru unu be unu meru ono; mbu o -buru l'oo ree be unu meru Jieru-Balu yee ndibe iya le ntau-a; ge Abimeleku bukwaru unu ehu-utso; unubedua abukwarupho yebedua! ²⁰ Teke o to dudu; g'oku shikwa l'ehu Abimeleku bya ekepyashia unube ndu Shekemu waa ndu Betu-milo; g'oku shikwapho l'ehu unube ndu Shekemu; waa ndu Betu-milo bya ekepyashia Abimeleku!" ²¹ Noo ya; Jiọtamu pfuchaa nno; bya agbalaa lashia mkpukpu Biye je ebuwaruro l'eka ono; kele ootsu nwanna iya ono, bu Abimeleku ebvu.

²² Abimeleku buru onye-ishi ndu Izurelu noo apha eto; ²³ Chileke zia ejo maa; o je anodu l'echilabo Abimeleku yele ndu Shekemu; ephe meahaaru Abimeleku ghelegheleghele. ²⁴ O buru Chileke meru ge ndu Shekemu meje nno; g'ee-shi g'a pfua Abimeleku ugwo ejo-iphe ono, o meru unwunna iya ono; mbu g'a gwata iya ugwo ochi unwu Jieru-Balu, du umadzu ukporo eto l'iri; mbu unwunna iya ono, o gbushiru ono. Aagwatakwapo ndu Shekemu, bu ndu yetaru Abimeleku njo eka g'o gbushia unwunna iya ono ugwo ochi phe. ²⁵ Tobudu iya bu; ndu Shekemu bya eye ndu jeru akwakaaru iya l'eli ubvu, nogbaa l'eka ono g'ephe mekata iya. O nodu abujeru onye ghatakporo l'uzo ibe iya ono; ephe ana ya nfu. E je agbaaru Abimeleku ama.

²⁶ Noo ya; Galu, bu nwa Ebedu gbeshi duta unwunna iya; ephe wuru jeshia Shekemu. O jerwua; ndu Shekemu woru onwophe ye iya l'eka okpobe eyeye. ²⁷ Ephe bya awufu jeshia l'egu je awokoo akpuru vayinu l'opfu-vayinu phe. Ephe wokobechaa ya; bya azoshia mee l'akpuru vayinu ono wata abo obo-iphe l'ulo agwa phe. Ephe nodu eri; bya angu; teme ephe nodu epfubyishikwapo Abimeleku. ²⁸ Tobudu iya bu; Galu nwa Ebedu su: "Bu onye be Abimeleku bunu-a? Bukpoo gunu aa-kpata g'anyi be ndu Shekemu nodu iya l'eka? O kwa l'oo nwatibe Jieru-Balu be o bu? Mbu to budu Zebulu be etsota iya nu l'aburu ishi? Unu jechiaru ndu Hamo, bu iya bu nna ndu Shekemu ozi! Bu gunu aa-kpata g'anyi bya ejeahaaru Abimeleku ozi?" ²⁹ O du g'a sukwanu le ndu-a be no mu l'eka! Mu gege emegheana ke Abimeleku. Mu gege asu Abimeleku g'o kwakobe ndu ojogu iya gude lufuta!"

³⁰ No iya; Zebulu, bu onye-ishi mkpukpu ono numaeopho iphe ono, Galu nwa Ebedu pfuru ono; o voru oku wua ehu. ³¹ O bya ezia ndu-ozu iya le mpya; ephe je ezia Abimeleku ozi su iya: "Lenu; Galu nwa Ebedu be yele ndu unuphu ibe phe byaakwaru Shekemu. Ephe tukoakwa iphe, bu ndu mkpukpu-a kpalia g'ephe tso ngu opfu. ³² Oo ya bu; iphe, ii-me nta-a bu gi gbeshi l'enyashi; waa ndu ophu gu l'ephe no; je akwakachaa l'ime egbudo. ³³ O -beepho l'utsu; mbu me enyanwu -waepho; unu gbeshi je etsoo mkpukpu ono oḡu. Galu yee ndu ono -byatashia g'ephe tso ngu oḡu; mee phe g'eka ha ngu."

³⁴ Oo ya bu; o be l'enyashi; Abimeleku yele ndu ojogu iya l'opfu kee onwophe uzu eno; je akwakachaa l'aguga mkpukpu Shekemu. ³⁵ No iya; Galu nwa Ebedu gbeshi je apfuru l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. Abimeleku yele ndu ojogu iya shichaa l'eka ono, ephe domishiru

onwophe ono wufuta. ³⁶ Galu humae phe pho; o rashjaru Zebulu su: "Lenu-o! Ndu nemadzu shikwa l'eli ubvu awu abya!"

Zebulu su iya: "Oo onyonyo ubvu ono be i humaru; o gbę duchaa ngu nu g'ọ bu nemadzu."

³⁷ Galu bya epfukwaa ya pho ozo su: "Ophu lekpodapho; ndu nemadzu shikwa l'echilabo mkpukpu eje abya; teme o dukwarupho ndu ophu shi l'uzo upfu achị ndu jibya eje abya."

³⁸ Zebulu su iya: "?Denuhunu onu ono, i shi apashi-a; mbu onu, i gude su: '?Bu onye be Abimeleku bu ke g'anyi bya ejeaahu iya ozi-a?' ?Tobunaa ndu-a be i shi epfutoshi-a? Jenụ je adatso phe ogu!"

³⁹ No iya; Galu bya eduta ndu Shekemu; ephe je etsoo Abimeleku ogu.

⁴⁰ Abimeleku chia phe oso; ephe ye okpa l'oso. Igwerigwe ndu ojogu ke Galu dachaa iko; mekachaa iphe-ehuka. Ephe daepho popoo jasụ l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. ⁴¹ E mechaa; Abimeleku lashia mkpukpu Aruma je anodu. O buru Zebulu be chifuru Galu yele unwunna iya ono le Shekemu. ⁴² Tobudu iya bu; o bya ebekwa le nchitabohu iya; ndu Shekemu bya ejeshikwaa l'egu; e je epfuaru iya Abimeleku. ⁴³ Oo ya bu; o chita ndu ojogu iya; woru phe kee uzi eto; ephe je akwakachaa l'egbudu l'egbudu. O leepho enya; huma ge ndu Shekemu shi le mkpukpu ono awu abya; o gbeshi datso phe ogu; woru phe gbushia. ⁴⁴ Tobudu iya bu; Abimeleku waa ndu ophu yee ya swi bya awufu-kebe jeshia l'ibiya k'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. Uzi labo k'ophuu wufu je adatso ndu Shekemu ndu ophu no l'egu pho ogu; woru phe gbushia. ⁴⁵ Le mboku ono l'ophu be Abimeleku lwukotaru ogu le mkpukpu ono. O lwuta iya; gbushia ndu bu iya nu; mebyishikota mkpukpu ono; bya eworu unu ghakota iya.

⁴⁶ Ndu bu l'ulo-eli ono, no le Shekemu ono numapho iphe ono; ephe wubakota l'ime eka a kpushiru ike l'eze ulo agwa, bu Elu-Beritu. ⁴⁷ No iya; ama bya agbaaru Abimeleku le ndu bu l'ulo-eli Shekemu be kukobekwaru l'eka lanu. ⁴⁸ Oo ya bu; Abimeleku waa ndu ophu yee ya swi bya ejeshia ubvu Zalumu. Ephe rwua l'eka ono; Abimeleku bya egude ogbunku gbukwoshia nku; chita tua l'ukuvu. O bya asu ndu ono, yee ya swi ono: "Ngwa! Iphe, unu humaru, mu meru; unu mee egube ono!" ⁴⁹ Noo ya; onyenonu bya ebukoo nku; vuta tsoru Abimeleku. Ephe je eworu iya doo l'ime eka ono, a kpushiru ike ono; mbu l'eli ndu no l'ime iya ono; woru oku tua ya. Oku tsua ulo-eli ono; kegbushikota ndu no iya nu, rwuru unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri; unwoke me unwanyi. Ephe nwushihukota.

Anwuhu Abimeleku

⁵⁰ E mechaa Abimeleku bya ejeshia mkpukpu Tebezu; je ekepee mkpukpu ono; lwuta iya. ⁵¹ Ole o nwekwanuru ulo-eli, a kpushiru ike no le mkpukpu ono. O buru l'eka ono be unwoke me unwanyi; mbu ndu bukota le mkpukpu ono gbaru la je anodu. Ephe gu-chishikota onwophe l'ime iya; bya awuru lashia l'ime mkpotsu ulo-eli ono. ⁵² Abimeleku bya ejeshia l'ulo-eli ono g'o tsoo ndu no ya nu ogu. O rwutashia onu-abata ulo-eli ono ntse g'o tufu iya oku; ⁵³ nwanyni lanu l'ime ndu ono, no l'ulo-eli ono pataepho ngu-mkpuma uswe woru tua Abimeleku l'ishi; woru iya okpu ishi tupyashia atupyashi. ⁵⁴ O bya ekukebe nwokorobya, achijeru iya ngwogu iya su iya: "Mita-kebe ogu-echi ngu gbugbua mu; k'ophu ephe

taa anọdudu epfu sụ: ‘Ọ kwa nwanyị bę gburu iya nụ.’ ” Ọo ya bụ; onye-ozị iya ono wota ogu-echi sụa ya; ọ nwụhu. ⁵⁵ Ndu Ízurelụ hụmaepfo lę Abimeleku bę nwụhuwaru nụ; onyenọnu tųgbuchaa lashia unuphu.

⁵⁶ Ọ bụru ęgube ono bę Chileke shiru gwata Abimeleku ugwọ ejo-iphe ono, o meru nna iya ono; mbụ k'unwunna iya, dų ụkporo ęto l'iri, o gbushiru ono. ⁵⁷ Chileke bę mekwarųpho g'ejo-iphe, ndu Shekemu meru ono tukuru phę l'ishi. Onu ono, Jiotamu nwa Jieru-Balų turu bę mechaa nwua l'ęhu phę.

10

Tola; onye-ikpe ndu Ízurelụ

¹ No iya; gę Abimeleku bųchaaru onye-ikpe ndu Ízurelụ; bę onye ọzo shi l'okpa-ipfu Isaka byaru afuta g'ọ dzọta ndu Ízurelụ. ępha nwoke ono bų Tola; nwa Puwa; mbụ nwanwa Dodo. ęka o bu bų lę mkpųkpu Shamiru, nọ l'alį ńbvń ńbvń ndu Ifuremu. ² Ọ bụru onye-ikpe ndu Ízurelụ ụkporo apha l'apha ęto; bya anwụhu; e lia ya lę mkpųkpu Shamiru.

Jiayi; onye-ikpe ndu Ízurelụ

³ Jiayi, bų onye Giladu bya etsota iya; bya ekpeeru ndu Ízurelụ ikpe ụkporo apha l'apha labọ. ⁴ Ọ nwuta unwoke ụkporo l'iri. Unwu iya ono nọdu agbakọta nkapfu-igara l'ęhu l'ęhu. Onye ophu nọnu; nwechaaru mkpųkpu nkiya l'alį Giladu. Mkpųkpu ono g'ọ hakọta bę aza Havọtu-Jiayi byasų lę ntanų. ⁵ E mechaa; Jiayi nwụhu; e lia ya lę mkpųkpu Kamonu.

Jiefuta; onye-ikpe ndu Ízurelụ

⁶ Ndu Ízurelụ bya emee ejo-ememe l'ęnya Chipfu ọzobaa; mbụ baaharu agwa Balų ęja; mę Ashitoretu; mę agwa ndu Aramu; mę agwa ndu Sayidonu; mę agwa ndu Mowabu; mę agwa ndu Amonu; waa agwa ndu Filisitayinu. ęphe parų Chipfu haa; ophu ęphe ta abajęeduru iya ęja. ⁷ Oke ęhu-eghu Chipfu dapfuta nų ndu Ízurelụ. Chipfu nwuru phę ye ndu Filisitayinu waa ndu Amonu l'ęka. ⁸ ęphe mekpaa phę ęhu; gwee phę arakabya l'apha ono. Apha iri l'ęsato bę ęphe mekpakọtaru ndu Ízurelụ, bukọta l'ųzo ęnyanwu-awawa ęnyimu Jiodanu ęhu; mbụ l'alį Giladu, nọ l'alį ndu Amoru. ⁹ Ndu Amonu bya adafų azų ęnyimu Jiodanu azų iya ophu g'ęphe je adatso ndu Jiuda; mę ndu Benjiaminu; waa unwu Ifuremu ọgu. Ọo ya bų; ndu Ízurelụ nọdunu l'oke iphe-ęhuka.

¹⁰ Tọbudu iya bų; ndu Ízurelụ bya araku Chipfu; sų iya: “Anyi mesweakwaru ngu; kele anyi parų gube Chileke anyi haa; je abapheahaarų agwa, bų Balų ęja.” ¹¹ No iya; Chipfu sų phę: “?Tọ bunu mu-a bę dzọtaru unu l'ęka ndu Ijiputu; mę ndu Amoru; mę ndu Amonu; mekpoo ndu Filisitayinu? ¹² Mękpoo teke ndu Sayidonu; mę ndu Amaleku; waa ndu Mawonu shi akpaya unu ishi ono bę unu rakuru mu gę mu gbaaru unu mkpu; mu dzọta unu l'ęka phę. ¹³ Unu gbę parų mu haa je abapheahaarų agwa ęja. Eshinu ọ dų nno bę mu ta abyakwa adzọtabaa unu ọzo. ¹⁴ Unu tųgbua jenų araku agwa, bų ophu unu hatarų g'ęphe bya adzọta unu teke unu nọ l'iphe-ęhuka!” ¹⁵ Tọbudu iya bų; ndu Ízurelụ sų Chipfu: “Anyi meakwarų iphe-ęji. Mee anyi iphe, dųkpoe ngu phọ ree. Ọle-a; jiko dzọnaa anyi ntanų-a.” ¹⁶ Tọbudu iya bų; ęphe wofukọta agwa ndu

phozo ono, ephe dobechaaru ono; bya abaaharu Chipfu eja. Aphu, ndu Izurelu no ono rwutabe iya l'ehu k'ophu o to duedu ike taa nshi.

¹⁷ No iya; a bya ekuko ndu Amonu k'ogu; ephe je anmaa anmanma ogu l'alì Giladu. Ndu Izurelu bya edzukobekwapho; je anmaa anmanma ogu le mkpukpu Mizupa. ¹⁸ No iya; ndu-ishi Giladu su nwibe phe: "Onye vukporu uzo je etsoo ndu Amonu ogu be bu onye ono a-buru onye-ishi ndu Giladu l'ophu."

11

¹ Jiefuta, bu onye Giladu be bu onye ojogu ike du; ole o bu nwatibe nwanyi ukpara. Nna Jiefuta be bu Giladu. ² Unyomu Giladu be nwushiru iya unwu. O be teke unwegirima unyomu iya ono byaru evushichaa; ephe chifu Jiefuta su iya: "I tii ketakwa oke l'unuphu ibe anyi; kele oo nwanyi ozo be nwuru ngu nu." ³ Tobudu iya bu; Jiefuta gbafuru unwune iya ono gbaru lashia alì Tobu je eburu. O buru l'eka ono; ndu ogalemkpa wu-pfuta iya bya etsoahaa ya.

⁴ A nonyaa; ndu Amonu bya etsoo ndu Izurelu ogu. ⁵ O buru teke ono, ndu Amonu tsoaharu ndu Izurelu ogu ono be ndu bu ogerenya ndu Giladu tugburu je ekua Jiefuta l'alì Tobu; ⁶ su iya: "Bya bya aburu onye-ishi anyi; k'ophu anyi a-du ike datsoo ndu Amonu ogu."

⁷ Jiefuta su phe: "?Unu ta akponuru mu-a ashi; chifu mu l'unuphu ibe nna mu? ?Bu gunu kparu iphe, o bu nta-a, unu no l'iphe-ehuka-a be unu choaharu mu bya?"

⁸ Ndu bu ogerenya Giladu su: "Oo ya meru g'o gude anyi byapfutashia ngu-a; k'ophu ii-tsoru anyi je etsoo ndu Amonu ogu; l'i buru onye-ishi ndu bukota l'alì Giladu."

⁹ Oo ya bu; Jiefuta su phe: "Unu -duta mu lashia azu ge mu je etsoo ndu Amonu ogu; ?mu a-buru-a onye-ishi unu k'eviya me Chipfu mee mu lwu-kpee phe?"

¹⁰ Ndu bu ogerenya Giladu ono su iya: "O buepho Chipfu be bu onye-ekabe anyi le ngu. Anyi ee-mejeepho iphe, i pfuru." ¹¹ Tobudu iya bu; Jiefuta bya etsoru ndu bu ogerenya ndu Giladu ono. Ndu ono mee ya onye-ishi waa onye-ishi ojogu phe. Jiefuta nodu le Mizupa pfushikota iphe ono, o pfuhawaru ono l'iphu Chipfu.

¹² No iya; Jiefuta bya ezia ndu-ozì g'ephe je ajja eze ndu Amonu su iya: "?Bu gunu be anyi meru ngu, meru g'o gude i byatashia anyi etso ogu l'alì anyi?" ¹³ Eze ndu Amonu bya ezia ndu ono, Jiefuta ziru ozi ono; su phe: "Iphe, kparu iya nu bu le teke ndu Izurelu shi l'alì Ijiputu wufuta be ephe natakotar mu alì mu shita l'enyimu Anonu jeye l'enyimu Jiaboku; mbu jasu l'enyimu Jiordanu. Unu nu-phuchaa mu alì obu azu nta-a le nchi-odoo."

¹⁴ Jiefuta bya ezikwaa ndu-ozì iya ozo g'ephe je eziphu eze ndu Amonu ono azu; ¹⁵ su iya: "Waa iphe, Jiefuta pfuru baa: Ndu Izurelu ta natakwaru alì ndu Mowabu; ophu ephe anataduru ndu Amonu alì phe. ¹⁶ Teke ndu Izurelu shi l'alì Ijiputu lufuta be ephe shiru uzo echiegu lufu le Eze-nyimu Uswe-uswe; gbè l'eka ono bahu le mkpukpu Kadeshi; ¹⁷ O buru le Kadeshi ono be ndu Izurelu no zia ndu-ozì g'ephe je epfuaru eze ndu Edomu su: 'Jiko g'anyi shijana-a alì ngu ghata. Ophu eze ndu Edomu ta angaduru phe nchi. Ephe byakwapho eje ezia eze ndu Mowabu egube ono; yebdua jikakwapho. Oo ya bu; ndu Izurelu kwaa le Kadeshi.

¹⁸ Tòbudu iya bụ; ẹphe wulihu kwaseru echięgu; tsoru alì ndu Edomu waa kẹ ndu Mówabu gbaa mgburugburu; bya alufuta l'uzo ẹnyanwu-awawa alì ndu Mówabu ono. Ẹphe je adọru l'azụ ẹnyimu Anọnu azụ iya ophuu; ọle ẹphe ta abahuduru l'alì ndu Mówabu; kele ọo ẹnyimu Anọnu bụ oke alì ndu Mówabu ono. ¹⁹ Ndu Ízurelu byakwa ezia ndu-ozì g'ẹphe je ezia Sihonu, bụ eze ndu Amoru, mbụ onye bu lẹ mkpukpu Heshibonu sù iya: 'G'anyi shijana-a alì ngu ghata lashia alì nkanyi.'

²⁰ "Ophu Sihonu ekwekwapho gẹ ndu Ízurelu ghata l'alì iya. O bya ekukobekota ndu nkiya l'ophu; ẹphe wufu je adọru lẹ mkpukpu Jiahazu; ẹphe lẹ ndu Ízurelu lwugbabe ọgu. ²¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu woru Sihonu; mẹ ndu nkiya l'ophu ye ndu Ízurelu l'eka. Ẹphe lwu-kpee phẹ. Ndu Ízurelu nakota alì ndu Amoru, bụ ndu bu l'eka ono. ²² Ẹphe lwutakota alì ndu Amoru; e shi lẹ Anonu jasụ lẹ Jiaboku; mękwapho; a -gbẹ l'echięgu jasụ l'ẹnyimu Jiódanu. ²³ Ọo ya bụ; eshi ophu Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu chishichawaru ndu Amoru; bya eworu alì phẹ nù ndu nkiya, bụ ndu Ízurelu; ?ọ gbaru g'a nù-phu ngu iya azụ ọzo tọo? ²⁴ ?Tòbudu iphe, agwa ngu, bụ Kemoshi nuru ngu bụ ophu ìi-kwẹ ẹka? Nokwapho g'anyibedua e-nweru iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi nuru anyi g'anyi nweru bụ ono. ²⁵ ?Ì ka eze ndu Mówabu, bụ Belaku nwa Zipo ree? ?O tsoru ndu Ízurelu opfu? Tọo; ?ẹphe l'iya lwuru ọgu? ²⁶ Ndu Ízurelu bukọtaru lẹ Heshibonu; mẹ Arowa; mẹ nwa mkpukpu, nọ-pheru phẹ mgburugburu; mękwapho lẹ mkpukpu, nọchaa l'agụga ẹnyimu Anonu ukporo apha iri l'ise ophu. ?Bụ gunu meru iphe, ì tì natachadaru alì ọbu lẹ teke ono? ²⁷ Mbẹdua te emeswekwaru ngu. Ọo gubedua, byaru etsoaha mu ọgu bẹ gbẹ achọ mu opfu. Ọle-a; gẹ Chipfu, bụ onye-ikpe, bukafukwa opfu ono, duru ndu Ízurelu yee ndu Amonu lẹ ntanu." ²⁸ Ọle eze ndu Amonu bẹ ta ngakpodaru nù nchì l'ozì ono, Jiẹfuta ziru g'e zia ya ono.

Jiẹfuta alwu ndu Amonu

²⁹ Tòbudu iya bụ; Unme Chipfu bya eji Jiẹfuta ẹhu. O bya eshijaa alì Giladu; waa alì ndu Manáse; bya eshijaa mkpukpu Mizupa, nọ l'alì Giladu. O buru lẹ mkpukpu Mizupa ono bẹ ọ gbẹ jeshia etso ndu Amonu ọgu. ³⁰ Jiẹfuta bya ekwee Chipfu ukwe; sù: "O -buru l'i woru Amonu ye mu l'eka; ³¹ bẹ iphe, vukpo ọzo gbafuta l'ulo mu bya agba mu ndzuta mẹ mu -lwu-kpee ndu Amonu lwajẹ; bẹ a-buru kẹ Chipfu. Mu e-gudeele iya pho gwee ngweja-akpo-oku."

³² Tòbudu iya bụ; Jiẹfuta bya atugbua jeshia etso ndu Amonu ọgu. Chipfu woru phẹ ye iya l'eka. ³³ E -shi lẹ mkpukpu Arowa jasụ l'uzo, eeshije abahụ lẹ mkpukpu Minitu bẹ o mekọtaru mkpukpu ukporo umerekete; mbụ gbua phẹ pyaapya jasụ lẹ mkpukpu Abelu-Keramimu. Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelu bya akapyabẹ ndu Amonu.

Jiẹfuta eworu nwatibe iya kẹ mgboko anụ Chipfu

³⁴ No iya; Jiẹfuta lwarutaepho unuphu ibe iya lẹ mkpukpu Mizupa; a bya ele ẹnya; nwatibe iya kẹ mgboko nọdu akwua nkwa; ete ebvu; agba iya ndzuta. Nwambgoko ibe iya ono bụ nwa lanu, ọ nwutaru kpeekpu. Mbụ l'a -gufu iya bẹ o to nweedu nwa nwoke; ọzo nwa nwanjì ọzo ọ nwutabaaru. ³⁵ Jiẹfuta humae ya pho; o woru uwe iya lajashia; bya arashia: "Oowa-e! Nwada mu-e! I mewaru aphụ tsoru mu; mbụ mu

bya aburu onye gba ẹka nwa; kele ukwe-iphe, mu kweru Chipfu be mu ta adukwa ike ge mu te emeru iya ya.”³⁶ Nwa iya nwanyi ono su iya: “Nnana mu! Iphe, i pfuru Chipfu be i pfuwaru iya. Mee mu egube ono, i kwetawaru ukwe iya; eshinu Chipfu mewaru gi gwata ndu ohogu ngu bu ndu Amonu ugo iphe, ephe meru.”³⁷ Su iya: “Ole-a; iphe, ii-mekpokeru mu pho kpoloko bu gi haaru mu onwa labo ge mu le ndu onya mu swiru je l’ubvu; je araa ekwa; kele mu ta abyadu aluru ji.”³⁸ Tobudu iya bu; o su iya: “Jenu.” O dufu iya; o je l’ubvu je anoo onwa labo yele unwumboko, bu onya iya. Ephe raa ekwa kele o to byadu aluru ji.³⁹ Onwa labo ono -bvuepho; o lapfushia nna iya. O woru iya mee egube ono, o kweru ukwe iya ono; ophu yee nwoke akwajeduru jasuru o nwuhu. Oo ya bu; o bya aburu omelali, du l’ali ndu Izurelu;⁴⁰ k’ophu bu l’aphagapha be akatikpo unwumboko ndu Izurelu awufuje je anoo ujiko eno gude nyata nwada Jiefuta ono; mbu Jiefuta, onye Giladu ono.

12

Jiefuta yele ndu Ifuremu

¹ Tobudu iya bu; ndu Ifuremu bya edzukobe k’ogu; bya adafu azu enyimu Jiordanu azu iya ophu jeshia le mkpukpu Zafonu je ajia Jiefuta; su iya: “?Bu gunu meru iphe, i jeru alwaa ndu Amonu; ophu i kuduru anyi? Anyi ejeakwa atu ulo ngu oku go tsupyabe gubedua.”

² Jiefuta su phe: “?O kwa le mu le ndibe mu be yele ndu Amonu shi nodu l’ukukanyi; mu kua unu; ophu unu ekwedu bya adzo mu l’eka phe.”³ Mu humae pho l’unu ta agbaduru mu mkpu; mu woru ishi ndu mu tua; dafu azu enyimu Jiordanu je adatso ndu Amonu ogo. Chipfu meekwapho; mu lwu-kpee phe. ?Buhunu ole be unu gbę nta-a byatashia mu etso ogo?”⁴ Tobudu iya bu; Jiefuta bya ekukobe ndu Giladu; ephe je etsoo ndu Ifuremu ono ogo. Ndu Giladu lwu-kpee ndu Ifuremu; kele ndu Ifuremu suru phe: “Unube ndu Giladu; unu bu nlwamulwa, bya eburu l’echilabo ndu Ifuremu waa ndu Manase.”⁵ Ndu Giladu je akwachishichaa eka eerwuje erwurwu l’enyimu Jiordanu lufu le mkpukpu Ifuremu. O nodu abujeru teke onye Ifuremu, nahuru nu gbarwutaru l’eka ono; oosu phe: “Ge mu ghataeshikwa.” Ndu Giladu ono ajia ya su iya ?I bu onye Ifuremu? Teke onye obu suru: “Waawaa.”⁶ Ephe asu iya: “O du ree; pfuedukwa: ‘Shiboletu.’ ” O nodu abujeru; onye jeru iya ekuku; o -kuswee ya kua ya “Siboletu”; ephe egude iya woru gbua l’eka ono, eerwuje enyimu Jiordanu erwurwu ono. Le teke ono be e gburu ndu Ifuremu, du ukporo unu nemadzise l’unu ise.

⁷ Noo ya; Jiefuta ono, bu onye Giladu ono; buru onye-ikpe ndu Izurelu apha ishii. O nwuhu; e lia ya le mkpukpu lanu, no l’ali Giladu obu.

Ibuzanu; onye-ikpe ndu Izurelu

⁸ Onye ozo, byaru aburu Onye-ishi, ndu Izurelu ge Jiefuta nwuhuchaaru ono be bu Ibuzanu, onye mkpukpu Betulehemu.⁹ O nwutaru ukporo unwoke l’unwoke iri; waa ukporo unwanyi l’unwanyi iri. Unwumboko ibe iya ono be o keshichaaru ji l’ipfu ozo. Unwu iya unwoke ono be o jekwarupho alutachaaru unwumboko l’ipfu ozo. Ibuzanu buru ishi ndu Izurelu apha esaa;¹⁰ nwuhu; e lia ya le mkpukpu Betulehemu.

Elonu; onye-ikpe ndu Izurelu

¹¹ Ibuzanu buchaaru ishi; Elonu, bu onye Zebulun bya aburu ishi ndu Izurelu apha iri. ¹² Tobudu iya bu; Elonu, bu onye Zebulun bya anwuhu; e lia ya le mkpukpu Ajialonu l'ali ndu Zebulun.

Abudonu; onye-ikpe ndu Izurelu

¹³ Noo ya; Elonu nwuhuchaa; Abudonu; nwa Hilelu onye shi le mkpukpu Piratonu bya aburu onye-ikpe ndu Izurelu. ¹⁴ O nwutaru ukporo unwoke labo; bya enweru unwu nwanwa, du ukporo unwoke l'unwoke iri. Ephe nweru ukporo nkapfu-igara eto le nkapfu-igara iri. Abudonu buru onye-ikpe ndu Izurelu apha esato. ¹⁵ Abudonu; nwa Hilelu, bu onye Piratonu nwuhu; e lia ya le Piratonu, no l'ali ndu Ifuremu l'ali ubvu ubvu ndu Amaleku.

13

Anwunwu Samusin

¹ Ndu Izurelu bya emee iphe-eji l'enya Chipfu ozobaa. Oo ya bu; o nwuru phe ye; ephe noo ndu Filisitayinu l'eka ukporo apha labo.

² O nweru nwoke lanu, bu onye mkpukpu Zora, epha iya bu Manowa. O bu onye shi l'ipfu ke Danu. O luru nwanyi; ophu nyee ya ono ta atsudu ime; o nodu ophu o to nwutaduru nwa. ³ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe, ke Chipfu bya ehee nwanyi ono l'iphu; su iya: "Lenu; nta-a be i ti tsudu ime; ophu o dudu nwa, i nwutaru; ole ii-tsuta ime; nwua nwa nwoke. ⁴ Nta-a bu gi kwabeekwapho enya gi ti ngu mee; ophu i ngukwa iphe, atsutsutsu; ophu i rikwa iphe, aaso nso; ⁵ kele ii-tsuta ime nwua nwa nwoke. G'a ta kpukwa iya ishi; noo kele oo-buru onye duru Chileke iche e -shi l'epho. Oo-wata adzo ndu Izurelu l'eka ndu Filisitayinu."

⁶ Tobudu iya bu; nwanyi ono tughua je epfuaru ji iya su iya: "Onye ke Chileke byapfutakwaru mu. O dupeho akpabiri g'ojosi-imigwe ke Chileke. Ole mu ta jikwanuru iya eka o shi; ophu o kokwanuru mu epha iya. ⁷ Ole o suru mu le mu a-tsuta ime; nwua nwa nwoke. Le nta-a be bukwa ge mu ba angushi mee; ophu mu angukwa iphe, atsutsutsu; ophu mu erikwa iphe, aaso nso; kele nwata ono a-buru onye duru Chileke iche e -shi teke o no l'epho jeye mboku, oo-nwuhu."

⁸ Tobudu iya bu; Manowa bya epfuru nu Chipfu su: "Nnajiuphu; jiko menaa g'onye ke Chileke ono, i ziru; o byapfuta anyi ono lwaphuta azu ozo bya egoshi anyi g'anyi e-shi hee nwata ono, aa-nwu onoya." ⁹ Chileke numa iphe ono, Manowa pfuru ono. Ojozi-imigwe ke Chileke ono byapfuta nwanyi ono ozo le teke o no l'egu; ole Manowa, bu ji iya be yeke iya ta atukoduru nodu l'eka ono. ¹⁰ Nwanyi ono gbaepho egwegwa je epfuaru iya ji iya su: "Lenu-o! Nwoke ono, byapfutajeru mu mboku pho-a be rwuakwaru ozo!"

¹¹ Manowa gbalihu tsoru nyee ya ono jeshia. O bya abyapfuta nwoke ono; o jia ya su: "Bu ngu be pfujeru opfu nu nyee mu-a?"

O su iya: "Oo mu."

¹² Oo ya bu; Manowa su iya: "Teke iphe ono, i pfuru ono vukotaerupho; denu egube anyi ee-gude hee nwata ono? Tem; bu gunu a-buru ozi iya?"

¹³ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su iya: "Ge nyee ngu mekotaepho iphe, mu pfuru iya ono. ¹⁴ G'o to rikwa iphe, shikpo l'akpuru vayinu; ophu o

ngukwa mee; ophu o ngukwa mee, atsu atsutsu; ophu o rikwa iphe, aaso nsò. Iphemiphe ono, mu tushiru iya ekemu iya ono be oo-mekota."

¹⁵ Manowa su ojozi-imigwe ke Chipfu ono: "Jiko g'anyi sede nu ngu g'i nodu g'anyi gude nwa mkpi meeru ngu nri."

¹⁶ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su: "Unu e-sedekpokwa mu; ole mu tee erikwa nri unu. Ole o -buru l'oo ngweja-akpo-oku be unu eme g'unu gwee; unu gweru iya nu Chipfu." Ophu Manowa amakwanu l'oo ojozi-imigwe ke Chipfu be o bu.

¹⁷ Tobudu iya bu; o bya ajja ojozi-imigwe ke Chipfu ono; su iya: "?Iiza gunu; k'ophu anyi a-kwabekwanu ngu ubvu me iphe ono, i pfuru ono vukotaepho?"

¹⁸ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su iya: "?Bu gunu kparu iphe, iiji mu iphe, mu aza? Epha mu dakikwaru uche amadu."

¹⁹ Tobudu iya bu; Manowa bya akputa nweghu yekobe iya ngweja-nri; bya egweshiru iya Chipfu l'eli mkpuma. Manowa yee nyee ya nodukpoepho ele enya; Chipfu mee iphe, du biribiri; ²⁰ noo kele oku gbanwuhuerupho l'eli eka ono, eegweje eja ono; kpumia ala l'igwe; ojozi-imigwe ke Chipfu ono bahu l'iroku ono. Manowa yee nyee ya humaeppo iphe ono; ephe dachaa woru iphu kpube l'ali. ²¹ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono mecha; ophu o chafutabaeduru l'iphu Manowa yee nyee ya. Manowa gbete teke ono maru l'oo ojozi-imigwe ke Chipfu be o bu.

²² O su nyee ya ono: "Anyi a-nwuhukwa; noo kele oo Chileke be anyi humaru ono!"

²³ Nyee ya ono su iya: "Ome o du Chipfu g'o gbua anyi egbugbu me o togo natadunu ngweja-akpo-oku waa ngweja-nri ono, anyi nuru iya ono; ophu o togo goshidunu anyi iphemiphe-a; ophu o togo pfukwarupho anyi iphemiphe-a, o goshiru anyi-a."

²⁴ Nwanyi ono mecha bya atsuta ime; nwua nwa nwoke; bya agua ya Samusinu. Nwata ono bya evuta; Chipfu kebe iya l'oma. ²⁵ No iya; Unme Chipfu bya emeaha ya ire l'ehu le teke o no le mkpukpu Mahane-Danu, no le mgbaka mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu.

14

Samusinu alu nwamgboko Filisitayinu

¹ O be ujiku lanu; Samusinu jeshia mkpukpu Timuna. O buru l'eka ono be o humaru nwamgboko Filisitayinu lanu. ² O bya alarwua unuphu; je asu ne iya yee nna iya le ya jekwaru mkpukpu Timuna; ya huma nwamgboko ndu Filisitayinu lanu. Su g'e jekwa alutaru iya ya g'o buru nyee ya.

³ Nna iya waa ne iya ono su iya: "?To dukpoda nwanyi, du ngu ree l'ime unwada abubu ngu phe; ozoo le ndibe anyi? Gubedua; ?bu l'ibe ndu Filisitayinu, bu ndu te ebuduru ubvu ono be ii-jeshia alu nwanyi?"

Ole Samusinu suleru-a nnana iya g'o je alutaru iya ya; l'oo ya bu nwamgboko ama iya mma shii.

⁴ Ophu nna iya yee ne iya ta amadu l'oo Chipfu be iphe ono shi l'eka; mbu le Chipfu achu g'oo-shi mekata ndu Filisitayinu; kele teke ono be ndu Izurelu no l'eka ndu Filisitayinu.

⁵ Tobudu iya bu; Samusinu yee nna iya waa ne iya tuku swiru jeshia Timuna. Ephe rwueppo l'opfu-vayinu, nogbaa le Timuna ono; a bya l'amaru; nwa oduma lufutawa; aba hanyihanyi azo-kube Samusinu.

6 Unme Chipfu bya abya iya l'ehu k'ike. O zuepho oduma ono gburumu; gude eka labushia ya g'onye labushiru nweghu nshji. Ophu o pfuduru nna iya; waa ne iya iphe ono, o meru ono.

7 Oo ya bu; o bya atugbua jepfushia nwanyi ono, oopfu k'alulu ono; yee ya bogbabechaa; nwanyi ono nodu ama iya mma shii. 8 E mechaa g'a nonyaaru; o laphushia azu je iya aluta; o swiba ge ya huma odzu oduma pho. O huma l'enwu gbawaru iya ite; manu-enwu duwa iya. 9 O gude eka kukuta iya ritsoru uzo. O jepfuepho nna iya waa ne iya; o nu phe; ephe ria. Ophu o pfukwanuru phe l'oo l'odzu oduma pho be o kukutaru manu-enwu obu.

Ílú, Samúsinu túru

10 Tobudu iya bu; nna iya bya ejeshia g'o huma nwanyi ono. Samúsinu bya eshia nri ekele-nwanyi l'eka ono; kele oo g'unwoke, alu nwanyi l'eka ono emejekpo bu ono. 11 No iya; ephe humaepho Samúsinu; ephe duru umadzu ukporo l'iri yeru iya g'ephe l'iya tuko nodu. 12 Samúsinu bya asu phe: "Ge mu tukpodarupho unu ílú lanu. O -buru l'unu koru mu iphe, o bu l'ime abali esaa, a no le nri-a be mu a-nu unu uwe mgbalanu ukporo l'iri waa uwe, du iche iche ukporo l'iri. 13 Teke o bu l'unu ta akotaduru iya; unu anu mbedua uwe mgbalanu ukporo l'iri waa uwe, du iche iche ukporo l'iri."

Ephe su iya: "Tueshiduru anyi ílú ngu obu; g'anyi numa."

14 O bya atuaru phe iya su:

"Iphe, erije iphe be iphe, eeri eriri shi lufuta.
Iphe, nweru okpehu be iphe, atsò utso shii lufuta."
A noo abali eto; ophu ephe adudu ike ko iphe, ílú ono bu.

15 O be le mboku k'eno; ndu ono su nyee Samúsinu ono: "Dee ji ngu edede g'o karu anyi iphe, ílú ono bu; odumeka be anyi e-tsukwa ngu oku; gu le ndibe nna ngu. ?Bu iphe, i yeru anyi g'anyi bya bu gi nata anyi iphe, anyi nweru to?"

16 Tobudu iya bu; nyee Samúsinu ono bya anodu iya l'iphu raahaa ekwa; su iya: "Mu du ngu ashí! I ti yeduru mu obu ilile! I túru ndibe anyi ílú; ophu i ti kaduru mu iphe, ílú obu bu!"

O su iya: "Mu ta akoduru iya nna mu; ozo ne mu; ?denu ge mu e-shi bya ako-chiaru iya gubedua?" 17 Nwanyi ono rakota ekwa ujika esaa, ephe no le nri ono. Oo ya bu; o be le mboku k'esaa ono; o woru iya koru iya; kele oopfukpoeru iya pho g'o koru iya ya. Yebedua je eworu iphe, ílú ono bu koru ndibe phe ono. 18 Enyanwu bya ariba le mboku k'esaa ono; ndu mkpukpu ono su Samúsinu:

"?Bu gunu be ka manu-enwu utso?

?Bu gunu be ka oduma okpehu?"

Samúsinu su phe:

"O to bu l'unu kularu l'eka ada-eswi mu no;
be unu tege adukwa ike ko iphe, ilu mu ono bu."

19 Tobudu iya bu; Unme Chipfu bya iya l'ehu k'ike; o buru iya eje mkpukpu Ashikelonu je echigbushia ukporo umadzu l'umadzu iri; natakota phe iphe, ephe nweru. O chiru uwe phe, du iche iche chiru nu ndu ono, kotaru ílú ono, o túru ono. O gude ehueghu, enwu iya phuruphuru l'ehu lashia ibe nna iya. 20 Ephe woru nyee Samúsinu ono kee onya Samúsinu, yeru iya eka le teke oolu nwanyi ono.

15

Samụsinu atụ ọku l'iphe, ndu Filisitayinu meberu l'alị

¹ O rwuerupho teke eebuje witi; Samụsinu kpụta nwada egbu; kpap-fushia nyee ya ono. O rwua o sụ ọgo iya ono: "Mu e-jepfuakwa nyee mu lẹ mkpuru nkiya."

Ophu nna nyee ya ono te ekwedu g'ọ bahu l'ime ụlo; ² sụ iya: "Mu maru lẹ nyee ngu ono bẹ du ngu ashị ọkpobe adudu. Oo ya meru g'ọ gude mu kee ya ọnyà ngu." Sụ iya: "Nwune iya kẹ nwata ta akadu iya ama mma ọo? Dutachinaa yebedua."

³ Samụsinu sụ pẹ: "Nta bẹ mu nweru ẹka mu a-gbabe ọkpa meshia ndu Filisitayinu iphe ike; ophu uta taa dudu mu iya." ⁴ Oo ya bụ; o tugbua je akpukoo uphega lẹ ndzu; kputa pẹ ụkporo iri l'ise; gude pẹ l'ite-odzu ligbabechaa pẹ ẹbo ẹbo. O bya eworu ọwa lipyabechaa pẹ lẹ mgbaka ite-odzu ono. ⁵ O bya anwuru ọku yekota l'ọwá ono; paru uphega ono hashichaa ẹka l'eka witi ndu Filisitayinu no. O tukota ọku lẹ witi, e gbushwaru egbushi; mē ndu ophu e teke egbushidu egbushi; je akpaa l'opfu-vayinu mekpoo oshi olivu pẹ.

⁶ Todbudu iya bụ; ndu Filisitayinu sụ: "Bụ onye meru iphe ọwa?"

A sụ pẹ: "L'oo Samụsinu, bụ ọgo nwoke Timuna bẹ meru iya nū; kele e dutaru nyee ya kee ọnyà iya." Oo ya bụ ndu Filisitayinu tugbuepho je egude nyee Samụsinu ono; waa nna iya kpoo ọku.

⁷ Samụsinu sụ pẹ: "Eshinu unu gbẹ mee egube-a bẹ mu ta abyadu aha unu; jasụ mu emelataada unu!" ⁸ O tsoo pẹ ọgu ẹhuka ẹhuka; gbushia ndu dū igwerigwe l'ime pẹ. O mechaa bya atugbua je anodu l'ogba, no l'oke mkpuma lẹ mkpukpu Etamu.

⁹ Todbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wufu je adoru l'alị Jiuda k'ogu; nochaa jasụ lẹ mkpukpu Lehi. ¹⁰ Ndu Jiuda jia sụ: "Bukwa ole bẹ unu byaru anyi etso ọgu?"

Ephe sụ: "Anyi byaru g'anyi gude Samụsinu melata iya ugwo iphe, o meru anyi." ¹¹ Oo ya bụ; unu nemadzu ẹsaa l'ukporo iri, shi l'alị Jiuda zafu jepfushia Samụsinu l'ogba, no l'oke mkpuma lẹ mkpukpu Etamu ono je asụ iya: "Bụ egube gunu bẹ i meru anyi ọwana? ?Tị madu l'anyi no l'eka ndu Filisitayinu?"

O sụ pẹ: "Oo iphe, ephe meru mu bẹ mu melataru pẹ."

¹² Ephe sụ iya: "Anyi byakwaru g'anyi kee ngu egbu; kputa je anu ndu Filisitayinu."

Samụsinu sụ pẹ: "Unu riaru mu angu l'unu te egbudu mu l'onwunu."

¹³ Ephe sụ iya: "Waawaa; anyi te egbukwa ngu. A kwa egbu bẹ anyi e-ke ngu kpoloko; kputa ngu je anu pẹ." Ephe bya egude ọkpukpu ọphúú labo kee ya egbu; bya akpufuta iya l'oke mkpuma ono.

¹⁴ O rwutashia lẹ mkpukpu Lehi; ndu Filisitayinu turu oko kpua ya; gbapfushia ya. Unme Chipfu bya iya l'ehu k'ike. Ọkpukpu ono, e kekotaru iya l'eka ono ribushihuephoo g'eba-oghu, e gude ọku dabua; egbu ono, e kekotaru iya ono gbabushihukota iya l'eka dashi. ¹⁵ O humaekwapho ọkpu-agba nkafu-igara, dū ọphúú ọphúú; o dzukotae l'iya pho; gude iya chigbushia unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri. ¹⁶ Todbudu iya bụ; Samụsinu sụ:

"Okpu-agba nkafu-igara bẹ mu gude mee;

ephe kuta l'ikpo l'ikpo;

mby; l'oo okpu-agba nkafu-igara

bẹ mu gude gbushia unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri."

¹⁷ O pfeuebechaa nno; o tuphaa okpu-agba nkapfu-igara ono; woru eka ono gube "Ramatu-Lehi", bu iya bu "obvudu okpu-agba".

¹⁸ Tobudu iya bu; egu-mini bya agushiaha ya ike; o raku Chipfu; su iya: "Oo ngu be meru g'onye-ozu ngu lwu-kpe k'ophu paru eka egube-a. Nta; ?bu-chia egu-mini be a-gbe gbua mu; mu adaba ndu ono, bugba akpapyi ono l'eka?" ¹⁹ Chileke woru eka du nsuda le mkpukpu Lehi gbawaa; mini soshiaha ya. Samusinu bya anguchaa mini ono; ike bya adu iya; obu guzeta iya. O woru eka ono gube Enu-Hakore, bu iya bu "obvu-mini onye rakuru nu". Obvu-mini ono nopho le mkpukpu Lehi byasu ntanu. ²⁰ Samusinu buru Onye Ikpe ndu Izurelu ukporo apha le teke ke ndu Filisitayinu ono.

16

Samusinu aphokata oguzo, eeshije abahu le mkpukpu Gaza

¹ Samusinu bya ejee mkpukpu Gaza; je ahuma nwanji ukpara; o jee yee ya kwaa. ² Tobudu iya bu; a bya epfuaru ndu Gaza su: "Samusinu be byakwaru l'eka-a!" Oo ya bu; ndu mkpukpu ono je aso-pee eka ono nodu kwabekotaru iya l'enyashi ono l'ophu; nodukota ngguingguji l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono kwabekotaru iya l'enyashi ono l'ophu asuje: "L'iphoro nchi-abohu be anyi e-woru iya gbua." ³ Samusinu ze l'eka ono jeye l'echilabo abali. O gbete teke ono gbalihu je aphokata mgbo-oguzo, e yeru l'onu-abata mkpukpu ono; phokatachaa yee itso labo, e gude yee oguzo ono; mbu phota me mgbo-igwe g'ohakota dee l'ukuvu. O vutakota iya je enyihu mkpakponu ubvu ono, no gha iphu le mkpukpu Hiburunu ono.

Samusinu yee Delayila

⁴ Tobudu iya bu; a nonyaepho; o bya eje eye nwanji, bu le nsuda Soroku obu. Epha nwanji ono bu Delayila. ⁵ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya jepfu nwanji ono je asu iya: "Dejibekpe ya pho go goshi ngu eka okpehu iya ono, paru eka ono nokpoo; dekwaa ya pho go karu ngu g'anyi e-shi gude iya kee ya egbu; bya akapyabe iya." Ephe su nwanji ono l'ephe a-nuchaa ya ekpa mkpola-ochaa iri le nanu l'ehu l'ehu.

⁶ Oo ya bu; Delayila jepfu Samusinu je asu iya: "Jiko kanuru mu iphe, meru go gude ejo okpehu du ngu egube-a; ikafuaru mu egube ee-me gudekpo ngu kee ngu egbu; mee ngu ewere."

⁷ Samusinu su iya: "O -buru l'e gude okpukpu esaa, a swiru k'ophuu, ta akpohuduru nku kee mu egbu; be mu a-byaepho adu arwuhu; mu abya adu g'onye ozo du."

⁸ Tobudu iya bu; ndu-ishi ndu Filisitayinu bya achije Delayila okpukpu esaa, a swiru k'ophuu, ta akpohuduru nku; o gude iya kee ya egbu. ⁹ A chiru nemadzu domishia l'ime mkpuru; ephe nodu kwagebe akwagebe. O keebechaa ya ya; o su iya: "Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" O gbashia okpukpu ono go bu eba-oghu be e gude oku dabua. Oo ya bu l'a ta cho-vuduru eka okpehu iya no.

¹⁰ No iya; Delayila su Samusinu: "Ichi mu eswe; bya adzu-pheru mu uka. Jiko kanuru mu gee-shikpo kee ngu egbu."

¹¹ O su iya: "Oo e -gude eri ophuu, ta adudu iphe, e mejewaru iya kee mu pyataa; mu abya adu arwuhu; du g'onye ozo du."

¹² Oo ya bu; Delayila bya achita okpukpu ophuu gude kee ya egbu. O nweru unwoke, domiru onwophe l'ime mkpuru; kwaberu iya. O su iya: "Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" O lwubilihu; woru

okpukpu ono, o keru iya l'eka ono gbabushia g'ọ bụ ẹba-oghu. ¹³ Delayila bya asụ Samụsinu: "Ime teke i shikwanụ chita mu eswe; bya adzụ-pheru mu ụka. Kanruru mu egube ee-shikpọ kee ngu egbu ọbu."

Ọ sụ iya: "Ọ -buru l'i hakaharu ẹgbushi mu-a ụzo ẹsaa; bya eworu iya ganga l'iphe, eegudeje ekwe ẹkwa; mbụ kwepyaebachaa ẹgbushi mu ono l'iphe iigudeje ekwe ẹkwa ono; bya egude ngga, i gudeje ekwe ẹkwa kpopyabeshia ya ike l'iphe iikweje ẹkwa ono bẹ mu a-bya adụ arwuhu; mbụ bya adụ g'onye ozo dū."

¹⁴ Tobudu iya bụ; Samụsinu kuerupho mgbenya; Delayila bya alọta ẹgbushi ono, a hakaharu uzi ẹsaa ono kwepyaabẹ l'oghu, e gudeje ekwe ẹkwa; bya egude ngga, e gude ekwe ẹkwa kpopyabeshia ya ikike. Ọ bya asụ iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" Ọ zilihu lẹ mgbenya, ooku; mị-lita ngga ono; waa iphe, e gudeje ekwe ẹkwa; mę oghu, e gudeje ekwe ẹkwa ono. ¹⁵ Ọ sụ iya: "Denu g'ii-shi sụ l'i yeru mu obu l'ẹbe abụ l'obu ngu nọ l'eka mu nọ? Ọwaa kwewa ugbo ẹto, i chikotachaa mu eswe; ophu i kwedu kọoru mu ẹka okpẹhu ngu ono, parụ ẹka ono nọkpoo." ¹⁶ Tobudu iya bụ; ọ tų-chinyaa ya nchị; epfupheru iya iphe ono mbokumboku; mbụ pfutabe iya k'ophu bụ l'ike bvuchaa ru Samụsinu bvụ ẹsha iya. ¹⁷ Ọo ya bụ; ọ bya eworu obu iya pfukotaru iya; sụ iya: "A ta adajeduru mu akwọ l'ishi; kele mu shi l'epho ne mu buru onye duru Chileke ichi." Sụ iya: "Ọ -buru l'a kpushiru mu ishi; ike mu alufu mu l'ehu; mu abya adụ arwuhu; mbụ dū g'onye ozo mmanụ."

¹⁸ Delayila maerupho l'ọ pfuwaru iya obu iya; o zia ozi g'e je ezia ndu-ishi ndu Filisitayinu ono; sụ pẹ-a: "Unu lwafua azụ ọgiya-l'ọ pfugbuwaru mu iphemiphe." Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Filisitayinu gude okpoga ono, ẹphe kweru iya ukwe iya ono byatashia. ¹⁹ Ọ bya emee Samụsinu ọ nọdu iya l'utafu kuru mgbenya. Ọ kua nwoke lanu; ọ bya akpushia ya ẹgbushi iya ono, a swingashiru uzi ẹsaa ono. Ọ kpushichaa ya ya; Delayila kapyabẹ iya; okpẹhu iya ono phefuwa iya l'ehu. ²⁰ Tobudu iya bụ; ọ sụ iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" Ọ bya etehu lẹ mgbenya ono gbẹ rịa sụ: "Gẹ mu bya emee gẹ mu emejehawaa; mu a-nyikofu nweru onwomu." Ọphu ọ tọ madu lẹ Chipfu bẹ pawaru iya haa.

²¹ No iya; ndu Filisitayinu bya egude iya; woru iya ẹnya swoshia; kpuru iya jeshia mkpukpu Gaza. Ẹphe bya ekee ya ẹgbu; woru ẹgbirigba onyirubvu tua ya; kputa iya ye lẹ mkpọro o je egweaha ereshi l'ulo mkpọro. ²² A nonyaa ẹgbushi, nọ iya l'ishi ono bya erwutaaha ozo g'a kpushicharu iya ya ono.

Anwuhu Samụsinu

²³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya edzukọbe g'ẹphe gwee ngweja, parụ ẹka nū agwa pẹ, bụ iya bụ Dagonu; tekwaaphọ ẹswa; kele ẹphe epfu sụ: "Agwa anyi bẹ wowaru onye ohogu anyi, bụ Samụsinu ye anyi l'eka." ²⁴ Ndu ono humaerupho Samụsinu; ẹphe wata etu agwa pẹ ẹpha; asuje: "Agwa anyi bẹ wowaru onye ohogu anyi ye anyi l'eka; mbụ onye ono meru; alị anyi buru mkpurupyata ono; mbụ onye bụ iya gbushiru igwerigwe l'ime anyi ono." ²⁵ Ẹmereme jẹ pẹ phọ ẹhu; ẹphe tushia ụzu; sụ: "G'e dufutaedurunu anyi Samụsinu g'ọ meeru anyi iphe, ezi onochi." Ọo ya bụ; a bya edufuta iya l'ulo-mkpọro; ọ bya emeahaaru pẹ iya. Ọ be teke ẹphe meru iya ọ pfuru lẹ mgbaka itso, gudegbaa ulo ono; ²⁶ Samụsinu pfuaru nwokoro, sekpu iya l'eka sụ: "Meekwa mu gẹ mu mevuchaa itso ono, gudechaa ulo ono k'ophu bụ lẹ mu a-daphube iya." ²⁷ Ulo ono bẹ unwoke mę unwanyi jiru ejiji tsua erupfu. Iphe, bụ

ndu-ishi ndu Filisitayinu g'ephe ha be nokota l'eka ono. L'eli ulo ono be unwoke l'unwanyi, no iya nu rwuru unu esaa l'ukporo iri, bu ndu nokota ele Samusinu l'eka oomeru phe iphe, ezi onochi ono.

²⁸ Tɔbudu iya bu; Samusinu bya epfuru nu Chipfu su iya: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; nyatanu mu! Gube Chileke; jiko menaa g'ike dufua mu ugbo lanu-a; k'ophu mu e-gude ugbo lanu-a gwata ndu Filisitayinu ugwo enya mu ephenebo-a." ²⁹ No iya; Samusinu bya aworu eka l'itso labo, bu iya gude ulo ono. O bya azu-beshichaa ya eka ike; mbu zu-be ophu no iya l'ekutara; bya azube ophu no iya l'ekicha. ³⁰ Samusinu bya asu: "Ge mu le ndu Filisitayinu tukowaro nwushihukota!" O bya atsu-rweta; gude ike iya l'ophu nwubekota l'itso labo ono; ulo ono daa; tɔpyabekota ndu-ishi ono; me ndu ozo nokota l'ime ulo ono. Oo ya bu le ndu Samusinu gburu le teke o nwuhuru be ka igwerigwe eme le ndu ophu o gbushiru teke o no ndzu.

³¹ Tɔbudu iya bu; unwunna iya waa ndibe phe tugbua je apata iya. Epe je eworu iya lia le mgbaka mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu l'ilu Manowa, bu nna iya. Samusinu be kperu ikpe le Izurelu ukporo apha.

17

Mayika agwo obvu

¹ O duru nwoke lanu, epha iya bu Mayika, shi l'alì ubvù ubvù ndu Ifuremu. ² O nonyaepho o su ne iya: "Eka mkpola-ochaa iri le nanu ngu ono, e wotajerupho; mbu mu numajeru eka itu onye wotaru iya nu onu ono be bukwa mu gude iya; mbu l'oo mbedua be wotaru iya nu."

Ne iya ono su iya: "Ge Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwa mu!" ³ O bya eworu unu mkpola-ochaa labo l'ukporo mkpola-ochaa iri l'ise ono nu-phu ne iya azu. Ne iya ono su: "Mkpola-ochaa, shikota mu l'eka be mu tukowaru doberu Chipfu iche ge nwa mu gude iya meta ntekpe, a pyiru apyipyi; waa obvu, a kpuru akpukpu. Oo ya bu le nta-a be mu a-nu-phu ngu iya azu." ⁴ Oo ya bu; o bya eworu mkpola-ochaa ono nu-phukota ne iya ono azu; ne iya ono ye eka le mkpola-ochaa ono wota iya ukporo mkpola-ochaa iri je achie onye akpuje mkpola-ochaa. O gude iya kputa ntekpe; waa obvu. E je eworu iya dobekota l'ulo Mayika. ⁵ Mayika nweru ulo-nshi; bya enwekwarupho uwe-ukuvu; mekwapho obvu ozobaa. O woru onye lanu l'unwu iya unwoke mee onye agwaje iphe. ⁶ Teke ono be ndu Izurelu eshidu nweru ndu eze; onyemone nodu anoduje eme g'o du iya. ⁷ Tɔbudu iya bu; o duru nwokorobya lanu, bu onye Livayi, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'alì Jiuda. O shi buru l'echilabo ndu ipfu Jiuda. ⁸ Nwoke ono lufu le mkpukpu ono tugbua jeshia achọ eka ozo, oo-buru. O jenyaa bya abahu ibe Mayika l'alì ubvù ubvù ndu Ifuremu ono. ⁹ Mayika jia ya su: "Bụ awe be i shi?"

O su iya: "Mu bukwa onye Livayi. Mu shi le Betulehemu, no l'alì Jiuda; mu nodu achọ eka mu e-buru."

¹⁰ Tɔbudu iya bu; Mayika su iya: "Ge mu le ngu bunuru; g'i buru nna mu waa onye a-noduje agwaru mu iphe. Mu a-nuje ngu mkpola-ochaa iri l'apha; akporo ngu uwe; bya azukwa ngu pho le nri." ¹¹ No iya; onye Livayi ono kweta ge yee nwoke ono buru. Nwokorobya-a bya adu Mayika g'o bu onye lanu l'unwu iya. ¹² Tɔbudu iya bu; Mayika bya emee onye Livayi ono onye agwajeru iya iphe; o bya aburu onye gwaaharu iya iphe; buwaruroo ya l'ibe Mayika. ¹³ Oo ya bu Mayika pfua su: "Nta-a be mu

makp̄ooru lẹ Chipfu ee-me g'iphe d̄uru mu lẹ ree; eshi ophu onye Lívayi b̄uwa iya agwaj̄eru mu iphe."

18

Ndu Danu achọ alì, ephe e-buru

¹ Teke ono bẹ ndu Ízurelu te nwedu onye eze. O b̄uru teke ono bẹ ipfu Danu shi achọ ẹka ephe e-buru; kele o tọ dudu alì, a h̄eru phẹ, g'ọ b̄uru oke alì phẹ l'echilabọ ọkpa-ipfu ndu Ízurelu. ² Oo ya b̄u; ndu Danu ono bya ezia ndu ojogu umadzu ise, shi lẹ mkp̄ukpu Zora waa mkp̄ukpu Ẹshutolu g'ephe je anw̄ua ngge l'alì ono; maru g'ọ gbaru. Ndu ono bẹ nọ-chikotaru ẹn̄ya unuphu phẹ g'ọ ha. Ephe s̄u phẹ g'ephe t̄ugbua je anw̄ua ngge l'alì ono. Ndu ono jerwua l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya abah̄u l'ibe Mayika je akwaa akwakwa l'enyashi ono. ³ Ephe nọ-kubeepho ibe Mayika ntse; ephe n̄uma olu-opfu nwokor̄oɓya, b̄u onye Lívayi phọ; bya amamobeerupho l'oo ya bẹ epfu opfu. Oo ya b̄u; ephe bah̄u l'ẹka ono; je ajia ya s̄u: "ʔB̄u onye du ngu bya l'ẹka-a? ʔB̄u ɓunu bẹ iime l'ẹka-a? ʔB̄u ɓunu meru iphe, i nọ l'ẹka-a?"

⁴ O bya edoshikotaru phẹ iphe, Mayika meshikotaru iya; s̄u phẹ: "Mayika bẹ butaru mu ebuta ge mu b̄uru onye agwaj̄eru iya iphe."

⁵ T̄obudu iya b̄u; ephe s̄u iya: "Jiko j̄itaeduru anyi Chileke g'anyi maru j̄ie anyi-a; ʔoo-nweru-a ishi?"

⁶ Onye uke ono s̄u phẹ: "Unu jee lẹ ch̄iriri werere. Chipfu bẹ t̄owaru unu ẗzo l'ije unu ono."

⁷ T̄obudu iya b̄u; umadzu ise ono t̄ugbua bya ejerwua mkp̄ukpu Layishi. Ephe rwua l'ẹka ono bya ah̄uma ge ndu bu iya n̄u t̄usaru ẹhu. Ephe buk̄p̄oepho nwajii; nweru onwophẹ ge ndu Sayidonu bu; kele o tọ dudu onye-ishi, emekpa phẹ ẹhu l'alì ono m'ílile. Ephe buk̄wapho ndu Sayidonu ẗzenya; ophu o dudu ndu ozo, ephe l'ephe emegbaa. ⁸ Ephe bya alaphu azu lẹ Zora; m̄e lẹ Eshutolu. Unwunna phẹ jia phẹ s̄u: "ʔD̄enu g'unu jeru iya?" ⁹ Ephe s̄u: "Unu wulihu g'anyi je etsoo phẹ ogu; kele anyi humawaru l'alì ọbu bẹ d̄u rengurengu. Mb̄u; ʔunu n̄okwadua gb̄uligbuli? Unu te ejekwa anmarw̄ube k'eje alw̄uta alì ono. ¹⁰ Teke unu r̄wuerupho ẹka ono bẹ unu a-h̄uma ge ndu bu iya n̄u tuzoshihukotaru ẹhu; humakwapho g'alì ono ha kẹ phorokotokongu. Chileke woakwaru alì ono ye unu l'ẹka; mb̄u alì, ta ad̄udu iphe, d̄u lẹ mgboko-a d̄uru ophu d̄u iya ẗko."

¹¹ T̄obudu iya b̄u; unu unwoke lẹ unwoke ẗkporo iri, b̄u ndu ipfu Danu ono bya akwaa ngw̄ogu shi lẹ Zora m̄e Ẹshutolu wufu jeshia. ¹² Ephe jenyaa; ephe je ad̄oru lẹ m̄boru mkp̄ukpu Kiriyatu-Jiarimu, nọ l'alì Jiuda. Oo ya meru iphe, ẗzo ẹn̄yanwu-ar̄iba Kiriyatu-Jiarimu aza Mahane-Danu, b̄u iya b̄u "odu Danu" byas̄u ntan̄u-a. ¹³ O b̄uru ẹka ono bẹ ephe shi jeshia l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya aw̄uba ibe Mayika.

Ndu Danu apata ọbv̄u Mayika

¹⁴ T̄obudu iya b̄u; umadzu ise ono, jeru anw̄ua ngge l'alì ndu Layishi ono p̄fuaru unwunna phẹ ono s̄u: "ʔUnu maru l'ulo-a, n̄okota ẹgube-a bẹ o nweru uwe-ukuvu; waa ọbv̄u unuphu; m̄ekwapho nt̄ekpe, a pȳiru ap̄ipyi; waa ophu a kp̄uru akp̄ukpu n̄ogbaa ya n̄u? Nta-a buakwaaro g'unu; maru iphe, unu ee-me." ¹⁵ Oo ya b̄u; ephe sw̄iba l'ẹka ono; bah̄u l'ulo ophu nwokor̄oɓya b̄u onye Lívayi ono bu l'ibe Mayika. Ephe bya ekele iya ekele. ¹⁶ Ndu Danu ono, d̄u unu nemad̄z̄u l'ẗkporo iri ono, bukota ndu kwar̄u onwophẹ ngw̄ogu phọ t̄uko p̄fukotaru l'onu ọguzo.

¹⁷ Ụmadzu ise phọ, jejeru anwua ngge l'alị ono phọ bahu l'ulo nshi ono je apata ntekepe, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; waa obovu unuphu ono; me ntekepe, a kpuru akpukpu ono. Onye agwaję iya nu pfuru l'onu oguzo yele unu ụmadzu ukporo iri ono, kwaru onwophę ngwoęu phọ.

¹⁸ O be teke ndu ono bahuru l'ulo Mayika je achikoo ntekepe ono, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; me obovu unuphu ono; mekpoo ntekepe, a kpuru akpukpu ono; onye ono, agwaję iphe ono jia phe; su: “?Bu gunu be unu eme egube ono?”

¹⁹ Ephe su iya: “Dobekwa onu doo. Te epfukwa me akpuru opfu lanu. Bya etsoru anyi gi buru nna anyi waa onye a-nodu agwajeru anyi iphe.” Su iya: “?O ka ngu ree go buru unuphu onye lanu be ii-nodu agwajeru iphe; eme le gi gwajeru ipfu waa ndu unuphu ndu Izurelu iphe?” ²⁰ Tobudu iya bu; ehu tsqahaa onye agwaję iphe ono ntumatu. O bya ewota uwe-ukuvu ono; waa obovu unuphu; me ntekepe, a pyiru apyipyi ono tsoru ndu ono.

²¹ Ephe bya adakobe o buru phe atugbu. Ephe kparu unwegirima vuru uzo; me iphe-edobe phe; mekpoo iphemiphe, ephe nweru enweru.

²² Ephe jeribeerupho uzanya; me a -gbe l'ibe Mayika; a bya ekuko ndu bunyabe Mayika; ephe zefu je agbabua ndu Danu iphu. ²³ Ephe wata echi mkpu eekpu ndu Danu. Ndu Danu ghakobe su Mayika: “?Bu gunu eme ngu meru g'o gude i chita nemadzu byatashia anyi etso ogu?”

²⁴ O su phe: “Unu gwetarę obovu mu; bya eduta onye agwajeru mu iya nu tugbua.” Su phe: “?Bu gunu be bu iphe, mu nwebakwadaaru ozobaa? ?Denuhunu g'unu gbe jiahaa mu su: ‘?Bu gunu be e me ngu nu?’ ”

²⁵ Ndu Danu ono su iya: “Ta byakwa apfuru g'anyi le ngu saka iya; odumeka be ndu obu oku a-byakwa ngu l'ehu; gu le ndibe ngu e-tuphaa ishi ndzu unu.” ²⁶ Oo ya bu; ndu Danu wuru tugbua jeshia iphe, ephe eje. Mayika bya ahuma l'ephe ka iya okpehu; o kwe doo ghakobe; o buru iya ala unuphu.

²⁷ Tobudu iya bu; ephe gweta iphe ono, Mayika meshiru ono; duta onye ono, agwajeru iya iphe ono tugbua. Ephe jeshia Layishi je etsoo ndu ono, bukpoeopho le nchi odo; tusaru ehu ono ogu. Ephe gude ogu-echi gbua phe pyaapya; woru oku tufu le mkpukpu ono. ²⁸ Ophu o to dudu onye byaru adzota phe nu; kele ephe bu ndu Sayidonu uzanya; teme ophu o dudu iphe, ephe le ndu ozo emegbaje. Eka mkpukpu ono, bu Layishi no be bu le nsuda ubvu, no-kube mkpukpu Betu-Rehobu. Ndu Danu woru mkpukpu ono kpukwaa; buru. ²⁹ Ephe gube mkpukpu ono Danu, bu iya bu epha nna phe oche, bu onye ono a nwuru Izurelu. Ole iphe, mkpukpu ono shi aza be bu Layishi. ³⁰ Oo l'eka ono be ndu Danu doberu ntekepe ono, a kpuru akpukpu ono. O buru Jionatanu nwa Geshomu; mbu nwanwa Manase waa unwu iya be bu ndu gwaaharu ndu ipfu Danu iphe gbiriri jasu teke a byaru akpu ndu ali ono le ndzu. ³¹ G'ulo Chileke no-bekporu le Shilo be ephe gwakotaerupho ntekepe Mayika ono; mbu ntekepe ono a pyiru apyipyi ono.

19

Onye Lıvayi yeę nwanyi, o to ludu okpobe alulu

¹ Teke ndu Izurelu te enwedu onye eze be o duru nwoke lanu, bu onye Lıvayi, bu l'imime ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. O duta nwanyi, o to ludu okpobe alulu le mkpukpu Betulehemu, no l'ali Jiuda. ² Ole nwamgboko ono wataru agba ukpara; bya alufu lashia ibe nna iya le Betulehemu, no

l'alì Jiuda. Ọ nọchaephọ ọnwá ẹno l'ibe nna iya ono; ³ ji iya gbeshi jeshia ya arwọrwo g'ọ lwa azu. Ọ gbeshi kputa nkapfu-igara labo; duta nwozi iya ephe swiru jeshia. Ephe rwua; nwamgboko ono duta iya; ephe bahu l'ulo nna iya ono. Nna nwamgboko ono huma e ya pho; bya egude ehu-utso gba iya ndzuta. ⁴ Ogo iya ono, bu iya bu nna nwamgboko ono sede iya; yee ya nọ ujiku ẹto. Ọ nọdu l'eka ono eri; angu bya ekujewapho mgbenya l'eka ono. ⁵ Tobudu iya bu; o be le mboko k'eno; ephe tehu l'onmewa utsu; o kwakobe g'ọ lashia; nna nwamgboko ono su ogo iya ono: "Ria nri g'ehu shihu ngu ike teme l'ilashijewaro."

⁶ Oo ya bu; ephenebo tuko nodukota ria; ngua. E mecha; nna nwamgboko ono su iya: "Jiko nodufunaa l'enyashi-a; mee g'ehu tsosua ngu utso."

⁷ Nwoke ono bya agbeshi ge ya lashia; ogo iya ono rwoyabe iya; k'ophu bu l'ọ kwafuaru akwakwa l'enyashi mboko ono. ⁸ Ọ bya erwa l'utsu mboko, kwe iya ujiku ise; o gbeshi le ya alawa; nna nwamgboko ono sukwa iya: "Ria iphe g'ehu du ngu gbukuu; g'inodu teke o beru l'eswe l'ilashiwaro." Oo ya bu; ephenebo bya atuko nodu; rigba nri.

⁹ Tobudu iya bu; o be teke nwoke ono; yee nyee ya ono; me nwozi iya pho gbeshiru g'ephe lashia; ogo iya ono, bu iya bu nna nwamgboko ono su iya: "Lenu; nta-a be o buakwaa uzenyashi; jiko kwafua akwakwa l'enyashi-a. Mbua; lenu le nchi ejihuakwa. Nodukwa; kwaa akwakwa l'enyashi-a g'ehu tsoo ngu utso. Teke o beru l'onmewa utsu echele; jigbeshi lashia unuphu ibe ngu."

¹⁰ Obenu le nwoke ono be o to duedu g'ọ kwabaa akwakwa ozo. Ọ gbeshi tugbua; o buru iya alala. O duta nyee ya ono; kputa nkapfu-igara labo ono, o bochaaru ivu; o buru phe atugbu kwaseru uto mkpukpu Jiebusu, bu iya bu Jierusalemu. ¹¹ Ephe noduepho Jiebusu ntse; nchi nodu ejihugbuwa. Nwozi ono pfuaru nnajiuphu iya ono su iya: "Jiko bya g'anyi bahu le mkpukpu ndu Jiebusu je akwaa l'enyashi-a."

¹² Nnajiuphu iya ono su iya: "Waawaa; anyi taa bahu mkpukpu ndu ohozo, ta abudu ndu Izurelu. Anyi e-jechia jerwua mkpukpu Gibiya." ¹³ Su iya: "Bya g'anyi kukebe ehu jerwua mkpukpu Gibiya; ozoo mkpukpu Rama g'anyi akwaa l'eka lanu l'eka ono." ¹⁴ Oo ya bu; ephe tugbukwa; nchi jipfu phe le g'ephe eruwaa mkpukpu Gibiya, no l'alì Benjaminu. ¹⁵ Ephe rwua; bya aswiba; bahu le mkpukpu Gibiya g'ephe kwaa l'eka ono. Ephe je anodu l'edupfu mkpukpu ono; kele o to dudu onye dutaru phe nu g'ephe bahu ibe iya je akwaa.

¹⁶ No iya; a bya ele enya; nwoke ogerenya shiwa l'ozì egu eje alwa l'uzenyashi ono. Nwoke ono be bu onye shi l'alì ubvu ubvu ndu Ifuremu. O bu ebubu le Gibiya. Ndu bu l'eka ono be bu ndu Benjaminu be ephe bu. ¹⁷ Nwoke ogerenya ono bya apalia enya huma onye ije, no l'edupfu ono; o jja ya; su: "Buh awe be iije? Teme ?bu aweya be i shi?"

¹⁸ O su iya: "Anyi shikwa Betulehemu, no l'alì Jiuda eje ala l'imime alì ubvu ubvu ndu Ifuremu. Oo l'eka ono be mu bu. Mu shi je Betulehemu; mu nodu alawa l'ulo Chipfu; ophu o dudu onye dutaru mu duba l'ibe iya. ¹⁹ Anyi gudekwaru nkapfu-igara anyi eswa okponku, ephe a-ze azee; waa nri, ephe e-ri; bya egudekwapho nri waa mee k'anyi ibe ndu-ozì ngu; mbu ke mbedua; waa ke nwozi ngu ke nwanji; me ke nwokoro-a, anyi l'iya tuko swiru-a. O to dukwa iphe, uko iya duru anyi."

²⁰ Oo ya bu; nwoke ogerenya ono; su phe: "G'ehu dukwa unu guu. Unu hakporo eka; mu e-meeru unu iphe, mkpa iya duru unu. Unu be

jekwa k'azę l'edupfu." ²¹ No iya; o duta phe; lashja ibe iya. O bya anukota nkafpu-igara nwoke ono nri. Epe bya akwoebachaa okpa; bya eria; ngua.

²² Epe nodukwadu-a eme emereme; ndu iwashi shi le mkpukpu ono bya agbaa ulo ono, epe no ono mgburugburu. Epe bya etsuaha aka le mgo; efulu nwoke ogerenya, nwe ulo ono asuje: "Dufutaru anyi nwoke ono, bataru l'ulo ngu ono g'anyi jepfu!"

²³ Onye ono, nwe ulo ono bya ekpufu etezi je asu phe: "Ndu mu; waawakwa! Unu te eweshinu iwashi. Unu te emeshinu egube iphe-iphere owana; eshinu nwoke-a bu ibe mu be o byaru. ²⁴ Waa nwa mu nwanyi, nwoke teke ejepfuswee baa; wakwapho nwanyi, nwoke ono ta aludu okpobe alulu. Mu e-dufuta phe nta-a g'unu gude phe jepfu; mee phe egube dukpoepo unu ree. Ole-a; unu te ejekwa eme nwoke-a egube iphe-iphere du nno." ²⁵ Ole ndu ono ta ngaduru iya nchi. Oo ya bu; nwoke ono, byaru ebyaa ono bya edufuta nwanyi ono, o to ludu okpobe alulu ono l'etezi; nu phe. Epe gude iya phakota iya l'enyashi ono mgburugburu. Nchi bohujeeppo; epe paru iya haa; g'o tugbaa.

²⁶ Nchi bohushia; nwanyi ono kpota onwiya je adaa gburugudugungu l'onu mgo ulo nwoke ono, nnajiuphu iya no ono. O dabyiru l'eka ono ghiriri jeye nchi bohu. ²⁷ Nnajiuphu nwanyi ono bya etehu l'utsu; guhaa uzo ge ya lufu lashja; nwanyi ono o to ludu okpobe alulu ono dabyiwaru l'onulo ono; wushi aka l'onu-abata. ²⁸ O su iya: "Gbeshi g'anyi la!" O buru rigbidii. O kwe bya apata iya tu-kobe l'eli nkafpu-igara iya; o buru iya ala unuphu. ²⁹ O larwua unuphu bya ewota mma gbubushia nwanyi ono, o to ludu okpobe alulu ono le nkwo le nkwo. Kwakashja uzo iri l'ebo; chita je ekeeru ndu Izurelu l'ipfu l'ipfu. ³⁰ Onyemonye humaru iya nu; nodu asuje: "Egube iya owa be enya ta ahumajekwaru l'ali Izurelu; ophu e te mejekwaru egube iya owa e shikpo teke ndu Izurelu shi l'ali Ijiputu lufuta ghiriri byasu ntanu-a. Unu rikwaa ya oriri; unu achiaru iya idzu; pfua iphe, anyi e-me."

20

Ndu Izurelu akwakobe etso ndu Benjaminu ogo

¹ Tobudu iya bu; ndu Izurelu l'ophu bya azafutakota e shi le mkpukpu Danu jeye le mkpukpu Biye-Sheba; mbu jeye l'ali Giladu. Ikpoto oha ono bya edzukobe g'onye lanu l'iphu Chipfu le mkpukpu Mizupa. ² Ndu-ishi Izurelu l'ipfu l'ipfu l'ali Izurelu l'ophu bya edzukota l'iphu ndu ke Chileke, dzukoberu nu ono. Iphe, ndu ojogu phe, gude okpa; bya apagbaaru oguechi du be bu unu ugbo unu labo l'unu ukporo iri. ³ Ndu Benjaminu bya anuma le ndu Izurelu be jerwuwaru mkpukpu Mizupa. Tobudu iya bu; ndu Izurelu bya asu: "Unu kokpeeduru anyi g'ejo-iphe owana shikpo nwua." ⁴ No iya; onye Liviyo ono, bu iya be alu nwanyi ono, e gburu ono bya akohaa ya su: "Mu le nyee mu be bahuru le mkpukpu Gibiya, no l'ali Benjaminu g'anyi je akwaa akwakwa. ⁵ O be l'enyashi; unwoke ndu Gibiya byapfutashja mu; bya agbaa ulo, mu no mgburugburu. Epe nodu eme g'ephe gbua mu. O buru nyee mu be epe guderu k'ehuka jepfu jasu o nwuhu. ⁶ Tobudu iya bu; mu pata nyee mu ono gbubushia; chita iya

wojehaa l'alí Ízurèlu mgburugburu; kẹ́le ẹ́phe rwuru alí; bya emee ẹ́byi l'alí Ízurèlu. ⁷ Nta-a; unube ndu Ízurèlu l'ophu; unu pfua g'ee-me iya."

⁸ No iya; ndu Ízurèlu wulihukota g'onye lanu; su: "O to dukwa m'onye lanu l'ime anyi byaru a-la unuphu. Mbụ l'o to dudu m'onye byaru a-la ibe iya. ⁹ Olee nta-a be iphe, anyi e-me ndu Gibiya ta adukwa abudu g'anyi taa ido; egube ido ono meru be bu g'anyi e-me phe. ¹⁰ L'okpa-ipfu Ízurèlu l'ophu be e-wofuta umadzu iri l'ime ndu ophu du ukporo ise; a hota umadzu ukporo ise l'ime ndu ophu du unu labo l'ukporo iri; a bya ahotaa unu umadzu labo l'ukporo iri l'ime unu ukporo l'ise g'ephe buru ndu a-nodu evujeru ndu ojogu nri. Oo ya bukwanu ephe -jerwua mkpukpu Gibiya, no l'alí Benjaminu; ephe emee phe iphe, gbaru phe nu le k'ebiyi ono, ephe meru l'alí Ízurèlu ono." ¹¹ Oo ya bu; ndu Ízurèlu l'ophu bya edzukobekota g'onye lanu g'ephe tsoo mkpukpu ono ogu.

¹² No iya; okpa-ipfu ndu Ízurèlu bya ezia unwoke; ephe jegbabe ipfu Benjaminu su phe: "Ebyi owana, e meru l'echilabo unu-a bukpoogunu? ¹³ Unu dufutaru anyi ndu iwashi ono nta-a; mbụ ndu Gibiya ono g'anyi gbushia; g'anyi shi nno wofu ejo-iphe ono l'alí Ízurèlu." Olee ndu Benjaminu ta ngaduru nchi l'iphe ono, unwunna phe, bu ndu Ízurèlu pfuru phe ono. ¹⁴ O buru iphe, ndu Benjaminu meru bu l'ephe jeru edzukobe le mkpukpu Gibiya g'ephe tsoo ndu Ízurèlu ogu. ¹⁵ Ephe bya edzukobe ukporo unu nemadzu eto l'unu ise, bukota ndu pagbaa oguechi, bu ndu shikota le mkpukpu ke ndu Benjaminu; teme waa unu nemadzu l'umadzu ukporo iri l'ise, bu ndu e shi le mkpukpu Gibiya hota. ¹⁶ L'ime ndu ojogu ono g'ephe ha be unu l'ukporo iri l'ise bu ndu a hotaru, emegbaa ekicha. Ephe bu ndu maru g'agba mgbea l'ehu l'ehu; k'ophu bu l'ephe a-du ike gude mkpuma gbata akpuru egbushi lanu; ophu ephe agbasweddu iya agbaswe. ¹⁷ Ndu Ízurèlu; a -gufukwa ndu Benjaminu; bya edzukobe unu unwoke ugbo unu labo l'unu ukporo iri, bu ndu pagbaa oguechi. G'ephe ha bukota ndu alwuje ogu.

Ndu Ízurèlu etso ndu Benjaminu ogu

¹⁸ Oo ya bu; ndu Ízurèlu bya awu-lihu jeshia mkpukpu Betelu; je ajitaada Chileke; su: "Bu ndu ole l'ime anyi be e-vuru uto je etsoo ndu Benjaminu ogu?"

Chipfu su phe: "Oo ndu Jiuda be e-vuru uto je."

¹⁹ Tobudu iya bu; o be l'utsu iya; ndu Ízurèlu wu-lihu je adoru kwaberu mkpukpu Gibiya. ²⁰ Ndu Ízurèlu bya awufu jeshia etso ndu Benjaminu ogu. Ephe woru onwophe dozichaa g'ephe a-nodu tsoo phe ogu ono le mkpukpu Gibiya. ²¹ Ndu Benjaminu bya eshi le mkpukpu Gibiya wufuta bya egbua ndu Ízurèlu ukporo unu umadzu labo l'unu iri l'ise le mboku ono. ²² Olee ndu Ízurèlu be byaru eyeeru nwibe phe njima; bya edozichaa onwophe k'ogu l'eka ono, ephe shi nodugbaa le mboku k'ivuzo ono. ²³ No iya; ndu Ízurèlu bya awufu je araa ekwa l'iphu Chipfu gbiriri jasu l'uzenyashi. Ephe jikwaapho Chipfu su iya: "Bu g'anyi je etsobaa unwunna anyi, bu ndu Benjaminu ogu ozo to?"

Chipfu su phe: "Unu jenu."

²⁴ Tobudu iya bu; o be le mboku k'ebo; ndu Ízurèlu wufutakwa bya g'ephe tsoo ndu Benjaminu ogu. ²⁵ Le mboku k'ebo iya ono be ndu Benjaminu byaru eshikwapho le Gibiya wufuta je etsoo ndu Ízurèlu ogu.

Èphe gbua ndu Ízurelu ùkporo ùnu ùmadzu labo l'ùnu ise, bukota ndu pagbaa ogu-echi. ²⁶ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelu l'ophu wufu jeshia Bètelu je anòdu kwaa èkwa l'iphu Chipfu. Èphe swìkòta ègu mbòku ono jasù l'uzenyashi. Èphe bya egweeru Chipfu ngweja-akpò-òku waa ngweja-èhu-guu. ²⁷ Oo ya bụ; ndu Ízurelu bya ajita Chipfu; kele teke ono be bụ l'èka ono be okpoko oğbandzu Chileke shi nòdu. ²⁸ O bụru Finehasu nwa Eleyaza; mbụ nwanwa Eronu be bụ onye eleta iya enya. Èphe jia Chipfu sù iya: “?Bụ g'anyi je je etsoo ndu Benjiaminu, bụ ùnwunna anyi ogu ozo; tò g'anyi te ejeshi?”

Chipfu sù phè: “Unu je; kele echele be mu e-woru phè ye unu l'èka.”

Ndu Ízurelu alwu ndu Benjiaminu

²⁹ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelu bya eye ndu nemadzù; èphe kpukòtaru ekpuru gbaa mkpukpu Gibiya mgburugburu. ³⁰ Ndu Ízurelu bya awufu jefpùshia ndu Benjiaminu ogu lè mbòku k'èto ono. Èphe je edozichaa onwophè egube ono, èphe emejehawa iya ono nòdu kwabèru ndu Gibiya.

³¹ No iya; ndu Benjiaminu wufuta g'èphe bapfu ndu Ízurelu. Ndu Ízurelu defuta phè edefuta. Èphe shi lè mkpukpu phè ono wufuta. Èphe bya awata egbushi ndu Ízurelu egube ono, èphe egbujehawaa phè ono; k'ophu bụ lè ndu Ízurelu, èphe gbushiru l'ègu; mè lè gbororo ụzo, e shi eje Bètelu; mè ophu e shi eje Gibiya be dū ùkporo ùmadzu l'ùmadzu iri. ³² Tòbudu iya bụ; ndu Benjiaminu nòdu epfu sù: “Anyi egbushiakwaa phè egube anyi gbushiru phè lè k'ivuzò phò!”

Ndu Ízurelu nòdu epfu sù: “Unu g'anyi kpòlaa azù g'èphe wufuta-gbua lè mkpukpu; bya anòdukota lè gbororo.” ³³ No iya; ndu Ízurelu l'ophu lufukota l'èka èphe no; je akwakachaa k'ògu lè mkpukpu Belu-Tama. Ndu Ízurelu, bụ ndu ophu kpugbaaru ekpuru l'ègbudu shichaa l'èka èphe nò zefuta l'ùzo enyanwu-ariba mkpukpu Gibiya. ³⁴ Tòbudu iya bụ; ùkporo ùnu nemadzù l'ùnu ùmadzu ise, a hotaru l'ime ndu Ízurelu l'ophu bya awufu jeshia etso ndu Gibiya ogu. Ogu ono kpohu òku; k'ophu bụ lè ndu Benjiaminu ta amadzù lè teke èphe a-buru mkpurupyata be rwwaru nù. ³⁵ Chipfu gude ndu Ízurelu lwà ndu Benjiaminu mbòku ono. Ndu Ízurelu gbua ndu Benjiaminu ono ùkporo ùnu nemadzù èto l'ùnu labo l'ùkporo ùmadzu iri l'ise, bụ ndu pagbaa ogu-echi. ³⁶ Oo ya bụ; ndu Benjiaminu hùma l'a lwù-kpewaru phè.

Ndu Ízurelu parù ndu Benjiaminu haa laphushia azù; kele èphe kporu obu ye lè ndu k'ono, èphe yeru èphe kwakaa l'ègbudu lè mgboru mkpukpu Gibiya ono. ³⁷ No iya; ndu ono, domishiru onwophè l'ègbudu ono gbaèpho egwegwa bapfu ndu Gibiya; bya agbakashihu gude ogu-echi gbushikòta ndu bu lè mkpukpu ono l'ophu. ³⁸ Ndu Ízurelu be èphe lè ndu ono, domishiru onwophè l'ègbudu ono chihawaru iya achichi l'èphe e-me g'enwuru-òku kpufu lè mkpukpu ono. ³⁹ Oo ya bụ; teke ono ndu Ízurelu ghakoberu tsù-phuahaa azù l'ògu ono; ndu Benjiaminu wata egbushi ndu Ízurelu; gbua phè ùkporo ùmadzu l'ùmadzu iri phò; be ndu Benjiaminu wataru epfufu asuje: “Anyi alwùakwaa phè egube anyi lwuru phè lè mbòku k'ivuzò phò!” ⁴⁰ Enwuru òku kpufuepho lè mkpukpu ono; ndu Benjiaminu bya aghaa enya hùma lè mkpukpu phè ono l'ophu be enwuru-òku, shi iya nù akpù kè tütütütuu ala l'akpaminigwe.

41 Tòbudu iya bụ; ndu Ízùrèlù ghakòbè wúpyabe phẹ. Ndu-agúgu rwuta ndu Benjiaminu; kele ẹphe mawaru lẹ teke ẹphe a-buru mkpupryata bẹ rwuwaru nù. 42 Oo ya bụ; ẹphe chie ọkpa l'oso gbalaaaharu ndu Ízùrèlù; agba ala l'uzo echięgu. Ole ẹphe ta awaduru l'ogu ono. Ndu Ízùrèlù ndu ọphu shi lẹ mkpukpu ono awufuta bẹ kwabutaru phẹ woru phẹ gbushia l'eka ono. 43 Ẹphe gbaa ndu Benjiaminu mgburugburu; chia phẹ je agbabua phẹ iphu; zoo phẹ pyakapyaka gbiriri jasù l'uzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Gibiya. 44 Ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu bẹ dọ ụkporo unu nemadzụ labọ l'unu ise, bukota ndu ojogu, ike dọ l'ogu. 45 Ẹphe ghakòbè gbaru lashia l'echięgu l'oke mkpuma Rimonu. Ndu Ízùrèlù gbutsukwaapho unu umadzu iri l'ẹbo l'ụkporo umadzu iri lẹ gbororo. Ẹphe chia ndu Benjiaminu kpabekpabe jasù lẹ mkpukpu Gidomu; bya egbutsushifua unu umadzu ise ozo. 46 Mbọku ono bẹ ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu, bụ iya bụ ndu pagbaa ogu-echi bẹ dọ ụkporo unu nemadzụ ẹto l'unu umadzu labọ ụkporo umadzu iri. G'ẹphe hakota bẹ bụgbaa ndu ike dọ l'ogu.

47 Ole unu nemadzụ l'ukporo umadzu iri bẹ duru ike nahụ gbarwua echięgu oke mkpuma, Rimonu. Ẹphe nokota l'eka ono onwa ẹno mgburugburu. 48 No iya; ndu Ízùrèlù bya alaphu azụ; bapfu ndu Benjiaminu; je egude ogu-echi tuko ndu bu lẹ mkpukpu ono gbushikota; mbụ gbukota iphe-edobe; mekpoo iphemiphe, ẹphe humaru. Iphe, bukpo mkpukpu, ẹphe jepfuru bẹ ẹphe tushichaaru ọku.

21

Unwanyi, ndu Benjiaminu a-luru

1 Ndu Ízùrèlù bẹ ribuhawaru angụ lẹ mkpukpu Mizupa sù l'ọ tọ dudu m'onye lanụ l'ime phẹ byaru ekuta nwada iya kee onye Benjiaminu. 2 Oo ya bụ; ndu Ízùrèlù ono zafu je akuru lẹ Betelu; nodu l'iphu Chileke kwaa ẹkwa kwashia ya ike; gbiriri jasù l'uzenyashi. 3 Ẹphe nodu ara su: "Oowaa! Gube Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízùrèlù; ?bụ gunu kparụ iphe, egube iphe ọwana dapfutaru ndu Ízùrèlù? ?Bụ gunu kparụ iphe, ipfu lanụ a-nodu achihu achihu lẹ Ízùrèlù ntanụ?"

4 O beępho l'onmewa utsu lẹ nchitabọhu iya; ẹphe woru ọru-ngweja kpua l'eka ono; bya egwee ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-ẹhu-guu l'eli iya. 5 No iya; ndu Ízùrèlù bya ajia su: "?Bụ ndu ole l'ipfu ndu Ízùrèlù l'ophu bẹ te etsodu bya g'anyi dzukoo l'iphu Chipfu l'eka-a?" Noo kele ẹphe ribuhawaru oke nte sù l'onye ta abyaduru g'ẹphe dzukobe l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa bẹ e-gbu egbugbu. 6 Tòbudu iya bụ; apụ rwua ndu Ízùrèlù l'ẹhu l'opfu unwunna phẹ ono, bụ ndu Benjiaminu. Ẹphe su: "Nta-a bẹ ipfu lanụ chihuru lẹ Ízùrèlù." 7 Sù: "?Denukpoo g'anyi e-me lushiaru ndu ọphu phoduru nù nwanyi; eshinu anyi gudewaa ẹpha Chipfu ribua nte l'ọ tọ dudu nwada anyi, anyi byaru eke phẹ-a."

8 Oo ya bụ ẹphe bya ajia su: "?Bunu-a ndu ole l'ipfu ndu Ízùrèlù bẹ ta abyaduru g'anyi dzukobe l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa?" No iya; ẹphe bya amaru lẹ ndu mkpukpu Jiabeshi-Giladu bẹ ta adudu m'onye lanụ, byaru nù; 9 noo kele ẹphe byaru edzua onwophẹ maru l'ọ tọ dudu ndu Jiabeshi-Giladu m'onye lanụ nọ l'eka ono. 10 Tòbudu iya bụ; ndu ono, dzukoberu l'eka ono bya eye ụkporo unu ndu ojogu l'unu ndu

ojoḡu iri g'ephe je egude ogu-echi gbushikoṭa ndu bu lẹ Jiabeshi-Giladu; je akpachaa l'unwanyi; me unwegirima. ¹¹ Ephe sụ phe: "Iphe, unu ee-me baa: Unu gbushia iphe, bukṑoo unwoke; me unwanyi, nwoke jefufjewaru." ¹² L'ime ndu ono, bu lẹ Jiabeshi-Giladu ono be bu unu unwumgboko be ephe humaru, bu ndu nwoke teke ejepfuswee. Ephe duta phe jeshia l'odu phe lẹ mkṑṑkṑ Shilo l'alì Kėnanu.

¹³ Tṑbudu iya bu; ndu ono, dzukṑberu nṑ ono l'ophu bya ezia ozi g'e je ezia ndu Benjaminu ono, nṑ l'oke mkṑuma Rimonu l'ephe l'ephe be duwaa lẹ ree. ¹⁴ Oo ya bu; ndu Benjaminu lwatashia lẹ teke ono; a bya eduru unwumgboko ono, a harṑ ephe nṑdu ndzṑ, bu ndu shi Jiabeshi-Giladu phṑ nṑ phe g'ephe luru; obenu l'unwumgboko ono ta asudu phe.

¹⁵ No iya; aphṑ ndu Benjaminu bya erwua phe l'ėhu; kele Chipfu yewaru uwara l'ipfu ndu İzurelu.

¹⁶ Tṑbudu iya bu; ndu bu ogerenya lẹ ndu ono, dzukṑberu nṑ ono bya asṑ: "?Denu g'anyi e-me k'unwanyi, ndu ophu phṑduru nṑ a-luru; g'a tukowaru unwanyi, nṑ l'alì ndu Benjaminu gbushigbua?" ¹⁷ Ephe sụ: "O tṑ dukwa g'ee-me gẹ ndu Benjaminu, phṑduru nṑ te enweru okiphe; k'ophu bukwanu l'ipfu lanṑ ta a-chihudu lẹ İzurelu." ¹⁸ Sṑ: "Ole anyi te e-kekwanṑ phe unwada anyi; eshinu anyibe ndu İzurelu ribuwaru nte sṑ: 'Onye keru ndu Benjaminu nwada iya; g'onye oṑu bukwaru onye a turu onu!' "

¹⁹ Ephe sụ: "Lenu! Anyi nwekwarṑ oṑo-iphe, anyi abojeru Chipfu l'aphagapha lẹ Shilo, nṑ l'uzo isheli mkṑṑkṑ Betelu; mbṑ l'uzo enyanwu-awawa uzo, shiru Betelu jeshia mkṑṑkṑ Shėkemu; waa l'uzo ndṑhali mkṑṑkṑ Lebona." ²⁰ Oo ya bu; ephe pfuaru ndu Benjaminu sṑ phe: "Unu tugbua je edomishia onwunu l'opfu-vayinu; ²¹ kwagebekṑepho. Teke unwumgboko Shilo wufutaerupho bya ete ebvu; g'onyenṑnu gbafutachaa l'opfu-vayinu ono je egude nwamgboko lanṑ, oṑ-luru; gude gbaru lashia alì ndu Benjaminu. ²² Teke ndu nna unwumgboko ono; oṑoo unwune phe unwoke jeru epfupfu be anyi a-sṑ phe g'ephe meeruro anyi ree; yetarṑ unu ėka; kele o tṑ dudu nwoke, anyi gbuphoduru nwanyi, oṑ-luru lẹ teke anyi lwuru oḡu ono. Liswi dukwa phe mma; eshinu o tṑ budṑ ephebedua kutaru unwada phe kee unu."

²³ Oo ya bu; ndu Benjaminu mee nno. O be teke unwumgboko ono ete ebvu; nwoke nṑnu gbafutachaa je azṑ-gude nwamgboko lanṑ; pata iya gbalaa g'o je a buru nyee ya. No iya; ephe lashia l'oke alì phe; je eworu mkṑṑkṑ ono kṑkwa-zia; buru. ²⁴ Tṑbudu iya bu; ndu İzurelu wukahu l'ėka ono teke ono; onyenṑnu lashia unuphu l'ipfu nkiya; mbṑ onyenṑnu shi l'ėka ono lashia l'oke alì nkiya.

²⁵ Teke ono be ndu İzurelu eshidu nweru onye bu eze phe; onyemonye shi anṑduje eme g'o dṑ iya.

Ekwo Rutu

Nawomi yee Rutu

¹ Teke ndu-ikpe shi abujekwaduru ndu-ishi ndu Ízurelu bẹ ọkpa-nri byaru l'alì ono. Ọ duru nwoke lanu, shi lẹ mkpukpu Bẹtulehemu, nọ l'alì Jiuda; yee nyee ya; mẹ unwu iya unwoke ephenebo gbeshi lashia alì Mówabu. ² Epha nwoke ono bu Elimeleku; epha nyee ya buru Nawomi. Epha unwoke labo, ọ nwataru buru Mahulonun waa Kiliyonu. Epehe bu ndu mkpukpu Bẹtulehemu, nọ lẹ Ifurata, l'alì Jiuda. Epehe gweta lashia alì Mówabu je eburu.

³ Epehe bunyaa l'ẹka ono; Elimeleku, bu iya bu ji Nawomi nwuhu; gbado nwanji ono yee unwu iya unwoke labo pho. ⁴ Epehe bya aluchaa unwanji Mówabu. Unyomu phe ono be onye lanu aza Opa; onye ophuu buru Rutu. Epehe buephon l'ẹka ono iphe, rwuru apha iri; ⁵ Mahulonun yee Kiliyonu bya anwushihukotakwapho. Oo ya bu; ephenebo gbado Nawomi egube ono, ji iya gbadokwaru iya pho ono.

⁶ A nonyaa o numa lẹ Chipfu byawaru agbaaru ndibe iya mkpu; mee g'ephe nweru nri eriri; Nawomi; yee unyomu unwu iya ephenebo jikobe shi l'ẹka ono lashia ibe phe. ⁷ Noo ya; yee unyomu unwu iya ono ephenebo tuko shi l'alì ono, epehe shi buru ono gbeshi; kwaseru uto, shiru lashia alì Jiuda.

⁸ Nawomi bya epfuaru unyomu unwu iya ono ephenebo su: "Unu tugbukwaa la azu lapfuchaa ne unu l'ulo phe. Ge Chipfu mekwaa unu ree g'unu meru iya ndu ophu nwuhuwuru nu-a; waa mbedua. ⁹ Mbụ; ge Chipfu mekwaa ge meji nmapfuru unu l'ibe onye unu a-lucharu l'ehu l'ehu."

O pfube nno o tsutsuchaa phe onu; epehe tuko bungee ekwa; raa ntumatu; ¹⁰ su iya: "Waawaa-o! Anyi a-tuko swiru lapfu ndibe unu."

¹¹ Ole Nawomi suru phe: "Unwada mu; ophu g'unu laphu azu. ? Bu k'ishi gunu be unu e-gude tsoru mu? ? Bu ge mu a-nwutakwadu unwu; k'ophu aa-su l'oo g'ephe aluru unu? ¹² Unu laphu azu unwada mu; kele mu kahunukaakwaru k'alu ji ozo; ole o -bukpoorunu l'oo ge mu su le mu elekwadu enya k'alu ji; mbu; mu -luru ji l'enyasi-a; bya anwushia unwegirima unwoke; ¹³ ? unu a-nodukpoepho kwaberu phe g'ephe vutaada to? Mbụ-a; unu a-ha eje aluru ji; nodukpoepho kwaberu phe to? Waawaa; unwada mu; kele mbedua be o kakwa aburu aphu eme l'unubedua; noo kele Chipfu be tufuwuru ẹka byia mu l'ehu."

¹⁴ O pfuchaa nno; epehe tuko waa ekwa ozo. No iya; Opa kwe bya etsutsua ne ji iya ono onu; o buru iya ala azu. Obenu l'onye ophu bu Rutu turu Nawomi swiswi-a.

¹⁵ Nawomi su iya: "Lenu; nyee nwune ji ngu alapfuakwa ndibe phe; waa agwa phe. Tsokwaru iya la azu."

¹⁶ Rutu su iya: "Ta ashe mu ge mu haa ngu; ozo ge mu laphu azu; l'o kwa ẹka ije be mu e-je. O buru ẹka i kwaru be mu a-kwakwapho. Ndibe unu a-buru ndibe nkemu; Chileke ngu abukwarupho Chileke nkemu. ¹⁷ Eka i nwuhuru be mu a-nwuhu. O bukwarupho ẹka e liru ngu be ee-li mu. Ge Chileke mekwaa mu ophu, ka njo m'o budu anwuhu bu iphe,

e-kekaha mu lẹ ngu.” ¹⁸ Nawomi maerupho lẹ Rutu pfuwaru iya obu iya; ọ parụ iya haa.

¹⁹ Tobudu iya bụ; unwanyi labọ ono kpochibe iya; jee gbiriri jasụ ephewaru Bẹtulehemu. Epe bahuepho Bẹtulehemu; mkpukpu ono l'opfu swongahu l'opfu ehu phe. Unwanyi nọdu ebu mkpu asuje: “?Mbụ; bụ Nawomi dọ egube-a tọ?”

²⁰ Ọ su phe: “Ndu mu; unu te ekuhekwa mu Nawomi. Unu kujechia mu 'Mara'; kele Okalibe-kangokotaru-nu mewaru; ndzu mu buru nwa-otso-ilu. ²¹ Teke mu eje ejeje bẹ mu vu l'ishi parụ l'eka. Ole Chipfu mewaru gẹ mu gbaru eka lwatashia. ?Bụ k'ishi gunu bẹ unu a-nodu eku mu Nawomi l'eka Chipfu nwuru mu chipfuu? Mbụ lẹ Okalibe-kangokotaru-nu meakwaru iphe-ehuka dapfuta mu.”

²² Ọo ya bụ; Nawomi yee nyee nwa iya, bụ Rutu, bụ onye Mówabu tuko swiru lwarwuta Bẹtulehemu lẹ g'aabahụ lẹ teke akpatajẹ balị.

2

Rutu eje ákpá l'opfu Bówazu

¹ O nweru nwoke lanụ, yee ji Nawomi bụ abubu. Nwoke ono bụ onye unuphu Elimeleku phe. Ọ bụ onye nweru iphe shii. Epha iya bụ Bówazu.

² O be ujiku lanụ; Rutu, bụ iya bụ nwanyi, shi Mówabu ono sụ Nawomi: “Jiko gẹ mu jenụ l'okabyi ndiphe je amaru; ?ọ duru onye mu a-tuba l'anya, e-kwe gẹ mu je ákpá l'okabyi iya.”

Nawomi sụ iya: “Jenụ nwada mu.” ³ Ọo ya bụ; ọ tughua je akpaahaa ákpá; etsokpoe pho ndu akpata iphe l'okabyi azụ l'azụ akpa mkpakwa iya. Iphe emeje iphe; ọ buerupho l'opfu Bówazu, bụ onye shi l'anya unuphu Elimeleku phe bẹ ọ bahuru obu.

⁴ A bya ele ọya; Bówazu shi waa lẹ Bẹtulehemu bya. Ọ bya ekele phe sụ: “Gẹ Chipfu swikwaru unu-!”

Epe sụ iya: “Gẹ Chipfu kebekwa ngu l'oma.”

⁵ Tobudu iya bụ; Bówazu bya ajja onye-ishi ndu akparu iya iphe l'egu ono sụ iya: “?Bụ nwamgboko ibe onye bụ ọwa-a?”

⁶ Onye-ishi ndu akpata iphe l'egu ono sụ iya: “Ọ kwa nwamgboko, shi Mówabu, tso Nawomi lwa. ⁷ Ọ sukwaru: Jiko g'a hanaa ya g'o tso ru ndu ebu balị l'azụ; kpa mkpakwa iya ophu nashihuru l'upfu iya ophu, e keshiru ekeshi. O shiepho l'utsu jeta ozi byasụ nta; gbahaepho ugbo lanụ bẹ o je atuta unme nwanshii l'ime Mkpù.”

⁸ No iya; Bówazu sụ Rutu: “Ngaberu mu nchi jiko nwada mu. Ba adukwa teke ii-je ákpá l'egu k'onye ozo. Ta atughubaekwa l'eka-a. Gẹ gu l'unwumgboko, ejeru mu ozi tukokwa nodu l'eka-a. ⁹ Leta ọya l'eka-a, epe akpata iphe l'okabyi-a. Tsojekpoe phe pho l'azụ. Mu pfuakwaru unwokorobya ono sụ g'ọ bụ dukwa onye a-cho ngu opfu. Teke mini gutaru ngu; jeje anguta mini, unwoke ono kutaru ye l'itemini pho.”

¹⁰ Bówazu pfuchaa nno; Rutu gbushi ikpere; bya ephozeta ishi l'alị kele iya ekele sụ: “?Bụ gunu meru iphe, mu gude du-beru ngu l'obu egube-a; mbụ ke g'i nyata mube onye ohozo?” ¹¹ Bówazu sụ iya: “A kọkotaakwaru mu iphemiphe, i mekotaru ne ji ngu ono; k'eshi teke ono, ji ngu nwuhuru; mekwapho g'i gude haa nna ngu; waa ne ngu; me alị eka a nwuru ngu anwunwu ono bya gẹ gu lẹ ndu i ti mahaada buru. ¹² Gẹ Chipfu pfukwaa ngu ugwo iphe, i meru ono. Gẹ Chipfu, bụ Chileke ke ndu Izurelu, bụ

iya bu onye ono, i gbatataru l'ime iya bya ezeru ndzu ono; pfukwaa ngu ugwo iya mpfu-ngo le k'oma."

¹³ O su iya: "Nnajiuphu mu; jiko ge mu dujenu ngu l'obu tekenteke ge mu du ngu iya-a; kele i gudewaa opfu oma ngu dua onye-ozu ngu nwanji obu; l'ebe abu le mu dukpoo nu g'onye lanu l'unwumboko, ejeru ngu ozi."

¹⁴ O gbabeepho l'eri nri; Bowazu su iya: "Bya anodu l'eka-a taa buredi; gi tsutaje iya le mee-veniga; taa." Oo ya bu; o bya ano-kubeepho ndu ono, egbu balu ono; Bowazu woru balu, a huru ahuhu nu iya. O taa ya tajia ephe; taphodo ataphodo. ¹⁵ O gbeshiepho akpa ukpa balu ozo; Bowazu su ndu-ozu iya gephe hakwaa ya go kpajechaa ukpa iya kpaal'ophu, e swekoberu eswekobe; go to dukwa onye e-je iya abaru mba. ¹⁶ Iphe, unu a-gbe mejechia bu g'unu lekebeje enya hata ophu unu sweru esweswe wushi k'ophu o-tutuje iya. Unu ta abakwaru iya mba.

¹⁷ No iya; Rutu kpaepho ukpa balu l'opfu ono jasu l'uzenyashi. O bya echishia ophu, o kpataru ono; o buru iphe, du ge nkweka labo be balu ono jiru. ¹⁸ O vuta iya lashia unuphu. Ne ji iya ono huma g'ophu o kpataru ha. Rutu bya ewofutafua nri, o riphodoru eriphodo l'eka ono; woru nu iya.

¹⁹ Ne ji iya ono jia ya su: "?Bu awe be i jeru akpa ke ntanu? ?Bu awe be i jeru iya? G'onye ono, nyataru ngu nu ono bukwaru onye a goru onu-oma nu!"

Oo ya bu; Rutu bya epfuaru ne ji iya ono onye o jeru akpa l'egu iya. O su iya: "Epha onye mu jeru l'egu iya ntanu bukwa Bowazu."

²⁰ Nawomi su nyee nwa iya ono: "Ge Chipfu kebekwa iya l'oma; mbu onye taa ahajedu egoshi ndu no ndzu me ndu nwuhuru anwuhu le ya yeru phe obu." O sukwa iya pho: "Nwoke ono be anyi l'iya bukwa okpobe abubu; mbu l'oo onye lanu le ndu o gbaru gephe leta anyi enya."

²¹ No iya; Rutu, bu nwanji Mowabu ono su iya: "L'ophu kachakpo nu bukwa l'o suru ge mu byajekpoepho bya etsoru ndu-ozu iya jasu teke ee-gbu be balu nkiya."

²² Nawomi su Rutu; mbu nyee nwa iya ono: "O dukwa ree nwada mu; gi tojeru unwumboko, ejeru iya ozi; kele i -jee eka ozo be aa-chokwa ngu opfu."

²³ Oo ya bu; Rutu tsoahaa unwumboko, ejeru Bowazu ozi; akpajekpoepho ukpa witi; waa balu jeye teke e bueberu iya. No iya; Rutu yee ne ji iya ono tukokpoepho buru gephe bu.

3

Rutu yele Bowazu l'eka eechije balu

¹ O be ujiku lanu; Nawomi, bu ne ji Rutu su iya: "Ada mu; ?to dudu ree ge mu chotaru ngu unuphu eka aa-nodu eleta ngu enya ree; mbu eka eh u a-du ngu guu? ² Bowazu; mbu onye ono, gu l'unwumboko, ejeru iya ozi shi atukoje nodu ono be bukwa okpobe abubu anyi. Lenyashi ntanu-a be oo-nodukwa aphucha balu l'eka eechije balu ono. ³ Wuchachaa eh ree; nyia manu, eshi mkpo; chita uwe ngu ophu kachaa ree yee. I mechaa nno; tugbua jeshia l'eka ono, eechije balu ono; ole oo gi tii mekwa go maru li no l'eka ono jasuru oo-righee nri; ngua iphe, angungu. ⁴ Teke o ze-zetaerupho aze; tonwube enya maru eka o ze; tugbua je aphu-lia ya iphe, o phukputeru onwiya l'okpa; ze-kube iya. Oo-karu ngu-a iphe, ii-me."

⁵ Rutu sù iya: “Iphemiphe, ì sùru gẹ mu mee bẹ mu e-mekọta.” ⁶ Oo ya bụ; ọ tughua jeshia l'ẹka ono, eechije balì ono je emekọta iphemiphe ono, ne ji iya sùru iya g'o mee ono.

⁷ No iya; Bówazu richaa nri; ngua iphe angungu; ẹhu tsoahaa ya utso; o je azẹ l'ishi ẹka a kùberu balì ono. Rutu pyakpọepho mpya je aphufu iya iphe l'okpa bya aze-zeta aze. ⁸ O beepho l'echi-abalì; ọ lwu-bilihu; chizia nchizi; bya amaru l'ọ duru nwanyi, zẹ l'uzo okpa iya.

⁹ O sù: “?Bu onye bẹ ì bụ?”

Rutu sù: “O kwa mbèdua Rutu; onye-ozì ngu. Hepyabenu mu; kele ọo ngu bụ abubu anyi, gbaru g'o leta anyi enya.”

¹⁰ Bówazu sù iya: “Gẹ Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwada mu. Ree ophu i meru l'ikpazu-a kakwa ophu i mehawaru lẹ mbu pho shii; kele ì tì kpaduru ishi g'ì gbaru tsoru unwokoro; m'ephe nweru iphe-o; m'ọ bụ l'ephe daru ukpa-o. ¹¹ Sù-a nwada mu; ba tsushi ebvu; mu e-mekotaru ngu iphemiphe, ì rworu; kele onyemonye, nọ lẹ mkpukpu-a bẹ makotaru l'ì bụ nwanyi, umere iya dushi ree ike. ¹² O bụ eviya l'abubu mu l'unu dū ntse shii; ọle o nweru onye ọzo, abubu unu l'iya kabaa nkemu ntse.

¹³ Nodu l'eka-a l'enyasi-a. Teke o beru l'utsu; ọ -buru l'oo-meru ngu iphe, gbaru g'abubu nemadzu meeru iya bẹ ọ dukwa ree g'o mee ya. Teke ọ bụ l'ọ to meduru ngu iphe, gbaru g'abubu nemadzu meeru iya bẹ eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; bẹ mu e-meru ngu-a iphe, g'onye bụ abubu nemadzu emejeru iya. Zẹro l'eka jasụ gẹ nchi bohù.”

¹⁴ Oo ya bụ; Rutu zẹ l'uzo okpa iya jasù l'utsu. O gbalihu l'onma-ewa-utsu l'ahuma onye ama epha iya tughushia. Bówazu sù iya: “Be mekwa g'a maru lẹ nwanyi byaru l'ekikiya-a, eechishije balì-a.”

¹⁵ O sukwa iya pho: “Tofuta ukpo, i gude phukpute onwongu ono; tosaa ya atosaa.” O bya eworu iya tosaa; Bówazu bya egude iphe gbata balì ono ugbo ishii yeru iya l'ekwa ono; woru iya bo iya; o vuru lashia.

¹⁶ Tobudu iya bụ; Rutu lwapfutaepho ne ji iya, bụ Nawomi; ọ jia ya sù: “?O nwuru inwa; nwada mu?” O tuko iphe-oma, nwoke ono meru iya dokotaru iya; ¹⁷ sù iya: “O gude iphe gbata balì ono ugbo ishii nù mu; bya asù gẹ mu ta agbashiru ẹka lapfu ne ji mu.”

¹⁸ Nawomi sù iya: “Nodukpọepho doo nwada mu; jasuru teke ìi-maru iphe, e-me nù; kele nwoke ono ta abyakwa atuta unme ntan-a jasù teke ọ humaru iya ishi.”

4

Bówazu alù Rutu

¹ Noo ya; Bówazu tughua je anodu l'onu-abata mkpukpu. A bya ele enya; onye k'ono, ephe l'iya ka abubu ono, Bówazu pfuru opfu iya pho nodu aghatawa. O kua ya oku sù iya g'ọ byakpọdapho bya anodu anọ. O laphu azù je anọ-zeta anọ.

² Bówazu bya ekua ndu bụ ogerenya iri lẹ mkpukpu ono sù phẹ: “Unu byakwa bya anodu anọ l'eka-a.” Ephe kwe bya anọ-zeta. ³ O bya asù abubu phẹ: “Nawomi, bụ onye ono shi l'alì Mówabu lwa ono bẹ abyaakwaa ere alì nwanna anyi, bụ Elimeleku. ⁴ Oo ya bụ; mu rìa sù lẹ mu e-pfuru ngu g'ì nodu l'ataphu ndu-a, nọ l'eka-a zua ya; waa l'iphu ndu bụ ogerenya anyi-a. O -buru l'ìi-gbata iya; gbatakwaa iya. Teke ọ bụ l'ì tii gbatadu iya; karu mu gẹ mu maru. Kele o to nwedu onye ọzo, o rwuberu l'agbata iya; agufu gubedua. A -kpoghata gubedua; bụ mu bẹ o rwuberu.”

Nwoke ono sù: “Mu a-gbata iya-a.”

⁵ Bówazu sù iya: “Ì -zùwa Nawomi yee Rutu, bù nwanyì Mówabu alì ono bẹ ì-lùpyabekwapho nyee nwoke ono, nwùhuwaru nù ono; k'òphu ọo-tògbo akọ mee g'èpha onye ono, nwùhuwarunu ono te echihu l'alì iya ono.”

⁶ Onye abùbu phẹ ono sù: “Ọ -dùkwa nno bẹ mu taa gbatakwa iya; kele mu e-shi nno wòru okiphe mù tsebe l'ònu ẹta. Gbatachiwaru mu iya rọ; kele mu ta agbatakọtadu iya.”

⁷ Lẹ teke k'ichee lẹ Ízùrẹlu bẹ ọobujeru; ọ -bùru l'aagbata iphe agbata; ọzoo l'aagbanweta iya agbanweta bẹ onye lanù eyetajẹ akpọkpa iya nù onye ọphuu. Ọ bùru ẹgube ono bẹ eeshije goshi l'iphe bẹ e mewaru; ọ keru ekeru lẹ Ízùrẹlu.

⁸ Ọo ya bù; abùbu phẹ ono sù Bówazu: “Zùnaa ya gùbedua.” Ọ bya eyefuta akpọkpa iya.

⁹ Bówazu bya asù ndu bù ọgerenya; mẹ ndu ono l'ọphu: “Unu bùakwaa ndu ekebe lẹ ntanù-a bẹ Nawomi rekọtawaru mu iphemiphe, bù kẹ Elimeleku; mẹ kẹ Kiliyọnu; waa kẹ Mahùlonu. ¹⁰ Tẹme mu lùpyabeakwapho Rutu, bù nwanyì Mówabu; g'ọ bùru nyee mu; mbù onye ono, jì iya, bù Mahùlonu nwùhuwaru ono; k'òphu ọo-tògbo akọ mee g'èpha onye ono, nwùhuwarunu ono te echihu l'alì iya. Mbù g'èpha iya ta achihu l'ọkpoku ibe phẹ; ọphu ọ chihu lẹ mkpọkpu phẹ. Ntanù-a bẹ unu tükowaru bùru ndu ekebe mu.”

¹¹ Tọbudu iya bù; ndu bù ọgerenya ono; mẹ iphe, bù ndu nọkota l'ònu-abata ono zùà mgbede sù: “Anyi bùkota ndu ekebe. Gẹ Chipfu mekwaa nwanyì ono, alwa ibe ngu ono g'ọ dù gẹ Rechiẹlu waa Lii; bù phẹ bù ndu nwùshiru ipfu ndu Ízùrẹlu. Gẹ gùbedua nwekwaru iphe l'alì Ifurata; bùkwaru onye a maru amaru lẹ Bẹtulehemu. ¹² Gẹ Chipfu shikwa l'unwu, oo-me gẹ nwata nwanyì ono nwùshiaru ngu mee g'ònu nù ngu dù gẹ kẹ Pérezu, bù onye ono Tema yeru Jiuda.”

Eri Dévidi

¹³ Ọo ya bù; Bówazu duta Rutu lùru. Ọ bya ejepfu iya; Chipfu mee ya; ọ tsùta ime; nwà nwa nwoke. ¹⁴ Ònwanyi tükọ epfuru Nawomi sù: “G'ajaja bùkwaru kẹ Chipfu; mbù onye ono meru g'ì nweru abùbu, l'e-leta ngu ẹnya ntanù-a. G'èpha iya tükokwa Ízùrẹlu ngakọta. ¹⁵ Ọ bù iya e-me g'ì tsefu ẹpa; bya abùru iya e-le ngu nka. Noo kele ọo nyee nwa ngu ono, yeru ngu obu ono; mbù onye ono, ka ngu ree eme l'unwu-nwa-nwoke ẹsaa ono bẹ nwùru nwata ọbu.”

¹⁶ Tọbudu iya bù; Nawomi bya ekuta nwata ono heru l'ùtapfu. Ọ bùwaru iya rọ ehe iya. ¹⁷ Ònwanyi obutobu iya pfua sù: “Nawomi bẹ a nwùtawaru nwa nwoke!” Ẹphe gùya ya Óbẹdu. Óbẹdu bù nna Jiesi; Jiesi bùru nna Dévidi.

¹⁸ Waa oshilọkpa Pérezu baa:
Pérezu bù nna Hẹzuronu.

¹⁹ Hẹzuronu bùru nna Ramu.
Ramu bùru nna Amínadabu.

²⁰ Amínadabu bùru nna Náshonu.
Náshonu bùru nna Sálumonu.

²¹ Sálumonu bùru nna Bówazu.

Bówazu bùru nna Óbẹdu.

²² Óbẹdu bùru nna Jiesi.

Jiesi b̄uru nna Dévidi.

Ekwo Sámèlù kẹ̀ mbù

Hana yẹ Penina

¹ Ọ dọru nwoke lanu, shi le mkpukpu Ramatayimu-Zofimu; mbu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. Epha nwoke ono bu Erukana; nwa Jierohamu; mbu nwanwa Elihu. Elihu ono bu nwa ke Tohu; Tohu buru nwa ke Zufu, bu onye Ifuremu. ² Erukana ono be luru unwanyi labo; onye lanu aza Hana; onye ophuu nodu aza Penina. Penina be nwushiru unwegirima; obenu le Hana ta adudu nwa, o nwutaru.

³ Aphagapha be nwoke ono eshije le mkpukpu iya jeshia mkpukpu Shilo je abaru Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike aja; gweru ngweja nu iya. O buru unwu Elayi, epha phe bu Hofini waa Finehasu be bu ndu-uke ke Chipfu l'eka ono. ⁴ O nodu abujeru teke Erukana gweru ngweja ono; o woru oke anu hee nyee ya, bu Penina; bya ahetchaa unwu iya unwoke; me unwu iya unwanyi. ⁵ Ole Hana be onmeje anu anmee; kele o yeri iya obu; egudekporo le Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu ootsudu ime. ⁶ O buru kele Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu o tsudu ime ono kpataru iphe, nyeji iya anoduje aduka iya l'onya ono gude akpatsushi iya aphu. ⁷ O buru nno bu gonoduje anwu aphagapha. O nodu abujeru ge Hana jekporo l'eze-ulo Chipfu; nyee ji iya ono akpatsu iya aphu; k'ophu bu l'okwaje ekwa; jika eri nri. ⁸ Erukana, bu ji iya abya asu iya: "Hana; ?bu gunu be ikwaru ekwa ke te eri nri? ?Bu gunu be aphu jiru ngu obu? Mu ta akadụ ngu unwu iri aburu iphe to?"

⁹ Tobudu iya bu; Hana kwolihu g'ephe righechaaru nri; bya angua iphe-angungu le Shilo. Teke onoya be Elayi, bu onye uke Chileke no anoo l'oshi, du l'onu eze-ulo Chipfu. ¹⁰ Hana gude obu aphu raa ekwa; pfuru nu Chipfu. ¹¹ O ribua nte su: "Gube Chipfu, bu Okalibe-kakota-ike; o -buru l'ii-le enya l'aphu, byaru mube nwozi ngu; mbu nyata mu; ophu i ti zohaduru mube nwozi ngu; i -mewaa mu nwuta nwa nwoke be mu e-woekwaru iya pho nu gube Chipfu g'o buru nkengu jasu g'oo-no-bekporu ndu. Ophu rizo abyadu erwu iya l'ishi."

¹² Tobudu iya bu: o nodu epfu anu Chipfu ono; Elayi nodu elekpo ya pho enya l'onu. ¹³ Hana gudekpoepho obu iya epfu anu Chileke; o buru ogbogboromonu be eme iya ukporo; ole a ta numakwanuru iphe, oopfu. Elayi nodu ari l'oo mee atsu iya. ¹⁴ O bya asu iya "?Bu teke ole be iingbekporu mee? Panuru mee haa!"

¹⁵ Hana su iya: "O to dukwa nno; nnajiuphu mu. Mu bukwa nwanyi, aphu jiru obu. Mu ta angukwaru mee; ozoo iphe ozo, atsu atsutsu. O kwa g'o haru mu l'obu be mu shi akoshiru Chipfu. ¹⁶ Ta ari kwa le nwozi ngu nwanyi bu onye iphere bvuru l'iphu. O kwa g'aphu ono habe mu shii; waa g'ootsu-be mu l'ehu be mu shi teke ono pfushitaru Chileke."

¹⁷ Oo ya bu Elayi su iya: "Laa l'ehu-guu! Ge Chileke ke izurelu mekwaaru ngu iphe, i rworu iya."

¹⁸ Hana su iya: "Ge nwozi ngu nwanyi dukwa ngu l'obu." Oo ya bu; Hana tugbua je eria nri; iphu bya atusahua iya.

¹⁹ O -rwua l'ònmewa ọtsu echele iya; ẹphe gbẹshi bya abaaru Chipfu ẹja tugbua laphushia azu l'ibe phe le mkpukpu Rama. Elukana bya ejepfu nyee ya ono, bu Hana; Chipfu nyata nwanyi ono. ²⁰ Tobudu iya bu; o tsuta ime. O rwue ya pho l'ezeda; o nwua nwa nwoke. O gua ya Sámèlù su: "Iphe, kparu iya nu bu l'oo Chipfu be mu rwotaru iya."

Hana eye Sámèlù l'eka Chileke

²¹ O be teke nwoke ono, bu Elukana yee ndibe iya tugburu jeshia anu Chileke ngweja; mekwapho g'o mee iphe, o kweru Chileke ukwe iya, bu g'oomeje aphagapha; ²² ophu Hana ejeduru; kele o suru ji iya: "Mu tee jekwa jasuru teke a nafuadaru nwata-a era; ge mu ekutakwa nu iya je edobe l'ulo Chipfu. O buwaruro l'eka ono be oo-buru jasuru asuru."

²³ Ji iya, bu Elukana su iya: "Mee egube dukpoe ngu pho ree. Nodunu jasu teke ii-nafu iya era. Oo ge Chipfu mee g'opfu iya vua." Oo ya bu; nwanyi ono nodu l'unuphu; hee nwa iya ono gbiriri jasu o nafu iya era.

²⁴ O nafuchaepho nwata ono era; o kuta iya; yee ya swiru; bya akputa oke-eswi, gbaru apha eto; wota ukpokutu-nri, jiru, nkweka labo; bya egude otumu mee; duru iya jeshia l'ulo Chipfu le mkpukpu Shilo; e -gudekpooro le nwata ono hakwadu nwanshii. ²⁵ Epehe gbuchaa oke-eswi ono; epehe duta nwata ono dujeru Elayi. ²⁶ Hana bya asu Elayi: "Eshinu i no ndzu gi no iya-a; nnajiuphu mu; be o kwa mu bu nwanyi ono, pfu-kubejeru ngu nu l'eka-a; epfu anu Chipfu ono. ²⁷ Mu rworu g'o nu mu nwata-a; Chipfu mewaaruru mu iphe ono, mu rworu iya ono. ²⁸ Oo ya bu le nta-a be mu ekuwaru iya anu Chipfu. Oo-buru ke Chipfu jasukpooru g'oo-no-beru." Epehe baaru Chipfu ẹja l'eka ono.

2

Hana epfu anu Chileke

¹ Tobudu iya bu; Hana pfuru nu Chipfu su:

"Obu mu ete eswa l'ime Chipfu; o buru l'ime Chipfu ono be a paliru mpu mu imeli.

Mu nodu asawaa kpaakpaa l'iphu ndu ohogu mu; kele mu ete eswa l'i dzotaru mu.

² O to dukwa onye dubaa nsu ge Chipfu; ophu o dukwa onye ozo, l'aturu ngu nu.

O to nweedu oke mkpuma, du ge Chileke anyi.

³ Ophu g'unu haa egude etsitse aba l'abaa;

g'opfu etsitse te eshihekwa unu l'onu afushi; noo kele Chipfu bu Chileke, bu iya nwe mmamiphe.

O buru iya bu onye enyochaje unere, nemadzu emekota ememe.

⁴ Apfu ndu okpehu be anyakwoshiakwaru; ole ndu ike bvuru be a kwawaru okpehu g'onye kwaru ngwogu.

⁵ Ndu rijiru epho be wowaru onwophe nu l'opfu nri; obenu le ndu ophu mbà shi atu be egu ta abyadu agubaa.

Nwanyi ono, te eshidu atsu ime be nwutawaru unwu esaa; ole onye ophu nwushiru unwu igwerigwe be anwupyashihuwaa anwupyashihu.

⁶ Oo Chipfu aduje ike gbua egbugbu;

o bukwaru iya pho emeje g'a dzuru ndzu.

Oo ya be enwubaje nemadzu l'ali-maa;

o bukwaru iya pho emeje g'e teta nodu ndzu.

7 Ọo Chipfu bẹ emeje g'a daa ụkpa; ọ bụkwaru iya phọ bẹ emeje g'e nweru iphe.

Ọo ya ewozetajẹ nemadzụ alì; ọ bụkwaru iya phọ bụ onye ewolije nemadzụ eli.

8 Ookulije ndu ụkpa, gwọru l'urwuku;
ndu adúdu g'ọ dú phẹ bẹ ookufutajẹ l'ikpọzu.

Owojeru phẹ dobe l'echilabọ ndu-ishi;
mbụ dobe phẹ l'ẹka ẹphe anọduje eri ùbùvù.

Ẹka a tūru ọkpali mgboko bụkota kẹ Chipfu; ọ bụru l'eli iya bẹ o bvugaberu mgboko.

9 Ọo-nọduje abọru ndu duru iya nsọ ụzo; ọle ndu ẹjo-ememe bẹ oomeje g'ẹphe tabuhu ọnu l'ọchii.

Ọ tọ bụkwa ọkphehu bẹ nemadzụ egudeje phafuta ishi;

¹⁰ ndu achọ Chipfu opfu bẹ aa-nyakwoshi yegiriyegiri.

Oo-shi l'imigwe gude egbigwe bapfuta phẹ; ọo Chipfu e-kpe mgboko l'ophu ikpe jasụ l'ẹka o jeberu.

Ọo-nụ Onye eze iya ike; mbụ woru mpu onye nkiya, a wụru manụ l'ishi palia eli."

¹¹ Tọbudu iya bụ; Ẹlukana phẹ tųgbua lashia ibe phẹ lẹ mkpukpu Rama. Nwata ono, bụ Sámèlù nọdu l'ẹka Elayi, bụ onye uke kẹ Chileke jeaahaaru Chipfu ozi.

Iwashị unwegirima ibe Elayi

¹² Unwegirima ibe Elayi bya abụkotaru ndu iwashị; ọphu ẹphe ta agubeduru Chipfu iphe. ¹³ Iphe, ndu-uke Chileke emejekpoo bụ l'ọbujeru teke o nweru onye gweru ngweja; bẹ nwozi onye uke Chileke egudeje ọji, nweru ọnu ẹto bya mẹ anụ ono shikwaduru l'epfu. ¹⁴ Ọ -bya l'oo-bvua ya l'ite-ọku ono; ọzoo nwitoshi ono; ọzoo l'eze ite ono; ọzoo l'ite ono, e gude eshi anụ ono. Iphe, ọji ono rwutaru bẹ onye uke kẹ Chileke ewotajẹ l'ọbụru nkiya. Noo g'ẹphe emegbabeje iya iphe, bụkpoo ndu Ízuru l'ophu, gude iphe-ngweja bya lẹ Shilo bụ ono. ¹⁵ Tẹmẹ ọ nọdu abujeru; a -bya l'akpọ ẹba-iphe ono, e gude egwe ngweja ono ọku; nwozi onye uke Chileke ono abyapfuta onye ọbu, egwe ngweja ọbu; bya asụ iya: "Nụkwa mu anụ, onye uke Chileke a-hụ ahùhù; l'ọ tọo natakwa ọphu e shiru eshishi; gbahaa k'oyii."

¹⁶ Ọ -bụru l'onye ono, byaru egwe ẹja ono suru: "G'e vuadaru ụzo kpoo ẹba-anụ ono ọku; tẹmẹ l'ii-wotawarọ ẹgube dukpoe ngu phọ ree." Nwozi ono asụ: "Waawaa! Ye mu iya l'ẹka nta-a; ọ dudu mu ewota iya k'ẹhuka."

¹⁷ Iphe-ẹji, unwokorobya ono eme kwata paa ẹka apaa l'ẹnya Chipfu; noo kẹle iphe, a nuru Chipfu bẹ ẹphe anọduje emebyishi emebyishi.

Sámèlù ẹjeru Chipfu ozi

¹⁸ Sámèlù bụ nwata nwokoro nshị, ẹjeru Chipfu ozi, eyeje akpawuru uwe ọchaa, ndu-uke Chileke eyeje. ¹⁹ Aphagapha bẹ ne iya akwajẹ nwa uwe kpowula-kpowula; chitaru iya mẹ yẹe ji iya je egwe ẹja, ẹphe egweje aphagapha. ²⁰ Elayi nọdu agojeru ọnu-oma nụ Ẹlukana yẹe nyee ya ono sụ: "Gẹ Chipfu mee gẹ nwanyi-a nwutaru ngu unwegirima, l'a-nọ-chi ẹnya Sámèlù, onye ono, nwanyi-a rwojeru Chipfu; o mechaa kuru iya nụphu Chipfu azu-a." E -mechaa ẹphe atųgbua lashia ibe phẹ.

²¹ Chipfu bya emeeru Hana iphe-oma; o tsuta ime bya anwutafua unwegirima unwoke eto; waa unwanyi labo. Nwata ono, bu Sámelu nodu l'iphu Chipfu vuta.

Elayi abaru unwegirima ibe iya mba

²² Nta-a be Elayi kahwaru okpobe akahu. O nodu anumakotaje iphemiphe, unwegirima ibe iya eme ndu Izurelu l'ophu; waa l'ephe ejepfufe unwanyi, eje ozi l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuk. ²³ Oo ya bu; o su phe: “?Bu gunu meru g'o gude unu nodu eme egube iphe, du nno? Onyemonye be epfukotaeru mu pho k'iwashu, unu ewegbabe. ²⁴ Waawakwa unwu mu. Iphe ono, mu anu l'eka epfu iya l'echilabo ndu ke Chileke ono ta abukwa iphe, du ree be o bu; ke g'unu noduje eme ndibe Chipfu g'ephe shiswee uzo. ²⁵ O -buru le nemadzu mesweru nemadzu ibiya be bukwa Chileke e-doshiru phe iya; ole o -bukwanuru l'oo Chipfu be nemadzu mesweru; ?bu onye a-gbaru nemadzu ono odzori?” Unwegirima ibe iya ono nyiele-a nchi manu l'opfu nna phe ono; noo kele Chipfu tubuwaru le ya e-gbushi phe.

²⁶ Nwokoro nshii ono, bu Sámelu nodu evukpopho evuvu eje. O buru onye du Chipfu me ndiphe l'obu.

Ejo-iphe, a-dapfuta onu-ulo Elayi

²⁷ Onye ke Chileke bya abyapfuta Elayi bya asu iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘?Mu te ewonuru-a onwomu goshi onu-ulo nna ngu rengurengu le teke ono, ephe no Fero l'eka l'ali Ijiputu ono too? ²⁸ ?To bunaa mbedua hotaru nna ngu l'ime ipfu ndu Izurelu l'ophu g'o buru onye uke nkemu; g'o buru iya e-jeje l'oru-ngweja mu; g'o kpoje unwu-isensu oku; yeje uweukuvu nodu mu l'iphu? ?Mu ta atukoduru iphe ngweja, ndu Izurelu nuru, ee-gude kpo oku nukotakwapho onu-ulo nna ngu? ²⁹ ?Bu gunu meru iphe, unu ta agubeduru ngweja mu iphe; me iphe, aanuje mu anunu ono, mu turu ekemu su g'a nuje mu l'eze-ulo eka mu bu ebubu ono? ?Bu gunu meru g'o gude i ka akwabe unwegirima ngu ubvu eme le mbedua; mbu unu nodu agbavu iphe, kakota ree l'iphe, ndibe mu, bu ndu Izurelu nuru mu anunu; eri iya ada repfurepfu?’

³⁰ “Oo ya bu le Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu su-a: ‘?Oo eviya le mu pfuru su l'oo onu-ulo ngu; waa onu-ulo nna ngu bu phe a-noduje eje ozi l'iphu mu jasu le tuutuutu l'ime mimiimii’; ole nta-a be mube Chipfu epfu su-a: ‘G'o to bukwaru mu! L'o kwa ndu akwabe mu ubvu be mu akwabeje ubvu. Ndu ophu akpo mu ebo l'afu be a taa gubedu iphe ilile.

³¹ Tubekwa nvu l'oo-gbabeakwa teke mu e-gbushi ndibe ngu; me ndu onu-ulo nna ngu; k'ophu bu l'o too nweduru m'onye lanu, bu ogerenya, a-dubaa nu l'enya unuphu ibe unu. ³² Ii-gude enya ngu huma g'eka ono, mu bu ono no l'iphe-ehuka. Iphe, du ree be mu e-mekpokwaru ndu Izurelu; ole-a; l'enya unuphu ibe unu be ta adudu onye bu ogerenya, byaru l'adubaa ya nu. ³³ Onyemonye l'ime unu, bu onye mu te ebufuduru l'oru-ngweja mu ono be a-nodukwa-a ndzu; ole oo-buru unu iphe-aphu; mbu iphe, unu a-kwa eka enya adu unu ragaraga. Iphe, bu ndu-shi l'onulo ngu be a-gbubuhwe nwuhu l'oyii.

³⁴ “ ?Iphe, a-nwu l'ehu unwegirima unwoke ngu ono ephenebo, bu Hofini yee Finehasu be a-buru ngu iphe-ohubama. Ephe a-tuko nwushihukota l'ujiku lanu. ³⁵ Mu e-gude eka mu hota onye a-buru uke

mùbe Chileke; mbù onye e gude ire iya èka; bya abùru onye anòduje eme uche mu; waa obu mùbe Chileke. Mu e-me g'ònu onye òbu p'ushia ike. Òo-òdu l'ìphu onye nkemu ono, mu wùru manù l'ìshi ono eje ozi jasùru asùru. ³⁶ Ò buru g'òo-nwù bù l'ìphe, bù onye phòduru nù l'ènya unuphu ibe unu l'a-byaje bya ephozeru iya; arwò iya okpoga; waa nri; arwòkwa iya phò g'e ye iya ge ya buru onye-ozi l'èka ndu-uke Chileke anòduje eje ozi; k'òphu ya a-tùrutajekponu èkpu nri ria.' "

3

Chipfu eku Sámèlu oku

¹ Nwata nwokoro ono, bù Sámèlu nòdukpoepo l'èka Elayi ejeru Chipfu ozi. Teke ono bè Chipfu te eshidu akwatajèkwadu epfu eyeru nemadzù; òphu e shidu akwatajèkwadu aphù òphulènya.

² O rwua l'ènyashi ujiku lanù; Elayi zè l'èka òzeje. Teke ono bè nka lawarù iya l'ènya k'òphu bù l'ò tò kwatadu aphù-rwekwadu aphù-rwe.

³ Òphu oròku, dù l'èze-ùlo Chileke teke anyihudu teke ono. Sámèlu zè azèe l'ime eze-ùlo Chipfu ono l'èka okpoko ògbandzu Chileke nò. ⁴ Chipfu bya ekua Sámèlu oku. Sámèlu za iya: "Waa mu baa!" ⁵ O gude òso gbapfushia Elayi je asù iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi sù iya: "Mu te ekukwaru ngu; jekwa azè azèe!" Òo ya bù; ò tughua je azè-zetakwa azèe òzo. ⁶ Chipfu byakwa ekua ya oku òzo sù: "Sámèlu!" Sámèlu gbalihukwa bya ejepfushia Elayi je asù iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi sù iya: "Nwa mu; mu te ekukwaru ngu oku; jekwa je azè azèe." ⁷ Teke ono bè Sámèlu teke amaduru Chipfu; òphu Chipfu teke emedu g'ò maru opfu nkiya. ⁸ Chipfu byakwa ekua Sámèlu oku k'ugbo èto; Sámèlu zilihukwa jepfushia Elayi je asù iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Ò bya erwua Elayi l'èhu l'òo Chipfu bè eku nwata ono oku. ⁹ Òo ya bù; Elayi sù Sámèlu: "Tughua je azè azèe. O -kuè ngu phò òzo; sù iya: 'Pfuia iphe, ò bù Chipfu; kèlè nwozi ngu ngabèru-a nchì.' " Sámèlu bya atughua je azè-zetakwa azèe l'èka ò zèhawaa.

¹⁰ Chipfu bya bya apfuru l'èka ono; bya ekuahaa ya g'ò shihawaa eku iya teke òphu sù: "Sámèlu! Sámèlu!" Sámèlu bya asù: "Pfuia iphe, ò bù; kèlè nwozi ngu ngabèru-a nchì." ¹¹ Chipfu bya epfuaru Sámèlu sù iya: "Lenu; iphe, mu a-bya ememe l'alì Ízurelù bè a-bùru onye nùmaru iya nù; òo-gbaa ya anwìrinwa lè nchì. ¹² Lè mbòku ono bè mu e-me g'ìphe, mu pfuru l'èhu ònu-ùlo Elayi nwùkota; e -shi l'ìshi jeye l'èka ò bvùru. ¹³ Mu pfuwaru Elayi lè mu abyawaa anù ònu-ùlo iya aphù shita nta-a jasùru asùru lè k'èjo-iphe ono, ò machacharu l'unwu iya eme ono; mbù l'èphe bù ndu anòduje epfubiyi èpha Chipfu; òphu o selajèduru phè azù g'èphe te eme nno. ¹⁴ Òo ya meru g'ò gude mu riaru ònu-ùlo Elayi angù sù l'èjo-iphe, ònu-ùlo Elayi metaru kpua onwophè bè ngwèja; òzoo iphe-anùnu ta asùkwa asafù jasùwaroya."

¹⁵ Sámèlu zèwaro jasù l'ùtsu; bya agbèshi je agùhaa ùzo ùlo Chipfu ono. Òlè Sámèlu bè ndzù agù g'òo-shi pfuaru Elayi iphe, e pfuru iya l'òphulènya ono. ¹⁶ Tòbudu iya bù; Elayi bya ekua ya oku sù iya: "Nwa mu, Sámèlu." Sámèlu za iya: "Waa mu baa!" ¹⁷ Ò jia Sámèlu sù: "Bù gùnù bè Chipfu pfuru ngu-a? Be ewohakwaru mu iya ewoha. Teke o nweru iphe ono, o pfuru ngu ono dùru òphu i woharu mu ewoha òphu iipfuduru mu iya; gè Chipfu mekwaa ngu iphe ono; mbù-a; g'ò mekwaa ngu òphu kabaarò shii."

18 Oo ya bu; Sámelu tuko iphe ono pfushikotaru iya; ophu o dudu ophu o wachiru iya awachi. Elayi bya asu: “O bu iya bu Chipfu; g'o mekwaa iphe, dukpoe ya pho ree.”

19 Sámelu nodu evukpoepho eje; Chipfu swieru iya pho eswiru; ophu o dudu opfu, o pfuru, adaje l'ali gbaru eka. 20 Iphe, bukota ndu Izurelu; e-shikpo le mkpukpu Danu jasu le mkpukpu Biye-Sheba makotaerupho le Sámelu bu okpobe onye mpfuchiru ke Chipfu. 21 Chipfu bya achafuta le Shilo; kele ooshije l'opfu iya egoshi Sámelu onwiya.

4

Ndu Filisitayinu alwuta okpoko ogbandzu Chipfu

1 Tobudu iya bu; iphe, Sámelu pfuru nwukotaru ndu Izurelu l'opfu. Le teke ono be ndu Izurelu wufuru g'ephe je etsoo ndu Filisitayinu ogu. Ndu Izurelu je akwabé k'ogu le Ebeneza; ndu ke Filisitayinu nodu kwabe le mkpukpu Afeku. 2 Ndu Filisitayinu bya edzuchaa onwophe k'ogu bya abapfushia ndu Izurelu. Ogu ono shihuepho ike; ndu Filisitayinu lwukpee ndu Izurelu; gbua iphe, rwuru unu umadzu iri* l'iphu ogu ono. 3 Ndu ojogu ndu Izurelu laphuepho azu l'odu phe; ndu bu ogerenya phe jia phe su: “?Bu gunu meru iphe, Chipfu kweru ge ndu Filisitayinu lwukpee anyi l'ogu ntanu-a? G'anyi je apata okpoko ogbandzu Chipfu le Shilo k'opfu oo-tsuru anyi je adzota anyi l'eka ndu ohogu anyi.” 4 Oo ya bu; ndu ono bya ezia ndu tugburu jeshia Shilo je apata okpoko ogbandzu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ono; mbu onye ono, bvugaru l'eli chierobu ono. Hofini yee Finehasu, bu unwegirima Elayi nokwapho l'eka ono; waa okpoko ogbandzu Chileke ono.

5 A pabataepho okpoko ogbandzu Chipfu ono l'odu ndu Izurelu; uzu tu ke woo; k'opfu bu l'ali nmahucharu jiiijijii. 6 Ndu Filisitayinu numaphe ge ndu Izurelu atu uzu ono; ephe jiahaa su: “?Bukpoo gunu be aatu oke uzu owana l'odu ndu Hiburu?” Tobudu iya bu; ephe bya amaru l'oo okpoko ogbandzu Chipfu be a pabataru l'odu ono. 7 Ndu guhu ndu Filisitayinu ono. Ephe pfuahaa su: “Oke-agwa be bataakwaru l'odu ndu Izurelu!” “Anyi lashakwaru mma! Egube iphe, owa-a teke anwuswekwaa! 8 Nshio anyi! ?Bu onye a-dzota anyi l'eka oke-agwa owa? O kwa phe bu agwa ono, gudgbaa ejo iphe-ememe, dugbaa l'udu iya l'udu iya gbushia ndu Ijiputu l'echiegu ono-a. 9 Unu shihukwa ike; unube ndu Filisitayinu! Unu mekwaa ge nwoke; g'unu ta aburu ohu ndu Hiburu egube ono ephe shihawaa buru ohu unu ono-a. Oo ya bu; unu rukota onwunu tsoo phe ogu ge nwoke!”

10 Oo ya bu; ndu Filisitayinu lwua ogu ono; lwukpee ndu Izurelu k'opfu onyenonu gbalacharu lashia ibe iya. Ndu e gburu egbugbu kwata paa eka ana; kele unu nemadzu ugbo ukporo eto l'iri l'ise,† bu ndu ojogu eje l'okpa le ndu Izurelu be laru l'ogu ono. 11 Ephe lwuta okpoko Chileke ono. E gbua unwegirima ibe Elayi ephenebo, bu Hofini waa Finehasu l'ogu ono.

Anwuhu Elayi

* 4:2 4:2 Bu iya bu 4,000 le mbeke. † 4:10 4:10 Bu iya bu 30,000, le mbeke.

12 L'ujiku lanu onokwapho be onye Benjiaminu gude oso shi l'iphu ogo ono jeshia Shilo; yee uwe iya, o gbajashiru agbajashi; waa eja, o kporu kpua onwiya l'ishi. 13 Teke o bataru be Elayi noepfo anoo le nggada iya ele enya l'uzo; noo kele obu ete iya ophe le k'okpoko Chileke ono. Nwoke ono bata l'ime mkpukpu; bya epfua iphe, nwuru nu. Uzu-ekwa buru woo le mkpukpu ono l'ophu. 14 Elayi bya anumaepfo uzu-ekwa ono; o jiahaa su: "Bụ gunu be aatukporu wowoowoo ophuna?" Nwoke ono meepfo egwegwa bya ejepfu Elayi. 15 Elayi be du ukporo apha eno l'apha iri l'esato. Ophu o kwataeduru aphu uzo ree; mbu l'ophuwaa ragaraga. 16 Nwoke ono su Elayi: "Mu bukwa onye shi l'iphu ogo. O kwa oso be mu gude shi l'iphu ogo ono gbalaa ntanu-a." Elayi bya ajia su: "Nwa mu; ? Denu g'o nwuru?" 17 Nwoke ono, byaru ezi ozi ono su iya: "Ndu Izurelu be gbakwaru oso l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Izurelu be e gburu k'opfu paru eka apaa. Tembe l'unwegirima ibe ngu ephenebo; mbu Hofini waa Finehasu be nwuhucharu nu; a bya anatakwapho okpoko Chileke." 18 No iya; teke o kuerpfo okpoko Chileke ono; Elayi shi le nggada ono dafu dalaa azu l'aguga onu-abata eka ono. O daa suru olu ye l'ekwe; o buru iya anwuhu; kele o buwaa nwoke ogerenya; bya anyikwapho erwa. O buru ukporo apha labo be o buru onye-ishi ndu Izurelu.

19 Nyee nwa iya, bu Finehasu, be du ime; o ghabewa iya l'ezeda. Nwanyị ono numaepfo l'okpoko Chileke be a nataru; teme le nna, nwuru ji iya waa ji iya be nwuhuwuru nu; ime wata iya ememe; o buru iya ezeda. Ole ime ono megharu iya eka. 20 O jiphuaepfo ajiphu k'anwuhu; unwanyi, eswi iya ime su iya: "Gude eka l'obu; oo nwa nwoke be i nwuru." Ophu o pfuduru opfu yeru phe; ophu o ngaduru phe nchi. 21 O bya agwa nwata ono Ikabodu su: "Odu-biribiri Chileke be lufuwuru l'ali Izurelu." Ishi iya bu l'a nataru okpoko Chileke; teme waa le nna, nwuru ji iya; waa ji iya nwuhuru. 22 O bya asu: "Odu-biribiri Chileke be lufuwuru l'ali Izurelu; kele okpoko Chileke be a natawuru."

5

Ndu Filisitayinu ephe l'okpoko ogbandzu Chileke

1 Ndu Filisitayinu natachaa okpoko Chileke ono; bya apafu iya le Ebeneza je edobe le mkpukpu Ashidodu. 2 Ephe paru iya je edobe l'ime ulo agwa phe, bu Dagonu; woru iya dokube Dagonu l'onwiya. 3 O bya ebe ge ndu Ashidodu tehuru l'onmewa utsu le nchitabohu iya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'ali l'atatiphu okpoko Chileke ono. Ephe bya apalia Dagonu woru iya dopfu azu l'eka o shi du. 4 Ephe bya etehukwa l'onmewa utsu ophu tsotaruru mboku k'ono; bya ejeshia ele enya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'ali l'atatiphu okpoko Chipfu ono. Ishi iya me eka iya tuko chikwoshihu dabyiru l'oma ulo; o buru ogwehu kpoloko be phoduru nu. 5 Oo ya kparu iphe ndu agwaje Dagonu le mkpukpu Ashidodu; mekpoo ndu abahuje l'ulo Dagonu taa zojedu okpa l'onu-eswa ulo ono byasu ntanu-a.

6 Chipfu gude ke njo ada ndu Ashidodu eka l'ehu; mewaro ndu obutobu phe. O mee phe umerekete; mbu loru oke-ejo-onwo tu phe; gude iya mekpaaha phe ehuru. 7 Unwoke Ashidodu bya ahuma g'onwuru phe; ephe su: "Okpoko Chileke ke ndu Izurelu be taa noduekwa eswiru anyi l'eka-a; noo kele o gudewaa ke njo adawaa anyi l'agwa anyi, bu Dagonu eka l'ehu." 8 Oo ya bu; ephe zia ozi; kukoo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'opfu; bya ajiahaa phe su: "Bukpoo imeagha be anyi e-me okpoko Chileke ke

ndu Ízurelù-a?" Èphe sù: "G'a pafùkwa okpoko Chileke kẹ ndu Ízurelù je edobe lẹ mkpùkpu Gatu." Ọo ya bụ; èphe pafù okpoko Chileke kẹ ndu Ízurelù ono. ⁹ Tọbudu iya bụ; èphe pafùchae ya phọ paba lẹ Gatu; Chipfu ghaziaru iya ndu mkpùkpu k'ono; gude kẹ njo daahakwa phẹ phọ ẹka l'èhu; mbù k'ophu ndzù-agùgu rwutaru phẹ. O mee oke-ẹjo-onwo phòkashiahaa ndu mkpùkpu ono; mbù ẹgirima mẹ ọgerenya. ¹⁰ Ọo ya bụ; èphe gulia okpoko Chileke ono je edobe lẹ mkpùkpu Ẹkuronu. Okpoko Chileke ono nọdu abahù lẹ mkpùkpu Ẹkuronu; ndu Ẹkuronu chishia sù: "Èphe pataakwaru okpoko Chileke ndu Ízurelù bya edobe l'ẹka-a g'ọ gbushia anyi lẹ ndibe anyi-o!" ¹¹ Ọo ya bụ; èphe bya ezia ozi; kukọo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya asù phẹ: "Unu pafù okpoko Chileke kẹ ndu Ízurelù g'ọ laphu azù l'ẹka o shi; ọ -dudu bẹ oo-gbushibẹbekwa anyi lẹ ndibe anyi." Mgbu-ọnwu dzuerupho mkpùkpu ono l'ophu; mee ndzù-agùgu rwuta phẹ. Noo kele Chileke gude kẹ njo ada phẹ ẹka l'èhu. ¹² Ndu ọphu nwùhu-phodoru nù bẹ oke-ẹjo-onwo phòkashiru; ẹkwa, ndu mkpùkpu ono ara rwua imigwe.

6

Okpoko ọgbandzu Chileke alaphu azù l'alì Ízurelù

¹ Okpoko Chipfu ono nọo ọnwaa ẹsaa l'alì ndu Filisitayinu. ² Ndu Filisitayinu bya ekukọo ndu l'agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya bya ajia phẹ sù: "Bù imeagha bẹ anyi e-me k'okpoko Chipfu ono? Unu pfiaru anyi g'anyi e-gude paphu iya azù l'ẹka o shi." ³ Ndu agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya ono, e kukọru ono sù: "Teke ọbu l'unu ewola okpoko Chileke kẹ ndu Ízurelù; unu ta agbabẹkwa iya ẹka ọto wolaa. Unu gwekwarù ngweja-apfù-ugwo nù iya. Ọo ya bụ unu agbẹ teke ono dù iche l'iphe-ememe, eme unu; tẹme unu abyakwaphọ amaru iphe, meru g'ọ gude ọphu o tokọ hadù egude kẹ njo ada unu ẹka l'èhu." ⁴ Ndu Filisitayinu ono bya ajia sù: "Bù gunu gbaru kẹ g'anyi nù iya lẹ kẹ ngweja-apfù-ugwo ọbu?" Èphe sù phẹ: "Ọo Oke-ẹjo-onwo ise, e gude mkpọla-ododo kpua; waa okerepfu ise, e gude mkpọla-ododo kpua, bụ iya bụ gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu hatabe l'igwe. Noo kele ọo nchika-ẹhu lanù bẹ shi tũko eme unu lẹ ndu-ishi unu. ⁵ Unu kpua iphe, dù g'oke-ẹjo-onwo ono, aphọ unu ono; waa okerepfu ono, eyi alì unu iyi ono; unu abya akwabẹ Chileke kẹ ndu Ízurelù ùbvù; g'a maru; ọo-tuwọ ẹka l'egude kẹ njo ada unu l'agwa unu; mẹ alì unu ẹka l'èhu?"

⁶ "Denuhunu g'ọ gude unu kpochia obu gẹ ndu Ijiputu waa Fero kpochiru nkephẹ? Teke ono Chileke meshiaharu phẹ iphe-ohumalenya ono; ẹphẹ te emechaeduru palẹru-a ndu Ízurelù haa? ⁷ Ọo ya bụ; unu mee ọgba-kperekpere ọphúú. Unu akpùta ne-eswi labọ, he unwu; mbù ọphu e teke gudeswee odogoro tũgbabe ẹbo. Unu woru ne-eswi labọ ono tũgbabe l'ọgba-kperekpere ono. Unu apata unwu eswi ono paphuchaa azù l'unuphu; pahaaru phẹ iya ne phẹ ono. ⁸ Unu aparu okpoko Chipfu ono tukobe l'ọgba-kperekpere ono bya eworu iphe ono, unu gude mkpọla-ododo kpùshia ono; mbù ngweja-apfù-ugwo ono ye l'ime okpoko, dù l'aguga okpoko Chipfu ono. Unu mechaa nno; unu ewehaa ya; g'ọ lashia ẹka o shi. ⁹ Ọle ọo g'unu lekpọe ya phọ ẹnaya. Ọ -buru l'ọ tũgburu; chebe ẹzo ẹka o shi; l'uzo mkpùkpu Bẹtu-Shemeshi; unu amaru l'ọo Chipfu bẹ meru g'oke ẹjo-iphe ono dapfuta anyi. Teke ọ tọ dudu; anyi amaru l'ọ tọ bọdu iya gbushiru anyi ono; l'a nọnyakpoerupho iphe ono melahaa anyi."

¹⁰ Oo ya bu; ephe mee ya nno. Ephe woru ne-eswi labo ono libe l'ogba-kperekpere ono; bya achita unwu iya je akpo-chishia l'oka-eswi l'unuphu. ¹¹ Ephe paru okpoko Chipfu ono tukobe l'ogba-kperekpere ono; paru okpoko, a chiru okerepfu mkpola-ododo ono; waa iphe ono, dugbaa g'oke-ejo-onwo phe ono, e gudekwapho mkpola-ododo kpushia ono ye iya. ¹² Oo ya bu; ne-eswi labo ono kwaseerupho uzo Betu-Shemeshi nhamunha. Ephe kwasekpoeppo gbororo ono; egbukpoeppo ora eje; ophu o to dudu eka ephe swijiru aswiji. Ndu-ishi ndu Filisitayinu nodu etso phe azu azu jasù l'oke ephe le mkpukpu Betu-Shemeshi. ¹³ Teke ono be ndu Betu-Shemeshi akpata witi le nsuda nsuda ali phe. Ephe bya apalia enya; huma okpoko Chileke ono; ehú tsoo phe ntumatu l'ephe humaru iya. ¹⁴ Ogba-kperekpere ono rwua l'egu Jioshuwa ke Betu-Shemeshi; bya apfuru l'aguga eze mkpuma, no l'eka ono. Ndu ono gbuja shia oshi, e gude kua ogba-kperekpere ono egbuja shi; bya eworu ne-eswi labo ono gude gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu. ¹⁵ Ndu Lívayi bya apazeta okpoko Chipfu ono waa okpoko ono, e yeru iphe ono, a kpushiru le mkpola-ododo pho; bya eworu iya tukobekota l'eli eze mkpuma ono. Ndu Betu-Shemeshi bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; waa ngweja ozo le mboku ono gedegede. ¹⁶ Ndu-ishi ndu Filisitayinu ephe n'ise noduchaa huma iphe ono g'onwu; ephe dakobe laphushia azu le mkpukpu Ekuronu le mboku ono kwapho.

¹⁷ Owana be bu mkpola-ododo ono, a kpushiru o du g'oke-ejo-onwo ono; mbu ono, ndu Filisitayinu nuru Chipfu g'o buru ngweja-apfu-ugwo ono. Mkpukpu Ashidodu nuru nanu; nanu buru ke ndu Gaza; nanu buru ke mkpukpu Ashikelonu; nanu buru ke ndu Gatu; nanu buru ke ndu Ekuronu. ¹⁸ Okerepfu ono, e gude mkpola-ododo kpua pho be hatabeeppo igwerigwe ge mkpukpu, ndu Filisitayinu, ndu-ishi ise pho bu eze phe pho; mbu mkpukpu ono, a kpu-phegbaaru mgburugburu; me mkpukpu mkpukpu, dugbaa ya nu. Eze mkpuma ono, atu-koberu okpoko Chileke ono; noepho buru iphe, ohubama l'egu Jioshuwa ke Betu-Shemeshi byasu ntanu-a.

¹⁹ Chileke bya awata echigbushi unwoke ndu Betu-Shemeshi; kele ephe nyoru okpoko ogbandzu Chipfu enyonyo. O chigbua ukporo umadzu eto l'umadzu iri. Ndu Izurelu gua aphu kele ndu Chileke chigbushiru be kwataru paa eka apaa. ²⁰ Ndu Betu-Shemeshi su: "Bu onye a-du ike pfuru Chipfu, bu Chileke, du nso l'iphu? ?Bukpoo onye be anyi a-pajeru iya?" ²¹ Tobudu iya bu; ephe bya ezia ndu-ozu g'ephe jepfu ndu mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu je ezia phe su: "Ndu Filisitayinu be palataakwaru okpoko Chipfu. Unu byakwa apata iya je edobe l'ibiya k'unu!"

7

¹ Oo ya bu; unwoke mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu bya eje apata okpoko Chipfu ono. Ephe paru iya je edobe l'ulo Abinadabu l'eli ubvu; bya edobe nwa iya, bu Eleyaza nso g'o letaje okpoko Chipfu ono enya.

Aadzota ndu Izurelu l'eka ndu Filisitayinu

² Tobudu iya bu; okpoko ogbandzu ono nokpoo odu le mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu. O noru iya ukporo apha ophu. Ndu Izurelu tuko akwakota ekwa; achọ Chipfu.

³ Tobudu iya bu; Sámèlù bya epfuaru ndu Izurelu l'ophu su: "O -buru l'unu gudewaa obu unu g'o ha alwapfuta Chipfu; unu wofuchaa agwa ndu

qhozo ono; waa agwa Ashitoretu. Unu kpõru obu unu ye l'èka Chipfu nõ; g'õ buru iya kpoloko bẽ unu a-nõdu abarũ eja; õo ya bũ l'õ nafutakwanu unu l'èka ndu Filisitayinu." ⁴ Oo ya bũ; ndu Ízuruèlù wofukõta agwa Balũ waa kẹ Ashitoretu, ephẽ dobegbaaru; bya abaaharũ Chipfu eja nwẽkinyi ya.

⁵ Sámèlù bya asũ: "Unu tũko dzukõbẽ lẹ mkpũkpũ Mizupa unubẽ ndu Ízuruèlù l'õphũ; gẹ mu pfuru nõ Chipfu l'iswi ehu unu." ⁶ No iya ephẽ dzukõbeephõ lẹ mkpũkpũ Mizupa ono; ephẽ kuta mini gbashì l'alì l'iphũ Chipfu. Ephẽ swĩa egũ; nõdu l'èka ono pfushikõta iphe-eji phẹ sũ: "Anyi mesweakwaru Chipfu." O buru Sámèlù bũ onye-ikpe ndu Ízuruèlù lẹ Mizupa.

⁷ Ndu Filisitayinu byaephõ anũma lẹ ndu Ízuruèlù bẹ dzukõberu nõ lẹ mkpũkpũ Mizupa; ndu-ishi ndu Filisitayinu jeshia g'ephẽ tsoo ndu Ízuruèlù õgũ. Ndu Ízuruèlù nũmae ya phõ; ndzũ ndu Filisitayinu wata phẹ agũgũ. ⁸ Oo ya bũ; ndu Ízuruèlù pfuaru Sámèlù sũ: "Ta ahakwa araku Chipfu, bũ Chileke anyi l'iswi ehu anyi; k'õphũ õo-gbafũta anyi l'èka ndu Filisitayinu!" ⁹ Sámèlù kwe; bya ewota nwatũru, angũkwadũ era gweeru Chipfu ngweja-akpõ-õku. O bya araku Chipfu l'iswi ehu ndu Ízuruèlù. Chipfu nũma olu iya. ¹⁰ Sámèlù gudekwadũ ngweja-akpõ-õku ono l'èka egwe; ndu Filisitayinu zakubewaa ndu Ízuruèlù ntse k'õgũ. Chipfu bya egude egbigwe raarũ ndu Filisitayinu oke õrà lẹ mbõku ono; mbũ tũ phẹ eberebete. ¹¹ Ndu Ízuruèlù wufuta lẹ Mizupa; bya achipfuru ndu Filisitayinu ono; egbutsushi phẹ l'ũzo jeye lẹ mkpõda mkpũkpũ Bẽtu-Karũ.

¹² Oo ya bũ; Sámèlù woru mkpuma dobe l'echilabõ mkpũkpũ Mizupa waa Shẽnu; bya eworu iya gũbẽ Ebeneza; bya epfua sũ: "Chipfu bẹ yetakõtaru anyi eka byasũ nta-a." ¹³ Oo ya bũ; ndu Ízuruèlù kapyabẽ ndu Filisitayinu; õphũ ephẽ te eyebaeduru õkpa l'alì ndu Ízuruèlù õzo. Chipfu gude kẹ nõ adaephõ ndu Filisitayinu eka l'ehu jasũ gẹ Sámèlù nõberu ndzũ. ¹⁴ Mkpũkpũ, ndu Filisitayinu shi natakõta ndu Ízuruèlù bẹ ndu Ízuruèlù byaru anataphukõta azũ; mbũ e shikpõo lẹ mkpũkpũ Èkuronu jasũ lẹ mkpũkpũ Gatu. Ndu Ízuruèlù nafutachaa ndu ephẽ l'ephẽ bukubẽ l'èka ndu Filisitayinu. Nchì bya adũ doo l'echilabõ ndu Ízuruèlù ephẽ lẹ ndu Amõru.

¹⁵ Sámèlù buru iya bukõtaru ishi ndu Ízuruèlù jasũ g'õ nõberu ndzũ. ¹⁶ Aphagapha bẹ o shijeephõ lẹ mkpũkpũ Bẽtelu bahũ lẹ mkpũkpũ Gilugalũ; lufu lẹ mkpũkpũ Mizupa; eekperu ndu Ízuruèlù ikpe l'èka ono g'õ hakõta. ¹⁷ O nõdu abũjeru; o -jehaa g'õ jeru; l'õ laphu azũ lẹ mkpũkpũ Rama, bũ eka ibe iya nõ. O buru l'èka ono bẹ õonoduje edoshiru ndu Ízuruèlù opfu. O kpũaru Chipfu õru-ngweja l'èka ono.

8

Ndu Ízuruèlù achõ onye a-bũru eze phẹ

¹ Tõbudu iya bũ; Sámèlù kahũephõ; o chĩru unwegirima iya unwoke ye g'ephẽ kpejeru ndu Ízuruèlù ikpe. ² Epha õkpara iya bẹ bũ Jiowelũ; epha otsota iya buru Abáyijia. Eka ephẽ tũkoru buru ndu-ikpe bũ lẹ mkpũkpũ Biye-Sheba. ³ Obenu l'unwu iya ono te etsodu ũzo, o tsoru. Iphẽ,

èphe gharu iphu bụ eri urwu l'uzo, apfuduru-oto; bya eriphe uphalazu; ekpephe ikpe, apfuduru nhamunha.

⁴ Oo ya bụ; ndu bụ ogerenya ndu Ízurelù bya edzukobe; jepfu Sámèlù lè mkpukpu Rama. ⁵ Èphe sù iya: "Lenu; nta-a bẹ ì kahwaru akahù; tème òphu unwu ngu te eshidu uzo ono, i shiru ono. Nta-a bukwa g'ì hotaru anyi onye a-buru eze anyi egube ono ndu ozo nwegbaarù ono." ⁶ Iphe ono, èphe pfuru sù g'a nù pè onye a-buru eze pè ono dù Sámèlù èji. O woru iya pfuaru Chipfu. ⁷ Chipfu pfuaru Sámèlù sù iya: "Ngabekwaru ndu ono nchì l'iphe, bukpo iphe, èphe epfuru ngu opfu iya. O tọ bukwa ngu bẹ èphe jikaru; o gbè-chikwaa buru mube Chipfu bẹ èphe jikaru gè mu ta abùheru eze pè. ⁸ Oo egube ono, bẹ èphe shi e -shi kẹ mboku, mu dufutaru pè l'ali Ijiputu meta byasù ntanu-a; mbù k'òphu bụ l'èphe gwòberu mu; je abaaharù agwa ndu ozo èja. Nokwapò g'èphe gwòberu gubedua bụ ono. ⁹ Ngabekpooru pè rọo nchì l'iphe, èphe epfu. Olee oò g'ì nmashiaru pè okwa ike; mee g'èphe maru g'onye obu, a-buru eze pè obu a-nòdu eme."

¹⁰ Oo ya bụ; Sámèlù bya atuko iphe, Chipfu pfuru iya ono dooru ndu ono, epfu g'o goshi pè onye a-buru eze pè ono. ¹¹ O sù pè: "Waa iphe, onye a-buru eze unu a-nòdu e-me baa: Oo-chiko unwu unu unwoke dobe g'èphe gbajeru iya ugbo-inya; mè inya l'onwiya gude ejeru iya ozi; mbù l'èphe e-vutajeru ugbo-inya iya ono uzo. ¹² O nweru ndu òphu oo-haru zia g'èphe buru ishi ndu ojogu, dù unu labò l'ukporo iri iri; ndu òphu aburu ndu-ishi ukporo ndu ojogu labò lè ndu ojogu iri iri; nweru ndu òphu a-nòdu akoru iya okoro l'egu; mè ndu òphu a-nòdu akpataru iya iphe, o meberu l'ali; mè ndu òphu a-nòdu emeru iya ngwogu waa ngwa, l'etsoje ugbo-inya iya. ¹³ Oo-chiru unwada unu ye g'èphe meje manù, eshi mkpò. Hakwaru pè phò mee ndu eshije nri; mè ndu egheje iphe egheghe. ¹⁴ Onashichaa unu ali unu; waa opfu-vayinu unu; mè mgbabu oshi olivu unu, òphu kachakpoo ree; woru iya nukota ndu-ozì iya. ¹⁵ Oo-vuko ereshi unu; waa akpuru vayinu unu oke lanù iya l'ime uzo iri woru nù ndu-ishi mè ndu-ozì iya. ¹⁶ Ohu unu unwoke mè unwanyi; mèkpoo unwokorobyà unu ndu òphu ike ozi kachakpoo; mè nkafu-igara unu bẹ oo-tuko chitakota g'èphe jejeru iya ozi. ¹⁷ Aturu unu mè eghu unu bẹ oo-rwuta uzi lanù l'ime uzo iri. Unubèdua l'onwunu atuko ejekotaru iya ozi. ¹⁸ O -rwoephò teke ono bẹ unu a-raswerekwa g'a nafuta unu l'èka onye ono, unu gude èka unu hota g'ò buru eze unu ono; olee Chipfu bẹ ta abyadu angaru unu nchì lè teke ono."

¹⁹ Obenu lè ndu ono jikaru angaberu Sámèlù nchì. Èphe sù iya: "Waa-waa-o! G'a hotaru anyi eze-o; ²⁰ k'òphu anyi a-dù gè ndu ali ozo dugbaa; nweru onye a-buru eze anyi; vutajeru anyi uzo; alwuru anyi ugu, anyi alwukpo alwulwu." ²¹ Sámèlù bya anumakotachaa iphemiphe ono, ndu ono pfuru ono; o tuko iya kòkotaru Chipfu. ²² Chipfu pfuaru Sámèlù sù: "Numa iphe, èphe pfuru ngu; woru onye eze nù pè." Tòbudu iya bụ Sámèlù pfuaru unwoke Ízurelù sù: "G'onyenonu lashichaa mkpukpu iya."

9

Sámèlù awù Solu manù l'ishi

¹ O nweru nwoke, bụ onye Benjaminu, èpha iya bụ Kishi; nwa Abiyelu; Abiyelu bụ nwa Zero; Zero buru nwa Bekoratu; Bekoratu buru nwa Afaya

onye Benjaminu. Kishi ono bu onye okpehu paru eka. ² O nwutaru nwata nwoke, epha iya bu Solu; mbu nwokoro, amaghe mma amaghe; k'ophu bu l'o to dudu onye aturu iya nu le ndu Izurelu. Shitakpo o'ukuvu kwaseru uzo imeli be o kakota onyemonye l'eli.

³ O be teke nkafu-igara Kishi, bu nna Solu tuphashihuru; Kishi pfiaru nwa iya ono, bu Solu su: "Duta nwozi lanu ge gu l'iya je achogbaa nkafu-igara ono." ⁴ Oo ya bu; ephe tugbua ghajaa ali ubvu ubvu ndu Ifuremu; bya aghajaa ali Shalisha; ophu ephe ta ahumaduru iya. Ephe bya atugbua; shia uzo ali ndu Shalimu; ophu o to dudu nkafu-igara ono, ophu no l'eka ono. Ephe toko eka iya ke ndu Benjaminu jekota; ophu ephe ta ahumaduru iya. ⁵ Ephe bya erwuepho l'ali Zufu; Solu pfiaru nwozi ono, yee ya swi ono su: "Bya g'anyi laphu azu; odumeka be nna mu a-gbekwa haa ari ke nkafu-igara; wata aku photophoto k'ehu anyi."

⁶ Nwozi ono su iya: "Lenu; o nwekwaru onye ke Chileke bu le mkpukpu-a. O bu onye aakwabu ubvu shii; teme iphemiphe, o pfuru nodu erekotaje go pfuru iya. G'anyi jeedukwa eka ono; je amaru; ?oo-karu anyi eka anyi ahuma iya?"

⁷ Solu bya asu iya: "?Ole-a; lekpodanu; o -buru l'anyi jeru; ?bu gunu be anyi a-nu nwoke obu? Nri, du le nweda anyi be buwaru nu; ophu o dudu iphe, anyi a-nyako onye ke Chileke ono. ?Bukpoo gunu be eka anyi tu-pheru?"

⁸ Nwozi ono bya eyeeru Solu onu ozo su iya: "Lenu; iphe, du mu l'eka be bukwa mkpola-ochaa, erwa iya du nkeru-eno shekelu. Mu e-woru iya nu onye ke Chileke ono k'ophu oo-karu anyi uzo ophu anyi e-shi iya."

⁹ Teke mbu l'ali Izurelu be shi abujeru -nemadzu nodu eje ajita Chileke iphe; l'oo-su: "Unu bya g'anyi jefu onye aphu ophulenyaa." Noo kele ndu ono, eekuje ndu mpfuchiru Chileke nta-a ono be e shi ekuje ndu aphu ophulenyaa le teke ono.

¹⁰ Solu su nwozi iya ono: "I pfuru ree! Ngwa bya g'anyi je." Oo ya bu; o buru phe eje mkpukpu ono, onye ke Chileke bu ono.

¹¹ Ephe nodu enyikpopho obvu abahu le mkpukpu ono, ephe l'unwumboko, eje ekuta mini dzuda. Ephe jia phe su: "?Bu eka-a be onye aphuje ophulenyaa bu?" ¹² Unwumboko ono su phe: "Ee! O no-a unu l'uzo atatiphu l'eka ono. Unu mekebe egwegwa nta-a; kele o bu-a ntanu be o byaru mkpukpu-a; noo kele ndu oha be egwe ngweja l'eka aagwaje iphe. ¹³ Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono be unu a-huma iya; teme l'oo-jeshia l'eka aagwaje iphe jeshia eri nri. Noo kele ndu ono tee ridu nri jasuru l'oo-bya; kele oo-gofutajeadaru onu-oma ye l'aja, e gweru ono; e -mechaa; ndu e yeru le nri ono eriwaro nri. Unu tugbua je nta-a; unu a-huma iya-a!" ¹⁴ Ephe tugbua je abahu le mkpukpu ono. Ephe nodu abahu le mkpukpu ono; a bya ele enya Sámèlù nodu ejewa abyapfuta phe; eje ala l'eka aagwaje iphe.

¹⁵ Ole Chipfu goshihawaru Sámèlù iphe ono l'unyaphu iya teme Solu bya ono su: ¹⁶ "Egube nta echele be mu e-zi nwoke, shi l'ali ndu Benjaminu go byapfuta ngu. O -byarwutaephe; wua ya manu l'ishi go buru iya a-buru onye-ishi, ndibe mu ono, bu Izurelu; je anafuta phe l'eka ndu Filisitayinu. Le mu lewaru ndibe mu enya; ekwa, ephe ara rwiwaa mu le nchi."

¹⁷ Ahuma, Sámèlù ahuma Solu; Chipfu su iya: "Lekwa nwoke ono, mu pfuru ngu opfu iya ono; oo ya be a-buru eze ndibe mu." ¹⁸ Oo ya bu; Solu bya ejefu Sámèlù l'onu-abata mkpukpu ono bya ajia ya su: "Jiko kanuru mu ulo, eka onye ono, aphuje ophulenyaa ono bu."

¹⁹ Sámèlu sù iya: “Oo mbedua bu onye apụje ọphulenyanya ọbu. Vuru mu uzo nyihu eli ẹka ono, aagwaję iphe ono; noo l’enyashia bę mu lę ngu a-tụko rigba nri. Teke e rwuerupho l’utsu; mu ahaa unu g’unu lashiwaro; mu akakotakwaru ngu pho iphe, du ngu l’obu. ²⁰ A bya lę kę nkapfu-igara unu ono, tuphashihuru e -shi k’abalę eto, larų alala ono; unu ta arįhe ọri iya; noo kęle a humakotawaru iya. Sų: ?Tọ bunu ngu-a bę iphe ono, ndu Ịzurelu tukoru achoshi ike ono kwarų l’eka? Mbų; ?tọ bunua gubedua; waa onu-ulo nna ngu bę ọbu?”

²¹ Sọlu sų iya: “Ole-a; ?ọ kwa lę mu bu onye Benjiaminu; mbų l’oọ ipfu, kakota alwa alį l’ipfu ndu Ịzurelu bę mu shinų-a; teme o buru unuphu ibe anyi bę kakota nwanshii l’ipfu Benjiaminu? ?Bų gunu kparų iphe iipfuru mu egube iphe-a?”

²² Oo ya bų; Sámèlu bya eduta Sọlu yęe nwozi iya bahu l’ime phorokoto ọlo, du l’eka ono, aagwaję iphe ono; bya eworu phę dobe g’ęphe nọdu l’ishi ndu ono, e yeru g’ęphe bya, bu ndu rwuru ụkporo umadzu l’umadzu iri ono. ²³ Sámèlu bya epfuaru onye eshi nri sų: “Wota nų anų ono, mu nuru ngu ono; mbų onoya, mu suru g’i dobe iche pho.” ²⁴ Oo ya bų; onye ono, eshi nri ono bya ewolia ụtapfu anų ono yęe iphe, tukoru iya nų; bya edoberu iya Sọlu l’iphu. Sámèlu sų: “Nokwa iphe, e doberu ngu. Ria ya; noo kęle ọo gubedua be e doberu iya kwaberų e -shi teke ono, mu pfuru sų lę mu eshiru ndu nemadzu ite ebyaa ono.”

No iya; Sọlu yęe Sámèlu tuko rigba nri lę mbọku ono. ²⁵ E mechaa; ephe tuko shi l’eli ẹka ono, aagwaję iphe ono lufuta bahushia l’ime mkpukpu. Sámèlu yęe Sọlu nọdu l’eli ọlo iya bọo ọja.

²⁶ Ephe bya etehu l’onmewa lę teke nchi abohuwaa; Sámèlu kua Sọlu l’eli ọlo ono; bya asų iya: “Gbeshi gę mu dukwa ngu.” Oo ya bų Sọlu bya agbeshi; yęe Sámèlu tuko lufushia etezi. ²⁷ Ephe nọdu ejeruwaa ishishi mkpukpu ono; Sámèlu sų Sọlu: “Pfuaru nwozi ono g’o tugbua vuru anyi uzo.” “Gubedua angabę nwanshii k’ophu mu e-zi ngu ozi, Chileke ziru.” Nwozi ono bya evuru ọzo tugbua.

10

¹ Oo ya bų; Sámèlu wota mgbere, manų du; woru manų ono wua Sọlu l’ishi bya etsutsua ya onu sų: “Chipfu bę wųwaru ngu manų l’ishi g’i buru onye-ishi, a-nọdu edu ndibe iya, bu ndu Ịzurelu. ² I -haę mu pho tugbua ntanų-a bę o nweru unwoke labo, gu l’ęphe e-dzuda lę mgboru ilu Rechielu lę mkpukpu Zeluza l’oke alį ndu Benjiaminu. Ephe a-sų ngu lę nkapfu-igara ono, i jeru achocho ono bę a humakotaakwaru; teme lę nna ngu ta arękwa kę nkapfu-igara; l’o gbekwanu ayọ ọshi ngu; epfu sų: “?Bų imeagha bę mu e-me kę nwa mu-a?”

³ “O buru l’eka ono bę ii-shiwaro lufu l’upfu eze oshi, du lę Tabo. Oo l’eka ono bę gu l’unwoke eto, eje mkpukpu Betelu je abarų Chileke aja e-dzuda. Onye lanų bę a-kpuru unwu-eghu eto; onye ophuu achiru ishi buredi eto; onye ophuu aparu otumu mee. ⁴ Ephe e-kele ngu ekele; bya achiru ishi buredi labo nų ngu; l’i nata phę iya.

⁵ “E -mechaa bę ii-erwu l’ubvú Chileke, du lę mkpukpu Gibiya; mbų ẹka ono, ndu Filisitayinu kwakachaaru ono. I -rwujeepho mkpukpu ono bę ii-huma ndu mpfuchiru Chileke l’eka ephe dzeberu shi l’eli ẹka aagwaję iphe chiru ogumogu; mę nkwa; mę opu; waa une akų eje l’uzo. Ephe a-nọdu epfuchiru Chileke. ⁶ Noo teke Unme Chipfu a-bya ngu l’ehu ehuka ehuka; l’i tsoru phę pfuchiaharu Chileke bya agbanwee teke ono buru onye du

iche. ⁷ Iphe-òhubama-a -mekòtaepho; mee iphemiphe, ii-dù ike mee; noo kẹle Chileke nòwaa swiru ngu.

⁸ “Oo ya bụ l'ii-vuru mu ụzọ jeshia Gilugalụ. E -mechaa bẹ mu a-byapfuta ngu l'ẹka ono; bya egwee ngweja-akpọ-ọku; wakwaphọ ngweja-ẹhu-guu. Olee ọọ g'ị kwabẹ nọo ujiku ẹsaa jasuru mu abyapfuta ngu bya egoshi ngu iphe, ii-me.”

⁹ Sọlu ghakòbepho gẹ ya haa Sámèlu tugbua; Chileke gbanwee obu iya; iphe-òhubama ono mekòtaepho mbọku ono. ¹⁰ Ẹphe bya erwua mkpukpu Gibiya ono; ẹphe lẹ ndu mpfuchiru Chileke, dzeberu nụ bya edzuda. Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; yee ẹphe tuko pfuchiaharu Chileke. ¹¹ Tòbudu iya bụ; ndu mahawarụ iya nụ bya ahuma iya gẹ yee ndu mpfuchiru Chileke tukuru epfuchiru Chileke; ẹphe jiahaa onwophẹ sụ: “? Bụkwa ole bẹ byapfutaru nwatibe Kishi? Sọlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?” ¹² Nwoke, bu l'ẹka ono sụ: “?Bụ onye bẹ bụ nna phe?” Oo ya bụ; a nmalahaa ya l'ẹtu sụ: “Sọlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?” ¹³ Sọlu pfuchibuhuerupho Chileke ono; ọ tugbua jeshia l'ẹka eegweje ngweja.

¹⁴ Tòbudu iya bụ; nwune nna Sọlu bya ajia yee nwozi iya ono sụ: “?Bụ aweya bẹ unu shi jee?”

Sọlu sụ: “Anyi shikwa je achọ nkafụ-igara-a. Anyi chonyaa ya; bya amaru l'anyi taa humadu iya; anyi chọru Sámèlu jeshia.”

¹⁵ Nwune nna Sọlu ono sụ iya: “Jiko pfunaaru mu iphe, Sámèlu pfuru unu.”

¹⁶ Sọlu sụ iya: “O pfuru iya anyi hoo haa l'a humachawaru nkafụ-igara obu.” Olee o to pfukwanuru iya iphe ono, Sámèlu pfuru iya lẹ k'aburu eze phọ.

Eeme Sọlu eze ndu Ízurelu

¹⁷ Sámèlu bya ekukòbe ndu Ízurelu l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa.

¹⁸ Ọ bya epfuaru ndu Ízurelu sụ: “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu epfu baa: ‘Mu dufutaru unubẹ ndu Ízurelu l'alị ndu Ijiputu; nafuta unu l'ẹka ndu Ijiputu; mekpoo l'ẹka ndu alị ndu ọzo, shi akpa unu ẹhu.’

¹⁹ Obenu lẹ nta-a bẹ unu jikawaru Chileke unu ono, adzọtaje unu l'oke iphe-ẹhuka mẹ l'oke aphụ ono. Unu sụ: ‘Waawaa; l'ọo g'e doberu unu onye a-buru eze unu.’ Ọo ya bụ lẹ-a; unu bya edoo onwunu l'iphu Chipfu; unu edoo onwunu l'ipfu l'ipfu; mẹ l'unuphu l'unuphu unu.”

²⁰ Sámèlu bya achikobechaa ipfu ndu Ízurelu l'ẹka lanu; ọ buru ipfu Benjaminu bẹ a hotaru. ²¹ Ọ bya achikobe ipfu Benjaminu ono l'unuphu l'unuphu l'iphu Chileke; ọ buru unuphu kẹ Matiri bẹ a hotutaru. E mechaa; ọ buru Sọlu; nwa Kishi bẹ a hotaru. A chọahaa ya; ophu a humaduru iya. ²² Oo ya bụ; ẹphe bya eje ajitabaa l'iphu Chipfu sụ: “? Onye obu; ọ nọwa-a l'ẹka-a tọo?”

Chipfu sụ: “Ee; o domiru onwiya l'ẹka a kuberu ivu.”

²³ Ẹphe gude ọso je akpufuta iya l'ẹka ono. Ọ pfuru apfuru. Ọ gbẹ l'ukuvu kakọta onyemonye l'eli. ²⁴ Sámèlu bya asụ ndu nọkota l'ẹka ono: “?Unu humawaru onye Chipfu hotaru? Ọ tọ dukwa onye dọ g'ọ dọ lẹ ndu Ízurelu l'ophu.”

Ndu Ízurelu ono taa ụzu sụ: “Nọdukwa ndzụ ogologo gube eze!”

²⁵ Sámèlù bya epfuaru ndu Ízurelù ekemu, dù nù lẹ k'onye eze ono. Ọ tũko iya dekoṭa edede l'ẹkwo; bya eworu iya dobe l'ip̄hu Chipfu. Ọo ya bụ; Sámèlù haa phẹ; onyenonu lashia ibe iya. ²⁶ Sọlu lashikwaapho ibe iya lẹ mkpukpu Gibiya. Ndu ọkpehu dù, bụ ndu Chileke yeru iya l'obu tsoru iya. ²⁷ Obenu l'o nweru ndu mkpaka sũru “?Denu g'onye ọwana e-shi dzọo anyi?” Epe kpọo ya ẹbo l'afu; ọphu ọ dudu iphe, ẹphe nũru iya. Ọle Sọlu te eyeduru phẹ onu.

11

Sọlu Adzọ mkpukpu Jiabeshi

¹ Ọo ya bụ; Nahashi, bụ eze ndu Amonu tugbua je ekephee mkpukpu Jiabeshi-Giladu k'ogu. Ndu Jiabeshi l'ophu sũ iya: “G'anyi lẹ ngu gbanaa ndzũ g'anyi jeahaaru ngu ozi.”

² Eze ndu Amonu ono, bụ Nahashi sũ phẹ: “Teme anyi l'unu agbaa ndzũ buẹpho mẹ mu tũkoru unu l'ẹhu l'ẹhu swoshichaa ẹnya ẹkutara; shi nno meru iphe-iphere kpua ndu Ízurelù l'ophu.”

³ Ndu bụ ọgerenya ndu Jiabeshi sũ iya: “Nũ anyi abalị ẹsaa g'anyi ye ndu-ozì g'ẹphe zidzuru ozi l'alì Ízurelù. Ọ -bũru l'ọ tọ dudu onye a-dzọta anyi; anyi atũkonu wũru byapfutashia ngu.”

⁴ Tọbudu iya bụ; ndu ezi ozi ono bya erwua mkpukpu Gibiya, bụ iya bụ ẹka Sọlu bu; bya epfuaru ndu ono iphe ono. Epe tũko tũshia ọzu-ẹkwa. ⁵ Ọ buerupho teke ono bẹ Sọlu shi l'egu chũru oke-eswi alwa. Ọ jia sũ: “? Bũ gunu bẹ eme ndu-a meru g'ọ gude ẹphe nọdu ara ẹkwa?” Ọo ya bụ; ẹphe bya epfuaru iya iphe ono, ndu Jiabeshi pfuru ono. ⁶ Tọbudu iya bụ; Sọlu nũmachaa iphe ono, ẹphe pfuru ono; Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; ẹhu wata iya eghushi eḡhu ike. ⁷ Ọ kpũta oke-eswi labọ gbua; bya ebushia anũ iya ebushi chũru nũ ndu-ozì g'ẹphe goshidzuru iya l'alì Ízurelù l'ophu. Epe nọdu ara iya arara asũje: “Ọo ẹgube-a bẹ bũ g'ee-me oke-eswi onye ono, te ekwedũ etso Sọlu yẹ Sámèlù.”

Tọbudu iya bụ; ndzũ-agũgu Chipfu rwupya bẹ ndu ono; ẹphe tũko mee pho kẹ kpukumu byakọta-gbua. ⁸ Sọlu bya agũkota phẹ ọgu lẹ mkpukpu Bẹzoku. Unwoke ndu Ízurelù dù unu ọmadzũ ugbo unu; l'unu ọkporo iri l'ẹsaa l'unu iri.* Ndu kẹ Jiuda bẹ dù unu ọkporo ẹto l'iri l'ise.† ⁹ Epe bya ezia ndu-ozì ono, byaru nũ ono sũ: “Unu zia unwoke mkpukpu Jiabeshi-Giladu l'aa-dzọta phẹ echele lẹ teke anwũ eswe shihuerupho ike.” O -rwua gẹ ndu-ozì ono jeerupho ezia ndu Jiabeshi ozi ono; ẹhu tsọo phẹ ọtso. ¹⁰ Ndu Jiabeshi bya epfuaru ndu Amonu sũ: “O -rwua echele bẹ anyi a-wũ-pfuta unu; g'unu mee anyi g'ọ dù unu ree.”

¹¹ Ọ bya erwua echele iya ono; Sọlu woru ndu nkiya kẹ ẹzi ẹto. A bya erwua teke echeje nche ikpazũ l'enyashi; ẹphe wũba l'ime ọdu ndu Amonu je egbua phẹ pyaapyaa jasũru anwũ eswe shihu ike. Ndu ọphu phọduru nũ gbaa nanũ nanũ; k'ọphu bũ l'ọ tọ dudu onye yẹ ibe iya gbaru ọzọ lanũ.

¹² Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelù ono bya asũ Sámèlù: “?Denu onye ono, sũru: ‘Sọlu ọo-dũ-a ike bũru onye eze anyi-a?’ Dufutaru anyi ndu ono g'anyi gbushia.”

* 11:8 11:8 Bũ iya bũ 300,000 lẹ mbekee. † 11:8 11:8 Bũ iya bũ 30,000 lẹ mbekee.

¹³ Sòlu sù: “Ò tò òkwa onye eegbu egbugbu ntanù; kẹlẹ ọọ ntanù-a bẹ Chipfu dzọru ndu Ízurelu.” ¹⁴ Sámèlu bya asù ndu ono: “Unu bya g'anyi je mkpukpu Gilugalù; je emee gẹ k'aburu eze iya ono kabaa evuru irè l'ẹka ono.” ¹⁵ Ọọ ya bụ; ẹphe tuko g'ẹphe ha jeshia mkpukpu Gilugalù je anọdu l'iphu Chipfu mee Sòlu onye eze. Ẹphe bya egweeru Chipfu ngweja-ẹhu-guu l'ẹka ono. Sòlu mẹ ndu Ízurelu l'ophu tuko teshia ẹswa ike l'ẹka ono.

12

Opfu, Sámèlu pfuru nù ndu Ízurelu

¹ Tọbudu iya bụ; Sámèlu bya epfuaru ndu Ízurelu l'ophu sù: “Mu nùmakotaru iphemiphe, unu pfuru mu; bya ewowaru eze, a-buru onye-ishi unu doberu unu. ² Nta-a bẹ unu nwewaa eze, a-nọdu edu unu. Mbẹdua l'onwomu bẹ kahwaru akahù; ishi bukotawaru mu ẹwó. Unwu mu unwoke bẹ unu l'ẹphe tükokwaru nọdu. Mu shi lẹ nwata duta unu byasù ntanù-a. ³ Unu eleanaa; waekwa mu phọ baa. Unu gbaeshidu mu ekebe l'iphu Chipfu waa l'iphu onye ono, ọ wuru manù l'ishi ono l'ọọ waa iphe, du eji, mu yejeru ẹka. ?Bu eswi onye bẹ mu kpọtajeru? ?Tọo nkapfù-igara onye bẹ mu kpọtajeru? ?Bụ onye bẹ mu mekpọtajeru? ?Bụ onye bẹ mu kpajẹkporu ẹhu? Tọo ?mu rijeru onye iphe uphalazu shi nno mee ẹnya g'ọ to nwedu iphe, mu hùmaru? Ọ -bùru l'ọ nweru iphe ono ophu mu mejeru bẹ mu a-pfuepho ụgwọ iya.”

⁴ Ẹphe sù iya: “I ti mekpọtajekwaru anyi; ophu i ti kpajẹkwaru anyi ẹhu; ophu o nwekwa onye i natajeru iphe.”

⁵ Sámèlu sù pẹ: “Ọ kwa Chipfu bẹ bụ onye-ekebe; onye-a, e meru eze-a bukwaruphọ onye-ekebe ntanù-a l'ọ tò dudu iphe, unu a-gbabe ọkpa ebo mu ibo.”

Ẹphe zùà sù: “Ọọ ya bẹ bụ onye-ekebe.”

⁶ Sámèlu bya asù pẹ: “Ọọ Chipfu bẹ hotaru Mósìsù yẹ Eronu; bya edufutakwaphọ nna unu pẹ l'alì Ijiputu. ⁷ Ọọ ya bụ; unu pfukwaru g'unu pfuru; gẹ mu nyataru unu l'iphu Chipfu iphe ono, bukota iphe, du ree, Chipfu meshiru unu waa nna unu pẹ ono. ⁸ Teke Jiékọpu lachaaru l'alì Ijiputu; nna unu pẹ bya araku Chipfu g'ọ gbaaru pẹ mkpu; bẹ Chipfu yeru Mósìsù yẹ Eronu, bụ ndu dufutaru nna unu pẹ l'alì Ijiputu; bya emee ẹphe buru l'ẹka-a. ⁹ Obenu l'ẹphe zoharu Chipfu, bụ Chileke pẹ; o nwuru pẹ ye l'ẹka Sizera, bu onye-ishi ojogu ndu Hazọ; woru pẹ yekwaphọ l'ẹka ndu Filisitayinu; mẹ l'ẹka eze ndu Mówabu, bụ ndu tsochaaru pẹ ọgu. ¹⁰ Ẹphe bya araku Chipfu sù: 'Anyi meakwaru iphe-ẹji; kẹlẹ anyi parù Chipfu haa bya abaaharu Balù mẹ Ashitoretu eja. Ọlẹ-a; dzọnaaro anyi l'ẹka ndu ohogu anyi l'anyi a-baru ngu-a eja.' ¹¹ Ọọ ya bụ; Chipfu bya ezia Jieru-Balù; mẹ Baraku; mẹ Jiefuta; waa Sámèlu; gude pẹ nafuta unu l'ẹka ndu ohogu unu, nọ-pheru unu anọ-phe ono. Unu bya eburu l'ẹhu-guu. ¹² O be teke unu byaru ahuma lẹ Nahashi, bụ eze ndu Amọnu bẹ abyawaa unu etso ọgu; unu sù mu: Waawaa; g'a nù unu onye a-buru eze unu; l'ẹka Chipfu, bụ Chileke unu gbekwa buru onye eze unu.

¹³ “Nta bụ g'unu huma onye eze ọbu, unu hataru ọbu; mbụ onye ono, unu sùru g'a nù unu-a. Unu huma iya lẹ Chipfu nwaru unu onye eze ọbu. ¹⁴ Ọ -bùru l'unu a-nọdu atsu Chipfu ebvu; ejeru iya ozi; anuru iya opfu; ophu unu ekwefujedu ike l'eme ekemu Chipfu ono; mbụ-a; unu l'onye ono, bụ onye eze unu ono tuko etso Chipfu, bụ Chileke unu; bẹ ọ dukwa-a ree.

¹⁵ Obenu l'ò -bùru l'unu ta anùduru Chipfu opfu; mbù unu nõdu ekwefuje ike l'ekemu, ọ tũru bẹ oo-gudekwa kẹ nịọ byia unu ẹka l'ẹhu; ẹgube o byiru iya nna unu phẹ ono. ¹⁶ Nta-a bụ g'unu gebekpọekwapho g'unu ahụma eze iphe, Chipfu e-me l'ẹnya unu. ¹⁷ ?Tọọ bụnaa ọnanwu teke aakpatajẹ witi baa? Mu a-kpoku Chipfu g'ọ tụa egbigwe; dzee mini. Ọo ya bụ g'unu eshikwanu nno maru g'ejo-iphe, unu metaru l'iphu Chipfu habe shii; mbù lẹ k'onye eze ono, unu sũru g'a nù unu ono."

¹⁸ Ọo ya bụ; Sámèlù bya araku Chipfu. Chipfu tụa egbigwe; bya edzee mini lẹ mbọku ono. Ndu ono g'ẹphe ha wata atsũshi Chipfu yẹe Sámèlù ebvu ike. ¹⁹ Ndu Ízurẹlù ono tũko sù Sámèlù: "Pfunuru nù Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹhu ndu-ozì ngu g'anyi ta anwũshihu; kẹle anyi byaru eyekọbe ẹjo-ememe l'iphe-ẹjì ono, anyi meru ono; g'anyi byaru epfuahaa g'a nù anyi onye eze."

²⁰ Sámèlù sù phẹ: "Unu ba atsũshi ebvu. Ọ bụ eviya l'unu mekọtaru ẹjo-iphe ono; ọle ọo g'unu ba agwọbekwa etso Chipfu; unu gbẹchikwaa gude obu unu g'ọ ha jeeru Chipfu ozì. ²¹ Unu ta adakọbekwa tsoahaa agwa, bụ iphe-mmanù; iphe, taa badu urwu; ọphu ọ nafutadu unu; noo kẹle ẹphe bũkota iphe-mmanù. ²² Chipfu e-gudekwa l'ẹpha iya parù ẹka apaa; ọ tọọ mĩdu ndibe iya ẹnya; kẹle ọo l'ọ dũ iya ree bẹ o gude mee unu g'unu bũru ndibe iya. ²³ A -bya lẹ mbẹdua; tũswekwa! G'iphe ọphu e-me ge mu ta anọdu epfu anù Chipfu l'iswi ẹhu unu; mbù shi nno meswee Chipfu ta abyakwaru mu. Mu e-zì unu ọzo, dũ ree; bya abũru ọzo, pũru ọto. ²⁴ Ọo ẹpho g'unu tsũje Chipfu ebvu; unu egude ire-lanù; wofuta obu unu abarù iya ẹja. Unu nyatakwa eze iphe, o megbabẹru unu. ²⁵ Ọle ọ -bũru l'unu kwasẹru l'eme ẹjo-ememe bẹ unu l'eze unu ọbu a-tũkokwa bũru ọla-l'iswi."

13

Ndu ojọgu Sọlu waa kẹ ndu Filisitayinu alwù ọgu

¹ Sọlu bẹ dũ ọkporo apha l'apha iri teke ọ watarù abũru eze. Ọ bũru eze ono nõchaepho apha labọ; ² ọ họtà ndu Ízurẹlù unu unwoke ẹsaa l'ọkporo unwoke iri* dobe. Unu ọmadzu ise† bẹ ẹphe lẹ Sọlu ono tũkoru nõdu lẹ mkpũkpũ Mikumashi; waa l'alì ọbvw ọbvw mkpũkpũ Betelu. Ndu ọphu dũ unu labọ l'ọkporo iri bẹ ẹphe lẹ Jionatanu tũkoru nõdu lẹ mkpũkpũ Gibiya, nõ l'alì ndu Benjiaminu. Ndu ọphunapho bẹ ọ sũru g'ẹphe tũko lashichaa ibe phẹ.

³ Jionatanu lwu-kpee ndu Filisitayinu, nõ l'ọdu-ọgu phẹ lẹ mkpũkpũ Geba. Ndu Filisitayinu ono nũma-dzuru iya. Sọlu gbua opu l'alì ono l'ọphu sù: "Gẹ ndu Hiburu nũmakwa iya-o!" ⁴ Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlù nũma-dzuru lẹ Sọlu bẹ tsowaru ndu Filisitayinu ọgu l'ọdu-ọgu phẹ; tẹme lẹ ndu Ízurẹlù bẹ dũ-tabewa ndu Filisitayinu ashì; k'ọphu ẹphe eshichiwaa phẹ imi. A bya ekukọbe ndu Ízurẹlù sù g'ẹphe jepfu Sọlu lẹ mkpũkpũ Gilugalu.

⁵ Ndu Filisitayinu bya atũgba nanù jeshia etso ndu Ízurẹlù ọgu. ẹphe chilia ugbo-inya phẹ, dũ unu ugbo ọkporo ẹto l'unu ọkporo iri l'ise; waa ndu ugbo-inya, dũ unu ọmadzu iri l'ise gude ẹje. Ndu ojọgu mmanù ghashierupho g'ẹja, nõ l'agũga eze-ẹnyimu. ẹphe wulihu je akwakaa

* **13:2** 13:2 Bù iya bù 3,000 lẹ mbekee. † **13:2** 13:2 Bù iya bù 2,000 lẹ mbekee.

k'ògu lẹ mkpukpu Mikumashi l'ùzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Bẹtu-Avenu. ⁶ Ndu Ízuru lẹ bya ahuma l'alì arwuhuwaa arwuhu; lẹ ndu nkephe bẹ udele atuwaa onu lẹ mejì; ephe domishiahaa onwophe l'ime ogba; mẹ l'ime epfukala; mẹ lẹ mkpula oke mkpuma; mẹ l'ime iduma; mękpoo l'ime obvu mini. ⁷ O nwechaaru ndu Hiburu ono haru dafuchaa azu ẹnimu Jiòdanu azu iya ophuu bahu l'alì Gadu; mẹ l'alì Giladu.

Solu no-kirishia lẹ mkpukpu Gilugalu. Ndu ojogu ophu yee ya swi tukò anmagbaa pyaapyaapya l'eka ndzu agu phe. ⁸ Solu nokota l'eka ono ujiku esaa, bu iya bu teke Sámèlù turu onu abyabya; obenu lẹ Sámèlù ta abyaduru mkpukpu Gilugalu. Ndu ephe lẹ Solu no gbakashihuaha agbakashihu. ⁹ Oo ya bu; Solu su: "Wotaru mu nu iphe ngweja-akpo-oku ono; waa iphe ngweja-ehu-guu ono." Solu bya eworu ngweja-akpo-oku ono gwee. ¹⁰ O kwadua g'ooome gweghee ngweja-akpo-oku ono; a bya ele ẹnya Sámèlù rwwaa. Solu gbeshi gba iya ndzuta g'o kele iya ekele. ¹¹ Sámèlù jia ya su: "Bụ gunu bẹ i meru ono?"

Solu su iya: "O kwa lẹ mu byaru elee ẹnya lẹ ndu mu l'ephe swi bẹ agbakashihu waa agbakashihu; ophu i ti byaeduru teke i turu onu; teme ndu Filisitayinu nodu edzuwaa lẹ mkpukpu Mikumashi. ¹² Mu ría su: 'Nta bẹ ndu Filisitayinu a-byapfutaakwa mu ogu lẹ Gilugalu l'eka-a l'ebe abụ lẹ mu rwo waru Chipfu g'o doberu mu obu-omaa ya.' Su iphe ono tsutabe mu l'ehu k'ophu mu woru ngweja-akpo-oku ono gwee."

¹³ Sámèlù su iya: "Oo iphe onye-eswe bẹ i meru ono. I ti dobeduru ekemu, Chipfu, bu Chileke ngu turu nu ngu. O -bu l'i doberu iya mę Chipfu gege emekwa-a gabubu i bu eze ndu Ízuru shihu ike jaswaruroya. ¹⁴ Obenu lẹ nta-a bẹ i tii bueduru eze kwaseru; kele Chipfu humawaru nwoke lanu, du iya ree l'obu; bya atwa iya eka g'o buru iya a-buru onyeshi ndibe iya; noo l'i ti dobeduru ekemu Chipfu turu nu ngu."

¹⁵ Oo ya bu; Sámèlù shi lẹ Gilugalu tugba; o buru iya eje mkpukpu Gibiya, no l'alì Benjiaminu. Solu bya agua anwoke, ephe l'iya tukoru nodu l'eka ono ogu. Ephe du unu l'ukporo iri. ¹⁶ Solu yee nwa iya, bu Jionatanu; mę ndu ephe l'iya swi tukò nodu lẹ mkpukpu Gibiya, du l'alì Benjiaminu. Ndu Filisitayinu nmaa anmanma ogu lẹ mkpukpu Mikumashi. ¹⁷ Ndu o-lwua-olaa bya edzebe uzo eto shi l'odu ndu Filisitayinu wufuta. Uzo lanu bẹ wuru shia uzo mkpukpu Ofura, no l'alì Shuwalu. ¹⁸ Uzo lanu ozo wuru kwaseru uzo mkpukpu Bẹtu-Horonu; ndu ophuu phobe ibiya k'oke-alì ono, no laaru nsuda mkpukpu Zebowimu ono; mbu no chebe iphu l'echiegu ono.

¹⁹ Ophu o dudu mę onye-uzú lanu, du l'alì Ízuru mgburugburu; kele ndu Filisitayinu te ekwedu. "Ephe suru l'a -hawaa phe bẹ ndu Hiburu ono a-wata akpshi ogu-echi ozoo arwa!" ²⁰ O buru l'alì ndu Filisitayinu bẹ ndu Ízuru ejeje lẹ abaa iphe, ephe egudeje atupya alì; mę ogu; mę ogbunku; waa mma phe. ²¹ Ephe nodu apfuje ugwo, ha shii gude baa iphe, eegudeje atupya alì; waa ikworo; mę ayọ; mę ogbunku; mękpoo gude iya mee g'iphe, eegudeje achi eswi tupya onu. ²² Oo ya bu; o be mboku, aalwu ogu ono; ophu o dudu ndu ojogu Solu waa Jionatanu duru m'onye lanu, gude ogu-echi; ozoo arwa l'eka. O buerupho Solu yee nwa iya, bu Jionatanu bẹ gude iya nu.

²³ Ndu Filisitayinu bya ahakata ndu ojogu phe; ephe wufu je anochia uzo lẹ mkpukpu Mikumashi.

14

Jionatanu etso ndu Filisitayinu oḡu

¹ O be ujiku lanu; Jionatanu; nwa Solu sù nwokorobya, achijeru iya ngwoḡu: “Bya g’anyi je azu iya ophuu l’eka ndu Filisitayinu doru.” Olo o to pfukwanuru iya nna iya. ² Solu nodu l’ime ime mkpukpu Gibiya l’upfu itorokuma, no le mkpukpu Miguronu. Ndu ephe l’iya tukoru nodu be rwuru unu nemadzu l’ukporo iri; ³ teme waa Ahayijia, bu onye yeru uwe-ukuvu, ndu-uke Chileke eyeje. Ahayijia ono be bu nwa Ahitubu, bu nwanna Ikabodu. Onye nwuru Ahitubu buru Finehasu, bu nwatibe Elayi, bu onye uke Chipfu le mkpukpu Shilo. Ophu o dudu onye maru le Jionatanu be tugbuwaru nu.

⁴ Le mgbaka ubvu ono, Jionatanu eme g’o shia ghata je l’eka ndu Filisitayinu doru ono be mkpuma kpukotaru oronmono nochikota ibekeboebo. Eka lanu be eekuje Bozezu; eka ibe iya ophuu buru Sene. ⁵ Mkpuma ono be nanu bvugaru l’uzo isheli laaru mkpukpu Mikumashi. Ophuu bvugaru l’uzo ndohali laaru uzo mkpukpu Geba.

⁶ Jionatanu bya asu nwokorobya ono, achiru iya ngwoḡu ono: “Bya g’anyi daghata je l’eka ndu ono, ebuduru ubvu onoya doru ono. ?A maru; Chipfu alwu-chiru anyi oḡu? Kele o to dudu egube iphe, kpobaru Chipfu egude dzoo nemadzu; me a du igwerigwe; me a ha nwanshii.”

⁷ Onye ono, achiru iya ngwoḡu ono su: “Mekpopho iphe, du ngu l’obu. Mu pfuru ngu l’azu; o buru uche ngu bu uche mu.”

⁸ Jionatanu su: “Ngwa g’anyi jenu. Anyi e-nyighataepho jepfu ndu ono; mee k’ophu ephe a-huma anyi. ⁹ O -buru l’ephe suru anyi: ‘Unu ngabe g’anyi byapfuta unu’; anyi apfuru no-kirishia l’eka anyi no; anyi tee jedu phe jepfu. ¹⁰ Teke ephe suru: ‘Unu nyipfutanu anyi’; anyi amaru le Chipfu wowaru phe ye anyi l’eka.”

¹¹ Oo ya bu; ephenebo bya ephuphee onwophe l’iphu ndu Filisitayinu. Ndu Filisitayinu ono su: “Lekpodapho!” “Ndu Hiburu be ekpufutaakwa l’ime enu, l’eka ephe shi domishia onwophe.” ¹² Unwoke ono, doru kwakachaa k’ogu ono raaru Jionatanu yee onye ono, achiru iya ngwoḡu ono ora su: “Unu byapfutanu anyi g’anyi bya egoshi unu uzo!”

Oo ya bu; Jionatanu su onye ono, achiru iya ngwoḡu: “Nykota tso mu l’azu le Chipfu wowaru phe ye ndu Izurelu l’eka.” ¹³ Jionatanu gude okpa yee eka enyikokpopho eka ono. Onye ono, achiru iya ngwoḡu ono nodu etso iya l’azu. Ndu Filisitayinu nodu adashi popoo l’iphu Jionatanu; onye ono, achiru iya ngwoḡu ono tsoru iya egbushikwa phe pho. ¹⁴ L’ogu ke mbu ono, be Jionatanu yee onye ono achiru iya ngwoḡu ono gburwuru umadzu ukporo. Ogologo ali eka e tsopyaberu ndu ono gbushia be hakwa ge nkeru-ebo eka e gude eswi labo tupa atupa. ¹⁵ Akparajiji iya tuko ndu ojogu ono l’ophu gudeshichaa; mbu ndu ophu no l’eka ephe doru; me l’egu; mbu je akpaa le ndu ophu no kwakachaa k’ogu; waa ndu k’o-lwua-olaa. Ali nmahu juijui. Akparajiji obu paa eka apaa.

Ndu Izurelu achika ndu Filisitayinu

¹⁶ Ndu ojogu Solu ndu ophu no le nche le mkpukpu Gibiya, du l’ali Benjiaminu bya ahuma g’ikpoto ndu ono anmagbaa rwuurwu; ebu ishi kpurukpuru. ¹⁷ Solu bya asu ndu ephe l’iya no: “Unu dzuudukwa ndu ojogu ono g’a maru onye ophu lufuru nu l’ime anyi.” A bya edzua phe; o buru Jionatanu yee onye ono, achiru iya ngwoḡu ono be ta anodedu iya. ¹⁸ Solu su Ahayijia: “Pataekwaru mu okpoko Chileke ono.” Ishi iya

bù l'okpoko Chileke ono òkwađu swiru ndu Ízùrèlù lẹ teke ono. ¹⁹ Sòlù òdù epfu eyeru onye uke Chileke ono; ọzù ono òdù ada adashì ike l'òdu-ògù ndu Filisitayinu; mbù kabaa aswò-lihu eje. Ọọ ya bụ; Sòlù sù onye uke Chileke ono: "Hawa iya rọ!" ²⁰ Sòlù yẹe ndu ojogu iya bya edzukoò; ọ búrù phẹ eje ọgù. Ẹphe bya ahùma lẹ ndu Filisitayinu ta amaèdù iphe, ẹphe eme; noo l'ẹphe gudegbaa ogu-echi phẹ egbushi nwibe phẹ. ²¹ Ndu Hiburu ono, bụ ndu ọpflu shi tũrù ikè yeru ndu Filisitayinu lẹ mbù; tsoru phẹ laa l'ẹka ẹphe nmarù anmanma ọgù phọ; bya atũa ike ituphu wù-pfushia ndu Ízùrèlù ọpflu nọ l'ẹka iya kẹ Sòlù yele Jionatanu. ²² O be teke ndu Ízùrèlù ono, domishiru onwophẹ l'alì úbvù úbvù, ndu Ifuremu nùmarù lẹ ndu Filisitayinu be l'agbawaa ọsọ; ẹphe wùfuta; chipyabeshia phẹ ikike l'ọgù ono. ²³ Ẹphe lwàa ọgù ono gbiriri jasù ẹphe ghata mkpukpu Bètu-Avènu. Ọọ ya bụ; Chipfu nafuta ndu Ízùrèlù lẹ mbòku ono.

Jionatanu eri manù-ẹnwu

²⁴ Mbòku ono bẹ ndu Ízùrèlù jeru iphe-ehuka; kele Sòlù guderu phẹ; nua phẹ nte sù: "Onye wotaru nri ria tẹme e rwua l'uzenyashi bẹ buakwaa onye a tũrù ọnu; mbù onye ta anọdu kwabẹ jasù teke mu gwatadaaru ndu ọhogu mu ọgwo iphe, ẹphe meru mu ono." Ọọ ya bụ; ọpflu ọ dudu onye ọpflu riru nri. ²⁵ Ndu Ízùrèlù ono l'ọpflu tũko zehu wùba l'ọswa. Alì ono búrù ẹka manù-ẹnwu dù. ²⁶ Ẹphe wùbachaa l'ime ọswa ono; ẹphe hùma gẹ manù-ẹnwu ono alwashìhu; ọpflu ọ tọ dudu onye meru iya ẹka dee l'ọnu; kele ẹphe atşu ebvu nte phọ, ẹphe riru phẹ. ²⁷ Ọle Jionatanu te eshidu nùma lẹ nna iya nũru ndu Ízùrèlù nte; o je eworu ishishi mgboro, o gude l'ẹka rwua l'ẹbakala ẹnwu ono; bya akpaa ya ẹka dee l'ọnu; ọ bya aròkota ike. ²⁸ Onye lanù lẹ ndu ono sù iya: "Nna ngu gudekwaru anyi; anyi ribua nte sù: 'Onye wotaru nri ria ntanù-a bẹ buakwaa onye a tũrù ọnu!' Ọọ ya meru iphe mba atşhi onyemoye-a."

²⁹ Jionatanu sù: "Nnana mu bẹ meakwaru g'iphe-ehuka dapfuta ndu alì-a. Lewarọ g'ẹnya byaru ekosahù mu nta-a lẹ nwa manù-ẹnwu, ha nwanshì-a, mu deru l'ọnu-a. ³⁰ Mbù-a; ?Iphe tege akabadaa ree; ọme a harù ndu Ízùrèlù; ẹphe harù ria iphe, ẹphe kwatarù l'òkwata l'ẹka ndu ọhogu phẹ ntanù-a? ?Ẹphe tege akadù egbushi ndu Filisitayinu ọbu igwerigwe tọ?"

³¹ Mbòku ono bẹ ẹphe gbushikpòoru ndu Filisitayinu e -shi lẹ mkpukpu Mikumashi jasù lẹ mkpukpu Ajialọnu. A nọnyaa; mba tũshiahaa ndu Ízùrèlù ono. ³² Ẹphe bya avùpyabe iphe, a kwatarù l'òkwata ono; kpukaa egbu; mẹ atũru; waa eswi; yẹe unwu iya; woru phẹ gbushia l'alì ono; taa l'oyii. ³³ Tọbudu iya bụ; e pfuaru Sòlù sù iya: "Lekwa-a; lẹ ndu Ízùrèlù egbukwa anù; ata l'oyii; gude nno emeswe Chipfu."

Sòlù sù: "Unu ta apfushiekwaru ike l'iphe, unu pfuru; unu swiritaru mu eze mkpuma ntanta! ³⁴ Sù: Unu tũgbua jechaa l'echilabọ ndu ono je asù phẹ g'onyenọnu wotachaa ru mu eswi waa atũru l'ẹhu l'ẹhu; bya eworu iya gbushia l'ẹka-a taa. G'ẹphe ha ata anù, mee nọ gude nno emeswe Chipfu." Ọọ ya bụ; onyenọnu kpütachaa eswi nkiya l'ẹnnyashi ono bya egbua l'ẹka ono. ³⁵ Sòlù bya akpàru Chipfu ọru-ngweja. Onoya búrù kẹ mbù, Sòlù kpùru Chipfu ọru-ngweja.

³⁶ Sòlù sù: "Unu g'anyi bapfu ndu Filisitayinu l'ẹnnyashi; je akwaa iphe phẹ l'òkwata jasù lẹ nchiabọhu. G'ọ tọ dukwa m'onye lanù, anyi e-dobe ndzù l'ime phẹ."

Èphè sù: "Ìphe, òkporé ngú fò rée mée yá."

Onyé uké Chiléké sù: "G'anyí kpaadakwaa Chiléké ishi l'èka-a."

³⁷ Óo yá bú; Sòlú byá àjía Chiléké sù: "Bú gè mu bapfuwarò ndu Filisítayínú tóò? ?Ìi-worú phè-a yé ndu Ízùrèlú l'èka tóò?" Óphú Chiléké eyedurú iyá ónú mbòkú onóyá. ³⁸ Sòlú kwe byá asù: "Unu byakòtá l'èka-a unubé ndu onó, búkòtá ndu-ishí-òjògú onó; g'anyí chòeshikwá g'anyí gúde meswée lè ntanù-a. ³⁹ Eshínú Chípífu, bú onyé onó, adzóje ndu Ízùrèlú nò ndzú g'ò nò iyá-a; bè ó betakpòorú ó buru òkpara mu, bú Jionatanu bè ó nmarù; bè ó nwùhufutajekwá." Óphú ó dudu m'onyé lanù l'ime ndu onó yeru iyá ónú. ⁴⁰ Sòlú byá epfuaru ndu Ízùrèlú l'òphú sù: "Unu pfulú l'èka phò; g'anyí l'òkpara mu, bú Jionatanu pfulú l'èka-a."

Ndu onó pfulá sù iyá: "Ìphe, òkporé ngú fò rée; mée yá." ⁴¹ Sòlú byá epfulú nù Chípífu, bú Chiléké ké ndu Ízùrèlú sù: "Yenaarú mu òkpobe ónú." A byá atà yá idò; ó buru Jionatanu waa Sòlú bè ó nmarù. Óphú èka ndu óphuu adudu iyá. ⁴² Sòlú sù: "Unu tueduru mu lè nwa mu, bú Jionatanu idò óbú." A byá atà yá; ó buru Jionatanu bè ó nmarù.

⁴³ Tòbudu iyá bú; Sòlú byá asù Jionatanu: "Pfulèdukwarú mu iphe, í merú." Óo yá bú; Jionatanu sù iyá: "Óo nwa manù-ènwú, mu gúde mgbòro, mú gúde l'èka rwùkàtá bè mú kparù l'ònú. Wakwá mu báa; mú nwùhufutajènu!"

⁴⁴ Sòlú sù iyá: "Gè Chiléké mekwáa mú nno; mbù g'ò mekwáa mú óphú ka-njò; m'ò -buru l'ì tì nwùhuduru; gúbe Jionatanu."

⁴⁵ Ndu onó byá asù Sòlú: "Ó gbarú gè Jionatanu nwùhu; mbù onyé onó, dzòrú ndu Ízùrèlú ndzú k'òphú parù èka apaa? Tùswèkwá! Eshínú Chípífu nò ndzú g'ò nò iyá-a; bè ó tò òkwa mé ègbushí lanù, shí iyá l'ishí, byarú a-darwú alí; noo kèlè óo Chiléké bè yetarù iyá èka; ó mee iphe onó lè ntanù." Ndu Ízùrèlú shí nno nafùtá Jionatanu; óphú e gbueduru iyá.

⁴⁶ Sòlú parù achí ndu Filisítayínú óso háa; ndu Filisítayínú wuphú azù lashíá alí phè.

Ndu Sòlú tsogbaaru ógu

⁴⁷ Lè teke onó, Sòlú byarú abùrú eze ndu Ízùrèlú onó; bè ó tùkorú ndu óhogú phè, nògbáa mgburugburu tsokòtá ógu, bú iyá bú ndu Mówabú; mé ndu Amònú; mé ndu Edòmú; mé ndu eze ndu Zóbá; mé ndu Filisítayínú. Ndu óphú ó ghachírú jepfú ógu; bè óonújeephó aphù. ⁴⁸ Ó l'wùrú ógu mkparáwá l'wù-gbúwá ndu Amalèkú; shí nno nafùtá ndu Ízùrèlú l'èka ndu shí kwagbáa iphe phè l'òkwatá.

⁴⁹ Unwòkè, Sòlú nwùshírú bú: Jionatanu; wáa Ishíví; wáa Malúkíshúwá. Èphá nwa iyá nwanyí k'ògerényá bú Merabú; èphá ké nwatá buru Mikalú.

⁵⁰ Èphá nyée yá bú Ahínòwámú, bú nwadá Ahímáazú. Èphá onyé-ishí ndu ójògú Sòlú bú Ábúná; nwa Nèrú. Nèrú búkwánurú nwuné nna Sòlú.

⁵¹ Nna Sòlú buru Kíshí; yèe nna Ábúná, bú Nèrú bè tùkorú buru únwú Abiyèlú.

⁵² Teke Sòlú shí buru eze bè buèphó ógu ógu bè èphè lè ndu Filisítayínú shí anòdujé alwù-phè. Ó nòdu abújèrú Sòlú -hùmá onyé bú mkparáwá; ózoo l'òo onyé ike dù l'ògu; l'oodutá iyá yeru onwíyá.

¹ Tòbudu iya bụ; Sámèlù bya asụ Sọlu: “Ọo mbèdua bẹ bụ onye ono, Chipfu ziru gẹ mu bya awụa ngu manụ l’ishi g’i bụru eze ndibe iya, bụ ndu Ízùrèlù. Sụ-a; ngabẹ nchị l’ozi, Chipfu ziru g’e zia ngu. ² Waa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: ‘Mu a-nụ ndu Amalẹku aphụ iphe ono, ẹphe meru ndu Ízùrèlù lẹ teke ono, ẹphe jeru akwaaru phẹ l’uzo g’ẹphe shi l’alì Ijiputu alufuta ono. ³ Tugbua nta-a je etsoo ndu Amalẹku ono ogu. Tụkọpoo iphe, bụ iphe, ẹphe nweru enweru mebyishikọta. Ta aphụkwaru phẹ obu-imemini. Gbushikọta unwoke mẹ unwanyi; unwegirima mẹ ndu e he l’ẹka; mẹ eswi; mẹ aturu; mẹ inyakamèlù; mẹkpoo nkapfù-ìgara.’ ”

⁴ Ọo ya bụ; Sọlu bya akpakọ-dzua ndu Ízùrèlù lẹ mkpukpu Telayimu. Ọ gukpa phẹ ogu. Ndu ojogu, eje l’okpa dọ ụkporo unu nemadzụ ugbo ụkporo l’ise,* ndu ophu shi l’alì Jiuda dọ unu nemadzụ ugbo ụkporo l’ise.†

⁵ Sọlu phẹ tugbua jeshia mkpukpu ndu Amalẹku; je edomishia onwophe kwabegbaaru phẹ lẹ nsụda. ⁶ Ọ bya asụ ndu Kénu: “Unu tugbukwaa lufu l’echilabọ ndu Amalẹku; k’ophu anyi ta atukodu unu l’ẹphe gbushia; noo kẹle unu meru ndu Ízùrèlù l’ophu ree teke ono, ẹphe shi l’alì Ijiputu lufuta ono.” Ọo ya bụ; ndu Kénu shi l’echilabọ ndu Amalẹku wufu.

⁷ No iya; Sọlu bya eshi lẹ Havila tsua ndu Amalẹku ẹpfu jasụ l’echiẹgu Shuru, nọ l’uzo ẹnyanwu-awawa alì Ijiputu. ⁸ Ọ kputa Agagu, bụ eze ndu Amalẹku lẹ ndzụ. O gude ogu-echi tuko ndu kẹ Agagu ono gbushikọta. ⁹ Obenu lẹ Sọlu yee ndu ojogu iya doberu Agagu ndzụ; mẹ iphe, bukota aturu, kachaa ree; mẹ eswi; mẹ unwu eswi, tsugbaaru ẹba; mẹ unwu aturu. Mbụ l’ẹphe hakotaru iphemiphe, dọ ree; ophu ẹphe te emeyishikotaduru iya. Ọ bụru unwu jogojogojogo iphe; mẹ iphe, ta abadu urwu bẹ ẹphe mebyishiru.

Chipfu anafu Sọlu okwa-eze iya

¹⁰ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Sámèlù sụ iya: ¹¹ “Mu taru onwomu ụta lẹ mu meru Sọlu g’o bụru eze; kẹle ọ gbakutawaru mu azụ; haa etso mbèdua; ophu o to mejedu iphe, mu turu ekemu iya.” Iphe ono tsua Sámèlù l’ẹhu shii. Ọ rakọta ẹkwa l’enyashi ono l’ophu raku Chipfu. ¹² O be l’onmewa utsu; Sámèlù bya agbalihu jepfushia Sọlu. E pfuaru Sámèlù sụ iya lẹ Sọlu bẹ jeshiakwaru úbvú Kamèlù. L’ọ kpakwaru iphe, ee-gudeje nyata iya; bya adachi jeshia mkpukpu Gilugalu. ¹³ Sámèlù jepfuepho Sọlu; Sọlu sụ iya: “Gẹ Chipfu gọkwaru onu-oma nụ ngu. Mu meakwaru iphe, Chipfu suru g’e mee.”

¹⁴ Sámèlù sụ iya: “?Ọrà aturu phọ, mu anụ-a ?bụ gunu? ?Eswi, egbugbaa ọrà phọ ?buru gunu bẹ ọ bụ?”

¹⁵ Sọlu sụ iya: “Ono bukwa ophu ẹphe shi lẹ Amalẹku gude lwa. Ndu ophu kakọta ree l’aturu phẹ mẹ l’eswi phẹ bẹ e dobekotaru ndzụ, ee-gude gweeru Chipfu, bụ Chileke ngu ngweja. Ndu ophu bẹ anyi tukuru mebyishikọta kpakparakpa.”

¹⁶ Sámèlù sụ Sọlu: “Ngabekpodapho gẹ mu karu ngu iphe, Chipfu pfuru mu l’enyashi.”

Sọlu sụ iya: “Ngwa; pfunaaru mu iya.”

¹⁷ Sámèlù sụ: “Teke ono, i shi ha onwongu nwanshii l’enyà; ?tọ bunu ngu-a bẹ e woru mee onye-ishi l’okpa-ipfu ndu Ízùrèlù tọ? Chipfu bya

* 15:4 15:4 Bụ iya bụ 200,000 lẹ mbekee. † 15:4 15:4 Bụ iya bụ 10,000 lẹ mbekee.

awúkwa ngu phọ manụ l'ishi g'i búru eze ndu Ízurelu. ¹⁸ Chipfu ziru ngu ozi sù g'i je atúko ndu ẹjo-ememe ono, bú ndu Amalẹku gbushikọta; g'i je etsoo phẹ ọgu jeye teke ẹphe a-búkotaru mkpurupyata. ¹⁹ ?Bù gunu kparụ iphe, i ti meduru iphe, Chipfu pfuru? ?Denu g'o gude unu gbaa ẹgwegwa je avúpyabe iphe-ọkwata; mbụ shi nno mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu?"

²⁰ Sọlu bya asụ Sámèlu: "Mu mekwaru-a iphe, Chipfu pfuru; bya ejee ozi ono, Chipfu ziru mu ono. Mu tukuru ndu Amalẹku gbushikọta; bya akputa Agagu, bú eze phẹ kpulata. ²¹ Ọle ndua kwakwanuru ọkwata. Ẹphe kpukoru aturu; mę eswi ndu ọphu kakọta ree l'iphe ono, e doberu k'emebiyishi ono; g'ee-gude iya gweeru Chipfu, bú Chileke ngu ngweja lẹ mkpukpu Gilugalu."

²² Sámèlu sù:

"?I dobesu lẹ ngweja akpokotaru ọku mę ngweja mmanụ ọzowaro bẹ ka adu Chipfu ree;

karia eme opfu iya g'ọ sùru
g'e mee ya tọo?"

Lekwa-a! Eme iphe, a sùru g'e mee kakwa ree karia egwe ngweja;
mbụa; anuma iphe lẹ nchị kakwa ree
karia egude anụ tsuru ẹba gwee ngweja.

²³ Ekwefu-ike bẹ duta-bekwa ẹji g'agwo ọbvụ;
eku onwonye duta-bekwapho ẹji g'agwo nshi.

Eshi ọphu i jikaru opfu, Chipfu pfuru; bẹ ọ
jikaakwaru ngu phọ g'i tị buheru eze."

²⁴ Ọo ya bú; Sọlu bya asụ Sámèlu: "Mu mewaru iphe-ẹji. Mu mebiakwaru ekemu Chipfu waa opfu i pfuru. Ọ kwa kele ndzụ ndua l'agụ mu meru g'o gude mu kweta mee iphe, ẹphe pfuru. ²⁵ Nta-a jiko; gūnaaru mu nvụ l'iphe-ẹji, mu meru. Tsonuru mu laphu azụ gę mu je abaarụ Chipfu ẹja."

²⁶ Sámèlu sù iya: "Mu te etsokwaru ngu alaphu azụ. Noo kele i jikaru Opfu Chipfu. Chipfu jikaakwa ngu phọ g'i tị buheru eze ndu Ízurelu!"

²⁷ Sámèlu bya aghakọbe gę ya tugbua; Sọlu woru ẹka l'onu uwe-mgbalanụ iya; ọ lakahu. ²⁸ Sámèlu sù iya: "Ntanu-a bẹ Chileke lakafutaakwaru ali-eze ndu Ízurelu l'ẹka ngu; mbụ woakwaru iya nụ onye lanụ lẹ ndu obutobu ngu phẹ; mbụ onye ọphu ka ngu aburu ọkpobe nemadzu. ²⁹ Chipfu, bú iya bú ọkpehu kę ndu Ízurelu bẹ ta abyakwa adzụ ụka; ọphu ọogba-nwedụ iphe, dū iya l'uche; noo kele ọ tọ bụdu nemadzụ mmanụ; k'ọphu bú l'ọo-gbanwe iphe, dū iya l'uche."

³⁰ Tọbudu iya bú; Sọlu sù iya: "Mu meswewaru. Ọle-a; jiko kwabenu mu ubvù l'iphu ndu bú ọgerenya ndibe mu; mekwapho l'iphu ndu Ízurelu; mbụ g'i tsoru mu rọ laphu azụ k'ọphu bú lẹ mu a-barụ Chipfu, bú Chileke ngu ẹja." ³¹ Sámèlu kwe bya etsoru Sọlu laphushia azụ; Sọlu baarụ Chipfu ẹja.

³² Sámèlu bya asu: "Kpọtaru mu Agagu, bú eze ndu Amalẹku ono l'ẹka-a!" Agagu bya egude ẹhu-utso jepfushia ya; bya asu: "O doru mu ẹnya lẹ teke anwuhu shi erwuphe mu bẹ ghatawaru nụ." ³³ Obenu lẹ Sámèlu sùru: "Ọo ẹgube ono, i gude ọgu-echi mee unwanyi; ẹphe gbaru ẹka nwa ono; bukwaphe gę ne ngu a-buru onye gba ẹka nwa l'echilabo unwanyi." Sámèlu woru Agagu gbua pyaapya l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Gilugalu.

³⁴ Oo ya bụ; Sámèlù tughua lashia mkpukpu Rama. Sọlu tughua lashia mkpukpu Gibiya, bụ ibe iya. ³⁵ Ophu Sámèlù te ejebaeduru gę ya hụma Sọlu jasuru mbọku, yębe Sámèlù nwuhuru. Iphe ono, Sọlu meru ono bụru aphụ tsọru Sámèlù. Chipfu sụ lę ya tege emedu Sọlu eze ndu Ízuru.

16

Sámèlù awụ Dévidi manụ l'ishi g'ọ bụru eze

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Sámèlù; “?Bụ teke ole bę ñ-gụ-bekpọru aphụ Sọlu; l'ęka mu gbę jikawa iya g'ọ tọ buhe eze ndu Ízuru. Gbajia manụ l'ụpyi ngu tughushia gę mu zia ngu ibe Jiesi, bụ onye Bětulehemu; noo lę mu họtawaru onye lanụ l'unwu iya unwoke g'ọ bụru eze.”

² Sámèlù sụ: “?Mu e-me imeagha jee? Sọlu -nụma iya bę oo-gbukwa mu.”

Chipfu sụ: “Kpụta nwada eswi; sụ l'ọo Chipfu bę ñ byaru egweru ngweja.

³ Zia Jiesi g'ọ bya l'ęka ono, eegwe ngweja ono. Mu e-goshi ngu-a iphe, i-me. Oo onye ophu mu pfuru ngu bę ñ-wuru mu manụ l'ishi g'ọ bụru eze obu.”

⁴ Sámèlù bya emee iphe, Chipfu pfuru. O -rwuepho mkpukpu Bětulehemu; ndu bụ ogerenya mkpukpu ono tũko anma rwuuruwu lę k'abyabya, ọ byaru ono. Ephe nọdu ajigbaa: “?Bụ-a k'oma bę ñ byaru?”

⁵ Sámèlù sụ phę: “Ee; ọ kwa-a k'oma. Oo Chipfu bę mu byaru egweru ngweja. Unu je eme onwunu g'unu dũ nsọ; g'unu abya etsoru mu je kę ngweja obu.” Oo ya bụ; ọ bya emee Jiesi yęe unwu iya unwoke; ephe dũ nsọ k'ęje kę ngweja ono. O bya ekua phę g'ephe bya ngweja ono.

⁶ Ephe tũko jerwuepho; Sámèlù hụma Eliyabu; bya arija sụ: “O doru enya l'ọo onye ono, Chipfu họtaru g'a wụa manụ l'ishi ono bę pfuru Chipfu l'iphu-a.” ⁷ Obenu lę Chipfu sũru Sámèlù: “Te eleshiro enya l'ugbugba iya; ozoo g'ọ habe l'eli; noo lę mu jikaru iya ajika. Noo kęle ọ tọ bũdu gę nemadzũ eleje enya l'iphe, bũ gę Chipfu eleje iya. Nemadzũ anọduje ele ugbugba eli ęhu; obenu lę Chipfu anọduje ele enya l'ime obu.”

⁸ Oo ya bụ; Jiesi bya ekua Abinadabu; bya emee g'ọ ghabua l'iphu Sámèlù. Sámèlù sụ: “Onye ọwana bę Chipfu ta ahọtakwarupho.” ⁹ Jiesi bya emee gę Shama ghabua. Sámèlù sụ: “Onye ọwana bę ta abụkwapho onye ophu Chipfu họtaru.” ¹⁰ Jiesi mee g'unwu iya unwoke ęsaa ghabua l'iphu Sámèlù. Sámèlù sũkota l'ọ tọ dũdu onye ophu Chipfu họtaru l'ime phę. ¹¹ Sámèlù bya ajia Jiesi sụ: “?Bũ mkpakọ unwegirima ngu unwoke baa?”

Jiesi sụ iya: “O phọdukwaduru onye ophu kachakpọo abũru nwata; ọle oochekwanu atũru.”

Sámèlù sụ: “Ye nemadzũ g'e je ekua ya; kęle anyi taa nọdukwa anọ jasũ l'ọo-bya.” ¹² Oo ya bụ; o zia e je ekua ya ọ bya. Nwata ono dũ kę nwa putuputu. Enya nọdu egbu iya kę nwa shijshii; ọ dũ ùbvù l'enya. No iya; Chipfu sũ Sámèlù: “Gbalihu wụa ya manụ l'ishi; kęle ọo ya bę bũ onye ophu obu.” ¹³ Sámèlù bya ewota ụpyi ono, o yeru manụ ono bya egude wụa ya manụ ono l'ishi l'iphu unwunę iya. E -shi mbọku ono; Unme Chipfu bya Dévidi l'ęhu k'ike. Sámèlù tughuwaro lashia mkpukpu Rama.

Dévidi akpọru Sọlu une

¹⁴ Nta-a bę Unme Chipfu lufuwaru Sọlu l'ęhu; Chipfu bya ezia ęjo maa; ọ kpangashiahaa ya ęhu. ¹⁵ Ndu ozi Sọlu sụ iya: “?Lewarọ; nta-a bę ęjo

maa, Chileke ziru akpangashì ngu èhu? ¹⁶ Gẹ gube nnajiuphu anyi zinaa anyibe ndu-ozì ngu g'anyi je achọo onye maru g'aakpoje une; k'ọphu bụ ẹjọ maa ono, Chileke ziru ozi ono -kparwutaẹ ngu phọ l'èhu; onye ono akpọoru ngu iya; l'ì-ka nwa mma."

¹⁷ Ọo ya bụ; Sọlu sù ndu-ozì iya: "Unu chọo onye akpoje une rengurengu dutaru mu."

¹⁸ Onye lanù lẹ ndu-ozì ono sù iya: "O nweru nwata mu humaru lẹ mkpukpu Betulehemu; nwatibe Jiesi. Nwata ọ bụ bẹ akpọ une doru ẹnya ree. Ọ bụ onye ọkpehu dọ-ghe adọ-ghe; bọru onye ike dọ l'ọgu; bya amaru g'eeppufe opfu ree; bya amakwaphọ mma; bọru onye Chipfu swiru eswiru."

¹⁹ Sọlu bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe je ibe Jiesi je asù iya: "Denaa mu nwa ngu nwoke ono, bụ Dévidi, bụ iya bụ onye ọphu eche aturu ono." ²⁰ Ọo ya bụ; Jiesi bya akpọta nkapfù-igara; chọru buredi doo ya l'eli; pata otumu mee bya akpọta nweghu ye iya; bya eduru nwatibe iya ono, bụ Dévidi nù phẹ g'ẹphe dujeru Sọlu. ²¹ No iya; Dévidi lapfu Sọlu je ejeahaaru iya ozi. Sọlu kwatakpọo ye Dévidi obu ọkpobe eyeye. Dévidi bya abụwaruro onye achijeru iya ngwọgu. ²² Tọbudu iya bụ; Sọlu bya ezia ozi g'e ziaru iya Jiesi sù: "Jiko hanaa gẹ Dévidi buwaruro jeru mu ozi; kele ọ dọ mu l'obu." ²³ Ọ nọdu abujeru teke ejo maa ono, Chileke ziru ono kparwutaerupho Sọlu l'èhu; Dévidi ewota une iya kpahaa. Sọlu agbẹ teke ono bya enweru onwiya; l'ọ bya aka mma; ẹjọ maa ono aparu iya haa.

17

Dévidi yẹe Golayatu

¹ Ndu Filisitayinu bya atọko ndu ojọgu phẹ kpakọo k'ọgu. Ẹphe dzukobe lẹ mkpukpu Soko, dọ l'alì Jiuda. Ọ bọru lẹ mkpukpu Efesu-Damimu, nọ lẹ mgbaka Soko yẹe mkpukpu Azeka bẹ ẹphe nmaru anmanma ọgu. ² Sọlu yẹe ndu Ízurelù dzukobe bya anmaa anmanma ọgu lẹ nsụda Ela bya akpọo giriri g'ẹphe tsoo ndu Filisitayinu ọgu. ³ Ndu Filisitayinu nọdu l'eli úbvù lanù; ndu Ízurelù nọdu l'eli úbvù lanù l'ibiya ọphuu. Ọ bọru nsụda úbvù labọ ono bẹ nọ-buharu phẹ l'echi.

⁴ Tọbudu iya bụ; onye bụ ọ-lwua-ọodoru, shi lẹ mkpukpu Gatu, ẹpha iya bụ Golayatu bya eshi l'ọdu ndu Filisitayinu lufuta. Ogologo iya bẹ dọ nkwo-ẹka tete. ⁵ Okpu-igwe, o kpuchiru ishi bẹ bụ onyirubvu bẹ e gude mee ya; tẹme uwe-ọgu, o yeru l'èhu bẹ bukwapọ onyirubvu bẹ e gude mee ya; tẹme e mee ya ọ dọ ẹkiri ẹkiri. Uwe-ọgu ono bẹ ẹrwa iya dọ ọnu shẹkelu iri l'ẹbo l'ụkporo iri. ⁶ O woru iphe, e gude onyirubvu mee kechia ogboro; bya ewofuaru arwa, e gude onyirubvu mee nyakoru l'azụ.

⁷ Oshi arwa iya ọphu o gude l'ẹka dọepho g'ígwe, shihuru ike, onye ekweje ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa. Pyipyipyi igwe, e moberu l'ishishi arwa iya ono bẹ ẹrwa iya dọ ọnu shẹkelu l'ụkporo shẹkelu iri. Onye apajeru iya iphe, l'oogbobeje ezeru onwiya bya evutaru iya ọzo. ⁸ Golayatu bya ebvuru; raarù ndu ojọgu ndu Ízurelù ọrà sù phẹ: "Dẹnu g'ọ gude unu futa bya akpọo giriri k'ọgu? Mbẹdua bụ onye Filisitayinu; unubẹdua bọru ndu-ozì Sọlu. Unu họtà onye lanù l'ime unu g'ọ byapfuta mu ọgu! ⁹ Ọ -bọru l'ọo-dù ike tsoo mu ọgu; gbua mu; anyi anọdu unu l'ẹka; ọle ọ -bukwanuru lẹ mbẹdua kapyaberu iya; woru iya gbua; unu abọru ndu a-nọdu anyi l'ẹka; jeahaarù anyi ozi!" ¹⁰ Onye Filisitayinu ono bya asù: "Ntanù-a bẹ

mu túnwaa ndu ojogu ndu Ízurelu! Unu hōta onye lanu yeru mu ge mu l'iya zugbabe iya!" ¹¹ Sọlu yee ndu Ízurelu nūmaepho iphe, onye Filisitayinu ono pfuru; ehu rwushihu phe; oke ndzu-agugu rwuta phe.

Dévidi abya agbaphe ndu Ízurelu

¹² Dévidi be bu nwatibe onye Ifurata ono, epha iya bu Jiesi, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'alí Jiuda. Jiesi be nwutaru unwoke esato. O buwaa ogerenya shii; buru onye yi le ndu kawaru nka noo odu teke Sọlu bu eze. ¹³ Unwu Jiesi umadzu eto ophu kachaa aburu ogerenya be tso Sọlu jee ogu. Epha okpara iya bu Eliyabu. Otsota buru Abinadabu. Onye k'eto buru Shama. ¹⁴ O buru Dévidi be kakota aburu nwata l'ime phe. Umadzu eto ophu kachaa aburu ogerenya be tso Sọlu. ¹⁵ Dévidi nodu eshije l'ibe Sọlu eje eche aturu nna iya le Betulehemu. O -jehaa; l'ophushia azu l'ibe Sọlu.

¹⁶ Ukporo abali labo be onye Filisitayinu ono afutakotaje l'utsu me l'uzenyashi bya ebvugabe onwiya.

¹⁷ Tobudu iya bu; Jiesi su nwa iya, bu Dévidi: "Wota nkweka ereshi, a huru ahuhu waa ishi buredi iri-a mee egwegwa wojeru iya unwune ngu l'eka ephe doru k'ogu ono. ¹⁸ Gudekwapho chiizu-a ephe n'iri; woru nu onye-ishi ndu ojogu phe. L'i maru me ?ehu dua unwune ngu ono ree? L'iibyawaro edooru mu g'onodu phe du. ¹⁹ Ephe le Sọlu; me ndu Ízurelu l'ophu be tukoru nodu le nsuda Ela etso ndu Filisitayinu ogu."

²⁰ Oo ya bu; o be l'onmewa utsu; Dévidi gbeshi paru aturu iya haaru onye eletaru iya ya enya; bya akwakobe ivu tugbua jeshia ge nna iya, bu Jiesi ziru iya ono. O buru teke o rwuru l'odu ono bu teke ndu ojogu ono azu ebvu ogu; awufu ejewaa l'iphu ogu. ²¹ Ndu Ízurelu waa ndu Filisitayinu bya akpo giriri chebegbaaru onwophe iphu. ²² Dévidi tukọ ivu ono, o gude bya; haaru onye l'eché ivu ndu ojogu nche; gude oso gbapfu unwune iya l'eka a kporu giriri k'ogu je ekele phe. ²³ Ephe kpukwadurua opfu l'onu; o-lwua-ododu ndu Filisitayinu, bu Golayatu, bu onye shi le mkpukpu Gatu; shiepho l'eka ephe kporu giriri k'ogu hefuta; bya awata atunwa ndu ojogu ndu Ízurelu g'otunwajehawa phe pho. Dévidi nūma iya. ²⁴ Ndu Ízurelu l'ophu bya elevu nwoke ono; ndzu-agugu rwutanu phe; ephe tukọ tsu oso. ²⁵ Ndu Ízurelu tukọ epfu su: "Unu humaru-a ge nwoke-a l'anodujeepho afuta-phe tekenteke? Iphe, ofutajeepho bu g'o tunwaa ndu Ízurelu. Onye duru ike gbua ya be eze e-vukwaru eku, paru eka apaa nu. Oo-kekwapfo onye obu nwada iya; bya agufu ndu unuphu ibe nna onye obu l'atu akiriko l'alí Ízurelu."

²⁶ Dévidi bya ajia ndu pfu-kube iya nu su: "Bū gunu be ee-meru onye gburu nwoke Filisitayinu ono; wofu ndu Ízurelu iphe-iphere owana l'iphu? Bū gunu be onye Filisitayinu-a, te ebuduru ubvu-a bu ke g'o tunwaa ndu ojogu ke Chileke ophu no ndzu?" ²⁷ Ephe bya eyeeru iya onu; su iya: "Oo iphe ono, anyi shi pfuhawaa ono be ee-meru onye gburu iya nu."

²⁸ Eliyabu, bu nwune Dévidi k'ogeranya bya anuma ge yee ndu ono epfu; o voru oku wua ehu l'iphe ono, Dévidi pfuru ono su: "I byaru eme gunu l'eka-a? Mbū ?bu onye be i gbadoru aturu olemole pho l'echiegu? Mu maru-a g'i kube onwongu; bya amakwarupho g'ejo okpoma du-be ngu. Iphe, i byanuru bu g'i bya anuma g'e gude alwu ogu."

²⁹ Dévidi sù iya: “?Bù gùnu bè mu meru nta-a? ?Bù gè mu te epfushi opfu?” ³⁰ Ọ ghakòbè ghaaru onye ọzọ iphu wata aji iphe, ọoji. A bya epfukwaaru iya iphe ono, e pfuhawaru iya pho.

³¹ Ndu ọzọ numa ọnu, Dévidi yeru; bya atugbua je edooru iya Sọlu. Sọlu zia g'e je ekua ya. ³² Dévidi bya asù Sọlu: “G'ọ tọ dukwa onye obu e-te ophe l'opfu ẹhu onye Filisitayinu-a. Nwozi ngu bè e-je-a etsoo ya ọgu.”

³³ Sọlu sù iya: “I ti hakwa k'ẹje etso onye Filisitayinu ono ọgu; i bukwađu nwata nwokoro nshii; obenu lẹ yẹbedua bụwaa onye bụ ọgerenya, shi teke ọ bụ okorọbya l'wuta ọgu.”

³⁴ Dévidi sùkwanu Sọlu: “Nwozi ngu bè bụ aturu nna iya bè o shihawaa ụzenya cheta. Teke oduma; ọzoo ẹjọ anụ, bụ biye byaru apata nwaturu mu lanụ l'ẹka ẹphe dọru; ³⁵ bè mu etsopyabeje iya; chia ya iphe; nafi iya nwaturu ono l'ọnu. Teke ọ ghakọberu tsofuru mu; mu awọru iya; kwaa ya agba; woru iya gbua. ³⁶ Nwozi ngu bè gbuwaru oduma yee ẹjọ anụ, bụ biye. Onye Filisitayinu-a, te ebuduru úbvù-a je l'adu ẹgube ono; noo kele ọ tınwaru ndu ojogu ke Chileke ọphu nọ ndzụ. ³⁷ Chipfu ono, bụ onye dọtaru mu l'anya-nvọ oduma waa l'anya-nvọ ẹjọ anụ, bụ biye ono bè bụ iya a-dzọta mu l'ẹka onye Filisitayinu ono.”

Sọlu sù Dévidi: “Jeshia. Gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru-o!” ³⁸ Sọlu bya achita akpawuru uwe iya kpua Dévidi; bya eworu okpu-ọgu, e meru l'ope kpube iya l'ishi; bya achita uwe-ọgu iya yefua ya. ³⁹ Dévidi bya eworu ogu-echi iya keyyabẹ l'uwe-ọgu ono; bya ejeshia g'ọ gude iya jephee ejephe; ọphu ọ dudu ike; kele o toko kwoduru iya ẹhu; mbụ ẹgube ngwa ono. Ọ sù Sọlu: “Mu ta adukwa ike eye ẹgube iphe ọwa-a ẹje; kele o toko kwoduru mu ẹhu.” Ọo ya bụ; o woru iya yeshikota. ⁴⁰ Ọ bya ewota oshi-mpaleka iya kpapfuru; bya ahota mkpuma, a gba ẹnu ụzo ise, akwogbachaa akwokwo lẹ nggele l'ẹka ono; chiru ye lẹ nwẹkpa, nọ l'eda, ndu eche aturu o gude. Ọ gude rọbo iya l'ẹka; bya ejepfushia onye Filisitayinu ono ọgu.

⁴¹ No iya; onye Filisitayinu ono kparu onye apajeru iya iphe, eegudeje gbobuta onwonye vuru ụzo; ejekpọephe abyapfuta Dévidi. ⁴² Ọ bya elevu Dévidi; bya ahuma l'ọ bụ nwata nwokoro nshii, dọ nwa putuputu; bya acha nwa rweerweerwe; ọ gbẹ lephee ya enya. ⁴³ Ọ sù Dévidi: “?Mu bụ nkuta meru iphe i chii oshi abyapfuta mu?” Onye Filisitayinu ono gude agwa ibe phẹ ephu Dévidi iphu; ⁴⁴ bya asù iya: “Bya l'ẹka-a gẹ mu eworu anụ ngu keeru anụ-egbudu yee ẹnu, ephe l'eli!”

⁴⁵ Dévidi sù onye Filisitayinu ono: “Ọ bụ eviya l'i gude ogu-echi; mę arwa, dọ iche iche abyapfuta mu ọgu; obenu lẹ mbẹdua gude ẹpha Chipfu, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nụ; mbụ Chileke ke ndu ojogu ndu Ízurelu, bụ iya bụ onye ono, i tınwaru ono. ⁴⁶ Ntanu-a bè Chipfu l'e-me g'i daba mu l'ẹka; mu echitsua ngu l'ali; gbuta ngu ishi. Ntanu-a bè mu l'e-me g'anụ-egbudu yee ẹnu, ephe l'eli ria odzu ndu ojogu ndu Filisitayinu. Ọo ya bụ gẹ mgboko l'ọphu amakwanuru lẹ Chileke dọ lẹ Ízurelu. ⁴⁷ Teme ndu-a, dọru l'ẹka-a bè a-makwarupho l'ọ tọ budu ogu-echi yee arwa bè Chipfu eegudeje adzọ nemadzụ; kele ọgu-a bè bụ ke Chipfu. Ọo-chikotaru unu ye anyi l'ẹka.”

⁴⁸ O be g'onye Filisitayinu ono jepfushiaru iya ntse k'ọgu; Dévidi gude ọso agba ẹje l'iphu ọgu ono g'ẹphe l'iya zugbabe iya. ⁴⁹ Dévidi bya eye ẹka l'ẹka iya; wofutaepho mkpuma lanu; bya eye lẹ rọbo iya ono; bya esetae ya pho gbaa; o je adaepho onye Filisitayinu ono l'egedegee ọnu-iphu. Mkpuma ono buri iya ke tsurumu l'egedegee ọnu-iphu ono. O behuepho

ebehu daa kẹ gworogodogo woru iphu bua l'alì. ⁵⁰ Oo ya bụ; Dévidi gude mkpuma waa rọbo lwu-kpee onye Filisitayinu ono; mbụ gbatsua ya; woru iya gbua; ophu o dudu me ogu-echi, o gude l'eka. ⁵¹ Dévidi gude oso je apfukota iya l'eli. O woru eka l'ogu-echi onye Filisitayinu ono; mifuta iya l'obo iya; gude ogu-echi ono gbua ya; bya egbuta iya ishi.

Ndu Filisitayinu humaepho l'ọ-lwua-ododu phe ono be nwuhuwaru nu; ephe dakobe ye okpa l'oso. ⁵² Unwoke Ízurelu waa ndu kẹ Jiuda wulihu atụ oko; achì ndu Filisitayinu; chia phe chi-rwua mkpukpu Gatú; me l'eka eeshije abahu le mkpukpu Ekuronu. Ndu Filisitayinu, e gbushiru dakachaa l'uzo, e shi eje mkpukpu Sharayimu; mbụ jasu le mkpukpu Gatú me Ekuronu. ⁵³ Ndu Ízurelu chi-gheepho ndu Filisitayinu ono lwaphuta azu; bya eje akwaa okwata l'odu ndu Filisitayinu ono. ⁵⁴ E mechaa; Dévidi pata ishi onye Filisitayinu ono je edobe le Jierusalemu. O bya achikoo ngwogu onye Filisitayinu ono dobe l'ulo-ekwa yebe Dévidi gedegede.

Edu Dévidi edupfu Sọlu

⁵⁵ No iya; Sọlu bya ahuma Dévidi g'oojepfu onye Filisitayinu ono ogu; o jiahaa onye-ishi ndu ojogu iya, bu Abuna; su: "Nwata ono bunaa nwatibe onye?"

Abuna su iya: "Gube eze; ge ndzu dukwa ngu. Mu ta amakwa nwata obu."

⁵⁶ Eze su iya: "Kpataedukwa ishi nwatibe onye nwokorobyia ono bu."

⁵⁷ Dévidi lwaepho egbu onye Filisitayinu ono; Abuna duta iya dupfutashia Sọlu le ge Dévidi pakwadua ishi onye Filisitayinu ono l'eka. ⁵⁸ Sọlu bya aja ya su: "Nwokorobyia; ?i bunaa nwatibe onye?"

Dévidi su iya: "Mu bukwa nwatibe nwozi ngu, bu Jiesi kẹ mkpukpu Betulehemu."

18

Ọnyà Dévidi yee Jionatanu

¹ Dévidi yee Sọlu bo-ghechaepho uja ono; obu Jionatanu yee kẹ Dévidi je atugba; Jionatanu yee Dévidi obu g'o yeru onwiya. ² E shi mboku ono, be Sọlu kutaphuru Dévidi azu swibe onwiya; ophu o to kwebaedu g'ọ laphu azu l'ibe nna iya. ³ Dévidi yee Jionatanu woru ndzu gbaa kele o yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya. ⁴ Jionatanu yefu uwe-mgbalanu, o yeru l'ehu chie Dévidi; yee uwe-ogu iya; me ogu-echi iya; me apfu iya; waa akpo, ookebeje l'uwe. ⁵ Iphe, Sọlu zikotaru Dévidi g'o mee be oomekotajeepho rengurengu. Sọlu woru iya mee onye-ishi ndu ojogu iya. O tuko atsokota ndu Ízurelu utso; jeakpaa le ndu-ozì Sọlu.

Dévidi aduwaa Sọlu ashì

⁶ Ndu ojogu wataepho alwa ogu ono ge Dévidi gbuchaaru onye Filisitayinu pho; unwanyi shi le mkpukpu le mkpukpu, du le Ízurelu l'ophu wufuta chiru nkwa; me une; azu ebvu ehu-utso; bya ete iya etete gude agba eze phe, bu Sọlu ndzuta. ⁷ Ephe nodu agu ebvu ono; ete asuje: "Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ugbo iri." ⁸ Todbudu iya bu; ehu ghuahaa Sọlu egbu shii; kele iphe ono, ephe epfu ono be du iya eji. O bya arja su: "Dévidi be eepfu l'o gburu unubuku ugbo iri; mbedua buru unubuku lanu kpoloko. ?Bu gunu be oo-natabaa

ozo; ta abúadaa alí-eze ndu Ízurèlù?" ⁹ E shi kẹ mbọku ono bẹ Sọlu jiahaaru Dévidi ijiyènya.

¹⁰ O rwua nchitabọhu iya; ejo maa, shi l'ẹka Chileke; bya eji Sọlu l'ẹhu k'ike. Ọ nọdu anọduje epfushi ọbvu ọbvu l'ime ọlo iya. Dévidi nọdu anọduje akpọru iya une ẹgube ọokpojeahawa iya ono. Sọlu nọdu egudejekwanu arwa l'ẹka. ¹¹ Sọlu bya aríá sù: "Gẹ mu bya egude arwa-a tųpyabe Dévidi l'igbulọ." Ọ tųa ya ugbo labọ; Dévidi zekọta iya.

¹² Sọlu tsųahaa Dévidi ebvu; kele Chipfu pawaru iya haa; je eswiwaru Dévidi eswiru. ¹³ Ọo ya bụ; Sọlu bya edufu Dévidi l'ẹka yẹbe Sọlu nọ; woru iya mee onye-ishi unu ndu ojọgu labọ l'ųkporo iri. Dévidi nọdu edujeru ndu ono eje ọgu. ¹⁴ Iphemiphe, o yeru ẹka nọdu abųjeeru iya phọ upete; kele Chipfu nọ swiru iya eswiru. ¹⁵ Sọlu hųmaepho g'iphe gude ekweberu Dévidi; ọ tsųahaa ya ebvu. ¹⁶ Obenu l'iphe, bụ ndu Ízurèlù; mẹ ndu Jiuda l'ophu tųkoru ye Dévidi obu; kele ọo ya anọduje edu phẹ eje ọgu.

Dévidi alų nwada Sọlu

¹⁷ Sọlu bya asų Dévidi: "Waa Merabu, bų nwada mu k'ọgerenya baa. Ọoepho g'i gude ike ngu g'ọ ha jeru mu ozi; l'i lwų-chiru Chipfu ọgu ẹhu mu." Noo lẹ Sọlu ríru l'ime onwiya sų; "Mu te ebyikpọdaa Dévidi ẹka. G'ọ bururo ndu Filisitayinu bẹ oo-bugbaru ẹphe l'ia!"

¹⁸ Noo ya; Dévidi sų Sọlu: "Bų onye bẹ mu bųkwanu? Bų gunu bẹ ndu unuphu anyi; ọzoo ipfu nna mu bųkwanu l'alí Ízurèlù kẹ gẹ mu bya abųru ọgo eze?" ¹⁹ Tọbudu iya bų; ọ gbabe teke ọ gbaru g'e kee Dévidi nwada Sọlu ono, bų Merabu; a gbẹ woru iya kee Adųrelu, bų onye mkpųkpu Mehola.

²⁰ Mikalu, bųkwapho nwada Sọlu bya eyee Dévidi obu. E je edooru iya Sọlu; ẹhu tsọo ya ntumatu. ²¹ Sọlu ría sų: "Mu e-woru iya kee ya g'ọ buru ọnyà nmata iya; k'ọphu ndu Filisitayinu a-daaha ya ẹka njo l'ẹhu." Ọo ya bų; Sọlu bya asų Dévidi: "Nta bẹ bųwaa k'ugbo ẹbo, ųzo dųru ngu g'i buru ọgo mu." ²² Ọo ya bų; Sọlu zia ndu-ozí iya sų: "Unu kuchi Dévidi ekuchi sų iya: 'Lenu; í dųkwa eze ree; tẹme ndu-ozí iya yekọta ngu obu. Bųnuru ọgo eze ọbu nta-a.' "

²³ Ndu ozi ono je eworu iphe ono pfuaru Dévidi. Dévidi sų: "Unu dobesu l'ọ dų nphe abųru ọgo eze? Lẹ mube onye adųdu g'ọ dų mu; ọphu a ta kwatadu maru mu amaru."

²⁴ Ndu ozi Sọlu je epfuaru iya iphe, Dévidi pfuru; ²⁵ Sọlu sų: "Unu sų Dévidi lẹ-a: 'Eze te eledu ẹnya g'a kwaarú iya aswa l'ishí nwanýi ono; iphe oole ẹnya bų g'e butaru iya akpapyi ndu Filisitayinu ųkporo ise; kele oomee g'ọ shi nno melata ndu ọhogu iya ono.' " Iphe, Sọlu gude eme iphe ono buru g'ọ mee gẹ Dévidi daba ndu Filisitayinu l'ẹka. ²⁶ Ndu ozi eze bya epfuchaarú Dévidi iphe, eze pfuru ono; ọ bya adų iya ree g'ọ buru ọgo eze. Ọo ya bų; ọphu o toko rwukpọdanu teke a tuburu; ²⁷ Dévidi gbalihu yee ndu etsoje iya nų je egbua ndu Filisitayinu ųkporo ųmadzu iri. Ọ chílata akpapyi phẹ; bya agų-dzua ya agų-dzu nų eze; k'ọphu ọo-bųkwanuru ọgo eze. Sọlu bya ekuru nwada iya ono, bų Mikalu kee ya; ọ luru.

²⁸ Tọbudu iya bų; Sọlu bya amaru lẹ Chipfu nọ swiru Dévidi eswiru; bya ahųma lẹ nwatibe iya kẹ mgbọko, bų Mikalu yekwarų iya phọ obu; ²⁹ Sọlu bya akabaa ya atsų ebvu. Dévidi bųwaruro ọhogu Sọlu jasųwaruro ya.

³⁰ Ndu ojọgu ndu Filisitayinu nọdu anọduje ejepfu ndu Ízurèlù ọgu njepyabe. ẹphe -byaa ọgu ono; Dévidi akaepho emekpe ndu ọhogu phẹ; e

me lẹ ndu-ishi ndu ojọgu Sọlu l'ophu. E shiwarọ nno; ẹpha Dévidi deahaa edede.

19

Sọlu eme g'o gbua Dévidi

¹ Sọlu bya ezia nwa iya, bụ Jionatanu mę ndu-ozì iya l'ophu g'ẹphe gbua Dévidi. Obenu lẹ Jionatanu bẹ yeru Dévidi obu shii. ² Jionatanu je je doooru Dévidi sù iya: “Nna mu, bụ Sọlu bẹ achọkwa ọzo, oo-shi gbua ngu. Oo ya bụ; kwabẹkwaru onwongu enya l'utsu echele. Jekwa anọdu l'ẹka dọ l'icha domia onwongu. ³ Mu e-tsoru nnana mu je anọdu l'ẹgu l'ẹka ono, i nọ ono; mu a-chi-koshiędu iya idzu ẹhu ngu. Iphe, mu nọmaru iya l'ọnu k'idzu ẹhu ngu ono; mu abya doooru ngu iya.”

⁴ Jionatanu pfushiaru Sọlu, bụ nna iya kẹ Dévidi l'ọma sù iya: “Gùbe eze; te emekwa nwozi ngu Dévidi ẹji. Ọ tọ dukwa ẹka o mewaru ngu ẹji. Iphe, o megbaberu bẹ i ritakporu urwu, ha shii. ⁵ Kele-a; ọ turu ishi ndzụ iya teke ono, o jeru egbua onye Filisitayinu phọ. Chipfu dzọo ndu Ízurelù l'ophu; k'ophu parụ ẹka apaa. I humakwaru iya; bya etee ẹswa. ?Denuhunú g'o gude i je emeswe onye adudu iphe, o meru; mbụ g'i woru Dévidi gbua l'ẹbe adu iphe, ịi-guru nù iya?”

⁶ Sọlu nọma iphe, Jionatanu pfuru bya eribua nte sù: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ a ta abyadu egbu Dévidi.” ⁷ Oo ya bụ; Jionatanu bya ekua Dévidi tuko iphe ono dokotaru iya. O mechaa duta Dévidi dujeru Sọlu; ẹphe tuko nọdu g'ẹphe shihawaa nọdu lẹ mbụ.

⁸ Ogu bya adakwaa ọzo; Dévidi gbalihukwa je etsoo ndu Filisitayinu ogu. Ọ tsya phẹ ọtsu-ẹpfu; ẹphe gbachaa ikpabaka.

⁹ Chipfu bya ezia ẹjo maa; ọ bya Sọlu l'ẹhu lẹ g'ọ nọ l'ime ọlo iya ujiku lanu parụ arwa l'ẹka. Dévidi gudekwadu une iya l'ẹka akpo; ¹⁰ Sọlu meahaa gẹ ya gude arwa ono tuppyabe Dévidi l'igbulọ; Dévidi zee ya; arwa ono je eguru l'igbulọ. Dévidi pyofu gbalaa l'enyashi ono.

¹¹ Sọlu bya ezia ndu-ozì g'ẹphe je l'ọlo Dévidi je eche iya nche; g'ẹphe egbua ya l'utsu. Mikalu, bụ nyee Dévidi pfuaru iya ya sù: “Ọ -buru l'ị tị dzoduru ishi ndzụ ngu l'enyashi-a bẹ ee-gbukwa ngu echele.” ¹² Oo ya bụ; Mikalu shi lẹ windo kuzeta iya; ọ gbafu gbalaa. ¹³ Mikalu bya ewota ntẹkpe nyebe l'iphe-azẹ; bya achiru ẹkwa phukpute iya; bya eworu pyilo, e meru l'ẹji egbu dobe iya l'uzo ishi. ¹⁴ O beephọ teke Sọlu ziru g'e je egude Dévidi; Mikalu sù phẹ: “Iphe emekwa iya.” ¹⁵ Sọlu bya eziphu ndu ono azu ọzo g'ẹphe je ahuma Dévidi; bya asu phẹ: “Unu pata iya l'iphe-azẹ obu bya k'ophu mu e-gbuwa iya ro.” ¹⁶ Obenu lẹ ndu ono byaru abata; ọ buru ntẹkpe bẹ zẹ l'iphe-azẹ ono; waa pyilo, e meru l'ẹji egbu, nọ iya l'uzo ishi. ¹⁷ Sọlu sù Mikalu: “?Denu g'o gude i ghọoru mu ugho ẹgube-a; mbụ woru ohogu mu dufu g'o gbalaa?”

Mikalú sù Sọlu: “Ọ kwa l'ọo l'ọ sùru mu gẹ mu haa ya gẹ ya gbalaa! Ọ -dudu bẹ ya e-gbukwa mu!”

¹⁸ Dévidi nahuphọ gbalaa ono; o jepfushia Sámèlù lẹ mkpukpu Rama je atuko iphe, Sọlu mekotaru iya dooru iya. Oo ya bụ; yee Sámèlù swiru jeshia mkpukpu Nayotu je anọdu. ¹⁹ Ozi bya erwua Sọlu nchị lẹ Dévidi bẹ nọ lẹ mkpukpu Nayotu, dọ lẹ mkpukpu Rama. ²⁰ O zia g'e je egude Dévidi. E jerwua bya ahuma ogbo ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe epfuchiru Chileke. Ọ buru Sámèlù bẹ pfuru l'ẹka ono; buru onye-ishi phẹ.

Unme Chileke bya ndu ono, Sòlu ziru ozi ono l'èhu; èphe pfuchiahaaru Chileke. ²¹ A bya epfuaru iya Sòlu; o zia ndu ọzo; èphe jerwua bya epfuchikwarupho Chileke. Sòlu bya ezia ndu k'èto; èphe pfuchikwarupho Chileke. ²² Tòbudu iya bu; ọ bya atugbua jeshia Rama l'onwiya bya erwua l'eze wèlu ono, du lè Seku; ọ jia sù: “?Bù awe bẹ Sámèlu yee Dévidi nọ?” Èphe sù iya: “Èphe nọkwa lè Nayotu, du lè mkpukpu Rama.” ²³ Ọo ya bu; Sòlu tugbua jeshia Nayotu, du lè Rama ono; Unme Chileke byakwa iya pho l'èhu; o tsoru ọzo epfuchiru Chileke jasuru o rwua Nayotu, du lè Rama. ²⁴ Ọ lafuchaa uwe iya gbaru ọto pfuchiaharu Chileke l'iphu Sámèlu. Ọ gbaru ọto dabyiru l'èka ono eswe mẹ l'enyashi ono l'ophu. Ọo ya meru iphe, ndiphe asuje: “Sòlu ?ọ yifua lè ndu mpfuchiru Chileke tọ?”

20

Jionatanu yele Dévidi

¹ Dévidi bya eshi lè Nayotu, du lè mkpukpu Rama gbalaa jepfushia Jionatanu je asù iya: “?Bùkpoo gunu bẹ mu meru? ?Bù gunu bu ejo-
iphe, mu mekpọru? ?Bù iphe-ẹjì gunu bẹ mu meru nna ngu, meru g'o
gude ọ nọdu achoro ishi ndzù mu?”

² Jionatanu sù iya: “Tuswekwa! Ishi ngu tee tuphahukwa. Lekpọdapho;
nna mu ta adukwa iphe, ọ byaru eme; ophu o vuru uzo pfuadaru mu iya;
m'obeta ọ buru iphe, ha shii ọzoo ophu ha nwanshii. ?Denu g'o gude o je
l'emeru mu ọwana lè mpya? Ọ tọ dukwa nno!”

³ Dévidi bya eria angù sù: “Nna ngu bẹ o doru enya ree lè mu lè ngu du
lè ree. O pfuwa iya hoohaa l'ime onwiya sù: 'Jionatanu ta abyadu amaru
iphe ya eme. Ọ -maru bẹ oo-ghu iya egbu.' Ọle-a; eshinu Chipfu nọ ndzù
g'ọ nọ iya-a; gubedua nọdu ndzù g'ì nọ iya-a; bẹ bukwapo g'ọ bu ire-lanu
lè ndzù mu tsọ-geewaru atso-geru.”

⁴ Jionatanu sù Dévidi: “Iphe, ì sukporu ge mu meeru ngu bẹ mu l'e-meru
ngu.”

⁵ Ọo ya bu; Dévidi sù iya: “Lenu; echele bukwa onwa ọphúú; ọ gbaru ge
mu l'eze tukọ rigba nri. Ọle-a; haa mu ge mu je edomia onwomu l'egu jasù
l'uzenyashi nwarechi. ⁶ Ọ -buru lè nna ngu kpajeru ishi mu; sù iya lè mube
Dévidi bẹ rwoshikwaru ngu ike g'ì haa mu ge mu gbaru je Betulehemu,
bu ibe anyi; kele eegwe ngweja, ndu ipfu anyi l'ophu eegweje aphagapha
l'èka ono. ⁷ Ọ -buru l'ọ suru l'ọ dua ree; l'ì maru lè mube nwozi ngu bẹ
a-dzù-a. Ọ -bukwanu l'èhu ghuru iya egbu; l'ì maru l'ọriru mu ejo ọriri.
⁸ A -bya lè ke gubedua; mejekwaru mube nwozi ngu iphe-oma; noo kele
mu lè ngu tukokwaru nọdu l'iphu Chipfu gbaa ndzù. O -nweru ejo-iphe,
mu meru; gbukwaa mu l'onwongu. Kele-a ?bu ke gunu bẹ ii-gude kpuru
mu lè anù nna ngu?”

⁹ Jionatanu sù: “Tuswekwa! Ọ -buru lè mu maru lè nna mu ariru ngu
ejo ọriri; ?mu te epfuduru ngu iya tọ?”

¹⁰ Dévidi jia ya sù: “?Bù onye e-pfukwanuru mu iya; m'ọ -buru lè nna
ngu yeru ngu iya onu karabaa?”

¹¹ Jionatanu sù: “Bya g'anyi je l'egu obu.” Ọo ya bu; èphe bya atuko
jeshia l'egu ono. ¹² Jionatanu bya asù Dévidi: “Gẹ Chipfu, bu Chileke ke
ndu Izurelu bukwaru onye-ekebe anyi; lè mu a-jita nnanu mu iphe ono
egube nta-a echele; ọzoo nwarechi. Ọ -buru l'ọochiru ngu idzu oma bẹ mu
e-pfuru ngu iya-a g'ì maru. ¹³ Ọ -bukwanuru lè nna mu bẹ l'achọ g'o meka
ngu iphe; gẹ Chipfu mekwaa mube Jionatanu ophu ka njọ; m'ọ -buru lè mu

te emeduru g'ì maru; mbù dufu ngu g'ì gbalaa l'èhu-guu. Tẹme gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru g'o shi swiru nna mu ono. ¹⁴ Ọle-a; jasùkpooru gẹ mu a-nọ-bekpọru ndzù; goshijeękwa mu phọ n-yemobu, shi l'ẹka Chipfu; mbù g'e shi ẹgube ono g'e te egbu mu. ¹⁵ Mbù-a; gẹ n-yemobu ngu ono te ebuhokwa ebuhu l'èhu ndibe mu; m'o betakpọoru Chipfu wofukọtachaa ndu ohogu gube Dévidi l'eli mgboko-a." ¹⁶ Ọo ya bụ; Jionatanu yẹe ọnu-ulo Dévidi gbaa ndzù. Ọ sù: "Gẹ Chipfu jikwaa ndu ohogu Dévidi 'ọka-lẹ-aji."

¹⁷ Jionatanu bya emee gẹ Dévidi ribuaru iya nte; gude goshi iya l'o yeru yẹbe Jionatanu obu; noo kele Jionatanu yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya. ¹⁸ Jionatanu bya asù Dévidi: "Echele bẹ bụ ọbo-iphe k'ọnwa ọphúú. A taa humadu ngu; oshi, jinoduje egheru ọnu. ¹⁹ Teke o beru nwarechi; je anọdu l'ẹka phọ, i domijeru onwongu lẹ teke ono, iphe-a wataru adada lẹ mbù phọ. Nọdu kwabẹ l'aguga mkpuma ono, bụ Ezelu. ²⁰ Mu -bya bẹ mu a-gba ọnu apfù ẹto l'uzo ibiya ono; mbù gbaa ya g'ọ bụ l'o nweru iphe, mu tũberu agbagba. ²¹ Teke ono bẹ mu e-zi nwata nwokoro sù iya: 'Tugbua je achọo apfù ono.' Teke mu sùru iya g'ọ chĩa apfù ọbu; l'ọ kwa iya nọ iya l'uzo ẹka ibiya ọphuu; fùtawaro teke ono; ono goshiru l'eshinu Chipfu nọ ndzù g'ọ nọ iya-a bẹ ọ tọ dudu iphe, bya l'eme ngu nù. ²² Teke bũkwanu lẹ mu sùru nwata nwokoro ono: 'Lenu; apfù ọbu bẹ dũkwadu ngu l'uzo atatiphu!' Ọo ya bụ; l'ì tugbua; kele Chipfu bẹ dufuwaru ngu g'ì tugbua. ²³ A -bya abya l'iphe ọphu anyi shi pfua; nyatakwa l'ọo Chipfu bu onye-ekebe mu lẹ ngu jasù l'ojejoje."

²⁴ Ọo ya bụ; Dévidi domia onwiya l'ẹgu. Ọ bya erwua g'ọbo ọnwa ọphúú ono rwuru; eze bya anọdu gẹ ya ria nri ọbo-iphe ono. ²⁵ Eze nọdu l'ẹka ọonoduje lẹ mgboru igbulọ. Jionatanu nọdu anọ ghaaru iya iphu. Ábuna nọ-kube Sọlu lẹ mgbureku. Obenu l'ẹka Dévidi anọduje dabyiru iphoro. ²⁶ Ọphu Sọlu te nwedu iphe, o pfuru mbọku ono; kele ọ rìkwanuru sù: "O nweruphọ g'ọ nwuru Dévidi ọphu ọ tọ dudu nsọ. Sù l'ọo-buru phọ eviya l'ọo nsọ bẹ Dévidi ta adudu." ²⁷ O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku k'ẹbo l'onwa ọphúú ono; ẹka Dévidi anọduje dabyikwaru iphoro ọzo. Ọo ya bụ; Sọlu sù nwatibe iya, bụ Jionatanu: "?Bù gũnu meru iphe, nwatibe Jiesi ta abyaduru eri nri unyaphu ọzoo ntanù?"

²⁸ Jionatanu sù iya: "Dévidi rwoshikwaru mu ike gẹ mu haa ya gẹ ya je Bẹtulehemu. ²⁹ Ọ sùru l'ọo gẹ ya je; kele ndu ipfù phẹ bẹ eegwe ngweja lẹ mkpukpu phẹ; nwune iya sũkwanu gẹ ya bya. L'ọ -buru lẹ ya dũ mu l'obu; gẹ ya jenù gẹ yẹe unwune iya humagbabe. Noo iphe, meru g'o gude ọphu ọ tọ byaduru eri nri eze bụ ono."

³⁰ Teke ono Sọlu tukoshi Jionatanu ẹhu-eghu sù iya: "Gube nwa, ẹjo nwanỳi; mbù nwa, nwanỳi, ekwefuje ike nwuru-a! ?Ọ dũ ngu gẹ mu ta amadù l'ì tũru ikẹ yeru nwatibe Jiesi; eme iphe-iphere ekpu unu lẹ ne, nwuru ngu nù? ³¹ Lẹ gẹ nwatibe Jiesi a-nọ-bekpọru ndzù lẹ mgboko-a bẹ ẹhu ngu mẹ alì-eze ngu ta abyakwa l'ekeru ekeru. Ngwa; zia g'e je ekuaru mu iya nta-a; kele ọ nwuhufutaje!"

³² Jionatanu bya ajja nna iya sù: "?Bù k'ishi gũnu bẹ ee-gude gbua ya? ?Bù gũnu bẹ o meru?"

³³ Sọlu woerupho arwa iya tũya ya gẹ ya nmagbua ya. Ọ tũswee ya. Jionatanu maękwarupho lẹ nna iya chibwaru l'ọo-gbu Dévidi. ³⁴ Jionatanu gude ẹhu-eghu, enwu iya phuruphuru g'ọku l'èhu shi l'ẹka a nọ eri nri ono kwolihu lufu. O gude apfù k'iphe-iphere ono, nna iya

eme ekpu Dévidi ono; ophu o to riduru nri lẹ mbọku k'ẹbo l'onwa ọp húú ono. ³⁵ O be l'utsu iya; Jionatanu gbeshi jefpushia Dévidi l'egu g'ephe l'iya dzuda. O duta nwata nwokoro nshii; ephe l'iya swiru. ³⁶ O sù nwata ono: "Gbagbua je achọ apfu-a, mu abya agbagba-a." Nwata ono ọdu agbagbukwadu; o gbaa apfu ono l'uzo atatiphu nwata ono. ³⁷ Nwata bya erwu l'eka apfu ono, Jionatanu gbaru pho daru; o kua nwata oku sù: "Ọ Tọbudu l'uzo atatiphu ngu be apfu ono daru?" ³⁸ O rashiaru nwata ono ọrà ike sù iya: "Mee egwegwa! Lọbaru ije! Ta apfukwaru apfuru!" Nwata ono turuta apfu ono; gbapfutashia nnajiuphu iya. ³⁹ Ophu nwata ono amakpodanu iphe, akọ nù; gbahaepho Jionatanu yee Dévidi maru iphe, anwu nù. ⁴⁰ Oo ya bụ; Jionatanu chiru ngwoogu iya chie nwata sù iya: "Jewarọ; chiru iya chilaa unuphu."

⁴¹ Nwata ono tugbuchaepho; Dévidi shi l'aguga mkpuma ono l'uzo ndohali bya bya ebaru Jionatanu iphu l'alì ugbo ẹto. Ephe bya etsutsua onwophe ọnu; bya atuko chiswee ekwa; ọle Dévidi ka ara ekwa ọbu. ⁴² Jionatanu sù Dévidi: "Laa l'ehu-guu; kele anyi gudewaa epha Chipfu ribua nte lẹ mu lẹ ngu be a-buru ọnyà. 'O kwa Chipfu be bụ onye-ekebe mu lẹ ngu; mbụ mẹ oshilokpa ngu waa oshilokpa nkemu jasù l'ojejoje.'" Oo ya bụ; Dévidi tugbushia; Jionatanu laphushia azu l'unuphu.

21

¹ Dévidi tugbua jefpushia Ahimeleku, bụ onye uke Chileke lẹ mkpukpu Nobu. Ehu nmaa Ahimeleku anmanma g'ọ humaru Dévidi. O sù Dévidi: "Bụ gunu meru iphe, i swi nwekinyi ngu? Bụ gunu meru iphe o to nwedu onye unu l'iya swi?"

² Dévidi sù Ahimeleku, bụ onye uke Chileke: "Eze be nweru iphe, o ziru mu ge mu mee. O suru mu g'ọ tọ dukwa onye mu e-me g'ọ maru iphe ono, o ziru mu ono; mbụ iphe ono, o turu mu ekemu iya ono. Ndu ozi mu be o nwewaru eka mu suru g'anyi l'ephe dzuda. ³ Sù-a; ọo nweru g'ọ du ngu l'eka tọ? Nunu mu ishi buredi ise; ozokpoephe iphe ọzo, du ngu nù."

⁴ Onye uke Chileke ono sù Dévidi: "Buredi mmanu ta adukwa mu; gbahaepho buredi, du nsọ. Lẹ mu anu ngu iya bukwa m'ọ buru l'unwokoro ono be ephe l'unwanyị ta akwaduru."

⁵ Dévidi yeeru onye uke Chileke ono ọnu sù: "Iphe, bụ ire-lanu bụ l'anyi l'unwanyị te emegbakwaru e-shi k'ujiku ẹto, anyi gbeshiru ije. Ono buru g'oodujekpoo mē anyi -gbeshi ije. Mbụ l'ehu-nwoke agbejenu du nsọ mē anyi -nọdu eje iphe mmanu ọzo; ophu o buru ke ntanu-a!"

⁶ Oo ya bụ; onye uke Chileke ono woru buredi ono, du nsọ ono woru nù iya; eshi ophu o tọ duedu buredi ọzo, du l'eka ono; gbahaepho buredi k'ono e shi dobe l'iphu Chipfu ono. Mbụ buredi k'ono, a chifuru bya egude ophu evu oku dochia enya iya lẹ mbọku ono, e wofuru iya ono.

⁷ Noo ya onye lanu lẹ ndu ejeru Sọlu ozi nọdu l'eka ono mbọku ono. Kele iphe sederu iya nù bụ g'oo-shi meebe nsọ nsọ abaru Chileke eja. Epha iya bụ Dowegu; o bụ onye Edomu; buru onye-ishi ndu eche-aturu Sọlu.

⁸ Dévidi jia Ahimeleku sù: "Unu nweru arwa; ọzo ogu-echi l'eka-a? Kele mu te egudedu ogu-echi mu; ọzo ngwoogu ọzo; noo kele ozi ono, eze ziru ono be du oku oku."

⁹ Onye uke Chileke ono sù: "Oo ogu-echi Golayatu, bụ onye Filisitayinu ono, i gburu lẹ nsuda Ela be du l'eka-a. A phu-chiru iya l'ekwa dobe l'azu uwe-ukuvu, onye uke, eyeje. O -buru l'ii-wota ono; l'i wota iya; eshinu o tọ duedu ogu-echi ọzo, du l'eka-a; gbahaa onoya."

Dévidi sù: “Ọ tọ dudu ophu dūbaa g'onoo; nū mu iya rọ.”

¹⁰ Lẹ mbọku ono bẹ Dévidi gbafuru lapfushia Akishi, bụ eze mkpukpu Gatu l'ẹka ọo gbalaru Sọlu. ¹¹ Ndu ozi Akishi sù iya: “?Tọ bunaan Dévidi ọwa bẹ bụ eze ndu alì ono-a? ?Tọ bunaan yẹbedua bẹ ẹphe agụ-kuje l'ebvu l'ẹka ẹphe ete ebvu sù: ‘Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojogu ugbo iri?’ ” ¹² Opfu ono rwua Dévidi l'ehu; ọ tsushiahaa Akishi, bụ eze ndu Gatu ebvu ike. ¹³ Ọ bya elekebe ẹnya ghaa umere; meahaa ọbvu ọbvu l'atatiphu pẹ l'ẹka ono; mbụ nọdu pẹ l'ẹka meahaa g'onye ọbvu eme. Ọ nọdu akakashì mgbo, e yeru l'onu-oguzo; alwashì ọnu-mini ekpu onwiya l'ẹji-agba. ¹⁴ Akishi sù ndu-ozì iya: “Unu lenu; ọbvu emekwa nwoke-e! ?Bụ gụnu bẹ unu dutashìaru mu iya? ¹⁵ ?Ndu ọbvu eme bẹ akọru mu ọko meru g'ọ gude unu duta onye-a g'ọ bya emeahaa ọbvu ọbvu l'iphu mu. ?Ọ bụ ekemu l'onye-a batafutajeru mu l'ulo tọ?”

22

Sọlu egbushi ndu-uke Chileke

¹ No iya; Dévidi shi lẹ mkpukpu Gatu gbaru je anọdu l'ogba, dū lẹ mkpukpu Adulamu. Unwuné iya waa ndibe nna iya l'ophu nūma ẹ ya phọ; ẹphe wuru jepfushia ya l'ẹka ono. ² Ndu bukpo ndu iphe atsu l'ehu; mẹ ndu jì ugwo; waa ndu iphe, eemegbabẹ l'alì ono ta adudu ree tuko wu-pfuta iya bya adọ-pee ya mgburugburu. Ọ bya aburu onye-ishi pẹ. Unwoke, yẹ ya tukuru nọdu bẹ dū unu nemadzu.

³ Ọ buru l'ẹka ono bẹ Dévidi shi jeshia mkpukpu Mizupa, dū l'alì Mówabu. O rwua je asụ eze ndu Mówabu: “?Jiko kwenu gẹ ne mu waa nna mu lwapfuta ngu gẹ gu l'ẹphe nọdu jeye teke mu a-maru iphe, Chileke l'e-meru mu?” ⁴ Ọo ya bụ; ọ parụ pẹ haaru eze ndu Mówabu; yẹle ẹphe bukọtaru mkpukurumkpuru teke ono Dévidi bukọtaru l'ogba ẹka ọ gbaru laa je anọdu ezeru ndzu ono.

⁵ Onye mpfuchiru Chileke, bụ Gadu bya asụ Dévidi: “Ba nọduhekwa l'ogba ezeru ndzu. Tugbukwa lashia alì ndu Jiuda.” Ọo ya bụ; Dévidi shi l'ẹka ono lufu laa l'oswa Hẹretu.

⁶ Sọlu bya anuma l'a humawaru Dévidi waa ndu etsoje iya nū. Teke ono bẹ Sọlu nọ lẹ mkpula oshi tamarisuku, nọ l'eli úbvú, dū lẹ mkpukpu Gibiya. Sọlu gude arwa l'ẹka; ndu-ozì iya l'ophu tuko pfu-pee ya mgburugburu. ⁷ Sọlu sù pẹ: “Unu ngabẹkpodapho; unubẹ ndu Benjiamin! Nwatibe Jiesi; ?l'oo-nukota unu okabyi; waa opfu-vayinu tọ? ?Oo-mekota unu ndu-ishi unu ndu ojogu labọ l'ukporo iri iri; mẹ ndu-ishi ukporo ndu ojogu ise ise tọ? ⁸ Mbụ meru iphe g'unu hakota agbaru mu ẹjo idzu; ophu ọ tọ dudu onye ophu meru gẹ mu maru teke ọkpara mu waa nwatibe Jiesi gbaru ndzu. Ophu ọ tọ dudu g'unu ha onye ophu kparu mu ishi; ọzoo pfiaru mu l'okpara mu bẹ yewaru nwozi mu, bụ Dévidi dube dube g'ọ je edomia onwiya kwabẹru mu; mbụ ẹgube ọ kwagebenuru mu-a ntanu-a.”

⁹ Tọbudu iya bụ; Doweğu, onye Edomu, yẹle ndu-ishi ozi Sọlu tukuru pfuru l'ẹka ono sù: “Mu humakwaru nwatibe Jiesi g'ọ byapfutaru Ahimeleku nwa Ahitubu lẹ mkpukpu Nobu. ¹⁰ Ahimeleku jee akpataru iya ishi l'ẹka Chipfu. O gwekwarupho iphe, eri eriri gweru nū iya; woru ugu-echi Golayatu, onye Filisitayinu phọ woru nufua ya.”

¹¹ Noo ya; eze bya ezia g'e je ekuaru iya onye uke Chileke, bụ Ahimeleku nwa Ahitubu; mẹ ndibe nna iya l'ophu, bụ ndu ono, bụ ndu-uke Chileke

lè mkpukpu Nobu. Èphe tũko wu-pfuta eze. ¹² Sòlù bya asù: “Ngabè nchì nta-a gbèbe nwa Ahitubu!”

Ahimeleku sù iya: “Hm; nnajjuphu mu.”

¹³ Sòlù sù iya: “?Bù gũnu meru g’o gude unu lè nwatibe Jiesi gbaaru mu èjo idzu. Mbù ì nù iya buredi yèe ogu-echi; bya akpataru iya ishi l’èka Chileke; k’òphu ò byaru ekwefũru mu ike; je akwageberu mu g’ò kwagebenuru mu-a ntanũ-a?”

¹⁴ Ahimeleku yeeru eze ònu sù: “?Dènukpoo onye òzo, egudebakpoo ire iya èka lè ndu-ozì ngu l’òphu g’ògo eze, bù Dévidi; mbù onye-ishi lè ndu eche ngu nche; bya abũru onye a kakòta akwabè ùbvù lè ndibe ngu l’òphu? ¹⁵ ?Bù mbòku onò bù mbòku mbù, mu kpatarũ ishi opfu èhu iya l’èka Chileke? Tũswekwa! Gè gbèbe eze te ejekwa atukobe nwozi ngu opfu; òzoo m’onye lanũ lè ndibe nna mu; noo kèlè nwozi ngu ta amadũ iphe, ada nũ.”

¹⁶ Eze sù iya: “Ì buakwaa maa Ahimeleku; mbù gubèdua l’ishi onwongu waa ndibe nna ngu l’òphu.” ¹⁷ Eze sù ndu eche iya nche, nò-kube iya nù: “Unu ghakòbe gbushia ndu-uke Chipfu; noo kèlè èphebedua tũkwarupho ìkè yeru Dévidi. Èphe machacharu teke oogbala; òphu èphe abyadũru epfuaru mu iya.” Òlè ndu-ozì eze ta adũdu onye òphu ò ò nphè gè ya halia èka gbua ndu-uke Chipfu. ¹⁸ Eze bya asù Dowègu: “Ngwa; ghakobe gbushia ndu-uke Chileke onò!” Òo ya bù; Dowègu, onye Edòmù bya aghakòbe gbushiahaa phè. Lè mbòku onò bè o gburu ukporo ùmadzu èno l’ùmadzu ise, bù ndu yeru uwe-ukuvu. ¹⁹ O gudekwaphò ogu-echi tũko ndu Nobu, bù mkpukpu ndu-uke Chileke gbushikòta; mbù gbushikòta unwoke, bu iya nù; mè ùnwanyi; mè ùnwegirima; je akpaa lè ndu òphu angũkwadu èra; mèkpoo eswi; mè nkafũ-ìgara; mè atũru.

²⁰ Òlè nwoke lanũ, èpha iya bù Abyiyata, bù onye lanũ l’ime ùnwegirima unwoke, Ahimeleku nwa Ahitubu nwũtaru nahũru gbalaa; gbapfushia Dévidi. ²¹ Abyiyata dooru Dévidi lè Sòlù bè tũkokwaru ndu-uke Chipfu gbushikòta. ²² Dévidi bya asù Abyiyata: “Mu malèru-a mbòku onò lè Dowègu, bù onye Edòmù bè pfufutajeru iya Sòlù; eshi òphu ò nò l’èka onò. Egbugbu onò, e gbushikòtaru ndu unuphu ibe nna ngu onò bè bù mbèdua bè o shì l’èka. ²³ Lè atsũshi ebvu; nòdu l’èka-a; kèlè onye onò l’achò ishi ndzũ ngu onò bè l’achòkwaphò kè mbèdua, bù Dévidi. O to nweðu iphe, e-me ngu nù mè mu lè ngu -nòdu.”

23

Dévidi adzò ndu mkpukpu Keyila

¹ Tòbudu iya bù; a bya edooru Dévidi sù iya: “Lenu; ndu Filisitayinu bè etsoakwa ndu mkpukpu Keyila ogu; bya anawa phè nfù l’èka èphe echije balì phè.” ² Dévidi bya akpata Chipfu ishi sù: “?Bù gè mu je etsoo ndu Filisitayinu onò ogu tò?”

Chipfu sù iya: “Jenù je etsoo ndu Filisitayinu òbu ogu; dzòta ndu Keyila.”

³ Ndu èphe lè Dévidi aswije sù iya: “Lewarò; l’alì ndu Jiuda l’èka-a bè anyi atsũkpòada ebvu. ?Dènukwanu g’òo-dũwarò mè ò -bũru l’anyi jeshiaru etso ndu Filisitayinu ogu lè mkpukpu Keyila!” ⁴ Dévidi byakwa akpata Chipfu ishi òzo. Chipfu sù iya: “Gbalihu jeshia Keyila; noo kèlè mu e-woru ndu Filisitayinu ye ngu l’èka.” ⁵ Òo ya bù; Dévidi yèe ndu etsoje iya nù tũgbua jeshia mkpukpu Keyila je etsoo ndu Filisitayinu ogu; gbua phè pyaapya; rwukòo èku phè; shì nno dzòta ndu mkpukpu Keyila.

6 Teke ono, Abyiyata nwa Ahimeleku gbalaru gbapfuta Dévidi le mkpukpu Keyila ono be o chi uwe-ukuvu ono.

7 E je edooru Solu le Dévidi be nokwa le Keyila. Solu su: "Chileke mewaru ge Dévidi daba mu l'eka; kele o kwawaru; eshinu o jeru abahu le mkpukpu, e gude igbulo kpu-pheta mgburugburu; yee ya mgbo waa mkpurukpu-igwe, eegudeje atuchi iya atuchi." 8 Solu bya atuko ndu ojoğu iya kukobe k'ogu; mbu g'ephe jeshia mkpukpu Keyila je ekephee Dévidi yee ndu ephe l'iya swi.

9 O be ge Dévidi byaru amaru le Solu be achwaru iya ejo idzu; o su Abyiyata, bu onye uke Chileke: "Chitaru mu nu uwe-ukuvu ono." 10 Dévidi bya asu: "Gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu; mube nwozi ngu be o tsuwaru etsutsu le nchi le Solu be eme g'oo-shi bya Keyila bya egude opfu ehu mu mebyishia mkpukpu-a. 11 ?Ndu Keyila a-kputa mu nu iya too? Gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu; pfuaruro mube nwozi ngu ge mu maru: ?Solu a-bya l'eka-a du ge mu numaru iya ono?"

Chipfu su iya: "Oo-byakwa."

12 Dévidi bya ajikwaa ya ozo: "?Ndu Keyila a-kputa mu le ndu-a, l'etsoje mu nu-a nu Solu too?"

Chipfu su: "Ee; ephe a-kpukwaru unu nu iya."

13 Oo ya bu; Dévidi yee ndu ephe l'iya swi, bu ndu rwuru unu nemadzu l'umadzu ukporo iri gbeshi lufushia le mkpukpu Keyila; tsoru je aghapheahaa l'eka ephe jebekpoperupho. A bya edooru Solu le Dévidi gbafuwaru le mkpukpu Keyila; ophu o to jeduru eka ono.

Dévidi no l'echiegu

14 Dévidi no-kirishiaro l'ime ogba mgbegu-evevee; mbu noduwaro l'alj ubvu ubvu l'echiegu, no le mkpukpu Zifu. Solu nodu etsojeru achophe iya mbokumboku; obenu le Chileke te ekwedu ge Dévidi daba iya l'eka.

15 O buru ge Dévidi no l'alj Horeshi l'echiegu, no le mkpukpu Zifu be o numaru le Solu l'abya go gbua ya. 16 Jionatanu, bu nwa Solu gbeshi jefpushia Dévidi le Horeshi. O bya eyetaru iya eka mee g'okpoma shihu iya ike l'ime Chileke. 17 O su Dévidi: "Ta atsukwa ebvu; kele eka nna mu, bu Solu ta abyakwa erwu ngu l'ehu. Oo ngu l'a-buru eze ndu Izurelu; mbedua e-kwe ngu ebo. Nna mu, bu Solu be makaharu onoya." 18 Ephenebo bya atuko gbaa ndzu l'iphu Chipfu. E mechaa; Dévidi no-kirishiaro ya l'alj Horeshi ono; Jionatanu lasha ibe iya.

19 No iya; ndu Zifu wupfu Solu le mkpukpu Gibiya je asu iya: "Dévidi domikwaru onwiya l'echilabo anyi. O nokwa l'ogba, no l'alj Horeshi; mbu l'eli ubvu Hakila, no le ndohali jieshimonu. 20 Ole-a gube eze; nta-a bu gi bya teke dukpoe ngu pho ree k'abyabya; oo anyibedua be o duwaruro g'anyi kputa iya je gube eze l'eka."

21 Solu su phe: "Ge Chipfu gokwaru onu-oma nu unu; kele unu putaru mu. 22 Unu je akwakobebaa; unu eje achoo eka Dévidi obu anoduje; humakwanu eka obu; makwarupho onye ophu humawaru iya nu; kele mu numaru l'ogbanukaru eregede. 23 Oo ya bu; g'unu je elerweta enya getachaa eka oodomije onwiya; unu alwaphutakwanu azu bya epfuaru mu okpobe-opfu. Unu -byakwanu; mu l'una aswiwaruro: o-buru lo no l'alj eka ono be mu l'a-chokota iya l'enya-unuphu, dukota l'ipfu Jiuda mgburugburu."

²⁴ No iya; ẹ̀phe tǔgbua vuru Sọ̀lu ọ̀zo jeshia mkpǔkpụ Zifu. Dévidi yee ndu ẹ̀phe l'iya swí bẹ̀ gbẹ̀ nọ́duwaa l'echiẹ̀gu mkpǔkpụ Mawonu; mbụ̀ lẹ̀ nsụ́da Araba, nọ́ l'ọ̀zo ndọ́hali jieshimonu. ²⁵ Sọ̀lu mẹ̀ ndu yee ya tǔkoru swíru bya awata achọ́kashi Dévidi. A bya edooru iya Dévidi; ọ́ tǔgbua lashia eze mkpuma ono, nọ́ l'echiẹ̀gu Mawonu je anọ́du. Sọ̀lu bya anụ́ma iya; bya achiru Dévidi jeshia l'eka ono. ²⁶ Sọ̀lu nọ́du eje l'azụ́ úbvẃ ono ẹ́ka iya ophuu; Dévidi yee ndu nkiya nọ́du eje l'azụ́ ibiya ophuu; agba g'ẹ̀phe gbalaaru Sọ̀lu. O be gẹ̀ Sọ̀lu yee ndu ojọ́gu iya eme g'ẹ̀phe gbaa Dévidi phẹ̀ mgburugburu g'ẹ̀phe gude phẹ̀; ²⁷ onye ezije ozi rwua bya asụ́ Sọ̀lu: "Bya ẹ̀gwegwa-o! Ndu Filisitayinu bẹ̀ byaakwaru etso ndu alí anyi ọ́gu." ²⁸ Sọ̀lu ghakọ́beekwapho parụ́ achí Dévidi haa; ọ́ bụ́ru iya ejefu ndu Filisitayinu. Ọ́ ya kparụ́ iphe, ẹ̀phe ekuje ẹ́ka ono Sela-Hamalekọ́tu.* ²⁹ Dévidi bya eshi l'eka ono tǔgbua je eburu l'ọ́gba, nọ́ lẹ̀ mkpǔkpụ Enu-Gedi.

24

Dévidi edobe Sọ̀lu ndzu

¹ Tọ́budu iya bụ́; Sọ̀lu chífuchaepfo ndu Filisitayinu ono bya alwa; a bya edooru iya lẹ̀ Dévidi nọ́kwa l'echiẹ̀gu, nọ́ lẹ̀ mkpǔkpụ Enu-Gedi. ² Ọ́ ya bụ́; Sọ̀lu bya achita unu ọ́madzu ẹ́saa l'ụ́kporo iri, bụ́ ndu a họtaru ahọ́ta l'ime ndu Ízurelu l'ophu ẹ̀phe wufu chọ́ru Dévidi yee ndu l'etsoje iya nụ́ jeshia l'ibiya kẹ̀ "Mkpuma Eghu Ọ́swa". ³ Sọ̀lu bya erwua l'eka a kpuru nwulo aturu l'aguga gbororo; o nweru ọ́gba, nọ́ l'eka ono; Sọ̀lu bahụ́ l'ime ọ́gba ono gẹ̀ ya je atuta unme. A ma lẹ̀ Dévidi waa ndu yee ya swi; nọ́ l'ime ime ọ́gba ono.

⁴ Ndu ono, etso Dévidi ono sụ́ iya: "Lewarọ́ ya! Ọ́ kwa ntanụ́-a bụ́ mbọ́ku ono, Chipfu pfuru ngu opfu iya sụ́ g'í hụ́ma lẹ̀ ya e-woru ndu ọ́hogu ngu ye ngu l'eka; g'í woru phẹ̀ mee g'ọ́ dụ́ ngu ree." Ọ́ ya bụ́; Dévidi bya epyofuta tọ́epfo nwehu pyaa mpya je ebyibuta ọ́nu uwe-mgbalanụ́ Sọ̀lu. ⁵ E mechaepfo; obu wata anma Dévidi ikpe kele o byibutaru ọ́nu uwe-mgbalanụ́ Sọ̀lu ono. ⁶ Ọ́ sụ́ ndu ono, l'etsoje iya nụ́ ono: "Gẹ̀ Chipfu te ekwekwa gẹ̀ mu mee nnajjuphu mu egube iphe ono; mbụ́ onye ono, Chipfu wuru manụ́ l'ishi ono; ọ́zoo kẹ̀ gẹ̀ mu halia ẹ́ka denyi iya; kele ọ́ bụ́ onye Chipfu wuru manụ́ l'ishi." ⁷ Ọ́ bụ́ru opfu ono bẹ̀ Dévidi gude gbọ́oru ndu etsoje iya nụ́ ọ́ja; ophu ọ́ tọ́ haduru phẹ̀ g'ẹ̀phe tsoo Sọ̀lu ọ́gu. No iya; Sọ̀lu shi l'ọ́gba ono lufu jeshia mkpa iya. ⁸ Dévidi mecha bya eshi l'ime ọ́gba ono lufuta kuahaa Sọ̀lu oku sụ́: "Nnajjuphu mu, bụ́ ezel!" Sọ̀lu bya aghaa ẹ́nya l'azụ́. Dévidi bya adaa kpurumu phozeta; bya eworu iphu kpube l'alí; ⁹ sụ́ Sọ̀lu: "Bụ́ gunu kparụ́ iphe, jínoduje angaru ndiphe nchi; mbụ́ ndu anọ́duje edoru ngu lẹ̀ Dévidi l'achọ́ g'ọ́ meka ngu iphe? ¹⁰ Hụ́manu! Ntanụ́-a bẹ̀ i gudewaa ẹ́nya ngu hụ́ma gẹ̀ Chipfu meru; i daba mu l'eka l'ime ọ́gba phọ́. O nweru ndu suru gẹ̀ mu gbua ngu; obenu lẹ̀ mu dobelẹ́ru ngu-a ndzụ́. Mu sụ́ lẹ̀ mu ta abyakwa ahali ẹ́ka mu byia nnajjuphu mu; noo kele ọ́ bụ́ onye Chipfu wuru manụ́ l'ishi g'ọ́ bụ́ru eze. ¹¹ Nna mu; lekpodapho ẹ́nya; hụ́mawaro ọ́nu uwe-mgbalanụ́ ngu gẹ̀ mu gude iya l'eka! Mu byibutaru ọ́nu uwe ngu ono; ophu mu te egbuduru ngu. G'ọ́ dokwaa ngu ẹ́nya nta-a tẹ́me l'ii-makwarupho lẹ̀ mu te emesweduru ngu; ophu mu te ekwefuduru ngu ike. Ọ́ tọ́ dudu ejo-iphe, mu meru ngu;

* **23:28** 23:28 Iphe, Sela-Hamalekọ́tu bụ́ bẹ̀ bụ́ Mkpuma Ogbode-ọ́gu.

òlè ìichie mu p̄họ kpabẹkpabe g'i gbua mu. ¹² Gẹ Chipfu kpekwa ikpe ẹhu mu lẹ ngu; mbụ gẹ Chipfu gwatakwa ngu ụgwọ ẹjọ-ìp̄he ono, iime mu ono; ọlè ?mu byahunuru edenyi ngu ẹka. ¹³ Ọ ọ̀dọ g'ẹtu ndiche, nmaru sù: 'Ẹjọ-ememe bụ l'ẹka ndu iwashì bẹ ooshije'; obenu lẹ mbẹdua ta abyadụ l'edenyi ngu ẹka. ¹⁴ ?Bunua onye bẹ eze ndu Ízuru lẹ pafutaru onwiya g'ọ gbua? ?Bụ onye bẹ ìichì ọsọ? ?Tọ b́nnaa odzu nwan̄k̄ta-a? ?Tọ b́nnaa nwogu, agbaduru ẹ̀bà-a? ¹⁵ Ọo Chipfu bẹ e-kperu mu lẹ ngu ikpe; pfua onye ọphu iswi adudu mma. G'ọ lee ya ẹnya; haaru mu enge nafuta mu l'ẹka ngu."

¹⁶ Dévidi pfughechaephọ nno; Sọlu jia ya sù: "Bụ gbuedua epfu iphe ono; nwa mu, Dévidi?" Sọlu bya echishia mkpu ẹkwa. ¹⁷ Ọ bya asù: "Oowa-e! Ì kakwa mu apfubekoto; noo kele iimeru mu ree; obenu lẹ mbẹdua eme ngu ẹjọ-ìp̄he. ¹⁸ Lẹ ntanu-a bẹ i goshiwaru l'iimeru mu ree; mbụ lẹ Chipfu meru mu daba ngu l'ẹka; ọphu i ti gbuduru mu. ¹⁹ Teke nemadzu humaru ọhogu iya; ?ohaje iya g'ọ laa kẹ mmanu? Ọo ya bụ gẹ Chipfu p̄fukwaa ngu ụgwọ iphe-oma ono, i meru mu ntanu-a ono! ²⁰ Ọlè nta-a bẹ ọ dowaru mu ẹnya l'ì b̄futaje eze; tẹmanu ọ buru ngu bẹ aḷi-eta-a sù l'ì t̄i byadu l'akpabufu awa mu akpabufu; ọzoo mee g'ẹpha mu chihu achihu l'unuphu ibe nna mu!" ²² Ọo ya bụ; Dévidi bya eribuaru Sọlu angu ẹgube ono. Sọlu lashia ibe iya.

Dévidi yee ndu etsoje iya nù wufu laphushia azu l'ogba.

25

Nebalu aswaru Dévidi uswara

¹ Ọo ya bụ; Sámèlù bya anwuhu; ndu Ízuru lẹ bya edzuko bẹ raa ẹkwa iya. Ephe bya elia ya l'ibe iya lẹ mkpukpu Rama.

Dévidi bya atugbua lashia echiegu Paranu. ² Ọ duru nwoke lanu bụ lẹ mkpukpu Mawonu. Ọ bụ onye nweru ẹku lẹ mkpukpu Kamelu; bya aburu onye nweru iphe shii. Aturu, ọ nweru enweru du unu ẹsaa l'ukporo iri. Eghu iya du unu labo l'ukporo iri. Ọ nodu lẹ Kamelu eseshi aturu iya ono ẹji l'ẹhu. ³ Ẹpha nwoke ono bụ Nebalu; ẹpha nyee ya buru Abigelu. Nyee ya ono buru onye maru iphe ọkpobe amaru; bya amakwapho mma. Ọlè jì iya bẹ du ehuka bya aburu onye ẹjọ-ọbu l'iphe, oomekpoo ememe. Ọ bụ onye shi l'eri Kalẹbu.

⁴ Dévidi nodu l'echiegu numa lẹ Nebalu bẹ eseshi aturu iya ẹji l'ẹhu. ⁵ Ọ bya ezia umadzu iri l'ime unwokorobya, ephe l'iya swi sù p̄he: "Unu jepfu Nebalu lẹ mkpukpu Kamelu; unu ekeleru mu iya. ⁶ Unu sù iya: 'Gẹ ndzu ngu tsekwa ogologo. G'ẹhu dukwa ngu guu lẹ ndibe ngu; mekpoo iphemiphe, i nweru enweru! ⁷ Mu namaru l'ì bushi aturu ngu ẹji. Teke anyi lẹ ndu nche-aturu ngu shi tuko nodu l'ẹka lanu bẹ anyi te emekpajekwaru p̄he ẹhu; ọphu ọ tọ dudu iphe p̄he, phuhujeru nù l'iphe, bụ teke anyi l'ẹphe nokotaru lẹ Kamelu. ⁸ Ì -jia ya ndu-ozì ngu bẹ ephe a-koru ngu iya-a. Ọo ya bụ; g'obu ngu dunu l'ẹka unwokorobya mu-a nọ eshi ọphu anyi byaru l'ọbo-iphe-a. Jiko nunu ndu-ozì ngu; mē nwa ngu, bụ Dévidi iphe, ẹka ngu rwukp̄erupho.' "

⁹ Ndu ozì Dévidi ono ruwep̄ho; ephe bya eworu ozì ono, Dévidi ziru ono bya ezia Nebalu; bya adaa ngaberu iya. ¹⁰ Nebalu bya asù ndu-ozì Dévidi ono "Bụ onye bụ Dévidi? Mu s̄uru: nwa Jiesi ?ọ bụ onye? Ndu nta-a bẹ dukwaa igwerigwe anashihu nnajuphu p̄he agbakashihu. ¹¹ ?Bụ k'ishi

gunu bẹ mu e-wota nri mu waa mini; mẹ anụ, mu gburu ndu ebushiru mu aturu mu ẹji woru nụ ndu mu ta amadụ ẹka ephe shi?"

¹² Ụnwokorobyia ono dakọbe laphushia azụ je edokọtaru Dévidi iphe ono, o pfuru ono. ¹³ Dévidi sụ phẹ: "Ngwa; onyenonu wota ogu-echi iya turu!" Oo ya bụ; onyenonu bya ewotachaa ogu-echi iya turu. Dévidi bya etukwarupho nkiya. Ndu ophu tso Dévidi bẹ rwuru ụnu nemadụ. Ụmadzu ụkporo iri nọdu swiru ivu phẹ.

¹⁴ Nwokorobyia lanụ l'ime ndu-ozì Nebalụ je edooru nyee Nebalụ, bụ Abigelu sụ: "Lekpọdapho lẹ Dévidi bẹ nọ l'echiẹgu zia ndu-ozì iya g'ephe bya ekeleru iya nnajiuphu; o gbẹ meru iphe-iphere kpua phẹ. ¹⁵ Ole ndu ono mekwanuru anyi ree shii; ophu ephe emekpajeduru anyi ẹhu; ophu iphe anyi te ephuhujeduru lẹ teke ono, anyi l'ephe tukuru nọkotakpo lẹ mgbẹgu ono. ¹⁶ Eswè l'enyashi mbokumboku bẹ ephe shi abujeru igbo-ulo gbobuta anyi lẹ teke ono, anyi shi anọ-kubeje phẹ eche aturu anyi ono. ¹⁷ Nta bukwa g'ì riedu iya oriri maru iphe, ii-me; noo kele ẹjo-iphe abyakwa adapfuta nnajiuphu anyi yee ndibe iya l'ophu; kele o kwataru buru onye iwashì k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye ejiru iya onu dee."

¹⁸ Abigelu bya emekebe ẹgwegwa je achita ishi buredi ụkporo iri; waa otumu mée labo; waa aturu ise, e gburu huchaa ya ahuhù; bya ajaa ya àjàjà dobe; waa akpe, a huru yejia ogbongu ise; waa ẹcha-mbekee ụkporo ise, e gude akpuru vayinu ghee; waa ẹcha-mbekee ophu dọ ụkporo iri, e gude akpuru figu ghee. O gwekọo ya tukobegbaa l'eli nkafu-igara. ¹⁹ O bya asụ ndu-ozì iya: "Unu tughua vuta ụzo; mu a-nọdu-a etso unu l'azụ." Ole o to pfukwanuru iya ji iya, bụ Nebalụ.

²⁰ O nọdu l'eli nkafu-igara iya agba agbazeta l'uwuru, nọ l'úbvú ono; o bya l'amaru Dévidi yele ndu ephe l'iya swi nọdu agbazetawaa abyapfuta iya. O bya agba phẹ ndzuta. ²¹ O buru teke ono bẹ Dévidi pfukwaduru-a sụ: "O tọ dudu urwu, o baru mu mbụ echeche, mu shi echeru nwoke-a ẹku iya l'echiẹgu; mbụ chekọta iya k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe, o nweru enweru duru ophu tuphahuru nụ. O buru ẹjo-iphe bẹ o gude pfua mu ugwo ree, mu meru iya. ²² Gẹ Chileke mekwaa mu iphe, o meru ndu ohogu Dévidi; m'ọ buru l'e rwuru l'utsu mu dobe m'onye lanụ, bụ nwoke ndzụ lẹ ndu o nwekọtaru."

²³ Abigelu bya ahumaepho Dévidi; o nyizetakebe l'eli nkafu-igara iya ono; bya ephozeta l'iphu Dévidi bya eworu iphu kpube l'alì. ²⁴ Nwanyì ono daa gbushi ikpere l'iphu Dévidi sụ iya: "Nnajiuphu mu; g'ọ buru mu rọ bẹ aa-ta ụta iya nwẹkinyi mu. Jiko gẹ mube nwozi ngu nwanyì pfunuru opfu yeru ngu. Ngabenuru mube nwozi ngu nwanyì nchì. ²⁵ O -buru kẹ nnajiuphu mu; ba ngakwaru mkpokoro nwoke ono, bụ Nebalụ nchì; kele ọọ ẹpho g'epha iya dọ bụ g'ọ dọ. Ooza onye-eswe l'epha; teme o nọdu emehukwapho eswe. Obenu lẹ mube nwozi ngu nwanyì gbẹ ophu mu ta ahumaduru ndu-ozì ono, gube nnajiuphu mu yeru ono. ²⁶ Ole-a nnajiuphu mu; bẹ eshinu Chipfu sephuwaru ngu azụ g'ì ti je egbua ọchi waa g'ì tì gwata ugwo iphe, e meru ngu l'eka onwongu; bẹ Chipfu -nọdu-a ndzụ g'ọ nọ iya-a; gubedua nọdu; bẹ bukwa gẹ Nebalụ dọ bụ gẹ ndu ohogu ngu waa iphe, bukota ndu l'achọ g'ephe e-shi mekata gube nnajiuphu mu a-dụ. ²⁷ G'e wonuru iphe-a, mube nwozi ngu nwanyì guderu gube nnajiuphu mu-a nụ ụnwokorobyia ono, unu l'ephe swi ono. ²⁸ Jiko guaruro nwozi ngu nwanyì nvù l'ẹka mu mesweru; noo kele a makahawaru lẹ Chipfu e-me g'abụ eze kẹ gube nnajiuphu mu nọo ọdu; kele ọọ ogu Chipfu bẹ ilwu. G'ọ tọ dukwa ẹjo-iphe, aa-huma ngu l'ẹhu jasụ teke ii-nọ-beru.

²⁹ O betakp̄ooru nemadz̄y nõdu ach̄i ngu k'egbugbu b̄e Chipfu, b̄u Chileke ngu e-wōerupho ndz̄y gube nnaj̄iuphu mu kwachia rengurengu l'ite ndz̄y. Qle ndz̄y ndu ōhogu ngu ph̄e b̄e aa-gbáph̄ù egube aagbaphuje mkpuma rōbo-a. ³⁰ Tòbudu iya b̄u; teke Chipfu mēerupho gube nnaj̄iuphu mu iphe, d̄u ree ono, o kweshigbaaru ngu ukwe iya ono; bya eworu ngu mee onye-ishi l'al̄i Ízurēlu; ³¹ o t̄oo bueduru nnaj̄iuphu mu aph̄y; ozoo g'obu waahaa ngu mini l'i gburu ōchi enwedu ishi; ozoo l'i gwataru ugwo iphe, e meru ngu. L̄e teke ono, Chipfu e-meshiru gube nnaj̄iuphu mu iphe, d̄u ree ono; nyatakwa m̄ube nwozi ngu nwanyì.

³² Dévidi s̄y Abigelu: "G'ajaja buru k̄e Chipfu, b̄u Chileke k̄e Ízurēlu; mb̄y onye ziru ngu g'ì gba mu ndzuta ntan̄y-a. ³³ Ḡe mmamiphe ngu bukwaru iphe, a ḡoru ōnu-oma n̄y; t̄eme g'a gokwarupho ōnu-oma n̄y ḡubedua gbobutaru mu ḡe mu te egbu ōchi l̄e ntan̄y-a; waa ḡe mu te egude ̄eka onwomu gwata ugwo iphe, e meru mu. ³⁴ Ōme o t̄o b̄u l'ì ḡbaru egwegwa bya mu ndzuta-a; b̄e mu shiakwa ribua nte s̄y: 'Leshinu Chipfu, b̄u Chileke k̄e ndu Ízurēlu n̄o ndz̄y g'ò n̄o iya-a; mb̄y onye ono, gbobutaru ōphu mu te emekāeduru ngu iphe ono; b̄e o t̄o dukwa onye nwoke l'ibe Nebal̄y m'onye lan̄y mu gege egbuphodo m̄e o -rwutash̄ia l'utsu echele.' " ³⁵ Oo ya b̄y; Dévidi bya anata iya iphe ono, o gwetaru iya ono; s̄y iya: "T̄okwa ̄ehu. Mu n̄umawaru iphe, i pfuru bya ekwetawaa iphe, i rw̄oru."

³⁶ Abigelu bya alapfu Nebal̄y je ah̄uma l'ò n̄oro ab̄o-iphe l'ibe iya; egube ono, onye eze emeje ono. ̄Ehu nõdu ats̄o Nebal̄y uts̄o; k̄ele m̄ee atsushi iya ike. Ōphu o t̄o d̄udu iphe, Abigelu pfuru iya jas̄y nchi b̄ohu. ³⁷ O -rwua l'utsu iya l̄e teke m̄ee ono sahuwaru Nebal̄y; nyee ya bya at̄uko iphemiphe ono dok̄otaru iya; meji tōfu iya; o k̄p̄o-kerehu ḡe mkpuma. ³⁸ A bya an̄ochaa iphe, d̄u g'abal̄i iri; Chipfu chitsua Nebal̄y; o buru iya anw̄uhu.

Dévidi al̄uta Abigelu

³⁹ O be teke Dévidi byaru an̄uma l̄e Nebal̄y nw̄uhuwaru o s̄y: "G'ajaja buru k̄e Chipfu; mb̄y onye ono, gwataru ugwo iphe-iph̄ere ono, mu nataru l'̄eka Nebal̄y. O bya egbobutakwaph̄o m̄ube nwozi iya ḡe mu te eye ̄eka l'̄ejo-iphe. Chipfu b̄e wowaru ejo-ememe, Nebal̄y meru kpukposhi iya l'ishi nkiya."

Oo ya b̄y; Dévidi zia g'e je ezia Abigelu g'ò bya ḡe ya luru iya. ⁴⁰ Ndu ozi Dévidi jeshia mkp̄ukpu Kam̄elu je ezia Abigelu s̄y iya: "Dévidi b̄e zikwaru anyi g'anyi bya eduta ngu g'ì buru nyee ya."

⁴¹ Abigelu ḡbalihu bya ephozeta iphu iya l'al̄i s̄y: "Waa m̄ube nwozi unu nwanyì baa; mb̄y onye a-n̄odu asaj̄e ndu-oz̄i nnaj̄iuphu mu ōkpa."

⁴² Abigelu j̄ikobe egwegwa bya eduta unwumgboko ise, l'ejeru iya ozi yeru onwiya; o nyikota eli nkaf̄y-igara tsoru ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; o je aluru Dévidi.

⁴³ Dévidi b̄e aluhawaa Ahinowamu, b̄y onye shi l̄e mkp̄ukpu Jiezer̄lu; ȳe Abigelu bya at̄uko buru unyomu Dévidi. ⁴⁴ Teke ono b̄e S̄olu kutawaru nwada iya, b̄y Mikalu; mb̄y nyee Dévidi woru kee Paliti nwa Layishi; mb̄y onye shi l̄e mkp̄ukpu Galimu.

1 Ndu mkpukpu Zifu bya atugbua je edooru Sọlu lẹ mkpukpu Gibiya sụ: “Dévidi bẹ domikwaru onwiya l'úbvú Hakila, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu.”
 2 Sọlu bya atugbua jeshia l'echiegu mkpukpu Zifu; yee unu unwoke esaa l'ukporo iri, a hotaru l'alí Ízuru lẹ tuko swiru jeshia achọ Dévidi. 3 Sọlu pẹ bya adọru l'aguga gbororo l'úbvú Hakila ono, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu. Dévidi noduro ya l'echiegu. O humaepho lẹ Sọlu chowaru iya byatashia eka ono; 4 o zia ndu anwu ngge ephe jee; bya eme o marweta l'ọo eviya lẹ Sọlu byawaru. 5 Oo ya bu; Dévidi gbeshi bya ejeshia l'eka ono, Sọlu pẹ doru ono. O -rwua je ahuma eka Sọlu yee Abuna nwa Neru, bu onyeshi ndu ojogu zẹ. Sọlu zee l'ime odu ono; ndu ojogu iya do-pee ya mgburugburu.

6 Dévidi bya ajia Ahimeleku, bu onye Hetu waa Abishayi nwa Zeruya; mbu nwune Jiowabu sụ pẹ: “?Bu onye ole bẹ e-tsoru mu g'anyi jepfu Sọlu l'eka ephe doru ono?”

Abishayi sụ: “Oo mbẹdua l'e-tsoru ngu je.”

7 Oo ya bu; Dévidi yee Abishayi tugbua jepfu ndu ojogu ono l'enyashi. Ephe jerwua bya ahuma Sọlu l'eka o zẹ eku mgbenya l'ime ime odu ono; yee arwa iya, o woru bvube l'alí l'uzo ishi iya. Abuna yee ndu ojogu ono zẹ-pee ya mgburugburu. 8 Abishayi sụ Dévidi: “Ntanu-a bẹ Chileke mewaru g'ohogu ngu daba ngu l'eka. Jiko hanaa nta-a gẹ mu gude arwa-a sypabe iya l'alí ugbo lanu; mu ta a-sukwa iya ya ugbo ebo.”

9 Obenu lẹ Dévidi suru Abishayi: “Te emeghekwa nkiya! Mbu-a; ?Bu onye a-hali eka byia onye ono, Chipfu wuru manú l'ishi g'ọ buru eze; g'e-mecha g'onye ono laa ke mmanu?” 10 “Eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a bẹ bukwa Chipfu l'onwiya bẹ l'e-gude eka iya chigbua ya. Ophuu l'anwuhu iya rwuru; o nwuhu; ozoo l'ọ jeru ogu; je alaa l'ogu. 11 Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu halia eka byia onye ono, Chipfu wuru manú l'ishi ono. Iphe, e-me nu bu g'i wota arwa ono waa iphe, aangú mini ono, nọ iya l'uzo ishi ono g'anyi tugbua.” 12 Oo ya bu; Dévidi tuta arwa ono; bya ewota iphe, aangú mini ono, nọ Sọlu l'uzo ishi ono o buru pẹ atugbu. Ophu o tọ dudu onye humaru iya nu; ophu o dudu onye maru nu; ophu o dudu onye ophu tehuru etehu. Ephe tukoeppo ekugbaa mgbenya; kele Chipfu meru g'oke mgbenya tu pẹ.

13 No iya; Dévidi bya adafu azu iya ophuu; je enyikota eli úbvú; nodu nwuzenya uzenuya. Eka nọ-buharu pẹ l'echilabo kwatakpo odu ọsa shii.

14 Dévidi bya ekua ndu ojogu ono oku; kua mẹ Abuna nwa Neru sụ pẹ: “Abuna; t'ii zadu enu; Abuna?”

Abuna za enu bya asu: “?I bu onye; gube nwophu eku eze oku?”

15 Dévidi sụ Abuna: “?Ti bunaa nwoke, du ike l'ogu? ?Bu onye bẹ atukpooru ngu nu l'alí Ízuru lẹ? ?Denu g'ọ nwuru i ti letaduru nnajiuphu ngu, bu eze enya; k'ophu bu l'ọ nweru onye byaru gẹ ya gbua nnajiuphu ngu, bu eze? 16 Iphe ono, i meru ono ta adukwa ree. Eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a; bẹ iphe, gbaru unu g'unu ha bukwa anwuhu. Noo kele unu te etaduru nnajiuphu unu enya; mbu onye ono, Chipfu wuru manú l'ishi ono. Chikaedu enya achika. ?Denu arwa eze yee iphe, onguje mini, o shi dobe lẹ mgboru ishi iya ono?”

17 Sọlu maekwarupho l'ọo olu-opfu Dévidi bya asu: “?Bu olu-opfu ngu bu ono nwa mu, bu Dévidi?”

Dévidi sù iya: “Ee! Ọ kwa iya-a nnajìuphu mu, bụ eze.” ¹⁸ Ọ sùkwapho: “?Bụ kẹ ẹ̀nù bẹ ẹ̀bẹ nnajìuphu mu achihunuru nwozi ngu? ?Bùhununu ẹ̀nù bẹ mu meru? ?Bù ẹ̀jọ-ìpẹ ẹ̀nù bẹ ẹ̀ka mu ẹ̀dùkpoo? ¹⁹ Jiko ẹ̀ ẹ̀bẹ nnajìuphu mu, bụ eze ngabẹnuru nwozi ngu nchị nta. Ọ -bùru l'ọo Chipfu bẹ kpaliru ngu ẹ̀jì chiahaa mu nno; ẹ̀ ọo natakwa ngweja. Teke ọbù l'ọo ndiphe bẹ eme iya nù; ẹ̀ ẹ̀pẹ bụkwaru ndu vu ọnu l'atatihiphu Chipfu. Nta-a bẹ ẹ̀pẹ chifuwaru mu l'echilabọ ndibe Chipfu. Ẹpẹ sù ẹ̀ mu je ejeaaharu agwa ọzo ozi! ²⁰ Ọle-a; ẹ̀ mee mu te egedakwa l'alì l'ẹka dọ ẹnya l'ìphu Chipfu; kele eze ndu Ízurẹlu bẹ lufutawaru bya achiahaa nwogu, teke agbadu ẹ̀bà ẹ̀onye achì nta ọkwà l'úbvú.”

²¹ Tọbudu iya bụ Sọlu sù: “Mu meakwaru iphe-ẹ̀jì. Lwanụ azụ; nwa mu, Dévidi. Mu taa túbædu ama emeka ngu iphe ọzo; noo kele ì guberu ndzụ mụbe Sọlu iphe ntanụ-a. Ọo eswe bẹ mu meru; mbụ lẹ mu meswekpọwaru k'ọp̄hu parụ ẹka apaa.”

²² Dévidi sù: “Wakwa arwa ẹ̀bẹ eze baa. G'unwokoro ngu onye lanụ tughata bya ewota iya. ²³ Ọo Chipfu a-pf̄u onyenonu ụgwo apfubekoto iya waa k'apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Ntanụ-a bẹ Chipfu meru; ì daba mu l'ẹka; ọle mu taa halikwanụ ẹka ebyi onye ono, Chipfu wuru manụ l'ishi ono. ²⁴ G'ọ bụnuru ẹ̀ mu guberu ndzụ ngu iphe ntanụ-a; bụkwapho ẹ̀ Chipfu a-ẹ̀bẹ ndzụ nkemu iphe; mbụ g'ọ nafutakota mu l'iphe-ẹ̀huka, byaru mu nù.”

²⁵ Ọo ya bụ; Sọlu bya asụ Dévidi: “G'e kebekwa ngu l'oma nwa mu, bụ Dévidi. Ii-me iphe, nyiberu anyibe; mbụ mee ya mekọta!”

Ọo ya bụ; Dévidi tughushia; Sọlu laphushia azụ l'ibe iya.

27

Dévidi alapfu ndu Filisitayinu

¹ Dévidi bya arịa l'ime onwiya sù: “Nta bẹ ujiku lanụ bẹ mu e-mechakwaa shi l'ẹka Sọlu laa l'iyi. O to nwedu iphe ọzo, kabakpoo ree; ta abudu ẹ̀ mu gbaru lashia alì ndu Filisitayinu. Ọo ya bụ Sọlu akabẹ haa mu achọp-ẹ̀ l'alì Ízurẹlu; mbụ mu e-shi nno ya nahụ iya.” ² Ọo ya bụ; Dévidi yẹ unwoke ono, dọ unu nemadzụ l'ụkporo iri ono, bụ ndu yẹ ya aswiye ono gbeshi lapfushia Akishi, bụ onye eze mkpukpu Gatu; mbụ nwatibe Mawọku. ³ Dévidi phẹ lapfu Akishi je eburu lẹ mkpukpu Gatu. Onyenonu bẹ yele ndibe iya tukocharu buru. Dévidi bẹ yele unyomu iya labọ tukoru buru; mbụ Ahinowamu kẹ mkpukpu Jiezerẹlu waa Abigelu kẹ Kamẹlu, bụ iya bụ nwanyị ono, jì iya, bụ Nebalụ ta anọedu-a. ⁴ O be teke e doerupho Sọlu lẹ Dévidi gbalawaru lashia Gatu; ọp̄hu ọ tọ chọbaeduru iya.

⁵ Ọo ya bụ Dévidi bya asụ Akishi: “Ọ -bùru lẹ mu dọ ngu l'obu; wofutanu mkpukpu lanụ l'alì-a; nù mu ẹ̀ mu buru. ?Dẹnu g'ọ bụ mube nwozi ngu bẹ unu l'iya atuko buru lẹ mkpukpu lanụ l'ẹka eze bu?” ⁶ Ọo ya bụ; Akishi woru mkpukpu Zikulagu woru nù iya mbọku ono. Ọ buri iya meru iphe Zikulagu bụ mkpukpu ndu eze ndu Jiuda byasụ ntanụ-a. ⁷ Dévidi bẹ bugbaru apha ọp̄hu l'ọnwa ẹno l'alì ndu Filisitayinu ono.

⁸ Dévidi yẹ ndu etsoje iya nù bya atughua je alwua ndu Geshu; me ndu Gizi; me ndu Amalẹku. Ndu-a bẹ shihawaa teke dọ ẹnya butaru l'alì ono; mbụ shitakpoo mẹ a -nọdu eje Shuru jasụ l'alì ndu Ijiputu. ⁹ Ọ nọdu abujeru ndu ọp̄hu Dévidi bapfuwaru l'ọgu ono; l'oogbushikọta phẹ. Ọ tọ dudu nwoke ọzoo nwanyị, oodobeje ndzụ. Ọ bya akpukọ aturu;

mẹ egħu; mę eswi; mę nkapfù-ìgara; mę ìnya-kamèlù; bya achìkochaawewe. O -mechaa; ọolapfushia Akishi. ¹⁰ Teke Akishi jiru iya: “?Bù ibiya ole bę i jeru alwua ntanu-a?” Dévidi asu iya: “O kwa echiegu ndohali mkpukpu Jiuda.” Ozoo l’oosu iya l’oo echiegu ndohali ke mkpukpu ndu Jierahumelu; ozoo l’oo echiegu ndohali Kenu. ¹¹ O to dudu nwoke ozoo nwanyi, oodobeje ndzu ke kpuru bu Gat; keke ọonoduje arı su: “Epehe e-jekwa agba anyi ama su l’owakwa iphe, Dévidi meru baa.” O buru ge Dévidi shi emeje iya bu ono le teke o bukotaru l’ali ndu Filisitayinu. ¹² Akishi daru Dévidi ye l’ehu; asuje onwiya: “Dévidi be a-buwaruro nwozi mu jasuru asuru; noo keke ndibe phe, bu ndu Izurelu be kpowaru iya ashi mebyi akpokpo.”

28

¹ O bya erwua teke ono; ndu Filisitayinu bya akpakoo ndu ojogu phe g’ephe tsoo ndu Izurelu ogo. Akishi je asu Dévidi: “G’o dokwaa ngu enya ree l’unu l’unwoke ngu be e-dujekwa mu ogo.”

² Dévidi su iya: “O n’iya bu l’ii-humawaro iphe, onye-ozu ngu e-me.”

Akishi su Dévidi: “O dupeho ree; mu e-mewaa ngu ro gi buru onye a-ndu eche mu nche jeye ndzu mu abvu.”

Solu yee nwanyi, aphuje ophulenyaa, bu le Enudo

³ Nta-a be Sámèlù nwuhuwaru; ndu Izurelu l’ophu tuko raa ekwa iya; bya elia ya le mkpukpu iya le Rama. Solu be tukowaru ndu emeje omamanshi; me ndu aphuje ophulenyaa rwushikota l’ali ono.

⁴ Ndu Filisitayinu bya edzukobe bya aduru k’ogu le mkpukpu Shunemu. Solu bya akpakoo ndu Izurelu l’ophu ephebedua duru nkephe l’ubvu Gilubowa. ⁵ O be ge Solu humaerupho ndu ojogu ndu Filisitayinu; ndzu guhu iya; teme obu ndu etekwa iya pho ophe. ⁶ O mee g’o kpata Chipfu ishi; ophu Chipfu ta adudu iphe, o gbę le nrwo; ozoo l’ido urimu pfuaru iya; ozokpoonu l’onu ndu mpfuchiru iya. ⁷ Solu bya asu ndu ejeru iya ozi: “Unu leeru mu enya nwanyi, aphuje ophulenyaa k’ophu mu e-je akpata iya ishi.”

Epehe su iya l’o nweru onye lanu, bu le mkpukpu Enu-Duru.

⁸ Solu bya eworu onwiya gbugabe; chita uwe mmanu yee. O be l’enyashi yee unwoke labo swiru jepfushia nwanyi ono. Solu rwua bya asu iya: “Kpataeduru mu maa ishi. Onye ophu mu kukpøerupho epha iya be i-kpokuta.”

⁹ Nwanyi ono su iya: “Lenu; i manuru iphe, Solu meru. Mbu le ndu ajije iphe; me ndu aphuje ophulenyaa be o tukoru rwushikota l’ali-a. ? Denu g’o gude i bya ekweberu mu eregede; ge mu eshi nno nwuhu?”

¹⁰ Solu bya egude epha Chipfu ribuaru iya angu su: “Eshinu Chipfu no ndzu g’o no iya-a be o to dukwa aphu, a bya lanu ngu l’opfu iphe-a.”

¹¹ Nwanyi ono bya ajia ya su: “?Bù onye be mu a-kpokuru ngu?”

O su iya: “Oo Sámèlù be i-kpoku.”

¹² Nwanyi ono bya ahumaepho Sámèlù bya echishia mkpu su Solu: “? Denu g’o gude i gbaaru mu eregede? O kwa ngu bu Solu!”

¹³ Eze, bu Solu bya asu nwanyi ono: “Ta atsushi ebvu. ?Bù gunu be i humaru?”

Nwanyi ono su iya: “Mu humaru maa g’o shi l’ali afuta.”

¹⁴ O jia ya su: “?O dukwanu idagha?”

Nwanyị onọ sụ: “Ọo akahụ nwoke ọgerenya, yeru uwe-mgbalanu bẹ alufutanu ọbu.”

Sọlu maekwarupho l'ọo Sámèlù. O phozeta woru iphu kpupyabẹ l'alị.

¹⁵ Sámèlù bya epfua opfu sụ Sọlu: “?Bụ ọnu bẹ iikuru mu; i gude akpọshi mu atụta unme, mu atuta-a?”

Sọlu sụ iya: “Mu nọ l'oke iphe-ehuka; kele ndu Filisitayinu bẹ etso mu ọgu; teme Chileke pawaru mu buhaa; ọphu ooyejeedu onu yeru mu e-shi lẹ ndu mpfuchiru iya; ọzoo lẹ nrwọ. Ọo ya kpataru iphe, mu eku ngu g'i karu mu ọzo, mu e-shi iya.”

¹⁶ Sámèlù sụ iya: “?I chọru mu ọnu nta-a, Chipfu pawaru ngu buhaa; ọ buwaru onye opfu ngu-a? ¹⁷ Ọo iphe ono, Chipfu shi mu l'ọnu gbaaru ngu ama iya ono bẹ avukota nno. Chipfu bẹ nafuwaru ngu aba eze ono woru iya nụ onye ọzo, bụ Dévidi. ¹⁸ Kele i ti meduru Opfu Chipfu; mbụ l'i ti tukoshiduru ndu Amalẹku oke-ẹhu-eghu Chipfu. Ọ buru iya meru g'o gude; o mee ngu iphe ono, o meru ngu ntanu-a ono. ¹⁹ Ọphu kachakpọ nụ bụ lẹ Chipfu a-chiru unu lẹ ndu Ízurelù ye ndu Filisitayinu l'ẹka; mbụ l'echele ọwa-a bẹ unu l'unwu ngu unwoke a-lwapfuta mu lẹ maa. Nokwaphọ gẹ Chipfu a-chiru ndu ojogu ndu Ízurelù chiru ye ndu Filisitayinu l'ẹka.”

²⁰ Ndzụ-agugu iphe ono, Sámèlù pfuru ono gude Sọlu; ọ ngabufu daa l'alị teke ono teke ono. Ike bvụ iya; kele o to riduru nri eswe mę ke ẹnyasi mbọku ono l'ọphu. ²¹ Nwanyị onọ bya bya ahuma g'ẹhu anmashiberu Sọlu anmanma ike bya asụ iya: “Lenu; mube nwozi ngu nwanị bẹ nukwaru ngu opfu; mee iphe, i ziru mu ememe. Mu turu ishi ndzụ mu mekọta iphemiphe, i suru gẹ mu mee. ²² Ọo ya bụ jikonu; ngabenuru nwozi ngu nwanị nchi; mbụ gẹ mu nnu ngu nri g'i ria; k'ọphu ike a-dụ ngu g'i gude lashia.”

²³ Sọlu jika sụ lẹ ya te eridu nri. Ọle ndu-ozì iya waa nwanị onọ tukoru rwoahaa ya; ọ gbẹ teke ono kweta. Ọ bya agbeshi l'ẹka ọ zẹ l'alị bya anọ-zeta l'iphe-azee.

²⁴ Nwanyị onọ bẹ nweru nweswi, tsuru ẹba, nọ l'ulo iya. O woru iya gbua teke ono teke ono. Ọ bya ewota ukpokutu-nri gwo-phube gude ghee buredi, eeyeduru iphe, ekoje buredi. ²⁵ Nwanyị onọ bya akwashjaru Sọlu phẹ iphe ono; ẹphe ria. E mechaa; ẹphe tugbua l'enyashi ono lashia.

29

Ndu-ishi ndu Filisitayinu achifu Dévidi l'iphu ọgu

¹ Ndu Filisitayinu bya edzukọbe-gbua ndu ojogu phẹ lẹ mkpukpu Afeku. Ndu Ízurelù je anmaa anmanma ọgu lẹ mgboru ẹka mini anọduje anwushi lẹ mkpukpu Jiezerelù. ² O be gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu keshiru ndu ojogu phẹ; ẹphe dzebgbaa ukporo ise ise; ndu ọphu adu unu labo l'ukporo iri iri; Dévidi ye ndu etsoje iya nụ nọdu awu etso phẹ azụ azụ ẹphe lẹ Akishi. ³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya ajia sụ: “?Bụ ọnu bẹ ndu Hiburu ọwana eme l'ẹka-a?”

Akishi sụ phẹ: “Ọ kwa Dévidi ono, shi buru nwozi Sọlu, bụ eze ndu Ízurelù-a. Mu l'iya bughataakwaru apha ọphu. Ọle eshinu ọ gbafutaru l'ibe Sọlu lwapfuta mu bẹ ta adukwa ntucha, mu humajeru iya l'ẹhu.”

⁴ Ehu ghuahaa ndu-ishi ndu Filisitayinu ono eghu; ẹphe sụ iya: “Duphukwa phẹ azụ g'ẹphe je anoduro l'ẹka ono, i nuru phẹ g'ẹphe buru ono. G'o to tsokwaru anyi je ọgu; a -nonyanu; e rwua lẹ teke aalwu ọgu;

o gbẹ ghakọ́bẹ tsoahaa anyi oḡu. Kele-a; ?tọ kabadaa nphe g'ee-shi ge yẹ nnajjuphu iya bya adu lẹ ree ozo mẹ o -gbushia anyi ishi? ⁵ ?Tọ bɔnaa Dévidi ọwana bẹ ẹphe aguje l'ebvu ete sù: 'Solù gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojogu ugbo iri?' "

⁶ Ọo ya bụ; Akishi bya ekua Dévidi sù iya: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ ị buepho onye pfulu ọto; tẹm ọ duhukwa mu pho ree ke g'i tsoru anyi g'anyi tuko swiru jee oḡu-a; noo kele e -shi mboku ono, ị lwapfutaru mu ono byasù ntanu-a bẹ ọ tọ dudu ntucha, mu humajeru ngu l'ehu. Ọle ọo ndu-ishi ono bẹ ị ti dudu ree l'anya. ⁷ Ghakobe lashia lẹ nchi-odoo; be ejekwa eme iphe, ta adudu ndu-ishi ndu Filisitayinu ree."

⁸ Dévidi jja ya sù: "ʔBukwanu ḡunu bẹ mu mehunuru? ʔBukpoo ḡunu bẹ ị humaru l'ehu mube nwozi ngu shitakpoo lẹ mboku, mu lwapfutaru ngu byasù nta-a? ʔDenu iphe, bụ lẹ mu tee jedu etsoo ohogu gbẹ nnajjuphu mu, bụ eze oḡu?"

⁹ Akishi sù iya: "Mu maru-a l'ị dū mu ree l'anya; mbu l'ị dū-tabee mu pho g'ojosi-imigwe Chileke; ọle ndu-ishi ndu Filisitayinu pfulu sù l'ị ti byadu etso anyi je oḡu ono. ¹⁰ Nta-a bukwa g'i tehu l'onma ewa utsu unu lẹ ndu-ozì nnajjuphu ngu ono; mbu ndu ono, unu l'ẹphe tukoru swiru ono; ḡunu tugbua lẹ geregere nchi-abọhu."

¹¹ Ọo ya bụ; Dévidi yele ndu etsoje iya nū gbeshi l'onmewa utsu laphushia azu l'alì ndu Filisitayinu; ndu Filisitayinu tugbua; ọ buru phe je Jiezerelu.

30

Dévidi etso ndu Amaleku oḡu

¹ Ọ bya ebe ge Dévidi yee unwoke iya rwuerupho mkpukpu Zikulagu lẹ mboku ophu kwe iya eto, ẹphe gbeshiru; ẹphe huma lẹ ndu Amaleku byawaru alwua ndu bu l'echieḡu ndohali waa ndu mkpukpu Zikulagu alwulwu. Ephe lwuru Zikulagu woru ọku tufu iya. ² Ndu Amaleku ono kpukotachaa unwanyi, nọ iya nū lẹ ndzụ; kpukotachaa egirima mẹ ogerenya. Ophu ọ tọ dudu mẹ onye lanu ẹphe gburu egbugbu; gbahaepho akpuko bẹ ẹphe kpukoru phe lashia. ³ Noo ya; Dévidi yee unwoke iya ono bya abyarwuta Zikulagu; bya ahuma ḡoku mebyishiru iya; tẹm a kpukoo unyomu phe; mẹ unwegirima phe lẹ ndzụ. ⁴ Tobudu iya bụ; Dévidi yee ndu ono, yee ya tukoru swiru ono chishia mkpu ekwa; raẹ ya pho jasù ike ekwa bvushikota phe. ⁵ Unyomu Dévidi ẹphe n'ebọ, bụ iya bu Ahinowamu, onye Jiezerelu; mẹ Abigelu, ophu ji iya, bụ Nebalu nwuhwaru; mbu onye Kamelu bẹ a kpukotacharu.

⁶ Iphe ono tsushia Dévidi l'ehu ike; kele ndu ono bẹ epfu g'ẹphe tugbua ya lẹ mkpuma. Onyenonu l'ime phe bẹ ehū gbangahuchaaru lẹ k'unwu phe unwoke mẹ unwada phe, a kpukotaru. Ọle Dévidi bẹ gbataru onwiya ike l'ime Chipfu, bụ Chileke iya. ⁷ Tobudu iya bụ; Dévidi bya epfuaru Abyiyata, onye uke Chileke; mbu nwa Ahimeleku sù iya: "Wotaru mu nū uwe-ukuvu ono!" Abyiyata chita iya chijeru iya. ⁸ Dévidi bya ajja Chipfu sù: "ʔBụ ge mu chipfuru ikpoto ndu o-lwua-ola-a? ʔMu a-gbapfu phe-a tọ?"

Ọ sù iya: "Chipyabe phe; ị-gbapfu phe-a; mbu nashichaa phe iphe ono ḡ'ọ ha."

⁹ Dévidi yee unwoke, yee ya swi, dū unu l'ukporo iri bya agbarwua nggele Beso. O rwua l'eka ono o nweru ndu ophu haru noshia; ¹⁰ kele umadzu ukporo iri l'ime phe bẹ ike bvueberu k'ophu ẹphe ta adudu ike

daa nggele ono. O buru Dévidi waa unu nemadzū k'ophuu bē chikwaseru ndu ono. ¹¹ Ephe gbata je ahuma onye Ijiputu lē mgbeḡu. Ephe duta iya dupfu Dévidi. Ephe bya eworu nri nū iya o ria; bya echebe iya mini o ngua. ¹² Ephe woru ibiribe echa-mbekee, e gude akpuru oshi figu mee nū iya; wafua ophu e gude akpuru vayinu ghee. O bya eria ya rokota ike; kele o to riduru nri; ophu o tō nguduru mini e -shi k'abalī eto; eswe l'enyashi. ¹³ Dévidi jia ya sū: “?Bū onye kē ndu ole bē i bū? Tēme ?bū awe bē i shi bya?”

Nwokoroḡbya ono sū iya: “Mu bukwa onye Ijiputu; bukwarupho nwohu onye Amaleku. Nnajiuphu mu gbadoru mu e -shi k'abalī eto, larū alala; kele iphe-eme zupyaḡberu mu. ¹⁴ Anyi jeru alwua ndu Kereti, bu l'uzo ndohali; mē ndu bu l'eka iya kē ndu Jiuda; mē ndu Kalēbu, bu l'echiēgu ndohali. Anyi tua oku lē mkpukpu Zikulagu.”

¹⁵ Dévidi jia ya sū: “?Ii-dū ike duru mu je egoshi mu ikpoto ndu o-lwua-ola ono?”

O sū: “I -gude epha Chileke ribuaru mu nte l'i tī byadu l'e-gbu mu; ophu i kpuduru mu anū nnajiuphu mu; mu e-duru ngu je egoshi ngu eka ephe nō.” ¹⁶ O duru Dévidi pḡe rwua. Ndu Amaleku ono doru l'alī ono; eri angu; bya eme emereme k'ikpoto iphe ono, eḡe gwekoru l'alī ndu Filisitayinu; mē kē ndu Jiuda ono. ¹⁷ Dévidi pḡe datso pḡe oḡu; shi l'uzenyashi mboku ono lwua pḡe jasū l'uzenyashi echele iya. Ophu o tō dudu m'ō onye lanū, gbalarū nū; a -ḡufuepho unu unwokoroḡbya, nyihuru eli inya-kamēlu gbala. ¹⁸ Dévidi pḡe tukokpoo iphemiphe ono, ndu Amaleku gwekoru pḡo nafutachaa; lufuchaa l'unyomu iya pḡo eḡe n'ēbo. ¹⁹ Ophu o dudu iphe pḡe ophu tuphahuru etupahū; onye upfu mē onye nta; unwokoro mē unwumboko; iphe, a kwatarū l'okwata; mēkpoo iphe mmanū ozo, eḡe gwekoru egweko. Dévidi pḡe tuko iya naphutachaa azū. ²⁰ Dévidi pḡe bya akpukochaa aturu ndu Amaleku; mē eḡu pḡe; mē eswi pḡe. Ndu ojogu Dévidi kparū eku ono vuru uzo asuje: “Owa-a bū iphe, Dévidi kwatarū l'okwata.”

²¹ Oo ya bū; Dévidi bya abyapfuta umadzu ukporo iri pḡo bū ndu ono, ike bvushiru k'ophu eḡe ta aduedu ike tsoru iya pḡo; mbū ndu ono, a harū l'azū nggele Beso azū iya ophu-a. Eḡe wufuta g'eḡe gba Dévidi yēe ndu ophu yēe ya swī ndzuta. Dévidi jerwua bya ekele pḡe ekele. ²² Ndu ejo nemadzū mē ndu mkpaka l'ime ndu ono, tso Dévidi ono bya asū: “Eshi ophu anyi l'ephe ta aswidu jee oḡu bē anyi tee kekwa iphe ono, anyi kwatarū l'okwata ono agba pḡe. Iphe, e-mechia nū bū l'onyenonu l'e-duta nyee ya waa unwu iya lashia.”

²³ Dévidi sū pḡe: “Waawakwa; unwunna mu; unu be jekwa egude iphe, Chipfu nūru anyi mee nno. Oo Chipfu bū onye gbobutaru anyi; bya eworu ndu byaru anyi etso oḡu ye anyi l'eka. ²⁴ ?O dū unu g'onye angaru unu nchī l'iphe ono, unu epfu ono? Iphe, onye nō swiru ivu ketaru bē bū iphe, onye tso je oḡu e-keta. Eḡe e-ketagbaa iphe lanū.” ²⁵ Dévidi tua ya; o buru ekemu bya aburu omelalī ndu Ízurēlu e -shi mboku ono byasuru ntanū-a.

²⁶ Dévidi bya alarwuēpho mkpukpu Zikulagu; o harū iphe ono, eḡe kwatarū l'okwata ono nū g'e je anū ndu eḡe l'iya eshi ònyā, bū ndu bū ogerenya ndu Jiuda. O sū g'a sū pḡe: “Owaa bū iphe, mu anū unu l'iphe, anyi natarū ndu ohogu Chipfu l'ogū.” ²⁷ O nūru iphe ono g'a nū ndu ophu bu lē mkpukpu Bētelu; mē ndu ophu bu lē mkpukpu Ramotu, dū l'echiēgu ndohali; mē ndu kē mkpukpu Jiatiru; ²⁸ mē ndu kē mkpukpu Arowa; mē

ndu kẹ mkpukpu Sifumotu; mẹ ndu kẹ mkpukpu Eshutemowa; ²⁹ mẹ ndu kẹ mkpukpu Rakalu; mẹ ndu kẹ mkpukpu ndu Jierahumelu; mẹ ndu kẹ mkpukpu ndu Kénu; ³⁰ mẹ ndu kẹ mkpukpu Homa; mẹ ndu kẹ mkpukpu Borashanu; mẹ ndu kẹ mkpukpu Ataku; ³¹ mẹ ndu kẹ mkpukpu Hẹburonu; mẹwaro ndu ẹka Dévidi mẹ ndu nkiya shi anọduje aghaphegbaa.

31

Anwuhu Solu yee unwu iya (1Iphe 10:1-12)

¹ Tọbodu iya bụ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurelù oḡu; ndu Ízurelù yeru phẹ ọkpa l'oso. E gbushia ndu Ízurelù ndu ọp̄hu d̄u igwerigwe l'úbvú Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chipfuru Solu waa unwu iya ẹhuka ẹhuka. Ẹp̄he gbua unwu iya, b̄u Jionatanu; mẹ Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Oḡu ono kpohu ọku mebyi ekpohu l'ibe iya ọp̄hu Solu nọ. Ndu ch̄i ap̄f̄u chipyabe Solu woru ap̄f̄u gbaa ya; meka iya ip̄he ọkpobe emeka. ⁴ Solu s̄u onye achijeru iya ngwọḡu: "Mifuta oḡu-echi ngu nmagbua mu; a -n̄onyaa n̄u ndu ono, ebuduru úbv̄u ono rwua bya eworu mu nmagbua; meru ip̄here kpua mu." Ole onye ono, achijeru iya ngwọḡu ono b̄e ndz̄u aḡu; ọp̄hu o kwedu gbua ya. Ọo ya b̄u; Solu woru oḡu-echi iya gha igharaphu; woru ẹpho chie ya. ⁵ Onye achijeru Solu ngwọḡu ono h̄umaep̄ho l̄e Solu nwuhuwaru; ọ daf̄ua l'eli oḡu-echi nkiya; ẹp̄he l'iya t̄uko nwushihu. ⁶ Ọo ya b̄u; Solu yee unwu iya unwoke ẹp̄he n'eto; mẹ onye achijeru iya ngwọḡu; mẹ ndu oḡoḡu iya g'ẹp̄he ha t̄uko nwushihukota l'ujiku lan̄u ono.

⁷ O be teke ndu Ízurelù ọp̄hu bu l'az̄u ns̄uda az̄u iya ọp̄huu; mẹ ndu ọp̄hu bu l'aguga ẹnyimu Jiódanu h̄umaerup̄ho l̄e ndu oḡoḡu Ízurelù b̄e yewaru ọkpa l'oso; bya ah̄umakwapho l̄e Solu yee unwu iya unwoke t̄ukowaru nwushihu; ẹp̄he t̄uko haa mkpukpu ph̄e gbalachaa; ndu Filisitayinu bya bya eburu iya. ⁸ O b̄eep̄ho l̄e nchitab̄ohu iya; ḡe ndu Filisitayinu byaru g'ẹp̄he yeshia ndu ono, e gburu l'oḡu ono ip̄he, ẹp̄he yeru l'ẹhu; ẹp̄he h̄uma odzu Solu yee unwu iya unwoke ẹp̄he n'eto g'ẹp̄he dabyigbaaru l'úbvú Gilubowa. ⁹ Ẹp̄he bya egbuta Solu ishi; yeshik̄ota iya ngwọḡu, ọ kwaru onwiya; bya eye ndu-oz̄i g'ẹp̄he jedzuru al̄i Filisitayinu mgburugburu je arakash̄ia ya k'ọp̄hu agwa ph̄e; mẹ ndip̄he a-n̄uma-dzuru iya. ¹⁰ Ẹp̄he woru ngwọḡu iya ono dobe l'ulo agwa, b̄u Ash̄itoretu; bya eworu ogw̄ehu iya kp̄opyabe l'igbul̄o mkpukpu B̄etu-Shanu.

¹¹ O be teke ndu bu l̄e mkpukpu Jiab̄eshi-Giladu n̄umaerup̄ho ip̄he ono, ndu Filisitayinu meru Solu ono; ¹² unwoke l'ọp̄hu, b̄u ndu ọkp̄ehu d̄u l̄e mkpukpu ono t̄uko w̄ufu l'enyashi jeshia B̄etu-Shanu. Ẹp̄he je apazeta odzu Solu yee k'unwu iya l'eli igbul̄o B̄etu-Shanu; pata jeshia Jiab̄eshi je akp̄ochaa ph̄e ọku. ¹³ Ẹp̄he bya at̄utukobe ọkp̄u ph̄e lia l'up̄fu oshi tamarisuku, d̄u l̄e Jiab̄eshi; bya asw̄ia ẹḡu abal̄i ẹsaa.

Ekwo Sámèlù k'èbo

Anwùhu Sọlu erwu Dévidi lẹ nchị

¹ Tọbudu iya bụ; Sọlu nwùhuchaephò; Dévidi shi l'ògu onò, o gbushiru ndu Amalẹku onò lwa; bya anọ abalị labọ lẹ mkpụkpu Zikulagu. ² O -rwua mbọku ophu kwe iya ẹto; a bya ele ẹnya; nwoke lanu, shiwa a l'odu-ọgu Sọlu phẹ rwua; yẹ uwe iya, a gbajashichaaru agbajashi; kporu urwuku kpua onwiya l'ishi. O byapfutaephò Dévidi; bya adaa kpurumu l'alị gude kwabẹ iya ùbvù. ³ Dévidi jia ya sụ iya: “?Bụ aweya bẹ i shi?”

O sụ Dévidi: “Mu shikwa l'odu-ọgu ndu Ízurelù gbalaa.”

⁴ Dévidi sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru? Jiko kọeshiduru mu iya.”

O sụ Dévidi: “Ndu Ízurelù gbakashihukwaru l'iphu ọgu onò. Ndu ophu dọ igwerigwe bẹ daru nwùshihu; k'ophu bụ lẹ Sọlu yẹ nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukurù nwùshihukota.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ajia nwokorọbya onò, byaru bya akọoru iya iphe onò sụ iya: “?Denu g'í shi maru lẹ Sọlu yẹle nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukurù nwùhuchaa?”

⁶ Nwokorọbya onò, byaru akọoru Dévidi iphe onò sụ: “O nweerupho g'o meru; mu nọdu l'úbvù Gilubowa; Sọlu l'onwiya nọdu l'ẹka onò nmakpuru l'eli arwa iya. Ugbò-inya ndu ohogu iya; yẹle ndu agba l'inya onò nọdu achịwa iya kpabẹ kpabẹ. ⁷ No iya; Sọlu bya aghaa ẹnya l'azu hụma mu; bya araku mu. Mu jia ya sụ: ‘?Bụ gẹ mu mee gunu?’ ⁸ O jia mu: ‘?Bụ onye bẹ i bụ?’ Mu sụ iya lẹ mu bụ onye Amalẹku. ⁹ O sụ mu jiko gẹ mu bya apfụ-kube iya gbua ya; noo kele ya nọ ndzụ, ọnwu ka mma! ¹⁰ Mu jenụ apfụ-kube iya; woru iya gbua; noo kele o doru mu ẹnya l'ọ -darwuwa alị bẹ ọ bụwaa iya ọnwu. Mu bya ekputa iya okpu-eze, o kpu l'ishi; bya agbata iya echi, o gba l'ẹka; o bụru iya bẹ mu gude wotaru gube nnajjuphu mu l'ẹka-a.”

¹¹ Noo ya; Dévidi yẹle ndu ẹphe l'iya swị ye ẹka l'uwe phẹ gbajashichaa.

¹² Ẹphe tuko raa ẹkwa; bụa aphụ; swia ẹgu jeye l'uzenyashi l'opfu ẹhu Sọlu; mẹ nwa iya nwoke, bụ Jionatanu; mẹ ke ndu ojogu Chipfu, bụ ọnu-ulo Ízurelù onò, e gude ogu-echi gbushia onò.

¹³ Dévidi bya ajia nwokorọbya onò, byaru iya edoru iphe onò sụ iya: “?I bụ onye awe?”

O sụ: “Mu bụkwa nwatibe onye Amalẹku, bụ mbyambya.”

¹⁴ Dévidi jia ya sụ: “?Bụ gunu bẹ i ti tsuduru ebvu k'ahali ẹka gbua onye Chipfu wuru manụ l'ishi?” ¹⁵ Dévidi bya ekua onye lanu l'unwokorobyia iya sụ: “Je egbuta nwoke onò tụa!” O je egbuta iya tụa; o nwùhu. ¹⁶ Dévidi sụ iya: “G'ochi ngu tukokwaru ngu l'ishi; noo kele i gudewaa ọnu ngu gbaa onwongu ama sụ l'ọo ngu gburu onye Chipfu wuru manụ l'ishi.”

Dévidi agụ aphụ Sọlu yẹle Jionatanu

¹⁷ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya agụ ebvu-aphụ ẹhu Sọlu yẹle nwa iya, bụ Jionatanu; ¹⁸ bya asụ g'e zia ndu Jiuda g'aaguje ebvu-aphụ onò. Ẹpha ebvu onò bụ “apfụ.” Ẹka e deru ebvu ọbụ bụ l'ẹkwo Jiasha.

19 “Ùb̀v̀ù, ì d̀ù g̀ube Íz̀ur̀el̀ù b̀e
e g̀buwaru t̀ogbo l'eli úb̀v̀ù!
G̀e ndu òkp̀ehu d̀ù
t̀ukò dab̀yig̀baaru!

20 G'e te pfukwa iya l̀e
m̀kp̀uk̀pu Gatu;
òp̀hu a rakwa iya arara tsoru
g̀bororo òma m̀kp̀uk̀pu
Ashikelònu; a -ǹonyaa;
èhu je at̀sòahaa ùnwada
Filisítayinu útso;
m̀b̀ù a -ǹonyaa;
ùnwada ndu ono,
e buduru úb̀v̀ù ono
t̀uhaha okoo.

21 Unub̀e úb̀v̀ù úb̀v̀ù Gilubowa;
g'iji ta akwabaèkwa kpua unu;
òp̀hu mini edzèbaèkwaru unu;
òp̀hu unu enweèkwaru alì,
emehuje iphe.

Noo k̀elè òò l'eli unu b̀e a ǹo
merwua iphe, ndu òkp̀ehu d̀ù
egudeje egbobuta
onwop̀hè l'ògu.

M̀b̀ù l'ip̀hè, Sòlu egudeje
egbobuta onwiya l'ògu
b̀e a taa nyìbaèdu maǹù.

22 Apf̀ù Jionatanu b̀e ta
akp̀olajeduru az̀ù g'ò t̀o
nm̀òp̀futa èba ndu òkp̀ehu d̀ù;
òp̀hu ogu-echi Sòlu
ta alwajèduru l'èbè ab̀ù
l'ò g̀buru nemadz̀ù jas̀uru
o jì iya.

23 Sòlu waa Jionatanu;
teke unu ǹo ndz̀ù b̀e unu
shì ama nt̀umatu;
t̀eme unu b̀uru ndu
e yeru obu.

Òp̀hu unu ekekahad̀uru
ekekahaa jas̀ù l'ònwu.
Unu shì ka ugo eme barabara;
t̀eme unu shìkwaph̀ò ka
oduma òkp̀ehu.

24 Unub̀e ùnwada Íz̀ur̀el̀ù;
unu kwaa èkwa Sòlu;
m̀b̀ù onye ono,
yeru unu uwe uswe-uswe,
ama mma ono;
onye ono, gude
m̀kp̀òla-ododo
memash̀ija uwe,
unu yeru l'èhu ememash̀ì ono.

25 Lewar̀ò g̀e ndu òkp̀ehu d̀ù

dabyigbaaru l'èka èphe
 larù l'ògu!
 L'eli úbvú bè e gburu
 Jionatanu tógbo.
 26 Mu agù aphù èhu ngu;
 nwunè mu Jionatanu.
 I shi búnukaru mu onye vu
 oke aswa.
 N-yemobu, i shi yee mu bè
 òkwa biribiri.
 O ka n-yemobu k'unwanyì
 adù biribiri.
 27 Lewarò gè ndu òkpehu
 dabyigbaaru!
 Ngwògu, eegudeje alwù ògu
 búkotawa òla-l'iswi!"

2

Echi Dévidi eze ndu Jiuda

¹ Tòbudu iya bù; e mechaa; Dévidi je akpata Chipfu ishi; sù: “?Bù gè mu túbua lashia mkpùkpu lanù lè Jiuda?”

Chipfu sù iya: “Ngwanù!”

Dévidi jja ya sù: “?Bù aweya bè mu a-la?”

Chipfu sù iya: “Lashinaa Heburonu!” ² Oo ya bù; Dévidi lashia èka ono; yèlè unyomu iya èphenebo; mbù Ahinowamu kè Jiezerèlù; waa Abigelu kè Kamèlù, bù nwanyì ono, jì ya, bù Nebalù anòedu ono. ³ Dévidi bya achitakwapho unwoke yèe ya swì; onyenònu duta ndibe iya; èphe je eburu lè mkpùkpu Heburonu waa mkpùkpu lè mkpùkpu, nògbaa ya nù. ⁴ Oo ya bù; ndu Jiuda byatashia Heburonu. O bùrù l'èka ono bè èphe nò waa Dévidi manù l'ishi g'ò bùrù eze ndu ònu-ùlò Jiuda.

A bya epfuaru Dévidi l'òo ndu Jiareshi-Giladu bè liru Sòlù. ⁵ Dévidi bya ezia ndu oozije ozi g'èphe je ezia unwoke mkpùkpu Jiareshi-Giladu sù phè: “Gè Chipfu gòrù ònu-òma nù unu k'ùbvù ono, unu kwabèrù Sòlù, bù nnajìuphu unu; woru iya lia ono. ⁶ Gè Chipfu goshikwa unu n-yemobu ómaa ya; goshikwaphò unu lè ya gbaru g'e gude ire iya èka l'òpfu èhu unu! Mbèdua, bù Dévidi l'onwomu e-mekwarùpho unu iphe-òma eshi òphu unu meru ègube iphe-a. ⁷ Oo ya bù; g'èka shihukwa unu ike; unu abùrù ndu ike dù; noo kèlè nnajìuphu unu, bù Sòlù bè nwùhuwaru nù; ndu ònu-ùlò Jiuda wùwa mu manù l'ishi gè mu bùrù eze phè.”

Echi Ishibosheti eze ndu Ízurèlù

⁸ Ábuna nwa Nèrù, bù onye-ishi ndu ojògu Sòlù bya edufuta nwatibe Sòlù, bù Ishibosheti duru bya lè mkpùkpu Mahanayimu. ⁹ O bya emee ya eze ndu Giladu; mè ndu Ashuru; mè ndu Jiezerèlù; mècha ndu Ifuremu; mè ndu Benjiaminu; mèwaro ndu Ízurèlù l'òphu. ¹⁰ Nwatibe Sòlù ono, bù Ishibosheti bè nòwaru ùkporo apha labò teke e meru iya eze ndu Ízurèlù. Iphe, o nòrù l'aba-eze ono bù apha labò.

Òlè ndu ònu-ùlò Jiuda bù Dévidi bè èphebedua awù etso. ¹¹ Dévidi buru lè mkpùkpu Heburonu buru eze ndu ònu-ùlò Jiuda. Iphe, o nòrù l'aba-eze bù apha èsaa l'ònwà ishiì.

Ògu adaru ndu kè Dévidi; èphe lè ndu kè Ishibosheti

12 No iya; Ábùna nwa Nèru yele ndu ejeru Ishibosheti, bú nwa Sòlù ozi shi lẹ Mahanayimu tǔgbua jeshia mkpǔkpù Gibiyónu. 13 Jiowabu; nwa Zeruya yele ndu ejeru Dévidi ozi tǔgbua jepfushia phẹ l'òkpuru, nọ lẹ Gibiyónu. Ndu ọphuu dọru l'azọ okpuru ono ibe lanu; ndu ọphuu dọru l'ibiya ọphuu. 14 Ábùna bya asu Jiowabu: "G'unwokorobya-a haeduru gbalihu l'iphu anyi je g'ẹphe lẹ nwibe phẹ lwupfuru."

Jiowabu sù: "Ngwanu; g'ẹphe gbalihunu je."

15 Oo ya bú; ẹphe bya awu-lihu; a bya aguta phẹ umadzu iri l'ẹbo l'ẹka iya kẹ ndu Benjaminu yele Ishibosheti, bú nwa Sòlù; bya guta umadzu iri l'ẹbo l'ẹka iya kẹ Dévidi. 16 Oo ya bú; onyenonu bya awocharu nwibe iya l'ishi; woru ogu-echi nmachaa ibe phẹ lẹ mgbureku; ẹphe tũko daa nwũshihu l'ugbo lanu. Noo iphe, meru g'o gude e kuahaa ẹka ono "Egu Ogu-echi". Ẹka ono bẹ nọ lẹ mkpǔkpù Gibiyónu.

17 Ogu mbọku ono kpohu ọku. Ndu kẹ Dévidi lwu-kpee Ábùna yele unwoke Ízurelu. 18 No iya; unwegirima unwoke Zeruya ẹphe n'eto nọdukota l'ẹka ono; mbu Jiowabu; mẹ Abishayi; yele Asahelu. Asahelu bẹ bú onye emebe barabara gẹ mgbada. 19 Asahelu chipyabe Ábùna kparakpara; l'ẹbe ele ẹnya l'ekutara; ọzo ẹkicha; kẹ gẹ ya dakobe; haa ya achì ọso. 20 Ábùna bya aghaa ẹnya hũma iya. O jia ya sù: "Asahelu; bú gubedua?"

O sù iya: "Oo mbedua bẹ ọ bú."

21 Oo ya bú; Ábùna bya asu iya: "Laphu azu. Shia ẹkutara ngu; ọzo ẹkicha; gude onye lanu l'unwokorobya ono; nashichaa ya ngwogu iya!" Ophu Asahelu te ekwedu haa ya achì ọso. 22 Ábùna bya anmaaru Asahelu ọkwa ọzo; sù iya: "Laphu azu; ba achìhe mu! Mu -gbutsukpoo ngu nta-a; ?mu e-shi ishiagha palia iphu l'ẹka nwune ngu, bú Jiowabu nọ?" 23 Ophu Asahelu ekwedu lẹ ya a-ha iya achì ọso. Oo ya bú; Ábùna bya eworu onuonu arwa iya sù Asahelu l'ẹpho; o foo ya l'okpurukpu. O daa nwũhu l'ẹka ono. O nọdu abujeru; onye jetaru bya ebù ishi l'ẹka ono, Asahelu dabýiru ono; l'ọopfuru.

24 Jiowabu yele Abishayi chipyabe Ábùna. O búru g'ẹnyanwu aribawa bẹ ẹphe chirwuru iya l'úbvú Ama, nọ chebe iphu lẹ mkpǔkpù Giya l'uzo ibiya ọphu eeshije eje l'echiegu mkpǔkpù Gibiyónu. 25 Unwoke Benjaminu dzukobe tũko pfuru Ábùna l'azọ. Ẹphe tǔgba onwophe nanu; búru ọgbogu lanu; je atũko pfuru l'eli úbvú lanu. 26 Ábùna bya ekua Jiowabu sù iya: "Buwaro ya mma bẹ anyi e-gude egbushi onwanyì jasuru? ?Tì madu l'ikpetemazu bẹ iphe-a e-mechaa búru anyi aphu? ?Bú teke ole bú a -nọ-beadaru tẹme l'i pfuuru ndu nkengu g'ẹphe haa achì unwunna phẹ?"

27 Jiowabu yee onu sù: "Eshinu Chileke nọ ndzọ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọ tọ bú l'i pfuru opfu; mẹ ndu-a anọduekwapho achì unwunna phẹ-a g'ẹphe achì phẹ jasù l'utsu." 28 Oo ya bú; Jiowabu bya eworu opu gbua; ndu ojogu ono paru achì ndu Ízurelu ọso haa; ọphu ẹphe alwubaeduru ọgu ọzo.

29 Ábùna yele unwoke, ẹphe l'iya swi; shia nsuda Araba jekota ije l'enyashi mbọku onoya. Ẹphe daa ẹnymu Jiódanu. Ẹphe jekota ije l'utsu iya futa lẹ mkpǔkpù Mahanayimu.

30 Oo ya bú Jiowabu bya eshi lẹ k'achì Ábùna ono lwa; bya akpakoo ndu nkiya. Umadzu iri lẹ tete búru ndu achọ achọcho lẹ ndu kẹ Dévidi; a -gufukwa Asahelu. 31 Ole ndu kẹ Dévidi ono gbukwanuru ọkporo umadzu

iri l'esato, bu ndu ipfu Benjiaminu me ndu ephe le Abuna aswije. ³² Ephe pata Asahelu je elia l'ilu nna iya le Betulehemu. Oo ya bu; Jiowabu yele ndu nkiya tugbua l'enyashi ono; o buru le nchi-abohu be ephe jerwuru Heburonu.

3

¹ Onu-ulo ke Solu waa ke Dévidi be ogu, daru phe nu be ephe lwukporu noo odu. Okpehu ke Dévidi nodu aka shii eje; ike ka abvu onu-ulo ke Solu abvubvu eje.

Unwegirima, a nwushiru Dévidi le Heburonu (1Iphe 3:1-4)

² A nwushiru Dévidi unwoke teke o bu le Heburonu. Okpara iya bu Amunonu. Onye nwuru iya nu bu Ahinowamu ke Jiezerelu. ³ Nwa iya k'ebo bu Kilabu. Onye nwuru iya nu bu Abigelu, bu onye shi buru nyee Nebalu ke Kamelu. Nwa iya k'eto bu Abusalomu. Onye nwuru iya nu bu Maka nwada Talumayi, bu eze ndu Geshu. ⁴ Nwa iya k'eno bu Adonijia. Onye nwuru iya nu bu Hagitu. Nwa iya k'ise buru Shefataya. Onye nwuru iya nu bu Abitalu. ⁵ Nwa iya k'ishii buru Ituramu. Onye nwuru iya nu bu nyee ya, bu Egula. Ndu-a be a nwushikotaru Dévidi teke o bu le Heburonu.

Abuna etsoru Dévidi

⁶ No iya; o buru teke ono, ogu adaru ndu onu-ulo Solu waa ndu onu-ulo Dévidi ono be Abuna no l'eka ulo ke Solu; alwushi ogu ike. ⁷ Solu be nweru nwanyi, o to shidu alu okpobe alulu. Epha iya bu Rizupa, nwada Aya. O be ujiku lanu; Ishibosheti bya ekua Abuna su iya: “?Denu iphe, meru g'o gude unu le nwanyi, nna mu ta ludu okpobe alulu nodu akwaje?” ⁸ Tqbudu iya bu; ehhu ghushiahaa Abuna ehhu ike le k'opfu ono, Ishibosheti pfuru ono. O su Ishibosheti: “?Iiri le mu bu oke nkuta ndu Jiuda; k'opfu mu e-shi eshi teke ono bya eye ntanu-a; gude obu mu g'o ha turu ikè yeru nna ngu Solu; me ndibe iya; me ndu yee ya eshi onya. Mu nodu alwukpoeppo ogu ehhu unu ge ndu ke Dévidi ta alwuta unu; i gbè nta-a bya ekobe mu opfu ehhu nwanyi-a. ⁹ Ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwa mu opfu ka njo m'o buru le mu te emeduru Dévidi iphe ono, Chipfu riburu le nte; kwee ya ukwe iya ono; ¹⁰ mbu le mu a-nafu onu-ulo Solu aba-eze ono; woru Dévidi mee g'o buru eze ndu Izurelu me Jiuda; e -shi le Danu jasu le Biye-Sheba.” ¹¹ Ophu Ishibosheti ahalibaeduru onu k'epfu opfu yeru Abuna ozo; kele qotsu iya ebvu.

¹² Oo ya bu; Abuna bya ezia ndu oozije ozi g'ephe jeru iya ibe Dévidi le Heburonu je asu iya: “?Bunaa onye be ali-a du l'eka? Ge mu le ngu gbanaa ndzu; ge mu eyeta eka mee ge ndu Izurelu l'ophu lwakota ngu l'eka.”

¹³ Noo ya; Dévidi su: “O du ree! Mu le ngu a-gba ndzu obu. Ole mu elekwanu enya iphe lanu l'eka ngu, bu iya bu gi ti shitakwa eka mu no gbahaa li du Mikalu, bu nwada Solu dutaru mu mi byajeeppo ge mu le ngu huma!” ¹⁴ Dévidi bya eye ndu-ozu g'ephe jefpu Ishibosheti, bu nwa Solu je asu iya: “Dee mu nyee mu Mikalu, bu onye ono mu butaru akpapyi ndu Filisitayinu ukporo ise gude kwaa aswa iya ono.” ¹⁵ Oo ya bu; Ishibosheti zia; e je anata Mikalu l'eka ji iya, bu Palutelu nwa Layishi. ¹⁶ Ji nwanyi

ono nòdu ara ẹkwa etso iya l'azú jeye ẹphe jerwua mkpúkpu Bahurimu. Ábuna sù iya: "Tùgbule-a lashia ibe ngu!" Ọ laphushia azú.

¹⁷ Ábuna bya ekua ndu bú ọgerenya ndu Ízurẹlù l'idzù sù phẹ: "Unu shiwaa teke dú ẹnya seta g'unu e-shi mee Dévidi eze unu. ¹⁸ Ngwa; unu mee ya ya nta! Noo kẹle Chipfu kwewaru Dévidi ukwe sù: 'Ọo l'ẹka nwozi mu, bú Dévidi bẹ mu e-shi nafuta ndibe mu, bú ndu Ízurẹlù l'ẹka ndu Filisitayinu; mẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ l'ophu.' " ¹⁹ Ábuna l'onwiya bya epfukwarupho yeru ndu Benjiaminu. Ọ bya atùgbua jeshia Hẹburonu je edooru Dévidi iphemiphe, ndu Ízurẹlù; mẹ ndu ipfu Benjiaminu l'ophu abya ememe.

²⁰ O beẹpho teke Ábuna yẹle unwoke ọkporo, yẹe ya swì jeru ibe Dévidi lẹ mkpúkpu Hẹburonu; Dévidi shiaru iya nri; yẹe ndu yẹe ya swì. ²¹ Ábuna bya asù Dévidi: "Gẹ mu bya eje nta-a je ekukọoru gube eze, bú nnajiuphu mu ndu Ízurẹlù l'ophu gẹ gù l'ẹphe gbaa ndzù; k'ophu jì-bùkotaru eze ndu ono, ọogu obu ngu ẹgu g'ì búru ono." Ọo ya bú; Dévidi dukwa Ábuna; ọ tùgbua lashia l'ẹhu-guu.

Jiowabu egbu Ábuna

²² Ọ búkpọerupho teke ono bẹ ndu-ozì Dévidi waa Jiowabu shi ọgu ndu ọ-lwua-ọlaa, ẹphe jeru bata; vuru iphe, parù ẹka ẹphe kwatarù l'ọkwata lwa. Ọle Ábuna ta anọekwanu l'ibe Dévidi lẹ Hẹburonu; kẹle Dévidi dukwawaru iya; ọ tùgbua lashia l'ẹhu-guu. ²³ Jiowabu yẹle ndu ojọgu, yẹe ya swì bataẹpho; e pfuaru iya lẹ Ábuna nwa Nẹru bẹ shikwa byapfuta eze; ọ dukwawa iya ọ lashia l'ẹhu-guu. ²⁴ Ọo ya bú; Jiowabu jẹpfushia eze je asù iya: "Bú gunu bẹ i meru ẹgube ono? Bú gunu meru g'ọ gude Ábuna byapfuta ngu; i haa ya; ọ lashia? Nta-a bẹ ọ lashighawaru! ²⁵ Mbù-a; i maru-a onye Ábuna nwa Nẹru bú. Ọ kwa ọgho bẹ ọ byaru ngu aghọru; bya g'ọ makotacharu g'iije iya ala; gẹ ya makotaru iphemiphe, iimekpọo ememe."

²⁶ Jiowabu bya atùgbua lufu l'iphu Dévidi. Ọ bya ezia ndu-ozì iya g'ẹphe gbapfu Ábuna. Ẹphe gbapfu Ábuna lẹ wẹlù Sira kuphuta iya azú; ọphu Dévidi ta amadù. ²⁷ Ábuna lwaphutaẹpho azú lẹ Hẹburonu; Jiowabu kuchi iya ekuchi l'ọnu-oguzo g'ọ bú l'o nweru iphe, oome g'ọ pfuaru iya lẹ mpya. Ọ búru l'ẹka ono bẹ Jiowabu nọ nmafua ya ẹpho; ọ nwùhu. O shi nno gwata ọgwo ọchi nwune iya phọ bú Asahẹlù. ²⁸ E mechaa; Dévidi bya anuma iya. Ọ sù: "Mu lẹ ndu alì-eze mu bẹ ikpe ta anmakwaru l'iphu Chipfu jasuru asuru lẹ k'egbugbu, e gburu Ábuna nwa Nẹru. ²⁹ G'ọ búkwaru Jiowabu; mẹ ọnu-ọlọ nna iya l'ophu bẹ ọchi Ábuna a-tù-koru l'ishi! G'onye vu atashi ta abvùkwa abvùbvù l'ọnulo Jiowabu; ọzoo onye ekpenta eme; ọzoo onye gude mgboro ete ọkpa; mẹ onye e gburu l'ike; mẹ onye akpa nri." ³⁰ Ọ búru Jiowabu yẹle nwune iya nwoke, bú Abishayi bẹ gburu Ábuna kẹle ọo ya gburu Asahẹlù, bú nwune phẹ l'ọgu lẹ mkpúkpu Gibiyonu.

Eli Ábuna

³¹ Dévidi bya asù Jiowabu mẹ ndu ẹphe l'iya nọ: "Unu gbajashia uwe unu; unu achita uwe-aphu yee; tuko raa ẹkwa Ábuna." Eze, bú Dévidi nọdu etso igbe-odzu ono l'azú. ³² Ẹphe lia Ábuna lẹ Hẹburonu; eze kwaa

idemini l'ilu Ábùna. Ndu ñokota l'èka ono rakòta èkwa. ³³ Eze, bu Dévidi bya agua ebvu-aphù èhu Ábùna sù:

“?Ò gbaru g'ò buru Ábùna bè a-nwùhu anwùhu onye-eswe-a?

³⁴ E te keduru ngu ègbu l'èka; òphu a tuduru ngu mkpòro l'òkpa.

I larù l'ike g'onye dabarù ndu èjo-iphe l'èka.”

Ndu ñokota l'èka ono tũko tũ uzu-èkwa iya ozo.

³⁵ Ndu ono g'èphe ha bya atũko rwòahaa Dévidi g'ò ria nri lè teke ò bũkwadu l'eswe. Obenu lè Dévidi riburu nte sù: “Gè Chileke gwakwa mu òchi; mbù g'ò mekwa mu òphu ka njo mè mu wotawaa nri dee l'ònu; òzoo wota iphe ozo, ria tème ẹnyanwu arìba!” ³⁶ Ndu ono l'òphu tũbe iphe ono nvò; tème ò tsoò phè utso; mbù-a; iphemiphe, eze Dévidi meru dũkota phè ree. ³⁷ Oo ya bũ; ndu ono g'èphe ha; je akpaa lè ndu Ízurèlù l'òphu tũko maru l'eze, bu Dévidi bè èka iya ta adũdu l'egbugbu ono, e gburu Ábùna nwa Nèru. ³⁸ E mecha; eze je asù ndu-ozì iya: “?Unu ta amadũ l'onye-ishi; mbù oke amadũ bè nwùhuru nù l'alì Ízurèlù ntanù-a? ³⁹ O bũ eviya l'a wũru mu manù l'ishi gè mu buru eze; obenu l'ike ta adũdu mu ntanù-a; noo kèlè unwegirima Zeruya bè nabarù mu èka. Gè Chipfu pũkwa ndu eme èji ugwo g'èjo-ememe, èphe meru habe!”

4

Egbu Ishibosheti

¹ Tòbudu iya bũ; Ishibosheti; nwa Sòlu nũmaepfo lè Ábùna bè nwùhuwaru nù lè Hèburonu; ike bvù iya; ndzũ guhu ndu Ízurèlù l'òphu.

² Nwa Sòlu ono bè nweru unwoke labò, bũ ndu-ishi ò-lwua-òlaa. Èpha onye lanù bũ Bana; èpha onye òphuu buru Rekabu. Èphe tũkoru buru unwu Rìmonu, bũ onye ipfu Benjiaminu bya abũru onye mkpũkpũ Berotu. Berotu ono bè a gũkoberu l'èkiya kè Benjiaminu; ³ kèlè ndu Berotu gbaru òso laa mkpũkpũ Gitayimu je ebuwarũro l'èka ono buru ndu lwaru alwalwa byasù ntanù-a.

⁴ No iya; Jionatanu, bũ nwa Sòlu bè nweru nwa iya nwoke, iphe lonwuru òkpa labò. O buru teke nwata ono ñowaru apha ise bè e shi lè Jiezerèlù bya edoo k'anwùhu Sòlu yèlè Jionatanu. Nwanyì, ehe nwata ono nũmaepfo iphe ono; ò kwoò gburumu jeshia gè ya kuta nwata ono gbalaa; nwata nyìfu iya daa; mechaa buru ẹniyeni. Èpha nwata ono bu Mefibosheti.

⁵ Noo ya; Rekabu waa Bana, bũ unwu Rìmonu, bũ onye Berotu ono bya atũgbua mbòku ono; ò buru phè eje ibe Ishibosheti. O buru l'echilabò eswe bè èphe jerwuru ibe Ishibosheti lè teke ò nò atũta unme eswe. ⁶ Èphe bya abahù l'ime ọlò iya g'ò bũ l'èphe eje ahata witi. Èphe nmafua ya èpho l'ime èka ono; bya epyofu; gbalaa. ⁷ O buru teke Ishibosheti zè azè l'iphe-azè ya bè èphe bapfuru iya l'ime mkpuru l'èka ọozeje l'ime ọlò iya. Èphe nmaa ya mma; nmagbua ya; bya egbuta iya ishi. Èphe pata ishi iya ono tũgbua jekòta ije l'uzo nsũda Araba l'enyashi mbòku ono l'òphu. ⁸ Èphe pata ishi iya ono pataru Dévidi lè Hèburonu; bya asù iya: “Waa ishi nwa Sòlu ono, bũ Ishibosheti ba; mbù òhogu ngu ono, shi achò ishi ndzũ ngu ono. Ntanù-a bè Chipfu gwatawaru Sòlu yèlè eri iya ugwo iphe, èphe meru gũbe nnajiuphu anyi, bũ eze.”

⁹ No iya; Dévidi bya eyeeru Rekabu yèlè nwune iya nwoke, bũ Bana ònu; mbù unwu Rìmonu, bũ onye Berotu ono; sù phè: “Eshinu Chipfu nò ndzũ g'ò nò iya-a; mbù onye ono, nafũtaru mu l'iphe-èhuka; ¹⁰ bè ọo-nwũru unu

g'ò nwùrù onye ono teke ọ byaru asù mu lẹ Sọlu bẹ nwùhuakwaru nù ono. Ọ gbènu ari lẹ ya byaru mu ezi ozi, dù ree; obenu lẹ mu zuguderu iya gbua lẹ mkpukpu Zikulagu. Ono buru obunggo, mu buru iya l'ozì, ọ byaru ezizi. ¹¹ ?Tọ kabadarọ njo l'ẹka ọ bu ndu ejo-iphe jeru egbua nwoke, adudu iphe, o meru l'ime ọlo iya; mbụ l'iphe, ọozeje azẹe? ?Tọ buedupho gẹ mu gwata unu ugwo mee ọchi iya l'ishi unu nta; mbụ wofu unu lẹ mgbokoa?" ¹² Ọo ya bu; Dévidi bya ezia unwokorobyia iya; ephe gbushia phẹ. Ephe kwashia phẹ ẹka yee ọkpa; pakoo ogwehu phẹ je ekobe lẹ mgboru okpuru, nọ lẹ Hẹburonu. Ephe pata ishi Ishibosheti je elia l'ilu Ábuna lẹ Hẹburonu.

5

Eeme Dévidi eze ndu Ízurelu l'ophu (1Iphe 11:1-9)

¹ Tọbudu iya bu; ipfu ndu Ízurelu l'ophu tuko byapfuta Dévidi lẹ Hẹburonu bya sù iya: "Anyi lẹ ngu tukuru buru mee lanu waa ogwehu lanu. ² Teme; teke Sọlu shi buru eze anyi; bẹ bukwa gubedua shi edujuer ndu Ízurelu eje ejeje alwa alwalwa l'ogu. Ọ buru ngu bẹ Chipfu sùru l'oo ngu a-nodu eche ndu nkiya, bu ndu Ízurelu g'onye eche aturu; mbụ l'oo ngu a-buru onye-ishi phẹ." ³ Ọo ya bu; iphe, bu ndu bu ogerenya Ízurelu bya awu-pfu eze, bu Dévidi lẹ Hẹburonu; ephe l'iya gbaa ndzu l'iphu Chipfu; ephe wua Dévidi manu g'ọ buru eze ndu Ízurelu. ⁴ Dévidi nọwaru ukporo apha l'apha iri teke e meru iya eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bu ukporo apha labo. ⁵ Teke o bu lẹ Hẹburonu bẹ ọ nọru l'aba-eze ndu Jiuda apha esaa l'onwa ishii. Ọ bya anodu lẹ Jierúsalemu buru eze ndu Ízurelu l'ophu yeke ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'eto.

⁶ Eze, bu Dévidi yeke ndu nkiya wuru jeshia ogu lẹ Jierúsalemu, bu iya bu Jiebusu. Ọ buru ndu Jiebusu bẹ bu l'alì ono teke ono. Ndu Jiebusu ono bya asù Dévidi: "A sùru ngu l'ì dù ike abata l'ẹka-a; mbụ l'ọ kwa ndu atsù ishi; mẹ ndu eniyeni bẹ a-chiphu ngu azu; mẹ i -byatashia." No kele ephe riru lẹ Dévidi ta abyadu adu ike bata l'alì phẹ. ⁷ Ọle Dévidi mechaleru-a lwuta ẹka a kpushiru ike, nọ l'eli úbvú Zayonu, mecharu buru mkpukpu Dévidi.

⁸ Mbọku ono bẹ Dévidi sùru: "Onye a-dù ike lwua ndu Jiebusu bẹ e-toru ọswà-mini bapfu ndu atsù ishi mẹ ndu eniyeni ono, dù Dévidi ashì ono." Ọo ya bu iphe ono, eepfufe sù: "Ndu atsù ishi mẹ ndu eniyeni ta abyadu a-bahu l'ulo."

⁹ Dévidi bya akwata unuphu l'ẹka ono, a kpushiru ike ono. O woru iya gua mkpukpu Dévidi. Ọ kpua igbulọ mkpukpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulọ mkpukpu ono kpua ya bahu l'ime. ¹⁰ Dévidi nodu aka ike ejekpopho; kele Chipfu; mbụ Chileke, bu Ọkalibe-Kakota-Ike swiru iya eswiru.

¹¹ Tọbudu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya bya eye ndu-ozì iya g'ephe vataru Dévidi oshi sida; bya eyekwapho ndu kapyinta; mẹ ndu edoje ẹja ọlo; ephe tuko swiru je akpuru anguru ọlo. ¹² Dévidi bya amaru lẹ Chipfu bẹ mewaru gẹ ya nguru anguru l'abu eze ndu Ízurelu; teme lẹ Chipfu bẹ gudewaa iswi ẹhu ndibe iya ono, bu ndu Ízurelu palia alì-eze iya imeli.

¹³ Dévidi bya alufutachaephe lẹ Hẹburonu; ọ latabaa unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya lẹ Jierúsalemu; bya alushia igwerigwe

unwanyi. A bya nwùshibakwaru iya phò unwegirima; unwoke mè unwanyi. ¹⁴ Waa èpha unwegirima, a nwùshiru iya lẹ Jierúsalẹmu baa: Shamuwa; mè Shobabu; mè Nétanu; mè Sólomónu; ¹⁵ mè Ibuha; mè Elishuwa; mè Nẹfegu; mè Jiáfia; ¹⁶ mè Elishama; mè Èliyada; mè Elifẹletu.

Dévidi alwù-kpee ndu Filisitayinu
(1Iphe 14:8-17)

¹⁷ Ndu Filisitayinu bya anùmaephò l'a wùwaru Dévidi manù l'ishi g'ò bọru eze ndu Ízurelù; èphe tùko zelihi; chọru Dévidi jeshia. Dévidi nùma iya; bya abahù l'ẹka ono, a kpùshiru ike ono. ¹⁸ Ndu Filisitayinu bya bya ejerwua je edokaa onwophẹ; èphe dzuru nsùda Refayimu. ¹⁹ Oo ya bọ; Dévidi bya eje ajita Chipfu sù: "Bọ gẹ mu jepfu ndu Filisitayinu ogo tọo? ?Ii-woru phẹ-a ye mu l'ẹka?"

Chipfu yeeru iya ọnu sù iya: "Jerọ ya; lẹ mu e-woru-a ndu Filisitayinu obo ye ngu l'ẹka."

²⁰ Oo ya bọ; Dévidi jeshia mkpùkpù Belu-Perazimu; je alwù-kpee phẹ l'ẹka ono. O sù: "Oo g'ùkporo-mini ekpoje-a bọ gẹ Chipfu kpotaru ndu ohogu mu l'ataphu mu." Oo ya meru g'ò gude a gù ẹka ono Belu-Perazimu. ²¹ Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phẹ l'ẹka ono; Dévidi yẹle ndu nkiya chítakota iya tùgbua.

²² E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa bya edokaa onwophẹ dzuru nsùda Refayimu. ²³ Dévidi byakwa eje ajita Chipfu ozo; Chipfu sù iya: "Unu te eshikwa phẹ ataphu nhamunha; unu shichikwaa phẹ okotazù; nọ-pee phẹ mgburugburu l'iphu ẹka ono, oshi balusamu pfulgbaaru ono tsoo phẹ ogo. ²⁴ Teke unu bebeerupho nùma iphe, ada g'igiji ọkpa l'eli oshi balusamu ono; unu emekebe egwegwa; noo kele ọ teke ono bẹ Chipfu vutawaru unu ọzo g'unu je egbushia ndu ojogu ndu Filisitayinu." ²⁵ Noo ya; Dévidi mee ya egube ono, Chipfu ziru iya ono. O shiẹpho lẹ mkpùkpù Gẹba gbushia ndu Filisitayinu jasù lẹ mkpùkpù Geza.

6

Eedobe Okpoko Ogbandzu Chileke l'ibe Óbẹdu-Edọmu
(1Iphe 13:1-14; 15:1—16:3,43)

¹ Dévidi byakwa akpakọ-dzua ndu a họtaru lẹ ndu Ízurelù. Iphe, èphe dọ bọ ọkporo unu umadzu ugbo ẹto l'unu iri l'ise.* ² Dévidi yẹle ndu nkiya l'ophu tùgbua jeshia mkpùkpù Belu, nọ l'alì Jiuda g'èphe je apalata okpoko Chileke; mbù okpoko ono, a gùru èpha Chipfu, bọ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbù onye ono, aba-eze iya nọ lẹ mgbaka cherubimu ono. ³ Èphe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu parù tukobe l'eli ogbakperekpere òphúú. Ulo Abinadabu ono tukuru l'eli úbvú. O bọru Uza waa Ahiyo, bọ unwu Abinadabu kẹ nwoke bẹ anga ogba-kperekpere òphúú ono. ⁴ Èphe ngarù ogba-kperekpere ono, a tukoberu okpoko Chileke ono lufuta l'ibe Abinadabu. Ahiyo vuru okpoko ono ọzo. ⁵ Dévidi yẹle ndu Ízurelù l'ophu tùko gude ike phẹ g'ò ha ete ẹswa l'iphu Chipfu. Èphe nọdu agu ebvu; akpọ ogumogu; mè une; bya akù nkwa; egbu opu; akù ogelenda. ⁶ Èphe rwuepho ẹka eechishije ẹswa lẹ balì lẹ Nakonu; Uza tufu ẹka gẹ ya wọta okpoko Chileke ono; kẹle eswí, alọkpù ogba-kperekpere, a

* 6:1 Bọ iya bọ 30,000 lẹ mbekee.

tukoheru iya ono bẹ vukotaru iphe. ⁷ Chipfu tukoshi Uza ẹhu-eghu iya; keḷe ọ tọ sọduru okpoko Chileke ono nsọ. Chileke woru iya chigbua; ọ nwuhu ẹ mgboru okpoko Chileke l'ẹka ono. ⁸ Ẹhu daa Dévidi kẹ dzũ; keḷe oke-ẹhu-eghu Chipfu dapfutaru Uza. A nọdu ekuje ẹka ono Pérezu-Uza byasų ntanų.

⁹ Ọo ya bų; ndzũ Chipfu guhu Dévidi ẹ mbọku ono; ọ sų: “?Dęnukpoo g'e-me palata okpoko Chipfu-a?” ¹⁰ Ophu o to vuędu Dévidi evuvu g'ọ palata okpoko Chipfu ono ẹ mkpųkpu Dévidi. Ọ patawa iya rọ je edobe l'ibe Óbędu-Edọmu, bų onye Gatũ. ¹¹ Okpoko Chipfu ono nọo ọnwa ẹto l'ibe Óbędu-Edọmu onye Gatũ. Chipfu kebe Óbędu-Edọmu waa ndibe iya l'ophu l'ọma.

*Eevulata okpoko Chileke ẹ Jierúsalemũ
(1Iphe 15:25-29)*

¹² Noo ya; a bya edooru eze, bų Dévidi sų: “Chipfu gudekwa k'okpoko Chileke-a kebewaa ndibe Óbędu-Edọmu l'ọma; mękpoo iphemiphe, o nweru enweru.” Ọo ya bų; Dévidi teru ẹswa je apafuta okpoko Chileke ono l'ibe Óbędu-Edọmu; palaa ẹ mkpųkpu Dévidi. ¹³ Ọ nọdu abųjeru; ndu pa okpoko Chipfu ono -tų ntọkpa ishii; Dévidi egbua oke-eswi waa nweswi, ẹba dų gude gweeru Chileke ngweja. ¹⁴ Dévidi nmarų ẹkwa ọchaa l'upfu; bya egude ike iya g'ọ ha ete ebvu l'iphu Chipfu. ¹⁵ Noo ya; Dévidi yeḷe ndu Ízureḷu l'ophu nọdu apalata okpoko Chipfu ono; akpọ okwe etso iya; bya egbu opu.

¹⁶ A nọdu apabata okpoko Chipfu ono ẹ mkpųkpu Dévidi; nwada Sọlu, ẹpha iya bų Mikalu pyofu ẹnya ẹ windo; hũma eze, bų Dévidi g'ọnmalihuje anmalihu bya ete ebvu l'iphu Chipfu; ọ nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

¹⁷ Ọo ya bų; ẹphe bya apabata okpoko Chipfu ono; woru iya dobe l'ẹka rwuberu iya nų l'ime ọlo-ẹkwa ono, Dévidi kpọberu g'e dobe iya ono. Dévidi bya egweshia ngweja-akpọ-ọku; mę ngweja-ẹhu-guu l'iphu Chipfu. ¹⁸ Dévidi gweghechaephọ ngweja-akpọ-ọku ono; waa ngweja-ẹhu-guu ono; o gude ẹpha Chipfu, bų Ọkalibe-Kakọta-Ike gọru ọnu-ọma nų ndu Ízureḷu. ¹⁹ Ọ bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanų nanų l'ẹhu l'ẹhu; mę akara, e meru l'akpųru oshi detu; mę akara, e meru l'akpųru vayinu; kedzuru iya ndu Ízureḷu ono l'ophu; unwoke; mę unwanyi. E mechaa; ndu ono l'ophu wųkashihu lashichaa ibe phe l'ẹhu l'ẹhu.

²⁰ O be teke Dévidi larwuru; g'ọ gọru ọnu-ọma nų ndibe iya; nwada Sọlu, bų Mikalu gbafuta gba Dévidi ndzuta bya asų iya: “Eze ndu Ízureḷu bvubenųkwaru onwiya ebvube ntanų-a. Ọ gbabęchakwaru onwiya ọto l'iphu unwumgboko, bų ohu ndu e jeru iya ozi; mbų ẹgube ono, iphere abvųje mkpọkoro nemadzų l'iphu; l'ọogbabe onwiya ọto-a.”

²¹ Dévidi sų Mikalu: “Ọo l'iphu Chipfu bẹ ọ bų; mbų onye ono, harų nna ngu mę onye ọzo, shi l'ọnulo nna ngu họtachia mbędua gę mu bųru onye-ishi ndu kẹ Chipfu ono, bų ndu Ízureḷu; mbų-a; mu a-nọdu ete ẹswa l'iphu Chipfu. ²² Mu a-kabakpọkwanu eme g'ọ to nweđu iphe, mu bų; eme l'ọwana, mu meru-a. L'ẹnya nkemu bę mu a-bųru onye e wozetaru alį; obenu l'unwumgboko ono, bų ohu, iipfuru ono bẹ a-gbęnu akwabę mu ọbvų.”

²³ Oo ya bụ; ophu nwada Sọlu ono, bụ Mikalu anwụ́taduru nwa jasụ mbọku, ọ nwụ́huru.

7

Ozi, Nétanu ezi Dévidi (1Iphe 17:1-15)

¹ Tọ́budu iya bụ; ọ bya ebe teke eze bukpowaa ebubu l'ibe iya; Chipfu mewa; obu rwua ya alị; ophu ọ tsuhedu ebvu ndu ọhogu iya, nọ-pheru iya mgburugburu; ² eze pfiaru onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu sụ iya: "Lenu; mbèdua bu l'ụlo, e gude oshi sida kpua; okpoko Chileke bụru l'ụlo-ekwa bẹ ọ nọ."

³ Nétanu sụ iya: "Iphe, bukpo iphe, dụ ngu l'obu; tughua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ swiru ngu eswiru."

⁴ O be l'enyashi mbọku ono; Chipfu pfuru yeru Nétanu; sụ iya: ⁵ "Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lẹ mube Chipfu sru-a: ?Bụ gubedua bẹ bụ onye akpuru mu ụlo, mu e-buru? ⁶ Eshi mbọku, mu dufutaru ndu Ízurelu l'alị Ijiputu byasụ ntañ-a bẹ mu te ebujekwaru l'ụlo. Mu shihawaa jepheta ejephe; bukpoerupho l'ụlo-ekwa. ⁷ L'ekameka ono, mu lẹ ndu Ízurelu jekotaru ono; ?o nweru teke mu jijeru ndu-ishi ipfu Ízurelu; mbụ ndu ono, mu sru g'ephe cheje ndibe mu, bụ Ízurelu g'onye eche aturu ono iphe, meru g'o gude ophu ephe akpuduru mu ụlo sida?"

⁸ "Sụ nwozi mu Dévidi lẹ-a: 'Mube Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chipfu sru-a: Mu dufutaru ngu l'egu; eka eku ataje nri; g'i ti tsophehe aturu; g'i byachia bya aburu onye-ishi ndibe mu, bụ Ízurelu. ⁹ Mu shi eswijekpoeru ngu pho l'ekameka, iije; mu tuko ndu ohogu ngu g'ephe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me ephe ngu g'o paa eka g'ephe ndu oke amadu, e nwegbaaru lẹ mgboko. ¹⁰ Mu a-nu ndibe mu, bụ Ízurelu alị eka phe. Mu a-dzabe phe g'oshi l'alị ono; k'opfu ephe e-buru l'alị eka phe. Eka ono ta adu onye byaru l'a-chobaa phe opfu ozo. Ophu ndu ejo-iphe ta abyadu emekpabaa phe ehu g'e shi emekpa phe iya lẹ mbu pho; ¹¹ mbụ g'e shi emekpa phe iya; a -gbẹ teke ono, mu hotaru ndu-ikpe g'ephe dua ndibe mu, bụ Ízurelu ono. Mu e-mekwapho g'ogu dabuhuru gu lẹ ndu ohogu ngu; obu erwua ngu alị. Mube Chipfu bẹ epfukwaru ngu pho lẹ mu e-me g'onulo ngu nguru anguru. ¹² Teke ndu ngu bvuerupho; mbụ i -lapfuepho nna ngu phe; bẹ mu e-shi l'unwu ngu wofuta onye a-nọ-chi enya ngu; mbụ onye e-shi l'ehu ngu gedegede. Mu emee g'alị-eze iya nguru anguru. ¹³ O buri onye ono bẹ a-kpuru mube Chileke ụlo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjimiimii. ¹⁴ Mu a-buru nna iya; yebedua aburu nwa mu. O -mee ejo-iphe; mu egude echachi ndiphe hua ya ahuhu; mbụ chia ya echachi unwu-eliphe. ¹⁵ Mu ta abyadu e-wofu n-yemobu mu l'ehu phe; egube ono, mu wofuru iya l'ehu Solu; mbụ onye ono, mu wofuru l'iphu ngu ono. ¹⁶ Onu-ulo ngu waa alị-eze ngu bẹ e-keru ekeru l'iphu mu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjimiimii. Mbụ-a; aba-eze ngu bẹ ee-me g'o nguru anguru jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjimiimii.' "

¹⁷ Noo ya; Nétanu kokotaru Dévidi iphe ono egube e pfuru iya ya; me g'o humaru iya l'ophulenyaa.

Dévidi epfu anu Chileke (1Iphe 17:16-27)

18 Oo ya bu; eze, bu Dévidi gbeshi bahu l'ime ọ̀lo-ẹ̀kwa Chileke je anọ̀du l'iphu Chipfu bya asu: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?bu onye be mu bu? teme onu-ulo mu ?bukwanu gunu; ke g'i woliamu je apfube l'eka ha l'eli egube-a? 19 Ophu ono atsuđu iya gube Nnajiuphu, bu Chipfu l'anya; i bya atufua onu g'onulo onye-ozu ngu a-du l'iphu yekobefua ya. ?Bu egube ono bu g'iigudeje ehe nemadzu; gube Nnajiuphu, bu Chipfu? 20 ?Bu gunu ozo be mube Dévidi e-pfubaaru ngu? I makotaru ge mube onye-ozu ngu gbaru; gube Nnajiuphu, bu Chipfu. 21 I gude k'iphe, i pfuru; waa g'o du ngu l'obu; mee eze iphe, ha egube-a; bya emee ge mube onye-ozu ngu maru iya.

22 "Egube g'i habekwanu shii gube Nnajiuphu, bu Chipfu! O to dudu onye du ge ngu; ophu o dudu Chileke ozo, du nu; gbahaa gubedoo; mbu egube ono, anyi gude nchi anyi numawa iya ono. 23 ?Denukpoo ndu ozo, dubaa ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu; mbu oha lanu le mgboko-a, gube Chileke jeru je agbafuta g'ephe buru ndu nkengu; bya egude phe mee g'a maru epha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaaru eka; bya adu biribiri l'ali phe; l'iphu ndibe ngu ono, bu ndu ono, i gbafutaru l'eka ndu Ijiputu; teme i chikashikwaapho ohamoha ozo yele agwa, ephe agwagbaa l'iphu ndibe ngu ono? 24 I mewaru ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu nguru anguru; buru ndu nkengu gededede jeyewaroya; teme gube Chipfu bya abwaru Chileke phe.

25 "Gube Chipfu, bu Chileke; mekwa g'o keru; mbu ukwe-iphe ono, i kweru l'ehu mube onye-ozu ngu; me l'ehu onu-ulo mu ono. G'o rekwa g'i pfuru jasu le tuutuutu le mimiimii. Mekwa g'i pfuru; 26 k'opu epha ngu a-pa eka apaa jasu le tuutuutu le mimiimii. O buru teke ono be ndiphe a-su l'oo gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be bu Chileke ke ndu Izurelu! Teme onu-ulo mube onye-ozu ngu, bu Dévidi angukwarupho anguru l'iphu ngu.

27 "Eshi ophu o bu gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu be goshiru mube onye-ozu ngu iphe-a su l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; be bu iya meru g'o gude onu du mube onye-ozu ngu k'anodu epfu anu ngu. 28 Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; oo ngu bu Chileke! Opfu ngu be bukota okpobe-opfu. I bya ekweshia mube onye-ozu ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a. 29 G'o dunu ngu l'obu; mbu g'i goru onu-oma obu nuwaro onu-ulo onye-ozu ngu; k'opu ephe a-nodu eje kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Nnajiuphu, bu Chipfu be pfuru iya nu. G'onu-oma ngu ono dukwaru onu-ulo onye-ozu ngu jasu l'ojeje."

8

Ogu, Dévidi lwugbaberu (Iiphe 18:1-17)

1 E mecha; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee ephe nodu iya l'eka. O nafu ndu Filisitayinu ono mkpukpu Metegama. 2 Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee ephe zeshikota azee; kpo onwophe giriri l'ali. O bya ewota eri, du ogologo tua phe g'ephe ze giriri ono. Obujeru; o -tuta eri ono ugbo labo l'o woru ndu k'ono gbushikota. O bya atuta k'eto l'o dobe ndu k'ono ndzu. Oo ya bu; ndu Mowabu nodu Dévidi l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

3 Dévidi bya alwu-kpekwapo Hadadeza nwa Rehobu, bu eze ndu Zoba le teke o jeru ge ya mee g'ali, noru je akpaa l'enyimu Yufuretisulu lwakota

iya l'èka. ⁴ Dévidi nata iya ugbo-inya, dù unu labọ l'ụkpọro iri; bya anatakwa iya phọ ndu ojọgu o-je-l'ọkpa, dù ụkpọro unu ugbo labọ l'unu iri.

⁵ Ndu Arámu, bu ịe Damasụkosu byaępho g'ęphe yetarụ eze ndu Zoba, bu Hadadeza ẹka; Dévidi gbua pẹ ụkpọro unu ugbo labọ l'unu iri l'ise.*

⁶ Dévidi bya emeta ọdu ndu ojọgu l'alị ndu Arámu ke Damasụkosu; haru ndu ojọgu iya chịta dobe iya. Ndu Arámu ono nọdu Dévidi l'ẹka; atụ ụtu anụ iya. Chipfu nọdu emejeępho gę Dévidi lwụ-kpee l'ẹkameka, o jekpọro ọgu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozị Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophę ọphu e gude mkpọla-ododo meshia chịlata ịe Jierúsalemụ.

⁸ Dévidi shikwaphọ ịe mkpụkpu Beta; mę ịe mkpụkpu Berotayi, bukota mkpụkpu, nọ l'ẹka Hadadeza; vukọo onyirubvu, hąkpọo shii.

⁹ Tọbudu iya bụ; Toyi, bụ eze ndu Hamatu numaepho ịe Dévidi bę lwụ-kpekọtawaru ndu ojọgu Hadadeza; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, ępha iya bụ Jióramu g'o je ekele eze, bụ Dévidi ekele; jaa ya ajaja; kele ọ lwụ-kperu Hadadeza. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ ịe Hadadeza bę yele Toyi shi anọduje alwụ ọgu. Ọ bụru iphe, Jióramu gude bya bụ ivu, e megbaaru ịe mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo; mę l'onyirubvu. ¹¹ Eze, bụ Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; egube ono, o dobehawaru mkpọla-ọchaa; yeę mkpọla-ododo, shikọta l'ohamoha, ọ lwụ-kpekọtaru phọ; ¹² mbụ ọphu shi ịe Edọmu; mę Mówabu; mę ke ndu Amọnu; mę ndu Filisitayinu; waa ndu Amaleku. Nokwaphọ g'o woru iphe, ọ natarụ eze ndu Zoba, bụ Hadadeza nwa Rehobu l'ọgu doberu Chipfu iche bụ ono.

¹³ Dévidi bya aburu onye a maru amaru g'o shichaepho Nsuda Ụnú lwa; mbụ ẹka ono, ọ nọ gbua ndu Edọmu ụkpọro unu nemadzụ ugbo labọ l'unu ise.† ¹⁴ Ọ bya emeshia ọdu ndu ojọgu l'alị ndu Edọmu l'ọphu; chịta ndu ojọgu yekọta iya. Ndu Edọmu l'ọphu nọdukota Dévidi l'ẹka. Chipfu nọdu emeje gę Dévidi lwụ-kpee l'ẹkameka, o jekpọru ọgu.

¹⁵ Ọo ya bụ; Dévidi bụru eze ndu Ízurelụ l'ọphu; ekperu ndu nkiya ono l'ọphu ikpe l'uzo, dù ree; mę l'uzo, pfulu ọto. ¹⁶ Ọ bụru Jiowabu nwa Zeruya bę bụ onye-ishi ndu ojọgu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu bụru onye akwakọbeje iphe, meru ememe. ¹⁷ Zadọku nwa Ahitubu; yele Ahimẹleku nwa Abyiyata bụru ndu-uke Chileke; Seraya bụru onye edeje ẹkwo. ¹⁸ Benaya nwa Jiehoyada bụru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Pẹleti, bụ ndu anọduje eche eze nche. Ụnwu Dévidi unwoke bụru ndu mgbazi eze.

9

Iphe-ọma, Dévidi meru Mefibosheti

¹ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ajia sụ: “?O nwekpọru onye shi l'onulo Sọlu, phọduru nụ gę mu gude iswi ęhu Jionatanu meeru onye ọbu iphe-ọma?”

² O nweru nwozi ndu ọnu-ulo Sọlu, ępha iya bụ Ziba. Ęphe kua ya; ọ bya l'iphu Dévidi. Eze, bụ Dévidi jia ya sụ: “?Bụ gubedua bę bụ Ziba?”

Ziba sụ iya: “O kwa-a mube nwozi ngu bę bụ iya nụ.”

³ Eze jia ya sụ: “?O nwekpọru onye phọduru nụ l'onulo Sọlu gę mu meeru iya iphe-ọma, shi l'ẹka Chileke?”

Ziba bya asụ eze: “O nweru nwa Jionatanu lanụ, nọkwadu nụ, bụ onye ọkpa labọ nwuhuru anwuhu.”

* 8:5 8:5 Bụ iya bụ 22,000 ịe mbekee. † 8:13 8:13 Bụ iya bụ 18,000, ịe mbekee.

⁴ Eze j̄ia ya sù: “?Bù l'awe bè ọ nọ?”

Ziba sù l'ọ nọkwa l'ibe Makiya nwa Amiyèlù lẹ mkpukpu Lodeba. ⁵ No iya; eze, bù Dévidi zia g'e je Lodeba l'ibe Makiya nwa Amiyèlù je eduta iya.

⁶ Nwanwa Sọlù ono, bù Mefiboshèti; nwa Jionatanu ono rwuèpho l'iphe Dévidi; ọ daa l'alì phozeru Dévidi gude kwabè iya ùbvù. Dévidi bya ekua ya sù: “Mefiboshèti!” Ọ za iya enu sù: “Ọo nwozi ngu bè mu bù.”

⁷ Dévidi sù iya: “Ta atsukwa ebvu; noo kele mu e-gude iswi èhu nna ngu, bù Jionatanu meeru ngu iphe-ọma. Alì nna ngu oche, bù Sọlù bè mu a-nuphukọta ngu azù; tẹme ọ buru lẹ teburu mu bè ìi-nọduje eri nri mbokumboku.”

⁸ Mefiboshèti phozeta l'alì sù: “?Bù gùnu bè m̀be nwozi ngu bukwanu kẹ g'ì nyata odzu nk̀ta, dù gẹ m̀bedua?”

⁹ Ọo ya bù; eze bya ekua Ziba, bù nwozi Sọlù bya asù iya: “Mu wowaru iphe, bù iphe kẹ Sọlù je akpa lẹ kẹ ndu ọnu-ùlo iya gèdegede woru nù nwanwa nnajìuphu ngu. ¹⁰ G̀bedua waa unwu ngu; m̀e ndu-ozì ngu bè a-kọjeru iya alì iya ono; kọtajẹ nri k'ọphu nri a-duru nwanwa nnajìuphu ngu. Ọzo bù lẹ nwanwa nnajìuphu ngu ono, bù Mefiboshèti bè a-nọduje eri nri lẹ teburu m̀bedua, bù Dévidi.” Teke ono bè Ziba nẁtaru unwoke iri l'ise; bya enweru ndu-ozì ̀kpọro.

¹¹ Tọbudu iya bù; Ziba sù eze: “M̀be nwozi ngu bè e-mekọtaephọ iphe, g̀be nnajìuphu mu, bù eze ziru m̀ gẹ mu mee.”

No iya; Mefiboshèti riahaa nri lẹ teburu Dévidi g'ọ bù nwatibe eze.

¹² Mefiboshèti bè nẁtaru nwata nwoke nsh̄jì, èpha iya bù Mayìka. Ndibe Ziba l'ọphu t̀koru bukọtaru ndu-ozì Mefiboshèti. ¹³ Ọo ya bù; Mefiboshèti buru lẹ Jierúsalemù; kẹle ọo-nọduje eri nri lẹ teburu eze; tẹme ọ buru eniyenu, ọkpa labọ nẁshihuchaaru anẁshihu.

10

Ogu, Dévidi yèlẹ ndu Amọnu alwù (1Iphe 19:1-19)

¹ A nọnyaa; eze ndu Amọnu bya anẁhu. Nwa iya nwoke, bù Hanunu bya aburu eze nọchia ènya iya. ² Dévidi bya epfua sù: “Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; ègube nna iya meru m̀bedua.” Ọo ya bù; Dévidi zia ndu-ozì g'èphe je akpọru Hanunu iphu nna iya ono.

O be gẹ ndu-ozì Dévidi ono rwuru alì ndu Amọnu; ³ ndu-ishi ndu Amọnu sù Hanunu, bù nnajìuphu p̀he: “?Ìri l'ọo ùbvù bè Dévidi akwabè nna ngu ègube ono meru g'ọ gude o zia g'a bya akpọru ngu iphu nna ngu? ? Tọbudu ezizi bè Dévidi ziru g'èphe nẁa mkpukpu-a ngge; genwushia ya èhu; woru iya lẁa?”

⁴ Ọo ya bù; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono kp̀shichaa p̀he èjì-agba ibe lanù ibe lanù; bya eshi lẹ nhamunha ike bukashia uwe-mgbalanù p̀he; nwufu p̀he; èphe lashia. ⁵ O be teke e pfuru iya Dévidi; o zia g'a gba p̀he ndzuta; kẹle e meru p̀he iphe-iphere parù èka. Eze zia ozi sù p̀he: “Unu nọdu lẹ Jieriko jeye teke èjì-agba unu erwudzu; tẹme unu alwatashiwaro.”

⁶ Ndu Amọnu bya amaerupho l'èphe eshiwaa t̀kurubaa l'imi Dévidi; èphe je ebuta ndu ojọgu ndu Arámu, bu lẹ Bètu-Rehobu; m̀e ndu kẹ Zoba. Èphe t̀koru buru ndu ojọgu, eje l'ọkpa. Iphe, èphe t̀koru dù bù ̀kpọro unu unwoke ugbo labọ l'unu unwoke iri. Èphe butafua eze ndu Maka; yèlẹ

ndu ojogu, dù unu labo l'ùkporo iri; bya ebutafua ndu Tobu unu unwoke ùkporo l'iri yeru onwophe. ⁷ Anuma, Dévidi anuma iya; o yefu Jiowabu yee ndu ojogu iya g'ephe ha. ⁸ Ndu Amonu wufuta bya akpo giriri k'ogu l'ipha eka eeshije abahu le mkpukpu ono. Ndu ke Aramu pho, shi le Zoba; me Rehobu; me ndu shi l'ali Tobu; waa ndu ke Maka nodu l'oma egu.

⁹ Jiowabu humaepo l'e gburu iya giriri iphu l'azu k'ogu ono; o hokoo ndu Izurelu ndu ophu kachaa amaru k'ogu chiru phe ye g'ephe kwaberu ndu ke Aramu. ¹⁰ O chiru ndu ophuu dobe g'ephe nodu nwune iya, bu Abishayi l'eka kwaberu ndu ke Amonu. ¹¹ Jiowabu su: "O -buru le ndu Aramu-a lwukpeaharu mu; unu abya eyetaru mu eka; teke o bukwanu l'oo ndu ke Amonu lwukpeaharu unu; anyi abya eyetaru unu eka. ¹² G'obu shihu unu ike; g'anyi l'wua ogu ehu ndibe anyi ge ndu bu mkparawa; mbu g'anyi l'wua ogu l'iswi ehu mkpukpu ke Chileke. Chipfu e-me-a iphe, du iya ree l'enya nkiya."

¹³ Oo ya bu; Jiowabu yele ndu nkiya tuko wu-pfuahaa ndu Aramu k'ogu ono; ephe ye okpa l'oso gbalaaharu iya agbala. ¹⁴ Ndu ke Amonu humaepo le ndu Aramu gbalaru; ephebedua yefua okpa l'oso nkephe gbalaaharu Abishayi; gbaru gbaba l'ime mkpukpu phe. Oo ya bu; Jiowabu shi l'ogu ephe le ndu Amonu ono l'watashia Jierusalemu.

¹⁵ Ndu Aramu humaepo le ndu Izurelu lwu-kpewaru phe; ephe je edzukobe. ¹⁶ Hadadeza zia ndu Aramu, no l'azu enyimu Yufuretisu; ephe bya. Shobaku, bu onye-ishi ndu ojogu Hadadeza duta phe; ephe wuru laa mkpukpu Helamu. ¹⁷ E pfueru iya pho Dévidi; o kpakoo ndu Izurelu l'ophu; ephe daa azu enyimu Jiordanu jeshia Helamu. Ndu Aramu ono kpo giriri; tsoo Dévidi phe ogu. ¹⁸ Ndu Aramu ono mechaa gbaaru ndu Izurelu oso. Dévidi gbua ndu ugbo-inya, du unu l'ùkporo iri l'ise; bya egbua ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ise;* bya egbutsua Shobaku, bu onye-ishi ndu ojogu phe; o nwuhu l'eka ono. ¹⁹ Oo ya bu; ndu eze ono, ephe le Hadadeza shi tuko nmagba buru nanu ono humaepo le ndu Izurelu lwu-kpewaru phe; ephe je; ephe le ndu Izurelu doshia; ephe nodu ndu Izurelu l'eka. Ndu Aramu tsuhaha ebvu jika eyetaru ndu Amonu eka ozo.

11

Dévidi anata Uráya nyee ya

¹ O be le mini-odu; mbu teke ndu eze ejeje ogu; Dévidi bya ezia Jiowabu yele ndu-ozu iya; me ndu Izurelu l'ophu; ephe je emebyishia ndu Amonu; kephee mkpukpu Raba. Dévidi l'onwiya nodukwanu le Jierusalemu.

² O be l'uzenyashi ujiku lanu; Dévidi gbeshi l'iphe-azez ya ge ya kpaphe akpape l'eli ulo ibe-eze iya. O nodu l'eli eka ono tufu enya huma nwanyi, awu ehu. Nwanyi ono nodu amashikpoo mma ike. ³ Oo ya bu; Dévidi zia nemadzu g'o je akpaaru iya ishi onye nwanyi ono bu. Onye o ziru su iya: "O kwa Batusheba, bu nwada Eliyamu. O bu nyee Uráya, bu onye Hetu."

⁴ Dévidi bya eye ndu-ozu iya g'ephe je edutaru iya ya. Batusheba byaepo; Dévidi duta iya; yee ya kwaa. O buru teke ono be Batusheba futaerupho l'eme nsò aswafu nturwu, eemeje me nwanyi no-ghechaa nsò nwanyi. E

* **10:18** 10:18 Bu iya bu 40,000, le mbekee, mbu ndu ophu eje l'okpa.

mechaa nwanyi ono tugbua lashia. ⁵ Nwanyi ono bya atsuta ime; bya ezia Dévidi sù iya lẹ ya dukwa ime.

⁶ Oo ya bu; Dévidi bya ezia Jiowabu sù iya g'o ziaru iya Uráya, bu onye Hetu g'o lwa. Jiowabu bya ezia Uráya g'o je aza Dévidi enu. ⁷ Uráya bya abyapfuta iya; Dévidi jia ya aji Jiowabu; me ndu ojogu iya; me g'ogu eje ala. ⁸ Oo ya bu; Dévidi bya asu Uráya: "Lashiwaro ibe ngu je atuta unme." Oo ya bu; Uráya bya agbeshi l'ibe eze tugbushia. Eze gweru iphe nu g'e wolaaru iya unuphu. ⁹ Obenu lẹ Uráya bẹ mechaaru kwaa l'onu-abata ibe eze. Epehe lẹ ndu ejeru nnajiuphu iya ozi tuko zee l'eka ono. Ophu o larwuoduru unuphu ibe iya. ¹⁰ A bya epfuaru Dévidi lẹ Uráya ta laekwaru unuphu. O bya ajia ya su: "?To bunaa eka du enya bẹ i shi lwa nta? ?Bu gunu meru iphe i ti larwuduru unuphu?"

¹¹ Uráya sù Dévidi: "Okpoko Chipfu; me ndu Izurelu; me ndu Jiuda; me nnajiuphu mu, bu Jiowabu; me ndu-ozì iya phe bẹ tukoru wushi l'egu ogu. ?Denu g'ee-shi ge mbedua lashia unuphu je eria; ngua; mu lẹ nyee mu akwaa? Eshinu i no ndzu gi no iya-a bẹ mu ta abyakwa e-me nno!"

¹² Tobudu iya bu; Dévidi sù iya: "No-gbufuwaro ntanu-a; o -rwua echele mu aha ngu gi laphushia azu." Oo ya bu; Uráya noo lẹ Jierusalemu mboku ono; waa echele iya. ¹³ Dévidi bya ekua ya; o bya; yele iya tuko ria ngua. Dévidi kwatakpo cheshia ya mee ike. E mechaela; o rwua l'enyasi; Uráya gbeshikwa je aze l'eka o ze unyaphu iya; epehe lẹ ndu ejeru nnajiuphu iya ozi; ophu o to laduru ibe iya.

¹⁴ O be l'utsu; Dévidi deeru Jiowabu ekwo-ozì; woru nu Uráya g'o nu iya. ¹⁵ O deru l'ekwo-ozì ono sù: "Duru Uráya ye l'atiphu eka ogu kachaa ekporu oku. I -ducharu iya ye; unu alaphu azu g'e meka ya iphe; g'o nwuhu." ¹⁶ E mechaa; o buru teke Jiowabu chiru ndu ojogu iya gbaa mkpukpu ono mgburugburu bẹ o duru Uráya ye l'eka o maru l'oo eka ono bẹ ndu ohogu iya phe, ike kachaa adudu no. ¹⁷ Ndu mkpukpu ono wufutaepho jepfu Jiowabu phe ogu; a haru ndu ojogu Dévidi gbushia. Uráya, bu onye Hetu yiru lẹ ndu nwuhuru nu.

¹⁸ Jiowabu bya ezia ozi koru Dévidi g'ogu ono gude jee. ¹⁹ Jiowabu pfuaru onye ono, o ziru sù iya: "I -doghechaerupho eze g'ogu obu jeru la; ²⁰ bẹ o -buru l'ehu-eghu byaru iya l'ehu; o -jiahaa ngu sù: "?Denu g'o gude unu je anodunuka mkpukpu obu ntse alwu ogu? ?Unu ta amahaada l'ephe a-gbe l'eli igbulọ agba apfu? ²¹ ?Bunaa onye bẹ gburu Abimeleku nwa Jierubeshetu? ?To bunaa nwanyi, no l'eli igbulọ mkpukpu Tebezu gude mkpuma, eegudeje egwe nri tugbua ya; o nwuhu? ?Denu g'o gude unu je anodunuka igbulọ obu ntse?" Sù-a; o -buru l'o jiru ngu egube ono; sù iya lẹ nwozi iya, bu Uráya onye Hetu bẹ nwuhufukwarupho ya."

²² Nwozi ono tugbua jeshia. O jerwua je atuko iphe, Jiowabu ziru iya zikota Dévidi. ²³ Nwozi ono sù iya: "Ndu ono bẹ nabaru anyi eka; wuru wu-pfuta anyi ogu l'oma egu. Ole anyi chiphuru phe azu jeye anyi rwua l'onu eka eeshije abahu lẹ mkpukpu phe. ²⁴ Oo ya bu; ndu chi arwa nodu l'eli igbulọ atụ ndu-ozì ngu arwa. Epehe haru tu-gbushia ndu-ozì gube eze. Ozo bu lẹ nwozi ngu, bu Uráya onye Hetu yikwapho lẹ ndu nwuhuru nu."

²⁵ Dévidi bya ezia nwozi ono; sù iya: "Iphe, ii-pfuru nu Jiowabu bu lẹ mu suru g'ehu be jekwa unu arwushihu; noo kele oo ge nkogo taru ishi onye lanu bu g'oo-ta k'onye ozo. Unu kukebeka ehụ tsoo mkpukpu ono ogu; lwua phe lwuta. Je epfuaru Jiowabu egube ono gude mee g'obu shihu iya ike."

²⁶ Nyeè Uráya nùmaephò lẹ̀ jì iya nwùhuwaru; o raa ẹ̀kwa iya. ²⁷ Batusheba raghechaephò ẹ̀kwa onò ẹ̀gube arajẹ̀ iya; Dévidi je eduta iya lùahaa. Ọ̀ nwàru iya nwa nwoke. Ọ̀lẹ̀ iphe onò, Dévidi meru onò dọ̀ Chipfu ẹ̀jì.

12

Nétanu abarù Dévidi mba k'ẹ̀jo-iphe, o meru

¹ Tọ̀budu iya bọ̀; Chipfu bya ezia Nétanu g'ò je ibe Dévidi. Nétanu jerwua bya asù iya: "O nweru unwoke labọ̀, bu lẹ̀ mkpùkpù lanù. Onye lanù bẹ̀ nweru iphe; onye ọ̀phuu bọ̀ru onye ọ̀kpa. ² Onye k'onò nweru iphe onò bẹ̀ kwatakpọ̀oru nweru aturu waa eswi, parù ẹ̀ka apaa. ³ Obenu l'onye ọ̀kpa phọ̀ te enwedù iphe, o nweru; gbahaa nwada aturu, ọ̀ zùtaru azùta; chee ya jasù ọ̀ nọ̀du yẹ̀lẹ̀ unwegirima ibe iya l'ẹ̀ka vuta. Nwoke onò yẹ̀lẹ̀ aturu iya onò nọ̀du anọ̀duje erigba nri; tũko angù mini l'okoro lanù; mbù je akpachaa k'ọ̀phu bọ̀ l'oohejeru nwaturu onò eheru l'ò ku mgbẹ̀nya. Aturu onò nọ̀du ọ̀nodu nwada iya. ⁴ Tọ̀budu iya bọ̀; ẹ̀byaa byaru nwoke onò, nweru iphe onò; ọ̀ haa akpùta aturu iya onò nanù; ọ̀zoo eswi iya phọ̀ nanù gbua gude shiaru onye byaru ibe iya nri; ọ̀ gbẹ̀chia je akpùta nwada aturu k'onye ọ̀kpa phọ̀ gbua gude shiaru onye byaru nù onò nri."

⁵ Dévidi vọ̀ru ọ̀ku wà ẹ̀hu l'ọ̀pfu ẹ̀hu onye onò; bya asù Nétanu: "Eshinu Chipfu nọ̀ ndzù g'ọ̀ nọ̀ iya-a bẹ̀ iphe, gbaru onye meru ẹ̀gube iphe onò bẹ̀ bükwa anwùhu! ⁶ Ọ̀ p̄fufutaje ugwo aturu onò ugbo ẹ̀no; eshinu o meru ẹ̀gube iphe onò; ọ̀phu imemini onye ọ̀kpa onò adùdu iya."

⁷ Tọ̀budu iya bọ̀; Nétanu sùnù Dévidi: "Ọ̀ ọ̀ gùbedua bọ̀ onye ọ̀bu! Chipfu, bọ̀ Chileke kẹ̀ Ízurẹ̀lù p̄furu sù: 'Mu wùru ngu manù l'ishi g'ì bọ̀ru eze, ndu Ízurẹ̀lù. Mu byakwaphọ̀ anafùta ngu l'ẹ̀ka Sọ̀lu. ⁸ Mu woru ọ̀lo Sọ̀lu, bọ̀ nnajìuphu ngu ye ngù l'ẹ̀ka; wochaaru unyomu iya ye ngu l'ẹ̀ka. Mu woru alì-eze ndu Ízurẹ̀lù; mẹ̀ kẹ̀ Jiuda woru ye ngu l'ẹ̀ka. Mbù; ọ̀ -bọ̀ru l'iphemiphe onò bẹ̀ pehuru nù; bẹ̀ mu gege eyekwabakpọ̀ru ngu iya iphe. ⁹ ?Denu g'ò gude; ọ̀ bọ̀ru Op̄fu Chipfu bẹ̀ ì kpọ̀ru ẹ̀bo l'afù; shi nno mee iphe, dọ̀ iya ẹ̀jì l'ẹ̀nya? I gude ogu-echi gbua Uráya onye Hetu; duta nyee ya lùahaa. Ọ̀ bọ̀ru ogu-echi ndu Amọ̀nu bẹ̀ ì gude gbua ya. ¹⁰ Iphe, ìi-maru bọ̀ l'egbu ọ̀chi ta abyadù abvù abvùbvù l'ibe ngu jasuru asuru; noo kele o to nwedu iphe, ì gùberu mu; tẹ̀me ì nata Uráya, bọ̀ onye Hetu nyee ya lùahaa.'

¹¹ "Chipfu sùra-a: 'Mu e-shi l'ibe ngu vọ̀futa ẹ̀jo-iphe kpube ngu l'ẹ̀hu. Ìi-nọ̀du rakafù ẹ̀nya; mu anashia ngu unyomu ngu phẹ̀ woru nù onye ozo; mbù l'oo-jepfu unyomu ngu phẹ̀ onò l'echilabọ̀ eswe ọ̀chaa. ¹² I meru nkengu lẹ̀ mpya; ọ̀lẹ̀ mu e-mekwanù ngu nkengu l'atatiphu ndu Ízurẹ̀lù l'ọ̀phu; l'echilabọ̀ eswe ọ̀chaa.' "

¹³ Dévidi sù Nétanu: "Mu meswekwaru Chipfu."

Nétanu sù iya: "Chipfu gùwaru ngu nvù l'iphe-ẹ̀jì, i meru onò. I t̄jì nwùhudu. ¹⁴ Obenu l'eshinu ndu ọ̀hogu Chipfu gudewaa iphe-a, i meru-a ep̄fuyishi iya; bẹ̀ nwata onò, a nwàru ngu onò ta adzùkwaru ndzù." ¹⁵ E mechaa; Nétanu tũgbua; ọ̀ bọ̀ru iya ala unuphu.

Anwùhu nwatibe Dévidi onò

Tọ̀budu iya bọ̀; Chipfu danaa nwata onò ẹ̀ka kẹ̀ njo; mbù nwata onò, nyee Uráya nwàtaru onò. Iphe-ememe zùpyabe nwata onò. ¹⁶ Dévidi rwọ̀ahaa Chileke l'iswi ẹ̀hu nwata onò. Ọ̀ swia ẹ̀gu; bahù l'ime ọ̀lo iya je

azekota l'alì l'enyashi ono l'ophu. ¹⁷ Ndu bu ogerenya l'ibe iya bya apfu-kube iya g'ephe kpu-lia ya l'oma alì ono, o zè ono; ophu o to kwedu; tème ophu o kwekwapho tsoru phe ria nri. ¹⁸ O be lè mboku k'esaa; nwata ono nwuhu. Ndu ozi Dévidi nodu atsù ebvu g'ephe e-me pfuaru iya lè nwata ono nwuhuwaru; kele ephe sùru: "Teke nwata ono nokwadu ndzù bẹ anyi pfuru yeru Dévidi; ophu o tọ ngaduru anyi nchì. ?Denu g'anyi e-shi pfuaru iya lè nwata obu nwuhuwaru? Oo-mekakwa onwiya iphe."

¹⁹ Dévidi bya ahuma gẹ ndu-ozì iya achì-phe nwirinwiri l'ime onwophe; o rwua ya l'èhu lè nwata ono bẹ nwuhuwaru nù. O jia phe sù: "?Nwata obu nwuhuwaru tọ?"

Ephe sù iya: "Ee; o nwuhuakwaru."

²⁰ Oo ya bu; Dévidi bya agbeshi l'omali eka o zè ono je awua èhu; nyia manù. O bya agbanwee uwe iya bahù l'ime ọ̀lo Chipfu je abaarù iya eja. O mechaa nno bya alashia ibe iya. O larwua bya asù g'a nù iya nri gẹ ya ria. A nù iya ya; o ria. ²¹ Ndu ozi iya bya ajia ya; sù: "?Denu g'o gude i nodu emee egube umere owa-a? Teke nwata ono nokwadu ndzù bẹ i shi akwa eka; aswì egu. O bu-chiaru nta-a, o nwuhuwaru-a bẹ i gbeshiru ria nri!"

²² Dévidi sù phe: "Mu shi akwa eka; aswì egu teke nwata ono shi nodukwadu ndzù; kele mu riru sù: "?Bù onye maru mẹ Chipfu e-meru mu eze-iphe-oma dobe nwata ono ndzù?" ²³ O lè nta-a g'ọ nwuhuwaru-a; ?bù gunu bẹ mu a-nodu aswì-doru egu? ?Mu a-dù ikè wophuta iya azù ozo tọ? Mu e-mechaa jepfu iya; ọ̀lè yèbedua ta alwaèdu azù alwapfuta mu ozo."

Anwunwu Sólomonu

²⁴ Oo ya bu; Dévidi bya adua nyee ya, bu Batusheba obu. O bya alafu iya; yee ya kwaa. O nwuaru iya nwa nwoke. Dévidi gua nwata ono Sólomonu. Chipfu yee nwata ono obu. ²⁵ Chipfu gude kẹ n-yemobu ono, o yeru iya ono zia onye mpfuchiru iya, bu Nétanu g'o je agua ya Jiedidaya, bu iya bu "onye Chipfu yeru obu."

Jiowabu alwuta mkpukpu Raba (Iiphe 20:1-3)

²⁶ No iya; Jiowabu je etsoo mkpukpu Raba ogu. Mkpukpu ono dù l'alì ndu Amonu. O lwua ya lwuta eka onye eze phe bu. ²⁷ Jiowabu bya ezia ndu-ozì iya g'e je ezia Dévidi ozi; sù iya-a: "Mu tsoakwaru mkpukpu Raba ogu; natachawa phe eka ephe shi angu mini. ²⁸ Oo ya bu; kpakoo ndu ojogu ophu phoduru nù bya ekepheta mkpukpu ono; nata iya; teke mu a-gbẹ nata iya; e woru epha mu gua mkpukpu ono." ²⁹ Oo ya bu; Dévidi bya akpakoo ndu ojogu ono g'ephe ha; bya achiru phe jeshia mkpukpu Raba. O-rwua; bya abapfu phe ogu; lwuta mkpukpu ono. ³⁰ O kputa eze phe okpu-eze, o kpu l'ishi. Erwa mkpola-ododo, e gude mee okpu-eze ono bẹ dù falentu lanù. O buru mkpuma, vu oke aswa bẹ nọ iya nù. E woru okpu-eze ono kpube Dévidi l'ishi. Dévidi kwatakwaphe okwata, paru eka lè mkpukpu ono. ³¹ O rwukoo ndu mkpukpu ono dobe g'ephe gudeje soya; yele ikworo-igwe; waa ogbunku jeaha ozi; bya eye phe g'ephe yoje eja ọ̀lo. O buru egube ono bẹ o mekotaru mkpukpu, nokota l'alì ndu Amonu l'ophu. E mechaa; Dévidi yele ndu ojogu iya l'ophu laphushia azù lè Jierusalemu.

13

Amunonu emerwù nwanna iya, bụ Tama

¹ Abusalomu; nwa Dévidi nweru nwune nwanyị, ama mma, epha iya bụ Tama. A nonyaa; nwa nwoke Dévidi ozo, aza Amunonu bya eyee Tama obu. ² Ehu gbangahu Amunonu k'opfu o buwaro iphe-ememe zupyaabe iya le k'opfu ehu nwanna iya ono, bu Tama. O buru iphe, nyiberu Amunonu g'oo-shi ge ya kpabata iya; kele Tama bu nwamgboko, yee nwoke ta akwajeduru. ³ Noo ya; Amunonu ono be nweru onya, epha iya bu Jionadabu nwa Shimeya; mbu nwa nwune Dévidi. Jionadabu ono bu onye eregede. ⁴ O bya ajia Amunonu su: "Bu gunu kparu iphe, o bu nnata gube nwatibe eze abujeru utsu g'utsu; li nwupyashihu egube-a? ?Ti kaduru mu iphe obu?"

Amunonu su iya: "Mu yeru Tama obu; mbu nwune Abusalomu, bu nwanna mu ono."

⁵ Jionadabu su iya: "Je aze aze l'iphe-aze ngu; mekiritaru g'iphe-ememe eme ngu. Nna ngu -byae ngu pho ajiji; su iya l'iirwo iya g'o haa Tama, bu nwanna ngu nwanyị g'o bya anu ngu nri g'i ria. G'o nodukwanu ngu l'iphu mee nri obu gude eka iya nu ngu iya g'i ria." ⁶ Oo ya bu; Amunonu kwe je aze onye iphe-ememe eme.

Eze byae ya pho ajiji; Amunonu su iya: "Jiko ge nwanna mu nwanyị, bu Tama byanu bya anodu mu l'iphu ghee akara nu mu ge mu taa."

⁷ Tobudu iya bu; Dévidi zia g'e zia Tama l'eka o no l'unuphu; su iya g'o tugbua je l'ulo nwanna iya, bu Amunonu je emeeru iya nri. ⁸ Tama bya atugbua jeshia l'ulo nwanna iya Amunonu; o rwua; Amunonu ze aze. Tama bya ekpota ukpokutu iphe, eegudeje eme akara bya agwoke iya gude mee akara l'iphu iya; bya eworu iya ghee egheghe. ⁹ O bya achiru akara ono ye le gbamugbamuru woru nu iya. O jika iya eriri. Amunonu su: "Karuru onyenonu g'o lufukota l'eka-a!" Onyenonu bya atuko lufuchaa. ¹⁰ Oo ya bu; Amunonu bya asu Tama: "Wobata nri obu l'ime mkpuru gude eka ngu nje mu iya ge mu ria." Oo ya bu; Tama pata akara ono, o gheru ono wojeshiaru nwanna iya, bu Amunonu l'ime mkpuru iya. ¹¹ Tama bya eworupho nri ono nu iya g'o ria; Amunonu zokobe iya su iya: "Bya ge mu le ngu kwaa; nwanna mu."

¹² Tama su iya: "Waawakwa; nwanna mu! Te egudekwa mu k'ike! E te emejekwa egube iphe ono l'ali Izurelu! Ophu te emekwa ebyi owana.

¹³ A -bya l'ehu nkemu; ?bu aweya be mu a-paru egube iphe-iphere owa je? Tem gubedua l'onwongu be a-yikwaru le ndu emeshi eswe ike l'ali Izurelu. Jiko pfunuru yeru eze; o too jikadu g'i ti lu mu." ¹⁴ O pfua nta; pfua imo; ophu Amunonu angaduru iya nchi; o gude iya jepfu k'ike; kele o ka iya okpehu.

¹⁵ E mecha; Tama bya adu Amunonu ashi k'opfu paru eka apaa. Ashi, o du iya bya aka shii; e me le g'o shi yeberu iya obu. Amunonu bya asu iya: "Gbeshi tugbua lashia!"

¹⁶ Tama jika; su iya: "Waawaa! Achichi owa-a, ichi mu ge mu lufu-kabakwa eji; eme l'opfu i mewaru mu." Ophu Amunonu angaduru iya ro nchi. ¹⁷ O kua onye-ozu iya, eyetajeru iya eka su iya: "Kpufuru mu nwanyia l'iphu; guburu iya ye l'etezi; swo-chia iphe le mgbo!" ¹⁸ Oo ya bu; nwozi iya ono nwufu iya; guburu iya ye l'etezi swobe iphe le mgbo ono. Tama be yeru eguru uwe mgbalanu, nweru eka ogologo; kele oo egube uwe ono be unwada eze ndu ophu bukwa du unwumgboko, nwoke teke ejepfuswee

eyeje. ¹⁹ Tama kpota ntù kpube onwiya l'ishi; woru eguru uwe mgbalanù ono, o ye ono gbajashia. Ọ chiru ẹka kwẹe l'ishi; rarù ẹkwa lashia.

²⁰ Nwune iya, bụ Abusalomu hụma iya bya ajia ya sù: “?Ọ dū gẹ nwanna ngu, bụ Amunonu mebyiwaru ngu? Noduro nwadoo nwune mu. Ọo nwanna ngu bẹ ọ bụ; te ejekwa evuru iphe ono l'obu.” Ọo ya bụ; Tama je eburu l'ibe nwune iya Abusalomu nọdu buru nwanyi, e bufuru ebufu.

²¹ Eze Dévidi numaephe iphe nwuru nù; ẹhu ghushiahaa ya eghe ike.

²² Abusalomu gbaa nkuchi; ophu o pfujeduru opfu oma; ozoo ejo opfu yeru Amunonu. Amunonu dū iya ashi; kele o guderu nwune iya nwanyi, bụ Tama jepfu k'ike.

Abusalomu egbu Amunonu

²³ A bya anochaa apha labo le teke ndu ebushijeru Abusalomu aturu iya eji no le mkpukpu Belu-Hazo, no-kube oke ali ndu Ifuremu; Abusalomu zia iphe, bụ unwoke, eze nwuru nzi g'ephe byakotaru iya le nri.

²⁴ Abusalomu jepfu eze l'onwiya je asu iya: “Mube nwozi ngu bẹ ndu ebushije aturu eji byakwaru ozi. Mu nodu arwo gube eze gẹ gụ le ndu-ozu ngu tsonuru mu je ẹka ono.”

²⁵ Eze sù iya: “Wawaa; nwa mu. Anyi ta atukodu abya; kele anyi a-bya aburu ivu-erwa duru ngu.” Ọ rwo ya nta-a rwo imo; ophu o to kwedu le ya e-je. Ọ buru onu-oma bẹ ọ goru nù iya.

²⁶ Abusalomu bya asu iya: “Ọ -buru l'i ti byadu; jiko gẹ nwanna mu Amunonu tsonuru anyi je!”

Eze jia ya; sù: “?Bụ ke gunu bẹ oo-gude tsoru unu je?” ²⁷ Abusalomu rwoshiahaa ya ike; o kweta gẹ Amunonu yele unwu eze Dévidi ndu k'ophuu tsokotaru iya je.

²⁸ Noo ya; Abusalomu bya akuru ndu-ozu iya; sù phe: “Unu tonwube enya maru teke Amunonu nguwaru mee; ọ nodu atsù iya atsutsu. Mu -sù unu g'unu chitsua Amunonu; unu woru iya chigbua. Unu ta atsukwa ebvu. Ọo mbedua ziru iya unu. Unu shihu obu ike; mee okpehu!” ²⁹ Ndu ozi Abusalomu mee Amunonu iphe, o ziru g'ephe mee ya. Ọo ya bụ; unwoke, eze nwushiru ono wu-lihu; onyenonu pfukotachaa inya-mulu iya; gbalaa.

³⁰ Ephe nodukwaduro l'uzo; ozi gbẹ rwuwanu Dévidi nchi le Abusalomu gbushikotawaru unwoke, eze nwuru; l'o to nwedu onye ophu phoduru nù. ³¹ Eze zilihu; ye ẹka l'uwe iya gbajashia. Ọ gwodoshihu l'ali. Ndu ozi iya pfu-kube iya l'eka ono tuko uwe phe gbajashikwaapho. ³² Jionadabu; nwa Shimaya; mbu nwa nwune Dévidi bya asu: “Nnajiuphu mu; ba arishi l'unwu-eze bẹ e gbushikotawaru. Ọo Amunonu kpoloko bẹ nwuhuru nù. Ọo iphe Abusalomu shihawaa rita k'ememe e -shi mboke ono, Amunonu guderu nwune iya nwanyi, bụ Tama k'ehuka jepfu pho. ³³ Sù-a; gẹ nnajiuphu mu, bụ eze ba chishiru uche ye l'a suru l'unwu-eze nwushihukotawaru. Ọo Amunonu kpoloko bẹ nwuhuru nù.”

³⁴ E mecha; Abusalomu ye okpa l'oso gbalaa.

Ọo ya bụ; nwoke, echeje nche palia enya huma ikpoto ndu no le gbororo l'uzo azu iya; g'ephe shi l'aguga ubvu eje abya. ³⁵ Jionadabu bya asu eze: “Lenu; unwu gube eze alwaakwa. Ọo ephe gẹ mube nwozi ngu pfuru bụ g'ọ nwuru.” ³⁶ Ọo ya bụ; epfughe, oopfughe nno; unwu-eze ono wubata; chiahaa mkpu ẹkwa. Eze yele ndu-ozu iya g'ephe ha tuko chiswee ẹkwa; rashikpo ya ike.

³⁷ Abusalomu gbalaa lapfushia Talumayi; nwa Amihudu; mbu eze ndu Geshu. Dévidi nodu anoduje ara ẹkwa nwa iya ono mboke boku.

38 Abùsalomu gbaru laa Geshu ono je anọo apha ẹto l'ẹka ono. 39 A nonyaa; oghoroko Abùsalomu bya adùshia eze, bụ Dévidi ike; kele a dọtawaru iya lẹ k'anwùhu Amùnonu.

14

Abùsalomu alwaphuta azu lẹ Jierúsalemù

1 Noo ya; Jiowabu; nwa Zeruya bya amaru l'oghoroko Abùsalomu bẹ dushi eze ike. 2 Oo ya bụ; ọ bya eye nemadzu g'ọ je mkpukpu Tekowa je ekuaru iya nwanyi, maru iphe l'ẹka ono; sù iya: "Mekiritaru g'ị bụ onye nọ l'aphu. Yee uwe onye nọ l'aphu. Ta anyikwa manụ mbeleke. Mekpọepho g'ị bụ nwanyi, shi teke dọ ẹnya nọduta l'aphu onye nwuhuru anwuhu. 3 L'i jepfu eze je epfuaru iya egube ono." Oo ya bụ; Jiowabu bya ezikọta iya iphe oo-pfu.

4 Nwanyi Tekowa ono bya ejepfu eze gẹ ya pfuru yeru iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; woru iphu kpube l'alị gude kwabẹ iya ùbvù. Ọ bya asu eze: "Gùbe eze; jiko yenuru mu ẹka!"

5 Eze jia ya sù: "Bụ gunu bẹ atsu ngu l'ẹhu?"

Ọ sù iya: "Mu bụ nwanyi, ji iya anọedu; mbụ lẹ ji mu nwuhuwaru.

6 Mùbe nwozi ngu nwanyi buri unwoke labọ bẹ mu nwutaru. Sù-a; ephenebo wata alwu ọgu l'egbudu; ọphu ọ dudu onye nọ l'ẹka ono; k'ọphu e gbokaharu pẹ. Onye lanu chita ibe iya tọ; woru iya chigbua.

7 Noo ya; ndibe anyi l'ọphu wu-lihu ripyabẹ mùbe nwozi ngu nwanyi sù mu gẹ mu kpufutafuaru pẹ onye ọphuu chigburu nwune iya nwoke phọ g'ẹphe gbua gude gwata ụgwọ ọchi nwune iya nwoke ono, o gburu ono; mbụ l'ẹphe e-wofufua ndzu onye ọphu e-ri iphe nna pẹ. Sù-a; ephē eshi nno menyia nwa akpuru icheku-ọku lanu ono, mu tọgboru ono; mbụ mee g'ẹpha ji mu mẹ awa iya chihu l'eliphe-a."

8 Eze bya asu nwanyi ono: "Tugbua lashia ibe ngu; gẹ mu bya aturu ekemu nu pẹ l'opfu ẹhu ngu."

9 Nwanyi Tekowa ono bya asu iya: "Gùbe nnajiuphu mu, bụ eze; g'uta, e gege ata ngu tukokwaru mu l'ishi; mẹ l'ishi ọnu-ulo nna mu. G'ọ tọ dukwaro onye eje ata eze; yee aba-eze iya uta."

10 Eze sù iya: "O -nwekpwaru onye jeru ngu epfuru; duta iya byapfuta mu; g'onye ọbu aha ngu epfuchi nchi."

11 Oo ya bụ; nwanyi ono sù: "Jiko gùbe eze kpọ-kunu Chipfu, bụ Chileke ngu; k'ọphu onye ọ dọ l'ẹka; mbụ agwata ụgwọ ọchi ono a-ha egbu nwa mu nwoke ono."

Eze sù iya: "Eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a bẹ ẹgbushi, nọ nwa ngu l'ishi ta abyakwa erifu mẹ nanu daa l'alị."

12 Noo ya; nwanyi ono sù: "Gẹ mùbe nwozi ngu nwanyi pfufunaaru akpuru opfu lanu yeru gube nnajiuphu mu, bụ eze."

Ọ sù iya: "Pfu kpọoro ya."

13 Nwanyi ono sù iya: "Denu g'ọ gude gube eze mee ndibe Chileke egube ejo-iphe ọwa-a? T'ọ bụdu ikpe bẹ gube eze anma onwongu l'iphe ono, iipfu nta-a ono; kele nwa ngu phọ, a chifuru achifu phọ bẹ gube eze teke eduphutadu azu. 14 G'anyi ha nwuhufutaje anwuhu. Anyi du gẹ mini, wushihuru l'alị, te nweedu g'ee-shi kukọbe iya l'iphe ọzobaa. O tọ nweedu onye Chileke gufuru anwuhu l'ẹhu iya. Ọ chia iphe, oomeje bụ l'ọchoje ọzo, ee-shi g'onye a chifuru achifu lwaphuta azu lwapfuta iya. 15 Sù-a; mu byaru gẹ mu pfuaru iya gube nnajiuphu mu, bụ eze; kele ndiphe mewaru

ndzụ nọdu agụ mu. Mùbe nwozi ngu nwanyị rịa sụ lẹ mu e-pfuru yeru gùbe eze; ?a maru; ?!i-meru nwozi ngu iphe, ọo rwọ ngu. ¹⁶ Mbụ; ?a maru gùbe eze a-nụma opfu mu nafuta mùbe nwozi ngu l'ẹka nwoke ono, achọ ụzo, oo-shi gbua mu lẹ nwa mu; nafu anyi okiphe, Chileke nuru anyi ono? ¹⁷ Ọo ya bụ; mùbe nwozi ngu nwanyị pfua sụ: 'Jiko g'opfu gube nnajiuphu mu, bụ eze mekwaa gẹ mejì nmapfuru mu'; noo kẹle nnajiuphu mu, bụ eze dū g'ojosi Chileke, amajeru iphe, dū ree waa iphe, dū ẹjì. Gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu swikwaru ngu eswiru."

¹⁸ Ọo ya bụ; eze bya ajia nwanyị ono sụ: "Ta awachikwaru mu iphe-a, mu eme gẹ mu jia ngu-a awachi."

Nwanyị ono sụ iya: "Jinaa mu iphe obu; gube nnajiuphu mu, bụ eze."

¹⁹ Eze bya ajia ya sụ: "ʔEka Jiowabu dū l'iphemiphe-a, iipfu-a tọo?"

Nwanyị ono sụ iya: "Gùbe nnajiuphu mu, bụ eze; eshinu ì nọ ndzụ g'ì nọ iya-a ?bụ onye bẹ a-lọkata iphe, gube nnajiuphu mu, bụ eze pfuru shia ẹkutara; ọzoo loru laa l'ẹkicha? Ee; ọo nwozi ngu Jiowabu bẹ bụ onye ziru gẹ mu mee iphe-a; ọ bụkwaru iya phọ bẹ sūru gẹ mu pfua gẹ mu epfua. ²⁰ Ọo nwozi ngu, bụ Jiowabu bẹ meru iphemiphe ono; k'ophu onodu-a, a nọ nta-a l'a-gbanwe. Gùbe nnajiuphu bẹ maru mmamiphe g'ojosi Chileke; k'ophu bụ l'ì makotaru iphemiphe, eme lẹ mgboko-a."

²¹ No iya; eze bya asụ Jiowabu: "Ọ dū ree; mu e-me iphe ono. Tugbua je edulata nwokoroḅya ono, bụ Abusalomu."

²² Jiowabu daa kpurumu woru iphu kpube l'alì gude kwabẹ iya ùbvù; bya etua eze ẹpha. O pfua sụ: "Ntanu-a bẹ mùbe nwozi ngu marwetaru lẹ mu dū gùbe nnajiuphu mu, bụ eze l'obu; noo kẹle i meru mu iphe, mu pfuru g'ì meeru mu." ²³ Ọo ya bụ; Jiowabu tugbua jeshia mkpukpu Geshu je eduphuta Abusalomu azụ lẹ Jierúsalemụ. ²⁴ Ọle eze sukwanuru g'o jeekwapho eburu l'ulo ẹka iya; g'ọ tọ humakwa iya ẹnya. Noo ya; Abusalomu je eburu l'ulo nkiya; ophu ọ tọ humajeduru eze atatiphu.

Jiowabu edoshiru Abusalomu yee Dévidi opfu

²⁵ L'alì Ịzurelu mgburugburu bẹ ọ tọ dudu nwoke ọzo, a jaberu ajaja ke mma, ọoma g'a ja Abusalomu. E -shi l'ishi jasụ l'ọbochi-ọkpa bẹ ọ tọ dudu ẹka iphe, takuru iya l'ẹhu. ²⁶ Ọ nọdu abujeru; ọ -kpushia ẹgbushi, dū iya l'ishi; kẹle ọokpuje iya aphagapha m'ọ nyijee ya phọ ẹrwa; l'o wota iya tūa atūtū maru g'ooniyita-be ẹrwa. Ẹrwa ẹgbushi iya bụru shẹkelu ukporo iri bẹ ọobujeru; mẹ e -gude iphe, ndu eze egudeje atū ẹrwa iphe tūa ya. ²⁷ Ụnwegirima unwoke ẹto; waa nwata nwanyị lanu bẹ Abusalomu nwutaru. Ẹpha nwa iya nwanyị ono bụ Tama; ọ bụru nwanyị, ama mma.

²⁸ Abusalomu bua apha labọ lẹ Jierúsalemụ; ophu ọ tọ humajeduru eze iphu. ²⁹ Ọo ya bụ; Abusalomu zia g'e ziaru iya Jiowabu g'ọ bya gẹ ya zia ya ibe eze. Ophu Jiowabu ekwedu bya iya aza ẹnu. Ọ bya ezia ya k'ugbo ẹbo; ọ jikakwapho abyabya. ³⁰ Tọbudu iya bụ; ọ bya ezia ndu-ozì iya; sụ phẹ: "Unu lenu; ẹgu, Jiowabu koru balì bẹ nọ-kube nkemu. Unu je atūa ya ọku." Ndu ozì iya ono tugbua je eworu ọku tūa ya.

³¹ Ọo ya bụ; Jiowabu tugbua jepfu Abusalomu l'ibe iya je asụ iya: "ʔBụ gunu meru g'ọ gude ndu-ozì ngu je atūa ọku l'ẹgu mu?"

³² Abusalomu sụ Jiowabu: "Mu ziru ozì g'e zia ngu g'ì bya gẹ mu zia ngu g'ì jepfu eze je ajia ya: 'ʔBuhunu gunu meru iphe, mu shi mkpukpu Geshu Iwatashia? O gege akaru mu ree lẹ mu nọkwadu l'ẹka ono.' Ọo ya bụ lẹ-a; mee gẹ mu hụma eze iphu. Ọ -būru l'o nweru ejo-iphe, mu meru; g'ọ gbua mu rọ ẹgbugbu."

³³ Oo ya bụ; Jiowabu tugbua je epfuaru eze iphe ono. Eze bya ekua Abusalomu. O byarwuta l'atatiphu iya; bya adaa kpurumu woru iphu kpube l'alj. Eze bya etsutsua Abusalomu onu.

15

Ejo idzu, Abusalomu achiru Dévidi

¹ Tòbudu iya bụ; Abusalomu bya enweru ugbo-inya; waa inya k'ekiya; waa unwoke ukporo labo l'iri, bu ndu evutajeru iya uzo. ² O nodu abujeru o -rwua l'onmewa utsu; Abusalomu agbeshi je apfuru l'aguga gbororo eeshije bahu l'ime mkpukpu ono. Teke o bu l'o nweru onye eje echiru eze ichi g'eze kpee opfu ono; Abusalomu ekua ya jia ya su: "Bụ mkpukpu awe be i shi?" Onye ono asu iya: "Nwozi ngu shikwa l'ipfu lanu l'ime ipfu ndu Izurelu." ³ Onye obu -pfuchaa iphe o byaru; Abusalomu asu iya: "Iphe, i pfuru dukwa ree; bya aburu iphe, pfuru oto; obenu l'o to nwedu onye anochi enya eze numa iphe, adaru unu." ⁴ Iphe ozo, Abusalomu epfufefua bu: "Ome o bu l'oo g'a hotaekwadu mu pho ge mu buru onye-ikpe l'alj-a; m'o bujekwaru iphe, bu onye wotaru mu opfu; ozoo onye byaru echia mu ichi; mu ekpejeepho ikpe ono; kperu iswi-odu-mma nu iya." ⁵ Nokwapho g'o bujeru; o -duru onye byapfutaru iya nu ge ya phozeta l'iphu iya; kele iya ekele; l'o machia aka; nmatachia onye obu akpa; tsutsua ya onu. ⁶ Noo ge Abusalomu shi emeje iphe, bu ndu Izurelu, gude ikpe abya ibe eze bu ono. O shi nno mee; o buru yebedua be ndu Izurelu yeru obu.

⁷ Apha eno lachaepho; Abusalomu su eze: "Jiko; hana mu ge mu je mkpukpu Hiburonu je emeru Chipfu iphe, mu kweru iya ukwe iya. ⁸ Noo kele teke ono, mube nwozi ngu nokwadu le mkpukpu Geshu l'alj Aramu be mu kweru ukwe su: 'Chipfu -mewaa mu lwaphuta azu le Jierusalemu be mu a-baru iya aja.' "

⁹ Eze su iya: "Jekwaa l'ehu-guu!" Oo ya bu; o tugbua jeshia Hiburonu.

¹⁰ Abusalomu bya ezia ndu-ozu ephe je ejekota le mpya l'ipfu ndu Izurelu l'ophu su phe: "Unu-numaepho oda opu; unu tua uzu su: 'Abusalomu buakwa eze le Hiburonu.' " ¹¹ Ndu ephe le Abusalomu shi le Jierusalemu swiru be du unwoke ukporo iri. Ndu ono be bu ndu e ziru nzi g'ephe bya ebyaa. Ephe gude obu iphoro jeshia; ophu ephe amadu iphe, anwu nu.

¹² Abusalomu gudekwadu ngweja ono l'eka egwe; bya ezia g'e je ekuaru iya Ahitofelu, bu onye mkpukpu Gilo le mkpukpu iya bu Gilo g'o bya. Ahitofelu ono be bu onye mgbazi Dévidi. Noo ya; ojo idzu ono, aachiru Dévidi kabaa eshivu ike; ndu awu etso Abusalomu nodu aka shii eje.

Dévidi agbafu le Jierusalemu

¹³ Tòbudu iya bụ; nwozi lanu gbaru bya asu Dévidi: "I maru-a l'obu ndu Izurelu l'ophu buwaa l'eka Abusalomu no be o dukota?"

¹⁴ Dévidi bya epfuru yeru ndu-ozu iya g'ephe ha, bu ndu yee ya tukoru nodu le Jierusalemu su phe: "Unu wu-lihukwa g'anyi gbalachaa; odumeka be o to dukwa onye byaru l'anahu Abusalomu. Unu mekebe egwegwa g'anyi tugbua; a nonyanu o mee egwegwa g'abuta anyi bya emeru ejo-iphe kpua anyi; mbu gude ogu-echi gbugbushia ndu mkpukpu-a."

¹⁵ Ndu ozi eze toko su iya: "Oo iphe, gube nnajjuphu anyi, bu eze turu aka l'oo iphe, ee-me be anyibe ndu-ozu ngu e-mekotaepho." ¹⁶ Oo ya bu;

eze tugbua; ndibe iya l'ophu tsoru iya. Eze bya ahaa umadzu iri, bu unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya g'ephe letaru iya enya l'unuphu.

¹⁷ Oo ya bu; eze tugbua; waa ndu yee ya swikota; ephe jekpoeppo jerwua eka du enya; teme ephe bebe doshia. ¹⁸ Ndu ozi iya bya awughakota iya; mbu ndu Kereti; me ndu Peleti; me unu nemadzu l'ukporo iri ono, shi le mkpukpu Gatu tsoru iya pho. Ephe ghata eze; vuta uzo. ¹⁹ Tobudu iya bu; eze bya asu Itayi, bu onye Gatu: "Bu gunu meru g'o gude i tsoru anyi? Laphukwa azu lapfu eze, bu Abusalomu; kele i bu onye ophozo; teme i buru onye akpuru le ndzu l'ibe unu. ²⁰ Denu g'ee-shi l'oo-buru gube onye byaru unyaphu be buwaa ntanu-a mu abya emee gi tsoru anyi ghapheaha aghaphe l'ebe abu le mu maru eka mu eje ala. Chita ndibe unu laphu azu. Ge Chipfu phukwaaru ngu obu-imemini; goshi ngu l'o bu onye apfushije ike l'iphe, o pfuru."

²¹ Noo ya; Itayi yeeru eze onu; su iya: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gube nnajiuphu mu, bu eze nodu ndzu gi no iya-a; be bukwa eka gube nnajiuphu mu, bu eze no be mube nwozi ngu a-nodu; me le ndzu; me l'onwu."

²² Devidi su Itayi: "Ngwa; ghata vuru uzo g'anyi je!" Oo ya bu; Itayi, bu onye Gatu bya aghata; me ndu yee ya swi; waa unwegirima, tso iya nu.

²³ Noo ya; uzu-ekwa nodu atu wowoowoo l'ali ono l'ophu ge ndu ono tukoru awughagbaa. Eze waa ndu ono, yee ya swi ono je adaghaa ngele Kidironu; kwaseru chebe uzo echiegu.

²⁴ Abyiyata bya aghata; Zadoku ghatakwapo; me ndu Livayi l'ophu, bu ndu pa okpoko ogbandzu Chileke. Ephe bya apazeta okpoko Chileke ono dobe l'ali jeye teke ndu ono tukoru wufutakota le mkpukpu ono. ²⁵ Eze su Zadoku: "Paphu okpoko Chileke ono azu l'ime mkpukpu ono. O -buru le mu du Chipfu l'obu be oo-duphuta mu-a azu; mee ge mu humabaa okpoko Chileke ono ozo; waa eka ono, onoduje ono. ²⁶ Teke o bu l'ehu ta tsodu Chileke utso l'opfu eh mu; wanaa mu-a baa; g'o mekwaa mu g'o du iya ree." ²⁷ Eze pfukwaarupho Zadoku, bu onye uke Chileke ono su iya: "Ti bunaa onye apuhje ophuleny? Laphushia azu l'ime mkpukpu ono l'ehu-guu; unu le nwa ngu, bu Ahimaazu; waa Jionatanu, bu nwa Abyiyata. ²⁸ Mu a-nodu kwabe l'okpa enyimu Jiodanu l'ibe iya ophu eerwuje iya erwurwu l'uzo echiegu jas u unu ezia ozi g'e zia mu." ²⁹ Oo ya bu; Zadoku yee Abyiyata pata okpoko Chileke ono laphushia azu le Jierusalemu je ano-kirishia l'eka ono.

³⁰ Devidi tugbua kwaseru ara eka enyikota eli ubvu olivu. O kpuchia iphe l'ishi gbaru okpa oto eje. Ndu ephe l'iya swi g'ephe ha tuko kpuchishikota iphe l'ishi awu etso iya; bya ara eka g'ephe ejekpoeppo ono. ³¹ A bya epfuaru Devidi su iya: "Ahitofelu be tsokwa Abusalomu achi ejo idzu ono." Oo ya bu; Devidi pfuru nu Chileke su: "Jiko Chipfu; menaa ge mgbazi ono, Ahitofelu agbazi ono buru iphe-mmanu."

³² Devidi nyirwueppo mkpakponu ubvu ono, bu eka aanoduje abaru Chileke eja; o bya amaru Hushayi, bu onye Aku gbawa iya ndzuta. Uwe Hushayi gbajashihucha agbajashihu; teme o kporu nt u kpua l'ishi.

³³ Devidi su iya: "I-tsowaru mu be ii-bukwaru ivu-erwa duru mu. ³⁴ O -buru l'i laphuru azu le Jierusalemu je asu Abusalomu: 'Mu a-buru nwozi ngu gube eze; mbu egube ono, mu shi buru nwozi nna ngu Devidi pho. Nta-a be mu a-buru nwozi ngu.' I-mee nno; be ii-yetar u mu eka gbanwe ejo idzu ono, Ahitofelu achi ono. ³⁵ Zadoku yele Abyiyata, bu ndu-uke Chileke be unu l'ephe a-tukona-a nodu l'eka ono. Iphemiphe,

ì nùmakporu l'ibe eze; pfujeru phẹ iya. ³⁶ Ònwu phẹ ephenebo; mbu Ahimaazu nwa Zadòku; waa Jionatanu nwa Abyiyata bẹ ephẹ l'ephẹ tũkuru nõdu l'ẹka ono. Iphe, bukpo iphe, Ì nùmaru zia phẹ g'ephẹ bya epfuaru mu iya."

³⁷ Oo ya bụ; erwurwu, ònyà Dévidi, bu Hushayi erwu Jierúsalemù; Abúsalomu nõdu abatakpòephe abata l'ime mkpũkpũ ono.

16

Dévidi yẹle Ziba

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi jeribeerupho nwanshii lẹ mkpakpõnu ùbvú ono; ọ bya l'amaru; ọ hũma nwozi Mefibosheti, bụ Ziba g'ọ nõwa kwabèru iya g'ọ gba iya ndzuta. Ọ chĩru nkapfũ-ìgara olemole, e dozichaaru ree bya ebo iya ishi buredi ùkpõro iri; waa ẹcha-mbekee ùkpõro ise, e gude akpũru vayĩnu ghee; waa akpũru oshi-òmi ùkpõro ise; waa otumu mẹe lanu. ² Eze bya ajia Ziba sũ iya: "¿Bũ kẹ gunu bẹ ì vutaru iphe ọwa-a?"

Ziba sũ iya: "Nkapfũ-ìgara ono bũ iphe, ndibe eze a-nò-kojeru agbaphe. Ọphu bũ buredi; yee akpũru oshi-òmi phọ bẹ bũ iphe, unwoke, tso ngũ nũ a-nòduje ata. Mee phọ bũ ndu ike bvũru l'echiẹgu bẹ a-ngutaje iya gude rokota ike."

³ Eze jĩa ya sũ: "¿Denu nwanwa nnajjuphu ngu?"

Ziba sũ iya: "Ọ nõkwa lẹ Jierúsalemù; epfuje sũ lẹ ntanu-a bẹ ndu Ìzùrelu e-woru alì-eze nna iya oche nũ-phu iya azu."

⁴ Oo ya bụ; eze sũ Ziba: "Iphemiphe, shi bũru iphe Mefibosheti bẹ bũwaa nkengu nta."

Ziba sũ iya: "Mu wozeru onwomu alì ephozeru ngu; jiko gẹ mu tũbajekwa ngu l'enyanya gũbe nnajjuphu mu, bũ eze."

Shimeyi ephu Dévidi iphu

⁵ O be teke eze, bũ Dévidi erwu mkpũkpũ Bahurimu; a bya l'amaru nwoke lanu, yee Sòlu shi l'enyanya-unuphu lanu shiwaa l'ẹka ono fũta. Ẹpha iya bũ Shimeyi; nwa Gera. Ọ nõdu ephushi iphu eje abya. ⁶ Ọ tuahaa Dévidi; yele ndu-ozì iya g'ephẹ ha mkpuma; l'ẹka ndu yee ya swi mẹ ndu ojogu iya nõkakarũ iya rọ l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha. ⁷ Shimeyi nõdu ephu iphu ono asuje: "Tũgbua! Tũgbua; gũbe ogbu-ochi ono; gũbe onye ẹjo-iphẹ ono! ⁸ Chipfu gwatawaru ngu ụgwọ ochi ndu ì gbushiru l'ònulo Sòlu; mbũ onye ono, ì nõ l'aba-eze, o shi nõdu ono. Chipfu nafũwaru ngu alì-eze ono woru nũ nwa ngu, bũ Abúsalomu. Hũmanu l'ẹjo-ememe, iime gudeshiwaru ngu; kẹle ì bũ o-gbu-ochi!"

⁹ Oo ya bụ; Abishayi; nwa Zeruya sũ eze: "¿Denu g'ọ gude odzu nkũta-a nõdu ephu gũbe nnajjuphu mu, bũ eze iphu? Jiko hanaa mu gẹ mu je egbubufu iya ishi."

¹⁰ Eze sũ iya: "¿Bũ gunu bẹ mu l'unu jigba; unubẹ unwu Zeruya? Ọ -bũru l'ọo Chipfu ziru iya g'ọ phu mu iphu ọbu; ?bũ onye a-dũ ike jĩa ya sũ: "¿Bũ gunu kparũ iphe, iime nno?" " ¹¹ No iya; Dévidi bya epfuaru Abishayi yele ndu-ozì iya g'ephẹ ha sũ: "Unu lewarọ l'ọo nwa mu, shi mu l'ephẹ bẹ achọ ishi ndzũ mu. ¿Bũ-chia onye ọwana, bũ onye Benjaminu-a bẹ ta a-kabadarọ njọ? Unu parũ iya haa g'ọ phu mu iphu ọbu; kẹle ọo Chipfu ziru iya ya. ¹² O nweru-a g'ọo-dũ; Chipfu elee ẹnya hũma ẹgube ẹjo-iphẹ, dapfutaru mu nũ; l'oo-meeru mu iphe-oma gude pfũa mu ụgwọ iphu-a, eepushi mu ntanu-a." ¹³ Noo ya; Dévidi yele ndu nkiya ono kwasekpõerupho gbororo ụzo ono; Shimeyi kwaseru agũga ùbvú, nõ

chebe iphu l'ibiya ophu Dévidi nọ. O nọdu eje bya ephushi iya iphu; atụ iya mkpuma; bya aphuru iya ntụ. ¹⁴ Eze yele ndu ono, yee ya tuko swiru ono bya e-jerwu eka ephe eje; ike bvushikotawa phe; ephe jerwua bya anodu l'eka ono rokota ike.

Ahitofelu ezi Abusalomu gjo-nzi

¹⁵ Tọbodu iya bu; Abusalomu yele ndu ono l'ophu; mbu unwoke Ízurelu wuru zebata le Jierusalemu. Ahitofelu tsokwaru phe pho. ¹⁶ Oo ya bu; Hushayi, bu onye Aku, bu onya Dévidi jepfu Abusalomu je asu iya: "Nodukwa ndzu ogologo; gube eze! Gube eze! Nodukwa ndzu ogologo!"

¹⁷ Abusalomu bya asu Hushayi: "?Bu n-yemobu, i yeru onya ngu obu-a baa? ?Bu gunu meru g'o gude ophu unu l'onya ngu ta aswidu?"

¹⁸ Hushayi su Abusalomu: "Waawaa; kele oo onye ophu Chipfu; me ndu-a; waa ndu Ízurelu l'ophu hotaru be mu a-buru nkiya. O buru iya be mu l'iya a-noduwaro ya. ¹⁹ Temanu; ?bu onye be o gbaru ge mu jeru ozi; bu nna too nwa? Oo nwa be mu e-jeru ozi. Oo egube mu shi ejeru nna ngu ozi bu ge mu e-jekwarupho gubedua ozi."

²⁰ Abusalomu bya asu Ahitofelu: "Chi-koshikwa mu idzu iphe, anyi e-me."

²¹ Ahitofelu pfunaaru Abusalomu su iya: "Je ejepfukota unwanyi ono, ndu ophu abu-zidu unyomu nna ngu ono; mbu g'unu l'ephe kwa akwakwa nwoke yele nwanyi; mbu unwanyi ono, o haru g'ephe leta ibe eze enya ono. Oo teke ono be ndu Ízurelu l'ophu a-numa l'i mewaru onwongu i nodu eshiwaa nna ngu tukuruba; teme obu akabakwapho eshihu ndu ono, etso ngu nu ono ike." ²² Oo ya bu; a bya akpoberu Abusalomu ulo-ekwa l'eli mkpotsu-ulo ibe eze; Abusalomu jepfu unwanyi ono, abu-zidu unyomu nna iya ono l'eka ndu Ízurelu l'ophu ele iya enya.

²³ Teke ono be mgbazi Ahitofelu shi adujeepho g'egube, eejeje l'aji l'eka Chipfu-a. O buru egube ono be Dévidi yele Abusalomu shi ewotaje mgbazi Ahitofelu.

17

Hushayi ezi Abusalomu gjo-nzi

¹ Ahitofelu bya ekua Abusalomu su iya: "Haa ge mu hota unu unwoke ukporo l'iri g'anyi tughua je achia Dévidi oso l'enyasi-a. ² Mu a-bapfu iya teke ike bvushiwaru iya; o duwaa ogologo. Mu emee ge ndzu-agugu rwuta iya ge ndu ono, yee ya swi l'ophu ono gbakashihu. Mu agbe teke ono woru eze gbughua nwekinyi iya. ³ Mu e-duphutakotaru ngu ndu ono azu. Onye ono, iicho -nwuhuwaa be ndu ophu g'ephe ha lwakotawaru azu. Ndu ono g'ephe ha be ta adudu me onye lanu, a byaru e-merwu ehụ."

⁴ Ipeh ono tuko du Abusalomu yee ndu bu ogerenya ndu Ízurelu l'ophu ree.

⁵ Abusalomu bya asu: "Unu kufua Hushayi, bu onye Aku g'anyi numafua iphe, oo-pfu." ⁶ Hushayi byapfuta e ya pho; Abusalomu su iya: "Wakwa iphe Ahitofelu pfuru baa. ?Bu g'anyi mee iphe, o pfuru? Teke odumeka yekwaa onu nkengu."

⁷ Oo ya bu; Hushayi bya asu Abusalomu: "Idzu, Ahitofelu chi-koshiru ngu k'ogiya-a ta adukwa ree. ⁸ I mahawaru ge nna ngu gbaru; me ndu nkiya. Ephe bukota ndu ike du l'ogu; emebe ehuka g'agu, a chitaru unwu iya. A -gufukpooro ono be nna ngu bu onye k'ogu doru enya; yele ndu

ophuu ta abyadu aze l'eka lanu l'enyashi-a. ⁹ Lenu; nta-a be o domiwaru onwiya l'ime ogba ozoo l'eka ozo. O -buru l'o futaru bya etsoo unu ogu nta-a; ndu ojoğu ngu haru nwuhu; be onye numakporu iya nu a-sukwa: 'E gbushiakwaru nemadzu shii l'echilabo ndu etso Abusalomu.' ¹⁰ Je akpachaa le ndu ike du l'ogu; mbu ndu ono, obu shihuchaaru ike goduma ono be ndzu-agugu e-rwutachakwaa; noo kele ndu Izurelu l'ophu be maru le nna ngu be bu onye ike du l'ogu; teme ndu yee ya swi bu-chaaru ndu okpehu du. ¹¹ Su-a; iphe, bu idzu nkemu bu ge ndu Izurelu l'ophu dzukobe byapfuta ngu; e shikpo le Danu jasu le Biye-Sheba; mbu g'ephe zahu g'aja, no l'aguga eze-enyimu; gubedua l'onwongu e-duru phe jeshia ogu obu. ¹² Oo ya bu; anyi etsoo ya ogu l'eka anyi cho-vukoeru iya pho. Anyi adapyabe iya egube ono, iji utsu anoduje adashi l'ali-a. Yebedua l'onwiya waa ndu yee ya swi l'ophu be ta adudu onye ophu e-dobe ndzu m'onye lanu. ¹³ O -buru l'o nweru mkpukpu, o pyobaru; ndu Izurelu l'ophu e-gude eri bya le mkpukpu ono; bya eworu iya lo-tsua; loo ya wuruwuru nwuru ye le nsuda; k'ophu bu l'a ta abyadu a-huma m'ibiribe aja lanu l'eka ono."

¹⁴ Abusalomu me ndu Izurelu l'ophu toko zua su: "Idzu ke Hushayi, onye Aku be kakwa ke Ahitofelu ree." Iphe, kparu iya nu bu le Chipfu chibuwaru ge ya shi nno kpakashia okpobe idzu ono, Ahitofelu chi-koshiru ono; k'ophu Chipfu e-shi nno mee g'ejo-iphe dapfuta Abusalomu.

Ama gbaru Dévidi; o gbalaa

¹⁵ Tòbudu iya bu; Hushayi bya akaru Zadoku yee Abyiyata, bu ndu-uke Chileke idzu ono, Ahitofelu chi-koshiru Abusalomu yele ndu bu ogerenya ndu Izurelu ono; waa ophu yebedua l'onwiya chi-koshiru phe. ¹⁶ Su: "Unu mee egwegwa zia ozi g'e zia Dévidi su iya g'o to kwakwa akwakwa l'eka eerwuje enyimu Jiòdanu erwurwu l'echiegu ono. G'o to dukwa iphe, e-me g'o to dafu azu iya ophuu; o -dudu be aa-tukokwa yebedua bu eze waa ndu yee ya swi kpo g'eekepoje ntù-a."

¹⁷ Teke ono be Jionatanu yele Ahimaazu anoduje le Enu-Rogelu; kele ephe ta tudu ama abahu le mkpukpu Jierusalemu. O buru nwata nwamgboko, eje ozi be eezije g'o je ezia phe ozi; ephe eje ezia ya eze, bu Dévidi. ¹⁸ Ole o nweru nwokorobya lanu humaru phe nu; o je edooru iya Abusalomu. Ephenebo meephe egwegwa lufu l'eka ono tugbua jeshia ibe nwoke, bu le mkpukpu Bahurimu. Nwoke ono nweru welu l'oma-unuphu ibe iya. Ephe nyiba l'ime welu ono. ¹⁹ Nye nwoke ono chita iphe kpuchite onu welu ono; bya eworu akpuru mebyi iphe susaa l'eli iya. Ophu o to dudu onye maru nu. ²⁰ Ndu ozi Abusalomu byapfaatepho nwanyi ono l'ulo; ephe jia ya su: "Bu aweya be Ahimaazu yee Jionatanu no?"

Nwanyi ono su phe l'ephe daakwaru azu nggele pho tugbua.

Ephe choo phe; ophu ephe ahumaduru phe; ephe laphushia azu le Jierusalemu. ²¹ Ndu ono lashichaephe; Ahimaazu yee Jionatanu shi le welu ono nyifuta tugbua jeshia ezi eze, bu Dévidi ozi ono. Ephe rwua bya akooru iya egube idzu, Ahitofelu chiru; bya asu iya g'o tugbuekwapho nta-a dafu azu enyimu azu iya ophuu. ²² Noo ya; Dévidi yee ndu yee ya swi tugbua je adaa enyimu Jiòdanu. Nchi bohushia; ophu o nweedu onye ophu phoduru nu; ephe dafukotawa azu enyimu Jiòdanu.

²³ Ahitofelu humaephe l'o to budu idzu nkiya be e tsoru; o nyikota eli nkafu-igara iya gbagbua; o buru iya ala ibe iya le mkpukpu, o shi. O

larwua bya edozichaa ibe iya g'òo-du; o je aswì-gbua onwiya. Ọo ya bụ; ọ nwùhu; e lia ya l'ìlu nna iya.

²⁴ Dévidi tǔgbua jeshia mkpukpu Mahanayimu; Abusalomu yee unwoke ndu Ízurèlù l'ophu, ephe l'íya swì, daa ẹnìmu Jíòdanu kwasèru.

²⁵ Abusalomu woru Amasa mee onye-ishi ndu ojogu iya l'ozo Jiowabu. Amasa be bu nwatibe onye Ízurèlù, epha iya bu Itura. Itura ono be luru Abigelu, nwada Nahashi bya aburu nwune Zeruya, bu ne Jiowabu.

²⁶ Abusalomu yee ndu Ízurèlù je adoru l'alì Giladu.

²⁷ Dévidi byarwutaepho Mahanayimu; Shobi nwa Nahashi ke mkpukpu Raba, du l'alì ndu Amonu; me Makiya nwa Amiyelu ke mkpukpu Lodeba; me Bazilai, bu onye Giladu, shi le mkpukpu Rogelimu; ²⁸ vukoo iphe vutaru Dévidi yee ndu yee ya swì g'ephe rije. Iphe, o bu buru iphe-azee; me eze gbamugbam; me iphe, a kpushiru l'èja; me witi; me bali; me ereshi, e gweru egwegwe; me ophu a huru ahuhu; me azamu; me okpa; ²⁹ me manu-enu; me mini era-eswi, toru atoto; me aturu; me mini era-eswi, hukoru ahuko. Noo kele ephe suru le Dévidi phe be egu agwua; ike bvushiwa phe; teme egu mini nodu agukwa phe pho l'echiegu.

18

Anwuhu Abusalomu

¹ Tobudu iya bu; Dévidi bya akpakoo ndu yee ya swì; bya ahota ndu-ishi ojogu ke ndu ophu du unu labo l'ukporo iri iri; bya ahota ndu-ishi ojogu ke ndu ophu du ukporo ise ise. ² Dévidi bya eye ndu ojogu ono g'ephe tǔgbua. Nkereto le ndu ojogu ono be bu Jiowabu bu onye-ishi phe; nkereto ozo buru Abishayi; nwa Zeruya; mbu nwune Jiowabu, bu onye-ishi phe; nkereto ozo buru Itayi onye Gatu be bu onye-ishi phe. Eze su ndu ono: "Mbèdua l'onwomu a-futakwapho bya etsoru unu jeshia."

³ Obenu le ndu ono suru iya: "O to dukwa iphe bya eme gi tsoru anyi je; kele o -buru l'anyi yeru okpa l'oso be ephe ta akpadu anyi ishi. O -buru le nkeru-èbo l'ime anyi nwushihuru be ephe ta abyadu akpa anyi ishi. Gubedua l'onwongu ha g'anyibedua ukporo unu nemadzu l'unu ise. Su-a; iphe, kachia ree bu gi noduchia le mkpukpu; gbè l'èka ono buchiaru agbarike anyi."

⁴ Eze su phe: "Oo iphe, unu rikpoerupho l'o kaa ree be mu e-me." Oo ya bu; eze bya apfucha l'aguga onu-abata mkpukpu ono; ndu ono nodu awughatagbaa; ndu ophu adu ukporo ise ise; ndu ophu adu unu labo l'ukporo iri iri. ⁵ Eze nmaru okwa nu Jiowabu; me Abishayi; me Itayi su: "Unu gudekwaro iswi ehù mbèdua haa eme nwokorobya ono, bu Abusalomu iphe kpanganga-a." Ndu ono l'ophu numakota g'eze nmaru okwa ehù Abusalomu yechaa ndu-ishi ndu ojogu ono l'èka.

⁶ Oo ya bu; ndu ono wuru jeshia l'oma egu je etsoo ndu Ízurèlù ogu. O buru l'oswa Ifuremu be ephe no lwua ogu ono. ⁷ Ndu ke Dévidi nodu l'èka ono lwu-kpee ndu ojogu ndu Ízurèlù. Ndu e gburu egbugbu mboku ono paa eka apaa. Ephe du ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu iri.* ⁸ Ogu ono swokobe dzuru ali ono l'ophu. Ndu nwuhuru nu l'ime oswa mboku ono ka ndu ophu e gude ogu-echi gbushia.

⁹ A nodu alwu ogu ono; Abusalomu yele ndu ojogu Dévidi dzugbabe. Teke ono be Abusalomu agba inya-mulu iya; inya-mulu ono gbaba le mkpula eze achì. Èkali achì ono kota Abusalomu l'ishi; o kwaa iphe l'echi;

* 18:7 18:7 Bù iya bu 20,000, lè mbekee.

kuahaa eregede l'èkali achì. Inya-mulu ono, o shi agba ono gbakwasèru tũgbua. ¹⁰ Nwoke lanu hũma iya; je edooru iya Jiowabu sũ: "Lenu; mu hũmakwaru Abũsalomu g'ò kwakoru akũ eregede l'achì."

¹¹ Jiowabu jia nwoke ono, pfuru iya iphe ono sũ: "ʔi sũru l'òo gunu? ʔi hũmaru iya l'ènya too? ʔBũ gunu meru g'ò gude ophu i ti chitadũru iya tũa l'alì l'èka ono. Mu gege anũe ngu phò shèkelu mkpòla-òchaa iri; waa akpò, eekebutajè l'upfu."

¹² Nwoke ono sũ Jiowabu: "Obetakpòo e jee aparu shèkelu mkpòla-òchaa, dũ unu labò l'ũkporo iri dèe mu l'èka; mu tege ahalikwa èka k'egbutsu nwatibe eze; l'èka anyi numakwaru-a òkwa, eze nmaru ye unu lè Abishayi; mè Itayi l'èka sũ: 'G'unu gudekwa kè yebe eze gbobuta nwokoròbya ono, bũ Abũsalomu.' ¹³ Sũ-a; ò -bũ lè mu jeru etsebe ndzũ mu l'onu èta; woru Abũsalomu gbua; g'ò tò nwedũ iphe, eedomiru eze edomi-a; mè unu apfũrìbecharu je apfũru parũ mu buhaa."

¹⁴ Tòbudũ iya bũ; Jiowabu sũ: "Mu taa kwabèkotaduru ngu ègube ono." Ò chĩa arwa èto je anmaa Abũsalomu l'obu; lè gè Abũsalomu nòkwadũ ndzũ l'eli achì ono. ¹⁵ Ùnwokoròbya iri, bũ ndũ achijeru Jiowabu ngwògu nò-phae Abũsalomu mgburugburu woru iya gbugbua; ò nwũhu.

¹⁶ Noo ya; Jiowabu bya egbua opu gude sephuta ndũ ojògu ono azũ. Òo ya bũ; èphe haa achì ndũ Ízurèlũ òso. ¹⁷ Èphe bya apata odzũ Abũsalomu chie l'èze iduma, nò l'òswa l'èka ono; kwaa ikpo mkpuma kũbe iya l'eli. Ndũ Ízurèlũ gbè teke ono tũko tsukahũ; onyenõnu lashia ibe iya.

¹⁸ Teke Abũsalomu nò ndzũ bè ò pataru òbvũrũ je ebvube lè Nsũda Eze g'ò bũru iphe, ee-gudeje nyata iya; kèlè ò rĩru sũ: "Mu te enwedũ nwa nwoke, ee-gudeje nyata èpha mu." O woru èpha nkia gũbe òbvũrũ ono. A nòdũ anòdujè eku iya iphe, e gude anyata Abũsalomu byasũ ntanũ-a.

Eepfuru Dévidi k'anwũhu Abũsalomu

¹⁹ Noo iya; Ahimaazu nwa Zadòku sũ: "Gè mu bya agbagbua je ezia eze lè Chipfu bè nafũtawaru iya l'èka ndũ òhogu iya."

²⁰ Jiowabu sũ iya: "Ò tò bũdũ gubedua bè ò gbaru g'ì jeshia ezi ozi ntanũ-a. O -rwua mbòku òzo; l'ì jewarò ezia ya ozi. Ò -bũru kè ntanũ-a bè ò tò gbadũru g'ì je ezia ya ozi; noo kèlè nwatibe eze bè nwũhuru nũ."

²¹ Òo ya bũ; Jiowabu pfuaru nwoke, shi l'alì Kushi sũ iya: "Tũgbua je akòoru eze iphe, ì hũmaru." Onye Kushi ono phozeru Jiowabu iphu l'alì; bya agbagbua; ò bũru iya ejeje.

²² Ahimaazu nwa Zadòku bya epfukwaaru Jiowabu òzo; sũ iya: "Haarò gè mu gbatsoru onye Kushi ono azũ l'azũ; obetakpòo gunu je e-me."

Jiowabu sũ iya: "Nwa mu; ʔbũ gunu meru g'ò gude ò dũ ngu g'ì je? O tò nwedũ obunggo, ee-bu ngu l'ozì ono."

²³ Ò sũ iya: "Obetakpòo gunu je e-mee bè mu jefũtaje."

Òo ya bũ; Jiowabu sũ iya: "Gbagbũnaa!" Òo ya bũ; Ahimaazu gbagbua shia ỳzo nsũda ènyimu Jìòdanu shi nno gbaghata onye Kushi phò.

²⁴ Teke ono bè Dévidi nò lè mgbaka echilabò õnu-abata ime mkpũkpũ ono; waa ophu nò mè a -nòdũ alũfu alũfu. Onye-nche nyihu eli igbulò ono, e gude kpua õnu-abata ono je apfũru l'eli iya. Onye-nche ono jeshia ele ènya; ò hũma nwoke, agbakpòephe òso nwèkinyi iya. ²⁵ Onye-nche ono kua eze oku; pfuaru iya ya. Eze sũ: "Ò -bũru l'ò swì nkĩnyì iya; bè bũ ozi, dũ ree bè òobyà ezizì." Nwoke ono nòdũ agbakpòephe abyà ntse.

²⁶ Oo ya bu; onye-nche ono tufu enya huma nwoke ozo, agbakwapho oso abya. O kua onye-nche onu-abata mkpukpu su: "Lenu; onye ozo agbakwa oso nwekiniyi iya abya!"

Eze su: "Oo ozi, du ree be oobyakwapho ezizi."

²⁷ Onye-nche ono su: "Onye ke mbu pho be oso iya gbè du mu g'ò bu ke Ahimaazu nwa Zadoku."

Eze su: "Oo okpobe nemadzu be obu; o buru ozi, du ree be oobyaje ezizi."

²⁸ Noo ya; Ahimaazu gbarwuta bya ekua eze su iya: "Iphemiphe dukotaekwapho ree-o!" O phozeta buaru eze iphu l'alì su: "G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ngu! O wofuwaru ndu ono, haliru eka g'ephe gbua gube nnajiuphu mu, bu eze."

²⁹ Eze jia ya su: "¿To nwedunu iphe, meru nwokorobia ono, bu Abusalomu?"

Ahimaazu su iya: "Mu humaru g'aatu ejo uzu le teke ono, Jiowabu eme g'o zia mube nwozi gube eze ozi-a. O le mu ta amakwanu ishi uzu ono, aatu ono."

³⁰ Eze su iya: "Ghakobe pfuru l'eka-a." Oo ya bu; o bya aghachi pfuru l'eka ono.

³¹ Oo ya bu; onye Kushi ono byarwuta bya asu: "Gube nnajiuphu mu, bu eze; numakwa ozi ehutu! Le ntanu-a be Chipfu nafutakotawaru ngu l'eka ndu wulihuru etso ngu opfu."

³² Oo ya bu; eze jia onye Kushi ono su iya: "¿To nwedunu iphe, meru nwokorobia ono, bu Abusalomu?"

Onye Kushi ono su iya: "G'iphe, bukpuo ndu ohogu nnajiuphu mu, bu eze; mekpoo iphe, bu ndu wulihuru etso ngu opfu dukotaekwapho ge nwokorobia ono."

³³ Iphe ono rwua eze l'ehu shii; o nyigobe jeshia l'ulo ophu a kpuru l'eli onu-abata mkpukpu je anodu raahaa ekwa. O nodu eje bya araje su: "Gube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu Abusalomu! O -bu l'oo mbedua nwuhuru; gubedua noduroya. Gube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu-ee!"

19

Jiowabu abaru Dévidi mba

¹ Tòbudu iya bu; e je dooru Jiowabu su iya: "Eze be agukwa aphu; bya ara ekwa Abusalomu." ² Alwu-kpe ono, ndu ojogu lwu-kperu mboku ono bya aghaa igharaphu buru ndu ojogu ono g'ephe haa iphe aphu; noo kele ephe namaru g'aasuje l'eze be akwakwa ekwa nwa iya ono nwuhuru nu ono. ³ Ephe to nwehu zitachaa onwophe ezita pyoba l'ime mkpukpu mboku ono; g'egube ono, ndu iphere du l'ephe gbaru oso l'ogu ezitaje onwophe ezita pyobata ono-a. ⁴ Eze kpuchia onwiya iphe l'iphu chia mkpu ekwa su: "Gube nwa mu Abusalomu! Oowa-e Abusalomu nwa mu; nwa mu-ee!"

⁵ Noo ya; Jiowabu bya ejepfu eze l'ime ulo je asu iya: "Nta-a bu ndu nkengu, dzoru ngu ndzu; dzofo unwu ngu; me unyomu ngu; me unwanyi, abu-zidu unyomu ngu-a be i tukoru meru iphe-iphere kpua ntanu-a; ⁶ O buru ndu i du ashì be i yeru obu; kpo-chia ndu yeru ngu obu ashì. Umere ngu ntanu-a mewaru o doo enya l'ò to dudu iphe, i guberu ndu-ishi ndu ojogu ngu; waa ndu-ozì ngu phe. Mu humawaru l'ehu gege agbe atso ngu utso ome o -bu le Abusalomu no ndzu ntanu-a; anyibedua tuko g'anyi ha nwushihukota. ⁷ Ngwa; tugbukwaa jepfu ndu-ozì ngu je eyeru

phe njima. Mu gudekwa epha Chipfu eriburu ngu angy; l'ò -buru l'i ti gbeshiduru je; be anyi a-wufu-gbukwa gbado ngu; o to nwedu me onye lanu jhumakwadu le mgboru ngu l'enyashi-a. O buru ono a-bya akakota ngu atsu l'ehu eme l'ejo-iphe, shikpo teke i bu nwokoroba nwataru ngu byasu ntanu-a." ⁸ Oo ya bu; eze bya agbeshi pata oshi iya je anodu l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. A bya akooru ndu ono su phe: "Unu lenu; eze nokwa l'onu eka eeshije abata le mkpukpu-a." Ndu ono tukò g'ephe ha wu-pfuta iya.

Dévidi alaphu azu le Jierusalemu

Teke ono be ndu Izurelu gbakashihwaru; onyenonu lashichawa ibe iya. ⁹ Ndu Izurelu g'ephe ha swoaha uswo l'ipfu nonu; ndu nonu epepe pfugbaa; asuje: "Oo eze be nafutaru anyi l'eka ndu ohogu anyi; bya adzota anyi l'eka ndu Filisitayinu. Obenu le nta-a be o gbafuru l'ali-a; o buru opfu ehu Abusalomu be o gude gbafu obu. ¹⁰ Abusalomu-a, bu onye ono, anyi wuru manu l'ishi g'o buru eze anyi ono-a byawanu anwuhu l'ogu. Su-a; ?bu gunu meru g'o gude ophu e te yedu onu g'ee-shi g'e duphuta eze azu?"

¹¹ Eze, bu Dévidi bya ezia ozi g'e zia Zadoku yele Abyiyata, bu ndu-uke Chileke su: "Unu jiedu ndu bu ogerenya ndu Jiuda su phe: '?Bu gunu meru g'o gude o buru unubedua eme g'unu kperu azu l'eme g'eze lwaphuta azu l'ibe iya; l'eka iphemiphe, ndu Izurelu l'ophu epfu rwuchawaru l'eka mube eze no l'ibe mu?' ¹² Unubedua be bu unwanu mu; mbu le mu l'unu tukoru buru anu-ehu waa mee lanu. Su-a; ?denuhunu g'o gude; o buru unubedua bu ikpazu le g'ee-shi mee g'eze lwaphuta azu?' ¹³ Unu asu Amasa le mu suru-a: '?Mu le ngu ta abudu anu-ehu lanu waa mee lanu too? Oo gubedua be mu e-gude dochia enya Jiowabu gi buru ishi ndu ojogu mu shita ntanu-a kwaseru; o -dudu nno; ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwa mu ophu ka njo!' " ¹⁴ Oo ya bu; o pfubuta ndu Jiuda; obu bya aburu phe nanu. Epehe bya ezia su g'e zia eze su iya g'ephe le ndu nkiya tukò lwatashia.

¹⁵ Eze bya alwatashia; lwaberu enyimu Jiordanu. Teke ono be ndu Jiuda jearu anodu le mkpukpu Gilugalu g'ephe gba iya ndzuta; g'ephe edughatawa iya ro l'enyimu Jiordanu. ¹⁶ Tobudu iya bu; Shimeyi; nwa Gera, bu onye Benjiaminu ke mkpukpu Bahurimu mekebeepho egwegwa tsoru ndu Jiuda; epehe jeshia agba eze, bu Dévidi ndzuta. ¹⁷ Ndu ipfu Benjiaminu, epehe l'iya swi be du unu labo l'ukporo iri; waa onye-ozu onu-ulo Solu, bu Ziba; yele unwu iya unwoke, du iri l'ise; waa ndu-ozu iya umadzu ukporo. Epehe mee egwegwa je agba eze ndzuta l'onenyimu Jiordanu l'eka o no. ¹⁸ Epehe rwughata enyimu Jiordanu g'ephe kughata ndibe eze; teme waa g'ephe meeru eze iphe, o du iya g'e meeru iya.

Dévidi aguru Shimeyi nvu

O be ge Shimeyi; nwa Gera daerupho enyimu Jiordanu; o daa kpurumu l'ataphu eze; ¹⁹ su iya: "Pakwaru haa; jiko nnajiphu mu l'eka mu mesweru ngu. Te ejekwa anyata iphe, du eji, mube nwozi ngu meru gube nnajiphu mu, bu eze le mboku ono, i shi Jierusalemu tugbua ono. Eze; jiko wofukwa iya l'obu ngu. ²⁰ Noo kele mube nwozi ngu maru-a le mu meru iphe-eji; ole o kwanu mbedua bu onye ivuzo l'onulo Jiosofu l'ophu, byaru ntanu-a bya agba gube nnajiphu mu, bu eze ndzuta."

²¹ Ọo ya bụ; Abishayi; nwa Zeruya sụ: “Ọ gbaru g'e gude k'iphe-a gbua Shimeyi; noo kẹle ọo iphu bẹ o phuru onye Chipfu wuru manụ g'ọ bụru eze.”

²² Dévidi sụ: “?Bụ gunu bẹ mu l'unu jigba; unubẹ unwu Zeruya; meru g'ọ gude unu je a-buru ndu etso mu opfu lẹ ntanụ-a? ?Ọ gbaru g'ọ nweru onye ee-gbu egbugbu l'alị Ízurelu ntanụ-a? ?Tọ lẹ mu ta amadụ l'ọo mbẹdua bụ eze ndu Ízurelu ntanụ-a?” ²³ Ọo ya bụ; ọ sụ Shimeyi: “E tee gbudu ngu ọo ya.” Eze kwee ya ukwe ribuaru iya nte.

Dévidi emeru Mefibosheti iphe-oma

²⁴ Nwanwa Sọlu, bụ Mefibosheti tugbukwapho jeshia eze ndzuta. Ọ tọ nwubejeduru ọkpa iya ẹnya; ọphu ọ tọ kpobotajeduru éjí-agba iya akpobotá; ọphu ọ sajeduru uwe iya asasa e -shi mbọku ono, eze lufuru tugbua; jasụ mbọku, ọ lwaphutaru azụ l'ẹhu-guu. ²⁵ O shiẹpho Jierúsalemu bya gẹ ya gba eze ndzuta; eze jia ya sụ: “Mefibosheti; ?bụ gunu meru g'ọ gude ọphu i ti tsoduru mu tugbua?”

²⁶ Ọ sụ: “Gube nnajiuphu mu, bụ eze; eshinu mube nwozi ngu bụ ẹniyeni bẹ mu sukwaru nwozi mu g'ọ doziaru mu nkapfu-igara mu gẹ mu nọdu iya gbaru tsoru gube eze; obenu lẹ nwozi mu ono, bụ Ziba ghoru mu ugho. ²⁷ Teme ọ byawa bya epfutoshia mube nwozi ngu l'eka gube nnajiuphu mu, bụ eze nọ. Ọle gube nnajiuphu mu, bụ eze bẹ dụ-a g'ọjosi Chileke. Iphe, dukpoe ngu phọ ree; mee ya. ²⁸ Iphe, shi rwube ndu ọnu-ulo nna mu l'ophu bụ g'ẹphe nwushihu l'iphu nnajiuphu mu, bụ eze; ọle e mecharu i woru mube Mefibosheti, bụ nwozi ngu dobe gẹ mu yiru lẹ ndu a-nọduje eri nri lẹ teburu nkengu gẹdegede. O to rwubeekwaru mu mẹ ililekpọo gẹ mu rajebaaru kpua gube eze.”

²⁹ Eze sụ iya: “?Bụ opfu ẹhu ngu bẹ ii-gudewarọ epfupfu? Mu sụwaru gẹ gẹ lẹ Ziba kekaha alị ono!”

³⁰ Mefibosheti sụ eze: “Haa gẹ Ziba wotakotaro iphemiphe; eshinu e mecharu gube nnajiuphu mu, bụ eze lwarwuta ibe ngu l'ẹhu-guu.”

Dévidi emeru Bazilayi iphe-oma

³¹ Bazilayi kẹ Giladu bẹ shi lẹ mkpukpu Rogelimu bya gẹ ya tsoru eze daa ẹnnyimu Jiódanu; mbụ gẹ ya dughata iya ẹnnyimu Jiódanu. ³² Bazilayi bẹ bụwaa ọgerenya shii. Ọ nọwaru ukporo apha ẹno. Ọ bụ nwoke nweru iphe shii k'ophu bụ l'ọo ya shi anuje eze nri teke ọ nọ lẹ Mahanayimu. ³³ Eze sụ Bazilayi: “Tsoru mu daa ẹnnyimu-a; g'anyi je anọdu lẹ Jierúsalemu k'ophu mu a-nọdu eleta ngu ẹnya ree.”

³⁴ Bazilayi sụ eze: “?Mu a-nofua apha ole nta-a kẹ gẹ mu tsoru gube eze lashia Jierúsalemu? ³⁵ Iphe, mu nọwaru nta-a bukwa ukporo apha ẹno. ?Mu makwaduru iphe, dụ ree waa iphe, dụ eji? Tọ ?mu adu ike amakwaduru ọtso iphe, mu eri eriri; ọzoo ọphu mu anụ angungu? Tọ ?mu adu ike anumakwadu olu-ebvu unwoke; ọzoo k'unwanyị? ?Bụ kẹ gunu bẹ mube nwozi ngu a-bya aburu ivu-erwa duru gube nnajiuphu mu, bụ eze? ³⁶ Mube nwozi ngu búa gẹ mu duriberu ngu nwanshii l'azụ ẹnnyimu Jiódanu azụ iya ọphuu. ?Bụ kẹ gunu bẹ gube eze e-gude bua mu obunggo ọphu ha ẹgube ono? ³⁷ Haarọ gẹ mube nwozi ngu lashia k'ophu mu a-nọdu lẹ mkpukpu ẹka mu shi nwuhu; mbụ l'eka nọ-kube ilu nna mu waa kẹ ne mu ntse. Sụ-a; waa nwozi ngu, bụ Kimuhamu baa; g'ọ tsoru gube nnajiuphu mu, bụ eze dafu azụ iya ọphu; l'iimeeru iya iphe, dukpoe ngu phọ ree.”

³⁸ Eze sù iya: “Kimuhamu bẹ e-tSORU mu-a dafu azu iya ophuu; o buru iphe, du ngu ree bẹ mu e-meru iya. Ozo buru l'oo iphe, i sukpoerupho ge mu meeru ngu bẹ mu e-meru ngu.” ³⁹ Oo ya bu; ndu ono l'ophu dafukota azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu; eze bya adafukwapho. Eze bya eworu onu tsutsua Bazilayi; goru onu-oma nu iya. Bazilayi lashia ibe iya.

Ndu Izurelu ekoru ndu Jiuda okophoo

⁴⁰ Eze bya adaa enyimu ono jeshia mkpukpu Gilugal; Kimuhamu tsokwaru iya pho. Ndu Jiuda l'ophu me nkeru-ebo ndu Izurelu tuko tsoru edu eze. ⁴¹ Noo ya; iphe, bu ndu Izurelu l'ophu zahu byapfuta eze bya asu iya: “?Denu g'o gude unwunna anyi phe, bu ndu Jiuda bya eduta gube eze le mpya; mbu duta gu le ndibe ngu; me ndu gu l'ephe swi l'ophu dafuta azu enyimu Jiordanu?”

⁴² Ndu Jiuda l'ophu tuko g'ephe ha yeeru ndu Izurelu onu su phe: “Iphe, kparu iya nu be bu l'anyi l'eze be ka abubu. Su-a; ?bu gunu meru iphe, eh eghu unu eghu le k'iphe ono? ?O nweru iphe, shi eze l'eka anyi riru? To; ?o nweru iphe, anyi nataru g'o buru nkanyi?”

⁴³ Oo ya bu; ndu ke Izurelu yeeru ndu Jiuda onu; su phe: “Eka anyi dukwa l'ehu eze ugbo iri. Ozo bukpooru nu l'anyi kakwa iya unu enweru. ?Dahunu g'o gude; ophu unu agubeduru anyi iphe? ?To buna anyibedua vu uzo wata epfu g'ee-shi g'e duphuta eze azu?”

Ole ndu ke Jiuda gbẹ kabaanu eyeru ndu Izurelu onu ehuka ehuka.

20

¹ Tobudu iya bu; o nweru ogalemkpa nemadzu, no l'eka ono, epha iya bu Sheba nwa Bikiri. O bu onye ipfu Benjaminu. O woru opu gbua chishia mkpu su:

“O to dukwa okè, anyi nweru l'ehu Dévidi.
O to dukwa okiphe, anyi nweru l'ehu nwa Jiesi!
Unubẹ Izurelu; g'onyenonu lashia ibe iya-o!”

² Oo ya bu; ndu Izurelu l'ophu gbadochaa Dévidi je awu-tSORU Sheba nwa Bikiri. Ole ndu ke Jiuda nepho nonyabe eze shitakpo o'enyimu Jiordanu jasú le Jierusalemu.

³ Dévidi bya alarwua ibe iya le Jierusalemu; bya achita unwanyi iri ono, abu-zidu unyomu iya ono, o haru g'ephe nodu leta ibe eze enya ono. O chiru phe ye l'ulo eka a no eche phe nche. O nodu azu phe le nri; ole o to jefufjeduru phe. E wuchia phe l'ime ulo; ephe nodu onodu unwanyi, ji phe angedu jasuru ephe nwushihu. ⁴ No iya; eze bya bya ezia Amasa su iya: “Gude ujiku eto kukooru mu ndu Jiuda g'unu l'ephe tuko wu-pfuta mu l'eka-a.” ⁵ O be teke Amasa jeru ge ya kukoo ndu Jiuda obu; o je anoghata teke eze tu-buru iya. ⁶ Dévidi bya asu Abishayi: “Ejo-iphe, Sheba nwa Bikiri e-me anyi be kakwa ophu Abusalomu meru. Chita ndu-ozu mube najiuphu ngu chipyabe iya; odumeka be oo-bahukwa le mkpukpu, a kpu-pheru igbulo mgburugburu; nahu anyi gbalaa.” ⁷ Oo ya bu; Abishayi chitanu ndu ojogu Jiowabu; me ndu Kereti; me ndu Peleti; me ndu bukpo ndu ike du l'ogu; ephe shi le Jierusalemu tugbua jeshia ach Sheba nwa Bikiri.

⁸ O be teke ephe nokwadu l'oke mkpuma, no le mkpukpu Gibiyonu; Amasa byapfutashia phe. Teke ono be Jiowabu yeru uwe ojogu iya; gude akpo, o we l'upfu gude kebuta ogu-echi, a tsuru obo. O jeshia ahata okpa;

ogu-echi ono shi l'òbo iya mifu daa. ⁹ Jiowabu bya ajja Amasa sù iya: “?Èhu dù ngu-a ree; nwanna mu?” Jiowabu bya eworu ẹkutara dẹe Amasa l'ẹji-agba gẹ ya tsutsua ya ọnu. ¹⁰ Ophu Amasa te elerwetaduru ẹnya hùma ogu-echi, Jiowabu kpapyaberu l'ẹka. Ọo ya bụ; Jiowabu woru iya nmaa ya l'ẹpho; akųrepho iya kposihhu l'alì. Ophu ọ nmaaduru iya ogu-echi ono ozo; ọ bụwaru iya nù anwùhu.

Ọo ya bụ; Jiowabu yẹle nwune iya, bụ Abishayi chipyabe Sheba nwa Bikiri. ¹¹ Onye lanù lẹ ndu ojogu Jiowabu je apfuru lẹ mgboru Amasa asuje: “Onye suru lẹ Jiowabu dù iya l'obu; mbù onye suru lẹ ya bụ kẹ Dévidi; g'onye ọbu tsonuru Jiowabu!” ¹² Noo ya; Amasa dabyiru l'echilabọ gbororo l'ẹka ono arwaswi onwiya lẹ mee ya. O nọdu abujeru; onye jetaru rwua ẹka ono; l'ọ kpọo beru. Nwoke ono hùmaepho l'ọobujeru; onye jetaru rwua ẹka ono; l'ọ kpọo beru; ọ lọcha Amasa l'ẹgbudu; chita kpowula-kpowula uwe phukputa iya. ¹³ O buri g'a pafuru iya pho l'uzo ono bẹ ndu ojogu ono l'ophu tukuru wuru tsoru Jiowabu chiahaa Sheba nwa Bikiri.

¹⁴ Sheba ghajakota iphe, bụ ipfu, dù l'alì ndu Ízurẹlù je akpaa lẹ mkpukpu Abẹlu-Betu-Maka. Ndu shi l'ipfu Bikiri g'ephẹ ha kpakodzua wụ-tsuru iya. ¹⁵ Jiowabu mẹ ndu ojogu iya phẹ bya bya ekephee mkpukpu Abẹlu-Betu-Maka mgburugburu; kebuta Sheba l'ẹka ono. Ephe bya akube ẹja gude kpụ-butu mkpukpu ono; ẹja ono nọdu rwua l'igbulọ mkpukpu ono. Ephe nọdu etsukposhi igbulọ mkpukpu ono; g'ọophofukwanu daa. ¹⁶ O nweru nwanyi maru mmamiphe, bu lẹ mkpukpu ono, ara ọrà sù: “Unu ngabẹkpodapho-o! Unu ngabẹkpodapho-o! Jiko ziaru mu Jiowabu g'ọ bya gẹ mu pfuru yeru iya.” ¹⁷ Jiowabu bya ejekubeshia ya; nwanyi ono jia ya sù: “?Bù gbuedua bẹ bụ Jiowabu?”

O sù iya: “Ee.”

Nwanyi ono sù iya: “Ngabẹkwa nchì l'iphe, mube nwozi ngu nwanyi abya epfufu.”

Jiowabu sù iya: “Mu ngaberu-a nchì.”

¹⁸ Nwanyi ono sù: “Teke ndiche bẹ e shi asuje: ‘G'e jekwa akpata ishi lẹ mkpukpu Abẹlu!’ A -kpatawa ishi ono; eeshi nno doshia opfu, ada nù. ¹⁹ Sù-a; anyi bụ ndu dù àgù; tẹme anyi buru ndu e gude ire anyi ẹka l'alì Ízurẹlù. Nta-a bẹ iime g'i mebyishia mkpukpu, nọ onodu ne l'alì Ízurẹlù. ?Denu g'ọ gude i nọdu eme g'i lwua ndu bụ okiphe Chipfu?”

²⁰ Jiowabu sù: “Tuswekwa! Tuswekwa! G'ọ tọ bukwaru mu a-lwụ mkpukpu unu; ozo mebyishia ya. ²¹ O tọ bukwa g'ọ dù bụ ono. Ọle o nwekwanuru nwọke lanù, ẹpha iya bụ Sheba nwa Bikiri, shi l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu, bụ onye kwefuru eze, bụ Dévidi ike. Unu -kpatawa nwoke ono ye mu l'ẹka; mu alufu lẹ mkpukpu-a.”

Nwanyi ono sù Jiowabu: “Ee-shi l'eli igbulọ tufuru ngu ishi nwoke obu.” ²² Tọbudu iya bụ; nwanyi ono gude mmamiphe iya ono jefpu ndu mkpukpu ono; ephe gbuta ishi Sheba nwa Bikiri woru tufuru Jiowabu. O woru opu gbua; ndu ojogu ono wufu lẹ mkpukpu ono; onyenonu lashichaa ibe iya. Jiowabu laphu azụ jefpushia eze lẹ Jierúsalemù.

Ndu-ishi Dévidi

²³ Ọo Jiowabu bẹ bụ onye-ishi iphe, bukpuo ndu ojogu l'alì ndu Ízurẹlù. Benaya nwa Jiehoyada buru onye-ishi ndu Kereti mẹ ndu Peleti.

²⁴ Adoniramù buru onye-ishi ogbo ozi. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakọbeje iphe, meru ememe. ²⁵ Sheva buru onye edeje ẹkwo. Ọ

bùru Zadòkù yèe Abyiyata bù ndu-uke Chileke. ²⁶ Ira kẹ mkpụkpu Jayi bụkwarupho onye uke Chileke kẹ Dévidi.

21

Egu-ememe waa g'e gude gbushia unwu Sọlu

¹ O nweru teke ẹgu mejeru l'alì Ízùrèlù mkpụrumkpuru apha ẹto lẹ teke Dévidi bù eze. Dévidi bya akpaa Chipfu ishi iphe ono. Chipfu sù: "Iphe, kparù iya nù bù l'íkpe ọchi tükoru Sọlu yèe ọnu-ùlo iya l'ishi; kẹle o gbushiru ndu Gibiyọnu." ² Ndu Gibiyọnu ono bẹ ta abụdu ndu Ízùrèlù gẹgedede. Ẹphe bù ndu phọduru nù lẹ ndu Amọru. Ndu Ízùrèlù riburu phẹ nte l'ẹphe e-dobe phẹ ndzụ. Sọlu gudekwanụ 'amẹnya kẹ ndu Ízùrèlù waa ndu Jiuda bya egbushigbua phẹ. Ọo ya bù; eze, bù Dévidi bya akpako ndu Gibiyọnu pfuru yeru phẹ. ³ Ọ jia phẹ sù: "Bù gunu bẹ mu e-meru unu? ?Denu gẹ mu e-me mezita unu; k'ọphu unu a-gọru ọnu-ọma nù ndu ono, bù okiphe Chipfu?"

⁴ Ndu Gibiyọnu ono sù iya: "Anyi ta akpadu ishi mkpọla-ọchaa ọzoo mkpọla-ododo, shi Sọlu l'ẹka; ọzoo ọphu shi l'ẹka ndibe iya. Ọphu ọ tọ dukpodanu anyi l'ẹka g'anyi gbua nemadzụ l'alì Ízùrèlù."

Ọ sù phẹ: "Ọo iphe, unu sụkpoerupho gẹ mu meeru unu bẹ mu e-meru unu."

⁵ Ọo ya bù; ẹphe sù eze: "Ọo nwoke ono, bù iya gbushiru anyi ono; bya achipyaa g'ee-shi g'e gbushigbua anyi; g'anyi ta aphọduhe l'alì Ízùrèlù l'ọphu ono; ⁶ bẹ ee-duta unwegirima iya unwoke ẹsaa dufutaru anyi g'anyi je megbushia l'iphu Chipfu lẹ Gibiya, bù mkpụkpu Sọlu, bù onye ono, Chipfu hotaru ono."

Ọo ya bù; eze bya asù phẹ: "Mu e-duta phẹ nù unu."

⁷ Obenu l'eze, bù Dévidi gude k'ogbandzu yele Jionatanu, bù nwa Sọlu nọ l'iphu Chipfu gbaa dobe Mefibosheti ndzụ. Mefibosheti bù nwa Jionatanu; bya aburu nwanwa Sọlu. ⁸ Ọ buri Amoni waa Mefibosheti, bù unwoke labọ, Rizupa, bù nwada Aya nwutaru Sọlu bẹ ọ kpuru nù phẹ. Ọ kpụtakwapho unwoke ise, nwada Sọlu, bù Merabu nwutaru nù phẹ. Ẹpha ji nwanji ono bẹ bù Adurelu nwa Bazilayi, bù onye shi mkpụkpu Mehola. ⁹ Dévidi kpuru phẹ nù ndu Gibiyọnu ono; ẹphe je megbushia phẹ l'eli úbvú l'iphu Chipfu. Ẹphe n'ẹsaa ono lakọta l'ugbo lanụ. Ọ buri mbọku mbụ lẹ teke aawataje akpata iphe, e meberu l'alì; mbụkpoephọ lẹ teke aabya awata egbu balì bẹ e gbushiru phẹ.

¹⁰ Noo ya; Rizupa, bù nwada Aya je achita uwe-aphụ phushi l'eli oke mkpuma; zee. Nwanji ono shi lẹ teke aawataje akpata iphe, e meberu l'alì; nọdu l'ẹka ono swiru odzu unwu iya ono jeye mini, shi l'igwe dzeru kpua phẹ. Ọphu o to kwejeduru g'ọ duru ẹnu, ẹphe l'eli, a-bya ebvua odzu phẹ ọnu l'eswe; ọzoo anụ-egbudu a-byapfuta phẹ l'enyasi.

¹¹ E pfuerupho Dévidi iphe, nwada Aya ono, bù Rizupa meru; mbụ nwanji ono, Sọlu ta lụdu ọkpobe alulu ono; ¹² ọ tugbua je achita ọkpu Sọlu yee kẹ nwa iya, bù Jionatanu l'ẹka ndu mkpụkpu Jiabeshi-Giladu wushiru iya. Ndu Jiabeshi jeru lẹ mpya je achita iya l'eze edupfu, nọ lẹ mkpụkpu Betu-Shanu l'ẹka ndu Filisitayinu gburu phẹ woru kobe l'eli úbvú Gilubowa. ¹³ Dévidi tuko ọkpu Sọlu me kẹ nwa iya, bù Jionatanu g'ọ ha chịlata e-shi l'ẹka ono; mēkpoo kẹ ndu ọphu e megbushiru emegbushi. ¹⁴ E mechaa; ẹphe woru ọkpu Sọlu yele kẹ nwa iya, bù Jionatanu je elia lẹ mkpụkpu Zela, nọ l'alì ndu Benjaminu l'ilu Kishi, bù nna Sọlu. Ẹphe

tùko iphe, eze karù phẹ́ g'ẹ́phe mee; mekọ́ta. E mechaa; Chileke meeru phẹ́ iphe, ẹ́phe rwọ́ru iya l'opfu ẹ́hu alí ono.

Ogu ozo, ndu Ízùrẹ̀lù waa ndu Filisitayinu nọ́ lwùgbabe (1Iphe 20:4-8)

¹⁵ A nọ́nyakwaa ozo; ọ́gu daru ndu Filisitayinu waa ndu Ízùrẹ̀lù. Dévidi tųgbua yẹ́e ndu ojọ́gu iya jeshia etso ndu Filisitayinu ọ́gu. A nọ́nyaa; ọ́phu ike adų́edu Dévidi. ¹⁶ Ishibibenobu, bú onye lanų́ l'eri Rafa rja l'ọ́owa gẹ́ ya gbua Dévidi. Nwoke ono bẹ́ ẹ́rwa arwa iya dų́ shẹ́kelu onyirubvu ọ́kporo iri l'ise. Tẹ́me o turu ogu-echi ọ́phúú. ¹⁷ Ọ́le Abishayi nwa Zeruya bẹ́ byaru agbatarų́ Dévidi; bya echitsua onye Filisitayinu ono; woru iya gbua. Ọ́o ya bú; ndu ojọ́gu Dévidi ribuaru iya angų́ sų́ l'ọ́ tọ́ byadu etsobaa phẹ́ je ọ́gu ozo k'ọ́phu a taa tsọ́nyidu orọ́ku ndu Ízùrẹ̀lù.

¹⁸ Tọ́budu iya bú; e mechaa; ọ́gu ozo daaru ẹ́phe lẹ́ ndu Filisitayinu lẹ́ mkpų́kpu Gobu. Ọ́ búru teke ono bẹ́ Sibekayi, bú onye mkpų́kpu Husha gburu Safu, bú onye lanų́ l'eri Rafa.

¹⁹ Ogu ozo bya adaaru ẹ́phe lẹ́ ndu Filisitayinu lẹ́ mkpų́kpu Gobu. Ẹ́luhananu nwa Jiayi, bú onye mkpų́kpu Bẹ́tulehemu gbua Lahumi, bú nwune Golayatu, bú onye Gatu; mbų́ onye ono, igbidigbi arwa, o gude dų́ gẹ́ k'oshi, onye ekweje ẹ́kwa egudeje ekwe ẹ́kwa.

²⁰ Ogu ozo bya adaa lẹ́ mkpų́kpu Gatu. L'ẹ́ka ono bẹ́ o nweru nwoke lanų́, haẹ́pho kẹ́ kpikpirikpii. O fuchaaru mkpų́shi-ẹ́ka ishii ishii l'ẹ́ka iya ẹ́phenebo; waa mkpų́shi-ọ́kpa ishii ishii l'ọ́kpa iya ẹ́phenebo. Mkpų́shi-ẹ́ka iya; mẹ́ k'ọ́kpa iya tų́koru dų́ ọ́kporo l'ẹ́no. Nwoke ono búkwapho eri Rafa. ²¹ Nwoke ono bya awataẹ́pho akọ́ ndu Ízùrẹ̀lù ọ́nu; nwa nwune Dévidi, bú Jionatanu nwa Shimaya woru iya gbua.

²² Ndu ono ẹ́phen'ẹ́no shikọ́ta l'eri Rafa, bú onye mkpų́kpu Gatu. Ọ́ búru l'ẹ́ka Dévidi yẹ́le ndu-ozí iya bẹ́ ẹ́phe shikọ́ta nwų́shihu.

22

Ebvú ajaja, Dévidi gúru (Ebvú 18:1-50)

¹ Dévidi gúru ebvú-a nų́ Chipfu lẹ́ mbọ́ku, Chipfu nafų́takotaru iya l'ẹ́ka ndu ọ́hogu iya l'ọ́phu; kelekele kẹ́ Sọ́lu.

² Ọ́ gúru sų́:

Ọ́o Chipfu bú agbara-mkpuma nkemu;

bya abų́ru ọ́lo-ezeru-ndų́ mu; búru onye agbafų́taje mu nų́.

³ Ọ́o Chileke mu bú agbara-mkpuma, mu agbabajẹ́ je edomia onwomu.

Ọ́o ya egbobutaje mu g'ọ́ tọ́ dų́ iphe, e-me mu nų́.

Ọ́o búru iya bú onye eegudeje ọ́kpehu iya dzọ́o mu.

Ọ́o l'ime iya bẹ́ mu agbabajẹ́ je anọ́du zeeru ndų́.

Tẹ́me ọ́ búru iya bú onye ndzọ́ta mu;

ọ́o yẹ́bedua adzoje mu l'ẹ́ka ndu eme mu mkpawere.

⁴ Ọ́o Chipfu ono, bú onye gbaru g'a jajẹ́ iya ajaja ono bẹ́ mu arakuje;

l'ọ́ dzọ́ta mu l'ẹ́ka ndu ọ́hogu mu.

⁵ Anwų́hu shiwaa chie mu ẹ́gbirigba l'ọ́lu.

Ọ́la-l'iswi nọ́du asọ́ gborogboro gẹ́ mini asọ́-pfuta mu.

⁶ Ẹ́kpa oyi alí-maa nwų́a mu kpalaa.

Anwų́hu shiwaa woru ọ́nyà gbabẹ́ru mu.

⁷ Ọ́le teke mu eje iphe-ẹ́huka bẹ́ mu rakuru Chipfu.

Mu rakuru Chileke mu.

Ọ gbẹ l'eze-ulo iya numa olu mu;

mkpu, mu chiru chiku iya rwua ya nchi.

8 Noo ya bu; eliphe l'ophu tehu kparikpari; nmakota jijijijii.

Ɛka a turu ọkpa imigwe l'ophu nmaghukota anmaghu;

kele Chileke be ẹhu eghu eghu.

9 Ẹnwuru ọku, shi iya l'imi akpu ke tuutuutu.

Ọku, shi iya l'onu afushi tukoeppo iphemiphe ekepyashi.

Icheku-ọku iphe, o kepyashiru toko ekameka ata pfupfupfu.

10 O dojaha akpaminigwe ke tararara; o buru iya alufuta.

Ọchii, gbahuru ke tsukiribaa nodu iya le mkpula ọkpa.

11 O nodu l'eli chierobu phezeta.

Ọ buru le nkù pherephere be o degeru ezi phuphuphu.

12 O woru ọchii kpuchia onwiya;

mbu l'urwukpu, mini jiru ejiji be no-pheru iya mgburugburu.

13 Icheku-ọku, ata pfupfupfu

shi l'ogbunwijnwii ya agushihugba.

14 No iya; Chipfu gbẹ l'akpaminigwe tua egbigwe.

A numa olu onye ono, bu Okalibe-kakota-shii ono.

15 O gbaa apfu gude chikaa ndu ohogu iya.

Ebemu-igwe be o kuru ke phoo;

ephẹ zekota l'oso gbalachaa.

16 Chipfu ziru unme fuu gbọoru ndu ohogu iya uja.

Eze Ẹnyimu sokahu ẹbo; k'ophu a humachaaru ohu-ẹnyimu l'anya;

kpuhachaa ẹka a turu ọkpa-alì mgboko; a huma.

17 Chipfu gbẹ l'imigwe tufu ẹka;

zù mu gburumu; gufuta mu l'ogbu-mini.

18 O nafutakwaru mu pho l'eka ndu ohogu mu, okpehu du;

me l'eka iphe, bukpo ndu mu du ashi;

noo kele ephẹ kariru mu ẹka.

19 Mboku ono, mu eje iphe-ehuka ono be ephẹ tsoru mu ogu;

obenu l'oo Chipfu gbataru mu ike.

20 Oo yebedua kutaru mu dobe l'eka mu no tusaru ẹhu.

O yeru mu ẹka nafuta mu l'ogu; kele mu du iya l'obu.

21 Chipfu buru mu nggo; kele mu bu onye pfuberekoto;

mbu kele mu bu onye iswi du mma.

22 Noo kele o buepho uzo, Chipfu toru be mu anoduje etso.

Ophu mu egudejedu eme ẹjo-iphe gbakuta Chileke azu.

23 Ekemu Chipfu be mu nwubekotaru ẹnya g'o ha.

Temẹ ophu mu aghajeduru iphe, o suru g'e meje okotazu.

24 O to dukpoda ẹka uta du mu l'ehu l'atatiphu iya.

Mu sedekpoerupho onwomu; ophu o dudu ẹjo-iphe, mu yejeru ẹka.

25 Chipfu buru mu nggo; kele mu bu onye pfuberekoto;

mbu l'o buru mu nggo; kele mu bu onye iswi du mma l'iphu iya.

26 Ndu yeru ngu obu be igoshije l'i yeru obu.

Ndu duebe ree be iiduebejeru ree.

27 Ndu obu phe guru iphoro be iidobejeru obu iphoro.

I nodu emejeru ndu doberu uzo phe nggodogo nggodogo g'umere phe

gbaru.

28 Ndu wozeru onwophe ali be iidotaje;

obenu l'anya ngu aduje l'eka ndu eku onwophe no g'i wozeta phe ali.

- 29 Oo gùbedua, bụ Chipfu bụ orọku mu.
 Oo gube Chipfu emeje g'iphóró duru mu l'ẹka ọchii agba.
- 30 Eshinu iyeru mu ẹka bẹ mu e-tso ikpoto ndu ojoḡu ọḡu.
 Igbulo mkpukpu phẹ bẹ mu e-nyi; eshinu mu lẹ Chileke swi.
- 31 Ụzo Chileke bẹ ntucha adudu m'ilile;
 opfu Chipfu bukota ọkpobe opfu.
 Oogbobotaje ndu gbabarụ l'ime iya je anọdu ezeru ndzụ.
- 32 ?Bụ onye buba Ọkalibe, dū nū, abudu Chipfu kpoloko?
 ?Bụ onye buba agbara-mkpuma, abudu Chileke anyi?
- 33 Oo Chileke emeje g'ike dū mu.
 O buru iya meru ụzo mu; ọphu ntucha adudu iya.
- 34 Oomeje gẹ mu pfu shoshoo gẹ mgbada;
 mbụ l'oomeje gẹ mu pfuru pfushia ike l'eli úbvú.
- 35 O ziru mu; mu maru g'aalwuje ọḡu;
 k'ọphu bụ l'ọ tọ dudu m'obeta ọ buru apfu, e kweru l'igwe; mu aduele-
 a ike gbaa ya.
- 36 Oo gube Chipfu egbobutaje mu; shi egube ono dzọo mu ndzụ.
 Ẹka iyeru mu ekutseje mu.
- 37 I mesataru ụzo mu ọsa; g'ọkpa te echiswafu mu.
- 38 Mu gude ọso chia ndu ọhogu mu; gwee phẹ arakabya;
 ọphu mu anmaduru nggu; jasụ mu mee phẹ; ẹphe buru mkpurupyata.
- 39 Mu chiru phẹ pyakapyaka; k'ọphu ẹphe ta adudu ike gbelibaa ishi ọzo.
 Ẹphe zẹgbaephọ kẹ manyọo lẹ mghoru ọkpa mu.
- 40 Oo ike nkengu bẹ mu gude eje ọḡu.
 Ndu etso mu opfu bẹ i meru; ẹphe gbushiru mu ikpere.
- 41 Ndu ọhogu mu bẹ i meru; ẹphe chie ọkpa l'ọso.
 I mee; mu tuko ndu mu dū ashị gbushikọta.
- 42 Ẹphe chia mkpu; ọphu ọ dudu onye gbaru phẹ mkpu.
 Ẹphe raku Chipfu; ọphu o yeduru phẹ ọnu.
- 43 Mu gweru phẹ uji mee phẹ; ẹphe dū gurwuku, dū l'ali.
 Mu tsua phẹ ọtsuepfu; zọo phẹ ọlitoli g'ẹpuchi, nọ lẹ gbororo.
- 44 I nafutaru mu l'ẹka ndu etso mu opfu;
 bya emee mu; mu buru ishi ọhamoha;
 k'ọphu ndu mu eshidu maru byaru alwakọta mu l'ẹka.
- 45 Ndu ọhozo ephozekotaru mu.
 Ẹphe -numa l'owa-a iphe, mu suru g'e mee baa; ẹphe emee ya ẹgwegwa.
- 46 Meji tofukota iphe, bụ ndu ọhozo ono;
 teme ẹphe nọdu eshijgbaa l'ẹka ẹphe shi wohaa onwophe phuru
 yeyeye byapfuta mu.
- 47 Chipfu nokwa ndzụ; unu tua agbara-mkpuma nkemu ono ẹpha!
 Unu kutsee Chileke; l'ọo ya bụ onye adzoje mu nū!
- 48 Oo Chileke ejeje agwata ugwo iphe, ndu ọhogu mu meru mu.
 O meru; unwu-eliphe nọdu mu lẹ mkpula.
- 49 Qonafutaje mu l'ẹka ndu ọhogu mu;
 oowolije mu eli woru mu doghaa ndu etso mu opfu.
 Oogbafutaje mu l'ẹka ndu emeje nemadzu iphe-kpangangaa.
- 50 Noo g'o gude mu je a-pfuru l'iphu ọhamoha kele gube Chipfu ekele.
 Mu a-gụ ebvu gude tua ngu ẹpha.
- 51 Onye eze, ọ hotaru bẹ oomeje g'o mekpee l'ọḡu.
 N-yemobu iya bẹ ọonoduje egoshi onye ọ wuru manụ l'ishi,
 bụ Dévidi yẹe oshilokpa iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii.

23

Opfu ikpazu, Dévidi pfuru

1 Ọwaa bú opfu ikpazu Dévidi:

“Ọwaa bú iphe, Dévidi; nwa Jiesi pfuru;

mbú opfu nwoke ono, Chileke woliru eli;

mbú nwoke ono, Chileke kẹ Jíékọpọ wúru manú l'ishi g'ọ búru eze ono;

mbú onye ono, agújeru ndu Ízurelú ebvu, atso uto ono.

2 Unme Chipfu bẹ shi l'ọnu mu epfu opfu.

Opfu iya degeru mu edegeru l'ire.

3 Chileke kẹ Ízurelú bẹ pfuwaru opfu.

Oke mkpuma kẹ ndu Ízurelú bẹ sọru mu lẹ-a:

“Teke eze eme iphe, pfuru ọto;

mbú teke oome atso Chileke ebvu

⁴ bẹ ọduje g'iphóró nchi-abọhu lẹ teke ọnyanwu awa awawa;

mbú lẹ mbọku igwe dọ korokoro.

Ọduje g'anwú, emeje g'ẹswa, akpọ-futa akpọ-futa l'alí sha kẹ biribiri mẹ mini dzegheephó.”

5 Ọo ẹgube ono bẹ ndibe mu ẹphe lẹ Chileke dọ lẹ ree.

Noo kẹle o meru; mu l'iya gbaa ndzú, a-nọ jasú l'ọjejeje.

O meru iya ọ nguru anguru l'iphemiphe;

bya emee ya g'ọ tọ dọ iphe, e-mebyi iya nọ.

Chileke e-me gẹ ndzọta mu dzua oke;

tẹme iphemiphe, agú mu nọ bẹ oo-meru mu.

6 Obenu lẹ ndu bú ọgalemkpa bẹ ee-tuphachaa etupha g'onye tupharu obvu;

kẹle e te egudejedu ẹka achita phẹ.

7 Onye edenyi ẹka l'obvu ono gudéfutaje iphe-ígwẹ ọzoo oshi arwa;

ọ búru ọku bẹ aakpọkotaje iya l'ẹka ọ wushiru.”

Ndu a maru amaru lẹ ndu ojogu Dévidi

(1Iphe 11:10-19)

⁸ Waa ẹpha ndu ojogu, ike kakọta lẹ ndu ojogu Dévidi baa: Ishubelu onye Hakumonu. Ọo ya shi búru onye-ishi ọmadzu ẹto, kachakpọo mkparawa. O gudeje arwa jepfu unu ọmadzu labọ ogu; gbushikọta phẹ l'ugbo lanu.

⁹ Onye ọphu etsota iya nọ bú Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yẹbedua yikwapho l'ọmadzu ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono. O tso Dévidi pfubuyishia ndu Filisitayinu lẹ teke ẹphe dzukọberu k'ọgu lẹ Pasu-Damimu. Ndu Ízurelú tsulaaharu azú; ¹⁰ yẹbedua pfushiepho ike gbua ndu Filisitayinu jasuru ẹka tsushihu iya mее; mbú ẹka kwekọbechaa ya ekwekọbe nyakuru l'ogu-echi, ọ pa. Chipfu mee; ọ lwu-kpee k'ọphu parú ẹka apaa lẹ mbọku ono. E mechaa; ndu ọphu wu-phu azú. Ọ búwaru iphe, ẹphe wu-phudoru azú bú g'ẹphe gwee ivu ndu e gbushiru egbushi.

¹¹ Onye k'eto, etsota iya nọ bẹ bu Shama nwa Agee; onye Hararu. Ujiku lanu bẹ ndu Filisitayinu kpakọ-dzujeru onwophẹ k'ọgu lẹ Lehi; mbú l'ẹgu, azamu jiru ejiji ono. Ndu ojogu ndu Ízurelú yekọta ọkpa l'oso gbalachaa. ¹² Obenu lẹ Shama pfushierupho ike l'echilabọ ẹta ono; tsoo ndu Filisitayinu ogu; gbushia phẹ. Chipfu mee; ọ lwu-kpee k'ọphu parú ẹka apaa.

13 O be lẹ teke akpata iphe l'alị; ụmadzu ẹto l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri, bugbaa ndu-ishi oḡu wuru jepfu Dévidi l'ogba Adulamu. Teke ono be ikpoto ndu Filisitayinu wufutaru bya adọru lẹ nsuda Refayimu. 14 Teke ono be Dévidi nọ l'ime ẹka o kpuru; o shihu ike. Ndu ojogu ndu Filisitayinu dọru lẹ mkpukpu Bẹtulehemu. 15 Ẹgu-mini wata agushi Dévidi ike; o su: "Oowa-e; o dọ mu g'a su l'o nweru onye gbẹ je ekutaru mu mini lẹ wẹlu, nọ-kube ẹka eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu ge mu nḡa!" 16 Oo ya bụ; unwoke ẹto ono, kachakpoo mkparawa ono kpata ụzo ghata ndu ojogu ndu Filisitayinu l'eka ephẹ dọru ono; je ekuta mini lẹ wẹlu ono, nọ-kube l'eka ono, eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu ono; wotaru Dévidi. O lẹ Dévidi te ekweḡu nḡa mini ono; o woru iya wushiaru Chipfu; 17 bya asụ: "Tuswekwa! Jiko Chipfu; te ekwekwa ge mu mee ẹgube iphe owa-a. ?Mini-a ta aduada ụdudu ge mee ndu-a, woru ndzụ phẹ tsebe l'onu ẹta g'ee-shi g'e kuta iya-a too?" Oo ya bụ; ophu o nguduru mini ono. Nochaa eze iphe, unwoke ẹto ono, kachakpoo mkparawa ono megbaberu bu ono.

18 Abishayi, bụ nwune Jiowabu nwa Zeruya bụ onye-ishi ụmadzu ẹto ono. Abishayi be gudeje arwa iya jepfu ụmadzu ụkporo iri l'ise oḡu; gbushikọta phẹ; e shiwaro nno; a maru epha iya ge k'ụmadzu ẹto ono. 19 Oo yẹbedua be a kachaa akwabẹ ụbvụ l'ime ụmadzu ẹto ono. O buru yẹbedua bụ onye-ishi phẹ; o lẹ a ta gụkwanuru iya ye l'ụmadzu ẹto ono.

20 Benaya nwa Jiehoada bụ onye okpehu dọ shii. Ẹka o shi bụ Kabuzelu. Yẹbedua mekwarupho eze iphe, parụ ẹka apaa. Oo yẹbedua gburu unwoke Mowabu labo ono, okpehu dọ-be g'oduma ono. O bukaru iya pho jejeje egbua oduma l'ime nsụ lẹ mboko, akamini, kpukoru akpuko dashiru. 21 Benaya gbujekwarupho oke mkparawa onye Ijiputu, pa arwa. Iphe, yẹbedua gude bapfu iya bụ mgboro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'eka; gude nmagbua ya. 22 Noo ge Benaya nwa Jiehoada meberu ike bụ ono. E shiwaro nno; a maru epha iya ge k'ụmadzu ẹto pho, kachakpoo mkparawa pho. 23 O bụ onye a kwatakpoo akwabẹ ụbvụ l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri pho. O lẹ a ta gụkobeduru iya l'ime ụmadzu ẹto pho. Dévidi meru iya onye-ishi lẹ ndu ojogu, eche iya nche.

24 Asahelu, bụ nwune Jiowabu yi l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri ono. Ndu ozo bụ Eluhananu nwa Dodo ke Bẹtulehemu; 25 waa Shama ke Harodu; waa Elika ke Harodu; 26 waa Hezezu ke Peleti; waa Ira nwa Ikeshi ke Tekowa; 27 waa Abiyeza ke Anatoḡu; waa Mebanayi ke Husha; 28 waa Zalumonu, bụ onye shi l'eri Ahowa; waa Maharayi ke Netofa; 29 waa Helebu nwa Bana ke Netofa; waa Itayi nwa Ribayi ke Gibiya, dọ l'alị ndu Benjaminu; 30 waa Benaya ke Piratonu; waa Hidayi, shi l'uzo nggele Gashi; 31 waa Abiyalubonu ke nsuda Jiordanu; waa Azumavetu ke Bahurimu; 32 waa Eliyahuba ke Shalubonu; waa unwu Jiashenu; waa Jionatanu; 33 waa Shama ke Hararu; waa Ahayamu nwa Shararu ke Hararu; 34 waa Elifeletu nwa Ahasubayi ke Maka; waa Eliyamu nwa Ahitofelu ke Gilo; 35 waa Hezuro ke Kamelu; waa Parayi ke Arabu; 36 waa Igalu; nwa Netanu ke Zoba; waa Bani; onye ipfu Gadu; 37 waa Zeleku, bụ onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bụ onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwoḡu; 38 waa Ira ke Itiru; waa Garebu ke Itiru kwapho; 39 mefua Uraya, bụ onye Hetu. Epehe tukoru dọ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'eesa.

*Dévidi agú ndu Ízurelu oḡu
(1Iphe 21:1-6)*

1 Toḡbudu iya bu; Chipfu voru oḡu wúa ẹhu l'opfu ẹhu ndu Ízurelu. O kpalia Dévidi g'o mee g'iphe-ẹhuka dapfuta phe; bya asu iya: "Tuḡbua je agua ndu Ízurelu waa ndu Jiuda oḡu." ² Oo ya bu; eze, bu Dévidi zia Jiowabu; me ndu-ishi ndu oḡu, ẹphe l'iya no su: "Unu jegbabekota ipfu, dukota le Ízurelu; e -shi le mkpukpu Danu je akpaa le mkpukpu Biye-Sheba gukota phe oḡu k'opfu mu a-maru g'ẹphe ha."

³ Jiowabu su: "Ge Chipfu, bu Chileke ngu mekwaa ge ndu ono kabaa igwerigwe ugbo ukporo ise eme le g'ẹphe ha nta-a; teme ge gube nnajiuphu mu, bu eze gudekwapho ẹnya ngu huma iya. Ole ?bukwanu ke gunu meru g'o gude gube nnajiuphu mu, bu eze nodu eme g'i mee egube iphe ono?" ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa ke Jiowabu; ye le ke ndu-ishi ndu oḡu iya ono. Oo ya bu; Jiowabu waa ndu-ishi ndu oḡu ono shi l'iphe eze tuḡbua jeshia agú ndu Ízurelu oḡu ono. ⁵ Ẹphe bya adaepho ẹnyimu Jiordanu; ẹphe doshia le mgboru mkpukpu Arowa; mbu l'uzo ndohali mkpukpu, no l'echilabo nsuda; bya agbe l'eka ono jeshia l'ali ndu Gadu jerwuchaa mkpukpu Jiaza. ⁶ Ẹphe bya abahu l'ali Giladu; me mkpukpu Tatimu-Hodushi. Ẹphe gbẹ l'eka ono bahu le mkpukpu Danu-Jianu; bya agbajia lufu jeshia mkpukpu Sayidonu. ⁷ Ẹphe bya eshi nno chebwaro mkpukpu ndu Taya, a kpshiru ike; jekota mkpukpu, dukota l'ali ndu Hevu ye le ndu Kėnanu. Ẹphe mechaa kpochia ya ishi le mkpukpu Biye-Sheba, no l'echieḡu ndohali l'ali ndu Jiuda. ⁸ Ẹphe jeru iya onwa tete l'ujiku ukporo teme ẹphe lwaphuta azu le Jierusalėmu. ⁹ Jiowabu bya akoro eze, bu Dévidi ge ndu ono, o guru oḡu ono hakotakpoo. Ndu Ízurelu du ukporo unu unwoke ugbo ukporo ise,* bu ndu ike du l'oḡu; bya aburu ndu aduje ike paa oḡu-echi. Ndu Jiuda du ukporo unu unwoke ugbo ukporo ẹto l'unu unwoke ugbo ukporo labo l'iri.†

¹⁰ Dévidi guchaepo ndu ono oḡu ono; meji tsukaha iya. Oo ya bu; o su Chipfu: "Mu meakwaru iphe-ẹji, paru ẹka le k'iphe-a, mu meru-a. Ole-a; jiko Chipfu; wofunu ejo-iphe ono, mube onye-ozu ngu meru ono; ke le o eswe be mu meru ono."

¹¹ Dévidi bya etehushia le nchitabohu iya; Chipfu pfuwaru Gadu, bu onye mpfuchiru Chileke; mbu onye aphujeru Dévidi ophulenyu su iya: ¹² "Je asu Dévidi le Chipfu suru-a: Uzi iphe ẹto be mu doberu ngu; g'i hata nanu, mu e-me ngu."

¹³ Oo ya bu; Gadu jepfu Dévidi je asu iya: "Bu g'ejo okpa-nri byapfuta ngu noo apha ẹto l'ali-a? Too ?bu g'i gbaa oso onwa ẹto l'eka ndu ohogu ngu achi ngu? Too ?bu g'ejo iphe-ememe bya emee noo ujiku ẹto l'ali ngu? Nta-a bukwa g'i riya ya ariri karu mu; ge mu maru iphe, mu e-je epfuaru onye ono, ziru mu nu ono."

¹⁴ Dévidi bya asu Gadu: "Mu noakwa l'oke iphe-ẹhuka. Ole o kakwa ree g'anyi daba l'eka Chipfu; eme l'anyi dabaru nemadzu l'eka; noo ke le obu-imemini Chipfu paru ẹka apaa."

¹⁵ Oo ya bu; Chipfu loru ejo iphe-ememe tu ndu Ízurelu shita l'utsu mboku ono jeye mboku, o tu-buru phe. E -shi le Danu jasu le Biye-Sheba be ẹphe du ukporo unu nemadzu ugbo ẹsato l'unu iri l'ise

* 24:9 24:9 Bu iya bu 800,000, le mbekee. † 24:9 24:9 Bu iya bu 500,000, le mbekee.

nwùshihu. ¹⁶ Ojosi-imigwe ono machiepho ẹka gẹ ya mebyishia mkpukpu Jierúsalemu; o rwua Chipfu l'ẹhu; mbụ ejo-iphe ono, dapfuru phẹ nù ono. O pfuaru ojosi-imigwe ono, egbushi ndu ono sù iya: "Ọ dūwaa ree! Sephu ẹka ngu azụ parụ phẹ haa!" Teke ono bẹ ojosi Chipfu ono nōwaa l'oma ẹka Arawuna, bụ onye Jiebusu anọduje echishi ẹswa lẹ balị iya.

¹⁷ Dévidi hūmaepho g'ojosi-imigwe ono gude echitsushi ndu ono; ọ sù Chipfu: "Oowa-e; ọ kwa mbẹdua meru iphe-ẹji; mbụ l'ọo mbẹdua bẹ meru iphe, adudu ree. ?Unwu aturu-a mehunuru ole? G'ọ bụ-chiaru mbẹdua waa ndibe nna mu bẹ ịi-da ejo ẹka l'ẹhu!"

¹⁸ Ọ bụru mbọku ono bẹ Gadu byaru abyapfuta Dévidi bya asù iya: "Tugbua je akpọaru Chipfu ọru-ngweja l'oma ẹka ono, Arawuna, bụ onye Jiebusu anọduje echishi ẹswa lẹ balị ono." ¹⁹ Ọo ya bụ; Dévidi tugbua jeshia eme ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu Gadu zia ya ono. ²⁰ Arawuna tufuepho ẹnya hūma eze, bụ Dévidi yẹle ndu-ozì iya g'ẹphe eje abyapfuta iya; o je je adaa kpurumu l'atatiphu eze phozeta kwabẹ iya ùbvù. ²¹ Arawuna sù: "?Bụkwa ole bẹ nnajjuphu mu, bụ eze byapfutashiaru onye-ozì iya?"

Dévidi sù iya: "Mu byaru gẹ mu zua ngu ẹka iichishije balị gẹ mu kpọaru Chipfu ọru-ngweja; k'ọphu ejo iphe-ememe-a, emenua e-buhu."

²² Arawuna sù Dévidi: "Gẹ gube nnajjuphu mu, bụ eze wotakpọephe iphe, dū ngu ree gude gwee ngweja ọbu. Waa eswì, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku nù Chipfu; waa iphe, eegudeje echishi ẹswa l'ereshi; mẹ odogoro, eegudeje tugbabe eswì g'ọ bụru nkù. ²³ Gube eze; iphemiphe ono g'ọ ha bụ mube Arawuna nuru ngu iya." Arawuna bya asukwa iya phọ: "Gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu natakwarọ ngweja ngu."

²⁴ Eze, bụ Dévidi sù Arawuna: "Waawakwa; mu a-pfu ngu ugwo iya. Mu te egudedu iphe, adudu iphe, o phuru mu egweru Chipfu, bụ Chileke mu ngweja-akpo-ọku." Ọo ya bụ; Dévidi zua oma ẹka anọduje echishi ẹswa lẹ balị ono azuzu; mẹ eswì ono. Ọ bụru mkpola-ọchaa, ẹrwa iya dū ụkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri bẹ o gude zua ya. ²⁵ Dévidi bya akpọaru Chipfu ọru-ngweja l'ẹka ono; bya egwee ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja-ẹhu-guu l'eli iya. Chipfu numa arwọrwo, ọ rwọru iya l'opfu ẹhu alị Ízurẹlu ono; ejo iphe-ememe ono, eme nù ono mebuhu.

Ekwo Ndu eze ke mbu

Teke Dévidi bụwaa ogerenya

¹ Teke ono bę eze, bụ Dévidi kahwawaru; nọwaa apha, dụ igwerigwe. Oyi nọdu anọduje atsu iya m'obeta a phukputechaa ya ukpo. ² Oo ya bụ; ndu-ozii iya bya asụ iya: "G'anyi lenaarur gube nnajjuphu anyi, bụ eze ęnya nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; g'o bya eswiru gube eze; letaje ngu ęnya. Teme oozе-kubeje ngu; k'ophu bụ l'oo-meje g'ęhu vu gube nnajjuphu anyi, bụ eze oku."

³ Oo ya bụ; ephe tuko alı İzurelu l'ophu tukota jji; l'eka ephe acho nwamgboko, ama mma. Ephe bya ahuma nwamgboko, epha iya bụ Abishagu; onye mkpukpu Shunemu. Ephe dutaru iya eze. ⁴ Nwamgboko ono bę ama ntumatu. O nọdu eletaje eze ęnya; bya ejeru iya ozi. Ole eze te ejepfujeduru iya.

Adonijia eme g'o mee onwiya eze ndu İzurelu

⁵ Noo ya; Adonijia, bụ nwatibe nwanyi ono, bụ Hagitu wata ekuli onwiya eli asuje: "Mu a-buru eze." O bya akwakoberu onwiya ugbo-inya; me ndu agbaje l'inya; bya edobe ukporo umadzu labo l'umadzu iri g'ephe vutajeru iya uzo. ⁶ Ophu nna iya abajeduru iya mba le k'iphe ono ke g'o jia ya su: "Bụ gunu meru g'o gude i nodu eme iphe, du nno?" Adonijia ono bę amashi mma ike. O buru iya bę a nwuru tsobe Abusalomu.

⁷ Adonijia je achikoshi Jiowabu, bụ nwatibe nwanyi aza Zeruya; waa Abyiyata, bụ onye uke idzu iya; ephe tsoru iya; turu ikę yeru iya. ⁸ Obenu le Zadoku, bụ onye uke Chileke; me Benaya; nwa Jiehoyada; me Nętanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; waa Shimeyi; me Reyi; me ndu ojogu, eche Dévidi nche ta adudu g'ephe ha, turu ikę yeru Adonijia.

⁹ Adonijia je anodu le "mkpuma agwo" le mgboru Enu-Rogelu gbushia aturu; me oke-eswi; me eswi, tsugbaaru eba gude shia nri. O kua unwunna iya l'ophu, bụ iya bụ unwu eze; bya ekukwapho unwoke ndu Jiuda, bụ ndu eje ozi l'ibe eze le nri ono. ¹⁰ Ole o to kuduru Nętanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; ophu o kuduru Benaya; me ndu ojogu, eche eze nche; waa Sólomonu, bụ nwanna iya.

Batusheba ejepfu Dévidi l'opfu ęhu Adonijia

¹¹ Tobudu iya bụ; Nętanu bya epfuaru Batusheba, bụ ne Sólomonu; su iya: "Tii numaduru le Adonijia, bụ nwa ke Hagitu bę bụwaa eze; ophu nnajjuphu anyi amadu?" ¹² Byakwapho nta-a ge mu karu ngu g'ii-me dzota ishi ndzu ngu; waa ke nwa ngu, bụ Sólomonu. ¹³ Tugbuekwapho nta-a bapfu eze, bụ Dévidi je asu iya: "Nnajjuphu mu, bụ eze; ?ti ribunuru-a mube nwozi ngu nte l'oo nwa ngu, bụ Sólomonu bę a-buru eze no-tsota ngu l'aba-eze ngu? ?O nwuhunuru inwuagha bę o gbe bawaruru Adonijia bụ eze obu?" ¹⁴ Su: teke ono, i no l'eka ono; unu l'eze kpuru opfu ono l'onu epfu ono; bę mu a-bata bya agbaru ido yeru ngu l'opfu ono.

¹⁵ Oo ya bu; Batusheba bya atugbua bapfu eze l'ulo iya. Eze l'onwiya buwaa okpobekpo nwoke ogerenya. Abishagu, bu onye Shunemu ono buru iya eleta iya enya. ¹⁶ Batusheba bya adaa kpurumu byishi ikpere l'iphu eze.

Eze jia ya su: “?Bu gunu be mu e-meru ngu?”

¹⁷ Batusheba su iya: “Nnajiuphu mu; i gude epha Chipfu, bu Chileke ngu ribuaru mube nwozi ngu nwanyi nte su le nwa ngu, bu Solomonu be a-buru eze no-tsota ngu l'aba-eze ngu. ¹⁸ Ole-a; humawaro le Adonijia gbe buwaru nu eze obu nta-a; ophu gube nnajiuphu mu, bu eze ta amadu. ¹⁹ O gbushiwaru ikpoto oke-eswi; me eswi, tsuchaaru eba; me aturu; bya ekua unwu eze l'ophu; kua Abyiyata, bu onye uke Chileke; me Jiowabu, bu onye-ishi ndu ojoğu; ophu o to kuduru nwa ngu, bu Solomonu. ²⁰ Gube nnajiuphu mu, bu eze; nta-a be ndu Izurelu l'ophu noakwa ele ngu enya; g'ephe maru onye ii-mechaa su g'o nodu l'aba-eze gube nnajiuphu mu, bu eze no-tsota ngu. ²¹ Teke o dudu be oo-bukwaru a -nonyaepho mgbenya tu ngu; i lapfushia nna ngu phe; aawata eme mu le nwa mu, bu Solomonu ge ndu meru ejo-ipe.”

²² Noo ya; Batusheba yee eze kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke bata. ²³ A bya ezia eze le Netanu, onye mpfuchiru Chileke be byakwaru nu. O bata; bya adaa kpurumu l'atatiphu eze phozeru iya.

²⁴ Netanu bya asu: “Gube nnajiuphu mu, bu eze; ?o du g'i suwaru l'oo Adonijia a-buru eze nochia enya ngu; mbu l'oo ya a-nodu l'aba-eze ngu? ²⁵ Ntanu-a be o jewaru egbushia oke-eswi; me eswi, tsuchaaru eba; me ikpoto aturu; teme o kuwa unwu eze l'ophu; bya ekua ndu-ishi ndu ojoğu, bu Jiowabu; me Abyiyata, bu onye uke Chileke; mbu le nta-a be ephe nokwa eri; angu epfuje su: ‘Nodukwa ndzu ogologo; eze, bu Adonijia!’ ²⁶ Ole mbedua, bu onye-ozu ngu; me Zadoku, bu onye uke Chileke; me Benaya; nwa Jiehoyada be o to kuduru; ophu o kuduru nwozi ngu, bu Solomonu. ²⁷ ?Bu gube nnajiuphu mu, bu eze be meru iphe, du nno; ophu i ti kabedu mee g'anyiibe ndu-ozu ngu maru l'ophuu onye ophu a-nodu l'aba-eze ngu no-tsota ngu?”

Dévidi eme Solomonu eze

²⁸ Tobudu iya bu; eze, bu Dévidi su: “Kuaru mu nu Batusheba.” Oo ya bu; o bata bya apfuru l'iphu eze.

²⁹ Eze ribua nte su: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, nafataru ndzu mu l'iphe-ehuka l'ophu ono; ³⁰ be nte ono, mu gude epha Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ribuaru ngu ono be mu e-mekotakwa ntanu-a; mbu nte ono, mu riburu su l'oo nwa ngu, bu Solomonu be a-buru eze l'ozori mu; o buru iya a-nochi enya mu l'aba-eze mu ono.”

³¹ Tobudu iya bu; Batusheba daa kpurumu; phozeta kwabe eze ubvu; bya asu: “Ge nnajiuphu mu, bu eze Dévidi nodukwa ndzu ojejoje!”

³² Eze, bu Dévidi su: “Kuaru mu nu Zadoku, bu onye uke Chileke; me Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke; me Benaya; nwa Jiehoyada.” Oo ya bu; ephe byarwuta l'iphu eze. ³³ Eze su phe: “Unu le ndu-ozu mube nnajiuphu unu swiru. Ge Solomonu, bu nwa mu nwoke nodu l'eli inyamulu ke mbedua g'unu duru iya jeshia le nggele Gihonu. ³⁴ Unu -rwuepho eka ono; ge Zadoku, bu onye uke Chileke; waa Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke wua ya manu l'ishi g'o buru eze ndu Izurelu. Teke ono; unu egbua

opu; raa ya sụ: ‘Nòdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Sólomõnu!’³⁵ E -mechaa; unu awuru tsoru iya g’ò bya anòdu l’aba-eze mu buru eze l’òzori mu; noo kele mu tuwaru iya ẹka g’ò buru iya a-buru eze ndu Ízurelu; buru eze ndu Jiuda.”

³⁶ Benaya nwa Jiehoyada zua mgbede sụ: “Nokwa g’ò dù! Gẹ Chipfu, bụ Chileke ke gube nnajjuphu mu, bụ eze pfufukwaa g’i pfuru ono. ³⁷ G’ò bukwaru gẹ Chipfu swiru gube nnajjuphu mu, bụ eze bụ g’oo-swiru Sólomõnu; bya emee g’abubu ọ bụ eze kangoo ke nnajjuphu mu, bụ eze Dévidi.”

³⁸ Oo ya bụ; Zadọku, bụ onye uke Chileke; me Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; me Benaya nwa Jiehoyada; mewaro ndu Kereti me ndu Peleti doziaru Sólomõnu ìnya-mulu eze, bụ Dévidi; ọ nòdu iya l’eli agba; ẹphe jeshia Gihonu.

³⁹ Ẹphe jerwuepho ẹka ono; Zadọku, bụ onye uke Chileke shi l’ulo-ekwa wota upyi, manụ nọ; wua Sólomõnu l’ishi. Tòbudu iya bụ; ẹphe gbua opu; onyenonu tuko tya uzu sụ: “Nòdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Sólomõnu!”

⁴⁰ Ndu ono g’ẹphe ha nòdu awu etso iya l’azụ. Ẹphe nòdu egbu opu; atụ uzu ẹhu-ùtso; k’ophu alì anmachaa jiiijii l’uzu, ẹphe atụ.

Ndzụ Sólomõnu agụ Adonijia

⁴¹ Adonijia yee ndu o kuru lẹ nri ono buru g’ẹphe erighewa nri ono be ẹphe nùmaru uzu, aatụ. Jiowabu bya anuma ọda opu, eegbu; ọ jia sụ: “? Bụ uzu gunu ada l’ime mkpukpu ẹgube pho?”

⁴² O kpukwaduru iya l’onu epfu; Jionatanu nwa Abyiyata, bụ onye uke Chileke buru phereketeke. Adonijia sụ iya: “Gude ozi-oma bata; kele ì bụ ọkpobe nemadzụ.”

⁴³ Jionatanu sụ iya: “Tuswekwa! Nnajjuphu anyi, bụ eze, bụ Dévidi be meakwaru Sólomõnu eze. ⁴⁴ Eze be yeru iya Zadọku, bụ onye uke Chileke; me Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; me Benaya; nwa Jiehoyada; me ndu Kereti; me ndu Peleti. Ẹphe mee Sólomõnu ọ nòdu l’eli ìnya-mulu eze agba. ⁴⁵ O buru lẹ Gihonu ono be Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke wuru iya manụ l’ishi g’ò buru eze. Ẹphe shiwaa l’eka ono gude ẹhu-ùtso wufuta; k’ophu bụ lẹ mkpukpu be phuhuru ẹphu. O kwa iya bụ uzu ono, unu anụ ono. ⁴⁶ Mbụ lẹ Sólomõnu gbekwa nòduwanu l’aba-eze obu. ⁴⁷ Ndu ozi eze nòdukwapu etu nnajjuphu anyi, bụ eze Dévidi ẹpha asuje: ‘Gẹ Chileke ngu mekwa ẹpha Sólomõnu g’ò ka nkengu edede; bya emekwaapho g’aba-eze iya ka nkengu shiii!’ Eze l’onwiya nòduwaa l’iphe-azee ya phozeta baarụ Chileke aja; ⁴⁸ bya asụ: ‘G’ajaja buru ke Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu, bụ onye ono, doberu mu ndzụ; gẹ mu gude ẹnya mu labo hụma onye bụ eze nọchia ẹnya mu ntanụ-a!’ ”

⁴⁹ Ndzụ-agugu rwuta ndu ono, Adonijia kuru lẹ nri ono. Onyenonu gbalihu; ẹphe gbakashihu. ⁵⁰ Ndzụ Sólomõnu nòdu agụ Adonijia; ọ gbagbua je akwee ẹka lẹ mpu, e moberu l’oru-ngweja Chipfu. ⁵¹ Ama bya agbaarụ Sólomõnu sụ iya lẹ Adonijia gudekwa ndzụ gube Sólomõnu, agụ iya nụ je akwee ẹka lẹ mpu, e moberu l’oru-ngweja Chipfu; epfufe sụ: “G’eze, bụ Sólomõnu ribuaru mu nte ntanụ-a l’ọ tọ byadu egude ogu-echi gbua mube onye-ozì iya!”

⁵² Sólomõnu sụ: “O -buru l’oo-nòdu egoshi lẹ ya bụ ọkpobe nemadzụ; be ẹgbushi ta abyadu eshi iya l’ishi darwua alì me nanu. Olee ọ -buru l’ahumaru ẹjo-iphe lẹ ndzụ iya be ọ lajekwa maa.” ⁵³ Oo ya bụ; eze, bụ

Sólomõnu bya eye ndu jeru je edufuta iya l'õru-ngweja ono. Adonijia bya ephozeru eze, bụ Sólomõnu. Sólomõnu sụ iya: "Tugbua lashia ibe ngu."

2

Dévidi eke ekpe anụ Sólomõnu

¹ Ọ gbabeepho teke Dévidi abya anwuhu; o keru ekpe nụ nwa iya, bụ Sólomõnu sụ: ² "Ọ gbabewaru mu l'alala, bụ iphe, duru ndiphe l'ophu. Shihukwa ike; goshije l'i bụ nwoke. ³ Mejekwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ngu ele ẹnya iya; mbụ g'i tsozu ọzo iya; l'iimeje iphe, ọ ọru ọkpa iya; mę ekemu iya; mę omelali iya; mę iphe, o pfuru; egube ono, e deru iya l'ekwo ekemu Mosisu; k'ophu bụ l'ekameka; mę iphemiphe, iime a-bujeeru ngu pho upete; ⁴ wafua k'ophu Chipfu e-meębe iphe ono, o kweru mu ukwe iya sụ: 'Ọ -buru l'unwu ngu kwaberu onwophę ẹnya; gude obu phę g'ọ ha; mę ndzụ phę g'ọ ha pfushia ike l'etsotso, ephe etso mu; bę nwa ngu nwoke ta abyadu a-nõdu-buhuje l'aba-eze ndu Ízurelu anõ-dubuhu.'

⁵ "Ọzo bụ; l'i manuru-a iphe, Jiowabu nwa Zeruya meru mu. Mbụ iphe ono, o meru umadzu labo, bụ ndu-ishi ndu ojogu Ízurelu ono, bụ Abuna nwa Neru; yę Amasa nwa Jieta. O gbushiru phę lę teke nchi dũ doo; woru phę gbushia g'ọ bụ l'ọo teke aalwũ ogu. Ọ gbę buru mbędua bę byaru evuru ishi ọchi phę; ana mburõnu iya. ⁶ Gude mmamiphe ngu maru iphe, ii-me iya; ọle ọo g'i ti kwekwa g'ọ kaa nka nwuhu anwuhu mgboshi.

⁷ "A -bya l'unwu Bazilayi kę mkpukpu Giladu; mejeru phę ree. G'ephe yikwaru lę ndu a-nõduje eri nri lę teburu ngu; noo kele ọo g'ephebedua mekwaru mu pho ree bụ ono lę teke ono, mu shi agbalaru nwanna ngu, bụ Abusalomu.

⁸ "Onye ọzo bụ Shimeyi nwa Gera; onye mkpukpu Bahurimu, dũ l'ali Benjiaminu. Ọo yebedua phuru mu ejo iphu mboku ono, mu jeru Mahanayimu. Ọle teke ọ byapfutaru mu lę Jiõdanu bę mu gude epha Chipfu ribuaru iya angu lę mu ta abyadu egude ogu-echi gbugbua ya. ⁹ Ọle ọ bụ; nta-a ba ahakwa iya kę mmanu. I bụ onye maru iphe. Ii-maru-a iphe, ii-me iya. Mee ya g'ọ gude ishi-ewo iya ono lokaru mee kpuba l'ilu."

Anwuhu Dévidi (1Iphe 29:26-28)

¹⁰ Tõbudu iya bụ; Dévidi bya anwuhu lapfushia nna iya phę; e lia ya lę mkpukpu Dévidi. ¹¹ Iphe, ọ nõru l'aba-eze ndu Ízurelu bụ ukporo apha labo. Ọ buru eze apha esaa lę Hęburonu; bya anõ l'aba-eze lę Jierusalemu ukporo apha l'apha iri l'eto. ¹² Ọo ya bụ; Sólomõnu bya anõdu l'aba-eze nna iya, bụ Dévidi. Ali-eze iya bya anguru anguru k'ophu paru eka apaa.

Egbu Adonijia

¹³ Noo ya; Adonijia, bụ nwa Hagitu bya ejepfu Batusheba, bụ ne Sólomõnu. Batusheba jia ya sụ: "Bụ-a k'oma bę i byaru?"

Adonijia sụ: "Ee; ọ kwa-a k'oma;" ¹⁴ bya asu: "O nweru iphe, mu byaru ngu epfuru."

Batusheba sụ iya: "Pfunaa iphe obu."

¹⁵ Adonijia bya awata epfupfu sụ: "I maru l'ọo mbędua bę ọ gbaru ge mu buru eze. Teme ndu Ízurelu l'ophu buru mu bę ephe shi ele ẹnya l'ọo mbędua a-buru eze. Ọle e mecharu ọ nwua inwu-phu; ọ buru nwanna

mu be o laru l'eka; noo kele o Chipfu be meru g'o buru nkiya. ¹⁶ Ole nta-a be o nweru iphe lanu, mu eme ge mu rwota ngu. Ta ajikakwa."

Batusheba su iya: "Pfunaa iphe obu."

¹⁷ Oo ya bu; Adonijia su iya: "Jiko pfunaaru eze, bu Solomonu g'o dee mu Abishagu, bu nwamgboko ono, shi Shunemu g'o buru nyee mu. O too jikadu m'i pfuaru iya ya."

¹⁸ Batusheba su: "O du ree." "Mu e-pfuru-a yeru eze l'iswi ehu ngu."

¹⁹ Oo ya bu; Batusheba tugbua jepfu Solomonu g'o pfuaru iya opfu ehu Adonijia. Eze gbalihu gba iya ndzuta; bya ephozeta l'iphu iya; bya anozeta anoo l'aba-eze iya; bya eye; e je apata aba-eze doberu ne iya ono; o ndu anoo l'uzo ekutara iya.

²⁰ Batusheba bya asu: "O nweru iphe, ha nwanshi, mu eme ge mu rwoo ngu." "Jiko ba ajikakwa."

Eze su iya: "Rwoo iphe obu ne mu; mu taa jikadu iya ememe."

²¹ Batusheba su iya: "G'e dunuru Abishagu, onye Shunemu kee nwanna ngu, bu Adonijia g'o buru nyee ya."

²² Eze, bu Solomonu yeeru ne iya onu su: "?Bu k'ishi gunu be i gude su g'e duru Abishagu, onye Shunemu kee Adonijia? I gege asufuna g'a haaru iya ali-eze-a; eshi ophu o bu nwanna mu k'ogeranya; mbu g'a haaru iya yee Abiyata, bu onye uke Chileke waa Jiowabu nwa Zeruya!"

²³ Noo ya; eze, bu Solomonu gude epha Chipfu ribua angu su: "Ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu mee mu ophu ka njo m'o -buru l'ishi Adonijia ta aladuru l'iphe ono, o pfuru ono!" ²⁴ Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye ono, meru mu k'oo abara l'aba-eze nna mu, bu Devidi ono; bya emewaa ge mu nweru onu-ulo, ndu eze e-shije futa bya aburu eze; egube ono, o kweru mu ukwe iya; be ee-gbukwa Adonijia ntanu-a.

²⁵ Oo ya bu; eze, bu Solomonu zia Benaya; nwa Jiehoyada; o je egbugbua Adonijia.

Iphe meru Abiyata; yee Jiowabu

²⁶ A bya le ke Abiyata, bu onye uke Chileke; eze su iya: "Tugbua lasha eka i shi; le mkpukpu Anatotu. I gbaru k'anwuhu; ole mu tee gbudu ngu nta; noo kele o ngu shi apajeru okpoko Nnajiuphu, bu Chileke le teke nna mu, bu Devidi bu eze; teme i tsoru nna mu jekota iphe-ehuka, byapfutakotaru iya nu." ²⁷ No iya; Solomonu wofu Abiyata g'o to buhe onye-uke ke Chipfu. Eshi nno; opfu, Chipfu pfujeru le mkpukpu Shilo l'opfu ehu onu-ulo Elayi vaa.

²⁸ Jiowabu bya anumaepho iphe, nwuru nu; o gbaba l'ulo-ekwa Chipfu je akwee eka le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja Chipfu; kele Jiowabu be shi etso Adonijia; ole o to tsojeduru Abusalomu.

²⁹ A bya epfuaru eze, bu Solomonu le Jiowabu be gbakwaru laa l'ulo-ekwa Chipfu; mbu l'o pfukubekwa oru-ngweja. Oo ya bu; Solomonu zia Benaya; nwa Jiehoyada su: "Je egbua ya."

³⁰ Oo ya bu; Benaya jeshia l'ulo-ekwa Chipfu ono je asu Jiowabu: "Eze sukwaru g'i lufuta l'eka ono!"

Jiowabu su: "Waaawaa. Oo l'eka-a be mu a-nwuhu."

Benaya laphushia azu je akuru eze iphe, Jiowabu yeru onu.

³¹ Eze su iya: "Mee ya g'o pfuru. Gbugbua ya; woru lia; k'opfu bu le mbedu waa onu-ulo nna mu te evueduru ochi ndu ono, o gbushiru l'ebe adu iphe, epe meru ono. ³² Chipfu e-me g'ugwo ochi, o gburu tukoru iya l'ishi. Mbu ochi umadzu labo ono, o tsoru ugu gbugbushia ophu nna mu,

bụ Dévidi amadụ onọ; mbụ egbugbu onọ, o gburu Ábuna nwa Neri, bụ onye-ishi ndu ojogu Ízuru; waa Amasa nwa Jieta, bụ onye-ishi ndu ojogu Jiuda. Ndu onọ bẹ kakọta iya apfubekoto; bya aka iya ree. ³³ G'ochi pẹ tukokwaru Jiowabu waa oshilokpa iya l'ishi jeye lẹ tuutuutu lẹ m̄m̄im̄im̄ii. Obenu lẹ Dévidi; m̄e oshilokpa iya; m̄e ọnu-ulo iya; m̄e aba-eze iya bẹ Chipfu a-nụ ẹhu-guu jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄m̄im̄im̄ii."

³⁴ Tọbudu iya bụ; Benaya nwa Jiehoyada tughua je egbugbu Jiowabu. E je elia ya l'ibe iya l'echiegu. ³⁵ Eze bya ewota Benaya nwa Jiehoyada dochia ẹnya Jiowabu g'ọ buru onye-ishi ndu ojogu; bya eworu Zadok, bụ onye uke Chileke dochia ẹnya Abyiyata.

³⁶ Tọbudu iya bụ; eze bya ezia ozi; e je ekua Shimeyi. O sụ iya: "Kpua ọlo lẹ Jierúsalem buru. Ba adukwa teke ị-lufu alufu l'eka onọ jee ẹka ozo. ³⁷ Mbok, ị lufuru daa nggele Kidron bẹ bukwa g'ọ doo ngu ẹnya l'ii-nwuhu; ochi ngu a-tukoru ngu l'ishi."

³⁸ Shimeyi sụ eze: "Iphe, i pfuru dụ ree. Oo gẹ gube nnajuphu mu, bụ eze pfuru bụ gẹ mube onye-ozu ngu e-me." Oo ya bụ; Shimeyi buru lẹ Jierúsalem; bukpoo ya ọo ọdu.

³⁹ A bya anọ apha ẹto; ohu Shimeyi dụ ọmadzu labo gbafu gbapfushia Akishi nwa Maka, bụ eze ndu Gatu. A bya epfuaru iya Shimeyi sụ iya: "Ohu ngu pẹ nokwa lẹ Gatu." ⁴⁰ Shimeyi gbaliu bya edozia nkapfugara iya gbagbua; o buru iya eje Gatu l'ibe Akishi je ele ẹnya ohu iya pẹ onọ. O je eduta ohu iya pẹ onọ lẹ Gatu.

⁴¹ E je edooru Sólomonu lẹ Shimeyi shi lufu lẹ Jierúsalem jee Gatu; bya alwaphutawa azu. ⁴² Eze bya ezia nzi; e je ekua Shimeyi. O sụ iya: "Mu te emenuru ngu-a g'ị gude epha Chipfu ria nte; teme mu bya anmashiaru ngu okwa iya ike sụ ngu; g'ọ dokwaa ngu ẹnya lẹ mbok, ị lufuru alufu jee ẹka ozo bẹ ị-nwuhu? ?Tị suduru l'ọ dukwa ngu-a ree; mbụ l'ii-mekwaa nno? ⁴³ ?Buhunu gunu meru g'ọ gude ọphu i ti meeduru iphe, i riburu Chipfu angu l'ii-meru iya onọ; waa ekemu onọ, mu turu nụ ngu onọ?"

⁴⁴ Eze bya asukwapho Shimeyi: "L'ime obu ngu bẹ ị makotaru ejo-iphe, i meru nna mu, bụ Dévidi. Nta-a bẹ Chipfu a-tukobe ngu ejo-iphe onọ, i meru l'ishi. ⁴⁵ Oe eze, bụ Sólomonu bẹ aa-goru ọnu oma nụ; teme aba-eze Dévidi bẹ a-nguru anguru l'iphu Chipfu jasụ lẹ tuutuutu-m̄m̄im̄im̄ii."

⁴⁶ Oo ya bụ; eze bya akaru Benaya nwa Jiehoyada; o je egbugbua Shimeyi.

O buru teke onọ bẹ alị-eze onọ byaru anguru anguru l'eka Sólomonu.

3

Sólomonu epfu gẹ Chipfu nụ iya mmamiphe (2Iphe 1:1-13)

¹ Sólomonu bya aluta nwada Fero, bụ eze ndu Ijiputu; ephe shi nno gbaa ndu. O duta nwada Fero onọ bya edobe lẹ mkpukpu Dévidi; o ọdu l'eka onọ jasụ o kpụ-ghee ọlo-ibe-eze iya; m̄e ọlo Chipfu; m̄e igbulo, nọ-pheru Jierúsalem mgburugburu. ² O buru l'eka aagwajẹ iphe bẹ ndu Ízuru shi agwajẹ Chileke; kele e teke akpudu ọlo Chipfu teke onọ. ³ Sólomonu yee Chipfu obu; bya etsokota iphe, Dévidi, bụ nna iya toru okpa iya. A gufuepho l'ọ shi egweje ngweja; bya akpoje ụnwu-isensu oku l'eka aagwajẹ iphe.

⁴ Eze, bụ Sólomọnu bya ejeshia egwe ngweja lẹ Gibiyonu, bụ ishi ẹka aagwajẹ iphe; bya eworu ngweja-akpo-ọku unu labo l'ukporo iri gwee l'oru-ngweja, no l'eka ono. ⁵ O -rwua l'enyashi; Chipfu byapfuta Sólomọnu lẹ nrwo lẹ Gibiyonu l'eka ono bya asu iya: "Pfua iphe, bukpo iphe, o du ge mu nu ngu."

⁶ Sólomọnu su: "I goshiwaru l'i yeru nwozi ngu Dévidi, bụ nna mu obu shii; kele o bụ onye ire-lanu; bya aburu onye pfuberekoto; bukwarupho onye obu guru iphoro l'iphu ngu. O buru n-yemobu ono be i yekporu iya pho; k'ophu i nuru iya nwa, a-nodu l'aba-eze iya ntanu-a."

⁷ "Gube Chipfu, bụ Chileke mu; nta-a be i mewaru mube onye-ozu ngu ge mu buru eze nochia enya nna mu, bụ Dévidi; lẹ mube nwatanshii, ta amadu ge mu e-shije mee iphe, gbaru mu l'ememe. ⁸ Mube nwozi ngu be nowaa l'echilabo ndu ono, i hotaru; mbu ndu ono, paru ẹka apaa; bya aburu aguta aguta ono. ⁹ Oo ya bu; nunu mube nwozi ngu egomunggo mu e-gude buru eze ndibe ngu obu; waa ge mu majeru iphe, du ree; l'iphe, du eji. Noo kele o to dudu onye suru aburu eze ndibe ngu-a l'ophu."

¹⁰ Iphe ono, Sólomọnu rworu ono du Nnajiuphu ree. ¹¹ Oo ya bu; Chileke su Sólomọnu: "Eshi ophu o bu iphe ono be i suru g'e meeru ngu; ophu i pfuduru ke ndzu ogologo; ophu i suduru g'a nu ngu ẹku; ophu i pfuduru ke ge ndu ohogu ngu nwushihu; o bu-chiaru egomunggo, ii-gude buru eze l'uzo, pfuru oto be i suru g'a nu ngu; ¹² be mu e-meeru ngu pho iphe ono, i pfuru su g'e meeru ngu ono. Mbu le mu a-nu ngu mmamiphe bya anu ngu egomunggo; k'ophu bu l'o to dudu onye eze ozo byaru aturu ngu nu, dujeru nu; ophu o dudu onye eze ozo byaru aturu ngu nu, byaru a-du nu. ¹³ Mu a-nukwa ngu pho iphe, i ti rwoduru ge mu nu ngu; mbu le mu e-me gi nweru iphe; bya emee g'a kwabeje ngu ubvu; k'ophu bu l'o to dudu eze ozo, bya a-turu ngu nu le ndzu ngu. ¹⁴ O -buru l'i tsoru uzo mu; bya eme iphe, mu toru okpa iya; waa ekemu mu egube ono nna ngu, bu Dévidi meru ono; be mu e-me gi kaa nka." ¹⁵ Teke ono; Sólomọnu tehu le mgbenya ono; bya amaru l'oo nrwo be ya shi arwo.

Tobudu iya bu; o lwatashia Jierusalemu; o je apfuru l'iphu okpoko ogbandzu Chipfu gwee ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-ehu-guu; bya abooru ndu-ozu iya g'ephe ha obo-iphe.

Sólomọnu ekpe ekpe, atsu l'ehu

¹⁶ O nweru unwanyi ukpara labo, byapfutaru eze bya apfuru iya l'iphu.

¹⁷ Onye lanu su: "Nnajiuphu mu; mu le nwanu-a be gba mgba buru l'ulo lanu; mu bya ezeda. Mu l'iya tuko buru l'ulo ono teke mu zedaru. ¹⁸ Le mboku, kwe iya eto ge mu zedacharu ono be yebedua byaru ezedakwapho nkiya. Ophu o to dudu onye ozo, no l'ulo ghaha anyi n'eho be no iya nu."

¹⁹ "O -rwua l'enyashi; o gude njo azee dagbua nwa nkiya. ²⁰ O beepho l'echi-abali le teke mube nwozi ngu ekuwaa mgbenya; o gbalihu pata odzu nwa iya ono bya enyekube mu; bya ekuta nwa ke mbedua nyekube onwiya. ²¹ A futu l'utsu iya; mu bya agbalihu ge mu chebe nwa mu era; o buru nu odzu. Nchi bohuepho ree; mu bya ato nwehu lerwee nwata ono enya; bya ahuma l'o to budu nwa nkemu."

²² Nwanu ophuna swo-lihu su: "Waawaa! Nwata ophu no ndzu be bu nwa mu; nwata ophu nwuhuru anwuhu buru nwa nkengu."

Nwanu k'ivuzo pho su: "Waawaa; nwata ophu nwuhuru anwuhu bu nwa nkengu; nwata ophu no ndzu buru nwa nkemu." Epeh nodu adzokashi iya nno l'iphu eze.

²³ Tòbudu iya bụ; eze bya asụ: “Onye ọwa-a sụrụ: ‘Lẹ nwa, nọ ndzụ bụ nkiya; onye ọphu nwuhuru anwuhu buru nwa k’onye ọphuu.’ Onye ọphuu sụ: ‘Waa waa; l’ọo nwa nkengu nwuhuru; ọ buru nwa nkemu nọ ndzụ.’”

²⁴ Eze bya asụ: “Unu wotaeshikwaru mu nụ ogu-echi.” A bya ewotaru eze ogu-echi ono. ²⁵ Ọ sụ: “Ngwa; sụkaha nwata ọphu nọ ndzụ ẹbo; woru ibe lanụ nụ onye lanụ; l’i woru ibe lanụ nụ onye ọphuu.”

²⁶ Tòbudu iya bụ; imemini nwata ono bya adushia nwanị ọphu nwa iya nọ ndzụ ike. O chishia sụ eze: “Jiko nnajiuphu mu; kururọ nwata ono, dzu ndzụ ono kee ya; g’e te egbukwa iya egbugbu!”

Nwanị ọphuna sụ: “Mu lẹ ngu ta adudu onye ọphu e-nweru nwa ono. G’a sụkaha iya ẹbo!”

²⁷ Tòbudu iya bụ; eze bya ebua ikpe ono; sụ: “Kuru nwata ono nụ nwanị ivuzọ phọ. Te egbuhękwa iya egbugbu. Ọo nwanị ono bụ ne, nwuru iya nụ.”

²⁸ Ndu Ízurelụ l’ọphu numae pho g’eze gude kpee ikpe ono; ẹphe tsuaha ya ebvu; kele ẹphe maru l’ọo Chileke bẹ nuru iya mmamiphe, o gude kpee ikpe, pfuru ọto nno.

4

Ndu gude ọkwa l’aba-eze Sólomonu

¹ Noo ya; eze, bụ Sólomonu buru eze ndu Ízurelụ l’ọphu. ² Waa ndu gude ọkwa l’aba-eze iya baa:

Azaríya nwa Zadọku bẹ bụ onye uke Chileke.

³ Elihorefu yee Ahayjia, bụ unwu Shisha bẹ bụ ndu ederu eze ẹkwo. Jiehoshafatu; nwa Ahiludu buru onye akwakọbeje iphe, meru ememe.

⁴ Benaya; nwa Jiehoyada bụ onye-ishi ndu ojọgu.

Zadọku waa Abyiyata buru ndu-uke Chileke.

⁵ Azaríya nwa Nétanu bụ onye-ishi ndu ọchi-ọha.

Zabudu nwa Nétanu buru onye uke Chileke; wakwaphọ onye agbazijeru eze idzu.

⁶ Ahisha bụ onye-ishi l’ibe-eze.

Adoniramu; nwa Abuda buru onye-ishi ogbo ozi.

Ndu Sólomonu meru ndu-ishi;

mẹ ẹkali ibi ya ọphu ẹphe bugbaa ishi

⁷ Sólomonu bẹ nweru ndu-ishi iri l’ẹbo, bụ ndu-ishi Ízurelụ l’ọphu. Ọ buru phe anọduje ewotaru eze yee ndibe iya nri, ẹphe erije. Onye lanụ ewotajeru iya nri l’onwa lanụ l’ime apha. ⁸ Waa ẹpha ndu ono baa:

Nwa Họru bụ ishi l’alí úbvú úbvú Ifuremu.

⁹ Nwa Deka buru ishi lẹ Makazu; mẽ Shalubimu; mẽ Bẹtu-Shemeshi; waa Elonu-Bẹtu-hananu.

¹⁰ Nwa Hesusu buru ishi lẹ Arubotu. Soko; mẽ alí Hefa l’ọphu bukotaru nkiya.

¹¹ Nwa Abinadabu, bụ ishi ndu Nafatu-Dọru, bụ iya bẹ alú nwada Sólomonu, bụ Tafatu.

¹² Bana, bụ nwa Ahiludu buru ishi lẹ Tanaku; mẽ Megido; mẽ Bẹtu-Shanu l’ọphu; mbụ ẹka ono, nọ-kube Zaretanu; nọ lẹ nsuda Jiezerelụ; mbụ e-shi lẹ Bẹtu-Shanu je akpaa lẹ Abelu-Mehola; je aghaa Jiokumeyamu.

¹³ Nwa Geba bụ ishi lẹ Ramotu, nọ l’alí Giladu. Mkpukpu Jiayi, bụ iya bụ ẹka nwa Manáse shi buru lẹ Giladu l’ọphu bukotaru nkiya; mẽ ẹkali

mkpukpu Agobu l'alì Beshanu; mbụ eze mkpukpu ụkporo ẹto ono, e gude igbulọ kpụ-phetagbaa ono; bya egudeje mgboro onyirubvu kpọ-chia ọnu-oguzo iya ono.

¹⁴ Ahinadabu nwa Ido bụru ishi lẹ Mahanayimu.

¹⁵ Ahimaazu ọphu alụkwapho nwada Sólomọnu ono, bụ Basumatu ọdu bụru ishi lẹ Nafutali.

¹⁶ Bana nwa Hushayi bụ ishi lẹ Asha mę Beyerlotu.

¹⁷ Jiehoshafatu nwa Paruwa bụru ishi lẹ Isaka.

¹⁸ Shimeyi nwa Ela bụ ishi lẹ Benjiaminu.

¹⁹ Geba nwa Uri bụru ishi lẹ Giladu, bụ iya bụ alì, ẹka Sihonu shi; onye shi bụru eze ndu Amoru; bukwarupho alì, ẹka Ogu shi; onye shi bụru eze ndu Beshanu. O bụru yẹbedua kpólọko shi bụru ọchi-ọha l'alì ono.

Iphe, eewotajeru Sólomọnu l'ujiku lanu

²⁰ Ndu Jiuda mę ndu Ízurelu bę ha igwerigwe g'ẹja, nọ l'aguga eze-enyimu. Ẹphe ọdu anọduje eri; bya angu; ẹhu ọdu anọduje atso phe uto. ²¹ Sólomọnu bụru eze ndu alì ono l'ọphu; e -shi l'enyimu Yufurétisu jasụ l'alì ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke ẹphe lẹ ndu Ijiputu. Iphe, bụ alì-eze, nọkota l'uswe iya ono g'ẹphe ha ọdu atukota akirikọ anụ Sólomọnu; teme ẹphe ọdukota iya l'ẹka jasụ g'ọ nọ-beru.

²² Iphe, eewotajeru Sólomọnu mbokumboku bę bụ ẹkpa ukpokutu ereshi, e tsuru etsutsu ụkporo ẹkpa l'ẹkpa iri; waa ẹkpa ereshi, a kworu akwokwo, du ẹkpa ụkporo ẹto; ²³ mę eswi iri, tsuchaaru ẹbà; mę ụkporo eswi, akpa l'onwiya; mę ụkporo aturu ise; mękwapho ele; mę mgbada; mę anigo; mę ọku, phuru l'ẹnya. ²⁴ Sólomọnu bụru eze alì ono, dukota l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹnyimu Yufurétisu ono l'ọphu; mękpoo ndu eze, bukota l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹnyimu ono; mbụ e -shi lẹ Tifusa je akpaa lẹ Gaza. Teme nchị dukota iya doo mgburugburu egede.

²⁵ Teke Sólomọnu nọ ndzụ bę ndu Jiuda mę ndu Ízurelu tukoru buru lẹ ntusarehu; e -shi lẹ Danu je akpaa lẹ Biye-Sheba. Onyenonu nwegbaaru opfu-vayinu; mę oshi figu nkiya.

²⁶ Sólomọnu bę nweru ọlo, du unu ụkporo ise, bụ ẹka oodobeje inya, anọduje akpụ ụgbo-inya iya; bya enweru ụkporo unu nemadzụ iri, bụ ndu agbaję inya.

²⁷ Ndu ọchi-ọha ono bę ewotajeru eze, bụ Sólomọnu nri; mękwapho kę ndu ọnu nri. Onyenonu bę ewotaję nkiya l'onwa ọphu rwuberu iya nụ. O tọ dudu iphe, ẹphe ekweje g'uko iya duru iya. ²⁸ Nokwapho g'ẹphe ewotaję balì; mę ẹswa ereshi, inya-ọgu; waa inya ozo mmanu ataję bya edobe l'ẹka gbaru nụ. Onyenonu ewotaję iphe, gbaru iya l'ewota.

Mmamiphe Sólomọnu

²⁹ Chileke bę nuru Sólomọnu mmamiphe; bya emee g'iphe doje iya ẹnya k'ọphu parụ ẹka apaa; bya eye iya egomunggo, ha g'ẹja, du l'aguga eze-enyimu l'ẹhu. ³⁰ Sólomọnu bę mmamiphe iya kangokotaru mmamiphe kę ndu ọzo ẹnyanwu-awawa l'ọphu; bya akangokwapho mmamiphe kę ndu Ijiputu l'ọphu. ³¹ Mmamiphe nkiya kakota kę nemadzụ ozo l'ọphu shii. Mmamiphe iya kakwapho kę Etanu, bụ onye shi l'eri Ẹzura; bya aka kę Hemanu; mę kę Kalukolu; mę kę Dada, bụ unwu Maholu. Udù Sólomọnu ono ngakota ọhamoha, nọ-pheru iya mgburugburu.

³² Ẹtu ẹtu, ọ nmashiru du unu esaa l'ukporo iri*; bya agua unu ebvu labo l'ukporo iri l'ebvu ise. ³³ Ọotuje onu ugbugba oshi; mbu e shikpo l'ugbugba oshi sida, du le Lebanonu je akpaa l'eswa isopu, efushije l'igbulo. Nokwapho g'ootuje onu ugbugba anu; me enu; me ugbugba anu, l'awu l'epho; me ke ema.

³⁴ Ndu eze ohamoha, nokota le mgboko-a be numakotaru ke mmamiphe Solomonu ono; ephe nodu eyeje ndu e-je anuma opfu mmamiphe, oopfu obu.

5

Solomonu akwakobe akpu eze-ulo Chipfu (2Iphe 2:1-16)

¹ Hiram, bu eze ndu Taya be yee Devidi shi eshi onya. O numaeopho le Solomonu be a wuwaru manu l'ishi go buru eze, a-nochi enya nna iya, bu Devidi; o zia ndu-ozu iya g'ephe byapfuta Solomonu. ² Solomonu l'onwiya bya ezia Hiram ozu su: ³ "I mawaru le Devidi, bu nna mu ta akpuduru Chipfu, bu Chileke iya ulo; mkpata iya buru ogo ono, ndu ohogu iya shi eshije lekameka etso iya ono; jasuru Chipfu mee ndu ohogu iya ono nodukota iya le mkpula okpa. ⁴ Obenu le nta-a be Chipfu, bu Chileke mu mawaru; nchi du mu doo lekameka; o to nwedu onye opfu duru mu l'iya; ophu o dudu ejo-iphe, dapfutawaru mu nu. ⁵ Oo ya bu; mu nodu arj k'akpuru Chipfu, bu Chileke mu ulo; egube ono o pfuru iya nna mu, bu Devidi su: 'Oo nwa ono, mu e-dobe go nochia enya ngu l'aba-eze ngu be a-kpuru mu ulo.'

⁶ "Nta bukwa gi zia ndu e-je egbuaru mu oshi sida, du le Lebanonu. Ndu ozu mu be ephe le ndu-ozu nkengu a-tuko yekota eka l'ozu, du iya nu. Mu a-pfu ngu ugwo ozi ndu nkengu ono; iphe, i sukpoerupho ge mu pfua; kele i manuru-a l'oto dudu onye maberu enya g'eegbuje oshi l'ime anyi ge ndu Sayidonu."

⁷ Tobudu iya bu; Hiram numaeopho ozi ono, Solomonu ziru ono; ehu tsoshia ya utso ike. O su: "G'ajaja buru ke Chipfu ntanu-a; mbu onye ono, nuru Devidi nwa, maru iphe egube-a go buru ishi oha, paru eka ono!"

⁸ Hiram bya ezia Solomonu su iya: "Mu numawaru ozi, i ziru mu. Mu e-mekotacha iphe, i suru ge mu mee le k'oshi sida me oshi payinu ono. ⁹ Ndu ozi mu e-shi le Lebanonu vua oshi ono vufutakota l'onu eze-enyimu. Mu esweshi iya esweshi gude iya kpoghata l'eze-enyimu; je edobe l'eka i turu eka ge dobe iya. Oo l'eka ono be ee-dokashi iya; unu abya evutawa iya ro. Iphe, du mu ree gi meeru mu iya bu gi nuje ndibe mu nri."

¹⁰ No iya; Hiram nukota Solomonu oshi sida me oshi payinu, mkpa iya duru iya goha. ¹¹ Solomonu nodu anuje Hiram unu ekpa witi mgbo ukporo labo l'unu iri go buru nri, ndibe iya; bya eye iya unu ite-mkpa manu olivu, a tsuru l'ikwe unu ukporo labo l'iri. O buru ge Solomonu anuje iya Hiram bu ono l'aphagapha. ¹² Chipfu nuerupho Solomonu mmamiphe go kweru iya ukwe iya. Solomonu yee Hiram tuko nodu le nchi-odoo; ephebe woru ndzu gbaa.

Ndu ogbo-ozu Solomonu (2Iphe 2:17-18)

* 4:32 4:32 Bu iya bu 3,000 le mbekee.

¹³ Eze, bụ Sólomōnu bya ahọta ndu ogbo-ozí l'alí Ízurẹlu l'ophu. Ndu ogbo-ozí onó bẹ tukuró dọ ụkporo unu unwoke ẹto l'unu iri l'ise. ¹⁴ Ọ nọdu ezije phẹ ụkporo unu l'unu ise ise g'ẹphe je Lébanonụ; ẹphe nọdu ejeje je anọo ọnwa ophu l'ẹka onó; ẹphe alwa bya anọo ọnwa labọ l'unuphu. Ọ bụru Adoniramụ bẹ bụ onye-ishi ndu ogbo-ozí onó. ¹⁵ Sólomōnu bẹ nwekwarupho ụkporo unu ụmadzu ugbo ẹsato l'unu iri l'ise, bụ ndu evuje iphe; bya enweru ụkporo unu ụmadzu ugbo iri, bụ ndu anọduje awa mkpuma l'úbvú úbvú alí onó. ¹⁶ Teme wafúkwapho unu ụmadzu ẹsato l'ụmadzu ụkporo ise, bụ ndu-ishi, eleta ẹnya l'ozí onó. ¹⁷ Eze bya atụa ekemu sụ g'ẹphe gbakpọshia oke mkpuma, vu aswa kwachashia ya g'e gude tụa okpa ụlo onó. ¹⁸ Ọo ya bụ; ndu emeru Sólomōnu ọna; waa ndu emeru Hiramụ ọna; mę ndu Gebalu bya egbushia oshi woru kwakọbe; bya agbakpọshia mkpuma, ee-gude kpua ụlo onó.

6

Sólomōnu akpụ eze-ulo Chipfu (2Iphe 3:1-14)

¹ Tọbudu iya bụ; Sólomōnu wata akpụ eze-ulo Chipfu onó l'apha, kwe ndu Ízurẹlu unu apha l'ụkporo apha ẹno g'ẹphe shichaa l'alí ndu Ijiputu futa; mbụ apha, kwe Sólomōnu apha ẹno, e -shi teke ọ watarụ aburụ eze ndu Ízurẹlu; mbụ l'ọnwa, ọnwa Zivu, bụ iya bụ ọnwa k'ẹbo l'apha.

² Eze-ulo onó, eze, bụ Sólomōnu kpuru Chipfu onó bẹ ogologo iya dọ ụkporo nkwo-ẹka ẹto; uswekete iya dọ ụkporo nkwo-ẹka; eli iya dọ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. ³ Nwulo, a kpuru; dupfube l'atatifpu eze-ulo onó bẹ ogologo iya dọ ụkporo nkwo-ẹka. Ogologo iya bẹ yele uswekete eze-ulo onó l'onwiya ha ẹnya nhamunha. Uswekete kẹ nwulo onó dọ nkwo-ẹka iri.

⁴ Eze-ulo onó bẹ windo, o yeru iya dughbaa wẹrere wẹrere. ⁵ Ọ kpụ-phetaru igbulọ eze-ulo onó; waa ime ẹka-kakọta-adu-nsọ mgburugburu. Ọ kpua ya nno; bya eyekọta iya mkpuru; ọ nọ-peehe ụlo onó mgburugburu. ⁶ Ụlo k'alí iya bẹ ọsa iya dọ nkwo-ẹka ise; ọsa iya k'echilabọ bụru nkwo-ẹka ishii; ọsa iya k'ẹto bụru nkwo-ẹka ẹsaa. A kpushiru ọbvurú doo mgburugburu l'azụ eze-ulo onó. Ọ bụru l'eli ọbvurú onó bẹ a tukobegbaaru oswebe; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe, asupfukwaduru l'ime igbulọ eze-ulo onó.

⁷ Teke aakpụ eze-ulo onó bẹ mkpuma, e gude kpua ya bụ l'ẹka aanọduje agbakpọshi mkpuma bẹ a nọ kwachakọta mkpuma ọbu. Ophu ọ tọ dudu teke a nọmajeru ọda ọngu; ọzoo ọda ogbunkụ; ophu a nọmajeduru ọda iphe-igwè, e gudeje eme k'ulo teke aakpụ iya.

⁸ Onu ẹka eeshije abahụ l'oma ụlo onó k'alí bẹ nọ laaru ụzo ndọhali eze-ulo onó. O nweru ẹka eenyiye enyinyi nyiba lẹ mkpopfu ụlo onó k'echilabọ; bya agbẹwaro lẹ k'echilabọ onó nyihu mkpopfu k'eto.

⁹ Noo ya; Sólomōnu kpua eze-ulo onó kpụ-tsee. O gude oswebe oshi sida; mę oshi sida, a washiru awashị gude kụ-chia eli iya. ¹⁰ A kpushikwarupho nwulo, dọ mkpopfu mkpopfu; ọ dọ-pfuchaaru l'eze-ulo onó mgburugburu. Iphe, ẹphe dughbaa l'eli bụ nkwo-ẹka ise ise. Ọ bụru oshi sida bẹ e gude gbapfube iya l'eze-ulo onó.

¹¹ Chipfu bya epfuru yeru Sólomōnu sụ: ¹² "A -bya lẹ k'eze-ulo-a, iikpu-a; ọ -bụru l'itsoje iphe, mu toru okpa iya g'e tsoje; bya edobe nsọ mu; bya edobekọta ekemu mu g'ọ ha; bya emeje iya ememe; bẹ mu e-shi l'ẹka ngu

mee g'opfu ono, mu pfuru nna ngu, bu Dévidi ono vukota. ¹³ Mbụ lẹ mu e-buru l'echilabọ ndu Ízurẹlu; ophu mu ta abyadụ aha ndibe mu ono, bu ndu Ízurẹlu."

*G'e mengashiru ime eze-ulo ono; o du
(2Iphe 3:8-14)*

¹⁴ Oo ya bu; Sólomonu bya akpua eze-ulo ono kpu-tsee. ¹⁵ O gude oshi sida, a washiru awashi kwechishia igbulọ ime eze-ulo ono; shita l'okpali jeye l'eli iya eka a ku-chiru aku-chi. Oma-ulo iya buru oshi payinu be o gude kwechishia ya. ¹⁶ O gude oshi sida, a washiru awashi ku-buta eka du ukporo nkwo-eka l'ime ime eze-ulo ono gude meta mkpuru, bu iya bu eka-kakota-adu-nsọ. E shi l'oma iya kua ya oshi sida ono jeye l'eli iya. ¹⁷ Nwulo ophu du l'iphu eka-kakota-adu-nsọ ono be ogologo iya du ukporo nkwo-eka labọ. ¹⁸ Ime eze-ulo ono be bu oshi sida be e gude kwechishikota iya l'ophu; k'ophu bu l'o to dudu mkpuma, e gude kpua ulo ono duru ophu a humaru l'anya. A pyishigbaa iphe, du g'otumu; me okoko, jawaru ajaja l'oshi sida ono.

¹⁹ O kpuru eka-kakota-adu-nsọ dobe l'ime ime eze-ulo ono g'o buru eka aasubeje okpoko ogbandzu Chipfu. ²⁰ Eka-kakota-adu-nsọ l'ime ime ulo ono be du ukporo nkwo-eka l'ogologo iya. Uswekete iya du ukporo nkwo-eka; eli iya du ukporo nkwo-eka. O wukota iya mkpola-ododo, guru egugu. O gudekwapho oshi sida kuta oru-ngweja.

²¹ Sólomonu gude okpobe mkpola-ododo kwechishikota ime eze-ulo ono l'ophu; bya eswebushia gwogirigwo, e gude mkpola-ododo mee l'onu ime mkpuru eka-kakota-adu-nsọ ono; bya awua ya mkpola-ododo gude kwechia ya. ²² Eze-ulo ono l'ophu be o wukotaru mkpola-ododo l'ime iya. Nokwapho g'o wukotaru mkpola-ododo l'oru-ngweja ono, du l'eka-kakota-adu-nsọ ono.

²³ O gude oshi olivu meta chierobu labọ, eli iya dugbaa nkwo-eka iri iri woru pfube l'eka ono, kakota-adu-nsọ ono. ²⁴ Nku chierobu ono nanu be du nkwo-eka ise; nanu ophu du nkwo-eka ise. E -shi l'ishishi nku ophuu jasụ l'ophuu be du nkwo-eka iri. ²⁵ Chierobu k'ebo be dukwapho nkwo-eka iri l'eli. Chierobu ono ephenebo be hakota enya nhamunha; gbakota ugbugba lanu. ²⁶ Chierobu ono nanu be du nkwo-eka iri l'eli; o buru nno bu g'ophuu du. ²⁷ O pfubekota chierobu ono l'ime eka ono, kakota nsọ l'eze-ulo ono. Nku phe tuko jashichaa ajashi. Nku ke chierobu lanu be no je asu-pfuru l'igbulọ ibe lanu; nku k'ophuu nodu je asu-pfuru l'igbulọ ibe iya ophuu. Nku phe ono bya asu-pfuchaaru le ke nwibe phe l'echilabọ ulo ono. ²⁸ O buru mkpola-ododo be o wuru l'eli chierobu ono.

²⁹ O pyishia chierobimu; pyishia mpfu; me okoko l'eli igbulọ ime ulo, du nsọ ono; mekota azu iya mgburugburu. ³⁰ Oma eze-ulo ono be o wukotaru mkpola-ododo l'ime iya me azu iya. ³¹ L'onu-abata eka-kakota-adu-nsọ be o yeru mgbo, du nkwegba labọ, e gude oshi olivu pyia. Okpa mgbo ono k'imeli yee ke mgbureku be tukoru nweru mgbureku ise. ³² O pyishia chierobimu; me mpfu; waa okoko, jawaru ajaja l'eli mgbo labọ ono, e gude oshi olivu pyia ono; bya ekwekota phe mkpola-ododo l'eli. O woru mkpola-ododo wua l'eli chierobu waa mpfu ono. ³³ Nokwapho g'o meru okpa mgbo, nweru mgbureku eno, e gude oshi olivu mee; woru ye l'onu eze-ulo ono gedegede. ³⁴ O bya egude oshi payinu pyia mgbo labọ. Mgbo ono be aagujeru tukobe l'ibe iya. ³⁵ O pyishikwaapho chierobu; me mpfu;

waa okoko, jawaru àjàjà l'eli mgbo ono; bya egude mkpòla-ododo kwee l'eli iphe ono, ò pyìshìru lẹ mgbo ono; mbụ chibechaa ya echibe.

³⁶ Ọ kpụ-butaru oma-unuphu ye l'ime eze-ulo ono. Igbulọ, e gude kpụ-butaa iya bẹ aatụ-kobeje oshi sida lanụ l'eli mkpuma, a kwacharu akwacha, e doru mkpopfu ẹto.

³⁷ Sólomọnu turu okpa eze-ulo Chipfu ono l'apha, kwe iya apha ẹno, ò watarụ aburu eze; mbụ l'ọnwá Zivu. ³⁸ Ọ buru l'apha, kwe iya apha iri lẹ nanụ, ò shi butaru eze; l'ọnwá Bulu, bụ iya bụ ọnwá k'ẹsato bẹ a kpụ-tsekọtaru ulo ono l'ophu; kpukota iya ẹgube, a riru k'akpukpu iya. Ọ buru apha ẹsaa bẹ Sólomọnu gude kpua ulo ono.

7

Sólomọnu akpụ ulo ibe-eze iya

¹ Sólomọnu gude apha iri l'ẹto kpua ulo ibe-eze iya kpụ-tse. ² Ulo ibe-eze ono bẹ ò gude oshi sida, shi l'oswa úbvú úbvú Lébanọnu kpua. Ogologo ulo ono dū ụkporo nkwo-ẹka ise; uswekete iya dū ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri; eli iya dū ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. Ulo ibe-eze ono bẹ a kpọru itso akpaa sida giriri uzi ẹno; bya eworu oswebe oshi sida swee l'eli itso ono. ³ Ọ buru oshi sida bẹ e gude kpuchia ya l'eli oswebe ono, e swebegbaaru l'eli itso ono. Itso ono bẹ dū ụkporo labọ l'ise. Iphe, ò dū l'ogiri l'ogiri buru iri l'ise ise. ⁴ Windo, e yeru iya bẹ a kpọru giriri uzi ẹto; ò nọdu chegbabegbaa windo ibe iya iphu. ⁵ Mgbo, e yekọtaru l'ulo ono; mẹ windo, e yeru iya bẹ e meru okpa iya ò nweru mgburẹku ẹno ẹno. Windo ono bẹ a kpọru giriri uzi ẹto; ẹphe ghagbabegbaa windo ibe iphe iphu.

⁶ Ọ bya emeta oma-ulo ophu bụ Ulo-Itso. Ogologo iya dū ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri; uswekete iya dū ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. Ọ nweru nwulo ophu a kpuru dū-pfube l'ọnu ẹka eeshije abahụ iya; bya ekpua ya iphe l'eli; ò buru itso ono gudeshi iya.

⁷ Ọ bya akputa Oma-ulo Aba-Eze, bụ iya bụ Oma Ulo-Ikpe; mbụ ẹka ọo-nọduje ekpe ikpe. Ọ buru oshi sida bẹ e kweru iya; e -shi l'oma iya jasụ l'eli iya.

⁸ Ophu bukpo ulo-ebubu Sólomọnu bẹ nọ lẹ nkulahu oma-unuphu ono, dū l'uzo ulo-ikpe ono. Ulo ono bẹ e meru; ò gbaa ugbugba lanụ. Ọ bukwarupho ẹgube ulo lanụ ono bẹ ò kpuru nyee ya; mbụ nwada Fero, bụ eze ndu Ijiputu phọ, ò lutaru phọ.

⁹ Ulo ono g'ọ hakọta shita l'eka a turu okpa iya jasụ l'eli iya; mękwapho gbẹ l'etezi jasụ l'eze oma-unuphu ono bẹ bụ mkpuma, vu oke aswa bẹ e gude kpukota iya. Mkpuma ono bẹ a gbakposhiru g'ọ ha; ò nweru mgburẹku; bya egude soya kwachashia ya iphu l'azụ iya.

¹⁰ Mkpuma, e gude taa okpa ulo ono bẹ vugbaa oke aswa bya ahagbaa shingushingu. Ọ nweru ndu ophu dū nkwo-ẹka ẹsato; bya enweru ndu ophu dū nkwo-ẹka iri. ¹¹ E gude mkpuma, a washiru awashị, vugbaa oke aswa; waa oswebe oshi sida doo l'eli iya.

¹² A kpụ-pheru igbulọ mgburugburu gude meta eze oma-unuphu. Igbulọ ono abujeru; a -kpua mkpopfu mkpuma ẹto; a tū-kobe iya oswebe oshi sida lanụ l'eli ẹgube ono, e meru iya l'igbulọ, e gude kpụ-pheta oma-unuphu eze-ulo Chipfu phọ; waa nwulo ono, eeshije abahụ l'eze-ulo Chipfu ono.

*Iphe, e meru dobe l'eze-ulo Chipfu
(2Iphe 3:15-17; 4:1-10)*

¹³ Eze, bụ Sólomõnu bya ezia g'e je ekuaru iya Hiramụ lẹ mkpukpu Taya. ¹⁴ Hiramụ ono bẹ bụ nwatibe nwanyi, ji iya anọedu, shi l'ipfu Nafutali. Nna iya bẹ bụ onye Taya; bya aburu onye maru g'e gudeje onyirubvu eme ọna. Hiramụ bẹ bụ onye nweru mmamiphe; iphe nọdu edoje iya ẹnya; ọ makotaru g'e gudeje onyirubvu eme ọna. Ọ bya ibe Sólomõnu bya emekotà iphemiphe, a suru g'ọ mee.

*Itso, e meru l'onyirubvu
(2Iphe 3:15-17)*

¹⁵ Ọ bya egude onyirubvu kpua itso labo, duchaa nkwo-eka iri l'esato l'eli; waa nkwo-eka iri l'ebo lẹ mgburugburu iya. ¹⁶ O gudekwapho onyirubvu, a dazeru adaze kpata nchi-itso labo, aa-tu-kobe l'eli itso ono. Nchi-itso ono l'ehu l'ehu bẹ bụ iphe, ọ duchaa l'eli bẹ bụ nkwo-eka ise ise. ¹⁷ Ọ bya akpata iphe, du g'ugbu; waa iphe, du ge gwogirigwo yechaa lẹ nchi-itso ono, du l'eli itso ono. Iphe, ọ duchaa bụ esaa esaa lẹ nchi-itso lanu. ¹⁸ Teme ọ bya emeshia iphe, du g'akpuru itorokuma doo giriri uzi labo l'eli nchi-itso ono gude dophechaa iphe ono, a kparu akpakpa pho mgburugburu; gude memashia ya ememashi. ¹⁹ Nchi-itso ono, a tu-koberu l'eli itso ono, a kpoberu l'onu nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono bẹ ọ kpuru; ọ du g'ojimbu. Ọ buru nkwo-eka eno bẹ ọ duchaa l'eli. ²⁰ Ọ buru l'eli nchi-itso ono g'ephe ha; mbu l'eka e meru; ọ gwoo kokoroko ono, no-kube iphe, a kparu akpakpa ono bẹ e doru iphe ono, du g'akpuru itorokuma ono giriri uzi labo. Ishi itso ono l'ehu l'ehu bẹ e dokotaru ukporo akpuru itorokuma iri iri gbaa mgburugburu. ²¹ Ọ bya akpobe itso ono ephenebo l'iphu nwulo ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu ono. Itso ophu ọ kpoberu l'uzo ndohali bẹ ọ guberu Jiakinu. Ophu ọ kpoberu l'uzo isheli bẹ ọ guberu Bówazu. ²² Nchi-itso ono g'ọ hakota bẹ e mekotaru ọ du g'ojimbu. Oo ya bu; ozi k'itso bu.

*Iphe, e meru l'onyirubvu dobe g'e yeje mini
(2Iphe 4:2-5)*

²³ Tòbudu iya bu; Hiramụ bya adazee onyirubvu gude kpata iphe, du mgburugburu, ee-yeje mini g'ọ doru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu bẹ du nkwo-eka iri. G'ọ habe l'eli bu nkwo-eka ise. Mgburugburu iya du ukporo nkwo-eka lẹ nkwo-eka iri. ²⁴ Lẹ mkpala igburonu iya bẹ a kpuyaberu iphe, du g'otumu uzi iri iri l'enyà nkwo-eka nanu nanu; woru iya kpo giriri uzi labo. E mee ya; yeje mini ono, echi ririri ono rwagbabe. ²⁵ Iphe ono, ee-yeje mini ono bẹ a doberu l'eli oke-eswi iri l'ebo, a kpuru l'onyirubvu. Oke-eswi ono eto bẹ a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa eto iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba; ghaa eto iphu l'uzo ndohali; ghaa eto iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa; ghakota phe ike ye l'uzo ime iya. ²⁶ Iphe ono, ee-yeje mini ono bẹ igbidighi iya ha g'mpfupfumeke. Igburonu iya bẹ ọ meru; ọ du g'igburonu okoro; mbu ọ du epho g'okoko ojimbu. Mini, alaje iya nu bẹ e-rwu iphe, du g'unu galonu ukporo labo l'iri.

²⁷ O gudekwapho onyirubvu meta ogba-kperekpere iri. Ogba-kperekpere ono l'ehu l'ehu duchaa nkwo-eka eno eno l'ogologo; waa nkwo-eka eno l'uswekete iya; eli iya du nkwo-eka eto. ²⁸ Waa g'e gude mee ogba-kperekpere ono bu ọwa: O nweru iphe, e gude degbabe iya, e swebuhacharu iya l'echilabo. ²⁹ L'eli iphe ono, o swebuhacharu l'echilabo iya ono bẹ ọ kpuru oduma; waa oke-eswi; me chierobu dobegbaa. Ọ bya egude ongu tsua onyirubvu jeye ọ du g'iphe, a kparu akpakpa; woru iya hebe l'eli oduma ono; me oke-eswi ono; hebekwa iya pho lẹ mkpala iya. ³⁰ Ogba-kperekpere ono nwechaaru okpa eno l'ehu l'ehu, e meru

l'ope; bya enweru iphe, emeje g'okpa iya ono wephe ewephe, bukwapho onyirubvu be e gude mee ya. O gude onyirubvu meta iphe, aasubeje eze gbamugbamu le mgbureku iya eno; bya akpaa iphe akpakpa; gude memashia ya ememashi. ³¹ Eli ogba-kperekpere ono be a kpofuru uzo; bya eyephee ya iphe mgburugburu l'uzo ono. Eka ono, a kpofuru iya uzo ono be omilomi iya du nkwo-eka lanu. Uzo ono be gbaru mgburugburu du g'iphe, a doberu iya adobe le mkpula. Onu iya yee iphe ono, e yeru iya le mkpula ono tuko du nkwo-eka le mkpirikpu iya. A pyishia iphe, du iche iche gude gbaka eka ono, a kpofuru iya uzo ono mgburugburu. A kuru ogba-kperekpere ono; o nweru mgbureku eno; a ta kuduru iya mgburugburu. ³² E meru okpa iya ephen'eno ye le mkpula iphe ono, e gude kua ogba-kperekpere ono. Iphe ono, emeje okpa iya ewephe ono be e meru; o lipfuchaaaru elipfuru l'ogba-kperekpere ono. Okpa iya nanu be du nkwo-eka le mkpirikpu iya l'eli. ³³ Okpa iya ono be e meru; o du g'okpa ugbo-inya. O buru onyirubvu be a dazeru adaze gude meta iphe ono, emeje g'okpa iya wephe ewephe ono; me igburonu okpa iya; me nggara supoku iya; waa iphe, aagajeru nggara supoku ye.

³⁴ Ogba-kperekpere ono nwekotaru iphe, adobeje iphe uzo eno eno. Iphe ono be nochaa nanu nanu le mgbureku iya. Iphe ono be e meru; yee ogba-kperekpere ono tuko lipfuru. ³⁵ L'eli ogba-kperekpere ono be e yeru iphe, du mgburugburu, du uzi eto l'ime nkeru-ebo nkwo-eka lanu l'eli. Iphe ono, aadobeje iphe ono; waa iphe, e gude kua ogba-kperekpere ono be e meru; o tuko lipfuru l'eli iya ono. ³⁶ O bya apyishia chierobu; me oduma; me mpfu l'eli iphe ono, aadobeje iphe ono; pyishikwaa ya pho l'eli iphe ono, e gude kua ogba-kperekpere ono; mbu l'eka ta adudu iphe no-chiru iya nu; bya akpaa iphe-akpakpa l'eli iya gude mee ya ona. ³⁷ Noo go gude mee ogba-kperekpere iri bu ono. O meru iya; o buru iphe lanu; ephe hakotaru enya nhamunha; gbaka ugbugba lanu.

³⁸ O bya egude onyirubvu mee eze gbamugbamu iri. Ophu nonu be anataje ukporo galonu mini ugbo iri le nanu le galonu iri. Gbamugbamu ono l'ehu l'ehu be duchaa nkwo-eka eno eno l'osa. Gbamugbamu ono be aa-dobechaa nanu nanu l'ogba-kperekpere ono ephe n'iri. ³⁹ O bya apfube ogba-kperekpere ono ise l'uzo ndohali eze-ulo Chipfu; bya apfube ise l'uzo isheli eze-ulo ono. Eka o doberu eze iphe pho, ee-yeje mini pho bu l'ekutara l'eze-ulo ono; laaru uzo enyanwu-awawa l'ibiya k'uzo ndohali.

⁴⁰ Iphe ozo, Hiram mefuaru bu ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu.

*Mkpako iphe, Hiramu kpushiru dobe l'eze-ulo Chipfu
(2Iphe 4:11-22)*

Tobudu iya bu; Hiramu tuko ozi ono, o jeru eze, bu Solomonu l'eze-ulo Chipfu ono jeebekota.

Owaa bu iphe, o kpushiru l'eze-ulo Chipfu ono: ⁴¹ Itso labo; waa nchi-itso labo, gwocharu ke kokoroko, o tu-kobecharu l'eli itso labo ono; me iphe-akpakpa labo, o kparu gude memashia nchi-itso labo ono, gbaru yororo ono; ⁴² me akparu itorokuma, dukota unu lanu, o dopheru iphe, a kparu akpakpa labo ono. O doru iya giriri uzi labo le nchi-itso ono, gbaru yororo ono; mbu l'eli itso ono; ⁴³ me ogba-kperekpere iri; waa eze gbamugbamu iri, a dobechaaru iya l'eli; ⁴⁴ me iphe, eeyeje mini, echiririri; me oke-eswi iri l'ebo, a doberu iphe ono l'eli; ⁴⁵ me ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu.

Iphemiphe, Hiram meshikọtaru eze, bụ Sólomọnu lẹ k'eze-ulo Chipfu ono bẹ bụ onyirubvu, aphugbaa kẹ ngerengere bẹ o gude mekọta iya.

⁴⁶ Eze bẹ ziru g'a dazee onyirubvu ono gude kpushia iphe ono lẹ phorokoto alị Jiódanu; mbụ alị urwa, dụ lẹ mgbaka Sukọta waa Zaretanu. ⁴⁷ Sólomọnu ta tudururu ẹrwa iphe ono atutu; kele o panụkaru igwerigwe. Ẹrwa onyirubvu, larụ iya nụ bẹ a ta makahadụ g'ọ habe.

⁴⁸ Sólomọnu meshikọtaru ivu, dụ l'eze-ulo Chipfu ono, bụ iya bụ: Orungweja, e gude mkpọla-ododo mee; me teburu, e gude mkpọla-ododo mee, eedobeje buredi, dụ nsọ l'iphu Chipfu; ⁴⁹ me iphe, aapfubeje orọku, e meru l'okpobe mkpọla-ododo. Ise bẹ o doberu l'ekutara; dobe ise ophuu l'ekicha l'iphu mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ ono; me iphe, dụ g'okoko; me orọku; me iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono bẹ e mekọtaru lẹ mkpọla-ododo; ⁵⁰ me gbanugbamụ; me iphe, apajẹ oghu orọku; me ago; me iphe, aaguje oku. E gudekọta okpobe mkpọla-ododo mekọta iya; me ẹnya okpa-mgbo ime mkpuru, bụ iya bụ mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ; yee ẹnya okpa-mgbo eze-ulo ono l'onwiya, e gude mkpọla-ododo mee.

⁵¹ Noo ya; ozi, eze, bụ Sólomọnu ejekọta l'eze-ulo Chipfu ono bya abvukota. O bya ewobatakọta iphemiphe, Dévidi, bụ nna iya shi dobe nsọ bya eworu dobe l'eka eedobeje ẹku l'eze-ulo Chipfu ono; mbụ mkpọla-ochaa; me mkpọla-ododo; me ivu, dụ iche iche.

8

Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chipfu (2Iphe 5:2—6:2)

¹ Tọbudu iya bụ; Sólomọnu bya ekukọo ndu bụ ogerenya ndu Ízurẹlu; mbụ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ndu Ízurẹlu; g'ẹphe byapfuta iya lẹ Jierúsalemu; k'ọphu ẹphe a-pafuta okpoko ogbandzu Chipfu l'ubvú Zayonu, bụ iya bụ mkpukpu Dévidi. ² O -rwuepho teke ẹphe aboje iphe l'onwa Etanimu, bụ iya bụ onwa k'esaa; unwoke Ízurẹlu l'ọphu tuko g'ẹphe ha dzukọo l'iphu Sólomọnu.

³ Ndu bụ ogerenya ndu Ízurẹlu l'ọphu dzukọo; ndu-uke Chileke pata okpoko ono. ⁴ Ẹphe pata okpoko Chipfu; bya aphota ulo-ekwa-ndzukọ; gwetakọta iphe, bụ ivu, dụ nsọ, dụ iya nụ. O buri ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi bẹ vutaru iya nụ. ⁵ Eze, bụ Sólomọnu me ikpoto ndu Ízurẹlu, ẹphe l'iya dzukoberu l'eka ono tuko nodu l'iphu okpoko ono; egbushi aturu me eswi. Ẹphe gbushiru ikpoto anụ, a ta tukotadu onu iya; teme ophu a ta gutadu iya l'ogu.

⁶ Noo ya; ndu-uke Chileke ono pata okpoko ogbandzu Chipfu ono je edobe l'eka dụ nsọ, e metaru doberu iya l'ime mkpuru eze-ulo ono, bụ iya bụ ẹka-kakọta-adu-nsọ; woru iya dobe lẹ mkpula nkù chierobu. ⁷ Chierobu ono bẹ sashigbaaru nkù l'eli ẹka ono, okpoko ono no ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁸ Oshi ono bẹ dụ ogologo k'ọphu bụ l'aagbeje l'eka-du-nsọ ono, dụ l'iphu ẹka-kakọta-adu-nsọ ono ele ishishi iya g'o tsefutaru. Ole a ta gbẹjekwanu l'eka ozo huma iya. Ẹphe dukwa-a l'eka ono byasụ lẹ ntanu. ⁹ O tọ yedu iphe, dụ l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labọ, dụ bachibachi, Mosisu yeru iya l'ubvú Horebu l'eka ono, Chipfu yee ndu Ízurẹlu no gbaa ndzụ g'ẹphe futaru l'alị Ijiputu ono-a.

Odu-biribiri Chipfu
(2Iphe 5:11-14)

¹⁰ Ndu uke Chileke ono shiēpho l'ēka-dū-nso lufuta; urwukpu bya eji eze-ulo Chipfu ono ejiji. ¹¹ Urwukpu ono mee k'ophu ndu-uke Chileke ono ta aduedu ike jee ozi, ephe eje; noo kele odu-biribiri Chipfu be jiru eze ulo Chipfu ono.

Opfu, Sólomōnu pfuru
(2Iphe 6:3-11)

¹² Tōbudu iya bụ; Sólomōnu sụ: “Chipfu sūru l'ōo l'urwukpu, gbahuru ke tsukiribaa be ya e-buru. ¹³ Nta-a be mu kpwaru ngu eze-ulo, paru ēka apaa, bụ ēka ii-buru jasū lē tuutuutu lē mjiimiimii.”

¹⁴ Ndu Ízurelu ono, dzukoberu nū ono pfuru l'ēka ono; Sólomōnu bya aghachiru phē iphu; gōru ōnu-ōma nū phē; ¹⁵ sū phē: “G'ajaja buri ke Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; mbū onye ono, gude ōnu iya kwee Dévidi, bụ nna mu ukwe; bya egudewaa ēka iya meēbekota iya g'ō pfuru. Kele o pfuru sụ: ¹⁶ ‘Eshi mbōku, mu dufutaru ndibe mu, bụ ndu Ízurelu l'alī Ijiputu be o tō dudu mkpukpu, mu hōfutaru l'ipfu Ízurelu l'ophu g'ō buri ēka aa-kpuru mu ulo; g'ēpha mu reje ire l'ēka ono. Ōle mu hōtaru Dévidi g'ō buri onye-ishi ndibe mu, bụ ndu Ízurelu.’

¹⁷ “Nna mu, bụ Dévidi be o shikpoo dū g'a sū l'ō kpuru Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ízurelu eze-ulo. ¹⁸ Obenu lē Chipfu sūru nna mu, bụ Dévidi: ‘Eshi ophu i vu iya l'obu g'i kpuru mu eze-ulo be o dukwa-a ree l'ō dū ngu l'obu. ¹⁹ Ōle-a; o tō budi gubedua be a-kpu ulo obu. Onye a-kpu iya nū bụ nwa ngu, i nwuru anwunwu. Ōo yēbedua be a-kpuru mu eze-ulo obu.’

²⁰ “Nta be Chipfu meēbewaru ukwe ono, o kweru; kele mu futawaru bya anō-chia ēnya nna mu, bụ Dévidi; mu nōduwaa l'aba-eze ndu Ízurelu egube ono, Chipfu kweru ukwe iya; teme mu bya akpuwa eze-ulo Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu ono. ²¹ Ō buri l'ēka ono be mu metawaru ēka okpoko Chipfu nō; mbū okpoko ono, e yeru ēkwo ogbandzu ono, Chipfu yē nna anyi phē gbaru lē teke ono, o dufutaru phē l'alī Ijiputu ono.”

Sólomōnu epfu anū Chileke
(2Iphe 6:12-42)

²² Tōbudu iya bụ; Sólomōnu pfuru l'iphu ōru-ngweja Chipfu; l'iphu edzudzu-ōha ndu Ízurelu ono; chilia ēka iya labo imeli; ²³ pfuaha sụ: “Gube Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; o tō dudu Chileke ōzo, dūbaa gē gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbū gube onye edobeje ogbandzu, unu lē ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozī ngu obu; mbū ndu gude obu phē g'ō ha etso ūzo ngu. ²⁴ Gube onye ono, mekotaru ukwe-iphe, i kweru onye-ozī ngu ono, bụ nna mu Dévidi. I gude ōnu ngu kwee ya ukwe-iphe; bya egude ēka ngu mee iphe, i kweru iya ukwe iya; g'i meru iya ntanū-a.

²⁵ “Gube Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu; nta-a bụ g'i mefunaa ukwe-iphe ono, i kweru onye-ozī ngu ono, bụ nna mu Dévidi; mbū ono, i kweru iya sụ: ‘Ō tō dudu iphe, bya l'e-me g'unwu ngu nō-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu; m'ō buri-a l'unwu ngu obu be a-kwaburu onwophe ēnya; etso ūzo mu; egube ono, gubedua tsoru iya ono.’ ²⁶ Jiko Chileke ke Ízurelu; g'opfu ono, i pfuru yeru onye-ozī ngu, bụ nna mu Dévidi ono vukotakwa.

27 “Obenu; ?Chileke e-buru l’eliphe k’eviya ɔo? Sụ-a; igwe; mbụ igwe ọphu kakọta l’eli ta asụdu ngu anọdu; ?bụ-chia eze-ulo ọwa-a, mu kpuru-a l’asuru ngu? 28 Ọle-a; numanu epfupfu, onye-ozu ngu epfu anụ ngu; mę arworo, ọoro ngu. Gube Chipfu, bụ Chileke mu; ngabenu nchị le mkpu, onye-ozu ngu echiku ngu; waa epfupfu, ọ nọ l’iphu ngu epfu anụ ngu ntanu-a. 29 Mbụ; g’anya ngu dujenu l’eze-ulo-a eswe l’enyashi. Mbụ ẹka-a i suru l’ii-buru-a; k’ọphu bụ teke mube onye-ozu ngu gharu iphu l’eze-ulo-a pfuru nụ ngu; l’i ngaberu mu nchị. 30 Ngabejenu nchị l’arworo, onye-ozu ngu; mę ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu arwo ngu; le teke epe gharu iphu l’eka-a epfu anụ ngu. Shikwa l’imigwe, bụ ẹka i bu ebubu numa iya. Teke i namaru iya; gukwaaru phe nvu l’iphe-eji phe.

31 “Ọ -buru l’o nweru onye mesweru ibe iya; a nọdu ele enya g’onye obu ria nte; onye ono -bya l’oru-ngweja ngu, nọ l’eze-ulo-a; bya eria nte obu; 32 shikwa l’imigwe numa iya; l’iimee iphe, gbaru ngu nụ. Kpee ndu-ozu ngu ono ikpe l’onwongu. Onye ọphu ikpe nmaru; nmaa ya ikpe; tu-kobe iya iphe, o metaru l’ishi. Onye ọphu iswi du mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nụ le k’apfubekoto iya.

33 “Ọ -buru l’ohogu lwu-kperu ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu; kele epe mesweru ngu; epe -bya aghaa umere lwafuta ngu; bya ekuahaa epha ngu; nọdu l’eze-ulo-a pfuru nụ ngu; rwo ngu; 34 shikwa l’imigwe numa iya; l’i guaru ndibe ngu ono, bụ ndu Ízurelu nvu l’iphe-eji phe ono. L’i bya eduphuta phe azu l’al’i ono, i nuru nna phe ono.

35 “Teke ọ bụ l’igwe buru mini; mini dzebuhu; kele ọ l’ephe meru iphe-eji; epe byakwanu aghaa iphu l’uzo ẹka-a pfuru nụ ngu; kuahaa epha ngu; m’obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l’oo ohogu phe byaru bya ekepheta phe le mkpukpu, du l’al’i phe; mbụ; o betakporu ọ buru ejo iphe-ememe gunu; ozoo iphe-ememe, du idu-agma be byaru nụ; 36 o -nwekporu onye machiru eka iya l’uzo ulo-a pfuru nụ ngu; ozoo l’oo ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu l’ophu be pfuru nụ ngu; bya arwo ngu; kele ọ onyenonu maru g’iphe-ehuka ono atsu-beru iya l’ehu l’obu iya; 39 shikwa l’imigwe, bụ eka ono, i bu ebubu ono numa iya. Gukwaaru phe nvu; mee iphe, gbaru ngu nụ; l’i meeru onyenonu g’iphe, oome gbaru; eshi ọphu i maru obu onyemonye. Noo kele ọo gubedua kpoloko be maru obu unwu-eliphe l’ophu; 40 k’ophu epe a-nodu atsu ngu ebvu mbokumboku; jeye g’ephe a-no-bekporu l’al’i-a, i nuru nna anyi phe-a.

37 “Ọ -buru l’oo egu-ememe byaru l’al’i-a; ozoo ejo iphe-ememe; m’obu iphe, emebyishije nri, a koru l’opfu; ozoo ọphu emeje g’o tsua evu; ozoo igube; m’obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l’oo ohogu phe byaru bya ekepheta phe le mkpukpu, du l’al’i phe; mbụ; o betakporu ọ buru ejo iphe-ememe gunu; ozoo iphe-ememe, du idu-agma be byaru nụ; 38 o -nwekporu onye machiru eka iya l’uzo ulo-a pfuru nụ ngu; ozoo l’oo ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu l’ophu be pfuru nụ ngu; bya arwo ngu; kele ọ onyenonu maru g’iphe-ehuka ono atsu-beru iya l’ehu l’obu iya; 39 shikwa l’imigwe, bụ eka ono, i bu ebubu ono numa iya. Gukwaaru phe nvu; mee iphe, gbaru ngu nụ; l’i meeru onyenonu g’iphe, oome gbaru; eshi ọphu i maru obu onyemonye. Noo kele ọo gubedua kpoloko be maru obu unwu-eliphe l’ophu; 40 k’ophu epe a-nodu atsu ngu ebvu mbokumboku; jeye g’ephe a-no-bekporu l’al’i-a, i nuru nna anyi phe-a.

41 “A bya l’onye bụ onye ohozo; mbụ onye ta abudu onye Ízurelu, bụ ndibe ngu; mbụ onye ono, gude k’epha ngu shi l’eka du enya bya; 42 kele ndiphe a-numa k’epha ngu ono, paru eka apaa ono; mę k’okpehu ngu; waa k’iphe, du biribiri, inoduje emegbabe. Teke onye obu byaru bya aghaa iphu l’eze-ulo-a; pfuru nụ ngu; 43 shikwa l’imigwe, bụ eka i bu ebubu; numa iya; meeru onye ohozo ono iphemiphe, o gude araku ngu; k’ophu ndu mgboko l’ophu a-madzuru epha ngu; shi nno atsu ngu ebvu gę ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu atsu ngu. Teme epe amakwarupho l’eze-ulo-a, mu kpuru-a be bụ epha ngu be e gude kpua ya.

⁴⁴ “Ọ -buru lẹ ndu nkengu jeru etso ndu ọhogu pẹ ọgu l'ẹka bukpo ẹka i ziru pẹ; ẹphe -chebewa iphu lẹ mkpukpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a pfuru nọ gube Chipfu; ⁴⁵ nọdukwa l'imigwe nọma epfufu ono, ẹphe pfuru nọ ngu ono; mẹ arwọrwo, ẹphe rwọru ngu; bya agbaarų pẹ mkpu.

⁴⁶ “Teke ọ bu l'ọo iphe-ẹji bẹ ẹphe meru ngu; kele ọ tọ dudu onye te emejedu iphe-ẹji; ẹhu ghuahaa ngu egbu; i woru pẹ ye ndu ọhogu l'ẹka; k'ọphu bu l'ọhogu kpuru pẹ lẹ ndzụ lashia alị pẹ l'ẹka dọ ẹnya; ọzoo ẹka dọ ntse; ⁴⁷ ẹphe -nọdu l'alị ono, a kpuru pẹ lẹ ndzụ laa ono; egomunggo lwa pẹ azụ; izimanų lwa pẹ azụ; ẹphe nọdu l'alị ndu ono, kpuru pẹ lẹ ndzụ ono rwo ngu sọ l'ẹphe mewaru iphe-ẹji; bya emewaa iphe, ta apfuduru-oto; mewaa ejo-ememe; ⁴⁸ mbụ; ọ -buru l'ẹphe nọ l'alị ndu ọhogu pẹ ono, kpuru pẹ lẹ ndzụ ono gude obu pẹ g'ọ ha; mẹ ndzụ pẹ g'ọ ha lwafuta ngu ozo; ẹphe gha iphu l'alị-a, bu alị, ị nuru nna pẹ-a; mbụ lẹ mkpukpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a; pfuru nọ ngu; ⁴⁹ shikwa l'imigwe, bu ẹka i bu ebubu nọma epfufu ono, ẹphe pfuru nọ ngu ono; mẹ arwọrwo ono, ẹphe rwọru ngu ono; gbaaru pẹ mkpu. ⁵⁰ Gwaru ndibe ngu ono, meru ngu iphe-ẹji ono nvụ. Gwaru pẹ nvụ l'emeswe, ẹphe mesweru ngu. L'i mee gẹ ndu ono, lwutaru pẹ nọ ono phujeru pẹ obu-imemini. ⁵¹ Noo kele ẹphe bu ndibe ngu; bya aburu okiphe nkengu ono, i dufutaru lẹ Ijiputu; mbụ l'ejo ọ-ta-ririri ọku ono, adazeje iphe-igwẹ ono. ⁵² G'ẹnya dunu ngu l'iphe, nwozi ngu arwo ngu; waa iphe, ndibe ngu ono, bu ndu Ízurelu arwo ngu; ngabejenuru pẹ nchị teke bukpo teke ẹphe rakuru ngu. ⁵³ Noo kele; ẹphe bu ndu i wofutaru dobe iche l'echilabọ ọhamoha, dukota lẹ mgboko-a; g'ẹphe buru okiphe ngu; mbụ egube ono, i shi l'ọnu onye-ozí ngu, bu Mosisu pfua ya lẹ teke ono, gube Ọkalibe-Kakota-Ike, bu Chipfu dufutaru nna anyi pẹ lẹ Ijiputu pọ.”

⁵⁴ No iya; Sólomọnu bya epfughechaepho nọ Chipfu; arwọkota iya iphemiphe ono; ọ gbalihu l'oru-ngweja Chipfu ono, o byishiru ikpere ono woru ẹka labọ chị-lia imeli. ⁵⁵ Ọ bya apfuru apfuru; wolía olu ewoli; gooru edzudzu-ọha Ízurelu ono l'ọphu ọnu-ọma sọ:

⁵⁶ “G'ajaja buru kẹ Chipfu, bu onye ono, meru gẹ ndu Ízurelu tuta unme; egube, o kweru ukwe iya. Ukwe-iphe, dọ ree ono, o shi l'ẹka onye-ozí iya, bu Mosisu kwee ono bẹ ta adudu mẹ nanu, laru kẹ mmanu. ⁵⁷ Gẹ Chipfu, bu Chileke anyi swiru anyi eswiru; egube ono, o swiru nna anyi pẹ ono. G'ọ tọ pakwaru anyi haa; ọphu ọ gwobekwa anyi. ⁵⁸ G'ọ mekwaa g'anyi kporu obu anyi yeru iya; tsoje ọzo iya l'ọphu; meje ekemu iya; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya g'e tsoje; mẹ omelalị iya, bu iya bu iphe, o pfuru nna anyi pẹ. ⁵⁹ G'epfufu ọwa-a, mu nọ l'iphu Chipfu pfuru nọ iya-a nọdukwa yẹbe Chipfu, bu Chileke anyi ntse eswe l'enyashi; k'ọphu ọo-gbajeru nwozi iya; mẹ ndibe iya, bu ndu Ízurelu mkpu lẹ mkpa, duru pẹ nọ mbokumboku. ⁶⁰ K'ọphu bu lẹ ndu mgboko l'ọphu a-maru l'ọo Chipfu bẹ bu Chileke ọbu; l'ọ tọ duedu Chileke ozo, dọ nọ. ⁶¹ Sọ-a; unu wotakota obu unu g'ọ ha ye l'ẹka Chipfu, bu Chileke nọ; unu etsoje iphe, ọ tọru ọkpa iya; meje iphe, ekemu iya pfuru; mbụ g'ọ dọ ntanu-a.”

⁶² Tòbudu iya bụ; eze yèlè ndu Ízurùlu l'òphu, bụ ndu yèlè iya nò l'èka ono woru ngweja gwee l'ìphu Chipfu. ⁶³ Anụ, Sólomõnu gburu gude gweeru Chipfu ngweja-èhu-guu bẹ dụ ùkporo unu eswi ugbo labò l'unu iri l'ise*†; mę ùkporo unu aturu ugbo iri l'ise†. Oo ya bụ; eze yèlè ndu Ízurùlu ono g'èphe ha tũgba woru eze-ulo ono ye Chipfu l'èka.

⁶⁴ O bukwarupho mbòku ono bẹ eze doberu echilabò oma-unuphu ono, nò l'atàtìphu eze-ulo Chipfu ono nsò. O buru l'èka ono bẹ o nò gwee ngweja-akpo-òku; mę ngweja-nri; mę èba-anụ, e gude gwee ngweja-èhu-guu. Noo kẹlè oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee ono, nò l'ìphu Chipfu ono bẹ ha nwanshii; k'òphu bụ lẹ ngweja-akpo-òku ono; mę ngweja-nri ono; mę èba-anụ, e gude gwee ngweja-èhu-guu ono taa lakòtadu iya.

⁶⁵ Oo ya bụ; Sólomõnu mę ndu Ízurùlu g'èphe ha ono, èphe l'ìya nò l'èka ono; mbụ ikpotò òha, shi lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa lẹ nggele Ijiputu tũko nõdu teke ono bọo òbo-ìphe l'ìphu Chipfu, bụ Chileke anyi; mbụ bọo ya abalì èsaa; bya abòkwase iya abalì èsaa ozo; mbụ bọo ya ujiku iri l'eno. ⁶⁶ O bẹ lẹ mbòku k'èsato; o sụ phẹ g'èphe lashia. Èphe gòru ònu-òma nù eze; bya awùkashihu lashia; eje ete èswa lẹ k'ìphe-òma, Chipfu mekòtaru onye-ozì iya bụ Dévidi; mę ndibe iya, bụ ndu Ízurùlu.

9

Chipfu epfu eyeru Sólomõnu (2Ìphe 7:11-22)

¹ Noo ya; Sólomõnu kpụ-tsechaa eze-ulo Chipfu; mę ulo nkiya; bya emekòta iphemiphe, o tũberu k'ememe; ² Chipfu byapfuta iya k'ugbo èbo ègube ono, o byapfutihawaru iya lẹ Gibiyõnu phò. ³ Chipfu bya asụ iya: "Mu nũmawaru epfupfu, i pfuru nù mu; waa iphe, i rwõru mu. Mu dobewaru eze-ulo-a, i kpuru-a nsò; bya emewaa iya g'ò buru èka epha mu a-nõdu ere ire jasù l'òjejeje. Ènya mu; waa obu mu bẹ a-duje l'èka ono tekenteke.

⁴ "A bya lẹ gubedua; o -buru l'ii-gude obu, guru iphórò etso mu ègube ono Dévidi, bụ nna ngu meru; bya eme iphemiphe, mu tũru ngu l'ekemu; ⁵ bẹ mu e-me g'aba-eze ngu lẹ Ízurùlu ngũru angũru jasũru asũru; ègube ono, mu kweru iya nna ngu, bụ Dévidi ukwe iya lẹ teke ono, mu suru iya l'ò to nwedu iphe, bya l'eme gẹ gũ l'unwu ngu nõ-buhu l'aba-eze ndu Ízurùlu.

⁶ "Òle-a; o -buru lẹ gubedua; ozoo unwegirima ngu nõnyaaru ophu unu te etsoedu mu; tẽme ophu unu emejeedu ekemu ono, mu tũru unu ono; mbụ unu je agwaahaa agwa; baaharu phẹ eja; ⁷ bẹ mu e-wofukwa Ízurùlu l'alì ono, mu nũru phẹ ono; mu amĩa ènya l'eze-ulo-a, mu doberu nsò g'èpha mu reje ire-a. Ízurùlu abũru ndu ndu ozo a-nõdu anma l'ejo etu; buru ndu aa-nõdu eme iphe òchi. ⁸ Eze-ulo-a, ha imelimeli ègube-a bẹ a-bũru onye aghata iya nù; ishi anyia ya edzu; l'ò kpõ-yia ukuvu sù: 'Bụ gũnu meru g'ò gude Chipfu mee alì-a; waa eze-ulo-a ègube-a?' ⁹ Nduphe epfua sù: 'Oo kẹlè èphe haru Chipfu, bụ Chileke phẹ; mbụ onye dufutaru nna phẹ l'alì Ijiputu; gbẹ woru obu phẹ kpõru yeru agwa; gwaahaa ya; abaru iya eja. Noo iphe, meru g'ò gude Chipfu wopfuta phẹ ègube ejo iphe-èhuka-a.' "

* **8:63** 8:63 Bụ iya bụ 22,000 lẹ mbekee. † **8:63** 8:63 Bụ iya bụ 120,000 lẹ mbekee.

Iphe ozo, Sólomõnu megbaberu
(2Iphe 8:1-18)

¹⁰ Noo ya; ¼kporo apha ono bv¼chaepfo, bu iya bu teke Sólomõnu gude kpua ¼lo labo pho; mbu eze-¼lo Chipfu yee ¼lo nkiya; ¹¹ eze, bu Sólomõnu woru mkp¼kpu ¼kporo, du le Gálili nu Hiram, bu eze ndu Taya. Noo kele oo Hiram be nukotaru iya oshi sida; me oshi payinu; me mkp¼la-ododo g'ọ guru iya. ¹² Hiram bya eshi le Taya bya ge ya huma mkp¼kpu obu, Sólomõnu nuru iya obu. O humachaa ya; ophu o to dudu iya ree. ¹³ Tobudu iya bu; o jia su: “?Bu egube mkp¼kpu gunu be i nuru mu egube-a?” O woru mkp¼kpu ono gube ali Kabulu, bu iya bu ali, nwahuru anwahu. E kumaru iya epha ono byasu ntau-a. ¹⁴ Iphe, Hiram nuru eze bu mkp¼la-ododo, erwa iya du ¼kporo talentu ishi.

¹⁵ Owaa bu iphe, ndu ogbo-ozu ono, eze Sólomõnu hotaru ono megbaberu; mbu ndu o hotaru g'ephe kpua eze-¼lo Chipfu; me ¼lo nkiya; waa igbulo Jierusalem; me agbarike iya; me mkp¼kpu Hazo; me mkp¼kpu Megido; waa mkp¼kpu Geza. ¹⁶ Fero, bu eze ndu Ijiputu be jeru ogu le mkp¼kpu Geza je alwuta iya; tufu iya oku; bya egbushia ndu Kenanu, bu phe bu le mkp¼kpu ono; bya eworu iya nu nwa iya nwanu ono, Sólomõnu luru ono; g'ọ buru iphe, o gude laa ji. ¹⁷ Oo ya bu; Sólomõnu bya akp¼kwaa mkp¼kpu Geza ono. O kpua mkp¼kpu Betu-Horonu ophu no l'uzo ndohali; ¹⁸ me mkp¼kpu Balatu. O bya akpua mkp¼kpu Tama* ono, no l'echiegu ali Jiuda; ¹⁹ kp¼kwapho mkp¼kpu, okwakobeje iphe; me mkp¼kpu, ee-dobeje ugbo-inya iya; me ophu ndu agbaru iya inya a-noduje. Sólomõnu tukoru iphemiphe, du iya g'ọ kpua ya le Jierusalemu kp¼kota; me l'ubvu ubvu Lebanonu; mekpoo l'ali-eze iya l'ophu.

²⁰ A bya le ndu ophu phoduru nu le ndu Amoru; me ndu Hetu; me ndu Perezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu; mbu ndu ono, ta abudu ndu Izurelu ono; ²¹ be awa ndu ono, phoduru nu l'ali ono; mbu ndu ophu ndu Izurelu ta adudu ike gbushikota; be Sólomõnu meru g'ephe buru ohu, eje ozi mkponwu-ehu byasu ntau-a. ²² A bya le ndu Izurelu be o to dudu onye ophu Sólomõnu meru ohu. Epehedua be o meru ndu ojogu iya; me ndu-ishi ozi iya; me ndu-ishi ndu ojogu iya; me ndu-ishi ugbo-inya iya; me ndu agbaru iya inya. ²³ Oo epe bu ndu-ishi l'iphe, Sólomõnu gude l'eka eme; epe du unu nemadzu l'umadzu ¼kporo esaa l'iri bu ndu eleta ndu-ozu ono enya.

²⁴ Oo epho ge nwada Fero pho shi le mkp¼kpu Dévidi lwa bya eburu l'ulo ono, Sólomõnu kpuru iya ono; be Sólomõnu kpuru agbarike igbulo mkp¼kpu ono.

²⁵ Ugbo eto l'apha be Sólomõnu egweje ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l'eli oru-ngweja ono, o kpuru Chipfu ono. O nodu akpojekwapho unwu-isensu oku l'iphu Chipfu; shi nno meebekota iphemiphe, eemeje l'eze-¼lo Chipfu.

²⁶ Eze, bu Sólomõnu bya akushia ugbo-mini dobe le Ezionu-Geba ono, no-kube mkp¼kpu Elatu ophu du l'ali ndu Edomu l'aguga Eze-enyimu Uswe-uswe. ²⁷ Noo ya; Hiram ye ndu nkiya, maru g'aakpoje ugbo-mini, bu ndu mahawaru eze-enyimu ono; g'ephe tsoru ndu ke Sólomõnu meje

* 9:18 9:18 O kwa iya pho bu mkp¼kpu Tadumo.

k'ugbo ono. ²⁸ Ephe jeshia alí Ofi; bya eshi l'eka ono wolata mkpola-ododo, erwa iya dú unu talentu le talentu ukporo bya akuberu eze, bú Sólomonu.

10

Eze-nwanyị ndu Sheba akpafuta Sólomonu (2Iphe 9:1-12)

¹ Tòbudu iya bú; eze-nwanyị ndu Sheba bya anuma údù Sólomonu; waa gè yèe Chipfu gude òdu; ò bya g'ò gude aji, shihuru ike dalee ya. ² Ò chiru ikpoto nemadzú bya Jierúsalemú; chiru inya-kamélu, vugbaa manú, eshi kwèekweekwee; waa igwerigwe mkpola-ododo; mè mkpuma, vugbaa oke aswa. Ò byapfuta Sólomonu; bya atuko iphemiphe, dú iya l'obu pfukotaru iya. ³ Sólomonu yekotaru iya onu l'aji, ò jikotaru iya. Ophu ò dudu aji, ò jiru eze, kpuru iya eka l'enya kè g'ò tò sarú iya ya. ⁴ Eze-nwanyị ndu Sheba ono bya ahumaephe egube mmamiphe, Sólomonu nweru; waa egube ulò, ò kpuru; ⁵ mè egube nri, oorije; mè udu oshi, ndu-ozí iya anoduje anò; mè gè ndu-ozí iya gude eje ozí; waa egube uwe, epe eye l'ehu; mè ndu etsujeru iya onu le mee; mèkpoo ngweja-akpo-oku, oogweje l'ulo Chipfu; ò tufu iya ehú.

⁶ Ò bya asu eze: “Akò, mu nò l'alí anyi numa k'opfu iphe, i meshiru; mè kè mmamiphe ngu bè bukota eviya. ⁷ Mu te eshidu kweta l'akò ono bú eviya; jasú gè mu byaru bya egude enya mu humakota iya-a. Lenu; a ta kojahaduru mu iya ebo. Mmamiphe ngu; waa iphe, i nweru bè ka g'a turu onu iya. ⁸ Òo epho le ndibe ngu bè iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozí ngu phe, bú ndu anoduje l'iphu ngu mkpurumkpuru anuma opfu mmamiphe, iipfu! ⁹ G'ajaja buru kè Chipfu, bú Chileke ngu, bú onye ono, ì dú ree; o woru ngu dobe l'aba-eze ndu Ízurelu. Òo kele Chipfu yeru ndu Ízurelu obu ojeje meru g'ò gude; o mee ngu eze phe; k'ophu ii-nòdu ekpe ikpe, pfuru nhamunha; meje iphe, pfuru oto.”

¹⁰ Tò budu iya bú; eze-nwanyị ono bya eworu mkpola-ododo, erwa iya dú ukporo talentu ishii nù eze; bya anu iya manú, parú eka apaa, eshi kwèekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manú ono, eze-nwanyị ndu Sheba nuru eze, bú Sólomonu ono bè parú eka shii; k'ophu bú l'ò tò dudu manú, a nujebaaru iya habe g'onoya.

¹¹ Ugbo-mini Hiramú nòdu eshije l'alí Ofi vulata mkpola-ododo. Nokwaphò g'ooshije l'eka ono evulata oshi alugumu, ha igwerigwe; mè mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹² Ò buru oshi alugumu ono bè eze gude meshia itso ye l'ulo Chipfu; mè l'ulo ibe eze; bya egudekwa iya phò mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agu ebvu. Oshi alugumu, ha egube ono bè e te vulatabaèduru; ophu a ta humajeduru udu iya ono byasú ntanu-a.

¹³ Eze, bú Sólomonu bya anukota eze-nwanyị ndu Sheba ono iphemiphe, dú iya ree, ò sùru g'ò nù iya; a -gufukwa ebyaa, ò saharu obu iya kwaaru iya. Òo ya bú; eze-nwanyị ono dakòbe lashia alí phe; yele ndu-ozí iya.

Ekú Sólomonu (2Iphe 1:13-17; 9:13-28)

¹⁴ Mkpola-ododo, eevulatajeru Sólomonu apha gapha bè erwa iya aduje unu talentu; l'ukporo talentu iri l'eto le talentu ishii; ¹⁵ a -gufukwa iphe,

l'eshije l'eka ndu ngho; me l'eka ndu agba eze ngho; waa ophu eshije l'eka ndu eze ndu Arabu; me ophu eshije l'eka ndu ochi-oha ali ono.

¹⁶ Eze, bu Solomonu gude mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; uzo ukporo iri. Mkpola-ododo, laru le nanu be duchaa unu shekel; le shekelu ukporo iri. ¹⁷ O gudekwapho mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ono ke nshii; uzo ukporo iri l'ise. Mkpola-ododo, laru le nanu bu shekelu ukporo esaa; le shekelu iri. Eka eze doberu iya bu l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa, no l'ubvu ubvu Lebanonu kpua ono.

¹⁸ Nokwapho g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awukota iya okpobe mkpola-ododo l'eli. ¹⁹ Eka eshije enyikota aba-eze ono, be du ntokpa ishii; eka aadaphubeje iya be eli iya du ke kokoroko. E metaru iya eka aatukobeje eka ibekeboebo; kpua oduma labo pfu-kubechaa iphe ono, aatukobeje eka ono ephenebo. ²⁰ A kpua oduma iri l'ebo pfubechaa ibekeboebo l'eli ntokpa ishi ono, e shije enyikota aba-eze ono. O to dudu aba-eze ozo, e mejewaru; o du egube ono. ²¹ Iphe, eze egudeje angu iphe-angungu bu mkpola-ododo be e gude mekota iya. Ivu, dukota l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa ubvu ubvu Lebanonu kpua ono be bu okpobe mkpola-ododo be e gude mee ya. O to dudu iphe ono, duru ophu e meru le mkpola-ochaa; no kele o to dudu iphe, a guberu mkpola-ochaa le teke Solomonu bu eze. ²² Eze nwegbaarụ ugbo-mini, e gude agbaru iya ngho. Ugbo-mini ono be ephe l'ugbo-mini ke Hiram atukoje swiru. O buru ugbo lanu l'ime apha eto be ugbo-mini ono alwaje; vulata mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me eze-enyi; me adaka; me enwe.

²³ O buru eze, bu Solomonu be kakota enweru eku; buru iya kakota enweru mmamiphe l'iphe, bu ndu eze ndu mgboko l'ophu. ²⁴ Eliphe l'ophu nodu abyaje l'iphu Solomonu g'ephe anuma opfu mmamiphe, Chileke nuru iya. ²⁵ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'o gude iphe bya anu iya; mbu iphe, e meru le mkpola-ochaa; me ophu e meru le mkpola-ododo; me uwe mgbalanu; me ngwogu; me manu, eshi kweekweekwee; me inya; mekpoo inya-mulu. Iphe, aanuje iya be apaje eka apaa.

²⁶ Solomonu bya akuberu onwiya ugbo-inya; me ndu agba l'inya. O nweru unu ugbo-inya eto l'ukporo iri; bya enweru ndu agba l'inya, du ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu yebe eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophu le Jierusalemu swibe onwiya. ²⁷ Eze be meru; mkpola-ochaa kuru geja le Jierusalemu; bya emee g'oshi sida dzuru ekameka g'oshi sikamo, tukoru ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwuariba sweta-a. ²⁸ Oo l'ali Ijiputu yebe ali Kuwe be e shi anmatajeru Solomonu inya. O buru ndu agbaru eze ngho shi anmatajeru iya inya obu. ²⁹ Iphe, ephe shi egudeje azu ugbo-inya le Ijiputu bu unu shekelu mkpola-ochaa le shekelu mkpola-ochaa iri; bya egudeje ukporo shekelu mkpola-ochaa esaa l'iri nmata inya. Ndu ono, agbaru eze ngho ono; shikwapho evujejeru ndu eze ndu Hetu; me ndu eze ndu Aramu iphe, shi l'ali nkephe.

11

Solomonu alushi igwe nwanyi

¹ Noo ya; Solomonu bya eyee igwerigwe unwanyi ndu ohozo obu. O je alushia unwanyi, shi Mowabu; me Amonu; me Edomu; me Sayidonu; waa Hetu; yekoberu nwada Fero pho, ooluhawaa pho. ² Ndu ono shikota l'oha ono, Chipfu nmaru unwu Izurelu okwa iya su: "Unu l'ephe te kegbakwaru

nwanyị; noo kele ẹphe e-mekwa g'unu kpọru obu unu yeru agwa phe." Ole Sólomọnu gbẹ yeshia phe obu ike. ³ Unyomu iya bẹ dū unu unwanyi l'unwanyi ụkporo mgbo iri l'ise. Ẹphe tukuru bukotaru ada-eze ada-eze. Ọ bya enweru unwanyi, ndu ophu abụ-zidu unyomu iya, dū unwanyi ụkporo mgbo iri l'ise. Unyomu iya ono mee; obu iya lufu l'ẹka Chipfu nọ. ⁴ Ọ buru gẹ Sólomọnu kahuwaru bẹ unyomu iya meru ọ kpọru obu ye l'agwa; ophu obu iya l'ophu aduedu l'ẹka Chipfu, bụ Chileke iya nọ; egube ono, obu nna iya, bụ Dévidi shi dū iya ono. ⁵ Sólomọnu bya etsoaha Ashitoretu, bụ agwa ndu Sayidonu; mę Moleku, bụ ejo agwa ndu Amọnu. ⁶ Ọo ya bụ; Sólomọnu mee ejo-ememe l'enya Chipfu; ophu o to gudeedu obu iya g'ọ ha tsoo Chipfu; egube nna iya, bụ Dévidi tsoru iya.

⁷ L'úbvú uzo enyanwu-awawa Jierúsalemụ bẹ Sólomọnu kpuru ẹka aagwaje agwa Kemoshi, bụ ejo agwa ndu Mówabu; mę Moleku, bụ ejo agwa ndu Amọnu. ⁸ Nokwaphọ g'ọ kpushiru unyomu iya ono, shigbaa ọhozo ono ẹka ẹphe anọduje akpọ unwù-isensu oku; agwa agwa phe.

⁹ Chipfu bya edoberu Sólomọnu ẹhu-eghu; noo kele obu iya lufuwaru l'ẹka yebe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu nọ; mbụ onye ono, byapfutacharu iya mgbo labọ ono. ¹⁰ Chipfu tūhawaru Sólomọnu ekemu; sụ iya g'oto tsokwa agwa. Obenu l'ọ jikaru edobe iphe ono, Chipfu tūru iya ekemu iya ono. ¹¹ Ọo ya bụ; Chipfu sụ Sólomọnu: "Eshi ophu i meru iphe, dū egube-a; mbụ ophu i ti dobeduru ogbandzu mu; waa iphe, mu toru okpa iya; mbụ iphe ono, mu tūru ngu ekemu iya-a; bẹ mu a-nafu ngu alị-eze ono; woru iya ye onye-ozu ngu l'ẹka. ¹² Ole mu e-gude kẹ nna ngu, bụ Dévidi; haa ya anafu nta-a, i nọ ndzụ-a. Mu a-nafu ngu iya l'enya kẹ nwa ngu nwoke. ¹³ Ole-a; mu ta anafu-gbudu iya alị-eze ono g'ọ ha. Mu e-gude k'onye-ozu mu, bụ Dévidi; mę kẹ Jierúsalemụ, bụ ẹka mu hotaru ono; woru ipfu lanu nū nwa ngu nwoke."

Ndu ọhogu Sólomọnu

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya emee gẹ Hadadu, bụ onye Edọmu buru onye a-nọdu etso Sólomọnu opfu. Ọ bụ onye shi l'eri ndu eze ndu Edọmu. ¹⁵ Ọ buru teke Dévidi yee ndu Edọmu lwujeru ọgu; bẹ Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojogu jeru eli odzu ndu e gbushiru l'ogu ono; o jerwua je atuko unwoke Edọmu ono gbushia. ¹⁶ Jiowabu yee ndu Ízurelu nọo onwa ishii l'ẹka ono; jasụ ẹphe gbushikota unwoke ndu Edọmu g'ẹphe ha. ¹⁷ Ole Hadadu tsoru ndu Edọmu, shi ejeru nna iya ozi gbalaa lashia alị ndu Ijiputu. Teke ono bẹ ọ bukwađu nwatanshii. ¹⁸ Ẹphe shi lẹ Midiyanu gbeshi; bya alufuta lẹ Paranu. Ẹphe shi lẹ Paranu chita unwoke; ẹphe l'ẹphe swiru jeshia Ijiputu; ẹphe bya ejepfu Fero, bụ iya bụ eze ndu Ijiputu. Ọ nū Hadadu ọlo; nū iya alị; bya anu iya nri.

¹⁹ Hadadu bya atuba Fero l'enya shii; k'ophu bụ lẹ Fero keru iya nwune nyee ya g'ọ luru; mbụ nwune eze-nwanyi ono, bụ Tahupenesu. ²⁰ Nwune Tahupenesu ono bya anwataru iya nwa nwoke, epha iya bụ Genubatu. Tahupenesu, bụ eze-nwanyi hee nwata ono hetsee l'ibe-eze. Genubatu yee unu Fero tuko buru vata.

²¹ Hadadu bya anọdu lẹ Ijiputu numa lẹ Dévidi nwuhwaru lapfushia nna iya phe; teme lẹ Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojogu bẹ nwuhwaru nū; o sụ Fero: "Haa gẹ mu tugbua lashia alị mu."

²² Fero sụ iya: "Bụ gunu bẹ ọko iya duru ngu l'ẹka mu nọ; meru g'oto gude i nọdu achọ g'i lashia alị unu?"

Hadadu sụ iya: "Haa mu rọ gẹ mu lashia."

²³ Chileke bya akpalia onye ozo, epha iya bu Rezonu nwa Elyada; o buru onye tsoaharu Solomonu opfu. Rezonu be gbafujeru l'ibe nnajuphu iya, bu Hadadeza, bu eze ndu Zoba. ²⁴ Le ge Devidi gbushichaaruru ndu ojogu ndu Zoba; be Rezonu chitaru ndu nemadzu swikaa onwiya; woru onwiya mee onye-ishi phe; bya eme phe g'ephe kwefuje ike. Ephe tugbua jeshia Damasukosu. Ephe je eburu l'eka ono buru ndu-ishi. ²⁵ Rezonu be tsokotaeruphu ndu Izurelu opfu jeye ge Solomonu no-beru; yekobewaro emekpa ehu, Hadadu shi emekpa phe. Rezonu obu buru eze ndu Aramu; bya emekpa ndu Izurelu ehu.

Jierobowamu ekwefuru Solomonu ike

²⁶ Jierobowamu nwa Nebatu bya awatakwapho ekwefuru Solomonu ike. O shi buru onye lanu l'ime ndu-ozu Solomonu. O bu onye ipfu Ifuremu; eka o shi buru mkpukpu Zereda. Ne iya be bu nwanyi, ji iya angedu, epha iya bu Zeruwa. ²⁷ Waa g'o shi kwefuru Solomonu ike obu baa: Solomonu be kpuru agbarike igbulu, e gude kpu-pheta mkpukpu Devidi, bu nna iya mgburugburu; bya akpu-chishia eka gbaru oru l'igbulu ono. ²⁸ Jierobowamu bukwannuru nwoke du ike. Tobudu iya bu; Solomonu bya ahuma le nwokorobya ono be bu onye ejeshi ozi ike; o mee ya onye-ishi ndu ogbo ozi onu-ulo Jiوسفu l'ophu.

²⁹ O -rwua teke ono; Jierobowamu shi le Jierusalemu jeshia iphe; Ahayjia, bu onye mpfuchiru Chileke, shi mkpukpu Shilo huma iya le gbororo. Ahayjia yeru uwe ophuu. O buru ephenebo ono no nweka phe le mgbegu ono. ³⁰ Oo ya bu; Ahayjia ye eka l'uwe ophuu ono, o yeru ono; zijaha uzi iri l'ebo; ³¹ bya asu Jierobowamu: "Hata mpekala uwe-a iri, ophu ii-nworu. Noo kele Chipfu, bu Chileke ke Izurelu suru-a: 'Mu abyawaa a-nafu ali-eze ono l'eka Solomonu; nu ngu ipfu iri. ³² Ole mu e-gude k'onye-ozu mu, bu Devidi; me ke Jierusalemu, bu mkpukpu, mu hotaru l'ipfu ndu Izurelu l'ophu; haaru iya ipfu lanu kpoloko. ³³ Iphe, mu e-gude mee ya nno be bu l'ephe haru mbedua; baaharu Ashitoretu, bu agwa ndu Sayidonu eja; me Kemoshi, bu agwa ndu Mowabu; waa Moleku, bu agwa ndu Amonu. Ophu o to tsoduru uzo mu; me je iphe, pfuru nhamunha l'enya mu; mee iphe, mu toru okpa iya; me omelali mu; egube ono, nna iya, bu Devidi tsoru iya.

³⁴ " 'Ole-a; mu taa nafu-gbukwa iya ali-eze ono l'ophu l'eka. Mu e-gude k'onye-ozu mu, bu Devidi, bu onye mu hotaru; bya aburu onye doberu iphe, ekemu mu pfuru; me iphe, mu toru okpa iya; haa ya g'o buru onye-ishi jeye g'oo-no-beru. ³⁵ Oo l'eka nwa iya nwoke be mu a-nafu ali-eze ono; woru ipfu iri l'ime iya nu ngu. ³⁶ Nwa iya be mu a-nu ipfu lanu; k'ophu onye-ozu mu, bu Devidi e-nweru onye a-buru ishi le Jierusalemu, bu mkpukpu, mu hotaru dobe g'o buru eka epha mu a-nodu ere ire. ³⁷ Gubedua l'onwongu be mu e-me gi buru ishi l'eka ono, ogu ngu gi buru ishi ono; mbu l'ii-buru ishi le Izurelu. ³⁸ Oo ya bu; o -buru li ngaberu mu nchi l'iphemiphe, mu toru ngu ekemu iya; etso uzo nkemu; bya eme iphe, pfuru nhamunha l'enya mu; mbu etso iphe, mu toru okpa iya; me ekemu mu; egube onye-ozu mu, bu Devidi tsoru iya; be mu e-swiru ngu eswiru; mee g'ali-eze ngu noduwaro jasuru ge ke Devidi. Mu eworu Izurelu nukota ngu. ³⁹ Mu e-gude k'iphe ono, meru nu ono hua unwu Devidi ahuhu. Ole ahuhu ono be taa buduru jasuru asuru.' "

40 Tòbudu iya bụ; Sólomõnu chòkashiahaa ụzo ya e-shi gbua Jierobowamu. Jierobowamu gbalaa lashia Ijiputu; lapfushia Shishaku, bụ eze ndu Ijiputu. Ọ nòduwaro lẹ Ijiputu jasuru Sólomõnu nwùhu.

Anwùhu Sólomõnu
(2Iphe 9:29-31)

41 Iphe ozo, Sólomõnu megbaberu; mę kę mmamiphe iya; bę e dekõtaru l'ekwo-akọ, e deshuru iphe, Sólomõnu meru. 42 Sólomõnu bę nọ lẹ Jierúsalemụ bụru eze ndu Ízurelụ ụkporo apha labọ. 43 Tòbudu iya bụ; ọ nwùhu lapfushia nna iya phez. E lia ya lẹ mkpukpu Dévidi, bụ nna iya. Nwa iya nwoke, bụ Rehobówamu bụru eze nọchia ẹnya iya.

12

Ndu Ízurelụ ekwefuru Rehobówamu ike
(2Iphe 10:1-19)

1 Tòbudu iya bụ; Rehobówamu tugbua jeshia Shẹkemu; kele ndu Ízurelụ l'ophu wụwaru jeshia l'eka ono g'ephe mee ya eze. 2 Teke ono bę Jierobowamu nwa Nebatu nọkwadu lẹ Ijiputu, bụ eka ono, ọ gbaru laa teke oqgbaru eze, bụ Sólomõnu oso. Ọ numa kę Rehobówamu ono; o shi lẹ Ijiputu lwatashia. 3 Ọo ya bụ; e zia g'e je ekua ya; yele ndu Ízurelụ g'ephe ha bya awụ-pfu Rehobówamu je asụ iya: 4 "Nna ngu boru anyi ivu, anyi ęrwa. Ọ -bụru l'ii-me g'ozu aphụ ono, nna ngu shi kpabę anyi ono; mę ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alị; bę anyi a-nọdukwa-a ejeru ngu ozi."

5 Rehobówamu sụ phez: "Unu lashia je anọ ụjiku ęto; g'unu alwa-phutawarọ azụ." Ọo ya bụ; ephez wụkashihu.

6 Tòbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu jeshia akpata ishi l'eka ndu bụ ọgerenya ono, shi ejeru nna iya, bụ Sólomõnu ozi teke ọ nọ ndzụ ono. Ọ jia phez sụ: "Denu g'unu sụru gę mu yeeru ndu-a onu?"

7 Ephez sụ iya: "Ọ -bụru l'ii-buru onye-ozu ndu-a ntanụ-a; mbụ wụaru phez ępho l'alị; bya epfuaru phez opfu ọma; bę ephez a-bụkwaru ndu-ozu ngu jasuru asuru."

8 Obenu lẹ Rehobówamu jikaru idzu ono, ndu bụ ọgerenya chítaru iya ono. O jepfushia ụnworoobyia, bụ ndu yee ya tukoru bụru oqbo; teme ephez nọdu ejeru iya ozi; gę ya kpata phez ishi. 9 Ọ jia phez sụ: "Denu g'unubędua sụru gę mu yeeru phez onu? Bụ gunu bę anyi e-pfuru ndu-a, sụru gę mu mee g'ivu, nna mu boru phez ka alwa alị-a?"

10 Ụnworoobyia ono, bụ ụnwu oqbo iya ono sụ iya: "Iphez, ii-pfuru ndu ono, sụru ngu lẹ nna ngu boru phez ivu, anyi ęrwa ono; l'ọo g'i mee ya g'ọ ka alwa alị ono bụ lẹ-a: mkpushi-eka-nwõtutso ngu bę ka upfu nna ngu igbi. 11 L'eshi ophu nna ngu boru phez ivu, anyi ęrwa bę ii-me g'ọ kaba anyi ęrwa. Eshi ophu ọ bụ ęchachi bę nna ngu shi echije phez bę ii-gbaahaa phez akpi."

12 Ọo ya bụ; o -rwuepho lẹ mbọku k'eto ono; Jierobowamu yele ndu Ízurelụ l'ophu byapfuta eze, bụ Rehobówamu ozo; ęgube ono, o pfuru phez g'ephez bya lẹ mbọku k'eto ono. 13 Eze jika idzu phez, ndu bụ ọgerenya chikoshiru iya phez; yeeru ndu ono onu ęhuka ęhuka. 14 O je etsoru idzu ono, ụnworoobyia chikoshiru iya ono sụ phez: "Nna mu boru unu ivu, anyi ęrwa; ọle mbędua e-me g'ọ kaba anyi ęrwa. Nna mu bụ ęchachi bę o shi echije unu; ọle mbędua bę a-gbaahaa unu akpi." 15 Ọo ya bụ; ophu eze angaduru ndu Ízurelụ ono nchi; noo kele ọo Chipfu bę meru g'ọ

dụ nno; k'ophu iphe ono, Chipfu shije l'onu Ahayijia kẹ mkpukpu Shilo pfiaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vukota.

16 Ndu Ízurelu ono l'ophu bya ahumaepfo l'eze ta angaduru phẹ nchị; ephe sụ iya:

"?Bu gunu bẹ anyi lẹ

Dévidi jigba?

Ọ tọ dukwa okiphe,
anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi.

Unubẹ Ízurelu;
g'onyenonu lashia
unuphu ibe iya-o!

Gẹ Dévidi letawarọ onu-ulo
nkiya ẹnya!"

Ọo ya bụ; ndu Ízurelu wukashihu lashia unuphu ibe phẹ. 17 Ọ bwaruro ndu Ízurelu ophu bu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dụ l'alị Jiuda bẹ Rehobowamu bụ eze phẹ.

18 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobowamu zia Adoniram, bụ onye-ishi ogbo ozi; g'o jepfu ndu Ízurelu. O -rwua; ephe tuko g'ephe ha gude mkpuma tugba ya. Eze, bụ Rehobowamu mekebe egwegwa nyita ugbo-inya iya gbalaa; ọ buru iya ala Jierusalemu. 19 E shi teke ono; ndu Ízurelu wata ekwefuru onu-ulo Dévidi ike byasụ ntanụ-a.

20 Noo ya; ndu Ízurelu l'ophu numa lẹ Jierobowamu bẹ lwawaru nụ; ephe zia g'e je ekua ya. Ọ bya lẹ ndzuko phẹ; ephe mee ya eze ndu Ízurelu l'ophu. Ophu ọ duedu ndu ozo, ephe l'onulo kẹ Dévidi tugbaru; gbahaa ipfu Jiuda kpologo.

Ozi, Shemaya ezi Rehobowamu (2Iphe 11:1-4)

21 Rehobowamu larwuepfo Jierusalemu; ọ chikobe iphe, bụ ndu ojogu ndu Jiuda; mę ndu ipfu Benjiaminu; ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'iri l'ẹbo, bụ ndu a hotaru ahota; g'ephe je etsoo ndu Ízurelu ogu; k'ophu ephe a-nataphu alị-eze ono azu woru nụ Rehobowamu, bụ nwa Sólomonu.

22 Obenu lẹ Chileke byaru epfuru yeru Shemaya, bụ onye kẹ Chileke; sụ: 23 "Je akaru Rehobowamu nwa Sólomonu; mbụ eze ndu Jiuda; l'i karu ndu Jiuda; mę ndu Benjiaminu l'ophu; męwaroya ndu ophu g'ephe ha 24 lẹ Chipfu suru-a: 'Unu te ejekwa etso unwunna unu, bụ ndu Ízurelu ogu. G'onyenonu lashikwaa ibe iya; noo kele ọo mu bẹ iphe ono shi l'ẹka.' " Ọo ya bụ; ephe numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azu egube ono, Chipfu pfuru ono.

Nwa eswi labọ, e gude mkpola-ododo kpua

25 Tọbudu iya bụ; Jierobowamu bya akpua mkpukpu Shẹkemu l'alị úbvú úbvú Ifuremu kpushia ya ike; buru l'ẹka ono. Ọ buru l'ẹka ono bẹ o shi je akpua mkpukpu Peniyelu.

26 Jierobowamu bya epfua l'ime obu iya sụ: "Alị-eze-a bẹ e-mechakwaa laphu onu-ulo Dévidi azu l'ẹka. 27 Ọ -buru lẹ ndu-a ejeje egwe ngweja l'eze-ulo Chipfu; lẹ Jierusalemu bẹ obu phẹ a-laphukwa azu l'ẹka nnajuphu phẹ nọ; mbụ Rehobowamu, bụ eze ndu Jiuda. Ephe eworu mu gbua; lapfushia Rehobowamu, bụ eze ndu Jiuda."

²⁸ Oo ya bu; eze bya ejecha akpata ishi; o gude mkpola-ododo kpua unwu-eswi labo; bya asu phe: "Eje Jierusalemu be dunukaru unu enya. Unube ndu Izurelu; unu waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu!" ²⁹ O woru nanu dobe le mkpukpu Betelu; dobe nanu ophu le mkpukpu Danu. ³⁰ Iphe ono buru iphe-eji; noo kele ephe baaharu unwu-eswi ono eja; je akpaa l'ophu no le Danu.

³¹ Jierobowamu kpushikwapho ulo-agwa l'eka aagwaje iphe; bya eshi l'ime ndu Izurelu ono l'ophu hota ndu abudu ndu Livayi ephe nodu anoduje egwe eja l'eka ono. ³² O bya edobe obo-iphe l'onwa esato le mboku, o du l'abali iri l'ise, bukwapho egube obo-iphe ophu aaboje l'ali Jiuda. Teme o nodu egwejewaro ngweja l'oru-ngweja. Nokwapho g'o meru iya le Betelu bu ono; mbu o wata agwa unwu-eswi ono, o kpushiru ono. O bya edobekwapho ndu a-noduje egwe ngweja le Betelu l'eka ono, aagwaje iphe ono. ³³ O -rwuepho g'onwa esato du l'abali iri l'ise, bu iya bu mboku ono, o hofutaru l'obu iya doberu ndu Izurelu g'ephe boje obo-iphe ono; o bya eje l'oru-ngweja ono, o kpuru le mkpukpu Betelu ono; je anodu iya kpo unwu-isensu oku.

13

Onye ke Chileke, shi l'ali Jiuda

¹ Noo ya; o buerupho ge Jierobowamu pfuru l'iphe oru-ngweja ono akpo unwu-isensu oku ono be onye ke Chileke shi l'ali Jiuda gude opfu, shi Chipfu l'onu byarwuta Betelu. ² Onye ono raa opfu ono, Chipfu pfuru ono arara kpua oru-ngweja ono su: "Gube oru-ngweja-a! Chipfu suru-a: 'Ee-mechaa nwua nwa nwoke l'onulo Dévidi. Epha iya a-buru Jiosaya. Nwata ono be e-gude ndu-uke ono, egweje eja l'eli eka ono, aagwaje iphe ono gwee eja; mbu ndu ono, anoduje ngu l'eli akpo unwu-isensu oku ono. Okpu nemadzū be aakpo oku l'eli ngu!' " ³ Onye ke Chileke ono bya emee iphe-ohubama su: "Owaa bu iphe-ohubama, Chipfu pfuru opfu iya su: 'Oru-ngweja-a be a-dakposhihu; ntu, du iya nu awushihu!' "

⁴ Eze, bu Jierobowamu numaeopho iphe ono, onye ke Chileke ara ekpu oru-ngweja ono, no le mkpukpu Betelu ono; o gbē l'oru-ngweja ono machia eka su: "Unu gude iya!" Eka ono, o maberu iya ono nwua ya lwaa; kpohu iya nku k'ophu bu l'o to duedu ike sephu iya azu. ⁵ Oru-ngweja ono dakposhihu; ntu iya wushihu, bu iya bu iphe-ohubama ono, onye ke Chileke pfuhawaru le Chipfu suru l'oo-me ono.

⁶ Eze su onye ke Chileke ono: "Rwona Chipfu, bu Chileke ngu; mbu pfunuru nu iya l'iswi ehu mu; k'ophu eka mu a-du g'o shi du." Onye ke Chileke ono bya arwo Chipfu; o mee; eka eze du g'o shihawaa du le mbu.

⁷ Eze su onye ke Chileke ono: "Tsuru mu g'anyi je l'unuphu giiria nri; ge mu anyakowa ngu pho iphe."

⁸ Onye ke Chileke ono su eze: "O betakporu i jee e-ke iphe, du l'ulo ngu ebo; nu mu uzi lanu; be mu tee tsodu ngu abahu. Teme ophu mu ta abyadu e-ri nri; ozoo ngu-a mini l'eka-a. ⁹ Noo kele Chipfu nmaru mu okwa iya anmanma su: 'Be rikwa nri; ophu i ngukwa mini; g'o to bukwaru uzo, i shiru bya be ii-shi laa.' " ¹⁰ Oo ya bu; o tsuru uzo ozo; ophu o buedu uzo ophu o shiru g'oo bya Betelu be o shiru lashia.

Onye mpfuchiru Chileke, shi Betelu

¹¹ O nweru nwoke ogerenya, bu onye mpfuchiru Chileke, bu le Betelu. Unwu nwoke ono je edokotaru iya iphemiphe, onye ke Chileke pho byaru emee le Betelu mboku ono. Opfu, o pfukotaru eze be ephe pfukotaru nna phe ono. ¹² Nna phe jia phe su: “?Bu uto ole be o shiru?” Oo ya bu; unwegirima iya ono bya egoshi iya uto ophu onye ke Chileke ono, shi Jiuda ono shiru. ¹³ O su unwegirima iya ono: “Ngwa; unu doziaru mu nkafu-igara!” Oo ya bu; ephe doziaru iya nkafu-igara ono; o nyikota iya; ¹⁴ gbagbua chipyabe onye ke Chileke ono. O je ahuma iya l'eka o no anoo l'upfu achi. O jia ya su: “?Bu gubedua bu onye ke Chileke ono, shi Jiuda?”

O su iya: “Ee; oo mbedua.”

¹⁵ O su iya: “Tsuru mu g'anyi je l'unuphu g'ii-ria nri.”

¹⁶ Onye ke Chileke ono su iya: “Mu tee tsokwaru ngu alaphu azu; ophu mu etsokwaru ngu abahu ibe ngu; ophu mu erikwa nri; ophu mu angukwa mini l'eka-a. ¹⁷ Noo kele Chipfu turu mu ekemu su ge mu te erikwa nri; ophu mu angukwa mini l'eka-a; teme g'o to bukwaru uto ophu mu shiru bya be mu e-shi laa.”

¹⁸ O su iya: “Mbedua l'onwomu bukwaphe onye mpfuchiru g'i bu. Ojozi, shi l'eka Chipfu be pfuru yeru mu su ge mu bya eduphuta ngu azu g'anyi je ibe mu; g'i ria nri; ngua mini.” Obenu l'oo uka be o dzuru iya egube ono. ¹⁹ Oo ya bu; onye ke Chileke ono tsuru iya; ephe je eria; ngua l'ibe iya.

Oduma adzu-gbu onye ke Chileke, shi Jiuda

²⁰ Noo ya; ephe gudekwadua nri l'eka eri; Chipfu pfuru yeru onye mpfuchiru, ophu ka aburu ogerenya ono, duphutaru iya azu pho. ²¹ O raswerehu su onye ke Chileke ono, shi Jiuda ono: “Chipfu suru-a: 'Leshinu i ti meduru iphe, Chipfu pfuru ngu; ophu i ti dobeduru ekemu ono, Chipfu, bu Chileke ngu turu ngu ono; ²² i lwaphuta azu; bya eria nri; ngua mini l'eka ono, o suru ngu g'i ti rikwa nri; ophu i ngukwa mini ono; be e tee likwa odzu ngu l'ilu nna ngu phe!’ ”

²³ Onye ke Chileke ono richaephe nri; ngua mini; onye mpfuchiru ono, duphutaru iya azu ono je edoziaru iya nkafu-igara iya. ²⁴ O lashia; yee oduma dzuda l'uto. Oduma ono dzu-gbu ya; paru odzu iya togbo le gbororo; nkafu-igara iya; me oduma ono pfuru iya le mgboru. ²⁵ Ndu nemadzu ghatashia; bya ahuma odzu iya g'o dabyiru l'uto; waa oduma, pfuru iya le mgboru; ephe bahu le mkpukpu, nwoke ogerenya, bu onye mpfuchiru pho bu; je edoo ya.

²⁶ Teke onye mpfuchiru ono, bu iya dubataru iya l'ibe iya ono numaru iphe, meru nu; o su: “O kwa onye ke Chileke ono, te emeduru iphe, Chipfu pfuru ono. Chipfu wowaru iya nu oduma; o dzua ya; dzu-gbu; egube ono, Chipfu pfuru iya ya ono.”

²⁷ O su unwegirima iya: “Unu doziaru mu nkafu-igara.” Ephe bya edozia ya. ²⁸ O je je ahuma odzu ono g'o dabyiru l'uto. Nkafu-igara; waa oduma pfuru iya le mgboru. Ophu oduma ono ta ataduru odzu iya ono; ophu o dzu-gbuduru nkafu-igara ono. ²⁹ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru ono pata odzu onye ke Chileke ono tukobe l'eli nkafu-igara; vulaa mkpukpu iya; je araa ekwa iya; woru iya lia. ³⁰ O buru l'ilu nkiya be o liru iya. Ephe raa ekwa iya su: “Oowa-e; nwune mu-e!”

³¹ O lichae ya pho; o su unwegirima iya: “Mu -nwuhuepho; unu lia odzu mu l'ilu ono, e liru onye ke Chileke ono; unu chiru okpu mu dokube okpu

nkiya. ³² Noo kele ozi ono, Chipfu ziru iya; o bya araru kpua oru-ngweja ono, du le mkpukpu Betelu ono; me ulo-agwa ono, dugbaa l'eka aagwaje iphe le mkpukpu, dukota l'alị Sameriya ono be a-vukotakwa.”

³³ Iphe ono mechakpo; ophu Jierobowamu ta aghaduru umere; haa eme ejo-iphe, oome. Iphe, o mechiaru bu l'o gbę bya ahotagbaa ndu a-nodu egwe ęja l'ęka aagwaje iphe ono. Iphe, bu onye o du g'o buru uke gweje ngweja l'ęka ono, aagwaje iphe ono be onabataje; doo ya nsọ; mee ya onye egweje ngweja l'ęka aagwaje iphe ono. ³⁴ Iphe ono bya aburu iphe-ęji, du l'onulo Jierobowamu. O buru iya kpataru iphe, e meru ephe chihu le mgboko; woru phe mee ephe buru mkpurupyata.

14

Ozi, Chipfu ziru Ahayjia g'o zia Jierobowamu

¹ Le teke ono be iphe-ememe guderu Abayjia, bu nwa Jierobowamu. ² Jierobowamu su nyee ya: “Gbęshi; mee onwongu gi gbaa iche; g'o to du onye a-hube ngu ama li bu nyee mube Jierobowamu. Tugbaa jeshia mkpukpu Shilo. Ii-huma onye mpfuchiru Chileke, bu Ahayjia l'ęka ono; mbu onye ono, suru le mu a-buru eze ndu Izurelu ono. ³ Guderu iya ishi buredi iri; waa akara; me ite man-ęnwu; g'o karu ngu iphe, e-mechaa nwua l'ęhu nwata-a.” ⁴ Nyee Jierobowamu bya emee ya nno; bya agbęshi tugbaa; o buru iya eje mkpukpu Shilo l'ibe Ahayjia.

Ahayjia be ta aphu-rweedu aphu-rwe; kele nka lawaru iya l'ęnya. ⁵ Ole Chipfu be pfuhawaru Ahayjia su: “Nyee Jierobowamu be abyakwa ngu akpata ishi ęhu nwa iya, iphe eme. O buru iphe, ii-pfuru iya bu egube-a; waa egube-a. Noo kele teke o byarwutaru; be oo-meahaa g'o bu onye ozo du iche.”

⁶ No iya; Ahayjia bya anumaepho igiji okpa iya g'ooje abya l'onu ulo; o su: “Bata-o; nyee Jierobowamu! ?Bu gunu meru g'o gude i ndu eme g'a su li bu onye ozo? E zikwaru mu ozi, du ęji ge mu zia ngu. ⁷ Lashia; je ezia Jierobowamu su iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu suru-a: ‘Mu kutseru ngu l'echilabo ndu Izurelu; mee ngu; i buru onye-ishi ndibe mu, bu Izurelu. ⁸ Mu bukafu ali-eze ono l'onulo ke Dėvidi woru iya nu ngu; ophu i ti dudu ge nwozi mu, bu Dėvidi, bu onye ono, mekotaru ekemu nu; bya egude obu iya g'o ha tsoo mu; bya abuerupho iphe, pfuru nhamunha kpeekpu be o shi emeje l'iphe mu. ⁹ Ejo-iphe, i meru be kakota ke ndu ophu vu ngu uzo. I meshiru onwongu agwa; gude igwe kpushia unwu nteke; shi nno kpatsua mu ęhu-ęghu; teme i wowaru mu docha edocha l'azu ngu.

¹⁰ “ ‘Su-a; iphe ono, i meru ono; be e-mekwa ge mu wobata ejo-iphe l'ibe Jierobowamu. Iphe, bu nwa nwoke shi l'ibe iya; m'o bu ohu; m'o bu amadu le Izurelu be mu e-me g'ephe chihu. Oo g'eekepoje ntụ-a bu ge mu e-kpofu ndibe Jierobowamu; jasụ ibe iya l'ophu avukota. ¹¹ Onye shi l'onulo Jierobowamu -nwuhu le mkpukpu be bu nkuta a-ta anu iya; onye ophu nwuhuru l'azu ęgu bu udele be a-vuka anu iya. Nokwa ge Chipfu pfuru bu ono.’

¹² “A bya le gubedua; tugbaa lashia ibe ngu. I -bebeepho tua okpa le mkpukpu unu be nwata ono a-nwuhu. ¹³ Ndu Izurelu l'ophu be a-kwa ękwa nwata ono; woru iya lia. Oo ya kpoloko l'iphe, bu unwu

Jierobowamu bu onye ee-li elili; noo kele ọo ya kpoloko bu onye Chipfu, bu Chileke ke Ịzuru ọmaru iphe, du ree l'ehu l'ibe Jierobowamu l'ophu.

¹⁴ “Ozo bu l'oo Chipfu l'onwiya a-pfube onye a-buru eze ndu Ịzuru. O buru onye ono e-kpo ndibe Jierobowamu g'eekepoje ntu-a. Mbụ; ọ buakwaa iphe nta; e tee dobeekwa iya edobe. ¹⁵ Chipfu be a-da ndu Ịzuru eka ke njo l'ehu; k'ophu ephe a-du g'ekperema, enwunga enwunga le mini. Oo-pheshi phe epheshi l'alị ọma ono, ọ nuru nna phe ono; woru phe tukashia nanu nanu l'azu enyimu Yufureti. Noo kele ephe gudewaa itso Ashera ono, ephe kpobegbaaru ono kpatsu Chipfu ehu-eghu. ¹⁶ Oo-gude k'iphe-eji ono, Jierobowamu meru ono; me k'iphe-eji ono, o meru ndu Ịzuru ye eka ono; mia ndu Ịzuru enya.”

¹⁷ Tọbudu iya bu; nyee Jierobowamu gbalihu; ọ buru iya ala Tiza. Atutu, ọtu ọkpa l'onulo; nwata ono nwuhu. ¹⁸ Ịzuru l'ophu lia ya; kwaa eka iya egube ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bu Ahayjia, onye mpfuchiru Chileke pfuhawa iya ono.

Anwuhu Jierobowamu

¹⁹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jierobowamu bu eze; me ọgu, ọ lwuru; me g'ọ gude buru eze be e dekọtaru l'ekwo-akọ, e deshuru iphe, ndu eze ndu Ịzuru meru. ²⁰ Jierobowamu be buru eze ukporo apha l'apha labo. O nwuhu lapfushia nna iya phe. Nadabu, bu nwa iya buru eze nọchia enya iya.

Teke Rehobowamu bu eze ndu Jiuda

²¹ Rehobowamu; nwa Solomonu buru eze le Jiuda. O nwaru ukporo apha labo l'apha lanu; teke ọ bya aburu eze obu. Iphe, ọ nuru l'aba-eze bu apha iri l'esaa le Jierusalem, bu iya bu mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu Ịzuru l'ophu g'ọ buru eka epha iya e-reje ire ono. Epha ne iya bu Nama onye Amonu.

²² Ndu Jiuda bya emee ejo-ememe l'enya Chipfu. Iphe-eji, ephe meru kpatsu Chipfu okophoo; kele ephe meru iphe-eji, ka ophu nna phe meru. ²³ Ephe kputakwarupho eka aagwaje iphe doberu onwophe; dobegbaa mkpuma, du nsọ; me itso Ashera l'ubvu; me le mkpula mkpula oshi, kpugbaaru ke gayii. ²⁴ L'alị ono l'ophu be ephe nwekwarupho unwoke, agba ukpara l'ulo agwa phe. Urwuali ono, ohamoha shi arwu ono; mbu ohamoha ono, Chipfu chifuru l'alị phe woru iya nu ndu Ịzuru ono; be ephe arwukota g'ọ ha.

Ndu Ijiputu ezebata le Jierusalemu (2Iphe 12:1-11)

²⁵ O be l'apha, kwe Rehobowamu apha ise, ọ wataru aburu eze; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ọgu le Jierusalemu. ²⁶ O bya evukochaa eku, du l'ulo Chipfu; me eku, du l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbu chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono g'ọ ha, Solomonu gude mkpola-ododo kpushia pho. ²⁷ Tọbudu iya bu; eze, bu Rehobowamu bya egude onyirubvu kpu-phukota iphe ono azu; gude dochia enya iya ophu; bya eworu iya ye l'eka ndu-ishi ndu eche onu eka eeshije abahu l'ibe eze nche; g'ephe leta iya enya. ²⁸ O nodu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono. E -mechaa; ephe ewophuta iya azu bya edobe l'ulo-nche.

Anwuhu Rehobowamu
(2Iphe 12:15-16)

²⁹ Iphe ozo, Rehobowamu megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ³⁰ Rehobowamu yee Jierobowamu ta alwu-buhjeduru ogu alwu-buhu. ³¹ Rehobowamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Epha ne iya bu Nama onye Amonu. Abyijiam, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

15

Teke Abyijiam bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 13:1—14:1)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu nwa Nebatu apha iri l'esato, o wataru abu eze ndu Izurelu; Abyijiam bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ² Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha eto. Epha ne iya bu Maka nwada Abishalomu.

³ Abyijiam be mekotaru iphe-eji, nna iya mehawaru. Obu iya l'ophu be o to kpoduru ye l'eka Chipfu, bu Chileke iya no; egube ono obu Dévidi, bu nna iya oche shi du pho. ⁴ Oe oo opfu ehu Dévidi be Chipfu, bu Chileke iya gude nu iya nwa, a-nochia enya iya le Jierusalemu; bya emee ge Jierusalemu pfushia ike. ⁵ Iphe, kparu iya nu buru le Dévidi be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. O to hajeduru eme iphe, Chipfu turu iya ekemu iya jasu g'o no-beru; a -gufuepho k'opfu ehu Uraya, bu onye Hetu.

⁶ Ogu gudeepho adapheru Rehobowamu yee Jierobowamu jeye ge Abyijiam no-beru.

⁷ Iphe ozo, Abyijiam megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ⁸ Oo ya bu; Abyijiam nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Dévidi. Asa, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Asa bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 15:16—16:6)

⁹ L'apha, kwe Jierobowamu ukporo apha, e -shi teke o beberu buru eze ndu Izurelu be Asa byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁰ Iphe, o noru l'aba-eze bu ukporo apha labo l'apha lanu le Jierusalemu. Epha ne iya oche bu Maka nwada Abishalomu.

¹¹ Asa be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu; egube Dévidi, bu nna iya meru. ¹² O chishikotaru iphe, bu unwoke, agba ukpara l'ulo agwa l'ali ono l'ophu; bya alwukota nshi, nna phe gwotaru dobe. ¹³ O nafucharu Maka, bu ne iya oche okwa eze-nwanyi, o bu; kele o doberu ejo itso agwa Ashera. Asa be gbukwoshiru itso Ashera ono je akpo ya oku le nsuda ngele Kidironu. ¹⁴ A -gufukpooro le Asa ta aphoshiduru eka ono, aagwaje iphe ono; obu iya g'o ha be o kpokotaru ye l'eka Chipfu no jeye g'o no-beru.

¹⁵ O wotaru iphe, nna iya doberu nsu; me iphe, yebedua doberu nsu bya edobe l'eze-ulo Chipfu; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; mewaro ivu ozo.

Asa etso Basha ogu
(2Iphe 16:1-6)

16 Ogu gudeepho adaru Asa yee Basha, bu eze ndu Ízurelu teke ephenebo bu ishi. 17 Basha, bu eze ndu Ízurelu bapfu ndu Jiuda ogu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'o to du onye e-shi le ke Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ozoo bahu iya abahu.

18 Tobudu iya bu; Asa wotakota mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, phoduru nu l'eku, du l'eze-ulo Chipfu; me l'eku, du l'ibe eze; woru ye ndu-ozu iya l'eka; bya ezia phe g'ephe je ibe Benu-Hadadu nwa Taburimonu; mbu nwanwa Heziyonu, bu eze ndu Aramu. Eka o bu bu le Damasukosu. G'ephe je ezia ya su: 19 "Ge mu le ngu tugbanu buru nanu; egube nna mu yele nna ngu shi tugba ono. Owaa bu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, mu achie ngu. Jiko tugbunaa je emebyia atugba ono, unu le Basha, bu eze ndu Ízurelu tugbaru ono; k'ophu oo-paru mu haa."

20 Oo ya bu; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bu Asa pfuru ono. O yefu ndu-ishi ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu le mkpukpu, dugbaa l'ali Ízurelu. Ephe lwuta mkpukpu Ijionu; me mkpukpu Danu; me mkpukpu Abelut-Betu-Maka; me mkpukpu Kineretu l'ophu; mekpoo ali ndu Nafutali l'ophu. 21 Basha numaeopho iphe, meru nu; o haa akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike; o buru iya ala Tiza. 22 Tobudu iya bu; eze, bu Asa bya atuaru ndu Jiuda l'ophu ekemu; ophu o dudu onye o gufuru. O su g'ephe je evutakota mkpuma ono; yee oshi ono, Basha shi gude akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike ono. O buru iya be eze, bu Asa gude kpu mkpukpu Geba, du l'ali Benjaminu; o shihu ike; waa mkpukpu Mizupa.

Anwuhu Asa (2Iphe 16:11-14)

23 Iphe ozo, Asa megbaberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; waa iphemiphe, o meru; mekpoo mkpukpu, o kpushiru be e dekotaru l'ekwo-ak, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. O buru g'o kahwaru buru ogerenya be iphe-ememe meaharu iya l'okpa. 24 Oo ya bu; Asa bya anwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi, bu nna iya. Jiehoshafatu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Nadabu bu eze ndu Ízurelu

25 Nadabu, bu nwa Jierobowamu bya aburu eze ndu Ízurelu l'apha, kwe Asa, bu eze ndu Jiuda apha labo. Iphe, Nadabu noru l'aba-eze ndu Ízurelu bu apha labo. 26 O mee ejo-ememe l'enya Chipfu; tsokota uzo nna iya tsoru; mbu mee iphe-eji ono, o kpataru ndu Ízurelu ye eka ono.

27 Basha nwa Ahayijia k'onulo Isaka bya agbaarú Nadabu ejo-idzu; woru iya gbua le mkpukpu Gibetonu, du l'ali Fillsitayinu; le teke ono, Nadabu yee ndu Ízurelu l'ophu kephetaru mkpukpu ono. 28 O buru l'apha, kwe Asa apha eto, o bu eze ndu Jiuda be Basha gburu Nadabu; bya aburu eze nochia enya iya.

29 Basha bebeerupho buru eze; o gbushikota ndibe Jierobowamu g'ephe ha. Ophu o dudu onye o haru g'o nodu ndzu l'ibe Jierobowamu. O tuku phe g'ephe ha gbushikota egube ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bu Ahayijia ke Shilo pfua l'oo-du ono. 30 O buru iphe, kparu iya nu bu k'iphe-eji ono, Jierobowamu meru; me ophu o kpataru ndu Ízurelu ye eka ono; me k'ehu-eghu ono, o kpatsuru Chipfu, bu Chileke Ízurelu.

Anwuhu Nadabu

³¹ Iphe ọzo, nwughaberu nū teke Nadabu bụ eze; mę iphemiphe, o meru bę e dekọtaru l'ekwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ³² Ọgu gudeepfo adaru Asa yęe Basha, bụ eze ndu Ízurelu teke ephenebo bụ ishi.

Teke Basha bụ eze ndu Ízurelu

³³ Ọ bụru l'apha, kwe Asa apha ęto, ọ bụ eze ndu Jiuda; bę Basha nwa Ahayijia byaru aburu eze kę ndu Ízurelu lę mkpukpu Tiza. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ ukporo apha l'apha ęno. ³⁴ O mee ęjo-ememe l'ęnya Chipfu; tsoepfo ọzo kę Jierobowamu; mekọta iphe-ęji ono, ọ kpataru ndu Ízurelu mee ono.

16

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Jiehu; nwa Hanani iphe laru lę k'ęhu Basha sụ: ² "Eshi ọphu mu kulitaru ngu l'ime urwuku; bya emee ngu g'į bụru onye edu ndibe mu, bụ ndu Ízurelu; ị gbę ghaa ọhu tsochiaru ọzo kę Jierobowamu; bya emewaa gę ndibe mu, bụ ndu Ízurelu mee iphe-ęji; mbụ g'ęphe gude iphe-ęji phe ono kpatsu mu ęhu-ęghu; ³ bę mu e-me gę Basha; mę ndibe iya chihu. Mu e-me ndibe ngu ęgube ono, mu meru ndibe Jierobowamu; nwa Nebatu. ⁴ Ndibe Basha phe onye ọphu, nwuhuru lę mkpukpu bụ nkuta a-ta iya. Onye ọphu, nwuhuru lę mgbegu aburu ęnu, ephe l'eli a-vuka anụ iya."

Anwuhu Basha

⁵ Iphe ọzo, nwughaberu nū teke Basha bụ eze; mę iphe, o meru; mę ęhuka ęhuka, o mekọtaru bę e dekọtaru l'ekwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ⁶ Basha bya anwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya lę mkpukpu Tiza. Ela, bụ nwa iya nwoke buru eze nọchia ęnya iya.

⁷ Opfu, Chipfu ono, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jiehu; nwa Hanani pfuru l'opfu ęhu Basha yele ndibe iya pho vukotaepfo. Ọ bụru iphe, kparu iya nū bụ k'ęjo-iphe, o megbaberu l'ęnya Chipfu; shi nno kpatsu iya ęhu-ęghu; mbụ bya emeahaa gę ndibe Jierobowamu; ọle ọ gbękwa buru yebedua gbushiru phe.

Teke Ela bụ eze ndu Ízurelu

⁸ Ọ bụru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha ishii, o shi butaru eze ndu Jiuda; bę Ela nwa Basha byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ apha labọ lę Tiza.

⁹ Onye-ozu iya, bụ Zimiri, bụ onye-ishi nkeru-ębo ugbo-inya iya bya agbaarụ iya ęjo-idzu. Teke onọ bę Ela noro l'ulo Aza, bụ onye-ishi l'ibe-eze lę mkpukpu Tiza angu mee angu-sweshi iphu. ¹⁰ Zimiri bapfu iya je echitsua ya l'ali; woru iya gbua. Ọ bụru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha ęsaa, o shi butaru eze ndu Jiuda bę Zimiri gburu Ela ọbu; bya aburu eze nọchia ęnya iya.

¹¹ Zimiri buerupho eze; ọ bụru anozeta, ọ nọzetaru l'aba-eze ono; ọ tuko ndibe Basha gbushikọta. Ọphu ọ dudu nwa nwoke, o gbuphodoru me nanu. O gbukọtaru abubu iya phe; mę ndu ephe l'iya eshi ọnya. ¹² Ọo ya bụ; Zimiri bya emee; ndibe Basha l'ophu bukọtaru mkpurupyata. E shi nno; ọ vua mbụ opfu ono, Chipfu shi l'onu Jiehu, bụ onye mpfuchiru iya pfua lę k'ęhu Basha ono. ¹³ Iphe, kpataru iya nū bụru iphe-ęji ono, Basha yęe nwa iya, bụ Ela meshiru; teme ephe kpata gę ndu Ízurelu mekwaa ya

pho ono; mbụ gude ọgalemkpa agwa ono, ẹphe agwa ono; shi nno kpatsua Chipfu, bụ Chileke ke Ịzuru ẹhu-eghu.

¹⁴ Iphe ozo, nwugbaberu nụ teke Ela bụ eze; me iphe, o meshiru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ịzuru meru.

Teke Zimiri bu eze ndu Ịzuru

¹⁵ O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha esaa, o shi butaru eze ndu Jiuda; be Zimiri noru abali esaa l'aba-eze le mkpukpu Tiza. Teke ono be ndu ojogu ndu Ịzuru doru le mkpukpu Gibetonu ono, du l'ali Filisitayinu.

¹⁶ Ndu ono, doru nụ ono bya anuma le Zimiri be gbaru eze ejo-idzu; gbua ya; ẹphe nodu mboku ono l'eka ono, ẹphe doru ono mee Omuri, bu onyeshi ndu ojogu ono g'o buru eze ndu Ịzuru. ¹⁷ Oo ya bu; Omuri yee ndu Ịzuru ono, yee ya nokota le Gibetonu; shi l'eka ono wufu tugbua je ekephee mkpukpu Tiza. ¹⁸ Zimiri humaepho l'aanatawa mkpukpu ono; o bahu l'ime ulo, du l'ibe-eze, bu eka aanoduje zeeru onwonye; nodu iya l'ime nwuru oku ye l'ulo-eze ono; o tsugbua ya. ¹⁹ Mkpata iya buru iphe-aji, o megbaberu. O meru ejo-iphe l'enya Chipfu; bya etsoo uzo Jierobowamu; mee iphe-aji ono, o kpataru ge ndu Ịzuru ye eka ono.

²⁰ Iphe ozo, nwugbaberu nụ teke Zimiri bu eze; me ejo-idzu, o gbaru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ịzuru meru.

Teke Omuri bu eze ndu Ịzuru

²¹ Tobudu iya bu; ndu Ịzuru bya ekekaha onwophe ebo. Ndu lanu turu ikè yeru Tibuni; nwa Ginatu g'ẹphe mee ya eze; ndu ophu turu ikè yeru Omuri. ²² Ole ndu ophu tsoru Omuri be ka ndu ophu tsoru Tibuni; nwa Ginatu okpehu. E mechaa; Tibuni nwuhu; Omuri buru eze.

²³ O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri le nanu, o shi butaru eze ndu Jiuda; be Omuri byaru aburu eze ndu Ịzuru. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri l'ebo. Apha ishii be o buru eze le mkpukpu Tiza. ²⁴ O bya azuta ubvu Sameriya l'eka Shemeru. O buru mkpola-ochaa, erwa iya du talentu labo be o zuru iya. O bya akpu mkpukpu l'eli ubvu ono; woru iya gua Sameriya, bukwapo epha Shemeru ono, bu onye shihawaa nweru ubvu ono.

²⁵ Omuri be meru ejo-ememe l'enya Chipfu. Ejo-iphe, o meru be kakota ke ndu vuhawa iya uzo. ²⁶ Noo kele o tsoru uzo Jierobowamu; nwa Nebatu; bya emee iphe-aji ono, o meru ge ndu Ịzuru ye eka ono; mbu gude agwaphe ọgalemkpa agwa shi nno kpatsua Chipfu, bu Chileke ke Ịzuru ẹhu-eghu.

Anwuhu Omuri

²⁷ Iphe ozo, nwugbaberu nụ teke Omuri bu eze; me iphe, o meru; me ehuka ehuka, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ịzuru meru. ²⁸ Omuri nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le Sameriya. Ehabu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Ehabu bu eze ndu Ịzuru

²⁹ O buru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri lesato, e-shi g'o byaru aburu eze ndu Jiuda; be Ehabu nwa Omuri byaru aburu eze ndu Ịzuru. Iphe, o noru l'aba-eze bu ukporo apha l'apha labo le Sameriya.

30 Éhabu nwa Omuri bya emee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu kangokotachaa ndu ophu vuhawa iya ọzo buru eze. 31 Ọ tọ bulekwaa l'o meru iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru kpoloko; obenu l'ọ lukwarupho Jiezebẹlu nwada Ẹtu-Belu, bụ eze ndu Sayidonu. Ọ gwaru agwa ono bụ Balu; bya abaarụ iya ẹja. 32 Ọ kpuru Balu ọru-ngweja l'ulo Balu, ọ kpuru lẹ mkpukpu Samériya. 33 Éhabu dobekwarupho ntẹkpe Ashera; bya emebaa iphe ozo gude kpatsu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu ẹhu-eghu; mbụ kangokota ndu ophu vuhawa iya ọzo.

34 Ọo teke Éhabu bụ eze bẹ Hiyelu kẹ Bẹtelu kpuru mkpukpu Jieriko. Teke ọ turu okpa igbulọ mkpukpu ono bẹ o phuru iya ishi okpara iya nwoke, bụ Abiramu; o phua ya ishi mbuhu ime iya nwoke, bụ Segubu teke ooye ọnu ẹka ee-shije abahun lẹ mkpukpu ono. Ọ dūepho ẹgube ono, Chipfu pfuhawaru iya e -shi l'ọnu Jioshuwa nwa Nunu.

17

Okpoko-ohà aanu Elayjia nri

1 Noo ya; Elayjia, bụ onye mkpukpu Tishibe, dū l'alì Giladu bya asụ Éhabu: “Eshinu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi; bẹ jiji ta abyadu l'a-da; ophu mini ta abyadu e-dze l'ime apha olemole; gbahaepho lẹ mu sụru g'ọ dzee.”

2 Chipfu bya epfuaru Elayjia sụ: 3 “Tugbua lufu l'ẹka-a; swia ọzo ẹnyanwu-awawa je edomia onwongu lẹ mgboru nggele Keritu, dū l'uzo ẹnyanwu-awawa Jiódanu. 4 Ọo lẹ nggele ono bẹ ịi-nguje mini; tẹme mu pfuwaru okpoko-ohà g'ọ patajeru ngu nri l'ẹka ono.”

5 Ọo ya bụ; Elayjia tugbua je emee gẹ Chipfu suru iya g'ọ mee. Ọ tugbua je anọdu lẹ mgboru nggele Keritu ono, dū l'uzo ẹnyanwu-awawa Jiódanu.

6 Okpoko-ohà nọdu apatajeru iya nri waa anu l'utsu; pataru iya nri waa anu l'uzenyashi. Ọ bụru lẹ nggele ono bẹ ọnguje mini.

7 A nonyaa; nggele ono tahu; kẹle igwe te edzeduru mini l'alì ono.

Elayjia yee nwanyi Zarefatu, ji iya anọdu

8 Topudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Elayjia sụ: 9 “Gbalihuekwapho jeshia mkpukpu Zarefatu ono, dū lẹ Sayidonu je anọdu l'ẹka ono. O nweru nwanyi, ji iya anọdu bu l'ẹka ono, mu pfuwaru g'ọ nuje ngu nri.” 10 Ọo ya bụ; Elayjia tugbua; ọ buru iya eje mkpukpu Zarefatu. O -rwuepho ọnu-abata mkpukpu ono; o nweru nwanyi, ji iya anọdu, nọ l'ẹka ono akpata nkụ. Elayjia kua ya sụ: “Jiko kutaeshikwa nwamini ye l'iphe wotaru mu gẹ mu ngua” 11 Nwanyi ono tugbua gẹ ya je ekutaru iya mini ọbu; Elayjia kua ya sụ: “Jiko wotafukwaaru mu rọ nwibiribe buredi.”

12 Nwanyi ono sụ: “Ọo gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu te enwedụ buredi. Iphe, mu nweru kpoloko bukwa nwamkpoji-ẹka nwa ukpokutu-nri, dū l'ite; waa nwa manụ, dū l'ite-mkpa. Ọo ya bẹ mu akpata nkụ-a gẹ mu ala je emee ya gẹ mu lẹ nwa mu ria. Anyi -richaa ya; anyi anọduwaro ẹgu jasụ anyi anwuhu.”

13 Elayjia sụ iya: “Ta atsushi ebvu. Laa je emee ya ẹgube ono, i pfuru ono. Ọle ọo g'ì vuadaru ọzo gude nwukpokutu iphe ono gheata akara, na nwanshiji wotaru mu. E -mechaa; l'i ghetawarọ kẹ gu lẹ nwa ngu. 14 Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu sụru-a: 'Nwa ukpokutu-nri ono taa byadu a-bvụ abvubvu l'ite ono; ophu ite-mkpa manụ ono ta abyadu a-dụ iphoro gbiriri jasụ mbọku, Chipfu e-me g'igwe dzee mini lẹ mgboko.' ”

¹⁵ O tughbuekwapho je emee gę Elayijia pfuru iya. Noo ya; nwanyị ono waa ndibe iya; me Elayijia bya enweru nri ęphe erije mbokumboku. ¹⁶ Ophu nwa ukpokutu-nri ono abvujeduru abvubvu l'ite ono; ęme ophu ite-mkpa ono ta adujeduru iphoro; ęgube ono, Chipfu shi l'onu Elayijia pfua ya ono.

¹⁷ A nonyaa iphe-ememe gude nwa nwanyị ono, bu iya nwe ulo ono. Iphe-ememe obu nodu aka iya njo eje; jasụ o woru iya gbua. ¹⁸ Nwanyị ono sụ Elayijia: "Gube onye ke Chileke; ?bu gunu be yi-su le mu mekatari ngu? ?I byaru gi nyataru mu iphe-ęji, mu meru; shi nno gbua nwa mu-a?"

¹⁹ Elayijia sụ iya: "Kee mu nwa ngu obu!" Elayijia bya ekuta iya l'utapfu nwanyị ono; bya ekuba l'ulo eli, l'ęka onoduje; je enyebe iya l'oshi-azęe ya. ²⁰ O bya araku Chipfu; sụ: "Gube Chipfu, bu Chileke mu; ?i mefuaru g'ęjo akpamara owa-a dapfuta nwanyị-a, ji iya anọedu-a, mu no l'ibe iya-a; mbu ke gi mee gę nwa iya nwuhu?"

²¹ Tọbudu iya bu; Elayijia dakoru nwata ono l'eli ugbo ęto machia onwiya; bya araku Chipfu sụ: "Jiko Chipfu, bu Chileke mu; menaa gę ndzu nwata-a lwaphutaru iya azu!"

²² Chipfu numa olu Elayijia. Ndzụ nwata ono bya alwaphutaru iya azu; o gbakerehu. ²³ Elayijia kulita nwata ono shi l'ulo-eli ono nyizeta le k'ali. O kuru iya nu ne iya sụ: "Wa nwa ngu baa; o nowa ndzu."

²⁴ Nwanyị ono sụ Elayijia: "Oo nta-a be mu maru l'i bu onye ke Chileke; ęme l'opfu, Chipfu shi l'onu ngu pfua be bu okpobe-opfu."

18

Elayijia yęe Obedaya

¹ A nonyakpowaro-o; no-rwua apha k'ęto; Chipfu sụ Elayijia: "Je egoshi ęhabu onwongu; gę mu bya e-me g'igwe dzee mini le mgboko." ² Oo ya bu; Elayijia jeshia egoshi ęhabu onwiya.

Teke ono be ęgu kabaa emeshi ike le Sameriya. ³ ęhabu bya ekua Obedaya, bu onye-ishi l'ibe iya. Obedaya bu onye Chipfu duru le nsọ shii. ⁴ Noo kele teke Jiezebelu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu be bu Obedaya chitaru ndu mpfuchiru Chipfu ono ukporo umadzu ise je edomishia l'ogba. O dobecharu phe ukporo labo l'umadzu iri iri l'ogba lanu; azu phe le nri; bya ekeje phe mini. ⁵ ęhabu sụ Obedaya: "G'anyi jegbabekota ali-a l'ęka obvu-mini du; me nsuda nsuda dukota nu; ga maru; ?anyi a-huma irwu-ęswa; shi nno dzoo inya anyi; me inya-mulu anyi ndzu. G'o to nweru ophu anyi e-gbu l'opfu l'ęgu emeshiwa iya ike." ⁶ Oo ya bu; ęphe bya ekee ali ono ekeke g'ęphe e-shi jegbabekota iya. ęhabu tsoru ęka lanu; Obedaya tsoru ęka iya ophu.

⁷ Obedaya jenyakpoepo; yęe Elayijia bya edzuda. Obedaya hu-beekwa iya pho ama; bya ephozeru iya iphu l'ali sụ: "Nnajiuphu mu, bu Elayijia! ?Bu ngu baa?"

⁸ Elayijia sụ iya: "Oo mbędua be o bu. Tughua je akaru nnajiuphu ngu le Elayijia no l'ęka-a."

⁹ Obedaya sụ: "?Bu ęjo-iphe gunu be mu meru; meru g'o gude i nodu eme gi nwuru mube nwozi ngu ye l'ęka ęhabu; g'o woru mu gbua? ¹⁰ Oo gę Chipfu, bu Chileke ngu, no ndzu; g'o no iya-a; be bukwapo g'o bu ire-lanu l'o to dudu oha; me ali-eze, nnajiuphu mu teke ezidu g'e je achoo ngu. Oha; ozoo ali-eze ophu suru l'i ti nodu le ndu phe; l'o nua phe nte g'ęphe

ria l'ephē ta ahụmaduru ngu. ¹¹ Ọ bụrụ iya bē ị byaru nta-a bya asụ gē mu tughua je akaru nnajūphu mu lē gūbē Elayijia nọ l'ēka-a. ¹² ?Mu maru ēka Unme Chipfu e-duta ngu je edobe mē mu haē ngu phō tughua. Mu -jeephō je epfuaru iya Éhabu; ọ bya; ophu ọ tō hụmaduru ngu; l'ọ woru mu gbu. Ọlē mūbē onye-ozī ngu bē Chipfu shikwa teke mu bụ nwokoro dutaru lē nsọ. ¹³ Nnajūphu mu; ?tī nūmajeduru iphe, mu meru teke ono, Jiezebēlu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu; mbū gē mu gude wohaa ndu mpfuchiru Chipfu ono ụkporo ise l'ogba? Mu wohachaaru phē ụkporo labo l'umadzu iri iri l'ogba lanū; azū phē lē nri; bya eku minī anū phē. ¹⁴ Ọ bụrụ nta-a bē ị byaru asụ gē mu tughua je akaru nnajūphu mu lē Elayijia nọ l'ēka-a. Oo-gbukwa mu!"

¹⁵ Elayijia sū iya: "Eshinu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakōta-Ike nọ ndzū g'ọ nọ iya-a; mbū onye ono, mu ejeru ozi; bē mu goshifūtajekwa Éhabu onwomu ntanū-a."

Éhabu yēle Elayijia edzuda

¹⁶ Ọo ya bụ; Obedaya tughua jefpushia Éhabu je ezia ya ya. Éhabu jefpushia Elayijia. ¹⁷ Éhabu hūmaephō Elayijia bya asū iya: "?Bū ngu baa; gūbē onye ono, l'akpa ndu Ízurelu ēhu-a?"

¹⁸ Elayijia sū: "Ọ tō bụkwa mbēdua akpa ndu Ízurelu ēhu. Ọ kwa gūbedua; gū lē ndibē nna ngu bē ọ bụ; kele unu harū eme ekemu Chipfu; tsoahaa Balū." ¹⁹ "Ngwa; zia g'e je ekua ndu Ízurelu l'ophu g'ephē byapfuta mu l'úbvú Kamēlu. Chīta unu umadzu l'ukporo labo l'iri ono, bụ ndu epfuchiru Balū; waa unu nemadzū ono, bụ ndu epfuchiru Ashera; mbū ndu ono, Jiezebēlu anū nri ono g'ephē bya."

Elayijia yēe ndu epfuchiru Balū

²⁰ Ọo ya bụ; Éhabu bya ezia nzi ekukōta ndu Ízurelu l'ophu; waa ndu epfuchiru Balū; ēphe dzukōta l'úbvú Kamēlu. ²¹ Elayijia bya apfuru ndu Ízurelu ono l'iphu g'ephē ha sū: "?Bū jasū teke ole bē unu a-nọ-bekporu ogazi-ēnya-labo ono unu nọ ono? Ọ -būru l'ọo Chipfu bē bụ Chileke; unu tsoru iya. Teke ọbu l'ọo Balū bē bụ Chileke; unu tsonuru iya."

Ọ pfuchaa nno; ophu ēphe epfuduru opfu yeru iya.

²² Tōbudu iya bụ; Elayijia sū ndu ono: "Ọo mbēdua kpoloko bē phōduru nū lē ndu epfuchiru Chipfu. Obenu lē ndu epfuchiru Balū bē dū unu nemadzū l'ukporo labo l'iri. ²³ G'a kpūtaru anyi oke-eswi labo. G'ephē hata oke-eswi lanū; gbu; bōkashia; doo l'eli nkū; ọlē ọo g'ephē ta nwūkwaru ọku ye iya. Mbēdua bē e-gbu oke-eswi lanū ophu; bōkashia; doo l'eli nkū; mu taa nwūduru ọku eye iya. ²⁴ Unu araku ēpha agwa unu; gē mbēdua arakukwapho ēpha Chipfu. Onye ophu gude ọku za ēnu; aamaru l'ọo ya bụ Chileke."

Ndu ono g'ephē ha zukota mgbede sū: "Iphe, i pfuru dū ree."

²⁵ Elayijia sū ndu epfuchiru Balū: "Unu vuru ụzo hata oke-eswi lanū gbu; eshi ophu unu dū igwerigwe. Unu araku ēpha agwa unu; ọlē ọo g'unu ta anwūkwaru ọku ye l'anū ono." ²⁶ Ephe bya akpūta oke-eswi lanū l'ime oke-eswi, a nuru phē; gbu.

Ephe kpō-kua ēpha Balū shita l'utsu jasū l'eswe asuje: "Gūbē Balū; zanū anyi oku!" Ophu ọ dūdu ophu, meru nū; mbū ophu e yeduru phē onu. Ephe tsoru ọru-ngwēja ono, ēphe meru ono etephe ebvu mgburugburu.

²⁷ O be l'eswe; Elayijia ch̄jaha p̄h̄ ọchi; s̄u p̄h̄: "Unu kushibaa ya oku ike; kele ọo agwa b̄ ọ bu. ?A maru; ?ọ n̄ ọke ọriri; ?t̄o oome iphe; ?t̄o o jeru iphe; ?t̄o bu mgbenya b̄ ooku; ḡunu ekutee ya." ²⁸ Ọo ya bu; ep̄he rash̄ia ya ike; gude mma; m̄e arwa ebvujash̄i onwop̄h̄e l'uzo omelali p̄h̄; jas̄u mee, shi p̄h̄e l'ẹhu alwash̄i. ²⁹ Echi-eswe bya aghata g'ep̄he chiphenyaru okorobo mkpu ono, ep̄he echi ono. A bya erwua teke eegweje ngweja ụzenyashi; ọphu ọ dukwapho ọphu meru n̄; ọphu e yeduru p̄h̄ ọnu; mb̄u ọphu ọ dudu ip̄he nwuru n̄.

Chipfu gude ọku eke ngweja Elayijia

³⁰ T̄obudu iya bu; Elayijia s̄u ndu ono g'ep̄he ha: "Unu w̄ritaru mu ntse." Ep̄he bya awupfu iya ntse. Elayijia bya edozia ọru-ngweja Chipfu ono, e nwutsushiwaru enwutsushi ono. ³¹ Ọ bya apata mkpuma iri l'ẹbo, n̄-chiru ẹnya ipfu iri l'ẹbo, bu ụnwu Jiẹk̄o; mb̄u onye ono, Chipfu pfujeru s̄u: "Epha ngu a-buru Ịzurelu-a." ³² O gude mkpuma ono kp̄kobero Chipfu ọru-ngweja. Ọ bya ebvua ns̄u, ha ọsa bvuphee ọru-ngweja ono mgburugburu. ³³ Ọ bya edoo nk̄u g'ọo-du; bya egbua oke-eswi ono b̄okash̄ia; doo l'eli nk̄u ono. Ọ s̄u: "Unu je ekujish̄ia mini l'ite-mini eno; bya awua l'eli ngweja-akp̄o-ọku-a; waa l̄ nk̄u-a."

³⁴ Ọ s̄u p̄h̄: "Unu je ekutaf̄ua ya k̄e mgbo ẹbo" Ep̄he je ekutaf̄ua k̄e mgbo lab̄o.

Ọ s̄u p̄h̄: "Unu je ekutaf̄ua k̄e mgbo ẹto." Ep̄he je ekuta iya k̄e mgbo ẹto. ³⁵ Mini ono n̄odu as̄oshihu l'eli ọru-ngweja ono; bya eji ns̄u ono, e bvupheru mgburugburu ono ejiji.

³⁶ O be teke eegweje ngweja ụzenyashi; Elayijia, bu onye mpfuchiru Chipfu bya akpuritaru ntse s̄u: "Ḡube Chipfu, bu Chileke k̄e Ẹbirihamu; m̄e k̄e Ẹyizaku; m̄e k̄e Ịzurelu; menaa g'a maru ntan̄-a l'ọo ngu b̄ bu Chileke l̄ Ịzurelu; t̄eme waa g'a maru l̄ mu bu onye-oz̄i ngu; waa l'ip̄he-a, mu meru-a b̄ bu ip̄he, ị s̄uru ḡe mu mee. ³⁷ Zan̄u mu oku ḡube Chipfu; zan̄u mu oku; k'ọphu ndu-a a-maru l'ọo ḡube Chipfu bu Chileke; t̄eme ọ buru ngu bu onye e-me g'obu p̄h̄ lwaphuta az̄u l'ẹka ị n̄."

³⁸ T̄obudu iya bu; ọku shi l'ẹka Chipfu buru phaa; bya ekek̄ota ngweja-akp̄o-ọku ono; m̄e nk̄u ono; m̄e mkpuma ono; m̄e urwuku, n̄ al̄i; bya erichachaa mini ono, d̄oru l̄ ns̄u ono ericha.

³⁹ Ndu ono l'ọphu h̄uma ip̄he ono; bya adash̄ihu kpurumu; rash̄ia s̄u: "Ọo Chipfu b̄ bu Chileke! Ọo Chipfu b̄ bu Chileke!"

⁴⁰ Elayijia s̄u p̄h̄: "Unu gudechaa ndu mpfuchiru Balu. Unu te ekwekwa g'ọ duru onye ọphu e-pyofu l'ime p̄h̄!" Ep̄he gude p̄h̄; Elayijia ch̄ita p̄h̄ je l̄ ns̄uda Kish̄onu je eworu p̄h̄ gbushik̄ota l'ẹka ono.

Igwe abya mini

⁴¹ No iya; Elayijia s̄u Ẹhabu: "T̄ugbua je eria; ngua; k̄ele ep̄hu oke mini ap̄uwaa." ⁴² Ẹhabu t̄ugbua ḡe ya je eria; ngua. Elayijia nyihu mkpak̄onu ụbv̄u Kam̄elu ono; phozeta kpup̄yab̄e ip̄hu l̄ mgbaka ikpere iya.

⁴³ Ọ s̄u nwozi iya: "T̄ugbua nta-a je eleedu ẹnya l'uzo eze-ẹnyimu."

Nwozi iya ono t̄ugbua je elee ẹnya; bya as̄u iya: "Ọ t̄o dukwa ip̄he, n̄ l'ẹka ono."

Ọ zia ya nno mgbo ẹsaa.

⁴⁴ O be l̄ k'ẹsaa; nwozi iya ono s̄u: "Lenu; urwukpu, habeep̄ho nwansh̄ii ḡe mp̄fup̄fumeke nemadz̄u b̄ shi l'eze-ẹnyimu erwu eje abya."

Elayijia sù iya: “Tugbua je akaru Éhabu sù iya: ‘Dozia ugbo-inya ngu gbagbua lashia; a -nonyaa oke mini nmaburu ngu ye.’ ”

⁴⁵ A notaepho nwanshii; igwe rwua erwurwu; jihu kpakpalu; pherephere ziahaa; oke mini wata edzedze. Éhabu gbaru lashia mkpukpu Jiezerelu. ⁴⁶ Ike Chipfu bya Elayijia l'ehu; o rukota iphe, o yeru l'ehu; gbagbua je agbaghata Éhabu; vuru iya uzo gbarwua mkpukpu Jiezerelu.

19

Elayijia agbaru Jiezebelu oso

¹ Éhabu bya akokotaru Jiezebelu iphemiphe, Elayijia meru; waa g'o gude ogu-echi gbushikota ndu mpfuchiru Balu. ² Oo ya bu; Jiezebelu zia nzi g'e je ezia Elayijia su: “G'agwa gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwaa mu ophu ka njo m'o -betashia egube nta-a echele ophu mu emeduru ndzu ngu g'o du g'i meru ke ndu mpfuchiru Balu ono.”

³ Elayijia tsuhu ebvu; bya agbaahaa oso ndzu iya. O -rwuepho mkpukpu Biye-Sheba, du l'ali Jiuda; o haa nwozi iya l'eka ono. ⁴ Yebedua l'onwiya jee ije ujiku ophu bahu l'echiegu. O -rwua l'upfu oshi junipa; o no-zeta anoo; bya epfuahaaru Chileke g'o mee ge ya nwuhu. O su Chileke: “O jiwaru mu epho; jiko Chipfu; wotanu ndzu mu; kele mu ta akadu ndiche mu phe ree.” ⁵ O pfuchaa nno; bya aze-zeta l'upfu oshi ono; mgbenya tu iya.

A bya l'amaru; ojozi-imigwe lanu bya akpaa ya eka su: “Gbeshi; ria nri.”

⁶ Elayijia bya achikaa enya huma ishi buredi, e gheru l'ovokoku waa ite, mini no, a suseru iya l'uzo ishi. O bya eria; ngua; bya aze-zeta oso.

⁷ Ojozi Chipfu ono bya alwaphuta azu ke mgbo labo; bya akpaa ya eka su: “Gbeshi; ria nri; odumeka be ije obu a-panukakwa ngu eka.” ⁸ O bya agbalihu ria; ngua. O gude ike nri ono, o riru ono jee ije ukporo abali labo; eswe l'enyashi jasu o jerwua ubvu Horebu, bu iya bu ubvu Chileke.

⁹ O buru l'eka ono be o bahuru l'ogba je akwaa l'enyashi iya. Chipfu bya epfuaru iya opfu su: “?Bu gunu be iime l'eka-a Elayijia?”

¹⁰ Elayijia su: “Iphe ke gube Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike be aphu mu l'obu aphushi mu iya ike. Noo kele ndu Izurelu be gwobewaru ogbandzu ngu; bya enwutsushiwa oru-ngweja ngu; gude oguechi tuko ndu mpfuchiru ngu gbushia; o buwaru mbedua nkinyi mu be phoduru nu. Nta-a be ephe achofuwaa ishi ndzu mu.”

¹¹ Chipfu su: “Ngwa; lufu je apfuru l'iphu Chipfu l'eli ubvu; kele Chipfu abya aghata.”

Tobudu iya bu; oke pherephere, paru eka bya eziahaa; agbawashi ubvu ono; bya agbakposhi eze mkpuma, dugbaa l'ubvu ono ke yogiri yogiri l'iphu Chipfu. Olu Chipfu ta anodu le pherephere ono. Pherephere ono zibuhuepho; ali wata anma jiiijiii. Ophu Chipfu ta nodu l'ali-onma-jiiijiii ono. ¹² Ali ono, nmabuhuepho jiiijiii; oku bya nkiya; ophu Chipfu ta nodu l'oku ono. Oku ono nyihuepho; e pfua nwa nwirinwiri opfu. ¹³ Elayijia nuna iya; bya egude uwe iya kwechia onwiya iphu; lufuta bya apfuru l'onu ogba ono.

O duru olu-opfu suru iya: “?Bu gunu be iime l'eka-a Elayijia?”

¹⁴ Elayijia su: “Iphe ke gube Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike be aphu mu l'obu aphushi mu iya ike; noo kele ndu Izurelu be gwobewaru ogbandzu ngu; teme ephe nwutsushiwa oru-ngweja ngu;

gude ogu-echi tũko ndu mpfuchiru ngu gbushia; ọ bũwaru mbędua nkinyi mu bę phoduru nũ. Nta-a bę ęphe achofuwaa ishi ndzũ nkemu.” ¹⁵ Chipfu sũ iya: “Laphu azũ shia ọzo ọphu i shiru jeshia echiegu Damasũkosu. Teke i jerwuerupho; wũ Hazęlu manũ l'ishi g'ọ bũru eze ndu Arámu. ¹⁶ L'ị wũ Jiehu; nwa Nimushi manũ l'ishi g'ọ bũru eze ndu Ízurelu; l'ị wũ Elayisha nwa Shafatu kę mkpũkpu Abęlu-Mehola manũ l'ishi g'ọ nochia ęnya ngu bũru onye mpfuchiru Chileke. ¹⁷ Onye ọphu gbalaru nũ ọphu Hazęlu e gudedu ogu-echi gbua ya; Jiehu egbua ya. Onye gbalaru nũ ọphu Jiehu e gudedu ogu-echi gbua ya; Elayisha egbua ya. ¹⁸ G'ọ dũhabekponu bę mu dobeęleru-a unũ umadzu iri l'ęsaa l'ũkporo umadzu iri l'alĩ Ízurelu, bũ ndu te wotajęduru ikpere pę gbushiru Balũ; baaru iya ęja; ọphu ęphe te tsutsjeduru iya ọnu.”

Elayijia yęe Elayisha

¹⁹ Ọo ya bũ; Elayijia shi l'ęka ono lufu; je ahũma Elayisha nwa Shafatu l'ęka o gude oke-eswi ũkporo l'ęno, a jįgbaaru ębo ębo arwaze alĩ. Elayijia jeru jępfushia ya; bya ewota ukpo iya gbaphua ya l'ęhu. ²⁰ Elayisha gbadogbua oke-eswi ono; gbatsoru Elayijia. Elayisha sũ: “Gę mu tsutsufua ne mu waa nna mu ọnu gę mu abyawarọ etsoru ngu.” Elayijia sũ iya: “Laphu azũ. ?Ii-tsoru mu kę gunu?”

²¹ Elayisha parũ iya haa laphushia azu; je egbushikọta oke-eswi iya pho. O gude oshi ono, e gude gako pę ono shia anũ pę; woru iya kekasharu ndiphe; ęphe taa. Ọ gbę teke ono gbalihu tsoru Elayijia; jeahaaru iya ozi.

20

Bęnu-Hadadu etso ndu Samęriya ọgu

¹ Bęnu-Hadadu, bũ eze ndu Arámu bya achikobe ndu oįogu iya l'ọphu. Yęle ndu eze ũkporo l'iri l'ębo tũko swiru; waa įnya; mę ugbo-įnya. ęphe je ekepheta mkpũkpu Samęriya; tsoo pę ọgu. ² O zia ndu-ozĩ g'ę je l'ime mkpũkpu je ezia Éhabu, bũ eze ndu Ízurelu sũ iya lę Bęnu-Hadadu sũru-a: ³ “Mkpọla-ọchaa ngu waa mkpọla-ododo ngu bũkotawa nkemu; unyomu ngu waa unwegirima ngu ndu ọphu kakọta ama mma bũkwarupho nkemu.”

⁴ Eze ndu Ízurelu sũ: “Gũbe eze, bũ nnajjuphu mu; ọo g'i pfuru buępho g'ọ dũ; mbędua mę iphemiphe, mu nweru bę bũkota nkengu.”

⁵ Ndu ozi ono bya alaphu azũ ozo je asũ: “Bęnu-Hadadu bę sũru lę-a: ‘Mu zihawaru g'ị chĩa mkpọla-ọchaa ngu; mę mkpọla-ododo ngu; mę unyomu ngu pę; waa unwegirima ngu nũ mu. ⁶ Ọle-a; ęgube nta-a echele bę mu e-ye ndu-ozĩ mu g'ęphe bya etsoru ọlo ngu; mę ọlo ndu-ozĩ ngu vọchachaa pfurupfuru. Iphe, bũkpoo iphe, dũ ngu ọbvũ l'ęnya bę ęphe e-gwetakọta.’”

⁷ Tọbudu iya bũ; eze ndu Ízurelu bya ekukobe ndu bũ ọgerenya alĩ ono l'ọphu sũ pę: “?Unu hũmadupho gę nwoke-a achọ mu ọpfu? O ziru ozi gę mu nũ iya unyomu mu; mę unwegirima mu; mę mkpọla-ọchaa mu; waa mkpọla-ododo mu; ọphu mu ta jįkakwaru.”

⁸ Ndu bũ ọgerenya ono g'ępę ha; mę ndu Ízurelu l'ọphu sũ: “Ta ngashiru iya nchi; ọphu i kwetakwa iphe, o pfuru.”

⁹ Ọo ya bũ; Éhabu ziphu ndu ono, Bęnu-Hadadu ziru ozi ono azũ sũ: “Unu karũ nnajjuphu mu, bũ eze sũ iya lę-a: ‘Iphe ono, i vu ọzo sũ gę mũbe onye-ozĩ ngu mee ono bę mu e-mekọta. Ọle k'ikpazũ-a bę mu ta

adudu ike eme-o!" " Ndu ono, byaru ozi ono lufu; je ezia Benu-Hadadu iphe, e ziru phe.

¹⁰ Benu-Hadadu bya ezia Ehabu ozi ozo; su: "G'agwa gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwaa mu ophu ka njo m'urwuku, no le mkpukpu Sameriya phodukpowaa ophu suru ge ndu tso mu nu e-kpotachaa ya mkpoji-eka."

¹¹ Eze ndu Izurelu su: "Unu karu iya l'onye kwaru onwiya ngwogu ta abajedu aba; gbahaepho teke o lwu-kpecharu l'ogu."

¹² O buru ge Benu-Hadadu no le mkpu angu mee yee ndu eze, yee ya no be a byaru ezia ya ozi ono. O su ndu nkiya: "Unu kwakobe k'ogu." Oo ya bu; ephe kwakobe onwophe k'etso mkpukpu Sameriya ogu.

Ehabu alwu-kpee Benu-Hadadu

¹³ No iya; o nweru onye mpfuchiru Chileke, byapfutaru Ehabu, bu eze ndu Izurelu bya asu iya: "Chipfu suru-a: '?I humaru ikpoto ndu-a? Mu e-woru phe ye ngu l'eka ntanu-a; g'ii-makwanuru l'oo mu bu Chipfu.' "

¹⁴ Ehabu su: "'Bu onye be e-me iya nu?'"

Onye mpfuchiru Chileke ono su: "Chipfu suru: 'Oo unwokorobyu ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono be e-me iya nu.' "

Tobudu iya bu: Ehabu su: "'Bu ndu ole a-wata ogu obu?'"

Onye mpfuchiru Chileke ono su: "Oo unubedua."

¹⁵ Tobudu iya bu; o bya achikobe unwokorobyu, bu ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono. Iphe, ephe du buru ukporo umadzu iri le nanu l'umadzu iri l'ebo. E mecha; o bya achikobe ndu Izurelu ndu ophu tukoru du unu nemadzu iri l'esaa l'ukporo umadzu iri. ¹⁶ O buru l'eswe be ephe tugburu jeshia; mbu teke Benu-Hadadu no le mkpu nguwa mee k'ophu o tsu iya atsutsu; yele ndu eze ukporo l'iri l'ebo pho, eeyetaru iya eka pho. ¹⁷ Unwokorobyu ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono vuru uzo tugbua.

Ndu Benu-Hadadu yefuhawaru g'ephe kwabe; bya agbaaru iya ama; su: "Unwoke shikwa le Sameriya eje abya."

¹⁸ Benu-Hadadu su: "Teke ephe byaru ke nchi-odu-doo; unu kpukoo phe le ndzu; teke o bu k'ogu be ephe abya; unu kpukokwa phe pho le ndzu."

¹⁹ Unwokorobyu ndu ojogu ono vuru uzo wufuta le mkpukpu; ndu ojogu ozo nodu etso phe etsotso. ²⁰ Onyenonu gbukotaepho onye ophu ye ya wogbaberu ogu. O nwuepho nno; ndu Aramu yee okpa l'oso; ndu Izurelu chipyabe phe. Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu nodu l'eli inya iya gbalaa. Yee ndu agbaru iya l'inya toko gbalaa. ²¹ Eze ndu Izurelu chipyabe phe je egudegbaa inya phe; me ugbo-inya phe; bya egbua ndu Aramu k'ophu paru eka apaa.

²² E mechaepho; onye mpfuchiru Chileke ono byapfuta eze ndu Izurelu ono bya asu iya: "Unu jekwa emee onwunu g'unu kaba eshihu ike; maru iphe, unu e-me. Noo kele apha gbaerupho be eze ndu Aramu a-byakwa etsoo ngu ogu ozo."

²³ No iya; ndu-ishi ozi eze ndu Aramu bya epfuaru iya su: "Iphe, meru g'o gude ndu Izurelu ka anyi okphe bu l'agwa phe bu agwa eli ubvu. O buru l'anyi l'ephe lwuru ogu ono l'eka du baswaa; be anyi a-kakwa phe okpehu. ²⁴ Iphe, ii-me bu g'i wofuchaa ndu eze pho l'onodu phe; wotachia ndu-ishi ndu ojogu dochia enya phe. ²⁵ L'i chita ndu ojogu, ha ge ndu e gburu egbugbu yekwaa le ndu ojogu; me inya, ha g'ophu tuphashihuru

nụ; mę ụgbo-inya, ha g'ophu tuphashihuru nụ kwapho; g'anyi jepfu phe ogu l'eka dụ baswaa. Anyi kafutaje phe okpehu." Oo ya bụ; Benu-Hadadu kweta; bya emee iphe, ephe pfuru iya.

²⁶ Apha sugbaepho ishi; Benu-Hadadu chikobe ndu Arámu; ephe jeshia mkpukpu Afeku; g'ephe je etsoo ndu Ízurelu ogu. ²⁷ A bya akpakoo ndu Ízurelu; ephe kwakobekwapho; bya awu-pfushia phe. Ndu Ízurelu doru uzi labo g'unwu ndokobe egbu; ghaaru ndu Arámu iphu; obenu le ndu Arámu tukoru obotegu sweta.

²⁸ Onye ke Chileke bya eje asu eze ndu Ízurelu: "Chipfu suru-a: 'Eshi ophu ndu Arámu gude onu phe su le Chipfu be bu agwa, ereje ire l'eli ubvu; l'o to budu agwa ereje ire le nsuda nsuda; be mu a-chita ikpoto ndu-a g'ephe ha ye ngu l'eka; g'i makwanuru l'oo mu bu Chipfu.' "

²⁹ Ephe doru chebegbachaa ibe phe iphu egube ono abali esaa. O be le mboku k'esaa; ephe wogbabe ogu ono. Ndu Ízurelu gbua ndu Arámu ukporo unu unwoke iri l'ebo; l'unu iri*, bu ndu ojogu o-je-l'okpa l'ujiku lanu. ³⁰ Ndu ophu e gbuphodoru gbaba le mkpukpu Afeku; igbulo mkpukpu ono zeshihu tugbua ukporo unu nemadzu ugbo eto; l'unu esaa; l'ukporo umadzu iri†. Benu-Hadadu gbalaa je edomia onwiya l'ime ime ulo, du le mkpukpu ono.

Éhabu edobe Benu-Hadadu ndzu

³¹ Ndu ozi Benu-Hadadu bya asu iya: "Lenu; anyi numaru le ndu eze ndu Ízurelu be aphuje obu-imemini. G'anyi gbaphua uwe-aphu l'upfu; rikua onwanyi eri l'ishi; jepfushia eze ndu Ízurelu. ?A maru; o-dobe ngu ndzu."

³² Oo ya bu; ephe bya agbaphua uwe-aphu l'upfu; rikua eri l'ishi jepfushia eze ndu Ízurelu je asu iya: "Onye-ozu ngu Benu-Hadadu suru jiko g'i dobe nu iya ndzu."

Eze jia su: "O nokwadu-a ndzu? Oo nwune mu be o bu."

³³ Ndu ozi Benu-Hadadu ono nodu egekpoeppo iphe, e-shi iya l'onu futu. Ephe nalitakebe iya opfu ono l'onu; su: "Ee; mbu nwune ngu Benu-Hadadu."

O su phe: "Unu je eduta iya g'o bya." Benu-Hadadu byaepho; Éhabu mee g'o nyikota ugbo-inya iya.

³⁴ Benu-Hadadu su iya: "Mkpukpu ono, nna mu nataru nna ngu ono be mu a-nu-phukota ngu azu; li meta eka aa-noduje azuru ngu aswa le Damasukosu egube ono, nna mu meru le Sameriya."

Éhabu su: "Mu e-gude k'ogbandzu-a haa ngu g'i lashia." Oo ya bu; yee ya gbaa ndzu; Éhabu paru iya haa; o lashia.

Aanma Éhabu ikpe ehu Benu-Hadadu

³⁵ O nweru onye lanu l'ime ogbo ndu mpfuchiru Chileke, Chipfu byaru epfuaru g'o su onye ophu: "Jiko chia mu iphe." Onye ono jika iya echi iphe ono. ³⁶ Tobudu iya bu; onye mpfuchiru Chileke ono su iya: "Lenu; eshi ophu i jikaru eme iphe, Chipfu pfuru; be i -bebeepho haa mu l'eka-lufu; oduma adzgbua ngu." Alufu, nwoke ono haru iya lufu; oduma hama iya woru iya dzugbua.

* **20:29** 20:29 Bu iya bu 100,000 le mbekee. † **20:30** 20:30 Bu iya bu 27,000 le mbekee.

³⁷ Onye mpfuchiru Chileke ono bya ahụma onye ọzo bya asụ iya: “Jiko chia mu iphe.” Onye ono wagochaa ya awago; chibashia ya ẹhu ọnyá. ³⁸ Onye mpfuchiru Chileke ono lufu; je apfuru l’aguga ụzo; nọdu kwaberu eze. O gude iphe kechia onwiya iphu; g’a ta maru iya. ³⁹ O be teke eze ghatajeerupho; onye mpfuchiru Chileke ono kua ya oku sụ: “Mube onye-ozu ngbụ bẹ bahuru l’echilabọ ọgu; o nweru nwoke lanu ghakoberu duta onye ọ kpụturu lẹ ndzụ bya asụ mu: ‘Chee onye-a nche; ọ -buru l’ọ gbalaru; bẹ ii-gude ishi ndzụ nkengu pfa ụgwọ iya; teke odumeka l’i pfa mkpola-ochaa, erva iya du talentu lanu.’” ⁴⁰ Tobudu iya bu; mube onye-ozu ngbẹ phube iphu eme iphe ọzo; nwoke ono gbalaa.”

Eze ndu Ízurelu sụ iya: “Ọo iphe, gbaru ngu nụ bu ono. Ọ buru ngu bẹ o shiekwapo l’onu.”

⁴¹ Ọo ya bu; onye mpfuchiru Chileke ono; bya apfufu-kebe iphe ono, o gude kechia onwiya iphu ono; eze ndu Ízurelu bya amaru l’ọo onye lanu lẹ ndu mpfuchiru Chileke bẹ ọ bu.

⁴² Ọ sụ eze: “Chipfu suru-a: ‘Eshinu i haru onye mu suru g’e mee omeliwe; ọ laa ke mmanu; bẹ ishi ndzụ ngu a-laa l’ugwo ishi ndzụ nkiya; ndu nkengu alaa l’ugwo ndu nkiya.’”

⁴³ Eze ndu Ízurelu gude iwe; me ẹhu-eghu tugbua lashia ibe iya lẹ Sameriya.

21

Mgbabu vayinu Nabotu

¹ O nweru opfu-vayinu, nọ lẹ mkpukpu Jiezeru lẹ mgboru ibe Éhabu, bu eze lẹ Sameriya. Onye nwe iya nụ bu Nabotu, onye mkpukpu Jiezeru.

² A nonyaa; Éhabu sụ Nabotu: “Nunu mu opfu-vayinu ngu-a ge mu mee mgbabu, mu a-kobeje ẹba; eshi ophu ọ nọ-kube ibe mu. Mu e-gude opfu-vayinu ophu kakporoo ya ree gbanweta ngu iya; ọzo lẹ mu gude okpoga pfa ngu aswa iya; me obeta aswa iya buru gunu.”

³ Nabotu sụ Éhabu: “Ge Chipfu te ekwekwa ge mu woru oke alị nna mu phe nụ ngu.”

⁴ Éhabu gude ẹhu-eghu; vaa ovuma lashia ibe iya; kele Nabotu, bu onye Jiezeru bẹ suru lẹ ya taa nudu iya oke alị nna iya phe. O je aze l’iphe-aze ya; gbanwube iphu; jika eri nri. ⁵ Jiezebelu, bu nyee ya bya abyapfuta iya; bya asụ iya: “?Bu gunu kpataru iphe, ẹhu egbu ngu egbu ke g’i ti ri nri?”

⁶ Éhabu sụ iya: “Iphe, kparu iya nụ bu lẹ mu pfuru Nabotu onye Jiezeru g’o nụ mu opfu-vayinu iya ge mu pfa ya aswa iya lokpoga; odumeka ge mu gbekhia nụ iya opfu-vayinu ọzo l’ugwo iya; m’o -buru l’ọ du iya ree. Obenu l’ọ suru lẹ ya ta anudu mu opfu-vayinu iya anunu ophu.”

⁷ Nyee ya ono, bu Jiezebelu sụ iya: “?Bukwadu ngu-a bu eze ndu Ízurelu too? Gbalihu ria nri; g’ehu tsoo ngu utso. Mu a-nataru ngu-a opfu-vayinu Nabotu, bu onye Jiezeru ono.”

⁸ No iya; Jiezebelu iya egude epha Éhabu deshia ekwo-ozu; gude iphe-ohubama, Éhabu egudeje anyachishi ekwo ozi nyachishia ya; woru iya keshiaru ndu bu ogerenya; me ndu nweru enya, bu ndu epe lẹ Nabotu tukoru buru lẹ mkpukpu.

⁹ Iphe, o deru l'ekwo-ozì onò bụ:

“Unu tụa ọnu mbọku unu a-swị ẹgu. O-be mbọku onò; unu dobe Nabọtu l'ọnodu, ha shii l'echilabọ ọha. ¹⁰ Unu eyeru iya ndu bụ ọgalemkpa nemadzụ labọ g'ephe nọdu iya l'iphu; boo ya ibo; sụ l'o pfbuyiru Chileke; bya epfubyia eze. Teke onò; unu akpufu iya je atugbua lẹ mkpuma.”

¹¹ Tọbudu iya bụ; ndu mkpukpu onò; mbụ ndu bụ ọgerenya; mē ndu nweru ẹnya, bu lẹ mkpukpu Nabọtu phẹ mee gẹ Jiezebelu pfuru phẹ l'ekwo-ozì onò, o deru keshiaru phẹ onò. ¹² Ẹphe bya atụa ọnu mbọku aswị ẹgu; woru Nabọtu dobe l'ọnodu, ha shii l'echilabọ phẹ. ¹³ Ndu ọgalemkpa labọ bata bya anọdu iya l'iphu; boahaa ya ibo sụ: “Nabọtu pfbuyishiru Chileke; bya epfuyishikwaphọ eze.” Noo ya bụ; ẹphe kpufu iya l'azu mkpukpu; je atugbua ya lẹ mkpuma. ¹⁴ Tọbudu iya bụ; ẹphe zia Jiezebelu; sụ: “A tugbuakwaru Nabọtu lẹ mkpuma; ọ nwuhuwaa ọbu.”

¹⁵ Anuma, Jiezebelu anuma l'a tų-gbuwaru Nabọtu lẹ mkpuma; ọ sụ Ẹhabu: “Tugbua je anata opfu-vayinu Nabọtu onye Jiezerelu phọ; mbụ onò, ọ jikaru lẹ ya taa nūdu ngu g'ị pfua ya okpoga onò. Noo kele Nabọtu ta anghedu ndzụ; ọ nwuhuwaru.” ¹⁶ Tọbudu iya bụ; Ẹhabu nūmaepho lẹ Nabọtu bẹ nwuhuwaru nū; ọ gbalihu jeshia l'opfu-vayinu Nabọtu, bụ onye Jiezerelu onò; gẹ ya nata iya nworu.

Elayjia epfu iphe, e-me Ẹhabu

¹⁷ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Elayjia, bụ onye Tishibe sụ: ¹⁸ “Gbalihu; je Samériya; jepfu Ẹhabu, bụ eze ndu Ízurelu onò. Ẹka ọ nọ nta-a bụ l'opfu-vayinu Nabọtu; l'ẹka-a, oome g'ọ nata iya nworu. ¹⁹ Karu iya lẹ Chipfu suru-a: ‘?I gbuchaaru nemadzụ; bya anafua ya iphe iya?’ Sụ iya lẹ Chipfu suru-a: ‘Oo ẹka onò, nkuta nọ richaa mee Nabọtu onò bẹ nkuta a-nọdu richaa mee nkengu!’ ”

²⁰ Ẹhabu sụ Elayjia: “?I chọwaru mu bya; gube onye ọhogu mu?”

Elayjia sụ iya: “Ee; mu chọwaru ngu bya; kele i wowaru onwongu haaru eme ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. ²¹ Huma ahuma lẹ mu e-me g'ẹjo-ipe dapfuta ngu. Awa ngu bẹ mu a-za l'ẹza; tẹme iphe, bukpo onye bụ nwoke l'ibe gube Ẹhabu bẹ mu e-kpo g'e kpoje ntụ-a l'alí Ízurelu: ohu; mē amadu. ²² Mu e-me ọnu-ulo ngu gẹ ke Jierobowamu nwa Nebatu; mē ke Basha nwa Ahayjia; noo kele i kpatsuru mu ẹhu-eghu; tẹme i mee gẹ ndu Ízurelu mee iphe-ẹji.

²³ “A bya l'ẹhu Jiezebelu bẹ Chipfu pfukwarupho sụ: ‘Oo nkuta a-ta Jiezebelu l'ime mkpukpu Jiezerelu.’

²⁴ “Ndibe Ẹhabu phẹ onye ọphu nwuhuru lẹ mkpukpu bẹ bụ nkuta a-ta onye ọbu. Onye ọphu nwuhuru l'oma ẹgu bẹ bụ ẹnu, ephe l'eli a-vuka anụ iya.”

²⁵ O tọ dudu onye ẹjo-ipe nkiya duta-bejeru gẹ ke Ẹhabu. O woru onwija ree eme ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. O buru nyee ya, bụ Jiezebelu bẹ kwaru iya ye. ²⁶ O meru akpamara; kele ọ gwaru agwa gẹ ndu Amoru onò, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu onò.

Iphe, Ehabu meru erwu iya l'ẹhu

²⁷ Noo ya; Ẹhabu nūmachaepho opfu onò; ọ gbajashia uwe iya; yee uwe-aphu; swiahaa ẹgu; azejeepho l'uwe-aphu onò; bya anọduje ejephe ke gologolo.

28 Chipfu bya epfuaru Elayijia, bu onye Tishibe su: 29 “?I humaru ge Ehabu gbę bya ewozeta onwiya alı l'iphu mu? Eshinu o wozetaru onwiya alı l'iphu mu be mu tee meędu g'ęjo-iphe ono bya teke o no ndzu. Mu e-doberu iya onu-ulo iya yele unwu iya.”

22

Mayıkaya aphu ọphuleny ęhu Ehabu (2Iphe 18:2-27)

1 A noo apha ęto; ọphu ndu Aramu waa ndu Izurelu ta alwuduru ọgu. 2 O buru l'ime apha k'ęto ono be Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda kpapfuru Ehabu, bu eze ndu Izurelu.

3 Eze ndu Izurelu be pfuhawaru ndu-ozı iya su: “?Unu maru-a l'oo anyibedua nwe mkpukpu Ramotu, du l'alı Giladu; ọphu o dudu iphe, anyi eme g'ee-shi g'anyi je anata iya eze ndu Aramu?”

4 Oo ya bu; o jiahaa Jiehoshafatu; su: “?I-tsoru mu jee ọgu le mkpukpu Ramotu, du l'alı Giladu to?”

Jiehoshafatu su eze ndu Izurelu ono: “Mu le ngu tukokwaru buru nanu. Ndi be mu; waa ndu nkengu buru nanu; inya mu; me inya nkengu buru nanu.” 5 Jiehoshafatu su iya: “Vuadaru ęzo maru iphe, Chipfu e-pfu.”

6 To budu iya bu; eze ndu Izurelu bya achikobe ndu mpfuchiru, rwuru l'unu nemadzu bya ajia phe; su: “?Bu ge mu je etsoo ndu mkpukpu Ramotu, du l'alı Giladu ọgu; to ge mu te ejeshi?”

Ephe su iya: “Jeshia; le Nnajiuphu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'ęka.”

7 Jiehoshafatu su: “?To dudu onye mpfuchiru ke Chipfu, no l'ęka-a g'anyi kpata iya ishi?”

8 Eze ndu Izurelu su Jiehoshafatu: “O nwefukwaru onye lanu, anyi e-shi l'ęka iya kpata Chipfu ishi obu. Ole o du mu ashi; noo kele o to pfujeduru opfu oma l'ęhu mu; gbahaephe ejo iya. Onye o bu be bu Mayıkaya nwa Imula.”

Jiehoshafatu su: “Eze; te epfubaękwa ęgube ono.”

9 To budu iya bu; eze ndu Izurelu bya ekua onye-ozı iya lanu su iya: “Je ekua Mayıkaya nwa Imula g'o bya ntanta-a.”

10 No iya; eze ndu Izurelu ye Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda yegbachaa uwe eze phe; sugachaaru l'aba-eze phe l'ęka eechije balı, no l'onu-abata mkpukpu Sameriya; ndu mpfuchiru ono g'ephe ha no du phe l'iphu epfugbaa iphe, ephe epfu. 11 Zedekaya, bu nwa Kenana bya egude iphe-ıgwę meshia upyi; bya asuje: “Chipfu suru-a: ‘Oo upyi-a be ıi-du ndu Aramu jasu ephe alakota l'ıyi.’ ”

12 Ndu mpfuchiru ono g'ephe ha no du epfukota iphe lanu; asuje: “Jeshia ọgu le mkpukpu Ramotu, du l'alı Giladu; je alwu-kpee; kele Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'ęka.”

13 To budu iya bu; onye-ozı ono, jeru eku Mayıkaya ono bya asu iya: “Lenu; ndu mpfuchiru ọphuu be tukokwaru wua onu nanu; tuko epfu le k'oma a-duru eze. Jiko g'opfu unu l'ephe bukwaru nanu; g'i pfua opfu, du ree.”

14 Mayıkaya su: “Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a be buephe iphe, Chipfu pfuru mu be mu e-pfu.”

15 Mayikaya bya ejerwua ibe eze; eze sù iya: “Mayikaya; ?bù g’anyi jee ògu lẹ mkpukpu Ramotu, dù l’alì Giladu; tọo g’anyi te ejeshi?”

Mayikaya sù iya: “Ngwanu! Unu jenu je alwu-kpee phe. Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l’eka.”

16 Eze bya asù iya: “?Bù ugbo ole bẹ mu a-rwọ ngu g’i gude epha Chipfu ribuaru mu angù l’ọ tọ dudu iphe ọzo, ii-pfuru mu; gbahaepho ọkpobe-opfu?”

17 Oo ya bù; Mayikaya sù: “Mu humaru ge ndu Ízurelu l’opfu gbakashihuru nanu nanu aghaphe l’oma úbvú g’aturu, enwedu onye-nche. Chipfu sù: ‘Ndu-a bẹ te enwedu nnajjuphu; g’onyenonu lashia ibe iya l’ehu-guu.’ ”

18 Eze ndu Ízurelu sù Jiehoshafatu: “?Mu ta asuduru ngu l’ọ tọ byadu epfu iphe, dù ree l’ishi mu; gbahaepho ejo iya?”

19 Mayikaya ndu epfu iphe, oopfu sù: “Ngwa; ngabẹ nchì numa iphe, Chipfu pfuru: Mu humaru Chipfu g’ọ nọ l’aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfu-pee ya mgburugburu; pfuru iya l’uzo ekutara; mẹ l’uzo ekicha.

20 Chipfu sù phe: “?Bù onye e-je epfubuta Éhabu g’ọ jeshia ògu lẹ mkpukpu Ramotu, dù l’alì Giladu; k’opfu oo-je anwuhu l’eka ono?”

“Onye lanu -futa; l’ọ sù l’ọo g’ee-me iya baa; l’ọ sù l’ọo g’ee-me iya bù ophuu. 21 E mehaa; ojozi lanu futa bya apfuru l’iphu Chipfu sù: ‘Ọo mbẹdua e-pfubuta iya.’

22 “Chipfu sù iya: ‘?Denu g’ii-shi pfubuta iya obu?’

“Ọ sù: ‘Mú e-je je aburu nwamaa ntuphu-ire je anodu l’onu ndu mpfuchiru Éhabu.’

“Chipfu sù iya: ‘Je; l’ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’

23 “Ọo ya bù g’i maru lẹ Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; ọ ndudukota ndu mpfuchiru ngu-a l’onu; tẹme Chipfu pfuwaa lẹ ya e-merwu ngu ehu.”

24 Tọbudu iya bù; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayikaya eka l’upfuru nchì; sù: “?Denu ge Unme Chipfu shi lufu mu l’ehu; bya epfuru yeru ngu?”

25 Mayikaya sù: “Mbọku, ii-maru bù mbọku ono, ii-je edomia onwongu l’ime ime mkpuru ono.”

26 Eze ndu Ízurelu bya asù: “Unu kpata Mayikaya kpọ-pfu Amonu, bù ọchi-ọha mkpukpu; waa Jiowashi, bù nwa eze. 27 Unu asù phe l’eze suru-a: ‘Unu tu-chia onye-a l’ọka-mkpọro; nuje iya nri, ha nwanshii; waa mini jasù mu ejee lwa l’ehu-guu.’ ”

28 Mayikaya sù: “I-lwaa l’ehu-guu; l’i maru l’ọ tọ budu Chipfu bẹ gbẹ mu l’onu pfua opfu.” Ọ bya asù ndu nọ l’eka ono g’ephe tẹbe nvọ l’opfu iya ono.

Eegbu Éhabu l’ogu (2lphe 18:28-34)

29 Tọbudu iya bù; eze ndu Ízurelu waa Jiehoshafatu, bù eze ndu Jiuda chita ndu ojoju phe tugba jeshia mkpukpu Ramotu ono, dù l’alì Giladu.

30 Eze ndu Ízurelu bya asù Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g’a ta maru onye mu bù; bahù l’ogu ono. Gubedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízurelu bya emee onwiya g’a ta maru iya bahù l’ogu ono.

31 Eze ndu Arámu bẹ pfuhawaru ndu-ishi ugbo-inya iya, dù umadzu ukporo l’iri l’ebo; sù phe: “Unu te etsokwa onye upfu m’ọ bù onye nta

ogu. Onye unu a-nòdu etso ogu kpoloko bụ eze ndu Ízurèlu.” ³² Ndu-ishi ugbo-inya ono hūmaepho Jiehoshafatu; ephe sụ: “Wakwa eze ndu Ízurèlu obu-o!” Oo ya bụ; ephe ghaaru iya iphu g'ephe tsoo ya ogu. Jiehoshafatu chishia mkpu. ³³ Ndu-ishi ugbo-inya ono bya amaru l'ò tọ bụdu eze ndu Ízurèlu; ephe dakọbe haa ya achichi.

³⁴ O nweru onye ophu agbaepho apfụ iya l'eka o hūmaru; woru iya gbaa eze ndu Ízurèlu l'ehu lẹ mgbaka eka ngwogu, o kwaru onwiya dzepefuru edzepefuru. Eze rashiaru onye angaru iya ugbo-inya sụ: “Kpọlaa azụ; pafu mu l'ogu-a; kele e mekawaru mu iphe okpobe emeka.” ³⁵ Ogu ono kpohu oku lẹ mboku ono; e kepyabẹ eze ekepyabẹ l'ugbo-inya ono; ephe lẹ ndu Arámu nòdu alwu ogu ono. Mee, shi l'eka ono, e mekaru iya iphe ono nòdu asoshihu l'oma ugbo-inya ono. Ó be l'uzenyashi iya; o nwuhu. ³⁶ Enyanwu ribajeepho; e chishia mkpu l'eka ndu ojogu ono nò sụ: “G'onyenonu lashia mkpukpu iya-o; g'onyemonye lashia alí iya!”

³⁷ Tòbudu iya bụ; eze nwuhu; a palata odzu iya lẹ mkpukpu Samériya bya elia. ³⁸ Ephe je asaa ugbo-inya ono asasa l'okpuru, dū lẹ mkpukpu Samériya, bụ eka ndu agba ukpara awuje ehu. Nkuta richaa mee ya egube ono, Chipfu pfuhawaru iya ono.

³⁹ A bya l'iphe ozo, nwugbaberu nū teke Éhabu bụ eze; mē iphemiphe, o mekotaru; mē k'ulo-eze, o kpuru gude eze-enyi memaa ya; mē kē mkpukpu, o kpushigbaaru ike bē e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Ízurèlu meru. ⁴⁰ No iya; Éhabu kua mgbenya ikpazụ; bya alapfushia nna iya pphē. Éhazaya, bụ nwa iya nwoke buri eze nòchia enya iya.

Teke Jiehoshafatu bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 20:31—21:1)

⁴¹ Jiehoshafatu nwa Asa bya aburu eze ndu Jiuda l'apha, kwe Éhabu apha eno, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Ízurèlu. ⁴² Jiehoshafatu nwaru ukporo apha l'apha iri l'ise teke o wataru aburu eze. O nòo l'aba-eze iya ukporo apha l'apha ise lẹ Jierúsalem. Epha ne iya bụ Azuba nwada Shilihi. ⁴³ Jiehoshafatu bya etsokotae pho ụzo, nna iya, bụ Asa tsoru. Ophu o dudu ophu o haru mē nanu. O meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. O lẹ tọ lwuduru eka aagwajē iphe. Ndu Ízurèlu nòdu ejeje egwe ngweja; bya akpọ ụnwù-isensu oku l'eka ono. ⁴⁴ Jiehoshafatu mekwarupho; ye lẹ eze ndu Ízurèlu nòdu lẹ nchi-odoo.

⁴⁵ Iphe ozo, Jiehoshafatu megbaberu; mē ehuka ehuka, o mekotaru; waa g'o gude lwua ogu bē e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ⁴⁶ Unwoke, anòduje agba ukpara l'ulo agwa, bụ ndu ophu phoduru nū lẹ teke nna iya bụ eze; bē o chishikotaru l'alí ono. ⁴⁷ Teke ono bē ndu Edomu te enwedu onye eze; o buri onye nò-tsotaru eze bē bụ onye-ishi.

⁴⁸ Jiehoshafatu bya achiru ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho ye g'e gude je alí Ofi je evuta mkpola-ododo. O lẹ ugbo-mini ono tsukposhihuru lẹ Eziyonu-Geba; ophu o to jeeduru. ⁴⁹ O buri teke onoya bē Éhazaya nwa Éhabu suru Jiehoshafatu: “Gē ndu-ozí mu waa ndu-ozí ngu swijenuru l'ugbo-mini ono.” Jiehoshafatu jika.

⁵⁰ Noo ya; Jiehoshafatu kuru mgbenya ikpazụ; bya alapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ ẹ mkpukpu Dévidi, bụ nna iya. Jiehoramu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ọnya iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Ízurelu

⁵¹ Éhazaya nwa Éhabu bya aburu eze ndu Ízurelu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'ẹsaa, ọ bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; ọ bụru eze ndu Ízurelu apha labọ ẹ Samériya. ⁵² O mee ẹjo-ememe l'ọnya Chipfu; bya etsoo ọzo nna iya; mę kę ne iya; bya etsoo ọzo Jierobowamu nwa Nebatu; mbụ onye ono, kpatarụ; ndu Ízurelu mee iphe-ẹji ono. ⁵³ Ọ barụ Balụ ẹja; bya ephozeru iya; shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu ẹhu-eghu, bụ iphe, nna iya meru.

Ekwo Ndu eze k'èbo

Éhazaya ezi g'e jeru iya l'agwa Balu-Zebobu

¹ Tòbudu iya bụ; Éhabu nwùhuepho; ndu Mówabu wata ekwefuru ndu Ízurèlu ike.

² O bụru teke ono bẹ Éhazaya shi l'ónuzo ụlo-eli iya lẹ Samériya kabafu bya adaa meka iphe. O bya ezia ndu-ozí; sù phẹ: "Unu jeeshikwa l'ají lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Èkuronu g'a maru ?mu l'a-kaa mma l'iphe-a, mu mekaru-a?"

³ Ole ojozi Chipfu jeru asù Elayijia, onye mkpukpu Tishibe: "Gbalihu jepfu ndu-ozí eze ndu Samériya pho je asù phẹ: 'Bụ lẹ Chileke ta nòdu l'alí ndu Ízurèlu meru g'o gude; unu nòdu eje l'ají lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Èkuronu?' ⁴ Oo ya bụ lẹ-a; Chipfu suru-a: 'Í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹ, ẹka i dabyiru ono. Í nwùhufutajekwa.'" Oo ya bụ; Elayijia jeshia.

⁵ Ndu ozí ono lwaphuta azu; bya abyapfuta eze; o sù phẹ: "'Denu g'o nwuru; unu lwatashiaru azu?"

⁶ Ephe sù iya: "O nweru nwoke, byapfutaru anyi bya asù anyi: 'Unu jepfu eze ono, ziru unu ozí ono je asù iya lẹ Chipfu suru-a: 'Bụ lẹ Chileke ta anòdu l'alí Ízurèlu meru g'o gude i zia g'e jeru ngu l'ají lẹ Balu-Zebobu, bụ agwa ndu Èkuronu? Sù-a; í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹ ẹka i dabyiru ono. Í nwùhufutajekwa.'" "

⁷ Eze bya asù phẹ: "'O dù idu-agma; mbụ nwoke ono, byapfutaru unu bya epfuaru unu iphe ono?"

⁸ Ephe sù iya: "O yeru uwe, e meru l'èjí anụ; iphe, o keru l'upfu bụru akpo-anụ."

Éhazaya sù: "O kwa Elayijia kẹ Tishibe bẹ o bụ."

Éhazaya ezi g'e je egude Elayijia

⁹ Tòbudu iya bụ; eze bya ezia onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri; bya eyeru iya ndu ojogu iya ono g'ephe je egude Elayijia. Ephe rwua; onye-ishi ndu ojogu ono bya ejepfu Elayijia lẹ mkpakponu ubvu l'eka o no; je asù iya: "Gube onye kẹ Chileke; eze suru g'i nyizeta!"

¹⁰ Elayijia sù onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri ono: "O -buru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'oku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojogu ukporo labo l'iri ono, unu l'ephe swi ono." Tòbudu iya bụ; oku shinu l'imigwe bya ekegbushia yele ndu ojogu ukporo labo l'iri ono.

¹¹ Eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri ozo; bya eyeru iya ndu ojogu ukporo labo l'iri g'ephe je egude Elayijia. Ephe rwua; onye-ishi ndu ojogu ono sù iya: "Gube onye kẹ Chileke; eze suru g'i nyizeta egwegwa!"

¹² Elayijia sù: "O -buru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'oku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojogu ukporo labo l'iri ono, unu l'ephe swi ono." Tòbudu iya bụ; oku kẹ Chileke shi l'imigwe bya ekegbushikota yele ndu ojogu ukporo labo l'iri ono.

¹³ Oo ya bu; eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri k'eto iya; bya eyeru iya ndu ojogu ukporo labo l'iri ono. Epehewua; onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri k'eto iya ono nyikota; bya ejepfu Elayijia; je adaa gbushi ikpere l'iphe iya; rwoahaa ya; su: "Gube onye ke Chileke; jiko gubenu ndzu mu iphe; me ndzu umadzu ukporo labo l'iri-a, bu ndu-ozinngu-a. Gubenu phe iphe l'enya nkengu. ¹⁴ Lewarog'oku shi l'imigwe bya ekegbushia ndu-ishi ndu ojogu labo pho, vuhawa uzo bya; me ndu ojogu ukporo labo l'iri iri pho, epehewua swigbaa pho. Jiko gubero ndzu mu iphe l'enya nkengu."

¹⁵ Tobudu iya bu; ojosi Chipfu su Elayijia: "Tsuru iya nyize. Ba atsushi iya ebvu!" Oo ya bu; Elayijia gbalihu tsoru iya nyizeta; epehewua jepfu eze.

¹⁶ Elayijia su eze: "Chipfu suru-a: '?Bu le Chileke ta anodu l'ali ndu Izurelu be meru g'o gude i zia ndu-ozin g'ephe jeshiaru ngu l'aji le Balu-Zebobu, bu agwa ndu Ekoronu. Eshi ophu i meru iya nno be i ti byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azee ono, i dabyiru ono. I nwuhufutajekwa.'" "

¹⁷ No iya; Ehezaya nwuhu egube ono, Chipfu shi l'onu Elayijia pfua ya ono.

Jioramu bya aburu eze nochia enya iya; kele Ehezaya ta anwutaduru nwa nwoke. O buru l'apha, kwe Jiehoramu, bu nwa Jiehoshafatu apha labo, o shi butaru eze ndu Jiuda be Jioramu, bu iya bu nwune iya byaru aburu eze ndu Izurelu.

¹⁸ Iphe ozo, nwuru nu teke Ehezaya bu eze; me iphe, o meru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshiru iphe, ndu eze ndu Izurelu megbaberu.

2

Chipfu ekuba Elayijia l'imigwe

¹ Teke Chipfu abya egude oke p'ephe, l'aswore aswore kuba Elayijia l'imigwe be Elayijia yele Elayisha no l'ije a -gbe le mkpukpu Gilugalu.

² Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a; kele Chipfu zikwaru mu ge mu je mkpukpu Betelu."

Elayijia su iya: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu g'i no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta byadu aha ngu." Oo ya bu epehewua swiru jeshia Betelu.

³ O buru le Betelu be ogbo ndu mpfuchiru Chileke, bu iya nu wu-pfutaru Elayisha bya asu iya: "?I maru-a le Chipfu abya ekuta nnajiuphu ngu ntanu-a?"

Elayisha su: "Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haarog'ono."

⁴ Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a Elayisha; kele Chipfu zikwaru mu ge mu je mkpukpu Jieriko."

Elayisha su iya: "Oo ge Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu g'i no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadi aha ngu." Oo ya bu; epehewua swiru jeshia Jieriko.

⁵ Ndu ogbo mpfuchiru Chileke, bu le Jieriko bya awu-pfu Elayisha; bya asu iya: "?I maru-a le Chipfu abya ekuta nnajiuphu ngu ntanu-a?"

Elayisha su: "Ee; mu makwaru-a; olobu; unu haarog'ono."

⁶ Tobudu iya bu; Elayijia su Elayisha: "Nodukwa l'eka-a; le Chipfu zikwaru mu ge mu je enyimu Jiodanu."

Elayisha su: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gubedua nodu ndzu g'i no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadi aha ngu." Oo ya bu; epehewua kpochibe iya.

⁷ Ụmadzu ụkporo labo l'ụmadzu iri lẹ ndu ogbo ndu mpfuchiru Chileke tsoru p̄hẹ; je apfuru ụzenya ele p̄hẹ g'ẹphenebo pfuru l'aguga ẹnymu Jiđdanu ono. ⁸ Elayijia yefuta uwe-mgbalanu iya; bya aphukoo ya aphuko; chia lẹ mini ono; mini ono kekaha ẹbo; ophuu wuru laa l'ibe iya ophuu; ophuu wuru laa l'ibe iya ophuu; k'ophu bu l'ẹphenebo ghaburu l'ali okponku.

⁹ Ẹp̄he ghabuchaep̄ho; Elayijia s̄u Elayisha: "Pfuaru mu ip̄he, mu emeru ngu temanu l'e kuta mu kufu l'eka i no."

Elayisha s̄u: "Jiko g'unme, ha ḡe nkengu ugbo labo d̄unu mu l'ehu."

¹⁰ Elayijia s̄u: "Ip̄he i pfuru g'e mee atsukwa l'ehu ememe. Ōle-a; ō-buru l'i humaru mu m̄e Chileke kutaj̄ee mu pho b̄e ōo-bukwaru-a nkengu; ō-dudu b̄e ō t̄o dukwa nno."

¹¹ Noo ya; ep̄he n̄odu aboshikpoep̄ho uja eje; a bya l'amaru; ugbo-inya, enwu oku; m̄e inya, enwugbakwapho oku chaa p̄hẹ l'echilabo; bya ekekaha p̄hẹ. Elayijia tsoru oke pherephere ono, aswore aswore ono bahu l'imigwe. ¹² Elayisha h̄uma iya; o chishia s̄u: "Nna mu-e! Nna mu-e! Ḡube onye ono, bu ugbo-inya; bya aburu o-gba-l'inya-ogu ndu Izurelu!" O h̄uma-beru iya. Elayisha ye eka l'uwe, o yeru l'ehu zijaha ẹbo.

Elayisha awata eje ozi iya

¹³ No iya; Elayisha ch̄ita uwe Elayijia, dafuru nu; ghakobe laphu azu je apfuru l'onu ẹnymu Jiđdanu. ¹⁴ O woru uwe Elayijia ono, dafuru nu ono chia lẹ mini; s̄u: "?D̄enu Chipfu; mb̄u Chileke k̄e Elayijia?" O ch̄ie ya pho lẹ mini ono; o bukaha ẹbo; ophuu wuru laa ibiya ophuu; ophuu wuru laa ibiya ophuu. Elayisha ghata.

¹⁵ Ndu ogbo mpfuchiru Chileke pho, shi Jieriko pho; mb̄u ndu pho, shi pfuru ụzenya ele p̄hẹ ẹnya pho; h̄umaep̄ho Elayisha; ep̄he s̄u: "Unme Chileke ono, shi d̄u Elayijia l'ehu ono dukwaa Elayisha l'ehu-o!" Ẹp̄he zefu je agba iya ndzuta; bya ephozeta l'ali l'iphu iya. ¹⁶ Ẹp̄he s̄u iya: "Lenu; anyibe ndu-ozu ngu b̄e nweru ụkporo ụmadzu labo l'ụmadzu iri, okpehu dukota. Jiko g'ep̄he jen̄u ach̄oo nnajiuphu ngu; g'a maru; ?Unme Chipfu pataru iya je edobe l'ubvu; ozoo lẹ nsuda."

Elayisha s̄u p̄hẹ: "Waawakwa; unu te ezikwa p̄hẹ."

¹⁷ Ẹp̄he p̄funyaaru iya ya; ip̄here iya d̄u iya; o s̄u p̄hẹ: "Ngwa; unu zinaa p̄hẹ iya." Oo ya bu; ep̄he zia ụkporo ụmadzu labo l'ụmadzu iri ono. Ẹp̄he ch̄o ya abali ẹto ophu ep̄he ta ah̄umaduru iya. ¹⁸ Ẹp̄he lwaphutaep̄ho azu byapfuta Elayisha l'eka o no lẹ mkpukpu Jieriko; o s̄u p̄hẹ: "?Mu ta asunuru-a unu g'unu te jeshi?"

Ip̄he ohumalenya, Elayisha meshigab̄eru

¹⁹ No iya; unwoke mkpukpu ono bya epfuaru Elayisha s̄u: "Nnajiuphu anyi; lekpodapho lẹ mkpukpu-a b̄e nokpoo l'eka d̄u ree; ōle mini, no iya nu b̄e d̄u eji; t̄eme ophu ali-a te emehuj̄edu ip̄he."

²⁰ Elayisha s̄u p̄hẹ: "Unu jeye unu l̄e ḡbamugbam̄u oph̄uu wotaru mu." Oo ya bu; ep̄he bya ewotaru iya ya.

²¹ O bya atuḡbua jeshia l'eny-a-mini ono je agharu unu ono ye iya s̄u: "Chipfu suru-a: 'Mu mewaru mini-a g'o d̄u ree. O t̄o byadu e-ḡbubaa egbuḡbu ozo; ophu o byadu e-mebaa g'ali-a te emehuj̄ehe ip̄he ozobaa.'" ²² Mini ono bya adu ree; bya asu ntanu-a, bu iya bu egube ono, Elayisha pfuru iya.

²³ Elayisha shi l'eka ono jeshia Betelu. O n̄odu eje l'uzo; unwokoro shi l'ime mkpukpu ono wufuta; bya ach̄iahaa ya ochi; asuje iya: "Tuḡbua je

iphe iije; gube ishi-ɔnmo ono! Tugbua; gube ishi-ɔnmo ono!" ²⁴ Elayisha bya aghakobe huma phe; o gude epha Chipfu tua phe ɔnu. Ejo anu-egbudu labo, bu biye, bugbaa nyee ya shi l'oswa futu bya alabushia anu unwokoro ukporo umadzu labo l'umadzu labo ono alabushi.

²⁵ Elayisha shi l'eka ono o buru iya eje l'ubvu Kamelu; o buru l'eka ono be o shi lashia Sameriya.

3

Ogu, ndu Izurelu; waa ndu Mowabu

¹ Jiehoramu nwa Ehabu be byaru aburu eze ndu Izurelu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'esato, o shi butaru eze ndu Jiuda. Eka Jiehoramu no buru eze bu le Sameriya. Iphe o noru l'aba-eze bu apha iri l'ebo. ² O mee ejo-ememe l'enya Chipfu; ole o to mebeduru iya ge nna iya; me ge ne iya meru. O phofuru itso, duru Balu nsɔ ono, nna iya kpoberu ono. ³ Obenu l'o yeluru-a eka l'iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbu iphe-eji ono, o meru ndu Izurelu mee ono. O to dudu ophu o haru ememe.

⁴ No iya; Meshu, bu eze ndu Mowabu be azu aturu. Aphagapha be okpujeru ukporo unu unwu aturu iri l'ebo l'unu iri kpee eze ndu Izurelu; nukwa iya pho eji, shi l'ebili ukporo unu iri l'ebo l'unu ebili iri. ⁵ Ole Ehabu nwuhuerupho; eze ndu Mowabu wata ekwefuru eze ndu Izurelu ike. ⁶ Oo ya bu; eze, bu Jiehoramu lufu le Sameriya je akpakoo ndu Izurelu l'ophu. ⁷ O bya ezia Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda su: "Eze ndu Mowabu be kwefukwaru mu ike. ?I-tsoru mu g'anyi je etsoo ndu Mowabu ogu to?"

Jiehoshafatu su iya: "Mu e-tsoru ngu-a je. Mbɛdua be duwaa ge gubedua; ndibe mu duwaa g'ephe bu ndu nkengu; inya mu dukwapho g'o bu inya nkengu."

⁸ O jia su: "?Bu uzo ole be anyi e-shi jeshia ogu obu?"

Jiehoramu su: "Anyi e-shi echiogu ndu Edomu."

⁹ Oo ya bu; eze ndu Izurelu; waa eze ndu Jiuda; me eze ndu Edomu tukɔ swiru jeshia. Ephe jeepho ngbango uzo abali esaa mgburugburu; mini phe bv; ophu o duedu ophu ndu ojogu ono; me eku, ephe chi ngu.

¹⁰ Eze ndu Izurelu chishia su: "Hae! Chipfu kuakwaru anyibe ndu eze eto-a g'o chiru anyi ye ndu Mowabu l'eka." ¹¹ Jiehoshafatu jia su: "?To dudu onye mpfuchiru Chipfu, no l'eka-a; k'ophu anyi e-shi iya l'eka jita Chipfu g'ije anyi gbaru?"

Onye lanu l'ime ndu-ozu eze ndu Izurelu su: "Elayisha nwa Shafatu bukwa l'eka-a. Oo ya shi agbashije Elayija mini l'eka."

¹² Jiehoshafatu su: "O kwa onye Opfu Chipfu bu l'ehu be o bu." Oo ya bu; eze ndu Izurelu waa Jiehoshafatu; me eze ndu Edomu jepfushia ya.

¹³ Elayisha su eze ndu Izurelu: "?O nweru iphe, mu le ngu jigba to?" Jepfu ndu mpfuchiru ono, nna ngu; me ne ngu shi jepfufe ono."

Eze ndu Izurelu su iya: "Waawakwa. O kwa Chipfu kukobewaru anyibe ndu eze eto-a g'o chiru anyi ye ndu Mowabu l'eka."

¹⁴ Elayisha su: "Oo ge Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike no ndzu g'o no iya-a; mbu onye mu ejeru ozi; be bu g'o bu ire-lanu; le mu tege eledu ngu

enya; ophu o bu ke ge mu huma ngu; ome o to bu Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda, nonu-a be mu akwabẹ ubvu. ¹⁵ Ngwa-a; unu je ekuaru mu onye akpoje ogumogu.” Onye ogumogu ono byaepho bya awata iya akpokpo; ike Chipfu bya akparwuta Elayisha l'ehu.

¹⁶ O su: “Waa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu tushia nsu g'o tuko nsuda nsuda-a sweta.’ ¹⁷ Kele Chipfu suru-a: ‘Unu ta abyadu a-huma eka pherephere ezi; ophu o buro kele oo mini eedze; ole mini e-jikota nsuda ono pyimu. Oo ya bu g'unubedua; me eswi unu; me anu unu angua mini.

¹⁸ O bu iphe, du nphe l'enya Chipfu. Oo-wokwarupho ndu Mowabu ye unu l'eka. ¹⁹ Iphe, bukota mkpukpu, a kpushiru ike be unu a-lwukota; me mkpukpu, nwegbaaru enya. Unu egbutsushikota iphe, bu oshi, du ree; tuko enya-obvu mini nwuchishia; kwakpo mkpuma kubechaa l'okpobe alı phe; gude mebyishia ya.’ ”

²⁰ O be l'utsu echele iya; le teke egweje ngweja utsu; mini shi l'uzo ibe iya ke Edomu aso gborogboro; bya ejikota alı ono ejiji.

²¹ Ndu Mowabu numaeopho le ndu eze ono byaru phe etso ogu; ephe bya ekukobe unwoke, a-du ike kwaa ngwogu; e-shi le ndu ha nwanshi je akpaa le ndu ha shii; ephe je apfukachaa l'oke alı phe. ²² Ephe tehushia lonmewa utsu; anwu utsu nodu echi le mini ono. Ndu Mowabu huma mini ono l'azu iya ophu; o du phe uswe-uswe l'enya ge mee. ²³ Ephe su: “O kwa mee du egube pho! Ndu eze ono lwuakwaru ogu gbushia onwophe. Unube ndu Mowabu; ngwa; g'anyi je akwaa iphe phe l'okwata.”

²⁴ Ndu Mowabu wuba nu l'odu ndu Izurelu. Ndu Izurelu wu-lihu tsoahaa phe ogu; jeye ephe ye okpa l'oso. Ndu Izurelu zehu tsoru phe; zeba l'alı phe; je awata phe egbushi. ²⁵ Ephe mebyishikota mkpukpu le mkpukpu phe l'ophu. Onyenonu kwaa mkpuma kubechaa l'okpobe alı phe; gude mebyishia ya; jeye ephe ku-jikota mkpuma l'alı ndu eka ono. Ephe nwuchishichaa enya-obvu mini phe; gbutsushichaa oshi, du ree le mkpukpu ono. Eka ephe haru mkpuma, no iya nu o nodu l'eka o no be bu mkpukpu Kiru-Harasetu kpoloko. Ole ndu agbaje mgbeka no-phekwanuru iya mgburugburu; lwa ya lwa.

²⁶ Eze ndu Mowabu humaepho l'ogu ono nabawaru iya eka; o chita unu umadzu ukporo l'umadzu iri l'ise, bu ndu chigbaa ogu-echi; g'ephe kpata uzo jefushia eze ndu Edomu. Ole ephe ta akpataduru uzo. ²⁷ Tobudu iya bu; o kpata okpara iya nwoke, bu onye gege aburu eze nochia enya iya gude gwee ngweja-akpo-oku l'eli igbulo mkpukpu ono. Ndzu rwuta ndu Izurelu; ephe tsuphu azu; lashia alı phe.

4

Manu, nwanyi, ji iya anọedu

¹ O nweru nwanyi, bu onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru shi alı iya. O byapfuta Elayisha bya araku iya su: “Onye-ozı ngu, bu iya bu ji mu be nwuhakwaru nu. O doru ngu enya l'onye-ozı ngu ono shi atsu Chipfu ebvu. Ole nta-a be onye o ji ugwo be byaru g'o nata mu unwu mu: unwokoro mu labo l'opfu ugwo ono; g'ephe buru ohu iya.”

² Elayisha su nwanyi ono: “?Bu gunu be mu e-meru ngu? ?Bu gunu bu iphe, i nweru l'ulo ngu? Karu mu iya.”

Nwanyi ono su: “Nwozi ngu nwanyi ta adukwa iphe, o nweru l'ulo; gbahaepho nwite-mkpa manu lanu.”

³ Tòbudu iya bụ; ọ sụ: “Je arwọkokpo ndu obutobu unu phẹ ite iphoro. Rwotakpoo ya igwerigwe. ⁴ Teke i mechaaru nno; g’unu l’unwu ngu bahụ l’ulo; swọ-chia onwunu l’uzo. Unu wụ-jishikọta ite ono g’ọ hakọta lẹ manụ; ophu jierupho; unu edocha iya.”

⁵ Oo ya bụ; nwanyi ono haa ya lufu; je aswo-chite onwiya; me unwegirima iya l’ulo. Ephe nodu apatagbaaru iya ite ono; ọ nodu awu manụ eye iya. ⁶ O be g’ite ono jikotachaaru g’ọ ha; ọ sụ nwa iya: “Patabanaaru mu ite ozo!” Ọ sụ iya: “O tọ dukwa ite ọzo, dukwadu nụ.” Tòbudu iya bụ; manụ ono soshi-buhu.

⁷ Nwanyi ono tugbua je epfuaru iya onye ke Chileke ono.

Ọ sụ iya: “Je ereshia manụ ono gude pfua ugwo obu. Unu l’unwu ngu egude ophu phoduru nụ buru.”

Eme nwatibe nwanyi Shunemu g’o teta nodu ndzu

⁸ O -rwua ujiku lanu; Elayisha jeshia mkpukpu Shunemu. O nweru nwanyi, nweru iphe, bu l’eka ono, shiru iya ite ebyaa. Ọ nodu abujewaruro; ọ -nodu aghata l’eka ono; l’ọ bahụ je eria nri.

⁹ Tòbudu iya bụ; nwanyi ono sụ ji iya: “Lenu; nta-a be mu humawaru lẹ nwoke-a, anoduje abya eka-a tekenteke-a be bụ onye ke Chileke, dū nsọ.

¹⁰ G’anyi meta nwulo nshii kpọ-pfube l’eli iya nkanyi; doberu iya ya iphe-azee; me teburu; me oshi-anoo; me iphe, aapfubeje oroku; k’ophu bụ ọ -byaepho; l’ọ noduje iya.”

¹¹ O be ujiku lanu ge Elayisha byaru l’eka ono; ọ bahụ lẹ nwulo ono je azee. ¹² Ọ sụ nwozi iya, bụ Gehazi: “Je ekuaru mu nū nwanyi Shunemu ono.” O kua ya; ọ bya bya apfuru iya l’iphu.

¹³ Elayisha sụ nwozi iya g’ọ sụ nwanyi ono: “?Bụ gunu be ee-meru ngu lẹ k’onwongu, ilashi lẹ k’iswi ehu anyi-a? ?Bụ g’anyi pfuru opfu ehu ngu yeru eze; tọ g’anyi pfua ya yeru onye-ishi ndu ojogu?”

Nwanyi ono sụ: “O tọ dukwa iphe mkpa iya duru mu. Mu bukwa tusaru ehu l’echilabo ndu nwe mu nū.”

¹⁴ Elayisha jia sụ: “?Bụ gunu be ee-meru nwanyi ono?”

Gehazi sụ: “Okpobe opfu bụ l’ọ tọ nwutaduru nwa; teme ji iya kahuwaa akahu.”

¹⁵ Elayisha sụ: “Kueshidukwa iya.” O bya ekua ya; nwanyi ono jeta bya apfuru l’onu mgbo.

¹⁶ Elayisha sụ: “Egube nta-a apha ozo be l’ii-hewaru nwa nwoke l’eka.”

Nwanyi ono sụ: “Waawaa; nnajiuphu mu; ba kabeshinu dzuaru mu uka gube onye ke Chileke.”

¹⁷ E mecha; nwanyi ono tsuta ime; nwua nwa nwoke l’egube teke ono, Elayisha pfuru iya opfu iya ono lẹ mgbatapha iya.

¹⁸ O be ujiku lanu ge nwata ono vutawaru; ọ tugbua jepfushia nna iya l’egu l’eka yee ndu akpata iphe, ọ koru l’opfu tukoru nodu. ¹⁹ A nonyaa; ọ rashiaru nna iya sụ: “Ishi mu-o! Ishi mu-o!”

Nna iya sụ onye-ozu iya: “Kuta iya kulaaru ne iya.” ²⁰ Onye-ozu iya ono bya ekuta nwata ono kulaaru ne iya; ne iya heru iya l’utapfu jeye o rwua l’eswe; nwata ono nwuhu. ²¹ O je eworu iya nyebe l’iphe-azee onye ke Chileke ono; gu-buru iya ye l’ime ulo ono; tugbushia.

²² Tòbudu iya bụ; ọ bya ekua ji iya sụ: “Jiko yenuru mu onye-ozu lanu; waa nkafu-igara lanu ge mu gbaru egwegwa je ibe onye ke Chileke; ge mu alwa.”

²³ Ji iya sù: “?Bùkwa gùnu bè iije ibe iya ntañu-a; g’ò tò bùdu l’òo ònwa òphúú; òzoo eswe-atùta-unme-a?”

Nwanyị onò sù: “Ò bùkwa k’òma bè ò bù.”

²⁴ Òo ya bù; ò dozia nkapfù-ìgara onò; sù nwozi onò: “Gbaru iya g’anyị je; te ejekwa iya atò nwèhu; gbahaa lè mu sùru g’ì tò nwèhu.” ²⁵ Nwanyị onò gbagbua; bya ejepfu onye kẹ Chileke l’ùbvú Kamèlu.

Teke ò nòkwaduro ụzenya bè onye kẹ Chileke onò hùmaru iya; ò sù Gehazi, bù onye-ozì iya: “Lenu; ò kwa nwanyị Shunemu phò bù òphuu.

²⁶ Gbagbua je agba iya ndzuta; g’ì jia ya sù: ?Bua k’òma? ?Èhu òja ji iya ree? ?Nwatibe iya bè èhu òja ree?”

Nwanyị onò sù iya: “Ò bùkwa òma ayị ayị.”

²⁷ Nwanyị onò byapfutaepho onye kẹ Chileke onò, l’ùbvú onò; ò wòru iya èka l’òkpa. Gehazi byatashia ya enwufu; onye kẹ Chileke onò sù: “Parù iya haa; kẹle aphù jiru iya obu. Òphu Chipfu ta abùdu l’ò meru gè mu maru; tème òphu ò pfuduru mu iya.”

²⁸ Tòbudu iya bù; nwanyị onò sù: “Nnajiuphu mu! ?Mu pfunaru ngu-a òphu nwa? ?Mu ta asunuru ngu-a g’ì ti kobeshi mu obu l’eli?”

²⁹ Elayisha sù Gehazi: “Rùkota onwongu; wota oshi-mpalèka mu phò gude jeshia. Teke unu lè nemadzù dzudaru; te kelekwa iya ekele; òphu ò òkwa onye ii-kwe ekele mè ò -kele ngu. Je atù-kobe nwata onò oshi-mpalèka mu onò l’atatifpu!”

³⁰ Ne nwata onò sù: “Òo gè Chipfu nò ndzù g’ò nò iya-a; tème gubedua nòdua ndzù g’ì nò iya-a; bù g’ò bù ire-lanù lè mu ta abyadù aha ngul!” Òo ya bù; Elayisha gbalihu tsoru iya jeshia. ³¹ Gehazi vuru ụzo tughua je atù-kobe nwata onò oshi-mpalèka onò l’atatifpu. Òphu nwata onò ta tsukpodaru nù mè pfù; òzoo mee ụkporo. Òo ya bù; ò laphu azù jepfu Elayisha je asù iya: “Nwata òbu te etetakwaru.”

³² Elayisha bya abahù l’ùlo; bya ahùma gè nwata onò nwuhuru; nyeru l’iphe, òzeje azè. ³³ Òo ya bù; ò bahù l’ime ụlo; bya aswo-chia ụzo; ò buri yèe nwata onò bè nò l’ùlo onò; ò nòdu epfu anù Chipfu. ³⁴ Ò bya agbalihu je azè-koru nwata onò l’eli; woru ònu nkiya tsupfube iya l’ònu nkiya; pfube iya ènya iya l’ènya nkiya; woru èka iya dobe l’èka nkiya. Ò machinyaepho onwiya l’eli nwata onò; èhu bya evuahaa nwata onò òku.

³⁵ Elayisha bya agbalihu; jephee l’ùlo onò; bya alaphu azù je azèe machia onwiya l’eli nwata onò. Nwata zee uze ugbo èsaa; bya eworu ènya saa.

³⁶ Tòbudu iya bù; Elayisha kua Gehazi sù: “Kuèshidu nwanyị Shunemu-a!” Òo ya bù; ò kua ya. Nwanyị onò bya abya; Elayisha sù iya: “Kutawarò nwa ngu.” ³⁷ Nwanyị onò bata bya adaa kpurumu l’iphu Elayisha; phozeru iya; bya eduta nwa iya ò buri iya atughu.

Ine, egbu egbugbu, nò l’ite

³⁸ Ò be teke Elayisha lashiaru mkpukpu Gilugalu; ègu nòdu eme l’ali onò. Ògbo ndu mpfuchiru bya adòru iya l’iphu; ò sù nwozi iya: “Wota eze ite phò gwòoru ndu ògbo mpfuchiru ine g’èphe ria.”

³⁹ No iya; onye lanù tughua bahù l’egbudu gè ya kpata èba, ee-ye l’ine onò. Ò je ahùma vayinu òswa. Ò wòkoo mebyi iya; phùkobe uwe-mgbalanù iya chiru iya yeji ya eyeji. Ò lwaepho; ò byia ya ebyiby chiru ye l’ite onò, e shiberu ine onò; òphu ò dudu onye maru iphe ò bù. ⁴⁰ A gwò-gheè ya phò; a wufuta iya yeru ndu onò g’èphe ria. Èphe rijeepho ine onò; èphe chishia mkpu; sù: “Gùbe onye kẹ Chileke; iphe, nò l’ite-a egbukwa egbugbu!” Òphu èphe aduhedu ike ria ya.

⁴¹ Elayisha sụ: “Kpotaeduru mu ukpokutu iphe.” E kpotaru iya ya. O kpota iya ye l'ite ono; bya asụ: “Wufutawa iya rọ; nụ ndu ono g'ephe ria.” A wufuta iya; ophu o duedu iphe, egbu egbugbu nọkwadu lẹ nri ono.

Elayisha anụ umadzu ukporo ise nri

⁴² No iya; nwoke lanụ, shi lẹ mkpukpu Belu-Shalisha wotaru onye kẹ Chileke ishi buredi ukporo, e gude ukpokutu balị, bụ akpuru-iphe-mbụ ghee; mę ishi akpe olemole, o gbutaru k'ophuú ye l'eda iya. Elayisha sụ nwozi iya: “Woru iya nụ ndu ono g'ephe ria.”

⁴³ Nwozi iya ono sụ: “?Denu gę mu e-shi doberu umadzu ukporo ise iphe-a l'iphu?”

Elayisha sụ: “Woru iya nụ pę rọo g'ephe ria; kẹle Chipfu sụru-a: 'Ephe e-ri iya riphodo eriphodo.' ” ⁴⁴ Oo ya bụ; o bya edoberu pę iya l'iphu; ephe ria ya riphodo eriphodo; bụ iphe ono, Chipfu pfuru ono.

5

Nemanu; onye ekpenta

¹ Nemanu bụ onye-ishi ndu ojogu eze ndu Arámu. O bụ oke amadu l'anya nnajiuphu iya; teme o buru onye aakwabę oke ubvü; kẹle o l'eka iya bę Chipfu shi mee ndu Arámu nọdu alwu-kpeje l'ogu. O buẹbekpo onye ojogu, ike dụ l'ogu egube ono; ọle ekpenta emekwanụ iya.

² O nweru teke ndu ojogu o-lwua-ọlaa, shi l'alị Arámu jeru ogu l'alị Ízurelu; ephe kputa nwamgboko lanụ lẹ ndzụ bya edobe; o nọdu ejeru nyee Nemanu ozi. ³ O -rwua ujiku lanụ; nwamgboko ono sụ nyee nnajiuphu iya ono: “O dụ mu g'a sụ lẹ nnajiuphu mu jeru anuma onye mpfuchiru Chileke, nọ lẹ Samériya. O gege eme iya l'ọ ka mma l'ekpenta ono, eme iya nụ ono.”

⁴ Oo ya bụ; Nemanu je epfuaru nnajiuphu iya ono sụ: “Nwamgboko ono, shi l'alị ndu Ízurelu ono bę pfukwaru egube-a; bya epfua egube-a.” ⁵ Eze ndu Arámu sụ: “Jewarọ. Mu e-deru-a ekwo-ozí nụ g'e je anụ eze ndu Ízurelu.” Oo ya bụ; Nemanu tugbuna jeshia. Iphe, o gude bụ mkpola-ochaa, ęrwa iya dụ talentu iri; waa mkpola-ododo, ęrwa iya dụ unu shẹkelu iri l'ise; waa akpawuru-uwe iri. ⁶ O je eworu ekwo-ozí ono nụ eze ndu Ízurelu. Ekwo-ozí ono bę sụru: “Mu gude ekwo-ozí-a ezi onye-ozí mu, bụ Nemanu g'ọ byapfuta ngu; g'i mee ya g'ọ ka mma l'ekpenta, eme iya nụ.”

⁷ Eze ndu Ízurelu bya agua ekwo-ozí ono; bya eworu uwe iya zijashia; bya echishia; sụ: “?Bụ mu bụ Chileke? ?Mu a-dụ ike gbua egbugbu bya anụ-phu ndzụ azụ ọzo tọo; mbụ meru g'ọ gude nwoke-a zia onye-a g'ọ bya gę mu mee ya g'ọ ka mma l'ekpenta, eme iya nụ? Unu lewa iya rọ ęnya; tọ bụdu g'ọ daru mu l'iya bę ocho ono.”

⁸ Elayisha onye kẹ Chileke bya anuma l'eze ndu Ízurelu bę zijashiru uwe iya; o zia eze nzi sụ: “?Bụ gunu meru iphe, i zijashiru uwe ngu? Gę nwoke ono byapfuta mu; g'ọo-maru l'onye mpfuchiru Chileke nọ lẹ Ízurelu.” ⁹ Oo ya bụ Nemanu chiru inya iya; mę ugbo-inya iya byarwuta onu-ulo Elayisha; bya apfuru. ¹⁰ Elayisha zia onye-ozí g'ọ je asụ iya: “Je je awua ęhu ugbo ęsaa l'enyimu Jiódanu! Oo ya bụ; ęhu ngu abya adụ g'ọ shi dụ; l'ibya adụ iche.”

¹¹ Obenu lẹ Nemanu gude ęhu-eghu tugbua asuje: “Mu gbękwa rĩa l'ọ gege afuta byapfuta mu; bya apfuru kpoku ępha Chipfu, bụ Chileke

iya; mbụ phuphechakpọnu ẹka iya l'ẹka ono, ekpenta l'eme mu ono; bya emee mu gẹ mu dọ iche. ¹² Ẽnyimu Abana; mẹ Ẽnyimu Farupa, dughbaa lẹ Damasukosu; ?ta akakotadu mini, dukota lẹ Ízurelu ree? Mu e-jenu je awua ẹhu ọbu l'ẹka ono dũwaro iche ọbu." Ọo ya bụ; ọ ghakọbe gude ẹhu-eghu tugbaa lashia.

¹³ Ndu ozi Nemanu jefpu iya je asụ iya: "Nna; ọ -bụ l'onye mpfuchiru Chileke ono sũru g'i mee iphe ọzo, kabaa shii; ?ti g'i medu iya tọo? ? Denuwaro g'ọ dũ l'ẹka ọ sũru ngu g'i je awua ẹhu; dũ iche?" ¹⁴ Ọo ya bụ; Nemanu tugbaa je atsua ọtsiri l'Ẽnyimu Jiọdanu ụgbo ẹsaa ẹgube ono, onye kẹ Chileke pfuru ono; akpẹhu iya bya alwa azụ dũ gẹ kẹ nwatanshii; ọ bya ewekorohu.

¹⁵ Teke ono; Nemanu yẹe ndu-ozii iya swĩru laphu azụ jefpu onye kẹ Chileke ono. O rwua bya apfũru iya l'iphu sũ: "Nta-a bẹ mu kabewa maru l'ọ tọ dũdu ẹka Chileke nọbaa lẹ mgboko-a l'ophu; gbahaa lẹ Ízurelu. Jiko natanu iphe, mube nwozi ngu anu ngu."

¹⁶ Elayisha sũ: "Eshinu Chipfu nọ ndzũ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi; bẹ ọ bũ ire-lanu l'ọ tọ dũdu iphe, mu anata." Nemanu rwokota iya nta rwọo imo g'ọ nata iya; ọ jika.

¹⁷ Nemanu sũ: "Ọ -buru l'i tii natadu iya; jiko kponaa mube onye-ozii ngu ẹja, inya-mulu labọ a-dũ ike vua. Noo kele mube onye-ozii ngu ta abyadu egwebaa ngweja-akpo-oku; m'ọ bũ ngweja ọzo nũ agwa ọzo; gbahaephọ Chipfu. ¹⁸ Ọle-a; gẹ Chipfu guaru mube onye-ozii ngu nvũ l'iphe lanu kpoloko. Iphe ono bũ ọ -buru lẹ nnajiuphu mu jeshiaru l'ulo agwa Rimonu eje iya abaru ẹja; mu duru iya ọ nọdu eje; mu -jerwua je etsoru iya phozetakwaphọ l'ulo agwa Rimonu ono; jiko gẹ Chipfu gũnaaru iya mube onye-ozii ngu nvũ."

¹⁹ Elayisha sũ iya: "Tọkwa ẹhu-o."

Nemanu bya atugbaa jeriberu ụzenya nwanshii; ²⁰ Gehazi, bũ onye-ozii onye kẹ Chileke, bũ Elayisha pfuahaa l'ime onwiya; sũ: "Nta-a bẹ nnajiuphu mu haru Nemanu, onye Aramu-a kẹ mmanu; ophu ọ dũdu iphe, ọ gude bya, ọ nataru iya. Eshinu Chipfu nọ ndzũ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọbu g'ọ bũ ire-lanu lẹ mu a-gbapfu iya je anata iya iphe."

²¹ Ọo ya bũ; Gehazi gbapfushia Nemanu. Nemanu hũmaephọ onye agba agbapfuta iya nũ; ọ shi l'ugbo-inya iya nyizeta jeshia ya ndzuta; bya asũ iya: "?Bũ-a k'oma tọo?"

²² Gehazi sũ "Ee; ọ bukwa-a k'oma. Ọo nnajiuphu mu bẹ ziru mu gẹ mu bya asũ ngu l'ọo nta-a bẹ unwokoro labọ, bũ ndu shi l'ogbo ndu mpfuchiru gbẹ shi l'alj ńbvũ ńbvũ ndu Ifuremu bya ibe iya. Sũ-a; jiko g'i nũnu phẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dũ talentu lanu; waa upfu ẹkwa labọ."

²³ Nemanu sũ: "Wotarọo ya mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dũ talentu labọ." Ọ rwọahaa Gehazi g'ọ nata iya rọ. O kekọbe mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dũ talentu labọ l'ime ẹda labọ; ye iya akpawuru-uwe labọ ono woru bo ndu-ozii iya ụmadzu labọ; ẹphe vuta iya vuru Gehazi ụzo. ²⁴ Gehazi rwuephọ l'ńbvũ ono; ọ nata ndu-ozii ono iphe ono woru pahaa l'ulo. Ọ bya edufu ndu ono; ẹphe lashia. ²⁵ Tọbudu iya bũ; ọ bya abahu l'ulo je apfũru l'iphu nnajiuphu iya. Elayisha jiahaa ya sũ:

"Gehazi; ?Bũ awe bẹ i shi jee?"

Gehazi sũ: "Ọ tọ dukwa ẹka onye-ozii ngu shi jee."

²⁶ Elayisha sũ iya: "?Unme mu te eshinu-a etso ngu teke ono, nwoke ono shi l'ugbo-inya iya nyizeta byapfutashia ngu phọ? ?Bũ nta-a bẹ ọ gbaru

g'a nata okpoga; mę ękwa; mę mgbabu olivu; mę opfu-vayinu; mę igwe aturu; mę eswi; mę ndu-ozu unwoke mę unwanyi? ²⁷ Ekpenta ono, shi eme Nemanu l'e-sweru unu l'awa ngu jasu l'ojejoje." Oo ya bu; Gehazi shi l'iphu Elayisha lufu; ekpenta dzuru iya ęhu. O chanwehu; chaaha g'aka-mini-suno.

6

Ire ogbunku, ese eli

¹ O rwuru ujiku lanu; ogbo ndu mpfuchiru su Elayisha: "Lenu; ęka-a, anyi le ngu tukoru buru-a ta asuekwa anyi eburu. ² G'anyi jenu Jiđdanu, bu ęka onyenonu e-gbuta oswebe, anyi e-gude meta ęka anyi l'a-noduje l'ęka ono."

Elayisha su: "Unu jenu."

³ Todbu iya bu; onye lanu l'ime phe su: "Jiko tsonuru anyibe ndu-ozu ngu jee."

Elayisha su: "Mu e-je-a." ⁴ Oo ya bu; o tsoru phe jeshia.

Ephe rwuepho Jiđdanu; ephe wata egbutsushi oshi. ⁵ Onye lanu nodu egbuta oswebe nkiya; ire ogbunku, o gude kpofu dalahu le mini. O chishia mkpu; su: "Nnajiuphu mu-e; nshio mu-e! O kwa anguta be mu ngutaru iya-o."

⁶ Oo ya bu; Elayisha, bu onye ke Chileke ono su: "?Bu l'awe be o dalahuru?" O goshi iya ęka o dalahuru. Elayisha gbuta oshi chiee l'ęka ono. Ire ogbunku ono see eli. ⁷ O su: "Ngwa-a; gutawa iya ro." Nwoke ono machia ęka guta iya.

Ndu ojoğu ndu Arámu atsı ishi

⁸ A nonyaa; eze ndu Arámu tsoahaa ndu Izurelu ogu. Yee ndu-ishi ojoğu iya bya achia idzu su: "Ęka pho; mę ęka du egube pho be mu e-dobe odu-ogu." ⁹ Onye ke Chileke bya ezia eze ndu Izurelu; su: "Kwabekwaru onwongu ęnya gi ti gkata ęka ono aghata; kele ndu Arámu ejekwa ala l'ęka ono." ¹⁰ Oo ya bu; eze ndu Izurelu zia g'e jeshia l'ęka ono, onye ke Chileke pfuru iya opfu iya ono. Elayisha nodu anoduje agbaru eze ama tekenteke; k'ophu o kwabekwanuru onwiya ęnya l'egube ęka du nno.

¹¹ Iphe ono ghushiaha eze ndu Arámu egbu ike. O bya ekua ndu-ishi ojoğu iya su phe: "Unu karu mu onye ophu turu ikę yeru eze ndu Izurelu l'ime anyi."

¹² Onye lanu l'ime ndu-ishi ono su: "Nnajiuphu mu, bu eze; o to dukwa. Oo Elayisha, bu onye mpfuchiru Chileke, bu l'ali Izurelu be epfukotajeru iya iphemiphe, i no l'ime mkpuru-azee ngu pfua."

¹³ Eze ndu Arámu su: "Unu je achoo ęka Elayisha obu no; k'ophu mu e-ye ndu e-je egude iya nu." A bya epfuaru iya l'o no le mkpukpu Dotanu. ¹⁴ O bya eyefu ikpoto ndu ojoğu; ephe chigbaaru inya; mę ugbo-inya. Ephe gude ęnyashi je je aso-pee mkpukpu ono mgburugburu.

¹⁵ O be teke nwozi onye ke Chileke ono tehuru l'onmewa utsu; bya alufu etezi. O jeshia ele ęnya; ikpoto ndu ojoğu; mę inya phe; waa ugbo-inya phe so-phewaa mkpukpu ono mgburugburu. Nwozi iya ono chishia su: "Owa-e! Nnajiuphu mu; ?Bu gunu be anyi e-me?"

¹⁶ Onye mpfuchiru Chileke ono su: "Ba tsushi ebvu; noo kele ndu ophu no swiru anyi be ka ndu ophu no swiru ephedua shii."

17 Elayisha bya epfuru nū Chileke sū: “Jiko Chipfu; menaa g'enyā saḥu nwozi mu-a; k'ophu ọo-ḥuma ọzo.” Ọo ya bụ; Chipfu bya eme ẹnā saḥu nwokoro ono; ọ ḥuma l'iphe, jiru úbvú ono gbaphe Elayisha mgburugburu bụ inya; mē ụgbo-inya, l'enwugbaa ọku.

18 Gē ndu ojogu Arámu ono abyapfuta Elayisha ọgu bē o pfuru nū Chipfu sū: “Menaa gē ndu-a tsukotaaha ishi.” Chipfu meru ishi tū pḥe; ẹgube ono, Elayisha pfuru nū iya ono.

19 Tọbudu iya bụ; Elayisha sū pḥe: “Ẹka-a ta abụkwa ọzo; ọpḥu ọ tọ bụkwa mkpukpu ono baa. Unu tsoru mu gē mu duta unu jepfu onye unu achọ.” O duru pḥe jeshia Samériya.

20 Ẹpḥe bahuepho lē Samériya; Elayisha pfuru nū Chipfu sū: “Gube Chipfu; menaa gē ndu-a saa ẹnā; pḥuahaa ọzo.” Ọo ya bụ; Chipfu bya emee ẹnā saḥu pḥe. Ẹpḥe bya elee ẹnā ḥuma l'ọo l'echilabọ Samériya bē ẹpḥe nọ.

21 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurelu ḥumae pḥe pḥo; ọ sū Elayisha: “Nnana mu; ?Bụ gē mu gbushia pḥe tọo? ?Mu gbushiwa pḥe rọ?”

22 Elayisha sū iya: “Te gbushikwa pḥe. ?Ndu i gude ọgu-echi ngu waa apfu ngu kpṭa lē ndzū bē iigbushije tọo? Nū-chia pḥe nri; l'i doberu pḥe mini; k'ophu ẹpḥe e-ri; ngua; lapfushia nnajūpḥu pḥe.” 23 Ọo ya bụ; eze ndu Ízurelu bya eshiaru pḥe ọkpobe ite ẹbyaa. Ẹpḥe rijishia ẹpho; ngū-jishia ẹpho; o dufu pḥe; ẹpḥe lapfushia nnajūpḥu pḥe. Ọo ya bụ; ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa, shi l'alī ndu Arámu byaberu ọgu l'alī ndu Ízurelu.

Ọkpa-nri, dū lē Samériya

24 E mechaa; Benu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bya akpakọo ndu ojogu iya l'ophu; chīta pḥe; ẹpḥe jeshia je ekepḥee mkpukpu Samériya. 25 Ọkpa-nri bya apaa ẹka lē mkpukpu Samériya ono. Ẹpḥe kepheru iya nọo ọdu k'ophu bụ l'e reaharu ishi nkapfu-igara lanū ụkporo mkpọla-ọchaa ugbo ẹnọ; bya ereaha nshī ndo, habe nwahabe mkpọla-ọchaa ise.

26 O be teke eze ndu Ízurelu eje aghata l'eli igbulọ, e gude kpū-pheta mkpukpu ono mgburugburu; nwanyī lanū rashīaru iya sū: “Nnajūpḥu mu sū iya; gbanaaru mu mkpu!”

27 Eze sū: “O -buru lē Chipfu ta agbaduru ngu mkpu; ?bu awe bē mu e-shi gbaaru ngu mkpu? ?Mu e-shi l'ẹka eechije balī; tọ l'ẹka aazoshije mēe?” 28 Eze bya ajiya ya sū: “?Bụ gūnu eme ngu?”

Nwanyī ono sū iya: “Ọo nwanyī-a bē sūru gē mu wota nwa mu g'anyi taa anū iya ntanū; o -rwua echele; o wota nwa nkiya g'anyi taa anū iya. 29 Ọo ya bụ; anyi woru nwa nkemu shia taa anū iya. O be lē nchitabọhu iya; mu sū iya g'ọ wota nwa nkiya g'anyi taa anū iya; o wowaru iya wohaa.”

30 Eze nūmachaepḥo iphe ono, nwanyī ono kọru ono; bya alajashīa uwe iya. Teke ọoghata l'eli igbulọ ono; ndu nọ l'ẹka ono lee ẹnā ḥuma g'ọ yeru uwe-aphū l'ime ẹhu.

31 O pfua sū: “Gē Chileke gwakwaa mu ọchi; mbū g'ọ mekwaa mu ọpḥu ka nọ m'ọ buru l'ishi Elayisha nwa Shafatu bē kpopfuru iya nū ntanū-a!”

32 Teke ono bē Elayisha yēe ndu bụ ọgerenya mkpukpu tūokporuro nọdu l'ibe iya. Eze bya ezia onye-ozī; o vuru iya ọzo jeshia ibi Elayisha. Onye ọbu, e ziru ozī ọbu bya ejerwu; Elayisha vuwaru ọzo pfuaru ndu bụ ọgerenya ono sū: “?Unu ḥumawaro onye mgbugbūmadzu-a g'ọ yeru

onye a-bya egbuta mu ishi? Onye ono, o ziru ozi ono -byaepho; unu guchia ụzo; swọ-chia ya iphe g'ọ tọ bata. ?Tọbudu igiji-ọkpa nnajuphu iya bẹ mu anụ g'ootso iya l'azụ phọ?"

³³ Elayisha kpukwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; onye ono, e ziru ozi ono byapfutawa iya. Eze sụ: "Iphe-ehuka-a bụ l'eka Chipfu bẹ o shi. ?Bụ ke gunu bẹ mu a-da ngabębaaru Chipfu ọzobaa?"

7

¹ Tọbudu iya bụ; Elayisha sụ: "Unu nụmadupho iphe, Chipfu pfuru. Chipfu suru-a: 'Egube nta-a echele bẹ aa-nọdu ere ogbongu utu-iphe, eegudeje eme buredi mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dọ shẹkelu lanụ; l'e ree ogbongu balị labọ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dukwapho shẹkelu lanụ l'ọnu-abata Samériya.' "

² Onye-ishi, anọduje eyeru eze ẹka sụ onye ke Chileke ono: "Ooyapho! O-betakpọo Chipfu guhashia ụzo ẹku k'imigwe bẹ ọ tọ byadu adu nno."

Elayisha sụ iya: "Ii-gude ẹnya ngu hụma iya; ọle ị ti byadu atso iya ọnu."

Ndu ojogu Arámu agba ọso

³ O nweru ụmadzu ẹno, ekpenta emegbaa, anọduje l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpukpu Samériya. Ẹphe sụ nwibe phẹ: "Bụ gunu meru iphe anyi a-nọdu l'eka-a jasụ anyi anwushihu? ⁴ Anyi -sụ g'anyi bahụ l'ime mkpukpu bẹ anyi a-nwushihu; kele ẹgu eme l'eka ono. Teke anyi nọ l'eka-a; anyi anwuhukwapho. G'anyi jechia l'odu-ogu ndu Arámu je eworu onwanyi nụ phẹ. Ẹphe -haa anyi; ọo ya bụ anyi anọdu ndzụ; teke ẹphe gburu anyi; anyi anwushihu nụ."

⁵ O be lẹ nchi-atụ-chite; ẹphe gbalihu jeshia l'odu-ogu ndu Arámu ono. Ẹphe rwuepho l'aguga ọdu-ogu ono; ọphu ọ tọ dudu m'onye nọkwadu l'eka ono; ⁶ kele Chipfu meru ẹ ndu ojogu ndu Arámu numa igiji ikpoto ụgbo-inya; mę k'inya; mę igiji ikpoto ndu ojogu; k'ọphu ẹphe sụru nwibe phẹ: "Unu lekpodapho! Eze ndu Ịzurelụ bẹ butaakwaru eze ndu Hetu; mę eze ndu Ijiputu g'ẹphe bya etsoo anyi ọgu." ⁷ Ọo ya bụ; o be lẹ nchi-atụ-chite; ẹphe wulihu; gbalachaa; gbadochaa ụlo-ẹkwa phẹ; mę inya phẹ; mę nkafụ-igara phẹ. Ẹphe gbado ọdu-ogu phẹ ono g'ọ dụ; gbakashihu; gbaahaa ọso ndzụ phẹ.

⁸ Ndu ekpenta ono rwuepho l'aguga ọdu-ogu ono; ẹphe bahụ l'ulo-ẹkwa lanụ; ria; bya angua; vuta mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo; mę ẹkwa je eworu domia. Ẹphe bya alaphuta azụ; bya abahụ l'ime ụlo-ẹkwa ọzo; vukoo iphe, dọ iya nụ; je edomikwapho.

⁹ Tọbudu iya bụ; ẹphe sụ nwibe phẹ: "Anyi te emekwa ree. Ntanụ-a bẹ bụ eswe ozi-oma; ọle anyi gbẹ nọ-kirishia. O -buru l'anyi kwaberu jeye l'utsu bẹ aa-nukwa anyi aphụ. Unu g'anyi jeekwapho nta-a je epfuaru iya ndibe eze."

¹⁰ Ọo ya bụ; ẹphe tugbua je ekua ndu echeje nche l'ọnu-abata mkpukpu ono pfuaru phẹ iya sụ: "Anyi jeru l'odu-ogu ndu Arámu; ọphu ọ dudu m'onye lanụ, nọ l'eka ono; ọphu anyi ta nụmaduru ụkporo nemadzụ. Ọ buru inya; mę nkafụ-igara bẹ likachaaru l'eka ono; ụlo-ẹkwa phẹ dūepho g'ọ dụ." ¹¹ Ndu nche ono raa ozi ono arara; e je epfua ya l'ibe eze.

¹² Eze gbalihu l'enyashi ono; bya asụ ndu-ozu iya: "Mu a-karụ unu iphe, ndu Arámu meru anyi nta. Ẹphe maru l'egu eme anyi. Ọo ya meru g'ọ gude ẹphe lufu l'odu-ogu phẹ ono je edomishia onwophe l'egu. Ọriri phẹ

bụ l'anyi fùtajenu phọ afùta; g'èphe akpùko anyi lẹ ndzụ; zebata l'ime mkpùkpu-a."

¹³ Onye lanụ lẹ ndu-ozì eze onò sù: "G'anyi harù zia unwoke g'èphe gude ìnya ise, phòduru lẹ mkpùkpu-a jeshia. E -gudeshia phẹ bẹ onòdu phẹ a-dùhukwapho gẹ kẹ ndu Ízùrèlù onò, a harù l'èka-a. Mbù l'èphe a-dùepho g'ìkpoto ndu Ízùrèlù onò, lawarù l'ìyi onò. Oo ya bụ g'anyi zìekwa phẹ g'èphe je amaru iphe, meru nù."

¹⁴ Oo ya bụ; èphe bya achìta ugbo-ìnya labọ; megbaa ìnya. Eze bya ezia g'a chọru ndu ojọgu ndu Arámu jeshia; bya asù phẹ: "Unu je amaru iphe, nwùru nù." ¹⁵ Èphe chọ phẹ jasù l'ènyimu Jìódanu; èphe hùma g'uwe mẹ ivu, ndu Arámu tuphashìru l'èka èphe agba egwegwa agbala jìru lẹ gbororo. Oo ya bụ; ndu onò, jeru ozì onò laphushia azù je epfuaru iya eze. ¹⁶ Tòbudu iya bụ; èphe tughua je egwekọ iphe l'òdu-ògu ndu Arámu onò. Noo ya; e mechaa ree ogbongu ùtu-iphe, eegudeje eme buredi mkpòla-òchaa, ẹrwa iya dù shẹkelu lanù; bya eree ogbongu balì labọ mkpòla-òchaa, ẹrwa iya dùkwapho shẹkelu lanù; egube onò Chipfu pfuru l'òo-dù onò.

Aazọ onye-ishi ozì eze pyakapyaka

¹⁷ Eze ndu Ízùrèlù yeru onye-ishi ozì, eyejeru iya ẹka g'ò leta ẹnya l'ònu-abata mkpùkpu onò. O bụru l'èka onò bẹ e gude ọkpa zọọ ya pyakapyaka; ọ nwùhu; egube onò, onye kẹ Chileke pfuhawaru iya teke onò, eze jeru ìbe iya-a. ¹⁸ Kele teke onò, onye kẹ Chileke pfuru eze sù: "Ègube nta-echele bẹ ee-re ogbongu ùtu-iphe, eegudeje eme buredi mkpòla-òchaa, ẹrwa iya dù shẹkelu lanù; bya eree ogbongu balì labọ mkpòla-òchaa, ẹrwa iya dùkwapho shẹkelu lanù l'ònu-abata Samériya;" ¹⁹ bẹ onye-ishi ozì onò, eyejeru eze ẹka onò sùru: "Ooyapho! O tọ byakwa l'eme nno; o betakpọoru Chipfu guhashia uzọ ẹku k'ìmigwe." Elayìsha sùkwanu iya: "Ìi-gude ẹnya ngu hùma iya; ọle ì tì byadu eri iya." ²⁰ O bụru g'ò nwùru iya bụ onò; mbù lẹ ndiphe zọru iya pyakapyaka; ọ nwùhu l'ònu-abata mkpùkpu onò.

8

Aanụ-phu nwanyì Shunemu alì iya azu

¹ O nweru teke Elayìsha pfujeru nwanyì onò, o mejeru nwa iya, nwùhuru anwùhu; o teta nọdu ndzụ phọ sù: "Gbeshi; duta ndibe ngu g'unu lufu je anọdu l'èka unu e-jekpọepho anọdu; kele Chipfu bẹ kuwaru ọkpa-nri oku g'ò bya l'alì-a. Ọkpa-nri onò bẹ a-nọ apha ẹsaa." ² Oo ya bụ; nwanyì onò gbeshi bya emee iphe, onye kẹ Chileke onò pfuru; duta ndibe iya; èphe lufu; je anọ apha ẹsaa l'alì ndu Filisitayinu.

³ A nọchaepho apha ẹsaa onò; nwanyì onò shi l'alì ndu Filisitayinu lwa. O bya ejepfu eze je arwọhaa ya g'a nù-phu iya ọlọ iya mẹ alì iya azù. ⁴ Teke onò bẹ eze epfuru Gehazi, bụ onye-ozì onye kẹ Chileke asuje: "Kakọtanuru mu iphe-òhumalenya, Elayìsha meshikọtaru?" ⁵ Gehazi nọdu akọru eze gẹ Elayìsha gude mee g'onye nwùhuru anwùhu teta nọdu ndzụ ọzo; a bya l'amaru; nwanyì onò, Elayìsha meru nwa iya o teta nọdu ndzụ onò bata bya arwọhaa eze g'a nù-phu iya ọlọ iya azù; yẹe alì iya.

Tòbudu iya bụ; Gehazi sù: "Gùbe nnajìuphu mu, bụ eze; ọo nwanyì ọbu ba; yẹe nwa iya onò, Elayìsha mejeru; o teta nọdu ndzụ onò." ⁶ Eze bya ajìa nwanyì onò k'iphe onò; ọ kọkọtaru iya ya.

Oo ya bu; eze bya eduru onye-ozì lanu yeri iya su: “woru iphe, bu ke nwanu onò g’ò ha nu-phukòta iya azu. Nukòta iya iphe, shikòta l’alì iya futa; e-shi mbòku, ò lufuru l’alì-a byasu nta.”

Hazelu egbu Benu-Hadadu

⁷ Tòbudu iya bu; Elayisha bya ejee Damasukosu. Teke onò bẹ iphememe guderu Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu. A bya epfuaru iya l’onye ke Chileke bẹ byaru nu. ⁸ Eze su Hazelu: “Wota iphe, ii-nu onye ke Chileke onò gude; g’i shi iya l’eka kpataedu Chipfu ishi su: ‘?Mu a-ka-a mma l’iphe, eme mu nu-a to?’ ”

⁹ Oo ya bu; Hazelu bya ewota iphe, dugbaa iche iche, kakota ree, shi le Damasukosu dojia l’eli inya-kamelu ukporo labo gude jepfushia Elayisha. O rwua bya apfuru iya l’iphu su: “Nwa ngu, bu Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu bẹ ziru mu ge mu bya ajja ngu me ya ?a-ka-a mma l’iphe, eme iya nu?”

¹⁰ Elayisha su iya: “Je asu iya l’oo-ka-a mma; ole Chipfu bẹ goshikwanuru mu l’ò nwuhufutaje.” ¹¹ O woru enya dazibe Hazelu jeye iphere gude iya. Onye ke Chileke onò, raahaa ekwa.

¹² Hazelu su: “Nnajiuphu mu; ?bu gunu bẹ jiraru?”

Elayisha su: “Ishi ekwa mu bu le mu mawaru ejo-iphe, ii-me ndu Izurelu. Ii-tushikota oku l’ekameka, ephe kpuru; o shihu ike; teme unwokoro phe bẹ ii-gude ogu-echi gbushia; gwee unwegirima phe arakabya; kpafushia unyomu phe, du ime ephe.”

¹³ Hazelu su: “?Denu ge mube onye-ozì ngu, buepho nkuta bẹ obu e-shi mee iphe, paru eka nno?”

Elayisha su: “Chipfu bẹ goshiwaru mu l’ii-mechaa buru eze ndu Aramu.”

¹⁴ Oo ya bu; Hazelu haa Elayisha lapfushia nnajiuphu iya, bu Benu-Hadadu. Benu-Hadadu jia ya su: “?Bu gunu bẹ Elayisha pfuru ngu?” Hazelu su: “O sukwaru mu l’ii-ka-a mma.” ¹⁵ O rwua le nchitabohu iya; Hazelu wota ukpo tsee le mini; o ngugua ya angugu; o wota iya kwechia Benu-Hadadu iphu; o nwuhu. Hazelu buru eze nochia enya iya.

Teke Jiaramu bu eze ndu Jiuda (2Iphe 21:1-20)

¹⁶ L’apha, kwe Jiaramu nwa Ehabu apha ise, o wataru aburu eze ndu Izurelu, bu iya bu teke Jiehoshafatu shi buru eze ke ndu Jiuda; bẹ Jiaramu nwa Jiehoshafatu byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁷ Jiaramu bẹ nowaru ukporo apha l’apha iri l’ebo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l’abaeze buru apha esato le Jierusalemu. ¹⁸ O tsoo eka ndu eze ndu Izurelu; mee ge ndibe Ehabu meru; kele o luru nwada Ehabu. O meru ejo-iphe l’anya Chipfu. ¹⁹ Ole Chipfu gude k’onye-ozì iya, bu Dévidi; ophu o too vudu iya evuvu g’o mebyishia ndu Jiuda; kele o kwehawaru Dévidi ukwe l’unwu iya; me awa iya ta abyadu abubuhuru eze jasuru asuru.

²⁰ Teke Jiaramu bu eze; bẹ ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya ahotaruru onwophe onye a-buru eze phe. ²¹ Noo ya bu; Jiaramu chita ugbo-inya iya g’ò ha jeshia mkpukpu Zayi. Ndu Edomu bya ekephee yee ndu-ishi ugbo-inya onò mgburugburu. O be l’enyashi; o gbeshi bapfu ndu Edomu onò ogu. Ole ndu ojogu iya gbaru nanu lashia ibe phe. ²² O buru ge ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike bu onò byasu ntanu O bukwarupho teke onò bẹ ndu Libuna kwefuru ike nkephe.

²³ Iphemiphe ozo, Jióramu megbabèru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ kẹ ndu eze ndu Jiuda. ²⁴ Oo ya bụ; Jióramu nwùhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi. Nwa iya nwoke, bụ Éhazaya bụru eze nọchia ẹnaya iya.

*Teke Éhazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 22:1-6)*

²⁵ L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha iri l'ẹbo, ọ bụ eze ndu Ízurelu bẹ Éhazaya nwa Jióramu byaru aburu eze ndu Jiuda. ²⁶ Éhazaya nọwaru ukporo apha l'apha labọ teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha lanu lẹ Jierúsalem. Ẹpha ne iya bụ Atalaya, bụ nwanwa Omuri, bụ onye ono, bụ eze ndu Ízurelu ono. ²⁷ O tsoo ẹka ndibe Éhabu; mee ejo- iphe l'ẹnaya Chipfu ẹgube ndibe Éhabu meru; kẹle ọ bụ ogo ndu unuphu ibe Éhabu.

²⁸ O tsoru Jióramu nwa Éhabu; ẹphe jepfu Hazelu, bụ eze ndu Arámu ogo lẹ mkpukpu Ramotu, dụ l'alí Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe. ²⁹ Oo ya bụ; eze, bụ Jióramu lashia mkpukpu Jiezerelu g'o je anodu nyaa iphe-ẹhuka ono, ndu Arámu mekaru iya lẹ mkpukpu Ramotu teke ono, o tsoru Hazelu, bụ eze ndu Arámu ogo ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bụ eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu lẹ mkpukpu Jiezerelu l'iphe-ẹhuka ono, e mekaru iya ono.

9

Aawu Jiehu manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Ízurelu

¹ Onye mpfuchiru Chileke, bụ Elayisha bya ekua onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru su iya: "Jikobe; wota mgbere manụ-a jeshia mkpukpu Ramotu, dụ l'alí Giladu. ² Teke i rwuru ẹka ono; lee ẹnaya Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbụ nwanwa Nimushi. Kuchi iya ekuchi l'ẹka unwanwa iya no; duru iya g'unu bahụ l'ime ọlo. ³ Teke ono bẹ ii-wota mgbere manụ ono; woru manụ ono wụ ya l'ishi sụ: 'Chipfu sụru-a: Mu wuru ngu manụ l'ishi g'ị bụru eze ndu Ízurelu.' I -mechaa nno; guhaa ọzo gbagbua; ba kpokwa upfu!"

⁴ Oo ya bụ; nwokorọbya ono, bụ onye mpfuchiru ono tugbua jeshia mkpukpu Ramotu, dụ l'alí Giladu. ⁵ O -rwuepho; ọ hụma ndu-ishi ndu ojogu g'ẹphe nọ ndzuko; ọ sụ: "Onye-ishi ojogu; mu nwekaru ozi, mu e-ziekwa ngu."

Jiehu jja ya sụ: "Bụ onye ole l'ime anyi bẹ iipfuru?"

Ọ sụ iya: "Oo gbuedua; onye-ishi ojogu."

⁶ Oo ya bụ; Jiehu gbaliu ẹphe bahụ l'ime ọlo. Onye mpfuchiru ono woru manụ ono wụ ya l'ishi sụ: "Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu sụru-a: 'Mu wụwaru ngu manụ l'ishi g'ị bụru eze ndibe kẹ Chipfu; mbụ ndu Ízurelu. ⁷ Ị-tuko ndu onu-ọlo ibe Éhabu, bụ nnajuphu ngu gwee arakabya; k'ophu mu e-shi nno gwata ugwo ọchi ndu-ozí nọ ono, bụ ndu mpfuchiru; waa k'iphe, bụkpoo ndu-ozí Chipfu, bụ ndu Jiezebelu gbushikotaru. ⁸ Ndibe Éhabu l'ophu a-buru mkpurupyata. Mu e-gbufu iphe, bụkpoo nwa nwoke l'onulo ibe Éhabu l'alí ndu Ízurelu; m'ọ bụ ohu m'ọ bụ amadu. ⁹ Mu e-me ibe Éhabu g'ọ dụ g'ibe Jierobowamu nwa Nebatu; mekwapho g'ọ dụ g'ibe Basha nwa Ahayijia. ¹⁰ Jiezebelu bẹ bụ

nkuta a-ta iya l'egu, du le Jiezerelu. O to dudu onye e-li iya elili.' " O pfuchaa nno; bya aguhaa uzo gbafu.

¹¹ E mechaa; Jiehu bya ejepfushia ndu-ishi ndu ojogu ophuna; onye lanu jia ya su: "'Bu-a k'oma? 'Bu gunu be onye obuvo ono achodoru ngu?" Jiehu su: "G'unu mahawaru onye obu bya amaru g'oopfuje opfu-a."

¹² Ephe su: "O uka be obu! Pfuaru anyi iphe obu."

Jiehu su: "Iphe, o pfuru mu bu le Chipfu suru le ya wuwaru mu manu l'ishi ge mu buru eze ndu Izurelu."

¹³ Ephe mekebe egwegwa je achikoo uwe phe bya atooru iya l'ali go zo okpa. Ephe nodu egbu opu asuje: "Jiehu buakwaa eze!"

Jiehu egbu Jiaramu

¹⁴ Noo ya; Jiehu nwa Jiehosafatu; mbu nwanwa Nimushi bya agbaaru Jiaramu ego idzu. Teke ono be Jiaramu yee ndu Izurelu l'ophu shi etso Hazelu, bu eze ndu Aramu ogo g'ephe e-shi gbobuta mkpukpu Ramotu, du l'ali Giladu. ¹⁵ Ole eze, bu Jiaramu be laru mkpukpu Jiezerelu je anyaa iphe-ehuka ono, ndu Aramu mekaru iya ono; teke ephe le Hazelu, bu eze ndu Aramu lwuru ogo ono. Oo ya bu Jiehu su: "O -buru l'ogo uche unu bu ono; go to dukwa onye e-shi le mkpukpu-a pyofu jeshia mkpukpu Jiezerelu je edoo iphe-a." ¹⁶ Tobudu iya bu; Jiehu nyihu ugbo-inya iya gbaru jeshia mkpukpu Jiezerelu; kele oo aka ono be Jiaramu ze. Ehazaya, bu eze ndu Jiuda be jeru iya ajiji.

¹⁷ O be teke onye-nche, pfuru l'ulo eli, du le mkpukpu Jiezerelu ono humaru Jiehu; me ndu awu etso iya nu g'ephe dzeberu abya; o chishia mkpu su: "O nwekwaru ndu mu humaru, awu abyanu-o!"

Jiaramu su: "G'a chota onye agba l'inya zia go gba phe ndzuta je ajia phe su: "'Bu-a k'oma too?" "

¹⁸ Onye agbaje inya gbagbua je agba Jiehu ndzuta su iya: "Eze suru: "'Bu-a k'oma too?" "

Jiehu su iya: "'Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu l'azu!"

Onye-nche ono su eze: "Onye e ziru jepfuakwaru phe; ole o gbephu o to lwaedu azu."

¹⁹ Oo ya bu; eze; bya ezia onye agbaje inya le k'ugbo ebo. O bya ejepfu phe bya asu: "Eze suru-a: "'Bu-a k'oma too?" "

Jiehu su iya: "'Unu gude k'oma eme gunu? Ghakobe; tso mu l'azu!"

²⁰ Onye-nche ono su eze: "O jepfuakwaru phe; ole o to lwakwapho azu. G'onye obu gude agba be o dukwa ge Jiehu nwa Nimushi; kele oogba ehuka ehuka."

²¹ Jiaramu su: "Doziaru mu ugbo-inya mu." E doziaru iya ya. Jiaramu, bu eze ndu Izurelu; yee Ehazaya, bu eze ndu Jiuda gbagbua jepfushia Jiehu. Onyenonu noduchaa l'ugbo-inya nkiya. Eka ephe gbapfuru iya bu l'ali Nabotu, bu onye Jiezerelu. ²² Jiaramu humaepho Jiehu bya ajia ya su: "Jiehu; ?bu-a k'oma too?"

Jiehu su: "'Denu ge k'oma e-shi du; l'eka urwuali; me agwo nshi ono, shi ne ngu, bu Jiezebelu l'eka; kutaru l'ikpo l'ikpo egube-a?"

²³ Oo ya bu; Jiaramu ghakobe; gbagbua arajeru Ehazaya su: "Ehazaya; o bu ogo-o!"

²⁴ Jiehu gudeepho ike iya go ha seta apfu iya gbaa Jiaramu le mgbaka ukuvu; o foo ya l'obu; o daa dakoru l'eli ugbo-inya iya. ²⁵ Oo ya bu; Jiehu pfuaru onye-ishi ugbo-inya iya, epha iya bu Bidika su: "Pata iya je etuphaa l'ali Nabotu, onye Jiezerelu pho. Nyatakwa le teke pho, mu le ngu tukojeru

gude ugbo-inya agbatso nna iya, bu Éhabu l'azụ phọ bẹ Chipfu pfuru opfu ẹhu iya sụ: ²⁶ 'Ụnyaphu bẹ mu humaru mee Nabotu; mę mee k'unwu iya, e gburu egbugbu. Nnajiuphu pfua sụ; mu a-gwata ngu ugwo iya l'alị-a. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.' Oo ya bu; pata iya je etuphaa l'alị ono; ẹgube Chipfu pfuru iya ono."

Eegbu Éhazaya

²⁷ Éhazaya, bu eze ndu Jiuda humaepho iphe, e me nu; o ye okpa l'oso tsoru ụzo, shiru bahu ị mkpukpu Betu-Haganu gbalaaha. Jiehu chipyabe iya; asuje: "Gbagbufua ya l'eli ugbo-inya ono!" Ẹphe gbaa ya apfu l'eka o no l'uzo, jeru lashia mkpukpu Guru, du ị mgboru mkpukpu Ibulamu. O gbaru laa mkpukpu Megido; je anwuhu l'eka ono. ²⁸ Ndu ozi iya gude ugbo-inya pata iya jeshia Jierusalemu je elia l'ilu iya l'eka e liru nna iya phe ị mkpukpu Dévidi. ²⁹ O buru l'apha, kwe Jióramu; nwa Éhabu apha ị ị nana, o shi butaru eze ndu Ízurelu bẹ Éhazaya byaru aburu eze ndu Jiuda.

Eegbu Jiezebelu

³⁰ Noo ya; Jiehu tugbu jeshia mkpukpu Jiezerelu. Jiezebelu numaepho l'ọ byaru; o tee pensuru ẹnya; memaa ẹgbushi iya emema; je eworu ẹnya pyofu ị windo. ³¹ Jiehu bya abyarwuta l'onu-abata; Jiezebelu sụ: "Bụ-a k'oma Zimiri; mbụ gube onye ono, gburu nnajiuphu ngu?"

³² Jiehu palia ẹnya l'uzo windo ono sụ: "Bụ onye bẹ turu ikè yeru mu nu? Bụ onye?" Tọbudu iya bu; iphe, du g'umadzu labo; ozoo umadzu eto, bu ndu eleta ibe eze ẹnya shi ị windo lee ya ẹnya. ³³ Jiehu sụ phe: "Unu gbẹ l'eka ono pata Jiezebelu zee ogbu g'ọ bya ada!" Oo ya bu; ẹphe tufu iya o bya adaa. Mee ya pfukashihu kpua l'igbulu; mę inya, nọgbaa l'eka ono. Jiehu gude inya gbaa ya eli; zoọ ya tolitoli.

³⁴ Jiehu bahu l'ime ulo je eria; ngua sụ: "Unu pata nwanyi ono, vu onu ono je elia; kele o bu pho nwada eze!" ³⁵ Ẹphe lufushia g'ẹphe je elia ya; o buwaru iphe, ẹphe humaru kpoko bu okpokoroko ishi iya; mę okpu ogboro iya; waa okpu oshi-eka iya. ³⁶ Ẹphe laphu azu je epfuaru iya Jiehu; o sụ: "Oo ya bu iphe ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bu Elayijia ke Tishibe pfua sụ: 'Oo l'alị, du ị mkpukpu Jiezerelu bẹ nkuta a-ta anu Jiezebelu.' ³⁷ Jiezebelu bẹ odzu iya a-du ge nshi, a nyiru tukaa nanu nanu l'alị, du ị Jiezerelu; k'ophu bu l'ọ to dudu onye byaru a-hube iya ama ke g'ọ sụ: 'Oo Jiezebelu baa.' "

10

Eegbushi ndibe Éhabu

¹ Éhabu bẹ unwu iya du ukporo eto l'umadzu iri ị Samériya. Oo ya bu; Jiehu bya edeshia ekwo-ozu keshiaru ndu-ishi ị mkpukpu ono; mę ndu bu ogerenya; mę ndu bu phe mefutaru unwu Éhabu ono. Ekwo-ozu ono bẹ o deru sụ: ² "Eshi ophu unu l'unwegirima nnajiuphu unu tukoru nodu; teme unu nweru ugbo-inya; nweru inya bya enweru ngwogu; nweru mkpukpu, a kpushiru ike; bẹ bu ekwo-ozu-a-bebeepho rwu unu eka; ³ unu hota onye kachaa ree; mbụ onye o gbaru g'unu hota l'unwu nnajiuphu unu; mee ya eze; g'unu lwua ogu see iswi onu-ulo nnajiuphu unu."

4 Ọle ndzụ-agụgu rwutaru phẹ; ẹphe sụ: “Iewarọ; ndu eze labọ phọ ta adudu ike pfuru wọta iya ọgu. ?Denu g'anyibedua e-shi du ike pfuru wọta iya ọgu?”

5 Tọbudu iya bu; onye bu ishi l'ibe eze; me onye bu ishi mkpukpu; me ndu bu ogerenya; waa ndu bu phẹ mefutaru unwu Éhabu zia Jiehu ozi sụ: “Anyi bu ndu-ozu ngu; ọo iphe, i suru g'anyi mee be anyi e-me. O to nwedu onye anyi eme eze; mekpọephe iphe, i riru l'ọ pfuru ọto.”

6 Jiehu bya edeeru phẹ ẹkwo-ozu k'ugbo ẹbo sụ: “Ọ -buru l'unu turu ikẹ yeru mu; unu je a-nọdu eme iphe, mu suru g'unu mee; unu gbukọo ishi unwu nnajuphu unu ono g'ẹphe ha vutaru mu le mkpukpu Jiezerelu egube nta-a echele.”

Unwu ibe Éhabu ono, bu iya bu umadzu ukporo ẹto l'iri ono be bu ẹphe le ndu oke amadu le mkpukpu ono shi nọdu; ọ buru ndu ono metseshiru phẹ.

7 Ẹkwo-ozu ono rwuepho ndu ono ẹka; ẹphe kputa unwu ibe eze ono; gbushikọta ẹphene ukporo ẹto l'iri ono. Ẹphe parụ ishi phẹ yechaa le nkata; vulaar Jiehu le mkpukpu Jiezerelu. 8 Onye-ozu bya ezia Jiehu sụ: “E vulataakwaru ishi unwu Éhabu ọbu.”

Jiehu sụ: “Kube phẹ l'ikpo labọ l'ọnu-abata mkpukpu g'ẹphe nọdu l'ẹka ono jeye l'utsu.”

9 O be l'utsu; Jiehu lufu je apfuru pfiaru ndu ono g'ẹphe ha sụ: “Ụta ta adukwa unu l'ẹhu. Ọo mbedua be gbaru nnajuphu mu ẹjo-idzu; woru iya gbua. Ọle ọ bu; ?bukwanu onye be gbushiru ndu ọwana? 10 Ọo ya bu g'unu maru l'ọ to dudu opfu, Chipfu pfuru le k'ẹhu ndibe Éhabu duru ophu tee mekotadu nu. Chipfu be mewaru iphe, o shi l'ọnu onye-ozu iya, bu Elayijia pfua.” 11 Ọo ya bu Jiehu gbushikọta iphe, bu ndibe Éhabu, phoduru le mkpukpu Jiezerelu. O gbukotaru ndu oke amadu, o nweru; me ndu ẹguru ọnyà iya; mekpoo ndu-uke, o nweru; ophu ọ to dudu m'onye lanu, ọ haru; ọ nọdu ndzụ l'ime phẹ.

Jiehu egbushi ndu abubu eze Éhazaya

12 Noo ya; Jiehu bya agbeshi jeshia mkpukpu Samériya; o jetabeephe rwua ẹka ndu nche aturu anọduje ebushi aturu ẹji; 13 yee ndu bu abubu Éhazaya ono, shi buru eze ndu Jiuda phọ dzuda. Ọ jia phẹ sụ: “?Unu bu ndu ole?”

Ẹphe sụ iya: “Anyi bukwa abubu Éhazaya. Iphe, anyi abya bu g'anyi kele unwu ibe eze; me unwu ibe eze-nwanyi.”

14 Jiehu sụ: “Unu kpukoo phẹ le ndzụ.” Ẹphe bya akpukoo phẹ le ndzụ je egbushia; chiru ye l'iduma, du l'ẹka ono, ndu nche aturu anọduje ebushi aturu ẹji ono. Ẹphe du umadzu ukporo labọ l'ẹbo. E gbushia phẹ; ophu ọ to dudu onye ophu a haru; ọ nọdu ndzụ m'onye lanu.

Egbufufua ndibe Éhabu, phoduru nu

15 Jiehu bya alufu l'ẹka ono; ọ huma Jiehonadabu nwa Rekabu g'ọobyapfuta iya. Jiehu kele iya ekele bya asu: “?Obu ngu guru-a iphoro l'ẹka mu no; g'obu nkemu guru l'ẹka i no-a?”

Jiehonadabu sụ iya: “Ee; obu mu gukwaru-a iphoro.”

Jiehu sụ iya: “Ọ -buru l'ọ du nno; machiaru mu ẹka ngu.” Ọ bya amachiaru iya ẹka; Jiehu selita iya lobata l'ugbo-inya. 16 Jiehu sụ iya: “Tsuru mu gi huma ge ke Chipfu aphu-beru mu l'ẹhu.” Ọo ya bu; ọ pata iya l'ugbo-inya. 17 Jiehu phẹ rwuepho Samériya; ọ tuko iphe, bu ndibe

Éhabu, phòduru nù l'èka ono gbushikòta. O gwekòta phè arakabya g'èphe ha; ègube ono, Chipfu shi l'ònu Elayijia pfua ya ono.

Egbushi ndu abarù Balù èja

¹⁸ Jiehu bya akpakò ndu Ízurelù l'ophu sù phè: “Éhabu bè bapeteru Balù èja; mbèdua a-barù iya èja; barweru iya ya abarwe. ¹⁹ Ngwa; unu kukòta ndu mpfuchiru Balù g'èphe ha; mè ndu abarù iya èja; mè ndu bugbaa uke iya. G'ò tò dukwa onye a-gbala nù; noo kèlè mu abya egweru Balù ngweja, parù èka. Onye gbalarù nù bè ta adzùkwaru ndzù.” Òbenu lè Jiehu gude èregede eme gè ya mee gè ndu abarù Balù èja bùkotaru mkpurupyata.

²⁰ Jiehu sù: “Unu tùa ndzuko; g'e dzukòo gude kwabè Balù ùbvù.” Èphe bya araa kè ndzuko òbu arara. ²¹ Jiehu bya atùko alì Ízurelù l'ophu zidzuru ozi; ndu bùkpoo ndu abarù Balù èja g'èphe ha byakòta; ophu ò tò dùdu m'onye lanù, ta abyaduru nù. Èphe wùbakota l'ime eze ùlo Balù ono; jikòta iya pyìmu; shita l'ishi iya ophuu je akpaa l'ishi iya ophuu. ²² Jiehu bya epfuaru onye eleta ànya l'ùlo, eedobeje uwe sù iya: “Chítaru ndu abakòtakporu Balù èja awurukpata uwe g'èphe yee!” Ò bya achítaru phè iya.

²³ Tòbudu iya bù; Jiehu yèe Jiehonadabu; nwa Rekabu bahù l'ime ùlo Balù ono. Jiehu sù ndu ono, abarù Balù èja ono: “Unu lerwee ànya maru; ?tò dukwanu onye kè Chipfu tso unu nòdu l'èka-a; abùedupho ndu abarù Balù èja kpoloko.”

²⁴ Òo ya bù; èphe bya abahù jeshia egwe èja; mè ngweja-akpò-òku.

Jiehu bè wowaru ùmadzu ùkporo èno ye g'èphe kwakaa l'etezi; bya asù phè: “O -nwewaru onye harù m'onye lanù lè ndu-a, mu eye unu l'èka-a; ò gbalaa bè e-gude ishi ndzù nkiya pfua ùgwo iya.”

²⁵ Egweghe, Jiehu egweghe ngweja-akpò-òku ono; ò sù ndu nche; mè ndu-ishi: “Unu wùbawaro je egbushikòta phè! G'ò bò dukwa onye ophu a-gbala nù!” Òo ya bù; èphe gude ogu-èchi gbugbushikòta phè. Ndu nche ono; waa ndu-ishi ono tufuchaa odzu phè l'etezi. Ndu nche ono bya abamihuchaa l'ime ime ùlo Balù ono. ²⁶ Èphe pafùtagbaa ntèkpe, dù l'ùlo Balù ono; kpòo ya òku. ²⁷ Èphe bya etsukpòshia ntèkpe Balù; nwukpòshia ùlo Balù ono. Ò buri nshì bè aanòduje anyi iya byasù ntanù-a.

²⁸ Noo ya bù; Jiehu mebyia k'abarù Balù èja l'alì Ízurelù. ²⁹ Òlè Jiehu te wofuduru èka l'eme iphe-èji ono, Jierobowamu nwa Nebatu kpatarù gè ndu Ízurelù mee ono. Mbù èja ono, èphe barù ùnwu-eswi phò, e gude mkpòla-ododo kpua dobe lè mkpùkpu Bètelu; mè lè mkpùkpu Danu phò.

³⁰ Chipfu sù Jiehu: “Eshinu i meru iphe, dù ree; mee iphe, pfuru nhamunha l'ènya nkemu; bya emee ndibe Éhabu iphe, dù mu l'obu g'e mee phè iya; bè awa ngu a-nòdu l'aba-eze ndu Ízurelù jasù l'ògbo k'èno.”

³¹ Òlè Jiehu te egudegbudu obu iya g'ò ha dobe iphe, ekemu Chipfu, bù Chileke kè Ízurelù pfuru. Ò tò haduru eme iphe-èji ono, Jierobowamu meru; mbù ono, ò kpatarù gè ndu Ízurelù mee ono.

Anwùhu Jiehu

³² Teke ono bè Chipfu watarù akpa ndu Ízurelù mkpa-èka. Hazèlù lwù-kpekòta mkpùkpu lè mkpùkpu ndu Ízurelù l'ophu; ³³ shita l'ùzo ènyanwu-awawa ènyimu Jìòdanu; mbù alì Giladu l'ophu; mè alì ndu Gadu; mè kè

ndu Rúbenu; mę kę ndu Manáse e -shi lę mkpukpu Arowa, dų lę mgboru nsuda Anonu je akpaa lę Giladu; waa Beshanu.

³⁴ Iphe ozo, nwugbaberu nų teke Jiehu bų eze; waa iphemiphe, o meru; mę ehuka ehuka, o mekotaru bę e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu.

³⁵ Tọbudu iya bų; Jiehu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya lę mkpukpu Samériya. Jiehowahazu, bų nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. ³⁶ Iphe, Jiehu nọru l'aba-eze ndu Ízurelu lę Samériya bų ukporo apha l'apha esato.

11

Atalaya yee Jiowashi (2Iphe 22:10—23:15)

¹ Tọbudu iya bų; Atalaya, bų ne Éhazaya humaepfo lę nwa iya nwuhuwaru; o gbeshi je atuko ndibe eze g'ephe ha saa osa-mpfu. ² Ole Jiehosheba, bų nwada eze, bų Jióramu; bya aburu nwune Éhazaya kę nwanýi bę dutaru Jiowashi, bų nwa Éhazaya dufu l'echilabo unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nų je edomia lę mkpuru-azee; shi nno wohaaruru iya Atalaya; k'ophu bų l'o to gbuduru iya. ³ E domiru Jiowashi; yele onye ehe iya nų l'eze-ulo Chipfu apha ishii gę Atalaya bukpoepfo ishi l'alí ono.

E kwefuru Atalaya ike (2Iphe 23:1-15)

⁴ O be l'apha k'esaa; Jiehoýada bya ezia g'e je ekua ndu bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise, bų ndu anọduje eche eze; mę ndu anọduje eche ibe iya; g'e duru phe byapfuta iya l'eze-ulo Chipfu. Ephe l'ephe woru ndzu gbaa; o mee; ephe ribuaru iya nte l'ulo Chipfu l'eka ono. O bya egoshi phe Jiowashi, bų nwatibe eze ono. ⁵ O bya atuaru phe ekemu su: "Waa iphe, unu e-me baa; unubę ndu ono, anọduje lę nche l'eswe-atuta-unme; unu kee onwunu uzi eto. G'uzi lanu je anodu chee nche l'ibe eze; ⁶ uzi lanu eje anodu eche lę Onu-abata Suru; uzi lanu ophuu a-nodu l'azu ndu nche ono; mbu l'azu oguzo ono azu iya ophuu. Noo g'unu e-shi bų ono chee ulo ono nche. ⁷ Uzi labo l'ime unubę ndu anọduje lę nche l'eswe-atuta-unme bę a-nodukwapho eche eze-ulo Chipfu nche; gude gbobuta eze; g'o to du iphe e-me iya nų. ⁸ Unu pagbaaruru ngwoju unu l'eka no-pee eze, bų Jiowashi mgburugburu. Iphe, bukpo onye shitaru eka unu no; unu gbua onye obu. Ekameka, eze ejekpo; unu swiru iya eswiru."

⁹ Ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono mee gę Jiehoýada, bų onye uke Chileke pfuru phe ono. Onyenonu chita ndu nkiya, bų ndu echeje nche l'eswe-atuta-unme; mę ndu ophu afuta lę nche l'eswe-atuta-unme ono; ephe byapfutashia Jiehoýada, bų onye uke Chileke ono. ¹⁰ Onye uke Chileke ono bya achita arwa; mę iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono, shi buru kę Dévidi ono; mbu ono, e doberu l'eze-ulo Chipfu ono; woru keshiaru ndu bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono. ¹¹ Ndu nche ono pagbaaruru ngwoju phe l'ehu l'ehu pfuru gbaphee eze mgburugburu lę mgboru oru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gedegede; shita l'uzo ekutara jeye l'uzo ekicha.

¹² Jiehoýada bya edufuta nwatibe eze ono, bų Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube iya; woru ekwo, e deru ekemu Chileke dee ya l'eka su l'ọ ya

bụ eze. Ɛphe bya awua ya manụ l'ishi; bya atuko akụ ẹka; atụ ụzu sụ: "Nọdukwa ndzụ ogologo; gube eze!"

¹³ Atalaya nūmaepfo wọwoowoo, ndu nche; mę ndu ọha atụ; ọ tughua jefpushia phez l'eze-ulo Chipfu. ¹⁴ Ọ bya eje elee ęnya; bya ahuma eze g'ọ pfuru le mgboru itso, bụ iya bụ g'ephe emeje iya l'omelali phez; bya ahumakwapho ndu-ishi ndu ojogu; mę ndu egbuje opu g'ephe pfukubegbaaru iya; mę gę ndu alı ono l'ophu tukoru etegbaa ęswa; egbu opu; ọ gbajashia uwe iya chishia sụ: "Ebyi anwua-o! Ebyi anwua-o!"

¹⁵ Tọbudu iya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya atuaru ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise ono ekemu sụ: "Unu kpufuta nwanị ono l'echilabo ndu nche ono. Iphe, bụ onye ephe l'iya swi; unu gude ogu-echi gbua ya." Noo kele onye uke Chileke ono bę suru g'e tee gbukwa iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶ Ọo ya bụ; ephe gude iya; kpu-rwua ọnu ẹka ịnya eshije abahụ l'ibe eze; ephe woru iya gbua l'ẹka ono.

Jiehoyada edozi alı Jiuda (2Iphe 23:16-21)

¹⁷ No iya; Jiehoyada bya emee eze ephe lę Chipfu gbaa ndzụ; bya emekwapho ndu ono ephe lę Chipfu gbakwapho ndzụ. Ogbandzu obu bụ l'ephe a-buru ndibe Chipfu. O mekwapho eze; ephe lę ndu ono gbaa ndzụ nkephez. ¹⁸ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balu je enwutsushia ya. Ephez tuko iphez, bụ ọru-ngweja Balu; mę ntękpe iya tsukposhichaa yogiri yogiri. Ephez gbua Mátanu, bụ onye uke Balu l'iphu ọru-ngweja Balu.

Ọo ya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya eye ndu nche; ephez cheahaa eze-ulo Chipfu nche. ¹⁹ Ọ chita ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise ono, bụ ndu anọduje eche eze; waa ndu anọduje eche ibe iya; mę ndu alı ono l'ophu; ephez dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu. Ephez shia ẹka ndu nche eshije abahụ duba iya l'ibe eze. Ọo ya bụ; eze je anodu l'aba-eze. ²⁰ Noo ya; ęhu kwatakpo tsoo ndu alı ono l'ophu ọkpobe atso. Nchi bya adu doo lę mkpukpu ono; kele e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

²¹ Jiowashi nwaru apha ęsaa teke ọ wataru aburu eze.

12

Teke Jiowashi bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 24:1-16)

¹ L'apha, kwe Jiehu apha ęsaa, e-shi teke o leberu buru eze ndu ızurelu; bę Jiowashi bataru l'aba-eze ndu Jiuda. Iphez, ọ noru l'aba-eze ono lę Jierusalemu bụ ụkporo apha labo. Ephez ne iya bụ Zibaya. Ẽka ne iya obu shi bụ lę mkpukpu Biye-Sheba. ² Jiowashi bę mekotaru iphez, pfuru oto l'ęnya Chipfu l'apha ono g'ọ ha, Jiehoyada, bụ onye uke Chileke kpozikotaru iya ụzo. ³ Obenu l'ẹka aagwaję iphez ono bę a ta alwuduru; ndu alı ono ndu egweje ęja bya akpo unwu-isensu oku l'eli ẹka ono.

⁴ Tọbudu iya bụ; Jiowashi bya epfuaru ndu-uke Chileke sụ phez: "Unu nakobe iphez, bụ okpoga, du nso, eewobataję l'eze-ulo Chipfu; mbu okpoga, atutaję l'utu; mę okpoga, e ketaru onyenonu g'ọ pfuje; mę okpoga, nemadzụ gude obu iya bya anu l'eze-ulo Chipfu. ⁵ Gę ndu-uke Chileke l'ęhu l'ęhu nakota okpoga ono l'ẹka ndu edobeje okpoga g'e gude iya mekwakota iphez, mebyihuru emebyihu l'ulo Chipfu; l'ẹka bukpo ẹka a humaru mebyihuru emebyihu."

⁶ Ọle a noru jeye l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha ęto; ophu ndu-uke Chileke ono te emekwaduru iphez, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu

ono. ⁷ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Jiowashi bya ekua onye uke Chileke, bụ Jiehoyada; mę ndu-uke Chileke ọzo jia phę sụ: “?Bụ ụnu meru iphe, unu te emekwaeduru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ọbu? Ngwa; g'ọ bọ dukwa okpoga ọzo, unu a-natabaa l'eka ndu edobeje okpoga. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu tuko iphe, bụ okpoga unu natawaru nụ g'e gude mekwaa eze-ulo ọbu.” ⁸ Ọo ya bụ; ndu-uke Chileke ono kweta l'ephe taa nakọedu ndu ono okpoga; ọphu ephe emekwaedu eze-ulo Chipfu ono l'onwophę.

⁹ Noo ya bụ; onye uke Chileke, bụ Jiehoyada bya apata okpoko; swofua ụzo l'opfu iya; dokube iya ọru-ngweja Chipfu l'ekutara; mę a -nọdu abahu l'eze-ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke, eche ọnu-abata nche tuko okpoga, e wobataru l'eze-ulo ono yekota l'okpoko ono. ¹⁰ Ọ nọdu abujeru; okpoga ono -haepho shii l'okpoko ono; onye ederu eze ekwo; mę onye-ishi ndu-uke Chileke abya agwa okpoga ono ọgu; chiru ye l'ekpa kechia. ¹¹ Ephe pyachaa okpoga ono g'ọo-du; ephe eworu iya nụ ndu-ishi ozi ọbu, eje l'eze-ulo ono. Ephe nọdu eshije l'okpoga ono pfa ndu eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono ugwo; mbu ndu kapyinta; mę ndu akpu ulo ọbu akpukpu; ¹² mę ndu edo eja edodo; mę ndu akwacha mkpuma. Ọ buru l'okpoga ono bę ephe eshije zuta oshi; mę mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi, e gude emekwa eze-ulo Chipfu ono. Ọ buru iya bę ephe eshije emephu okpoga l'iphe, l'ala, l'iphe, eemekwa emekwa l'eze-ulo ono. ¹³ Ọle ọ tọ budu okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono bę e gude mee gbamugbam mkpola-ochaa; mę iphe, apaje oghu oroku; mę gbamugbam ọzo; mę opu; męwaro iphe ọzo, e gude mkpola-ododo; mę mkpola-ochaa mee dobe l'eze-ulo Chipfu ono. ¹⁴ Ọ buepho ndu eje ozi l'eze-ulo ono bę a nuru iya g'ephe gude mekwaa eze-ulo ono. ¹⁵ A ta sjuduru ndu a nuru okpoga ono g'ephe bya edoo g'ephe gude mepushia okpoga ono; kele ephe bụ ndu gude ire-lanụ eje ozi ọbu.

¹⁶ Okpoga, shi lę ngweja-apfu-ugwo; mę ke ngweja-iphe-ęji; bę e te ewobatajedu l'eze-ulo Chipfu; ndu nwe iya nụ bụ ndu-uke Chileke.

¹⁷ Ọ buru teke ono bę Hazelu, bụ eze ndu Aramu jeru etsoo mkpukpu Gatu ọgu; lwu ya lwuta. Ọ bya adakobe jeshifua ọgu lę Jierusalemu.

¹⁸ Jiowashi, bụ eze ndu Jiuda wota iphemiphe, nna iya phę, bụ Jiehoshafatu; mę Jiehoramu; mę Ehzazaya, bụ ndu shi buru eze ndu Jiuda doberu Chipfu iche; mę ọphu yebedua doberu Chipfu iche; mękota mkpola-ododo, a humaru l'eka eedobeje ęku l'eze-ulo Chipfu; mę l'ulo ibe eze; wolaaru Hazelu, bụ eze ndu Aramu. Ọ buru teke ono bę Hazelu bebe paru Jierusalemu haa tugba.

¹⁹ Iphe ọzo, nwugbaberu nụ teke Jiowashi bụ eze; mę iphemiphe, o meru bę e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.

²⁰ Ndu ozi Jiowashi bya agbaaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ulo Bętu-milo l'uzo, shiru jeshia Sila. ²¹ Ndu ozi iya, gburu iya nụ ọbu bụ Jiozaka nwa Shimeyatu; mę Jiehozabadu; nwa Shoma. Tòbudu iya bụ Jiowashi nwuhu; e lia ya l'eka e liru nna iya phę lę mkpukpu Dévidi. Amazaya, bụ nwa iya buru eze nọchia ęnya iya.

13

Jiehowahazu bụ eze ndu Izurelu

¹ L'apha, kwe Jiowashi; nwa Ehzazaya ukporo apha l'apha ęto; e -shi teke o beberu buru eze ndu Jiuda bę Jiehowahazu nwa Jiehu byaru aburu

eze kẹ ndu Ízurẹlu lẹ mkpukpu Samériya. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ẹsaa. ² O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. O tsokọtaru ẹjo-iphe ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono. Ọ tọ gbakọtaduru ẹjo-ememe ono azụ. ³ Ọo ya bụ; Chipfu woru oke-ẹhu-eghu iya swibe ndu Ízurẹlu. Ọ parụ phẹ harụ Hazẹlu bụ eze ndu Arámu; waa nwa iya bụ Benu-Hadadu ẹphe ka phẹ ọkpehu nọ odu.

⁴ Jiehovahazu bya epfuru nụ Chipfu; Chipfu ngabẹru iya nchị; kele ọ humaru g'eze ndu Arámu gude akpaberu ndu Ízurẹlu ẹhu. ⁵ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya anụ ndu Ízurẹlu onye dzọru phẹ nụ; ọ bụru iya bụ l'ẹphe anahụ ndu Arámu. Ndu Ízurẹlu bya eburu l'ibe nkephẹ g'ẹphe shihawaa buru iya. ⁶ Obenu l'ẹphe ta tẹ-woduru ẹka l'eme iphe-ẹji ono, ndibe Jierobowamu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu g'ẹphe mee ono. Ọ tukuru iya mekọta. Nokwaphọ g'itso Ashera dụ lẹ Samériya g'ọ dụ iya.

⁷ Ọphu ọ dudu ndu ojọgu Jiehovahazu phọduru nụ; a -gufuepho ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri, bụ ndu agbajẹ l'inya; mę ụgbo-inya iri; waa unu ndu ojọgu ugbo ụkporo l'ise, bụ ndu ojọgu oje-l'okpa; kele eze ndu Arámu bẹ sakọtaru phẹ ọsampfu; bya egude okpa gwee phẹ uji l'ali.

Anwụhu Jiehovahazu

⁸ Iphemiphe, nwugbaberu nụ teke Jiehovahazu bụ eze; waa iphe, o meęberu; mę ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu. ⁹ Jiehovahazu bya anwụhu; lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpukpu Samériya. Jiowashi, bụ nwa iya nwoke buru eze nọchia ẹnya iya.

Jiowashi bụ eze ndu Ízurẹlu

¹⁰ Ọ buru l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha iri l'ẹsaa, e -shi teke ọ beberu buru eze ndu Jiuda; bẹ Jehowashi nwa Jiehovahazu byaru aburu eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ishii lẹ Samériya. ¹¹ O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu ẹphe mee ono. Iphe-ẹji ono bẹ o yeru ẹka l'ememe.

Anwụhu Jiowashi

¹² Iphe ọzo, nwugbaaru nụ lẹ teke Jiowashi bụ eze; mę iphemiphe, o meru; mę ọkpehu iya, o gude tsoo Amazaya, bụ eze ndu Jiuda ọgu; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu. ¹³ Ọo ya bụ; Jiowashi nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru ndu eze ndu Ízurẹlu lẹ Samériya. Jierobowamu, bụ nwa iya bya anọdu l'aba-eze nọchia ẹnya iya.

Anwụhu Elayisha

¹⁴ Lẹ teke iphe-ememe, bụ iya mechaaru gbua Elayisha gudeshiru iya ike bẹ Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu jeru iya ajiji. O rwua bya araaha ẹkwa l'iphu iya sụ: “Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye bụ ụgbo-inya; bya aburu ọ-gba-l'inya-ọgu ndu Ízurẹlu!”

¹⁵ Elayisha sụ iya: “Wota ụta yẹ apfu.” Jiowashi bya ewota iya. ¹⁶ Elayisha bya asụ eze ndu Ízurẹlu ono: “Seta apfu ono!” Ọ bya eseta iya. Elayisha bya atụ-kobe eze ono ẹka l'ẹka nkiya.

¹⁷ Elayisha sụ iya: “gūhaa windo ọphu nọ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa!” Ọ gūhaa ya. Elayisha sụ iya: “Gbaa apfu ono!” Ọ gbaa ya. Elayisha pfua

sụ: “Owa-a bụ apfụ Chipfu, e-gude lwu-kpee! Oo apfụ, ee-gude lwu-kpee ndu Arámu; kele ì-lwu ndu Arámu lẹ mkpukpu Afẹku; mbụ woru phẹ saa ọsampfu.”

¹⁸ O sụkwa iya phọ: “wota apfụ ono!” O wota iya. O sụ eze ndu Ízurelu ono: “Wata iya asù l’alì!” O sù a ya ugbo ẹto; bya ahaa ya. ¹⁹ O mee; ẹhu ghuaahaa onye ke Chileke ono egbu; o sụ: “I gege asụ iya ugbo ise m’ọbu ugbo ishii; k’ọphu i gege alwu-kpekwanu ndu Arámu jasụ ii-mebyishikọta phẹ. Ole nta-a bụ ugbo ẹto kpoloko bẹ ì-lwu-kpe phẹ.”

²⁰ Tọbudu iya bụ; Elayisha nwuhu; e lia ya.

Ndu ojogu ọ-lwu-ọlaa, shi l’alì ndu Mówabu bẹ ezebatajẹ l’alì Ízurelu; mẹ a bahụepho l’apha ọphúú. ²¹ O be teke o nweru ndu eli odzu; ẹphe bya amaru; ndu ojogu ọ-lwu-ọlaa ono bụwaru phẹketeteke; ẹphe parụ odzu nwoke ono tụa l’ilu Elayisha. Odzu nwoke ono je edenyi l’okpu Elayisha; o teta bya anọdu ndzụ ọzo; gbeshi pfuru apfuru.

Ogu ndu Ízurelu waa ndu Arámu

²² Hazelu, bụ eze ndu Arámu bẹ kpakotaru ndu Ízurelu ẹhu teke Jiehowahazu bụ eze. ²³ Ole Chipfu l’anọduje emeru ndu Ízurelu eze-iphe-oma; aphuru phẹ obu-imemini; teme ọ ghakwaaru phẹ phọ iphu. O buri iphe, kparụ iya nù bụ ọgbandzu ono, yee Ẹbirihamu; mẹ Áyizaku; waa Jiékpọ gbaru ono. Byasụ ntanu-a bẹ ọ tọ budu uche iya g’o mebyishia phẹ; ọzoo g’o chifu phẹ l’atatiphu iya.

²⁴ Teke Hazelu, bụ eze ndu Arámu nwuhuru; bẹ nwa iya, bụ Benu-Hadadu byaru aburu eze nọchia enya iya. ²⁵ O buri teke ono bẹ Jiowashi, bụ nwa Jiehowahazu tukoru mkpukpu lẹ mkpukpu ono, Hazelu shi natakota nna iya, bụ Jiehowahazu l’ogu ono naphutakota azụ. Jiowashi lwu-kpekotaru iya ugbo ẹto; shi nno naphutakota mkpukpu ndu Ízurelu ono azụ.

14

Teke Amazaya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 25:1-24)

¹ O be l’apha, kwe Jiowashi nwa Jiehowahazu apha labọ, e-shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu; Amazaya nwa Jiowashi bya aburu eze ke ndu Jiuda. ² O nọwaru ọkporo apha l’apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l’aba-eze buri ọkporo apha l’apha tete lẹ Jierúsalemụ. Ẹpha ne iya bụ Jiehowadinu. Ẹka ne iya ọbu shi bụ Jierúsalemụ. ³ Amazaya bẹ meru iphe, pfuru ọto l’anya Chipfu. Ole o to mebeduru iya g’ochooroke iya, bụ Dévidi meru. O mekotaerupho gẹ nna iya, bụ Jiowashi meru. ⁴ Obenu l’o tọ lwu-duru ẹka aagwajẹ iphe ono; ndu Jiuda nọdu anọduje egwe ẹja; bụ akpọ ụnwù-isensu oku l’eli ẹka ono.

⁵ Alì-eze ono laepho Amazaya l’eka ọkpobe alala; o gbushia ndu-ozì iya ono, bụ phẹ gburu nna iya teke ọ bụ eze phọ. ⁶ Ole o to gbuduru ụnwegirima ndu mgbugbumadzu ono; kele o tsoru iphe ono, e deru l’ekwo ekemu Mósìsù l’eka ono, Chipfu turu ekemu sụ: “Ndu nwuru nwa bẹ e tee gbudu l’ugwo iphe, unwu phẹ metaru; ọphu eegbukwapọ ụnwegirima l’ugwo iphe, nna, nwuru phẹ nù metaru; onyenonu bẹ aa-lajẹ l’iphe-ẹji, o metaru.”

⁷ Oo yẹbedua bẹ gburu ndu Edomu unu ugbo ọkporo l’ise* lẹ nsuda alì

* 14:7 14:7 Bụ iya bụ 10,000 lẹ mbekee.

Únú; bya alwuta mkpukpu Sela l'ogu; woru iya gube Jiokutelu. O buru epha ono be oza byasu ntau-a.

⁸ Tɔbudu iya bu; Amazaya bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Ízurelu, bu Jiowashi nwa Jiehowahazu mbu nwanwa Jiehu; su iya: "Bya g'anyi le ngu zugbabe ogu."

⁹ Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu ziphu Amazaya, bu eze Jiuda ozi azu su: "Oshi uke, du l'ubvu ubvu Lebanonu be ziru oshi sida, dukwapho l'ubvu ubvu Lebanonu su iya: 'Kena nwatibe mu ke nwoke nwada ngu go luru.' Tɔbudu iya bu; anu-egbudu, bu l'ubvu ubvu Lebanonu ono ghatajefepho; o zo oshi ukèè ono pyaapya. ¹⁰ I lwu-kpearu ndu Edomu; i nodu ekuana onwongu. Nodule-a l'ibe ngu ku onwongu; k'alwu-kpe, i lwu-kperu. ?Bu gunu be iime gi kpataru onwongu opfu, e-me g'unu le ndu Jiuda daa?"

¹¹ Oe Amazaya ta ngaduru iya nchi. Oo ya bu; Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu chita ndu ojogu iya jeshia; epehe l'eze ndu Jiuda, bu Amazaya je aghaa ya le mkpukpu Betu-Shemeshi, no l'ali Jiuda. ¹² Ndu Ízurelu lwu-kpee ndu Jiuda; mee phe; epehe gbaa nanu nanu lashichaa ibe phe.

¹³ Jiowashi, bu eze ndu Ízurelu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbu nwanwa Ehazaya; mbu eze ndu Jiuda le mkpukpu Betu-Shemeshi. O jekwapho Jierusalemu je enwutsushia igbulo Jierusalemu; a -gbè le Onu-abata Ifuremu; je erwua l'onu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru be ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ¹⁴ O chitakota mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; mewaro ivu, o humaru l'eze-ulo Chipfu; me ophu du l'eka eedobeje eku l'ulo eze. O chitakwapho ndu a tu-chiru atu-chi lashia Sameriya.

¹⁵ Iphe, nwugbaberu nu teke Jiehowashi bu eze; mbu iphe, o meberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; waa ge yee Amazaya, bu eze ndu Jiuda gude lwu ogo; be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Ízurelu. ¹⁶ To budu iya bu; Jiehowashi nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka eelije ndu eze le mkpukpu Sameriya. Oo ya bu; Jierobowamu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

¹⁷ Amazaya, bu nwa Jiowashi; mbu eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bu eze ndu Ízurelu nwuhuchaaru.

¹⁸ Iphe ozo, Amazaya megbaberu be e dekotaru l'ekwo-ako, ndu eze ndu Jiuda.

¹⁹ Le Jierusalemu be a no gbaaru Amazaya ejo-idzu; o gbalaa lashia mkpukpu Lakishi. Epehe ye ndu jepfuru iya le Lakishi l'eka ono je egbuaya. ²⁰ Epehe gude inya palata iya bya elia le Jierusalemu l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi.

²¹ Ndu Jiuda l'ophu wofuta Azariya, bu onye nowaru apha iri l'ishii mee ya eze l'ozo nna iya, bu Amazaya. ²² O buru Azariya ono mechaaru; kpukwaa mkpukpu Elatu woru iya nu-phu ndu Jiuda azu ge Amazaya nwuhuchaaru lapfushia nna iya phe.

Jierobowamu k'ebò bu eze ndu Ízurelu

²³ O be l'apha, kwe Amazaya nwa Jiowashi apha iri l'ise, o shi butaru eze ndu Jiuda; Jierobowamu nwa Jiehowashi bya aburu eze ke ndu Ízurelu. Iphe, o noru l'aba-eze iya bu ukporo apha labo l'apha lanu le Sameriya. ²⁴ O mee ejo-ememe l'enya Chipfu. O to haduru eme iphe-eji

ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu mee ono. ²⁵ Oo ya bẹ e shi l'ẹka; a nataphukọta oke alì ndu Ízurelu azụ; e -shi lẹ mkpụkpu Lebo-Hamatu jeye l'eze-enyimu nsụda Araba†. O shi nno v̄a; mbụ iphe ono, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelu shihawaa l'ọnu onye-ozii ya, bụ Jiona nwa Am̄itayi pfua; mbụ onye mpfuchiru Chileke ono, shi lẹ mkpụkpu Gatu-Hefa.

²⁶ Chipfu bẹ humawaru g'iphe-ẹhuka, ndu Ízurelu eje habe shii; mbụ lẹ g'ẹphe ha bẹ o rwubekotaru ẹka; mbụ iphe ẹhuka ono; shita l'ohu je akpaa l'amadu; ọphu ọ dudu onye a-gbaru p̄hẹ mkpu. ²⁷ Ọle eshinu Chipfu ta asuduru lẹ ya e-me g'ẹpha ndu Ízurelu chihu lẹ mgboko-a bẹ o shi l'ẹka Jierobowamu, bụ nwa Jiowashi dzota p̄hẹ.

²⁸ Iphe, nwugbaberu n̄ teke Jierobowamu bụ eze; m̄ ẹ iphe, o meeberu; m̄ ẹhuka ẹhuka, o mekotaru; waa k'ogu, ọ lwugbaberu; m̄ewaro g'ọ shi nataphu mkpụkpu Damasukosu; m̄ ẹ mkpụkpu Hamatu azụ l'ẹka ndu Jiuda woru n̄ ndu Ízurelu bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ²⁹ T̄obudu iya b̄; Jierobowamu nw̄hu lapfushia nna iya p̄hẹ, b̄ ndu eze ndu Ízurelu. Zekaraya, b̄ nwa iya nwoke buru eze n̄ochia ẹnya iya.

15

Teke Azariya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 26:1-5)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu ụkporo apha l'apha ẹsaa, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu; Azariya nwa Amazaya bata l'aba-eze ndu Jiuda. ² Ọ n̄waru apha iri l'ishi teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ n̄oru l'aba-eze buru ụkporo apha labo l'apha iri l'ẹbo lẹ Jierusalemu. Ẹpha ne iya b̄ Jiekolaya. Ẹka ne iya ọbu shi b̄ Jierusalemu. ³ Azariya bẹ meru iphe, pfuru ọto l'anya Chipfu; ẹgube ono, nna iya, b̄ Amazaya meru. ⁴ Obenu l'ọ t̄o lwuduru ẹka aagwaje iphe; ẹphe n̄odu egweje ẹja l'ẹka ono; bya akpo ̄nw̄u-isensu ọku.

Ekpenta eme Azariya (2Iphe 26:16-23)

⁵ Chipfu bya aloru ekpenta t̄u eze ono; ekpenta ono mee ya jasụ mboku, ọ nwuhuru. O buru l'ulo iche. Ọ buru Jiótamu, b̄ nwa iya nwoke b̄ b̄ onye-ishi l'ibe eze; buru iya b̄ onye b̄ ishi ndu alì ono.

⁶ Iphe ọzo Azariya megbaberu b̄ e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ⁷ No iya; Azariya nw̄hu lapfushia nna iya p̄hẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna iya p̄hẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. Jiótamu, b̄ nwa iya nwoke buru eze n̄ochia ẹnya iya.

Zekaraya bụ eze ndu Ízurelu

⁸ Ọ buru l'apha, kwe Azariya ụkporo apha l'apha iri l'ẹsato, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; b̄ Zekaraya nwa Jierobowamu; byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ n̄oru l'aba-eze b̄ ọnwa ishii lẹ Samériya. ⁹ Zekaraya mee ẹjo-ememe l'anya Chipfu ḡe nna iya p̄hẹ. Ọ t̄o haduru eme iphe-ẹji, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ iphe-ẹji ono, o meru ndu Ízurelu mee ono.

† 14:25 14:25 Ọo mini ono b̄kwapho 'Eze-enyimu Únú'.

¹⁰ Oo ya bu; Shalumu nwa Jiabeshi gbaaru iya ejo-idzu; nodu l'iphu ndu Izurelu gbua ya; bya aburu eze nochia enya iya. ¹¹ Iphe, nwugbaberu nu teke Zekaraya no be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu. ¹² Oo ya bu; iphe ono, Chipfu pfuru Jiehu vua; mbu iphe ono, o pfuru iya su: "Oshilokpa ngu bu phe a-nodu l'aba-eze ndu Izurelu; buru eze jeye l'ogbo k'eno."

Shalumu bu eze ndu Izurelu

¹³ Shalumu nwa Jiabeshi bya aburu eze l'apha, kwe Uzaya ukporo apha l'apha iri le tete, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda. Iphe, o noru l'aba-eze bu onwa lanu le Sameriya. ¹⁴ Menahemu nwa Gadi bya eshi le mkpukpu Tiza jeshia Sameriya. O nodu le Sameriya l'eka ono tsoo Shalumu nwa Jiabeshi ogu; gbua ya; buru eze nochia enya iya.

¹⁵ Iphe, nwugbaberu nu teke Shalumu bu eze; me ejo-idzu, o gbaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu.

¹⁶ Teke onoya be Menahemu gbegbe le mkpukpu Tiza tsoo ndu mkpukpu Tifusa ogu; woru phe lwua; me ndu bukube phe nu; kele ephe jikaru iya. O kpafushicha unwanyi, du ime epho.

Menahemu bu eze ndu Izurelu

¹⁷ O be l'apha, kwe Azariya ukporo apha l'apha iri le tete, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda; Menahemu nwa Gadi bahu l'aba-eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha iri le Sameriya. ¹⁸ Menahemu mee ejo-ememe l'enya Chipfu. Teke o bu eze be o to haduru eme iphe-aji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbu ono, o meru ndu Izurelu mee ono.

¹⁹ Eze ndu Asiriya, bu Pulu bya achita ndu ogu zebata l'ali ndu Izurelu. Menahemu nu iya mkpola-ochaa, erwa iya du unu talentu labo l'ukporo talentu iri; g'o mee g'o noshia ike l'aba-eze iya. ²⁰ O buru l'ali Izurelu be Menahemu shi wofuta okpoga ono. Ndu nweru iphe be o keshiru utu ono; onyenonu be o keru mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu labo le shekelu iri nu; g'a chikobe nu eze ndu Asiriya. Oo ya bu; eze ndu Asiriya ono tugbua laphushiaazu; ophu o to nodubaeduru l'ali ono.

²¹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Menahemu no; me iphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu. ²² Menahemu kuru mgbenya ikpazu; o buru iya alapfu nna iya phe. Pekahaya, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

Pekahaya bu eze ndu Izurelu

²³ O be l'apha, kwe Azariya ukporo apha labo l'apha iri, e -shi teke o beberu buru eze ndu Jiuda; Pekahaya nwa Menahemu bahu l'aba-eze ndu Izurelu. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha labo le Sameriya.

²⁴ Pekahaya be meru ejo-ememe l'enya Chipfu. O to haduru eme iphe-aji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbu ono, o meru ndu Izurelu ephe mee ono. ²⁵ Onye-ishi ndu ojogu Pekahaya, epha iya bu Peka nwa Remalaya gbaaru iya ejo-idzu; gbata ukporo umadzu labo l'iri le Giladu; ephe tsoru iya je etsoo Pekahaya ogu l'eka a kpuru o shihu ike l'ulo-eze le Sameriya; ephe gbua ya; gbukwapho Agobu; me Ariye yeru iya. Oo ya bu; Peka gbua Pekahaya; buru eze nochia enya iya.

²⁶ Iphe ozo, nwụgbaberu nụ teke Pekahaya bụ eze; mę iphe, o mekọtaru bę e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.

Peka bụ eze ndu Ízurẹlu

²⁷ O be l'apha, kwe Azariya ụkporo apha labọ l'apha iri l'ẹbo, ọ byaru abụru eze ndu Jiuda; Peka nwa Remalaya bahụ l'aba-eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ ụkporo apha lę Samériya. ²⁸ Peka meru ẹjo-ememe l'ęnya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono.

²⁹ Teke Peka bụ eze ndu Ízurẹlu bę Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya nataru mkpụkpu Ijionu; mę mkpụkpu Abelụ-Betu-Maka; waa mkpụkpu Jianowa; mę mkpụkpu Kadęshi; mę mkpụkpu Hazọ. Ọ natakwarupho alı Giladu; mę alı Gálili, bụ iya bụ alı ndu Nafıtali l'ophu; kpukoo ndu ẹka ono lę ndzụ lashja Asiriya. ³⁰ O be l'apha, kwe Jiótamu nwa Uzaya ụkporo apha, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela gbaaru Peka nwa Remalaya ẹjo-idzu; wọru iya gbua; buru eze nọchia ęnya iya.

³¹ Iphe ozo, nwụgbaberu nụ teke Peka bụ eze; mę iphe, o mekọtaru bę e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.

*Teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 27:1-9)*

³² O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha labọ, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurẹlu; Jiótamu nwa Uzaya bahụ l'aba-eze ndu Jiuda. ³³ Iphe, ọ nọru bụ ụkporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemu bụ apha iri l'ishii. Ẹpha ne iya bụ Jierusha nwada Zadoku. ³⁴ Jiótamu meru iphe, pfulu ọto l'ęnya Chipfu ẹgube ono, nna iya, bụ Uzaya meru. ³⁵ Obenu l'ọ tọ lwuduru ẹka aagwaję iphe. Ndu Jiuda nọdu egweje ẹja; bya akpọ ụnwù-isensu ọku l'ẹka ono. Jiótamu bụ iya kpukwaru onu-abata ono, eeshije abahụ l'eze-ulo Chipfu ono, bụ iya bụ Onu-abata Imeli.

³⁶ Iphe ozo, Jiótamu megbaberu bę e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ³⁷ Ọo teke ono bę Chipfu byaru awata ezi Rezinu, bụ eze ndu Arámu; mę Peka nwa Remalaya g'ẹphe je etsoo ndu Jiuda ọgu. ³⁸ No iya; Jiótamu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phe lę mkpụkpu Dévidi, bụ ochooroke iya. Nwa iya, bụ Éhazu bya aburu eze nọchia ęnya iya.

16

*Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 28:1-4)*

¹ O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha iri l'ęsaa, e -shi teke ọ wataru aburu eze; Éhazu nwa Jiótamu bya aburu eze kę ndu Jiuda. ² Éhazu bę nọwaru ụkporo apha teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemu bụ apha iri l'ishii. O to meduru iphe, pfulu ọto l'ęnya Chipfu, bụ Chileke iya ẹgube ochooroke iya, bụ Dévidi meru. ³ O tso ru ẹka ndu eze ndu Ízurẹlu. Ọ kpọru nwa iya nwoke ọku gude gwee ẹja, bụ iya bụ ẹbyi ono, ọha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurẹlu shi anọduje eme ono. ⁴ O gweru ẹja; kpọo ụnwù-isensu ọku l'ẹka aagwaję iphe; mę l'úbvú úbvú; mekpoo lę mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashị.

⁵ Tòbudu iya bụ; Rezinu, eze ndu Arámu; mę Peka nwa Remalaya, eze ndu Ízurelu bya eje ogu lę Jierúsalem; ephę kepheta Éhazu; ọle ephę ta alwu-kpeduru iya. ⁶ O buru teke ono bę eze ndu Edomu lwuța-phuru mkpukpu llatu azu nu ndu Edomu. O chishikotaru ndu Jiuda lę mkpukpu Elatu ono; ndu Edomu bya ebuchishia ya byasụ ntań-a.

*Éhazu arwo n-yemęka l'ęka ndu Asiriya
(2Iphe 28:16-21)*

⁷ Oo ya bụ; Éhazu bya ezia ndu-ozı g'e je ezia Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya sụ: "Mu bụ onye-ozı ngu; tęme mu buru nwa ngu; byanụ bya anafuta mu l'ęka eze ndu Arámu; mę l'ęka eze ndu Ízurelu, bụ ndu etso mu ogu." ⁸ Éhazu bya achikoo mkpola-ọchaa; mę mkpola-ododo, dụ l'eze-ulo Chipfu; mę ophu dụ l'ulo ęku l'ibe eze nu g'a nu eze ndu Asiriya onoya. ⁹ Eze ndu Asiriya bya ekweta iphe, Éhazu rwońu iya; chita ndu ońo iya ephę wuru jeshia Damasukosu je alwuța iya; kpukoo ndu bu l'ęka ono lę ndzụ lashia alı Kiru; bya eworu Rezinu gba.

¹⁰ Noo ya; eze, bụ Éhazu tuńbua jeshia Damasukosu gę ya je ahuma Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya. O jerwua; bya ahuma ọru-ngweja lę Damasukosu; o woru ophu dụ ęgube ono see esese nu g'e wolaaru Uraya, bụ onye uke; dekota uńbugba iya; mę ęgube, ee-gude kpua ya woru nu iya. ¹¹ Oo ya bụ; Uraya, bụ onye uke ono kpua ọru-ngweja; mbu ophu duępho g'ono, Éhazu shi Damasukosu nu iya ono. O kpų-gheru iya tęme eze, bụ Éhazu shi Damasukosu lwa. ¹² Eze bya eshi Damasukosu lwa; bya ahuma ọru-ngweja ono. O bya ejerwua ya; bya egwee ngweja l'eli iya. ¹³ O gweru ngweja, a kpokotaru ọku; mę ngweja-nri; mę ngweja-męe; bya ephęe mee anu, o gburu kę ngweja-ęhu-guu l'eli ọru-ngweja ono. ¹⁴ Ọru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee, shi nońu l'iphu Chipfu ono bę o pafutaru l'ataphu ulo ono; mbu ono, dụ lę mgbaka ọru-ngweja ono, a kpuru k'ophu; yele eze-ulo Chipfu; woru iya dobe l'uzo isheli ọru-ngweja ono, o kpuru ono.

¹⁵ No iya; eze, bụ Éhazu bya aturu Uraya, bụ onye uke ekemu sụ: "Oo l'eli ọru-ngweja-a, a kpuru k'ophu-a bę ii-gweje ngweja-akpo-oku, eegweje l'utsu; gwee ya ngweja-nri, eegweje l'uzenyashi; mę ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri, shi eze l'ęka; mę ngweja-akpo-oku, shi ndu alı-a l'ęka; mę ngweja-nri phe; mę ngweja-męe phe. Nokwapho g'ii-pheje iya mee anu, ngweja-akpo-oku; mę mee anu, e gude gwee ngweja ozo. Ọru-ngweja ono, e meru l'onyirubvu ono bę mu e-jeje akpata ishi iphe."

¹⁶ Uraya, bụ onye uke ono mekota iphe, eze, bụ Éhazu kakotaru iya g'o mee.

¹⁷ Eze, bụ Éhazu bya akpokashia iphe ono, e swebegbaru lę mgbureku mgbureku ońba-kperekpere pho; pashikwaapho eze gbamugbam, shi nońugbaa ya l'eli. O pafukwarupho eze durongu mini pho, e doberu l'eli oke-eswi, a kpuru l'onyirubvu pho; mbu ono, shi nońu iya lę mkpula ono; woru iya tu-kobe l'eli mkpuma. ¹⁸ O gude gę ya mee iphe, a-du eze ndu Asiriya ree l'obu pafu ęka oshi-eze atų-kojeru; bya agų-chia ęka eze eshije abahu l'eze-ulo Chipfu.

*Anwuhu Éhazu
(2Iphe 28:26-27)*

¹⁹ Iphe ozo, Éhazu megbabèru bẹ e dekotaru l'èkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ²⁰ No iya; Éhazu nwùhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'èka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi. Hezekáya, bụ nwa iya nwoke buru eze nochia ẹnya iya.

17

Hosiya bụ eze ndu Ízurelu

¹ O be l'apha, kwe Éhazu apha iri l'èbo, e -shi teke ọ byaru aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela bahụ l'aba-eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono buru apha tete lẹ Samériya. ² Hosiya bẹ meru ejo-ememe l'ẹnya Chipfu. Iphe ọ bụepho kpoloko bụ l'èjo-iphe, o meru te erwuduru gẹ kẹ ndu vuhawa iya ọzo buru eze l'alí Ízurelu.

³ Shalumanesa, bụ eze ndu Asiriya bya ejepfu Hosiya ogu; je alwù-kpee ya. Hosiya bya awata iya ejeru ozi; bya atụaha akirikio nuahaa ya. ⁴ Eze ndu Asiriya bya amaru lẹ Hosiya achiru iya ejo-idzu; kele Hosiya ziru ndu-ozí g'èphe je ezia So, bụ eze ndu Ijiputu g'ọ yetarụ iya ẹka; ọphu ọ tuedu akirikio anụ eze ndu Asiriya ẹgube ono, o shi atuje iya aphagapha ono. Ọọ ya bụ; eze ndu Asiriya gude Hosiya tų-chia lẹ mkpọro. ⁵ No iya; eze ndu Asiriya chita ndu ojogu iya ẹphe zebata l'alí Ízurelu l'ọphu; ẹphe wuba lẹ Samériya kepee ya apha ẹto. ⁶ Ọ buru l'apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke ọ bataru l'aba-eze; bẹ eze ndu Asiriya lwutaru Samériya; kpukoo ndu Ízurelu lẹ ndzu chita lashia Asiriya; je edobe phẹ ẹphe buru lẹ mkpukpu Hala; waa l'uzo ẹnimu Habọ lẹ mkpukpu Gozanu; bya achita ndu ọphu ọ chitaru dobe; ẹphe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dụ l'alí Midiya.

Iphe-ẹji, ndu Ízurelu waa ndu Jiuda megbabèru

⁷ Iphe, meru g'ọ gude ọ nwuaru ndu Ízurelu nno bụ l'ọo l'ẹphe mesweru Chipfu, bụ Chileke phẹ; mbụ onye ono, dufutaru phẹ l'alí Ijiputu l'èka Fero, bụ eze ndu Ijiputu ono. Ẹphe baaharụ agwa ẹja; ⁸ tẹme ẹphe tsoru meahaa g'ọha ono, Chipfu chishiru l'iphu ẹphebe ndu Ízurelu ono shi eme; mbụ meahaa iphe ono, ndu eze ndu Ízurelu wobataru l'alí ono. ⁹ Ndu Ízurelu ono nọdu anọduje l'edomi eme Chipfu, bụ Chileke phẹ iphe, apfuduru-oto. Lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ bẹ ẹphe kpushiru ẹka aagwajẹ iphe dobegbaaru onwophe. Ẹphe kpushiru iya lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, hagbaa nwanshii je akpaa lẹ mkpukpu, a kpuru; o shihu ike. ¹⁰ L'úbvú úbvú, nọgbaa l'alí ono; mẹ lẹ mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashị bẹ ẹphe dobekotaru agwa; kpobegba itso Ashera. ¹¹ Ẹphe nọdu anọduje akpọ ụnwù-isensu ọku l'èka ono, aagwajẹ iphe ono; ẹgube ono, ndu ọha ono, Chipfu chifuru ẹphe shi akpoje iya ono. Ẹphe meru ejo-ememe gude kpatsua Chipfu ẹhu-eghu. ¹² Ẹphe baarụ agwa ẹja; mbụ iphe ono, Chipfu sụru phẹ: "Unu be emekwa iphe, dụ nno-a!" ¹³ Chipfu shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya l'ọphu; mẹ ndu aphụ ọphulenya lọo ndu Ízurelu mẹ ndu Jiuda ẹka lẹ nchị sụ: "Unu haa eme ejo-ememe, unu eme. Unu meje ekemu mu; mẹ iphe, mẹ ọru ọkpa iya; mbụ ekemu ono, mu tųru nų nna unu phẹ ono; mbụ ono, mu shi l'èka ndu-ozí mu phẹ, bụ ndu mpfuchiru nų unu ono."

14 Obenu l'èphe ta angaduru nchi; èphe kwefuru ike; gè nna phè ono, te ekwetaduru kè Chipfu, bụ Chileke phè ono. 15 Èphe jikaru eme iphe, ọ toru ọkpa iya; mè ọgbandzu ono, yele nna phè gbaru ono; èphe kwefuru ike l'iphe, ọ nmaru phè ọkwa iya. Èphe tsoru abapheru agwa, adudu iphe, ọ yi èja; èphebedua l'onwophè bya abufuaru ndu ta aduedu iphe, èphe yi. Èphe tsoru èka ndu ọha ono, bupheru phè mgburugburu, bụ iya bụ ndu ono, Chipfu sùru g'èphe te emekwa gè ndu ono eme ono.

16 Ekemu, Chipfu, bụ Chileke phè tuktoku phè l'ophu bè èphe jikakotaru. Èphe kpuru agwa labo, du g'unwu oke-eswi doberu onwophè; bya edobekwapho itso Ashera; bya abaahaaru kpokpode; mè Balu èja. 17 Èphe kpuru unwu phè unwoke; mè unwada phè ọku; gude gwee èja. Èphe ndu anoduje ejekwapho l'èja; bya eme omamanshi. Èphe woru onwophè togboru eme èjo-ememe l'ènya Chipfu; gude nno akpatsu iya èhu-eghu.

18 Oo ya bụ; ndu Ízurelu mee; èhu ghushiaha Chipfu egbu ike; ọ chifu phè l'iphu iya. Ndu ophu ọ haru kpoloko buru ndu ọkpa-ipfu Jiuda. 19 Ophu ndu Jiuda edobekwarupho ekemu Chipfu, bụ Chileke phè. Èphe jekwapho eye èka l'eme iphe ono, ndu Ízurelu wobataru ono. 20 Chipfu jikakota iphe, bụ oshilokpa Ízurelu; nua phè aphu bya enwuru phè nù ndu kwaru phè l'okwata; jeye ọ chifukota phè l'atatiphu iya.

21 Teke Chipfu bufuerupho Ízurelu l'onulo Dévidi bè èphe meru Jierobowamu nwa Nebatu eze phè. Jierobowamu mee ndu Ízurelu èphe haa etso Chipfu; bya akpata èphe mee iphe-èji, paru èka apaa. 22 Ndu Ízurelu bè yekotaru èka l'eme iphe-èji ono, Jierobowamu meru ono. Èphe ta ahaduru iya ememe; 23 jeye teke Chipfu chifuru ndu Ízurelu ono l'iphu iya egube ono, o shihawaa l'onu ndu-ozu iya, bụ ndu mpfuchiru pfua l'odu-odu ono. Noo ya; a kpukoo ndu Ízurelu l'alì phè chiru lashia Asiriya byasu ntau-a.

Ndu ohozo byaru ebuchishia Samériya

24 Eze ndu Asiriya je achita nemadzu l'alì Babilonu; mè lè Kuta; mè lè Ava; mè lè Hamatu; mè lè Sefavayimu je edobe phè g'èphe buru lè mkpukpu lè mkpukpu, du l'alì Samériya l'ozo ndu Ízurelu. Oo ya bụ; èphe nweru alì Samériya; tuko mkpukpu, du iya nù buchishikota. 25 Lè mbu teke èphe bya eburu l'èka ono bè èphe te eshidu abajeru Chipfu èja. Oo ya bụ Chipfu yenu oduma; ọ ndu l'echilabo phè; haru phè gbushiaha. 26 E pfuaru iya eze ndu Asiriya sù: "Ndu-a i chitaru dobe g'èphe buru lè mkpukpu lè mkpukpu, du l'alì Samériya-a bè ta amakwa nsò Chileke alì ono. O ye oduma; ọ ndu l'echilabo phè egbushi phè; kele èphe ta amadu nsò Chileke alì ono."

27 Tobudu iya bụ; eze ndu Asiriya tua ekemu sù: "Unu duta onye lanu lè ndu-uke Chileke ono, unu kputaru l'èka ono; g'o je eburu eburu l'èka ono; g'o zia phè nsò Chileke alì ono." 28 No iya; onye lanu lè ndu-uke Chileke ono, èphe shi lè Samériya kputa jenu je eburu lè mkpukpu Betelu; ziahaa phè g'èphe e-shi abajeru Chipfu èja.

29 Oke ọha, nonu bè metacharu agwa alì phè swibe onwophè lè mkpukpu, èphe bugbaa; woru iya dobechaa lè nwulo-agwa, ndu Samériya kpushuru l'èka èphe agwajè iphe. 30 Ndu ophu shi l'alì Babilonu metaru agwa Sukotu-Benotu; ndu ophu shi l'alì Kutu; meta agwa ophu bụ Nègalu; ndu ophu shi l'alì Hamatu meta agwa, bụ Ashima; 31 ndu ophu shi

lẹ Ava meta agwa, bụ Nibuhazu yẹe Tatakū. Ndu ophu shi l'alì Sefavayimu meta agwa, bụ Adurameleku; yẹe Anameleku. Ndu Sefavayimu ono bẹ akpoje unwu phẹ oku gude gweeru agwa phẹ eja.

³² Ephe abajekwarupho Chipfu eja. Ole iphe, ephe meru bụ l'oo ndu nkephe bẹ ephe hotaru g'ephe gwajeru phẹ iphe lẹ nwulo-agwa, dugbaa l'eka aagwajẹ iphe ono. ³³ Ephe nodu abajeru Chipfu eja; obenu l'ephe abajekwarupho agwa phẹ eja l'uzo ndu alì eka ephe shi emeje.

³⁴ Ephe emeepho g'ephe shi emejehawaa ono byasụ ntanu-a. Ephe ta abaduru Chipfu eja; ophu ephe emedu iphe, o toru okpa iya; mẹ omelalì iya; ophu ephe emedu ekemu iya; waa ekemu ono, o turu nu oshilokpa Jiékopu, bụ onye ono, o guberu Ízurelu. ³⁵ Teke Chipfu yee ndu Ízurelu gharu ndzụ bẹ o suru phẹ: "G'ọ tọ dukwa agwa ozo, unu a-baru eja; ozoo phozeru iya; ozoo jeeru iya ozi; ozo gwaa ya agwagwa. ³⁶ Oo Chipfu, bụ onye gude ike iya, paru eka; mẹ okpehu iya dufuta unu l'alì Ijiputu bẹ unu a-bajeru eja. Oo yebedua bẹ unu e-phozejeru; o buru iya bẹ unu e-gwejeru eja nu. ³⁷ Unu kwabekwa enya meje iphe, mu toru okpa iya; mẹ omelalì mu; mẹ iphe, mu suru g'e meje; waa ekemu ono, mu deru doberu unu ono jasuru asuru. Unu ta abajekwaru agwa eja. ³⁸ Unu ta azohakwa ogbandzu ono, mu l'unu gbaru ono; ophu unu abajekwaru agwa eja. ³⁹ Oo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu a-bajechiaru eja. Oo ya bụ onye a-nafuta unu l'eka ndu ohogu unu l'ophu."

⁴⁰ Ole ephe ta angaduru nchi; ephe kwaa l'eme g'ephe shi emejehawaa pho. ⁴¹ Noo ya; oha ono nodu abaru Chipfu eja; bya abakwarupho agwa nkephe eja. Unwu phẹ je akpaa lẹ nwanwa phẹ buru gẹ nna phẹ meru bụ g'ephebedua eme byasụ ntanu.

18

Teke Hezekáya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 29:1-2)

¹ O be l'apha, kwe Hosiya nwa Ela apha eto, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Ízurelu; Hezekáya, bụ nwa Éhazu bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ² O nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze lẹ Jierúsalemu buru ukporo apha l'apha tete. Epha ne iya bụ Abi nwada Zekaraya. ³ Hezekáya bẹ meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ochooroke iya, bụ Dévidi meru. ⁴ O lwuru eka aagwajẹ iphe; bya akupyashia mkpuma, e doberu nsọ; bya egbutsushichaa itso Ashera. O tsupyashikwarupho agwo ono, Mosisu gudeje onyirubvu mee pho; kele jasụ lẹ teke ono bẹ ndu Ízurelu shi akpojekwadu unwu-isensu oku anu iya. E shi ekuje agwo ono Nehushutanu.

⁵ Hezekáya bẹ dakoberu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu. O tọ dudu onye eze ozo, dubaa g'oo ya lẹ ndu eze ndu Jiuda g'ephe ha; mbụ je akpaa lẹ ndu ophu vu iya uzo buru eze; mẹ ndu ophu tsotaru iya nu. ⁶ Noo kele o turu Chipfu swiswia. O to tsonyadaru Chipfu o tsobuhu iya. O dobekotaru ekemu ono, Chipfu turu nu Mosisu ono. ⁷ Chipfu swiru iya okpobe eswiru; k'ophu bụ l'iphemiphe, o yeru eka l'abujeru iya pho upete. O kwefuru eze ndu Asiriya ike; ophu o to jeduru iya ozi. ⁸ O lwu-kperu ndu Filisitayinu; e -shi lẹ mkpukpu, ha nwanshij je akpaa lẹ mkpukpu phẹ, a kpuru; o shihu ike; mbụ je akpaa lẹ mkpukpu Gaza; yee mkpukpu, gbapheru iya mgburuburu.

⁹ O be l'apha, kwe Hezekáya apha ẹno, e -shi teke ọ byaru aburu eze ndu Jiuda, bu iya bu apha, kwe Hosiya nwa Ela apha ẹsaa, e -shi teke ọ bahuru l'aba-eze ndu Ízurelu; Shalumanesa, bu eze ndu Asiriya jee ọgu le Samériya; je ekephee ya mgburugburu. ¹⁰ A noephoo apha ẹto; ephe naa mkpukpu ono. Ọ buru l'apha, kwe Hezekáya apha ishii be a nataru Samériya, bu iya bu apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke ọ bahuru l'aba-eze ndu Ízurelu. ¹¹ Eze ndu Asiriya chita ndu Ízurelu lashia Asiriya; je edobe phe le mkpukpu Hala; me l'uzo ẹnyimu Habo le mkpukpu Gozanu; me le mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Midiya. ¹² Iphe, kparu iphe ọ du nno bu le ndu Ízurelu jikaru eme iphe, Chipfu, bu Chileke phe suru g'ephe mee; ephe mebyiru ogbandzu Chileke ono. Iphe, Mosisu, bu onye-ozu Chipfu pfukotaru phe be ephe ta angaduru nchi; ophu ephe emeduru iya.

*Senakeribu eye ndu Jierúsalemu ebvu
(2Iphe 32:1-19; Azá 36:1-22)*

¹³ Tɔbudu iya bu; o rwua l'apha, kwe eze, bu Hezekáya apha iri l'eno, o wataru aburu eze; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya bya ọgu l'ali ndu Jiuda; bya atuko mkpukpu phe g'ọ ha, bu mkpukpu, a kpushiru ike lwua lwuta. ¹⁴ No iya; Hezekáya, bu eze ndu Jiuda bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Asiriya l'eka ọ no le mkpukpu Lakishi su: "Mu chowaru ngu opfu. Jiko laphuro azu. Iphe, i sukpoerupho ge mu pfa be mu a-pfu." Eze ndu Asiriya ono su Hezekáya, bu eze ndu Jiuda g'ọ nu iya mkpola-ochaa, ẹrwa iya du ukporo talentu iri l'ise; yee mkpola-ododo, ẹrwa iya du ukporo talentu le talentu iri. ¹⁵ Oo ya bu; Hezekáya chitakota mkpola-ochaa, nokota l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo ẹku ibe eze woru nu eze ndu Asiriya ono.

¹⁶ Teke ono be Hezekáya kweshiru mkpola-ododo, o kweru le mgbo; me ophu o kweru l'okpa mgbo eze-ulo Chipfu woru nu eze ndu Asiriya ono.

¹⁷ No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbe le mkpukpu Lakishi zia umadzu ẹto, bu ndu-ishi ojoju iya; yeru phe ndu ojoju, du igwerigwe g'ephe jepfu eze, bu Hezekáya le Jierúsalemu. Ephe jerwua Jierúsalemu; bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru uzo eli, du l'uzo ono, eeshije eje ẹka aasaje uwe. ¹⁸ Ephe zia g'e je ekuaru phe eze; ọ buru Ẹiyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, onye edeje ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu, bu onye nkwakobe be lufutaru byapfutashia phe.

¹⁹ Onye-ishi ndu ojoju ono bya asu phe: "Unu je akuru Hezekáya le-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze, bu eze ndu Asiriya. Ọ suru-a: ?Bu le gunu be i chiru nwupfu ophu i nweru kwee? ²⁰ I suru l'i machawaru ẹregede ọgu bya enweru ike, e gude alwu ọgu. Obenu l'opfu ngu bu okorobo opfu. ?Bu onye be i dakoberu ekwefuru yebe eze ndu Asiriya ike? ²¹ Lenu nta-a; ọ kwa ndu Ijiputu be i dakoberu; mbu Ijiputu ono, bu mgbawa-ẹchara, abujeru: onye dakoberu iya nu; l'o yejashia ya ẹka meka iya iphe onoya. Ọ kwa ẹgube ono be Fero du; mbu eze ndu Ijiputu. Ọ kwa nno bu g'ọ duru iphe, bukpo ndu dakoberu iya nu. ²² Teke i sukwanuru mu l'oo Chipfu, bu Chileke unu be unu dakoberu; ?to budu Chipfu obu bu ophu Hezekáya lwuru ẹka aagwaje iya; bya emebyishia ọru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierúsalemu g'ephe byaje abaarú ọru-ngweja ono, du le Jierúsalemu ono ẹja-a?

²³ "Byalẹkwa-a g'idzu buru unu le nnajiuphu mu, bu eze ndu Asiriya nanu. Mu a-kpuru unu inya ise kpee ngu; me ọ -buru l'i-du ike yechaa ya

ndu a-nòdu agba iya nù. ²⁴ Ọdumeka; ?dènu g'ì rìru l'ìi-dù ike kpafu l'ìphu onye-ishi ndu ojogu nnajìuphu mu; m'òbeta ọ bụru onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ ndu-ishi ndu ojogu iya; l'ẹka ọ bụ ndu l'jiputu bẹ ị dakoberu g'ẹphe chiẹ ngu ụgbo-inya; chiẹ ngu ndu agbajẹ inya-ọgu? ²⁵ Ọzo bụ lẹ-a; ?i dobesu l'ọ tọ buda Chipfu bẹ mu nọ l'ẹka bya ọgu l'ẹka-a gẹ mu mebyishia ya? Ọ kwa Chipfu l'onwiya ziru mu gẹ mu bya ọgu l'ali-a mebyishia ya."

²⁶ Tòbudu iya bụ; Elyiakimu nwa Hilikaya; yẹ Shebuna; waa Jiowa bya asụ onye-ishi ndu ojogu ono-a: "Jiko gude opfu-ali ndu Aramu* pfuru yeru anyibe ndu-ozì ngu; eshinu anyi anụ iya ree. Te egudeshi opfu-ali ndu Jiuda† pfuru yeru anyi; kele ndu nọ l'eli igbulọ anukwa iya."

²⁷ Onye-ishi ndu ojogu ono sụ pẹ: "Bụ unu lẹ nnajìuphu unu kpoloko bẹ ọ dū unu gẹ nnajìuphu mu ziru mu gẹ mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lẹ ndu ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbụ ndu ono, unu l'ẹphe e-mechaa ria nshì unu l'ọnu; ngwa mamini, unu gbọru bẹ mu epfuru iya."

²⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike sụ: "Unu nūmakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze ono, bụ eze ndu Asiriya! ²⁹ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gẹ Hezekaya dephua unu. Ọ tọ dukwa ike adzota unu l'eka mu! ³⁰ Ophu unu ekwekwa gẹ Hezekaya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'ẹka oopfuru unu asuje lẹ Chipfu ta adukwa iphe, e-me g'ọ tọ dzota unu. Lẹ mkpukpu-a taa lakwa l'eka eze ndu Asiriya. ³¹ Unu ta angakwaru Hezekaya nchi; kele eze ndu Asiriya sūkwaru g'unu wufutakwa wu-pfuta iya gẹ yele unu doshia. Ọo ya bụ g'onymonye lẹ g'unu ha eria akpuru shi lẹ vayinu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angwa mini, dū lẹ welu iya; ³² jasụ teke ya a-bya eduta unu; lashia ali, dū gẹ k'unu; mbụ ali, ereshi dū; mẹ ọphúú dū iya; ali, nri dū; teme opfu-vayinu dū iya; oshi olivu dū iya; bya aburu ali, manụ-ẹnwu dū; k'ophu unu a-nòdu ndzụ; haa anwuhu.

"Unu ta angakwaru Hezekaya nchi l'ẹka odephu unu edephu asuje unu lẹ Chipfu l'a-dzota-a unu. ³³ ?Ọ dukporu ọha ophu agwa ali pẹ nafutajewaru l'ẹka eze ndu Asiriya? ³⁴ ?Bụ awe bẹ agwa ndu Hamatu yẹ ke ndu Apadu nọ? Agwa ndu Sefavayimu; mẹ ke ndu Hena; mẹ ke ndu Iva; ?ẹphe nọ l'awe? ?Epe duru-a ike dzọ ndu Sameriya l'ẹka yẹbe eze ndu Asiriya tọ? ³⁵ ?Bụ agwa ole l'ime agwa ndu ali ono bẹ duru ike nafuta ndu ali iya l'ẹka iya? ?Denu gẹ Chipfu e-shi dū ike nafuta ndu Jierusalemu l'ẹka iya?"

³⁶ Ndu Jiuda ono, oopfụ eyeru ono nòduepho nggujunguji; ophu ọ dudu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bụ Hezekaya turu ekemu sụ g'ọ tọ dukwa onye e-yeru iya ọnu.

³⁷ Tòbudu iya bụ; Elyiakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹ Shebuna, bụ onye edeje ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkwakobe tugba; ọ bụru pẹ ejepfu Hezekaya. Epe gbajachaa uwe pẹ agbaja. Epe jerwua bya eje akọru iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

19

Eepfu lẹ Chileke a-dzota Jierusalemu (Azá 37:1-37)

* 18:26 18:26 Bụ iya bụ 'Aramaic' lẹ mbekee. † 18:26 18:26 Bụ iya bụ 'Hebrew' lẹ mbekee.

¹ Eze, bu Hezekáya numaepfo iphe ono; o ye éka l'uwe yébe eze; gbjaa ké tarara; bya achíta uwe-aphu yee; o buru iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² O bya ezia Eliyakimu, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edeje ékwo; waa ndu-ishi lé ndu-uke Chileke; g'ephe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bu Azáya nwa Emózu. Ephe túko yee uwe-aphu jeshia. ³ Ephe je je asu iya: "Hezekáya suru-a: 'Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ehuka dapfutaru anyi; bya aburu mboku, aanu anyi aphu; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. O dukwa g'égube ime anóduje eme nwanyi; o too dudu ike nyia onyi nwua nwata obu-a. ⁴ ?Bu onye maru; Chipfu, bu Chileke ngu nùmaru iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru ono; mbu onye ono, nnajiphu iya, bu eze ndu Asiriya yeru g'o bya epfutoshia Chileke, no ndzu ono; k'ophu bu lé Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yébe Chipfu, bu Chileke ngu nùmaru ono. Oo ya bu; pfuru nu Chileke l'opfu ehú ndu ophu phoduru nu.' "

⁵ Oo ya bu; ndu ono, eze, bu Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya; ⁶ Azáya su phe: "Unu je asu nnajiphu unu lé Chipfu suru-a: 'Ba atsukwa ebvu lé k'iphe ono, i nùmaru ono; mbu opfu ono, ndu-ozí eze ndu Asiriya gude bya mu epfutoshi ono. ⁷ Huma lé mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bu l'oo-numa asulasu; lashia ali phe; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'ali phe gedegede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwaru lé mkpukpu Lakishi; o lwatashia; je ahuma l'eze ndu Asiriya ono be etsowa ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu ozi lé Tirihaka, bu eze ndu Kushi be abyapfutawa iya ogu; o zia ndu-ozí g'ephe je ezia Hezekáya su: ¹⁰ "Iphe, unu e-pfuru Hezekáya baa; mbu eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa ge Chileke ngu, bu onye i dakoberu duphua ngu; l'éka oopfu lé Jierúsalemú ta alwadu l'éka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru enya bu l'i numahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu ali ozo; mbu l'o mebyishikotaru phe. ? Aa-nafuta-chia gubedua too? ¹² Mbu-a; ohamoha ono, nna mu oche phe mebyishiru ono; ?agwa phe nafutaru phe-a too? Mbu agwa ndu Gozanu; yee ké ndu Haranu; waa ké ndu Rezefu; me ké ndu Edenu, bu ndu shi nodu lé Telasa. ¹³ ?Bu awe be eze ndu Hamatu no nta-a; me eze ndu Apadu; me eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ozo eze ndu Hena; ozo eze ndu Iva?' "

¹⁴ Tobudu iya bu; Hezekáya nata ekwo-ozí ono l'éka ndu e ziru iya; bya eworu iya gua. O bya abahu l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya tosa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekáya bya epfuru nu Chipfu su: "Gube Chipfu, bu Chileke ké ndu Izurelu; onye sugaru l'aba-eze iya l'echilabo chierobu. Oo ngu kpoloko bu Chileke, nwekota ali-eze, du lé mgboko mgburugburu. Oo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁶ Ngabenu nchi gube Chipfu; numa iphe, nu epfu. Sanaa enya humakpodapho. Ngabekpodapho nchi; numa opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutoshia gube Chileke, no ndzu ono.

¹⁷ "Gube Chipfu; o kwa eviya lé ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ohamoha; waa ali phe. ¹⁸ Ephe chiwaru agwa ndu ono ye l'oku; o kepyashia; kele agwa phe obu ta adudu iphe, ozo o bu; gbahaa nku; yee mkpuma, bu iphe, nemadzu gude éka mee. ¹⁹ Oo ya bu lé-a; gube Chipfu, bu Chileke anyi; jiko dzonaa anyi l'éka eze ndu Asiriya; k'ophu ali-eze, dukota lé mgboko l'ophu a-maru l'oo gubedua kpoloko; mbu gube Chipfu be bu Chileke."

Azáya aphụ ọphulenyá gẹ́ Senakeribu e-gude daa

²⁰ Tọ́budu iya bụ; Azáya nwa Emọ́zu bya ezia Hezekáya ozi sụ: “Chipfu, bụ Chileke kẹ́ ndu Ízuruẹ́lu sùru-a: ‘Iphe, i pfuru nù mu l’opfu ẹ́hu Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya bẹ́ mu nùmawaru. ²¹ Waa iphe, Chipfu pfuru l’opfu ẹ́hu Senakeribu baa:

“ ‘ “Nwada Zayọnu, nwoke teke ejepfuswee;
ta adúkwa iphe,
ọ́ gùberu ngu;
tẹ́me ọ́ nọ́du aja ngu ewenu.

Nwada Jierúsalemu ekwe
l’ishi l’ẹ́ka ị́gba ọ́so ndzụ.

²² ?Bụ onye bụ onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutoshi iya ono?

?Bụ onye bẹ́ i shi atụ ụ́zu ekpu-a;
mbụ onye ono,
i gude eku-onwonye
vọ́oru ẹ́nya ono?

Ọ́ kwa Onye dụ́ Nsọ́ kẹ́ Ízuruẹ́lu!

²³ I ziru ndu-ozi ngu;
ẹ́phe bya eburu iphu
nyabẹ́ Nnajiuphu.

Ị́ sùru l’i gudewaa ikpoto
ugbo-inya-ọ́gu ngu
nyirwuchaa mkpakpọ́nu
ùb́vú ùb́vú.

Mbụ́ l’i nyirwuwaru mkpakpọ́nu,
ẹ́ka ùb́vú ùb́vú Lébanọ́nu jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
dụ́ iya nù, bụ́ ndu ọ́phu
kachaa etse ogologo;
mẹ́ oshi payinu iya ọ́phu
kachaa adụ́ ùb́vú l’ẹ́nya;
bya ejerwuwaa ẹ́ka ọ́ kachaa
aburu ẹ́pfukala;
mẹ́ ẹ́ka ọ́ kachaa aburu ọ́swa,
dụ́ ree.

²⁴ Mbụ́ l’i tuwaru wẹ́lu l’alì
ndu ọ́hozo;
bya angua ya mini;
bya egudewaa ọ́bochi-ọ́kpa
ngu zọ́o iphe, bụ́ nggele,
dùkọ́ta l’alì Ijiputu tọ́litoli;
jasụ́ ọ́ tashihukota.

²⁵ Sù-a; ?ọ́ dụ́ g’i tị́ nùmajeduru iya?
Ọ́o mu tùbehawaru g’ọ́ dụ́ nno
teke dùhawaa ẹ́nya.

Mbụ́ l’ọ́o teke ndiche bẹ́ mu
chihawaru iya roo dobe.

Ọ́ bụ́ru nta-a bẹ́ mu meru iya
g’ọ́ vù; mbụ́ mee;
i woru mkpukpu, a kpugbaaru
o shihu ike mebyishia;

o b̄uru ikpo mkpuma.

26 O b̄uru iya b̄u;
ike bv̄u ndu bu iya n̄u;
ephe b̄uru ndu a t̄uru eberebete;
e meru iphe-iphere kpua ph̄e.

Ephe bya ad̄u g'iphe, a k̄uru l'opfu;
g'iphe, rwuru irwu k'òphúú;
mb̄u d̄u g'èswa,
furu l̄e mkpotsu ̄ulo,
anw̄u chigbushiru l'èbe ad̄u
g'o vutaberu l'eli.

27 Obenu l̄e ḡubedua b̄e m̄ube
Chileke maru èka ì n̄o.

Mu maru teke ìibata abata;
maru teke ìitugbu atugbu;
bya amaru g'ìiba-taberu
hanyìhanyi ekpu mu.

28 Eshi ophu o b̄u m̄ube Chileke
b̄e ìibaru hanyìhanyi;
t̄eme b̄eebeeb̄ee, ìipfuru
mu rwuwa mu nchi;
b̄e mu e-woru ìkokoro mu
dz̄ube ngu l'ìmi;
woru mkp̄urukpu-ìgwè mu
ye ngu l'ònu g'inya.

Mu emee ngu g'ì shia ophu
ì shiru laphu az̄u l'èka ì shi."

29 " 'A -bya l̄e ḡubedua, b̄u Hezekáya; waa iphe, a-b̄uru ngu iphe-
ophubama baa: apha-a b̄e ìi-ri iphe, daru èda. O -be apha ozo l'ì ria
ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'èto iya; k̄oo opfu kpata iphe, ì k̄oru
iya. Gbaa opfu-vayinu; ria akp̄uru, e-shi iya nu. 30 S̄u-a; nwa ndu ono,
a-ph̄odu n̄u l'ònulo Jiuda b̄e a-gba ogbarabvu l'ime alì; m̄ia mebyi l'eli
mḡboko; 31 noo k̄ele o nweru nwa ndu a-waa n̄u l̄e Jierúsalem̄u. Ikpoto
ndu ph̄oduru n̄u e-shi l'ùbv̄u Zayonu. O b̄uru Chipfu, b̄u Okalibe-Kak̄ota-
Ike e-gude g'ò ph̄u-beru iya l'èhu mee g'ò d̄u nno.

32 " 'Oo ya b̄u; waa iphe, Chipfu pfuru l'èhu eze ndu Asiriya baa: "O
t̄o byadu a-bata l̄e mkp̄ukpu-a; ophu o byadu agba g'ò ka mma l'òo ap̄fu
l'èka-a. O too gudekp̄odanu iphe, eegbobutaj̄e onwonye abyakube iya ntse;
ophu o byadu ebvuphe iya ose-ogu. 33 Oo ̄uzo, o shiru bya b̄e oo-shi laa.
O t̄o byadu abata l̄e mkp̄ukpu owa abata ophu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
34 S̄u-a; mu e-gude k'èpha mu; m̄e k̄e Dévidi, b̄u onye-ozì mu gb̄obuta
mkp̄ukpu-a; dz̄oo ya." "

35 T̄obudu iya b̄u; o rwua l'enyashi mb̄oku ono; ojozi Chipfu t̄ugbuepho
bya eje l'èka ndu ōjogu Asiriya d̄oru; bya eje eḡbua ̄ukporo ̄unu ̄umadzu
ugbo ̄ukporo l'èto l'̄unu ̄umadzu lab̄o l'ukporo ̄umadzu iri* l'ime ndu
ōjogu ono. E tehushia l'utsu; odzu z̄eshiwa k̄e baarij̄i. 36 Noo ya;
Senakeribu, bu eze ndu Asiriya t̄ugbua; o b̄uru iya alaphu az̄u. O
laphushia az̄u l̄e Ninive je an̄odu. 37 O be ujiku lan̄u; o n̄odu agwa agwa

* 19:35 19:35 B̄u iya b̄u 185,000 l̄e mbekee.

iya, bu Nisuroku; unwu iya, bu Adurameleku; me Shareza je egude oguechi gbughua ya; gbaru lashia ali Araratu. Oo ya bu; Esahadonu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

20

Iphe-ememe guderu Hezekaya

(Azá 38:1-8,21-22; 2Iphe 32:24-26)

¹ A nonya iphe-ememe gude Hezekaya; k'ophu bu l'ọ byawa anwuhu. Onye mpfuchiru Chileke, bu Azaya nwa Emozu bya ejepfu iya je asu iya: Chipfu suru-a: "Dozia ibe ngu ree; kele ihyawa anwuhu; i ti kadu mma."

² Noo ya; Hezekaya bya aghaa iphu l'uzo igbulọ pfuru nu Chipfu su:

³ Gube Chipfu; nyatanu ge mu bu-be onye gude ire-lanu; me obu mu g'o ha tsoo uzu nkengu; me ge mu gude meberu iphe, du ree l'anya ngu. Hezekaya raa ekwa kpo pfula pfula.

⁴ Tobudu iya bu; tmanu Azaya ghata oma-unuphu k'echilabo; be Opfu Chipfu kparwutaru iya l'ehu bya asu: ⁵ "Laphu azu je akaru Hezekaya, bu onye-ishi ndibe mu le Chipfu, bu Chileke ke nna ngu, bu Devidi suru-a: 'Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahumawaa enya-mini, shi ngu l'anya. Mu e-me ngu gi wekorohu. Le mboku k'eto be ii-je l'eze-ulo Chipfu. ⁶ Mu e-yekwafua apha iri l'ise le ndzu ngu. Ozo bu le mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'eka eze ndu Asiriya. Mu e-gude k'epha mu; waa k'epha Devidi ono, bu onye-ozu nkemu ono; gbaaru mkpukpu-a odzori.' "

⁷ No iya; Azaya su: "Unu meta iphe oshi figu." Ephe meta iya tufube Hezekaya l'ejo-onwo ono, phokashiru iya l'ehu ono; o wekorohu.

⁸ Hezekaya bya ajia Azaya su: "?Bu gunu bu iphe-ohubama, e-goshi le Chipfu e-me-a ge mu wekorohu; teme le mu e-je l'eze-ulo Chipfu le mboku k'eto?"

⁹ Azaya su: "Waa iphe-ohubama, Chipfu e-goshi ngu baa; gi gude maru le Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. Mbua; ?bu g'ononyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri? To ?bu g'o jeru laa azu jerwua ntokpa iri?"

¹⁰ Hezekaya su: O dukwa nphe g'ononyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri; g'o jechiaro laa azu jeberu ntokpa iri.

¹¹ Oo ya bu; onye mpfuchiru Chileke, bu Azaya bya araku Chipfu; Chipfu mee g'ononyo ono, shi jerwuwa ntokpa iri l'ulo-eli Ehazu; tsu-phu azu jeberu ntokpa iri.

Ndu ozi, shi Babilonu

¹² O buru teke ono be Merodaku-Baladanu; mbu nwa Baladanu, bu eze ndu Babilonu deshuru ekwo-ozu nu g'e je anu Hezekaya; bya eyekwaru iya ya pho iphe-oma g'e gude bya iya ajiji; kele o numaru l'iphe shi eme iya; o kawaa mma. ¹³ Hezekaya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phe iphe, nokota l'ulo-eku iya; mbu goshi phe mkpola-ochaa; yee mkpola-ododo; me manu, eshi mkpo; me ngwogu iya; me iphe, bukota eku iya. O to dudu iphe, du l'ibe iya; ozoo iphe, du l'ali-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbu Hezekaya.

¹⁴ Tobudu iya bu; Azaya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bu Hezekaya je ajia ya su: "?Bu awe be ndu owa-a shi bya? ?Bu gunu be ephe pfuru?"

Hezekaya su iya: "Ephe shikwa eka du enya bya. Ephe shi Babilonu."

¹⁵ Azaya bya ajia ya su: "?Bu gunu be ephe humaru l'ibe ngu?"

Hezekáya sù iya: “Èphe tükokwaru iphemiphe, dù l'ibe mu hùma-gbua. Ọ tọ òkwa iphe, dù g'èku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẹ.”

¹⁶ Noo ya; Azáya bya asù Hezekáya: “Nùma opfu, shi Chipfu l'ònu. ¹⁷ Ọ sùru-a: Lẹ m̀bòku abyawaa teke iphemiphe, dù l'ùlo eze ngu; mẹ iphe ono, nna ngu phẹ setarù dobe; ọ nọo byasu nta-a a-bùru iphe, ee-vuta lashia Bábilònu. Ọ tọ dùdu m'òpflu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁸ Tẹme unwu ngu unwoke, bù ndu a nwùtaru ngu bẹ aa-harù kpùkaa; èphe eje abùru ndu anòduje eleta ibe eze ndu Bábilònu ẹnya.”

¹⁹ Hezekáya sù iya: “Opfu, ì sùru lẹ Chipfu pfuru òkwa ree.” Iphe, Hezekáya gude pfua nno bù l'ò rìru sù: ?ò kwa lẹ nchì a-dù-a doo nta-a; mbù l'ò tọ byadu ememe nta-a, mu nòkwadu ndzù-a.

Anwuhu Hezekáya (2Iphe 32:32-33)

²⁰ Iphe ozo, Hezekáya megbabèru; mẹ èhuka èhuka, o mekotaru; mekpoo g'ò gude tya okpuru; bya ebvua oswa-mini, bù èka mini e-shije asòbata l'ime mkpùkpù ono bẹ e dekotaru l'èkwo-akò ndu eze ndu Jiuda.

²¹ Ọo ya bù; Hezekáya nwuhu lapfushia nna iya phẹ. Manásẹ, bù nwa iya bya abùru eze nòchia ẹnya iya.

21

Teke Manásẹ bù eze ndu Jiuda (2Iphe 33:1-20)

¹ Manásẹ bẹ nòwaru apha iri l'èbo teke ọ watarù abùru eze. Iphe, ọ nòru l'aba-eze lẹ Jierúsalemù bùru ùkporo apha labò l'apha iri l'ise. Èpha ne iya bù Hefuziba. ² O mee iphe, dù èji l'ẹnya Chipfu; èbyi, ọha ono, Chipfu chifuru l'atatiphu ndu Ízurèlu ono shi eme; bẹ yèbedua mekotakwarupho.

³ Èka ono, aagwajẹ iphe ono, nna iya, bù Hezekáya mebyishiru ono bẹ o woru kpùkwa; bya edobegbaa ẹnya èka aagwajẹ Balù; kpòbe itso Ashera ègube ono, Èhabu, shi bùru eze ndu Ízurèlu meru. O phozekwarupho kpokpode, nògbaa l'igwe; bya abakwaaru iya phò eja. ⁴ Ọ kpushia enya èka aagwajẹ iphe l'eze-ùlo Chipfu, bù iya bù èka ono, Chipfu pfuru sù: Ọo Jierúsalemù bẹ mu e-me g'èpha mu reje ire. ⁵ L'oma-unuphu labò, dù l'eze-ùlo Chipfu ono bẹ ọ kpushiru ẹnya èka aagwajẹ kpokpode, nògbaa l'igwe. ⁶ Ọ kporu nwa iya kẹ nwoke ọku gude gwee eja. O meru mgbashì; gwòò ọbvù; bya ejeje l'aji l'èka ndu maa; mẹ l'èka ndu aphù ọphulenyà. O meru èjo-iphe, parù èka l'ẹnya Chipfu; shi nno kpatsua ya èhu-eghu.

⁷ Ọ pyiru ntẹkpe Ashera woru iya je edobe l'eze-ùlo Chipfu, bù èka ono, Chipfu sùru Dévidi waa nwa iya, bù Sólomónu: “Ọo l'eze-ùlo-a; mẹ lẹ Jierúsalemù, bù mkpùkpù, mu hòtaru l'ipfu ndu Ízurèlu l'ophu bẹ mu e-me g'èpha mu reje ire jasù l'ojeje. ⁸ Ọphu mu ta abyadù eme gẹ ndu Ízurèlu shi l'alì ono, mu nùru nna phẹ ono hata ọkpa lufu alufu ozo; m'ò -bùru-a l'èphe letaru ẹnya emekòta iphe, mu sùru g'èphe meje; bya emekòta ekemu ono, Mòsisu, bù onye-ozì mu tùru nù phẹ ono.” ⁹ Ọle ndu Ízurèlu ta angaduru nchì. Manásẹ bẹ dusweru phẹ ọzo; k'ọphu bù l'èphe meru èjo-iphe, ka ọphu ndu ọha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Ízurèlu megbabèru.

¹⁰ Noo ya; Chipfu bya e -shi l'ònu ndu-ozì iya, bù ndu mpfuchiru pfua sù: ¹¹ “Eshi ọphu Manásẹ, bù eze ndu Jiuda mewaru akpamara; bya

emewaa ẹjo-ememe, ka ọp̄hu ndu Amọru, b̄u ndu vu iya ọzo meru; bya emekwapho ḡe ndu Jiuda ye ẹka l'agwa nshi; shi nno mee iphe, d̄u ẹji; ¹² b̄e Chipfu, b̄u Chileke k̄e Ízurẹlu s̄uru-a: mu e-wota ẹjo-iphe bya edoberu ndu Jierúsalem̄u m̄e ndu Jiuda; mb̄u ọdu iya ọp̄hu b̄u onye n̄umaru iya n̄u; nch̄i agbachaa ya anw̄irinwa. ¹³ Mu e-wota iphe, mu meru ndu Samériya; m̄e iphe, mu meru ndibe Éhabu mee ndu Jierúsalem̄u. Mu e-hucha ndu Jierúsalem̄u ẹgube ono, onye asa ḡbamugbam̄u ehuchaj̄e iya kpube iya iphu ono. ¹⁴ Ndu ọp̄hu phoduru n̄u l'okiphe mu ono b̄e mu a-gwobe; woru ph̄e ye l'ẹka ndu ọhogu ph̄e; g'a lw̄ua ph̄e alw̄ulwu; kwaa iphe ph̄e l'okwata. ¹⁵ Iphe, kpar̄u iya n̄u buru l'ephe meru ẹjo-iphe l'enȳa nkemu; kpatsua mu ẹhu-eghu; e -shi mb̄oku, nna ph̄e shi l'al̄i J̄iputu lufuta bya asu ntanu-a."

¹⁶ Ọp̄hu ka n̄jo buru l̄e Manásẹ b̄e gbushiru ndu adudu iphe, ephe metaru; k'ọp̄hu b̄u l̄e mee ọchi ono tukoru Jierúsalem̄u l'ọp̄hu j̄ikota shita l'ishi iya ọp̄huu rwua l'ishi iya ọp̄huu. Ono je adakp̄uaru iphe-ẹji ono, ọ kpatar̄u ndu Jiuda mee; shi nno mee ẹjo-iphe l'enȳa Chipfu ono.

Anw̄uhu Manásẹ
(2Iphe 33:18-20)

¹⁷ Iphe ọzo, Manásẹ megbaberu; m̄e iphe-ẹji, o meshiru; b̄e e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ¹⁸ Ọo ya b̄u; Manásẹ nw̄uhu lapfushia nna iya ph̄e; e lia ya l̄e mgbabu ibe iya; mb̄u l̄e mgbabu Uza. Amọnu, b̄u nwa iya buru eze n̄ochia ẹn̄ya iya.

Teke Amọnu b̄u eze ndu Jiuda
(2Iphe 33:21-25)

¹⁹ Amọnu b̄e n̄owaru ọkporo apha l'apha labo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ n̄oru l'aba-eze l̄e Jierúsalem̄u b̄u apha labo. Epha ne iya b̄u Meshulemetu nwada Haruzu. Ẹka ne iya shi b̄u mkpukpu J̄iọtuba. ²⁰ Amọnu meru iphe, d̄u ẹji l'enȳa Chipfu ḡe nna iya, b̄u Manásẹ. ²¹ O tsokotaru ọzo, nna iya tsoru; mb̄u l'agwa, nna iya baru ẹja b̄e ọ bakwarupho ẹja bya ephozejegbaaru ph̄e. ²² Ọ paru Chipfu, b̄u Chileke k̄e nna iya ph̄e haa; j̄ika etso ọzo k̄e Chipfu.

²³ Ndu ozi Amọnu gbaaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁴ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, b̄u Amọnu ẹjo-idzu ono gbushikota. Ephe bya eworu Jiosáya, b̄u nwa iya mee eze n̄ochia ẹn̄ya iya.

²⁵ Iphe ọzo, Amọnu megbaberu b̄e e dekotaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ²⁶ Ẹka e liru iya b̄u l̄e mgbabu Uza. Ọo ya b̄u Jiosáya, b̄u nwa iya buru eze n̄ochia ẹn̄ya iya.

22

Teke Jiosáya b̄u eze ndu Jiuda
(2Iphe 34:1-2)

¹ Jiosáya b̄e n̄owaru apha ẹsato teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ n̄oru l'aba-eze l̄e Jierúsalem̄u buru ọkporo apha l'apha iri l̄e nanu. Epha ne iya b̄u Jiedida nwada Adaya. Ẹka ne iya shi b̄u l̄e mkpukpu B̄ozukatu. ² Jiosáya meru iphe, pfuru oto l'enȳa Chipfu. O tsokotaru ọzo ochooroke iya, b̄u Dévidi tsoru. Ọ t̄o dudu ọp̄hu o mephodoru; m̄e nanu.

A humaru ekwo ekemu
(2Iphe 34:8-28)

³ O be l'apha, kwe eze, bu Jiosáya apha iri l'èsatò, o wataru aburu eze; o zia onye edeje ekwo, bu Shafanu, bu nwa Azalaya; mbu nwanwa Meshulamu g'o jee l'èze-ulo Chipfu. O ziru iya su: ⁴ "Jepfu Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; g'o gukota okpoga, e wobataru l'èze-ulo Chipfu; mbu okpoga, ndu ono, eche nche l'onu eze-ulo Chipfu nataru ndu nemadzu. ⁵ G'e woru okpoga ono ye l'eka ndu eleta enya l'ozi ono, eeje l'èze-ulo Chipfu; mbu g'ephe woru iya nu ndu ono, eje ozi l'èze-ulo Chipfu g'ephe gude kpukwaa ya; ⁶ mbu ndu kapyinta; me ndu akpu ulo; me ndu edo eja ulo. Ephe egudekwa iya pho zua oshi; me mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi, ee-gude kpukwaa eze-ulo ono. ⁷ O to gbaduru g'a kpaa phe ishi g'ephe gude mephua okpoga ono; noo kele ephe bu ndu e gude ire phe eka."

⁸ Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke pfiaru Shafanu, bu onye edeje ekwo; su: "Mu humakwaru ekwo ekemu l'èze-ulo Chipfu." O bya eworu ekwo ekemu ono nu Shafanu; o gua. ⁹ Oo ya bu; Shafanu, bu onye edeje ekwo laphu azu je akaru eze; su: "Ndu ozi ngu be wotaakwaru okpoga obu, du l'èze-ulo Chipfu ye l'eka ndu eleta enya l'ozi ono, e je l'ulo Chipfu ono." ¹⁰ Shafanu, bu onye edeje ekwo bya agbe teke ono pfiaru eze su: "O nweru ekwo onye uke Chileke, bu Hilikaya nuru mu." Shafanu bya eworu iya gua l'iphu eze.

¹¹ Eze numaeopho iphe, o gutaru l'ekwo ekemu ono; o gbajashia uwe yebe eze. ¹² O bya ekua Hilikaya, bu onye uke Chileke; me Ahikamu nwa Shafanu; me Akubo nwa Mayikaya; me Shafanu, bu onye edeje ekwo; me Asaya, bu onye-ozu eze su phe: ¹³ "Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ehu mu; me l'iswi ehu ndu-a; waa l'iswi ehu ndu Jiuda l'ophu l'opfu iphe-a, a gufutaru l'ekwo ono, a humaru ono. Noo kele oke ehu-eghu Chipfu be paakwaru eka; nodu swiru anyi; kele nna anyi phe ta angaduru nchi l'iphe, du l'ekwo-a; ophu ephe emeduru iphe, e deru anyi l'ekwo ekemu ono."

¹⁴ Oo ya bu; Hilikaya, bu onye uke Chileke; me Ahikamu; me Akubo; me Shafanu; me Asaya jeshia ibe nwanyi, bu onye mpfuchiru Chileke, epha iya bu Huluda. Huluda be bu nyee Shalumu, nwa Tikuva; mbu nwanwa Hahasu. Shalumu bu onye eletaje uwe ndu-uke Chileke enya. Eka o bu bu le mpukpu k'ebò le Jierusalemu.

¹⁵ Nwanyi ono su phe: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu le-a; ¹⁶ le Chipfu suru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mpukpu Jierusalemu; waa ndu bu iya nu ejo iphe-ehuka; mbu egube ono, o du l'ekwo ekemu ono, eze ndu Jiuda guru ono. ¹⁷ Eshi ophu ephe gwoberu mu; kpohaa unwu-isensu oku anu agwa; o buru iphe, ephe gude eka mee be ephe gude akpatsu mu ehu-eghu; be oke ehu-eghu mu a-noduepho ata pfupfufu g'oku l'ehu ndu eka-a; ophu e tee gbobotadu iya egbobuta. ¹⁸ A bya l'ehu eze ndu Jiuda l'onwiya, bu onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'eka Chipfu; unu karu iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be suru-a: Le k'opfu ono, i numaru ono; ¹⁹ be eshi ophu iphe ono rwuru ngu l'obu; i bya ewozeta onwongu ali l'iphu Chipfu teke ono, i numaru iphe, mu pfuru le k'eka-a; me ndu bu iya nu; mbu ke l'ephe a-buru mkpurupyata; buru ndu a turu onu; mbu i gude k'iphe ono gbajashia uwe ngu; raa ekwa l'iphu mu; be mu numawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bu ono. ²⁰ Su-a; mu e-me gi lapfu

nna ngu phe; e-lia ngu jii. Ɛnya ngu ta abyadu ahuma ejo iphe-ehuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu eka-a ono.”

Oo ya bu; ephe lwa bya akporu eze ge nwanyi ono pfuru.

23

Jiosaya agbaphu ogbandzu Chipfu azu (2Iphe 34:3-7,29-33)

¹ Tɔbudu iya bu; eze bya ezia; e je ekuko ndu bu ogerenya ndu Jiuda; me ke ndu bu le Jierusalemu. ² Eze yele unwoke ndu Jiuda ono g'ephe ha; me ndu bu le Jierusalemu; me ndu-uke Chileke; me ndu mpfuchiru Chileke; mekpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ekwo ogbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono guru ye phe le nchi. ³ O bya apfuru le mgboru itso eze-ulo ono; ephe le Chipfu gbaa ndzu; o kwee ukwe le ya a-nodu etso Chipfu; gude obu iya g'o ha; me ndzu iya g'o ha eme ekemu iya; me iphe, o suru g'e meje; me iphe, o toru okpa iya; shi nno eme iphe, ogbandzu ono pfuru, bukwa iya pho bu iphe, e deru l'ekwo ogbandzu ono. Ndu ono toko za mgbede le k'ogbandzu ono.

⁴ Noo ya; eze bya ezia Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; me ndu-uke Chileke ophu no-tsoaru Hilikaya; me ndu eche onu eze-ulo Chipfu nche g'ephe je achishikota ivu, eegudeje abaru Balu eja; me ke Ashera; me ke kpokpode l'eze-ulo ono. Oo ya bu; eze je akpo ivu ono oku l'oma egu Kidironu l'azu Jierusalemu; kpota ntụ iya lashia Betelu. ⁵ O chishikota ndu ono, ndu eze Jiuda yeru g'ephe kpoje unwu-isensu oku l'eka ono, aagwaje iphe, dugbaa le mkpukpu Jiuda ono; me ophu no-pheru Jierusalemu mgburugburu; mbu ndu ono, akpoje unwu-isensu oku nu Balu; me enyanwu; me onwa; me iphe, bu kpokpode, nonu ono. ⁶ O phofu itso Ashera, a kporu l'eze-ulo Chipfu; je akpo oku le nsuda Kidironu l'azu Jierusalemu; gwee ya nukuru nukuru jeye o buru ntụ; kpota ntụ iya wushia l'eka eelije unwu-eliphe. ⁷ O nwutsushia ulo-ebubu unwoke, agba ukpara, du l'eze-ulo Chipfu, bukwa iya pho bu eka unwanyi, anoduje akpa uwe, eewebeje Ashera.

⁸ O bya achitakota ndu-uke, bu ndu shi le mkpukpu, dugbaa l'alị Jiuda; bya aturwua eka aagwaje iphe; mbu eka ono, ndu ono shi akpoje unwu-isensu oku ono; e-shi le mkpukpu Geba jeye le mkpukpu Biye-Sheba. O mebyishia eka aagwaje iphe ono, du l'onu-oguzo Jioshuwa, bu onye-ishi mkpukpu ono, bu ophu du l'ekicha m'i -nodu l'onu-abata mkpukpu ono.

⁹ Ndu uke ono, shi egweje ngweja l'eka aagwaje iphe ono te etsojekwa egwe ngweja l'oru-ngweja Chipfu, bu ophu du le Jierusalemu; ole ephe etsojeru unwunna phe taa buredi, ekoduru ekoko.

¹⁰ O turwua Tofetu, bu eka aagwaje iphe, du le nsuda unwu Hinomu; k'ophu o too duedu onye a-kpojekwadu nwa iya nwoke; ozoo nwa iya nwanyi oku gude gwee eja nu Moleku. ¹¹ O wofukota inya, ndu eze Jiuda nuru enyanwu, bu ophu no l'onu eka ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu; bya anwuru oku ye l'ugbo-inya, e shi dobekwarupho enyanwu iche; oku keyashia ya. Eka ephe shi nodu bu l'oma eka ono, du le mgboru ulo ono, onye eleta ibe eze enya, bu Netanu-Meleku bu.

¹² O nwutsushia oru-ngweja ono, ndu eze ndu Jiuda kpuru l'ulo-eli Ehazu; nwutsushia oru-ngweja, Manase kpuru l'oma-unuphu labo, du l'eze-ulo Chipfu. O kupyashiru phe l'eka ono; kua ya pyaapya; chita

iphiriba iya je enwuru ye lẹ nsuda Kidirõnu. ¹³ Eze turwukota ẹka aagwajẹ iphe, dọ l'uzo ẹnyanwu-awawa Jierúsalem; l'ẹkutara úbúvú ẹjo-ememe; mbụ ẹka aagwajẹ iphe, Sólomõnu kpuru doberu Ashitoretu, bụ ẹjo agwa ndu Sayidonu; mẹ Kemõshi, bụ ẹjo agwa ndu Mówabu; mẹ Moleku, bụ ẹjo agwa ndu Amõnu. ¹⁴ Jiosáya bya akụ-kwoshikõta ntẹkpe, dọ l'ẹka ono; gbukwoshia itso Ashera; woru okpu ndu nwuhuru anwuhu kùbe l'ẹka ono.

¹⁵ O mebyishichaaru ọru-ngweja, dọ lẹ mkpukpu Bẹtelu; mbụ ẹka aagwajẹ iphe, Jierobowamu nwa Nebatu kpuru; mbụ onye ono, kpatarụ ndu Ízurelụ mee iphe-ẹji ono. Ọru-ngweja; mẹ ẹka aagwajẹ iphe bẹ o nwutsushikõtaru. Ọ bya atua oku l'ẹka aagwajẹ iphe; tsupyashikõta iya; ọ buru ntụ; bya anwuru oku ye l'itso Ashera. ¹⁶ No iya; Jiosáya bya achikaa ẹnya huma ilu, dugbaa l'úbúvú ono; o zia; e je avõshiaru iya okpu, dọ l'ilu ono; ọ kpoo ya oku l'eli ọru-ngweja ono; shi nno turwua ya. Ọo ya bụ; ọ vua; mbụ iphe ono, Chipfu shi l'õnu onye mpfuchiru iya pfua ono.

¹⁷ Noo ya bụ; Jiosáya bya ajia sụ: “?Bụ gunu bẹ a kpuru ẹgube pho, mu ele ẹnya pho?”

Ndu shi mkpukpu ono sụ iya: Ọ kwa ilu onye kẹ Chileke pho, shije alí Jiuda; bya epfua k'iphe-a, i meru ọru-ngweja Bẹtelu-a.

¹⁸ Ọ sụ phe: “Unu hakwaa ya; g'ọ tọ dukwa onye e-me ẹka l'okpu.” Ọo ya bụ; ẹphe parụ okpu onye kẹ Chileke ono haa; mẹ k'onye mpfuchiru Chileke ọphu shi mkpukpu Samériya.

¹⁹ Ọ buru gẹ Jiosáya mebyishiru ẹka aagwajẹ iphe, dukota lẹ mkpukpu Bẹtelu bụ g'ọ mebyishikwarupho ẹka aagwajẹ iphe, nõgbaa lẹ mkpukpu Samériya; mbụ ọphu ndu eze ndu Ízurelụ kpushiru; shi nno kpatsu Chipfu ẹhu-eghu ono. ²⁰ Ọ tuko iphe, bụ ndu agwajẹ iphe l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono gbushikõta l'eli ọru-ngweja ono; bya akpoo okpu ndiphe oku l'eli ọru-ngweja ono. E mechaa; ọ tugbaa laphushia azụ lẹ Jierúsalem.

A boahaaru ọbo Ojehata ọzo (2Iphe 35:1-19)

²¹ Tõbudu iya bụ; eze bya epfuaru ndu Jiuda l'ọphu sụ: “Unu bõoru Chipfu, bụ Chileke unu ọbo Ojehata ẹgube e deru iya l'ẹkwo ọgbandzu.”

²² Ọ tọ dudu ọbo Ojehata ọphu a bojewaru g'a bõru ono. A ta abojeduru iya nno teke ndu-ikpe shi buru ishi l'alí Ízurelụ; ọphu abojeduru iya nno teke ndu eze nõ l'alí Ízurelụ; mẹ teke ndu eze nõ l'alí Jiuda. ²³ Ọ buru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'eshato, e -shi teke ọ watarụ aburu eze bẹ a bõru Chipfu ọbo Ojehata ono lẹ Jierúsalem.

²⁴ Iphe ọzo, Jiosáya meru bụ l'ọ chishikõtaru ndu ejeje akpata ishi l'ẹka maa; mẹ ndu mgbashí; tuko iphe, bụ agwa; mẹ ẹjo akpamara, dukota lẹ Jierúsalem; mẹ l'alí ndu Jiuda l'ọphu wofukõta. Iphemiphe ono o mekõtaru ono mee ọ vukota mbụ iphe, e deru l'ẹkwo ekemu ono, Hilikaya, bụ onye uke Chileke humaru l'eze-ulo Chipfu ono. ²⁵ Ọ tọ dudu eze ọzo, dọ gẹ Jiosáya lẹ ndu vu iya uzo buru eze; mẹ ndu ọphu, etso iya l'azụ, bụ onye gudeje obu iya g'ọ ha; mẹ ndzụ iya g'ọ ha; mẹ ike iya g'ọ ha ghaaru Chipfu iphu, bụ iya bụ g'ọ dọ l'ẹkwo ekemu Mõsisu.

²⁶ Obenu l'oke ẹhu-eghu Chipfu, ata pfupfupfu, o kpukposhiru ndu Jiuda ono; bẹ ta tọ-zetaduru atụ-zeta. Ọ buru iphe, kparụ iya nù bụ iphemiphe ono, Manásẹ megbabẹru gude kpatsu iya ẹhu-eghu ono. ²⁷ Ọo ya meru iphe, Chipfu pfuru sụ: “Mu e-wofufua ndu Jiuda l'atatiphu mu ẹgube ono,

mu wofuru ndu Ízurèlu; mu aǝka Jierúsalemù, bu mkpukpu ono, mu hotaru; me eze-ulo ono, mu suru l'oo eka epha mu a-nodu ere ire ono."

Anwuhu Jiosáya
(2Iphe 35:20—36:1)

²⁸ Iphe ozo, Jiosáya megbaberu be e dekotaru l'ekwo-akò ndu eze ndu Jiuda.

²⁹ O buru teke Jiosáya bu eze ono be onye eze ndu Ijiputu, bu Neko, chi ndu ojogu iya jeshia enyimu Yufurétisu ge ya yetaru eze ndu Asiriya eka l'ogu. Eze, bu Jiosáya chita ndu ojogu nkiya tugbua jefpushia ya ogu. Eze ndu Ijiputu ono bu Neko humae ya pho bya eworu iya gbua le mkpukpu Megido. ³⁰ Ndu ozi iya shi le Megido gude ugbo-inya palata odzu iya le Jierúsalemù; bya elia ya l'ilu nkiya. Ndu Jiuda wofuta nwa Jiosáya ke nwoke, epha iya bu Jiehovahazu; wua ya manu l'ishi; o buru eze nochia enya nna iya.

Teke Jiehovahazu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:2-4)

³¹ Jiehovahazu be nowaru ukporo apha l'apha eto teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemù bu onwa eto. Epha ne iya bu Hamutalu nwada Jieremaya ke mkpukpu Libuna. ³² Jiehovahazu be meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge nna iya oche phe meru. ³³ Eze ndu Ijiputu bu Neko tu-chiru iya le mkporo le mkpukpu Ribula l'ali Hamatu; k'ophu bu l'oo to nohedu le Jierúsalemù buru eze. O bya atu-buaru ndu Jiuda g'ephe pfua mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise; waa mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu. ³⁴ O bya eworu Eliyakimu, bu nwa Jiosáya mee eze l'ozo nna iya, bu Jiosáya. O gbanwee epha iya gube iya Jiehoyakimu. Oo ya bu; o dufu Jiehovahazu je edobe l'ali Ijiputu; o nodu l'eka ono nwuhu. ³⁵ Jiehoyakimu pfua Eze ndu Ijiputu bu Neko mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ono, o tu-buru ndu Jiuda ono. O keru utu nuchaa ndu Jiuda g'ike beru onyemonye; shi nno gbata mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo ono.

Teke Jiehoyakimu bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:5-8)

³⁶ Jiehoyakimu nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemù buru apha iri le nanu. Epha ne iya bu Zebida nwada Pedaya ke mkpukpu Ruma. ³⁷ Jiehoyakimu meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge nna iya oche phe g'ephe ha meru.

24

¹ O buru teke ono, Jiehoyakimu bu eze be Nebukadineza, bu iya bu eze ndu Babilonu jeru ogu l'ali ono. Jiehoyakimu nodu iya l'eka apha eto. A nonyaa; o ghachi kwefuahaaru iya ike. ² Chipfu bya zia ndu ojogu o-lwua-ola, shi ali Babilonu; me ke ndu Aramu; me ke ndu Mowabu; me ke ndu Amonu; ephe byapfutashia Jiehoyakimu ogu; mbu g'ephe bya emebyishia Jiuda egube ono, Chipfu shi l'onu ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru iya pfua l'oo-du ono. ³ Iphe, doru enya bu l'iphe ono, nwukotaru l'ehu ndu Jiuda ono; be bu Chipfu suru g'o nwua; g'o shi nno wofu phe l'ataphu iya l'opfu iphe-eji, Manase megbaberu; mewaro iphemiphe, o meshiru; ⁴ mekwapho ke ndu ono, adudu iphe, ephe meru, o gbukotaru; o tukoru Jierúsalemù

l'ophu gbuja ndu te nwedu iphe, ephe meru egbuji. Ophu o dudu Chipfu ree; g'ọ gụa nvu l'ono.

⁵ Iphe ozo, Jiehoyakimu megbabęru bę e dekotaru l'ękwo-akọ ndu eze Jiuda. ⁶ Ọo ya bụ; Jiehoyakimu nwụhu lapfushia nna iya phę. Jiehoyakinu, bụ nwa iya buru eze nọchia ęnya iya.

⁷ Ophu Eze ndu Ijiputu eshibaędu l'alį iya fıtabaa; kele eze ndu Babilonu bę natakotaru alį, bụ k'eze ndu Ijiputu; e -shi le ngele Ijiputu je akpaa l'ęnyimu Yufurętisu.

*Teke Jiehoyakinu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:9-10)*

⁸ Jiehoyakinu bę nọwaru apha iri l'ęsato teke o wataru aburu eze. Iphe, o nọru l'aba-eze le Jierusalęmu buru onwa ęto. Epha ne iya bụ Nehushita; nwada Elunatanu ke Jierusalęmu. ⁹ Jiehoyakinu meru iphe, du eji l'ęnya Chipfu ge nna iya meru.

¹⁰ O bya erwua teke ono; ndu-ozu Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu wuru byatashia Jierusalęmu bya ekepheta mkpukpu ono. ¹¹ Nebukadineza l'onwiya bya abyapfuta ndu-ozu iya ono le Jierusalęmu l'ęka ephe kephetaru iya ono. ¹² Tọbudu iya bụ; Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda; me ne iya; me ndu-ozu iya; me ndu-ishi iya; me ndu eleta ibe iya ęnya tuko woru onwophę nu eze ndu Babilonu.

O buru l'apha, kwe eze ndu Babilonu apha ęsato, o byaru aburu eze bę o kputaru Jiehoyakinu le ndu. ¹³ O woshikota ęku, du l'eze-ulo Chipfu; me k'ulo-eze; bya evutakota ivu ono, Solomonu gude mkpola-ododo mekota, dobe l'eze-ulo Chipfu; teke ono, o bụ eze ndu İzurelu ono. O vutakotaru iya ęgube ono, Chipfu pfujehawaru opfu iya ono. ¹⁴ O kpukota ndu Jierusalęmu l'ophu le ndu lashia alį Babilonu; kputa ndu-ishi; me ndu ojogu; me ndu eme ona; me ndu akpu uzu. Iphe, ephe du bụ unu umadzu ugbo ukporo l'ise*; o kpua phę. Ophu o dudu onye phoduru nu; gbahaa ndu kachaa aburu ndu ukpa l'alį ono.

¹⁵ Nebukadineza bya eshi le Jierusalęmu kpua Jiehoyakinu le ndu laa alį Babilonu; kputa ne Jiehoyakinu; me unyomu iya; me ndu eleta ibe iya ęnya; me ndu ike du l'alį ono. ¹⁶ Eze ndu Babilonu ono kputaru ndu ojogu, du unu iri l'ęsaa l'ukporo ndu ojogu iri, bụ ndu okpehu du; bya aburu ndu maru ęnya ogu; bya akputa unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri, bụ ndu eme ona; me ndu l'akpu uzu. ¹⁷ Ọo ya bụ; o wota Matanaya, bụ nwune nna Jiehoyakinu mee eze l'ozo Jiehoyakinu. O gbanwee epha iya gube iya Zedekaya.

*Teke Zedekaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:11-12; Jier 52:1-3)*

¹⁸ Zedekaya bę nọwaru ukporo apha l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o nọru l'aba-eze le Jierusalęmu buru apha iri le nanu. Epha ne iya bụ Hamutalu nwada Jieremaya ke Libuna. ¹⁹ O meru iphe, du eji l'ęnya Chipfu ge Jiehoyakimu meru. ²⁰ O buru ęhu-ęghu, ęghu Chipfu bę iphe ono gude nwua l'ęhu ndu Jierusalęmu; me l'ęhu ndu Jiuda; jeye teke o chifuru phę l'atiphu iya.

Zedekaya nọnyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Babilonu ike.

* **24:14** 24:14 Bụ iya bụ 10,000 le mbekee.

25

*Adada Jierúsalemu**(2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10; 52:3-11)*

¹ Tòbudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, o wataru aburu eze; l'abali k'iri l'onwa iri; eze ndu Babilonu, bu Nebukadineza chiṭa ikpoto ndu oḡoḡu iya; ephe byatashia Jierúsalemu. Ephe no-ṗhee ya mgburugburu. Ephe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ḡu mgburugburu. ² Ephe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bu Zedekaya apha iri le nanu; e -shi teke o wataru aburu eze. ³ O rwua abali ke tete l'onwa eno; egu-ememe, du le mkpukpu ono kabaa njo; k'ophu ndu bu iya nu te nwehedu nri, ephe e-ri. ⁴ O rwua mboku ono; e tsukpoo igbulu mkpukpu ono. O be l'enyashi iya; onye eze, bu Zedekaya ye le ndu oḡoḡu l'ophu tsukahu gba. Eka ephe shiru gbalaa bu l'onu oguzo ono, du le mgbaka igbulu labo ono, du le mgboru mgbabu eze. Teke ono be ndu oḡoḡu ndu Babilonu kepheru mkpukpu ono mgburugburu. O buru eka ephe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁵ O le ndu oḡoḡu ndu Babilonu chipyaberu eze, bu Zedekaya je egude iya le baswaa ali, du le Jieriko. Ndu oḡoḡu iya buhaa ya tsukashihu. ⁶ Ephe kpua eze, bu Zedekaya le ndzu; kpuru iya kpu-pfu eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula, bu eka o no nmaa ya ikpe. ⁷ Ephe gbushia unwu Zedekaya; o nodu ele phe enya; a nodu egbushi phe. E mechaa bya aswoshia yebedua akpuru-enya; gude egbirigba, e meru l'onwirubvu tua iya mkporo kpata lashia Babilonu.

*Eemebyishi Jierúsalemu; me eze-ulo Chipfu**(Jier 52:12-23)*

⁸ O bya erwua g'onwa ise du l'abali esaa; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri le tete, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Babilonu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu oḡoḡu, eche Nebukadineza nche; mbu onye-ozu eze ndu Babilonu ono jeshia Jierúsalemu. ⁹ O je atua oku l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo-eze; me l'ulo, dukota le Jierúsalemu; mbu l'ulo ndu oke amadu be o tukotaru oku. ¹⁰ Ndu oḡoḡu, onye-ishi oḡoḡu ono, echeje eze nche chitaru je l'eka ono; be tsukposhiru igbulu, e gude kpu-pheta Jierúsalemu mgburugburu. ¹¹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu oḡoḡu, echeje eze nche ono bya atuko iphe, bu ndu ophu phoduru le mkpukpu ono rwukoo lashia Babilonu; ephe le ndu lapfuru eze ndu Babilonu alapfu; mekpoo ndu phoduru nu gephe ha. ¹² Onye-ishi ndu oḡoḡu ono be ndu ophu o haru haa bu ndu ophu kachakpoo aburu ndu ukpa l'ali ono; gephe jeje ozi l'ofu-vayinu; me l'ofpu.

¹³ Itso onwirubvu, du l'eze-ulo Chipfu; me ogba-kperekpere; me iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onwirubvu kpua, du iya nu; be ndu Babilonu kupyashichaa akupyashi; vuta onwirubvu ono lashia ali Babilonu. ¹⁴ Ephe vutakwarupho ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbamu; waa iphe, bukpo iphe, a kpuru l'onwirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chipfu; ¹⁵ me iphe, aaguje oku; me gbamugbamu; waa iphemiphe, e mekotaru le mkpola-ododo; me le mkpola-ochaa be onye-ishi ndu oḡoḡu ono vutakotaru.

¹⁶ Onwirubvu, lakotaru l'itso labo ono; me l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; me l'ogba-kperekpere ono, buchaa iphe, Solomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; be erwa, du iya nu dakiri atu onu iya. ¹⁷ Itso ono be eli iya dugbaa nkwo-eka iri lesato l'ehu l'ehu. O buru onwirubvu be e gude kpua nchi-itso tu-kobe l'eli itso ono ephebebo. Nchi-itso ono du nkwo-eka

eto eto l'eli; bya enwegbaaru iphe, du g'ugbu; waa iphe, du g'itorokuma, a kpuchaaru l'on'yirubvu, no-pheru iya mgburugburu. Itso k'ebo; yee iphe ono, du g'ugbu, du iya nu ono be bu iphe lanu yee ophuu.

A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda le ndzu

(Jier 52:24-27)

¹⁸ Noo ya; onye-ishi ndu ojogu ono, bu ndu anoduje eche eze nche ono bya akputa Seraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke le ndzu; kputa Zefanaya, bu onye-uke, etsota Sereya; me umadzu eto, echeje nche l'onu-abata ezeulo Chipfu. ¹⁹ A bya abya le ndu ophu nokwadu le mkpukpu; o bya akputa onye-ishi ndu ojogu; me umadzu ise, shi agbazijeru eze idzu; kputa onye edejeru onye-ishi ndu ojogu ekwo, bu iya bu onye-ishi ndu akputaje ndu eka ono mee phe ephe aburu ndu ojogu; me ukporo umadzu eto, bu unwoke ali ono, a humaru le mkpukpu ono. ²⁰ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche ono toko g'ephe ha kputa kpu-pfuta eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula. ²¹ O buru le Ribula l'eka ono, du l'ali Hamatu be eze ndu Babilonu no gbushia phe. Noo g'e shi kpu ndu Jiuda le ndzu l'ali phe laa ali ozo bu ono.

Teke Gedalaya bu ochi-oha ndu Izurelu

(Jier 40:1—41:15)

²² Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu bya ahota Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu g'o buru ochi-oha; buru onye-ishi ndu ophu phoduru nu l'ali Jiuda. ²³ O be ge ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; ephe le ndu nkephe numaru l'eze ndu Babilonu hofutawaru Gedalaya g'o buru ochi-oha; ephe wu-pfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nu bu Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu nwa Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu, bu onye Netofa; me Jazanaya, bu nwa onye Maka; ephe le ndu nkephe. ²⁴ Gedalaya bya eribuaru ephe le ndu nkephe ono nte su: "Unu ta tsushi ndu-ishi ndu Babilonu ebvu. Unu nodukpoephe l'ali ono jeeru eze ndu Babilonu ozi g'o duru unu le ree."

²⁵ No iya; o be l'onwa k'esaa l'apha ono; Ishimelu, bu nwa Netanaya, bu nwa Elishama; mbu onye shi l'unuphu ndu eze; chita umadzu iri jeshia mkpukpu Mizupa je egbua Gedalaya; me ndu Jiu; me ndu Babilonu ono, ephe l'iya nokota le mkpukpu Mizupa ono. ²⁶ Iphe ono mee; ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; je akpaa le ndu-ishi ndu ojogu phe; ephe gude ntsu-mebvu ndu Babilonu gbaru lashia ali ndu Ijiputu.

A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo

(Jier 52:31-34)

²⁷ O rwua l'apha, kwe Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'esaa, e -shi teke a kpuru iya le ndzu; Evilu-Merodaku, bata l'aba-eze ndu Babilonu. O buru g'onwa iri l'ebo du l'ukporo abali l'abali esaa; be o tufutaru Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ²⁸ O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ke ndu eze ozo shi, a tukoru yele ephe kpu le ndzu laa ali Babilonu. ²⁹ O buru iya bu le Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri le teburu eze gbiriri jasu g'o no-beru. ³⁰ Mbokumboku be eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mka iya jeye g'o no-beru.

Ekwo Iphe, ndu eze meru ke mbu

*Ndu a nwuru e -shi l'ogbo Adamu
jasu l'ogbo ke Ebirhamu
(Mbu 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)*

¹ Adamu bu nna Setu; Setu buru nna Enoshi; ² Enoshi buru nna Kénanu; Kénanu buru nna Mahalalélu; Mahalalélu buru nna Jiaredi; ³ Jieredi buru nna Inoku; Inoku buru nna Metusela; Metusela buru nna Laméku; ⁴ Laméku buru nna Nuwa. Unwu Nuwa bu Shemu; Hamu; waa Jiafeti.

⁵ Unwu Jiafeti bu Goma; me Magogu; me Madayi; me Jiavanu; me Tubalu; me Mesheku; me Tirasu. ⁶ Unwu Goma bu Ashikenazu; me Difatu; me Togarama. ⁷ Unwu Jiavanu bu Elisha; me Tashishi; me Kitimu; me Rodaniyimu.

⁸ Unwu Hamu bu Kushi; me Ijiputu; me Putu; me Kénanu. ⁹ Unwu Kushi bu Seba; me Havila; me Sabuta; me Rama; me Sabuteka. Unwu Rama buru Sheba waa Dedanu. ¹⁰ Kushi bu nna Nimurodu. Nimurodu ono mechaaru buru onye ojogu, okpehu du l'eliphe. ¹¹ Ijiputu bu nna ndu Ludu; me ndu Anamu; me ndu Lehabu; me ndu Nafutuhu; ¹² me ndu Paturosu; me ndu Kasuluhu. Kasuluhu bu eka ndu Filisitayinu shi futa. Mizuremu bukwarupho nna ndu Kafuto. ¹³ Kénanu bu nna Sayidonu. Sayidonu bu okpara iya. Kénanu bukwarupho nna Hetu; ¹⁴ me ndu Jiebusu; me ndu Amoru; me ndu Gigashi; ¹⁵ me ndu Hevu; me ndu Aku; me ndu Sini; ¹⁶ me ndu Avadu; me ndu Zamaru; me ndu Hamatu. ¹⁷ Unwu Shemu bu Elamu; me Ashuru; me Afakusadu; me Ludu; me Aramu; me Uzu; me Hulu; me Geta; me Mesheku. ¹⁸ Afakusadu bu nna Shela; Shela buru nna Eba. ¹⁹ Eba nwutaru unwoke labo. Epha onye lanu bu Pelegu. Noo kele a nwuru iya teke ndiphe kekashiru onwophe ekekashi. Epha nwune iya nwoke buru Jiokutanu. ²⁰ Jiokutanu bu nna Alumodadu; me Shelefu; me Hazamaveti; me Jiera; ²¹ mekwapho Hadoramu; me Uzal; me Dikila; ²² me Ebalu; me Abimelu; me Sheba; ²³ me Ofi; me Havila; mefua Jiobabu. Ephe tukoru bukotaru unwu Jiokutanu.

²⁴ Shemu bu nna Afakusadu; Afakusadu buru nna Shela; ²⁵ Shela buru nna Eba; Eba buru nna Pelegu; Pelegu buru nna Rewu. ²⁶ Rewu buru nna Sérugu; Sérugu buru nna Nahu; Nahu buru nna Tera. ²⁷ Tera buru nna Ebiramu, bu iya bu Ebirhamu.

*Eri Ishimelu
(Mbu 25:12-16)*

²⁸ Unwu Ebirhamu bu Ayizaku waa Ishimelu. ²⁹ Waa eri phe baa: Nebayotu bu okpara Ishimelu. Ndu ozo bu Keda; me Adubelu; me Mibusamu; ³⁰ me Mishima; me Duma; me Masa; me Hadadu; me Tema; ³¹ me Jieturu; me Nafishi; me Kedema. Ephe bukota unwu Ishimelu g'ephe ha.

³² Nwanyị, Ebirhamu ta ludu okpobe alulu, epha iya bu Ketura be nwutaru iya Zimuranu; me Jiokushanu; me Medanu; me Midiyanu; me Ishibaku; me Shuwa. Unwu Jiokushanu bu Sheba; me Dedanu. ³³ Unwu

Midiyanu buru Ifa; me Ife; me Hanoku; me Abida; me Eludaa. Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Ketura.

Eri Iso
(Mbụ 36:1-19)

³⁴ Ebirihamu bu nna Ayizaku. Unwu Ayizaku bu Iso waa Izurelu.
³⁵ Unwu Iso bu Elifazu; me Ruwelu; me Jieyushi; me Jielamu; me Kora.
³⁶ Unwu Elifazu bu Temanu; me Omaru; me Zefi; me Getamu; me Kenazu; me Timuna; waa Amaleku. ³⁷ Unwu Ruwelu bu Nehatu; me Zera; me Shama; me Miza.

Ndu ivuzo, buru l'ali Edomu
(Mbụ 36:1-19)

³⁸ Unwu Siye bu Lotanu; me Shobalu; me Zibiyonu; me Ana; me Dishonu; me Eza; me Dishanu.

³⁹ Unwu Lotanu bu Hori; me Homamu. Timuna bu nwune Lotanu ke nwanyi.

⁴⁰ Unwu Shobalu bu Alayanu; me Manahatu; me Ebalu; me Shefi; me Onamu.

Unwu Zibiyonu bu Aya; me Ana. ⁴¹ Nwa, Ana nwutaru bu Dishonu. Unwu ke Dishonu bu Hamuranu; me Eshubanu; me Ituranu; me Keranu.

⁴² Unwu Eza bu Bilihanu; me Zevanu; me Jiakanu.

Unwu Dishanu bu Uzu; me Aranu.

Ndu eze ndu Edomu
(Mbụ 36:31-43)

⁴³ Waa ndu eze, nɔadaru l'aba-eze l'ali Edomu; temekpooro ndu Izurelu bebe nweru eze baa:

Bela; nwa Beyo. Epha mkpukpu iya bu Dinuhaba.

⁴⁴ Bela nwuhuepho; Jobabu nwa Zera ke mkpukpu Bozura buru eze nochia enya iya.

⁴⁵ Jobabu nwuhuepho; Hushamu, bu onye ali Temanu buru eze nochia enya iya.

⁴⁶ Hushamu bya anwuhu; Hadadu nwa Bedadu buru eze nochia enya iya. Oo yebedua be lwu-kperu ndu Midiyanu l'ali ndu Mowabu. Epha mkpukpu iya bu Avitu.

⁴⁷ Hadadu nwuhuepho; Samula, bu onye mkpukpu Masureka buru eze nochia enya iya.

⁴⁸ Samula nwuhuepho; Shawulu, bu onye mkpukpu Rehobotu, no le mgboru enyimu Yufuretisuru buru eze nochia enya iya.

⁴⁹ Shawulu nwuhuepho; Belu-Hananu nwa Akubo buru eze nochia enya iya.

⁵⁰ Belu-Hananu nwuhuepho; Hadadu buru eze nochia enya iya. Epha mkpukpu iya bu Payi. Epha nyee ya buru Mehetabelu; nwada Maturedi. Maturedi bu nwada Mezahabu.

⁵¹ Hadadu bya anwuhu.

Ndu owa-a buru ndu-ishi ndu Edomu: Timuna; me Aluva; me Jietetu; ⁵² me Oholibama; me Ela; me Pinonu; ⁵³ me Kenazu; me Temanu; me Mibuza; ⁵⁴ me Magudelu; me Iramu. Ndu ono shi bukotaru ndu-ishi ndu Edomu.

2

Ụnwu Ízurelụ

¹ Ọwaa bụ ụnwu Ízurelụ: Rúbenu; mę Simiyonu; mę Lívayi; mę Jiuda; mę Isaka; mę Zebulonụ; ² mę Danu; mę Jiósefu; mę Benjiaminu; mę Nafutali; mę Gadu waa Asha.

³ Ụnwu Jiuda bụ: Ẹru; mę Ọnanu; mę Shela. Onye nwutaru iya ụmadzu ẹto ono bụ Batushuwa, bụ nwanyị Kénanu. Ọle Ẹru, bụ iya bụ ọkpara Jiuda bę meru ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu. Chipfu woru iya gbua. ⁴ Tema, bụ nyee nwa Jiuda bya anwutakwaru iya phọ Pérezu waa Zera. Iphe, ụnwu Jiuda tukuru dụ bụ ise.

⁵ Ụnwu Pérezu bụ Hezuronu waa Hamulu. ⁶ Ụnwu Zera bụ Zimiri; mę Etanu; mę Hemanu; mę Kalukolu; mę Dara. Iphe, ẹphe tukuru dụ bụ ise.

⁷ Nwa Kami bụ Ekanu. Ọo ya bę meru iphe-ẹhuka dapfuta ndu Ízurelụ; kele o mebyiru iphe ono, e pfuru sụ g'ọ tọ dukwa onye e-wota iphe, e doberu Chileke iche ono.*

⁸ Nwa Etanu bụ Azariya.

⁹ Ụnwu, a nwutaru Hezuronu bụ Jierahumelu; mę Ramu; waa Kelubayi.

¹⁰ Ramu bụ nna Aminadabu; Aminadabu buru nna Nashonu, onye bụ iya bụ onye-ishi ndu Jiuda. ¹¹ Nashonu bụ nna Saluma; Saluma buru nna Bówazu; ¹² Bówazu buru nna Óbedu; Óbedu buru nna Jiesi.

¹³ Jiesi bę nwutaru ọkpara iya nwoke, bụ Eliyabu; Abinadabu buru otsota; Shimeya buru k'eto; ¹⁴ Netanelu buru k'eno; Radayi buru k'ise; ¹⁵ Ozemu buru k'ishii; Dévidi buru k'esaa. ¹⁶ Unwune phę ụnwanyi bụ: Zeruya waa Abigelu.

Unwoke ẹto, Zeruya nwutaru bụ: Abishayi; mę Jiowabu; waa Asahelu.

¹⁷ Abigelu bụ ne Amasa. Nna Amasa buru Jieta, bụ oshilokpa Ishimelu.

Eri Hezuronu

¹⁸ Kalẹbu nwa Hezuronu bę shi l'eka nyee ya, bụ Azuba nwuta Jieriyotu. Ụnwu nwanyi ono ọzo bụ Jiesha; mę Shobabu; mę Adonu. ¹⁹ Azuba bya anwuhuepho; Kalẹbu je aluta Ifuratu; ọ nwutaru iya Huru. ²⁰ Huru bụ nna Uri; Uri buru nna Bezalelu.

²¹ E mechaa; Hezuronu jepfu nwada Makiya, bụ nna Giladu. Ọ luru iya teke yebe Hezuronu nwaru ụkporo apha ẹto; ọ nwutaru iya Segubu. ²² Segubu bụ nna Jiayi; onye ụkporo mkpukpu le mkpukpu ẹto l'alí Giladu shi dụ l'eka. ²³ Ọle ndu Geshu waa ndu Aramu bę nataru phę mkpukpu Havotu-Jiayi; waa Kenatu; mę ụnwu mkpukpu le mkpukpu, nopheru iya mgburugburu. Mkpukpu obu tukuru dụ mkpukpu ụkporo ẹto. Ndu ono, bukota oshilokpa Makiya, bụ nna Giladu. ²⁴ Hezuronu, bụ nna Kalẹbu nwuhuchaepfo; ọ lupyabe Ifurata, bụ nyee nna iya; ọ nwutaru iya Ashuru. Ashuru nwuta Tekowa.

Eri Jieramelu; nwa Hezuronu

²⁵ Ụnwu Jierahumelu, bụ ọkpara Hezuronu bụ: Ramu, bụ ọkpara iya; mę Buna; mę Orenu; mę Ozemu; mę Ahayijia. ²⁶ Jierahumelu bę lukwarupho nwanyi ọzo, ẹpha iya bụ Atara. Yebedua bụ ne Onamu.

²⁷ Ụnwu Ramu, bụ ọkpara Jierahumelu bụ: Mazu; mę Jiaminu; mę Eka.

²⁸ Ụnwu Onamu bụ: Shamayi waa Jiada. Ụnwu Shamayi buru Nadabu waa Abishuru.

* 2:7 2:7 Ґunaa Jios 7:1-26.

²⁹ Ẹpha nyee Abishuru bu Abihelu. O nwutaru iya Ahubanu waa Molidu. ³⁰ Unwu Nadabu bu: Seledu waa Apemu. Seledu nwuhuru; ophu o to togboduru ako. ³¹ Nwa Apemu bu Ishi. Ishi buru nna Sheshanu; Sheshanu buru nna Ahulai.

³² Unwu Jiada; mbu nwune Shamayi ke nwoke bu: Jieta waa Jionatanu. Jieta nwuhuru; ophu o to togboduru ako. ³³ Unwu Jionatanu bu: Peleti waa Zaza. Ndu ono bukota oshilokpa Jierahumelu.

³⁴ Sheshanu ta anwutaduru unwoke. Oo unwanyi be o nwushiru kpoloko. O shi nweru onye Ijiputu, shi ejeru iya ozi, epha iya bu Jiaruha.

³⁵ Sheshanu woru nwa iya unwanyi kee Jiaruha, bu onye-ozu iya g'o luru. O nwutaru iya Atayi. ³⁶ Atayi bu nna Netanu; Netanu buru nna Zabadu; ³⁷ Zabadu buru nna Efulalu; Efulalu buru nna Obedu; ³⁸ Obedu buru nna Jiehu; Jiehu buru nna Azariya; ³⁹ Azariya buru nna Helezu; Helezu buru nna Eleyasa; ⁴⁰ Eleyasa buru nna Sisumayi; Sisumayi buru nna Shalumu; ⁴¹ Shalumu buru nna Jiekamaya; Jiekamaya buru nna Elishama.

Eri Kalebu

⁴² Unwu Kalebu, bu nwune Jierahumelu ke nwoke bu: Misha, bu okpara iya. Misha ono bu nna Zifu. Nwa Kalebu ozo bu Maresha, bu iya bu nna Heburonu. ⁴³ Unwu Heburonu bu: Kora; me Tapuwa; me Rechemu; me Shema. ⁴⁴ Shema bu nna Rahamu. Rahamu buru nna Jiokamu. Rechemu bu nna Shamayi. ⁴⁵ Nwa Shamayi buru Mawonu. Mawonu buru nna Betu-Zuru.

⁴⁶ Nwanyi, Kalebu ta aludu okpobe alulu, epha iya bu Efa be nwutaru Haranu; me Moza waa Gazezu. Haranu bu nna Gazezu.

⁴⁷ Unwu ke Jiahudayi bu Rechemu; me Jiotamu; me Geshanu; me Peleti; me Efa; me Shafu.

⁴⁸ Nwanyi, Kalebu ta aludu okpobe alulu, epha iya bu Maaka be nwuru Sheberu waa Tirihana. ⁴⁹ O bukwaru iya pho nwuru Shafu, bu onye bu nna Madumana; bya anwuta Sheva, bu onye bu nna Makubena waa Gibiya.

Nwada Kalebu be bu Akusa.

⁵⁰ Ndu ono bukota oshilokpa Kalebu.

Unwu Huru, bu okpara Ifuratu bu: Shobalu, bu onye bu nna Kiriyatu-Jiarimu; ⁵¹ me Saluma, bu onye bu nna Betulehemu; me Harefu, bu onye bu nna Betu-Gaderu.

⁵² Unwu Shobalu, bu nna Kiriyatu-Jiarimu bu: Harowe; waa nkeru-ebo ndu Menuhotu. ⁵³ Enya-unuphu Kiriyatu-Jiarimu bu: ndu Itiru; me ndu Putu; me ndu Shumatu; me ndu Mishira. O buru l'eri ndu ono be ndu Zora; me ndu Eshutolu shi futa.

⁵⁴ Unwu Saluma bu: ndu mkpukpu Betulehemu; me ndu mkpukpu Netofa; me ndu mkpukpu Atarotu-Betu-Jiowabu; me nkeru-ebo ndu mkpukpu Manahatu; me ndu mkpukpu Zora.

⁵⁵ Ndu bu enya-unuphu ndu edeje ekwo, bu ndu bu le mkpukpu Jiabezu bu: ndu Tiratu; me ndu Shimaya; me ndu Suka. Ndu ono bu ndu Kenu; mbu ndu shi l'eri Hamatu, bu nna ndu onu-ulo Rekabu.

3

*Unwu, Dévidi nwushiru
le Heburonu
(2Sám 3:2-5)*

¹ Waa unwu Dévidi baa; mbụ ndu a nwushiru iya teke o bu le Hẹburonu. Okpara iya bu Amunonu. Onye nwuru iya nu bu Ahinowamu ke Jiezerelu. Nwa iya k'ẹbo bu Danelu. Onye nwuru iya nu bu Abigelu ke Kamelu. ² Nwa iya k'eto bu Abusalomu. Onye nwuru iya nu bu Maka nwada Talumayi, bu eze ndu Geshu. Nwa iya k'eno bu Adonijia. Onye nwuru iya nu bu Hagitu. ³ Nwa iya k'ise buru Shefataya. Onye nwuru iya nu bu Abitalu. Nwa iya k'ishii buru Ituramu. Onye nwuru iya nu bu nyee ya, bu Egula. ⁴ Umadzu ishii be Dévidi nwutaru teke o bu le Hẹburonu, bu eka o nora buru eze apha esaa l'onwa ishii.

Q nokwarupho l'aba-eze ukporo apha l'apha iri l'eto le Jierusalemu. ⁵ Ndu a no le Jierusalemu nwushiaru iya bu: Shimeya; me Shobabu; me Netanu; me Solomonu. Onye nwutaru iya umadzu eno ono bu Batusheba nwada Amiyelu.

⁶ Unwu iya ozo bu Ibuha; me Elishama; me Elifeletu; ⁷ me Noga; me Nefegu; me Jiafiya; ⁸ me Elishama; me Eliyada; me Elifeletu; umadzu tete ono. ⁹ Ndu ono l'ophu bukota unwoke, Dévidi nwushiru a -gufukwa unwoke ophu unwanyi, abụ-zidu unyomu iya nwushiru. Tama be bu nwune phe ke nwanyi.

Ndu-eze Jiuda

¹⁰ Nwa Solomonu bu Rehobowamu; Abayijia buru nwa Rehobowamu; Asa buru nwa Abayijia; Jiehoshafatu buru nwa Asa. ¹¹ Jioramu buru nwa Jiehoshafatu; Ehazaya buru nwa Jioramu; Jiowashi buru nwa Ehazaya; ¹² Amazaya buru nwa Jiowashi; Azariya buru nwa Amazaya; Jiotamu buru nwa Azariya; ¹³ Ehazu buru nwa Jiotamu; Hezekaya buru nwa Ehazu; Manase buru nwa Hezekaya; ¹⁴ Amonu buru nwa Manase; Jiosaya buru nwa Amonu; ¹⁵ Unwu Jiosaya bu: Jiohananu bu okpara iya; Jiehoyakimu buru otsota; Zedekaya buru k'eto; Shalumu buru k'eno. ¹⁶ Unwu Jiehoyakimu bu: Jiekonaya bu nwa Jiehoyakimu; Zedekaya buru nwa Jiekonaya.

Unwu Jiekonaya

¹⁷ Unwu Jiekonaya, bu nwoke ono, a kpuru le ndzu ono, bu: Sheyalutiyelu; ¹⁸ me Malukiramu; me Pedaya; me Shenaza; me Jiekamaya; me Hoshama; me Nedabaya. ¹⁹ Unwu Pedaya bu Zerubabelu waa Shimeyi. Unwu Zerubabelu buru Meshulam waa Hananaya. Shelomotu be bu nwune phe ke nwanyi. ²⁰ Q nwutakwarupho umadzu ise ozo, epha phe bu Hashuba; me Ohelu; me Berekaya; me Hasadaya; me Jiushabu-Hesedu.

²¹ Unwu ke Hananaya bu: Pelataya; me Jieshaya; me unwu Refaya; me unwu Ananu; me unwu Obedaya; me unwu Shekanaya.

²² Unwu Shekanaya buru: Shemaya me unwu iya, bu Hatushi; me Igalu; me Baraya; me Neyaraya; me Shafatu. Ephe tukoru du ishii.

²³ Unwu Neyaraya bu Eliyowenayi; me Hezekaya; me Azurikamu. Ephe tukoru du eto.

²⁴ Unwu Eliyowenayi bu Hodavaya; me Eliyashibu; me Pelaya; me Akubu; me Jiohananu; me Delaya; me Anani. Ephe tukoru du esaa.

¹ Ụnwu Jiuda bụ: Pérezu; mę Hęzuronu; mę Kami; mę Huru; mę Shobalu. ² Shobalu bụ nna Reyaya. Reyaya bụru nna Jiahatu. Jiahatu bụru nna Ahụmayi; mę Lahadu. Ndu ono bụkota ęnya-unuphu ndu Zora.

³ Waa ụnwu Etamu baa: Jiezeręlu; mę Ishima; mę Idubashi. Ępha nwune phę kę nwan yi bụ Hazeleponi.

⁴ Penuwęlu bụ nna ndu Gedo. Eza bụru nna Husha. Ndu ono bụ ụnwu Huru, bụ iya bụ ọkpara Efuratu; bya abụru iya bụ nna ndu Bętulehemu.

⁵ Ashuru, bụ nna ndu Tekowa. Ọ luru ụnwanyi labọ; ępha phę bụ Hela; mę Nara. ⁶ Nara bę nwutaru iya Ahuzamu; mę Hefa; mę Temeni; waa Hahashutari. Ndu ono bụ ụnwu Nara. ⁷ Ụnwu kę Hela bụ Zęretu; mę Zoha; mę Ętunanu;

⁸ Kozu bụ nna Anubu; mę Zobeba; bya abụkwarupho nnaji ndu ęnya-unuphu Ahahęlu, bụ nwa Harumu.

⁹ Jiabęzu bę a ka akwabę ụbvụ eme l'ụnwunna iya. Ne iya bę guberu iya Jiabęzu sụ: "Mu jeru iphe-ęhuka tẹme mu nwụa ya." ¹⁰ Jiabęzu raku Chileke kę Ízuręlu sụ iya: "Jiko kebenu mu l'oma. Menaa g'oke alı mu ka ọsa. Gudenụ ęka ngu heru mu jiko Chileke. Wofujenuru mu ęjo-iphe; g'o to meka je mu iphe!" Ọo ya bụ; Chileke meeru iya iphe, ọ sụru g'o meeru iya.

¹¹ Kelubu, bụ nwune Shuha bę bụ nna Mehuru. Mehuru bya abụru nna Ęshutonu. ¹² Ęshutonu bụru nna Bętu-Rafa; mę Paseya; mę Tehina; onye bụ nna ndu Iru-Nahashi. Ndu ono bụ phę bụ unwoke mkpukpu Reka.

¹³ Ụnwu Kenazu bụ Ọtuniyelu; mę Seraya. Ụnwu kę Ọtuniyelu bụru Hatatu mę Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi ono bụru nna Ọfura. Seraya bụ nna Jiowabu, onye bụ nna ndu Ge-harashimu. Ge-harashimu ono bụ nsụda ndu emeje ọna; kele ndu bu iya nụ bụ ndu emeje ọna.

¹⁵ Ụnwu Kalębu, bụ nwa Jiefune bụ Iru; mę Ela; mę Namu. Nwa kę Ela bụ Kenazu.

¹⁶ Ụnwu Jiehalelelu bụ: Zifu; mę Zifa; mę Tiraya; waa Asarelu.

¹⁷ Ụnwu Ęzura bụ Jieta; mę Męredu; mę Ife; mę Jialonu. Nye Męredu bę nwuru Miriyamu; mę Shamayi; mę Ishiba, bụ nna ndu Ęshutemowa.

¹⁸ Nwan yi ọzo, Męredu lutaru l'ipfu Jiuda bę nwutaru iya Jięredu, bụ nna ndu Gedo; bya anwuta Heba, bụ nna ndu Soko; tẹme ọ nwutakwapho Jiekutiyelu, bụ nna ndu Zanowa. Ndu ono bụkota ụnwu Bitiya, bụ nwada Fero, Męredu luru.

¹⁹ Ụnwu nyee Hodaya, bụ nwune Nahumu kę nwan yi bę bụ phę bụ nna Keyila, bụ onye Gami; mę nna Ęshutemowa, bụ onye Maka.

²⁰ Ụnwu Shimonu bụ Amunonu; mę Rina; mę Bęnu-Hananu waa Tilonu. Ụnwęgirima ibe Ishi bụ: Zohetu waa Bęnu-Zohetu.

²¹ Ụnwu Shela, bụ nwa Jiuda bụ: Ęru, bụ nna Leka; mę Lada, bụ nna Maresha; bya abụkwaru iya phọ bụ nna ndu ęnya-unuphu ono, anọduje ekwe ękwa-ochaa lę mkpukpu Bętu-Ashubeya; ²² mę Jiokimu; mę unwoke Kozeba; mę Jiowashi; mę Sarafu, bụ onye ono, shi bụru ishi l'alı Mówabu; mbụ onye ono, mecharu laa mkpukpu Bętulehemu. Iphe ono bę shi l'ichee. ²³ Ọo phę bụ ndu akpu je ite, bu lę mkpukpu Netayimu; mę lę mkpukpu Gedera. Ęphe bu l'ęka ono ejeru eze phę ozi.

Oshilọkpa Simiyonu

²⁴ Ụnwu Simiyonu bụ: Nemęlu; mę Jiaminu; mę Jiaribu; mę Zera; mę Shawulu. ²⁵ Shalumu bụ nwa kę Shawulu; Mibusamu bụru nwa Shalumu; Mishima bụru nwa kę Mibusamu. ²⁶ Nwa kę Mishima bụ Hamęlu; Zaku bụru nwa Hamęlu; Shimeyi bụru nwa Zaku. ²⁷ Shimeyi nwutaru unwoke

iri l'ishii; bya anwuta unwanyi ishii. Ole unwune iya ke nwoke ta anwushiduru unwu igwerigwe. O buru iya meru ophu enya-unuphu phe akwatadu jaa ajaja egube ndu Jiuda jaru.

²⁸ Eka ephe bugbabe bu le mkpukpu Biye-Sheba; me le mkpukpu Molada; me le mkpukpu Haza-Shuwalu; ²⁹ me le mkpukpu Biliha; me le mkpukpu Ezemu; me le mkpukpu Toladu; ³⁰ me le mkpukpu Betuwelu; me le mkpukpu Homa; me le mkpukpu Zikulagu; ³¹ me le mkpukpu Betu-Makabotu; me le Haza-Susimu; me le Betu-Biri; me le mkpukpu Sharayimu. Oo le mkpukpu ono g'o ha be ephe shi buru jasu teke Dèvidi bu eze. ³² Unwu mkpukpu phe bu: Etamu; me Ayinu; me Rimonu; me Tokenu waa Ashanu. Mkpukpu ise be o tukoru du; ³³ yekoberu unwu mkpukpu le mkpukpu, no-pheru mkpukpu ono mgburugburu je akpaa le mkpukpu Belu. Noo eka ephe bugbabe bu ono. Ephe nwekwarupho ekwo, ako g'e gude nwushia phe.

³⁴ Meshobabu; me Jiamuleku; me Jiosha; nwa Amazaya; ³⁵ me Jiowelu; me Jiehu; nwa Jioshibaya. Jioshibaya buru nwa Seraya; Seraya buru nwa Asiyelu; ³⁶ Eliyowenayi; me Jiakoba; me Jieshohaya; me Asaya; me Adiyelu; me Jiesimelu; me Benaya; ³⁷ me Ziza; nwa Shifi. Shifi bu nwa Alonu; Alonu buru nwa Jiedaya; Jiedaya buru nwa Shimiri; Shimiri buru nwa Shemaya. ³⁸ Ndu ono, a gushiru epha phe ono bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu phe. Onu-ulo nna phe be zuru azuzu k'opu paru eka apaa. ³⁹ Ephe buru je akpaa l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu Gedo; mbu jeye l'uzo enyanwu-awawa nsuda ono l'eka ephe ach'o nri, eku phe a-noduje ata. ⁴⁰ O buru eka ono be ephe cho-vuru okpobe nri; me nri, du ree, eku phe a-taje. Ali obu be ha osa shii; bya ejia oyi; teme nchi du doo l'eka ono. Ndu shi buru l'eka ono bu ndu shi l'eri Hamu.

⁴¹ Ndu ono, e deshiru epha phe ono be byaru mkpukpu Gedo le teke Hezekaya shi buru eze ndu Jiuda. Ephe tsoo oshilokpa Hamu ono ogo l'eka ephe bu; mekwapho ndu Meyuni, ephe humaru l'eka ono. Ephe woru phe mee ephe buru mkpurupyata, bu iya bu g'ephe du byasu ntanu-a. Ephe bya ebuchishia eka ephe shi buru; kele nri duru eku phe l'eka ono. ⁴² Unwu Simiyonu ono haru tugbua jeshia l'ubvu Siye. Iphe, ephe du bu unu unwoke l'unwoke ukporo ise. Ndu du phe nu bu: Pelataya; me Neyaraya; me Refaya waa Uzelu. Ephe bu unwegirima ibe Ishi. ⁴³ Ephe gbushikota ndu phoduru nu le ndu Amaleku ono, gbalajeru nu pho. Ephe buru l'eka ono byasu ntanu-a.

5

Oshilokpa Rubenu

¹ Unwu Rubenu, bu iya bu okpara Izurelu; (Oo yebedua bu okpara; ole o jepfuru nyee nna iya; e shi nno nafu iya onodu okpara ono, o bu; woru iya nu unwu Jiosefu, bukwapho nwa Izurelu. O buru iphe ono meru g'o gude ophu e deduru l'oo ya bu okpara l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe. ² E -gudekporo l'oo Jiuda kachakporo ike l'unwunna iya; teme o buru l'eri iya be onye-ishi shi futa; obenu l'onodu okpara bule-a Jiosefu be o laru.) ³ Unwu Rubenu, bu okpara Izurelu bu: Hanoku; me Palu; me Hezaronu waa Kami.

⁴ Eri Jiowelu bu: Jiowelu bu nna Shemaya; Shemaya buru nna Gogu; Gogu buru nna Shimeyi. ⁵ Shimeyi buru nna Mayika; Mayika buru nna

Reyaya; Reyaya buru nna Belu; ⁶ Belu buru nna Bera. Bera be Tigulatu-Pilesa, bu eze ndu Asiriya kpuru le ndzu. O bukwaru iya pho shi buru ishi l'ipfu Rubenu.

⁷ Waa ndu bu abubu phe l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe; me le g'e shi dee epha phe l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe baa: Onye-ishi phe bu Jiyelu; me Zekaraya; ⁸ me Bela; nwa Azazu. Azazu bu nwa Shema; Shema buru nwa Jiowelu. Eka o bu bu le mkpukpu Arowa. O bua nno je akpaa le mkpukpu Nebo; me le mkpukpu Belu-Meyonu. ⁹ O bukwapo je akpaa l'uzo enyanwu-awawa; bua jasu l'eka eeshije abahu l'echiegu, noru jasu l'enyimu Yufuretisu; kele eku phe zushiru kabaa igwerigwe l'ali Giladu.

¹⁰ Le teke Solu shi buru eze be ipfu Rubenu tsoru ndu Hega ogo; lwupkee phe; buchishia ulo-ekwa eri Hega ono l'ali, dukota l'uzo enyanwu-awawa ali Giladu l'ophu.

Oshilokpa Gadu

¹¹ Unwu Gadu be bu ghaaru unwu Rubenu iphu l'ali Beshanu; bua je akpaa le mkpukpu Saleka. ¹² Jiowelu bu onye-ishi phe. Shafamu buru onye etsota iya nu. Ndu ozo bu Jianayi; me Shafatu le ndu bu l'ali Beshanu. ¹³ Ndu bu abubu phe l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe bu: Mayikelu; me Meshulamu; me Sheba; me Jiorayi; me Jiakanu; me Ziya; me Eba. Epe tukoru du esaa. ¹⁴ Waa unwu Abihelu nwa Huri baa: Huri bu nwa Jiarowa; Jiarowa buru nwa Giladu; Giladu buru nwa Mayikelu; Mayikelu buru nwa Jieshishayi; Jieshishayi buru nwa Jiahudo; Jiahudo buru nwa Buzu. ¹⁵ Ahi, bu nwa Abudiyelu; bua aburu nwanwa Guni be shi buru ishi l'enya-unuphu ibe nna iya. ¹⁶ O buru l'ali Giladu be epe bu; me l'ali Beshanu; me le mkpukpu le mkpukpu, no iya nu; bua enwekotaru ali eka eku phe ataje nri l'ali Sharonu je akpaa l'eka o jeberu. ¹⁷ Ndu ono g'eppe ha be e dekotaru epha phe l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe. Teke e deru iya bu le teke Jiotamu shi buru eze ndu Jiuda; Jierobowamu buru eze ndu Izurelu.

¹⁸ Ndu ipfu Rubenu; me ndu ipfu Gadu; me nkeru-ebo ipfu Manase be nweru ndu mkparawa ojogu; mbu ndu aduje ike gude iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me ogu-echi; mbu ndu agbaje apfu; bua aburu ndu k'ogu doru enya ree. Epe du ukporo unu ndu ojogu ugbo ise l'unu iri le nanu; l'ukporo iri l'esato; bukotaru ndu ejeje ogo. ¹⁹ Epe tsoru ndu Hega ogo; me ndu Jieturu; me ndu Nafishi; mekpoo ndu Nodabu. ²⁰ Chileke yetaru phe eka mee ge ndu Hega; me ndu epe l'eppe tugbaru la phe l'eka; kele epe rakuru Chileke l'ogu ono; bua akporo obu yeru iya; o meeru phe iphe, epe suru g'o meeru phe. ²¹ Epe rwukoo eku ndu Hega. Inya-kamelu, epe kputaru be du ukporo unu ishii l'unu ise. Aturu, epe kputaru du ukporo unu ugbo ukporo l'iri le nanu l'unu ise. Nkapfu-igara, epe kputaru du unu ise. Nemadz, epe kpuru le ndzu du ukporo unu ugbo iri l'ebo l'unu iri. ²² Ndu du igwerigwe be e gburu egbugbu; kele o Chileke be alwu ogo ono. Ndu Rubenu buchishia eka ono jeye teke a kpuru phe lashia ali ozo.

Nkerebo ipfu Manase

²³ Nkerebo ipfu Manase be du igwerigwe shi; o buru phe bu l'ali ono. Epe shi l'ali Beshanu bua jeye le mkpukpu Belu-Hamonu; me l'ubvu Seniru; bua ebua jasu l'ubvu Hamonu. ²⁴ Waa ndu bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe baa: Eferu; me Ishi; me Eliyelu; me Azuriyelu; me

Jieremaya; me Hodavaya; me Jiahudiyelu. Ephe bukota ndu ojoḡu, ike du; buru ndu a maru amaru; bya aburu ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

²⁵ Oḡe ephe te egoshiduru l'o gbaru ge Chileke ke nna phe gude ire phe eka; ephe bya awata abaru agwa ndu ali ozo eja; mbu ndu ali ono, Chileke meru ephe buru mkpurupyata l'ataphu phe ono. ²⁶ Oo ya bu; Chileke ke Izuru kpalia obu Pulu, bu eze ndu Asiriya, bu iya bu Tigulatu-Pilesa, o kpa ipfu Rubenu; me ipfu Gadu; me nkeru-ebo ipfu Manase le ndzu; kpuru lashja mkpukpu Hala; me Habo; me Hara; me enyimu mkpukpu Gozanu. O buru l'eka ono be ephe no byasu ntanu-a.

6

Ipfu Livayi

¹ Unwu Livayi, bu unwoke bu: Geshonu; me Kohatu; me Merari.

² Unwu Kohatu, bu unwoke bu: Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzelu.

³ Unwu Amuramu, bu Eronu; me Mosisu waa Miriyamu.

Unwu Eronu, bu unwoke bu Nadabu; me Abihu; me Eleyaza; me Itama.

⁴ Eleyaza bu nna Finehasu; Finehasu buru nna Abishuwa; ⁵ Abishuwa buru nna Buki; Buki buru nna Uzi; ⁶ Uzi buru nna Zerahaya; Zerahaya buru nna Merayotu; ⁷ Merayotu buru nna Amaraya; Amaraya buru nna Ahitubu; ⁸ Ahitubu buru nna Zadoku; Zadoku buru nna Ahimaazu; ⁹ Ahimaazu buru nna Azariya; Azariya buru nna Jiohananu; ¹⁰ Jiohananu buru nna Azariya. Oo ya shi buru onye uke Chileke l'eze-ulo Chileke ono, Solomonu kpuru le Jierusalemu ono. ¹¹ Azariya buru nna Amaraya; Amaraya buru nna Ahitubu; ¹² Ahitubu buru nna Zadoku; Zadoku buru nna Shalumu; ¹³ Shalumu buru nna Hilikaya; Hilikaya buru nna Azariya; ¹⁴ Azariya buru nna Seraya; Seraya buru nna Jiehozadaku. ¹⁵ Jiehozadaku be a kputaru le ndzu lashja ali ozo le teke ono, Chipfu shi l'eka Nebukadineza kpukoo ndu Jiuda waa ndu Jierusalemu le ndzu lashja ali ozo ono. ¹⁶ Unwu Livayi, bu unwoke bu Geshonu; me Kohatu; me Merari. ¹⁷ Waa epa unwu Geshonu baa: Libuni; me Shimeyi. ¹⁸ Unwu Kohatu bu Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzelu. ¹⁹ Unwu Merari bu Mahuli waa Mushi.

Waa ndibe Livayi l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe:

²⁰ Eri Geshonu bu: Libuni bu nwa Geshonu. Jiahatu buru nwa Libuni. Zima buru nwa ke Jiahatu; ²¹ Jiowa buru nwa Zima; Ido buru nwa Jiowa; Zera buru nwa Ido; Jieyaterayi buru nwa Zera.

²² Eri Kohatu bu: Aminadabu bu nwa Kohatu; Kora buru nwa Aminadabu; Asiru buru nwa ke Kora; ²³ Elukana buru nwa Asiru; Ebyasafu buru nwa Elukana; Asiru buru nwa Ebyasafu; ²⁴ Tahatu buru nwa Asiru; Uriyelu buru nwa Tahatu; Uzaya buru nwa Uriyelu; Shawulu buru nwa Uzaya.

²⁵ Unwu Elukana bu Amasayi waa Ahimotu. ²⁶ Elukana bu nwa Ahimotu; Zofayi buru nwa Elukana; Nahatu buru nwa Zofayi; ²⁷ Eliyabu buru nwa Nahatu; Jierohamu buru nwa Eliyabu; Elukana buru nwa Jierohamu; Samelu buru nwa Elukana.

²⁸ Waa unwu Samelu baa: Jiowelu bu okpara iya. Abayijia buru nwa iya k'ebo.

²⁹ Waa eri Merari baa: Mahuli bu nwa Merari; Libuni buru nwa Mahuli; Shimeyi buru nwa Libuni; Uza buru nwa Shimeyi; ³⁰ Shimeya buru nwa Uza; Hagaya buru nwa Shimeya; Asaya buru nwa Hagaya.

Ndu aguje ebvu

l'eze-ulo Chileke

³¹ Waa unwoke, Dévidi yeru g'ephe buru ndu-ishi ebvu l'ulo Chipfu le g'e dobechaaru okpoko Chileke l'eka ono bu owana. ³² Ozi phe bu g'ephe guje ebvu l'ataphu ulo-ekwa Chileke, bu iya bu ulo-ekwa-ndzuko ono. Ephe nodu anoduje iya nno jasu Solomonu kpua eze-ulo Chipfu le Jierusalemu. Ephe nodu ejeje ozi phe egube o gbaru g'ephe jeje iya.

³³ Waa unwoke ono, shi buru ogbo-ebvu ono waa unwu phe nwoke baa: Ndu ophu shi l'eri Kohatu bu: Hemanu; onye aguje ebvu agugu. Hemanu bu nwa Jiowelu; Jiowelu buru nwa Samelu; ³⁴ Samelu buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Jierohamu; Jierohamu buru nwa Eliyelu; Eliyelu buru nwa Towa; ³⁵ Towa buru nwa Zufu; Zufu buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Mahatu; Mahatu buru nwa Amasayi; ³⁶ Amasayi buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Jiowelu; Jiowelu buru nwa Azariya; Azariya buru nwa Zefanaya; ³⁷ Zefanaya buru nwa Tahatu; Tahatu buru nwa Asiru; Asiru buru nwa Ebyasafu; Ebyasafu buru nwa Kora; ³⁸ Kora buru nwa Izuha; Izuha buru nwa Kohatu; Kohatu buru nwa Livayi; Livayi buru nwa Izurelu.

³⁹ Onye notsotaruru Hemanu bu Asafu. O buru yebedua anoduje Hemanu l'ekutara. Asafu bu nwa Berekaya; Berekaya buru nwa Shimeya; ⁴⁰ Shimeya buru nwa Mayikelu; Mayikelu buru nwa Baseya; Baseya buru nwa Malukayijia; ⁴¹ Malukayijia buru nwa Etuni; Etuni buru nwa Zera; Zera buru nwa Adaya; ⁴² Adaya buru nwa Etanu; Etanu buru nwa Zima; Zima buru nwa Shimeyi; ⁴³ Shimeyi buru nwa Jiahatu; Jiahatu buru nwa Geshonu; Geshonu buru nwa Livayi.

⁴⁴ Onye ozo, etsoje Hemanu bu Etanu, bu onye shi l'eri Merari. Yebedua anoduje Hemanu l'ekicha. Etanu bu nwa Kishi; Kishi buru nwa Abudi; Abudi buru nwa Maluku; ⁴⁵ Maluku buru nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Amazaya; Amazaya buru nwa Hilikiya; ⁴⁶ Hilikiya buru nwa Amuzi; Amuzi buru nwa Bani; Bani buru nwa Shemeru; ⁴⁷ Shemeru buru nwa Mahuli; Mahuli buru nwa Mushi; Mushi buru nwa Merari; Merari buru nwa Livayi.

⁴⁸ Unwunna phe, bu ndu Livayi be e yeru g'ephe jeje ozi ozo, dugbaa le mkpu eze-ulo Chileke.

Unwu Eronu

⁴⁹ Oo Eronu yele unwu iya be egweje ngweja l'oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku; me l'oru-ngweja eka aakpoje unwu-isensu oku. O buru phe be k'eka-kakota-adu-nso du l'eka; mekpoo ngweja k'apfu ugwo iphe-ji, ndu Izurelu meshiru; egube ono, Mosisu, bu onye-ozu Chileke turu iya l'ekemu.

⁵⁰ Waa eri Eronu baa: Eleyaza bu nwa Eronu; Finehasu buru nwa Eleyaza; Abishuwa buru nwa Finehasu; ⁵¹ Buki buru nwa Abishuwa; Uzi buru nwa Buki; Zerahaya buru nwa Uzi; ⁵² Merayotu buru nwa Zerahaya; Amaraya buru nwa Merayotu; Ahitubu buru nwa Amaraya; ⁵³ Zadoku buru nwa Ahitubu; Ahimaazu buru nwa Zadoku.

⁵⁴ Owaa bu eka ephe bu ebubu; mbu oke ali, a nuru phe g'ephe buru. Eka ono bu oshilokpa Eronu; mbu eri Kohatu be a nuru iya ephe buru; noo

kele ọọ phe be ido mbu daru. ⁵⁵ A nuru phe mkpukpu Heburonu, no l'ali Jiuda; me ali eka eku ataje nri, no-pheru iya mgburugburu. ⁵⁶ Ole egu, du le mkpukpu ono; me unwu mkpukpu ozo, nokota iya nu be a nuru Kalebu; nwa Jiefune. ⁵⁷ O bu ru oshilokpa Eronu be a nuru mkpukpu, eezeje ndzu, bu Heburonu; me Libuna; me Jiaturu; me Eshutemowa; yele ali eka eku ataje nri, nokotagbaa le mkpukpu ono. ⁵⁸ Eka ozo bu mkpukpu Hilenu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Debi; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁵⁹ me mkpukpu Ashanu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Shemeshi; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁰ Mkpukpu, e shi l'ipfu ke Benjiaminu nu phe bu; mkpukpu Geba; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Alemetu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me Anatotu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu. Mkpukpu, a nuru eri Kohatu l'enya-unuphu l'enya-unuphu be tukoru du iri l'eto. ⁶¹ A bya atua ido shi le mkpukpu k'enya-unuphu nkeru-ebo ipfu Manase keta mkpukpu iri nu ndu phoduru nu l'eri Kohatu.

⁶² E shi le mkpukpu ipfu Isaka; me k'ipfu Asha; me k'ipfu Nafutali; me k'ipfu Manase, bu ndu ophu bu l'ali Beshanu keta mkpukpu iri l'eto nu eri Geshonu; l'enya-unuphu l'enya-unuphu.

⁶³ E shi le mkpukpu k'ipfu Rubenu; me l'ipfu Gadu; me ipfu Zebulun tuja ido keta mkpukpu iri l'eto nu eri Merari; l'enya-unuphu l'enya-unuphu.

⁶⁴ Oo ya bu; ndu Izurelu woru mkpukpu le mkpukpu ono nu eri Livayi; nuchaa phe ali eka eku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁵ Ndu Izurelu tukwapho ido shi le mkpukpu ipfu ndu Jiuda; me ipfu Simiyonu; me ipfu Benjiaminu woru mkpukpu ono nu phe, bu iya bu mkpukpu le mkpukpu ono, a gushiru epha phe ono.

⁶⁶ O nweru ndu ophu shi l'enya-unuphu eri Kohatu, e shi l'ipfu Ifuremu nu mkpukpu, epha bugbaa. ⁶⁷ L'ali ubvu ubvu Ifuremu, be a nuru phe mkpukpu Shekemu, bu iya bu mkpukpu, eezeje ndzu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Geza; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁸ me mkpukpu Jiojumeyamu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Horonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁹ me mkpukpu Ajialonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Gatu-Rimonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁰ Enya-unuphu, phoduru nu l'eri Kohatu be e shi l'ali nkeru-ebo ipfu Manase nu mkpukpu Ana; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Bilamu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷¹ Unwu Geshonu be e shikwapho l'ali nkeru-ebo ipfu Manase nu mkpukpu Golanu, du l'ali Beshanu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Ashitoretu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷² E shi l'ali ipfu Isaka nu phe mkpukpu Kadeshi; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Daberatu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁷³ me mkpukpu Ramatu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Anemu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁴ E shi l'ali ipfu Asha nu phe mkpukpu Mashalu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Abudonu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; ⁷⁵ me mkpukpu Hukoku; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Rehobu; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁶ E shi l'ali ipfu Nafutali nu phe mkpukpu Kadeshi, no le Galili; yele ali eka eku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Hamonu; yele ali eka

ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ọmẹ mkpụkpu Kiriyatayimu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù.

⁷⁷ Ndu ọhọduru nù l'eri Merari bẹ e shi l'alì ipfu Zebulun keta mkpụkpu Rimonu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ọmẹ mkpụkpu Tabọ; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù woru nù.

⁷⁸ E shi l'alì ipfu Rúbenu, ọhọ l'azụ ẹnyimu Jíọdanu azụ iya ọphuu l'uzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Jieriko nù pẹ mkpụkpu Beza, ọhọ l'echiẹgu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ọmẹ mkpụkpu Jiahazu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ⁷⁹ ọmẹ mkpụkpu Kedemotu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ọmẹ mkpụkpu Mefahatu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù.

⁸⁰ E shi l'alì ipfu Gadu nù pẹ mkpụkpu Ramatu, ọhọ l'alì Giladu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ọmẹ mkpụkpu Mahanayimu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ⁸¹ ọmẹ mkpụkpu Heshibonu; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù; ọmẹ mkpụkpu Jiaza; ọle alì ẹka ẹku atajẹ nri, ọkọta iya nù.

7

Oshilọkpa Isaka

¹ Ọnwu Isaka bụ Tola; ọmẹ Puwa; ọmẹ Jiashubu; ọmẹ Shimurọnu. Ẹphe tukurọ dọ ọmadzụ ẹno.

² Ọnwu kẹ Tola bụ Uzi; ọmẹ Refaya; ọmẹ Jieriyele; ọmẹ Jiahumayi; ọmẹ Ibusamu; ọmẹ Sámelu. Ẹphe bụkọta ndu-ishi l'ẹnya-unuphu nna pẹ, bụ Tola. Ẹphe bụkọta ndu ojọgu, ike dọ l'ogbo nkepẹ. Teke Dévidi shi bụru eze bẹ ẹphe dọ ọkporo ọnu ugbo labọ l'ọnu nemadzụ ugbo iri l'ishii l'ọkporo iri.

³ Nwa kẹ Uzi bụ Izurahiya. Ọnwu nwoke Izurahaya bụ Mayikelu; ọmẹ Obedaya; ọmẹ Jiowelu; ọmẹ Ishaya. G'ẹphe hakọta ẹphe n'ise tukurọ bụkotaru ndu-ishi l'ẹhu l'ẹhu. ⁴ Ẹphe lụshiru ọnwanyi igwerigwe; nwushia ọnwu igwerigwe. L'eri nkepẹ l'ẹnya unuphu nna pẹ bẹ e nweru ọkporo ọnu ugbo ẹno l'ọnu ọmadzụ iri, bụchaa ndu sụwaru eje ọgu.

⁵ Ipfu Isaka l'ophu; mbụ ẹnya unuphu pẹ ọmẹ abubu pẹ bẹ ndu bụ ojọgu dọ ọkporo ọnu ugbo iri; l'ọnu nemadzụ ugbo iri l'ẹsaa l'ọkporo iri; mbụ ẹgube e deru iya l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwua pẹ.

Oshilọkpa Benjiaminu

⁶ Ọnwu Benjiaminu bụ Bela; ọmẹ Beka; ọmẹ Jiediyelu. Ẹphe dọ ọmadzụ ẹto.

⁷ Ọnwu kẹ Bela bụ Ẹzubonu; ọmẹ Uzi; ọmẹ Uzelu; ọmẹ Jierimotu; ọmẹ Iri. Ẹphe tukurọ dọ ọmadzụ ise; bụchaaru ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna pẹ; bya abụkotaru ndu ike dọ l'ọgu. L'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua pẹ bẹ ẹphe dọ ọkporo ọnu ugbo labọ; l'ọnu ugbo iri l'ise; l'ọkporo l'iri l'ẹno.

⁸ Ọnwu kẹ Beka bụ Zemira; ọmẹ Jiowashi; ọmẹ Eliyéza; ọmẹ Eliyowenayi; ọmẹ Omuri; ọmẹ Jieremotu; ọmẹ Abáyijia; ọmẹ Anatotu; ọmẹ Alemetu. G'ẹphe ha tukurọ bụkotaru ọnwu Beka. ⁹ L'ekwo, e deru g'e shi nwua pẹ bẹ ẹphe dọ ọkporo ọnu ugbo labọ; l'ọnu iri l'ọkporo iri. Ẹphe bụkọta ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna pẹ; bya abụkotaru ndu ojọgu.

¹⁰ Nwa Jiediyelu bụ Bilihanu. Ọnwu kẹ Bilihanu bụ Jieyushi; ọmẹ Benjiaminu; ọmẹ Ehudu; ọmẹ Kenana; ọmẹ Zetanu; ọmẹ Tashishi; ọmẹ Ahishaha. ¹¹ Ọnwu Jiediyelu ono g'ẹphe ha bụkọta ndu-ishi l'ẹnya unuphu

ibe nna p̄hẹ; bya ab̄uru ndu oj̄ogu. Ndu s̄waru eje oḡu bẹ d̄u ụkporo ụnu ugbo lab̄o l'unu ẹto. ¹² Shupimu m̄e Hupimu bẹ b̄u ụnwu Iri; Hushimu buru nwa Aha.

Oshilokpa Nafutali

¹³ Ụnwu Nafutali b̄u Jiahaz̄elu; m̄e Guni; m̄e Jieza; m̄e Shalumu. Ẹp̄he b̄u eri Biliha.

Oshilokpa Manase

¹⁴ Ụnwu Manase b̄u: As̄urelu, onye ọp̄hu nwanyi Aramu, ọ t̄o ọdu okpobe al̄ulu nwutaru iya; m̄e Makiya, b̄u nna Giladu. ¹⁵ Makiya bya al̄uuru Hupimu yele Shupimu nwanyi. Ẹp̄ha nwune Makiya k̄e nwanyi b̄u Maka. Ẹp̄ha onye k'ẹbo buru Zelofehadu. Zelofehadu bẹ b̄u ụnwanyi bẹ ọ nw̄shiru kpoloko.

¹⁶ Nye Makiya ono, ẹp̄ha iya b̄u Maka bẹ nwutaru nwa nwoke; bya aḡube iya P̄reshi. Ẹp̄ha nwune P̄reshi buru Sh̄reshi. Ụnwu P̄reshi buru Ulamu waa R̄ekemu. ¹⁷ Nwa k̄e Ulamu b̄u Bedanu. Ndu ono b̄u eri Giladu. Giladu b̄u nwa Makiya; Makiya buru nwa Manase.

¹⁸ Nwune iya nwanyi, b̄u Hamoleketu bẹ nwutaru Ishodu; m̄e Abiyeza; m̄e Mahula.

¹⁹ Ụnwu k̄e Shemida b̄u Ahayanu; m̄e Sh̄ekemu; m̄e Likih; m̄e Anayamu.

Oshilokpa Ifuremu

²⁰ Ifuremu b̄u nna Shutela; Shutela buru nna B̄eredu; B̄eredu buru nna Tahatu; Tahatu buru nna Eleyada; Eleyada buru nna Tahatu; ²¹ Tahatu buru nna Zabadu; Zabadu buru nna Shutela. Eza waa Eleyadu bẹ jeru ezita oshi ẹk̄u l̄e mkp̄ukpu Gat̄u; ndu a nw̄uru l'eka ono gude p̄hẹ gbushia.

²² Nna p̄hẹ, b̄u Ifuremu raa ẹkwa p̄hẹ n̄o ọdu; ụnwunna iya p̄hẹ bya akp̄oru iya ip̄hu. ²³ Ifuremu byakwa ẹjepfu nyee ya ozo; ọ ts̄uta ime nw̄u nwa nwoke. Ẹp̄ha, ọ guru iya b̄u Beraya; k̄ele ẹjo-ip̄he nw̄uru l'ibe iya.

²⁴ Ifuremu bẹ nwutaru nwa nwanyi, ẹp̄ha iya b̄u Shera. O buru iya kp̄uru mkp̄ukpu B̄etu-Horonu, d̄u l'uzo ns̄uda; yele k'isheli; bya akp̄ua mkp̄ukpu Uzenu-Shera.

²⁵ Onye nwoke ozo, Ifuremu nwutaru b̄u Refa. Refa b̄u nna Res̄efu; Res̄efu buru nna Tela; Tela buru nna Tahanu; ²⁶ Tahanu buru nna Ladanu; Ladanu buru nna Amihudu; Amihudu buru nna Elishama; ²⁷ Elishama buru nna Nunu; Nunu buru nna Jioshuwa.

²⁸ Al̄i, b̄u nk̄ep̄hẹ; mb̄u ẹka ẹp̄he bu ebubu b̄u mkp̄ukpu B̄etelu; m̄e mkp̄ukpu, n̄o-p̄heru iya mgburugburu; je akp̄aa l̄e mkp̄ukpu Naranu, l'uzo ẹnyanwu-awawa; m̄e mkp̄ukpu Geza, d̄u l'uzo ẹnyanwu-ar̄iba; yele mkp̄ukpu, n̄okota iya n̄u; m̄ewaro mkp̄ukpu Sh̄ekemu; m̄e mkp̄ukpu, n̄okota iya n̄u; waa mkp̄ukpu Aya; m̄e mkp̄ukpu, n̄okota iya n̄u.

²⁹ Ndu buru kwas̄uru oke al̄i ụnwu Manase b̄u mkp̄ukpu B̄etu-Shanu; m̄e Tanaku; m̄e Megido; m̄e D̄oru; m̄e ip̄he, b̄u mkp̄ukpu d̄ukota iya n̄u.

Mkp̄ukpu ono g'ọ ha b̄u oshilokpa Jīosefu, b̄u nwa Ịz̄urelu buk̄ota iya.

Oshilokpa Asha

³⁰ Ụnwu nwoke Asha b̄u Imuna; m̄e Ishiva; m̄e Ishivi; m̄e Beraya. Nwune p̄hẹ k̄e nwanyi b̄u Sera.

³¹ Ụnwu Beraya b̄u Heba; m̄e Maluk̄elu, b̄u nna Biruzayitu.

³² Heba b̄u nna Jiafuleti; m̄e Shoma; m̄e Hotamu. Nwune p̄hẹ k̄e nwanyi b̄u Shuwa.

33 Ụnwu Jiafuleti ke nwoke bu Pasaku; me Bimuhalu; me Ashuvatu. Noo unwu Jiafuleti bu ono.

34 Ụnwu Shema bu Ahi; me Rohuga; me Huba; me Aramu.

35 Ụnwu nwoke ke Helemu bu Zofa; me Imuna; me Sheleshi; me Amalu.

36 Ụnwu Zofa bu Suwa; me Hanefa; me Shuwalu; me Beri; me Imura; me Beza; me Hodu; me Shama; me Shilusha; me Ituranu; me Bera.

38 Ụnwu Jieta bu Jiefune; me Pisupa; me Ara. 39 Ụnwu Ula ke nwoke buru Ara; me Hanelu; me Riziya.

40 Ndu ono g'ephe ha bukota eri Asha. Ephe bukota ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe; buchaaru ndu a horu ahoho; bya aburu ndu ojogu; buchaaru ndu-ishi. Lekwo, e deru g'e shi nwua phe be ephe tukoru du ukporo unu ugbo eto l'unu ise, bu ndu suwaru eje ogu.

8

Ipfu Benjaminu

1 Benjaminu bu Bela bu okpara iya; Ashibelu, bu nwa iya nodu etsota iya; Ahara buru onye k'eto; 2 Nohahu, buru k'eno. Onye k'ise buru Rafa.

3 Ụnwu Bela bu Adaru; me Gera; me Abihudu; 4 me Abishuwa; me Nemanu; me Ahowa; 5 me Gera; me Shefufanu; waa Huramu.

6 Ụnwu Ehudu bukota ndu-ishi l'enya unuphu ibe ndu shi buru le mkpukpu Geba. Ole a chitaru phe lashia mkpukpu Manahatu. 7 Epha phe bu; Nemanu; me Ahayjia; me Gera, bu onye chitaru phe nu; bya aburu iya bu nna Uza waa Ahihudu.

8 Shahrarayimu be nwutaru unwu l'ali ndu Mowabu g'o chifucharu unyomu iya, bu Hushimu yele Bara. 9 Nwanyi ozo, o luru, epha iya bu Hodeshu bya anwutaru iya Jiobabu; me Zibiya; me Mesha; me Malukamu; 10 me Jieyuzu; me Sakaya; me Mirima. Ndu ono bukota unwu iya; teme ephe bukotaruru ndu-ishi l'enya unuphu phe. 11 O shikwapho l'eka Hushimu nwuta Abitubu yele Elupalu.

12 Ụnwu Elupalu bu: Eba; me Mishamu; me Shemedi, bu onye bu iya metaru mkpukpu ono, bu Ono; waa Lodu; me mkpukpu, dukota iya nu.

13 Beraya; me Shema be bu ndu-ishi l'enya unuphu ndu bu le mkpukpu Ajialonu; buru phe chifuru ndu shi buru le Gatu.

14 Ụnwu Beriya bu Ahiyo; me Shashaku; me Jieremotu; 15 me Zebadaya; me Aradu; me Eda; 16 me Mayikelu; me Ishupa; me Jioha.

17 Ụnwu Elupalu bu Zebadaya; me Meshulamu; me Hiziki; me Heba; 18 me Ishimerayi; me Izulaya; me Jiobabu.

19 Ụnwu Shimeyi bu Jiakimu; me Zikiri; me Zabudi; 20 me Eliyenayi; me Ziletayi; me Eliyelu; 21 me Adaya; me Beraya; me Shimuratu.

22 Ụnwu ke Shashaku bu Ishupanu; me Eba; me Eliyelu; 23 me Abudonu; me Zikiri; me Hananu; 24 me Hananaya; me Elamu; me Anatotayijia; 25 me Ifudeya; me Penuwelu.

26 Ụnwu ke Jierohamu bu Shamusherayi; me Sheharaya; me Atalaya; 27 me Jiareshaya; me Elayijia; me Zikiri.

28 Ndu ono bukota ndu-ishi l'enya-unuphu nna phe; egube e deru iya l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe. Eka ephe bu bu le Jierusalemu; bugbaaru ndu-ishi.

29 Nna ndu Gibiyonu, bu Jieyelu bu le Gibiyonu be o bu. Epha nyee ya bu Maka. 30 Okpara iya bu Abudonu. O gbeteke ono nwua Zuru; me Kishi; me Belu; me Nadabu; 31 me Gedo; me Ahiyo; me Zeka; 32 me Mikulotu.

Mikulotu bu nna Shimeya. Ephembedua be bukubekwapho unyunna phe le Jierusalemu.

³³ Neri bu nna Kishi; Kishi buru nna Solu; Solu buru nna Jionatanu; me Malukishuwa; me Abinadabu; me Eshibelu. ³⁴ Nwa, Jionatanu nwutaru bu Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

³⁵ Unwu Mayika bu Pitonu; me Meleku; me Tareya; me Ehazu. ³⁶ Ehazu bu nna Jiehowada; Jiehowada buru nna Alemetu; me Azumavetu; me Zimiri. Zimiri buru nna Moza; ³⁷ Moza buru nna Bineya; Bineya buru nna Rafa; Rafa buru nna Eleyasa; Eleyasa buru nna Azelu.

³⁸ Azelu be nwutaru unwoke ishii. Epha phe bu Azurikamu; me Bokeru; me Ishimelu; me Sheyaraya; me Obedaya; me Hananu. Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Azelu. ³⁹ Unwu ke nwune iya nwoke, bu Eshoku bu: Ulamu, bu iya bu okpara iya; Jieyushi bu k'ebo; Elifeletu buru k'eto.

⁴⁰ Unwu Ulamu bukota ndu ojoğu, ike du; buru ndu maru k'apfu. Ephe nwushiru unwu igwerigwe bya enweru unwu nwanwa. Iphe, ephe tukoru du bu ukporo esaa l'iri. Ndu ono g'ephe ha tukoru bukotaru oshilokpa Benjaminu.

9

Ndu a kpuru le ndzu laa Babilonu, alwa azu le Jierusalemu

¹ Noo ya; e deshikota epha ndu Izurelu l'ophu l'ekwo g'e shi nwua phe. G'ephe ha be e deshuru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu.

Ndu Jiuda be a kpuru le ndzu laa Babilonu; kele ephe mesweru Chileke. ² Ndu mbu, vuchakpo ozo bu ebubaaru ozo l'alı ono, bu nkephe ono; mbu le mkpuku phe ono bu ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; me ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke.

³ Ndu ophu bu ndu Jiuda; me ndu Benjaminu; me ndu Ifuremu; me ndu Manase, bu le Jierusalemu bu: ⁴ Utayi, bu nwa Amihudu; Amihudu buru nwa Omuri; Omuri buru nwa Imuri; Imuri buru nwa Bani; Bani shi l'eri Perezu, bu nwa Jiuda.

⁵ A bya le ndu ophu shi l'eri Shilo; o buru Asaya, bu iya bu okpara; me unwu iya.

⁶ A bya le ndu ophu shi l'eri Zera; o buru Jiyuwelu. Ndu shi l'eri Jiuda be du unu nemadzu l'ukporo iri l'eno; l'umadzu iri.

⁷ A bya le ndu ophu shi l'eri Benjaminu; o buru Salu, bu nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Hodavaya; Hodavaya buru nwa Hasenuwa; ⁸ teme waa Ibunayijia, bu nwa Jierohamu; me Ela, bu nwa Uzi; Uzi buru nwa Mikiri; me Meshulamu, bu nwa Shefataya; Shefataya buru nwa Ruwelu; Ruwelu buru nwa Ibunayijia.

⁹ Ndu shi l'eri Benjaminu be du unu nemadzu ugbo labo; l'ukporo esaa l'umadzu iri l'ishii. G'ephe ha bugbaa ishi l'enya-unuphu ibe nna phe.

¹⁰ A bya le ndu-uke Chileke; o buru Jiedaya; me Jiehoaribu; me Jiakinu; ¹¹ me Azariya, bu nwa Hilikaya; Hilikaya buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Merayotu; Merayotu buru nwa Ahitubu, bu onye-ishi ulo Chileke. ¹² Onye ozo bu Adaya, bu nwa Jierohamu; Jierohamu buru nwa Pasho; Pasho buru nwa Malukayijia; me Masayi, bu nwa Adiyelu; Adiyelu buru nwa Jiahuzera; Jiahuzera buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Meshilemitu; Meshilemitu buru nwa Ima.

¹³ Ndu bu abubu ndu-uke Chileke ono; mbu ndu-ishi l'anya unuphu ibe nna phe be du unu eno l'ukporo umadzu esato. Ephe bu ndu ike du l'eje ozi, du l'ulo Chileke.

¹⁴ A bya le ndu ophu bu eri Livayi; o buru Shemaya, bu nwa Hashubu; Hashubu buru nwa Azurikamu; Azurikamu buru nwa Hashabaya, bu onye shi l'eri Merari; ¹⁵ teme waa Bakubaka; me Hreshi; me Galalu; me Matanaya, bu nwa Mayika; Mayika buru nwa Zikiri; Zikiri buru nwa Asafu; ¹⁶ me Obedaya, bu nwa Shemaya; Shemaya buru nwa Galalu; Galalu buru nwa Jiedutunu; waa Berekaya, bu nwa Asa; Asa buru nwa Elukana, bu onye bu le nwa mkpukpu ndu Netofa.

¹⁷ A bya le ndu nche eze-ulo Chileke; o buru Shalumu; me Akubu; me Talumonu; me Ahimanu; me unwune phe. Shalumu bu onye-ishi phe.

¹⁸ Eka e doberu phe g'ephe che nche bu Onu-oguzo Eze, no laaru uzo enyanwu-awawa; mbu bya asu ntanu-a. Oo ephebedua shi echeje eka eeshije abahu l'eka ndu Livayi bu.

¹⁹ Shalumu bu nwa Kore; Kore buru nwa Ebyasafu; Ebyasafu buru nwa Kora. Shalumu yeke unwunna iya, bu iya bu ndu enya unuphu phe, bu unwu Kora be o shi du l'eka; mbu eche eka eeshije abahu l'ulo-ekwa Chipfu. Nokwapho ge nna phe shi eche eka eeshije abahu l'eka Chipfu bu.

²⁰ Le teke ndiche bu Finehasu nwa Eleyaza shi buru onye-ishi phe. Chipfu shi swiru iya eswiru.

²¹ Zekaraya, bu nwa Meshelemaya be shikwapho eche onu eka eeshije abahu l'ulo-ekwa-ndzuko ono.

²² Iphe, bukota ndu a hotaru g'ephe cheje nche l'onu eka eeshije abahu ono be du ukporo umadzu iri l'umadzu iri l'ebo. E dekotaru epha phe l'ekwo, e deshuru g'e shiru nwua phe le mkpukpu le mkpukpu phe. O Dévidi yeke Samelu, bu onye aphuje ophulanya be woru ozi ono ye phe l'eka; kele ephe bu ndu gbaru g'e gude ire phe eka. ²³ Oo ya bu; o buru ephe l'unwu phe be o du l'eka g'ephe cheje nche eka eeshije abahu l'ulo Chipfu, bu iya bu ulo-ekwa. ²⁴ Ndu nche ono anodukotaje le mgbureku eno k'eze-ulo ono. Ephe anoduje l'uzo enyanwu-awawa; nodu l'uzo enyanwu-ariba; nodu l'uzo isheli; me uzo ndohali. ²⁵ Unwunna phe eshije l'ime mkpukpu bya echebude phe nche abali esaa. O buru g'ephe emeje iya bu ono tekenteke kpo. ²⁶ Umadzu eno, shi l'eri Livayi, bu ndu-ishi nche ono be anodujeepho l'ozi phe mkpurumkpuru. Oo phe be echeje mkpuru; me ulo, aakwakobeje eku l'ulo Chipfu. ²⁷ Ephe anopheje eze-ulo Chileke ono mgburugburu; kwaa akwakwa; noo kele oo ephebedua anoduje eche eka ono nche; teme o buru phe aguhaje ulo ono l'utsu g'utsu.

²⁸ L'ime phe be o nweru ndu ophu eleta enya l'ivu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chileke. Oo ephebedua be aguje iya ugu le teke a chibataru iya; me le teke a chifuru iya achifu. ²⁹ O nweru ndu ophu a tukwarupho eka g'ephe buru ndu-ishi, eleta ngwa, du l'eze-ulo ono enya; me ivu, dukota nsu; me ukpokutu iphe; me me-vayinu; me manu; me unwu-isensu; me manu, eshi mkpo. ³⁰ O nweru ndu-uke Chileke ono, ozi phe bu g'ephe gwakobeje manu, eshi mkpo.

³¹ Onye Livayi, epha iya bu Matitaya; mbu okpara Shalumu, bu eri Kora be bu ozi nkiya bu eghe iphe, bukpo iphe, egheje eghege le gbanugbamu. ³² Nokwapho g'o nweru unwunna phe, bu eri Kohatu, o du l'eka mbu eme buredi, eedobeje l'iphu Chileke, bu iya bu buredi eswe atuta-unme.

³³ E nwekwarupho ndu ogbo ebvu. Ephe bugbaa ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe l'ipfu Lívayi. Eka ephe bu ebubu bu l'eze-ulo Chileke. O to nweudu ozi ozo, a guru phe ye; noo kele ephe anọduje l'ozi eswe l'enyashi.

³⁴ Ndu ono g'ephe ha be bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ndu Lívayi; noo g'e deru iya l'ekwo, e deshuru g'e shuru nwua phe. Ephe bugbaa ndu-ishi, bu le Jierúsalem.

Eri Solu
(1Iphe 8:29-38)

³⁵ Jieyelu, bu nna Gibiyonu, bu onye bu le mkpukpu Gibiyonu. Epha nyee ya bu Maka. ³⁶ Okpara iya bu Abudonu. O gbete teke ono nwua Zuru; me Kishi; me Belu; me Neru; me Nadabu; ³⁷ me Gedo; me Ahiyo; me Zekaraya; me Mikulotu. ³⁸ Mikulotu bu nna Shimeyamu. Ephebedua be bukubekwapo unwunna phe le Jierúsalem.

³⁹ Neru bu nna Kishi; Kishi buru nna Solu; Solu buru nna Jionatanu; me Malukishuwa; me Abinadabu; me Eshibelu. ⁴⁰ Nwa, Jionatanu nwutaru bu Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

⁴¹ Unwu Mayika bu: Pitonu; me Meleku; me Tahureya; me Ehazu. ⁴² Ehazu bu nna Jiara; Jiara buru nna Alemetu; me Azumavetu; me Zimiri. Zimiri buru nna Moza; ⁴³ Moza buru nna Bineya; Bineya buru nna Refaya; Refaya buru nna Eleyasa; Eleyasa buru nna Azelu.

⁴⁴ Azelu be nwutaru unwoke ishii. Epha phe bu Azurikamu; me Bokeru; me Ishimelu; me Sheyaraya; me Obedaya; me Hananu. Ndu ono bukota unwu Azelu.

10

Anwuhu Solu yee unwu iya
(1Sam 31:1-13)

¹ Tobudu iya bu; ndu Filisitayinu wata etso ndu Izurelu ogu; ndu Izurelu yeru phe okpa l'oso. E gbushia igwerigwe ndu Izurelu l'ubvu Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chipfuru Solu waa unwu iya ehuka ehuka. Ephe gbua unwu iya, bu Jionatanu; me Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Ogu ono kpohu oku mebyi ekpohu l'ibe iya ophu Solu no; ndu apfu chipyabe Solu woru apfu gbaa ya; meka iya iphe. ⁴ Solu su onye achijeru iya ngwogu: "Mifuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nonyaa nu ndu ono, ebuduru ubvu ono rwua bya emeru iphere kpua mu." Ole onye ono, achijeru iya ngwogu ono be ndzu agu; ophu o kwedu nmagbua ya. Oo ya bu; Solu woru ogu-echi iya gha igharaphu; woru epho chie ya. ⁵ Onye achijeru Solu ngwogu ono humaeppo le Solu nwuhuwaru; o dafua l'eli ogu-echi nkiya nwuhufua. ⁶ Oo ya bu; Solu yeke unwu iya ephe n'eto; me ndibe iya tuko g'ephe ha nwushihukota. ⁷ Ndu Izurelu ndu ophu bu le nsuda bya ahumaeppo le ndu ojogu yewaru okpa l'oso; teme le Solu yeke unwu iya be nwushihuwaru nu; ephe haa mkpukpu phe gbalachaa; ndu Filisitayinu bya ebuchia ya.

⁸ O beephe le nchitabohu iya; ge ndu Filisitayinu byaru g'ephe yeshia ndu ono, e gburu l'ogu ono iphe, ephe yeru l'ehu; ephe huma odzu Solu yeke unwu iya g'ephe dabyigbaaru l'ubvu Gilubowa. ⁹ Ephe yeshia Solu iphe, o yeru l'ehu; bya egbuta iya ishi; chikoo ngwogu iya; bya eye ndu-ozu g'ephe jedzuru ali Filisitayinu mgburugburu je arakashia ya k'ophu

agwa phe me ndiphe a-numa-dzuru iya. ¹⁰ Ephe woru ngwoḡu Sòlu je edobe l'ulo agwa phe; woru ishi iya kobe l'ulo agwa, bu Dagonu. ¹¹ O be teke ndu bu le mkpukpu Jiabeshi-Giladu numaerupho iphemiphe ono, ndu Filisitayinu meru Sòlu ono; ¹² unwoke l'ophu, bu ndu okpehu du le mkpukpu ono tuko wufu je apata odzu Sòlu ye le k'unwu iya palata mkpukpu Jiabeshi. Ephe lia okpu phe l'upfu eze oshi, du le Jiabeshi; bya aswia egu abali esaa.

¹³ Sòlu be nwuhuru nu; kele o mesweru Chipfu. O to meduru iphe, Chipfu pfuru; teme o jee l'aji l'eká ndu maa g'ephe kpọ-ziaru iya uzo; ¹⁴ ophu o to kpataduru Chipfu ishi. Oo ya bu; Chipfu woru iya gbua; woru ali-eze ono nu Dévidi, bu nwa Jiesi.

11

Eme Dévidi eze ndu Ízurelu l'ophu (2Sám 5:1-10)

¹ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu l'ophu tuko wu-pfuta Dévidi le mkpukpu Heburonu bya asu iya: "Anyi le ngu tukoru buru mee lanu waa ogwehu lanu. ² Teke Sòlu shi buru eze; be bukwa gubedua shi edujuer ndu Ízurelu eje ejeje; alwa alwalwa l'ogu. Teme o buru ngu be Chipfu, bu Chileke ngu suru l'oo ngu a-nodu eche ndu nkiya, bu ndu Ízurelu g'onye eche aturu; mbu l'oo-buru ngu a-buru onye-ishi phe." ³ Oo ya bu: iphe, bu ndu bu ogerenya Ízurelu bya awu-pfu eze, bu Dévidi le Heburonu; ephe l'iya gbua ndzu l'iphu Chipfu; ephe wua Dévidi manu g'o buru eze ndu Ízurelu; egube ono, Chipfu shi l'onu Sámelu pfua ya ono.

⁴ Dévidi ye le ndu Ízurelu l'ophu wuru jeshia ogu le Jierúsalemu, bu iya bu Jiebusu. Ndu Jiebusu be bu phe bu l'ali ono. ⁵ Ndu Jiebusu ono su Dévidi: "I ti byadu adu ike bata l'eka-a." O le Dévidi mechaleru-a lwuta eka a kpushiru ike, no l'eli ubvu Zayonu, mecharu buru mkpukpu Dévidi. ⁶ Dévidi be pfuhawaru su l'onye bu iya vuchakpo uzo gbua onye Jiebusu be a-buru ishi; teme onye obu abukwarupho onye-ishi ndu ojogu. Jiowabu; nwa Zeruya vuru uzo tugbua; oo ya bu; o bya aburu onye-ishi ono. ⁷ Dévidi woru unuphu kwaa l'eka ono, a kpushiru ike ono. E kuahaa ya mkpukpu Dévidi. ⁸ O kpua igbulu mkpukpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulu mkpukpu ono kpua ya jeye l'igbulu ono gedegede. O buwaruro Jiowabu be dozi-fufuaru eka phoduru le mkpukpu ono. ⁹ Dévidi nodu aka ike ejekpopho; kele Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike swiru iya eswiru.

Ndu a maru amaru le ndu ojogu Dévidi (2Sám 23:8-39)

¹⁰ Waa ndu-ishi le ndu ojogu Dévidi baa; mbu ndu ephe le ndu Ízurelu l'ophu turu ike yeru Dévidi okpobe eyeru l'aba-eze iya; teme o buru phe tugbaru mee ya eze; egube ono, Chipfu kweru ndu Ízurelu ukwe iya ono.

¹¹ Waa epha ndu ojogu, ike kakota le ndu ojogu Dévidi baa: Jiashobamu, bu onye Hakomonu. Oo ya shi buru onye-ishi umadzu eto, kachakpo mkparawa. O gudeje arwa iya jepfu umadzu ukporo iri l'ise ogu; gbushikota phe l'ugbo lanu.

¹² Onye ophu etsota iya nu bu Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yebedua yikwapho l'umadzu eto ono, kachakpo mkparawa ono. ¹³ O

tso Dévidi nọdu lẹ Pasu-Damimu lẹ teke ono, ndu Filisitayinu dzukọberu k'ọgu l'ẹka ono. O nweru ẹgu, a kuru balj; ọ buri l'ẹka ono bẹ ndu Ízurelu yeru ọkpa l'ọso gbalaaharu ndu Filisitayinu agbala. ¹⁴ Yẹbedua yẹ Dévidi pfunshiepho ike l'echilabọ ẹgu ono; tsoo ndu Filisitayinu ọgu; gbushia pẹ. Chipfu mee; ẹphe lwu-kpee k'ọphu parụ ẹka apaa.

¹⁵ Ụmadzu ẹto l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri, bugbaa ndu-ishi ọgu wuru jepfu Dévidi lẹ mkpuma, nọ l'ọgba Adulamu. Ikpoto ndu Filisitayinu wufuta bya adọru lẹ nsuda Refayimu. ¹⁶ Teke ono bẹ Dévidi nọ l'ime ẹka ọ kpuru; ọ shihu ike. Ndu ojogu ndu Filisitayinu doru lẹ mkpukpu Bẹtulehemu. ¹⁷ Ẹgu-mini wata agushi Dévidi ike; ọ su: "Oowa-e; ọ du mu g'a sụ l'o nweru onye gbẹ je ekutaru mu mini lẹ wẹlu ono, nọ-kube ẹka eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu ono gẹ mu ngua!" ¹⁸ Noo ya; unwoke ẹto ono kpata ọzo ghata ndu ojogu ndu Filisitayinu l'ẹka ẹphe doru ono; je ekuta mini lẹ wẹlu ono, nọ-kube l'ẹka ono, eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu ono; wotaru Dévidi. Ọle Dévidi te ekwedu ngua mini ono; ọ woru iya wushiaru Chipfu; ¹⁹ bya asu: "Tuswekwa! Jiko Chileke; te ekwekwa gẹ mu mee ẹgube iphe ọwa-a. ?Mini-a ta aduada gẹ mee ndu-a, woru ndzu pẹ tsebe l'onu ẹta g'ee-shi g'e kuta iya-a too?" Ọo ya bụ; ọphu ọ nguduru mini ono. Noo ẹhuka ẹhuka, unwoke ẹto ono, kachakpo mkparawa ono meru bụ ono.

²⁰ Abishayi, bụ nwune Jiowabu nwa Zeruya bụ onye-ishi ụmadzu ẹto ono. Abishayi bẹ gudeje arwa jepfu ụmadzu ụkporo iri l'ise ọgu; gbushikọta pẹ; e shiwaro nno; a maru ẹpha iya gẹ k'ụmadzu ẹto ono. ²¹ Ọo yẹbedua bẹ a kachaa akwabẹ ụbvu l'ime ụmadzu ẹto ono. Ọ buri yẹbedua bụ onye-ishi pẹ; ọle a ta gụkwanuru iya ye l'ụmadzu ẹto ono.

²² Benaya nwa Jiehoyada bụ onye ọkpehu du shii. Ẹka ọ shi bụ Kabuzelu. Ọ meru ẹhuka k'ọphu parụ ẹka apaa. Ọo yẹbedua gburu unwoke Mowabu labo ono, ọkpehu du-be g'oduma ono. Ọ bukwaru iya pho jejeru egbua oduma l'ime nsu lẹ mboku, akamini, kpukoru akpuko dashiru. ²³ Benaya gbujekwarupho nwoke Ijiputu, du nkwo-ẹka ise l'ogologo. Arwa, nwoke ono pa l'ẹka bẹ ha g'oshi, onye ekwe ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa. Obenu l'iphe, yẹbedua gude bapfu iya bụ mgboro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, ọ gude l'ẹka; gude nmagbua ya. ²⁴ Noo ọkpehu, Benaya nwa Jiehoyada meru bụ ono. E shiwaro nno; a maru ẹpha iya gẹ k'ụmadzu ẹto pho, kachakpo mkparawa pho. ²⁵ Ọ bụ onye a kwatakporu akwabẹ ụbvu l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri pho. Ọle a ta gụkobeduru iya l'ime ụmadzu ẹto pho. Dévidi meru iya onye-ishi lẹ ndu ojogu, eche iya nche.

²⁶ Ẹpha ndu ono, ike du l'ọgu ono bụ: Asahelu, bụ nwune Jiowabu; waa Eluhananu nwa Dodo kẹ Bẹtulehemu; ²⁷ waa Shamotu kẹ Haroru; waa Helezu kẹ Pelonu; ²⁸ waa Ira nwa Ikeshi kẹ Tekowa; waa Abiyeza kẹ Anatotu; ²⁹ waa Sibekayi kẹ Husha; waa Ilayi, bụ onye shi l'eri Ahowa; ³⁰ waa Maharayi kẹ Netofa; waa Heledu nwa Bana kẹ Netofa; ³¹ waa Itayi nwa Ribayi kẹ Gibiya, du l'alj ndu Benjiaminu; waa Benaya kẹ Piratonu; ³² waa Hurayi, shi l'uzo nggele Gashi; waa Abiyelu kẹ nsuda Jiordanu; ³³ waa Azumavetu kẹ Baharumu; waa Eliyahuba kẹ Shalubonu; ³⁴ waa unwu Hashemu kẹ Gizonu; waa Jionatanu nwa Shage kẹ Hararu; ³⁵ waa Ahayamu nwa Saka kẹ Hararu; waa Elifalu nwa Uru; ³⁶ waa Hefa kẹ Mekera; waa Ahayjia kẹ Pelonu; ³⁷ waa Hezuro kẹ Kamelu; mẹ Narayi nwa Ezubayi; ³⁸ waa Jiowelu, bụ nwune Nétanu; waa Mibuha nwa Hagiri;

³⁹ mę Zeleku, bu onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bu onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwoğu; ⁴⁰ waa Ira ke Itiru; waa Garebu ke Itiru kwapho; ⁴¹ waa Uraya, bu onye Hetu; mę Zabadu nwa Ahulayi; ⁴² waa Adina nwa Shiza, bu onye okpa-ipfu Rubenu. Oo ya bu onye-ishi ndu ke Rubenu; bya aburu iya bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri, ephe l'iya tukoru nodu. ⁴³ Mę Hananu nwa Maka; waa Jioshafatu ke Mitanu; ⁴⁴ waa Uzaya ke Ashitoretu; waa Shama yeke Jieyelu, bu unwu Hotamu, bu onye Arowa; ⁴⁵ waa Jiediyelu nwa Shimiri; Jioha, bu nwune iya. Ephe bu ndu Tizu; ⁴⁶ mę Eliyelu, bu onye Mahava; waa Jieribayi yeke Jioshavaya, bu unwu Elunamu; mę Ituma ke Mowabu; ⁴⁷ mę Eliyelu; mę Obedu; mę Jiasiyelu, bu onye Mezoba.

12

Ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu

¹ Waa ndu byapfutaru Devidi le mkpukpu Zikulagu bu owa; teke Solu nwa Kishi meru iya ophu o kpadu ntusarehu. Ndu ono yi le ndu ojogu, yetaru iya eka l'ogu. ² Ephe chi uta; bya amaru g'eegudeje ekutara waa ekicha agba apfu; ozoo atu mkpuma. Ephe bu abubu Solu, bu ndu shi l'ipfu Benjaminu. ³ Onye-ishi phe bu Ahiyeza; onye ozo buru Jiowashi. Ephe tukoru buru unwu Shema, bu onye mkpukpu Gibiya; teme waa Jieziyelu; mę Peleti, bu unwu Azumavetu; mę Beraka; mę Jiehu ke mkpukpu Anatotu. ⁴ Ishimaya, bu onye mkpukpu Gibiyonu yiru iya. O bu onye okpehu du, tso le ndu ojogu ukporo l'iri pho; temanu o buru iya bu onye-ishi phe; mę Jieremaya; mę Jiahaziyele; mę Jiohananu; mę Jiozabadu, bu onye mkpukpu Gedera; ⁵ mę Eluzayi; mę Jierimotu; mę Beyalaya; mę Shemaraya; mę Shefataya ke mkpukpu Harufu. ⁶ Ndu ozo bu Elukana; mę Ishaya; mę Azarelu; mę Jioweza; mę Jiashobamu, bu onye shi l'eri Kora; ⁷ mę Jiowela; mę Zebadaya, bu unwu Jierohamu ke mkpukpu Gedo.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Gadu

⁸ A bya l'ipfu Gadu; o duru ndu ophu bufuru onwophe jepfu Devidi l'eka a kpushiru ike l'echiegu. Ndu obu bu ndu okpehu du; buru ndu ojogu, k'ogu doru enya; buru ndu aduje ike paru iphe, eegudeje egbobuta onwonye l'ogu; mę arwa. Ephe gbaru igiri igiri g'oduma; bya emebe barabara ge mgbada, no l'ubvu. ⁹ Onye-ishi phe bu Eza; onye k'ebo bu Obedaya; onye k'eto bu Eliyabu; ¹⁰ onye k'eno buru Mishimana; onye k'ise buru Jieremaya; ¹¹ onye k'ishii bu Atayi; onye k'esaa buru Eliyelu; ¹² onye k'esato bu Jiohananu; onye ke tete buru Eluzabadu; ¹³ onye k'iri bu Jieremaya; onye k'iri le nanu buru Makubanayi.

¹⁴ Ndu ipfu Gadu ono bukota ndu-ishi ojogu l'ehu l'ehu. Onye ophu enya kachaa alwalwa l'ime phe bu onye-ishi ndu ojogu ukporo ise; onye ophu kakota ike l'ime phe buru onye-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri. ¹⁵ Oo ndu ono dajeru enyimu Jiordanu l'onwa ke mbu; le teke o byajeru utso sofuta l'onu iya; je achikashia iphe, bu ndu bukota le nsuda nsuda je akpaa l'uzo enyanwu-awawa; mę l'uzo enyanwu-ariba.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu; mę ipfu Jiuda

¹⁶ O nwekwarupho ndu ophu shi l'ipfu Benjaminu; mę l'ipfu Jiuda; jepfuru Devidi l'eka ono, a kpushiru ike ono. ¹⁷ Devidi lufu je agba phe ndzuta bya asu phe; "O -buru l'oo nchi-odoo be unu gude byapfuta mu

g'unu yeru mu ẹka; bẹ obu mu l'unu a-tugbakwa-a buru nanu. Teke o bu l'iphe, unu byaru bu g'unu seru mu ye l'ẹka ndu ohogu mu; l'ẹbe abu l'ẹka mu du l'ẹjo-iphe; bẹ bukwa ge Chileke ke nna anyi phe lee ya enya; gbooru unu uja."

¹⁸ Tobudu iya bu; unme Chileke bya Amasayi, bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri pho l'ehu; o su:

"Anyi bukwa nkengu Dévidi!

Anyi turu ikè yeru gube

nwa Jiesi!

Ge nchi dukwa ngu doo!

Ge nchi dukwa ngu doo!

Ge nchi dukwa ndu

yeru ngu ẹka doo;

Noo kele Chileke ngu e-yeru

ngu ẹka."

Oo ya bu; Dévidi nata phe; bya emee phe ndu-ishi ndu ojogu o-lwua-olaa nkiya.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Manáse

¹⁹ O nwekwarupho ndu shi l'ipfu Manáse, bukafuru tsoru Dévidi le teke ono, yele ndu Filisitayinu swi jepfu Solu ogo ono. Ole Dévidi mechaaru; ophu o to yetaeduru ndu Filisitayinu ẹka; kele ndu-ishi phe chichaaru idzu; bya achifu iya g'o to tsoshiru phe. Ephe su l'ishi phe e-je; me Dévidi bukafu tsoru nnajuphu iya, bu Solu. ²⁰ O buru ge Dévidi eje mkpukpu Zikulaga be ndu ipfu Manáse-a wu-pfutaru iya; mbu Aduna; me Jiozabadu; me Jiediyelu; me Mayikelu; me Jiozabadu; me Elihu; me Ziletayi. Ndu ono bukota ndu-ishi, bu ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri l'ipfu Manáse. ²¹ Ephe yetaru Dévidi ẹka tsoo ndu o-lwua-olaa ogo. Ephe bukota ndu ojogu, ike du; teme ephe buru ndu-ishi le ndu ojogu iya. ²² Mbokumboku be ndu nemadzu anoduje abya g'ephe yetaru Dévidi ẹka; jasuru ephe buru ikpoto ndu ojogu, du ge ndu ojogu Chileke.

Ge ndu ojogu Dévidi ha

²³ Owaa bu unwoke ole, ephe du mbu ndu ono kwaru onwophe ngwogu k'ogu; mbu ndu ono, byapfutaru Dévidi le mkpukpu Hẹburonu g'ephe nafu Solu ali-eze ono woru nu Dévidi; egube ono, Chipfu pfuru l'oo-du ono.

²⁴ Ndu k'ipfu Jiuda; mbu ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa be du unu iri l'esaa;* bukataru ndu kwaru ngwogu.

²⁵ Ndu k'ipfu Simiyonu be du unu ndu ojogu iri l'esaa l'ukporo iri l'ise; bukataru ndu ojogu, ike du k'ogu.†

²⁶ Ndu k'ipfu Lívayi be du unu iri le nanu l'ukporo umadzu iri;‡
²⁷ yekoberu Jiehoyada, bu onye-ishi onu-ulo Eronu. Ndu ephe l'iya swi be du unu tete l'ukporo ise.§ ²⁸ Teme waa Zadoku, bu nwokorobya bya aburu onye ojogu, ike du l'alwu ogo. Ndu-ishi ndu ojogu, shi l'onulo nna iya be du ukporo l'ebo.

²⁹ Ndu k'ipfu Benjiaminu, bu iya bu abubu Solu be du unu esaa l'ukporo umadzu iri.* Ndu ophu ka igwerigwe l'ime phe be tukwaduru ike yeru Solu jeye teke ono.

* 12:24 12:24 Iphe, o bu be bu 6,800. † 12:25 12:25 Iphe, o bu be bu 7,100. ‡ 12:26 12:26 Iphe, o bu be bu 4,600. § 12:27 12:27 Iphe, o bu be bu 3,700. * 12:29 12:29 Iphe, o bu be bu 3,000.

³⁰ Ndu k'ipfu Ifuremu bẹ dū ụkporo ụnu ugbo labo; l'unu iri l'ẹbo;† bukotaru ndu ojoḡu, ike dū; tẹme ẹphe buru ndu a maru ẹpha phẹ l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ.

³¹ Lẹ nkeru-ẹbo ipfu Manáse bẹ ẹphe dū ụkporo ụnu ugbo labo l'unu ise.‡ Ndu ono bu ndu e wofutaru ẹpha phẹ g'ẹphe bya etsoru mee Dévidi eze.

³² Ndu k'ipfu Isaka bẹ bukota ndu k'ogu doru ẹnya; ẹphe makotaru iphe, gharu ge ndu Ízurelu mee ya. Ẹphe dū ụkporo iri;§ bukotaru ndu-ishi. Ndu abubu phẹ ndu phẹ l'eka.

³³ Ndu k'ipfu Zebulun bẹ dū ụkporo ụnu ugbo ishii; l'unu umadzu ise;* bukotaru ndu maru k'ogu shii; tẹme ẹphe nweru ngwoḡu, dū iche iche. Ẹphe gude obu lanu bya g'ẹphe yeru Dévidi ẹka.

³⁴ Ndu k'ipfu Nafutali bẹ dū ụnu labo l'ụkporo iri;† bukotaru ndu-ishi ndu ojoḡu. Ndu tso phẹ nu bẹ dū ụkporo ụnu ugbo ẹno l'unu umadzu iri l'ẹbo l'ụkporo iri;‡ buru ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa.

³⁵ Ndu k'ipfu Danu bẹ dū ụkporo ụnu ugbo ẹto l'unu iri lẹ nanu l'ụkporo iri;§ bukotaru ndu k'ogu doru ẹnya.

³⁶ Ndu k'ipfu Asha bẹ dū ụnu ụkporo ise;* bukotaru ndu maru k'ogu shii; buru ndu kwakoberu k'ogu.

³⁷ Ndu k'ipfu Rubenu; me ndu k'ipfu Gadu; me ndu ke nkeru-ẹbo ipfu Manáse, bu iya bu ndu k'ono, bu l'azu ẹnyimu Jiordanu azu iya ophuu bẹ dū ụnu ụkporo ugbo iri l'ise;† buru ndu nweru ngwoḡu, dū iche iche.

³⁸ Ndu ojoḡu ono g'ẹphe ha bẹ kwakotaru ngwoḡu l'ehu l'ehu. Ẹphe gudekota obu phẹ g'o ha byapfuta Dévidi lẹ mkpukpu Heburonu g'ẹphe mee ya eze ndu Ízurelu l'ophu. O kwapho egube ono bẹ obu ndu Ízurelu ophuu bukota nanu g'e mee Dévidi eze ono. ³⁹ Ndu ono bẹ ẹphe lẹ Dévidi nḡru abali ẹto l'eka ono. Ẹphe ndu eri; bya angu; noo kele ndibe phẹ tukoru phẹ nri eriri. ⁴⁰ Nokwapho ge ndu obutobu phẹ; je akpaa lẹ ndu shi l'ipfu Isaka; me l'ipfu Zebulun; me l'ipfu Nafutali kebegbaaru nri l'eli nkapfu-igara vutaru phẹ; me l'eli inya-kamelu; me l'eli inya-mulu; mekpoo l'eli oke-eswi. Nri dū k'etsusu iya; mbu utu-ereshi; me echa-figu; me wopfulaa akpuru vayinu, a miru amimi; me mee; me manu; me eswi; me aturu; kele ehu-uto bẹ jiru Ízurelu ejiji.

13

Eedobe Okpoko Chileke l'ibe

Obedu-Edomu (2Sám 6:1-11)

¹ Tḡbudu iya bu; Dévidi bya ejepfu ndu-ishi, ụnu ndu ojoḡu labo l'ụkporo iri iri; me ndu-ishi ụkporo ndu ojoḡu ise ise g'ẹphe l'iya chia idzu. ² Dévidi bya epfuaru edzudzu-oha ndu Ízurelu su phẹ: "O -buru l'o dū unu ree; tẹme o buru uche Chipfu, bu Chileke anyi; g'anyi zikwaa ozi g'o rwokota unwune Anyi phẹ nchi l'ali Ízurelu l'ophu; zikwaa ya pho ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, yee phẹ tukoru buru lẹ mkpukpu phẹ l'eka

† **12:30** 12:30 Iphe, o bu be bu 20,800. ‡ **12:31** 12:31 Iphe, o bu be bu 18,000. § **12:32** 12:32 Iphe, o bu be bu 200. * **12:33** 12:33 Iphe, o bu be bu 5,000. † **12:34** 12:34 Iphe, o bu be bu 1,000. ‡ **12:34** 12:34 Iphe, o bu be bu 37,000. § **12:35** 12:35 Iphe, o bu be bu 28,600. * **12:36** 12:36 Iphe, o bu be bu 40,000. † **12:37** 12:37 Iphe, o bu be bu 120,000.

eecheje eku; g'ephe bya g'anyi l'ephe tuko tugba; ³ mbu g'anyi je apalata okpoko Chileke anyi ono; kele teke Solu shi buru eze be anyi ta akpaduru ishi iya." ⁴ Ndzuko ono l'opfu kwetakota g'e mee ya nno; kele iphe ono bu iphe, du ree l'enya ndu ono l'opfu g'e mee ya.

⁵ Oo ya bu; Dévidi bya akpako-dzua Ízurelu l'opfu; shita l'enyimu Shiho l'ali Ijiputu jeye l'eka eeshije abahu mkpukpu Hamatu; g'ephe je apafuta okpoko Chileke ono le mkpukpu Kiriya-tu-Jiarimu. ⁶ Dévidi ye le ndu Ízurelu l'opfu zaru jeshia mkpukpu Bala, bu iya bu Kiriya-tu-Jiarimu, no l'ali Jiuda g'ephe je apalata okpoko Chileke ono; mbu okpoko ono, a guru epha Chipfu ono; mbu onye ono, aba-eze iya no le mgbaka chierobu ono. ⁷ Epe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu paru tukobe l'eli ogba-kperekpere ophu. O buru Uza waa Ahiyo be anga ogba-kperekpere ono. ⁸ Dévidi ye le ndu Ízurelu l'opfu tuko gude ike phe go ha ete eswa l'ipfu Chileke. Epe nodu agu ebvu; akpo ogumogu; me une; bya aku nkwa; me ogelenda; egbu opu eye iya.

⁹ Epe rwuepho eka eechishije eswa le balu le Kidonu; Uza tufu eka ge ya wokobe okpoko Chileke ono; kele eswi, alokpu ogba-kperekpere, a tukoberu iya ono be vukotaru iphe. ¹⁰ Chipfu tukoshi Uza ehu-eghu iya; woru iya chigbua; kele o tufuru eka denyi l'okpoko ono. Oo ya bu; o nodu l'ataphu Chileke l'eka ono nwuhu. ¹¹ Ehu daa Dévidi ke dzuu; kele oke-ehu-eghu Chipfu dapfutaru Uza. A nodu ekuje eka ono Perezu-Uza byasu ntanu.

¹² Oo ya bu; ndzu Chileke guhu Dévidi le mboku ono. O su: "Denu ge mu e-shi bya aparu okpoko Chileke-a dobe l'unuphu ibe mu?" ¹³ Ophu Dévidi apalataeduru okpoko Chileke ono le mkpukpu Dévidi. O buru iphe, o gbetchia mee bu l'o pataru iya je edobe l'ibe Obedu-Edomu, bu onye Gatu. ¹⁴ Okpoko Chileke ono yee ndibe Obedu-Edomu no l'unuphu iya onwa eto. Chipfu kebe ndibe Obedu-Edomu l'oma; mekpoo iphemiphe, o nweru enweru.

14

Ndibe Dévidi

¹ Tobudu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya bya eye ndu-ozu iya g'ephe vutaru Dévidi oshi sida; bya eyekwapho ndu edoje eja ulo; me ndu kapyinta; epe tuko swiru; g'ephe je akparu Dévidi ulo. ² Dévidi bya amaru le Chipfu be mewaru ge ya nguru anguru l'aburu eze ndu Ízurelu; teme l'ali-eze iya be e gudewaa iswi ehu ndu nkiya ono, bu Ízurelu palia imeli.

³ No iya; Dévidi bya alushibaa unwany igwerigwe le Jierusalemu; bya anwushibaa unwegirima; unwoke me unwanyi. ⁴ Waa epha unwegirima, a nwushiru iya le Jierusalemu baa: Shamuwa; me Shobabu; me Nétanu; me Sólomonu; ⁵ me Ibuha; me Elishuwa; me Elupeletu; ⁶ me Noga; me Nefegu; me Jiafiya; ⁷ me Elishama; me Beluyada; me Elifeletu.

Dévidi alwu-kpee ndu Filisitayinu

(2Sam 15:11-16)

⁸ Ndu Filisitayinu bya anumaepho l'a wuwaru Dévidi manu l'ishi go buru eze ndu Ízurelu l'opfu; epe tuko g'ephe ha jeshia ya egude k'ehuka. Dévidi numa iya; bya ejepfushia phe. ⁹ Teke ono be ndu Filisitayinu

byawaru egwee tutua le nsuda Refayimu. ¹⁰ Oo ya bu; Dévidi bya eje ajita Chileke su: “?Bu ge mu jepfu ndu Filisitayinu ogo too? ?li-woru phe-a ye mu l’eka?”

Chipfu yeeru iya onu su iya: “Jeroo ya; mu e-woru phe-a ye ngu l’eka.”

¹¹ Oo ya bu; Dévidi waa ndu nkiya jeshia mkpukpu Belu-Perazimu; je alwu-kpee phe l’eka ono. O su; “Oo g’ukporo-mini ekpoje-a bu ge Chileke shiwaal l’eka mu kpota ndu ohogu mu.” Oo ya meru g’o gude a gua eka ono Belu-Perazimu. ¹² Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phe l’eka ono. Dévidi taa ekemu g’a kpoo ya oku.

¹³ E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa egwee tutua le nsuda ono ozo.

¹⁴ Dévidi byakwa eje ajita Chileke ozo; Chileke su iya: “Te eshikwa phe ataphu nhamunha; shichia okotazu gbaa phe mgburugburu l’iphu eka ono, oshi balusamu pfugbaaru ono tsoo phe ogo. ¹⁵ Teke unu bebeerupho numa iphe, ada g’igiji okpa l’eli oshi balusamu ono; unu emekebe egwegwa jeshia alwu ogo; noo kele oo teke ono be Chileke vutawaru unu uzo g’unu je egbushia ndu ojogu ndu Filisitayinu.” ¹⁶ Noo ya; Dévidi meephe ge Chileke ziru iya. O shiepho le mkpukpu Gibiyonu gbushia ndu ojogu ndu Filisitayinu jasule le mkpukpu Geza. ¹⁷ Tobudu iya bu; udù Dévidi tukò mgboko l’ophu ngakota. Chipfu mee; ohamoha nodu atsukota iya ebvu.

15

Aapafu okpoko Chileke l’ibe Obedu-Edomu

¹ Dévidi bya akpushichaaru onwiya ulo le mkpukpu Dévidi; bya e dozia eka okpoko Chileke a-du; bya akpoberu iya ulo-ekwa. ² Tobudu iya bu; Dévidi su: “O to dudu onye ozo, a-paru okpoko Chileke; gbahaephe ndu Livayi; noo kele oo ephe be Chipfu hotaru g’ephe pajè okpoko Chipfu ono; waa g’ephe jeru iya ozi jeyewaroya.”

³ Dévidi bya ekukobe ndu Izurelu g’ephe ha le Jierusalemu; g’ephe je apata okpoko Chipfu ono bya edobe l’eka ono, o kwakoberu iya g’oo-du ono. ⁴ O kukobe oshilokpa Eronu; me ndu Livayi. ⁵ Oshilokpa Kohatu, o kuru be du ukporo umadzu ishii. O buru Uriyelu bu onye-ishi phe. ⁶ Oshilokpa ke Merari be du ukporo umadzu iri le nanu. O buru Asaya bu onye-ishi phe. ⁷ Oshilokpa ke Geshonu be du ukporo ishii l’umadzu iri. O buru Jiowelu bu onye-ishi phe. ⁸ Oshilokpa ke Elizafanu be du ukporo umadzu iri. O buru Shemaya bu onye-ishi phe. ⁹ Oshilokpa Heburonu be du ukporo umadzu eno. O buru Eliyelu bu onye-ishi phe. ¹⁰ Oshilokpa Uzele be du ukporo ise l’umadzu iri l’ebo. O buru Aminadabu bu onye-ishi phe.

¹¹ Tobudu iya bu; Dévidi bya ekua Zadoku; yele Abyiyata, bu ndu-uke Chileke; me Uriyelu; me Asaya; me Jiowelu; me Shemaya; me Eliyelu; me Aminadabu, bu ndu Livayi. ¹² O su phe: “Oo unubedua bu ndu-ishi l’anya unuphu ibe nna unu l’ipfu Livayi. Unu je edobe onwunu nsò; unu l’unwunna unu phe; k’ophu unu a-pata okpoko Chipfu, bu Chileke ke Izurelu bya edobe l’eka mu kwakoberu iya g’o du. ¹³ Oo kele o to budu unubedua be pataru iya le mbu pho; be Chipfu, bu Chileke gude tukoshi anyi ehu-eghu pho; kele anyi ta ajitaduru iya g’e-gude paa ya; k’ophu anyi a-pa iya g’o suru g’apaje iya.”

¹⁴ Oo ya bu; ndu-uke Chileke ono; me ndu Lívayi ono bya edoo onwophe nso; k'ophu ephe e-je apata okpoko Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu ono. ¹⁵ Ndu Lívayi ono bya atukoru oshi, e gude apa okpoko Chileke ono l'ukuvu gude paru iya, bu iya bu ge Mósisu turu iya l'ekemu; mbu egube Chipfu pfuru iya.

¹⁶ Toḅudu iya bu; Dévidi bya asu ndu-ishi ndu Lívayi g'ephe tua unwunna phe eka g'ephe buru ndu a-nodu agu ebvu; mbu gude ngwa-ebvu, bu une; me ogumogu; me ogelenda; mbu g'ephe gude ehu-utso gushia ebvu ike. ¹⁷ Oo ya bu; ndu Lívayi bya atua Hemanu; nwa Jiowelu eka; me Asafu; nwa Berekaya, bu onye lanu l'unwunna iya; me Etanu; nwa Kushaya, bu oshilokpa Merari. ¹⁸ Unwunna phe ozo, ephe hotaru tsohe phe bu Zekaraya; me Jiaziyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Uni; me Eliyabu; me Benaya; me Maseya; me Matitaya; me Elifelehu; me Mikuneya; me Obedu-Edomu; me Jieyelu, bu ndu nche onu-oguzo. ¹⁹ Ndu ono agu ebvu agugu ono, bu iya bu Hemanu; me Asafu; me Etanu be anoduje aku ogelenda, e meru l'onwirubvu. ²⁰ Zekaraya; me Aziyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Uni; me Eliyabu; me Maseya; me Benaya buru phe a-nodu akpo ogumogu g'o daje gengugengu.

²¹ Matitaya; me Elifelehu; me Mikuneya; me Obedu-Edomu; me Jieyelu; me Azazaya buru ndu akpo une g'o daje zinguzingu.

²² Kenanaya, bu onye-ishi ebvu ndu Lívayi be bu iya a-nodu akpo-zi k'ebvu ono; kele o doru iya enya.

²³ Berekaya; yele Elukana buru ndu nche onu eka okpoko Chileke no.

²⁴ Shebanaya; me Jioshafatu; me Netanelu; me Amasayi; me Zekaraya; me Benaya; me Eliyeza, bu phe bu ndu-uke Chileke be a-nodu egbu opu l'atatiphu okpoko Chileke ono. Obedu-Edomu waa Jiehaya be abukwarupho ndu nche onu eka okpoko ono no.

Apalata okpoko Chileke le Jierusalemu (2Sam 6:12-22)

²⁵ Oo ya bu; Dévidi; me ndu bu ogerenya ndu Ízurelu; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri wube; gude ehu-utso jeshia apata okpoko ogbandzu Chipfu ono l'ibe Obedu-Edomu. ²⁶ Ephe gbua oke-eswi esaa waa ebili esaa; kele Chileke be eyetaru ndu Lívayi ono, pa okpoko ogbandzu Chipfu ono eka. ²⁷ Dévidi yee akpawuru uwe ocha; mekpoo ndu Lívayi ono, apa okpoko ono; mekpoo ndu ebvu; me Kenanaya, bu onye-ishi ebvu ono. Dévidi nmakwarupho ekwa ocha l'upfu. ²⁸ Noo ya; ndu Ízurelu l'ophu nodu apalata okpoko ogbandzu Chipfu ono; akpo okwe etso iya; aphu upyi; bya egbu opu; aku nkwa; bya egude ogumogu me une azu ebvu.

²⁹ A nodu apabata okpoko ogbandzu Chipfu ono le mkpukpu Dévidi; nwada Solu, epa iya bu Mikalu pyofu enya le windo; huma eze, bu Dévidi g'onma-lihuje anmalihu ete ebvu; o nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

16

¹ Oo ya bu; ephe pabata okpoko Chileke ono; woru iya dobe l'ime ulokwa ono, Dévidi kpoberu g'e dobe iya ono. Ephe bya egweshia ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l'iphu Chileke. ² Dévidi gweghechaepho ngweja-akpo-oku ono; me ngweja-ehu-guu ono; o gude epa Chipfu goru

onu-oma nū ndu Ízurelu. ³ Ọ bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanu nanu l'ẹhu l'ẹhu; me akara, e meru l'akpuru oshi detu; me akara, e gheru l'akpuru vayinu; kedzuru iya ndu Ízurelu ono l'ophu; unwoke; me unwanyi.

⁴ Ọ bya a haru ndu Lívayi hota g'ẹphe jeje ozi l'ataphu okpoko Chipfu ono; mbu g'ẹphe rwoje Chileke iphe; me g'ẹphe tuje iya ẹpha; jaje Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu ajaja. ⁵ Asafu bu ishi; Zekaraya buru otsota. Ndu ozo bu Jieyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Matitaya; me Eliyabu; me Benaya; me Óbedu-Edomu; me Jieyelu. Ẹphebedua be a-noduje akpo une; me ogumogu. Asafu aku ogelenda. ⁶ Benaya yele Jiahaziyelu, bu ndu-uke Chileke be a-noduje egbu opu tekenteke l'ataphu okpoko ogbandzu Chileke ono.

Ebvu-ekele

(Ebvu 105:1-15; 96:1-13; 106:1,47-48)

⁷ Mboku ono be Dévidi vuru ọzo pfuaru Asafu; me ndu ogbo-ebvu iya g'ẹphe gua ebvu ekele nu Chipfu.

⁸ Unu kele Chipfu ekele;
unu kua ẹpha iya!

Unu mee g'ohamoha
madzuru iphe,
o meru!

⁹ Unu guku iya l'ebvu!
Unu gua ebvu gude tua ya ẹpha!

Unu pfukashikwapo iphe,
bukpoo iphe, du biribiri,
onoduje eme!

¹⁰ Unu gude ẹpha iya ono,
du nsọ tua onwunu ẹpha!

G'obu ndu achọ Chipfu
teje ẹswa!

¹¹ Unu wojeru ẹnya dabẹ
le Chipfu me okpehu iya!

Unu achoje iphu iya
mkpurumkpuru!

¹² Unu nyatakwa iphe,
du biribiri, o mekotaru;
waa iphe-ohumalenya,
o meshigbaaru; waa ikpe,
o kperu;

¹³ unube oshilokpa Ízurelu,
bu onye-ozí iya;
unube unwu Jiékọpu,
bu ndu o gude ẹka iya hota!

¹⁴ Ọ kwa iya bu Chipfu;
bya aburu Chileke anyi;
ikpe o kperu tukoru
mgboko l'ophu sweta.

¹⁵ Unu nyataje ogbandzu iya
jasuru asuru.

Ukwe-iphe, o kweru be anoje;
e-shi l'ogbo sweru ogbo.

- 16 Ogbandzu ono,
 yele Ébirihamu gbaru ono;
 mbu angu ono,
 o riburu Áyizaku ono;
 17 be o meru; o buru
 ekemu l'ehu Jiékopu.
- Ndu Ízurelu be o meru iya;
 o buru ogbandzu,
 a-nọ ojejoje;
 18 su phe: "Oo unu be mu
 a-nu ali Kénanu
 g'o buru okiphe, unu ketaru."
- 19 Teke ono be ephe shi habe
 nwahabe; mbu teke ephe
 shi ha nwa chiaka-chiaka;
 buru ndu lwaru alwalwa
 l'ali ono.
- 20 Ephe shi etsojeru ohamoha
 aghaphe.
 Ephe -shi l'ali-eze owa-a;
 ephe alufu l'ali-eze ophuu.
- 21 Ophu o dudu onye o
 kweru g'o mee phe ewere.
 O nodu egudeje opfu ehu phe
 baaru ndu eze mba;
 22 su phe: "Unu te edenyikwa
 ndibe mu, mu, a wuru manu,
 eka!
- Ba adukwa iphe,
 unu e-me ndu epfuchiru
 mu nu!"
- 23 Unu gu ebvu nu Chipfu;
 unube eliphe l'ophu!
 Unu rajé iya arara
 mbokumboku l'odzoje
 nemadzú!
- 24 Unu tuaru ndu ohozo onu
 g'o du-be biribiri!
 Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
 du biribiri, oomeje!
- 25 Noo kele Chipfu paru eka;
 bya aburu onye gbaru g'a
 jaje iya ajaja.
 G'a tsujekwa iya pho ebvu
 l'o kakota iphe,
 bu agwa ndu mgboko
 l'ophu shii.
- 26 Kele agwa ndiphe l'ophu
 bukota iphe,
 e gude eka mee;
 obenu le Chipfu bu iya gude
 eka iya mee igwe l'onwiya.

- 27 Akpabiri yee ogbunwii
 be no iya l'ataphu;
 teme okpehu waa ehu-utso
 tuko eka o bu sweta.
- 28 Unube ipfu l'ipfu,
 du le mgboko-a;
 unu kwabe Chipfu ubvu!
 Unu pfua g'o du-be biribiri;
 yee g'okpehu iya habe shii!
- 29 Unu kwabe Chipfu ubvu,
 gbaru epha iya.
 Unu gude iphe bya l'iphu iya.
 Unu yee adu nsọ g'onye yeru
 uwe baaru Chipfu eja.
- 30 Unu nmahukwa
 pyaapyaapya l'iphu iya;
 unube eliphe l'ophu.
 Mgboko be e mewaru o
 nguru anguru;
 ophu o dudu iphe,
 suru iya enwubata.
- 31 G'imigwe l'ophu tee eswa;
 ehu atsọ ndiphe l'ophu utso!
 G'ephe karu ohamoha l'ọ
 Chipfu bu eze.
- 32 G'eze-enyimu yee iphemiphe,
 no iya l'ime tukokwa ta
 oke akparamini.
 G'egu l'ophu mekpoo iphemiphe,
 no iya nu tuko gbọ ogbọo!
- 33 Noo teke iphe, bu oshi,
 du l'oswa a-gu ebvu ehu-utso
 l'iphu Chipfu.
 Noo kele oobyawaa ge ya
 kpee unwu-eliphe ikpe.
- 34 Unu kele Chipfu ekele
 kele o bu onye oma!
 N-yemobu nkiya anoje jasü
 l'ojejeje.
- 35 Unu raru kpua ya su:
 "Dzonaa anyi; gube Chileke,
 bu onye ndzota anyi!
 Rwukobenu anyi;
 dzota anyi l'eka ndu ohozo ono;
 k'ophu anyi e-tu ngu epha;
 gube onye ono,
 epha ngu du nsọ ono;
 gude ajaja, anyi a-ja ngu baa aba.
- 36 G'ajaja buru ke Chipfu,
 bu Chileke ke Izurelu;
 e-shi le gbururu jeye le gbururu."

Noo ya; ndu Ízurèlu l'ophu tũko zũkota mgbede sũ: "Nokwa g'ò dũ. G'ajaja buru kẹ Chipfu."

Eke ozi

³⁷ Oo ya bũ; Dévidi bya ahaa Asafu mẹ ndu ogbo-ebvu iya l'atatiphu okpoko ogbandzu Chipfu ono; g'ẹphe jeje ozi dũ l'ẹka ono tekenteke; mbũ g'ò gbarũ g'e jeje iya mbokumboku. ³⁸ O hakwarũpho Óbẹdu-Edomu waa unwunna iya, dũ ukporo ẹto l'umadzu ẹsato. Óbẹdu-Edomu nwa Jiedutunu; yẹle Hosa nõdu eche onu ẹka ono nche.

³⁹ O haa Zadoku, bũ onye uke Chileke; waa unwunna iya, bukwapo ndu-uke Chileke g'ẹphe nõdu l'atatiphu ọlo mkpu Chipfu, dũ l'ẹka aagwajẹ iphe lẹ mkpukpu Gibiyonu ono. ⁴⁰ Ozi pẹ bũ g'ẹphe gwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'oru-ngweja; eswe l'enyashi; mbũ tekenteke; ẹgube ono, e deru iya l'ekwo ekemu, Chipfu turu nũ ndu Ízurèlu ono. ⁴¹ Ndu a guru yeru pẹ bũ Hemanu; mẹ Jiedutunu; mẹwaro ndu a hotaru kua pẹ l'ẹpha l'ẹpha g'ẹphe keleje Chipfu ekele kẹ n-yemobu iya ono, anoje jasũ l'ojeje ono. ⁴² Hemanu; yẹle Jiedutunu bẹ egbu opu duru; mẹ akũ ogelenda; mẹwaro ngwa-ebvu ozo, e gude agũ ebvu, dũ nsọ. Unwu Jiedutunu bẹ bũ ndu eche onu-oguzo.

⁴³ Tọbudu iya bũ; ndu Ízurèlu l'ophu wukashihu lashĩa ibe pẹ. Dévidi lashĩa ibe nkiya g'ò gọru onu-oma nũ ndibe iya.

17

Ozi, Nétanu ziru Dévidi (2Sám 7:1-17)

¹ Tọbudu iya bũ; o bya ebe teke Dévidi bukpowa ebubu l'ibe iya; o sũ onye mpfuchiru Chileke, bũ Nétanu: "Lenu; mbẹdua bu l'ulo, e gude oshi sida kpua; okpoko ogbandzu Chipfu buru l'ulo-ekwa bẹ o nọ."

² Nétanu sũ iya: "Iphe, bukpo iphe, dũ ngu l'obu; tugbua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ swiru ngu eswiru."

³ O be l'enyashi mbọku ono; opfu Chileke kparwuta Nétanu l'ẹhu bya asũ iya: ⁴ "Je ezia nwozi mu, bũ Dévidi lẹ mube Chipfu suru-a: 'O tọ bũdu gubedua bẹ a-kpuru mu ọlo, mu e-buru. ⁵ E -shi mbọku, mu dufutaru ndu Ízurèlu l'alĩ Ijiputu byasũ ntanu-a bẹ mu te ebujekwaru l'ulo. Oo mu -shi l'ulo-ekwa owa; mu abahũ l'ulo-ekwa ozo; mu -shi lẹ mkpu owa mu abahũ lẹ mkpu ozo. ⁶ L'ẹkameka ono, mu lẹ ndu Ízurèlu jekotaru ono; ?O duru teke mu jjeru ndu-ishi ipfu Ízurèlu; mbũ ndu ono, mu suru g'ẹphe cheje ndibe mu, bũ Ízurèlu g'onye eche aturu ono; "?Bũ gunu meru g'ò gude ophu unu akpuduru mu ọlo sida?"

⁷ "Sũ nwozi mu Dévidi lẹ-a: 'Mube Okalibe-Kakota-Ike, bũ Chipfu suru-a: Mu dufutaru ngu l'egu; ẹka ẹku atajẹ nri; g'i ti tsophehẹ aturu; g'i byachia aburu onye a-buru ishi ndibe mu, bũ Ízurèlu. ⁸ Mu shi eswijekpoeru ngu pho l'ẹkameka, iije; mu tũko ndu ohogu ngu g'ẹphe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me ẹpha ngu g'ò paa ẹka g'ẹpha ndu oke amadu, e nwegbaaru lẹ mgboko. ⁹ Mu a-nũ ndibe mu, bũ Ízurèlu alĩ ẹka pẹ. Mu a-dzabẹ pẹ g'oshi l'alĩ ono; k'ophu ẹphe e-buru l'alĩ ẹka pẹ. Ẹka ono te nwedu onye byaru l'a-chobaa pẹ opfu ozo. Ophu ndu ejo-iphe ta abyadu emekpabaa pẹ ẹhu g'e shi emekpa pẹ iya lẹ mbũ pho; ¹⁰ mbũ g'e shi emekpa pẹ iya a-gbẹ teke ono, mu hotaru ndu-ikpe

g'ephe dua ndibe mu, bu ndu Ízurelu ono. Ndu ohogu ngu phe be mu a-kapyabekota. Iphe ozo, mu epfuru ngu bu le Chipfu e-meru ngu ulo. ¹¹ Teke ndzu ngu bvuerupho; mbu i -lapfuepfo nna ngu phe; be mu e-shi l'unwu ngu hota onye a-nò-chi enya ngu; mbu onye bu nwa ngu gedegede. Mu emee g'alì-eze iya nguru anguru. ¹² O buru onye ono be a-kpuru mu ulo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru jasù le tuutuutuu le mjimiimii. ¹³ Mu a-buru nna iya; yebedua aburu nwa mu. Mu ta abyadu e-wofu nyemobu mu l'ehu iya; egube ono, mu wofuru iya l'ehu onye ono, vu ngu uzo ono. ¹⁴ Temanu; mu e-dobe iya g'o buru onye-ishi l'ulo mu; me l'alì-eze mu jeye le tuutuutuu le mjimiimii. Nokwapho g'aba-eze iya be ee-me g'o nguru anguru jasù le tuutuutuu le mjimiimii.'

¹⁵ Noo ya; Nétanu kòkotaru Dévidi iphe ono egube e pfuru iya ya; me g'o humaru iya l'ophulena.

Dévidi epfu anu Chileke (2Sám 7:18-29)

¹⁶ Oo ya bu; eze, bu Dévidi gbeshi bahu l'ime ulo-ekwa Chileke je anodu l'iphu Chipfu bya asu: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?bu onye be mu bu? Temé; ?onu-ulo mu bukwanu gunu? ke gi wolía mu je apfube l'eka ha l'eli egube-a? ¹⁷ Ophu ono atsudu iya gube Chileke l'enya; i bya atufua onu g'onulo onye-ozì ngu a-du l'iphu yekobefua ya. I wotaru mu mee mu buru onye bu iya be ndiphe kachaa apali eli; gube Chipfu, bu Chileke? ¹⁸ ?Bu gunu ozo be mube Dévidi e-pfubaaru ngu l'egube ubvu owa-a, i kwaberu mube onye-ozì ngu-a? I makotaru ge mube onye-ozì ngu gbaru. ¹⁹ Gube Chipfu; i gudewaa iswi ehù onye-ozì ngu; waa g'o du ngu l'obu; meshia eze iphe, hagbaa egube-a; bya emee ge mu makotaru eze iphe owa-a. ²⁰ O to dudu onye du ge ngu; gube Chipfu; ophu o dudu Chileke ozo, du nu; gbahaa gubedua, mbu egube ono, anyi gude nchi anyi numawa iya ono. ²¹ ?Denukpoo ndu ozo, dubaa ge ndu nkengu, bu ndu Ízurelu; mbu oha lanu le mgboko-a, gube Chileke jeru je agbafuta g'ephe buru ndu nkengu; bya egude phe mee g'a maru epha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaarù eka; bya adu biribiri l'iphu ndu nkengu. Mbu ndu ono, i gbataru l'alì Ijiputu; teme i chikashikwaapho ohamoha ozo l'iphu ndibe ngu ono? ²² I meru ge ndu nkengu, bu ndu Ízurelu buru ndu nkengu gedegede jaswaroya; teme gube Chipfu bya abwaru Chileke phe.

²³ "Gube Chipfu; mekwaa g'o keru; mbu ukwe-iphe ono, i kweru l'ehu mube onye-ozì ngu; me l'ehu onu-ulo mu ono. G'o rekwa g'i pfuru jasù le tuutuutuu le mjimiimii. Mekwaa g'i pfuru; ²⁴ g'o kekwaru; k'ophu epha ngu a-pa eka apaa jasù le tuutuutuu le mjimiimii. O buru teke ono be ndiphe a-sù le gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu le Chileke ke Ízurelu be bu Chileke ndu Ízurelu eviya! Teme onu-ulo mube onye-ozì ngu, bu Dévidi a-ngukwarupho anguru l'iphu ngu.

²⁵ "Oo kele oo gube Chileke mu be goshiru mube onye-ozì ngu iphe-a sù l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; be bu iya meru g'o gude onu du mube onye-ozì ngu k'anodu epfu anu ngu. ²⁶ Gube Chipfu; oo ngu be bu Chileke obu! I kweshiwaru mube onye-ozì ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a.

²⁷ Nta-a be o byaru adu ngu ree gi goru onu-oma obu nuwaro onu-ulo onye-ozì ngu; k'ophu ephe a-nodu kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Chipfu be goru onu-oma nu iya; o je l'aburu onu-ulo, a goru onu-oma nu jasù l'ojeje."

18

Ogu, Dévidi lwugbaberu
(2Sám 18:1-18)

¹ E mecha; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee ephe nodu iya l'eka. O nata ndu Filisitayinu ono mkpukpu Gatú; yele nwa mkpukpu le mkpukpu, dukota iya nu. ² Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee ephe nodu iya l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

³ Dévidi bya alwu-kpekwaapho Hadadeza, bu eze ndu Zoba; je akpaa le mkpukpu Hamatu; le teke o jeru g'o mee g'ali, noru je akpaa l'enyimu Yufuretisu lwakota iya l'eka. ⁴ Dévidi nataru iya ugbo-inya, du unu labo l'ukporo iri; bya anata iya ndu agba l'inya, du unu iri l'esaa l'ukporo iri; bya anatakwa iya pho ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri. Dévidi tuko inya, anoduje alokpu ugbo-inya gbubushikota akwara azu okpa; bya eworu ukporo ise dobe.

⁵ Ndu Aramu, bu le Damasukosu byaepho g'ephe yetaru eze ndu Zoba, bu Hadadeza aka; Dévidi gbua phe ukporo unu ugbo labo l'unu iri l'ise.

⁶ Dévidi bya emeta odu ndu ojogu l'ali ndu Aramu ke Damasukosu; haru ndu ojogu iya chita dobe iya. Ndu Aramu ono nodu Dévidi l'eka; atukwapho utu anu iya. Chipfu nodu emejeepho ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozu Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophe ophu e gude mkpola-ododo meshia chilata le Jierusalem. ⁸ Dévidi shikwapho le mkpukpu Tibuhatu; me le mkpukpu Kunu, dukota mkpukpu, du l'ali, Hadadeza bu ishi iya; vukoo onyirubvu, ha shii. O buru iya be Solomonu mechaaru gude mee eze iphe, eeyeje mini, no l'eze-ulo Chileke; me itso; mewaro iphe ozo, o gude onyirubvu meshia.

⁹ Tobudu iya bu; Towu, bu eze ndu Hamatu numaeapho le Dévidi be lwu-kpekotawaru ndu ojogu Hadadeza, bu eze ndu Zoba; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, bu Hadoramu g'o je ekele eze, bu Dévidi ekele; jaa ya ajaja; kele o lwu-kperu Hadadeza. O buru iphe, kparu iya nu bu le Hadadeza be yele Towu shi anoduje alwu ogu. O buru iphe, Hadoramu gude bya bu ivu, e megbaaru le mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me l'onyirubvu.

¹¹ Eze, bu Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; egube ono, o dobehawaru mkpola-ochaa yele mkpola-ododo, o natagbaaru ndu ohozo pho; mbu ndu Edomu; me ndu Mowabu; me ndu Amonu; me ndu Filisitayinu; waa ndu Amaleku.

¹² Abishayi nwa Zeruya gburu ndu Edomu ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu umadzu ise le Nsuda Unu. ¹³ O bya emeshia odu ndu ojogu l'ali ndu Edomu; chita ndu ojogu yekota iya. Ndu Edomu l'ophu nodukota Dévidi l'eka. Chipfu nodu emeje ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu.

¹⁴ Oo ya bu; Dévidi buru eze ndu Izurelu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe l'uzo, du ree; me l'uzo, pfuru oto. ¹⁵ O buru Jiowabu nwa Zeruya be bu onye-ishi ndu ojogu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakobeje iphe, meru ememe. ¹⁶ Zadoku nwa Ahitubu; yele Ahimeleku* nwa Abyiyata buru ndu-uke Chileke; Shavusha buru onye edeje ekwo. ¹⁷ Benaya nwa Jiehoyada buru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Peleti, bu ndu anoduje eche eze nche. Unwu Dévidi unwoke buru ndu-ishi, anonyabeje yeba eze.

* **18:16** 18:16 Ahimeleku be e kukwarupho Abimeleku le Vulugati waa l'ekwo ozo, e deshuru l'opfu ndu Hiburu.

19

*Ogu, Dévidi yele ndu Amõnu lwuru
(2Sám 10:1-19)*

1 A nõnyaa; Nahashi, bụ eze ndu Amõnu bya anwụhu. Nwa iya nwoke bya aburu eze nõchia ẹnya iya. 2 Dévidi bya epfua sụ: “Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; egube nna iya meru mbẹdua.” Oo ya bụ; Dévidi zia ndu-ozì g'ẹphe je akpõru Hanunu iphu nna iya ono.

O be gẹ ndu-ozì Dévidi ono rwuru alì ndu Amõnu bya erwa ibe Hanunu g'ẹphe kpõru iya iphu ono; 3 ndu-ishi ndu Amõnu sụ Hanunu: “?Iiri l'òo úbvú bẹ Dévidi akwabẹ nna ngu egube ono meru g'ò gude o zia g'a bya akpõru ngu iphu nna ngu? ?Tõbudu iphe, ndu-ozì iya ono byaru bụ g'ẹphe nwụa alì-a ngge; genwushia ya ẹhu; woru iya lwụa?”

4 Oo ya bụ; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; kpùshia pẹ ẹjí-agba; bya e -shi lẹ nhamunha ike bukashia uwe-mgbalanu pẹ; nwufu pẹ ẹphe lashia. 5 Tõbudu iya bụ; o nweru ndu tũgburu je epfuaru Dévidi g'e meru ndu ono; o zia g'a gba pẹ ndzuta; kele e meru pẹ iphe-iphere shii. Eze zia sụ pẹ: “Unu nõdu lẹ Jieriko jeye teke ẹjí-agba unu erwudzu; teme unu alwatashiwaro.”

6 Ndu Amõnu bya amaerupho l'ẹphe eshiwaa tũkurubaa l'imi Dévidi; Hanunu mẹ ndu Amõnu wota mkpõla-õchaa, erwa iya dũ unu talentu labõ l'ũkporo talentu iri gude je ebuta ụgbo-inya; mẹ ndu agbajẹ inya l'alì Mesopotemiya; mẹ l'alì ndu Arámu-Maka; mẹ l'alì ndu Arámu-Zoba.

7 Ẹphe je ebuta ụgbo-inya, dũ ụkporo unu ugbo ẹnõ; butafua eze ndu Maka yele ndu ojõgu iya. Ẹphe bya adõru l'atatiphu mkpũkpu Medeba. Ndu kẹ Amõnu shigbaa lẹ mkpũkpu pẹ gbakodzua fũta k'õgu ono.

8 Anụma, Dévidi anụma iya; o zia Jiowabu yele ndu ojõgu iya g'ẹphe ha; ẹphe jepfushia pẹ. 9 Ndu Amõnu wufuta bya akpõo giriri k'õgu l'iphu ẹka eeshije abahũ lẹ mkpũkpu ono. Ndu eze phõ, byaru nũ phõ nõdu l'õma ẹgu.

10 Jiowabu hũmaepho l'e gburu iya giriri iphu l'azũ k'õgu ono; ọ hõkoo ndu Ízurẹlu ndu ophu kachaa amaru k'õgu chĩru pẹ ye g'ẹphe kwabẹru ndu kẹ Arámu. 11 O chĩru ndu õphuu dobe g'ẹphe nõdu nwune iya, bụ Abishayi l'ẹka kwabẹru ndu kẹ Amõnu. 12 Jiowabu sụ: “O -buru lẹ ndu Arámu-a bẹ kariahara mu ẹka; unu abya eyetaru mu ẹka; teke ọ bukwanu l'òo ndu kẹ Amõnu bẹ kariahara unu ẹka; anyi abya eyetaru unu ẹka. 13 G'obu shihu unu ike; g'anyi lwụa õgu ẹhu ndibe anyi gẹ ndu bụ mkparawa; mbũ g'anyi lwụa õgu l'iswi ẹhu mkpũkpu kẹ Chileke. Chipfu e-me-a iphe, dũ iya ree l'ẹnya nkiya.”

14 Oo ya bụ; Jiowabu yele ndu nkiya tũko wũ-pfuahaa ndu Arámu k'õgu ono; ẹphe ye ọkpa l'õso gbalaaharu iya agbala. 15 Ndu kẹ Amõnu hũmaepho lẹ ndu Arámu gbalaru; ẹphebẹdua yefua ọkpa l'õso nkẹpẹ gbalaaharu Abishayi, bụ nwune Jiowabu; gbaru gbaba l'ime mkpũkpu pẹ. Oo ya bụ; Jiowabu laphushia azũ lẹ Jierúsalemu.

16 Ndu Arámu hũmaepho lẹ ndu Ízurẹlu lwũ-kpewaru pẹ; ẹphe zia; e je achitakota ndu Arámu ndu ophu nõ l'azũ ẹnymu Yufurétisu. O buru Shofaku, bụ onye-ishi ndu ojõgu Hadadeza bẹ edu pẹ nũ. 17 E pfuẹru iya phõ Dévidi; ọ kpakõo ndu Ízurẹlu l'ophu; ẹphe daa azũ ẹnymu Jiõdanu jepfushia pẹ; je akpõo giriri g'ẹphe tsoo pẹ õgu. Dévidi bya akpõchaa ndu ojõgu iya ono giriri ono; ẹphe lẹ ndu Arámu ono wata õgu. 18 Ndu

Arámu ono gbaaru ndu Ízurelu ọso. Dévidi gbua ndu Arámu ono unwoke iri l'ẹsaa l'umadzu ụkporo iri, bụ ndu egudeje ụgbo inya alwu ọgu; waa ndu ojogu o-je-l'okpa, dū ụkporo unu ise; gbukwapho Shofaku, bụ onye-ishi ndu ojogu phe. ¹⁹ Ọo ya bụ; ndu eze ono, ẹphe lẹ Hadadeza shi tuko nmagba buru nanu ono humaephe lẹ ndu Ízurelu lwu-kpewaru phe; ẹphe wupfu Dévidi; ẹphe l'iya doshia; ẹphe ndu iya l'ẹka. Ọphu ndu Arámu ejejebaeduru eyeru ndu Amonu ẹka ọzo.

20

Jiowabu alwuta mkpukpu Raba

(2Sám 12:26-31)

¹ Tọbudu iya bụ; apha -bvuepho, bụ teke ndu eze alufuje jeshia ọgu; Jiowabu chita ndu ojogu; ẹphe je alwukota alí ndu Amonu alwulwu. Ẹphe jeshia mkpukpu Raba je ekephe ya. Dévidi ndukporoo ya lẹ Jierúsalemu. Jiowabu tsoo ndu Raba ono ọgu; mee ẹphe buru mkpurupyata. ² Dévidi kputa eze phe okpu-eze mkpola ododo, o kpu l'ishi kpuru l'ishi nkiya. Ẹrwa iya buru talentu ophu. O buru mkpuma, vu oke aswa bẹ e gude mee ya ọna. Dévidi kwatakwaphe okwata, paru ẹka lẹ mkpukpu ono. ³ O rwuko ndu mkpukpu ono dobe g'ẹphe gude soya jeahaa ozi; mę ọgu, e meru l'igwẹ; mę ogbunku. O buru egube ono bẹ Dévidi mekotaru mkpukpu, nokota l'alí ndu Amonu l'ophu. E mechaa; Dévidi yele ndu ojogu iya l'ophu laphushia azu lẹ Jierúsalemu.

Ọgu ọzo, ndu Ízurelu waa ndu Filisitayinu nọ lwugbabe

(2Sám 21:15-22)

⁴ Tọbudu iya bụ; e mechaa; ọgu daaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu lẹ mkpukpu Geza. O buru teke ono bẹ Sibekayi, bụ onye mkpukpu Husha gburu Sipayi, bụ onye lanu l'eri Rafa. A kapyabẹ ndu Filisitayinu ẹnya.

⁵ Ọgu ọzo bya adaaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu. Eluhananu, bụ nwa Jiayi gbua Lahumi, bụ nwune Golayatu, bụ onye Gatu; mbu onye ono, igbidigbi arwa, o gude dū gẹ k'oshi, onye ekweje ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa.

⁶ Ọgu ọzo bya adaa lẹ mkpukpu Gatu. L'ẹka ono bẹ o nweru nwoke lanu, haephe kẹ kpiikipiripii. O fuchaaru mkpushi-ẹka ishii ishii l'ẹka iya ẹphenebo; waa mkpushi-okpa ishii ishii l'okpa iya ẹphenebo. Mkpushi-ẹka iya; mę k'okpa iya tukuru dū ụkporo l'eno. Nwoke ono bukwaphe eri Rafa. ⁷ Nwoke ono bya awataephe akọ ndu Ízurelu onu; nwa nwune Dévidi, bụ Jionatanu nwa Shimeya woru iya gbua.

⁸ Ndu ono shikota l'eri Rafa, bụ onye mkpukpu Gatu. O buru l'ẹka Dévidi yele ndu-ozí iya bẹ ẹphe shikota nwushihu.

21

Dévidi agu ndu Ízurelu ọgu

(2Sám 24:1-25)

¹ Tọbudu iya bụ; Nsetanu gbeshi gẹ ya mekata ndu Ízurelu; bya akpalia Dévidi g'ọ gua ndu Ízurelu ọgu. ² Ọo ya bụ; Dévidi sụ Jiowabu mę ndu-ishi ndu ojogu: "Unu je agua ndu Ízurelu ọgu. Unu shi lẹ mkpukpu Biye-Sheba gua ya je akpaa lẹ mkpukpu Danu. Unu -guchae ya pho; unu abya akaru mu; k'ophu mu a-maru g'ẹphe ha."

³ Jiowabu sụ: “Gẹ Chipfu mekwaa gẹ ndibe iya kabaa igwerigwe ugbo ụkporo ise e-me lẹ g'ephe ha nta-a. Ọle-a; gube nnajiuphu mu, bụ eze; ? ndu-a ta abụkotanu-a ndu-ozì ngu? ?Denuhunu iphe, meru g'ọ gude gube nnajiuphu mu nọdu eme g'i mee ẹgube iphe ono? ?Bụ g'unu meru iphe, ọ bụ yẹbedua bẹ a-gbẹ meta iphe-ẹji kpube ndu Ízurelu?” ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa kẹ Jiowabu. Ọo ya bụ; Jiowabu lufu fe atụko Ízurelu l'ophu jẹgbabekota; bya alwaphuta azụ lẹ Jierúsalemụ. ⁵ Jiowabu bya akọoru Dévidi gẹ ndu ono, ọ g'uru ọgu ono hakotakpoo. Ndu Ízurelu l'ophu bẹ d'ụ ụkporo unu unwoke ugbo ụkporo ishii l'iri l'ẹsaa l'unu iri,* bụ ndu aduje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda d'ụ ụkporo unu unwoke ugbo ụkporo labo l'iri l'ẹsato l'unu iri l'ise, b'ukwapho ndu aduje ike paa ogu-echi.

⁶ Ọle ọ t'ọ g'ukobeduru ipfu Livayi; waa ipfu Benjiaminu l'ọgu ono; kẹle iphe ono, eze p'furu ono bẹ ta ad'udu iya ree.

⁷ Iphe ono, ọ suru g'e mee ono b'uru iphe, d'ụ Chileke ẹji; ọo ya bụ; ọ n'ụa ndu Ízurelu aph'ụ. ⁸ Dévidi bya as'ụ Chileke: “Mu mewaru iphe-ẹji, par'ụ ẹka lẹ k'iphe-a, mu meru-a. Ọle mu arw'ọ ngu g'i wofunu ẹjo-iphe ono, m'ube onye-ozì ngu meru ono; kẹle ọo eswe bẹ mu meru ono.”

⁹ No iya; Chipfu p'furu n'ụ Gadu, b'ụ onye aph'ujeru Dévidi ọphulanya s'ụ iya: ¹⁰ “Je as'ụ Dévidi lẹ Chipfu s'uru-a: Ụzo iphe ẹto bẹ mu doberu ngu; g'i hata nan'ụ, mu e-me ngu.”

¹¹ Ọo ya bụ; Gadu bya ẹjepfu Dévidi je as'ụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Hata nan'ụ. ¹² ?Ị hatar'ụ g'okpa-nri d'ụ apha ẹto? T'oo ?gẹ ndu ọhogu unu p'he gude ọnwa ẹto mee unu umerekete; mb'ụ g'ephe gude ogu-echi gbushia unu? T'oo ?ị hatar'ụ ogu-echi kẹ Chipfu abal'ị ẹto, b'ụ iya b'ụ teke ẹjo iphe-ememe a-d'ụ l'al'ị-a; mb'ụ g'ojozì Chipfu t'ukokpoep'ho mkp'ukpu Ízurelu l'ophu mebyishia? Nta b'ukwa g'i p'fuaru mu iphe, mu e-je ep'fuaru onye ziru mu ozi ọb'ụ.”

¹³ Dévidi bya as'ụ Gadu: “Mu n'ọakwa l'oke iphe-ẹhuka. Ọle ọ kakwa ree gẹ mu daba l'ẹka Chipfu; eme lẹ mu dabar'ụ nemadz'ụ l'ẹka; noo kẹle obu-imemini Chipfu pakp'oru ẹka apaa.”

¹⁴ Ọo ya bụ; Chipfu l'oru ẹjo iphe-ememe t'ụ ndu Ízurelu. Ndu nw'ushihuru n'ụ d'ụ ụkporo unu nemadz'ụ ugbo ẹsato l'unu iri l'ise.

¹⁵ Chipfu zia ojozì-imigwe ono g'ọ je emebyishia Jierúsalemụ. Ọle ojozì-imigwe ono mejeerup'ho g'ọ mebyishia Jierúsalemụ; Chipfu h'uma iya; ọ rwua ya l'ẹhu; mb'ụ ẹjo-iphe, dapfuru p'he n'ụ ono. Ọ p'fuaru ojozì-imigwe ono, egbushi ndu ono s'ụ iya: “Ọ d'ụwaa ree! Sep'hu ẹka ngu az'ụ par'ụ p'he haa!” Teke ono bẹ ojozì Chipfu ono n'ọwaa l'ọma ẹka Ọnanu, b'ụ onye Jiebusu an'ọduje echishi ẹs'wa lẹ bal'ị iya.

¹⁶ Dévidi bya apalia ẹnya imeli h'uma ojozì Chipfu ono g'ọ p'furu lẹ mgbaka igwe y'ee al'ị; m'ifuta ogu-echi mab'ẹ lẹ Jierúsalemụ. Teke ono bẹ Dévidi y'ee ndu b'ụ ọgerenya t'ukoru yegbaa uwe-aph'ụ; daa kpubechaa iphu l'al'ị. ¹⁷ Dévidi bya as'ụ Chileke: “Ọ kwa mb'edua bẹ t'uru ekemu g'a g'ụa ndu-a ọgu ono. Mb'ụ-a; ọo mb'edua bẹ meru iphe-ẹji; mb'ụ l'ọo mb'edua bẹ meru iphe, ad'udu ree. ?Unwu at'uru-a mehunuru ole? Jiko Chipfu, b'ụ Chileke mu; iphe, mu arw'ọ ngu b'ụ g'ọ b'uru mb'edua waa ndibe n'na mu bẹ ịi-da ẹjo ẹka l'ẹhu. Te kweshinu g'ẹjo-ẹhu-a d'uru ndibe ngu!”

¹⁸ T'obudu iya b'ụ; ojozì Chipfu ono s'ụ Gadu g'ọ je ep'fuaru Dévidi g'ọ je akp'aru Chipfu ọru-ngweja l'ọma ẹka ono, Ọnanu, b'ụ onye Jiebusu

* 21:5 21:5 B'ụ iya b'ụ 1,100,000 lẹ mbekee.

anọduje echishi ęswa lę balı ono. ¹⁹ Oo ya bų; Dévidi tųgbua jeshia eme ęgube ono, Gadu gude ępha Chipfu pfiaru iya ya ono. ²⁰ Teke ono bę Qnanu echishi witi; o bya aghakọbe huma ojozi-imigwe ono; yele unwegirima iya ęno, yele iya no tuko domichaa onwophę. ²¹ Dévidi bya ejepfushia Qnanu; Qnanu lee ęnya bya ahuma Dévidi g'ooje abyapfuta iya; o shi l'ęka oochi witi ono lufuta; je ephozeta iphu l'alı l'ataphu Dévidi. ²² Dévidi sų Qnanu: "Nunu mu alı-a, bų ęka iichije balı-a ęę mu kpuaru Chipfu ọru-ngweja; k'ọphu ęjo iphe-ememe-a l'eme ndu-a l'e-buhu. Ree mu iya erere ęę mu pfu-dzua ngu ųgwo iya."

²³ Qnanu sų Dévidi: "Wota iya roya. ęę gube nnajiuphu mu, bų eze gudekpọe ya phọ mee iphe, dų ngu ree. Mu a-nų eswi, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku obu. Mu anų iphe, eegudeje echishi ęswa l'ereshi g'ọ buru nkų; nų witi g'e gude gwee ngweja-nri. Iphe ono g'ọ ha bę mu a-nukota."

²⁴ Eze, bų Dévidi sų Qnanu: "Waawakwa; mu a-pfu-dzu aswa iya apfu-dzu. Mu te ewotadu iphe, bų iphe ngu nų Chipfu. Ophu mu egudedu iphe, adųdu iphe, o phuru mu egwe ngweja-akpo-ọku." ²⁵ Oo ya bų; Dévidi pfua Qnanu mkpọla-ododo, ęrwa iya dų unu shekelu l'ųkporo shekelu iri g'ọ buru ųgwo alı ono. ²⁶ Dévidi bya akpuaru Chipfu ọru-ngweja l'ęka ono; bya egwee ngweja-akpo-ọku; mę ngweja-ęhu-guu l'eli iya; bya araku Chipfu; Chipfu shi l'imigwe gude ọku bya aza iya oku l'eli ọru-ngweja ono.

²⁷ Tọbudu iya bų; Chipfu karų ojozi ono; g'ọ mi-phu ogu-echi ono azų l'obo iya. ²⁸ Teke ono; Dévidi bya ahuma lę Chipfu bę zarų iya oku l'ęka ono, Qnanu, bų onye Jiebusu echishije ęswa lę balı ono; o nọdu l'ęka ono gweshia ngweja. ²⁹ Ishi iya bų lę teke ono bę ọlo-ękwa Chipfu phọ, Mosisu meru l'echięgu phọ; yele ọru-ngweja ęka eegweje ngweja-akpo-ọku; bę bukota l'ęka aagwaję iphe lę mkpukpu Gibiyonu bę o nọkota. ³⁰ Ọle Dévidi te ejeduru l'iphu ęka ono g'ọ jita Chileke; kele ọotsu ogu-echi ojozi Chipfu ono ebvu.

22

¹ Tọbudu iya bų; Dévidi sų: "Oo ęka-a bę ọlo Chipfu, bų Chileke a-dų; o buru l'ęka-a bę ọru-ngweja a-dųkwapho; mbų ęka ndu ızurelu a-nọduje egwe ngweja-akpo-ọku."

Aakwakọbe k'akpu eze-ọlo Chileke

² Oo ya bų; Dévidi tųa ekemu g'a chikobe ndu bų nlwamųlwa, no l'alı ızurelu. O bya eshi l'ime phę họta ndu a-nọdu akwachashı mkpuma g'ęphe kwachaa mkpuma, ee-gude kpua ọlo Chileke ono. ³ O nukwarupho mkpurukpu-ıgwę, dų igwerigwe g'e gude kpushia nggu, aakpuyabechaa lę mgbo onu-oguzo; m'ọphu ee-gude jigbabe iphe ajıgbabe; bya anųkwapho onyirubvu, dų igwerigwe k'ọphu a ta amadų g'ee-shi tųa ęrwa iya. ⁴ O bya anų oshi sida, bų aguta aguta; noo kele ndu Sayidonu; mę ndu Taya bę vulataru Dévidi oshi sida, dų igwerigwe. ⁵ Dévidi sų: "Nwa mu Sólomonu bę bų nwatanshıi, adųdu iphe, o mawaru. Tęme ọlo obu aa-kpuru Chipfu obu bę a-kwata paa ęka apaa. Ọlo obu bę aa-nọdu atų onu iya; tęme l'ọ dų-dzuru ndiphe l'ophu biribiri. Oo ya bų lę mu akwakọbe eka iya akwakọbe." Oo ya bų; Dévidi akwakọbe g'ee-gude kpua ọlo ono; ọkpobe akwakọbe tęme o nwuhuje.

⁶ Tọbudu iya bų; o kua nwa iya, bų Sólomonu; tųaru iya ekemu sų iya g'ọ kpuaru Chipfu, bų Chileke kę ızurelu ọlo. ⁷ Dévidi sų Sólomonu: "Nwa

mu; o shi dū mu l'obu gē mu kp̄aru Chipfu, b̄ Chileke mu ụlo. ⁸ Obenu lē Chipfu byaru epfuaru mu s̄u: 'I gbunukawaru ọchi; lw̄uwa ọgu, par̄ ẹka apaa. Ọ t̄o b̄d̄u ngu a-kp̄uru mu ụlo. I gbunukawaru ọchi l'eliphe-a l'enyā nkemu. ⁹ Aa-nw̄utaru ngu nwa nwoke. Nwata ọbu bē a-b̄uru onye emeje gē nch̄i d̄u doo. L'oo-me gē yēle ndu ọhogu iya mgburugburu zēe jii. Epha iya bē a-b̄uru Sólom̄onu. Ọ b̄uru teke ọ b̄u eze bē mu e-me gē nch̄i d̄u ndu Ízurel̄u doo; ẹkameka adakotaru ph̄e jii. ¹⁰ Ọ b̄uru yēbedua bē a-kp̄uru mu ụlo. Ọo-b̄uru nwa mu. Mb̄edua ab̄uru nna iya. Mu emee g'ab̄ubu ọ b̄u eze lē Ízurel̄u nḡuru anḡuru jas̄uru as̄uru.'

¹¹ "Nwa mu; gē Chipfu swikwaru ngu eswiru; k'ọphu b̄u l'ii-kp̄u ụlo Chipfu, b̄u Chileke ngu ono kp̄ukota; ẹgube ono, o pfuru iya l'ẹhu ngu ono. ¹² Ọo gē Chipfu n̄u ngu ọriri; mee g'iphe doje ngu ẹn̄ya; k'ọphu b̄u lē teke o meru g'ike d̄u ngu; g'ị b̄uru onye-ishi ndu Ízurel̄u; bē ị-b̄uru onye a-n̄duje eme ekemu Chipfu, b̄u Chileke ngu ono. ¹³ Teke ono b̄u; ọ -b̄uru l'ị nw̄uberu ẹn̄ya eme iphe, ọ t̄uru ọkpa iya; mē omelal̄i ono, Chipfu kar̄u Mós̄isu gē ndu Ízurel̄u meje ono; bē iphe a-n̄duepho ejehuru ngu. Shihukp̄oeph̄o ike; shihu obu ike. Ta ats̄ukwa ebvu; ọphu ike abv̄ukwa ngu.

¹⁴ "Mu jeru iphe-ẹhuka gē mu e-shi dobe iphe, ee-gude mee k'ulo Chipfu ono. Mu doberu mkp̄ola-ododo, ẹrwa iya d̄u ụkporo unu tal̄entu ugbo iri l'ẹbo l'unu tal̄entu iri; bya edobe mkp̄ola-ọchaa, ẹrwa iya d̄u ụkporo unu tal̄entu ugbo unu ẹto l'ụkporo labo l'iri; bya akwatakp̄oo dobe onyirubvu; mē mkp̄urukpu-igwē, d̄u shingushingu k'ọphu a ta at̄ukotadu ẹrwa iya at̄utu. Mu dobekwarupho oshi; bya edobe mkpuma. E -mechaa, l'ii-yekwabawa iya r̄o iphe. ¹⁵ Ndu ozi bē i nweru nweru k'etsutsu iya. I nweru ndu akwachash̄i mkpuma; nweru ndu edoje ẹja ụlo; nweru ndu kapȳinta; m̄ewaro ndu eme ọna l'uzo, d̄u iche iche; ¹⁶ ndu emeje ọna lē mkp̄ola-ododo n̄o iya; mē ndu kē mkp̄ola-ọchaa; mē ndu k'on'yirubvu; t̄eme ndu kē mkp̄urukpu-igwē n̄odukwa iya ph̄o. Ẹphe b̄u aḡuta aḡuta. Gbalihu wata ozi ọbu. Gē Chipfu swikwaru ngu eswiru!"

¹⁷ Dévidi bya akakwarupho ndu-ishi ndu Ízurel̄u l'ophu g'ẹphe yetar̄u nwa iya, b̄u Sólom̄onu ẹka; s̄u ph̄e: ¹⁸ "Ọ Chipfu, b̄u Chileke unu ta an̄onaa swiru unu t̄o? Ọto med̄uru gē nch̄i d̄u unu doo l'ẹkameka t̄o? O mewaru gē ndu bu l'al̄i-a lwak̄ota mu l'ẹka; t̄eme a kapyab̄ewa ndu al̄i-a ẹn̄ya l'iphu Chipfu; mē l'ẹka ndu nkiya n̄o. ¹⁹ Nta-a b̄ukwa g'unu gude nd̄zu unu; mē obu unu ch̄o Chipfu, b̄u Chileke unu. Unu w̄u-lihu kp̄ua ẹka-d̄u-n̄s̄o kē Chipfu, b̄u Chileke; k'ọphu aa-pata okpoko ọgbandzu Chipfu; mē ivu, d̄u n̄s̄o, b̄u kē Chileke bya edobe l'ulo ono, aa-kp̄uru Chipfu ono."

23

Ozi, d̄uru ndu Lívayi

¹ Dévidi kah̄epho; n̄owaa apha, d̄u igwerigwe; o mee nwa iya, b̄u Sólom̄onu eze ndu Ízurel̄u.

² Ọ bya ekuk̄obekwapho ndu-ishi ndu Ízurel̄u l'ophu; mē ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi. ³ Ndu Lívayi, n̄owaru e -shi l'ụkporo apha l'apha iri kwas̄eru bē a ḡukotaru ọgu. Iphe, unwoke ph̄e t̄ukoru d̄u b̄uru ụkporo unu ugbo ẹn̄o l'unu iri l'ise. ⁴ Dévidi s̄u: "Ụkporo unu unwoke ugbo ẹto l'ime ndu ono bē a-n̄du eleta ẹn̄ya l'ozi, eej̄e l'ulo Chipfu ono. Unu unwoke iri l'ise ab̄uru ndu-ishi; mē ndu-ikpe. ⁵ Unu unwoke iri a-b̄uru ndu nche

onu-oguzo; unu unwoke iri ozo; e gude ngwa-ebvu, mu metaru g'e gudeje gu ebvu ajaja; gude agu ebvu aja Chipfu."

⁶ Dévidi bya ekee phe l'okpa l'okpa g'ephe du l'awa Lívayi, bu iya bu Geshonu; me Kohatu; waa Merari.

⁷ Ndu ophu eketaru yeru ndu Geshonu bu: Ladanu; me Shimeyi. ⁸ Unwu Ladanu bu Jiehiyelu, bu okpara; waa Zetamu; me Jiowelu. Eto be ephe tukoru du. ⁹ Unwu ke Shimeyi bu Shelomotu; me Haziyele; me Haranu. Eto be ephe tukoru du. Ephe bukotaru ndu-ishi l'enya unuphu ibe Ladanu.

¹⁰ Ndu ophu bu eri Shimeyi bu: Jiahatu; me Zina; me Jieyushi; me Beraya. Eno be ephe tukoru du. ¹¹ Jiahatu bu okpara; Ziza buru otsota. Jieyushi waa Beraya be ta nwutaduru unwoke igwerigwe; a gua phe ge ndu enya-unuphu lanu.

¹² Unwu Kohatu buru: Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzele. Eno be ephe tukoru du. ¹³ Unwu ke Amuramu bu: Eronu; me Mosisu. Eronu be e doberu iche; mbu yebedua waa unwu iya g'ephe buru ndu e-wojeru iphe, kakota adu nso dobe nso; kpoje unwu-isensu oku l'iphu Chipfu jasuru asuru. O buru phe a-nodu ejeru Chipfu ozi; gude epa iya ago onu-oma jasuru l'ojejoje. ¹⁴ A bya le Mosisu, bu onye ke Chileke be a guru unwu iya yeru ndu Lívayi. ¹⁵ Unwu Mosisu bu: Geshonu me Eliyeza. ¹⁶ Unwu ke Geshonu buru: Shebele, bu okpara. ¹⁷ Unwu ke Eliyeza bu: Rehabaya; yebedua bu okpara. Eliyeza ta nwutaduru nwa nwoke ozo; ole unwoke, Rehabaya nwushiru dukwanu igwerigwe shii.

¹⁸ Unwu ke Izuha bu: Shelomotu, bu iya bu okpara. ¹⁹ Unwu ke Heburonu bu: Jieraya, bu okpara; Amaraya buru otsota; Jiahaziyele buru k'eto; Jiekameyamu buru k'eno. ²⁰ Unwu ke Uzele bu: Mayika, bu okpara; Ishaya buru otsota.

²¹ Unwu ke Merari bu: Mahuli waa Mushi. Unwu ke Mahuli buru: Eleyaza waa Kishi. ²² Eleyaza nwuhuru; ophu o nwutaduru unwoke. Oo unwanyi be o nwushiru kpoloko. O buru unwu Kishi, bu abubu phe be lukotaru phe nu. ²³ Unwu ke Mushi bu: Mahuli; me Eda; waa Jieremotu. Eto be ephe tukoru du.

²⁴ Ndu ono bukota eri Lívayi l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe. Ephe bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe; egube e deru epa phe l'ekwo; bya agua phe ogu l'ehu l'ehu; mbu ndu ono, nwaru e-shi l'ukporo apha kwaseru; bya aburu ndu eje ozi l'ulo Chipfu ono.

²⁵ Noo kele Dévidi be pfuhawaru su: "Chipfu, bu Chileke ke Izurele be mewaru ge nchi du ndibe mu doo; teme o buwaru le Jierusalemu g'oburu iya jasuru le tuutuutu le mjiimii. ²⁶ O to gbaeduru ge ndu Lívayi vupheje ulo-mkpu; me iphe, e gude eje ozi l'ime iya." ²⁷ O buru opfu ikpazu, Dévidi pfuru be meru g'o gude a gua ndu Lívayi ogu e -shi le ndu nwaru ukporo apha kwaseru.

Ozi, duru ndu Lívayi l'ulo Chipfu

²⁸ Ozi, duru ndu Lívayi bu g'ephe yetajeru unwu Eronu aka l'ozi, eje l'eze-ulo Chipfu; mbu l'oma-unuphu eze-ulo ono; me le mkpuru, dugbaa ya nu; mekpoo emecha iphemiphe, du nso emecha; mewaru ozi ozo, eje l'eze-ulo Chileke ono. ²⁹ Ozi ozo, duru phe nu bu ke buredi, eedobeje l'iphu Chileke; me k'ukpokutu-nri, eegudeje egwe ngweja-nri; me k'echam-bekee, te ekoduru ekoko; me k'eghe iphe egheghe; me k'iphe, bukpo iphe, aagwoje agwogwo; mewaro atu iphe atutu; maru ole, o du; me g'o

habe. ³⁰ Ʋtsugutsu bẹ ẹphe aa-pfujeru ekele Chipfu ekele; aja iya ajaja. Ʋphe e-mejekwa iya phọ nno l'uzenyashi; ³¹ mękpoo teke e gwee ngweja-akpo-oku k'eswe-atuta-unme; mę k'onwa ọphuu; mę k'obo-iphe, a turu teke aabọje iya. Ʋphe a-nọduje eje ozi l'atatiphu Chipfu tekenteke; mbu ẹgube a tuburu pẹ g'ẹphe meje iya. ³² Ọo ya bu l'ọo pẹ bẹ ọ du l'eka; mbu ozi, eje l'ulo-ekwa-ndzukọ; mę k'eka-du-nsọ; mę g'ẹphe yetajeru unwunna pẹ, bu unwu Eronu ẹka l'ozi, du l'ulo Chipfu ono.

24

Ọgbo uke Chileke

¹ Waa g'e gude keshia unwu Eronu baa. Unwu Eronu bu: Nadabu; mę Abihu; mę Eleyaza; waa Itama. ² Nadabu yele Abihu bẹ vu nna pẹ ọzo nwuhu; ophu ọ dudu onye ophu nwutaru nwa. Ọo ya bu; Eleyaza yele Itama jeaha ozi ndu-uke Chileke. ³ Zadoku, bu oshilokpa Eleyaza; yele Ahimeleku, bu oshilokpa Itama bẹ yetaru Dévidi ẹka kee pẹ g'ẹphe a-nodugba eje ozi, duru pẹ nu. ⁴ L'oshilokpa Eleyaza bẹ a ka enweru ndu-ishi eme l'oshilokpa ke Itama. Waa g'ẹphe gude keshia pẹ bu ọwa: l'oshilokpa ke Eleyaza bẹ e ketaru umadzu iri l'ishii, bugbaa ndu-ishi l'anya-unuphu l'anya-unuphu; bya eketa umadzu ẹsato, bugbaa ndu-ishi l'anya-unuphu l'anya-unuphu l'eri ke Itama. ⁵ A turu ido gude kee pẹ; ẹphe haru ẹnya nhamunha; noo kele ọo g'e nweru ndu-ishi ozi ẹka-du-nsọ; mę ndu-ishi ozi Chileke l'oshilokpa Eleyaza bu g'e nweru iya l'oshilokpa ke Itama. ⁶ Onye edeje ekwo, bu Shemaya; nwa Netanelu; mbu onye Lívayi bẹ no l'iphe eze deshia epha pẹ; mę l'iphu ndu-ishi, bu Zadoku, bu onye uke Chileke; mę Ahimeleku, bu nwa Abiyiyata; mę l'iphu ndu-ishi ẹnya-unuphu ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi. E vuru ọzo họt a ẹnya-unuphu lanu l'eri Eleyaza; bya agbẹ teke ono họt a ẹnya-unuphu lanu l'eri Itama.

⁷ A turu ido ke mbu; ọ daaru Jiehoyaribu; a tua ido k'ẹbo; ọ daaru Jiedaya. ⁸ Ido k'ẹto daaru Harimu; ido k'ẹno daaru Seyorimu; ⁹ k'ise daaru Malukayjia; k'ishii daaru Mijiaminu. ¹⁰ Ido k'ẹsaa daaru Hakozu; k'ẹsato daaru Abáyijia; ¹¹ ke tete daaru Jieshuwa; k'iri daaru Shekanaya; ¹² k'iri le nanu daaru Eliyashibu; k'iri l'ẹbo daaru Jiakimu; ¹³ k'iri l'ẹto daaru Hupa; k'iri l'ẹno daaru Jieshebeyabu; ¹⁴ k'iri l'ise daaru Biliga; k'iri l'ishii daaru Ima; ¹⁵ k'iri l'ẹsaa daaru Heziru; k'iri l'ẹsato daaru Hapizezu; ¹⁶ k'iri le tete daaru Petahaya; k'ukporo daaru Jiehezekelu; ¹⁷ k'ukporo le nanu daaru Jiakinu; k'ukporo l'ẹbo daaru Gamulu; ¹⁸ k'ukporo l'ẹto daaru Delaya; k'ukporo l'ẹno daaru Mazaya.

¹⁹ Noo g'e gude gbaa pẹ g'ẹphe jeje ozi bu ono le teke ẹphe bahuru l'ulo Chipfu; ẹgube ono, ocheoroke pẹ, bu Eronu turu pẹ ẹka iya, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke ke Izurelu turu iya ya l'ekemu.

²⁰ A bya l'eri Lívayi ndu ophu phoduru nu:

L'unwu Amuramu bẹ a hotaru Shubelu; l'unwu ke Shubelu buru Jiehudeya.

²¹ A bya l'eri ke Rehabiya; onye shi l'unwu Rehabaya bu Ishaya, bu okpara.

²² Onye shi l'eri ke Izuha bu Shelomotu; onye shi l'unwu Shelomotu buru Jahatu.

²³ L'eri Hẹburonu bu Jieraya, bu iya bu okpara; Amaraya buru otsota; Jiahaziyele buru onye k'ẹto; Jiekameyamu buru k'ẹno.

24 L'eri kẹ Uzẹlu bụ Mayịka; onye shi l'unwu Mayịka bụru Shamiru.

25 Nwune Mayịka kẹ nwoke bụ Ishaya. Onye shi l'unwu Ishaya bụru Zekaraya.

26 L'unwu kẹ Merari bẹ bụ Mahuli waa Mushi. A họtá Benó; nwa Jiazaya.

27 L'eri kẹ Merari bẹ ndu shi l'unwu Jiazaya bụ: Benó; mẹ Shohamu; mẹ Zaku; mẹ Ibiri. 28 L'eri Mahuli bụ Eleyaza. Eleyaza ta anwụ́taduru unwoke. 29 A bya l'eri Kishi bẹ bụ nwa Kishi, bụ Jierahumelu. 30 L'unwu kẹ Mushi bụru Mahuli; mẹ Eda; waa Jierimotu.

Ndu ono bụkọta eri Lívayi l'ęnya-unuphu phẹ l'ęnya-unuphu phẹ.

31 Ẹphebdua bẹ tükwarupho ido; ẹgube ono, unwunna phẹ, bụ oshilokpa Eronu turu phọ. Ẹphe nọ l'iphu eze, bụ Dévidi; mẹ l'iphu Zadọku; mẹ Ahimẹleku; mẹ l'iphu ndu-ishi ęnya-unuphu ndu-uke Chileke; mẹ kẹ ndu Lívayi tya ido ono. Ọ bụru g'e meru ęnya-unuphu unwunna phẹ k'ogerenya bụ g'e meru ndu ophu bụ nwata.

25

Ndu aguje ebvu

1 Dévidi yele ndu-ishi ndu ojoğu tuko shi l'unwu Asafu; mẹ Hemanu; mẹ Jiedutunu họtá ndu e-gudeje ogumogu; mẹ une; mẹ ogelenda epfuchiru Chileke. Waa ẹpha ndu eje ozi ono bụ ọwa:

2 L'unwu kẹ Asafu bụ: Zaku; mẹ Jiósefu; mẹ Netanaya; mẹ Asharela. Unwu Asafu ono bẹ bụ Asafu bụ onye anọduje egoshi phẹ iphe, ẹphe e-me. Asafu l'onwiya bụru eze bẹ ọ nọ l'ẹka epfuchiru Chileke.

3 A bya lẹ Jiedutunu; ndu ophu shi l'unwu iya bụ: Gedalaya; mẹ Zeri; mẹ Jieshaya; mẹ Shimeyi; mẹ Hashabaya; mẹ Matitaya. Ẹphe dụ umadzu ishi. Ọ bụru nna phẹ, bụ Jiedutunu bẹ bụ onye ẹphe nọ l'ẹka egudeje ogumogu agụ ebvu ekele; mẹ ebvu ajaja; shi nno epfuchiru Chipfu.

4 A bya l'unwu Hemanu; ndu ophu shi l'unwu iya bụru: Bukaya; mẹ Matanaya; mẹ Uzẹlu; mẹ Shebẹlu; mẹ Jierimotu; mẹ Hananaya; mẹ Hanani; mẹ Ẹliyata; mẹ Gidaliti; mẹ Romamiti-Eza; mẹ Jioshubekasha; mẹ Maloti; mẹ Hotiru; mẹ Mahaziyotu. 5 Ndu ono g'ẹphe ha bụkọta unwu Hemanu, bụ onye aphujeru eze ophulenyá. Ọ bụru shita l'ukwe, Chileke kweru iya bẹ o shi nwushia phẹ; k'ophu oo-shi nno bụru onye ike dụ. Chileke bẹ nuru Hemanu nwa nwoke iri l'eno; waa unwada ẹto.

6 G'ẹphe ha shi nọdukota nna phẹ l'ẹka. Ọ bụru iya egoshije phẹ ebvu, ẹphe a-nọdu agụ l'ulo Chipfu. Ẹphe egudeje ogelenda; mẹ une; mẹ ogumogu agụ ebvu ono l'ulo Chileke. Asafu; mẹ Jiedutunu; mẹ Hemanu bẹ shi nọdukota l'ẹka eze; eme iphe, ọ sụru g'ẹphe mee.

7 Iphe, ẹphe dukota; mbụ ndu aguje ebvu ono bẹ bụ ukporo iri l'eno l'umadzu ẹsato. Ẹphe bụkọta ndu e ziru k'ebvu ono ezizi; bya aburu ndu k'ebvu, aaguru Chipfu doru ęnya.

8 Ẹphe turu ido l'ẹhu l'ẹhu gude haa ozi phẹ; mbụ ẹgirima mẹ ọgerenya; mẹ onye ezi iphe; mẹ ndu ophu eezi iya ezizi.

9 Ido kẹ mbụ bẹ a turu Asafu; ọ daaru Jiósefu;

k'ẹbo daaru Gedalaya. Yẹbedua mẹ unwunna iya; waa unwu iya bẹ dụ iri l'ẹbo.

10 K'ẹto daaru Zaku; yele unwu iya; mẹ unwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.

11 Ido k'ẹno daaru Izuri; yele unwu iya; mẹ unwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.

12 K'ise daaru Netanaya; yele unwu iya; mẹ unwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.

- 13 K'ishii daaru Bukaya; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 14 K'esa daaru Jiesharela; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 15 K'esato daaru Jieshaya; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 16 Ke tete daaru Matanaya; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 17 K'iri daaru Shimeyi; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 18 K'iri le nanu daaru Azarelu; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 19 K'iri l'ebo daaru Hashabaya; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 20 K'iri l'eto daaru Shubelu; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 21 K'iri l'eno daaru Matitaya; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 22 K'iri l'ise daaru Jieremotu; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 23 K'iri l'ishii daaru Hananaya; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 24 K'iri l'esaa daaru Jioshubekasha; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 25 K'iri l'esato daaru Hanani; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 26 K'iri le tete be daru Maloti; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 27 K'ukporo daaru Eliyata; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 28 K'ukporo le nanu daaru Hotiru; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 29 K'ukporo l'ebo be daru Gidaliti; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 30 K'ukporo l'eto daaru Mahaziyotu; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.
- 31 K'ukporo l'eno be daru Romamiti-Eza; yeḷe ʊnwu iya; me ʊnwunna iya. Epehe du iri l'ebo.

26

Ndu nche onu-abata eze-ulo Chileke

1 Ge gude keshia ndu eche onu-abata nche be bu:

Ndu shi l'eri Kora bu Meshelemaya, bu nwa Kore, bu oshilokpa Asafu.
 2 Meshelemaya be nwushiru unwoke; Zekaraya bu okpara iya; Jiediyelu buru otsota; Zebadaya buru onye k'eto; Jiatuniyelu buru onye k'eno;
 3 Elamu buru onye k'ise; Jiehohananu buru onye k'ishii; Eliyowenayi buru onye k'esaa.

4 Obedu-Edomu nwushikwarupho unwoke; Shemaya bu okpara; Jiehozabadu buru otsota; Jiowa buru onye k'eto; Saka buru onye k'eno; Netanelu buru onye k'ise; 5 Amiyelu buru onye k'ishii; Isaka buru onye k'esaa; Peyuletayi buru onye k'esato; noo kele Chileke goru onu-oma nu Obedu-Edomu. 6 Nwa Obedu-Edomu, bu Shemaya be nwushikwarupho

unwoke, bugbaa ndu-ishi l'enyanya-unuphu nna phe; kele ephe buchaa ndu tsuru le nwoke. ⁷ Unwu Shemaya bu: Otuni; me Refayelu; me Obedu; me Eluzabadu. Unwunna phe, bu Elihu; me Semakaya be bukwapho ndu tsuru le nwoke.

⁸ Ndu ono g'ephe ha be bukota oshilokpa Obedu-Edomu. Ephe l'unwu phe me unwunna phe bukota ndu tsuru le nwoke; nweru ike k'eye ozi ono. Ephe du ukporo eto l'umadzu labo; mbu oshilokpa Obedu-Edomu ono.

⁹ Meshelemaya be nweru unwu; nweru unwunna, tsugbaaru le nwoke. Iri lesato be ephe kpakota du.

¹⁰ Hosa, bu oshilokpa Merari be nwushiru unwu. Shimiri bu okpara. O to budu yebedua bu okpara gedegede; ole nna iya wotaru iya mee okpara. ¹¹ Hilikaya bu otsota; Tebalaya buru k'eto; Zekaraya buru k'eno. Unwu Hosa g'ephe ha; me unwunna iya be tukoru du iri l'eto.

¹² Ndu nche onu-abata ono be e keshigbaaru le ge ndu-ishi phe du. Ephe nwegbaaru ozi, ephe eje l'ulo Chipfu egube ono unwunna phe nweru ono. ¹³ Ephe tua ido l'enyanya-unuphu l'enyanya-unuphu gude keshia onu-abata ono; mbu onye upfu me onye nta. ¹⁴ Ido, a turu le k'onu-abata ophu no laaru uto enyanwu-awawa be daru Shelemaya. A bya atuaru nwa iya, bu Zekaraya ido; o daaru iya; mbu k'onu-abata ophu no l'uzo isheli. Zekaraya bu onye mgbazi, nweru egomunggo. ¹⁵ Obedu-Edomu be nkiya daru l'onu-abata ophu no l'uzo ndohali. O buru unwu iya be ido k'ulo, aakwakobeje iphe daru. ¹⁶ Shupimu yele Hosa be bu ido k'onu-abata ophu no chebe uzo enyanwu-ariba be daru phe nu; yele oguzo Shaleketu, no l'aguga gbororo uzo imeli. Nche ono be a gbaru agbagba. ¹⁷ L'oguzo k'uzo enyanwu-awawa be ndu Livayi aduje ishii eche le mboku. L'uzo isheli be ephe aduje eno le mboku; bya aduje eno l'uzo ndohali le mboku; bya aduje ebo ebo l'ulo, aakwakobeje iphe.

¹⁸ A bya l'oma-unuphu ono, ibiya ophu no chebe uzo enyanwu-ariba be aaduje eno le gbororo; du ebo eche oma-unuphu ono gedegede.

¹⁹ Noo g'e kekashiru ndu nche onu-abata ono bu ono; mbu oshilokpa Kora waa Merari.

Ulo eku k'ulo Chileke

²⁰ Ulo eku k'ulo Chileke bu ndu Livayi ibe phe be o du l'eka; me ulo eku k'eka aakwakobeje iphe, e doberu nsọ. Onye bu ishi phe buru Ahayijia. ²¹ A bya l'eri Ladanu; mbu oshilokpa Geshonu ono, ndu ophu shi l'eri Ladanu; mbu ndu bugbaa ishi l'enyanya-unuphu Ladanu, bu onye Geshonu be bu Jiehiyeli. ²² Jiehiyeli bu nna Zetamu. Nwune Zetamu buru Jiowelu. Oo phe be eku k'ulo Chipfu du l'eka.

²³ A bya l'eri Amuramu; me eri Izuha; me eri Hiburonu; me eri Uzelu bu: ²⁴ Shebelu be bu onye-ishi eku k'eze-ulo Chileke ono. O bu oshilokpa Geshonu, bu nwa Mosisu. ²⁵ A bya l'unwunna iya, bu eri Eliyeza: Eliyeza bu nna Rehabaya; Rehabaya buru nna Jieshaya; Jieshaya buru nna Jiaramu; Jiaramu buru nna Zikiri; Zikiri buru nna Shelomotu. ²⁶ O buru Shelomotu yele unwunna iya be o du l'eka; mbu eka ono, aakwakobeje iphe, e doberu nsọ; mbu iphe, eze, bu Dévidi; me ndu-ishi enya-unuphu ibe nna phe; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise; me ndu-ishi ndu ojogu ozo doberu nsọ. ²⁷ Iphe, ephe gwetarū l'ogu be ephe haru dobe nsọ g'e gude mekwaa ulo Chipfu ono. ²⁸ Iphe, bukpoo iphe, ephe doberu nsọ; mbu Samelu, bu onye aphuje

ophulenyā; waa Sōlu; nwa Kishi; waa Ábūna nwa Nēru; wafūa Jiowabu; nwa Zeruya; bē bū Shelomotu; yēle unwunna iya bē eletakōta iya ɛnya.

Ndu e yeru l'ishi

²⁹ E shi l'eri Izuha tūa Kenanaya; yēle unwu iya ɛka g'ephe buru ndu a-
nōdu eje ozi, abūdu l'eze-ulo Chileke. A tūru phē ɛka g'ephe buru ndu-ishi
ozi waa ndu oḡbo-ikpe kē Ízurelu.

³⁰ E shi l'eri Hēburonu hōta Hashabaya; yēle unwunna iya g'ephe buru
ndu eleta ndu Ízurelu ɛnya; l'uzo ɛnyanwu-arība ɛnyimu Jiódanu lē
k'iphe, bukpo ozi, e jeru Chipfu; mē ozi, eejeru eze. Ephe dū unu unwoke
ɛno l'ukporo ise; bukotarū ndu tsūru lē nwoke. ³¹ O buru Jieraya bē bū
onye-ishi l'eri Hēburonu, bū iya bū g'e deru iya l'ekwo, e deshīru g'e shīru
nwūa phē l'ɛnya-unuphu phē. L'apha, kwe Dévidi ukporo apha labo e
-shi teke o beberu bya abūru eze; bē o gu-vuru l'ekwo l'o nweru ndu shi
l'eri ono, bū ndu tsūru lē nwoke, bu lē mkpukpu Jīaza l'alī Giladu. ³² Eze,
bū Dévidi bya ahōta Jieraya yēle unwunna iya g'ephe buru ndu-ishi, eleta
ipfu Rúbenu ɛnya; mē ipfu Gadu; mē nkeru-ebo ipfu Manásē; l'iphe, eeme
l'uzo kē Chileke; mē iphe, eeme l'opfu ehu eze. Ephe dū unu unwoke ishīi
l'ukporo iri l'ise; bukotarū ndu tsūgbaaru lē nwoke; bya abūcharu ndu-
ishi l'ɛnya-unuphu ibe nna phē.

27

Ndu ojogu

¹ Owa bū ephe ndu Ízurelu; mbū ndu-ishi l'ɛnya-unuphu; mē ndu-ishi
unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; mē ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise
ise; mē ndu-ishi, bū ndu ejeru eze ozi lē k'iphe, lakporo lē k'ibiya ophu
e ketaru phē ye. Oobujeru ndu ophu eje ejeje; ndu ophu alwa alwalwa
l'onwa l'onwa jeye apha asūgba ishī. A gbachaaru phē unu ukporo ɛto
ɛto.

² Onye-ishi ndu ojogu ivuzo; mbū ndu k'onwa kē mbū bē bū Jiashobamu
nwa Zabudelu. Ndu e keru yeru iya dū unu ugbo ukporo ɛto.

³ Jiashobeyamu bē shi l'eri Pérezu. O buru iya bū onye-ishi ndu-ishi ojogu
l'onwa k'ivuzo.

⁴ Onye-ishi ndu ojogu k'ebo mbū ndu k'onwa k'ebo bē bū Dodayi, bū
onye shi l'eri Ahowa. Mikulotu bē yīkwapho lē ndu-ishi. Ndu nkiya bē
dukwapho unu ukporo ɛto.

⁵ Onye-ishi ndu ojogu k'eto; mbū ndu k'onwa k'eto bē bū Benaya; nwa
Jiehoyada, bū onye uke Chileke. Ndu nkiya bē dū unu ukporo ɛto. ⁶ Oo
yēbedua bū Benaya ono, yī lē ndu ojogu ukporo l'iri pho; buru iya bū
onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri ono. Nwa iya, bū Amizabadu bē bū ishī
lē ndu ojogu, e keru yeru iya ono.

⁷ Onye-ishi ndu ojogu kē eno; mbū ndu k'onwa k'eno bē bū Asahelu,
nwune Jiowabu. Nwa iya, bū Zebadaya bē mecharu buru onye-ishi l'ozo
iya. Ndu nkiya bē dū unu ukporo ɛto.

⁸ Onye-ishi ndu ojogu k'ise; mbū ndu k'onwa k'ise bē bū Shamuhutu, bu
onye eri Izura. Ndibe nkiya bē dū unu ukporo ɛto.

⁹ Onye-ishi ndu ojogu k'ishii; mbū ndu k'onwa k'ishii bē bū Ira; nwa
Ikeshi, bū onye eri Tékowa. Ndibe nkiya bē dū unu ukporo ɛto.

¹⁰ Onye-ishi ndu ojogu kē ɛsaa; mbū ndu k'onwa k'ɛsaa bē bū Hēlezu,
bu onye shi l'eri Pelonu; mbū onye ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya bē dū unu
ukporo ɛto.

11 Onye-ishi ndu ojogu k'esato; mbu ndu k'onwa k'esato be bu Sibekayi, bu onye eri Husha; mbu onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

12 Onye-ishi ndu ojogu ke tete; mbu ndu k'onwa ke tete be bu Abiyeza ke Anatotu; onye ipfu Benjaminu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

13 Onye-ishi ndu ojogu k'iri; mbu ndu k'onwa k'iri be bu Maharayi ke Netofa; onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

14 Onye-ishi ndu ojogu k'iri le nanu; mbu ndu k'onwa k'iri le nanu be bu Benaya ke Piratonu; onye okpa-ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

15 Onye-ishi ndu ojogu k'iri l'ebo; mbu ndu k'onwa k'iri l'ebo be bu Heludayi ke Netofa; onye shi l'eri Otuniyelu. Ndibe nkiya be du ukporo eto.

Ndu bugbaa ndu-ishi

l'okpa-ipfu ndu Izurelu

16 Ndu bugbaa ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Izurelu bu owana:

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Rubenu be bu Eliyeza nwa Zikiri.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Simiyonu buru Shefataya nwa Maka.

17 Onye bu ishi l'okpa-ipfu Livayi be bu Hashabaya nwa Kemelu.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Eronu buru Zadoku.

18 Onye bu ishi l'okpa-ipfu Jiuda be bu Elihu, bu nwune Devidi.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Isaka buru Omuri nwa Mayikelu.

19 Onye bu ishi l'okpa-ipfu Zebulonu be bu Ishimaya nwa Obedaya.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Nafutali buru Jierimotu nwa Azuriyelu.

20 Onye bu ishi l'okpa-ipfu Ifuremu bu Hosiya nwa Azazaya.

Onye bu ishi le nkeru-ebo okpa-ipfu Manase buru Jiowelu nwa Pedaya.

21 Onye bu ishi ke nkeru-ebo okpa-ipfu Manase ophu bu l'ali Giladu be bu Ido nwa Zekaraya.

Onye bu onye-ishi l'okpa-ipfu Benjaminu buru Jiasiyelu nwa Abuna.

22 Onye bu ishi l'ipfu Danu be bu Azarelu nwa Jierohamu.

Noo ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Izurelu bu ono.

23 Devidi be ta aguduru ndu ophu nowaru ukporo apha; ozoo ndu ophu teke erwudu iya nu; kele Chipfu be kweru ukwe le ya e-me ge ndu Izurelu habe igwerigwe ge kpokpode, no l'igwe. 24 Jiowabu; nwa Zeruya be wataru agu ugu ono; ophu o to gufuduru iya l'ishi. O buru k'ogu, a guru ono be Chipfu gude tukoshi ndu Izurelu oke ehu-eghu iya. Ophu e te deeduru ugu ono l'ekwo, e deshuru iphe, e meru le teke Devidi bu eze.

Ndu-ishi ibe eze

25 Onye bu ishi l'ulo, eze akwakobeje eku iya be bu Azumavetu; nwa Adiyelu. Onye bu ishi ulo, aakwakobeje eku k'ali ono buru Jionatanu; nwa Uzaya; mbu ulo eku, du le mkpukpu le mkpukpu; me le mkpukpu ke nshi; mekpoo l'ulo-eli l'ulo-eli.

26 Onye-ishi ndu eje ozi egu, bu iya bu ndu ako opfu buru Ezuri; nwa Kelubu.

27 Onye bu ishi opfu-vayinu be bu Shimeyi ke mkpukpu Rama.

Onye bu ishi, k'emefuta me l'opfu-vayinu; me k'eka aakwakobeje iya buru Zabudi ke mkpukpu Shifamu.

28 Onye-ishi, k'oshi olivu; me oshi sikamo, no l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba du l'eka be bu Belu-Hananu ke mkpukpu Geda.

Onye bụ ishi, l'eka eedobeje manụ bụru Jiowashi.

²⁹ Onye-ishi, eleta ɛnya l'eku, ata nri l'alị Sharonu bę bụ Shiturayi, bụ onye shi Sharonu.

Onye bụ ishi, eleta ɛnya l'eku ophu nọ lę nsuda nsuda bụru Shafatu; nwa Adulayi.

³⁰ Onye bụ ishi, eleta k'inya-kamelu bę bụ Obilu, bụ oshilokpa Ishimelu.

Onye bụ ishi, eleta kę nkapfu-igara bụru Jiehudeya, bụ onye Meronotu.

³¹ Onye bụ ishi, eleta k'eghu; mę aturu bę bụ Jiazizu, bụ oshilokpa Hega.

Ndu ono g'ephe ha bę bukota ndu eleta iphe Dévidi ɛnya.

³² Nwune nna Dévidi, bụ Jionatanu bę bụ onye mgbazi. O bụ onye ɛnya erwuje alị; bụ aburu onye edeje ekwo. Yele Jiehiyelu; nwa Hakumoni bę bụ ndu eleta unwegirima eze ɛnya. ³³ Ahitofelu bę bụ onye mgbazi eze. Hushayi, bụ oshilokpa Aku bę bụ eguru onya eze. ³⁴ Ahitofelu bę bụ Jiehojada nwa Benaya; mę Abyiyata bę mecharu nochia ɛnya iya.

O bụru Jiowabu bụ onye-ishi ndu ojogu eze.

28

Okwa, Dévidi nmaru lę g'ee-gude kpua ulo Chipfu

¹ No iya; Dévidi bya ekua ndu-ishi ndu Ízurelu ndzuko lę Jierúsalemu. O kuru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mekpoo ndu bụ ndu-ishi ndu ojogu ono shigba lę g'e gude keshia phę iche iche, ejeru eze ozi ono; mę ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; mę ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; bya ekua ndu eleta iphe eze; yele k'unwegirima iya ɛnya; mę ndu-ishi, eleta eku eze mę k'unwegirima iya ɛnya; mękwapho ndu eleta ibe eze ɛnya; mę ndu okpehu du; mekpoo ndu maru ɛnya k'ogu.

² Tobudu iya bụ; eze, bụ Dévidi gbalihu bya apfuru apfuru su: "Unwunna mu; mę ndibe mu; unu ngaberu mu nchi. O shi du mu l'obu ge mu kpua ulo eka okpoko ogbandzu Chipfu a-noduje; mbu okposhi, Chileke a-tukobeje okpa. Mu shi kwakobewaa k'akpu ulo ono. ³ Ole Chileke bę suru mu l'ọ tọ budu mu a-kpuru iya ulo ono; kele mu bụ ojogu; mu gbuwa ndu du igwerigwe. ⁴ Obenu lę Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu bę hotaleru mu-a l'onulo nna mu l'ophu ge mu buri eze ndu Ízurelu jaswaroya. Oo ya bę hotaru ipfu Jiuda g'ọ buri ishi; bya eshi l'ulo kę Jiuda hota onu-ulo nna mu. A bya l'unwunna mu; o buri mbedua bę du iya ree g'ọ mee mu eze ndu Ízurelu g'ephe ha. ⁵ O nuru mu unwegirima, du igwerigwe. A bya l'unwu mu ono; o buri nwa mu, bụ Sólomonu bę o hotaru g'ọ nodu l'aba-eze k'alị-eze Chipfu; buri eze ndu Ízurelu.

⁶ "O suru mu: 'Oo nwa ngu Sólomonu bę a-kpuru mu ulo; mę oma-unuphu mu; kele mu hotawaru iya g'ọ buri nwa mu; mbedua aburu nna iya. ⁷ Mu e-me g'alị-eze iya, nguru anguru jasuru asuru; mę o -buru-a l'oomeme ekemu mu; waa iphe, mu toru okpa iya; egube ono, oome iya nta ono.'

⁸ "Nta bụ iphe, mu epfuru unu l'atatiphu ndu Ízurelu l'ophu, bụ iya bụ edzudzu-oha kę Chipfu; teme mu nodu epfu iya ge Chipfu numa; bukwa g'unu nwube ɛnya meje iphe, Chipfu turu l'ekemu; k'ophu unu e-nweru alị oma-a; teme l'ọ nodu nọ-doru unwegirima unu, bụ ndu ophu etso unu etsoetso g'ọ buri okiphe phę jeye lę tuutuutuu lę mjiimii.

⁹ "Gubedua, bụ nwa mu Sólomonu; makwaru Chileke kę nna ngu. L'i gude obu ngu g'ọ ha; mę uche ngu g'ọ ha ejeru iya ozi; noo kele o bụ Chipfu enyochaje obu; teme iphe, nemadzu vu l'uche; mę ophu o riru l'oriri nodu

edokọtaje iya ɛnya. I -chọọ ya bẹ ịi-chọtakwa iya. Olee ọ -buru l'ị gwọberu iya bẹ ọo-jikakwa ngu jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimii. ¹⁰ Kwabẹekwapho ɛnya nta; noo kelee Chipfu họtawaru ngu g'ị kp̄aru iya ọlo, a-buru ẹka-du-nsọ. Shihuekwapho ike jee ozi ono.

¹¹ Tọbudu iya bụ; Dévidi woru ụgbugba nwulo, aa-kp̄u d̄u-pfube l'ọnu eze-ulo ono woru n̄u nwa iya, b̄u Sólomonu. O nukwa iya pho ụgbugba g'ulo ono, a-dukota; m̄e ụgbugba mkpuru ẹka aa-kwakọbeje iphe l'ulo ono; m̄e k'ulo-eli iya; m̄e k'ulo ime iya; m̄e k'eka aa-nọduje pfua ụgwọ iphe-ẹji. ¹² Ọ byakwapho eworu g'ụgbugba oma-unuphu ulo Chipfu ono a-d̄u n̄u iya; m̄e ke mkpuru, a-gba iya mgburugburu; bya an̄u iya k'ulo ẹku k'ulo Chileke; m̄e ọlo ẹku, b̄u ẹka aa-kwakọbeje iphe, e doberu nsọ. Iphemiphe ono b̄e ọ n̄uru ẹgube ọ d̄u iya l'uche g'a kp̄ua ya. ¹³ Ọ bya epfua g'ee-gude keshia ndu-uke Chileke; m̄e ndu Lívayi; bya epfua k'ozí, eejekota l'ulo Chipfu; m̄e k'ivu, ee-gude eje ozi l'ulo Chipfu ono. ¹⁴ Ọ bya egoshi ẹrwa mkpola-ododo, a-suru eme ivu, eeme l̄e mkpola-ododo; bya egoshi ẹrwa mkpola-ọchaa, a-suru eme ivu, eeme l̄e mkpola-ọchaa; mb̄u ophu ee-gude eje ozi, d̄u iche iche. ¹⁵ Ọ goshi ẹrwa mkpola-ododo, ee-gude kp̄ushia iphe, aapfubeje orọku, e meshiru l̄e mkpola-ododo; m̄e k'orọku l'onwiya; mb̄u g'ẹrwa iphe, aapfubeje orọku ono, a-hagbaa l'ehu l'ehu; m̄e k'orọku a-nọdu iya n̄u; bya egoshi ẹrwa mkpola-ọchaa, ee-gude kp̄ushia iphe, aapfubeje orọku, e meru l̄e mkpola-ọchaa; m̄e k'orọku l'onwiya; mb̄u ẹgube a-sukpoerupho iphe, aapfubeje orọku ono l'ehu l'ehu. ¹⁶ Ọ bya egoshi ẹrwa mkpola-ododo, ee-gude kp̄ushia teburu, eedobejeru Chileke buredi; m̄e ẹrwa mkpola-ọchaa, ee-gude mee teburu mkpola-ọchaa. ¹⁷ Ọ goshikwapho ẹrwa mkpola-ododo, guru egugu, ee-gude mee oji; m̄e ophu ee-gude mee gbamugbamu; m̄e okoro; bya egoshichaa ẹrwa mkpola-ododo, e-gude meshia gbamugbamu mkpola-ododo l'ehu l'ehu; goshi ẹrwa mkpola-ọchaa ophu a-suru emeshi gbamugbamu mkpola-ọchaa. ¹⁸ Ọ bya egoshi ẹrwa mkpola-ododo, a huru l'ọku, a-suru eme ọru-ngweja ụnwù-isensu. Ọ goshikwapho ụgbugba ụgbo-inya, ee-me l̄e mkpola-ododo doberu chierobu ono, sashiru nk̄u asashị gude gbobuta okpoko ọgbandzu Chipfu ono.

¹⁹ Dévidi suru: "Iphe ono g'ọ hakota b̄u Chipfu b̄e goshiru mu iya n̄u; mu dee ya edede. Mb̄u l'ọo ya meru; ọ doo mu ɛnya g'ọo-gbakota ụgbugba."

²⁰ Dévidi bya epfukwarupho nwa iya Sólomonu s̄u: "Shihukp̄oepho ike; gude ẹka l'obu jee ozi ono. Ta atsukwa ebvu; ophu mejí atofukwa ngu; noo kelee Chipfu, b̄u Chileke; mb̄u Chileke ke mb̄edua b̄e swiru ngu eswiru. Ọ t̄o byadu agbakuta ngu azu; ophu ọ byadu aha ngu jasụ teke ozi, dukota l'ulo Chipfu ono a-bvukota. ²¹ Ọgbo ndu-uke Chileke; m̄e ke ndu Lívayi b̄e n̄owa an̄ono l̄e k'iphe, bukpo ozi, eeje l'ulo Chileke ono. Ndu unu l'ephe a-gbaru mgba jee ozi ono; b̄e b̄u ndu eme ọna l'iphe d̄ugbaa iche iche, ẹphe buru ndu-ozí ono evu evuvu. Nokwapho ḡe ndu-ishi; m̄e ndu ịzurelu l'ophu a-nọdu emekọtakpoo iphe, ị suru g'ẹphe mee."

29

Iphe, a n̄uru g'e gude kp̄ua eze-ulo Chileke

¹ Tọbudu iya b̄u; eze, b̄u Dévidi bya epfuaru edzudzu-ọha ono l'ophu s̄u: "Sólomonu, b̄u nwa mu ono, Chileke ọrtaru b̄e bukwađu nwatansh̄i, ad̄udu iphe, ọ maru; t̄eme ozi ono buru ozi, par̄u ẹka; kelee eze-ulo ono b̄e ta ab̄udu nemadz̄u b̄e aakpuru iya; ọo Chipfu, b̄u Chileke b̄e aakpuru

iya. ² Mu dobewaru iphe, ee-gude mee k'eze-ulo Chileke mu ono g'ike beru mu. Mu doberu mkpola-ododo, ee-gude mee iphe, eeme le mkpola-ododo; dobe mkpola-ochaa, ee-gude mee iphe, eeme le mkpola-ochaa; dobe onyirubvu, ee-gude mee iphe, eeme l'onyirubvu; dobe mkpurukpu-igwe, ee-gude mee iphe, eeme le mkpurukpu-igwe; me oshi, ee-gude mee iphe, eeme l'oshi. Nokwapho ge mu kuberu ikpoto mkpuma onikusu; me mkpuma, ee-do edodo; me mkpuma, aphugbaa ke ngerengere; mewaro mkpuma, du iche iche, vugba oke aswa; me mkpuma-egbe mabulu. ³ Ozo bu le-a; eshinu k'ulo Chileke mu ono du mu l'obu shi be mu anukwapho mkpola-ododo; me mkpola-ochaa k'eka mu gedegede; mbu anu iya anughata ophu ka ophu mu shi kwakobehawa g'e gude kpua ulo nsu ono. ⁴ Mu anu mkpola-ododo, erwa iya du unu talentu esaa l'ukporo talentu iri, bu mkpola-ododo, shi l'alj Ofi; mu nodu anukwapho mkpola-ochaa, erwa iya du unu talentu iri l'esaa l'ukporo talentu iri; g'e gude wukota l'eli igbulu ulo ono. Mkpola-ochaa ono be a huru; o gbuchafu egbuchafu. ⁵ Mkpola-ododo ono be ee-gude mee iphe, eeme le mkpola-ododo; gude mkpola-ochaa mee iphe, eeme le mkpola-ochaa; me iphemiphe, ndu eme ona emekota. ?Nta-e? ?Bu onye be oovu evuvu g'o woru onwiya ye l'ejeru Chipfu ozi ono?"

⁶ Tobudu iya bu; ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu; me ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; mekpoo ndu-ishi-ozu eze woru iphe nu egube, oovu phe evuvu g'ephe nu. ⁷ Iphe, ephe nuru g'e gude mee k'ulo Chileke ono bu: mkpola-ododo, erwa iya du unu talentu iri l'ebo l'ukporo talentu iri; me ukporo unu dariku l'unu ise; me mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo unu talentu l'unu talentu ise; me onyirubvu, erwa iya du ukporo unu talentu ugbo labo l'unu talentu ise; me iphe-igwe, erwa iya du ukporo unu talentu iri l'ebo l'unu talentu iri. ⁸ Iphe, bukpoo onye nweru mkpuma, vu oke aswa be nuru iya g'e dobe l'ulo eku eze-ulo Chipfu ono. O buru Jiehiyelu, bu onye Geshonu be eleta iya enya. ⁹ Oo ya bu; ndu Izurelu tekota eswa; kele ndu ono be o vuru evuvu g'ephe nu iphe ono; mbu l'ephe gude obu phe g'o ha nu Chipfu iphe ono. Eze, bu Devidi tekwaapho eswa shii.

Devidi epfu anu Chileke

¹⁰ Tobudu iya bu; Devidi wata aja Chipfu ajaja l'iphu edzudzu-oha ono asuje: "Gajaja buru nkengu; gube Chipfu, bu Chileke ke nna anyi, bu Izurelu; shita l'ojejoje jasu l'ojejoje. ¹¹ Gube Chipfu be paru eka apaa; teme ike; me ubvu; me odu-biribiri bukotarun nkengu. Iphemiphe, no l'igwe; me ophu no l'eliphe be bukota nkengu. Oo ngu bu eze; gube Chipfu; o buru ngu bu ishi iphemiphe. ¹² Eku yeke okwabe ubvu bu ngu be o shikota l'eka. O buru ngu bu ishi iphemiphe. Oo ngu be ike yeke okpehu kwaru l'eka. Eme nemadzu g'o buru oke amadu; buru onye ike du be bu ngu be o du l'eka. ¹³ Nta-a be anyi ekele ngu ekele; gube Chileke anyi; anyi nodu aja epha ngu ono, du akpabiri ono ajaja.

¹⁴ "Ole o bu; ?bu onye be mu bu? Too ?bu gunu be ndibe mu bu; ke g'o vu anyi evuvu g'anyu du ike nu iphe egube-a? Oo ngu be iphemiphe shikota l'eka; o buru iphe, shi ngu l'eka be anyi wotaru bya anu ngu ono. ¹⁵ L'atatiphu ngu be anyi bu ndu mbyambya; buru ndu no l'ije; egube ono, nna anyi phe shi buru iya. Ndu, anyi no l'eliphe-a be agba phuruphuru g'ononyo; kele o too nodu jasuru asuru. ¹⁶ Gube Chipfu, bu Chileke anyi;

ikpoto iphe owana, anyi wofutaru g'e gude kpuaru ngu ulo, bu k'epha ngu, du nso ono be bukwa l'eka ngu be o shi bya; teme g'o ha bukotaru ngu nwe iya. ¹⁷ Chileke mu; mu maru l'jidaleje obu; o buru obu, guru iphoro aduje ngu ree. O buru obu, guru iphoro be mu gude nukota ngu iphe-a g'o ha egube oovu mu evuvu. Nta-a be mu humawaru ndibe mu, bu ndu ophu no l'eka-a g'o vu phe evuvu; ephe gude ehutu anu ngu iphe.

¹⁸ Jiko Chipfu, bu Chileke ke nna anyi phe, bu Ebirihamu; me Ayizaku; me Izurelu; mekwaa gegube oriri ono du l'obu ndibe ngu jasuru asuru; li mee g'obu phe du l'eka i no. ¹⁹ Mee ge nwa mu, bu Solomonu gude obu iya g'o ha meje ekemu ngu; me iphe, i suru g'e meje; me iphe, i toru okpa iya; mbu g'o mekotaje iphemiphe ono g'o ha; l'o kpa eze-ulo ono, mu dobewaru iphe, ee-gude kpa ya ono."

²⁰ No iya; Devidi bya asu edzudzu-oha ono: "Unu jaa Chipfu, bu Chileke unu ajaja." Edzudzu-oha ono toko jaa Chipfu, bu Chileke ke nna phe ajaja. Ephe bya ephozeta; baaru Chipfu aja; bya ephozeru eze.

Eeme Solomonu eze

²¹ O be le nchitabohu iya; ephe gweeru Chipfu ngweja. Ephe gburu oke-eswi, du unu labo l'ukporo iri; gbua ebili, du unu labo l'ukporo iri; me unwu aturu, du unu labo l'ukporo iri; gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; yele ngweja-mee, ayijegbaaru iya nu. Ephe gwee ikpoto ngweja mmanu ozo l'iswi ehutu ndu Izurelu. ²² Ephe gude oke ehutu ria; ngua l'iphu Chipfu mboku ono.

Ephe bya emee Solomonu, bu nwa Devidi eze k'ugbo labo. Ephe nodu l'iphu Chipfu wua ya manu l'ishi g'o buru onye-ishi phe; Zadoku buru onye uke Chileke. ²³ Oo ya bu; Solomonu nodu l'aba-eze, Chipfu doberu; buru eze nochia enya nna iya, bu Devidi. Iphe nodu ejehuru iya; ndu Izurelu l'ophu nodu emeje iphe, o suru g'e mee. ²⁴ Iphe, bu ndu-ishi; me ndu ojogu; mekpoo unwu Devidi, g'ephe ha; tukotaru ike yeru eze, bu Solomonu. ²⁵ Chipfu mee Solomonu buru oke amadu l'enya ndu Izurelu l'ophu; bya eworu odu-biribiri k'onye eze ye iya l'ehu; mbu udu iya ophu ta adudu onye eze, vu iya uzo nwejeru iya nu.

Anwuhu Devidi (1Ndu 2:10-12)

²⁶ Noo ge Devidi nwa Jiesi gude noo l'aba-eze ndu Izurelu. ²⁷ Iphe, Devidi noru l'aba-eze le Izurelu bu ukporo apha labo. O bu eze noo apha esaa le Heburonu; bya aburu eze le Jierusalemu ukporo apha l'apha iri l'eto. ²⁸ O nwuhuru teke o kahwaru okpobe akahu. O noru apha, du igwerigwe; buru onye nweru eku; ria ubvu. Nwa iya, bu Solomonu bya aburu eze nochia enya iya. ²⁹ Iphemiphe, eze Devidi megbaberu; e -shi l'ishi jasu l'eka o jeberu be e dekotaru l'ekwo, ephe deshiru iphe, meru nu; mbu Samelu, bu onye aphuje ophulanya; me Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke; me Gadu, bu onye aphuje ophulanya. ³⁰ E dekotaru iphemiphe o mekotaru teke o bu eze mekpoo ehuka ehuka o megbaberu me iphemiphe dapfutagbaru iya nu; me ophu dapfutaru ndu Izurelu; mewaru iphe, dapfutaru ali-eze ono l'ophu.

Ekwo Iphe, ndu eze meru k'ẹbo

Sólomõnu arwo mmamiphe (1Ndu 3:1-15)

¹ Tõbudu iya bụ; Sólomõnu, bụ nwa Dévidi bya akpõ onwiya g'abara l'alì-eze iya. Chipfu, bụ Chileke iya swiru iya ọkpobe eswiru; bya emee ya; ọ bụru onye parụ ẹka mebyikpõo apaa.

² Sólomõnu bya ekuõ ndu Ízurelu l'ophu. Ndu o kukõru bụ ndu-ishi ndu ojõgu, dũ unu labõ l'ụkporo iri iri; mę ndu-ishi ndu ojõgu, dũ ụkporo ise ise; mę ndu-ikpe; mę iphe, bũ ndu-ishi ndu Ízurelu g'ẹphe ha; mbũ ndu-ishi l'enyà-unuphu ibe nna pẹ. ³ Sólomõnu yele edzudzu-õha Ízurelu tũgbua jeshia l'ẹka aagwaję iphe, nọ lę mkpũkpũ Gibiyõnu; kele ọo l'ẹka ono bę ụlo-ẹkwa-ndzukõ Chileke nọ; mbũ ono, Mõsisu, bũ onye-ozì Chipfu meru l'echięgu phõ. ⁴ Dévidi bę pafũtawaru okpoko Chileke lę mkpũkpũ Kiriyatu-Jiarimu bya edobe l'ẹka o metaru iya; kele ọ kpõberu iya ụlo-ẹkwa lę Jierúsalemũ. ⁵ Ole ọru-ngweja, Bezalelu meru l'onwirubvu; bę dũ lę Gibiyõnu l'ẹka ono; l'iphu ụlo-ẹkwa Chipfu. Bezalelu bũ nwa Uri; Uri bũru nwa Huru. Sólomõnu yele edzudzu-õha ono chõahaa Chipfu l'ẹka ono. ⁶ Sólomõnu bya ejeshia lę Gibiyõnu je anõdu l'atatiphu ọru-ngweja, e meru l'onwirubvu ọphu nọ l'iphu ụlo-ẹkwa-ndzukõ ono; mbũ l'iphu Chipfu gwee ngweja-akpõ-õku, dũ unu labõ l'ụkporo iri.

⁷ O rwua l'enyashi; Chipfu byapfuta Sólomõnu bya asũ iya: "Pfiaru mu iphe, bũkpõo iphe, ọ dũ ngu gę mu meeru ngu."

⁸ Sólomõnu sũ Chileke: "I goshiwaru l'i yeru Dévidi, bũ nna mu obu shii; bya emewaa gę mu bũru eze nõchia enya iya. ⁹ Jiko Chipfu, bũ Chileke; g'iphe ono, i kweru nna mu, bũ Dévidi ukwe l'ii-meru iya ono vũkota nũ; kele i mewaru gę mu bũru eze ikpoto ndu-a, ha g'ęja, nọ l'alì-a. ¹⁰ Nũnu mu mmamiphe yele nkwanęnya, mu e-gude meeru ndu-a iphe, gbaru mu l'ememe; noo kele ọ tõ dũdu onye sũru abũru ishi ndu nkengu-a, parũ ẹka ẹgube-a."

¹¹ Chileke yeeru Sólomõnu õnu sũ: "Eshi ọphu ọ bũ iphe ono agũ ngu ęgu l'obu; ọphu ị sũduru g'a nũ ngu ẹku; ọzoo iphe-enweru; ọzoo g'e mee g'a kwabeje ngu ụbvũ; ọphu ị sũduru g'e mee gę ndu ọhogu ngu nwũshihu; ọphu ị sũduru g'a nũ ngu ndzũ ogologo; gbahaa g'a nũ ngu mmamiphe; waa nkwanęnya, ii-gude bũru eze ndibe mu ono, mu meru g'ị bũru eze pẹ ono; ¹² bę mu a-nũ ngu mmamiphe; mę nkwanęnya ono. Mu a-nũkwa ngu phõ ẹku waa iphe-enweru; mee g'a kwabeje ngu ụbvũ, adũdu onye eze akwabejeruwaru iya lę ndu ọphu vu ngu ụzõ; ọphu ọ dũkwapho onye ọzõ; abyaru akwabebaa ya lę ndu ọphu etso ngu etsotso."

¹³ Ọo ya bũ; Sólomõnu shi l'ẹka aagwaję iphe lę Gibiyõnu ono nyizeta; mbũ l'iphu ụlo-ẹkwa-ndzukõ ono; ọ bũru iya ala Jierúsalemũ je anõdu bũru onye eze ndu Ízurelu.

Ẹku Sólomõnu (1Ndu 10:14-29; 2Iphe 9:13-28)

¹⁴ Sólomõnu kuberu onwiya ugbo-inya; me ndu agba l'inya. O nweru unu ugbo-inya eto l'ukporo iri; bya enweru ndu agba l'inya ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophuu le Jierusalemu swibe onwiya. ¹⁵ Eze be meru; mkpola-ochaa kuru g'aja le Jierusalemu; bya emee g'oshi sida sweta ekameka; g'oshi sikamo, tuko ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba sweta. ¹⁶ Oo l'ali Ijiputu ye le ali Kuwe be e shi anmatajeru Sólomõnu inya. O buru ndu agbaru eze ngho shi ejeje ali Kuwe je apfua ugwo iya nmata iya. ¹⁷ Aswa, ephe shi apfuje gude zua ugbo-inya le Ijiputu be bu unu shekelu mkpola-ochaa l'ukporo shekelu mkpola-ochaa iri. Inya be ephe shi egudeje ukporo shekelu mkpola-ochaa esaa le shekelu iri nmaa. Ephe shikwapho evujejeru iya ndu eze ndu Hetu; me ndu eze ndu Aramu.

2

Sólomõnu akwakobe k'akpu eze-ulo Chipfu (1Ndu 5:1-18)

¹ No iya; Sólomõnu bya epfua ya hoo haa le ya a-kpuru Chipfu eze-ulo; teme ya abya akpua ulo-eze dobe k'eka iya. ² O bya aguta ukporo unu unwoke ugbo esato l'unu iri l'ise g'ephe buru ndu a-nodu evu iphe; guta ukporo unu unwoke ugbo iri g'ephe buru ndu a-nodu awashi mkpuma l'ubvu ubvu ali ono; bya aguta unu unwoke tete g'ephe buru ndu eleta phe enya l'ozu ono.

³ Sólomõnu bya ezia Hiram, bu eze ndu Taya ozi su: "G'o bukwaru egube ono, i meru nna mu, bu Dévidi; nu iya oshi sida g'o kpua ulo-ebubu iya ono bu g'ii-meru mbedua. ⁴ Nta-a be mu abya akpuru Chipfu, bu Chileke mu ulo; doberu iya ya nso g'o buru eka aa-kpoje unwu-isensu, eshi kweekweekwee oku l'iphu iya; mekwapho g'e dobeje iya buredi, eedobeje l'iphu Chileke tekenteke; bya aburu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku eswe l'uzenyashi; me l'eswe-atuta-unme; me l'onwa ophuú; me l'obo-iphe, geru egeru, aabojeru Chipfu, bu Chileke anyi. Iphe ono be e doberu g'o buru omelali, duru ndu Izurelu jasuru asuru. ⁵ Ulo ono, mu abya akpuku ono be a-pa eka; noo kele Chileke anyi be kangokotar agwa l'ophu. ⁶ Ole o bu; ?bu onye be suru g'oo-kpuru iya ulo? Eshi ophu imigwe; me imigwe ophu kakota l'eli ta asudu iya anodu; ?bu onye be mu bu ke ge mu kpuru iya ulo? Oo ephe g'akputa eka aa-kpojeru iya unwu-isensu oku. ⁷ Nta-a bukwa gi yeru mu onye emeje ona le mkpola-ododo; me le mkpola-ochaa; me l'onwirubvu; me le mkpurukpu-igwe; bya aburu onye maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; me oghu, eke mee-mee me oghu, du urwukpu-urwukpu eme ona. Onye obu a-bukwarupho onye apyi iphe apyipyi doru enya. Ye le ndibe mu, bu ndu eme ona, nna mu Dévidi doberu be a-tuko eje ozi le Jierusalemu; me l'ali Jiuda.

⁸ "Gi nukwa mu pho oshi sida; me oshi payinu; me oshi alugumu, shigba l'ubvu ubvu Lebanonu; kele mu maru le ndu nkengu be awa oshi doru enya. Ndu ozi mu be ephe le ndu-ozu nkengu a-tuko yekota eka l'ozu, du iya nu; ⁹ k'ophu ephe a-kwakoberu mu oshi ono k'etsutsu iya; kele ulo obu, mu abya akpuku obu be a-pakwa eka apaa; teme l'o dukwapho biribiri. ¹⁰ Ndu nkengu ono, egbu oshi ono be mu a-nu ukpokutu witi, jiru ukporo unu ekpa ugbo labo l'unu ekpa iri. Mu anu phe bali, jiru ukporo unu ekpa ugbo labo l'unu ekpa iri; bya anu phe ite mee, du ukporo unu labo l'unu iri; bya anu phe ite manu, du ukporo unu labo l'unu iri."

11 Tòbudu iya bụ; Hiramụ, bụ eze ndu Taya dee ẹkwò-ozì gude yeeru Sólomọnu ọnu sụ: “Ọ kele Chipfu yeru ndibe iya obu meru g’o gude o mee g’i bụru eze phẹ.” 12 Hiramụ pfukwaaphọ sụ: “G’ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ onye ono, meru igwe mee eliphe; mbụ onye ono, nūru eze, bụ Dévidi nwa, maru iphe; kwaa ẹnaya; bya aburu onye iphe edoje ẹnaya; g’o bụru onye a-kpuru Chipfu eze-ulo; kpuru onwiya ulo-eze. 13 Nta-a bẹ mu ziwaru nwoke, maru eme ọna; mbụ onye iphe, edoje ẹnaya, aza Huramu-Abi g’o byapfuta ngu.

14 “Ọ bụ nwatibe nwanyi, shi l’ipfu Danu. Nna iya bụru onye Taya. Ọ maru g’e shi eme ọna lẹ mkpọla-ododo; mẹ lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ l’onyirubvu; mẹ lẹ mkpuru-igwè; mẹ lẹ mkpuma; mēkpoo l’oshi; tẹmẹ ọ maru g’egudeje ọghu uswe-uswe; mẹ ọghu, dū urwukpu-urwukpu; mẹ ọghu, eke meeme; mẹ ọkpobe ẹkwa-ọchaa eme ọna. Ọ maru g’aapyiye iphe-apyiye, dū iche iche; tẹmẹ ẹgube ẹrengete, a sūru g’o mee bẹ oomekọtaephọ. Yele ndu nkengu, bụ ndu eme ọna; mẹ ndu eme ọna ono, nnajiuphu mu, bụ Dévidi, bụ iya bụ nna ngu doberu bẹ a-tuko jee ozi ono. 15 Nta-a bukwa gẹ gube nnajiuphu mu nwaru ndu-ozì ngu witi; mẹ balì; mẹ manụ; mẹ mēe ono, i pfuru opfu iya ono. 16 Ọo ya bụ; g’anyi eje awataru ngu oshi, dukpoe ngu phọ ree l’úbvú úbvú Lébanonu; sweshia ya esweshi kpoghaa ya eze-enyimu; je edobe iya lẹ Jiopa, bụ ẹka ọo-dụ; l’i vuta iya lashia Jierusalemu.”

Ndu ọgbo-ozì Sólomọnu (1Iphe 5:13-18)

17 Tòbudu iya bụ; Sólomọnu bya agwa ndu Iwaru alwalwa, bukọta l’alì Ízurẹlu ọgu; mbụ ẹgube ono, nna iya, bụ Dévidi guru phẹ ono. Mkpako iphe, ẹphe dū bụru ụkporo unu ugbo iri lẹ tete l’unu ẹno*. 18 O woru ụkporo unu nemadzu ugbo ẹsato l’unu iri l’ise† dobe g’ẹphe buru ndu evuje iphe; dobe ụkporo unu nemadzu ugbo iri‡ g’ẹphe buru ndu agbakposhi mkpuma l’úbvú úbvú alì ono; bya edobe unu tete g’ẹphe buru ndu-ishi, eleta ẹnaya l’ozi ono; k’ophu ẹphe a-nodu eme gẹ ndu ono je ozi ono.

3

Sólomọnu akpu eze-ulo Chileke (1Ndu 6:1-36)

1 Tòbudu iya bụ; Sólomọnu wata akpu eze-ulo Chipfu ono lẹ Jierusalemu l’úbvú Moriya, bụ ẹka ono, Chipfu byapfutajeru nna iya, bụ Dévidi ono; mbụ l’oma ẹka Ọnanu, bụ onye Jiebusu echije balì, bụ iya bụ ẹka ono, Dévidi doberu g’a kpua ya ono. 2 Ọ bụru l’abalì k’ẹbo l’onwa k’ẹbo l’ime apha k’ẹno e -shi teke ọ wataru aburu eze bẹ ọ wataru iya akpukpu. 3 Waa gẹ Sólomọnu gude tya ọkpa-ulo ono, aa-kpuru Chileke ono baa: A -bya l’o-gba-lẹ-mbụ iphe, e shi egudeje atụ iphe; bẹ ogologo iya dū ụkporo nkwo-ẹka ẹto; uswekete iya dū ụkporo nkwo-ẹka. 4 Nwulo, a kpuru; dupfube l’atatiuphu eze-ulo ono bẹ ogologo iya dū ụkporo nkwo-ẹka. Ogologo eze-ulo ono bẹ yele uswe iya ha ẹnaya nhamunha. Eli nwulo ono dū ụkporo nkwo-ẹka ishii. L’ime iya bẹ bụ ọkpobe mkpọla-ododo bẹ a wukotaru iya. 5 O gude oshi Sayipurosus kweshishia igbulọ ime eze-ulo ono; bya awukota

* 2:17 2:17 Bụ iya bụ 153,600 lẹ mbekee. † 2:18 2:18 Bụ iya bụ 70,000 lẹ mbekee. ‡ 2:18 2:18 Bụ iya bụ 3,600 lẹ mbekee.

iya mkpola-ododo, guru egugu; bya esengashia ya mpfũ mę gwogirigwo l'eli iya gude mee ya ọna. ⁶ O gude mkpuma, vugbaa oke aswa memaa ọlo ono emema. Mkpola-ododo, o gude mee ọlo ono bę bũ mkpola-ododo, shi l'ali Pavayimu. ⁷ O wukota mkpola-ododo l'ulo ono l'ophu. O wukotaru iya l'oswebe; mę l'onu-ulo ono; mę l'igbulo ọlo ono; mękpoo mgbo iya; bya apyishia chierobu doo l'eli igbulo ono. ⁸ O bya akputa mkpuru ęka-kakota-adu-nsọ. Ogologo ọlo ono bę o kpuru; yele uswekete iya buru iphe lanu. O kpuru ogologo iya; o du ukporo nkwo-ęka; uswekete iya du ukporo nkwo-ęka. O wukota iya okpobe mkpola-ododo, ęrwa iya du unu talentu l'ukporo talentu iri. ⁹ Nggw mkpola-ododo, e gude mee k'ulo ono bę ęrwa iya du shekelu ukporo labo l'iri. O wukotakarwarupho mkpola-ododo l'ulo k'eli iya.

¹⁰ Le mkpuru ęka-kakota-adu-nsọ bę o kpuru chierobu labo akpukpu dobe; wukota iya mkpola-ododo. ¹¹ Nku chierobu ono ephenebo bę tukoru du ukporo nkwo-ęka. Nku lanu bę du nkwo-ęka ise l'ogologo; ndu je asu-pfuru l'igbulo ọlo ono; nanu ophuu du nkwo-ęka ise; ndu je asu-pfuru l'igbulo ọlo ono; nanu ophuu du nkwo-ęka ise; ndu je asu-pfuru l'igbulo ọlo ono; nanu ophuu du nkwo-ęka ise; ndu je asu-pfuru le nku ke nanu ophuu. ¹³ Chierobu ono bę sashichaaru nku phe asashi; o du ukporo nkwo-ęka. Epe pfuru ghagbaa iphu le mkpuru ono gedegede. ¹⁴ O gude oghu, du urwukpu-urwukpu; mę oghu uswe-uswe; mę oghu eke meeme; mę okpobe ękwa-ọcha kwee ękwa-mgbochi; bya eseshia chierobu l'eli iya.

Itso, e meru l'oniyirubvu
(1Ndu 7:15-22)

¹⁵ L'onu-ulo ono bę o meru itso labo bvube. O duchaa ukporo nkwo-ęka le nkwo-ęka iri l'ise l'eli; bya emeta nchi-itso, eli iya du nkwo-ęka ise tukobegbaa l'eli iya iche iche. ¹⁶ O bya akpata iphe, du ge gwogirigwo yehaa le nchi-itso ono, du l'eli itso ono; bya akpa iphe, du g'itorokuma, du ukporo ise swobechaa le gwogirigwo ono. ¹⁷ O bya akpobe itso ono ephenebo l'iphu eze-ulo ono. Nanu bę o kpoberu l'uzo ndohali ọlo ono; kpobe ophuu l'uzo isheli. Ophu o kpoberu l'uzo ndohali bę o guberu Jiakinu; gube ophu no l'uzo isheli Bówazu.

4

Oru-ngweja, e meru l'oniyirubvu
(1Ndu 7:23-51)

¹ Tobudu iya bu; o bya egude onyirubvu meta oru-ngweja, du ukporo nkwo-ęka l'ogologo; uswekete iya du ukporo nkwo-ęka; eli iya du nkwo-ęka iri.

Iphe, e meru l'oniyirubvu dobe g'e yeje mini
(1Ndu 7:23-26)

² Tobudu iya bu; Hiram bya adazee onyirubvu gude kputa iphe, du mgburugburu, ee-yeje mini g'o doru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu bę du nkwo-ęka iri. G'o habe l'eli bu nkwo-ęka ise. Mgburugburu iya du ukporo nkwo-ęka le nkwo-ęka iri. ³ Le mkpula igburonu iya bę a kpuyaberu iphe, du g'oke-eswi uzi iri l'ęnya nkwo-ęka lanu; woru iya kpoo giriri uzi labo. E meru iya; yeje mini ono, echiririri ono rwagbabe. ⁴ Iphe ono, eeyeje mini ono bę a doberu l'eli oke-eswi iri l'ębo, a kpuru l'oniyirubvu. Oke-eswi ono ęto bę a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa ęto iphu

l'uzo ɛnyanwu-ariba; ghaa ɛto iphu l'uzo ndohali; ghaa ɛto iphu l'uzo ɛnyanwu-awawa; ghakota phe ike ye l'uzo ime iya. ⁵ Iphe ono, eeyeje mini ono be igbidigbi iya ha ge mpfufumeka. Igburonu iya be o meru; o du g'igburonu okoro; mbu o dupeho g'okoko ojimbvu. Mini, alaje iya nu be e-ruw iphe, du g'unu galonu ukporo ɛto l'iri l'ise.

⁶ O mekwarupho eze gbamugbamu iri, ee-gudeje asa iphe. Ise be o suberu l'uzo ndohali; sube ise l'uzo isheli. O buru eze gbamugbamu ono be ephe asaje iphe, e gude mee ke ngweja-akpo-oku. Eze iphe pho, eeyeje mini pho buru ophu ndu-uke Chileke asaje onwophe.

⁷ O bya egude mkpola-ododo meta iphe, aapfubeje oroku uzo iri dobe l'eze-ulo ono. O buru g'a suru g'e mee ya bu g'o meru iya. O woru ise dobe l'uzo ndohali; dobe ise l'uzo isheli. ⁸ O mekwaapho teburu iri dobe l'eze-ulo ono. Ise be o doberu l'uzo ndohali; dobe ise l'uzo isheli. O gude mkpola-ododo mee gbamugbamu ukporo ise.

⁹ O bya emeta oma-unuphu ke ndu-uke Chileke; me eze oma-unuphu; me mgbo, ee-yegbaa l'onu oma-unuphu ono. O wukota onyirubvu le mgbo iya. ¹⁰ O pata eze iphe pho, eeyeje mini pho sube l'uzo ndohali; mbu l'uzo ɛnyanwu-awawa ndohali ulo ono.

¹¹ Iphe ozo, Huramu mefuaru bu ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me gbamugbamu.

Mkpafo iphe, Hiramu kpushiru dobe l'eze-ulo Chipfu (1Ndu 7:40-51)

Tobudu iya bu; Huramu toko ozi ono, o jeru eze, bu Solomonu l'eze-ulo Chileke ono jeebekota.

Owaa bu iphe, o kpushiru l'eze-ulo Chipfu ono: ¹² Itso labo; waa nchi-itso labo, gwocharu ke kokoroko, o tu-kobecharu l'eli itso labo ono; me iphe-akpakpa labo, o kparu gude memashia nchi-itso labo ono, gbaru yororo ono; ¹³ me akparu itorokuma, dukota unu lanu, o dopheru iphe, a kparu akpakpa ono mgburugburu. O doru iya giriri uzi labo le nchi-itso ono, gbaru yororo ono; mbu l'eli itso ono; ¹⁴ me ogba-kperekpere; waa eze gbamugbamu, a dobechaaru iya l'eli; ¹⁵ me iphe, eeyeje mini, echi ririri; me oke-eswi iri l'ebo, a doberu iphe ono l'eli; ¹⁶ me ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; waa oji; mewaro unwu ivu ozo, gbaru nu.

Iphemiphe, Huramu-Abi meshikotaru eze, bu Solomonu le k'eze-ulo Chipfu ono be bu onyirubvu, aphugbaa ke ngerengere be o gude mekota iya.

¹⁷ Eze bya ezia g'a dazee onyirubvu ono gude kpushia iphe ono le phorokoto ali Jiordanu; mbu ali urwa, du le mgbaka Sukotu waa Zaretanu*.

¹⁸ Solomonu be meshiru iphemiphe ono o du igwerigwe k'ophu bu l'erwa onyirubvu, laru iya nu be a ta amakahadu g'o habe.

¹⁹ Solomonu meshikotaru ivu, du l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu: Orungweja, e gude mkpola-ododo mee; me teburu, eedobeje buredi, du nso l'iphu Chipfu; ²⁰ me iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo; yele oroku, a pfubegbaaru iya g'o nwuje oku l'iphu eka-kakota-adu-nso; egube ono, a suru g'o du; ²¹ me iphe, du g'okoko; me oroku; me iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono be e mekotaru l'okpobe mkpola-ododo; ²² me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbamu; me ago; me iphe, aaguje oku. E gudekota okpobe mkpola-ododo mekota iya;

* **4:17** 4:17 O kwa iya pho bu Zereda.

mękpoo mgbo eze-ulo ono, bu iya bu mgbo k'ime mkpuru ęka-kakęta-adu-nsę; me mgbo k'eze-ulo ono l'onwiya.

5

¹ Noo ya; ozi, Sólomonu ejękęta l'eze-ulo Chipfu ono bya abvukota. Ọ bya ewobatakęta iphemiphe, Dévidi, bu nna iya shi dobe nsę bya eworu dobe l'ęka eedobeje ęku l'eze-ulo Chipfu ono; mbu mkpọla-ọchaa; me mkpọla-ododo; me ivu, du iche iche.

Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chileke (1Ndu 8:1-9)

² Tọbudu iya bu; Sólomonu bya ekukoo ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu le Jierúsalemu; mbu ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi l'enya-unuphu ndu Ízurelu; k'ophu ephe a-pafuta okpoko ọgbandzu Chipfu l'úbvú Zayonu, bu iya bu mkpukpu Dévidi. ³ O -rwuepho teke ephe aboje iphe l'onwa esaa; unwoke Ízurelu l'ophu dzukęta l'iphu eze.

⁴ Ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu l'ophu dzukę; ndu Lívayi pata okpoko ono. ⁵ Ephe pata okpoko ono; bya aphęta ọlo-ękwa-ndzukę; gwetakęta iphe, bu ivu, du nsę, du iya nu. Ọ buru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi be vutaru iya nu. ⁶ Eze, bu Sólomonu me ikpoto ndu Ízurelu, ephe l'iya dzukęberu l'ęka ono tuko nọdu l'iphu okpoko ono; egbushi aturu me eswi. Ephe gbushiru ikpoto anu, a taa tukotadu onu iya; teme ophu a taa gutadu iya l'ogu.

⁷ Noo ya; ndu-uke Chileke pata okpoko ọgbandzu Chipfu obu je edobe l'ęka e metaru g'ọ nọduje l'ime mkpuru eze-ulo ono, bu iya bu ęka-kakęta-adu-nsę; woru iya dobe le mkpula nkú chierobu. ⁸ Chierobu ono be sashigbaaru nkú l'eli ęka ono, okpoko Chipfu nọ ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁹ Oshi ono be du ogologo k'ophu bu l'aagbeje l'ęka-du-nsę, du l'iphu ęka-kakęta-adu-nsę ele enya l'ishishi iya g'ọ tsefutaru. Ole a ta agbejekwanu l'ęka ozo huma iya. Ephe dukwa-a l'ęka ono byasu ntanu-a. ¹⁰ Ọ tọ dudu iphe, du l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labọ, du bachibachi, Mosisu yeru iya l'úbvú Horebu l'ęka Chipfu ye ndu Ízurelu nọ gbaa ndzu g'ephe futaru l'alị Ijiputu ono-a.

Odu-biribiri Chipfu (1Ndu 8:10-11)

¹¹ Tọbudu iya bu; ndu-uke Chileke bya eshi l'ęka-du-nsę wufuta. Ndu uke Chileke ono, bu ndu ophu nọ l'ęka ono be dobehawaru onwophe nsę g'ephe hakęta; ophu ephe akpaduru ishi k'ogbo ophu ephe yi. ¹² Asafu; me Hemanu; me Jiedutunu; me unwu phe; me abubu phe; mbu ogbo-ebvu ono, shi l'eri Lívayi ono l'ophu bya bya apfuru l'uzo enyanwu-awawa oru-ngweja ono. Ephe yekęta uwe, e meru l'okpobe ękwa-ọchaa; chiru ogelenda; me une; me ogumogu aku ebvu. Ndu uke Chileke, du ukporo ishii tuko tsoru phe egbu opu. ¹³ Ọda opu ono; waa olu ebvu ndu ono, agu ebvu ono tuko awukotaepho nanu. Ephe nọdu agu ebvu ajaja; me ebvu ekele anu Chipfu. Ephe nọdu agu ebvu ono egbu opu eye iya; aku ogelenda; mewaro ngwa-ebvu ozo eye iya. Olu phe nọdu aha gengugengu l'ęka ephe aguru Chipfu ebvu ajaja asuje:

“Chipfu bu onye oma;
n-yemobu iya
a-noje jasụ l'ojeje.”

Tòbudu iya bụ; urwukpu bya eji ụlo ono ejiji; mbụ ụlo Chipfu ono. 14 Urwukpu ono mee k'òphu bụ lẹ ndu-uke Chileke ono ta adụedu ike takebe eje ozi phẹ; kele ọdu-biribiri Chipfu byaru bya eji eze-ụlo Chileke ono ejiji.

6

Opfu, Sólomọnu pfuru (1Ndu 8:12-21)

1 Tòbudu iya bụ; Sólomọnu sụ: “Chipfu sụru l'ọo l'urwukpu, gbahuru kẹ tsukiribaa bẹ ya e-buru. 2 Nta-a bẹ mu kpụwaru ngu eze-ụlo, parụ ẹka apaa, bụ ẹka ii-buru jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄m̄im̄im̄ii.”

3 Ndu Ízurẹlu ono, dzukoberu nụ ono pfuru l'ẹka ono; Sólomọnu bya aghachiru phẹ iphu; ọru ọnu-oma nụ phẹ; 4 sụ phẹ: “G'ajaja buru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ onye ono, gude ọnu iya kwee Dévidi, bụ nna mu ukwe; bya egudewaa ẹka iya meebekota iya. Kele o pfuru sụ: 5 'E -shi mbọku, mu dufutaru ndibe mu l'alị Ijiputu bẹ ọ tọ dudu mkpukpu, mu hotaru l'ipfu Ízurẹlu l'ophu g'ọ buru ẹka aa-kpuru mu ụlo; g'epha mu reje ire l'ẹka ono; teme ophu ọ dudu onye mu hotaru g'ọ buru onye-ishi ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu. 6 Oke nta-a bẹ mu hotawaru Jierúsalemu g'ọ buru ẹka epha mu e-reje ire; teme mu hotawa Dévidi g'ọ buru onye-ishi ndibe mu ono, bụ ndu Ízurẹlu.’

7 “Nna mu, bụ Dévidi bẹ shikpọ dobesu lẹ ya a-kpuru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu eze-ụlo. 8 Obenu lẹ Chipfu sụru nna mu, bụ Dévidi: Eshi ophu i vu iya l'obu g'i kpuru mu eze-ụlo bẹ ọ dukwa-a ree l'ọ dū ngu l'obu. 9 Oke-a; ọ tọ bụdu gubedua bẹ a-kpụ ụlo ọbu. Onye a-kpụ iya nụ bụ nwa ngu, i nwuru anwunwu. Ọo yebedua bẹ a-kpuru mu eze-ụlo.

10 “Nta bẹ Chipfu mekotawaru iphe o kweru ukwe iya; kele mu futawaru bya anọ-chia ọnya nna mu, bụ Dévidi; mu nduwaa l'aba-eze ndu Ízurẹlu ẹgube ono, Chipfu kweru ukwe iya; teme mu bya akpwa eze-ụlo Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ono. 11 Ọ buru l'ẹka ono bẹ mu doberu okpoko Chipfu; mbụ okpoko ono, e yeru ekwo ogbandzu ono, Chipfu yele ndu Ízurẹlu gbaru ono.”

Sólomọnu epfu anụ Chileke (1Ndu 8:22-53)

12 Tòbudu iya bụ; Sólomọnu pfuru l'iphu ọru-ngweja Chipfu; l'iphu edzudzu-ọha ndu Ízurẹlu ono; chilia ẹka iya labo imeli. 13 Sólomọnu bẹ gude onyirubvu meta ẹka aapfu-kojeru apfu-koru; ogologo iya dū nkwo-ẹka ise; ọsa iya dū nkwo-ẹka ise; eli iya dū nkwo-ẹka ẹto. Ọ buru ẹka o doberu iya bụ l'oma-unuphu ono; pfu-koru l'eli iya. O gbushi ikpere l'ataphu edzudzu-ọha Ízurẹlu ono; bya achị-lia ẹka imeli; 14 pfuahaa sụ: “Gube Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; ọ tọ dudu Chileke ọzo, dūbaa gẹ gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbụ gube onye edobeje ogbandzu, unu lẹ ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozu ngu obu; mbụ ndu gude obu phẹ g'ọ ha etso ụzo ngu. 15 Gube onye ono, meebekotaru ukwe, i kweru onye-ozu ngu ono, bụ nna mu Dévidi. I gude ọnu ngu kwee ya ukwe; bya egude ẹka ngu meebekota iya ẹgube ọ dū ntanụ-a.

16 “Gube Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; nta-a bụ g'i mefunaa ukwe-iphe ophu, i kweru onye-ozu ngu ono, bụ nna mu Dévidi; mbụ ono, i kweru

iya sụ: 'Ọ tọ dudu iphe, bya l'e-me g'unwu ngu nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu; m'ọ buru-a l'unwu ngu ọbu bẹ a-kwaberu onwophe ẹnya; meje ekemu mu; egube ono, i shi emeje iya ono.' ¹⁷ Jiko Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu; g'opfu, i pfuru yeru onye-ozí ngu, bụ nna mu Dévidi vukotakwa.

¹⁸ "Obenu; ?Chileke yele nemadzu mmanu e-bukotaru l'eliphe-a k'eviya too? Sụ-a; igwe; mbụ igwe ophu kakota l'eli ta asudu ngu anodu; ?bụ-chia eze-ulo owa-a, mu kpuru-a bẹ l'asuchiaru ngu nu? ¹⁹ Ole-a; numanu epfufu, onye-ozí ngu epfu anu ngu; mę arworwo, oorwo ngu. Gube Chipfu, bụ Chileke mu; ngabenu nchi le mkpu, onye-ozí ngu echiku ngu; waa epfufu, o nọ l'iphu ngu epfu anu ngu. ²⁰ Mbụ; g'ẹnya ngu dujenu l'eze-ulo-a eswe l'enyashi. Mbụ eka-a i suru l'ii-buru-a; k'opfu bụ teke mube onye-ozí ngu gharu iphu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; l'i ngaberu mu nchi. ²¹ Ngabenu nchi l'arworwo, onye-ozí ngu; mę ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu arwo ngu; le teke ephe gharu iphu l'eka-a epfu anu ngu. Shikwa l'imigwe, bụ eka i bu ebubu numa iya. Teke i numaru iya; gukwaaru phe nvu l'iphe-aji phe.

²² "Ọ -buru l'o nweru onye mesweru ibe iya; a nodu ele ẹnya g'onye ọbu ria nte; onye ono -bya l'oru-ngweja ngu, nọ l'eze-ulo-a; bya eria nte ọbu; ²³ shikwa l'imigwe numa iya; l'i mee iphe, gbaru ngu nu. Kpee ndu-ozí ngu ono ikpe l'onwongu. Onye ophu ikpe nmaru; maa ya ikpe; tu-kobe iya iphe, o metaru l'ishi. Onye ophu iswi du mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nu le k'apfubekoto iya.

²⁴ "Ọ -buru l'ohogu lwu-kperu ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu; kele ephe mesweru ngu; ephe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa epha ngu; nodu l'eze-ulo-a pfuru nu ngu; rwo ngu; ²⁵ shikwa l'imigwe numa iya; l'i guaru ndibe ngu ono, bụ ndu Ízurelu nvu l'iphe-aji phe ono. L'i bya eduphuta phe azu l'ali ono, i nuru nna phe ono.

²⁶ "Teke o bụ l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kele o l'ephe meru iphe-aji; ephe byakwanu aghaa iphu l'uzo eka-a pfuru nu ngu; kuahaa epha ngu; bya agbakuta iphe-aji phe ono azu; kele i mewaru ephe jee iphe-ehuka; ²⁷ shikwa l'imigwe numa iya; guaru ndu-ozí ngu ono, bụ ndu Ízurelu nvu l'iphe-aji ono. L'i zia phe uzo, pfuru oto, ephe a-nodu eshi. L'i mee g'igwe dzeje mini l'ali ono, i nuru ndibe ngu o buru okiphe phe ono.

²⁸ "Ọ -buru l'oo egu-ememe byaru l'ali-a; ozoo ejo iphe-ememe; m'obu iphe, emebyishije nri, a koru l'opfu; ozoo ophu emeje g'o tsua evu; ozoo igube; m'obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l'oo ohogu phe byaru ekephata phe le mkpukpu, du l'ali phe; mbu o betakporu o buru ejo iphe-ememe gunu; ozoo iphe-ememe, du idu-agma bẹ byaru nu; ²⁹ o -nwekporu onye machiru eka iya l'uzo ulo-a pfuru nu ngu; ozoo l'oo ndibe ngu, bụ ndu Ízurelu l'opfu bẹ pfuru nu ngu; bya arwo ngu; kele o onyenonu maru g'iphe-ehuka ono atsu-beru iya l'ehu l'obu iya; ³⁰ shikwa l'imigwe, bụ eka i bu ebubu numa iya. Gukwaaru phe nvu; mee iphe, gbaru ngu nu; l'i meeru onyenonu g'iphe, oome gbaru; eshi ophu i maru obu onyemonye. Noo kele o gubedua kpoloko bẹ maru obu unwu-eliphe l'opfu; ³¹ k'opfu ephe a-nodu atsu ngu ebvu mboku-mboku; jeye g'ephe a-nọ-bekporu l'ali-a, i nuru nna anyi phe-a.

³² "A bya l'onye bu onye ohozo; mbu onye ta abudu onye Ízurelu, bụ ndibe ngu; mbu onye ono, gude kẹ epha ngu; waa k'okpehu, du ngu nu; waa k'iphe, du biribiri, inoduje emegbabe; shi l'eka du ẹnya bya.

Teke onye obu byaru bya aghaa iphu l'eze-ulo-a; pfuru nu ngu; ³³ shikwa l'imigwe, bu eka i bu ebubu; numa iya; meeru onye ohozo ono iphemiphe, o gude araku ngu; k'ophu ndu mgboko l'ophu a-madzuru epha ngu; shi nno atsu ngu ebvu ge ndibe ngu, bu ndu Izurelu atsu ngu. Teme ephe amakarupho l'eze-ulo-a, mu kpuru-a be bu epha ngu be e gude kpa ya.

³⁴ "O -buru le ndu nkengu jeru etso ndu ohogu phe ogu l'eka bukpo eka i ziru phe; ephe -ghawaa iphu le mkpukpu-a, i hotaru-a; me l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a pfuru nu gube Chipfu; ³⁵ nodukwa l'imigwe numa epfufu, ephe pfuru nu ngu; me arworwo, ephe rworu ngu; bya agbataru phe.

³⁶ "Teke o bu l'oo iphe-eji be ephe meru ngu; kele o to dudu onye te emejedu iphe-eji; ehu ghuaaha ngu eghu; i woru phe ye ndu ohogu l'eka; k'ophu bu l'ohogu kpuru phe le ndzu lashia l'eka du enya; ozoo eka du ntse; ³⁷ ephe -nodu l'ali ono, a kpuru phe le ndzu laa ono; egomunggo lwa phe azu; izimanu lwa phe azu; ephe nodu l'ali ndu ono, kpuru phe le ndzu ono rwo ngu su l'ephe mewaru iphe-eji; bya emewaa iphe, ta apfuduru-oto; mewaa ejo-ememe; ³⁸ mbu; o -buru l'ephe no l'ali ono, a kpuru phe le ndzu laa ono gude obu phe go ha; me ndzu phe go ha lwafuta ngu ozo; ephe gha iphu l'ali-a, bu ali, i nuru nna phe-a; mbu le mkpukpu-a, i hotaru-a; me l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a; pfuru nu ngu; ³⁹ shikwa l'imigwe, bu eka i bu ebubu numa epfufu, ephe pfuru nu ngu; me arworwo, ephe rworu ngu; gbaaru phe mkpu. Li guaru ndibe ngu ono, mesweru ngu nu ono nu.

⁴⁰ "Jiko Chileke mu; g'enya ngu dujenu l'epfufu, a no l'eka-a epfu anu ngu; l'ingabejekwa iya pho nchi.

⁴¹ "Nta bukwa gi gbalihu gube Chipfu, bu Chileke; jeshia l'okpoku ngu.

Gbalihu gu l'okpoko ngu
ono, egoshi li bu onye
okpehu du ono.

Gube Chipfu, bu Chileke;
ge ndu-uke nkengu
bukwaru ndu ee-ye
ndzota egube eeyeje
uwe-a.

Ge ndu duru ngu nso tekwa
eswa l'iphe, du ree,
iimeru phe.

⁴² Jiko Chipfu, bu Chileke;
ta ajikakwa onye-ozu ngu
ono, i hotaru bya emee
ya o buru eze ono.

Nyatakwa n-yemobu ono,
i yeru Dévidi,
bu onye-ozu ngu ono."

7

¹ Sólomonu pfughechaepho nu Chileke; oku shi l'imigwe buru ke phaa bya ekekota ngweja-akpo-oku; me ngweja ozo, e gweru. Odu-biribiri Chipfu bya eji ulo ono ejiji. ² Ophu ndu-uke Chileke adudu ike bahu l'ime ulo Chipfu ono; kele odu-biribiri Chipfu jiru iya ejiji. ³ Ndu Izurelu humaeapho oku ono go nwuru; bya ahuma g'odu-biribiri Chipfu ono no

l'eli ụlo ono; ephe phozeta kpubegbaa iphu l'alì l'eli ẹka e gude mkpuma kpụ-lia akpụ-li; ephe baaharụ Chipfu ẹja ekele iya ekele asuje:

“Chipfu bụ onye oma;
n-yemobu iya anoje
jasụ l'ojeje.”

Eye Eze-ulo Chipfu l'ẹka Chileke
(1Ndu 8:62-66)

⁴ Tọbodu iya bụ; eze yele ndu Ízurelụ l'ophu tũko gwee ngweja l'iphu Chipfu. ⁵ Anụ, eze, bụ Sólomọnu gburu gude gwee ngweja bẹ dụ ụkporo ụnu eswi ugbo labọ l'ụnu iri l'ise;* mę ụkporo ụnu aturu ugbo iri l'ise.† Oo ya bụ; eze yele ndu Ízurelụ ono g'ephe ha tũgba woru eze-ulo ono ye Chipfu l'ẹka. ⁶ Ndu uke Chileke tũko pfuru l'ọnodu phẹ. Nokwaphọ gę ndu Lívayi pfuru lẹ nkephe; gude ngwa ebvu Chipfu; mbụ ono, eze, bụ Dévidi meru dobe g'e gude guje ebvu ekele nụ Chipfu, bụ iya bụ ngwa ebvu ono, o shi egudeje agụ ebvu ekele asuje: “N-yemobu iya anoje jasụ l'ojeje.” Ndu uke Chileke ono nọdu ghaaru ndu Lívayi iphu egbu opu; ndu Ízurelụ l'ophu pfugbaaru apfuru.

⁷ Sólomọnu dobe echilabọ oma-unuphu ono, nọ l'atatiphu ụlo Chipfu ono nsọ. Ọ buru l'ẹka ono bẹ ọ nọ gwee ngweja-akpo-ọku; mę ẹba-anụ, e gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo kele ọru-ngweja, e gude onyirubvu mee, nọ l'iphu Chipfu bẹ ha nwanshiji; k'ophu bụ lẹ ngweja-akpo-ọku; mę ngweja-nri; mę ẹba-anụ, e gude gwee ngweja-ẹhu-guu ono taa alakotadu iya.

⁸ Oo ya bụ; Sólomọnu mę ndu Ízurelụ g'ephe ha, bụ ndu ephe l'iya nọ l'ẹka ono; mbụ ikpoto oha, shi lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa lẹ ngele Ijiputu, bụ ndu tũkoru nọdu teke ono; bọo Ọbo-iphe ono abalì ẹsaa. ⁹ O be lẹ mbọku k'ẹsato; ephe nọ ndzuko, gbaru iche; noo kele ephe meru k'edobe ọru-ngweja ono nsọ ujiku ẹsaa; bọo Ọbo-iphe ujiku ẹsaa. ¹⁰ O be lẹ mbọku, onwa ẹsaa dụ l'ụkporo abalì l'abalì ẹto; ọ gbasaa ndu ono g'ephe lashia ibe phẹ. Ephe gude ẹhu-utso lashia; mę obu-utso lẹ k'iphe-oma, Chileke meru Dévidi; mę Sólomọnu; mę ndibe iya, bụ ndu Ízurelụ.

Chipfu epfu eyeru Sólomọnu
(1Ndu 9:1-9)

¹¹ Oo ya bụ; Sólomọnu kpụ-tsechaepho eze-ulo Chipfu ọbu; mę ụlo nkiya; mbụ tũko iphemiphe, ọ tũberu k'ememe l'eze-ulo Chipfu ono; mę l'ulo nkiya mekọta; ¹² Chipfu byapfuta iya l'enyashi bya asụ iya: “Mu nũmawaru epfupfu, i pfuru nụ mu; bya ahọtawa ẹka-a g'ọ buru ẹka a-anọduje egweru mu ngweja. ¹³ Ọ -buru lẹ mu guchiru igwe; k'ophu bụ l'ọ to dzeduru mini; ọzoo lẹ mu tũru igube ekemu g'ọ tũko iphe, dụ l'alì ono tapyashia; ọzoo lẹ mu ziru ẹjo iphe-ememe g'ọ bya l'echilabọ ndibe mu; ¹⁴ ọ -buru lẹ ndibe mu ono, bụ ndu eeku epha ala l'epha mu ono; wozetaru onwophẹ alì; pfuru nụ mu; chọo atatiphu mu; bya adakọbe haa ẹjo-ememe, ephe eme; bẹ mu e-shikwa l'imigwe nũma epfupfu, ephe epfu anụ mu; guaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji phẹ; mee g'alì phẹ dụ iche. ¹⁵ Nta-a bẹ ẹnya mu; mę nchì mu a-duje l'epfupfu, eepfu anụ mu l'ẹka-a. ¹⁶ Mu họtawaru eze-ulo-a; bya adobewa iya nsọ; mewaa iya g'ọ buru ẹka epha

* 7:5 Bụ iya bụ 22,000 lẹ mbekee. † 7:5 7:5 Bụ iya bụ 120,000 lẹ mbekee.

mu a-nòduje ere ire jasuru asuru. Ẹnya mu; waa obu mu a-duje l'ẹka ono tekenteke.

¹⁷ “A bya lẹ gubedua; ọ -bùru l'ì tsoru ọzo mu ẹgube ono, nna ngu Dévidi tsoru iya ono; eme iphemiphe, mu tũru ngu l'ekemu; ¹⁸ bẹ mu e-me g'ònodu ngu l'aba-eze ndu Ízurelu nguru anguru; ẹgube ono, mu lẹ nna ngu, bụ Dévidi gbaru iya lẹ ndzụ lẹ teke ono, mu sũru iya l'ò to nwedu iphe, byaru e-me g'ũnwu iya nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurelu.

¹⁹ “Ọle-a; ọ -bùru l'ì nọnyaaru ọphu iitsoedũ mu; gwọbe ekemu ono, mu tũru unu ono; mbụ je agwaahaa agwa abarũ phẹ ẹja; ²⁰ bẹ mu a-vũkwa phẹ l'ogbarabvu vũfu l'alì ono, mu nũru phẹ ono; mu amĩa ẹnya l'eze-ulo-a, mu doberu nsọ g'ẹpha mu reje ire-a. Mu e-me iya g'ọ bũru iphe, ndiphe e-gude anma l'ejo ẹtu; waa iphe, aa-nòdu eme iphe ọchi. ²¹ Eze-ulo-a, ha imelimeli ẹgube-a bẹ a-bùru onye aghata iya nũ; ishi anyia ya ẹdzu; l'ọ kpọ-yiaru iya ukuvu sù: ‘?Bù gunu meru g'ọ gude Chipfu mee alì-a; waa eze-ulo-a ẹgube-a?’ ²² Ndiphe epfua sù: ‘Ọo kẹle ẹphe harũ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ; mbụ onye ono, dufutaru phẹ l'alì Ijiputu ono; gbẹ woru obu phẹ kpọru yeru agwa; gwaahaa ya; abarũ iya ẹja. Noo iphe, meru g'ọ gude Chipfu wopfuta phẹ ẹgube ẹjo iphe-ẹhuka-a.’ ”

8

Iphe ọzo, Sólomọnu megbabẹru (1Ndu 9:10-28)

¹ Noo ya; a nọephe ọkporo apha sũgba ishi, bụ iya bụ teke Sólomọnu gude kpua eze-ulo Chipfu ono; yẹ ọlo nkiya; ² ọ tũko mkpũkpu, Hiramunũru iya kpũkwashia; bya eworu ndu Ízurelu yekọta iya g'ẹphe bugbaaru iya.

³ Sólomọnu bya eje ọgu lẹ mkpũkpu Hamatu-Zoba; je alwũta iya. ⁴ Ọ kpua mkpũkpu Tadũmo l'echiegu; bya akpushia mkpũkpu, aakwakọbeje iphe lẹ mgboru Hamatu. ⁵ Ọ kpũkwaa mkpũkpu Betu-Horonu k'imeli; mẹ ọphu nọ l'uzo alì; kpua ya; o shihugbaa ike. O gude igbulọ kpũpheta iya; bya eyee ya ọguzo; mẹ mgborígwè, e gude aswọ-chi iya aswọ-chi; ⁶ bya akpua mkpũkpu Balatu; kpushia mkpũkpu, ọokwakọbeje iphe; mẹ mkpũkpu, ee-dobeje ọgbo-inya iya; mẹ ọphu ndu agbaru iya ìnya a-nòduje. Sólomọnu tũkoru iphemiphe, dũ iya g'ọ kpua ya lẹ Jierúsalemũ kpũkota; mẹ l'úbvũ úbvũ Lébanọnu; mẹkpoo l'alì-eze, nọkota iya l'ẹka l'ọphu.

⁷ A bya lẹ ndu ọphu phọduru nũ lẹ ndu Hetu; mẹ ndu Amọru; mẹ ndu Pẹrezu; mẹ ndu Hevu; mẹ ndu Jiebusu; mbụ ndu ono, ta abũdu ndu Ízurelu ono; ⁸ bẹ awa ndu ono, phọduru nũ l'alì ono; mbụ ndu ọphu ndu Ízurelu te egbushiduru; bẹ Sólomọnu meru g'ẹphe bũru ohu, ejeru iya ozi byasũ ntanũ-a. ⁹ A bya lẹ ndu Ízurelu bẹ ọ tũdũ onye ọphu Sólomọnu meru ohu, ejeru iya ozi. Ẹphebedua bẹ o meru ndu ojọgu iya; mẹ ndu-ishi ozi iya; mẹ ndu-ishi ọgbo-inya iya; mẹ ndu agbaru iya ìnya. ¹⁰ Ọo ẹphe bụ ndu-ishi ozi Sólomọnu. Ẹphe dũ ọkporo ọmadzu iri l'ẹbo l'ọmadzu iri bũru ndu-ishi l'ozu ono.

¹¹ Sólomọnu bya eshi lẹ mkpũkpu Dévidi dufuta nwada Fero phọ bya edobe l'ulo ono, ọ kpuru iya ono; kẹle Sólomọnu bẹ sũru lẹ nyee ya tee budu l'ulo Dévidi, bụ eze ndu Ízurelu; noo kẹle iphe, bụ ẹka okpoko Chipfu bahũgbaaru bẹ dũkota nsọ.

¹² Sólomõnu bya egweeru Chipfu ngweja-akpõ-õku l'eli õru-ngweja Chipfu, õ kpõru l'atatiphu eze-ulo ono. ¹³ Ngweja ono bẽ oogweje ẽgube õ gbaru g'e gweje iya mbõku-mbõku; mbõ ẽgube ekemu Mõsису pfuru g'e gweje iya l'eswe-atuta-unme; mẽ l'õnwa õphúú; mẽ l'õbo-iphe ẽto, aabõje aphağapha ono: bõ iya bõ Ọbo-Buredi, ekoduru ekoko; mẽ Ọbo-Idzu; mẽ Ọbo-Mkpù. ¹⁴ O tso ru ẽgube ono, nna iya Dévidi tõru ọkpa iya gude hõ ọgbo ndu-uke Chileke dobe phẽ l'õzi, ẽphe a-nõdu eje; mẽ ọgbo kẹ ndu Lívayi g'ẽphe bujeru ishi l'agũ ebvu ajaja; mẽ g'ẽphe yejeru ndu-uke Chileke ẹka l'õzi ẽgube ọ gbaru lẹ mbõku-mbõku; ọ gbaa ọgbo ndu nche dobegbaa phẽ l'oguzo g'ẽphe chee nche; keke ọo ẽgube ono bẽ Dévidi, bõ onye kẹ Chileke tũru iya l'ekemu. ¹⁵ Ọphu ọ dũdu iphe, eze tũru ekemu iya doberu ndu-uke Chileke; mẽ ndu Lívayi g'ẽphe meje, dũru ọphu ẽphe harũ ememe; je akpaa lẹ k'ẹka aakwakõbejegba ẹku.

¹⁶ Noo ya; ozi Sólomõnu ono buru iphe, e jekõtærupho e -shi lẹ mbõku, a tũru ọkpa eze-ulo Chipfu ono jasũru a kpũ-tsee ya. Ọ buru iya bõ l'aakpũ-ghe ulo Chipfu ono.

¹⁷ Tõbudu iya bõ; Sólomõnu bya atũgbua jeshia Eziyõnu-Geba; mẽ Elatu ọphu dũ l'alĩ Edõmu l'agũga eze-enyimu. ¹⁸ Hiramũ ye ndu nkiya, bõ ndu mahawarũ eze-enyimu ono; ẽphe pataru Sólomõnu ũgbo-mini. Ẹphe lẹ ndu kẹ Sólomõnu tũko jeshia alĩ Ofi; bya eshi l'ẹka ono wolata mkpõla-ododo, ẹrwa iya dũ ũnu talẽntu l'ũkporo talẽntu labõ lẹ talẽntu iri bya akũberu eze, bõ Sólomõnu.

9

Eze-nwanyĩ ndu Sheba akpafuta Sólomõnu (1Ndu 10:1-13)

¹ Tõbudu iya bõ; eze-nwanyĩ ndu Sheba bya anũma údũ Sólomõnu; ọ byatashĩa Jierúsalemũ g'o gude aji, shihuru ike dalee ya. Ọ chĩru ikpoto nemadzũ; mẽ inya-kamelũ, vugbaa manũ, eshigbaa kweekweekwee; waa igwerigwe mkpõla-ododo; mẽ mkpuma, vugbaa oke aswa. Ọ byapfuta Sólomõnu; bya atũko iphemiphe, ọ rĩru k'epfupfu pfukõtaru iya.

² Sólomõnu yekõtaru iya õnu ree l'aji, ọ jikõtaru iya. Mbõ l'õ tõ dũdu aji, ọ jĩru Sólomõnu, ọ madũ yeru iya õnu ree. ³ Eze-nwanyĩ ndu Sheba ono bya ahũma ẽgube mmamiphe, Sólomõnu nweru; waa ẽgube ulo, ọ kpõru; ⁴ mẽ ẽgube nri, oorije; mẽ ũdu oshi, ndu-õzi iya anõduje anõ; mẽ gẽ ndu-õzi iya gude eje ozi; waa ẽgube uwe, ẽphe eye l'ẽhu; mẽ ndu etsujeru iya onu lẹ mее; mẽ ẽgube uwe, ẽphe eye l'ẽhu; mękpoo ngweja-akpõ-õku, oogweje l'ulo Chipfu. Ọ bya ahũmakotachaa iphemiphe ono; ọ tũfu iya ẽhu.

⁵ Ọ bya asũ eze: "Akõ, mu nõ l'alĩ anyi nũma k'iphe, i meshiru; mẽ kẹ mmamiphe ngu bẽ bukota eviya. ⁶ Mu te eshidu kweta l'akõ ono bẽ bõ eviya; jasũ gẽ mu byaru nta-a bya egude ẹnya mu humakota iya-a. Lenu; gẽ kẹ mmamiphe ngu ono gude habe shii bẽ a ta kojahaduru mu ẹbo; nõo keke ì dakiri g'atũru õnu ngu. ⁷ Ọo ẹpho lẹ ndibe ngu bẽ iphe kweru! Iphe kweru ndu-õzi ngu phẽ, bõ ndu anõduje l'iphu ngu mkpũrumkpũru anũma opfu mmamiphe, iipfu! ⁸ G'ajaja buru kẹ Chipfu, bõ Chileke ngu; bõ onye ono, ì dũ ree; ọ woru ngu dobe l'aba-eze iya g'ĩ buru bẽ l'iswi ẽhu iya. Ọo keke Chileke ngu yeru ndu Ízuru lẹ obu ojejoje meru g'o gude; ọ mee ngu eze phẽ; k'õphu ñi-nõdu ekpe ikpe, pfũru nhamũnha; meje iphe, pfũru ọto."

⁹ Tòbudu iya bụ; eze-nwanyị onò bya eworu mkpòla-ododo, ẹrwa iya dū ùkpòro talèntu ishii nù eze; bya anù iya manù, parù ẹka apaa, eshi kwèekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manù onò, eze-nwanyị ndu Sheba nùru eze, bụ Sólomònu onò parù ẹka shii; k'òphu bụ l'ò tọ dudu manù, a nùjebaaru iya habe g'onoya.

¹⁰ Tème ndu kẹ Hiramù; mẹ ndu kẹ Sólomònu, bụ ndu onò, evutajẹ mkpòla-ododo l'alì Ofi onò bẹ evutajẹkwapho oshi alugumu; mẹ mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹¹ Ọ bụru oshi alugumu onò bẹ eze gude meta ẹka aazoje ọkpa enyihu ulo Chipfu onò; mẹ k'ulo ibe eze; bya egudekwa iya phọ mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agù ebvu. Oshi alugumu, ha ẹgube onò bẹ a ta ahụmajebaeduru l'alì Jiuda.

¹² Eze, bụ Sólomònu bya anùkota eze-nwanyị ndu Sheba onò iphemiphe, dū iya ree, ọ sùru g'ò nù iya; a -gufukwa ọphu eze-nwanyị onò nùru eze l'onwiya. Ọo ya bụ; eze-nwanyị onò yẹle ndu-ozì iya dakọbe lashia alì phe.

Ekú Sólomònu (1Ndu 10:14-25)

¹³ Mkpòla-ododo, eevulatajẹrù Sólomònu aphagapha bẹ ẹrwa iya adujẹ unu talèntu; l'ùkpòro talèntu iri l'ẹto lẹ talèntu ishii; ¹⁴ a -gufukwa iphe, eshije l'ẹka ndu nghò, ẹphe agba ha nwanshii mẹ l'ẹka ndu agba eze nghò. Mkpòla-ododo; waa mkpòla-ọchaa bẹ eeshijekwaphò l'ẹka ndu eze ndu Arabu; mẹ l'ẹka ndu ọchi-ọha alì onò evulataru Sólomònu.

¹⁵ Eze, bụ Sólomònu gude mkpòla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; ụzo ùkpòro iri. Mkpòla-ododo, larù lẹ nanù bẹ dūchaa unu shẹkelu; lẹ shẹkelu ùkpòro iri. ¹⁶ Ọ gudekwaphò mkpòla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe onò, eegudeje egbobuta onwonye kẹ nshii; ụzo ùkpòro iri l'ise. Mkpòla-ododo, larù lẹ nanù iya bụ ùkpòro shẹkelu iri l'ise. Ẹka eze doberu iya bụ l'ulo onò, e gude oshi, shi l'ọswa, nọ l'úbvú úbvú Lébanònu kpua onò.

¹⁷ Nokwaphò g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awùkota iya ọkpobe mkpòla-ododo l'eli. ¹⁸ Aba-eze onò bẹ bụ ntọkpa ishii; bya enweru okposhi, e meru lẹ mkpòla-ododo ye iya g'a tukobeje ọkpa. E meru iya ẹka aatukobeje ẹka ibekẹbo; kpua oduma labọ pfụ-kubecha iphe onò, aatukobeje ẹka onò ẹphenebo. ¹⁹ A kpuru oduma iri l'ẹbo pfube l'eli ntọkpa ishii onò. Ọ pfugbaaru l'ibe lanù; waa l'ẹka ibe iya ọphuu. Ọ tọ dudu aba-eze ọzo, e mejewaru ọ dū ẹgube onò. ²⁰ Iphe, eze egudeje angù iphe-angungu bụ mkpòla-ododo bẹ e gude mekọta iya. Ivu, dūkota l'ulo onò, e gude oshi, shi l'ọswa úbvú úbvú Lébanònu mee onò be bụ ọkpobe mkpòla-ododo bẹ a wùkotaru iya. Ọ tọ dudu iphe onò, dūru ọphu e meru lẹ mkpòla-ọchaa; noo kẹle ọ tọ dudu iphe, a gùberu mkpòla-ọchaa lẹ teke Sólomònu bụ eze. ²¹ Eze nwegbaaru ugbo-mini, e gude agbaru iya nghò. Ugbo-mini onò bẹ ẹphe lẹ ndu-ozì Hiramù atukọje swiru. Ọ bụru ugbo lanù l'ime apha ẹto bẹ ugbo-mini onò alwajẹ; vulata mkpòla-ododo; mẹ mkpòla-ọchaa; mẹ eze-enyi; mẹ adaka; mẹ enwe.

²² Ọ bụru eze, bụ Sólomònu bẹ kakọta enweru ẹku; bụru iya kakọta enweru mmamiphe l'iphe, bụ ndu eze ndu mgboko l'ọphu. ²³ Ndu eze ndu mgboko l'ọphu nọdu abyajẹ l'iphu Sólomònu g'ẹphe numa opfu mmamiphe, Chileke nuru iya. ²⁴ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'ò gude iphe bya anù iya; mbụ iphe, e meru lẹ mkpòla-ọchaa; mẹ ọphu e meru lẹ mkpòla-ododo; mẹ uwe mgbalanù; mẹ ngwọgu; mẹ manù, eshi

kwèekweekwee; mę ìnya; mękpoo ìnya-mulu. Iphe, aanuje iya bę apaje ęka apaa.

²⁵ Sólomõnu bę nweru ęka oodobeje ìnya; mę ugbo-ìnya. Eka ono bę du unu iri. O nwekwarupho ndu agba l'ìnya ¼kporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu lę mkp¼kpu, eedobeje ugbo-ìnya; dobe ndu ophu lę Jierúsalemu swibe onwiya. ²⁶ O buru iya bu ishi iphe, bu ndu eze; e -shi l'enyimu Yufurétisu je akpaa l'alì ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke alì ndu Ijiputu. ²⁷ Eze meru; mkp¼la-ọchaa kuru gę mkpuma lę Jierúsalemu; bya emee g'oshi sida dzuru ękameka g'oshi sikamo, t¼ko alì ọkpa úbvú, nọ l'uzo ęnyanwu-ariba sweta. ²⁸ A nọdu eshije l'alì Ijiputu męwaro alì ndu ozo annataru Sólomõnu ìnya.

Anw¼hu Sólomõnu (1Ndu 10:28)

²⁹ Iphe ozo, Sólomõnu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o jeberu; bę e dekọtaru l'ękwo, Nétanu, bu onye mpfuchiru Chileke; mę l'ękwo mpfuchiru Ahayijia, bu onye Shilo; mę l'ękwo ophulenyia Ido, bu onye aphuje ophulenyia; mb¼ ophulenyia, ọ phuru lę k'ęhu Jierobowamu nwa Nebatu. ³⁰ Sólomõnu bę nọ lę Jierúsalemu buru eze ndu Ízurelu ¼kporo apha labọ. ³¹ Tọbudu iya bu ọ nw¼hu lapfushia nna iya phę. E lia ya lę mkp¼kpu Dévidi, bu nna iya. Nwa iya nwoke, bu Rehobówamu buru eze nọchia ęnya iya.

10

Ndu Ízurelu Ekwefuru Rehobówamu ike (1Ndu 12:1-20)

¹ Tọbudu iya bu; Rehobówamu t¼gbua jeshia Shękemu; kele ndu Ízurelu l'ophu w¼waru jeshia l'ęka ono g'ęphe mee ya eze. ² Teke ono bę Jierobowamu nwa Nebatu nọkwadu lę Ijiputu, bu ęka ono, ọ gbaru lashia teke ono, ọogbaru eze, bu Sólomõnu oso ono. O n¼ma ke Rehobówamu ono; o shi lę Ijiputu lwatashia. ³ Ọo ya bu; e zia g'e je ekua ya. Jierobowamu yele ndu Ízurelu g'ęphe ha bya aw¼-pfu Rehobówamu je as¼ iya: ⁴ "Nna ngu boru anyi ivu, anyi ęrwa. O -buru l'ii-me g'ozì aph¼ ono, nna ngu shi kpabę anyi; mę ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alì; bę anyi a-nọdukwa-a ejeru ngu ozi."

⁵ Rehobówamu s¼ phę: "Unu lashia je anọ ọjiku ęto; g'unu alwa-phutawarọ az¼." Ọo ya bu; ęphe w¼kashihu.

⁶ Tọbudu iya bu; eze, bu Rehobówamu jeshia akpata ishi l'ęka ndu bu ogerenya ono, shi ejeru nna iya, bu Sólomõnu ozi lę teke o nọ ndz¼ ono. O jia phę s¼: "Dęnu g'unu s¼ru gę mu yeeru ndu-a ọnu?"

⁷ ęphe s¼ iya: "O -buru l'ii-nọdu emeru ndu-a iphe-ọma; emeru phę ree; bya epfuru phę opfu ọma; bę ęphe a-b¼kwaru ndu-ozì ngu jasuru asuru."

⁸ Obenu lę Rehobówamu bę jikaru idzu ono, ndu bu ogerenya ch¼taru iya ono. O jepfushia unwokorobya, bu ndu ęphe l'iya t¼koru tsee, ejeru iya ozi; gę ya kpata phę ishi iphe. ⁹ O jia phę s¼: "Dęnu g'unubędua s¼ru gę mu yeeru phę ọnu? B¼ g¼nu bę anyi e-pfuru ndu-a, s¼ru gę mu mee g'ivu, nna mu boru phę ka alwa alì-a?"

¹⁰ Unwokorobya ono, bu unwu ogbo iya ono s¼ iya: "Iphe, ii-pfuru ndu ono, s¼ru ngu lę nna ngu boru phę ivu, anyi ęrwa ono; l'ọo g'i mee ya g'ọ ka alwa alì ono bu lę-a: mkp¼shi-ęka ọtsutso ngu bę kakwa upfu nna ngu

igbi. ¹¹ L'eshi ophu nna ngu boru p̄hẹ ivu, anyị ẹrwa bẹ ii-me g'ọ kaba anyị ẹrwa. Eshi ophu ọ bụ ẹchachi bẹ nna ngu shi echije p̄hẹ bẹ ii-gbaahaa p̄hẹ akpị."

¹² Ọo ya bụ; o -rwuẹpho lẹ mbọku k'ẹto ono; Jierobowamu yele ndu Ízurelu l'ophu wu-pfuta eze, bụ Rehobowamu ọzo; ẹgube ono, o pfuru p̄hẹ g'ẹphe bya lẹ mbọku k'ẹto ono. ¹³ Eze, bụ Rehobowamu jika idzu, ndu bụ ọgerenya p̄hẹ chikoshiru iya; eyeeru p̄hẹ ọnu ehuka ehuka. ¹⁴ O je etsoru idzu ono, unwokoro p̄hẹ chikoshiru iya sụ: "Nna mu boru unu ivu, anyị ẹrwa; ọle mbẹdua bẹ e-me g'ọ kaba anyị ẹrwa. Nna mu bụ ẹchachi bẹ o shi echije unu; ọle mbẹdua bẹ a-gbaahaa unu akpị." ¹⁵ Ọo ya bụ; ophu eze angaduru ndu Ízurelu ono nchi; noo kele ọo Chileke bẹ meru g'ọ dū nno; k'ophu iphe ono, o shije l'ọnu Ahayijia kẹ mkpukpu Shilo pfuaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vukota.

¹⁶ Ndu Ízurelu ono l'ophu bya ahumaepho l'eze ta angaduru p̄hẹ nchi; ẹphe sụ iya:

"?Bụ ọnu bẹ anyi lẹ Dévidi
jigba?

Ọ tọ dukwa okiphe,
anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi.

Unubẹ Ízurelu;
g'onyenonu lashja
unuphu ibe iya-o!

Gẹ Dévidi letawarọ ọnu-ulo
nkiya ẹnaya!"

Ọo ya bụ; ndu Ízurelu l'ophu wukashihu lashja unuphu ibe p̄hẹ. ¹⁷ Ọ buwaruro ndu Ízurelu ophu bu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dū l'alì Jiuda bẹ Rehobowamu bụ eze p̄hẹ.

¹⁸ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobowamu zia Adoniramu, bụ onye-ishi ọgbo ozi; g'o jepfu ndu Ízurelu. O rwua; ẹphe gude mkpuma tugba ya. Eze, bụ Rehobowamu mekebe ẹgwegwa nyita ugbo-inya iya gbalaa; ọ buru iya ala Jierúsalem. ¹⁹ E-shi teke ono bẹ ndu Ízurelu shi kwefutaru ọnu-ulo Dévidi ike byasụ ntanụ.

11

Shemaya Ezi Rehobowamu Ozi (1Ndu 12:21-24)

¹ Rehobowamu larwuẹpho Jierúsalem; ọ chikobe ndu ọnu-ulo Jiuda; mẹ ndu Benjaminu; ụkporo unu unwoke mgbo ụkporo l'ẹbo l'unu unwoke iri, bụ ndu a hotaru ahota; g'ẹphe je etsoo ndu Ízurelu ọgu; k'ophu ẹphe a-nataphu alì-eze ono azụ woru nụ Rehobowamu.

² Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Shemaya, bụ onye kẹ Chileke sụ: ³ "Je akaru Rehobowamu nwa Sólomonu; mbụ eze ndu Jiuda; l'ì karu ndu Ízurelu l'ophu, bụ ndu ophu nọ lẹ Jiuda mẹ lẹ Benjaminu ⁴ lẹ Chipfu sụru-a: 'Unu te ejekwa etso unwunna unu p̄hẹ ọgu. G'onyenonu lashja ibe iya; noo kele ọo mu bẹ iphe ono shi l'ẹka.'" Ọo ya bụ; ẹphe numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azụ. Ophu ẹphe ejeeduru etso Jierobowamu ọgu.

Rehobowamu akpụ Jiuda; g'o shihu ike

⁵ Rehobówamu bẹ bu lẹ Jierúsalẹmu. Ọ kpushia mkpụkpu lẹ mkpụkpu, ọ l'alì Jiuda; o shihuchaa ike; k'ophu oo-gbobutajẹ phẹ l'ọgu. ⁶ Mkpụkpu, ọ kpuru bụ Bẹtulehemu; mẹ Etamu; mẹ Tekowa; ⁷ mẹ Bẹtu-Zuru; mẹ Soko; mẹ Adulamu; ⁸ mẹ Gatu; mẹ Maresha; mẹ Zifu; ⁹ mẹ Adoremu; mẹ Lakishi; mẹ Azeka; ¹⁰ mẹ Zora; mẹ Ajialonu; mẹ Hẹburonu. Mkpụkpu ono bẹ bukota mkpụkpu, a kpushiru ike l'alì Jiuda; mẹ l'alì Benjiaminu. ¹¹ O mekwarupho ẹka eedomije onwonye; o shihugbaa ike; bya achita ndu-ishi ndu ojogu yechaa ya. O meta ulo ẹka aakwakọbeje nri; mẹ manụ; mẹ mẹ yechaa ya. ¹² O yekotaru iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mẹ arwa lẹ mkpụkpu nonu; bya emee; mkpụkpu ono shihu ike ọkpobe eshihu. Ọo ya bu; Jiuda; mẹ Benjiaminu buwaru iya bẹ ọ du l'ẹka.

Ndu uke Chileke; mẹ ndu Lívayi alwa Jiuda

¹³ No iya; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi, nọkota l'alì Ízurelu bya aturu ike yeru iya. ¹⁴ Ndu Lívayi parụ alì ẹka ẹku phẹ atajẹ nri; mẹ alì phẹ haa; lashia Jiuda; mẹ Jierúsalẹmu; kele Jierobowamu yele unwu iya chifuru phẹ g'ephe te ejeshiru Chipfu ozi ndu-uke. ¹⁵ Jierobowamu gude ẹka iya hota ndu e-gweje ngweja l'ẹka aagwajẹ iphe; mẹ ndu a-gwajẹ nwamkpi; yele oke-eswi, ọ kpushiru dobe. ¹⁶ Iphe, bụ ndu doberu obu phẹ g'ephe chọo ọzo kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu shi l'ipfu nonu lẹ Ízurelu wufu tso ru ndu Lívayi jeshia Jierúsalẹmu; g'ephe gweeru Chipfu ngweja; mbụ Chileke kẹ nna phẹ. ¹⁷ Ẹphe mee; alì-eze ndu Jiuda ka eshihu ike; turu ikẹ yeru Rehobówamu, bụ nwa Sólomonu apha ẹto. Ẹphe nọdu etsokota ọzo, Dévidi; mẹ Sólomonu toru l'ime apha ẹto ono.

Ndibe Rehobówamu

¹⁸ Rehobówamu bẹ luru Mahalatu, bụ nwada Jierimotu. Jierimotu bụ nwa Dévidi kẹ nwoke. Jierimotu ono lya Abihelu, bụ nwada Eliyabu. Eliyabu bụ nwa Jiesi kẹ nwoke. ¹⁹ Mahalatu nwutaru iya unwoke, ẹpha phẹ bụ: Jieyushi; mẹ Shemaraya; mẹ Zahamu. ²⁰ Ọ luchaa ya; bya alua Maka, bụ nwada Abusalomu. Ọ nwutaru iya Abáyijia; mẹ Atayi; mẹ Ziza; mẹ Shelomiti. ²¹ Rehobówamu buru Maka, bụ nwada Abusalomu ono bẹ ọ kachaa eye obu eme l'unyomu iya ndu ophuu; mekpoo unwanyi, ndu ophu abụ-zidu unyomu iya. Ọ luru unwanyi iri l'esato. O nweru unwanyi ukporo ẹto, bụ ndu ophu abụ-zidu unyomu iya. Ọ nwuta unwoke ukporo l'esato; bya anwuta unwanyi ukporo ẹto.

²² Ọ buru Abáyijia, bụ nwa kẹ Maka bẹ ọ turu ẹka g'ọ buru onye-ishi l'echilabọ unwunna iya; noo kele ọo ya bẹ oome gẹ ya mee eze. ²³ O meru g'onye maru iphe; bya edokaa unwu iya; ẹphe dzuru alì Jiuda; mẹ kẹ Benjiaminu; mbụ lẹ mkpụkpu ono, a kpugbaaru; o shihu ike ono; mbụ nụ phẹ nri k'etsutsu iya; bya alushiaru phẹ nwanýi.

12

Ndu Ijiputu ezebata lẹ Jierúsalẹmu (1Ndu 14:25-28)

¹ O be teke Rehobówamu meerupho aba-eze iya ọ nguru anguru shihu ọkpobe ike; yele ndu Ízurelu g'ephe ha gwọbe ekemu Chipfu. ² Eshinu ẹphe ta apfushiduru ike l'ẹka Chipfu; Shishaku, bụ eze ndu Ijiputu byatashia ọgu lẹ Jierúsalẹmu l'apha kwe Rehobówamu apha ise ọ wataru aburu eze. ³ Ọ chiru unu ugbo-inya ẹto; mẹ ndu agba l'inya, ọ unu umadzu ugbo ukporo esaa l'unu iri bya ọgu ono. Ndu yee ya shi lẹ Ijiputu

swiru bya oḡu ono buru aḡuta aḡuta; mbu ndu Libiya; me ndu Sukimu; me ndu Kushi. ⁴ O natakota iphe, bu mkpukpu, a kpushiru ike le Jiuda; mbu epe byarwutachaa Jierusalemu.

⁵ Tobudu iya bu; Shemaya, bu onye mpfuchiru Chileke byapfuta Rehobowamu; yele ndu-ishi ndu Jiuda g'ephe dzukoberu le Jierusalemu l'eka epe atsu Shishaku ebvu. O su phe: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pawaru mu haa; o ya meru iphe, mbedia paru unu haaru Shishaku."

⁶ Oo ya bu; ndu-ishi ndu Izurelu ono waa eze bya ewozeta onwophe ali su: "Chipfu bu onye pfuberekoto."

⁷ Chipfu bya ahumaepho l'ephe wozetaru onwophe ali; Chipfu byakwa epfuaru Shemaya su: "Eshinu epe wozetawaru onwophe ali be mu te emebyishedu phe; mu e-mechia g'a nafuta phe. Mu te eshiedu Shishaku l'eka tu-koshi Jierusalemu oke ehu-eghu mu. ⁸ O le-a; epe a-nodu ejeru iya ozi; k'opu epe a-maru iphe, du iche l'ejeru mu ozi waa ejeru ndu eze ndu ali ozo ozi."

⁹ Oo ya bu; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia oḡu le Jierusalemu; bya evukochaa eku, du l'ulo Chipfu; me eku, du l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbu chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye pho, Solomonu gude mkpola-ododo kpushia pho. ¹⁰ Tobudu iya bu; eze, bu Rehobowamu bya egude onyirubvu kpu-phukota iphe ono azu; gude dochia enya iya ophuu; bya eworu iya ye l'eka ndu-ishi ndu eche onu eka eeshije abahu l'ibe eze nche; g'ephe leta iya enya. ¹¹ O nodu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono tsoru iya. E -mechaa; epe ewophuta iya azu bya edobe l'ulo-nche.

¹² Rehobowamu wozetaepho onwiya ali ono; Chipfu vu-buhuru iya ovuma; k'opu bu l'o to meduru iya g'o buru mkpurupyata; teme iphe bya aduharu ndu Jiuda le ree.

¹³ Noo ya; eze, bu Rehobowamu eze le Jierusalemu; kpo onwiya g'abara. O nowaru ukporo apha labo l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze iya bu apha iri l'esaa le Jierusalemu, bu iya bu mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu Izurelu l'opu g'o buru ono. Epha ne iya bu Nama onye Amonu. ¹⁴ O meru ejo-iphe; kele o to gudedu obu iya cho Chipfu.

Anwuhu Rehobowamu (1Ndu 14:29-31)

¹⁵ Iphe, Rehobowamu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo Shemaya, bu onye mpfuchiru Chileke; me l'ekwo Ido, bu onye aphuje ophulanya. Opu Rehobowamu yele Jierobowamu alwu-buhujeduru oḡu alwu-buhu. ¹⁶ Rehobowamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Davidi. Abayijia, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

13

Teke Abayijia bu eze ndu Jiuda (1Ndu 15:1-8)

¹ L'apha, kwe Jierobowamu apha iri l'esato, o wataru aburu eze ndu Izurelu be Abayijia wataru aburu eze ndu Jiuda. ² Iphe, o noru l'aba-eze

lẹ Jierúsalemu bụ apha ẹto. Ẹpha ne iya bụ Mayìkaya nwada Uriyẹlu kẹ mkpụkpụ Gibiya.

Abáyijia yẹle Jierobowamu shi anọduje alwụ-phe ọgu. ³ Abáyijia bya atụgbua jeshia ọgu ono; chita ndu ojogu, dū ụkporo unu ugbo ụkporo labọ l'iri, buchaa ndu ike dū l'ọgu; buri ndu ojogu, a hōru ahōho. Jierobowamu chita ndu nkiya, dū ụkporo unu ndu ojogu ugbo ụkporo ise, bukwapho ndu a hōru ahōho; ẹphe je akwaberi Abáyijia k'ọgu ono.

⁴ Tọbudu iya bụ; Abáyijia je apfu-koru l'eli úbvú Zemarayimu ọphu nọ l'alì úbvú úbvú Ifuremu; pfushiahaa sụ: “Gube Jierobowamu mẹ Ízurelu l'ọphu; unu ngaberu mu nchi! ⁵ ?Unu ta amadu lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu bẹ gude ọgbandzu, ta abyadu anwahụ anwahụ woru abụ eze ndu Ízurelu nū Dévidi yẹle oshilokpa iya jasụ l'ojeje? ⁶ Ọ buri iya bẹ Jierobowamu nwa Nebatu, bụ onye-ozì Sólomonu nwa Dévidi gbalihuru bya ekwefuru nnajuphu iya ike. ⁷ Ọgalemkpa nemadzu phe, bụ mkpokoro nemadzu je eswiphee ya mgburugburu. Ẹphe nọduru Rehobowamu nwa Sólomonu l'ukukanyi; mbụ lẹ teke Rehobowamu bukwaduro nwatanshi, adudu iphe, ọ maru; ọphu ọ tọ dudu ike kpafu phe l'iphu.

⁸ “Nta-a bụ iphe, unu tüberu bụ g'unu tsoo alì-eze Chipfu ọgu; mbụ alì-eze ono, nọ l'ẹka unwu Dévidi ono. Unu bukpoo ru ikpoto nemadzu; tẹme unu l'unwu oke-eswi mkpola-ododo ono, Jierobowamu meshiru g'ọ buri agwa unu ono tuko nọdu. ⁹ Ọle-a; ?tọ bunaa unu bẹ chishiru ndu-uke kẹ Chipfu-a; mbụ oshilokpa Eronu ono; mẹ ndu Livayi; mbụ gude ẹka unu dobe ndu egweru unu ngweja egube ono, ndu ohozo emeje ono? Iphe, bụ onye gude oke-eswi; yẹle ebili ẹsaa bya gẹ ya swaa onwiya ẹja bẹ abujewaru nū onye egweru agwa ono, adudu iphe, ọ bụ ngweja.

¹⁰ “Obenu l'anyibedua bẹ bụ Chipfu bụ Chileke nkanyi; anyi teke ahakwa iya. Anyi nweru ndu-uke Chileke, bụ oshilokpa Eronu. Ọ buri phe ejeru Chipfu ozi; ndu Livayi nọdu eyetaru phe ẹka. ¹¹ Utsugutsu; mẹ ụzenyashi nonu bẹ ẹphe egwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku; waa ngweja unwu-isensu, eshi kwẹekweekwee; bya edoo buredi, eedobeje l'iphu Chileke l'eli teburu ono, e mecharu emecha ono. L'uzenyashi bẹ ẹphe eyeje ọku l'oroku ono, a tukoberu l'iphe, e meru lẹ mkpola-ododo, aapfubeje oroku ono. Ọ buri iphe, kparụ iya nū bụ l'anyibedua eme iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sūru g'emeje. Obenu l'unubedua bẹ pawaru Chipfu haa. ¹² Chileke bẹ swiru anyi eswiru. Ọo ya bụ onye-ishi anyi. Ndu uke iya bẹ egbuwaru unu opu-ọgu eje abya. Unubẹ unwu Ízurelu; unu te etsokwa Chipfu ọgu; mbụ Chileke kẹ nna unu phe; noo kẹle o too jehukwaru unu.”

¹³ Jierobowamu bẹ gbẹ yewanu ndu ojogu kpugbaaru ekpuru k'ọphu ẹphe e-shi l'azu ndu Jiuda ono. Jierobowamu phe nọdu ndu Jiuda l'iphu; ndu ojogu iya ọphu kpuru ekpuru pho nọdu ndu Jiuda ono l'azu. ¹⁴ Ndu Jiuda bya aghaa ẹnya; hūma l'e shi l'iphu mẹ l'azu etso phe ọgu ono. Ẹphe raku Chipfu; ndu-uke Chileke woru opu gbua. ¹⁵ Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda chishia mkpu ọgu. Ẹphe chiepho mkpu ọgu ono; Chileke tū Jierobowamu; mẹ ndu Ízurelu l'ọphu ẹberebete l'iphu Abáyijia; yẹle ndu Jiuda. ¹⁶ Ndu Ízurelu gbaaru ndu Jiuda ọso; Chileke woru phe ye ndu Jiuda l'ẹka. ¹⁷ Abáyijia yẹle ndu nkiya lwụ-kpee phe; gbua phe pyaapya; k'ọphu bụ lẹ ndu ẹphe gburu egbugbu lẹ ndu ojogu ndu Ízurelu ono bẹ dū ụkporo unu ugbo ụkporo ẹto l'ẹbo l'unu iri, bụ ndu ojogu, a hōru ahōho.

18 Oo ya bu; a kapyabe ndu Ízurèlu lè teke ono. Ndu Jiuda lwu-kpee; keke epe dakoberu Chipfu, bu Chileke ke nna phe.

19 Abáyijia chipyabe Jierobowamu; je anaa ya mkpukpu Betelu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Jiेशana; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Efuronu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu. 20 Ophu Jierobowamu aduedu ike palihubaa ozo teke Abáyijia bu eze. Tobudu iya bu; Chipfu chita iya tua; o nwuhu.

21 Ole Abáyijia be ike kaba shi eje. O lua unwanyi iri l'eno; nwuta unwoke ukporo l'ebo; nwuta unwanyi iri l'ishii.

22 Iphe ozo, Abáyijia megbaberu be e dekotaru l'ekwo ako onye mpfuchiru Chileke, bu Ido.

14

1 Oo ya bu; Abáyijia nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Dévidi. Asa, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. Teke Asa bu eze be ali ono noru le nchi-odoo apha iri.

Teke Asa bu eze ndu Jiuda

2 Asa be meru iphe, du ree; me iphe, pfuru oto l'enya Chipfu, bu Chileke iya. 3 O wofuru enya aka eegwejeru agwa ndu ohozo ngweja; wofu aka aagwaje iphe; bya akupyashia mkpuma, e doberu nsq; gbutsushia itso Ashera. 4 O bya atuaru ndu Jiuda ekemu su g'ephe cho Chipfu; mbu Chileke ke nna phe; waa g'ephe meje ekemu iya me iphe, o suru g'e meje. 5 Nokwapho g'o wofuru aka aagwaje iphe, dukota le mkpukpu ndu Jiuda; me enya aka aakpoje unwu-isensu oku, du iya nu. Ali-eze ono nodu le nchi-odoo teke o bu eze. 6 O kpushia mkpukpu, a kpu-phetaru mgburugburu l'ali Jiuda; keke ali ono be no le nchi-odoo. Ophu o dudu onye tsoru iya ogu l'apha ono; keke Chipfu be meru; nchi du iya doo.

7 O bya asu ndu Jiuda: "Unu g'anyi kpa mkpukpu-a; gude igbulu kpu-pee ya mgburugburu; kpushia ya ulo-eli; yekota iya oguzo; me mgborigwe, ee-gudeje aswo-chi iya aswo-chi. Ali-a be bukwadu nkanyi; keke anyi choru Chipfu, bu Chileke anyi; o mewaa ge nchi du anyi doo ibekeboe." Oo ya bu; epe kpa ya; o jehuru phe.

8 Asa be nweru ndu ojogu, shi l'ipfu Jiuda, ndu du ukporo unu unwoke ugbo ukporo l'ugbo iri l'esaa l'unu iri. Ndu ono egudeje eze iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me arwa. O nweru ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu, ndu du ukporo unu unwoke ukporo l'iri l'ise. Epehedua apaje iphe, eegudeje egbobuta onwonye ke nshii; me apfu. G'ephe ha bukota ndu ike du l'ogu.

Asa lwu-kperu Zera

9 No iya; Zera, bu onye Kushi bya achita unu-kuru-unu ndu Ojogu byapfutashia ndu Jiuda ogu; chiru ugbo-inya, du ukporo iri l'ise; epe byarwutacha mkpukpu Maresha. 10 Asa phe bya ejepfushia Zera phe ogu. Epe bya akpo giriri k'ogu ono le nsuda Zefata le mkpukpu Maresha.

11 Tobudu iya bu; Asa bya araku Chipfu, bu Chileke iya su: "Jiko Chipfu; o to duekwa onye ozo, du ge gubedua, bu onye e-yetaru onye okpehu adudu aka ge yele onye okpehu du ghaa ya. Yetanuru anyi aka; gube Chipfu, bu Chileke anyi; keke oo ngu be anyi dakoberu; teme o buru epha ngu be anyi gude abyapfuta ikpoto ndu-a ogu. Gube Chipfu; oo ngu bu Chileke anyi; te ekwekwa ge nemadzū ka ngu ike."

¹² Oo ya bu; Chipfu dukaa ndu Kushi ono l'iphu Asa yele ndu Jiuda. Ndu Kushi ono ye okpa l'oso. ¹³ Asa me ndu yee ya swi chia phe jeye le mkpukpu Gera. E gbushia ndu Kushi ono jeye ophu o dudu onye e gbuphodoru. E gwee phe arakabya l'iphu Chipfu yele ndu ojogu iya. Ndu Jiuda kwatakpo kwaan kwata k'opu paru eka. ¹⁴ Mkpukpu, nophokotaru mkpukpu Gera mgburugburu be ephe mebyishikotaru; kele ndzu-agugu, shi l'eka Chipfu be byaru ndu mkpukpu ono l'ehu. Ephe gwekota ivu ndu mkpukpu ono; kele iphe, aakwata l'okwata paru iya eka. ¹⁵ Ephe kwatsushikwaapho ulo-ekwa ndu nweru iphe-edobe; kpukoo ikpoto aturu waa egu ndu ono; me inya-kamelu phe. Ephe gbe teke ono lwatashia Jierusalemu.

15

Iphe, Asa meziru emezi

¹ Tobudu iya bu; Unme Chileke bya Azariya nwa Odedu l'ehu. ² O lufu jepfushia Asa je asu iya: "Asa; me ndu Jiuda; me ndu Benjiaminu l'opu; unu ngaberu mu nchi. Chipfu be a-tukwaru ike yeru unu; me o -buru l'unu turu ike yeru iya. Unu -choo ya be unu a-choa iya. Ole unu -haa ya; l'o haa unu. ³ A nowaru odu, ndu Izurelu no; ophu ephe enwedu okpobe Chileke; ophu ephe enwedu ndu-uke Chileke, ezije phe iphe; teme ophu ephe enwedu ekemu Chileke. ⁴ Ole ephe nopho l'iphe-ehuka; ephe dakobe lwapfuta Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; ephe choo ya; choa iya. ⁵ Teke ono be nemadzu te ejedu g'o du iya ree; iphe emee ya; noo kele iphe, bukpuo ndu bu l'ali ono nopho l'aghamelu. ⁶ Oha anoduje egwe oha ibe phe arakabya; mkpukpu anodu egwe mkpukpu ibe phe arakabya; kele Chileke be gude iphe-ehuka, du iche iche akpa phe owechorochoro. ⁷ Ole oo g'unubedua shihukpopho ike. G'ike ta abvukwa unu; noo kele ozi, unu jeru be ee-bu unu obunggo iya."

⁸ Asa numaepo opfu; mbu ozi, Azariya nwa Odedu ziru; obu shihu du ike. O bya ewofukota ejo agwa, du l'ali Jiuda; mekpoo ophu du le mkpukpu Benjiaminu l'opu; mekpoo ophu du le mkpukpu, o lwutakataru l'ubvu ubvu ali Ifuremu. O bya emekwaa oru-ngweja Chipfu, no l'atatiphu eze-ulo Chipfu ono.

⁹ Tobudu iya bu; o chikobe ndu Jiuda; me ndu Benjiaminu l'opu; me ndu ophu shi l'ipfu Ifuremu; me ndu k'ipfu Manase; me ndu k'ipfu Simiyonu; mbu ndu ono, ephe l'iya bu; kele igwerigwe be kekatarunu le ndu Izurelu wu-pfuta Asa g'ephe humaru le Chipfu, bu Chileke iya be swiru iya eswiru.

¹⁰ Oo ya bu; ephe dzua le Jierusalemu l'onwa k'eto l'apha, kwe Asa apha iri l'ise e-shi teke o wataru aburu eze. ¹¹ Ephe gweeru Chipfu ngweja le mboku ono. O buru anu, ephe kpukoru l'ogu be ephe hataru gude gwee ngweja ono; mbu unu eswi l'ukporo iri l'ise; me unu aturu iri l'esaa l'ukporo iri. ¹² Ephe gbaa ndzu su l'ephe e-gude obu phe l'opu; me ndzu phe l'opu choo Chipfu, bu iya bu Chileke ke nna phe; ¹³ l'onye ta achoduru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be ee-gbu egbugbu; obeta o buru nwata ozoo ogerenya; ozoo nwoke ozoo nwanji. ¹⁴ Ephe chia mkpu; tua uzu; gbua opu; phua upyi gude ribuaru Chipfu nte. ¹⁵ Ndu Jiuda l'opu tekota eswa ke nte ono, ephe riru ono; kele ephe gude obu phe g'o ha ribua ya; teme

ɛphe kwatakpoo choo Chileke okpobe achochu; ɛphe chota iya. Chipfu bya emee; ɛphe tuta unme ibekẽboebo.

¹⁶ Eze, bu Asa nafu ne iya, bu Maka okwa k'abu ne eze-nwanyi; kele o doberu ejo agwa, bu Ashera. Asa gbujishia ntekpe Ashera ono; gwee ya arakabya; woru iya kpoo oku le ngele Kidirõnu. ¹⁷ Ole o to wofuduru eka aagwaje iphe le Ízurẽlu. Obenu le ntucha ta adudu l'obu Asa l'eka Chipfu no jeye g'o no-beru. ¹⁸ O wota iphe, nna iya doberu nsõ; me iphe, yebdua doberu nsõ bya edobe l'eze-ulo Chileke; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu ozo.

¹⁹ Ophu ogu ozo adajeeduru jeye l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ise, e -shi teke o wataru aburu eze.

16

Asa Etso Basha Ogu

(1Ndu 15:16-22)

¹ O be l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ishii, e -shi teke o wataru aburu eze; Basha, bu eze ndu Ízurẽlu bapfu ndu Jiuda ogu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'o to du onye e-shi le ke Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ozoo bahu iya abahu.

² Tobudu iya bu; Asa wota mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, shi l'eku, du l'eze-ulo Chipfu; me l'eku, du l'ibe eze; wojeru eze ndu Aramu, bu Benu-Hadadu; mbu onye ono, bu le Damasukosu; bya asu iya: ³ "Ge mu le ngu tugbanu buru nanu; egube ono, nna mu ye le nna ngu shi tugba buru nanu ono. Owaa bu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, mu anu ngu. Jiko tugbunaa je emebia atugba ono, unu le Basha, bu eze ndu Ízurẽlu tugbaru ono; k'ophu oo-paru mu haa."

⁴ Oo ya bu; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bu Asa pfuru ono. O zia ndu-ishi ndu ojogu iya; ɛphe jeshia ogu le mkpukpu, dugbaa l'ali Ízurẽlu. ɛphe lwuta mkpukpu Ijionu; me mkpukpu Danu; me mkpukpu Abelu-Mayimu; mekpoo mkpukpu eka aakwakobeje iphe l'ali Nafutali l'ophu.

⁵ Basha numaeppo iphe, meru nu; o haa akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike; gwobe ozi, o gude l'eka. ⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Asa chitakota ndu Jiuda l'ophu; ɛphe je evutakota mkpuma, yee oshi, Basha shi gude akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike. O buru iya be Asa gude kpua mkpukpu Geba; o shihu ike; waa mkpukpu Mizupa.

⁷ O buru teke ono be Hanani, bu onye aphuje ophulanya byapfutaru Asa, bu eze ndu Jiuda bya asu iya: "Eshi ophu i dakoberu eze ndu Aramu; ophu i dakobeduru Chipfu, bu Chileke ngu; be ndu ojogu eze ndu Aramu ono pyofuchawaru ngu l'eka. ⁸ ?Ndu Kushi; me ndu Libiya ta abuna ikpoto ndu ojogu, chi igwerigwe ugbo-inya me ndu agba l'inya too? Obenu l'oo l'i dakoberu Chipfu be o gude woru phe ye ngu l'eka. ⁹ Enya Chipfu be ejekwa warawara le mgboko l'ophu; achõ ndu kporu obu phe l'ophu yeru iya g'o mee g'ephe kaba eshihu ike. I mewaru umere onye-eswe; oo ya bu le shita nta-a kwaseru be ogu a-nodueppo etso ngu."

¹⁰ Oo ya bu; Asa voru oku wua ehũ l'eka onye ono, aphuje ophulanya ono no; o woru iya ye l'oka-mkporo; kele ehũ eghushi iya eghu ike le k'iphe ono. Asa nweru ndu ophu o wataru akpa ehũ le teke ono.

Anwuhu Asa

(1Ndu 15:23-24)

11 Iphe, Asa megbabèru; e -shi l'ishi jeye l'èka o b̀v̀uru b̀e e dekòtaru l'èkwo ndu eze ndu Jiuda m̀e k̀e ndu Ízurèlu. 12 O b̀uru l'apha, kwe Asa ùkporo apha l'apha iri l̀e tete, e -shi teke o wataru aburu eze; b̀e iphe-ememe meaharu iya l'òkpa. Iphe-ememe ono kabaa ya njo. Mb̀ukponu teke iphe eme iya ono b̀e o t̀o ch̀okwaru Chipfu; o b̀uru ndu eme òv̀u b̀e o ch̀ochiaru g'èphe yeru iya èka. 13 Oo ya bu; Asa bya anwuhu lapfushia nna iya ph̀e. O b̀uru l'apha, kwe iya ùkporo apha labo l'apha lanu, e -shi teke o wataru aburu eze b̀e o nwuhuru. 14 Èphe kua ya l'igbe odzu a wuru manu du l'udu iya l'udu iya, eshigbaa kweekweekwee; t̀eme o b̀uru ndu emeje manu meru iya l'onwophe; bya e woru iya lia l'ilu, o turu doberu onwiya l̀e mkpukpu Dévidi. Èphe kpobe oku enwu phoophoophoo gude kwaa ya.

17

Jiehoshafatu; eze ndu Jiuda

1 Tòbudu iya bu; Jiehoshafatu, bu nwa Asa k̀e nwoke b̀uru eze nòchia enya iya. O bya emee onwiya; ike kabaa ya adudu k'etsò ndu Ízurèlu ogu. 2 O dokashia ndu ojogu l'iphe, bu mkpukpu, e gude igbulò kpù-pheta mgburugburu, nò l'alì Jiuda; bya edobe odu-ogu l'alì Jiuda; m̀e l̀e mkpukpu l̀e mkpukpu ndu Ifuremu, bu èka ono, nna iya, bu Asa natakotaru l'ogu ono.

3 Chipfu swikpòerupho Jiehoshafatu eswiru; k̀ele teke o wataru aburu eze b̀e o tsoru èka ochooroke iya, bu Dévidi. O t̀o gwaduru agwa Balu. 4 Oo Chileke k̀e nna iya b̀e o choru; eme ekemu iya; ophu o to tsoduru èka ndu Ízurèlu. 5 O b̀uru iya meru g'o gude Chipfu mee g'alì-eze ono kwata lwa Jiehoshafatu l'èka okpobe alwalwa. Ndu Jiuda g'èphe ha nòdu abyajè anu iya iphe; o bya enweru iphe k'ophu paru èka; b̀uru onye aakwabe ùv̀u, paru èka. 6 O wofutaru obu iya dobe l'èka Chipfu nò. Ozo b̀uru l'o wofuru èka aagwajè iphe; m̀e itso Ashera l'alì Jiuda.

7 O be l'apha, kwe iya apha èto, e -shi teke o wataru aburu eze; o zia ndu-ishi iya, bu Benu-Hayilu; m̀e Obedaya; m̀e Zekaraya; m̀e Netanèlu; m̀e Mayikaya; g'èphe je ezia iphe l̀e mkpukpu, dukota l'alì Jiuda. 8 Ndu Lìvayi, o yeru ph̀e bu Shemaya; m̀e Netanaya; m̀e Zebadaya; m̀e Asahelu; m̀e Shemiramotu; m̀e Jiehonatanu; m̀e Adonijia; m̀e Tobayijia; m̀e Tobu-Adonijia. Ndu ophu bu ndu-uke Chileke b̀uru Elishama; waa Jiehoramu. 9 Èphe zigbabèkota iphe l'alì Jiuda; gude èkwo ekemu Chipfu ezi iya. Èphe jebabèkota mkpukpu, nòkata l'alì Jiuda ezi ph̀e iphe.

10 Iphe, bu ndu eze ndu alì ono, buphegbaaru ndu Jiuda mgburugburu ono wata atsù Chipfu ebvu; k'ophu bu l'èphe te etsoduru Jiehoshafatu ogu. 11 Ndu Filisitayinu haru wotaru Jiehoshafatu iphe; gude mkpola-ochaa turu utu nu iya. Ndu Arabu kputaru iya ebili, du unu iri l̀e tete l'ùkporo ise; m̀e mkpi, du unu iri l̀e tete l'ùkporo ise.

12 Jiehoshafatu nòdu aka ike akaka eje. O bya akpushia èka eedomije onwonye; kpushia mkpukpu èka aakwakòbeje iphe l'alì Jiuda; 13 bya enweru iphe, o kùbechaaru k̀e nyimunyimu l̀e mkpukpu, dugbaa l'alì Jiuda. O bya enweru ndu ojogu, bu ndu ike du l'ogu l̀e Jierúsalemù. 14 Waa g'e shi doo ph̀e l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu baa: L'ipfu Jiuda b̀e onye bu onye-ishi ndu ojogu, dugbaa unu labo l'ùkporo iri iri b̀e bu Aduna. Ndu ojogu, o bu ishi ph̀e b̀e du ùkporo unu unwoke ugbo ùkporo l'iri l'èsa l'unu unwoke iri. 15 Onye etsota iya nu b̀e bu onye-ishi ndu ojogu, bu

Jiehohananu. Ndu oḡḡu, yēbedua bụ onye-ishi phẹ bẹ dū ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'iri l'ise. ¹⁶ Onye ophu tsotaru iya nū bụru Amazaya nwa Zikiri. Yēbedua bẹ wofutarū onwiya k'ejeru Chipfu ozi. Ndu oḡḡu, ọ bụ onye-ishi phẹ dū ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ise; mbụ ndu bụkota ndu ike dū l'ḡḡu.

¹⁷ L'ipfu kẹ Benjaminu bẹ ọ bụ Eliyada, bụ onye ike dū l'ḡḡu. Ndu oḡḡu, yēbedua bụ onye-ishi phẹ bẹ dū ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ise, bụ ndu pagbaa uta; mē iphe, eegudeje egbobuta onwonye. ¹⁸ Onye etsota iya nū bẹ bụ Jiehozabadū. Ndu oḡḡu, yēbedua bụ onye-ishi phẹ bẹ dū ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ēbo l'unu unwoke iri. ¹⁹ Ndu ono bụ ndu ejeru eze ozi; a -gufukwa ndu ophu eze doberu lẹ mkpụkpu, ọ kpuru; o shihugbaa ike l'alị Jiuda l'ophu.

18

Mayikaya aphū ophulenyā ẹhu Éhabu (1Ndu 22:1-28)

¹ Teke ono bẹ Jiehoshafatu nweru iphe, parū ẹka; bya aburu onye aakwabẹ ùbvù, parū ẹka. Yēe Éhabu gbaa ndzū alugba nwanyi. ² A nọchaa apha olemole; ọ tūgbua kpapfushia Éhabu lẹ mkpụkpu Samériya. Éhabu gbushiaru yēle ndu yēe ya swi ikpoto aturu; mē eswi; bya akwata iya g'ọ je etso mkpụkpu Ramotu, dū l'alị Giladu ḡḡu. ³ Éhabu, bụ eze ndu Ízurelū bya asū Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda: “?Ii-tsoru mu je ḡḡu lẹ mkpụkpu Ramotu, dū l'alị Giladu tḡo?”

Jiehoshafatu sū iya: “Mu lẹ ngu tukurū bụru nanū. Ndibe mu mē ndibe nkengu bụru nanū. Anyi lẹ ngu a-tūgbabe lwūa ḡḡu ono.” ⁴ Jiehoshafatu sū iya: “Vuadaru ụzo maru iphe, Chipfu e-pfu.”

⁵ Tḡbudu iya bụ; eze ndu Ízurelū bya achikobe ndu mpfuchiru, dū ụnu nemadzū bya ajja phẹ sū: “?Bū g'anyi je etsoo ndu mkpụkpu Ramotu, dū l'alị Giladu ḡḡu; tḡo g'anyi te ejeshi?”

Ephe sū iya: “Jeshia; lẹ Chileke bẹ e-woru-a mkpụkpu ono ye gube eze l'ẹka.”

⁶ Jiehoshafatu sū: “?Tḡ duedu onye mpfuchiru kẹ Chipfu, nḡ l'ẹka-a g'anyi kpata iya ishi?”

⁷ Eze ndu Ízurelū sū Jiehoshafatu: “O nwefukwaru onye lanū, anyi e-shi l'ẹka iya kpata Chipfu ishi ḡbu. Ole ọ dū mu ashī; noo kẹle o toko pfuswe opfu oma l'ẹhu mu; gbahaepho ejo iya. Onye ḡbu bụ Mayikaya nwa Imula.”

Jiehoshafatu sū: “Eze; te epfubaekwa egube ono.”

⁸ Tḡbudu iya bụ; eze ndu Ízurelū bya ekua onye-ozī iya lanū sū iya: “Tūgbua je ekua Mayikaya nwa Imula g'ọ bya ntanta-a.”

⁹ No iya; eze ndu Ízurelū yēe Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda yegbaa uwe eze phẹ; sūgachaaru l'aba-eze phẹ l'ẹka eechije balī, nḡ l'ḡnu-abata mkpụkpu Samériya; ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nḡdu phẹ l'iphu epfugbaa iphe, ephe epfu. ¹⁰ Zedekaya, bụ nwa Kenana bya egude iphe-Ígwé meshia ụpyi; bya asuje: “Chipfu sūru-a: ‘Ọo ụpyi-a bẹ ịi-dū ndu Arámū jasū teke ephe a-lakḡta l'iyi.’ ”

¹¹ Ndu mpfuchiru ono g'ephe ha nḡdu epfukḡta iphe lanū; asuje: “Jeshia ḡḡu lẹ mkpụkpu Ramotu, dū l'alị Giladu; je alwū-kpee; kẹle Chipfu bẹ e-woru-a mkpụkpu ono ye gube eze l'ẹka.”

¹² Tòbudu iya bụ; onye-ozì onò, jeru eku Mayikaya onò bya asụ iya: “Lenu; ndu mpfuchiru òphuu bè tókòkwaru wà ọ̀nụ̀ nanụ̀; tókò epfu lẹ̀ k’oma a-dùru eze. G’opfu unu l’èphè bụ̀kwaru nanụ̀; g’i pfua opfu, dù ree.”

¹³ Mayikaya sụ: “Eshinu Chipfu nọ̀ ndzụ̀ g’ò nọ̀ iya-a bè bụ̀epho iphe, Chileke mu pfuru bè mu e-pfu.”

¹⁴ Mayikaya bya ejerwua ibe eze; eze sụ iya: “Mayikaya; ?bụ̀ g’anyi je ọ̀gu lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Ramotu, dù l’alì Giladu; tọ̀ gẹ̀ mu kpòshia ya?”

Mayikaya sụ: “Ngwa jenụ̀ je alwụ̀-kpee; ee-woru phẹ̀-a ye ngu l’èka.”

¹⁵ Eze bya asụ iya: “?Bụ̀ ugbo ole bè mu a-rwọ̀ ngu g’i gude epha Chipfu ribuaru mu angụ̀ l’ò tọ̀ dudu iphe ọ̀zo, ii-pfuru mu; gbahaepho ọ̀kpobe-opfu?”

¹⁶ Ọ̀o ya bụ̀; Mayikaya sụ: “Mu hụ̀maru gẹ̀ ndu Ízurùlu l’ophu gbakashihuru nanụ̀ nanụ̀ aghaphe l’oma úbvú̀ g’aturu, enwedu onye-nche. Chipfu sụ: ‘Ndu-a bè te nwedu nnaji; g’onyenonu lashia ibe iya l’èhu-guu.’”

¹⁷ Eze ndu Ízurùlu sụ Jiehoshafatu: “?Mu ta asuduru ngu l’ò tọ̀ byadu epfu iphe, dù ree l’ishi mu; gbahaepho ẹ̀jọ̀ iya?”

¹⁸ Mayikaya nọ̀du epfu iphe, oopfu sụ: “Ngwa; ngabẹ̀ nchị̀ numa iphe, Chipfu epfu: Mu hụ̀maru Chipfu g’ò nọ̀ l’aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfuphee ya mgburugburu; pfuru iya l’uzo ẹ̀kutara; mẹ̀ l’uzo ẹ̀kicha. ¹⁹ Chipfu sụ phẹ̀: ‘?Bụ̀ onye e-je epfubuta Éhabu, bụ̀ eze ndu Ízurùlu g’ò jeshia ọ̀gu lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Ramotu, dù l’alì Giladu; k’ophu oo-je anwụ̀hu l’èka onò?’”

“Onye lanụ̀ -futa l’ò sụ l’òo g’ee-me iya baa; onye ozo -bya l’ò sụ l’òo g’ee-me iya bụ̀ ophuu. ²⁰ E mechaa; ojozi lanụ̀ futa bya apfuru l’iphu Chipfu sụ l’òo yebedua e-pfubuta iya.

“Chipfu sụ iya: ‘?Denu g’ii-shi pfubuta iya ọ̀bu?’”

²¹ “Ọ̀ sụ lẹ̀ ya e-je je aburu nwamaa ntuphu-ire nọ̀du l’onu ndu mpfuchiru Éhabu.

“Chipfu sụ iya: ‘Je; l’ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’”

²² “Ọ̀o ya bụ̀ g’i maru lẹ̀ Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; o je anọ̀dukota ndu mpfuchiru ngu-a l’onu; tẹ̀me Chipfu pfuwa l’ejọ̀-iphe adapfuta ngu.”

²³ Tòbudu iya bụ̀; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayikaya ẹ̀ka l’upfuru nchị̀ sụ: “?Denu gẹ̀ Unme Chipfu shi lufu mu l’èhu; bya epfuru yeru ngu?”

²⁴ Mayikaya sụ: “Mbọ̀ku, ii-maru bụ̀ mbọ̀ku onò, ii-je edomia onwongu l’ime ime mkpuru onò.”

²⁵ Eze ndu Ízurùlu bya asụ: “Unu kputa Mayikaya kpụ̀-pfu Amonu, bụ̀ ọ̀chi-ọ̀ha mkpụ̀kpụ̀; waa Jiowashi, bụ̀ nwa eze. ²⁶ Unu asụ phẹ̀ l’eze sụru-a: ‘Unu tị̀-chia onye-a l’òka-mkpọ̀ro; teje iya nri atẹ̀; waa mini jeye mu eje lwa l’èhu-guu.’”

²⁷ Mayikaya sụ: “Ì -Iwawaa l’èhu-guu; l’i maru l’ò tọ̀ budu Chipfu bè gbẹ̀ mu l’onu pfua opfu.” Ọ̀ bya asụ ndu nọ̀ l’èka onò g’èphè tũ̀be nvo l’opfu iya onò.

Éhabu ala l’ogu (1Ndu 22:29-35)

²⁸ Tòbudu iya bụ̀; eze ndu Ízurùlu waa Jiehoshafatu, bụ̀ eze ndu Jiuda chita ndu ojoju phẹ̀ tũ̀gbua jeshia mkpụ̀kpụ̀ Ramotu onò, dù l’alì Giladu.

²⁹ Eze ndu Ízurelu bya asù Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bù; bàhù l'ògu ono. Gùbedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízurelu bya emee onwiya g'a ta maru iya; ephe bàhù l'ògu ono.

³⁰ Eze ndu Arámu bẹ pfuhawaru ndu-ishi ụgbo-inya iya sù pẹ: “Unu ta etsokwa onye upfu m'ò bù onye nta-a ọgu. Onye unu a-nòdu achị ọso kpoloko bù eze ndu Ízurelu.” ³¹ Ndu-ishi ụgbo-inya ono hụmaepfo Jiehoshafatu; ephe sù: “Ọo eze ndu Ízurelu bẹ ọ bù!” Ọo ya bù; ephe gharu iya iphu; meahaa g'ephe tsoo ya ọgu. Jiehoshafatu chishia mkpu; Chipfu gbaaru iya mkpu; mee ephe haa ya. ³² Ndu-ishi ụgbo-inya ono bya amaru l'ò tọ bùdu eze ndu Ízurelu; ephe dakọbe haa ya achichi.

³³ O nweru onye ọphu agbaepfo apfù iya l'ẹka ọ hụmaru; o woru iya gbaa eze ndu Ízurelu l'ehu lẹ mgbaka ẹka ngwọgu, ọ kwaru onwiya dzepfuru edzefuru. Eze rashjaru onye angaru iya ụgbo-inya sù: “Kpọlaa azù; pafù mu l'ọgu-a; kele e mekaakwaru mu iphe ọkpobe emeka.” ³⁴ Ọgu ono kpoihu ọkù lẹ mbọku ono; e keyyabẹ eze ekeyyabẹ l'ụgbo-inya ono; ephe lẹ ndu Arámu nọdu alwu ọgu ono jasù l'uzenyashi.

Enyanwu ribajeepfo; ọ nwuhu.

19

Mba, onye mpfuchiru Chileke baru Jiehoshafatu

¹ Tọbudu iya bù; Jiehoshafatu, bù eze ndu Jiuda bya alwa ibe iya lẹ Jierúsalemù l'ehu-guu. ² Jiehu, bù nwa Hanani; mbù onye aphụje ọphulenyà lufu g'ọ je agba iya ndzuta. Ọ sù eze, bù Jiehoshafatu: “?Ọ gbaru kẹ g'i yetaru onye ẹjọ-ipe ẹka? ?Ọ gbaru g'i yee ndu kporu Chipfu ashị obu? Eshi ọphu i meru nno; bẹ oke ẹhu-eghu Chipfu dapfutaakwaru ngu. ³ Ọle g'ọ dughabe bẹ iphe, dù ree harù dù ngu l'ehu; kele i wofukotaru itso Ashera, dukota l'alì-a; tẹme i woru obu ngu dobe l'achọ Chipfu.”

Iphe, Jiehoshafatu meziru emezi

⁴ Jiehoshafatu bẹ bu lẹ Jierúsalemù. O shi l'ẹka ono jepfu ndu Ízurelu; mbù ndu shi lẹ mkpukpu Biye-Sheba bua jeye l'úbvù úbvù alì Ifuremu; i emee ephe buru kẹ Chipfu, bù Chileke kẹ nna pẹ ọzo. ⁵ O woru ndu ọgbo-ikpe dobekọta lẹ mkpukpu, e gude igbulọ kpu-pheta mgburugburu, nọ l'alì Jiuda; dobegbaa pẹ lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu. ⁶ Ọ sù ndu ọgbo-ikpe ono: “Unu nwubekwa ẹnya l'iphe, unu eme; noo kele ọ tọ bukwa nemadzù bẹ unu ekperu ikpe; onye unu ekperu iya bukwa Chipfu, bù onye ono, anọduje swiru unu l'ikpe, unu ekpe ono. ⁷ Nta-a bukwa g'unu tsua Chipfu ebvu; unu akwabẹ ẹnya l'iphe, unu eme; kele Chipfu, bù Chileke anyi bẹ ẹka iya ta adukwa l'ikpe, apfuduru-oto; ọphu o ledu nemadzù ẹnya l'iphu; tẹme ọphu o ridu ọphalazu.”

⁸ Lẹ Jierúsalemù bẹ Jiehoshafatu hakwarupho dobe ndu Lívayi; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu g'ephe kpeje ikpe kẹ Chipfu; waa g'ephe doshije opfu. Ọ buru lẹ Jierúsalemù bẹ ephe bu. ⁹ O pfuaru pẹ sù: “Wakwa g'umere unu a-đuje baa: Unu tsua Chipfu ebvu; pfushia ike l'iphe, unu pfuru; gude obu unu l'ophu mee iphe, unu eme. ¹⁰ Iphe, bù opfu, unwunna unu pẹ shi lẹ mkpukpu, ephe bu wotaru unu g'unu doo; mbù opfu l'e gburu ọchi; ọzoo opfu, larù lẹ k'ekemu; ọzoo

k'omelali; unu loje phe ẹka le nchi k'ophu ephe tee metadu iphe, ikpe a-nma phe l'iphu Chipfu. Odumeka be oke ẹhu-eghu Chipfu a-dapfutakwa unu l'unwunna unu ono. Noo g'unu e-me iya bu ono; g'ikpe ta nma unu.

11 “Oo Amaraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke be a-buru onye-ishi unu l'iphe, eeme ala le ke Chipfu. Zebadaya nwa Ishimele, bu ochi-oha ipfu Jiuda be a-buru onye-ishi l'iphe, eeme ala le k'eze. Ndu Livayi be a-buru ndu-ishi unu. G'obu shihukwa unu ike l'iphemiphe, unu eme. Ge Chipfu swikwaru ndu eme iphe, pfuru oto.”

20

Jiehoshafatu alwu-kpee ndu Mowabu; waa ndu Amonu

1 E mecha; ndu Mowabu; me ndu Amonu; me ndu ophu haru buru ndu Meyuni byatashja g'ephe tsoo Jiehoshafatu ogu.

2 O nweru ndu haru bya epfuaru Jiehoshafatu su iya: “Ikpoto nemadzu awukwa abyapfuta ngu ogu. Ephe shikwa l'azu eze-enyimu abya; mbu l'ephe shi le Edomu. Ephe noduwaa le Hazazonu-tama, bu iya bu Enu-Gedi.” 3 Ndzu guhu Jiehoshafatu; o woru onwiya ghaa l'achọ Chipfu. O bya araa ya arara g'a swikota ẹgu l'alı Jiuda l'ophu. 4 Oo ya bu; ndu Jiuda tuko g'ephe ha dzukobe g'ephe choo n-yemeka l'eka Chipfu. Ephe shi le mkpukpu, dukota l'alı Jiuda l'ophu byakota g'ephe choo Chipfu.

5 Tobudu iya bu; Jiehoshafatu bya apfuru l'ataphu edzudzu-oha ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu, dzukoberu l'iphu oma-unuphu ophu, du l'eze-ulo Chipfu; 6 bya asu: “Gube Chipfu, bu Chileke ke nna anyi phe; ?to budu ngu bu Chileke l'imigwe? ?Tobudu ngu bu ishi alı-eze, no l'ohamoha too? Ike me okpehu be bu l'eka ngu be o dukota; k'ophu bu l'o to du du onye suru ngu akpafu l'iphu. 7 Gube Chileke anyi; ?to bunaa gubedua be chifuru ndu shi buru l'alı-a l'ataphu ndibe ngu, bu ndu İzurelu; bya eworu alı obu nu oshilokpa Ebirhamu, bu onya ngu go buru nkephe jasu le tuutuutu le miiimii? 8 Ephe buwa iya ebubu; noduwa iya kpuaru ngu ulo, bu ẹka epha ngu a-noduje ere ire; bya epfua su: 9 O -buru l'ejo-iphu be byapfutaru anyi; o betakporu o buru ogu; ozoo l'ii-nu anyi aphu; ozoo ejo iphe-ememe; m'o bu okpa-nri byaru; be anyi a-pfuru l'ulo-a; mbu l'ataphu ngu-a; rarı kpua ngu l'iphe-ehuka, anyi eje; l'ii-numa olu anyi dzoo anyi; kele i bu ebubu l'ulo-a.

10 “Su-a; lewaro unwoke ndu Amonu; me ndu Mowabu; me ndu k'ubvu ubvu alı Siye; mbu ndu ono, i ti kwedu ge ndu İzurelu zeba l'alı phe le teke ono, ephe shi l'alı İjiputu futa ono. Ephe kwe gbango phe; haa phe emebyishi ono. 11 Lewaro l'oo iphe, ephe gude apfu anyi ugwo iya bu l'ephe abya anyi achifu l'iphe, anyi nwe enwenwe; mbu l'alı-a, i nuru anyi g'o buru okiphe anyi-a. 12 Oowaa Chileke anyi; ?tii gwadu phe ochi? Noo kele anyi te nweudu ike, anyi gude ejepfu ikpoto ndu-a, eze gidigidi abyapfuta anyi-a ogu. Anyi ta amakwa iphe, anyi e-me; ole oo ngu be anyi churu enya dzee.”

13 Ndu Jiuda l'ophu tuko pfuru l'ataphu Chipfu; yele ndu ophu hagbaa nwanshi; me nyomu phe; me unwegirima phe.

14 No iya; Unme Chipfu bya Jiahazyelu l'ehu l'echilabo edzudzu-oha ono. Jiahazyelu be bu nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Benaya; Benaya buru nwa Jieyelu; Jieyelu buru nwa Matanaya. Jiahazyelu ono be bu onye Livayi; buru oshilokpa Asafu. 15 O su: “Unu ngabe nchi; unube ndu Jiuda

g'unu ha; me ndu bu le Jierusalemu; me eze, bu Jiehoshafatu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu ta atsukwa ebvu; ophu ike abvukwa unu opfu l'unu humaru ikpoto ndu-a; kele ugu ono ta abudu unu a-lwu iya; o Chileke be a-lwu iya nu. ¹⁶ Unu gbalihu echele jepfu phe ugu. Ephe e-shi uzo, no l'ibiya k'ubvu Zizu abya; aka unu a-huma phe bu l'ishishi nsuda, no l'ataphu echiegu Jieruwelu. ¹⁷ Mkpa g'unu lwua ugu alwulu ta adudu. Unu dozichaa onwunu; pfuru nwadoo; huma adzota, Chipfu adzota unube ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu.' Unu ta atsushi ebvu; ophu ehuru arwushihukwa unu. O -be echele; unu jepfu phe; Chipfu e-swiru unu eswiru."

¹⁸ Tobudu iya bu; Jiehoshafatu phozeta iphu l'ali. Ndu Jiuda l'ophu; me ndu bu le Jierusalemu tuko g'ephe ha dakota kpurumu l'ataphu Chipfu; baahaaru iya aja. ¹⁹ Ndu Livayi, bu ndu ophu shi l'eri Kohatu; me ndu ophu shi l'eri Kora wulihu wata arashi ora ike gude aja Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ajaja.

²⁰ O be lonmewa utsu; ephe gbalihu jeshia l'echiegu mkpukpu Tekowa. Ephe jenya Jiehoshafatu pfuru apfuru su: "Unu numa iphe, mu epfu; unube ndu Jiuda; me ndu bu le Jierusalemu! Unu kweta ke Chipfu, bu Chileke unu; k'ophu unu a-nguru anguru. Unu ekweta iphe, ndu mpfuchiru iya epfu; k'ophu iphe a-ndu ejehuru unu." ²¹ Jiehoshafatu jechaa l'idzu; bya atua aka le ndu a-guru Chipfu ebvu; mbu ndu a-ndu aja iya ajaja; yee uwe, du nsu vutaru ndu ojogu ono uzo; asuje:

"Unu kele Chipfu ekele;

kele n-yemobu iya anoje
jasu l'ojeje."

²² Ephe wataepho agu ebvu gude aja Chipfu ajaja; Chipfu woru ndu ojogu dobe g'ephe kpuru ekpuru wata etsu ndu Amonu ono ugu; me ndu Mowabu; me ndu ubvu ubvu ali Siye, bu iya bu ndu ono, byapfutaru ndu Jiuda ugu ono. Ndu Jiuda lwu-kpee phe l'ogu ono. ²³ Ndu Amonu; me ndu Mowabu zeliwu wupya ndu k'ubvu ubvu ali Siye; mebyishikota phe; ephe buru mkpurupyata. Ephe gbushigheepho ndu k'ubvu ubvu ali Siye ono; ephe gbushiaha onwophe.

²⁴ Ndu Jiuda bya erwua l'eka aagbeje lee enya l'echiegu; ephe bya ele enya l'uzo aka ikpoto ndu ono kuru. Iphe, ephe humaru buru odzu, dabyigbaaru l'ali; mbu ophu o to dudu onye ophu nahuru nu. ²⁵ Oo ya bu; Jiehoshafatu ye ndu nkiya wuru jeshia egwe ivu ndu ono; je asu-vu ikpoto iphe-edobe; me ivu, bu aguta aguta; me ekwa; me iphe, vugbaa oke aswa; mbu iphe, habe shii k'ophu ephe ata dudu ike egwetagbudu iya. Iphe okwata ono be ha shii; k'ophu ephe gweru iya ujiku eto. ²⁶ O be le mboku ophu kwe iya eno; ephe dzukota le nsuda Beraka; ndu l'eka ono jaa Chipfu ajaja. Oo ya meru go gude ephe kuahaa aka ono nsuda Beraka byasu ntanu.

²⁷ Tobudu iya bu; ndu Jiuda l'ophu; me ndu Jierusalemu tuko lwatashia Jierusalemu. O buru Jiehoshafatu bu onye-ishi phe. Ephe gude ehuru-utso awu alwa; kele Chipfu be mewaru g'ephe turu okoo kpua ndu ohogu phe.

²⁸ Ephe wubata le Jierusalemu; akpo une; me ogumogu; bya egbu opu gude abahu l'ulo Chipfu.

²⁹ No iya; iphe, bu ndu eze ndu ali ozo l'ophu numaeppo le Chipfu tsoru ndu ohogu ndu Izurelu ugu; ephe tsuaha ya ebvu. ³⁰ Oo ya bu;

alì-eze Jiehoshafatu dakòta jii; kẹle Chileke iya bẹ meru g'ò tuta unme ibekẹboebo.

Mkpochi-ishi abụ eze Jiehoshafatu
(1Ndu 22:41-50)

³¹ O bụru iya bụ lẹ Jiehoshafatu aburu eze ndu Jiuda. Iphe, o nọru bụ ukporo apha l'apha iri l'ise teke o wataru aburu eze. O nọo l'aba-eze ono ukporo apha l'apha ise lẹ Jierúsalemú. Epha ne iya bụ Azuba nwada Shilihi. ³² Jiehoshafatu tsoru ụzo, nna iya, bụ Asa tsoru. O tọ dudu ophu o haru mę nanu. O meru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu. ³³ Ole o tọ lwuduru eka aagwaję iphe; tẹme ophu ndu Jiuda te edobeduru obu phe l'eka Chileke kę nna phe nọ.

³⁴ Iphe ozo, Jiehoshafatu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru bẹ e dekọtaru l'ekwo, e deru iphe, meru nu teke Jiehu nwa Hanani nọ ndzu; mbu ophu e deru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu.

³⁵ E mechaa; Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda; yele Ehzazaya, bụ eze ndu Izurelu je atugba buru nanu; mbu onye ono, meru ejo-iphe ono. ³⁶ Yeke iya bẹ tugbaru pyishia ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho. O buru lẹ mkpukpu Eziyonu-Geba bẹ ephe nọ pyishia ugbo-mini ono. ³⁷ Tobudu iya bụ; Eliyęza, bụ nwa Dodavahu kę mkpukpu Maresha bya epfuru maberu Jiehoshafatu su: "Eshi ophu gu lẹ Ehzazaya tugbaberu bẹ Chipfu a-tuko iphe, i mekọtaru mebyishikota." Ugbo ono kpukota; ophu ephe egudeedu iya agba ngho.

21

Teke Jióramu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 8:16-24)

¹ Noo ya; Jiehoshafatu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe lẹ mkpukpu Dévidi. Jióramu, bụ nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. ² Jióramu bẹ nweru unwune nwoke, bukwapho unwu Jiehoshafatu. Epha unwune iya ono bu: Azariya; mę Jiehiyelu; mę Zekaraya; mę Azariya; mę Mayikelu; mę Shefataya. G'ephe ha bukota unwu Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda. ³ Nna phe bẹ nuru phe igwerigwe mkpola-ochaa; mę mkpola-ododo; mę ivu, vugba oke aswa; bya anukota phe mkpukpu, a kpugbaaru o shihu ike l'alì Jiuda. O woru alì-eze nu Jióramu; kẹle oo ya bụ okpara iya.

⁴ Jióramu byaephe bya aburu eze; nọdu l'aba-eze nna iya ono; mbu kpo g'abara; o tuko unwuna iya gbushikota; hakwarupho ndu-ishi ndu Izurelu gbushia. ⁵ Jióramu nwaru ukporo apha l'apha iri l'ębo teke o wataru aburu eze. Iphe, o nọru l'aba-eze buru apha esato lẹ Jierúsalemú.

⁶ O tsoo eka ndu eze ndu Izurelu; mee gę ndibe Ehabu meru; kẹle o luru nwada Ehabu. O meru ejo-iphe l'anya Chipfu. ⁷ Ole Chipfu bẹ gude k'ogbandzu, yęe Dévidi gbaru haa onu-ulo Dévidi ono; ophu o to mebyishiduru iya; kẹle o kwehawaru Dévidi ukwe l'unwu iya; mę awa iya ta abyadu alufubaa l'aba-eze ono jeaduru aduru.

⁸ O buru teke Jióramu bụ eze bẹ ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya echia onye ibe phe eze; woru iya dobe l'aba-eze phe. ⁹ Oo ya bu; Jióramu chita ndu-ishi ndu ojogu iya; mę ugbo-inya iya l'ophu gbapfushia phe. Ndu Edomu bya ekephe yęe ndu-ishi ugbo-inya iya ono mgburugburu. O be l'enyasi; o gbeshi bapfu ndu Edomu ono ogu. ¹⁰ O buru gę ndu

Edomu ekwefuru ndu Jiuda ike bu ono byasu ntanu. O bukwarupho teke ono be ndu Libuna kwefuru ike nkephe; kele Jioramu gwoberu Chipfu, bu Chileke ke nna iya phe.

¹¹ Nokwapho ge Jiehoramu megbaaru eka aagwaje iphe l'ubvu ubvu ali Jiuda. O mee ge ndu bu le Jierusalemu du ghelegheleghele; teme o duswee ndu Jiuda uzo.

¹² Tobudu iya bu; ekwo-ozu, shi l'eka Elayjia, bu onye mpfuchiru Chileke bya erwua Jioramu eka. Ekwo-ozu ono epfu su: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke nna ngu Devidi pfuru baa: Eshi ophu i ti tsoduru uzo ophu nna ngu, bu Jiehoshafatu tsoru; ophu i ti tsoduru ke Asa, bu eze ndu Jiuda; ¹³ o bu-chiaru eka ndu eze ndu Izurelu be i tsoru; bya emee ge ndu Jiuda; me ndu bu le Jierusalemu du ghelegheleghele; egube ono, ndibe Ehabu meru ono; teme i gbushikwaapho unwunna ngu, bu ndibe nna ngu phe; mbu ndu ono, ka ngu mma ono; ¹⁴ bukwa gi huma ahuma le Chipfu e-gude ejo iphe-ememe daa ndibe unu eka; me unwegirima unu; me unyomu unu; me eku unu l'ophu. ¹⁵ Gubedua l'onwongu bu epho-ekoko a-byapfuta ngu; mbu ejo ehu, eme l'epho. Ehu ono e-me ngu; epho achaa ngu nkiriri. Akurepho ngu achabushihu ada ppopoo mboku-mboku."

Anwuhu Jioramu

¹⁶ No iya; Chipfu bya akpalia ndu Filisitayinu; me ndu Arabu, bu iya bu ndu ono, bukube ndu Kushi; Jioramu du phe ashu. ¹⁷ Ephe bya ogu l'ali Jiuda; zebata l'ali ono; vutakota iphemiphe, ephe humaru l'ulo eze; kpukoo unwu iya unwoke; me unyomu iya; k'ophu bu l'o to dudu nwa iya nwoke, a haru iya; gbahaa Ehazaya, bu onye ophu kachakpo aburu nwata l'unwu iya nwoke.

¹⁸ Iphemiphe ono nwuchaepho; Chipfu bya aloru iphe-ememe, bu alagala tu Jioramu l'akuru-epho. ¹⁹ A nonyaa; g'apha labo bvuru; iphe-ememe ono mee ya; epho chaa ya nkiriri. O taa kpookpookpo nwuhu. Ophu ndibe phe ta akpobeduru iya oku gude kwabe iya ubvu; egube ono, a kpoberu nna iya phe.

²⁰ Jioramu nowaru ukporo apha l'apha iri l'epo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze buru apha esato le Jierusalemu. O nwuhu; ophu o dudu onye yoru oshi iya. E lia ya le mkpukpu Devidi; ole e te liduru iya l'ilu ndu eze.

22

Teke Ehazaya bu eze ndu Jiuda (2Ndu 8:25-29; 9:21-28)

¹ Tobudu iya bu; ndu bu le Jierusalemu mee Ehazaya, bu nwa nwoke Jioramu onye ophu kachaa aburu nwata go buru eze nochia enya nna iya; kele ndu o-lwua-qlaa; yeke ndu Arabu swi wubata l'odu-ogu ono be tukoru ndu ophu bu ogerenya gbushikota. Oo ya bu; Ehazaya nwa Jioramu bya aburu eze ndu Jiuda.

² Ehazaya be nowaru ukporo apha epo l'apha labo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze bu apha lanu le Jierusalemu. Epha ne iya bu Atalaya, bu nwanwa Omuri. ³ O tsokwarupho eka ndibe Ehabu; kele ne iya be kpo-ziru iya uzo g'o mee ejo-iphe. ⁴ O mee ejo-iphe l'enya Chipfu; egube ono, ndibe Ehabu meru ono; kele nna iya nwuhuchaaru; ephe kpo-ziaharu iya uzo; shi nno loru iya ye l'eka ola-l'iswi.

⁵ O tsoru ọzo, ẹphe kpọ-ziru iya; je etsoru Jióramu nwa Éhabu, bụ eze ndu Ízurelu; ẹphe jepfu Hazelu, bụ eze ndu Arámu ọgu lẹ mkpukpu Ramotu, dū l'alì Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe. ⁶ Ọo ya bụ; ọ lashia mkpukpu Jiezerelu g'ọ je anọdu nyaa ọnyá ẹka ono, ndu Arámu mekaru iya iphe lẹ mkpukpu Ramotu teke ono, ọ tsoru Hazelu, bụ eze ndu Arámu ọgu ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bụ eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu lẹ mkpukpu Jiezerelu lẹ k'iphe-ẹhuka ono, e mekaru iya ono.

Jiehu Egbu Éhazaya

⁷ Éhazaya tugbua jeshia ibe Jióramu; je alaa l'iswi. Ọ bụru Chileke bẹ o shi l'ẹka. Kele Éhazaya byaru erwua ẹka ono; yele Jiehoramu je adatso Jiehu nwa Nimushi ọgu; mbụ onye ono, Chipfu turu ẹka g'ọ gbushigbua ndibe Éhabu ono.

⁸ No iya; ọ bụru gẹ Jiehu agwa ndibe Éhabu ọchi; bẹ ọ hụmaru ndu-ishi ndu Jiuda; mę unwu unwune Éhazaya, bụ ndu ejeru Éhazaya ozi; ọ tuko phẹ gbushikota. ⁹ Ọ wata achokashi Éhazaya; e je egude iya l'ẹka o domiru onwiya lẹ Samériya; kpuru iya kpu-pfu Jiehu; e woru iya gbua. Ẹphe lia ya elili; kele ẹphe suru l'ọ bụ nwa Jiehoshafatu, bụ onye ono, gude obu iya l'ophu chọo Chipfu ono. Ọo ya bụ; ọphu o to nweedu onye ozo, shi l'ibe Éhazaya, bụ onye a-dụ ike bụru ishi l'alì-eze ono.

Atalaya yele Jiowashi (2Ndu 11:1-3)

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Atalaya, bụ ne Éhazaya hūmaepfo lẹ nwa iya nwuhūwaru; ọ gbeshi je atuko ndibe ndu eze, shi l'onu-ulo Jiuda g'ẹphe ha saa ọsampfu. ¹¹ Ọle Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jiehoramu bẹ dutaru Jiowashi, bụ nwa Éhazaya dufu l'echilabo unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nū je edomia lẹ mkpuru-azẹe. Noo gẹ Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jiehoramu; bya aburu nyee Jiehoyada, bụ onye uke Chileke shiru wohaa Jiowashi gẹ Atalaya ta ahuma iya bụ ono; k'ophu bụ l'ọ to gbuduru iya; kele Jiehosheba bẹ bụ nwune Éhazaya kẹ nwanyị. ¹² E domiru Jiowashi; yele phẹ nọdu l'ulo Chileke apha ishii gẹ Atalaya bụ eze l'alì ono.

23

E kwefuru Atalaya ike (2Ndu 11:4-16)

¹ O be l'apha k'ẹsaa; Jiehoyada bya akata obu. Yele ndu-ishi, bughbaa ishi ukporo ndu ojogu ise ise woru ndzu gbaa; mę Azaríya nwa Jierohamu; mę Ishimelu nwa Jiehohananu; mę Azaríya nwa Óbẹdu; mę Maseya nwa Adaya; mę Elishafatu nwa Zikiri. ² Ẹphe tuko alì Jiuda jegbabekota; je ekuko ndu Lívayi, bu lẹ mkpukpu, dukota l'alì Jiuda l'ophu; kua ndu-ishi l'anya-unuphu l'anya-unuphu ndu Ízurelu. Ẹphe dzukota lẹ Jierúsalemu. ³ Eze waa edzudzu-ọha ono l'ophu nọdu l'ulo Chileke gbaa ndzu.

Jiehoyada bya asu phẹ: “Unu lekwa nwa eze! Ọo ya a-buru eze; ẹgube ono, Chipfu pfuru iya l'ẹhu unwu Dévidi ono. ⁴ Waa iphe, unu e-me baa:

Unube ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi ono, bu ndu anoduje le nche l'eswe-atuta-unme; unu kee onwunu uzi eto. G'uzi lanu je anodu chee onu-abata nche; ⁵ uzi lanu eje anodu eche ibe eze; uzi lanu ophuu eche Onu-abata Okpa-ulo. Ndu ophuu l'ophu be a-nodugbaa l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu. ⁶ G'o to dukwa onye e-je abahu l'ulo Chipfu; gbahaepho ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, bu ndu eje ozi. Oo phe bu ndu a-bahuje iya; noo kele ephe du nso. Obenu le ndu ophuu be a-kwabeje enya l'iphe, Chipfu suru g'a kwabe enya. ⁷ Ndu Lívayi a-no-pee eze ono mgburugburu. Onyenonu a-pakotaru ngwogu iya l'eka. Iphe, bukpoo onye bahuru l'ulo ono; unu gbua onye obu. Ekameka, eze ejekpo unu swiru iya eswiru."

⁸ Ndu Lívayi ono; me ndu Jiuda l'ophu mee ge Jiehoyada, bu onye uke Chileke pfuru phe ono. Onyenonu chita ndu nkiya; mbu ndu anoduje le nche l'eswe-atuta-unme; me ndu ophu afuta le nche l'eswe-atuta-unme ono; kele Jiehoyada, bu onye uke Chileke ta adudu ogbo ophu o hawaru g'ephe lashia. ⁹ Jiehoyada, bu onye uke Chileke ono bya achita arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye ophu ha shii me ke nshii ono, shi buru ke Dévidi; mbu ono, e doberu l'eze-ulo Chileke ono; woru keshiaru ndu-ishi bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono. ¹⁰ O woru ndu Jiuda l'ophu kpoo giriri; ephe pagbaaru ngwogu phe l'ehu l'ehu; pfuru gbaphee eze mgburugburu le mgboru oru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gedegede; shita l'uzo ekutara jeye l'uzo ekicha.

¹¹ Ephe bya edufuta nwatibe eze ono, bu Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpupe iya; su l'oo ya bu eze; bya eworu ekwo, e deru ekemu Chileke dee ya l'eka. Jiehoyada yeke unwu iya wua ya manu l'ishi; tua uzu; su: "Nodukwa ndzu ogologo; gube eze!"

¹² Atalaya numaeopho woowoowo, ndu Jiuda atu l'eka ephe agba oso; bya aja eze ajaja; o tugbaa jepfushia phe l'eze-ulo Chipfu. ¹³ O bya eje elee enya; bya ahuma eze g'o pfuru le mgboru itso l'onu-abata eze ulo ono; bya ahumakwapho ndu-ishi ndu ojogu; me ndu egbu opu g'ephe pfu-kubegbaaru iya; teme ndu ali ono l'ophu nodu etegbaa eswa; egbu opu; ndu ebvu chiru ngwa-ebvu phe azu ebvu ajaja. Atalaya gbete teke ono gbajashia uwe iya chishia mkpu su: "Ejo-iphe anwua-o! Ejo-iphe anwua-o!"

¹⁴ Tobudu iya bu; Jiehoyada, bu onye uke Chileke bya edufuta ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono; bya asu phe: "Unu kpufuta nwanyi ono l'echilabu ndu nche ono. Unu te egbukwa iya l'ulo Chipfu. Iphe, bu onye ephe l'iya swi; unu gude ogu-echi gbua ya." ¹⁵ Oo ya bu; ephe gude iya; kpuru iya jerwuepho Onu-abata Inya, no l'ibe eze; ephe woru iya gbua l'eka ono.

Jiehoyada edozi ali Jiuda (2Ndu 11:17-20)

¹⁶ No iya; Jiehoyada yeke ndu Jiuda l'ophu waa eze lonwiya; bya agbaa ndzu. Ogbandzu obu bu l'ephe a-buru ndu ke Chipfu. ¹⁷ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balu je enwutsushia ya. Ephe tuko iphe, bu oru-ngweja Balu; me nteppe tsukpochichaa ke yogiri yogiri. Ephe gbua Matanu, bu onye uke Balu l'iphu oru-ngweja Balu.

¹⁸ Oo ya bu; Jiehoyada bya eye ndu nche; ephe cheahaa ulo Chipfu nche. Ephe nodu l'eka ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Lívayi; me l'eka ndu Lívayi ono, Dévidi yeru ozi ulo Chipfu l'eka bya edobe g'ephe gweje ngweja-akpo-oku nu Chipfu; egube ono, e deru iya l'ekwo-ekemu Mosisu. Ehu nodu atso phe utso; ephe nodu agu ebvu eme iya, egube ono, Dévidi turu iya

l'ekemu doberu p̄he ono. ¹⁹ O woru ndu nche ono yek̄ota l'õnu-abata eze-ulo Chipfu; k'õphu b̄u l'õ t̄o d̄udu onye aas̄o ns̄o, a-bah̄u iya n̄u.

²⁰ O ch̄ita ndu-ishi ndu oj̄ogu uk̄poro ise ise ono; m̄e ndu oke amad̄u; m̄e ndu-ishi ndu Jiuda; m̄e ndu al̄i ono l'õphu; yeru onwiya; ep̄he dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu ono. Ep̄he shia ẗzo õnu-õguzo imeli duba iya l'ibe eze; bya emee ya; o nõdu l'aba-eze. ²¹ Noo ya; ehu kwatak̄p̄oo ts̄oo ndu al̄i ono l'õphu ok̄pobe ats̄otso. Nch̄i bya ad̄u doo l̄e mk̄p̄uk̄pu ono; k̄ele e gbuaru Atalaya l'ibe eze.

24

Teke Jiowashi b̄u eze ndu Jiuda

(2Ndu 12:1-16)

¹ Jiowashi b̄e nõwaru apha ēsaa teke o wataru aburu eze. Iphe, o nõru l'aba-eze l̄e Jierúsalem̄u b̄u uk̄poro apha lab̄o. Ep̄ha ne iya b̄u Zibaya. Eka ne iya õbu shi b̄u l̄e mk̄p̄uk̄pu Biye-Sheba. ² Jiowashi b̄e mek̄otaru iphe, p̄furu õto l'ẽnya Chipfu jeye ḡe Jiehoyada, b̄u onye uke Chileke nõberu. ³ Jiehoyada b̄e luru Jiowashi unwanyi lab̄o; o nw̄ushia unwoke; m̄e unwanyi.

⁴ A nõnyaa; Jiowashi bya ach̄ipyaa ya l'obu iya s̄u l̄e ya e-dobe ẗlo Chipfu l'õnodu, ḡbaru iya n̄u. ⁵ O bya ekuk̄obe ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi; s̄u p̄he: "Unu ẗko mk̄p̄uk̄pu, duk̄ota l'al̄i Jiuda jegbabek̄ota; naa ndu Ízurelu ok̄poga, ee-gudeje emekwa ẗlo Chileke l'aphagapha. Unu mee egwegwa nak̄o ya." Ōle ndu Lívayi ono te emeduru iya egwegwa.

⁶ Oo ya b̄u; eze kua Jiehoyada, b̄u onye-ishi ndu-uke Chileke; s̄u iya: "B̄uhunu gunu meru g'o gude õphu ñ s̄uduru ndu Lívayi g'ep̄he wolata ok̄poga ak̄iriko ono, shi l'al̄i Jiuda; m̄e Jierúsalem̄u ono; mb̄u ono, Mõsisu, b̄u onye-õzi Chipfu t̄u-buru g'edzudzu-õha ndu Ízurelu p̄fuj̄e g'e gude mee k'ulo-ek̄wa, e doberu ekemu Chipfu ono?"

⁷ Unwu Atalaya, b̄u nwanyĩ iwash̄i ono b̄e w̄ubatawaru l'ulo Chipfu; mb̄u gudechaa iphe, e doberu ns̄o l'ulo Chipfu ono gwaa Balu.

⁸ Oo ya b̄u; eze bya as̄u g'e meta ok̄poko dobe l'az̄u õnu eka eeshije abah̄u l'ulo Chipfu. ⁹ A bya araa ya arara l'al̄i ndu Jiuda; m̄e l̄e Jierúsalem̄u; g'e wolataru Chipfu ok̄poga ak̄iriko ono, Mõsisu, b̄u onye-õzi Chileke keru n̄u ndu Ízurelu teke ep̄he nõ l'echiẽgu ono. ¹⁰ Ndu-ishi; m̄e ndu Jiuda l'õphu gude ehu-utso wolata ok̄poga ak̄iriko ono; iya ewojeru iya chie l'ime ok̄poko ono; jasuru ep̄he wolatagbua ya; o bv̄u. ¹¹ O nõdu ab̄uj̄eru; teke ndu Lívayi pataru ok̄poko ono paj̄eru ndu-ishi õzi eze; ep̄he -bya ah̄uma l'ok̄poga b̄e ha iya shii; onye edejeru eze ek̄wo; yele onye-õzi onye-ishi ndu-uke Chileke abya ep̄hoo ok̄poko ono olu; pata iya je edobenwee l'eka oduje. O buru egube ono b̄e ep̄he emeje iya mb̄oku-mb̄oku; shi nno nata ok̄poga ono nata k'etsutsu iya. ¹² Eze yele Jiehoyada woru ok̄poga ono n̄u ndu-õzi ono, eeje õzi l'ulo Chipfu ono d̄u l'eka. Ep̄he gude iya buta ndu edoje eja ẗlo; m̄e ndu kapyĩnta g'ep̄he mezia ẗlo Chipfu ono g'o d̄u g'o shi d̄u. Nokwaph̄o g'ep̄he gude iya buta ndu gude mk̄p̄uruk̄pu-igw̄e; m̄e ope eje õzi g'ep̄he gude iya mekwaa ẗlo Chipfu ono.

¹³ Ndu eje õzi ono b̄e nw̄uberu iya ēnya. Ep̄he nõdu emekwa ẗlo ono eje l'iphu l'iphu. Ep̄he bya ak̄p̄uk̄wa ẗlo Chileke ono; o d̄u g'o shi d̄u l̄e mb̄u; mee ya; o shihu ike. ¹⁴ Ep̄he meghechaep̄ho ẗlo ono; ep̄he wota ok̄poga õphu ph̄oduru n̄u bya an̄u eze yele Jiehoyada. O buru iya b̄e e

gude meshia ivu, e doberu l'ulo Chipfu ono; mbu ivu, e gude eje ozi; me ivu, e gude eme ke ngweja-akpo-oku; me gbamugbamu; me ivu, e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa. Epe gweahaa ngweja-akpo-oku l'ulo Chipfu ono tekenteke jeye ge Jiehoyada no-beru.

Anwuhu Jiehoyada

15 Ole Jiehoyada be kapporu nka noo apha, du igwerigwe; teme o nwuhu. O nowaru ukporo apha ishii l'apha iri teke o nwuhuru. 16 Epe lia ya l'eka e liru ndu eze le mkpukpu Dévidi; kele o meru iphe, du ree le izurelu; meuru iya Chileke; waa eze-ulo Chileke ono.

Iwashì, Jiowashi weru

17 Ge Jiehoyada nwuhuchaaru be ndu-ishi ndu Jiuda byaru bya ephozeru eze; eze ngaberu phe nchi. 18 Epe paru ulo Chipfu, bu Chileke ke nna phe haa; gwaahaa itso Ashera; me agwa ozo. Chileke tukoshi ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu ehu-eghu iya; kele ikpe nmaru phe. 19 Chipfu bya ezichaakpo ndu mpfuchiru iya g'ephe duphuta phe azu l'eka o no; ndu mpfuchiru ono pfua nta pfua imo; ophu epe ta ngaduru nchi.

20 Tobudu iya bu; Unme Chileke bya Zekaraya nwa Jiehoyada, bu onye uke Chileke l'ehu. O phekoru ndu ono su phe: "Waa iphe, Chileke pfuru baa: ?Bu gunu meru iphe, unu emebyishi ekemu Chileke; g'iphe te ejehuru unu? Eshi ophu unu haru Chipfu be Chipfu haakwaru unubedua."

21 Oo ya bu; epe gbaaru iya ejo-idzu; eze su phe g'ephe tugbua ya le mkpoma. Epe woru iya tugbua l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu. 22 Ophu eze, bu Jiowashi anyataduru eguru iphe-oma, Jiehoyada, bu nna Zekaraya meru iya; o woru nwa iya nwoke gbua. Zekaraya nwuhuje; o su: "Ge Chipfu humakwa iphe, unu meru-a; gwata unu ugwo iya!"

Anwuhu Jiowashi

23 Apha gbaerupho; ndu ojogu ndu Aramu bapfu Jiowashi ogu. Epe zebata l'alj Jiuda; me le Jierusalemu bya atuko ndu-ishi ndu Jiuda l'ophu gbushikota. Epe vutakota iphe, epe kwataru l'okwata wolaaru eze phe le Damasukosu. 24 Ndu ojogu ndu Aramu ono be bu-a ndu habe nwahabe be epe chi bya ogu ono; obenu le Chipfu be yeru phe igwerigwe ndu ojogu ndu Jiuda l'eka; kele epe haru Chipfu, bu Chileke ke nna phe. O buru g'ephe shi bu ono nwa Jiowashi aphu.

25 Ndu Aramu ono tugbuchaepho; kele epe mekararu Jiowashi iphe okpobe emeka; ndu-ozu iya chiaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ipe-azee ya; le k'ishi ochi nwatibe Jiehoyada ono, bu onye uke Chileke, o gburu pho. Oo ya bu; Jiowashi nwuhu; epe lia ya le mkpukpu Dévidi. Ole epe te eliduru iya l'ilu ndu eze. 26 Ndu ono chiru iya ejo-idzu ono bu: Zabadu nwa Shimeyatu, bu nwanyi Amonu nwuru iya; me Jiehozabadu nwa Shimiritu, bu nwanyi Mowabu nwuru iya. 27 A bya l'ako ehu unwegirima iya; me igwerigwe ozi, Chipfu zigbaberu l'ishi iya; me go gude mezia ulo Chileke go du go shi du; be e dekataru l'ekwo, e deshiru iphe, ndu-eze meru. Oo ya bu; Amazaya, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

1 Amazaya bę nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze buru ụkporo apha l'apha tete lę Jierusalemu. 2 Amazaya bę meru iphe, pfulu ọto l'ęnya Chipfu. Ọle o to gudegbudu obu iya mee ya. 3 Aba-eze Amazaya bya anguerupho anguru; o gbushia ndu-ozu iya ono, bu phe gburu nna iya teke ọ bu eze pho. 4 Ọle o to gbuduru unwegirima ndu ono; kele o tsozu iphe ono, e deru l'ekemu; mbu l'ekwo Mosisu; l'eka ono, Chipfu turu ekemu su: "Ndu nwuru nwa bę e tee gbudu l'ugwo iphe, unwu phe metaru; ophu eegbukwapho unwegirima l'ugwo iphe, nna, nwuru phe nu metaru; onyenonu bę aa-laje l'iphe-eji, o metaru."

5 Amazaya bya ekukobe ndu Jiuda; doo phe l'ęnya-unuphu l'ęnya-unuphu ndu bu nna l'ipfu Jiuda me l'ipfu Benjiaminu; g'ęphe nodu l'eka ndu-ishi, bu ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me l'eka ndu-ishi, bu ishi ndu ojogu ụkporo ise ise. Ndu ọ gutaru bę bu ndu nọwaru shita l'ukporo apha kwaseru. Ọ bya ahuma l'iphe, epe du bu ụkporo unu ugbo ụkporo l'iri l'ęsaa l'unu iri. Ndu ono bukota ndu a horu ahoho; mbu ndu suwaru eje ogu; buru ndu a-du ike paru arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye. 6 Nokwapho g'ọ pfulu mkpola-ochaa, erwa iya du ụkporo talentu ise gude buta ndu ojogu ndu Izurelu, du ụkporo unu unwoke ugbo iri l'ębo l'unu iri, bu ndu ike dukota.

7 No iya; onye ke Chileke byapfuta iya bya asu iya: "Gube eze; ge gu le ndu ojogu ndu Izurelu ta aswikwaru jee ogu ono; noo kele Chipfu te eswikwaru ndu Izurelu; ophu o to swiduru ndu Ifuremu. 8 Ole-a; i-jewaa bę obetakpoo ike ogu duchakpoo ngu idu-agma; bę Chileke e-chitsukwa ngu l'iphu ndu ohogu ngu; noo kele ọ Chileke bu onye nweru ike, oo-gudeje yeta eka; bya enweru ike, oo-gude chitsua nemadzu."

9 Amazaya su onye ke Chileke ono: "Bụ gunu bę anyi e-mekwanu le mkpola-ochaa ono, erwa iya du ụkporo talentu ise ono, mu nuru ndu ojogu ndu Izurelu pho?"

Onye ke Chileke ono su iya: "Chileke bę a-dukwa ike nu ngu ophu ka ono shii."

10 Tobudu iya bu; Amazaya chifuta ndu ojogu ono, shi l'alı Ifuremu byapfuta iya ono; su phe g'ęphe lashia ibe phe. Iphe ono mee ęhu ghushia phe egbu ike. Epe taru ęhu chorochoro lashia ibe phe.

11 Obu bya eshihu Amazaya ike; o duta ndu nkiya; ọ buru phe eje le nsuda alı Unu; je egbushia ndu Siye; unu unwoke ugbo ụkporo l'ise.*

12 Unwoke ndu Jiuda ono kputakwapho unu unwoke ugbo ụkporo l'ise† le ndu; chita phe je edobe l'eli eze mkpuma; bya eshi l'eka ono nwuhaa phe; epe bya adaa; gwee onwophe arakabya.

13 Ọle ndu ojogu ono, Amazaya chiphuru azu g'ęphe te etsoshi iya jee ogu ono; wubaru le mkpukpu ndu Jiuda; je eshilepho le Sameriya lwua phe nlwu lanu jasu le Betu-Horonu; gbua unu umadzu esaa l'umadzu ụkporo iri‡ le ndu Jiuda ono; bya egwee ivu phe shii.

14 Teke ono Amazaya shi l'eka o gbushiru ndu Edomu alwa ono bę ọ chigbaa agwa ndu Siye. O dobe agwa ono; ọ buru nkiya; bya abaaharu iya eja; akporu iya unwu-isensu oku. 15 Ọo ya bu; Chipfu tanwuberu Amazaya ęhu-egbu iya; o zia onye mpfuchiru; o jepfu Amazaya je asu iya: "Bụ gunu meru g'ọ gude ọ buru agwa, ta adudu ike nafuta ndu nkiya

* 25:11 25:11 Iphe, ọ bu bę bu 10,000. † 25:12 25:12 Iphe, ọ bu bę bu 10,000. ‡ 25:13 25:13 Iphe, ọ bu bę bu 3,000.

l'eka ngu be i choaharu?" ¹⁶ Onye mpfuchiru ono kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; eze jipfube iya su iya: "?Bu ngu be anyi turu eka gi buru onye mgbazi eze? Dobe onu doo! O -dudu be ee-gbukwa ngu."

Oo ya bu; onye mpfuchiru ono no-kirishia; bya agbe teke ono su: "Mu maru le Chileke chipyawaru go mee gi laa l'iyi; kele i meru iphe, du nno; teme ophu i ngabeduru nchi l'idzu, mu chi-koshiru ngu."

Ogu, daru ndu Jiuda waa ndu Izurelu
(2Ndu 14:8-14)

¹⁷ Tobudu iya bu; Amazaya, bu eze ndu Jiuda yele ndu agbazijeru iya idzu bya achia idzu. O zia ozi g'e je zia eze ndu Izurelu, bu Jiowashi nwa Jiehowahazu mbu nwanwa Jiehu su iya: "Bya g'anyi le ngu daledu onwanyi l'ogu."

¹⁸ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya eziphu Amazaya, bu eze ndu Jiuda ozi azu su: "Oshi uke, du l'ubvu ubvu Lebanonu be ziru oshi sida, dukwapho l'ubvu ubvu Lebanonu su iya: 'Kena nwatibe mu ke nwoke nwada ngu go luru.' Tobudu iya bu; anu-egbudu, bu l'ubvu ubvu Lebanonu on ghatajeepho; o zo oshi uke ono pyaapya. ¹⁹ Iphe, iipfunu bu g'a humanu li lwu-kpewaru ndu Edomu. O buru iya meru go gude i nodu ekuanaa onwongu. Nodule-a l'ibe ngu. ?Bu gunu be iime gi kpataru onwongu opfu, e-me g'unu le ndu Jiuda daa?"

²⁰ Obenu le Amazaya ta ngaduru iya nchi; kele oo Chileke be o shi l'eka k'ophu oo-woru phe ye ndu ohogu phe l'eka; noo kele ephe choaharu agwa ndu Edomu. ²¹ Oo ya bu; Jiowashi, bu eze ndu Izurelu chita ndu ojogu iya jeshia; ephe l'eze ndu Jiuda, bu Amazaya je aghaa ya le mkpukpu Betu-Shemeshi, no l'ali Jiuda. ²² Ndu Izurelu lwu-kpee ndu Jiuda; mee onyenonu gbalaa lashichaa ibe phe. ²³ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbu nwanwa Ehazaya; mbu eze ndu Jiuda le mkpukpu Betu-Shemeshi. Jiowashi kpuru iya rwua Jierusalemu; bya enwutsushia igbulu Jierusalemu; a -gbu le Onu-abata Ifuremu je rwua le Onu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru be ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ²⁴ O chitakota mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me iphe, bu ivu, o humaru l'eze-ulo Chileke, bu ndu ophu no l'eka Obedu-Edomu. O chitakwapho iphe, bu eku, du l'ulo eze; me ndu atu-chiru atu-chi, lashia Sameriya.

²⁵ Amazaya, bu nwa Jiowashi; mbu eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bu eze ndu Izurelu nwuhuchaaru.

²⁶ Iphe ozo, Amazaya megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ²⁷ Eshi teke Amazaya haru etso Chipfu be a no le Jierusalemu gbaaru iya ejo-idzu; o gbalaa lashia mkpukpu Lakishi. Ephe ye ndu jepfuru iya le Lakishi l'eka ono je egbua ya. ²⁸ Ephe gude inya palata odzu iya; bya eworu iya lia l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi.

26

Teke Uzaya bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 14:21-22; 15:1-7)

¹ Tobudu iya bu; ndu Jiuda l'ophu duta Uzaya, bu onye nowaru apha iri l'ishii eshinu, a nwuru iya; mee ya eze; o nochia enya nna iya, bu

Amazaya. ² Oo ya bę kpukwaru mkpukpu Elatu woru iya nų-phu ndu Jiuda azų; gę Amazaya nwuhuchaaru lapfushia nna iya phe.

³ Uzaya bę nwaru apha iri l'ishii e -shi teke a nwuru iya teme o bya aburu eze ono. Iphe, o noru l'okwa-eze buru ukporo apha labo l'apha iri l'ębo lę Jierusalemu. Epha ne iya bu Jiekolaya. Eka ne iya obu shi bu lę Jierusalemu. ⁴ Uzaya bę meru iphe, pfuru oto l'ęnya Chipfu; egube ono, nna iya, bu Amazaya meru. ⁵ O choru Chileke lę teke Zekaraya no ndzu; o buru Zekaraya ono bę kpo-ziru iya uzo g'o tsuje Chileke ebvu. Jasukpoo g'o no-beru buru onye achọ Chipfu; bę Chileke meerupho; iphe ndu ejehuru iya.

⁶ Uzaya tugbua je etsoo ndu Filisitayinu ogu; nwutsushia igbulo mkpukpu Gatu; mę igbulo mkpukpu Jiabune; mę igbulo mkpukpu Ashidodu. O bya akpushia mkpukpu l'alı Ashidodu; mewaro l'ęka ozo l'alı Filisitayinu. ⁷ Chileke yetaru iya eka o tsoo ndu Filisitayinu ogu; mę ndu Arabu ono, bu l'alı Guru-Belu; bya eyekwaru iya pho eka o tsoo ndu Meyuni ogu. ⁸ Ndu Amonu tufuaha utu anų Uzaya ono. Udų iya ngakota je akpaa l'oke alı ndu Ijiputu; kele o byaru aburu onye atsų ebvu shii.

⁹ O kpushikwarupho ulo-eli lę Jierusalemu lę Onu-abata Mgbureku; mę lę Onu-abata Nsuda; mę lę nkuji nkuji igbulo ono; kpua ya; o shihugbaa ike. ¹⁰ O kpushia ulo-eli l'echięgu; bvushia iduma mini, du igwerigwe; kele o nweru iphe-edobe shii l'alı okpa ubvu, no l'uzo ęnyanwu-ariba; mę lę phorokoto alı. O nweru ndu akoru iya opfu; mę ndu eletaru iya opfu-vayinu ęnya l'alı ubvu ubvu; mę l'alı, emehuje iphe; kele emebe iphe l'alı bę o yenukaru ęnya.

¹¹ Uzaya nweru ndu ojogu, e ziru k'ogu okpobe ezizi. Ephe anoduje l'odze l'odze eje ogu; mbu egube a guru phe g'ęphe noduje. Ndu guru phe nų bu Jieyelu, bu onye edeje ekwo; waa Maseya, bu onye-ishi ozi. O buru onye lanu lę ndu-ishi ojogu eze, bu Hananaya bę kpo-ziru phe g'aa-gu iya. ¹² Iphe, ndu-ishi l'ęnya-unuphu, bu ndu-ishi ndu ojogu ono du bę bu unu ishii l'ukporo iri. ¹³ Ndu ojogu, ephe bu ishi phe du ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'ęsato; l'unu umadzu ęsato; l'umadzu ukporo iri l'ise. Ephe bu ndu gude okpehu alwu ogu alwu-chiru eze gude emekperu iya ndu ohogu iya. ¹⁴ Uzaya nukota ndu ojogu ono iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mę arwa; mę okpu-igwe; mę uwe-igwe; mę apfu; mę mkpuma, eegudeje agba robo. ¹⁵ Lę Jierusalemu bę o meshiru ugbo-igwe, a-noduje agba apfu; bya atu mkpuma, ha shii dobegbaa l'eli ulo-eli; mę l'eli nkuji nkuji igbulo mkpukpu. Ndu meru iya nų bu ndu eme ona. Udų Uzaya ngakota ekameka; kele Chileke yetaru iya eka l'uzo, du biribiri jasuru; o buru onye aatsų ebvu.

Ekpenta eme Uzaya (2Ndu 15:5-7)

¹⁶ Ole Uzaya wataerupho eme ike ike ono; o kuahaa onwiya; eku-onwonye ono mee ya o buru ọla-l'iswi. O to pfushiduru ike l'ęka Chipfu, bu Chileke iya; kele o bahuru l'eze-ulo Chipfu gę ya kpo unwu-isensu oku l'oru-ngweja unwu-isensu. ¹⁷ Onye uke Chileke, bu Azariya; waa ndu-uke Chipfu, du ukporo umadzu ęno; bukataru ndu ike du; tsopyabę Uzaya bahu l'eze-ulo ono. ¹⁸ Ephe kwachia ya uzo; su iya: Gube Uzaya; o to bđu ngu bę o gbaru g'i kpooru Chipfu unwu-isensu oku. Ndu o gbaru bę bu ndu-uke Chileke, bu phe bu oshilokpa Eronu; mbu ndu ono, e doberu nsọ g'ęphe kpoje unwu-isensu oku ono. Shi l'ęka du nsọ ono lufu; kele

i mewaru iphe, adudu ree; mbu li nafuwaru onwongu ubvu, shi l'eka Chipfu, bu Chileke."

¹⁹ No iya; ehu ghuahaa Uzaya egu. Teke ono be o gudewaa iphe, eegudeje akpo unwu-isensu oku l'eka ge ya kpo unwu-isensu oku. Ehu watae ya pho egu egu l'opfu ono ndu-uke Chileke epfu ono; ekpenta mifuta iya l'egedegee onu-iphu; l'eka o pfuru le ngboru oru-ngweja unwu-isensu, no l'ime ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke ono tuko ele iya enya. ²⁰ Azariya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke ono; waa ndu-uke Chileke ono g'ephe ha bya elee ya enya; ephe huma g'ekpenta tukoru iya egedegegee onu-iphu. Ephe mekebe egwegwa nwufu iya l'eka ono. Yebedua l'onwiya mekebekwapho egwegwa lufu; kele Chipfu byiwaru iya aka.

²¹ Ekpenta ono be meerupho eze, bu Uzaya jasu mboku, o nwuhuru. O vuru ekpenta ono buru l'ulo iche. E bufu iya ebufu l'eze-ulo Chipfu. O buru Jiotalamu, bu nwa iya nwoke be bu onye-ishi l'ibe eze; buru iya bu onye-ishi ndu ali ono.

²² Iphe ozo, Uzaya megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be bu onye mpfuchiru Chileke, bu Azaya nwa Emozu be deshuru iya nu. ²³ No iya; Uzaya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe; mbu l'egu, no-kube aka eelije ndu eze; kele ephe suru l'o bu onye ekpenta. Jiotalamu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

27

Teke Jiotalamu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 15:32-38)

¹ Jiotalamu be nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu apha iri l'ishii. Epha ne iya be bu Jierusha nwada Zadoku. ² Jiotalamu meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ono, nna iya, bu Uzaya meru. Ophu o to bahukwanuru l'eze-ulo Chipfu ejo abahu ge nna iya; teme ndu Jiuda nduele-a arwu urwuali, ephe arwu. ³ O kpukwaru onu-abata, du ephekerephe, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu. Bya akpukwakwapho igbulu Ofelu aka ha shii. ⁴ Nokwapho g'o kpushiru mkpukpu l'ubvu ubvu ali ndu Jiuda; o kpushia aka eedomije onwonye; me ulo-eli l'eka oswa dugbaa.

⁵ Jiotalamu be tsoru eze ndu Amonu ogu; luw-kpee ya. L'apha ono be ndu Amonu nuru iya mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise; me ogbongu witi, du ukporo unu l'unu ise; me ogbongu bali, du ukporo unu l'unu ise. Ndu Amonu ono be nukwaru iya pho ophu ha egube ono l'apha k'ebo iya; me l'apha k'eto iya.

⁶ Oo ya bu; Jiotalamu buru onye paru aka; noo kele o tsoerupho uzo ke Chipfu, bu Chileke iya kwaseru.

⁷ Iphe ozo, Jiotalamu megbaberu; me ogu, o lwukotaru; be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu; me ke ndu Jiuda. ⁸ O nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze ono. Iphe, o noru l'aba-eze buru apha iri l'ishii le Jierusalemu. ⁹ No iya; Jiotalamu nwuhu lapfushia nna iya phe; ephe lia ya le mkpukpu Devidi. Nwa iya, bu Ehazu buru eze nochia enya iya.

28

*Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 16:1-4)*

¹ Éhazu bę waru ụkporo apha teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lę Jierúsalemu bụ apha iri l'ishii. Ophu o meduru iphe, pfuluru oto l'anya Chipfu egube ochooroke iya, bụ Dévidi meru. ² O tsoru eka ndu eze ndu Ízurelu; kpushiaru Balu ntekpę. ³ O kpoo unwu-isensu oku lę nsuda Hinomu; kpoo unwu iya unwoke oku gude gwee eja, bụ iya bụ ebyi ono, oha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Ízurelu shi anoduje eme ono. ⁴ O gweru eja; kpoo unwu-isensu oku l'eka aagwaje iphe; mę l'ubvu ubvu; mekpoo lę mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashiru.

⁵ Oo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke iya woru iya ye l'eka eze ndu Aramu. Ndu Aramu lwu-kpee ya; kpu a ikpoto ndu nkiya lę ndzu; kpuru phe laa Damasukosu. E wokwaru iya pho ye l'eka eze ndu Ízurelu, bụ onye gbushiru ndu kę Éhazu ono k'ophu paru eka apaa. ⁶ Peka nwa Remalaya bę gburu ukporo unu unwoke ugbo iri l'ise l'ali Jiuda l'ujiku lanu; mbu ndu bukota ojogu, ike du. Iphe, kparu iya nu buru l'ephe gwoberu Chipfu, bụ Chileke kę nna phe. ⁷ Zikiri, bụ onye ojogu, ike du, shi l'ipfu Ifuremu bę gburu Maseya, bụ nwa eze; mę Azurikamu, bụ onye-ishi l'ibe eze; gbukwaapho Elukana, bụ onye etsota eze l'okwa. ⁸ Ndu Ízurelu kpukoo ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'ise lę ndzu l'ime ndu Jiuda ono, bụ abubu phe ono. Ephe kpukoru unwanyi; mę unwu phe unwoke; mę unwu phe unwanyi; bya egwekwaapho ivu k'ophu paru eka apaa vuru laa Sameriya.

⁹ Ole o nweru onye mpfuchiru Chipfu, epha iya bụ Odędu, bu lę Sameriya. O tugbua je agba ndu ojogu ono ndzuta g'ephe shi ogu alwa Sameriya; je asu phe: "Unu lenu; Chipfu, bụ Chileke nna unu phe bę gude lę ndu Jiuda bę meru ehu nodu egbu iya egbu; o woru phe ye unu l'eka. Ole unu gudewaa ehu-iwe ophu rwuru imigwe gbushia phe. ¹⁰ Nta-a bę unu tuberu g'unu dobe ndu Jiuda ono; mę ndu Jierúsalemu ono; mbu unwoke phe mę unwanyi phe g'ephe buru ohu unu. Ole-a; ?unubędua te emedaru Chipfu, bụ Chileke unu iphe-ęji to? ¹¹ Unu ngaberu mu nchi nta. Unu duphu ndu abubu unu ono, unu kpukoru lę ndzu ono azu; kęle oke ehu-egbu Chipfu bę dafutaakwaru unu."

¹² Tobudu iya bụ; Azariya nwa Jiehohananu; mę Berekaya nwa Meshilemotu; mę Jiehezekariya nwa Shalumu; mę Amasa nwa Hadulayi, bụ iya bụ ndu-ishi ndu Ifuremu kwachia ndu ojogu ono uzo, mbu ndu ojogu ono, shi ogu alwa ono; ¹³ su phe: "Unu te edubatakwa ndu ono, unu kpuru lę ndzu ono l'eka-a; kęle iphe, unu tuberu bę bụ g'unu metabaa iphe-ęji; mę iphe, Chipfu e-gude nmaa anyi ikpe; yekobe l'ophu anyi mewaru ememe. Ikpe, nmaru anyi bę panukaru eka k'ophu oke ehu-egbu Chipfu atawa ririiri l'ehu ndu Ízurelu."

¹⁴ Oo ya bụ; ndu ojogu ono nodu l'iphu ndu-ishi; mę edzudzu-oha ono haa ndu ono, ephe kpukoru ono; mę ivu, ephe gwękoru l'ogu ono. ¹⁵ Tobudu iya bụ; unwoke, a guru epha phe bya achita ndu ono, a kpuru lę ndzu ono; bya eye eka l'ivu ono, e gwękoru ono chita uwe yee ndu ophu gba oto l'ime phe. Ephe nu phe iphe eye l'ehu; mę akpokpa; mę nri; mę iphe-angungu; bya edebe phe manu l'eka onya, du phe l'ehu. E gude nkafu-igara pata ndu ophu ike bvuşhiru; duru phe dulaaru ndu

abubu phe le Jieriko, bu iya bu ndu Oha-mpfu. Oo ya bu; ephe lwatashia Sameriya.

*Éhazu arwo n-yemeka l'eka ndu Asiriya
(2Ndu 16:7-9)*

¹⁶ O buru teke ono be eze, bu Éhazu ziru ndu eze ndu Asiriya g'ephe bya eyetaru iya eka. ¹⁷ Noo kele ndu Edomu be byaru bya etsoo ndu Jiuda ogo ozo; kpukoo ndu ephe kpukoru le ndzu. ¹⁸ Ndu Filisitayinu be zebatakwarupho le mkpukpu, nogbaa l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwuariba; me l'echiegu ndohali l'ali ndu Jiuda. Ephe lwuta mkpukpu Betu-Shemeshi; me Ajialonu; me Gederotu; me Soku; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; bya alwuta mkpukpu Timuna yele unwu mkpukpu, no iya nu; me mkpukpu Gimuzo yele unwu mkpukpu, no iya nu. Ephe buru l'eka ono. ¹⁹ Chipfu gude k'iphe, Éhazu, bu eze ndu Izurelu meru wozeta ndu Jiuda ali; kele Éhazu be rwuru urwuali, du shii l'ali Jiuda; ophu Chipfu egudedu ire iya eka. ²⁰ Oo ya bu; Tigulatu-Pileasa, bu eze ndu Asiriya labeshia ophu oo yeru iya eka; o gbé byapfuta iya; bya anua ya nsh kpurukpuru. ²¹ Éhazu shichakpoo l'ulo Chipfu; me l'ulo eze; me l'ulo ndu-ishi hata iphe nu eze ndu Asiriya ono; ophu o to yetaduru iya eka.

Iphe-eji, Éhazu meru

²² Teke ono, eze, bu Éhazu eje iphe-ehuka ono be o kabaa aburu onye Chipfu te egudedu ire iya eka. ²³ O gweru eja nu agwa ndu Damasukosu, bu iya bu ndu ono, lwu-kperu iya nu ono. O su le ya e-gwe eja nu agwa ndu Aramu g'ephe yetaru iya eka; eshi ophu ephe yetaru ndu eze ndu Aramu ono eka. Obenu l'oo ya mecharu mee yebedua waa ndu Izurelu l'ophu laa l'iyi. ²⁴ Éhazu bya achikobe ivu, du l'ulo Chileke; gbupyashia ivu ono ke yogiri yogiri. O gu-chia mgbo ulo Chipfu ono agu-chi; tuko ekameka le Jierusalemu dokaa enya-agwa. ²⁵ Iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu, dukota l'ali Jiuda be o metakotaru eka aakpoje unwu-isensu oku l'enya-agwa. O shi nno kpatsu Chipfu, bu Chileke ke nna iya phe ehueghu.

*Anwuhu Éhazu
(2Ndu 16:19-20)*

²⁶ Iphe ozo Éhazu megbaberu e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ²⁷ No iya; Éhazu nwuhu lapfushia nna iya phe. Ephe lia ya le mkpukpu Jierusalemu. Ole e te liduru iya l'ilu eka eelije ndu eze ndu Izurelu. Hezekaya, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

29

*Teke Hezekaya bu eze ndu Jiuda
(2Ndu 18:1-3)*

¹ Hezekaya be wataru aburu eze teke o nowaru ukporo apha l'apha ise. Iphe, o noru l'aba-eze iya le Jierusalemu bu ukporo apha l'apha tete. Epha ne iya bu Abayijia nwada Zekaraya. ² Hezekaya meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu egube ochooroke iya, bu Devidi meru.

Hezekaya emecha eze-ulo Chipfu

³ L'õnwa mbù l'apha mbù, Hezekáya watarù abùru eze bè ò gùhashiru mgbo eze-ùlo Chipfu; bya emekwachaa ya emekwa. ⁴ Ò bya edubata ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi; kukòbè phē l'edupfu, nò l'ùzo ɛnyanwu-awawa; ⁵ bya asù phē: “Unubē ndu Lívayi; unu ngabēru mu nchì! Unu dobe onwunu nsò nta-a; unu edobe eze-ùlo Chipfu, bù Chileke kē nna unu phē nsò. Unu wofukòta iphe, aasò oyi, nò l'èka ono, dù nsò ono. ⁶ Noo kēle nna anyi phē shì bùru ndu e gudedu ire phē èka; ephe mee iphe, dù èji l'ènya Chipfu, bù Chileke anyi. Ephe parù iya haa; wofu iphu l'èka Chipfu bu ebubu; bya agbakùta iya azù. ⁷ Ephe gu-chishikwarupho mgbo nwùlo, eeshije abahù l'eze-ùlo Chipfu; menyishicha òku l'oròku, dù l'ùlo ono; tēme ephe kpò-buhu ùnwù-isensu òku; ephe gwēbuhuru Chileke kē Ízurelù ngweja-akpò-òku l'èka ono, dù nsò ono. ⁸ Ò bùru iya meru g'ò gude oke èhu-eghu Chipfu dapfuta ndu Jiuda; mē ndu Jierúsalemu. O mee; ephe bùru iphe, anyi ishi èdzu; mbù mee phē; ephe bùru iphe, aasò oyi bya anmarù òtsa; egube unu gude ɛnya unu elenu iya-a. ⁹ Òo ya meru iphe, e gude ogu-echi gbushia nna anyi phē. Ò bùru iphe ono meru iphe, unwu anyi unwoke; mē ùnwanyi; mē unyomu anyi phē bù ndu nò l'èka a kpùru phē lē ndzù laa.

¹⁰ “Iphe, dù mu l'obu nta-a bè bù gē mu lē Chipfu gbaa ndzù; mbù Chileke kē Ízurelù; k'òphu èhu-eghu iya ono, ata pfupfupfu ono a-lùfu anyi l'èhu. ¹¹ Ùnwu mu; unu te eyekwaru ozi unu èka lanù nta-a; noo kēle Chipfu bè hòtaru unu g'unu pfùru l'iphu iya; ejeru iya ozi; mbù g'unu bùru iya ndu-ozì; mē ndu anòduje akpòru iya ùnwù-isensu òku.”

¹² Tòbudu ya bù; ndu Lívayi ono jìkobe k'ozì ono. Oshilòkpa Kohatu, tso iya nù bè bù Mahatu nwa Amasayi; yēe Jiowèlu nwa Azaríya. Oshilòkpa Merari, tso iya nù bùru Kishi nwa Abudi; yēe Azaríya nwa Jiehalelèlu. Oshilòkpa Geshònu, tso iya nù bè bù Jiowa nwa Zima; yēe Èdènu nwa Jiowa. ¹³ Oshilòkpa Elizafanu, tso iya nù bè bù Shimiri; yēe Jiyuwèlu. Oshilòkpa Asafu, tso iya nù bùru Zekaraya; yēle Matanaya. ¹⁴ Oshilòkpa Hemanu, tso iya nù bùru Jiehiyèlu; yēe Shimeyi. Oshilòkpa Jiedutunu, tso iya nù bùru Shemaya; yēe Uzèlu.

¹⁵ Ephe bya achìkobecheaa ùnwunna phē; bya emee onwophe; ephe dù nsò. Òo ya bù; ephe bahù je emechaa ùlo Chipfu emecha; egube ono, eze tù-buru phē iya; mbù egube ono, Opfu Chipfu pfuru iya. ¹⁶ Ndu uke Chileke bya abahù l'ime ime eze-ùlo Chipfu ono je emechaa ya emecha. Iphemiphe, ephe hùmaru, aasò nsò, nò l'eze-ùlo Chipfu ono bè ephe chifutakotaru l'òma-unuphu ùlo ono. Ndu Lívayi ye iya èka vuta vufu je awushi lē nsùda nggele Kidirònu. ¹⁷ Eze-ùlo ono bè ephe watarù emecha lē mbòku mbù l'õnwa mbù. O be lē mbòku k'èsato l'õnwa ono ephe metabe iya rwua lē nwùlo ono, eeshije abahù l'eze-ùlo Chipfu ono. Òo ya bù ephe gude abalì èsato mecha eze-ùlo Chipfu ono l'onwiya. Ò bùru ujìku iri l'ishii l'õnwa mbù ono bè ephe megheru iya.

Eyephu ùlo Chileke azù l'èka Chileke

¹⁸ Tòbudu iya bù; ephe jepfu eze, bù Hezekáya je asù iya: “Anyi mechaakwaru eze-ùlo Chipfu ono l'ophu; mē òru-nwèja èka eegweje ngweja-akpò-òku; mē iphe, bù ivu, adùje iya nù; mē teburu ono, eedobeje buredi, eedobeje l'iphu Chileke ono; yēe ivu, adùje iya nù. ¹⁹ Iphe, bù ivu ono, eze Èhazu woshiru l'eze-ùlo ono teke ò bù eze; mbù teke ono e te

gudedu ire iya ẹka ono bẹ e dobephuwaru azu; tẹme anyi mechawa iya emecha. Ẹphe dukotawa l'iphu ọru-ngweja Chipfu."

²⁰ No iya; o be l'onmewa utsu; eze, bu Hezekaya gbalihu je ekukota ndu-ishi mkpukpu ono; ẹphe jeshia l'ulo Chipfu ono. ²¹ Ẹphe kpuru oke-eswi esaa; me ebili esaa; me unwu aturu esaa; me mkpi esaa, ẹphe e-gude gwee ngweja-iphe-eji l'iswi ẹhu ali-eze ono; me l'iswi ẹhu eze-ulo Chileke; me l'iswi ẹhu ndu Jiuda. Eze su ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu g'ẹphe gwee ngweja ono l'oru-ngweja Chipfu. ²² Oo ya bu; ẹphe gbua oke-eswi ono; ndu-uke Chileke nata mee ya; phee l'oru-ngweja. Ẹphe gbukwapho ebili ono; phee mee ya l'oru-ngweja. Ẹphe bya egbua unwu aturu pho; phee mee ya l'oru-ngweja. ²³ Mkpi ono, e gude egwe ngweja-iphe-eji ono be a kpatakotaru je anu eze; yele edzudzu-oha ono; ẹphe byibegbaa phe ẹka. ²⁴ Ndu uke Chileke gbushia mkpi ono; bya eworu mee ya gwee ngweja-iphe-eji l'oru-ngweja; gude pfua ugwo iphe-eji, ndu Izurelu l'ophu mekotaru; kele eze be turu ekemu su g'e gwee ngweja-akpo-oku ono; me ngweja-iphe-eji ono l'iswi ẹhu ndu Izurelu l'ophu.

²⁵ O bya achiru ndu Liviayi ye l'ulo Chipfu; nu phe ogelenda; me une; me ogumogu; egube ono, ẹphe turu l'ekemu; mbu Devidi; yee Gadu, bu onye aphujeru eze ophuleny; me Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke. Ekemu ono be bu ekemu, Chipfu shi l'eka ndu mpfuchiru iya tua. ²⁶ Oo ya bu; ndu Liviayi pfuru gudegbaa ngwa-ebvu Devidi ono; ndu-uke Chileke gudegbaa opu phe. ²⁷ No iya; Hezekaya tua ekemu su g'e gwee ngweja-akpo-oku l'oru-ngweja. A wataepho egwe ngweja ono; a wata agu ebvu anu Chipfu; bya egbu opu eye iya; aku ngwa-ebvu, bu ke Devidi ono, bu eze ndu Izurelu. ²⁸ Edzudzu-oha ono l'ophu nodu abaru Chipfu aja; ndu ebvu nodu agu ebvu; ndu opu nodu egbu opu. E mee ya nno jeye e gweghee ngweja-akpo-oku ono. ²⁹ E gwegheepho ngweja ono; eze me iphe, bu ndu yele iya no l'eka ono tuko g'ẹphe ha phozeta baaru Chipfu aja. ³⁰ Eze, bu Hezekaya; yele ndu-ishi ndu Jiuda bya epfuaru ndu Liviayi g'ẹphe gua ebvu ajaja nu Chipfu; mbu g'ẹphe gua ya l'uzo Devidi; yele Asafu, bu onye aphuje ophuleny guru iya. Oo ya bu; ẹphe gude ẹhu-utso gua ebvu ajaja ono; bya ephozeta baaru Chipfu aja.

³¹ Tobudu iya bu; Hezekaya su: "Nta be unu dobewaru onwunu Chipfu iche. Unu gude ngweja; me ngweja-ekele bya l'ulo Chipfu." Oo ya bu; edzudzu-oha ono wota ngweja; me ngweja-ekele ono. Iphe, bukpo ndu oovu evuvu l'obu wotagbaa iphe, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku.

³² Anu, edzudzu-oha ono nuru g'e gude gwee ngweja-akpo-oku ono be du oke-eswi ukporo eto l'iri; me ukporo ebili ise; me ukporo unwu aturu iri. Anu ono g'o ha be bukota ophu ee-gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku. ³³ Anu, e doberu nsọ k'egwe ngweja ono be du unu oke-eswi l'ukporo oke-eswi iri; waa unu aturu esaa l'ukporo iri. ³⁴ Ole ndu-uke Chileke be ha nwanshii; k'ophu bu l'ẹphe ta adudu ike swashikota akpo l'anu ono, e gude egwe ngweja-akpo-oku ono. O buru unwunna phe, bu ndu Liviayi be yetaru phe ẹka ge ndu ozo, bu ndu-uke Chileke dobefua onwophe nsọ; ẹphe yeru phe ẹka ono jasọ ozi, du iya nu bvụ; kele ndu Liviayi be o ka erwu l'ẹhu ke g'ẹphe dobe onwophe nsọ eme le ndu-uke Chileke. ³⁵ Anu, e gude eme ke ngweja-akpo-oku ono be ha igwerigwe; mekwapho eba-anu, e gude egwe ngweja-ẹhu-guu; me ngweja-mee, ayijeru le ngweja-akpo-oku ono.

Noo ya; ozi, eee l'ulo Chipfu bya alwa azu l'onodu iya. ³⁶ Hezekaya yele ndu Jiuda g'ephe ha tekota eswa k'iphe, Chipfu meru ndu nkiya; kele iphe ono be e mekotaru egwegwa egwegwa.

30

Aakwakobe k'obo Ojehata

¹ Tobudu iya bu; Hezekaya bya ezikota iphe, bu ndu Izurelu me ndu Jiuda ozi; dekwarupho ekwo-ozu nu ndu Ifuremu; me ndu Manase g'ephe byakota l'eze-ulo Chipfu le Jierusalemu; k'opu epe a-boru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu obo Ojehata. ² Eze yele ndu-ishi; me edzudzu-oha ono, no le Jierusalemu bya achipyaa ya l'oo l'onwa k'ebo be epe a-bo obo Ojehata ono. ³ Epe ta aboduru iya teke aaboje iya; noo kele ndu doberu onwophe nso le ndu-uke Chileke ta ahadu shii; ozo bu le ndu Izurelu te eshidu dzukwaa le Jierusalemu. ⁴ Iphe ono, epe chitaru idzu iya ono tuko du eze yele ndu Jiuda l'opu ree. ⁵ Tobudu iya bu; epe pfua ya hoo haa su l'aa-ra iya arara l'ali Izurelu mgburugburu; e-shi le Biye-Sheba jasu le Danu ge ndu Izurelu wuru byatashia Jierusalemu bya aboru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu obo Ojehata ono; noo kele epe ta adudu igwerigwe zefuta bya abo obo-iphe ono egube e deru iya l'ekwo.

⁶ Eze tua ekemu ge ndu okpa-egwa jebabekota ali Izurelu; me ali Jiuda. Epe gude ekwo-ozu, eze yele ndu-ishi iya deru jeshia. Iphe, e deru l'ekwo-ozu ono be suru:

“Unube ndu Izurelu; unu lwaphuta azu lwapfuta Chipfu; mbu Chileke ke Ebirihamu; me Ayizaku; me Izurelu; k'opu oo-ghachiru unu iphu ozo; mbu unube nwa ndu opu wafuru l'eka ndu eze ndu Asiriya ono. ⁷ Unu ta adukwa ge nna unu phe; me unwunna unu phe, bu ndu ono, duru Chipfu, bu Chileke ke nna phe gheleghelehele k'opu bu le Chipfu meru phe; epe buru mkpurupyata egube unu humanuru-a. ⁸ Unu te kwefukwa ike ge nna unu phe. Iphe, unu e-mechia bu g'unu woru onwunu ye Chipfu l'eka. Unu bya l'eze-ulo iya ono, du nso; mbu ulu ono, o mewaru g'o du nso jasu le tuutuutu le mimiimii ono. Unu abajeru Chipfu, bu Chileke unu aja; k'opu ehueghu iya ono, ata pfupfupu ono a-lufu unu l'ehu. ⁹ O -buru l'unu lwapfutaru Chipfu ozo; be ndu kpuru unwunna unu; me unwegirima unu phe le ndzu a-phuru phe obu-imemini; haa phe epe alwaphuta azu l'ali-a; kele Chipfu, bu Chileke unu be bu onye emeje eze-iphe-oma; bya aburu onye aphuje obu-imemini. O to byadu ewofu iphu iya l'eka unu no; me o -buru l'unu lwapfutaru iya.”

¹⁰ Oo ya bu; ndu okpa-egwa ono tuko mkpukpu le mkpukpu jebabekota l'ali ipfu Ifuremu; me k'ipfu Manase jasu l'ali ipfu Zebulonu. Obenu l'oo ochi be aachi phe; aja phe ewenu. ¹¹ Ole o nweluru-a ndu opu haru shi l'ipfu Asha; me ipfu Manase; me ipfu ke Zebulonu, bu ndu kweru wozeta onwophe ali byatashia Jierusalemu. ¹² Nokwapho g'eka Chipfu du l'ehu ndu Jiuda; o mee k'opu obu phe bu nanu; epe nodu eme iphe, Chipfu pfuru egube eze ye ndu-ishi suru phe g'ephe mee.

Aabo obo Ojehata ono

¹³ No iya; ikpoto nemadzu bya edzukoo le Jierusalemu g'ephe bo obo iphe ono, aataje buredi, ekoduru ekoko l'onwa k'ebo. Epe dzukoberu

k'ophu parụ ẹka apaa. ¹⁴ Ẹphe wu-lihu; tuko ẹnya ẹka e shi agwajẹ iphe lẹ Jierúsalemú wofukọta. Ẹphe vutakwaphọ ẹnya ẹka aakpoje unwù-isensu oku je enwuru ye lẹ nsọda Kidirọnu.

¹⁵ O rwua l'abalj iri l'eno l'onwa k'ẹbo ono; ẹphe gbuá nwaturu Ojẹghata ono. Iphere bya adu ndu-uke Chileke ono; mẹ ndu Lívayi. Ẹphe je emechaa onwophẹ emecha; gude anu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku byatashia l'ulo Chipfu ono. ¹⁶ Ẹphe je anọdukota l'onodu, ẹphe anọduje; ẹgube ono, o pfuru iya; mbu ekemu Mosisu, bu onye kẹ Chileke. Ndu uke Chileke ono woru mee-iphe ono, ẹphe nataru l'ẹka ndu Lívayi ono phekota l'oru-ngweja ono. ¹⁷ Igwerigwe, ndu no l'igwe-pha ono be te emechaduru onwophẹ emecha. O buru iya meru g'o gude ndu Lívayi gbuaru ndu ono, aaso nsọ ono nwaturu Ojẹghata nkephe; k'ophu ẹphe e-me iya g'o duru Chipfu nsọ. ¹⁸ Ndu ophu ka l'otu lẹ ndu shi l'ipfu Ifuremu; mẹ ipfu Manáse; mẹ ipfu Isaka; mẹ kẹ Zebulunú be te emechaduru onwophẹ emecha; o lẹ ẹphe rikwanuru iphe Ojẹghata ono. Eriri, ẹphe riru iya ta abukwa ẹgube ono be e deru iya l'ekwo. O lẹ Hezekaya pfukwanuru nu Chipfu l'iswi ẹhu phe su: "Gẹ Chipfu, bu onye ono, du ree ono guaru ¹⁹ onyemonye nvu; mbu onye gude obu iya l'ophu achọ Chipfu, bu Chileke kẹ nna iya phe; e-gudekpọoro l'onye obu te emeduru onwiya g'o duebe ree g'ekemu k'eze-ulo Chileke pfuru." ²⁰ Oo ya bu; Chipfu numa epfupfu, Hezekaya pfuru nu iya; bya emee; ẹhu du ndu ono ike.

²¹ Ndu Ízurelu, bu ndu ophu no lẹ Jierúsalemú gude ẹhu-utso boọ obo-iphe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ono ujiku ẹsaa. Ndu Lívayi mẹ ndu-uke Chileke nodu anọduje agụ ebvu anu Chipfu mbọku-mbọku; ẹphe nodu egudeje ngwa-ebvu, ada oda agụ ebvu ono.

²² Hezekaya pfuru opfu, agba unme nu ndu Lívayi, goshiru l'o doru phe ẹnya; mbu ozi, ẹphe ejeru Chipfu. Abalj ẹsaa ono be ẹphe rikotaru iphe; egwe ngweja-ẹhu-guu; bya ekele Chipfu, bu Chileke kẹ nna phe ekele.

²³ Ndu ono l'ophu bya ekweta l'ẹphe a-bofua obo-iphe ono ujiku ẹsaa ozo. Oo ya bu; ẹphe gude ẹhu-utso boọ obo-iphe ono abalj ẹsaa ozo.

²⁴ Hezekaya, bu eze ndu Jiuda bya anu ndu ono unu oke-eswi labọ l'ukporo iri; mẹ unu aturu iri l'ẹsaa l'ukporo iri. Ndu-ishi nu phe unu oke-eswi labọ l'ukporo iri; mẹ unu aturu ugbo ukporo l'ise g'ẹphe gbushia gude boọ obo-iphe ono. Igwerigwe lẹ ndu-uke Chileke mechaa onwophẹ emecha. ²⁵ Iphe, bu ndu Jiuda l'ophu tekota ẹsua; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mękpoo ndu shi Ízurelu bya ndzukọ ono; mękwapho ndu lwaru alwalwa, shi l'alj Ízurelu bya; mękpoo ndu ophu bu ebubu l'alj Jiuda. ²⁶ Ẹhu-utso kwatakpo ha shii lẹ Jierúsalemú; kele e -shi lẹ teke Sólomonu, bu nwa Dévidi, shi buru eze ndu Ízurelu be ta adujeduru iphe, du nno, dujeru lẹ Jierúsalemú. ²⁷ Tọbudu iya bu; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi wulihu goru onu-oma nu ndu ono; Chileke numa olu phe; epfupfu, ẹphe epfu anu Chileke rwua imigwe, bu ẹka ono, du nsọ, o bu ebubu ono.

31

¹ E meghechaepho iphemiphe ono; ndu Ízurelu l'ophu, no l'ẹka ono wu-lihu bahu l'ime mkpukpu ndu Jiuda; je atuko mkpuma, e dobegbaaru nsọ kupyashikota akupyashi. Ẹphe gbutsushia itso Ashera; bya enwutsushia ẹka aagwajẹ iphe; mẹ iphe, bu ẹnya ẹka aagwajẹ iphe, nokota l'alj Jiuda l'ophu; mẹ kẹ Benjamínu; mẹ kẹ Ifuremu; mẹ kẹ Manáse. Ẹphe mee

ya nno jasụ ẹphe mebyishikọta iphemiphe ono. E mechaa; ndu Ízurẹlu lashichaa mkpukpu phẹ; onyenonu lashia ibe iya.

Iphe, a nuru g'e gude baaru Chipfu ẹja

² Hezekaya bya agbaa ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi l'ogbo l'ogbo. O kechaaru ozi nu ogbo nonu; mbu ozi, gbaru ndu-uke Chileke; me ozi, gbaru ndu Lívayi. Ozi phe bu egwe ngweja-akpo-oku; me egwe ngweja-ehu-guu; me anodu l'onu-ulo Chipfu eje ozi; ekele Chipfu ekele; agu ebvu aja anu iya. ³ Eze bya eshi l'iphe, o nweru enweru hata anu nu g'e gude gwee ngweja-akpo-oku l'utsu me l'uzenyashi; me k'eswe-atuta-unme; me k'onwa ophuú; mewaro k'obo-iphe, geru egeru; mbu egube ono, e deru iya l'ekemu Chipfu.

⁴ O bya atua ekemu ge ndu bu le Jierusalemu woru okiphe, rwuberu ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi nu phe; k'ophu ẹphe e-yeru ehu l'eme ekemu Chipfu. ⁵ Ekemu ono bya angaa ekameka; teke ono teke ono; ndu Ízurẹlu nuaha akpuru-iphe-mbu phe; mbu ereshi; me mee ophuú; me manu olivu; me manu-enwu; mekpoo iphemiphe, shi l'egu. ẹphe vubatakwapho oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'iphemiphe, ẹphe nweru; o nyibe anyibe. ⁶ Ndu Ízurẹlu; me ndu Jiuda, bukota le mkpukpu, nogbaa le Jiuda wotakwapho oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'eswi phe; me l'aturu phe; me l'eghu phe bya anu. ẹphe nukwapho oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'iphe, du nsọ, e doberu Chipfu, bu Chileke phe nsọ. ẹphe kube iya l'ikpo l'ikpo. ⁷ ẹphe wataru akube iphe ono l'ikpo l'ikpo l'onwa k'eto; o buru l'onwa k'esaa ya be ẹphe megheru iya. ⁸ Teke Hezekaya yee ndu-ishi byaru ahuma g'iphe ono kutaru l'ikpo l'ikpo; ẹphe jaa Chipfu ajaja; bya agoru onu-oma nu ndibe iya, bu ndu Ízurẹlu.

⁹ Hezekaya bya ajiahaa ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi g'ee-me iphe ono, kutaru l'ikpo l'ikpo ono. ¹⁰ Azariya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke ono; mbu onye onu-ulo Zadoku bya eyee onu su: "Anyi wataru eriji epho e - shi teke a wataru evubata iphe ono l'eze-ulo Chipfu; teme ophu aphoduje aphodu paa eka; noo kele Chipfu be keberu ndibe iya l'oma. Oo ya meru iphe, eze iphe, ha egube-a tsufutaru etsufuta."

¹¹ Hezekaya bya epfuaru phe g'ephe dozia mkpuru, aakwakobeje iphe l'ulo Chipfu; ẹphe bya edozia ya. ¹² ẹphe yeru ehu vubakota iphe ono, a nuru ono l'ime mkpuru ono; mekpoo oke-lanu-l'uzo-iri pho; me iphe, e doberu nsọ. O buru Konanaya, bu onye Lívayi be bu onye-ishi, eleta phe enya. Onye etsota iya nu buru nwune iya, bu Shimeyi. ¹³ Eze, bu Hezekaya; me onye-ishi eze-ulo Chipfu, bu Azariya bya ahota ndu a-nodu l'eka Konanaya yele nwune iya, bu Shimeyi eleta iphe ono enya. Ndu ẹphe hotaru bu: Jiehiyelu; me Azazaya; me Nahatu; me Asahelu; me Jierimotu; me Jiozabadu; me Eliyelu; me Isumakaya; me Mahatu waa Benaya.

¹⁴ O buru Kore, bu nwatibe onye Lívayi, bu Imuna; mbu onye-nche onubata uzo enyanwu-awawa be iphe, a nuru Chileke egube oovu nemadzu evuvu l'obu du l'eka. Iphe, a nuru Chipfu; me iphe, kachakpo adu nsọ bu iya anoduje ekeshi iya. ¹⁵ Ndu yekporu ehu eyetaru iya eka le mkpukpu eka ndu-uke Chileke bu ebubu be bu: Edenu; me Minyaminu; me Jieshuwa; me Shemaya; me Amaraya; me Shekanaya. ẹphe yetaru eka ekeshiru ndu-uke Chileke ibe phe iphe, gbaru phe nu. ẹphe keshiru iphe ono l'ogbo l'ogbo. O buru ga nuru ogerenya bu ga nuru nwata.

¹⁶ Ndu ozo, ẹphe keru iphe gbaa be bu unwoke, nowaru shita l'apha eto kwaseru, bu ndu epha phe no l'ekwo, e deshuru g'e shiru nwua

phẹ; keru gbaa iphe, bukpo ndu abahuje l'ulo Chipfu je eje ozi mboku-mboku. Ephe keru phẹ iya g'ozu, ephe ejegbaa gbaru; me l'ogbo l'ogbo phẹ. ¹⁷ Ephe bya ekeru gbaa ndu-uke Chileke, e deru epha phẹ l'enyau-unuphu phẹ egube e shi nwua phẹ; me ndu Lívayi, nowaru shita l'ukporo apha kwaseru. Ephe keuru phẹ iphe ono g'ozu phẹ gude du; me l'ogbo l'ogbo phẹ. ¹⁸ E deshichaaru epha unwegirima phẹ; me unyomu phẹ; me unwu phẹ unwoke; me unwu phẹ unwanyi le mkpukpu ono l'ophu l'ekwo, e deshuru g'e shiru nwushia phẹ; kele ephe gbaru g'e gude ire phẹ eka l'edobe onwophe nso.

¹⁹ A bya le ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu; mbu ndu ono, bu l'egu, no-pheru mkpukpu phẹ mgburugburu; ephebedua be a gutaru unwoke le mkpukpu le mkpukpu g'ephe keuru unwoke oshilokpa Eronu ono iphe nkpehe; mekpoo ndu e deru epha phẹ l'ekwo, e deshuru g'e shi nwushia ndu Lívayi.

²⁰ Iphe ono be bu iphe, Hezekaya meru l'ali ndu Jiuda l'ophu. O meru iphe, du ree; me iphe, pfuru oto; bya aburu onye e gude ire iya eka l'eka Chipfu, bu Chileke no. ²¹ Iphemiphe, o yeru eka k'ememe l'ozu, du l'ulo Chileke; me l'eme ekemu; me eme iphe, a suru g'e meje; mbu l'achọ Chileke iya; be o gudekota obu iya l'ophu mee. Eshi nno iphe nodu ejehuru iya.

32

Senakeribu abya ogu le Jierusalemu

(2Ndu 18:13-27; 19:14-19,35-37; Azá 36:1-22; 37:8-38)

¹ Hezekaya meghechaepho iphemiphe ono, o yeru ehu mee ono; eze ndu Asiriya, bu Senakeribu chita ndu ojogu iya; ephe zebata l'ali Jiuda; bya ekephetagbaa mkpukpu, a kpushiru ike. O buru iphe, oori bu le ya a-lwutacharu iya onwiyi. ² Hezekaya bya ahumaephe le Senakeribu byaru; teme l'iphe, o gbaru enya iya bya bu g'o lwua Jierusalemu. ³ O jepfu ndu-ishi iya me ndu ojogu iya l'idzu; ephe su l'ephe a-tuko je enwuchishia enya-mini, du l'azu mkpukpu ono g'o gbabuhu mini. Ephe yetaru iya eka mee ya. ⁴ Ikpoto nemadzu dzukobe; ephe je enwuchishia enya-mini ono g'o ha; me ngege, asoghataje l'ali ono. Ephe su l'ephe tee kwedu ge ndu eze ndu Asiriya huma mini, ephe a-ngu; m'ephe -byaepho. ⁵ Hezekaya bya ephube iphu kpukwachaa eka daru adada l'igbulu mkpukpu ono; bya akpushia ulo-eli ulo-eli l'eli igbulu ono. L'azu igbulu ono be o kpuru igbulu ozo. O bya emee agbarike igbulu mkpukpu Devidi; o kabaa eshihu ike. O kpushikwaapho ngwogu, du igwerigwe; me iphe, eegudejegba egbobuta onwonye.

⁶ O bya edobe ndu ojogu, a-buru ishi ndu Izurelu. O bya ekukobe phẹ; ephe byapfuta iya l'edupfu, no l'onu mkpukpu ono. O pfuaru phẹ opfu, e-me g'obu shihu phẹ ike su: ⁷ "Unu shihukwa ike; ge ndzu ta agukwa unu. Unu ta tsukwa ebvu; ophu ehu arwushihukwa unu le k'eze ndu Asiriya; yele ikpoto ndu ephe l'iya swi; kele onye no swiru anyi be kakwa onye ophu no swiru phẹ nu okpehu. ⁸ Iphe, o nweru be bu ngwogu nemadzu mmanu; obenu l'anyibedua nweru Chipfu, bu Chileke anyi, bu onye e-yetaru anyi eka lwu-chiru anyi ogu." Iphe ono, Hezekaya, bu eze ndu Jiuda pfuru ono mee; meji nmapfuru ndu Jiuda.

⁹ A nonyaa; eze ndu Asiriya, bu Senakeribu; mbu onye ono, chi ndu ojogu iya kepheta mkpukpu Lakishi ono bya ezia ndu-ozu iya g'ephe je Jierusalemu je ezia Hezekaya, bu eze ndu Jiuda; me iphe, bu ndu Jiuda, no le Jierusalemu ozi su:

10 “Waa iphe, Senakeribu, bu eze ndu Asiriya pfuru baa: ?Bu le gunu be unu chiru upfu kwee; meru g'o gude unu noshia le Jierusalemu l'eka e kephetaru unu ekepheta? 11 ?Unu maru-a l'oo eduphu be Hezekaya eduphu unu l'eka qosuje unu le Chipfu, bu Chileke unu a-nafuta unu l'eka eze ndu Asiriya? Iphe, oome bu g'egu-nri; me ugu-mini gbushia unu. 12 ?Tobudu Hezekaya ono be wofuru eka aagwaje iya; bya emebyishia oru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierusalemu l'oo l'atatifpu oru-ngweja lanu be ephe a-baje eja; o buru l'eka ono be ephe a-kpoje unwu-isensu oku?

13 “?Unu ta amadu iphe, mu le nna mu phe meru iphe, bu ndu ali ozo? ?Agwa ohamoha ono dukporu-a ike nafuta ali phe l'eka mu? 14 A bya l'oha ono, nna mu phe meru; ephe buru mkpurupyata ono; ?denu agwa ohamoha ono ophu duru ike nafuta ndu nkiya l'eka mu? ?Denu ge Chileke nkunu e-shi du ike nafuta unu l'eka mu? 15 Ophu g'unu te ekwekwa ge Hezekaya ghogbua unu; dephushia unu g'oodephushi unu ono. Unu te ekwetashi nkiya; kele o to dukwa agwa oha; ozoo k'ali-eze ophu dujewaru ike nafuta ndibe iya l'eka mu; ozoo l'eka nna mu phe. ?Denuwaro g'o buchia Chileke unu a-nafuta unu l'eka mu?”

16 Ndu ozi Senakeribu ono pfutoshibakwapho Chipfu, bu Chileke; me onye-ozu Chipfu ono, bu Hezekaya. 17 Eze, bu Senakeribu dekwaapho ekwo-ozu gude pfungashia Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ehu; mbu epfubyishi iya asuje: “Oo egube ono, agwa ndu ali ozo ta adudu ike nafuta ndu nkiya l'eka mu pho; bu ge Chileke ke Hezekaya ta adukwapho ike anafuta ndu nkiya l'eka mu.” 18 Ndu ozi Senakeribu ono gude opfu ndu Jiuda rashia ya ike ge ndu Jierusalemu ono, no l'eli igbulu mkpukpu ono numa iya; g'ephe shi nno mee ge ndzu guhu phe; ephe atsuahaa ebvu; k'ophu ephe e-shi nno nata mkpukpu ono. 19 Ephe pfuaharu Chileke ke Jierusalemu sukusuku g'o bu agwa ndiphe, bu iphe, nemadzu gude eka iya mee.

20 Eze, bu Hezekaya waa onye mpfuchiru, bu Azaya nwa Emoza bya epfuru nu Chileke; raku iya; o rwua l'imigwe le k'iphe ono. 21 Chipfu zia ojozi; o bya echigbushia iphe, bu ndu ojoju, ike du l'ogu; me ndu-ishi ndu ojoju; me ndu-ishi ozo, no l'odu-ogu eze ndu Asiriya ono. Eze ndu Asiriya ono gude iphere laphushia azu l'ali iya. Olwa bya abahu l'eze-ulo agwa iya; o duru unwu iya unwoke gude ogu-echi je egbuta iya tua.

22 Oo ya bu; Chipfu shi nno dzoo Hezekaya yele ndu bu le Jierusalemu l'eka Senakeribu, bu eze ndu Asiriya; mewaro l'eka ndu ozo. O nwuberu phe enya ibekeboebo. 23 Igwerigwe vuta iphe bya anu Chipfu le Jierusalemu; me iphe, eregbaa ire, ephe nuru Hezekaya, bu eze ndu Jiuda. E-shi teke ono be ohamoha byaru edobe iya l'onodu, ha shii.

Iphe-ememe guderu Hezekaya

(2Ndu 20:1-3,12-19; Azá 38:1-3; 39:1-8)

24 A nonyaa iphe-ememe gude Hezekaya; k'ophu bu l'o nowaa l'onu onwu. O pfuru nu Chipfu; o za iya; bya emeru iphe-ohumalenya nu iya. 25 Hezekaya gbé wata etse etsete l'ime obu iya; ophu o dudu iphe, o meru le k'iphe-oma ono, o nataru ono. Oo ya bu; oke ehu-eghu Chipfu dapfuta iya; me ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu. 26 Tobudu iya bu; izimanu etsete ono lwa Hezekaya yele ndu Jierusalemu azu. Oo ya bu; Chipfu haa phe atu-koshi oke ehu-eghu iya le teke Hezekaya bu eze.

Iphe, Hezekáya nweru

²⁷ Hezekáya bẹ nweru iphe shii; teme a nọdu akwabẹ iya ùbvù, ha shii. O metaru onwiya mkpuru ẹka ọokwakobeje mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ mkpuma, vugbaa oke aswa; mẹ manụ, eshi mkpọ; mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye; meward ivu ọzo, vugbaa oke aswa. ²⁸ Ọ kpukwarupho ọlo ẹka oodobeje ereshi; mẹ ẹka oodobeje mẹ; mẹ manụ; nweru ọka-eswi, dụ iche iche anọduje; mẹ mgbabu ẹka aturu anọduje.

²⁹ Ọ kpushiaru onwiya mkpukpu lẹ mkpukpu; nweru ikpoto aturu; mẹ egbu; mẹ eswi; keke Chileke nuru iya ẹku, parụ ẹka apaa.

³⁰ Ọo Hezekáya bẹ mechiru ẹka mini Gihonu eshije l'uzo imeli asofu; bya eshi l'uzo alị iya gbuhaarụ iya uzo l'uzo ẹnyanwu-ariba mkpukpu Dévidi. Hezekáya mekọta iphemiphe, o meru; o jehuru iya. ³¹ O be teke ndu-ishi ndu Babilonu yeru ndu abya amaru gẹ k'iphe-ohumalenya phọ, Chipfu meru l'alị ono meru; Chileke haa ya g'ọ dalee ya; maru iphe, dukota iya l'obu.

Anwuhu Hezekáya (2Ndu 20:20-21)

³² Iphe ọzo, Hezekáya megbaberu; mẹ g'ọ gude goshi l'o yeru Chileke obu; bẹ e dekotaru l'ophulenyanya onye mpfuchiru, bụ Azáya nwa Emọzu; mẹ l'ekwo ndu eze ndu Jiuda; mẹ ke ndu Ízurelu. ³³ Ọo ya bụ; Hezekáya nwuhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'okpa úbvù ẹka e liru iphe, bụ Nwa Dévidi. Ndu Jiuda l'ophu mẹ ndu Jierúsalemụ kwabẹ iya ùbvù teke ọ nwuhuru. Manáse, bụ nwa iya buru eze nọchia ẹnya iya.

33

Teke Manáse bu eze ndu Jiuda (2Ndu 21:1-9,17-18)

¹ Manáse bẹ nwaru apha iri l'ẹbo teke ọ watarụ aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemụ buru ụkporo apha labo l'apha iri l'ise. ² O meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu; ẹbyi, ọha ono, Chipfu chifuru l'ataphu ndu Ízurelu ono shi eme; bẹ yẹbedua mekotakwarupho. ³ Ẹka ono, aagwajẹ iphe ono, nna iya, bụ Hezekáya mebyishiru ono bẹ o woru kpukwaa; bya edobegbaa ẹnya ẹka aagwajẹ Balu; kpobechaa itso Ashera. O phozekwarupho kpokpode, nọgbaa l'igwe; bya abakwaaru iya phọ ẹja. ⁴ Ọ kpushia ẹnya ẹka aagwajẹ iphe l'eze-ulo Chipfu, bụ iya bụ ẹka ono, Chipfu pfuru sụ: "Jierúsalemụ bẹ ẹpha mu a-dụ jeye lẹ tuutuutu lẹ mịmimii." ⁵ L'oma-unuphu labo, nọ l'eze-ulo Chipfu ono bẹ ọ kpushiru ẹnya ẹka aagwajẹ kpokpode, nọgbaa l'igwe. ⁶ Ọ kpọru unwu iya unwoke ọku gude phẹ gwee ẹja lẹ nsuda Hınomu. O meru mgbashi; gwọọ ọbvù; mee ọmamsi; bya ejeje l'aji l'ẹka ndu maa; mẹ l'ẹka ndu aphụ ophulenyanya. O meru ejo-iphe, parụ ẹka l'ẹnya Chipfu; shi nno kpatsi iya ẹhu-eghu.

⁷ Ọ pyiru ntekepẹ dobe l'eze-ulo Chileke, bụ ẹka ono, Chileke pfuru Dévidi waa nwa iya, bụ Sólomonu sụ: "Ọo l'eze-ulo-a; mẹ lẹ Jierúsalemụ, bụ mkpukpu ono, mu hotaru l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu bẹ mu e-me g'ẹpha mu reje ire jasụ l'ojejeje. ⁸ Ophu mu ta abyadi eme gẹ ndu Ízurelu shi l'alị ono, mu turu nna phẹ ẹka ono hata okpa lufu alufu ọzo; m'ọ -buru-a l'ẹphe letaru ẹnya emekọta iphe, mu turu phẹ l'ekemu ono, mu shi l'ẹka Mósisi nụ phẹ ono; mẹ iphe, bụ iphe, mu toru okpa iya." ⁹ Manáse bẹ

dusweru ndu Jiuda; mę ndu bu lę Jierúsalemü; ęphe mee ejo-iphe, ka ophu ndu ęha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Ízurelu ono megbaberu.

Izimanu Alwa Manase Azu

¹⁰ Chipfu pfuru yeru Manase; yele ndu nkiya; ophu ęphe angaduru nchi. ¹¹ Oo ya bu; Chipfu chita ndu-ishi ndu ojoęu eze ndu Asiriya; ęphe bapfu phe. Ephe gude ikokoro kota Manase l'imi; tua ya ęgbirigba, e meru l'oniyirubvu kpuru lashia Babilonu. ¹² Iphe ono tsujee ya pho l'ęhu; o chọahaa g'oo-shi tuba Chipfu, bu Chileke iya l'ęnya; o kwata wozeta onwiya ali l'iphu Chileke ke nna iya phe. ¹³ O pfuru nu Chileke. Opfu ono o pfuru ono, rwua Chipfu l'ęhu; o numa opfu iya; bya eduphuta iya azu le Jierusalemü; o bya anodu l'ali-eze iya. Manase gbę teke ono bya amaru l'oo Chipfu bu Chileke.

¹⁴ E mecha; o kpukwaa igbulo mkpukpu Dévidi ekibiya ophu no l'a -nodu afuta afuta; mbu le nsuda, no l'uzo ęnyanwu-ariba obvu-mini Gihonu; kpa ya jeye le Onu-abata Ema; bya akpu-pee ubvu Ofelu mgburugburu. O kpukwaru iya pho; o kabaa l'eli. O bya edokaa ndu-ishi ndu ojoęu l'iphe, bu mkpukpu, a kpuru; o shihukota ike l'ali Jiuda.

¹⁵ O wofukota obvu, e jetaru ejeta; bya ewofu ntękpe pho l'eze-ulo Chipfu; bya emebyishia ęnya ęka aagwaje iphe, o kpushiru l'ubvu ęka eze-ulo Chipfu du; me le Jierusalemü. O vuta phe tuphaa l'azu mkpukpu. ¹⁶ O bya edozia oru-ngweja Chipfu; bya egwee ngweja-ęhu-guu; me ngweja-ekele l'eli iya. O pfuaru ndu Jiuda g'ęphe bajeru Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu ęja. ¹⁷ Ole g'o duhabe be ndu Jiuda ta ahakwanuru egwe ngweja l'ęka aagwaje iphe; ole o Chipfu, bu Chileke phe be ęphe anoduje egwe iya anu kpoloko.

Anwuhu Manase (2Ndu 21:17-18)

¹⁸ Iphe ozo, Manase megbaberu; me epfupfu, o pfuru nu Chileke; me iphe, ndu aphu ophulenyia gude ępha Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu pfuru nu iya; be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Ízurelu. ¹⁹ Epfupfu, o pfuru nu Chileke; me g'iphe, o rworu gude rwua Chileke l'ęhu; mekpoo iphe-ęji, o meshiru; je akpaa le ndzu gheleghelehele, du iya l'ęhu; mekpoo ęka o kpushiru, aagwaje iphe; meka o doberu itso Ashera me ntękpe; teme o wozetaje onwiya ali; be e dekotaru l'ekwo-ako onye aphuje ophulenyia, bu Hozayi. ²⁰ Oo ya bu; Manase nwuhu lapfushia nna iya phe. Ephe lia ya l'ibe iya. Amonu, bu nwa iya buru eze nochia ęnya iya.

Teke Amonu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 21:19-26)

²¹ Amonu be nowaru ukporo apha l'apha labo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemü bu apha labo. ²² O mee iphe, du ęji l'ęnya Chipfu ge nna iya, bu Manase. Iphe, bu ntękpe Manase, bu nna Amonu doberu be o gweru ngweja nu; baaru iya ęja. ²³ O to wozeduru onwiya ali l'iphu Chipfu ęgube nna iya, bu Manase wozetaru onwiya. Amonu buepho ikpe be oomeko ekpu onwiya. ²⁴ Ndu ozi iya gbaaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁵ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bu Amonu ejo-idzu ono gbushikota. Ephe bya eworu Jiosaya, bu nwa iya mee eze; o nochia ęnya iya.

34

Teke Jiosáya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 22:1-2)

¹ Jiosáya bę nqwaru apha ęsato teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nqru l'aba-eze lę Jierusalemu buru ukporo apha l'apha iri lę nanu. ² Jiosáya meru iphe, pfuru oto l'ęnya Chipfu. O tsokotaru uzo, ochooroke iya, bu Dėvidi tsoru. O tọ dudu ophu o mephoduru; mę nanu.

³ L'apha, kwe iya apha ęsato, ọ wataru aburu eze bę ọ wataru acho uzo kę Chipfu, bu Chileke k'ochooroke iya, bu Dėvidi. Teke ono bę ọ bukquaduro nwatanshi. O be l'apha k'iri l'ębo iya; ọ gwọahaa mkpukpu Jiuda; waa Jierusalemu; mbu woshiahaa ęka aagwaję iphe, nqgbaa ya nu; mę itso Ashera; mę ntękpe, a pyiru apyipyi; mę ophu a kpuru akpukpu. ⁴ O zia g'e tsukposhia ęnya ęka aagwaję Balu. O nwutsushia ęnya ęka aakpoje unwụ-isensu oku, du l'ęka ono. Itso Ashera; mę ntękpe, a pyiru apyipyi; mę ophu a kpuru akpukpu bę o gwekotaru ọ du rwukuru rwukuru; o woru iya je ephekaa l'ilu ndu shi agwaję phe nu. ⁵ Ndu egweru agwa ono ęja bę ọ kpokotaru okpu phe oku l'eli ęnya ęka ono, aagwaję agwa ono. O tuko Jiuda waa Jierusalemu mechakota emecha. ⁶ Lę mkpukpu ęka ndu Manase; mę ndu Ifuremu; mę ndu Simiyonu bukota; mbu je akpaa lę kę ndu Nafutali; mę l'ęka nq-pheru iya mgburugburu, e meru; ọ buru mkpurupyata; ⁷ bę o nwutsushiru ęnya ęka aagwaję iphe; bya egwepyashia itso Ashera; mę ntękpe, du iya nu; ọ du rwukuru rwukuru. O tuko ęnya ęka aakpoje unwụ-isensu oku, dukota l'alį İzurelu nwutsushikota. E mecha; Jiosáya laphushia azu lę Jierusalemu.

A humaru ękwo ekemu
(2Ndu 22:3-20)

⁸ O be l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ęsato, ọ wataru aburu eze; teke ono bę o wofuchawaru iphe, du ęji l'alį ono; o zia Shafanu, bu nwa Azalaya; mę Maseya, bu ochi-oha mkpukpu ono; mę Jiowa, bu nwa Jiawahazu, bu onye nkwakobe; g'ęphe je emekwaa ulo Chipfu, bu Chileke iya.

⁹ ęphe bya ejefu Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke je eworu okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chileke nu iya; mbu okpoga ono, ndu Livayi, bu ndu eche nche l'onu eze-ulo nataru l'ęka ndu Manase; mę l'ęka ndu Ifuremu; mę l'ęka ndu Benjaminu l'ophu; mę l'ęka ndu bu lę Jierusalemu.

¹⁰ ęphe woru okpoga ono ye l'ęka ndu eleta ęnya l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu. ęphebedua woru iya nu ndu ono, eje ozi l'ulo Chipfu ono g'ęphe gude kpukwaa ya; mezia ya emezi. ¹¹ ęphe woru okpoga ono nu ndu kapyinta; mę ndu akpu ulo ono g'ęphe gude zua mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi; mę oshi, aagbaję uko l'ulo; mę oswebe, eswebeje l'ulo; kele ndu ophu shi du iya nu bę ndu shi buru eze, lę Jiuda hakotaru ọ lakota liyi.

¹² Unwoke ono bya eyeru ęhu jee ozi ono. Ndu e doberu g'ęphe leta ęnya lę g'e gude eje ozi ono bę bu Jiahatu; mę Obedaya. Ndu ono bę bu ndu Livayi, shi l'eri Merari. Ndu ozo bę bu Zekaraya; mę Meshulamu, bu oshilokpa Kohatu. Ndu Livayi ono, bu ndu ophu emeje ona l'aku ngwa ebvu ¹³ bę bu ndu-ishi kę ndu ophu evu iphe, e gude eme k'ulo ono; ọ buru phe eleta ndu eje ozi ono ęnya l'ozi, dugbaa ya nu. Ndu Livayi ono bę haru buru ndu edeje ękwo; mę ndu-ishi ozi; mę ndu nche onu oguzo.

¹⁴ O buru g'ęphe ewofuta okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono bę Hilikaya, bu onye uke Chileke humaru ękwo ekemu ono, Chipfu shi

l'èka Mósísu nù ono. ¹⁵ Hilikaya pfiaru Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo; sù: “Mu hụmakwaru ẹkwo ekemu l'eze-ulo Chipfu.” Ọ bya eworu ẹkwo ekemu ono nù Shafanu. ¹⁶ Ọo ya bụ; Shafanu gude ẹkwo ono jepfu eze; bya akaru iya sù: “Iphemiphe, e yeru ndu-ozí ngu l'èka g'èphe mee bẹ ẹphe emekwa-a. ¹⁷ Ẹphe wotaakwaru okpoga, dù l'eze-ulo Chipfu ye l'èka ndu-ishi ozi; mę ndu ọphu eje ozi ọbù.” ¹⁸ Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo bya agbẹ teke ono pfiaru eze sù iya: “O nweru ẹkwo onye uke Chileke, bụ Hilikaya nùru mu.” Shafanu bya eworu iya gù l'iphu eze.

¹⁹ Eze nùmaepho iphe, ọ gùtaru l'ẹkwo ekemu ono; o woru uwe iya gbajashia. ²⁰ Ọ bya ekua Hilikaya; mę Ahikamu nwa Shafanu; mę Abụdonu nwa Mayika; mę Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo; mę Asaya, bụ onye-ozí eze sù phẹ: ²¹ “Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ẹhu mu; mę l'iswi ẹhu ndu phoduru nù lẹ Ízuru; mę lẹ Jiuda; k'iphe ono, e deru l'ẹkwo ono, a hùmaru ono. Noo kele oke ẹhu-eghu, Chipfu a-tu-koshi anyi bẹ paakwaru ẹka; kele nna anyi phẹ bẹ te emeduru iphe, Chipfu pfuru; tẹme ọphu ẹphe emeduru iphe, e deru l'ẹkwo-a.”

²² Ọo ya bụ; Hilikaya; mę ndu ono, eze ziru ozi ono jeshia ibe nwanyị, bụ onye mpfuchiru Chileke, ẹpha iya bụ Huluda. Huluda bẹ bụ nyee Shalumu, bụ nwa Tokuhatu nwa Hasura. Shalumu bụ onye eletaj uwe ndu-uke Chileke ẹnya. Ẹka o bu bụ lẹ mkpukpu k'ẹbo lẹ Jierúsalemù. Ẹphe bya epfiaru iya k'iphe ono.

²³ Nwanyị ono sù phẹ: “Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízuru pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu lẹ-a; ²⁴ lẹ Chipfu sùru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierúsalemù; waa ndu bu iya nù ẹjo iphe-ẹhuka; mbụ iphe, bụ mburọnu ono, e deshiru l'ẹkwo ono, a gùru l'iphu eze ndu Jiuda ono. ²⁵ Eshí ọphu ẹphe gwọberu mu; kpọahaa ụnwù-isensu ọku anụ agwa; ọ bụru iphe, ẹphe gude ẹka mee bẹ ẹphe gude akpatsu mu ẹhu-eghu; bẹ mu a-tukoshi ẹka-a oke ẹhu-eghu mu; ọphu e tee gbobotadu oke ẹhu-eghu mu ono egbobuta. ²⁶ A bya l'ẹhu eze ndu Jiuda l'onwiya, bụ onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'èka Chipfu; unu karụ iya lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízuru bẹ sùru-a: Lẹ k'opfu ono, ị nùmaru ono; ²⁷ bẹ eshi ọphu iphe ono rwuru ngu l'obu; ị bya ewozeta onwongu alí l'iphu Chileke teke ono, ị nùmaru iphe, mu pfuru lẹ k'èka-a; mę ndu bu iya nù; mbụ eshi ọphu i gude k'iphe ono wozeta onwongu alí l'iphu mu; bya agbajashia uwe ngu; raa ẹkwa l'iphu mu; bẹ mu nùmawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bụ ono. ²⁸ Sù-a; mu e-me g'í lapfu nna ngu phẹ; e-lia ngu jii. Ẹnya ngu ta abyadu ahuma ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu ẹka-a; mę ndu bu iya nù ono.”

Ọo ya bụ; ẹphe lwa bya akọoru eze gẹ nwanyị ono pfuru.

Jiosáya agbaphu ọgbandzu Chipfu azu
(2Ndu 23:1-20)

²⁹ Tọbudu iya bụ; eze bya ezia; e je ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda; mę kẹ ndu bu lẹ Jierúsalemù. ³⁰ Eze yẹle unwoke ndu Jiuda ono g'ẹphe ha; mę ndu bu lẹ Jierúsalemù; mę ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi; mękpoo ndu Jiuda l'ọphu; ndu upfu mę ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ẹkwo ọgbandzu ono, a hùmaru l'eze-ulo Chipfu ono gùru ye phẹ lẹ nchí. ³¹ Ọ bya apfuru lẹ mgboru itso iya; ẹphe lẹ Chipfu gbaa ndzụ; o kwee ukwe lẹ ya a-nọdu etso Chipfu; gude obu iya g'ọ ha; mę ndzụ iya g'ọ ha eme ekemu iya; mę iphe, ọ sùru g'ẹ meje; mę iphe, ọ tọru ọkpa

iya; shi nno eme iphe, ogbandzu ono pfuru, bukwa iya pho bu iphe, e deru l'ekwo ogbandzu ono. ³² O mee g'iphe, bu ndu no le Jierusalemu; me le Benjiaminu kweta iphe ono, o pfuru ono. Oo ya bu; ndu bu le Jierusalemu mee iphe, ogbandzu Chileke ke nna phe ono pfuru.

³³ Jiosaya wofukota ejo agwa, no l'ali ke ndu Izurelu l'ophu. O mee g'iphe, bu ndu nokota le Izurelu bageru Chipfu, bu Chileke phe eja. Ophu ephe ta ahajeduru etso Chipfu, bu Chileke ke nna phe jasu go no-beru.

35

A boharu obo Ojehata ozo (2Ndu 23:21-23)

¹ Tobudu iya bu; Jiosaya bya abooru Chipfu obo Ojehata le Jierusalemu. E gba nwaturu Ojehata ono le g'onwa mbu du l'abali iri l'eno. ² O dobe ndu-uke Chileke l'ozu, gbaru phe nu; bya agbaa phe unme su phe g'ephe leta enya l'ozu, du l'ulo Chipfu. ³ O bya epfuru yeru ndu Livayi, bu ndu ezije ndu Izurelu l'ophu iphe; bya aburu ndu du nsu l'eka Chipfu no su phe: "Unu woru okpoko ono, du nsu ono dobe l'ulo, Solomonu nwa Dévidi, bu eze ndu Izurelu kpuru. Unu ta apaphehewa iya l'ukuvu ozo. Unu jeeru Chipfu, bu Chileke unu ye ndibe iya, bu ndu Izurelu ozi nta-a. ⁴ Unu kwakobe onwunu l'enya-unuphu l'enya-unuphu egube unu du l'ogbo l'ogbo, bu iya bu egube ono, Dévidi, bu onye ono, shi buru eze ndu Izurelu; ye nwa iya, bu Solomonu deru iya l'ekwo doberu unu ono.

⁵ "Unu pfuru l'eka ono, du nsu ono; unu pfa egube e gude keshia unwunna unu l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Izurelu. Ogo ndu Livayi apfu-kubecha ndu ophu nonu. ⁶ Unu egba nwaturu Ojehata ono; mee onwunu g'unu du nsu; kwakobe nwaturu ono k'ophu unwunna unu phe a-nodu eme iya ge Chipfu shi l'eka Mosisu tua ekemu iya."

⁷ Ndu Izurelu mmanu, bu ndu no l'eka ono be Jiosaya nuru nwaturu; me weghe, tukuru du ukporo unu ugbo eto l'unu iri l'ise g'ephe gude mee ke ngweja obo Ojehata ono. O nukwa phe pho eswi, du unu esaa l'ukporo iri. Anu ono be shikota l'eku, eze nweru.

⁸ Nokwapho ge ndu-ishi Jiosaya woru iphe, shi phe l'obu nu ndu Izurelu ono; me ndu-uke Chileke; me ndu Livayi. Hilikaya; me Zekaraya; me Jiehiyelu, bu ndu-ishi ulo Chileke bya eworu unu nwaturu ishi l'ukporo iri; me eswi ukporo iri l'ise nu ndu-uke Chileke g'ephe gude gwee ngweja Ojehata ono. ⁹ Konanaya; me Shemaya ye Netanelu, bu unwunna iya; me Hashabaya; me Jieyelu; me Jiozabadu; bu ndu-ishi ndu Livayi be nuru ndu Livayi unwu-aturu; ye unwu-eghu, du unu iri l'ebo l'ukporo iri; nukwa phe pho unu eswi l'ukporo ise; g'ephe gude gwee ngweja Ojehata ono.

¹⁰ A kwakobechaa nkwako Ojehata ono; ndu-uke Chileke je apfuru l'onodu phe; ndu Livayi nodu egube e keshiru phe; mbu egube ono, eze suru g'ephe mee. ¹¹ Ephe gbushia unwu-aturu Ojehata ono. Ndu uke Chileke nata mee ya phee; ndu Livayi swashia anu ono akpo. ¹² Ephe woru anu, e gude eme ke ngweja-akpo-oku dobe iche; k'ophu ephe e-keshiru iya ndu Izurelu l'enya-unuphu l'enya-unuphu; g'ephe gude eka phe gweeru iya Chipfu; egube ono, e deru iya l'ekwo Mosisu. O bukwarupho g'ephe meru anu eswi bu ono. ¹³ Unwu-aturu Ojehata ono be ephe huru ahuhu l'oku; egube omelali iya du. Ephe gude ite-oku; me nwitoshi; me ite-ophe

shia ngweja ozo, du nso eshishi; bya emekebe egwegwa pajeru iya ndu Izurelu l'ophu. ¹⁴ Ephe mechaa ono; bya akwakobe nkephe; me ke ndu-uke Chileke; noo kele ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu be phuberu iphu egwe ngweja-akpo-oku; me eba-anu ono jasu nchi jihu. O buru iya meru g'o gude ndu Lívayi kwakobe nkephe waa ophu ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu riru.

¹⁵ Ndu ogbo-ebvu; mbu oshilokpa Asafu nodu l'onodu phe, bu iya bu onodu, Dévidi; me Asafu; me Hemanu; me Jiedutunu, bu onye aphujeru eze ophulena doberu phe. Ndu nche noduchaa l'oguzo l'oguzo; ophu o dudu onye gbadoru ozi nkiya; noo kele unwunna phe, bu ndu Lívayi be eshiru phe nri.

¹⁶ Tòbudu iya bu; e jekota ozi, e jeru Chipfu mboku ono gude bo obo Ojehata ono; gwee ngweja-akpo-oku ono l'oru-ngweja Chipfu; egube ono, eze, bu Jiosáya karu g'e mee ya. ¹⁷ Ndu Izurelu, bu ndu ophu no anono l'eka ono bo obo Ojehata ono teke ono; bya aboo Obo-iphe ono, aataje buredi, ekoduru ekoko ujiku esaa. ¹⁸ Egube obo Ojehata ono be a ta bojeduru l'alí Izurelu e -shi teke onye mpfuchiru Chileke, bu Sámelu bu ishi. Ophu o dudu onye eze ndu Izurelu, bojeru obo Ojehata ophu dujeru g'ophu Jiosáya boru ono; mbu yele ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu Jiuda l'ophu; me ndu Izurelu, no l'eka ono; me ndu bu le Jierúsalemu. ¹⁹ Obo Ojehata ono be a boru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'esato, e -shi teke o wataru aburu eze.

Anwuhu Jiosáya (2Ndu 23:28-30)

²⁰ E meghebebechaepho iphemiphe ono; Jiosáya bya edozichaa ulo Chipfu; o du ree; Neko, bu eze ndu Ijiputu chita ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu le Kakemishi, du le mgboru enyimu Yufurétisu; Jiosáya chita ndu ojogu nkiya jeshia ge ya wota iya ogu. ²¹ Ole Neko be yeru ndu jeru ezia Jiosáya su iya: “?Bu gunu be adaru mu le ngu; gube eze ndu Jiuda? O to bukwa ngu be mu byapfutaru ogu ntanu; ndu mu byapfutaru bukwa ndu ono, mu l'ephe alwu ogu ono. Chileke be ziru mu ge mu mekebe egwegwa. Ta pfu-chikwa Chileke uzo l'o kwa iya swiru mu eswiru; o -dudu be oo-mekwa g'i laa l'iyi.”

²² Ole Jiosáya te ekwedu haa ya; bya emee onwiya g'a ta hube iya ama ge ye iya lwua ogu. O jika le ya ta angadu nchi l'opfu Neko, bu iya bu opfu, shi l'onu Chileke; o tugbule-a jepfushia ya ogu le phorokoto ali mkpukpu Megido.

²³ No iya; ndu agba apfu gbanaa eze, bu Jiosáya apfu; o su ndu-ozu iya: “Unu pafu mu l'eka-a; kele e mekaru mu iphe okpobe emeka.” ²⁴ Oo ya bu; ndu-ozu iya ono pata iya pafu l'ugbo-inya iya; paru iya ye l'ugbo-inya iya ophu kwe ebo palata Jierúsalemu. O buru l'eka ono be o nwuhuru; e lia ya l'eka e liru nna iya phe. Ndu Jiuda l'ophu; me ndu Jierúsalemu raa ekwa iya.

²⁵ Jieremaya gua ebvu-aphu ehú Jiosáya. Unwoke; me unwanyi, agu ebvu nodu aguje ebvu ehú Jiosáya m'ephe -nodu erwu erwubvu. O buru g'o du bu ono byasu ntanu-a. Ephe mee ya; o buru omelali, du l'alí Izurelu; teme e dee ya edede l'ekwo ebvu-aphu.

²⁶ Iphe ozo, Jiosáya megbabèru; mę g'o gude mee iphe-oma l'uzo, o du l'ekemu Chipfu; ²⁷ męwaro iphe, o mekotaru; e-shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Ízurelu; mę ke ndu Jiuda.

36

Teke Jiehowahazu bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 23:31-35)

¹ Tòbudu iya bu; ndu ali ono wofuta Jiehowahazu, bu nwa Jiosáya ke nwoke; mee ya o buru eze le Jierúsalemu nochia enya nna iya.

² Jiehowahazu be nowaru ukporo apha l'apha eto teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemu bu onwa eto. ³ Eze ndu Ijiputu chifu iya l'aba-eze iya le Jierúsalemu; bya asu ge ndu Jiuda tua mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise; waa mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu. ⁴ Eze ndu Ijiputu ono bya eworu Eliyakimu, bu nwune Jiehowahazu ke nwoke; mee o buru eze ndu Jiuda; mę Jierúsalemu. O gbanwee epha iya gube iya Jiehowakimu. Ole Neko be kputaru nwune Eliyakimu ono, bu Jiehowahazu lashia Ijiputu.

Teke Jiehowakimu bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 23:36—24:7)

⁵ Jiehowakimu nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemu buru apha iri le nanu. O mee iphe, du eji l'enya Chipfu, bu Chileke iya. ⁶ Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu bya bya etsoo ya ugu; tua ya egbirigba onyirubvu kpuru lashia Babilonu. ⁷ Nebukadineza be hakwarupho ivu, du l'ulo Chipfu vuta lashia Babilonu je edobe l'ulo agwa iya le Babilonu l'eka ono.

⁸ Iphe ozo, Jiehowakimu megbabèru; mę ebyi, o mekotaru; mę ejo-iphè, a humaru l'oome; iphemiphe ono be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Ízurelu; mę ke ndu Jiuda. Jiehowakinu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Jiehowakinu bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 24:8-17)

⁹ Jiehowakinu be nowaru apha iri l'esato teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemu buru onwa eto l'abali iri. O mee iphe, du eji l'enya Chipfu. ¹⁰ Apha sugbaepho ishi; eze, bu Nebukadineza zia ozi g'e je ekua ya g'o bya Babilonu; l'oo-chiru ivu, eregbaa ire, shi l'ulo Chipfu bya. O woru nwune nna Jiehowakinu ono, bu Zedekaya mee eze ndu Jiuda waa Jierúsalemu.

Teke Zedekaya bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 24:18-20; Jier 52:1-3)

¹¹ Zedekaya be nowaru ukporo apha l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemu buru apha iri le nanu. ¹² O mee iphe, du eji l'enya Chipfu, bu Chileke iya. Ophu o wozetaduru onwiya ali l'iphu Jieremaya, bu onye mpfuchiru Chipfu.

Adada Jierúsalemu

(2Ndu 25:1-7; Jier 39:1-10; 52:3-11)

¹³ Zedekaya be kwefukwarupho eze, bu Nebukadineza ike, bu iya bu onye ono, meru o gude epha Chileke ribua angu ono. O kporu gagaraga; teme o kpo-chia obu; ophu o to ghaduru Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu

iphu. ¹⁴ Ozo buru le ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu Jiuda l'ophu be gheleghelehele nkephe kabaa njo. Ephe yekotaru eka l'akpamara ono, ohamoha ono anoduje eme; teme ephe merwushia eze-ulo Chipfu, bu eka ono, o doberu nso le Jierusalemu ono.

¹⁵ Chipfu, bu Chileke ke nna phe ndu eshije l'onu ndu-ozu iya epfu opfu anu phe; o -pfuchaa l'o pfubaa; kele imemini ndibe iya; waa eka ono, o bu ebubu ono be du iya nu. ¹⁶ Obenu l'oo ewenu be ephe anoduje aja ndu-ozu Chileke ono; akpo opfu iya ebo ebo l'afu; achi ndu mpfuchiru iya ochi. Ephe mee ya nno jasu teke oke ehu-eghu Chipfu tangirihuru l'ehu ndibe iya; o buru a-ma-g'eme iya.

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu duta eze ndu Babilonu dobe g'o tsoo phe ogu. O gude ogu-echi gbugbushia unwokorobya phe l'eze-ulo Chileke. Ophu o dudu onye ophu o haru l'unwokorobya phe; me l'unwumgboko phe; me l'unwoke, buwaa ogerenya; me ndu ophu kahwaru akahu. Chileke tuko phe gephe ha yokota Nebukadineza l'eka. ¹⁸ O gwetakota ivu, du l'eze-ulo Chileke lashia Babilonu; mbu ophu ha shii me ndu ophu ha nwanshii. O vutakwapho eku, du l'eze-ulo Chipfu; me eku k'onye eze; waa ke ndu-ishi iya. ¹⁹ Ephe tufu oku l'eze-ulo Chileke; bya enwutsushia igbulu, e gude kpu-pheta Jierusalemu mgburugburu. Ephe tufukota oku l'ulo ndu eze, dukota iya nu. Ephe tukokpoo iphe, ere ire, no l'eka ono mebyishikota.

²⁰ O chita nwa ndu ophu phoduru nu lashia Babilonu; ephe jehaaru iya ozi; ejeru unwu iya ozi jasu teke ndu Peshiya wataru abu eze. ²¹ Ali ono bya atuta nwune le teke ono, o dabyiru buru ochobu ono; no ukporo apha eto l'apha iri. O shi nno vukota; mbu opfu, Chipfu shi l'onu Jieremaya pfua.*

Sayirosu eme ge ndu a kpuru le ndzu laphu azu
(Ezu 1:1-4)

²² O be l'apha ke mbu, Sayirosu wataru aburu eze ndu Peshiya; Chipfu nwusaa ya obu; mbu eze ndu Peshiya obu; o raa ozi arara l'ali-eze iya l'ophu; bya edekwapho ozi ono edede l'ekwo. Iphe ono buru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'onu Jieremaya pfua ono vukota.†

²³ "Waa iphe, Sayirosu, bu eze ndu Peshiya pfuru baa:

"Chipfu, bu Chileke k'imigwe nukotawaru mu ali-eze, nokota le mgboko-a; bya asuwa mu ge mu kparu iya ulo le Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda. Iphe, bukpo onye ke Chileke, no l'echilabo unu; ge Chipfu, bu Chileke iya swikwaru iya okpobe eswiru; teme g'onye ono tugbukwaa lashia eka ono."

* 36:21 36:21 Guna Jier 25:11. † 36:22 36:22 Guna Jier 25:12; 29:10.

Ekwo Èzura

*Sayirosu atụ ekemu gę ndu a kpuru lę ndzụ laphu azụ
(2Iphe 36:22-23)*

¹ O be l'apha kę mbụ, Sayirosu wataru aburu eze ndu Peshiya; Chipfu nwusaa Sayirosu, bu eze ndu Peshiya obu; o raa ozi arara l'ali-eze iya l'ophu; bya edekwapho ozi ono edede l'ekwo. Iphe ono buru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'onu Jieremaya pfua ono vukota.

² Waa iphe, Sayirosu, bu eze ndu Peshiya pfuru baa:

"Chipfu, bu Chileke k'imigwe nukotawaru mu ali-eze, nokota lę mgboko-a; bya asuwa mu gę mu kpuaru iya ulo lę Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda. ³ Iphe, bukpoonye kę Chileke, no l'echilabo unu; gę Chileke iya ono swikwaru iya okpobe eswiru. G'onye obu tugbua lashia Jierusalemu ono, du l'ali Jiuda je akpuo ulo Chipfu, bu Chileke kę Izurelu; mbu Chileke ono, no lę Jierusalemu. ⁴ A -bya lę ndu phoduru nu l'eka-a ephe lwaru alwalwa-a; gę ndu ephe bu l'eka iya nkephe gude mkpola-ochaa; me mkpola-ododo yetaru phe eka; ephe anu phe ivu ozo, du iche iche; me iphe-edobe; mewaro iphe ozo, shi phe l'obu futu g'ephe gude je akpuo ulo Chileke lę Jierusalemu."

⁵ Tobudu iya bu; ndu bugbaa ishi l'unuphu l'unuphu; l'ipfu Jiuda; me kę Benjaminu; me ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi; mbu iphe, bukpoonye Chileke yeru iya l'obu tuko wulihu jeshia akpuo ulo Chipfu ono lę Jierusalemu. ⁶ Ndu obutobu phe gweru ivu mkpola-ododo me mkpola-ochaa nu phe gude yetaru phe eka; me ivu ozo, du iche iche; me iphe-edobe; me iphe, vugbaa okaswa; a -gufukwa iphe, shi phe l'obu futu, ephe nuchaaru phe.

⁷ Eze, bu Sayirosu gwefutakwapho ivu ulo Chipfu ono, Nebukadineza shi gweta lę Jierusalemu je edobe l'ulo agwa iya pho. ⁸ O buru onye edobeje okpoga, ephe iya bu Mituredatu be Sayirosu, eze ndu Peshiya shi l'eka iya gwefuta iya ono. Onye ono woru iya gua ogu nu Sheshubaza, bu onye-ishi ndu Jiuda.

⁹ Waa g'ivu ono ha baa:

Gbamugbamu mkpola-ododo
be du ukporo l'iri;
gbamugbamu
mkpola-ochaa du
unu labo l'ukporo iri;
iphe, eegudeje akpo
unwu-isensu oku,
e meru lę mkpola-ochaa
du ukporo lę tete.

¹⁰ Ochi, e meru lę
mkpola-ododo du
ukporo l'iri.

Ochi, e gude
mkpola-ochaa mee,
l'udu iya l'udu iya

dụ unu ochi l'ochi iri.
 Ụnwu ivu ọzo, dughbaa
 nụ dụ unu l'ụkporo iri.

¹¹ Ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mę kę mkpọla-ọchaa bę dụ unu iri l'eto ụkporo iri. Ivu ono g'ọ ha bụ ivu, Sheshubaza gwelataru teke ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ laa alị Babilonu ono lwaru Jierusalemu.

2

Ndu lwaru nụ lẹ ndu ono a kpuru lẹ ndzụ ono

¹ Waa ndu Ízurelu ono, shi l'alị Babilonu lwa; mbụ ndu ono, a kpujeru lẹ ndzụ laa alị ọzo, bụ iya bụ ndu Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu kpukojeru laa Babilonu. Epe lwaru Jierusalemu; mę Jiuda; onyenonu lashichaa mkpukpu ẹka o shi. ² Ndu epe tso lwa bę bụ Zerúbabelu; mę Jieshuwa; mę Nehemaya; mę Seraya; mę Relaya; mę Mọdekayi; mę Bilishanu; mę Misupa; mę Biguvayi; mę Rehumu; waa Bana.

Waa gę ndu Ízurelu ono ha bụ ọwana:

³ Oshilokpa Paroshi bę dụ unu ise l'ụkporo ụmadzu ẹsato; l'ụmadzu iri l'ẹbo.

⁴ Oshilokpa Shefataya dụ ụkporo ụmadzu iri l'ẹsato l'ụmadzu iri l'ẹbo.

⁵ Oshilokpa Ara dụ unu l'ụkporo iri l'ẹsato l'ụmadzu iri l'ise.

⁶ Oshilokpa Pahatu-Mówabu, bụ iya bụ ndu shi l'eri Jieshuwa yẹle Jiowabu bę dụ unu ẹsaa l'iri l'ẹbo.

⁷ Oshilokpa Elamu dụ unu ẹto l'ụmadzu ụkporo labọ l'ụmadzu iri l'ẹno.

⁸ Oshilokpa Zatu dụ unu labọ l'ụkporo ẹsaa l'ụmadzu ise.

⁹ Oshilokpa Zakayi dụ unu l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹsato.

¹⁰ Oshilokpa Bani dụ unu l'ụmadzu ụkporo ugbo iri l'ẹbo l'ụmadzu labọ.

¹¹ Oshilokpa Bebayi dụ unu l'ụmadzu ụkporo iri lẹ nanu l'onye lanu.

¹² Oshilokpa Azugadu dụ unu ẹto l'ụmadzu ụkporo l'ẹbo.

¹³ Oshilokpa Adonikamu dụ unu l'ụmadzu ụkporo iri l'eto l'ụmadzu ishii.

¹⁴ Oshilokpa Biguvayi dụ unu ụmadzu ise l'ụmadzu ụkporo labọ l'ụmadzu iri l'ise.

- 15 Oshilokpa Adinu du unu
l'umadzu ukporo labo
l'iri l'eno.
- 16 Oshilokpa Ateya, bu iya
bu ndu shi l'eri Hezekaya be
du ukporo eno l'umadzu iri
l'esato.
- 17 Oshilokpa Bezayi du ukporo
umadzu iri l'ishii l'umadzu eto.
- 18 Oshilokpa Jiora du ukporo
ise l'umadzu iri l'ebo.
- 19 Oshilokpa Hashumu du
ukporo iri le nanu
l'umadzu eto.
- 20 Oshilokpa Gibaru du ukporo
eno l'umadzu iri l'ise.
- 21 Unwoke, shi le Betulehemu
be du ukporo ishii
l'umadzu eto.
- 22 Ndu ke Netofa be du ukporo
labo l'umadzu iri l'ise.
- 23 Ndu ke Anatotu du ukporo
ise l'umadzu esato.
- 24 Ndu ke Azumavetu be du
ukporo labo l'umadzu
labo.
- 25 Ndu ke Kiriya-tu-Jiarimu;
me Kefira; me Berotu be
du unu l'umadzu ukporo
iri l'esaa l'umadzu eto.
- 26 Ndu ke Rama yee Geba
du unu l'umadzu ukporo
iri le nanu l'umadzu eto.
- 27 Ndu ke Mikumashi du
ukporo ishii l'umadzu labo.
- 28 Ndu ke Betelu; me Eyayi du
ukporo iri le nanu
l'umadzu eto.
- 29 Ndu ke Nebo du ukporo
labo l'umadzu iri l'ebo.
- 30 Ndu ke Magubishi du ukporo
esaa l'umadzu iri l'ishii.
- 31 Ndu ke Elamu ophunapho be
du unu eto l'ukporo
labo l'umadzu iri l'eno.
- 32 Ndu ke Harimu du ukporo
iri l'ishii.
- 33 Ndu ke Lodu; me Hadidi;
me Ono be du unu l'umadzu
ukporo iri l'ishii l'umadzu ise.
- 34 Ndu ke Jieriko du ukporo iri
l'esaa l'umadzu ise.
- 35 Ndu ke Senaa du unu tete
l'ukporo l'iri.

- 36 A bya lẹ ndu-uke Chileke:
 Oshilokpa Jiedaya, bu iya bu
 ndu shi l'onu-ulo ndibe
 Jieshuwa be du unu labo
 l'ukporo esato l'umadzu
 iri l'eto.
- 37 Oshilokpa Ima du unu labo
 l'ukporo iri l'ebo l'umadzu
 iri l'ebo.
- 38 Oshilokpa Pasho du unu
 eto l'ukporo labo
 l'umadzu esaa.
- 39 Oshilokpa Harimu du unu
 labo l'ukporo iri l'umadzu
 iri l'esaa.
- 40 A bya lẹ ndu Lívayi:
 Oshilokpa Jieshuwa; me
 Kadumelu, bu iya bu ndu
 shi l'eri Hodavaya be du
 ukporo eto l'umadzu
 iri l'eno.
- 41 A bya lẹ ndu aguje ebvu:
 Oshilokpa Asafu be du
 ukporo ishii l'umadzu
 esato.
- 42 A bya lẹ ndu anoduje eche
 nche l'onu-abata
 eze-ulo Chileke:
 Oshilokpa Shalumu; me
 oshilokpa Ateya; me
 oshilokpa Talumonu;
 me oshilokpa Akubu;
 me oshilokpa Hatita;
 me oshilokpa Shobayi;
 be tukoru du ukporo ise
 l'umadzu iri lẹ tete.
- 43 A bya lẹ ndu anoduje eje
 ozi l'eze-ulo Chileke bu:
 Oshilokpa Ziha; me
 oshilokpa Hasufa;
 me oshilokpa Tabayotu;
 44 me oshilokpa Kerosu;
 me oshilokpa Siyaha;
 me oshilokpa Padonu;
 45 me oshilokpa Lebana;
 me oshilokpa Hagaba;
 me oshilokpa Akubu;
 46 me oshilokpa Hagabu;
 me oshilokpa Shamulayi;
 me oshilokpa Hananu;
 47 me oshilokpa Gidelu;
 me oshilokpa Gaharu;
 me oshilokpa Reyaya;
 48 me oshilokpa Rezinu;

mẹ oshilọkpa Nekoda;
 mẹ oshilọkpa Gazamu;
⁴⁹ mẹ oshilọkpa Uza;
 mẹ oshilọkpa Paseya;
 mẹ oshilọkpa Besayi;
⁵⁰ mẹ oshilọkpa Asuna;
 mẹ oshilọkpa Meyuni;
 mẹ oshilọkpa Nefisimu;
⁵¹ mẹ oshilọkpa Bakubuku;
 mẹ oshilọkpa Hakufa;
 mẹ oshilọkpa Hahuru;
⁵² mẹ oshilọkpa Bazulutu;
 mẹ oshilọkpa Mehida;
 mẹ oshilọkpa Hasha;
⁵³ mẹ oshilọkpa Bakosu;
 mẹ oshilọkpa Sizera;
 mẹ oshilọkpa Tema;
⁵⁴ mẹ oshilọkpa Nezaya;
 mẹ oshilọkpa Hatifa.

⁵⁵ A bya l'oshilọkpa ndu
 ojozi Sólomonu bẹ bụ:

Oshilọkpa Sotayi;
 mẹ oshilọkpa Hasoferu;
 mẹ oshilọkpa Peruda;
⁵⁶ mẹ oshilọkpa Jiala;
 mẹ oshilọkpa Dakonu;
 mẹ oshilọkpa Gidelu;
⁵⁷ mẹ oshilọkpa Shefataya;
 mẹ oshilọkpa Hatilu;
 mẹ oshilọkpa
 Pokeretu-Hazebayimu;
 mẹ oshilọkpa Ami.

⁵⁸ Ndu anọduje eje ozi
 l'eze-ulo Chileke
 g'ephẹ ha; mẹ oshilọkpa
 ndu ojozi Sólomonu
 bẹ dụ ụkporo iri lẹ tete
 l'umadzu iri l'ẹbo.

⁵⁹ Waa ndu ophu shi lẹ mkpukpu Telu-Mela; mẹ lẹ mkpukpu Telu-Hasha; mẹ lẹ mkpukpu Kerubu; mẹ lẹ mkpukpu Adanu; mẹ lẹ mkpukpu Ima lwa bụ owana: Ọle ndu ono ta adudu ike goshi ipfu, ephẹ bụ; mẹ oshilọkpa onye ephẹ bụ; k'ophu ee-shi nno maru l'ephẹ bụ ndu Ízurelu.

⁶⁰ Oshilọkpa Delaya; mẹ oshilọkpa Tobaya; mẹ oshilọkpa Nekoda bẹ dụ unu l'ukporo iri l'ẹbo l'umadzu iri l'ẹbo.

⁶¹ A bya l'oshilọkpa ndu-uke Chileke: oshilọkpa Habaya; mẹ oshilọkpa Hakozu; mẹ oshilọkpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi ke Giladu; a nọdu ekuwa iya rọ epha ala l'epha iya. ⁶² Ndu ono bẹ a choru epha phẹ l'ekwo, e deru g'e gude nwushia phẹ; ọle a ta humaduru epha phẹ l'ekwo ono. Ọo ya bụ; e wofu phẹ l'onodu ndu-uke Chileke mee phẹ ephẹ bụru ndu aasọ nsọ. ⁶³ Ọchi-ọha bya asụ g'ephẹ te tsojeshi ria nri, kakọta adụ nsọ jeye teke onye uke Chileke, e-gude Urimu; waa Tumimu kpata ishi l'ẹka Chipfu.

⁶⁴ Mkpakọ ndu ono, lwaru nū ono g'ephe ha dū ukporo unu ise l'unu ise l'ukporo iri l'esato;* ⁶⁵ a -gufukwa ndu-ozì phẹ unwoke; mẹ unwanyì. Ndu k'ono dū unu iri l'esato l'ukporo ishii l'umadzu iri l'esaa.† Epehewekwarupho ndu aguje ebvu, dū ukporo iri; unwanyì yee unwoke.

⁶⁶ Inya phẹ dū unu l'ukporo iri l'ishii; l'inya iri l'ishii; inya-mulu phẹ dū ukporo iri l'ẹbo l'inya-mulu ise. ⁶⁷ Inya-kamelu phẹ dū unu l'ukporo l'iri l'ise; nkapfu-igara dū unu iri l'ishii l'ukporo iri l'ishii.‡

⁶⁸ Epehewruwa l'ulo Chipfu lẹ Jierusalemu; o duru ndu bugbaa ishi l'onu-ulo l'onu-ulo wotaru iphe, shi phẹ l'obu nū g'e gude kpukwaa ulo Chileke ono g'ọ dū g'oshi dū. ⁶⁹ Epehewmeru g'ike phẹ beru woru mkpola-ododo, dū ukporo unu ugbo esaa; l'unu iri l'ẹbo; l'ukporo iri; nū g'e dobe l'ulo eku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anu mkpola-ochaa, dū ukporo unu ugbo ukporo l'iri lẹ nanu; l'unu ise; bya anufua uwe ndu-uke Chileke, dū ukporo ise.

⁷⁰ Ndu uke Chileke; mẹ ndu Livayi; mẹ uphodu ndu ono; mẹ ndu aguje ebvu; mẹ ndu echeje onu-oguzo nche; mẹ ndu anọduje eje ozi l'eze-ulo Chileke bẹ buchaa lẹ mkpukpu nkephẹ. Ndu Izurelu g'ephe ha bukwarupho lẹ mkpukpu nkephẹ.

3

Aakpukwa oru-ngweja Chileke

¹ O rwua l'onwa k'esaa; ndu Izurelu tukọ g'ephe ha gude obu lanu dzukobe lẹ Jierusalemu. Teke ono bẹ ndu Izurelu bukotawaa lẹ mkpukpu eka epeheshigbaa. ² Tobudu iya bu; Jieshuwa, nwa Jiozadaku epehewunwunna iya, bu iya bu ndu-uke Chileke; mẹ Zerubabelu, nwa Sheyalutiyelu epehewunwunna nkiya wulihu kpuaaha oru-ngweja Chileke kẹ Izurelu; k'ophu epehewegwe ngweja-akpo-oku l'eli iya; g'e deru iya l'ekwo-ekemu Mosisu, bu onye kẹ Chileke. ³ Epehewkpua oru-ngweja ono l'eli eka e shi tuhawa okpa iya; kele epehewatsi ndu ono, bu l'ali ono ebvu; bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'eli iya; mbu epehewgwee ngweja ono l'utsu mẹ l'uzenyashi. ⁴ Epehewbokwapho Obo-Mkpui; boyo ya g'e deru iya l'ekwo; bya egwee ngweja-akpo-oku, eegweje mboku-mboku l'obo-iphe ono. Ngweja ono bẹ epehewgweru ugbo ole, ekemu iya suru g'e gweje iya lẹ mboku lẹ mboku. ⁵ E mechaa; epehewbya egweaha ngweja-akpo-oku ono, eegweje tekenteke ono; mẹ ngweja, eegweje l'obo onwa-afufu; mẹ ngweja ozo, eegweje l'obo-iphe e dobegbaaru Chipfu iche; mękwapho ophu onyemonye wotagbaaru iphe, o turu obu iya onyo nū Chipfu. ⁶ E-shi lẹ mboku mbu l'onwa k'esaa ono bẹ epehewataru egwe ngweja-akpo-oku anu Chipfu. Obenu l'e teke atudu okpa eze-ulo Chipfu teke ono.

Aakpukwa eze-ulo Chipfu

⁷ Epehewworu okpoga nū ndu akpuje ulo; mẹ ndu kapyinta; woru nri; mẹ iphe-angungu; mẹ manu nū ndu Sayidonu; mẹ ndu Taya k'ophu epeheweshi l'ubvu ubvu Lebanonu vufutaru phẹ oshi sida l'eze-enyimu; mbu vufutaru phẹ iya lẹ Jiopa, bu iya bu gẹ Sayirosu, bu eze ndu Peshiya kweru g'ephe vuta. ⁸ L'onwa k'ẹbo l'apha, kwe apha labo, epehewbyarwutaru l'ulo Chileke lẹ Jierusalemu bẹ Zerubabelu, bu nwa Sheyalutiyelu; mẹ Jieshuwa, bu nwa Jiozadaku epehewunwunna phẹ ndu ophuna, bu iya bu

* 2:64 2:64 Bu iya bu 42,360 lẹ mbekee. † 2:65 2:65 Bu iya bu 7,337 lẹ mbekee. ‡ 2:67 2:67 Bu iya bu nkapfu-igara dū 6,720 lẹ mbekee.

ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi; męwaro ndu ono, e shi kpua lę ndzų, bu ndu ono, Iwarų Jierúsalemų ono bya atųko g'ęphe ha wata ozi ono. ęphe hętagbaa ndu Lívayi, a -gbę lę ndu nęwaru ųkporo apha kwasęru g'ęphe buru ndu eleta ęnya l'ozi, eeje l'eze-ųlo Chipfu. ⁹ Ọ buru Jieshuwa yęe oshilọkpa iya; mę abubu iya; mę Kadumelu yęe oshilọkpa iya, bu unwu Jiuda bę bu ndu eleta ęnya l'ozi, eeje l'ųlo Chipfu; mękwapho oshilọkpa Henadadu; mę ndu Lívayi, unwu phę unwoke mę abubu phę.

¹⁰ Ndu akpu eze-ųlo Chipfu ono tųepho ọkpa iya; ndu-uke Chileke chįta uwe uke phę yęe; bya apagbaaru opu. Ndu Lívayi, bu unwu Asafu gudegbaa nkwa futa; ęphe wata aja Chipfu ajaja l'ųzo, Dėvidi, bu eze ndu ızurelu tọru phę ọkpa iya. ¹¹ Ebvu nọdu ada; ęphe tųko ekwe iya ekwekwe aja Chipfu ajaja; ekele iya ekele asuje:

“Ọ bu onye du ree.
N-yemobu iya l'anoje
jasų lę tutuutuu lę
mjimiimii l'ęhu
ndu ızurelu.”

Ndu ono g'ęphe ha tųko tųa oke ųzu gude jaa Chipfu ajaja; kele a tųru ọkpa ųlo Chipfu. ¹² Ọle ikpoto ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi; mę ndu-ishi l'ipfu; mbų ndu ono buwaa ọgerenya ono, humahawaru ųlo kę mbų phọ bę rarų ękwa rashįa ya ike g'ęphe humaru g'aatu ọkpa ųlo ono. Igwerigwe nọdu aturo ųzu ęhu-ųtso atųshi iya ike; ¹³ k'ọphu bu lę ndiphe ta amadu ọphu bu ųzu ęhu-ųtso; ọzo ųzu-ękwa, ęphe atų; kele ųzu tųkoerupho swọkobe atų kę wọowoowo; a nọdu ųzenya anųgbaa ya.

4

Ndu akposhi g'a ta kpu ųlo Chileke

¹ Noo ya; ndu ọhogu ndu Jiuda yęe kę ndu Benjaminu numaepho lę ndu ono, e shi kpua lę ndzų ono akpuwa eze-ųlo Chipfu, bu Chileke kę ızurelu; ² ęphe byapfuta Zerúbabelu; mę ndu-ishi l'ọnu-ųlo l'ọnu-ųlo bya asų phę: “G'anyi tsonfuta unu yeta ęka kpua ųlo ono; kele anyibedua abakwaru-a Chileke unu ęja g'unubędua. Kele anyi shihawaa ųzenya gweta ngweja anų iya. Anyi shiro lę teke Esahadonu bu eze ndu Asiriya; mbų onye ono, duru anyi lwa ęka-a ono gweta ngweja ọbu.”

³ Obenu lę Zerúbabelu; mę Jieshuwa; mę ndu ọzo, bu ishi l'ọnu-ųlo l'ọnu-ųlo lę ızurelu bę suru phę: “Ọ tọ dudu iphe, anyi l'unu jigba lę k'akpuru Chileke anyi ųlo. Ọo anyibedua nwękinyi anyi bę a-kpuru Chipfu, bu Chileke kę ızurelu ųlo gę Sayirosu, bu eze ndu Peshiya tų-buru iya anyi.”

⁴ Ọo ya bu; ndu alį ono mee ndu Jiu tsuahaa ebvu; ęphe tų-gbee ęka l'akpu ųlo ono. ⁵ Ndu ono je ebukoo ndu mkpaka g'ęphe bya akposhia iphe, ęphe tųberu k'ememe. ęphe shiępho teke Sayirosu, bu eze ndu Peshiya; kpakashįta iphe, ęphe eme gbiriri jasų lę teke Dariyosu bu eze ndu Peshiya.

⁶ O be teke Kuzakusęsu bataru l'aba-eze; ndu ọhogu ono dee ękwo gude epfu iphe, ęphe sųru lę ndu bu lę mkpųkpu Jiuda meru; mę ndu bu lę mkpųkpu Jierúsalemų.

⁷ O be teke Atakuzakusęsu bu eze ndu Peshiya; Bishilamu; mę Mituredatu; mę Tabelu; waa ndu ọzo, ęphe l'ęphe aswije; dee ękwo-ozu

nụ iya. Ẹkwo-ozì onò ọ̀ẹ̀ e gude ẹ̀ka-ẹ̀kwo ndu Arámu dee; ọ̀ ọ̀bụkwarupho opfu-alì ndu Arámu ọ̀ẹ̀ e gude dee ya.

⁸ Ọ̀ ọ̀bụru Rehumu, ọ̀ nnaìjìoha; yẹẹ Shimushayi, ọ̀ onye edeje ẹ̀kwo ọ̀ẹ̀ deru ẹ̀kwo-ozì onò nù eze Atakuzakuzẹ̀sù gude p̄fubyishia ndu Jierúsalemù. Iphe, ẹ̀phe deru l'ẹ̀kwo-ozì onò ọ̀:

⁹ “Ẹ̀kwo-ozì ọ̀wa shì l'ẹ̀ka Rehumu, ọ̀ nnaìjìoha; mẹ Shimushayi, ọ̀ onye edeje ẹ̀kwo; waa ndu ọ̀zo, ẹ̀phe l'ẹ̀phe aswije; mbù ndu-ikpe; mẹ ndu eze; mẹ ndu-ishi ndu Peshiya; mẹ ndu-ishi ndu Ereku; mẹ ndu-ishi ndu Bábilonu; mẹ ndu-ishi ndu Susa, ọ̀ iya ọ̀ ndu Elamu; ¹⁰ mẹwaro iphe, ọ̀ ọ̀hamoha onò, parù ẹ̀ka; bya enwegbaaru ẹ̀nya onò, ọ̀ ndu Ọ̀sunapa chìshìru; ẹ̀phe je ebugbaaru lẹ̀ mkp̄kpu lẹ̀ mkp̄kpu, ọ̀ lẹ̀ Samériya; mẹ l'ẹ̀ka ọ̀zo, ọ̀ d̄uchaa l'azù ẹ̀nyimu.”

¹¹ Waa iphe, e deru l'ime ẹ̀kwo-ozì, ẹ̀phe deru nù Atakuzakuzẹ̀sù baa: “Ẹ̀kwo-ozì-a ọ̀ẹ̀ anyi ede anù gube eze Atakuzakuzẹ̀sù.

“Ndu ede iya nù ọ̀ ndu-ozì ngu; mbù anyìbe ndu onò, bu l'azù ẹ̀nyimu:

¹² “Gẹ̀ gube eze makwarù lẹ̀ ndu Jiu onò, ọ̀ ndu shì ngu l'ẹ̀ka lwapfuta anyi-a ọ̀ẹ̀ jeshìwaru Jierúsalemù. Ẹ̀phe akp̄kwawa mkp̄kpu onò, ekwefuje ike; bya abụkwarupho mkp̄kpu ẹ̀jo-ememe onò. Ẹ̀phe akp̄phuwa igbulò iya azù; atukwafuwa ọ̀kpa iya. ¹³ Iphe ọ̀zo ọ̀ gẹ̀ gube eze makwarù l'a -kp̄wa mkp̄kpu onò; kp̄ua igbulò iya ọ̀ẹ̀ ẹ̀phe ta t̄baekwa ọ̀tu alì ọ̀zo; mẹ ọ̀tu aswa; mẹ ọ̀tu uzò; shì nno mee g'uzò, okpoga shì erwu ndu eze ẹ̀ka rwùhu. ¹⁴ Eshì ọ̀phu ọ̀ ọ̀ l'ibe eze ọ̀ẹ̀ anyi shì eri nri; tẹme ọ̀phu ọ̀ d̄udu ree g'anyi hùma ẹ̀ka eeme eze iphe-iphere meru iphe anyi ezi ozi g'eze maru; ¹⁵ k'ọ̀phu ọ̀ l'e -nyochaa ẹ̀kwo, nna unu p̄hẹ̀ deshìru iphe, meru nù; unu ahàwà l'ime ẹ̀kwo onò lẹ̀ mkp̄kpu-a ọ̀ mkp̄kpu ekwefuje ike; emejekwaphò g'iphe tsù ndu eze l'ẹ̀hu; mẹ iphe, b̄kpoo alì-eze alì-eze; mbù l'ẹ̀jo-ememe onò b̄kpowaa iphe, ẹ̀phe shì teke ọ̀ ẹ̀nya meta. Ọ̀ ọ̀bụru iya meru iphe e mebyishìru mkp̄kpu onò. ¹⁶ Anyi eme gẹ̀ gube eze maru l'a -kp̄ua mkp̄kpu onò; bya akp̄ua igbulò iya ọ̀ ọ̀ t̄o d̄udu iphe, byaru e-shìkwadu l'azù ẹ̀nyimu erwu ngu ẹ̀ka ọ̀zo.”

¹⁷ Eze bya eyee ọ̀nu sù:

“Mu ekele Rehumu, ọ̀ nnaìjìoha ekele; bya ekelekwaphò Shimushayi, ọ̀ onye edeje ẹ̀kwo; mẹ ndu onò, ọ̀ ndu ẹ̀phe l'ẹ̀phe aswije onò, bu lẹ̀ Samériya; mẹ ndu ọ̀phu bu l'ẹ̀ka ọ̀zo, ọ̀ iche iche l'azù ẹ̀nyimu azù iya ọ̀phuu.

¹⁸ “Ẹ̀kwo-ozì, unu n̄ru anyi ọ̀ẹ̀ a ḡwaru gbanwee l'ataphu mu. ¹⁹ Mu bya at̄waa ekemu; a bya enyochawa hùma lẹ̀ mkp̄kpu-a te emejedu iphe, ndu eze pfuru e -shì teke ndiche; mẹ l'ẹ̀phe ekwefuje ike; eme gẹ̀ ndu ọ̀zo ta anòdujeshì eme iphe, ndu eze pfuru. ²⁰ Tẹmanu; lẹ̀ Jierúsalemù shì nweru ndu eze, okp̄hu ọ̀; tẹme mkp̄kpu ọ̀ igwerigwe shì n̄du p̄hẹ̀ l'ẹ̀ka l'azù ẹ̀nyimu. E shì anòduje at̄uru p̄hẹ̀ ọ̀tu alì; mẹ ọ̀tu aswa; mẹ ọ̀tu uzò. ²¹ Nta-a ọ̀ g'unu t̄a ekemu sù gẹ̀ ndu onò te jehẹkwa ozi onò, ẹ̀phe eje onò. G'ẹ̀phe ta akp̄ekwa mkp̄kpu onò ọ̀zo jasù teke mu a-sù g'a wata iya akp̄kpu. ²² Unu te ewekwa ozi onò gbẹgele gbẹgele; l'a taa ahakwa iphe, emebìyì iphe g'ò vu evuvu eje; shì nno emekata ndu eze.”

²³ T̄obudu iya ọ̀; a ḡep̄ho iphe onò, eze, ọ̀ Atakuzakuzẹ̀sù deru l'ẹ̀kwo-ozì onò, o deru nù Rehumu; mẹ Shimushayi, ọ̀ onye edeje ẹ̀kwo; mẹ ndu ẹ̀phe l'ẹ̀phe aswije onò; ẹ̀phe mekebe ẹ̀gwegwa jepfushia ndu Jiu onò, n̄ lẹ̀ Jierúsalemù onò; je ekebuta p̄hẹ̀ k'ike; g'ẹ̀phe te jehẹ ozi onò, ẹ̀phe eje onò.

²⁴ Noo ya; ozi ono, e gude l'eka eje l'ulo Chileke le Jierusalemu ono; kwaa g'o jeberu; ophu e tee Jehedu iya jeye o rwua l'apha, kwe Dariyosu, bu eze ndu Peshiya apha labo, o wataru aburu eze.

5

Aakuphu eze-ulo Chileke azu le Jierusalemu

¹ Tobudu iya bu; ndu mpfuchiru Chileke, bu Hagayi yele Zekaraya nwa Ido bya awata epfu opfu Chileke nuaaha ndu Jiu, bu le Jierusalemu; me l'ali ndu Jiuda; mbu l'ephe gude epha Chileke ke ndu Izurelu, pfuaharu phe iya. ² Oo ya bu; Zerubabelu nwa Sheyalutiyelu; yele Jieshuwa, bu nwa Jiozadaku wata akpu ulo Chileke ono; mbu ulu ophu du le Jierusalemu. Ndu mpfuchiru Chileke tsokwaru phe pho eyetaru phe eka.

³ O buru teke ono be Tatenayi, bu ochi-oha ndu bu l'azu enyimu; me Sheta-Bozenayi yele ndu ephe l'ephe aswije wu-pfutaru phe bya asu phe: "Bu onye karu unu g'unu kpu a ulo-a dozia?" ⁴ Ephe jikwaa phe pho su: "Bu gunu bugbaa epha ndu ono akpu ulo ono?" ⁵ Ole Chileke be nwuberu ndu bu ogerenya ndu Jiu ono enya; k'ophu bu le ndu ono ta akpohiduru phe eje ozi, ephe eje; jeye teke opfu ono rwuru Dariyosu le nchi; o dee ekwo-ozu nu g'abya akaru phe onu ya yeru le k'opfu ono.

⁶ Owaa bu iphe, e deru l'ekwo-ozu ono, Tatenayi, bu ochi-oha ndu bu l'azu enyimu deru; yee Sheta-Bozenayi; me ndu ephe l'ephe aswije, bu ndu n'oke-okwa, bu l'azu enyimu; mbu ekwo-ozu ono, ephe deru nu eze Dariyosu. ⁷ Ekwo-ozu ono, ephe deru nu iya ono be e deru su:

Ekwo-ozu-a be anyi ede anu gube eze Dariyosu. Anyi ekele ngu ekele!

⁸ Owaa bu ge gube eze maru l'anyi jeru l'eka ndu Jiuda bu. Anyi jeshia l'ulo Chileke ono, bu onye paru eka ono; bya ahuma le ndu ono gudewaa mkpuma, ha shii akpu ulo ono; ephe zubechaa eze-itso l'ime igbulu ono. Epe yeruihu l'ozu ono; o nodu eje egwegwa egwegwa l'eka phe.

⁹ Anyi jia ndu ophu bu ogerenya ndu Jiuda ono su phe: "Bu onye karu g'unu kpu a ulo ono dozia?" ¹⁰ Anyi bya ajikwaa phe pho epha phe; k'ophu anyi e-de epha phe ono edede nu ngu gi maru ndu-ishi ozi ono.

¹¹ Owaa bu onu, ephe yeru anyi: "Anyi bu ndu-ozu ke Chileke, nwe igwe; nweru ali. Anyi akpukwa ulo ono, a kpuhawaru teke du enya ono; mbu ulu, onye eze ndu Izurelu ono, paru eka apaa ono kpujeru kpu-tse ono.

¹² O buru l'oo le nna anyi phe kpaturu Chileke k'imigwe ehueghu meru g'o gude o woru phe ye l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; mbu onye Kaludiya ono, bu iya mebyishiru ulo-a bya achita ndu ali-a chiru lashia Babilonu. ¹³ O buru iya bu l'o rwua l'apha, kwe Sayirosu, bu eze ndu Babilonu apha lanu, o wataru aburu eze; o tua ekemu; mbu eze, bu Sayirosu g'a kpukwaa ulo Chileke ono. ¹⁴ Ivu, e meru le mkpola-ododo; me ndu ophu e meru le mkpola-ochaa dobe l'ulo Chileke, bu iya bu ono, Nebukadineza gwetajeru l'eze-ulo ono, du le Jierusalemu je edobe l'eze-ulo agwa ndu Babilonu be bu eze bu Sayirosu ono l'onwiya jeru egweta iya l'eze-ulo agwa ndu Babilonu ono. Eze Sayirosu gweru ivu ono ye l'eka onye eeku je Sheshubaza; onye o meru ochi-oha; ¹⁵ bya asu iya: 'Gweta ivu-a gweru je edobe l'eze-ulo, du le Jierusalemu. Ozo bu g'a kpukwaa ulo Chileke g'o nodu-phu azu l'eka onohawa.' ¹⁶ Nokwa iya bu le Sheshubaza abya atua okpa ulo Chileke le Jierusalemu. Eshi teke ono bya eye nta-a be e shi kputa iya; ophu a kpu-gheduru iya."

17 “Oo ya bu; o -buru l’o du gube eze ree; i haa g’a v’ochaada ulo aka aakwakobeje iphe ndu eze deru le Babilonu l’eka ono g’a maru; ?bua eviya l’eze, bu Sayirosu turu ekemu su g’a kpukwaa ulo Chileke, le Jierusalemu. Ge gube eze ezilatakwanuru anyi iphe, i chi-taru l’idzu l’obu ngu l’opfu-a.”

6

A choru ekemu, eze, bu Sayirosu turu chota

1 Tobudu iya bu; eze, bu Dariyosu bya atua ekemu; e tsoru ulo aka akwakobeje iphe v’ochaaha le Babilonu; mbu aka a kuberu ekwo, e deshiru iphe, meru l’ali ono. 2 O buru le mkpukpu Ekubatana, bu ishi mkpukpu ndu Midiya be a vofutaru ekwo, a phuru aphuphu.

Iphe, e deru l’ekwo ono be suru:

3 “L’apha ke mbu, Sayirosu wataru abu eze be o turu ekemu g’a kpu ulo Chileke ono, du le Jierusalemu; su g’a kpukwaa ulo ono, bu aka aanoduje egwe ngweja; mbu g’a tukwaa okpa iya atukwa. G’oo-habe l’eli aburu ntu-okpa ukporo eno l’iri; mgbureku iya adu ntu-okpa ukporo eno l’iri.

4 Aakpopfube iya mkpuma, ha shii uzi eto; aapfube iya itso lanu. Ugwo iya be ee-shi l’ulo eku ndu eze pfua. 5 Ozo bu; ivu, e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa, bu ophu Nebukadineza shi l’eze-ulo ono, du le Jierusalemu ono gweta je edobe le Babilonu; g’e gwetakota iya je edobephu azu l’eka o shi du l’eze-ulo ono.

6 “Oo ya bu ge gube Tatenayi, bu ochi-oha l’azu enyimu; me Sheta-Bozenayi; me ndu unu l’ephe aswije, bu ndu no l’oke-okwa tuko g’unu ha buru ubara yeru aka ono. 7 Ba adukwa g’unu ha onye e-je akposhi ozi ono, eeje l’ulo Chileke ono. Unu haa g’ochi-oha ndu Jiu; me ndu bu ogerenya ndu Jiu kpukwaa ulo Chileke ono g’o pfuru l’onodu iya. 8 Ozo bu le mu atu ekemu iphe, unu e-meru ndu bu ogerenya ndu Jiu ono g’ephe gude kpukwaa ulo Chileke ono su: G’a pfu-dzukotaje ndu ono ugwo, ephe gude eme k’ulo ono rengurengu. Eka ee-shi pfua phe iya bu l’ulo eku ndu eze; mbu shita l’utu, ndu bu l’azu enyimu turu; oo ya bu g’o to du iphe, a-kposhi ozi ono akposhi. 9 Iphe, bu iphe, mkpa iya duru phe; g’a nujekwa phe iya; du g’unwu oke-eswi; me ebili; m’o bu nwaturu, ee-gude egwe ngweja-akpo-oku nu Chileke k’imigwe; me witi; me unu; me mee; me manu; mbu egube ono, ndu-uke Chileke le Jierusalemu sukpoerupho g’a nu phe be aanukotajekwa phe mboku-mboku; g’a ba hakwa phe iya anunu; 10 k’opfu ephe e-gwe ngweja, du ree nu Chileke k’imigwe; pfukwarupho nu iya g’o kebe eze l’oma; yee unwu iya.

11 “Ozo bu le mu atukwapho ekemu su l’onye gbanweru opfu mu ono be aa-phota itso, gude ulo iya nanu; gude tsebe onye obu etsebe; teme l’e mee ulo iya obu g’o buru ikpozu. 12 Ge Chileke ono, bu iya hotaru aka ono g’o buru aka oo-buru eburu ono mebyikwaa iphe, bu ndu eze; waa iphe, bu ndu e-me g’ephe gbanwee opfu-a; ozo machia aka g’ephe mebyia ulo Chileke-a, du le Jierusalemu. Oo mb’dua, bu eze, bu Dariyosu be turu ekemu-a. G’unu doo enya le mini mee iphe, ekemu-a pfuru.”

Eye eze-ulo Chileke ono l’eka Chileke

13 Tobudu iya bu; Tatenayi, bu ochi-oha l’azu enyimu; me Sheta-Bozenayi; me ndu ephe l’ephe aswije; bya emee iphe ono, eze, bu Dariyosu suru g’e mee ono egwegwa. 14 Oo ya bu; ndu bu ogerenya ndu Jiu ono nodu akpu ulo ono eje l’iphu l’iphu shita l’opfu Chileke, Hagayi, bu onye mpfuchiru Chileke yele Zekaraya, bu nwa Ido epfu. Ephe kpu ulo ono

jasu ephe kpụ-ghee ya ọ dị gẹ Chileke kẹ Ízurẹlu suru g'ephe kpua ya g'ọ dị; mę l'uzo Sayirosu; mę Dariyosu; mę Atakuzakuzesu, bụ ndu eze Peshiya turu phę ekemu iya. ¹⁵ Ephe kpua ụlo ono kpụ-ghee l'abalị k'ęto l'ime ọnwa Ada; l'apha, kwe eze Dariyosu apha ishii, ọ wataru aburu eze.

¹⁶ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu; mbu ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi; męwaro ndu ono, e shi kpua lę ndzụ ono tuko g'ephe ha gude ẹhu-utso, bọo iphe; woru ụlo ono ye Chileke l'ęka. ¹⁷ Ephe gude ukporo oke-eswi ise; mę ukporo ebili iri; mę unu unwu aturu gwee ngweja, ephe gude yee ụlo Chileke ono l'ęka Chileke. Ephe gude mkpi iri l'ębo gwee ngweja- iphe-ęji l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu l'ophu. Mkpi iri l'ębo ono nọ-chiru ęnya ipfu iri l'ębo, Ízurẹlu nweru. ¹⁸ Ephe bya edobe ndu-uke Chileke l'ogiri l'ogiri; dobe ndu Lívayi l'ogbo phę g'ephe a-nọdu eje ozi Chileke lę Jierúsalemụ; ęgube e deru iya l'ękwo Mosisu.

Obo Ojeghata

¹⁹ O rwua l'abalị k'iri l'ęno l'ime ọnwa mbu; ndu ono, e shi kpua lę ndzụ ono bọo obo Ojeghata. ²⁰ Ndu uke Chileke; mę ndu Lívayi bę a sachakotaru; ephe tuko g'ephe ha buru ndu mmerwu adudu l'ẹhu. Ndu Lívayi gbua nwaruru obo Oje-aghata l'iswi ẹhu ndu ono, e shi kpua lę ndzụ ono; bya egbudoru iya unwunna phę ono, bụ ndu-uke Chileke; bya egbudokwaru iya phọ onwophę. ²¹ Oo ya bụ; ndu Ízurẹlu ono, e shi kpua lę ndzụ ono, lwaru nụ ono tuko ria ya; męwaro ndu ono, woru onwophę dobe iche l'urwuali ono, ndu ta amadu Chileke l'alị ono emegbabe; shi nno abaru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ęja. ²² Abalı ęsaa bę ephe gude ẹhu-utso bọo Obo-iphe aataję buredi ekoduru ekoko; kęle Chipfu bę meru g'ẹhu tso phę utso shii; bya emee g'eze ndu Asiriya kporu obu yeru phę; k'ophu bụ l'ọ meru g'ęka shihu phę ike l'akpu ụlo Chileke ono, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu.

7

Ndu Ezura du Iwa Jierúsalemụ

¹ Tọbudu iya bụ; abya anọo gbiriri jeye teke Atakuzakuzesu wataru abu eze ndu Peshiya; Ezura gbalihu alala. Ezura ono bụ nwa Seraya; Seraya buru nwa Azariya; Azariya buru nwa Hilikaya; ² Hilikaya buru nwa Shalumu; Shalumu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Ahitubu; ³ Ahitubu buru nwa Amaraya; Amariya buru nwa Azariya; Azariya buru nwa Merayotu; ⁴ Merayotu buru nwa Zerahaya; Zerahaya buru nwa Uzi; Uzi buru nwa Buki; ⁵ Buki buru nwa Abishuwa; Abishuwa buru nwa Finehasu; Finehasu buru nwa Eleyaza; Eleyaza buru nwa Eronu. Eronu buru onye-ishi ndu-uke Chileke.

⁶ O buru Ezura ono gbalihuru shi lę Babilonu lwatashia. Ezura ono bụ onye ede ękwo; bya aburu onye k'ekemu Mosisu doru ęnya rengurengu; mbu ekemu, Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu turu. Eze mekotaru iya iphemiphe, ọ rworu iya g'ọ meeru iya; kęle ęka Chipfu, bụ Chileke iya du iya l'ẹhu. ⁷ O dukwarupho ndu Ízurẹlu, lwakwarupho Jierúsalemụ teke ono; mbu l'apha, kwe eze, bụ Atakuzakuzesu apha ęsaa, ọ wataru aburu eze. Ndu uke Chileke hakwarupho yiru iya; mę ndu Lívayi; mę ndu aguje ebvu; mę ndu echeje onu-oguzo nche; mę ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke. ⁸ Ezura l'onwiya bę jerwuru Jierúsalemụ l'onwa k'ise, bukwapo apha, kwe eze apha ęsaa l'abu eze iya. ⁹ O shi lę Babilonu gbęshi ije iya g'onwa

mbụ ụ́ dụ́ l'abalị́ mbụ́; rwua Jierúsalemụ́ g'ónwa ise ụ́ dụ́ l'abalị́ mbụ́; noo kele ẹ́ka-oma ke Chipfu, bụ́ Chileke iya be ụ́ dụ́ iya l'ẹ́hu. ¹⁰ Noo kele Ezura be ziberu obu iya g'ọ́ nwụ́ta ekemu Chipfu; mekwapho iphe, o pfuru; me g'ọ́ zia iphe, Chipfu toru okpa iya; me nsọ́ iya l'alị́ Ízurẹ́lu.

Ekwo-ozí, eze, bụ́ Atakuzakuzẹ́sụ́ deru nụ́ Ezura

¹¹ Ọ́waa bụ́ iphe, e deru l'ẹ́kwo-ozí, eze, bụ́ Atakuzakuzẹ́sụ́ nuru Ezura, bụ́ onye uke Chileke; bụ́ru onye edeje ẹ́kwo; mbụ́ onye iphe, Chipfu tũru l'ekemu; me iphe, o toru ndu Ízurẹ́lu okpa iya doru ẹńya:

¹² “Ẹ́kwo-ozí-a be shi l'ẹ́ka mube eze, bụ́ Atakuzakuzẹ́sụ́, bụ́ onye eze ka ndu eze. Onye mu ede iya anụ́ bụ́ Ezura, bụ́ onye uke Chileke; bụ́ru onye edeje ẹ́kwo k'ekemu Chileke k'imigwe.

“Mu ekele ngu ekele.

¹³ “Mu tũru ekemu dee ya edede sụ́ l'iphe, bụ́ onye Ízurẹ́lu, nọ́ l'alị́-eze mu; mekpoo ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, bụ́ onye ọ́ogu ala Jierúsalemụ́; g'onye ọ́bu tsokwaru ngu lashia. ¹⁴ Mube eze; me umadzu ẹ́saa, l'agbazijeru mu idzu be ẹ́zi unu g'unu je amaru g'onodu ụ́ dụ́ lẹ́ Jiuda; me lẹ́ Jierúsalemụ́; unu amaru g'e gude emebe ekemu Chileke unu l'ẹ́ka ono, bụ́ iya bụ́ ekemu ono, nọ́ unu l'ẹ́ka ono. ¹⁵ Iphe ozo, unu e-mefua bụ́ g'unu chĩa mkpọ́la-ochaa; me mkpọ́la-ododo ono, mube eze; me ndu ono, agbazijeru mu idzu ono gude obu anyi nụ́ Chileke ke Ízurẹ́lu; bụ́ onye ono, bu ebubu lẹ́ Jierúsalemụ́. ¹⁶ Unu achĩafua mkpọ́la-ochaa; me mkpọ́la-ododo, unu a-nata lẹ́ Bábílọ́nu l'ophu yekobe iya; mefua iphe ndu Ízurẹ́lu; me ndu-uke Chileke e-gude obu phe nụ́ g'e gude mee k'ulo Chileke phe ọ́bu lẹ́ Jierúsalemụ́.

¹⁷ “Unu hụ́ma l'unu gudefutaje okpoga ono zuta oke-eswi; me ebili; me nwatũru, unu e-gude gwee ngweja; yele ngweja-nri, etsoje iya nụ́; me ngweja iphe-angungu, l'etsojekwa iya pho. Unu e-gwe ngweja ono l'eli ẹńya ẹ́ka eegweje ngweja l'ulo Chileke unu lẹ́ Jierúsalemụ́. ¹⁸ A bya lẹ́ mkpọ́la-ochaa; me mkpọ́la-ododo ophu phoduru nụ́; ge gube Ezura; me ndu Jiu ophuna gude iya mee iphe, ụ́ dụ́ unu ree l'uzo, o bụ́ uche Chileke unu. ¹⁹ Iphemiphe, a nukotaru unu g'unu gude jeje ozi l'ulo Chileke unu ono be unu e-gweshikota dobe l'iphu Chileke lẹ́ Jierúsalemụ́. ²⁰ Iphe ozo, ụ́ dụ́ unu mkpa, bụ́ iphe unu ee-gude eme k'ulo Chileke unu ono; o -bũru iphe, unu nũfutaje; unu eshi l'ulo ẹ́ku eze wota iya nụ́.

²¹ “Nta be mbę́dua, bụ́ eze Atakuzakuzẹ́sụ́ atụ́ ekemu ede iya edede anụ́ iphe, bụ́ ndu akwakobeje okpoga l'azụ́ ẹńyimu azụ́ iya ophuu sụ́: Iphe, bụ́ iphe Ezura, bụ́ onye uke Chileke; bya abũru onye edeje ẹ́kwo k'ekemu Chileke k'imigwe sũru g'unu nụ́ iya; unu nujekwa iya iphe o bụ́. ²² Je akpaa l'okpoga mkpọ́la-ochaa, ụ́ dụ́ ụ́kporo ise; me ogbongu witi, ụ́ dụ́ ụ́kporo ise; me ite-mee, ụ́ dụ́ ụ́kporo ise; me ekpemu manụ́, ụ́ dụ́ ụ́kporo ise; me únú; ọ́le únú b'a ta sudu l'ọ́ waa g'oo-jeberu. ²³ Iphe, Chileke k'imigwe turu l'ekemu; g'e mekwaa ya rengurengu; mbụ́ iphe, a tũru l'ekemu g'e mee l'ulo Chileke k'imigwe; a -nonyanu oke ẹ́hu-eghu iya dapfuta alị́-eze iya; ye k'unwu iya. ²⁴ Ozo bụ́ l'anyi emekwapho g'ọ́ doo unu ẹńya l'a dachiwaru unu anata utu-alị́; me utu-aswa; me utu-uzo l'ẹ́ka ndu-uke Chileke; me l'ẹ́ka ndu Lívayi; me l'ẹ́ka ndu aguje ebvu; me l'ẹ́ka ndu echeje ọ́nu-oguzo nche; me l'ẹ́ka ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me l'ẹ́ka ndu ozo, ejekpoo ozi l'ulo Chileke.

²⁵ “Ge gube Ezura gude mmamiphe, Chileke ngu nuru ngu gude hota ndu-ikpe; me ndu a-noduje edoshi opfu g'ephe kpeje ikpe, pfuru oto l'opfu

ẹhu iphe, bukpo ndu bu l'azu enyimu; mbu iphe, bukpo ndu maru ekemu Chileke ngu. Unu eworu ekemu ono zia ndu amadu ekemu g'ephe maru iya. ²⁶ Iphe, bu onye jikaru eme iphe, ekemu Chileke ngu pfuru; me iphe, ekemu eze pfuru; g'e kpee onye obu ikpe, shihuru ike; g'e kpee ya mpfugbu; ozoo l'achifu onye obu achifu; ozoo l'e gweta iphe, o nweru; ozoo l'a tya ya mkporo."

Ezura etu Chileke epha

²⁷ G'ajaja buru ke Chipfu; mbu Chileke ke nna anyi phe; onye meru g'egube iphe owa du eze l'obu ke g'o mee g'ulo Chipfu ono, du le Jierusalemu buru aka du ubvu. ²⁸ Yebe onye meru ge n-yemobu eze; me ke ndu anoduje agbaziru eze idzu rwube mu aka; me n-yemobu ke ndu bukpo ndu ike du, bu ndu-ozu eze. Obu be shihuru mu ike shii; noo kele aka Chileke be du mu l'ehu. O buru iya meru g'o gude mu du ike chikota ndu-ishi le Izurelu; epe tsoru mu; anyi lashia.

8

Epha ndu epe le Ezura swi lwa

¹ Owaa bu epha ndu bugbaa ishi l'onu-ulo nna phe; temanu owa-a buru ekwo, e deshuru epha phe g'e gude nwua phe; mbu ndu ono, mu l'ephe shi le Babilonu swiru lwa teke Atakuzakuzesu bu eze:

² Onye-ishi ndu oshilokpa

Finehasu bu Geshomu.

Onye-ishi ndu oshilokpa

Itama buru Danele.

Onye-ishi ndu Nwa Devidi

buru Hatushi,

³ bu nwa Shekanaya.

Onye-ishi ndu oshilokpa

Paroshi bu Zekaraya.

Ndu epe l'ia swi,

bukwanu ndu e deru l'ekwo,

e deshuru g'e gude nwua phe

du unwoke ukporo esaa l'iri.

⁴ Onye-ishi ndu oshilokpa

Pahatu-Mowabu bu

Eliyowenayi nwa Zerahaya.

Ndu epe l'ia swi du

unwoke ukporo iri.

⁵ Onye-ishi ndu oshilokpa

Zatu bu Shekanaya nwa

Jiahaziyelu. Ndu epe l'ia

swi du unwoke ukporo

iri l'ise.

⁶ Onye-ishi ndu oshilokpa

Adinu bu Ebedu nwa

Jionatanu. Ndu epe l'ia

swi du unwoke ukporo

labo l'iri.

⁷ Onye-ishi ndu oshilokpa

Elamu bu Jieshaya nwa

Atalaya. Ndu epe l'ia

swi du unwoke ukporo

eto l'iri.

- 8 Onye-ishi ndu oshilokpa
Shefataya bu Zebadaya
nwa Mayikelu. Ndu ephe
l'iya swi du unwoke
ukporo eno.
- 9 Onye-ishi ndu oshilokpa
Jiowabu bu Obedaya nwa
Jiehiyelu. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo iri
l'unwoke iri l'esato.
- 10 Onye-ishi ndu oshilokpa
Bani bu Shelomiti nwa
Jiosifaya. Ndu ephe l'iya
swi du unwoke ukporo
esato.
- 11 Onye-ishi ndu oshilokpa
Bebayi bu Zekaraya nwa
Bebayi. Ndu ephe l'iya swi
du unwoke ukporo l'esato.
- 12 Onye-ishi ndu oshilokpa
Azugadu bu Jiohananu
nwa Hakatanu. Ndu ephe
l'iya swi du unwoke ukporo
ise l'unwoke iri.
- 13 Onye-ishi ndu oshilokpa
Adonikamu be bu phe
byakpechaaruazu. Epha
phe bu Elifeletu; me Jiyuwelu;
me Shemaya. Ndu ephe l'ephe
swi du unwoke ukporo eto.
- 14 Onye-ishi ndu shilokpa
Biguvayi bu Utayi; me
Zaku. Ndu ephe l'ephe swi
du unwoke ukporo eto
l'unwoke iri.

Ezura Achọ ndu a-nọdu eje ozi l'eze ụlo Chileke

15 Mu bya achikobe phe l'aguga enyimu ono, l'aso ala Ahava. Anyi kpobe ulo-ekwa anyi l'eka ono noo ujiku eto. Mu bya elekota enya le ndu ono g'ephe ha; me ndu-uke Chileke; huma l'o to dudu m'onye Liviayi, no l'eka ono. 16 Tobudu iya bu; mu zia g'e je ekua Eliyeza; me Ariyelu; me Shemaya; me Elunatanu; me Jiaribu; me Elunatanu; me Netanu; me Zekaraya; me Meshulamu, bu ndu-ishi. Mu kukwapho Jioyaribu; me Elunatanu, bu ndu iphe edoje enya. 17 O buru Ido, bu onye-ishi phe le mkpukpu Kasifiya be mu ziru phe g'ephe jepfu. Mu karu phe iphe, ephe e-pfuru Ido; me ndu nkiya phe; mbu ndu ono, l'eje ozi l'eze-ulo, du le Kasifiya l'eka ono; g'ephe zia ndu a-byapfuta anyi bya eje ozi l'ulo Chileke anyi.

18 O buru l'oo le Chileke doberu anyi eka oma iya l'ehu meru g'o gude ephe dutaru anyi onye iphe edoje enya; mbu oshilokpa Mahuli, epha iya bu Sherebaya. Mahuli bu nwa Liviayi; Liviayi buru nwa ke Izurelu. Unwu Sherabaya; me ndibe phe be du iri l'esato. 19 Ndu ozo bu Hashabaya; me

Jieshaya, bu oshilokpa Merari. Ndibe phe me unwune iya k'unwoke be du ukporo. ²⁰ Ndu ozo, ephe dutafuaru le ndu eje ozi l'eze-ulo ono du ukporo iri le nanu. Ndu ono bu ndu Dévidi; yele ndu-ishi ozi iya hotaru g'ephe yetajeru ndu Lívayi éka. Ndu ono g'ephe ha be e deshikotaru épha phe l'ekwo.

Aswi egu epfu anu Chileke

²¹ Tobudu iya bu; mu bya araa ya arara su g'a swia egu l'éka ono; mbu l'enyimu Ahava ono. K'opu anyi e-shi nno wozeta onwanyi ali l'atatiphu Chileke anyi; rwoo ya g'o duru anyi l'unwegirima anyi; me ivu anyi shia uzo opu ka ree. ²² Kele iphere du mu ke ge mu jepfu eze je arwoo ya g'o yeru anyi ikpoto ndu ojogu; me ndu agba l'inya g'ephe dua anyi l'uzo m'obvu ndu ohogu. Eshi opu anyi gudewaa onu anyi su eze: "Éka-oma Chileke anyi be aduje l'ehu ndu bukpo, ndu acho iya nu g'ee-shi g'o duru phe le ree. Ole okpehu iya; me oke ehueghu iya be aduje l'ehu iphemiphe bu ndu jikaru iya nu." ²³ Oo ya bu; anyi swia egu rwoo Chileke anyi k'iphe ono. O meeru anyi iphe, anyi suru g'o meeru anyi.

Iphe, a nuru g'e gude mee iphe l'eze-ulo Chileke

²⁴ Tobudu iya bu; mu woru umadzu iri l'ébo pho, bu ndu-ishi ndu-ishi-uke Chileke dobe iché; mbu Sherebaya; me Hashabaya; mewaro ndibe phe umadzu iri opuna. ²⁵ Mu bya atukota erwa mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu; mekpoo iphemiphe, ndu eze; me ndu-uke Chileke; me ndu l'agbazijeru eze idzu; me ndu o meru ishi; me ndu Izurelu l'opu, no l'éka ono nuru g'e gude eje ozi l'ulo Chileke. ²⁶ Mu tua erwa iphe ono goshi phe. Iphe, erwa mkpola-ochaa du buru unu talentu l'ukporo talentu iri l'ébo le talentu iri; ivu, e meru le mkpola-ochaa be erwa iya du ukporo talentu ise. Erwa ke mkpola-ododo du ukporo talentu ise. ²⁷ Iphe ozo bu gbanugbam, e meru le mkpola-ododo, dataru unu dariku labo l'ukporo iri; me ivu labo, e meru l'okpobe onyirubvu, eke ododo ododo, vukwapho onu aswa ge ke mkpola-ododo.

²⁸ Mu su phe: Unu duru Chipfu nsó; onokwapho g'ivu-a g'o ha dukotaru iya nsó bu ono. Mkpola-ochaa; me mkpola-ododo ono bu iphe, ndiphe turu obu phe onyo nu Chipfu, bu Chileke ke nna unu phe. ²⁹ Unu letakwa phe enya ree jeye teke unu a-tu erwa iya l'atatiphu ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu-ishi ndu Lívayi; me ndu-ishi l'onu-ulo nna phe le Izurelu. O buru l'ime mkpuru, duchaa l'ulo Chileke le Jierusalému be unu a-nodu tua erwa iphe ono goshi phe. ³⁰ Oo ya bu; ndu-uke Chileke chita mkpola-ochaa ono; me mkpola-ododo ono; me ivu ono, a tularu erwa iya atutu ono; gude jeshia l'ulo Chileke anyi le Jierusalému.

³¹ Tobudu iya bu; o rwua g'onwa mbu du l'abalí iri l'ébo; anyi shi l'enyimu Ahava gbalihu jeshia Jierusalému. Éka Chileke anyi du anyi l'ehu; o shi nno nafuta anyi l'éka ndu ohogu; me l'éka ndu ana nfu, kwakacharu anyi l'uzo. ³² Anyi rwua Jierusalému bya anoo ujiku eto l'éka ono. ³³ O be mboku k'eno iya; anyi nodu l'ulo Chileke tua erwa mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu ozo, du nsó; woru ye l'éka Meremotu, bu nwa Uráya, bu onye uke Chileke. Eleyaza nwa Finehasu be yee ya nogbabe. Ndu tso phe nodu l'éka ono bu ndu Lívayi; me Jiozabadu nwa Jieshuwa; me Nowadaya nwa Binuyi. ³⁴ Iphemiphe ono be a guru ogo; tua erwa iya atutu; bya edeshikota erwa iya ono l'ekwo teke ono.

³⁵ Ozo bu le ndu ono, e shi kpua le ndzu ono; mbu ndu ono, shi l'éka ono, e shi kpua phe le ndzu lwa ono be gweru ngweja-akpo-oku nu Chileke

ke Ízurelu. Ephe gburu oke-eswi iri l'èbo l'èhu ndu Ízurelu l'ophu; gbua ebili ukporo èno l'iri l'ishii; me unwu aturu ukporo èto l'iri l'èsa; bya egbua mkpi iri l'èbo, e gude gwèe ngweja-iphe-èji. Ngweja ono g'ò ha be a kpokotaru oku nu Chipfu. ³⁶ Ephe zia ozi ono, eze ziru ndu no-chiru enya eze; me ndu bu ochi-oha; l'azu enyimu azu iya ophuu. Ndu ono bya eyeru ndu Jiu ono èka; yetakwaphò èka l'akpu ulo Chileke ono.

9

Ezura epfu anu Chileke ke ndu Jiu, alu nwanyi eghirigha

¹ E mechaepho iphemiphe ono; ndu-ishi byapfutashia mu bya asu mu: "Ndu Ízurelu je akpaa le ndu-uke Chileke; me ndu Livayi be jikakwaru edobe onwophe iche l'eka ndu ali-a no; ephe tsoakwaru eyephe eka l'akpamara, ndu ali-a l'anoduje emegbabe; mbu ndu Kènanu; me ndu Hetu; me ndu Pérezu; me Jiebusu; me ndu Amonu; me ndu Mowabu; me ndu Ijiputu; me ndu Amoru. ² Ephe watawaru aluta unwada ndu ali-a k'onwophe; bya alutakwaru phe pho unwu phe; k'ophu bu le ndu ono, du nso ono be wotawaru onwophe tugbabe l'èhu ndu ali-a. O buru ndu-ishi; me iphe, bu ndu no l'oke okwa be eka phe kangoru l'eme ejo-iphe ono." ³ Mu numaeopho iphe ono; mu lajashia uwe mu; lajashia uwe mgbalanu mu; mu pheta onwomu egbushi l'ishi; pheta eji l'agba; bya ano-zeta anoo; edzu nodu eswi mu l'èhu. ⁴ Tobudu iya bu; iphe, bukpuo ndu ndzu ghuru l'eka ephe numaru opfu, o pfuru mbu Chileke ke Ízurelu le k'emeswe ono, ndu ono, a kpuru le ndzu pho, lwaru nu pho mesweru ono; bya egbuphe mu mgburugburu; mu nodu ge mu no jeye teke eegweje eja uzenyashi; edzu nodu eswi mu pho l'èhu.

⁵ O beepho l'egwe eja uzenyashi ono; mu shi l'enyoru, mu gworu gbalihu; yeke uwe mu pho, mu lajashiru pho; me uwe mgbalanu mu pho, mu lajashiru pho; bya ephureta gbushi ikpere l'ali chiliaru Chipfu, bu Chileke mu eka mu labo imeli; ⁶ pfuru nu iya su: "Gube Chileke nkemu; iphere du mu; teme ehu rwuhukwa mu pho ge mu e-shi palia enya lee gube Chileke mu; iphe, kparu iya nu buru l'èjo-iphe, anyi eme be kawa anyi l'eli; temanu ikpe, nmaru anyi rwwaa imigwe. ⁷ E -shi teke nna anyi phe no; rwua ntanu-a be ikpe, paru eka nmaakwaru anyi. O buru ejo-iphe, anyi emegbabe be meru g'o gude e woru anyibedua; me ndu eze anyi phe; me ndu-uke Chileke anyi phe ye ndu eze ndu ali-a l'eka ephe gude ogu-echi gbushia anyi; kpukoo anyi le ndzu; kwaa iphe anyi l'okwata; ephe nodu eme anyi iphe-iphere egube ono, ephe eme iya anyi ntanu-a. ⁸ Ole ke nwanta be gube Chipfu, bu Chileke mewaru anyi iphe-oma; keke i meru anyi nweru nwa ndu ophu, phoduru nu; bya emee g'anyi nguru anguru l'eka-a, duru ngu nso-a; k'ophu bu le gube Chileke anyi e-me g'enya sahu anyi; bya emekwapho g'anyi shi l'abu ohu, anyi bu-a jakerehu. ⁹ Anyi shi buru ndu ohu; ole gube Chileke ta ahaduru anyi g'anyi kwawaroo ya l'abu ohu ono. I goshiru l'iphuru anyi obu-imemini l'atatiphu ndu eze ndu Peshiya; i meru anyi jakerehu; shi nno mee g'anyi kpukwaaru gube Chileke anyi ulo ngu; me g'anyi kpukwachaa eka o mebyishihuru; teme i mee g'anyi nweru igbulò le Jiuda me le Jierusalemu.

¹⁰ "Gube Chileke anyi; ?bu gunu be anyi e-pfu me e -mechaa; keke anyi gwobewaru eme ekemu ngu ono. ¹¹ Mbu ekemu ono, i turu shita l'eka ndu-ozu ngu ono, bu ndu mpfuchiru su: 'Ali ono, unu eje eburu ono be bu ali, ndu bu iya nu pharwushiru apharwushi. O buru akpamara, ephe eme; yeke ahuma ahuma be jiru ali ono shita l'ishi iya lanu rwua l'ishi

iya ophuu. ¹² Oo ya bu; g'unu b'e wokwaru unwada unu kee unwu phe unwoke; ophu unu alutakwa unwada nkephe duru nu unwu unu unwoke. Unu l'ephe ba anodukwa le nchi-adu-doo; ozoo g'unu choo iphe a-nodu ejehuru phe nu; k'ophu unu e-shihu ike; ria iphe-oma, shi l'ali ono; unu eme go buru okiphe unwu unu jasuru l'ojejeje ono.' ¹³ Iphe, nwuru anyi buru l'ejo-iphe, anyi meru; me l'ikpe, nmaru anyi ono be o shi. Ole iphe, du eji, anyi meru be ka shii eme l'ahuhu gube Chileke anyi huru anyi; temanu i mee g'anyi nweru nwa ndu owana, phoduru nu-a. ¹⁴ ?O gbaru g'anyi mebyibaa ekemu ngu ozo; ke g'anyi le ndu ono, eme akpamara ono kegbajeru nwanyi ozo? ?Anyi te emedu ehu eghua ngu eghu ghumihu k'ophu ii-me anyi alakota l'iyi k'ophu o to duedu onye aphodu nu; ophu o duedu onye anahu nu? ¹⁵ Gube Chipfu, bu Chileke ke Izurelu; i bu onye pfberekoto; kele anyi nweru nwa ndu ophu phoduru nu ntanu-a; mbu nwa ndu ophu nahuru nu. Huma g'anyi pfuru l'iphu ngu buru ndu-ikpe nmaru; mbu l'o meru ophu o to dudu onye a-du ike pfuru l'atiphu ngu."

10

Ndu Jiu akoshiru Chileke iphe-eji phe

¹ Ge Ezura epfu anu Chileke; akoshiru Chileke iphe, du eji, ephe megbaberu; ara ekwa; echi onwiya gbaagbaa l'ali l'atiphu ulo Chileke; ndu Izurelu zefuta igwerigwe wu-pfuta iya; unwoke; me unwanyi; me unwegirima; ephebedua nodu arakwapho ekwa nkephe arashi iya ike.

² Shekanaya, bu nwa Jiehiyelu; onye lanu l'ime ndu shi l'eri Elamu bya epfuru nu Ezura su iya: "Anyi meakwaru ge Chileke anyi te egudehe ire anyi eka; noo kele anyi jeru je alushia unwanyi ndu ohozo; mbu unwanyi ndu ali-a. Ole go duhabe be ndu Izurelu dukewarua iphe, ephe a-nodu ele enya iya. ³ Oo ya bu; g'anyi le Chileke anyi gbanaa ndzu; l'anyi l'a-chishikota unwanyi ono, anyi lushiru ono; me unwegirima, ephe nwushiru, bu iya bu egube ono nnajuphu mu chiru idzu iya; me ndu ono, anoduje atsu ekemu Chileke anyi ebvu ono. Ozo bu l'anyi e-me iya g'ekemu pfuru. ⁴ Gbalihi; o kwa ngu be opfu-a du l'eka; anyibedua be aa-pfukwaru ngu-a l'azu. Shihu obu ike mee ya."

⁵ Oo ya bu; Ezura gbalihi; bya emee ge ndu-ishi ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; me ndu Izurelu l'ophu ribua nte l'ephe e-me iphe ono ge pfuru iya. Ephe tuko g'ephe ha ria nte ono. ⁶ Noo ya; Ezura bya alufu l'atiphu ulo Chileke ono; tugbua o buru iya eje l'ulo Jiehohanana nwa Eliyashibu. O rwua eka ono; o jika eri nri; jika angu mini; kele oogukwadu aphu le ndu ono, e shi kpa le ndzu ono be e te gudedu ire phe eka.

⁷ A bya atuko Jiuda; me Jierusalemu l'ophu raa ya arara ge ndu ono, e shi kpa le ndzu ono tuko dzukota le Jierusalemu. ⁸ L'iphe, bu onye ta abyaduru l'ime abali eto iya be ee-gwe ivu iya; chifu onye obu go bo yihe l'ogbo, e shi kpa le ndzu. O buru ge ndu-ishi; me ndu bu ogerenya chiru idzu iya bu ono.

⁹ Tobudu iya bu; unwoke ndu Jiuda me ndu ke Benjiaminu tuko g'ephe ha dzukota le Jierusalemu l'ime abali eto ono. Mbogu ono bu mboku onwa ke tete du l'ukporo abali. Ndu ono g'ephe ha nodugbaa l'oma etsuzo l'atiphu ulo Chileke l'eka ono. Iphe ono; yee eze mini ono, edze nu ono mee; ehu nodu etegbaa phe etete. ¹⁰ Ezura, bu onye uke Chileke gbalihi su phe: "Unu mewaru; ophu egudedu ire unu eka; kele unu lushiru unwanyi ndu ohozo; shi nno mee g'ikpe kaba anma unube ndu Izurelu. ¹¹ Oo ya

bụ; unu tũko iphe-ęji, unu meru kọshiaru Chipfu, bụ Chileke kę nna unu phez; unu awata eme iphe, du iya ree. Unu bufu onwunu l'ęka ndu ali-a nọ; mę l'ęka unwanyi ndu ọhozo ono, unu lushiru ono nọ."

¹² Ndu ono, dzukoberu l'ęka ono tũa ọzu sũ: "O kpọephe iphe, i pfuru bę anyi e-me. ¹³ Obenu lę ndu kuru l'ęka-a parũ igwerigwe; teme ọ buru udzumini; k'ọphu anyi taa apfukotaduru l'etezi. Ozo bũ l'iphe-a ta abũdu iphe, ee-mekọta ujiku lanũ; ọzoo ujiku labo; noo kele iphe ono mewaru anyi meswewa shingushingu. ¹⁴ Ge ndu-ishi igwe-ọha-a pfunuru; g'iphe, bukpo ndu ndu-anyi lę mkpukpu lę mkpukpu, bũ ndu luru unwanyi ndu ọhozo; byakota l'iphu phez; g'ephe byaję mboku, a sũru g'ephe bya. Ephe n-ọdu abya; ephe lę ndu ọgerenya lę mkpukpu lę mkpukpu aswįjeru; mękwapho ndu-ikpe; jeye teke Chileke e-wofu oke ęhu-eghu iya ono, l'enwu g'oku l'ęhu anyi ono." ¹⁵ O buerupho Jionatanu nwa Asahęlu; yele Jiazaya nwa Tikuva kpoloko bę bũ ndu jikaru iphe ono, e pfuru ono. Meshulam; mę Shabetayi nọdu agba eyeru phez.

¹⁶ Ndu ono, e shi kpua lę ndzũ ono, lwarũ nũ ono mee iphe ono, e pfuru ono. Ezura, bũ onye uke Chileke hęta unwoke, bũ ndu-ishi l'ọnu-ulo nna phez; deshia ephe phez l'ękwo. O hęta phez g'ọnu-ulo phez hakęta. O beephe l'abalį mbũ l'ọnwa k'iri; ephe nọdu pfushia opfu ono. ¹⁷ O buru g'ọnwa kę mbũ du l'abalį mbũ bę ephe pfugheru opfu ęhu ndu ono, luru unwanyi ndu ọhozo ono.

Unwoke, luru unwanyi ndu ọhozo

¹⁸ A -bya l'ęchilabo ndu-uke Chileke bę bũ ndu ọwa-a luru unwanyi ndu ọhozo ono: Ndu shi l'eri Jieshuwa nwa Jiozadaku; yeę unwune iya kę nwoke, luru unwanyi ndu ọhozo ono bũ: Maseya; mę Eliyęza; mę Jiaribu; mę Gedalaya. ¹⁹ Ndu ono g'ephe ha bę tũkoro kweta ukwe l'ephe a-chįshikota unyomu phez ono, ephe luru l'ọhozo ono. Onyenonu l'ime phez shi l'igwe-aturu iya kputa ebili lanũ nũ g'e gude gwee ngweja-apfu-ugwo.

²⁰ Ndu shi l'eri Ima, luru phez nũ bũ: Hanani; mę Zebadaya.

²¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru phez nũ bũ: Maseya; mę Elayjia; mę Shemaya; mę Jiehiyelu; mę Uzaya.

²² Ndu shi l'eri Pasho, luru phez nũ bũ: Eliyowenayi; mę Maseya; mę Ishimelu; mę Netanęlu; mę Jiozabadu; mę Eleyasa.

²³ A bya lę ndu Lįvayi; ndu luru unwanyi ndu ọhozo bũ: Jiozabadu; mę Shimeyi; mę Kelaya, bukwaphe onye eekuje Kelita; mę Petahaya; mę Jiuda; mę Eliyęza.

²⁴ A bya lę ndu aguje ebvu bę bũ Eliyashibu bũ onye luru nwanyi ndu ọhozo.

Lę ndu nche-ọnu-oguzo buru Shalumu; mę Telemu; mę Uri bũ ndu luru unwanyi ndu ọhozo.

²⁵ A bya lę ndu İzurelu ọzo, luru unwanyi ọhozo ono:

Ndu shi l'eri Paroshi, luru phez nũ bũ: Ramaya; mę Izaya; mę Malukayjia; mę Mijiaminu; mę Eleyaza; mę Hashabaya; mę Benaya.

²⁶ Ndu shi l'eri Elamu, luru phez nũ bũ: Matanaya; mę Zekaraya; mę Jiehiyelu; mę Abudi; mę Jieremotu; mę Elayjia.

²⁷ Ndu shi l'eri Zatu, luru phez nũ bũ: Eliyowenayi; mę Eliyashibu; mę Matanaya; mę Jieremotu; mę Zabadu; mę Azayiza.

²⁸ Ndu shi l'eri Bebayi, luru phez nũ bũ: Jiehohananu; mę Hananaya; mę Zabayi; mę Atulayi.

²⁹ Ndu shi l'eri Bani, luru phez nũ bũ: Meshulam; mę Maluku; mę Adaya; mę Jiashubu; mę Sheyalu; mę Jieremotu.

³⁰ Ndu shi l'eri Pahatu Mówabu, luru phẹ nụ bụ: Aduna; mę Kelalu; mę Benaya; mę Maseya; mę Matanaya; mę Bezalelu; mę Binuyi; mę Manáse.

³¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru phẹ nụ bụ: Eliyéza; mę Ishaya; mę Malukayijia; mę Shemaya; mę Simiyonu; ³² mę Benjiaminu; mę Maluku; mę Shemaraya.

³³ Ndu shi l'eri Hashumu, luru phẹ nụ bụ: Matenayi; mę Matata; mę Zabadu; mę Elifeletu; mę Jieremayi; mę Manáse; mę Shimeyi.

³⁴ Ndu shi l'eri Bani, luru phẹ nụ bụ: Madayi; mę Amuramu; mę Uwelu; ³⁵ mę Benaya; mę Bedeya; mę Keluhi; ³⁶ mę Vanaya; mę Meremotu; mę Elyashibu; ³⁷ mę Matanaya; mę Matenayi; mę Jiasu.

³⁸ Ndu shi l'eri Binuyi, luru phẹ nụ bụ: Shimeyi; ³⁹ mę Shelemaya; mę Nétanu; mę Adaya; ⁴⁰ mę Makunadebayi; mę Shashayi; mę Sharayi; ⁴¹ mę Azarelu; mę Shelemaya; mę Shemaraya; ⁴² mę Shalumu; mę Amaraya; mę Jióséfu.

⁴³ Ndu shi l'eri Nebo, luru phẹ nụ bụ: Jieyelu; mę Matitaya; mę Zabadu; mę Zebina; mę Jiadayi; mę Jiowelu; mę Benaya.

⁴⁴ Ndu ono g'ephe ha bę shi lukota unwanyi ndu ohozo; mbu l'ọ duru ndu ophu unwanyi ono shi yechawaru unwegirima.

Ekwo Nehemaya

1 Ọwaa bụ opfu Nehemaya nwa Hakalaya.

Nehemaya vutaru ivu ẹhu Jierúsalemu

L'ọnwá Kísilewu l'apha k'ụkpọro gẹ mu nọ lẹ Susa, bụ ishi mkpụkpu; ² bẹ Hanani, bụ onye lanụ l'ime unwune mu yẹle unwoke ọzo tukuru shi l'alí Jiu bya. Mu jía phẹ aji ndu Jiuda, phọduru nụ; mbụ ndu ono, shi l'alí, e shi kpuru phẹ lẹ ndzụ laa; laphu azụ ono. Mu bya ajikwaa phẹ phọ aji Jierúsalemu. ³ Ephe sụ mu lẹ-a: “Ndu ono, e shi kpua lẹ ndzụ laa alí ọzo; ephe mechaa laphu azụ l'alí ndu Jiuda ono bẹ ọnodu phẹ dukwa eji shii; mbụ l'ọnodu phẹ bẹ iphere iya dukwa. Igbulo Jierúsalemu bẹ e nwukpọshichaaru enwukpọshi; tẹme ọnu-abata iya bẹ ọku tsukotaru.”

⁴ Mu nūmachaa iphe ono, ephe pfuru ono; mu nọ-zeta anọ wata ara ẹkwa.

Mu nọ ujiku olemole gụkota aphụ; aswí ẹgu epfu anụ Chileke k'imigwe.

⁵ Iphe, mu pfuru bụ: “Gube Chipfu, bụ Chileke k'imigwe; mbụ Chileke ono, parụ ẹka bya adụ ebvu ono; onye ono, edobeje ọgbandzu iya l'ẹhu ndu yeri iya obu bya eme iphe, o pfuru; tẹme ọ nọdu egoshije phẹ lẹ ya yeri phẹ obu. ⁶ Ngabenu nchí; le mu ẹnya; numa epfufu, mube onye-ozí ngu epfu anụ ngu; mbụ epfufu, mu anọduje l'iphu ngu epfu anụ ngu eswe l'enyashi l'iswi ẹhu ndu-ozí ngu, bụ ndu Ízurelu. Mu epfufuta iphe-ẹji, anyibe ndu Ízurelu megbabẹru ngu; mbụ iphe-ẹji, mbedua mẹ ndibe nna mu phẹ meru ngu. ⁷ Anyi mewaru ngu ẹjo-iphe, ha shii; mbụ l'anyi pawaru eme ekemu ono, i turu ono haa; bya ahaa eme iphe, i tọru ọkpa iya sụ g'e meje; mẹ eme omelali, i doberu, bụ iya bụ iphe, i turu l'ekemu nu onye-ozí ngu, bụ Mosisu. ⁸ Nyatanụ opfu ono, i pfuru onye-ozí ngu, bụ Mosisu sụ: ‘Ọ -buru l'e te egudedu ire unu ẹka bẹ mu a-tụkashikwa unu nanụ nanụ l'echilabọ ọhamoha. ⁹ Ọle ọ -buru l'unu dakoberu lwapfuta mu; bya edobe ekemu mu; eme iya ememe; o betakpo ẹka a chiru unu laa buru l'ọhu ẹka igwe beru alí beru; bẹ mu e-shi l'ẹka ono rwukọbe unu; duphuta unu azụ l'ẹka ono, mu hotaru g'ọ buru ẹka mu e-buru eburu ono.’

¹⁰ “Ọo ndu-ozí ngu bẹ ephe bụ; bya aburu ndibe ngu; mbụ ndu i gude eze ike ngu; mẹ ọkphehu ngu gbafuta. ¹¹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchí l'epfufu, onye-ozí ngu epfu anụ ngu; mẹ l'epfufu, ndu-ozí ngu epfu anụkwa ngu phọ; mbụ ndu ono, bụ ndu ọduje ree g'ephe tsu ngu ebvu ono. Jiko menaa g'iphe jeeru mube onye-ozí ngu lẹ ree ntanụ-a; mbụ g'i mee g'imemini mu dọ nwoke-a, bụ eze.”

Teke ono bẹ bụ mu shi buru onye agbajẹru eze mẹe.

2

Aaha Nehemaya g'o je Jierúsalemu

¹ O be l'ọnwá Nisanu l'apha, kwe Atakuzakuzẹsụ ụkpọro apha, ọ wataru aburu eze; g'a pataru iya mẹe; mu pata mẹe ono; gbaahaaru eze. Ọphu o tokọ dụ-swee teke mu gbanwubejeru iphu l'iphu eze. ² Eze jia mu sụ: “?Bụ gụnu meru iphe iídzu iphu l'ẹbe abụ iphe-ememe eme ngu? O to nwedu iphe ọzo gbahaa l'obu ta atsodu ngu ụtso.”

Teke ono; ndzū wata mu agushi ike. ³ Mu bya asū eze: “Ge gūbe eze nōdukwa ndzū jasuru asuru. ?Bū ke gunu bē mu ta anōdudu adzū iphu; lē mūbe onye mkpūkpu mu dakpōshihuru adakpōshihu; mbū ēka ono, e liru nna mu oche phē; tēme oğuzo iya būru iphe, ōku tsukōtaru?” ⁴ Tōbudu iya bū; eze sū mu: “?Bū gunu bē ō dū ngu ge mu meeru ngu?”

Mu bya atakpeeru Chileke k'imigwe opfu; ⁵ bya asū eze: “O -būru l'ō dū gūbe eze ree; mbū ō -būru lē mūbe nwozi ngu dū ngu l'obu; hanaa mu gē mu jeshia alī Jiuda; je lē mkpūkpu ono, e liru nna mu oche phē ono; je akpūkwa ya.”

⁶ Eze yele eze-nwanyi, bū onye nō-kube iya nū jīa mu sū: “?Dēnu g'iji-nō-beru l'ije ngu obu? ?Bū teke ole bē jī-lwa?” Ō dū eze ree ge mu je; mu bya atūaru iya ōnu.

⁷ Mu pfukwaarupho eze sū iya: “O -būru l'ō dū gūbe eze ree; denuru ēkwo-ozī nū mu gē mu nū ndu bū ōchi-ōha l'azū ēnyimu; k'ōphu ēphe a-ha mu gē mu ghata jeshia alī ndu Jiuda. ⁸ Dekwaaphō ēkwo-ozī ōphu mu a-nū Asafu, bū onye eleta ōswa eze ēnya; g'ō nū mu oshi, mu e-gude mee mgbo ōnu-abata ūlo-mgbobuta eze-ūlo Chileke; mē oshi, mu e-gude mezia igbulō mkpūkpu ono; mē ōphu mu e-gude mee ūlo, mu e-buru.” Iphemiphe, mu rworu eze bē o mekōtaru mu; kele ēka-ōma ke Chileke mu bē dū mu l'ēhu.

Nehemaya agbaphe igbulō Jierúsalemū

⁹ Mu bya ejerwua azū ēnyimu; mu bya eworu ēkwo-ozī ono, eze deru ono nū ndu ōchi-ōha ono. Eze bē duwaru ndu-ishi ndu ojogu; waa ndu agba l'inya yeru mu gē mu l'ēphe swīru. ¹⁰ Teke Sambalatu, bū onye Horonu; mē Tobaya, bū onye-ishi l'alī Amōnu nūmaerupho l'ō nweru onye byaru achō g'ee-shi g'iphe dūru ndu Ízurēlu lē ree; ō dū phē ēji dūshia phē iya ike.

¹¹ Noo ya; mu bya abata lē Jierúsalemū; nōo ya abalī ēto. ¹² O be l'enyashi ujiku lanū; mu gbalihi; mu l'unwoke olemole; anyi tūgbua. Ōphu ō dūdu onye mu pfuwaru iphe, Chileke mu yeru mu l'obu gē mu meeru Jierúsalemū. Ōphu ō dūkwapho anu-agbagba ōzo, mu gude ghahaepho ōphu mu l'agba. ¹³ Ō būru l'echi abalī bē mu gude tūgbua. Ēka mu shiru bū Ōnu-abata Nsūda lūfuta lē Wēlu Nkuta-ōswa; shia ono fūta lē Ōnu-abata Ikpōzu; ejekpōepho agbaphe igbulō Jierúsalemū ono, e tsukpōshiru etsukpōshi ono; yele oğuzo iya ono, ōku tsukōtaru ono. ¹⁴ Mu bya eshi l'ēka ono tūgbua shia ūzo Ōnu-abata Ēnya-nwobvu; waa Okpuru Eze; ole anū, mu agba agbagba te nwedū ēka oo-shi ghata. ¹⁵ Tōbudu iya bū; mu gude ēnyashi ono tūgbua kwasēru ūzo nsūda; agbaphe igbulō ono. Mu gbaphechaa ya; bya alwaphuta azū shia Ōnu-abata Nsūda bahū l'ime mkpūkpu.

¹⁶ Ōphu ndu-ishi amadū ēka mu jeru; ōzoo iphe, mu meru; kele o toko dūdu iphe, mu pfuwaru ndu Jiu; mē ndu-uke Chileke; mē ndu a maru ēpha phē; mē ndu-ishi; mēwaro ndu ōzo, bū ndu e-mechaa eje ozi ono.

Nehemaya epfu lē ya a-kpūkwa igbulō Jierúsalemū

¹⁷ Tōbudu iya bū; mu sū phē: “Unu hūmawaru ēgube iphe-otsulehu, anyi nō l'ime iya; mbū ge Jierúsalemū gude dakpōshihu; ōku tsukōta oğuzo iya. Unu byakwa g'anyi kpūkwa igbulō Jierúsalemū; k'ōphu anyi e-mefu onwanyi iphe-iphere l'ēhu.” ¹⁸ Mu bya epfukwaaru phē phō g'ēka-ōma ke Chileke mu gude dū-be mu l'ēhu; waa k'iphe, eze pfukōtaru mu.

Ɛphe sụ: “Ngwa; g'anyi wata iya akpukpu.” Ɛphe kwakọbeahaa ẹka k'awata ẹguru ozi ono.

¹⁹ Sambalatu, bụ onye Horonu; yẹle Tobaya, bụ onye-ishi l'alì Amonu; mẹ Geshemu, bụ onye Arabu numaepho iphe ono, anyi chīru idzu iya k'ememe ono; ẹphe chīahaa anyi ọchi jaahaa anyi ewenu asụje: “?Bụ gunu bẹ unu eme nno? ?Bụ ikè bẹ unu ekwefuru eze tọo?”

²⁰ Mu bya eyeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “O kwa Chileke k'imigwe bẹ e-me g'anyi mee iphe, anyi eme mekọta. Anyibe ndu-ozi iya abya awata akpu igbulọ ọbu; ọle unubedua te nwedu oke lẹ Jierúsalemụ; ọphu ẹka unu adudu iya; ọphu ndiche unu ebujeduru iya.”

3

Aakpukwa igbulọ Jierúsalemụ

¹ No iya; Eliyashibu, bụ onye-ishi uke Chileke; yẹle ndu ọzo, bụ ndu-uke Chileke bya agbeshi je atuko kpukwaa Onu-abata Aturu. Ɛphe kpuchaa ya; bya eyeshia ya mgbo. Ɛphe kpuru igbulọ iya ọ futa l'ulo-ephekerephe “Ukporo-ise” mẹ lẹ Ulo-ephekerephe “Hananelu.” Ɛphe mechaa ya bya eworu iya ye Chileke l'ẹka.

² Ɛka ọphu etsota ẹka ono bẹ bụ unwoke mkpukpu Jieriko bẹ kpuru iya nụ.

Zaku nwa Imuri kpua tsota phẹ.

³ Unwu Hasena bụ phẹ kpuru Onu-abata Ɛma. Ɛphe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; mẹ iphe, eegudeje aswo-chi iya aswo-chi; mẹ mgborígwè.

⁴ Onye kpu-tsotaru phẹ nụ bụ Meremotu nwa Uráya, mbụ nwanwa Hakozu.

Meshulamu nwa Berekaya, bụ nwanwa Meshezabẹlu kpuru tsota Meremotu.

Zadọku nwa Bana kpu-tsota Meshulamu.

⁵ Ndu mkpukpu Tekowa kpuru ẹka etsota iya nụ. Ọle ndu ọphu a maru ẹpha phẹ lẹ mkpukpu ono te ekwedu wozeta onwophe alì jee ozi, ndu-ishi-ozi ono sụru g'ẹphe jee.

⁶ Jioyada nwa Paseya; mẹ Meshulamu nwa Besodeya bẹ kpukwaru Akahụ Onu-abata. Ɛphe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; mẹ iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; mẹ mgborígwè.

⁷ Ndu kpukwaru ẹka etsota iya nụ bụ Melataya, bụ onye Gibiyonu; mẹ Jiadonu, bụ onye Meronotu; mẹ unwoke Gibiyonu yẹle Mizupa. Ɛka ono bọkọta ẹka ndu ọchi-ọha azụ ẹnymu bụ ishi.

⁸ Onye kpukwaru ẹka etsota iya nụ bụ Uzelu nwa Hahaya. Uzelu yì lẹ ndu akpuje ọzu mkpọla-ododo.

Onye kpuru tsota iya nụ bụru Hananaya. Hananaya bẹ yì lẹ ndu emeje manu-mbeleke, eshi mkpọ. Ɛphe kpuru igbulọ Jierúsalemụ ono jasụ lẹ igbulọ-osa.

⁹ Refaya nwa Huru bẹ kpu-tsotaru phẹ nụ. Refaya bụ onye-ishi nkeru-ẹbo uswekete Jierúsalemụ.

¹⁰ Onye kpu-tsotaru phẹ nụ bụ Jiedaya nwa Harumafu. Ɛka ọ kpukwaru bẹ bụ nhamunha atatiphu ibe iya.

Hatushi nwa Hashabuneya kpukwaa ẹka tsotaru iya nụ.

¹¹ Malukayijia nwa Harimu; mẹ Hashubu nwa Pahatu-Mówabu bẹ kpukwaru ẹka igbulọ ibiya ọzo; bya akpua ulo-ephekerephe, “Otapfupfupu-oku.”

12 Onye kpukwaru ẹka tsotaru iya nū bụ Shalumu nwa Haloheshi. Ọ bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Jierúsalemụ. Ọ bụru yee unwada iya tukuru kpua ya.

13 Hanunu yele ndu bu le mkpukpu Zanowa be kpukwaru Onu-abata Nsuda. Ephe kpuru iya bya eyeshikota iya mgbo; me iphe, egudeje aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe; bya akpua igbulo ono ẹka du unu nkwo-ẹka labo l'ukporo nkwo-ẹka iri; kpua ya jeye le Onu-abata Ikpozu.

14 Onye kpuru Onu-abata Ikpozu bụ Malukayijia nwa Rekabu, bụ onye-ishi uswekete Betu-Hakeremu; ọ kpuru iya yeshikota iya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe.

15 Shalumu nwa Kolu-Hoze, bụ onye-ishi ndu bu l'uswekete Mizupa be bu iya kpukwaru Onu-abata Enya-nwobvu. Ọ kpuru iya bya ekpua ya iphe l'eli; yeshia ya mgbo; me iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; me mgborigwe. Ọ kpukwakwarupho igbulo Okpuru Shela, no le mgboru mgbabu eze; kpua ya futa l'eka eeshije le mkpukpu Devidi agbazeta.

16 Onye kpu-tsotaru iya nū bụ Nehemaya nwa Azubuku; onye bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Betu-Zuru. Ọ kpuru nkiya je akpaa l'iphu ilu Devidi; kpua ya ọ futa l'okpuru ono, e gude ẹka taa ono; wafua l'eka ndu ojogu bu.

17 Ndu kpu-tsotaru iya nū bụ ndu Lívayi. Ephe no l'eka Rehumu nwa Bani kpua ya.

Onye kpuru tsota iya bụ Hashabaya, bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Keyila.

18 Eka tsotaru iya nū be bụ onye kpukwaru iya nū bụ Bavayi nwa Henadadu, bụ onye-ishi nkeru-ẹbo uswekete Keyila lanu ophuu; yele unwunna iya.

19 Onye kpuru tsota iya bụ Eza nwa Jieshuwa. Ọ kpukwaru ibiya ophu du l'iphu ẹka eeshije enyiba l'ulo, eedobeje ngwogu; mbu le nkulahu nggoji igbulo ono. Eza l'onwiya be bụ onye-ishi, ndu Mizupa.

20 Eka tsotaru iya nū be bụ Baruku nwa Zabayi be gude g'ophu iya l'ehu kpukwaa ya. O shi le nkuku igbulo ono kpua ya jeye l'onu-oguzo ibe Eliyashibu, bụ onye-ishi uke Chileke.

21 Meremotu nwa Uraya; mbu nwanwa Hakoza be kpuru tsota Zabayi. O shi l'onu-oguzo ibe Eliyashibu kpua ya jeye l'eka ibe Eliyashibu jeberu.

22 Ndu ozo, kpu-tsotaru iya nū bụ ndu-uke Chileke. Ephebedua shigbaa le mkpukpu, no-pheru Jierúsalemụ mgburugburu.

23 Ndu kpukwaru tsota phe be bụ Benjiaminu waa Hashubu. Eka ephe kpukwaru bu atatiphu ibe phe.

Onye kpuru tsota phe be bụ Azariya nwa Maseya; mbu nwanwa Ananaya. Yebedua kpukwaru ẹka no le mgboru ibe phe.

24 Onye kpukwaru ibe iya ozo, tsotaru iya nū be bụ Binuyi nwa Henadadu; yebedua kpuru shita l'ibe Azariya jasu le nkuku igbulo ono.

25 Palalu nwa Uzayi be kpukwaru ẹka du l'iphu nkuku igbulo ono; yele ulo-ephekerephe ono, sefutaru ishi l'ibe eze l'eka iya ophu du l'uzo imeli mkpukpu ono le mgboru oma ẹka ndu nche anoje.

Onye kpukwaru tsota iya nū bụ Pedaya nwa Paroshi.

26 Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke, bụ ndu bu l'ubvu, Ofelu bya akpukwaa nkephe futa l'iphu Onu-Abata-Mini, no l'uzo enyanwu-awawa; yele ulo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono.

²⁷ Ndu kpuru-tsotaru phe nu, kpuru ibiya ozo be bu unwoke ndu Tekowa. Ephe kpukwaru iphu oke ulo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono; kpua ya jeye o sube l'igbulo Ofelu.

²⁸ Ndu uke Chileke be kpukwaru a -gbẹ le Onu-abata Inya kwaseru; onyenonu kpuru atatiphu ibe iya.

²⁹ Onye kpuru tsota phe nu be bu Zadoku nwa Ima. Yebedua kpukwaru atatiphu ibe iya.

Onye ophu kpuru tsota iya nu buru Shemaya nwa Shekanaya. Yebedua bu onye-nche Onu-abata Enyanwu-awawa.

³⁰ Ndu ozo, kpuru tsota iya nu bu Hananaya nwa Shelemaya; yele Hanunu, bu onye k'ishii l'unwu Zalafu.

Meshulamu nwa Berekaya kpuru tsota phe; eka o kpukwaru bu atatiphu ulo iya.

³¹ Onye ophu kpuru tsota iya bu Malukayjia. Yebedua yi le ndu akpuje uzu mkpola-ododo. O kpukwaru igbulo nkiya jeye l'ulo ndu eje ozi l'ezeulo Chileke; me ke ndu ngho l'atiphu Onu-abata Nlele; o kpukwaa ya pho futu le nwulo, du l'eli nkuku igbulo ono.

³² Ndu akpuje uzu mkpola-ododo; me ndu ngho be kpukwaru mgbaka nwulo ono, du l'eli nkulahu nggoji igbulo ono; ephe kpua ya jeye le Onu-abata Aturu.

4

Ndu mkposhi ozi ono

¹ Sambalatu numaepho l'anyi akpukwaaa igbulo ono; ehu-eghu ghuahaa ya; mbu o voru oku wua ehu wata aja ndu Jiu ewenu. ² O nodu l'iphu ndibe phe; me l'iphu ndu ojogu Sameriya pfuahaa su: "Bu gunu be ndu Jiu-a, bu ndu arwuhu-a eme? Ephe eme g'ephe kpukwaa igbulo ono too gunu? Mbu-a; ephe e-mechaa gwee ngweja too? Ephe eme g'ephe kpughee ya l'ujiku lanu too? Bu g'ephe a-du ike mee ge mkpuma ono dubaa ree ozo? mbu mkpuma ono, ephe voshiru le mkpokpo igbulo ono, oku gbanwushiru ono."

³ Tobaya, bu onye Amonu, no iya le mgboru su: "Igbulo mkpuma obu, ephe akpu obu ?o nweru ishi? Iphe, bu agulo -gbakotakpo ya nu l'o dakposhihu!"

⁴ "Su-a; jiko Chileke anyi; ngabenuru anyi nchi; kele o to dudu iphe, a guberu anyi. Menaa g'ewenu, ephe aja anyi tukoru phe l'ishi. Li mee ga lwuta phe l'ogu lashia ali ozo. ⁵ Ta agukwaru phe nvu l'ejo-iphe, ephe meru; te ehuchafukwa iphe-aji phe l'iphu ngu; kele ephe gudewaa okonu kwechia ndu ono, akpukwa igbulo ono iphu."

⁶ Noo ya; anyi kpua igbulo ono kpujaha iya ebo le g'o shi hahawaa; kele ndu ono phuberu iphu eje ozi ono.

⁷ Teke Sambalatu; me Tobaya; me ndu Arabu; me ndu Amonu; me ndu Ashidodu numaerupho l'aakpukwa-a igbulo Jierusalemu ono g'aakpu iya; teme l'eka uzu du iya be aakpu-chishiwa; ehu wata phe eghushi eghu ike. ⁸ Ephe nokobe chia idzu g'ephe bya ogo le Jierusalemu; bya akuru utsu yeru phe. ⁹ Tobudu iya bu; anyi bya epfuru nu Chileke anyi; woru ndu nche ye g'ephe cheje mkpukpu ono nche eswe l'enyasi; g'ephe be eme iphe, ephe chiru idzu iya.

¹⁰ O buru teke ono be ndu Juda wataru epfu su: "Ike abvuakwa ndu l'eje ozi obu; teme mkpokpo igbulo pakwadu-a eka; k'ophu bu l'anyi ta amadu g'anyi e-shi kpukwaa igbulo obu."

¹¹ Ndu ohogu anyi nọdu epfukwapho sụ l'anyi -bya amaru; mbụ l'anyi -bya ahuma phẹ; bẹ ephe nọwaa l'echilabọ anyi egbushi anyi; k'ophu eje ozi ono e-buhu. ¹² No iya; ndu Jiu, bukube phẹ nụ byapfutawa anyi iphe, rwuru ugbo iri bya akaru anyi l'iphe, bukpoobiya ophu anyi shiru bẹ ndu ohogu anyi ono e-shikwa byapfuta anyi ogu. ¹³ Oo ya bụ; mu bya eye ndu nche l'azụ igbulọ ono; g'ephe cheje nche l'eka igbulọ ono kachaa mkpulali; mbụ eka a kpu-beru iya ubele. Mu gbaa ndu nche ono l'ipfu l'ipfu; ephe pagbaarụ ogu-echi phẹ; mę arwa phẹ; mę apfu phẹ.

¹⁴ Mu bya ahuma g'iphe dụ; mu gbalihu pfiaru ndu a maru epha phẹ; mę ndu-ishi; męwaro ndu ozo sụ phẹ: "Unu ta atsushi ndu-a ebvu! Unu nyatanụ Nnajiuphu ono, bụ onye parụ eka; bya aburu onye dụ ebvu ono! Unu lwua ogu ehu ndibe unu; mę k'unwu unu unwoke; mę k'unwada unu; mę k'unyomu unu; mę k'unuphu ibe unu." ¹⁵ Teke ndu ohogu anyi numaru l'ejo idzu ono, ephe chiru anyi ono bẹ anyi mawaru; mbụ lę Chileke mebiwaru iya; oo ya bụ anyi tuko g'anyi ha laphu azu je akpuaha igbulọ ono ozo.

¹⁶ E-shi lę mboku ono kwaseru bę nkeru-ębo l'unwoke, ejeru mu ozi bụ phẹ jehaarụ ozi ono; nkeru-ębo ophuna nọdu lę nche; parụ arwa; mę iphe, eegudeje gbobuta onwonye; mę apfu; yee uwe-ogu. Ndu-ishi pfiaru ndu onu-ulo Jiuda l'ophu l'azụ; ¹⁷ ephe nọdu akpu igbulọ ono. Ndu ophu evu iphe, e gude eje ozi ono gude eka lanu eje ozi ono; gude eka ophuu parụ ngwoğu. ¹⁸ Ndu ophu akpu igbulọ ono l'ehu l'ehu tucharu ogu-echi phẹ l'upfu akpu iya. Onye egbuje opu pfiaru mu l'aguga. ¹⁹ Tobudu iya bụ; mu pfiaru ndu a maru epha phẹ ono; mę ndu-ishi ono; mę ndu ozowaro sụ phẹ-a: "Ozi-a pakwaru eka; teme o ha osa shii; o mee anyi nọdu onwanyi uzanya uzanya l'igbulọ-a. ²⁰ Iphe, bukpoobiya unu numaru odu opu ono; unu wuru byapfuta anyi l'eka ono. Chileke anyi a-lwuchiru-a anyi ogu!" ²¹ Noo g'anyi shi jee ozi ono; nkeru-ębo nọdu apajeru arwa e-shi lę nchi-abohu jeye l'enyashi teke kpokpode lufutawaru. ²² Iphe ozo, mu pfukwarupho ndu ono teke ono bụ: "G'onyenonu yele onye ejeru iya ozi zejekwa l'ime Jierusalemu l'enyashi; k'ophu ephe a-buru anyi ndu nche l'enyashi; teke o beru l'eswe ephe ejee ozi." ²³ G'anyi ha; mbedua; mę unwune ndu; mę ndu-ozu mu; mę ndu nche, mu l'ephe nọ bę ta adudu onye eyefuje iphe, o yeru l'ehu eyefu. Onyenonu apajeru ngwoğu iya; o betakporu o buru mini bę onye obu eje ekuta.

5

Nehemaya eyeru ndu ukpa eka

¹ A nonyaa; unwoke ndu Jiuda; waa unyomu phẹ wata echi mkpu iphe, ndu Jiuda ibe phẹ l'eme phẹ. ² O nweru ndu ophu epfu sụ: "Anyi l'unwegirima anyi unwoke mę unwanyi bę ha igwerigwe; oo ya bụ g'a hanaa anyi g'anyi chota akpuru ereshi ria nọdu ndu."

³ O dukwarupho ndu ophu epfu sụ: "Anyi yeru ali anyi l'itumo; yechaa opfu-vayinu anyi; mę ulo anyi g'ee-shi g'anyi huma ereshi ria l'egu, eme nụ."

⁴ O duru ndu ophu suru: "Anyi jiwaru ugwo tya utu ali anyi; mę k'opfu-vayinu anyi nụ eze. ⁵ A makwaru-a l'anyi lę ndu Jiu ibe anyi phẹ bę gbaru ugbugba lanu. O buru g'unwegirima phẹ du ree bụ g'unwegirima nkanyi dukwapho; obenu l'unwegirima anyi unwoke mę unwanyi bę anyi dobewaru l'onodu ohu. Unwada anyi nwekwaru ndu ophu gbę buwaru

nụ ohu nta; ophu anyi ta amadu g'anyi e-me gbafuta phe; kele ali anyi me opfu-vayinu anyi bukotawa ke ndu ozo."

⁶ Mu numaepho mkpu ono, ephe echi ono; yele iphe ono, ephe epfukashi ono; ehụ wata mu eghushi egu ike. ⁷ Mu bya arichaa iphe ono l'ime onwomu; mu boobe iya ndu a maru epha phe me ndu-ishi. Mu su phe: "O kwa ndu Jiu ibe unu be unu anataje ugwo ntukwase." Mu bya ekua ndzuko, ha shii g'a chia idzu gee-shi nua phe chiipfuu. ⁸ Mu su phe: "Nta-a be anyi kukeberu ehụ gbafuta unwune anyi, bu ndu Jiu, e shi ree ndu ohozo. Unubedua bya nta-a bya ereshiahaa unwune unu ono ozo g'anyi zu-phuaha phe azu." Mu pfuchaa nno; ephe daa ke nyonyoronyo; ophu ephe ta amadu iphe, ephe e-pfu.

⁹ Mu sukwa phe pho ozo: "Iphe, unu eme ta adukwa ree. To gbaduru g'unu tsua Chileke anyi ebvu k'ophu ndu ohozo, bu ndu ohogu anyi ata watadu anyi aja ewenu? ¹⁰ Mbēdua; me unwune mu; me ndu-ozu mu be ejiejekwa ndibe anyi ugwo okpoga me ugwo ereshi. Ole o o g'anata ugwo ntukwase laa! ¹¹ Unu nu-phukota phe ali phe azu ntanu-a; me opfu-vayinu phe; me mgbabu olivu phe; me ulo phe. Unu eworu ntukwase, unu nataru phe l'okpoga; me l'ereshi; me le mee; me le manu nu-phukota phe azu."

¹² Ephe tuko su: "Anyi a-nu-phukota iphe ono azu. O to dudu iphe, anyi a-suba g'ephe nu anyi ozo. O o ephe gi suru g'anyi mee bu g'anyi e-me."

Mu bya ekua ndu-uke Chileke; woru nte nu ndu a maru epha phe ono; me ndu-ishi g'ephe mee iphe ono, ephe kweru ukwe iya ono. ¹³ Mu bya ajia uwe mu phulaphula su: "G'o bukwaru egube-a be Chileke a-jifu ndu te emeduru iphe, ephe kweru ukwe iya; mbu jifu phe l'ulo phe; me l'iphe, ephe nweru. G'o bukwaru nno bu g'aa-jifu onye ono; g'babu iya aka oto!"

Ndzuko ono l'ophu tuko zua mgbede su: Nokwa g'o du. Ephe jaa Chipfu ajaja. Ndu ono mee iphe ono, ephe kweru ukwe iya ono.

Nehemaya ta abudu ehụ iya b'ọ maru nwēkiya

¹⁴ E -shi le teke a turu mu aka ge mu buru ochi-oha l'ali Jiuda; mbu l'apha, kwe Atakuzakuzesu apha ukporo jeye l'apha, kwe iya ukporo apha l'apha iri l'ebo, o wataru aburu eze; l'ime apha iri l'ebo ono be mbēdua; me unwunna mu ta adudu onye ophu rijeru nri, gbaru ochi-oha. ¹⁵ Obenu le ndu ochi-oha ophu vu mu uzo buru ishi be shi bo ndu Jiuda ivu anyinyi; shi anakoje phe nri me mee; bya eyekoberu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu labo, ephe shi atuje. Nokwapo ge ndu shi ejeru phe ozi shi aka ndu Jiuda ono ehụ. Ole mbēdua gude atsụ Chileke ebvu ophu mu te emeduru egube ono. ¹⁶ Mu gbē yechiaru ehụ le k'akpu igbulọ ono; ophu o dudu ali, anyi zuru m'ilile. Ndu ozi mu g'ephe ha dzukotaepho eje ozi ono l'aka ono. ¹⁷ Ozo buru le ukporo umadzu esaa l'umadzu iri; mbu ndu Jiu; me ndu bu ndu-ishi be anoduje eri nri le teburu mu; yekoberu ndu eshije l'ohamoha, no-pheru anyi mgburugburu byapfuta anyi. ¹⁸ Mboku-mboku be eegbuje oke-eswi lanu; waa aturu ishii, ehụ du ree; me oku gude shiaru mu nri. Abali iri, nwutaru anwuta be eevutajeru mu mee, du iche iche; vuta iya k'etsutsu. A makwaru-a l'iphemiphe ono dukota; ole mu ta asujeduru g'a nu mu oke nri, rwuberu ochi-oha; noo kele ivu-erwa ndu Jiuda vu be panukaru aka.

¹⁹ Jiko Chileke mu; nyatakwa mu ro le k'oma l'iphemiphe-a, mu mekotaru ndu-a.

6

Ejo idzu, a chiru Nehemaya

¹ Sambalatu; mę Tobaya; mę Geshemu, bu onye Arabu; mę ndu ohogu anyi ozo bya anuma le mu kpụ-ghewaru igbulọ ono; ophu o to dudu eka ghekwaduru iya onu; ole teke ono be mu teke yeshidu mgbo l'oguzo iya.

² Sambalatu yele Geshemu zia mu ozi su ge mu bya ge mu l'ephe dzuda le mkpukpu lanu, du le baswaa ali, aza Ono. Obenu l'iphe, ephe chiru idzu iya bu g'ephe meka mu iphe. ³ Mu zia ndu-ozu g'ephe je ezia phe su phe: "Ozi, mu gude l'eka be pakwaru eka. Mu ta abyakotakwa. ?Denu ge mu e-shi paru ozi ono haa g'o rwuhu le mu abya unu aza oku?"

⁴ Ugbo eno be ephe ziru mu ozi lanu ono; o buru onu, mu yehawaru be bu onu, mu yekotaru phe.

⁵ O be le k'ise iya; Sambalatu zia nwozi iya g'o gude ozi lanu ono byapfuta mu. O buru ekwo-ozu, e gheberu onu be o gude bya. ⁶ L'ime ekwo ono be o deru su:

"Iphe, ngakotaru ohamoha; teme Geshemu gbakwaapho ama iya bu le gu le ndu Jiu be agba idzu g'unu kwefu ike; o buru iya meru iphe unu akpukwa igbulọ ono. Iphe ozo, e pfuru ye iya bu l'oo gubedua eme gi buru eze phe. ⁷ Ozo bu li gbę hotawa ndu mpfuchiru g'ephe je araa k'opfu ehu ngu arara le Jierusalemu su li bu eze ndu Jiuda. O doru ngu enya l'opfu ono e-rwu eze le nchi. Oo ya bu l'okakwa ree gi byakwa g'anyi chi-zia ya achi-zi."

⁸ Mu ziphu iya ozi azu su iya: "Iphe ono, iipfu ono ta adukwa ophu meru ememe ilile; o kwa l'obu ngu be i ritaru iya pfua."

⁹ Iphe ono bu iphe, ephe eme g'anyi tsuhu ebvu; kele ephe riru l'anyi a-para ozi ono haa; anyi te ejefuedu iya l'ishi. Ole mu rworu Chileke su iya: "Jiko menaa g'eka shihu mu ike."

¹⁰ O be teke mu jeru l'ulo Shemaya nwa Delaya, mbu nwanwa Mehetabelu, bu onye ta lufujedu alufu l'ibe iya; o su ge mu l'iya dzuda l'ulo Chileke; l'ime ime eze-ulo ono; g'anyi gu-chishia mgbo, du l'eze-ulo ono agu-chishi; l'o nweru ndu l'a-bya mu egbugbu; l'oo l'enyashi be ephe a-bya mu egbugbu obu.

¹¹ Ole iphe, mu pfuru bu: "?Bu onye du ge mbedua be a-gbalaaha agbala? Mbu ?bu onye du ge mbedua be a-gbaru lashia l'eze-ulo Chileke ge mu dzota ndzu be? Mu te jedu."

¹² O buru teke ono be o byaru edoo mu enya l'oo to budu Chileke be ziru iya nu; l'oo Tobaya yele Sambalatu pfuru iya ugwo g'o pfua iphe, a-tsuru mu nu. ¹³ Ephe pfuru iya ugwo g'o yee mu ebvu; k'opfu mu e-me iphe, o suru ge mu mee; shi nno mee iphe-aji; g'ephe e-nweru iphe, ephe a-gbabe okpa gube mu ejo epha; mee mu iphe-iphere.

¹⁴ Gube Chileke mu; ta azohakwa iphe, Tobaya yele Sambalatu meru mu. Nokwapho gi ti zohakwapho nwanyi mpfuchiru ono, bu Nowadaya; me ndu mpfuchiru ozo, shi eme g'ephe yee mu ebvu.

Aakpu-ghe igbulọ ono

¹⁵ Noo ya; iphe, a kpuru igbulọ ono bu ukporo abali labo l'abali iri l'ebo. Mboku, a kpugheru iya bu l'ukporo abali l'abali ise l'onwa Elulu. ¹⁶ Ndu ohogae anyi l'opfu; me iphe, bu ndu ohozo, bupheru anyi mgburugburu numaa ya pho; ephe pehu onwophe l'enya; noo kele o byaru edoo phe enya l'ozu ono be bu Chileke anyi yeru anyi eka; anyi jefu iya l'ishi.

¹⁷ Lẹ teke ono bẹ ndu a maru ẹpha pẹ l'alì Jiuda nuru Tobaya ẹkwo-
ozi, dọ igwerigwe. Ẹkwo-ozì ọpẹ shi Tobaya l'ẹka nọdu anọdujekwapho
abyaru pẹ. ¹⁸ Noo kele ndu dọ igwerigwe l'alì Jiuda bẹ riru nte turu ikẹ
yeru iya; kele ọ bụ ọgo Shekanaya nwa Ara; ẹme nwa iya nwoke, bụ
Jiehohananu lụkwapho nwada Meshulamu nwa Berekaya. ¹⁹ Ẹme ẹphe
nọdu anọdujekwapho epfushiru mu iphe, dọ ree, Tobaya l'emegbabe.
Iphe, mu pfuru; ẹphe aturuta iya je edooru iya. Tobaya nọdu edetajeru
mu ẹkwo gẹ ya gude yee mu ebvu.

7

¹ A kpụ-ghechaa igbulọ ono; mu bya eyeshikọta iya mgbo. A bya ahọo
ndu nche ọnu-oguzo; mẹ ndu ebvu; mẹ ndu Lívayi. ² Ndu mu meru ishi
ndu Jierúsalemú bụ nwune mu Hanani; yele Hananaya, bụ onye-ishi ọlo-
mgbobuta. Noo kele Hananaya bụ onye e gude ire iya ẹka; ẹme ọ ka atsu
Chileke ebvu eme l'igwerigwe ndu ọzo. ³ Iphe, mu pfuru pẹ bụ: "G'a
ta aguhajekwa ọnu-abata Jierúsalemú ghebe ọnu l'ẹbe abụ l'enyawu
gbakotaru. Ọ -buru lẹ ndu nche nọkwadu lẹ nche; g'a gu-chishije mgbo iya
agu-chishi swọbechaa ya mgborígwe. Unu shi lẹ ndu bu lẹ Jierúsalemú
họta ndu nche; g'ẹphe cheje nche l'ẹka dọ k'ẹche nche; ndu ọpẹ anọdu
l'iphu ọlo pẹ eche."

Ndu shi l'ẹka a kpuru pẹ lẹ ndzụ lwa (Ezu 2:1-70)

⁴ Jierúsalemú bụ eze mkpukpu, ha shii bya aha kẹ phorokotokongu;
ọpẹ ndu nọ iya nọ abadu nwishi; ẹme ọpẹ ọ dudu ọlo, a kpụwaru iya.
⁵ Tobudu iya bụ; Chileke mu yee mu iya l'obu gẹ mu kukọo ndu ono, a
maru ẹpha pẹ ono; mẹ ndu-ishi; mẹwaro ndu ọzo g'e deshia ẹpha pẹ
l'eri pẹ l'eri pẹ. Mu bya ahọma ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu vu ọzo, shi
l'ẹka a kpuru pẹ lẹ ndzụ lwa; mbụ ẹkwo, e deshiru pẹ l'eri pẹ l'eri pẹ.
Iphe, mu humaru, e deru l'ẹkwo ono bụ:

⁶ Waa ndu Ízurelú ono, shi l'alì Bábilonu lwa; mbụ ndu ono, a
kpụjeru lẹ ndzụ laa alì ọzo, bụ iya bụ ndu Nebukadineza, bụ eze ndu
Bábilonu kpụkojeru laa Bábilonu ono. Ẹphe Iwaru Jierúsalemú; mẹ Jiuda;
onyenonu lashichaa mkpukpu ẹka o shi. ⁷ Ndu ẹphe tso lwa bẹ bụ
Zerúbabelu; mẹ Jieshuwa; mẹ Nehemaya; mẹ Azariya; mẹ Ramaya; mẹ
Nahamani; mẹ Mọdekayi; mẹ Bilishanu; mẹ Misuperetu; mẹ Biguvayi;
mẹ Nahumu; mẹ Bana.

Waa gẹ ndu Ízurelú ono ha
bụ owana:

- ⁸ Oshilọkpa Paroshi bẹ dọ
unu ise l'ukporo ẹsato
l'umadzu iri l'ẹbo.
- ⁹ Oshilọkpa Shefataya dọ
ukporo iri l'ẹsato l'umadzu
iri l'ẹbo.
- ¹⁰ Oshilọkpa Ara dọ unu
nemadzu l'ukporo iri l'ẹbo
l'umadzu iri l'ẹbo.
- ¹¹ Oshilọkpa Pahatu-Mówabu,
bụ iya bụ ndu shi l'eri
Jieshuwa yele Jiowabu bẹ dọ
unu ẹsaa l'iri l'ẹsato.
- ¹² Oshilọkpa Elamu dọ unu ẹto

- l'ụkporo labọ l'ụmadzu iri
l'eno.
- 13 Oshilọkpa Zatu dị ụnu labọ
l'ụkporo labọ l'ụmadzu ise.
- 14 Oshilọkpa Zakayi dị ụnu
nemadzu l'ụkporo iri l'eshato.
- 15 Oshilọkpa Binuyi dị ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri l'ebo
l'ụmadzu esato.
- 16 Oshilọkpa Bebayi dị ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri lẹ
nanu l'ụmadzu esato.
- 17 Oshilọkpa Azugadu dị ụnu
ise l'ụkporo iri l'ishii
l'ụmadzu labọ.
- 18 Oshilọkpa Adonikamu dị
unu l'ụkporo iri l'eto
l'ụmadzu esaa.
- 19 Oshilọkpa Biguvayi dị
unu ise l'ụkporo eto
l'ụmadzu esaa.
- 20 Oshilọkpa Adinu dị ụnu
ụkporo iri l'ebo l'ụmadzu
iri l'ise.
- 21 Oshilọkpa Ateya, bu iya bu
ndu shi l'eri Hezekaya be di
ụkporo eno l'ụmadzu iri
l'eshato.
- 22 Oshilọkpa Hashumu di
ụkporo iri l'ishii l'ụmadzu
esato.
- 23 Oshilọkpa Bezayi di ụkporo
iri l'ishii l'ụmadzu eno.
- 24 Oshilọkpa Harifu di ụkporo
ise l'ụmadzu iri l'ebo.
- 25 Oshilọkpa Gibiyonu di
ụkporo eno l'ụmadzu iri
l'ise.
- 26 Unwoke, shi lẹ Betulehemu
me Netofa be di ụkporo tete
l'ụmadzu esato.
- 27 Ndu ke Anatotu di ụkporo
ishii l'ụmadzu esato.
- 28 Ndu ke Betu-Azumavetu
be di ụkporo labọ
l'ụmadzu labọ.
- 29 Ndu ke Kiriya-Jiarimu;
me Kefira; me Berotu di
unu l'ụkporo iri l'esaa
l'ụmadzu eto.
- 30 Ndu ke Rama; me Geba di
unu l'ụkporo iri lẹ nanu
l'onye lanu.
- 31 Ndu ke Mikumashi di ụkporo

- ishii l'umadzu labo
 32 Ndu ke Betelu; me Eyayi du ukporo iri le nanu l'umadzu eto.
- 33 Ndu ke Nebo ophunapho be du ukporo labo l'umadzu iri l'ebo.
- 34 Ndu ke Elamu ophunapho be du unu eto l'ukporo labo l'umadzu iri l'eno.
- 35 Ndu ke Harimu du ukporo iri l'ishii.
- 36 Ndu ke Jieriko du ukporo iri l'esaa l'umadzu ise.
- 37 Ndu ke Lodu; me Hadidi; me Ono be du unu l'ukporo iri l'ishii l'onye lanu.
- 38 Ndu ke Senaa du unu tete l'ukporo iri l'ishii l'umadzu iri.
- 39 A bya le ndu-uke Chileke: Oshilokpa Jiedaya, bu iya bu ndu shi l'onu-ulo Jieshuwa be du unu labo l'ukporo esato l'umadzu iri l'eto.
- 40 Oshilokpa Ima du unu labo l'ukporo iri l'ebo l'umadzu iri l'ebo.
- 41 Oshilokpa Pasho du unu eto l'ukporo labo l'umadzu esaa.
- 42 Oshilokpa Harimu du unu labo l'ukporo iri l'umadzu iri l'esaa.
- 43 A bya le ndu Lívayi: Oshilokpa Jieshuwa; me Kadumelu, bu iya bu ndu shi l'eri Hodavaya be du ukporo eto l'umadzu iri l'eno.
- 44 A bya le ndu aguje ebvu: Oshilokpa Asafu be du ukporo esaa l'umadzu esato.
- 45 A bya le ndu nche onu-abata: Oshilokpa Shalumu; me oshilokpa Ateya; me oshilokpa Talumonu; me oshilokpa Akubu; me oshilokpa Hatita; me oshilokpa Shobayi be tukoru du ukporo ishii l'umadzu iri l'esato.
- 46 Ndu anoduje eje ozi l'eze-ulo Chileke bu: Oshilokpa Ziha; me oshilokpa Hasufa;

me oshilokpa Tabayotu;
⁴⁷ me oshilokpa Kerosu;
 me oshilokpa Siya; me
 oshilokpa Padonu;
⁴⁸ me oshilokpa Lebana;
 me oshilokpa Hagaba; me
 oshilokpa Shamulayi;
⁴⁹ me oshilokpa Hananu;
 me oshilokpa Gidelu;
 me oshilokpa Gaharu;
⁵⁰ me oshilokpa Reyaya;
 me oshilokpa Rezinu; me
 oshilokpa Nekoda;
⁵¹ me oshilokpa Gazamu;
 me oshilokpa Uza; me
 oshilokpa Paseya;
⁵² me oshilokpa Besayi;
 me oshilokpa Meyuni;
 me oshilokpa Nefisimu;
⁵³ me oshilokpa Bakubuku;
 me oshilokpa Hakufa;
 me oshilokpa Hahuru;
⁵⁴ me oshilokpa Bazulutu;
 me oshilokpa Mehida;
 me oshilokpa Hasha;
⁵⁵ me oshilokpa Bakosu;
 me oshilokpa Sizera;
 me oshilokpa Tema;
⁵⁶ me oshilokpa Nezaya;
 me oshilokpa Hatifa.

⁵⁷ A bya le ndu bu oshilokpa
 ndu-ozì Sólomonu bu:

Oshilokpa Sotayi;
 me oshilokpa Soferetu;
 me oshilokpa Perida;
⁵⁸ me oshilokpa Jiala; me
 oshilokpa Dakonu; me
 oshilokpa Gidelu;
⁵⁹ me oshilokpa Shefataya;
 me oshilokpa Hatilu; me
 oshilokpa Pokeretu-Hazebayimu;
 me oshilokpa Amonu.

⁶⁰ Ndu eje ozi l'eze-ulo
 Chileke g'ephe ha; me oshilokpa
 ndu-ozì Sólomonu be du
 ukporo iri le tete l'umadzu iri
 l'ebo.

⁶¹ Ndu owana bu ndu ophu shi le mkpukpu Telu-Mela; me le mkpukpu
 Telu-Hasha; me le mkpukpu Kerubu; me le mkpukpu Adonu; me le
 mkpukpu Ima Iwa. O le ndu ono ta adudu ike goshi onu-ulo, ephe shi
 futa; me oshilokpa onye ephe bu; k'ophu ee-shi nno maru ?ephe bua ndu
 Izurelu? ⁶² Oshilokpa Delaya; me oshilokpa Tobaya; me oshilokpa Nekoda
 be du unu l'ukporo iri l'ebo l'umadzu labo.

⁶³ A bya l'oshilokpa ndu-uke Chileke; oshilokpa Hobaya; me oshilokpa Hakozu; me oshilokpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi k'ali Giladu; a nodu ekuwa iya ro epha ala l'epha iya. ⁶⁴ Ndu ono be a choru epha phe l'ekwo, e deru g'e gude nwushia phe; ole a ta ahumaduru epha phe l'ekwo ono. Oo ya bu; e wofu phe g'ephe ta abuheru ndu-uke Chileke; dobe phe ge ndu aaso nso. ⁶⁵ Ochi-oha bya asu g'ephe ta ayijeshiru ria nri, kakota adu nso jasu teke ee-nweru onye uke Chileke, e-gude ido Urimu; waa Tumimu kpata Chipfu ishi.

⁶⁶ A -kpaota igwe-oha ono be ephe du ukporo unu ise l'unu ise l'ukporo iri l'esato;* ⁶⁷ a -gufukwa ndu-ozu phe unwoke; me unwanyi, ndu du unu iri l'esato l'ukporo ishi l'umadzu iri l'esaa. Ephe nwekwarupho ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu ise, bu unwoke yele unwanyi, anoduje agu ebvu; ⁶⁸ bya enweru inya, du unu l'ukporo iri l'ishii l'inya iri l'ishii. Ephe nweru inya-mulu, du ukporo iri l'ebo l'inya-mulu ise. ⁶⁹ Inya-kamelu phe du unu l'ukporo l'iri l'ise; bya enweru nkafu-igara, du unu iri l'ishii l'ukporo iri l'ishii.

⁷⁰ O nweru ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe, nuru iphe g'e gude yeta aka jee ozi ono. Ochi-oha be yeru eka mkpola-ododo iri l'ulo-eku; me ghamugbamu, du ukporo labo l'iri; me uwe ndu-uke Chileke, du unu uwe l'ukporo ishi l'iri. ⁷¹ Ndu bugbaa ishi l'enya-unuphu ibe nna phe haru woru mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri; nu g'e dobe l'ulo eku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anu mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo iri l'eto l'unu iri l'ise. ⁷² Mkpako iphe, ndu ozo nuru bu mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri; me mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo iri l'ebo l'unu iri; me uwe ndu-uke Chileke, du ukporo eto l'esaa.

⁷³ Tobudu iya bu; ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; me ndu nche onu-oguzo; me ndu aguje ebvu; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; mewaro ndu ozo; me ndu Izurelu g'ephe ha tuko buchaaru le mkpukpu le mkpukpu phe.

8

Ezura agu ekwo ekemu Chileke

¹ O rwua l'onwa k'esaa teke ndu Izurelu bukotawa le mkpukpu le mkpukpu phe; ndu Izurelu g'ephe ha dzukota l'edupfu, no l'iphu mkpochi-oguzo, Onu-Abata-Mini. Ephe su Ezura, bu onye edeje ekwo go wofuta ekwo ekemu Mosisu, bu iya bu ekemu, Chipfu turu nu ndu Izurelu. ² O be l'abal mbu l'onwa esaa; Ezura, bu onye uke Chileke wofuta ekwo ekemu ono l'iphu edzudu-oha l'eka unwoke me unwanyi; me ndu iphe edoje enya doru. ³ O nodu l'edupfu ono, du l'iphu Onu-Abata-Mini ono gua ekwo ekemu ono l'eka unwoke me unwanyi; me ndu ono, iphe edoje enya doru ono. O shi l'onmewa utsu gua ya jasu l'echilabo eswe. Edzudzu-oha ono ngabe nchi ree l'iphe, ekwo ekemu ono epfu.

⁴ Ezura, bu onye edeje ekwo be pfuru l'eli aka a gbaru oshi agbagba, bu aka e meru medoru k'iphe, ephe eme ono. Ndu pfuru iya l'ekutara bu Matitaya; me Shema; me Anaya; me Uraya; me Hilikaya; me Maseya. Ndu pfuru iya l'ekicha buru Pedaya; me Mishelu; me Malukayijia; me Hashumu; me Hashubadana; me Zekaraya; me Meshalamu. ⁵ Ezura bya ekpuhaa ekwo ono; ephe humakota; noo kele aka o pfuru be o kakota

* 7:66 7:66 Bu iya bu 42,360 le mbekee.

ndu ono l'eli. Teke o kpuharu iya be ephe tukoru wulihu pfuru apfuru. ⁶ Ezura jaa Chipfu ajaja; mbu Chileke ono, paru eka ono.

Ndu ono chilikota eka phe imeli zua su: "Nokwa g'o du! Nokwa g'o du-o!" Ephe phozeta kpube iphu l'ali baaru Chipfu eja. ⁷ Ndu Livayi, bu Jieshuwa; me Bani; me Sherebaya; me Jiaminu; me Akubu; me Shabetayi; me Hodaya; me Maseya; me Kelita; me Azariya; me Jiozabadu; me Hananu; me Pelaya be yetaru eka mee g'ekemu ono doo ndu ono enya g'ephe pfukwaduru l'eka ono. ⁸ Ephe gua iphe, du l'ekwo ekemu Chileke ono risa; bya akoo iphe o bu; mee iphe ono, a guru ono dokota enya.

⁹ Ochi-oha, bu Nehemaya; me Ezura, bu onye uke Chileke; buru onye edeje ekwo; me ndu Livayi, bu ndu ezi ndu ono ekemu ono bya epfukota opfu nu ndu ono su phe: "Ntanu bukwa mboku, duru Chipfu, bu Chileke unu nsu. Unu ta agukwa aphu; ophu unu arakwa ekwa." Iphe, kpataru ephe pfua nno bu le ndu ono g'ephe ha wataru ara ekwa g'ephe numaru iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁰ Nehemaya su phe: "Unu lashiwaro je eria okpobe nri; unu angua mee, l'atsa rengurengu; unu ewota je anu ndu ophu te enwedu ophu ephe shiru g'ephe ria. Ntanu-a dukwaru Nnajiuphu nsu. Unu ta arashi ekwa; noo kele ehutu-utso ophu shi l'eka Chipfu be bu ike, du unu."

¹¹ Ndu Livayi gboo ndu ono g'ephe ha ekwa; asuje phe: "Unu nodu doo; kele ntanu-a bukwa mboku, du nsu. Unu ta arashi ekwa." ¹² Ndu Izurelu g'ephe ha wukashihu lashia je eria ngua; wojechaaru ndu ozo nri; mbu gude ehutu-utso bo obo-iphe ono; noo kele opfu ono, a guru phe ono be doru phe enya.

Obo-Mkpù

¹³ O be le mboku k'ebo iya; ndu-ishi, shi l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Izurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Livayi wuru bya ado-pee Ezura, bu onye edeje ekwo g'ephe nwua iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁴ Ephe huma l'e deru l'ime ekwo ekemu ono le Chipfu shi l'eka Mosisu tua ekemu su; le ndu Izurelu be e-bujeru l'ime mkpu le teke aabo obo-iphe l'onwa esaa. ¹⁵ Wakwapho l'oo g'ephe raa ya arara; mee g'a numa-dzuru iya le mkpukpu phe l'ophu; yele Jierusalemu su: "Unu tugbua je l'ubvu je egbukoo ekali-oshi olivu; me ekali-oshi payinu; me ke mituru; me igu; me ekali-oshi ozo, nweru ekwo; g'e gude tushia mkpu egube ono, e deru iya l'ekwo ekemu ono."

¹⁶ Oo ya bu; ephe tugbua je egbukoo ekali-oshi ono bya atushiaru onwophe mkpu; onyenonu tua nkiya l'eli ulo iya; me l'oma-unuphu phe; me l'oma-unuphu eze-ulo Chileke; me l'edupfu ono, no-kube Onu-Abata-Mini; me ophu no-kube Oguzo Ifuremu. ¹⁷ Igwe-oha ono, bu ndu shi l'eka a kpuru phe le ndzu lwa ono; tushikota mkpu ono buru. Mbu le ndu Izurelu ta atujeduru egube Mkpù ono; e -shi teke Jioshuwa nwa Nunu no jeye mboku ono. Ehu tsoo phe utso shii.

¹⁸ Ezura shiepho e -shi ke mboku mbu, a wataru abo obo-iphe ono aguepho iphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke ono; ague ya pho mboku-mboku; jeye le mboku ikpazu iya. Ephe bo obo-iphe ono abali esaa; o be le mboku k'esato; ephe nweru ndzuko, du iche egube ekemu pfuru iya.

9

Ndu Ízurelu akoshi iphe-eji, epe meshiru

¹ Onwa ono dūepho l'abalí ụkporo l'eno; ndu Ízurelu dzukọta swịahaa ẹgu. Epe yee uwe-aphụ; kporu eja kpua onwophẹ l'ishi. ² Ndu ophu bu oshilokpa ndu Ízurelu bufu onwophẹ l'ehu ndu ohozo. Epe pfuru koshia iphe-eji, epe meshigbaberu; mę ejo-ememe, nna phẹ megbaberu. ³ Epe pfuru l'eka epe pfuru gua iphe, e deru l'ekwo ekemu Chipfu, bu Chileke phẹ ono awa ẹto; epe gude awa ẹto ozo koshia iphe-eji, epe meshiru; bya abaarụ Chipfu, bu Chileke phẹ eja. ⁴ Ndu pfuru l'eli mkpogobe eka ono e metaru ndu Lívayi ono bu: Jieshuwa; mę Bani; mę Kadumelu; mę Shebanaya; mę Buni; mę Sherebaya; mę Bani; mę Kenani. Epe chiru mkpu ekwa chiku Chipfu, bu Chileke phẹ.

⁵ Ndu Lívayi, bu Jieshuwa; mę Kadumelu; mę Bani; mę Hashabuneya; mę Sherebaya; mę Hodaya; mę Shebanaya; mę Petahaya bya asụ:

“Unu gbalihu jaa Chipfu, bu
Chileke unu ajaja; mbụ
onye ono, shi l'ojejeje
nọdu ndzụ; teme o je
a-nọ jasụ l'ojejeje ono.”

G'a jakwaa epha ngu ono,
dụ akpabiri ono ajaja;
mbụ epha ngu ono,
daghataru ajaja, aja iya;
bya adaghata ekele,
eekeleje iya ono.

⁶ Oo ngu kpoloko kpeekpu
bu Chipfu.

Oo ngu meru igwe; mee igwe
ophu kakọta igwe l'eli;
mę iphemiphe, dukota
iya nụ.

O bụru ngu meru ali;
mę iphemiphe, dukota iya nụ.

O bụru ngu meru eze-enyimu;
mę iphemiphe, nokota iya nụ.

O bụru ngu meru;
epe nokota ndzụ.

Iphe, dugbaa l'imigwe anọduje
abakotaru ngu eja.

⁷ Oo gubedua bu Chipfu,
bu Chileke ono,
bu onye hotaru Ebiramu;
dufuta iya lę mkpukpu
Uru l'alí Bábilonu bya
agbanwee epha iya;
o bụru Ébirihamu.

⁸ I humaru l'ọ bu onye e gude
ire iya eka; gu l'iya woru
ndzụ gbaa.

I kwee ya ukwe l'ii-nukota
yele awa iya ali ndu Kėnanu;

mẹ alì ndu Hetu; mẹ alì ndu
Amorù mẹ kẹ ndu Pérezu;
mẹ kẹ ndu Jiebusu;
mẹ kẹ ndu Gigashi.

Ukwe-ìphe ono, ì kweru ono
bẹ ì mekòtaru kẹlẹ ì bụ onye
pfiuberu-ẹka-oto.

⁹ Ì hụmaru iphe-ẹhuka, nna anyi
phẹ jeru l'alì Ijiputu.

Tẹme ì nụmakwapho ẹkwa,
ẹphe rarụ l'aguğa Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe.

¹⁰ Ì meshiru iphe-ọhumalenya
mẹ iphe, dụ biribiri kpua
Fero mẹ ndu-ozì iya l'ophu;
mekpoo ndu alì iya l'ophu;
kẹlẹ ì maru gẹ ndu Ijiputu
gude eku-onwonye gwaa
ndibe ngu maa.

Ì meru a maru ẹpha ngu;
ọ dụ ẹgube ono byasụ ntanụ.

¹¹ Ì meru eze-ẹnyimu; ọ kekaha
ẹbo l'ìphu phẹ; k'ophu bụ
l'ẹphe jeru ìje l'alì ọkponku
ghaa eze-ẹnyimu ono.

Obenu lẹ ndu achì phẹ ọso bẹ
ì tũbaru l'ohu minì ono;
gẹ mkpuma, a tũbaru l'ime
minì, abya gbụkugbuku.

¹² Eswe bẹ ì gude urwukpu,
kpuru oronmono dua
ndibe ngu.

L'enyashi bẹ ì gude ọku,
kpuru oronmono dua phẹ;
g'ọ buru ìphóró, a-ọdu
egoshi phẹ ọzo, ẹphe e-shi.

¹³ Ì nyizetaru l'eli úbvú
Sayinayi; ì ọdu ì'migwe
pfuru opfu nụ phẹ.

Ì nuru phẹ omelalì, pfuru
nhamunha;
mẹ ekemu, bụ ọkpobe iya;
mẹ iphe, ì toru ọkpa iya,
bụ iphe, dụ ree.

¹⁴ Ì meru; ẹphe maru mbọku,
ì doberu g'ọ buru
eswe-atụta-unme ngu, dụ nsọ.

Ì shi l'ẹka nwozi ngu,
bụ Mosisu karụ phẹ ekemu,
ẹphe a-ọdu etso.

¹⁵ Teke ẹgu guru phẹ bẹ ì nuru
phẹ nri, shi ì'migwe.

Ì kee phẹ minì, shi l'eze mkpuma

- g'ephe ngua; teke mini
guru phe.
I sūru phe g'ephe tugbua je
anata ali ono, i riburu nte
l'ii-nū phe ono.
- 16 Oke ephebe nna anyi phe ono
be kuaharu onwophe ekuku;
kwefu ike jika eme iphe,
i sūru g'e meje.
- 17 Ephe jikaru eme iphe, i sūru
g'ephe mee;
zohashicha iphe, dū biribiri,
i meshiru l'echilabo phe.
Ephe kwefuru ike gude ekwefu
ike hōta onye-ishi, e-duphu
phe azu le Ijiputu,
bū aka ono, ephe shi būru
ohu ono.
- Obenu l'i bū Chileke, l'aguje
nvu;
i būru onye emeje eze-iphe-oma;
me onye obu-imemini;
teme i būru onye ehu te
eghujedu eghu egwegwa;
mbū onye n-yemobu
iya nyiberu anyibe;
o būru iya meru g'o gude
ophu i paduru phe haa.
- 18 Je akpaa le teke ephe kpuru
onwophe nweswi sū:
Qwaa bū Chileke unu,
bū onye dufutaru unu
l'ali Ijiputu!
- Me teke ephe pfubyishuru
epha ngu njo epfubyishi
ono.
- 19 Obenu l'i gude eze
obu-imemini ngu ono
ophu i ti paduru phe haa
l'echiegu.
- Urwukpu ono, kpuru
oronmono ono ta
ahajeduru phe l'eswe.
- O due phe pho shikota l'uzo,
ephe shiru.
- Ophu oku ono, kpuru
oronmono ono
ahajeduru phe l'enyashi.
- O nodu abujeru iphoro,
egoshi phe uzo, ephe eshi.
- 20 I nuru phe Unme ngu ono,
du ree ono g'o kpo-zijeru
phe uzo.
- Ophu i ti kwedu g'ephe ribuhu

Mana, shi ngu l'eka.

Teme i nukwa phe pho mini
g'ephe ngwa le k'egu mini,
agu phe nu.

21 Apha ukporo labo be i heru
phe l'echiegu.

Ophu o to dudu iphe,
uko iya dujeru phe.

Uwe phe ta akahujeduru
akahu.

Ophu okpa ta abyajeduru
phe erwa.

22 "I meru; ephe lwuta ali-eze;
me oha, du iche iche;
bya eworu ali ndu ono keshiaru
phe g'o buru oke ali phe.

Ephe nataru ali Heshibonu,
bu ali-eze Sihonu;
me ali Beshanu, bu ali-eze
Ogu.

23 I meru g'oshilokpa phe
ha igwerigwe ge kpokpode,
no l'igwe.

I dua phe dubata l'ali ono,
i suru nna phe g'ephe bahu
je anata ono.

24 O buru unwu phe bahuru
je anata ali ono.

I lwu-kpeeru phe ndu bu l'ali
ono, bu iya bu ndu
Kénanu.

I meru ge ndu Kénanu;
me ndu eze phe; me ndu ali
ono l'ophu lakota phe l'eka;
k'ophu ephe e-me phe
g'o du phe.

25 Ephe lwutakota mkpukpu
le mkpukpu, a kpushigbaaru
ike; me ali, emehuje iphe;
natakota ulo, ivu, dugbaa ree,
du iche iche jiru ejiji.

Ephe natakwapho welu,
a tuwaru atutu; me
opfu-vayinu; me k'olivu;
me oshi-omi, du iche iche.

Ephe ria epho ji phe; dachaa
okporokpo.

Eguru iphe ono, i nukotaru
phe ono; be ephe riru o tsoo
phe utso.

26 Obenu l'ephe te ekwedu mee
iphe, i suru g'ephe mee;
teme ephe kwefuru ngu ike;
woru ekemu ngu nwucha

l'azu.

Ɖphe gbushiru ndu mpfuchiru
ngu, bu ndu loru phe eka
le nchi g'ee-shi g'ephe gha
iphu l'eka i no.

Ɖphe pfubyishia epha ngu
njo epfubyishi.

27 O buru iya meru g'o gude
i woru phe ye l'eka ndu
ohogu phe, bu ndu
mekpaaharu phe ehu.

Teke epe no l'iphe-ehuka
ono be epe rakuru ngu.

I gbe l'imigwe ngaberu phe
nchi; bya egude
obu-imemini ngu, paru eka
nu phe ndu nafutaru phe l'eka
ndu ohogu phe.

28 Nchi bya adule phe pho doo;
epe mee ejo-ipe l'iphu ngu
ozo.

I wokwaru phe ye l'eka ndu
ohogu phe ozo; epe buru
ishi phe.

Ɖphe byakwa araku ngu ozo;
i gbe l'imigwe ngaberu phe
nchi.

I phuaaaru phe obu-imemini;
nafuta phe ugbo olemole.

29 I loru phe eka le nchi
g'ee-shi g'ephe laphu
azu meahaa ekemu ngu.

Ole epe wataleru-a eku
onwophe jika eme iphe,
i suru g'e meje.

Ɖphe mee iphe-aji gude mebyia
omelali ngu;
mbu omelali ngu ono,
bu nemadzu -dobe iya;
l'o nodu ndzu ono.

Ɖphe gude l'ephe bu
ekwegekwe gbakutaru
ngu azu;
teme epe kwefu ike jika
angaberu ngu nchi.

30 Apha, du igwerigwe be i
takotaru phe nshi.

Teme i gude Unme ngu lo
phe eka le nchi shita l'onu
ndu mpfuchiru ngu.

Ole epe ta angaduru iya
nchi.

O buru iya meru g'o gude i

woru phẹ ye l'ẹka ndu alì ọzo,
bukube phẹ nù.

31 Obenu l'i gude k'obu-imemini
ngu ono, parù ẹka;
ọphu i ti kwedu g'ẹphe chíhu;
ọphu i kwedu haa phẹ;
kẹle ì bú Chileke ọphu emeje
eze-iphe-oma; bya aburu onye
aphuje obu-imemini.

32 Oo ya bú; gube Chileke anyi;
mbù gube Chileke, parù ẹka;
buru Okalibe;
bya aburu onye dù ebvu;
mbù gube onye ono,
edobeje ọgbandzu ngu;
ọphu n-yemobu ngu abvudu
abvubvu;
jiko g'iphe-ẹhuka-a,
anyi ejegbabe-a ta adukwa
ngu mkpẹe mkpẹe l'ẹnya;
bù iya bú iphe-ẹhuka, dapfutaru
anyi lẹ ndu eze anyi-a;
mẹ ndu-ishi anyi;
mẹ ndu-uke Chileke anyi;
mẹ ndu mpfuchiru Chileke anyi;
mbù iphe-ẹhuka ono,
dapfutaru nna anyi phẹ;
mẹ ndibe ngu l'ọphu;
e -shi lẹ teke ndu eze ndu
Asiriya bú ishi byasù
ntanù-a.

33 Iphemiphe ono,
dapfutakotaru anyi ono bẹ
iswi dukotakwa ngu mma.

I meru iphe, pfuru nhamunha;
obenu l'anyi bedua meru
ẹjo-iphe.

34 Noo kẹle ndu eze anyi phẹ;
mẹ ndu-ishi anyi;
mẹ ndu-uke Chileke anyi;
mẹ nna anyi phẹ te
emeduru ekemu ngu.

Ọphu ẹphe ta ngaduru nchì
l'iphe, ì suru g'e mee;
mẹ l'ẹka ì lorù phẹ lẹ nchì;
35 je akpaa lẹ teke ẹphe nọ
l'alì-eze phẹ l'ẹka ẹphe eri
ẹguru iphe, parù ẹka ì
nukotaru phẹ; bya anọdu
l'alì ono, ha ọsa ono; mbù alì,
emehuje iphe,
bù ẹka ì nuru phẹ ono;
bẹ ẹphe te ejeduru ngu ozi;
ọphu ẹphe adakọbeduru haa

ẹjo-ememe, ẹphe eme.

³⁶ Lewarọ g'anyi bu ohu nta-a
l'alì ono, ì nùru nna anyi oche
phẹ ono; mbụ g'ẹphe ría iphe,
shì iya fùta; mẹ iphe-ọma,
dù iya nù ono.

Lewarọ g'anyi bu ohu.

³⁷ Ọ buru ndu eze ono, i doberu
g'ẹphe buru ndu-ishi anyi-a bẹ
iphe, shì l'alì ono a-alakọtaje
l'ẹka.

Iphe, kparụ iya nù buru iphe-ẹji,
anyi meshiru.

Ẹphe gude anyibedua;
mẹ ẹku anyi eme iphe,
dù phẹ ree.

Anyi nọkwa l'oke iphe-ẹhuka!"

Ndu byaru ẹka l'ẹkwo ọgbandzu

³⁸ "Ọ kwa iphe ono meru g'ọ gude anyi nọdu agba ọgbandzu-a, geru egeru-a; bya edekwa iya phọ edede l'ẹkwo gẹ ndu-ishi anyi; mẹ ndu Lívayi anyi; mẹ ndu-uke Chileke anyi mee ya iphe-ọhubama."

10

¹ Ndu meru iphe-ọhubama l'ẹkwo ọgbandzu ono bu: ọchi-ọha, bu Nehemaya nwa Hakalaya; mẹ Zedekaya; ² mẹ Seraya; mẹ Azaríya; mẹ Jieremaya; ³ mẹ Pashọ; mẹ Amaraya; mẹ Malukayíjia; ⁴ mẹ Hatushi; mẹ Shebanaya; mẹ Maluku; ⁵ mẹ Harimu; mẹ Meremotu; mẹ Obedaya; ⁶ mẹ Danẹlu; mẹ Ginetonu; mẹ Baruku; ⁷ mẹ Meshulamu; mẹ Abáyíjia; mẹ Mijiaminu; ⁸ mẹ Mazaya; mẹ Biligayi; mẹ Shemaya. Ndu ono bukota ndu-uke Chileke.

⁹ Ndu kẹ Lívayi bu: Jieshuwa nwa Azanaya; mẹ Binuyi, bu onye shì l'eri Henadadu; mẹ Kadumelu; ¹⁰ mẹ ụnwunna phẹ, bu Shebanaya; mẹ Hodaya; mẹ Kelita; mẹ Pelaya; mẹ Hananu; ¹¹ mẹ Mayíka; mẹ Rehobu; mẹ Hashabaya; ¹² mẹ Zaku; mẹ Sherebaya; mẹ Shebanaya; ¹³ mẹ Hodaya; mẹ Bani; mẹ Beninu.

¹⁴ Ndu-ishi ndu Ízurelu, mekwarupho iphe-ọhubama l'ẹkwo ọgbandzu ono bu: Paroshi; mẹ Pahatu-Mówabu; mẹ Elamu; mẹ Zatu; mẹ Bani; ¹⁵ mẹ Buni; mẹ Azụgadu; mẹ Bebayi; ¹⁶ mẹ Adonijia; mẹ Biguvayi; mẹ Adinu; ¹⁷ mẹ Ateya; mẹ Hezekáya; mẹ Azuru; ¹⁸ mẹ Hodaya; mẹ Hashumu; mẹ Bezayi; ¹⁹ mẹ Harifu; mẹ Anatótu; mẹ Nebayi; ²⁰ mẹ Magupiyashi; mẹ Meshulamu; mẹ Heziru; ²¹ mẹ Meshezabẹlu; mẹ Zadọku; mẹ Jiaduwa; ²² mẹ Pelataya; mẹ Hananu; mẹ Anaya; ²³ mẹ Hosiya; mẹ Hananaya; mẹ Hashubu; ²⁴ mẹ Haloheshi; mẹ Piliha; mẹ Shobẹku; ²⁵ mẹ Rehumu; mẹ Hashabuna; mẹ Maseya; ²⁶ mẹ Ahaya; mẹ Hananu; mẹ Ananu; ²⁷ mẹ Maluku; mẹ Harimu; mẹ Bana.

Ọgbandzu, a gbaru

²⁸ Ndu Ízurelu ọzo, phọduru nù; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu nche-ọnu-ọguzo; mẹ ndu agụje ebvu; mẹ ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; mẹ iphe, bu ndu gude k'ekemu Chileke ono bufu onwophe l'ẹhu ndu ọhozo; mẹwaro unyomu phẹ; mẹ ụnwu phẹ unwoke; mẹ ụnwada

phẹ, bu ndu ophu iphe edowa ɛnya; ²⁹ tuko g'ephe ha tsoru unwunna phẹ; mɛ ndu a maru ɛpha phẹ kpɔru ɛnwa kpua onwophe; ria nte l'ephe a-nɔdu eme ekemu Chileke; mbu ekemu ono, Chileke shi l'ɛka Mosisu, bu nwozi iya tua; tɛm l'ephe a-nɔdu eme iphe, Chipfu, bu Nnajiuphu suru g'e mejẹ; mejẹ omelali iya; mɛ iphe, o toru okpa iya.

³⁰ "Anyi nɔdu ekwe ukwe l'anyi tee kuduru unwada anyi kee ndu ali ozo; ophu anyi ta alutaduru unwu anyi unwoke unwada nkephe.

³¹ "O -buru lẹ ndu ali ozo bẹ wobataru ngwaswa phẹ; mɛ ereshi phẹ bya erere l'eswe atuta unme bẹ anyi ta azudu phẹ aswa l'eswe-atuta-unme; ozo mboku ozo, du nsɔ. Apha k'ɛsaa bẹ anyi taa kodu ali akoko; tɛm iphe, bu ugwo, e ji anyi ejiji bẹ anyi a-hakotaje g'o laa kẹ mmanu.

³² "Iphe ozo, anyi kwetaru l'anyi a-nɔdu eme bu l'aphagapha bẹ anyi e-wotaje mkpola-ochaa, ɛrwa iya du nkereto shekelu bya anu g'e gude eje ozi, du l'ulo Chileke anyi. ³³ Mbu g'e gudeje iya zuta iphe, e gude eme buredi, eedobejeru Chileke nsɔ; gude iya zuta iphe, e gude egwe ngwejanri, eegweje tekenteke; mɛ iphe, e gude egwe ngweja-akpo-oku, eegweje tekenteke; mɛ iphe, e gude egwe ngweja, eegweje l'eswe-atuta-unme; mɛ ophu eegweje l'obo onwa ophu; mɛ l'obo-iphe ozo, bu obo-iphe, geru egeru; mɛ ngweja ozo, du nsɔ; mɛ kẹ ngweja-iphe-eji, e gude apfu ugwo iphe-eji, ndu Izurelu meshiru; mewaro iphe, bukpo ozi, eje ejeje l'ulo Chileke anyi.

³⁴ "Anyibe ndu-uke Chileke; mɛ ndu Liviayi; mɛ ndu Izurelu mmanu bẹ tuakwaru ido gude gbaa g'ee-shije akpa nkɔ, e wobata l'ulo Chileke anyi aphagapha. A gbaru akpa nkɔ obu l'ɛnya-unuphu l'ɛnya-unuphu; tubukwapho teke aa-kpataje iya; mbu nkɔ, e gude akpo ngweja oku l'oru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi; egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁵ "Akporu-iphe-mbu, shi l'iphe, anyi meberu l'ali; yele akporu mbu oshi-omi anyi mitaru bẹ anyi e-wobataje l'ulo Chipfu aphagapha.

³⁶ "Nokwapho g'anyi e-kutaje okpara l'unwoke, a nwuru anyi; kputa anu, bu ivuzo l'eswi anyi; mɛ aturu anyi; mɛ egwu anyi; gude je l'ulo Chileke anyi; je anu ndu-uke Chileke, bu ndu eje ozi l'ulo Chileke anyi ono; egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁷ "Anyi e-wotakwapho ereshi mbu anyi, e gweru egwegwe; yele iphe ozo, gbaru g'anyi nu Chileke; du g'akporu mbu, oshi-omi anyi mitaru; yele mee ophu anyi; mɛ manu; je anu ndu-uke Chileke g'e dobegbaa l'ulo, aakwakobeje iphe l'ulo Chileke. Anyi e-wota oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, anyi metaru l'ali nu ndu Liviayi; noo kele oo ndu Liviayi bẹ anakoje oke-lanu-l'uzo-iri lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu ɛka aakobeje iphe. ³⁸ Onye uke Chileke, bu onye shi l'eri Erɔnu bẹ a-nɔduje swiru ndu Liviayi ono m'ephe nakoje oke-lanu-l'uzo-iri ono. Ndu Liviayi ono e-shi l'ime oke-lanu-l'uzo-iri ono, ephe nakoru ono wofuta oke-lanu-l'uzo-iri je edobe l'ulo, aakwakobeje iphe l'ulo-eku, du l'ulo Chileke anyi. ³⁹ Ndu Izurelu mɛ ndu Liviayi bẹ atuje ereshi; mɛ mee ophu; mɛ manu wobata l'ulo, aakwakobeje iphe, bu ɛka ivu k'eze-ulo Chileke aduje; mɛ l'ɛka ndu-uke Chileke, l'eye ozi teke ono anɔduje; mɛ ɛka ndu nche-onu-oguzo; mɛ ndu aguje ebvu anɔduje; mbu l'anyi taa haedu ulo Chileke anyi."

11

¹ Teke ono bu ndu-ishi ndu Ízureġu bu le Jierúsalemu. Ndu Ízureġu ophuna bya at̄a ido gude hoṭa ndu e-je eburu le Jierúsalemu, bu mkp̄kpu, du ns̄o ono. Ō buru onye lanu be eph̄e ahoṭaje l'ime umadzu iri; eph̄e ahaa tete ophuu g'ephe buru le mkp̄kpu phe. ² Ndu kweru wofuta onwophe l'ephe e-buru le Jierúsalemu be ndu Ízureġu jaru àjàjà. ³ Ndu owa-a bu ndu ophu bu ndu-ishi mkp̄kpu le ndu ophu bu le Jierúsalemu; obunu le ndu ophuu, bu iya bu ndu Ízureġu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me oshilokpa ndu ejeru Sólom̄onu ozi be onyenonu l'ehu l'ehu bukota l'al̄i k'eka iya le mkp̄kpu phe l'al̄i Jiuda. ⁴ Oshilokpa Jiuda me oshilokpa Benjiaminu be haru buru le Jierúsalemu.

Ndu ophu bu oshilokpa Jiuda, bu le Jierúsalemu bu: Ataya; Ataya bu nwa Uzáya; Uzáya buru nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Amaraya; Amaraya buru nwa Shefatiya; Shefataya buru nwa Mahalal̄elu, bu onye shi l'eri Pérezu.

⁵ Teme waa Maseya; Maseya bu nwa Baruku; Baruku buru nwa Kolu-Hoze; Kolu-Hoze buru nwa Hazaya; Hazaya buru nwa Adaya; Adaya buru nwa Jioyaribu; Jioyaribu buru nwa Zekaraya, bu onye shi l'eri Shilo.

⁶ Oshilokpa Pérezu, bu le Jierúsalemu be tukoru du unu l'ukporo eto l'umadzu esato; bukotar̄u mkparawa.

⁷ Ndu bu oshilokpa Benjiaminu, bu le Jierúsalemu bu: Salu; Salu bu nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Jiowedu; Jiowedu buru nwa Pedaya; Pedaya buru nwa Kolaya; Kolaya buru nwa Maseya; Maseya buru nwa Itiyelu; Itiyelu buru nwa Jieshaya.

⁸ A bya eyeru iya unwunna Salu phe, bu Gabayi; me Salayi.

Iphe, eph̄e tukoru du bu unu labo l'ukporo ishii l'umadzu esato. ⁹ Onye bu onye-ishi phe bu Jiowelu; nwa Zikiri; Jiuda, bu nwa Hasenuwa buru onye etsota onye-ishi le mkp̄kpu ono.

¹⁰ Ndu uke Chileke, bu le Jierúsalemu ono bu: Jiedaya nwa Jioyaribu; me Jiakinu; ¹¹ me Seraya nwa Hilikiya; Hilikaya buru nwa Meshulamu; Meshulamu buru nwa Zadoku; Zadoku buru nwa Merayotu; Merayotu buru nwa Ahitubu, bu onye-ishi l'ulo Chileke. ¹² A bya eyeru iya unwunna phe, bu ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke. Iphe, eph̄e tukoru du bu unu labo l'ukporo umadzu l'umadzu labo.

Onye ozo bu Adaya nwa Jiehoramu; Jiehoramu buru nwa Pelalaya; Pelalaya buru nwa Amuzi; Amuzi buru nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Pasho; Pasho buru nwa Malukayijia. ¹³ A bya eyeru iya unwunna iya, bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe. Iphe, eph̄e tukoru du buru ukporo iri l'ebo l'umadzu labo.

Onye ozo bu Amashayi nwa Azarelu; Azarelu buru nwa Ahuzayi; Ahuzayi buru nwa Meshilemotu; Meshilemotu buru nwa Ima. ¹⁴ A bya eyeru iya unwunna iya ndu bukota mkparawa. Iphe, eph̄e tukoru du bu ukporo ishii l'umadzu esato. Onye-ishi phe bu Zabudelu nwa Hagedolimu.

¹⁵ Ndu Lívayi, bu le Jierúsalemu bu: Shemaya nwa Hashubu; Hashubu buru nwa Azurikamu; Azurikamu buru nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Buni.

¹⁶ Ndu ozo bu: Shabetayi yele Jiozabadu, bu ndu-ishi ndu Lívayi mbu ndu eleta enya l'oz̄i, eeje l'azu ulo Chileke.

¹⁷ Onye ozo bu: Matanaya nwa Mayika; Mayika buru nwa Zabudi; Zabudi buru nwa Asafu, bu onye-ishi ebu-ekele; me epfu anu Chileke.

Bakubukaya bu onye k'ebo l'unwunna Matanaya.

Onye ozo bu Abuda nwa Shamuwa; Shamuwa buru nwa Galalu; Galalu buru nwa Jiedutunu.

¹⁸ Ndu Livayi, bu le mkpukpu ono, du nsọ ono be tukoru du ukporo iri l'eno l'umadzu eno.

¹⁹ Ndu nche-onu-oguzo, bu le Jierusalemu bu: Akubu; me Talumonu; me unwunna phe, bu ndu anoduje eche nche l'onu-oguzo. Iphe, ephe du bu ukporo esato l'umadzu iri l'ebo.

²⁰ Ndu Izurelu ozo, phoduru nu; me ndu-uke Chileke; me ndu Livayi ozo, bu ndu phoduru nu be bukota le mkpukpu le mkpukpu, nogbaa l'ali Jiuda. Onyenonu bugbaa l'oke ali nkiya. ²¹ Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke buru l'eli ubvu Ofelu. O buru Ziha ye le Gishipa bu ndu-ishi ndu ono, eje ozi l'eze-ulo ono.

²² Ndu bu ndu-ishi ndu Livayi ono, bu le Jierusalemu bu: Uzi nwa Bani; Bani bu nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Matanaya; Matanaya buru nwa Mayika, bu onye shi l'eri Asafu. Eri Asafu be bu ndu-ishi ebvu, agu agugu l'eze-ulo Chileke. ²³ Ephebe ndu agu ebvu ono be eze turu ekemu swiberu; o buru iya anoduje egoshi iphe, ephe a-nodu eme mboku-mboku.

²⁴ Onye no-chiru enya ndu Izurelu l'iphu eze be bu Petahaya nwa Meshezabelu; mbu onye shi l'eri Zera nwa Jiuda.

Ndu Izurelu, bu le mkpukpu, ta abudu Jierusalemu

²⁵ A bya l'unwu mkpukpu ozo me egu, du iya nu; unwu Jiuda be haru buru le Kiriya-Araba; me unwu mkpukpu, dukota iya nu. Ephe hakwarupho buru le Dibonu me unwu mkpukpu, dukota iya nu; me Jiekabuzelu me unwu mkpukpu, dukota iya nu. ²⁶ Ephe buru le Jieshuwa; me Molada; me Betu-Peletu; ²⁷ me Haza-Shuwalu; me Biye-Sheba; ye le unwu mkpukpu, dukota iya nu; ²⁸ me le Zikulagu; me Mekona; ye le unwu mkpukpu, dukota iya nu; ²⁹ me le Enu-Rimonu; me Zora; me Jiarumutu; ³⁰ me Zanowa; me Adulamu; ye le unwu mkpukpu, dukota iya nu; me le Lakishi; ye le egu, nokota iya nu; me le Azeka ye le unwu mkpukpu, dukota iya nu. Oo ya bu l'ephe bu e -shi le Biye-Sheba jeye le nsuda Hjonu.

³¹ Oshilokpa Benjiaminu be shi le Geba bua kwaseru; ephe bu le Mikumashi; me Ayijia; me Betelu; ye le unwu mkpukpu, dukota iya nu; ³² me le Anatotu; me Nobu; me Ananaya; ³³ me Hazo; me Rama; me Gitayimu; ³⁴ me Hadidi; me Zebowimu; me Nabalatu; ³⁵ me Lodu; me Ono; ye le nsuda "Nsuda ndu eme ona." ³⁶ Ndu Livayi, bu ndu ephe l'ipfu Jiuda shi buru be a haru keru yeru ipfu Benjiaminu.

12

Ndu uke Chileke waa ndu Livayi

¹ Waa ndu-uke Chileke; me ndu Livayi, ephe le Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; me Jieshuwa swi shi l'eka a kpuru phe le ndzu lwa baa: Seraya; me Jieremaya; me Ezura; ² me Amaraya; me Maluku; me Hatushi; ³ me Shekanaya; me Rehumu; me Meremotu; ⁴ me Ido; me Ginetoyi; me Abayijia; ⁵ me Mijiaminu; me Madaya; me Biliga; ⁶ me Shemaya; me Jiyaribu; me Jiedaya; ⁷ me Salu; me Amoku; me Hilikaya; me Jiedaya. Ndu ono shi bukotaruru ndu-ishi ndu-uke Chileke; buru ishi unwunna phe teke Jieshuwa bu ishi.

⁸ Ndu ke Lívayi bu: Jieshuwa; me Binuyi; me Kadumelu; me Sherebaya; me Jiuda; me Matanaya. O buru Matanaya ye le unwunna iya be bu ndu k'ebvu-ekele du l'eka.

⁹ Unwunna phe, bu Bakubukaya; ye le Uni buru ndu anoduje ekweru phe ebvu ono.

Eri Jieshuwa, bu onye-ishi ndu-uke Chileke

¹⁰ Jieshuwa bu nna Jioyakimu; Jioyakimu buru nna Eliyashibu; Eliyashibu buru nna Jiyada; ¹¹ Jiyada buru nna Jionatanu; Jionatanu buru nna Jiaduwa.

Ndu-ishi l'anya-unuphu ndu-uke Chileke

¹² Ndu shi buru ishi l'anya-unuphu ndu-uke Chileke le teke Jioyakimu bu ishi bu:

Onye-ishi ke anya-unuphu Seraya bu Meraya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jieremaya buru Hananaya.

¹³ Onye-ishi ke anya-unuphu Ezura buru Meshulamu.

Onye-ishi ke anya-unuphu Amaraya buru Jiehohananu.

¹⁴ Onye-ishi ke anya-unuphu Maluki buru Jionatanu.

Onye-ishi ke anya-unuphu Shebanaya buru Jiوسفu.

¹⁵ Onye-ishi ke anya-unuphu Harimu buru Aduna.

Onye-ishi ke anya-unuphu Merayotu buru Helukayi.

¹⁶ Onye-ishi ke anya-unuphu Ido buru Zekaraya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Ginetonu buru Meshulamu.

¹⁷ Onye-ishi ke anya-unuphu Abayijia buru Zikiri.

Onye-ishi ke anya-unuphu Minyaminu ye le ke Mowadaya buru Pilitayi.

¹⁸ Onye-ishi ke anya-unuphu Biliga buru Shamuwa.

Onye-ishi ke anya-unuphu Shemaya buru Jiehonanatu.

¹⁹ Onye-ishi ke anya-unuphu Jioyaribu buru Matenayi.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jiedaya buru Uzi.

²⁰ Onye-ishi ke anya-unuphu Salayi buru Kalayi.

Onye-ishi ke anya-unuphu Amoku buru Eba.

²¹ Onye-ishi ke anya-unuphu Hilikaya buru Hashabaya.

Onye-ishi ke anya-unuphu Jiedaya buru Netanelu.

Edeshi epha ndu-uke Chileke waa ke ndu Lívayi l'ekwo

²² Teke Eliyashibu bu ishi; me Jiyada; me Jiohananu; me Jiaduwa be e dekotaru epha ndu-ishi ndu Lívayi; me ke ndu-ishi ndu-uke Chileke l'ekwo; epha ono be e deru teke Dariyosu bu eze ndu Peshiya.

²³ Unwu Lívayi, bu ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna phe be e dekotaru epha phe l'ekwo, e deshuru iphe, e meru teke ono. Epha ono be e deru jeye teke ke Jiohananu, bu nwa Eliyashibu.

Ekeshi ozi eze-ulo Chileke

²⁴ Ndu-ishi ndu Lívayi bu: Hashabaya me Sherebaya; me Jieshuwa, bu nwa Kadumelu. Unwunna phe be apfujeru ghaaru phe iphu; agu ebvu-ajaja ye le ebvu-ekele. Teke ndu ophuu guru iya; ndu ophuu ekwee ya ekwekwe egube ono, Dévidi, bu onye ke Chileke toru phe okpa iya.

²⁵ Matanaya; me Bakubukaya; me Obedaya; me Meshulamu; me Talumonu; me Akubu be bu ndu nche, anoduje eche nche l'ulo, eedobeje iphe l'onu-abata eze-ulo Chileke.

²⁶ Ndu ono be jeru ozi le teke ke Jioyakimu nwa Jieshuwa; mbu nwanwa Jiozadaku; me teke ke Nehemaya, bu ochi-oha; mekwapho teke ke Ezura, bu onye uke Chileke bya aburu onye edeje ekwo.

Eye igbulo Jierusalemu l'eka Chileke

²⁷ O be teke ee-woru igbulo Jierusalemu ono ye l'eka Chileke; a cho ndu Livayi jekota l'ekameka, ephe bu; g'ephe byakota Jierusalemu bya egude ehu-utso; me ebvu-ekele; kua ogena; kpo une; me ogelenda; gude woru igbulo ono ye l'eka Chileke. ²⁸ Ndu Livayi, bu ndu ogbo-ebvu ono shi l'iphe, bu ali, no-pheru Jierusalemu mgburugburu; me unwu mkpukpu, du le Netofa tuko dzukobe. ²⁹ Ndu ophu shi le Betu-Giligalu; me l'uzo Geba; me Azumavetu dzukotaru; kele ndu ogbo-ebvu ono be metaru mkpukpu buphee Jierusalemu mgburugburu. ³⁰ Ndu uke Chileke me ndu Livayi doo onwophe nsq; bya edokwaapho ndu Izurelu nsq; bya edoo onu-abata Jierusalemu ye le igbulo ono nsq.

³¹ Teke ono be mu byaru eduta ndu-ishi ndu Jiuda; ephe nyihu eli igbulo ono. Mu bya agbaa uzi ndu ebvu labo, hagbaa shi, bu ndu a-nodu agu ebvu-ekele.

Uzi lanu wuru shia eli igbulo ono uzo ekutara futa le Onu-abata Ikpozu. ³² Ndu l'etso phe l'azu bu Hoshaya ye le nkeru-ebo ndu-ishi ndu Jiuda; ³³ me Azariya; me Ezura; me Meshulamu; ³⁴ me Jiuda; me Benjiaminu; me Shemaya; me Jieremaya; ³⁵ me ndu ozo, shi l'eri ndu-uke Chileke, chigbaa opu; mekwapho Zekaraya, bu nwa Jionatanu; Jionatanu bu nwa Shemaya; Shemaya buru nwa Matanaya; Matanaya buru nwa Mayikaya; Mayikaya buru nwa Zaku; Zaku buru nwa Asafu; ³⁶ yee unwunna iya, bu Shemaya; me Azarelu; me Milalayi; me Gilalayi; me Mayi; me Netanelu; me Jiuda; me Hanani. Ephebedua be gude ududu ngwa-ebvu, Devidi, bu onye ke Chileke suru g'e gudeje. O buru Ezura, bu onye edeje ekwo be vutaru phe uzo. ³⁷ Ephe rwuepho Onu-abata Enya-nwobvu; ephe kwaseru je enyikota eka eeshije enyiba le mkpukpu Devidi; mbu me a-nodu enyikota igbulo ono enyikota. Ephe kwaseru eli igbulo ulo Devidi ono futa le Onu-Abata-Mini, no l'uzo enyanwu-awawa.

³⁸ Ndu ebvu ophunapho wuru shia uzo ekicha. Mbèdua me nkeru-ebo ndu Izurelu nodu etso phe l'azu l'eli igbulo ono. Anyi shi l'ulo-ephekerephe Otapfupfupfu-oku futa le Igbulo-osa. ³⁹ Anyi shi l'eka ono wuru je aghaa Onu-abata Ifuremu; me Akahu Onu-abata; me Onu-abata Ema; me Ulo-ephekerephe Hananelu; me Ulo-ephekerephe, aza Ukporeise; shi nno futa le Onu-abata Aturu. O buru l'onu-abata Nche be ephe jeberu.

⁴⁰ Ndu ogbo-ebvu labo ono, aguje ebvu-ekele ono bya anodu l'onodu phe l'ulo Chileke. Mbèdua me nkeru-ebo ndu-ishi ono nodukwapho l'onodu k'anyi. ⁴¹ Ndu uke Chileke, bu Eliyakimu; me Maseya; me Minyaminu; me Mayikaya; me Eliyowenayi; me Zekaraya; me Hananaya nodu l'onodu nkephe pagbaaru opu l'eka. ⁴² Ndu ozo bu Maseya; me Shemaya; me Eleyaza; me Uzi; me Jiehohananu; me Malukayijia; me Elamu; me Eza. Ndu ebvu ono wata agu ebvu; onye bu ishi ebvu phe buru Jiezurahaya.

⁴³ Mboku ono be ephe gweru ngweja, paru eka apaa; ehu tsoo phe utso; noo kele Chileke be meru g'ehu tsoo phe utso shii. Unwanyi me unwegirima tuko ete eswa. A-gbe l'eka du enya anu uzu ehu-utso, aatu le Jierusalemu.

Iphe, a nuru g'e gude baaru Chileke eja l'ulo iya

⁴⁴ Ọ bụru mbọku ono bẹ a ọtaru ndu a-nọdu eletajẹ ẹnaya l'ụlo, eedobeje iphe, a tūru atūtu; mẹ akpuru-iphe-mbụ; mẹ oke-lanụ-l'ụzo-iri. Ndu ono e-shije l'opfu, a kọkotaru lẹ mkpukpu ono mgburugburu wobata iphe bya edobe l'ụlo ono, eedobeje iphe ono ẹgube ekemu sūru g'e mejeru iya ndu-uke Chileke mẹ ndu Lívayi. Kẹle ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi ono, eje ozi ono meru; ẹhu nọdu atso ndu Jiuda uto. ⁴⁵ Ẹphe eje ozi Chileke phe; bya eje ozi k'asafu nturwu; ẹgube ono, ndu ebvu mẹ ndu nche-onu-oguzo ejekwapho ozi, rwuberu phe nū; ẹgube ono, Dévidi mẹ nwa iya, bụ Sólomonu sūru g'e meje iya. ⁴⁶ Noo kẹle teke Dévidi mẹ Asafu nọ ndzu; mbụ teke ndiche bẹ e shi nweru ndu-ishi ndu ebvu; nweru ebvu, e gude aja Chileke ajaja; mẹ ebvu, e gude ekele iya ekele. ⁴⁷ Teke Zerúbabelu yẹ Nehemaya bụ ishi bẹ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha ewotajẹ iphe, rwuberu ndu ebvu mẹ ndu nche-onu-oguzo nū phe mbọku-mbọku. Nokwapho g'ẹphe edobeje iphe nsọ nū ndu Lívayi; ndu Lívayi edobe iphe nsọ nū oshilokpa Erọnu.

13

Ebufu ndu ọhozo l'ẹka ndu Ízurẹlu nọ

¹ Mbọku ono bẹ ẹphe gūru iphe, e deru l'ẹkwo Mósisu; ndu Ízurẹlu nūma-dzuru iya. Iphe, a guvuru l'ẹkwo ono bụ g'ọ tọ dukwa onye Amọnu; ọzoo l'ọo onye Mówabu e-je abata l'ẹka ndibe Chileke dzukọberu; ² noo kẹle ẹphe te gudedu nri mẹ mini gba ndu Ízurẹlu ndzuta; ọ buchiaru Belamu bẹ ẹphe butaru g'ọ bya bya atua phe onu. Ọ tọ bụ lẹ Chileke anyi gharu onu ono ighaphu; ọ bụru onu-oma. ³ Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu nūmaepho iphe, ekemu ono pfuru; ẹphe bufukọta ndu shi l'ọhozo l'ẹka ndu Ízurẹlu nọ.

Nehemaya edozi iphe

⁴ Tẹmanu iphe ono mee bẹ Ẹliyashibu, bụ onye uke Chileke; mbụ onye a tūru ẹka g'ọ bụru onye-ishi ẹka eedobeje iphe l'eze-ulo Chileke; bẹ yẹle Tobaya dū lẹ ree shii. ⁵ Eze mkpuru ono, e shi edobeje ngweja-nri; mẹ ụnwū-isensu; mẹ ivu, e gude eje ozi l'eze-ulo Chileke; mẹ oke-lanụ-l'ụzo-iri k'ereshi; mẹ kẹ mее; mẹ kẹ manụ, aasuje g'e wotaru ndu Lívayi; mẹ ndu ebvu; mẹ ndu nche-onu-oguzo; mbụ mkpuru ono, e shi edobeje iphe, a tūru utu nū ndu-uke Chileke bẹ Eliyashibu nūru Tobaya. ⁶ Teke ono, iphe ono eme ono bẹ mu ta nọdu lẹ Jierúsalemu. Noo kẹle apha, kwe Atakuzakuzẹsu ukporo apha l'apha iri l'ẹbo, e meru iya eze ndu Bábilonu bẹ mu laphuru azu l'ibe eze. A nọepho nwanshii; mu rwo eze g'ọ haa mu ge mu lashia. ⁷ Mu bya alwarwuta Jierúsalemu bya ahuma ejo-iphe ono, Ẹliyashibu meru l'opfu ẹhu Tobaya ono; mbụ anunu ono, ọ nūru iya mkpuru, dū l'eze-ulo Chileke o buru ono. ⁸ Iphe ono ghushikpo mu eghu ike; mu chitakota ivu ulo, bụ kẹ Tobaya, nọ lẹ mkpuru ono; tuphashia l'etezi. ⁹ Mu bya akaru; a bya emechaa mkpuru ono emecha; mu bya egwetakota ivu, eegudeje eje ozi l'ulo Chileke bya edobephu azu l'ẹka ono; mẹ ngweja-nri; mẹ ụnwū-isensu.

¹⁰ Mu bya amakwarupho l'a taa nujedu ndu Lívayi iphe, rwuberu phe nū; o mee k'ophu bụ lẹ ndu Lívayi; mẹ ndu l'aguje ebvu, bụ ndu l'ẹje ozi l'eze-ulo Chileke ono bẹ gbakashihuru nū; onyenonu kọahaa opfu iya.

¹¹ Ọo ya bụ mu baaru ndu-ishi mba sū phe: “?Bụ gūnu meru g'ọ gude a parụ eze-ulo Chileke gbado ẹgube-a?” Mu bya achikobe ndu Lívayi;

mę ndu ono, aguje ebvu ono dobephu phę azu l'onodu phę. ¹² O buru teke ono bę ndu Jiuda l'ophu wobataaharu oke-lanu-l'uzo-iri, shi l'ereshi; mę męe; mę manu l'ulo, eedobeje iphe. ¹³ Ndu mu turu ęka g'ephe buru ndu-ishi ulo ono, eedobeje iphe ono bu: Shelemaya, bu onye uke Chileke; mę Zadoku, bu onye edeje ękwo; mę onye Lıvayi, ępha iya bu Pedaya. Onye mu hotaru swibe phę g'o yejeru phę ęka bu Hananu nwa Zaku; buru nwanwa Matanaya; noo kele ndu ono bę a guru le ndu e gude ire phę ęka. Ozi phę bu g'ephe kejeru unwanwa phę iphe.

¹⁴ "Gube Chileke mu; nyatakwa mu roo ya l'iphe-a, mu meru-a. Be huchafukwa iphe, du ree, mu megbaberu eze-ulo gube Chileke mu; mę l'ozı, eeje l'ęka ono."

¹⁵ Teke ono bę mu humaru ndu no le Jiuda azoshi męe l'akpuru vayınu l'eswe-atuta-unme; gude nkapfu-igara evubatagbaa ereshi; mę męe; mę akpuru vayınu; mę akpuru figu; mę ivu ozo, du iche iche. Ephe nodu evu iya ala le Jierusalemu l'eswe-atuta-unme. Mu loo phę ęka le nchi g'ephe haa ere nri le mboku ono. ¹⁶ Ndu Taya, bu ndu bukwapho le Jierusalemu bę evubataje ęma; mę ngwaswa ozo, du iche iche ere ndu Jiuda le Jierusalemu l'eswe-atuta-unme. ¹⁷ Oo ya bu; mu baaru ndu a maru ępha phę le Jiuda mba su phę: "?Ejo-iphe owa, unu eme-a bu gunu; ke g'unu merwushi eswe-atuta-unme? ¹⁸ ?Tobudu egube iphe ono bę nna unu phę meru; meru iphe, Chileke anyi meru g'ejo iphe-ęhuka-a dapfuta anyi waa mkpukpu-a? Unu byakwa nta-a bya awata emerwushi eswe-atuta-unme; shi nno eme g'oke ęhu-ęghu Chileke kabaa azupya ndu İzurelu."

¹⁹ O be l'uzo nchi-ęjihu le mboku, bu nchitabohu iya a-buru eswe-atuta-unme; mu tua ekemu su g'a gbachishikota mgbo onu-abata Jierusalemu; sukwapfo g'a ta guhakwa iya aguha jeye eswe-atuta-unme a-bvudada. Temę mu haru ndu-ozı mu dokachaa l'onu-abata ono g'o to dushi ivu, ee-vubata l'eswe-atuta-unme ono. ²⁰ Ndu ngho; mę ndu ere ngwaswa, du iche iche kwachaa akwakwa l'azu Jierusalemu ugbo lanu; ozo ugbo ębo. ²¹ Mu bya alooru phę ęka le nchi su phę: "?Bu gunu meru g'o gude unu nodu akwaje l'azu igbulu ono? Unu -mebaa ya ozo bę mu a-dakwa unu ęka." Shita teke ono kwaseru bę ephe byabuhuru l'eswe-atuta-unme. ²² Mu su ndu Lıvayi g'ephe sachaa onwophe asacha je anodu cheje nche l'onu-abata ono; k'ophu ee-dobe eswe-atuta-unme ono nsọ.

Nyatakwa mu pho l'iphe-a, mu meru-a; gube Chileke mu. Guderọ nyemobu ngu ono, paru ęka ono phuru mu obu-imemini.

²³ Le teke ono bę mu humakwarupho ndu Jiu, lushiru unwanyı, shi le Ashidodu; mę le Amonu; mę le Mowabu. ²⁴ Nkerębo l'unwegirima phę nodu epfu opfu ndu Ashidodu; ozo opfu ndu ibiya nkephe; ophu ephe ta amadu g'eeppu opfu-alı ndu Jiu. ²⁵ Mu bya abaarų phę mba tua phę onu. O nweru ndu ophu mu chiru iphe; lasha phę egbushi l'ishi. Mu su phę g'ephe gude ępha Chileke ria nte su: "Anyi ta abyadu e-kuta unwada anyi kee unwu phę nwoke; ophu anyi ta abyadu alutaru unwu anyi unwoke unwada phę; ophu anyi ta alutadu phę k'onwanyı. ²⁶ ?To bnaa k'unwanyı, du nno bę Solomonu, bu eze ndu İzurelu gude mee iphe-ęji to? L'ohamoha bę ta adukwa eze ozo, du ge yębedu. Temę o buru onye Chileke iya yeru obu; Chileke mee ya g'o buru eze ndu İzurelu l'ophu. Obenu l'oo unwanyı ohozo bę kpataleru-a o mee iphe-ęji. ²⁷ ?Q du ree g'anyi gude nchi anyi numa l'unu l'eme ejo-iphe, ha egube-a; mbu

l'unu lụshiru ụnwanyi ọhozo; shi nno bụru ndu mesweru Chileke anyi tọo?"

²⁸ Onye lanụ l'ụnwu Jioyada; nwa Eliyashibu, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke bẹ bụ ọgo Sambalatu, bụ onye Horonu. Ọo ya bụ; mu chifu iya g'o shi l'ẹka mu nọ lụfu.

²⁹ Nyatakwa pẹ; gube Chileke mu; noo kele ẹphe tūrwwaru ọkwa ndu-uke Chileke; bya atūrwwa ọgbandzu, gụ lẹ ndu-uke Chileke mẹ ndu Lívayi gbaru.

³⁰ Tọbudu iya bụ; mu safukota pẹ ntūrwu, ẹphe chitaru l'ẹhu ndu alị ọzo; bya anụchaa pẹ ozi, gbaru ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; onyenonu jeahaa ozi, gbaru iya nụ. ³¹ Mu mekwaphọ g'e vutajẹ nkụ yele akpuru-iphe-mbụ l'orwuberu iya.

Gube Chileke mu; nyatakwa mu rọ lẹ k'ọma.

Ekwo Esuta

Eze-nwanyị, bu Vashiti ekwefuru ji iya ike

¹ Owa-a bu iphe, nwuru teke Kuzakusesu shi buru eze; mbu Kuzakusesu ono, shi buru ishi mkpukpu ukporo ishi l'esaa; e-shi l'ali Indiya jasu l'ali Kushi. ² Teke ono be eze, bu Kuzakusesu shi ndu l'aba-eze iya le mkpukpu Susa, bu ishi mkpukpu ali ono.

³ O be l'apha, kwe iya apha eto, o wataru abu eze; o shiaru ndu-ishi l'ali-eze iya nri; waa ndu-ozu iya g'ephe ha. Ndu-ishi ndu ojogu ndu Peshiya; yeke ke ndu Midiya; waa ndu nweru enya; me ndu-ishi le mkpukpu le mkpukpu, nokota iya l'eka g'o ha be o yekotaru le nri obu. ⁴ Obo-iphe ono be o boru ukporo abali tete mgburugburu. O gude teke ono goshi ge ya bu-be eze, nwenukaru iphe; waa ge ya habe shii bya adu-bekwapo biribiri.

⁵ A bo-ghechaepho obo-iphe ono; eze kua ndu bu le mkpukpu Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze iya le nri ephe noru ujiku esaa k'iche. Eka ephe no bo obo-iphe k'ono bu l'eka du g'oma-unuphu l'ime mgbabu ibe-eze. Onyemonye be o yeru le nri ono; ndu ha shii me ndu ha nwanshii. ⁶ Iphe, e gude dozia eka obu g'o maa mma bu upfu ekwa-ochaa; waa ophu du urwukpu-urwukpu. E gude oghu ochaa; waa k'urwukpu urwukpu likota l'ishishi upfu ekwa ono. E wota ishi oghu ono ishi iya ophu woru lia l'echi mkpola-ochaa, e moberu l'itso, e meru l'ogbu-nwijnwii mkpuma, a kpobegbaaru l'eka ono. L'oma eka ono be e gude mkpuma ere ire, du iche iche chia oma ali iya; bya eworu iphe, aaze aze, e meru le mkpola-ododo; yeke mkpola-ochaa doo ya. ⁷ Upyi, e gude ngua mee mboku ono be e mekotaru le mkpola-ododo; teme o gbakota iche iche. O to nwedu ophu ye ibe iya gbagba nanu. Mee, ndu eze anguje dukpoo shii; keke eze saru eka okpobe asasa kwakobe obo-iphe ono. ⁸ Eze turu ekemu su g'a haa ndu ebyaa ono g'onyenonu ngua g'o du iya. Iphe, meru nu buru l'eze suhawaru ndu e yeru ke mee l'eka g'ephe nuje onyemonye iphe, o suru g'a nu iya.

⁹ Eze-nwanyị, bu Vashiti shikwaarupho unwanyi nri obo-iphe l'unuphu ibe eze, bu Kuzakusesu. ¹⁰ O be le mboku, kwe iya esaa; eze, bu Kuzakusesu nguchaa mee; ehu tsqahaa ya utso l'eka mee atsu iya. O zia umadzu esaa, anoduje eleta ibe eze enya, epha phe bu Mehumanu; waa Bizuta; waa Habona; waa Biguta; waa Abaguta; waa Zetaru; waa Karukasu; ¹¹ g'ephe je ekuaru iya eze-nwanyị, bu Vashiti. O su g'o kpuru okpu eze-nwanyị iya gude bya egoshi ndu-ishi; me onyemonye no l'eka ono onwiya; g'ephe huma g'o mabe mma; noo keke o du ubvu l'enya. ¹² Noo ya; ndu-ozu ono jechaa je ezia iphe, eze ziru; eze-nwanyị, bu Vashiti jika ejeje. Eze numaeapho l'onoo iphe, o pfuru; ehu ghuahaa ya egu; o voru oku wu ehu.

¹³ Eshinu o bu omelali g'eze kpatajeeda ndu maru k'ekemu-ali; waa k'ikpe, pfuru oto ishi; teme l'o mee iphe, oboya ememe; be eze chi-koshiru phe idzu; mbu ndu mmamiphe, bu ndu maru iphe, gbaru l'ememe; ¹⁴ bya aburu ndu kachaa ya anodu ntse. Ndu o chi-koshiru iya bu Kashena; waa Sheta; waa Adumata; waa Tashishi; waa Meresa; waa Masena; waa Memukanu. Umadzu esaa ono, shi l'ali Peshiya; waa ali Midiya bu ndu

kachaa anọdu eze ntse; bya aburu p̄hẹ kachaa shii lẹ ndu ejeru eze ozi l'alì ono mgburugburu. ¹⁵ O jia p̄hẹ sù: “?Bukpoo gunu bẹ ekemu-alì sùru g'e mee eze-nwanyì, bụ Vashiti? Eshinu o bụ ozi, mu ziru ndu-ozì mu g'ẹphẹ je ezia ya bẹ o jikaru lẹ ya te emedu.”

¹⁶ Noo ya; Memukanu nọdu l'ip̄hu eze yele ip̄hu ndu-ishi ōphuu sù: “Eze-nwanyì, bụ Vashiti ta abụekwa eze bẹ o mesweru kpoloko, l'o meswefuakwaru ndu-ishi; m̄kpoo ip̄hẹ, bụ ndu bukọta l'ip̄hẹ, buk̄poo mk̄p̄k̄p̄u, nọgbaa l'alì-eze Kuzakusēsu. ¹⁷ Noo kele ip̄hẹ, eze-nwanyì, bụ Vashiti meru ono bẹ unwanyì l'ophu a-nụmakwa. Ep̄hẹ -nụmae ya p̄họ; ep̄hẹ ekoaha jì p̄hẹ ōkpa l'ishi sù: ‘O kwa l'eze-nwanyì, bụ Vashiti bẹ eze-nwoke, bụ Kuzakusēsu ziru g'e dutaru iya; o jìka ejeje.’ ¹⁸ Su-a; nchi -b̄ya ejihu ntanụ-a bẹ unwanyì ndu-ishi ndu Peshiya; waa ke ndu Midiya ndu n̄maru ip̄hẹ, eze-nwanyì meru a-watakwa ep̄furu jì p̄hẹ ip̄hẹ, meru n̄. E-shi nno; unwanyì taa kwab̄edu jì p̄hẹ ùb̄vù, rwuberu p̄hẹ n̄. Unwanyì emee ẹhu awata eghu unwoke, al̄u p̄hẹ n̄ eghu. ¹⁹ Oo ya b̄; o -b̄uru lẹ gube eze bẹ e-kwe bukwa ip̄hẹ, ii-me b̄ g'i t̄a ekemu g'eze-nwanyì, b̄ Vashiti ta af̄utabahe l'ip̄hu ngu. G'eze wokwaru ōkwa eze-nwanyì, o b̄; n̄ unwanyì ōzo, ka iya ree. G'e wokwarup̄ho ekemu ono dee l'ek̄wo, e deru ekemu, ndu Peshiya; waa ndu Midiya, b̄ ekemu, a taa gbanwejedu agbanwe. ²⁰ Ekemu ono, ì-t̄u ono -ngadzūerup̄ho alì-eze ngu l'ophu, b̄ alì-eze, par̄ ẹka; unwanyì awata akwab̄e jì p̄hẹ ùb̄vù; shita l'on̄ye kachaa shii je akpaa l'on̄ye ōphu kachaa nwansh̄i.”

²¹ Idzu ono, Memukanu ch̄itaru ono d̄u eze ree; yele ndu-ishi iya. Oo ya b̄; eze mee g'o p̄furu. ²² Eze zia ozi g'e jedzuru l'ip̄hẹ, buk̄poo mk̄p̄k̄p̄u ono, o b̄ ishi p̄hẹ ono; je akar̄u p̄hẹ l'eze s̄uru ḡe nwoke n̄onu b̄uru ishi l'ibe iya. A nọdu edejeru ndu n̄onu ẹkwo-ozì ono lẹ g'ẹphẹ egudeje ede ekwo nkeph̄e; t̄me ōhamoha n̄onu bẹ eedeje iya l'op̄fu-alì p̄hẹ n̄ p̄hẹ.

2

Esuta bẹ e meru eze-nwanyì

¹ E mechaa g'ẹhu-eghu ono jidatachāerup̄ho eze Kuzakusēsu; o wata ar̄i ke Vashiti; mb̄u k'ip̄hẹ, ono, Vashiti meru iya ono; waa k'ekemu ono, ȳeb̄edua t̄uru t̄u-doru Vashiti ono. ² Ndu ejeru eze ozi ch̄itaru iya idzu sù iya: “G'e jen̄u ach̄okoo unwumgboko, ama mma, nwoke teke ejep̄fuswee; dutaru eze. ³ G'eze h̄otakwa ndu e-je ach̄ikobe unwumgboko ono, ama mma ono, nwoke teke ejep̄fuswee ono; l'ip̄hẹ, buk̄poo mk̄p̄k̄p̄u, n̄okota gube eze l'eka g'o ha duta b̄ya edobe l'ulo unwanyì l'ibe eze lẹ Susa, b̄ ishi mk̄p̄k̄p̄u alì-eze iya. G'e dujekwaru p̄hẹ on̄ye-ozì ngu, b̄ Hegayì, b̄ on̄ye el̄etaj̄eru eze unwanyì iya ẹn̄ya. Ḡe Hegayì mee p̄hẹ ip̄hẹ, o gbaru g'e mee p̄hẹ g'ẹphẹ kabaa ama mma. ⁴ Teke e mecharu; nwamgb̄oko, kachaa eze ree l'ime unwumgboko ono g'ẹphẹ ha; g'on̄ye k'ono b̄uru eze-nwanyì n̄ochia ẹn̄ya Vashiti.” Idzu ono t̄soo eze nt̄matu. O t̄soo ya ẹgube ono.

⁵ Lẹ mk̄p̄k̄p̄u Susa, b̄ ishi mk̄p̄k̄p̄u alì-eze Kuzakusēsu b̄e o d̄uru on̄ye Jiu, shi l'okpa-ip̄fu Benjaminu bu iya n̄. Ẹpha nwoke ōbu b̄ M̄dekayì nwa Jiayì. O b̄ nwanwa Shimeyì; b̄uru nwanwanwanranwa Kishi. ⁶ Kishi ono ȳ lẹ ndu Nebukadineza kpuru lẹ ndz̄u lẹ Jierúsalem̄u; yele Jiehoyakinu, b̄ eze ndu Jiu, kpuru lash̄a alì Bábilon̄u. ⁷ M̄dekayì b̄e ep̄hẹ lẹ nwamgb̄oko, n̄ nwa nwune nna iya bu. Ẹpha nwamgb̄oko ono b̄ Hadasa. O b̄uru ȳeb̄edua mef̄utaru nwata ono; noo kele ne iya; yele nna iya tōgboru iya nwa maa. Nwamgb̄oko ono, ẹpha iya ōzo b̄ Esuta

bẹ ama mma bya adu ùbvù l'ènya. Gẹ ne iya; yẹle nna iya nwùhuchaaru bẹ Mòdekayi wotaru iya dobe gẹ nwa iya, ọ nwùru l'èpho iya.

⁸ Noo ya; o be teke e gudeepho ekemu, eze turu je ara arara; e duta unwumboko, du igwerigwe bya lẹ Susa, bu ishi mkpukpu; duru phe nu Hegayi g'ò leta phe enya. E dutakwapho Esuta bya l'ibe eze; bya eduru nu Hegayi, bu onye anoduje eleta ulo unwanyi eze enya g'ò leta enya.

⁹ Nwamgboko ono, bu Esuta du Hegayi ree l'obu; o je atuko iphe, ọ gbaru g'e mee ya g'ò kabaa ama mma mekota iya teke ono teke ono; bya anu iya nri, gbaru iche. O duta iya je edobe l'ulo, kakota ree l'ulo unwanyi eze ono; bya eduta unwumboko esaa l'ibe eze duru nu iya g'ephe yejeru iya eka.

¹⁰ Ophu Esuta akoduru oha, o shi; ozoo eka a nwuru iya; noo kele Mòdekayi suru iya g'ò to pfushi iya. ¹¹ Mòdekayi bẹ anoduje ejephe lẹ mgboru oma-unuphu ulo unwanyi eze ono mboku-mboku g'ò maru ?ehu du-a Esuta ree; waa g'ò maru g'oome ala.

¹² Teme nwamgboko ejeshia l'iphu eze Kuzakusesu; bẹ ọ-nodzuada onwa iri l'èbo mekota iphe, a gushiru g'unwanyi gudeje mee onwophe ome-mma. Onwa ishii bẹ ephe e-gude nya manụ meru. Onwa ishii k'ophuu bẹ ephe e-gude manụ mbeleke; waa ophu eete etete gude memaa onwophe ree. ¹³ Onye ophu ọ gbaru l'èje l'iphu eze bẹ iphe, ọ sukpooru l'ò du iya gẹ ya gude je l'ibe eze; bẹ aa-nuje onye obu l'ulo unwanyi eze.

¹⁴ Onye obu alafu eze l'uzenyashi; o be l'utsu echele iya l'ò bahu je anodu l'ulo ozo, bukwapo ulo unwanyi eze. Onye eleta ibe iya ono enya bu onye ejeru eze ozi, bu Shashugazu, bu onye eletaje unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu eze enya. Nwamgboko k'ono ta alapfubaedu eze gbahaa l'èze kuru iya l'onwiya.

¹⁵ Esuta, bu iya bu nwamgboko ono, Mòdekayi eme gẹ nwa iya ono; mbu onye ono, bu nwune nna Mòdekayi, aza Abihelu bẹ nwuru iya nu ono; bẹ o rwubepurpho l'alafu eze; ophu ọ dudu iphe ozo, ọ suru g'a nu iya, abuedupho iphe, Hegayi suru g'ò gude; mbu onye ono, ejeru eze ozi ono; bya aburu onye eleta unwanyi eze enya. Esuta dukota ndu humaru iya nu l'obu lẹ g'ò gude amabe mma. ¹⁶ Mboku, e dutaru Esuta jefpu eze Kuzakusesu l'ibe iya bu l'onwa k'iri, bu iya bu l'onwa Tebeti l'apha k'esaa, ọ wataru aburu eze. ¹⁷ Eze ka eye Esuta obu eme l'unwanyi ophuu. Mbụ lẹ Esuta ka atuba iya l'enya eme l'unwumboko ophuu. O buru yebedua bẹ eze nataru. O woru okpu-eze-nwanyi kpube iya; mee ya; ọ buru eze-nwanyi nochia enya Vashiti. ¹⁸ Eze bya eshiaru ndu-ishi; waa ndu-ozu iya nri paru eka. Onye o shidoru nri ono buru Esuta. O zia g'e mee g'a madzuru iya l'iphe, bukpuo ohamoha, nokota iya l'eka; g'onnyemone tuta unme ozi mboku ono. O mekotaru ndiphe iphe-oma, gbaru onye eze l'ememe.

Mòdekayi agbaru eze ama

¹⁹ Teke e kukoru unwumboko ono k'ugbo ebo ono; bẹ Mòdekayi no l'onu-oguzo ibe eze. ²⁰ Teke ono bẹ Esuta teke akokwa oha, o shi; ozoo eka a nwuru iya; noo kele Mòdekayi suru iya g'ò to koshi iya. Esuta angabejekpoerupho Mòdekayi nchi g'ò shi angabejeru iya teke ono, o shi emefuta iya ono.

²¹ Teke ono, Mòdekayi no l'onu-oguzo ibe eze ono; bẹ Bigutanu; waa Tereshi; ndu-ozu eze labo, eche oguzo ibe eze nche bẹ ehu wataru egbu egbu; ephe chijaha idzu g'ephe e-shi gbua eze Kuzakusesu. ²² Mòdekayi numanu idzu ono; bya epfuaru iya eze-nwanyi, bu Esuta. Esuta tugbuwa je akporu iya eze su l'oo Mòdekayi pfuru iya ya. ²³ E je enyochaa ya; bya

amaru l'ọo eviya; e woru umadzu labọ ono je aswị-gbua l'eli oshi. A ọdu l'iphu eze dee iphe ono edede l'ekwo ako, eedeje iphe, meru l'alị-eze iya.

3

Ejo idzu, Hamanu achiru ndu Jiu

¹ E mechaa; eze, bụ Kuzakusesu bya akwabẹ Hamanu nwa Hamedata; onye shi l'eri Agagu ụbvù. Ọ kwabẹru iya ụbvù wolía ya dobe; ọ kakọta ndu-ishi, ephe l'iya tukuru ọdu l'udu okwa lanu, shii; l'alị-eze iya. ² Ndu ozi eze g'ephe ha, nọ l'onu-oguzo ibe eze ọdu egbuje ikpere eburu Hamanu iphu l'alị; nọ kele eze turu ekemu sụ g'e meje iya nno. Obenu lẹ Mọdekayi te egbujeduru iya ikpere; ọphu oobujeduru iya iphu l'alị. ³ Ndu ozi eze, nọ l'onu-oguzo ibe eze sụ Mọdekayi: "Denu g'ọ nwuru i tii mejedu iphe, eze pfuru?" ⁴ Mbọku-mbọku ephe epfuru iya Mọdekayi; obenu l'oto yejedu onu yeru pẹ. Ephe woru iya dooru Hamanu g'a maru ?ephe ahaa Mọdekayi g'o mee g'oome; kele o pfuwaru pẹ lẹ ya bụ onye Jiu. ⁵ Teke Hamanu humaru lẹ Mọdekayi te egbushiduru iya ikpere; ọphu oobuduru iya iphu l'alị; o voru ọku wua ẹhu. ⁶ Ọ numachaepho oshilọkpa ndu Mọdekayi bụ; ọ haa k'ari g'e-shi gbua Mọdekayi kpoloko. Ọ chọahaa gẹ ya e-shi mee gẹ ndu Jiu, bụ ndu kẹ Mọdekayi g'ephe ha chihu l'alị-eze Kuzakusesu l'ọphu.

⁷ O be l'apha, kwe eze Kuzakusesu apha iri l'ẹbo, ọ wataru aburu eze; l'onwa mbụ, bụ iya bụ onwa Nisanu; a tụa "puru", bụ iya bụ ido l'iphu Hamanu; shi nno họtá onwa lanu; waa ujiku lanu. Ephe tụa ido ono; ọ daaru onwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ l'onwa Ada.

⁸ Nno ya; Hamanu sụ eze Kuzakusesu: "O dukwaru ọha, gbakashihuru dzuru ekameka l'iphe, bukpoọ ohamoha, nokota l'alị-eze ngu l'ọphu. Omelalị pẹ gbaforu iche l'eka omelalị iphe, bụ ọhoro nọ; ọphu ephe edobejedu ekemu, eze turu. Uchiru ndu ono bẹ a -haa pẹ ẹka bẹ ọ tọ bukwaru iphe, a-duru eze lẹ ree. ⁹ Ọ -buru l'ọ du eze ree; g'eze tunaa ekemu g'e gbushia pẹ. E -mewa iya nno bẹ mu a-pfu mkpọla-ochaa, ẹrwa iya dụ unu talentu ukporo l'ise; g'e woru iya yekoberu eze l'eku iya."

¹⁰ Nno ya; eze bya agbata echi-ẹka iya gbẹ Hamanu, bụ nwa Hamedata; oshilọkpa Agagu; onye bụ ọhogu ndu Jiu. ¹¹ Eze sụ iya: "Dobekporo okpoga ngu; je emee ndu ono g'ọ dụ ngu."

¹² O be lẹ mbọku, onwa kẹ mbụ dụ l'abalị iri l'ẹto; e kukọọ ndu ederu eze ekwo. Ephe bya atuko iphemiphe, Hamanu suru g'ephe dee woru dee l'ekwo nugbaa ndu nọ-chiru ẹnya eze; waa ndu-ishi l'ohamoha, nọ l'eka eze; nukwaa ya pọ ndu-ishi ndiphe l'ọphu. Ekwo ono bẹ e deru nụ ohamoha lẹ g'ephe egudeje ede ekwo nkpehe. Ndu nokota nụ bẹ e deru iya l'opfu-alị pẹ nụ pẹ. Ọ buru ẹpha eze, bụ Kuzakusesu bẹ e gude dee ekwo ono; bya eworu echi-ẹka iya mee ya iphe-ọhubama. ¹³ E zia ndu ezilajẹ ekwo-ozí ephe gude ekwo ozi ono je ekedzuru l'iphe, bukpoọ ohamoha, nọgbaa l'alị-eze Kuzakusesu l'ọphu; mbụ ekwo ono, e deru ekemu, a turu g'a tuko gbushikọta iphe, bụ ndu Jiu l'akpuru ẹnyanwu lanu; ẹgirima mẹ ọgerenya. Mbụ g'egbuchaa unwanyi mẹ unwegirima; mẹ onwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ onwa Ada dūepho l'abalị iri l'ẹto. Ekemu ono sukwarupho: teke e gbuchaaruru pẹ; g'a kwaa iphe pẹ l'okwata. ¹⁴ Iphe e deru l'ekwo ono bẹ a turu ọ buru ekemu sụ ganudzuru iya l'ohamoha g'ọ buru ekemu duru pẹ; wafua g'e mee g'onyenonu maru k'ọphu ephe a-kwakobekwanu ẹka kẹ mbọku ono.

¹⁵ Eze bya ezia sù g'e gude ẹkwo-ozì onò tughua je ezikashja. Ndu okpa ẹgwa gbeshi; ọ buru phẹ ejeje. E vuadaru ọzo zia ekemu onò lẹ Susa, bú ishi mkpukpu. Eze yele Hamanu nọdu anwu mee; ndu bu lẹ Susa deru yekete g'ephe numachaa ru ozi onò.

4

Mọdekayi epfuru Ẹsuta g'o yeru phẹ ẹka

¹ Tọbudu iya bú Mọdekayi maerupho iphe, anwu nù; o ye ẹka l'uwe iya zijaha ẹbo; bya achita uwe-aphu ye; kpushi onwiya ntù; gbafulu ọma mkpukpu ara ẹkwa arashi iya ike. ² O jebeepho onu-oguzo ibe eze; ọ pfuru; noo kele ọ tọ dudu onye yeru uwe-aphu, eekweje g'ọ bata. ³ Iphe, bukpo ohamoha, a nuru ẹkwo onò, e deru ekemu, eze turu onò bẹ aphu atsojerupho ndu Jiu, bu iya nù. Ephe agù aphu; aswi ẹgu; ara ẹkwa. Igwerigwe yee uwe-aphu bya ekpua onwophe ntù.

⁴ Unwumboko; waa ndu ejeru Ẹsuta ozi bya akooru iya ke Mọdekayi; ọ buru aphu tsoru iya shii. Ọ chiru uwe nù g'a chijeru iya g'o yee; g'o to yehe uwe-aphu. E gude uwe obu je; ophu o kwedu iya anata. ⁵ Ẹsuta bya ekua Hataku, bú onye-ozì eze; mbu onye e yeru g'o jejeru yebe Ẹsuta ozi; zia ya g'o je amaru iphe, atsu Mọdekayi l'ẹha; waa iphe, kpataru iya nù. ⁶ Noo ya; Hataku bya ejefu Mọdekayi l'ẹka o pfuru l'edupfu mkpukpu onò, nọ l'ataphu onu-oguzo ibe eze. ⁷ Mọdekayi bya atuko iphemiphe, nwuru nù kokotaru iya; kokwaa ru iya pho mkpola-ochaa ole, Hamanu kweru ukwe lẹ ya a-nù g'e ye l'ẹka eedobejeru eze ẹku iya; g'e gude mee g'e gbushia ndu Jiu. ⁸ Ọ bya ewota ẹkwo, e deru iphe, e deru l'ẹkwo ekemu pho, eze turu sù g'e gbushia ndu Jiu onò; mbu ẹkwo onò, e keshidzuru lẹ mkpukpu Susa onò; nù Hataku g'o goshi Ẹsuta; gude kooru iya ya g'o doo ya ẹnya. O zikwapho g'e zia Ẹsuta g'o jefu eze je arwo ya g'ọ phuru ndu Jiu obu-imemini. ⁹ Hataku tughua je atuko iphe, Mọdekayi doru iya dokotaru Ẹsuta. ¹⁰ Esuta ziphu iya azu g'o je akuru Mọdekayi sù. ¹¹ "Iphe, bú ndu-ozì eze; je akpaa l'iphe, bú ndu bu l'ohamoha, dukota l'ali-eze iya g'ọ ha; mawaru l'ọ tọ dudu nwoke me nwanji, byaru atughu jefushia eze lẹ teke ọ nọ l'okpoku; ophu ọ budu l'eze kuru iya. Onye meru nno bukwa iphe, ekemu pfuru bú g'e gbu onye obu egbugbu; gbahaa l'ọ bú uche eze g'onye onò nọdu ndzu; ọ macharu onye obu mgboro-eze, e meru lẹ mkpola-ododo pho. Eze nọkwaru ukporo abali l'abali iri; o to kuduru mu oku."

¹² A bya ezia Mọdekayi ozi, Ẹsuta ziru; ¹³ o ziphu ozi azu g'o je asu iya: "Ta arikuwa l'eshi ophu i nọ l'ibe eze bẹ gubedua a-buru onye Jiu lanu, a-wafu nù g'e te egbu ngu; ¹⁴ kele ọ -buru l'i nọ-kirishiru nta-a; ophu i yeduru onu bẹ ee-shikwa l'uzo ozo dzota ndu Jiu. Ole gubedua; me ndibe nna ngu a-bukwanuru mkpurupyata. ?Buhunu onye maru ?bu iphe, meru g'o gude e mee ngu; i nọdu l'okwa eze-nwanji bú gi yeta ẹka l'iphe, anwu nta-a?"

¹⁵ Ẹsuta ziphuku ozi azu ozo g'e je ezia Mọdekayi sù iya: ¹⁶ "Tughua je akpaku ndu Jiu, bu lẹ Susa g'ephe ha l'ẹka lanu; unu aswia ẹgu pfuru nù Chileke l'iswi ẹhu mu. G'unu nọ ujiku ẹto eswe l'enyashi; g'unu te erishi nri; ophu unu etsushi okoro l'onu. Mbẹdua yele unwumboko, ejeru mu ozi e-mekwapho nno. E-mechaa nno bẹ mu e-jefu eze. A makwaru-a l'ekemu suru l'ọ tọ dudu ree. Ole mu e-je; ọ -buru lẹ mu a-nwuhu gẹ mu nwuhuro."

¹⁷ Mọdekayi tughua je emekota iphe, Ẹsuta ziru iya g'ọ ha.

5

Iphe, Esuta rwozu eze

¹ O be le mboku k'eto; Esuta wota uwe eze-nwanyi iya yee; bya atugbua je apfuru l'oma-unuphu ibe eze; mbu l'atatiphu ulo eka eze anoduje. Teke ono be Eze no l'aba-eze iya l'eka ono woru iphu ghaa l'onu-oguzo. ² O tufuepho enya huma eze-nwanyi, bu Esuta eka o pfuru l'oma-unuphu; ehu tsoo ya ntumatu. O woru mgboro-eze, e meru le mkpola-ododo, o pa l'eka machiaru iya; Esuta byarwuta bya edenyi mgboro-eze ono eka. ³ Noo ya; eze jia ya su: “?Bu gunu; eze-nwanyi, bu Esuta? ?Bu gunu be o du ngu g'eze meeru ngu? O -beta o buru ge mu kee ali-eze mu ebo nu ngu nanu; mu emeeru ngu iya.”

⁴ Esuta su: “O -buru l'o du eze ree; ge gube eze gu le Hamanu swinuru byaru mu le nri ntanu-a; g'unu bya eria nri, mu shiberu gube eze.”

⁵ Eze zia ozi su l'onye ya byaru ahuma g'o buakwaru Hamanu; k'ophu ephe l'iya a-tugbu je aza Esuta enu. Oo ya bu; eze ye le Hamanu tugbua jeshiaru Esuta le nri, o yeru phe. ⁶ Ephe tuko ngunyaephe mee; eze jikwa Esuta ozo su iya: “?Bu gunu bu mkpa ngu obu ge mu meeru ngu iya? Mbui; ?bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu? O betakpo o buru ge mu kee ali-eze mu ebo nu ngu nanu; mu emeeru ngu iya.”

⁷ Esuta su: “Iphe, bu mkpa mu bya aburu iphe, o du mu g'e meeru mu bu: ⁸ O -buru le mu du gube eze l'obu; teme o du gube eze gi meeru mu iphe, mu arwo ngu; be iphe, mu arwo bu ge gube eze gu le Hamanu byanuru mu le nri, mu e-shiru unu echele. Teke unu byarupho echele; mu eyee onu l'aji ono, gube eze jiru mu ono.”

Hamanu achi idzu egbu Modekayi

⁹ Mboku ono be Hamanu gude ehu-utso teru eswa lashia. Obenu l'o humaerupho Modekayi l'onu-oguzo ibe eze; bya ahuma l'o to gbeshiduru agbeshi; ophu o goshiduru l'ookwabe iya ubvu; ehu ghushiahaa Hamanu egbu ike. ¹⁰ O meshikpopho ike byabe eka l'obu lashia; mbu Hamanu. O larwua bya ezia; e je ekuko ndu onya iya phe; waa nyee ya, bu Zereshi. ¹¹ O nodu l'atatiphu phe wata aba abaa ge ya nweberu iphe; waa ge ya nwuta-beru unwu igwe; waa g'eze gude kwabe-beru iya ubvu, ha shii; bya emee ya; o buru iya kachaa shii le ndu eze meru ishi; waa ndu ejeru eze ozi. ¹² O su: “O kwa mbedua kpoloko bu onye eze-nwanyi, bu Esuta suru g'o tsoru eze byaru iya le nri. O yekwaru mu pho le nri ge mu tsoru eze echele. ¹³ Obenu l'iphemiphe ono te emeduru mu ehu-utso; eshinu oobujeru; mu -ghatashia; mu ahuma onye jiu pho, bu Modekayi l'onu-oguzo ibe eze.”

¹⁴ Nyee ya ono, bu Zereshi; ye le ndu onya iya phe ono g'ephe ha su iya: “Zia g'e je emetaru ngu oswebe, aaswigbuje nemadzu; g'e mee ya g'eli iya du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri. O -rwuepho l'utsu echele; l'i pfuaru eze g'a kputa Modekayi je aswi-gbua l'eli oswebe ono. Oo ya bu; g'iigude ehu-utso tsoru eze; unu ejeshia l'eka e yeru unu le nri.”

Idzu ono du Hamanu ree shingushingu; o tugbua je ezia; emee oswebe, aaswigbuje nemadzu obu dobe.

6

Eze akwabe Modekayi ubvu

¹ O be l'enyashi mboku ono; ophu mgbenya te ekwedu atu eze; o zia g'e je ewotaru iya ekwo ako iphe, e deru iphe, anwu l'ali-eze iya. A bya aguaru

iya ya. ² L'ekwo ono be a gutaru le Modekayi gbajeru ama le Bigutana; yele Tereshi, bu ndu-ozu eze, shi echeru eze oguzo ibe iya nche; chiru idzu g'ephe gbua eze, bu Kuzakusesu. ³ Eze jia su: "Bu ubvu gunu be a kwabejeru Modekayi mee ga maru epha iya le k'iphe ono, o meru ono?" Ndu ejeru eze ozi su: "O to dukwa iphe, e meru iya."

⁴ Eze jia su: "O duru onye no l'oma-unuphu ibe mu?"

O buru teke ono be Hamanu abatakpoephe l'oma-unuphu, no l'azu ibe eze; ge ya pfiaru eze k'aswi-gbu Modekayi l'eli oswebe ono, o kwakoberu, aa-swi-gbu iya ono. ⁵ Ndu ozi iya su iya: "O kwa Hamanu no l'oma-unuphu."

Eze su g'e kua ya g'o bata.

⁶ Hamanu bataephe; eze jia ya su: "Bukpoo gunu be ee-meru onye eze eme g'o kwabe ubvu?"

Qiriri, gbatataru Hamanu l'obu teke ono bu l'o to dudu onye ozo, eze a-nodu ari k'akwabe ubvu, abudu yebedua.

⁷ Tobudu iya bu; Hamanu su eze: "Iphe, ee-meru onye o du eze g'o kwabe ubvu ⁸ bukwa ga chita uwe, eze yejewaru; l'a kputa inya, eze gbajewaru; mbu inya ophu e kpuberu okpu-eze l'ishi. ⁹ G'a chita uwe ono; kputa inya ono nu onye lanu le ndu-ishi, a kachaa amaru epha phe l'ali-eze ngu-a. G'e yee onye ono, eze eme g'o kwabe ubvu ono uwe ono. G'onye ono nodu l'eli inya ono g'e gude iya ngu-phekota edupfu mkpukpu-a; araru iya oha arara su: 'Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'o kwabe ubvu baa-oo!' "

¹⁰ Eze su Hamanu: "Ngwa! Je achita uwe ono; waa inya ono je atuko g'i pfushiru ono meeru Modekayi, bu onye Jiu, anoduje l'onu-oguzo ibe eze. G'o to dukwa iphe ono, i pfushiru ono me nanu, ii-mephodo!"

¹¹ Noo ya; Hamanu bya achita uwe ono; bya akputa inya pho. O woru uwe ono kpua Modekayi; bya edoberu iya inya ono; o nyikota nodu iya anoo l'eli okpurukpu; o duru iya kwaseru ngu-phekota angungu l'edupfu mkpukpu ono; ara iya arara asuje: "Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'o kwabe ubvu baa-oo!"

¹² E mechaa; Modekayi laphu azu l'onu-oguzo ibe eze. Obenu le Hamanu nyigobeerupho mekebe egwegwa; guru aphu vuru eka l'ishi lashia unuphu ibe iya. ¹³ O larwua je atuko iphe, nwukotaru nu kokotaru nyee ya, bu Zereshi; waa ndu epehe l'iya eshi onya g'ephe ha. Ndu akpozijeru iya uzo; waa nyee ya ono, bu Zereshi su iya: "O -buru eviya le Modekayi bu onye Jiu; mbu onye ono, iphe e-me ngu nu gbubewaru ishi l'eka o no ono; be o too dukwa iphe, i-du ike emebata iya. Oo ya be e shifutaje l'eka kpunya ngu enya."

¹⁴ Ephe gudekwadu iphe ono l'eka epfu; ndu-ozu eze bya ekua ya. Ephe gude oso duru iya jeshia le nri ono, Esuta kwakoberu ono.

7

Aaswi-gbu Hamanu

¹ Tobudu iya bu; eze yele Hamanu jeshia ibe eze-nwanyi, bu Esuta g'ephe rigba nri. ² Ephe wataephe angu mee le mboku k'ebonono; eze jia ozo su: "Eze-nwanyi, bu Esuta; bu gunu bu mkpa ngu obu? Pfiua ya ge mu meeru ngu iya. Bu gunu bu iphe obu, o du ngu ge mu meeru ngu? O betakporu o buru ge mu kee ali-eze mu ebo be i rworu mu; be ee-mekwaru ngu iya."

³ Eze-nwanyị, bụ Esuta sụ iya: “Gube eze; iphe, mu arwọ ngu bụ: Ọ -buru lẹ mu dū ngu l’obu; tẹme ọ dukwa ngu phọ ree; jiko hanaa mu gẹ mu nọdu ndzụ. Tẹme l’i hafukwapho ndibe mu g’ephe nọdu ndzụ; ọ kwa iya bụ iphe, ọ du mu g’i meeru mu. ⁴ Noo kele mu lẹ ndibe mu bẹ e rewaru g’e gbushikōta l’ophu. Mbụ l’e rewaru anyi g’e mee g’anyi buru mkpurupyata. Ọ -bụ l’e rekpoorunu anyi g’anyi buru ohu mę mu te epfukwa opfu; kele egube iphe-ehuka ono ta agbaduru g’e gude iya papfuta eze bya iya epfuchi nchi.”

⁵ Eze Kuzakusesu jia eze-nwanyị, bụ Esuta sụ iya: “?Bụ onye bẹ ọ bụ? Denu nwoke, turu ama eme iphe, dū nno?”

⁶ Esuta sụ: “Onye ohogu anyi obu; bya aburu onye achị anyi lẹ njo obu bukwa ejo Hamanu-a!”

Ndzu rwuta Hamanu l’iphe eze; yele eze-nwanyị. ⁷ Eze gude ehu-eghu gbeshi; paru mee ono haa; jeshia lẹ mgbabu ibe iya. Hamanu humaephō l’eze bẹ chibuwaru l’ime obu iya l’oo-meghe nkiya; ọ tsukpaa l’azu gẹ ya rwọ eze-nwanyị, bụ Esuta g’a hakpoo ya nū gẹ ya nọdu ndzụ.

⁸ Ọ buerupho teke Hamanu daru kpurumu l’iphe eze-nwanyị arwọ iya l’eka ọ nọ anọ; dakobe oshi bẹ eze shiepho lẹ mgbabu phọ buru phereketeke. Eze bua mkpu sụ: “?Ọ gbẹ emefuanu g’o gude eze-nwanyị jepfu l’ataphu mu; l’ibe mu-a?”

Ọ buru epfuzeta, eze epfuzeta iya; e gude Hamanu kechia ya iphe.

⁹ Habona; onye lanu lẹ ndu-ozu eze sụ: “O nwekwaru oswebe, aaswi-gbuje nemadzū, dū ukporo nkwo-eka labọ lẹ nkwo-eka iri l’eli, Hamanu meru dobe l’ibe iya. Onye o meru iya doberu buru Mōdekayi; bụ onye gbajeru ama ejo idzū phọ, a chijeru gube eze phọ; shi nno dzoo ndzū ngu-a.”

Eze sụ: “Unu je aswi-gbuja ya l’oswebe ono!”

¹⁰ Noo ya; e je eworu Hamanu swi-gbuja l’eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzū, o shi mee doberu Mōdekayi ono. E mechaa nno; obu jidata eze.

8

Ekemu, eze turu tu-doru ndu Jiu

¹ Mboku onokwapho bẹ eze, bụ Kuzakusesu woru ulo Hamanu, bụ onye ohogu ndu Jiu nū eze-nwanyị, bụ Esuta. Mōdekayi wata abya l’ataphu eze; noo kele Esuta koru eze g’ephe l’iya gude buru. ² Eze bya agbata echi-eka iya, o nataru Hamanu nū Mōdekayi. Esuta bya emee Mōdekayi onye eleta ulo, Hamanu shi nweru enya.

³ Esuta bya epfuru opfu yeru eze ozo; bya adaa kpurumu lẹ mgboru okpa eze; raahaa ekwa; wata iya arworwo g’o mebyinaa ejo idzu ono, Hamanu, onye shi l’eri Agagu chiru l’ehu ndu Jiu ono. ⁴ Eze ono woru mgboro-eze e meru lẹ mkpola-ododo machiaru Esuta; ọ gbalihu bya apfuru iya l’ataphu. ⁵ Ọ sụ: “Ọ -buru l’ọ dū gube eze ree; ọ -buru lẹ mu dū gube eze l’obu; tẹme i nọdu arikwapho l’o iphe, pfuru oto; mu bya adu ngu ree l’anya; g’eze tūnaa ekemu dee ya edede; g’o to dukwa onye a-tu ama eme iphe ono, Hamanu nwa Hamedata, onye shi l’eri Agagu deru l’ekwo g’e mee gẹ ndu Jiu, bu l’iphe, bụ ohamoha, nqgbaa l’ali-eze ngu mgburugburu; buru mkpurupyata. ⁶ ?Denu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu huma l’eka ejo-iphe abyapfuta ndibe mu? Mbū-a; ?denu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu ele ndu nwuru mu nū enya; eka eeme g’ephe buru mkpurupyata?”

⁷ Eze Kuzakusesu sù eze-nwanyị Èsuta yèlè Mòdekayi onye Jiu: “Ò kwa lẹ Hamanu meru g’ò gbushia ndu Jiu bẹ mu gude wota ọlọ iya nù Èsuta; bya asù g’e je aswi-gbua ya. ⁸ Nta-a bụ g’unu gude epha eze tụa ekemu ozo l’iswi ẹhu ndu Jiu; dee ya edede g’oo-du unu ree l’obu; wota echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; noo kẹlẹ ọ tọ dudu iphe, e deru woru echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama, duru onye bya ephugha iya nù.”

⁹ Mbọku ono gèdegede bẹ e yeru nemadzu; e je ekukọta ndu edejeru eze ẹkwo. Mbọku ono bẹ ọnwa k’eto, bụ iya bụ ọnwa Sivanu dū l’ukporo abali l’abalị ẹtọ. A tuko ekemu, Mòdekayi turu dekọta l’ekwo g’a nù ndu Jiu; waa ndu nọ-chiru ẹnya eze; waa ndu eze; waa ndu-ishi, nọgbaa l’ohamoha ukporo ishii l’esaa ono, nọ l’alị-eze Kuzakusesu, a -gbẹ l’alị Indiya rwua l’alị Kushi. Ekemu ono g’ọ ha bẹ e gude ẹka-ẹkwo ohamoha nonu dee; waa l’opfu-alị ndu nọkọta l’alị-eze ono. Ndu Jiu bẹ e dekwaru iya phọ nù l’opfu-alị phe; waa g’ephe egudeje ede ẹkwo nkpehe. ¹⁰ Ọ buru epha eze, bụ Kuzakusesu bẹ Mòdekayi gude dee ẹkwo ono; bya eworu echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; woru iya nù ndu ezilajẹ ẹkwo-ozì, ndu egudeje inya, agba oso shii, a zufuta-doru eze; eje ozi g’ephe zilaa.

¹¹ Ekemu ono, eze turu ono; mee gẹ ndu Jiu, bu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu nweru ike; ephe dzukọbeaha wata akwaberu onwophe ẹnya. K’ophu bụ ọ -duru mkpukpu; ozoo ohamoha, dzukọberu g’ephe tsoo phe ọgu g’ephebe ndu Jiu emee phe g’ephe buru mkpurupyata. G’ephe atuko ephe l’unwanyi phe; yèlè unwegirima phe gbushikọta; kwaa iphe ndu ono l’okwata. ¹² Mboku, a turu onu gẹ ndu Jiu mee iphe ono l’iphe, bukpo ohamoha, nọ l’alị-eze Kuzakusesu; bụ mbọku, ọnwa k’iri l’ẹbo, bụ iya bụ ọnwa Ada a-du l’abalị iri l’eto. ¹³ Ekemu ono bẹ e ziru g’e dee ya l’ekwo keshikọta l’ohamoha, nọkọta nù; bya atua ya; ọ buru ekemu g’e mee ya gẹ ndu nonu numakota; k’ophu ndu Jiu a-kwakọbekwanu ẹka emelata ndu ohogu phe mbọku ono. ¹⁴ Eze tụa ekemu gẹ ndu ezilajẹ ẹkwo-ozì iya; ndu agbagbaa l’inya ibe eze, bụ inya, agba oso shii; tugbua teke ono teke ono je ezikashia ozi ono. Ephe tugbua je ezikashia ya. E zikwaphọ ekemu ono lẹ Susa, bụ ishi mkpukpu alị-eze Kuzakusesu.

¹⁵ Mòdekayi shi l’iphe eze futashia; o yewaa uwe eze, dū urwukpu-urwukpu; waa ophu acha ucha; yèlè okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee; waa uwe kpowula-kpowula, e gude okpobe oghu ọchaa kpa. Ndu bu lẹ Susa tushia ọzọ ẹhu-utso teahaa ẹswa. ¹⁶ Ẹhu nọdu atso ndu Jiu; ephe nọdu ete ẹswa; mbụ ẹhu nọdu atso phe ntumatu; a nọdu akwabekwa phe phọ ọbvu. ¹⁷ Iphe, bụ ohamoha, nonu; waa mkpukpu lẹ mkpukpu, nọkọta nù, a nataru ekemu ono, eze turu ono bẹ ndu Jiu, bukọta iya nù tekotaru ẹswa; ẹhu nọdu atso phe utso. Mbọku ono buru phe eswe obo- iphe waa eswe ẹhu-utso. Igwerigwe ndu ohozo bya aburu ndu Jiu; kẹlẹ ephe atsu ndu Jiu ebvu.

9

Ndu Jiu alwu-kpe ndu ohogu phe

¹ Ọnwa k’iri l’ẹbo, bụ iya bụ ọnwa Ada; bya adu l’ujiku iri l’eto, bụ iya bụ mbọku, ee-me iphe ono, eze turu l’ekemu ono. Mbọku ono bụ mbọku, ndu ohogu ndu Jiu shi arị k’akapyabẹ ndu Jiu. Obenu l’o mechaaru gha igharaphu; ndu Jiu kapyabẹ ndu ephe dū ashị. ² Ndu Jiu dzukọbekota lẹ mkpukpu, ephe bukọta g’ọ ha; l’ohamoha, eze Kuzakusesu bụ ishi phe g’ọ hakọta; g’ephe tsoo ndu achị phe okpa akpọhu ọgu; ophu ọ dudu onye duru ike kpafu phe l’iphu; noo kẹlẹ ndiphe l’ophu atsukota phe ebvu. ³ Ndu-ishi l’ohamoha ono l’ophu; mę ndu nọ-chiru ẹnya eze; mę

ndu-ishi oḥa; meṅ ndu ejeru eze ozi; yekotaru ndu Jiu eka; keḷe eḗphe atsṗ Mōdekayi ebvu. ⁴ A kabaa amaru Mōdekayi l'ibe eze; tēme údù iya ngadzuru oḥamoha ono, nōkota nṗ ono g'eḗphe ha. Tēme o nōdu akakwapho enweru okpehu eje.

⁵ Ndu Jiu gude ogu-echi gbushikōta ndu oḥogu phe g'eḗphe ha; mee phe g'eḗphe buru mkpurupyata. Eḗphe woerupho ndu kporu phe aṣhī mee g'ō dṗ phe ree.

⁶ Le Susa bu ishi mkpukpu ali-eze ono be ndu Jiu gburu unu umadzu l'ukporo umadzu ise. ⁷ Eḗphe gbukwarupho Pashandata; waa Dalufonu; waa Asupata; ⁸ waa Porata; waa Adalaya; waa Aridata; ⁹ waa Pamashuta; waa Arisayi; waa Aridayi; waa Vayizata. ¹⁰ Eḗphe n'iri bu unwu Hamanu nwa Hamedata, bu onye oḥogu ndu Jiu. Oḷe eḗphe ta akwaduru iphe phe l'okwata.

¹¹ Mboku ono gedegede be e jeru edooru eze umadzu ole, e gburu le Susa, bu ishi mkpukpu ali-eze ono. ¹² Eze su eze-nwanyi bu Eṣuta: "Ndu Jiu gbuakwaru unu umadzu l'ukporo umadzu ise; waa unwu Hamanu eḗphe n'iri; l'ishi mkpukpu ali-eze mu-a, bu Susa. ?Bu onye maru iphe, eḗphe meru l'oḥamoha ndu oḗhuu? ?Bu gunu bu mkpa ngu; ge mu meeru ngu iya? Mbū-a; ?bu gunu be o dṗ ngu ge mu meeru ngu? Pfuaru mu iya; ge meeru ngu iya."

¹³ Eṣuta su iya: "O -buru l'o dṗ gube eze ree; jiko nunu ndu Jiu, no le Susa ike g'eḗphe woru iphe, eze turu l'ekemu g'e mee ntanu mefua echele; waa g'eḗphe je ekobe unwu Hamanu eḗphe n'iri l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu." ¹⁴ Oo ya bu; eze tua ekemu g'e mee ya nno. E woru ekemu ono zia le Susa; a pata unwu Hamanu eḗphe n'iri je ekobe l'eli oswebe. ¹⁵ Ndu Jiu, no le Susa dzukobe le mboku, onwa Ada dṗ l'abali iri l'eno. Eḗphe gbua unwoke ukporo iri l'ise le Susa; obenu l'eḗphe ta akwataduru iphe phe l'okwata.

¹⁶ Ndu Jiu, phoduru nṗ, bu ndu ono, bukota l'oḥamoha oḗhu, nōkota l'ali-eze Kuzakusesu be dzukobekwarupho g'eḗphe dzota ishi onwophe; shi nno tuta nwa unme; oḗhu o dudu iphe ndu oḥogu phe mebaaru phe. Ndu eḗphe gburu dṗ ukporo unu tete l'unu esaa l'ukporo iri; oḷe eḗphe ta akwataduru iphe phe l'okwata. ¹⁷ Iphe-a nwuru mboku, onwa Ada dṗ l'abali k'iri l'eto; o be le mboku k'iri l'eno; eḗphe tuta unme. Eḗphe woru mboku ono mee eswe obo-iphe; waa eswe ehu-utso. ¹⁸ Obenu le ndu Jiu, no le Susa dzukoberu mboku, onwa Ada dṗ l'abali iri l'eto; waa k'iri l'eno; o be le mboku k'iri l'ise; eḗphe tuta unme; mee ya eswe obo-iphe; yee eswe ehu-utso. ¹⁹ Oo iphe ono meru iphe, ndu Jiu, bu l'ime nwa mkpukpu woru mboku, onwa Ada dṗ l'abali iri l'eno dobe o buru eswe obo-iphe; yee eswe ehu-utso; waa mboku, onyenonu eshije nri je anu nwibe iya.

Obo-Purimu

²⁰ Mōdekayi tuko iphemiphe ono, nwuru nṗ ono dekota l'ekwo. O deru ekwo-ozu nṗ ndu Jiu, bukota l'oḥamoha, nogbaa l'ali-eze Kuzakusesu g'ō ha; ndu bu uzenya; meṅ ndu bu ntse; ²¹ su phe: Aphaḡa le mboku, onwa Ada dṗ l'abali iri l'eno; waa k'iri l'ise g'eḗphe nōduje boo obo-iphe; ²² ke mboku ono, ndu Jiu kabu tuta nwa unme alwu ogu eḗphe le ndu oḥogu phe; bya aburu onwa, aphṗ phe gbanweru buru ehu-utso; eḡwa phe gbanwee buru obo-iphe. O deru phe ekwo su g'eḗphe dobe eswe mboku ono eswe obo-iphe; yee eswe ehu-utso; waa mboku, eḗphe e-shije nri je anu nwibe phe; waa mboku, eḗphe e-mejeru ndu adudu g'ō dṗ phe iphe-oma. ²³ Oo ya bu; ndu Jiu kweta iphe, Mōdekayi deru phe l'ekwo su g'eḗphe meje;

mbu g'ephe boje obo-iphe ono, ephe watawaru ono. ²⁴ Noo kele Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu, bu onye ohogu ndu Jiu g'ephe ha be chijeru idzu g'oo-shi mee ge ndu Jiu buru mkpurupyata; bya atawa "puru", bu iya bu ido; gude maru mboku, ee-gwe phe arakabya g'ephe buru mkpurupyata. ²⁵ Obenu teke ejo idzu ono rwuru eze nchi; o tua ekemu dee ya l'ekwo ge wota iphe ono, Hamanu shi chia doberu ndu Jiu ono; mee Hamanu l'onwiya. G'e wota ephe l'unwu iya je ekobe l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzū.

²⁶ O buru iphe ono meru g'o gude e kua mboku labo ono "Purimu." Eka opfu ono shi bu l'akpuru-opfu, bu "puru." O buru shita l'iphe ono, e deru l'ekwo-ozī ono; waa l'iphe, ephe humakotaru, nwuru phe nu ono; ²⁷ be ndu Jiu meru iya; o buru omelali, duru phe nu; k'ophu ephebedua; waa oshilokpa phe; waa ndu lwapfutaru phe nu e-dobeje ujiku ebo ono iche ge deru iya l'ekwo nu phe; teme ephe nodu emeje iya teke a suru g'ephe meje iya. ²⁸ Ge ndu unuphu, nonu; me mkpukpu, nonu; waa ohamoha, nonu nyataje mboku ono dobe iya iche; e-shi l'ogbo sweru ogbo. Ge ndu Jiu ta azohajekwa abo obo-iphe ono; ophu oshilokpa phe azohakwa eswe mboku ono.

²⁹ Tobudu iya bu; eze-nwanyi, bu Esuta nwada Abihelu; yele Mdekayi onye Jiu bya edee ekwo k'ebo, meru ge k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike. ³⁰ Ephe dee ekwo-ozī ono nukota ndu Jiu, bukota l'ohamoha ukporo ishii l'esaa, nogbaa l'ali-eze Kuzakusesu. L'ekwo-ozī ono be ephe pfuru phe opfu oma; bya akaru phe ge ndu ba agushi phe; ³¹ g'ephe boje obo-iphe purimu teke gbaru iya nu, bu iphe, Mdekayi onye Jiu; waa eze-nwanyi, bu Esuta turu phe ekemu; bukwarupho g'ephebedua yele awa phe dobewaru eswe aswi egu; yee k'agu aphu. ³² Ekemu, Esuta turu mee; ekemu k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike; e woru iya dee l'ekwo.

10

Mdekayi akabaa ajata enya eje

¹ Eze Kuzakusesu bya atua ekemu ge ndu bukota l'ali-eze iya g'o ha je akpaa le ndu bukube eze-enyimu tuje akiriko nu iya. ² Iphemiphe, o mekotaru gude goshi g'okpehu iya habe shii; wakwapho g'o meru ge Mdekayi buru onye paru eka be e dekotaru l'ekwo ako iphe, meru l'ali ndu Peshiya; waa ndu Midiya. ³ Mdekayi onye Jiu buru iya no-tsotaru eze Kuzakusesu l'okwa; buru onye paru eka l'ehu ndu Jiu; teme o du igwerigwe ndu Jiu, bu unwunna iya l'obu. O nodu anoduje eme iphe, aduru ndu Jiu ibe iya le ree; bya anoduje epfu iphe, e-me g'ehu du phe guu.

Ekwo Jobu

Akọ ẹhu Jobu

¹ O nweru onye alì Uzu lanù; teke o shi nọdu bẹ ẹpha iya bụ Jobu. Nwoke ọbu bụ nwoke, ụta adùdu lẹ ndzụ iya bya aburu onye p̄fuberekoto. Ọ bụ onye atshùhujẹ Chileke ebvu haa eme ẹjo-ememe. ² Iphe, ọ nwùtaru bụ unwoke ẹsaa waa unwanyi ẹto. ³ O nwekwarupho ẹku. Aturu iya dū unu iri l'ẹsaa l'ụkporo iri. Inya-kamelu iya dū unu ẹsaa l'ụkporo iri. Eswi, a turu njigba ẹbo ẹbo dū unu njigbabe eswi ugbo labọ l'ụkporo ise. Ne nkapfu-igara iya dū unu l'ụkporo ise. Ndu bụ nemadzū, ẹjeru Jobu ozi kwatakpọo dū igwerigwe mebyikpọo. O buẹpho l'ọo ya bụ onye shi kakọta shii l'iphe, buk̄poo nemadzū, a nwuru anwunwu l'uzo ẹnyanwu-awawa l'ophu.

⁴ Unwu iya ndu ọphu bụ nwoke nọdu aboje ọbo-iphe l'ibe p̄hẹ. Onye ọwa-a -bọo ọgiya; ọgiya ọzo onye ọzo abọo; ẹphe -nọdu abọ ọbo-iphe ọbu; ẹphe ezia unwune p̄hẹ ndu ọphu bụ unwanyi p̄họ ẹphe n'ẹto; ẹphe abya lẹ nri ono. ⁵ Ọ nọdu abujeru; a -bọchaa iphe ono teke ẹphe abọ iya; Jobu ekua p̄hẹ bya edoo p̄hẹ nsọ. Nchita-abọhu iya l'ọ bya egweeru Chileke ngweja-akpọ-ọku l'iswi ẹhu p̄hẹ l'ẹhu l'ẹhu. Kele oorije sù: “?A maru ? unwu iya te eme adaru nū iphe-ẹji? ?A maru ? ẹphe te egudeadanu obu p̄hẹ kọo Chileke ọnu?” Ọ b̄uru nno bụ gẹ Jobu shi emeje iya tekenteke.

Nsetanu ahụ Jobu ama

⁶ Obenu ujiku lanù; unwu Chileke bya g'ẹphe goshi onwop̄hẹ l'ip̄hu Chipfu. Nsetanu tsokwaru p̄hẹ p̄họ bya. ⁷ Chipfu sù Nsetanu: “?Bụ awe bẹ i shi bya?”

Nsetanu sù Chipfu: “Mu ejenupho ejeje alwa alwalwa l'eliphe. Mu tsonurupho ọma mgboko aghap̄hẹ b̄otorii.”

⁸ Chipfu sù Nsetanu: “?Enya tsuru ngu l'ẹka onye-ozì mu, bụ Jobu nọ? Mbù l'ọ tọ duedu nemadzū, dū g'ọo ya lẹ mgboko l'ophu. Ọ bụ nwoke, p̄fuberekoto bya aburu onye ụta adùdu lẹ ndzụ iya; b̄uru onye atshùhujẹ Chileke ebvu; haa eme ẹjo-ememe.”

⁹ Tọbudu iya bụ; Nsetanu bya eyeeru Chileke ọnu sù iya: “?Iipfu tọo? ?Jobu nonyaerupho tsuahaa gube Chileke ebvu? ¹⁰ ?Tọbudu ngu kp̄oru ọkpokuu kp̄o-p̄hẹe yelẹ ndibe iya mgburugburu; m̄kp̄oo iphemip̄hẹ, o nweru? Iphemip̄hẹ, oome l'ẹka bẹ i meru; ọ b̄uru ụpete; k'ọphu bụ l'ẹku iya tukuru ẹkameka. ¹¹ Machinaa ẹka nta-a denyi l'iphemip̄hẹ, o nweru enweru g'ijihuma l'ọo-p̄furu l'atatip̄hu ngu kọo ngu ọnu.”

¹² Tọbudu iya bụ; Chipfu sunu Nsetanu: “Ọ dū ree; iphemip̄hẹ, o nweru d̄uwaa ngu l'ẹka; ọo ẹpho gẹ mkp̄ushi-ẹka ngu te erwu iya l'ẹhu.”

Nsetanu kwoẹpho gb̄urumu; ọ bueru iya p̄họ eshi l'ip̄hu Chipfu l'ẹka ono t̄uḡbua.

¹³ Tọbudu iya bụ; o be ujiku lanù; unwu Jobu ndu kẹ nwoke m̄e ndu kẹ nwanjì dzuk̄obe l'ulo ọkpara nna p̄hẹ kẹ nwoke abọ iphe; eri nri; angù m̄e. ¹⁴ Onye-ozì buerupho p̄h̄ereketeke l'ip̄hu Jobu bya asù iya: “Oke-eswi, eegudeje eje ozi ẹgu bẹ e gudegbaa eje ozi ẹgu; nkapf̄u-igara d̄okwarupho l'aḡuga ẹka ono ata nri. ¹⁵ Ndu Sheba f̄aru p̄hẹ; bya at̄uko

phẹ rwuta; bya egbushia ndu ejeru ngu ozi. Ọ buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nu su ge mu bya epfuaru ngu g'ooda."

¹⁶ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asu: "Ọku, shi l'eka Chileke be shiepho l'igwe daa bya atuko aturu ngu l'ophu kee; kechaa kee ndu-ozu ngu kefu; o buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nu su ge mu bya epfuaru ngu g'ooda."

¹⁷ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asu: "Ndu o-lwua-olaa, shi le Babilonu buru ogbo eto tua le mkpa le mkpa bya awupyabe inya-kamelu ngu g'o ha rwuta; bya egude ogu-echi gbugbushia ndu ejeru ngu ozi. Ọ buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nu su ge mu bya epfuaru ngu g'ooda."

¹⁸ Onye k'ono kpukwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asu: "Unwu ngu unwoke me unwu ngu unwanyi dokwaru abo iphe; eri nri angu mee l'ibe nwune phe nwoke k'ogeranya. ¹⁹ A bya ele enya; oke pherephere shiepho l'echiegu ziru taphutaphu rwua bya enwungaa ulo ono l'ophu; ulo zee zepya be unwu ngu ono g'ephe ha; ephe nwushihu; o buru mbẹdua kpoloko bu onye gbalaru nu su ge mu bya epfuaru ngu g'ooda."

²⁰ Tobudu iya bu; Jobu bya agbalihu bya eworu uwe yebedua, bu Jobu zijaa; bya eworu ishi kpushia; bya eworu onwiya tua gbii l'ali baaru Chileke eja; ²¹ su:

"Oo oto be mu gba teke mu
shi l'epho ne mu daa l'ali.
O bukwarupho oto be mu
a-gbaru laa.

Oo Chipfu nuru; o buru
Chipfu wotaru iphe,
o nuru.

G'e tukwaa Chipfu epha."

²² Iphemiphe-a mekotaru Jobu; ophu o mekwaru Chileke iphe-eji; ophu o sukwaru le Chileke meru iphe, erwubeduru iya nu.

2

Nsetanu ahụ Jobu ama k'ugbo ebo

¹ Noo ya; o bekwa mboku ozo; unwu Chileke byakwa g'ephe goshi onwophe l'iphu Chipfu. Nsetanu tsokwaru phe pho bya egoshi onwiya.

² Chipfu su Nsetanu: "Bụ awe be i shi bya?"

Nsetanu su Chipfu: "Mu ejenupho ejeje; alwa alwalwaa l'eliphe. Mu tsonurupho oma mgboko aghaphe botorii."

³ Tobudu iya bu; Chipfu su Nsetanu: "Enya tsuru ngu l'eka onye-ozu mu, bu Jobu no? Mbụ l'o to duedu nemadzu, du g'oo ya le mgboko l'ophu. O bu nwoke, obu guru iphoro; bya aburu onye uta adudu le ndzu iya; buru onye atsuhuje Chileke ebvu haa eme ejo-ememe. I kpatachakporu; mu mekpaa ya ehụ; mebyishia ya l'ebe o du iphe, o meru. O gudeshiele-a onwiya g'o gudeshi onwiya."

⁴ Nsetanu su Chileke: "Hanaa g'a rwunaa ya eka l'akpuru-enya-oji! ?Ti madu le nemadzu a-mikota enya l'iphemiphe, o nweru enweru g'o buru le ya anodu ndzu? ⁵ Mbụ le-a; machinaa eka rwua ya l'okpu yele anu-ehu gi-huma l'oo-pfuru l'ataphu ngu l'eka ono kojo onu."

⁶ Chipfu sunu Nsetanu: "Ngwanu; o no ngu l'eka. Ole o bu; dobekwa iya ndzu!"

⁷ Tɔbudu iya bu; Nsetanu shiēpho l'iphu Chileke l'eka ono; o buru iya atugbu bya eje ewoerupho ejo ekpa-ebyi chiá Jobu l'ehu. O shiēpho l'okpa zakotae ya pho barji l'ehu jasū l'ishi. ⁸ Jobu gbeshiēpho je agwɔo l'ikpozū. O buru agbagba mbeji be oogudeje gude akɔ onwiya oko.

⁹ O buru iya bu l'o nonyaepho; nyee ya sū iya: “?I gudeshikpɔepho onwongu g'i gude iya? ?Tii kodu Chileke onu nwuhu?”

¹⁰ O sū iya: “Opfu ngu gbē adakwa g'i bu onye lanu l'ime unwanyi, amadu iphe. ?Buepho iphe-oma be anyi a-nɔdu anata l'eka Chileke? ? Anyi taa kabekpɔedu nata ejo iya?”

Iphemiphe ono mekotakpoo Jobu; ophu o saduru onu pfuswee Chileke.

Ndu ònyà Jobu

¹¹ O be teke ndu ephe le Jobu eshi ònyà; umadzu eto; nūmaru ejo iphe, anwugbaaru iya nū; ephe shigbaa l'ekameka, ephe shi byatashia ya agbaru mkpu; k'ophu ephe a-du iya obu. Ndu byaru nū bu Elifazu, onye Temanu; waa Bilidadu, bu onye Shuwa; wafukwapho Zofa, bu onye Nama. Ephe n'eto ono tugbaberu onu eswe ujiku lanu bya g'ephe gbaaru Jobu mkpu dua ya obu. ¹² Ephe byarwuta bya agbe uzenya hūma iya; ophu ephe ahūbeeduru iya ama. Ephe tuko kwata tu uzu-ekwa ke wɔo; bya eyegbaa eka l'uwe phe lajashia; bya ekpotagbaa urwuku ekpugbaa onwophe l'ishi. ¹³ Ephe gwɔdoshihu l'alī l'eka ono; ephe l'iya gwokoru nno nɔo abali esaa; eswe l'enyashi. O kpoo phe opfu; ophu o dudu onye ophu duru ike saa onu pfuru opfu yeru Jobu. Noo kele ephe humaru l'iphe-ehuka, ooje kwata shihu ike mebyi eshihu.

3

Opfu, shi Jobu l'onu

¹ Tɔbudu iya bu; e mechaepho; Jobu saa onu wata epfu opfu; bya awata epfu eswe, a nwuru iya iphu. ² O pfushiahaa sū:

³ “Geswe, a nwuru mu
bukwaru ola-l'iswi!

G'enyashi, a tsuru ime mu
bukwarupho enyashi,
laru l'iswi!

⁴ Ge mboku ono gbahukwa
ochii!

Ge Chileke ophu bu l'eli ta
agubehekwa iya iphe;
ophu o dukwa iphe,
du g'iphoro, adukwadu
mboku ono!

⁵ G'ochii yee tsukiribaa
tsunyikwaa eswe ono
enya!

G'urwukpu sopyabekwa iya!
Geswe mboku ono
gbahukotakwa tsurikitiki!

⁶ Mbua; g'ejo dadishi tukwa
enyashi mboku ono
gburumu swiswia!

G'a ta guhekwaru iya ye
l'eswe, nwuru l'apha!

- Ophu a gukwaru iya ye
 l'eswe lanu l'onwa!
- 7 Mu suru-a; g'enyashi
 mboku ono bukwaru
 mboku, gba aka nwa!
 G'o to dukwa olu emereme,
 aa-numa iya l'ime!
- 8 Ge ndu atuje mboku onu
 tukwaa mboku ono onu;
 mbu ndu kwakoberu
 akwakobe emete
 ejo-oke-agiyi.
- 9 Ge kpokpode nchi-abohu
 iya gbahukwa ochii.
 G'o lekwaanya l'iphoro
 abya adudu;
 e -mechaa lo buru ke
 mmanu; ophu o
 humakwa geregere utsu
 enya ahuma ophu.
- 10 Noo kele o to mehiduru
 epho ne mu
 ga ta nwu mu mboku ono;
 k'ophu aphu owa ata
 atsoduru mu.
- 11 Mbu-a; bunaa gunu meru
 g'o gude ophu o budu teke
 aanwu mu;
 mbu loo teke ono,
 mu shi l'epho afuta ono
 be mu gege atu-buhu
 unme nwuhu?
- 12 Bunaa gunu meru g'o gude
 utapfu hee mu hefuta?
 Mbu; denuanu g'o gude era du
 k'ophu mu nguru iya
 angungu ophu?
- 13 Kele nta-a be mu gege
 azekpooro nwadoo.
 Mu gege anoro ge mu ze le
 mbenya.
- Oo ya bu me mu anoduro
 pyakoo onwomu
 nwa nggujungguji;
 14 mu le ndu eze me ndu
 mgbazi unwu-eliphe;
 ndu kwashiru unuphu
 doberu onwophe
 l'eliphe-a;
 ole nta-a be o bukotawa
 ochobu.
- 15 Mu le ndu-ishi, bu ndu shi
 nweru mkpola-ododo;
 ndu shi doo

mkpọla-ọchaa dojia ọlo
phẹ godogodo.

16 Ọzokwanu lẹ-a; ?bunaa gunu
kparu iphe,
mu adudu gẹ nwa,
a byaru anwu;
ọ nwuhuwaa ne iya l'ẹpho;
e woru iya je elia; mbu
gẹ nwaswa, asakpodarunu
enya asasa ophu.

17 Ẹka ono bẹ ndu ẹjo-iphe
a-babuhu hanyihanyi.
Ndu ike bvuru a-nodu iya
tutaahaa unme.

18 Ali-maa ono bẹ ndu mkporo
yichaa lẹ ndu no iya atuta
unme.

Ẹphe ta anuhedu olu ndu
anoduje achi phẹ g'ohu.

19 Ndu ha nwanshii no l'eka
ono;

ndu ha shii nodu iya.

Ophu ndu shi buru ohu anodedu
l'eka nnajiuphu phẹ.

20 ?Denu g'o gude iphoro nodu
adujeru ndu ejegbu onwophe
l'iphe-ehuka.

A nodu ahajekwadu ndu aphu
tsoru g'ephe dzukwaduru
ndzu;

21 mbu ndu anwuhu agu egu;

ophu o kwedu phẹ egbugbu;

ndu anoduje achọ iya gẹ

ndu achọ ẹku,

ere ire, e domiru edomi.

22 Ndu eteje eswa ntumatu;
mbu kwata mee emereme
m'ephe bahu l'ime ilu.

23 ?Denuanu g'o gude iphoro
nodu adujekwarupho onye
e domiru uzo iya edomi;
teme Chileke gude
okpokuu kpọ-pee ya
mgburugburu; ọ kwaa
l'ime iya?

24 Noo kele ọ buwaa atsụ ude
bu nri,
epyoje mu onu.

Mgbede, mu ata duẹpho
g'eka mini aso gborogboro.

25 Iphe, mu atsushi ebvu ike
buepho iphe,
mechaaru byaru mu nu.

Ọ buru iphe ono, mu anmaru

pyaapyaapyaa mechaaru
mee l'ehu mu.

26 Ehu ta adujeduru mu guu;
ophu mu atutajeduru unme;
ophu ehvujeduru mu
ebvuru.

Oo epho iphe-ehuka be mu
liya anoduje eme."

4

Onu, Elifazu yeru

1 Tobudu iya bu; Elifazu onye
Temanu bya eyee onu su:

2 Nemadzu -sukwanu ge ya
yee nwonu nwilile;
?toto kpatsudu ngu nu iwe?
Olobu ?bu g'iphe aduje baa
nemadzu edobe onu doo?

3 Leanaroya; gube onye ziwaru
ikpoto nemadzu iphe.
Ndu dahwaru adzulakpa be
i meru;
ephe gbakerehu.

4 Onye ada adada be i pfuru
opfu yeru;
opfu ngu kwolia ya.
Mbu l'ikpere ngwokinaki be
i meru;
o pfuru kekereke.

5 Nta-a be iphe-ehuka
byapfutaru gubedua
l'ishi onwongu.

Aphu ji ngu obu egube
owa-a;
mbu l'o turu ngu gbaa
l'ehu; meji tofu ngu.

6 Eshinu i bu onye atsu Chileke
ebvu; dakobenu iya!
L'i chiru enya yeru abubu,
i bu onye uta adudu le
ndzu iya.

7 Rinaa ya ariri; ?bu onye be
i makporu,
bu onye iswi du mma,
lajeru l'iyi?

?Bu awe be i humajeru l'onye
pfuberekoto
chihuru le mgboko?

8 O chikwaa iphe, mu ahumaje
bu le ndu woru ejo-ememe
ako g'onye ako opfu;
bya eworu iphe-ehuka anma
iya bukwapho

iphe ono bẹ ẹphe akpatajẹ
iya.

9 Chileke -zikwadaa unme fuu;
ẹphe ephukashihu.

Teke ẹhu ẹghu iya swolihuru;
ẹphe aburu ọla-l'iswi.

10 Oduma asujekwa ekiri;
baa hanyihanyi; byaa ẹnari;
obenu l'oduma,
dafuru ibogolo
bẹ eekwoshijele-a eze.

11 Oduma, ahumaduru iphe,
oo-ri alajẹ l'iswi;
unwu oduma agbaa
nanu nanu.

12 "Mbu-a; o nwekwaru iphe,
e pfujeru mu lẹ mpya.

Ọ buru-a nwiphiphe bẹ mu
numabutaru iya.

13 Mu nodu arwo ẹjo nrwo
l'enyashi;
lẹ teke ono, ndiphe
adajewa odamgbenya
ono.

14 Ndzu guahaa mu;
ẹhu nmaahaa mu
pyaapyaapya;
k'ophu okpu,
no mu l'ehu nmakotaru
yilayila.

15 A nonyaepho; nwamaa bya
eshie mu pho
l'ataphu ghata.

Edzu swie mu pho l'ehu;
ishi nyia mu ke kpalaa.

16 Maa ono bya apfuerupho
kekereke;
ophu mu adukwanu ike
ako g'o gbaru.

Ọ buepho l'o nweru iphe,
pfuru mu l'iphu.

Ekameka dakotaepho
nyonyoronyo.

A nonyaa; mu numa olu-opfu
onye suru mu:

17 ?O nweru g'oo-dunaa
nemadzu mmanu
abya aka Chileke
apfubekoto?

?O nwenuru-a g'oo-du
nemadzu abya aka
onye meru iya nu adubebe
ree?

- 18 Eshinu Chileke te egudedu
ire ndu ejeru iya ozi ẹka;
tẹme ọ nọdu abajeru
unwu-ojozi-imigwe iya
mba l'iphe, ẹphe mesweru;
19 ?buchia nemadzụ bẹ ọo-ha;
mbụ nemadzụ ono,
bu l'ulo ẹpuchi,
a turu ọkpa iya l'ali;
ndu azo-gbu pẹ
ka nphe eme l'azo-gbu
mbeberibe!
- 20 A -bya eshi l'utsu nọ jasụ gẹ
nchi jihu bẹ e gwewaru
pẹ uji.
Ephe alaa l'iyi jeye ẹ
tuutuutu lẹ m̄im̄im̄im̄i;
ọ tọ dudu onye ẹnya erwu
l'eka ono.
- 21 O -buru l'a gbabufuru eri,
gude ndzụ pẹ;
?ẹphe ta anwuhudu l'ẹbe
enwe egomunggo?"

5

- 1 Kunaa oku nta-a maru mẹ
?o nweru onye a-za ngu
enu.
- ?Denu unwu imigwe ono
ọphu ii-gharu iphu
g'ọ gbaaru ngu mkpu?
- 2 Ọvuma egbujekwa onye-eswe;
tẹme ijięnya nọdu aphuje
onye amazidu iphe
terii.
- 3 Mu humajeakwaru ẹka
onye-eswe agba ọgbarabvu;
ọphu ọ dudu g'ọ nọ-beru;
atuphuwa iya l'onu.
- 4 Unwu iya kwatakpo awa
awawa;
mbụ l'eegweje pẹ
arakabya l'eka ekpe
ikpe.
- O to nwedu onye agbaru pẹ
ọdzori.
- 5 Ọ buru ndu ẹgu agu erifuje
iphe, ọ kpatarụ l'egu
iya;
mbụ l'ẹphe ewotajęcha
wota ọphu
nọ l'eka o pheduru ẹswa.
Ndu ẹhu achi ọku nọdu
alwuje iya alwulwu.

- 6 Kele mkpawere te eshijedu
l'urwuku futa;
ophu iphe-ehuka efutajedu
l'ali.
- 7 Olee o bu; nemadzu be a
nwukwaru ye
leje iphe-ehuka egube-a,
ekoroku bu: o -gbaa l'o
phelihu-a.
- 8 Mbụ l'ome oo mu;
me mu edooru iya Chileke;
mbụ me mu ewoerupho g'o
daru mu shi
ishi lanu dokotaru iya.
- 9 Le Chileke emeje iphe,
dugbaa biribiri,
bugbaa akpavu l'ishi;
mbụ l'oomeje iphe,
du ebvu igwerigwe kpọ.
- 10 Eliphe be oodzejeru mini.
O nodu asojeru mini sọba
l'egu.
- 11 Ookulije ndu lwaru ali imeli
imeli;
teme o nodu ekulije ndu
agu aphu
dobe l'eka adudu iphe,
byaru eme phe nu.
- 12 Ndu eregede be oomeje;
o too jehuduru phe g'ephe
tuberu;
k'ophu bu l'eka phe ta
adudu iphe,
ephe emefuje onya.
- 13 Ndu maru iphe be oogudeje
eregede,
ephe agba nmata.
Temanu mmamiphe ndu
ntuphu-ire
be oomeje l'o daa idaphu.
- 14 Nchi ejipfuje phe l'echilabo
eswe.
Ephe eje dadishi l'echi
gbadagbada eswe
g'onye eje l'echi abali.
- 15 Ndu adudu g'o du phe
be oodzotaje l'ejo onu phe.
O nodu adzotaje phe l'eka
ndu du ike;
16 k'ophu bu le ndu ukpa be
ele enya g'adzoo phe.
O mee iphe, apfuduru-oto
mee onu sutukumu.

17 Ehu-utso be a goru nu onye
 Chileke abajeru mba;
 k'ophu bu:
 Okalibe-kangokotaru-nu
 -nodu alo ngu eka le nchi;
 ta anmakwa iya
 phulaphula;
 18 kele oolokeru onya tu
 nemadzu l'ehu;
 l'o bya epfube iya iphe
 l'onya obu.

O nodu emekaje nemadzu
 iphe;
 e -mechaa l'o mee ya l'o
 kpohu.

19 Iphe-ehuka a-byaru ngu akpo
 ishii;
 l'o dzochaa ngu;
 mekpoo akpo esaa;
 ole o too kwedu g'o duru
 iphe, oo-me ngu.

20 Le teke akpa-nri; bu iya
 a-gbaru ngu mkpu
 gi ti kpagbu onwongu
 le nri.

Teke aalwu ogu l'o mee g'e te
 egbu ngu mma.

21 E -pfuaru ngu ejo opfu;
 o too kwedu g'o rwua ngu
 l'ehu;
 ophu iitsudu ebvu me
 ola-l'iswi rwua.

22 O ochi be ii-noduje achi
 ola-l'iswi yee okpa-nri;
 ophu i tsudu anu-egbudu
 k'eliphe-a ebvu;

23 kele gu le mkpuma, no
 l'egu a-gbachaa ndzu.

Unu l'anu, bu l'egbudu
 a-duchaa le ree.

24 Ibe ngu be ii-makporu l'o to
 dudu iphe,
 e-me iya nu.

L'i bya agua iphe, bukpo
 iphe,
 i nweru enweru ogu;
 huma l'o to dudu ophu
 etuphahu etuphahu.

25 L'i maru l'unwu ngu a-du
 igwerigwe.

Awa ngu a-kpofushi g'eswa,
 furu l'ali.

26 L'i kakpo nka kaghee ya

akaghe
tème l'ì bahùje l'ìlu.
L'ì dù g'ereshi, e gburu l'ògè
iya.

27 Anyi nyokpòwaru iphe-a
enyonyo hùma
l'ò bù ire-lanù.
Mbu-a; nùmakwa iya woru
iya ye lẹ ndzù ngu!

6

Ọnu, Jiobu yeru

- 1 Tòbudu iya bù; Jiobu yee
ọnu sù:
2 Ọ dù mu g'a sù g'e wota
mgburwashì ẹhu mu
tùà atùtù g'a hùma
g'ọnyì-be ẹrwa.
Mbu g'a tùko iphe-ẹhuka mu
chìru ye l'iphe,
aatùje ẹrwa iphe.
3 Ọ tọ dùdu g'e meru g'ọ tọ ka
ẹja, nọ l'eze-ẹnyimu
anyì ẹrwa.
Ọ bùru iya kparù iphe,
opfu mu adanùka
kpaakpaa.
4 Kele apfù,
Ọkalibe-kangokotaru-nù
gbakashìru mu gugbaaru
mu eguru l'ẹhu.
Uphu, ọophu mu nọdu alọ
mu ẹka lẹ meji;
mbù lẹ Chileke eyeẹ mu
phọ ebvu mkpẹe-lanù.
5 Nkapfù-ìgara-ọswa ?ọoraje
ọrà mẹ ọ -nọdu ata
eswa?
Tọ eswi ?oogbuje ọrà mẹ nri,
oori dukwadu?
6 ?Erije nri, enwedu ọtso l'ẹbe
e ye iya únú?
Tọ ?ọ dùru ọtso, dù l'ẹka
ono, achajẹ ọcha
l'ẹkwa-ọku,
e shìru eshishi ono?
7 Mu te ekwejedu iya edenyi
eka;
kele ẹgube nri ono abyajẹ
mu ẹgbo l'ọnu.
8 O gogo dukwaru mu ree;
ọme ee-meru mu iphe,

mu epfu g'e meeru mu;
 mbu ị Chileke gege
 akabenu nụ mu iphe,
 mu ele ẹnya iya;
 9 mbu ị Chileke gege
 atụkpoepho obu iya
 onyo gwee mu uji;
 g'ọ tūhakpoepho ẹka tua
 mu l'ehu kẹ paa;
 mee gẹ mu chihu ị mgboko.

10 Ọo ya bụ mę ọ bụkwanuru
 iphe,
 gege anọdu adu mu obu;
 mee g'ehu tsokpoo mu
 nụ l'iphe-a,
 l'atakposhi mu
 g'ootakposhi mu-a;
 noo kele mu ta ahajeduru
 eme olu onye ono,
 du nsọ ono.

11 ?Bụ ike gunu bę mu
 nwekwaduru
 k'anọdu elekwadu ẹnya
 iphe?

?Mu maru iphe, kpọ-chiru
 ndzu mu ishi ophu mu
 e-pfukwadu k'ata nshi?

12 Ọkphehu nkemu ?ọ bụ
 ọkphehu
 agbara-mkpuma?

Tọo anụ-ehu nkemu ?ọ bụ
 akpọ-igwe?

13 ?Mu nwekwaduru ụvo,
 mu e-gude yeru onwomu
 ẹka
 nta-a, a natawaru mu ike,
 mu shi nweru-a?

14 Onye meji atọfu atọfu
 gbakporu g'ọnyà iya
 phez
 anọdu aphuru iya
 obu-imemini;
 m'o betakpọ ophu ọ
 tsuhedu
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ
 ebvu.

15 Obenu l'unwune nkemu bę e
 te gudedu ẹka.

Ephe du g'oke nggele, mini
 tahuru l'onanwu;
 ọle o -be l'udzumini;
 ọ byaa utso tuko ẹkameka
 sweta;

16 mę mini, dọru iya nụ,

- shi hũkoo ahũko
 dazeshihuepho;
 ọ buru iphe, swetaru iya
 nũ bũ aka-mini-sunoo.
 17 Ọle ọnanwu -chaepfo l'ọ
 tũko buru sũtukumu.
 Mbũ okpomọku
 -kpoahaepfo;
 ọ tọ duedu ọphu
 a-dũkwadu l'ọgba iya.
 18 Ndu ije aparu ọzo phe haa
 lashĩa l'okorobo-egu
 je anodu l'eka ono buru
 ọla-l'iswi.
 19 Ndu ije ọphu shi le Tema
 chọru mini ono
 achọcho.
 Ndu ije ọphu shi le Sheba
 lee enya iya;
 ọ buru k'iphoro.
 20 Iphere gudewaru phe;
 kele eka ephe shi kporu
 obu yeru be ephe
 rwuru;
 ọphu ọ dudu g'ephe riru.
 21 Unubedua l'onwunu bya
 egoshikwapho
 l'ọ tọ dudu urwu, unu aba.
 Unu humaru iphe, eye ebvu;
 unu tsuahaa ebvu.
 22 ?Mu sũjekpooru g'e meeru
 mu iphe-oma?
 Tọo ?o nweru onye mu sũjeru
 g'o gude iphe,
 o nweru je anuru mu
 uphalazu?
 23 G'unu bya adzota mu l'eka
 ndu ohogu mu;
 ozoo g'unu bya agbafuta
 mu l'eka ndu ewebushi
 akurepho.
 24 Zinaa mu iphe;
 ge mu e-dobe onu doo!
 Goshinu mu eka mu jeberu;
 ọzo kpo-swehu!
 25 Lewarọ g'ire-lanũ emebeje
 ehuka l'ehu!
 Obenu le-a; iphe-a,
 unu epfu-a;
 ?o goshikporu gunu?
 26 ?Bũ mba be unu byaru mu
 abaru?
 Mbũ-a; ?unu eme g'unu sũ
 l'opfu onye ono,

- ejegbu onwiya l'iphe-ehuka
 ono bu opfu,
 laru le pherephere?
- 27 Ono du-a g'onye aturu
 nwogbee,
 enwedu nna ido;
 bya aburu ere onye unu
 l'iya eshi onya erere.
- 28 O le g'o du nta-a bukwa le-a;
 aswaru, unu a-swaru mu
 bukwa g'unu
 lekpo da mu nu ophu bu
 enya;
 kele-a; ?mu a-kabehunu
 nodu unu l'iphu
 dzua uka?
- 29 Jikonu; unu tunaa mgbeleke
 nwanshii;
 hanaa eme iphe,
 apfuduru-oto!
 Unu ri-phunu oririazu;
 kele apfubekoto mu
 duekwapho g'o du.
- 30 ?O nweru iphe, apfuduru-oto,
 mu pfuru nta-a?
 To ?mu ta akabedu maru
 teke mu pfuru ejo opfu?

7

- 1 Nemadzu ?to budu iphe,
 o byadoru eliphe,
 bu ese akanya;
 mbu le ndzu, o no duepho
 ge ndzu
 onye e butaru g'o jee ozi.
- 2 O du g'ohu, eje ozi, bu iphe,
 onoduje ele enya iya bu
 ge nchi e-me jihu;
 dukwapho g'onye e butaru
 ozi, bu iphe,
 onoduje ele enya iya bu
 ugwo, aa-pfu iya.
- 3 Oo egube ono be e meru
 onwa l'onwa nodu
 abukotajeru mu ke mmanu.
 Iphe, bukpo enyashi nodu
 abukotajeru mu
 mgburwashiehu.
- 4 Mu -zee aze; mu echiru
 l'oriri su:
 ?Mu e-kukpo mgbenya
 owa-a jasuteke ole?
 Enyashi nodu anoduje akpu

- onwiya gologolo.
 Mu nòdu echijeepho
 gburugburu jasụ nchi
 abọhu.
- 5 Inyi tũko mu ẹhu sweta;
 ẹkà nòdu atụ mu rikarika
 l'ẹhu;
 mbụ l'ẹhu mu l'opfu
 kejashihucharu
 ekejashihu;
 ọnyá, nọ iya nụ nòdu atụ
 rikarika.
- 6 Eswe ndzụ mu nòdu agba
 warawara gẹ ngga,
 e gude ekwe ẹkwa;
 mbụ lẹ ndzụ mu eje
 mgbabirishi l'ẹbe adụ iphe,
 mu levuru ẹnya iya.
- 7 Jiko Chileke; nyatakwa lẹ
 ndzụ mu ta adudu
 iphe ọzo,
 ọ bụ gbahaa udzu-ọnu.
 Ẹhu ta atsobaedu mu utso lẹ
 ndzụ mu ọwa-a ọzo.
- 8 Onye humaru mu nta-a
 e-mechaa;
 ọ tọ humabaedu mu ọzo;
 mbụ l'ii-mechaa chọ mu
 achọcho;
 ọle i tị humabaedu mu.
- 9 Ọo g'igwe erwuje erwurwu
 gbaka-a;
 ọ tọ lwabaedu azu-a
 bụ g'onye e kpochiru l'ilu
 ta alwajeedu azu ọzo;
 10 mbụ l'onye ono ta
 alwajeedu azu l'ulo
 iya ọzo;
 ọphu unuphu ibe iya
 ahumajeedu iya
 ẹnya ọzo.
- 11 "Noo g'o gude ọphu mu
 edobedu ọnu doo.
 Mu a-nòdu ata kpookpookpo
 gẹ mu ata-a.
 Mu epfunu iya phọ gẹ mu
 epfu iya-a.
 Mu a-tukonupho g'ooghube
 obu mu gu-gbua l'aphu.
- 12 ?Mu bụ eze-enyimu;
 tọ ?mu bụ ẹjo-oke-agiyi;
 k'ọphu unu yeru ndu nche;
 a nòdu eche mu nche?
- 13 Mu gbẹ arị l'iphe-azẹe,

mu zẹ azẹe e-me g'ẹhu dū
 mu guu;
 mbū l'etemu-anamu mu
 e-me gẹ nggumaphu
 lwa mu alị.

14 Obenu l'i gudele-a ẹjo nrwo
 eme gẹ ndzū gu mu;
 bya egude ophulenyaya eye
 mu ebvu;

15 k'ophu bụ l'aswi-gbu
 onwonye byaru aka
 mu ree.

Anwūhu ka mu ree eme l'udu
 ndzū owa-a, mu dzū
 nta-a.

16 Mu ta agubeeduru ndzū mu
 iphe;
 mbū l'ọ tọ dukpoedu mu
 g'a sū
 lẹ mu nọ ndzū anono ophu jasū
 lẹ tuutuutu lẹ mijiimii.

Pakpọeru mu phọ haa;
 lẹ ndzū,
 mu nọ nta-a bụwaa
 iphe-mmanu!

17 ?Nemadzū bụ gūnu kẹ g'i
 meje iya g'ọ ha shii?

?Kẹ g'ikpojeru obu yeru iya?

18 ?Kẹ g'i lerweje iya ẹnaya
 elerwe
 l'utsu mbọku-mbọku;
 ahū iya ama tekenteke?

19 ?Tii-kabekpoda wofu mu
 ẹnaya;
 ọzoo g'i hakpoo mu nū gẹ
 mu nọo
 nwẹkinyi mu nwanshii
 nwanshii?

20 O -buru lẹ mu meru Chileke
 iphe-ẹji;
 ?mu meru gubedua gūnu?
 mbū gube onye eche
 nemadzū nche.

?Denu g'o gude ọ buru l'ẹhu
 mu bẹ ẹnaya ngu dū?

?Mu anyiwa ngu erva tọo?

21 ?Denukpoo g'o gude ophu i
 kabekpoda guaru
 mu nvu l'eka mu
 meswekpoo;u;
 mbū pawarūnu haa
 l'ẹjo-iphe obu, mu eme obu;
 kẹle ọ tọ dukwa
 g'oo-nọ-beru l'e kpochia

mu eja.
L'i chọọ mu nta chọọ imo;
ị tịi hụmaedu mu.”

8

Onu ke Bilidadu

- ¹ Tọbudu iya bụ; Bilidadu,
bụ onye Shuwa bya eyeeru
iya ọnu sụ iya:
- ² ?Ii-pfukpọọ ụdu opfu ono
pfuberu teke ole?
Opfu ngu dukwa gę
pherephere,
ezi taphutaphu.
- ³ ?Chileke ekpeje ikpe
l'eregedę tọọ?
Ọkalibe-kangokotaru-nụ
?oogbanweje iphe,
pfuru nhamunha?
- ⁴ Ọ kwa iphe-eji, unwu ngu
meru iya
bę o buru phę nggo iya.
- ⁵ Obenu teke ọ bụ l'i gbapfuru
Chileke; mbụ wata arwọ
Ọkalibe-kangokotaru-nụ
arwọrwo;
- ⁶ ọ -buru l'i dębe ree bya
aburu onye ire-lanụ
bę ọ tọ dudu m'obeta ọ
buru nta-a ophu
ọ-rikota onwiya gbaaru
ngu mkpu;
woru ngu dopfu azu
l'ęka shi rwube ngu nụ.
- ⁷ Teke ị wataru iya bę ọo-du
nwa mkpęemkpee;
obenu o -rwua l'iphe bę
ii-wata aba yoyoyo.
- ⁸ Jinaa ndu shihawaa nụ;
g'ęphe kọoru ngu iphe,
shi anwujeru ndiche phę;
⁹ kele anyibedua bụ-a
unyahpu bę a nwuru anyi;
ophu ọ dudu iphe,
anyi mawaru;
tęme ndzụ anyi l'eliphe-a
dųephọ kę nwa tsokere.
- ¹⁰ Ndu ono e-zi ngu-a iphe
pfua opfu ye ngu lę nchị;
mbụ l'ęphe e-gude
mmamiphe phę saaru
ngu opfu.

- 11 Èjì; ?oovuje ogologo ẹka
 ẹpuchi adudu.
 Mbù-a; ẹswa, dù l'ùda
 ?qobaje yoyoyo mẹ mini
 adudu l'ùda?
- 12 Qobujeru;
 ọ -nọdu ezekwadu-a;
 e tee gbudu iya egbugbu;
 ẹphe akpọshihu nkù;
 mbù ka ẹswa akpọhu nkù
 ẹgwegwa.
- 13 Noo g'ooda-pfufe iphe,
 bukpoonu zoharu Chileke.
 Ọ buru ẹgube ono bu g'ele
 ẹnya iphe
 ndu amadu Chileke alaje
 l'iyi.
- 14 Iphe, ọ dakoberu aduje
 phuge phuge.
 Iphe, ọ kpọru obu yeru buru
 udude.
- 15 Teke ọ dakoberu ugbu
 ẹlwu-ẹlwu iya ono
 l'o rikashihu;
 l'ọ bya agbakua ya ẹka;
 ọ tọ dudu ophu eme nu.
- 16 Ọ dù g'iphe, a kuru l'anwu
 agba iya mini.
 O rwushia irwu ọphuu wushi
 ke jashii l'ime mgbabu
 ono;
 17 bya agbaa ogbarabvu
 je agbakua l'agbara-mkpuma;
 buru ẹka ọcho bu ẹka
 du epfu-epfu.
- 18 Obenu teke e phefuru iya
 l'eka ono, ọ kpọru ono;
 ẹka ono ajika iya su le ya
 teke ahumaswekwaa
 ya.
- 19 G'e lekeberu ẹnya epfu;
 ndzu iya anwulwashihu;
 iphe, a kuru akuku ozo
 eshi l'ali l'eka ono
 wata efushi.
- 20 Mbù le-a; Chileke ta
 ajikajekwa onye
 adudu iphe, o meru;
 ophu ọ bujekwanuru
 agbarike onye ejo-iphe.
- 21 Oo-mecha mee;
 onu aburu ngu ọchi ọchi.
 Ogbogboromonu ngu aburu
 iphe, e-ji iya nu bu

okoo ngu.

- 22 Ndu ọhogu ngu bẹ ee-ye
 iphere g'uwe;
 l'a phokashia ulo-ekwa,
 ndu ejo-iphe
 kweberu buru.

9

Onu, Jobu eye

- 1 Ọbudu iya bụ;
 Jobu bya eyee onu sụ:
 2 Tororo bụ ishi opfu bụ lẹ mu
 maru l'oo eviya.
 Obenu lẹ-a; ?denu gẹ
 gwọpya-gwọpya iphe-a,
 bụ nemadzu-a e-me
 pfube-eka-oto l'iphu Chileke?
 3 Onye ọ dū gẹ yee Chileke tūa
 ya bẹ ọo-jikwa
 unu-kuru-unu aji;
 ọ tọo zadu g'ọ ka mma
 l'oo nanu.
 4 Ọ maru iphe maghee ya
 amaghe;
 bya adu okpehu du-ghee
 ya adu-ghe.
 ?Bụ onye kwefujeru iya ike;
 e mecha;
 ọ duru iya lẹ ree?
 5 Úbvú bẹ oonwuribejeru;
 úbvú ta amakpodanu l'e
 nwuriberu iya;
 ọ nọdu egudeje ehu-eghu
 ghaa ya igharaphu.
 6 Mgboko l'opfu bẹ
 ọonmaghuje anmaghu
 mee itso, e gude kpobe iya
 g'ọ tee kpaakpaakpaa.
 7 Ọnyanwu bẹ oopfujeru opfu
 yeru; l'ọ chibuhu;
 iphóró, dū lẹ kpokpode bụ
 iya byanyibotaru iya.
 8 Ọ buru yẹbedua kpoloko
 sūsaru akpaminigwe
 g'ọ sūsaru ono;
 bya aburu iya bụ onye ahaje
 okpa l'eli akparamini,
 atụ l'echi eze-onyimu.
 9 Ọo ya meshiru oke kpokpode
 kpokpode,
 dūgbaa nū;
 mbụ kpokpode, bụ biye;
 yee orayonu;

waa peleyadesu;
 mēwaro eze kpokpode
 kpokpode,
 nōgbaa l'uzo ndōhali.

- 10 Oomeje iphe, dū biribiri,
 adūdu ẹtu, iya dū nū;
 ẹme iphe-ohumalenya
 nkiya buru aguta aguta.
- 11 Oobujeru; a -nonyaa
 l'ọ bya aghata mu;
 mu ta ahumadu iya;
 teke ooje l'iphu l'iphu mu
 ta amadu.
- 12 O -nata nemadzu iphe;
 ?bu onye a-su iya g'o
 to meshi?
 ?Bu onye suru g'oo-ji iya su:
 ?Bu gunu be iime egube
 ono?
- 13 Ehu -nodu egbu Chileke egbu
 be o too selajekwa aka
 azu;
 mbu le ndu ojogu Rehabu
 daru kpurumu
 le mgboru okpa iya.
- 14 ?Denu ge mu e-jeje ge mu
 l'iya je eme ofpu?
 ?Mu doberu onu l'awe ke ge
 mu l'iya bya
 awata atu ego ofpu?
- 15 O -betakponu ophu o dudu
 iphe, mu meru;
 mu te ejekwa iya asaru
 ofpu.
- Iphe, mu a-noduekwapho
 eme bukwa ge mu
 rwonupho yebe onye-ikpe
 mu ono g'o phuru mu
 obu-imemini.
- 16 Mu -kukpo ya nu oku;
 o -za mu enu be mu ta
 arikpokwanu l'oo-yeru
 mu onu.
- 17 O oke pherephere be
 oo-gude bya bya egwee
 mu arakabya; bya emee onya,
 tukoru mu ehua ka shii
 l'ebe adu iphe, mu
 meru.
- 18 O too kwedu g'unme rwua
 mu ohu-epho.
- O chia mkpawere be oo-gude
 tsua ndu mu ntsugiji.
- 19 O -buru l'iphe,

- eepfu bu k'okpehu;
 o bu onye ike du shii.
 Teke o bu k'ikpe;
 ?bu onye suru iya eku
 ikpe?
- 20 O -betakponu ophu o dudu
 iphe,
 mu meru be opfu,
 shi mu l'onu anmale
 mu-a ikpe.
- Iswi -dukpoo mu nu mma;
 l'o sule-a l'ikpe nmaru
 mu.
- 21 A makwaru-a l'o to dudu
 iphe, mu meru;
 ole mu ta ayodu oshi
 onwomu.
- Ndzu mu duwaa mu ashi.
 22 Mbụ l'ọ tukuru buru iphe
 lanu;
 o buru iphe ono meru g'o
 gude mu su:
 "Oomebyishije ndu adudu
 iphe, ephe meru;
 yee ndu bu ndu ejo-iphe."
- 23 Eze-iphe-ehuka -dapfuta ndu
 adudu iphe,
 ephe meru;
 meahaa g'o pyi-gbua phe;
 k'ophu meji tofuaharu phe
 atofu;
 bule-a ochi be onoduje
 achi phe.
- 24 Mgboko dabaru l'eka ndu
 ejo-iphe.
 O gude eka pyi-chishia
 ndu-ikpe iya enya.
 O -budu iya eme iya ?buhunu
 onye be eme iya nu?
- 25 "Eswe ndzu mu kakwa onye
 maru oso eme egwa.
 Oophegbaepho
 phaaphaapha
 epheghashi;
 ophu o dudu g'o ka mma
 l'oo nwa ehutso,
 ha nwanshii, du iya nu.
- 26 Oochikotaje bururu chighaa
 gu'gbo,
 e meru l'owa-uda;
 zia phaa zighaa g'ugo,
 ephe ejepfu iphe, oo-ri.
- 27 Mu -su ge mu zohaa k'agu
 aphu

bụ iphe, mu e-me bụ ọ́ mu
 gbanwee iphu
 wata anwụ́ja ọ́nu-ọ́chi.

- 28 Obenu l'iphe-ẹ́huka,
 mu eje bẹ́ mu
 atsukwadu-a ebvu;
 kẹ́le mu maru l'i tị́ byadu
 ekwe l'ọ́ tọ́ dudu iphe,
 mu meru.
- 29 Eshinu a nmawaru mu ikpe;
 ?mu a-yọ́bahunaa ọ́shi
 k'ole?
- 30 Ọ́ tọ́ dukwa m'obeta mu saa
 onwomu dụ́ g'eberugo;
 bya egude ncha kwọ́ ẹ́ka
 mu; ọ́ nọ́du ama mma
 31 bẹ́ ji-patalẹ́kwa mu-a chie
 wuu l'ime iduma,
 echi bururu butubu;
 k'ọ́phu bụ́ l'uwe, mu yeru
 l'ẹ́hu bẹ́ mu a-dụ́chaa
 ashị́.
- 32 Chileke ta bukwa nemadzụ́
 ọ́ mu bụ́-a;
 mẹ́ mu eyekwaaru iya-a ọ́nu;
 mẹ́ mu l'iya eje edogbabe
 iya l'ulo-ikpe.
- 33 Ọ́phu ọ́ dukwanu onye
 egbogbo g'ọ́ gbokahụ́
 anyi,
 bụ́ onye e-seta anyi l'ẹ́ka
 doshiaru anyi opfu;
 34 mbụ́ onye a-nafụ́ Chileke
 ẹ́chachi ono,
 ọ́owa mu l'ẹ́hu g'ọ́owa mu
 iya-a;
 k'ọ́phu ebvu, ooye mu
 a-kabẹ́ lwa mu alí l'ẹ́hu.
- 35 Noo teke mu e-pfu g'ọ́nu ha
 mu;
 mu ta atsuhedu iya ebvu.
 Obenu g'ọ́ dụ́ nta-a bẹ́ mu ta
 adukwa ike epfugbu
 g'ọ́nu ha mu.

10

- 1 Anọ́du ndzụ́ dukwaa mu
 ẹ́nyiru.
 Ọ́o ya bụ́ lẹ́-a;
 ọ́ mu bya evushia
 mgburwashị́-ẹ́hu mu kùbe;
 mbụ́ lẹ́ mu e-pfugbuẹ́pho
 g'ooghube mu l'obu.
- 2 Mu a-sụ́ Chileke: Ta

- anmashinu mu ikpe!
 Gushichiaru mu iphe,
 bu iphe,
 iisu l'oo ya bu iphe,
 mu meru!
- 3 Ƨoo ?bukpoepfo iphe,
 du ngu ree
 bu gi mee mu mkpawere;
 gi gbuphua iphe,
 i gude aka ngu mee;
 ole idzu, ndu ejo-iphe
 chiru be bule-a onu-ochi
 be jinwujajeru iya?
- 4 ?Bu enya nemadzu mmanu
 be i nweru?
 Mbụ ?bu ge nemadzu eleje
 iphe enya bu ge
 gubedua eleje?
- 5 ?Bu ge nemadzu ano-bejeru
 bu ge ii-no-beru?
 Mbụ ?bu apha ole,
 nemadzu anoje be
 ii-nokwapho?
 6 mbukwanu meru g'o gude i
 nodu avokpoepfo
 achọ aka o deru mu;
 akpa ishi iphe,
 mu meru ngu eji.
- 7 Ole i makwaru l'ikpe ta
 anmaduru mu;
 teme ophu o dudu onye
 a-nafuta mu l'eka ngu.
- 8 Oo ngu gude aka ngu mee
 mu ge mu du-a.
 ?Ii-bya aghakobe nta-a bya
 emebyishihekwa mu
 pho?
- 9 Nyatakwa l'i kpuru mu
 geeegudeje urwa kpa
 iphe.
 ?Ii-bya bya egwee mu uji
 ozo too?
- 10 ?Tobudu gaawuje era-eswi-a
 bu gi wuru mu ye;
 bya emee mu; mu daa adada
 g'ohu-manu?
- 11 I bya eworu akpo-ehu
 yee anu-ehu yee mu
 g'onye yeru uwe;
 bya egude okpu yee
 umi-okpu dzepfua
 mu nanu.
- 12 Oo ngu meru; mu nodu ndzu;
 teme i nodu egoshi l'i yeru

mu obu.

Ọ buru g'i gude ehe mu meru
g'o gude i nọdu eche ndzu
mu nche.

13 Ọle i wolẹru-a iphe-a domia
l'ime ọkpoma ngu;
mbu ẹ mu maru-a
l'oo iphe,
i turu atutu dobe l'ime
obu ngu;

14 ẹ mu -mee iphe-ẹji be
ii-nọdukpoepfo ege mu ngge;
ọphu igujeduru mu nvu
me mu meswee.

15 Ikpe -nmaa mu;
be o bukwapfo aphu
tsoru mu!

Iswi -dukpoo mu nu mma;
mu ta apalidu ishi apali;
kele iphere dushi mu ike;
teme iphe-ehuka,
mu eje ripyabewa mu.

16 Mu -woru ishi ngakobe;
l'i chijaha nta mu g'eka
oduma achị nta iphe,
oo-ri;
l'i woru okpehu ngu ono,
du biribiri ono tukoshi mu.

17 Tekenteke be ichikobeje
ndu a-nodu agba mu ekebe;
teme i nodu anoduje avuru
mu ovuma.

Ndu ojogu ngu nodu atu
kpereree abya mu etso ogu.

18 Mbu-a; ?bunaa gunu meru
g'o gude i kufuta mu l'ophu
l'ophu l'epfo ne mu?

Ọ du mu g'a su ẹ nemadzu
-byaru ahuma mu enya;
mu nwuhuwaa.

19 O gege aka mu ree;
ome mu ta adujekpodarunu
adudu ophu;
ozoo ome a nwuru mu paa
mu eli eli jeye l'ilu.

20 Nwujiku olemole, mu nweru;
?to bvuada?

Wofunu iphu l'eka mu no;
k'ophu ehụ a-tsokpo mu
nwa ililekpoo;

21 teme mu alashiwaro eka
bu: a -laa; a lwagu azu;
eka agba ochii bya adu
tsukiribaa;

22 ẹka ẹnyashi nkiya bu
 abali-ishi;
 ẹka bu iphe, du iya nu
 bu tsukiribaa;
 iphemiphe, du iya nu
 ghalashiḡhu aghalashiḡhu;
 ẹka nwiphe, du g'iphóró,
 du iya nu du g'ẹka ọchii
 agba l'ibiya-a."

11

Zofa ebo iya Jiobu

- 1 Tọbudu iya bu; Zofa,
 bu onye Nama bya eyee ọnu sụ:
- 2 Ikpoto opfu ọwa-a a-lakọta
 ke mmanu
 g'e te eye iya ọnu ọo?
 ?Aa-haru onye ọwa-a,
 epfu opfu igwerigwe-a
 enge ọo?
- 3 Tukpo-tukpo-tukpo ono,
 iipfu ono;
 ?oo-kpo nemadzụ opfu
 ọo?
- ?Tọo ọ bu i -mecha ndiphe
 sukusuku ono,
 iime phe onoya;
 ọ ọo ọdu onye agbọru ngu
 ọja ọo?
- 4 Kele i sụru l'iphe, iipfu geru
 asa;
 bya asukwapho l'i ọebe
 ree l'ẹnya Chileke.
- 5 Ọle ọ bu; ọ du mu g'a sụ
 le Chileke e-ye ọnu
 l'onwiya;
 mbu saa ọnu pfuru opfu
 nu ngu;
- 6 mbu kpuhaa iphe,
 pharu le mmamiphe woru
 gheberu ngu ọnu;
 kele ọkpobe mmamiphe
 aduje mkpopfu mkpopfu.
- Ọphu ii-makpọadaru;
 Jiobu; bu l'iphe, Chileke eme
 ngu ta ahakpọkwanu
 g'ẹjo-iphe, i megbaberu.
- 7 ?Ii-du ike chọkpoeḡho
 chofuta iphe, du omilomi,
 no l'ime Chileke?
 ?Ii-du ike vọkpoeḡho
 vofuta ẹka

Okalibe-kangokotaru-nu
jeberu?

8 O kakwa akpaminigwe
ephekerephe.

?Ii-mekwanu iya ime-agma
nta-a?

O dukwapho omilomi ka
ali-maa omilomi;
?bu gunu be ii-du ike maru?

9 Ogologo be o ka mgboko-a
l'ophu ogologo.

Teme osa iya ka eze-enyimu
phosa phosa.

10 O -bya nta-a;
bya akputa ngu tu-chia;
bya ekua ngu ikpe;
?bu onye suru iya akposhi?

11 Ophu e-do ngu enya ree
bu l'o makotaru ndu
eregede.

Toto teke o humaru ejo-iphe;
?o du ngu go toto tubejedu
iya nvo?

12 Toto buchidaa iphe,
o bu bu le teme onye-eswe
enweru egomunggo
bu me nkafu-igara-oswa
nwua nwata-okoro.

13 "Ole o bu; i -wowaru okpoma
ngu doziaru Chileke
bya amachiaru iya aka labo;

14 bya atuko iphe-iji, du ngu
l'eka hakota ememe;
ophu i kwedu go duru
ejo-iphe, a-du l'ibe ngu;

15 noo teke ii-pali iphu
ephekerephe;
iphere ta aduedu ngu.

L'i pfuru ke kwaragadagangu;
ndzu ta aguedu ngu.

16 Noo teke ii-tuko iphe-ehuka
ngu zoha-gbua.

L'o du ngu gegube-a, utso
agbajechaa l'o kpofua.

17 Ndzu ngu abya egbuchafu
bya aka echi eswe agu
iphoro.

Ochii abya agusahuru ngu
duepho g'eka nchi abohu
abohu.

18 L'i kpoo g'abara; kele o
duru iphe, iile enya iya.
L'i leaha enya mgburugburu;

atutakporo nwunme, iituta;
 o to dudu iphe,
 byaru eme ngu nu.
 19 Li zee azee; o to dudu onye
 byaru eye ngu ebvu.
 L'a du igwerigwe byaahaa
 g'i yeru phe aka.
 20 Obenu l'enya e-mechakwaa
 pyashihu ndu ejo-iphe.
 Ephe a-cho uzo agbala;
 o to dudururu phe.
 Iphe, ephe a-nodu ele enya
 iya aburu atu-buhu unme."

12

Onu, Jiobu eyeru Zofa

1 Tobudu iya bu; Jiobu bya
 eyeeru iya onu su:
 2 A taa tudu iya atutu;
 oo unu bu o-pfuchaa-o-bvu.
 O buru unu le mmamiphe
 a-swì laa.
 3 O le egomunggo dukwa mu-a
 g'o du unubedua.
 O to dukwa aka enya lwawaru
 mu l'eka unu no.
 ?Bu onye ta makotadu
 iphemiphe ono g'o ha?
 4 Nta-a be mu buwaa iphe,
 ezi ndu mu l'ephe eshi
 onya onu-ochi;
 l'eka mu shikwa ekuje
 Chileke oku;
 l'o numa olu mu.
 Mu bya abwaru nu onye
 aachi pfuripfuri
 le mube onye pfuberekoto
 bya aburu onye iswi
 du mma.
 5 Ndu ehu du guu emeje ndu
 iphe-ehuka byapfutaru
 sukusuku; su l'oo epho
 onye epurukutu chikotaru
 abya atu l'ali be oobya-pfutaje.
 6 O le ndu abalidebvu bukwa
 ntusarehu;
 ophu o dukwa onye asuje
 ndu ono su,
 bu ndu anoduje akpatsu
 Chileke iwe;
 mbu ndu Chileke phe bu
 l'obochi-eka phe be o no.

- 7 Obenu lẹ-a; unu je ajia anụ;
 ẹphe a-kọru-a unu iphe,
 mu abya epfupfu-a.
 Odumeka unu ajia ya ẹnu,
 ephe l'eli; ẹphe a-kọru
 iya unu.
- 8 Teke ọ dudu unu abọru ọja
 yeru alị g'o zia unu iphe.
 Ọzoo unu angabẹ nchị g'ema,
 nọ lẹ mini zia unu iphe.
- 9 ?Bụ onye ole lẹ ndu ono,
 mu gushiru ono ta amadu
 l'ọo Chipfu gude ẹka iya mee
 iphe-a, meru nụ-a?
- 10 Ọo Chileke bẹ ndzu
 iphemiphe,
 e meru dobe nọkota l'ẹka.
 Ọ buru l'ẹka iya bẹ unme,
 onyemonye atụ nọ.
- 11 Nchị ?te egejedu iphe,
 ọ nọmaru egege tọo;
 mbụ ẹgube ono,
 ire edejeada l'iphe, ọnu
 e-ri ono?
- 12 ?Mmamiphe ta abudu l'ẹka
 aahumaje iya
 bụ l'ẹhu ndu kahwaru nụ?
 ?Tọbudu onye karu nka
 ogologo bẹ iphe edoje
 ẹnya ree?
- 13 Ọo Chileke nwe mmamiphe;
 bya enweru ike.
 Ịdzù yee nkwanenya
 bukwarupho nkiya.
- 14 Iphe, ọ lashiru alashị bẹ ọ tọ
 dukwa onye sụru iya
 ekpukwa; ọphu ọ dukwa onye
 sụru atufu onye ọ turu mkpọro.
- 15 Ọo ya bụ; ọ -sephu mini azụ;
 alị akpoo jegengu.
 Teke ọ gbaharu mini ẹka
 l'ọ tuko ẹkameka sọaha
 gborogboro l'alị.
- 16 Ọo ya bẹ ọkphehu yee
 ọkpobe mmamiphe
 du l'ẹka.
 Onye a ghoru ugho;
 yee onye ghoru iya ya nụ
 tuko du yẹbedua,
 bụ Chipfu l'ẹka.
- 17 Ndu akpọ-zijeru ndu ọzo ọzo
 bẹ ọogbabeje ọkpa ọto
 duta pẹ dufu;

tẹme ọ nọdu emeje
 ndu-ikpe g'ẹphe bụru ndu
 egomunggo swehuru.

18 Ndu eze bẹ ọonafuje ọkwa
 eze pẹ; mee pẹ; ẹphe aburu ohu.

19 Ndu bụ uke bẹ ọogbabeje
 ọkpa ọto duta pẹ dufu;
 tẹme ọ nọdu akwatsuje
 onye shihawaa ụzenya bụru
 onye nọshiru ike.

20 Ndu e gude ire pẹ ẹka bẹ
 oomeje g'ẹphe ta maẹ
 iphe, ẹphe e-pfu.

Tẹme ọ nọdu anafuje ndu bụ
 ọgerenya iphe,
 gege edo pẹ ẹnya ree.

21 Ndu a maru ẹpha pẹ bẹ
 ọonmaje phulaphula.

Tẹme ọ nọdu anashije ndu
 ọkphehu dụ ike,
 ẹphe nweru.

22 Oo ya egoshije iphe,
 dụ omilomi, nọ l'ọchii.

Tẹme ọ nọdu ewofutaje iphe,
 gbaru tsukiribaa ọgbo
 l'iphóró.

23 Oo ya emeje ọha g'ọ ha shii;
 tẹme ọ bụkwaru iya phọ
 emebyishije pẹ.

Oo ya emeje ọha g'ẹphe zua
 azuzu ha ọsa;
 tẹme ọ nọdu ehujekwa pẹ
 phọ adagba nchị l'alị.

24 Oo ya emeje gẹ ndu bụ
 ndu-ishi unwu-eliphe
 mehu phukunaa.

O nọdu enwujeru pẹ ye
 g'ẹphe je etsoru
 okorobo-ẹgu ghaphee
 l'ẹka gbororo adudu.

25 Ẹphe -gbeshi;
 ẹphe eje etsoru aghaphe
 l'ochii l'ẹka iphóró
 adukpodaa adudu ophu.

L'o mee pẹ; ẹphe akpo
 kulakula g'onye mẹe atsu.

13

1 Mbẹdua gudeakwa ẹnya mu
 hụmakota iphemiphe ono.
 Mu gudewaa nchị mu numa
 iya; o doo mu ẹnya.

- 2 Iphe, unu maru bẹ mu
makwaru-a.
Enya ta alwakwaru mu l'eka
unu nọ.
- 3 Oḷe o dū mu g'a sū lẹ mu
e-pfuru opfu nū
Ọkalibe-kangokotaru-nū.
Gẹ mu lẹ Chileke l'onwiya
tūa ya.
- 4 Obenu l'unubedua gude
ntuphu-ire eme mu
nrwa pòmupomu.
Unu bukota mkpokoro ndu
eme obvu g'unu hakota!
- 5 O dū mu g'a sū l'unu
a-tukokpoeppo dobe
onu doo; mbū l'ono
gege abukpoerupho unu
mmamiphe.
- 6 Unu ngabewaro nchị nūma
oke onu mu!
Unu ngabẹ nchị l'opfu,
shī mu l'onu!
- 7 ?Bū unu -nọdu epfu egube
ejo-opfu ono, unu epfu ono;
unu asū l'oo Chileke bẹ
unu epfu iya etuku ọo?
Mbū-a; ?būchakwaa ya pho
bẹ unu epfutura opfu
eregede eregedede ono,
unu epfugbaa ono?
- 8 ?Unu a-nọdu abo nemadzū
ebo etuku iya ọo?
?Unu eme g'unu yeeru
Chileke oke onu iya?
- 9 ?Oo-dū-a ree mẹ o -jeshia
unu enyocha?
?Unu a-dūa ike nmaa ya
phulaphula gẹ nemadzū
anmaje nwibe iya-a?
- 10 Chileke bafutajekwaru unu
mba mẹ unu gude mpya
lẹ mpya abo nemadzū ebo.
- 11 ?Akpabiri iya ta akabeduru
eye unu ebvu?
?Ndzū-agūgu iya ta akabedu
gudepyabẹ unu?
- 12 Kpaakpaa ono, unu asagbaa
ono bukota etu etu,
wulahuru lẹ ntū.
Edodo, unu edo g'unu dofu
iya onwunu l'ehu būru
edo, kwaru l'epuchi.

- 13 Mbū-a; unu
 nɔdukpoekwapho doo
 gɛ mu pfua phee onwomu.
 Iphe, e-mekpɔo mu nɔ g'o
 mee!
- 14 Mu e-tsebe ndzɔ mu l'ɔnu ɛta;
 bya atɔa ndzɔ mu ntɔmatu.
- 15 O tɔ dukwa m'obeta o phɔa
 mu aphuphu;
 mu adakobelɛkwa iya-a gɛ
 mu dakoberu iya.
 Mu a-pfuekwaru iya phɔ
 l'iphu adzɔ onwomu.
- 16 Mbū l'ɔ kwa iphe ono
 a-buru iphe,
 a-dzɔta mu nɔ;
 kele o tɔ dudu onye ta
 atsudu Chileke ebvu
 a-dɔ ike akpafu iya l'iphu.
- 17 Unu ngabɛkpoekwapho nchi
 ree nɔma iphe-a,
 mu epfu-a!
 G'iphe-a, mu epfu-a bamikwa
 unu abami lɛ nchi!
- 18 Lɛ nta-a, mu edowa opfu mu
 ishi ria bɛ mu makwaru-a
 l'aa-gbaru mu ɔdzori.
- 19 ?O dɔru onye a-bya apfuru
 pfua iphe, ɔo-sɔ lɛ mu meru?
 O -dɔwaa nno;
 mu a-takpɔbe ɔnu nwuhu.
- 20 Sɔ-a; gube Chileke;
 menaarɔ mu iphe labɔ-a,
 mu abya ngu arwɔrwo-a;
 gɛ mu ahaa edomi onwomu
 edomi l'iphu ngu!
- 21 Wofukpɔe mu phɔ ɛka l'ɛhu
 ewofu ophu.
 L'i haa mu eyephe ebvu ono,
 iye mu ono.
- 22 Noo teke bɔ: i -kua mu oku;
 mu aza ngu ɛnu.
 Teke ɔdumeka;
 haa gɛ mu pfuje epfufu
 g'i yejeru mu ɔnu.
- 23 ?Bɔ emeswe ole yɛe iphe-ɛji
 ole bɛ mu mekpɔoru?
 Goshiɛshikwa mu ɛka o deru
 mu yɛe iphe-ɛji, mu meru.
- 24 ?Dɛnu g'o gude ophu
 iɛ ghaduru mu iphu;
 i woru mu mee onye opfu
 ngu?

- 25 ?Bu mkp̄ekwo, pherephere
apa b̄e ìi-nū chiipfuu?
T̄o ?bu ̄eswa, a ph̄ushiru
l'ip̄h̄e b̄e ìi-wata achi ̄oso?
- 26 Noo k̄ele ip̄h̄e, i deshuru l̄e
mu meru būchaa ip̄h̄e,
rwuru mu l'anū-m̄ee;
t̄eme ì tuko ejo-ip̄h̄e,
mu meshiru teke mu bu
okor̄obyā byab̄e
mu l'ishi.
- 27 Ì ch̄iru mu ̄okpa ye l̄e
mkp̄oro;
t̄eme ì n̄odu an̄oduje
enyocha ip̄hemip̄h̄e,
mu emekp̄oo ememe l'ophu;
mb̄u mechaa mu ̄hubama
l'ichirup̄fu ̄okpa;
k'ophu ìi-maj̄eru ̄eka mu
z̄oru ̄okpa.
- 28 Noo g'o gude nemadzū n̄odu
erwushihuje g'ip̄h̄e,
rehuru erehu;
mb̄u l̄e nemadzū alaj̄e pȳetee
g'uwe,
mkpu tapyash̄iru.

14

- 1 Nemadzū, nwanyì
nwuru-a
b̄e eswe ndzū iya ad̄udu
igwerigwe.
T̄eme ̄ buerupho ip̄h̄e-̄huka
bu ip̄h̄e, jiru iya n̄u.
- 2 ̄Ojataje egwegwa g'okoko;
l'̄o būhukwaru iya ph̄o
anw̄ulwashihu.
- ̄O buru g'ononyo,
a taa n̄oribejeduru-a
bu g'̄o t̄o d̄udu ̄eka
̄ono-bejeru.
- 3 ?Bu ̄egube nemadzū ono
b̄e iije eworu ̄nya sw̄obe?
?Ii-jeje iya akp̄uta bya g'ì
kpee ya ikpe l'ip̄hu
ngu?
- 4 ?Bu onye suru g'oo-ye ̄eka
l'ip̄h̄e, ad̄ebebedu ree
wofuta iya ip̄h̄e, d̄ebe ree?
̄O t̄o d̄udu!
- 5 Eshinu a gūwaru eswe,
nemadzū a-n̄o-beru ndzū
̄ogu doberu iya;
t̄eme ì bya at̄u-buwaru iya

onwa ole, ọo-nọ l'eliphe-a;
 bya egoshiwa iya
 g'oo-jebejeru l'eliphe-a;
 6 wofunụ iya ẹnya;
 hanaa ya g'ọ tusaru ẹhu;
 jasu l'o jee oke ozi iya
 jeghee g'onye e butaru
 ozi.

7 Kẹle-a; oshi, bvuru l'ali
 nwekwaru iphe,
 oole ẹnya iya;
 mbụ l'e -gbutsua ya
 l'oomita ọzo l'upfu iya.

Ono, ọ mịtaru k'òphúú
 ono abya adzuru ọzo.

8 Ọgbarabvu iya erehu kwaa
 l'ime ali.

Upfu iya anọdu l'ali nwuhu.

9 Teke igwe dzeerupho mini
 l'ọ kpo-futa;
 mbụ l'o rwua irwu ọphúú
 g'iphe, a kuru akuku.

10 Obenu ọ nemadzu abujeru;
 ọ -nwuhu; nkiya abvu.

Ọ -tuwaa unme ikpazu;
 ọ tọ tubaedu ọzo.

11 Ọo g'eze-enyimu aduje me
 mini tabota iya-a;
 ọzoo g'aguga aguga nggele
 aduje nkwagbo-nkwagbo
 me ọ tahu-a;

12 noo ge nemadzu aze-zetaje;
 ọ too gbeshibaedu jasu
 teke igwe ta aduhedu.

Ọ tọ byadu agbeshibaa;
 ophu e metebaedu iya ọ
 mgbenya ono, turu iya
 nu ono.

13 Ọ du mu g'a su l'ii-wotakpoe
 mu pho je edomia l'ali-maa;
 mbụ kpuchia mu iphe
 l'eka ono jasu ẹhu
 eghubuhu ngu eghe.

Ọ du mu g'a su l'i gege
 atukpoe pho su l'owa-a
 g'ọo-nọ-beru baa;
 teme l'i nyatabaa mu.

14 Mbụ-a; nemadzu
 -nwuhuchaa; ọo-dzuru
 ndzu ọzo?

Mbụ eswe ujiku olemole-a,
 mu eje ozi mkponwu
 ẹhu-a be mu gege
 angabepho g'o rwua

eswe mboku, ee-me mu
ge mu du k'ophúú
k'ophúú.

15 Noo teke bu: i -kua mu oku;
mu aza ngu enu.

Onye ono, bu ngu gude aka
ngu mee ya dobe ono
aduaha ngu ree l'enya.

16 Noo teke ii-nodu agukwanu
ije mu ogu.

I tii nyochaekwanu iphe-eji,
mu meru.

17 Iphe, bukpo emeswe,
mu mesweru ngu aburu
iphe,
ii-chiru ye l'eda kechia.

L'i woru iphe kpuchia l'iphe-eji,
mu meshiru ngu.

18 Obenu le-a; oo g'ubvu
anonya l'o ribashihuaha
eribashihu pho;
o buru g'aanonya l'a
phofu oke agbara-mkpuma
l'eka o kporu pho;

19 mbu le-a; oo ge mini emeje
mkpuma l'o chi swacha
swacha pho;
teme ochioku-mini nodu
asochataje eja, no l'ali pho;
noo g'iisotaje iphe,
nemadzu ele enya iya
sofukpoepho asofu.

20 Oo ugbo lanu be ikapyabeje
nemadzu enya l'o buru
iya atugbu.

L'i mee ya g'o gbanwube
iphu l'i chifu iya.

21 Teke aakwabę unwu iya
ubvu; o to duedu iphe ono,
duru ophu o makwaduru.

Teke eehu phe adagba-nchi
l'ali;

o to duedu ophu
oohumakwadu.

22 O buwaru iphe, erwuje iya
l'ehu bu iphe,
eme iya ehuka l'ehu nkiya.

O -nodu agu aphu l'o guwaru
iya ro onwiya.

15

Elifazu epfu le Jobu nmawaru onwiya ikpe

¹ Tobudu iya bu; Elifazu onye

Temanu bya eyee ọnu sụ-a:

- 2 Onye maru iphe; ?oopfuje
opfu, enwedu ishi;
ozoo tsukoo okpomọku,
shi lẹ pherephere
enyanwu-awawa
tsụ-jia onwiya ẹpho?
- 3 ?Bụ mkpọkoro-opfu bẹ onye
maru iphe egudeje
eye ọnu l'opfu;
mbụ epfupheephopho opfu,
adudu mẹ nanu, baru urwu?
- 4 Mbụ lẹ gubedua wokpọerupho
k'atsu Chileke ebvu hua
l'alj;
bya akpọshikwapho
g'e te pfujehẹ nu Chileke
epfufu ophu;
5 kele ọo iphe-ẹji ngu ezi ọnu
ngu iphe, oo-pfu;
mbụ l'ọo ire onye ẹregede
bẹ i gude epfu opfu.
- 6 I gudeakwa ọnu ngu anma
onwongu ikpe.
Ọ tọ buekwa mbẹdua anma
ngu ikpe.
Ọ buru ogbogboromonu ngu
agba ngu ekebe.
- 7 ?Bụ ngu bụ nwa mbụ,
e beberu nwua?
?Ọ dụ g'i vu úbvú úbvú ụzo
nọdu l'eliphe-a?
- 8 ?Ọ dụ g'i numaru idzu,
Chileke chiru?
?Tọo jiri l'ọo ngu maru iphe
nwẹkinyi ngu?
- 9 ?Bụ gunu bẹ i maru,
anyịbedua amadu?
?Bụ gunu bu iphe,
edoje ngu ẹnya,
te edodu anyịbedua?
- 10 Ndu ishi buwaa ẹwó ẹwó;
mbụ ndu kahwaru akahu
bẹ anyi l'ephẹ nọkwa l'eka-a;
mbụ ndu a nwuadaru
teme a nwua nna ngu.
- 11 ?Ọ dụ g'obu ono, Chileke adu
ngu ono paru ngu nwanshji
l'ẹnya; mbụ opfu ono,
a tọru nwehu rwebe ẹhu
erwebe epfu anu ngu ono?
- 12 ?Denu g'o gude i haa okpoma

- ngu g'o duta ngu dufu?
 Mbù-a; ?denu g'o gude ɛnya
 nɔdu atɔ ngu vaavaava
 g'ootu ngu ono
¹³ kɛ g'i woru ɛhu-eghu ngu
 atɔ-koshi Chileke;
 tɛme opfu, dɔgbaa ɛgube ono
 shigbaa ngu l'ɔnu afushi?
- ¹⁴ ?Bù ɔunu bɛ nemadzù bù kɛ
 ɔ bya adɛbe ree?
 Mbù-a; ?bù ɔunu bɛ
 nemadzù ono,
 bù nwanyì nwùru iya ono
 bù kɛ g'ɔ pfube-ɛka-ɔto?
- ¹⁵ Ọ -bùru lɛ Chileke te
 egudedu ire ndu nkiya ɛka;
 ɔphu imigwe adɛbedu
 ree l'ɛnya iya;
¹⁶ ?tɔ kadunu ta aɔbe
 nemadzù iphe;
 mbù nemadzù ono,
 adudu iphe, ɔ bù;
 tɛme ɔrwuali ji iya ɛhu;
 tɛme ɔ nɔdu angù ɛjo-iphe
 g'onye angù mini?
- ¹⁷ Ngaberu mu nchi ree ɔ mu
 mee g'iphe doghee
 ngu ɛnya edoghe;
 ɔ mu kɔoru ngu iphe,
 mu gudewaa ɛnya mu hùma;
¹⁸ mbù iphe, ndu maru iphe
 pfuru togbo iya ɛba;
 ɔphu ɔ dudu iphe,
 ndiche phɛ pfuru phɛ dùru
 ɔphu ɛphe domiru edomi.
- ¹⁹ Ndiche phɛ ono bù phɛ
 ɔdegede bɛ a nùru alì-a;
 ɔphu ɔ dudu onye lwarù
 alwalwa, tɔswaru
 l'echilabɔ phɛ.
- ²⁰ Sù-a; onye ɛjo-iphe
 anɔdujekwa atɔ pfɔpfɔfu
 mkpùrumkpuru
 jasùkpoo g'oo-no-beru;
 ndu ewebushi akùrepho
 nɔdu anɔduje
 aghakɔtaephe gburugburu
 lɛ nwime apha olemole,
 e doberu phɛ l'eliphe-a.
- ²¹ Iphe, anɔduje aphi iya
 gbudugbudu lɛ nchi
 buerupho iphe, eye ebvu.
 Teke iphe dukpoo

rengurengu kpọ;
 noo teke ndu abalidebv
 abyaję ibe iya.

22 Ọ to byadu ekwe lę ya a-lwa
 ndzụ l'ime ọchii ono,
 ọ bahuru ono.

Ọ buru l'ogu-echi bę
 oo-mecha laa.

23 Ootsojeru aghaphe achọ ęka
 ya a-kpata nri.

Ọ -nọdu l'ọoji sụ:
 "Bụ awe bę ọ nọ?"

Ọ maanaru-a l'eswe,
 a-gba ọchii bę nọkwa
 iya ntse.

24 Ejo iphe-ęhuka yę iphe-aphu
 abyaję abyabę iya
 ndzụ-agugu l'ęhu.

Ęphe anọdu echeru iya
 ęka mgba g'onye eze,
 doziru onwiya abya
 eje ọgu.

25 Ọ buru iphe, tukuru iya
 kpaa bụ l'ootsuru
 Chileke ęka l'ọkpoma.

Tęme ọ nọdu ekoshi ọphoo
 l'iphu
 Okalibe-kangokotaru-nu.

26 Oogudeje olu,
 aha kpaakpaa
 agba biribiri etso iya ọgu;
 paru phosa phosa iphe,
 shihuru ike,
 ya e-gude gboberu onwiya
 l'ọgu, yę ya alwu.

27 "A makwaru-a l'iphu aza
 iya tootootoo;
 ọ tsua anu kę nyimunyimu
 l'upfu;

28 obenu l'ęka oo-mecha buru
 bụ mkpukpu,
 bụwaa ochobu;
 buru l'okorobo ọlo,
 adudu onye bu iya nu;
 ọlo, a hawaru; ọ buru ikpọzu.

29 Ọ too nweheduru iphe;
 ọphu ęku iya a-noribeduru;
 ọphu iphe, o setaru eseta
 ejedzuduru alj iya.

30 Ọ ọo nahudu ọchii.

Tęme ọ buru ọku e-mechaa
 kee irwu, o rwuru.
 Chileke a-phua ya onu

phukashia.

- 31 G'o to jekwa eme onwiya
 eswe l'akporu obu ye l'iphe,
 abudu iphe;
 kele o to dudu iphe,
 oo-rita iya.
- 32 O too no-rwudu ndzu l'ishi;
 l'a pfuwaa ya ugwo iphe,
 oome pfu-dzua ya ya
 apfu-dzu;
 ophu ekali iya ajadu ajaja.
- 33 Oo-du ge vayinu,
 e chikoshiru akpuru iya
 l'ebe o cha achacha;
 mbu l'oo-duepho g'oshi
 olivu, tuchaaru ige;
 o rishihu;
 34 kele iphe, bukpo ndu ta
 atsudu Chileke ebvu
 a-gbakotaru eka nwa.
- O buru oku e-tsufu ulo ndu
 yeru obu l'eri uphalazu.
- 35 Egube ndu ono atsutaje
 ime ncho-kopfu.
 E -mechaa; ephe anwua
 ejo-ememe.
 Eregede du phe l'epho
 evu evuvu."

16

Jobu epfu l'onya iya phe duru iya ehuka

- 1 Tobudu iya bu; Jobu bya
 eyeeye onu su:
- 2 Mu anumajehaakwa egube
 opfu-a, unu epfu-a.
 Ay oshi k'unu be unu
 gudekwa ayopyashi
 nemadz u ayopyashi.
- 3 Opfu, pherephere apa ono,
 unu epfu ono;
 ?too bvudu abvubvu?
 ?Bu gunu be kpatsuru unu
 k'epfu g'unu epfu ono?
- 4 Mb edua gege epfukwa g'unu
 epfu ono;
 ome o duru unu g'o duru
 mu-a.
- Mu gege anodukwa epfu
 erengete opfu gude eyeru
 unu onu;
 ekweru unu une.
- 5 Ole mu gege akabekwa gude

onu mu dya unu obu;
mbu l'oshi, mu gude obu mu
pho yooru unu gege
emekwa g'ehu gua unu phoo.

6 Oke o bu; mu -pfua opfu ge
mu epfuhabe;
iphe, eme mu nu emele
mu-a l'eka oome mu.

Teke mu haru epfufu;
?bu g'o ka mma?

7 Mbu-a; Chileke mewaru;
ike bvu mu;
bya eworu ndibe mu l'ophu
mee; ephe lakota l'iyi.

8 O mewaru mu;
mu gbajoshihuchaa
agbajoshi.

Ono buru iphe, ekebe du.
Awufu, mu wufuru buru
okpu bukwaru pho iphe,
agba mu ekebe.

9 Chileke gudewaa ehu-eghu
lajashia mu alajashi;
mu bya adu iya ash;
teme o nodu ataru mu
eze nyikinyiki.

Onye ohogu mu ono nodu
agba mu enya agbagba.

10 Ndiphe anoduje ebvu mu
onu l'ehu.

Tememe ephe nodu anoduje
echi mu eka le nchi
gude eme mu iphe-iphere;
mbu tugba nanu g'ephe
kponyia mu enya.

11 Chileke nwuwaru mu
yeru ndu ejo-iphe;
mbu-a; o nwuwaru mu ye
ndu ejo-iphe l'eka.

12 Ehu shikpoekwapho
du mu gubala;
o bya anyakashia mu togbo;
pyita mu l'ekpiri woru mu
hua ehurugehu.

O woru mu mee iphe,
o gude anwu agba mgbeka.

13 Apfu iya shi mu l'iphu shi
mu l'azu ada mu l'ehu
purumu purumu.

Ophu imemini mu adukpodaa
ya g'osufushi mu meji.
Otso-ilu mu nodu awu l'ali
ke torotoro.

- 14 O -gude l'o yeru mu ọru l'o
yekwaṣe mu iya ọzo.
Ọ nọdu azuje mu gburumu
pfurii g'onye ọgbogu.
- 15 Mu chitawaru uwe-aphu
kpube onwomu;
bya eworu ukuu-anya mu
nwua l'imime urwuku.
- 16 Mu rawaru ekwa;
anya chakota mu ke tororo;
mbu l'anya gbahukotawaru
mu ke tsukiribaa.
- 17 Ole o to dukwanu
iphe-kpanganga,
mu asu le mu mejeru.
Teme epfupfu, mu anọduje
epfu anu Chileke buru
iphe, doru risaa.
- 18 Gube ali; te erikwa mee mu!
Jiko ge mkpu,
mu echi ba adamihukwa
adamihu!
- 19 Mbu le ntaakponu be
onye-ekebe mu nokwa
l'imigwe.
Onye agbaru mu odzori
anodukwapho
l'ephekerephe.
- 20 Oo ndu mu l'ephe eshi onya
ekweru mu une.
Ole onye mu arakwanu ekwa
ekpu bu Chileke.
- 21 E gege akabekpoo rwo
Chileke l'iswi ehu nemadzu
egube ono, nemadzu arwoje
arworwo l'iswi ehu
nemadzu ibiya ono.
- 22 "O kwa nwapha olemole
phoduru;
mu ejeshia iphe-ozo ono,
bu: mu -jee ya mu ta
alwabaedu onoya.

17

- 1 Okpoma ta adukwa mu
ree.
Eswe ndzu mu be e meakwaru;
o tsu-phi azu.
Ilu echeakwa mu echeche.
- 2 Mbu le ndu noru mu
mgburugburu
bukotaepho
ndu ekweru mu une.

- O buerupho ẹka ẹnya mu
 atubaje bu l'aphu,
 ephe akpatsushi mu.
- 3 Natanu mu mkpaleka;
 jiko Chileke;
 kele o to dudu onye ozo,
 suru g'oonu mu mkpaleka
 gbahaa gubedua.
- 4 I mechiwaru phe ẹkpa
 egomunggo;
 ophu o duedu iphe,
 edoje phe ẹnya.
- Oo ya bunu l'i tii kwedu
 g'ephe mekpee mu.
- 5 Onye jikaru ndu yele iya
 eshi onya l'opfu g'e bua
 ya nggo bukwa unwu
 iya be ẹnya e-mechaa
 nyishihu.
- 6 Chileke mewaru mu iphe,
 onyemonye gude
 atu phukuku.
- Mu buru onye ndiphe agbu
 onu-mini l'iphu.
- 7 Mu jewaru iphe-ehuka jasu mu
 nodu aphuwaa ragaraga;
 mbu l'ehu mu l'opfu erewa
 uphere.
- 8 Ndu obu phe guru iphoro
 be o tufuru eh.
- Ndu iswi du mma swolihu
 tsoru ndu te emedu
 ele Chileke.
- 9 Ole go duhabe;
 ndu pfuberekoto
 a-buenurupho onye
 ephe bu;
 teme ndu iswi du mma
 a-nodu akaephophokpehu
 eje.
- 10 Obenu l'unubedua;
 unu bya atuko g'unu ha
 nokobe.
- Ole o bu; mu ta ahumakwa
 go ka mma l'oo onye lanu,
 maru iphe le g'unu ha.
- 11 Eswe ndzu mu buwakwaru;
 iphemiphe,
 mu riru k'ememe buakwaa
 ke mmanu.
- Nokwapho g'iphe guru mu
 egu ememe dukwapho.
- 12 L'unubedua woru enyashi

kua echi eswe.

Ọ buru l'eka ọchii gbaru
tsukiribaa bẹ ẹphe nọ sụ:
Ha! Ìphóró aduakwanu."

13 Ọ -buru ẹ mkpako unuphu
mu ele ẹnya iya bụ
alì-maa;
ọ -buru l'eka mu e-je agbaa
iphe-azẹe bụ l'eka gbaru
tsukiribaa;

14 Ọ -buru ẹ mu sụru ilu
l'ọo ya bụ nna mu;
bya ekua ẹkà nene mu;
ọzoo kua ya nwune mu;

15 ?bubahunaa ọnu ọzo bẹ
mu e-lebaa ẹnya iya-a?

?Bụ onye a-subaa mu l'owa-a
iphe,
mu a-nodu ele ẹnya iya
bụ ọwa-a?

16 ?Oo-tsoru mu nwuda
l'alì-maa ọo?

Anyi l'iya a-tuko buru
wurumu l'ilu ọo?

18

Bilidadu abaru Jobu mba

1 Ọbudu iya bụ; Bilidadu,
bụ onye Shuwa bya eyeeru
iya ọnu sụ iya:

2 ?Denukpoo teke ii-pfubuhu
g'iipfu ọwa-a?

G'egomunggo ọnu ngu;
k'ophu anyi a-maru g'anyi
e-gude eye ọnu l'iphe-a.

3 ?Denu g'o gude anyi ọdu g'anụ
l'ẹnya ngu;
mbụ l'ì tukoru anyi kua
ndu mmanụ?

4 Gube nwophu ẹhu ghutaberu
eghu;
k'ophu i woru onwongu
labushia nanụ nanụ;
?bụ g'a gbadoru ngu
mgboko l'ophu?

Ọo ?bụ g'e je aphoshiaru
ngu agbara mkpuma
g'ọ ọ duhe l'eka ọ du?

5 "Sua; iphóró, ọdu ndu
ẹjo-iphe bẹ aa-phunykwa;
ọphu ọku iya enwuẹkwa
enwunwu.

6 Ìphóró, shi ọdu l'ulo iya

- a-bukwaru ọchii.
 Ọku anyihu l'orọku,
 ọ sụ-kuberu onwiya.
- 7 Ọkpa ono, o shi azoje
 gbunyingu gbunyingu ono
 ta aduekwa ike, adu iya nụ.
 O buru iphe, ọ chiru idzu
 ememe e-nwuta iya
 tua kpurumu l'ali.
- 8 Ọkpa, ọ zọru azozo bu l'eka ọ
 zọru iya bu l'ugbu,
 e geru doberu iya.
 Teme ọ buru l'eli igbudu
 be ọo-zo ọkpa.
- 9 Agburu, e kweberu iya a-tu
 iya l'ichiripfu ọkpa.
 O-tu-gburumu atua ya swiswia.
- 10 A turu obu-ali domiaru iya
 l'uzo, ooshi;
 bya agbabekwaru iya pho
 onya le gbororo.
- 11 N-yemebvu emeje ge ndzu
 gu iya l'ekameka, ooshi.
 Teme ọ nodu anoduje etsoe
 ya pho purupuru l'iphe,
 bukpo eka ọ zọru ọkpa.
- 12 Ike shi du iya;
 obenu le nta-a be ọokpuwaa
 rigorigo.
 Teme eze iphe-ehuka nodu le
 mgboru iya kwaberu iya
 m'obvu teke ọo-da.
- 13 Akpo, du iya l'ehu be
 onoduje atapyashi.
 Ọkpara anwuhu nodu
 atukoje iya ọkpa yee
 eka tajishia.
- 14 Aa-kputa iya l'okpehu
 kpufu l'obu iya,
 bu eka ọ kpuru obu ye;
 dube iya eka je enwuru
 yeru onye eze n-yemebvu.
- 15 Ọ to duedu iphe,
 no l'ulo iya ophu eka
 iya a-du.
- Ọ buru ọku nshi-egbe be
 ee-woru kpua l'ulo iya.
- 16 Ọo-kpohu nkụ jasụ
 l'ogbarabvu;
 nwua lwaa jasụ l'ekali iya.
- 17 Ọ to dudu onye anyatabaa
 ya nụ l'eliphe-a;
 ophu onwehedu epha

lẹ mgboko-a.

18 Aa-chifuta iya l'ẹka iphóró
dù;
chiru iya je eye l'ẹka agba
ọchii;
mee ya l'ọ chihu lẹ mgboko
mgburugburu.

19 O too dobedu nwa;
ọphu o nweẹdu abubu lẹ
ndu ẹka o shi.
Ndibe iya ta aduedu adudu
ọphu l'ẹka o bujeru.

20 Ndu shi l'uzo ẹnyanwu-ariba
-bya bya ahuma
g'oonwuru iya;
ndzu erwuta phe.

Ndu shi l'uzo
ẹnyanwu-awawa
-huma iya;
ishi anyia phe ẹdzu.

21 Hoo haa; nokwa g'ọduje
l'ibe onye eme ẹjo-iphe,
bu onoya.

Ọ kwa ẹgube ono bu g'ọduje
l'unuphu onye amadu
Chileke."

19

Jiobu opfu g'opfu ono gude erwube iya l'ehu

1 Țobudu iya bu; Jiobu bya
eyee ọnu su:

2 "Țunu a-nukpoo mu aphu
owa-a,
unu anu mu owa-a jasu
teke ole?

?Bu teke ole be unu
e-gweberu mu uji owa-a,
unu gude opfu egwe mu
g'unu egwe mu owa-a?

3 Țwaa kwewaa ugbo iri,
unu koru mu ọnu;
ọphu iphere adudu unu ẹka
unu abya mu l'iphu
ehuka-ehuka.

4 Țme ọ bukpoonu l'ọo eviya
lẹ mu shisewaru uzo;
emeswe obu, mu mesweru
obu bukwa mu be ọ no swiru.

5 Unu -nodu etu onwunu
ophushugbu eje
abyapfuta mu;
bya egude iphe-iphere,
anwuru mu nu abaru mu

- mba;
⁶ unu maekwarupho
 l'ò kwa Chileke meru mu eji.
 Ọo ya woru ụgbu-egege iya
 woru lọ-pee mu
 mgburugburu.
- ⁷ Mu chia mkpu sụ l'eemekwa
 mu eji;
 ọpflu ọ dudu onye yeru
 mu ọnu.
 Mu chia sụ g'a gbaaru
 mu mkpu;
 ọpflu ọ dudu onye haru
 mu enge.
- ⁸ Ọo Chileke nọ-chiru mu
 ụzo gẹ mu ta aghatashị.
 Ọ bya emee; ụzo,
 mu eshi gbakọta ọchii.
- ⁹ Ọ nafuru mu ùbvù,
 e shi akwabeje mu;
 bya eye eka kputa mu
 okpu-eze, mu shi kpuru.
- ¹⁰ Ọ tọ dukpoodaa ụzo,
 o to shidu alajashị mu
 kẹ tarara tarara jasụ mu
 bvụ gẹ mu bvuru-a.
 Iphe, mu ele ẹnya l'oo-me
 l'ẹhu mu bẹ o phefuwaru
 g'onye phefuru oshi.
- ¹¹ Ẹhu-eghu iya bẹ o mewaru;
 o nwuhu oku l'ẹhu mu;
 bya aguru mu yeru ndu
 ọhogu iya.
- ¹² Ojogu iya phẹ nọdu
 asọ kpereree abyapfuta mu.
 Ẹphe kepee mu ekephe;
 bya anọ-pee eka mu
 bu mgburugburu.
- ¹³ Ndu mu l'ẹphe bụ nwune
 bẹ o bukafuru mu l'ẹphe;
 bya emee ndu mu l'ẹphe
 shi aswị ọswi;
 ẹphe gbakashihu.
- ¹⁴ Ndu mu l'ẹphe bụ ipfu
 gbawa nanu-nanu.
 Ẹguru ọnyà mu phẹ
 zohashia mu.
- ¹⁵ Ẹbyaa, byaru mu nụ;
 mẹ ndu bụ ohu mu gua
 mu l'onye lwaru alwalwa.
 Ẹphe nọdu asuje lẹ mu
 bụ onye ọhozo.
- ¹⁶ Mu -kua ohu mu oku;

o utoo zadu mu enu;
 l'eka mu gudekpokwaa
 onu mu rwoo ya arworwo.

17 Udzu onu mu nodu
 eshijechaa nyee mu ishi.
 Unwune mu gedegede
 nodu ebuhachaa mu ebuha;
 18 mbu l'unwegirima
 nshii yichakwa le ndu
 epfutoshi mu nu.

Ephe -huma mu;
 ephe achi mu ochi.

19 Ndu mu l'ephe shi nodu
 phakuu
 be mu dukotawaa ashi.

Ndu mu yeru obu ghaa
 ophu meahaa iphe,
 a-tsuru mu nu.

20 Nta-a ta aduedu iphe,
 mu bu,
 abudu phulaphula akpo
 yee ojogorogo okpu.

Nta-a buwaa iphe,
 phoduru mu l'onu,
 gege aburu eze bu
 egbu kpoloko.

21 Unu kabenu phuaru
 mu obu-imemini unubedua,
 mu l'unu eshi onya.

G'imemini mu kabenu du unu;
 l'o kwa Chileke chiru
 mu eka-a, mu l'ya eme-a.

22 ?Denu g'o gude unu je
 anodu achikwa mu pho
 ge Chileke achi mu?

?Unu teke atajikpoda anu
 mu epho?

23 O du mu g'a su l'iphe-a,
 mu epfu-a be eede edede
 l'ekwo;
 mbu g'a su l'e ebyiru iya
 ebylbyi l'ekwo dobe;
 24 l'e gude mkpurukpu-igwe
 dee ya l'eli mkpuma;
 mbu kaa ya akaka l'agbara
 mkpuma g'o nowaro ojejeje.

25 O le ophu mu maru bu
 l'onye a-gbafuta mu nu
 no-a ndu;
 l'e -mechakpoeppo l'ikpazu
 iya be oo-pfuru-a l'eliphe-a.

26 Le teke e
 mebyishichakporunu

akpọ-ẹhu mu ọwa-a
 bẹ mu e-gudele-a anu-ẹhu
 mu huma Chileke.

27 Oo mbeɖua l'onwomu
 e-gude ẹnya mu
 huma iya geɖegede;
 o to buɖu onye ozo;
 mbu l'oovukpoo mu
 evuvu l'okpoma shii.

28 Unu -jee l'asu:
 'Anyi a-chihunuru iya gunu;
 l'eka o bu iya bẹ iphe-ehuka
 ono l'ophu shi l'eka.'

29 Unu tsunapho ogu-echi
 Chileke ebvu;
 unubeɖua l'onwunu;
 kele oke ẹhu-eghu bukwa
 ogu-echi bẹ oowotajeru
 nemadzụ.

O buru teke ono bẹ unu
 a-maru l'ikpe du."

20

Onu, Zofa yeru

1 Toɖudu iya bu; Zofa, bu
 onye Nama bya eyee onu su:

2 O kwa l'egomunggo agbanuka
 mu gharaghara meru g'o
 gude mu nodu eye onu-a,
 mu abya eyeye-a;
 kele ẹhu te ebvuduru
 mu ebvuru.

3 Mbu le mba ono, mu anu ono
 bẹ iphere iya du mu.

O buru iya l'akpali mu eye onu.

4 Ire-lanu bu opfu bu l'i maru-a
 g'iphe dukpoo e -shi le ndiche;
 mbu eshi ophu e meru
 nemadzụ dobe l'eliphe.

5 I maru-a l'onye ejo-iphe bẹ
 ẹhu-utso nkiya abujele-a tsokere;
 mbu l'onye amadu Chileke bẹ
 ta adudu g'ootebejeru eswa.

6 A makwaru-a l'eku-onwonye
 nkiya erwuje akpaminigwe.

O nodu apangobeje ishi
 ehuka-ehuka;
 k'ophu ishi iya ejeje
 asu-pfuru l'urwukpu.

7 O le oo ge nshi, o nyiru
 anyinyi erekashihuje-a
 bu g'oo-rekashihu jasu
 l'ojejeje.

- Ndu shi ahumaje iya nu
 e-mechaa ajije su:
 ?O jehunuru awe?
- 8 Oo ge nrwọ ephukashihuje-a
 bu g'oo-phukahụ;
 ophu a humabaedu iya
 ohumalenya;
 mbu l'oo-me phosamu
 g'ophulenyā, a phuru l'enyashi.
- 9 Onye shi huma iya nu -nonyaa
 be o too humahedu iya ozo.
- Okpoku ibe iya ta
 ahumabaedu iya enya
 ozobaa.
- 10 O buru unwu iya e-mechaa
 pfa ndu akpa nri
 ugwo iphe, o meru phe.
 Mbu l'ephe e-mechaa gude
 aka phe nu-phuchaa phe
 eku phe ono azu.
- 11 Okpehu okpehu ono,
 o shi eme k'okorobyā ono
 etsoru iya buru wurumu
 l'ilu.
- 12 A makwaru-a l'ejo-iphe
 atsoje iya utso l'onu.
 O nodu akpujeru ejo-iphe l'onu;
 gude ire su-mia ya.
- 13 A makwaru-a l'o too dujedu
 ike haa ejo-iphe g'o je;
 l'o wojeru iya kpuru
 akpuru l'onu.
- 14 Ole nri, o riru eriri
 e-mechakwanaa nodu
 iya l'epho shiahaa ishi.
 Nri obu e-mechaa du iya
 l'ehu g'onye oghu tsoru onu.
- 15 Noo teke oo-gboshi eku ono,
 o shi elwee kawomu
 kawomu onoya;
 mbu le Chileke e-me
 g'epho iya tuko iya nwashia
 g'o ha.
- 16 L'o wata ericha onu-mini
 oghu.
- O buru ire, oghu meru
 nmeremu e-mechaa
 kpọ-nyia ya enya.
- 17 O-so-gborogboro ono taa
 aduedu iya k'ele enya;
 mbu nggele ono, bu iphe,
 agba iya dederere bu
 manu-enwu ye mini

era-eswi ono.

18 Iphe ono, o seru akanya
iya ono bẹ oo-mecha
nụ-phu azụ;
o too ridu iya l'onu.

Urwu, dabarụ iya lẹ ngho,
o gbaru ta atsohedu iya utso.

19 Iphemiphe ono buru opfu l'o
mewaru ndu akpa nri
mkpawere woru phe
toghbo mgbegere.

O yeru eka nata ndiphe ulo,
o to kpuduru.

20 Hoo haa; eshinu o to
nmapfujeduru anmapfuru
l'eme ughoro bẹ o to
dukwa iphemiphe ono,
agu iya nu ono duru ophu
oo-nweru;
ophu eku iya adzokwanu iya.

21 O to duedu iphe, duru iya nu,
bu iphe,
oo-gude ria gwoo-gwoo.
Eku iya ta adukwa eka
oo-no-beru.

22 Oo teke o no eri g'o du iya
be ola-l'iswi atuje iya l'upfu;
mbu aphu asoru kpulakpula
bya aso-kputa iya ishi.

23 Epho -bya eji iya;
Chileke atukoephe oke
ehu-eghu iya byabe iya l'ishi;
chie ya pho gbaa-gbaa.

24 Teke o ketaru oso nahu
mgbogwe;
apfu, e kweru l'onirubvu
eguru iya l'okpurukpu.

25 L'o bya ephefu iya
l'okpurukpu iya;
mbu phefu iya mpyipyi
iphe-igwe ono,
charu oku gbarara ono
le meji.

Ndzu-agugu emee ya omeliwe.

26 Eku iya l'ophu aburu iphe,
kuru l'ochii.

Oku, e nweziduru enwezi
enwulihu woru iya
kepyashia tsupyashichaa
me nwa ndu phoduru l'ulo
iya.

27 Akpaminigwe l'ophu atuko
ejo-iphe,

o mekɔtaru kpuhaa ghebe
 ɔnu.

Alɔ agbalihu gbaa ya ekebe.

28 Mini abyaa utso bya ekpota
 ulo iya;
 mbu ɔ-gba-gborogboro
 mini a-bya mboku,
 Chileke a-tu-koshi iya
 ehu-eghu iya.

29 Noo egube obunggo,
 Chileke ebuje ndu ejo-iphe;
 teme ɔ buru okiphe,
 Chileke gude eka iya
 keru nu phe.

21

Jiobu epfu ge ndu ejo-iphe ababeje uba

1 Jiobu bya eyeɛ ɔnu su:

2 Unu ngabekwa nchi
 ree l'opfu-a, mu epfu-a.
 G'ono bukpoorunu obu unu
 du mu iya.

3 Unu takpɔepfo nshi haa ge
 mu pfughee.
 Mu -pfuchaa; unu emeahawa
 mu ro sukusuku obu.

4 Aphu, mu agu; ?bu nemadzu
 be mu aguru iya?
 ?Denu eka mu e-gude taa nshi?

5 Unu lee mu enya ree;
 huma l'unu a-kpo beru.
 Unu woru eka hua l'onu.

6 Oobujeru; mu -rinyaa iphe-a;
 ndzu aguaha mu;
 ehu aphukota mu
 kpaakpaakpaa.

7 ?Denu g'o gude ndu ejo-iphe
 nodu anoduje ndzu;
 kaa nka; ephe aburu ndu
 ike du?

8 Ephe anodu huma;
 unwu phe ekofutachaa
 bya ebuchaaru shihu ike
 no-pee phe mgburugburu.

Ephe anodu gude enya phe
 humachaa nwanwanwaranwa
 phe nno kwapho.

9 Unuphu ibe phe adakota jii;
 o to dudu ndzu-agugu,
 adu iya nu; ophu Chileke
 echidu phe echachi.

10 Oke-eswi ibe phe eyeepfo

- eswi ime l'o rwuberu iya.
 Eswi phẹ ono atsuepho ime eje;
 ọ tọ dudu ọphu ekwo nwa.
- 11 Ẹphe anọdu azushi unwu
 g'ikpoto aturu.
 Unwegirima ono -teru ebvu
 shia ẹkiya-a;
 ẹphe eteru iya shia ẹkiya-a.
- 12 Ẹphe egude ogumogu gude
 une agụ ntumatu.
 Ẹphe eme ẹmereme egbu opu
 eye iya.
- 13 Ẹphe eria gwogwo;
 t̄saru ẹhu jasụ g'ẹphe
 a-nọ-beru.
- Mboku, ẹphe a-nwuhu;
 ẹphe anwuhuepho ẹ
 nchi-odoo.
- 14 Ẹphe asuje Chileke g'ọ parụ
 phẹ haa;
 l'ọ tọo gudu phẹ ẹgu amaru
 ọzo iya.
- 15 Ẹphe asụ: ?Bụ onye bẹ
 Okalibe-kangokotaru-nụ bụ
 kẹ g'ẹphe jeeru iya ozi?
 ?Bụ gụnu bẹ ẹphe erita l'epfu
 anụ iya?
- 16 Ọphu ẹphe amadụ l'ajàjà,
 ẹphe jàru ta abudu phẹ
 bẹ o shi l'ẹka.
- Noo ẹka mu gude ọphu mu
 ayidu l'idzù, ndu ẹjo-iphe
 achi.
- 17 Ọle ọ bụ; ?ọ dukpooru teke
 aaphunyije ọku ndu ẹjo-iphe?
 ?Ọ dukpooru teke eze
 iphe-ẹhuka abyapfutajẹ phẹ;
 bụ iya bụ obunggo ono,
 Chileke egudeje ẹhu-eghu
 bua ono?
- 18 ?Ọ dukpooru teke aanonyaje;
 ẹphe adụ g'ẹswa okponku,
 a kuberu l'ẹka pherephere ezi;
 mbụ ẹphe adụ g'ẹswa ereshi,
 oke pherephere ezikashi?
- 19 A sukwaru ẹ Chileke
 ewojeru iphe, o gogo me
 nemadzụ doberu unwu iya.
- Ọle ọ bụ; g'ọ wojeru iphe ọbu
 mee onye meru iya nù;
 k'ọphu onye ono a-maru
 l'ọola ọla iphe, o meru.
- 20 G'ọ gude ẹnya iya hụma

ola-l'iswi, a-byapfuta iya nū.
 G'oke ẹhu-eghu
 Okalibe-kangokotaru-nū
 tukokwaru iya l'ishi.

21 Kele nwa onwa olemole,
 a nūru iya l'eliphe-a -bvūwa.
 ?Ọ kpakwadū ishi ndu
 ọ harū l'eliphe mē ọ tōwaa azū?

22 Sū-a; ?ọ duru onye sūru
 g'oo-zi Chileke mmamiphe;
 eshinu ọ bụ iya ekpeje ndu
 kakota shii ikpe?

23 A -nonyaa; nwoke
 agbakwohu nwūhu;
 onye ẹhu dū guu;
 ọphu ọ dudu iphe,
 atsu iya l'ẹhu;
 24 onye ẹhu dūebe nwa
 pukalapukala;
 umi tsuru iya l'okpu.

25 Onye ọzo ejekpọepho
 iphe-ẹhuka teme l'oonwuhuje;
 mbū l'ẹhu teke atso-swee
 ya utso.

26 E -mechaa l'a tuko phẹ libe
 l'alị;
 ẹkà atuko phẹ ripyabẹ.

27 Iphe, unu ari dokwaru mu
 ẹnya ree;
 mbū iphemiphe ono,
 unu gude oriri kpakọo bo
 mu onoya.

28 Unu pfuru sū: ?Bū awe bẹ ọlo
 oke amadu nōhunu;
 mbū ọlo ono, ndu ejo-iphe
 shi bugbaaru onoya?

29 ?Unu teke aji-swekpọo ndu
 ije aji?

?Unu teke ato-swee nwẹhu
 gbua igo l'iphe, ẹphe gude
 onu phẹ akọ?

30 Sū l'oke iphe-ẹhuka byaru ọha;
 ọphu ọ dudu iphe,
 o meru onye ejo-iphe.

Chileke bya atū-koshi ndiphe
 oke ẹhu-eghu iya;
 ọphu ọ dudu iphe,
 o meru onye ejo-iphe.

31 ?Bū onye apfujeru iya l'iphu
 gbaa ya iphe, oome?

?Bū onye apfujie iya ugwo iphe,
 o meru?

32 Eelije iya l'ilu lirwee elirwe.

A gbenu eche ilu iya echeche
 g'ọ tọ dụ iphe, e-me iya nọ.
 33 Eja, shi lẹ nsuda a-dụ iya ree
 l'ehu.
 Ndiphe l'ophu awu etso iya l'azu;
 teme ndu ophu bu aguta
 aguta vuwaru iya ọzo
 wuru jeshia.
 34 "Sụ-a; ?bu mkpokoro opfu
 ono, unu epfu ono bu obu,
 unu nọdu adu mu iya nta-a
 ọo?
 Kele iphe, bu onu, unu eye ta
 adukwa iphe, dụ iya nọ,
 abudu uka be unu adzushi."

22

Elifazu ebo iya Jiobu ọzo

1 Tobudu iya bu; Elifazu onye
 Temanu bya eyee onu sụ-a:
 2 ?Bu Chileke be nemadzu
 abaru urwu?
 Mbụ-a; onye maru iphe;
 ?oo-bakporu iya nu urwu?
 3 ?Bu udu ehu-utso gunu be
 oo-meru nu
 Okalibe-kangokotaru-nu
 m'o buru l'i bu onye
 pfuberekoto?
 ?Bu gunu be oo-rita iya;
 ome oo ke g'a su l'o to
 dudu uta, du ngu l'ehu?
 4 ?Bu l'i bu onye atsuje iya
 ebvu be oobaru ngu
 mba iya?
 ?Bu iya be o gude kua ngu
 ikpe ọo?
 5 Oo ejo-iphe ngu pakporu
 eka apaa.
 Iphe-eji, iimeshi bu aguta aguta.
 6 Mkpaleka, iipfu g'unwune
 ngu naa ngu te nwekwa ishi.
 Gube onye atotaje ndiphe ekwa,
 ephe nma l'upfu gbabe
 phe oto.
 7 Onye ike bvoru be i ti
 chebeduru mini.
 I paru nri domiaru onye egu
 agu g'o to ri iya.
 8 Ole i bukwa oke amadu,
 nweru ali eka ngu;
 bya aburu onye aakwabẹ

ùbvù buru l'alì ọbu.

9 Ụnwanyi, jì phẹ anọedu
-gbapfuta ngu l'i chiphu
phẹ azu; gbaḅe phẹ ẹka ọto;
tẹme ì nọdu emeje g'ike
bvù ndu enwedu nna.

10 Ọo iphe ono meru g'o gude
a gbaa ọnyà gbaphee
ngu mgburugburu.

Ọtulupfu, eye ngu ebvu nọdu
atsù ngu l'ẹhu.

11 Ọo iphe ono meru g'o gude
ẹkameka gbahukota ngu
ọchii; k'ọphu ọ tọ duedu
iphe, ìhumaje.

Ọ buru iphe ono meru g'o gude
utso gbawa gbmia ngu.

12 Ẹka Chileke nọ bukwa ẹka
kachaa ephekerephe l'imigwe.

Humawaro gẹ kpokpode
nọ-be ephekerephe!

13 Ì gbẹ sù: "Chileke ?ọ maru
olẹ?"

?Ọogbeje l'ẹka agba ọchii
ẹgube ono ekpe ikpe?

14 ?Mbù l'oke urwukpu
sọpyaberu iya;
k'ọphu ọ tọ humajedu
anyi ẹnya m'ọ nọdu
aghaphe lẹ mgbaka igwe
yẹe alì."

15 ?Bù ọzo, ìi-nọdu eshi bù
akahù ọzo ono,
bù ọzo, ndu ẹjo-iphe tọru?

16 Ndu ono bẹ a
kpọ-kwofukwaru
akpọ-kwofu;
ẹphe laa teke o teke
agbadu phẹ k'alala.

Ukporo-mini bya avua phẹ
l'ogbarabvu.

17 Ẹphe sù Chileke: "Paru anyi
haa!

?Bù gunu bẹ
Ọkalibe-kangokotaru-nu
e-me anyi?"

18 Ọle ọ kwa iya vukoru iphe,
du ree vujia ọlo phẹ evuji.

Noo ẹka mu gude ọphu mu
ayidu l'idzù, ndu
ẹjo-iphe achi.

19 Ndu pfuberu-ẹka-oto
ahumaje iyi, yiru phẹ

nụ tee ẹswa.

Ndu iswi dụ mma achia phe
ochi su:

²⁰ Tororo; ndu ohogu anyi
be a kabekwa mebyishia.

Oku tsuakwaru ẹku phe.

²¹ Su-a; wodurupho onwongu
see ase ẹ l'eka Chileke;
k'ophu gu l'iya a-du ẹ ree.

Oo ya bu g'oojehuru ngu.

²² Natadupho anma okwa,
shi iya l'onu.

Woru opfu iya doo giriri
l'okpoma ngu.

²³ L'i -lwaphuta azu
lwapfuta
Okalibe-kangokotaru-nu
be oo-dophu ngu azu
l'onodu ngu.

I -tuko ejo-iphe, du l'ibe ngu
woshikota;
²⁴ bya eworu mkpola-ododo
ngu l'ophu rwua ẹ ntụ;
mbu tuko mkpola-ododo
Ofi ngu je achiru ye l'ogba
g'o buru mkpuma
no ẹ mini;

²⁵ noo teke
Okalibe-kangokotaru-nu
a-buru mkpola-ododo ngu;
buru mkpola-ochaa,
kakota ree, i nweru;

²⁶ noo teke
Okalibe-kangokotaru-nu
atsoaha ngu utso;
l'i paliaha iphu lee Chileke.

²⁷ Teke ono be ii-pfuru nu
Chileke; l'o numa olu ngu;
teme l'i mekwaaru iya pho
iphe, i kweru ukwe iya.

²⁸ Ii-toje okpa iphe; l'e mee ya
g'i toru iya.

Iphoro abya aduru ngu l'uzo,
iishi.

²⁹ Teke e wozeru nemadzu ali;
i -su g'e wolia onye ono eli;
Chileke adzo onye ono,
e wozeru ali ono;

³⁰ mbu l'oo-dzo ndu iswi
adudu mma.

O buru iphe, oo-gude dzoo
phe bu ẹ gubedua
l'onwongu du chiriri.

23

- 1 Jiobu bya eyee ọnu sụ:
 2 Ntanụ ọwa-a bẹ aphụ,
 mu agụ erwukwa mu lẹ
 meji.
 Ẹka Chileke anyilekwaa
 túdúú l'ẹhu mu l'ẹka mu
 atsụkpokwaa ude-a,
 mu atsụ-a.
 3 Ọme mu makpọoru ẹka mu
 a-chọ-vu Chileke.
 Ọ dụ mu g'a sụ lẹ mu a-dụ
 ike jerwua ẹka o bu;
 4 mẹ mu apfuru iya l'iphu
 pfua g'ooghu mu;
 mẹ mu l'iya atụe ya phọ
 jasụ mu epfugbua g'o
 jiru mu ọnu.
 5 Noo teke mu gege
 amawaruro iphe,
 o gogo yeru mu ọnu;
 mẹ iphe,
 oopfụ edokwanaa mu
 ẹnya.
 6 ?Oo-gude ike-ọkpu gẹ mu
 l'iya kpegba ikpe ọọ?
 Waawakwa; o togo dukwa iphe,
 o g'aguru nụ mu l'onoo iphe,
 mu meru.
 7 Ọo l'iphu ẹka ono bẹ onye
 pfuberekoto gege apfuru
 kọoru iya iphe,
 atsụ iya l'ẹhu;
 mẹ ọ dzọo mu l'ẹka
 onye-ikpe mu;
 mu enweru onwomu jasụ
 l'ọjejeje.
 8 Obenu lẹ g'ọ dụ nta;
 mu -chọo ya shia ọzo
 ẹnyanwu-awawa;
 mu ta ahụmadu iya;
 teke mu chọru iya shia ọzo
 ẹnyanwu-arịba;
 mu ta ahụmakwa iya phọ.
 9 Ọ -nọdu lẹ ndẹgu eje ozi iya;
 mu ta ahụmadu iya.
 Teke ọ shiru ọzo ndohali;
 mu ta ahụmakpoda a ya
 rọ ahụma ophu.
 10 Ọle mbẹdua ta adụkpoda a
 ọzo, mu shiru, ọ madu.
 Ọ bụru iya bụ ọ -hụchaa mu
 ama;

mu amaaha mma ge
mkpola-ododo.

11 Ọkpa mu etsoekwapho ẹka ọ
zọru ọkpa pürupuru.

Ọ buekwapho ọzo,
ọ toru be mu tsoru;
ọphu mu ahajekwaru iya
shiahaa ọzo ọzo.

12 Iphe, ọ suru g'e meje be mu
teke ahaswekwaa ememe.

Opfu, shi iya l'onu be mu
kakwa agube iphe
eme le nri, mu erije
mboku-mboku.

13 Obenu l'ọ pfulu akatakpa
eka iya;
teme ?bukwanu onye suru
iya akwachị ọzo?

Ọo iphe, du iya ree ememe
be oomeje.

14 Ọ chiru idzu mee iphe,
du iya ree l'ehu mu.

Ọ chibakwaaro egube idzu
ono igwerigwe
woru kwachiaru onwiya.

15 Ọo iphe ono meru g'o gude
ọ nodu abujeru;
mu -nodu l'eka ọ no;
ndzu agushi mu ike.

Teke mu ritaru iya;
ndzu aguahaa mu.

16 Chileke mewaru mu;
meji nodu emewaa mu
pheripheri;
mbu le
Okalibe-kangokotaru-nu
yewaru mu ebvu.

17 Ọ to budu ochii, l'agba nu
meru ge mu dobe onu doo;
mbu ochii ono,
tukoru mu iphu
rachia ono.

24

Umere ndu ejo-iphe

1 ?Bu gunu kparu iphe,
Okalibe-kangokotaru-nu
te edobejedu mboku,
oo-kpe ikpe?

Denu g'o gude ndu maru
Chileke nodu anoduje
ele enya
egube eswe mboku ono;

Ọ tọ dudu ọp̄hu ẹp̄he
ahuma?

² Mkpuma a kp̄oberu gude
kpaa oke al̄i b̄e amadu
aph̄oribejeru.

Ẹp̄he n̄odu echechaa eche
aturu, ẹp̄he rwutaru l'iphuru.

³ Ẹp̄he n̄odu achifuje
nkapf̄u-igara nwogbee;
bya anataj̄e nwanȳl̄,
ji iya an̄oedu oke-eswi
iya l'itumo.

⁴ Ndu ukpa b̄e ẹp̄he
achiribejeru l'uzo;
t̄eme ẹp̄he n̄odu akpataj̄e
ḡe ndu akpa nri domishia
onwoph̄e.

⁵ Oo ḡe nkapf̄u-igara-oswa
etsojeru ech̄ieḡu aghaphe-a
bu ḡe ndu ukpa etsojeru
aghaphe ach̄o ẹka ẹp̄he
a-kpata nri.

Ọ buru l'okorobo-egu b̄e
ẹp̄he akpataj̄eru unwu
ph̄e nri.

⁶ Ip̄he, bu mkpak̄o nri,
ẹp̄he erije bu ip̄he,
ẹp̄he tsoru ọma ẹgu kpata
l'akpa.

T̄eme ẹp̄he n̄odu ejejechaa
akpa ọbu eje iya l'egu
ndu ẹjo-ip̄he.

⁷ Eshinu ẹp̄he enwedu uwe
b̄e ẹp̄he agbaj̄eru ọto z̄e
f̄uta utsu.

Oyi -tsua g'ọ tsuhabe;
ẹp̄he te nweduru ip̄he,
ẹp̄he e-gude kpuchia
onwoph̄e.

⁸ Igwe -wata edze eze mini;
mini, shi l'ubv̄u ono
anmaa ph̄e; ẹp̄he adu sh̄egele.

Ọ buru l'agbara mkpuma b̄e ẹp̄he
ejeje anmakoru;
k̄ele ọ tọ d̄uedu ẹka ọzo,
ẹp̄he a-gbaba je ekpuru.

⁹ Nwa, enwedu nna b̄e a nataru
ne iya teke ọngukwadu ẹra.

Ndu akpa nri b̄e a naru unwu
ph̄e op̄fu l'ẹp̄he ji ugwo.

¹⁰ Eshinu ẹp̄he enwedu uwe
b̄e ẹp̄he agbaj̄eru ọto tsoru
aghaphe.

Egu anọduje eme p̄hẹ;
 ẹp̄he evukwaru ip̄he,
 e meberu l'op̄fu evulata.

11 Ẹp̄he anọduje lẹ mgbabu
 olivu mee manụ olivu.

Ẹp̄he abya ak̄ua m̄ee-vayinu
 k̄uta; l'ọogu p̄hẹ;
 ẹp̄he te ededu iya ire.

12 Ude, ndu anw̄uhu anw̄uhu
 at̄sụ bẹ adashị ike lẹ mkp̄ukpu;
 t̄eme maa ndu e mekaru
 ip̄he n̄odu echi mkpu
 achọ onye e-yeru p̄hẹ ẹka;
 ọp̄hu ọ d̄udu onye Chileke
 angajeru nchị l'ip̄he, oop̄fu.

13 O nweru ndu ọp̄hu kp̄oru
 ìphóró ono ashị.

Ẹp̄he ta amadụ ụzo iya amama
 op̄hu;
 ọp̄hu ẹp̄he eshidu gbororo
 iya ililekp̄oo.

14 Ọbujeru;
 ẹkameka -gbah̄uepho ọchii;
 mgbugbumadzu agbalihu
 je egbua onye ụkpa ȳee
 onye ad̄udu g'ọ d̄u iya.

Ọ buru l'enyashi bẹ
 ọonoduje ap̄ya g'onye-oshi.

15 Ọzo bụ l'onye eri ogori
 bụ ip̄he, ọonoduje ele ẹn̄ya
 iya bụ nchi-ejihu.

Ọriri iya aburu:
 "Nta-a bẹ mu maru l'ọ t̄o
 d̄udu onye h̄umaru mu n̄u!"
 L'o woru ip̄hu mee g'a ta h̄ube
 iya ama.

16 Ọo l'ọchii bẹ ndip̄he ejeje
 etsufua ụlo nwibe p̄hẹ bah̄u.

Teke o beru l'eswe;
 ẹp̄he agu-chia onwop̄hẹ
 ụzo n̄odu;
 noo k̄ele ìphóró aduje
 p̄hẹ ashị.

17 L'eh̄u nkep̄hẹ g'ẹp̄he hak̄ota
 bụ ọchii,
 agbashị ike bụ nchi-ab̄ohu
 nkep̄hẹ.

Ọ buru n-yemebvu,
 n̄o l'ọchii bẹ ẹp̄he l'ẹp̄he
 eshi ọnyà.

18 "Obenu l'ẹp̄he bụ ụp̄hu-mini,
 tukoru l'eli mini.
 Oke-alị p̄hẹ bẹ a t̄uru ọnu;

k'ọphu ọ tọ dudu onye
agba ọkpa l'ẹka ẹphe
kọru opfu.

19 Ọ ẹgube ono, okpomọku
yẹe anwu erwubashije
aka-mini-sunoo-a;
bu g'ilu anọduje alwuko
ndu emeje iphe-ẹji.

20 Ẹpho ne pẹ eworu pẹ
zọhaa.

Ẹkà akpaa pẹ nri l'ẹhu.
Ndu ẹjo-ememe ta adukwa
onye anyatajẹ pẹ nù.

Ọ kwa g'aagbakwoshije oshi-a
bu gẹ aagbakwotajẹ pẹ.

21 Ụnwanyi, ta atsudu ime yẹe
ndu ọphu enwedu nwa
bẹ ẹphe egudeje azu
onwophe;
ọphu ẹphe aphujeduru
unwanyi, ji pẹ anọedu
obu-imemini.

22 Obenu lẹ Chileke egudeje
ike iya lọ ndu nweru
ike phèlèphèlè.

A makwaru-a l'ẹphe angujeru
anguru l'eliphe-a;
obenu l'ẹphe ta amajedu
?ẹphe a-nọdu ndzu tọ
ẹphe ta adzudu.

23 Ọpajekpokwaaru pẹ rọ
haa g'ẹphe tuta unme;
ẹphe nọdu tuzowaruro ẹhu;
ọle ẹnya iya dūepho l'iphe,
ẹphe eme.

24 E -mee g'e kuliru pẹ eli;
a -nọepho nwanshiji;
ẹphe ephukahụ.

L'a bya ekuzetakpọo pẹ alj;
onwu eworu pẹ gbua
g'oogbuje ndu ọzo.

L'e gbua pẹ g'onye egbu
ishi akpe.

25 Teke ọ bu l'ọ tọ dudu gẹ
mu pfuru ono;
g'onye a-gba mu iya nù
gbawa mu iya rọ.

G'onye ono byawarọ apfuru
sù l'iphe-a,
mu epfu-a ta adudu iphe,
ọ bu!"

25

*Bilidadu epfu l'ọ tọ dudu
onye p̄fuberekoto l'ip̄hu Chipfu*

- ¹ T̄obudu iya b̄; Bilidadu,
b̄ onye Shuwa bya
eyeeru iya ọnu s̄ iya:
- ² “Oo Chileke b̄ ab̄uru
ishi d̄ l'ẹka;
t̄eme ọ b̄uru iya b̄ ọha
l'ophu ḡbaru g'ẹphe
ts̄uje ebvu.
Oomeje ḡ nch̄i d̄ doo
l'eph̄ekerephe.
- ³ ?B̄u onye ad̄u ike aḡuta
ojogu iya l'ogu?
?T̄o b̄u onye b̄ ip̄h̄or̄o,
sh̄i iya l'ẹka te erwudu
l'ẹhu?
- ⁴ ?D̄enu g'eeshi ḡ nemad̄z̄u
b̄uru onye p̄fuberekoto
l'ip̄hu Chileke?
?D̄enu g'eeshi ḡ nemad̄z̄u,
nwanȳi nw̄uru b̄uru
onye d̄ube ree?
- ⁵ Ọ -b̄uk̄poorunu l'onwa te
ech̄izidu ech̄ichi;
ophu kpokpode eḡbudu
nw̄inw̄ii ree l'ip̄hu iya;
⁶ ?b̄uchia nemad̄z̄u, b̄u
ẹk̄a-al̄i b̄e ọ ḡberu ip̄he;
mb̄u nwa, nemad̄z̄u nw̄uru,
b̄u mgbashiride b̄e ọ b̄u?”

26

Jiobu epfu ḡ Chileke habe sh̄i

- ¹ T̄obudu iya b̄;
Jiobu bya eyee ọnu s̄:
- ² Lewar̄o ẹgube mkpu,
īiḡbaru onye ad̄udu ike,
d̄u iya n̄u!
Lewar̄o ẹgube g'i gude dz̄oo
onye ẹka ts̄uhuru m̄ee!
- ³ Lewar̄o ẹgube ẹguru id̄z̄u,
ī ch̄iru n̄u onye amad̄u ip̄he;
m̄ek̄poo ip̄he, d̄u omilomi,
ī ch̄ifutach̄aaru ḡhebe ọnu.
- ⁴ ?B̄u onye p̄fubuderu ngu
ip̄hemip̄he ono,
ī pfuk̄otar̄u ono?
?B̄u unme onye gb̄e ngu l'ọnu
pfua ya?

- 5 Ndu nwuhuru anwuhu be
 ndzu-agugu mekwaru;
 ephe ndu aphu kparikpari;
 mbu ndu maa,
 bu le mkpula mini;
 me ndu ophu bu iya l'ime.
- 6 Ali-maa gbakwa oto l'iphu
 Chileke.
- Ola-l'iswi ghekwarupho onu
 l'iphu iya.
- 7 Akpaminigwe, no l'isheli bu
 iya gbaru iya ogodo dobe;
 ophu o dudu l'eli iphe,
 o tukoberu iya.
- Mgboko-a l'ophu be o meru
 dobe;
 ophu o dudu l'eli iphe,
 o tu-koberu iya.
- 8 Oke mini bu iya kpukoru
 iya dobe l'urwukpu;
 ophu urwukpu
 agbawashihujedu.
- 9 Oo ya phu-chiru atatiphu
 aba-eze iya;
 mbu woru urwukpu nkiya
 phushi iya l'eli.
- 10 Okoke, bu enya-erwu be
 o togbowaru l'eli eze-mini.
 Ono buru okoke, o kparu
 doberu iphoro yee ochii.
- 11 Obujeru o -baa mba; itso,
 gude igwe anmaa jiiijiii
 tsuhu ebvu.
- 12 Oo ike nkiya be o gude mee
 g'oke-enyimu deru yekete.
 O buru mmamiphe iya be o
 gude gbua Réhabu.
- 13 Oo unme be o turu atutu;
 akpaminigwe ndu ama
 ntumatu ono.
- Tem ejo-agwo ono,
 akpu wuruwuru ono bu
 iya nmafuru iya epho.
- 14 Su-a; iphemiphe ono hachaaru
 buru iphe, oomeje;
 ole udu iya ta adudu eka o
 jeberu.
- Ole o bu; ike iya ono,
 adaje g'egbigwe ono;
 ?bu ono suru g'oo-do
 iya enya?

27

- 1 Jiobu nọdu epfukwarọ
iphe, oopfu eje. Ọ sụ:
- 2 Eshinu Chileke nọ ndzụ g'ọ
nọ iya-a;
mbu onye ono,
te ekwedu haaru mu enge;
bya aburu yebe
Ọkalibe-kangokotaru-nu ono,
meru g'obu mu gbu ire l'iphe,
atsọ ilu.
- 3 Eshinu ophu ndzụ nọkwadu
mu l'ime ililekpo.
- Unme, Chileke kuru nu mu
nọdu eshijekwadu mu
l'imi akpushi;
- 4 be mu ta abyakwa egude
ogbogboromonu mu
pfua ejo-opfu;
ophu ire mu owa-a abyadu
epfu iphe, bu eregede opfu.
- 5 Tuswekwa! Mu ta abyakwa
ekwe l'iphe,
unu epfu bu okpobe-opfu;
ophu mu abyakwa l'ekweta
l'iswi ta adudu mu mma
jasu mu anwuhu.
- 6 Apfubekoto mu ono be mu
e-gudeshiepho ge mu gudeshi
iya; ophu mu abyadu aha iya
ahaha ophu;
ophu ekpa-egomunggo mu
abyadu abaru mu mba
jasu ge mu a-no-beru.
- 7 Su-a; ge ndu ohogu mu
dukwa ge ndu ejo-iphe du.
Ge ndu mu du ashị dukwa ge
ndu apfubeduru aka oto.
- 8 Le-a; ?bu gunu be onye
amadu Chileke elekwadu
enya iya me o chihuwaa;
mbu me Chileke wofuwaa
ndzu iya?
- 9 Egube onye ono be Chileke
ta angajekwaaru nchi l'olu me
oke iphe-ehuka byapfuta iya;
- 10 ophu
Ọkalibe-kangokotaru-nu
adujeekwa iya ree;
ophu o bukwatekenteke
be ora-kuje Chileke.
- 11 Gebe ge mu bya egoshi
unu g'ike du-be Chileke;

mbu l'uzo ke
 Okalibe-kangokotaru-nu
 ono be mu te
 edomikpodaanu edomi.

- 12 Eshinu unu humakotawaru
 iphe ono l'onwunu;
 ?denuhunu g'o gude unu nodu
 epfuhunu opfu, enwedu ishi
 owa-a?
- 13 Nokwa egube obunggo,
 Chileke ebuje ndu ejo-iphe;
 teme o buru okiphe,
 ndu iwashi etetaje l'eka
 Okalibe-kangokotaru-nu
 bu onoya.
- 14 O to dukpoda g'unwu
 iya a-habe l'otu;
 iphe, no swiru phe nu
 bu l'aa-phu phe teterii.
 Awa iya ta abyakpoda
 ahumaje nri, suru phe
 eriri.
- 15 O buru ejo iphe-ememe be
 e-gbushi awa iya ndu ophu
 wafuru nu; ophu unwanyi,
 ephe haru l'ulo-maa aradu
 ekwa phe.
- 16 A makwaru-a l'o kparu
 okpoga kube l'ikpo
 l'ikpo g'onye kuberu eja;
 bya anmaa uwe kube g'onye
 kuberu eja-ulo;
 17 obenu l'uwe ono, o kuberu
 ono bu ndu pfuberekoto
 e-mechaa yee ya.
- O buru ndu iswi du mma
 e-mechaa kee okpoga
 phe ono.
- 18 Ulo, o kpuru dobe dule-a
 phuge phuge g'eka
 udude kweru;
 mbu l'o du ge nwobu,
 onye-nche kpuru nodu.
- 19 O ze aze onye nweru iphe;
 ole o to zebaekwanu iya.
- O -bya asa enya ta aduedu
 iphe ono ophu
 oohumakwadu.
- 20 Ndzu-agugu asopyabeje
 iya g'onye mini sopyaberu.
 Oke pherephere nodu abyaje
 ezikota iya l'enyashi.
- 21 Pherephere, shi l'uzo

enyanwu-awawa apataje
 iya pamihu;
 a taa humabaedu iya;
 mbu l'oozikotaje iya
 pafukpoe ya pho l'ibe
 iya apafu ophu.

22 Ootuje iya gbaagbaa;
 imemini iya ta adudu l'eka
 oogbalaru ike iya.

23 L'oochi iya eka gbaagbaa;
 l'oophuru iya
 swooswooswoo gude
 zikota iya zifu l'ibe iya.

28

1 Su-a; eka eebvutaje
 mkpola-ochaa du.

Uzu, aakpuje mkpola-ododo
 dukwapho.

2 Igwe bukwa l'ali be eebvutaje
 iya.

O buru akpaga be eegudeje
 meta onyirubvu.

3 Mbu le nemadzu bvuaru
 ochii omilomi omilomi;
 bvurwukpopho eka ali
 kachaa omilomi;
 eka ephe achio iphemiphe
 ono l'ime ali.

4 E shi l'eka nemadzu bu ebubu
 l'eli ali
 bvua ogba omilomi
 omilomi;
 bvurwua eka okpa teke
 azobeswee ililekpo;
 nodu l'omilomi eka ono,
 adudu onye no iya nu ono
 aku eregede aku akukunvu.

5 O buru ali ono, bu iya be
 eemefutaje nri ono be
 e jerwuru je ekwongaa
 ya;
 o nodu enwu phuruphuru
 g'oku.

6 O buru agbara-mkpuma,
 no l'ime eka ono be mkpuma,
 bu safaya shi.

Nshi mkpola-ododo du
 l'urwuku shi iya etsushihu.

7 O to dudu enu, eri anu,
 pheswetajewaru uzo
 ibiya ono;
 ophu ivu amadu iya uzo.

- 8 Anụ-egbudu -kua onwiya
 g'ookuhabe;
 ọkpa iya ta atụdu l'ẹka ono;
 ọphu oduma ejedu iya
 akpa nri.
- 9 O bụru nemadzu gude ẹka
 iya egbukposhi igbangu
 igbangu mkpuma ono;
 ebvulitajero úbvú ebvulita
 gha igharaphu.
- 10 Ọokukposhi mkpuma
 atọ owere eje;
 shi nno gude ẹnya
 tukokpoo ẹku ẹku,
 dukota iya nụ humachaa.
- 11 Oogudeje ẹja nwuchia ẹnya
 mini ẹka nggele eshije
 asọ asoso; l'ọ jee je
 ewofuta iphe,
 e shi domia edomi bya
 atọgbo l'ebederebadara.
- 12 Obenu ẹ-a; ?bụ awe be
 aa-humakwanu
 mmamiphe?
 ?Bụ awe be nkwamẹnya
 bukpo?
- 13 Nemadzu ta adujedu
 ike makotaru ge
 mmamiphe erebe ire;
 mbụ l'ọ tọ dudu onye
 maru iya nụ l'eliphe-a,
 e bu ebubu-a l'ophu l'ophu.
- 14 A jiru ogbu-mini; ọ sụ l'ọ
 tọ dukwa l'ime iya.
 Oke-enyimu sụ: Ọphu ọ
 dukwa ọphu dụ l'ime
 nkemu.
- 15 Mkpọla-ododo, kakota ama
 mma be e tee gudekotakwa
 azụ iya; ọphu aatukwanu
 aswa iya eyeru
 mkpọla-ọchaa.
- 16 A taa zụ-butadu iya ẹ
 mkpọla-ododo Ofi;
 ọphu e gudedu mkpuma
 ọniküsü ọzoo sáfayà
 azụ-butu iya;
 17 ọphu a tudu iya eyeru
 mkpọla-ododo ọzoo
 mkpuma, aphụ ngerengere;
 ọphu e gudedu iya
 agbanweta
 unwu-erengete-iphe,

e gude ọkpobe
 mkpọla-ododo meshia;
¹⁸ ọp̄hu e jedurọ ep̄fu kẹ
 l'eewota mmamip̄he
 atụ eyeru mkpuma koralu;
 yee mkpuma jiásùpà;
 mbù l'aswa mmamip̄he
 kakwa aswa mkpuma
 rubi shii;
¹⁹ ọp̄hu e wokwarup̄ho
 mmamip̄he atụberu
 mkpuma tópàzù,
 shi l'alì Kushi;
 ọp̄hu e gudedu mkpọla-ododo,
 òbebe ree azù iya.

²⁰ ?Bùkwanu awe bẹ
 mmamip̄he shi?
 Nkwamẹnya ?bù aweya bẹ
 o buk̄p̄oo ebubu?

²¹ Ono bẹ e domiru g'ò tọ
 d̄ù ip̄he, dzù ndzù
 a-hùma iya nù;
 mbù l'e kpuchiru iya
 ekpuchi g'ẹnya ta
 ahùma iya je akpachaa l'ẹnu,
 ep̄he l'eli.

²² Ola-l'iswi yee ọnwu
 l'onwiya t̄ukoru s̄u-a
 l'ep̄hebedua buk̄wa
 tafutafu iya rwuru
 phẹ nchì.

²³ Ọo Chileke maru ọzo iya.
 Ọ b̄uru iya kpoloko maru ẹka
 o bu ebubu;
²⁴ kẹle ọo ya bẹ ẹnya erwuje
 l'ẹka elip̄he jeberu;
 t̄eme ọ n̄odu at̄ukoje
 ip̄hemip̄he,
 n̄o igwe lẹ mkpula
 h̄umakota.

²⁵ Teke o meru ike nù
 ph̄ereph̄ere;
 bya at̄u mini at̄ùtù dobe;
²⁶ teke ọ t̄uru ekemu dobe
 l'owa-a g'igwe e-gudeje
 edze mini;
 bya at̄oo gbororo t̄ogboru
 ire egbigwe;
²⁷ noo teke o leri mmamip̄he
 ẹnya t̄u ọnu iya.

Ọ bya ap̄fubeshia ya ike bya
 ah̄u ya ama;
²⁸ bya as̄u un̄wu-elip̄he-a:

Atsụ Nnajiuphu ebvu bukwa
 iya bụ mmamiphe.
 Ajika eme ejo-iphe,
 bụru nkwaṃnya.

29

- 1 Jioḅu ṅoḅu epfukwapho
 iphe, oopfụ eje. O sụ:
 2 O ḅu mu g'a sụ l'ṅṅwa l'ṅṅwa
 ono, chiwaru nyihu ono
 a-lwaphutagbaa azu;
 mbu mboku le mboku ono,
 bu teke Chileke shi anoduje
 eche mu nche ono;
 3 teke oroku iya shi asujeru
 mu l'uzo ishi eke paapaapa.
 Mu shi egudeje iphoro iya
 ghaa aka ochii agba.
 4 Su-a; teke ono,
 iphe shi ejehuru mu;
 noo teke eshi onya mu le
 Chileke shi abujeru iphe,
 jiru ulo mu bushihu.
 5 Teke ono be
 Okalibe-kangokotaru-nu
 shikwadu swiru mu eswiru.
 Unwu mu no-pee mu
 mgburugburu.
 6 Teke ono be uzo, mu eshi shi
 akwoje teretere g'a wuru
 iya mini era-eswi.
 Agbara-mkpuma nodu
 anwuru mu shokoshoko
 anwushi manu olivu.
 7 Teke mu jeru l'onu-abata
 mkpukpu;
 bya eje ge mu nodu leka
 ibe mu no l'oma edupfu;
 8 be unwokorobya
 humaru mu bya etochiru
 mu.
 Ndu bu ogerenya wu-lihu
 pfuru apfuru.
 9 Ndu-ishi daa ikpighi;
 bya eworu aka dee l'onu.
 10 Onu kpuru ndu a maru epha
 phe opfu.
 Ire nyakuru phe l'akpo.
 11 Iphe, bukpo onye numaru
 aka mu epfu opfu goru mu
 onu-oma; teme ndu humaru
 mu nu jaa mu ajaja.
 12 Iphe, kparu iya nu buru le

ndu ukpa, rarụ g'a gbaaru
 phẹ mkpu bẹ mu shi
 agbajeru mkpu.

Nokwapho gẹ mu shi adzoje
 unwu-ogbee, enwedu nna;
 ophu ephe enwedu
 onye gbaaru phẹ mkpu.

13 Onye ala l'iswi shi agojeru
 onu-oma nụ mu;
 teme mu shi emeje g'obu
 nwanị, ji iya anọedu
 gua ebvu ehu-utso.

14 Apfubekoto nkemu bẹ mu shi
 yee g'onye yeru uwe.

Ikpe, pfuru oto buru mu
 awurukpata uwe mgbalanụ;
 yee okpu, mu kpu l'ishi.

15 Mu shi buru enya,
 ndu atsụ ishi gude aphụ ụzo;
 bya aburu okpa,
 ndu eniyeni gude eje ije.

16 Ndu nọ lẹ mkpa bẹ mu shi
 buru nna phẹ.

Mu shi agbajeru onye mu
 amadu odzori.

17 Ndu ejo-iphe bẹ mu shi
 anyakwashije agba;
 nata phẹ ndu ephe
 tabewaru eru eme
 g'ephe tagbua.

18 Mu shi dobesukpoepho lẹ mu
 a-zekpoepho l'ulo mu nwuhu.

L'apha, mu a-nọ l'eliphe-a
 a-du igwerigwe g'aja,
 nọ l'ali.

19 Mu shi dobesu l'ogbarabvu
 mu a-jakpoepho bahu
 l'ime mini.

L'iji a-nodu akwa putuputu
 l'eli ekali,
 mu jakashiru
 mkpurumkpuru;

20 L'akpabiri mu a-duepho
 ophuú ophuú l'ime mu.

Apfu mu adukwapho
 ophuú ophuú nodu mu l'eka
 jasụ l'ojejeje.

21 Ndiphe shi anoduje anga
 mu nchi l'olu g'ephe
 nwuta iphe.

Ephe shi adaje gbẹe ngabẹ
 nchi l'idzụ, mu achiru phẹ.

22 O shi abujeru; mu -yewaa

onu; o to dudu iphe,
 ephe epfubaa ozo.

Opfu mu ejeepho gurumaa
 gurumaa abahu phe
 le nchi.

23 Ephe shi anoduje kwaberu
 mu g'onye kwaberu
 yegeyege mini;
 teme ephe shi anguje opfu
 mu g'onye angu mini
 ishi-apha.

24 Mu -nwujaaru phe onu-ochi
 obu ejizeta phe.
 Ephe lee mu enya l'iphu;
 ephe ajakerehu.

25 Oo mu shi anoduje egoshi
 phe uzo;
 teme mu shi buru eze phe.
 Mu shi asugajeru g'eka eze
 sugaru l'echilabo ndu
 ojogu iya phe.
 Mbụ le ndu aphu tsoru bu
 mbedua shi aduje phe obu.

30

1 Obenu le nta-a be ephe
 achiwaa mu ochi;
 mbu ndu mu bu ogerenya;
 ndu bu egube ndu mu gege
 enwujeru nna phe ye
 g'ephe le nkuta,
 echeru mu eku tuko zee.

2 ?Bu urwu gunu be okpu aka
 phe baru mu;
 eshinu ike aduedu phe?

3 Ephe anoduje eje
 phururugbada eje eje
 l'enyashi le mgbegu
 ali okponku;
 aka ejeka du phe;
 teme egu nodu eme phe.

4 Ephe etsojeru ime egbudu
 akpako ekwo,
 atso unu-unu ata.
 O buru ogbarabvu oshi,
 amishije ekali g'eza be
 ephe avutaje ata.

5 Ndu-a bu ndu a chiru achichi
 g'ephe ta anoshi
 l'eka nemadzụ ibe phe no.
 A nodu atụ phe uzu g'ephe bu
 iphuru.

6 E kebutaru phe;

ephe je eburu l'oma nggele,
mini tahuru; buru lẹ
mgbaka agbara mkpuma;
mbu utubuku ime ali.

7 Ephe anoduje l'ime egbudu
l'eka ono ara mimimi
eme kwopfukwopfu lẹ
mkpula irwu l'eka ono.

8 Ndu bu ndu mmanu;
bya aburu ndibe ndu
enwedu epha;
ndu e chiru echachi gude
chifu lẹ mkpukpu.

9 O buru egube ndu ono be
unwu phe gbẹ nta-a
wata mu aguru ebvu
phuahaa mu iphu.

Mu bya bya aburu iphe,
ephe gude atụ phukuku.

10 Mu du phe ashị,
ephe nodu anoduje
akpa mu uzenya;
ophu ephe ezejeedu ezeze
agbu tūphekwa l'iphu mu.

11 O buru iphe, kparu iya nu bu
lẹ Chileke toshiwaru
udo mu;
bya eyewaa mu oru;
ophu o duedu iphe,
ephe asoje nsọ k'anodu mu
l'iphu mee.

12 O buru l'ekutara mu be
unwu-ogbolanu ono
eshije abya mu ogu.

Ephe agbakashia onya
dobegbaa
l'eka mu a-zo okpa;
bya ekephee mu
mgburugburu.

13 Ephe tochishia uzo mu;
bya emekpoeppo jasụ
ephe mebyishia mu;
ophu o dudu g'o ka mma
l'oo onye lanu,
gbaru mu mkpu.

14 Ephe nodu aso kpereree
eje abya;
awu gbūtugbutu;
eshi uzo, du l'igbulo
mkpukpu ono,
ephe tsukposhiru ono
eje abya.

15 Ndu ruwuta mu; nwubvu,

- e shi akwabeje mu
 be a chiru oso.
 O phekishihu g'iphe,
 pherephere pataru.
 Eku mu phukashihu
 g'eka urwukpu
 phukashihuru l'igwe.
- 16 Nta-a be ndzu mu eribufuwa.
 Iphe, zuru mu gburumu
 pfurii buwaa eswe
 iphe-ehuka.
- 17 Enyashi anoduje anyapyashi
 mu okpu.
 Eka-iphe-no-mu ono,
 anoduje ata mu kwaramu
 kwaramu ono l'anodujeepho
 ata mu nno mkpurumkpuru.
- 18 Chileke gude okpehu iya
 lokota uwe mu nmaa
 erupfureru;
 bya eworu mbedua l'ophu
 tsupfua ge mu atsupfuje
 olu uwe mu-a.
- 19 O paru mu chie l'ime epuchi.
 Mu nodu l'eka ono;
 o woru mu gwee arakabya.
- 20 Mu chiku ngu le mkpu gube
 Chileke;
 ophu i yeduru mu onu.
 Mu gbalihu pfuru apfuru;
 o bukeru-a enya be i
 leru mu kpoloko.
- 21 I bya aghaaruu mu iphu
 bya eworu mu mee
 omeliwe.
 I gude ogboro eka ngu,
 ha ntumatu eme mu
 omeliwe.
- 22 I palia mu ephekerephe
 woru mu tbaru
 pherephere.
- I nodu apanga mu g'onye
 oke pherephere apanga.
- 23 Mu makwaru-a le i kpuwa
 mu ala maa.
 I kpuwa mu ala eka ono,
 e doberu iphe,
 bu onye no ndzu.
- 24 Su-a; o to dukwa onye
 ahumajechaa onye ike
 buwaru bya ejeshia
 ya echi iphe.
 L'eka oochi ojileka togbo l'iphe,

eme iya nū.

25 ?Ọ kwa ẹ mbeḍua shi
abuḵeru; mu -huma
onye eje iphe-ehuka;
mu araaḵaru iya ẹkwa?

?Mu te eshidu abuḵeru;
mu -huma onye ukpa;
meji awashiḵu mu
awashiḵu?

26 Obenu ẹ mu leru ẹnya iphe,
dū ree;
ọ buru ẹjo iya be mu
humaru.

Mu lee ẹnya l'iphóró a-duru
mu;
ọ buru ọchii tukoru
ekameka gbachia.

27 Iphe, aswōrishi mu ime ẹhu ta
adudu teke ọononyaje
haa mu aswōrishi.

Ọ buepḵo l'ọo eswe
iphe-ehuka tūru mu swiḵwia.

28 Mu tsoru aghaphe;
gbachihuchaa agbachihu;
ophu ọ budu l'ọo
anwu chiru mu;
mu gbachihu ọbu.

Mu pfuru l'echi edzudzu-ọha
chia ojileka-togbo.

29 Mu bya bya aburu nwune
nkuta-oswa.

Ọ buru mu ẹ mgbashi-ujiku
aswi ọswi.

30 Akpo ẹhu mu jihuwaru
nchi aswashiḵuwaa
aswashiḵu.

Ehu nodu enwu mu
phuruphuru erekuta anu.

31 Ogumogu, mu shi akpoje
būwaa mu aphu.

Ototo, mu shi aphuje
būwaru erwubvu.

31

1 Mu l'ẹnya mu pfuru iya
gbaa ya ndzu ẹ mu ta abyadu
ele nwamgboko ẹnya k'ejepfu;

2 kele-a; ?bu gunu be
nemadzu e-keta l'eka Chileke,
bu l'igwe?

?Bu gunu bu iphe,
Okalibe-kangokotaru-nu,
no l'ephekerephe nweru,

a-dasweru nemadzu?

³ ?Tòbudu ndu ẹ̀jo-ìp̀he bẹ̀
ọ̀l̀a-l'iswi d̀uru.

Eze iphe-ẹ̀huka d̀uru ndu te
emedu ree?

⁴ ?Tò h̀umaduru ọ̀zo, mu eshi?
Tò ọ̀? ọ̀gudu ntụ ọ̀kpa mu
ọ̀gu?

⁵ Ọ -b̀uru lẹ̀ mu tsoru iphe,
abudu iphe;
ọ̀zoo lẹ̀ mu gude ọ̀kpa
mu-a ẹ̀chipyabe iphe,
abudu ire-lanu;
⁶ mbu-a; gẹ̀ Chileke t̀uwa
mu rọ̀o l'iphe,
ọ̀otuje ndu ire-lanu;
g'ọ̀ h̀uma l'uta ta adudu
mu l'ẹ̀hu.

⁷ Su-a; ọ̀ -b̀uru lẹ̀ mu
shiswejeru ọ̀zo;
ọ̀zoo ẹ̀nya mu duphujeru
ọ̀kpoma mu ọ̀zo;
ọ̀zoo lẹ̀ mu yejeru ẹ̀ka l'iphe,
du ẹ̀ji;

⁸ ọ̀o ya bu gẹ̀ ndu ọ̀zo
rikwa iphe,
mu kọ̀beru l'alj;
tẹ̀me g'iphe, mu kuru
akuku bukwaru iphe,
ee-pheshi epheshi.

⁹ Mbu-a; teke ọ̀ bu l'o nweru
onye nwanji,
mebyijeru mu ọ̀kpoma;
ọ̀zoo lẹ̀ mu jejeru ngge
l'ibe obutobu mu;

¹⁰ ọ̀o ya bu gẹ̀ nyee mu
bukwaru onye e-mechaa
ejeru onye ọ̀zo ozi;
tẹ̀me gẹ̀ yẹ̀e nwoke ọ̀zo
watakwa akwakwa;

¹¹ kele ọ̀o ẹ̀gube iphe ono
gege aburu iphe-ẹ̀ji,
iphere iya gege adu.

Ọ̀ buru iya bu iphe,
gbaru g'e kpee mu ikpe iya.

¹² Ono bukwa ọ̀ku, etsujewarọ̀
tsurwua ali-maa.

Ọ̀ buru iya gege ekegbushi
iphe, mu gege akpata l'egu.

¹³ Su-a; ọ̀ -b̀uru l'ohu mu lanu
byaru echia mu lẹ̀ mu meru
phẹ̀ iphe, egbu phẹ̀ egbu;
ophu mu eyeduru phẹ̀ ọ̀nu;

¹⁴ ?mu e-mebaa gunu me

Chileke tsoahaa mu opfu?

?Bụ ụnu bẹ mu e-pfufe mę a
sụ gę mu bya epfua g'ọ
nwuru mu l'iya?

¹⁵ ?Tọbudu Chileke meru mu
ye l'epho ne mu;
meru yẹbedua?

?Tọbudu onye lanu ono
tukoru mu l'iya mee
g'anyi a-du l'epho ne anyi?

¹⁶ Sụ-a; ọ -buru l'onye ukpa
rwojeru mu iphe;
mu jika iya ya anunu;
ozoo lę mu hajeru nwanyi,
ji iya anọedu; ọ kwata ishi;

¹⁷ ọ -buru lę mu wojeru
nri mu dobe k'eri nwekinyi
mu; ophu mu ekeduru iya
unwu ogbee, enwedu nna;

¹⁸ obenu l'eshinu mu bu
nwata bę mu shiepho
heta iya g'onye nna iya ehe;
teme mu shiepho eshi ophu
a nwuru mu eleta nwanyi,
ji phe anọedu ęnya.

¹⁹ Mbụ-a; mu -humajekwa onye
emebyihu emebyihu opfu
l'o to nwedu iphe,
anma l'upfu;
ozoo onye adudu g'ọ du iya,
enwedu uwe eye l'ęhu;
²⁰ ophu ọ goduru onu-oma nu
mu;

opfu lę mu gude eji aturu
ibe mu meta ukpo gude
gbobuta iya oyi.

²¹ Ọ -buru l'o nweru iphe,
mu halijeru ęka mee
ndu enwedu nna;
opfu lę mu bu onye onu
erwu l'opfu l'ulo-ikpe;

²² G'ęka kwahukwa mu l'ukuvu;
g'o shikwaa inwo rifu erifu.

²³ Sụ-a; eshinu mu atsụ Chileke
ebvu l'oo-nu mu aphu;
teme mu nodu atsụ
akpabiri iya ebvu bę mu te
emejekwaru ęgube iphe ono.

²⁴ Ome mu chiru upfu ye
l'okpoga mkpola-ododo;
ozoo lę mu suru okpobe
mkpola-ododo l'ọ kwa
iya gude ndzu mu;

25 ọme mu tejeru ẹswa
kpua iphe, mu nweru;
mbụ ẹku, mu gude ẹka
mu kpata;

26 ọme mu wojeru ẹnya
dabẹ l'ẹnyanwu,
egbu nwīnwii;
ozoo lẹ mu wojeru ẹnya
dabẹ l'ọnwa,
echi phuuphuu;

27 k'ọphu bụ l'iphe ono byaru
bya esweta mu ọkpoma;
mu gude ẹka mu ọwa-a
baaharu phe eja lẹ mpya;

28 noo iphe, gege aburu iphe-ẹji,
gbaru g'e kpee mu
ikpe iya bụ onoya;
kele mu n-ọdu eme nno
bụ iphe ọbu bụ lẹ mu ta
akpoduru obu yeru Chileke,
bu l'igwe.

29 Ọme ẹhu tsojeru mu
utsọ l'onye ọhogu mu
laru l'iyi;
ozoo lẹ mu tejeru ẹswa kpua
iphe-ẹhuka, byapfutaru iya nụ;
30 mbụ-a; mu teke
egudeswekwaa ọnu mu-a
mee iphe-ẹji;
k'atụ ndzụ onye ọhogu
mu ọnu.

31 Ọ tọ dukwa onye nọ l'ibe
mu sụjeru lẹ ya te erijiduru
ẹpho l'ibe Jobu.

32 Mbụ l'o toko duswee onye
shī eshishi, kwajeru lẹ gbororo;
kele mu shī eghebejeẹpho
ibe mu ọnu;
ge ndu eje iphe bata
bya akwaa.

33 Mu teke emeswe iphe-ẹji,
woru domia egube
ndiphe emeje domia-a;
mbụ woru ikpe,
nmaru mu nụ domia
l'ime ọkpoma mu;

34 kele mu atsu ikpoto
qha ebvu;
gude ndzụ-agugu k'iphe,
ee-pfuru mu kwaa l'ulo;
ọphu mu afutajedu afuta.

35 Gege ọ dukpooru onye
e-ye ọnu l'iphe-a,

mu epfu-a!

Mu doakwaru edo mu
ye eka l'ekwo.

Ge

Okalibe-kangokotaru-nu
gbawa mu iya ro!

Gege iphe-a, ndu epfuru mu
nu suru le mu meru-a be
ephe deru l'ekwo dobe;
³⁶ me mu ewojeeru iya
pho jikoru l'ukuvu;
mbu le mu gege ewoeru
iya pho kpuru g'onye
kpu okpu-eze;
³⁷ me mu eshikwanu
ishi lanu dooru iya edo
ehu mu nanu nanu;
me mu abyakpoepho
bya apfuru iya l'iphu
g'onye pfuru l'iphu
ndu-ishi.

³⁸ "O -buru l'ali mu e-chi mkpu
kpua mu;
mbu le mgbawara,
no iya nu bu enya-mini anwu
iya shokoshoko;
³⁹ o -buru le mu riru iphe,
mu koru iya le mu ba pfu
ugwo ozi iya;
ozoo le mu mebyiru ndzu
ndu eje iya ozi;
⁴⁰ g'o bukwaru ewu-obvu
e-fushi iya.

Ge witi, mu koru iya te
emekwa ememe;
eswa mmanu efushia
ya l'ozo bali, a kuru iya."

Nta-a be Jiobu
yeghewaru onu.

32

Opfu Elihu

¹ Tobudu iya bu; umadzu eto ono haa eye onu yeru Jiobu; kele o pfuberekoto l'enya nkiya. ² Noo ya; Elihu tangirihu. Opfu ehu Jiobu mee; ehu ghuhaa ya eghe; kele Jiobu haru eme Chileke onye pfuberekoto bya emechia onwiya onye pfuberekoto. Elihu bukwanu nwa Barakelu, bu onye Buzu; oshilokpa Ramu. ³ Onya iya pho ephe n'eto mekwapho; ehu nodu eghe iya eghe; kele ephe ta adudu ike pfukpee Jiobu; ole ephe nmakwaru iya nu ikpe. ⁴ Iphe, kparu iphe, Elihu nokpoepho doo ge ndu ophu pfugbukpada g'o du phe teme o yejeru Jiobu onu bu l'ephe buchaa

ya ogerenya. ⁵ O be g'ò nɔnyaaru; ọ hụma l'umadzu ẹto ono ta maɛdu iphe, ẹphe e-pfu; o ghuahaa ya egu.

⁶ Tɔbudu iya bụ; Elihu, bụ nwa Barakelu, bụ onye Buzu bya eyee ọnu sụ:

Mbɛdua bukwa nwata;
unubɛdua bụwaru ndu
bụ ogerenya.

Ọ bụru iphe ono meru g'ò
gude mu shi asọ unu ɛnya;
ọphu mu ejeduru atụ ama
k'epfuru unu gẹ mu
mataberu.

⁷ Mu shi rịa sụ: G'ogerenya
pfunaa opfu.

G'onye nɔwaru apha olemole
zinaa mmamiphe.

⁸ Obenu l'oo maa, nọ nemadzụ
l'ime;
mbụ unme
Ọkalibe-kangokotaru-nụ be
emeje gẹ nemadzụ maru iphe.

⁹ Ọ tọ bụekwapho ogerenya
amajeru iphe;
ọphu ọ bụekwapho onye
akahụwanu bẹ iphe edoje
ɛnya ree.

¹⁰ Noo g'ò gude mu sụ: Unu
gebekpɔdapho.

Mbɛdua e-pfufukwarupho
unu iphe, mu maru.

¹¹ Mu shikpɔekwapho daa gbɛe;
unu nọdu epfu k'unu.

Mu shi ngabekpɔepho nchị ẹka
unu tsoru achokashi iphe,
unu e-pfu.

¹² Mu ngabekpɔooru unu nchị
rengurengu;
ọle ọ tọ dudu g'ò ka mma
l'oo onye lanu l'ime unu,
duru ike goshi Jiobu
l'ò meru ẹji.

Ọphu ọ dudu g'unu ha onye
duru ike zaa ya aji,
ọ jiru unu.

¹³ Unu ta asukwa l'unu
ahumawaa mmamiphe.

Gẹ Chileke mawaruro ọnu,
oo-yeru Jiobu;
l'ọ tọ bụdu nemadzụ maru
ọnu, oo-yeru iya.

¹⁴ Sụ-a; eshinu Jiobu abudu
mu bẹ oopfuru bẹ mu te
epfukwaru iya;

ophu mu eyekwaru iya
onu egube unu yeru iya.

15 Ee! O tɔwaru phɛ eberebete;
ophu ephe amaɛdu iphe,
ephe e-pfu.

16 ?Bɔ ge mu ngabɛhunuru
gunu nta-a,
g'ephe nɔwaa
nggujungguji-a;
g'ephe nmamoru l'ɛka phɔ;
ophu ephe amaɛdu iphe,
ephe e-pfua?

17 Mbɛdua kwaphɔ nwekwarupho
onu, mu e-ye.

Mbɛdua l'e-pfukwaphɔ ge
mu maberu.

18 Noo kele opfu jiru mu onu
ebushihu ebushihu;
tɛme ophu obu mu ekwedu
ge mu dobe onu doo.

19 L'ime onwomu bɛ mu
duɛpho ge mɛɛ,
a gbaru ye l'ime ekpemu
kpuchia.

Mu duɛpho g'ite ɔphúú,
e yeru mɛɛ;
ɔ nɔdu abya agbawahɔ.

20 Mu e-pfu opfu g'ɛhu agɔa mu
phoo.

Mu a-sa onu yee onu.

21 O tɔ dukpoda a onye mu agba
eyeru;
ophu ɔ dukwa onye mu aja
ajaja mkpɛ;

22 kele ɔme ɔ kwɔru mu ɛhu;
mbu aja nemadzɔ ajaja mkpɛ;
mɛ onye ono,
meru mu dobe ono ewofu
ndzɔ mu ɛgwegwa.

33

1 Noo g'o gude mu sɔ-a: Jiobu;
jiko ngabɛkpoekwapho
nchɔ rengurengu
l'iphemiphe-a, mu epfu-a!

2 Mu abyakwa asa onu wata
epfu opfu;
mbu l'iphe, mu abya epfupfu
degɛkwaru mu edegeru l'onu.

3 Opfu, mu epfu bɛ mu gudekwa
obu, guru iphóró epfu.
Ogbogboromɔnu mu bɔru

- iphe, ọ maru bẹ oopfu.
 4 Ọ kwa Unme Chileke meru
 mu dobe.
 Ọ bọru Unme
 Okalibe-kangokotaru-nu
 bẹ mu gude ọdu ndzu.
 5 Zanaa mu iphe-a,
 mu abya epfupfu-a
 m'i -je l'adu ike.
 Dozia onwongu gẹ mu lẹ ngu
 pfuta iya.
 6 Ọo g'i du bu gẹ mu du l'iphu
 Chileke.
 Ọo g'e gude ẹja mee ngu bu
 g'e gude ẹja mee mbedua.
 7 Gẹ ndzu mu te ejekwa ngu
 agugu;
 ọzo bu l'eka mu bya ngu
 ebyibi-a ta anyibedu ngu
 ro ẹrwa ke nno.
 8 I gudekpoo onu ngu pfua ya;
 mu numa;
 mbu lẹ mu numakpooru
 iphe, i pfuru gedegede
 teke i pfuru iya.
 9 "L'i duebe ree;
 ọphu iphe-ẹji adudu ngu l'ehu.
 L'i du iche; ọphu ọ dudu uta,
 du ngu l'ehu;
 10 teme Chileke ọdu
 etsokwa ngu pho opfu.
 O woru ngu gua l'onye
 opfu iya;
 11 bya akporu ngu okpa ye
 lẹ mkporo;
 teme ọ ọdu anoduje enyocha
 iphemiphe, iimekpoo
 ememe ophu."
 12 Ọle iphe, mu emekwanu
 g'i maru l'eka ono Jiobu
 bu l'iswi ta adudu ngu mma;
 kele Chileke kakwa nemadzu shii.
 13 ?Denu g'o gude i ọdu ayoru
 iya oshi asuje l'o too yejedu onu
 l'opfu ehunwu-eliphe?
 14 Kele Chileke epfuje opfu;
 o -pfua ya l'uzo iya ọwa-a;
 l'o pfua ya l'uzo iya ọzo.
 O too dokwapho nemadzu
 enya.
 15 Oopfu iya lẹ nrwo;
 me l'ophulanya enyashi;

teke oke mgbenya
 tushigbawaru nemadzu;
 ephe nodu eku mgbenya
 l'eli iphe-azee phe.

16 Noo teke oopfuje opfu ye phe
 le nchi;
 mee; ndzu aguhu phe l'okwa,
 onmaru phe;
 17 g'eeshi ge nemadzu haa
 emeswe iphe;
 mekwapho g'o to kuhe
 onwiya;

18 g'eeshi g'a dzota iya g'o to
 dalahu l'iduma;
 dzotakwapho ndzu iya g'e te
 gude ogu-echi supyashia ya.

19 O duru ophu Chileke egudeje
 iphe-ememe hua nemadzu
 ahuhu obu;
 gburu iya togbo l'iphe-azee
 ya anyapyashi iya okpu;
 20 k'opfu bu l'onye obu
 be nri aduje ashi.

Nri, kachakpo utso aburu iphe,
 anodu atsọ iya ilu.

21 L'o joo ehu buru okpu.
 Okpu iya ono, e te shidu
 ahumaje l'enya ono awushiru
 ke jashii.

22 L'ookpo geegee akpo
 ala l'ilu.

Ndzu iya eje alafu
 unwu-ozii ali-maa.

23 Obenu le-a; o -buru l'o nweru
 ojozi-imigwe, no iya
 l'aguga buru onye no l'echilabo;
 onye lanu l'ime unu unwu
 ojozi labo l'unu iri;
 g'o pfiaru nemadzu iphe,
 gbaru iya l'ememe;
 24 g'o meeru iya eze-iphe-oma
 su:

"Jiko g'a dzoo ya ro g'o to
 daba l'iduma;
 le ya humawaru onye a-noduru
 iya l'itumo."

25 Noo teke akpo ehu iya a-bya
 enwee du ge ke nwata nshii.

L'o bya alaphu azu je
 adukpooro g'o du teke
 o bu nwokoro.

26 O -pfuru nu Chileke;
 l'o meeru iya iphe, o pfuru;

l'ò hùma iphu Chileke
tee òkpobe eswa,
Chileke abyakwa emee ya
l'ò bùru onye p̄fuberekoto
òzo.

- 27 Noo teke ọọ-p̄furu
l'edzudzu-ọha p̄fua ya
hoo haa sụ:
“Mu meakwaru iphe-aji;
t̄eme mu mebyiwaa iphe,
p̄furu nhamunha;
ọp̄hu a gwataduru mu
ugwo iphe, mu meru.
- 28 Ọ gbafutaru ndzụ mu;
ọp̄hu mu adabaduru l'iduma.
Nta-a b̄e mu a-dzuru ndzụ;
huma ẹka iphóró d̄u.”
- 29 Lewarọ; Chileke emejekwaru
nemadzụ iphemiphe ono
ugbo labọ;
mee ya ugbo ẹto;
30 g'eeshi g'ọ nafuta ndzụ iya
g'ọ t̄o dalahụ l'iduma;
k'ọp̄hu iphóró k̄e ndzụ-a
l'a-nodu echikwaduru iya.
- 31 Sụ-a; ọdukp̄oekwapho doo
Jiobu; ngab̄eru mu nchị.
N̄odukp̄oekwapho doo ẹ
mu p̄fu iphe, mu ep̄fu.
- 32 Teke i nweru ọnu, ii-ye;
yeeru mu iya.
P̄fua iphe, d̄u ngu k'ep̄fup̄fu;
k̄e ọ d̄u mu g'a sụ l'e
k̄ep̄furu ngu.
- 33 Teke ọ t̄o dudu;
ngab̄ekp̄oeru mu pho nchị.
N̄odukp̄oep̄ho doo ẹ mu zia
ngu mmamiphe!

34

- 1 Elihu byakwa eyee ọnu
bya asụ-a:
- 2 Unu ngab̄ekwa nchị l'op̄fu,
mu ep̄fu; unub̄e ndu
maru iphe.
Unu ngab̄ekwaru mu nchị;
unub̄e ndu nwuru
iphe anwunwu;
3 k̄e ọọ g'eedeje ọnu l̄e nri
g'a maru ụtso iya-a;
b̄u g'aangaj̄e nchị l'op̄fu.
- 4 G'anyi h̄otanu iphe,

pfuru nhamunha l'onwanyi.
G'anyi tũkonu nwũa iphe,
dũ ree.

5 Mbũ lẹ Jobu sũru l'iswi dũ
iya mma;
ophu Chileke ekwedu iya
aharu enge.

6 L'ọ kalẹru iya; a sũkwapho lẹ
ya adzũ ũa.

L'ọ tọ dudu iphe, ikpe iya
nmarũ iya; ọle ọnyá,
o gburu iya bũ agwọta
agwọta.

7 ?Unu hũmajeru onye ophu
dũ gẹ Jobu;
onye ophu angũ ekwe une
g'onye angũ mini?

8 Ndu ephe l'iya achĩ idzu lanũ bũ
ndu eme ẹjo-ememe.

Ọ buru ndu ẹjo-iphe bẹ ẹphe
l'iya aswĩ ọswi;
9 kele ọ sũru l'ọ tọ dudu iphe,
nemadzũ erita l'eme iphe,
dũ Chileke ree.

10 Sũ-a; unu ngabẹkwaru mu
nchĩ; unubẹ ndu iphe
edoje ẹnya.

Tũswekwa! Chileke ta
abyakwa eme ẹjo-ememe!

Ọkalibe-kangokotaru-nũ ta
abyakwa eme iphe,
adudu ree!

11 Ọ kwa ւgwo bẹ ọpofuje
nemadzũ l'iphe, ọ meru.

Ọ nọdu ewotajẹru iya iphe,
gbaru umere, oome.

12 Mbũ-a; ọkpobe opfu kpọ
bũ lẹ Chileke te emejekwa iphe,
adudu ree.

Ọkalibe-kangokotaru-nũ ta
anmaswejekwa ikpe
anmaswe.

13 ?Bũ onye meru Chileke g'ọ
buru onye eliphe-a
l'ophu dũ l'ẹka?

?Bũ onye bũ onye sũru iya g'ọ
lekọta mgboko-a gbaa
mgburugburu?

14 Ọ -buru l'ọ bũ uche iya;
o seta ndzũ sephu azũ;
bya erwuta unme,
aatũje atũtu doberu onwiya;
15 nemadzũ l'ophu atũkoepho
buru mkpurupyata

mgbo lanu.

Nemadzụ anwụhu je aburu ẹja,
nọ l'ali.

16 Ọ -buru l'iphe edoje ngu ọnya;
ngabekwa nchi;
nụmakwa iphe-a,
mu abya epfufu-a.

17 ?Bu onye ono, ikpe pfuru ọto
dụ ashị a-bya aburu onye
bụ ishi?

?Ị sụru g'ii-nma iya ikpe;
mbụ onye ono, pfuru ọto bya
aburu onye parụ ẹka ono?

18 Tọbudu iya bụ onye ono,
asụje ndu eze: Ọ tọ dudu iphe,
unu bụ!

L'ọ sụ ndu nweru ọnya:
Ejo-iphe parụ unu ẹka l'ẹhu!

19 Ọo ya bụ onye ono,
ta agbajeduru nemadzụ ọdzori
opfu l'ọ bụ onye-ishi;
ọphu oo-wotadu iphe,
o gogo meru onye ụkpa
meeru onye eze opfu l'ọ bụ eze;
kẹle ẹphenebo tukuru buru
iya gude ẹka iya mee pẹ.

20 Ẹphe anwụhujẹ
buregedegengu l'echi abali.
Ọonmaghukota igwe ọha anmaghu;
ẹphe anwụshihukota.

Ndu oke amadụ bẹ oowofujekwa;
ọle ọ tọ bukwa nemadzụ
egudeje ẹka wofu pẹ.

21 "Sụ-a; ọnya Chileke
tụkokwaru iphe, ndiphe eme
hụmakota;
tẹme ọ nọdu ahụmakotaje
ẹka ẹphe zọru ọkpa.

22 Ọ tọ dudu ẹka agba ọchii,
dụ nụ; ọphu ọ dudu ẹgube
dadishi, dụ nụ,
bụ ẹka ndu eme ẹjo-ememe
e-je edomia onwopẹ.

23 Ọ tọ dudu Chileke mkpa
kẹ gẹ ya bya awata enyocha
nemadzụ ọzobaa;
mbụ kẹ g'ẹphe bya anọdu iya
l'iphu k'ikpe ọzobaa.

24 Ọ too jejedu akpata ishi tẹme
l'ọ chikaa ndu oke amadụ;
bya ahọ ndu ọzo dochia
ọnya pẹ.

25 Eshinu ọ makọtaru iphe,

- ephe eme
 be oomekpeje phe l'enyashi
 gwee phe arakabya.
- 26 L'ọ hua phe ahùhù ẹjo-ipse,
 ephe eme l'edzudzu-ọha;
 ẹka onyemonye a-huma phe;
 27 opfu l'ephe haru
 etso Chileke;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ọ suru g'e mee, duru ọphu
 ephe akpaje ishi ememe.
- 28 Ephe emeje; ndu akpa nri
 echi mkpu, erwuje Chileke
 le nchi;
 k'ọphu Chileke anumaje
 ẹkwa ndu adudu g'ọ du phe.
- 29 Ode ọ bu; ọ -sukwanu le ya te
 eyekpoda ọnu; ?bu onye suru
 iya anma ikpe?
 O -domia iphu iya;
 ?bu onye bya adu ike huma iya?
 Ode ọ kwa iya nwe nemadzu
 bya enweru ọha l'ọphu.
- 30 Oomeje g'onye te emedu ele
 Chileke ta aburu onye-ishi;
 k'ọphu ọ to ọ watadu agbaru
 ndiphe ọnyà.
- 31 O -buru ke ge nemadzu
 su Chileke:
 'O dekwaru mu; ọphu mu
 alaphubaekwa azu l'iphe-ẹji
 onó ọzo;
- 32 Zinaa mu iphe,
 mu taa dudu ike ahuma.
 Mu -mewaa ẹji;
 mu tee emehedu iya ọzobaa.'
- 33 Su-a; ?bu g'ọ du ngu ree
 bu g'i dobesu le Chileke
 a-pfu ngu ugwo l'eka
 i ti kwedu g'izimanu lwa
 ngu azu?
- O kwa ngu e-pfukpopho
 l'onwongu; ọ to bukwa
 mbẹdua. Pfukwaa iphe,
 i maru.
- 34 Ge ndu iphe edoje enya
 yena ọnu.
 Ge ndu mmamiphe,
 l'anu iphe-a, mu epfu-a
 pfunaa su:
- 35 'Jiobu epfukwa opfu onye
 enwedu egomunggo;
 mbu l'opfu iya ta adukwa

omilomi.'

- 36 O dū g'a sū lẹ Jobu bẹ
 aa-hukpoepho ama hu-rwua
 ya l'ishi;
 kele oopfū g'onye ejo-iphe.
 37 O meru iphe-eji; teme o nọdu
 eko Chileke okpa l'ishi.
 Oonoduje l'echilabọ anyi akụ
 ẹka aja anyi ewenu;
 teme o nọdu epfu ejo opfu
 mpfukwase ekpu Chileke."

35

- 1 Elihu nọdu eyekwaro onu,
 ooye.
 2 Sū-a; ?i dobesū l'iphe ono
 bu apfubekoto;
 g'i suru l'apfubekoto nkengu
 ka ke Chileke?
 3 Ole i jikwaru iya nū sū:
 ?Bū urwu gunu bẹ iirita iya?
 Sū: ?Bū gunu bu obunggo,
 dū iya nū l'i haru eme iphe-eji?
 4 Gebe ge mu bya eyeeru
 ngu onu;
 gu lẹ ndu unu l'iya eshi onyà.
 5 Palikpodapho enya lee
 l'akpaminigwe.
 Tabekpodapho enya tatata
 l'urwukpu ono,
 nọ ephekerephe
 ephekerephe l'uzo ishi
 ngu ono.
 6 I -mee iphe-eji;
 ?i mekataru Chileke l'awe?
 Iphe-eji ngu -dukpoo igwerigwe
 g'o dūhabe; ?oo-mebata
 iya gunu?
 7 Teke o bu l'i pfuberekoto;
 ?i nuru iya gunu?
 Tọo ?bu gunu bẹ onata
 l'eka ngu?
 8 Ejo-iphe, iime buepho
 onye dū ge ngu bẹ
 oomekata.
 Apfubekoto ngu bukwarupho
 unwu-eliphe bẹ o dūru.
 9 "Oobujeru; e -menuka
 ndiphe ewere;
 ephe eye mkpu l'onu.
 Ephe echiaha: 'Ojileka togbo';
 kele ndu ike dū l'ebyi
 phe ẹka l'ehu.

- 10 Olee o to dudu onye asuje:
 ?Bu awe be Chileke,
 bu onye meru mu nu no;
 onye ewojeru ebvu-oma
 nu nemadzụ l'enyashi;
 11 onye ka anyi ezi iphe
 eme le g'oozi anu, bu l'eliphe;
 bya emee; anyi ka enu,
 ephe l'eli amaru iphe.
- 12 O to yejeduru nemadzụ
 onu me o -nodu echi mkpu.
 O buru iphe, kparu iya nu
 bu le ndu ejo-iphe
 kunukaru onwophe.
- 13 Tororo iya bu le Chileke te
 eyejedu onu l'arworwo iphoro,
 ephe anoduje arwo;
 mbu le
 Okalibe-kangokotaru-nu te
 eyejedu onu l'egube
 iphe ono.
- 14 ?Denu g'o buchia gube onye
 suru l'i ti humaduru iya
 ahuma ophu be oo-nodu
 angaru nchi;
 mbu gube onye suru l'ikpe
 ngu dabyriru l'atatiphu iya;
 i je l'anodu echeru iya?
- 15 Teme i sukwapfo l'ehu-eghu
 Chileke ta adudu iphe, oomeje;
 ophu okpajedu onye
 eme ejo-iphe ishi.
- 16 Oo ya bu le gube Jiobu
 epfu mkpokoro opfu.
 Iipfu mpfukwase opfu,
 enwedu ishi."

36

- 1 Ophu Elihu ahakwaru
 iphe, oopfu.
- 2 Tabakpoe kwapho nshi
 nwanshi;
 ge mu goshi ngu l'o
 nwebakwaru-a iphe, ee-pfu
 l'opfu ehụ ke Chileke.
- 3 Eka mmamiphe mu shi
 dukwa enya.
 Mu jekwa egoshi l'ikpe
 kaleru onye ono,
 meru mu nu ono.
- 4 G'o dokwaa ngu enya ree
 l'opfu, mu epfu ta
 adukwa ophu bu uka.

- L'onye iphe doru ɛnya doɛbe
 bɛ unu l'iya tɔkokwaru
 nɔdu l'ɛka-a.
- ⁵ Chileke pakwaru ɛka;
 ɔle o to lephuduru
 nemadzɔ ɛnya.
- Ɔ paru ɛka bya ekeru
 jimujimu l'iphe edo ɛnya.
- ⁶ Ndu ejo-iphe bɛ o too
 dobejedu ndzɔ.
- Ɔ nɔdu anɔjekwanu ndu
 aakpa ɛhu iphe,
 rwuberu phɛ nu.
- ⁷ ɛnya ta alufujedu iya
 alufu l'ɛka ndu pfɔberekoto
 nɔ.
- Oomeje; ɛphe lɛ ndu eze
 atɔko buru eze;
 tɛme ɔ nɔdu ekutseje phɛ
 ephekerephe jasɔ l'ojejoje.
- ⁸ Obenu teke ɔ bu l'a tɔru
 nemadzɔ mkpɔro;
 l'ɔdo iphe-ɛhuka tɔru
 iya swɔswia;
- ⁹ bu iphe, Chileke eme bu
 l'oogoshi phɛ iphe, ɛphe meru;
 l'ɛphe meru iphe-ɛji l'ɛka
 ɛphe eku onwophe.
- ¹⁰ Iphe, oome bu g'ɛphe ngabɛ
 nchɔ l'uzo, aakpɔ-ziru phɛ;
 bya asɔkwa phɛ phɔ
 g'izimanu ejo-ememe,
 ɛphe eme lwa phɛ azɔ.
- ¹¹ ɛphe -mee iphe, o pfuru
 bya ejeahaaru iya ozi;
 nweswe ndzɔ phɛ ɔphu
 phɔduru nu aburu phɛ
 eswe ɛhu-ɔdu-guu.
- Nwapha olemole ono,
 phɔduru lɛ ndzɔ phɛ ono aburu
 apha, a-buru phɛ k'oma k'oma.
- ¹² Obenu teke ɛphe jikaru
 l'ɛphe te eyeduru iya ɔnu;
 ɔoburu ogu-echi bɛ
 ee-gude saa phɛ ɔsampfɔ.
- ɛphe anwuhu l'ɛbe ɛphe
 enwe egomunggo.
- ¹³ Obenu lɛ ndu Chileke adudu
 l'obu phɛ ewojuerɔ
 ɛhu-eghu gude suchia
 obu phɛ obu;
 mbu o -kekpɔo phɛ ɛgbu
 g'ookehabɛ;

ephe ta aradu g'e yeru
phẹ ẹka.

14 Ẹphe agbakwohuje nwuhu
teke ephe bukwadu okoroḅya;
tsoru unwoke, a goru lẹ nshi,
agba ukpara laa l'ite lanu.

15 Obenu lẹ ndu eje iphe-ehuka
bẹ ọnafutaje l'iphe-ehuka ono.

Ọ nodu epfuje opfu gude dua
phẹ obu m'ephe nodu
eje iphe-ehuka obu.

16 Ọ kwa mkpu bẹ ọogbaru
ngu.

Oome g'ọ phafuta ngu l'asha
iphe-ehuka dobe ngu lẹ
phorokotoko ẹka
adukpoedu iphe,
akpakube ngu nu;
teme nri, e doberu ngu g'i
ria buru nri, kachaa ree.

17 Obenu lẹ nta-a bẹ ikpe,
e kperu ngu bu ikpe,
gbaru onye ẹjo-iphe.

Ikpe, pfuru ọto yee
iswi-odumma tɔwaru
ngu swiswia.

18 Tɔkwa ẹhu g'ọ tọ du onye
e-gude ẹku deru ngu ye.
B'ekwekwa g'oke uphalazu
chechi ngu iphu.

19 Ẹku ono; ?oo-me g'i ti
noduhe l'iphe-ehuka-a?

Tọ ?ii-gude ọkphehu ngu l'ophu
gude nahu iya?

20 Be lekwa ẹnya udu ẹnyashi
ono,
emeje gẹ ndiphe shi
l'ibe phẹ chihu ono.

21 Tɔnupho ẹhu g'i ti je aghaar
ejo-ememe iphu,
bu iphe, mu ele ẹnya
l'i ka ahata eme l'eje iphe-ehuka.

22 Chileke bẹ e kutseru kele
ike du iya shii.

?Bu onye bu O-zì-iphe,
aatu eyeru iya?

23 ?Bu onye suru asu Chileke:
Waa iphe, ii-me baa.

Tọ ?bu onye suru iya asu l'iphe,
o meru bẹ o mekwaru ẹji?

24 Nyatajekwa kwolita
ozi Chileke,
bu iphe, ndiphe agu ebvu

- gude etu iya epha.
 25 Nemadzụ l'ophu
 hụma-dzuwaru iya.
 A nọdu agbeje ụzenya ele
 iya phoriphori.
 26 Chileke pakwaru eka
 mebyi apapa;
 daghata ge mmamiphe anyi ha.
 O to dukwa onye adu ike aguta
 apha ole o nwaru ndzu.
 27 Oomeje mini; l'ooda paapaa.
 O buru mini ono l'edzeje
 wowooowo awu ala
 l'oma ngele l'oma ngele.
 28 Igwe avuje tsutsutsu;
 l'o dzekwapho mini,
 paru eka wushiru unwu-eliphe.
 29 G'oogudeje erwu erwurwu
 ta adukwa onye o doru enya;
 ophu o dukwa onye maru
 g'oomeje shi l'okpoku iya
 atu egbigwe tarara tarara.
 30 Humanu g'o woru
 ebemu-igwe iya doo
 onwiya mgburugburu;
 bya egude iya ekpuhaję
 eka kachaa omilomi
 l'eze-enyimu.
 31 Oo egube ono bu g'o gude
 elekota eliphe l'ophu.
 O nodu emefuta nri eme
 k'etsutsu iya.
 32 Iphe, jiru iya mkpoji-eka
 bu egbigwe.
 O buru eka du iya ree be
 otuje iya.
 33 Oo ririri be oodeje l'a
 maru l'oobyawaa
 edze oke mini;
 mbu je akpaa l'eswi,
 eeche echeche
 egoshijechakwaa l'igwe
 emewaa ome mini.

37

- 1 Nta be meji etekwa mu
 ophe;
 mbu le meji akufukwa mu
 akufu.
 2 Unu ngabekpodapho!
 Unu ngabe nchi
 numakpodapho olu Chileke!
 Unu numakpodapho ekiri,

o gude ọnu iya asụ!

3 Oomeje; ebemu-igwe aጣ
waawaa l'igwe;
l'o rwuchaa ẹka igwe beru
alì beru.

4 Teke e mechaerupho;
ọ raahaa ọrà;
l'o gude oke olu iya atụ
egbigwe.

Ọphu ọ dudu ọphu oodophuje
azu me ọrà iya gbufuwa.

5 G'olu Chileke egudeje edebe
ririri be du oke ebvu.

Ọ nodu emeje iphe, parụ ẹka;
meghata g'oodobe
nemadzu ẹnya.

6 Ọo ya asuje aka-mini-sunoo
g'ọ daa l'eliphe.

L'ọ bya asukwapho igwe: Ngwa;
dzee mini dzeshia ya ike!

7 Oomeje ge nemadzu
jebuhu ozi;
shi nno goshi onyemonye g'ozì,
ya eje habe shii.

8 Ụnwu anụ anọduje ekpu
ekpukpu ndzu.

Ephe ejeje edomichaa onwophe
l'ime ogba phe.

9 Oke pherephere eshije l'ogba
iya;
teme oyi-atsutsu nodu
eshije le taphutaphu pherephere.

10 Mkpukorophu akamini bu unme,
Chileke turu atutu be ooshije.

Ọ -tụa ya; phosa phosa mini,
doru nyimunyimu akpukoo
ophu.

11 Urwukpu be oogudeje
tsutsutsu mini wu-jia awu-ji.

Ọ buru urwukpu ono
anọduje atụ egbigwe
gbaagbaa.

12 Ọ nodu abujeru; o -zia phe;
ephe alojashia onwophe
waawaa l'eliphe l'ophu;
wata eje ozi, o ziru phe.

13 Erwurwu be o gude bya
g'o gude iya hụa
unwu-eliphe ahuhù;
ozoo gude iya gbaa mini
l'eliphe gude goshi
n-yemobu iya.

14 Ngabekpodapho nchi l'iphe-a

Jobu!

Hakpøepho iphe, iime;
gbukpødapho igo l'òdu-biribiri
Chileke!

15 ?Ì makpøoru gè Chileke
egudeje esede urwukpu
l'akpaminigwe?

?Ì maru g'oogudeje alọ ebemu
phaaphaa?

16 ?Ì maru g'urwukpu adojeru
l'eli iya awūnga l'akpaminigwe?

Ono bukwa eguru ozi, o jeru;
mbụ onye tukuru
iphemiphe makotaru onoya;
17 mbụ gube onye uwe ngu
ekpo okpomoku l'eka
mgboko deru yekete.

Ọ buru iphe, kparu iya nù bu
phèrèphèrè, shi l'uzo ndòhali.

18 ?Ì-dù-a ike mee iphe, o meru;
mbụ mee; akpaminigwe phushi;
g'o meru nkiya phushi
lẹ mgboko-a;
ọ kpoo gbengu g'onyo,
a wuru awuwu?

19 "Kanuru anyi iphe,
anyi e-pfuru iya.

Anyi ta adukwa ike rikobe iphe,
anyi e-pfu.

Ọ buru iphe, kparu iya nù
bu l'uzo anyi gbanukaru
ochii.

20 ?Ee-je epfuaru iya lẹ mu
achọ epfu opfu tọo?

?O nweru onye a nnyaa
rwahaa arworwo g'e
lwee ya tọo?"

21 "A bya lẹ nta-a; nemadzu
te elejekwa enya l'enyanwu,
echi echichi;
mbụ mē igwe bọo gbarara.

22 Chileke abyaakwa. Ọ
dukwa ebvu l'enya bya adu
akpabiri. O shikwa l'isheli abya;
kwaa onwiya akwa lẹ
mkpola-ododo.

23 Ọ kwa iya bu
Okalibe-kangokotaru-nu;
buru onye aka anyi ta
abyadu erwu erwurwu ophu.

Ọ paru aka l'ike-okpu;
mē lekpe ikpe, pfuru oto.

Apfubekoto nkiya paru aka;

ophu oomedu
 nemadzu ewere.
 24 Noo g'ò gude ndiphe
 ñòdu atşu iya ebvu.
 Ndu arı l'ephe maru iphe
 be to gubeduru iphe."

38

Chipfu wataru eye onu

1 Toşudu iya bu; a ñonyaeapho; oke pherephere wata ezizi. Chipfu gbe l'oke pherephere ono wata eyeru Jiobu onu. O şu Jiobu:

2 ?Bu onye epfu iphe pho?

?Bu onye woru enweru
 egomunggo mu rwutoshia;
 l'ebe abu l'onye obu maru iphe,
 oofpu?

3 Rikota onwongu ge nwoke;
 ge mu bya aja ngu aji!
 O kwa gi zaje mu iya!

4 Şu-a; ?bu awe be i no teke
 mu turu okpa mgboko-a
 l'ophu?

Karu mu iya; m'o buru l'o
 doru ngu enya!

5 ?Bu onye turu iya onyeka şu
 l'owa-a g'oo-habe baa?
 ?I maru iya?

?Bu onye gude eri tu l'uswekete
 iya?

6 ?Bu le gunu be a kpobecharu
 okpa iya?

Toşo ?bu onye gbuberu ishi
 mkpuma, gude mgboko;
 7 mbu teke ono, e mecharu;
 kpokpode nchi-aboşu tu
 uzu wata agu ebvu;
 unwu-ojozi-imigwe g'ephe
 hakota gbøaha kwakokoo.

8 ?Bu onye guru uzo gburumu
 gu-buru eze-enyimu ye
 l'azu teke ono, o meru
 kpukungu kpofuta l'epho
 ne iya ono?

9 Noo teke mu woru
 urwukpu mee uwe yee ya;
 bya eworu şukiribaa
 øchii phua ya g'ekwa;
 10 bya akpaaru iya oke
 øka oo-jeberu;
 bya aşu-chia ya woru iya
 gua kpukpurukpu.

11 Noo teke mu şuru: "Lekwa

ẹka ii-jeberu; ba ghatakwa
ẹka ono!

Lekwa ẹka akparamini
ngu e-ku onwiya
jeberu gburu.”

- 12 ?I sujewaru nchi-aboḥu
l'owa-a iphe, oo-me baa?
?Ozoo karu geregere utsu
l'owa-a ẹka rwuberu iya nu
baa?
- 13 ?I sujewaru iya g'o je
egudegbaa ẹka l'igburonu
igburonu mgboko
jia ya phulaphula jishia ya
ndu ẹjo-iphe?
- 14 Mgboko l'ophu kpuru
oronmono g'urwa, e gude
eme ohubama;
teme o nodu aduje rwarji
g'uwe.
- 15 Ndu ẹjo-iphe be e te
ekwedu g'iphoro duru;
teme a nyakwoshichaa phe
ẹka ephe shi palichawa
ephekerephe.
- 16 ?I jejewaru ije jervua
ẹka oke-enyimu agba
deredere?
?I jejewaru ije l'eka enyimu
bu utubuku?
- 17 ?E goshijewaru ngu
onu-abata ali-maa?
?I humajewaru ẹka eeshije
abahu l'onyono onwu?
- 18 ?I rijekpowaru iya;
o doo ngu enya su ge
mgboko-a l'ophu habe
phorokotoko?
Karū mu iya me o -buru l'i
tukoru iphemiphe-a
makotaru!
- 19 ?Bu awe be eeshije eje
ẹka iphoro bu?
?Bu awe be ochii chiru
upfu yee?
- 20 ?I du-a ike dua ndu ono
g'ephe lagbaa ẹka ephe
shigbaa?
?I maru ọzo, eeshije eje ẹka
ephe akwaje?
- 21 Mu maru-a l'i makotaru
iphemiphe ono;
eshinu a nwadaru ngu
teme e mee iphemiphe ono.

- I nọwaru ndzụ nọgbawaa
 apha, dụ igwerigwe!
- 22 ?I bahujewaru l'ulo ẹka
 aakubeje aka-mini-sunoo?
 Tọo ?i humajewaru ulo
 ophu aakubeje ire egbigwe,
 23 buro iphe, mu doberu
 kwaberu teke iphe-ehuka a-bya;
 mbu kwaberu mboku ogo
 a-da.
- 24 ?Denu gbororo, eeshije eje
 ẹka iphoro futaru;
 ozoo ẹka pherephere ọzo
 enyanwu-awawa
 eshije dzuru mgboko?
- 25 ?Bu onye gbuwaru osawawara
 togbo;
 o buru ọzo, mini eshije edze;
 bya atogboru egbigwe ọzo,
 oo-nodu eshi.
- 26 O nodu egudeje iya agba
 mini l'eka nemadzu te
 ebudu ebubu;
 mbu echiogu, adudu onye
 bu iya nu;
 27 gude iya mee ge ncharacha
 ali, adudu iphe, du iya nu
 ngu-jia epho wata
 efushi eswa ophuu.
- 28 Mini ono, igwe edzeje ono;
 ?o nweru nna too?
 Mbu-a ?bu onye nwuru iji,
 akwa akwakwa?
- 29 ?Bu nwanyi ole nwuru
 mkpukorophu mini oyi?
 ?Bu onye tsuru ime
 mkpukorophu iji mini ono,
 eshije l'imigwe adashihu ono,
 30 bu iya emeje mini l'o
 kpukoo ophu du
 ge mkpuma;
 mbarabata ogbumini ahuko
 ahuko?
- 31 ?Ii-du-a ike swikobe
 kpokpode, Puleyadesu?
 Tọo ?i du ike atoshi
 kpokpode, Orayonu
 go nodu nanu nanu?
- 32 ?I du ike eme kpokpode,
 dugbaa nu g'ephe
 futaje teke gbaru phe nu?
 Tọo ?i du ike edu kpokpode,
 Beya; yee unwu iya?

- 33 ?Ị maru ekemu, a tūru doberu iphe, bu l'imigwe?
 ?Ị-dụ ike mee g'ọ buru g'ọ
 dụ l'imigwe bu g'ọ-dụ l'eliphe?
- 34 ?Ị dụ ike ara ọrà g'ọ rwua
 ẹka urwukpu nọ;
 ọzoo g'ị ratsua mini
 l'a-gba utso, e-ri ngu nụ?
- 35 ?Bụ ngu atufuje ire egbigwe
 g'ọ tsoru uzo iya?
 Ẹphe -jeshia; ?ephē abya asu
 ngu l'ephē ejeakwa ozi,
 i ziru phẹ?
- 36 ?Bụ onye nuru ọkpoma
 egomunggo;
 bya emee g'iphe doje
 uche ẹnya?
- 37 ?Bụ onye bẹ mmamiphe
 iya rwuru k'aguje
 urwukpu ọgu?
 ?Bụ onye awụshije itemini,
 suru l'imigwe;
 38 mę urwuku hukọephe
 ahuko; bya anmaa agbadagba.
- 39 “?Bụ ngu ejeje akparu
 nyee oduma nri;
 bya anụ-jije unwu iya
 ẹpho g'ẹgu ta aguhe phẹ;
 40 m'ephē tuko nọdu
 l'ime ọgba phẹ;
 ọzoo l'ephē tukuru gearu
 l'ote ẹka ẹphe e-gbu anụ?
- 41 ?Bụ onye anuje okpoko-ọhà
 nri, ẹphe erije;
 teke ono, unwu iya
 anọduje echiru Chileke
 mkpu nri tsoru
 ẹkameka aghaphe achọ
 nri, ẹphe e-ri?”

39

- 1 ?Ịmajeru teke eghu-ọswa,
 bu l'úbvú nwuru nwa?
 ?Ịhubeje ama l'ọwa-a teke ne
 ele anwu nwa baa?
- 2 ?Ịguje ọnwa ole,
 ẹphe anọje tẹme ẹphe
 atsua ime?
 ?Ị maru teke ẹphe ezedaję
 gędegede?
- 3 Ọbujeru; ẹphe -bya ezeda;
 ẹphe egbushi ikpere l'alị
 woru nwa phẹ nwua.

- Ime, shi eme phẹ nụ
 aburu sarimu.
- 4 Ụnwu iya ọbu agbashia ike
 nọdu l'ime ẹgbudu
 l'eka ono vua vughee.
 Ẹphe aparu ne phẹ ono haa
 gbakashihu;
 ẹphe ta lwapfutabaedu iya.
- 5 ?Bụ onye haru
 nkapfu-igara-ọswa;
 ọ nọdu akpaphe;
 ọphu ọ dudu iphe,
 eme iya nụ?
- ?Bụ onye toshiru phẹ haa;
 ẹphe nọdu ejeje ẹka du
 phẹ ree?
- 6 Echięu alị ọkponku bẹ mu
 nukpoeru iya phọ sụ
 g'ọ buru;
 bya emee alị ono,
 buẹpho únú únú ono g'ọ
 buru ẹka oo-buru eburu.
- 7 Wọwoowoo, aanọduje atụ lẹ
 mkpukpu bẹ ọonoduje
 achị ọchi;
 ọphu ọonudu gbagbagba,
 ndu udumalị anọduje ara.
- 8 Ụbvú ụbvú bẹ ọotukoje gbaa
 ophorokpo achọ iphe,
 oo-ri;
 achọkpoephọ nwa
 rwushirwushi ẹswa
 ẹ ya taa.
- 9 ?Atsụ e-kwe-a bya anọdu
 meahaa iphe,
 i sụru g'ọ mee?
- Mbụ-a; ?ii-dobe iya-a g'ọ
 nọdu l'eka eeyejeru anụ nri;
 l'ọ nọdu iya l'enyashi?
- 10 ?O duru ọphu ii-du ike
 tụa eri kputa kpuru g'ọ
 jeeru ngu ozi ẹgu;
 ?ozoo ii-gude iya-a kọo
 okoro lẹ nsuda?
- 11 ?Ii-chiru upfu kwẹe ya
 sụ l'ọ shihuru ike?
- ?Ii-paru-a ozi ngu ẹka o
 shihuru ike parụ
 haarụ iya?
- 12 ?Ii-kweta haa ya g'ọ je
 evulataru ngu ereshi ngu;
 vuru iya je akube l'ulo,
 eechishije balị?

- 13 Oke-enu ọsaturichi egudeje
 ẹhu-utso chia ńkù pyaa.
 Ọle ị tji tɔduru ẹbà iya eyeru
 ẹbà korokoro.
- 14 Oke-enu ọsaturichi ono atuje
 ẹkwa l'alì.
 Ọ buru l'alì bẹ ọonoduje kpua
 ya.
- 15 Ọ tọo kpadu ishi k'a nonyaa
 a zoo ya ọkpa zopyaa;
 ọzoo l'unwu anu
 l'a-zopyashi iya.
- 16 Unwu iya bẹ ọonoduje ehe
 anuka anuka g'ephe ta
 abudu unwu iya;
 ọphu ọ kpadu ishi ke
 l'akanya, o seru bu
 ola-l'iswi;
¹⁷ noo kele Chileke ta anuduru
 iya mmamiphe.
- Ọphu o keduru oke
 k'egomunggo nu yẹbedua.
- 18 Ọle o -wokwanuru ńkù iya
 phushia ke ge ya wata
 agba ọso
 l'ọ nyighaaro inya yee onye
 nọ iya l'eli chia phe ebyi.
- 19 Su-a; ?bu ngu nuru inya ike,
 du iya nu?
- Tọo ?bu ngu gbaru nza-inya
 phushi iya l'olu;
 ọ du ke nwa
 buyabuya ono?
- 20 ?Bu ngu meru iya;
 ọ nọdu anoduje apfu
 shooshoo g'igube ono;
 o -zia unme fuu;
 ndzu aguhu unwu-eliphe?
- 21 Ọozoje garamu garamu;
 ẹhu atso iya ntumatu
 l'ike du iya.
- Looje enari enari ejepfu ọgu,
 duru iya nu.
- 22 Ọchi bẹ ọochije ndzu-agugu;
 kele ọ tọ dudu iphe,
 ọotsu ebvu;
 ọphu ọola-phujedu azu
 me a haliaru iya ogu-echi.
- 23 Ikpoto apfu, kuru l'ekpa apfu,
 nọ iya le mgbureku
 anoduje azu iya
 yogoro yogoro;
 yele o-gbungerengere arwa.

24 G'o gude awu ke wugelengu
wugelengu be
ooghudujechaa me o
lwee ali elwelwe;
ophu o byadu apfuru doo
me e gbua opu.

25 E -gbua opu ono l'o woru
okwe rwua.

Ogu -nodukwaduro uzenya;
l'o kpotawa egburu iya.

L'o nwaro olu ndu-ishi
ojogu ono;
waa mkpu-ogu, ada nu.

26 "Su-a; ?bu mmamiphe ngu
be okpo-ngwere gude
ephe l'eli?

?Bu ngu meru iya;
o nodu ewojeru hku jasaa
l'uzo ndohali ono?

27 ?Bu ngu ezije ugo g'o phee
phaa phemihu imeli imeli
je anodu kpaafune iya
l'eka du ephekerephe
ephekerephe?

28 Eka onoduje bu l'uji,
no ephekerephe
ephekerephe;
nwaro l'eka ono
jasu nchi abohu.

O buru l'eka ono be oodomije
onwiya.

29 O buru eka ono be onoduje
levu iphe, oo-ri.

O -nodukwaduro uzenya;
enya iya arwutawa iya.

30 Unwu iya amije mee.
O buru eka odzu dabyiru be
yebedua anoduje."

40

1 Chipfu nodu epfukwaro
eyeru Jiobu su iya:

2 "Gube nwophu abaru
Okalibe-kangokotaru-nu
mba;
?i suru g'ikajeru iya iphe,
oo-me?

Gẹ gube onye ono,
ebo Chileke ibo ono
yenaanunu l'opfu-a,
oopfu-a!"

3 Tobudu iya bu; Jiobu bya eyeeru
Chipfu onu su iya:

4 “Mu bukwa onye ta abadu ịe
mkpa.

?Denu ịe mu e-shi jeye onu
l'iphe, iipfu?

Mu woakwaru ịka ịe l'onu.

5 Mu pfuakwaru akpo opfu
lanu; ophu mu
adukwanu ike eye onu
l'ophu iipfu.

Mu bya epfuwa akpo labo;
nta-a be mu tee
pfubaekwa ozo.”

6 Noo ya bu; Chipfu bya agbekwa
l'oke pherephere ono pfuru
yeru Jiobu su iya:

7 Rikota onwongu ịe nwoke;
ịe mu bya aja ngu aji.

Oo epfu g'i yejekwa onu
l'iphe, mu aji ngu.

8 ?Ii-du ike mebyia ikpe,
mu kperu?

?Ii-du ike nma mu ikpe;
k'ophu ikpe a-kaleru gubedua?

9 Odzu-eka ngu; ?o ha ịe ke
Chileke?

Too ?i du ike egude olu ngu
atu egbigwe g'ootuje ono?

10 Ngwanu; gudenu
o-gbu-nwijnwii yee akpabiri
kwaa onwongu akwa!

Yenaa akwabẹ ubvu yee
enweru ịya g'onye
yeru uwe!

11 Gbanwubenu iphu ehuka
ehuka gude goshi l'ehu
eghu ngu eghu!

Lenaa ịya huma iphe,
bukpoo ndu eku
onwophe kuzeta phe ali;
12 mbu lee ịya huma iphe,
bukpoo ndu eku
onwophe mee phe
g'ephe darwua ali!

Tukonu iphe, bukpoo ndu
ejo-iphe mebyishikota
l'eka ephe pfuru!

13 Tuko phe g'ephe ha lia elili l'ali!
Woru phe iphu kpupyabe
ekpupyabe l'ime ilu!

14 Noo teke mu e-kweta ngu
l'ekutara ngu a-du-a ike
dzoo ngu.

15 Lenaa oke anu ono,

bụ behemotu,
 bụ anụ, mu tukuru gụ l'iya
 mee dobe;
 tẹme ọ buru anụ,
 ata ẹswa l'alì g'eswi.

16 Sụ-a; lenaa ẹgube ike,
 dụ iya l'okpa!

Humawaro ẹgube ike,
 dụ iya l'akwara akwara,
 gbashiru iya l'ẹpho!

17 Ọdzu iya anọduje enwunga
 g'oshi sida.

Anụ anụ, dụ iya l'utapfu
 ligbachaaru eligba.

18 Okpu iya bụ mkpurukpu
 onyirubvu bẹ ọ bụ.

Oshi-okpa iya buru mgborígwè.

19 Oo ya kachaa shii l'iphe,
 bukpo iphe,
 Chileke meshiru dobe ẹ
 mgboko;
 ọle onye ono, meru iya nù
 ono egudejele-a
 ogu-echi iya zaa ya ntse.

20 Úbvú úbvú anọduje ewotaru
 iya iphe, ẹphe metaru;
 tẹme anụ, bu l'egbudu
 g'ẹphe ha nọdu
 anọduje iya ntse ebvu
 ebvu.

21 Oozeje ẹ mkpula oshi lotusu;
 woru onwiya domia ẹ
 mkpula ẹswa, nọ l'uda.

22 Oshi lotusu ono egudeje
 ẹpfukala, dụ iya nù
 gude domia ya.

Ekali oshi wilo nọ-pee ya
 mgburugburu.

23 Mini -nọdu atụ kpereree;
 o too yedu iya ebvu.

Ọphu ọ dudu iphe,
 eme iya nù
 m'obetakpọo ẹnyimu
 Jiódanu gbaa utso
 sùbe iya l'onu.

24 ?Bụ onye suru iya egude
 m'ọ nọdu ele iya ẹnya?

Tọo ?bụ onye suru
 g'ọo-nmata iya swọo
 ya imi?

ikokoro nmata
 ejo-oke-agiyi,
 bu Leviyatanu;
 ozoo tua ya eri l'ire woru
 libe elibe?

² ?Ii-du ike ye iya eri l'imi
 lipyia;
 ozoo woru ikokoro dzube
 iya l'agba?

³ ?Ii-du-a ike mee ya g'o wata
 ngu arwo su g'i
 phuaru iya obu-imemini?

?Oo-gozeta olu pfuru opfu nu
 ngu?

⁴ ?Ii-du-a ike mee g'unu l'iya
 gbaa ndzu
 g'o buru ohu ngu jasu
 g'ii-no-beru?

⁵ ?Ii-du-a ike mekoshi iya
 g'eemekoshije
 nwenu-a?

Ii-woru iya haaru
 unwumgboko ibe ngu
 g'ephe gude bvu ebvu?

⁶ Ndu agba ngho; ?ephe e-kwe
 ngu iya-a onu?

Too ?ephe e-ke iya l'ehu l'ehu
 g'ephe ha agba ngho obu?

⁷ ?Ii-du-a ike gude mkpirikpu
 mkpirikpu igwe
 gbajashia ya akpo?

Too ?ii-du ike gude ikekee
 suwaa ya ishi?

⁸ I -byikpoo ya aka ebyibyi
 ophu be ii-nyata-a iphe,
 gu l'iya jeru.

I tii laphubaedu iya azu
 ememe.

⁹ I -dobekpoo enya l'ii-mekpe
 iya; maru l'oo uka be
 i dzuru.

I -humakpoo ya nu ahuma be
 ike bvuwaru ngu.

¹⁰ Eshinu o dudu onye agirigo,
 no iya l'ehu suru
 ke g'o je akpatsu
 ejo-oke-agiyi;
 ?buchia mube Chileke be
 nemadzū suru k'etso opfu?

¹¹ ?Bu onye abya asu l'owa-a
 iphe iya, aka mu du
 baa ge mu pfua ya
 ugwo iya?

- Noo kele iphemiphe,
 nọ lẹ mgboko bụ nkemu.
- 12 “Mu taa hakwa gę mu ta tų
 ọnu ọkpa ejo-oke-agiyi ono;
 tųa ọnu g’ọ dų-be ọkpehu
 yęe g’ọ bų-be anų,
 dų ùbvù l’ęnya.
- 13 ?Bų onye sųru iya aswa
 akpọ?
 ?Bų onye a-dų ike parų
 odogoro eje iya l’iphu
 lẹ ya eje iya ya eyeye?
- 14 ?Bų onye a-tųkponu ama
 k’eye iya ajaha ọnu,
 o gude phengara phengara
 eze kpọọ ọkpokuu
 gbaa mgburugburu?
- 15 Okpurukpu iya bę iphe,
 kpọru iya giriri bų
 iphe-mgbobuta-ọgu,
 nọchaa huru ahuru;
 bya anọduchaa nwibe iya
 ntsentse;
 16 mbų l’ęphe nọchaa
 onwophę ntsentse
 shingushingu;
 k’ophu pherephere te
 eshidu mgbaka iya
 abahų iya l’ęhu.
- 17 Ęphe rakųbecharu nwibe pę
 arakube.
 Ęphe tųgbaru nanų k’ophu
 a taa tųwadu iya ębo.
- 18 O -zee uze; icheku-ọku
 aghashihu.
 Ęnya iya dų g’ęka ęnyanwu
 keru paa lẹ nchi-abọhu.
- 19 Ọku-ọwa anọduje enwu iya
 phoophoophoo l’ọnu.
 Ękoro-ọku eshi iya agba
 kpítikimu kpítikimu
 kpítikimu.
- 20 Ęnwuru-ọku eshi iya l’imi
 akpų tųutuutuu
 g’ite, e shiberu chiru ęswa
 kųbe iya.
- 21 O -kushi unme l’icheku,
 ọku adųdu l’ọ gbanwuhu ọku;
 tẹme ọku, enwu
 phoophoophoo nọdu
 eshije iya l’ọnu agųshihu.
- 22 Ọkpehu dų iya l’olu;
 k’ophu oomeje gę meji tọfu iphe,

bukpoo onye humaru iya nu.

- 23 Igbigirigbi akpo ehu iya
 rakugbaerupho l'ehu
 nwibe iya;
 k'ophu o dudu onye suru
 iya arakufu.
- 24 Okpoma iya kporu
 gbengugbengu ge mkpuma;
 mbu l'o shihuru ike ge mkpuma,
 eegweje iphe.
- 25 O -gbalihu agbalihu;
 ndzu erwuta ndu ike du.
 Ephe egude ehu-anmanma
 gbaphuazu.
- 26 E -gbua ya ogu-echi;
 o to dudu iphe, oo-me iya;
 ophu o dudu iphe, arwa;
 ozoo ikekee;
 ozoo agugu emeje iya.
- 27 Igwe be onyajiishije g'onye
 anyapyashi owa.
 O nodu emeje onyirubvu
 g'onye eme oshi,
 rehuru erehu.
- 28 Apfu te emejedu iya g'o gbaa
 oso gbala.
 Mkpuma robo nodu adujele
 iya-a g'o bu udzu,
 etsushi ekpu iya.
- 29 E -chia ya mgboro l'o gbenu du
 iya ge chiru iya oshi owa.
 A -nodu atu iya arwa
 swiiswiiswi l'o chile
 iya-a ochi.
- 30 Mkputepho iya atsu nko
 g'igburonu ibiribe mbeji.
 O -wua awuwu l'epuchi l'o du
 g'eka e swiru igwe,
 e gude echi ereshi.
- 31 O -rwuba l'ogbumini l'o
 phuhu uphu g'ite,
 e shiberu l'oku.
 Teke o rwubaru l'eze-enyimu l'o
 tsu gbudugbudu g'eka e
 shiberu manu urwazi.
- 32 Eka o gbaru be mini asoje
 raa bukahu ebo acha
 ke phuuphuu.
 Onye leri enya le mini teke
 ono l'o dobesu l'ogbu-mini
 furu ewo.
- 33 O to dudu iphe,
 du le mgboko-a,

aatu eyeru iya.
 O bu iphe, e meru dobe
 le mgboko; ophu ndzu
 agujeedu iya.
 34 G'iphe ahahabe l'eli;
 o to dudu iphe, oo-gube iya.
 Oo ya bu eze l'iphe,
 bukpo iphemiphe,
 eku onwiya ekuku."

42

1 Tɔbudu iya bu; Jiobu bya
 eyeeru Chipfu onu
 bya asu iya:
 2 Mu maru-a l'i sɔru eme
 iphemiphe;
 l'o to dudu iphe, i tɔberu
 k'ememe, a byaru
 agbanwe agbanwe.
 3 I jiru su: "Bu onye woru
 enweru egomunggo
 ke gube Chileke rwutoshia;
 l'ebe abu l'onye obu maru
 iphe, oopfu?"
 Mu kwetakwaru le mu shi
 epfu iphe, mu amadu
 ishi iya;
 iphe, du biribiri k'ophu mu
 ta asudu iya amaru.
 4 I pfukwarupho su:
 "Ngabekwa nchi;
 ge mu bya aja ngu aji.
 O kwa gi zaje mu iya."
 5 O kwa le nchi be mu
 shi anumaje aka a tu onu ngu.
 Obenu le nta-a be mu
 humawaru ngu l'anya.
 6 Noo g'o gude mu lawaro
 onwomu ash.
 Izimanu lwawaru mu azu.
 Wakwa mu l'ophu l'ime
 urwuku yele ime ntu.

Akpochi opfu obu ishi

7 Tɔbudu iya bu; Chipfu pfuchaa iphemiphe ono yeru Jiobu bya
 epfukwarupho yeru Elifazu onye Temanu su iya: "Ehu eghukwa mu egu;
 o buru gu l'onya ngu phe ephenebo kpatsuru mu iya; kele unu te epfuduru
 mu iphe, pfuru nhamunha g'onye-ozu mu, bu Jiobu pfuru. ⁸ Nta-a bu iphe,
 unu e-mekwa bu g'unu kpata oke-eswi esaa; yee ebili esaa jepfu onye-ozu
 mu, bu Jiobu g'o gude iya gwee ngweja-akpo-oku nu mu l'opfu ehu unu.
 Onye-ozu mu, bu Jiobu epfuru nu Chileke l'iswi ehu unu; mu anata epfupfu,
 o pfuru nu mu. Mu te emeedu unu iphe, mu gege eme unu l'esweswe ono,
 unu meru ono. Noo kele unu te epfuduru mu iphe, pfuru nhamunha

g'onye-ozu mu, bu Jobu pfuru.”⁹ Noo ya bu; Elifazu onye Temanu; yee Bilidadu onye Shuwa; waa Zofa, bu onye Nama gbeshi bya emee iphe, Chipfu suru g'ephe mee. Jobu bya epfuru nu Chipfu; o nata iphe, o pfuru nu iya.

¹⁰ Tobudu iya bu; Jobu bya epfuchaepho nuchaa Chileke l'iswi ehu onya iya phe onoya; Chipfu bya emee ya; o byakwa enweru eku ozo. O bya emee ya iphe, bukpo iphemiphe, o shi nweru hakota g'o shi ha ugbo labo. ¹¹ Unwune iya unwoke me unwany; mekpoo onyemonye, shi mahawaru iya nu byaahaa ibe iya ozo; ephe l'ephe riaha nri ozo. Ephe kpoharu iya iphu; duaha ya obu k'iphe-ehuka ono g'o ha, bu iphe, Chipfu shi woru tukobe iya ono. O nodu abujeru onye byatasharu nu l'ooguderu iya kobo bya egudekwaru iya pho iphe-nchi, e gude mkpola-ododo mee.

¹² Chipfu bya agoru onu-oma nu Jobu le ndzu ophu o mechaaru nofua eme le ndzu ophu o vuru uzo noo. Aturu, o mechaaru nweru du ukporo unu aturu l'unu iri l'ise. Inya-kamelu du unu iri l'ise. Eswi iya, e jigbaru ebo ebo du unu ise. Nkapfu-igara du unu labo l'ukporo iri. ¹³ O nwuta unwoke esaa bya anwuta unwany eto. ¹⁴ Okpara iya ke nwanyi be o guru Jiemima bya agwa otsota iya Kezaya bya agwa k'eto Kerenu-Hapuku. ¹⁵ E-jegbabe ekameka l'alj ono ta adudu eka aahuma onye nwanyi, mapfuru unwu ada Jobu le mma. Nna phe, bu Jobu keru iphe, o nweru gbaa phe teke o keru iya unwu iya ke nwoke.

¹⁶ Ge Jobu jechaaru iphe-ehuka ono be o dzufuaru ndzu noo ukporo apha esaa. O nodu ndzu gude enya huma unwu iya; yee unwu nwanwa iya phe; mekpoo unwu nwanwanwanwa; mekpoo nwanwanwanwa nwanwa iya. ¹⁷ Tobudu iya bu; o mecha nwhu kakpo nka karwee akarwe; nokpo ikpoto apha, du igwerigwe igwerigwe.

Ekwo Ebvu-oma

1

- 1 Ehu-utso be a goru nu onye
 ono,
 yee ndu ejo-iphe ta achidu
 idzu lanu;
 ophu ooshiswetajedu uzo
 ndu iphe-eji;
 ophu o nodujedu l'eka ndu
 epfubyishi ke Chileke no;
 2 mbu onye buepho iphe,
 aduje iya ree bu ekemu
 Chipfu;
 o buru ekemu Chipfu ono
 be onoduje ari l'oriri eswe
 l'enyashi.
- 3 Onye ono du g'oshi,
 e yeru l'aguga nggele;
 o nodu ami mebyi
 l'orwuberu iya;
 ophu ekwo iya
 anwulwashihujedu
 anwulwashihu.
- Iphe, bukpo iphemiphe,
 oome abujeeru iya pho
 upete.
- 4 Obenu l'o to budu egube
 ono be odujeru ndu
 ejo-iphe.
- Ephebedua du g'eswa ereshi,
 pherephere anoduje
 ezikashi ezikashi.
- 5 Oo ya bu le ndu ejo-iphe be
 ikpe Chileke a-nma;
 ophu oodobedu ndu iphe-eji
 l'eka ndu pfuberekoto no.
- 6 Noo kele Chipfu aburu ndu
 pfuberekoto uzo;
 obenu l'uzo ke ndu
 ejo-iphe e-me;
 ephe aburu mkpurupyata.

2

- 1 ?Bu gunu kparu iphe,
 ohamoha gude
 ehu-eghu aba hanyihanyi?
 ?O nwuru inwu-agma be
 ndiphe achi ejo idzu,

enwedu ishi?

- ² Ndu eze, bu ishi ndiphe
akwakọbe k'ọgu;
ndu-ishi dzukọbe;
g'ẹphe tsoo Chipfu ọgu;
tsokwaphọ onye ono,
ọ họtaru g'ọ buru eze
ono ọgu.
- ³ Ẹphe suru: "Unu g'anyi
nyakashia mkpọro ono,
ẹphe gude tųgbabe anyi ono!
Unu g'anyi gbabushia
ẹgbirigba ono,
ẹphe gude kee anyi
ẹgbu ono."
- ⁴ Ọlobuele-a ọchi bẹ onye ono,
sugaru l'aba-eze iya
l'imigwe ono achije pẹ;
mbụ l'ọo ọchi bẹ ọonoduje
ezi Nnajiuphu.
- ⁵ Ọ -nọnyaepfo l'ọ gbanwube
ipfu pfiaru pẹ opfu
ẹhu-eghu;
l'ọ gude oke ẹhu-eghu iya
mee gẹ ndzụ rwuta pẹ.
- ⁶ Ọo-sụ pẹ: "Mu gudewaa
ẹka mu mee onye mu
họtaru;
g'ọ buru eze l'úbvú Zayọnu;
mbụ úbvú ono,
mu doberu nsọ ono."
- ⁷ Onye ọbu, ọ họtaru ọbu sụ:
"Mu e-wotaepfo
ekemu Chipfu tų jala.
Noo kele Chipfu sųwaru mu;
Ọo ngu bụ Nwa mu.
E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụakwaa Nna,
nwuru ngu nụ.
- ⁸ Mu e-woerupho ọha l'ophu
nụ ngu g'ọ buru
okiphe ngu.
Mu e-woru mgboko l'ophu
nụ ngu g'ọ buru alị-ihe ngu;
m'ọ buru l'ị rwọru mu iya.
- ⁹ Ọ buru mgborigwè bẹ ii-gude
buru ishi pẹ;
gude iya kụa pẹ pyaapyaa
g'ite urwa."
- ¹⁰ Ọo ya bụ; unubẹ ndu
bụkwanu eze;
unu kwakwaa ẹnya!
Unubẹ ndu-ikpe ke

mgboko-a; unu ngabekwa
nchi l'okwa ono,
aanmaru unu ono!

11 Unu gudekwa ndzu-agugu
wata ejeru Chipfu ozi!
Unu egude ehu-anmanma
tee eswa!

12 Unu phozeta tsutsua Nwa iya
obu onu l'okpa.

A nonyaa ehu wata iya eghu
eghu;
o mee g'unu buru
mkpurupyata le gbororo;
kele o kwa nwiphe,
ha nwanshii be akpatsuje
iya ehu-eghu.

Ehu-utso be a goru nu ndu
gbapfuru iya nu;
je anodu iya l'eka
zee ndzu.

3

Ebvú-oma, Dévidi deru teke oogbalaru nwa iya Abusalomu

1 Oowaa Chipfu; ndu achi
mu le njo paakwaru igwerigwe!
Ndu wulihuru etso mu opfu
bukwa aguta aguta.

2 Ndu epfuru mu nu su le
Chileke ta adzotadu
mu pakwapho
igwerigwe.

3 Olobu Chipfu; o kwa ngu bu
onye egbobutaje mu nu.
Oo ngu bu onye emeje;
l'aakwabé mu ubvu;
bya aburu ngu anoduje
ekutse mu.

4 Mu woliru olu mu raku
Chipfu.

O gbé l'ubvu ono,
o doberu nsó ono
zaa mu enu.

5 Mu ze-zeta kuru
mgbenya; kua ya
teta;
kele oo Chipfu
gude ndzu mu.

6 Unubuku nemadzu
ugbo iri ono,
kwakachaaru
no-pee mu
mgburugburu ono
be mu ta atsukwa

ebvu.

⁷ Kwolihuro Chipfu;
Chileke mu;
jiko dzoo mu ro!

Chinaa ndu ohogu
mu eka le nchi;
chitsushia phe;
l'i chishia ndu
ejo-iphe eze l'onu.

⁸ Oo gube Chipfu
adzoje nemadzu.

Gonuru onu-oma ngu nu ndu
nke ngu.

4

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu; g'a
kpuru une ye iya*

¹ Zaa mu enu me mu raku ngu;
jiko Chileke mu; onye
pfuberekoto.

I gbaru mu mkpu teke mu shi
eje iphe-ehuka.

Jiko phuru mu obu-imemini;
numaro epfupfu,
mu epfu anu ngu!

² ?Bu teke ole be unube
unwu-eliphe a-ha egude ubvu,
a kwaberu mu eme iberezi?

?Bu teke ole be unu e-yeberu
obu l'iphe, enwedu ishi;
mbu woru onwunu haaru
iphe, abudu okpobe iphe?

³ Oe ophu unu a-maru bu le
Chipfu hotawaru ndu
yeru iya obu doberu
onwiya.

Mu -chiku Chipfu be oozaje
mu enu.

⁴ Ehu -ghuaha unu eghu;
unu te ekwekwa
g'ehu-eghu obu kpataru
unu eme iphe-eji.

Unu zekpoepho nwapyakoo
l'iphe, unu azeje aze;
too nwehu ria ya ariri;
no-kirishia.

⁵ Ge ngweja, unu a-nodu egwe
anu Chileke bukwaru
ngweja, du iya ree.

Unu adakobeje Chipfu.

⁶ Ikpoto nemadzu asuje:

“?Jiko Chipfu; mebanaaru
anyi iphe oma.

Mena g'iphe duru anyi le
ree!”

7 Obenu l'ehu-utso ophu i meru;
o nodu atso mbedua
be kakwa ophu atsoje
phe nu;
me iphe, ephe meberu
l'opfu phe mehu shingushingu.

8 Mu a-to-kpoepho nwehu
ze-zeta kuru mgbenya
l'ehu-guu;
kele oo gube Chipfu kpoloko
emeje ge mu maru l'o to
dudu iphe, suru mu emebata.

5

Ebvu-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu; g'a phuru ototo ye iya

1 Jiko Chipfu; ngabenu nchi
numa olu mu;

Jiko ge ude, mu atsu rwua
ngu ro l'ehu!

2 Gube Chileke mu, bu onye
Eze mu;
ngabenu nchi numa mkpu,
mu echi echiku ngu!

Noo kele oo ngu be mu epfu
anu.

3 Gube Chipfu; utsu g'utsu be
inumaje olu mu.

Mu ewojeru mkpa mu
dooru ngu giriri; daa
ngaberu ngu utsu g'utsu.

4 Chileke; i ti budu onye
ejo-iphe aduje ree.

Ophu iikwejedu ge ndu eme
ejo-ememe no-kube
ngu.

5 Ndu eku onwophe ta adudu
ike apfuru l'iphu ngu.

Iphe, bukpo ndu eme iphe,
adudu ree be dukota
ngu ashi.

6 Iphe, bukpo ndu anoduje
adzu aka be iimeje
g'ephe buru mkpurupyata.

Ndu egbu ochi; yee ndu ugho
be gube Chipfu anoduje
akpofu akpofu.

7 Obenu le mbedua a-byaje
l'ulo ngu;
eshinu i yeru mu obu.

- O búru ntsumebvu bẹ mu
 e-gudeje gha iphu
 l'eze-ulo ngu, dù nsọ
 baarụ ngu ẹja.
- 8 Kpọ-ziaru mu ọzo jiko Chipfu
 eshinu ị bú onye
 pfuberekoto.
- Kpọ-zinaaru mu ọzo;
 m'obvu ndu achị mu
 lẹ njo.
- Menaa g'uzo, ịicho gẹ mu
 shia doo mu ẹnya.
- 9 O tọ dudu opfu, shi phẹ l'onu
 mẹ nanụ, e gude ẹka.
- Obu phẹ bú iwashị tukoru
 iya sweta.
- Ire phẹ bẹ ẹphe egudeje aja
 nwibe phẹ ajaja;
 obenu l'iphe, nọ phẹ l'ime
 obu anọduje eshi
 ishi g'ilu, gheru onu.
- 10 Jiko Chileke; menaa g'iphe-ẹji,
 ẹphe eme tukoru phẹ l'ishi!
 G'idzu, ẹphe chịru nmakwaa
 phẹ g'onyà.
- Chishichaa phẹ Chileke;
 noo kele ẹphe
 kwefunukawaru ngu
 ike;
 teme ẹphe nọdu anọduje
 atupya ngu tekenteke.
- 11 Obenu-a; g'ẹhu-utso bukwaru
 kẹ ndu agbabajẹ l'ime
 ngu je anọdu
 zeeru ndzu.
- G'ẹphe guje ebvu ẹhu-utso
 jasụ lẹ tuutuutu lẹ
 miiimiii.
- Gbochitenu phẹ Chileke!
 G'iphe, bukpuo ndu yeru
 ẹpha ngu obu etee ẹswa.
- 12 Noo kele ọo gube Chipfu
 agojeru onu-oma nù
 ndu pfuberekoto.
- Iigudeje l'ọo l'ẹphe dù ngu
 l'obu gbobuta phẹ.

6

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nù onye-ishi ebvu; g'e
 gude olu-edede gụa ya;
 g'a kpọru une ye iya*

1 Gube Chipfu; te egudekwa

- ẹhu-eghu baaru mu
 mba!
 Te egudekwa ẹnya,
 ata ngu kp̄itikpiti h̄ua
 mu ah̄uh̄u!
 2 Ph̄uaru mu obu-imemini
 jiko Chipfu;
 kele mu eyifuwa eyifu.
 Mee g'ẹhu d̄u mu ike;
 kele ẹhu mu l'ophu
 t̄uko aph̄ukota mu
 kpar̄ikpari.
 3 T̄eme meji n̄odu at̄ofukwa
 mu ph̄o at̄ofu.
 S̄u-a; ḡube Chipfu; ?b̄ukpoo a
 -n̄oo jas̄u teke ole
 b'ji-gbaru mu mk̄pu?
 4 Lwaphutan̄u az̄u Chipfu;
 bya agbaf̄uta mu ḡe mu
 dz̄uru ndz̄u. Ph̄unaaru mu
 obu-imemini; dz̄o mu r̄o!
 5 Kele; onye nwuhuru n̄u
 ta anyataekwaru ngu.
 ?B̄u onye a-gb̄e l'al̄i-maa
 ekele ngu ekele?
 6 Mu ts̄uakwaru ude jas̄u ike
 bv̄u mu.
 Ẽnyashi mb̄oku-mb̄oku b̄e mu
 azeje l'iphe-azeje mu
 kwak̄ota ek̄wa
 mk̄p̄urumk̄puru.
 Oph̄u o d̄udu mb̄oku,
 a n̄oghajeru g'ẹn̄ya-mini
 ta agba utso l'iphe,
 mu azeje azeje.
 7 Aph̄u, ts̄oru mu n̄u mewaru;
 mu raa ek̄wa aph̄u
 ragaraga.
 O mewaru; oph̄u mu
 aph̄u-rwēdu aph̄u-rwe;
 o b̄uru iphe, ndu ach̄i mu
 l̄e nj̄o kpar̄u.
 8 Unu t̄uko par̄u mu haa;
 unub̄e ndu ono, eme iphe,
 ad̄udu ree ono;
 kele Chipfu n̄umawaru
 olu ek̄wa mu.
 9 Chipfu n̄umawaru arworw̄o,
 mu rw̄oru iya.
 Epfufu, mu epfu an̄u iya
 rwuwaru iya nch̄i.
 10 G'e kpukwaa ndu ohogu mu
 iphu l̄e nt̄u;

gẹ meji tófukwa phẹ.
 G'ẹphe tsekwa iphu ẹgwegwa
 gude iphere laphu azụ.

7

*Ebvú-aphụ, Dévidi gụrú nù
 Chipfu lẹ k'iphe, Kushi, bụ
 oshilokpa Benjaminu pfuru*

¹ Gube Chipfu, bụ Chileke mu;
 ọ kwa l'ime ngu bẹ
 mu gbabarụ je ezeeru
 ndzụ mu.

Dzọnaa mu dzọta l'ẹka iphe,
 bụ ndu achị mu nù;
 jiko nafuta mu rọ!

² Ọdumeka bẹ ẹphe e-gudekwa
 mu labushia nanụ nanụ;
 g'onye agụ dzugburu;
 ẹbe adụ onye ọzo, mu nweru,
 a-gbaru mu mkpu.

³ Gube Chipfu, bụ Chileke mu;
 a -gufukwa lẹ-a:
 l'o nweru iphe, apfuduru-oto,
 mu mejeru;

⁴ mbụ m'ọ -buru l'o nweru
 onye opfu aduduru mu l'iya,
 mu mejeru ẹjo-iphe;
 ọzoo lẹ mu natajeru ndu
 achị mu lẹ njọ iphe k'ẹhuka;
 lẹ bẹ adụ iphe, kparụ iya nù;

⁵ ọo ya bụ gẹ ndu ohogu mu
 ono chĩa mu gude;
 zọwa mu rọ ọtilitoli;
 wowaruro ùbvù ono,
 aakwabẹje mu ono rwụa lẹ ntụ.

⁶ Gube Chipfu; kwolihunụ
 l'ẹhu-eghu!

Jiko gbeshinu; nọchia ndu ono,
 l'achị mu lẹ njọ ono ụzo;
 mbụ ndu ono,
 atụ kpereree abyapfuta
 mu ono.

Kwolihurọ Chipfu; kele ọ
 kwa gubedua turu
 ekemu sụ gẹ ndiphe
 kpeje ikpe, pfuru ọto.

⁷ Jiko chikobenu ọha l'ophu
 ono, dzukoberu nù ono;
 g'ẹphe gbaa ngu
 mgburugburu.

L'ị nọ-zeta l'aba-eze ngu
 l'ephekerephe.

- 8 Oo gube Chipfu bu onye
e-kpe ndu ono ikpe.
Jiko Chipfu hanaru mu enge;
kele mu bu onye
pfuberekoto;
ophu o dudu eka uta du
mu l'ehu.
- 9 Gube Chileke, bu onye
pfuberekoto;
gube onye enyochaje ime
obu waa egomunggo;
jiko menaa g'ejo-ememe,
ndu ejo-iphe anoduje
eme buru bugemu!
- Mee ge ndu pfuberekoto
nguru anguru!
- 10 Chileke bu onye egbobutaje
mu nu.
Oo yebedua adzoje ndu obu
phe guru iphoro.
- 11 Chileke bu onye ekpeje ikpe,
pfuru oto;
bya aburu onye egoshije
oke ehueghu iya
mboku-mboku.
- 12 O -lenyaa enya l'izimaru
a-lwa onye ejo-iphe azu;
ophu o dudu;
be oo-wokwaru ogu-echi
iya baa ababa.
- Uta iya be o setaanaru-a ke
kikiki kwaberu ndu
obu.
- 13 Ejo ngwogu iya ono be o
meakwaru dobe;
bya edoziwaa apfu iya,
o meru o nodu ekegbaa
pfupfupfu.
- 14 Lewarog le ndu ejo-iphe
tsutagbaaru ime iphe-eji.
Epho bewaru phe l'ezeda ejo
eregede.
- O buru ntuphu-ire be
ephe e-mechaa nwua.
- 15 Ephe buru iduma;
bya ebvumia ya ebvumi;
ole oo ephebedua
e-mechaa dalahu
l'iduma obu.
- 16 Eregede, ephe agba
l'e-mechakwapho
daphutaru phe azu;
bya adakoru phe l'ishi.

Teme iphe-kpanganga,
 ephe meru ndu ozo be
 a-lwaphutakotaru phe azu.
 17 Mbèdua a-nòduepho ekele
 Chipfu ekele l'ò bu
 onye pfulerekoto.
 Mu agua ebvu gude tua
 onye ono, bu
 Okalibe-kakota-shii
 onoya epha.

8

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gudeje
 ngwa ebvu, jita gua ya*

- 1 Gube Chipfu, bu Nnajiuphu
 anyi;
 epha ngu nyiberu anyibe le
 mgboko l'ophu.
 Gube onye woru odu-biribiri
 ngu dobe doghaa igwe.
- 2 I mewaru unwegirima;
 waa ndu angu era;
 ephe wata ngu aja ajaja;
 m'obvu ndu ohogu ngu;
 shi nno mee g'onu
 buru ndu ohogu ngu ono;
 waa ndu eme g'ephe
 gwata ngu ugwo
 iphe kpurukudukuu.
- 3 Teke mu leri enya l'igwe
 l'ophu, bu iphe, i gude
 mkpushi-eka ngu mee;
 mbukpoo onwa me
 kpokpode, buchaa iphe,
 i meru ememe dobe;
 4 be mu asuje: “?Bu gunu
 be nemadzú bu; ke
 g'iiri-vuje iya?
 ?Bu gunu be unwu-eliphe,
 bu ke g'iiletaje phe enya?”
- 5 I meru iya; ophu iphe,
 unwu imigwe gude
 sengoo ya
 ahakpodanu g'enya-nvo.
 I kpueru iya
 o-gbu-nwijnwii
 g'okpu-eze; bya akwabé
 iya ubvu, paru eka.
- 6 I nuru iya ike g'o letakota
 iphemiphe, i meru
 ememe enya;
 bya emee g'iphemiphe

nòdukota iya l'èka;
 7 mbü g'aturu; yëe eghu;
 waa eswi;
 waa anü-ëgbudu g'ëphe
 hakòta;
 8 më ënu, ephe l'eli;
 waa ëma, bu lë mini;
 mëwaro iphemiphe,
 bu lë mini g'ëphe ha
 nòdukota iya l'èka.

9 Gube Chipfu,
 bu Nnajiuphu anyi;
 ëpha ngu nyiberu anyibe
 lë mgboko l'ophu.

9

*Ebvü-oma, Dévidi deru nü
 onye-ishi ebvü; g'e gude olu
 ebvü, "Èkwa Nwa" gúa ya*

1 Gube Chipfu; mu e-gude obu
 mu l'ophu ekele ngu
 ekele.

Mu a-nòdu epfukashi
 iphe, dù biribiri,
 iimeshigbaa.

2 Èhu a-nòdu atso mu utso;
 mu egude ngu ete ëswa.

Mu agü ebvü etu ngu ëpha;
 gube
 Òkalibe-kangokòtaru-nü!

3 Ndu òhogu mu tsuphuwaru
 azü!

Èphe vukotawaru iphe daa;
 bürü mkpurupyata
 l'atatiphu ngu!

4 Noo kele i kpewaru ikpe,
 pfüru òto bya ahaaru
 mu enge.

Ì nò l'aba-eze ngu kpee ikpe,
 pfüru nhamunha.

5 Ì bawaru òhamoha mba;
 bya emee ndu ëjo-iphe;
 ëphe bürü mkpurupyata.

Ì mewaru g'ëpha phe
 chíhu achíhu jasü
 lë tuutuutu lë
 mjíimii.

6 Ndu òhogu mu phe bë
 nkephe bvüwaru.

Ibe phe a-büerupho ochobu
 jasüru asüru.

Mkpükpu phe bë ì vüwaru
 l'ogbarabvü;

ọphu ọ duedu onye
nyataru iya nu.

7 Chipfu a-buru eze jasụ
le tuutuutu le
mjiimiimi.

O mewaru aba-eze iya ono
g'ọ nguru anguru;
k'ọphu ọo-nọdu iya kpee
ikpe.

8 Oo-kpe ndu mgboko ikpe,
pfuru ọto.

Ikpe, ookpeje apfujeru
nhamunha.

9 Ndu eemekpa ẹhu agbabaje
Chipfu l'eka je ezeeru
ndzu.

Ndu iphe-ehuka byaru
agbabajekwa iya
pho l'eka je edomia
onwophe.

10 Iphe, bukpo ndu maru ngu
nu bu ngu be ẹphe
dakoberu;
kele gube Chipfu teke
agbadoswee ndu acho
ngu amaru.

11 Unu gua ebvu gude tua
Chipfu ono, bu eze le
Zayonu ono ẹpha.

Unu tɔaru ohamoha onu iphe,
o meru.

12 Noo kele yebedua, akpaje
ishi ọchi onye e gburu
egbugbu;
be nyatakwaru phe nu.

Ndu iphe-ehuka byaru -chia
mkpu be ọ to
gbajekwa phe nkuchi.

13 Gube Chipfu; phuru mu
obu-imemini!

Lewaro ge ndu achu mu le njo
akpabe mu ẹhu!

Lofutanu mu l'onu-oguzo maa!

14 Oo ya bu ge mu anodu
l'onu-abata Nwada Zayonu
ono jaa ngu ajaja;
bya etekwaapho ẹswa l'i
dzotaru mu.

15 Ohamoha dalahwaru l'iduma,
ẹphe buru nweka phe.

Ẹphe jewaru ekoda l'ugbu,
ẹphe geru l'onwophe.

16 Iphe, e gude maru Chipfu bu

- g'oogudeje ekpe ikpe.
 Ndu ẹ́jo-iphe egudeje
 ẹ́jo-ememe, ẹ́phe eme
 gbabẹ́ru onwophẹ
 ọ́nyà dalahù.
- 17 Ndu ẹ́jo-iphe bẹ́ aa-chìru ye
 l'ali-maa;
 mbù l'iphe, búkpoo ọ́ha,
 zoharu Chileke bẹ́
 a-lakota l'ali-maa.
- 18 Obenu lẹ́ ndu adudu g'ọ
 dù phẹ́ bẹ́ ọ́ tọ́
 zohajekwa jasuru;
 ọ́phu iphe, ndu ụ́kpa
 ele ẹ́nya lẹ́ Chipfu
 e-meru phẹ́
 abyadù ala kẹ́ mmanù.
- 19 Gbalihukpọ́dapho gube Chipfu;
 g'ọ́ tọ́ bú nemadzù
 l'agbẹ́ ka ngu ike!
 G'e kpee ọ́hamoha ikpe l'iphu
 ngu!
- 20 Chipfu; menaa gẹ́
 ndzù-agugu rwuta phẹ́;
 k'ọ́phu ọ́hamoha ono
 a-maru l'ọ́o nemadzù
 mmanù bẹ́ ẹ́phe bú.

10

- 1 ?Denu g'ọ́ gude i je apfuru
 ụ́zenya Chipfu?
 ?Denu g'ọ́ nwuru i domiru
 onwongu nta-a,
 iphe-ẹ́huka byaru-a?
- 2 Ndu ẹ́jo-iphe egudeje eku
 onwophẹ́ achì nta ndu
 ụ́kpa.
 Gẹ́ ndu ẹ́jo-iphe ono
 nmalahukwa l'idzù,
 ẹ́phe chìru dobe!
- 3 Iphe, ndu ẹ́jo-iphe egudeje
 aba abaa bú iphe,
 ẹ́phe rìru dobe l'obu phẹ́.
 Chileke bẹ́ ẹ́phe anọ́duje
 epfutoşhi;
 ọ́ búchiaru ndu iphe
 taa asujeduru asuru
 bẹ́ ẹ́phe
 anọ́duje ekutse.
- 4 Ndu ẹ́jo-iphe egudeje eku
 onwophẹ́ jìka achọ́
 Chileke;
 ọ́phu ẹ́phe arivujedu

Chileke ililekpoo.

⁵ Ole iphemiphe, ephe eme
anodujeele-a ejehuru phe.

Ndu achi phe le njo be ephe
akakputeje l'anya;
ophu ephe
ahumajedu ikpe ono,
Chipfu e-mechaa
kpee phe ono.

⁶ Iphe, ephe arije l'obu phe
bu l'ephe buwaa
enwubata enwubata;
l'ephe ta abyadu eje
iphe ehuka.

⁷ Iphe, ejije phe onu ebushihu
ebushihu bu ephe
iphu;
waa agho ugho waa
emekpa nwibe phe eh.

Iphe, ephe akpujeru
l'onu buerupho
eregede yee iphe,
adudu ree.

⁸ Ephe ewohaje onwophe
l'aguga mkpukpu.

O buru eka ono,
ephe domiru onwophe;
kwaberu ndu a-nmada
phe l'eka ono
be ephe anoduje
gbushia ndu enwedu iphe,
ephe meru.

⁹ Oo g'oduma edomije onwiya
l'egbudu kwaberu
unwu-anu-a bu g'ephe
edomije onwophe
kwaberu ndu ukpa.

Teke ephe nmataeru phe
pho; ephe akpuru
phe lashia.

¹⁰ Ndu nmadaru phe l'eka be
ephe egweje arakabya;
jasu ephe eworu enya
kurwua.

Ephe egudeje okpehu phe
kua ndu ukpa ono
pyaapyaa.

¹¹ Ephe arije le Chileke
zohakotawaru iphe,
ephe meru;
mbu le Chileke ghawaru
okotazu;
ophu o byaedu aghaba
enya l'azu huma iphe ono,

ephe meshiru ono.

- 12 Gube Chipfu;
gbalihukpòdapho
agbalihu!
Gube Chileke; palikpòdapho
eka ngu apali!
Ta azòhashinu ndu ono,
aakpa ehu ono!
- 13 ?Denu g'ò nwuru ndu
ejo-iphe anòduje epfutooshi
Chileke?
?Bu gunu meru iphe,
ephe anòduje ari le Chileke
ta adudu iphe,
oome phe?
- 14 Obenu l'itukoje iphemiphe
humakota.
Ihumaje ndu eje iphe-ehuka;
waa ndu agu aphu.
Ophu ichijeduru eka ye
l'iphu utapfu.
Ndu ukpa bu gubedua be
ephe woru ndzu phe
ye l'eka.
Ndu nna phe anòedu buru
gubedua agbajeru phe
mkpu.
- 15 Nyakwonaa ndu ejo-iphe eka;
me ndu eme ejo-ememe.
Vokwaa ejo-iphe, ephe eme
g'oha. Ba ahakwa me nanu.
- 16 Oo Chipfu bu Eze jasule
tuutuutuu le mijimiimi.
Ndu ohozo a-chihu l'ali
ke Chipfu.
- 17 Gube Chipfu; iphe,
ndu du agu rworu ngu
be i numawaru.
Oo gubedua emeje g'obu
nmapfuru phe;
teme i nodu anumaje olu phe.
- 18 Haarule ndu nna phe anòedu enge;
waa ndu eemekpa ehu.
G'unwu-eliphe haa phe
akpaya ishi.

11

*Ebvú, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu*

- 1 Mu woru onwomu ye Chipfu
l'eka.
?Denu g'ò nwuru unu suru
ge mu phee ephephe

g'enu je edomia onwomu
l'eka úbvú dú?

² No kele ndu ejo-iphe woharu
onwophe seta apfu phe
ke kikiki g'ephe gbaa
ndu obu phe
guru iphóró.

³ Eshi ophu e mebyishiwari
itso, gude mkpukpu;
?buhunu gunu b'a suru
g'onye-pfuberekoto
mebaa ozo?

⁴ Chipfu nokwa l'eze-ulo iya,
du nsó.

Eka aba-eze Chipfu no
bukwa l'imigwe.

O buru l'eka ono be onoduje
ele enya le mgboko.

Enya iya atuko unwu-eliphe
l'ophu humagbua.

⁵ Chipfu enyochajekwa ndu
pfuberekoto;
me ndu ejo-iphe enyocha.

Obenu le ndu bu iphe,
aduje phe ree bu
eme ndu ozo iphe
kpanganga aduje iya ashi.

⁶ Ndu ejo-iphe ono be
oo-mechaa dzeeru
icheku-oku yee
oku-nshiegbe g'igwe
edzeje mini-a.

O buru ejo pherephere,
ekpo oku a-buru
okiphe phe.

⁷ Chipfu bu onye pfuberekoto.

Ndu eme iphe, pfuru
nhamunha aduje
iya ree.

Ndu obu phe guru iphóró
e-mechaa huma
iphu iya.

12

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu; g'e
gude olu-edede gwa ya*

¹ Gube Chipfu; bya agbaa
mkpu le ndibe ngu
bvukwaru!

O to duekwa eka
aahumakwadu onye
ire-lanu.

- 2 Onyemonye anọduje adzuru
nwibe iya ụka;
gude opfu-enwunwu
eduphushi nwibe phẹ.
- 3 Gube Chipfu; menaa g'ẹphe
chihu;
mbu ndu ono, enwuru
nwibe phẹ
opfu-enwunwu ono;
waa ndu ono, anọduje etu
onwophẹ oke epha ono.
- 4 Mbu ndu ono, asuje l'ẹphe
a-nọdu epfu g'ọ du phẹ;
l'ọ tọ dudu onye suru
akpo-buru opfu ye phẹ
l'onu.
- ?Bukwanu onye aturu phẹ
iphe, ephe e-pfu?
- 5 Obenu lẹ Chipfu byakwanu
eyeru phẹ onu bya asu phẹ:
“O ruwakwaru teke ya
a-byapfuta unu;
kele ndu ukpa be unu
kpatashiwaru ehu;
teme ndu adudu g'ọ du phẹ
gunukawa aphu unu.
Nta-a be o ruwuaru teke
ya a-gbaru phẹ mkpu ono,
ephe ele enya iya ono.”
- 6 Iphe, Chipfu pfuru
bu okpobe opfu.
Opfu iya ono du g'okpobe
mkpola-ochaa,
a huru l'oku-uzu mgbo esaa
g'o gbuchafu egbuchafu.
- 7-8 Ndu ejo-iphe dzuakwaru
ekameka; teme iphe,
unwu-eliphe gharu iphu
buharu ejo-ememe.
Obenu l'oo gube Chipfu
anọduje eche anyi.
Oo ngu eletaje anyi enya
mkpurumkpuru
g'eka ndu ejo-iphe te erwu
anyi l'ehu.

13

*Ebvú, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu*

- 1 Gube Chipfu; ?bu jasụ teke
ole be ii-zoha-beru mu
g'i zoharu mu owa-a?

- ?Bü jasü l'ojojöje tọ?
 ?Bü jasü teke ole
   bẹ ñghaberu mu azü?
 2 ?Mu a-takpọo nshi jasü teke ole?
 ?Bü je eberu iberu-agma bẹ
   aphü e-ji mu obu eswe
   l'enyashi egube owa-a?
 ?Bü teke ole bẹ ndu ohogu
   mu a-tü-beru okoo
   kpua mu?
 3 Lenaa mu enya gube Chipfu,
   bü Chileke mu;
   yenaaru mu onu!
 Menaa ge mu hüma ọzo;
   a nonyaa mu nwühu!
 4 K'ophu ndu ohogu mu
   ata asüjedu l'ephe
   mekpewaru mu.
 Noo kele ndu achü mu le njọ
   bẹ e-tekwa eswa me
   mu daa.
 5 Obenu l'oo n-yemobu ngu bẹ
   mu dakoberu.
 Mu ete eswa; kele mu maru
   l'ii-dzọta mu.
 6 Mu a-nodu agu ebvü anü
   Chipfu;
   kele o nwübenukaru
   mu enya.

14

Ebvü, Dévidi deru nü onye-ishi ebvü

- 1 Ndu eswe anọduje ari l'ime
   obu phe le Chileke
   ta adüdu.
 Ephe mebyishiwaru
   onwophe;
   bya emewaa iphe,
   Chileke kpọru ashü;
   ophu o düdu m'onye lanü
   eme iphe, dü ree.
 2 Chipfu gbẹ l'imigwe lee enya
   le mgboko-a; mbü l'ehu
   unwu-eliphe;
   ge ya maru ?o nweru onye
   kwarü enya?
 Mbü g'ọ maru ?o nweru onye
   achọ yebe Chileke?
 3 Ole g'ephe ha tükowaru haa
   üzo jephuhu.
 Ephe tükowaru g'ephe ha
   mebyishihukota.

- Ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo
onye lanu eme iphe,
du ree.
- 4 Ọ dukwa ge ndu ono,
eme ejo-ememe ono te
nwedu egomunggo;
mbu ndu ono, anoduje
eri ndibe mu g'onye eri nri;
ofhu efhe epfujedu
anu Chipfu.
- 5 Efhe bu ndu ndu-agugu
rwutaru;
obenu le Chileke no-kube
ogbo ndu pfulberekoto.
- 6 Ọobujeru; ndu ukpa -chichaa
idzu; unube ndu
ejo-iphe akposhia ya.
- Ọle onye efhe gbabarụ l'ime
iya je anodu ezeru ndu
phe bukwa Chipfu.
- 7 Ọ du mu g'e shi le Zayonu
bya adzoo ndu Izurelu.
Jiékpọ e-te eswa; ehu atsọ
Izurelu utso me Chipfu
dophuepho ndibe iya
azu l'onodu phe.

15

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Gube Chipfu; ?bu onye
e-buru l'ibe ngu?
?Bu onye du idu-agma e-buru l'ubvu
ngu, du nsọ?
- 2 Ọo onye enwedu eka uta du
iya l'ehu;
bya abuerupho iphe, pfuru
oto be onoduje eme;
mbu onye efuje ire-lanu,
shi iya l'obu;
3 mbu onye ete evujedu
nwibe iya nvu-azu;
ofhu o mejedu nwibe iya eji;
teme ofhu opfubyishijedu
nwibe iya epfubyishi.
- 4 Onye akpoje ndu du Chileke
eji ashi.
Obenu le ndu atsu Chileke
ebvu be okwabeje ubvu.
Onye abujeru; o -ribua nte le
ya e-me iphe;
l'o mee iphe obu; m'obeta
o jee ebuta iya.

⁵ Onye bụ; o -jie nemadzu
 ugwo; o too ledu ɛnya
 ntukwase;
 ophu oorijedu uphalazu
 l'ishi ndu iswi du mma.
 Onye eme nno be a ta
 byakpoda enwubata
 enwubata jasuru asuru.

16

Ebvu-oma, Dévidi deru

- ¹ Gbochite mu gube Chileke;
 kele o ngu be mu gbabarú
 l'eka je ezeeru ndzu.
- ² Mu suru Chipfu; "Oo ngu bu
 Nnajiuphu nkemu.
 Iphe, bu iphe, du ree, mu
 nweru bu ngu be o shi
 l'eka."
- ³ A bya le ndu duru Chileke
 nsó, bu l'eliphe-a;
 oo ephe bu ndu du akpabiri;
 buru phe kachaa mu
 adu l'obu.
- ⁴ Ndu anoduje akpo ephuhuru
 agwa be mgburwashí-ehu
 phe anoduepho
 aka shii eje.
 Mee anu, shi mu l'eka ta
 abyadu ebe agwa phe
 ono l'onu;
 ophu mu abyadu egude
 onu mu owa-a kpo-ku phe.
- ⁵ Oo Chipfu bu okiphe,
 mu ketaru;
 bya aburu iya buwaa mu
 mkpakó le nswiko;
 mbu l'oo gube Chipfu be iphe,
 mu a-buru no l'eka.
- ⁶ Iphe, e ketaru mu du ree
 dugharu iya eka;
 mbu l'okiphe nkemu dukpoo ree.
- ⁷ Mu a-noduje etu Chipfu epha;
 mbu onye akpo-ziru
 mu uzo.
 Obujeru; o -be l'enyashi;
 obu mu eziahaa
 mu iphe.
- ⁸ Mu anodujeepho arí ke
 Chipfu tekenteke.
 Tekenteke be o no
 mu l'ekutara;
 k'ophu a ta abyadu enwubata

mu enwubata.

⁹ Noo g'o gude ẹhu nọdu
atsọ mu ọtso.

Mu nọdu ete ẹswa l'ime obu
mu;

kele ọ tọ dudu iphe,
byaru emebata mu nọ.

¹⁰ Noo kele mu maru l'ị tji hadu
mu l'ali-maa.

Ị tji hadu onye nkengu,
du nsọ g'o rehu
erehu.

¹¹ Obenu l'i goshichiaru mu ọzo
ndzu.

Anọno, mu anọduje l'iphu
ngu tekenteke emeje

g'ẹhu-ọtso ji mu obu.

Mbu l'anọno, mu anọduje
l'ekutara ngu e-me
g'ẹhu tsoo mu ọtso
jasu l'ojeje.

17

Epfufu, Dévidi

pfuru nọ Chileke

¹ Gube Chipfu; ngabe nchi!
Numa arworo, mube onye
pfuberekoto arwo
ngu!

Togbo nchi numa mkpu,
mu echi echiku ngu;
l'i gbobe nchi numa epfufu,
mu epfu anu ngu;
kele ọ tọ budu ugho be
mu agho.

² Jiko byanu ahaaru mu enge!
Byanu elee ya enya;
maru onye iswi du mma!

³ I nyochawaru ime obu mu;
teme i huwa mu ama
l'enyashi;
bya elerwewa mu enya
okpobe elerwe.

Obenu l'ọ tọ dudu iphe-aji,
i humaru mu l'ehu.

Onu mu be mu kwaberu enya
g'ọ tọ du ejo opfu,
e-shi iya nu.

⁴ A -bya l'iphe, nemadzu
emegbabe; be mu
mekwarupho iphe, i pfuru;
buru ubara yeru ndu iwashi.

⁵ O bu okpa, i toru be mu

anọduje etso;
 ọphu ọ dudu teke ọkpa
 chiswafujeru mu.

⁶ Iphe, mu gude epfu anu ngu
 Chileke bukwa l'ingajeru
 mu nchi.

Gbobenu nchi; numa olu mu!

⁷ Jiko menaa ge mu huma
 n-yemobu ngu ono,
 du biribiri ono;
 gube onye abujeru;
 ndu -gbabaru ngu l'eka
 je ezeeru ndzu
 l'i gude ekutara ngu dzota
 phe l'eka ndu ohogu phe.

⁸ Jifujeru mu ejo-iphe;
 egube ono, aajifuje
 iphe-onuka g'o to rwupya
 akpuru enya ono.

Woru mu domia le mkpula

nkù ngu;

⁹ ge ndu ejo-iphe ta akpa
 mu ehu;

mbu ndu ohogu mu ono,
 no-pheru mu mgburugburu
 eme g'ephe gbua mu ono.

¹⁰ Imemini nemadzu ta
 adujedu phe;
 teme ephe nodu egudeje
 onu eku onwophe.

¹¹ Nta-a abujeru; ekameka,
 mu shiru; ephe etsophe mu;
 no-phae mu mgburugburu;
 eme g'ephe kwatsua mu.

¹² Ephe adzugabejechaa
 g'agu, egu agu;
 o nodu achu anu,
 oo-dzu-gbu;
 mbu l'ephe aduje g'ejo agu,
 nmakpuru anmakpuru
 kwaberu iphe
 e-shita iya iphu.

¹³ Gbalihunu gube Chipfu;
 furu phe!

Menaa g'ephe gbushi
 ikpere huaru ngu
 onu l'ali!

Gudenu ogu-echi ngu
 dzoo mu l'eka ndu
 ejo-iphe!

¹⁴ Gudenu ike nkengu nafuta
 mu l'eka phe;
 mbu l'eka ndu okiphe

nkepẹ kpajiru l'iphe
 kẹ mgboko-a;
 mbụ ndu i meru;
 ẹphe nweru ẹku;
 nweru iya k'etsutsu iya;
 k'ophu unwu pẹ mẹ
 unwu nwanwa pẹ
 e-nweru iphe nweru
 k'anyinyi.

15 Obenu ẹ mbẹdua bẹ e-gude
 apfubekoto hụma
 iphu ngu.

Mu -tehuẹpho bẹ ẹhu-utso
 e-ji mu obu;
 noo kẹle mu a-huma
 ugbugba ngu.

18

*Ebvú, Dévidi, bụ
 onye-ozí Chipfu deru nù
 onye-ishi ebvú*

*Ebvú-a bẹ ọ guru gude kele
 Chipfu ẹ mbọku, Chipfu nafutakotaru iya l'ẹka ndu ohogu iya l'ophu;
 kelekele kẹ
 Sọlu*

(2Sám 22)

1 Mu yeru ngu obu Chipfu.
 Ọo ngu bụ ike mu.

2 Ọo Chipfu bụ
 agbara-mkpuma nkemu;
 bya aburu
 ọlo-ezeru-ndzụ mu;
 bụru onye
 agbafutaje mu nù.

Ọo Chileke mu bụ
 agbara-mkpuma,
 mu agbabajẹ je edomia
 onwomu.

Ọo ya egbobutaje mu g'ọ
 tọ dọ iphe, e-me mu nù.

Ọ bụru iya bụ onye egudeje
 ọkpẹhu iya dzọo mu.

Ọo l'ime iya bẹ mu agbabajẹ
 je anọdu zeeru ndzụ.

3 Ọo Chipfu ono, bụ onye
 gbaru g'a jajẹ iya
 ajaja ono bẹ mu arakuje;
 l'ọ dzọo mu l'ẹka ndu
 ohogu mu.

4 Anwuhu shiwaa chie mu
 egbirigba l'olu.
 Ọla-l'iswi nọdu asọ

gborogboro gẹ́ mini
asọ́-pfuta mu.

⁵ Ẹ́kpa-oyi alì-maa nwúá mu
kpalaa.

Anwúhu shiwaa woru ónyà
gbabẹ́ru mu.

⁶ Ọ́le teke mu eje iphe-ẹ́huka bẹ́
mu rakuru Chipfu.

Mu rakuru Chileke mu;
sù g'ọ́ dzoo mu.

Ọ́ gbẹ́ l'eze-ùlo iya nùma olu
mu.

Mkpú, mu chiru chiku iya
rwua ya lẹ́ nchì.

⁷ Noo ya bụ́; eliphe l'ophu
tehu kparikpari;
nmakọ́ta jííjíjíí.

Ọ́kpa úbvú l'ophu
nmaghukọ́ta anmaghu;
kẹ́le Chileke bẹ́ ẹ́hu eghu eghu.

⁸ Ẹ́nwuru ọ́ku shi iya l'imi
akpú kẹ́ tọtutuutu.

Ọ́ku, shi iya l'ọ́nu afúshi
tukoephọ́ iphemiphe
ekeyyashì.

Icheku-ọ́ku iphe,
o keyyashìru tuko
ẹ́kameka ata pfupfupfu.

⁹ Ọ́ dojaha akpaminigwe
kẹ́ tararara; ọ́ bọ́ru
iya alufuta.

Ọ́chii, gbahuru kẹ́ tsukiribaa
nọ́du iya lẹ́ mkpula
ọ́kpa.

¹⁰ Ọ́ nọ́du l'eli chierobu phezeta.

Ọ́ bọ́ru lẹ́ òkù pherephere
bẹ́ o degeru ezi
phuphuphu.

¹¹ O woru ọ́chii kpuchia onwiya;
mbu l'urwukpú, mini jiru
ejiji bẹ́ nọ́-pheru iya
mgburugburu.

¹² Urwukpú; waa
akamini-mkpuma; waa
icheku-ọ́ku, ata pfupfupfu
shi l'ogbunwíinwii ya
agushihugba.

¹³ No iya; Chipfu gbẹ́
l'akpaminigwe tẹ́
egbigwe.

A numa olu onye ono,
bù Ọ́kalibe-kakọ́ta-shii
ono;

bya ahuma akamini-mkpuma;
waa icheku-oku,
ata pfupfufu.

14 O gbaa apfu iya gude chikaa
ndu ohogu iya.

Ebemu-igwe be o kuru ke
phoo.

Ephe zekota l'oso gbalachaa.

15 Gube Chipfu ziru unme fuu
gbooru ndu ohogu
ngu uja.

Eze Enyimu sokahu ebo;
k'ophu a humachaaru
ohu-enyimu l'enya;
kpuhachaa eka a turu
okpa-ali mgboko; a huma.

16 Chipfu gbe l'imigwe tufu eka;
zu mu gburumu;
gufuta mu l'ogbu-mini.

17 O nafutakwaru mu pho l'eka
ejo ohogu mu;
me l'eka iphe, bukpo ndu
mu du ashi;
noo kele ephe kariru mu eka.

18 Mboku ono, mu eje iphe-ehuka
ono be ephe tsoru mu ogu;
obenu l'oo Chipfu gbataru
mu ike.

19 Oo yebedua kutaru mu dobe
l'eka mu no tusaru eh.

O yeru mu eka nafuta mu l'ogu;
kele mu du iya l'obu.

20 Chipfu buru mu nggo;
kele mu bu onye
pfuberekoto;
mbu kele mu bu onye iswi
du mma.

21 Noo kele o buepho uzo,
Chipfu toru be mu
anoduje etso.

Ophu mu egudejedu eme
ejo-iphe gbakutaru
Chileke azu.

22 Ekemu Chipfu be mu
nwubekotaru enya g'o ha.

Teme ophu mu aghajeduru
iphe, o suru g'e meje
okotazu.

23 O to dukpoda eka uta du
mu l'ehu l'ataphu iya.

Mu sedekpoerupho onwomu;
ophu o dudu ejo-iphe,
mu yejeru eka.

24 Chipfu buru mu nggo;

kele mu bu onye pfuberekoto;
mbu l'o buru mu nggo;
kele mu bu onye iswi
du mma l'iphu iya.

25 Ndu yeru ngu obu be
iigoshije li yeru phe obu.
Ndu duebe ree be iiduebejeru
ree.

26 Ndu obu phe guru iphoro
be iidobejeru obu iphoro.
I nodu emejeru ndu doberu
uzo phe nggodogo
nggodogo g'umere
phe gbaru.

27 Ndu wozeru onwophe
ali be iidotaje;
obenu le ndu eku
onwophe be iiwozeje
ali l'onwongu.

28 Oo gube Chipfu eyejeru mu
oku l'oroku mu.

Oo gube Chileke mu emeje
g'iphoro duru mu
leka ochii agba.

29 Eshinu iyeru mu aka be mu
e-tso ikpoto ndu ojoju ogu.
Igbulo mkpukpu phe be mu
e-nyi; eshinu mu le
Chileke swi.

30 Uzo Chileke be ntucha
adudu m'ilile.

Opfu Chileke bukota okpobe
opfu.

Oogbobutaje ndu gbabarū
l'ime iya je anodu zee ndzu.

31 ?Bu onye buba Okalibe,
du nu, abudu
Chipfu kpoloko?

?Bu onye buba
agbara-mkpuma,
abudu Chileke anyi?

32 Oo Chileke emeje g'ike du
mu.

O buru iya meru uzo mu;
ophu ntucha adudu iya.

33 Oomeje ge mu pfu shoshoo
ge mgbada;
mbu l'oomeje ge mu
pfuru pfushia ike
l'eli ubvu.

34 O zuru mu; mu maru
g'aalwuje ogu;
k'ophu bu l'o to dudu

- m'obeta o buru apfu,
e kweru l'igwe;
mu aduele-a ike gbaa ya.
- 35 Oo gube Chipfu egbobutaje
mu; shi egube ono
dzoo mu.
- O buru ekutara ngu be
iigudeje gudesia mu.
Eka iiyeru mu ekutseje mu.
- 36 I mesataru uzo mu oša;
g'okpa te echiswafu mu.
- 37 Mu gude ošo chia ndu
ohogu mu gude;
opfu mu anmaduru nggu;
jasu mu mee phe;
ephe buru mkpurupyata.
- 38 Mu chiru phe pyakapyaka;
k'opfu ephe ta aduedu
ike gbelibaa ishi ozo.
Ephe zegbaephe ke manyoo
le mgboru okpa mu.
- 39 Oo ike nkengu be mu gude
eje ogu.
- Ndu etso mu opfu be i meru;
ephe gbushiru mu ikpere.
- 40 Ndu ohogu mu be i meru;
ephe ye okpa l'oso.
I mee; mu toko ndu mu du
ashi gbushikota.
- 41 Ephe chiru mkpu;
opfu o dudu onye gbaru
phe mkpu.
- Ephe raku Chipfu;
opfu o yeduru phe onu.
- 42 Mu gweru phe uji mee phe;
ephe du g'urwuku,
pherephere zikashiru.
Mu wushia phe g'epuchi le
gbororo.
- 43 I nafutaru mu l'eka ndu etso
mu opfu; bya emee;
mu mu buru ishi ohamoha;
k'opfu ndu mu eshidu
maru byaru alwakota
mu l'eka.
- 44 Ephe -numa l'owa-a iphe,
mu suru g'e mee baa;
ephe emee ya egwegwa.
Ndu ohozo nodu
ephozekotaru mu.
- 45 Meji tufukota iphe,
bu ndu ohozo ono;
teme ephe nodu eshijegbaa

l'ẹka ẹphe shi wohaa
onwophe phuru
yeyeye byapfuta mu.

46 Chipfu nọkwa ndzụ;
unu tua
agbara-mkpuma
nkemu onọ ẹpha!

Unu kutsee Chileke;
l'ọo ya bụ onye adzọje
mu nụ!

47 Ọo Chileke ejeje agwata
ugwo iphe, ndu ọhogu
mu meru mu.

O meru; unwu-eliphe
nọdu mu ẹ mkpula.

48 Ọonafutaje mu
l'ẹka ndu ọhogu mu.

Oowolije mu eli woru
mu doghaa ndu
etsu mu opfu.

Ọogbafutaje mu l'ẹka
ndu emeje nemadzụ
iphe-kpangangaa.

49 Noo g'o gude mu je
a-pfuru l'iphu ọhamoha
kele gube Chipfu ekele.
Mu a-gụ ebvu gude tua
ngu ẹpha.

50 Onye eze, ọ họtaru bẹ
oomeje g'o mekpee
l'ọgu.

N-yemobu iya bẹ
ọonoduje egoshi onye
ọ wuru manụ l'ishi,
bụ Dévidi yẹe oshilọkpa
iya jasụ ẹ tuutuutuu
ẹ mịmimii.

19

*Ebvụ-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

¹ Igwe l'ophu atụ ọnu gẹ
Chileke dọ-be biribiri.
Akpaminigwe nọdu egoshi
g'oomebe ọna.

² Eswe mbọku-mbọku atụ ọnu
iya; ẹme ẹnyashi nọdu
emeje g'a kabaa ya
amaru.

³ A taa nọdu olu pẹ;
ọphu ọ dọdu iphe,
ẹphe opfu, aanụ ẹ nchi;

- 4 Obenu l'olu phẹ tukurú eliphe
l'ophu ngakọta.
Ozi, ephẹ ezi jerwuchaa ẹka
mgboko beru.
Oo Chileke kpuru ọlo doberu
enyanwu l'imigwe.
- 5 Enyanwu nọdu eshije l'ọlo
iya ọbu kpufuta gẹ nwoke,
luru nwanji k'ọphúú.
Ehu nọdu atso iya gẹ
mkparawa, ike dụ,
l'ẹje atụ ẹgo ọso.
- 6 Ọowaje l'akpaminigwe l'ishi
lanu; o shi l'ishi iya
ono jee jasụ l'ishi
iya ophuu.
Ophu ọ dudu iphe, a-sụ
lẹ ya nọ l'ẹka
okpomọku iya te
erwudu iya l'ẹhu.
- 7 Ekemu Chipfu dẹbe ree.
Oomeje g'obu gụ-zeta
nemadzu.
Omelali, Chipfu doberu ta
angadu anganga.
Oomeje g'onye amazidu iphe
kabaa amaru iphe.
- 8 Iphe, Chipfu turu okpa iya
pfukwaru nhamunha.
Oomeje g'ẹhu tsoo nemadzu
utso.
Iphe, Chipfu suru g'e meje
doru risaa.
Oomeje nemadzu g'ọ
huma-rweta ọzo ree.
- 9 Ntsumebvu Chipfu dụ ree.
Oo-nọ jasụ l'ojeje.
Iphe, Chipfu turu l'ekemu
bụ eviya.
O pfukotaru nhamunha.
- 10 O ka mkpọla-ododo agụ ẹgu;
gẹ mkpọla-ododo ono
aduhabe ree.
Teme ọ tsohaa manụ-enwu
l'utso; m'o rwuhaa
ọ buru ẹbakala-enwu.
- 11 Ọonoduje alọ mube onye-ozí
ngu ẹka lẹ nchí.
Obunggo duru iya onye
anoduje eme iphe,
o pfuru.
- 12 Ọle ọ bú; ?bú onye amajeru
teke ya eme iphe-ẹjí?

Jiko sachafukwa mu iphe-ẹ́jì,
mu meru ọ́phu mu amadù.

13 Yetarù m̀be onye-ozì ngu
ẹ́ka jìko gẹ́ mu te
elekebeje ẹ́nya mee
iphe-ẹ́jì.

Te kwekwa g'iphe-ẹ́jì kapyabeje
mu ẹ́nya.

Ọ́o ya bú gẹ́ mu a-d̀ebe ree;
tẹ́mẹ́ l'á haarù mu enge
lẹ́ mu ta t̀pyajeduru
g̀be Chipfù.

14 Jìko Chipfù; g'opfu,
shì mu l'ònu; mẹ́ iphe,
mu arì l'ime obu mu d̀uje
ngu rọ́ ree;
kẹ́le ọ́o ngu bú
agbara-mkpuma mu;
bya abùru onye agbaf̀taje
mu nù.

20

*Ebvú-oma, Dévidì deru
nù onye-ìshì ebvú*

1 Gẹ́ Chipfù nùmaro olu ngu
nta-a, iphe-ẹ́huka byaru
ngu-a!

Gẹ́ Chileke kẹ́ Jìékọ́pù jìko
gbobutakwa ngu!

2 G'ò shikwa l'ùlo iya,
dù nsọ́ bya agbaarù
ngu mkpu!

G'ò shìnu lẹ́ Zayọnu bya
agbaarù ngu ọ́dzorì!

3 G'ọ́ nyatakwa iphemiphe,
ì m̀ru ẹ́nya nù iya!

G'ọ́ natakwa
ngweja-akpọ́-ọ́ku,
ì gwerù nù iya!

4 G'ọ́ nùkwa ngu iphe,
dù ngu l'obu!

G'ò mekwaa g'iphe,
ì t̀beru jee g'ì t̀beru iya!

5 Ọ́o ya búkwanù g'anyi
at̀pa okoo m'anyi nùmaepho
l'ẹ́ka nkengu kangoru.

Anyi achì-liaru Chileke
anyi ẹ́kwa-ọ́hubama.

Gẹ́ Chipfù mekwarù ngu
iphemiphe, ì rwọ́kotaru
iya!

6 Nta-a bẹ́ mu mawaru lẹ́
Chipfù dzọ́tawaru onye nkiya,

- a wúru manù l'ishi.
 Ọogbeje l'imigwe,
 dù nsọ ono za iya ẹnu.
 Ọ nọdu egudeje ọkpẹhu iya
 mee g'ẹka onye eze
 kangoo.
- 7 O nweru ndu achijeru ọpfun
 kwẹe l'ugbo-inya.
 O nwekwarupho ndu ọpfun
 akpojeru obu ye
 l'inya-ọgu pẹ.
 Obenu l'anyịbedua bu
 ẹpha Chipfu, bu Chileke
 anyi bẹ anyi dakoberu.
- 8 Ẹphebẹdua vukotawaru abali
 dagbua ọchii;
 obenu l'anyịbedua gbẹshiru
 pfunu pfunshia ike.
- 9 Jiko Chipfu; menaa g'ẹka
 onye eze anyi kangoo!
 Nụmaro olu anyi nta-a,
 anyi araku ngu-a!

21

Ebvú-oma, Dévidi deru nù onye-ishi ebvú

- 1 Gube Chipfu; ẹhu atso eze uto
 l'okpẹhu ngu paru ẹka.
 Lewaro egube eswa,
 oote l'i meru; ẹka iya kangoo!
- 2 I mekpọeru iya pho iphe,
 dù iya l'obu;
 ọpfun ọ dudu iphe,
 ọ saru onu su g'i meeru iya,
 i ti meduru iya.
- 3 I gude iphe-oma, nyiberu
 anyibe gba iya ndzuta;
 bya eworu okpu-eze,
 e meru l'okpobe
 mkpola-ododo kpube
 iya l'ishi.
- 4 Ọ rworu ngu ndzu;
 i nẹkwa iya ya pho;
 mbu mee g'eswe ndzu iya
 buru ojeje.
- 5 Emekpe ono, i meru;
 o mekpee ono meru;
 a nọdu akwabẹ iya ubvu,
 paru ẹka apaa.
 I meru; ọ du akpabiri;
 egbu nwjinwii.
- 6 Mbú-a; l'i gowaru iya

- onu-oma ojejoje;
 bya emee g'èhu tsoje iya útso;
 noo kele ì nọ swiru iya.
- 7 Eshinu eze dakoberu Chipfu;
 teme Okalibe-kakota-shii
 yee ya obu bẹ a ta
 abyakwa enwubata iya
 enwubata.
- 8 Èka ngu a-kpachaaaru ndu
 ohogu ngu g'èphe hakota.
 Ndu ì dù ashì bẹ ii-gude
 èkutara ngu zụ pfùurii.
- 9 Teke ii-me g'a huma ngu
 bẹ ìi-hụ phẹ l'òku,
 enwu phoophoophoo;
 mbụ lẹ Chipfu
 a-tukoshi phẹ oke
 èhu-eghu iya;
 gude òku tsupyashia phẹ.
- 10 Ii-mebyishi awa phẹ lẹ
 mgboko-a l'ophu;
 mèkwaaphọ g'unwu phẹ
 chihu lẹ mgboko-a.
- 11 Èphe a-nọdu achikpooru
 ngu èjo idzu;
 gbachaaaru ngu kẹ njo;
 òle o tọ dùdu ophu e-nweru ishi.
- 12 Kele ii-me g'èphe ye òkpa l'òso;
 m'ì setaephọ apfù ngu kẹ
 kíkiki g'ì gbaa phẹ.
- 13 Gube Chipfu; g'e kutsee ngu
 l'òkpehu paru ngu èka.
 Anyịbedua a-nọdu agụ ebvu
 etu ngu èpha l'ike
 dùnukaru ngu.

22

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvu; g'e gude olu,
 "Èle Nchi-abọhu" gụa ya*

- 1 Chileke mu! Chileke mu!
 ?Bụ gụnu bẹ o gude ì haa mu
 nkinyi mu?
 ?Bụ gụnu meru g'o gude ì haa
 mu adzọta je anọdu mu
 uzanya?
 ?I je anọdu g'ì tị numa ude,
 mu atsu?
- 2 Gube Chileke mu;
 eswe l'ènyashi bẹ mu
 arakuje ngu;
 ì tị zadu mu ènu; obenu
 lẹ mu ta anọkirishijedu.

- 3 Ọle ì dúnáa nsọ g'ì dọ;
mbù gùbe onye eze ndu
Ízurẹlu anọduje etu ẹpha.
- 4 Ọo ngu bẹ nna anyi pẹ
dakoberu.
Epe dakoberu ngu;
ì nafuta pẹ.
- 5 Epe rakuru ngu; ì dzoo pẹ.
Epe dakobe ngu;
ọphu i kpuduru pẹ
iphu lẹ ntu.
- 6 Obenu lẹ mbẹdua bu
mgbashiride;
mu ta abudu nemadzu.
Mu bu onye unwu-eliphe
emeje iphe-iphere;
bya aburu onye adudu iphe,
ndiphe guberu iya.
- 7 Iphe, bukpuo ndu ele mu
enya achi mu ochi;
aphuru mu egbonu;
bya ekweru mu une; su:
- 8 “Ọ kwa l'ọ sọru l'ọo Chipfu
bẹ ya boru mkpa iya.
Ngwa; gẹ Chipfu ọbu
nafutanu iya!
G'ọ gbafutanu iya;
eshinu ọ sọru lẹ ya dọ
Chipfu l'obu.”
- 9 Ọle ọ kwa ngu-a kufutaru
mu l'ẹpho ne mu.
Ọ buru ngu meru; mu
dakobe ngu; e -shiro
teke mu angukwadu ẹra.
- 10 A nwuru mu bya ekuru
mu ye ngu l'ẹka.
E -shi teke mu nọ l'ẹpho ne
mu bẹ ì buhawaa Chileke mu.
- 11 Ba nọdukwa mu ọzenya;
kele iphe-ẹhuka nọkwa mu
phakuu;
ọphu mu enwekwa onye
gbaru mu mkpu.
- 12 Oke-eswi, dọ igwerigwe
nọ-pheru mu anọ-pee;
mbù lẹ obobena ndu
Beshanu gbaru mu
mgburugburu.
- 13 Epe sagbaaru ọnu galaba
eje abyapfuta mu g'oduma,
l'agbo ọja, ejepfu anu,
oo-gbu; taa.

- 14 A wúshiru mu gẹ́ mini.
Iphe, bú ọ̀kpú, nọ́ mu
l'ẹ́hu gbúghashíhu.
Nta-a bẹ́ obu mu dúwaa
g'ùnwù.
Ọ́ nọ́wa mu l'ime zashíhu
azashíhu.
- 15 Ike bvúwaru mu;
ọ́phu ọ́vohu adúhedu
mu m'ilile.
Ire nyakúwaru mu l'akpo.
I woru mu gwọ́phua
l'urwuku gẹ́ mu nọ́du
nwúhu.
- 16 Nkúta nọ́-phewaru mu
mgburugburu.
Ikpotó ndu eme ẹ́jo-ememe
gbaphewaa mu
mgburugburu;
kpọ́-fushia mu ẹ́ka yẹ́e
ọ̀kpa.
- 17 Nta-a bẹ́ ẹ́gara agúwa
mu ọ́gu.
Ndiphe túkowa chíru ẹ́nya
dzee mu ele mu kẹ́
phọ́riphori.
- 18 Ẹ́phe kee uwe mu l'ẹ́hu l'ẹ́hu;
o be l'ọ́phu mu eyeje l'ime ẹ́hu;
ẹ́phe tọ́a ido g'ẹ́phe maru
onye a-chíta iya nù.
- 19 Jiko gúbe Chipfu;
ba nọ́dukwa mu ọ́zenya!
Gúbe mkpakọ́ ike mu;
bya ẹ́gwegwa bya
agbaaru mu mkpu!
- 20 Gbafúta ndzú mu g'e te
gude ogu-echi phúa mu!
Gbafútaro mkpakọ́ iphe ono,
mu nweru ono, bú ndzú mu;
gẹ́ nkúta ta takashí iya!
- 21 Jiko dzọ́tanu mu l'ọ́nu
oduma;
waa lẹ́ mgbaka mpu atsú.
Eshinu ì zawaru mu ẹ́nu;
22 bẹ́ mu a-ra ẹ́pha ngu arara
g'unwunna mu phẹ́
nùma-dzuru.
Mu anọ́du l'edzudzu-ọ́ha jaa
ngu ajaja.
- 23 Unubẹ́ ndu atsú Chipfu ebvú;
unu jaa ya ajaja!
Iphe, búkpoo g'unu ha búru
oshilọ́kpa Jíékọ́pu;
unu kwabeje iya ùbvù!

Unubẹ oshilọkpa Ízurẹlu
l'ophu; unu bajeru iya ẹja!

24 Kele onye iphe-ehuka byaru
b'ẹ o too lejedu
olegbulẹnya;
mbụ l'ọ ọo gbadojedu
onye eje iphe-ehuka;
ophu ọ ghajẹduru
iya azu.

Ọonumaje-chia olu, o gude
chiku iya lẹ mkpu.

25 Mu a-nọdu l'edzudzu-ọha jaa
ngu ajaja iphe, i meru mu.

Ọ buru l'iphu ndu atsu ngu
ebvu bẹ mu a-nọdu
mekota iphe, mu riburu
angụ ememe.

26 Ndu ukpa bẹ ẹpho e-ji.
Ndu achọ Chipfu ajaa
ya ajaja.

“Gẹ ndzụ unu buru ojejoje.”

27 Unwu-eliphe l'ophu
e-mechaa nyata iphe,
nwuru nụ.

Ẹphe adakọbẹ lwafuta
Chipfu.

Mbụ-a; iphe, bukota ipfu,
nọkota l'ohamoha
bẹ e-mechaa bya
abakotaru iya ẹja.

28 Kele iphe, bukotakpoo
alì-eze ndiphe l'ophu
bukota kẹ Chipfu;
tẹme ọ buru iya achikota
ohamoha.

29 Iphe, bukpoo ndu nweru iphe
l'eliphe-a bẹ e-mechaa bọoru
iya obo-iphe; bakwaarụ
iya phọ ẹja;
tẹme iphe, bukotakpoo
ndu e-mechaa buru ẹja bẹ
e-mechakwaphọ gbua
ikpere l'atatiphu iya;
mbụ ndu ta adudu ike edobe
onwophẹ ndzụ.

30 Ogbo, nọ l'iphu e-jeru iya ozi.
Ogbo, a-bya nụ bẹ aa-kọru
kẹ Nnajiuphu.

31 Aa-rarụ iya ndu e teke
anwukpodanu anwunwu
lẹ Nnajiuphu bụ onye
pfuberekoto;
mbụ l'ọo yẹbedua meru iya.

23

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Chipfu eche mu g'onye eche aturu;
 ophu o dukpoda iphe,
 uko iya bya aduru mu.
- 2 Oomeje ge mu zee tuta unme
 l'eka irwu eswa du.
 O nodu eduje mu eje l'aguga
 mini, doru nyimunyimu.
- 3 Oomeje g'obu gu-zeta mu.
 O buru uzo, pfuru oto be
 oodujeru mu shia g'ee-shi
 g'epha iya apfuru.
- 4 Obetakpoo o buru uzo,
 du le nsuda, gbahuru
 tsukiribaa be mu eshi
 o to dudu ejo-iphe,
 mu atsú ebvu iya;
 kele i no swiru mu eswiru.
 Mgboro me oshi-mpaleka
 ngu anoduje adu mu obu.
- 5 Igweshijeru mu nri ge
 mu ria l'iphu ndu achi
 mu le njó.
- I nodu eteje mu manu,
 eshi mkpo l'ishi g'eemeje
 onye a kwaru ebyaa.
- Okoro mu be iimeje;
 l'o ji pyimu pyimu
 ebushihu ebushihu.
- 6 O buepho k'oma waa
 n-yemobu Chipfu a-nodu
 etso mu jasukpoo ge mu
 a-no-beru.
- Mu ebuerupho l'ulo Chipfu
 jaswaruroya.

24

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Mgboko; yee iphemiphe,
 no iya nu bukota ke Chipfu;
 mbu eliphe-a l'ophu;
 mekpoo ndu bu iya nu;
 2 kele oo l'eli eze-enyimu
 be o turu okpa iya;
 bya emee ya;
 o nguru anguru l'eli enyimu
 ime-ali.
- 3 ?Bu onye a-du ike nyihu
 ubvu Chipfu?
 ?Bu onye a-du ike pfuru

l'ẹka o doberu nsọ?

- 4 Ọo onye ọbochi-ẹka iya labọ
adúdu iphe-ẹji, dù iya nù;
tẹme obu iya gúa iphóró;
onye te ewoduru obu iya
ziberu iphe, bú ụgho;
tẹme ọp̄hu ọokp̄ap̄yabejedu
iphe, o meru gúa ẹnwa.
- 5 Onye ono bẹ Chipfu a-gọru
ọnu-oma nù;
tẹme Chileke ono, bú onye
adzọje iya nù ono ahaaru
iya enge.
- 6 Noo g'ogbo, achọ ngu nù
adúje bú onoya;
mbù ndù achọ g'ẹp̄he hùma
ip̄hu gùbe Chileke kẹ Jiékp̄u.
- 7 Unu guhashia ọnu-abata
ono g'o gheru ọnu!
Unu guhashia mgbo ndiche
ono;
k'ọp̄hu eze akpabiri a-bata.
- 8 ?Bú onye buk̄poo eze
akpabiri ọbu?
Ọo Chipfu, bú onye nwe
ike yẹ ọkp̄ehu;
mbù Chipfu onye ejeje ọgu
lwù-kp̄ee.
- 9 Unu guhashia ọnu-abata
ono g'o gheru ọnu!
Unu guhashia mgbo ndiche ono;
k'ọp̄hu eze akpabiri a-bata.
- 10 ?Bú onye buk̄poo eze akpabiri
ono?
Ọo Chipfu, bú Ọkalibe-Kakọta-Ike
bú eze akpabiri ọbu.

25

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Ọo gùbe Chipfu bẹ mu gude
obu mu g'ọ ha ep̄fu anù.
- 2 Ọ b̄uru gùbe Chileke mu bẹ
mu dakoberu.
Te kwekwa g'e kpua mu ip̄hu
lẹ ntù;
ọp̄hu i kwekwa gẹ ndu ọhogu
mu t̄uru okoo kpua mu.
- 3 Ọ tọ duk̄poda onye ẹn̄ya dù
l'ẹka i nọ, e kp̄jeru
ip̄hu lẹ ntù.
Obenu lẹ ndu eme umere,
agbaduru p̄hẹ nù;

ẹbe adú iphe, kparú iya nù
bẹ ee-kpu iphu lẹ ntù.

⁴ Jiko Chipfu; goshinu mu
gbororo ngu;
menaa g'uzo ngu doo mu
ẹnya ree!

⁵ Goshi mu ọzo, mu e-shije
eme okpobe opfu ngu;
l'i zia mu iphe l'onwongu;
kẹle ọ ngu bụ Chileke,
l'adzoje mu nù.

Ọ buru l'eka ị nọ bẹ ẹnya mu
aduje mbọku-mbọku.

⁶ Gube Chipfu; jiko nyatakwa
obu-imemini;
yẹ n-yemobu ngu;
kẹle ẹphe shi l'ojejoje.

⁷ Ta nyatakwa iphe-ẹji,
mu meshiru l'okoro bya;
ophu ị nyatakwa lẹ mu
shi kwefuru ngu ike.

Gude kẹle i yeru mu obu
nyata mu rọ;
kẹle ị dọ ree Chipfu.

⁸ Chipfu dọ ree bya aburu
onye obu iya guru iphóró.

Ọ buru iphe ono meru g'ọ
gude ọ nọdu ezije
ndu iphe-ẹji ọzo iya ono.

⁹ Ndu wozeru onwophe alí
l'iphu iya bẹ ọonoduje
edu g'ẹphe mee iphe,
pfuru nhamunha.

Ọ nọdu anọduje ezi phe ọzo
iya.

¹⁰ Ndu eme iphe, dọ
l'ogbandzu Chipfu;
bya eme iphe, ọ sọru g'e
meje
bẹ Chipfu egoshije lẹ ya
yeru obu; bya aburu
o-me-g'ọ-pfuru;
mbụ ndu edobeje iphe,
ogbandzu ẹphe l'iya pfuru.

¹¹ A makwaru-a l'ejo-iphe,
mu meshiru ngu parụ ẹka.

Ọlobu Chipfu; jiko gvaru
mu rọ nvù g'ẹpha
ngu apfuru.

¹² ?Bụ onye bukpo onye atsu
Chipfu ebvu?

Onye ono bẹ ọo-kpo-ziru ọzo,

gbaru iya l'eshishi.

- 13 Onye ono bẹ iphe a-nọdu
aduru lẹ ree
mkpürümkpuru.
Ọ buru oshilọkpa iya
e-nweru alị ono.
- 14 Ndu Chipfu kpọru obu yeru
bụ ndu atsụ iya ebvu.
Ọ buru ndu ono bẹ oomeje
g'ẹphe maru ọgbandzu
ẹphe l'iya.
- 15 Ẹnya mu buepho lẹ Chipfu
bẹ ọoduje;
kele ọ bue ya phọ kpoloko
bụ onye a-dụ ike zọfu
mu l'ọnyà.
- 16 Ghanaaru mu iphu;
phunaaru mu obu-imemini;
kele mu nọ nkinyi mu;
aphụ tsokwaru mu phọ.
- 17 Iphe, egburwashị mu ẹhu
paakwaru igwerigwe.
Byanụ ekufuta mu l'iphe-ẹhuka
mu ono!
- 18 Lenaa ẹnya l'aphụ ono, byaru
mu nụ ono; yee ẹjo ọnodu,
mu nọ.
Gụkotanuru mu nvu l'iphe-ẹji,
mu meru g'ọ ha!
- 19 Lewarọ gẹ ndu ọhogu mu
habe igwe!
Lewarọ ẹnya hụma gẹ mu
dụ-be phe ashị kparụ!
- 20 Chenu ndzụ mu nche;
jiko nafuta mu rọ;
g'e te kpu mu iphu lẹ ntụ;
kele ọo l'ime ngu bẹ mu nọ;
ezeru ndzụ.
- 21 G'iphe, a-nọdu adzọ mu nụ
buru kele mu bụ onye ụta
adudu l'ẹhu;
bya aburu onye obu guru
ìphóró;
eshinu ọ bụ l'ẹka ì nọ
bẹ ẹnya mu dụ.
- 22 Jiko Chileke; gbafutanu
ndu Ízurelu l'iphe-ẹhuka,
ẹphe ejekọta g'ọ ha!

- kele o to dudu eka uta du
 le ndzu mu.
 Oo ngu be mu dakoberu
 Chipfu;
 ophu o dudu teke mu
 ngageru anganga.
- ² Hunaa mu ama Chipfu!
 Nyochana mu enyocho!
 Lerwena a enya elerwe
 l'ime obu mu waa
 l'egomunggo mu.
- ³ Kele oo obu, i yeru mu
 anoduje akpo-ziru mu
 uzo tekenteke;
 teme mu nodu emeje iphe,
 i pfuru.
- ⁴ Mu le ndu eregede ta
 anogbajekwa;
 ophu mu le ndu bu
 tuko-l'ehu-atuko-l'obu
 aswidu oswi.
- ⁵ Ndzuko ndu anoduje eme
 ejo-ememe be mu
 akpo-yiru ukuvu;
 ophu mu le ndu ejo-iphe
 anogbajedu.
- ⁶ Mu akwoje eka gude goshi
 l'iswi du mu mma.
 Mu abya ejephe oru-ngweja
 gube Chipfu mgburugburu;
⁷ akwa evu; etu ngu epha;
 epfukashi k'iphe, du biribiri,
 jinoduje eme.
- ⁸ Ulo gube Chipfu be mu yeru
 obu;
 mbu eka o-gbu-nwjinwii
 ngu du.
- ⁹ Ba sakobekwa mu le
 ndu iphe-eji o-sa-mpfu;
 ophu i dobekwa mu le ndu
 egbu ochi l'oshi lanu;
¹⁰ mbu ndu buepho iphe-eji
 be ephe maru ememe;
 bya aburu eri uphalazu bu
 iphe, doru phe enya.
- ¹¹ Obenu le ndzu nkemu be
 uta ta adudu m'ilile.
 Oo ya bu; phunaaru mu
 obu-imemini; gbafta
 mu ro!
- ¹² Mu pfuru l'eka okpa rwuru
 mu ali.
 Mu je l'anodu l'edzudzu-oha

tua Chipfu epha.

27

Ebvu, Dévidi deru

- 1 Oo Chipfu bu iphóró, duru
mu nu bya aburu onye
adzọje mu nu.
?Bu onye be mu atsukwanu
ebvu ozo?
Oo Chipfu bu
ulo-ezeru-ndzu mu.
?Bu onye be ndzu iya a-nodu
agubaa mu ozo?
- 2 Teke ndu eme ejo-ememe;
mbu ndu achi mu le njo;
waa ndu ohogu mu turu
kpereree byapfuta mu
g'ephe vua anu mu avuvu;
ephe evukota abali dagbua
ochii.
- 3 Obetakpoo ndu ojogu
no-phae mu mgburugburu;
be obu te etedu mu etete.
Mbu; o betakpoo nu ndu
ohogu mu wulihu tsoo
mu ogu;
mu adakobeefe-a Chipfu.
- 4 Oo iphe lanu be mu arwo
Chipfu;
o buru iphe ono be mu achọ.
Iphe obu bu ge mu nodu
l'ulo Chipfu jasụ le ge mu
a-noberu le mgboko-a;
ge mu nodukpoepho
egbu igo l'o-du-ubvu Chipfu;
teme mu anodukwapho
l'eze-ulo Chipfu kpataje
iya ishi iphe.
- 5 Kele mboku, ejo-iphe
byaru mu be oo-dobe mu
l'eka o no;
l'o domia mu l'ime mkpu-ekwa
iya; bya eworu mu pfube
ephekerephe l'eli mkpuma.
- 6 Oo ya bu; mu esengoo ndu
ohogu mu, no-pheru mu
mgburugburu.
Mu anodu l'ulo-ekwa
Chileke tua oko gude
gwaa Chipfu; gua ebvu;
kua nkwa gude tua ya
epha.
- 7 Jiko Chipfu; numanu olu

- mu mę mu raku ngu!
Phunaaru mu obu-imemini;
zanu mu enu!
- ⁸ Iphe, obu mu pfuru mu
bu ge mu choo iphu ngu.
O buru iphu gube Chipfu
ono be mu acho-a.
- ⁹ Ta aghakwaru mu azu;
ofhu i gudekwa ehú-eghu
ngu nwufu mube
onye-ozí ngu;
kele o buekwa ngu pho
bu onye shi eshinu
yeta ru mu eka.
- Ta ajikakwa mu;
ofhu i gwobekwa mu;
gube Chileke, bu onye
adzoje mu nu!
- ¹⁰ Nna mu yee ne mu
-gbadokpo mu nu;
be Chipfu e-letale mu-a
enya.
- ¹¹ Zia mu uzo ngu; jiko Chipfu!
Dunaa mu shia uzo, pfuru
nhamunha m'obvu ndu
akpa mu ehú.
- ¹² Ta ahakwa mu ge ndu
achi mu le njo mee mu g'o
du phe; kele ndu agba
mu ejo-ekebe wulihuru
ebo mu ibo; anmaru
mu onwu ehuka ehuka.
- ¹³ Obenu l'iphe, mu chiru
upfu kwee bu le mu
a-nodu ndzu huma iphe,
du ree, shi Chipfu l'eka.
- ¹⁴ Nodu kwaberu Chipfu!
Shihukpopho ike;
gude eka l'obu;
kwaberu Chipfu.

28

Ebvú, Dévidi deru

- ¹ Oo ngu be mu araku Chipfu,
bu oke mkpuma nkemu.
Ba gbakwa mu nkuchi;
kele i -nokirishia be mu le
ndu eja taru a-bukwaru
iphe lanu.
- ² Numaró mkpu, mu echiku
ngu g'i yeru mu eka;
ge mu chiliru eka mabe
l'uzo eka-kakota-adu-nso

ngu ono.

3 Ba tükokwa mu lẹ ndu
 ejo-iphe kpúta kpufu;
 mbú ndu anọduje eme iphe,
 adúdu ree;
 ndu anọduje epfuru
 nemadzú ibe phẹ opfu
 emereme l'eli onu;
 obenu l'iphe, dú phẹ l'obu
 bú mgbashi.

4 Pfüa phẹ úgwo iphe, ephe
 meru;
 mẹ úgwo ejo-ememe,
 ephe megbabẹru.

Pfüa phẹ úgwo iphe,
 ephe gude ẹka phẹ meta;
 l'i wota iphe, gbaru phẹ
 nù wophutaru phẹ azú.

5 Eshinu ọ dúdu iphe,
 ephe gúberu ozi, Chipfu
 jeru; mbú iphe, Chipfu
 gude ẹka iya mee l'onwiya;
 bẹ oo-gude ẹka iya
 dọjashia phẹ adọjashi;
 ọphu ọ byadu
 agbakwabaa phẹ agbakwa.

6 Unu tua Chipfu ephe;
 kele ọ nùmaru mkpu,
 mu chikuru iya sù g'ọ
 phọaru mu obu-imemini.

7 Ọo Chipfu bú ike mu;
 bya abọru onye egbobutaje
 mu nù.

Ọ búru iya bẹ mu dakoberu;
 ọ nọdu eyeru mu ẹka.

Mu anọduje ete ẹswa
 l'ime obu mu.

Mu a-gù ebvu gude kele
 iya ekele.

8 Ọo Chipfu bú ike ndu nkiya;
 bya abọru ọlo-ezeru-ndzú
 onye o teru manù l'ishi.

9 Dzọtanu ndibe ngu;
 gónuru onu-oma nù ndu bú
 okiphe ngu!

Chejenu phẹ nche g'onye
 eche aturu;
 l'i heru phẹ eheru jasú
 l'ojejeje!

- 1 Unube unwu imigwe;
unu kwabe Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'okpehu iya
habe shii!
- 2 Unu kwabe Chipfu ùbvù,
gbaru epha iya!
Unu baaru Chipfu eja;
mbu onye du nsò bya
adu akpabiri.
- 3 Olu Chipfu tukoru
eze-enyimu ngakota.
O buru Chileke ono,
du akpabiri ono atụ
egbigwe;
mbu le Chipfu atụ egbigwe
'eli eze-enyimu.
- 4 Olu Chipfu dukwa okpehu;
mbu l'olu Chipfu anoduje
ada kpa kpa.
- 5 Olu Chipfu agbawashije
oshi sida; mbu le Chipfu
agbajashije oshi sida,
pflugbaaru l'ubvu ubvu
Lébanonu.
- 6 Oomeje g'ubvu ubvu
Lébanonu nmahu
jijijiji ge nweswi, apfu
ke shooshoo.
O nodu emeje ubvu Siriyonu;
g'o nma pfula pfula
ge nwa atsu, apfu ntụ.
- 7 Olu Chipfu akuje
g'ebemu-igwe.
- 8 Olu Chipfu anmaje echiegu
jijijiji;
mbu le Chipfu anmaje
echiegu Kadashi jijijiji.
- 9 Olu Chipfu anmaje
achi yigayiga.
Oojishije ekwo l'oswa;
mee ya;
l'o gheru karaphongu.
Onyemonye, no l'ime
eze-ulo iya a-nodu epfu;
su: "Chileke dukwa
biribiri!"
- 10 Chipfu sugaru l'aba-eze
iya; utso nodu iya le
mkpula;
teme o je a-buru eze
jasu l'ojejoje.
- 11 Chipfu emeje g'ike

dú ndibe
iya.
Chipfu agojeru onu-oma
nchi-adu-doo nu ndibe
iya.

30

Ebvú-oma, Dévidi deru

*A guru iya gude woru
eze-ulo Chileke ye Chileke
l'eka*

- ¹ Mu a-nodu ekutse gube
Chipfu;
kele i nalitaru mu lofuta
mu l'ime nsu;
ophu i kwedu ge ndu ohogu
mu teru eswa kpua mu.
- ² Gube Chipfu, bu Chileke mu;
mu rakuru ngu g'i
yeru mu eka.
- I bya emee; ehu du mu ike.
- ³ Su-a; gube Chipfu;
oo ngu lo-litaru mu
lofuta mu l'ime ali-maa.
I mee ge mu ta abu onye
eja taru.
- ⁴ Unu gua ebvu gude tua
Chipfu epha;
unube ndu duru iya
nsu!
Unu kele iya ekele;
l'epha iya du nsu!
- ⁵ Kele ehu te eghujedu iya
eghu noo odu.
Obenu l'obu-omaa ya anoduje
jasu teke onye onoya
l'a-no-beru.
Enya-mini bu-a l'enyashi be
aakwashije iya;
o -be l'utsu; ebvu ehu-utso
adaha.
- ⁶ Teke ehu du mu guu be mu
suru l'o to dukpodaa iphe,
byaru enwubata mu nu.
- ⁷ Gube Chipfu; teke i shi
emeru mu obu-oma
be i meru; mu nguru
anguru g'ubvu.
Obenu le teke i gharu mu azu
be meji tofuru mu.
- ⁸ Oo gube Chipfu be mu rakuru.
O bu ru gube Nnajiuphu be

mu rworu g'i phuaru
mu obu-imemini.

- ⁹ Mu sūru: "ʔBū urwu ɣunu
bē anwūhu mu a-barū
ngu?
Mbū-a? dēnu urwu, ii-rita iya
mē a tūa mu ēja?
ʔBū urwuku, dū l'alī a-wata
ngu ajaja?
ʔBū iya a-ra iya arara l'ī bū
onye apfūshije ike
l'iphe, i pfuru?"
- ¹⁰ Jiko Chipfu; nūmaro olu
mu; phūnaaru mu
obu-imemini!
Jiko Chipfu; yeru mu rō ēka!"
- ¹¹ Ēkwa, mu rarū bē ī
gbanweru mee;
mu teahaa ebvü.
Ī bya eyefu mu uwe-aphū,
mu yeru; woru ēhu-ūtso
yee mu g'uwe.
- ¹² Iphe ono būkpoerupho
g'ee-shi g'obu mu aɣaha
ebvü gude etu ngu ēpha;
g'ō tō nōhe nggūjngguji.
Gūbe Chipfu, bū Chileke mu;
ōo ngu bē mu a-nōduje
ekele jasū l'ojejeje.

31

*Ebvü-oma, Dévidi deru
nū onye-ishi ebvü*

- ¹ Ōo gube Chipfu bē mu nō
l'ēka ezeru ndzū.
B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
lē ntū jasū l'ojejeje.
Eshinu ī bū onye
pfūberekoto; nafūtanu
mū.
- ² Gbōbenūru mu nchī.
Bya ēgwegwa bya agbafūta
mū.
Būnuru mu agbara-mkpuma,
mu a-gbabajē je ezeēru ndzū;
mbū ūlo-ezeru-ndzū,
a-dzōta mu nū.
- ³ Eshinu ī būru mū
agbara-mkpuma; bya
abūru mu ūlo-ezeru-ndzū;
dunaa mu l'onwongu;
kpō-ziaru mu ūzo g'ēpha
ngu apfūru.

- 4 Nafuta mu l'onyà ono,
a gbaberu mu onoya;
kele o o l'ime ngu be mu
gbabarụ je akwachia
ndzu mu.
- 5 Mu yeru ngu unme mu l'eka.
Gbafricanu mu; jiko Chipfu,
bu Chileke, apfushije ike
l'iphe, i pfuru.
- 6 Ndu akpojeru obu yeru
ola-l'iswi ono, bu agwa
adujekwa mu ashị.
Onye mbedua dakoberu
bukwa Chipfu.
- 7 Mu ete eswa; ehu ndu atso
mu utso l'i yeru mu obu;
kele i humaru iphe-ehuka,
mu jeru;
bya amaru le pfupfupfu shi
egbu mu egbugbu;
8 ophu i woduru mu ye l'eka
ndu ohogu mu.
- O chia l'i kufutaru mu je edobe
l'eka mu no tusaru ehu.
- 9 Jiko Chipfu; phunuaaru mu
obu-imemini;
kele mu nokwa l'oke
mkpamehu.
Mu rawaru ekwa-aphu jasụ mu
ndu aphu ragaraga;
teme o mekwaapho;
ike bvushikotawa mu.
- 10 Mu gu-gbuakwaru onwomu
l'aphu.
Mu tsuwa ude; kahụ l'okpehu.
Ike bvukotaakwaru mu;
kele mu menukawaru
ejo-iphe.
Okpu, no mu l'ehu ndu
akaepho nyegenyege
eje.
- 11 Ikpoto ndu achi mu le njo
mewaru; mu buru onye
ndu obutobu mu akpo
ebo l'afu.
Ndu mu l'ephe eshi onya be
atsuchawa mu ebvu.
Iphe, bu ndu humaru mu
le gbororo anoduje
agbaru mu oso.
- 12 Ephe tuko zohaa mu
g'aazohaje onye
nwuhuru anwuhu-a;

mbụ lẹ mu dūwaa g'ite,
tukposihuru
atukposihuru.

13 Kele mu nūmawaru nvu
azụ, ikpoto nemadzu
anọduje evu mu.

Nta-a ta adudu eka mu nọ gę
ndzu ta anọdu agụ mu.

Ephe anọduje achiru mu
ejo idzu.

Iphe, ephe tūberu bụ g'ephe
wofu ndzu mu.

14 Obenu l'oo ngu bę mu
dakoberu gube Chipfu.

Mu epfu l'oo ngu bụ Chileke
mu!

15 Gę mu a-nọ-beru l'eliphe-a
bụ ngu bę o dū l'eka.

Nafutanu mu l'eka ndu ohogu
mu; mę l'eka ndu achị
mu nū.

16 Lenaa mube onye-ozu ngu
ęnya-oma!

Guderọ n-yemobu ngu dzoo
mu!

17 Jiko Chipfu; b'ekwekwa g'e
kpua mu iphu lẹ ntụ;
kele mu chikuwaru ngu lẹ
mkpu.

Oo ndu ejo-iphe ono bę
ee-kpuchia iphu lẹ ntụ;
g'onu je a-buru phez
kpurukudukuu
l'ali-maa.

18 G'onu ono, ephe gude adzu
orotophomu ono buru
phez kpurukudukuu;
kele ephe egudeje eku
onwophe; waa akpo
nemadzu ebo l'afu;
epfubyishi ndu
pfuberekoto.

19 Lewarọ g'adu ree ngu habe
shii;
mbụ ree ono, i doberu
ndu atsu ngu ebvu ono.

O buru l'iphu unwu-eliphe
bę ii-pfuru;
meeru ndu gbabarụ l'ime
ngu; ezeru ndzu ree ono.

20 Iwojeru phez domia lẹ
mgboru eka i nọ; g'ejo
idzu, unwu-eliphe chiru
ta vū l'ehu phez.

- O b̄uru l'ibe ngu b̄e
 iidobeje p̄h̄e; ḡe n̄j̄o
 opfu te erwu p̄h̄e l'̄ehu.
- 21 G'e tua Chipfu epha;
 kēle o goshiru mu n-yemobu
 iya, d̄u biribiri
 teke mu n̄o l̄e mkp̄ukpu,
 ohogu n̄o-pheru
 mgburugburu.
- 22 Mu chia mkpu s̄u: "Ephuhu
 mu l'ip̄hu ngu-o!"
- Ī n̄umaele-a mkpu, mu
 chikuru ngu; bya agbaar̄u
 mu mkpu.
- 23 Unu yee Chipfu obu;
 unub̄e ndu d̄uru iya ns̄o
 g'unu haa;
 l̄e ndu Chipfu eleta ēnya
 bukwa ndu ap̄fushije
 ike l'ip̄he, ēphe pfuru.
- Obenu l̄e ndu eku onwop̄h̄e
 b̄e oop̄fuje ūgwo ip̄he,
 ēphe eme pfurwua p̄h̄e
 iya l'ishi.
- 24 Unu shihukp̄oep̄ho
 ike gude ēka l'obu;
 unub̄e ndu daru ngab̄eru
 Chipfu!

32

Èvù, Dévidi kwaru

- 1 Èhu-ùtso b̄e a ḡoru n̄u onye
 Chileke ḡuru nv̄u l'emeswe,
 o mesweru iya;
 mb̄u onye Chipfu safuru
 ip̄he-èji iya.
- 2 Èhu-ùtso b̄e a ḡoru n̄u onye
 Chipfu ta agukoeduru
 ējo-ip̄he, o meru;
 mb̄u onye te nwedu ēregede,
 d̄u iya l'̄ehu.
- 3 Teke mu shi n̄odu
 nggujungguji b̄e okpu,
 n̄o mu l'̄ehu shīep̄ho tsua
 gworigwori.
- O b̄uru ip̄he, kpar̄u iya n̄u b̄u
 ude, mu shi an̄oduje
 ats̄u mb̄oku-mb̄oku.
- 4 Kele eswe l'enyashi b̄e
 iinoduje ada mu ēka
 l'̄ehu.
- I shi ēgube ono m̄ichatachaa

nwike, dū mu nū g'onye
 ụguru guderu.

⁵ Tọbudu iya bụ; mu bya emee
 g'ị maru iphe-ẹji, mu meru;
 ọphu ọ dudu ẹjo-iphe,
 mu meru, duru ọphu mu
 domiru ngu edomi.

Mu sụ lẹ mu e-woerupho
 atupya, mu tupyaru
 Chileke koshiaru iya.

E mecha; ị bya aguaru mu
 nvu l'ẹjo-iphe, mu meshiru.

⁶ Oo ya bụ; g'iphe, bukpo ndu
 eme iphe, dū gube
 Chileke ree pfujeru nū ngu
 teke ephe nọ lẹ mkpa;
 g'oo-buru teke Eze
 Ụnyimu iphe-ehuka ono
 byaerupho g'utso;
 o too rwudu pẹ l'ehu.

⁷ Oo ngu bụ ẹka mu agbajeru
 je edomia onwomu.

Ọ buru ngu a-nodu eleta mu
 ẹnya g'iphe-ehuka ta
 adapfuta mu;
 gude ebvu, e gude atụ
 okoo gbaa mu
 mgburugburu.

⁸ Oo mu a-nodu atụ-ziru ngu
 ẹka; ezikwa ngu pho ụzo,
 ịi-nodu eshi.

Mu a-noduru ngu lẹ mgbazi;
 eletakwa ngu pho ẹnya.

⁹ Ba adukwa g'inya;
 ọzoo g'inya-mulu;
 kele ephe ta amadu
 onwophe ekicha.

Iphe, eegudeje ago pẹ bụ
 agadagba waa odogoro.

I-meduru iya nno;
 ị tii gotadu pẹ.

¹⁰ Ndu ẹjo-iphe anoduje
 eje iphe-ehuka, dū igwerigwe!

Obenu l'onye dakoberu
 Chipfu bẹ n-yemobu
 iya anọ-pheje
 mgburugburu.

¹¹ G'iphe, Chipfu anoduje eme
 mee g'ehu tsoo unu
 utso;
 teme unu etekwapho
 eswa;
 unube ndu pfuberekoto!

Unu gúa ebvú ẹhu-útso;
unubẹ ndu obu
guru iphóró!

33

- ¹ Unu gúa ebvú ẹhu-útso nù
Chipfu; unubẹ ndu
p̄f̄uberekoto!
Ọ gbaru ẹẹ ndu obu p̄hẹ guru
ìphóró jajẹ iya ajaja.
- ² Unu kp̄oo une gude kele
Chipfu ekele!
Unu gude ogumogu gúa ebvú
gude tua ya ẹpha!
- ³ Unu gúa ebvú ọ̀phúú nù iya!
Unu kúa ya k'erengete;
unu agb̄oꝛu iya ọgboo!
- ⁴ Kele Ọp̄fu Chipfu p̄f̄uru
nhamunha.
Ọ buru o-me-g'o-pfuru
l'iphemiphe, oome ememe.
- ⁵ Iphe, aduje Chipfu ree
bù ikpe, p̄f̄uru nhamunha;
mẹ iphe, p̄f̄uru ọto.
N-yemobu Chipfu jiru
mgboko bushihu.
- ⁶ Ọo op̄fu-ọnu bẹ Chipfu gude
mee igwe.
Ọ buru unme, ọ t̄uru at̄utu
bẹ o gude mee iphemiphe,
n̄okota iya nù.
- ⁷ Ọ bya azak̄obe mini,
n̄o l'enyimu l'ẹka lanu;
ọ d̄oꝛu nyimunyimu.
Eze-enyimu bẹ ọ kpachaaru
oke ẹka oo-jeberu.
- ⁸ G'eliphe l'ophu tsuje Chipfu
ebvú.
G'iphe, buk̄poo ndu n̄o lẹ
mgboko mgburugburu
yejeru iya ns̄o;
⁹ kele o pfuru op̄fu;
mgboko l'ophu d̄u.
Ọ t̄uru ekemu; iphemiphe
d̄ukota.
- ¹⁰ Chipfu emeje g'ìdzù,
ọhamoha ch̄iru
b̄uru iphe-mmanu.
Iphe, ndiphe t̄uberu k'ememe
bẹ ọok̄p̄oshije.
- ¹¹ Obenu l'ìdzù ọp̄hu Chipfu
ch̄iru l'aduje g'ọ ch̄iru iya;

- jasu l'ojejoje.
 Iphe, o tũberu k'ememe be
 oomeje; l'o shi l'ogbo
 sweru ogbo.
- 12 Ehu-utso be a goru nu oha ono,
 bu Chipfu bu Chileke phe;
 mbu ndu o hotaru;
 ephe buru okiphe nkiya.
- 13 Chipfu anoduje l'imigwe lee
 enya l'eliphe-a humakota
 unwu-eliphe l'ophu.
- 14 Onoduje l'eka o bu l'imigwe
 humakota ndu bu le
 mgboko g'ephe ha.
- 15 Oo yebedua meru oriri nu phe;
 teme iphemiphe,
 ephe emekota nodu edoje
 iya enya.
- 16 Eze ta alwujedu ogu lwuta;
 opfu l'oo l'o chi
 igwerigwe ndu ojoju.
 Ophu onye ike du abudu
 okpehu iya be
 oogudeje nahu.
- 17 Inya-ogu bu iphe-mmanu;
 o too dzotadu nemadzu
 l'egu ogu.
 G'ike aduhabekwa iya;
 o too dzodu ndzu.
- 18 Obenu le-a; enya Chipfu
 dukwa l'ehu ndu atsui
 iya ebvu; mbu ndu ono,
 daru ngaberu n-yemobu
 iya;
 19 k'ophu oo-nafuta phe l'onu
 onwu;
 dobe phe ndzu me egu
 nodu eme.
- 20 Anyi adaje ngaberu Chipfu;
 kele oo ya bu onye eyejeru
 anyi eka; bya aburu onye
 egbobutaje anyi.
- 21 Oomeje g'obu tsoo anyi utso;
 kele oo epha iya, du nsu be
 anyi dakoberu.
- 22 Gube Chipfu; jiko goshinu l'i
 yeru anyi obu;
 eshinu o bu ngu be anyi
 daru ngaberu.

eme l'iphu Abimeleku;

Abimeleku chifu iya

¹ Mu anọduje etu Chipfu ẹpha tekenteke.

Ọ tọ dudu teke mu byaru
ajabuhu iya ajaja.

² Ọo Chipfu bẹ mu gude eku
onwomu.

Ndu aakpa ẹhu -nūmae ya
phọ; ẹhu atsọo phẹ ọtso.

³ Bya gẹ mu lẹ ngu tuko tua
onu Chipfu l'ọ parụ ẹka.

G'anyi tuko kutsee ẹpha iya.

⁴ Mu rakuru Chipfu; ọ za mu
enu; bya emee; ndzụ
gu-buhu mu.

⁵ Ndu ele ẹnya iya bẹ aa-nwuja
onu-ochi; ọphu ọ dudu teke
iphere bya eme phẹ.

⁶ Mube onye adudu g'ọ dọ mu
chiru mkpu;
Chipfu zaa mu enu;
bya adzotakota mu l'iphe-ẹhuka,
mu eje g'ọ ha.

⁷ Ojozi-imigwe kẹ Chipfu
anọ-pheje ndu atsụ Chipfu
ebvu mgburugburu.

Ọonoduje adzọ phẹ tekenteke.

⁸ Unu byanụ g'unu lẹ Chipfu
megbabẹ iphe g'unu
ahuma l'ọ dọ ree.

Ẹhu-utso bẹ a gọru nū ndu
gbabarụ iya l'ẹka je
ezeeru ndzụ.

⁹ Unu tsuje Chipfu ebvu;
unubẹ ndu duru iya nsọ;
lẹ ndu atsụ iya ebvu
ta adukwa iphe, ọko iya
adujeru phẹ.

¹⁰ Unwu oduma nwechaaru
mkpa; tẹme ẹgu nọdu
agujechaa phẹ;
obenu lẹ ndu achọ Chipfu
bẹ ọko iphe-oma ta
abyadụ aduru.

¹¹ Unu byaedu unubẹ
unwegirima; bya angaberu
mu nchi;
gẹ mu zia unu g'aatsuje
Chipfu ebvu.

¹² ?Bụ onye bẹ ọ dọ g'asụ lẹ
ndzụ iya e-tse ogologo;

teme o dukwa iya pho
g'asụ lẹ mbọku-mbọku
a-bụjeru iya k'oma?

- 13 G'onye ono hakwa epfu
njo-opfu;
hakwapho agho ugho.
- 14 Gbakutaru eme ejo-ememe
azu; watachia eme iphe,
du ree.
Kukebeje ehu choo iphe,
e-me ge nchi du doo.
I -choa iya; ta tu-wokwa
iya eka ememe.
- 15 Chipfu anoduje eleta ndu
pfuberekoto enya.
O nodu egbobeje nchi
numa olu phe m'ephe
raku iya.
- 16 Obenu le ndu eme
ejo-ememe be
ogbanwubejeru iphu;
bya emee; ephe anwuhu
chihu le mgboko.
- 17 Ndu pfuberekoto abujeru;
ephe -raku Chipfu;
lo za phe enu;
bya anafuta phe l'iphe-ehuka,
ephe eje g'o ha.
- 18 Chipfu ano-kubeje ndu mee
ala l'opfuru.
Ndu eswe bu enyashi be
odzofutaje.
- 19 Onye pfuberekoto ejeje
iphe-ehuka, du igwerigwe;
obenu le Chipfu
anafutakotaje iya l'iphe-ehuka
ono g'o hakota.
- 20 Okpu, no iya l'ehu
be oo-nwubejeru enya;
g'o to du me nanu, aa-ku-ji
aku-ji.
- 21 Obenu l'onye ejo-iphe,
bu ejo-ememe iya ono
e-gbu iya.
Ndu kporu ndu pfuberekoto
ashi be aa-nmaa ikpe.
- 22 Chipfu agbafutaje ndu ejeru
iya ozi;
ophu o dudu onye gbabarụ
l'ime iya je anodu zee
ndu,
a bya anma

ikpe m'onye lanu.

35

Ebvu, Dévidi deru

- 1 Gube Chipfu; ndu etso mu
opfu bukwa ngu
e-tsolata phe!
Ndu ophu etso mu ogu
bukwapho gubedua
e-je etsolata phe!
- 2 Gbalihu; chita ngwogu;
waa
iphe-mgbobuta-ogu
ngu;
bya egude gbaaru mu
mkpu!
- 3 Palia arwa ngu;
gude kwachia ndu achị mu
le njo ụzo!
Sunu mu l'ii-dzo mu-a!
- 4 Ge ndu achọ ụzo, ephe e-shi
gbua mu buru ndu e
meru iphe-iphere.
G'a chiphukwa ndu achiru
mu ejo idzu azu.
G'a tu phe eberebete!
- 5 G'ephe du g'eswa ereshi,
pherephere zikashiru teke
ojozi-imigwe Chipfu
a-nodu achị phe oso.
- 6 G'uzo phe gbakotakwa
ochii;
chikwapho ke
burukutuku
teke Ojozi-imigwe Chipfu
a-nodu achị phe
ikpabaka.
- 7 Eshinu o dudu iphe, mu meru
phe; ephe je agbaberu
mu onya;
bya eworu nsu bua ge mu
nwulahu;
8 g'ola-l'iswi tukwaa phe
l'upfu.
G'onya, ephe gbaberu
l'onwophe nmatakwa
phe.
G'ephe nwudakpoe ya pho ke
wurukutukumu.
- 9 Oo ya bu ge mu etee eswa
l'ime Chipfu.
Ehu atsahaa mu l'o dzotaru
mu.

- 10 Mu e-gudekpoo obu mu g'ọ
 ha sụ:
 “?Bụ onye aturu gube Chipfu?
 Oo ngu adzotaje ndu ukpa
 l'eka ndu ka phe
 okpehu.
 Mbụ l'inafutaje ndu ukpa;
 waa ndu adudu g'ọ du
 phe l'eka ndu ana phe
 nfu.”
- 11 Ndu ejo-ekebe wulihuru ebo
 mu ibo.
 Ephe chikoo iphe, mu amadu
 kube sụ l'ọo mu be o
 shi l'eka.
- 12 Ephe gude ejo-ememe pfa
 mu ugwo iphe-oma.
 Oo ya bu le mu duwaa g'onye
 a togboru nwa maa.
- 13 Obenu le teke iphe-ememe shi
 zuu phe be mu wotaru
 uwe-aphu yee;
 bya ewoze onwomu ali aswi
 egu epfu anu Chipfu;
 ole Chipfu ta anumaduru
 olu mu.
- 14 Mu nodu aghaphe egbu
 onwomu egbu
 l'ekwa g'ọ bu onya mu;
 ozoo nwune mu be
 iphe-ememe zupyaberu.
 Mu nodukpoo dee aka l'agba
 g'onye akwa ekwa ne iya,
 nwuhuru nu.
- 15 Obenu l'opfu duru mbedua;
 ephe gude ehu-utso
 dzukobe.
 Ephe swiphee mu
 mgburugburu tsua
 mu iphe teke mu
 akwabeduru enya;
 bya egude njo-opfu
 alabushi anu mu nanu
 nanu.
- 16 Ndu gudewaa echi ndu ozo
 eswe merwushia
 onwophe l'iphu Chipfu;
 nodu atagbaru mu ikireze
 ke nyikinyiki.
- 17 Gube Chipfu; ?bu teke ole be
 ii-jipyaberu onwongu
 elekpoepho anyi enya?
 Dzonnaa mu; a -nonya ephe
 mee mu; mu buru

- ola-l'iswi!
 Dzotaro mkpakọ iphe ono,
 mu nweru ono, bu ndzụ
 mu g'oduma ta
 adzụgbu iya!
- 18 Ọ buru l'eka oha l'ophu
 dzukoberu be mu
 a-nodu kele ngu ekele;
 mbu le mu a-nodu l'iphu
 ikpoto nemadzụ jaa
 ngu ajaja.
- 19 B'ekwekwa ge ndu ohogu mu
 teru eswa kpua mu;
 mbu ndu kporu mu ashị;
 ebe adu iphe, mu
 meru phe.
- Ọphu i kwekwa ge ndu ono,
 mu du ashị ono bvua mu
 enya ria.
- 20 Kele ephe te epfujedu opfu
 nchi-adu-doo;
 obenu l'iphe, abujeru ozi,
 duru phe nu bu achị idzu
 g'ephe e-shi ghooru ndu du
 agu le mkpukpu ugho.
- 21 Ephe saru onu galaba wata
 mu ebo ibo su:
 "Ee! Anyi gudekpoo enya
 anyi huma iphe,
 i meru!"
- 22 Ole gube Chipfu humanuru-a
 iphemiphe ono.
 Jiko ba agbakwa mu nkuchi
 ophu i nodukwa
 mu uzenya!
- 23 Tehu etehu; kwolihuro bya
 ahaaru mu enge!
 Gbaaru mu odzori;
 jiko Nnajiuphu mu,
 bu Chileke mu!
- 24 Gude apfubekoto nkengu
 haaru mu ro enge; jiko
 Chipfu, bu Chileke mu!
 Te kwekwa g'ephe teru eswa
 kpua mu!
- 25 Te kwekwa g'ephe rja l'obu
 phe su:
 "Nta be anyi cho-vuwaru iphe,
 anyi achọ!"
- Ozoo g'ephe su: "Nta-a be
 anyi patawaru
 iya lwee!"
- 26 G'iphe, bukpoo ndu ete eswa

ekpu ejo-iphe, byaru
mu nù bükwaru ndu ee-meru
iphere kpua bya atu
phẹ ẹberebete.

G'e gudekwa iphere dejia phẹ
ẹpho; mbù ndu ono,
etu onwophe
ophushugbu eje abyapfuta
mu ono!

27 Gẹ ndu ele ẹnya g'a haaru
mu enge gwa ebvu ẹhu-utso
tee ẹswa!

G'iphe, ẹphe a-kpujeru l'onu
bukwarupho: "G'a tũa
onu Chipfu l'ọ parù ẹka;
mbù onye ọduje ree mẹ
onye-ozì iya nọdu buru
l'ẹhu-guu."

28 Oo ya bụ; mu egude onu
mu pfua
k'apfubekoto nkengu.

Ọ bukwarupho gẹ mu
a-nọdu etu ngu ẹpha
mbọku-mbọku
bù onoya.

36

*Ebvú, Dévidi, bụ onye
ejeru Chipfu ozi deru
nù onye-ishi ebvu*

1 Oo umere ndu ejo-iphe eme
emeje gẹ mu pfua l'ime
obu mu sù l'ẹphe
ta atsukpodaa
Chileke ebvu atsutsu
ophu.

2 Kẹle ọonoduje aja onwiya
ajaja; mbù jataberu
onwiya
k'ophu bụ l'ọ tọ humajedu
ejo-iphe, oome;
k'ophu ọo-kpọ iya ashì.

3 Opfu, eshije iya l'onu
bukotaepho ejo opfu;
waa aghọ ughọ;
ophu oomejeedu
g'onye kwaru ẹnya;
ophu oomekwaphọ iphe,
dù ree.

4 O zẹwaa l'iphe-azẹe ya
rikobe iphe-ẹji, oo-me.
Oo ẹpho l'uzo, apfuduru-oto
bẹ ọopfujeru;

ophu o dudu iphe, du eji,
ojojikaje ememe.

⁵ Gube Chipfu; n-yemobu
nkengu tukokwaru
igwe l'ophu voo
pfurupfuru.

O-me-g'o pfuru, i bu
rwucharu akpaminigwe.

⁶ Apfubekoto nkengu nodu
etse rigorigo g'ubvu,
paru eka apaa.

Ikpe nkengu du wukirima
g'eze enyimu-ime-ali.

Gube Chipfu; oo ngu tukoru
anu, bu l'egbudu yele
nemadzu dobe ndzu.

⁷ Lewaro ge n-yemobu ngu
bu-be iphe, vu oke-aswa!
Oo iphe ono meru g'o gude
unwu-eliphe gbaba le
mkpula oke nku ngu
je anodu ezeru ndzu.

⁸ Ephe anoduje l'ulo ngu eri
gwogwo le nri,
kuru iya nu;
teme i nodu emeje g'ephe
ngua mini l'enyimu
ehu-utso nkengu.

⁹ Kele oo l'eka i no be ndzu
futaru.

O buru l'eka iphoro nkengu
no be anyi a-nodu
huma iphoro.

¹⁰ Jiko yekpokwapho ndu
maru ngu nu obu g'i
yeru phe iya;

L'i pfubekpokwapho eka
ngu oto g'i pfuberu
iya l'ehu ndu obu phe
guru iphoro.

¹¹ B'ekwekwa ge ndu eku
onwophe zo-sweta mu okpa;
ophu i kwekwa ge ndu
ejo-iphe gude eka phe
nwufu mu.

¹² Humawaro g'a wushiru
ndu anoduje eme iphe,
adudu ree;
ephe dabyigbaaru;
ophu ephe abyadu
agbeshibaa agbeshi.

37

Ebvú, Dévidi deru

- ¹ G'ónodu ndu eme ẹjo-ememe
te eghujekwa ngu egħu;
ọphu i kojekwaru ndu
apfubeduru ẹka ọto
okophoo.
- ² Kele ọ tọ dukwa
g'aa-nọ-beru; ẹphe
anwulwashihu g'eswa;
tẹme ọphu ọ dukwapho
g'aa-nọ-beru;
ẹphe akposhihu nkù
g'irwu oshi.
- ³ Dakobe Chipfu; meje iphe,
du ree!
Buru l'alì ono buru
o-me-g'o-pfuru!
- ⁴ Nọdukwa Chipfu l'ẹka tee
eswa;
g'oo-nukwanu ngu iphe,
bù iphe, agù ngu nù.
- ⁵ Woru iphemiphe, iime
ememe ye Chipfu l'ẹka.
Dakobe iya; l'oo-meru ngu
iya.
- ⁶ Oo-me g'apfubekoto nkengu
nwua kẹ phoo g'ìphóró;
mbù lẹ Chipfu a-harù
ngu enge;
mee g'iswi-odu-mma
nkengu gbua kẹ nwìnwii
g'ẹnyanwu.
- ⁷ Zẹkpoepħo kúpya l'ẹka
Chipfu; taa nshi kwabẹru
iya.
G'ẹhu te eghukwa ngu
egħu teke iphemiphe,
ndu ẹjo-iphe eme
ejehuru pẹ;
mbù teke ẹjo-idzu, ẹphe achi
anọduje eje g'ẹphe chìru iya.
- ⁸ G'ẹhu te eghujekwa ngu egħu;
ọphu i vọjekwaru ọku
wua ẹhu.
G'ẹhu te eghujekwa ngu egħu;
anọnya i mee ẹjo-iphe.
- ⁹ Kele ndu anọduje eme
ẹjo-ememe bẹ ee-me
g'ẹphe chìhu; obenu
l'oo ndu daru ngabẹru
Chipfu bẹ e-nweru

mgboko.

- 10 O tọ dudu g'oo-nọ-beru
l'e mee gẹ ndu ejo-iphe
ta aduhe.
- Ii-le enya phe; ole i tii
humaedu phe.
- 11 Oo ndu du agù bẹ mgboko-a
a-buru nkephe;
tẹme ephe enweru ehu-guu;
nweru iya k'etsutsu iya.
- 12 Ndu ejo-iphe achi ejo
idzu edoberu ndu
pfuberekoto;
ataru phe ikireze ke
nyikinyiki.
- 13 Olobuele-a ochi bẹ Chipfu
achi phe;
kele o maru le teke
ee-mebyishi phe l'abya-a.
- 14 Ndu ejo-iphe mitaru ogu-echi
phe; g'ephe gbushia
ndu uzo phe pfuru
nhamunha;
bya eseta apfu phe ke kikiki
g'ephe gbatsushia ndu
ukpa waa ndu adudu
g'ọ du phe.
- 15 Obenu l'ogu-echi phe
ono e-mechaa nmabaa
phe epho;
l'a nata phe apfu phe
ono nyakwoshia.
- 16 Nwiphe, abadu ishi,
ndu pfuberekoto nweru
bẹ kakwa ree eme l'eku,
ndu ejo-iphe du igwerigwe
kpa kuba.
- 17 Kele ndu ejo-iphe bẹ aa-nafu
iphe, ephe gude eme ike;
obenu le ndu pfuberekoto
bẹ Chipfu bu agbarike phe.
- 18 Chipfu maru gẹ ndu uta
adudu l'ehu a-nọ-beru.
Okiphe phe a-nọ jasụ le
tuutuutuu le mijimiimii.
- 19 Teke eeje iphe-ehuka;
bẹ a ta abyadu ekpu phe
iphu le ntụ;
tẹme okpa nri -byaepho;
nri aduele phe-a
shingushingu.
- 20 Obenu le ndu ejo-iphe
a-buru mkpurupyata.

Ndu ohogu Chipfu
e-phékashihu nanu nanu
g'okoko, no l'egu.

Ephe e-phukashihu
g'enwuru-oku.

21 Ndu ejo-iphe abujeru;
ephe -jita ugwo ephe
eria ya.

Obenu le ndu pfuberekoto
be anoduje emeru
ndiphe iphe-oma.

22 Oo ndu Chipfu goru
onu-oma nu e-nweru mgboko-a;
obenu le ndu o tukwanuru
onu be a-chihu nu.

23 Oo Chipfu anoduje akpo-ziru
nemadzū uzo g'oo-gudeje
aha okpa; mee onye ono
g'o nguru anguru;
mbu onye eme iphe,
du Chipfu ree.

24 Urfu -dukpoo ya nu;
o too darwudu ali;
kele oo Chipfu gude aka
iya agbata iya ike.

25 Mu shikwa teke mu bu nwata
nowaa jasu mu buru
ogeranya nta-a;
ole mu teke ahuma-swee
eka Chipfu gbadoru
onye pfuberekoto;
ozoo aka unwu iya
arwo nri.

26 Onye pfuberekoto anoduje eme
iphe-oma tekenteke; o nodu
ejeje nemadzū ugwo.

Ee-shi l'ehu unwu iya kebe
ndu ozo l'oma.

27 Gbakutaru eme ejo-ememe azu;
watachia eme iphe, du ree;
g'iiburu l'ali-a jasu l'ojejeje.

28 Chipfu be o du ree
g'unwu-eliphe kpeje ikpe,
pfuru nhamunha;
ophu o hajedu ndu yeru iya
obu aka.

Ookwa-chije phe akwachi
jasu l'ojejeje;
obenu l'awa ndu ejo-iphe
be oo-me g'ephe chihu.

29 Ndu pfuberekoto e-mechaa
nweru ali-a;
buru iya jasu le tuutuutuu

lẹ m̀jimiimii.

30 Opfu, eshije onye p̄fuberekoto
l'onu futa b̀ mmamiphe.

Ire iya b̀uru iphe, adūje iya
ǹ b̀ epfu iphe,
p̄furu ōto.

31 Iphe, adūje iya l'obu
tekenteke b̀ ekemu
Chileke;
ōphu ō haswejedu ōkpa
l'ememe iya.

32 Ndu ejo-iphe ejeje ewoha
onwophe kwaberu ndu
p̄fuberekoto;
g'ee-shi g'ò b̀uru ephe
-ghatashia;
ephe egbua phe.

33 Obenu lẹ Chipfu te ekwejedu
g'ephe daba phe l'eka;
ōphu a byadu anma ndu
p̄fuberekoto ikpe;
mẹ a kpuru phe bya
l'ulo-ikpe.

34 Nodukoep̄ho kwaberu
Chipfu; tsoje uzo iya!

Oo ya e-kutse ngu mee
ngu l'i nworu āl̄-a.

Ii-gude enya ngu h̄uma
teke ee-me ge ndu
ejo-iphe ch̄ihu.

35 Mu h̄umajewaru onye b̀
onye ejo-iphe.

O dukpoep̄ho g'oshi,
ehu dū guu, jaru dū
ke kpuchi.

36 Obenu l'ò t̄o dudu g'a
no-beru ōphu ō d̄uedu.

Mu choo ya nta choo imo;
ōphu mu
ah̄umaeduru iya;

37 Lenaa ndu uta adudu
l'ehu enya;
mbu-a; gbunaa ndu obu
phe guru iphóró igo;
h̄uma lẹ ndu eme ge nchi
dū doo be anoduje
eje l'ip̄hu l'ip̄hu.

38 Obenu lẹ ndu emeswe
Chipfu be aa-tukoep̄ho
mebyishia.

Iphe, bukpo oshilōkpa
ndu ejo-iphe be
ee-me g'ephe ch̄ihu.

- 39 Oo Chipfu adzõtaje ndu
pfuberekoto.
Oo ya abũjeru agbarike phe
m'ephe nõdu eje
iphe-ehuka.
- 40 Mbũ le Chipfu eyejeru phe
eka nafuta phe.
Oonafutaje phe l'eka
ndu ejo-iphe;
shi nno dzoo phe;
kele ephe gbabarũ l'ime
iya je ezeru ndzũ.

38

*Ebvu-oma, Dévidi guru
gude nyatarũ Chipfu iphe*

- ¹ Gũbe Chipfu; te egudekwa
ehu-eghu ngu baaru
mu mba!
Ophu i gudekwa oke ehu-eghu
ngu hũa mu ahũhũ!
- ² Kele apfũ nkengu guẽkwaru
mu pho eguru l'ehu;
teme eka ngu nõdu
apyipyashi mu apyipyashi.
- ³ Ehu-eghu ngu meru;
ophu ehu mu l'ophu
enwedu eka te emedu
mu ehuka.
Iphe-eji, mu meru ngu
woerupho okpu mu
gbaghashia.
- ⁴ Kele ejo-iphe, mu meshiru
ripyabewaru mu.
O nõdu anyitaberu erwa
k'ophu mu adũedu ike
evuvu iya.
- ⁵ Onwo, aba mu nu
eshiwaa tukuruba.
O buru iphe, kparũ iya nu
bũ eswe, mu meru.
- ⁶ Mu nõwa kpoyoo dee eka
l'agba gũkota aphũ
mkpũrumkpũru.
- ⁷ Okpũrukpu kwatakpo
emeshi mu ehuka ike;
mbũ l'õ tõ dũdu eka ehu te
emedu mu ehuka mẽ nanũ.
- ⁸ Ehu mu l'ophu dahuwaru
adzũlakpa;
teme obu mu tsukõtawa
gworigwori.
Obu te ebvuduru mu

ebvuru k'ophu bu le
mu atsushi ude ike.

9 Gube Chipfu; iphe bukpoou
iphe, agu mu nu be i
makotaru.

Ude, mu atsū be e te
emeduru ngu le mpya.

10 Obu etsu mu gbudugbudu;
ophu ike adukpoedu
mu ililekpoou.

Mu nodu aphuwaa ragaraga.

11 Ndu yeru mu obu;
yee ndu mu l'ephe eshi
onyà bufuwaru
mu iche.

Ọ buru iphe-ehuka, dapfutaru
mu nu kparu iya.

Ndu mu l'ephe bu abubu je
apfuchaaru uzanya.

12 Ndu achọ ọzo, ephe e-shi
gbua mu woru onyà
gbakarū mu.

Ndu tuberu g'ephe meka mu
iphe nodu anmaru
mu onwu.

Ọo ephe idzu g'ephe
e-shi ghooru mu ugho
be ephe anoduje achị
eswe l'enyashi.

13 Mbēdua dukwa g'onye ada
nkuchi;
k'ophu bu l'ọ tọ dudu iphe,
mu anumaje.

Mu dukwapho g'onye
ete epfudu opfu;
woerupho onu mu
dobe doo.

14 Mu dūwaa g'onye eepfu opfu
eyeru; ophu o yedu onu;
kele ọ tọ dudu iphe, eepfu,
mu nūmaru.

15 Obenu l'obu mu daru
ngaberu gube Chipfu.

Ọ buru gube Nnajiuphu,
bu Chileke mu be a-za
mu oku, mu eku ngu.

16 Mu sūru-a: "B'ekwekwa
g'ephe teru eswa
kpua mu!

Nta-a, okpa chiswafuru mu-a
be ephe tukowaru etu
onwophe ophushugbu."

17 Kele mu anga anganga;

teme aphü nõdu ejijeë mu
phö obu tekenteke.

18 Mu e-pfushi ejo-iphe,
mu meshiru ngu.

Iphe-eji, mu meru erwukwa
mu phö l'ëhu.

19 Obenu lë ndu öhogu mu
dü igwerigwe ebü jajaja;
teme ndu mu dü ashï
l'ëbe adü iphe,
mu meru phë pakwaaphö
igwerigwe.

20 Ndu egudeje iphe, dü eji pfua
ugwo iphe-öma, e meru phë
bë etso mu öpfu;
kële mu anöduje achö iphe,
dü ree.

21 Ta agwöbekwa mu gube Chipfu!
Gube Chileke nkemu;
ba nõdukwa mu üzenya!

22 Bya egwegwa bya eyeru
mu ëka; gube Chipfu,
bü onye ndzöta mu!

39

*Ebvü-öma, Dévidi deru nü
onye-ishi ebvü, bü Jiedutunu*

1 Mu sürü lë mu a-kwabëru
üzö mü ënya;
gë mü te egude önu mü
pfuta ejo-iphe.

Önu mü bë mü akuje ngga;
më ndü ejo-iphe
nö-kube mü.

2 Mü woru ëka hua l'önu
nö-kirishia;
gë mü te epfukponu g'ö ka
mma l'öo iphe, dü ree.

Öle mgburwashï-ëhu mü
akaële-a shii eje.

3 A nõnyaa; obu wahüahaa mü
awahü;
mbü mü nõdu rinyae ya
phö;
ö gbanwuhu mü
l'ëhu g'öku.

Mü sanaa önu wata epfu öpfu sü:

4 Gube Chipfu; menaa mü
gë mü maru gë
mü a-nö-beru;
gë mböku e-beru mü
anwühu!

Menaa gë mü maru gë ndzü

mu dọ-be mkpirikpu.

5 I meru ndzụ mu; ọ dọ tsokere.

Gẹ ndzụ mu a-nọ-beru ta

adụdu iphe,

ọ bụ l'iphu ngu.

Nemadzụ l'ophu tukoerupho

buru udzu onu.

6 Nemadzụ g'ogha-phe nno

buepho pherephere

mmanụ bẹ ọ bụ.

Kpanga kpanga kpanga,

onoduje eme buepho

g'ọ buru.

Ọokpaje ẹku kuberu onwiya;

ọle ọ tọ makwanụ onye

e-mechaa ria ya nụ.

7 Nta-a Chipfu; ?bukpoo gunu

bẹ mu ele ẹnya iya?

Ọ kwa ngu bẹ mu daru

ngabẹru.

8 Nafuta mu l'emeswe ono,

mu mesweru ngu ono!

Be mekwa mu gẹ mu buru

onye ndu eswe

e-kweru une!

9 Mu shi woru ẹka hua

l'onu nọ-kirishia;

noo kele ọo gubedua bẹ

iphe ono, anwukotaru

mu nụ ono shi l'ẹka.

10 Hanaa mu echi ẹchachi-a,

iichi mu-a;

kele ẹka iichi mu gbaa

gbaa bẹ ike abvụakwa

mu ree.

11 I -baaru nemadzụ mba gude

goshi iya ẹjo-iphe,

oome

bẹ buepho gẹ nsụ,

asụkashije iphe-a bụ

g'ị-nọduje asụkashi iphe,

dụ ree, onye ono

nweru.

Nemadzụ g'ẹphe ha

bukota udzu onu bẹ ẹphe bụ.

12 "Numanu epfupfu,

mu epfu anụ ngu

gube Chipfu!

Ngabenu nchị lẹ mkpu,

mu echiku ngu!

Ba gbakwa nkuchi g'ị tị

nụma ẹkwa, mu ara

ekpu ngu!

Kele mu bụ onye lwaru

alwalwa, lwapfutaru
 ngu nù;
 ẹgube ono, ndiche
 anyi pẹ shikwaphọ
 bọru ono.

- 13 Jiko hafua mu rọ; k'ọphu
 ẹhu a-kabẹ tsọ mu
 ọtso ọzo;
 ẹme mu alashiwaro maa."

40

Ebvú-oma, Dévidi deru
nù onye-ishi ebvú

- 1 Mu takpọerupho nshi
 kwabẹru Chipfu;
 jasọ ọ ngabẹru mu nchi
 bya anuma olu mu.
- 2 Ọ bya ekufuta mu lẹ nsu,
 anyi ishi ẹdzu;
 mbụ kufuta mu l'ẹpuchi,
 echi ẹturu, mu nọ ono;
 bya eworu mu pfube
 l'eli mkpuma, kpọru gbengu;
 mee mu; mu nguru anguru.
- 3 Ọ bya eworu ebvú ọphúú
 ye mu l'ọnu.
 Mu gude ebvú ono wata aja
 Chileke anyi ajaja.
 Ikpoto nemadzu a-huma
 iphe, nwuru nu; ndzu
 erwuta pẹ.
 Ẹphe alwaphuta azu bya
 adakobe Chipfu.
- 4 Ẹhu-utso bẹ a goru nu onye bu
 Chipfu bẹ ọ dakoberu;
 ọphu ọ ghaduru ndu eku
 onwophẹ iphu; ọphu
 ọ buro kẹ ndu shisweru
 uzo; chiru upfu kwẹ
 l'iphe, adudu iphe, ọ bu.
- 5 Gube Chipfu, bu Chileke
 mu; iphe, du biribiri,
 i meshiru; waa iphe,
 du ree, i doberu k'emeru
 anyi pakwaru igwerigwe.
 Ọ to dudu onye suru ngu
 iya agushigburu.
 Mu -jeshia ya agushi
 nanu nanu bẹ ọ bu aguta
 aguta.
- 6 Iphe, agu ngu nu ta abukwa
 g'a gwaje ngu agwagwa;
 ọzoo g'e wotaru ngu ngweja;

- obenu lẹ mbeḍua be i
hawaru okpu nchi.
Ngweja-akpo-oku; waa
ngweja-iphe-eji ta adudu
ophu jiru ngu epho.
- 7 Noo ya bu; mu su: "Waa mu
Chileke!
Mu byawaru ge mu mee
ge deru ke nkemu le
Ekwo Ekemu.
- 8 Gube Chileke mu; iphe,
aduje mu ree bu ge
mu mee iphe, du ngu
l'uche.
Ekemu ngu adujee mu pho
l'obu tekenteke."
- 9 Mu gudewaa onu mu raa
k'apfubekoto ngu
arara l'eka oha l'ophu
dzukoberu.
Gube Chipfu; i mawaru le mu
te edobedu onu doo.
- 10 Mu ta sumiduru apfubekoto
ngu l'ime obu mu.
Mu epfukashije l'i bu
o-me-g'o-pfuru;
bya aburu onye ndzota;
ophu mu ahaduru
epfuru oha l'ophu g'i
yeberu nemadzu obu;
teme waa l'i bu onye
ire-lanu.
- 11 Gube Chipfu; jiko ba
ahakwa mu aphuru
obu-imemini.
Ge n-yemobu waa ire-lanu
ngu ono chekwaa mu
mkpurumkpuru!
- 12 Iphe-ehuka, bu aguta l'ogu
no-phewaru mu
mgburugburu.
Ejo-ememe, mu meshiru
ripyabewaru mu;
k'ophu bu le mu ta
aphuedu uzo.
O ka egbushi, du mu l'ishi
igwerigwe.
Nta-a be mu amaedu ge mu
e-me iya.
- 13 Gube Chipfu; jiko dzonaa mu!
Byanu egwegwa bya eyeru
mu ro eka; jiko Chipfu!
- 14 G'iphe, bu ndu acho uzo,
ephe e-shi gbua mu

búkwaru ndu ee-meru
 iphere kpua;
 g'a túkwa phe eberebete.
 Chipfunu ndu agbaru mu
 ejo egomunggo azu.
 G'iphere ji phe iphu!
 15 G'e meru ujikputeru nu
 ndu ekweru mu hee.
 16 G'iphe, búkpoo ndu achó ngu
 nu búru ndu ehu a-tso.
 Ephe anódu ngu l'eka tee eswa.
 Ge ndu o du g'a su l'i dzoru
 ndzu búkwaru iphe,
 ephe a-kpuru l'onu
 epfu bu:
 "Unu taa onu Chipfu l'o
 paru eka!"
 17 Obenu le mbedua bu onye
 ukpa bya aburu onye
 adudu g'o du mu;
 ole Nnajiuphu arile-a oriri
 ehu mu;
 mbu l'oo gube Chileke bu
 onye eyejeru mu eka;
 bya aburu onye adzoge
 mu nu.
 Jiko Chileke nkemu;
 b'akpokwa upfu!

41

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

1 Ehu-utso be a goru nu onye
 anoduje eyeru ndu
 ukpa eka;
 kele Chipfu a-dzota iya me
 o -nodu eje iphe-ehuka.
 2 Chipfu l'a-kwachi iya;
 bya edobe iya ndzu.
 L'o buru onye a goru ehu-utso
 nu l'eliphe;
 ophu Chipfu enwuduru
 iya eye l'iphe,
 agu ndu ohogu iya.
 3 Chipfu a-gbaru iya mkpu
 me o zee l'ehu.
 Oo-me iya l'o ka mma
 l'iphe-ememe,
 byapfutaru iya nu.
 4 Mu suru Chipfu: Phunaaru
 mu obu-imemini.
 Mu mewaru ngu iphe-eji
 gube Chipfu;

jiko menaa gę mu
wekoro hu.

- 5 Ndu ohogu mu anoduje
epfuru mu ejo opfu
su l'ọ du phe g'a su le
mu nwuhuru;
g'a zohaa mu l'eliphe-a.
- 6 Teke nemadzụ byaru mu ajiji;
oopfuru mu opfu,
te erwuduru iya ohu-ephō.
Obenu l'iphe, oochiko edo
l'obu iya bu ikpoki
ntumatu.
- Ọ -lufuepho l'ọ jeshia ya
edokashi.
- 7 Iphe, bukpo ndu kpọru mu
ashi anoduje
adzụ-phe taba taba gude
epfuto shi mu.
- Ọ buerupho iphe, bu iya
kachaa eji be oduje phe
g'ọ mee mu.
- 8 Epe asu: "Tuswekwa! Ọ kwa
ejo iphe-ememe eme iya.
Ọ turweakwaru iya k'ophu o
to o gbeshibaedu."
- 9 Mbụ je akpachaa l'onye
mu l'iya eshi okpobe eshishi;
bya aburu onye mu dakoberu;
mbụ l'onye mu l'iya erigbaje
nri gbęchaakwa eme iphe,
a-tsuru mu nu.
- 10 Olobu gube Chipfu;
phunaaru mu obu-imemini!
Meero gę mu wekoro hu;
k'ophu mu a-pfu phe
ugwo iphe-a, epe eme mu-a.
- 11 Mu maru le mu du ngu l'obu;
kele i ti kwedu gę ndu
ohogu mu turu okoo
kpua mu.
- 12 Eshinu uta adudu mu l'ehu be
i turu mu gburumu
kuru mu dobe l'atiphu
ngu gę mu nodu jasụ
l'ojejeje.
- 13 G'e tua Chipfu epha;
mbụ Chileke ke ndu Izuręlu;
e -shi le gbururu jeye
le gbururu.
- Nokwa g'ọ du;
bya aburu g'ọ du.

42

*Èvù, a kwarù nù onye-ishi
ebvú g'ùnwu Kora gua*

- ¹ Oo gè ne ele anọduje atụ
hèehee
achọ nggele, asọ
gborogboro g'ọ ngua mini;
bukwapho g'obu mu atụ
hèehee achọ gùbe
Chileke.
- ² Èkpiri Chileke; mbụ Chileke,
dzu ndzu akpọ mu
jegiri-jegiri.
?Bụ teke ole bẹ mu a-bya
apfuru l'iphu Chileke?
- ³ Ènya-mini mu bụwaa nri
eswe l'enyashi mu;
kẹle ọ tọ dudu teke ephe
ta ajidu mu sụ:
“?Denu ẹka Chileke ngu nọ?”
- ⁴ Nta-a, mu tukurọ iphe,
nọ mu l'obu epfushi-a
bẹ mu nyatarụ gè mu shi
edujeru igwe ọha;
anyi atuko awụ eje ala
l'ulo Chileke.
- Teme anyi agụ ebvú ẹhu-utso;
bya ekele Chileke
ekele l'echilabọ igwe ọha,
byaru ọbo-iphe ono.
- ⁵ Gùbe obu mu;
?denu g'ọ gude ị nọdu
kpoyoo?
?Denu g'ọ gude ị nọdu
etsu mu ophe?
G'ènya ngu dụ l'ẹka Chileke
nọ;
kẹle mu e-mechaa kele iya
ekele;
mbụ onye bụ iya bụ onye
adzoje mu nù;
- ⁶ bya aburu Chileke mu.
Obu mu nọ kpoyoo.
Noo g'ọ gude mu nọdu lẹ
mgboru Jiọdanu nyata
ngu;
mbụ l'alị Hamọnu l'eli
úbvú Miza.
- ⁷ Ogbumini akpọru ogbumini
okwe.
Akparamini ngu mẹ
gborogboro,
ọoso sọ-kputewaru mu.

- 8 Oḽe ọobujeru; o -be l'eswe
 be Chipfu egoshije mu
 n-yemobu iya.
 O -be l'enyashi l'ọ buerupho
 iphe, mu a-kpuru l'ọnu
 bu agu ebvu nkiya.
 Mu epfukwaphọ anu Chileke
 ono,
 bu iya gude ndzu mu ono.
- 9 Mu suru Chileke, bu
 agbara-mkpuma nkemu:
 “?Denu g'o gude i zohaa mu?
 ?Bu gunu kparu iphe,
 ndu ohogu mu akpa mu ehu;
 mu ndu agu aphu ejephe?”
- 10 Ndu achi mu le njo anoduje
 ekweru mu une mboku-mboku;
 su mu: “?Denu eka Chileke
 ngu no?”
 Iphe ono, epe anoduje
 epfuru mu ono
 tukowa okpu mu l'ophu
 gwee arakabya.
- 11 Gube obu mu; ?denu g'o gude
 i ndu kpoyoo?
 ?Denu g'o gude i ndu etsu
 mu ophe?
 G'anya ngu du l'eka Chileke
 no;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;
 mbu onye bu iya bu onye
 adzoje mu nu;
 bya aburu Chileke mu.

43

- 1 Hanaaru mu enge; Chileke;
 jiko gbanaaru mu
 odzori;
 nafutanu mu l'eka ndu ono,
 te eyeduru ngu obu ono!
 Gbafuta mu l'eka ndu ugho;
 waa ndu apfubeduru-eka-oto.
- 2 Eshinu o bu gubedua,
 bu Chileke bu agbarike mu;
 ?denu g'o nwuru i gbadoru
 mu?
 ?Bu gunu kparu iphe,
 ndu ohogu mu akpa
 mu ehu;
 mu ndu eje ogbee-ogbee?
- 3 Menaa g'o buru iphoró
 nkengu; ye ire-lanu ngu

l'a-nòdu edu mu.

G'èphe dua mu durwua úbvú
nkengu ono, dù nsò ono;
mbù g'èphe durwua mu
èka i bu gèdegede.

⁴ Noo teke mu a-byarwuta
òru-ngweja gùbe Chileke;
mbù byapfutakpò Chileke
ono, bù èhu-ùtso mu;
bya abùru onye mu ete
èswa iya ono.

Mu a-kpò une gude kele
ngu ekele gùbe Chileke,
bù Chileke mu.

⁵ Gùbe obu mu; ?dènu g'o gude
ì nòdu kpoyoo?

?Dènu g'o gude ì nòdu etsu
mu ophe?

G'ènya ngu dù l'èka Chileke
nò;
kèle mu e-mechaa kele
iya ekele;
mbù onye bù iya bù onye
adzoje mu nù;
bya abùru Chileke mu.

44

*Èvù, a kwarù nù onye-ishi
ebvú g'ùnwu Kora gua*

¹ Gùbe Chileke; anyi gudekwa
nchì anyi nùma;
tème nna anyi oche phè
kòkwaaru iya phò anyi;
mbù iphemiphe ono,
i mekòtaru phè teke
ndiche ono.

² L'òo gubedua l'onwongu
chìshiru ndu òhozo l'alì phè;
bya eworu èphebedua
dzabè l'alì ono.

Lè ndu dù igwerigwe bè i
mebyishiru;
obenu lè nna anyi oche
phè bè i meru g'èphe
jaa àjàjà.

³ O tò bùdu ogu-echi phè bè
èphe gude lwuta alì ono;
tème òphu ò bùdu
òkpehu phè bè èphe gude
lwù-kpee.

Obenu l'òo èkutara ngu;
yè èkpehu nkengu;
waa anò-kube ono,

ì nọ-kube phẹ ono bẹ meru;
 ẹphe lwu-kpee;
 noo kele ẹphe tɔ́baru ngu
 l'ẹnya.

4 Ọo gùbedua bú Chileke mu;
 bya aburu onye
 eze nkemu;
 mbu onye emeje g'oshilokpa
 Jiékọpu lwu-kpee l'ọgu.

5 Ọo l'ẹka ngu bẹ anyi anọduje
 nwuta ndu achì anyi lẹ
 njo nwuphu azu.

Ọ buru ẹpha ngu bẹ anyi
 egudeje zọo ndu
 wulihuru etso anyi
 opfu pyakapyaka.

6 Mu ta chiduru upfu kwẹe
 l'apfu, mu chi;
 tẹme mu maru l'ogu-echi
 mu ta adzọdu mu.

7 Obenu l'ọo ike nkengu bẹ
 anyi gude lwu-kpee
 ndu achì anyi lẹ njo.

Ndu anyi du ashì bẹ i
 meru iphere kpua.

8 Ọ kwa Chileke bẹ anyi
 egudeje eku onwanyi
 mbọku-mbọku.

Ọ buru gùbe Chileke bẹ anyi
 e-keleje ekele jasù lẹ
 tuutuutuu lẹ mijimiimii.

9 Ọle ì jikaru anyi;
 bya ẹkpua anyi iphu lẹ ntụ;
 ọphu itsojeeduru ndu
 ojọgu anyi eje ọgu.

10 Ì haru ndu ohogu anyi;
 ẹphe chiphu anyi azu;
 ndu anyi du ashì bya atuko
 ẹku anyi kwaa okwata.

11 Ì gbadoru anyi g'aturu,
 e doberu k'egbushi.
 Ì chĩa anyi; anyi daa ighagha
 l'ohamoha ọzo.

12 I wowaru ndibe ngu reshia
 o-du-l'urwu;
 k'ọphu bu l'ọ tọ dudu urwu,
 i ritaru l'ishi phẹ.

13 I meru; ndu obutobu anyi
 nọdu ekweru anyi une.

Ndu nọ-pheru anyi
 mgburugburu nọdu
 anọduje epfubyishi anyi;
 bya achì anyi ọchi.

- 14 I meru; anyi buru iphe,
 ndu ohozo gude anmaku
 l'ejo etu;
 buru ndu bu: a -nyata
 phe l'e phuphee ishi.
- 15 Mboku-mboku be aanoduje
 eme mu iphe-iphere
 mmekwase.
- Iphere nodu ejije mu iphu
 pyimu;
 16 noo kele ndu ohogu mu;
 waa ndu eme g'ephe
 gwata mu ugwo-iphe
 anoduje ekweru mu une;
 epfutoshi mu.
- 17 Iphemiphe-a mekotaru
 l'ehu anyi; ole anyi ta
 zohaduru ngu;
 ophu anyi emebyiduru
 ogbandzu anyi le ngu.
- 18 Ophu obu anyi alufuduru
 l'eka i no;
 ophu anyi ahataduru okpa
 zobe k'eshiswe uzo ngu.
- 19 Obenu l'i gweru anyi
 arakabya l'egu nkuta-owska;
 bya eworu dadishi-nwamaa
 phukpute anyi.
- 20 Ome anyi zoharu Chileke anyi;
 bya achi-liaru agwa ndu
 ohozo eka;
- 21 ?Chileke tege avodu iya
 vofuta too;
 eshinu o makotaru iphe,
 e domiru edomi,
 du nemadzu l'obu.
- 22 Ole o bu; oo l'iswi ehu ngu
 be o to dudu teke onwu
 ta anodujedu eme g'o
 gbua anyi;
 teme l'eeme anyi g'aturu,
 a chitaru eje egbushi.
- 23 Gube Nnajiuphu; tehu etehu!
 ?Denu g'o gude i je anodu
 eku mgbenya?
 Tehu etehu; ba ajikashi anyi
 ojejoje!
- 24 ?Denu g'o gude ophu i
 yeheduru anyi onu?
 ?Denu g'o gude i zohaa
 iphe-ehuka, anyi eje;
 bya azohaa l'aakpa anyi ehu?
- 25 E mewaru anyi; anyi daa;

nmaa epho l'ali;
k'ophu bu l'ishi tsutawaru
anyi eja.

²⁶ Gbalihu yeru anyi eka!
Guderọ n-yemobu ngu
gbafuta anyi!

45

*Èvù, a kwaru nu onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gua;
g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu" gua ya;
ebvu ekele-nwanyị*

¹ Obu mu be opfu oma jiru ke
pyimu pyimu.

Onye mu epfu eyeru bukwa
eze anyi.

Ire mu duwaa ge
mkpara-ekwo onye maru
ede ekwo egwegwa.

² I kakota nemadzu,
a nwukpooru anwunwu
ama mma.

Eze-iphe-oma jiru ngu onu ejiji;
kele Chileke goru onu-oma
ojejeje nu ngu.

³ Gube O-gbua-o-turu-ugo;
wota ogu-echi ngu kee
l'upfu!

Gbaphua onwongu akpabiri
yee o-gbu-nwijnwii!

⁴ Dunu akpabiri akpabiri
nyikoru l'ugbo-inya ngu
gbaru kwaakwaakwa
je alwu lwu-kpee!

See iswi ire-lanu;
yee ewoze onwonye ali;
yee apfubekoto.

G'eka-utara ngu mekwaa iphe,
du ebvu.

⁵ G'apfu ngu, atsu nko
mejeepho tsurumu l'obu
ndu ohogu gube eze.

G'ohamoha dajekwa
kpurumu l'iphu ngu.

⁶ Gube Chileke; oo g'i bu eze
nta-a bu g'ii-buru iya jasu
le tuutuutu le mijimimii.

Ikpe, pfuru oto be i gude
buru eze; l'eka i bu eze.

⁷ Iphe, pfuru oto du ngu ree;
ejo-iphe dukwanu ngu
ashi.

Noo g'ò gude Chileke,
 bú Chileke ngu họtà ngu
 l'echilabọ ndu unu l'ephe
 bú oḡbo; bya awua ngu
 manụ ẹhu-ọtso l'ishi.

⁸ Uwe ngu g'ò ha bẹ mkpọ
 meru; waa alowe;
 yẹ kashia tuko vọo
 pfurupfuru.

Une, a -ghẹ l'iphe, bukpo
 unuphu ibe gube eze
 akpọgbaa nọdu emeje
 g'ẹhu tsoo ngu ọtso;
 mbụ unuphu ophu e
 gudegbaa eze-enyi
 mematagbaa.

⁹ Unwada eze hachakwaaru
 yiru l'unwanyi aakwabe
 ùbvù l'ibe ngu.

Oo l'ẹkutara ngu bẹ
 eze-nwanyị pfuru.

Iphe, o yeru l'ẹhu buru iphe,
 e meru lẹ mkpọla-ododo
 Ofi.

¹⁰ Ngabẹ nchị gube ada-eze!
 Jiko rikwaa iphe-a,
 mu abya epfufu-a ariri!
 Zọhakota ndibe unu;
 waa ndu nna ngu phẹ!

¹¹ Lẹ mma, iima meakwaru;
 i nọdu agu eze ẹgu.

Eshinu o bú iya bú nnajiuphu
 ngu; phozejekwaru iya!

¹² Ndu Taya a-nụkwa ngu iphe
 kẹ mmanụ;
 tẹme ndu nweru iphe
 emeahaaru ngu ree;
 g'eeshi g'ephe tuba ngu
 l'ẹnya.

¹³ Ada eze bẹ nọ
 l'o-gbu-nwiiinwii iya;
 e duba iya l'ulo.

Uwe iya bẹ e gude oghu
 mkpọla-ododo kwee.

¹⁴ E yeru iya uwe, e meru
 ẹrengete duru ejepfu eze.

Unwumgboko ibe iya nọdu
 etso iya l'azu.

Ephebedua bẹ eedukwaphọ
 edujeru eze.

¹⁵ Ẹhu atso phẹ ọtso;
 ẹphe nọdu ete ẹswa;
 e duru phẹ abahụ l'ibe eze.

- 16 Gube eze; ọo ụnwu ngu
 be a-nochi enya
 ochochoroche ngu phe
 buru eze.
 O buru phe be ii-me g'ephe
 buru ishi le mgboko
 mgburugburu.
- 17 Mu e-me g'a nyataje ngu;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
 Oo ya bu g'ohamoha
 ekeleje ngu ekele jasụ le
 tuutuutuu le mijimiimii.

46

*Ebvụ, e deru nụ onye-ishi
 ebvụ g'ụnwu Kora gude
 olu ụnwumgboko gụa*

- 1 Oo Chileke be bu onye anyi no
 l'eka ezeru ndzu;
 bya aburu iya bu ike anyi.
 Okwagebeje akwagebe
 eyeru anyi eka m'anyi
 nodu eje iphe-ehuka.
- 2 Oo ya bu l'anyi ta abyakwa
 l'atsu ebvu;
 m'obeta mgboko gha
 igharaphu;
 mbu m'obeta a pata ubvu
 l'ophu paru je echiee
 l'echi ogbu-enyimu;
- 3 mini, no iya nu phua oke
 ephe; byaa gbulagbula
 byaa mebyikpoo
 gbukuu-gbukuu;
 k'ophu ubvu angagbaa
 anganga.
- 4 O nweru enyimu ophu du nu.
 Mini, shi iya nu emeje g'ehu
 tsoo mkpukpu ke Chileke utso;
 mbu eka du nsọ,
 Okalibe-kakota-shii bu.
- 5 Chileke nokwa le mkpukpu
 iya;
 k'ophu bu l'o to dudu iphe,
 byaru eme iya nu.
 Nchi -bya abo hu l'obyawaa
 bya agbaaru iya mkpu.
- 6 Ndu ohozo gude ehueghu
 aba hanyihanyi.
 O mee; ali-eze phe nodu
 angakota anganga;
 ole Chileke woli'erupho
 olu gbọoru phe uja;

Eliphe l'ophu rwushihu.

⁷ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike
be nokwa swiru anyi.

Q kwa Chileke ke Jiekopu
bu onye anyi no l'eka
ezeru ndzu.

⁸ Byanu ahuma iphe, Chipfu
meru!

Bya ahuma g'o meru;
mgboko buru mkpurupyata!

⁹ Oogboje ugu l'eliphe l'ophu.

Oogba-jishije apfu bya
emebyishia arwa;
bya eworu ugbo-inya
ugu kpokota oku.

¹⁰ Q suru: "Unu nodu doo;
g'unu amaru l'oo yebedua
bu Chileke.

Ndu ohozo a-tu onu le yebe
Chileke paru eka;
mbu l'aa-tu onu iya l'eliphe
mgburugburu le ya paru eka."

¹¹ Chipfu, bu
Okalibe-Kakota-Ike be
nokwa swiru anyi.

Q kwa Chileke ke Jiekopu
bu onye anyi no l'eka
ezeru ndzu.

47

*Ebvü, e deru nu onye-ishi
ebvü g'unwu Kora gva*

¹ Unu kua eka unube
unwu-eliphe l'ophu!

Unu gude ebvü ehü-utso
gbooru Chileke ogboo!

² Noo kele Chipfu,
bu Okalibe-kakota-shii
gbaru g'a tsuje iya ebvü.

Kele oo yebedua bu Okalibe
eze, achikota ndiphe
l'ophu.

³ Oomeje g'anyi kapyabe
ndiphe; bya emee ge ndu
ohozo nodu anyi le mkpula.

⁴ Oo yebedua hotaru anyi alı,
anyi bu;
mbu alı ono, Jiekopu,
onye Chileke yeru obu
egudeje eku onwiya.

⁵ Chileke kwolihuwaru jeshia
l'aba-eze iya.

Ndiphe tushia úzu agbò
 oḡboo; egburu iya opu.
 6 Unu ḡua ebvú gude tua Chileke
 epha! Unu tua ya epha!
 Unu ḡua ebvú gude tua eze
 anyi epha! Unu tua ya epha!
 7 Kele ọọ Chileke bú eze ndu
 mgboko mgburugburu.
 Unu kwaa evù gude jaa ya
 ajaja!
 8 Ọ kwa Chileke bú eze ohamoha.
 Ọ nọkwa l'aba-eze iya, dù nsọ.
 9 Ndu nweru enya l'eliphe
 dzukọbeakwaru ḡe ndibe
 Chileke ke Ebirihamu;
 kele ndu eze, egbobutaje
 unwu-eliphe,
 búkwa Chileke nwe phe.
 Ọ kwa Chileke be
 kangokọtaru nù.

48

Ebvú-oma, Unwu Kora ḡuru

1 Chipfu parù eka.
 G'a jakwaa ya phọ ajaja,
 rwuberu iya nù
 le mkpukpu ke Chileke anyi;
 mbù l'úbvù ono, dù nsọ ono.
 2 Úbvù Zayonu ono ama
 ntumatu bya adù akpabiri;
 bya aburu ehu-utso
 unwu-eliphe l'ophu.
 Ọ nọ l'uzo isheli mkpukpu
 Jierusalẹmu, bú mkpukpu
 onye eze, parù eka.
 3 Chileke nọakwa l'ulo ndu
 mkpukpu ono anọduje
 ezeru ndzù.
 O mewaru g'a maru l'ọọ
 yebedua bú a
 -gbabe-ezeeru-ndzù.
 4 Ndu eze chikoberu ndu ojogu
 phe;
 bya awuru bya g'ephe tsoo
 mkpukpu ono oḡu.
 5 Ephe byarwutaephe bya ebú
 iya ishi.
 Ọ tufu phe ehu; ndzù ḡuhu phe;
 ephe gbalachaa.
 6 Ndzú-agugu, guderu phe
 l'eka ono
 tsuru phe l'ehu ḡe nwanyi,

ime eme.

⁷ I mebyishiru p̄h̄e ḡe p̄h̄erephere,
shi l'uzo ɛnyanwu-awawa
emebyishije ɔgbo-mini
Tashishi.

⁸ Oo iphe, anyi n̄umaru b̄e
anyị h̄umakwarupho
l̄e mkp̄ukpu k̄e Chipfu,
b̄u Okalibe-Kakota-Ike,
b̄u iya b̄u mkp̄ukpu
Chileke anyi;
mb̄u l'oo Chileke emeje
g'oo nguru anguru
jas̄u l'ojejeje.

⁹ Anyi an̄oɔduje l'ime eze-ulo
gube Chileke
ari k'obu ono, i yeru
anyị ono.

¹⁰ Gube Chileke; oo g'ep̄ha ngu
ngadzuru ɛkameka;
bukwapho g'aan̄oɔduje aja
ngu ajaja l̄e mgboko
l'ophu.

O buru ikpe, p̄furu oto b̄e i
gude buru eze.

¹¹ Ehu atso ubv̄u Zayonu utso;
mkp̄ukpu Jiuda n̄odu ete
ɛswa.

O buru iphe, kparu iya n̄u b̄u
g'iigudeje ekpe ikpe.

¹² Unu jegbabeada oma Zayonu.
Unu jephee ya mgburugburu;
gua ɔlo-ephekerephe,
o nweru ogu.

¹³ Unu gbuchakwaa igo l'igbulo,
e gude kp̄u-pee
ya mgburugburu!

Unu elerwekwaapho ɛnya
l'ulo-ezeru-ndzu,
n̄ogbaa ya n̄u.

Oo ya b̄u g'unu akooru iya
ogbo ophu n̄o l'iphu.

¹⁴ Noo kele Chileke-a a-buru
Chileke anyi jas̄u l̄e tuutuutuu
l̄e m̄iimiimii.

O buru iya a-n̄odu edu anyi
jas̄u g'anyi a-n̄o-beru.

49

*Ebvú-oma, e deru n̄u
onye-ishi ebvú g'unwu
Kora gua*

¹ Unub̄e ndiphe; unu n̄umakwa

iphe-a!

Unu ngabekwa nchi;
unubę ndu bu lę mgboko
l'ophu!

² Gę ndu ha shii ngabę nchi;
ndu ha nwanshii angabę.

Gę ndu nweru iphe yęę
ndu ukpa tukokwa
ngabę nchi.

³ Opfu, shi mu l'onu a-buru
opfu onye maru iphe.

Iphe, mu ritaru l'obu emeje
g'iphe doo ęnya.

⁴ Gę mu bya eworu nchi
gboberu ętu.

Mu akpoo une gude mee g'ılı,
mu turu doo ęnya.

⁵ Ndzu ta abyadu agu mu me
mboku oke iphe-ehuka
rwuepho.

Ọ to dudu m'obeta ndu achi
mu lę njo no-phee
mu mgburugburu;
mu ta atsukpodaa phe ebvu;

⁶ mbu ndu ono, achijeru
upfu kwee l'eku,
ephe kpataru;
gude akanya, ephe setaru
eku onwophe.

⁷ Ole o to dukwa onye a-du ike
a-gbafuta nwibe iya;
ophu o dudu onye ophu a-du
ike apfu Chileke aswa ishi
nemadzu ibiya.

⁸ Kele aswa pakwaru ęka l'iphe,
e gude agbata ndzu.

Ọ to dukwa iphe, nemadzu
a-pfu g'o suru iya;

⁹ mbu ugwo, oo-pfu
nodu ndzu ojejeje;
g'o t'o rehu erehu.

¹⁰ Onyemonye eleanaa lę
ndu mmamiphe
anwushihujechaa.

Ndu eswe me ndu eme
beebabee nodu
abahujechaa l'ilu.

G'ephe ha atukoje woru ęku
phe haaru ndu ozo.

¹¹ Iphe, ephe anoduje ari
bu l'ephe a-no jasu l'ojejeje;
l'unuphu phe a-buru
oje-le-nwanwa;

- ęphe ewochaaru ępha phe
 gushia ali-ihe phe.
- 12 Obenu l'ęku nemadzų
 ta akpęshidu iya anwųhu.
 Ọ bu-a g'anų-ęgbudu
 anwųhuje-a bu g'oo-mecha
 nwųhu.
- 13 Humawaro g'oonwujeru ndu
 amadu iphe;
 waa g'odapfutaje ndu
 awų etso phe nų;
 mbų ndu iphe, ęphe anęduje
 epfu aduje ree.
- 14 Iphe, e-mehaa mee phe
 nų bu l'ęphe a-nwųhu
 g'aturu.
- Ọ buru ęnwu a-bya erwuta
 phe;
 ndu pfuberekoto atųa okoo
 kpua phe;
 me o -bee l'utsu.
- Ogwehu phe ono erekashihu
 me e -shiepho l'ęguru
 ulo phe ono;
 parų phe je adeę l'ilu.
- 15 Obenu le mbedua be Chileke
 a-gbafuta ge mu ta abahu
 l'ali-maa;
 kele oo-mecha kuta mu
 dokube onwiya.
- 16 Ọ -buru le nemadzų
 nęnyaaru bya enweru
 iphe shii;
 k'ophu ndiphe watarų iya
 akwabę ubvų;
 ge ndzų ta agųkwa ngu.
- 17 Noo kele ọ tọ dudu ophu
 oo-gude ala m'ọ lashja.
 Ophu ubvų iya obu etsokwa
 iya phọ ala l'ilu.
- 18 Ọ bu eviya le teke ọ nọ ndzų
 be o shi gųkobe onwiya le
 ndu a gọru ęnu-oma nų;
 teme ndiphe shikwapho
 anęduje aja iya ajaja l'ọ
 bu onye ęka-atutu.
- 19 Ole oo-mehaele-a lapfu
 ndiche iya phe l'ali-maa;
 ęka a ta abyadu ahuma
 iphoro.
- 20 Onye nweru iphe;
 ophu ọ madu iphe bu-a
 g'anų-ęgbudu anwųhuje-a

bụ g'oo-mecha nwụhu.

50

Ebvu-oma, Asafu deru

- 1 Ọ kwa Ọkalibe, bụ Chileke;
bya abụru Chipfu epfu
opfu-a.
Ooku mgboko l'ophu oku;
eshikpoo l'uzo
enyanwu-awawa jasụ
l'uzo enyanwu-ariba.
- 2 Chileke nọ ị Zayonu egbu
nwjinwii; mbụ Zayonu
ono ama ntumatu ono.
- 3 Chileke anyi abyaakwaa;
ọle ọ tọ nọdu nggujunggui
abya.
Ọku, ata ririri nọ iya l'uzo
ipfu.
Oke pherephere nọ-phae ya
mgburugburu.
- 4 Ooku igwe; eku ali;
g'ephe bya abụru ekebe iya;
g'ephe bya anọdu hụma
ge ya gude ekpe ndu nkiya
iya ikpe.
- 5 "Unu chikoberu mu ndu bụ
nkemu g'ephe ha;
mbụ ndu mu l'ephe gude
ngweja gbaa ndzu."
- 6 Imigwe l'ophu anọduje atụ
onu ge Chileke bụ-be
onye pfuberekoto;
kele Chileke l'onwiya bụ
Onye-ikpe.
- 7 "Ndu mu; unu ngabẹ nchi;
ge mu pfua opfu yeru unu.
Ge mu gbaa unubẹ ndu
Ízurelu ekebe.
Ọ kwa mube Chileke bụ
Chileke unu.
- 8 Ọ tọ bụkwa ke ngweja,
unu egweje anụ mu;
ozoo ke ngweja-akpo-oku,
unu egwejeru mu be mu
abarụ unu mba iya;
kele ndu k'ono be unu
anọduje emekota l'o
rwuberu iya.
- 9 Ọ tọ dukwa eswi, shi l'oka
unu, mu a-nata;
ophu ọ dukwa g'ọ ka mma

- l'oo mkpi, shi l'ikpoto eku
 unu, mu a-nata;
 10 kele iphe, bukpo anu,
 nokota l'oswa bukota nkemu;
 mekpoo eswi,
 doru l'unubuku ubvu.
- 11 Enu, ephe l'eli be mu
 makotaru g'ephe ha;
 anu-egbudu l'opfu
 bukotaru iphe mu.
- 12 Ome l'oo egu agu mu;
 me mu tege
 abyapfutakwa unu;
 kele oo mbedua nwekota
 mgboko-a l'opfu;
 yee iphe, no iya nu.
- 13 ?Unu riru le mu ataje anu
 eswi?
- ?Too unu dobesu le mu
 anguje mee egu?
- 14 Ngweja, unu e-gwejeru nu
 mube Chileke bu g'unu
 keleje mu ekele.
- Unu emekotaje iphe,
 unu riburu angu l'unu
 e-meru mube
 Okalibe-kakota-shii.
- 15 Unu -kua mu oku me
 iphe-ehuka byaru unu;
 mu adzota unu;
 oo ya bu g'unu akwabeje
 mu ubvu."
- 16 Obenu l'onye ejo-iphe be
 Chileke suru:
 "Denu g'o gude i nodu
 anoduje agu ekemu mu
 g'onye agu ebvu?
 ?Denu g'o gude i nodu
 egudeje onu ngu
 pfukuta ogbandzu mu?
- 17 L'eka i jikaru su ge mu ta
 aloshi ngu eka le nchi;
 woru opfu mu l'opfu
 nwuru ye l'azu.
- 18 I -huma onye-oshi; l'i je
 eshita iya onya;
 teme unu le ndu eri ogori
 nodu aswi oswi.
- 19 Onu ngu buepho njo-opfu be
 iigudeje iya epfu;
 jinodu egudeje ire ngu
 agba eregede.
- 20 I -nodu; l'i pfutoshi nwune

ngu.

Ọ búru nwune ngu nwoke,
unu l'íya shí l'ẹpho
lanu ẹ ọ́nóduje evu
nvu-azú.

21 Iphemiphe ono ẹ
i mekọ́taru; mu ọ́nduele-a
nggujinguji.

Í gbẹ́ dobesúwanu ẹ́ mu ẹ́
ngu bú iphe lanu.

Ọle mu a-bakwanuru
ngu mba íya;
túa ngu ẹ́jo-iphe ono,
l'íime ono jalaa l'íphu."

22 "Unu ngabẹ́ nchí l'íphe-a,
mu abya epfufu-a;
unubẹ́ ndu zọ́haru
mùbe Chileke!

Ọdumẹka mu alajashia unu
íphiriba íphiriba;
l'ẹbe abú l'ọ́ dúru onye
súru unu anafuta.

23 Iphe, búkpoo onye woru
ekele mee ngwẹ́ja íya
ẹ́ bú onye akwabẹ́
mu ùbvù.

Ọ búru iphe, bú onye eme
iphe l'úzo, pfulu ọ́to
ẹ́ mu e-goshi ẹ́ mùbe
Chileke
adzọ́taje nemadzu."

51

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu*

*Teke o deru íya bú g'onye
mpfuchiru Chileke, bú Nétanu
byachaaru íbe íya bya epfuaru íya
l'ọ́ meru ẹ́jí l'ọ́ jẹpfuru Batusheba*

¹ Phunaaru mu obu-imemini;
jiko Chileke;
eshinu n-yemobu ngu te
nwedú echíhu.

Huchafunu atúpya ono,
mu túpyaru ngu ono;
eshinu íphuje obu-imemini;
phá k'etsutsu íya.

² Sanaa mu rengurengu;
safukota mu ẹ́jo-iphe,
mu megbabẹ́ru;
l'í huchafu mu iphe-ẹ́jí,
mu meshiru ngu!

- 3 Kele mu maru ge mu
tupyaberu ngu;
ophu mu azohajedu iphe-eji
mu azoha.
- 4 Oo gubedua gedegede be
mu mesweru;
mbu l'oo gubedua be
mu meru iphe-eji.
- Iswi du ngu mma l'ikpe,
i kperu mu;
ophu uta adudu ngu iya l'ikpe,
i nmaru mu.
- 5 Mbu-a; mu shikwa teke a
nwuru mu buru onye
ejo-iphe.
- Mbu le mu shiro teke ne mu
tsutaru ime mu butaru
onye eme iphe-eji.
- 6 Iphe, iile enya iya le ndzu
amadu bu ire-lanu.
- Zinaa mu mmamiphe nkengu.
- 7 Gude isopu saa mu asasa
ge mu duebe ree!
- Saa mu ge mu chaa pemu
pemu g'aka-mini-sunoo!
- 8 Mee g'ehu tsoo mu utso;
ge mu tee eswa;
k'ophu okpu mu ono,
i nyajishiru ono
a-gbakerehu.
- 9 Gbakutaru iphe-eji,
mu meshiru azu!
- L'i hufukota ejo-iphe,
mu mekotaru g'o ha!
- 10 Jiko Chileke; menaa g'obu
mu gua mu iphoro;
l'i nu mu unme ophuu,
a-nodu anuru ngu opfu.
- 11 Ta chifukwa mu l'ataphu
ngu!
- Ophu i nafukwa mu
Unme-du-Nso nkengu!
- 12 Nu-phunu mu ehutu-utso
ono azu;
mbu ehutu-utso ono, shi l'adzota,
i dzotaru mu ono.
- Mee g'eme uche ngu heje mu
ihée; k'ophu o-gbata
mu ike.
- 13 Oo ya bu ge mu ezia ndu
anoduje atupya ngu nu
uzo ngu.
- Ndu iphe-eji adakobe

lwapfuta ngu.

¹⁴ Dzonaa mu l'ikpe ochi,
mu gburu; jiko Chileke!

L'oo ngu bu Chileke,
adzoje mu nu.

Oo ya bu ge mu egude ire mu
gua ebvu ehu-utso su
li pfuberekoto.

¹⁵ Gube Nnajiuphu; kuuhaa
mu onu;
k'ophu mu a-ja ngu ajaja.

¹⁶ Ome oo ngweja be iile
enya iya; me mu
egwekwaru iya
nu ngu.

Obenu le ngweja m'obeta o
buru ngweja-akpo-oku
te emekwa g'ehu tsoo
ngu utso.

¹⁷ Kele ngweja ophu Chileke
anataje bu aphu-eji-obu.

Onye aphu jiru obu l'iphe
o meru; izimanu lwa iya
azu be gube Chileke ta
anmajekwa phulaphula.

¹⁸ Menaa Zayonu g'o jaa ajaja;
eshinu o du ngu l'obu.

Kpunaa igbulo Jierusalemu!

¹⁹ Oo ya bu g'eegweaharu
ngu ngweja, pfuru oto;
ngweja-akpo-oku
atsahaa ngu utso;
la wataru ngu egburu
oke-eswi l'oru-ngweja
ngu.

52

*Evu, Dévidi kwaru
nu onye-ishi ebvu*

*Teke o kwaru iya bu teke
Dowegu, onye Edomu byaru
bya agbaaru Solu ama su iya
le Dévidi no l'ibe Ahimeleku*

¹ ?Denu g'o gude i nodu eku
onwongu l'eme ejo-iphe;
oke, du ike?

?Ti madu le n-yemobu
Chileke a-no jeye l'ojejoje?

² Iphe, iigudeje ire ngu epfu
l'ii-me buepho ejo-iphe;
mbu l'ire ngu atsu nko g'akwo,
a baru ababa.

Iphemiphe, iimekp̄o ememe
 bukotarú ughoshi.

³ I ka eye ejo-iphe obu
 eme l'iphe, d̄u ree.
 Adz̄u ũka ka ngu ree eme
 l'epfu iphe, p̄furu nhamunha.

⁴ Iphe, i yeru obu bu
 epfubyishi nemadz̄u;
 ḡube onye ono, adz̄u-gbu
 onwongu l'ũka ono!

⁵ S̄u-a; Chileke e-mebyishikwa
 ngu; mee ngu l'i buru
 mkpurupyata jasuru asuru.

Oo-wofu ngu; mee ngu g'i ti
 buh̄e l'ibe ngu;
 l'o phefu ngu ephefu l'al̄i
 ndu n̄o ndz̄u.

⁶ Ndu p̄fuberekoto -huma iya;
 ephe atsuhu ebvu;
 ephe ach̄ia ya ochi s̄u:

⁷ "Unu lewaro; onye owa-a bu
 onye j̄ikaru l̄e ya te
 ewoduru Chileke eme
 agbaru-ike iya.

O kp̄oru obu yeru eku,
 o nweru nwegharu iya eka;
 bya egude ejo-iphe,
 onoduje emeshi eko
 dz̄udz̄u."

⁸ Obenu l̄e mb̄edua d̄u g'oshi
 olivu, jaru aj̄aj̄a n̄odu
 kpukala l'ime eze-ulo
 Chileke.

Mu a-chiru upfu kw̄e l̄e
 n-yemobu Chileke
 jeye l'ojejoje.

⁹ Mu a-n̄odu ekele ngu ekele
 jeye l'ojejoje;
 k̄ele ōo gubedua l'onwongu
 meru iya.

Mu an̄odukp̄oep̄ho nwadoo
 ele ngu enya l'eka;
 k̄ele epha ngu d̄u ree.

T̄eme mu an̄odukwaph̄o
 l'ip̄hu ndu duru ngu
 ns̄o tua ngu epha.

53

*Évù, Dévidi kwaru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gude
 olu aphu kwaa ya*

¹ Ndu eswe an̄oduje ar̄i l'ime
 obu ph̄e l̄e Chileke

ta adudu.

Ephe mebyishiwaru onwophe;
 iphe, ephe eme buru
 akpamara;
 ophu o dudu m'onye
 lanu eme iphe, du ree.

² Chileke gbe l'imigwe lee enya
 le mgboko-a; mbu l'ehu
 unwu-eliphe;
 ge ya maru ?o nweru onye
 kwaru enya?

Mbu g'o maru ?o nweru onye
 acho yebe Chileke?

³ Ole g'ephe ha tukowaru haa
 uzo jephuhu.

Ephe tukowaru g'ephe ha
 mebyishihukota.

O to dudu g'o ka mma l'oo
 onye lanu eme iphe, du ree.

⁴ O dukwa ge ndu ono,
 eme ejo-ememe ono te
 nwedu egomunggo;
 mbu ndu anoduje eri ndibe
 mu g'onye eri nri;
 ophu ephe epfujedu anu
 Chipfu.

⁵ Ephe bu ndu ndzu-agugu
 rwutaru;
 l'eka adudu iphe ndzu-agugu,
 du iya nu;
 teke Chileke e-woru okpu
 ndu tsoru ndibe iya ogu
 tukashia nanu nanu;
 meru iphe-iphere kpua phe;
 kele o jikawaru phe.

⁶ O du mu g'e shi le Zayonu bya
 adzota ndu Izurelu.

Jiekopu e-te eswa;
 eh u atsoo Izurelu utso
 me Chileke dophuepho
 ndibe iya azu
 l'onodu phe.

54

*Èvù, Dévidi kwaru
 nu onye-ishi ebvu; g'a
 kpuru une ye iya*

*Teke o kwaru iya bu ge
 ndu Zifu byaru bya asu
 Solu le Dévidi wohakwaru
 onwiya l'echilabo phe*

- 1 Gudenu epha ngu dzoo mu;
gube Chileke!
Gudenu okpehu ngu haaru
mu enge!
- 2 Numanu epfupfu, mu epfu
anu ngu; jiko Chileke.
Ngabenu nchi; numa iphe,
shi mu l'onu.
- 3 Kele ndu shi eshishi wuru
bya mu etso opfu;
Ndu ewebushi akurepho ndu
achọ mu egbugbu;
mbu ndu ata akpadu
Chileke ishi m'ilile.
- 4 Obenu l'oo Chileke bu onye
eyejeru mu aka.
Oo Nnajiuphu bu onye gude
ndzu mu.
- 5 Ge Chileke mekwaa
g'ejo-iphe, ndu achị mu
le njo meru mu
laphuru phe azu!
Ge Chileke mebyishikwaa
phe gude nno goshi
l'oopfushije ike l'iphe,
o pfuru.
- 6 Mu a-tu obu mu onyo
gwetaru ngu ngweja.
Mu abya ekele ngu ekele
gube Chipfu;
kele epha ngu du ree.
- 7 Teme o buru ngu
dzotakotaru mu l'iphe,
bukpoo iphe-ehuka,
byapfutaru mu nu.
Mu byakwapho ahuma l'e
mekperu ndu ohogu
mu phe.

55

Évù, Dévidi kwaru
nu onye-ishi ebvu; g'a
kporu une ye iya

- 1 Numaro epfupfu, mu epfu
anu ngu gube Chileke!
Ba agbakwa mu nkuchi;
ke g'i ba anuma arworwo,
mu arwo ngu.
- 2 Ngaberu mu nchi zaa mu
enu l'oku, mu eku ngu!
Oriri mu anoduje egburwashị
mu ehụ;
k'ophu o meru; mu ndu

anọduje atsụ oke ude.

³ Iphe, kparụ iya nụ bụru olu
ndu ọhogu mu, mu anụ;
waa mkpawere,
ndu ẹjo-iphe eme mu;
kele ẹphe anọduje achiru
mu ẹjo idzu;
bya egude ẹhu-eghu
epfubyishi mu.

⁴ Aphụ jiru mu obu;
anwuhu nọdu eye mu
ebvu eyeshikpo mu
iya ike.

⁵ Ndzu agụ mu agushikpoo mu
ike;
ẹhu nọdu aphukota
mu kpaakpaakpaa.
Ishi nọdu anyị mu ẹdzu.

⁶ Mu sụ l'ọ dụ mu g'a sụ lẹ mu
furu nkù gẹ ndo;
mẹ mu ephefuepho je achọo
eka mu a-nọdu tuta unme;
⁷ mẹ mu epheepho
phemihu je eburu l'echiegu;
⁸ mẹ mu emeepho ẹgwegwa
lashia l'ulo-mgbobuta mu;
mbụ eka oke pherephere
adudu.

⁹ Mebyishinaa idzu ndu
ẹjo-iphe jiko Nnajiuphu!
L'ighashia phe olu-opfu!
Kele mu humaru lẹ ndu
mkpukpu ono eme
nwibe phe mkpawere;
teme ẹphe nọdu
ese opfu.

¹⁰ Epe anọduje awu-phe
l'igbulọ mkpukpu ono:
eswe l'enyashi.
Iphe-ẹji yee iphe-ẹhuka nọdu
azogba g'ọ dụ phe
l'ime mkpukpu ono.

¹¹ Ejo-iphe pfukwarupho
l'echilabo iya;
teme ophu mkpamehu
yee ughoshi alufujedu alufu
l'edupfu phe.

¹² Ome o bụ l'ọo ndu ọhogu mu
anma mu phulaphula;
mẹ mu -atamikwaa ya
lẹ nshi.

Qzoo ome l'ọo onye mu dụ
ashị bẹ etu onwiya

ophushugbu l'eka mu nọ;
mẹ mu -edomikwaaru
iya onwomu.

- 13 Obenu l'ọo gubedua,
bụ onye ẹbo mu;
bya aburu onye mu l'iya
aswị ọswi;
bya eshikwaphọ ọnyà
bẹ ọ gbẹ buru.
- 14 Mbụ onye mu l'iya
kwatakpọo eshi uto;
bya aburu onye mu
l'iya atukoje swiru eje
l'eze-ulo Chileke.
- 15 G'ọnwu byakwa egbukwota
ndu ọhogu mu egbukwota!
G'ẹphe bukwaru ndu ee-li
lẹ ndzụ!
Kẹle ejọ-ipe kwawaru
ikwato l'ime obu pẹ.
- 16 Obenu lẹ mbedua bụ Chileke
bẹ mu araku;
kẹle mu maru lẹ Chipfu
e-mechaa bya adzọo mu.
- 17 Mu egudeje olu aphụ echiku
iya lẹ mkpu l'uzenyashi;
mẹ l'utsu; waa l'eswe.
Mu maru-a l'oo-mecha
nụma olu mu.
- 18 Ọo-nafuta mu l'eka ndu
etsu mu ọgu.
Epehe -dukpokwaa igwerigwe
g'ẹphe aduhabe bẹ
ọo-nafutaele mu-a.
- Ọ tọ dudu iphe, epehe eme mu.
- 19 Chileke, bụ onye shi l'ichee
nọduta l'aba-eze iya
bẹ a-nụma olu mu;
bya anụa pẹ chiipfu.
- Kẹle epehe jikaru agbanwe;
teme ọphu epehe atsudu
Chileke ebvu.
- 20 Onye mu l'iya shi aswị ọswi
tsoru ọnyà iya ọgu;
shi nno mebyia ọgbandzu,
ẹpehe l'iya gbaru.
- 21 Opfu, shi iya l'onu nọdu echi
buruburu g'ukpa;
ọle iphe, jiru iya obu
bụ ndumashi.
- Mbụ l'opfu iya atụ atụtu gẹ
manu urwazi;
ọle ọotsu nkọ g'ogu-echi,
a bataru nkọ.

- 22 Woru iphe ono, e boru ngu g'i
vuru ono haaru Chipfu.
Oo-du-a ike gudeshia ngu;
kele o to byadu aha
ndu pfuberekoto
g'ephe daa.
- 23 Obenu l'oo gubedua,
bu Chileke l'e-duru ndu
ejo-iphe duba l'ime ilu;
eka ephe a-nodu rekashihu.
Ndu egbu ochi waa ndu
ntuphu-ire be i tii kwedu
g'ephe kpoo upfu
l'eliphe-a.
Obenu le mbedua bu ngu be
mu dakoberu.

56

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ndo beru
l'achi, no uzanya" gya ya*

*Teke o deru iya bu
ge ndu Filisitayinu
guderu iya le Gatu*

- 1 Gube Chileke; phunaaru mu
obu-imemini;
a -nonyaa; ndiphe woru
mu lwee elwelwe;
le ndu ohogu mu anoduje
akpa mu ehu
mkpurumkpuru.
- 2 Mkpurumkpuru be ndu achi
mu le njo anoduje achi mu
kpabekpabe;
mbu l'a du igwerigwe gude
eku-onwonye etso
mu ogu.
- 3 Ndu -nodu agu mu; bue ngu
pho be mu adakobeje.
- 4 Oo Chileke ono, mu anoduje
aja opfu iya ajaja ono be
mu dakoberu.
Ophu ndu agudu mu;
?bu gunu be nemadzu
mmanu suru mu ememe?
- 5 Tekenteke be ephe ewojueru
opfu mu gha igharaphu.
Iphe, bukpo iphe, ephe
arikpo ariri buepho
g'ephe eshi mee mu ejo-iphe.
- 6 Ephe dzukoberu bya

- edomishia onwophe.
 Mbú l'èphe anọduje edo okpa
 mu achokpoepho ọzo,
 èphe e-shí gbua mu.
- 7 ?Èphe e-gude eme ejo-ememe
 ono nahụ ọọ?
 Jiko Chileke; gudenụ oke
 èhu-eghu ngu chitsushia
 ndu ono l'ophu.
- 8 I mawaru g'ootsube mu l'èhu.
 I mawaru gè mu kwashiberu
 ènya-mini.
 ?Tì tukoduru iphemiphe ono
 dekọta l'èkwo ngu?
- 9 Mu -rakuè ngu phọ bẹ ndu
 ọhogu mu adakọbe
 gbaphu azụ.
 Ophu doru mu ènya bụ lẹ Chileke
 nọ l'èka iya nkemu.
- 10 Oo Chileke ono, mu anọduje
 aja opfu iya ajaja ono;
 mbụ Chipfu ono,
 mu anọduje aja opfu iya
 ajaja ono;
- 11 Oo Chileke ono bẹ mu dakoberu;
 ophu ndzụ agụdu mu;
 ?bụ gụnu bẹ nemadzụ sụru
 mu ememe?
- 12 Gube Chileke; iphe, mu rifuru
 angụ lẹ mu e-meru ngu
 bukwa mu bẹ ọ
 tukoru l'ishi.
 Mu a-bya egweru
 ngweja-ekele nụ ngu;
 13 noo kele i nafutaru ndzụ
 mu l'èka onwu;
 bya emekwaphọ gè mu
 te vukota iphe daa iko.
- Oo ya bụ gè mu azọ ije
 l'iphu Chileke l'èka
 iphóró duru ndu
 nọ ndzụ.

57

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvú; ishi ebvú iya
 bụ "Be mekwa gè mu laa l'iyi"*

*Teke o deru iya bụ
 teke ọ nahuru Sọlu gbala;
 je anọdu l'ime ọgba*

¹ Gube Chileke; meeru mu
 eze-iphe-oma!

Jiko meeru mu rọ eze-iphe-oma!
Kele ọo l'eka ngu bẹ mu nọ
ezeru ndzụ.

Mu a-nọdu lẹ mkpula oke
nku ngu ezeru ndzụ;
jasu teke ejo-iphe-ehuka,
byaru mu nu-a
a-bvubebe.

² Mu araku Chileke;
mbu Okalibe-kakota-shii;
mbu Chileke, atukoje
iphemiphe mekotaru
mu.

³ Oo-gbẹ l'imigwe zia g'a bya
adzoo mu;
bya emeru iphere tu
ndu ono, achi mu
kpabekpabe ono.

Chileke e-goshi mu l'o yeru
mu obu; bya aburu
onye apfushije ike l'iphe,
o pfuru.

⁴ Mu nọ l'echilabo oduma;
mbu-a; mu zekwa
l'echilabo anu-egbudu,
ataje anu nemadzụ.

Ndu ezé phe du g'arwa;
du g'apfu;
teme ire phe nodu atsụ
nkọ g'ogu-echi.

⁵ Goshinu ndiphe gi paberu
eka; mbu li noghataru
akpaminigwe anoghata;
ge ndiphe l'ophu ahuma
gi du-be biribiri.

⁶ Ephe geru ugbu kwaberu mu
l'uzo, mu eshi.

Oo ya bu; ehu rwushihue
mu pho arwushihu.

Ephe gbeshi je ebua nsu dobe
mu l'ataphu.

Ole ephe mecharu daba le
nsu obu l'onwophe.

⁷ Obu shihukwaru mu ike
Chileke;
k'ophu bu le mu e-gude
obu mu go ha agu ebvu
etu ngu epha.

⁸ Obu mu; tehu nwuru enya.
Unu tehu nwuru enya;
unube ogelenda yee une;
kele mbedua e-gudekwa
ebvu kutee geregere

nchi-abọhu lẹ mgbenya.

⁹ Mu a-nọdu l'echilabọ ndiphe
kele ngu ekele
gube Nnajiuphu.

Mu anọdukwapo l'echilabọ
ọha l'ophu gụa ebvu
gude tua ngu ẹpha.

¹⁰ Noo kele n-yemobu ngu
parụ ẹka.

Ọ tukuru imigwe l'ophu vọ
pfurupfuru.

Tẹme ire-lanụ nkengu dzuru
akpaminigwe.

¹¹ Goshinu ndiphe g'ị paberu ẹka;
mbụ l'ị nọghataru
akpaminigwe anọghata;
gẹ ndiphe l'ophu ahụma g'ị
dụ-be biribiri.

58

*Ebvụ-oma, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
bụ “Be mekwa gẹ mu laa l'iyi”*

¹ Unubẹ ogbo-ikpe;
?ọ dukporu-a teke opfu,
pfuru ọto eshije unu
l'ọnu futa?

?Unu pfubẹjekporu-a ẹka
ọto kpee
unwu-eliphe ikpe?

² Waawakwa! Iphe, unu arije
l'ime obu unu buẹpho
g'unu e-shi mee iphe,
apfuduru-oto.

Ọ bụru mkpawere bẹ unu
anọduje eme unwu-eliphe.

³ Ndu ẹjo-iphe eshije lẹ teke
ẹphe nọ l'ẹpho ne phẹ
shiswee ụzo.

Ẹphe akpaphuhuje lẹ teke a
dukwaduro ime phẹ.
Adzụ ụka eshi phẹ lẹ dẹdede.

⁴ Eru, ẹphe atajẹ egbu egbugbu
g'ẹru ẹjo agwọ.

Ẹphe swọ-chishiru nchị ada
nkuchi g'oghu;

⁵ mbụ oghu, ata anọdu opu,
onye rwaru iya ẹka l'iphu egbu;
gude epfuru iya opfu;
m'o betakpọ o gbua ya
k'erengete igbu-agma.

⁶ Kpaa phẹ eze, nọ phẹ l'ọnu

jiko Chileke!

Jiko Chipfu; swòshinaa
oduma ono epyii ono,
nogbaa phẹ l'õnu ono!

7 G'ephe tashihukwa g'eka
mini sòru sòghata.

Ephe -setaepho ùta phẹ kẹ
kíkiki g'ephe gbaa;
mekwaa g'apfù phẹ buru
inyiribachi!

8 G'ephe dù g'ejì, rwubashihuru
erwubashihu.

G'ephe te egudekwa enya
phẹ huma enyanwu gẹ nwata,
ne iya kworu ekwokwo.

9 K'opfu bù; eswa, a tsùberu
l'ite -bya eme g'òku
ngaa enishi ite ono;

Chileke egudewaa oke
èhu-eghu iya zikòta ite
ono g'oke pherephere;
m'o beta iphe, e shiberu l'ite
ono dukwadu oyi;
ozoo l'òobyawaa eghehu.

10 Ndu pfuberekoto bẹ èhu
a-tsò utso;
m'ephe hùmaepfo lẹ
Chileke apfùwa ndu
ejo-iphe ugwo iphe-eji,
ephe meru;
mbù m'ephe wataepfo azò
ndu ejo-iphe pyaapyaa.

11 Oo ya bù; ndiphe epfuahaa sù:
"Ndu pfuberekoto bẹ obunggo
dukwaru eviya;
mbù l'ò kwa ire-lanù l'ò
nweru Chileke, ekpeje
eliphe-a ikpe!"

59

*Ebvü-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvü; ishi ebvü iya
bù "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"*

*Teke o guru iya bù teke
Sòlu yeru ndu nche, eje
anòdu eche ùlo, o nò
nche g'e gbua ya*

¹ Nafuta mu l'eka ohogu mu;
jiko Chileke mu!

Gbaaru mu òdzori l'iphu ndu
wulihuru vùpyabe mu!

² Nafuta mu l'eka ndu eme

ẹjo-ememe!

Dzoo mu l'eka ndu
mgbugbumadzu!

³ Kele-a; gube Chipfu;
lewaro l'ephe domishiru
onwophe kwabe g'ephe
gbua mu.

Ndu nweru okpehu wulihuru
etsu mu opfu;
ebe abu l'o duru ekemu,
ephe turu, mu mebyijeru;
teme ophu o dudu g'ephe
ha, mu tujajeru.

⁴ Ephe gbaru je edozia onwophe
g'ephe tsoo mu ogu;
l'ebe adu iphe, mu meru phe.
Jiko gbalihu; bya eyeru mu
eka!

Lenaa ẹjo onodu, mu no!

⁵ Jiko Chipfu; mbu Chileke,
bu Okalibe-Kakota-Ike;
bya aburu Chileke ke
ndu Izurelu;
tehu etehu; je anua ohamoha,
bu le mgboko aphu!

Ba adukwa ndu ẹjo-iphe ono,
elekebeje enya eme iphe,
a-tsuru nwibe phe ono,
ii-phuru obu-imemini!

⁶ Obujeru; ephe -lwa
l'uzenyashi;
ephe aba hanyihanyi
ge nkuta; tsoru mkpukpu
ejephe.

⁷ Lewaro enya; ephe -saa onu
phe tua nko ge nkuta;
Ogu-echi eshi phe l'ire
ngushihu.

Ephe edobesuro l'o to dudu
onye numaru iphe,
ephe epfu.

⁸ Olobuele-a ochi be gube
Chipfu achije phe.

Oo ochi be ohamoha ono
anoduje ezi ngu.

⁹ Oo gube Chileke bu agbarike
mu.

Mu chiru enya mu dzee l'eka
i no.

O buru l'ime ngu be mu
gbabarū je ezeeru ndzu.

¹⁰ Chileke, bu onye yeru mu
obu be a-gba mu ndzuta.

Chileke e-kwe gę mu gude
 ęnya mu huma l'e
 mekperu ndu ọhogu
 mu.

11 Be gbukwa phe egbugbu
 gube Chipfu,
 bu onye mgbobuta anyi!

Ọdumeka be ndibe anyi
 a-zohakwa iya.

Gudechia ike nkengu
 chikashia phe!

Mee phe; mekpee phe!

12 Iphe, bukotakpoo opfu,
 eshije phe l'onu
 abujeerupho
 mkpokoro opfu.

Mbu l'opfu, eshije phe
 l'ogbogboromonu futa
 abukotajeerupho iphe-eji.

Teme ephe nodu egudeje onu
 phe adzu uka;
 bya egude iya atụ nwibe
 phe onu.

Ọo ya bu; g'ekuku ono,
 ephe anoduje eku
 onwophe ono nmakwaa phe
 g'onya.

13 Gudenu oke ehu-eghu ngu
 mebyishia phe!

Mbu g'iimebyishia phe
 ghiriri jasụ teke ephe
 a-bvube!

Ọo ya bu g'unwu-eliphe
 l'ophu amaru l'oo Chileke bu
 Eze ndu Izurelu;
 teme l'ọ bu eze
 unwu-eliphe mgburugburu.

14 Ọbujeru; ephe -lwa
 l'uzenyashi;
 ephe aba hanyihanyi gę
 nkuta; tsoru
 mkpukpu ejephe.

15 Ephe anoduje awuphe acho
 eka ephe e-ri nri.

Ọ -buru l'ephe te erijiduru
 ephe; ephe agbohaha
 ire gę nkuta.

16 Obenu le mbedua a-gu ebvu
 gude tya onu g'okpehu
 ngu habe shii.

Utsu mboku-mboku be mu aguje
 ebvu ehu-utso gude goshi
 g'eye obu ngu habe.

Noo kele ọọ l'ime ngu bẹ mu
agbabajẹ je edomia
onwomu.

Tẹme ọ bọru ngu bẹ mu
agbabajẹ l'ime je ezeeru ndzụ;
mẹ mu ọdu eje iphe-ẹhuka.

17 Gùbe ike, dọ mu nọ;
mu a-gù ebvú tua ngu ẹpha.

Noo kele ọọ l'ime gùbe
Chileke bọ onye yeru mu
obu bẹ mu gbabarọ je
edomia onwomu.

60

*Ebvú-oma, Dévidi deru nọ
onye-ishi ebvú;
g'ẹ gude olu ebvú,
"Ọjimbvú Ọgbandzu" gọa ya.*

*Teke o deru iya bọ teke ẹphe
lẹ ndu Arámu-Naharayimu
waa ndu Arámu-Zoba
lwọru ọgu; mbu teke ono,
Jiowabu lwarọ bya etsoo
ndu Edọmu ọgu bya
lwu-kpee pẹ;
gbua unu ojọgu ọkpọro l'iri
lẹ Nsuda Únú.*

1 Gùbe Chileke; i jikawaru
anyi woru anyi tọkaa
nanu nanu.

I shi avuru anyi ọvuma.
Ọle nta-a bẹ anyi arwo ngu
su
g'i ghanaaru anyi iphu ọzo jiko.

2 Ọo ngu meru eliphe;
ọ nmaa jijijijii;
bya emee ya;
ọ gbawashihu.

Nta-a bọ g'i menaa g'ẹka
i mekarọ iya iphe
kpochite;
kele ọongakwa anganga.

3 I hawaru ndibe ngu;
ẹphe jee iphe-ẹhuka;
bya echee anyi mẹ;
anyi ngua akpo kulakula.

4 Obenu lẹ ndu atsọ ngu
ebvú bẹ i nuru
ẹkwa-ọhubama;
g'ẹphe chilia gude lwọa
ọgu k'okpobe opfu ono.

5 Gudenu ọkpẹhu ngu dzota

anyi; zanú anyi ẹnu;
k'ọphu ee-shi nno dzọọ
ndu i yeru obu.

⁶ Chileke nọwaa l'ụlo iya,
dụ nsọ pfua opfu sụ:
“Mu e-gude agbọ ọgboo
kewashia alì ndu Shẹkemu.

Tẹme mu eworu nsuda
Sukotu bushia.

⁷ Giladu bụ nkemu;
Manáse bụkwarupho
nkemu.

Ifuremu bụ okpu, mu
kpu l'ishi.

Jiuda bụkwanuru
mgboro-eze, mu apajẹ
l'ẹka.

⁸ Mówabu bụ ochi, mu akwoje
ọkpa.

Ọ bụkwanuru lẹ Edomu bẹ
mu eyeshije akpọkpa
mu dobe.

Ndu Filisitayinu bẹ mu
gbọwaru ọgboo kpua.”

⁹ ?Bụ onye e-du mu chiriiri
werere duba lẹ mkpukpu ono,
a kpuru kpushia ike ono?

Mbụ-a; ?bụ onye e-duru mu
duba lẹ Edomu?

¹⁰ Ọ kwa gbuedua Chileke bụ
onye obu.

Obenu l'i gbẹ jịka anyi;
ọphu i tii tsojeeduru ndu
ọjọgu anyi eje ọgu.

¹¹ Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
mekpee ndu ọhogu
anyi;
kele eye ẹka k'unwu-eliphe,
bụ iphe-mmanụ.

¹² Obenu l'anyi -nọduwaa
Chileke l'ẹka bẹ anyi
e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.

Ọ bụru iya e-hu ndu ọhogu
anyi agbagba-nchị
l'alì.

61

*Ebvú, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvú; g'a
kpọru unu ye iya*

¹ Numanu mkpu, mu echi jiko
Chileke!

Ngabẹ nchị l'epfupfu, mu

epfu anụ ngu!

² Mu nọ l'ẹka igwe beru
alị beru echiku ngu lẹ
mkpu.

Noo ọ́le meji atọ́fu mu atọ́fu.
Dunuru mu je edobe l'oke
mkpuma, ka mu l'eli!

³ Ọ́le ọ́o ngu bẹ mu gbabarụ
l'ime ngu je edomia
onwomu;
bya abụkwaru ngu pho
bụ ọ́lo-mgbobuta,
mu bahuru shi nno
nahụ ndu ọ́hogu mu.

⁴ Ọ́ogukwa mu ẹgu ẹ mu buru
l'ibe ngu jasụ l'ọ́jeje;
mbụ ẹ mu nọ́dujearo lẹ
mkpula eze ñkù ngu
ezeru ndzụ.

⁵ Ọ́le gube Chileke nọ́mawaru
iphe, mu rifuru angu
lẹ mu e-meru ngu.

I mewaru ẹ mu tsoru ndu
akwabẹ ẹpha ngu ùbvù;
keta iphe-oma, iimejeru
phẹ.

⁶ Menaa g'eze nọ́du ndzụ
ogologo!

G'apha, ọ́o-nọ́ l'eliphe-a shinu
l'ọ́gbo sweru ọ́gbo!

⁷ G'aba-eze iya nọ́dunu l'ataphu
Chileke jasụ l'ọ́jeje!

Jiko g'iphe, ì-gude eche
iya nche bụkwaru
n-yemobu ngu;
yẹe apfushi ike,
ìpfushije l'iphe,
i pfuru.

⁸ Ọ́o ya bụ ẹ mu agụa ebvu
gude tua ngu ẹpha
jasụ l'ọ́jeje;
bya emeẹ́bekota iphemiphe,
mu rifuru angu
ememe mbọ́ku-mbọ́ku.

62

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvu, bụ́ Jiedutunu*

¹ Ọ́o ẹ́pho Chileke kpoloko bẹ
mu daru ngabẹ́ru.

Ọ́le ọ́o ya bụ onye a-dzọ́ta
mu nù.

² Ọo yẹbedua nwẹkiya bẹ bụ
agbara-mkpuma nkemu;
bya abụru iya bụ Chileke,
adzoje mu nụ;
bya abụru onye mu
agbabajẹ l'ime iya
l'oodomia mu.

Ọo ya bụ l'ọ tọ dudu onye
byaru l'enwubata mu
enwubata.

³ ?Bụ teke ole bẹ unu
e-tsuberu nwoke
owa-a otsukputu?

G'unu hakọta bẹ e-mechaa
tuko buru mkpurupyata;
g'ẹka igbulọ;
ozoo mgbabu zeru
tu-gbushia ndu nọ
phẹ l'ime.

⁴ Iphe, unu shiberu ite iya bụ
g'unu nwufu iya l'aba-eze
iya ono.

Adzụ ụka nọdu atsọ unu
ntumatu.

Unu nọdu egudeje
ogbogboromonu unu
agoru nwibe unu
onu-oma.

Obenu l'ime obu unu bẹ unu
anọduje atụ phẹ ejọ onu.

⁵ Gube obu mu; nọdukwa
kwabẹru Chileke
nwẹkiya.

Kele ọo ya bụ onye mu ele
enya l'ẹka kpoloko.

⁶ Ọo yẹbedua nwẹkiya bẹ
bụ agbara-mkpuma
nkemu;
bya abụru iya bụ Chileke,
adzoje mu nụ;
bya abụru onye mu agbabajẹ
l'ime iya l'ọ domia mu.

Ọo ya bụ l'ọ tọ dudu onye
byaru l'enwubata mu
enwubata.

⁷ L'aa-dzọta mu bụ l'ẹka
Chileke bẹ ọ nọ.

L'aa-kwabẹ mu ùbvù
bụkwaru iya phọ bẹ ọ
nọ l'ẹka.

Ọo Chileke bụ eze
agbara-mkpuma mu;
tẹme ọ bụkwaru iya phọ
bẹ mu nọ l'ẹka ezeru ndzụ.

⁸ Unu dakobe iya tekenteke
kpoo unube unwu-eliphe!
Unu woru obu unu gheberu
iya onu.

L'ọ kwa Chileke bu onye anyi
no l'ime iya ezeru ndzu.

⁹ Amadu bu udzu-onu.
Ohu buru iphe, adudu iphe,
o bu.

O -buru g'atua erwa phe
l'iphe, e gudeje tua
erwa nemadzu be ephe
tuko buru iphe-iphoro.

¹⁰ Unu ta akpokwaru obu ye
l'eme ndu ozo ewere!
Ophu unu egudekwa ana nfu
eku onwunu!

O betakponu eku ndu
abyaru unu
nyimunyimu;
unu ta akpokwaru obu
ye iya!

¹¹ Chileke pfuakwaru iphe-a
mgbo lanu.

Mbedua numawa iya
ugbo labo;
mbu l'ikemike bu Chileke
nwekota iya.

¹² Teme l'oo gube Nnajiuphu be
n-yemobu kuru ishi l'eka.

Noo kele ipfuje onyemonye
ugwo g'iphe,
o meru gbaru.

63

*Ebvụ-oma, Dévidi deru
teke o no l'echiegu Jiuda*

¹ Gube Chileke; oo ngu bu
Chileke mu!

Oo ngu bu onye mu anoduje
ele enya iya eswe
l'enyashi.

Ekpiri gube Chileke
anoduje akpo
obu mu jegirijegiri.

Oghoroko ngu aduje
mu l'echiegu;
mbu l'ali okponku,
mini adudu.

² Mu humawaru g'ike du-be
ngu; yee g'i du-be
akpabiri;
ge mu shi ahumaje iya l'ulo

ngu, dù nsọ.

3 Mu e-gude onu mu jaa ngu
ajaja;
noo kele n-yemobu ngu ka
ndzu ree.

4 Mu a-nọduje ekele ngu ekele
jasu ge mu a-nọ-beru.

Teme o buru epha ngu be mu
e-gudeje chilia eka
imeli pfuru nu ngu.

5 Obu mu be epho e-ji g'onye
riru nri, e gude eba-anu;
waa umi okpu iya shia.

Onu mu e-gudekwanu
ebvu ehu-utso,
du mu l'ogbogboromonu
tua ngu epha.

6 Oobujeru; mu -ze e l'iphe-azee
mu; mu anyata ngu.

Enyashi l'ophu be mu
arikotaje ke nkengu.

7 Mu no le mkpula oke nkù
ngu agu ebvu ehu-utso.

Noo kele oo ngu bu onye
eyejeru mu eka.

8 Mu anọduje ngu ntse
tekenteke.

O buru ekutara ngu be
gudeshi mu nu.

9 Ndu achọ ọzo, ephe e-shi
gbua mu mebyishia
ndzu mu
be aa-chiru ye l'ali-maa.

10 Ee-gude ogu-echi gbua phe
pyaapya.

Ephe aburu nri, a kpataru
doberu nkuta-oswa.

11 Obenu le Chileke e-me g'ehu
tsọ eze utso.

Iphe, bukpoo ndu egudeje
epha Chileke eri angu
be e-tu iya epha.

Onu ndu ntuphu-ire aburu
phe kpurukudukuu.

64

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

1 Jiko Chileke; numanu mkpu,
mu echi eka mu epfu anu ngu!
Gbochite mu ge mu ta
nọduhe atsu ndu ohogu
mu ebvu.

² Domia mu g'ejo-idzu,
 ndu ejo-iphe achiṛu mu te erwu
 mu l'ẹhu; mbụ hanyihanyi,
 ẹphe aba ekpu mu;
 mbụ ndu eme ejo-ememe.

³ Ndu abajẹ ire phẹ g'onye aba
 mma.

Mbụ ndu anọduje agba njo
 opfu phẹ g'onye agba apfu.

⁴ Ẹphe edomije onwophe
 kwabẹru onye dẹbe ree.

Onye ono -bya amaru;
 apfu abụwaru iya nụ
 l'ẹhu kẹ pfuu.

O to nwedu iphe, ndzụ iya
 agụ phẹ mẹ nanụ.

⁵ Ẹphe anọduje eyeru nwibe
 phẹ okpu-ikike g'ẹphe
 kebe ẹhu l'eme iphe-ẹji.

Ẹphe epfuje sụ l'ẹphe e-je
 agbakacha ọnyà phẹ
 lẹ mpya.

Ẹphe pfuchaa nno; ẹphe asụ:
 “?Bụkwanu onye abya
 phẹ ahuma?”

⁶ Oo ya bụ; ẹphe -chichaa
 ejo-idzu; ẹphe asụ:

“Idzu, anyi chiṛu nta-a
 dukpoo ree dụ-ghee
 ya adụ-ghe!”

Uche amadụ yee obu iya bẹ
 ẹregede pakwaru ẹka.

⁷ Obenu lẹ Chileke e-seta apfu;
 ẹphe -bya amaru bẹ ọ-gbakata
 phẹ tụa l'alị.

⁸ Chileke e-me g'ẹphe vukota
 abalị dagbua ọchii.

Ọ buru iphe, opfu ọnu
 phẹ kpatarụ.

Iphe, bụkpoo ndu humaru
 iya nụ bẹ e-kwe l'ishi
 gude kweru phẹ une.

⁹ Ndzụ e-rwuta amadụ l'ophu.

Ẹphe e-pfukashia iphe ono,
 Chileke meru ono;
 bya ebvuru shii rịa ya ọriri.

¹⁰ G'ẹhu tsọo ndu pfuberekoto
 utsọ l'ime Chipfu!

G'ẹphe gbabakwa l'ime iya je
 domia onwophe!

G'iphe, bụkpoo ndu obu phẹ
 gụru iphóró tukwaa

ya epha!

65

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

¹ Gube Chileke; o du ree g'anyi
nodu le Zayonu tua
ngu epha!

Anyi e-medzukotaru ngu iphe,
anyi riburu angu
l'anyi e-meru ngu.

² Oo gube onye ono, azaje oku
m'e pfuru nu ngu be
onyemonye a-wu-pfuta.

³ Teke iphe-eji shi kapyabe anyi
be i shiele-a anoduje
aguru anyi nvu l'ejo-iphe
anyi.

⁴ Ehu-utso be a goru nu onye
ono, i hotaru dokube
onwongu

Ge gu l'iya nodu l'ibe ngu.

Iphe, du ree, no l'ibe ngu
ejije anyi epho;
mbu iphe, du ree,
no leze-ulo ngu, du nsu.

⁵ Gube Chileke, bu onye
ndzota anyi;
iphe, igudeje zaa anyi enu
bu iphe, du ebvu,
egoshi apfubekoto nkengu.

Ndu bu l'eka igwe beru ali
beru;
waa ndu bu le mgboru enyimu,
kachakpo anodu enya bu
ngu be ephe tuko chiru
upfu kwee;

⁶ mbu gube onye bu okpehu
ngu be i gude mee ubvu;
ephe nguchaaru anguru
l'eka ephe nqbaa.

I keru onwongu okpehu
g'onye keru akpo l'upfu.

⁷ Enyimu, aso gborogboro
be iimeje l'oderu yekete;
mbu l'ootu-buhu akpara.

Ohamoha -nodu aba hanyihanyi
be iimeje;
ephe adaa ke
nyonyoronyo.

⁸ Ndu bu uzanya be anoduje
anma pyaapyaapya

- M'èphe nùma k'ìphe,
 dù biribiri, iimegbabè.
 Ndu shi l'ùzo ẹnyanwu-awawa;
 waa ndu ọzo ẹnyanwu-arìba
 bè iimeje g'èphe tũa ọzu-ẹhu-ùtso.
- ⁹ Ị gbaru mini l'elìphe teke ị
 byaru iya agbaphe;
 shi nno mee ya;
 ọ bũru alì oma.
 Ẹnyimu nkengu bè i meru gè
 mini jì ejiji.
 Ndìphe l'ophu bè i meru g'ìphe,
 èphe kọberu l'alì nọdu emehuru;
 kẹle ọọ ẹgube ono bè i
 meru iya g'ọ dù.
- ¹⁰ Mini bè i dzeru;
 ọ dọru adọru l'ẹnyoru.
 Ị bya alwaa yegeyege
 mini gude mee igbo;
 ọ dù nwuhanwuha;
 shi nno gọru ọnu-oma nù iya
 mee iphe, a kọberu iya
 wata efushi.
- ¹¹ Ị bya eworu ẹka-atutu
 nkengu kpube apha
 g'okpu-eze.
 Tẹme iphe, bukpoọ ọzo,
 i shiru bè i dzeru iphe,
 dù ree gè mini.
- ¹² Ẹswa bya erwushia
 nọdugbaa kẹ nyimunyimu
 l'echiẹgu.
 Tẹme ẹhu-ùtso doerupho kẹ
 nyimunyimu l'ùbvú.
- ¹³ Ẹka eecheje iphe-edobe
 bè aturu kuru ata nri.
 Nsuda bù iphe, jiru iya nù
 bù iphe-akuku,
 a kuru iya.
 Iphemiphe ono tukurọ akwa
 ẹvu; agù ebvú ẹhu-ùtso.

66

*Ebvú-oma, e deru nù
 onye-ishi ebvú*

- ¹ Unu tũa ọzu ẹhu-ùtso gude jaa
 Chileke;
 unubè unwu-elìphe l'ophu!
- ² Unu gũa ebvú gude kutsee
 ẹpha iya!
 Unu etua ya ẹpha; jaa ya
 ajaja!
- ³ Unu sù Chileke: “Ha!

- Iphemiphe, ìinoduje
eme dukwa ebvu!
Ike ngu parụ ẹka k'ophu bụ lẹ
ndu ohogu ngu adajẹ
kpurumu l'iphu ngu;
ẹka ndzụ agụ phe.
- 4 Ndiphe mgburugburu adajẹ
kpurumu l'iphu ngu baaru
ngu ẹja; gụa ebvu nū ngu;
mbu l'ephẹ aguje ebvu
gude kutsee epha ngu.”
- 5 Unu byanụ ahuma ozi,
Chileke jeru!
Chileke dukwa ebvu l'iphe,
oomeru unwu-eliphe.
- 6 Onye meru enyimu;
ọ buru aị, kpohuru nkụ.
Ephẹ gude okpa ghaa enyimu
ono.
Ehu-utso ozi, o jeru tsoru
anyi teke anyi nọ l'ẹka ono.
- 7 O gude ike okpu nkiya buru
eze ojejeje.
Enya iya nodu ahumakotaje
ohamoha!
Oo ya bụ g'ọ tọ dukwa ndu
ẹjo okpoma ono l'e-je
iya atupya!
- 8 Unu tua Chileke anyi epha;
unube unwu-eliphe!
G'a numanu ajaja, unu a-ja iya!
- 9 L'oo ya doberu anyi ndzụ;
bya emee g'okpa nguru
anyi anguru g'o to chifu.
- 10 Noo kele gube Chileke
hūwaru anyi ama;
bya emee anyi; anyi dū ree
ge mkpola-ochaa, a hūru l'oku.
- 11 I dutaru anyi duru ye
l'onyà;
bya eworu oke ivu tukobe
anyi l'okpurukpu.
- 12 I meru g'unwu-eliphe wee
anyi ishi kperekpere.
Anyi jeru iphe, anwu chiru anyi;
mini nmaa anyi.
Ole i mechaaru duta anyi bya
edobe l'ẹka anyi tusaru ehu.
- 13 Mu e-gude
ngweja-akpo-oku je
l'ulo ngu.
Mu emedzukotaru ngu iphe,
mu rifuru angụ lẹ mu

e-meru ngu.

- 14 Mbü iphe, mu gude
ogbogboromõnu mu
kweta;
bya egude õnu mu pfua
lẹ mu e-meru ngu;
teke mu eje iphe-ẹhuka.
- 15 Mu a-kputa ebili, tsuru ẹba
je egude gweeru ngu
ngweja-akpo-oku.
Mu egbuaru ngu oke-eswi;
gbushiaru ngu eghu.
- 16 Unu byakpodapho bya
angabẹ nchị; iphe,
bukpoo unubẹ ndu atsu
Chileke ebvu;
gẹ mu kọoru unu iphe, o
meru lẹ ndzụ mu.
- 17 Mu gude õnu mu ọwa-a
raku iya.
Mu gude ire mu tua ya ẹpha.
- 18 Ọme mu meru iphe-ẹji kwachia
l'obu mu;
mẹ Nnajiuphu tege
angabekwa nchị anuma
olu mu.
- 19 Obenu lẹ Chileke ngabẹru
nchị;
numa olu mu okpobe anuma
teke mu epfu anụ iya.
- 20 G'e tukwaa Chileke ẹpha;
mbü onye ajikaduru
angabe nchị numa epfupfu,
mu epfu anụ iya;
tẹme ọphu ọ haduru egoshi
lẹ ya yeru mu obu.

67

Ebvü-oma, e deru onye-ishi

ebvu; g'a kpõru une ye iya

- 1 Gẹ Chileke meeru anyi
eze-iphe-oma;
gõru õnu-oma nụ anyi;
mekwapho g'iphu tusahu
iya l'ẹhu anyi.
- 2 K'ọphu unwu-eliphe a-maru
uzo ngu;
tẹme ọhamoha
amakwarupho
l'jidzotaje nemadzụ.
- 3 G'unwu-eliphe kelenụ gube
Chileke ekele!

G'iphe, bukpoò nemadzu
 mgburugburu kele
 ngu ekele!

4 G'èhu tsonaa ohamoha utso;
 g'èphe tsonaa uzu
 èhu-utso!

Kele ndiphe l'ophu bẹ iikpeje
 ikpe, p'furu oto;
 tème o buru ngu anòduje
 akpo-ziru ohamoha,
 nò l'eliphe uzu.

5 G'unwu-eliphe kelekwa gube
 Chileke ekele!

G'iphe, bukpoò nemadzu
 mgburugburu kele
 ngu ekele!

6 Oo ya bu; g'iphe, a koberu l'ali
 emehukwanu emehu.
 Tème Nnajiuphu, bu Chileke
 anyi ono agoru onu-oma
 nu anyi.

7 Chileke a-goru onu-oma nkiya
 ono nu anyi.

Oo ya bu ge ndiphe l'ophu
 jasú l'eka igwe beru
 ali beru awatakwanu
 iya atsú ebvu!

68

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

1 Ge Chileke zilihu;
 ge ndu ohogu iya agbaa
 nanu nanu!

Ge ndu o du ashí shikwa iya
 pho l'iphu gbalachaa!

2 Zikashinaa phe nanu nanu;
 ge pherephere ezikashije
 enwuru-oku-a.

Oo g'unwu adazehuje le
 mgboru oku-a
 bu ge ndu ejo-iphe a-la l'iyi
 l'iphu Chileke.

3 Obenu le ndu p'uberekoto be
 ehú a-tso utso.

Ephe a-nodu ete eswa l'iphu
 Chileke.

Ephe egude ehú-utso tee eswa
 teshia ya ike.

4 Unu gua ebvu nu Chileke;
 gua ebvu gude tua ya
 epha!

Unu kutsee onye ono,

anọduje l'ugbo-inya
 iya agba l'urwukpu
 onoya.

Èpha iya bụ Chipfu;
 unu nọdukwa iya l'iphu
 tee ẹswa.

⁵ Chileke nọ l'ibe iya,
 dị nsọ bụru Nna ndu
 enwedu nna;
 bya aburu onye agbajeru
 unwanyi,
 ji phẹ anọedu ọdzori.

⁶ Chileke ewojeru ndu bụ
 nkinyi doo l'ipfu l'ipfu;
 teme ọ nọdu edufutaje
 ndu a turu mkpọro
 l'ulo-mkpọro.

Obenu ịe ndu kwefuru iya
 ike bụ l'ali,
 ẹjo anwụ echi bẹ ẹphe
 bu.

⁷ Gube Chileke;
 teke ị gbeshiru duta ndu
 nkengu;
 duru phẹ ghaa ali,
 dabyiru mgbegere;

⁸ bẹ ali nmaru jiiijiii.

Igwe bya edzee mini l'iphu
 gube Chileke, bụ onye
 ke Sayinayi;
 mbụ gube Chileke ke
 Ịzurelu.

⁹ Gube Chileke;
 ọo ngu dzeru ogbodogo
 mini;
 gude gbaa ali-ihe ngu
 unme teke ike bvuru
 iya.

¹⁰ Ndibe ngu bya alaa l'ime iya
 je eburu;
 teme i shi l'ikpoto iphe,
 i nweru nū ndu ukpa iphe,
 mkpa iya duru phẹ.

¹¹ Ọ bụ-a epfupfu,
 Chipfu pfuru opfu obu;
 a dị igwerigwe mee g'a
 madzuru iphe,
 o pfuru.

¹² Ọ sụru: "Ndu eze mę ndu ojogu
 unu mee ẹgwegwa
 gude ọso gbafu!"

Unwanyi, kuru l'unuphu;
 wufuta bya ekee iphe,

a kwataru l'okwata.
 13 Ndu ono shi zeshia l'odu
 aturu du ge ndo,
 a wukotaru nkú iya
 mkpola-ochaa;
 bya egude mkpola-ododo
 mekota eba iya;
 o nodu egbu nwiiinwii.

14 Teke
 Okalibe-kangokotaru-nu
 chikashiru ndu eze
 l'ali ono
 be o duopho
 g'aka-mini-sunoo,
 dashiru l'eli ubvu
 Zalomonu.

15 Ubvu ubvu, nogbaa le
 Beshanu bugbaa oke ubvu,
 paru eka;
 mbu l'ubvu Beshanu bu
 ubvu, nwegbaarú mpfukashi.

16 Unube eze ubvu,
 nwegbaarú mpfukashi;
 ?Denu g'o nwuru unu
 ejiru ubvu Chileke
 ijiyenya?

Mbu ubvu ono, Chipfu,
 bu Chileke hotaru
 je eburu buru eze ndibe
 iya jasú l'ojejeje ono.

17 Ugbo-inya ke Chileke bukwa
 unu-kuru-unu.
 Nnajiuphu shi le Sayinayi
 bya ibe iya;
 eka o doberu nsó,
 bu ubvu Zayonu.

18 Teke ono, i gbeshiru lashia
 l'ephekerephe ono be i
 dutaru igwerigwe ndu
 i kpuru le ndzu lashia.
 Ndiphe gweru iphe nu ngu ke
 mmanu;
 mbu je akpachaa le ndu
 shi anoduje ekwefuru
 ngu ike;
 k'ophu gube Chipfu,
 bu Chileke a-nodu
 l'echilabo phe.

19 G'ajaja buru ke Nnajiuphu;
 mbu Chileke ophu bu onye
 ndzota anyi;
 bya aburu onye evutaje
 ivu ehu anyi vuru

mboku-mboku.

20 Chileke anyi bu Chileke,
adzoje ndzu.

O buru l'eka Chipfu,
bu Nnajiuphu ono be
eeshije nahu anwuhu.

21 Chileke e-chikposhi ndu
ohogu iya ishi;
mbu okpokoro ishi ndu
emekwadu ejo-ememe.

22 Nnajiuphu suru: "Mu e-shi
le Beshanu duta unu
duphuta azu.

Mu e-je l'ohu eze-enyimu je
aguta unu gude lwa;
23 k'ophu unu a-bya azo
ndu ohogu unu
pyakapyaka.

Nkuta unu eketakwapho oke
ophu rwuberu phe nu."

24 Gube Chileke;
onyemonye gbewaa nta-a
huma ge ndibe ngu dzeberu
awu alwa;
mbu le ndibe Chileke,
bu eze mu dzebewaru
awu ala l'ulo iya,
du nso.

25 Ndu no l'iphu bu ndu aguru
phe ebvu.

Ndu etso ndu k'ono buru ndu
akpo une eye iya.
Akatikpo unwumgboko,
nodu akukwapho nkwa
etso phe.

26 Janaa Chileke ajaja
l'edzudzu-oha!
Jaa Chipfu ajaja l'echi
eka ndu izurelu
dzukoberu!

27 Su-a; ndu edu phe nu bu
okpa-ipfu Benjaminu,
bu okpa-ipfu ke nwata.
Ndu-ishi okpa-ipfu Jiuda;
waa ke Zebulonu;
waa ke Nafutali nodu
eze gbiigbiigbi
etso phe.

28 Gube Chileke;
rukotanu ike ngu!
Goshinu anyi okpehu
ngu Chileke;
mbu ike ono, i shi
gudehawaa ree ire l'opfu

ehu anyi ono.

29 Ndu eze e-gude k'eze-ulo ngu,
no le Jierusalemu bya
emeeru ngu iphe-oma.

30 Baaru ejo-oke-agiya ono,
no l'iji ono mba;
mbu oha ono,
achi ndiphe kpabekpabe
g'oke-eswi,
eme ena achi nweswi
oso ono;
jasu teke onyemonye
ewoze onwiya ali;
gude mkpola-ochaa
bya l'iphu ngu.

Chikashia ndu ono,
alwu ogu anoduje
agu g'egu-nri ono!

31 Ndu-ishi Ijiputu;
waa ndu Kushi be a-bya
achi-liaru Chileke aka.

32 Unu gua ebvu nu Chileke;
unube ali-eze
unwu-eliphe l'ophu!

Unu gua ebvu gude tua
Nnajiuphu epha!

33 Unu gua ya nu onye ono,
anoduje l'ugbo-inya
iya agba l'ephekerephe
urwukpu ichiee ono;
mbu onye egudeje
oke olu tua egbigwe.

34 Unu tua onu g'ike Chileke
habe shii;
mbu onye akpabiri iya
tukoru Izurelu sweta;
onye bu akpaminigwe
egoshi g'ike iya habe shii.

35 Gube Chileke;
i du ebvu l'ulo ngu,
du nsu.

Oo gube Chileke ndu Izurelu
emeje g'ike du ndibe ngu;
okpehu adu phe.
G'ajaja buru ke Chileke!

69

*Ebvu, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu; g'e gude olu
ebvu, "Ojimbvu" gua ya*

¹ Dzoo mu jiko Chileke;
kele mini wowaru mu

l'ekpiri.

² Mu emiwa emimi emiba
l'epuchi;
eka adudu iphe, kobe nvo,
du iya nu.

Mu darwuwaru ohu-mini;
utso woru mu ria.

³ Mu chiwaru mkpu chita ike
mu.

Ekipiri gowaa mu agogo.
Teme mu nodu aphuwaa
ragaraga;
eka mu no ele enya
Chileke mu.

⁴ Ndu mu du ashị l'ebe adu
iphe,
mu meru phe kakwa
egbushi,
no mu l'ishi igwerigwe.

Mbu le ndu ohogu mu
pakporu igwerigwe;
mbu ndu anoduje achọ uzo,
ephe e-shi mebyishia mu;
l'ebe o dukpoo iphe,
mu meru phe.

Ephe ekebutaje mu;
mu apfu ugwo iphe,
mu ezitaduru.

⁵ Gube Chileke;
i mawaru ge mu shi
emeberu eswe;
ophu o dudu iphe-iji mu
ophu eemeru ngu le mpya.

⁶ Gube Nnajiuphu, bu Chipfu;
bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
te ekwekwa g'e gude iswi
ehu mu mee ndu ele enya
ngu iphe-iphere!

Ophu i kwekwa g'e gude
iswi ehu mu meru iphere
kpua ndu achọ ngu nu;
jiko Chileke ke Izurelu!

⁷ Kele o l'iswi ehu ngu be e
gude ekweru mu une;
bya eme iphe-iphere
ekpu mu.

⁸ Ndibe anyi be mu duwaa ge mu
bu onye byaru abyabya;
mbu unwune mu gedegede
gube mu onye ohozo.

⁹ Kele obu, mu yeru ulo ngu
rimiwaru mu ishi.

Iphe, bukpuo une,
e kweru ngu buru mbedua

vutaru onwu iya.

- 10 Mu rarú ẹkwa swiá ẹgu
l'iphu Chileke.
Iphe ono tũkochaa buru iphe,
ẹphe gude kweru
mu une.
- 11 Mu yee uwe-aphu;
ẹphe gude iya guaharu
mu ebvu.
- 12 Ndu doru l'onu-abata
nodu epfuru mu.
Mu buru onye ndu angu
mẹe gude agu ebvu-mẹe.
- 13 Ole oo gube Chipfu be
mu anoduje epfu anu.
Gube Chileke;
gude n-yemobu ngu
ono zakpoe mu pho ẹnu
teke du ngu ree;
bya adzoo mu
okpobe adzodzo.
- 14 Lofuta mu l'epuchi;
b'ekwekwa g'o ria mu!
Nafutanu mu l'eka ndu mu
du ashì!
Bya agufuta mu l'echi
ogbumini ono!
- 15 B'ekwekwa g'utso ria mu!
B'ekwekwa ge mu darwua
ohu-mini!
Ophu iikwekwa g'e lia mu
le ndzu!
- 16 Zanu mu ẹnu gube Chipfu;
kele n-yemobu ngu
du ree.
Ghanaaru mu iphu Chileke;
kele i phunukaru
obu-imemini.
- 17 Be domikwaru mube onye
ejeru ngu ozi iphu!
Zanu mu ẹnu ẹgwegwa;
kele mu eje iphe-ẹhuka.
- 18 Kpìritanuru ntse bya
adzoo mu!
Gbafuta mu ro m'obvu ndu
mu l'ephe du l'opfu!
- 19 I mawaru g'ephe kweberu
mu une;
bya amakwarupho g'ephe
meberu mu iphe-iphere
kparu.
Ndu bu ohogu mu be
i makotanuru-a.
- 20 E kwekwaru mu une jasù

- òkpoma wahùahaa
 mu awahù.
 Nta-a bẹ o mewaru mu;
 òphu ike adùedu mu.
 Mu leri ẹnya onye a-phùru
 mu obu-imemini;
 òphu ò dudu.
 Mu bya elee ẹnya onye a-dù
 mu obu;
 òphu ò dudu onye
 mu hùmaru.
- 21 Èphe wotaru mu iphe,
 egbu egbugbu gẹ mu ria
 g'ò buru mu nri;
 bya edoberu mu mẹe-veniga
 gẹ mu nguru ye iya.
- 22 Mekwaa gẹ nri,
 èphe doberu l'iphu phẹ
 buru igbudu tųpyabe phẹ.
 G'anù, èphe gburu gude
 gwaa Chileke bụkwaru
 ònyà nmata phẹ.
- 23 G'ẹnya gbahụkwa phẹ òchii
 g'èphe phụ-buhu ụzo.
 G'okwebe nyajikwaa phẹ èbo;
 g'èphe nyaa mgbaku
 jasù l'ojejoje.
- 24 Tukoshinù phẹ èhu-eghu ngu!
 Gudenù oke èhu-eghu ngu
 kpegbushia phẹ!
- 25 G'ibe phẹ bụkwaru ochobu.
 G'ò tò dụkwa onye e-buru
 l'èka èphe
 kwarù unuphu.
- 26 Kele ndu èphe anọduje akpa
 èhu bụ ndu i chiru èchachi.
 Tẹme ò buru ndu i mekarù
 iphe bẹ èphe
 anọdujekwapho
 epfubyishi.
- 27 Haa phẹ g'èphe mebaa
 èjo-iphe yekọbe l'òphu
 èphe mewaru;
 òphu i kwekwa g'èphe keta
 oke l'apfubekoto nkengu.
- 28 G'e hufukwa èpha phẹ l'èkwo,
 e deru èpha ndu nọ ndzụ.
 Òphu e dekwa èpha phẹ
 l'èka e deru èpha
 ndu pfuberekoto.
- 29 Mu daru ụkpa;
 tẹme aphù tsùbe mu onu.
 Gùbe Chileke;

- ge ndzota nkengu
 dobenụ mu l'eka ta adudu
 iphe,
 e-me mu nu.
- 30 Oo ya bu ge mu agua ebvu
 gude tua Chileke epha.
 Temе mu egude ebvu-ekele
 kutsee ya
 okpobe ekutse.
- 31 Ono be a-ka Chileke atso
 utso eme l'a turu iya eswi;
 ozoo l'a turu iya oke-eswi,
 mpu iya hagbaa ke
 phengara phengara;
 teme upyi okpa
 pheshihuchaa
 ya epheshihu.
- 32 Ndu wozeru onwophe ali
 humae ya pho;
 ehу atsoo phe utso.
 G'obu unube ndu acho
 Chileke nodukwa ndzu!
- 33 Chipfu anumaje olu ndu
 adudu go du phe.
 Temе ndibe iya,
 a turu mkporo be o
 too gbakutajedu azu.
- 34 Ge ndu bu l'imigwe
 yee unwu-eliphe tua
 ya epha!
 G'enyimu yee iphe bu l'ime
 iya tukokwapho tua
 ya epha!
- 35 Kele Chileke a-dzo Zayonu;
 bya akpukwaa mkpukpu,
 no le Jiuda.
 Ndiphe alaa ya je eburu mee
 ya l'oo-buru iphe phe.
- 36 Unwu ndu ejeru iya ozi emee
 ya l'oo-buru okiphe phe.
 Iphe, bukpoo ndu yeru epha
 iya obu be e-buru
 l'ali ono.

70

*Ebvu, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu gude
 nyataru Chipfu iphe*

- ¹ Gube Chileke;
 jiko menaa egwegwa
 bya adzoo mu!
 Byanu egwegwa bya eyeru
 mu eka; jiko Chipfu!

- 2 G'iphe, bukota ndu achọ ọzo,
 ẹphe e-shi gbua mu
 bukwaru ndu ee-meru
 iphere kpua;
 g'a tükwa phe eberebete.
 Chiphunu ndu agbaru mu ẹjo
 egomunggo azu.
 G'iphere ji phe iphu!
- 3 G'e meeru ujikputeru nu ndu
 ekweru mu hee.
- 4 G'iphe, bukpoos ndu achọ ngu
 nu buru ndu ẹhu a-tso.
 Ẹphe anodu ngu l'eka
 tee eswa.
 Ge ndu o du g'a su l'i dzotaru
 phe buru iphe,
 ẹphe akpuru l'onu epfu bu:
 "Unu tua onu Chileke l'o
 paru eka!"
- 5 Obenu le mbedua bu onye
 ukpa bya aburu onye
 adudu g'o du iya;
 mbu l'oo gube Chileke bu
 onye eyejeru mu eka;
 bya aburu onye adzoge
 mu nu.
 Jiko Chipfu; b'akpokwa upfu!

71

- 1 Oo gube Chipfu be mu no
 l'eka ezeru ndzu.
 B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
 le ntu jasu l'ojejeje.
- 2 Eshinu i bu onye
 pfuberekoto;
 nafutanu mu!
 Yeru mu eka ge mu nahu!
 Gbobenuru mu nchi;
 dzoo mu!
- 3 Bunuru mu agbara-mkpuma,
 mu a-gbabaje je
 ezeeru ndzu!
- Tunaa ekemu su g'a dzoo mu!
 Kele oo ngu bu oke mkpuma
 nkemu;
 bya aburu
 ulo-mgbobuta mu.
- 4 Jiko Chileke mu;
 gbafuta mu l'eka ndu
 ẹjo-iphe;
 mbu l'eka ndu apfubeduru
 eka phe oto;
 waa ndu iwashi.

- 5 Kele ọọ ngu bụ onye mu
 ele ọnya iya;
 gube Nnajiuphu,
 bụ Chileke.
- Teme ọ bụru ngu be mu
 dakoberu e -shi
 teke mu bụ nwata.
- 6 Eshinu a nwuru mu bue ngu
 pho bụ agbarike mu.
 Mu a-nduepho etu ngu
 epha jasụ l'ojejoje;
 noo kele ọọ ngu kufutaru
 mu l'epho ne mu.
- 7 Ndzu mu buwaru ndu du
 igwerigwe iphe-etu;
 obenu l'oo l'ime ngu be mu
 anoduje ezeru ndzu.
- 8 Eswe l'enyashi be mu
 anoduje etu ngu epha;
 bya atu onu g'akpabiri ngu
 habe shii.
- 9 Jiko ba jikakwa mu nta-a,
 mu buwaa ogerenya-a!
 Ba gbakutakwa mu azu nta-a,
 ike buwaru mu-a!
- 10 Kele ndu ohogu mu
 epfukwaru mu ejo opfu.
 Teme ndu domishiru
 onwophe kwabe g'ephe
 gbua mu nodu
 anokobeje achi idzu mu.
- 11 Ephe asuje: "Chileke
 jikaakwaru iya.
 Unu chia ya gude;
 kele ọ to dwekwa onye abya
 iya agbaru mkpu."
- 12 Ba nodukwa mu uzenya
 jiko Chileke!
 Bya egwegwa gube Chileke
 nkemu;
 bya eyeru mu eka!
- 13 G'iphe, bukpo ndu ebo
 mu ibo bukwaru ndu
 iphere e-me g'ephe chihu.
 Ge ndu ono, eme g'ephe
 meka mu iphe ono bukwaru
 ndu ee-kweru une bya
 ajaa ewenu.
- 14 Obenu le mbedua buepho
 l'eka i no be ọnya
 mu a-du.
 Mu a-nduepho aka ngu etu
 epha eje.
- 15 Mu e-gude onu mu pfua

- ya mkpurumkpuru
 pfushia ya ike sù
 l'ì pfuberekoto;
 tème ì nõdu adzoje nemadzù.
- Apfubekoto ngu ono waa
 ndzõta nkengu ono
 habe shii
 k'õphu bù lẹ mu ta agõtadu
 iya l'õgu.
- 16 Mu e-gude ike gube Nnajiuphu,
 bù Chileke
 je epfua l'õo ngu kpoloko
 bù onye pfuberekoto.
- 17 Gube Chileke;
 ì shiwaa teke mu bù nwata
 zita mu iphe!
 Iphe, dù biribiri,
 iimeje bẹ mu shiẽpho teke
 ono tũta õnu iya
 jasù nta-a.
- 18 Nta-a, mu bũwaa õgerenya,
 ewó jiru ishi-a;
 jiko Chileke;
 ba gbakõtakwa mu azù;
 gbiriri jasù mu
 akõeberu õgbo õphu
 abya nõ g'ike ngu
 habe shii;
 mbù kõoru iphe,
 bũkpoo ndu ee-mechaa
 nwũa l'õkphehu ngu
 parù ẹka.
- 19 Apfubekoto ngu rwuru
 akpaminigwe; gube Chileke;
 mbù gube onye ono,
 meru iphe, parù ẹka;
 ?Bù onye aturu ngu;
 gube Chileke?
- 20 A makwarù-a l'i mewaru
 mu;
 mu jee ikpoto iphe-ẹhuka,
 parù ẹka bya adu ẹjo ẹji;
 õle mu maru-a l'ii-mechaa
 mezia ndzù mu;
 mbù l'ii-kufuta mu
 l'ime ilu.
- 21 Ii-me; aa-ka mu akwabẹ
 ùbvù;
 tème l'ì dukwa mu phõ
 obu õzo.
- 22 Gube Chileke mu;
 mu a-kpõ une gude tua ngu
 ẹpha l'ì bù onye apfushije

- ike l'iphe, i pfuru.
 Mu e-gude ogelenda gua
 ebvu tua ngu epha;
 gube Onye du Nso
 ke Izurelu.
- 23 Ogbogboromonu mu
 ephenebo a-tu uzu ehu-utso
 nu ngu;
 me mu nodu agu ebvu
 gude etu ngu epha;
 mbu mube onye i gbafutaru.
- 24 Eswe l'enyashi be ire mu
 a-noduepho epfu iphe,
 i meshiru gude goshi
 l'i pfuberekoto;
 kele ndu shi achi mu le njo
 be a jaru ewenu;
 teme e mee; iphere ji
 phe iphu.

72

Ebvu, Solomonu deru

- 1 Jiko Chileke;
 menaa g'eze kpeje ikpe
 g'iikpeje!
 Menaa ge nwatibe eze
 pfube-eka-oto g'i pfuberu!
- 2 Oo ya bu g'o kpeje ndibe
 ngu ikpe, pfuru oto;
 mbu hajeru ndu aakpa ehu
 enge nhamunha.
- 3 Iphe, e-shigba l'oke ubvu
 abyaru unwu-eliphe
 a-buru ehu-guu.
 O bukwarupho ehu-guu ono
 e-shigba l'unwu ubvu.
 O buru iphe, a-kpa iya nu bu
 apfubekoto onoya.
- 4 Ndu eeme ewere,
 bu l'echilabo oha
 be oo-haru enge;
 l'o dzota unwegirima ibe ndu
 adudu go du phe;
 zopyashia ndu eme phe
 ewere ishi.
- 5 Ephe a-nodu atsü ngu ebvu
 jasü g'enyawanwu;
 waa onwa a-noberu;
 mbu e-shi l'ogbo sweru
 ogbo.
- 6 Oo-du g'eka mini edze l'eli
 osu, a suru asusu;

mbú g'ẹka igwe ayoru
mgboko ẹyo mini.

7 Teke ọo-buru eze ono bẹ ndu
pfuberekoto a-jà àjàjà.

Èhu-guu a-tùko ẹkameka
sweta;
mbú ọọ gbiriri jasú teke
ọnwa a-fubuhu l'eliphe.

8 Ọo-buru eze ndu shi
l'eze-ẹnyimu ọwa-a bua
jasú l'eze-ẹnyimu ọphuu;
mbú ndu shi l'enyimu
Yufurétisu bua jasú l'ẹka
igwe beru alí beru.

9 Ndu bu l'echięgu a-bya
ephozeru iya;
tẹme ndu ọhogu iya etsua
ọnu l'ẹja.

10 Ndu eze ndu Tashishi mẹ ndu
bukube eze-ẹnyimu anọdu
atú akiriko anú iya.

Ndu eze ndu Sheba yẹ
kẹ ndu Seba
a-ọdukwapho egudeje
iphe-oma abya ibe iya.

11 Ndu búkotakpoo eze
mgburugburu l'e-phozeru iya.
Ọhamóha l'ophu e-jekọtaru
iya ozi.

12 Kẹle ndu adúdu g'ọ dú phẹ
-raku iya bẹ ọo-dzọta phẹ;
mbú ndu iphe-ẹhuka byaru;
ọphu ẹphe enwedú onye
gbaru phẹ mkpu.

13 Ndu ike adúdu;
mẹ ndu adúdu g'ọ dú phẹ
bẹ ọo-phuru obu-imemini;
bya adzọta phẹ mee
g'ọnwu te egbu phẹ.

14 Ọo-gbafuta phẹ l'ẹka ndu
emekpa phẹ ẹhu;
waa l'ẹka ndu eme
phẹ mkpawere;
noo kẹlẹ mee phẹ bẹ ọ
guberu iphe.

15 Gẹ ndzú ogologo
búkwaru nkiya!
G'e gwekwaru mkpọla-ododo
ndu Sheba nù iya g'ọ
búkotaru nkiya!

Gẹ ndiphe pfujekwaru opfu
ẹhu iya nù Chileke!
Tẹme ẹphe agojekwarupho

- onu-oma nù iya
mbòku-mbòku!
- 16 G'iphe, a kuru l'opfu sòkwaa
kpukakpuka l'ali-a!
Gẹ phẹphẹre zikwa mee ẹkwo
iphe,
a kọberu akọbe l'eli úbvú
g'ọ tya uzu; g'ẹkwo oshi,
pfugbaru l'úbvú
úbvú Lébanonu!
- Gẹ nemadzú zushikwa buru
ẹswa l'igu ẹ
mkpukpu ono!
- 17 G'ẹpha iya nọdukwa jasú
l'ojeje.
- G'údù iya jedzukwaru
ẹkameka g'ẹnyanwu.
Ọhamoha bẹ aa-gbẹ iya l'ẹka
goru onu-oma nù;
tẹme ọha l'ophu ẹkua ya
onye a goru ẹhu-ọtso nù.
- 18 G'ajaja buru ẹ Chipfu,
bù Chileke;
mbù Chileke ẹ ndu Ízurẹlu;
onye bue ya phọ
kpoloko emeje iphe,
dù biribiri.
- 19 G'ajaja bukwarupho k'ẹpha iya
ono, dù biribiri ono
jasú ẹ tuutuutuu
ẹ m̄imiimii!
- G'ogbunw̄inwii ya t̄ukokwa
mgboko l'ophu sweta!
Nokwa g'ọ dù; bya aburu g'ọ dù!
- 20 Nokwa mkpochi-ishi epfupfu,
Dévidi nwa Jiesi pfuru
nù Chileke.

73

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Gẹ mu gbua ya tororo;
Chileke dukwaru ndu
Ízurẹlu ree;
mbù ndu ono,
obu phẹ guru iphóró.
- 2 Obenu ẹ mbẹdua bẹ ọ
phoduru nwansh̄ii
mẹ ọkpa echifu mu;
mbù l'ọ phoduru nwansh̄ii
mẹ mu ta aduhe ike
pfuru l'iphe, mu pfuru;
3 ẹka mu wataru ejiru ndu

etu onwophe epha ijienya;
 kele mu humaru le ndu
 ejo-iphe be ehu du guu.

4 O to dudu iphe,
 atsu phe l'ehu.

Ehu du phe ree;
 teme ephe shihu ike.

5 Ophu o dudu iphe,
 atsu ndu ozo l'ehu atsuje
 phe l'ehu; ophu ehu,
 emeje ndiphe emedu phe.

6 O buru iphe ono meru g'o
 gude eku-onwonye buru
 oleka, ephe woru tukpoo
 onwophe l'olu.

Eme nemadzū mkpawere
 buru uwe, ephe eye l'ehu.

7 Ephe daa okporokpo jasū
 enya ribachaa phe ariiba.
 Teme ejo-idzu ji phe okpoma
 ebushihu ebushihu.

8 Ephe egudeje ejo opfu aja
 nemadzū ewenu.

Ephe anoduje etu onwophe
 ophushugbu;
 teme uja, ephe anoduje
 abo buerupho g'ephe
 e-me mee ndu
 ozo ewere.

9 Ephe anoduje epfuru Chileke,
 bu l'imigwe ejo opfu.

Ire phe nodu eje
 phururugbadaa
 l'eliphe.

10 Noo iphe, meru g'o gude
 ndibe mu ghakobe
 tsoru phe;
 bya atuko iphemiphe,
 shi phe l'eka nguru
 ye l'epho wutukumu.

11 Ephe nodu asuje: "Denu
 ge Chileke e-shi maru?"

Okalibe-kakota-shii;
 ?o duru ophu o maru?"

12 Waa ge ndu ejo-iphe du baa:
 O to dudu iphe, erwuje

phe l'ehu;
 teme eku nodu
 anoduje abyarū
 phe gbukugbuku.

13 Su-a; mbedua, suru le mu
 e-me obu mu g'o g'ua
 iphoro bukwa
 onye-eswe be mu bu.

- Mbu l'eka mu kworu
 l'iswi-odumma
 tukochaa buru iphe-mmanu.
- 14 Kele o to dudu mboku-mboku
 a taa nudu mu aphu;
 teme ophu o dudu mboku,
 mu noghajeru
 g'iphe-ehuka ta
 adapfuta mu.
- 15 O me mu -jeru epfugbua g'o
 du mu;
 me o -bukwaru mgbamu
 be mu agba ogbo owa-a,
 bu unwu Chileke-a.
- 16 Obujeru; mu -jee eme g'iphe
 ono kabekpoo doo mu
 enya ilile;
 o gbẹ kabaa mu nu
 egburwashị ehụ;
 17 gbiriri jasụ mu bya abahụ
 l'ulo Chileke, du nsọ.
- O buru eka ono be mu no;
 o doo mu enya;
 mbu iphe, e-mechaa
 nwuaru phe nu.
- 18 Su-a; iiwojeru phe dobe
 l'eka echi eturu;
 gbahaa phe eka;
 ephe abya adaa
 l'alị mebyishihu.
- 19 O to dudu g'oo-no-bejeru;
 ephe aburu okorobo
 iphe.
- L'e yee phe ebvu jasụ l'a zata
 phe wushia.
- 20 Ephe aduje ge nrwo, a rworu;
 o -be l'utsu a zohaa ya.
- Nokwapho g'ephe achihuje
 l'iphu gube Chipfu
 m'i gbalihu.
- 21 Teke ono, mu shi agu aphu ono;
 mbu teke ono, aphu shi
 tsoru ime obu mu ono;
 22 be mu shi buru onye-eswe,
 amadu onwiya ekicha.
- Teme mu shi du
 g'anu-egbudu l'ataphu ngu.
- 23 Obenu l'inodujee mu pho
 ntse tekenteke.
- I setaeru mu pho l'ekutara
 gudeshia.
- 24 Oo ephe g'i chiru idzu
 l'ii-nodu edu mu bu

g'iinoduje edu mu;
 k'ophu bụ e -mechaa;
 g'i duru mu laa
 l'o-gbu-nwjinwii nkengu.

25 ?Bụ onye bẹ mu nwebaru
 l'imigwe,
 abụdu gubedua?
 Eshinu mu lẹ ngu nọ ta
 adụekwa iphe, nọ l'eliphe;
 agụkwadu mu ẹgu.

26 Ike abvuje mu l'ogwẹhu
 bvụ mu l'obu;
 obenu l'ọo Chileke bụ onye
 agbatajẹ mu ike l'ime obu.

Ọ buru iya bụ okiphe mu jasụ
 l'ojejoje.

27 Ndu nọ ngu ẹnya a-buru
 mkpurupyata;
 l'i mebyishia ndu i gudedu
 ire phẹ ẹka.

28 Obenu lẹ mbẹdua bẹ ẹhu
 anọduje atso utso lẹ mu
 nọ-kube Chileke;
 mbụ lẹ mbẹdua wowaru
 Nnajiuphu, bụ Chipfu;
 mee ẹka mu a-nọduje
 ezeru ndzụ.

Ọo ya bụ lẹ mu e-gude onu
 mu kọkota iphe,
 dụ ree, iime l'ẹhu mu.

74

Évù, Asafu kwaru

- 1 Gbẹ Chileke; ?denu g'o gude
 i jịka anyi jasụ l'ojejoje?
 ?Denu g'o gude oke
 ẹhu-eghu ngu nọdu akpụ
 tųtuutuu l'iphu igwe aturu,
 iiche echeche?
- 2 Nyatakwa igwe ọha ono,
 i zururo teke dụ ẹnya
 ẹnya ono;
 mbụ ọkpa-ipfu ono,
 i gbataru l'itumo mee phẹ;
 ẹphe buru okiphe ngu ono.
 Nyatakwapọ úbvú Zayonu
 ono, i bu ebubu ono.
- 3 Shikpọdapho ụzo ono hụma
 g'e mebyishibeberu iya;
 mbụ ẹjo-iphe, ndu ọhogu
 ngu meru ọ nwụaru
 ụlo ngu ono, dụ nsọ ono.
- 4 Ndu achị ngu lẹ njọ

- wubatakwaru
l'ulo-ndzukọ ngu;
bya agbọru ogboo kpua ya.
Ephe woru echii kpọbe
iya gude goshi l'ọ
kalẹru phẹ.
- 5 Ephe nọdu eme g'onye pa
ogbunku tsoru egbudu
egbudu; egbutsushi iphe,
bukpoo oshi, ọ humaru.
- 6 Iphe, bukpoo iphemiphe,
a pyiru apyipyi
b'ephe gude ogbunku gude
ongu kukposhichaa
akukposhi.
- 7 Ulo ngu, du nsọ b'ephe
nwuru ọku yee o tsua
tsurwua ali.
- Ephe woru eka ono, i hotaru
g'ọ buru eka ii-buru
eburu ono pharwushia.
- 8 Ephe nọdu epfuje l'ime
okpoma phẹ su:
"Anyi e-mebyishichaa
ya g'ọ hakotakpoo!"
Ephe tuko ekameka,
e shi anọduje abaru
Chileke eja tukota
ọku o tsua ya tsufu.
- 9 Ophu ọ dudu iphe-ohubama,
du biribiri,
eemejekwaduru anyi;
teme ophu ọ duedu
ndu mpfuchiru phoduru nu;
ophu ọ dudu g'ọ ka
mma l'oo onye lanu
l'echilabo anyi,
maru g'egube iphe
owa-a l'a-no-beru.
- 10 ?Ndu ohogu ngu a-nmakpoo
ngu phulaphula jasụ
teke ole gube Chileke?
?Ndu i du ashi egudewaro
epfubyishi epha ngu
jasu l'ojejeje to?
- 11 ?Bu gunu kparu iphe,
iisela eka ngu azu;
mbu ekutara ngu?
Chifuta eka l'iphu utapfu
gude mebyishia phẹ.
- 12 Obenu l'oo gube Chileke
bu eze nkemu,
e -shi l'edenwede.
Oo ngu byaru adzo

unwu-eliphe.

- 13 Oo gubedua gude ike
ngu chiwaha
eze-enyimu ebo.
Ejo-anu, bu le mini b'i
chikposhicharu
ishi echikposhi.
- 14 Oo gubedua zopyashiru
ejo-oke-agiyi ishi;
woru iya nu anu,
bu l'echiegu g'o buru
nri iya.
- 15 Oo gubedua gbafushiru
ogba yee nggele;
mini shi iya soshihu.
I bya amichata mini le
enyimu,
aso gborogboro.
- 16 Eswe bu nkengu;
enyashi buru nkengu.
O buru ngu meru enyanwu
yee onwa dobe;
ephe keru jimujimu.
- 17 Oo gubedua tubuhawaru
eka oke ali a-kpagbaa
le mgboko-a mgburugburu;
bya edobe onanwu
dobe udzumini.
- 18 Nyatakwa ge ndu ohogu
ngu chiberu ngu
ochi Chipfu;
mbu ge ndu-eswe
pfubyishiberu
epha ngu.
- 19 B'e wokwaru ndzu
nwa-ndo-nwenu
ngu woru ye l'eka
ejo anu-egbudu!
Ba zohakwa ndibe ngu,
bu ndu eje iphe-ehuka.
Ba hakwa phe g'ephe nodu
iya nno ojeje!
- 20 Nyatakwa ogbandzu anyi
le ngu;
noo kele mkpawere
dukwa l'iphe,
bukpoo eka agba ochii l'ali-a.
- 21 B'ekwekwa ge ndu eemekpa
ehu gude iphere
tsuphu azu.
Ge ndu ukpa me ndu adudu
g'o du phe janaa epha
ngu ajaja!

- 22 Gbalihunú gùbe Chileke
 pfua l'ònu onwongu!
 Nyatakwa gè ndu eswe
 eshije l'ùtsu chía ngu
 ọchí jàsù nchi ejihu.
- 23 Ba zòhakwa hanyìhanyi,
 ndu achi ngu lẹ njo aba;
 mbù wòwoowoo,
 ndu wulihuru etso ngu
 opfu atù mkpùrumkpuru
 sekpu ngu.

75

*Ebvú-oma, Asafu deru nù
 onye-ishi ebvú; ishi ebvú iya
 bú "B'ekwekwa gè mu laa l'iyi"*

- ¹ Anyi ekele ngu ekele gùbe
 Chileke;
 anyi ekele ngu ekele.
 Ndu eku epha ngu atù ọnu
 iphe, dù biribiri,
 iimeje.
- ² Ọo gubedua, bú Chileke sùru:
 "Mu dobewaru teke mu e-kpe ikpe;
 kpee ya nhamùna.
- ³ Teke eliphe l'ophu; mẹ iphe,
 bú ndu nù iya nù
 anma jiiijiji;
 bú yèbedua bẹ egudeje itso
 iya gudeshia ya ike.
- ⁴ Ndu eku onwophẹ bẹ ya
 asuje: Unu hanaa
 eku onwunu!
 Ya asù ndu ẹjo-iphe: Unu ta
 malihe mpu unu imeli!
- ⁵ Unu ta amalishiru
 igwe mpu!
 Unu te ewoshinuru olu
 pfube kanganaa
 asa kpaakpaa!"
- ⁶ Ekutse amadù te eshidu
 l'ùzo ẹnyanwu-awawa;
 ọphu o shidu l'ùzo
 ẹnyanwu-adada;
 ọphu o shikwaphọ
 l'ùzo echiẹgu.
- ⁷ Ọo Chileke bú onye
 ekpeje ikpe.
 Ọo ya ekudajẹ onye ọwa-a;
 l'ò kutsee onye ọzo.
- ⁸ Chipfu pa okoro l'ẹka.
 Iphe, jiru iya nù búru mẹ,

ata kpítikpítí, adúdu íphe,
e yedúru íya gúde mee
ya o shíhu íke.

Ọ nọdu abújeru;
a -nọnyaa l'ọ wúshia ya.
Íphe, bú ndu ẹjọ-íphe,
kúru l'elíphe ángwa ya
jasú l'ọ bvú.

⁹ Obenu lẹ mbẹdua a-nọdu
ete ẹswa jasú
l'ọjeje.

Mu a-nọduepho agu
ebvu etu Chileke kẹ
Jíékọpu ẹpha.

¹⁰ Mu a-swọshicha ndu
ẹjọ-íphe mpu,
ẹphe gúde eme íke;
wolia mpu kẹ ndu
pfúberekoto g'ọ
pfúru kanganaa.

76

*Ebvú-oma, Asafu deru
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpọru une ye íya*

¹ Chileke bẹ a maru amaru
lẹ Jiuda.

Ẹpha íya túkọwaru alí
Ízurelu ngakọta.

² Ẹka ọlọ íya nọ bú lẹ Salemu.
Ẹka o bu ebubu búru l'úbvú
Zayọnu.

³ Ọo l'ẹka ono bẹ ọ nọ
gbakwoshia apfú,
enwu ọku, ndu ọhogu íya
shí agba.

Ọ bya anyakwoshikwaphọ
ogu-echi phe; waa íphe,
ẹphe shí egbobeje
gúde zeeru onwophe;
mẹkpoo íphemíphe,
ẹphe shí egudeje alwú ọgu.

⁴ Onye akpabiri bẹ í bú.
Í dú biribiri dúghata
úbvú úbvú, bú íphe,
jiru íya nọ bú anụ-ẹgbudu.

⁵ Ndu gbaru mkparawa bẹ a
kwawaru íphe phe ọkwata.
Ẹphe kua mgbẹnya ikpazú phe;
ọphu ọ dúdu ndu ọkpehu
dú m'onye lanú,
dúru íke mee ẹka ọkporo.

6 Gube Chileke kẹ Jiékọpu;
 ọ bụ-a mba bẹ ị barụ phe;
 inya phe;
 waa ụgbo-inya phe
 l'ophu keshiru l'ẹka lanụ.

7 Ọo ngu nwẹkinyi ngu bẹ ọ
 gbaru g'a tsuje ebvu.

?Bụ onye a-dụ ike p̄furu p̄fushia
 ike l'ip̄hu ngu m'ẹhu wata
 ngu eḡhu eḡhu?

8-9 Gube Chileke;
 teke ị gbalihuru g'i
 kpee ikpe;
 shi nno dzọta ndu aakpa
 ẹhu l'eliphe;
 bẹ ị nọ l'imigwe
 bua ikpe.

Alị tsuhu ngu ebvu
 daa nyonyoronyo.

10 Ọo ya bụ l'ọobujeru;
 i -tukoshi ndiphe
 oke ẹhu-eḡhu ngu bẹ
 aagbẹjenu tuahaa
 ngu ẹpha.

Nwa ndu ọphu ẹhu-eḡhu
 ngu ọbu haphodoru
 aburu ndu akpọ
 egomunggo ọkpolohu.

11 Ọ -b̄uru l'unu rifuru Chipfu,
 b̄u Chileke unu angu
 s̄u l'owa-a iphe,
 unu e-meru iya;
 unu wotakwa iphe ọbu
 bya emeebekota iphe,
 unu kweru ukwe iya.

G'iphe, b̄ukpoo ndu
 bupheru phe
 mgburugburu wota iphe-oma;
 bya emeeru onye lanụ ono,
 gbaru g'a tsuje iya
 ebvu ono.

12 Oogwerishije ọkpoma
 ndu-ishi egwerishi.

Ndu eze un̄wu-eliphe
 n̄odu ats̄u iya ebvu.

77

*Ebvú-oma, Asafu deru n̄u
 onye-ishi ebvu, b̄u fiedutunu*

¹ Mu chikuru Chileke lẹ mkpu
 g'ọ yeru mu ẹka.

Mu chikuru Chileke
 s̄u g'ọ n̄uma olu mu;

- ọ numa olu mu.
 2 Teke mu eje iphe-ẹhuka
 be mu chọru
 Nnajiuphu.
 Ẹnyashi ophu be mu
 chilikotaru ẹka imeli
 epfu anu Chileke;
 ophu ike abvuduru mu.
 Teme ophu obu mu ekwedu
 g'a duta iya aduta.
 3 Mu nyataru gube Chileke bya
 atsua ude.
 Obu mu bya ebvuru shii
 rikota oriri jasu ike
 bvu mu.
 4 I meru ophu mgbenya
 atuduru mu.
 Iphe ono tsutabe mu l'ehu
 k'ophu o kporu mu opfu.
 5 Mu bya egude egomunggo
 bya elee enya le teke
 ndiche; mbu apha,
 dukpowaa enya enya.
 6 Mu bya anyata egube ebvu,
 mu shi anoduje agu
 l'enyashi.
 Mu bya ebvuru shii rikota
 oriri mkpurumkpuru.
 A nonyaa; mu ja obu mu su:
 7 “?Nnajiuphu a-jikawaro anyi
 jasu l'ojejeje to?
 ?To dukpoedu teke oo-nonya
 l'o goshi l'anyi du iya-a l'obu?
 8 ?Q pfuru le n-yemobu iya
 ono te erwubaedu
 anyi ẹka jasu l'ojejeje to?
 ?Q du g'o to byaedu
 emebaru anyi iphe,
 o kweru ukwe le ya
 e-meru anyi to?
 9 ?Chileke zohawaru
 obu-imemini nkiya to?
 ?Q du g'o vuwaru ovuma
 su le ya taa phueduru
 anyi obu-imemini?”
 10 Tobudu iya bu; mu su:
 “Waa iphe,
 kachakpo mu atsua
 l'ehu baa.
 Olu mu anyata teke
 Okalibe-kakota-shii
 ono shi egudeje
 ẹkutara iya eme ike.”

- 11 Mu a-nyata iphe-kpaakpaa,
Chipfu shi emeje;
mbụ lẹ mu a-nyatakọta
iphe, dụ biribiri, i shi emeje.
- 12 Mu e-bvuru shii rịa ọriri l'iphe,
i mekọtaru teke ono.
Mbụ Okalibe oka-ngo,
i shi emeje teke ndiche
bẹ mu a-rivucha l'ọriri.
- 13 Gube Chileke; uzo ngu dụ nsọ!
?Denu agwa, habe shii gẹ
Chileke anyi?
- 14 Oo ngu bu Chileke,
emeje ọhumalenya.
Iimeje gẹ ndiphe hụma g'ike
dụ-be ngu.
- 15 I gude ọkpehu ngu gbafuta
ndibe ngu;
mbụ gbafuta oshilokpa
Jiékpọpọ yee Jiósẹfu.
- 16 Sụ-a; mini hụmaru gube
Chileke;
mbụ l'enyimu,
asọ asoso hụmaru ngu;
ndzụ rwuta iya;
tẹme ogbumini nmahuchaa
pyaapyaapya.
- 17 Igwe dzeru mini;
akpaminigwe
raa gbagbagba;
tẹme ebemu-igwe nọdu alo
phaaphaa l'ekameka.
- 18 A nūmaru ọda egbigwe,
jitu l'echi oke pherephere.
Ebemu, jilo phaaphaa bụru
iphoro, e gude ahuma
uzo l'eliphe;
Alị l'ophu tsuhu ebvu;
nmahụ jijijijii.
- 19 I togboru gbororo l'echi
eze-enyimu.
I shijaru eze-ogbu-enyimu,
parụ eka ghata;
ophu o bụdu l'a hụmaru
eka i zoru okpa.
- 20 I gbẹ l'eka Mosisu yee Erọnu
dua ndibe ngu g'onye
edu aturu.

iphe, mu ezi!

Unu ngabe nchi numa opfu,
shi mu l'onu!

² Ge mu bya asaa onu nmaru
etu nu unu;
ge mu bya avoshichaa opfu,
e domiru edomi e -shi
teke ndiche.

³ Iphe ono bu iphe,
anyi numajehawaru;
bya aburu iphe, anyi maru.

O bu iphe, nna anyi oche phe
shi akojehawaru anyi.

⁴ G'ike Chipfu habe shii;
teme waa iphe,
gbaru k'etu epha; yee iphe,
du biribiri,
o mekotaru be anyi te
edomiduru unwu phe edomi;

Anyi e-pfucharu iya ogbo
ophu dukwadu l'iphu.

⁵ O doberu unwu Jiekoju
omelaji, epe e-tsoje;
bya atua ekemu dobe;
o nguru anguru l'ali Izurelu;
bya akaru ndiche anyi phe
g'ephe zikwaa ya
unwegirima phe.

⁶ K'opfu ogbo ophu abya nu
a-maru iya;
mbu ndu ophu e teke
anwukpoda nu anwunwu.

Epebedua egudekwa iya pho
zia unwu nkephe.

⁷ Oo ya bu g'ephe akporu obu
ye le Chileke.

Epe ta azohaedu iphe,
o meshiru.

Epe edobedzua ekemu iya
g'o ha.

⁸ Epe ta aduedu ge nna phe
oche phe shi buru ogbo ejo
okpoma; buru ogbo,
kwefuru Chileke ike;
mbu ogbo, adudu teke obu
phe ngujeru anguru l'eka
Chileke no;
teme ophu o dudu teke epe
pfushijeru ike l'iphu iya.

⁹ A makwaru-a l'unwoke
Ifuremu gude apfu kwaa
onwophe ngwogu;
obenu l'ogu tsuru;

- ephe ye okpa l'oso
 gbalachaa.
- 10 Ogbandzu ephe le Chileke
 be ephe mebyiru;
 ophu ephe emeduru
 kunyabe iphe,
 o turu l'ekemu.
- 11 Ephe zohaa iphe,
 Chileke meshiru;
 mbu iphe, du biribiri,
 o meshiru goshi phe.
- 12 O meshiru iphe,
 du biribiri l'iphu nna
 phe oche l'ali Ijiputu
 le mgbegu Zowanu.
- 13 Eze Enyimu be o keru
 ebolechiko dua phe dughata.
 O mee mini; o kpua
 oronmono g'igbulo.
- 14 Iphe, o gude dua phe l'eswe
 bu urwukpu;
 bya egude iphoro oku
 dua phe l'enyashi
 mboku-mboku.
- 15 Agbara-mkpuma be o
 gbajaharu ebo l'echiegu;
 shi l'eka ono nu phe mini,
 doru nyimunyimu
 g'oke-enyimu.
- 16 O buru eka mkpuma gbaru
 oru be o meru;
 mini soshihu soaha
 gborogboro ge nggele.
- 17 Obenu l'ephe emeale iya-a
 iphe-eji.
 Ephe nzele-a l'echiegu ono
 ekwefuru
 Okalibe-kakota-shii ike.
- 18 Ephe lekebekpo enya wata
 ahụ Chileke ama;
 mbu kebekpopho go
 nu-dzujeru phe udu nri,
 agu phe nu.
- 19 Ephe pfiaru Chileke ejo opfu
 su:
 “?Bu ge Chileke adu ike zua
 anyi l'echiegu-a?
- 20 Teke o chiru iphe
 l'agbara-mkpuma
 be mini shi iya soshihu;
 nggele buru gborogboro.
 Ole o bu; ?bu g'oo-dufua ike
 nu anyi nri?

Tọo ʔoo-dufukwapho ike nū
anyi anụ?”

21 Chipfu -nūmae ya phọ;
ẹhu ghua ya oke egħu.

O woru onwu taphutaphu
ọku kpọberu Jiékọpu;
mbụ woru oke
ẹhu-egħu iya doberu
ndu Ízurelu.

22 Kele ẹphe te ekwetaduru
lẹ Chileke duru iphe,
ọ bụ;
teme ọphu ẹphe
ekwetakwarupho
l'ọo-dụ ike dzọo phẹ.

23 Obenu l'ọ suru akpaminigwe
l'ọwa-a iphe, oo-me;
o mee ya;
teme ọ guhashia ụzo
imigwe;

24 bya edzeeru ndu Ízurelu nri
ono, bụ mana gẹ mini.

Ọ buru akpuru-iphe,
shi l'igwe bẹ ọ nuru phẹ
ẹgube ono.

25 Amadụ ria nri ụnwu imigwe.
Chileke nū-dzukọtaru phẹ nri,
suru phẹ eriri.

26 Phẹrephere, eshije l'ụzo
ẹnyanwu-awawa bụ
yẹbedua tūharu iya ụzo
imigwe; ọ wata ezizi.

Nokwaphọ g'o gude ike iya
nwuhaa ọphu eshije
l'ụzo ndọhali; ọ wata ezizi.

27 Anụ, aata atata b'o dzeru
phẹ;
ọ nọdu etsu
gbiigbiigbi g'udzu,
nọ l'ali.

Ẹnu, ẹphe l'eli bẹ o nwuru nū
phẹ;
ọ ghakashihuru phẹ g'ẹja,
kuru l'agụga ẹnyimu.

28 O mee; ẹphe phebatachaa
l'ẹka ẹphe dọru.

Ụlo-ẹkwa phẹ bẹ o shi
anọdujecha ẹpẹphe
mgburugburu.

29 Ẹphe ria nri jasụ ẹpho
jigharu phẹ ẹka;
kele ọ nuru phẹ iphe,
agụ phẹ nū.

- 30 Ọle ẹphe byaru erighe nri
 ono, shi agu phe nu ono;
 mbu l'ẹphe kpukwadu
 iya l'onu;
- 31 Chileke watawaa phe
 atukoshi oke ẹhu-eghu
 iya.
- Ọ tukoepho ndu kachaa
 okporokpo l'echilabo
 phe gbushia;
 mbu l'ọ tukuru
 unwokorobyia Ízurẹlu
 ono mebyishia.
- 32 O mechakpokwa phe ẹgube
 ono;
 ẹphe nodu
 emekwapho iphe-ẹji.
- O mechakporu phe
 iphe-ohumalenya ono;
 ophu ẹphe ekwekwapho
 l'ọ duru iphe,
 o bu.
- 33 Noo g'ọ gude o mee ndzu phe
 chihu g'udzu onu;
 bya egude keteketekpaa
 mebyia ndzu phe.
- 34 Teke o haeru phe pho
 gbushia;
 ẹphe agbe teke ono
 choahaa ya;
 mbu ẹphe alwukorohu
 dakobe;
 ghaaru iya iphu ozo
 lwapfuta iya.
- 35 Ẹphe anyata le Chileke shi
 buru agbara-mkpuma phe;
 l'ọ Chileke ono,
 bu Okalibe-kakota-shii
 ono bu onye
 gbafutaru phe nu.
- 36 Ọle ẹphe gude onu phe aja
 iya ewenu;
 mbu l'ẹphe gude ire phe
 adzuru iya uka.
- 37 Obu phe ta anodu l'eka o no;
 ophu o dudu teke ẹphe
 pfujeru pfushia ike
 l'ogbandzu ẹphe l'iya.
- 38 Ọle Chileke aphujele-a
 obu-imemini guaru
 phe nu l'ejo-iphe ono,
 ẹphe anoduje emegbabe ono;
 ophu o mebyishiduru phe.

- Ugbo olemole bẹ ọ
 ọ-phuchawaru
 ẹhu-eghu iya azu;
 ọphu ọ tukururu oke
 ẹhu-eghu iya ono g'ọ
 ha wuwa phe l'ishi.
- 39 Ọ nọdu anyatajẹ l'ẹphe bu
 anu-ẹhu;
 l'ẹphe bu pherephere,
 ezi ezizi,
 ete eziphujehedu azu
 m'o zighatawa.
- 40 Ugbo olemole bẹ ẹphe
 kwefuwaru iya ike
 teke ẹphe eje l'echiegu;
 mbu kpatsu iya iwe l'ali,
 dabyiru mgbegere.
- 41 Tekenteke kpoọ bẹ ẹphe shi
 anọduje ahu Chileke ama.
 Ẹphe shi anọduje eme Onye
 du Nso ke ndu Izurelu
 iphe ẹhu-eghu.
- 42 Ọphu ẹphe anyataeduru
 okpehu iya ono;
 mbu okpehu ono,
 o gude gbafuta phe l'eka
 ndu shi eme phe mkpawere ono;
 43 bu iya bu mboku, o meru;
 a huma-dzuru iphe,
 du biribiri,
 o meru le Ijiputu; me iphe,
 du ebvu, o meshiru le
 mgbegu Zowanu.
- 44 O meru nggele nggele phe;
 o ghoshia mee.
 O mee ọphu mini,
 doru l'enyimu adudu
 k'angungu.
- 45 Ọ chiru ijiji ye;
 o turu wowowo bya
 anuwa phe chipfuu;
 bya achiru mbara ye;
 o mebyishia ali phe.
- 46 Iphe, ẹphe kuru l'ali bẹ ọ
 chiru inyarinya yee;
 o tapyashia;
 bya achiru igube yeru ndu
 ọphu miru amimi;
 o tafu iya.
- 47 Oshi sikamo phe bẹ o gude
 akamini tapyashia;
 bya egude iji uguru
 mebyishia akpuru

vayĩnu phẹ.

48 Eswi phẹ bẹ o gude ejo
akamini ono tugbushichaa;
bya egude ire egbigwe
tugbushikọta
iphe-edobe phẹ g'ọ ha.

49 Ọ tuko oke ẹhu-eghu
iya g'ọ ha vuru byabẹ
phẹ l'ishi.

Ọ chĩa unwu-ojozi-imigwe
ye g'ẹphe je
emeghe nkephẹ.

50 Ọ toru ẹhu-eghu iya ono
owere;
ophu ọ machiduru ẹka
iya nafuta phẹ g'ẹphe
ta anwuhu.

O woru phẹ haaru ejo
iphe-ememe g'ọ
meghee nkephẹ.

51 Iphe, bukpo ndu bu okpara
l'alj Ijiputu bẹ o
gbukotaru egbugbu;
mbu mebyishichaa nwa,
vuru uzo kpọ
onyemonye iphu
l'alj Hamu.

52 Obenu lẹ ndibe iya bẹ ọ toru
nwehu rwua g'onye erwu
aturu rwufuta;
bya echee phẹ g'eecheje
aturu-a gude
dughaa echiegu.

53 Ọ dukpoeru phẹ pho chiriri
werere; ge ndzu ba gu phẹ;
obenu lẹ ndu ohogu iya
bẹ ọ haru;
eze-enyimu rigbushikọta.

54 Tọbudu iya bu;
o dua phẹ durwua ẹka
bu oke alj iya, du nsọ;
mbu durwua phẹ l'ubvú
ono,
o gude ẹkutara iya
lwuta ono.

55 Ọ chĩa ndu ohozo
ikpabaka chifuchaa
l'iphu phẹ;
bya eworu alj phẹ keeru
ndu Ízurelu g'ọ buru
okiphe phẹ.

O chiru okpa-ipfu Ízurelu ye;
ẹphe buchishia alj

phẹ ono.

- 56 Ọle ẹphe mechaẹleru-a
hũa Chileke ama;
bya ekwefuru
Ọkalibe-kakọta-shii ike;
mekọta iphe, bukọpoo iphe,
ọ suru g'ẹphe te emejeshi.
- 57 Ẹphe tsoo ọkpa nna phẹ oche;
gbakọtaru Chileke azu;
teme ẹphe buru ndu
adudu onye gude ire
phẹ ẹka.
- Onye daphuberu phẹ nu
du g'onye
daphuberu okpete.
- 58 Ẹphe gude ẹka ẹphe agwajẹ
iphe,
ẹphe dobegbaaru l'ẹkameka;
gude kpatsua Chileke iwe;
mbu kpatsu iya;
o koaharu ntekpe,
ẹphe pyishiru okophoo.
- 59 Ge Chileke humaru iya be ẹhu
ghushiru iya eghu ike.
- Ọ jikaepho ndu Ịzurelu
jikanyia ẹnya.
- 60 Ọ no-buhu l'ulo-ekwa nkiya
ono, du le Shilo;
mbu ulo-ekwa ono,
bu yebedua gude ẹka
iya kpobe l'echilabo
unwu-eliphe.
- 61 Ọ woru okpoko ogbandzu
iya haa; ndu ohogu iya
lwuta l'ogu;
mbu okpoko ogbandzu,
bu iya egoshije g'ike iya
habe shii;
bya aburu iphe,
egoshije g'ọ du-be biribiri
be ọ paru haa l'eka
ndu ohogu iya.
- 62 Ọ haru ndibe iya; e gbushia
phẹ;
noo kele ndu ono,
bu okiphe iya ono be
kpatsuru iya iwe.
- 63 Nwada phẹ ta adudu onye
byaru phẹ aluta;
noo kele unwokorobyia
phẹ be ọku tsugbushibeberu.
- 64 Ndu uke Chileke phẹ be
e gude mma gbushia;

ophu unwanyi,
 ji phe nwuhuru anojeeedu
 l'ulo-maa ndu shi alu
 phe nu.

- 65 A -nonyaa; Nnajiuphu
 kwolihu g'onye shi
 eku mgbenya;
 mbu kwolihu g'onye shi
 ngua me;e;
 o lota iya phube;
 66 bya enwuphu ndu ohogu
 iya azu;
 mee phe iphe-iphere,
 ichi iya te nwedu echihu
 jasu l'ojeje.
- 67 Oshilokpa Jiófesu l'ophu be
 o jikakotaru;
 mbu l'okpa-ipfu Ifuremu be
 o to hotaduru.
- 68 Obenu l'o gbechia hota
 okpa-ipfu Jiuda;
 bu iya bu ubvu Zayonu ono,
 o yeru obu ono.
- 69 O bya eworu ulo iya,
 du nsu kpu;e; o ha g'oke ubvu;
 mbu kpu;e; ya; o du g'eliphe,
 o turu okpa iya; o buru iphe,
 a-no jasu l'ojeje.
- 70 O hotaru onye-ozu iya,
 bu Dévidi;
 bya edufuta iya l'eka o no
 l'odu aturu.
- 71 O dufutaru iya l'eka ooche aturu
 g'o bya eleta ndibe iya,
 bu unwu Jiékopu enya;
 mbu g'o kpo-zijeru unwu
 Ízurelu, bu okiphe iya uzo.
- 72 Dévidi gudekpopho obu,
 guru iphoro leta phe enya;
 bya egude okpobe
 mmamiphe chikota phe
 le chiriri werere.

79

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Gube Chileke; humanu le ndu
 ohozo so-kputewaru
 ali ono,
 bu okiphe ngu ono.
 Ephe pharwushiwaru eze-ulo
 ngu ono, du nsu ono;
 bya emewaa Jierusalemu;

ọ bụru ikpọzu.

- ² Odzu ndu ejeru ngu ozi
 bẹ ẹphe wowaru
 ọgbogbaaru ẹnu,
 ẹphe l'eli g'o ria;
 mbụ l'odzu ndu ọduru ngu
 nsọ bẹ ẹphe wowaru
 ọaru anụ-ẹgbudu
 nanụ nanụ.
- ³ Jierúsalemu l'ophu gba
 mgburugburu bẹ
 ẹphe gbashiru
 mee nemadzụ gẹ mini;
 ọphu ọ duedu onye
 nọkwadu nụ, e-gburu
 ẹja tukobe ndu ono,
 wushiru ẹgube ono.
- ⁴ Ndu obutobu anyi phẹ mẹ
 ndu bupheru anyi
 mgburugburu
 ọko ekweru anyi une bya
 achị anyi ọchi.
- ⁵ ?Bụ teke ole bẹ ẹhu
 e-ghuberu ngu egbu
 gube Chipfu?
 ?Ehu e-ghuwa ngu rọ egbu
 jasụ l'ojejoje ọo?
 ?Bụ teke ole bẹ okophoo
 ngu e-nwuberu
 phuruphuru g'ọku
 kparụ?
- ⁶ Wonuru ẹhu-egbu ngu
 tukoshi ndu ọhozo ono,
 amadụ ngu nụ ono!
 Tukoshikwa iya phọ alị-eze
 ono,
 ete ekujedu ẹpha ngu ono!
- ⁷ Kẹle ẹphe gbuwaru oshilọkpa
 Jiékpọ pyaapya;
 bya emebyishiwa unuphu
 ibe phẹ.
- ⁸ Te emekwa g'anyi nwụa
 ọnwu iphe-ẹji,
 nna anyi oche phẹ meru!
 Phụaru anyi obu-imemini
 ẹgwegwa;
 kẹle anyi dabyiwaru
 mgbegere.
- ⁹ Yeru anyi ẹka jiko Chileke;
 mbụ gubedua,
 bụ onye ndzọta anyi;
 k'ọphu ee-shi nno kwabẹ
 ẹpha ngu ọbvù.

Gwaru anyi nvu l'iphe-eji anyi;
nafuta anyi;
g'epha ngu apfuru!

10 ?Denu g'o gude ndu ohozo
je a-noduje aji-phe su:
“?Denu eka Chileke
phe no?”

Nodunu l'iphu anyi mee ge
ndu ohozo ono madzuru
l'i gwataru ugwo ochi
ndu ejeru ngu ozi ono,
e gbushiru ono.

11 G'ude, ndu no l'oka mkporo
atsu rwunaa ngu nchi!
Gudenu okpehu ngu mee ge
ndu e kperu mpfugbu
nweru onwophe.

12 Pfu obutobu anyi phe ugwo
iphe,
ephe meru ngu ugbo esaa;
mbu iphe-iphere,
ephe mekotaru kpua
gube Chipfu.

13 Oo ya bu g'anyiibe ndibe ngu
etua ngu epha jeye
l'ojejeje;
mbu anyiibe aturu,
iiche echeche ono;
mbu l'anyi e-tu ngu epha;
e -shi l'ogbo
sweru ogbo.

80

*Ebvu-oma, Asafu deru
nu onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu Ogbandzu"
gua ya*

1-2 Ngabenu anyi nchi l'olu;
gube onye eche Izurelu
g'onye eche aturu;
bya aburu onye anoduje
erwu Jiósefu g'onye
erwu igwe aturu eje
le nri.

Ge gube onye ono,
sugaru l'echilabo chierobu
ono chinaa g'anwu
l'iphu ndu Ifuremu;
waa ndu Benjiaminu;
yee ndu Manase!
Jiko rukotanu ike ngu bya
adzota anyi!

- ³ Dophunu anyi azú l'ónodu
 anyi jiko Chileke!
 G'íphu ngu gbua nwíinwii
 l'èhu anyi;
 k'òphu aa-dzòta anyi.
- ⁴ Gùbe Chipfu bú Chileke;
 bya abùru Òkalibe-Kakòta-Ike;
 ?èhu e-ghukpòo ngu eghu
 ghuberu teke ole;
 mbù kẹ g'ì tì numaje epfufu,
 ndibe ngu epfu anù ngu?
- ⁵ Nta-a bẹ i mewaru phẹ;
 ẹnya-mini búru phẹ nri
 eriri;
 bya emee phẹ;
 ẹphe ngua ẹnya-mini,
 jiru ochi njaka-ónu.
- ⁶ I mewaru; ndu obutobu anyi
 phẹ nòdu ekweru anyi
 une;
 tẹme ndu òhogu anyi nòdu
 achì anyi ntumatu.
- ⁷ Dophunu anyi azú l'ónodu
 anyi; jiko Chileke,
 bú Òkalibe-Kakòta-Ike!
 G'íphu ngu gbua nwíinwii
 l'èhu anyi;
 k'òphu aa-dzòta anyi.
- ⁸ Òo ngu shi l'alì Ijiputu gude
 akpuru vayinu wolata;
 bya atuko ndu òhozo
 chífuchaa l'alì phẹ;
 bya eworu iya kua.
- ⁹ Òo ngu gude ẹka ngu
 gbuchaa ẹka ì kpòberu
 iya egbucha.
- Ò bya agbaa ogbarabvu,
 tukuru alì ono l'ophu
 jedzuru.
- ¹⁰ Ò jaa àjàjà jachikòta úbvú
 l'ophu;
 mbu l'ẹkali iya haẹpho
 ephekerephe
 ephekerephe g'eze
 oshi sida.
- ¹¹ Ẹpfukala iya jedzuru
 oke-ényimu.
- Ò tuko ẹkameka kpofushia
 jasù l'ényimu
 Yufurétisu.
- ¹² ?Denu g'ò nwuru ò gbẹchia
 búru nta-a bẹ i jeru
 eworu mgbabu iya

phokashia;
 k'ophu onyemonye,
 aghata nū ejeje je awọo
 akpuru iya g'ọ dū iya?

13 Ezi-ọswa shi l'oke ọswa
 wu-pfuta iya bya
 atakwoshia ya;
 teme unwu anu,
 i meru dobe l'egbudu buru
 iya be ephe gude
 azu onwophe.

14 Lwaphutanu azu lwapfuta
 anyi; jiko Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike!

Gbenu l'imigwe lefu enya
 humakpodapho iphe,
 anwu nu.

Jiko letanu vayinu

ngu-a enya;
 15 mbu ogbarabvu iya ono,
 bu gubedua gude ekutara
 ngu yee ya;
 mbu nwa nwoke,
 bu gubedua gude aka ngu
 zu ya zu-tsee.

16 Ome vayinu ngu ono be
 e gbubushiakwaru.

E gudeakwa oku tsupyashia
 ya.

O buru mba, i gbanwuberu
 iphu baaru ndibe ngu
 meru iphe,
 ephe wataru alaa l'iyi.

17 Wonuru aka tukobe nwoke ono,
 no ngu l'ekutara ono;
 mbu nwa nwoke ono,
 bu gubedua gude aka ngu zu
 ya zu-tsee ono.

18 Oo ya bu g'anyi aghabuhuru
 ngu okotazu.

Jiko phunwunaa anyi g'oku;
 g'anyi awata eku epha
 ngu ozo.

19 Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi;
 jiko Chipfu, bu Chileke;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike!

G'iphu ngu gbua nwijnwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.

81

*Ebvú, Asafu deru nù
onye-ishi ebvú;
g'e gude ngwa ebvú,
jita gwa ya*

- ¹ Unu gwa ebvú ehu-utso nù
Chileke;
onye bụ iya bụ ike anyi!
Unu gude ehu-utso gbọo ogboo
l'iphu Chileke kẹ
Jiékpọpu!
- ² Unu watanụ agụ ebvú;
kuru nkwa ye iya!
Unu akpọoru iya ogumogu;
waa une eřengete!
- ³ Unu gbunaa opu m'ọnwa
fuepho k'òphúú!
Unu gbukwaa ya phọ m'ọnwa
dzuẹpho edzudzu;
a wata obo-iphe.
- ⁴ L'iphe ono bukwa omelali,
a turu doberu ndu Ízurelu;
mbụ l'ọ iphe,
Chileke kẹ Jiékpọpu tọru
ọkpa sụ g'e tsoje.
- ⁵ Ọo ekemu, o meru o shihu
ike;
bya asụ gẹ Jiósefu
meje iya;
mbụ téke ono,
o tso ru ndu Ijiputu ọgu
onoya.
- Olu, mu anụ te edokwaru
mu ọnya.
- ⁶ Olu ono sụru: Ọo mbẹdua
pafuru phẹ ọke ivu ono,
shi nọdu phẹ l'ukuvu ono;
mbụ bya ezia phẹ nkata
ivu ono,
ẹphe shi vuru ono.
- ⁷ Teke unu eje iphe-ẹhuka bẹ
unu kuru mu oku;
mu nọdu l'urwukpu gude
egbigwe za unu ẹnu
bya adzọta unu.
Mu gude mini Meriba hụa
unu ama.
- ⁸ Unubẹ ndibe mu;
unu ngabẹkpodapho;
gẹ mu l'ọ unu ẹka lẹ nchi!
Unubẹ ndu Ízurelu;
unu ngabẹkpodaru mu

phọ nchị!

- 9 G'ọ tọ dukwa iphe ọzo,
unu e-dobe agwa
agwagwa
l'echilabọ unu!
Tẹme ọphu ọ dukwa iphe ọzo,
unu a-bajeru ẹja.
- 10 Noo kele ọo mbẹdua bụ
Chipfu;
bya aburu Chileke unu.
Ọo mbẹdua bụ onye
dufutaru unu l'alị Ijiputu;
mbụ-a;
unu sakpọdapho ọnu
unu gabala gẹ mu
wụ-jia ya awụ-ji!
- 11 "Obenu lẹ ndibe mu te
eyeduru mu ọnu;
mbụ lẹ Ízurelụ te
ekwedu nọdu mu l'ẹka.
- 12 Tọbudu iya bụ;
mu wonuru phẹ haaru
ejo ọkpoma phẹ;
g'ephe tsowaruro iphe,
ephe ritaru l'obu phẹ.
- 13 Sụ-a; ọme ọo kẹ gẹ ndibe
mu ngabẹru mu nchị;
ọme ọo kẹ gẹ ndu Ízurelụ
tsoo ọzo, mu tọru phẹ;
14 emekpe ndu ọhogu phẹ
ta adukpoda iphe,
o gege aburu mu.
- Mu gege ewoerupho ẹka byabẹ
ndu achị phẹ lẹ njo;
chịa phẹ ọkpụ-akpọhu.
- 15 Ono gege eme gẹ ndu mube
Chipfu dụ ashị woze
onwophẹ alị l'iphu mu;
ọdumeka mu ahụa phẹ
ahụhù jasụ l'ojeje.
- 16 Obenu l'unubẹdua bẹ
mu gege egude
ọkpobe ereshi zua;
bya egude manụ-ẹnwu,
shí l'agbara-mkpuma
nụ-jia unu ẹpho."

82

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Chileke bataakwaru lẹ
ndzukọ ndu-ikpe.
Ọ nọ l'ẹka ono g'ọ kpee phẹ

ikpe.

- ² Sù-a: “?Bù teke ole bẹ unu e-kpeberu ikpe, apfuduru-oto?
Mbù-a; ?bùkpoo teke ole bẹ unu a-gbaberu ndu ejo-iphe ọdzori?”
- ³ Unu hanaaru ndu ọkpa waa ndu enwedu nna enge!
Unu kpenaaru ndu aakpa ẹhu waa ndu akpa nri ikpe, pfuru ọto!
- ⁴ Unu gbafulatanu ndu ọkpa waa ndu adudu g’ọ dọ phẹ; shi nno nafuta phẹ l’ẹka ndu ejo-iphe!”
- ⁵ Ọ tọ dudu iphe, ẹphe maru; tẹme ọphi ọ dudu iphe, edoje phẹ ẹnya.
Ẹphe anọduje erwu dadishi l’ọchii.
Ẹka a turu ọkpa eliphe-a l’ọphi tukoakwaru anga anganga.
- ⁶ Mu sùru-a: “Mu makwaru-a l’unu nọ-chiru ẹnya mube Chileke; mbù ẹ g’unu ha bukota unwu Ọkalibe-kakota-shii;
- ⁷ Obenu l’unu e-mechaa nwuhu gẹ nemadzu mmanu.
Unu e-mechaa daa gẹ ndu-ishi ọzo adaje.”
- ⁸ Gbalihunu gube Chileke; kpee ndiphe ikpe!
Kẹle ọhamoha bukota iphe, i nwe enwenwe.

83

Ebvú-oma, Asafu deru

- ¹ Gube Chileke; ta agbashinu nkuchi!
Sù-a; gube Chileke; ba nọdushinu nggujinguji!
Jiko ba adashinu kọkoroko!
- ² ?Ị humawaru gẹ ndu ọhogu ngu aphụ temutemu; waa gẹ ndu ị dọ ashị eseli ishi.
- ³ Ẹphe gude ẹregede achị idzu ndibe ngu; mbù achị iphe,

ephe e-me ndu du ngu l'obu.

4 Ephe epfu su: "Unu bya
g'anyi tuko oha ono
l'ophu lwua.

G'anyi mee g'epha Izurelu
chihukpoeppo l'ophu
l'ophu."

5 Ephe buru obu lanu;
idzu phe wua nanu.
Ephe riwaru nte l'ephe e-me
ngu ejo-iphe.

6 Ndu onu-ulo Edomu;
yee ndu Ishimelu;
waa oshilokpa Hega;
waa ke Mowabu.

7 Waa ndu Gebalu;
yee ndu Amonu;
waa ndu Amaleku.
Ndu Filisitayinu yikwa iya
pho;
ndu Taya yiru iya.

8 Teme ndu Asiriya bya
ayikwaru iya pho.
Ephe chikoberu onwophe
g'ephe buru agbaru-ike
ndibe Lotu.

9 Mena phe iphe,
i meru Midyanu.
Mee phe g'i meru Sizera yee
Jiabinu l'okpa enyimu
Kishonu;
10 mbu ndu ono,
i meru ephe buru
mkpurupyata le
Enu-Doru; bya emee;
ephe reshihu kuru l'ali;
bwaruro ikpozu,
emekwa ali.

11 Mena ndu eze phe iphe,
i meru Orebu; waa iphe,
i meru Zeyebu.
Mekwaapho ndu-ishi phe
iphe,
i meru Zeba waa
Zalumuna.

12 Mbu ndu ono, sjeru: "Unu
g'anyi lwua ali Chileke
l'ophu lwuta nworu."

13 Jiko Chileke nkemu;
mena phe g'ephe du
g'eswa ekpofu;
mbu g'ephe du g'eswa ereshi,
pherephere zikashiru.

- 14 G'ò búru g'òku anòduje alwa
wòwoowoo l'òswa-a;
òzoo g'òku etsuje úbvú-a
15 bú g'ii-nwuru
phuruphuru g'òke
phèrèphèrè chĩa
phè òso;
tème l'i gude oke
phèrèphèrè ngu ono mee
gè ndzù rwuta phè.
- 16 Menaa g'iphèrè jì phè iphu;
k'òphù ndiphe a-wata achò
ùzo,
èphe e-shi maru èpha
gùbè Chipfu.
- 17 G'e meje phè iphe-iphèrè;
mejeru ndzù-agùgu ye
phè l'iphu
mkpùrumkpuru!
G'èphe gudekwa iphèrè
laa maa!
- 18 G'èphe eshi nno maru l'òo
gùbè onye ono,
èpha ngu bú Chipfu ono
bù Òkalibè-kakòta-shii lè
mgboko mgburugburu.

84

*Ebvú-oma, e deru nù onye-ishi
ebvú g'unwu Kora gua;
g'e gude ngwa ebvú,
jita gua ya*

- 1 Gùbè Chipfu,
bù Òkalibè-Kakòta-Ikè;
Iphe, èka i bu amakwanù!
- 2 Òogushi obu mu ike;
mbù lè mejì atòfuakwa
mu atòfu èka òogu
mu anòdu
l'èze-ùlo Chipfu.
Obu mu; m'ogwehu mu l'òphù
ara araku Chileke ono,
dzù ndzù ono.
- 3 Lenu l'unwu ogbè nwechaaru
èka èphe bugbaa
l'èze-ùlo ngu ono.
Agbèta nwekwaruphò èka
èphe akpajè èpfune;
mbù èka èphe anòduje
zùshia unwu.
Èka ono bú lè mgboru
òru-ngweja gùbè Chipfu,
bù Chileke mu;

bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike;
 bya abukwarupho
 Eze mu.

4 Ehu-utso be a goru nu ndu bu
 ebubu l'eze-ulo ngu;
 noo kele ephe anoduje
 l'eka ono etu ngu ephe
 mkpurumkpuru.

5 Ehu-utso be a goru nu ndu bu
 ngu bu agbaru-ike phe;
 mbu ndu bu iphe,
 uche iya echije phe ehu
 bu g'ephe e-me jerwua
 ubvu Zayonu.

6 Obujeru; ephe -nodu
 awughata le nsuda Baka;
 lo du g'eka mini aso
 gborogboro;
 teme lo dukwa phe pho
 g'eka mini udzumini
 dzeshiru ike;
 tuko ekameka tukashia
 okpuru okpuru.

7 Ephe eshije l'ike dasweru ike
 gbiriri jasu teke ephe
 a-tuko je apfuru l'iphu
 Chileke l'ubvu Zayonu.

8 Gube Chipfu, bu Chileke,
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 numanu epfupfu,
 mu epfu anu ngu!

Ngaberu mu nchi;
 gube Chileke ke Jiekopu!

9 Lenaa enya huma onye ono,
 egbobutaje anyi ono
 gube Chileke!

Lenaa onye ono enya;
 mbu onye ono,
 i wuru manu l'ishi;
 gude mee ya;
 o buru eze ono!

Meeru iya eze-iphe-oma!

10 Anọ ujiku ophu l'eze-ulo
 ngu kakwa ree eme
 l'anọ unu apha labo
 l'ukporo apha iri
 l'eka ozo.

O kakwa mu ree ge mu buru
 onye aguhajeru ndu abata
 l'eze-ulo Chileke uzo;
 eme le mu jeru atusaru
 ehu l'ibe ndu ejo-iphe.

- 11 Kele Chipfu, bú Chileke dú
 g'ęnyanwu;
 bya aburu onye
 egbobutaje anyi.
 Chipfu emejeru ndiphe
 eze-iphe-oma;
 bya emeje g'a kwabę
 nemadzú ùbvù.
 Ọ tọ dudu iphe, dú ree,
 o kejeru ęka mbvu l'ọ tọ
 nudu iya ndu ọta adudu
 lę ndzú phe.
 12 Gube Chipfu,
 bú Ọkalibe-Kakọta-Ike;
 ęhu-utso bę a goru nų
 onye dakoberu ngu nų.

85

*Ebvú-oma, e deru nų
 onye-ishi ebvu g'unwu Kora gwa*

- 1 Gube Chipfu; i goshiru l'alị
 ngu dú ngu l'obu.
 Ọ buru iphe ono meru g'o
 gude i duphuta ndibe
 Jiékpọ azú l'alị phe;
 mbú ndu e shi kpua lę ndzú.
 2 Ejo-iphe, ndibe ngu meshiru
 bę i guru phe nvu;
 bya eworu iphe kpube l'iphe-ęji,
 ęphe meshiru g'ọ ha.
 3 I tukowaru oke ęhu-eghu
 ngu g'ọ ha gwọbe;
 bya apakọtaru ęhu-eghu ono,
 meru;
 ęnya nọdu ata ngu
 kpịtikpiti ono parų haa.
 4 Dophunu anyi azú l'onodu
 anyi; jiko Chileke,
 bú onye ndzọta anyi.
 Hanaa avuru anyi ọvuma!
 5 ?Iphe, anyi meru ngu
 e-ghuwa ngu rọ eghu
 jasú l'ojejeje tọ?
 Mbú-a; ?ii-hawarọ ęhu-eghu
 ngu ono g'ọ shi l'ogbo
 sweru ogbo tọ?
 6 ?Tii kabękpodaa mee g'anyi
 jakerehu ozo;
 shi nno mee g'ęhu
 kabękpoo tsọ ndibe
 ngu utso?
 7 Goshinų anyi l'i yeru anyi

- obu jiko Chipfu!
 Dzonaa anyi l'onwongu!
 8 Gẹ mu nũaeshikwa
 iphe, Chileke,
 bụ Chipfu epfu.
 O kweru ukwe sụ ị ya e-me
 g'ẹhu dụ ndibe iya guu;
 mbụ ndu duru iya nsọ.
 Ọle iphe, ephe a-kwa ẹnya bụ
 g'ephe ta laphubahe
 azụ l'eme eswe.
 9 Iphe, doru ẹnya bụ ị ndu
 atsu Chipfu ebvu be
 ọobyakwa adzota;
 k'ophu o-gbu-nwijnwii
 ya a-nodu l'ali anyi.
 10 N-yemobu yee ire-lanu a-gba
 onwophe ndzuta;
 apfubekoto yee
 ehu-guu anmaa
 onwophe akpa.
 11 Ire-lanu e-shi l'eliphe
 mifutachaa;
 teme apfubekoto agbe
 l'imigwe lee ẹnya l'eliphe.
 12 Chipfu a-buru iphe,
 dụ ree be ọo-nukota;
 bya emee g'iphe,
 anyi meberu l'ali anyi
 mehu emehu.
 13 Apfubekoto e-vutajeru
 iya ụzo;
 je atọoru iya gbororo,
 ọo-nodu eshi.

86

Epfufu, Dévidi

pfuru nụ Chileke

- 1 Ngabenu nchi; gube Chipfu;
 zanu mu enu!
 Kele mbedua bu onye ukpa;
 bya aburu onye adudu
 g'ọ dụ iya.
 2 Letanu mu ẹnya;
 kele mu yeru ngu obu.
 Ọo ngu bụ Chileke mu;
 dzonaa mube onye-ozu ngu,
 dakoberu ngu nụ.
 3 Phuaru mu obu-imemini;
 jiko Nnajiuphu;
 kele mu eku ngu oku
 mkpurumkpuru.

- 4 Menaa g'ehu tsoo mube
onye-ozu ngu utso;
kele oo gube Nnajiuphu be
obu mu l'ophu araku.
- 5 Gube Nnajiuphu bu onye oma;
bya aburu onye agujeru
nemadzu nvu.
- Iphe, bukpuo ndu arakuje
ngu nu be iyeje obu
yegharu iya aka.
- 6 Numanu epfufu,
mu epfu anu ngu
jiko Chipfu!
- Ngabenu nchi numa mkpu,
mu echiku ngu g'i meeru
mu eze-iphe-oma!
- 7 Iphe -nodu atsu mu l'ehu be
mu a-kpo-kuje ngu;
kele mu maru l'ii-numa olu
mu.
- 8 Agwa, nokota nu ta adudu
ophu aturu gube Nnajiuphu;
ophu o dudu iphe, ephe eme,
duru ophu aatu eyeru
ophu gubedua eme.
- 9 Ohamoha ono,
i gude aka ngu mee ono
l'e-mehaa byakota bya
abaaru gube Nnajiuphu aja;
bya etua ngu epa.
- 10 Noo kele i paru aka;
teme i nodu emeje iphe,
du biribiri.
- Oo ngu kpoloko kpekpu be
bu Chileke.
- 11 Jiko Chipfu; zinaa mu
uzo ngu;
k'ophu mu a-nodu
etsu uzo ire-lanu ngu ono.
- Menaa g'oriri mu ta agbashi
mu uzo otu l'aka i no;
k'ophu mu a-nodu
atsu epa ngu ebvu.
- 12 Mu gude obu mu g'o ha
ekele ngu ekele;
gube Nnajiuphu,
bu Chileke mu.
- Mu e-tu ngu epa jasu
l'ojeje;
- 13 kele i yeru mu obu
yegharu mu iya aka.
- Noo kele i nafutaru ndzu
mu l'ali-maa.

- 14 Oowaa Chileke! Ndu eku
onwophẹ wulihuakwaru
bya mu etso oḡu.
Tẹme ndu ewebushi akurepho
dzukọbe g'ẹphe gbuá mu;
mbụ ndu ono,
te eyeduru gube Chileke
onu ono.
- 15 Obenu ẹ gube Nnajiuphu
bụ Chileke,
aphuje obu-imemini;
bya aburu onye emeje
eze-iphe-oma.
Ehu te eghujedu ngu eghu
egwegwa;
tẹme ị nọdu eyeje obu
yegharu iya ẹka;
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru.
- 16 Ghanaaru mu iphu;
meeru mu eze-iphe-oma!
Wonuru ike ngu ye mube
onye-ozí ngu l'ẹhu!
Dzonaa mube nwa,
nwanyi ono,
ejeru ngu ozi ono nwuru!
- 17 Goshinu mu iphe-ohubama,
e-me ẹ mu maru l'ị
bụ onye oma;
k'ophu ndu ohogu mu
a-huma iya; iphere egude phe;
noo kele gube Chipfu
gbaru mu mkpu bya
adua mu obu.

87

Ebvú-oma, unwu Kora ọru

- 1 Chipfu tuwaru okpulo iya
l'eli ubvu, du nsọ.
- 2 O yeru Zayonu enya;
yeghata iya g'o yeberu iphe,
bukpoo eka ozo,
unwu Jiekopu bu.
- 3 Gube eze mkpukpu ke
Chileke; iphe,
du biribiri be eepfukwa
akunyabe ngu:
- 4 "Ndu Rehabu; yee ndu
Babilonu be mu
guakwaru ye le ndu
maru mu nu.
Ndu Filisitayinu;
yee ndu Taya;

- waa ndu Kushi bẹ mu
gukwarupho ye iya.
Ndu ono g'ephe ha bẹ
aa-tuko guru ye lẹ ndu
a nwuru lẹ Zayonu.”
- ⁵ Mbụ lẹ-a; ee-pfuje phota
Zayonu sù:
“Onye owa-a; yee onye ophuu
bẹ a nwukwaru l'ime iya.
Ọ buru Okalibe-kakota-shii
l'onwiya l'e-me iya g'ọ
nguru anguru.”
- ⁶ Chipfu e-de l'ekwo,
o deru epha ndiphe sù:
“Onye owa-a bẹ a nwuru
lẹ Zayonu.”
- ⁷ Ndu agu ebvu;
waa ndu ete iya etete
a-tuko gua ebvu sù:
“Oo lẹ Zayonu bẹ mini ndzu
gbẹ asoshiru phe!”

88

*Ebvú-oma; évù, Hemanu,
bù oshilokpa Ezura
kwaru nu onye-ishi ebvu
g'unwu Kora gua; g'e
gude olu aphu kwaa ya*

- ¹ Jiko Chipfu, bù Chileke,
adzoje mu nu;
mu nowaa l'iphu ngu
kwaa ekwa onwomu;
kwakota iya eswe l'enyashi.
- ² G'epfufu, mu epfu anu ngu
rwunaa eka i no!
Ngabenu nchi l'olu ekwa mu!
- ³ Kele ndzu mu l'ophu buwaa
iphe-ehuka jiru iya;
teme ndzu mu noduwaa
ilu phakuu.
- ⁴ A guwaru mu ye lẹ ndu
aabyawaa ekpochi
eja l'ilu.
Mu duwaa ge nwoke,
ike bvuru.
- ⁵ E wowaru mu gbadoru
ndu maa.
Mu duwaa g'onye e gburu
togbo l'ime ilu;
mbu ge ndu ono,
ta aduedu g'ephe ha duru
onye ophu i nyataru ono;
mbu ndu ono,

unu l'ephe bukafuwaru;
 ophu iiletabaedu phe
 enya ono.

6 I chiewaru mu l'ilu ophu
 bu iya kachaa omilomi;
 bya aburu iya kakota
 agba ochii.

7 Oke ehu-eghu ngu
 zupyabeshiru mu ike.
 I gudewaa akparamini nkengu
 byaru mu ye l'ime mini.

8 I natawaru mu ndu mu l'ephe
 shi eshi okpobe onya.
 I mewaa; ephe nodu ebujeru
 ubara yeru mu;
 teme i gubuwaru mu
 ye l'ime ulo k'ophu mu
 taa agbaladu.

9 Mu jewaru iphe-ehuka jasu
 enya gbahu mu ochii.
 Mboku-mboku be mu anoduje
 eku gube Chipfu.

Lekwa eka mu ephenebo
 ge mu chiliru ngu iya.

10 ?Iimeje iphe, du biribiri
 gude egoshi maa too?
 Ndu nwuhuru anwuhu;
 ?ephe a-gbeshi tuahaa ngu
 epha too?

11 ?Aanoduje l'ime ilu atu onu
 g'i yeberu nemadzu obu?
 Too ?aanoduje l'eka eegwe
 nemadzu arakabya pfua
 g'i bu-be onye
 apfushije ike l'iphe,
 i pfuru?

12 Too ?aanoduje l'eka gbahuru
 tsukiribaa maru iphe,
 du biribiri, iimeshi?
 Too ?aanoduje l'ali eka a
 taa nyatajeedu onye laru
 iya nu pfua g'apfubekoto
 ngu habe shu?

13 Obenu le mu eku ngu g'i bya
 agbaarū mu mkpu
 gube Chipfu.

Utsu g'utsu be mu anoduje
 epfu anu ngu.

14 ?Denu g'o gude gube Chipfu
 jika mu?

?O nwuru inwu-agma be
 iiwoharu mu iphu
 ngu ewoha?

- 15 Eshinu mu bu nwata be
 iphe-ememe shi kpata mu ehu;
 k'ophu bu le mu nowa
 onwu ntse.
- I mewaru mu jee iphe-ehuka
 jasuru ike bvūwa mu;
 ophu mu amakpøedu ge
 mu e-me iya.
- 16 Oke ehu-eghu ngu kpowaru
 mu kpofu;
 teme eye ebvu nkengu
 mewaa mu; mu buru
 ola-l'iswi.
- 17 Mbøku-mbøku be ephe
 aso-pheje mu g'onye utso
 gbaburu haa.
- Ephe woru mu guchia
 kpurukudukuu.
- 18 I natawaru mu ndu mu l'ephe
 shi aswi øswi;
 me ndu yeru mu obu.
- Nta-a buwaa øchii bu onye
 øbo mu.

89

*Èvù, Etanu, bu oshiløkpa
 Ezura kwaru*

- 1 Mu a-gu ebvu gude pfua
 ge n-yemobu Chipfu habe
 shii.
- Mu a-gu iya jasuru l'øjejeje.
 Mu e-gude onu mu pfua
 g'ogbo l'ogbo maru l'i
 bu onye apfushije ike l'iphe,
 i pfuru.
- 2 N-yemobu ngu a-du g'ø du
 jasuru l'øjejeje.
- Øo g'akpaminigwe nguru
 anguru-a bu
 g'apfushi ike l'iphe,
 i pfuru angujeru.
- 3 I suru l'onye i hotaru be gu
 l'iya gbawaru ndzu;
 mbu l'i rifuwaru Dévidi,
 bu onye-øzi ngu anguru su:
- 4 "Awa ngu be mu e-me g'ø
 nguru anguru noo
 øjejeje;
 mee g'aba-eze ngu kpoø
 g'abara shi l'ogbo
 sweru øgbo."
- 5 Imigwe l'ophu atu onu g'i

dù-be biribiri gùbe Chipfu;
 tẹ́mẹ ọ̀ nọ́du egoshikwaphọ́
 ndu dùru ngu nsọ́ l'ì bú
 onye apfùshije ike
 l'ìphe, i pfuru.

6 Kẹ́lẹ-a; ?bù onye nọ́ l'imigwe
 bú onye aa-nọ́du atù
 eyeru Chipfu?

?Mbù dẹnu onye imigwe
 ọ́phu aa-nọ́du atù
 eyeru Chipfu?

7 Ẹ́ka ndu dù nsọ́ k'imigwe
 dzukọ́beru bẹ́ aanọ́dujekwa
 atsù Chileke ebvu.

Ọ́ kakọ́ta ndu nọ́-pheru iya
 mgburugburu adù ebvu.

8 Gùbe Chipfu, bú Chileke,
 bú Ọ́kalibe-Kakọ́ta-Ike;
 ?bù onye dù gẹ́ ngu?

Ì parù ẹ́ka gùbe Chipfu;
 tẹ́mẹ ì nọ́du apfùjeru
 pfùshia ike l'ìphemiphe,
 i pfuru gbaa
 mgburugburu.

9 Ọ́o ngu anọ́duje eleta oke
 akparamini eze-ẹnyimu ẹnyá;
 tẹ́mẹ ọ́ -bùru l'akparamini
 sọ́ru kẹ́ kpukumu;
 l'ì mee ya l'ọ́ daa gbẹ́e.

10 Réhabu bẹ́ i chitaru tọ́ta l'alì.
 Ọ́ dabyiru g'onye e gburu
 l'ọ́gu.

I gude ike ngu chíà ndu
 ọ́hogu ngu;
 ẹ́phe gbaa nanù nanù.

11 Igwe l'ọ́phu bú nkengu.
 Eliphe l'ọ́phu búkwarupho
 nkengu.

Ọ́o gùbedua tùru ọ́kpa
 mgboko l'ọ́phu;
 yẹ́e iphemiphe,
 nọ́ iya nù.

12 Ndegu iya mẹ́ ndọ́hali iya
 búkota gùbedua meru
 phẹ́ dobe.

Úbvú Tabọ́; yẹ́e úbvú
 Hamọ́nu agùje ebvu
 ẹ́hu-ùtso m'ẹ́phe nùma
 ẹ́pha ngu.

13 Oshi-ẹ́ka ngu bú iphe,
 swetaru iya nù bú
 ọ́kpehu.

- Ẹka ngu shihuru ike;
 ẹkutara ngu kangoo.
- 14 Aba-eze ngu bú apfubekoto
 yẹe ikpe,
 pfuru ọto bẹ e gude tụa
 ọkpa iya.
- I nọdu akpajẹru n-yemobu
 ngu; yẹe apfushi ike l'iphe,
 i pfuru vuru ọzo l'iphemiphe,
 iimekpọo ememe.
- 15 Ẹhu-utso bẹ a gọru nọ ndu
 maru g'eetuje ngu ẹpha;
 mbu ndu bú iphóró,
 shi l'eka gube Chipfu nọ
 bẹ ẹphe egudeje eje
 ẹkameka, ẹphe eje.
- 16 Ẹphe egudeje ẹpha ngu ete
 ẹswa mkpụrumkpuru.
 Ẹphe nọdu anọduje ekutse
 ngu l'i bú
 onye pfuberekoto.
- 17 Kele ọo ngu bú ike,
 dú biribiri, ẹphe nweru.
 O búru l'ọo l'anyi dú ngu
 l'obu meru iphe,
 iimeje g'ike anyi kangoo.
- 18 Mbu lẹ-a; l'onye mgbobuta
 anyi bukwa Chipfu bẹ
 nuru iya anyi;
 mbu l'eze anyi bukwa
 Onye Nso kẹ ndu Ízurelu
 bẹ o shi l'eka.
- 19 O nweru teke i gudeje
 ọphulenyia zia ndibe
 ngu ozi;
 sụ l'i mewaru g'okpehu
 kalẹru ojọgu lanu.
- I byaru l'echilabọ ndibe ngu
 bya ahọta nwokorọbya
 lanu;
 mee g'ọ búru onye
 ndiphe a-nọdu ekutse.
- 20 I humawaru onye-ozu ngu,
 bú Dévidi.
- I woru manụ ngu,
 dú nsọ wụa ya l'ishi.
- 21 Sụ l'ọo ẹka ngu bẹ ii-gude
 mee ya l'ọ nguru anguru;
 mbu l'ọ kwa oshi-ẹka
 gube Chileke
 a-nọduje eme g'ike ka
 iya adudu.

- 22 O tọ dudu ndu ohogu iya,
 duru ndu ophu a-du
 ike ekebuta iya g'ọ turu
 phe utu;
 ophu ndu ejo-iphe asudu
 iya emekpa ehu.
- 23 Ndu achị iya ọ njo be ii-nodu
 l'iphu iya zopyashia;
 l'i chitsushikota ndu
 o du ashị.
- 24 N-yemobu ngu waa apfushi
 ike l'iphe,
 i pfuru l'a-nodu swiru iya.
 O buru epha ngu be
 oo-gudeje mabe mpu
 iya gugugu.
- 25 Ali-eze iya be ii-me g'ọ jaa
 àjàjà;
 mbu g'o shi l'eze-enyimu
 noo jasụ l'enyimu
 Yufurétisu.
- 26 Oo-nodu arakuje ngu sụ:
 "Oo ngu bu nna mu;
 bya aburu Chileke mu;
 bya aburu agbara-mkpuma,
 l'adzoje mu nu."
- 27 Gubedua l'onwongu
 emekwanaa ya l'ọ
 buru okpara ngu;
 mbu l'ọ buru iya a-kachaa
 shii l'iphe,
 bukpo ndu eze,
 no l'eliphe l'ophu.
- 28 N-yemobu, i yeru iya l'a-buru
 ojejeje.
 Ogbandzu gu l'iya apfuru
 pfushia ike.
- 29 Awa iya be ii-me;
 ephe anguru anguru
 jasụ l'ojejeje.
 Ali-eze iya bu g'igwe
 l'ophu no-beru
 bu g'oo-no-beru.
- 30 O -buru l'unwu iya jikaru
 eme ekemu ngu;
 ophu ephe etsodu
 iphemiphe,
 i turu okpa iya sụ
 g'e tsoje;
 31 ephe -mebyia omelali,
 i doberu phe;
 bya ajika eme iphe,
 i suru g'ephe meje;

- 32 l'i gude mgboro bya echia
 phe pyaapya gude
 hua phe ahuhu;
 mbu bya echia phe echachi
 gude hua phe ahuhu
 k'ejo-iphe, ephe eme.
- 33 Ole o to kposhikwanu g'i ti
 yehe iya obu g'i yeru
 iya ya;
 ophu o dudu teke iibya aha
 apfushi ike l'iphe,
 i pfuru le k'ehu iya.
- 34 I tii mebyikwa ogbandzu ngu
 l'ehu iya.
 Ophu igbanwekwa iphe,
 i sawaru onu pfua.
- 35 Eshinu i bu onye du nsọ be
 i riru angu mgbo lanu
 sefu eka;
 su l'i ti byadu adzuru
 Dévidi uka;
 36 su l'awa iya a-nọ jasụ
 l'ojeje.
- O buru g'nyanwu keru
 ngu l'iphu bu g'ali-eze iya
 e-keru damudamu;
 37 mbu l'oo-keru jimujimu
 jasụ l'ojeje g'onwa,
 bu iphe,
 agba ekebe l'akpaminigwe;
 l'e gude ire iya eka.
- 38 Obenu l'onye ono,
 i wuru manụ l'ishi ono be
 i jikawaru;
 bya avuharu iya ovuma.
- 39 I jikawaru ogbandzu,
 gu l'onye-ozu ngu gbaru.
 I wowaru okpu-eze iya woru
 gwọo l'urwuku.
- 40 Igbulo iya l'ophu be i
 tsukposhichawaru
 etsukposhi.
- I woru ulo-mgbobuta iya tsua
 yogiri yogiri.
- 41 Iphe, bukpo ndu aghata
 aghata gwee ya tutu-a.
 Ndu obutobu iya nodu
 ekweru iya une.
- 42 I tuliru ndu achị iya le njo
 eka l'eli;
 bya emee ndu ohogu iya;
 ephe nodu ete eswa.
- 43 Atatiphu ogu-echi iya be

i woru ghachaa
 igharaphu;
 ophu iimejeedu g'ò pfushia
 ike l'iphu ogu.

- 44 I mee; ophu o duedu
 akpabiri;
 bya eworu aba-eze iya
 rwua le ntụ.
- 45 I meru iya o kahụ le
 nwokoro;
 bya eworu iphere yee ya
 g'onye yeru
 akpawuru uwe.
- 46 ?Oo-du egube owa-a jasụ
 teke ole gube Chipfu?
 ?Ii-domiwaro onwongu jasụ
 l'ojejeje to?
- ?Bu teke ole be ehu-eghu ngu
 e-nwu phuruphuru
 g'oku nwuberu?
- 47 Jiko nyatakwa ge ndzu mu
 du-be mkpirikpu;
 kele nemadzu,
 i meru buephodu udzu
 onu mmanu.
- 48 Le-a; ?denụ nemadzu,
 a-nodu ndzu g'ò to
 nwuhu anwuhu;
 ozoo g'ò dzoo onwiya g'ò
 to la maa?
- 49 Gube Nnajiuphu; ?bu awe be
 i doberu eze n-yemobu
 ngu ono,
 i shi egoshije mu ono;
 mbu n-yemobu ono,
 i gude apfushije ike l'iphe,
 i pfuru rifuru Dévidi
 angu l'ii-nu iya ono?
- 50 Nnajiuphu; nyatanu g'a
 chi-bewaru onye-ozu
 ngu ochi;
 waa ge mu tabewaru
 nshi l'iphu,
 ndiphe no akwago mu;
 51 mbu iphu ono,
 ndu ohogu gube Chipfu
 anoduje akwago
 onye i wuru manụ
 l'ishi ono.
- Ekameka, o no be ephe
 anoduje akwago iya
 iphu gude eme iya
 iphe-iphere.

52 G'ajaja buru kẹ Chipfu jasü
l'ojejoje!
Nokwa g'ọ dü;
bya aburu g'ọ dü.

90

*Epfufu, Mosisu onye kẹ
Chileke pfuru nü Chileke*

- 1 Gube Chipfu; ọ buhawaa ngu
bu onye anyi bu ebubu
l'ime iya eshikpoo
l'ogbo sweru ogbo.
- 2 Oke ubvü bya a-buru iphe,
dü adudu;
mbü l'i byaru e-me eliphe
l'ophu;
yẹe mgboko gbaa
mgburugburu;
i nõduhawaa;
teme i je a-nõdu jasü
l'ojejoje.
- 3 Nemadzü bẹ iizije g'ọ laphu
azü l'alì.
İisuje iya: "Unu laphu
azü l'alì;
unubẹ unwu-eliphe!"
- 4 Kele unu-kuru-unu apha
l'enyà ngu òuele ngu-a
g'ujiku lanü;
mbü l'ọ òujee ngu phọ gẹ
nche enyashi lanü.
- 5 Nemadzü bẹ iigudeje
anwuhu kpofu g'onye
kpofuru eswa;
kele ephe dü
rwushirwushi
g'eswa.
- 6 L'utsu bẹ oonoduje asha
biribirì abya pulapula.
O -betashia l'uzenyashi
l'ọ nwulwashihuwa
kposhihu nkü.
- 7 Oke ehu-eghu ngu
nmaswikotawaru anyi
g'oku;
teme ehu-eghu ngu mee;
meji gbabuhu daa anyi
l'ohu epho.
- 8 Ejo-iphe, anyi meshiru bẹ i
kpõru giriri l'iphu ngu.
I bya atuko iphe-eji,
anyi meru lẹ mpya mee;
ọ dabyikotaru eba

l'atatiḡhu ngu.

- 9 Oke eḡhu-eghu ngu mewaru
ndzḡ anyi;
o noḡdu agbaje mḡpirikpu.
O buru atḡḡ ude be anyi
egudeje tsugbua
nwapha olemole oḡphu
i haru anyi.
- 10 Iphe, anyi aḡo-bejeru bu
uḡporo apha eto l'apha iri.
Teke o bu onye ike du l'o
no-rwua uḡporo apha eno.
Ole o bu; iphe,
ejije iya nu
abuḡotajeerupho eje
iphe-eḡhuka yeḡ aphḡ;
oḡphu o duḡdu g'aano-bejeru
l'o bvḡ;
ndzḡ anyi ephukashiḡhu.
- 11 ?Bu onye maru g'eḡhu-eghu
ngu shihuberu ike?
?Bu onye be o dokpooru
enya;
mbḡ g'oke eḡhu-eghu
ngu habe shii;
k'oḡphu oo-noḡdu atḡḡ
ngu ebvu?
- 12 Mena g'anyi maru l'o to
duḡdu g'anyi a-no-beru
l'eliphe-a;
k'oḡphu oo-me g'anyi
maru iphe.
- 13 Lwanu azu jiko Chipfu.
?Egube owa-a a-du jasu
teke ole?
Phunaaru anyibe ndu-ozu
ngu obu-imemini!
- 14 Ge n-yemobu ngu jienḡ
anyi eḡho l'utsu;
k'oḡphu anyi a-noḡduje
agu ebvu ete eswa
mboku-mboku.
- 15 Mena g'eḡhu tsoo anyi utso
tso-rwua g'eḡhu shi
du-beru anyi eji;
mbḡ g'i mee;
eḡhu atsoo anyi utso g'apha,
anyi jeru iphe-eḡhuka ha.
- 16 G'anyibe ndu-ozu ngu
hḡmanu iphe,
iimeshi.
G'awa anyi hḡmakwapho
g'ike ngu du-be biribiri.
- 17 Gube Nnajiuphu, bu Chileke;

g'eze-iphe-oma nkengu
 nòdukwa swiru
 anyi eswiru!
 Menaa g'iphemiphe,
 anyi eme nguru anguru!
 Ee! Jiko Chipfu;
 mekwaa ya g'ò
 nguru anguru!

91

- ¹ Onye nò lẹ mkpula
 Okalibe-kakòta-shii
 l'e-buru eburu lẹ mkpula
 ibvu
 Okalibe-kangokòtaru-nụ.
- ² Gẹ mu e-pfu kẹ Chipfu bụ l'ò
 bụ iya bụ onye mu nò
 lẹ mkpula ezeru ndzụ;
 bya aburu iya bụ
 agbaru-ike mu.
- Òo ya bụ Chileke;
 onye mu dakoberu.
- ³ Ò kwa yẹbedua l'a-dzòta ngu
 g'ì tị nmalahụ l'igbudu,
 ndu achị nta ngu
 gbaberu ngu;
 bya adzòtakwa ngu phò
 l'ẹjo iphe-ememe,
 tsoru phẹrephere eje.
- ⁴ Òo ñkù iya bẹ oo-gude
 kpuchia ngu.
- Ò buru lẹ mkpula ñkù
 iya bẹ ii-gbaba je
 edomia onwongu.
- Ò buru ike, ọọpfushije l'iphe,
 o pfuru a-buru iphe,
 e-gbobutajẹ ngu nù;
 bya aburu iphe,
 i gude ezeru onwongu.
- ⁵ Iphe, anọduje eye ebvu
 l'enyashi bẹ ị tị
 tsudu ebvu;
 ọphu ìitsukwapho apfụ,
 ezi phuphupu
 l'eswe ebvu.
- ⁶ Tẹme ẹjo iphe-ememe,
 anọduje eze kojokojo
 l'echi abalị ta adudu
 ọphu ìitsu ebvu;
 mbụ je akpachaa lẹ ndu
 ọphu etsu nemadzụ
 pyaapyyaa l'echi eswe.
- ⁷ Ụnu labọ l'ụmadzu ụkporo iri

l'a-da ngu lẹ mgbureku;
 teme ndu rwuru unubuku
 adabyiru ngu
 l'uzo ekutara;
 ole o to dudu iphe,
 bya eme ngu nu.

8 Oo enya be ii-gudeje huma
 aphu, aanu ndu ejo-iphe;
 obenu le gubedua be o
 too jidu me mgbodzu.

9 O kwa gube Chipfu bu onye
 mu no le mkpula
 ezeru ndzu.

Eshi ophu i no le mkpula
 Okalibe-kakota-shii;
 10 o to dudu iphe,
 byaru eme ngu nu;
 ophu o dudu mgbuka,
 bya eshita uzo ibe ngu;
 11 kele oo-karu-a
 unwu-ojozi-imigwe iya
 g'ephe leta ngu enya;
 chee ngu nche l'iphe,
 bukpo ozo, iishikpo.

12 Ephe e-gude eka pata
 ngu apata; a nonyaa;
 i kpoo okpa le mkpuma.

13 Oduma; yee ohu be
 ii-zopyabeje l'okpa;
 mbu l'oke oduma;
 yee ejo-agwo be ii-gudeje
 okpa zo-gbua.

14 Chipfu sukwaru: "Eshinu o
 yeru mu obu be mu
 a-noduepho anafutaje
 iya;
 mbu le mu a-noduepho
 egbobutaje iya go to du iphe,
 e-me iya nu;
 kele o guberu epha
 mu iphe.

15 Oo-ku mu oku;
 mu aza iya enu.

O -nodu eje iphe-ehuka;
 mu anodu swiru
 iya eswiru.

Mu anafuta iya bya akwabe
 iya ubvu.

16 Mu e-gude ndzu ogologo
 zu-jia ya epho;
 goshi iya ge mu egudeje
 adzo nemadzu."

92

Ebvú-oma eswe-atúta-unme

- 1 Oo iphe, dú ree g'a jaje
 Chipfu ajaja;
 mbú g'e gudeje ebvu tua
 gube
 Okalibe-kakota-shii epha;
 2 mbú g'a gbeshije l'utsu
 je epfukashiaru ndiphe
 ké n-yemobu ngu ono.
 Teke o rwuru l'enyashi;
 eeje epfuaru phe g'i
 bú-be onye apfushije ike l'iphe,
 i pfuru.
- 3 Iphe, ee-gude akú iya le
 nkwa bú une,
 a kparú l'udo iri;
 yee ogelenda,
 aha gengugengu;
 4 kele gube Chipfu gudewaa
 iphe, dú ree, iimeje mee
 g'ehu tsoo mu utso.
 Mu aguje ebvu ehu-utso me mu
 humaephe iphe,
 i gude eka
 meshigbaa dobe.
- 5 Gube Chipfu; lewaro g'iphe,
 iime habe shii.
 Teme oriri ngu paa omilomi.
- 6 Obenu l'onye egomunggo
 swehuru ta amadu
 l'onoo g'o du;
 ophu o dokwarupho
 onye-eswe enya
 egube ono;
 7 mbu l'a makwaru-a le ndu
 ejo-iphe akpo-fushi
 g'eka eswa efushi;
 teme le ndu iwashi be
 iphemiphe, ephe eme
 bukotaephe upete;
 ole ee-mechakwanaa
 mebyia phe jasú l'ojejeje.
- 8 Obenu le gube Chipfu paru
 eka jasú le tuutuutu
 le miiimii.
- 9 Gube Chipfu; ndu ohogu ngu
 e-mechakwaa buru
 mkpurupyata;
 mbu-a; ndu ejo-iphe g'ephe
 hakotakpoo be
 ee-mechakwaa
 chika nanu nanu.

- 10 Obenu l'i meru;
 okpehu mu dụ ọ ẹ k'atsụ.
 Ị bya eworu manụ,
 eshi mkpọ wụa mu l'ishi.
- 11 Mu gudewaa ẹnya mu hụma
 ị ẹ ndu ọhogu mu pẹ
 ẹ e məkperu;
 bya egude nchị mu numa
 ị ẹ ndu ẹjo-iphe,
 wulihuru etso mu opfu
 ẹ a vụwaru
 l'ogbarabvu.
- 12 Ndu p̄uberekoto a-nodu
 aja ajaja ọ mpfu.
 Ẹp̄he a-nodu evu evuvu
 g'oshi sida k'úbvú
 úbvú Lébanonu,
¹³ e yeru l'ime ọlo
 ọ Chipfu.
- Ẹp̄he a-nodu l'okpoku Chileke
 anyi asọ pulapula.
- 14 Ẹp̄he -kahuchakpoo akahụ;
 ep̄he am̄ile-a mebyi.
- Ep̄he ad̄uele-a nwata nwata;
 bya amāele-a r̄oroo;
¹⁵ k'ophu ep̄he e-shi nno
 goshi ị Chipfu bụ onye
 p̄uberekoto;
 bya aburu
 agbara-mkpuma nkemu;
 t̄eme ọphu ọ dudu iphe,
 ap̄fuduru-oto,
 oomeje.

93

- ¹ Chipfu buakwaa eze!
 Akpabiri ẹ ọ gbaphuru
 g'onye gbaphuru ẹkwa;
 bya agbaphukwapho
 okpehu g'onye
 gbaphuru ẹkwa.
- Mgboko ẹ o meru;
 ọ nguru anguru;
 k'ophu bụ l'ọ to dudu
 onye s̄uru iya enwubata.
- ² Aba-eze ngu nguru anguru
 e shi l'edenwede.
 Gubedua shiro l'ojeje
 noduta.
- ³ Gube Chipfu;
 eze-enyimu byaakwaru
 utso;
 mbu l'eze-enyimu ẹ

aanuakwa ukporo iya
l'eka ooso ke gborogboro;
teme eze-enyimu nodu
atuwa oke akparamini
gude abya utso.

⁴ Obenu le Chipfu,
bu l'igwe paru eka;
k'opfu bu l'olu nkiya
daghataru mgbeka,
eze-enyimu anoduje echi.

Teme okpehu nkiya ka k'oke
akparamini
eze-enyimu shii.

⁵ Gube Chipfu; iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje
be i meru;
o pfuru pfushia ike.

Ulo ngu bu iphe, meru iya;
o du ubvu l'anya bu
l'o du nsq;
teme o buru g'oo-du iya
bu ono gbiriri
jasu le tuutuutuu
le mijimiimii.

94

¹ Gube Chipfu, bu Chileke,
bu onye agwataje ugwo iphe;
jiko wanaa g'enyanywu
g'a huma ngu!

² Gbalihunu gube onye ekpeje
mgboko l'opfu ikpe!
Jiko pfunaa ndu eku onwophe
ugwo, gbaru phe nu!

³ Gube Chipfu; ?ndu ejo-iphe
a-gbokpo kwakoko-a,
ephe agbo-a jasu teke ole?

⁴ Ndu eme ejo-ememe
anoduje etu onwophe
ophushugbu.

Ephe efunukaje okporokpo
opfu,
onu phe asudu epfupfu.

⁵ Ndibe gube Chipfu be ephe
egweje uji; mbu ndu ono,
bu okiphe ngu ono be ephe
akpapyashi ishi.

⁶ Unwanyi, ji phe nwuhuru;
yee ndu lwaru alwalwa
be ephe aphuje aphuphu.

Ephe eworu ndu enwedu
nna gbushia.

⁷ Obujeru; ephe -nodu;

ephe asú: “Chipfu ta adúkwa
 iphe, oohumaje;
 mbú lẹ Chileke kẹ Jíékọpu
 ta adúkwa iphe,
 ọkpa ishi iya.”

8 G'owa-a dokwaa unu ẹnya;
 unubẹ ndu egomunggo
 swehuru l'echilabọ
 unwu-eliphe; mbú-a;
 unubẹ ndu eme eswe;
 ?bú teke ole bẹ
 unu a-makpọoru iphe?

9 ?Bú onye ono, bú iya
 pfuberu nemadzú nchị
 ta anúdu iphe
 lẹ nchị?

Tọo ?bú onye ono,
 moberu nemadzú ẹnya
 ta aphúdu ọzo l'onwiya?

10 ?Búchia onye ono,
 agbẹje ahù ndu amadú
 iya nù ahùhù ono
 te edobedu unu g'unu
 a-dú;
 mbú ?bú yẹbedua ono,
 anọduje ezi nemadzú
 mmamiphe gbẹchia ọphu
 ọ madú iphe l'onwiya?

11 Chipfu makotaru iphe,
 nemadzú anọduje ari.

Ọ maru l'oriri pẹ bukota
 iphe-mmanu.

12 Sù-a; ẹhu-utso bẹ a goru
 nù onye gube Chipfu
 ahùje ahùhù;
 mbú onye iigudeje ekemu
 ngu ezi iphe.

13 Onye ono bẹ iimeje gẹ
 meji nmapfuru m'ọ
 nọdu eje iphe-ẹhuka;
 jasú mbọku,
 ee-bu nsù gẹ ndu ẹjo-iphe
 wulahu.

14 Noo kele Chipfu ta
 abyakpọdaa aha ndibe
 iya;
 ọphu ọ byakpọdaa ekwe gẹ
 ndu bú okiphe iya laa l'iswi.

15 Noo kele ndu-ikpe a-wata
 ekpe ikpe, pfuru ọto.
 Ọ bueruphó ndu obu pẹ guru
 iphóró bú ndu a-dú ike
 tsokota ikpe ono.

- 16 ?Bü onye a-gbeshi p̄f̄u-doru
mu;
mekpeeru mu ndu
ējo-iphe?
?Bü onye a-p̄f̄uru l'ekiya
nkemu lw̄u-kpeeru mu ndu
eme ejo-ememe?
- 17 O t̄o b̄u l̄e Chipfu gbaru
mu mkpu;
m̄e mu an̄oduhawaro l'ali
o-lar̄u-n̄odu-nggujungguji
teke d̄u enya.
- 18 Teke mu chiru mkpu s̄u
l'epurukutu echik̄otaakwa
mu b̄e n-yemobu nkengu
w̄otaru mu ḡe mu ta ada.
- 19 Teke mu watar̄u ar̄i oke oriri
b̄e ī d̄uru mu obu mee;
ēhu ts̄oahaa mu utso.
- 20 ?Ii-kwe ḡe ḡu l̄e ndu-ishi,
ete emedu iphe,
p̄f̄uru ōto megba iphe;
mb̄u ndu egudeje ekemu
emekpa ndu ep̄he ach̄i ēhu?
- 21 Ep̄he edzukobeje g'ep̄he
kpap̄yaa ndu
p̄f̄uberekoto ishi.
Ep̄he woru onye ad̄udu iphe,
o meru kpee mp̄fugbu.
- 22 Obenu l'oo Chipfu b̄u onye
egbobutaje mu n̄u.
Oo Chileke mu b̄u oke
agbara-mkpuma ono,
mu agbabaj̄e je
edomia onwomu ono.
- 23 Oo ya a-p̄f̄u p̄h̄e ugwo iphe-eji,
ep̄he eme;
t̄eme o b̄uru iya e-mebyishi
p̄h̄e k'ejo-iphe ono,
ep̄he eme ono.
- Oo Chipfu, b̄u Chileke anyi
e-mebyishi p̄h̄e.

95

- 1 Unu bya g'anyi ḡua ebvü
ēhu-utso gude jaa
Chipfu!
Unu g'anyi t̄ua uzu ēhu-utso
gude kwab̄e iya ùbv̄u;
mb̄u onye ono,
b̄u agbara-mkpuma,
ad̄ōje anyi ono!
- 2 Unu g'anyi bya l'ip̄hu iya bya

- ekele iya ekele!
 Anyi egude ebvú-oma tua
 ụzu ẹhu-ụtso gude kwabe
 iya ùbvù!
- 3 Kele Chipfu bụ Chileke,
 parụ ẹka;
 bya aburu onye eze,
 parụ ẹka;
 onye kakọta agwa,
 ndu mgboko l'ophu shii.
- 4 Ẹka omilomi alì jeberu
 bụ iya bẹ ọ dū l'ẹka.
 Mkpakponu oke ùbvú
 bụru iya nwe iya.
- 5 Eze Ẹnyimu bụ nkiya kele ọo
 ya meru iya;
 tẹme ọ bụru iya gude ẹka
 iya meta alì-ọkponku dobe.
- 6 Unu bya g'anyi phozeta
 baarụ iya ẹja!
 G'anyi gbua ikpere l'iphu
 Chipfu ono, bụ iya meru
 anyi ono.
- 7 Kele ọo ya bụ Chileke anyi.
 Anyi bụru ndu ooche g'onye
 eche aturu;
 mbụ anyi bụru unwu
 aturu, nọ iya l'ẹka.
 Ọo ya bụ; teke unu nọmaru
 olu iya ntanụ ọwa;
- 8 Unu ta akpochikwa obu
 unu gẹ ndiche unu
 pẹ kpochiru iya
 lẹ Meriba.
- Waa g'ephe kpochiru iya
 lẹ Masa l'echiẹgu;
 9 mbụ ẹka ono, ndiche unu
 pẹ nọru hua yẹbe
 Chileke ama bya
 adalekwaa ya pọ adale;
 l'ẹka ephe gudechaa
 ẹnya pẹ hụma iphe,
 ya meru.
- 10 Ụkporo apha labọ
 mgburugburu bẹ ọgbo
 ono mekọtaru yẹbe
 Chileke iphe-eghu.
 Ya sụru l'egomunggo pẹ
 jephuhuwaru
 l'eme iphe-ẹji;
 ophu ephe ekwedu
 alwaphuta azụ bya eshia ụzo,
 ya goshiru pẹ.

11 Oo ya bu; mu gude ehu-eghu
buta angu ria su:
“Ephe ta abyadu abata l’eka
mu l’ephe a-nodu
tuta unme.”

96

- 1 Unu gua ebvu ophuú nu
Chipfu!
G’unwu-eliphe l’ophu gūnaa
ebvu nu Chipfu!
- 2 Unu gua ebvu nu Chipfu;
unu tua ya epha!
Unu raje iya arara
mboku-mboku
l’odzoje nemadzu!
- 3 Unu tuaru ndu ohozo onu g’o
du-be biribiri!
Unu epfuaru ndiphe l’ophu iphe,
du biribiri, oomeje!
- 4 Noo kele Chipfu paru eka;
bya aburu onye gbaru
g’a jaje iya ajaja.
G’a tsujekwa iya pho ebvu l’o
kakota iphe, bu agwa
ndu mgboko l’ophu shii.
- 5 Kele agwa ndiphe l’ophu
bukota iphe, e gude eka mee;
obenu le Chipfu bu iya
gude eka iya mee igwe
l’onwiya.
- 6 Akpabiri yee ogbunwijnwii
be no iya l’ataphu;
teme okpehu waa
odu-biribiri tukoeppo
ulo iya, du nsọ sweta.
- 7 Unube ipfu l’ipfu,
du le mgboko-a;
unu kwabe Chipfu ubvu!
Unu pfua g’o du-be biribiri;
yee g’okpehu iya habe shii!
- 8 Unu kwabe Chipfu ubvu,
gbaru iya nu!
Unu bya anu Chileke iphe
l’okpoku iya!
- 9 Unu yee adu nsọ g’onye yeru
uwe baaru Chipfu eja!
Unube ndiphe l’ophu;
unu tsuje iya ebvu!
- 10 Unu karu ohamoha le Chipfu
bukwaa eze;
teme l’eliphe l’ophu be e
mewaru g’o nguru anguru;

k'ophu bu l'ọ tọ dudu iphe,
suru iya enwubata.

Ọ buru Chipfu ono e-kpe
unwu-eliphe
mgburugburu ikpe,
pfuru ọto.

11 G'imigwe l'ophu tee ẹswa;
ẹhu atsoo ndiphe l'ophu
utso!

G'eze-enyimu yee iphemiphe,
nọ iya l'ime tukurukwa
tua oke akparamini!

12 G'egu l'ophu mekpoo
iphemiphe, nọ iya
nu tuko gbo ọgbo!

Noo teke iphe, bu oshi,
du l'oswa a-gu ebvu
ẹhu-utso l'iphu Chipfu.

13 Ẹphe a-nodu l'iphu Chipfu
gua ebvu
kele ọobyawaa ekpe
unwu-eliphe ikpe.

Oo-gude apfubekoto iya kpee
mgboko l'ophu ikpe;
bya egude ire-lanu
kpee ndiphe ikpe.

97

1 Chipfu buakwaa eze; g'ehu
tsoo ndiphe l'ophu utso!
G'iphe, bukpoo ohamoha,
bukube eze-enyimu
tekwa ẹswa!

2 Urwukpu me ochii no-pheru
iya mgburugburu.

Ọ buru apfubekoto yee
ikpe, pfuru ọto be e gude
tua okpa aba-eze iya.

3 Ọku evujeru ọzo je atuko
ndu ohogu iya,
no-pheru iya mgburugburu
kepyashia.

4 Ebemu, ọolo phaaphaa buru
iphoro, e gude ahuma
uzo l'eliphe.

Ndiphe l'ophu -huma iya;
ephe anmahu jiiijii.

5 Ubvu l'ophu azashihuje
g'unwu m'ephe nodu
l'iphu Chipfu;
mbu m'ephe nodu
l'iphu Nnajiuphu ophu

nwe mgboko l'ophu.

⁶ Akpaminigwe l'ophu atụ
 ọnu l'ọ bụ onye
 pfuberu-eka-oto;
 teme ndiphe l'ophu nọdu
 ahumaje g'ọ dụ-be
 biribiri.

⁷ Iphe, bukota ndu abaru iphe,
 a pyiru apyipyi eja;
 mbu ndu gude nshi
 eku onwophe be e
 mekotaru iphe-iphere.

Unube nshi l'ophu;
 unu bya abaarụ
 Chileke eja!

⁸ Ndu bu le Zayonu numaru
 iya; ephe teahaa eswa.
 Ndu Jiuda be ehụ atso utso
 le ge gube Chipfu egudeje
 ekpe ikpe.

⁹ Kele gube Chipfu bu
 Okalibe-kakota-shii
 le mgboko mgburugburu.

I kangokotaru agwa,
 no le mgboko-a l'ophu.

¹⁰ Ge ndu yeru Chipfu obu
 kpokwa ejo iphe-ashi;
 kele o kwa ndu duru iya
 nsọ be ooletaje enya.

O buru phe be onafutaje
 l'eka ndu ejo-iphē.

¹¹ Iphoro be e meru g'ọ duru
 ndu pfuberekoto.

Ndu obu guru iphoro be e
 meru g'ehu-utso ji ehụ.

¹² Unu nodu l'eka Chipfu
 tee eswa; unube ndu
 pfuberekoto!

Unu tua ya epha;
 l'epha iya du nsọ.

98

Ebvú-oma

¹ Unu gua ebvu ophuu nu
 Chipfu;
 kele o meru iphe, du biribiri.

Oo ekutara iya;
 waa oshi-eka iya ono,
 du nsọ ono be o gude
 lwu-kpee okpobe
 alwu-kpe.

² Chipfu mewaru g'a maru

l'òodzofutaje;
 bya emewaa g'òhamoha
 maru l'ò bụ onye
 p̄f̄uberekoto.

3 Ọ nyatawaru n-yemobu,
 o yeru ọnu-ulo Ízurelu;
 yee ire-lanu,
 oomeru p̄he.

Je akpaa l'eka igwe beru
 ali beru be a
 huma-dzuwaru ge
 Chileke anyi egudeje
 adzo nemadzu.

4 Unu tua uzu ehu-utso gude
 kwabe Chipfu ubvu;
 unube unwu-eliphe
 l'ophu!

Unu gua ebvu-oma gushia
 ya ike gude jaa Chipfu!

5 Unu gude une gua
 ebvu-oma gude tua
 Chipfu epha.

Unu egudekwapho une;
 yee ebvu-ekwekwe
 jaa ya ajaja.

6 Unu gburu opu ye iya;
 phua upyi ye iya.

Unu tua uzu ehu-utso gude
 kwabe Chipfu, bu
 eze ubvu.

7 G'oke enyimu yee iphemiphe,
 no iya l'ime tukokwa tua
 oke akparamini.

Mgboko l'ophu atua uzu;
 yee iphemiphe,
 bu l'ime iya.

8 G'enyimu enyimu,
 nogbaa nu tuko
 kua eka.

Ubvú ubvú anokobe
 gua ebvu l'ehu atso
 p̄he utso.

9 G'ephe tuko nodu l'iphu
 Chipfu gua ebvu;
 kele oobyawaa ekpe
 unwu-eliphe ikpe.

Ndu mgboko l'ophu be
 oo-kpe ikpe,
 p̄furu oto;
 teme l'ò hakwarupho
 ndiphe l'ophu enge,
 p̄furu nhamunha.

99

- 1 Chipfu buakwaa Eze.
 Ge ndiphe nmahukwa
 pyaapyaapya.
 Aba-eze iya nõ l'echilabo
 chierobu.
 Ge mgboko l'ophu nmaa
 yigayiga.
- 2 Chipfu pakwaru eka;
 mbu onye ono,
 bu le Zayonu.
 E woliru iya eli;
 o kakota ohamoha shii.
- 3 G'ephe jaa epha ngu,
 bu Okalibe ajaja;
 mbu epha ngu ono du nsõ;
 ndiphe nõdu atsü iya ebvu.
- 4 Eze obu paru eka.
 Iphe, aduje iya ree bu ikpe,
 pfuru oto.
 Eme iphe enya-nhamunha
 be i meru dobe;
 o nguru anguru.
- L'ehu unwu Jiekopu be
 i meru iphe, pfuru oto;
 waa umere,
 pfuru nhamunha.
- 5 Unu kutsee Chipfu,
 bu Chileke anyi.
 Unu bya ephozeta le mgboru
 okpa iya baaru iya eja.
 O du nsõ.
- 6 Mõsisu yee Erõnu shi yiru
 le ndu bu uke ke Chileke.
 Samelu shi yiru le ndu
 shi akpo-kuje epha iya.
 Ndu ono shi ekuje epha
 Chipfu; lo za phe enu.
- 7 O shi anõduje l'urwukpu,
 kpuru orõnmono
 pfuru opfu nu phe.
 Ephe shi edobeje ekemu iya
 bya eme omelali,
 o toru phe okpa iya.
- 8 Gube Chipfu, bu Chileke
 anyi;
 i shi azaje phe enu.
 A makwaru-a l'i shi ahuje
 ndu Izurelu ahuhu
 m'ephe shiswee uzo ngu;
 obenu l'i shi buru phe
 Chileke,
 agujeru onye meru

iphe-ẹ́jì nvù.

⁹ Unu kutsee Chipfu,
bù Chileke anyi.

Unu baarù iya ẹ́ja l'úbvù iya,
dù nsò; kele Chipfu,
bù Chileke anyi
dùkwa nsò.

100

Ebvú-oma, e gude

ekele Chipfu ekele

¹ Unu t̄a ẹzu ẹ́hu-ẹtso gude
kwabẹ́ Chipfu ùbvù;
unubẹ́ ẹnwu-ẹ́liphe l'ophu.

² Unu gude ẹ́hu-ẹtso jeru
Chipfu ozi.

Unu gude ebvú ẹ́hu-ẹtso gude
bya l'iphu iya.

³ Unu makwarù ẹ́ Chipfu
bù Chileke.

Ọo ya meru anyi;
tẹ́me anyi b̄uru nkiya.

Anyi bù ndibe iya;
bya ab̄uru at̄uru,
ooche echeche.

⁴ Unu gude ebvú-ẹ́kele bahù
ibe iya.

Unu egude ebvú-ajaja
jerwua l'ọkpoku iya.

Kele iya ekele tua
ya ẹ́pha.

⁵ Kele Chipfu bù onye ọ́ma;
tẹ́me n-yemobu nkiya
nọ́du anọ́je jasù
l'ojejoje.

Ọopfushije ike l'iphe,
o pfuru; e -shi l'ọ́gbo
sweru ọ́gbo.

101

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Mu a-gù ebvú guku
n-yemobu ngu;
yẹ́e ikpe ngu, pf̄uru ọ́to.
Mu a-gù ebvú gude tua gùbe
Chipfu ẹ́pha.

² Ndzù mu bẹ́ mu a-tò nwẹ́hu
mee g'ọ́ tọ́ dù ẹ́ka ẹta
a-dù iya.

?Bùkpoo teke ole bẹ́
ìi-kpafuta mu?

Mu e-gude obu, adudu eka
uta du iya buru l'ibe mu.

³ O to dudu ejo-iphe,
mu bya ekwe g'o shisweta
mu iphu.

Umere ndu te etsodu okpobe
opfu ono du mu ash;,
ophu mu ahadu ge mu
l'ephe rakuru.

⁴ Ndu uzo phe gberu nggo be
mu a-chifuje l'eka mu no;
ophu o dudu iphe,
anyi l'ejo-iphe jigba.

⁵ Ndu anoduje evu nwibe
phe nvu-azu be mu
e-me g'ephe buru
ola-l'iswi.

Ndu etu onwophe
ophushugbu;
waa ndu eku-onwonye
du l'obu be mu ta
atagbukwa le nshi.

⁶ Ndu apfushije ike l'iphe,
ephe pfuru le mkpukpu-a
be mu a-nodu elefa enya;
k'ophu anyi l'ephe
a-tuko buru jasuru;
mbu l'onye uta adudu l'iphe,
oome e-mechaa ejeru
mu ozi.

⁷ O to dudu ndu eregede
m'onye lanu,
mu bya ekwe g'o buru
l'ibe mu;
ophu o dukwapho ndu
atu kporoko m'onye lanu,
mu bya ekwe g'o pfuru
pfushia ike l'iphu mu.

⁸ Utsu mboku-mboku be mu
e-meje g'iphe,
bu ndu ejo-iphe,
no l'alj-a dobe onu doo.

Mu a-tuko ndu eme iphe-eji
bufu le mkpukpu
ke Chipfu.

102

*Epfufu, onye eje iphe-ehuka
epfu anu Chileke*

*Opfu, o pfuru teke ike abvu
iya abvubvu; guru aphu,
no iya l'obu nu Chipfu*

- 1 Numanu epfupfu, mu epfu
 anu ngu jiko Chipfu!
 Ge mkpu, mu echi rwunaa
 ngu nchi!
- 2 Ta agbakutakwaru mu azu
 nta-a, mu eje iphe-ehuka-a!
 Ngabenuru mu nchi!
 Zanu mu enu egwegwa
 nta-a,
 mu eku ngu oku-a!
- 3 Kele ndzu mu l'ophu
 phukahwaru
 ghenwuru-oku.
 Okpu mu nodu enwu
 phuruphuru g'icheku-oku.
- 4 Obu mu be e gburu
 pyaapya;
 o nwua lwaa g'eswa;
 k'ophu o meru mu;
 mu zohaa eri nri.
- 5 Mu tsuwaru oke ude
 ghiriri jasu mu wufu
 koru g'eda akpo;
 bya aburu okpu wushiru.
- 6 Mu du ge mgbashi-ujiku,
 kwaru l'echiegu;
 ge mgbashi-ujiku,
 beru l'eka e meru
 umerekete.
- 7 Mu ze nwuru enya.
 Mu duwaa ge nwenu,
 beru nkinyi iya l'eli
 mkpotsu-ulo.
- 8 Ndu ohogu mu anoduje
 ekweru mu une mkpurumkpuru.
 Teme ndu achi mu le njo
 gudewaa epha ma
 ephu iphu.
- 9 Oo ntụ be mu erije l'ọ
 buru mu nri.
 Mu nodu ewojeru enya-mini
 gwakobe l'iphe,
 mu angu angungu.
- 10 O buru iphe, kparu iya nu
 bu l'ehu eghushi ngu
 eghe ike;
 kele i woliwaru mu bya
 eworu tuphaa etupha.
- 11 Nwujiku ole, mu a-no
 l'eliphe-a duwaa
 g'ononyo uzenyashi.
 Mu anodujeepho anwu
 lwaalwaa g'eswa.

- 12 Obenu lẹ gube Chipfu
 sùru gèdemu l'aba-eze
 ngu ojeje;
 ọphu a byadu azọha
 ẹpha ngu azọha;
 e-shi l'ọgbo sweru ọgbo.
- 13 Ii-gbalihu-a ọfọru
 Zayọnu obu-imemini;
 kele o rwuwaru teke
 ii-meru iya eze-iphe-oma;
 mbu mẹ teke ono,
 a hotakpooru ahota
 dobe ono rwuepho;
 14 kele mkpuma iya du ndu
 ejeru ngu ozi mkpa.
 Ọobujeru; ọ-kpua udzu tuuu;
 imemini iya adushia phe ike.
- 15 Ọhamoha a-tsu ẹpha gube
 Chipfu ebvu.
 Ndu eze, ọkọta lẹ mgboko
 l'ọphu a-kwabẹ
 o-gbu-nwijnwii ngu ubvu;
 16 kele Chipfu e-gude ẹka iya
 kpukwaa Zayọnu;
 bya egude o-gbu-nwijnwii
 ya lufuta.
- 17 Ọo-ngabẹ nchị l'epfupfu,
 ndu adudu g'ọ du phe
 epfu anu iya;
 ọphu oohudu arworwo,
 ẹphe arwo iya l'ali.
- 18 G'e dee ọwa-a l'ekwo
 doberu ọgbo ọphu
 aa-nwu l'iphu;
 k'ọphu ndu ono,
 e teke atsutakpodaanu
 ime phe ono e-tu
 Chipfu ẹpha.
- 19 Lẹ Chipfu gbekwa l'eze-ulo
 iya l'ephekerephe
 ẹka ọonoje;
 mbu l'ọ gbẹ l'imigwe gbua
 igo l'eliphe;
 20 ge ya numa ude,
 ndu mkporo atsu;
 shi nno mee ge ndu e
 kperu mpfugbu nweru
 onwophe.
- 21 Ọo ya bu g'aa-koo ke Chipfu
 lẹ Zayọnu;
 tua ya ẹpha lẹ Jierusalemu;
 22 mẹ ọhamoha waa
 ali-eze ndiphe l'ọphu

dzukọbeepfo g'ẹphe baaru
Chipfu ẹja.

- 23 Lẹ mu byakwa ejajaha ọzo
ndzụ mu ẹbo;
ọ tūkowa ike,
shì dụ mu nụ nashìchaa
mu;
bya egbubọta ndzụ mu.
- 24 Oo ya bụ; mu sụ: Te kutashinu
mu; jiko Chileke mu;
l'ẹbe adụ gẹ mu
nọ-bewaru lẹ mgboko;
lẹ gubedua bẹ apha
nkengu a-nọkwa
shì l'ọgbo sweru ọgbo.
- 25 Eshikpọo lẹ mbụ bụ ngu
turu ọkpa eliphe l'ophu.
Teme ọ buru ngu gude
eka ngu mee igwe.
- 26 Iphemiphe ono e-mechaa
lakota l'iyi;
obenu lẹ gubedua
l'a-dụ g'ì dụ;
mbụ-a; l'iphemiphe ono
e-mechakwaa kashihu
g'uwe.
- Ọo g'aagbanweje uwe-a
bụ g'ii-mechaa ghanwee
phẹ; nkephẹ abvụ.
- 27 Obenu lẹ gubedua
buepfo onye ì bụ bẹ ì bụ;
ophu apha nkengu
abvudu abvubvu.
- 28 Ụnwu, ndu ejeru ngu ozi
nwutaru
l'e-buru kwaseru;
l'e mekwaphọ g'awa phẹ
nguru anguru
l'iphu ngu.

103

Ebvü, Dévidi deru

- 1 Gube obu mu; tua Chipfu
epha.
Iphe, bukpoo iphe, dụ mu
l'ime ẹhu; tua onye ono,
epha iya dụ nsọ ono ẹpha.
- 2 Obu mu; jiko tua Chipfu
epha;
ophu ọ dukwa urwu,
eeritajẹ iya l'ẹka mẹ nanu,
ii-zọha azọha
- 3 Ọogujeru mu nvu l'iphe-ẹji,

- mu meru g'ò ha;
 teme ò nòdu emeje gẹ
 mu ka mma l'iphe,
 bụkpoo iphe,
 eme mu nụ.
- 4 Ọogbafutaje ndzụ mu
 g'ò tọ la l'ilu;
 bya ekpube mu n-yemobu;
 waa obu-imemini g'okpu-eze.
- 5 Ọogudeje iphe, dụ ree zụ-jia
 mu ẹpho;
 teme ò nòdu emeje gẹ
 mu lwa azụ lẹ nwẹpa
 g'ugo.
- 6 Chipfu emeje iphe, p̄furu ọto;
 teme ò nòdu ekpeje ndu e
 eme ewere ikpe,
 p̄furu nhamunha.
- 7 Ọ meru gẹ Mosisu maru
 ụzo iya;
 bya emee gẹ ndu Ízurelu
 maru iphemiphe, oome.
- 8 Chipfu bụ onye aphuje
 obu-imemini;
 bya aburu onye emeje
 eze-iphe-oma.
- Èhu te eghujedu iya eghu
 ẹgwegwa;
 teme ò nòdu eyeje obu
 yegharu iya ẹka.
- 9 Ọ tọo bajedu mba tekenteke;
 ọphu ọovujedu ọvuma
 jaswaruroya.
- 10 Ọ too lejedu g'iphe-ẹji
 anyi gbaru eme anyi;
 ọphu ọopfujedu anyi
 ụgwo ẹjo-iphe,
 anyi emegbabe.
- 11 Kele ọọ g'igwe nọ-be alì
 ephekerephe bụ g'ò habe;
 mbụ eye obu,
 o yeru ndu atsu
 iya ebvu.
- 12 Ọ bụru g'uzo
 ẹnyanwu-awawa dụ-be
 ẹnya l'uzo ẹnyanwu-adada;
 bụ g'eka o wofuru emeswe,
 anyi mesweru iya je
 edobe habe ẹnya l'eka
 anyi nọ.
- 13 Ọ bụru gẹ nna aphujeru nwa
 iya obu-imemini-a;
 bụkwapho gẹ Chipfu

aphújeru ndu atsú iya ebvu
obu-imemini.

¹⁴ Kéle ọọ ya maru g'e gude
mee anyi.

Ọonyataje l'ọo urwuku mmanụ
bẹ anyi bụ.

¹⁵ L'a -bya lẹ nemadzu bẹ eswe
ndzu iya dụ g'ẹswa.

Ọonoduje aba yoyoyo g'okoko,
nọ l'ẹgu.

¹⁶ Phẹrephere -ziẹpho kpua ya
nwanshị l'o phukashịhu.

Ẹka o shi nọdu ta
anyatabeedu iya ọzo.

¹⁷ Obenu lẹ-a; e -shi lẹ gbururu
jeye lẹ gbururu bẹ
n-yemobu kẹ Chipfu aduje
l'ẹhu ndu atsú iya ebvu;
tẹme l'o wokwarupho
apfubekoto nkiya doberu unwu
nwanwanwanwanwa
ndu ono;

¹⁸ mbụ l'ẹhu ndu ọphu
edobeje ọgbandzu iya;
bya anyatajẹ dobe ekemu,
ọ tųru doberu phẹ.

¹⁹ Chipfu mewaru g'aba-eze
iya nguru anguru l'imigwe;
tẹme abubu,
ọ bụ eze dzuru ọha l'ophu.

²⁰ Unubẹ unwu-ojosi-imigwe
kẹ Chipfu; unu tua ya ẹpha;
mbụ unubẹ ndu ike dụ,
bya aburu ndu eme
opfu iya.

²¹ Unu tua Chipfu ẹpha;
unubẹ unwu imigwe l'ophu;
mbụ unubẹ ndu-ozu iya,
l'eme iphe, bụ uche iya.

²² Unu tua Chipfu ẹpha;
unubẹ iphe,
o meru ememe dobe l'ẹka
ọ bụ eze.

Gube obu mu; tua Chipfu ẹpha.

104

¹ Gube obu mu; tua Chipfu
ẹpha.

Gube Chipfu, bụ Chileke mu;
ị parụ ẹka apaa.

Ị gbaphuru adu-ubvu yee
adu-akpabiri g'onye
gbaphuru ẹkwa.

- 2 Ìphóró bẹ̀ i yeru g'onye
yeru uwe.
Imigwe l'ophu bụ̀ gubedua
gude ẹ̀ka ngu phushi
iya g'onye phushiru
ulo-ẹ̀kwa;
3 bya eworu uko ulo ngu
gbaa l'eli akpaminigwe.
I meru urwukpu;
ọ̀ bụ̀ru ugbo-inya ngu.
I nọ̀du atukojeru pherephere
lẹ̀ òkù ephe.
- 4 I meru pherephere;
ọ̀ bụ̀ru onye-ozì ngu;
bya emee
onwu-phuruphuru-ọ̀ku;
ọ̀ bụ̀ru onye iizije ozi.
- 5 Ọ̀o ngu t̄uru ọ̀kpa eliphe
l'ophu;
k'ophu bụ̀ l'a ta abyadu
enwubata iya enwubata
jasu l'ojeje.
- 6 I woru eze-enyimu kpua
ya g'onye kpuru uwe;
k'ophu mini ha l'eli
kakota ubvu l'ophu
l'eli.
- 7 Obenu l'oo mba bẹ̀ i baru
eze-enyimu ono;
o keta oso gbaa mgbalanu;
mbu l'o numaerupho ora,
i gbẹ̀ l'imigwe raa;
ọ̀ gbalachaa.
- 8 Ọ̀ nọ̀du aso gborogboro awu
oke-ubvu awuwu aso
ala l'o-bua-ozee okpa ubvu.
O sokwaseru uzo,
i toru iya okpa iya.
- 9 I kpawaru iya oke ẹ̀ka o to
sohatajedu;
k'ophu o to byadu
erimigbuba mgboko ozo.
- 10 O mewaru ge mini shije
l'ogba gbaa deredere
kwaseru okpa-ubvu.
Ootsojeru mgbaka
ubvu epyophe.
- 11 Ọ̀ buri iya echebeje unwu
anu, bu l'egbudu mini
g'ephe ha.
- Nkapfu-igara-oswa nodu
angu iya mini.
- 12 Enu, ephe l'eli nodu anoduje

- l'aguga nggele ono
akpa epfune.
Ephe nọdu anọduje
ebephe l'ekali-oshi ono
agu ebvu.
- 13 O nọdu agbeje l'eka o bu
agba mini l'ubvú.
Mgboko l'ophu be iphe,
oome jikporu epho.
- 14 Eswa be o meru;
o nọdu erwushije k'ophu
iphe-edobe a-taje nri;
bya emee iphe-akoko
dobe ge nemadzu
gudeje koo opfu kobe
iphe l'ali;
15 gude kuta mee,
aanguje g'obu tsoo utso;
bya emeta manu,
aanyije g'iphu maa mma;
waa nri,
eerije ge ndzu du.
- 16 Oshi Chipfu be oogbaje
mini ree;
mbu oshi sida ophu du
l'ubvú ubvú Lebanonu,
bu oshi ophu o yeru
l'onwiya.
- 17 O buru l'eli eka ono be enu
akpaje epfune.
Eze-oku-eswi-uda woru
ephekerephe oshi payinu
mee unuphu ibe iya.
- 18 Oke-ubvú oke-ubvú bu
ndu bu iya nu bu
eghu-oswa.
Ogba buru eka nchi-ogba
anoduje ezeru ndzu.
- 19 O meru onwa g'e gudeje gu
apha.
Enyanwu nọdu amajeru teke
ya a-riba.
- 20 Obujeru; teke i meru;
ochii wata agbagba
l'o buru iya bu le
nchi ejihu.
- Iphe, bukpo anu,
no l'oswa eshi l'eka ephe
no wufukota jeshia achọ
iphe, ephe e-ri.
- 21 Oduma asuahaa ekiri achọ
nri, oo-ri; mbu nri,
shi l'eka Chileke.

- 22 Teke ẹnyanwu waerupho;
 ẹphe ezita onwophe ezita;
 je domia l'ogba phe.
- 23 Nemadzu agbeshi teke onoya
 jeshia l'egu.
 Ooje anodu l'egu jee ozi
 jasu l'uzenyashi.
- 24 Gube Chipfu; ozi, iijekota
 bukwa aguta aguta.
 Iphemiphe ono bukotaru
 mmamiphe nkengu be i
 gude mekota iya;
 mbu le mgboko l'ophu
 be iphe,
 jiru iya nu bukota iphe,
 i gude eka mee.
- 25 Eze-enyimu ha shii bya adu
 osa.
 O buru l'ime iya be
 aguta aguta anu bu;
 mbu iphe, no ndzu;
 ndu ophu ha shii;
 me ndu ophu ha nwanshii.
- 26 O buru l'eli iya be aanoduje
 angaphe ugbo-mini.
 Temе ejo-oke-agiyi ono,
 bu ngu gude eka ngu
 mee ya ono nodu ebvu
 mini l'ime iya.
- 27 Iphemiphe ono bu ngu be
 ẹphe tuko ele enya l'eka
 gi nuje phe nri
 l'orwuberu iya.
- 28 Teke i nuru phe iya;
 ẹphe achikobe iya
 l'onwophe.
 Teke i sara eka; iphe,
 du ree enwushihu;
 ẹphe egude iya
 rijia epho.
- 29 Teke i domiru phe iphu ngu;
 ndzu-agugu erwuta phe.
 Teke i nataru phe unme,
 ẹphe atu;
 ẹphe anwuhu buru
 eja ali.
- 30 Teke i kuru Unme ngu ye phe
 l'ehu; ẹphe aburu iphe,
 e meru k'ophuu.
 I nodu emeje iphu mgboko
 l'ophu g'o du ophuu ophuu.
- 31 G'o-gbu-nwjinwii Chipfu
 dukwa g'o du jasu

l'ojejoje.

G'ozì, Chipfu gude ẹka iya
jee mekwa g'ẹhu tsoo
ya uto;

³² mbü onye abujeru;
o -lee eliphe l'ophu ẹnya;
l'ọ nmahü pyaapyaapya.

Teke ọ byaru ẹka l'eli úbvú;
úbvú obu akpuhu
tututuutu.

³³ Mu a-nduje agu ebvu
anu Chipfu le ndzu
mu l'ophu.

Mu a-guje ebvu gude
etu Chileke mu ẹpha
jasu ge mu a-nd-beru.

³⁴ Jiko ge ke nkiya-a,
mu ari-a tsokwaa ya uto;
noo kele iphe,
Chipfu anoduje eme
emeje g'ẹhu tsoo mu uto.

³⁵ Jiko ge ndu iphe-ẹji chihu
l'eliphe l'ophu;
ophu ndu ẹjo-iphe
aduhe adudu ophu.

Gube obu mu;
jiko tua Chipfu ẹpha.
G'ajaja buru ke Chipfu.

105

¹ Unu kele Chipfu ekele;
unu kua ẹpha iya!

Unu mee g'ohamoha
madzuru iphe, o meru!

² Unu guku iya l'ebvu!
Unu gua ebvu gude tua
ya ẹpha!

Unu pfukashikwapho iphe,
bukpoo iphe, du biribiri,
onoduje eme!

³ Unu gude ẹpha iya ono,
du nsọ tua onwunu ẹpha!

G'obu ndu achọ Chipfu
teje eswa!

⁴ Unu wojeru ẹnya dabẹ
le Chipfu me l'okpehu
iya!

Mbua unu choje iphu
iya mkpurumkpuru!

⁵ Unu nyatakwa iphe,
du biribiri, o mekotaru;
waa iphe-ohumalenya,
o meshigbaaru;

waa ikpe, o kperu;
 6 unube oshilokpa Ebirhamu,
 bu onye-ozu iya;
 unube unwu Jiekpu,
 bu ndu o gude aka iya hota.

7 O kwa iya bu Chipfu;
 bya aburu Chileke anyi.

Ikpe iya tukoru mgboko
 voo pfurupfuru.

8 Ogbandzu iya be onyataje
 jasu le tuutuutu
 le mimiimii.

Ukwe-iphe, o kweru be eshije
 l'ogbo sweru ogbo.

9 Ogbandzu ono,
 yele Ebirhamu gbaru ono;
 mbu angu ono,
 o riburu Ayizaku ono;
 10 be o meru; o buru ekemu
 l'ehu Jiekpu.

Ndu Izuru be o meru iya;
 o buru ogbandzu,
 a-no ojeje;
 11 su phe: "Oo unu be mu
 a-nu ali Kenu
 g'o buru okiphe,
 unu ketaru."

12 Teke ono be ephe shi
 habe nwahabe;
 mbu teke ephe shi
 ha nwa chiaka-chiaka;
 buru ndu lwaru
 alwalwa l'ali ono.

13 Ephe shi etsojeru
 ohamoha aghaphe.

Ephe -shi l'ali-eze owa-a;
 ephe alufu l'ali-eze
 ophuu.

14 Ophu o dudu onye o kweru
 g'o mee phe ewere.

O ndu egudeje opfu eh
 phe baaru ndu eze mba;
 15 su phe: "Unu te edenyikwa
 ndibe mu,
 mu hofutaru aka!

Unu ba adukwa iphe,
 unu e-me ndu epfuchiru
 mu nu!"

16 O meru; okpa-nri bya l'eliphe;
 shi nno woru nri,
 ephe nweru enweru
 mebyishichaa.

- 17 O ye nwoke lanu g'o vuru
 phe uzo;
 mbu Jiosefu, onye ono,
 e reru; o buru ohu ono.
- 18 Epe tua ya mkporo l'okpa;
 huswashia ya okpa;
 bya eworu
 agadagba-igwe
 ye iya l'olu;
 19 gbiriri jasu mboku,
 o pfuru opfu;
 o vua g'o pfuru iya;
 mbu jasu opfu,
 Chipfu pfuru mee g'a
 maru l'o bu onye ire-lanu.
- 20 Noo ya bu; eze zia su g'e je
 ewehaa ya.
 Onye bu ishi oha woru iya
 wehaa;
 o nweru onwiya.
- 21 O woru iya mee onye-ishi
 unuphu ibe iya l'ophu;
 mbu onye elekota
 iphemiphe,
 o nweru enweru;
 22 su iya g'o hujje ndu-ishi
 ahuhu teke du iya ree;
 l'o zije ndu bu ogerenya
 l'alj-eze iya mmamiphe.
- 23 Oo ya bu; ndu Izurelu
 lanaa Ijiputu.
 Ndibe Jiekopu jenu
 aburu ndu lwaru alwalwa
 l'alj Hamu.
- 24 Chipfu bya emee ndibe iya;
 epe nodu azu azuzu
 shii.
 O mee phe; epe paa igwerigwe;
 shi nno kapyabe ndu
 ohogu phe.
- 25 O woru obu ndu ohogu phe
 ono ghaphua.
 Ndibe Chipfu ono bya adu
 ndu ono ashj.
 Epe wata achiru ndu-ozu
 iya ono ejo idzu.
- 26 O bya ahota Mosisu,
 bu onye-ozu iya;
 bya ahota Eronu bya
 eworu phe zia;
 27 epe je emeshia
 iphe-ohumalenya

nkiya l'echilabo phe;
bya egoshi phe iphe,
du biribiri ke Chipfu
l'ali Hamu.

- 28 O ziru ochii ozi;
o je emee ali ono;
o gbahu tsukiriba;
noo kele ndu Ijiputu
kwefuru opfu Chileke ike.
- 29 O bya emee; mini,
no l'ali phe ghokota
mee.
- Ena, du iya nu toko
nwushihukota.
- 30 Mbara toko ali phe
mgburugburu jikota
pyimu kwochaa
nkwo tankwo;
bahuchaa le mkpuru
eka ndu-ishi ali phe
akwaje akwakwa.
- 31 O bua opfu be o pfuru;
ijiji tsuaha gbiigbiigbi;
teme mkpurumkpuru
tukoe pho ali eka
ono sweta.
- 32 Igwe haa edze mini
wata atu akamini;
bya atuhaha egbigwe
gbaagbaa l'ali phe l'ophu;
33 bya atupyashia vayinu phe
me oshi figu phe;
bya atuko oshi,
no l'ali phe l'ophu
zijashikota.
- 34 O gbeshikwa ozo bya epfua
opfu; igube wata etsutsu;
mbu ugu, etsu gbiigbiigbi
buru aguta aguta.
- 35 Ephe toko iphe, dzu ndzu,
ekwo du tapyashikota
l'ali phe l'ophu; mbu toko
iphe,
ephe meberu l'ali g'o ha
tapyashia.
- 36 O gbe teke ono bya atuko
ndu bu okpara
l'ali phe gbushia;
mbu toko nwa,
vuru uzu kpo phe iphu
mee umerekete.
- 37 O bya edufuta ndu izurelu;
kporu mkpola-ododo

yee mkpola-ochaa kpojia
 phe eka;
 ophu o dudu unwu
 Izurelu ono g'o ka mma
 l'oo onye lanu,
 mkpo kporu l'okpa.

- 38 Ehu tsoo Ijiputu ntumatu
 g'ephe tugbuerupho;
 kele ephe shi atsüwa
 ndu Izurelu ebvu
 shingushingu.
- 39 O bya aphushiaru phe
 urwukpu gude kpuchia phe;
 bya akpoberu phe oku
 g'ephe gude huma
 iphoro l'enyashi.
- 40 Ephe suru g'a nu phe nri;
 Chipfu bya achiru okwa
 nu phe;
 bya egude nri,
 shi l'igwe zu-jia phe ephe.
- 41 Oke mkpuma be o tuharu
 uzo; mini shi iya soshihu;
 mbu aso ge nggele
 l'echiegu ono;
⁴² noo kele o nyataru
 ukwe-iphé, du nso,
 o kweru nu onye-ozí iya,
 bu Ebirhamu.
- 43 O dufuta ndibe iya;
 ehú ndu atso phe.
 Ephe ndu atú uzu ehú-utso
 gude eje afuta;
 mbu ndu ono, o hotaru ono.
- 44 O woru ali ndu ohozo woru
 nu phe.
 O buru eka ndu ozo riru aphu
 iya be ephe wotaru;
 o buru okiphe phe;
⁴⁵ k'ophu ephe a-wata eme
 omelali iya;
 dobeahaa ekemu,
 shi iya l'eka.
- G'ajaja buru ke Chipfu.

106

- 1 G'ajaja buru ke Chipfu.
 Unu kele Chipfu ekele;
 kele o bu onye oma.
 N-yemobu nkiya anoje
 jasú l'ojejoje.
- 2 ?Bu onye a-du ike tuá onu

- g'iphe,
 Chipfu eme habe shii?
 Tọ; ?denu onye a-du
 ike tugbabe Chipfu epha iphe,
 oomeebe?
- ³ Ehu-utso be a goru nu ndu
 anoduje eme iphe,
 du nhamunha;
 mbu ndu ono,
 anoduje eme iphe,
 pfuru oto tekenteke.
- ⁴ Nyatakwa mu jiko Chipfu;
 teke ii-wata egoshi le
 ndibe ngu du ngu l'obu!
 Byakwa agbaaru mu mkpu
 m'i byatashia phe adzota!
- ⁵ K'ophu mu a-huma o-du-ree,
 i doberu ndu i hotaru;
 tsokwaru pho oha ono,
 bu nkengu ono tee eswa;
 mbu tsoru ndu ono,
 bu okiphe ngu ono tua
 ngu epha.
- ⁶ Anyi meakwaru iphe-eji ge nna
 anyi oche phe meru.
 Anyi mekwaru ejo-iphe;
 mbu l'anyi mewaru iphe,
 apfuduru-oto.
- ⁷ Teke nna anyi oche
 phe shi nodu le Ijiputu
 be iphe, du biribiri,
 i shi emeje te eshidu
 edoje phe enya.
 Ophu o dudu ikpoto
 iphe-oma ngu, duru ophu
 ephe nyataru.
- Ephe kwefuru ngu ike
 l'aguga Eze-enyimu
 Uswe-uswe ono.
- ⁸ Oe o gudeele-a g'epha iya
 apfuru dzoo phe;
 k'ophu aa-maru l'epha
 iya paru eka apaa.
- ⁹ O baru Eze-enyimu
 Uswe-uswe mba; mini,
 no iya nu tashihu.
- O dua phe ghaa echi
 ogbu-mini g'onye agha
 echiegu.
- ¹⁰ O dzotaru phe l'eka ndu
 ohogu phe;
 gbafuta phe l'eka ndu ephe
 du ashu.

- 11 Mini rikòta ndu achì phẹ
 lẹ njo;
 ophu ọ dudu g'ọ ka mma
 l'oo onye lanu, waru nu.
- 12 Noo teke ephe kwetaru l'iphe,
 o kweru ukwe ememe be oomeje;
 bya agwa ebvu gude tua
 ya epha.
- 13 Ophu ọ dudu g'ọ no-beru;
 ephe zohaa iphe ono,
 o meru ono;
 teme ophu ephe angabejeedu
 g'ọ chi-koshi phe idzu.
- 14 Ephe rwua l'echiegu ono;
 ephe wata eme iphe,
 agu phe nu;
 mbu ọ buru l'ali ono,
 dabyiru mgbegere ono
 be ephe huru Chileke ama.
- 15 Oo ya bu; ọ nunu phe iphe,
 ephe suru g'a nu phe.
 O nuchanaa phe iya;
 bya evuru ejo iphe-ememe
 byabe phe l'ishi.
- 16 Ephe rwua l'eka ephe
 kpoberu ulo-ekwa
 phe g'ephe butota.
 O duru ndu wataru ejiru
 Mosisu yee Eronu ijienya;
 mbu umadzu labo ono,
 Chipfu hotaru dobe iche
 ono.
- 17 Noo ya; ali ghekahu ebo
 lwee Detanu;
 bya atuko Abiramu yee ndu
 ephe l'ia swi lia le ndzu.
- 18 Teme oku nwulihu ke
 phoophoophoo bya
 etsufu ndu etsoje phe nu.
 Oku ono tukoeppo ndu
 ejo-iphe ono tsufu.
- 19 Ephe rwukwaa l'ubvu
 Horebu;
 ephe je eworu agwa dobe;
 mbu gude mkpola-ododo
 wua nweswi dobe
 baahaaru iya eja.
- 20 Ephe gude odu-biribiri
 phe ono, bu Chileke
 gude je agbanweta iphe,
 a kpuru; ọ du g'eswi,
 ata eswa.
- 21 Ephe zohaa Chileke ono,

dzọru phẹ nù ono;
 mbụ onye ono,
 meru iphe,
 parụ ẹka l'alị Ijiputu;
²² bya emee iphe,
 dū biribiri l'alị Hamu;
 bya emekwaphọ iphe,
 dū ebvu l'aguga
 Eze-onyimu Uswe-uswe
 ono.

²³ Ọo ya bụ; ọ sụ lẹ ya
 e-mebyishi phẹ;
 obenu lẹ Mosisu,
 bụ onye ọ hotaru jeru
 apfụ-chia uwara,
 o shi abya;
 g'o to gude oke ẹhu-eghu
 iya mebyishikọta
 g'ephẹ ha.

²⁴ E mechaa; ephe woru ẹguru
 alị ono nmaa phulaphula;
 ọphu ephe ekwetaduru l'iphe,
 Chileke kweru ukwe
 ememe bẹ ọo-dụkwadu
 ike mee.

²⁵ Ephe nọdugbaa l'ime ọlo-ẹkwa
 phẹ wata agu aphụ;
 ọphu ephe ekweedu eme iphe,
 Chipfu sụru g'ephẹ mee.

²⁶ Ọo ya bụ; ọ chilia ẹka eli
 riaru phẹ angụ sụ lẹ ya
 e-me g'ephẹ daa ọọpoo
 l'echięgu;

²⁷ tẹme ya erwuta unwu
 nwanwa phẹ jeye ndu
 ohogu phẹ l'ẹka.

Ephe achikashia phẹ;
 ephe agbaa nanu nanu
 dzuru eliphe l'ophu.

²⁸ Ephe gbeshi je eworu
 onwophe ọo l'ẹka
 Balu-Peyo;
 bya awata eri iphe,
 e gburu l'agwa,
 ta adzudu ndzụ.

²⁹ Ephe menaa; Chipfu vuhaa
 ọvuma l'ẹjo-ememe,
 ephe nọ megbabẹ.

Mgbu-ọnwu dabanu
 l'echilabọ phẹ.

³⁰ Ọle Finehasu gbeshiru bya
 egboo ọgu ono sụ g'ono
 ta nwukwa;

shi nno gboo mgbu-ɔnwu
ono.

31 A guaru iya ono l'apfubekoto,
e-shi l'ehu iya sweru
oshilokpa iya jasɔ l'ojejoje.

32 Eɸhe rwukwaa l'aguga
mini Meriba;
eɸhe kpatsu Chipfu iwe.

Mosisu shi pɸe l'eka meta
kpua onwiya.

33 Oo keɸe eɸhe kwefuru
Unme Chileke ike meru iphe,

Mosisu gude pfua iphe,
o togo pfudu.

34 Oɸhu eɸhe alwɸebeduru
ndu ono,
eɸhe jepfuru l'ali ono;
ge Chipfu tɸuru pɸe
ekemu sɸ g'eɸhe lwɸa pɸe.

35 O buɸhiaru iphe,
eɸhe meru bu l'eɸhe
jeru eworu onwopɸe
tɸukobe lɸ ndu ono.

Eɸhe ghaa eɸhirigha
wata eme omelali pɸe.

36 Eɸhe wata abaru agwa
pɸe eja.

Iphe ono mechaa buru
onyà nmata pɸe.

37 Eɸhe gude nwa pɸe nwoke;
me ke nwanɸi gude wata
agwa ejo oɸvu.

38 Eɸhe wata eɸbushi unwu
pɸe, adudu iphe, eɸhe meru;
gude agwa oɸvu
ndu Kɸnanu.

Eɸhe gude mee unwu
pɸe ono merwushia ali
ono;

³⁹ bya eshikwapho nno
merwushia onwopɸe;
mbu shi nno buru ndu
agba ukpara.

40 Noo g'o gude Chipfu
vɸahaaru ndibe iya
oɸuma;
mbu kɸo-yiaharu ndu ono,
bu okiphe iya ono ukuvu.

41 O chiru pɸe ye l'eka
ndu oɸozo.

Ndu eɸhe du ashɸi buru eze
chɸahaa pɸe.

42 Ndu oɸogu pɸe kpaahaa

phẹ ẹhu.

Ndibe Chileke bya anọdu
phẹ l'ẹka.

43 O dzọtakpooru phẹ
teke dū igwerigwe;
ọle ẹka uche adujee phẹ
phọ bụ l'eme iphe,
a sūru g'ẹphe te emeshi.
Ephẹ shi nno nọdu l'iphe-ẹji
phẹ yifu.

44 Ole ọobujeru;
iphe-ẹhuka -byapfuta phẹ;
ẹphe -raku Chileke;
l'ọ rwua Chileke l'ẹhu
ẹgwegwa; l'ọ numa
olu phẹ.

45 L'ọ gude opfu ẹhu phẹ
nyata ogbandzu iya.

O gude kẹ l'ọ yeru phẹ
obu selaa ẹka azu.

46 O mee g'iphe,
bukpoo ndu kpuru
phẹ lẹ ndzū phọaru phẹ
obu-imemini.

47 Dzonaa anyi; jiko Chipfu,
bụ Chileke anyi.

Shinu l'ọhamoha ono
rwukọbe anyi ọzo;
k'ọphu anyi e-tu ngu ẹpha;
gube onye ono,
ẹpha ngu dū nsọ ono gude
ajaja,
anyi a-ja ngu baa aba.

48 G'ajaja buru kẹ Chipfu,
bụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu gbururu jeye
lẹ gbururu.

G'on'yemonye sukwa:
"Nokwa g'ọ dū!"

G'ajaja buru kẹ Chipfu!

107

1 Unu kele Chipfu ekele;
kẹle ọ bụ onye ọma.

N-yemobu nkiya anọje jasū
l'ọjejeje.

2 Gẹ ndu Chipfu gbafutaru
kele iya ekele l'ọ bụ
onye ọma;
mbụ ndu ọ gbataru l'ẹka
ndu achị phẹ lẹ njọ;

3 ndu ono, o shi l'ọhamoha
rwukọo;

mbụ ndu o jeru l'uzo
 enyanwu-awawa;
 bya ejee l'uzo enyanwu-ariba;
 je uzo isheli bya ejee ndohali
 je erwukoo.

- 4 O duru ndu ophu bu
 l'echiegu be ephe tsoru
 aghaphe;
 mbu l'ali, dabyiru mgbegere,
 adudu iphe, du iya nu;
 ophu ephe amadu uzo,
 ephe e-shi jerwua mkpukpu,
 ephe e-je ebupyabe.
- 5 Egu-nri guru phe;
 egu-mini gua phe.
 Ephe nodu l'eka ono joo ehu
 wufu.
- 6 Tobudu iya bu;
 ephe raku Chipfu g'ephe no
 l'iphe-ehuka ono.
 O bya anafuta phe l'iphe-ehuka,
 ephe eje obu.
- 7 O bya edua phe shia uzo,
 pfuru oto;
 durwua phe mkpukpu,
 ephe e-buru.
- 8 G'ephe kele Chipfu ekele l'o
 yenukaru phe obu;
 waa loomeru unwu-eliphe iphe,
 du biribiri.
- 9 Kele onye mini agu be
 oochejije iya epho;
 l'o gude iphe, du ree zu-jia
 onye egu agu epho.
- 10 O duru ndu ophu shi nodu
 l'eka agba ochii bya
 adu tsukiribaa;
 mbu buru ndu no mkporo
 eje iphe-ehuka l'eka e gude
 iphe-igwe tugbabe phe okpa;
 11 kele ephe kwefuru ike l'ephe
 te emedu opfu Chileke;
 mbu jika l'ephe le
 Okalibe-kakota-shii
 ta achidu idzu lanu.
- 12 Tobudu iya bu;
 o paru phe haa;
 ephe jeaha ozi mkponwehu.
 Ephe jee ya jasu ephe
 nodu aphohuje daa;
 ophu o dudu onye gbaru
 phe mkpu.
- 13 Noo ya; ephe raku Chipfu

g'ephe nọ l'iphe-ehuka ono.
 O bya adzọọ phẹ l'iphe-ehuka,
 ephe eje obu.

14 O bya edufuta phẹ l'eka
 agba ochii,
 gbahuru ke tsukiribaa,
 bu eka ephe shi nodu;
 bya agbabushia egbirigba,
 e shi gude tugbabe
 phẹ okpa.

15 G'ephe kele Chipfu ekele l'o
 yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe
 iphe, du biribiri;

16 Kele oonyakashije oguzo,
 a kparu l'onirubvu;
 bya egbubushije mgborigwe,
 e gude gbachishia uto.

17 O nweru ndu ophu wataru
 eme eswe.

O buru iphe, kparu iya nu
 bu l'ephe kwefuru
 Chileke ike;
 teme e mekpa phẹ ehu;
 opfu l'ephe bu ndu
 meru ejo-iphe.

18 Ehu phẹ nafuchaa phẹ nri.
 Ephe nodu anwuhu phakuu.

19 Todbudu iya bu;
 ephe raku Chipfu g'ephe
 nọ l'iphe-ehuka ono;

O bya adzọọ phẹ l'iphe-ehuka
 ono,
 byapfutaru phẹ nu ono.

20 O buru opfu onu be o pfuru;
 o mee; ehu dukota
 phẹ ike;
 shi nno dzota phẹ l'ilu.

21 G'ephe kele Chipfu ekele
 l'o yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru phẹ iphe,
 du biribiri.

22 G'ephe gweru ngweja-ekele
 nu iya.

Ephe agua ebvu ehu-utso gude
 mee g'a maru g'iphe,
 oome gbaru.

23 O duru ndu ophu gude
 ugbo-mini tsoru
 eze-enyimu agba ngho.

24 Ndu k'ono humaru ozi,
 Chipfu jeru; ozi,
 du biribiri,

- o jeru l'echi ogbu-mini;
 25 kele o bu-a opfu be o pfuru
 l'onu;
 oke pherephere wata ezizi.
 O shi nno mee;
 oke akparamini ono
 wata atushi ike.
- 26 Ugbó-mini phe ndu
 awulihuje ephekerephe
 ephekerephe.
 L'o byakwa atsubakpoo
 omilomi omilomi.
 Oke iphe-ehuka, ephe eje ono
 mee;
 obu phe zashihu azashihu.
- 27 Ephe ndu anga anganga;
 akpo garigari ge ndu
 ngushiru mee ike.
 Mmamiphe phe l'ophu buru
 phe ola-l'iswi.
- 28 Tobudu iya bu; ephe raku
 Chipfu g'ephe no
 l'iphe-ehuka ono.
 O bya anafuta phe l'iphe-ehuka,
 ephe eje obu.
- 29 Enyimu, aphu oke
 gborogboro be o meru;
 o phuahaa nwa swiswiswi;
 bya abaarú oke
 akparamini mba;
 o daa nyonyoronyo.
- 30 Ehu tsqahaa phe utso g'o
 daru nyonyoronyo ono.
 O dua phe gbiriri jasú ephe
 jerwua odu ugbo-mini
 eka ephe eje.
- 31 G'ephe kele Chipfu ekele l'o
 yenukaru phe obu;
 waa l'oomeru phe iphe,
 du biribiri.
- 32 G'ephe kutsee ya l'eka e
 dzukoberu edzukobe;
 tua ya epha l'eka ndu
 bu ogerenya doru
 achí idzu.
- 33 Enyimu be o mishiru mini;
 o buru echiegu.
 O bya emee nggele, aso asoso;
 o buru ali, mini tahuru.
- 34 O meru ali, bu osu;
 o buru jakporo jakporo
 ali unú;
 kele ndu shi buru l'eka

ono menúkaru ẹjo-íphe.

- 35 Echiẹgu bẹ o meru;
 ọ búru okpuru,
 mini jiru ejiji;
 bya emee alí,
 shi dú kpọkoro kpọkoro
 kpọkoro;
 ọ búru ishi nggele.
- 36 Ọ búru ẹka dú ẹgube ono
 bẹ o dutaru ndu ẹgu
 agú je edobe g'ẹphe buru.
 Ẹphe je eburu l'ẹka ono
 búru mkpukpu ẹka phẹ.
- 37 Ẹphe woru opfu kọo;
 bya agbaa opfu-vayinu
 l'ẹka ono.
 Ẹphe jeshia ya akpata;
 ọ mičhaa mebyi
 mičharu iya ẹka.
- 38 O keberu phẹ l'oma;
 ẹphe wata aka shii
 mebyi akaka;
 ọphu o kwedu g'íphe-edobe
 phẹ wata alwa alí alí.
- 39 E mechaa; Chipfu gude
 mkpamehu; waa iphe-ẹhuka;
 yẹ aphú lọ-zeta phẹ.
 Ẹphe wata alwa alí alí.
- 40 Mbú onye ono, ewodajẹ
 ndu a maru ẹpha phẹ alí;
 woru phẹ mee;
 ẹphe ghapheahaa l'ali,
 dabýiru iphoro, adúdu
 gbororo, dú iya nù.
- 41 O bekwanú lẹ ndu adúdu g'ọ
 dú phẹ bẹ o setarú l'ẹka
 sefuta l'íphe-ẹhuka,
 ẹphe eje.
- Ọ bya emee; ndibe phẹ wata
 azushi g'aturu.
- 42 Ndu obu phẹ guru iphóró
 abujeru;
 ẹphe -huma iphe ono;
 ẹphe eworu ẹswa tee;
 obenu lẹ ndu eme iphe,
 apfuduru-oto g'ẹphe
 ha abujeru;
 ẹphe -huma iya;
 l'ọ kpọo phẹ onu opfu.
- 43 Gẹ ndu maru iphe wokwaru
 iphe-a je asu-mia l'ime
 obu phẹ.
 Ẹphe ariá gẹ n-yemobu

Chipfu habe shii!

108

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Obu shihukwaru mu ike
Chileke;
k'ophu bú lẹ mu e-gude
obu mu g'ọ ha agụ ebvu
etu ngu ẹpha.
Obu mu; tehu nwuru ẹnya.
- 2 Unu tehu nwuru ẹnya;
unubẹ ogelenda yee une;
kele mbẹdua e-gudekwa
ebvu kutee geregere
nchi-abọhu lẹ mgbẹnya.
- 3 Mu a-nọdu l'echilabọ
ndiphe kele ngu ekele
gube Chipfu.
Mu anọdukwapọ l'echilabọ
ọha l'ophu gụ ebvu
gude tua ngu ẹpha.
- 4 Noo kele n-yemobu ngu
parụ ẹka.
Ọ tukuru imigwe l'ophu
kakọta ephekerephe.
Tẹme ire-lanụ nkengụ
dzuru akpaminigwe.
- 5 Goshinu ndiphe g'ị paberu
ẹka;
mbụ l'ị nọghataru
akpaminigwe anọghata;
gẹ ndiphe l'ophu ahuma
g'ị du-be biribiri.
- 6 Gudenu ọkphehu ngu dzọo
anyi; zanu anyi ẹnu;
k'ophu ee-shi nno dzọo
ndu i yeru obu.
- 7 Chileke nọwaa l'ulo iya,
du nsọ pfua opfu sụ:
"Mu e-gude agbọ ogboo
kee alị ndu Shẹkemu.
Tẹme mu eworu nsuda
Sukotu bushia.
- 8 Giladu bú nkemu;
Manase bukwarupho
nkemu.
Ifuremu bú okpu,
mu kpu l'ishi.
Jiuda bukwanuru mgboro-eze,
mu apaje l'ẹka.
- 9 Mowabu bú ochi,
mu akwoje okpa.
Ọ bukwanuru lẹ Edomu be

mu eyeshije akpọkpa
mu dobe.

Ndu Filisitayinu bẹ mu
gbọwaru ọgboo kpua.”

¹⁰ ?Bụ onye e-du mu chiriri
werere duba lẹ mkpukpu ono,
a kpuru kpushia ike ono?

Mbụ-a; ?bụ onye e-duru mu
duba lẹ Edọmu?

¹¹ Ọ kwa gubedua Chileke bụ
onye ọbu.

Obenu l'ị gbẹ jika anyi;
ọphu i tii tsojeeduru ndu
ojoğu anyi eje ọgu.

¹² Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
mekpee ndu ohogu anyi;
kele eye ẹka k'unwu-eliphe,
bụ iphe-iphoro.

¹³ Obenu l'anyi -nọduwaa
Chileke l'eka bẹ anyi
e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.

Ọ buru iya e-hu ndu ohogu
anyi agbagba-nchị
l'alị.

109

*Ebvú-oma, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu*

¹ Gube Chileke, mu etu ẹpha;
ba nọdushinu nggujinguji;

² kele ndu ẹjo-iphe mẹ
ndu ẹregede sawaru onu
epfuru mu ẹjo opfu;
bya adzushi ọka ekpu mu.

³ Ẹphe gudewaa opfu
ndumashi gbaa mu
mgburugburu.

Ẹphe nọdu abya mu l'iphu;
ẹbe adu iphe, mu meru phẹ.

⁴ Mu -gbẹ emekoshi phẹ
k'onyà;

ẹphe agbẹ ebo mu ibo;
obenu lẹ mbẹdua
anọdujeepho l'epfu anụ
Chileke epfushi iya ike.

⁵ Ẹphe egudeje ẹjo-iphe pfua
mu ụgwọ iphe-oma,
mu meru phẹ.

Obu, mu yeru phẹ bu
ndumashi bẹ ẹphe egudeje
sata mu iya.

⁶ Yenu onye ẹjo nemadzụ g'o je
akwachia ya ụzo.

- Zinaa onye a-nọdu ebo iya
 ibo g'o je apfuru iya l'iphu
 gbaa ya ekebe.
- 7 E -kpee ya ikpe; g'ikpe
 obu nmakwa iya.
- Gẹ Chileke gụkwaru epfupfu,
 oopfụ anụ iya ye l'iphe-ẹji,
 o meru.
- 8 G'eswe ndzụ iya gbakwaa
 mkpirikpu.
- G'onye ọzo nọ-chikwa
 ẹnya iya l'eje ozi,
 o shi eje.
- 9 G'ọ togbokwa unwegirima
 ibe iya nwamaa.
- L'ọ haa nyee ya l'ulo-maa.
- 10 G'unwegirima ibe iya
 wushikwaru ghaphee
 rwọ arwọ!
- G'a chifukwa p̄hẹ g'ep̄he
 te ebukponu lẹ mkpọkpo
 unuphu ibe p̄hẹ obu!
- 11 Gẹ ndu o ji ụgwọ tükokwa
 iphe,
 o nweru enweru natachaa.
- Gẹ ndu a madụ ẹka ep̄he
 shi tükokwa akanya,
 o seru esese gweta.
- 12 G'ọ tọ dukwa onye e-mejeru
 iya iphe-oma;
 ophu ọ dukwa onye a-phujeru
 unwegirima ono,
 ọ togboru nwamaa ono
 obu-imemini.
- 13 G'awa iya chihukwa.
 G'ep̄ha p̄hẹ ta aduhakwa l'ogbo
 ophu abya nụ.
- 14 Gẹ Chipfu ta adukwa
 teke ọo-zọha ẹjo-iphe,
 nna iya oche p̄hẹ mekotaru;
 ophu o hufukwa iphe-ẹji,
 ne iya meru ehufu ophu.
- 15 G'iphe-ẹji p̄hẹ ono tükoekwapho
 kwaa l'iphu Chipfu;
 k'ophu oo-me g'ep̄he chihu
 l'eliphe;
 g'a ta nyatabahe p̄hẹ!
- 16 Kele ọ tọ rijeduru ke g'o
 meeru nemadzụ iphe-oma.
- Ọ buchianu iphe, ooshibeje
 ite iya bụ g'oome dulaa
 ndu ukpa maa;
 waa ndu adudu g'ọ dū p̄hẹ;

waa ndu obu phẹ tsuru
gworigwori.

17 Eshinu iphe, aduje iya ree
bụ atụ onu;
g'ọ bukwaru onye a
turu onu.

Su-a; eshinu ago onu-oma
aduje iya eji;
g'onu-oma nọdukwa iya
uzenya uzenya.

18 Eshinu o yeru onwiya atụ
onu g'onye yeru uwe;
g'atụ onu ono sọdakwa
iya l'epho gẹ mini.

L'o mibachaa ya l'okpu
gẹ manụ.

19 G'a phukwaa ya ya g'onye a
phuru ukpo.

L'e kee ya ya g'onye keru
akpo l'upfu jasụ l'ojeje.

20 G'iphe ono, mu gushiru ono
bukwaru ugwo,
Chipfu a-pfu ndu ono,
anọduje ebo mu ibo ono;
mbụ ndu ono,
anọduje epfuru mu
ejo-opfu ono.

21 Obenu gube Chipfu,
bụ Nnajiuphu mu;
menaarụ mu ree g'epha
ngu apfuru.

Gudenụ n-yemobu ngu ono,
dunukaru ree ono nafuta mu;

²² kele mu bụ onye ukpa
bya aburu onye adudu
g'ọ dū iya;
tẹme e mewaa mu iphe,
rwuru mu lẹ meji.

23 Mu esewa gẹrere g'ononyo
uzenyashi;
tẹme a nmakofuwa mu
g'onye nmakofuru igube.

24 Ikpere mu ta aduedu ophu
shihuru ike l'eka mu
aswị egu;
tẹme mu jowaa ẹhu
buru okpu.

25 Nta-a bẹ ndu anọduje ebo
mu ibo ekweru mu une.

Ephe -huma mu;
ephe egude ekwe l'ishi sụ
mu hẹe.

26 Yenuru mu ẹka jiko Chipfu,

- bù Chileke mu.
 Eshinu ì bù onye n-yemobu;
 dzónaa mu.
- 27 Menaá ya g'èphe shi nno
 maru l'ò shi ngu l'èka;
 mbù g'èphe maru l'òo
 gube Chipfu meru iya
 l'onwongu.
- 28 Èphe a-nòdu ephu mu iphu;
 obenu lẹ gùbedua a-nòdu
 agòru mu ònu-oma.
 O -buru l'èphe byaru mu
 etso ògu;
 l'e mee phẹ iphe-iphere;
 obenu lẹ mube onye-ozì
 ngu buèpho èswa bẹ mu
 a-nòdu ete.
- 29 Ndu anòduje ebo mu ibo bẹ
 ee-ye iphere g'onye
 yeru uwe.
 L'a phua phẹ iphere g'onye
 phuru ukpo.
- 30 Onu mu bẹ mu e-gude
 jaa Chipfu òkpobe ajaja.
 Mu anòdu l'edzudzu-òha
 tua ya èpha;
 31 kẹle òopfujeru l'èkutara
 onye adudu g'ò dù iya;
 g'ò dzòta ndzù iya l'èka
 ndu ekpe iya mpfugbu.

110

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Chipfu suru Nnajiuphu mu:
 "Nòdu mu l'èkutara;
 jasù teke mu e-me g'ì zopyabe
 ndu-òhogu ngu l'òkpa."
- 2 Chipfu a-gbẹ lẹ Zayonu nù
 ngu mgboro-eze,
 egoshi g'ike ngu
 habe shii.
- Òo-sù ngu: "Buru onye eze
 ndu òhogu ngu!"
- 3 Ndu ojògu ngu bẹ òo-nòdu
 ehe ihèe eje ògu l'eswe
 ògu.
- Òo g'iji nchi-abòhu anòduje
 akwa-a bù g'unwokorobya
 ngu a-wù-pfuta ngu l'ùbvú,
 dù nsò ono.
- 4 Chipfu ribuwaru angù;
 òphu òogba-nweèdu iphe,
 o pfuru.

Ọ sùru: “Ìi-bùru onye uke
 Chileke jasù lẹ
 tuutuutu lẹ m̀jimiimii;
 bù iya bù gẹ
 Melikizedeku bù.”

⁵ Nnajiuphu nọ l'ẹkutara
 gube Chipfu.

Ndu eze bẹ oo-gwe
 pyakapyaka mbọku,
 ẹhu e-ghu iya eghe.

⁶ Oo-kpe ohamoha ikpe;
 woru ndu nwuhuru
 anwuhu
 kùkobe l'ikpo l'ikpo;
 bya atuko ndu eze
 mgboko l'ophu
 gwee arakabya.

⁷ Ọ lẹ nggele, nọ l'aguga
 gbororo bẹ
 ọo-nguta mini.

Ọo ya bù l'ọ mee ya
 g'ọ ngakerehu.

111

¹ G'ajaja bùru kẹ Chipfu.
 Mu e-gude obu mu g'ọ ha
 kele Chipfu ekele.
 Mu e-kele iya l'ẹka ndu obu
 phẹ guru ìphóró
 nọ l'idzù;
 kele iya l'ẹka ẹphe
 nọ ndzuko.

² Iphemiphe, Chipfu eme
 parụ ẹka.

Iphe, bukpoò ndu ọ dù ree
 ejeje arị iya ọriri.

³ Iphe, Chipfu emeje dù
 ùbvù bya adù akpabiri;
 tẹme apfubekoto iya nọdu
 anoje jasù l'ojeje.

⁴ O mewaru g'a nyata iphe,
 dù biribiri,
 oomeje.

Chipfu eme eze-ìphe-oma
 tẹme ọ nọdu aphù
 obu-imemini.

⁵ Ndu atsu iya ebvu bẹ
 ọonoduje anụ nri.

Ọgbandzu iya bẹ ọonyataje
 jasù lẹ tuutuutu lẹ
 m̀jimiimii.

⁶ Ndibe iya bẹ o goshiwaru ike,
 dù l'ọzi, ooje;

kele ọ nataru ndu ọhozo
alì phẹ woru nù phẹ.

7 Iphe, ọ gude ẹka iya eme
bù ire-lanù bya aburu iphe,
pfuru ọto.

Ekemu, ọ turu pfushiru ike.

8 Ekemu ono a-kpọru g'abara
jasu l'ojejoje;
tẹme e gude obu,
guru ìphóró;
waa ire-lanù eme iya.

9 Ndu nkiya bẹ ọ gbafutaru;
bya atua ekemu su
g'ogbandzu iya dukwa
ojejoje.

Ẹpha iya dù nsọ bya adu ebvu.

10 Atsu Chipfu ebvu bù
egbube ishi mmamiphe.
Iphe, bukpoò ndu etso ekemu
iya bẹ iphe edoje ẹnya ree.
G'e tua ya ẹpha jasú l'ojejoje.

112

1 G'ajaja buru kẹ Chipfu.
Ehu-utso bẹ a gọru nù onye
atsú Chipfu ebvu;
onye ekemu iya atsoshije
utso ike.

2 Unwu iya a-buru ndu ike dù
l'eliphe.
Oshilokpa ndu obu phẹ guru
ìphóró bẹ a-buru ndu
a gọru onu-oma nù.

3 Iphe-enweru yẹ ẹku a-tuko
ibe iya sweta;
tẹme apfubekoto iya je
a-nọdu jasú l'ojejoje.

4 Mbukponu l'ẹka agba ọchii
bẹ ìphóró awaje
g'ẹnyanwu l'ẹhu onye
obu iya guru ìphóró;
mbu onye emeje eze-iphe-oma;
bya aburu onye obu-imemini;
bya abukwarupho onye
pfuberekoto l'iphu Chileke.

5 Ọ buẹpho k'oma a-nọdu
etsó onye emeje iphe-oma
bya ejeje ugwo mja ya ẹnya;
onye iphemiphe,
oome bẹ oomeje k'ọphu
aa-haru iya enge.

6 Mbú lẹ-a; a ta abyakwa

enwubata iya enwubata.

Onye pfuberekoto be
aa-noduepho anyataje
jasu l'ojejoje.

⁷ Oo-nodu anu ejo nzi;
ole nzi ono ta abyadu eme
ge ndzu gua ya.

Obu e-shihuje iya ike;
kele onye o dakoberu
bu Chipfu.

⁸ Obu a-kpo iya abara;
ophu ndzu abyadu agu iya;
jasu l'o gude enya iya
huma l'e mekperu ndu
ohogu iya.

⁹ Osaje obu iya asasa nu ndu
adudu g'o du phe iphe.

Apfubekoto nkiya a-no jasu
l'ojejoje.

Aa-tuli iya aka eli gude
kwabe iya ubvu.

¹⁰ Onye ejo-iphe -huma iya;
ehu awata iya eghu eghu.

L'o gude ehu-eghu taa
kpookpookpo jasu l'o
joo ehu wufu.

Iphe, agu onye ejo-iphe ono
ta abyakwa erwu
iya aka.

113

¹ G'ajaja buru ke Chipfu.

Unube ndu ejeru Chipfu ozi;
unu jaa Chipfu ajaja.

² G'e tua Chipfu epha shita
nta-a jasu l'ojejoje.

³ O gbaru g'e shi l'eka enyanwu
awaje jaa Chipfu ajaja jasu
l'eka ooribaje.

⁴ Chipfu paru aka;
o kakota ohamoha shii.

O-gbu-nwiiinwii ya
no-ngokota imigwe l'ophu.

⁵ Bu onye be aatu eyeru
Chipfu, bu Chileke anyi;
mbu onye no l'aba-eze
iya l'imigwe?

⁶ Onye ewozeje onwiya ali
g'o huma iphe,
no l'imigwe waa iphe no
l'eliphe.

⁷ Ookulije onye ukpa

l'urwuku ẹka ọ gwọru.
 Ọ nọdu ekulije onye adudu
 g'ọ du iya l'ikpọzu ẹka
 ọ dabyiru.

8 L'ọ bya eworu pẹ dobe;
 yẹ ndu-ishi aharu
 ẹnya nhamunha;
 mbụ ndu-ishi ndu aļi iya.

9 Nwanyi, ata atşudu ime be
 ọokwabeje ńbvú l'ibe ji iya;
 mbụ mee ya l'ọ buru nwanyi,
 ẹhu du guu, nwushiru
 unwu gẹ gunu.

G'ajaja buru ke Chipfu.

114

1 Teke ndu Ịzuru lu shi le
 Ijiputu futu;
 mbụ teke oshilokpa
 Jiékọpu shi l'ẹka ndu
 opfu pẹ eswe uswe le
 nchi futu;
 2 be Jiuda byaru bya aburu
 onye duru Chileke nsọ.

Ndu Ịzuru lu bya aburu ndu o
 nwe enwenwe.

3 Eze Ẽnyimu huma iya bya
 eye okpa l'oso;
 teme ẹnnyimu Jiódanu
 dakọbe lashia azu.

4 Oke ńbvú nọdu apfugba ke
 shọshoo g'ebili.

Úbvú nọdu apfu ke
 karagidingu karagidingu
 gẹ nwaturu.

5 Sụ-a; gube Eze Ẽnyimu;
 ?i gbaru gunu?
 Gube Jiódanu;
 ?bu ole bu k'ala azu?

6 Unube oke ńbvú;
 ?bu gunu be unu gude
 apfugba ke shọshoo g'ebili?
 Unube ńbvú;
 ?buhunu ole be unu gude
 apfu ke karagidingu
 karagidingu gẹ nwaturu?

7 Eliphe l'ophu nmakwaa jijijiji
 l'iphu Nnajiuphu;
 mbụ l'iphu Chileke
 ke Jiékọpu.

8 Onye gbazeru mkpuma;
 ọ buru okpuru;

bya eworu aļi,
 dü epfu epfu mee;
 ọ bürü ishi ngele.

115

- ¹ Ọ tọ bükwa anyi be
 aa-kwabẹ ùbvù jiko
 Chipfu;
 ọ tọ bükwa anyi.
 Ọ kwa ẹpha ngu kpoloko be
 gbaru g'a kwabẹ iya ùbvù.
 Noo kele i yenükaru anyi obu;
 teme i nọdu apfushije ike
 l'iphe, i pfuru.
- ² ?Denu g'o gude ndu ọhozo
 nọdu asuje anyi:
 "Denu Chileke unu?"
- ³ Chileke anyi nonu l'imigwe.
 Ọ bürü iphe, dü iya ree
 be oomeje.
- ⁴ Obenu l'agwa phe bu
 mkpola-ododo yee
 mkpola-ochaa; bu iphe,
 nemadzü gude ẹka mee.
- ⁵ Ẹphe nweru onu;
 ọphu ẹphe epfudu opfu.
 Ẹphe nweru ẹnya;
 ọphu ẹphe aphudu
 iya uzo.
- ⁶ Ẹphe nweru nchi;
 ọphu ẹphe anudu
 iya iphe.
 Ẹphe nweru imi;
 ọphu ẹphe egudedu iya
 akpo ishishi iphe.
- ⁷ Ẹphe nweru ẹka;
 ọphu ẹphe egudedu iya
 ewota iphe.
 Ẹphe nweru ọkpa;
 ọphu ẹphe ejedu ije;
 teme ọphu ẹphe egudedu
 ẹkpiri phe epfufuta opfu.
- ⁸ Ndu agwo phe nu;
 mekpoo ndu dakoberu
 phe nu a-du g'agwa ono du.
- ⁹ Su-a; unube ndibe İzurelu;
 unu dakobe Chipfu;
 kele ọo ya eyejeru unu
 ẹka bya aburu iya
 egbobutaje unu.
- ¹⁰ Unube ndibe Eronu;
 unu dakobe Chipfu;

kele ọọ ya eyejeru unu ẹka
bya aburu iya egbobutaje
unu.

11 Unube ndu atsọ Chipfu ebvu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọọ ya eyejeru unu
ẹka bya aburu iya
egbobutaje unu.

12 Chipfu anyataje anyi;
ọo-gọru ọnu-oma nọ anyi.
Ọo-gọru ọnu-oma nọ ndibe

Ízurelu;
bya agoru ọnu-oma nọ
ndibe Erọnu.

13 Ọo-gọru ọnu-oma nọ ndu atsọ
yebe Chipfu ebvu;
ndu upfu me ndu nta.

14 Ge Chipfu mekwaa g'unu
jaa ajaja ka l'otu;
unubedua l'onwunu
mekpoo unwegirima
ibe unu.

15 Ge Chipfu gokwaru ọnu-oma
nọ unu;
mbu onye ono, bu iya
meru igwe bya emee
eliphe l'ophu ono.

16 Imigwe l'ophu bukota
ke Chipfu;
obenu l'eliphe be o
wowaru nọ ndiphe.

17 Ọ to bukwa ndu nwuhuru
anwuhu ajaje Chipfu
ajaja;
mbu ndu lawaru ali
ọ-laru-nodu-nggujungguji.

18 Ọ kwa anyibedua a-nodu etu
Chipfu epha.
Anyi a-nodu etu iya epha nta-a;
etu iya ya jasọ l'ojejoje.

G'ajaja buru ke Chipfu.

116

1 Mu yeru Chipfu obu;
kele ọ nọmawaru olu mu.
Ọ nọmaru mkpu, mu chikuru
iya sọ g'o meeru mu
eze-iphe-oma.

2 Eshinu ọ ngaberu mu nchi
be mu a-nodujeepho
araku iya jasọ ge mu
a-nọ-beru.

3 Anwuhu shiwaa chie mu

- egbirigba l'olu.
 Ẹkpa oyi aḷi-maa nọdu anwu
 mu ke kpalaa.
 Iphe-ẹhuka;
 waa aphu shiepho
 nọ-pee mu mgburugburu.
- 4 Tọbudu iya bu;
 mu bya araku Chipfu
 su iya:
 "Gube Chipfu; dzonaa mu!"
- 5 Chipfu bukwa onye emeje
 eze-iphe-oma; bya aburu
 onye pfuberekoto;
 mbu le Chileke anyi bukwa
 onye aphuje obu-imemini.
- 6 Ndu amazidu iphe be bukwa
 Chipfu anoduje eleta
 phe enya.
 Teke mu shi nodu l'oke mkpa
 bu iya dzoru mu.
- 7 Obu mu; jiko kabekwa
 dzutabaa ike ozo;
 kele Chipfu nwubenukaru
 ngu enya.
- 8 Oo gube Chipfu nafutaru ndzu
 mu ge mu ta anwuhu.
 Teme o buru ngu hucharu
 mu enya-mini;
 bya egbobuta mu ge mu te
 vukota iphe daa iko;
 9 k'ophu mu a-nodu ejephe
 g'o du mu l'iphu Chipfu
 l'ali ndu dzu ndzu.
- 10 Mu woru onwomu ye
 Chileke l'eka.
 Ono mee mu; mu su:
 "Iphe-ẹhuka kpaakwaru
 mu ẹhu shii."
- 11 Teme mu pfubulihukwapho
 su:
 "Ndiphe l'ophu bukotakwa
 ndu ntuphu-ire."
- 12 ?Denukpoo ge mu e-shi pfa
 Chipfu ugwo iphe-oma,
 o mekotaru mu g'o ha?
- 13 Mu a-pali okoro goshiru l'i bu
 o-dzo-nwa gude
 kutse Chipfu.
- 14 Iphe, mu rifuru angu
 emeru Chipfu be mu
 e-meru iya l'iphu ndu
 bu nkiya.

- 15 Anwúhu ndu duru Chipfu
nso; bẹ ọ guberu iphe.
- 16 Gube Chipfu; mu bukwa
onye-ozí ngu ọkpobe abubu.
Mu bukwa onye-ozí ngu;
bya aburu nwa, nwanyí ono,
ejeru ngu ozi ono nwuru.
I mewaru gẹ mu nweru
onwomu lẹ mkpọro ono,
e shi tụa mu ono.
- 17 Mu e-gweru ngu
ngweja-ekere;
tẹme mu abyakwapho
araku epha gube Chipfu.
- 18 Iphe, mu rifuru angu
emeru Chipfu bẹ mu
e-mekotaru iya l'iphe iphe,
bụ ndu nkiya.
- 19 Ọ buru eka mu a-ndu
mee ya bụ l'okpoku
eze-ulo Chipfu l'echilabo
unubẹ ndu Jierusalemu.
G'ajaja buru kẹ Chipfu.

117

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
ọhamoha.
Unu tua ya epha unubẹ
ndiphe l'ophu;
2 kele o yeru anyi obu
yegharu iya eka;
tẹme Chipfu ndu
apfushije ike l'iphe,
o pfuru jasụ lẹ tuutuutu
lẹ mjimimii.
G'ajaja buru kẹ Chipfu.

118

- 1 Unu kele Chipfu ekele l'ọ
bụ onye oma;
kele n-yemobu iya anoje
jasụ l'ojejeje.
- 2 Gẹ ndu Ízurelu tuko su:
"N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje."
- 3 Gẹ ndibe Erọnu tükokwapho
sụ:
"N-yemobu iya anoje
jasụ l'ojejeje."
- 4 Gẹ ndu atsu Chipfu ebvu
sụkwapho:
"N-yemobu iya anoje jasụ

l'ojeje.”

⁵ Teke mu eje iphe-ehuka be mu
rakuru Chipfu.

Q zaa mu enu bya emee mu;
mu nweru onwomu.

⁶ Chipfu no-kubewa mu;
ophu ndzu agudu mu.

?Bukwanu gunu be nemadzu
mmanu suru mu emebata?

⁷ Chipfu no-kube mu;
oo yebedua bu onye
n-yemeka mu.

Mu e-mechaa gude enya mu
huma l'e mekperu ndu
mu du ashj.

⁸ Anodu l'ime Chipfu ezeru
ndzu kakwa ree eme
l'adakobe nemadzu.

⁹ Anodu l'ime Chipfu ezeru
ndzu kakwa ree eme
l'adakobe ndu-ishi.

¹⁰ Iphe, bu ohamoha kepheru
mu mgburugburu etso
mu ogu;
ole mu gude epha Chipfu
lwu-kpekota phe
g'ephe ha.

¹¹ Ephe no mu ibe k'ebo ebo;
ole mu gude epha Chipfu
lwu-kpekota phe
g'ephe ha.

¹² Ephe ripyaberu mu g'enwu;
ole ephe meekwarupho
kpuru-kpuru-kpuru
l'ali nwushihukota
g'ekperema okponku,
oku tsupyashiru.

Q buru epha Chipfu be mu
gude lwu-kpekota phe
g'ephe ha.

¹³ E nwuru mu daphuu nwuphu
azu; mu bya ada iko;
obenu le Chipfu yeru mu eka.

¹⁴ Oo Chipfu bu ike mu;
bya aburu onye mu
agu-ku l'ebvu.

Oo ya bu onye adzaje mu nu.

¹⁵ Olu ehu-utso yee agbo ogboo
be ada wowoowoo
l'eka ndu pfuberekoto
no.

Ephe tuko epfu su: “Chipfu
gudeakwa ekutara iya

mee iphe parụ ẹka.

16 Ọ kwa ẹkutara Chipfu bẹ ọ
paliru imeli.

O gude ẹkutara iya ono mee
iphe, parụ ẹka.”

17 Mu ta anwùhudu;
mu a-dzuru ndzụ pfukashia
iphe,
Chipfu meru mu g'a
nụma-dzuru.

18 Chipfu hùwaru mu ahùhù
hùshia mu ike;
ọle o to kweđu g'onwu
gbua mu.

19 Kpòhanaaru mu ọguzo
apfubekoto;
gẹ mu shi iya bahụ je etua
Chipfu ẹpha.

20 Ọwa-a bụ ọguzo kẹ Chipfu.
Ọ bụ ẹka ndu pfuberekoto
eshije abahụ.

21 Mu e-kele ngu ekele l'ị
zarụ mu ẹnu.

Nta-a bẹ ị bụwaa onye adzoje
mu nù.

22 Mkpuma, ndu akpụ
ulo jikaru; mechaaru
bya aburu mkpuma,
gude ulo.

23 Ono buru iphe, Chipfu meru.
Ọ dọ anyi biribiri l'anya.

24 Ntanụ-a bụ mbọku,
Chipfu meru.

G'ẹhu tsoo anyi utso;
anyi etekwaphọ ẹswa
ntanụ ono!

25 Jiko Chipfu; dzọtanu anyi!
Mekwaa g'iphemiphe,
anyi eme bụkotaru anyi
upete; gube Chipfu!

26 Ọnu-oma bẹ a gọru nù onye
ono,
bụ Chipfu ziru iya g'ọ
bya ono.

Anyi gbẹ l'ulo Chipfu agọru
ngu ọnu-oma.

27 Ọ kwa Chipfu bụ Chileke.

O meakwaru g'iphóró,
shi iya l'ẹka nwaru anyi.

Unu tụa anụ, unu gude abya
egweru Chipfu ngweja eri;
kpụta bya lẹ mgboru mpu,

a nmaberu
l'oru-ngweja iya.

28 Oo ngu bu Chileke mu;
o buru ngu be mu
a-nodu ekele ekele.

Oo ngu bu Chileke mu;
oo ya bu l'oo ngu be
mu a-nodu ekutse.

29 Jiko unu kele Chipfu ekele
l'o bu onye oma.

Teme n-yemobu iya nodu
anoje jasụ l'ojejoje.

119

1 Ehu-utso be a goru nu ndu te
emejedu iphe, aa-ta
phe uta;
ndu etsoepho ekemu,
Chipfu turu.

2 Ehu-utso be a goru nu ndu etso
iphe, o turu l'ekemu;
bya egude obu phe g'o ha
achọ iya achoshi
iya ike.

3 Ndu adukpodaa iphe,
apfuduru-oto,
ephe emeje;
buepho uto, o toru be
ephe eshije.

4 I kawaru anyi iphe,
i suru g'e meje
merwua l'ishi.

5 O du mu g'a su l'umere
mu nguru anguru;
ge mu tsoje iphe ono,
i toru okpa iya ono;
6 k'ophu o to dudu iphe,
iphere iya bya eme mu;
noo kele mu daberu
enya l'iphemiphe,
i suru g'e meje.

7 Mu e-gude obu, guru iphoro
jaa ngu ajaja;
eshi ophu mu anwu ikpe
ngu ono, pfuru oto
ono.

8 Mu e-tso iphe, i toru okpa iya
su g'e tsoje.

Jiko ba jikakwa mu
phuruphuru
gberegedege.

9 ?Denukpoo ge nwokorobya
e-me dobe uto iya g'o

dùebe ree?

G'oo-me iya bụ g'o meje iphe,
e deru l'opfu ngu.

10 Mu gude obu mu g'ọ ha achọ
ngu.

B'ekwekwa gẹ mu phua ụzo
l'etso iphe, ị sụru g'e
meje.

11 Opfu ngu bẹ mu domiwaru
l'ime obu mu.

Ọo ya bụ g'ọ tọ dukwanu
teke mu e-me ngu
iphe-ẹji.

12 G'ajaja bụru nkengu gube
Chipfu.

Jiko zinaa mu gẹ mu e-me
tsoje iphe, ị tọru ọkpa
iya sụ g'e tsoje.

13 Ọo ogbogboromọnu mu-a
bẹ mu gudewaa gushikota
iphe, bụkotakpoo ikpe,
i kperu l'ọnu ngu.

14 Ẹhu anọduje atso mu uto me
mu nọdu eme iphe,
ị tọru l'ekemu;
egube ono, ẹhu atsoje onye
kparụ ẹku kpashia ya
ike ono.

15 Mu anọduje nggujunggui ari
iphe, ị karu g'e meje ariri.
Mu adabekwapho ẹnya l'uzo,
ị tọru g'e shije.

16 Iphe, ị tọru ọkpa sụ g'e tsoje
aduje mu ree ememe;
ọphu mu abyadu
agbakutaru opfu ngu
ono azu.

17 Menaaru mube onye-ozu ngu
iphe, du ree;
k'ọphu mu e-shi nno nọdu
ndzu meje opfu ngu.

18 Mena gẹ mu saa ẹnya;
huma iphe, du biribiri,
dugbaa l'ekemu ngu.

19 Mu bukwa onye lwaru
alwalwa l'eliphe-a.

Jiko ba adukwa iphemiphe,
ị suru g'e meje ọphu
ii-domiru mu edomi.

20 Obu awahụwa mu awahụ;
eka mu achọ ikpe ngu
achoshi iya ike
tekenteke.

- 21 Ndu etu onwophe epha;
 bya aburu ndu a turu
 onu be iibajeru mba;
 mbu ndu ono, ahaje iphe,
 i suru g'e meje eme iphe
 ozo ono.
- 22 Menaa g'e te kweru mu
 une; ophu a nma mu
 phulaphula;
 kele iphe, i turu l'ekemu be
 mu emekotaepfo.
- 23 A makwaru-a le ndu-ishi
 anokobeje achiru mu
 ejo idzu; obenu l'iphe,
 mube onye-ozu ngu
 anoduje ari bu ge mu
 e-me tsoje iphe,
 i toru okpa iya su g'e tsoje.
- 24 Oo eme iphe, i turu
 l'ekemu bu iphe,
 aduje mu ree.
- O buru iya anoduje akpo-ziru
 mu uzo iphe, mu e-me.
- 25 E wozekpoeru mu pho woru
 mu dee adee l'urwuku.
 Mephunu ndzu mu azu g'o
 buru k'ophuu, bu iya bu iphe
 ono, opfu nkengu pfuru ono.
- 26 Mu doru ngu guzo mu gbaru;
 i ngaberu mu nchi.
- Zinaa mu iphe, i toru okpa
 iya su g'e tsoje.
- 27 Menaa g'iphe, i karu
 g'e meje doo mu enya.
 Oo ya bu ge mu ato
 nwehu ria k'iphe, du biribiri,
 iimeshi.
- 28 Mu guwaru aphu jasu ike
 bvubebe mu ree.
 Jiko menaa g'ike du mu,
 bu iya bu iphe,
 opfu ngu pfuru.
- 29 Phufu mu ge mu ta anodu
 l'uzo eregede.
 Menaaru mu eze-iphe-oma;
 zia mu ekemu ngu.
- 30 Mu hatawaru eme ire-lanu.
 O buru ikpe ngu g'o ha be
 mu wowaru dobe onwomu
 l'uzo iphu.
- 31 Iphe, mu gudeshi ike ememe
 bu iphe,
 gube Chipfu turu l'ekemu.

B'ekwekwa g'e mee mu
iphe-iphere.

32 Ụzo, mu anọduje agba etso
bụ eme iphe, ị sūru g'e meje;
kele i mewaru g'ẹhu-utso ji
mu obu ejiji.

33 Jiko Chipfu; zinaa mu gẹ
mu e-shije etso iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.

Ọo ya bụ gẹ mu emekwanaa
ya jasụ l'ikpazụ iya.

34 Mena g'iphe doje mu ọnya;
k'ọphu mu a-duje ike dobe
ekemu ngu ono;
bya egude obu mu g'ọ ha
emekọtaje iya ememe.

35 Goshi mu ụzo, mu e-shije
eme iphe, ị sūru g'e meje;
kele ọ bue ya phọ bụ iphe,
atsoje mu utso ememe.

36 Gọ-zinaa obu mu g'ọ gha
iphu l'eme iphe, ị tūru
l'ekemu.

G'ọ tọ gha iphu l'eri ndu ọzo
urwu.

37 Mena gẹ mu te eworu ọnya
dabẹ l'iphe-mmanụ.

Mephunu ndzụ mu azụ g'ọ
buru k'ọphúú, bụ iya bụ iphe,
opfu ngu pfuru.

38 Menaarụ mu iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mube
onye-ozu ngu;
k'ọphu aa-wata ngu atsụ ebvu.

39 Wofunuru mu iphe-iphere ono,
mu atsụ ebvu ono;
kele ekemu ngu dū ree.

40 Iphe, ị karụ g'e meje
agushikpoo mu
ike ememe.

Jiko gudenu kele ị bụ onye
pfuberekoto dobe
mu ndzụ.

41 Goshinu mu n-yemobu ngu
ono jiko Chipfu.

Dzotanu mu; noo kele ọo iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mu.

42 Ọo ya bụ gẹ mu amaru iphe,
mu a-sarụ yeru ndu ekweru
mu une;
kele mu kpọru obu ye
l'opfu ngu.

43 Ta anafukwa mu ire-lanụ,

- dú mu l'ónu;
 kéle mu chíru úpfu kwẹ
 l'íkpe, i kperu.
- 44 Oo iphe, ekemu ngu pfuru bẹ
 mú e-meje
 jasú lẹ tuutuutuu lẹ
 mǐmǐmǐmǐ.
- 45 Mu e-nwepọru onwomu
 tsoru aghaphe;
 kéle mu tókochawaru iphe,
 ị karú g'e meje maẹberu.
- 46 Mu a-pfuru l'iphu ndu eze
 pfua k'iphe, ị tǔru l'ekemu.
 Ọphu iphere abyadú adú mu.
- 47 Iphe, aduje mu ree bú
 eme iphe, ị sǔru g'e meje;
 noo kéle mu yeru iya obu.
- 48 Mu amachije ẹka mu labọ gẹ
 mu nata iphe, ị sǔru g'e meje,
 bú iya bú iphe ono,
 mu yeru obu ono;
 tẹme mu nọdu anọduje
 nggujungguji arí k'iphe ono,
 ị tọru ọkpa iya sù g'e tsoje
 ono.
- 49 Nyatakwa opfu, i pfuru yeru
 múbe onye-ozí ngu;
 noo kéle i mewaru;
 mu leahaa ẹnya iphe.
- 50 Iphe, aduje mu obu mẹ mu
 nọdu eje iphe-ehuka bú lẹ-a:
 L'ukwe-iphe, i kweru mu
 emeje gẹ ndzú mu búru
 k'òphúú.
- 51 Ndu eku onwophe bẹ achije
 mu ọchi kpọkirihuchaa
 akpọkirihu;
 ọlẹ o too mejedu mu gẹ mu
 haa eme iphe,
 ekemu ngu pfuru.
- 52 Gube Chipfu; ọobujeru;
 mu -nyata ikpe ngu ono,
 shirọ teke ndiche ono
 l'ọ dụ mu obu.
- 53 Ẹhu-eghu azuje mu pfuurii;
 ọ búru ndu ejo-iphe
 akpajẹ iya;
 mbú ndu ono,
 jikaru edobe ekemu
 ngu ono.
- 54 Iphe, ị tọru ọkpa iya sù g'e
 tsoje abujeru ishi ébvú mu
 l'iphe, búkpoo ọlo,

- mu zęporu l'uzo ije mu-a.
- 55 L'enyashi bę mu anyataję
ępha gube Chipfu;
l'o mee mu gę mu dobe
ekemu ngu.
- 56 Iphe, mu aghaję iphu ememe
teke bukpuo teke mu nọ
bų eme iphe,
i karų g'e meje.
- 57 Oo ngu bų okiphe nkemu
gube Chipfu.
Mu kwewaru ngu ukwe lę
mu a-nọdu eme opfu ngu.
- 58 Mu gudewaa obu mu g'ọ ha
ele ngu ęnya l'ęka.
Menaarų mu eze-iphe-oma,
bų iphe,
i kweru mu ukwe iya.
- 59 Mu lewaru ọzo mu ęnya
uswe lee ya ogologo;
bya eshiwaa iya futa bya
awata eme iphe,
i tųru l'ekemu.
- 60 Mu e-me ęgwegwa;
mu ta akpuodu upfu
eme iphe, i sųru g'e meje.
- 61 O -betachakpo ndu
ęjo-iphe kee mu ęgbu;
mu ta abyadu azoha
ekemu ngu.
- 62 Oobujeru; a -nonyaa l'echi
abali;
mu agbalihu keke ngu
ekele k'ikpe ngu ono,
pfuru oto ono.
- 63 Iphe, bukpuo ndu atsų ngu
ebvu bę mu l'ęphe
eshikota onya;
mbų ndu ono, tukoru iphe,
i karų g'e meje g'ọ ha
emekota ono.
- 64 Eliphe l'ophu bę n-yemobu
gube Chipfu jiru ke
pyimu pyimu.
Jiko zinaa mu iphe ono,
i toru okpa iya sų g'e
tsoje ono.
- 65 Jiko Chipfu; menaarų mube
onye-ozu ngu iphe-oma;
eshinu o bų iphe,
i kweru ukwe iya.
- 66 Zinaa mu mmamiphe;
yę ekpe ikpe,

dụ nhamunha;
 kele mu kwekwaru eme
 iphe, i sụru g'e meje.

67 A byaru awata mu anụ
 chipfuu;
 mu shiswehawarọ uzo;
 obenu lẹ nta-a bẹ mu
 kwewaru eme opfu
 ngu.

68 I bụ onye oma; teme i nọdu
 emejekwaphọ iphe,
 dụ ree.

Zinaa mu etso iphe,
 i tọru okpa iya sụ g'e tsoje.

69 A makwaru-a lẹ ndu eku
 onwophẹ anọduje
 adzushi ụka ekpu mu;
 obenu lẹ mu gudeepho obu
 mu g'ọ ha emekota
 iphe, i karu g'e meje.

70 Ndu ono bẹ imemini
 nemadzụ ta adujedu.

Obenu lẹ mbedua bụ eme
 iphe, ekemu ngu
 pfuru aduje mu ree.

71 Chipfuu ono, a nuru mu ono
 dukwa-a ree;
 k'ophu mu a-nwuta etso iphe,
 i tọru okpa iya.

72 Ekemu, shi ngu l'onu bẹ mu
 kakwa agube iphe eme
 l'unubuku mkpola-ododo
 waa mkpola-ochaa.

73 Oo eka ngu bẹ i gude kpua
 mu; bya emee mu;
 mu nguru anguru.

Jiko menaa ge mu maru iphe
 k'ophu mu a-nwu eme
 iphe, i sụru g'e meje.

74 Ge ndu atsụ ngu ebvu
 tekwa a eswa m'ephe
 huma mu;
 noo kele iphe,
 mu daru ngaberu bụ
 opfu nkengu.

75 Gube Chipfu; mu makwaru-a
 l'ikpe ngu pfuru oto;
 teme l'i pfu-shiru ike l'iphe,
 i pfuru nua mu chipfuu.

76 Ge n-yemobu ngu bunuru
 iphe, a-nọduje adu mube
 onye-ozu ngu obu;
 eshi ophu o bụ iphe,

i kweru mu ukwe iya.

77 Phunaaru mu obu-imemini
k'ophu mu a-nodu ndzu;
kele iphe,
aduje mu ree bu ekemu
nkengu.

78 G'e menuru iphere kpube
ndu eku onwophe;
kele ephe mesweru mu;
l'ebe o du iphe,
mu meru phe.

Obenu le mbedua
anodujeepho ari iphe,
i karu g'e meje l'oriri.

79 Ge ndu atsu ngu ebvu
byapfutajekwa mu;
mbu ndu iphe,
i turu l'ekemu doru enya.

80 Ge mu tukokwa iphe,
i toru okpa iya su g'e
tsoje tsokota; g'o to dukwa
eka uta a-du mu l'ehu;
ophu e shi nno mee
mu iphe-iphere.

81 Meji atofuakwa mu atofu eka
oggu mu g'a dzota mu;
obenu l'eka obu mu du
bu l'opfu ngu.

82 Enya anyiwa mu erwa;
eka mu ele enya teke
ii-me iphe,
i kweru ukwe iya.

Mu asuje: "Bukpohunaa teke
ole be ii-du mu obu?"

83 A makwaru-a le mu du g'akpo,
a miberu l'enwuru-oku;
mbu akpo, eeyeje me.

Obenu le mu ta azohajedu iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje.

84 ?Bu teke ole be mube
onye-ozu ngu a-taberu
nshi?

Kooru mu teke ii-bebe hua
ndu akpa mu ehuhuhu.

85 Ndu eku onwophe ebvujeru
mu nsu ge mu daba.

Ono buru iphe, i turu ekemu
su g'e te emejeshi.

86 Iphemiphe, i suru g'e meje be
pfukotaru nhamunha.

Yenuru mu eka;
kele ndiphe akpa mu ehuhuhu
l'ebe adu iphe,

mu meru phẹ.

- 87 O bũfua nwanshii;
m'ẹp̄phe ehufu mu gẹ mu
ta ɲɔduhe l'elip̄phe-a;
obenu lẹ mu ta
agwɔbeduru eme ip̄phe,
i karu g'e meje.
- 88 Eshinu i yeru mu obu;
kwachinaa ndzu mu g'ọ to
du ip̄phe, e-me iya nu;
k'op̄phu mu e-meje ip̄phe,
i gude ɔnu ngu tua l'ekemu
su g'e meje.
- 89 Op̄fu gube Chip̄fu a-ɲo jas̄u
l'ojeje.
O keru kẹ j̄inguj̄ingu
l'akpaminigwe.
- 90 Iip̄fushije ike l'ip̄phe, i pfuru;
e -shi l'ogbo sweru ɔgbo.
I meru elip̄phe dobe;
ọ kp̄oru g'abara.
- 91 Ikpe, i kperu g'ọ hakp̄oo
kp̄oerup̄ho g'abara
byasu ntanu-a;
kẹle ip̄hemip̄phe ejeru
ngu ozi.
- 92 O to bu l'ekemu ngu shīep̄ho
eshinu buru ip̄phe,
aduje mu ree;
mẹ mu alakwa l'iyi lẹ teke
ono,
mu shi eje ip̄phe-ẹhuka ono.
- 93 Mb̄u lẹ mu ta abyadu azoha
eme ip̄phe, i karu g'e meje;
kẹle ọo ya bẹ i gude
mep̄hu ndzu mu azu;
ọ buru k'ophuú.
- 94 Dzɔnaa mu; kẹle mu bu nkengu;
teme mu bya atukowa ip̄phe,
i karu g'e meje g'ọ ha
maeberu.
- 95 Ndu ẹjo-ip̄phe kwageberu
akwagebe g'ep̄phe
mebyishia mu;
ole mu a-tukoep̄ho ip̄phe,
i turu l'ekemu kwak̄obe l'ime
obu mu ar̄i iya ɔriri.
- 96 Ip̄phe, a suru l'ọ dūebe ree
bẹ mu ah̄umajeep̄ho l'ọ
duru ẹka ọ phoduru;
obenu l'ip̄phe,
i suru g'e meje dūebe ree.
- 97 Ekemu ngu bẹ mu yekwaru

- obu yegharu iya aka.
 Oo ya be mu anoduje ari l'oriri
 l'ime obu mu
 mkpurumkpuru.
- 98 Eme iphe, i suru g'e meje
 mewaru;
 mu ka ndu ohogu mu amaru
 iphe;
 kele onoduje swiru mu
 mkpurumkpuru.
- 99 Enya kakwa mu erwu ali
 e -me le ndu ezi mu iphe;
 kele mu anoduje ari k'iphe,
 i turu l'ekemu l'oriri.
- 100 Mu ka ndu bu ogerenya
 amaru iphe;
 kele mu emeje iphe,
 i karu g'e meje.
- 101 Okpa mu labo be mu
 meerupho ophu
 ooshiswetajedu uzo,
 bu ejo uzo;
 k'ophu mu e-meje opfu ngu.
- 102 Mu ta ahajekwaru ikpe,
 i kperu;
 kele oo gubedua l'onwongu
 ziru mu iphe.
- 103 Egube g'iphe, i pfuru
 atso-bekwanu mu utso!
 O kakwa mu utso;
 e -me le manu-enwu.
- 104 Urwu, mu eritaje l'eme iphe,
 i karu g'e meje be
 bu nkwananya.
- O buru iya meru g'o gude
 iphe, bukpo uzo ughoshi
 dukota mu ashi.
- 105 Opfu ngu bu oroku,
 mu egudeje huma aka mu
 a-zobe okpa;
 bya aburu iphoro,
 du l'uzo mu eshi.
- 106 Mu gudewaa obu mu pfua
 ya hoo haa;
 bya eriru angu ye iya;
 le mu a-noduopho eme iphe,
 ikpe ngu ono,
 pfuru oto ono pfuru.
- 107 Mu jenukawaru iphe-ehuka.
 Gube Chipfu;
 mephunu ndzu mu azu
 g'o buru k'ophuu,
 bu iya bu iphe,

opfu ngu pfuru.

108 Jiko Chipfu; natanu ajaja
owa-a, mu gude obu mu
aja ngu-a.

Zikwaa mu pho g'ikpe
ngu gbaru.

109 A makwaru-a le mu achijeru
ndzu mu l'eka tekenteke;
obenu le mu ta abyakwa
azoha ekemu ngu.

110 Ndu ejo-iphe gbabewaru
mu onya;
ole o too medu mu ge mu
haa eme iphe, i karu g'e meje.

111 Iphe, i toru l'ekemu bu
okiphe mu jasu le
tuutuutu le mijimiimii.

O buru iya emeje g'ehu
tso mu utso l'ime obu mu.

112 Eka mu phoberu bu l'etso
iphe, i toru okpa iya su
g'e tsoje
jasukpoephe ge mu
a-no-beru.

113 Ndu anoduje abo obu ebo
be du mu ash;,
obenu l'ekemu nkengu be
mu yekwanuru obu.

114 Oo ngu bu eka mu edomije
onwomu;
bya aburu onye mu no
l'eka iya ezeru ndzu.

Eka mu chiru upfu yee
bu l'opfu ngu.

115 Unu pakwaru mu haa;
unube ndu eme ejo-iphe;
k'ophu mu a-nodu emeje
iphe,
Chileke mu suru g'e meje.

116 Bunuru agbarike mu;
lo bu iphe, i kweru ukwe iya;
ge mu anodu ndzu.

B'ekwekwa g'iphe ono,
mu ele enya iya ono mebyia
mu iphu.

117 Gudeshinaa mu ike;
k'ophu aa-dzota mu.
Mu a-nodujeephe akwabephe,
i toru okpa su g'e tsoje
ono ubvu.

118 Ndu haru etso okpa iphe,
i toru tsoahaa iphe ozo be
ijikaje ajika ophu;

- kele ẹregede,
 ẹphe agba bụ kẹ mmanụ.
 119 Iphe, bụkpoo ndu ẹjo-iphe,
 nọ l'eliphe bẹ iikpoje
 g'ẹ kporu ntụ.
 Noo g'o gude mu yee obu l'eme
 iphe, ị tūru l'ekemu.
 120 Ogwehu mu aphukota jiiijiii
 ẹka mu atsụ ngu ebvu;
 bya atsukwapho ikpe
 ngu ebvu.
 121 Mu mewaru iphe,
 pfulu ọto bya aburu iphe,
 dụ nhamunha.
 Jiko ba pakwaru mu haaru
 ndu eme mu ewere.
 122 Jiko kwenaa onye-ozu
 ngu ukwe l'ii-nodu-a
 eleta iya ẹnya.
 Te ekwekwa ẹ ndu eku
 onwophẹ mee mu ewere.
 123 Ẹnya anyiwa mu ẹrwa ẹka
 mu ele ẹnya g'ị bya
 adzota mu;
 bụ iya bụ iphe,
 gube onye pfulerekoto
 kweru mu ukwe iya.
 124 Menaaru mube
 onye-ozu ngu iphe, dụ ree;
 eshinu i yeru mu obu.
 Zinaa mu iphe,
 ị tọru ọkpa iya sụ
 g'ẹ tsoje.
 125 Mbẹdua bụ onye-ozu ngu;
 jiko menaa g'iphe doje
 mu ẹnya;
 k'ophu iphe,
 ị tūru l'ekemu e-do
 mu ẹnya.
 126 Gube Chipfu;
 mekwaa ire nta-a;
 kele ekemu,
 ị turu bẹ e tee tsohedu.
 127 Oo l'ole mu yeru iphe,
 ị sūru g'e meje obu;
 yeghata iya ẹ mu
 yeru ọkpobe mkpola-ododo;
 128 tẹme mu kweta l'iphe,
 ị karu g'e meje bẹ
 pfulchaaru ọto;
 meru g'o gude ọzo
 ụghoshi dukota mu ashị.
 129 Iphe, ị tūru l'ekemu

dụ biribiri.

Noo g'ò gude mu òdú
etsò iya l'ò rwuberu iya.

130 Èka òp̄fú ngu bataru
bẹ̀ ìphóró etsòjeru iya;
tẹ̀mẹ̀ ọ̀ òdú emeje
gẹ̀ ndu amazidu iphe
maru iphe.

131 Mu sarù ọ̀nu wata atù
hehehe;
ẹ̀ka ẹ̀gu eme iphe,
ì sùrú g'ẹ̀ meje agù mu.

132 Ghanaaru mu iphu;
jiko meeru mu eze-iphe-oma;
g'iimejeru iphe,
bùkpoo ndu yeru ẹ̀pha
ngu obu.

133 Mena gẹ̀ mu hajẹ̀ ọ̀kpa
g'ì sùrú g'a hajẹ̀ iya.

Te kwekwa g'iphe-ẹ̀ji,
kapyabẹ̀ mu ẹ̀nya.

134 Gbafuta mu l'ẹ̀ka ndu eme
mu ewere;
k'òp̄hu mu a-òdú emeje
iphe, ì karù g'ẹ̀ meje.

135 Mena g'ip̄hu ngu gbua
nwiiinwii l'ẹ̀hu m̀bẹ̀
onye-ozì ngu.

Zinaa mu iphe, ì tọ̀rú ọ̀kpa
iya sù g'ẹ̀ tsoje.

136 Ènya-mini asọ̀ mu
gborogboro l'ẹ̀nya;
kẹ̀lẹ̀ e tee etsodu
ekemu ngu.

137 Ì bụ̀ onye p̄f̄uberekoto ḡbẹ̀
Chipfú;
tẹ̀mẹ̀ ikpe ngu p̄f̄uru nhamunha.

138 Iphe, ì t̄shiru l'ekemu dobe
p̄f̄ukotarú nhamunha;
tẹ̀mẹ̀ ẹ̀phe b̄ukotarú
ire-lanù.

139 Obu, mu yeru ngu rimiwaru
mu ishi;
kẹ̀lẹ̀ ndu ọ̀hogu mu ta
ag̀ubeduru òp̄fú ngu iphe.

140 Iphe, ì kweshiru ukwe
ememe bẹ̀ a t̄waru
nwẹ̀hu dalekọ̀ta adale.
M̀bẹ̀ onye-ozì ngu bya eyee
p̄hẹ̀ obu nt̄matu.

141 A maru-a lẹ̀ mu b̄u
iphe-mmanù;
tẹ̀mẹ̀ ọ̀p̄hu ọ̀ d̄d̄u iphe,

- a gùberu mu;
obenu lẹ mu ta zòhaduru
eme iphe, ì karù g'e meje.
- 142 Apfubekoto nkengu
a-dùwaro jeye l'òjejoje;
tẹme ekemu ngu buru
ire-lanù.
- 143 Ejo iphe-ẹhuka;
waa aphù sọ-kputeru mu;
obenu lẹ mu yelẹru-a iphe,
ì sùru g'e meje obu.
- 144 Iphe, ì tũru l'ekemu dobe
dù nhamunha jasù
lẹ tuutuutu lẹ m̀m̀m̀m̀m̀m̀i.
- Menaa gẹ mu nweru
egomunggo k'òphu mu
a-nòdu ndzù.
- 145 Mu gude obu mu g'ò ha
kua ngu oku;
zanù mu ẹnu jiko Chipfu;
k'òphu mu a-nòdu etso iphe,
ì tọru okpa iya sù g'e tsoje.
- 146 Oo ngu bẹ mu kuru oku;
dzọnaa mu;
k'òphu mu a-nòdu eme iphe,
ì tũru l'ekemu.
- 147 Mu gbẹshiru tẹme nchi
bọhu wata echi mkpu
g'e yeru mu ẹka;
ẹka ẹnya mu dù bù
l'òpfu ngu.
- 148 Ẹnya adujee mu phọ sasarsa
jasù nchi abọhu;
k'òphu mu a-tọ nwẹhu rịa
ọriri l'ukwe-iphe,
ì kweshiru.
- 149 Numanu olu mu;
k'òphu yẹ n-yemobu
ngu a-dagba.
- Mephunu ndzù mu azù
g'ò buru k'òphúú;
jiko Chipfu, bù iya bù iphe,
ì kperu l'ikpe.
- 150 Ndu anọduje achiru mu
ejo idzu nọakwa mu ntse;
obenu l'ekemu ngu nọ
phẹ ụzenya.
- 151 Gùbe Chipfu nọakwapho
ntse; tẹme iphe,
ì sùru g'e meje tukuru
bùkotaru ire-lanù.
- 152 Teke dùhakpowaro ẹnya
bẹ mu shi l'iphe,

- ị tūru l'ekemu
 nwūta l'ị tōru ọkpa iya
 dobe g'ọ nọo jasū l'ojejoje.
- 153 Lenaa ẹnya l'iphe-ẹhuka,
 mu eje; dzoo mu;
 kele mu ta zohajeduru
 ekemu ngu.
- 154 Hanaaru mu enge;
 gbafuta mu;
 Mephunu ndzu mu azu g'ọ
 buru k'ophuu, bu iya bu iphe,
 i kweru ukwe iya.
- 155 Ndzoata no ndu ejo-iphe
 uzanya;
 kele ephe te esejedu
 g'ephe e-me maru iphe,
 ị tōru ọkpa iya su g'e tsoje.
- 156 Aphu obu-imemini ke gube
 Chipfu paru aka.
 Mephunu ndzu mu azu g'ọ
 buru k'ophuu, bu iya bu iphe,
 i kperu ikpe.
- 157 Ndu achi mu le njo pakwaru
 igwerigwe;
 ole iphe ono ta akposhiduru
 mu eme iphe, ị tūru l'ekemu.
- 158 Ndu e gudedu ire phe aka
 be agbarwuje mu ephe
 me mu huma phe;
 kele ephe te emejedu iphe,
 opfu ngu pfuru.
- 159 Humawaro ge mu
 yeberu obu l'eme iphe,
 ị karu g'e meje.
 Gudenu kele i yeru mu obu
 kwachia ndzu mu
 jiko Chipfu.
- 160 Opfu ngu l'ophu bukota
 okpobe opfu;
 teme ikpe, pfuru oto ono,
 iikpeje ono bukotaru iphe,
 a-no jasū l'ojejoje.
- 161 Ndu-ishi anoduje akpa
 mu ehul'ebe adu iphe,
 mu meru phe;
 obenu l'iphe, mu aphujeru
 kpaakpaakpaa
 kpoloko bu opfu ngu.
- 162 Ukwe-iphe, i kweru mu
 emeje g'ehu tsoo mu utso;
 g'onye kwataru iphe,
 ha shii l'okwata.

- 163 Ughoshi dụ mu ashị;
tẹme mu nọdu anọduje
akpo-yiru iya ukuvu;
obenu ị mu yekwanuru
ekemu ngu obu.
- 164 Ugbo ẹsaa ị mbọku bẹ mu
etuje ngu ẹpha k'ikpe ono,
iikpeje nhamunha ono.
- 165 Ndu yeru ẹnya l'ekemu ngu
bẹ ẹhu dukpoo guu
dushia ya ike;
opfu o dudu iphe,
byaru aburu opfu dụ phe
l'okpa.
- 166 Mu nọ kwaberu gube Chipfu
g'i bya adzota mu;
tẹme mu nọdu emeepho
iphe, ị suru g'e meje.
- 167 Mu emeje iphe, ị turu l'ekemu;
kele mu yeru iya obu
shingushingu.
- 168 Mu anọduje eme iphe,
ị karu g'e meje bya
emekwapho iphe,
ị turu l'ekemu;
kele iphemiphe,
mu eme bẹ ị makotaru.
- 169 Ge mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchi jiko Chipfu.
Mena g'iphe doje mu ẹnya,
bu iya bu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 170 Jiko g'arworwo, mu arwo
rwunaa ẹka ị nọ.
Nafutanu mu, bu iya bu iphe,
ị kweru ukwe iya.
- 171 G'ogbogboromonu mu
bunuru etu ngu ẹpha
eji iya pyimu;
kele ị ziru mu iphe,
ị toru okpa iya su g'e tsoje.
- 172 Mu e-gude onu mu gua opfu
nkengu l'ebvu; kele iphemiphe,
ị suru g'e meje pfuru
nhamunha.
- 173 Jiko machinaa ẹka ngu
kwagebe g'i yeru mu ẹka;
kele iphe, mu hataru bu
eme iphe, ị karu g'e meje.
- 174 Iphe, agu mu nu bu g'i dzota
mu jiko Chipfu.
Ekemu ngu aduje mu ree ememe.
- 175 Hanaa mu ge mu nọdu ndzu

tuje ngu epha.
 Jiko g'íkpe, iikpeje
 gudeshinaa ndzú mu.
 176 Mu kpaphuhuwaru g'atúru,
 tuphahúru etuphahú.
 Jiko chónaa múbè
 onye-ozí ngu;
 kéle mu ta zòhajeru
 iphe, ì sùru g'e meje.

120

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
 eje Jierúsalemú*

- ¹ Mu rakuru Chipfu teke mu
 eje iphe-ehuka;
 o numa ólu mu.
² Dzótanu mu jiko Chipfu
 l'ẹka ndu ntuphu-ire;
 mę l'ẹka ndu ẹregede.
³ Unubę ndu ẹregede;
 ?bú gunu bę unu arị
 l'oo-me unu?
 Mbú ?bukpoo gunu bę unu
 arị l'oo iphe,
 oo-gude byapfuta unu?
⁴ Oo-zi ndu ojogu;
 ẹphe egude apfú,
 tųpyiru zinguzingu bya
 ahụa unu ahùhù.
 Ẹphe emee unu; unu adabyiru
 l'ẹka ono ata pfupfupfu
 g'icheku oku.
⁵ Nshio múbè onye jeru
 ahata alì Męsheku buru;
 mbú múbè onye bu
 l'uló-ẹkwa ndu Keda.
⁶ Mu lę ndu nchị-adu-doo
 dụ ashị shiwaa ụzenya
 butaru;
⁷ obenu lę mbedua,
 bú onye anọduje eme gę
 nchị dụ doo-a abujeru;
 mu -nọdu epfuru phez
 opfu belebele;
 ẹphe akpaa vùlavula
 g'ẹphe bya etsoo
 mu ogu.

121

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
 eje Jierúsalemú*

- ¹ Mu paliru ẹnya lee l'eli úbvú

- úbvú ono sù:
 “?Bù awe bẹ n-yemẹka mu
 eshije?”
- 2 N-yemẹka mu eshije l'ẹka
 Chipfu;
 onye meru igwe mee
 mgboko.
- 3 Onye ono, eche ngu nche
 ono bẹ mgbẹnya ta abyadù
 ezinwuta ẹnya;
 tẹme ọphù ọ kwedu g'ọkpa
 chiswafù ngu.
- 4 Mbù lẹ-a; onye ono,
 eche ndu Ízurelù nche ono
 bẹ mgbẹnya ta abyadù
 ezinwuta ẹnya;
 ọphù ọ bụro k'ẹje iya
 ekuru ekuru.
- 5 Ọo Chipfu eche ngu nche;
 bya aburu iya bụ mkpu,
 a turu doberu ngu;
 tẹme ọ bụro iya anọduje ngu
 l'ẹkutara egbobuta ngu.
- 6 Anwu, echi l'eswe ta adudu
 iphe, oo-me ngu;
 ọphù ọ bụro k'ọnwa,
 echi l'ẹnyashi.
- 7 Ọo Chipfu ephufuje ngu
 l'ẹka ẹjo-iphe nọkota.
 Ọo yẹbedua anọduje eche
 ndzù ngu nche.
- 8 Ọo Chipfu l'eduje ngu ije
 l'ẹjeje mẹ l'alwalwa;
 shita nta-a jasù l'ojeje.

122

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
 ẹje Jierúsalemú; onye
 deru iya nù bụ Dévidi*

- 1 Ẹhu tsọru mu uto teke ẹphe
 sùru mu:
 “G'anyi je l'eze-ulo Chipfu!”
- 2 Anyi zọbeakwaru ọkpa
 l'ọnu-abata gube Jierúsalemú.
- 3 Jierúsalemú bụ eze mkpukpu,
 a kpuru; ọ nọkobe l'ẹka lanù
 ama ntumatu.
- 4 Ọo ẹka ono bẹ bụ ẹka
 ọkpa-ipfu anọduje awù ala;
 mbù ọkpa-ipfu kẹ Chipfu;
 awù ẹje etu Chipfu ẹpha;
 bụ iya bụ iphe,

- ì t̄uru l'ekemu doberu
ndu Ízurelu.
- ⁵ Ọo l'ẹka ono bẹ aba-eze,
a nọ ekpe ikpe nọ;
mbụ aba-eze,
shi l'ulo Dévidi.
- ⁶ P̄furu n̄ Chileke ẹ nchì
dú doo ẹ Jierúsalemú:
“G'iphemiphe, b̄kwaru ndu
yeru ngu obu k'oma k'oma.
- ⁷ Ґẹ nchì d̄ukwa ndu igbulọ
ngu nọ-pheru
ngburugburu doo.
G'ẹhu-guu b̄kwaru ẹ ndu
bu l'ime ọlo-mgbobuta
ngu.”
- ⁸ Mu gude iswi ẹhu unwune mu;
yẹ ọnyà mu p̄ẹ asụ:
“Ґẹ nchì d̄ukwa doo l'ime
gube Jierúsalemú!”
- ⁹ Mu gude iswi ẹhu eze-ọlo
Chipfu, b̄ Chileke anyi
achọ g'iphemiphe b̄kotaru
k'oma k'oma ẹ
Jierúsalemú.

123

Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu eje Jierúsalemú

- ¹ Mu paliru ẹnya mu lee l'ẹka ì nọ;
mbụ l'ẹka ì nọ gube onye ono,
sugaru l'aba-eze ngu
l'imigwe ono.
- ² Ọo ẹgube ono nwoke,
b̄ ohu anọduje ele nnaj̄iuphu
iya ẹnya l'ẹka-a;
bya ab̄uru ẹgube ono nwanyì,
b̄ ohu anọduje ele nwanyì,
nwe iya n̄ ẹnya l'ẹka-a;
b̄kwapho g'anyibedua
a-nọdu ele Chipfu,
b̄ Chileke anyi ẹnya l'ẹka
gbiriri jasụ teke ọo-phuru
anyi obu-imemini.
- ³ Meerurọ anyi eze-iphe-oma
jiko Chipfu.
Jiko meerurọ anyi eze-iphe-oma;
l'ike bv̄waru anyi anuma
ẹka ndu ọzo epfu l'o to
nwedu iphe, anyi b̄.
- ⁴ Mbụ ike bv̄waru anyi
anuma ọchi,

ndu eku onwophe achí anyi;
waa anuma eka ndu etu
onwophe epha epfu
l'o to nwedú iphe,
anyi bú.

124

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemu; onye
deru iya nọ bú Dévidi*

¹ Ọ tọ bú ẹ Chipfu nọ-kube
anyi ...

Ngwa; g'unube ndu Ízurelu
tuko pfua sụ:

² Ọ tọ bú ẹ Chipfu nọ-kube
anyi;

teke ndiphe tsoru anyi ọgu;

³ mbụ teke ono, ẹhu-eghu
pẹ shi nwuhu phuruphuru
g'ọku l'ẹhu anyi ono;

m'ẹphe elwekwaa anyi ẹ ndzụ;

⁴ mbụ-a; ẹphe gege erikwa
anyi túbukungu g'utso;
bụru ọchioku mini sọta
anyi tųgbua;

⁵ bụru ukporo-mini
kpota anyi;
anyi eje abụru ọla-l'iswi.

⁶ G'ajaja bụru ẹ Chipfu,
bụ onye ono, te ekwedú
g'ẹphe gude eze
takashia anyi atakashị ono.

⁷ Anahụ, anyi nahuru pẹ
dụwaa g'enu, nahuru
onye agba ọnyà-enu.

Ọnyá ọbu bę a gbajishiru;
anyi shi nno nahụ
gbala.

⁸ N-yemęka anyi eshije
l'eka Chipfu;
onye meru igwe mee
mgboko.

125

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemu*

¹ Ndu dakoberu Chipfu dụ
g'úbvú Zayọnu, e tee
nwubatadu enwubata;
bya aburu úbvú,
a-nọwaro jasụ l'ojejeje.

- ² Oo g'úbvú nọ-pheru
 Jierúsalemu
 mgburugburu-a;
 bú gẹ Chipfu a-nọ-pheje
 ndibe iya mgburugburu
 shita nta-a jasụ ẹ
 tuutuutuu ẹ m̄jimiimii.
- ³ Ndu ejo-iphe taa bukwaru
 ishi ndu p̄fuberekoto;
 ọdumeka bẹ ndu ono
 p̄fuberekotó ono
 e-yekwa ẹka l'eme
 ejo-iphe.
- ⁴ Jiko Chipfu; menaarụ ndu
 oma ree;
 mbụ ndu obu phẹ
 guru ìphóró.
- ⁵ Ole iphe, bukpo ndu
 eshi ụzo,
 ap̄fuduru nhamunha
 bẹ Chipfu a-tuko ephe
 ẹ ndu eme ejo-iphe
 l'ali-a wofukọta.
 G'ehu-guu bukwaru kẹ
 ndu Ízurelu.

126

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
 eje Jierúsalemu*

- ¹ Teke Chipfu duphutaru ndu
 ono, a kpuru ẹ ndzụ
 ono azụ ẹ Zayonu bẹ ọ
 du anyi g'ọ bú ẹ nrwọ
 bẹ anyi arwọ iya.
- ² Onu-ochi kojachaa anyi
 asha ekoja.
 Ire pfuru anyi ọto l'agu
 ebvu ẹhu-utso.
 Ndu ohozo wata epfu sụ:
 "Chipfu meakwaru phẹ iphe,
 parụ ẹka."
- ³ Chipfu meakwaru anyi iphe,
 parụ ẹka.
 O buru iya meru g'o gude
 ẹhu nọdu atsọ anyi
 ntumatu.
- ⁴ Jiko Chipfu; duphunu anyi
 azụ l'onodu anyi ono;
 ẹgube ono, i meru;
 nggele sọhaa gborogboro
 l'echięgu ndohali ono;
- ⁵ k'ophu ndu gude

enya-mini kua iphe l'alì
 e-gude ebvu ehu-utso
 kpata iya akpata;
⁶ mbu l'onye ono,
 gude enya-mini aku
 iphe l'alì be a-guru ebvu
 ehu-utso lwa;
 vuru wopfula-wopfula iphe,
 o metaru l'opfu iya.

127

*Ebvu, aaguje me a -nodu
 eje Jierusalemu; onye deru
 iya nu bu Solomonu*

- ¹ O -budu le Chipfu kpuru ulo
 l'onwiya be ndu akpu iya
 nu akpukwa ke mmanu.
- O -budu le Chipfu cheru
 mkpukpu nche l'onwiya
 be ndu nche pfukwaru
 nche ke mmanu.
- ² O tukoru buru ke mmanu
 be iitehuje le nchi-abohu;
 laa l'ulo l'echi abali;
 eka iise akanya nri, ii-ri;
 kele ndu Chipfu yeru
 obu azejekwaduro le
 mgbenya;
 l'o wotawaru phe iphe,
 ephe e-ri.
- ³ Unwegirima bu okiphe,
 shi l'eka Chipfu.
 Atsu ime buru obunggo,
 shi l'eka Chipfu.
- ⁴ Unwegirima, a nwuru
 l'okorobya be du g'apfu,
 no l'eka onye oogu.
- ⁵ Ehu-utso be a goru nu onye
 chi iya chi-jia ekpa iya.
 Iphere ta abyadu eme iya
 m'ephe le ndu ohogu iya
 nodu aba mba
 l'onu-abata mkpukpu.

128

Ebvu, aaguje me a -nodu eje Jierusalemu

- ¹ Ehu-utso be a goru nu iphe,
 bukpuo ndu atsu Chipfu ebvu;
 mbu ndu bu uzo iya be
 ephe etso.
- ² Onye ono a-nodu ndzu

ria iphe, o setarú l'akanya;
tème ẹhu-utso waa k'oma
a-buru nkiya.

³ Nyeé ngu a-nọdu l'ibe
ngu dọepfo ẹẹ vayinu,
amishi amimi ike;
tème unwu ngu adu
g'ẹkali-oishi olivu
nọ-pee teburu ngu
mgburugburu.

⁴ Noo g'onye a ọọru ọnu-oma
nu a-du bu ono;
mbu onye atsu
Chipfu ebvu.

⁵ Ọẹ Chipfu shikwa ẹ
Zayonu ọọru ọnu-oma
nu ngu.

Tème l'i nọdukwapfo
huma g'uba Jierúsalemú
a-du-be shii jasu
g'ii-nọ-beru l'eliphe-a.

⁶ Ii-nọdukwapfo ndzú
huma unwu
nwanwanwananwa
ngu.

G'ẹhu-guu bukwaru
kẹ ndu Ízurelu.

129

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
ẹje Jierúsalemú*

¹ Ẹphe mewaru mu ewere
megharu mu iya ẹka
e -shi teke mu bu nwata ...

Ngwa; g'unube ndu Ízurelu
tuko pfua su:

² Ẹphe mewaru mu ewere
megharu mu iya ẹka
e -shi teke mu bu nwata;
obenu l'ẹphe te
emekpeduru mu.

³ Ẹphe gudewaa ẹchachi
chia mu kpachacha.

Ọnyá, ẹphe chibashiru
mu l'okpurukpu
dabyichaerupho du
g'ẹka a waru ọswawara.

⁴ Obenu ẹ Chipfu bu onye
pfuberekoto.

Ọ gbeshiru bya atọo mu
l'ẹgbu, ndu ẹjọ-iphe shi
kee mu;

- mu nweru onwomu.
 5 G'iphe, bukpoò ndu Zayonu
 du ashì bukwaru ndu
 e-gude iphere laphu azu.
 6 G'ephe dukwa g'eswa,
 furu l'eli eswulo, abujeru:
 O -bya asuru evuvu;
 anwu ewowaru iya chigbua.
 7 Eswa ono ahatabeje nwanshii
 k'ophu bu l'onye jeru iya
 egbuta abujeru;
 o -gbua nta gbua imo;
 o too gbutadu eswa,
 jiru iya obochi-eka;
 ophu o buro k'asuru
 upfu eswa.
 8 G'iphe, bukpoò ndu
 aghata aghata ghajekwa
 phe iswi ekele.
 G'o to dukwa onye a-su
 phe g'onu-oma ke
 Chipfu buru nkephe;
 ozoo l'ephe gude
 epha Chipfu agoru
 phe onu-oma.

130

*Ebvú, aaguje me a -nòdu
 eje Jierúsalemu*

- 1 Mu nò l'echi ogbumini
 k'iphe-ehuka araku
 gube Chipfu;
 2 Jiko Nnajiuphu; numanu olu
 mu.
 Ngabenuru mu nchi le mkpu,
 mu echi g'i meeru mu
 eze-iphe-oma.
 3 Ome gube Chipfu edobeje
 iphe-aji, onyemone eme;
 ?bu onye gege adu ike
 pfuru l'ataphu gube
 Nnajiuphu?
 4 Obenu le gubedua aguje nvu.
 O buru iphe ono meru g'o
 gude a nòdu atsù
 ngu ebvu.
 5 Mu nò kwaberu Chipfu;
 teme obu mu nòdu
 elekwapho enya iya.
 O buru l'opfu iya be mu
 daru ngaberu.
 6 Obu mu nò ele enya

Nnajiuphu leghata
 g'onye-nche anọduje
 ele ge nchi bọhu-kebe;
 mbụ l'obu mu ka ele
 ọnya Chipfu eme le ge
 ndu nche anọduje
 eleberu ọnya nchi-abọhu.

⁷ Jiko Ízurelu; g'anya unu
 duro l'ẹka Chipfu nọ;
 kele Chipfu bu onye
 eyeje obu yegharu iya ẹka;
 teme o nọdu agbafutaje
 nemadzu l'iphe-ẹji iya g'ọ ha.

⁸ O buru yebedua l'onwiya
 a-gbafutakota ndu Ízurelu
 l'iphe-ẹji, ẹphe meshiru.

131

*Ebvu, aaguje me a -nọdu
 eje Jierúsalem; onye
 deru iya nu bu Dévidi*

¹ Mu te egudedu obu mu eku
 onwomu; jiko Chipfu;
 ọphu mu aradu ọnya k'etsetse.

Mu ta ayojedu ọshi l'iphe,
 paru ẹka;
 ọphu mu ejejedu ekobe ẹka
 l'iphe, mu asudu.

² Iphe, mu mechiaru bu le
 mu toru nwehu woru
 obu mu dobekpoephe
 nwadoo.

Oo ge nwata, a mifuru onu
 l'era anọduje nwapyaa
 le mgboru ne iya;
 bukpoephe g'obu mu
 no l'ime mu.

³ Jiko unube ndu Ízurelu;
 g'anya unu dunu l'ẹka
 Chipfu nọ;
 shita nta-a jasụ le
 tuutuutu le mimiimii.

132

*Ebvu, aaguje me a -nọdu
 eje Jierúsalem*

¹ Gube Chipfu; nyatanu Dévidi
 yee iphe-ẹhuka, o no jegbabe.

² O guru enwa; ria nte l'iphu
 Chipfu; mbu ria angu
 l'iphu Okalibe ke Jiékopu

sü:

3 “Mu te eyedu ishi l'ulo mu;
ophu mu abyadu abahu
eka mu azeje aze.

4 Mu ta abyadu ekwe ge
mgbenya shisweta mu
enya;
mbu le mu ta abyadu
ekwe ge mgbenya mia
mu eka l'enya;

5 jasü mu ahuma eka mu
a-chotaru Chipfu g'o buru;
mbu eka Okalibe ke
Jieköpu e-buru.”

6 Anyi numaru l'o no le Ifurata.
Anyi tugbua je ahuma
iya l'oma egu
Kiryatu-Jiarimu.

7 Unu g'anyi jenu l'ulo-ekwa
Chileke.

Unu g'anyi jenu apfukube
iya baaru iya eja.

8 Gbalihunu jiko Chipfu;
bya l'okpoku ngu;
gu l'okpoko ogbandzu
ngu ono, egoshi ike
ngu ono.

9 Ge ndu-uke ngu yenea
apfubekoto g'uwe.

Ndu duru ngu nsö agua
ebvu ehü-utso.

10 Gudenu iswi ehü Dévidi,
bu onye-ozu ngu nyata
onye ono, i wuru
manu l'ishi gude mee ya;
o buru eze ono.

11 Chipfu riburu Dévidi angu;
mbu angu, keru jingujingu,
o to byadu emebyi
emebyi.

O suru iya: “Oo onye lanu
le ndu bu oshilokpa
ngu be mu e-me g'o nodu
l'aba-eze ngu.

12 O -buru l'unwu ngu doberu
ogbandzu mu l'ephe;
bya eme iphe,
mu turu l'ekemu;
oo ya bu; unwu phe
anowaro l'aba-eze ngu
jasu l'ojejoje.”

13 Chipfu gudewaa eka iya
hota Zayonu;

- kẹ́lẹ̀ ẹ̀ka ono dù iya ree
 k'ẹburu; noo kẹ́lẹ̀ ọ̀ sùru:
 14 “Ọ̀o ẹ̀ka-a bẹ̀ mu e-me ọ̀kpoku
 mu jasù lẹ̀ tuutuutu
 lẹ̀ m̀jimiimii;
 tẹ̀mẹ̀ ọ̀ buru ẹ̀ka-a bẹ̀
 mu e-dobe aba-eze mu sùgaru;
 noo kẹ́lẹ̀ ọ̀o g'ọ̀ dù mu
 ree b̀y ọ̀no.
 15 Mu a-g̀ọ̀ru ọ̀nu-oma ǹy iya
 g'ọ̀ nweru iphe nweru
 k'etsutsu iya.
 Ndibe iya ndu ọ̀phu daru
 ọ̀kpa bẹ̀ mu a-nọ̀du
 az̀y-ji ẹ̀pho.
 16 Ndu uke Chileke nkiya bẹ̀
 mu adzọta ọ̀kpobe adzọta;
 mb̀y lẹ̀ ndu dùru Chipfu
 nsọ a-nọ̀duepho ag̀y
 ebvu ẹ̀hu-utso.
 17 Ọ̀ buru ẹ̀ka ono bẹ̀ mu
 a-gbẹ̀ mee g'onye ike dù
 shi l'ọ̀nu-ulo Dévidi f̀ta;
 tẹ̀mẹ̀ mu anwùru ọ̀ku
 ye l'orọku onye mu
 wùru maǹy l'ishi gude
 mee ya; ọ̀ buru eze.
 18 Mu e-me g'iphere dù
 ndu ohogu iya ọ̀kpobe
 ad̀ydu;
 obenu lẹ̀ yẹ̀bedua bẹ̀
 mu e-kpube okpu-eze,
 a-nọ̀du eke paapaapa.”

133

*Ebvú, aag̀yẹ̀ mẹ̀ a -nọ̀du
 ẹ̀yẹ̀ Jierúsalemú; onye
 deru iya ǹy b̀y Dévidi*

- 1 Lewarọ̀ g'ọ̀ dù-be ree bya ad̀y
 ùb̀vù l'ẹ̀nya;
 kẹ̀ g'unwunna bukọ̀be
 t̀ygbà buru naǹy.
 2 Ọ̀ dùẹ̀pho g'ọ̀kpobe maǹy,
 eshi mkpọ̀, a wùru
 Eronu l'ishi;
 o shi iya l'ishi sọfuta iya
 l'ẹ̀jí-agba;
 gbaa ya gorogoro sọfuta
 l'igburọ̀nu uwe iya.
 3 Ọ̀ dùkwapho g'ẹ̀ka iji,
 shi l'ùb̀vù Hamọ̀nu
 akwa l'eli ùb̀vù Zayọ̀nu.
 Ọ̀o l'echilabọ̀ ndu dù nno

bẹ Chipfu agojeru onu-oma
nkiya nù;
mbù onu-oma ophu bụ
ndzù ojeje.

134

*Ebvú, aaguje mę a -nođu
eje Jierúsalemú*

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
ndu-ozí Chipfu g'unu ha;
unubẹ ndu anọduje
ejeru Chipfu ozi l'ulo
nkiya l'enyashi.
- ² Unu palia ẹka unu imeli l'ulo,
dù nsọ kẹ Chipfu;
kele iya ekele!
- ³ Gẹ Chipfu, bụ onye meru
igwe mee mgboko gbẹ
lẹ Zayonu gọru onu-oma
nù ngu.

135

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu tua Chipfu ẹpha.
Unu tua ya ẹpha; unubẹ ndu
ejeru Chipfu ozi;
² mbù unubẹ ndu eje ozi
l'eze-ulo Chipfu;
mẹ l'oma-unuphu Chileke
anyi.
- ³ Unu tua Chipfu ẹpha kẹle
Chipfu dù ree.
Unu gua ebvú gude tua ya
ẹpha; kẹle ọo iphe,
gbaru nù bụ ono;
⁴ kẹle Chipfu hotawaru
Jiékpọ g'ọ bụru nkiya;
mbù l'ọ hatawaru
Ízurelu g'ọ bụru ndu o nwe
enwenwe gedegede kpọ.
- ⁵ O doru mu ẹnya lẹ Chipfu
parụ ẹka;
mbù lẹ Nnajiuphu anyi
tukurọ agwa l'ophu
kakọta shii.
- ⁶ Ọo iphe, dù Chipfu ree bẹ
oomeje l'imigwe mę
l'eliphe l'ophu.
Ọ bukwarupho iphe,
dù iya ree bẹ oomeje
l'ime eze-enyimu mę
l'ime ogbumini,

dụ iya nụ.

- ⁷ Igwe -nọdu erwu
erwurwu bẹ oomeje
g'o shi l'ẹka igwe
beru alị beru wata
erwurwu.
- Ọ nọdu emeje g'egbigwe
daa m'ọ nọdu edze mini;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
phẹphẹre shi lẹ
mkpuru ẹka ọ tų-chiru
iya wata ezizi.
- ⁸ Iphe, bukpoọ okpara,
nọ lẹ Ijiputu bẹ o
chigbushiru;
mbụ iphe, bụ okpara
lẹ nemadzụ yẹle
iphe-edobe.
- ⁹ Iphe-ohumalenya iya;
waa iphe, dụ biribiri
bẹ o mekotaru unube
ndu Ijiputu.
- Ono bụru iphe, o gude
hụa Fero yẹe
ndu-ozị iya ahụhụ.
- ¹⁰ Ohamoha,
dụ igwerigwe bẹ o
chitsushiru;
bya egbushikwaphọ ndu
eze, okpehu dụ.
- ¹¹ O gburu Sihonu,
bụ eze ndu Amọru;
bya egbua Ogu,
bụ eze ndu Beshanu;
bya egbushikwaphọ eze
ndu Kėnanu g'ẹphe
hakọta.
- ¹² O woru alị phẹ washıaru
ndu nkiya, bụ ızurelu;
g'ọ bụru okiphe phẹ.
- ¹³ Epha gube Chipfu anoje
ojejoje.
- Ophu a byadu azọha ngu
azọha;
e -shi l'ogbo sweru ogbo;
- ¹⁴ kele Chipfu a-harụ ndibe
iya enge;
shi nno dụa ndu ejeru iya
ozı obu.
- ¹⁵ Agwa ndu ohozo bụgbaa
mkpọla-ododo yẹe
mkpọla-ọchaa,
bụ iphe, nemadzụ gude

ẹka mee.

16 Ẹphe nweru ọnu;
ọphu ẹphe ẹpfudu opfu.

Ẹphe nweru ẹnya;
ọphu ẹphe aphiudu
iya ọzo.

17 Ẹphe nweru nchi;
ọphu ẹphe anudu iya iphe;
tẹme ọphu ọ dudu unme ndzu,
nọ phẹ l'ime.

18 Ndu agwo phẹ nu a-duẹpho
g'ẹphe du;
mekpoo ndu dakoberu
phẹ nu.

19 Unubẹ ndibe Ịzuru;
unu tua Chipfu ẹpha.

Unubẹ ndibe Erọnu;
unu tua Chipfu ẹpha.

20 Unubẹ ndibe Livayi;
unu tua Chipfu ẹpha.

Unubẹ ndu atsọ Chipfu ebvu;
unu tua Chipfu ẹpha.

21 G'a gbekwa lẹ Zayonu
tua Chipfu ẹpha;
mbu onye ono,
bu lẹ Jierusalemu ono.

Unu jaa Chipfu ajaja.

136

1 Unu kele Chipfu ekele;
kele ọ bu onye oma.
N-yemobu iya anoje jasọ
l'ojejoje.

2 Unu kele Chipfu ọphu kakọta
agwa l'ọphu shii.
N-yemobu iya anoje jasọ
l'ojejoje.

3 Unu kele Nnajiuphu ndu bu
nnajiuphu l'ọphu.
N-yemobu iya anoje jasọ
l'ojejoje.

4 Kele onye bu yẹbedua
kpoloko emeje
iphe-ohumalenya,
paru ẹka.
N-yemobu iya anoje jasọ
l'ojejoje.

5 Onye bu mmamiphe iya bẹ o
gude mee eligwe.
N-yemobu iya anoje jasọ
l'ojejoje.

6 Mbu onye woru mgboko-a

- l'ophu phushi l'eli mini.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 7 O bụru iya meshiru eze
iphe-a, emeje g'iphóró dú-a,
dụgbaa biribiri-a.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 8 O meru ẹnyanwu g'o chije
l'eswe.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 9 O mee onwa; waa kpokpode
g'ephe chije l'enyashi.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 10 Unu kele onye chigbushiru
ndu shi bụru okpara
lẹ Ijiputu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 11 Onye dufutaru unwu
Ízurẹlu l'echilabọ phẹ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 12 O bụru l'ike okpu iya bẹ o
gude dufuta phẹ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 13 Unu kele onye bụ iya
kekaharu Eze-enyimu
Uswe-uswe ẹbo.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 14 Onye duru ndu Ízurẹlu
ghabua ya ẹbo.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 15 O kpota Fero yee ndu ojogu
iya l'ophu kporu ye lẹ
Eze-enyimu
Uswe-uswe ono.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 16 Unu kele onye bụ iya
duru ndibe iya ije
l'echiegu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 17 Onye chigbushiru ndu
eze, okpehu dụgbaa.
N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejeje.

18 Onye gbushikwarupho
ndu eze, a maru epha phe.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

19 O gburu Sihonu,
bụ eze ndu Amoru.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

20 O bya egbua Ogu,
bụ eze ndu Beshanu.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

21 O woru ali phe nụ onye
ozo g'ọ bụru okiphe iya.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

22 Oo onye-ozu iya, bụ Ízurelu
bẹ ọ nuru iya.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

23 Oo ya nyataru anyibe ndu
adudu iphe, anyi bụ.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

24 O bya anafuta anyi l'eka
ndu achị anyi lẹ njọ.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

25 O bya abukwaru iya pho
azukota iphemiphe,
no ndzu.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

26 Unu kele Chileke
k'imigwe ekele.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

137

1 Anyi rwuru l'aguga enyimu
Babilonu.

Anyi noshia anọ kwaa
ekwa;
eka anyi nyataru Zayonu.

2 Anyi woru une anyi kobe
l'ekali-oshi wilo l'eka ono;

3 kele anyi rwuru eka ono;
ndu kpuru anyi lẹ ndzu
sụ g'anyi gutaru phe
ebvu.

Ndu ono, eme anyi omeliwe
ono sụ g'anyi metaru

phẹ ẹmereme.

Ẹphe sùru anyi: “Unu chọnaa
ebvu ndu Zayọnu
nanu ọaru anyi!”

⁴ Ọle ?dẹnu g’anyi e-shi pata
ebvu, e gude ekutse
Chipfu je aguhaha l’alì
ndu ọhozo?

⁵ Ọ -buru lẹ mu zoharu
gube Jierúsalemú;
g’ẹka-utara mu zohakwa
iphe, ọ maru ememe.

⁶ G’ire nyakukwaru mu l’akpo;
m’ọ buru lẹ mu ta
anyataduru ngu;
mbu m’ọ bukpodaa gube
Jierúsalemú bẹ mu meru
mkpukpu, emeje g’ẹhu
kachaa mu atso utso.

⁷ Gube Chipfu; nyatakwa iphe,
ndu Edomu meru mboku,
Jierúsalemú daru!

Ẹphe tukurú tushia uzu sù:
“Unu tsukposhia ya.

Unu tsukposhia ya tsurwua
ẹka a turu ọkpa iya.”

⁸ Gube nwada Babilonu;
iphe, swiru ngu nu bukwa
ọla-l’iswi.

Ẹhu-utso bẹ a goru nu onye
a-pfu ngu ugwo iphe,
i meru anyi-a;

⁹ mbu onye a-nata ngu unwu,
i nwuru k’òphúú kua
pyaapyaalẹ mkpuma.

138

Ebvú, Dévidi deru

¹ Gube Chipfu; mu e-gude obu
mu g’ọ ha jaa ngu ajaja.
Mu a-ọdu l’iphu agwa ọua
ebvu gude tua ngu ẹpha.

² Mu a-gha iphu l’uzo
eze-ulo ngu, du nsọ baaru
ngu ẹja.

Mu e-tu ngu ẹpha kele i bu
onye n-yemobu;
bya aburu onye apfushije
ike l’iphe, i pfuru;
kele i meru ẹpha ngu yẹ
opfu ngu;
ẹphe kakota iphemiphe l’eli.

- 3 Mu rakuru ngu; ì za mu ẹnu.
I meru ọkpehu nù mu;
bya emee mu; mu nyaaha òndù.
- 4 Iphe, bukpo eze
unwu-eliphe l'ophu a-ja ngu
ajaja gùbe Chipfu;
m'ẹphe nùma opfu,
shì ngu l'ònu.
- 5 Ẹphe e-gude ọzo kẹ Chipfu
ono gùa l'ebvu;
kele o-gbu-nwìnwii kẹ
Chipfu parù ẹka.
- 6 A makwarù-a lẹ Chipfu nọ
l'ephekerephe;
obenu l'ẹnya iya adujeele-a
l'ẹka ndu lwazeru nù nọ;
mbù lẹ ndu eku onwophẹ
bẹ ọogbeje ọzenya maru.
- 7 Ọ tọ dudu m'obeta
mu je aghajaa echilabọ
iphe-ẹhuka;
l'ì kpuchiẹle mu-a;
ọ tọ dudu iphe, eme mu nù.
Ìmachije ẹka nwuphu ndu
gude ẹhu-eghu achì mu lẹ
njọ azù.
- Ọ buru ẹkutara ngu ono bẹ
iigudeje dzọo mu.
- 8 Iphe, bukpo iphe,
Chipfu kweru ukwe lẹ ya
e-me bẹ oo-mekotaru mu.
Gùbe Chipfu; n-yemobu
ngu anọje jasù l'ojejoje.
Jiko be buhakwa ozi ono,
i gude l'ẹka eje ono.

139

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nù onye-ishi ebvu*

- 1 Gùbe Chipfu; ì vọchawaru
mu obu.
Nta-a bẹ ì mawaru gẹ mu gbaru.
- 2 Ì maru teke mu nọ anọo;
maru teke mu gbẹshiru
agbẹshi.
Ìnoduje ọzenya maru iphe,
mu arì l'obu mu.
- 3 Ìmajeru teke mu agbẹshi eje
iphe;
waa teke mu zẹ azẹe.
Iphe, bọ ọzo mu l'ophu
dokotaru ngu ẹnya.

4 Ọobujeru; opfu -bya eshi mu
l'onu futa;
l'i makotawaru iphe,
mu abya epfufu gube Chipfu.

5 I no-pheru mu mgburugburu
iphu l'azu.

I wowaru eka ngu byabe mu
l'ishi.

6 Amama ono, i maru mu egube
ono dukwa mu oke biribiri;
bya apaa mu ephekerephe
k'ophu uche mu te erwudu iya.

7 ?Bu awe be mu a-nodu,
bu eka Unme nkengu anodu?

?Bu awe be mu a-gbaru laa,
bu eka i ti humaduru mu?

8 Mu -pheru lashia l'imigwe
be i nowaa l'eka ono.

Teke mu jeru je agbaa
iphe-azee l'ali-maa zee
be i nokwa iya pho.

9 Mu -chita nku nchi-abohu
kpube onwomu;
gude iya phee pherwua
eka enyimu so-beru gburu;
10 mbukponu l'eka ono be
ji-nodueleka-a edu mu;
teme ekutara ngu egudele
mu-a gudeshia mu ike.

11 Teke mu suru le mu maru-a
l'ochii e-domi mu-a;
l'iphoro a-buru-a enyashi
no-pee mu mgburugburu;
12 l'i bya egoshi l'ochii ono
ta abudu ochii l'eka i no.

Enyashi ono taa bukpodaru
ngu nu ochii.

Enyashi ono a-noduele-a
echi swachaswacha
g'echi-eswe;
kele gubedua be ochii
dule-a g'iphoro.

13 Kele iphemiphe, no mu l'ime
ehu bu ngu meru iya;
teme o buru ngu dzeffuru
mu nanu teke mu no l'epho
ne mu.

14 Iphe, mu ekele ngu ekele
iya bu l'i meru mu l'uzo,
du ebvu bya adu biribiri.

Iphe, doru mu enya
rengurengu bu l'ozi,
iijeje du biribiri.

15 Okpu okpu, nọ mu l'ẹhu g'ọ
 ha ta adudu ophu e domiru
 ngu edomi teke ono,
 eeme mu l'ochii ono.

Teke mu nọ l'ime epho;
 e mengashia mu dzepfua mu;
 mu buru nanu-a;

16 be i gudehawaa enya
 ngu huma ogwe mu ophu
 adukpodaa g'e mewaru iya.

Ujiku ole, a tuburu le mu
 a-nọ l'eliphe-a be e
 dekotahawaru l'ekwo ngu;
 teme mu bebe nọ g'ọ ka
 mma l'ọ ujiku ono nanu.

17 Egube g'oriri, iiriru mu
 du-bekwanu mu mkpa;
 gube Chileke.

A -chikobe iya be o pakwaru
 eka apaa.

18 O -buru ge mu wata iya
 agugu be o kakwa eja,
 nọ l'ali l'otu.

Mu -shikpo le mgbenya tehu;
 mu -tehushia mu le ngu
 anodukwa g'anyi nọ.

19 Gube Chileke;
 o du mu g'a su l'i tukoru
 ndu ejo-iphe gbushia.

Unu paru mu haa;
 unube ndu ono,
 egbu ochi anoduje agu
 g'onye mini agu ono.

20 Ndu ono anoduje achiru
 gube Chileke ejo idzu;
 teme epho nodu achu ngu
 le njo;
 bya eku ngu oku-eswe.

21 Iphe, bu ndu kporu gube
 Chipfu ashu be mu
 kpokwarupho ashu;
 teme iphe, bukpo ndu
 kwolihuru etso ngu opfu
 be mu anoduje
 akpo-yiru ukuvu.

22 Epe du mu ashu mebyi
 adudu;
 mbu le mu agukobeje
 phe le ndu ohogu mu.

23 Vochanaa okpoma mu jiko
 Chileke;
 maru iphe, du mu l'obu.
 Hunaa mu ama maru g'oriri

mu gbaru.

²⁴ Lenaa mu ɛnya maru;
?o duru ɛka ɔzo
kpɔswehuru mu?

Ɔ -buru l'o duru;
jiko duphutanu mu azu
l'uzo ndzu ojejoje.

140

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

¹ Nafutanu mu l'eka ndu
ejo-iphe jiko Chipfu.
Letanu mu ɛnya ge mu
ta adaba l'eka ndu emeje
nemadzu mkpawere.

² Ndu buepho ejo-iphe be ephe
anoduje achi idzu iya
l'ime obu phe;
bya abuerupho ogu be ephe
anoduje akpali
mboku-mboku.

³ Ire phe be ephe emeje
l'otsu nko g'ire ejo agwo.
Opfu, eshije phe l'onu nodu
egbu egbugbu g'eru ogiji.

⁴ Gudeshinaa mu jiko Chipfu;
ge mu ta adaba l'eka
ndu ejo-iphe.

Phufunu mu l'eka ndu emeje
nemadzu mkpawere;
mbu ndu achu ɔzo,
ephe e-shi chikota mu okpa!

⁵ Ndu eku onwophe
gbabewaru mu onya.

Ephe gebecharu ugbu
phe kwaberu mu;
bya atua igbudu dokaa l'iphe,
bukpoo ɔzo, mu eshi eshishi.

⁶ Gube Chipfu; iphe,
mu epfuje bu l'oo ngu
bu Chileke mu.

Jiko Chipfu; numanu mkpu
ono, mu echi su g'i
menaaru mu eze-iphe-oma ono.

⁷ Gube Chipfu, bu Nnajiuphu
anyi;
gube onye ike du;
bya aburu onye adzoge
mu nu;
gube onye egbobutaje
ishi mu me a -nodu alwu ogu;

⁸ be mekwaru ndu ejo-iphe

- iphe ono, agu phẹ nụ ono;
jiko Chipfu.
- B'ekwekwa g'idzù, ephe achì
jee g'ephe achì iya.
Ọdumeka bẹ ephe a-watakwa
eku onwophe.
- ⁹ G'iphe, e-rikpute ndu ono,
kepheru mu
mgburugburu ono
ishi bukwaru iphe-ẹhuka,
ephe gude ire phẹ
kpatarụ onwophe.
- ¹⁰ G'icheku-ọku, ata pfupfupfu
bukwaru iphe, aa-zube
phẹ l'ishi.
- G'a pakwaru phẹ chie echie
l'oku, enwu
phoophoophoo;
mbụ l'ime nsụ,
ephe ta abyadu afutaba afuta.
- ¹¹ Ge ndu njo-opfu ta
angukwaru anguru l'ali-a.
G'ejo-iphe chikwa nta ndu
mkpawere ono.
- ¹² Mu maru-a ẹ Chipfu ahajeru
onye ukpa enge;
teme o ndu emeje g'ikpe
kaleru onye adudu go
du iya.
- ¹³ Ge mu gbukwaa ya tororo;
ndu pfuberekoto e-kelekwa
ngu ekele;
teme o buru l'iphu ngu be
ndu obu phẹ guru iphoro
e-buru eburu.

141

Ebvú-oma, Dévidi deru

- ¹ Gube Chipfu; mu araku ngu.
Gbanaaru mu mkpu
egwegwa.
Numanu olu mu me mu
raku ngu.
- ² G'epfupfu, mu epfu anu ngu
shikwa ngu mkpo
g'unwu-isensu.
G'eka, mu chiliru imeli epfu
anu ngu dukwa ngu g'anu,
e gburu wotaru ngu
l'uzenyashi.
- ³ Yenu ndu nche g'ephe chee
onu mu nche;
jiko Chipfu.

- Jiko chenu ogbogboromonu
mu nche.
- ⁴ Te ekwekwa g'obu mu
ghaarú eme ẹ̀jo-iphe iphu;
mbù gẹ̀ mu tsoru ndu
ẹ̀jo-iphe wata eme ẹ̀jo-ememe;
ọ̀phu mu etsokwaru phẹ̀
ria iphe,
ẹ̀phe kwakọberu mu shi
nno rirwua onwomu.
- ⁵ G'onye p̄fuberekoto chia
mu rọ̀ iphe.
Ọo-dù mu rọ̀ g'ọ̀ bụ iphe-oma
bẹ̀ o meru mu.
G'ọ̀ baaru mu rọ̀ mba.
Ono a-gbẹro dù mu g'ọ̀ bụ manù,
eshi mkpọ̀ bẹ̀ ọowu
mu l'ishi.
- Ishi mu bẹ̀ ọo-gbenu
atso ntumatu.
- Obenu lẹ̀ mu anọdujeep̄ho ep̄fu
anù ngu sù g'i mee g'ẹ̀jo
idzu ndu ẹ̀jo-iphe ta vù.
- ⁶ Ndu-ishi phẹ̀ bẹ̀ ee-nwufu
lẹ̀ mkpakponu ẹ̀ka
ẹ̀phe degeru.
- Ọo ya bụ gẹ̀ ndu ẹ̀jo-iphe
amaru l'iphe,
mu pfuru bẹ̀ mu pfuru
nhamunha.
- ⁷ Ẹ̀phe asù: "Ọo g'aakoje ọkoro
gbubashia aḷi-a;
bù g'a tũkashiru ọkp̄u anyi
nanù nanù l'ọnu ilu."
- ⁸ Obenu lẹ̀ mbẹdua bụ l'ẹ̀ka
ì nọ bẹ̀ mu dabẹru ẹ̀nya
gube Chip̄fu,
bù Nnajiup̄hu anyi.
Ọo l'ime ngu bẹ̀ mu gbabarù
je anọdu ezeru ndzù.
Jiko te enwukwaru mu
haarù ọnwu.
- ⁹ Mena gẹ̀ mu ta adalahù l'ọnyà,
ẹ̀phe gbaberu mu;
mbù l'igbudu,
ndu ẹ̀jo-iphe tũru doberu mu.
- ¹⁰ Gẹ̀ ndu ẹ̀jo-iphe dalahukwa
l'ugbu, ẹ̀phe geberu.
Gẹ̀ mbẹdua ghata phẹ̀ g'ọ̀ tọ̀
dù iphe, e-me mu nù.

- 1 Mu chiru mkpu chishia ya
ike chiku Chipfu.
Iphe, mu chidoru mkpu ono
bù g'ò meeru mu
eze-iphe-oma.
- 2 Mu woru iphe, atsu mu
l'èhu woru dooru iya;
mbù lẹ mu woru iphe-èhuka,
mu eje g'ò ha dokòtaru iya.
- 3 Teke ike abvùkpowa mu
abvùbvù bù gbùbedua
abòru mu ọ̀zo.
L'ọ̀zo, mu eshikpọ̀o eshishi
bẹ̀ ndiphe gbakaerupho
ọ̀nyà gẹ̀ mu nmalahù.
- 4 Lenaa ẹnya l'ẹ̀kutara mu;
huma l'ọ̀ tọ̀ dudu onye
akpa mu ishi.
Mu te nwedu ẹka bù:
mu -gbabata iya;
mu anọ̀du iya zee ndzù;
noo kele ọ̀ tọ̀ dudu onye
akpa ndzù mu ishi.
- 5 Ọ̀ bọ̀ru gube Chipfu bẹ̀
mu chikuru lẹ̀ mkpu.
Mu sọ̀ru-a: "Ọ̀o l'ime ngu
bẹ̀ mu anọ̀duje ezeru ndzù;
tẹ̀me ọ̀ bọ̀ru ngu bù
okiphe nkemu l'alì ndu
nọ̀ ndzù."
- 6 Ngabẹ̀nu nchì numa mkpu,
mu echi;
kele ọ̀ duru iphe,
atsushikpo mu l'èhu ike.
Jiko nafùtanu mu l'ẹ̀ka
ndu achì mu lẹ̀ njọ̀;
kele ẹ̀phe ka mu ọ̀kpèhu.
- 7 Gbafùtanu mu lẹ̀ mkpọ̀ro-a,
mu nọ̀-à;
k'ọ̀phu mu e-kele ngu
ekele iya.
Ọ̀o ya bù gẹ̀ ndu pfùberekoto
anọ̀-pheru mu mgburughuru;
noo kele ì nwùbenukaru
mu ẹnya.

143

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Gùbe Chipfu;
nùmanu epfupfu, mu epfu
anù ngu.
Ngabẹ̀nu nchì numa mkpu,
mu echi sù g'i meeru

mu eze-iphe-oma.

Eshinu i bu onye pfuberekoto
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru;
jiko zanu mu enu!

² Jiko te ekpeshinu mube
onye-ozu ngu ikpe;
kele o to dudu nemadzu,
dzu ndzu, pfuberekoto
l'iphu ngu.

³ Onye ohogu mu chiru
mu gude;
bya echita mu ta l'alj;
bya emee mu;
mu nodu l'eka gbakotaru
ochii g'akahu maa,
nwuhuru le ndiche.

⁴ Noo g'o gude ike wata
mu abvubvu.
Obu wata mu aku photophoto.

⁵ Mu nyata g'o shi aduje
teke ndiche.
Mu bya anodu nggujinguji
riahaa iphe, bukpo iphe,
i mekotaru anyi;
bya elerwebaa enya ree
l'iphemiphe,
i gude aka ngu mee.

⁶ Mu chiliaru ngu aka mu labo
imeli.

Egu ngu guahaa obu mu
g'egu-mini anoduje agu
ali-okponku-a.

⁷ Zanu mu enu egwegwa jiko
Chipfu;
kele ike abvuwaa mu l'ele
enya ngu.

Be domikwaru mu iphu
ngu edomi;
odumeka be mu a-dukwa
ge ndu e liru l'ilu.

⁸ O -rwutashia echele ge
mu numanu opfu,
a-nodu akoru mu ke
n-yemobu ngu;
kele o ngu be mu dakoberu.

Jiko goshinu mu uzo,
mu e-shije;
kele o l'eka i no be obu
mu no.

⁹ Nafutanu mu l'eka ndu ohogu
mu phe jiko Chipfu;
kele o l'ime ngu be mu

domiru onwomu.

- 10 Zia mu iphe, bu uche ngu
ge mu meje;
kele o o ngu bu Chileke mu.
Jiko ge Unme nkengu,
bu okpobe Unme ono
dunaa mu shia uzo,
pfuru nhamunha.
- 11 Kebenu ndzu mu l'oma jiko
Chipfu; g'epha ngu apfuru.
Gudenu apfubekoto
nkengu nafuta mu
l'iphe-ehuka-a, mu eje-a.
- 12 Gudenu kele i yeru mu obu;
mee g'onu buru ndu ohogu
mu kpurukudukuu.
L'i tuko ndu achu mu le njo
g'ephe ha mee g'ephe
buru mkpurupyata;
noo kele mu bu
onye ejeru ngu ozi.

144

Ebvu, Dévidi deru

- 1 G'e tua Chipfu,
bu agbara-mkpuma
mu epha.
Oo yebedua ezi mu
g'eka shihu mu ike l'ogu;
mbu l'oo yebedua
ezi mkpushi-eka mu
g'aalwuje ugu.
- 2 Chileke yeru mu obu;
teme o buru onye mu
agbabaje l'ime iya je
edomia ndzu mu.
O bu onye egbobutaje mu nu;
bya abukwarupho onye
adzaje mu nu;
teme o nodu emeje
unwu-eliphe g'ephe
nodu mu le mkpula.
- 3 Gube Chipfu; ?bu gunu be
nemadzu bu ke g'i
rivuje iya?
?Bu gunu be unwu-eliphe
bu ke g'i letaje phe enya?
- 4 Nemadzu dupeho g'udzu
onu.
Eswe ndzu iya aduje g'ibvu
oshi, abujeru;
o -kpoo upfu nwanshi
l'a huma-buhu iya.

- 5 Chijanaa igwe tarara
 jiko Chipfu.
 Shi l'eka onó nyizeta bya
 apfuru l'eli úbvú;
 g'úbvú awata akpu
 tuntuutuu.
- 6 Tunaa egbigwe gude chikashia
 ndu ohogu mu achikashi.
 Gbaa phe apfu ngu gude
 mebyishia phe.
- 7 Gbenu l'ephekerephe eka ono,
 i no ono machia eka
 dzota mu.
 Nafuta mu l'echi
 asogaso-enyimu;
 mbu l'eka ndu shi ohozo.
- 8 Ndu bu iphe,
 jiru phe onu pyimu bu
 adzu uka;
 teme ekutara phe buru iphe,
 ephe egudeje iya eme
 bu ughoshi.
- 9 Mu a-gu ebvu ophuú nu
 ngu gube Chileke.
 O buru ogelenda,
 a kparu l'udo iri be mu
 a-ku gude garu ngu
 ebvu obu;
 10 mbu gube onye emeje g'eze
 lwa ogu lwa-kpee;
 bya aburu onye anafutaje
 onye-ozu iya,
 bu Davidi g'e te gude
 ogu-echi nmagbua ya.
- 11 Jiko dzonaa mu!
 Nafutanu mu l'eka ndu
 ohozo;
 mbu ndu bu iphe,
 ejije phe onu pyimu bu
 adzu uka;
 teme ekutara phe buru iphe,
 ephe egudeje iya eme
 bu ughoshi.
- 12 Mee g'unwu nwa nwoke,
 anyi nwuru du g'iphe,
 a kuru akuku teke ephe
 bu nwata.
 G'ephe du g'iphe,
 a kuru akuku,
 e letaru enya mee g'o vu
 okpobe evuvu.
 Teme li mee g'unwu anyi
 nwanyi du g'igbulo,
 a kpuru; o nodu ama mma;

e gude iya mee unuphu
ibe eze;
o nọdu ama ntumatu.

13 L'i mekwapho ge nri,
dulaje icha icha ji obo
anyi ejiji.

Tem'e l'i mekwapho g'aturu
anyi zushia azuzu ike;
k'ophu oogudeje unubuku
aturu ka shii apha
g'apha l'egu adobeje iya.

14 Eswi anyi eshihujekwapho
ike vuje oke ivu.
Etsukposhi igbulo mkpukpu
anyi ta aduhedu.

Ophu o duedu ndu
akpukwadu anyi le ndzu;
ophu o dukwa iphe,
e-me k'ophu aa-ra ejo
ekwa tsoru uzo ndu anyi.

15 Ehu-utso be a goru nu ndu
o du nno l'ibe phe.

Ehu-utso be a goru nu ndu
Chileke phe
bu Chipfu.

145

Ebvu-ekete, Dévidi deru

1 Mu a-nodu ekutse gube
Chileke mu, bu eze.
Mu a-nodu etu ngu epha jasu
l'ojejoje.

2 Mu a-nodu etu ngu epha
mboku-mboku.

Mu a-ja ngu ajaja jasu
le tuutuutu le
mijimii.

3 Chipfu paru eka;
o buru iya be o gbaru
g'a kachaa etu epha.

G'o habe shii ta adudu onye
suru iya amaaberu.

4 Ogbo, nonu a-nodu atujeru
ogbo,
etso phe nu onu iphemiphe,
iimekota.

Ephe a-kojeru phe iphe,
du biribiri, iimeje.

5 Ephe a-nodu atu onu
g'iigbube nwijnwii
waa g'akwabé ubvu ngu
habe shii.

Mbedua a-nodu nggujungguji

- rja g'iphe,
 iime du-be biribiri.
- 6 Eṗhe a-nodu atu onu g'ike
 du-be l'ozì, du biribiri, iije.
 Mbèdua atukwapho onu iphe,
 paru eka iimekotaje.
- 7 G'èphe ha a-tuko pfukashia
 g'i du-be ree.
 Eṗhe abya egude ehu-utso gya
 apfubekoto ngu l'ebvu.
- 8 Chipfu bu onye emeje
 eze-iphe-oma bya aburu
 onye aphuje obu-imemini.
 Ehu te eghujedu iya eghu
 egwegwa;
 teme o nodu eyeje obu
 yegharu iya eka.
- 9 Chipfu nwuberu onyemonye
 enya.
 Iphemiphe, o mekpuru ememe
 be oophujeru obu-imemini.
- 10 Iphemiphe, i meru ememe
 a-nodu aja ngu ajaja
 gube Chipfu.
 Ndu duru ngu nsò a-nodu etu
 ngu epha.
- 11 Eṗhe a-tu onu g'eka i bu eze
 du-be biribiri;
 bya atua onu g'okpehu ngu
 habe shii;
- 12 k'ophu onyemonye
 a-makotaru iphe,
 paru eka iimeje;
 bya amakwarupho g'eka,
 i bu eze du-be akpabiri.
- 13 Ii-buru eze jasù l'ojejoje;
 bya achia; e -shi l'ogbo
 sweru ogbo.
 Chipfu bu onye apfushije ike
 l'iphemiphe, o kweru
 ukwe iya;
 teme o yekota iphemiphe,
 o meru ememe obu.
- 14 Iphe, bukpoò ndu abya
 ada iko be Chipfu abujeru
 agbarike phe;
 bya apaliye ndu e wozeru ali.
- 15 G'èphe ha atukoje ele ngu
 enya l'eka;
 teme i nodu anujekwanu
 phe nri l'orwuberu iya.
- 16 Isaje obochi-eka ngu
 gude mee g'epho ji

iphemiphe, nọ ndzụ.

- 17 Chipfu p̄f̄uberekoto
l'iphemiphe, oome;
t̄eme o yee iphemiphe,
o meru ememe obu.
- 18 Chipfu anọduje ndu rakuru
iya nū ntse;
mbū ndu gude ire-lanū
raku iya.
- 19 Ndu atsū iya ebvu b̄e
oomejeru iphe, agū ph̄e nū;
t̄eme o n̄odu an̄umaje mkpu,
ephe echi je adz̄ota ph̄e.
- 20 Onyemonye yeru Chipfu
obu b̄e ọonoduje eche nche;
obenu l̄e ndu ejo-iphe b̄e
oo-mebyishik̄ota.
- 21 Onu mu b̄e mu e-gude etu
Chipfu ep̄ha.
G'iphemiphe, o meru dobe
l̄e mgboko kelejekwa
iya ekele jasū l̄e tuutuutuu
l̄e m̄jimiimii.

146

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Obu mu; jiko jaa Chipfu ajaja.
- 2 Mu a-n̄odu aja Chipfu ajaja
jasū ḡe mu a-n̄o-beru.
Mu a-n̄odu agū ebvu gude
etu Chileke mu ep̄ha
jasuru asuru.
- 3 Ba kp̄okwaru obu yeru
ndu-ishi;
mbū nemadzū mmanū,
ta adūdu ike adz̄ota
ndzū nemadzū.
- 4 Ndu ab̄ujeru; unme,
n̄o ph̄e l'ime -ph̄efuwa;
ephe alaphu azū je
aburu eja.
- Ọ buru mb̄oku ono ḡedegede
b̄e iphe,
ephe ch̄iru idzu ememe
abv̄ukotaje.
- 5 Ehu-utso b̄e a ḡoru nū onye b̄u
Chileke k̄e Jīek̄opu b̄e
eyejeru iya ẹka;
mbū onye b̄u ẹka obu iya
aduje b̄u l̄e Chipfu,
b̄u Chileke iya;
6 mbū Chileke ono,
b̄u onye meru igwe mee ali;

bya emee eze-enyimu;
waa iphemiphe, nọ́ iya nù;
bya abùru onye apfushije
ike l'ìrè-lanù jasù l'ojeje.

7 Ndu eeme ewere bẹ́
ọ́ohajeru enge;
tẹ́me ọ́ nọ́du anùje ndu
ẹ́gu agù nri.

Chipfu emeje gẹ́ ndu a
turu mkpọ́ro nweru
onwophẹ́.

8 Chipfu emeje gẹ́ ndu
atsù ishi wata aphù ọ́zo.
Ookulije ndu e wozeru alì;
tẹ́me ọ́ nọ́du eyeje ndu
pfuberekoto obu.

9 Chipfu anọ́duje eche ndu
lwarù alwalwa nche.

Ọ́ buru iya egudeje ndzù
ndu enwedu nna yẹ́e
unwanyi, ji phẹ́ anọ́edu;
obenu l'uzo ndu ẹ́jo-iphe
bẹ́ oogbùchije.

10 Chipfu a-buru eze jasù l'ojeje;
mbù lẹ́ Chileke kẹ́ gùbe
Zayọ́nu a-buru eze;
e -shi l'ogbo sweru ọ́gbo.

Unu jaa Chipfu ajaja.

147

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Agù ebvú gude ekele Chileke
anyi ekele dù ree.

Aja Chipfu ajaja bụ́ iphe
ẹ́hu-utso; bya abùru iphe,
rwuberu iya nù.

2 Ọ́o Chipfu gude ẹ́ka iya
akpù Jierúsalemù.

Nta-a bẹ́ ọ́ rwutawaru ndu
Ízurẹ́lu, a kpuru lẹ́ ndzù
gude alwaphuta azù.

3 Ọ́ bụ́ onye emeje gẹ́ ndu obu
phẹ́ tsuru gwogiri-gwogiri
nọ́du ndzù;
tẹ́me ọ́ nọ́du asachajẹ́ phẹ́
ónyá ẹ́ka e mekarù
phẹ́ iphe.

4 Ọ́o ya gùru kpokpode ọ́gu
maru ole, ọ́ gbaru g'ọ́ dù;
bya agukota phẹ́ ẹ́pha
l'ẹ́hu l'ẹ́hu.

5 Chipfu k'anyi parù ẹ́ka;
tẹ́me ike iya buru ike,

- nyiberu anyibe.
 Nkwamęnya nkiya ta adudu
 onye suru atụ ọnu g'ọ
 habe shii.
- 6 Ọo Chipfu gude ndzụ ndu
 wozeru onwophe ali;
 obenu ịe ndu ejo-iphe be
 oochitaje tua l'ali.
- 7 Unu gūnaa ebvu gude kele
 Chipfu ekele.
 Unu gudenụ une kuaru
 Chileke anyi nkwa.
- 8 Ọo ya gude urwukpu
 kwechia akpaminigwe
 l'ophu.
 Ọ nọdu edzejeru eliphe mini;
 bya emeje g'ęswa rwushia
 l'eli ụbvú.
- 9 Ọo ya anụ iphe-edobe nri;
 bya aburu iya anuje unwu
 okpoko-ọhà nri m'ephe
 raà ọrà iya.
- 10 Ọ tọ bụdu ike, dụ l'inya emeje
 g'ęhu tsoo ya uto;
 ọphu ọ bụdu apata-ọkpa
 nemadzu emeje g'ęhu
 tsoo ya uto.
- 11 Ndu emeje g'ęhu tsoo Chipfu
 uto bu ndu atsụ iya ebvu;
 mbu ndu bu ẹka ęnya
 phe aduje bu ịe n-yemobu
 Chileke.
- 12 Gube Jierusalemu;
 janaa Chipfu ajaja.
 Tunaa Chileke ngu epha
 gube Zayonu.
- 13 Kele ọo ya emeje g'okpokuu
 ọnu-abata ngu shihu ike;
 teme ọ nọdu agojeru ọnu-oma
 nụ ndu nọ ngu l'ime.
- 14 Omeje ge nchi dū doo
 l'oke ali ngu l'ophu;
 teme ọ nọdu egudeje
 okpobe ereshi azu-ji
 ngu epho.
- 15 Ọo iphe, ọ suru g'o mee
 l'eliphe emeje.
 Opfu ngu abujeru; epfuzeta,
 iipfuzeta iya l'ọ tuko
 mgboko l'ophu ngadzuru.
- 16 Ọ bu onye ewojeru
 aka-mini-sunoo phushi
 g'onye phushiru ukpo;

bya eworu ijimini
phekaa l'o dzuru ekameka
g'onye phuru ntụ.

17 Ookpotaje akamini jia g'onye
jiru eja.

?Bu onye a-du ike nodu g'oyi
akamini ono tsua ya?

18 Qlobule-a opfu-onu be
oopfuje;
akamini ono adazehu.

Oomeje ge pherephere
wata ezizi.

Pherephere ono -ziahaepho;
akamini ono adazehu wata
aso asoso.

19 Opfu iya be o kpuhwaru
goshi Jiekopu;
mbu l'ikpe, o kperu;
yee iphe, o toru okpa iya
su g'e tsoje be o
kpuhwaru goshi Izurelu.

20 Q to dudu ohozo, o mejewaru
egube ono.

Ndu k'ono ta amadu ikpe,
o kpewaru dobe.

Unu jaa Chipfu ajaja.

148

1 Unu jaa Chipfu ajaja.

Unu shi l'imigwe jaa Chipfu
ajaja.

Unu nodu l'eka kachaa
ephekerephe jaa ya
ajaja.

2 Unube unwu ojozi iya l'ophu;
unu jaa ya ajaja.

G'iphe, bukpo ojogu imigwe
l'ophu jaa ya ajaja.

3 Unu jaa ya ajaja;
unube enyanwu yee onwa.

Unu jaa ya ajaja;
unube kpokpode,
egbu nwainwii.

4 Unu jaa ya ajaja;
unube akpaminigwe;
mekpoo unube mini,
nogharu akpaminigwe
anogha.

5 Unu tuko g'unu ha jaa Chipfu
ajaja;
kele oo ya suru g'unu du;
unu du.

6 Q buru iya suru unu l'owa-a

eka unu a-nòdugbaa
baa.

Ọ bụru eka ọ sụru g'unu
nòdu bẹ unu nògbaa.
Unu je a-nòdu iya jasụ l'ojeje.
Iphe ono, ọ tọru ọkpa iya
ono ta abyađu echihu
echihu.

7 Unu nòdunu l'eliphe jaa
Chipfu ajaja;
unubẹ iphe, ðugbaa biribiri,
o meshiru ðobe l'eze-enyimu;
waa ọphu nògbaa ẹ
mini-ime-alị.

8 Unu jakwaphọ Chipfu ajaja;
unubẹ egbigwe;
mẹ aka-mini-sunoo;
mẹkpoo urwukpu;
waa oke pherephere,
emeje iphe, o pfuru.

9 Unubẹ oke úbvú mẹ iphe,
bụ úbvú nshị; waa oshi-ọmi;
mẹkpoo oshi sida;
unu jakwaa ya phọ ajaja.

10 G'anụ-egbudu; mẹ iphe-edobe;
waa unwehu; mẹkpoo ọnu,
ephe l'eli tükokwapho
jaa ya ajaja.

11 Unubẹ ndu eze, nọ l'eliphe;
mẹ unubẹ iphe, bụ ohamoha;
waa unubẹ ndu-ishi;
mẹ iphe,
bụ ndu eze mgboko l'ophu;
12 mẹ unubẹ unwokorobya;
waa unubẹ unwumgboko;
tẹme waa unubẹ ndu bụ
ọgerenya mẹ unwegirima;
unu jajekwa iya
phọ ajaja.

13 Unu tükọ g'unu ha jaa Chipfu
ajaja;
kele ọọ epha iya kpoloko
bụ epha, kakọta l'eli.

Ọdu-biribiri iya dagharu
mgboko l'ophu bya
adaghaa imigwe.

14 O meru g'onye ike ðu futaru
ndu nkiya.

Ọ bụru onye ono bẹ ndu
ðuru iya nsọ,
bụ ndu Ízurelu anọduje
aja ajaja ono;
mbụ ndu ono,

dụ iya l'obu ono.
Unu jaa Chipfu ajaja.

149

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu gụa ebvu òphúú nù
Chipfu.
Unu gụa ebvu gude jaa ya
ajaja l'ẹka ndu duru
iya nsọ dzukoberu.
- 2 Gẹ ndu Izurelu tee ẹswa
l'ẹka onye meru phẹ nù.
G'onye eze ndu Zayonu mee
g'ẹhu tsoo phẹ utso.
- 3 G'ẹphe tuko gude ete ebvu
jaa epha iya ajaja.
Teme ẹphe egude nkwa yee
une gude gụa ebvu
nù iya;
4 noo kele Chipfu be ndibe
iya dụ l'obu.
Ndu wozeru onwophe ali
be ookpubeje ndzota
g'okpu-eze.
- 5 Gẹ ndu duru Chileke nsọ teje
ẹswa l'egube ubvu owa-a,
a kwaberu phe-a.
Teme ẹphe agukwapho ebvu
ẹhu-utso m'ẹphe ze azee
l'iphe-azee phe.
- 6 G'aja Chileke ajaja buru iphe,
ẹphe a-kpuru l'onu.
Teme ẹphe atsua ogu-echi,
atsua akpatiphu labo l'ẹka;
7 gude iya je agwata ndu
ohozo ugwo iphe,
ẹphe meru phe;
bya egude iya nua
unwu-eliphe aphụ.
- 8 Teme ẹphe egudekwa iya
pho tua ndu eze
phe ẹgbirigba;
mbu tua ndu nweru
enya mkporo.
- 9 Oo ya bu g'ẹphe eshi nno
meebekota iphe,
onye-ikpe deru l'ekwo
su g'ẹphe mee ndu ohogu
phe ono.
Owa-a bu iphe, o gude kwabe
ndu duru iya nsọ
ono ubvu.
Unu jaa Chipfu ajaja.

150

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu nõdu l'ulo Chileke,
 du nsõ jaa ya ajaja.
 Unu nõdu l'imigwe,
 o gude okpehu iya mee
 jaa ya ajaja.
- 2 Unu jaa ya ajaja k'iphe,
 paru eka o meshigbaru.
 Unu jaa ya ajaja;
 kele apa eka nkiya
 nyiberu anyibe.
- 3 Unu gbua opu gude jaa
 ya ajaja.
 Unu akpoo une yee ogelenda
 gude jaa ya ajaja.
- 4 Unu kua nkwa tee ebvu
 gude jaa ya ajaja.
 Unu kua ogelenda phua upyi
 gude jaa ya ajaja.
- 5 Unu kua eze ogena,
 ada dunguu-dunguu
 gude jaa ya ajaja.
 Unu egude ogena,
 ada gengugengu gude
 jaa ya ajaja.
- 6 G'iphemiphe, bukpoõ iphe,
 atu unme tuko jaa
 Chipfu ajaja.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

Ekwo Etu

Urwu, du l'etu

¹ Etu, Sólomonu, bu nwa Dévidi
nmashiru; mbu eze ndu Ízurelu.
Iphe, e dedoru iya bu;

² gę nemadzu egude iya
maru iphe; bya aburu
onye a hùru ahùhù.

Teme waa g'opfu,
du omilomi doo ęnya.

³ G'a nọdu ndzu buru onye a
hùru ahùhù;
yęe onye kwaru ęnya;
bya aburu onye a-nọdu eme
iphe, du ree; waa iphe,
pfuru oto.

⁴ G'e gude iya mee gę ndu
enwedu egomunggo
kwa ęnya;
mekwapho g'okoroby
maru iphe;
makwarupho eye onu l'opfu.

⁵ Gę ndu maru iphe ngabe nchi
yekwabaa iphe l'iphe,
ęphe nwutaru.

Teme ndu iphe edoje ęnya
angabekwapho nchi
g'a kpọ-zibaaru phe uzo.

⁶ Teme g'e gudekwa iya pho
mee g'etu doo ęnya;
bya emekwapho g'ilù,
ndu maru iphe atu;
yęe opfu phe doo ęnya.

⁷ O kwa atsu Chipfu ebvu
bu egbube ishi mmamiphe.
Obenu le ndu eswe be ta
adudu iphe, ęphe agubeje
mmamiphe yęe ahùhù.

Okwa, a nmaru

unwokoroby

⁸ Su-a; nwa mu; ngabeje nchi
me nna ngu nọdu
abarụ ngu mba.

Ophu i wokwaru iphe,
ne ngu ezi ngu kpọ
ebo l'afu.

⁹ Kele opfu phe ono a-bukwaru

okpulishi, e-me l'ì dù ùb̀v̀.̀.
T̀eme l'ò b̀uru ìyagba-olu,
a-t̀ukpo ngu l'olu gude mee
l'ì b̀uru ẹguru.

10 Nwa mu; teke ndu iphe-ẹji
ede ngu edede;
b'ekwekwa g'ẹphe deta ngu.

11 Ọ -b̀uru l'ẹphe s̀uru ngu g'ì
bya etsoru phẹ;
g'unu je egeparu gbua
nemadzu;
mb̀u g'unu je edomia
onwunu kwab̀eru onye
adudu iphe, o meru;

12 g'unu je elwee phẹ lẹ ndzu
g'ìlu elweje odzu-a;
mb̀u lwee phẹ wọ gẹ ndu
bahuru l'iduma;

13 mb̀u m'obetachakpo
ẹphe s̀u ngu l'unu
a-natakwa iphe, eregbaa ire;
mb̀u l'unu e-gudekwa iphe,
unu nataru lẹ nf̀u dojia ọlo
unu edoji;

14 ẹphe -s̀u ngu ngwa;
g'unu l'ẹphe t̀uko sẁiru;
k'ophu unu l'ẹphe
a-gbaru mgbà l'ẹda
okpoga obu;

15 Nwa mu; te etsokwaru phẹ!
Te eyekwa okpa l'uzo,
ẹphe eshi!

16 Kẹle okpa phẹ anoduje ekwo
gburumu ala l'eme iphe-ẹji.
T̀eme ophu egbu nemadzu
adudu iphe, ọobujeru
phẹ.

17 L'onye wotaru ọnyà-enu
je ekweberu ẹnu l'ẹka
enu ele iya ẹnya
b̀ukwa iphe-iphoro bẹ oome.

18 Ọ kwa mee nkephẹ bẹ ẹphe
geparu kwab̀eru.

Ọ kwa onwophẹ bẹ ẹphe
domiru onwophẹ
echeru.

19 Mb̀u l'ọo ẹgube ono bu
g'ọo-du iphe, b̀ukpoo ndu
ana ndu ọzo iphe
phẹ l'ike.

Urwu, e ritaru l'uzo, dù nno
egbujekwa onye ritaru
iya nu.

*Okwa, a nmaru ndu
jikaru mmamiphe*

- ²⁰ Mmamiphe tsoru gbororo
echi mkpu.
O no l'echi edupfu akpo
okwe.
- ²¹ Oobujeru; o -rwua l'ishi uto
l'o chia mkpu.
Teke o byaru l'onu-abata
mkpukpu l'o pfuru
saaru oha opfu su:
- ²² Unube ndu enwedu
egomunggo; ?bu teke
ole be unu
e-mebekporu eswe?
?Bukpoo teke ole be achu ndu
ozo ochi e-bebekpo
tso-buhu ndu anoduje
achu iya nu utso?
- Mbu-a; ?bu gunu meadaa
teme mmamiphe
adu-buhu ndu eswe ashu?
- ²³ Unu ghakwaaru mu iphu
numa mba, mu abaru
unu;
k'ophu mu e-goshi unu
obu mu;
mbu mee g'unu maru
g'o du mu l'obu!
- ²⁴ Obenu eshinu unu jikaru mu
teke mu kuru unu oku;
mu machiaru unu aka;
ophu o dudu onye yeru
mu onu;
- ²⁵ eshinu unu woru idzu,
mu chi-koshiru unu
hua l'ali;
ophu unu anataduru mba,
mu baru unu;
- ²⁶ be mbedua e-mechakwaa
chia unu ochi;
me iphe-ehuka dapfutaepho
unu.
- Mu e-kwekwaru unu
une me ndzu-agugu
rwutaepho unu;
- ²⁷ mbu teke ndzu-agugu e-zi
g'oke pherephere bya
ezikota unu;
ozoo teke iphe-ehuka e-gude
oke pherephere bya
anmakota unu;
mbu me iphe-ehuka yee
aphu byapfutaepho unu.

- 28 “Noo teke ephe e-ku
mu oku;
mu ta azadu phe enu.
Ephe elee enya mu;
ephe ta ahumadu mu.
- 29 Su: eshinu mmamiphe
du phe ashi;
ophu ephe ahataduru etso
uzo atsu Chipfu ebvu;
30 eshinu mu chi-koshiru
phe idzu;
ophu ephe ekwedu mu
angaberu nchi;
teme ephe jika mba,
mu baru phe;
31 be ephe e-mechaa ria
urwu ejo uzo, ephe etso;
mbu ria urwu ejo idzu,
ephe achi; rijia ya ephe.
- 32 Ejo uzo ono, ndu enwedu
egomunggo hataru ono
e-gbukwa phe.
Teme ejiji, ndu eswe jiru
onwophę enya ono
e-mekwapho;
ephe aburu ola-l'iswi.
- 33 Obenu l'onye ngaberu mube
mmamiphe nchi be ta
adudu iphe,
byaru eme iya nu.
Ehu a-du iya guu;
o to dudu iphe,
qotsu ebvu k'a -nonyakwaa;
o mee ya.”

2

Urwu, eerita le mmamiphe

- 1 Nwa mu; i -kwe nata opfu
mu;
bya eworu iphe, mu suru
ge meje doo l'ime obu
ngu;
- 2 mbu i -nodu angabejeru
mmamiphe nchi;
bya eworu obu ngu
ziberu nkwanenya;
- 3 o -buru l'i kuru amaru iphe,
du omilomi;
bya echiku nkwanenya le
mkpu;
- 4 mbu-a; teke oogu ngu egu
g'onye mkpola-ochaa
agu;

teme i nọdu acho iya
 g'onye acho ẹku,
 e domiru edomi;
⁵ ọo ya bu; atsụ Chipfu ebvu
 edoo ngu ẹnya;
 teme l'i makwaruṣho
 Chileke.

⁶ Kele ọo Chipfu bu onye
 emeje g'a maru iphe;
 mbu l'ọo l'onu iya be
 mmamiphe yee
 nkwaṣenya eshije.

⁷ Okpobe mmamiphe be ọ
 kwachiru akwachi
 doberu ndu obu phe
 guru iphoro.

Ndu uta ta adudu l'iphe,
 ephe eme buru iya be
 ephe egudeje gbobuta
 onwophe.

⁸ Uzo ndu pfuberekoto
 buru iya anoduje eleta
 iya ẹnya.

Teme ọ nọdu anwubejeru
 ndu yeru iya obu ẹnya.

⁹ Noo teke oo-do ngu ẹnya;
 mbu iphe, du ree;
 yee iphe, pfuru oto;
 mekpoo iphe,
 bukpoosomuzo,
 bu uzo, du ree.

¹⁰ Noo kele mmamiphe a-bahu
 l'ime obu ngu;
 amaru iphe atsaha ngu utso.

¹¹ O buru iphe, a-nodu egbochi
 ngu nu bu amaru eye
 onu l'opfu;
 nkwaṣenya awata ngu
 awata ngu akpo-ziru
 uzo.

¹² Mmamiphe a-nafuta ngu
 l'uzo ndu ejo-iphe;
 bya adzota ngu l'eka
 ndu opfu phe
 apfuduru-oto;

¹³ mbu ndu ahaje uzo,
 pfuru nhamunha je
 etsoru ochii;

¹⁴ ndu bu iphe, aduje phe ree
 bu eme ejo-iphe;
 teme eshi uzo, gberu nggo
 nodu atsoje phe utso;

¹⁵ mbu ndu uzo phe l'ophu

dùkota nggòdogo
 nggòdogo;
 ophu e gudedu ire phẹ ẹka
 l'iphemiphe, ẹphe eme.

- 16 Oo-dzòkwa ngu phọ l'ẹka
 nwanyi-ovuoba;
 mbù l'ẹka nwanyi-ùkpara
 yele opfu ẹrengete iya.
- 17 Onye lufutaru l'ibe ji iya,
 kuru iya lẹ nwamgboko;
 bya aghaarù ogbandzu,
 ẹphe gbaru l'iphu
 Chileke okotazù;
¹⁸ kele ulo nwanyi, dù ẹgube
 ono bukwa ẹka eeshije
 alufu alufu anwuhu;
 ẹme gbororo uzo iya buru
 uzo, e shi ala maa.
- 19 O tọ dudu onye jepfujeru
 iya nù mechaa lwa;
 ozoo mechaa shibaa
 uzo ndzù.
- 20 Oo ya bù lẹ-a; tsoru ẹka
 ndu eme ree.
 Shije gbororo,
 ndu pfulerekoto eshi.
- 21 Kele ndu obu phẹ guru
 iphóró l'e-buru l'eliphe.
 Ndu uta adudu l'ẹhu
 anodukwa iya phọ.
- 22 Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
 e-mekwa g'ẹphe chíhu
 l'eliphe.
 Ẽme ndu e gudedu ire phẹ
 ẹka bẹ ee-phefu ephefu.

3

Idzu, aachi-koshi unwokorobyà

- ¹ Nwa mu; ta zohakwa iphe,
 mu ezi ngu.
 Wochikwaaru iphe ono,
 mu suru g'í mee ono
 kwakobe l'ime obu ngu;
² kele oo-me g'eswe
 ndzù ngu kabaa ogologo;
 mbù l'oo-me l'ì kaa nka;
 ẹme l'oo mekwaphọ
 g'ẹhu dù ngu guu.
- ³ B'ekwekwa gẹ n-yemobu
 yẹe ire-lanù nahù ngu.
 Woru iya tukpoo l'olu g'oleka;

l'i woru iya dee pfube
l'ime obu ngu.

⁴ Oo ya bu l'i buru onye a-tuba
Chileke yele nemadzu
l'enya;

teme l'i nweru epha oma.

⁵ Gude obu ngu g'ọ ha
dakobe Chipfu.

Ba chikwaru upfu kwẹe le
nkwamenya nkengu.

⁶ I -nọdu emekpọo iphemiphe,
iimekpọo ememe;
nyataje Chipfu;
kele ọo ya e-me g'uzo ngu
pfuru ọto.

⁷ Ta arijekwa l'i maru iphe.
O chikwa g'i tsuje Chipfu ebvu;
kpọ-yijeru iphe-eji ukuvu.

⁸ Noo iphe, e-me g'ẹhu du
ngu ike;
mee g'okpu shihukwa ngu
phọ ike.

⁹ Gude ẹku ngu; yele iphe-mbu,
i kpataru l'opfu ngu;
kwabe Chipfu ubvu.

¹⁰ Oo ya bu ge nri eji oba ngu
bushihu ebushihu;
teme mee ejikwapho
mgbaja ngu ejiji.

¹¹ Nwa mu; Chipfu -nọdu abaru
ngu mba;
b'e wokwaru iya hua l'alj;
ophu i dzurubejekwa
me ọ -nọdu alọ ngu ẹka
le nchi.

¹² Kele ndu Chipfu ahuje ahuhu
bu ndu o yeru obu;
egube ono nna, ahuje nwa,
o yeru enya ono.

¹³ Ehu-utso be a goru nu onye
chotaru mmamiphe;
mbu onye nataru
nkwamenya.

¹⁴ Kele o ka mkpola-ochaa
aba urwu;
teme o nọdu anwuta iphe,
ka shii eme l'ophu
mkpola-ododo anwuta.

¹⁵ O ka mkpuma, aswa du
ere ire.

O to dudu iphe, agu ngu egu
g'i nweru iya me nanu,

aa-nòdu atụ eyeru iya.

- 16 Iphe, o gude l'èkutara bụ
ndzụ ogologo;
ọpflu o gude l'èkicha bụru
enweru iphe yẹ
akwabẹ ùbvù.
- 17 Etso ụzo iya bụ ẹhu-utso;
tẹme gbororo iya bụkotaru
ẹhu-guu.
- 18 Ọ bụ oshi, anuje ndzu l'ẹhu
ndu nmataru iya akpa.
Ndu turu iya gburumu l'a-buru
ndu a ọru ẹhu-utso nụ.
- 19 Ọo mmamiphe bẹ Chipfu
gude tụa ọkpa
mgboko-a l'ọpflu.
Ọ bụru nkwa menya iya bẹ o
gude dobe igwe.
- 20 Ọ bụru amaru iphe iya bẹ o
gude mee ọ mini ime
alị nwushije;
bya emee g'iji shije
l'urwukpu kwaa.
- 21 Nwa mu; iphe, ii-gudeshi ike
bụ ọkpobe mmamiphe;
yẹle amaru eye ọnu l'opfu.
B'ekwekwa g'ọ nahụ ngu.
- 22 Ọo ya a-buru ngu ndzụ;
bya aburu iyagba, a-tụkpo
ngu l'olu gude mee
l'ị bụru ẹguru.
- 23 Ọo ya bụ l'iijekpọepfo
l'uzo ngu chiriri werere.
Opfu ta adudu ngu l'ọkpa.
- 24 Ị -zẹe azẹe; ndzụ ta aguedu
ngu.
Mbụ-a; mgbenya atsoaha
ngu ntumatu mẹ ị zẹe azẹe.
- 25 Ejo iphe-ẹhuka -tụ ngu l'upfu;
b'atsukwa ebvu!
Ọpflu ị tsukwa iphe, emeje
ọ ndu ejo-iphe bụru
mkpurupyata ebvu mẹ
ọ dapfu ngu!
- 26 Ọo Chipfu a-buru agbara-ike
ngu.
Ọo ya bụ l'oo-me g'ị tị
nmalahụ l'ọnyà.
- 27 Ta lọ-phukwa iphe,
dụ ree azụ g'ọ to rwu ndu
o rwuberu ẹka;
mẹ ọ -dụ ngu l'ẹka ememe.

- 28 Ophu ì sùkwa nemadzù ibe
 ngu g'ò bya echele bya
 anata iphe ọ̀ bụ̀;
 l'ẹ̀ka ì gbẹ̀kwa gude iphe,
 ọ̀ bụ̀ l'ẹ̀ka ono.
- 29 Ta achijekwaru nemadzù ibe
 ngu ẹ̀jo idzu;
 mbụ̀ onye unu l'iya bu
 tusaru ẹ̀hu.
- 30 Te bokwa nemadzù ibo eswe;
 l'ẹ̀be abụ̀ l'ọ̀ mekarụ̀ ngu
 iphe.
- 31 Te kokwaru onye bụ̀epho
 iphe ike adujẹ̀ iya ree
 okophoo!
- Ophu ọ̀ dũkwa ụ̀zo iya ọ̀phu
 ìi-họ̀ta sù l'ọ̀ dũ ngu ree!
- 32 Kele onye eegudedu ire iya
 ẹ̀ka dũkwa Chipfu ashị̀;
 obenu l'onye obu iya gũru
 ìphóró bẹ̀ amajẹ̀ru
 iya ime.
- 33 Chipfu tuakwaru ọ̀nu-ulo ndu
 ẹ̀jo-iphe ọ̀nu;
 obenu l'ọ̀onoduje agọ̀ ọ̀nu-ọ̀ma
 anụ̀ unuphu ndu p̄f̄uberekoto.
- 34 Ndu achị̀ ndu ọ̀zo ọ̀chi bẹ̀
 Chipfu achilatajekwa;
 ọ̀ nọ̀du emejeru ndu
 wozeru onwophẹ̀ alị̀
 eze-iphe-ọ̀ma.
- 35 Ndu maru iphe bẹ̀ okiphe
 phẹ̀ bụ̀ akwabẹ̀ ùbvù̀;
 obenu lẹ̀ ndu eswe bẹ̀
 oogbobejeru iphere.

4

Mmamiphe kachaa ree

- 1 Sù-a; unwu mu; unu
 ngabẹ̀kpodaru mu phọ̀ nchị̀
 g'unu angabejeru nna unu;
 mẹ̀ ọ̀ -nọ̀du alọ̀ unu ẹ̀ka
 lẹ̀ nchị̀.
 Unu kpaa iphe lẹ̀ nchị̀;
 g'iphe ẹ̀doje unu ẹ̀nya.
- 2 Iphe, mu ezi unu bụ̀
 ọ̀kpobe mmamiphe.
 Oo ya bụ̀; unu te wokwaru
 iya nmaa phulaphula.
- 3 Teke mu bụ̀ nwokoro buru
 l'ibe nna mu;
 mbụ̀ teke mu bũkwadu

ogbo lanu;
 bya aburu nwa lanu,
 ne mu nwutaru
 4 be nna mu ziru mu iphe
 su mu:

“Gudekwa obu ngu g’o ha
 gbakua eka l’opfu-onu
 mu!

Meje iphemiphe, mu suru
 g’i meje g’iinodu ndzu!

5 Makwaru iphe;
 g’iphe dojekwa ngu enya!

Ta azohajekwa opfu-onu mu;
 ophu i shikwa iya kpoo
 gegege kpofu!

6 Te ewokwaru mmamiphe
 nmaa phulaphula;
 oo ya bu g’ooleta ngu
 enya.

Yee ya obu; oo ya bu
 g’oocheje ngu echeche
 g’o to du iphe, e-me ngu nu.

7 Oo mmamiphe bu ishi;
 oo ya bu g’i choo
 mmamiphe!

Obetakpoo o je ephu ngu
 gunu;
 ta ahakwa acho
 nkwamenya!

8 Kutsee ya; g’oopalia
 ngu ephekerephe!

Nma iya akpa;
 g’ookwabeje ngu ubvu!

9 Oo-woru okpulishi,
 e-me g’i du ubvu l’anya
 kpube ngu;
 bya eworu okpu-eze,
 du akpabiri see ngu l’ishi.”

10 Ngabekpodapho nchi
 nwa mu; g’iphe,
 mu epfu bahukwa ngu
 le nchi;
 geswe ndzu ngu akabaa
 igwerigwe!

11 O kwa uzo mmamiphe be mu
 ziru ngu.

O buru gbororo, pfuru
 nhamunha be mu duru
 ngu shia;

12 K’opfu bu i -nodu eje ije;
 o to dudu iphe,
 akposhi ngu ahata okpa.

Teke igba oso;

- upfu ta adudu ngu l'okpa.
 13 Gudeshia ahùhù, a hùru ngu
 ike; ba hakwa iya
 g'ò gbala!
 Letakwa iya enya ree;
 kele o kwa iya bu ndzu,
 i dzu.
 14 Ta atukwa okpa atutu ophu
 l'uzo ndu ejo-iphe;
 ophu i shikwa uzo ndu
 eme ejo ememe.
 15 Gbangoo ya; be shikwa iya
 eshishi ophu.
 Gbakutaru uzo ono azu;
 shia uzo ozo jeshia iphe,
 iije.
 16 Kele ephe te ekujedu
 mgbenya;
 m'ephe emeduru ejo-ememe;
 ophu mgbenya eshitajedu
 phe enya eshita ophu;
 gbahaa l'ephe meadaru ge
 nemadzu daa.
 17 Iphe, abujeru nri phe bu eme
 ejo-iphe.
 Mee, ephe anguje buru eme
 iphe-ike.
 18 Uzo, ndu pfuberekoto
 etso aduje g'iphoro
 geregere utsu,
 l'atoje nwehu abohu gbiriri
 jasu nchi asafu.
 19 Obenu l'uzo ndu ejo-iphe
 aduje ge tsukiribaa
 ochii;
 k'ophu bu l'ephe ta amadu
 iphe,
 ephe evukotaje daa iko.
 20 Nwa mu; ngabekwa nchi
 l'iphe, mu epfu.
 Gbobe nchi egbobe
 l'opfu-onu mu.
 21 B'ekwekwa g'ephe lufu ngu
 l'iphu.
 Dobe phe l'ime okpoma ngu.
 22 Kele ephe bu ndzu l'ehu ndu
 humaru phe nu;
 bya emeje g'ehu amadu
 l'ophu wekorohe.
 23 Ophu kachakponu bu g'i
 cheje obu ngu nche;
 kele oo ya bu eka ndzu shi.
 24 Tukokpo iphe, gberu nggo

wofukọta l'ọnu ngu.
 G'ire ngu te epfujekwa opfu,
 apfuduru nhamunha.
 25 G'enya ngu dukwa l'iphu.
 Tabekpoepho enya l'atatiphu
 ngu nhamunha
 nhamunha.
 26 Lerwejadakwa enya l'uzo
 teme l'iitsojeru iya.
 G'uzo, ii-tsoru bujekwaru
 okpobe uzo, shihuru ike.
 27 Te etsokwaru uzo ekutara;
 ophu i shikwa ekicha.
 Wofutakwa okpa l'ejo ememe;
 kwasekwarupho
 nhamunha.

5

Anma okwa eri ogori

1 Nwa mu; kwata ngaberu
 mmamiphe nkemu nchi.
 Woru nchi pfube epfube
 numa opfu nkwamenya,
 mu epfu anu ngu;
 2 k'ophu ii-maru eye onu l'o
 rwuberu iya; teme opfu,
 shi ngu l'onu egoshi l'i
 maru iphe.
 3 Kele opfu, shi nwanyi,
 eme eji l'onu be anoduje
 atso ge manu-enwu;
 mbu l'okwo teretere
 ge manu-urwazi.
 4 Ole o -rwuepho l'ikpazu
 iya l'o tsahaa g'age;
 tsahaa nko g'ogu,
 atsu nko iphu labo.
 5 Onye tsoru iya nu laakwaru
 maa.
 Uzo iya edubaje nemadzu
 l'ilu.
 6 O to kpajedu ishi etsoru
 uzo ndzu.
 Uzo iya l'ophu dukotaepho
 nggodogo nggodogo;
 ophu o madu.
 7 Noo g'o gude mu su unube
 unwu mu g'unu
 ngaberu mu nchi.
 G'o to dukwa teke unu a-ha iphe,
 mu pfuru meahaa ozo.
 8 G'uzo, ii-nodu eshi bukwaru

- uzo, nọ iya ụzenya.
 B'e shiswetakwa ụzo
 ọnu-mgbo ụlo ibe iya;
 9 a -nonyaa i woru ùbvù,
 rwuberu ngu nụ haaru
 ndu ọzo;
 bya eworu ndzụ ngu
 tọgboru onye enwedu
 obu-imemini;
 10 mbụ a -nonyaa ndiphe
 bya ebvukaa ẹku ngu;
 ọo ya bụ; akanya,
 i seru awuru laa ibe onye
 ọzo.
- 11 Teme ndzụ ngu bvujeeepho l'i
 tsahaa ude;
 mbụ teke akpo-ẹhu ngu
 me ogwehu ngu
 a-gbajoshihukota.
- 12 Noo teke ii-sụ: “?Denuanu
 g'o gude e shi alọ mu ẹka
 ẹ nchi;
 ọphu mu agubejedu
 iya iphe;
 mbụ e shi abajeru mu mba;
 ọphu o rwujedu mu l'ẹhu?”
- 13 Ndu ezi mu iphe be mu
 jikaru ẹ mu te emedu iphe,
 ẹphe shi ezi mu;
 ọphu mu eshidu eyeje
 ọnu yeru onye shi
 akpo-zijeru mu ụzo.
- 14 Nta-a be mu abyawaa
 aburu onye laru l'iyi
 l'edzudzu-ọha.”
- 15 Mbụ-a; ge nyee ngu buru
 ngu obvu-mini,
 a-buru nkengu kpoloko.
 Mbụ mini, agba ke ọtitori,
 shi ẹ welu,
 i turu l'onwongu.
- 16 ?Denu g'ii-shi paru ọgba,
 a nwushiru ngu mini
 haa g'ọ sọo gborogboro
 ẹ gbororo?
- ?Mbụ paru okpuru ngu
 haa g'ọ sọru je adọru l'echi
 edupfu?
- 17 Mee ya g'ọ buru nkengu ke
 nwekinyi ngu.
 G'unu ẹ ndiphe ta
 agbakwaru iya mgba.
- 18 G'e kebekwa ẹnya ẹka iikuje
 mini l'oma!

G'èhu tsòkwa gù lẹ nwanyi,
 ì luru l'okoròbya uto!

19 G'ò dukwa g'umorò-nyimu,
 ama ntumatu.

G'èra iya mejekwa g'èhu tsò
 ngu uto.

Gẹ n-yemobu iya
 sepyabejekwa ngu
 l'unuphu.

20 ?Denu g'ò nwuru umere
 nwanyi, eme ẹji anòduje
 agba ngu igiri; nwa mu?

?Denu g'ò gude ọ buri
 utapfu nyee onye ọzo
 bẹ ìnoduje arwaphu
 onwongu?

21 Kẹle ọzo, onyemonye eshi
 bẹ Chipfu makotakwaru.
 Tẹme ọ nodu atukojeepho
 iphemiphe, oome egbu igo.

22 Ejo-ememe, onye ẹjo-iphe
 eme l'anmajekwa iya
 g'ónyà; mbu l'iphe-ẹji,
 oome adujekwa g'udo
 kee ya kpukpurukpu.

23 Ọ buri iphe, e-gbu iya nu bu
 ahùhù, a hùduru iya;
 tẹme eswe eswe ono,
 oome ono je eme iya l'ọ
 buri ọla-l'iswi.

6

Okwa, aanmaru

onye eme eswe

1 Nwa mu; ọ -buri l'ì naru
 nemadzu ibe ngu mkpalẹka;
 ọ -buri l'ì woru onwongu
 sùberu onye ọzo
 l'itumo;

2 ọ -buri l'opfu ono buwaa
 ónyà nmaa ngu;
 mbu l'opfu, shi ngu l'onu
 buwaa igbudu tu ngu;

3 wakwa iphe, ii-me baa;
 nwa mu; g'ì nweru
 onwongu;
 eshinu ì dabawaru l'ẹka
 obutobu ngu.

Je ewoze onwongu alì;
 rwokpoepho obutobu ngu
 jasù l'ì rwo-buta iya.

4 B'ekwekwa gẹ mgbenya

- zinwuta ngu ɛnya!
 Ophu i kwekpɔkwanu
 g'o shita ɛka i nɔ eshita
 ophu!
- ⁵ Kukebe ɛhu dzɔo onwongu
 gɛ mgbada adzoje onwiya
 l'ɛka ndu achi nta;
 mbu g'ɛnu, ephe l'eli,
 a nmataru l'ɔnyà;
 e mechaa ɔ nahu.
- ⁶ Jekubenu unwehu;
 gube onye ɛnyiru!
 Gbua igo l'iphe, oome gude
 maru iphe!
- ⁷ Lenu l'unwehu te nwedu
 onye-ishi;
 ophu ephe enwedu onye
 edu phe nu;
 ɔzoo onye agbapheje ozi,
 ephe eje;
⁸ ɔle ɔo bujeru; o -rwua
 l'onanwu;
 l'ookukebe ɛhu seta nri;
 mbu le ndiphe -nɔdu
 ebu ereshi;
 yebedua apako nkiya.
- ⁹ ?Bu teke ole be ii-zekpo
 egube ono ze-beru;
 gube onye ɛnyiru?
 ?Bu teke ole be ii-tehu
 le mgbenya ophu iiku?
- ¹⁰ Isuje l'ɔ kwa-a g'i kuta
 mgbenya nwanshii;
 mbu g'i dobe ishi l'oshi
 ilile;
 mbu l'ɔ kwa-a g'i jiru ɛka
 ye l'iphu utapfu tuta
 unme nwanshii;
 teme l'i gbeshi je aharu
 ɛhu ngu zɔo okpa.
- ¹¹ ɔle g'i makwaru l'okpa-nri
 a-fukwaru ngu g'onye ndu
 abalidebvu byaru ibe iya;
 mbu l'uko-iphe akwatakwa
 ngwogu byapfuta ngu.
- ¹² Unu ngabe nchi ge mu
 pfuaru unu ke mkpɔkoro
 nemadzɔ;
 mbu onye ejo-iphe;
 onye buepho opfu,
 gberu nggo be oogudeje
 tsoru aghaphe;
¹³ onye anɔduje ataburu

nwibe iya ɛnya;
 tɛme ọ nọdu egudeje
 ọkpa eme iphe-ọhubama;
 bya ajajeru nwibe iya ẹka.

14 Onye egudeje ẹregede,
 dū iya l'obu chĩa ìdźu eme
 ẹjo-iphe;
 tɛme ọ nọdu anọduje
 akpa opfu.

15 Noo g'ọ gude eze-iphe-ẹhuka
 je atū iya l'upfu.

A -bya aji ɛnya birimu ẹ
 ee-mebyiwa iya k'opfu
 e tee mekotabaedu iya.

16 Ọ duru iphe ishii,
 dū Chipfu ashj;
 mbū ẃzo iphe ẹsaa, bū ẹbyi
 l'iphu iya.

17 Iphe ono bụ: eku-onwonye;
 adzū ẃka egbu ndu adzudu
 iphe, ẹphe meru;

18 ari k'eme ẹjo-iphe;
 ekwo gburumu gbaba l'eme
 ẹjo ememe;

19 agba ekebe ẹregede;
 mbū onye opfu, eshije iya
 l'onu abukotajeru ẃka;
 waa akpa opfu l'unuphu.

Anma ọkwa eri ogori

20 Nwa mu; mejekwa iphe,
 nna ngu sūru g'i mee;
 opfu ì zohakwa eme iphe,
 ne ngu ziru ngu.

21 Kee ya kpukpurukpu l'obu
 ngu g'ọ nọo ojejoje!

L'i wokwaru iya pho tukpoo
 onwongu l'olu!

22 Noo kele ì -nọdu eje ije;
 bū iya a-nọdu edu ngu.

Ì -nọdu eku mgbenya;
 bū iya a-nọdu eche ngu nche.

Ọ -buru l'i tehuru nwuru ɛnya;
 l'oopfu eyeru ngu.

23 Kele iphe, a sūru g'i meje ono
 bū orọku; tɛme iphe ono,
 e ziru ngu ono buru iphóró;
 tɛme mba, a barū ngu gude
 gbọoru ngu ẃja buru
 ẃzo ndzū.

24 Ọo ya e-phufuje ngu l'ẹka
 ẹjo nwanyi ono nọ;
 bya aburu iya e-selaje

ngu azụ l'ẹka ọ nọ mbụ
nwanyi-ụkpara,
opfu iya anọduje akwọ
tẹretere.

25 Gẹ mma, nwanyi ụkpara ama
te emekwa g'ọ wata ngu
agugu l'ime obu ngu!

Qphu i kwekwa g'ọ gude ọnya
deritaru ngu!

26 Kele nwanyi-ụkpara bẹ
bụkwa g'ị buru onye
mmanụ bẹ oomeje.

Mbụ-a; nwanyi, eri ogori
bụkwa ishi ndzu ngu
bẹ ọonoduje achi nta iya.

27 ?O duru onye a-guta
ọku kpọbe onwiya l'utapfu;
g'ọku te eke uwe iya?

28 Mbụ-a; ?o duru onye
e-je ije l'eli ovokoku;
g'ọku ta ahụ iya l'okpa?

29 Nokwa g'onye yee nyee
nwibe iya akwa dụ
bụ ono.

Onye denyiru nyee nwibe iya
ẹka bẹ a taa hakwa
kẹ mmanụ!

30 Ndiphe te epfubyishijekwa
onye ẹgu eme;
m'ọ tughua je ezita nri, oo-ri.

31 Ọle ọ -buru l'e guderu iya bẹ
ọ tọo kpọshijekwa g'ọ tọ
pfu ugwo iphe ono,
o zitaru ono mgbo ẹsaa;
m'obetakporu ọ je l'atuko iphe,
dụ l'ulo iya reshigbua gude
pfua ya.

32 Obenu l'onye jepfuru
nyee nwibe iya bẹ egomunggo
swehuru;
kẹle onye eme nno bụ
onwiya bẹ oomebyishi.

33 Urwu, ooritajẹ iya bụ
ẹka-nchi yee iphe-iphere,
eemeje iya; teme ujikputeru,
o meru onwiya buru iphe,
e te hufubaedu ehufu.

34 Kẹle ọo okophoo-nwanyi
akpatsuje nwoke
ẹhu-eghu;
ọphu ọophujedu obu-imemini;
m'ọ bya emelata onye
jepfuru nyee ya.

35 Ophu ọ dudu iphe,
 e gude arwo iya duru ophu
 ọ bya anata;
 teme ophu ọ dudu m'obeta
 i nu iya gunu g'o nworu
 ke mmanu, ọ bya iya
 ebyi eka.

7

*Okwa, aanmaru ndu ejeje
 ke nwanyi-ukpara*

1 Nwa mu; meje olu mu!
 Woru iphe, mu suru g'i meje
 kwachia akwachi
 l'ime obu ngu!

2 I -nodu emewaa iphe,
 mu suru g'i meje be ii-nodu
 ndzu.

Ọo g'iiletaje enya
 l'akpuru-enya-oji ngu-a
 bu g'ii-leta iphe, mu ezi
 ngu enya.

3 Gbaru iya l'eka g'ọ buru
 ngu echi mkpushi-eka!
 L'i woru iya dee edede
 l'ime obu ngu!

4 Kua mmamiphe nwune
 ngu nwanyi!

L'i kua nkwanenya onye gu
 l'iya bu ndu unuphu!

5 Ọo phe a-nodu ephufuje ngu
 l'eka nwanyi-ovuoba;
 mbu l'eka nwanyi-ukpara,
 opfu onu iya akwo
 teretere.

6 A su ngu le-a; mu gbẹ le
 windo ulo mu lee enya;
 mbu-a; mu gbekwa le
 windo ulo mu pyofu
 enya l'etezi;

7 mu huma l'echi eka ndu
 amadu iphe doru;
 mbu l'echilabo unwokokoroba;
 l'o nweru onye ophu
 egomunggo swehuru.

8 Yebedua tsoru gbororo eje
 eshita eka nwanyi-ovuoba
 ono bu;
 mbu gha iphu eje l'uzo
 eka ulo nwanyi ono no.

9 Teke ono bu uzenyashi;
 ge nchi ejihuwaa;
 mbu g'ochii atukpuwa ehu.

- 10 Tòbudu iya bụ; nwanyị lanụ
futa byapfutashia ya;
kwaa akwa nwanyị-ụkpara;
tème ẹregede jikwa iya
phọ obu.
- 11 Nwanyị obu bẹ anọduje
atụ kwokwokwo;
tème ọphu ọ dudu onye
ookweje g'onu iya rwu
iya l'ehu;
ọphu ikè etsupfuduru
iya l'oshi.
- 12 Teke i shiru ụzo gbororo;
l'ị hụma iya.
- I -lụfushia l'edupfu-ọha l'ọ
nọduwa iya.
Owojeru onwiya tsụkpa
l'ekameka.
- 13 Noo ya; ọ bya eduta
nwokoro bya ono bya
anma iya akpa;
bya eworu iphu gbua
teterete ghaaru iya
iphu sụ iya:
- 14 “Anụ, mu bọtaru lẹ
ngweja-ẹhu-guu,
mu shi je egwegwe nọkwa
l'unuphu; noo kele ọ
kwa ntanụ-a bẹ mu
meẹbekotaru iphe,
mu riburu angụ lẹ
mu e-me.
- 15 Ọo iphe ono meru g'o gude
mu futa bya ele ẹnya ngu.
Nta-a bẹ mu chọwaru ngu
jasu mu hụma ngu!
- 16 Iphe-azẹe mu bẹ mu
gudewaa ẹkwa,
turu iphe poopoo dozia;
mbụ ẹkwa, e kwerurọ
lẹ Ijiputu.
- 17 Iphe-azẹe mu bẹ mu
wukotaru manụ,
eshi kwekweekwee.
Mu wuru iya meru;
yẹe alowe; waa sinamonu.
- 18 Bya g'anyi zee l'ibe mu
gbiriri jasu l'utsu!
Bya g'anyi kwaa gude mee
g'ehu tsoo anyi utso.”
- 19 Ji mu ta anọkwa l'unuphu.
O jeru ẹka kwatakpo
du ẹnya.

- 20 Èda, ooyeje okpoga bẹ
o yejiru okpoga eyeji
wota gude jeshia;
k'ophu bụ l'ọ -bya alwa
bẹ ọnwà e-dzuakwanu
edzudzu.
- 21 O gudeepho epfu opfu
erengete ono gbiriri jasu
ọ jita iya.
Ọ buru ire iya, akwo teretere
ono bẹ o gude dephua
ya.
- 22 Teke ono teke ono o phukuru
tsoru iya g'eswi,
a kpu eje egbugbu;
ozoo g'ele, eje adalahu
l'onyà;
23 jasu apfu buru iya le
meji purumu;
mbu g'enu, ephe eje ala
l'eka a gbaberu onya,
ata makpodanu le ndzu
iya tsewaru l'onu eta.
- 24 Ntamanu-a; unube unwu mu;
unu ngaberu mu nchi!
Unu togbokwa nchi g'iphe,
mu epfuru unu bahu iya!
- 25 Unu te ewojekwaru obu unu
ziberu nwanyi ono;
ophu unu ekwekwa g'o
duswee unu uzo;
duru unu lashia uzo, ooshi.
- 26 Kele ikpoto nemadzu be
o chitaakwaru tua;
teme ndu o gburu egbugbu
dukwapo igwerigwe.
- 27 Ulo iya bu gbororo uzo
ali-maa.
Uzo ono kwasekpoerupho
gbiriri jasu l'ime
mkpuru aka onwu
gbaru iphe-azee buru.

8

Mmamiphe eku ngu oku

- 1 ?Tobudu oku be mmamiphe
eku egube pho?
Mbu ?to budu olu
nkwamenya ada
g'oda pho?
- 2 Oo l'eka du ephekerephe,
no l'aguga gbororo;
mbu le mgbakata-uzo be o

jeru je apfuru.

- 3 O pfuru l'aguga onu-abata
 eka eeshije abahu
 l'ime mkpukpu ono.
- 4 O l'onu mgbo mkpukpu ono
 gededede be o pfuru
 echi mkpu su:
- 4 O kwa unube nemadzu
 l'ophu be mu eku;
 mbu l'oo ndiphe g'unu ha
 be mu akporu okwe.
- 5 Unube ndu enwedu
 egomunggo; g'iphe
 dojenu unu enya!
 Unube ndu eme eswe;
 unu kwanaa enya!
- 6 Unu ngabe nchi;
 kele iphe, mu epfu bukwa
 okpobe iphe.
 Mu sakwaru onu k'epfu iphe,
 pfuru nhamunha.
- 7 Iphe, mu epfuje bu ire-lanu;
 kele ejo-iphe adujekwa mu
 ashi.
- 8 Iphe, bu opfu, shi mu l'onu
 bukota opfu,
 pfuru oto.
- 9 O to dudu opfu, gberu nggo;
 ozoo ophu
 apfuduru-oto, eshije mu
 l'onu.
- 9 Onye iphe edoje enya maru
 le g'o hakota pfuru oto.
 Ndu maru iphe be maru
 l'opfu ono pfugbaaru
 nhamunha.
- 10 Hakwa mkpola-ochaa;
 hatachia mba,
 mu abaru ngu!
 Mmamiphe kakwa okpobe
 mkpola-ododo ree!
- 11 Kele mmamiphe kakwa
 mkpuma, aswa du ere ire.
 O to dukwa iphe, aguje
 nemadzu egu enweru
 me nanu,
 aa-nodu atu eyeru iya.
- 12 Mube mmamiphe be yee
 nkwamenya bukwa
 l'eka lanu.
 Amaru iphe yele eye onu
 l'opfu tukokwaru buru
 mu nwe iya.

- 13 Atsɔ Chipfu ebvu bukwa
akpɔ ɛjo-iphe ashɔ.
Iphe, dɔ mu ashɔ bukwanu
eku-onwonye yee etu
onwonye ɔphushugbu;
yee eme ɛjo-ememe;
waa epfu iphe,
apfɔduru-ɔto.
- 14 Ɔkpobe idzu yee mmamiphe
bɔ nkemu.
Nkwamenya yee ike
bukwarupho nkemu.
- 15 Ndu eze gude mube mmamiphe
nɔdu l'aba-eze phe.
Ndu-ishi gude mu atɔ ekemu,
pfuru nhamunha.
- 16 Ɔo mu be ndibe ndu eze
gude nɔdu l'aba-eze phe;
mekpoo iphe, bukpuo ndu
ha shii, nɔkota l'okwa
buru ishi unwu-eliphe.
- 17 Ndu yeru mu obu be mu
yekwaru obu;
teme ndu achɔ mu nu
achoshi mu ike je
l'achota mu.
- 18 Enweru iphe; yee akwabɛ
ubvu bukota nkemu.
Eku, a-nɔ jasɔ l'ojeje;
waa apfubekoto tuko
nɔdu mu l'eka.
- 19 Urwu, eeritaje le mbedua
kakwa okpobe
mkpola-ododo ree;
teme iphe, mu agbataje
tukobe onwomu
kakwapho ree eme
l'okpobe mkpola-ochaa.
- 20 Uzo, mu eshije bu uzo
apfubekoto.
- Ɔ buru gbororo k'ikpe,
pfuru nhamunha be
mu etsoje.
- 21 Ndu yeru mu obu be mu
emeje g'ephe baa uba;
teme mu nɔdu emeje
g'ulo-eku phe ji ejiji.
- 22 Ɔo mube mmamiphe be
Chipfu vuchakpuo uzo
nweru;
teme o wata eme iphemiphe
ono,
o meshiru le teke ndiche ono.

- 23 A hõtahawaru mu rọ teke
aama;
mbu ọ ọm̀bulembukpoo;
tẹme e meje mgboko.
- 24 Teke oke-onyimu teke
adukpodanu be mu
nọhawa;
mburo teke ogba, mini jiru
ejiji eteke eshidu du.
- 25 Tẹme e mee ubvu ubvu
dobegbaa l'onodu iya;
mbu tẹme e mee ubvu,
hagbaa nwanshi be
mu nọhawa.
- 26 Tẹme Chipfu mee eliphe-a
l'ophu; yee obotegu,
du iya nu;
mbukponu tẹme e
mee urwuku, jiru
mkpoji-eka.
- 27 Mu nokwa l'eka ono teke
o meru igwe dobe;
mbu teke o meru
akpaminigwe;
o phoze je agebe onu
l'oke-onyimu.
- 28 Teke o meru urwukpu dobe;
bya edobegbaa ogba ogba,
mini ime ali shi asofuta
le mgboko.
- 29 Teke ono, o kparu
eze-onyimu oke;
k'ophu bu le mini ta
asoghatadu eka o suru
g'o so-beru;
mbu teke ono, o turu okpa
eliphe-a l'ophu;
30 be bukwa mube mmamiphe
bu nnajiuphu, shi nodu
iya le mgbureku emeru
iya ona.
- Mu meru; ehu nodu
anoduje atso iya utso
mboku-mboku;
tẹme mu shi
anodujekwapho
ete eswa l'iphu iya
mkpurumkpuru.
- 31 Mube mmamiphe be mgboko,
o meru shi emeje;
ehu-utso eji mu obu;
tẹme ndiphe l'ophu nodu
adujekwa mu pho ree.

- 32 Ọo ya bụ; unube ụnwu mu;
 unu ngabenu mu be
 mmamiphe nchi.
 Èhu-utso be a goru nu onye
 etso uzo mu.
- 33 Unu ngabe nchi numa mba,
 mu abaru unu;
 g'unu amaru iphe!
 B'e wokwaru iya hua l'ali!
- 34 Èhu-utso be a goru nu onye
 ngaberu mu nchi l'olu;
 onye anoduje l'onu
 mgbo ibe mu eche nche
 mboku-mboku;
 mbu onye anoduje l'onu-ulo
 mu ngaberu mu.
- 35 Kele onye choru mu be
 mmamiphe chota bukwa
 ndzu be o chotararu;
 teme onye ono buwaru
 onye tubaru Chipfu l'anya.
- 36 Obenu l'onye jikaru acho
 mu be mmamiphe bukwa
 onwiya be oometa iya.
 Iphe, bukpo onye mu du
 ashi bukwa onwu be
 o yeru obu.

9

Mmamiphe eku oku; emeswe nodu eku

- 1 Mmamiphe gbeshiru je
 eworu itso esaa kpobe gude
 mee ulo iya.
- 2 O bya egbua anu shia dobe
 bya agwaa mee dobe;
 bya eshia ite dobe;
 3 bya ezia unwumgboko,
 ejeru iya ozi;
 ephe je apfuru eku oku.
 Èka bu eka kachaa l'eli le
 mkpukpu be ephe pfuru
 eku oku su:
- 4 "G'iphe, bukpo ndu amazidu
 iphe bata l'ulo l'eka-a!"
 O be le ndu enwedu
 egomunggo; o su phe:
- 5 "Unu bya eria nri,
 mu shiru dobe; ngwa mee,
 mu gwaru dobe.
- 6 Unu haa b'e nwe egomunggo
 ono bya anodu ndzu!
 G'iphe dojenu unu enya!

- 7 Onye abaru onye mgbonu
mba bukwa onye e-phu
iya iphu be ocho.
Onye alokwanu onye ejo-iphe
eka le nchi bukwarupho
okonu be ooku oku.
- 8 Ta abajekwaru onye mgbonu
mba; odumeka be
ookpokwa ngu ashi.
Bachiru onye maru iphe mba;
huma l'oo-ye ngu obu.
- 9 Loru onye maru iphe eka le
nchi huma l'oo-kabaa
amaru iphe eje.
Zia onye pfuberekoto iphe
huma l'oo-yekwabaa
iphe l'iphe, o maru.
- 10 L'o kwa atsu Chipfu ebvu bu
egbube ishi mmamiphe.
Amaru onye ono, du nsu ono
buru iphe edo enya.
- 11 Kele oo mube mmamiphe
e-me g'i kaa nka.
Mbua; mu e-me g'e
yekwabaaru ngu apha
l'apha olemole i gege
anu l'eliphe-a.
- 12 I -maru iphe; mmamiphe ngu
ono ebua ngu nggo.
Teke i bukwanu onye
mgbonu;
l'o buru gubedua l'onwongu
e-je iphe-ehuka iya."
- 13 Olu ke nwanyi ono,
bu iya bu eme-eswe nodu
adakwapho adashi ike.
- Q bu onye a huduru ahuhu;
teme ophu o madu iphe.
- 14 Yebedua je anodu l'onu-abata
ibe iya;
mbu l'okposhi, o doberu
l'eka kakota l'eli
le mkpukpu.
- 15 Noo eka o no eku iphe,
bukpoo ndu aghata
aghata;
ndu pfuberuro ije phe
nhamunha eje iphe,
ephe eje.
- Q su phe:
- 16 "G'iphe, bukpoo ndu amazidu
iphe bata l'ulo l'eka-a!"
O be le ndu enwedu

egomunggo; o sụ phẹ:

17 “Mini, e zitaru l’oshi
adujekwa ree.

O buru nri, e riru lẹ mpya
kachaa uto!”

18 Ophu ephe amaswetakpoda
amama ophu l’unwu-maa
doru l’eka ono;
lẹ ndu byaru iya ebyaa
nqwaa l’ali-maa
anono.

10

Etu, Sólomonu nmashiru

1 Ndu owa-a bu etu,
Sólomonu nmashiru:
Nwata maru iphe emejekwa
g’ehu tsoo nna,
nwuru iya nu uto.

Obenu lẹ nwa, eme eswe
bu aphụ tsoo ne iya.

2 Eku, a kparu ejo akpakpa
ta adukwa urwu, o baru.
Obenu l’apfubekoto adzotaje
nemadzu l’eka onwu.

3 Chipfu ta ahajekwa onye
pfuberekoto g’egu
mee ya.

Obenu l’onye ejo-iphe be
o to kwejedu g’iphe,
agu iya nu rwube iya eka.

4 Eme enyiru emejekwa amadu
g’o daa ukpa.
Obenu l’eka e gude ese
akanya emeje g’a baa
uba.

5 Onye kpataru iphe, o koru
dokobe edokobe l’onanwu
bu onye kwaru enya.
Obenu l’onye anoduje eku
mgbenya teke eemeta iphe,
e meberu l’ali bukwa
onye-eswe be o bu.

6 Onu-oma bu okpu-eze,
onye pfuberekoto kpu
l’ishi.

Obenu l’iphe, jiru onu
onye ejo-iphe bu eme
nemadzu mkpawere.

7 Anyata, a nyataru onye
pfuberekoto abujeru
onye nyataru iya nu
iphe-ekweru.

- Obenu l'èpha onye èjo-iphe
a-chìhu.
- 8 Onye maru iphe l'ime obu
iya emeje iphe, a sùru g'e meje.
- Obenu l'onye epfu
jogojogojogo alajè l'iyi.
- 9 Onye ùta adùdu lè ndzù iya
bè obu shihuru ike.
- Obenu l'onye eshi ùzo,
dù nggòdògò nggòdògò
bè ee-mechanù-a hùma.
- 10 Onye ebvu ènya èhuka èhuka
bù aphù bè òokpatsu.
- Tème onye epfu jogojogojogo
nòdu alajè l'iyi.
- 11 Ònu onye pfuberekoto bù ishi
nggele mini ndzù.
- Obenu l'iphe, jiru ònu
onye èjo-iphe bù
iphe-kpangangaa.
- 12 Ndùmashi akpatsu esemopfu.
Obenu lè n-yemobu
ekpuchije iphe-èji g'ò ha.
- 13 Ònu onye iphe edoje ènya
bù mmamiphe eshije
iya afùshi.
- Obenu l'onye enwedu
egomunggo bù
èchachi nò swiru iya.
- 14 Ndu mmamiphe bè ewojeru
iphe, èphe maru kwakòbe.
- Obenu l'ònu ndu eswe bù
òla-l'iswi bè èphe anòduje
eku oku.
- 15 Ùba onye nweru iphe bù
mkpùkpu, ò kpùru
kpùshia ya ike.
- Ùkpa bùkwanuru iya
emebyishije onye enwedu
iphe.
- 16 Ùgwo ozi, aapfù onye
pfuberekoto emeje gè
ndzù dù iya.
- Obenu l'òkpoga, onye
èjo-iphe akpata bè emeje g'o
mee iphe-èji.
- 17 Onye angabèje nchì lè mba,
aabarù iya bùkwa ùzo ndzù
bè ooshi.
- Obenu l'onye abùjeru;
a -nòdu ahù iya ahùhù
l'ò dù iya ashì
l'edusweshije ndu òzo

uzo.

- 18 Onye domiru ndumashi
l'obu be adzu uka du
l'ogbogboromonu.
Teme onye asu asulasu
buru onye-eswe.
- 19 Opfu -paa igwerigwe be
iphe-aji haakwaru bahu iya.
Obenu l'onye aduje ike sede
ire iya be kwaru enya.
- 20 Ire onye pfuberekoto bu
okpobe mkpola-ochaa.
Obenu l'iphe, shi l'obu onye
ejo-iphe ta adudu urwu,
o kwataru baa.
- 21 Olu-opfu onye pfuberekoto
azujiye ndu du
igwerigwe epho.
Obenu le ndu eswe anwuhuje
le b'enwe egomunggo.
- 22 Onu-oma ke Chipfu l'emeje g'e
nweru iphe.
Ophu o dudu iphe-ehuka,
ooyeje iya.
- 23 Onye eswe bu iphe,
aduje iya ree bu
ejo-ememe.
Obenu l'onye iphe edoje
enya bu iphe,
aduje iya ree bu mmamiphe.
- 24 Iphe, onye ejo-iphe atsu
ebvu; a -nonyaa o mee ya;
e-mekota iya kpamu.
Iphe, agukwanu onye
pfuberekoto g'e meeru
iya be ee-mekotaru iya.
- 25 Oo ge oke-pherephere
ezije tuutuutuu zighata-a
bu g'onye ejo-iphe
achihuje.
Obenu l'onye pfuberekoto
eshihuje dungudungu
jasu l'ojejeje.
- 26 Oo ge mee-veniga aduje
leze-a; mbu genwuru-oku
aduje l'enya-a bu g'onye
enyiru aduje onye ezi
iya ozi.
- 27 Atsu Chipfu ebvu akporiberu
ndzu.
Obenu le ndzu onye
ejo-iphe be eegbuje
mkpirikpu.

- 28 Iphe, onye p̄fuberekoto
 ele ɛnya iya b̄ ɛhu-utso.
 Obenu l'iphe, onye
 ɛjo-iphe daru ngab̄eru
 emechaj̄e b̄uru
 iphe-mman̄u.
- 29 Eshi ɔzo Chipfu b̄u iphe,
 edomije ndu p̄fuberekoto
 bya abukwanuru iphe,
 etsupyashije ndu emeje iphe,
 ad̄udu ree.
- 30 Onye p̄fuberekoto b̄e a ta
 abyakwa enwubata
 enwubata.
 Obenu l̄e ndu ɛjo-iphe tee
 buduru l'al̄i ono.
- 31 Onu onye p̄fuberekoto b̄u
 iphe, eshije iya n̄u b̄u
 mmamiphe.
 Obenu l'ire, ap̄fuduru-oto
 b̄e ee-mechaa sebufu.
- 32 Onu onye p̄fuberekoto maru
 iphe, b̄u: e -pfua ya l'ɔ
 d̄u nhamun̄ha.
 Obenu l'onu onye ɛjo-iphe
 b̄u iphe,
 ɔ maru kpoloko b̄u iphe,
 d̄u nḡoḡodogo
 nḡoḡodogo.

11

- 1 Eme iphe, eegudeje at̄u
 ɛrwa iphe l'uzo ɛregede;
 bukwa ɛbyi l'ɛnya Chipfu.
 Obenu l'iphe, ad̄uje Chipfu
 ree b̄u eme ire-lan̄u.
- 2 Eku-onwonye n̄odu ɛje abya;
 iphere etso iya etsotso.
 Obenu l'iphe, an̄oduje etso
 ad̄u aḡu l'obu b̄e b̄u
 mmamiphe.
- 3 Uta ta ad̄u l̄e ndz̄u onye
 p̄fuberekoto bukwa
 iya an̄oduje edu iya.
 Obenu l̄e ndu e gudedu
 ire ph̄e ɛka b̄u iphe,
 emebyije ph̄e n̄u b̄u
 ntuphu-ire ph̄e.
- 4 Eku ta ad̄ukwa urwu,
 ad̄ukwadu iya n̄u mb̄oku,
 ɛhu e-ghu Chileke oke eghu.
 Obenu l'ap̄fubekoto adzoje
 nemadz̄u l'ɛka onwu.

- 5 Apfubekoto k'onye uto adudu
 le ndzu iya atogbojeru
 iya uzo nhamunha.
 Obenu l'iphe, akwatsuje onye
 ejo-iphe bu eme
 ejo-iphe iya.
- 6 Apfubekoto k'onye obu iya
 guru iphoro l'adzoje iya.
 Obenu l'onye e gudedu ire iya
 eka bu egu ejo-iphe,
 agu iya nu anmajẹ
 iya g'onya.
- 7 Onye ejo-iphe -nwuhu; iphe,
 oori l'oo-mecha mee
 l'ehu iya; alaru iya l'iyi.
 Iphemiphe kpọ, bu iphe,
 o shi dobesu le ya
 e-gude ike iya mee aburu
 iphe-mmanu.
- 8 Onye pfuberekoto be
 aanafutaje l'eka
 iphe-ehuka.
 Iphe-ehuka obu ejechia
 atu-koru l'ishi onye
 ejo-iphe.
- 9 Onye te emedu ele Chileke
 bu opfu onu be
 oogudeje mebyishia
 nemadzu ibiya.
 Obenu l'onye pfuberekoto
 egudeje nkwaменя
 nahu.
- 10 Obujeru teke iphe ejehuru
 onye pfuberekoto;
 ndu bu le mkpukpu ete
 eswa.
 Teke onye ejo-iphe laru
 ola-l'iswi;
 ndiphe agbo ogboo.
- 11 Onu-oma k'onye obu iya guru
 iphoro akwo-lijẹ
 mkpukpu.
 Obenu l'opfu-onu onye
 ejo-iphe emebyije iya emebyi.
- 12 Onye enwedu egomunggo
 akpoje nemadzu ibiya
 ebo l'afu.
 Obenu l'onye nweru egomunggo
 be l'esedeje ire iya.
- 13 Onye asu asulasu epfufe iphe,
 e domiru edomi.
 Obenu l'onye e gude ire iya
 eka edomikotaje iphe,

dụ ẹgube ono.

14 Ọha, a taa kpọ-ziduru ọzo
adajẹkwa.

Obenu a -dụ igwe akpọ-ziru
ọha ọzo;
l'aadzọta ọha ono.

15 Onye naru onye ọ madu
mkpalẹka ta adukwa iphe,
e-me g'ọ tọ je iphe-ẹhuka.

Obenu l'onye suru lẹ ya te
eyekwa ẹka l'iphe,
ana mkpalẹka ta adukwa iphe,
e-me iya nụ.

16 Nwanyị, eme odo abujeru;
a -kwabẹ iya ùbvù;
l'ọ naa ya ẹka labọ.

Unwoke, ewebushi akurepho
nọdu atuje ẹku
gburumu swiswia.

17 Onye iphe-oma bụ onwiya bẹ
oome iya edoberu.

Onye dụ ẹhuka bukwanuru
iphe-ẹhuka bẹ oometaru
onwiya.

18 Iphe, ndu ẹjo-iphe setaru
l'akanya a-buru phẹ
iphe-mmanụ.

Obenu l'onye akụ apfubekoto
gẹ mebyi-iphe,
aakụ l'alị bẹ l'a-wọta ọkpobe iphe,
ọ kuru.

19 Onye pfuberekoto ọkpobe
apfube bẹ ndzụ aduje.

Obenu l'onye agba etso eme
ẹjo-iphe agbajẹ tsoru iya
jasụ l'ọ gbaba l'onwu.

20 Ndu ọkpoma dụ ẹji emekwa
ẹbyi l'anya Chipfu.

Obenu lẹ ndu uta adudu lẹ
ndzụ phẹ aduje Chipfu
ree shii.

21 Ọphu ịi-makaharu bụ lẹ ndu
ẹjo-iphe bẹ a taa hadu g'a ta
hù phẹ ahùhù.

Obenu l'oshilokpa ndu
pfuberekoto ta adudu iphe,
ee-me phẹ nụ.

22 Nwanyị, amashi mma ike;
mmamiphe pehukwanu iya l'ẹhu;
dụ g'iphe-nchị,
e gude mkpola-ododo mee;
woru ye ezi l'imi.

23 Iphe, agụ onye pfuberekoto

bụ ẹka ọosubeje ishi
bụ l'iphe-oma.

Obenu l'iphe onye ẹjo-iphe
ele ẹnya iya bụ l'ẹka
ọosubeje ishi bụ l'oke-ẹhu-eghu,
Chileke a-tukoshi iya.

24 Onye bụ omeluko bẹ iphe
iya anọduje aka shii eje.

Obenu l'onye aswi aswi
emechajẹ kpabua nvọ.

25 Onye eme iphe-oma bẹ ẹka
a-nọdu agba upete.

Mbụ l'onye agbajẹ nwibe
iya mini l'obu bẹ
aa-gbakwaphọ mini l'obu.

26 Ndiphe anọduje ephu
nemadzụ iphu mẹ o -gbushia
ereshi gbachishia l'iphe.

A nọdu ajajẹ onye reru nkiya
l'orwuberu iya ajaja.

27 Onye achọ iphe,
du ree bẹ atubajẹ ndiphe
l'ẹnya.

Obenu l'onye achọ ẹjo-iphe
bẹ ẹjo-iphe abyapfutajẹ.

28 Onye kpọru obu yeru ẹku iya
a-dakwa.

Obenu l'onye pfuberekoto
a-nọdu aja àjàjà
g'ẹkwo oyii.

29 Nwoke, esetaru ndibe
iya opfu bukwa
pherephere bẹ a-buru
okiphe iya.

Tẹme ọ buru onye eme eswe
l'e-mechaa buru onye
ejeru onye maru iphe ozi.

30 Mebyi, onye pfuberekoto ami
bukwa oshi emeje g'a
nọdu ndzụ.

Qzo bụ l'ọo onye aduje ike
pfubuta nemadzụ bụ onye
maru iphe.

31 Eshinu aa-pfụ onye
pfuberekoto ugwo iphe,
oome l'eliphe-a;
bẹ aa-pfukwa iya phọ ndu te
emedu ele Chileke yẹe
ndu iphe-ẹji;
pfua phẹ iya pfugharu
phẹ iya ẹka.

12

- 1 Onye aabarụ mba;
 ọ dū iya ree bukwa
 mmamiphe bẹ dū iya ree.
 Obenu l'onye ọ dū ashị l'aahụ
 iya ahụhụ ta amadu
 iphe.
- 2 Onye oma bẹ tubaru Chipfu
 l'enya.
 Obenu lẹ Chipfu anmaje
 onye ẹregede ikpe.
- 3 Nwoke ta abukwa eme
 ẹjo-iphe bẹ oo-gude nguru
 anguru.
 Obenu l'onye pfuberekoto ta
 adudu onye e-phefu
 iya ephefu.
- 4 Okpobe nwanị bukwa
 okpu-eze,
 ji iya kpu l'ishi.
 Obenu l'ẹjo nwanị dū g'okpu,
 rehuru erehuru nọ
 ji iya l'ẹhu.
- 5 Iphe, ndu pfuberekoto tuberu
 k'ememe abujeru iphe,
 pfuru nhamunha.
 Obenu l'idzù ndu ẹjo-iphe
 achị bukota ughoshi.
- 6 Opfu onye ẹjo-iphe egepajeru
 egeparu achọ onye
 oo-gbu.
 Obenu l'olu-opfu onye obu
 iya guru iphóró adzoje
 ndzụ.
- 7 Ndu ẹjo-iphe bẹ ee-mechaa
 mebyishikota;
 ephe achihu.
 Obenu l'onu-ulo onye
 pfuberekoto apfujeru
 jimujimu.
- 8 Ọọ ẹ ẹ nkwa menya
 onyemonye jeberu bu
 g'aajabejeru iya ajaja.
 Obenu l'onye bu ẹjo-iphe
 jiru iya obu bẹ a ta
 agubejedu iphe.
- 9 Ọ kakwa ree l'ị bu onye
 a gubeduru iphe;
 i nwekanuru onye-ozì;
 eme l'ị guberu onwongu
 iphe l'ẹbe ọ dū nri,
 i nweru.
- 10 Onye pfuberekoto

- agùbeje iphe lẹ mkpa,
 dũru anũ,
 o nweru l'ibe iya.
- Obenu l'obu-imemini,
 onye ẹjo-iphe aphũjeeru
 phẹ bũ adũru phẹ ẹhuka.
- 11 Onye jeru ozi l'alĩ iya bẹ nri
 a-dũru ẹwa k'etsutsu iya.
- Obenu l'onye achi
 iphe-iphoro ọso te nwedu
 egomunggo.
- 12 Onye ẹjo-iphe bẹ iphe,
 ndu ẹjo-ememe narũ lẹ nfu
 anọduje agu ẹgu.
- Obenu l'ogbarabvu onye
 pfuberekoto anọduje
 abya pulapula.
- 13 Onye ẹjo-ememe bẹ ẹjo-epfupfu,
 oogudeje ọnu iya epfu anmajẹ
 g'ọnyà.
- Obenu l'onye pfuberekoto
 anahũje iphe-ẹhuka.
- 14 Nemadzũ egudeje
 opfu-ọnu pfutaru onwiya
 iphe-ọma.
- Nokwaphọ g'oogudeje iphe,
 oome l'ẹka metaru onwiya
 obunggo.
- 15 Iphemiphe, onye-eswe eme
 aduje iya ree l'ẹnya nkiya.
- Obenu l'onye maru iphe
 angabeje nchi nũma idzu-ọma,
 a chi-koshiru iya.
- 16 Onye eswe abũjeru:
 a -kpatsu iya iwe;
 oomeepho g'a maru teke
 ono teke ono l'ẹhu eghu
 iya eghu.
- Obenu l'onye nweru
 egomunggo ta adũdu iphe,
 ọogubeje ọkonu.
- 17 Onye agba ekebe iphe,
 bũ ire-lanũ bẹ opfu
 iya apfũjeru ọto.
- Obenu l'onye ẹjo-ekebe
 adzushi ọka.
- 18 Mkpokoro opfu adzũje
 paramu g'ọgu-echi.
- Obenu l'ire onye maru iphe
 eguje ẹhu egugu.
- 19 Ogbogboromọnu,
 epfu ire lanũ anọje jasũ
 l'ojejeje.

- Obenu l'ire, adzu ụka ta
adudu g'oono-bejeru.
- 20 Ughoshi du l'okpoma ndu
achi ejo idzu.
- Obenu le ndu achi idzu
ehu-guu bu ehu-utso aduje
l'okpoma nkephe.
- 21 O to dudu ejo-iphe,
emeje onye pfuberekoto.
- Obenu le ndu ejo-iphe bu
iphe,
ejije phe aka bu iphe-ehuka.
- 22 Iphe, aduje Chipfu eji bu
ogbogboromonu,
adzu ụka.
- Obenu le ndu aduje iya ree bu
unwoke, epfu ire-lanu.
- 23 Onye nweru egomunggo ta
arakashijedu iphe,
o maru arakashi.
- Obenu l'okpoma ndu eswe
anoduje avoshi
jogojogojogo opfu.
- 24 Onye gude aka iya eseshi
akanya ike l'e-mechaa
buru ishi.
- Obenu l'onye eme enyiru
e-mechaa buru ohu.
- 25 Ayọ oshi emeje g'ike bvụ
nemadzu egwegwa.
- Obenu l'opfu-oma anoduje
ekutse nemadzu ekutse.
- 26 Onye pfuberekoto akwaje
enya le g'o gude eshi onya.
- Obenu l'uzo, onye ejo-iphe
eshi edujeru iya
duswee eduswe.
- 27 Onye enyiru ta amijedu anu,
o gburu amimi.
- Obenu l'onye ese akanya
enwejeru iphe,
vu oke aswa.
- 28 Uzo, a pfuberekoto eshi be
ndzu du.
- Mbu le gbororo iya be
anwuhu adukpodaa
ililekpoo.

13

- 1 Nwa, maru iphe;
angabeje nchi le mba,
nna iya abaru iya.
- Obenu l'onye mgbonu ta
angajedu nchi l'uja,

aagbòru iya.

2 Nemadzù egudeje
 opfu-ònu pfuta iphe-òma.
 Obenu l'onye e gudedu ire
 iya èka bù iphe,
 èkpìri iya aduje iya bù eme
 mkpawere.

3 Onye eche ònu iya nche bù
 ndzù iya bè ooche nche.
 Obenu l'onye epfugbuje g'ònu
 ha iya e-mechaa bùru
 òla-l'iswi.

4 Onye ènyiru bè èkpìri iphe
 aduje; òle ò tọ dudu iphe,
 erwuje iya èka.
 Obenu l'iphe, agù onye
 akanya erwuje iya èka
 òkpobe erwurwu.

5 Onye pfuberekoto bè iphe,
 aadzù ùka aduje ashì.
 Obenu l'onye èjo-iphe
 bù iphe-iphere yee
 mkparwù bù iphe,
 oomeje.

6 Onye ùta adudu lẹ ndzù iya bù
 iphe,
 anọduje eche iya nche
 bù apfubekoto.
 Obenu l'iphe, emekpeje
 onye iphe-èji bù eme
 èjo-ememe.

7 O nweru onye anọduje eme
 onwiya g'onye nweru iphe;
 òle ò tọ duka iphe,
 o nweru.
 Onye òphuu anọduje eme
 g'onye akpa nri;
 òle o nwekwanuru iphe
 nweshia ya ike.

8 Èku nemadzù l'a-duka ike
 gbafuta ndzù iya.
 Obenu l'onye ùkpa bè e te
 yejedu ebvu.

9 Ìphóró, duru onye
 pfuberekoto anọduje
 enwu phoophoophoo.
 Obenu l'ìphóró orọku k'onye
 èjo-iphe bù aphunyi bè
 aaphunyiye iya.

10 Eku-onwonye bù iphe,
 ònọduje azushi bù
 aba mba.
 Obenu lẹ ndu angabeje nchì

l'ìdzù,
a chì-koshiru phẹ bụ ndu
maru iphe.

11 Okpoga, a kpatarụ l'ughoshi
anọduje ala azụ azụ.

Obenu l'onye gude ẹka iya
akpa okpoga nwanshii
nwanshii l'emeje iya l'ọoka
shii eje.

12 Iphe, e leru ẹnya iya nọo ọdu
anọduje agbawashị
ọkpoma agbawashị.

Obenu l'ememe,
e meru nemadzu iphe,
oole ẹnya iya aduje
g'ọ wotaru oshi,
eerije nọdu ndzu.

13 Onye akpofu alọ ẹka lẹ nchị
akpofu l'e-je iphe-ehuka.

Obenu l'onye emeje iphe,
a suru g'e meje be
obunggo iya duru.

14 Iphe, onye maru iphe ezi du
g'ẹka mini anuje ndzu
futaru.

Oomeje ge nemadzu ta
adaba l'onyà,
anwuhu gbaberu.

15 Iphe edo ẹnya okpobe
edodo l'emeje nemadzu
l'ọ du ndiphe l'obu.

Obenu l'uzo onye e gudedu
ire iya ẹka eshijuru
iya ike.

16 Onyemonye bukpo onye
nweru egomunggo emeje
iphemiphe,
oome l'okwenya.

Obenu l'omata ewojeru eme
eswe iya tja jala.

17 Onye ejo-iphe, e ziru ozi;
ọ nọdu eje iya adabajẹ
l'iphe-ehuka.

Obenu l'ozi, e ziru onye e gude
ire iya ẹka;
ọ nọdu eje iya eguje
ẹhu egugu.

18 Onye ewojeru mba,
aabarụ iya arwutoshi
arwutoshi emechajẹ daba
l'okpa-nri mẹ l'iphe-iphere.

Obenu l'onye a hùru ahùhù;
ọ numa iya be

aakwabẹje ùbvù.

19 Iphe, agushi ẹgu ike -mee bẹ
 ọotsoje obu ọtso.

Obenu l'onye gbakutaru eme
 ẹjo-iphe azu;
 l'eme ẹbyi l'ẹnya ọmata.

20 Onye yee ndu mmamiphe
 aswi ọswi a-buru onye
 maru iphe.

Obenu l'onye etso ọmata
 e-je iphe-ẹhuka.

21 Ẹjo-iphe ẹjo-iphe aanọduje
 anwuru ndu iphe-ẹji.

Obenu l'eka atutu bukwanu
 obunggo ndu pfulerekoto.

22 Ọkpobe nemadzu akpaje ẹku
 dobe l'e ria ya ria
 le nwanwa.

Obenu l'eku, onye iphe-ẹji akpa
 bu ndu pfulerekoto bẹ
 ọokpaje iya edoberu.

23 Onye akpa nri -kọo opfu
 bẹ oomehujekpo;
 nri adukpoo duchar
 k'etsutsu iya.

Obenu le be ekpe ikpe,
 pfuru oto atukoje
 iya chita.

24 Onye esela echachi azu le
 ya te echidu iya nwa iya
 bukwa ashi bẹ o kpuru
 nwa iya.

Obenu l'onye yeru iya obu
 edeje ẹnya le mini hu
 ya ahuhu.

25 Onye pfulerekoto erije nri
 gudekpoo obu iya kwe
 l'o jiwaru iya.

Obenu l'onye ẹjo-iphe ta adudu
 teke ẹgu ta agudu iya.

14

1 Nwanyi, maru iphe
 anọduje edozi onu-ulo iya
 edozi.

Obenu l'onye ophu bu
 onye-eswe anọduje
 achikashi iya achikashi.

2 Onye iphe, oome pfuru
 nhamunha l'anọduje atsu
 Chipfu ebvu.

Obenu l'onye ọzo iya du
 nggodogo nggodogo ta

adudu iphe,
o guberu Chileke.

³ Onye eswe -pfua opfu;
echachi aburu iya
l'okpurukpu gbaa.

Obenu l'oo ogbogboromonu
ndu maru iphe
anoduje eche phe nche.

⁴ Eka eswi, e gude eje
ozi adudu be oba
adabyijeru iphoro.

Oo eswi -jeshia ozi ike; iphe,
a kpataru l'opfu akuru
akuru.

⁵ Onye agba ekebe, e gude
ire iya eka ta adzujekwa
uka.

Obenu l'onye agba ejo-ekebe
bu uka be onoduje
adzushi.

⁶ Onye mgbonu achoje
mmamiphe;
o to dudu ophu oohuma.

Obenu l'amaru iphe atojeele-a
nwehu ejepfu ndu iphe
edoje enya.

⁷ Nodukwa omata uzenya;
kele i ti humakwa iya
mmamiphe
l'ogbogboromonu.

⁸ Onye nweru egomunggo be
bu iphe, egoshije l'o maru
iphe bu l'uzo,
ooshi edoje iya enya.

Obenu l'iphe, egoshije
l'onye-eswe bu omata bu
l'oogudeje ughoshi eme
iphemiphe.

⁹ Ndu eme eswe egudeje iphe-eji
agba le mgbonu.

Obenu le ndu obu phe guru
iphoro be onoduje agu
g'ephe mee iphe g'o
pfuru nhamunha.

¹⁰ Okpoma nemadzu l'ehu l'ehu
makotaru iphe,
atsu iya l'ehu.

Ophu o dudu onye yee ya
agbaje mgbu l'ehu-utso,
du iya nu.

¹¹ Onu-ulo onye ejo-iphe be
ee-mechakwaa lwa.

Obenu le nwobu,

onye p̄f̄uberekoto
kp̄oberu a-n̄ōduepho aja
ajaja eje.

12 O d̄uru ẹzo, abujeru;
nemadz̄u -n̄ōdu eshi iya
l'̄ōoburu iya ̄okpobe ẹzo.

Obenu l'̄eka ẹzo ono jeberu
bu l'̄onwu.

13 Je akpachak̄ponu l'achi
ōchi b̄e aahaj̄ekwaru
tsua ̄okpoma pharamu;
t̄eme ̄ehu n̄ōdu ahaj̄eru
ts̄oo ẹtso ts̄oba l'iphe-̄ehuka.

14 Onye ekwetad̄uru n̄u
b̄e aa-p̄f̄u ẹgwo ẹzo,
ooshi p̄f̄u-dzua ya ya
ap̄f̄u-dzu.

L'e bua onye ̄oma obunggo
ẹzo n̄kiya l'o dzua
edzudzu.

15 Onye amazidu iphe at̄ukoje
iphemiphe kweta
l'onoo g'̄o d̄u.

Obenu l'onye nweru
egomunggo arijeada ̄oriri
t̄eme l'̄o z̄obe ̄okpa.

16 Onye maru iphe ats̄uhuje
Chipfu ebvu jika eme
ējo-ememe.

Obenu l'̄omata edeghaj̄eru
igiji ̄eka dobes̄u l'̄o t̄o
d̄udu iphe,
byaru eme iya n̄u.

17 Onye obu-̄oku emeje iphe,
onye-eswe onye-eswe.

T̄eme a n̄ōdu akpoje onye
eregede ash̄i.

18 Onye amazidu iphe b̄e okiphe
iya abujeru eme eswe.

Obenu l'onye nweru
egomunggo ekpujeru
mmamiphe g'okpu-eze.

19 Ndu eme ējo-ememe e-phoze
l'iphu ndu d̄u ree;
ndu ējo-iphe ephoze
l'onu-̄oguzo ndu
p̄f̄uberekoto.

20 Ndu akpa nri b̄e aakpoje ash̄i;
kp̄ochaa kp̄oo l̄e ndu ̄ephe
l'̄ephe bu obutobu.

Obenu l̄e ndu nweru iphe
nweru ikpoto ̄onyà.

21 Onye aḡubeduru obutobu iya

- iphe emekwa iphe-ẹji.
 Obenu l'a goru ẹhu-utso nu
 onye emejeru onye o
 tsuru iphe-oma.
- 22 ?Tobudu ndu achị ẹjo idzu
 ephuje ụzo?
 Obenu lẹ ndu achị idzu-oma
 bẹ eeyeje obu;
 tẹme a nọdu emejeru phe
 ire-lanu.
- 23 Iphe, bukpuo ozi, e jeshiru
 ike bẹ urwu adujekwa.
 Obenu opfu, eepfuepho
 l'onu l'onu emeje g'a
 kpaahaa nri.
- 24 Eku onye maru iphe bu
 okpu-eze iya.
 Obenu l'eme eswe k'omata bu
 iphe, oomitaje bu eme eswe.
- 25 A -gbaa ekebe, bu ire-lanu bẹ
 aadzọje ndzu.
 Obenu l'ekebe, aagba ophu
 e pfudu ire-lanu bẹ
 bukwa ughoshi.
- 26 Onye atsu Chipfu ebvu bẹ ẹka
 o dakoberu kporu akpaa.
 Teme o buwaruro ẹka unwu
 iya a-gbabaje je anodu
 zee ndzu.
- 27 Atsu Chipfu ebvu bu ẹka
 mini,
 emeje g'anodu ndzu futaru;
 o nodu emeje g'amadu
 ta anmalahu l'onya,
 anwuhu gbaberu.
- 28 Oha, tsuru erupfu abujeru
 akpabiri eze.
 Obenu l'oke amadu,
 enwedu nemadzu bẹ
 iyi yifuru.
- 29 Onye nweru ota-nshi bẹ
 iphe, edoje iya enya
 pakwaru ẹka.
 Obenu l'onye obu-oku egoshije
 g'oomebe eswe.
- 30 Onye doberu okpoma
 guu emeje ge ndzu
 du ogwehu.
 Obenu l'iji enya emeje g'okpu,
 no l'ehu repyah.
- 31 Onye eme onye ukpa ewere
 bukwa Chileke,
 meru iya nu bẹ ookwe une.

Obenu l'onye emejeru onye
 adudu g'ò dù iya
 iphe-oma bù Chileke bẹ
 ookwabe ùbvù.
 32 Iphe, l'enwutajẹ ndu ẹjo-iphe
 tũa kpurumu l'alì;
 bù ẹjo-iphe ono,
 ẹphe eme ono.
 Obenu lẹ ndu pfuberekoto
 nweru ẹkà ẹphe
 a-nọdu zeeru ndzụ
 m'obeta ẹphe
 nwùhuchakpoo anwùhu.
 33 Mmamiphe aduje l'iphe,
 bukpoò obu ndu iphe
 edoje ẹnya ree.
 Mbù je akpaa l'echilabọ
 ndu bù omata bẹ
 oogoshijekwaphọ onwiya.
 34 Apfubekoto ekutse oha l'ophu.
 Obenu l'iphe-ẹji bù iphe-iphere
 l'ẹhu ohamoha.
 35 Onye-ozì, maru iphe bẹ
 atubaje onye eze l'ẹnya.
 Obenu l'onye-ozì ophu bù
 iphe-iphere bẹ eze
 atukoshije
 ẹhu-eghu iya.

15

1 Opfu, e pfuru; a tọ
 nwehu yee ya onu eselaje
 oke ẹhu-eghu azu.
 Obenu l'epfu opfu,
 eme ẹhuka akpatajẹ
 ovuma.
 2 Ire onye maru iphe
 emeje mmamiphe g'ò dù
 ree k'anuma.
 Obenu l'onu omata bù iphe,
 anọduje alwa iya torotoro
 bù epfu rwoorwoorwoo.
 3 Ẹnya Chipfu dzuru ẹkameka;
 k'ophu o huma-dzuru
 onyemonye;
 mbù ndu ẹjo-iphe mẹ
 ndu oma.
 4 Ire epfu iphe, e-me g'e
 wekorohu bukwa oshi,
 amije ndzụ gẹ mebyi.
 Obenu l'ire ughoshi etsuje
 ndzụ pyaapya.
 5 Oo onye-eswe abujeru;
 nna iya -baaru iya mba;

o too yedu iya onu.

Obenu l'onye a hùru ahùhù;
ahùta iya egoshi l'o
nweru egomunggo.

⁶ Ụlo onye p̄fuberekoto b̄
iphe, vu oke aswa d̄
igwerigwe.

Obenu l'okpoga onye ejo-iphe
akpata b̄ l'akpatajeru
iya opfu.

⁷ Ogbogboromonu onye maru
iphe an̄duje araka
nkwamenya araka.

Obenu l'ọ t̄ọ b̄udu g'okpoma
d̄ọ mata b̄ọ ono.

⁸ L'anya Chipfu b̄ ngweja,
onye ejo-iphe egwe
abujeru iya ẹbyi.

Obenu l'epfupfu, onye obu
iya guru iph̄or̄o epfu
an̄u iya atsoje iya rikpotoo.

⁹ Ụzo ndu ejo-iphe abukotajeru
ẹbyi l'iphu Chipfu.

Obenu l̄e ndu eme g'ẹphe
buru ndu p̄fuberekoto
b̄e o yeru obu.

¹⁰ Ọ kwa chipfuu b̄e aa-n̄u
onye haru okpobe ụzo.
Teme onye ọ dukwanu ashị;

l'aahù iya ahùhù
l'e-mechakwaa nwuhu.

¹¹ Al̄i-maa yee al̄i ọla-l'iswi
tukokwaru gheru onu
l'iphu Chipfu.

?B̄u-chia okpoma amad̄u te
egheduru onu l'iphu iya?

¹² Onye mgbonu te eyejedu
ahùhù aahù iya obu.

Ọphu o jejedu akpata
ishi l'ibe onye maru iphe.

¹³ Onye ẹhu atso uto b̄e
iphu at̄usahuje at̄sahu.

Obenu l'onye iwe jiru obu;
edejeru yokoo.

¹⁴ Okpoma onye iphe edoje
anya ree l'an̄duje eme
g'ọ maru iphe.

Obenu l'onu onye b̄ọ mata
b̄ọ nri iya b̄e b̄ọ eme eswe.

¹⁵ Iphe, bukpo eswe ndzu
ndu eje iphe-ẹhuka
abukotajeeru p̄he p̄ọ
mgburwashị ẹhu.

Obenu l'onye òkpoma
 atusahuje atusahu
 bẹ tekenteke abujeru iya
 obo-iphe.

16 Ọ kakwa ree l'e nweru
 ẹku nwanshii;
 a nọdu atsu Chipfu ebvu;
 eme l'ẹku, jiru ẹkameka;
 ẹgharashi dukwanu.

17 Ọ kakwa ree l'iphe, bu nri,
 eeri bua nweba, e yeru l'ophe;
 n-yemobu dukwanu;
 eme l'e gburu eswi,
 tsuru ẹba ata;
 mkpomashi dukwanu.

18 Onye obu-ọku akpalije
 opfu akpali.

Obenu l'onye ataru opfu
 nshi abyanyije uswo
 abyanyi.

19 Ụzo onye ẹnйiru eshi
 bẹ eegudeje óbvú
 tú-chishia atú-chishi.

Obenu l'uzo onye obu iya
 guru íphóró eshi abujeru oji,
 akwọ tẹretere.

20 Nwata, maru iphe emeje
 g'ẹhu tso nna iya utso.

Obenu l'omata ta adudu iphe,
 oogubeje ne, nwuru iya nu.

21 Eme eswe atsoje onye enwedu
 egomunggo utso.

Obenu l'onye iphe edoje ẹnya
 ree bu iphe,
 pfuru nhamunha bẹ oomeje.

22 Iphe, nemadzú riru
 k'ememe bẹ o to mekotajekwa
 me a -chikoshiduru iya
 okpobe idzu.

Obenu a -du igwe chikoshi
 nemadzú idzu l'o mee iphe,
 o tuberu.

23 Amadu bẹ ẹhu atsoje utso
 me o -yee onu l'opfu ree.

Mbu le-a; l'onu, e yeru l'o
 rwuberu iya atsoje
 rikpotoo.

24 Ụzo ndzu anọduje eje ala l'eli
 l'eli l'eka onye kwaru
 ẹnya nọ.

Ọ buru iya emeje g'o to lwa
 ali ali larwua ali-maa.

25 Chipfu alashije ulo onye

eku onwiya.

Obenu l'okoke alì nwanyì,
jì iya anọedu bẹ ọokpoje
ọkpo-kuu.

26 Ọriri, onye ẹjo-iphe rìru
abujeru Chipfu ẹjo ẹbyi.

Obenu l'ọphu ndu ẹbebe
ree rìru atsoje iya ọtso.

27 Onye ụghoro ẹuepho opfu
bẹ ọonoduje akpa
l'ibe iya.

Obenu l'onye kpọru uphalazu
ashi bẹ ndzụ a-dụ.

28 Onye pfulerekoto egudeje
ọkpoma iya rịada iphe
oo-pfu ariri ẹme l'o
pfua ya.

Obenu l'onu onye ẹjo-iphe
bụ njo-opfu eshije iya
alwa torotoro.

29 Chipfu nọ ndu ẹjo-iphe
ụzenya.

Obenu l'ọonumaje olu ndu
pfulerekoto m'ẹphe
-pfuru nụ iya.

30 Ẹnya, a tọsaru iphu atọsa
lee emeje g'ẹhu-ọtso
jì ọkpoma.

Ẹme ozi ọma nọdu emeje
g'ọkpu gbashia ike.

31 Onye ngaberu nchì lẹ mba,
a barụ iya; mbụ mba
ọphu emeje g'a nọdu
ndzụ bẹ yee ndu maru
iphe e-mehaa nọ
l'ọkpoku lanụ.

32 Onye ta adudu iphe,
ọ guberu mba,
aabarụ iya bukwa onwiya
bẹ ọ tọ gubeduru iphe.

Obenu l'onye abujeru;
a -nọdu ahụ iya ahụhù
l'ọoba iya lẹ nchì
enwejeru egomunggo.

33 Atsụ Chipfu ebvu ezije
nemadzụ mmamiphe.

Ewoze onwonye alì nọdu
esekutaje akwabẹ ụbvù.

16

¹ Iphe, nemadzụ rìru
l'ọkpoma iya bụ iya bẹ ọ duru.
Obenu l'ọphu e pfuru l'onu bụ

Chipfu bẹ ọ dọru.

2 Iphemiphe, nemadzu
emekpoo duebe ree
l'ènya nkiya.

Obenu lẹ Chipfu maru iphe,
dụ iya l'uche teke o
meru iya.

3 Woru iphe, bukpuo iphe,
iimekpoo ememe ye Chipfu
l'ẹka;
huma l'iphe, bukpuo iphe,
ì chiru idzu ememe
e-mejeephoo g'ì chiru iya.

4 Iphemiphe, Chipfu meru
bẹ o meru doberu onwiya;
mbu je akpaa lẹ ndu
ejo-iphe bẹ o meru
doberu eswe eze iphe-ẹhuka.

5 Ndu eku onwophe bukwa
ẹbyi bẹ ẹphe eme
l'ènya Chipfu.

Ọphu ịi-makahukporu bu
l'a taa hadu phe g'a ta
hu phe ahuhu.

6 Ọo n-yemobu yee epfu
ire-lanu bẹ e gude edoshi
ejo-iphe.

Ọ buru atsu Chipfu ebvu
emeje g'amadu te eme
ejo-ememe.

7 Teke iphemiphe, nemadzu
eme du Chipfu ree
bẹ oomejechaa mee ge
yee ndu ohogu iya du
lẹ ree.

8 Ọ kakwa ree l'e nweru
iphe nwanshii;
a pfubekwanu ẹka oto;
eme l'urwu paru ẹka;
ọ buru l'uzo,
apfuduru-oto bẹ o shi.

9 Iphemiphe, nwoke e-me bu
l'ime okpoma iya bẹ
orije iya dobe.

Obenu l'oo Chipfu emeje ge
nzokpa iya nguru
anguru.

10 Onye eze bẹ opfu,
shi iya l'onu adaje g'ozì,
shi Chileke l'ẹka.

Ọphu oogudejedu onu iya
pfuswee m'ọ nọdu
ekpe ikpe.

- 11 Chipfu eele ɛnya g'e
 gudeje iphe,
 gbaru nɔ tɔa ɛrwa iphe;
 ɛrwa iphe, atɔtuduru
 l'uzo ɛregede bɛ dɔ
 Chipfu ree.
- Q-nyɔ-tɔdɔdɔ, nɔkota l'ɛda
 g'ɔ ha bɔkota iya
 meru iya.
- 12 Ndu eze bɛ eme ejo-iphe
 abujeru ɛbyi;
 kɛle onye eze bɔ
 apfubekoto bɛ oogudeje
 mee g'ɔ nguru anguru.
- 13 Iphe, aduje ndu eze
 ree bɔ onye epfu iphe,
 pfuru ɔto.
- Mbɔ l'onye epfu iphe,
 pfuru nhamunha bɛ ɛphe
 agubeje ɔkpobe iphe.
- 14 Oke ɛhu-eghu onye eze bɔkwa
 iphe, ejeru ɔnwu ozi.
 Obenu l'onye maru iphe
 abyanyije iya.
- 15 Iphu -tusahu onye eze;
 l'a maru lɛ ndzɔ dɔ;
 mbɔ l'i -tɔba onye eze
 l'ɛnya bɛ ɔ duje g'ɛka igwe
 rwuru erwuru
 k'edze mini ishi-apha.
- 16 Hɔmawaro g'ɔ kabe ree
 enweru mmamiphe eme
 l'enweru mkpɔla-ododo.
- Mbɔ ahɔta nkwaɛnya
 haa mkpɔla-ɔchaa.
- 17 Uzo, a tɔru mkpoli,
 ndu pfuberekoto tɔru
 te eshitajekwa ɛka
 ejo-ememe dɔ.
- Onye eche uzo iya nche
 bɔ ndzɔ iya bɛ oochɛ nche.
- 18 Eku-onwonye evujeru uzo;
 ɔla-l'iswi etso iya.
- Teke etu onwonye ɛpha
 gbɛshiru;
 adarwu alɔ etsokwaru
 iya phɔ.
- 19 Q kakwa mma l'i bɔ onye
 wozeru onwiya alɔ;
 i yiru lɛ ndu dɔ agɔ;
 eme l'unu lɛ ndu eku
 onwophɛ swi tɔko eke iphe,

- unu kwataru l'okwata.
 20 Onye angabeje nchi l'opfu
 Chileke bu k'oma
 anoduje etso iya.
 Temе onye a goru ehu-utso
 nu be o bu;
 mbu onye dakoberu
 Chipfu.
- 21 Ndu maru iphe l'ime obu phe
 bu ndu eekuje ndu iphe
 edoje enya ree.
 Temе opfu, atso utso
 le nchi nodu emeje
 g'a ka anwuta iphe.
- 22 Nkwamenya bu ishi nggele
 mini ndzu l'ehu ndu nweru
 iya nu.
 Obenu l'abarū onye-eswe
 mba bukwa iphe-eswe
 be o bu.
- 23 Okpoma onye maru iphe
 anoduje eche onu iya nche.
 Temе ogbogboromonu
 iya nodu emeje g'a
 nwuta iphe.
- 24 Opfu, atso utso le nchi du
 g'ebakala manu-enwu.
 O meje g'ehu tso nemadzu
 utso.
 Temе o nodu emeje g'okpu
 gbakerehu l'iphe-ememe,
 eme iya nu.
- 25 O duru uzo, abujeru:
 nemadzu -nodu eshi iya
 l'oburu iya okpobe uzo.
 Obenu l'eka uzo ono jeberu
 be o bu uzo onwu.
- 26 Oo iphe, agu onye akanya
 anoduje ejeru iya ozi.
 O buru egu, agu iya nu
 anoduje akwaru iya evu.
- 27 Ejo nemadzu anoduje achi
 idzu eme ejo-iphe.
 Temе opfu, shi iya l'onu nodu
 aduje g'icheku oku,
 ata ririri.
- 28 Onye eregede anoduje
 akpa opfu.
 Temе onye asulasu nodu
 ebukahuje ndu eshishi
 onya ike.
- 29 Onye anoduje eme ndu ozo
 mkpawere bu edepu be

onoduje edephu
nwibe iya;
duru iya shia ụzo,
adudu ree.

³⁰ Onye ataburu nwibe iya ọnya
bukwa ẹregede bẹ ọogba.

Teme onye tagbaberu ọnu
buru ẹjo-iphe bẹ
ọocho ememe.

³¹ Aka nka bu okpu-eze,
du biribiri.

Ọ buru onye ndzu iya
pfuru oto bẹ
oorwuje ẹka.

³² Ọ ka ree l'i bu onye
atajeru iphe nshi
eme l'i bu onye ka ike
l'ogu.

Mbu l'onye esedeje onwiya
kakwa ree;
eme l'onye alwuje ọgu
lwuta Oha l'ophu.

³³ Ido bu atutu bẹ aatuje iya.
Obenu l'oo Chipfu maru iphe,
oo-me.

17

¹ Ọ kakwa mma l'a
takpoerupho nwecha,
kpohuru nku;
nchi dukwanu doo l'unuphu;
eme l'unuphu,
eegbushi anu ge ndu
abo iphe;
opfu nodu adaphekwanu
iya.

² Onye-ozu, maru iphe bẹ
l'e-mechaa buru ishi nwa
nnajiuphu iya;
mbu nwa ophu anoduje eme
iphe-iphere ekpu ndu nwuru
iya nu.

Ooje l'emecha keta iphe nnajiuphu
g'unwu iya ketaru.

³ Ite bẹ e gude eghe
mkpola-ochaa egheghe.

E gude oku ahụ
mkpola-ododo ama.

Obenu l'oo Chipfu bu onye
ahuje obu amadu ama.

⁴ Onye eme ẹjo-ememe angabeje
nchi l'ogbogboromonu,
epfu ẹjo epfupfu.

- Onye adzujè ùka ñòdu
 angabeje nchì l'ire,
 epfu tuphutuphutuphu.
- 5 Onye achì onye ùkpa òchi;
 bukwa Chileke,
 meru iya nù bẹ ọoko ọnu.
 Onye ete ẹswa ẹkpu eze
 iphe-ẹhuka, byaru nwibe
 iya bẹ ta adukwa g'e meru
 g'a ta hù iya ahùhù iya.
- 6 Enweru unwu nwanwa bẹ bu
 okpu-eze,
 e kpuberu onye-ishi-ewó.
 Teme nna bukwanuru iphe,
 unwegirima gude
 eku onwophe.
- 7 Onye egomunggo swehuru te
 epfujedu opfu,
 nweru ishi.
 Nokwapho g'onye bu ishi
 agbaduru g'ọ tu-phuje ire.
- 8 Ụphalazu du ge mkpuma,
 vu oke aswa l'ẹhu onye
 anuje iya nu; k'opfu bu:
 ọ -ghaa ẹkiya-a bu upete;
 ọ -ghaa ẹkiya-a bu upete.
- 9 Onye aguje nvu l'atupya,
 a tupyaru iya bu n-yemobu
 bẹ ookutse.
 Obenu l'onye akpatsu opfu
 akpatsu bu ndu eeshishi
 ọnyà ike bẹ oobukahuje.
- 10 A -baaru onye iphe edoje
 ẹnya ree mba bẹ
 oorwuje iya l'ẹhu;
 eme l'ọnu ẹchachi ukporo
 ise, e chiru omata.
- 11 Onye ẹjo-ememe buẹpho
 iphe, oophubeje iphu
 ememe bu eme iphe,
 a suru g'o to meshi.
- Ọle onye-ozì, ta aphujedu
 obu-imemini e-mechakwanaa
 bya ahua ya ahuhù.
- 12 Ọ kakwa mma le ne oduma,
 a kutaru unwu iya furu
 ngu l'uzo;
 eme l'i jepfuru omata l'eka
 oome eswe eswe.
- 13 Ọ -buru le nemadzu gude
 ẹjo-iphe pfua ugwo iphe-oma,
 e meru iya bẹ ẹjo-iphe ta
 abyakpodaa abvu abvubu

l'ibe iya.

14 Awata aba mba dụ g'egbuha
nggele, e gbuchiru
egbuchi.

Ọo ya bụ ịe-a; haa opfu ịeme
uswo abata iya.

15 Aharu onye ẹjo-iphe enge;
yee anma onye
pfuberekoto ikpe
tukokwaru buru eme ẹbyi
l'iphu Chipfu.

16 ?Bụ urwu ụnu bẹ okpoga
baru l'eka onye bụ omata;
eshinu mmamiphe ta
agudu iya agugu?

17 Ndu eshi onya eyeje
nwibe phe obu
mkpurumkpuru.

Ịeme nwune buru iphe,
e swiberu ngu iya bụ g'ọ
gbajeru ngu mkpu teke
ije iphe-ehuka.

18 Onye enwedu egomunggo
anaje nwibe iya
mkpaleka;
bya eworu onwiya sibe
l'itumo.

19 Onye yeru aswo uswo obu
bukwa iphe-ẹji bẹ o
yeru obu.

Onye wolinukaru egomunggo
iya imeli buru
ola-l'iswi bẹ oole enya iya.

20 Onye okpoma dụ ẹji bẹ k'oma
ta abyajekwaru.

Onye ire iya bụ ugho jiru
iya nodu adabaje
l'iphe-ehuka.

21 Onye nwutaru nwa nwoke;
ọ buru omata bẹ aphu
tsokwaru.

Ọphu ehu atsojedu nna,
egomunggo swehuru
nwa iya utso.

22 Obu, atso utso bụ okpobe
obvu.

Obenu l'obu agbabuhu emeje
g'okpu kpohu nku.

23 Onye ẹjo-iphe anataje
uphalazu ịe mpya;
k'ophu oo-me g'iphe,
pfuru oto dụ nggodogo
nggodogo.

- 24 Onye iphe edoje ɛnya ree
 bụ mmamiphe bẹ oodobeje
 l'egomunggo.
 Obenu l'omata bẹ ɛnya iya
 ejerwuje ɛka igwe beru
 alị beru.
- 25 Omata abujeru aphụ tsoru
 nna iya; bya aburu iphe,
 atso ilu l'èhu nwanyi,
 nwuru iya nụ.
- 26 O tọ dukwa ree ere onye
 adudu iphe,
 o meru nre.
 Ophu o dukwapho ree g'e
 chia ndu-ishi iphe
 l'èphe meru iphe,
 pfuru oto.
- 27 Onye nweru egomunggo
 epfuje opfu zee onu.
 Teme onye obu-àgù buru
 onye iphe edoje ɛnya.
- 28 Je akpaa l'onye eme eswe
 bẹ eedobesujekwa l'o
 maru iphe mẹ o -buru
 l'o nọ nwa
 ngguingguji.
 Teme a nọdu edobesuje l'o bụ
 onye iphe edoje ɛnya ree
 mẹ o -buru l'oosedeye
 ire iya.

18

- 1 Onye akpa nkinyi iya
 buepho iphe,
 oonoduje achọ bụ iphe,
 a-duru iya lẹ ree.
 Teme okpobe mmamiphe
 nọdu eghuje iya egbu.
- 2 Omata bẹ nkwaɛnya ta
 adujedu ree.
 Iphe, atsoje iya uto bụ g'o
 pfu iphe, ee-me nụ.
- 3 Ejo-iphe -bya bẹ ntupya
 anọduje etso iya.
 Teke iphe-iphere byaru;
 ekwe une etsokwaru iya
 pho.
- 4 Opfu, shi nemadzu l'onu
 abujeru echi ogbu-mini.
 Obenu l'ishi ɛka mmamiphe
 futaru bẹ bụ nggele,
 aso gborogboro.
- 5 O tọ dukwa ree;

mbụ eme eyeru onye
 ẹjọ-iphe.

Ọphu ọ ụkwapfo ree;
 mbụ anma onye adudu iphe,
 o meru ikpe.

⁶ Iphe, omata pfutaru l'onu
 be yee ya emeje.

Teme ọ buru onu iya obu be
 oogudeje eku echachi
 oku.

⁷ Oo onu omata emebyije iya.
 Teme ogbogboromonu iya

buru onya,
 e gude anmata ndzu iya.

⁸ Asulasu anoduje atso ntumatu.

Ọotukoje iphe, bu ehu voo
 pfurupfuru.

⁹ Onye tu-gberu aka l'ozu,
 ooje be yee onye
 emebyishi
 iphe emebyishi bukwa
 nwune.

¹⁰ Epha Chipfu bukwa ulo-eli
 ephekerephe,
 shihuru dungudungu.

Ndu pfuberekoto nodu
 agbabaje iya je anodu;
 o to duedu iphe-onuka,
 emekwadu phe nu.

¹¹ Uba onye nweru iphe bu
 mkpukpu,
 o kpuru kpushia ya ike.
 Oo ya bu igbulo-ephekerephe,
 epe doberu g'o
 gbobeje g'o to du iphe,
 e-me phe nu.

¹² Amadu bu eku-onwonye
 l'ime okpoma be
 okpajeru vuru uzo me
 o -bya l'ala l'iswi.

Ewoze onwonye ali
 bukwanuru akwabẹ
 ubvu be oosetaje.

¹³ Onye teke anumadu iphe,
 eepfu;
 o vuwaru uzo tsee ya
 onu be o bu eme eswe
 bya abukwaru iya
 pho eme iphe-iphere.

¹⁴ O kwa obu nemadzu esedeje
 ndzu iya me iphe nodu
 eme iya.

Obenu l'obu korofuwa;

a taa nyaèdu iya.

15 Onye iphe edoje ɛnya ree
bè bụ iya akajè amaru
iphe tekenteke.

Tème onye mmamiphe nòdu
angabeje nchị g'ò nùma iphe,
e-me g'ò kabaa amaru
iphe.

16 Eme iphe-oma asujeru
onye eme iya nù ụzo.
Ọ nòdu emeje iya g'ò jerwua
iphu onye parụ ẹka.

17 Onye lanụ -vuru ụzo doo
edoo l'ò dù g'iswi dù
iya mma jasuru onye k'èbo
abya eyeahaa ọnu.

18 Iphe, eese opfu bụ:
a -tùaru iya ido;
opfu alaa;
l'eegude nno gboo ndu
eseshi opfu ike.

19 Arwọ-butà nwune ngu,
i mesweru kakwa
èhuka eme l'alwụ ọgu
lwùta mkpukpu,
kpọru akpaa.

Tème opfu, gu lẹ nwune
ngu ese dukwa g'e
gude igwè kpaa ọguzo
yechia ọnu-ùlo, a kpùshiru ike.

20 Nemadzụ egudeje opfu-ọnu
pfutaru onwiya iphe,
e-ji iya ẹpho.

Ọ buru iphe, shi iya
l'ogbogboromọnu
bè oogudeje kpajia
opfuru.

21 Ire tükokwaru ike kẹ ndzụ
yèe k'ọnwu chịru.

Ọ buru ndu yeru iya obu e-ri
mebyi, ọ mịtaru.

22 Onye achọ nwanyi,
ọo-lụ achọkwa iphe,
dụ ree.

Onye ono abujekwaru onye
dụ Chipfu l'obu.

23 Onye akpa nri anọduje
arwọ g'a phụaru iya
obu-imemini.

Obenu l'onye nweru iphe
anọduje aba mba.

24 Onye eshi igwerigwe

ònyà e-mechakwaa laa l'iswi.

Obenu l'o nweru eguru ònyà,
akajè ngu anò ntse eme
lè nwune ngu.

19

¹ Onye bu onye akpa nri
bya aburu onye ùta adudu
lè ndzù iya kakwa ree
eme l'omata,
eegudedu ire iya eka.

² O tó dukwa ree lè nemadzu
bu onye iphe ehe ihèe
ophu o madu iphe.

Ozoo gè nemadzu gude eme
egwegwa je eshiswee
uzo.

³ Ewe, amadu eme
emebyijekwa ndzu iya;
e -mecha l'o woru iya
bobe Chipfu.

⁴ Eku -nodu abya bè ònyà
aduje igwe etso iya.

Obenu l'ukpa achikaje ònyà.

⁵ Onye agba ekebe,
abudu okpobe opfu bè ta
anahukwa g'o to je
iphe-ehuka iya.

Ophu onye adzufe uka aladu
mmanu g'o to du iphe
e-me iya nu.

⁶ Ikpoto nemadzu anoduje
akpa uzo g'ephe buru
ndu du onye-ishi l'obu.

Teme onyemonye buru
ònyà onye emejeru
nemadzu iphe-oma.

⁷ Onye akpa nri bè adukotaje
ndu ephe l'iya bu ashì.

Nokwapho gè ndu ephe l'iya
eshi ònyà anoduje
agbaru iya oso.

Oonodujekpoo agba etso
phe arwo phe g'ephe shiru;
ole o to duedu onye ophu
ohuma.

⁸ Onye maru iphe eyeje onwiya
obu.

Teme o buru onye iphe edoje
enya ree bè k'oma
etsoje.

⁹ Onye agba ekebe,
abudu okpobe opfu bè ta

- anahụkwa g'ọ to je
 iphe-ẹhuka iya.
 Tẹme onye adzujẹ ụka
 l'a-bụkwaru ọla-l'iswi.
 10 Ọ kwa g'ọ tọ dudu nhamunha
 ke g'omata ri gwoogwo
 bụkwapho g'ọ kabaa eji
 g'ohu bụru onye-ishi
 unwu eze.
 11 Ọ kwa mmamiphe amadu
 emeje g'ọ taru iphe nshi.
 Ọ bụkwarupho onwiya be
 ookutse me e -mee ya iphe-eji;
 ophu o yeduru iya
 ro onu.
 12 Eze -wata aba mba be
 odujekwa g'eka oduma
 asu ekiri.
 Obenu le nemadzu -du iya
 l'obu be oduje g'eka
 iji dashiru l'eli eswa.
 13 Nwa, eme eswe bụkwa
 ọla-l'iswi be o bụru
 nna iya.
 Nwanyị, anoduje abapheru
 ji iya mba dukwapho
 ge mini-odzeru,
 shi l'eswa-ulo ada
 paapaa.
 14 Ulo yele eku onye eshijekwa
 l'onye nwe iya nu sweru
 nwa iya.
 Obenu l'okpobe nwanyị bu
 Chipfu be ooshije l'eka.
 15 Enyiru atuje oke mgbenya.
 Ọ bụru onye eme enyiru be
 egu emeje.
 16 Onye emeje iphe,
 a suru g'e meje bụkwa
 ndzu iya be ooché
 nche.
 Obenu l'onye iphemiphe,
 oome jiru epho e-mechaa
 nwuhu.
 17 Onye emeru ndu ukpa
 iphe-oma bụkwa
 Chipfu be oojie ugwo.
 Teme o bụru Chipfu
 e-mechaa bua ya nggo
 iphe, o meru.
 18 Hụje nwa ngu ahuhù;
 teke iile enya l'ii-hùta
 iya iphe.
 B'ejekwa egude g'ooghu ngu

- l'èhu woru iya chigbua.
 19 O kwa onye obu-òku
 bẹ obu-òku iya ebutajẹ.
 I -dzoò ya lẹ nanu;
 bẹ i dzojenu iya phọ l'ozo.
 20 Nujeru nemadzu opfu;
 ngabeje nchi nata iphe,
 aaloru ngu eka lẹ nchi iya;
 l'e -mechaa bẹ ji-buru
 onye maru iphe.
 21 Amadu enwejekwaru ikpoto
 iphe,
 onoduje ari k'ememe;
 obenu l'oo ophu
 Chipfu chiru dobe
 mefutaje.
 22 Iphe, aguje egu l'èhu
 nemadzu bukwa eme
 ree ya.
 O kakwa ree lẹ nemadzu
 bu onye ukpa eme l'ò bu
 onye ntuphu-ire.
 23 Atsu Chipfu ebvu edujeru
 amadu duba lẹ ndzu.
 O buru teke o du nno bẹ
 oojije onye obu epho;
 ophu o dudu ejo-iphe,
 erwuje onye obu l'èhu.
 24 Onye enyiru abujeru;
 o -je etsuta nri;
 eka akwaa ya l'ochi.
 O to duedu ike apali iya
 eye l'onu.
 25 I -chia onye mgbonu iphe;
 onye amazidu iphe egude
 iya nwuta iphe.
 Teke i baru onye iphe
 edoje enya ree mba;
 l'o gude iya kabaa amaru iphe.
 26 Onye ana nna iya nfu;
 bya achifuje ne iya
 bu iphe-iphere;
 bya aburu mkpatsu-aphu.
 27 Nwa mu; i -haa angabe
 nchi l'iphe, eezi ngu;
 l'i phua uzo amaru iphe.
 28 Onye agba ejo-ekebe achi
 iphe, pfuru oto ochi.
 Temè onu onye ejo-iphe
 buerupho ejo-ememe bẹ
 onoduje elwee kwagbuu
 kwagbuu.
 29 Ndu njo-opfu bẹ e dobeakwaru

iphe, ee-me p̄h̄e edobe.
E dobeakwaph̄o ẹchachi ala
l'okpurukpu ndu-eswe.

20

- ¹ Onye mḡb̄onu b̄e m̄ee b̄u;
mb̄u l̄e m̄ee, atsu at̄s̄ts̄u
b̄ukwa onye aba hanȳh̄anyi.
Onye ọ d̄uphuru ụzo ta
amakwa iphe.
- ² Ẹhu -wata eḡhu eze eḡhu
b̄e ọdujekwa ḡ'eka
oduma as̄u ekiri.
Onye kpatsukwan̄uru iya iwe
tuphawaru ndz̄u iya.
- ³ Onye agbalaru op̄fu l'ụzo b̄e
ùbv̄u an̄ọdujekwa etso.
Obenu l'ọo onye-eswe
akwagebeje akwagebe
aba mba.
- ⁴ Onye ẹn̄yiru ta ak̄ojedu
op̄fu teke aak̄oje iya.
O -rwua l'akpakpa iya l'ọ
wata arw̄o arw̄o;
ọ t̄o d̄udu iphe, ọo-rw̄ota.
- ⁵ Iphe, nemadzu r̄iru dobe
l'ok̄poma d̄ukwa g'ọ n̄o
l'oḡbu-mini.
Ọ b̄uru onye iphe edoje
ẹn̄ya ree at̄s̄t̄aje iya.
- ⁶ Ndu d̄u igwerigwe as̄uje
l'ẹp̄he nweru n-yemobu.
Ọle ?b̄u awe b̄e ị̄humakwanu
onye ap̄fushije ike l'iphe,
o pfuru?
- ⁷ Onye p̄f̄uberekoto b̄e ụta ta
ad̄ujedu l'iphemiphe,
oome.
Ọ -n̄ochaa laa; ụnwu iya
ab̄uru ndu a ḡoru
ẹhu-ut̄so n̄u.
- ⁸ Onye eze -n̄odu l'aba-eze iya
ekpe ikpe b̄e ọ h̄umaje
ẹjo-iphe h̄ube
iya ama.
- ⁹ ?B̄u onye a-s̄u l'obu d̄ube iya
sar̄isari;
l̄e ya d̄ube ree ọphu ya
teke meswee iphe-ẹji?
- ¹⁰ E -gude iphe-ughoshi gude
at̄u ẹrwa iphe;
ozoo at̄u ogologo iya
b̄ukotaep̄ho ẹ̄byi l'ẹn̄ya

Chipfu.

- 11 Oo umere nwa atuje onu iya.
Oomeje g'a maru ?umere
iya guru egugu bya
apfuru nhamunha?
- 12 Nchi, anu iphe; yee enya,
aphu uzo
bu Chipfu tukoru iya mee.
- 13 Ge mghenya ta atsonukajekwa
ngu utso;
odumeka be ii-kpakwa nri.
Nwujeru enya;
huma l'ii-nweru nri
nweru k'etsutsu iya.
- 14 Onye azu aswa asuje l'aswa,
ozu renukaru ire.
Ole o -tugbuepho l'o gude
iphe obu,
o zuru obu kuahaa onwiya.
- 15 Mkpola-ododo du; mkpuma,
oke aswa du tuko
ekameka.
Obenu l'onu, epfu opfu,
egoshi mmamiphe
bukwa o-du-uko-le-mba.
- 16 Nemadzu -su l'oo onye o
madu be ya a-noduru l'itumo;
natakwa iya uwe iya.
Gudeshikwaa ya me o -buru
onye ohozo be o noru
l'itumo obu.
- 17 Nri, a kparu l'ugho atsoje utso
me a -nodu eri iya.
Ole e -mechaepho;
onu aburu onye riru
iya nu ejirija.
- 18 I -nodu achi idzu iphe, ii-me;
kpajada ishi.
Teke iibya eje ugu;
kpaada ishi g'e goshi ngu
g'ii-me iya.
- 19 Onye asu asulasu l'edoje
iphe, a suru iya g'o to
dukwa onye oo-doru
iya.
Oo ya bu; i -huma onye
phenukaru opfu;
kparu iya l'aphara.
- 20 Onye ephu nna iya;
ozoo ne iya iphu be oku,
o gutaru a-nahukwa iya
nyihu l'echi abali-ishi.
- 21 Eku, a kparu le gburugburu

ta abùkwaru onye
kparù iya nù iphe-oma
l'ìkpazù iya.

22 B'asùkwa l'òo gubedua l'a-pfù
nemadzù ugwo iphe-èji,
o meru ngu.

Nòdu kwaberu Chipfu;
l'òo ya a-dzò ngu.

23 Ndu gude iphe-ughoshi gude
atù ẹrwa iphe bükwa
ẹbyi bẹ ẹphe eme
ekpu Chipfu.

Mbù l'egude iphe-eregedede atù
ẹrwa iphe ta adùdu iya ree.

24 Eshinu ọ bụ Chipfu anọduje
akpọ-ziru nemadzù ọzo;
?denu gẹ nemadzù
e-shi mee g'uzo iya doo
ya ẹnya?

25 Ọ bükwa agbaru onwonye
ónyà mẹ nemadzù dobe
iphe iche sù l'ọ bụ kẹ
Chileke l'ẹbe ọ rì iya arìri.

E -mechaa; ọ taaha onwiya
uta iphe ono,
o riburu nte iya ono.

26 Onye eze, maru iphe
aphuchaje ọha iya
g'onye aphucha ẹsua ereshi
shi nno hoshia ndu
ejo-iphe;
bya egude iphe, e gude
echi ereshi chia pẹ
pyakapyaka.

27 Obu nemadzù bükwa iya bụ
ọku orọku Chipfu.

Oogudeje iya avofutagbaa
iphemiphe, dọ nemadzù
l'ime.

28 Onye eze, yeru ndu ọ bụ eze
pẹ obu bya apfube ire iya
oto l'iphu pẹ ta adukwa
iphe-onuka,
emeje iya nù.

Ọ buri n-yemobu emeje
g'aba-eze iya ono
shihu dngudungu.

29 Iphe, unwokorobyà gude etu
onwophẹ epha bükwa
ike pẹ.

Ẹwó, dọ l'ishi bükwanuru
iphe, ogerenya gude
egbu nwjinwii.

³⁰ O kwa ẹka-nchị yee echibashi
 ónyá l'ẹhu bẹ eegudeje
 safu ẹjo-ememe;
 mbu l'ọo gbabugbabu bẹ
 e gude edozi ime
 ọkpoma amadu.

21

¹ Ọkpoma onye eze
 bukwa nggele, nọ l'ẹka Chipfu,
 bu ẹka Chipfu suru g'ọ
 sọru shia bẹ ooshije.

² Iphemiphe, nemadzụ eme
 apfujeru nhamunha
 l'ẹnya onye obu.

Obenu l'ọo Chipfu maru obu
 onyemonye.

³ Eme iphe, du ree bya apfuru
 nhamunha bẹ Chipfu
 kakwa anata eme l'egweru
 ngweja nu iya.

⁴ Ekobe ẹnya l'eli waa ekunuka
 onwonye; mbu ororo,
 ndu ẹjo-iphe
 atụ bukotakwa iphe-ẹji
 l'iphu Chipfu.

⁵ Iphe, onye akanya chiru idzu
 ememe bẹ eeritaje urwu.
 Nokwapho g'achi iphe oku
 atuje ukpa.

⁶ Eku, a kparu le
 tuphutuphutuphu ta
 adudu g'oono-bejeru
 l'oophukashihu.

Teme ndu akpa ẹku l'uzo,
 du nno bu onwu
 bẹ ephe achọ.

⁷ Oo ehuka ehuka,
 ndu ẹjo-iphe eme bẹ
 e-kpofu phe ekpofu.

Kele ephe jikaru eme iphe,
 pfuru nhamunha.

⁸ Ndu ẹjo-iphe bẹ anọduje eshi
 uzo, apfuduru-oto.

Obenu l'umere onye iswi
 du mma apfujeru
 nhamunha.

⁹ O kakwa ree g'i kwata je
 eburu le mgborulo
 eme le gu le nwanyi,
 anọduje abaphe mba
 tekenteke bu l'ulo.

- 10 Obu onye ejo-iphe buepho
 ejo-iphe anọduje evu
 iya evuvu ememe.
 Ọp̄hu ọp̄hujeduru ndu
 ep̄he l'iya bu obutobu
 obu-imemini.
- 11 A -hùà onye mgbonu ahùhù;
 onye amazidu iphe
 egude iya nwùta iphe.
 Teke ì kpọ-ziru onye maru
 iphe ụzo;
 yẹbedua l'onwiya egude
 iya kabaa amaru iphe.
- 12 Onye ono, p̄fuberekoto ono
 t̄ubekwaru nvọ l'iphe,
 oo-me ulo ndu ejo-iphe.
 Mb̄u l'oopalitaje phẹ tua gbaa;
 ep̄he aburu mkpurupyata.
- 13 Onye tsuchiru nchị gẹ ya ta
 n̄uma olu-ẹkwa onye ụkpa
 l'a-ranaa nkiya ujiku lanụ;
 ọ tọ dudu onye angaru
 iya nchị.
- 14 Iphe-oma, e meru lẹ mpya
 egboje ẹhu-eghu.
 Tẹme uphalazu, a phaberu
 l'uwe n̄u n̄odu
 echinyijekwapho oke
 ẹhu-eghu.
- 15 E -kpee ikpe, pfuru ọto
 bẹ ọotsoje ndu
 p̄fuberekoto ụtso.
 Ọ n̄odu eyejekwanụ ndu
 ejo-iphe ebvu.
- 16 Onye lekeberu ẹn̄ya haa eshi
 ụzo nkwaṁnya je
 eshia ụzo ọzo
 b̄u ẹka oojeje atutu unme
 b̄u l'eka unwu maa t̄uru
 ndzuko.
- 17 Onye yeru obu l'emereme
 l'e-mechaa kpaà nri.
 Ọp̄hu onye yenụkaru obu lẹ
 m̄e yẹe manụ abyadụ
 aburu onye nweru iphe.
- 18 Ndu ejo-iphe l'alajẹ l'ọchi ndu
 p̄fuberekoto.
 Nokwapho gẹ ndu e gudedu
 ire phẹ ẹka adabajeru
 ndu obu phẹ gurū
 ìphóró.
- 19 Ọ kakwa ree g'ì kwata je
 eburu l'echiẹgu
 eme l'ìjilu nwanyi, gụ l'iya b̄u;

ẹhu nọdu anọduje eghu
 iya eghu;
 ọ nọdu anọduje abaphe
 mba tekenteke.

20 L'ulo onye maru iphe bẹ
 eenwejeru mkpuru,
 ọkpobe nri dū mẹ
 ọkpobe manụ.

Obenu l'omata atukoje iphe,
 o nweru rifu.

21 Onye achi nta apfubekoto
 yee nta n-yemobu
 l'achotaje ndzu.

L'okpaa ẹku bya aburu onye
 akwabe ubvu.

22 Onye maru iphe bẹ aduje ike
 tsoo mkpukpu onye
 ike ọgu;
 kwatsushia akpaa akpaa,
 ẹphe kpọ-pheru
 onwophẹ dakobe.

23 Onye eche onu iya nche bya
 eche ire iya nche
 bẹ ezehujeru ọla-l'iswi.

24 Onye eku onwiya bya etse
 etsetse bẹ ẹpha iya bu
 onye mgbonu.

Onye ono bẹ umere iya
 l'ophu abukotajeru
 eku-onwonye
 eku-onwonye.

25 Ọ kwa iphe, agu onye ẹniruru
 egbuje iya;
 kele ẹka iya ẹphenebo te
 ekwedu eje ozi.

26 Mbọku-mbọku bu iphe,
 anọduje agu iya nu bu
 g'ọ kabaa enweru iphe.

Obenu l'onye pfuberekoto
 emeje iphe-oma mja
 ya ẹnya.

27 Ngweja, onye ẹjo-iphe
 egwe bukwa ẹyi bẹ
 ọonoduje eme.

Ọphu ọ buro onye eje epfu
 k'ophu o gude ẹjo
 egomunggo bya
 egweeru iya.

28 Onye agba ekebe,
 abudu ọkpobe opfu
 a-bukwaru ọla-l'iswi.

Teme onye ngaberu iya nchi
 bẹ ee-mebyishikwa jasu

l'ojejoje.

29 Onye èjo-iphe bẹ
agbanwubeje iphu
ẹhuka ẹhuka.

Obenu l'onye obu iya guru
ìphóró l'emeje g'uzo iya
nguru anguru.

30 Ọ tọ dukwa mmamiphe;
ozoo iphe edo ẹnya;
ozoo idzu, aachì achìchi,
aa-sù l'ọo g'e mee ya
mebata Chipfu.

31 Inya bụ iphe, e meru iya
kwabẹru bụ mbọku
eje ọgu.

Obenu l'onye bụ iya bụ l'e
mekpee l'ọgu ọbu
bụ Chipfu.

22

1 Ọkpobe ẹpha kakwa ree
ahata eme l'enweru iphe,
parụ ẹka.

Tẹme eme odoo ka
mkpọla-ọchaa yẹle
mkpọla-ododo ree.

2 Iphe lanụ, dụ l'ẹhu
onye nweru iphe bya adu
l'ẹhu onye akpa nri
bụ l'ọo Chipfu mekotaru
ephenebo.

3 Onye nweru egomunggo
ahumaje iphe, bụ èjo-ememe
domia onwiya.

Obenu onye amazidu iphe
anọdujeepho eje dukuu
dukuu g'ooje jeye l'odalahu
l'iphe-ẹhuka, nọ iya nụ.

4 Ewoze onwonye alì yẹe atsu
Chipfu ebvu l'emeje
g'e nweru iphe;
tẹme ọ nọdu emeje g'a
kwabẹ amadu ùbvù bya
emekwaphọ g'e nweru ndzụ.

5 Iphe, a tọru l'uzo, onye
èjo-iphe eshi bukwa
òbvù yẹle ọnyà.

Obenu l'onye eche ndzụ
iya nche bẹ anọduje
iphemiphe ono ụzenya.

6 Zia nwata uzo, gbaru iya
l'eshishi.

Ọ -buerupho ọgerenya;

- ọ tọ byadu aha iya ahaha.
 7 Ọo onye nweru iphe abụjeru
 ishi onye akpa nri.
 Teme ọ buru onye ji ụgwọ
 abụjeru onye-ozu onye
 o jitaru iya.
 8 Onye akụ eme ejo-iphe
 g'akpuru iphe bẹ bu iphe,
 ọonoduje awoko bu iphe-eji.
 Teme mgboro ehu-eghu,
 ọ pa e-mechaa darwua ali.
 9 Onye eme iphe-oma shii bẹ
 aa-goru onu-oma nu;
 kele owojeru nri iya
 ekeru ndu ukpa.
 10 A -chia onye mgbonu;
 opfu alaa.
 11 Onye yeru okpoma charachara
 obu;
 teme opfu iya nodu aduje
 belebele bẹ e-shita onye
 eze onya.
 12 Chipfu anoduje eleta enya g'ọ
 to du iphe, e-me onye
 maru iphe.
 Obenu l'opfu onye eegudedu
 ire iya aka bẹ oomeje
 g'ọ to du iphe, ọo-bu.
 13 Onye enyiru asuje:
 "Tuswekwa! Oduma
 nokwa l'uzo!
 Oo-gbukwa mu me mu lufu
 gbororo!"
 14 Onu nwanyi ovuoba bukwa
 iduma, du wukirima.
 Ọ buru onye Chipfu atukoshi
 oke ehu-eghu iya
 a-daba iya.
 15 Eme eswe swekokwaru
 onwiya nodu l'okpoma
 nwatanshi.
 Ọ buru echachi, e gude ahụ
 iya ahuhù l'a-chi-mihu
 iya g'ọ to duche iya.
 16 Onye eme onye ukpa ewere
 ge ya a-ka enweru iphe;
 yele onye anoduje anu
 ndu nweru iphe iphe;
 e-mechaa tuko buru
 ndu ukpa.

*Akpuru opfu ukporo l'iri,
 shi l'onu ndu maru iphe*

- 17 Ngabẹ nchì nùma olu-opfu
 ndu maru iphe.
 L'i woru ọkpoma ngu kpọru
 ye l'iphe, mu ezi.
- 18 Noo kele ọo-duru ngu lẹ ree
 mẹ i woru iya dobe l'ime
 ọkpoma ngu.
 L'ì kpukwaru iya phọ l'ọnu
 tekenteke.
- 19 Ọo ya bụ k'ophu ìi-kporu obu
 yeru Chipfu.
 Ọ kwa mu ezi gubedua
 gededede iphe ntanụ.
- 20 Ẹtu ẹtu obu, mu ezi obu bẹ
 mu dekwaru edede l'ẹkwo
 deta iya ukporo l'iri;
 mbụ akpuru-opfu,
 l'agba amadụ unme;
 tẹme ọ buru opfu, bụ:
 i -mee ya l'ọ duru ngu
 lẹ ree.
- 21 Ọ bụ opfu, mu pfuru gude zia
 ngu ọkpobe opfu;
 yee opfu, gbaru k'adakobe;
 k'ophu ìi-maru ọkpobe ọnu,
 ii-yeru onye ziru ngu nụ.
- 22 B'anakwa onye ukpa nwọphu
 o nweru opfu l'ọ tọ dudu
 g'ọ dū iya.
 Ọphu i gwekwa onye iphe-ẹhuka
 byaru arakabya l'ulo-ikpe.
- 23 Kele Chipfu e-mechakwaa
 gbaaru phẹ ọdzori;
 gude ndu ono,
 shi ana phẹ nfụ ono nalata
 phẹ nfụ nkephẹ.
- 24 Gẹ gu l'onye obu-ọku te
 eshikwa ọnyà.
 Ọphu unu l'onye ẹhu eghuje
 eghu egwegwa
 aswịkwa ọswi.
- 25 Ọ -dumeka bẹ ìi-nwukwa
 ẹka iya; l'i je adalahụ l'iphe,
 i gbaduru ẹnya iya.
- 26 B'abụkwaru onye eyeje ẹka
 l'eye iphe l'itumo.
 Ọzoo onye anajẹ oji-ugwo
 mkpalẹka;
 27 kele i nwedu iphe,
 ii-gude pfua ya;
 bẹ aa-pachakwa paa iphe,
 i zeje azẹe.

- 28 Ta aphofukwa mkpuma
ndiche unu phe gude
kpa a oke ali.
- 29 I -humakpoo onye chiru upfu
yee l'ozu, ooje ejeshi iya ike;
maerupho l'oo-mecha jeeru
ndu eze ozi.
- O too jeduru ndu aamadụ
ępha phe ozi.

23

- 1 Unu l'onye bu ishi -tuko
nodu abya erigba nri;
makwaru ęgube onye gu l'iya no.
- 2 Wokwaru mma dabę
onwongu l'ękpiri me
i -buru onye ękpiri.
- 3 B'aphukwaru nri,
onu ngu kpaakpaakpa;
kele nri ono bukwa nri
ohutama.
- 4 B'emebyishikwa onwongu le
g'ii-me nweru iphe.
Makwaru iphe jetaje ghaa
ęnya.
- 5 Kele ęku abujekwaru:
a -bya aji ęnya birimu
l'ọ buwaru phuchamu.
Epe asashichaa ęba g'ugo
pnehuchaa pheba
l'akpaminigwe.
- 6 B'erijekwa nri, onye uswara
shiru; mbu g'ęguru iphe,
o shiru ta agujekwa ngu ęgu;
7 kele o kwa g'oriri,
du iya bu g'ọ gbaru.
- Oo-ngukpokwaru ngu nri
su ngu: "Riaro nri!
Nggero ngua!"
- Ole iphe ono, oopfuo ono be
oopfukota l'eli onu.
- 8 I -ria ya be ii-gbokwa
nwophu i riru.
Ajaja, i jaru iya aburu ngu
ola-l'iswi.
- 9 B'epfujekwa opfu yeru omata;
kele oo-wokwaru
mmamiphe ono,
shi ngu l'onu ono nmaa
phulaphula.
- 10 Ta aphofukwa mkpuma,
a kpoberu e -shi le
ndiche gude kpa a

oke ali.

Ọphu i gbuswetakwa ókè
bahù l'ali onye nna
iya anọedu;

¹¹ kele onye agbaru iya mkpu
shihunukakwaru ike.

O je l'e-mechakwaa gbaaru
iya ọdzori.

¹² Ngabeje nchi nwuta iphe,
eezi ngu.

Mbu-a; wojeru nchi gboberu
opfu onye maru iphe.

¹³ B'ahakwa ahù nwata ahùhù,
gbaru iya nu;
l'ọ too nwuhukwa me
i chia ya iphe.

¹⁴ Chia ya ọ echachi dzotachia
ndzu iya g'ọ to la maa.

¹⁵ Nwa mu; iphe, e-me g'ehu
tsọ mu uto
bukwa l'i bu onye maru
iphe.

¹⁶ Mbu l'ime obu mu be ehu
a-tso ntumatu
me onu ngu -nodu epfuje-a
iphe, pfuru nhamunha.

¹⁷ B'ekwekwa gi gude obu ngu
koaharu ndu iphe-eji
okophoo.

Iphe, a-noduje evu ngu
evuvu buchikwaaru
atsụ Chipfu ebvu.

¹⁸ Noo l'i maru l'iphu a-duru
ngu le ree.

Ọphu iphe ono, agu ngu nu
ono ejedu mgbabirishi.

¹⁹ Ngabe nchi nwa mu;
maru iphe.

Wojeru obu dobe l'uzo,
pfuru oto.

²⁰ B'etsokwa ndu ngunukaru mee;
ozoo ndu rinukaru nri.

²¹ Kele ndu ngunukaru mee
yee ndu ekpiri akpajekwa
nri.

Mbu l'enyiru e-mechakwaa
nmabe phe nkirika
ekwa.

²² Ngabejeru nna ngu nchi;
mbu onye ono,
bu iya yeru ime
ngu ono.

Ọphu i sukwa le ne ngu ta

aduedu iphe,
 i guberu iya opfu l'ọ
 buwaa ogerenya.

23 Zuta ire-lanu! Be rephukwa
 iya azu!

Maru iphe! Buru onye a huru
 ahuhu;
 yee onye iphe
 edoje enya.

24 Nna onye pfuberekoto be ehu
 atsoje utso shii.

Teme onye maru iphe ndu
 aduje onye nwuru iya
 nu ree.

25 Ge nna ngu yee ne ngu
 tekwaaw eswa ehu ngu!

Mbu-a; g'onye ono,
 huru mgbu ngu ono
 tekwaaw ebvu ehu ngu!

26 Nwa mu; woruro okpoma
 ngu nu mu!

G'enya dunu ngu l'iphemiphe,
 mu eme.

27 Kele nwanyi-ovuoba bukwa
 iduma,
 dalahuru tukirima.

Nwanyi, eme eji buru obvu,
 turu enu omilomi.

28 O kwa ge ndu abalidebvu
 akwabejeru nemadzu
 l'egbudu-a bu
 g'oonoduje kwabe.

Teme o ndu emeje ge ndu
 e gudedu ire phe eka
 paa igwerigwe
 l'echilabo unwu-eliphe.

29 ?Bu onye bu onye a turu
 onu?

?Bu onye anoduje agu aphu?

?Bu onye esephe opfu opfu?

?Bu onye epfuphe l'e mee ya
 ophuu mee ya ophuu?

?Bu onye be eemekaje
 iphe-eheni?

?Bu onye be enya eke
 meeme?

30 Oo ndu anoje eriri
 nggeringge le mee.

Ndu etsojeru aghaphe acho
 mee, a gwagheru
 agwaghe.

31 Te elejekwa mee enya teke
 ooke uswe-uswe;

teke ọota kp̄itikpiti l'okoro,
e yeru iya;
teke ọ t̄oru nw̄ehu alwa
kp̄etee.

32 E -mechaa b̄e ọotaje ẹru
g'agw̄o.

Èru iya n̄odu ereje ire
g'ẹru ogiji.

33 Noo teke ẹnya ngu a-wata
ah̄uma iphe, d̄u ọduge.
Egomunggo ngu awata ari
iphe, gbach̄iru ẹnya.

34 Noo teke ̄i-d̄u g'onye z̄e az̄ee
l'echilab̄o eze-enyimu;
mb̄u g'onye z̄e l'eli iphe,
e bvuberu l'eli
ugbo-mini.

35 L̄i wata ara s̄u: "Èphe
etsugbua mu-o!
Ọle e te mekakwaru
mu iphe.

Èphe etsukwa mu otsukputu;
ọle o to rwudu mu l'ẹhu.

?B̄u teke ole b̄e mu
a-gbalihukp̄o?

Mu -gb̄eshi b̄e mu a-watakwa
ach̄o m̄ee ọzo."

24

1 B'ekokwaru ndu an̄oduje
eme ẹjo-ememe okophoo!
G'ogbo ph̄e b'agujekwa ngu
ẹgu etsotso!

2 K̄ele obu ph̄e an̄oduje ach̄i
idzu mkpam̄ehu.

Ọ buerupho eme opfu b̄e
ẹphe egudeje ọnu ph̄e
ach̄i idzu iya.

3 Ọo mmamiphe b̄e eegudeje
akp̄u ọlo.

Ọ buru nkwam̄enya b̄e eegudeje
mee ya g'o sh̄ihu ike.

4 Ọ buru egomunggo b̄e eegudeje
dozia ọma-ọlo iya;
ch̄iru ngwa-ọlo, ere ire;
t̄eme ọ n̄odu ama mma
gude dozia ya.

5 Onye maru iphe b̄e ike
d̄ukwa sh̄ii.

Onye nweru egomunggo
n̄odu an̄oduje anw̄uta
iphe tekenteke.

6 Ị -n̄odu abya eje ọgu b̄e onye

ii-nodu ele enya iya bu
onye e-goshi ngu iphe,
ii-me.

Teke o dukwanu ngu g'i
mekpee ndu unu
l'ephe alwu ogu;
ndu ii-nodu ele enya phe
aburu ndu a-nodu
akpo-ziru ngu uzo.

⁷ Mmamiphe panukakwaru
phengara l'ehu
onye-eswe.

O -jee l'eka e dzuru opfu
l'edupfu;
o to nweduru onu-opfu.

⁸ Onye anoduje achị idzu
ejo-iphe tekenteke
be aa-su l'o bu onye
eregede.

⁹ Achị idzu eme eswe bu iphe-eji.
Ophu onye mgbonu adujedu
ndiphe ree.

¹⁰ Ike -adudu ngu teke iije
iphe-ehuka be i dukwa
arwuhu okpobe adudu.

¹¹ Dzoṭanu ndu a kpụ eje
egbugbu.

Sephunụ phe azu;
mbu ndu ono l'akpo
galagala eje ala l'eka
aa-phu phe terii ono.

¹² Teke i suru: “?Anyi
makwanuru iphe,
eme nu?”
be onye ono, enyoje obu
nemadzu ono manaru-a
iphe, iime.

Onye ono, bu iya edozi ndzu
ngu ono manurupho iphe,
eme nu.

O buru iya e-mechaa pfua
onyemonye ugwo g'iphe,
o meru gbaru.

¹³ Rije manu-enwu; nwa mu;
kele o du ree.

Mbu le manu-enwu,
e metaru l'ebakala-enwu
a-tso ngu utso l'onu
shingushingu.

¹⁴ Makwarupho le mmamiphe
du ree le ndzu ngu.

I -maru iphe be obunggo
dukwaru ngu iya.

Ophu iphe ono, agu ngu nu

ono ejedụ mgbabirishi.

15 Su-a; gube onye ẹjo-iphe;
b'ejekwa ibe onye
pfuberekoto je
akwageberu iya;
oφhu i jekwa ibe iya je iya
akwagwo!

16 Kele onye pfuberekoto -dakwaa
iko me ọ -daru ugbo ẹsaa;
o gbalihujekwapho.
Obenu l'onye ẹjo-iphe bu
ola-l'iswi akwatsuje iya.

17 G'ọ tọ tsojekwa ngu utso
l'onye opfu ngu daru.
Oφhu i tekwa ẹsua l'okpoma
ngu l'upfu duru iya.

18 Odumeka be Chipfu
a-nụmakwa ochi ono
iichi iya ono;
l'ọ du iya eji;
l'ọ parụ onye ono haa;
o tọ duedu iphe,
o mekwadụ iya.

19 G'iphe, eme l'ẹhu ndu
eme ẹjo-ememe te
erwujekwa ngu l'ẹhu.
Oφhu i kojekwaru ndu
ẹjo-iphe okophoo.

20 Kele onye ẹjo-ememe be e tee
bukwa obunggo-oma.
Teme oroku onye ẹjo-iphe je
l'eme tsurikitiki.

21 Nwa mu; tsujekwa Chipfu
ebvu;
l'iitsukwapho
onye eze ebvu.

Oφhu i tsokwa ndu
ekwefujeru phe ike;
22 kele Chipfu yee onye eze
ono be e-mekwa
g'ola-l'iswi tu ngu l'upfu.

?Bu onye maru ge mgbupya
phe e-jeberu phe
l'ẹhu?

23 Ndu owa-a bukwapho opfu,
shikwapho ndu
mmamiphe l'onu:
Abọ nemadzụ ẹbo me
a -nọdu ekpe ikpe ta
adukwa ree.

24 Mbụ l'onye saru onu su
onye-ikpe nmaru l'oo ya be
iswi du mma

bẹ ee-phukwa iphu ẹ
 mkpukpu ẹ mkpukpu;
 ẹme ohamoha ajikakota
 iya.

- 25 Obenu l'ọo-duru ndu ono
 ẹ ree;
 mbu ndu ekpeje ikpe nmaa
 ya onye o rwuberu.
 Ndu ono bẹ ee-kebe l'oma
 okpobe ekebe.
- 26 Epfu ire-lanu gude yee
 onu l'opfu bukwa
 n-yemobu bẹ o bu.
- 27 Vukpoadaru ọzo jechaa ozi,
 duru ngu l'etezi;
 L'i bya ejeebekpoo ozi,
 duru ngu l'egu;
 ẹme l'i watawaro akpu
 ulo ngu.
- 28 B'agbakwaru nwibe ngu ekebe
 l'ebe o du iphe,
 o meru.
 Ophu i gudekwa onu ngu ono
 duphua nemadzụ.
- 29 B'asukwa l'ii-melata iya iphe,
 o meru ngu;
 l'ii-pfu nwoke ono ugwo
 iphe, o meru.
- 30 Mu ghatajeru aka onye
 enyiru koru opfu.
 Mbu ẹ mu jeru je eshisweta
 opfu-vayinu onye
 enwedu egomunggo.
- 31 O tukoepho ekameka fukota
 ewu-obvu ẹ garawuu.
 ẹme eswa mmanu tuko opfu
 obu nata.
 Igbulo mkpuma, e shi gude
 gbaa ya mgbabu
 dakashihuchawaa.
- 32 Mu bya awata ari iphe ono,
 mu humaru ono l'ime
 okpoma mu;
 bya egude iphe ono,
 mu humaru ono gude
 nwuta iphe.
- 33 L'o bu: I -kua mgbenya
 nwanshi;
 mgbenya rwee ngu
 nwanshi.
 Mbu-a; i -chikobe aka
 nwanshi su gi
 tuta unme;

34 akpa nri afuuru ngu g'onye
 abalidebvụ byaru
 ibe iya.

Mbụ ejeka aduere ngu pho
 g'onye nwoke ibe iya
 chi ngwogu bapfuta.

25

Ètu ozoba Sólomonu nmashiḡbaru.

- 1 Ndu owa-a buḡbakwaa
 etu etu ozo, Sólomonu
 nmashiru.
 Ndu deru iya l'ekwo bu ndibe
 Hezekaya, eze ndu Jiuda.
- 2 Edomi iphe edomi
 ekutse Chileke ekutse.
 Obenu l'ophu ekutse ndu
 eze bu avo iphe kota
 iya ohu.
- 3 Oo g'igwe habe ephekerephe;
 o buru g'ali du-be omilomi
 bu g'obu onye eze bu-be
 iphe, a taa vo-rwudu
 avo-rwu.
- 4 Rwushia eruwe le
 mkpola-ochaa huma l'onye
 akpu mkpola-ochaa
 nwewaru eguru iphe,
 oo-gude kpua iphe,
 ookpu.
- 5 Rwushia ndu ejo-iphe l'iphu
 onye eze huma l'aba-eze
 iya be oo-gude
 apfubekoto mee g'o
 pfushia ike.
- 6 B'anodukwa l'iphu onye eze
 ekutse onwongu!
 Ophu i jekwa asugaru l'eka
 ndu oke-amadu kuru!
- 7 O kakwa ree l'oo ya suru
 ngu: "Gbeshi bya
 anodu l'eguru eka-a!"
 Eme l'o pfuru l'iphu
 oke-amadu mee ngu
 iphe-iphere.
- 8 B'egudekwa k'iphe,
 i humaru l'enya keta oso
 jeshia l'ulo-ikpe.
 Le-a; ?ii-mekwanu iya
 ime-agma l'ikpazu iya;
 me e -mecha;,
 nemadzu ibe ngu pfuru
 iphe-iphere kpua ngu?

- 9 Teke gu ị nemadzu
ibe ngu atụ ịgologoli;
b'ewokwaru iphe,
nemadzu pfuru ngu ị
mpya woru rakaa araka.
- 10 Ọdumeka bẹ onye nọmaru
iya nọ e-mekwa ngu
iphe-iphere.
- Ọphu ejo ẹpha,
ii-vuta achihubaekwa
achihu l'ẹhu ngu.
- 11 Ọpfu, e pfuru l'o rwuberu iya
dụ g'igopoto akpuru udara,
a garu ye l'iyagba
mkpọla-ọchaa.
- 12 Mba, onye maru iphe abaru
onye angabeje nchi
l'ọpfu, eepfuru iya
bẹ dụ g'iphe-nchi,
e gude mkpọla-ododo
mee; ọzoo g'iphe ọzo,
e gude akwa onwonye akwa,
e gude ọkpobe
mkpọla-ododo mee.
- 13 Ọo g'akamini-sunoo ejije
oyi gua ẹhu egugu
l'ọkpaji-a bụ gẹ nwozi,
e gude ire iya ẹka eguje
ẹhu ndu ziru iya ozi.
- Mbụ l'ooomeje g'obu guzeta
ndu nwe iya nụ.
- 14 Ọo g'urwukpu,
rwuru erwurwu
zia pherephere;
ọphu oodzeduru
mini dụ; bụ gẹ nwoke,
eku onwiya ị ya
emeje iphe-oma,
o to mejedu dụ.
- 15 Ọ kwa nshirima l'e-me
g'onye-ishi mee iphe,
o shidu kwe ị ya e-me.
- Mbụ l'ire, atu gwẹlegwele
egbujijekwa ọkpu.
- 16 Ị -huma manụ-ẹnwu;
ritakwa iya l'okiya.
I -rinuka iya l'ị gbọo ya.
- 17 Jeta ibe nemadzu ibe ngu
l'ahuma.
- I -jenuka iya l'ị dụ iya ashị.
- 18 Ọo gẹ mgboro,
emeje ẹhuka-a;
ọzoo ogu-echi;

ozoo apfu;
 noo g'òduje;
 mbu nwoke agba ekebe
 lẹ nemadzụ ibiya
 meru iphe, o meduru.

19 Adakobe onye eegudedu ire
 iya ẹka teke iphe atsu
 nemadzụ l'èhu dukwa
 g'onye eme g'o taa
 iphe l'eze, eme iya
 rikwo rikwo;
 ozoo onye eniyeni,
 eme g'o jee ije l'okpa,
 nwuhuru iya anwuhu.

20 Agụ ebvu eyeru onye
 okpoma dū ẹji dū g'e
 yefuru iya uwe
 ghabẹ iya ẹhu oto
 l'ẹka oyi atsu iya.

Ọ dū gẹ mee-veniga,
 e woru wua l'eli okanwa.

21 Teke o bu l'onye opfu duru
 gu l'iya be ẹgu agụ;
 nū iya nri g'o ria.

Teke ẹgu mini agụ iya;
 chọoru iya mini
 g'o ngua;

22 lẹ teke iime nno
 be bu iphere be iimeta
 ekpu iya l'ishi;
 iphe ono ahua ya
 oku l'ehu.

Ọzo bu lẹ Chipfu e-bu
 gubedua nggo.

23 Ọo gẹ pherephere,
 shi l'isheli ezitsutaje
 mini-a;
 nokwapho gẹ nvu-azu
 akpataje adzu iphu.

24 Ọ kakwa ree g'i kwata je
 eburu lẹ mkpotsu-ulo
 eme l'i lu nwanyi,
 gu l'iya bu;
 o nodu anoduje
 abaphe mba
 mboku-mboku.

25 Ọo gẹ mini, eji oyi eguzetaje
 obu onye mini agụ-a
 bu g'ozì-oma,
 shi ụzenya emeje
 okpoma onye e ziru iya.

26 Onye p̄uberekoto -paru
 onwiya haaru onye ẹjo-iphe;
 be o dukwa g'ishi nggele,

- a swọru ẹrwu;
 ọ dọ g'obvu-mini,
 a tųrwuru atųrwu.
- 27 Ọ kwa g'ọ tọ dọdu ree
 erinuka manų-ẹnwu
 bukwapọ g'ọ tọ
 dukwapọ ọbvù
 l'ẹnya mẹ nemadzų
 gude ẹka eme g'a
 kwabẹ iya ọbvù.
- 28 Nemadzų, ta adųjedu
 ike sede onwiya
 dukwa gẹ mkpukpu,
 e shi gude igbulọ
 kpų-phẹe mgburugburu;
 a nọnyaa;
 e tsukpọshia ya.

26

- 1 Akwabẹ ọbvù te
 ekweduru onye-eswe.
 Ọ dọ g'ẹka aka-mini-sunoo
 l'ada l'ọnanwu.
- Ọ dọ g'ẹka igwe edze mini
 teke emeta iphe e
 meberu l'alį.
- 2 Onu, a tųru onye adųdu iphe,
 o meru ta adųkwa iphe,
 oo-me onye ọbu.
- Ọ dukwa g'ẹka ogbe eme
 pẹremu pẹremu
 pẹremu;
 ọzoo g'ẹka agbẹta ezi
 swiiswiiswi.
- 3 Ẹchachi bẹ eechije inya;
 a nọdu egudeje ọkpukpu
 akpų nkapfų-igara.
 Nokwapọ g'ẹgudeje
 mgboro echi
 onye-eswe l'okpurukpu.
- 4 B'eyekwaru onye-eswe ọnu lẹ
 mkpọkoro opfu, oopfu.
 Ọdumeka bẹ gu l'iya
 a-tųkokwa buru ndu
 eswe.
- 5 Yechikwaaru onye-eswe
 ọnu ẹhuka ẹhuka lẹ
 mkpọkoro opfu,
 o pfuru.
- Ọdumeka bẹ oo-dobesųkwa
 lẹ ya maru iphe.
- 6 Onye ezi onye-eswe ozi bų
 onwiya bẹ o ribushi ọkpa.

- Tẹme o nọdu akpataru
onwiya opfu.
- 7 Oo g'okpa atugbaa onye
eniyeni lwakpalwakpa
bu g'etu, onye eme eswe
anma atụ lwakpalwakpa.
- 8 Akwabẹ onye-eswe ùbvù
dụkwa g'eye mkpuma
lẹ robo.
- 9 Eka onye-eswe anma etu
dụkwa g'eka onye mee
atsụ akpa onwiya óbvù,
dzuru iya l'eka.
- 10 Onye ekuje onye-eswe;
ozoo onye aghata
aghata g'o jeeru iya
ozi dükwa g'onye ojogu,
egudeje apfu iya meka
onyemonye iphe.
- 11 Oo gẹ nkuta anwajẹ enwa
laphu azu je erichaa
ya-a bu g'onye eswe
abujeru: o -mechaa
rigbarigba l'o laphu azu
je emephu iya azu.
- 12 ?I humaru onye arị lẹ ya
maru iphe?
Onye ono bẹ onye eme eswe
kaephō mma.
- 13 Onye enyiru sụru l'oduma
nọ lẹ gbororo;
l'oduma tsoru gbororo
azo-phe.
- 14 Oo gẹ mgbo anọduje
aghaphu onwiya
l'ariwa-a bu g'onye
enyiru anọduje aghaphu
onwiya l'iphe-azee ya.
- 15 Onye enyiru abujeru:
o -jee etsuta utara l'ophe;
eka akwaa ya l'ochi.
Enyiru te ekwedu iya g'o ye eka
l'onu.
- 16 Onye enyiru arije lẹ ya
maru iphe
maghata umadzu esaa,
maru eye onu l'opfu.
- 17 Onye aghata aghata bya
ahuma eka aaswo uswo
bya eworu onwiya
chie ya dükwa g'onye
humaru nkuta bya alota
iya lẹ nchi.

- 18 Q kwa g'onye ọbvu eme,
 agba apfụ enwu ọku
 phoophoophoo bya
 atụ icheku-ọku
 phuuphuuphuu;
 19 bụ g'ọ dū mbụ onye
 meru nemadzu ibiya
 mkpurukpuru-nya bya
 emechaa bya asụ iya
 l'ọ kwa ebvu bẹ ya
 ebvukoshi iya.
- 20 Nkụ -adudu l'ọku;
 ọku anyihu.
 Asulasu -adudu l'opfu;
 uswo anyihukwapho.
- 21 Qo g'icheku aphunwu
 ọku-uzu;
 bya aburu gẹ nkụ
 aphunwu ọku mmanụ
 bụ g'onye opfu aphunwuje
 opfu.
- 22 Asulasu anọduje atso ntumatu.
 Qotukoje iphe, bụ ẹhu vọ
 pfurupfuru.
- 23 Erengete opfu edomije
 ọkpoma mgbashi;
 ẹgube nshi mkpola-ọchaa
 etechije ite,
 a kpuru l'urwa-a.
- 24 Onye nemadzu dū ashi
 egudeje opfu-onu
 domia onwiya.
 Ole o domiru ẹjo-iphe
 l'ime ọkpoma iya.
- 25 Q -nọdu epfukpọo opfu,
 atso ntumatu;
 b'eyekwaru iya onu;
 kele ẹjo-ahuma,
 nọ iya l'ọkpoma rwukwaru
 l'esaa.
- 26 Ashi, ndiphe dū iya bẹ
 oogudeje ẹregede
 domia.
 Ole ẹjo-iphe, oome bẹ
 ee-mechaa tūa too
 l'edzudzu-oha.
- 27 Onye ebu iduma bụ iya
 e-mechaa daba iya.
 Q buru onye eswi mkpuma
 bẹ mkpuma
 ewephutajẹ azụ bya
 eswipyabẹ.
- 28 Onye atuphu ire bẹ akpoje

ndu o mebyiru
 ẹhu ashì.
 Tẹme ọnu, enwu opfu
 enwunwu ọdu
 emebyije iphe emebiyi.

27

- 1 E kukwa onwongu ẹ
 l'owa-a iphe, ii-me echele;
 kele i ti madu iphe,
 mboku e-wota.
- 2 Haa g'onye ozo jaa ngu ajaja.
 B'egudeshi ọnu ngu jaa
 onwongu.
 Haaru iya onye ozo;
 g'ọ tọ bushi gubedua
 l'onwongu.
- 3 Mkpuma anyikwa ẹrwa;
 tẹme eja buru oke-ivu.
 Obenu l'onye-eswe -kpatsu
 ngu iwe be ọ kakota
 iphe labo ono anyi
 ẹrwa.
- 4 Ẹhu-eghu te enwedu
 obu-imemini;
 ọvuma ọdu abya ẹnari.
 Obenu ?bu onye adu ike
 apfuru l'iphu ijiyenya?
- 5 Mba, a baru nemadzu le
 sagaa kakwa ree eme
 l'eye obu,
 e yeru le mpya.
- 6 Onye gu l'iya du l'opfu -nmaa
 ngu akpa bukwa akpa
 ẹregede be ọ nmaru
 ngu.
 Obenu l'onyá, onye gu l'iya
 eshi onyà gburu ngu
 be ntucha adudu.
- 7 Onye epho jiru be
 manu-enwu
 adujechakwaa eji.
 Obenu l'onye ẹgu agu be
 iphe,
 atso ilu atukoje atsocha
 rengurengu.
- 8 Onye gbeshiru l'ibe
 iya tugbua bya akpaphuhu
 dukwa g'enu,
 shi l'epfune iya phelihu
 phefu bya ephuaha
 uzo epfune iya obu.
- 9 Manu eshi mkpo ye manu

isensu,
emeje g'obu nọdu atso
utso.

Nokwapọ g'akpo-zi ọzo,
shi l'eka ọnyà
nemadzu emeje;
ẹhu akpo-vohu iya.

10 B'ahakwa onye gu l'iya eshi
ọnyà;
yẹ onye yẹ nna ngu eshi
ọnyà.

Ọphu i gbakwaru jeshia ibe
nwune ngu nwoke me
ejo iphe-ẹhuka dapfuta
ngu.

L'obutobu ngu, nọ ngu ntse
kakwa ree eme le
nwune ngu,
bu ngu uzenya.

11 Manuru iphe; nwa mu;
menaa g'obu kpo-vohu mu;
k'ophu mu e-yeje onu
yeru onye anma mu
phulaphula.

12 Onye nweru egomunggo
ahumaje iphe,
bu ejo-ememe domia
onwiya.

Obenu l'onye amazidu iphe
anodujeepo eje dukuu
dukuu g'ooje je ejee iphe-ẹhuka,
nọ iya nu.

13 Nemadzu -su l'ọo onye o madu
be ya a-noduru l'itumo;
natakwa iya uwe iya.

Gudeshikwaa ya me o -buru
onye ohozo be o noru
l'itumo obu.

14 Amadu -gbeshi le
nchi-aboju ara gbagbagba;
l'eka oogo onu-oma anu
obutobu iya be oo-dukwa
g'o bu iphu be oophu iya.

15 Nwanyi, anoduje abapheru
ji iya mba;
dukwa ge mini-odzeru,
atu paapaa.

16 Egbogbo iya dukwapho
g'onye egbo
pherephere g'o to zihẹ.

Qzoo g'onye gude eka
egbobuta manu,
alwa torotoro.

- 17 Oo g'ikpegiri abajẹ ígwè-a
 bụ g'amadụ abajeru
 okwenya nù ibe iya.
- 18 Oo onye dzaru oshi figu erije
 akpuru, o mitaru.
 O buru onye eleta nnajiuphu
 iya enya be okwabeje
 ubvu.
- 19 Oo g'amadụ eleje enya le
 mini hụma onwiya iphu
 bụ g'okpoma amadụ
 egoshije ugbugba iya.
- 20 Ephi te ejikwa ali-maa;
 ophu ephi ejidu ali
 oia-l'iswi.
 Nokwapho g'epho te ejijedu
 enya l'iphe, oohumaje.
- 21 Ite be e gude eghe
 mkpola-ochaa egheghe.
 E gude oku ahụ
 mkpola-ododo ama.
 Obenu l'amadụ bụ ajaja,
 aaja iya be e gude ahụ
 iya ama.
- 22 O to dukwa m'obeta
 i tsua onye-eswe l'ikwe;
 mbu gude odzu gwee
 ya g'onye egwe ereshi;
 i ti mekwa g'o haa
 eme-eswe.
- 23 Makwaru l'i maru g'eku ngu
 gbaru okpobe amaru.
 Obu ngu adukwapho l'eka
 oka-eswi ngu du.
- 24 Kele iphe-enweru ta
 anojedu ojejoje.
 Ophu okpu-eze anojedu shi
 l'ogbo sweru ogbo
 l'ishi onye lanu.
- 25 E -kprofu akahu eswa,
 e shi gbutaru eku ngu;
 o bya erwua irwu ophuu;
 a bya eje l'eli ubvu je
 egbua eswa ophuu;
 26 unwu-aturu ngu anaha
 ngu uwe eye l'ehu;
 iireaha egbu ngu gude ereta
 iphe, ii-gude zu ali.
- 27 Ii-nweru era-eghu du shii,
 ii-gude azu onwongu gu
 le ndibe ngu;
 gude iya azu nwamgboko,
 gu l'iya bu ebubu.

28

- ¹ Onye ẹjo-iphe anọduje
agba ọso l'ẹbe adu onye
achi iya nu.
Obenu l'onye pfulerekoto
eshihuje obu ike
g'oduma.
- ² Teke ndu bu le mkpukpu du
njo be ndu abujeru ishi
phe aduje igwerigwe.
Obenu l'onye maru iphe;
mbu onye iphe edoje
enya -buru ishi;
l'onoo odu.
- ³ Onye akpa nri,
anọduje eme ndu ukpa
ewere dukwa g'ochioku
mini, tukoru iphe,
a kuru l'opfu kpota.
- ⁴ Ndu jikaru eme iphe,
a turu l'ekemu anọduje
aja ndu ẹjo-iphe ajaja.
Obenu le ndu eme iphe,
a turu l'ekemu bu
ogu be ephe etso ndu
ẹjo-iphe.
- ⁵ Ndu ẹjo-iphe be iphe,
pfuru nhamunha te
edojedu enya.
Obenu le ndu acho g'ephe
maru Chipfu be
oodoje enya doghee ya
edoghe.
- ⁶ Onye ukpa, te emetajedu
iphe uta kakwa ree eme
l'onye nweru iphe;
ophu o mejekwanu iphe,
pfuru oto.
- ⁷ Nwa, emeje iphe,
a turu l'ekemu bukwa nwa,
maru iphe;
obenu l'onye yee ndu
ekpiri aswi oswi
emetaje iphe-iphere
kpube nna iya l'ishi.
- ⁸ Onye gude
ugwo-onwurunwa
akpa eku bukwa onye
aphuru ndu ukpa
obu-imemini be okpa
eku obu edoberu.
- ⁹ Onye jikaru le ya ta
angabedu nchi l'ekemu

bẹ mbụkponu epfupfu,
 oopfụ anụ Chileke
 adụjehaa g'ọ bụ ẹbyi
 bẹ oome.

- 10 Onye dutaru onye obu iya
 guru ìphóró je eshiaha
 ẹjo ụzo bụkwa l'ónyà ono,
 ọ gbaberu l'onwiya ono
 bẹ ọo-daba.

Obenu l'onye ete emedu iphe,
 aata iya ụta bẹ e-keta okiphe,
 dụ ree.

- 11 Onye nweru iphe;
 edobesuje lẹ ya maru iphe.
 Obenu l'onye bụ onye ụkpa;
 iphe nọdu edoje iya
 ẹnya enyovuje iya ime.

- 12 Ọbujeru; onye pfulerekoto
 -nọdu atụ okoo;
 ẹhu atso-dzuru
 onyomonye uto.

Teke onye ẹjo-iphe nyibaru
 l'okwa;
 unwu-eliphe achọaha
 ẹka ẹphe e-domi onwophe.

- 13 Onye edomi iphe-ẹji,
 o meru edomi bẹ ta
 awafujekwa awafu.

Obenu l'onye pfufutaru iphe,
 o meru;
 ọphu o mebaeduru iya
 ọzo bẹ aaphujeru
 obu-imemini.

- 14 Ẹhu-uto bẹ a ọoru nụ onye
 atsujẹ Chipfu ebvu.

Obenu l'onye ọkpoma kpọru
 gbengu adabajẹ l'ẹje
 iphe-ẹhuka.

- 15 Onye ẹjo-iphe -buru eze ndu
 bụ ndu ụkpa;
 bẹ ọ dukwa g'ẹka oduma
 asụ ekiri;
 ọzoo g'ẹka agu abya ẹnari.

- 16 Onye eze, duru ndibe iya
 ẹhuka te nwekwa
 egomunggo.

Obenu l'onye, ọ dụ ashị;
 mbụ ẹku, aakpa l'ugho
 bẹ a-nọ ndzụ ogologo.

- 17 Onye gburu ọchi;
 ọchi ono gude iya bẹ
 aghapheephọ
 botorii jasụ l'ọ nwuhu.

Ọphu ọ dukwa onye

a-gbaru iya mkpu.

18 Onye uto adudu le ndzu
iya be ta adukwa iphe,
byaru eme iya nu.

Obenu l'onye uzo iya gberu
nggo akpo-kwofuje
akpo-kwofu daa.

19 Onye koru ali iya be nri
adujeru.

Obenu l'onye etso iphe-mmanu
be a-kpashi nri ike.

20 Onye e gude ire iya aka
be onu-oma iya a-du
igwerigwe.

Obenu l'onye enweru iphe
agunuka egu be o to
dukwa iphe,
e-me g'a ta nu iya chiipfuu.

21 Abo nemadzu ebo ta
adukwa ree.

Ole nemadzu emeswejele-a
iphe l'opfu nri.

22 Onye okpoma mgbashi be
enweru iphe anoduje
agu egu.

Ophu oomajedu l'o-kpa-nri
apfu echeru iya.

23 Onye abaru nemadzu mba be
ee-mechaa ka emeru
iphe-oma eme l'onye gude
ire iya enwu opfu
enwunwu.

24 Onye ana nna iya ozoo ne
iya nfu bya asu l'o to
duduro eji;
be yee nwa mmebyi bukwa
iphe lanu.

25 Onye ughoro akpalije
esemopfu.

Obenu l'onye koru obu yeru
Chipfu be oo-ka aduru
le ree.

26 Onye koru obu ye l'oriri
onwiya bu onye
mmanu.

Obenu l'onye gude
egomunggo eme iphe
ta adudu iphe,
byaru eme iya nu.

27 Onye anuje onye akpa nri
iphe be ta adukwa iphe,
bya aduru iya uko.

Obenu l'onye ewofuje

ènya g'ò tọ hụma ndu
 ụkpà bẹ aatụje onu,
 dụ igwerigwe.

28 Onye èjo-iphe -nyiba l'òkwa;
 ndiphe achọo ụzo domishia
 onwophe.

Teke ndu èjo-iphe
 lakwanuru l'iswi;
 ndu pfuberekoto
 aka shii eje.

29

1 Onye aabajeru mba
 tekenteke;
 ọ nọdu emerọ iphe,
 oome bẹ a -bya
 aji ènya birimu bẹ e
 mebyishiwaru iya.

Ọphu eemekọtabaedu
 iya emekọtà.

2 Ndu pfuberekoto -nọdu aka
 shii eje bẹ èhu atsoje
 ndiphe ụtsò.

Teke onye èjo-iphe bụ ishi;
 ndiphe atsuhaa pfuu.

3 Onye yeru mmamiphe
 obu emeje g'èhu tsọ nna
 iya ụtsò.

Obenu l'onye yee
 unwanyi-ụkpàra aswi
 ọswi anọduje eripya
 èku iya.

4 Onye eze, ekpeje ikpe,
 pfuru ọto emeje g'alị iya
 pfuru pfushia ike.

Obenu l'onye ènya ụphalazu
 dụ alakashiye iya
 alakashi.

5 Onye enwuru nemadzu
 ibiya opfu enwunwu bụ
 ụgbu-egege bẹ oogeru
 iya g'ò chie ọkpa.

6 Onye njo bẹ iphe-èji,
 oome anmajẹ iya g'ónyà.

Obenu l'onye pfuberekoto
 anọduje agụ ebvu
 ete ẹswa.

7 Onye pfuberekoto anọduje
 arị g'eeme kpeeru onye
 ụkpà ikpe, pfuru ọto.

Obenu l'onye èjo-iphe bẹ
 egube iphe ono te
 erwudu l'èhu.

- 8 Ndu mpfubyishi akpataje
 ùtsú lẹ mkpukpu.
 Obenu lẹ ndu maru iphe
 abyanyije ẹhu-eghu.
- 9 Onye maru iphe -kpuru
 onye-eswe eje l'ulo-ikpe
 bẹ onye-eswe obu
 a-nodule-a atu
 kwokwokwo aba mba
 eye iya;
 ophu nchi abyakwa
 adu doo.
- 10 Ndu egbu ekere bẹ onye uta
 adudu lẹ ndzu iya
 aduje ashị;
 obenu lẹ ndu obu phe
 guru iphoro anoduje
 echekwa ndzu onye
 du nno.
- 11 Oo onye mmanu emegbuje
 g'o ghuru iya.
 Obenu l'onye maru iphe
 esedeje onwiya me ẹhu
 -nodu egbu iya egbu.
- 12 Onye bu ishi -nodu
 angaje nchi l'uka;
 iphe,
 bukpuo ndu ejeru iya
 ozi abukotaerupho ndu
 ejo-iphe.
- 13 Onye akpa nri yee onye
 akpa nemadzu ẹhu bẹ o
 duru iphe lanu,
 anwuje l'ẹhu ephenebo:
 Oo Chipfu agusaje ephenebo
 ono ẹnya.
- 14 Onye eze -nodu egudeje
 ire-lanu ekpe ndu ukpa
 ikpe bẹ aba-eze iya
 e-keekwarupho
 jingujingu g'o keru.
- 15 Echachi, e gude ahụ nwa
 ahuhù emeje ge nwata
 maru iphe.
 Obenu lẹ nwata,
 a haru ẹka emeje ne iya
 iphe-iphere.
- 16 Ndu ejo-iphe -nodu aka
 shii eje;
 iphe-ẹji akakwapho
 shii eje.
 Obenu lẹ ndu pfuberekoto
 e-gude ẹnya huma teke

- ephe a-nòdu ada.
 17 Hùà nwa ngu ahùhù hùma
 l'oo-me g'èhu dù
 ngu guu.
 Oo-me g'òbu tsòhu ngu
 rìkpotoo.
 18 Èka òphulenyà adùdu
 bè onyemonye
 anòduje emé g'ò dù iya.
 Obenu l'onye eme iphe,
 a tũru l'ekemu bè
 bù onye e keberu l'òma.
 19 Ohu ta abùledaa opfu-ònu bè
 e gude ezi iya iphe;
 kẹle o -dochakpòo ya nù
 ẹnya bè o too
 yekpòdanu ònu.
 20 ?Ì hùmaru onye awoje opfu
 kpokokongu?
 Onye ono bè eelekwa ẹnya
 l'onye-eswe bè
 a-gbẹkwanu ka
 akùkuta-iphe eme lẹ
 yẹbedua.
 21 Nwoke -swanùkaru onye-ozì
 iya aswarù;
 l'ò nùà ya aphù l'ìkpazù iya.
 22 Onye èhu eghu akpatsuje
 nseka.
 Tẹme onye obu-òku nòdu
 emeje iphe-èjì,
 dù igwerigwe.
 23 Amadù -kuahaa onwiya;
 l'o woze iya alì.
 Obenu l'onye wozeru onwiya
 alì bè aakwabeje
 ùbvù shii.
 24 Onye yẹe onye-oshi emegbaa
 bùkwa òhogu onwiya.
 Ọo-nùma èka eeri nte;
 ọle ọ tọ dùdu iphe, oopfu.
 25 Atsù nemadzù ebvu bù ọnyà
 bè ọogbabeje.
 Obenu l'onye bù onye kpọru
 obu yeru Chipfu ta
 adùdu iphe,
 byaru eme iya nù.
 26 Aaduje igwerigwe achọ
 g'onye-ishi meeru
 phẹ iphe-òma;
 obenu l'onye ekpejeru
 nemadzù ikpe,
 pfuru ọto bè bù Chipfu.

27 Onye p̄f̄uberekoto b̄e
 onye ap̄f̄ubeduru ̄eka
 ̄oto ad̄ūje ash̄i.
 Onye obu guru ip̄h̄or̄o
 n̄odu ad̄ujekwanu onye
 ̄ejo-iphe ash̄i.

30

1 Qwaa b̄u op̄fu-̄onu
 Aguru, b̄u nwa Jiake;
 ozi, Chipfu ziru iya:
 Nwoke ono p̄furu iya Itiȳelu;
 mb̄u l'o p̄furu iya Itiȳelu
 p̄fuaru iya Ukalu s̄u:
 2 Q̄ kwa mu kachaa b'a ama
 iphe l'iphe,
 b̄ukpoo unwoke.
 Egomunggo nemadz̄u ta
 ad̄ukwa mu l'̄ehu.
 3 Mmamiphe b̄e mu ta
 nw̄ukpodaaru ilile.
 Q̄phu mu amad̄u Onye ns̄o
 ono amama ophu.
 4 ?B̄u onye bah̄ujewaru
 l'imigwe;
 bya eshi iya lwazeta?
 ?B̄u onye gudejewa ̄eka
 kpok̄obe ph̄erephere?
 ?B̄u onye gudejewa uwe iya
 kechia mini mini,
 n̄ogbaa n̄u?
 ?B̄u onye meru g'̄eka mgboko
 l'ophu beru kp̄oo
 g'abara?
 ?Epha onye ono b̄u ḡunu?
 ?B̄u ḡunu b̄e nwa iya aza?
 Kanuru mu iya m̄e ̄o -b̄uru
 l'̄i maru iya.
 5 Op̄fu Chileke l'ophu l'ophu
 dokwaru r̄isaa.
 T̄eme ̄o b̄uru onye egbobutaje
 iphe,
 b̄ukpoo ndu gbabar̄u
 l'ime iya je an̄odu eze ndz̄u.
 6 B'e yekwakwa iphe l'op̄fu iya.
 Odumeka b̄e ̄o-bakwar̄u
 ngu mba goshi ̄oha l'̄i
 b̄u onye adz̄uje ̄uka.
 7 Iphe lab̄o b̄e mu akpa ngu
 ishi iya jiko Chipfu.
 Mekwaaru mu iya jiko t̄eme
 mu anw̄uhu.
 8 Menaa ḡe at̄ukporoko ȳe

adzū ọka nọdu mu
 ẹnya.
 B'emekwa gẹ mu kpaanri;
 ọphu i mekwa gẹ mu
 nweru iphe.
 Iphe, ii-nuje mu pho bu
 nri, asuje mu eriri
 mbọku-mbọku.
 9 Ọdumeka bẹ mu
 e-nwenụkakwaru iphe
 shi nno jika ngu:
 pfuahaa sụ:
 ?Bụ onye bụ Chipfu ọbu?
 Ọzoo lẹ mu jeru je akpanụka
 nri; je ezia iphuru;
 shi nno mebyia ẹpha
 Chileke mu.
 10 Ta anọdukwa l'iphu nnajiuphu
 pfubyishia onye-oziiya.
 Ọdumeka bẹ ọo-tụkwa ngu
 ọnu, a-vuru ngu nụ.
 11 O nwekwaru ndu anọduje
 ephu nna pẹ iphu.
 Ọphu ẹphe agojedu ọnu-oma
 anụ ne pẹ.
 12 Mbụ ndu dọbe ree l'ẹnya
 nkepẹ.
 Ọle a ta safukwaru pẹ
 ideyideyi, ẹphe dū.
 13 Ndu anọduje avọru nemadzu
 ẹnya;
 bya elephuje nemadzu
 ibe pẹ.
 14 Eze, dū pẹ l'ọnu bụ
 ogu-echi;
 Iphe, doru pẹ jọo l'ọnu
 buru okarara,
 ẹphe e-gude tuko ndu ukpa
 tagbushikota g'ẹphe
 bvụ l'eliphe;
 tuko ndu adudu g'ọ dū pẹ
 lwua g'ẹphe ta phodu
 l'echilabo ndu nọ ndzụ.
 15 Etu-uda nwutaru
 unwumgboko labo.
 Ọ buru iphe,
 ẹphe anọdujeephoo ara
 mkpurumkpuru bụ:
 Nụ mu! Nụ mu!
 Mbụ l'ọ nweru iphe ẹto,
 ẹpho te ejijedu ejiji;
 mbụ iphe ẹno,
 teke asuswee:
 O jiwaru mu!

- 16 Mbù alì-maa;
 yẹ ẹpho nwanyị,
 ta atsùdu ime; yẹ alì;
 kẹle alì teke
 angunyadaa mini bya
 asù lẹ ya ta anguedu;
 waa ọku, enwu enwunwu;
 ọku, enwu enwunwu
 teke anonyakpoo
 bya asù: O jiwaru mu!
- 17 Onye asù nna iya ẹn्या ruu;
 ọphu ọ kpadụ ishi eme iphe,
 ne iya sùru g'ọ mee
 bẹ okpoko-òhà e-shi lẹ
 wukirima bya aguta
 ẹn्या onye ọbu.
 O bụru udele l'e-ri iya.
- 18 O duru iphe ẹto,
 dụ mu oke biribiri;
 mbù iphe ẹno,
 te edokpodaru mu
 ẹn्या edodo ophu:
 19 ụzo ugo l'akpaminigwe;
 waa ụzo agwọ l'eli
 mkpuma;
 waa ụzo ụgbo-mini
 l'eze-ẹnyimu;
 yẹle ụzo nwoke waa
 nwamgboko.
- 20 Waa gẹ nwanyị ovuọba
 emeje iya baa:
 Oorije nri woru ọnu
 huchachaa;
 sù: O tọ dụkwa iphe,
 dụ ẹji, mu meru.
- 21 O duru iphe ẹto,
 mgboko l'ọphu anọduje
 lẹ mkpula anma jiiijii;
 mbù l'ọ duru mkpula
 iphe ẹno,
 mgboko ta adụkpodaa
 ike apfuru apfuru ophu.
- 22 Mbù lẹ nwata-ozì phelihuru
 bya aburu onye eze;
 waa l'onye-eswe
 wafuru bya enweru nri;
 23 nwanyị, a kpọru ashì,
 luru jì;
 ọzoo nwamgboko,
 yẹ nemadzù bu;
 ọ kapyabẹ onye ọbu ẹn्या.
- 24 O duru iphe ẹno, dụ l'eliphe,
 ha nwanshii;

- ole ephe mashiru iphe ike.
 25 Ndada bu iphe, e meru dobe
 l'eliphe; ophu ike aduzidu iya;
 ole ephe akwaje nri
 l'onanwu dobe,
 ephe e-ri l'udzumini.
 26 Nchi-ogba bu iphe,
 e meru dobe l'eliphe;
 ophu okpehu aduzidu iya;
 ole ephe ebvuje
 agbara-mkpuma
 dozia buru.
 27 Igube te enwedu onye-eze;
 ole ephe anoduje ephe
 l'ogbo l'ogbo.
 28 Ngwere ta adudu m'obetaru
 o buru eka be egude
 achi iya; ophu egude iya;
 ole oo-nodujechaa
 nodu l'oke-unuphu ibe eze.
 29 O duru iphe eto,
 anoduje agu ije ogu;
 mbu l'o duru iphe eno,
 ije iya dushi ree ike.
 30 Oduma bu iya kachaa okpehu
 l'iphe, bu anu;
 ophu o dudu anu,
 ogbaru oso.
 31 Ozo bu oke-oku,
 azo pfukangu pfukangu;
 mkpi;
 yee onye eze yee ndu
 ojogu iya,
 no-pheru iya mgburugburu.
 32 O -buru l'i shi mewaa iphe
 onye-eswe;
 mbu l'i shi ekutse onwongu;
 ozoo l'o duru idzu ejo-iphe,
 i shi chiwaa;
 dekwaa eka l'onu!
 33 Kele oo g'a pyije era-eswi
 meta iya manu-a;
 o buru g'o bujeru;
 a -swikpoo imi aswikpo
 l'o lwaa mee-a
 bu g'o bujeru;
 a -kpatsu ehu-eghu;
 opfu abya.

31

*Opfu-onu onye eze
 ono, bu Lemelu*

¹ Owa-a bu opfu-onu

- onye eze ono, bu Lemelu.
 O bu ozi, ne iya ziru iya:
- ² Gube nwa mu; gube nwa,
 mu tsuru ime iya; nwa,
 mu kwetarū l'ukwe-iphe;
- ³ b'a pakwarū ike ngu
 l'ophu ziaru eme k'unwanyi!
 Te ewokwaru okpehu ngu
 hagbuaru ndu ono,
 emebyije ndu eze onoya.
- ⁴ Jiko Lemelu;
 ge ndu eze ta angujekwa
 mee.
 Mbū l'angu mee ta abukwa
 iphe,
 rwuberu ndu eze.
 Mbū ke ge ndu-ishi
 wata angu mee,
 l'atsū atsūtsu ta adukwa
 ree.
- ⁵ A -nonyaa; ephe ngua mee
 zoha iphe, ekemu pfuru;
 woru ikpe,
 rwuberu onye eemekpa
 ehu gbanwee.
- ⁶ Woru mee, atsū atsūtsu nū
 ndu ala l'iswi.
 Woru mee nū ndu aphū
 tsuru;
⁷ g'ephe ngua zohaa
 o-kpa-nri phe;
 mbū zohaa ejo onodu,
 ephe nō.
- ⁸ "Pfuje opfu ehu ndu ono,
 ata dudu ike pfua opfu
 ehu onwophe ono.
 Dzoje iphe, rwuberu ndu bu
 unwu-ogbee.
- ⁹ Pfuje iphe, rwuberu ngu
 l'epfufu;
 l'i kpeje ikpe nhamunha.
 Gbajeru ndu iphe-ehuka byaru;
 yee ndu adudu g'ō dū
 phe odzori."
- Nwanyi, umere iya du ree*
- ¹⁰ ?Bu onye a-dukpoo ike chota;
 okpobe nwanyi?
 Egube nwanyi ono kakwa
 mkpuma, vu oke aswa
 ere ire.
- ¹¹ Ji, alu iya nu gude ire
 iya eka;
 ophu o dudu okpobe iphe,

ùko iya dùru iya.

- 12 Iphe, oowotajèru ji iya bù iphe-oma; ò tò bùdu èjo-iphe; mbù gè nwanyì onò a-nò-beru l'eliphe-a.
- 13 Èji ebili yèe oghu oçhaa bè òohoje ahoòho hòta; gude èka iya jee ya ozi l'oohe iya ihèe èjeje.
- 14 Ò dù g'ugbo-mini ogbangho; kèlè oojeje èka dù ènya je akpata nri.
- 15 Teke ootèhuje lè mgbenya bù lè gèrègere utsu mee nri doberu ndibe iya; bya anukwapho unwumboko, èphe l'iya bu oke iya nkephè.
- 16 Ali bè oolerwejeada ènya elerwe tème l'òozuje iya. Ò nòdu egudeje nwa okpoga, erwuje iya èka gbaa opfu-vayìnu.
- 17 Ò -gbèshi èje ozi l'òogbakpoo èhu jeshia ya ike. Eka eshihuje iya ike l'òzi.
- 18 Nghò, òogba bè òogbaje iya rita iya urwu. Ophu oròku iya anyihudu anyìhu l'ènyashi.
- 19 Oo gudeje èka iya gbaa oghu gude kpaarù onwiya èkwa.
- 20 Oosajèru ndu akpa nri èka iphe-oma; mbù lè ndu adùdu g'ò dù phè bè oomejeru iphe-oma.
- 21 Igwe -nòdu atù akamini-sunoo; ò tò tsùdu ebvu kè ?amaru; tò dùdu nù iphe, oo-me ndibe iya? kèlè onyemonye lè gè ndibe iya ha bè yekòtaru uwe-oyi.
- 22 Oogudeje èka iya kwee èkwa, òophushije l'iphe, èphe azeje azeje. Tème uwe iya bùru òkpobe èkwa oçhaa yèe k'uswe-uswe.
- 23 Ji iya bè aakwabeje ùbvù l'edupfu mè ò -nòdu

l'edzudzu-oha ndu bu
 ọgerenya mkpukpu.

24 Oogudeje ẹka iya kwee uwe
 ẹkwa ọchaa ereshi
 ereshi.

Ọ buru iya evujeru ndu agba
 ngho iphe,
 eekebeje l'upfu.

25 Ọkpehu yee adu ubvu be o
 yeru g'onye yeru uwe.

K'ophu bu l'e -mechaa be
 oo-mechaa nwujaa
 onu-ochi.

26 Oogudeje mmamiphe
 epfu opfu.

Teme ire nodu apfujeru iya
 oto me o -nodu ezi iphe.

27 Ndibe iya be ooswijeru
 eswiru eleta phe enya.

Qphu oorijedu nri meahaa
 enyiru.

28 Unwegirima iya etehuje kua
 ya onye a goru ẹhu-utso
 nu.

Ji iya nodu ekukwa iya pho
 nno;
 teme o nodu anoduje
 aja iya ajaja.

29 "Unwanyi, du igwerigwe
 emejekwa eguru iphe,
 du igwerigwe.

Ole oo ngu kachaa ememe!"

30 Onmogo bukwa ughoshi.
 Teme ama roroo buru
 iphe-mmanu.

Obenu le nwanyi,
 atsu Chipfu ebvu be
 gbaru g'a jaa ya ajaja;

31 bua ya obunggo,
 rwuberu iya nu.

Mbu-a; g'ozl, o gude ẹka iya
 eje mekwaa g'e tua
 ya epha l'oma edupfu.

Ekwo O-zi-iphe

¹ Owa-a bu olu O-zi-iphe; mbu nwa Dévidi, bu eze le Jierúsalemu.

² O-zi-iphe suru-a: “Iphe-mmanu yee iphe-mmanu bu iphe-mmanu! Iphemiphe tukoru buru iphe-mmanu!” ³ ?Bu urwu gunu be nemadzu erita l'iphe, bukpuo akanya, oosegbu onwiya le mkpula enyanwu-a?

⁴ Oobujeru; ogbo owa -futa l'o noo jasu l'o bu. Ogbo ozo afutakwa bya anoo jasu l'o bukwapho. Obenu le mgbooko-a anodujeepho g'o no. ⁵ Enyanwu awaje chia nyihu; gbaru kparakpara; gbaphuazu le eka ooshije waa. ⁶ Pherephere -zita l'o ziru laa ndohali; ziru laa isheli; ziphee mgburugburu mgburugburu; ziru laphuazu l'ibiya ophu o shi wata ezizi. ⁷ Nggele l'ophu asokota asoba l'enyimu. Ole enyimu te ejidu ejiji. O buru eka nggele shi asofutagbaa be ooso-phukwaphoazu. ⁸ Iphemiphe tuko tufukotawa ehu; k'ophu onu amaedu g'oo-pfu iya. Enya ta aphunyadaa uzo l'o su le ya huma-ghewaru; ophu nchi anunyadaa iphe l'o su le ya nu-iwaru. ⁹ Iphe, shi du nu bu iphe, e-mechaa du nu. O buru iphe, e mehwaru be ee-mephuazu; k'ophu bu l'o to dudu iphe, bu iphe ophuulu le mkpula enyanwu-a. ¹⁰ ?O duru iphe, du nu, nemadzu a-su g'e lenu; l'iphe owa-a bukwa iphe ophuulu? Iphe ono dujehaakwa uzanya uzanya. O dujehawa teme o rwua l'ogbo k'anyi. ¹¹ Iphe, gbahawaru nu be a ta nyataeduru; teme ophu e-mechaa du nu be ogbo ophu e-mechaa tsota iya nu ta anyatakwapu.

Mmamiphe bu iphe-mmanu

¹² Su-a; mbedua, bu O-zi-iphe-a shi buru le Jierúsalemu buru eze ndu izurelu. ¹³ Mu woru okpoma zia legude mmamiphe choo mekpoo nwua iphemiphe, eemekpuo le mkpula igwe-a. O buepuho l'oo akanya aphu be Chileke meru gunwu-eliphe seje. ¹⁴ Mu lewaru enya l'iphemiphe, eeme le mkpula enyanwu-a bya ahuma l'o tuko buru iphe-mmanu; bya aburu achi pherephere oso. ¹⁵ Iphe, gberu nggo be e tee mekotaekwa g'o pfuru nhamunha; ophu aagujedu iphe, adudu adudu ophu l'ogu.

¹⁶ Mu bya arja l'ime obu mu su le mmamiphe be mu makporu shii; mbu maghata iphe, bukpuo ndu vuhawa mu uzo buru eze le Jierúsalemu. O to dukpoda ge mmamiphe; yee nkwa menya jeru iya, mu atukoadaru mafushichaa. ¹⁷ Mu bya eyemia ishi l'eme ge mmamiphe doo mu enya; bya emekwapho g'eme beebabee doo mu enya; waa eme eswe. Obenu l'iphe, mu nwutaru bu l'iphemiphe onoya bu achi pherephere oso; ¹⁸ kele oke mmamiphe be oke nggumaphu tso l'azu; mbu le nemadzu -nodu aka amaru iphe; iphe, a-nodu akpatsu iya aphu aka shii.

2

Ehu-utso bu iphe-mmanu

¹ Mu bya arja l'ime obu mu su: “Ge mu bya ahueshikwa ehu-utso ama ge mu maekwaru g'ootso-be utso.” E mechaa; mu humakwapu l'ono bukwapu iphe-mmanu. ² Achi ochi be mu humaru l'oo iphe-eswe; teme ?o duru urwu, amadu e-rita l'ehu-utso too? ³ Mu bya eyemia ishi l'angu mee; gude iya duha onwomu obu; ge mu eshi nno nmata eme eswe akpa.

Ole mmamiphe mu meleru-a; mu maru iphe, mu eme; k'opphu mu e-shi l'eka ono maru iphe, gbaru nemadzū l'ememe le nwujiku olemole, ephe a-no le mkpula igwe-a.

⁴ Mu bya eyemia ishi l'oke akanya. Mu bya akpūshiaru onwomu ūlo; bya agbashiaru onwomu opfu-vayinu. ⁵ Mu bya agbashiya mgbabu; bya akpūshia eka atuta iphoro ye iya; bya eshi ishi lanu yeshia oshi-omi, dugbaa l'udu iya l'udu iya l'ime iya. ⁶ Mu bya atushia okpuru, ee-gudeje agba mini l'oshi, mu yeshiru eyeshi. ⁷ Mu bya agbashiya ohu; unwoke me unwany; teme a nodu anwushikwaru mu pho ohu l'unuphu. Mu nwekwarupho eswi; nweru aturu; me eghu; mbu nweru iphe-edobe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uzo buru eze le Jierusalemu nwejeru shii. ⁸ Mu bya akpaaru onwomu eku mkpola-ochaa waa mkpola-ododo; mekpoo eku, shi l'eka ndu eze; waa ndu ohozo. Mu bya aho ogo ebvu; unwany me unwoke; bya edophee onwomu unwany, bu ndu emeje g'ehu tso unwoke utso.

⁹ Tobudu iya bu; mu bya enweru iphe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uzo buru eze le Jierusalemu shi nweru. Mu ha shii egube ono; bya egudeekwapho mmamiphe mu ge mu gude iya. ¹⁰ Ophu o dudu iphe, enya mu humaru; o gua mu egu, mu ahaje; ophu o dukwapho iphe, emeje g'ehu tso obu mu utso, mu hajeru ememe. Akanya, mu esekpo esese be emeje g'obu tso mu utso. O buru iphe ono bu urwu, mu ritaru iya. ¹¹ Ole o bu; teke mu byaru bya egbaa igo l'iphemiphe ono, mu gude eka mu mekota ono; mbukpoo iphe ono, mu sekotaru akanya iya ono; mu maru l'iphemiphe ono bukota iphe-mmanu yee achi pherephere oso; l'o to dudu urwu, nemadzū ritaru le mkpula enyanwu-a.

¹² Tobudu iya bu; mu bya eworu egomungo mu zia l'ari ke mmamiphe; yee obvu-ememe; yee eme eswe. Mbu-a; ?buba gunu be onye a-no-tsota eze e-mebaa, a-ka ophu o mewaru? ¹³ Mu bya ahuma le mmamiphe ka eme eswe ree; egube ono, iphoro ka ochii ree ono. ¹⁴ L'onye maru iphe gude enya aphu uzo; obenu l'onye-eswe anoduje erwu ije orwu l'ishi. Mu humakwanu l'ephenebo ono a-tuko laa l'ite lanu. L'oo iphe, meru onye mmamiphe bukwapho iphe, e-me onye-eswe.

¹⁵ Mu bya aria l'ime obu mu su: "Iphe-a, meru onye-eswe-a l'e-mechakwaa mee mbedua. ?Buhunu gunu be mu ritaru l'abubu, mu bu onye maru iphe?" Mu byakwa aria l'ime okpoma mu su: "Iphemiphe-a tukokwarupho buru iphe-mmanu." ¹⁶ Noo l'oo g'oo-du onye mmamiphe bukwapho g'oo-du onye-eswe. O to dudu g'aa-no-beru l'a nyatabuhu onye maru iphe; ophu o dukwapho g'aa-no-beru l'a nyatabuhukwapho onye-eswe. Mu bya ahumakwapho l'e -rwua l'atatiphu be aa-tuko g'ephe ha zohakota azoha. L'oo g'anwuhu e-gbu onye maru iphe bu g'oo-gbu onye-eswe. ¹⁷ Noo g'o gude ndzu du mu ash; kele iphemiphe, eeme le mkpula enyanwu-a bukota mu mkpatsu-aphu. G'o ha tukoru bukotaru mu iphemiphe buru achi pherephere oso.

¹⁸ Iphemiphe, mu seru akanya iya l'eliphe-a bya adukota mu ash; eshinu mu e-mechaa haaru iya onye a-no-tsota mu nu; ¹⁹ l'ebe ama onye obu ? oo-buru onye maru iphe to onye-eswe? Ole oo onye ono, a-no-tsota mu nu ono e-nweru iphemiphe ono, mu deru enya le mini see akanya iya l'eliphe-a ono. Iphemiphe ono tukokwarupho buru iphe-mmanu. ²⁰ Mu bya ataaha onwomu uta su: ?Bunaa gunu be mu gudekpo seahaa akanya esese ophu kpō le mkpula enyanwu-a? ²¹ Le nemadzū e-gude mmamiphe iya yee nkwaenya iya seebekpoo akanya; see erengete iya; l'o woru iphemiphe ono, o nweru ono haaru onye eriduru aphu iya. Mu bya elee

iphe ono ɛnya hũma l'ò bũ iphe-mmanũ; bya abũru ejo-ememe. ²² Mbũ-a; ?bũ gunu bẽ nemadzũ eseta l'akanya; yee photophoto, ọoku gude erigbu onwiya l'aphũ ozi, oje lẹ mkpula ɛnyanwu-a? ²³ Kẹle anono, ọ nọ ndzũ l'ophu bẽ ọ nokota iya eje iphe-ɛhuka; ozi, oje nọdu abũjeru aphũ duru iya; o -be l'enyashi; egomunggo ta anọdudu iya l'eka lanũ. Sũ-a; iphemiphe ono tũkokwaru bũru iphe-mmanũ.

²⁴ Ọo ya bũ l'iphe, ka ree bũ gẹ nemadzũ riye g'ò dũ iya; nguje g'ò dũ iya; akanya, oose eji iya ɛpho; kẹle ono bẽ mu hũmaru l'ò shi l'eka Chileke.

²⁵ Kẹle-a; Chileke ta adũ; ?bũ onye gege erije nri? Tọo ?bũ onye bẽ ɛhu gege atsoje uto? ²⁶ Kẹle Chileke emeje g'onye dũ iya l'obu bũru onye maru iphe; kwaa ɛnya; teme ɛhu atsoje iya uto. Obenu l'onye iphe-eji bẽ ọolọjeru iphu ye l'akpa ɛku kũberu onye dũ Chileke l'obu. Onoya bũkwarupho iphe-mmanũ bya abũru achi pherephere ọso.

3

Iphemiphe nweru teke emeje iya

¹ Iphemiphe nwekwarũ teke
emeje iya;
mbũ l'iphemiphe,
eeme ememe nweru
teke emeje iya lẹ
mkpula igwe-a.

² Teke aanwũ nemadzũ
anwũnu dũ;
teke aanwũhu anwũhu
dũkwapho.

Teke eemebe iphe l'ali dũ;
teke aakpata iphe,
e meberu l'ali akpata
dũkwapho.

³ Teke eeme g'a nwũhu
anwũhu dũ;
teke eeme g'a ka mma
l'iphe-ememe dũkwapho.

Teke eetsukpọshi etsukpọshi
dũ;
teke aakpũ-li akpũ-li
dũkwapho.

⁴ Teke aara ɛkwa dũ;
teke aachi ọchi dũkwapho.

Teke aagũ aphũ dũ;
teke eete ebvu dũkwapho.

⁵ Teke eetuphashi mkpuma
etuphashi dũ;
teke aatutukobe mkpuma
atutukobe dũkwapho.

Teke aanma akpa dũ;
teke eesela onwonye
azũ dũkwapho.

⁶ Teke aachọ iphe aachọcho dũ;
teke aami ɛnya l'iphe
dũkwapho.

Teke aakwakọbe iphe

akwakọbe dū;
teke eetupha iphe etupha
dūkwapfo.

7 Teke aalajashì iphe alajashì
dū;
teke aagbakwa iphe
agbakwa dūkwapfo.

Teke aanọdu nggujunggujì
dū;
teke eeye ọnu l'opfu
dūkwapfo.

8 Teke eeye obu dū;
teke aadu ashì
dūkwapfo.

Teke aalwū ọgu dū;
teke nchì-adu-doo
dūkwapfo.

9 ?Bù ọnu bẹ onye akanya erita l'akanya, oose? 10 Mu hụmawaru ivu, Chileke boru ndiphe. 11 O deru ẹnya lẹ mini mee iphemiphe; ọ nọdu l'ògè iya. Ọ bya emee amadu g'ọ rije k'ọjeje. Ọle amadu ta adudu ike maeberu iphe, Chileke meru e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvuru. 12 Ophu mu maru bu l'ọ tọ dudu iphe, kabaru amadu ree; abudu g'ehu tsoje iya utso; l'oome iphe, du ree teke ọ nọ ndzu. 13 G'onymonye rije g'ọ dū iya nguje g'ọ dū iya; akanya, oose eji iya epho. Ọo ono bu iphe-oma, Chileke eme.

14 Iphe, mu maru bu l'iphemiphe, Chileke eme a-nọ ojeje. Ọ tọ dudu iphe, ee-yekwa iya eyekwa; ophu ọ dudu iphe, ee-wofu iya ewofu. Iphe, ọ gude mee ya nno bu g'amadu hụmaje iya tsua yẹbe Chileke ebvu. 15 L'iphemiphe, dū nū shikpoo dūhawaa. Iphe, l'e-mechaa dū nū shikwapfo dūhawaa. Ọ buru Chileke e-me g'a nyata iphe, a zoharu azoha.

Ejo-ememe, jiru mgboko

16 Mu byakwa ahuma iphe ozo lẹ mkpula ẹnyanwu-a: L'ẹka e gege anodu kpee ikpe, pfuru nhamunha bẹ a gbẹ nodu eme ejo-iphe; ẹka e gege anodu eme iphe, pfuru oto bẹ a nokwapfo eme ejo-iphe. 17 Mu bya arja l'ime obu mu su: "Chileke e-mechakwaa tuko ndu pfuberekoto me ndu ejo-iphe kpee ikpe; kele iphemiphe nweru ogè; mbu l'iphemiphe, eeme ememe nweru ogè teke eemeje iya." 18 Mu byakwa arja ozo su: "Chileke ahujekwa nemadzu ama gude goshi phe l'ephe l'anu-egbudu bu iphe lanu. 19 Ọo iphe, eme nemadzu emekwapfo anu-egbudu; mbu l'oo iphe, swiru anu-egbudu swiru nemadzu. Ọo g'onwu egbu ophuu bu googbu ophuu; ọ buru g'ophuu atu unme bu g'ophuu atu. Ọ tọ dudu iphe, nemadzu nweru gude ka anu-egbudu. Iphemiphe tukoru buru iphe-mmanu. 20 G'ephe ha tukoru ala ẹka lanu. G'ephe ha tuko shi l'aja; ọ buru l'aja bẹ ephe tukoru ala. 21 ?Bù onye maru me maa nemadzu alajepfo l'eli eviya; k'anu-egbudu nodu alaje l'ali?" 22 Mu huma l'ọ tọ dudu iphe, kabaru nemadzu ree, abudu g'akanya, oose tso iya utso; kele owa iya bu okiphe iya. Kele-a; ?bu onye suru iya eduphu azu g'ọ bya ahuma iphe, l'e-mechaa nwua l'okotazu iya?

4

1 Mu byakwa elee ẹnya bya ahuma mkpawere, dugbaa lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Mu bya ahuma ẹnya-mini ndu eeme mkpawere; l'ebe ephe

enwe onye gberuma. Teme ndu ono, eme phe ewere ono nwekwarupho iphe, bu agbaru-ike phe; obenu ephedua te nwedu onye asu phe gberuma. ² Mu su le ndu onwu gbuwaru, bu iya bu ndu ophu nwuhwaru anwuhu; be ehu kakwa utso eme le ndu nokwadu ndzu nta-a. ³ Ole onye ophu ehu-utso nkiya ka k'umadzu labo ono shii bu onye ophu e teke anwukpodanu anwunwu ophu; mbu onye ophu teke ahumakpodanu ejojiphe, eeme le mkpula enyanwu-a ahuma ophu.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma l'akanya, eesekpo esese; me ophu e setawaru eseta bu eka o shikota bu l'ekoru nwibe onye okophoo. Onoya bukwapho iphe-mmanu; bya aburu achi pherephere oso. ⁵ Onye eswe achijeru eka ye l'iphu utapfu bya eria onwiya la ke mmanu. ⁶ Ole o bu; o kakwa ree l'e nweru iphe, jiru mkpoji-eka lanu; ehu du onye obu guu; eme l'a chiru eka kwee l'akanya; eme g'eka labo ji, bu iphe, tukoru buru achi pherephere oso.

⁷ Mu byakwa ahuma iphe-mmanu ozo, du le mkpula enyanwu-a. ⁸ O duru nwoke, bu nkinyi, enwedu nwa nwoke; ophu o nwedu nwune nwoke. O nodu anoduje ese akanya mkpurumkpuru. Ophu eku, o kpataru ejijedu iya epho ejiji. Ophu o teke aji-swee onwiya su: "Bunaa onye be mu eseru akanya-a? ?Bunaa gunu be mu anashinaa onwomu ehu-utso egube-a?" Iphe, du nno bukwa iphe-mmanu; bya aburu nsegbu akanya.

⁹ Adu ebo kakwa ree eme l'aswi nkinyi onye; kele umadzu labo a-kakwa onye lanu eseta iphe. ¹⁰ Noo le teke onye lanu daru iko; onye ophuu akwolia ya. Obenu l'onye daru nu; ophu o nwedu onye kwolia ya dukwa k'ayoru oshi. ¹¹ Ozoo bu l'umadzu labo -zee l'oshi be oyi ta atsupu phe. Obenu l'o -buru onye lanu; ?denu g'ee-shi g'oyi ba nodu atsu iya? ¹² Onye lanu be eemekpejekwa. Obenu ?a du ebo ebe aakpa onye? Teme okpukpu, a chiru eto eto swia be agbabu iya ta adukwa npe.

¹³ Nwokorobya, enwedu iphe bya amaru iphe kakwa ree eme l'onye eze, nweru iphe bya aburu onye-eswe; buru opfu nkiya anu nkiya; ¹⁴ m'obeta nwokorobya ono shi l'oka-mkporo; ozoo l'unuphu ndu akpa nri futu bya abahu l'okwa eze iya. ¹⁵ Mu bya elee enya huma g'onymonye, no ndzu le mkpula enyanwu-a wufutaru je awu-tsoru nwokorobya ono; mbu onye eeme g'e gude dochia enya nwoke ono, nweru iphe ono. ¹⁶ Ndu wu-tsoru nwokorobya ono bukwa aguta aguta. Obenu l'ogbo ophu e-mechaa bya nu ta abyadu ekwe l'o duru iphe, nwokorobya ono metakporu emeta ililekpo. Ono bukwa iphe-mmanu; bya aburu achi pherephere oso.

5

Eri angu bu iphe-mmanu

¹ Makwaru g'i gude eje ije me i nodu abahu l'eze-ulo Chileke. L'i jeru angabe nchi l'iphe, eepfu kakwa ree eme l'i jeru egwe eja onye-eswe; kele ndu eswe ta amajekwaru l'oo iphe-eji be ephe eme nno. ² G'ire ba atsunukakwa ngu nko; ophu okpoma anodukwa etsu ngu gbudugbudu k'epfukebe opfu l'iphu Chileke; kele Chileke nokwa l'igwe; gubedua nodu l'eliphe-a; noo g'o gude opfu je alwa ngu ali l'onu! ³ Oo g'arwoje nrwo me oriri paa eka-a bu ge mkpokoro opfu apaje eka me e pfunuka opfu igwerigwe. ⁴ I -kwee ukwe emeru Chileke iphe; ba nokwa odu ememe iya; kele umere onye-eswe ta adujekwa Chileke ree. ⁵ O kakwa ree me i ribuduru angu eme iphe ililekpo; eme l'i rifuru angu ememe iya; e mechaa ophu i meeduru iya g'i pfuru. ⁶ G'o to bukwa iphe, i pfutaru l'onu e-duba ngu l'eme iphe-eji. Ophu i sukwa onye eje ozi l'eze-ulo Chileke

l'iphe ono, i rifuru angu iya ono be i ti madu teke i pfuru iya. Odumeka be ii-gudekwa onu pfuta iphe, e-ghu Chileke egu; l'o mebyishia eguru iphe, i shihawaa mee. ⁷ Mbù-a; arwò ikpoto nrwò; yee epfu ikpoto opfu tükokwaru buru iphe-mmanu. Oo ya bu le-a; tsujeepho Chileke ebvu.

Èku bu iphe-mmanu

⁸ O -duru eka i no; i huma l'e me ndu ukpa ewere l'eka ono; k'ophu bu l'e te kpejedu phe ikpe, pfuru oto; ophu e mejeduru nemadzu iphe, rwuberu iya nu; g'o to dukwa ngu biribiri; kele onye ha shii be onye ozo, ka iya shii arajekwaru akpuru-enya; teme l'o dukwarupho ndu ozo, akaje ephebebo ono shii.

⁹ Iphe, e meberu l'egu be onyemonye atukojekwa keta oke l'urwu, du iya nu; teme onye eze nodu eritajekwapho urwu l'iphe, a kpataru l'egu.

¹⁰ Onye yeru enya l'okpoga be okpoga te ejijekwa epho. Ophu urwu ejijedu onye yeru enya lakpa eku ejiji. Ono bukwapo iphe-mmanu.

¹¹ Èku -nodu abya; ndu e-ri iya nu abyakwapho. ?Bukwanu gunu be onye nwe iya nu erita iya; abudu g'o le iya l'enya? ¹² Onye ese akanya be mgbenya atsojekwa utso; ?me o riru nri shii; ?me o riru nwanshii. Obenu l'oke eku, onye nweru iphe kparu arwuje iya mgbenya.

¹³ O duru akpamara, nu humaru le mkpula enyanwu-a. L'eku be onye nwe iya nu kparu dobe g'o gburwashii iya ehu. ¹⁴ A nonyaa uburu bya ebuta nwoke ono; eku iya ono laa l'iswi; ophu o dudu eku iya ono ophu o doberu nwa iya; kele o bvueberu. ¹⁵ O kwa g'o du teke o shi l'epho ne iya bu g'oo-du laa; mbu l'o gba eka teke o byaru; ophu o dudu akanya ono, oose ono, duru ophu oo-gude ala. ¹⁶ Ono bukwapo akpamara. Mbù l'oo g'o du teke o byaru bu g'oo-du laa. ?Bu urwu gunu be o ritaru lakanya, o seru doberu pherephere; ¹⁷ yee anono, o nokotaru l'ochii l'eliphe-a mgburughuru takota kpookpookpo; bya atsukota pfupfufu; teme e mekota iya iphe ehu-eghu?

¹⁸ Oo ya bu l'iphe, mbedua humaru l'o du ree; bya aburu iphe, gbaru l'ememe bu g'amadu ria g'o du iya; ngua g'o du iya; tusaru ehu lakanya, oose le mkpula enyanwu-a le nwujiku olemole, oo-no l'eliphe-a, bu nwophu Chileke nuru iya; kele oo ono bu okiphe nkiya. ¹⁹ Teme onyemonye, Chileke nuru eku; yee iphe-enweru; yee ike, oo-gude ria ya; mbu onye duru ike nata oke ophu o keru nu iya; g'onye ono gudekwa ehutso see akanya, oose; l'ono bukwa iphe-oma, shi Chileke l'eka. ²⁰ Egube onye ono ta adukwa teke oobvujeru shii ari ke nwujiku olemole, oo-no le mgboko-a; noo kele Chileke meru; ehu-utso ji iya obu; k'ophu bu l'uzo ari udu oriri ono ta aduduru iya.

6

¹ Onwekwarupho ejo-iphe ozo, mu humaru le mkpula enyanwu-a. Iphe ono buru oke ivu, anyitsuta nemadzu l'erwa. ² Le Chileke emeje nemadzu g'o nweru eku; yee iphe-edobe; teme g'o buru onye aakwabe ubvu; k'ophu bu l'o to dudu iphe, agu iya nu, ete erwujedu iya eka. Obenu l'e mechaaru ophu Chileke ekwedu g'o ria ya; o buchiaru onye ehoozo riru iya. Iphe ono buru iphe-mmanu; bya aburu akpamara.

³ Nemadzu a-nwutachakpoo unwegirima nwu-rwua ukporo ise; bya akapoo nka shingushingu; ole o to dukpoda g'o kahabe nka; o -buru l'o to riduru eku ono, o seru akanya iya ono; ophu e liduru iya okpobe elili be mbedua sukwaru le nwa, nwuhuru l'epho teme a nwua ya ka iya mma.

⁴ L'egube nwa ono be iphe, o byaru ije iya bukwa ke mmanu; kele o tseru

ishi l'abalī lashija; epha nwata ono nō l'ime oçhii phuhu. ⁵ A makwaru-a l'o toko hūma-swee eñyanwu; ophu o dudu iphe, o maru; ole o kaepho nwoke pho enweru ehu-guu; ⁶ m'obetakpokwaru nwoke ono nōo ndzu noghata unu apha ise; l'ebe o ri eku, o setaru. Noo kele oo l'eka lanu be epe tukoru ala.

⁷ Akanya, nemadzu esekpo esese bukwa onu be a tukoru iya eseru; ole onu teke asu-swee le ya ritawaru g'o du iya ree. ⁸ ?Bu gunu be onye maru iphe gude ka onye-eswe? ?Bu urwu gunu be onye ukpa ritaru l'amaru g'eeme umere, du ree l'iphu ndiphe? ⁹ Iphe, nemadzu nwewaa enwenwe kakwa ree eme l'ophu agu iya g'o nweru iya; obenu l'o toko rwudu iya eka. Ono bukwapo iphe-mmanu bya aburu achi pherephere oso.

¹⁰ Iphemiphe, du adudu nwehawaru epha; teme iphe, nemadzu bukpo be a mahawaru l'ono bu iphe, oo-buru; ophu nemadzu ejejedu awata abaru onye ka iya ike mba. ¹¹ Opfu -paa igwe; mkpokoro iya aka shii. Goshinu mu urwu, egube iphe ono abaru nemadzu. ¹² ?Bu onye maru iphe, du nemadzu ree nta-a, o no ndzu-a; mbu le nwujiku olemole, o no mkpokoro ndzu l'eliphe-a, eme pherephere g'ononyo-a? ?O dukpooru onye a-du ike karu iya iphe, e-mechaa mee le mkpula eñyanwu-a me o -nwuhuchaa?

7

Mmamiphe

¹ Epha oma kakwa manu-mbeleke, eshi mkpo ree; teme mboku, nemadzu nwuhuru ka ree eme le mboku, a nwuru iya anwunwu.

² Eje l'unuphu, agalaba nwuru kakwa ree eme l'eje eka aabo iphe. Noo kele anwuhu bu iphe, no swiru onyemoneye. Ge ndu ophu no ndzu nyatajekwa l'oo-dukwaphe pho nno.

³ Aphu kakwa ree eme l'achi ochi; kele eeshije l'iphu, adu eji mee g'obu tusahu.

⁴ Eka obu onye maru iphe anoduje bu l'unuphu, agalaba nwuru; obenu l'eka obu k'onye-eswe anoduje bu l'eka eeri gwoogwoo.

⁵ Angabe nchi le mba, onye maru iphe abaru ngu kakwa ree eme l'angabe nchi l'ebvu, ndu eswe agu.

⁶ Oo ge nku-agbagba anoduje agba kpitikimu kpitikimu l'oku, e shiberu ite-a bu g'ochi, onye-eswe achi aduje. Ono bukwapo iphe-mmanu.

⁷ Onye maru iphe; o nodu eme nemadzu ewere buakwaa onye-eswe; o buru egube ono be eri uphalazu emebyi obu nemadzu.

⁸ Teke eemeghe iphe emeghe kakwa ree eme le teke a wataru iya awata. Onye nweru nshirima kakwa onye eku onwiya ree.

⁹ Ta abukwaru onye obu-oku; kele oo onye-eswe edoje opfu l'okpoma.

¹⁰ Ba sukwa: " ?Bunaa gunu meru g'o gude teke ndiche ka nta-a ree? " Kele egube aji ono te erwubeduru onye maru iphe.

¹¹ O kwa g'enweru iphe du ree bu ge mmamiphe dukwapo; kele onye maru iphe be iphe kwewaru le mkpula eñyanwu-a. ¹² Oo g'okpoga edomije onye nweru iya nu-a bu ge mmamiphe edomijekwapo onye maru iphe. Obenu l'eka amaru iphe gude kangoo bu l'onye nweru mmamiphe akaje nka shii.

¹³ Leanaro enya l'ozi, Chileke eje. ?Bu onye suru eme iphe, Chileke meru o gbee nggo g'o pfuru nhamunha? ¹⁴ Mboku -duru ngu ree bu g'i tee eswa; teke mboku dukwanuru ngu eji g'i nyataje l'o kwapho Chileke meru mboku

oma bya emee njo mboku. Oo ya bu l'ò tò dudu onye maru iphe, a-nwuru iya nù l'ìphu.

¹⁵ Lẹ mkpokoro ndzụ-a, mu dzụ-a bẹ mu hụmaakwaru iphe-a ẹphenebo. Mbụ lẹ mu hụmaru onye p̄fuberekoto ẹka ọola l'ìphe, p̄furu ọto; bya ahuma onye ẹjo-ìphe ẹka ọoka nka eje emekwapho ẹjo-ìphe, oome. ¹⁶ Ta ap̄fubenukakwa ẹka ọto; ọphu ì manukakwaru iphe; ono bukwa eyi onwongu iyi. ¹⁷ Bẹ menukakwa ẹjo-ìphe; ọphu ì bukwaru onye-eswe. Ono e-mekwa l'ì nwuhu teke ì tigi nwuhudu. ¹⁸ Iphe, ka ree bu g'ì gude ọphuu gude ọphuu; l'onye atsụ Chileke ebvu ta adukwa iphe, o byiru ẹka te ekeduru nù.

¹⁹ Mmamiphe emejekwa onye nweru iya nù g'ò ka ụmadzu iri, bu ishi mkpukpu okpehu.

²⁰ O tò dukwa onye p̄fuberekoto l'elìphe-a l'ọphu, a-sụ l'ò toko meswee iphe-ẹji.

²¹ Ta angabẹ-dzujekwaru nchì l'ìphe, ndìphe epfu; ọdumeka bẹ ìi-nụmakwa ẹka onye-ozì ngu akọ ngu onu. ²² Teme ì mawaru-a l'onwongu lẹ gubedua kwaru ndu ọzo onu ugbo olemole.

²³ Iphemiphe ono bukota mmamiphe bẹ mu gude hua ya ama; mbụ lẹ mu sụru gẹ mu bya abukpoerupho onye maru iphe. Obenu lẹ mu jeru iya ememe; ọphu mu asudu iya. ²⁴ Mu maru l'ìphe ono, eeku mmamiphe nọ ụzenya ụzenya; bya adụ omilomi shii; k'ọphu bu l'ò tò dudu onye sụru iya acho-vu. ²⁵ Mu bya aghaa iphu l'ìphe edo ẹnya; bya egbushi ikpere meahaa gẹ mu maru: ?mu a-rwavu ẹka mmamiphe? mbụ gẹ mu maru g'ìphe mgboko eje ala; mu amakwarupho g'emé ẹjo-ememe; waa eme ẹbebebee bu-be iphe-eswe.

²⁶ Mu huma iphe, ka anwuhu atso ilu; mbụ nwanyi, obu iya bu ọnyà; bya aburu ụgbu, e gude anmata ndìphe; g'ò chì mkporo l'ẹka labo k'atuphu onye ọo-buru yee ya. O buẹpho onye dọ Chileke l'obu bẹ a-dụ ike nahụ iya nù. Obenu l'onye iphe-ẹji bẹ ọo-zụ gburumu p̄furii. ²⁷ O-zì-ìphe-a sụkwapho: "Unu lekpodapho;" "wakwa iphe, mu rwavuru baa." "Mu shi abujeru; mu -wota ọwa; mu eyekoberu iya ọzo; gẹ mu shi nno maru g'ìphemiphe gude anwukota. ²⁸ O buru teke mu acho iya ọphu mu ahumaduru iya ono; bẹ mu hụmaru ndu dọ unu labo l'ukporo iri; ọ buru nwoke lanu kpoloko bu onye obu guru iphóró. Obenu l'ò tò dudu nwanyi lanu, mu hụmaru, obu guru iphóró l'ime p̄hẹ. ²⁹ O buru iphe, mu cho-vuru kpoloko bu lẹ Chileke meru nemadzụ g'ò buru onye obu guru iphóró. Obenu lẹ nemadzụ wataru akpa ẹjo ọzo."

8

¹ ?Bụ onye a-sụ lẹ ya maru iphe? ?Bụ onye bẹ iphemiphe doru ẹnya? L'ò kwa mmamiphe emeje g'ìphu tusahụ nemadzụ; mbụ l'ooemeje g'ìphu gbapfube-buhu nemadzụ agbapfube.

Eme iphe, onye eze p̄furu

² Mejekwa iphe, onye eze sụru g'ì mee. Iphe, mu gude p̄fua nno bu l'ì riburu angụ l'ìphu Chileke l'ii-meje iya. ³ Te erijekwa nkwoli l'ìphu onye eze; ọphu ì p̄fujekwaru l'ẹjo-ìphe; kele o kwa iphe, dọ eze ree bẹ oomeje. ⁴ Sụ-a; eshinu iphemiphe, onye eze p̄furu buwaa ẹka o jeberu o gburu; ?bu onye bẹ onu dukwanu k'asụ iya: "?Bụ gunu bẹ iime nno?" ⁵ Onyemonye, eme iphe, eze p̄furu ta adukwa iphe byaru eme iya nù. O bukwanuru onye maru iphe a-maru teke oo-me iphe, o p̄furu; maru g'oo-gude mee

ya. ⁶ A makwaru-a l'iphe-ehuka, nemadzu eje buwaa oke ivu, anyi erwa dapyabe iya. Obenu l'iphemiphe nwekwaru ogè; nweru geeegudeje eme iya. ⁷ Eshinu o dudu onye maru iphe, e-me l'iphu; ?bukwanu onye a-su iya l'owa-a iphe, e-mechaa mee nu baa? ⁸ O to dukwa onye suru esede pherephere; nokwapho g'o to dudu onye suru esede ndzu iya me mboku anwuhu iya rwuepho. Oo g'o to dudu onye aagufuje g'o to jeshi ogu; me a -nodu alwu ogu-a; bu g'eme ejo-iphe ta abyadu aha ndu eme iya nu.

Ndu ejo-iphe waa ndu pfuberekoto

⁹ Iphemiphe ono be mu humaru ge mu byaru bya eworu egomunggo mu zia l'iphemiphe, eemekpoo ememe le mkpula enyanwu-a. Mbù teke ndu-ishi anoduje emekpa ndu no phe l'eka ehù. ¹⁰ Mu bya ahuma eka eeli ndu ejo-iphe. Mbù ndu ono, shi anoduje eje nggede eje nggede alwa l'eze-ulo Chileke ono; mbù ndu ono, e shi anoduje aja ajaja l'ime mkpukpu ono, e phe shi nodu eme ejo-iphe ono. Egube iphe ono bukwapho iphemmanu.

¹¹ Oo kele e teke ahù-kebedu ndu ejo-iphe ahùhù egwegwa meru iphe, o buepho iphe, jiru ndiphe obu bu eme ejo-iphe. ¹² O to dukwa m'obeta onye ejo-iphe mechakpoo iphe-eji merwua ya ugbo ukporo ise; bya akaele-a nka noo odu; be mu maekwarupho l'onye atsu Chileke ebvu be oo-karu ree; mbù ndu akwabe Chileke ubvu. ¹³ Kele ndu ejo-iphe be o too dukwaru le ree; ophu ndzu phe etsekwa rigorigo g'ononyo. Noo l'ephe ta atsudu Chileke ebvu. ¹⁴ O dukwarupho iphe ozo, bu iphe-mmanu, du l'eliphe-a. Ipe ono buru l'o duru ndu pfuberekoto, anataje ugwo, e gege apfu ndu ejo-iphe; bya adukwarupho ndu ejo-iphe, anataje ugwo, e gege apfu ndu pfuberekoto. Ono be mu sukwarupho l'o bu iphe-mmanu.

¹⁵ Oo ya bu l'iphe, mbedua ari l'o ka ree ge nemadzu meje iya bu g'ehu tsoje iya utso. Kele o to dudu iphe, kabaaru nemadzu ree le mkpula enyanwu-a, abudu g'o rije g'o du iya nguje g'o du iya buru onye ehù atso. Oo ya bu; ehù atsokwanu iya me o -nodu ese akanya iya le ndzu owa-a, Chileke nuru iya le mkpula enyanwu-a.

¹⁶ Teke mu shi woru egomunggo mu zia l'amaru iphe, bu mmamiphe yee ele enya l'akanya, amadu ese l'eliphe-a; mbù l'akanya, oosekotaje eswe lenyashi; mgbenya te eshitadu iya enya; ¹⁷ be mu byaru ahuma iphemiphe, Chileke meru; bya amaru l'o to dudu onye iphemiphe, eme le mkpula enyanwu-a byaru edo enya. Nemadzu a-tukokwa ike iya mekota g'o doo ya enya; ole o to dudu onye a-du ike arwavu iya l'eka. Onye mmamiphe -suchakponu le ya maru iya be o too dokwanu iya enya okpobe edodo.

9

¹ Mu bya atuko iphemiphe ono ria bya elechaa ya enya maru l'onye pfuberekoto; me onye maru iphe; me iphemiphe, e phe eme tukoru dukota l'eka Chileke. Temè ophu o dudu onye amaje ophu e doberu iya ?bu n-yemobu too ndumashi? ² G'ephe ha bu iphe lanu anwukota l'ehu phe; mbù onye pfuberekoto me onye ejo-iphe; onye eme ree me onye eme eji; onye aaso nso me onye a ta sodu nso; me ndu agwa iphe; me ndu ta agwadu. Oo g'oonwu l'ehu onye du ree bu g'oonwu l'ehu onye iphe-eji. O buru g'oonwu l'ehu onye guru enwa bu g'oonwu l'ehu onye atsu ebvu agu enwa. ³ Waa iphe, bu ejo-iphe, bu l'iphemiphe, anwukota le mkpula enyanwu-a baa. Ipe ono bu l'oniyemone bu iphe lanu anwukota l'ehu phe. Temè ophu ka njo buru l'obu amadu buepho ejo-iphe jiru iya;

tẹme eme iphe eswe nọdu aduje phẹ l'obu ẹka ẹphe nọ ndzụ; ọle e - mechakwa-a, onye ono alakwaa maa. ⁴ Ọle ọ bụ; onyemonye, nọkpo ndzụ bẹ nweekwarupho iphe, oole ẹnaya iya. Lẹ nkuta, nọ ndzụ kakwa oduma, nwuhuru anwuhu mma. ⁵ Kele ndu nọ ndzụ maru l'ẹphe e-mechaa nwuhu anwuhu. Obenu lẹ ndu nwuhuru anwuhu ta aduedu ọphu ẹphe maru. Ndu nwuhuru anwuhu te enweedu obunggo; tẹme ọphu a nyataeduru phẹ ililekpọ. ⁶ N-yemobu onye ono; yee ndumashi iya; mẹ okophoo ya g'ẹphe ha tukurawu phukashihu. Ọphu ọ duedu iphemiphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a, ẹka iya dukwadu.

⁷ Ọo ya bụ; g'ẹhu tsoje ngu utso mẹ i nọdu eri nri ngu. Tẹme l'iimeje ẹswa l'ime obu ngu mẹ i nọdu angu mẹe ngu; kele ọ kwa nta-a bẹ iphe, iime dọ Chileke ree. ⁸ Yejekwa uwe, acha phuuuphuu tekenteke; ọphu manụ, eshi mkpọ abvujekwa ngu abvubvu l'ishi. ⁹ G'ẹhu tsoje ngu utso gu lẹ nyee ngu ono, i yeru obu ono; jeye g'unu a-nọ-bekporu ndzụ lẹ mkpọkoro ndzụ-a, Chileke nuru ngu lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Mbụ lẹ mkpọkoro mbọku-mbọku ono, Chileke nuru ngu ono; waa akanya, iisegbu onwongu lẹ mkpula ẹnyanwu-a bẹ bukwa ẹhu-utso ono, bụ okiphe, i ketarụ iya. ¹⁰ Iphe, eka rwubekpọoru ngu l'ememe; gude ike ngu l'ọphu mee ya; kele alí-maa, bụ ẹka iije bẹ ozi ta adudu; ọphu achị idzu iphe, eeme adudu iya; tẹme ọphu mmamiphe yee nkwa mẹnaya adukwa iya phọ.

¹¹ Sụ-a; mu humakwarupho iphe ozo lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Ọ tọ bụdu onye ka ọso agbatajẹ ọso; ọphu ọ bụdu onye ọkpehu ka bẹ alwukpeje l'ọgu. Tẹme ọphu ọ bụdu onye maru ẹkwo kachaa enweru nri; ọphu ọ bụdu onye maru iphe kachaa enweru iphe; ọphu ọ bụdu onye kachaa amaru ẹkwo bẹ eemejeru iphe-oma. G'ẹphe ha bẹ eso yee eheni tukuru etsokota. ¹² Ọzokwapho bụ l'ọ tọ dudu onye amajeru teke ọo-byaru iya. Ọo g'eeegudeje ẹjo ugbu nmata ẹma-a; bya aburu g'aagbabeje ọnyà nmata ẹnu-a bụ g'ẹjo mbọku adapfuje ndiphe; mbụ l'ọzujee phẹ phọ gburumu pfurii teke ẹphe te eledu ẹnaya iya.

Mmamiphe kakwa eme eswe ree

¹³ Mu byakwapho anọdu lẹ mkpula ẹnyanwu-a hụma iphe, mmamiphe meru; ọ dọ mu biribiri. ¹⁴ Ọ duru mkpukpu lanu, ha nwanshii, nonu; ọ buru-a nwa umaduz olemole bu iya. Onye eze, ọkpehu dọ shingushingu bya afuaru mkpukpu ono; bya egude ojogu iya nọ-phae ya mgburugburu; bya akpo-chia ya mkpọ-chi. ¹⁵ Ọ dukwanuru nwoke lanu, bu lẹ mkpukpu ono. Nwoke ono akpa nri; ọle ọ bụ onye maru iphe. Ọ buru iya mecharu gude mmamiphe iya dzọ mkpukpu ono. Ọle ọ tọ dudu onye nyatajeru nwoke ono, akpa nri ono. ¹⁶ Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude mu sụ lẹ mmamiphe kakwa ọkpehu ree. Ọle onye ukpa bẹ a taa gubejedu mmamiphe nkiya iphe; ọphu ọ dudu onye angaje nchị l'opfu iya. ¹⁷ Onye maru iphe -tọ nwẹhu pfua opfu bẹ ọ kakwa ree g'i ngabẹ iya nchị eme lẹ gbagbagba, onye-ishi ndu eswe ara. ¹⁸ Mmamiphe kakwa ngwoğu ree. Obenu l'onye iphe-ẹji lanu emebyijekwa iphe, dọ shii.

10

¹ Ijiji, nwuhuru anwuhu -daba lẹ manụ-mbeleke bẹ oomeje iya l'ooshi tukurubaa. Noo g'umere onye-eswe; g'ọ hahabẹ nwanshii emeje mmamiphe yee akwabẹ ubvù g'ọ tọ dọ iphe, ọo-bụ.

² Egomunggo onye maru iphe emeje iya g'ọ mee iphe, pfuru nhamunha; obenu l'onye-eswe bẹ egomunggo iya emeje l'ooome ẹkicha ẹkicha. ³ Ọ tọ

dudu m'obeta o buru le gbororo be onye-eswe eje ije; l'oogoshiēpho le ya bu itorito; mbu l'onodujeepho egoshi onyemonye le ya bu idokpamkpata.

⁴ O -buru l'onye bu ishi be i meru; ehu wata egu egu; ta agbeshikwa l'eka i no su l'ilawa. Jichikwaa obu oyi; noo l'odoo emeje g'a palia pazeta.

⁵ O nweru ejo-iphe ozo, mu humaru le mkpula enyanwu-a. Iphe ono buru emeswe, shi l'eka onye bu ishi. ⁶ Aagbeje bya ewota onye-eswe je edobe l'onodu, ha shii; bya ewota onye nweru iphe dobe l'onodu, ha nwanshii. ⁷ Mu humaru eka o gbē buru ndu bu ohu gbē nōdu l'eli inya; ndu bu unwu eze gbēchia gude okpa eje ge ndu bu ohu.

⁸ Su-a; o kwa onye buru nsu e-mechaa dalahu le nsu obu. O buru onye epyo mgbaka igbulō be agwo ataje. ⁹ O kwa onye akukposhi mkpuma be oomekaje iphe. O buru onye awa nku be anoduje ezeru mgbabahu iya.

¹⁰ O -buru l'ogbunku ta atsudu nko; ophu onye awa nku abaduru iya ababa be oo-tukoje g'ike ha iya egbu; teme l'o gbufu nku onya. Obenu l'o kwa mmamiphe emeje g'iphe, nemadzu eme nweru iya ishi. ¹¹ Onye egudeje omamanshi eme g'agwo ta ata eru -gbē haa ya; o taada teme o meahaa ya be iphe, oome buanaa ke mmanu. ¹² Opfu, shi onye maru iphe l'onu emeje g'a kwabe iya ubvu. Obenu l'onye-eswe bu iphe, o pfutaru l'onu egbuje iya.

¹³ Iphe, onye-eswe saru onu wata epfufu abujeru iphe, enwedu ishi. Teke o pfugheru iya epfughe; iphe, o pfushiru aburu beriberiberi iphe, adudu iphe, o bu. ¹⁴ Opfu onye-eswe be anoduje anwushi anwushi. O to dudu onye maru iphe, e-me l'iphu. Ebe o dudu onye adu ike akaru iya iphe, e-mechaa mee nu me o toepho azu.

¹⁵ Nsegbu akanya, onye-eswe ese emeje ike abvu iya; o to maeduru uzo unuphu.

¹⁶ Su-a; nshio oha ophu bu nwatanshii bu eze phe; teme ndu-ishi l'oha ono buerupho gwogwo be epe agbeshije l'utsu eri. ¹⁷ Ehu-utso be a gokwanuru nu oha ophu eze phe shi l'oke unuphu; teme ndu-ishi l'oha ono buru ndu eri iphe l'orwuberu iya; ndu eri iphe g'ehu shihu phe ike; ndu abuedupho olwe-kporokporo be epe bu.

¹⁸ Onye enyiru be ulo iya ezejekwa kpuru. O buru teke o jiru eka ye l'iphu utafu be ulo obu awataje eshi eshi.

¹⁹ Obo-iphe bukwa iphe, aabo-dojeru iya bu g'e mee kwakiri kwakiri. Mee buru g'ehu tso utso be aangu-dojeru iya. O bekwanu l'oo okpoga bu eka iphemiphe jeburu o sibe ishi.

²⁰ Su-a; ta adukwa teke aa-nonya l'i phuahaa onye eze iphu; o ruwhaa o buru l'ime obu ngu. Ebe o dukwa teke aa-nonya g'i nodu l'ime ulo ngu su l'iiphu onye nweru iphe iphu. Noo le nwenu, ephegbaa ephephe; me iphe ozo, nweru nku be a-turutakwa iya je doooru iya.

11

Umere onye kwaru enya

¹ Woru nri ngu chie le mini; kele a -noepho ujiku olemole be ii-huma iya-a. ² Hata iphe ngu keeru umadzu esaa; mbu-a; keeru iya umadzu esato; kele i ti madu ejo-iphe, e-mechaa nwua l'eliphe-a.

³ Igwe -rwua ji ali be oodzejeru eliphe mini. Oshi, daru adada -daru laa l'uzo ndohali-o; o daru laa l'uzo isheli-o; o buepho eka iya ophu o daru laa be oo-ze. ⁴ Onye eme ele pherephere be ta akobekwa iphe l'ali. Ophu onye ele igwe enya l'iphu adukwa iphe, oo-meta l'opfu iya. ⁵ Oo g'i ti madu uzo, pherephere eshije; ophu i madu ge nwaswa eshije kpua l'epho ne iya-a; bukwapho g'iphe, Chileke eme tee dodu ngu enya; mbu Chileke,

meru iphemiphe. ⁶ Kua mebyi iphe, ìiku akùku l'ùtsu. Ophu i dobekwa ẹka doo l'ụzenyashi; kele ì tì madu ophu e-mechaa du ree. ?Bụ ọwa-a; ọtọ ophu; ọtọ ẹphenebo e-mechaa dukota ree?

⁷ Ìphóró du ree; ẹme ẹnyanwu nọdu aduje ree ele ẹnya. ⁸ Nemadzu -dzukpoo ndzu nọo apha olemole; g'ọ nọhabe; g'ẹhu tsoje onye ono utso l'apha ono g'ọ hakota. G'ọ nyatajekwa nchi ejihu iya; kele mbọku k'ono a-dukwapo igwerigwe. Iphemiphe, abyakpọo ememe tukokwaru bukotaruru iphe-mmanu.

Anyata Chileke l'okoroḅya

⁹ G'ẹhu tsoje ngu utso; gube nwokoroḅya; teke ì bu okoroḅya. Tejekwa ẹswa teke ẹhu nwata dukwadu ngu. Iphe, ìi-nọdu etso bu iphe, obu ngu pfuru ngu; yee iphe, ì gude ẹnya ngu huma. Ole ọo g'ì nyatakwa l'iphemiphe ono be Chileke e-mechakwaa kpee ngu ikpe iya.

¹⁰ Oo ya bu; haa ayo oshi l'ime obu ngu! Tuko iphe, egburwashì ngu ẹhu g'ọ ha gwobekota; kele abụ okoroḅya; yee teke okpehu ngu dzuru edzumedzu tukokwaru buru iphe-mmanu.

12

¹ Sụ-a; nyatakwa onye meru ngu nu teke ì bukwaḅu okoroḅya; ẹme ejo mbọku ono erwua; mbu apha g'apha ono, ìi-wata epfu sụ: "Iphemiphe-a ta aduekwa ophu atso mu utso." ² Teke ono be ẹnyanwu a-wata ngu adu inyeku inyeku. Ìphóró l'ophu; me onwa; waa kpokpode atukokwapo du ngu inyeku inyeku. Teke ono be mgboko a-du g'ẹka igwe dzechaaru mini; urwukpu gbakahu. ³ Teke ono be ndu eche unuphu nche a-wata aphu kpaakpaakpaa. ẘeme umadzu labo ono, bu oke, du ike ono awata eje ephuru ephuru. Ndu egwe iphe egwegwe egwebuhu iya; noo kele epe ta aduedu igwerigwe. ẘeme ndu ono, agbeje le windo pyofu ẹnya ono awata aphu ragaraga.

⁴ Teke ono be aa-guchishi oguzo, no l'uzo, e shi abahu le mkpukpu. Iphe, eegwe egwegwe adahaa ngu inchi inchi. Teke ono be nemadzu e-tehuje me iphe-odu ha ẹnu. Ole olu ebvu phe a-noduje ada iya ẹnyi ẹnyi. ⁵ Teke ono bu teke amadu atsuwa iphe, ha l'eli ebvu; bya atsuwa ebvu iphe-ẹhuka, no l'uzo; mbu teke oshi alumundu atụ ige; ẹme igube nọdu akpuwa rigorigo; ẹme ophu ẹgu ejepfu nwanyị aguhedu. Noo teke nemadzu a-tuchi lashia ẹka oo-no ojejoje; ndu akwa iya nu e-tsoru gbororo erwu erwubvu iya. ⁶ Nyatakwa onye meru ngu nu; ẹme l'a gbabua udo, e gude mkpola-ochaa swia; mbu ẹme l'a tukpo ochi mkpola-ododo, eegudeje ese mini le welu ono. Nyatakwa iya; ẹme l'eetsukposhia ite-mini, eesejeru mini obu ye; mbu ẹme l'eemebyishia igwe, eekobeje eri ono, e gude ese mini le welu ono. ⁷ Noo teke ogwehu, bu eja ali a-laphu azu l'eja ali ẹka o shi; unme ndu alafu Chileke onye nuru iya nu.

⁸ "Sụ-a; iphe-mmanu yee iphe-mmanu bu iphe-mmanu. Iphemiphe tukoru buru iphe-mmanu!" Noo olu mube O-zì-ìphe.

Mkpochi-ishi iya

⁹ Sụ-a; onye ziru iphe-a ta abulekwa-a l'ọ maru iphe; obenu l'ọ meru ndu ọo ẹpe nwata iphe. O riru ọriri bya avo iphe avo; bya anmaa etu etu doo giriri. ¹⁰ O-zì-ìphe ono toru nwehu ho opfu, rwuberu l'epfufu ahoho; k'ophu bu l'iphe, o deru pfuru nhamunha bya aburu okpobe opfu. ¹¹ L'opfu onye maru iphe adujekwa ge mpyipyi oshi, unwu-eswi egudeje

eche eswi. Teme etu etu, Onye Eche Aturu ono nmashiru kube nodu angubajeeepho anguba ge nggu, a kporeru kposhia ike.

¹² Oo ya bu; nwa mu; g'iphe owa-a, mu abya epfupfu-a bukwaru iphe, a-nodu alo ngu aka le nchi. Aa-nodukwa ede ekwo, du igwerigwe igwerigwe; ophu e debuhudu iya edebuhu. Obenu l'anwunuka ekwo emejekwa ge nemadzu kpojohu.

¹³ Nta-a be a tukowaru iphemiphe numakota. Waa iphe, bu mkpochishi iya baa: Tsuje Chileke ebvu meje iphe, o suru g'i mee; kele oo ya bu iphe, rwuberu amadu l'ememe. ¹⁴ Kele iphemiphe, nemadzu eme be Chileke e-mechakwaa kpee ya ikpe iya; mekpoo iphemiphe, nemadzu mekotaru l'edomi; me ndu ophu du ree; me ndu ophu du eji.

Ekwo Ebvú Sólomõnu

¹ Ebvú, kakõta ree l'iphe,
bú ebvú, a gúru agúgu,
bú iya bú ebvú ophu
Sólomõnu gúru.

Iphe eepfu l'òkpoku ibe eze

² O dú mu g'a sù l'ii-tsutsu mu
onu;
kèlè n-yemobu ngu kakwa
mèe eme èhu-ùtso.

³ Manù, ì nyírù eshikwa
mkpò shii.

Èpha ngu tũko èkameka
ngaa g'èka manù,
eshi mkpò wushihuru.

O búru iphe ono kparù iphe,
unwumgboko yeru
ngu obu.

⁴ Duta mu; g'anyi tũgbu-kebe!
Eze bè dubatawaru mu l'ùlo
iya;

mbù l'èka anyi a-nòdu;
èhu atsoo anyi ùtso;
anyi etee èswa ngu;
bya abùru èka anyi
a-tũko nòdu jaa
n-yemobu ngu ajaja
jaghata g'aaajè mèe.

O gbarùpho g'unwumgboko
yeje ngu obu!

⁵ Unubè unwada Jierúsalemu;
a makwarù-a lè mu eji uji;
òlè mu òkwanu ùbvù
l'ènya.

Mbù lè mu jitabekwaru uji
g'ùlo-èkwa ndu Keda;
òbenu lè mu òkwanu
ùbvù l'ènya g'èkwa,
Sólomõnu gebegbaaru
l'ùlo iya.

⁶ Unu ta anòdukwa ele mu
phòrìphori opfu l'anwù
chiru mu;

jasu mu nòdu eji uji;
O kwa l'èhu, eghe unwune
mu eghe meru g'ò gude
èphe nwuru mu yee
gè mu nòduje l'òzi

opfu-vayinu
mkpürumkpuru;
ọphu ọ dudu teke ọzo
dùjeru mu k'eleta
onwomu ẹnya.

7 Gube onye mu yeru obu;
kanuru mu ẹka iicheje
aturu ngu!

Yẹle ẹka iidobeje aturu ngu
ọbu l'echi-eswe g'ẹphe
tuta unme!

Gẹ mu te ejeshi anodu
aghaphe gẹ nwanị
ovuoba l'odu aturu
ndu ọzo.

Iphe nwoke ono epfu

8 Gube nwanị ọphu bu ngu
kakota ama mma l'iphe,
bu unwanị g'ẹphe ha;
ọ -buru l'i ti madu ọzo;
tsopyabẹepho owere
aturu ono;
l'i je echee unwu-eghu ngu
lẹ mgboru ọlo-ekwa
ndu eche aturu ono.

Eze egoshi n-yemobu iya

9 Iphe, mu a-turu gube onye
ono, du mu l'obu yeru;
bu ada-inya, no l'ugbo-inya
Fero.

10 Asha ngu be iphe-nchi,
i yeru meru;
o nodu ama ntumatu.

Iyagba, i doru l'olu be
kwekwaru ngu ntumatu.

11 Anyi e-gude mkpola-ododo,
a tugbaru mkpola-ochaa
paapaa metaru ngu
iyagba.

Nwanị ono ari

k'onye o yeru obu

12 Eze noro l'aguga teburu iya;
mkpo manụ-nadu,
mu nyiru bya avo
ekameka pfurupfuru.

13 Onye mu yeru obu du mu
g'unwu meru,
eshi kwekweekwee,
mu tu-koberu l'obu.

14 Onye mu yeru obu due mu pho
ge jipfujipfu okoko hena,
ama ntumatu,

shi
l'opfu-vayĩnu ndu Enu-Gedi.

Iphe nwoke ono epfu

15 Gube onye ono,
mu yeru obu ono;
ì dukwa ùbvù!
Ire-lanù opfu; ì dukpoo ùbvù
òkpobe adùdu!
Eña ngu dũepho g'ènya
ndo-nwènu.

Iphe nwanyì ono epfu

16 Gube onye mu yeru obu;
iphe, ìmakwanu l'òo mma!
Ì dũ k'eye obu eviya eviya!
Èka anyi azeje azeje dũ kẹ
kpuchikala.

Iphe nwoke ono epfu

17 Oswebe, anyi gude gbaa uko
anyi bũ oshi sida.
Oshi, anyi swebushiru iya bũ
oshi payĩnu.

2

1 Mu dukwa g'okoko lẹ nsùda
Sharõnu;
mu dukwapho g'ojimbvu,
jashĩru lẹ nsùda-ùbvù.
2 Ọ bũ ẹgube ono abũjeru;
ojimbvu yele óbvù -nọgbabe;
l'ọ kakọta phẹ ama mma-a;
bũ g'onye ono,
dũ mu l'obu ono kakọta
unwumgboko ozo
ama mma g'ẹphe ha.

Iphe nwanyì ono epfu

3 Ọ kwa ẹgube ono,
udara akakọtaje ama mma
l'iphe, bũ oshi,
nọ l'oswa bũ g'onye ono,
mu yeru obu ono
esengoje l'echilabo
unwokerobya ozo.
Ọobũjeru mu -nọdu iya lẹ
mkpula l'ọtso mu
ntũmatu;
tẹme akpuru iya nọdu
atsojekwa mu phọ
utsu.

4 O dutaru mu je l'ulo ẹka a nọ
eri nri ọbo-iphe.
Iphe, o gude mee g'obu shihu

mu ike bú obu,
o yeru mu.

⁵ Gudenu akpuru vayinu,
e gheru egheghe mee
g'ike dù mu.

Teme l'i gude udara mee
g'obu shihu mu ike;
kele mu avehuakwa avehu
l'obu, mu yeru ngu.

⁶ Ekicha iya be o yeru mu l'ishi;
bya rikua mu ekutara iya.

⁷ Unube unwada Jierusalemu;
unu kwee mu ukwe l'unu
ta akpatsudu n-yemobu
jasu l'o bya l'onwiya;
kele n-yemobu be bukwa
g'eedoje okpa anigo-a;
me okpa ele-a bu
g'eedoje iya.

⁸ Ngabekpodapho!
O kwa olu onye mu
yeru obu be mu
anu nno!

Lenu g'o gude apfu shooshoo
apfughagbaa ubvu
ubvu;
awu wugelengu wugelengu
awughagbaa obvu
obvu agba abyapfuta mu.

⁹ Onye mu yeru obu dukwa
g'anigo; ozoo ge nwele.

Lenu; o noakwa l'azu igbulu
anyi;
pyofu enya le windo enyo
swirii.

¹⁰ Onye mu yeru obu sukwaru
mu:

"Gbeshi gube onye du mu
l'obu;
mbu gube onye ono bu
nwoma-mma mu;
tsonuru mu!

¹¹ Humaanu! Udzumini
ghaakwaru;
igwe buwa mini;
udzu-mini laa.

¹² Okoko atushiakwa ige le
mgboko.

Teke aaguje ebvu rwuakwaru.
A nodu anuwaa ora kerekete
l'ali anyi.

¹³ Oshi figu watakwaru ami
mebyi.

Mkpõ ige, vayĩnu tũshiru
 emee ẹkameka;
 ọ tũko eshikõta
 kwẹekweekwee.
 Gbalihu; gũbe onye mu yeru
 obu! Bya!
 O-ma-mma mu;
 gbẹshi g'anyi je!"

Nwoke ono sũ:

¹⁴ Jiko gẹ gũbe nwando-nwẹnu
 mu, nọ lẹ mgbaka
 ikelepfumu mkpuma;
 mbũ gũbe onye domiru
 onwongu lẹ mgbawara,
 nọ l'eli ńbvũ;
 jiko menaa gẹ mu hũma
 iphu ngu!
 Jiko pfunuru opfu yeru mu;
 kẹle opfu ngu atsoje
 mu ńtso.
 Atatiphu ngu nọdu ama
 ntũmatu.

¹⁵ Gudekõtaru anyi uphẹga
 ono nta;
 mbũ ńnwu uphẹga ono,
 anọduje emebyishi
 vayĩnu ono;
 kẹle vayĩnu anyi
 wataakwaru amĩ
 mebyi.

Iphe nwanyi ono epfu

¹⁶ Onye mu yeru obu bũ nkemu;
 mu bũru nkiya;
 mbũ onye ono,
 echẹ atũru iya l'ẹka
 ojimbvu kũru;
¹⁷ gbiriri jasũ l'ụzenyashi;
 mbũ teke
 onyonyo-anwũ ta adũhedu.
 Jiko gũbe onye mu yeru obu;
 ghakõbe pfũkwaa
 kẹ shọoshoo ẹgũbe ono,
 anigo mẹ ele nshii
 apfũje l'ẹka ńbvũ dũ
 kpõkoro kpõkoro
 kpõkoro ono;
 lwapfuta mu.

3

*Nwanyi ono achọ
 onye o yeru obu*

¹ L'ẹnyashi bẹ mu azẹkotaje

l'iphe aze mu gude egomunggo
 achọ onye mu yeru obu;
 ọle mu chọru iya nta
 chọo imo;
 ọphu mu ahụmaduru iya.

2 Mu sụ: "Nta be mu a-gbeshi
 tsoru oma mkpukpu;
 mbụ tuko oma gbororo;
 me edupfu jekota;
 achọ onye ono,
 mu yeru obu ono."

Ọ buru nno bu ge mu
 lekotaru enya iya;
 ọphu mu ahụmaduru iya.

3 Anyi le ndu nche enyashi
 dzuda;
 teke ephe tsoru oma
 mkpukpu ejephe.

Mu jia phe sụ: "Unu
 levukporu mu onye
 mu yeru obu?"

4 Mu gharibeeru phe pho
 nwanshi;
 mu huma onye ono,
 mu yeru obu ono.

Mu tu iya gburumu;
 ọphu mu
 ekweedu iya ahaha.

Mu kpua ya gbiriri jasụ mu
 kpụ-rwuta iya ulo ne mu;
 mbụ kpụ-rwuta iya mkpuru
 onye tsuru ime mu.

5 Unube unwada Jierusalemu;
 unu kwee mu ukwe
 l'unu taa kpatsudu
 n-yemobu mu;
 ọphu unu emetedu iya
 le mgbenya jasụ l'ọ
 bya lonwiya;
 kele n-yemobu bukwa
 g'eedoje okpa anigo;
 me k'ele-a bu
 g'eedoje okpa iya.

Alwalwa onye eze ono

6 ?Bu onye shi l'echiegu eje
 abya pho;
 du g'eka enwuru-oku akpu
 tututuutu pho?

Mbu onye a wuru meru me
 isensu, e gude iphe,
 eshi kwekwekwee,
 ndu agba ngho,
 ere ire mee.

- 7 Lenu-o! Ọ kwa iphe,
 Sólomõnu zẹ bẹ a pa
 abya phọ!
 Ndu edu iya nù dù ụkporo
 ndu ojọgu ẹto,
 a gutaru l'iphe,
 bụ ndu kachaa aburu
 mkparawa lẹ Ízurẹlu.
- 8 Ẹphe tukuru turu
 ogu-echi phẹ l'upfu;
 teme ẹphe bụkotaru ndu
 k'ogu doru ẹnya.
 Mbụ l'ẹphe tukuru turu
 ogu-echi phẹ l'upfu;
 kwabẹru ẹjo-iphe a-nwụ
 l'enyashi.
- 9 Eze Sólomõnu metaru onwiya
 iphe, e gude apa eze.
 Oshi, o gude mee ya bụ
 oshi, shi l'úbvú úbvú
 Lébanõnu.
- 10 Ọkpa iya bụ mkpọla-ọchaa
 bẹ o gude mekọta iya.
 Oshi-ẹhu iya, ẹka aadakobeje
 adakobe bẹ e gude
 mkpọla-ododo wụa.
 Ẹka aanọduje anọo bẹ e
 kwekọtaru ẹkwa,
 eji g'ube.
- Ime iya bẹ a phụshikotaru
 ẹkwa, amakọta mma;
 mbụ ẹkwa,
 unwada Jierúsalemụ
 kpashiru gude
 goshi n-yemobu phẹ.
- 11 Unu wụfuta-o;
 unubẹ unwada Zayõnu;
 unu bya ahụma ẹka
 eze Sólomõnu kpu
 okpu-eze iya;
 mbụ okpu-eze ono,
 ne iya kpuberu iya
 mbọku ono,
 ọ luru nwanyị ono;
 bụ mbọku,
 ẹhu tsọru iya ụtso ono!

4

N-yemobu nwoke ono

- 1 Iphe, ị dukwanu l'ọo ùbvù;
 gùbe onye dù mu l'obu!
 Iphe, ị dukpokwana l'ọo ùbvù!
 Ẹnya ngu ono,

i phuchiteru ẹkwa ono
 ḍuepho ḡe k̄e
 ndo-nw̄enu

Egbushi ngu t̄uko ejigbaa
 ḡẹka eḡhu dzeberu shi l'eli
 úbvú Giladu aw̄u-zeta.

² Eze ngu achaep̄ho
 pemu pemu ḡ'igwe at̄uru,
 e bushigbaaru ẹji k'òphúú;
 bya aw̄ua ya ẹhu;
 ẹp̄he t̄uko shi l'ẹka ono
 aw̄ufuta.

G'ẹp̄he ha t̄uko chigbaaru
 un̄wu ẹbo ẹbo;
 ọp̄hu ọ d̄udu m̄e nan̄u,
 ḡba ẹka nwa.

³ Ẹgbonu ngu ẹphenebo t̄uko
 nwua k̄e pf̄u g'oḡhu
 uswe.

Ọnu ngu l'onwiya t̄uko
 ama nt̄umatu!

Agbagba n̄ch̄i ngu,
 i phuchiteru ẹkwa
 yeru udara,
 e buwaharu ẹbo.

⁴ Olu ngu m̄itaru ogologo
 g'ulo-eli, Dévidi kp̄uru,
 bú ẹka eedobeje ngw̄ogu.

Ọo l'igbulọ iya b̄e e kokaaru
 ip̄he,
 eegudeje ezeru ndz̄u l'ogu,
 d̄u un̄u labọ l'ukporo iri.

Ndu ojogu egudeje iya
 ezeru ndz̄u l'ogu.

⁵ Ẹra ngu ephenebo d̄u
 g'un̄wu umoro labọ.

Mb̄u g'un̄wu umoro,
 a nw̄uru ẹbo,
 buep̄ho ẹka ojimbvu d̄u
 b̄e ẹp̄he an̄oduje
 akpa nri.

⁶ Mu e-je an̄odu l'eli úbvú,
 a dzaru oshi m̄eru;
 m̄ekwapho l'eli-òbvù,
 a dzaru is̄ensu;
 jeye l'uzenyashi;
 teke onyonyo-anw̄u
 ad̄uedu.

⁷ Ḡube onye d̄u mu l'obu;
 i bukwa nw̄omarima;
 mb̄u l'o to nwedu ẹka
 nt̄ucha d̄u ngu l'ẹhu
 m̄e nan̄u.

⁸ Ḡube nwanyi,

mu luru k'òphúú;
 shi l'úbvú úbvú Lébanọnu
 tsoru mu!

Jiko shinu l'úbvú úbvú
 Lébanọnu tsoru mu
 g'anyi je!

Ngwa; gbenu l'eli úbvú
 Amana nyizeta!

Shiro l'eli úbvú Seniru,
 bú iya bú
 mkpọkponu úbvú
 Hamọnu lufuta;
 mbu ẹka ono bú
 ogba oduma ono;
 ẹka agụ edomishije
 onwophe.

⁹ Gube nwamgboko,
 mu luru k'òphúú;
 bya aburu nwune mu;
 obu, mu yeru ngu
 hatakwaru mu meji.

Enya, i leri mu mgbo lanu;
 me iphe-olu,
 i tukporu l'olu;
 be i gudeepho hata
 mu meji.

¹⁰ Lewaro ge n-yemobu
 ngu aatsọ-beru utsọ;
 gube onye bu nwamgboko,
 mu luru k'òphúú
 bya aburu nwune mu.
 N-yemobu ngu kakwa me
 atsọ utsọ.

O bukwarupho nno bu ge
 manu,
 i nyiru kakotakwapho
 manu ozo eshi mkpo.

¹¹ Gube nwanyi,
 mu luru k'òphúú; opfu,
 eshije ngu l'onu futa
 anoduje atsọ ge
 manu-enu,
 shi l'ebakala-enu
 atada.

Ire ngu bu mini era-eswi;
 waa manu-enu
 jiru iya.

Uwe ngu eshi
 kweekweekwee
 g'úbvú úbvú Lébanọnu.

¹² Gube onye bu nwanyi,
 mu luru k'òphúú;
 bya aburu nwune mu;

ì òwépho gè mgbabu,
 a tũ-chiru atũ-chi.
 Ì òwú g'òbvwú, anwũshi mini,
 e kpuberu iphe;
 mbũ g'ogba-mini,
 a òwèru iphe.
 13 Ùdara, amìshi akpũru,
 òwú ree bũ iphe,
 jiru mgbabu ngu.
 Oshi hena;
 mē nadũ jikwapho
 mgbabu ngu ono ejiji.
 14 Oshi nadũ;
 mē ophu aza safarõnu
 òwú iya.
 Oshi kalamõsu;
 mē oshí sinamõnu
 òwũkwa iya pho.
 Iphe, bũkpoo oshi isẽnsu,
 òwú iche iche pfũru
 iya.
 Mẽru; mē alowe;
 mēkota oshi,
 eegudeje eme iphe,
 eshi mkpõ
 pfũkotakwaru iya pho.
 15 Ì bũ ogba-mini, doru rĩsaa;
 nõ l'ime mgbabu;
 tẽme ì bũru wẽlu-mini,
 l'anũ ndzũ;
 bya abũru nggele,
 shi l'úbvwú úbwú
 Lébanõnu asõshihu.
 16 Gũbe phèrèphèrè ùzo isheli;
 tehu etehu!
 Watanũ ezizi;
 gũbe phèrèphèrè ophu
 shi l'ùzo ndõhali!
 Unu bya ezia lẹ mgbabu
 mu-a;
 gè mkpõ iya atũko mgboko
 voo pfurupfuru!
 Jiko batanu lẹ mgbabu ngu
 gũbe onye mu
 yeru obu;
 bya awõta akpũru-iphe,
 a kpũru iya ophu kachaa
 ree ria.

5

*Onu nwoke yẹe
 nwanyị ono eye*

1 Gũbe nwanyị, mu luru k'òphúú;

bya abụru nwune mu;
mu bataakwaru ị ị mgbabu
mu ono.

Mu hekoakwaru ịnwù
mèru mu;
mèwaro ịnwù ozo,
eshigbaa kwèekweekwee.

Mu riakwaru manụ-ẹnwu
mu; yèe ẹbakala iya.

Mèe mu; yèe mini ẹra-eswi
mu bẹ mu nguakwaru.

Unu ria ngụa;
unubẹ ndu ònyà!

Unu ngụa nguta ike unu;
unubẹ ndu yeru
onwunu obu!

² Mu eku mgbènya;
obenu l'obu mu
nwụ ẹnya.

Ngabèkpodapho!
Ọ kwa onye mu yeru
obu akụ ẹka ị ị mgbo sụ:

“Guharu mu ụzo;
gube onye dū mu l'obu;
bya abụru nwune mu;
gube onye bụ
nwando-nwenu mu;
bya abụru onye nkemu,
ntucha adudu l'ehu!

Kẹle iji dawarụ kpua mu;
ishi dūwaa mu
minimini.

Ẹgbushi mu bẹ iji ẹnyasi
meakwaru;
ọ bụkotaru mini.”

Ọnu, nwanyị ono eye

³ Mu yefuakwaru uwe mu.
?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a yephu
iya azụ ozo ọtọ?

Ọkpa bẹ mu kwọwaru
akwọkwo.

?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a zọbe iya
l'ali ozo ọtọ?

⁴ Onye ono, mu yeru obu
ono bya epyoo ẹka ị ị
mgbaka mgbo.

Ẹhu mee mu phọ yereketেকে.

⁵ Mu zilihu gẹ mu guhaaru
onye mu yeru obu ụzo;
bya emeta manụ mèru
nyia;
ọ nọdu anwukota mu
shokoshoko ị ị
mkpushi-ẹka;

ge mu zuru eka l'iphe,
eegudeje aguha mgbo
ono.

6 Mu bya aguhaaru onye mu
yeru obu ụzo;
ọphu ọ nọedu iya;
ọ tughuwa.

Atughuwa iya ono mee;
meji tofu mu.

Mu choo ya nta choo imo;
ọphu mu acho-vuduru iya.

Mu kua ya nta kua imo;
ọphu mu ekuvuduru iya.

7 Ndu nche enyashi huma
mu teke ephe tsoru
oma-mkpukpu
ejephe agbaphe ụzo.

Ephe chia mu iphe;
chibashicha mu ọnyá;
tọtachaa mu ukpo,
mu gbaphuru onwomu;
mbụ ndu nche igbulọ
mkpukpu ono.

8 Unube unwada Jierúsalemu;
unu kwee mu ukwe
l'unu -huma onye ono,
mu yeru obu ono be
unu e-zi iya l'oghoroko
iya egbukwa mu
egbugbu.

Onu unwada Jierúsalemu eye

9 ?Bụ gunu be onye obu,
i yeru obu obu gude
ka ndu ozo,
e yeru obu mma?

Gube nwanyị ọphu
mma nkengu
kapyabekotaru ke
ndu ozo;
kaeshiduru anyi g'onye
i yeru obu obu gude
ka ndu ozo ama mma;
meru g'o gude i
nodu arwo anyi egube
arworwo ono.

10 Onye ono, mu yeru obu ono
nwukwaru ke pfuu;
bya egbu nwijnwii.

L'echilabo unubuku
nemadzu be yebedua
agbajephepho iche.

11 Ishi iya du g'okpobe
mkpola-ododo.

Ègbushi iya tũko dũchaa kẹ
 nwa wuyawuya;
 bya ejiẽpho hirihiri
 g'okpoko-òhà.

¹² Ènya iya dũ g'ènya ndo-nwenu,
 beru l'aguğa nggele.

Mbũ l'ò doru rĩsaa g'a sarũ
 iya l'era-eswi.

Ò nõdugbaa lẹ nhamunha iya.

¹³ Agbagba nchĩ iya ephenebo
 dũepho g'igbo,
 a dzashiru iphe,
 anõduje eshi
 kwẹekweekwee.

Ogbogboromõnu iya dũ
 g'ojimbvu,
 asõshi manũ meryu.

¹⁴ Oshi-ẹka iya dũ gẹ mgbõro
 mkpõla-ododo,
 e gude kirisòlàyitù mee;
 ọ dũ ùbvù l'ènya.

Èhu iya nõdu akwọ kẹ
 buruburu g'eze-enyi,
 e hũcharũ ehucha;
 bya egude mkpuma,
 vu oke-aswa;
 mbũ safayiru mee ya;
 ọ dũ ùbvù l'ènya.

¹⁵ Oshi-okpa iya pfũru kẹ rọọ
 g'òbvùrù mkpuma-egbe;
 mbũ ọphu a pfũberu lẹ
 ntọlali mkpõla-ododo.

Ugbugba èhu iya nõepho
 kẹ gbõmugbomu
 g'ùbvù ùbvù Lébanõnu;
 mbũ l'ọomaepho g'oshi
 sida, nõ iya nũ.

¹⁶ Olu-opfu iya anõduje
 atsọ gẹ manũ-ẹnwu.

Ò bũepho l'ọoma mma
 amagharu iya ẹka.

Unubẹ unwada Jierúsalemu;
 ọ kwa g'ọ gbaru bũ ono;
 mbũ onye ono,
 yeru mu obu ono;
 bya abũru ònyà mu ono.

6

Aji, unwada Jierúsalemu aji

¹ ?Bũ awe bẹ onye i yeru obu
 obu jeru; gũbe nwanyị,
 kachaa ama mma l'iphe,

bú unwanyí?
 ?Bú uzo awe bẹ onye i yeru
 obu obu phoberu;
 k'ophu anyi achọ-bude
 ngu iya?

Onu nwanyí ono eye

² Onye mu yeru obu jeru lẹ
 mgbabu iya;
 mbụ l'ẹka ọ dzashiru iphe,
 eshi mkpọ.

O jeru eche aturu iya lẹ
 mgbabu ono;
 tẹme l'oomekokwapho
 ojimbvu.

³ Mu bú k'onye mu yeru obu;
 onye mu yeru obu bụru
 nkemu.

Ooche aturu iya l'ẹka
 ojimbvu kuru.

*Nwoke ono atụ onu nyee
 ya l'edzudzu ọha*

⁴ Gube onye nọ mu l'obu;
 iima mma gẹ mkpukpu
 Tiza;
 mbụ l'ị duta-beru ùbvù
 gẹ Jierúsalemu.

I dụ-be akpabiri gẹ ndu ojogu,
 pa ẹkwa-ogu pẹ.

⁵ Jiko te elehẹ mu ẹnya;
 kele ẹnya ngu anọduje
 afo mu ẹka lẹ mejí.

Egbushi, nọ ngu l'ishi tuko
 ejigbaa g'ẹka egbu
 dzeberu shi l'eli úbvú
 Giladu awụ-zeta.

⁶ Eze ngu nọdu achaepho
 pemu pemu g'ikpoto
 aturu,
 shi l'ẹka a wushiru pẹ
 ehú awufuta.

G'ephe ha tuko chigbaaru
 unwu ẹbo ẹbo;
 ophu ọ dudu mẹ nanu,
 gba ẹka nwa.

⁷ Agbagba nchị ngu,
 i phuchiteru ẹkwa ono
 yeru udara,
 e buwaharu ẹbo.

⁸ Unyomu eze a-duchakpokwa
 ukporo ẹto;
 ndu ophu abụ-zidu
 unyomu iya adukwaro
 ukporo ẹno;

teme unwumgboko,
e teke ejepfuswe
abukwaruro aguta aguta.

⁹ Gube ndo-nwenu mu;
gube onye nkemu,
duebe ree;
i bu onye gbaru iche;
bya aburu onye tubaru
ne iya l'enya;
mbu onye ntucha adudu
l'ehu l'enya ne,
nwuru iya nu.

Unwumgboko humaru iya
bya ekua ya onye a
goru ehutu nu.

Ndu bu eze-nwanyị;
me ndu a ta luzidu
okpobe alulu jakwaru
iya pho ajaja.

¹⁰ ?Bu onye du g'iphoro
nchi-abo hu ono?

?Bu onye egbu pemu pemu
g'onwa ono?

Mbu-a; ?bu onye egbu nwijnwii
g'enyanwu ono?

?Bu onye du akpabiri
ge ndu ojo gu,
chigbaa ekwa-ogu?

¹¹ Mu jeru l'eka a dzashiru oshi,
aphoje ishi;
ge mu je agbaphee iphe
efushigba k'ophuu le
nsuda ono;
ge mu maeduru vayinu
emeshiwa okoko;
wkwapho ge mu maru me
itorokuma atwa ige.

¹² Iphe ono bya edo mu enya;
egomunggo mu gbe
nduwanu l'ugbo-inya
ono,
ndibe mu gude dulataru
mu nwamgboko mu ono.

¹³ Lwanu azu! Lwanu azu;
gube nwanyi Shulemu!

Lwanu azu! Lwanu azu;
g'anyi lerwee ngu
enya elerwee!

?Bu gunu meru iphe,
unu anodu ele nwanyi
Shulemu taataata
g'onye ele ndu Mahanemu
enya aka ephe ete ebvu?

7

- 1 Gùbe ada-eze; iphe,
 ì òkwanu ùbù l'ẹka i
 yeru akpọkpa akpọ
 ebvu akpọkpo!
- Ụtapfu ngu tũko ama ge
 mkpuma, vu oke-aswa,
 onye maru eme ọna
 kwọcharu akwọcha.
- 2 Mkpọtubo ngu gbaerupho
 kerere g'otumu;
 mbụ otumu,
 męe-vayinu ta abvujedu
 abvubvu.
- Epho ngu òuepho g'igberi,
 a kùberu l'ikpo l'ikpo;
 bya edophee ya ojimbvu,
 ama mma mgburugburu.
- 3 Ẹra ngu ephenebo ò g'unwu
 umoro labọ.
- Mbụ g'unwu umoro,
 a nwuru ẹbo.
- 4 Olu ngu ò g'ulo-eli,
 e meru l'eze-enyi.
- Ẹnya ngu ephenebo doru ke
 rịsaa
 g'okpuru mkpukpu
 Heshibonu; mbụ ono,
 nọ-kube ọguzo
 Batu-Rabimu.
- Imi ngu degeru edegeru
 g'ulo-eli Lébanonu,
 gharu iphu le mkpukpu
 Damasukosu.
- 5 Ishi ngu meru ngu;
 ì nọdu ama mma g'úbvú
 Kamelu.
- Ẹgbushi, nọ ngu l'ishi nọdu
 eke oruswe oruswe.
- Iphe, eze eje rwuhuru ẹka
 ọ nọ ele egbushi ngu
 g'a swingashiru iya;
 ọ nọdu ama ntumatu.
- 6 Lewarọ ge gube onye mu
 yeru obu amabe mma;
 bya adu ùbù l'ẹnya;
 waa g'ì bụ-be nwamgbọko,
 emeje nemadzu ẹhu-utso!
- 7 L'ugbugba be ì mtaerupho
 ke swanguswangu
 ge mpfu.
- Ẹra ngu ephenebo òuchaepho
 ke nwajopfula.
- 8 Mu suru: "Mu e-nyihu mpfu

ono enyihu;
 je enwota iya epfu.”
 G'era ngu dukwa ke jopfula
 g'akpuru vayinu.
 Teme unme, itufuta eshi
 kweekweekwee ge
 mpfu-ali.
 9 Teme onu nodu atso ngu mee
 mee ge mee,
 kachaa atso utso.

Nwanyi ono ele enya

onye o yeru obu

G'o bukwaru onye ono,
 mu yeru obu ono a-ngu
 mee ono!
 Mbú-a g'o tokpoepho nwehu
 shi l'ugbonu soba
 iya l'onu!
 10 O kwa onye ono,
 mu yeru obu ono be mu
 bu nkiya.
 Teme mu bukwarupho onye
 anoduje agu iya egu.
 11 Byanu gube onye mu yeru
 obu g'anyi je l'oma egu!
 G'anyi je akwaje l'ime
 mkpukpu!
 12 G'anyi nmaa ewa l'utsu
 jeedu l'opfu-vayinu;
 je amaru me vayinu
 tuwaru ige.
 Mbú g'anyi maeduru m'ige
 iya jashikotawaru.
 Anyi amakwarupho me oshi
 udara ono tushiwaru
 ige nkiya.
 O buru eka ono be mu
 a-nodu goshi ngu le
 mu yeru ngu obu.
 13 Oshi mandureku eshikwa
 mkpo.
 Akpuru oshi ophuu;
 me akahu iya,
 dugbaa iche iche,
 no l'onu-ulo anyi be mu
 dobekwaru gube
 onye yeru mu obu.

8

1 Ome i gbe buru nwune
 mu nwoke;
 mbu onye ne mu cheru era;
 me anyi le ngu -huma

l'uzo mę mu
etsutsujekwa ngu ọnu;
o to nwedu onye a-sụ
mu sụu.

2 Mbụ mę mu eduta ngu
dubata l'ulo ne mu;
bụ iya бү onye ziru
mu iphe;
je echee ngu ọkpobe męe,
mu kutaru; mbụ męe,
shi l'ige itorokuma.

3 Ẹkicha bę o yeru mu l'ishi;
bya egude ẹkutara iya
gbaphua mu.

4 Unubę unwada Jierúsalemu;
unu kwee mu ukwe;
l'unu ta akpatsudu
n-yemobu jasụ l'ọ bya
l'onwiya.

Ike n-yemobu

5 ?Bụ onye бү ọphuu,
shi l'echięgu abya phọ,
dakoberu onye o yeru
obu ẹgube phọ?

Ọ kwa ẹ mkpula udara
bę ị ze;
mu bya akpatsu ngu.

Ọ buru l'ẹka ono bę ne
ngu nwuru ngu.

Mbụ l'ọo l'ẹka ono bę ime
wataru iya ememe;
ọ nwua ngu.

6 Mee mu gę mu dụ g'iphe-olu,
inya l'olu,
egude mee iphe-ohubama;
ọ nọdu achichi ngu
l'okpoma.

Mee mu rọ gę mu dụ
g'iphe-ohubama,
ị gba l'ẹka.

Kele n-yemobu dụ-bekwa
okpehu g'anwuhu.

Okophoo ya dukwapho g'ilu,
a ta rwo-butajędu
arwo-buta.

Ọ nọdu ahuje g'ọ ta
pfupfupfu ọku;
mbụ g'ọku enwu
phoophoophoo.

7 Oke mini ta adukwa ike
anmanyi n-yemobu;
ọphu utso adudu ike eri iya.

Ọ -buru ẹ nemadzụ gude

iphemiphe,
 o nweru g'ò ha eme
 g'ò zua n-yemobu;
 bẹ oomekwa g'a kpoo ya
 ẹbo l'afu.

Nwanyị ono yee unwune iya

- 8 Anyi nwekwaru nwune
 nwanyị;
 ọle era teke adudu iya
 l'okpoma.
- ?Bụ gunu bẹ anyi e-meru
 nwune anyi ono mboku,
 a jiru aji iya?
- 9 Ọ -buru l'o shihuru ike
 g'igbulu;
 bẹ anyi e-woru
 mkpola-ochaa kwoo ya
 nkwotankwo l'ehu.
 Teke ọ bukwanu l'o gheru
 onu g'onu-abata;
 anyi egude mgbo sida
 gu-chita iya.
- 10 Mu shihukwaru ike g'igbulu.
 Teme era mu tuko pfulgbaaru
 ke kekereke g'ulo-eli.
 Onye mu yeru obu bẹ
 maakwaru le mu l'iya
 -no-kubewaa bẹ ehụ
 adujee ya pho guu.
- 11 Sólomónu nweru opfu-vayinu
 le Belu-Hamónu;
 bya eworu iya ye l'eka ndu
 a-ndu apfu iya ugwo.
 Onyemonye le ndu ono bu
 iphe,
 ephe e-wotajeru iya
 l'aswa akpuru vayinu
 ono bu ekpa
 mkpola-ochaa iri iri.
- 12 Obenu l'opfu-vayinu nkemu
 bu mu nwe iya.
 Ọ buru g'ò du mu ree bu ge
 mu e-me iya.
 Gube Sólomónu;
 ọ kwa gubedua e-nweru
 ekpa mkpola-ochaa
 iri l'iphe,
 e retaru le vayinu ono.
 Ekpa mkpola-ochaa labo
 aburu ke ndu eletaje
 iya enya.

*Ụja nwoke ono yẹe
onye o yeru obu*

¹³ Gube onye ono,
bu lẹ mgbabu ono;
ndu mu l'ẹphe eshi ọnyà
ngabẹkwaru nchị
g'ẹphe numa olu ngu.
Gẹ mu numaedukwa olu-opfu
ngu ọbu!

Nwanyị ono sụ:

¹⁴ Jiko gube onye yeru mu obu;
pfukwaa kẹ shọshoo
byapfuta mu ẹgwegwa;
ẹgube ono anigo;
ọzoo ele nshị apfujẹ phọ
l'úbvú, a kushiru iphe,
eshi mkpọ!

Ekwo Azáya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Qwaa bụ ophulenya iphe, e-me l'alì ndu Jiuda yee mkpukpu Jierúsalem. Onye phuru iya nù bụ Azáya nwa Emọzu. Teke ọ phuru iya bụ teke ndu-a bụ eze ndu Jiuda, bụ iya bụ Uzáya; Jíótamu; Éhazu; yee Hezekáya.

Chileke abarụ ndibe iya mba

² Gùbe igwe; nùmakwa! Gẹ gùbe alì ngabekwa nchì; kẹle Chipfu pfuakwaru opfu. Ọ sùru-a: "Mu hewaru ùwegirima mu; mee pñe metsee; teme ephe gbẹ bya ekwefuru mu ike. ³ Eswi makwaru onye nwe iya nù. Nkapfù-ìgara bya amaru iphe, onye nwe iya nù eyejeru iya nri; obenu lẹ ndu Ízurelù ta adudu ophu ephe maru; mbụ lẹ ndu ono, bụ ndibe mu ono bẹ iphe edoduru enya."

⁴ Oowaa! Unubẹ ọha iphe-èji-a! Unubẹ ndu ẹjo-iphe jiru ẹhu-a! Eri ndu ẹjo-ememe-a! Ùwegirima ùrwuali-a! Ndu-a gwọbewaru Chipfu. Ephe ta agùbeeduru Onye nsọ kẹ ndu Ízurelù iphe; ephe woru azụ ghaaru iya. ⁵ ?Denu g'ọ gude e je a-nù unu aphụ ozo? ?Bụ gunu meru g'ọ gude unu kwẹ ẹka l'ekwefuru Chileke ike? Ishi bụkotawa unu ónyá ónyá; teme meji nọdu ebuhwaa unu ebuhu. ⁶ E-shikpọo l'ichirupfu-ọkpa unu jasù l'echi ishi unu ta aduedu eka iphe te emedu unu. Iphe, dukota iya nù bụ igbiri-echachi; mēkpoo ónyá; mēkpoo ẹka alwa unu mee toritori, adudu ophu a saru asasa; ophu ọ dudu ophu e kechiru ekechi; ophu ọ dudu ophu e meberu ọbvu.

⁷ Alì unu bụwaa ochobu. Mkpukpu unu bụru iphe, ọku tsufugbaaru. Opfu, unu koru bẹ ndu ọhozo nọ l'iphu unu eripya. Ọ dabyiru karaphongu g'ẹka ndu ọhozo lwuru. ⁸ E woru ada Zayonu ono togbo okorobo gẹ nwa nkpu, a turu dobe l'opfu-vayinu; gẹ nwulo-egu, a kpuru l'egu akpuru-eli; gẹ mkpukpu, ndu ọhogu iya nọ-pheru mgburugburu. ⁹ Ọ -tọ bụ lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike haru haphodoru anyi nwanu ophu phoduru nù; mē anyi aduepho gẹ mkpukpu Sodomu; mbụ-a; anyi gege aduepho gẹ mkpukpu Gómora.

¹⁰ Unu nùmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu-ishi ndu Sodomu! Unu ngabekwa nchì nùma ekemu, Chileke anyi turu; unubẹ ndu Gómora! ¹¹ Ọ sùru-a: "Ọ tọ duedu iphe, mu guberu ikpoto ngweja, unu anọduje egwe anụ mu. Ebili ono, unu akpoje ọku nù mu ono; yee ẹba-anụ unu ndu ophu kachaa ree; jiajwaru mu epho jigharu mu iya ẹka. Mee eswi; yee kẹ nwaturu; yee k'eghu te emejeekwa g'iphu tusahụ mu. ¹² G'unu abyajẹ l'iphu mu; ?bụ onye asuje unu g'unu bya; mbụ g'unu byaru mu azotoshiru ọma-unuphu? ¹³ Unu ta abyajehakwa mu anụ iphe, adudu iphe, ọ bụ! Ùnwù-isensu, unu akpoje ọku nù mu tukoakwaru bụru mu ahuma ahuma. Ọbo Onwa-òphúú; mē ọbo eswe-atuta-unme; mēkpoo ekukobe, unu ekukobeje onwunu g'ọ ha; dukotakwa mu ashi. Ọ buepho l'ọ tọ duedu ẹjo ndzuko unu ophu aduadaa mu ashi. ¹⁴ Ọbo-ọnwa-òphúú, unu anọduje abọ; mēkpoo ọbo-iphe unu ozokpo, bụ ndu ophu geru egeru

dukotakwa mu ashì. Èphe tükowaru anyì mu ẹrwa. Mu tanyawaru iya nshì; ike bvùwa mu.

¹⁵ “G’unu achì-lije ẹka epfu anù mu-a bẹ mu ewofujekwa ẹnya l’ẹka ono. Unu -pfuru nù mu nta pfua imo; mu ta angadu nchì; kele ọchì nọ unu l’ẹka.

¹⁶ Unu jenù asachaa onwunu; mee onwunu g’unu gbuchafu! Unu wofunu ejo-ememe ono, unu eme ono l’iphu mu! Unu hanaa eme ejo-iphe! ¹⁷ Unu nwúnaa eme iphe, dù ree! Unu chónaa ikpe, pfuru nhamunha! Unu ahùa ndu eme ndu ọzo ewere ahùhù! Unu gbajenuru nwogbee, enwedu nna ọdzori! Unu agbachitajeru nwanyì, jì iya anọedu ndzù!”

¹⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu byanù g’anyi chĩa idzù; g’idzù anyi tuko wúa nanù! iphe-ẹjì unu -dùchakpoonu ẹjì eke uswe-uswe bẹ oo-mechaa chaahaa pemu pemu g’aka-mini-sunoo. Teke ọ bụ l’ooke gbogbogbo g’uswe bẹ oo-mechaa chaahaa phuuuphuu g’oghu ọchaa. ¹⁹ Ọ -bùru l’oohe unu ihee; ẹme unu nọdu emeje iphe, a sùru g’unu mee bẹ unu e-rikwa iphe, kachaa ree, shì l’alì-a. ²⁰ Obenu teke unu jìkaru bya ekwefu ike bukwa ogu-echi bẹ a-sujashi unu. Nokwa iphe, shì Chipfu l’onu bụ ono.”

Jierúsalemu bụ mkpụkpu, eme iphe-ẹjì

²¹ Lewarọ gẹ mkpụkpu ono, e shì gude ẹka ono byaru bya aburu ovuọba! Mbù mkpụkpu, dùru teke buẹpho ikpe, pfuru ọto bẹ e shì anọduje iya ekpe; mkpụkpu, apfubekoto shì buru eburu l’ime. Nta-a bẹ ọ bụwaa ndu egbu nemadzù bu iya. ²² Mkpọla-ọchaa, i shì nweru bụwaa nshì-mkpọla. Ẹguru mēe ngu ono bụwaru iphe, e gude mini gwanyishia. ²³ Ndu-ishi l’ime ngu bukotawa ndu kwefuru Chipfu ike; bya aburu ndu ẹphe lẹ ndu-oshi gba l’ogbo. G’ẹphe ha yeru ẹnya l’eri uphalazu. Ẹme ọ buerupho g’a nù phẹ; l’aduje phẹ ree. Onye enweedu nna bẹ ẹphe ta agbajeduru ọdzori; ọphu ẹphe angajedu nchì l’opfu ẹhu nwanyì, jì iya anọedu.

²⁴ Noo g’o gude Nnajiuphu; mbù Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbù Ọkalibe kẹ Ízurelù pfua su: “Ihee; gẹ mu bya emee ndu mu l’ẹphe dù l’ukukanyi iphe; gude dùa onwomu obu. Gẹ mu bya egude ndu ọhogu mu gwata ugwo iphe l’onwomu. ²⁵ Gẹ mu bya adaa unu ẹka kẹ njo. Gẹ mu bya ahuchafuchaa nshì-mkpọla ono, a gwakoberu unu ono rengurengu; bya atuko ẹrwu, du unu l’ẹhu rwushia. ²⁶ Mu e-dophuchaa ndu-ikpe unu azù g’ẹphe dù g’ẹphe shì dù teke ndiche. Mu emee ndu akpo-zijeru unu ọzo g’ẹphe dù g’ẹphe shì dù lẹ mbù. E -mechaa l’aawata unu eku mkpụkpu, pfuberekoto; mkpụkpu, e gude ẹka.”

²⁷ Mkpụkpu ono, nọ l’eli úbvú Zayonu ono bẹ ee-gude ikpe, pfuru ọto gbafuta. L’e gude apfubekoto gbafuta ndu izimanù lwarù azù lẹ mkpụkpu ono. ²⁸ Obenu lẹ ndu kwefuru Chipfu ike; mē ndu iphe-ẹjì bẹ aa-tuko tsupyashia. Ẹme iphe, bukpo ndu gwọberu Chipfu abukotaru ọla-l’iswi.

²⁹ Achì ono, aasogbaa nsọ ono e-mechaa mee unu iphe-iphere; g’ọ bụ iya bẹ unu yeru ẹnya-a; mbù lẹ mgbabu ngweja ono, unu hotaru ono e-mechaa tù unu ẹberebete; ³⁰ kele unu e-mechakwaa dù g’achì, larù ẹkwo; mbù g’opfu, a koru l’ẹka mini adudu. ³¹ Ndu shihuru ike e-mechaa dù g’ephuuruu. Ozi, ẹphe jeru abukotaru ẹkoroku; kele ẹphenobo a-tuko kekọta ọku; ọphu ọ dùdu onye sùru agbanyì ọku obu.

2

Ehu-guu ojejoje
(Mayi 4:1-5)

- ¹ Ọwaa bụ ọpphulenyá,
Azáya nwa Emọzu phuru l'ẹhu
ndu Jiuda yee ndu Jierúsalemu.
- ² Sụ-a; o -rwua teke ikpazu
bẹ ee-me g'eli úbvú ono,
a kpuru eze-ulo Chipfu
ono nguru anguru;
mee ya g'ọ buru eze l'ẹka
iphe,
bụkpoo úbvú ọzo nọgbaa.
Mbụ l'ee-me iya g'ọ kakọta
úbvú ọzo l'eli.
Noo teke ọhamoha a-nọdu
awụ awụ-pfu iya.
- ³ Ikpoto nemadzu a-bya bya asụ:
“Unu bya g'anyi je l'eli úbvú
kẹ Chipfu!
Unu g'anyi je l'ulo Chileke
kẹ Jiékọpu!
Ọo ya e-zi anyi ụzo iya;
k'ọphu anyi a-wata
etsọ ụzo, ọ tọru.”
Noo kẹle ekemu e-shi l'úbvú
Zayọnu futa;
mbụ l'ọpfu Chipfu e-shi lẹ
mkpukpu Jierúsalemu
bya.
- ⁴ Ọo ya e-doshi opfu,
dugbaaru ọha yee ọha
ibe iya.
L'ọ bya edoshiaru ikpoto
nemadzu opfu,
duru phẹ nụ.
Ephẹ e-woru ogu-echi phẹ
kpukwaa l'ọ buru ogu;
woru arwa phẹ kpua
l'ọ buru nwa mma,
e gude akọcha iphe.
- Ọ tọ duedu ọha,
a-patakwadu ogu-echi
ejepfu ọhozo ogu;
ọphu ephẹ anwuedu alwu
ọgu ọzobaa.
- ⁵ Unubẹ ọnu-ulo Jiékọpu;
unu byanụ g'anyi tsoru
ìphóró ọphu Chipfu
nwuberu anyi.

Eswe kẹ Chipfu

⁶ I jikawaru ndibe ngu ono; mbu onu-ulo Jiékopu onoya; kele omamanshi ndu shi uzo enyanwu-awawa jiru iya ejiji. Teme ephe nodu agba eja ge ndu Filisitayinu. Ephe le ndu ohozo je akpa okpa. ⁷ Ali phe bu iphe, jiru iya nu bu mkpola-ochaa me mkpola-ododo. Ophu eku phe abvudu abvubvu. Ali phe bu iphe, jiru iya nu bu inya; ophu ugbo-inya phe abvudu abvubvu. ⁸ Ali phe bu iphe, jiru iya nu bu nshi nshi; o buru iphe, ephe abaru eja bu iphe, ephe gude aka phe gedegede mee.

⁹ Noo g'o gude e jee ewoze nemadzu ali. Mbu l'amadu be ee-me g'o rwua ali. B'a gukwaru phe nvu!

¹⁰ Gbanuru laa l'agbara-mkpuma! Je je edomia onwongu l'ime ali; kele iitsu Chipfu ebvu; teme akpabiri iya nodu eye ngu ebvu! ¹¹ Onye etu onwiya epha be ee-mechaa mee g'enya lwa. L'e mee ge ndu etse etsetse phuru yoo. O buru Chipfu kpoloko bu onye ee-kutse m'o -rwua mboku ono. ¹² O nwekpoperupho ujiku lanu, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike doberu iphe, bukpo ndu eku onwophe yee ndu akpa ngangga; bya edobekwaru iya pho ndu ekutse onwophe. Oo mboku ono be ee-kuze phe ali. ¹³ Mboku ono be e doberu iphe, bu oshi sida, no l'ubvu ubvu Lebanonu, bu oshi, tsekotaru agbaragba bya ajaa ajaja; bya edobekwaru iya pho iphe, bukotakpo achi, no l'ali Beshanu; ¹⁴ bya edoberu iya ubvu ubvu, hagbaa ephekerephe ephekerephe; me obvu, ha l'eli l'eli. ¹⁵ O doberu iya iphe, bukpo oje, hagbaa ephekerephe; mekpoo igbulu, a kpushiru ike; ¹⁶ mekpoo ugbo-mini ndu Tashishi g'o hakota; mekpoo iphemiphe, e meru; o nodu ama mma. ¹⁷ Onye etu onwiya epha be ee-me g'enya lwa. L'e mee ge ndu etse etsetse phuru yoo. O buerupho Chipfu kpoloko be ee-kutse mboku ono. ¹⁸ Nshi ta adudu adudu ophu kp.

¹⁹ Mboku ono be nemadzu a-gbaru laa l'ogba, no l'agbara-mkpuma; gbaru laa l'enu, a turu l'ali; kele ephe atsu Chipfu ebvu; teme akpabiri iya nodu eye phe ebvu teke ono, oo-gbalihu ge ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono. ²⁰ Mboku ono be nemadzu a-chiru nshi ono, ephe gude mkpola-ochaa me mkpola-ododo mee dobe agwa agwagwa ono chiru phekaarun, bu molu yee utsu-nwankuta. ²¹ Ephe a-gbaru laa l'eka agbara-mkpuma gbaru uwa; mekpoo l'ime ogba, nogbaa l'eli ubvu; kele ephe atsu Chipfu ebvu; teme akpabiri iya nodu eye phe ebvu teke ono, oo-gbalihu ge ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono.

²² Hanaa akporu obu yeru nemadzu; kele mkpakho iphe, o nweru bu unme, otu l'imi. ?Bu gunu ozo be oo-mefuba onya?

3

Ikpe, duru ndu Jierusalemu yee ndu Jiuda

¹ Su-a; lekwa le Nnajiuphu, bu Chipfu; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike abyakwa anafu ndu Jierusalemu; yee ndu Jiuda aka iphe eshije erwu phe aka. Oobya phe anafu aka ephe eshije akpata nri; me aka ephe eshije ekuta mini-angu; ² nafu phe ndu ike du; me ndu ojogu; nafu phe ndu-ikpe; me ndu mpfuchiru Chileke; nafu phe ndu agba eja; me ndu bu ogerenya; ³ nafu phe ndu-ishi ndu ojogu; me ndu nweru okwa; nafu phe ndu mgbazi; me ndu maru eme ona; mekpoo iphe, bu ndu agba eja duru enya. ⁴ Mu e-me g'o buru unwokorobya, a-buru ndu-ishi phe; mbu l'oo ndu angukwadu era a-bujeru eze phe. ⁵ Ndephe a-wata akpa nwibe phe eh. Onyenonu l'odaru yee nwibe iya; obutobu yee obutobu iya aduru

l'opfu. Ụnwu-ogbo-lanụ etso ndu bụ ọgerenya opfu. Ndu adudu iphe, ephe bụ etsokwaphọ ndu aakwabẹ ùbvu opfu.

⁶ A -nonyaa; nemadzu azụ nwanna iya gburumu; mbụ onye shi l'ibe nna iya; zụ iya gburumu sụ: "Ọo ngu a-buru ishi anyi eshinu i nweru uwe nwilile. Ọ buru ngu maru g'ii-me mekọta ọla-l'iswi-a."

⁷ Noo teke onye ono a-rashị sụ: "Waawakwa-o! Mu ta asụkwa iya emekọta. Mu te enwekwa nri; ophu mu enwekwa uwe, eeye l'ẹhu. Unu te emekwa mu onye-ishi ndu ndu-anyi-o!"

⁸ Ọ buru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ ndu Jierúsalemụ bẹ upfu duru l'ọkpa. Mbụ lẹ ndu Jiuda adawaa iko. Iphemiphe, ephe epfu epfupfu; yee iphe, ephe emekọta ememe tukuru buru emeswe Chipfu; mbụ aturwuepho atatiphu Chipfu ono, egbu nwñinwii ono. ⁹ G'iphu gbaru phez bụkpoada iphe, agba phez ekebe. Ephe nọdu anọduje asa iphe-eji phez asasa gẹ ndu Sodomu. Ophu ephe edomidu iya edomi. Nshjo phez! Noo kele ephe gedomwaa ẹka phez setarụ onwophẹ eze iphe-ẹhuka.

¹⁰ Karụ onye pfulerekoto l'ọo-duru iya lẹ ree; kele oo-ri akpuru, eme oma iya mjaru. ¹¹ Nshjo ndu ejo-iphe; kele ephe a-lakọta l'iswi. Aa-pfụ phez ugwo iphe, ẹka phez metaru.

¹² Ndibe mu bụ ụnwokorobyia akpa phez ẹhu. Teme ọ buru ụnwanyi bụ ishi phez.

Su-a; ndu mu! Ọ kwa ndu edu unu ụzo gude unu ephu ụzo. Ephe duru unu haa ụzo shiahaa ophu abudu ụzo.

Ikpe, Chipfu e-kpe ndibe iya

¹³ Chipfu nọakwa l'ẹka ọo-nọdu kpee ikpe l'ulo-ikpe. Ọ gbalihwaru pfuru gẹ ya kpee ndiphe ikpe. ¹⁴ Chipfu watawaru ekpe ndu bụ ọgerenya ikpe; waa ndu-ishi ndibe iya sụ: "Ọ kwa unu mebyishiru opfu-vayinu mu. Iphe, unu gwetarụ l'ibe ndu ụkpa kụkwaru l'ibe unu. ¹⁵ ?Denu g'o gude unu gwee ndibe mu arakabya; bya egwee iphu ndu ụkpa rwukuru rwukuru? Noo iphe, Nnajiuphu epfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike."

Ọkwa, aanmaru ụnwanyi Jierúsalemụ

¹⁶ Chipfu sụru-a: "Ụnwanyi, bu l'úbvú Zayonu kunukakwaru onwophẹ. Ephe abujeru; ephe -nọdu eje ije ephe eworu olu ngakobe alọ ẹnya vaavaava; tọ nwẹhu eje degengu degengu degengu; azọ iphe, ephe gba l'ọkpa jọgongu jọgongu. ¹⁷ Noo g'o gude Nnajiuphu je l'eworu ẹkpa-ebyi ghaa ụnwanyi, bu l'úbvú Zayonu l'ishi. Mbụ lẹ Chipfu e-me g'ishi chaa phez swarishwari."

¹⁸ Mbọku ono bẹ Chipfu a-nashichaa phez iphe, ephe gude ama mma; mbụ iphe obu, a zuru phez jọgoro-jọgoro obu; me ophu ephe gude kechita ishi; me iyagba, ephe tukuroru l'olu; ¹⁹ mekpoo iphe-nchi; me iphe-ẹka; me ophu e gude ekpuchi iphu; ²⁰ iphe, e gude edozi egbushi; me iyagba-ishi-ikpere; me ọlokpo, eeswe l'upfu; me ekpemu manụ, eshi mkpọ; me nwanshi phez; ²¹ echi, ephe agba lẹ mkpushi-ẹka; me ophu ephe eye l'imi; ²² eguru uwe kpowula-kpowula phez; me ukpo phez; me ẹkwa achichi phez; mekpoo nweda okpoga phez; ²³ me onyo phez; me nweguru uwe ocha ephe eyeje l'ime ẹhu; me ẹkwa, ephe agbaphuje l'ishi; me ophu ephe ajikobeje l'ukuvu.

²⁴ Noo g'ọo-dụ; teke ephe gege anọdu ete iphe, eshi mkpọ; ephe eshiaha ishi. Teke ephe gege edo onwophẹ ọlokpo l'upfu; ephe ekebechia onwophẹ eri. Teke ephe gege enweru egbushi, ama ntumatu; ephe akpushia ishi

akpūshi. Teke ẹphe gege eye uwe, ama ntumatu; ẹphe eyechia uwe-aphu. Mma ono, ẹphe shi ama ono aghakọbe buru iphe-iphere.

²⁵ Unwoke unu bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. L'a tuko ndu ojoḡu unu gbushia l'ogū. ²⁶ Onu-abata Jierusalemu echia mkpu ẹkwa gwa aphu anwuhu. Mbū le Jierusalemu a-du ge nwanyi, gba ẹka nwa; gwodoshihu l'ali.

4

¹ Ozo bu l'o -rwua teke ono be unwanyi ẹsaa a-wu-pfutaje nwoke lanu su iya: "Jiko nafunu anyi iphere owa-a! Hanaa g'o buru-a l'anyi a-zaru laaru epha ngu. Anyi a-nodu-a azu onwanyi le nri; anmaru onwanyi ẹkwa."

Eedophu Jierusalemu azu l'onodu iya

² O -rwua teke ono be onye ono, bu ekali Chipfu a-nodu ama ntumatu; teme l'o dukwapho akpabiri. Mebyi iphe, amishi l'ali a-buru iphe, ẹphe e-gude eku onwophe; buru iphe, ẹphe e-gude du ubvu l'enya; mbu nwa ndu ophu phoduru nu l'ali ndu Izurelu. ³ Nwa ndu ono, phoduru l'ubvu Zayonu ono; mbu nwa ndu ono, phoduru le Jierusalemu ono be ee-kuje ndu du nsọ; mbu ndu e deru epha phe le ndu dzu ndzu le Jierusalemu.

⁴ O buru Nnajiuphu a-sachafu inyinyi, du nwada Zayonu onoya l'ehu. Oo-gude unme nkiya sachafu mee, tukoru Jierusalemu ehū; mbu unme ophu o gude ekpe ikpe bya aburu unme, enwu oku. ⁵ Oo ya bu; Chipfu abya l'ubvu Zayonu l'ophu; mekpoo iphe, bu ndu ono, edzukọbeje l'eka ono; bya emeta urwukpu, akpu tutuutuu doberu phe l'eswe; meta oku, enwu phoophoophoo doberu phe l'enyasi; kele ẹka ono g'o ha be ee-gude odu-biribiri Chipfu kpuchia. ⁶ Oo-buru ikpuka buru ibvu duru phe g'okpomoku taa du phe l'eswe; bya abukwarupho ẹka ẹphe a-gbabaje je anodu zee ndzu; yee ẹka ẹphe e-domije onwophe me igwe -nodu alwa yegeyege mini; yee m'o -nodu edze oke mini.

5

Ebvu ke opfu-vayinu

¹ Ge mu gwa ebvu nu onye mu yeru obu.

Mu e-gude opfu-vayinu iya gwa ya.

Onye mu yeru obu gbaru opfu-vayinu l'osu, no l'okpa-ubvu.

² O hazeru iya ahaze bya atutushichaa ya mkpuma bya ahota akpuru vayinu, kachaa ree kua ya.

O bya akpua ulo-nche dobe iya; bya emetakwa iya pho ẹka aakuje mee.

O nodu ele iya enya amita akpuru vayinu, du ree.

Obenu l'o gbẹ buru ejo akpuru be o mitaru.

³ “Oo ya bu lẹ-a; unubẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu ophu bu l’alì ndu Jiuda; unu yeeshikwa onu l’ẹhu mu l’opfu-vayinu mu ono. ⁴ Bụ gunu bẹ mu gege emebaaru opfu-vayinu mu-a, bu iphe, mu emeadaru; meru g’o gude mu lee ẹnya l’ọo-mìru mu mebyi, dọ ree; ọ bya amì amìmi bya amịa ẹjo mebyi.

⁵ “Nta bẹ mu a-karụ unu iphe, mu e-me opfu-vayinu mu. Mu a-phọkashi iphe, e gude kpọ-butá iya akpọ-butá g’iphe mebyishia ya. Mu etsukpọshia igbulọ iya haa ya g’a zọọ ya tọlitoli. ⁶ Mu e-me iya g’o bụru alì, a gbadoru agbado. A taa kọchabaedu iya akọcha; ophu eegbubaedu iya ọgu. Oo ya bu g’olekarara; yẹe ọgara-mbo ezee l’ẹka ono. Mu akaru igwe g’o to dzebaekwa mini wụshiru iya.”

⁷ Ọ kwa onu-ulo Ízurelu bu opfu-vayinu ono,

Chipfu,

bu Ọkalibe-Kakọta-Ike gbaru ono.

Ọ bụru ndu Jiuda bu iphe ono, ọ kuru iya ono, tubaru iya l’ẹnya ono.

Ọ shi ele ẹnya mgbazi; ọ buchiaru iphe, ọ hụmaru bu mgbaghashi.

Ọ lee ẹnya apfubekoto; ọ bụru iphe-aphu bẹ ọ hụmaru.

Aphu, Tsọru ndu Ízurelu

⁸ Nshio unubẹ ndu anatajẹ ọlo yekwa l’ọlo unu; nata alì onye ọzo yekwa l’alì k’unu; jasụ unu atuko ẹkameka nata buru l’obotẹgu nkinyi unu.

⁹ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike pfuakwaru mu; mu numa sụ: “Tororo opfu bu l’ọlo, dọ igwerigwe e-mechakwaa dabyiru iphoro. Mbụ l’okoke ọlo ono, bụgbaa ẹguru ọlo ono e-mechakwaa bụru ọlo, e te budu ebubu.

¹⁰ Ẹka ee-gude eswi iri, a jigbaberu ẹbo ẹbo kọo okoro ujiku ophu bẹ nwa mẹe-vayinu, aa-pyitaje iya e-jijeeppo otumu mẹe ẹto. Onye kuru mebyi iphe, jiru ogbongu l’ọ wọta iya iphe, jiru nkweka kpoloko.”

¹¹ Nshio ndu etehuje lẹ nchi-abọhu jeshia achọ ẹka ẹphe a-ngu mẹe; ndu anguje mẹe jasụ l’echi abali; mbụ jasụ ẹnya ekee phe vọo l’eka ẹphe angu iya. ¹² Ẹgube ndu ono egudeje une; mẹ ogelenda akụ l’eka ẹphe abọ iphe. Ẹphe egbu opu; aphu ọpyi; angushi mẹe. Ọle ẹphe ta akpadu ishi iphe, Chipfu eme; ophu ẹphe akwabedu ozi, o gude ẹka iya jee ubvu. ¹³ Noo g’o gude e je akpu ndibe mu lẹ ndzu; kele iphe te edojedu phe ẹnya. Ndibe phe, bu ndu nweru okwa bu ẹgu e-mechaa gbua phe. Igwe-ọha phe a-buru ẹgu-mini a-gu-gbushi phe. ¹⁴ Oo ya bu l’alì-maa bẹ ẹgu kabawaa agugu. Ọ saepo onu ke gabala ghekahu. Ọ bụru l’ime iya bẹ ndibe phe, aakwabẹ ubvu a-wuba. Igwe-ọha phe awuba iya; ndibe phe ndu aswoje uswo; mẹ ndu rigbariga-mẹe a-tuko wuda iya.

¹⁵ Noo teke ee-woze nemadzụ alì. Mbụ l’amadu ta aduedu iphe, ọo-bukwaduru. Ẹnya alwa ndu etse etsetse. ¹⁶ Obenu l’ikpe, pfuru ọto ono, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike kperu ono bẹ ee-gude kutsee ya ekutse. Mbụ lẹ Chileke ono, dọ nsọ ono e-goshi lẹ ya dọ nsọ. Ọ bụru apfubekoto

nkiya bẹ oo-gude goshi iya. ¹⁷ Noo teke aturu a-ta nri g'ọ bu l'ọ nọ l'egu eka eecheje iya. Ẅnwu aturu ataaha nri l'eka iphe ndu eze laru l'iswi.

¹⁸ Nshio ndu egudeje okpukpu-eregede akpu ejo-iphe wuruwuru; teme ephe egude okpukpu-eswi akpu iphe-eji. ¹⁹ Nshio ndu ono, asuje: "Ge Chileke menaa egwegwa mee iphe, ọo-du ike mee g'ephe huma! G'ọ rwukponaa! G'iphe obu, Onye Nso ke ndu Izurelu tberu ememe obu mekponaa g'ephe maeduru iphe obu!"

²⁰ Nshio ndu ewojeru ejo-iphe kua iphe, du ree; woru iphe, du ree kua ejo-iphe. Ndu ewojeru ochii dochia enya iphoró; woru iphoró dochia enya ochii. Ndu ewojeru iphe, atso ilu dochia enya iphe, atso utso; woru iphe, atso utso kua iphe, atso ilu.

²¹ Nshio ndu edobesuje l'ephe maru iphe; dobesukwapho l'ephe kwaru enya.

²² Nshio ndu bu iphe, e gude maru phe bu angu mee. Teme o buru phe be angu ngwaragwa mee wukoru; ²³ mbu ndu ewehaje onye-ikpe nmaru opfu l'ọ nuru phe iphe-uphalazu; bya anafu onye iswi du mma ikpe, pfuru oto, e gege ekpe iya. ²⁴ Oo ya bu le-a; o kwa g'ire-oku erichaje ekperema okponku erichaa; eswa okponku alaa pyetee l'oku, enwu phoophoophoo-a; nokwa g'ogbarabvu phe e-repyahu; okoko phe etsua duu g'urwuku; kele ephe jikaru edobe ekemu, o turu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. O buru opfu Onye Nso ke ndu Izurelu ono be ephe gburu tuppee. ²⁵ Noo g'ọ gude ehu nodu eghushi Chipfu eghu ike l'iphe, ndibe iya meru iya. O wolía eka chia phe gbaa; chikata phe tua. Eli ubvu nodu anma jijijijii. Odzu phe dakaa popoo l'oma gbororo. O duchakpoo nno; ehu nodu eghule iya-a eghu googhu iya; o paliela-e eka g'ọ paliru iya.

²⁶ O bururu oha, noro uzenya uzenya be o paliru ekwa-ohubama; mbu o bururu ndu no l'eka mgboko jeberu be okporu okwe. Ephe shi l'eka ono ezi taphutaphu agba abya. ²⁷ Ophu o dudu onye ophu mgbenya rweru; ophu o dudu onye mgbenya turu; ophu o dudu onye ophu akpo, o keru l'upfu to-woru ato-wo l'upfu; ophu o dudu onye ophu eri akpokpa iya gbabuhuru.

²⁸ Apfu phe tpyichaa zinguzingu. Uta phe g'ephe ha gokobechawaa rengurengu. Nzokpa inya phe nodu egbunwutajechaa oku. Okpa ugbo-inya phe nodu ezichaa phaaphaaphaa goke pherephere. ²⁹ Ora, ephe ara du g'eka oduma asu ekiri. Mbu l'ephe agbo uja ge nwada oduma; ephe nodu asu kororo, anyapyashi ndu duwaa ge nri phe; apataje phe ro tugba; o to dudu onye agbaru phe mkpu.

³⁰ Mboku ono be ephe a-tu uzu kpua ya g'eka mini agba gborogboro. Onye ophu pazetaru enya lee l'alí ono; oobuerupho iphe, ọo-huma bu ochii yee mkpamehu; mbu l'iphoró be urwukpu e-mechaa l'ọ gbahú ochii.

6

Ozi Azáya

¹ L'apha eze, bu Uzaya nwuhuru be mu humakwarupho Nnajiuphu l'eka o no l'aba-eze; o nodu ephekerephe; bya aburu onye e kutseru ekutse. Teme igburonu uwe iya tujo eze-ulo Chileke ono l'ophu sweta. ² Ndu no iya l'eli buru unwu-ojoto-imigwe, bu serafu; g'ephe ha fuchaa nku ishii ishii. Nku labo be ephe egudeje kpuchia iphu phe; ephe egude ebo kpuchia okpa phe; bya egude ebo ephe ephephe. ³ Ephe nodu epfugbaa anu nwibe phe asuje:

“Nsò! Nsò! Nsò! Chipfu,
 bu
 Okalibe-kangokotaru-nu
 du nsò!
 Mgboko l’ophu be akpabiri
 iya jiru!”

⁴ Ephe -pfua opfu ono; itso, gude eze-ulo Chileke l’ophu angakota anganga. Enwuru-oku abya ejiēpho eka ono ke pyimu!

⁵ Tòbudu iya bu; mu su: “Nshio mu! Ephuhu mu. Noo kele mu bu onye onu-urwu; teme mu buru l’echilabo ndu onu-urwu; teme mu bya egude enya mu huma onye eze ono, bu Chipfu ophu bu Okalibe-Kakota-Ike!”

⁶ Tòbudu iya bu; onye lanu l’ime serafu ono bya ephepfuta mu. O buru iphe, o gude l’eka bu icheku-oku, oku du. O buru akpa be o gude kpata oku ono l’oru-ngweja Chileke. ⁷ O woru icheku-oku ono daa mu l’onu; bya asu mu: “Lenu; a daakwaru ngu oku l’onu. Nta-a be e nwefuakwaru ngu uta, shi duru ngu nu; teme a pfuwa ugwo iphe-eji ngu l’ophu.”

⁸ Noo teke mu numaru olu-opfu Nnajiuphu l’eka oopfu su: “?Bu onye be mu e-zi ozi? ?Bu onye e-jeru anyi ozi?”

Mu su: “Wakwa mu! Zia mu iya!”

⁹ O su: “Ngwa; je akuru ndu-a; su phe le-a: ‘Unu a-numa numa nta numa imo; ole o to dudu iphe, edo unu enya. Unu elee enya nta lee imo; ole o to dudu iphe, unu a-huma.’ ¹⁰ Mee ndu-a g’okpoma nmaa phe agbadagba. L’iimee ge nchi nyi phe erwa. L’iimee g’anya nyihu phe. Odumeka be ephe e-gudekwa enya phe huma; gude nchi phe numa; gude okpoma phe nwuta iphe; dakobe bya l’eeme ge phe wekorohu.”

¹¹ Mu bya aja su: “Jiko Chipfu; ?bu teke ole be oo-duberu nno?”

O su: “Oo-du nno jasu mkpukpu ono adabyiru buru ochobu. O to duedu onye e-buru iya nu; jasu ulo atuko buru okorobo ulo, adudu onye bu iya nu. Ali emeyishihu buru mkpokoro ali. ¹² Su-a; oo-du nno jasu teke yeba Chipfu e-me g’onyemonye laa eka du enya. Laaparali l’ophu togbu iphoru. ¹³ Su l’a makwaru-a l’oke-lanu-l’uzo-iri a-phodu le ndu ali ono. Ole o kwapho e -mechaa; ephe aburu mkpurupyata. Ole o bu; oo g’eegbutsuje oshi achi; ozoo oshi akpurata; upfu iya akwaa l’ali-a; bu g’oo-mecha nweru nwa ndu a-phodu nu l’ime oshilokpa Izurelu, bu ndu a-duru mube Chipfu nsò.”

7

Ozi, Azáya ziru eze, bu Éhazu

¹ Teke Éhazu bu eze ndu Jiuda; mbu Éhazu ono, bu nwa Jiótamu; Jiótamu buru nwa Uzaya; o buru teke ono be Rezinu, bu eze ndu Arámu; yele Peka nwa Remalaya, bu eze ndu Izurelu wu-lihuru je etsoo ndu Jierúsalemu ogu; ophu ephe adudu ike lwu-kpee phe.

² Tòbudu iya bu; e pfuaru iya ndu onu-ulo Dévidi su phe: “Ndu Arámu be ephe le ndu Ifuremu jeakwaru atugba nanu.” Opfu ono mee; obu teahaa Éhazu yele ndibe iya ophe; g’eka pherephere enwunga oshi, bvuru l’egbudu.

³ Noo ya; Chipfu bya asu Azáya: Lufu g’unu le nwa ngu, bu Sheya-Jiashubu swiru jepfu Éhazu l’ishi mgba-mini Okpuru-uzo-imeli; mbu l’uzo ono, eeshije eje l’egu Osa-iphe ono. ⁴ Su iya: “Tòkwa eh; dobekwa onwongu doo; ophu i tsukwa ebvu. G’o to bukwaru nwa icheku-oku labo

ono, anyĩhu anyĩhu ono l'e-me g'obu phefu ngu; mbũ nwa hanyihanyi, ephe aba; mbũ Rezinu; yele ndu Arámu; waa ke nwatibe Remalaya; ⁵ kele ndu Arámu; yele ndu Ifuremu; yele nwatibe Remalaya chiakwaru ejo idzu g'ephe e-shi mebyishia ngu. Ephe suru-a: ⁶ 'G'anyi je alwũta ndu Jiuda l'ogu. G'anyi je atũkaa phe nanũnanu; woru keeru onwanyĩ. Anyi eworu nwatibe Tabelu dobe g'õ buru eze, l'eka ono.'

⁷ "O bekwanũ le Chipfu, bu Okalibe-Kakõta-Ike suru l'õ tõ byadu anwu nno! L'o too medu ememe ophu. ⁸ ?Tõbudu Damasũkosu bu ishi mkpũkpũ ndu Arámu; onye bu ishi ndu Damasũkosu buru Rezinu? A -bya anõ õkpõro apha etõ l'apha ise be ee-gwe ndu Ifuremu arakabya; k'õphu ephe ta asũeduru abũru õha eka phe. ⁹ Sũ-a; ?tõ budũ Samériya bu ishi mkpũkpũ ndu Ifuremu; onye bu ishi ndu Samériya buru nwatibe Remalaya? I -pfũduru pfũshia ike l'iphe, i kweru be ii-mechakwaa; i tĩ pfũduru apfũru ophu."

Iphe, abyabya Imanuelu egoshi

¹⁰ Chipfu gbeshikwa ozo bya asũ Éhazu-a: ¹¹ "Pfuaru Chipfu, bu Chileke ngu g'o mee iphe-õhubama goshi ngu; m'õbeta õ -buru l'eka dũ omilomi g'alĩ-maa; õzoo l'ephekerephe eka kachaa ephekerephe."

¹² Éhazu sũkwanu: "Mu te epfukwa. Mu te ejekwa ahũ Chipfu ama."

¹³ Noo ya bu; Azáya sũ: "Unu ngabekwa nchi; unubẽ ndu õnu-ũlo Dévidi! ?Nemadzu, unu anõduje egburwashĩ ehu ono teke asũduru unu? ?Unu eme g'unu watafũa egburwashĩ Chileke mu ehu tõ? ¹⁴ Noo g'o gude Nnajiũphu l'onwiya je l'eme iphe-õhubama nũ unu. Le nwamgbõko yee nwoke teke akwaswee a-tsũta ime nwũa nwa nwoke; teme l'õ gũa ya 'Imanelu', bu iya bu 'Chileke nõ swiru anyi'. ¹⁵ Iphe, õo-nõdu eri bu manũ, e meru l'era-eswi; yee manũ-ẽnwu; me õ -maerũphõ iphe ree k'õphu õ-jikaje ejo-iphe hata iphe-õma. ¹⁶ Ole õ -betashia teke nwata ono a-maru iphe ree k'õphu õo-jikaje ejo-iphe hata iphe-õma; alĩ ndu eze labõ ono, iĩtsu ebvu ono a-bũkotawaru ochobu.

¹⁷ "Chipfu dobeakwaru teke unu eje iphe-ẽhuka; ndibe unu ejee iphe-ẽhuka; ndu õnu-ũlo nna unu phe ejekwaphõ iphe-ẽhuka; mbũ egube iphe-ẽhuka, adũdu õ-dũ-g'õo-ya, dũjeru nũ; e -shi ge ndu Ifuremu shichaa le ndu Jiuda bukafu. Ndu oo-gude bya õgu ono bu eze ndu Asiriya."

¹⁸ O -rwua teke ono be Chipfu e-ku shĩshishi phekuta ijiji, shiro l'õhu enyimu Ijiputu bya ephekutakwaphõ enwu, shi l'alĩ ndu Asiriya. ¹⁹ Ephe atũko bya akũru le nkwegbo nkwegbo mkpõda-obvu; me le mgbaka mgbaka agbara-mkpõma; tũko egbudu, obvu dũ sweta; bya atũko õgba, mini adũje kujia.

²⁰ O -rwua mbõku ono be Nnajiũphu e-gude akĩrĩko, õ natarũ l'azu enyimu Yufurétĩsu; mbũ eze ndu Asiriya; gude kpũa unu ishi; kpũa unu eji õkpa; bya akpũkwaphõ unu eji-agba.

²¹ O -rwua mbõku ono be onye lanũ a-kũtaje nweswi yee egũu labõ dobe ndzu. ²² O buru era, a-nõdu agbõ iya jõjõjo l'e-me g'onye ono nweru manũ, dũ shii, õo-nõdu eri, bu manũ ophu e meru l'era-eswi. Mbũ l'iphe, bũkpõo nwa g'ephe ha phõdu l'alĩ ono a-nõduephõ eri manũ, e meru l'era-eswi; yee manũ-ẽnwu.

²³ O -rwua mbõku ono; iphe, bũkpõo eka e shi nweru unu vayĩnu labõ le vayĩnu õkpõro iri, e shi eretaje eka-ego ise bũwaa iphe, a-dũ iya nũ bu õgara-mbo yee olekarara. ²⁴ Iphe, nemadzu e-gudeje eje iya a-bũru ũta yee apfũ; kele alĩ ono l'õphu bu iphe, e-ji iya nũ bu õgara-mbo yee

olekarara. ²⁵ A -bya l'úbvú úbvú ono, bú ẹka e shi egudeje ogu akọ akọko; nemadzu ta aduedu ike eye iya ishi; ẹkele ọgara-mbo yee olekarara a-tuko iya sweta. L'ọ buru ẹka eswi yee aturu a-nodu awu-phe.

8

Ndu Asiriya bu ndu Chipfu gude eje ozi

¹ Noo ya; Chipfu bya asukwa mu pho-a: “Wota ekwo, eedeje iphe; ekwo, du osa dee iphe; gudekwa mkpara-ekwo mmanu dee ya. Iphe, ii-de iya bu ‘Maha-Shalalu-Hashi-Bazu’, bu iya bu ‘Eme egwegwa l'okwata; ezi kororo l'iphe onye ozo.’ ² Li kua onye uke Chileke, bu Uráya; yele Zekaraya nwa Jieberekaya, bu phe bu ndu e gude ire phe ẹka g'ephe buru ndu ekebe.”

³ Noo ya; mu bya ejefu nyee mu. O tsuta ime nwua nwa nwoke. Chipfu bya asu mu: “Iphe, ii-gu nwata ono bukwa ‘Maha-Shalalu-Hashi-Bazu.’ ⁴ ẹkele-a; nwata ono -bya amaru eku ‘nnana’ yee ‘nene’ be eze ndu Asiriya byakwaru bya achitakota ẹku ndu Damasukosu yee iphemiphe, ndu Sameriya nweru.”

⁵ Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu ozo su: ⁶ “Eshinu ndu-a jikaru mini ono, aso nwa rima ono; mbu mini Shilowa; bya etechiaru eswa kpua eze Rezinu yee nwatibe Remalaya ⁷ be Chipfu abyakwa agbapyabe phe l'eze utso, e-shi l'enyimu Yufuretis. Utso ono bu eze ndu Asiriya; yee akpabiri iya l'ophu. Utso ono a-tuko ogba iya l'ophu gbafushihu; bya atuko oma iya sweta; ⁸ soro gborogboro soba l'alj ndu Jiuda; awuchaa ya awuwu; bya awochaaru iya l'ekpiri. Nku iya, o tusaru atusa atuko uswekete alj ngu ono gbarwee; gube Imanelu!”

⁹ Unu chia mkpu ogu; unube ohamoha! G'a chikashikwaa unu achikashi! Unu ngabekwa nchi; unube ndu bu l'eka du enya! Unu dzukobekwa k'ogu; ole aa-chikashikwanu unu achikashi. Su-a; unu dzukobe k'ogu; ole aa-chikashikwanu unu achikashi. ¹⁰ Unu chikpoo idzu g'unu e-me iphe! Ole aa-gbaghashile iya-a. Unu pfua g'unu e-me iya! Ole o too dudu g'unu pfuru iya. Noo kele Chileke no swiru anyi!

Atsu Chileke ebvu

¹¹ Chipfu bya ebyibe mu mkparawa ẹka iya ono bya epfuru yeru mu; loo mu ẹka le nchi su mu ge mu te etsokwa ndu-a. O su mu-a: ¹² “Iphe, ndu-a suru l'ọ bu achị ejo idzu; unu b'ekwekwa l'ọ bu achị ejo idzu! Iphe, ephe atsu ebvu; unu ta atsukwa iya ebvu; ophu unu ejekwaru iya aphuru kparikpari! ¹³ Oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bu onye unu e-kweje l'ọ du nsọ. O buru iya bu onye unu a-tsuje ebvu; buru iya bu onye unu a-noduje aphu kparikpari l'iphu iya. ¹⁴ Teme o buru iya a-buru ẹka e doberu nsọ. Teke a byaru l'eka onu-ulo Izurelu ono no; ephenebo be oo-buru mkpuma, ee-vukotaje daa iko bya abukwarupho agbara mkpuma, e-meje g'ephe daa iko. A -byakwanu l'ehu ke ndu Jierusalemu l'ọ buru igbudu yee onya, a gbaberu phe. ¹⁵ Ephe a-du igwerigwe kpoo ya okpa. Ephe adaa tsukwoshihu; l'a nmakokwaa phe pho l'onya; kpua phe le ndzu.”

¹⁶ Iphe-a, mu epfu g'e meje-a be ee-woru kechia ekechi; l'e woru ekemu ono suchia g'ọ kwaarun ndu etsoje mu nu. ¹⁷ Mbɛdua a-nodu kwaberu Chipfu; mbu onye ono, woru iphu iya wohaarun onu-ulo Jiekopu ono. O buru iya be mu e-le enya iya.

¹⁸ Wakwa mu baa; mu l'unwegirima ono, Chipfu nuru mu ono. Anyi bukwa iphe, egoshi iphe; bya aburu iphe-ohubama, duru ndu Izurelu;

mbụ iphe, shi l'ẹka Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chipfu, bu ebubu l'úbvú Zayonu.

¹⁹ Ndiphe asuje ngu g'i je l'aji l'ibe ndu aphụ ọphulenyanya mę ndu emeje ọmamanshi; ndu bụ okpurọswa bę ephe aphuje; teme ephe nọdu anọduje epfu l'ime onu l'ime onu; ?buchia Chileke bę e te ejechidaa ajita iphe? ?Denu g'o gude ọ buru onye nwuhuru anwuhu bę ndu dzu ndzu ejejechia aji iphe?

²⁰ Tụbe nvo l'ekemu; yele iphe, mu karu g'e meje. O -buru l'ephe te epfudu akunyabe opfu ono; ọo ya bụ l'ephe taa ahụmadu iphóró nchi-abohu.

²¹ Aphu a-tsuru phe; egu emeshia phe ike; l'ẹka ephe tsoru ali ẹka ono aghaphe ọtorii. Teke mbà tueru phe pho; ehụ agbangahu phe. Ephe apalia enya imeli wata ephu onye eze phe iphu; yele Chileke phe. ²² Ephe abyakwa apazeta enya lee le mgboko. Iphe, ephe a-huma abuerupho aphu yee ọchii, l'a-nodu agba nu yee ragaraga iphe, a-nodu eye phe ebvu. L'e woru phe chie l'ẹka gbakotaru tsukiribaa.

9

¹ Ole g'o duhabe; e -mechaa bę ọ to duedu iphe, adu ragaraga l'enya ndu no l'iphe-ehuka. Teke k'ichee bę ọ to dudu iphe, a guberu ali ndu Zebulun yee ali ndu Nafutali. Obenu l'o -be l'iphu bę aa-kwabę ndu bu eze-enyimu ntse ubvu; mbu ndu bu l'azu enyimu Jiodanu azu iya ophuu, bu iya bu ali Galili, bu ẹka ono, ndu ohozo bu ono.

A nwuru anyi nwaswa

² Su-a; ndu no l'ime ọchii
humaakwaru iphóró,
paru ẹka.

Ndu k'ono, bu l'ali ono,
gbakotaru tsukiribaa ono
bę iphóró nwuakwaru
ke phorokotokongu.

³ Oha ono bę i mewaru;
o ka shii; bya emee;
ehu ka phe atso utso.

Ephe nodu anoduje l'iphu
ngu ete eswa ge ndu
ete eswa ekpu iphe,
ephe metaru l'opfu,
ephe koru;
ge ndu ete eswa l'ẹka
ephe eke iphe,
ephe kwataru l'okwata.

⁴ Lo bu-a g'i meru teke
i mekperu ndu
Midiyanu teke ndiche
pho bu g'i chikashiru ivu-erwa,
shi nyipyabe ndibe ngu;
bya anyakashia mgborigwe,
e shi swebe phe l'ukuvu;
yee oshi,
ndu emekpa phe ehụ shi
gude echi phe echachi.

⁵ Akpọkpa ndu ojọgu g'ọ ha,
 e gude lwua ọgu;
 mękpoo iphe, bụ uwe,
 a rwaphuru lẹ mee bẹ bụ
 iphe,
 e doberu k'akpọ ọku;
 mbụ l'oo-dụ gę nkụ,
 e gude aphụ-nwu ọku;
⁶ kẹle a nwuru anyi nwaswa;
 mbụ l'a nuru anyi nwa
 nwoke.

Ọ buru iya bụ onye a-buru
 onye-ishi.

Iphe, aa-nọdu eku iya bụ
 "Onye mkpozi-uzo,
 dụ biribiri";
 yęe "Chileke,
 bụ Okalibe-Kakọta-Ike";
 waa "Nna-ojejoje";
 waa "Onye-ishi,
 eme gę nchị dụ doo".

⁷ Abubu, ọo-buru onye-ishi;
 yęe nchị-odoo,
 e-shi iya l'ẹka a-nọdu aka
 shii eje ala l'iphu;
 tẹme ọphu ọ byadu
 abvụ abvubvu.

Ọo-nọdu l'aba-eze
 ochochoroche iya,
 bụ Dévidi buru eze.

Oo-gude ekpe ikpe, pfuru ọto;
 waa apfubekoto mee ya
 g'ọ keru jingujingu;
 mbụ mee ya g'ọ nguru
 anguru e -shi lẹ teke ono
 jasụ l'ojejoje.

Ọ buru g'ọ phụ-tabe Chipfu,
 bụ Okalibe-Kakọta-Ike
 l'ẹhu l'e-me g'ọ mee ya.

Ndu Ízurelu akpatsu Chipfu ẹhu-eghu

⁸ Nnajiuphu pfuwaru iphe, ya e-me oshilọkpa Jiékpọ. Iphe ono tukoru ndu Ízurelu l'ishi; ⁹ k'ọphu bụ lẹ ndu Ízurelu l'ọphu a-makotaru iya; mbụ ndu Ifuremu; mękpoo ndu bukọta lẹ mkpukpu Samériya; ndu egudeje eku onwophe yęe etsetse, shi phe l'ọkpoma sụ: ¹⁰ "Ụlo ono, e gude eja kpua ono bẹ dakposhihuakwaru nụ. Ọle anyi a-pyikwanu mkpuma kpukwaa ya. Oshi sịkamo ono bẹ e gbutsuakwaru. Ọle anyi e-wokwanuru oshi sida je adzakwaa l'ozo iya."

¹¹ Ọle Chipfu byaru eyeeru ndu ọhogu Rezinu ọkpukpu-ike g'ẹphe je etsoo phe ọgu; mbụ lẹ ndu ọhogu phe bẹ ọ tugbawaru nanụ doberu phe. ¹² Ndu Arámu shiakwa l'uzo ẹnyanwu-awawa. Ndu Filisitayinu shi l'uzo ẹnyanwu-arịba saa ọnu gabala bya eworu ndu Ízurelu lwua. Ọle

iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghuẹle-a Chileke egbu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

¹³ Ọle ndu Ízurelu ta adakọbeduru lwapfuta onye ono, chiru phẹ iphe ono; mbụ l'ẹphe ta achọduru Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.

¹⁴ Ọo ya bụ lẹ Chipfu e-bufu ndu Ízurelu ishi bufu phẹ ọdzu; sàshía igu; pheshia ẹswa l'akpuru ẹnyanwu lanu. ¹⁵ Ọ buru ndu bu ọgerenya; yee ndu nweru ẹnya bụ phẹ bụ ishi ọbu. Ọ buru ndu mpfuchiru Chileke, bụ ndu ezi iphe, abudu ire-lanu bụ mgbọdzu. ¹⁶ Ndu edu ndu Ízurelu eduswekwa phẹ eduswe; teme ẹphebedua, eedu ọzo ọbu buru ndu e duphuru ọzo. ¹⁷ Ọo ya bụ lẹ ndu bụ okoro bya l'alí ono te emedu g'ehu tsoo Nnajiuphu uto. Ndu enwedu nna yee unwanyi, ji phẹ nwuhuru bẹ ọ tọ phuduru obu-imemini. Noo kele onyemonye te emedu ele Chileke; teme onyemonye buwaru onye ẹjo-iphe; bya egudewaa onu epfu mkpokoro opfu. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghuẹle-a Chileke egbu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

¹⁸ Ẹjo-iphe, ẹphe eme enwu phuruphuru g'ọku. Ootsu ọgara-mbo etsu olekarara. Teme ọ tuko ẹpfukala, nọ l'oswa l'ophu eze woowoowo; k'ọphu bụ l'ire-ọku iya zeliuru tsoru ẹnwuru-ọku iya ala l'eli l'eli.

¹⁹ Oke ẹhu-egbu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ a-nma alí ono l'ophu swokoswoko. Ọ buru ndu Ízurelu a-buru manu-ọku, aa-nọdu ekpu l'ọku ono g'ọ gude bulihu ebulihu. Ọphu ọ dudu onye aphujeru nwune iya obu-imemini. ²⁰ Ẹphe e-gbu l'ẹkutara ria; ẹgu agule phẹ-a. Ẹphe eria k'ẹkicha; ọ too jikwa phẹ phọ. Onyemonye a-taahaa anu onye yee ya bụ. ²¹ Mbụ lẹ ndu Manáse a-taahaa anu ndu Ifuremu. Ndu Ifuremu ata ke ndu Manáse. Ẹphe atuko gha iphu tsoahaa ndu Jiuda ọgu. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghuẹle-a Chileke egbu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

10

¹ Nshio ndu ono, anọduje atụ ekemu, apfuduru-oto; mbụ ndu asuje g'e mee iphe, egbupyata anu; ² k'ọphu a taa haduru ndu ukpa enge; yee k'ọphu ẹphe a-nafu ndibe Chileke, bụ ndu eemekpa ẹhu iphe, rwuberu phẹ nu. Ndu woru ndu ji phẹ anọdu dobe nri eriri. Teme ẹphe nọdu ana ndu enwedu nna nfu. ³ ?Bụ ọnu bẹ unu e-me mbọku Chileke abya unu agbaphe; mbụ mbọku, mkpurupyata e-shi uzanya bya? ?Bụ onye bẹ unu a-gbapfu g'ọ dzoo unu? ?Bụ awe bẹ unu a-ha ẹku unu? ⁴ Ọ tọ dukwa iphe, aphodu nu; gbahaa g'ẹphe kpua unu lẹ ndzu; loo unu wuruwuru l'alí; ọzoo ẹphe egbua unu egbugbu. Ọle iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nọdu eghuẹle-a Chileke egbu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

Ikpe, Chileke e-kpe ndu Asiriya

⁵ "Nshio gube Asiriya; mbụ gube ọha ono, bụ ngu bụ oshi-mpaleka, mu egudeje egoshi ẹhu-egbu mu. Teme ọ buru l'ẹka ngu bẹ mgboro oke ẹhu-egbu mu ono nọ gededede. ⁶ Mu a-chiru Asiriya yeru ọha, amadu mube Chileke. Mbụ lẹ mu e-woru iya nwaru ọha, akpatsuje mu ẹhu-egbu; g'ẹphe kwaa ya ọkwata kee iphe phẹ l'ọha. Ẹphe azo phẹ tolitoli g'onye azoka ẹpuchi lẹ gbororo."

⁷ Obenu l'ọ tọ budi iphe ono du yebedua l'obu. Ọ tọ buduro iphe ono bụ iphe, ọori. Iphe, bụ uche iya bụ emebyishi iphe emebyishi; g'ọ mee g'ọha, du igwerigwe chihu. ⁸ Ọ -nọdu l'ootu onwiya ẹpha su: "Ọ kwa lẹ ndu-ishi ojogu mu bukota eze eze? ⁹ Mkpukpu Kaluno ?tọ budi ge mkpukpu

Kakemishi dū bụ g'ọ dū? Ọ bụrụ gę mu meru mkpụkpu Hamatu bụ gę mu meru mkpụkpu Apadu; bụrụ gę mu meru mkpụkpu Samériya bụ gę mu meru mkpụkpu Damasukosu. ¹⁰ Eshinu ẹka mu dūru ike gudechaa alì-eze ndu agwọ ọbvu; mbụ alì-eze ọphu nshi phẹ ka kẹ Jierúsalemu yẹe Samériya shii; ¹¹ ?bùchia Jierúsalemu yẹe nshi nshi, dū iya nù bẹ mu ta anudu aphụ ẹgube ono, mu nūru ndu Samériya yẹe iphe, ẹphe agwa ono?"

¹² Nnajiuphu -meghechaephho iphe, oome l'ehu úbvú Zayonu yẹe Jierúsalemu bẹ oo-pfu sụ: "Mu a-hù eze ndu Asiriya ahùhù; kele o lekeberu ẹnya gude obu iya eku onwiya; bya egude ẹnya etse etsetse.

¹³ "Noo kele ọ sụru: 'Oo ike ọkpu nkemu bẹ mu gude mee iphe-a, mu meru-a. Ọ bụrụ mmamiphe mu bẹ mu gude mee ya; opfu l'iphe edoje mu ẹnya. Oke-alì unwu-eliphe bẹ mu meru ọphu oke aduedu l'ẹka o shi dū. Mu kwaa ẹku phẹ l'ọkwata; bya emekpee ndu eze phẹ kele mu gbaru mkparawa. ¹⁴ Ọo g'aachitaje ẹpfune ẹnu-a bụ gę mu tufuru ẹka chita ẹku ọhamoha. Ọ bụrụ gę nemadzụ achikoje ẹkwa-iphe, a gbagharu agbagharu-a bụ gę mu chikoberu ndu alì, shi ẹkameka l'ọphu. Ọphu ọ dudu g'ọ ka mma l'ọo ndu alì ẹka lanụ chiru ñkù kpa; ọzokwanu jaa ọnu too; ọzoo raa pfuri.' "

¹⁵ Obenu lẹ Chipfu sụru-a: "Ogbunkụ; ?oo-ku onwiya kughata onye gude iya egbu iphe tọo? Tọo mma, egudeje ekwobi oshi ?oo-wata ekuru onye gude iya nù onwiya? G'ọ bụ lẹ mgborígwè a-dū ike ngalia onye apalije iya nù; ọzokwanu g'oshi-mpalẹka wata etu onwiya ẹpha sụ lẹ ya ta abụekwa oshi."

¹⁶ Oo ya bụ lẹ Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'a-chiru ẹjo iphe-ememe yeru ndu ojogu iya ono, gbaru mkparawa ono. Ọ bụrụ l'ime ẹhu phẹ bẹ oo-mecha phụ-nwua o-nwu-phuruphuru ọku. ¹⁷ Íphóró ndu Ízurelu a-buru ọku; mbụ l'onye nsọ kẹ ndu Ízurelu a-buru ọku, enwu enwunwu. Ọ bụrụ eswe ujiku lanụ bẹ oo-nwu phoophoophoo kekọta ọgarambo; yẹe ọbyambvu, dukota iya nù. ¹⁸ Eguru ono, ọswa iya dū ono; yẹe alì phẹ ono, dū ree ntumatu ono bẹ oo-mecha mebyishichaa l'ọ laa pyetee g'onye iphe eme; ¹⁹ k'ọphu bụ l'oshi, a-phodu l'oke ọswa iya ono a-dū olemole shingushingu kpọ; k'ọphu nwatanshii e-dekọta iya l'ẹkwo.

²⁰ O -rwua teke ono bẹ nwa ndu phoduru nù l'ime ndu Ízurelu; mbụ nwa ndu ọphu wafuru nù l'onu-ulo Jiékpọ ta akpọedu obu eyeru ndu ono, echije phẹ pyaapya ono. Ọ bụrụ onye ẹphe a-kpọru obu yeru ọkpobe eyeru a-buru Chipfu; mbụ Onye nsọ kẹ ndu Ízurelu. ²¹ Nwandu ono, phoduru nù ono e-mechaa lwa; mbụ lẹ nwa ndu a-phodu l'onu-ulo Jiékpọ e-mechaa lwa lwapfuta Ọkalibe-Kakọta-Ike ono, bụ Chileke. ²² Sụ-a; mbụ l'a makwaru-a l'unubẹ Ízurelu ha g'ẹja, dū l'agwa ẹnyimu. Ole ọ bụ-a nwuphodu nemadzụ e-mechaa lwa. Ola-l'iswi phẹ bẹ a tubuwaru l'onoo g'ọo-dū. G'oo-me iya ono a-buru l'orwuberu iya. ²³ Ọ bụrụ Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'e-gude ẹka iya mebyishia ọhamoha obu l'ọphu, bụ iphe, a tubuwaru l'oo-me phẹ.

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Asiriya

²⁴ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu ọphu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Unubẹ unwu mu, bụ ndu bu l'úbvú Zayonu; unu ta tsukwa ndu Asiriya ebvu; mbụ ndu ono, anoduje echì unu oshi-mpalẹka ono. Teme ẹphe nọdu apalije mgboro echì unu gę ndu Ijiputu shi echije iya unu-a. ²⁵ Ọ tọ dukwa g'ọo-nọ-beru; ẹhu eghubuhu mu egbu

l'opfu ẹhu unu. Mu eworu oke ẹhu-eghu mu ghaaru ẹphebedua woru phẹ mebyishia.” ²⁶ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-Ike l'e-gude ẹchachi chia phẹ gbaagbaa ẹgube ono, o chiru iya ndu Midiyanu lẹ mkpuma Orebu. Mgboro iya bẹ ọo-palikhapho maaru mini ẹgube ono, o meru iya l'ali ndu Ijiputu ono. ²⁷ Lẹ mbọku ono bẹ ee-zi unu ivu ẹhu phẹ g'ọ tọ tukoru unu l'ukuvu. L'a nyafu iya unu g'ọ tọ tükuehe unu l'olu. Iphe ono, e gude kegbabẹ unu ono agbabuhu kẹlẹ unu pawaru okporokpo.

Ndu Asiriya abya ọgu

²⁸ Ndu ọhogu ono bahuwaru mkpukpu Ayatu shita je aghabua mkpukpu Mìguronu. Ọ buru ẹka ẹphe jeru je akube iphe phẹ bu lẹ mkpukpu Mikumashi. ²⁹ Ẹphe gbaa gorogoro nyighatakota mgbaka mgbaka ubvu epfufe sụ: “Ẹka anyi a-kwa bukwa lẹ mkpukpu Geba.” Ndu mkpukpu Rama wata anma pyaapyaapya. Ndu mkpukpu Gibiya, bu ẹka Sọlu shi buru; ye ọkpa l'oso gbala. ³⁰ Unu chia mkpu; unubẹ ndu mkpukpu Galimu! Unu ngabekpodapho nchi; unubẹ ndu mkpukpu Layisha! Unu kaa; unubẹ ndu mkpukpu Anatotu! ³¹ Ndu mkpukpu Madumena bẹ agbawaa oso. Ndu mkpukpu Gebimu nodu edomishiwaaw onwophe. ³² Ọ buru mbọku ono bẹ ẹphe e-jeta je agburu lẹ mkpukpu Nobu. Ẹphe egbu ẹka swikiswiki l'iphu ubvu Zayonu ono; mbu l'eli ubvu Jierusalẹmu.

³³ Lewarọ; Nnajjuphu; mbu Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-Ike e-gude ọkphehu, paru ẹka kwafu ẹkali-oshi ono. Ee-gbutsu oshi ono ndu ọphu duje phengara phengara; mbu mee; ndu ọphu du ogologo alwazeta ali.

³⁴ L'o gude ogbunku gbukaa ẹpfukala k'eze ọswa ono. Ọo ya bu l'ọswa ono, nọ ubvu ubvu Lebanonu ono l'adaa l'iphu onye ono, bu Ọkalibe-Kakota-Ike ono.

11

Ẹkali Jiesi

¹ Mkprikpu upfu-oshi ono,
bu Jiesi l'e-rwuta irwu.
Ọ buru l'ogbarabvu iya bẹ
ẹkali e-shi nyikata.

² Unme kẹ Chipfu a-nodu iya
l'ehu; mbu Unme,
emeje g'a maru iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'iphe doo ẹnya;

Unme mgbazi;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'ike du;
Unme, emeje g'a nwuta iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'a tsu Chipfu ebvu.

³ Ọ buru iphe, a-duje iya ree
bu g'a tsuje Chipfu ebvu.

Ọ tọ bukwa iphe,
o gude ẹnya huma bẹ
oo-gudeje ekpe ikpe;
ọphu ọ bukwa iphe,
ọ nọmaru lẹ nchi bẹ
oo-gudeje kpebua iphe,

dụ k'ekpebu.

⁴ Ọ chia iphe, meru nụ bu
l'oo-kpeje ndu adudu
g'ọ dụ phẹ ikpe, pfuru ọto.

Ọ bụru ikpe,
pfuru nhamunha bẹ
oo-gudeje kpobua ikpe
ndu ukpa l'eliphe-a.
Eliphe l'ophu bẹ oo-gude
mgboro,
dụ iya l'onu chia gbaagbaa.

Ọ bụru unme,
ọ turu atutu bẹ oo-gude
phua ndu ejo-iphe teerii.

⁵ Apfubekoto a-buru iphe,
oo-ke l'upfu.

Apfushi ike, l'iphe,
o pfuru aburu iphe,
ọo-tubutajẹ uwe iya l'upfu.

⁶ Ejo-nkuta-ọswa bẹ oo-me;
yẹe unwu aturu akpaahaa
eghirigha.

Agụ yẹe egbu adọaha l'ẹka
lanu.

Nweswi; mẹ nwoduma;
mekpoo anu,
atsuje onwiya ebà a-tuko
akpa eghirigha.

Ọ bụru nwatanshiji bẹ
a-nọduje eche phẹ nụ.

⁷ Ne-eswi; yẹe ejo anu-egbudu,
bụ biye a-nọdu ata nri
eghirigha.

Unwu phẹ atuko adọ l'ẹka lanu.
Teme oduma aburu anu,
a-nọdu ata ẹswa g'oke-eswi.

⁸ Nwa, angụ ẹra a-nọduje
l'onu ẹnu óghù ebvu ebvu.

Nwatanshiji, a mifuwaru onu
l'ẹra ewojeru ẹka ye
l'enu ogiji.

⁹ Iphemiphe ono ta adudu
ophu emeka nemazụ iphe;
ophu ọ bụru k'emegbu l'úbvú,
e doberu mu nsọ l'ophu;
kẹle ọo gẹ mini do-jiru
oma ẹnyimu-a bụ g'eliphe
l'ophu a-madzuru Chipfu.

Alwalwa ndu a kpuru lẹ ndzu

¹⁰ O -rwua teke ono bẹ ogbarabvu Jiesi ono a-buru ẹkwa-ohubama
k'unwu-eliphe. Ọ bụru iya bẹ ohamoha a-nọduje agba agbapfu; ọkpoku

iya a-du akpabiri l'enya. ¹¹ Mbù l'o -rwua mbòku ono bẹ Nnajiuphu amachi eka iya ozo k'ugbo ebo nafutafuchaa nwandibe iya ndu ophu aphodu l'ali ndu Asiriya; me l'ali ndu Ijiputu; me l'ali Paturosu; me ndu ophu e-shi l'ali ndu Kushi; me ndu ophu e-shi l'ali ndu Elamu; me ndu ophu e-shi l'ali Shina; me ndu ophu e-shi le mkpukpu Hamatu; me ndu ophu e-shigba l'oha, bukube eze-enyimu. ¹² Ekwa-ohubama be oo-paliru ohamoha; bya atuko ndu Izurelu, a kpuru le ndzu chitachaa; l'o rwukobe ndu Jiuda ono, a tukaru nanunanu ono. Eka oo-shi rwukobe phe bu le nkulahu eliphe uzo eno ono. ¹³ Okophoo ndu Ifuremu e-phukashihu; l'e mee ge ndu ohogu ndu Jiuda chihu. Mbù le ndu Ifuremu te ekoeduru ndu Jiuda okophoo; ophu ndu Jiuda adueduru ndu Ifuremu ehuka. ¹⁴ Epe ezi phaa je ndu Filisitayinu bu l'uzo enyanwu-ariba swokoswoko. Epe abyakwapho erwukobe onwophe je akwagwoo ndu bu l'uzo enyanwu-awawa. Epe a-zu ndu Edomu yee ndu Mowabu gburumu. Epe emee ndu Amonu epe anodu phe l'eka. ¹⁵ Chipfu l'e-me g'o tahu; mbu nkulahu eze-enyimu Ijiputu. O buru pherephere, ekpo pharaphara be oo-zi gude phee eka l'eli eze ngge Yufuretis. Oo-me iya l'o ta-bushihu atabushihu; tabuha uzi esaa; k'ophu nemadzu a-zoje gedengu gedengu ghata iya. ¹⁶ Nwandibe iya ndu ophu phoduru nu, e-shi l'ali ndu Asiriya alwa be aa-toqboru oji, a-dabyiru ke phorokotokongu; egube ono, a toqboru iya ndu Izurelu teke ono, epe shi l'ali ndu Ijiputu alwa ono.

12

Ebvu ekele

¹ Su-a; mbòku ono bẹ
ii-su:

“Mu e-kele ngu ekele gube
Chipfu; kele mu shi mee;
ehu nodu egu ngu egu.
Ole nta-a be ehu-eghu ngu
jizetawaru;
i bya awata mu adu obu.

² Lenu; o kwa Chileke bu
onye ndzota mu.
Mu a-kporu obu ye l'eka o no;
ophu ndzu agudu mu;
kele Nnajiuphu,
bu Chipfu ono bu okpehu
mu bya aburu iya bu
olu ebvu mu.

Tem e o bya nta-a bya aburu
onye dzoru mu nu.

³ O kwa ehu-utso be ii-gude seta
mini le welu ndzota.”

⁴ Noo mbòku, ii-wata epfu su:

“Unu kele Chipfu ekele;
unu raku epha iya!
Unu mee g'ohamoha
madzuru iphe-oma,
o meru!

Raa ya arara l'epha iya paru
eka!

⁵ Gụ-ku Chipfu ebvu ekele;
 kele iphe-oma,
 o megbabèru nyìberu
 anyibe.

Unu mekwapho gè mgboko
 l'ophu madzuru iphe ono,
 o megbabèru ono!

⁶ Unube oha,
 bu l'úbvú Zayonu;
 unu tũa uzu ehu-útso;
 kele onye ono,
 nò l'echilabò unu ono
 parù eka;
 mbù Onye Nso ké
 ndu Ízurelu."

13

Epfu opfu ehu ndu Babilonu

¹ Qwaa bụ ozi, Chileke ziru zidoru ndu Babilonu. O bụru onye o ziru iya bụ Azáya nwa Emožu.

² "Palia ekwá-ohubama l'eli úbvú, dabyiru swachamu. Nodu l'eka ono chiaru phè mkpu. Pheeru phè eka g'ephè shia onu-uzo bahù l'eka ndu a maru epha phè nò. ³ Mbèdua, bụ Chipfu tũwaru ekemu nù ndibe mu, bụ ndu mu doru nsò; bya achikobekwapho ndibe mu, bụ ndu okpehu dù g'ephè je egoshi l'ehu eghu mu eghu; mbù ndu ehu anòduje atso lè mu parù eka."

⁴ Nụmakpodapho uzu, aatù l'eli úbvú; g'ikpoto ndu parù eka apaa. Nụmakpodapho wòwoowoo, ohamoha atù; g'oha, eme ndzuko. O kwa Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike achikobe ndu a-lwuru iya ogu. ⁵ Ndu ono shi eka dù enya; ephè shi l'eka igwe jeberu. O buru Chipfu; yele ndu bụ ngwogu, o gude egoshi l'ehu eghu iya eghu bè l'eme g'ò bya emebyishikota ndu alì-a l'ophu.

⁶ Unu kwaa idemini ekwá; kele eswe Chipfu dụwaa ntse! Mbòku ono a-buru eswe ala iphe l'iswi. O bụru l'eka onye oo-shi bụ Okalibe-kangokotaru-nù. ⁷ Oo ya bụ l'eka onyemonye a-tulwahu. Obu eterwuhu onyemonye. ⁸ Ephe atshu ebvu; ehu aphuhu phè uphu; l'oburu iphe-ehuka byaru phè gè nwanyi, ime eme. Onyemonye adù nwibe iya akpabiri. Ephe agbanwube iphu ehuka ehuka. ⁹ Lekwa lè mbòku ké Chipfu abyaakwa. Mbòku ono a-buru eswe omeliwe; bya aburu mbòku oke ehu-eghu. Noo mbòku, ee-me gè mgboko l'ophu buru ochobu. L'aa-tuko ndu iphe-èji, nò iya nù mebyishia. ¹⁰ Mbòku ono bè kpokpode, nò l'igwe g'ò ha te eekwa paapaapa. Enyanwu ekeru l'eka oowataje wata agba ochii. Ophu onwa echidu ilile.

¹¹ Chipfu suru-a: "Mu a-nù eliphe l'ophu aphù iphe-èji iya. Mu anụ ndu ejo-iphe aphù ejo-iphe, ephè eme. Mu emee gè ndu anòduje aba abaa te ekuhè onwophè; bya ekuzeta ndu eku onwophè l'okponu okponu phè.

¹² Mu e-me gè nemadzù dù uko lè mgboko; mbù g'ò ka okpobe mkpòla-ododo adù uko. L'ò kakwapho mkpòla-ododo ophu shi l'alì Ofi adù uko.

¹³ Mbù-a; mu e-me g'imigwe l'ophu nmaहु jiiijiii. Eliphe anmaa jiiijiii

jasu ọokporiberu l'ẹka o shi nguru. Ọ buru iphe, a-kpa iya nū bụ oke ẹhu-eghu ono, bụ ọp̄hu a-nọdu eḡhu m̄ube Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'eswe oke ẹhu-eghu mu ono.

¹⁴ “Ọ buru ḡe mgbada, aach̄i ọso agbaj̄e-a; ọzoo g'at̄uru, enwed̄u onye eche iya nū agbakash̄ihuj̄e-a bụ g'onymonye a-nọdu agba agbapfu ndu ẹp̄he l'ẹp̄he bụ. Mb̄u l'onymonye a-z̄e l'ọso agba ala ẹka a nw̄uru iya. ¹⁵ Onymonye a -h̄umakwanuru ah̄uma; aa-nmafua ya ẹp̄ho. Teke ọ bụ onye e guderu egude; ọola l'ogu-echi. ¹⁶ Ụnwegirima p̄h̄e b̄e aa-nọdu l'ip̄hu p̄h̄e gbubushia mkpirikpu mkpirikpu. L'a kwaa iphe p̄h̄e l'ọkwata; phatoshia ụnwanyi, ẹp̄h̄e al̄u al̄u.

¹⁷ “Lekwa; ọ kwa ndu Midiya b̄e mu a-kpatsu g'ẹp̄he jepfu p̄h̄e ọgu. Ndu ad̄udu iphe, ẹp̄he guberu mkpola-ochaa; ọp̄hu mkpola-ododo aḡudu p̄h̄e eḡu. ¹⁸ Ap̄fu p̄h̄e e-yebushi ụnwokorobyia p̄h̄e eyebushi. Ọp̄hu imemini akpuru-iphe, shi l'ẹp̄ho a-d̄udu p̄h̄e. Ẹp̄he -gude ẹnya h̄uma ụnwegirima nsh̄i; ẹp̄he ta aphuduru p̄h̄e obu-imemini. ¹⁹ T̄emanu-a; al̄i ndu Bábilonu ono, b̄u ẹka e gude akwab̄e al̄i-eze ọzo ụbv̄u ono; mb̄u ẹguru al̄i ono, b̄u iya meru ndu Bábilonu; ẹp̄he nọdu eku onwop̄h̄e ono; al̄i ono b̄e Chileke e-mechaa mebyia g'e mebyiru Sodomu yee Gomóra. ²⁰ Ọ t̄o b̄ubaeduru ẹka ee-buru eburu jas̄u l'ojeje. Ọp̄hu nemad̄z̄u abyad̄u ebuba l'ime iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Ọp̄hu ọ d̄udu ndu Arabu akp̄obe iya ụlo-ẹkwa; ọp̄hu ndu eche at̄uru ad̄obedu iya at̄uru p̄h̄e. ²¹ Iphe, a-d̄oru iya nū a-buru an̄u, ebu l'echīegu. Ọ buru nk̄uta-ọswa b̄u iphe, akuj̄eru l'ulo, w̄ashiru iya nū. Mgbash̄i-ujiku akukwaru iya p̄h̄o. Eghu-ọswa ap̄fu-phe karagidingu karagidingu l'ime iya. ²² Ach̄i-anmabu a-nọduje l'ulo p̄h̄e, a kp̄ushiru ike ara ntumat̄u. Nk̄uta-ọswa akuru l'ulo p̄h̄e ndu ọp̄hu shi buru ẹguru ulo. Ọzo b̄u l̄e teke ee-me iya iphe ono d̄uwaa ntse; mb̄u l'ọ t̄oo n̄oedu ọdu l'ọ nw̄ua.”

14

¹ Chipfu a-phuru Jiékp̄u obu-imemini k'ọp̄hu b̄u l'oo-mechaa h̄ota Ízurel̄u ọzo; mee g'ẹp̄he buru l'al̄i p̄h̄e ọzo. Ndu lwaru alwalwa ayikwaru iya p̄h̄o. Ndu lwaru alwalwa ono ẹp̄he l'onu-ulo Jiékp̄u ebua ẹghirigha.

² Ọhamoha l'e-duta p̄h̄e dulata l'al̄i ẹp̄hebe ndu Ízurel̄u ḡedegede. Ndu Ízurel̄u ono a-buru ndu e-nweru ọhamoha; mee p̄h̄e; ẹp̄he aburu p̄h̄e ohu: unwoke l'ụnwanyi l'al̄i ọp̄hu Chipfu nuru p̄h̄e l'onwiya. Ẹp̄he aghaa ọhu kp̄ua ndu ono l̄e ndz̄u; mb̄u ndu ono, shi kp̄ua ẹp̄hebedua l̄e ndz̄u ono; buru ndu a-nọdu elek̄ota ndu shi emekpa p̄h̄e ẹhu.

Adada eze ndu Bábilonu

³ Chipfu e-me g'obu t̄ushihu unub̄e ndu Ízurel̄u l'aphu-a, unu erigbabe-a; m̄e iphe-ẹhuka-a, unu ejegbabe-a; m̄ekpoo ozi mkp̄onwu-ẹhu-a, e keru unu-a. ⁴ Noo teke unu a-wata at̄uru eze ndu Bábilonu phukuku s̄u: Onye-a, b̄u nwa-mmekpa-ẹhu-a gb̄e meekwadupho bugengu! Ẹhu gb̄e ghubuhuwa iya nū eḡhu! ⁵ Chipfu gbajishiwaru mgbor̄igw̄e, ndu ejo-iphe ono shi swebe p̄h̄e l'olu; m̄ekpoo oshi, ndu-ishi shi gude echi p̄h̄e ẹchachi; ⁶ b̄u ndu shi egudeje ẹhu-eghu echi ndiphe iphe nchipyab̄e; mb̄u l'ẹp̄he gude ẹnya, ata p̄h̄e kp̄it̄kp̄iti lw̄u-kp̄ee ọha, d̄u igw̄irigwe; ọp̄hu ọ d̄udu onye egbo p̄h̄e nū. ⁷ Eliphe l'ọp̄hu b̄e at̄utawa unme nta-a. T̄eme nch̄i d̄uwaa p̄h̄e doo. Olu-ebvu gb̄ufu p̄h̄e l'onu. ⁸ Mb̄u l'oshi paȳinu; m̄ekpoo oshi sida k'úbv̄u úbv̄u Léban̄onu b̄e ẹhu t̄ukocharu at̄s̄o l'op̄fu ẹhu ngu. Ẹp̄he

tuko epfu sù: Nta-a, e wozewaru ngu-a bẹ ndu ekwo oshi ta abyaèdu anyi ekwotsushi.

⁹ “Alì-maa kwagebewaru akwagebe g’ò gba ngu ndzuta mẹ ì-lashja. O doziwaru ùnwumaa, l’abya ngu ndzuta; mbù maa iphe, bukpoò ndu ono, shì buru ishi l’eliphe-a. Ndu ono bẹ o meru g’èphe gbeshichaa agbeshi l’aba-eze phẹ; mbù ndu shì buru eze ohamoha. ¹⁰ G’èphe ha l’e-yeru ngu onu sù ngu: “?Gubedua kwaphò mechaaru bya adùhukwa edzu g’anyibedua; mbù bya abùhukwaru iphe, anyi bu? ¹¹ Akpabiri ngu ono g’ò ha bẹ e nwuaru ye l’alì-maa; yẹle oha-gengugengu ogumogu ngu onoya. Èkà bụwaa iphe-azẹ, ì zẹ l’eli. Mgbashiride bụwaru èkwà, ì phushiru l’iphe-azẹe ngu obu.”

¹² Lewarò g’i shì l’imigwe daa l’alì; gube kpokpode nchi-abòhu; mbù gube nwatibe onma-ewa-ùtsu! E chitsuwaru ngu chiru ngu ye l’eliphe; mbù gube onye shì byapyabẹ ohamoha l’ophu! ¹³ I pfuwaru l’ime okpoma ngu sù: “Mu e-kuli onwomu kuba l’imigwe. Mu a-pali aba-eze mu g’ò ha l’eli l’eli; g’ò kakòta kpokpode kẹ Chileke l’eli. Mu e-je anmakoru l’eli úbvú-ndzuko ono, nò l’uzo isheli ono. ¹⁴ Mu a-tukoeppo akpaminigwe l’ophu nyihakòta je anòdu; mee onwomu gẹ mu ha gẹ Okalibe-kakòta-shii.”

¹⁵ Obenu l’a byazeru ngu byaru ngu ye l’alì-maa; l’òhulohu nsukutu ono.

¹⁶ Iphe, bu ndu humaru ngu nù a-gbẹ lerwebaa ngu enya elerwe; ephe awata ari oriri èhu ngu sù: “Tò bụnaa onye-a bu onye ono, meru mgboko; o nmahù jiiijiii-a; mbù onye ono, akpabiri iya guderu alì-eze l’ophu? ¹⁷ ?Tò bụna iya bu onye ono, meru mgboko l’ophu; o dù g’èchiègu; tsupyashiru mkpukpu, a kpushiru ike, nò lẹ mgboko; ophu o dudu ndu mgboko, o kpuru lẹ ndzu, duru ophu o kweru g’èphe la ibe phe-a?”

¹⁸ Iphe, bukpoò ndu shì buru ndu-eze, ohamoha l’ophu bẹ e mekotaru ona lia. Onye ophu nonu l’ooze l’ime ilu nkiya. ¹⁹ Obenu lẹ gubedua bẹ a chifuru l’ilu nkengu; tuphaa ngu g’onye gbutaru ekali-oshi tuphaa. A chikoo ndu e gburu egbugbu tupyabe ngu; mbù ndu e gude ogu-echi nmafushia epho; ndu wuru laa lẹ mkpuma ophu nò l’alì-maa. Oo g’odzu, a zorù pyakapyaka aduje-a bu g’i dù. ²⁰ E tee lidu odzu ngu g’e liru kẹ ndu ophuu; kele ì mebyishiwaru alì ngu; bya egbua ndibe ngu pyaapyaa. Awa ndu ejo-iphe bẹ a ta abyakwa ephotaje ephota ophu ozobaa. ²¹ G’e dozia èka ee-dobe unwu iya gbushia gbudoru iphe-èji, nna phẹ oche metaru. G’èphe te ejekwa agbalihu kẹ gẹ mgboko buru okiphe phẹ; ephe egude mkpukpu lẹ mkpukpu phe buchishia eliphe l’ophu.

Chileke e-mbyishi Babilonu

²² Lẹ Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike pfukwaru sù: “Gẹ mu bya agbalihu tsoo Babilonu ogu; mbù lẹ mu e-me g’èpha Babilonu chihu; yele ndibe iya, wafuru nù; mekpoo awa iya yele oshilokpa iya. ²³ Mu e-me alì ono l’ophu g’ò buru alì èbyi. Mu emee ya l’ò buru alì uda. Mu e-gude oia-l’iswi zaa phẹ l’èza.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike eepfu.

Chileke e-mbyishi Asiriya

²⁴ Chipfu, bu Okalibe-Kakòta-Ike ribuwaru iya l’angu sù-a: “Tororo bu opfu bu l’oo gẹ mu tüberu g’iphe dù bu g’oo-dù. O buru iphe, mu pfuru bu iphe, e-me nù. ²⁵ Mu e-gwekwa ndu Asiriya uji; mbù ndu Asiriya ono, nò l’alì mu ono. Ndu ophu nò l’eli úbvú iya bẹ mu a-zo tólitoli nwufu phẹ. Ophu ndibe mu evuèdu ivu èhu phẹ. Ophu mkpa phẹ aduedu phẹ l’ukuvu.” ²⁶ Nokwa gẹ mu chiru l’oo-duru unwu-eliphe l’ophu bu ono. Nokwa èka njo, mu machiru l’èhu ohamoha l’ophu. ²⁷ Noo kele oo Chipfu,

bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike tuburu l'onoo g'ọo-dụ. Ọphu ọ ụkwa onye sụru agbanwe iphe, o pfuru. Ọ machịakwaru ẹka; ọphu ọ ụkwa onye sụru iya esela ẹka azụ.

Chileke e-mebyishia Filisitayinu

²⁸ Ọ kwa l'apha eze ono, bụ Ẹhazu nwuhuru bẹ mu nataru ozi-a. Ozi ọbu sụru-a: ²⁹ “Unu te etekwa ẹswa; unubẹ ndu Filisitayinu g'unu ha; opfu lẹ mgboro, e chiru unu gbajihuru; kele iphe, e-shi l'agwo ono futa bukwa ogiji. Akpuru, ọo-mita buru ọkpontu, apfu saa saa. ³⁰ Noo teke onye kachaa akpa nri l'ime ndu akpa nri a-huma nri riaha. Ndu adudu g'ọ du phe aze pyakoo; ọ to dudu iphe, byaru eme phe nu. Obenu l'ogbarabvu nkengu bẹ mu e-gude ọkpa-nri mebyishia. L'o woru nwa ndibe ngu; nwa ndu ọphu phoduru nu phushikota teerii.

³¹ “Chia mkpu gube oguzo! Tụa uzu-ekwa unubẹ mkpukpu ndu Filisitayinu l'ophu! Unubẹ ndu Filisitayinu g'unu ha; unu tuko zashihu azashihu; kele enwuru-oku shikwa l'uzo isheli akpu tuntuutuu abya. Ọphu ọ dudu onye a-nodu eje nkinyi iya l'ogbo-ogu phe.”

³² ?Bụ onu gunu bẹ ee-yeru ndu-ozu, shi l'oha onoya? “Onu, ee-ye bụ lẹ Chipfu meakwaru Zayonu; ọ nguru anguru. Ọ buru l'ime iya bẹ ndibe iya, aakpa ẹhu a-gbaba je ezee ndzu.”

15

Chileke e-mebyishi Mówabu

¹ Ọwaa bụ ozi, Chileke ziru zidoru ndu Mówabu.

Mkpukpu Aru, nọ l'alị ndu Mówabu buakwa mkpurupyata. Ọ buru enyashi bẹ e gude mebyishia ya. Mkpukpu Kuru, nokwapho l'alị ndu Mówabu buru mkpurupyata. Ọ buru enyashi bẹ e gude mebyishia ya. ² Ndu mkpukpu Dibonu wuru jeshia l'ulo agwa phe; ẹka ẹphe meru; ọ ha l'eli jeshia akwa ekwa. Mbụ lẹ ndu Mówabu atụ uzu-ekwa ndu mkpukpu Nebo; yee ke Medeba. Onyemonye kpushiru ishi bya akpushia ẹji-agba. ³ Ndu eje lẹ gbororo yegbaa uwe-aphu. Ndu nọ l'oma ulo-eli mẹ ndu kuru l'edupfu tuko atụ uzu-ekwa; arwaphu onwophe l'alị akwa ntumatu. ⁴ Ndu mkpukpu Heshibonu mẹ ndu mkpukpu Eleyale tuko echi mkpu k'ophu ndu nọ lẹ mkpukpu Jiahazu anu olu phe. Noo g'ọ gude ndu ojogu ndu Mówabu chishia mkpu; kele meji tsukahuru phe. ⁵ Uzu ekwa atụ mu l'obu l'iswi ẹhu Mówabu; kele unwu iya, eje phururugbada agba oso agbarwuchaa mkpukpu Zowa; ndu agbarwua mkpukpu Ẹgulatu-Shelishiya. Ọ nwechaaru ndu ọphu jerwuchaaru mkpukpu Luhiti. Ẹphe -nodu eje; ẹphe akwa ntumatu. Teke ẹphe tsoru uzu ala mkpukpu Horonayimu bẹ ẹphe nọ l'uzo raa ekwa ọla-l'iswi phe ono. ⁶ Mini, nọ lẹ nggele Nimurimu tashihuru; ẹswa nwulwashihu. Ẹgbudu kposhihu nkụ; ọphu ọ duedu iphe, dū oyii, phoduru iya nu. ⁷ Ẹkụ, ẹphe kparu akpakpa kuba; mbụ akanya, ẹphe seru dobe bẹ ẹphe e-vuta je adaghata nggele oshi wilo; ⁸ kele ojileka togbo, ẹphe echi agba Mówabu mgburugburu. Uzu-ekwa, ẹphe atụ rwuchaaru mkpukpu Ẹgulayimu. Teme erwubvu phe rwuchaa mkpukpu Biye-Elimu. ⁹ Mini mkpukpu Dimonu bẹ mee jiwaru ejiji; obenu lẹ mu e-mebakwaaro mkpukpu obu, bụ Dibonu iphe, ka njo. Mbụ lẹ mu a-chiru oduma ye g'ọ tagbushia ndu shi iya nu agba oso ndzu phe; tagbushikwapho nwa ndu ọphu phoduru l'alị ono l'ophu.

16

¹ Ndu Mówabu chítaru nwaturu g'ò buru iphe-oku; chiru je anu eze ndu ali-a. Mbù l'e shi lè mkpukpu Sela chiru iya je aghaa echiègu tugbua jeshia l'úbvú Zayonu je achie ya ndu bu iya nu. ² O kwa g'unwu-enu, a chikaru l'epfune epheje nanunanu-a bu g'unwanyi Mówabu agba nanunanu shia aguga nggele Anonu ibiya ophu eerwuje iya erwurwu.

³ Ephe nodu epfu su: "Unu kpozinaaru anyi uzo! Unu pfunaaru anyi iphe, l'e-me nu! Unu menaa g'ononyo unu buru anyi ibvu, l'a-du ke kpuchii g'enyashi. Unu dominaa anyibe ndu eje phururugbada; ophu unu atukwa anyibe ndu agba oso ndzu jala. ⁴ Unu kwenu g'anyibe ndu ono, a chiru oso shi l'ali ndu Mówabu lwapfuta unu. Unu kpuchinaa anyi g'onye mmebyi ono te emebyi anyi!

"O -rwua teke ndu mkpamehu a-chihuwa; ndu mmebyi abuwaru bugengu; ndu emeje nemadzu ewere bvubekpo l'ali-a l'ophu; ⁵ be Chileke e-goshi n-yemobu iya; woru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru, shi l'onu-ulo Dévidi mee g'ò buru eze; mbu onye abujeru; o -nodu ekpe ikpe l'o kpe iya l'uzo, pfuru oto. Ophu opadu apfubekoto eka lanu."

⁶ Anyi numawaru ge ndu Mówabu ekube onwophe; l'ephe anyanuka ndu; teme ephe nodu etse etsetse. L'ekuku ono, ephe eku onwophe ono; mekpoo sukusuku ono, du phe l'ehu ono be pawaru eka. Ole ephe ono, ephe etu onwophe ono bukota okorobo iphe.

⁷ Noo g'ò gude ndu Mówabu nodu ara eka Mówabu obu arashi iya ike. Mbù l'ephe tukuru ara eka iya. Unu rashikwa eka ike; g'ò rwukwaa unu l'ehu, bu opfu ehu okpa-ulo, e gude kpua mkpukpu Kiru-Haresetu. Unu gua aphu iya; kele e tsuwaru iya pyaapya. ⁸ Egu mkpukpu Heshibonu be iphe, a koru iya nwukotawaru lwaa. Vayinu, a koru lè mkpukpu Sibuma nwukwaapho lwaa. Ndu-ishi ohamoha zowaru kpobe vayinu, du iya nu pyaapya; mbu vayinu, shi abaje uba barwua mkpukpu Jiaza; mbu bawaro uba tsowaruro uzo echiègu. Eri iya bawaro uba ono jerwuchaa eze-enyimu. ⁹ Noo ya; mbèdua nodu arakwapho eka egube ono, ndu Jiaza ara ono. Mu arakwapho eka vayinu ndu Sibuma. Unube ndu Heshibonu; unube ndu Eleyale; mu gudeakwa enyaminini awu unu ehu; kele okwe, e shi erwujeru ekpu iphe, unu meberu l'ali me o -chashiahaa; yee okwe, e shi erwuje me a -kpataahaa ya akpata; be bukotawa sutukumu. ¹⁰ Ehu-utso yee ete eswa be a nafuwaru egu ono, a koru oshi-omi ono. Ophu o duedu onye anodujekwadu l'egu-vayinu ono agu ebvu; ozokwanu nodu iya erwu okwe. Ophu o duedu onye anodujekwadu l'egu ono aku mee-vayinu. Noo kele mu buchiwaru akwa evu, e shi anoduje l'eka ono akwa. ¹¹ Okpoma mu akwa eka ali ndu Mówabu; mbu l'okpoma azu mu uzu g'onye akpo ogumogu. Ime obu nu nodu akwaru ndu Kiru-Haresetu eka. ¹² Ndu Mówabu -nodu eje l'eka ephe agwaje iphe; buepho ike be ephe eme g'ò ka phe abvubu. Mbù teke ono, ephe eje l'agwa phe je iya agwagwa bu iphe, abudu iphe be ephe eme.

¹³ Noo opfu, Chipfu pfuhawaru l'opfu ehu ndu Mówabu. ¹⁴ Obenu lè nta-a be Chipfu ono suru: "L'ò kwa apha eto be o phoduru; mbu l'aaguakwaru ali ndu Mówabu apha g'onye-ozu, e ziru ozi, oo-nodu eje. Apha eto be o phoduru ubvu ono, ali ndu Mówabu du ono; mekpoo ikpoto igwe oha ono, bu iya nu ono abukotaru ndu a gubeduru iphe. Nwa ndu a-phodu nu aha nwanshii shii; teme ophu ike adudu phe."

17

Chileke a-nụ ndu Arámu; waa ndu Ízurelụ aphụ

¹ O waa bụ ozi, Chileke ziru lẹ k'èhu ndu mkpụkpu Damasukosu: "Lewarọ; Damasukosu e-mechakwaa bụ-buhuru mkpụkpu. Iphe, oo-mecha bụru bụ ikpọzu. ² Mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, azagba Arowa e-mechaa bụkotaru ẹka e budú ebubu. Ee-mechaa pakotaru iya haaru aturu; waa egbu g'ọ bụru ẹka ẹphe a-dojeru; ọ tọ dudu onye eye phe ebvu. ³ Mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, a kpushiru ike ono bẹ e-mechaa chihu l'alị ndu Ifuremu. Ophu ndu Damasukosu e-nweeduru onye a-buru eze phe. Oo g'ee-me ndu Ízurelụ iphe-iphere-a bụkwapho g'ee-me ndu Arámu. Nokwa iphe, yebe Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu bụ ono."

⁴ "O -rwua teke ono bẹ ùbvù, aakwabẹ oshilokpa Jiékpọ a-ngachafu. Okporokpo ono, ọ dū ono awufu. ⁵ Ízurelụ a-dụ g'onye akpata iphe l'opfu; g'onye egbu ereshi, pfulu apfulu, bụ ẹka bẹ oogudeje ekpokobe iya. Teme l'ọ dukwapho g'onye akpa ukpa oyoko ereshi lẹ nsuda Refayimu. ⁶ Olee mkpakwa iya a-phodunu iya-a. Oo-dukwapho g'eka a nmaru oshi-olivu yigayiga; l'ọ phodu nwebo ozoo eto lẹ mkpakpa onu ẹkali-oshi, olivu obu; phodukwapho eno ozoo ise l'eze ẹkali iya, mishiru ike. Noo iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelụ epfu bụ ono."

⁷ O -rwua mbọku ono bẹ amadu a-gharu onye meru iya nụ iphu. Mbụ l'enya phe bẹ ẹphe a-tuko ghaa l'eka Onye Nso kẹ ndu Ízurelụ nọ. ⁸ Ẹphe ta aghaeduru oru-nshi phe iphu; mbụ iphe, ẹphe gude ẹka phe mee. Ophu epe agubeedu itso Ashera iphe; yee onu ẹka ẹphe akpoje oku l'iphe, eshi kweekweekwee, bụ iphe, ẹphe gude ẹka phe mee.

⁹ O -rwua mbọku ono bẹ mkpụkpu phe, a kpushiru ike a-dụ g'eka a gbadoru agbado l'ime oswa; ozoo l'eli úbvù; ọ bụru ndu meru iphe, a gbadoru iya bụ ndu Ízurelụ. Ẹkameka atuko bụru okorobo ẹgu.

¹⁰ Kele-a; unu zohawaru Chileke, bụ iya dzotarun unu ono. Unu ta anyataduru onye ono, bụ agbara-mkpuma; bya aburu onye meru unu; unu gbashia ike ono. O bụru iphe ono meru g'ọ gude; o -betakponu unu kua akpuru oshi, kakotakpoo ree; ozoo l'unu koru vayinu, unu dzetarun l'ohozo; ¹¹ mbụ-a; o -betakpo unu mee g'ọ wata aba uba mbọku ono, unu kuru iya ono; o be l'utsu iya; ọ wata atụ ige; unu ta awotakwa iya mebyi; kele ọ buepho nrimaphu yee iphe-ehuka bẹ mbọku ono a-buru.

Alwu-kpe ndu ohozo

¹² Oowaa! O kwa oha, dū igwerigwe aba hanyihanyi. Hanyihanyi, ẹphe aba dū g'eka Eze Ẹnyimu aphụ gbudugbudu. Oowaa! Ge ndiphe swokoberu. Ẹphe aphụ gbudugbudu g'eka oke-mini aso gborogboro! ¹³ O -betakponu ohamoha phuchaa gbudugbudu ge mini, a kuru ikpete; ọ bụ-a mba bẹ ọo-baru phe; ẹphe agbamihu okpobe agbamihu. L'a chiru phe ye lẹ pherephere g'eswa ereshi, a nọ l'eli úbvù aphushi; yee ge berebere iphe, pherephere apaphe l'eka oke pherephere ezi. ¹⁴ O -be l'uzenyashi; iphe, eye ebvu atuko kuru. Nchi -bya abohu; ẹphe abvwaa. Noo onodu ndu ono, egwe ivu anyi ono; mbụ okiphe ndu ono, akwa iphe anyi l'okwata ono.

18

Aphụ, Chileke a-nụ ndu Kushi

¹ Nshjo gube ali ono, aanu ep̄hu ñkù iphe, ephegbaa l'aguga enyimu ndu Kushi; ² mbu unube ndu ezije ndu-ozu unu; ephe etsoru mini. Mb̄u ephe egude ugbo-èji daghaa mini. S̄u-a; unube ndu-ozu okpa-egwa; unu lapfunu ndu ono, ha l'eli bya akw̄o akp̄o-èhu bururu ono! Unu lapfunu ndu ono, aatsu ebvu l'eka du n̄tse me l'eka du enya; mb̄u oha, ike du l'ogu; abyaje alw̄a lw̄ta; oha, nggele nggele so-bushiru aso-bushi!

³ Unube unwu-eliphe l'ophu; mb̄u unube ndu bu le mgboko-a; unu lenu! E -woliepho iphe-ohubama imeli imeli l'eli úbvú be unu a-huma iya-a. Teke e gbuerupho opu ono be unu a-numa iya-a. ⁴ Waa iphe, Chipfu pfuru nu mu baa: "Mu a-noduepho ngguingguji gb̄e l'eka mu bu tufu enya ele; g'anw̄ echi phuuphuu teke okpomoku du; ozoo g'urwukpu, akwa iji l'onanwu. ⁵ Kele-a; a -bya erwu teke emetaje iphe, e meberu l'ali; mb̄u teke iphe e meberu l'ali agbawashikwadu ige; iphe ono, shi buru okoko ono ab̄waru mebyi iphe, chawaru k'awota; noo teke oo-bya bya egude mma beshichaa ekali iya ono ch̄ta. ⁶ Noo teke aa-tuko g'ephe ha haaru udele, bu l'oma úbvú; paru phe haaru unwu anu, bu l'egbudu. Unwu enu egude phe kpa nri jasu onanwu alaa. Unwu ejo-anu, bu l'egbudu egude phe kpa nri jasu udzumini abvu."

⁷ Noo teke aa-wata ewota iphe-oma gude bya anu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. O buru ndu a-nodu ewotaru iya iphe obu bu ndu ono, ha l'eli bya akw̄o akp̄o-èhu bururu ono; mb̄u ndu ono, aatsu ebvu l'eka du n̄tse me l'eka du enya ono; ndu bu oha, ike du l'ogu bya alwuje lw̄ta; oha, nggele nggele so-bushiru aso-bushi. Iphe-oma obu be ee-gudeje bya l'úbvú Zayonu, bu iya bu eka aanoduje araku Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike.

19

Aphu, Chileke a-nu ndu Ijiputu

¹ Owaa bu ozi, Chileke ezi le k'ehu ndu Ijiputu.

Unu lenu! Chipfu nokwa l'urwukpu ezi phaaphaapha agba abya Ijiputu. Agwa ndu Ijiputu nodu anma pyaapyaapya l'iphu iya. Meji rwushihu ndu Ijiputu. ² "Mu a-kpali ndu Ijiputu g'ephe tsoje ndu Ijiputu ibe phe opfu; k'ophu unwune a-nodu etso unwune phe ugu. Obutobu etso obutobu iya opfu. Mkpukpu etso mkpukpu ibe iya ugu. Ali-eze etso ali-eze ibe iya opfu. ³ Meji a-tofu ndu Ijiputu. Ephe -chichaa idzu iphe, ephe e-me; mu emee ya; o too dudu g'ephe chiru iya. Ephe ejee l'aja l'iphu nshi; jee l'aji g'ephe kpata maa ishi. Ephe ejee l'aji l'eka ndu aji maa; me l'eka ndu agba aja. ⁴ Mu e-woru ndu Ijiputu ye l'eka ndu a-nodu eme phe omeliwe. O buru onye a-buru ishi phe bu eze, eme engiringa." Noo iphe, o pfuru; mb̄u Nnajiuphu, bu Chipfu; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike.

⁵ Mini, du l'enymu Nayilu a-tashihu. Ogbu ogbu nggele akposhihu nku du kpokoro-kpokoro-kpokoro. ⁶ Mini, awu l'ose a-nodu eshi ishi. Nggele nggele, nogbaa l'ali ndu Ijiputu awata alwa ali ali eje jasu l'otahu ree. Okpete okpete; yee eji eji atuko nwushihukota; ⁷ mekwapho iphe, a kuru l'aguga enyimu Nayilu, no l'onu-enyimu ono. Opfu, a koru akoko l'ogbu ogbu enyimu Nayilu l'a-dukota kpokoro kpokoro kpokoro. Pherephere atuko iya pata; a taa humaedu iya. ⁸ Ndu egbuje ema a-tsu ude kwashia enya-mini. Mb̄u iphe, bukpuo ndu eseje ikokoro l'enymu Nayilu; ndu anoduje ese ugbu-eggele le mini a-tuko nwupyasihu. ⁹ Ndu egudeje oghu ochaa, ama mma gude akpa iphe a-chihu. Ndu ekwe okpobe ekwa ochaa

a-buru ndu iphere e-gude. ¹⁰ Ndu bu phe gude ali ndu Ijiputu aburu ndu e gweru arakabya. Iphe, bukpuo ndu eri ugwo aburu ndu aphu tsoru.

¹¹ Ndu-ishi le mkpukpu Zowanu bukota ndu eswe. Ndu maru iphe, bu ndu anoduje akpo-ziru Fero uzo nodu akpo-zi mkpo-zi onye-eswe. ?Denu g'unu e-shi su Fero: "Mbedua yikwa le ndibe ngu ndu ophu maru iphe. Mu buru nwa onye eze, shi l'ichee." ¹² Su-a; ?bu awe be ndibe unu ndu maru iphe no nta? G'ephe goshinu unu g'iphe du; ephe emee g'unu maru iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike doberu k'eme ndu Ijiputu. ¹³ Ndu-ishi le Zowanu bukotawa ndu eswe. Ndu-ishi le mkpukpu Memufisu be e mewaru mkpurukpuru-nya. Ndu ono, bu mkpuma, gude ulo l'okpa-ipfu phe ono be duswewaru ndu Ijiputu uzo. ¹⁴ Chipfu chiwaru unme, achije nyaji chiru ye phe l'ehu. Ephe mee; ndu Ijiputu nodu akpo galagala l'iphemiphe, ephe eme egube ono, onye nguru mee anoduje akpo galagala l'eli egbo, o gboru ono; ¹⁵ k'ophu bu l'o to duedu iphe, ishi ozoo odzu emeru ndu Ijiputu; ophu o duedu iphe, ekwo-igu ozoo okpete emekwaduru phe.

Ndu Ijiputu a-baru Chipfu eja

¹⁶ Teke ono be ndu Ijiputu a-du g'unwanyi. Ephe e-rwuhu le ndzu-agugu; o buru aka o paliru aka abya phe echichi; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁷ Ali ndu Jiuda aburu iphe, ee-gudeje eye ndu Ijiputu ebvu. Onye -numaru aka e kuru epha ndu Jiuda; ndzu erwuta iya. O buru iphe, a-kpa iya nu bu iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-mechaa mee phe.

¹⁸ Teke ono be mkpukpu ise l'ali ndu Ijiputu a-wata epfu opfu-ali ndu Kenanu. Ephe eria nte l'ephe a-nodu l'eka Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. Mkpukpu ono be nanu a-nodu aza "Mkpukpu Ola-l'iswi."

¹⁹ Le mboku ono be ee-dobe aka aa-gwaje Chipfu l'echilabo ali ndu Ijiputu. La kpa iphe, e gude anyata Chipfu akpukpu dobe l'oke ali iya. ²⁰ Ooburu iphe-ohubama me iphe, agba ekebe le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike nwu nya l'ali ndu Ijiputu. A -nodu eme phe mkpawere; ephe raku Chipfu; l'o zia onye a-dzota phe nu. Onye ono abya anafuta phe. ²¹ Oo ya bu le Chipfu e-me ge ndu Ijiputu maru iya. O buru mboku ono be ephe a-marweta Chipfu amarweta. Ephe e-gude anu yee nri gude bya agwaa Chipfu. Ephe -rifu nte l'owa-a iphe, ephe e-meru Chipfu baa; ephe emeeru iya ya. ²² Chipfu a-tu ndu Ijiputu eh. O -tuchakwaa phe eh uno mee ephe ewekorohu. Ephe alwapfuta Chipfu; l'o ngabe nchi l'arworwo, ephe arwo iya; mee; ephe ewekorohu.

²³ Teke ono be oji a-dabyiru swanmangu shi l'ali ndu Ijiputu je adajaa ali ndu Asiriya. Ndu Asiriya ejeahaa Ijiputu. Ndu Ijiputu ejeahaa Asiriya. Ndu Ijiputu ephe le ndu Asiriya atuko abaru Chipfu eja eghirigha. ²⁴ Le mboku ono be ndu Izurelu a-buru ndu k'eto me a -gua Ijiputu yee Asiriya, bu ndu a-buru iphe-oma, duru eliphe l'ophu. ²⁵ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike agoru onu-oma nu phe su: "G'onu-oma buru ke Ijiputu, bu ndibe mu; yee Asiriya, bu ndu mu gude aka mu mee; yee ndu Izurelu, bu ndu bu okiphe mu."

20

Iphe, oozu; mbu onye mpfuchiru, gba eh uoto

¹ L'apha, Tatanu byaru mkpukpu Ashidodu; mbu teke Sagonu, bu eze ndu Asiriya ziru iya; o bya etsoo ndu Ashidodu ogu; naa mkpukpu phe; ² be Chipfu gude Azaya nwa Emozu pfua opfu. Iphe, o pfuru bu: "Yefu

uwe-aphu ono, i yeru l'ehu ono; yee akpokpa ono, i yeru l'okpa ono!" O yefu iya gbaru ehu oto wata aghaphe; gbakwarupho okpa oto tsoru ejephe. ³ Tɔbudu iya bu; Chipfu pfua su: "Oo egube ono, onye-ozu mu, bu Azáya gba ehu oto gbaru okpa oto ghaphewaa apha eto ono; o buru iphe-ohubama; yee iphe, du biribiri, e meru ndu Ijiputu yee ndu Kushi ono; ⁴ noo g'eze ndu Asiriya a-kpu ndu Ijiputu yee ndu Kushi le ndzu; yeshia phe uwe; gbase phe okpa oto kpuru phe lashia; me unwokorobya phe; me ndu bu ogerenya phe; ebohu egheeru phe onu g'o buchaaru iphe, eegude mee ndu Ijiputu iphe-iphere. ⁵ Ndu kpuru obu yeru ndu Kushi; bya egude ndu Ijiputu eku onwophe be ndzu e-rwuta; teme iphere emekwa phe pho. ⁶ Noo mboku iphe, bu ndu bukube eze-enyimu-a e-pfu su: "Unu humawaro iphe, meru ndu ono, anyi kpuru obu yeru ono; mbu ndu ono, anyi gbaru oso gbapfu gephe yeru anyi aka nafuta anyi l'eka eze ndu Asiriya! ?Denukpoo g'anyi e-me nahu?" "

21

Alwu-kpe ndu Babilonu

¹ Owa-a bu ozi, Chileke ezi ndu bu l'echiegu ono, no l'aguga eze enyimu ono:

Oo g'oke-pherephere eshije l'echiegu ndohali ezi abya ono; bu g'oo-shi l'echiegu ono bya. Mbu l'oo-shi l'ali, eye ebvu bya. ² Ejo ophulanya be e goshiru mu; aka nwoderu-oye deru ndu ali iya ye; nwokwata nodu akwa okwata.

Unube ndu Elamu; unu gbalihu lwua ogu! Unube ndu Midiya; unu nophagee ndu ohogu unu mgburugburu! L'ude ono, ephe meru; ndiphe tsua ono g'o ha be Chileke buchiakwaru. ³ Noo g'o gude ogwehu mu l'ophu nodu emekota mu ehuka; ehu nodu aphukota mu uphu. Mu duepho ge nwanji, ime eme. Anuma, mu numaru iya mee mu; mu kpohu kulakula. Ahuma, mu humaru iya nmakota mu ehu jiiijiii. ⁴ Meji nodu aku mu pheripheri; ndzu-agugu mee mu; ehu nodu anma mu anmanma. Nchi-ejiu, shi aduje mu ree shi byawaru bya aburu iphe, anyi mu ishi edzu.

⁵ Ephe gweshia nri; bya atogbochaa utute-ukpo; bya awata eri nri; angu iphe, aangugangungu. A nyayaepho; o buru: "Unu zeliu unube ndu-ishi ojogu! Unu tua manu le ngwogu unu!"

⁶ Waa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa. "Je je edobe onye-nche, a-nodu elefu enya! G'onye ono pfujekwa iphe, o humaru! ⁷ O -huma ugbo-inya; me ikpoto ndu agba l'inya; me ndu agba nkapfu-igara; ozoo ndu agba inya-kamelu; g'o rukota onwiya; mbu rukota onwiya okpobe arukota."

⁸ Noo ya; onye-nche ono chia mkpu su: Onye nwe mu nu; mbokumboku be mu a-noduje l'onyi-eli-a eche nche. Mbu l'enyashi mbokumboku be mu anoduje nche l'eka a suru ge mu nodu. ⁹ Lekpodapho; o nweru onye no l'ugbo-inya; me ikpoto ndu agba l'inya etso iya. O nodu epfu su: "O daakwaru! Mkpukpu Babilonu daakwaru! Ozo bu l'iphe, bu agwa mkpukpu ono l'ophu, bu iphe, bu agwa nkephe be e chikotawaru pyaapya; o rwukota ali."

¹⁰ Su-a; unube ndibe mu; unube ndu e gweru uji l'oma aka eechichaje bali; iphe, mu epfuru unu bukwa iphe, mu numaru l'onu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; l'onu Chileke ke ndu izurelu.

Ozi, Chileke ziru l'ehu ndu Edomu

¹¹ Wakwa ozi, Chileke ziru le k'ehu Duma.

O nwekwaru onye gbè l'alì Siye eku mu oku sù: "Onye-nche; ?abalì jeberu ijebe-agma? Onye-nche; ?enyashi jeberu ijebe-agma?"

¹² Onye-nche yee onu sù: "Nchi abohuakwa; bya ejihuèkwapho. O -buru l'unu akpata ishi; unu kpata ishi. Unu lwadupho azu ozobaa."

Ozi, Chileke ziru l'èhu ndu Arabu

¹³ Waa ozi, Chileke ziru lè k'èhu ndu Arabu.

Sù-a; unubè ndu ije, shi l'alì ndu Dedanu; unu je je adòru l'oswa ndu Arabu. ¹⁴ Unu kutakwa mini, unu a-nu ndu mini agu; unubè ndu ophu bu l'alì Tema! Unu wotakwa nri bya anu ndu agha phurii! ¹⁵ Ndu ono bè bu ndu gbalaru ogu-echi; mbu ndu a miliru mma; ephe nahu gbalaa. Ndu e setaru apfu kè kíkiki g'a gbaa. Ephe shi l'èka ogu ekpo oku ono nahu gbalaa.

¹⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa: "Aaguakwaru ndu Keda apha ogu g'onye e butaru ozi, oo-nodu eje. O kwa apha lanu bè o phoduru; iphe, bukpoò ùbvù, aakwabeje ndu Keda a-bvùkota. ¹⁷ Nwa ndu a-phodu nu l'ime ndu agbaje apfu; mbu ndu ike du l'unwu Keda ta abaedu ishi; kèlè o kwa Chipfu pfuru iya; mbu Chileke kè ndu Ízuruèlu."

22

Ozi, Chileke ezi l'èhu ndu Jierúsalemù

¹ Owaa bu ozi, Chileke ezi ndu bu lè Nsuda Ophulenyà ono.

Sù-a; ?bu gunu eme ngu nta-a, meru g'o gude; ndibe ngu tuko wufu wuba l'oma mkpotsu ulo; ² mbu gube mkpukpu ono, bu iphe, jiru iya nu bu etsu utsu. Gube mkpukpu, agba gharagharagbara bya eme rigbarigba.

Ndibe ngu, e gburu egbugbu ta abukwa ogu-echi bè e gude gbua phe. Ophu o bukwa l'egu ogu bè ephe no nwuhu. ³ Ndu-ishi ngu g'ephe ha tukowaru ye okpa l'oso gbalaa. A kpuru phe lè ndzu; ophu e gudedu apfu. Iphe, bukpoò unubè ndu e guderu bè a tukotaru mkporo tugbabe atugbabe; l'unubè ndu gbalaru teke ndu ohogu unu nokwaduro enya.

⁴ Noo g'o gude mu sù: Unu wofu mu ro enya. Mbu-a; unu haa mu ge mu kwaa ekwa kwaghee ya akwaghe. G'e b'ejekwa mu egbogbo l'èka o bu ndibe mu bè eeme omeliwe ono. ⁵ Kèlè Nnajiuphu, bu Chipfu; mbu Okalibe-Kakota-Ike bè meakwaru eswe mboku ono; o buru mboku, utsu daru; a zo iphe pyaapya. Ndzu rwuta onyemonye lè Nsuda Ophulenyà ono. Eswe mboku ono bè ee-nwukposhi igbulò; l'a nodu araku eze ùbvù g'o gbaa mkpu.

⁶ Ndu Elamu byakwa bya achita ekpa apfu phe jeshia ogu; bya achita ndu gude ugbo-inya alwuru phe ogu; mè ndu gude inya eje ogu gude jeshia. Ndu Kiru bya ekpuhaa iphe-mgbobuta phe woru ghebe onu.

⁷ Nsuda unu ophu kachaa ree bu iphe, jiru iya nu bu ugbo-inya. E woru ndu gude inya eje ogu yechaa g'ephe che onu-abata mkpukpu nche. ⁸ Oo ya bu l'iphe, gbobutaru ali Jiuda bè a nashichawaru iya.

O be mboku ono; unu leaha enya ngwogu ono, kuru l'ibe eze, e meru l'oshi sida, shi l'oswa, du l'ùbvù ùbvù Lébanonu. ⁹ Unu humawaru lè mkpukpu Dévidi gbaru oru l'èka du igwerigwe. Unu kukpo mini, du l'okpuru mkpozeta sukaa ya. ¹⁰ Unu bya agua ulo, dugbaa lè Jierúsalemù ogu; bya aharu phe tsukposhia gude mekwaa agbarike igbulò Jierúsalemù. ¹¹ Unu bya atua okpuru lè mgbaka igbulò labo ono ge mini shi l'akahu okpuru ono wubata iya doru. Ophu unu agbapfuduru onye bu iya turu okpuru ono atutu; mbu ophu unu akpakpodarunu onye ono

ishi; mbụ onye ono, bụ iya chịru idzu l'ọwa-a g'ọo-dụ teke dūhakpowaro ẹnya ẹnya kpọ.

¹² Tọbudu iya bụ; o be mbọku ono; Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike iya ekua unu sụ g'unu bya araa ẹkwa gya aphụ; g'unu kpushia ishi; chita uwe-aphu yee. ¹³ Ole ọ bụ; leanarọ ẹnya! Ẹhu atsole-a unu! Unu nọdu emele-a emereme; egbushi eswi; egbushi aturu; atashi anu; angushi mee! Unu -gbeshi unu asu: "Unu g'anyi rikwaa nri ngua mee! ? Ọ kwaro: o -be echele; anyi anwuhu-a?"

¹⁴ Ole Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike mekpoo ru ọwa-a; mu maru; mu gude nchi mu nma iya; mbụ l'ọ suru-a: "iphe-ẹji-a, unu eme-a be a ta abyakwa asachafu asachafu jasụ g'unu a-nọ-beru. Noo iphe, oopfu; mbụ Nnajiuphu ono, bụ Chipfu; bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike."

Aalọ Shebuna ẹka lẹ nchi

¹⁵ Waa iphe, Nnajiuphu epfu; mbụ Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Ọ suru-a: "Tugbua je asu onye-ozu ono, mbụ Shebuna, bụ iya be unuphu ibe eze dū l'eka; je asu iya: ¹⁶ ?Bụ gunu be iime l'eka-a? Teme ?bụ onye haru ngu g'i bya anodu tua ilu, ee-li ngu? I bya anodu atū ilu ngu l'ephkerephe; egbubashi ẹka ii-noduje tuta unme l'ime agbara mkpuma.

¹⁷ Lenu! Chipfu abyaakwaa ngu azu gburumu pfulurii; tuphakpopho etupha; mbụ gube onye ono, bụ oke-dū-ike ono. ¹⁸ Oo-wee ngu kperekpere ge bolu je eworu ngu chie l'oha, kwata ha okpobe ọsa. Ọ buru l'eka ono be ii-nodu nwuhu. Teme ọ buru l'eka ono be eguru ugbo-inya ngu ono a-kwashị; mbụ gube onye ono, bụ iphe, e gude achị ọlo nnaji ngu ọchi ono! ¹⁹ Chipfu a-nashị ngu okwa ngu; chifu ngu l'eka i nọ eje ozi.

²⁰ "O -be mbọku ono be mu e-ku onye ejeru mu ozi, bụ Ẹliyakimu nwa Hilikaya. ²¹ Mu achita uwe kpowula-kpowula ngu woru yee ya; chita akpo, iikebutaje uwe woru mee ya mgburugburu; woru ike, shi dū ngu nū nū iya. Ọ buru iya a-buru nna ndu bu lẹ Jierúsalem; me ndu onu-ulo Jiuda.

²² Ọ buru iya be mu e-ye igodo onu-ulo Dévidi l'eka; ọ -guhaa ọzo ghebe onu; ọ tọ dudu onye byaru agu-chi iya nū. Teke ọ gu-chikwanuru ọzo; ọ tọ dudu onye byaru aguha iya nū. ²³ Mu e-me iya g'ọ nguru anguru ge nggu, a kpoberu kpọ-mia akpọ-mi. Ee-gude iswi ẹhu iya kwabe ndibe nna iya ubvu.

²⁴ "Iphemiphe, bukpo iphe, e gude akwabe ndibe nna iya ubvu be aatuko nyabekota iya l'olu; mbụ ndu ephe l'iya bụ abubu; me unwu, ephe nwutaru anwuta; ngwa ọlo l'ophu, bụ ndu ophu ẹnya lwaru l'ibe phe; e -shikpo l'ochi jasụ l'ipoti." ²⁵ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike suru-a: "Lẹ mbọku ono be nggu ono, e shi kpobe kpọ-mia akpọ-mi ono a-kpofu daa. Ngwa-ọlo ono, e shi kobegbaa ya ono aburu gwoo l'alj. Nokwa olu Chipfu."

23

Ozi, Chileke ezi ndu mkpukpu Taya

¹ Waa ozi, Chileke ziru lẹ k'ẹhu mkpukpu Taya.

Unu kwashia ẹnya-mini; unube ugbo-mini ke mkpukpu Tashishi; kele mkpukpu Taya be e mebyishiaru. Nta-a ta aduedu ọlo, dū iya nū. Ophu ọ duedu ọdu ugbo-mini, dū iya nū. Ọ buru ẹka e shiro bya emee g'ephe maru bụ l'alj Sayipurosu. ² Unu dakwaa gbẹ unube ndu bukube eze-enyimu; mekpoo unube ndu agba ngho, bụ ndu shi lẹ mkpukpu Sayidonu. Ndu unu ziru ozi daakwaru eze-enyimu jeshia ẹka unu ziru phe. ³ Ephe dawaru ẹnnyimu olemole. Iphe unu shi egudeje akpa okpoga bụ witi, a koru

l'aguga ɛnyimu Shihɔ; mbu witi ophu a kpataru l'aguga ɛnyimu Nayilu. Mkpukpu unu shi ɛgube ono buru ɛka ohamoha azukota aswa.

⁴ G'iphere buru ke gube mkpukpu Sayidonu; mbu gubedua, bu onye ike du, bu l'eze-ɛnyimu; kele eze-ɛnyimu yewaru onu su l'ime teke emeswekwaa ya; ophu ya nwujekwaru nwa. Ophu ya ehejekwaru nwa nwoke; ophu ya emetsejekwaru nwa nwanyi.

⁵ Ndu Ijiputu -numaepho iphe, meru le Taya be oo-gburwashi phe ehui shii.

⁶ Unube ndu bukube eze-ɛnyimu; unu daghakwaa eze-ɛnyimu la l'azu iya ke Tashishi! Unu rakwaa ekwa rashia ya ike! ⁷ ?Bu mkpukpu-a be unu shi anoduje eme emereme-a? Mbu akahu mkpukpu ndiche ono; onye okpa iya ephenebo dutaru je ɛka du enya; o je eburu buru onye byaru abyabya. ⁸ ?Bu onye kabɛ chiaru Taya ejo idzu owa? Mbu mkpukpu ono, ekpubeje ndu ozo okpu-eze ono; mkpukpu, ndu agba okengho l'ime iya bukota ndu-ishi ndu-ishi; ndu buepho l'ephe agba ngho buru ndu mgboko l'ophu akwabɛ ubvu. ⁹ O kwa onye chiru iya dobe go du nno bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; go gude mee g'eku-onwonye k'iphe, bukpuo ndu nweru akpabiri kpua epho l'ali; l'ookuzetakwapho iphe, bukpuo ndu aakwabɛ ubvu le mgboko l'ophu.

¹⁰ Unu gbawaro ali unu ophorokpo g'eka ɛnyimu Nayilu byaru utso; unube ndu Tashishi! O to duedu onye no-chikwaduru unu uzo. ¹¹ Chipfu machiwaru eka maberu eze-ɛnyimu; bya emee g'ali-eze ndu mgboko nmakota jijijiji. O tuwaru ekemu su l'owa-a iphe, ee-me ndu Kɛnanu; g'a toko iphe, bukpuo ɛka e meru; o nguru anguru, du iya nu mebyishikota. ¹² O pfuru su: "Unu tee meekwa emereme; unube ndu Sayidonu, bu unube ndu ophu e gweru uji nta! Unu gbalihunu daghata azu iya ophu jeshia ali Sayipuros. Unu -jerwukponu ɛka ono be unu ta abyakpokwanu atuta unme obu."

¹³ Unu lekpodapho enya l'ali ndu Babilonu; mbu ndu ono, adudu iphe, a guberu phe nta-a ono! Ndu Asiriya mewaru iya; o buru ɛka unwu anu, shi l'echiegu abyaje adoru. Ephe tsoru iya ogu; bya eworu ulo, a kpushiru ike, du iya nu go ha tsukposhia; mee ya; o buru ochobu.

¹⁴ Unu raa ekwa rashia ya ike; unube ugbo-mini ke mkpukpu Tashishi; kele mkpukpu, unu shi dakobe be e mebyishiwaru!

¹⁵ O -rwua teke ono be aa-zoha mkpukpu Taya noo ukporo apha eto l'apha iri, bu iya bu iphe, eze anoje l'okwa eze iya. Ukporo apha eto l'apha iri ono -bvuepho l'o nwuaru ndu Taya g'ebvu ono, ndu agba ukpara aguje ono, suru:

¹⁶ "Wota ogumogu tsoru oma
mkpukpu ghaphechaa;
gube nwanyi-ukpara,
a zoharu azoha!

Kpoo ogumogu obu
rengurengu;
gua ikpoto ebvu guru
ye iya;
k'ophu aa-nyata ngu
ozobakwa."

¹⁷ Le-a; ukporo apha eto l'apha iri ono -bvuepho be Chipfu a-bya emee ndu Taya enweru iphe ozo. Ephe alaphu azu l'iphe ono, shi kwowaru phe ehui ono, bu iya bu agba ukpara. O buru ndu ephe l'iya a-nodu eme iya bu ali-eze ndiphe l'ophu. ¹⁸ Ole urwu, oo-rita; me ugwo, aa-pfu iya a-bukotaru iphe, ee-doheru Chipfu. O too dobedu iya l'oba; ophu o dudu

ẹka ọochikobe iya. Urwu, o ritaru aburu ndu aa-nuje iya bu ndu no ndzu no-doru Chipfu; ge ndu ono nweru nri nweru okpobe uwe; nweru iya ketsutsu iya.

24

Aphu, Chipfu a-nu ndiphe l'ophu

¹ Lekwa! Chipfu abyakwa eme g'eliphe l'ophu dabyiru iphoro. Mbụ mee ya g'ọ buru ochobu. Oo-mebyishi iphu iya chikashia ndu bu iya nu. ² Ọ buru g'e meru onye bu g'ee-me onye! G'e meru ndu-uke bu g'ee-me nemadzu mmanu. G'e meru nnaji bu g'ee-me ohu. G'e meru ne nwe ulo bu g'ee-me nwamgboko, ejeru iya ozi. G'e meru onye ere erere bu g'ee-me onye azu azuzu. G'e meru onye jeru ejita ugwo bu g'ee-me onye jeru ugwo. G'e meru onye jeru ejita ugwo oke ntukwase bu g'ee-me onye ejie oke ntukwase. ³ Eliphe l'ophu be ee-me g'ọ dabyikotakporu iphoro; mbụ mebyishikotakpoo ya g'ọ ha. Ọ kwa Chipfu pfuru opfu-a l'onwiya.

⁴ Eliphe l'ophu agbanwushihu agbanwushihu anwu lwaalwaa anwulwashihu. Mgboko l'ophu ndu atahu atahu anwukwapho lwaa. Iphe, bu ndu eekute l'eliphe ndu atahukotakwapho atahu. ⁵ Ọ kwa ndu no le mgboko pharwuru mgboko; kele ephe jikaru eme iphe, ekemu pfuru; bya agbanwee iphe, a suru g'e meje; bya emebia ogbandzu ojeje onoya. ⁶ Noo g'ọ gude onu, Chileke turu ndu ere phuruphuru le mgboko. Ọ buru ndu bu iya nu e-vuta onwu iya. Ọo ya bu le ndu bu le mgboko be e kepyashikotawaru. Ophu nwa ndu ophu phoduru nu abaedu ishi. ⁷ Mee ophuú tashihuru. Vayinu ata mee nwukota lwaa. Iphe, bu ndu eme rigbarigba tsuaha pfupfufu.

⁸ Eguru oda nkwa ono, ephe aku ono buru bugemu. Wowoowoo, ndu angu-sweshi onwophe iphu atụ buru sutukumu. Ogumogu ono, shi atso ikpoki ono daa nyonyoronyo. ⁹ Ophu ephe abujeeduru; ephe -ndu angu mee; ephe agu ebvu-mee eye iya. Mee, atsu atsutsu ndu atsowa ndu angu iya nu ilu. ¹⁰ Mkpukpu ọla-l'iswi ono dabyiwaru ophorokpo. Ulo onyemonye be a gu-chishichaaru agu-chishi g'ọ to du onye a-bahu iya nu. ¹¹ Ephe wushiru le gbororo ara g'a nu phe mee g'ephe ngua. Ehu-utso l'ophu tuko gbahukota ochii. Ophu ete eswa adudu l'eliphe mgburugburu. ¹² A haa mkpukpu ono; ọ buru ikpozu. E woru oguzo, e shi yee ya g'ua pyaapya. ¹³ Noo g'ọo-du l'eliphe l'ophu bu ono. Nokwapho g'ọo-duru ohamoha. Ọo-du g'eka a nmaru oshi olivu yigayiga; ọzoo ge nwantukantuka akpuru vayinu, phoduru l'eka a woru vayinu.

¹⁴ Ephe e-mechaa wolía olu tua uzu; mbụ tua uzu ehu-utso. Ephe eshiro l'uzo enyanwu-adada tuta onu ge Chipfu paberu eka. ¹⁵ Ọo ya bu ge ndu no l'uzo enyanwu-awawa jaa Chipfu ajaja. Ge ndu bukube eze-enyimu tukwaapho Chipfu ono, bu Chileke ke ndu Izurelu epha! ¹⁶ Anyi ndu anuro ebvu, a -gbẹ l'eka igwe beru ali beru agu, asuje: "G'ajaja buru k'onye ono, pfuberekoto ono!"

Mbedua sukwanu: "Mu wufuakwaru! Mu wufuakwaru! Nshjokwa mu nshjo! Ndu oderu-oye edeakwaru amadu eye! Ephe gudeakwa eregede ederu amadu eye!" ¹⁷ Nggiri; yee nsukutu; mekpoo igbudu tukokwaru kwaberi unube unwu-eliphe! ¹⁸ Onye numaru ukporo nggiri -gbalaaha l'o je adalahu le nsukutu. Onye -shikwanu le nsukutu nyifuta; igbudu atupyabe iya. Uzo-mini uzo-mini, nokota l'igwe ghekotawaru onu. Okpa-ulo mgboko l'ophu ndu angakota anganga. ¹⁹ Mgboko

l'ophu gbawashihuwaru agbawashihu. Mbù lẹ mgboko gbajahawaru ẹbo. Mgboko aphuwaa kpakpakpa aphushi iya ike. ²⁰ Mgboko l'ophu angaakwaa phuphupu g'onye mee l'atsu. Ootu kpekengu kpekengu g'ulo, bvuru l'ẹka oke pherephere ezi. Mbù l'ẹjo-iphe, o meshiru bẹ ikpe iya nmaru iya nmashia ya ike; k'ophu bụ l'ọo-da darwua ali; ophu oogbalihubaedu.

²¹ O -rwua mboku ono bẹ Chipfu a-hù ndu nọ l'ephekerephe ahùhù k'iphe-ẹji, ephe nọ l'ẹka dọ ephekerephe mee; hùkwapho ndu eze, nọ l'eliphe ahùhù kwapho. ²² Ee-rwukobe phẹ l'ẹka lanu g'onye rwukoberu ndu mkpọro l'ọka-mkpọro. L'a tọ-chia phẹ l'ọka-mkpọro obu parụ haa. A -noephopho ujiku olemole l'e je ahùa phẹ ahùhù. ²³ Noo teke iphere a-dụ onwa; l'e meru ujikputeru nọ ẹnyanwu. Noo kele Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike a-buru eze l'eli úbvù Zayonu yefua lẹ Jierúsalem. O je l'egoshi ndu bụ ogerenya mkpukpu odu-biribiri iya.

25

Etu Chipfu ẹpha

¹ Gube Chipfu;

o bụ ngu bụ Chileke mu.

Mu a-nọdu ekutse ngu;

eku ẹpha ngu gude aja

ngu ajaja.

Noo kele i mewaru iphe,

dụ biribiri.

Iipfushije ike l'iphe,

i chiru idzu iya e -shi

teke ndiche;

² kele i mewaru mkpukpu;

o buru ikpọzu;

mbù mee mkpukpu,

a kpụ-pheru igbulọ

mgburugburu;

o buru ọla-l'iswi.

Ẹka ndu ọhozo kpuru;

o nguru anguru bẹ i mewaru;

o buru ẹka mkpukpu

aduedu;

ophu a byadu emezibaa

ya jasụ l'ojejoje.

³ Noo g'ọ gude ọha ike dọ je

a-nọdu akwabẹ ngu

ùbvù.

Ndu mkpukpu ono,

ndu bu iya nù bụ ndu

ewebushi akurepho ono

a-tuko wata ngu eyeru

nsọ.

⁴ O kwa ngu shikpọo eshinu

buru onye ndu adudu

g'ọ dọ phẹ anọduje l'ẹka

ezeru ndzụ.

Mbù l'i bụ onye abujeeru;

iphe -nọdu atsu nemadzụ

l'èhu l'ò gbaba ngu l'ime
 je anòdu zeeru ndzụ.
 Ọ buru ngu bẹ aagbabajẹ
 l'ime je anonyabe mẹ
 oke phẹrephere nòdu ezi;
 mbụ l'òo ngu bụ ìbvù
 onye okpomòku ekpo;
 kele mkpawere ndu
 ewebushi akurepho
 dụ g'èka oke
 phẹrephere eme g'ò
 nwutsua igbulò;
⁵ bya adukwapho
 g'okpomòku, ekpo l'alì,
 mini adùdu.
 Ọ bụ ngu emeje gẹ ndu
 òhozo,
 atụ kwokwokwo dobe
 onu doo.
 Ọo g'ìbvù, shi l'urwukpu
 atuzetajẹ okpomòku-a
 bụ g'ìbyanyìje erwu
 ùbvù ndu ewebushi
 akurepho.

Nri ọbo-ìphe, Chipfu e-shiru ndibe iya

⁶ Ọo l'eli ùbvù-a bẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike a-nòdu kua ndiphe l'ophu oku iphe-eriri, tsuru ẹba; gaaru phẹ mẹe ndiche; mbụ shiaru phẹ anụ, bụ anụ, ume jiru ejiji; yee mee, doru ẹrwu. ⁷ Ọzo bụ l'òo l'eli ùbvù-a bẹ ọo-nòdu mebyishia phulaphula ẹkwa ono, e gude phukputechaa ọhamoha ono; mbụ ukpo ono, e gude phụ-chia ọha l'ophu onoya. ⁸ L'ò mebyia onwu l'wua ya ree jasụ l'ojejeje. Mbụ lẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu l'e-hushi onyemonye enya-mini l'ènya. Iphe-ìphere ono, e shi eme ndibe iya ono bẹ oo-me g'ò bvùkota l'elìphe mgburugburu; kele ọo iphe ono bẹ Chipfu pfuru.

⁹ Ọ -rwua mbòku ono bẹ ẹphe a-sụ: "Lenu! Ọ kpòkwaa Chileke anyi baa. Anyi kpòru obu yeru iya; ọ dzọo anyi. Onye-a bụ Chipfu; anyi kpòru obu yeru iya. G'èhu tsọo anyi! G'anyi teje ẹswa l'ò dzọru anyi!"

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Mówabu

¹⁰ Kele ẹka Chipfu a-dukwa l'eli ùbvù-a. Mbụ lẹ ndu Mówabu bẹ aa-zọ tọtìtòlì l'ìbe phẹ ẹgube ono, aazọje ẹswa ekperema pyakapyaka l'ìkpọzu ono. ¹¹ Ẹphe a-chìru ẹka labọ tũkaa g'onye ebvu mini, tũkaru ẹka l'eli mini ebvu mini onoya. Teme l'ò bya emee g'eku onwophẹ ono lwa phẹ alì; g'ẹphe amahabe ẹrengete iya. ¹² Ọo-byazeta phengarangu igbulò ono, unu kpuru; ọ nguru anguru ono. Oo-me iya l'òdukpoo mkpulalì ọkpobe adùdu; mbụ l'oo-wozetakpo ya alì ọkpobe ewozeta; mbụ worwua ya alì gẹgedede kpò.

26

Ebvụ Ajaja

¹ Ọ -rwua mbòku ono; waa ebvu,
 aa-gù l'alì ndu Jiuda baa:

- “Anyi nweru mkpukpu,
 shihuru ike.
 O buru ndzota be Chileke
 gude kpụ-pee ya
 mgburugburu g'igbulo.”
- 2 Unu guhaa ụzo mkpukpu
 onọ ghebe onu;
 k'ophu oha ono,
 p̄f̄uberekoto ono,
 bụ ndu apfushije ike l'iphe,
 ephe pfuru ono abahu.
- 3 Ii-kebe iya l'oma; mbụ onye ono,
 uche iya d̄u l'eka i nọ;
 opfu l'ọ kp̄oru obu yeru
 ngu ono.
- 4 Unu kp̄oru obu yeru Chipfu
 jas̄u l̄e tuutuutuu l̄e m̄ijimimii;
 kele Nnajioha,
 b̄u Chipfu b̄u oke agbara
 mkpuma ojejeje.
- 5 Ndu woliru onwophe eli
 be o kuzetaru;
 bya emee ge mkpukpu, a kpuru;
 ọ ha ephekerephe
 ephekerephe lwazetakpo
 mkpulali;
 mb̄u l'ọ gweru iya
 pyakapyaka jas̄u o rwua ali;
 o woru iya gw̄o
 l'urwuku.
- 6 E gude okpa azo iya tolitoli;
 mb̄u okpa ndu e shi
 emekpa ehu;
 mb̄u nt̄u-okpa ndu ad̄udu
 g'ọ d̄u phe.
- 7 Ụzo, ndu p̄f̄uberekoto
 eshi p̄f̄uru nhamunha.
 Sụ-a; gube onye obu guru
 iphoro;
 ọo ngu meru ụzo ndu
 p̄f̄uberekoto;
 ọ nodu akw̄o teretere.
- 8 Gube Chipfu;
 anyi nokpoephe eme iphe,
 ekemu ngu pfuru;
 gude nno daa gb̄e
 ngaberu ngu.
- Epha ngu;
 yee engiringa ngu b̄u iphe,
 aduje anyi ree l'obu.
- 9 Oghoroko ngu aduje mu
 l'enyashi.
- O -be l'utsu l'ọ dukwa mu pho

g'asụ lẹ mu hụmaru
ngu.

Teke i kpeerupho
unwu-eliphe ikpe;
ndu bu iya nụ amaru iphe,
bụ apfubekoto.

10 Ndu ẹjo-iphe abụjeru;
e -mechakporu phẹ
eze-iphe-oma;
ẹphe ta anwutadu iphe,
bụ apfubekoto.

Ẹphe -nọdunchakponu l'ali
ndu obu phẹ guru iphóró;
ẹphe emele-a iphe,
bụ iphe, apfuduru-oto.

Ẹphe ta akpadu ishi kele
Chipfu parụ ẹka.

11 Gube Chipfu;
ị paliwaru ẹka ephekerephe;
obenu l'ẹphe ta ahụmaduru
iya.

G'ẹphe hụmanu g'opfu-ẹhu
ndibe ngu aphụ-beru
ngu l'ẹhu;
g'iphere adu phẹ!

G'ọku, duru ndu ohogu ngu
tsupyashikwaa phẹ!

12 Gube Chipfu;
ọ bụ ngu e-me gẹ nchị
dụ anyi doo.

Iphe, bụkpoo iphemiphe,
anyi meru bụkota ngu
bẹ meru iya nụ anyi.

13 Gube Chipfu, bụ Chileke anyi;
ndu bụ nnajjuphu ozo,
abudu gubedua shiakwa
buru nnajjuphu anyi.
Obenu l'ọo gubedua kpoloko
bẹ anyi akwabẹ ùbvù.

14 Ndu k'ono nwuhuakwaru;
ẹphe ta anọkwa ndzụ.

Ndu maa, lashjwaru nụ;
ta alwajeekwa azụ.

I hùru phẹ ahùhù; mee phẹ;
ẹphe buru ọla-l'iswi;
bya emee phẹ g'a ta
nyatajẹhe phẹ anyata ophu.

15 I mewaru ndu ndu-anyi;
ẹphe ka igwerigwe;
gube Chipfu.

I mewaru ndu ndu-anyi;
ẹphe ka igwerigwe.

I shi ẹgube ono mee

onwongu;
 a kwabẹ́ahaa ngu ùb̀v̀ù;
 gube onye kporibecharu
 oke alì ono l'ophu.

¹⁶ Mbụ-a Chipfu;
 ọ kwa ngu bẹ ẹphe
 gbapfutaru teke iphe atsụ
 phẹ l'ẹhu.

Teke ìh̀h̀ù phẹ ah̀h̀ù bẹ ẹphe
 t̀k̀orù wata ngu araku.

¹⁷ Ọọ ẹ nwanyi, dù ime;
 ime nọdu emewaa iya;
 anọduje aswìkposhì onwiya;
 echi mkpu l'oome iya ẹhuka-a;
 noo g'anyi shi dù nọdu
 ngu l'iphu; gube Chipfu.

¹⁸ Anyi shi dù ime;
 anyi nọdu aswìkposhi
 onwanyi l'ẹka oome
 anyi ẹhuka.

E mechaa; ọ dù g'anyi nwuru
 phẹrephere;
 mbụ l'anyi ta adudu ike
 dzọta unwu-eliphe;
 ophu ndu buchiru mgboko
 adaduru.

¹⁹ Sụ-a; ndibe ngu,
 nwùhuru anwùhu
 e-mechakwaa nọdu
 ndzụ ozo.

Ogwehu phẹ e-teta gbalihu.
 Unubẹ ndu bu l'ime urwuku;
 unu gbalihu rwua okwe
 ẹhu-ùtso.

Iji, akwaru unu dukwa g'iji,
 akwa lẹ nchi-abọhu.

Mgboko e-mechakwaa
 chifutagbua ndu shi
 nwùhuhawa nù,
 dù iya l'ime.

Adzọ ndu Ízurẹlu ndzụ

²⁰ Ndu mu; unu tũgbua bahù l'ùlo unu je agù-chia onwunu ụzo! Unu domia onwunu nwanshii; jasù oke ẹhu-eghu iya adazeta; ²¹ kele-a; unu lenu! Chipfu shiakwa ẹka o bu eje afuta; g'ọ bya ahùà ndiphe ah̀h̀ù k'iphe-ẹji, ẹphe meru. Mgboko l'ophu e-kpofutakọta ndu e gburu l'ime iya; ophu oodomiędu ndu a nọ iya l'ime phushia.

27

¹ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-gude ogu-echi, aha gengugengu. Ogu-echi, parụ ẹka bya adù ike bẹ oo-gude hùà ẹjo-oke-agiyi ono ah̀h̀ù; mbù ọkpụ-wuruwuru ono, bụ agwọ; ẹjo-oke-agiyi ono, bụ iya bụ nwọswi

nggegeringge agwo ono; mbu l'ejo anu, bugbaa le mini be oo-phushichaa teterii.

² O -rwua mboku ono be Chipfu e-pfu su: "Unu gua ebvu nu opfu-vayinu ono, eye mebyi ntumatu ono. ³ O kwa mube Chipfu eleta iya enya. Mu agba iya mini mkpurumkpuru. Mu nodu eche iya nche eswe l'enyashi; g'o to du onye e-mebyi iya nu. ⁴ Ehu te eghujekwa mu egbu. O -bukwanuru l'e woru obvu obvu yee mkpo mkpo to-chishia mu uzo; mu azoo ya okpa ghata me a -nodu l'iphu ogu; chiru phe ye l'oku g'oku kee. ⁵ Odumeka; g'ephe gbapfutaale mu-a bya anodu mu l'eka zee ndzu. G'ephe byale-a ge mu l'ephe doshia; g'opfu ta aduheru mu l'ephe."

⁶ E -mechaa l'uzo iphu; be oshilokpa Jiekpu e-mechaa gbaa ogbarabvu. Mbu le ndu Izurelu e-mechaa tua ige; phoo ishi; mja amimi gude mebyi mi-jia mgboko l'ophu.

⁷ Mbu-a; iphe, Chipfu chiru iya; ?o hakpwanu g'ophu o chiru ndu chiru iya iphe? ?E gbubekpwaru iya nu g'e gburu ndu gburu iya nu? ⁸ Iphe, o gude baaru iya mba bu l'o haru; e tsoo ya ogu kpa ya le ndzu; mbu o buru ojo pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa be o gude bya agul-ia ya. ⁹ Wakwa g'ee-gude byachia ikpe, nmaru oshilokpa Jiekpu baa; teme o bukwaru iya pho a-buru mebyi, o miru, bu iya bu l'ee-huchafu iphe-aji iya: Teke oo-gwe mkpuma enya agwa iya rwukuru-rwukuru g'onye egwe ndzu. Itso Ashera taa duedu; ophu enya aka aakpoje unwu-isensu oku aduedu ophu apfukwaduru nu.

¹⁰ Noo kele mkpukpu, a kpushiru ike dabyiwaru iphoro. O buru ochobu egu mbukobe; buru aka a gbaduru g'echiegu, adudu onye bu iya nu. O buru aka ono be aanoduje eche eswi; bya aburu aka aadobeje iya; o nodu ata ekali-oshi, du iya nu l'oburu echachi. ¹¹ Teke ekali iya ono kpohuru nku l'eegbushia ya. Unwanyi abya evuta iya jeye l'oku; kele ndu-a bu ndu enwedu egomunggo. O buru iphe ono meru g'o gude ophu imemini phe adudu onye meru phe nu; mbu ophu o dudu iphe-oma, oo-meru phe me ililekpo.

¹² O -rwua mboku ono be Chipfu e-shiepho l'onu enyimu Yufuretisutu tukoo ndibe iya g'onye atutushi eswa l'ereshi; ghiriri jasul le ngele Ijiputu. Mbu l'unube ndu Izurelu be aa-nodu atutukobe nanunanu.

¹³ Mboku ono be ee-gbu eze opu. Ndu ono, no l'ali ndu Asiriya ala l'iswi ono; me ndu ophu a kpuru le ndzu laa ali ndu Ijiputu; a-tuko lwakobe bya abaaharu Chipfu aja l'ubvu, du nsu ono, no le Jierusalemu onoya.

28

Aphu atsoru ndu Ifuremu

¹ Nshio mkpukpu Sameriya, bu okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophe ono; gude iya angughajeru mee aka ono! Nshio eguru okoko ono, anwawa anwanwa ono; mbu okoko, bu iya bu eguru iya; bya aburu ogbunwinwii ya ono, a tu-koberu l'ishi nsuda, emehuje iphe ono! Nshio mkpukpu ono, ephe egudeje eku onwophe; mbu ndu mee kwatsuru ono!

² Lenu; Nnajiuphu nwekwaru onye okpehu du shii; teme o shihu ike. Oo-gbalikpoe ya pho byia l'ali ke gbaa; g'eka a turu akamini; g'eka oke pherephere mebyishiru iphe; g'eka igwe ezi pherephere; edze oke mini, aso gborogboro. ³ Okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophe ono; gude iya angughajeru mee aka ono be ee-gude okpa tee pyakapyaka.

⁴ Okoko ono, anwawa anwanwa ono; mbu okoko, bu iya bu eguru iya bya aburu ogbunwinwii ya ono, a tu-koberu l'ishi nsuda, emehuje iphe

ono; l'a-dù g'akpuru oshi figu, chakeru achake. Ahuma, nemadzu ahuma iya; bya awotawa iya paru l'eka; buwaa g'o wata iya eriri.

⁵ O -rwua mboku ono be Chipfu, bu Okalibe-kakota-ike a-buru okpu-eze, egbu nwijnwii; bya aburu okpu, l'eme phe g'ephe du ubvu l'enya; mbu nwa ndibe iya ophu a kpu-phoduru le ndzu. ⁶ Su-a; oo Chileke l'aburu onye a-nodu eyeru onye-ikpe aka g'o kpee ikpe, pfuru oto; l'o buru iya a-buru onye angeje ndu alwu ogu ike g'ephe nwufu ndu ohogu phe onu-oguzo mkpukpu.

Ndu uke yele ndu mpfuchiru Chileke, ngunukaru mee

⁷ Ndu owa akpokwapho kulakula mee; teme ephe gudewaa angu mee, shihuru ike dakashihu. Su-a; ndu-uke Chileke ephe le ndu mpfuchiru Chileke nguakwaru mee, shihuru ike; akpo kulakula. Mee riakwaru phe ishi. Ephe nguru mee, shihuru ike akpo kulakula. Ephe nodu anoduje akpo garigari m'ephe nodu aphu ophulanya. Ephe -nodu epfu iphe, e-me; ephe epfusweshi iya epfusweshi. ⁸ Iphe, bukpo teburu g'o ha be ephe gbokotaru egbo kpua; k'ophu bu l'o to dudu aka akpoduru iya idzu.

⁹ “?Bu onye be oome g'o zia iphe? ?Bu onye be oome g'iphe, ooi doo enya? ?Bu unwegirima nshii, aamifu onu l'era too; mbu ndu bu-wokwadu-a be a nafuru phe era. ¹⁰ Kele o kwa ekemu be e woru tu-kobe l'ekemu; mbu l'ekemu tu-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E metota l'eka-a; metota l'eka pho.”

¹¹ O kwa onye epfu l'onu-oku yee onye epfu opfu-ali ndu ozo be Chileke e-gude pfuru opfu nu ndu-a; ¹² mbu ndu ono, o suru: “Eka-a bu okpoku atuta unme; ge ndu ike bvuru nodukwa iya tuta unme. Teme eka-a buru aka atuta unme.” Ophu ephe angaduruo nchi. ¹³ Oo ya bu l'opfu, Chipfu epfu eyeru phe a-buru ekemu be e woru tu-kobe l'ekemu; mbu l'ekemu tu-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E metota l'eka-a; metota l'eka pho; k'ophu ephe e-jekwanu adaa idaphu-azu; meka iphe; dalahu l'onya; l'aanmata phe.

Mkpuma, gude ulo, a togboru l'ubvu Zayonu

¹⁴ Oo ya bu; unu numakwa opfu, Chipfu epfu anu unube ndu mgbonu! Mbu unube ndu ono, bu ndu-ishi le Jierusalemu ono! ¹⁵ Unu anoduje epfu okpu-onu okpu-onu su: “Anyi l'anwuhu gbaakwaru ndzu; mbu l'anyi l'alimaa yeakwaru aka l'ekwo. Teke Ochi-gbaagbaa ono, e-dzuru ekameka ono rwuru be o to dukwa iphe, oo-me anyi; kele oo adzu aka be anyi meru; o buru iphe, anyi egudeje ezeru ndzu; ughoshi l'onwiya buru aka anyi ejeje je edomia onwanyi.” ¹⁶ Wakwanu iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa: “Lekwa; mu togboakwaru mkpuma l'ubvu Zayonu; mkpuma, a hwaru ama; bya aburu mkpuma, vu oke aswa; mkpuma, e doberu l'ishi aka o gude okpa-ulo gudeshia ya ike; k'ophu bu l'onye dakoberu iya nu ta abyadu anga anganga. ¹⁷ Oo ikpe, pfuru oto be ya e-me oshi onyeka. O buru apfubekoto a-buru iphe, e gude eme g'o pfuru nhamunha.”

O buru akamini e-kpota iphe obu, unu gude ezeru ndzu obu; mbu adzu aka. Mini abya asopyabe aka ono, unu ejeje je edomia onwunu ono. ¹⁸ Ogbandzu unu l'anwuhu be tee vuoduru ire. Ophu aka, unu l'alimaa yeru l'ekwo apfueduru. Teke o-chi-gbaagbaa ono, e-dzuru ekameka ono rwuru; l'oochita unu togbo. ¹⁹ O to dukpodaa teke o bya; ophu o zikota unu. Utsu g'utsu; eswe l'enyashi be oo-byaje bya ezia zighata. Mbu l'onye-ozia doru enya bukwa ndzu e-rwuta iya. ²⁰ Kele iphe-aze taa suedu

nemadzu aze lõchia onwiya a lõchi. Ukpo apaa gberere k'õphu o to svedu nemadzu aphu onwiya. ²¹ Noo kele Chipfu a-gbalihu g'o gbalihuru l'eli ùbvú Perazimu. Ehu eghuahaa ya eghu g'o ghuru iya le nsuda Gibiyonu. Noo teke oo-je ozi iya; jee ya g'o to jejeaadaru iya; mbu mee ungara nkiya g'o to mejeaadaru iya.

²² Nta-a bu le-a; unu hakwa agba mgbonu; odumeka be ee-mekwa g'egbirigba unu kabaa unu anyi erwa. O kwa Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be pfuru mu su mu l'a tu-buwaru l'ee-mebyishi ali-a l'ophu.

Mmamiphe Chileke

²³ Unu ngabe nchi numa olu mu! Unu gebekpodapho numa iphe, mu epfu! ²⁴ Teke onye akoje opfu akoshi eka oo-nma iphe; ?oonoduje akopho okoro nno eje to? ?Bu iphe, oonodujeephe eme bu egbukposhi be oonodujeephe egbukoshi ali akpa iya eja eje to? ²⁵ O -kõchaa ya kpsaa ya; o du ree; ?to ghajedu iya akpuru dilu; ghaa akpuru kominu; kya ya witi l'eka rwuberu iya nu; ghaa balì l'ibiya ophu a karu iphe; bya aghaa ereshi-supelutu l'okoke ali iya obu? ²⁶ O buru Chileke iya anoduje egoshi iya iphe, oo-me; bya abukwaru iya pho anoduje ezi iya iphe, bu: o mee ya; l'o buru okpobe iya. ²⁷ E tee gudejekwa mgborigwe, eegudeje echì ereshi echishi akpuru dilu. Ophu eegudejedu ogba-kperekperen-zoshi-iphe ewephe l'eli kominu. Akpuru dilu bu oshi be eegudeje echishi iya. O buru mgboro be eegudeje echishi kominu. ²⁸ ?Egwepyashije witi egwepyashi to? Waawakwa. E te egwejedu iya ngwe lanu. Oobujeru; e-wechaa ya ogba-kperekperen-zoshi-iphe; l'o phushia ya eswa; ole o too gwepyakwanu iya egwepya. ²⁹ Iphemiphe ono bukotarun onye o shi l'eka bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. Iphe, ootu-beje k'ememe du biribiri; mmamiphe iya be pakwaru eka.

29

Nshio mkpukpu Jierusalemu

¹ Nshio Ariyelu; gube Ariyelu; mbu mkpukpu ono, Davidi shi buru ono! Unu guru apha ye l'apha. Unu bo obo-iphe bogbabe mgburugburu.

² Obenu le Ariyelu be mu e-me g'o jee iphe-ehuka. Oo-gu aphu kwashia enya-mini. Oo-due mu pho g'eka aakpoje ngweja oku l'oru-ngweja. ³ Mu e-keru ngu ogu kephee ngu mgburugburu; woru ose-ogu buphee ngu mgburugburu. ⁴ Ee-wozekpo ngu ali k'ophu i-nodu l'ali aka gberegberere. Olu ngu eshi l'ali adafuta nwiphiphe. Mbu l'i-nodu l'ali epfu nwa hohoho ge nwamaa. O buru l'ali be i-ze; olu ngu obu ada nwa rwirwii.

⁵ Ndu ohogu ngu, dukpoo igwerigwe be ee-gwe uji g'urwuku, du nukuru nukuru. L'e mee igwerigwe ndibe ngu, ewebushi akurepho; ephe etsu dududu geswa ereshi. Teke ono teke ono; mbu a -bya amaru; ⁶ be Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-me phereketeke. O -nodu abya l'o tu egbigwe; ali anma jijijiji; ekameka aphu tititi; oke pherephere ezi; oke mini edze; oku, anodu enwu phoophoohoo; ekepyashi iphemiphe. ⁷ Noo teke ikpoto oha, a-nodu etso Ariyelu ogu a-wufuta; ephe etsoo ya ogu; mekpoo ulo, a kpushiru ike, du iya nu; no-pee ya mgburugburu. O -nodu eme l'o du iya ge nrwo; g'o bu ophulanya be ophu l'enyashi. ⁸ Oo-du g'eka onye egu agu rworu nrwo ge ya eri nri; o tehushia; egu nodu agu iya ro l'eka ogu iya; g'eka onye egu-mini agu rworu nrwo eka ya angu mini; o tehushia; ekpiri kpohukwa iya pho nku g'o kpohuru iya; kele mini obu agule iya

pho g'oggu iya. Noo g'òo-dù ikpoto oha l'ophu, etso úbvú Zayonu ogu bu ono.

Iphe, e-me ndu ta angaduru Chileke nchi

⁹ G'ò tufukwaa unu ehu! G'ò dukwa unu biribiri! Unu watakwa atsu ishi! Unu ba aphuhekwa ụzo! Gẹ mee, unu anguduru watakwa unu atsutsu! Unu awata akpo garigari l'ebe unu angu mee, shihuru ike!

¹⁰ Chipfu meakwaru g'oke mgbenya tu unu. O kechiakwaru unu enya; unube ndu mpfuchiru Chileke; o kpuchiwaa unu ishi; unube ndu aphu ophulenyá. ¹¹ Ophulenyá-a l'ophu ta adukwa iphe, o bu unu. O du-a unu g'opfu, e pfuru dee ya l'ekwo woru nyachia. Teke i wokwanuru ekwo obu nu onye maru agu ekwo bya asu iya g'o ngge gua jiko; iphe, oo-pfu bu le ya taa dukwa ike agu iya. L'a nyachikwaru iya anyachi. ¹² Ozoo l'i woru ekwo obu nu onye amadu agugu bya asu iya: "Nggenu gua jiko." Iphe, oo-pfuru ngu bu: "Mu ta amakwa g'aaguje ekwo."

¹³ Su-a; wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: "Ndu-a buepho epfufu be ephe epfujeru mu l'ephe no mu ntse. O buru eli onu be ephe gude akwabe mu ubvu. Obenu l'obu phe nogbaa mu uzenya. Ebvu, ephe atsu mu bu iphe, ephe gude eme iya bu ekemu, nemadzu turu. ¹⁴ Oo ya bu le-a; mgbo lanufua be mu e-mefu-a ndu-a iphe, a-du phe ebvu l'enya. Mu e-me iphe, du biribiri tu-kobe l'iphe, du biribiri. Mmamiphe ndu maru iphe be a-la l'iswi. Nkwamenya ndu iphe edoje enya edomia onwiya edomi."

Ele enya l'iphu a-ka ree

¹⁵ Nshio unube ndu ono, ejeje l'eka du omilomi je edomia iphe, ephe chiru idzu ememe; domia ya ge Chipfu ta ahuma iya; ndu anoduje l'ochii eme iphe, ephe eme ariso su: "Buro onye humaru anyi? Buro onye a-maru iphe anyi eme?" ¹⁶ Unu ewojeru iphe gha igharaphu g'onye ari l'o-kpu-ite a-du g'urwa, o gude akpu ite. O duru teke iphe, e gude eka mee a-su onye meru iya nu: "O to bukwa ngu meru mu?" O duru teke ite a-su o-kpu-ite: "O to dukwa iphe, i maru g'eeme?"

¹⁷ O to dukwa g'oo-no-beru l'e woru ubvu ubvu Lebanonu mee g'o buru ali, iphe emehuje; ali, iphe emehuje abya ezee du g'oswa.

¹⁸ O -be mboku ono be ndu ada nkuchi a-numachaa opfu, e deru l'ekwo ono. Ndu atsu ishi ahumachaa iphe l'ime ochii, gbaru tsukiribaa. ¹⁹ Ndu wozeru onwophe ali be a-nodu l'eka Chipfu ehu atso phe utso. Mbú le ndu adudu g'o du phe a-nodu l'ime Onye Nso ke ndu Izurelu ete eswa. ²⁰ Ndu ewebushi akurepho a-chihu; ndu mgbonu taa duedu; ndu nweru enya eme ejo-iphe l'eenwutsushikota phe g'ephe ha; ²¹ mbu ndu egudeje onu mee g'ikpe nmaa nemadzu l'iphe, iswi du iya mma; woru onya gbaaru onye agbaru nemadzu odzori l'ulo-ikpe; gbaa ekebe ugho jasú l'e woru ikpe nma onye iswi du mma.

²² Oo ya bu le-a; wakwa iphe, oopfu anu onu-ulo Jiekopu; mbu Chipfu ono, bu iya gbaftaru Ebirhamu ono. O suru-a: "Iphere taa adukwa oshilokpa Jiekopu ozo; ophu iphu agbachihuedu phe agbachihu ozo.

²³ Teke ephe a-huma unwegirima, mu a-nu phe be ephe e-dobe-a epha mu nso. Ephe ekwetakwapho l'onye nso k'oshilokpa Jiekopu be du nso eviya. Ephe anmahu pyaapyaapya l'iphu Chileke ke ndu Izurelu. ²⁴ Ndu te ebvuduru ebvuru l'iphe ke Chileke aburu ndu iphe edoje enya. Ndu agu-phe aphu ekwe mee iphe, a suru g'ephe mee."

30

Qgbandzu, enwedu ishi

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Nshio unube unwu ono, bu ndu ejo-
okpoma; mbu ndu anoduje eme iphe, abudu idzu mu; ndu ephe l'ibe phe
achije idzu atugba buru nanu; ole ephe te egudekwanu Unme nkemu
eme iya; ndu eme iphe-eji akube l'eli iphe-eji; ² ndu wufuru lashia ali ndu
Ijiputu l'ebe epfuru mu iya; ndu bu Fero be ephe ele enya l'eka g'o yeru phe
eka gbobuta phe g'o to du iphe, e-me phe nu; ndu gbpafuru ndu Ijiputu
je anodu phe l'eka ezeru ndzu. ³ Ole egbobuta, Fero a-nodu egbobuta
unu be iphere iya e-mechaa du unu; mbu l'eka ndu Ijiputu, unu gbararu;
e-mechakwana tee unu ntu l'iphu. ⁴ A makwaru-a le ndu-a be ndu-ishi
phe nowa le mkpukpu Zowanu; mbu le ndu ephe ziru ozi byarwutawaru
mkpukpu Hanesu. ⁵ Ole onyemonye be ee-mekota g'ephe buru ndu iphere
du. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ndu ono, adudu iphe, ephe gude phe eme
ono; ndu te eyeduru phe eka; ophu ephe abaduru phe urwu. O buerupho
iphe-iphere yee iphe ata uta be ephe a-buru phe.”

⁶ Owa bu ozi, Chileke ezi le k'ehu unwu anu, no l'echiegu ndohali: “Ndu
ono, e ziru ozi ono wuru je aghaa ali iphe-ehuka yee mkpawere; ali, oke
oduma; yee ne oduma bugbaa; eka okpontonu; yee ejo agwo ozo bugbaa;
mbu l'ephe vu eku phe l'okpurukpu nkapfu-igara; bya evuru iphe, vu oke-
aswa phe l'okpurukpu inya-kamelu; evujeru oha, ta abaduru phe urwu;
⁷ mbu evujeru ndu Ijiputu l'ebe abu le n-yemeka phe duru urwu, oobaru
phe. Noo gw'o gude ya kua ndu Ijiputu 'Eze-oke-agiyi O-no-ke-mmanu'.”

Ndu kwefuru ike

⁸ “Jekwa ebyiaru phe iphe-a, mube Chipfu epfu-a l'okwekpu; mbu
dekwa ya edede l'ekwo-aphuphu; k'ophu abukwanuru; o -rwua l'iphu;
l'o buru iphe-ekebe, a-no jasu l'ojejeje. ⁹ Le ndu-a bukwa ndu kwefuru ike;
bya aburu unwu eregede; mbu unwegirima, o too hedu ihee angabe nchi
l'okwa, Chipfu anmaru phe. ¹⁰ Ephe nodu asuje ndu ophuleny: 'Unu ta
aphuhekwa ophuleny ozobaa!' Bya asu ndu mpfuchiru Chileke: 'Unu te
ekpuhajekwaru anyi iphe, gbaru anyi l'ememe! Unu pfujeru anyi iphe,
ats'o utso anuma! Unu gbebejeru anyi mpfuchiru egbebe! ¹¹ Unu haaru
anyi uzo! Unu gbeshiru anyi l'uzo! Unu ba byah'e anyi l'iphu! Unu te
epfuhuru anyi ke Onye Nso ke ndu Izurelu!' ”

¹² Oo ya bu le-a; wakwanu iphe, oopfu; mbu Onye Nso ke ndu Izurelu:
“Eshinu unu jikaru anuma ozi, mu ziru unu; bya asu l'oo mkpawere
be unu a-chiru upfu kwee; bya akporu obu ye l'eregede; ¹³ be iphe-
eji ono a-buru unu igbulu, ha ephekerephe, gbaru oru; teme o nodu
ada adada; g'eja epfua; o dawanu teke ono teke ono. ¹⁴ Oo-kukposhihu
g'onye kukposhiru ite-urwa; tukaa ya nanunanu ehuka ehuka; k'ophu bu
l'ibiribe iya be a taa humadu g'o ka mma l'oo mkpebah'u iya g'e gude guta
oku l'ovokoku; ozokwanu g'e gude kwota mini l'obvu-mini.”

¹⁵ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Nnajiuphu, bu Chipfu, bya aburu Onye
Nso ke ndu Izurelu: “Izimanu -lwa unu azu; unu daa ngaberu mu; l'a
dzota unu. Unu -dakpoeppo gbedomu bya adakobe mu; ike adu unu.
Obenu l'o to dudu iphe ono, duru ophu unu meru. ¹⁶ O buchia iphe, unu
pfuru bu waawaa; l'unu e-nyikotachia inya gude gbala. O buru iphe ono
meru g'o gude unu je l'agbala. Teme unu sukwapo l'unu a-nodu l'inya
okpa-egwa gude agbala. Oo ya bu le ndu a-nodu achu unu oso obu a-
bukwarupho ndu okpa-egwa. ¹⁷ Unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri

etsukahuje gbala me onye lanu yee unu ebvu. Teke a du ise yee unu ebvu; unu atuko g'unu ha zelihi gbalaa jasu nwa ndu a-phodu l'echilabo unu aduwa ge nwa itso, bvuru le mkpakponu eze ubvu; mbu ge nwa ekwa, aku peepee l'eli ubvu." ¹⁸ Ole o-nodulekwa-a agu Chipfu g'o meeru unu eze-iphe-oma. Oo-gbalihule-a phuru unu obu-imemini; kele Chipfu bu Chileke, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha. Ehu-utso be a goru nu iphe, bukpuo ndu pfuru echeru iya nu.

Iphe-oma, Chileke e-meru ndibe iya

¹⁹ Su-a; unube ndu Zayonu; mbu unube ndu bu le Jierusalemu; unu akwata ekwa gberuma. Oo-mekwaru unu eze-iphe-oma; me unu raa ekwa raku iya! Oo epho anuma, onuma iya; l'o za unu enu. ²⁰ Nnajiuphu nukponu unu nri mkponwu-ehu; bya echebe unu mini eje iphe-ehuka; e tee domieduru unu ndu ezi unu iphe; unu egude enya unu gedegede huma phe. ²¹ ?Unu shiru ekutara-o; unu shiru ekicha-o; iphe, nchi unu a-noduepho anu l'azu unu a-buru: "Wakwa uzo baa! Unu tsokwaru iya!" ²² Noo teke unu a-turwu nshi unu ono, a wuru mkpola-ochaa ono. Unu aturwukwapho nteke unu ono, e gude mkpola-ododo wua ono. Unu eworu phe tuphashia g'onye etupha nkirika-ekwa bya asu phe: "Unu gharu eka laa!" ²³ Noo teke Chileke a-wata edzeru unu mini; edze iya ekpu l'iphe, unu meberu l'ali. Nri, aakota l'ali emehuaha emehu; bya adukwapho shii. Noo teke iphe-edobe unu a-wata akpa ntusaru-ehu. ²⁴ Eswi unu; mekpoo nkafu-igara unu, bu ophu ejeru unu ozi egu l'anodu ata nri, a gwo-phuberu agwo-phube; pyashichaa ya unu; o buru ago-eze yee shovelu be e gude gwo-phube iya. ²⁵ Teke o rwuru mboku ono, ee-gbu nemadzu pyaapya ono; mbu teke ono, oje-ephekerephe e-zeshihukota ono; be mini a-wata aso gborogboro ge nggele; shigbaa l'ubvu, ha l'eli asoshihu; shikwapho le mkpogiji ophu habe nwahabe asoshihukwapho. ²⁶ Onwa a-wata egbu nwijnwii g'enyawu; anwu akabaa echishi ike eme le g'oochi nta-a ugbo esaa; mbu l'oo-nodu echibe g'anwu chiru ujiku esaa l'ophu l'ophu; teke Chipfu e-pfubechaa iphe l'eka o mekaru ndibe iya iphe; bya emee gonya, o yeru phe kpohukota.

Aphu, Chileke a-nu ndu Asiriya

²⁷ Unu lenu; Chipfu shi l'eka du enya abya. Ehu-eghu iya nodu enwu phuruphuru g'oku; teme o nodu akpu tuntuutu g'enwuru-oku. Ogbogboromonu iya bu iphe, jiru iya nu bu oke-ehu-eghu. Teme ire iya buru oku, enwu phoophoophoo. ²⁸ Unme, ootu atutu du ge mini, aso gborogboro, byaru kulakula a woru nemadzu l'olu. Ohamoha be onmaje yigayiga; mbu chiru phe ye le n-yo ola-l'iswi. O bya eworu iyagba-inya woru ye ndiphe l'asha g'o duphua phe. ²⁹ Noo teke unu awata agu ebvu g'aaguje l'enyashi mboku, unu abo obo-iphe, du nsu. Ehu atsoshikpuo unu utso ike ge ndu egbu opu eje l'ubvu ke Chipfu; mbu agbara-mkpuma ke ndu Izurelu.

³⁰ Chipfu emekwa ge nemadzu numa g'olu iya du-be akpabiri; mekwapho g'ephe huma okpehu iya l'eka ooje alwa l'ali l'eka ehu-eghu iya enwu phuruphuru; teme o gude oku, enwu phoophoophoo; bya edzekwapho oke mini, atu aka-mini. ³¹ Olu Chipfu l'a-chikashi ndu Asiriya nanunanu. Oo-gude mgboro-eze iya chitachaa phe togo. ³² Teke Chipfu gude oshi-mpaleka iya ono, o gude anu phe aphu ono chia phe gbaa; ebvu aswoshihu; mbu ebvu, aku nkwa eye; bya akpo ogumogu eye iya; teke ono, oo-nodu etso phe ugu echi phe eka gbaagbaa ono. ³³ Noo kele Tofetu

shihawaa lẹ ndiche dọ. E doziwaru iya kwabẹru eze. Nsukutu oku, dọ iya nọ bẹ e mewaru; ọ dọ omilomi bya adọ ọsa. Oku yele nkọ kwatakpooru paa ya ẹka. Unme, Chipfu turu sọru gborogboro g'ọku nshì-egbe sọbata iya bya emee ya; ọ gbanwuhu oku nwuahaa phoophoophoo.

31

Oshi, ayọru ndu kpọru obu yeru ndu Ijiputu

¹ Nshio unubẹ ndu ono, agba ala ali ndu Ijiputu eje achọ n-yemẹka; ndu daphuberu inya; bya akpọru obu yeru ikpoto ugbo-inya, ẹphe nweru; yẹe oke okpehu dọ ndu ojọgu phẹ, bọ ndu egudeje inya eje ogu; ọphu ẹphe adabẹduru ẹnya l'ẹka Onye nsọ kẹ ndu Ízurẹlu nọ; mbụ ọphu ẹphe agbapfuduru Chipfu g'ọ yeru phẹ ẹka. ² Ọle ọ bọ; yẹbedua l'onwiya bukwa onye maru iphe. Ọ nọdu ewotajeru nemadzọ ola-l'iswi; ọphu oopfujedu opfu laa azọ azọ. Ọo-gbalihu tsoo ibe ndu ẹjo-iphe ogu; mękpoo ndu anọduje eyeru ndu eme ẹjo-ememe ẹka. ³ Obenu lẹ ndu Ijiputu bọ nemadzọ; ẹphe ta abọdu Chileke. Inya phẹ bẹ bọ anọ-ẹhu; ọ tọ bọdu maa. Chipfu -machiwaa ẹka bẹ upfu a-dọ-a onye eye ẹka. Onye eeyeru ẹka adaa gwoo. Ẹphenebo atọko laa l'ite lanu.

⁴ Wakwa iphe, Chipfu pfuru nọ mu baa: "Ọo g'oduma asuje ekiri; mbụ g'oke-oduma asuje ekiri mẹ ọ -gbua iphe, oo-ri; m'obetakpoo e kua ikpoto ndu eche aturu; ẹphe tọko dzukọo g'ẹphe tsoo ya ogu; mkpu, ẹphe tọko echi te emekpọdanu gẹ ndzọ gwa ya; ọphu ọzu, ẹphe atọ akpọshidu iya iphe, oome-a. Noo gẹ Chipfu, bọ Okalibe-Kakọta-Ike e-nyizeta bya alwọ ọgu l'eli úbvú Zayọnu; mękpoo lẹ mkpakpọnu úbvú ono. ⁵ Chipfu, bọ Okalibe-Kakọta-Ike e-kpuchita Jierúsalemú g'enu, ẹphe l'eli. Oo-kpuchi iya; tẹme l'ọ nafutakwa iya phọ; agbaru iya ọdzori, agbaru iya mkpu; g'ọ tọ dọ iphe, e-me iya nọ."

⁶ "Sọ-a; unubẹ ndu Ízurẹlu; unu lwaphutanu azọ lwapfuta onye ono, unu kwefuru ike ono; ⁷ kele ọ -rwọ mbọku ono bẹ onyemonye lẹ g'unu ha e-mechakwaa jika nshì mkpọla-ọchaa ono; yẹe kẹ mkpọla-ododo ono, unu gude ẹka iphe-ẹji unu mee ono. ⁸ Ndu Asiriya bẹ ee-gude ogu-echi, abọdu k'amadú gude gbushia; mbụ ọ bọru ogu-echi, abọdu kẹ nemadzọ mmanu bẹ ee-gude gbufu phẹ. Ẹphe a-gba ọso gbalaru ogu-echi ono; l'a chíru unwokorobyia phẹ ye l'ọzi mkpọnwu-ẹhu. ⁹ Agbarike phẹ a-dakọta; ẹka eeye phẹ ebvu. Ndu-ishi ndu ojọgu phẹ -humaephọ g'ọgu obu eje ala; ẹphe agbado ẹkwa-ọhubama phẹ phọta ọso gbalachaa." Nnoo iphe, Chipfu pfuru bọ onoya; mbụ onye ono, kpọberu oku l'úbvú Zayọnu; bya azọbe ọta pfupfufu oku lẹ Jierúsalemú ono.

32

Onye eze, pfuberekoto

¹ Unu lenu; ọ nweru eze, abyanu a-buru eze, pfuberekoto. Ndu-ishi iya aburu ndu ekpe ikpe, pfuru nhamunha. ² Onyemonye a-dọ g'eka edomi onwonye, a nọ agbalaru pherephere; dukwapho g'eka anọduje ezeru ndzọ l'ẹka oke-mini edze; dukwapho gẹ nggele, asọ l'alì, mini adọdu; dukwapho g'ononyo oke agbara mkpuma, nọ l'alì, adọdu iphe, dọ iya nọ. ³ Nnoo teke e tee meedu gẹ ndu aphọ ọzo phọ-buhu ọzo. Tẹme ndu anọ iphe lẹ nchì awata anga nchì. ⁴ Ndu iphe adọje ẹgwegwa e nweru egomungo. Ndu epfu l'ọnu-ọku epfuahaa opfu gbururu; pfuahaa iphe, doru ẹnya. ⁵ E tee kuhẹdu onye-eswe onye a maru ẹpha iya. Ọphu akwabẹdu ẹjo

nemadzú oke ùbvù; ⁶ kẹle onye-eswe epfuje mkpọkoro-opfu. Egomunggo iya bụepho ẹjo-iphe bẹ ọonoduje ari. Iphe, ọonoduje eme ememe bụru umere onye agụbeduru Chileke iphe. Teme ọ nọdu anọduje ezi ẹjo-nzi l'opfu ẹhu Chipfu. Ndu ẹgu agu bẹ ọohaje; ẹphe adabyiru iphoro. O to kejedu ndu ẹgu-mini agu mini. ⁷ Umere k'onye ẹjo nemadzú bụkwaru ẹjo-iphe. Iphe, ọochije idzu ememe bụkota ẹjo-ememe; g'o gude ntuphu-ire mebyishia ndu akpa nri; mbụkpoo m'obetaru ndu ono, adudu g'o du phe ono nọdu eyekpoo onu, pfuru oto. ⁸ Obenu l'onye a maru ẹpha iya achije idzu, a maru ẹpha iya. O bụru iphe, a maru ẹpha iya, oomeje bẹ oogudeje pfuru pfushia ike.

Unwada Jierúsalemu

⁹ Unubẹ unwanyi ono, nọ tusaru ẹhu; unu gbalihu ngaberu mu nchi! Unubẹ unwada ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono; unu numakpodapho iphe, mu abya epfupfu! ¹⁰ A -noepho apha ophu; tükobe iya iphe, ha nwanshii bẹ unubẹ ndu ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono a-wata anma jijijijii. Vayinu ta adudedu mebyi, ọo-mita. O tọ duedu iphe, aawota l'oshi-ọmi ililekpoo. ¹¹ G'ehu nmakwaa unu anmanma; unubẹ unwanyi, nọ tusaru ẹhu! G'ehu tekwa unu kparikpari; unubẹ unwada ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono! Unu tọfukwa ẹkwa unu; chita uwe-aphu gbaphua onwunu l'upfu! ¹² Unu phukwaru yoo l'opfu ẹhu ẹgu ono, du ùbvù l'anya ono; me kẹ vayinu ono, amije shii ono; ¹³ me k'alì ndibe mu l'ophu; mbụ alì, bụ iphe, rwuchiru iya nù bụ obvu yee ẹwu-òbvù. Ee-o! Unu watakwa agu aphu l'opfu ẹhu iphe, bụkpoo ọl, aanọduje abọ iphe; me k'ehu mkpukpu-a, aanọduje eme emereme-a! ¹⁴ Noo kẹle unuphu ibe eze ono bẹ ee-mechaa gbado. Mkpukpu ono, aatu wọwoowoo ono adabyiru iphoro. Ùbvù Ofelu; yee ọl, a kpushiru ike, du iya nù a-buru ochobu jasuru; buri ẹka du nkafu-igara-ọswa ree; yee ẹka eeche egu me aturu; ¹⁵ gbiriri jasụ teke ee-shi l'eli wua anyi unme Chileke l'ẹhu. Noo teke ee-woru echiegu mee alì, iphe a-nodu emehuje; alì ẹka iphe emehuje abya eze du g'ọswa. ¹⁶ Ee-kpeahaa ikpe, pfuru nhamunha l'echiegu; haahaa enge, pfuru oto l'alì, emehuje iphe, a koru iya. ¹⁷ Mebyi, apfubekoto a-mi bụ lẹ nchi a-du doo. Iphe, e-goshi l'a pfuberekoto aburu l'ekameka a-da nyonyoronyo; meji anmapfuru onyemonye jasụ l'ojeje. ¹⁸ Teme ndibe mu eburu l'unuphu ẹka nchi a-du phe doo; l'unuphu, adudu iphe, byaru eme phe nù; l'ẹka ẹpha a-nodu atuta unme; ọ tọ dudu iphe, akpo-byi phe iya nù. ¹⁹ Mbụ l'igwe a-tu akamini gude tpyashia oke ọswa; tpyashia mkpukpu ono l'ophu l'ophu. ²⁰ Ẹhu-utso bẹ a goru nù unubẹ ndu ono, akụ iphe, unu akụ akụ l'ẹka mini du; mbụ unubẹ ndu haru eswi unu; yee nkafu-igara unu; ẹphe nọdu akpa ntusaru-ẹhu.

33

¹ Nshio gube nwa mmebyi; l'ebe abụ l'ọ nweru onye mebyiru gubedua! Nshio gube nwoderu-oye; l'ebe abụ l'ọ duru onye deru ngu ye! O kwa: i haepho emebyishi; l'e mebyia gubedua. Teke i haerupho ederu nemadzú ye; l'e deru gubedua ye.

² Gube Chipfu; menaarụ anyi eze-iphe-oma! Anyi pfukwaru echeru ngu. Bujenuru ike anyi l'utsu mboku-mboku. L'i buri onye ndzota anyi; me anyi nọdu l'iphe-ẹhuka. ³ Ọobujeru; olu ngu -daepho g'egbigwe; ndiphe agbalacha. Teke i kwolihuru ekwolihu; ọhamoha agbakashihu. ⁴ A

kwaa phẹ ọkwata rwukọo phẹ g'ẹka ìnyarinya erwu ẹkwo; mbụ gbaa phẹ gorogoro g'ẹka igube wụbaru.

⁵ Chipfu bẹ goshiru l'ọ parụ ẹka; noo ọkẹle o bu l'ephekerephe. Úbvw Zayonu bẹ oo-me g'ọ buru iphe, e-ji iya nù bu ikpe, pfuru nhamunha; yẹ apfubekoto. ⁶ Ọo ya a-buru onye e-me g'unu nguru anguru l'ogbo k'unu. L'ọ dzọta unu ọkpobe adzọta; mee g'unu maru iphe; kwaa ẹnya. Ọ buru atsụ Chipfu ebvu a-buru ẹku k'unu.

⁷ Lewarọ; ndibe phẹ, bu ndu ọkpẹhu dụ l'echikwa mkpu l'oma gbororo. Ndu ephe ziru ozi, bu ndu byaru g'e doshia opfu nọdu akwa ntumatu.

⁸ Eze gbororo bẹ a gbadoakwaru; ọphu ọ duedu ndu ije, eshiekwadụ iya nù. Ẹphe mebyiwaru ọgbandzu, ephe gbaru; ọphu ọ duedu iphe, a guberu ndu ekebe. Ọphu ọ duedu onye aakwabejekwadụ úbvw. ⁹ Alì-à nọdu agụ aphụ edideshihu edideshihu. Iphere dụ ọswa, nọ úbvw úbvw Lébanonu; ọ nọdu anwulwashihu anwulwashihu. Nsụda Sharonu dọpẹho g'echiẹgu ẹka mini adudu. Tẹme oshi, nọgbaa l'alì Beshanu; yẹle úbvw Kamelụ nọdu alaephe ẹkwo kparakpara.

Ọkwa, Chipfu anmaru ndu ọhogu iya

¹⁰ Chipfu bya eyee onu sụ: “Ọo nta-a bẹ mu a-gbalihu agbalihu! Ọo nta-a bẹ mu e-goshi lẹ mu parụ ẹka! ¹¹ Unu dụ ime ẹswa ọkponku; ọ buru oshi ereshi bẹ unu a-nwụ. Unme, unu atụ buru iya bu ọku, e-ke unu. ¹² Ọzo bu lẹ ndu ono bẹ a-dọpẹho gẹ mkpuma layimu, a kpọru ọku; mbụ l'ọo g'e gbushije irwu obvu kùbe tsee ya ọku-a bu g'ẹphe e-tsu gburugburu tsufu. ¹³ Unubẹ ndu bu ụzenya; unu nùmakwa iphe, mu meru! Unubẹ ndu ọphu bu ntse; g'o donaa unu ẹnya l'ọkpẹhu dụ mu!”

¹⁴ Ndu iphe-ẹji, bu l'eli úbvw Zayonu bẹ ndzụ-agụgu rwutaakwaru. Ndu ta adudu iphe, ephe guberu Chileke nọdu aphuwaa kpaakpaakpa epfu sụ: “?Bụ onye olẹ lẹ g'anyi ha bẹ yẹ ọku, enwu enwunwu e-buru? ?Bụ onye olẹ lẹ g'anyi ha bẹ yẹ oku, etsu ojejoje e-buru?” ¹⁵ Ọ kwa onye bu onye emeje iphe, pfuru oto; teme ọ nọdu epfuje iphe, pfuru nhamunha; onye ajikaje anata urwu, shi l'iphe, a nataru l'ike; teme ọ nọdu eselaje ẹka azụ l'anata uphalazu; onye ta angabejedu nchị mẹ a -nọdu achị idzu g'ee-shi gburu ọchi; teme ọphu ọsajedu ẹnya hụma iphe, bu ejo-iphe. ¹⁶ Noo ẹgube onye a-nọdu l'ephekerephe. Ọ buru ẹka oo-buru zee ndzụ bu l'ulo, a kpushiru ike l'eli úbvw. Ẹka ono bẹ aa-nọdu anụ iya nri. Ọphu ọ dudu teke ọ byaru achọ mini achọcho.

G'iphe a-dụ-be ree l'iphu

¹⁷ Gụbedua e-gude ẹnya ngu hụma onye eze ono g'ọ dụ-be úbvw l'ẹnya; bya amaa ẹnya l'alì ono, nọru ogologo ono. ¹⁸ Lì bya egude ọriri ngu bya alaphu azụ l'akahụ nggiri ono. Mbụ l'ì rìà sụ: “?Bunaa awe bẹ onye ono, shi edeje okpoga-akirikọ ono nọhunu? ?Buhunu awe bẹ onye ọphu e shi apfujeru ego ọbu nù nọ? Mbụ ?bunaa awe bẹ onye ọphu shi agụ ọlo-mgbobuta anyi ọgu nọnaa?” ¹⁹ I tịi hụmabaedu ndu ono, shi eku onwophẹ ono ẹnya ahụma ọphu; mbụ ndu ono, opfu phẹ egbejeru egberu ono. Ndu atsụ ntsụ; ọphu iphe, ephe epfu edojedu ẹnya. ²⁰ Lenaa ẹnya lẹ Zayonu; mbụ mkpukpu ono, anyi anọduje abọ ọbo-iphe anyi ono! Ii-gudewarọ ẹnya ngu hụma Jierusalem; mbụ mkpukpu ono, bu: i -buru iya; nchị adu ngu doo ono; bya adu g'ulo, e meru l'ẹkwa, adudu onye byaru aphoriberu iya aphoriberu; ọphu ọ dudu onye adu ike apho-lita itso iya apho-lita. Ọphu ọ dukwapho eri iya ọphu byaru agbabuhu agbabuhu.

²¹ L'èka ono bẹ Chipfu a-buru Onyibe k'anyi. Èka ono a-du g'èka nggele du ọsa; ẹnımu du iya ọsa. Ophu ọ dudu unwu ugbo-mini, nweru akwo-ugbo, byaru eshi iya nu. Ophu ọ dukwapho oke ugbo-mini, a byaru anga l'eli iya. ²² Noo kele ọo Chipfu bu onye-ikpe k'anyi. Mbụ l'ọo Chipfu l'aturu anyi iphe, anyi a-nodu eme. Teme ọ buru Chipfu bu onye eze k'anyi. Oo ya bu onye a-dzota anyi. ²³ Eri, e shi kee gube ugbo toshihuakwaru. Oshi, gube ugbo gude nguru anguru duchaakwaa wogowogo. Ophu ekwa-ugbo ngu adabiyekwaru potoo. Oo ya bu l'aa-kwa okwata, paru eka kee; mbụ le ndu ẹnıeni a-kwachaa okwata. ²⁴ Ophu ọ duedu onye bu le Zayonu a-su: "Iphe emekwa mu." Teme iphe-ẹji ndu bu l'èka ono meru bẹ aa-gukotaru phe nvu.

34

Aphụ, Chileke a-nu ndu ohogu iya

¹ Unu kpitaru ntse; unube ohamoha; unu bya anumakpodapho! Unu ngabekpodapho nchi; unube ndiphe! G'eliphe l'ophu numakwa; iphemiphe, no iya nu anuma! Ge mgboko numa; iphemiphe, shi iya nu anuma! ² Chipfu bẹ avukwaru ohamoha ovuma. Oke ehu-eghu iya bẹ ọ tu-koshiakwaru ndu ojogu phe l'ophu. Oo-mebyishikotakwa phe g'ephe hakotakpoo rengurengu. Oo-woru phe haa g'e gbushia. ³ Ndu nkephe, e gburu egbugbu bẹ aa-pajeru tuphaa etupha. Odzu phe awata eshi ishi; mee phe atuko ubvu ubvu swongaa. ⁴ L'aphu akpaminigwe g'onye phuru utute. Kpokpode atuko adashihu l'ali g'èka ekwo vayinu, nwuru lwaa erishihu l'eri iya; mbụ g'akpuru oshi figu, no l'oshi figu gbanwushihuru agbanwushihu dashihu.

⁵ Ogu-echi mu bẹ a nokwa l'imigwe baa bata nkọ. Lekwa; a paakwaa ya apazeta gude abya anu ndu Edomu aphụ; mbụ ndu ono, bu ndu mu dochawaru edocha k'emebyishikota rengurengu ono. ⁶ Ogu-echi Chipfu bẹ mee a-ngugukwa angugu. Iphe, e-ji iya nu bukwa eba-iphe. Mee unwu-aturu; yee mee egbu; waa eba-iphe, shi l'akpuru ebili aduchaa ya. Noo kele Chipfu abya egwe ngweja le mkpukpu Bozura; iphe, eegbu egbugbu paa eka l'ali ndu Edomu. ⁷ Atsu bẹ aa-tuko ephe l'ephe gbushikota; mekpoo oke-eswi ndu ophu ha nwanshi; me ndu ophu paru eka. Ali phe bẹ mee a-nodu aso gborogboro; leegude eba-iphe gwọo urwuku l'oburu epuchi. ⁸ Noo kele Chipfu nweru eswe agwata ugwo iphe; bya enweru apha, ejo-iphe onye meru a-vo iya l'ehu; g'ooshi nno gbaaru ndu bu le Zayonu odzori.

⁹ Nggele nggele, nokota l'ali ndu Edomu a-wokota korota. Eja, du l'ali ono awokota oku-nshi-egbe. Ali eka ono l'ophu abukotaru korota, oku enwu taphutaphu. ¹⁰ O to byadu anyihu anyihu eswe l'enyashi; enwuru iya akpu tuntuutuu jasu l'ojejeje. L'ọ buru ochobu dabyiru nno shi l'ogbo sweru ogbo. O to dudu onye byaru eshibaa ya ghatakponu aghata ozobaa. ¹¹ Okpo-ngwere yee ebyi esweta iya l'ọ buru iphe phe; mbụ le mgbashi-ujiku yee okpoko-oha akpashi epfune l'eka ono. Chileke e-me ali ndu Edomu g'ọ du g'ọ shi du teke o meru eliphe k'ophu le mbulembu. ¹² Ndu oke amadu phe ta aduedu eka ephe enwekwaduru, bu eka eekuje ali-eze. Ndu-ishi iya g'ephe ha a-chihukota. ¹³ Ewu-obvu erwuchia l'ulo-eli, du iya nu. Ole-karara yee egbara atuko ulo iya, a kpushiru ike zechia. Iphe, a-nodu akpa iya uri aburu nkuta-oswa. Mgbashi-ujiku eworu iya mee ibe phe. ¹⁴ Unwu anu, bu l'echiegu ephe l'achi-anmabu atuko edzudagbaa l'eka ono. Eghu-oswa araku ibe iya l'ora. O buru l'eka

ono bẹ mgbashì-ujiku anòdukwapfo atùta unme. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe achoraru onwophe ẹka ẹphe a-nòdu atùta unme. ¹⁵ Mgbashì-ujiku a-kpa ẹpfunẹ l'ẹka ono nòdu tushia ẹkwa. L'ò kpua ya; vĩa nòdu l'ẹka ono kpupyabẹ phẹ lẹ òkù iya hee hetseshia. Ọ bụkwarupho ẹka ono bẹ ẹgbé e-dzukwapfo okee lẹ nyee.

¹⁶ Unu jenu elee ẹnya l'ẹkwo Opfu Chipfu; unu agua ya agugu. Unwu iphe ono ta adukwa mẹ nanu adu-phodo l'ẹka ono. Ophu ọ dukwa ophu byaru asu lẹ ya ta ahumaduru okee ozoo nyee ya; kele ọ kwa mbèdua turu ekemu sù l'onoo g'òo-du bụ ono. Teme ọ bụru Unme mu a-nòdu erwukòbẹ phẹ l'ẹka lanu. ¹⁷ Ọo ya atuje g'òo-duru phẹ. Ọ nòdu egudeje ẹka iya tĩa ya atutu kee. Ọ je aburu nkephe jasù l'ojejeje. Mbù ẹphe ebuwarurọ l'ẹka ono gbẹ l'ogbo sweru ogbo.

35

Ehu-utso ndu a dzotaru

- ¹ Echiegu yee ali, adudu
mini,
du iya nu bẹ ehu a-tso.
Mgbegu ali-evevee bẹ a-wata
ete eswa mehuaha iphe,
e meberu iya g'eka
okoko jashiru.
- ² Mbù l'oo-jashikpoo
igwerigwe.
Ehu atsoo ya tsoshikpoo
ya ike;
l'ò rwua okwe kpua ya.
L'e mee ya g'ò du biribiri
g'ùbvú ùbvú Lébanonu;
du akpabiri g'ùbvú
Kamelu;
yee nsuda Sharonu.
Epe egude ẹnya phẹ
huma
odu-biribiri ke Chipfu;
mbù akpabiri ke Chileke
anyi.
- ³ Unu menaa g'eka unu,
tsuru mee shihu ike.
Unu emee g'ikpere unu,
aphu kwèekweekwee
nguru anguru.
- ⁴ Unu pfuaru ndu nweru obu
ndzu-agugu sù phẹ-a:
“Unu shihu obu ike;
ge ndzu ba agushi unu.
Lẹ Chileke unu a-bya;
bya emelata nemadzu iphe,
o meru onye ozo.
Oo-bya; bya adzoo unubèdua
ndzu.”
- ⁵ Noo teke ẹnya a-sahu ndu
atsu ishi.

Nchị ndu ada nkuchi emee
 phosangu.
 6 Noo teke ndu eniyeni a-wata
 azo garamu garamu
 g'ele.
 Ire agbutoshihu ndu te
 epfudu opfu;
 ephe awata erwu okwe
 ehu-utso.
 Mini e-shi l'echiegu gbafuhu
 soaha ke gborogboro.
 Teme nggele eshi l'ali,
 mini te eshidu du gbafuhu
 soaha gborogboro.
 7 Eja evevee,
 l'ekpo phuruphuru
 l'a-buru okpuru.
 Ali, mini tahuru agbafushihu
 ogba buru nggele.
 O buru eka ono,
 bu nkuta-oswa shi buru
 iya ono
 be eswa e-fushi;
 eji efushia ya;
 echara amishia ya.
 8 L'a bya atogbo iya eze
 gbororo; l'e kua ya uzo,
 du nsọ.
 Ndu aasọ nsọ te eshidu iya.
 Ndu a-nodu eshi iya nu
 kpoloko abuerupho
 ndu o duru;
 ophu ndu eme eswe
 aghaphedu l'ime iya.
 9 Oduma taa nodu iya.
 Ophu o dudu anu ozo,
 eri anu,
 byaru eshitakpoo ya
 eshita ophu.
 A taa humakpoda a phe nu
 ahuma ophu l'eka ono.
 O buepho ndu a gbafutaru bu
 ndu a-nodu eshi iya nu.
 10 Mbụ le ndu ono,
 Chipfu pfuru aswa phe
 ono a-lwa.
 Ephe aguru ebvu lwatashia
 Zayonu.
 Ephe ekpuru ehu-utso ojejeje
 g'onye kpu okpu eze.
 Ete eswa yee ehu-utso
 atuko phe ehu sweta.
 Aphụ yee atsụ ude agbaa

oso gbalaa.

36

*Senakeribu eye ndu Jierúsalemu ebvu
(2Ndu 18:13-37; 2Iphe 32:1-19)*

¹ Tòbudu iya bụ; o rwua l'apha, kwe eze, bụ Hezekáya apha iri l'èno, ọ wataru aburu eze; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya bya ọgu l'alì ndu Jiuda; bya atuko mkpukpu phẹ g'ọ ha, bụ mkpukpu, a kpushiru ike lwua lwuta.

² No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbẹ lẹ mkpukpu Lakishi zia onye-ishi ndu ojogu iya; yeru iya ndu ojogu, dū igwerigwe; bya asu iya g'ephẹ jepfu eze, bụ Hezekáya lẹ Jierúsalemu. Onye-ishi ndu ojogu ono jerwua bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru ụzo eli, dū l'uzo ono, eeshije eje ẹka asajẹ uwe ono. ³ Ọ nọdu l'ẹka ono; ẹphẹ byapfuta iya; mbụ Eliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, bụ onye edeje ẹkwọ; waa Jiowa nwa Asafu; yẹbedua bụ onye nkwakọbe.

⁴ Onye-ishi ndu ojogu ono bya asu phẹ: "Unu je akaru Hezekáya lẹ-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze, bụ eze ndu Asiriya. Ọ suru-a: ? Bụ lẹ ọnu bẹ ị chiru nwupfu opfu i nweru kwẹe? ⁵ Ị suru l'ị machawaru ẹregede ọgu bya enweru ike, e gude alwu ọgu. Obenu l'opfu ngu bu okorobo opfu. ?Bụ onye bẹ ị dakoberu ekwefuru yẹbe eze ndu Asiriya ike?

⁶ Lenu; ọ kwa ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu; mbụ Ijiputu ono, bụ mgbawa-ẹchara, abujeru: onye dakoberu iya nū l'ọ yejashia ya ẹka meka iya iphe onoya. Ọ kwa egube ono bẹ Fero dū; mbụ eze ndu Ijiputu. Ọ kwa nno bụ g'ọ duru iphe, bukpo ndu dakoberu iya nū. ⁷ Teke ị sukwanuru mu l'ọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu dakoberu; ?tọ budu Chipfu ọbu bụ opfu Hezekáya lwuru ẹka aagwajẹ iya; bya emebyishia ọru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ẹphẹ lẹ ndu Jierúsalemu g'ephẹ byajẹ abaa eja l'ataphu ọru-ngweja-a?

⁸ "Byalẹkwa-a g'unu lẹ nnajiuphu mu, bụ eze ndu Asiriya tuko chia idzụ. I -kweta bẹ mu a-kpuru unu inya ise kpẹe ngu; mẹ ọ -buru l'iji-dụ ike yechaa ya ndu a-nọdu agba iya nū. ⁹ Ọdumeka; ?denu g'ị riru l'iji-dụ ike kpafu l'iphu onye-ishi ndu ojogu nnajiuphu mu; m'obeta ọ buru onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ ndu-ishi ndu ojogu iya; l'ẹka ọ bụ ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu g'ephẹ chiẹ ngu ugbo-inya; chiẹ ngu ndu agba l'inya-ọgu? ¹⁰ Ọzo bụ lẹ-a; ?i dobesu l'ọ tọ budu Chipfu bẹ mu nọ l'ẹka bya ọgu l'alì-a gẹ mu mebyishia ya? Ọ kwa Chipfu l'onwiya ziru mu gẹ mu bya ọgu l'alì-a mebyishia ya."

¹¹ Tòbudu iya bụ; Eliyakimu; yẹe Shebuna; waa Jiowa bya asu onye-ishi ndu ojogu ono-a: "Jiko gude opfu ndu Aramu pfuru yeru anyibe ndu-ozì ngu; eshinu anyi anụ iya ree. Te egudeshi opfu ndu Jiuda pfuru yeru anyi; kele ndu nọ l'eli igbulọ anukwa iya."

¹² Onye-ishi ndu ojogu ono sụ phẹ: "Bụ unu lẹ nnajiuphu unu kpoloko bẹ ọ dū unu gẹ nnajiuphu mu ziru mu gẹ mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lẹ ndu ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbụ ndu ono, unu l'ephẹ emechaa ria nshì unu l'onu; ngua mamini, unu gbọru ono bẹ mu epfuru iya."

¹³ Onye-ishi ndu ojogu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike sụ: "Unu nụmakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze ono, bụ eze ndu Asiriya! ¹⁴ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu. Ọ tọo dukwa ike adzọ unu! ¹⁵ Ọphu unu ekwekwa

ge Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'eka oopfuru unu asuje le Chipfu ta adukwa iphe, e-me g'ò tò dzòta unu. Lẹ mkpukpu-a taa lakwa l'eka eze ndu Asiriya. ¹⁶ Unu ta angakwaru Hezekáya nchi; kele eze ndu Asiriya sukwaru-a g'unu wufuta wu-pfuta iya ge yele unu doshia. Oo ya bu g'onymonye le g'unu ha eria iphe, shi le vayinu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angwa mini, du le welu iya; ¹⁷ jasú teke ya a-bya eduta unu; lashia l'ali, du ge k'unu; mbu ali, ereshi du; mee ophuu du iya; ali, nri du; teme opfu-vayinu du iya.

¹⁸ "Unu te ekwekwa ge Hezekáya dephua unu; kele oo-su unu le Chipfu l'a-dzotakwa unu. ?O dukporu oha ophu agwa ali phe nafutajewaru l'eka eze ndu Asiriya? ¹⁹ ?Bu awe be agwa ndu Hamatu yee ke ndu Apadu no? Agwa ndu Sefavayimu; ?ephe no l'awe? ?Ephe duru-a ike dzota ndu Samériya l'eka yebe eze ndu Asiriya too? ²⁰ ?Bu agwa ole l'ime agwa ndu ali ono be duru ike nafuta ndu ali iya l'eka iya? ?Denu ge Chipfu e-shi du ike nafuta ndu Jierusalemu l'eka iya?"

²¹ Ndu Jiuda ono, oopfu eyeru ono nduepho ngguingguji; ophu o dudu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bu Hezekáya turu ekemu su g'ò to dukwa onye e-yeru ona.

²² Tobudu iya bu; Eliyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edejeru eze ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bu onye nkwakobe tugba; o buru phe ejepfu Hezekáya. Ephe gbajachaa uwe phe agbaja. Ephe jerwua bya eje akooru iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

37

Hezekáya epfu anu Chileke (2Ndu 19:1-13)

¹ Tobudu iya bu; Hezekáya numaepho iphe ono o gbajashia uwe iya; bya achita uwe-aphu yee; o buru iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² O bya ezia Eliyakimu, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edejeru eze ekwo; waa ndu-ishi le ndu-uke Chileke; g'ephe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bu Azáya nwa Emozu. Ephe tukoo yee uwe-aphu jeshia. ³ Ephe je asu iya: "Hezekáya suru-a: 'Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ehuka dapfutaru anyi; bya aburu mboku, aahu anyi ahuhu; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. O dukwa g'egube ime anoduje eme nwanyi; o to dudu ike nya onyi nwata obu-a ⁴ O nweru g'oo-du; Chipfu, bu Chileke ngu anuma iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono epfu ono; mbu onye ono, nnajiuphu iya, bu eze ndu Asiriya yeru g'ò bya epfutoshia Chileke ono, dzu ndzu ono; k'ophu bu le Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yebe Chipfu, bu Chileke ngu numaru ono. Oo ya bu; pfuru nu Chileke l'opfu ehú ndu ophu phoduru nu.' "

⁵ Oo ya bu; ndu ono, eze, bu Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya;

⁶ Azáya su phe: "Unu je asu nnajiuphu unu le Chipfu suru-a: 'Ba atsukwa ebvu le k'iphe ono, i numaru ono; mbu opfu ono, ndu-ozu eze ndu Asiriya gude bya epfutoshia mu ono. ⁷ Huma le mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bu l'oo-numa asulasu; lashia ali phe; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'ali phe gedegede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwaru le mkpukpu Lakishi; o laphu azu je ahuma onye eze ono l'eka ootso ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu lẹ Tirihaka, bu eze ndu Kushi bẹ abyapfutawa iya oḡu; o zia ndu-ozí g'èphè je ezia Hezekáya sù: ¹⁰ "Waa iphe, unu e-pfuru Hezekáya baa; mbù eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa gẹ Chileke ngu, bu onye ono, i dakoberu ono duphua ngu; l'èka oopfu lẹ Jierúsalemú ta alwadu l'èka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru ẹnà bu l'ì nùmahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu alì ozo; mbù l'o mebyishikòtaru phẹ. ?Aa-nafuta-chia gubedua tọo? ¹² Mbù-a; ndu ọhamoha ono, nna mu oche phẹ mebyishiru ono; ?agwa phẹ dzòtaru phẹ-a tọo? Mbù agwa ndu Gozanu; yẹ kẹ ndu Haranu; waa kẹ ndu Rẹzefu; mẹ kẹ ndu Édenú, bu ndu shi nọdu lẹ Telasa. ¹³ ?Bù awe bẹ eze ndu Hamatu nọ nta-a; mẹ eze ndu Apadu; mẹ eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ọzoo kẹ ndu Hena; ọzoo kẹ ndu Iva?" "

¹⁴ Tọbudu iya bu; Hezekáya bya anata ẹkwo-ozí ono l'èka ndu e ziru iya; bya eworu iya gù. O bya abahù l'eze-ùlo Chipfu bya eje eworu iya tọsaa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekáya bya epfuru nù Chipfu sù: ¹⁶ "Gube Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike; gube Chileke kẹ ndu Ízùrelù; onye sùgaru l'aba-eze iya l'echilabọ chierobu. Oo ngu kpoloko bu Chileke, nwekọta alì-eze, dù lẹ mgboko mgburugburu. Oo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁷ Ngabẹnu nchì gube Chipfu; nùma iphe, mu epfu. Sanaa ẹnà humadupho. Ngabẹkpodapho nchì; nùma opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutọshia gube Chileke, nọ ndzù ono.

¹⁸ "Gube Chipfu; ọ bụkwa eviya lẹ ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ọhamoha; waa alì phẹ. ¹⁹ Èphè chíwaru agwa ndu ono ye l'ọku; o kepyashia; kẹle agwa phẹ ọbu ta adùdu iphe ozo, ọ bu; gbahaa nkù; yẹ mkpuma, bu iphe, nemadzù gude ẹka mee. ²⁰ Oo ya bu lẹ-a; gube Chipfu, bu Chileke anyi; dzọnaa anyi l'èka eze ndu Asiriya ono; k'ophu alì-eze, dukota lẹ mgboko l'ophu a-maru l'ọo gubedua kpoloko; mbù gube Chipfu bẹ bu Chileke."

Adada Senakeribu

²¹ Tọbudu iya bu; Azáya nwa Emọzu bya ezia Hezekáya ozí sù: Chipfu, bu Chileke kẹ ndu Ízùrelù sùru l'iphe ono, i pfuru nù iya l'opfu ẹhu Senakeribu, bu eze ndu Asiriya ono bẹ ya nùmawaru. ²² Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹhu Senakeribu baa:

Nwada Zayọnu ta adùekwa
iphe, ọ guberu ngu;
tẹme ọ nọdu aja ngu
ewenu.

Nwada Jierúsalemú ekwe
l'ishi l'èka iigba ọso lẹ
ndaba agbala.

²³ ?Bù onye bu onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutọshi iya ono?

?Bù onye bẹ i shi atù ọzù
ekpu-a;
mbù onye ono,
i gude eku-onwonye
vọoru ẹnà ono?

O kwa Onye dù Nsọ
kẹ Ízùrelù!

²⁴ I ziru ndu-ozí ngu;

ephe bya eburu iphu nyabe
Nnajiuphu.

I sùru l'i gudewaa ikpoto
ugbo-inya-ogu ngu
nyirwuchaa mkpakponu
ùbvù ùbvù;

Mbù l'i nyirwuwaru
mkpakponu,
eka ùbvù ùbvù
Lébanonu jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
dù iya nù, bù ndu ophu
kachaa etse ogologo;
mẹ oshi payinu iya
ophu kachaa adù ùbvù
l'ènya;
bya ejerwuwaa eka o
kachaa aburu epfukala;
mẹ eka o kachaa aburu oswa,
dù ree.

²⁵ Mbù l'i tuwaru wèlu l'alì ndu
ohozo; bya angua ya mini;
bya egudewaa
obochi-okpa ngu zòo iphe,
bù nggele,
dùkota l'alì Ijiputu tɔlitoli;
jasù o tashihukota.

²⁶ Sù-a; ?o dù g'i tì nùmajeduru
iya?

Oo mu tubuhawaru g'ò dù
nno teke dùhawaa enya.

Mbù l'ò bùro teke ndiche
bè mu chihawaru iya
ròo dobe.

O bùru nta-a bè mu
meru iya g'ò vù;
mbù mee;
i woru mkpukpu,
a kpugbaaru o shihu
ike mebyishia;
o bùru ikpo mkpuma.

²⁷ O bùru iya bù;
ike bvù ndu bu iya nù.

Ephe bùru ndu a tùru
èberebete;
e meru iphe-iphere
kpua phè.

Ephe bya adù g'iphe,
a kùru l'opfu; g'iphe,
rwuru irwu k'òphúú;
mbù dù g'èswa,
furu lẹ mkpotsu ọlo,
anwù chigbushiru
l'èbe adù g'ò vutaberu l'eli.

28 “Obenu lẹ gubedua bẹ mụbe
 Chileke maru ẹka ị nọ.
 Mu maru teke ịibata abata;
 maru teke ịitugbu
 atugbu.

Mu maru g'ịibataberu
 hanyihanyi ekpu mu.

29 Eshi ophu ọ bụ mụbe Chileke
 bẹ ịbaru hanyihanyi;
 ẹme bẹbeebée,
 ịipfuru mu rwuwa mu
 nchi;
 bẹ mu e-woru ịkokoro
 dzube ngu l'imi;
 woru mkpukpu-ígwè
 ye ngu l'onu g'inya.

Mu emee ngu g'ị shia ophu
 ị shi laphu azụ l'ẹka
 ị shi.

30 “A -bya lẹ gubedua, bụ Hezekáya; waa iphe, a-buru ngu iphe-
 ọhubama baa: Apha-a bẹ ii-ri iphe, daru ẹda. O -be apha ọzo l'ị ria ophu
 shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; kọo opfu kpata iphe, ị koru iya.
 Gbaa opfu-vayinu; ria akpuru, e-shi iya nụ. ³¹ Su-a; nwa ndu ono, a-phodu
 nụ l'onu-ulo Jiuda bẹ a-gba ọgbarabvu l'ime alị; mĩa mebyi l'eli mgboko;
³² noo kele o nweru nwa ndu phoduru nụ lẹ Jierúsalemu. Ikpoto ndu
 wafuru ndu e-shi l'ubvú Zayonu. Ọ bụru Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike
 e-gude g'ọ phu-be iya l'ehu mee ya.

33 “Oo ya bụ; waa iphe, Chipfu pfuru l'ehu eze ndu Asiriya baa: Ọ tọ
 byadu a-bata lẹ mkpukpu-a; ophu ọ byadu agba g'ọ ka mma l'oo apfu
 l'eka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobutajẹ onwonye abyakube iya
 ntse; ophu ọ byadu ebvuphe iya ose-ogu. ³⁴ Oo ọzo, o shi bya bẹ oo-shi
 laa. Ọ tọ byadu abata lẹ mkpukpu ọwa abata ophu.” Nokwa iphe, Chipfu
 eepfu. ³⁵ “Su-a; mu e-gude k'epha mu; mę opfu ẹhu Dévidi, bụ onye-ozì
 mụ gbobuta mkpukpu-a; dzoo ya.”

36 Tobudu iya bụ; ojozi Chipfu tugbuepho bya eje l'eka ndu ojogu Asiriya
 dọru; bya eje egbua ụkporo unu ụmadzu ugbo ụkporo l'eto l'unu ụmadzu
 labọ l'ụkporo ụmadzu iri* l'ime ndu ojogu ono. E tehushia l'utsu; odzu
 zeshiwa kẹ bẹe. ³⁷ Noo ya; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya tugbua; ọ
 buru iya alaphu azụ. Ọ laphushia azụ lẹ Ninive je anodu. ³⁸ O bẹ ụjiku
 lanu; ọ nodu agwa agwa iya, bụ Nisuroku; unwu iya, bụ Adurameleku;
 mę Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashia alị Araratu. Ọo ya
 bụ; Esahadonu, bụ nwa iya buru eze nọchia ẹnya iya.

38

Iphe-ememe guderu Hezekáya (2Ndu 20:1-11)

1 Ọ bụru teke ono bẹ iphe-ememe guderu Hezekáya; k'ophu bụ l'ọ nọwaa
 l'onu onwu. Onye mpfuchiru Chileke, bụ Azáya; nwa Emọzu bya ejepfu
 iya je asụ iya: Chipfu sọru-a: “Dozia ibe ngu ree; kele ịbyawa anwuhu; ị
 tị kadu mma.”

* 37:36 37:36 Bụ iya bụ 185,000 lẹ mbekee.

² Noo ya; Hezekáya bya aghaa iphu l'úzo igbulọ pfuru nụ Chipfu sụ:
³ Gube Chipfu; nyatanụ gę mu bụ-be onye gude ire-lanụ; mę obu mu g'ọ ha tsoo úzo nkengu; mę gę mu gude meberu iphe, dụ ree l'ęnya ngu. Hezekáya raa ękwa kpọo pfula pfula.

⁴ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya atuba Azáya lę nchị sụ iya: ⁵ “Je akaru Hezekáya lę-a: Waa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, mbụ Chileke kę nna ngu, bụ Dévidi: Mu numawaru epfupfu, i pfuru nụ mu; bya ahumawaa enyaminini, shi ngu l'ęnya. Mu e-yekwafua apha iri l'ise lę ndzụ ngu. ⁶ Ozo bụ lę mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'ęka eze ndu Asiriya. Mu a-gbaru mkpukpu-a odzori.

⁷ “Waa iphe-ọhubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru lę Chipfu eme-a iphe ono, o pfuru ono. ⁸ Nwonyonyo iphe ono, a kpushiru, ee gudeje enyi ọlo-eli Éhazu ono; bę mu e-me g'o gude ntụ-ọkpa iri tsụ-phu azu.” No iya; onyonyo ono tsua ribo; gude ntụ-ọkpa iri tsụ-phu azu eme lę g'o shi habe ogologo.

⁹ Owa-a bụ iphe, Hezekáya deru; mbụ eze ndu Jiuda g'iphe-ememe ono mechaarụ iya; ọ kachaa mma.

¹⁰ Mu sụkwaru: ?Bụ lę
 mkpakponu ndzụ mu-a
 bę mu jeru je eshisweta
 onu oguzo alį-maa?

A naa mu nfụ nafụ mu nwa
 apha ndzụ mu ọphu
 phoduru nụ?

¹¹ Mu sụkwaru lę mu taa
 humabaedu Chipfu
 l'alį ndu dzụ ndzụ.

Ọphu mu egudebaedu
 ęnya ahuma nemadzụ,
 dzụ ndzụ;
 ọzoo kę g'anyi lę ndu
 nokwadu l'eliphe-a
 bubaaru.

¹² A lashiru ndzụ mu g'onye lashiru
 ęswa l'ulo unwu-eswi;
 mbụ l'ọo g'onye akpa iphe
 akpakpa aphukobeje iphe,
 ọ kpagheru akpaghe-a
 bụ gę mu
 phukobewaru ndzụ mu.

Ọ bya atuwaa mu eri
 gbupya l'iphe, aakpaję iphe;
 bya egbubufu iya.

Ọ buru-a shi l'eswe gę nchi
 jihu bę i mebufuwaru
 nụ kę ndzụ mu.

¹³ Mu nodu atajękpoepho
 nshi jasụ nchi abọhu.

Obenu l'o gweru mu
 ọkpu arakabya g'ęka
 oduma ata anụ.

Ọ buru-a shi l'eswe gę nchi

jihu bẹ i mebufuwaru
nụ kẹ ndzụ mu.

14 Mu gbọaha chachacha
g'apya ọzoo g'ẹsha.

Mu deahaa kukuku
g'ede-kuukuu.

Mu lenyaa ẹnya l'eligwe;
ẹnya meahaa mu ẹhuka.

Mu sụ: Jiko Nnajiuphu;
mu eje iphe-ẹhuka;
byanụ agbaarụ mu
mkpu!

15 Ọle ọ bụ; ?mu a-sụkwanu
agha?

O pfuakwaru opfu nụ mu;
mbụ ọ buru yẹbedua
l'onwiya meru iphe ono.

Mu a-nọdukpoepfo eje
nwa gelee jasụ gẹ mu
a-nọ-beru;
kẹle obu atawa mu
nyikinyiki.

16 "Gube Nnajiuphu;
ọ kwa ọdu iphe,
dugbaa ẹgube-a bẹ
nemadzụ gude buru.

Ọ bukwaru iya phọ bẹ unme,
nọ mu l'ẹhu byaru bya
egudewaa nọdu ndzụ nta-a.

Jiko menaa gẹ mu wekoroju;
menaa gẹ mu nọdu ndzụ!

17 Ọkpobe opfu;
ọ kwa g'oo-duru mu lẹ ree
bẹ mu gude jee iphe-ẹhuka,
dụ nno.

Ọ buru l'ọo l'i yeru mu obu
bẹ i ti kwedu gẹ mu
bahụ lẹ nsukutu ọla-l'iswi.

Ị bya atuko iphe-ẹji mu l'opfu
chiru ye onwongu l'azụ;

¹⁸ kẹle ndu nọwaa l'alị-maa te
etukwa ngu ẹpha.

Ọphu ndu nwuhuwaru anwuhu
agukwa ebvu egude etu
ngu ẹpha.

Ọphu ndu e kpochiru l'ilu
eleekwa ẹnya ire-lanụ
nkengu.

19 Ọ kwa ndu nọ ndzụ;
mbụ l'ọo ndu nọ ndzụ bụ ndu
anọduje etu ngu ẹpha gẹ
mu etu ngu iya ntanu-a.

Ọ buru ndu bụ nna anọduje
akọru unwu phẹ g'ị bụ-be

onye ire-lanụ.

²⁰ Chipfu a-bya adzọo mu ndzụ.

Ọo ya bụ l'anyi a-nọdu agu

ebvu akpọ iya l'une

jasụ g'anyi a-nọ-beru ndzụ.

Ọ buru l'eze-ulo Chipfu bẹ

anyi a-nọdu gua ya."

²¹ Azáya pfuwaru sụ g'e meta iphe oshi figu tsua etsutsu debechaa Hezekáya l'ejo-onwo ono, phọkashiru iya l'ehu ono; l'o -mewaa ya nno; l'o wekọrohu. ²² Hezekáya bya ajia sụ: "'Bụ gụnu bụ iphe-ohubama, e-goshi lẹ mu e-mechaa bahụbaa l'eze-ulo Chipfu ọzo?"

39

Ndu nnochienya, shi Babilonu

¹ Ọ buru teke ono bẹ Merodaku-Baladanu; mbụ nwa Baladanu, bụ eze ndu Babilonu deshuru ẹkwọ-ozu nụ g'e je anụ Hezekáya; bya eyekwaru iya ya phọ iphe-oma g'e gude bya iya ajiji; kele ọ nūmaru l'iphe shi eme iya; ọ kawaa mma. ² Hezekáya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phẹ iphe, nọkota l'ulo-eku iya; mbụ goshi phẹ mkpọla-ochaa; yee mkpọla-ododo; mę manụ, eshi mkpọ; mę ngwọgu iya l'ophu; mę iphe, bụkota ẹku iya. Ọ tọ dudu iphe, dụ l'ibe iya; ọzoo iphe, dụ l'alị-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbụ Hezekáya.

³ Tọbudu iya bụ; Azáya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bụ Hezekáya je ajia ya sụ: "'Bụ awe bẹ ndu ono shi bya? Bụ gụnu bẹ ẹphe pfuru?"

Hezekáya sụ iya: "Ephe shikwa ẹka dụ ẹnya bya. Ephe shi Babilonu."

⁴ Azáya bya ajia ya sụ: "'Bụ gụnu bẹ ẹphe humaru l'ibe ngu?"

Hezekáya sụ iya: "Ephe tükokwaru iphemiphe, dụ l'ibe mu hụma-gbua. Ọ tọ dukwa iphe, dụ g'ẹku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẹ."

⁵ Noo ya; Azáya bya asụ Hezekáya: "Nụma opfu, shi Chipfu l'onu; mbụ Okalibe-Kakọta-Ike ono. ⁶ Ọ sụru-a: Lẹ mbọku abyawaa teke iphemiphe, dụ l'ulo eze ngu; mę iphe ono, nna ngu phẹ setaru dobe; ọ nọo byasụ nta-a a-buru iphe, ee-vuta lashia Babilonu. Ọ tọ dudu m'ophu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ⁷ Teme unwu ngu unwoke, bụ ndu a nwutaru ngu bẹ aa-haru kpukaa; ẹphe eje aburu ndu anọduje eleta ibe eze ndu Babilonu ẹnya."

⁸ Hezekáya sụ iya: "Opfu Chipfu ono, i pfuru ono dukwa ree." Iphe, o gude pfua nno bụ l'ọ riru sụ lẹ nchị a-dụ-a doo; ophu ọ dudu iphe, bya l'eme teke ya nọkwadu ndzụ.

40

Adu ndu ke Chileke obu

¹ Unu dūnaa ndibe mu obu! Unu dūnaa phẹ obu! Nokwa iphe, Chileke unu pfuru bụ onoya.

² Unu pfunaa opfu bẹlebele yeru Jierusalẹmu. Unu ranaa ya arara g'ọ maru l'ozi-ike ono,

ooje ono bẹ bvụwaru nụ.

L'a p̄fụwaru ụgwọ ẹjọ-íphe,
o meshiru.

L'ewere, Chipfu meru iya
hawaa g'íphe-ẹji, o meru;
mbụ l'ọ hawaa g'ọo ya
ugbo labọ.

³ Ọ duru onye ara iya arara sụ:
“Unu meziaru Chipfu ụzo
l'echiẹgu.

Unu mee eze gbororo iya g'ọ
dụgbaa nhamunha lẹ
mgbẹgu ali-evevee.

⁴ Ẹka dū nsụda bẹ ee-nwuchi
enwuchi.

Iphe, bụ úbvú úbvú bẹ
ee-gbuzekota egbuze.

Ẹka dū nkwagbo-nkwagbo bẹ
ee-mezi emezi.

Ẹka dū
kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro
l'a rwazee ya arwaze g'ọ
kwọo akwọkwọ;
⁵ k'ọphu ee-kpuha ọdu-biribiri
kẹ Chipfu g'a hụma.

Iphe, bụkota nemadzụ l'ọphu
ahụmakota iya;
kẹle Chipfu gudewaa ọnu
pfua ya.”

⁶ Ọ duru olu-opfu, epfu sụ:
“Chia mkpu!”

Mu sụ: “?Bụ ụnu bẹ mu
e-chi lẹ mkpu?”

Ọ sụ: “Chia mkpu sụ lẹ
nemadzụ l'ọphu
dụkota g'ẹswa.

Tẹme mma, ẹphe ama
dụkwapho g'okoko ẹswa,
dụ l'ẹgu.

⁷ Ọobujeru;
ẹswa -kpọhuwaa nkụ;
okoko iya erishihu dashihu;
kẹle udzu-ọnu Chipfu
p̄hushiru p̄hẹ.

Hoo haa; nemadzụ bụkwa
ẹswa.

⁸ Mbụ l'ọobujeru;
ẹswa -kpọhuwaa nkụ;
okoko iya erishihu dashihu;
obenu l'opfu, Chileke anyi
pfuru;
a-pfuru p̄hushia ike jasụ
l'ojeje.”

9 Je apfuru l'eli úbvú, ha shii;
gube Zayonu;
onye byaru ezi ozi-oma.

Gube Jierúsalemu,
byaru ezi ozi-oma;
wolinaa olu chia mkpu!
Wolia olu; gę ndzụ ba agushi
ngu!

Sụ mkpukpu,
dugbaa l'alị ndu Jiuda-a:
“Wakwa Chileke unu baa!”

10 Lekwa! Nnajiuphu,
bụ Chipfu gudekwa
ike-okpu abya.

Ọ buru okpẹhu iya bẹ
oo-gude buru eze.

Lekwa! O gudekwa obunggo
eje abya;
bya egudekwaphọ ugwo
oo-pfụ.

11 Ndu ephe l'iya swị bẹ
oonoduje eche g'onye
eche aturu.

Ọ nọdu achikobeje unwu
aturu ono heru l'eka;
mbụ heru phẹ dobe onwiya
ntse k'ophu ephe a-nọduje
iya l'obu.

Teme ọ nọdu atoje nwehu
erwu ndu ophu he nwa.

12 ?Bụ onye dujewaru ike
gbaa ẹka okorokoro
gude tịa mini,
nọ lẹ mgboko l'ophu atùtù;
ozoo gude nkwo-ẹka
tịa akpaminigwe
l'ophu?

?Bụ onye dujewaru ike
kpokoo urwuku,
dụ l'eliphe l'ophu kporu
yẹ lẹ nkata;
ozoo wota iphe-atùtù
gude tịa ẹrwa úbvú,
nọkota nụ?

13 ?Bụ onye maru uche Chipfu?
tọo ?bụ onye a-sụ lẹ ya
zijeru iya iphe;
lẹ ya bụ onye akpọ-zijeru
Chileke ụzo?

14 ?Bụ onye bẹ Chipfu jeru
akpata ishi?
tọo ?bụ onye ziru iya
ụzo ophu bụ okpobe
ụzo?

?Bụ onye bẹ ọ bụ;
 mbụ onye ziru iya iphe,
 ọ maru;
 ọzoo onye goshiru iya ọzo,
 oo-shi mee g'iphe doo
 ya ẹnaya?

15 Tororo opfu bụ l'ọhamoha
 dukwa gę mini,
 daru kpõngu l'ime
 bõketi.

Iphe, a guberu phę bu-a
 nwurwuku, dũ l'iphe,
 egudeje tũa ęrwa iphe.

Mbụ l'ootũje ndu bukube
 eze-ęnyimu g'onye
 kpokõberu urwuku,
 dũ rwukuru rwukuru
 atũ l'iphe.

16 Mbụ l'oswa, dũ l'ubvũ ubvũ
 Lebanõnu ta asũkwa abũru
 nkũ eye l'oku.

Qphu anũ, nõkota iya nũ
 asũkwapho
 g'eegbushi iya gude
 gweeru Chipfu
 ngweja-akpo-oku.

17 L'iphu iya bę ọhamoha l'ophu
 ta adũkwa iphe, o bũ.

Q guberu phę iphe,
 adũdu iphe, ọ bũ;
 mbụ l'iphe-iphoro ka
 phę shũ.

18 ?Bụ onye bę unu a-tũru
 Chileke yeru?

?Bụ ntekpe gunu bę unu a-sũ
 lę yęę ya bũ iphe lanũ?

19 L'a -bya l'iphe,
 a kpũru akpũkpu;
 ono bũ onye eme ọna
 kpũru iya.

Q bũru onye-ũzũ
 mkpõla-ododo wũru
 iya mkpõla-ododo;
 bya emetaru iya
 ęgbirigba mkpõla-ọchaa.

20 Qobujeru onye daru ukpa
 k'ophu ọ tọo dũdu ike
 anũ Chileke ęgube
 iphe ono;
 l'ooje ahõta oshi,
 kpõru akpaa;
 bya eje achõo onye eme
 ọna emegharu iya

eka kua
 l'ò bya apyia ntekpe
 doberu iya; mbù ntekpe,
 ta abyadu ahariberu
 okpa ahariberu.

21 ?Unu ta amahaada? Tòo
 ?unu teke anuma-swee?

?Te epfuduru iya unu e
 -shikpoo le mbù?

?Toko dodu unu enya g'e
 gude to okpa
 mgboko l'ophu?

22 L'ò nò l'aba-eze iya
 l'ephekerephe;
 noghata eliphe,
 gbaru mgburugburu.

Ndu nò l'eliphe dugbae ya
 pho ribariba g'unwu ogu.

Eligwe l'ophu be o phushiru
 togbo g'onye phushiru
 ukpo;
 bya eworu iya togbo
 jakpata g'ulo-ekwa,
 aabya eburu eburu.

23 Ndu-ishi be oomeje;
 o to dudu iphe,
 ephe abu.

L'ò bya emee ndu-ishi
 le mgboko-a;
 ephe aburu iphe-mmanu.

24 Su-a; oobujeru akuku,
 aaku phe l'ali;
 adzadza, aadza phe;
 ephe -jekwadu-a agbabe
 ogbarabvu l'ali;
 l'ophuwa phe onu;
 ephe anwulwashihu.

Oke pherephere abya
 ezikota phe g'eswa ereshi.

25 Onye nsò ono jiru su-a:
 "Bu onye be unu a-turu
 mu yeru?"

Mbu-a; ?bu onye be unu epfu
 le mu l'iya ha enya
 nhamunha?"

26 Palinaa enya lee
 l'akpaminigwe.

?Bu onye meru iphemiphe
 ono dobe?

Mbu onye ono,
 emeje kpokpode,
 du igwerigwe l'ofushi
 nanunanu;
 teme o nodu ekuje

- phe epha l'ehu l'ehu.
 O buru l'ike parụ onye
 ono eka;
 teme okpehu du iya
 meru g'o gude ophu o
 dudu kpokpode ono
 me nanu etuphahuje nu.
- 27 Unube ndibe Jiekopu;
 ?denu g'o gude unu
 pfua egube opfu-a?
 Mbụ-a; unube ndibe Izurelu;
 ?denu g'o gude unu
 nodu agu aphu?
- Kele unu suru le Chipfu ta
 amadu iphe-ehuka,
 unu eje;
 mbu le Chileke unu ta
 adudu iphe,
 o guberu iphe,
 rwuberu unu?
- 28 ?Unu ta mahaada?
 Too ?unu teke anuma-swee
 le Chipfu bu Chileke,
 l'a-no jasụ le tuutuutuu
 le mimiimii?
- O buru iya meru eliphe
 l'ophu jasụ l'eka o
 jeberu.
- Ike ta abvudu iya;
 ophu nkwo atsudu
 iya mee;
 ophu o dudu onye
 amakotaru nkwamenya
 nkiya.
- 29 Oo ya emeje g'ike du
 onye ike bvuru.
 Teme o nodu emeje g'onye
 du nmenemele rokota
 ike.
- 30 Mbụ le-a; unwu ogbo
 lanu emenyakwaa iphe;
 ike avu phe;
 ephe emehu nmenemele.
- Mbụ le ndu bukwađu
 okoro bya abujeru a -nonya;
 ephe evukota iphe daa iko.
- 31 Obenu le ndu daru ngaberu
 Chipfu be ike a-nodu
 aka adudu.
- Ephe e-gude nkụ ephe
 l'eli l'eli g'ugo.
- Ephe agbaa oso;
 ike ta abvudu phe.
- Ephe ejee ije; nkwo ta atsudu

phẹ mẹe.

41

Onye a-nọdu eyeru Ízurẹlu ẹka

- 1 Unubẹ ndu bukube
eze-enyimu;
unu nọdukwa nggujungguji
l'iphu mu!
G'ike kabakwa adu
ohamoha!
G'ẹphe kpiritakwaru
bya eyee onu!
G'anyi je edzuda l'ulo-ikpe!
- 2 "Sụ-a; ?bụ onye jeru
je akpalia onye
pfuberekoto l'uzo
enyanwu-awawa;
mbụ onye abujeru;
ọ -halia okpa l'ọ lwụa lwụta.
Mbụ lẹ Chipfu ewojeru
ohamoha ye iya l'ẹka;
bya akwatsushiaru
iya ndu eze.
Ọ nọdu egudeje ogu-echi
gwee phẹ arakabya;
gbaa phẹ apfu jasụ ẹphe
phekashihu g'ẹswa ereshi.
- 3 Ọochije phẹ oso;
ejerọ l'iphu l'iphu.
Ọ tọ dudu iphe, eme iya nụ.
Mbụ eshichaa ụzo,
okpa iya teke eshiswee
lẹ mbụ.
- 4 ?Bụ onye meru iphemiphe
ono; mee ya meghaa;
mbụ shiẹpho lẹ mbụ ebu
ogbo lonwiya?
Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu;
onye nọ swiru ndu kẹ mbụ;
tẹme mu jekwa anọdu
swiru ndu k'ikpazụ;
ọo mu bụ onye obu!"
- 5 Ndu bukube eze-enyimu
huma iya; ndzụ guhu phẹ.
Ndu bu l'ẹka eliphe jeberu
nọdu anma
pyaapyaapya eje
akpitaru.
- 6 Onyenonu nọdu eyeru nwibe
iya ẹka.
Ephẹ nọdu asuje nwibe phẹ-a:
"Shihukpọekwapho ike!"
- 7 Ndu maru eme ọna nọdu

adukpoephō ndu ụzu
mkpōla-ododo obu.

Onye ophu egudeje ongu
akwọ iphe teretere
nọdu agba onye ophu
edzefuje iya edzefu
unme.

Ọ -nọdu l'ọ sụ onye ophu
agbaję iya ọku gude
dzepfua ya: "Ọ dukwaa ree!"
L'ọ bya akua ntekpe ono
ngga g'ọ to rikashihu.

⁸ A -byakwanu lę gube Ízurelu,
bụ onye-ozí mu;
mbụ gube Jíékọpu;
onye mu gude ẹka mu
họta;
mbụ gube oshilokpa
Ébiríhamu, bụ onye mu l'íya
eshi ọnyá;

⁹ mu jekpọeruro l'ẹka
igwe beru aị beru je
eduta ngu.

Mbụ l'ọo ẹka ọ kachaa
omilomi bę mu jeru je
ekua ngu.

Mu sụ ngu: Ị buakwaa
onye-ozí mu.

Mu họtakwaru ngu;
ophu mu ajíkaekwa ngu.

¹⁰ Ọo ya bụ; ba atsukwa ebvu;
kele mu nọkwa swiru
ngu.

Gę meji ba tọfukwa ngu;
kele ọ kwa mu bụ
Chileke ngu.

Mu e-me g'ike dụ ngu;
mu e-yeru ngu ẹka.

Mu e-gude ẹkutara mu ono,
bụ ẹka mu egudeje
mee iphe, pfulu ọto
ono gudeshia ngu.

¹¹ Iphe, bukpo ndu aba
hanyihanyi ekpu ngu
bę ọ tọ dudu iphe,
e-me g'e te meru
iphe-iphere kpua phez.

Ndu etso ngu opfu bę ee-me;
ephē alaa l'íyi bụru
mkpurupyata.

¹² Mbụ l'íi-chíka ẹnya ndu
ohogu ngu;
ị tíi humadu phez.

Ndu etso ngu oḡu a-dụepho
g'iphe-iphoro.

13 Noo kele ọo mbẹdua
bụ Chipfu;
bya aburu Chileke ngu;
onye sekpu ngu
l'ẹkutara ngu;
bya asụ ngu g'ị ba
tsushi ebvu;
lẹ mu e-yeru
ngu-a ẹka.

14 “Ba atsukwa ebvu;
gube nworishi ono,
bụ Jiékọpu;
mbụ gube nwata-une,
bụ Ízurelu;
kele ọo mbẹdua
l'onwomu e-yeru
ngu ẹka.”

Noo iphe, Chipfu epfu;
mbụ onye ono,
gbafutaru ngu nụ ono;
bya aburu Onye nsọ
kẹ ndu Ízurelu.

15 Lenu; mu e-mekwa ngu
g'ị buru iphe,
e gude echi ereshi;
mbụ iphe, bụ k'òphúú;
bya atsụ nkọ;
bya enweru ézé.

Ii-chi úbvú úbvú
gbiigbii tsutoo ya
etsuto;
mbụ mee ya l'ọ dụ
swakiri-swakiri
g'ẹswa ereshi.

16 L'ị phushia pẹ;
pherephere apakaa ya.

Mbụ oke-pherephere
atukaa ya nanunanu.

Obenu lẹ gubedua
e-gude Chipfu ete ẹswa.

Mbụ l'ọ Onye nsọ kẹ ndu
Ízurelu ono bẹ ii-gude
eku onwongu.

17 “Ndu ukpa mẹ ndu adudu
g'ọ dụ pẹ achoro mini
angungu.

Ọphu ọ dudu ọphu ẹphe
humaru.

Ire nọdu atụ pẹ heehee
l'ẹka mini agụ pẹ.

Ole o bu-a mbèdua,
 bu Chipfu a-za phe ɛnu.
 Mbù lè mbèdua, bu Chileke
 ndu Ízurèlu taa
 hadu phe.

18 Mu e-me gè mini wata
 asoshi gè nggele
 l'ephekerephe ɛka
 du jakporo jakporo
 jakporo.

Ogba eshi lè nsuda nsuda
 gbafushihu.

Mu emee g'echiegu buru
 okpuru okpuru.

Alì, du jakporo-jakporo
 aburu ɛka mini e-shi
 asoshihu.

19 Iphe, mu e-ye l'echiegu bu
 oshi sida;
 yèe oshi akeshà;
 mèkpoo oshi mīturu;
 yèe oshi olivu.

Mbù l'oshi payinu;
 yèe oshi fīru;
 yèe oshi sipuresu bè
 mu a-tuko dzakota
 lè chakiri chakiri
 chakiri alì;
 20 k'ophu ndu nemadzu
 a-huma; tème ephe
 amakwarupho.

Ephe e-gbukwaa ya pho igo;
 l'oodoo phe ɛnya l'oo
 Chipfu gude ɛka iya
 mee iphe ono;
 l'oo Onye nsò kè ndu
 Ízurèlu bè meru
 iphemiphe ono dobe."

21 Chipfu sukwaru-a: "Unu
 byanu edoo edo k'unu."

Mbù l'eze ndibe Jiekopu
 ono suru-a: Unu byanu
 epfua g'onwuru unu.

22 Unu jenu eduta agwa unu g'o
 bya epfuaru anyi iphe,
 e-me nu.

Ephe epfukwarupho anyi
 ophu mehawaru nu;
 k'ophu anyi e-gbu
 iya igo maru iphe,
 o mechaaru nwufuta.

Odumeka; unu pfunaaru
 anyi iphe,

e-mechaa mee nù.

23 Unu pfularu anyi iphe,
e-me l'iphu k'ophu
anyi a-maru l'unu bu
agwa, ere ire.

Unu menaa ohumalenya.
Unu menaa iphe,
du ree; ozo ophu du eji;
k'ophu anyi a-nmahukwanu
pyaapyaapya;
ndzu aguaha anyi.

24 Obenu l'iphe-iphoro ka
unu mma.

Teme ophu iphe,
unu eme adukpoda iphe,
o bukpo ililekpo.

Onye hotaru unu bukwa ebyi
be o meru.

25 "Mu jeakwaru akpalia onye
shi l'uzo isheli;
o nodu abyawaa.

Oo-nodu l'uzo
enyanwu-awawa bya
akpo-kua epha mu.

Onye ono a-zo ndu-ishi
pyakapyaka g'onye
atsu nri l'ikwe;
mbu g'eka onye akpu
ite atsu urwa,
o gude akpu iphe.

26 ?Bunaa onye pfuru iphe-a
eshikpo le mbu;
k'ophu anyi a-maru iya?

?Bu onye nmahawaru iya
g'okwa k'ophu anyi a-su:
'O pfukwaru ire-lanu?'

O to dudu onye pfujeru
iya nu.

Ophu o dudu onye nmajeru
iya l'okwa.

Ophu o dudu onye numajeru
olu unu.

27 O buru mbedua vuru uzo
pfularu Zayonu su iya:
'Lenu; wakwa phe baa!'

Mbu; o buru mu yeru onye
jeru ezia Jierusalemu
ozi-oma ono.

28 Mu leru enya;
ophu o dudu g'o ka mma
l'oo onye lanu;
mbu g'o ka mma l'oo
onye lanu,
mu humaru l'echilabo phe,

adu ike akpo-ziru mu uto.
 Ophu o dukwapho onye
 azaje enu me mu jia
 ya aji.

²⁹ Lewaro; ephe tukoru
 bukotaru
 iphe-mmanu!
 Iphe, ephe eme bukwarupho
 iphe-mmanu.
 Mbụ l'agwa phe ono bukota
 pherephere yee
 iphe-iphoro."

42

Onye-ozu ke Chipfu

- ¹ Chipfu suru-a:
 "Wakwa onye-ozu mu,
 bu onye mu gudeshi;
 mbu onye mu hotaru;
 bya aburu onye emeje
 g'obu jidata mu.
 Mu yeakwaru iya Unme mu
 l'ehu.
 Oo-goshi ohamoha iphe,
 bu ikpe, pfuru oto.
- ² O too jekwa ara ora;
 ophu oojekwa echi mkpu.
 Ophu o dukwa onye bya
 anuma olu iya l'etsuzo.
- ³ Mbụ l'ekperema,
 jihuru ejihu be o too
 gbajikpokwanu;
 ophu oophunyikwa oroku,
 enwu reswereswe.
 Oo-gude ire-lanu goshi iphe,
 bu ikpe, pfuru oto.
- ⁴ Ophu odada adada;
 ophu o dudu iphe,
 a-kposhi iya iphe,
 oome jasute teke ikpe,
 pfuru oto e-keru l'eliphe.
 O buru ekemu iya be oha,
 bukube eze-enyimu
 a-nodu ele enya iya."
- ⁵ Su-a; wakwa iphe, Chileke,
 bu Chipfu epfu baa;
 mbu onye ono,
 bu iya meru eligwe
 l'ophu bya eworu iya tosa;
 onye bu iya tosaruru eliphe
 l'ophu mekpoo
 iphemiphe, shi iya nu;
 bya anu ndu bu iya nu

unme, ephe atụ;
 bya eworu ndzụ nụ ndu eje
 ije l'eli iya.

6 Ọ kwa mube Chipfu gude
 apfubekoto nkemu
 kua ngu.

Mu je l'e-seta ngu l'eka
 gudeshia.

Mu e-dobe ngu;
 mee ngu g'ị buru iphe,
 mu lẹ ndiphe e-gude
 gbaa ndzụ.

Teme l'ị buru iphóró,
 duru ohamoha.

7 L'i mee g'enyahụ sahu ndu atsụ
 ishi;
 mee gẹ ndu a kpuru lẹ
 ndzụ nweru onwophe;
 mekwapho g'a haa
 ndu nọ lẹ mkporo
 l'eka gbahuru tsukiribaa.

8 "Su-a; ọ kwa mbedua bu
 Chipfu.

Ọ buru epha mu bu ono
 gedegede!

Ọphu mu e-wokwaru úbvú,
 rwuberu mu nụ anụ
 onye ozo.

Ọphu mu ewokwaru
 etu epha,
 eetuje mu woru haaru
 agwa.

9 Lewaro; akahụ iphe,
 a suru l'oo-me meakwaru.

Mu nọdu epfuwa k'ophúú.

Mbu lẹ mu epfujeekwaru
 iya pho unu teme
 l'owata ememe."

Ebvú, e gude aja Chipfu

10 Unu gaa ebvú ophúú
 nụ Chipfu!

Unu shikpoe pho l'eka igwe
 beru ali beru tuta iya
 epha;
 unube ndu eje l'oma-mini;
 me iphe, bu iphe,
 bu lẹ mini!

Iphe, bu ali,
 nọ-kube eze-enyimu;
 me iphe, bu ndu bu iya nụ;
 unu tua ya epha!

11 G'echiegu me oha,
 bu iya nụ wata erwu

okwe!

Gẹ ndu bugbaa ẹ mkpukpu
Keda tejekwa ẹswa!
Gẹ ndu Sela gụa ebvu ẹhu-utso!
G'ẹphe nọdu ẹ mkpakpọnu
úbvú rwua okwe!

12 G'ẹphe kwabẹkwa Chipfu
úbvù!

Ẹphe anọdu l'alì,
nọ-kube eze-enyimu
tua ya ẹpha!

13 Chipfu a-zọ garamu garamu
lufuta gẹ nwoke,
dụ ike.

L'ọ bya akpalia obu iya
g'ojogu, ike dụ;
l'ọ phuahaa ya l'ẹhu.

L'ọ bya araa ọrà gude chia
mkpu ọgu;
lwua ọgu lwu-kpee
ndu ọhogu iya.

14 Chileke suru-a:
"Mu shihaakwa ụzenya
nọduta doo.

Mu nọkpọephe nwapyakọ
esedekpọephe
onwomu.

Obenu ẹ nta-a bẹ mu a-wata
echi mkpu; atsu ude;
atụ hehehe;
gẹ nwanyì, ime eme.

15 Mu e-me g'iphe, bụ úbvú,
nọkota nù dabyikọtaru
iphoro.

Mu abya emee g'ẹswa,
rwuru iya nù kpọshihu
nkụ.

Mu emee nggele nggele
g'ọ ghoshia alì ọkponku.

Mu abya emee g'okpuru
okpuru tashihu.

16 Mu e-duru ndu atsu ishi
shia ụzo,
ẹphe amahaada.

Gbororo, ẹphe te eshijehaada
bẹ mu a-kpọ-ziru phẹ
ụzo iya.

Mu e-me g'ochii bụru ìphóró
l'iphu phẹ;
bya emee g'uzo,
dụ kpọkoro kpọkoro
kpọkoro kwọru
phẹ akwọkwo.

Iphemiphe ono bụkota iphe,

mu e-me;
 ophu mu abyadu
 aha phe.

- 17 Obenu le ndu kporu obu
 yeru agwa;
 mbu ndu bu iphe,
 a kpuru akpukpu be
 ephe suru l'o gude
 ndzu phe;
 ndu ono be ee-me
 iphe-iphere chifu phe."

Ndu Ízurelu atsu ishi ada nkuchi

- 18 "Unube ndu nkuchi;
 unu numadupho iphe
 le nchi!

Unube ndu atsu ishi;
 unu palidapho enya
 humakpodapho!

- 19 ?Bukwanu onye atsu ishi obu,
 abudu onye-ozu mu?

Toto ?bu onye adabe nkuchi
 g'onye ono,
 mu ziru ozi ono?

?Bu onye atsu-be ishi
 g'onye no mu l'eka?

Mbu ?bu onye atsu-be ishi
 g'onye-ozu ke Chipfu?

- 20 I humawaru iphe,
 du igwerigwe;
 ophu iingadu nchi.

Nchi gheru ngu onu;
 ophu o dudu iphe,
 inumaje."

- 21 Chipfu be bu onye
 pfuberekoto.

Noo iphe, meru g'o gude o nu
 phe ekemu,
 ereshi ire ike bya
 adukwapho biribiri.

- 22 Obenu l'ephe byaru
 bya aburu ndu a
 lwutaru iphe phe l'ogu;
 bya aburu ndu a kwaru
 l'okwata.

Mbu le g'ephe ha be
 nwulahukotaru
 kwaa l'ime nsukutu;
 me ndu ophu a
 turu mkporo woru
 domia edomi.

Ephebedua l'onwophe buwaa
 ndu a lwutaru l'ogu.
 Ophu o dudu onye gbaru

phẹ mkpu.
 Ẹphe bụwaa ndu a kwaru
 l'okwata.
 Ophu o dudu onye pfuru
 su: "Unu chiphu phẹ nu
 azu-o!"
 23 ?Bụ onye ole lẹ g'unu
 ha a-ngabẹ nchị l'opfu-a;
 ozokwanu nọdukpoepho
 nwadoo numa iphe,
 e-mehaa mee nu?
 24 ?Bụ onye woru ndibe Jiékọpu
 haa g'ephe buru iphe,
 a kwaru l'okwata;
 mbụ haa ndu Ízurelu
 g'ephe buru ndu a
 lwutaru l'ogu?
 ?Tọbudu Chipfu l'onwiya
 meru iya;
 mbụ onye ono,
 bụ iya bẹ anyi meshiru
 iphe-eji ono?
 Kẹle ephe te ekwedu etso
 uzo iya.
 Ophu ephe ekwedu eme
 ekemu iya.
 25 O buru iphe ono meru g'o
 gude o wua phẹ oke
 ẹhu-eghu iya;
 mee g'ejo ogu dapfuta phẹ.
 Ogu ono gude oku woru phẹ
 kee mbvu;
 ophu iphe edoduru
 phẹ ẹnya.
 O kee phẹ phuruphuru g'oku;
 ophu o rwuduru phẹ
 l'okpoma.

43

Onye bụ iya kpoloko

a-dzo ndu Ízurelu

¹ O be lẹ nta; wakwa iphe,
 Chipfu epfu;
 mbụ onye ono,
 bụ iya meru gube Jiékọpu;
 onye bụ iya kpuru
 gube Ízurelu pfube.
 O suru-a:
 B'atsushi ebvu;
 kẹle mu gbafutawaru ngu.
 Mu kuru ngu oku;
 kukpoo ngu ẹpha ngu;
 mbụ l'ị bụ nkemu.

2 Teke ọ bụ mini bẹ iirwughata
bẹ mu nọpfo swiru
ngu eswiru.

Teke ọ bụ nggele bẹ iime
g'ị ghata;
o too ridu ngu.

Teke i jeru ije je aghabua ọku;
ọ ọọ hụdu ngu;
ọpflu ire ọku iya te
ekepyashidu ngu.

3 Noo kele ọo mbẹdua bụ
Chipfu;
bya aburu Chileke ngu;
bya aburu Onye nsọ
ke ndu Ízurelu;
buru onye ndzọta ngu.

Ọo ndu Ijiputu bẹ mu
nuru gude gbata ngu.

Mu woru ndu Kushi;
yele ndu Seba nụ
l'ozori ngu.

4 Eshinu ị dụ mu mkpa;
tẹme ị buru onye
aakwabẹ ùbvù l'anya mu;
tẹme eshinu mu yeru
ngu obu;
bẹ mu e-woru ndu
nemadzụ nụ gude
ghanweta ngu;
nụkwapho ndiphe gude
ghanweta ndzụ ngu.

5 Ge ndzụ ba agukwa ngu;
kele mu nọkwa swiru
ngu eswiru.

Mu e-shi l'uzo
enyanwu-awawa
chilataru ngu unwu ngu;
bya ejekwapho l'uzo
enyanwu-ariba je
achilatachaa ndibe ngu.

6 Mu abya asụ isheli:
"Pakwaru phe haa!"

Bya asụ ndohali:
"Be sedeekwa phe!"

Sụ phe: Unu shikwa l'eka
dụ enya chitaru mu
unwu mu ke nwoke!

Unu eshi l'eka igwe
beru ali beru chilataru
mu unwada mu!

7 Mbụ iphe, bukpo
onyemonye zarụ epha
laaru mu.

Ndu mu meru g'e gude tua

mu epha.

Ndu mu gude eka mu kpua;
gude eka mu mee g'ò-dù.

⁸ Dufutanu ndu ono,
nweru enya;
obenu l'ephe atsù ishi onoya;
mè ndu ophu nweru nchi;
ephe nòdu ada nkuchi.

⁹ Ohamoha l'ophu dzukoru
l'eka lanu.

Teme ndu nemadzu
dzukokwaapho.

Ole ?bù onye olè lè g'ephe ha
pfuru iphe ono,
eme nù onoya;
bya epfukwaphò ophu
mehawaru nù?

G'ephe jenu eku ndu ekebe
phè g'ephe bya egoshi
lè nkephè bù ire-lanu;
k'ophu ndu ozo a-numa
iya sù: O kwa eviya.

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“O kwa unu bù ndu ekebe mu;
unu bukwarupho
onye-ozì mu,
mu hotaru l'onwomu;
k'ophu unu a-maru mu;
bya ekwetakwaphò nkemu.
L'ò dokwaphò unu enya
l'òo mu bù onye obu.

O tò duedu Chileke ozo,
e meru dobe,
abudu mbedua;
ophu o dudu ozo,
a-dubaa nù gbahaa mbedua.

¹¹ Mbedua; mbù mbedua
gedegede;
òo mu bù Chipfu;
ophu o duedu onye
ndzota ozo,
dù nù gbahaa mbedua.

¹² Mu goshiwaru iya egoshi;
bya adzota iya dobe;
bya echia ya lè
mkpu l'òo mbedua bù
Chileke;
l'ò tò bùdu agwa ndu
ohozo ono,
unu dobegbaaru ono.

Mbù o buru unu bù ndu
ekebe mu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹³ “E -shikpoo l'ichee

bẹ ọ bụe mu phọ bẹ
 bụ iya nụ;
 ọp̄hu ọ dudu onye adu
 ike anafu mu onye no
 mu l'eka.

Mu -mewaa iphe g'ọ du mu;
 ?bụ onye sūru g'ọo-bya
 emee ya imephu?"

*Chileke l'e-me gẹ ndibe iya
 laphu azu l'onodu phe*

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa; mbu onye ono,
 gbafutaru unu ono;
 bya aburu Onye Nso
 ke Izurelu.

Ọ sūru-a: "Ọo l'iswi ehu
 unu bẹ mu e-gude
 zia g'e je Babilonu;
 je anyakashia
 oguzo-igwe g'ọ ha.

Noo teke okoo,
 ndu Babilonu atu
 a-gho erwubvu.

¹⁵ Ọ kwa mbedua bu Chipfu
 ono;
 mbu Onye Nso k'unu ono.

Mbu onye ono,
 bu iya meru unube
 ndu Izurelu dobe;
 bya aburu iya bu eze unu."

¹⁶ Su-a; wakwa, iphe,
 Chipfu epfu;
 mbu onye ono, toru uto,
 o shijaa eze-enyimu;
 mbu togbo gbororo;
 o ghajaa eze mini;
¹⁷ mbu onye ono,
 chifutaru ugbo-inya-ogu;
 me inya;
 me ndu ojuju;
 mekpoo ndu gbaru
 mkparawa;
 chikobe phe dobe.

Ephe zeshia l'eka ephe ta
 abyadu agbalihubaa ozo.

Mbu o gbanyia phe;
 mbu phunya phe
 g'onye aphunyi oku
 oroku.

¹⁸ "Unu zohaa akahu iphe!
 G'ọ to bushi l'iphe, mehawaru
 nu bẹ obu unu a-du!"

19 ?Unu te eledu lẹ mu watawaru
eme iphe òphúú!

Mbù l'òobyawaa efuta.

?Unu ta ahumaduru iya?

Mu eyeakwa uzo l'echiegu.

Tẹme mu òdu emewaa
nggele l'alì,
dabyiru mgbegere.

20 Anu-egbudu akwabẹ mu ùbvù;
mekpoo nkuta-òswa yẹe
mgbashi-ujiku;
kẹle mu meru gẹ mini du
l'echiegu;
bya emee gẹ mini sọo
gborogboro l'alì,
dabyiru mgbegere;
k'ophu ndibe mu a-ngu
mini; mbù ndu ono,
mu gude ẹka mu họtà
ono;

21 ndu mu gude ẹka mu mee
doberu onwomu
g'ẹphe raa ya arara sù g'e
tuje mu ẹpha."

Iphe-ẹji ndu Ízuru

22 Obenu lẹ gube Jiékọpu
te ekwedù raku mu.

Mbù-a; gube Ízuru sù l'ike
mu bvùwaru ngu.

23 Ophu i kpọtaduru aturu
gude gweeru mu
ngweja-akpo-ọku.

Ophu i gweduru mu ngweja
mmanu gude kwabẹ
mu ùbvù.

O tọ bọdu lẹ mu bojeru ngu
ivu-erwa sù g'i gweeru
mu ngweja-nri.

Ozokwanu lẹ mu mejeru
g'ike bvù ngu lẹ mu
adaru ngu ngweja
ùnwù-isensu.

24 I ti gudedu okpoga je azuta
oshi omanko,
eshi mkpo gude bya
anu mu.

Ophu i gweduru mu ngweja
ẹba-anu gude mee g'ẹpho
ji mu.

O buchia iphe, i meru bọ l'i
mewaru mu iphe-ẹji jasù
ọ òdu anyiwa mu erwa.

Mbù l'i mesewaru mu jasù

ike ngu bvụwa mu.

25 Ọ bụru mbedua;
mbụ l'ọo mu bụ onye
e-hufu emeswe,
i mesweru mu;
g'ẹpha mu apfuru.
Ọphu mu anyatabaedu iphe-ẹji,
i meshiru ọzobaa.

26 Sụ-a; nyatanuru mu iphe,
mehawaru nụ.
G'anyi tükonu yee ọnu l'opfu
ọbu.

Donaa g'ọ nwuru g'a maru
?ọ kalẹru ngu?

27 Nna ngu kẹ mbụ meru iphe-ẹji.
Ndu-ishi ngu meswee mu.

28 Noo g'ọ gude mu woru
ndu-ishi ụlo-dụ-nso
merwushia;
bya ahaa g'e woru Jiékọpu
mebyishikọta l'ọphu;
l'e gude ndu Ízurelu
ephu l'iphu.

44

Ízurelu bụ ndu Chileke ọtaru

1 "Obenu ẹ-a; ngabẹ nchị
nta-a; gube Jiékọpu,
bụ onye-ozu mu;
mbụ gube Ízurelu ono,
mu gude ẹka mu ọta ono."

2 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa; mbụ onye ono,
meru ngu nụ ono;
onye bụ iya doziru
ngu teke ị nọ l'ẹpho.

Tẹme ọ bụru iya bụ
onye e-yeru ngu ẹka:

Ta atsụkwa ebvu;
gube Jiékọpu,
bụ onye-ozu mu;
mbụ gube Jieshurunu,
bụ onye mu gude ẹka
mu ọta.

3 Mu a-gba mini l'ali,
egu mini agụ.

Mbụ ẹ mu e-woru
ọ-sọ-gborogboro
mini wụa l'ali,
kpọhuru jegiri-jegiri.

Awa ngu ẹ mu a-wụ
Unme nkemu.

Mu abya awụa iphe-oma,

shi mu l'ẹka l'ẹhu ndu
bụ oshilọkpa ngu.

⁴ Ẹphe awata amishi g'ẹswa,
amishi l'ẹka mini
aduje shii;
mbụ g'oshi wilo,
zeru l'aguga ngele,
asọ asoso.

⁵ O nweru onye asụ:
Mu bukwa ke Chipfu.
Onye ọzo ekua onwiya
ẹpha laaru Jiékpọ.
Onye ọzo edee l'ẹka iya sụ:
Mu bukwa ke Chipfu!

Ẹpha mu bukwa Ízurẹlu!

⁶ Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
bụ eze ndu Ízurẹlu
bya aburu onye
gbafutaru phẹ nụ;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
Ọ kwa mbedua bụ onye ivuzọ;
bya aburu onye ikpazụ.
Ọ tọ dọekwa Chileke ọzo,
dụ nụ; gbahaa mbedua.

⁷ Ọo ya bụ lẹ-a;
?bụ onye be unu
a-nọdu atụ eyeru mu?
G'onye ono pfunaa ya!
G'onye ono menaa
ya gẹ mu maru;
g'o doo ya ishi rii
l'iphu mu!

Mbụ iphe, mekọtakporu nụ;
eshinu mu meru ndibe
mu, shi l'ichee.

G'onye ono pfukwaphọ iphe,
e-mechaa mee nụ;
mbụ-a; g'ọ k'onaa iphe,
abya ememe.

⁸ G'ẹhu ba nmakwa unu
anmanma;
mbụ gẹ ndzụ ba agụkwa
unu!

?Mu te epfuhaadaru iya
unu eshi lẹ mbụ;
mbụ pfua ya raa ya
arara?

Mbụ-a; ọ kwa unu bụ ndu
ekebe mu.

?Ọ duru Chileke ọzo, dụ nụ,

abudu mbèdua?
 Waawakwa! Agbara mkpuma
 ozo ta aduhekwa.
 O tọ dọkwa onye ozo,
 mu maru.

Ndu eme ke ntekpè

⁹ Iphe, bukpoò ndu eme ke ntekpè g'èphe ha ta adukwa iphe, èphe bu. Tème iphe onò, èphe sùru l'ò bu phè òkpobe iphe onò buru iphe, adudu iphe, ò bu. Ndu agbaru phè òdzori bukwa ishi bè èphe atsu. Ophu èphe amadu iphe; k'ophu iphere a-du phè. ¹⁰ ?Bu onye jejeru je emeta agwa; mbu kpua ntekpè, adudu iphe, òò-baru iya? ¹¹ Lekwa; iphe, bukpoò ndu èphe l'iya swi bè e-mechakwaa buru ndu iphere e-me. Ndu onò, akpuje iya nu onò bunu nemadzu mmanu bè èphe bu. G'èphe dzukòbenu bya apfuru huma l'ee-ye phè oke ebvu meru iphere kpua phè g'èphe ha.

¹² Oo onye-uzú ewotaje anma hube l'oku icheku. L'ò bya egude ongu tsua ya gude meta ntekpè. O buru ike-òkpù iya bè oogudeje mee ya. O -menyaa ya; ègu guahaa ya; ike abvu iya. Teke ò nguduru mini; a -nonyaa; ègu mini atsua ya nkwo mée.

¹³ Onye ekwo oshi bu eri bè oogudeje atù nkiya. L'ò bya egude iphe, aakajè iphe kaa gè ya e-me iya. L'ò bya egudè ayò bya ebebashia ya. Gude komupasù mee ya l'ò du gè nwoke; mbu dukpoò akpabiri gè nwoke aduje; woru iya je ebvube l'ulo-nshi. ¹⁴ Mbu lè-a; o gbutsuru oshi sida; ozo oshi sipuresu; ozokwanu achi, ò haru; yèlè oshi ozo, du l'oswa tuko vua. Ozoo l'ò woru oshi payinu dzaa; igwe dzee mini mee ya; o vuta. ¹⁵ L'ò buwaruro nemadzu iphe, oo-gude eshi ite. L'ò haru hata iya gude nyaa òku. L'ò gude iya phunwua òku ghee buredi. Tèmanu l'ò gbatakwa iya phò gude pyita agwa wata abaru eja. Mbu pyia ntekpè phozeaharu iya. ¹⁶ L'ò bya ekee nku obu èbo chià ye l'oku; shia ya ite. L'ò hua ya anu taa; èpho eji iya. L'ò gudekwa iya phò nyaa òku; l'ò su: "Hm! Nta-a bè èhu evuwa mu òku. Mu humawaru òku nyaru." ¹⁷ L'ò bya achita ophu phoduru nu gude mee agwa; mbu mee ya ntekpè; phozèru iya wata iya abaru eja. L'ò bya epfuahaa nuahaa ya sù iya: "Dzotanù mu; ò kwa ngu bu Chileke nkemu."

¹⁸ Sù-a; èphe ta amakwa iphe; ophu ò dudu iphe, edoje phè ènya; kele a phuchiru phè iphe l'ènya; k'ophu èphe ta aphudu uzo. Tème e mechia phè egomunggo; g'ò tọ du iphe, e-dojè phè ènya. ¹⁹ Ophu ò dudu onye ophu asuje gè ya ria òriri. Mbu ophu ò dudu onye ophu iphe edoje ènya ke g'ò su: "Nta bu iphe-a, mu hataru ye l'oku-a; bya egude icheku iya ghee buredi-a; bya egudè iya hua anu taa-a; bu ophu phoduru nu bè mu e-gude mee èbyi ?Bu kpukurukpu bè mu a-wata ephozèru?"

²⁰ O kwa ntú bè oorije. O buru obu iya, e dephuru edephu dephuru yèbedua. O tọ budu l'òò-du ike adzò onwiya. Ophu oosudu: "?O kwa l'iphe-a, ya gude l'èkutara-a bu iphe, abudu òkpobe iphe?"

Chipfu, bu onye ndzota

ke ndu Izurelu

²¹ "Nyatakwa iphe-a;

gube Jiékopu;

mbu gube Izurelu;

kele ò kwa ngu bu

onye-ozì mu.

O kwa mu meru ngu dobe;

ì buru onye-ozì mu.

Gùbe Ízurelu; mu ta abyakwa
azọha ngu azọha!

22 Mu rwufuwaru emeswe,
i mesweru mu.

Ọ gbakahụwa g'eka igwe
rwuchaaru erwurwu;
gbakaa ya.

Mu bya agbaka iphe-ẹji,
i meru mu; ọ tahụ g'iji,
kwaru l'ụtsu atahụje-a.

Lwapfutanu mu;
kele mu gbafutawaru ngu.”

23 Gube imigwe;
gūnaa ebvu ẹhu-utso;
kele o kwa Chipfu mewaru
iphe-a!

Chia mkpu g'a numa gube
eliphe, nọ igwe ẹ mkpula!

Unu watanu agụ ebvu;
unube ụbvú ụbvú;
mekpoo unube
oswa oswa; yele iphe,
bukpoo oshi,
nọ iya nụ!

Noo kele Chipfu gbafutawaru
Jiékpọ!

O gudewaa Ízurelu goshi
ọdu-biribiri iya.

24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
gbafutaru ngu nụ ono,
bukwa iya phọ bụ onye
kpuru ngu teke i
nọkwadu l'ẹpho ono.

Ọ suru-a: “Ọ kwa mu bụ
Chipfu;
onye bụ iya meru
iphemiphe dobe.

Ọ bụru mu tọsaru eligwe
nweka mu;
ọ dabiyiru swoo;
bya abukwaru mu phọ
tọsaru eliphe l'onwomu.

25 Ọ kwa mu l'emebyije
iphe-ọhumalenya, ẹphe eme;
mbụ ndu ono, epfu iphe,
mu epfuduru ono.

Mu nọdu emejkwaphọ
ndu aphụ ọphulenyā;
ẹphe aburu ndu
eme eswe.

Ọ bụ mu alo-phuje ndu
maru iphe azu

mee mmamiphe phe
l'oooburu iphe,
adudu iphe, o bu.

- 26 Opfu, onye ejeru mu
ozi pfuru be mu emeje
g'o du g'o pfuru iya.
Teme teke ndu epfuchiru mu
nu pfukwarupho iphe;
mu emee ya g'ephe
pfuru iya;
mbu ndu pfuru opfu
ehu Jierusalemu
su l'ee-mechakwaa buru
iya eburu ozo;
bya epfukwapho opfu
ehu mkpukpu le mkpukpu,
nogbaa l'ali ndu Jiuda
su l'ee-mechakwaa
kpukwachaa ya;
mbu l'emebyishi ono,
e mebyishiru iya ono
be ya e-mechakwaa
mekwata g'o du g'o shi du.

- 27 Oo mu suru ogbu-mini:
'Ngwa; tahu!
Mu e-mekwa ge mini,
nogbaa
le ngele ngu tashihu.'

- 28 Oo mu pfuru opfu ehu
Sayirosu su l'o bu onye
echeru mu aturu mu.
L'oo-mekota iphe,
du mu l'obu g'o mee.
L'oo-su g'a kpu-phu
Jierusalemu azu.
L'o byakwapho asu g'a tu
okpa-ulo
eze-ulo Chileke."

45

- 1 Wakwa iphe, Chipfu
epfu anu onye ono,
o hotaru g'o buru eze;
mbu Sayirosu,
onye o lotaru l'ekutara
gude kwatsushia oha,
du ichiche, byaru iya
l'iphu; gude nashia
ndu eze ngwogu phe
gbabe phe aka oto;
guhashia uzo gheberu
iya onu;
k'ophu a taa gu-chihedu

iya agu-chi.

² Q sùru-a: Mu e-vuru ngu ọ̀zo
je egbuzeru ngu ọ̀búvú
ọ̀búvú egbuze;
je agbakwoshia ọ̀guzo,
e meru l'onyirubvu;
bya egbukashia mgborígwè,
e gude tų-chia ọ̀zo.

³ Mu a-nu ngu ẹ̀ku,
e doberu l'ọ̀chii;
mbụ iphe-enweru,
e doberu l'ẹ̀ka e domiru
edomi.

Ono e-me g'ì maru lẹ̀ mu
bụ Chipfu bya abụru
Chileke ndu Ízurelụ;
onye ekuje ngu ẹ̀pha
ngu gẹ̀degede.

⁴ Q kwa onye mu eme ele bụ
Jiékpọ̀ ono,
bụ onye-ozí mu ono;
mbụ Ízurelụ ono,
bụ onye mu họtaru
l'onwomu ono.

Q buru iya meru g'ọ̀ gude mu
kua ngu l'ẹ̀pha;
bya eworụ ọ̀kwa,
aakwabẹ ọ̀búvú woru nụ
ngu l'ẹ̀be abụ l'ì maru
onye mu bụ.

⁵ Q kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu;
ọ̀phu ọ̀ dọ̀ekwa onye ọ̀zo,
dụ nụ.

Mbụ l'a -gufu mbẹ̀dua ta
adọ̀ekwa Chileke ọ̀zo,
dụ nụ.

Qo mbẹ̀dua e-me g'ìke dọ̀
ngu l'ẹ̀be abụ l'ì maru
onye mu bụ.

⁶ Q buru mu -mee ya nno;
ndu nemadzụ eshita l'ẹ̀ka
ẹ̀nyanwu awatajẹ jasụ
l'ẹ̀ka ọ̀dajẹ
maru l'ọ̀ tọ̀ dọ̀edu onye ọ̀zo,
dụ nụ, abụdu mbẹ̀dua.

Q kwa mbẹ̀dua bụ Chipfu;
ọ̀phu ọ̀ dọ̀ekwa onye ọ̀zo,
dụ nụ.

⁷ Q kwa mbẹ̀dua emeje
g'ìphóró dọ̀; bya emee;
ọ̀chii adụ.

Q kwa mbẹ̀dua emeje g'e
nweru ẹ̀ku;

mu nõdu emejkwapho
g'ola-l'iswi bya.

Q kwa mbèdua, bu Chipfu
tukoru iphemiphe ono
eme.

⁸ Gube imigwe,
nogbaa l'ephekerephe;
dzenaa apfubekoto
ge mini!

G'urwukpu dzenaa ya
yoyoyo!

G'eliphe l'ophu saa onu
gabala!

K'ophu ndzota a-tuko
ekameka sweta;
apfubekoto atuko ekameka
dzuru.

Q kwa mbèdua, bu Chipfu
meru iya dobe.

⁹ Nshio onye etso onye meru
iya nu uswo.

Mbu onye adudu iphe ozo,
o bu gbahaa ite,
a kpuru l'urwa.

Urwa; ?ojije onye akpu ite
su iya: “?Bu gunu be
jikpu?”

Iphe, i gude eka ngu mee;
?l'oo-nonya su ngu
l'i mekwaru iya;
ophu ya enwedu eka?

¹⁰ Aphu tsoru onye asu nna iya:
“?Bu gunu be o gude i nwua
mu egube-a?”

Ozoo onye asu ne iya:
“?Bu gunu be i nwuru mu
egube owa-a?”

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa;
mbu Onye Nso ke
ndu Izurelu;
teme o buru iya bu onye
meru Izurelu obu
dobe.

Q suru-a: “?Unu a-wata
mu aji njikpa-onu le
k'unwegirima mu?”

Too ?unu a-nodu aturu mu
ekemu ge mu e-me iphe,
mu gude eka mu mee?

¹² Q kwa mbèdua meru eliphe
dobe.

Mu byakwapho bya emee

nemadzū dobe iya.

Q kwa ẹka mu bẹ mu gude
t̄osaa imigwe;
bya edokaa ya kpokpode
kpokpode l'ophu.

13 Q kwa mbẹdua meru gẹ
Sayirosu f̄uta
gude goshi lẹ mu bụ onye
pfuberekoto.

Q b̄uru mbẹdua e-me g'ụzo,
ooshi pfukotaru
nhamunha.

Qo ya a-kpukwa mkpukpu
mu on̄o mee gẹ ndibe mu,
a kpuru lẹ ndzū
nweru onwophe.

Qphu oomekwa iya g'apfua ya
ugwo;
ozoo g'e bua ya nggo."

Nokwa iphe, oopfū;
mbū Chipfu,
bū Ọkalibe-Kakota-Ike.

14 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
"Iphe, e metaru l'al̄i l̄jiputu;
mekpoo ngwaswa,
shi l'al̄i Kushi;
mekpoo gwagoro-gwagoro
ndu on̄o,
shigba al̄i Seba on̄o;
g'ọ ha a-lwakotaru ngu;
tukoru bukotaru nkengu.

Ephe a-tuko etso ngu;
awū l'odze awū-pfuta ngu.

Ephe abya ephozeta l'iphu
ngu rwọahaa ngu
arwọrwo epfu sū:

"Tororo opfu bụ lẹ Chileke
nokwa swiru ngu
eswiru.

Q t̄o duekwa onye ozo,
dū nū;
mbū l'ọ t̄o duekwa onye ozo,
dū nū gbahaa yẹbedua.'

15 Tororo! I bukwa Chileke,
an̄oduje edomi onwiya
edomi; gube Chileke,
bū onye dzotaru ndu ́zurelu.

16 Iphe, bụ ndu agwo obvu
bẹ ee-me iphe-iphere
meru b̄otorii nū phẹ.

Mbū l'ephe a-tuko mehu
b̄otorii g'ephe ha
tugbua.

- 17 Obenu lẹ ndu Ízurelẹ bu
 Chipfu a-dzọta phe.
 Mbụ l'adzọdzo, ọo-dzọ phe
 a-buru ojejoje.
 Ọphu a byadu eme unu
 iphe-iphere;
 ọphu unu abyadu
 emephe bọtorii gburu
 jeye lẹ gbururu."
- 18 Kele-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu; mbụ onye ono,
 bu iya meru imigwe dobe.
 Ọ kwa iya bu Chileke;
 onye bu iya kpuru
 mgboko;
 bya aburu iya meru iya.
 Ọo ya toru ọkpa iya;
 ọphu o meduru iya g'ọ
 nọdu iphoro.
 O meru iya dobe g'e buru
 iya eburu.
 Ọ buru iya epfu sụ: "Ọ kwa
 mbẹdua bu Chipfu;
 ọphu ọ dọekwa onye ọzo,
 dọ nụ.
- 19 Iphe, mu pfuru bẹ mu
 te epfukwaru lẹ mpya.
 Mu te ejekwaru anọdu l'ẹka
 lanu l'ali,
 ọchii agba pfua ya.
 Ọphu mu asukwaru oshilokpa
 Jiékọpu phe g'ẹphe chọo
 mu kẹ mmanu.
 Mube Chipfu epfufe ọkpobe
 opfu; mu epfufe iphe,
 dọ k'epfupfu."
- 20 Unu dzukobenu onwunu
 byakpọdapho!
 Unu nọkobe l'ẹka lanu;
 unubẹ ndu ono,
 shi ọhamoha tsoru agha
 phurii ono!
 Ndu amadu iphe bẹ ẹphe bu;
 mbụ ndu gwọru nshi,
 a pyiru l'oshi paru aghaphe;
 ndu epfufe anu iphe,
 ta adzọjedu nemadzụ.
- 21 Unu pfunaa iphe g'ọ dọ;
 unu byanu edoo g'ọonwuru
 unu.
 G'ẹphe nọkobe chjaru iya idzu.
 ?Bụ onye bu onye pfuhawaru
 iphe-a teke dọ ẹnya?

- ?Bụ onye meru g'a maru
 iya teke dūhawaa
 ụzenya-ụzenya?
 ?Tọbudu mbèdua, bụ Chipfu?
 Ọzo bụ l'ọ tọ duedu Chileke
 ọzo, dū nū,
 abụdu mbèdua.
 Ọo mbèdua bụ Chileke,
 p̄fuberekoto;
 bya aburu onye ndzọta.
 Ọ tọ duedu onye ọzo,
 dū nū abụdu mbèdua.
 22 Unu ghanaaru mu iphu;
 hūma l'aa-dzọta unu;
 unubẹ ndu mgboko l'ophu;
 kele ọo mbèdua bụ Chileke;
 ọphu ọ dūekwa onye ọzo.
 23 Mu gudewaa onwomu ria angū.
 Mu gudewaa ọnu mu p̄fua
 op̄fu onye p̄fuberekoto.
 Ọphu mu abyadū asū g'ọ
 laa azū.
 Mu p̄furu sū l'iphe,
 bụ ikpere ndiphe l'ophu
 e-mechaa rwuchaaru
 mu alị.
 Ọ buru mbèdua bẹ ndiphe
 l'ophu e-mechaa gude
 erije angū.
 24 "Ēphe e-p̄fu op̄fu ẹhu mu sū:
 'Ọo Chipfu nweka iya
 p̄fuberekoto;
 bya aburu
 iya bẹ ike dū kpeekpu.'
 Ndu ono g'ẹphe ha, shi
 abarū mu hanyihanyi
 ono l'a-byapfuta mu
 gude ipheré bya.
 25 Obenu lẹ-a; iphe,
 b̄ukpoo oshilokpa Ízurelu
 l'a-nodu l'eka Chipfu
 buru ndu p̄fuberekoto;
 bya egude Chipfu
 eku onwophe."

46

Agwa ndu Babilonu

- ¹ Balu phozeakwaru;
 Nebo nodu ekpuwa
 ekpukpu.
 Mbụ lẹ ntẹkpe phẹ ono
 b̄uwaa onye vu iya nū

- bụ anyị, evuje iphe.
 Mbụ l'iphe, o vu anyị iya
 ntumatu.
 Teme ọ bụru ivu l'ẹhu nwanụ,
 ike bvruru.
- 2 Agwa ọbu g'ephe ha tukuru
 ekpu ekpukpu bya
 atuko phozeta.
 Ọphu ephe adudu ike
 dzota onwophe.
 Ọchia l'ephebedua l'onwophe
 be a kpuru le ndzu.
- 3 Unu ngabenuru mu nchi;
 unube ọnu-ulo Jiékọpu;
 mbụ g'unu ha bụru ndu
 phoduru nụ l'ọnu-ulo
 Izurelu;
 mbụ unube ndu ono,
 mu gudesi eshinu a tsuru
 ime unu ono;
 mu ndu ehe unu eshinu a
 nwuru unu.
- 4 Mbukpoo jasụ unu kahụ;
 ewo tuko unu ishi sweta;
 be mu bukwapho onye
 mu bu;
 mu bukwapho onye
 gude ndzu unu.
- Ọo mu meru unu;
 ọ bụru mu a-ndu apa
 unu gelegelee.
- Ọo mu a-ndu edobe unu
 ndzu;
 teme ọ bụru mu a-ndu
 agbafutaje unu.
- 5 ?Bụ onye be unu a-turu
 mu yeru?
 ?Bụ onye be unu a-sụ le mu
 l'iya ha?
 ?Bụ onye be unu a-sụ l'ọ kwa
 onye du egube-a be ọ
 du g'a turu yeru mu?
- 6 O nweru ndu evushije
 mkpola-ododo l'ekpa phe.
 Ephe achikoo mkpola-ochaa
 tua atutu l'iphe,
 aatuje iphe.
 Ephe eje ebuta onye-uzú
 mkpola-ododo g'ọ bya
 egude iya kputaru phe
 ntekepe.
 A -kpuchaa ya;
 ephe awata iya abaru eja.

7 Èphe apata iya tũa l'ukuvu
phe parũ iya tũgbua.

Èphe eje eworu iya kpõbe
l'eka õo-õõdu.

Q buru eka ono, a kpõberu
iya ono be oo-kpõru.

Q tõ byadu eshi l'eka ono,
a kpõberu iya ono
kpõriberu.

Teke nemadzũ byaru bya
echiku iya lẹ mkpu;
õ tõõ zadũ iya enu.

Qphu õ dũdu ike adzõta iya
l'iphe-ehuka, byaru iya nu.

8 Sũ-a; unubẽ ndu ono,
emeje iphe,
Chileke sũru g'e be meshi
ono;
unu nyatakwa iphe-a!
Unu mekwaa ya g'õ kwaa
unu l'egomunggo!

Unu yekwa iya eyeye l'õkpoma!

9 Mbũ-a; unu nyatakwa
akahũ iphe; mbũ iphe,
shihawaa ußenya.

Q kwa mu bũ Chileke.
Q tõ dũekwa onye õzo.

Q kwa mu bũ Chileke;
õ tõ dũekwa onye õzo,
dũ gẽ mu dũ.

10 Mu eshijeeppho lẹ mbũ mee
g'a maru iphe,
a-bũru ikpazu iphe.

Mbũ lẹ mu anõdujero teke
ndiche mee g'a maru iphe,
eteke medu nu.

Mu sũru-a: Iphe,
mu tũberu k'ememe be
mu mefũtajekwa.

Tẽme õ buru iphe,
dũ mu ree be mu e-me.

11 Mu jekpõruro l'ũzo
enyanwu-awawa je ekua
enu, erije odzu;
bya ejemihu l'ali eka dũ
enya je ekua onye e-me iphe,
mu tũberu.

Iphe, mu pfuru be mu e-me!
Iphe, mu chũru idzu iya be
mu e-mekwaphõ.

12 "Unu ngaberu mu nchĩ;
unubẽ ndu ono,
õkpoma kpõru gbengu ono!
Mbũ unubẽ ndu ono,

apfubekoto kwata dụ
 ẹnya ono.

13 Apfubekoto nkemu bẹ mu
 gudeakwa akpìritaru ntse.
 O tọ dẹhekwa ẹnya.
 Ophu o dẹkwa g'oo-nọ-beru;
 ndzọta mu erwua.
 Mbụ lẹ mu a-dzọta ndu bu
 l'eli úbvú Zayọnu.
 Mu eworu akpabiri mu nù
 ndu Ízurelu."

47

Adada Bábilọnu

1 "Gube nwada Bábilọnu;
 lwakwa alì alì;
 gwọdoshihukwa l'urwuku!
 Hakwaa anọdu l'aba-eze
 je anọdu l'alì;
 gube
 nwada ndu Bábilọnu!
 Kele e tee kuẹdu ngu nwanyi,
 dụ bebebele bya adu
 nyegenyege.

2 Pata mkpuma, eegweje
 iphe wata egwe nri!
 Phufunu ẹkwa,
 i phụ-chiru iphu!
 Phụ-linaa uwe ngu aphụ-li;
 l'i gbaru okpa oto je
 erwughashija nggele!

3 L'aa-gbabekwa ngu oto;
 mee g'a huma iphe-iphere
 ngu.
 Mu e-melatakwa; ophu o
 dukwa onye mu a-ha."

4 Mbụ l'onye agbafutaje anyi
 ono
 bẹ ẹpha iya bụ Chipfu.
 O bụ Okalibe-Kakota-Ike;
 bya aburu Onye nsọ ke
 ndu Ízurelu.

5 Nọdukpoepfo nwa
 nggujunggui!
 Je anọdukpoepfo l'eka
 gbakotaru ochii;
 gube
 nwada ndu Bábilọnu.
 Kele nta-a bẹ e tee kubaedu
 ngu eze nwanyi,
 nwe alì-eze, iche iche.

6 Ndibe mu meru;
 ẹhu ghuaaha mu eghu.

- Mu tɔrwua ndu ono,
 bu okiphe mu onoya.
 Mu woru phe ye ngu l'eka;
 ophu i phuduru phe
 obu-imemini.
- I bochaa phe ivu-erwa
 bochaa me ndibe phe,
 kahuru akahu.
- 7 I pfuru su l'ii-buwaruro
 eze-nwanyi jasɔ l'ojeje.
 Ophu i ri-vukpodaru
 iphemiphe-a;
 ozokwanu chia idzu iphe,
 e-mechaa mee l'ikpazu
 iya.
- 8 Oo ya bu le-a;
 ngabekpodapho nchi;
 gube nwophu kporu obu
 ye l'akpa ntusaru-ehu;
 mbu gube nwophu arije
 l'o to dudu iphe,
 byaru eme ngu nu;
 teme i nodu asuje onwongu
 l'owa-a ngu kpoloko du;
 l'o to duedu onye ozo
 gbahaa ngu;
 li ti byadu abu nwanyị,
 ji iya nwuhuru;
 ophu ume nwa abyadu
 eme ngu.
- 9 Iphe labo-a a-nwukwaru
 ngu le ntabu enya lanu.
 L'ujiku lanu be unwu
 ngu a-nwushihu;
 ji ngu anwuhu.
- Iphe labo ono a-zue ngu pho
 gburumu pfuuri.
- I tii metadu iya l'agwugwo;
 ophu iigwetadu iya
 l'ikpoto ngweja.
- 10 Kele i kporu obu ye l'ejo-iphe,
 iinoduje eme.
- I pfua su l'o to dudu onye
 humaru ngu nu.
- O buru mmamiphe ngu;
 yele iphe,
 i nwutaru be dephuru ngu nu;
 mee ngu;
 i su onwongu l'owa-a ngu
 kpoloko du;
 l'o to duedu onye ozo
 gbahaa ngu.
- 11 Obenu l'ejo-iphe a-nwuru
 ngu;

ophu iimadu eka o shi.
Eze iphe-ehuka a-dapfuta ngu;
i tji dudu ike egbobuta
iya.

Ola-l'iswi a-tu ngu l'upfu;
ophu iimadu l'onoo
g'oo-du.

¹² Su-a; mekpøekwapho
omamanshi ngu g'iime
iya!

Gwekpøekwapho ikpoto
ngweja, iigwe; bu iphe,
i shi teke i bu nwata
gweta.

?A maru bu; i -menyaa ya
l'oogbohuru ngu?

Too ?bu: i -menyaa ya
l'ikpatsu ndzu-agugu?

¹³ Iphe, bukpo idzu,
a chi-koshiru ngu bu iphe,
o meru
bu l'o tukoru mee;
ike kabaa ngu abvubvu.

Ngwanu ge ndu aphujeru
ngu ophulenyia
kpiritanuru!

Mbu ndu ono, anoduje ele
enya l'enyanwu yele
kpokpode
gude akoru ngu g'oo-duru
ngu l'onwa l'onwa ono.

G'ephe dzonaa ngu l'iphe-a,
abyaru ngu anwuru-a!

¹⁴ "Ephe du g'eswa akpe,
kpohuru nku.

O buru oku e-mechaa kee
phe kefu.

Ophu o budu l'ephe adukponu
ike adzo onwophe;
g'oku ono te nwu
phuruphuru kefu phe.

L'eka-a be icheku
oku k'anyaru ta adukwa;
ophu o dukwa oku,
a-du iya nu k'anodu le
mgboru iya.

¹⁵ Nokwa mkpakø iphe,
ephe e-meru ngu bu ono;
mbu ndu-a,
unu l'ephe shi teke i bu
nwata seta akanya-a;
zuta aswa-a.

G'ephe ha l'ehu l'ehu
e-shiswekøtaepho uzo;

ophu ọ dudu g'ọ ka mma
l'ọo onye lanu,
byaru adu ike dzọo
ngu nu."

48

Ízurelu ada ike

- ¹ Unu ngabẹ nchị l'opfu-a;
unubẹ onu-ulo Jiékọpu;
mbụ unubẹ ndu ono,
eekujeru laaru Ízurelu ono;
mbụ unubẹ eri Jiuda;
mbụ unubẹ ndu egudeje
ẹpha Chipfu eri nte;
tẹme unu nọdu akpọ-kuje
Chileke kẹ ndu Ízurelu;
ophu ọ dudu ophu unu
eme ire-lanu;
ophu ọ dudu ophu unu
p̄fuberekoto eme;
² mbụ unubẹ ndu ono,
kuru onwunu ndu shi lẹ
mkpukpu, du nsọ ono;
tẹme ọ bụru Chileke kẹ
ndu Ízurelu bẹ unu kpọru
obu yeru;
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
nokwa ẹpha iya bụ ono.
- ³ Ọ bụro teke du ẹnya
ẹnya bẹ mu pfuru iphe,
mewaru nu.
Mu gudekpọo onu mu pfua
ya; raa ya arara;
tẹme mu mekwaphọ g'a
madzuru iya.
A bya l'amaru; mu mee ya;
ọ nwụa gẹ mu pfuru iya.
- ⁴ Kẹle mu mahawaru g'jidabe
ike;
mbụ l'akwara olu ngu bụ
mgborígwè;
tẹme atatiphu ngu bụru
onyirubvu.
- ⁵ Ọ bụru iphe ono meru g'o gude
mu pfuhawaru ngu
iphe-a teke du ẹnya;
mbụ tẹme ọ nwụaha bẹ
mu vuru ụzo raaru ngu
iya arara;
k'ophu ị tji sudu l'ọo nshi
ngu meru iphemiphe
ono; l'ọo ntẹkpe ono,

ì pyìru apyìpyi ono;
 ọzoo ọphu ì kpuru
 l'onयरubvu ono bẹ o shi
 l'ẹka mee.

6 I nùmawaru iphemiphe-a.

Lewa iya ro ẹnya! ?Tii
 kwetadu iya?

Nta-a bẹ mu byaru awata
 ngu egoshi iphe ọphúú,
 bụ iphe, e domiru edomi,
 bụ iphe, iimadu.

7 Iphe ono bụa nta-a bẹ e meru

iya;
 e te mehaadaru
 iya ụzenya.

Mbụ l'i tiki nùmaswee ya

abụdu ntanụ-a;
 k'ọphu bụ l'i tji sùdu l'i
 machahawaru iya.

8 Sụ-a; i tiki nùmaswekwaa ya;

ọphu ì mahaakwaa ya;
 eshinu i shi teke ndiche
 data nkuchi.

Kẹle mu maru l'i bụ

mebyikpọo onye
 ẹregede; teme iphe,
 i shikpọo l'epho ne
 ngu zata bụru Okwerike.

9 "Ọ kwa g'ee-shi g'epha

mu apfuru meru g'o
 gude mu sedekwadụ
 ẹhu-eghu mu.

Ọ bụru g'ee-shi g'a jajẹ mu

ajaja meru g'o gude
 ọphu mu teke
 atụ-koshidu ngu iya;
 k'ọphu mu te emedu
 ngu g'i chihu.

10 Tii ledu; mu hụchaakwaru

ngu ahucha;
 l'ẹbe abụ l'i bụ
 mkpọla-ọchaa.

Mu byakwapho ahụa ngu

l'ọku-uzu,
 bụ iya bụ iphe-ẹhuka.

11 Ọ kwa onwomu bẹ mu emeru
 iya.

Mbụ lẹ mu eme iya emedoru
 iya onwomu.

Kẹle-a; ?dẹnu gẹ mu e-shi

haa g'e woru ẹpha mu
 tūr wua?

Mu te ewokwaru ụbvu,
 gbaru mu nụ aharu onye

ozo.”

Enweru onwonye ndu Ízurelu

- 12 Ngabekpodaru mu pho nchi
 gube Jiékopu;
 mbu gube Ízurelu,
 mu kuru l'onwomu.
 O kwa mbedua be o bu.
 O kwa mu bu onye mbu bya
 aburu onye ikpazu.
- 13 O kwa mbedua gude eka mu
 tua okpa mgboko-a
 l'ophu.
 O buru mbedua gude ekutara
 mu tosaa imigwe
 imigwe l'ophu.
 Mu -kua phe oku;
 ephe atukoepho zelihi
 pfuru apfuru.
- 14 Unu tuko g'unu ha byakota
 bya angabe nchi.
 Denu nshi ophu duru ike
 pfuaru unu iphe-a;
 mbu l'onye ono,
 mube Chipfu hotaru ono
 l'e-me iphe,
 mu tuberu l'ehu ndu Babilonu;
 mbu l'oshi eka iya be o
 dabewaru l'ehu ndu Babilonu.
- 15 O kwa mu; mbu l'o kwa
 mu pfuru opfu-a.
 Ee! O kwa mu kuru iya oku.
 O buru mu e-duru iya bya;
 l'o mee iphe,
 o byaru ememe megaha.
- 16 “Unu kpiritaru mu ntse
 bya angabe nchi l'iphe-a.
 E -shikpo le mbulembu,
 mu shi pfuta opfu be
 mu teke epfuswee opfu
 le mpya.
 Teke o mekpooru le mbu
 be mu noepho l'eka
 ono.”
- Nta-a be Nnajiuphu, bu Chipfu;
 yele Unme nkiya;
 yewaru mu ge mu bya.
- 17 Wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa;
 mbu onye agbafutaje ngu
 nu ono, bu Onye Nso
 ke ndu Ízurelu.
 O suru: O kwa mu bu Chipfu,

bụ Chileke ngu;
onye bụ iya ezije ngu iphe,
a-karụ ngu lẹ ree;
bya aburu onye anọduje
aturu ngu ẹka l'uzo,
ji-nodu eshi.

- 18 “Ome i ngaberu nchi mee
iphe, mu suru g'e mee;
ehu-guu gege anoduepho
asoru ngu gborogboro
ge mini aso asoso.

Apfubekoto ngu atụ kpereree
g'akpara-mini, atụ
l'eze-enyimu.

- 19 Oshilokpa ngu gege adu
igwerigwe g'aja,
no l'ali.

Unwegirima ngu aburu aguta
aguta g'unwu akpuru
ereshi.

Epha phe ta abyadu achihu
achihu;
ophu a byadu emebyishi
phe emebyishi
l'iphu mu.”

- 20 Unu shikwa lẹ Babilonu
kwafu!

Unu gbakwaa oso gbalaaru
ndu Babilonu!

Unu tya okoo gude pfua
ya g'a numa-dzuru!

Unu zia nzi g'o rwua ẹka
igwe beru ali beru!

Iphe, unu e-pfu bụ lẹ Chipfu
gbatawaru ndu-ozu iya
ono,
bụ ndu Jiékọpu.

- 21 Egu-mini ta agukwaru phe
teke o duru phe ghaa echięgu;
mbu l'o meru;
mini shi l'agbara-mkpuma
asoshiru phe.

O gbajaru agbara-mkpuma;
mini wata asoshi.

- 22 “Ndu ejo-iphe be ehu ta
adujekwa guu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

eze-enyimu!

Unu n̄makpodapho iphe-a
unub̄e ọ́ha, bu l'ẹ́ka d̄u
enya!

Chipfu vukwaru ọ́zo kua
mu t̄eme a nw̄ua mu.

Ọ́ b̄uro teke mu n̄okwadu
l'ẹ́pho ne mu b̄e
o kuru mu ẹ́pha.

² O meru ọ́nu mu;
ọ́ n̄odu at̄su n̄kọ́ g'ogu-echi,
a bar̄u ababa;
bya eworu mu domia l'ime
ọ́bochi-ẹ́ka iya.

O meru mu; mu d̄u g'apf̄u,
a rwacharu arwacha;
bya eworu mu s̄u-chia l'iphe,
ooyeje apf̄u iya.

³ Ọ́ s̄u mu: "Í b̄ukwa onye-ozí
mu ḡube Ízur̄elu.
Onye b̄u ngu b̄e mu e-gude
goshi ḡe mu d̄u-be
biribiri."

⁴ Mbedua s̄ukwanu:
"Mu seakwaru akanya
ọ́la-l'iswi.

Mu sw̄ishierupho ike mu
k'iphoro l'iphe,
b̄u iphe-mman̄u.

Ọ́le ọ́ b̄u; iphe, rwuberu mu
n̄u b̄u l'ẹ́ka Chipfu
b̄e ọ́ d̄u.

T̄eme obunggo mu b̄uru
Chileke mu gude iya."

⁵ O be nta-a Chipfu,
b̄u onye ono,
meru mu r̄o teke mu
n̄o l'ẹ́pho;
ḡe mu b̄uru onye-ozí iya;
s̄u:

"Duphutaru mu ọ́nwu Jíékọ́pu
az̄u.

Chíkobe ọ́nwu Ízur̄elu
chítaru mu."

K̄ele mu b̄u onye aakwabe
ùbv̄u l'enya k̄e Chipfu;
t̄eme ọ́ b̄uru Chileke
mu b̄u ik̄e nkemu.

⁶ Ọ́o ya b̄u; ọ́ s̄u:
"Ọ́ t̄o b̄ulekwaa g'í b̄uru
onye ejeru mu ozí
duphutaru mu ipfu ipfu
ọ́nwu Jíékọ́pu az̄u;

wafuá g'i dulatakwaru
 mu pho ndu ke Ízurelu,
 bu nwa ndu ophu mu
 doberu be i no-doru.

Mu e-mekwa ngu pho
 g'i buru iphoro,
 duru ndu
 abudu ndu Jiuda;
 k'ophu ii-me ge ndzota mu
 rwua eka igwe beru
 ali beru."

⁷ Wakwapho iphe, Chipfu epfu;
 mbu onye ono,
 bu onye agbafutaje anyi;
 bya aburu Onye Nso
 ke ndu Ízurelu.

Oopfu iya anu onye ono,
 ohamoha jikaru ajika;
 akpo-yiru iya ukuvu ono;
 mbu onye ono,
 bu onye-ozu ke ndu-ishi.

Waa iphe oopfu baa:

"Ndu eze e-mechakwaa
 huma ngu wu-lihu.
 Ndu-ishi a-huma ngu
 phozeru ngu."

O buru onye e-me iya nu
 bu Chipfu; onye ono,
 apfushije ike l'iphe,
 o pfuru;
 mbu Onye nso ke ndu
 Ízurelu,
 bu onye hotaru ngu nu.

Edophu Ízurelu azu l'onodu iya

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu:
 Oo teke mu a-wata eme
 eze-iphe-oma be mu a-za
 ngu enu.

O buru mboku,
 mu a-wata adzota
 nemadzu be mu e-yeru
 ngu eka.

Mu a-kwakobe ngu mee ngu
 g'i buru iphe,
 mu le ndiphe e-gude gbaa
 ndzu;
 g'i dophu ali ono azu
 l'onodu iya;
 mee g'ephe keta okiphe ono,
 shi dabyiru iphoro
 onoya.

⁹ Mbu-a; g'i su ndu ono,

a kpuru lẹ ndzụ ono
 g'ẹphe futa;
 l'ị sukwapfo ndu nọ
 l'ọchii g'ẹphe nweru
 onwophe.

Ẹphe adu g'unwu-aturu,
 dọru ata nri l'aguga gbororo;
 humachaa nri l'ubvu ubvu,
 dugbaa kpokoro
 kpokoro kpokoro.

10 Ẹgu nri ta abyadu agu phe;
 ophu egu mini agudu
 phe; ophu okpomoku,
 shi l'echiegu;
 ozoo ophu shi
 l'enyanywu ekpoedu
 phe.

Ọ buru onye aphuru phe
 obu-imemini a-nodu
 edu phe duru phe
 shita aguga mini,
 aso asoso.

11 “Mu e-me g'ubvu ubvu,
 mu nweru buchaaru
 gbororo.

L'aabya atua iphe,
 bu oji mu mkpoli l'ohaha
 l'eli l'eli.

12 Lekwa; ẹphe e-shigbakwa
 ẹka du ẹnya.

Ọ duru ndu ophu e-shi
 l'isheli;
 ndu eshi l'uzo enyanywu-adada;
 duru ndu ophu e-shichaa
 uzo ali Asuwanu.”

13 Unube imigwe l'ophu;
 unu rwua okwe!

Gube eliphe; tenaa ẹswa!
 Unube ubvu ubvu;
 unu watanu agu ebvu!

Noo kele Chipfu watawaru
 adu ndibe iya obu.

Teme o buru ndibe iya ono,
 shi eje iphe-ehuka ono
 be oo-phuru obu-imemini.

14 Obenu le Zayonu suru:
 “Chipfu gbadoakwaru
 mu.

Nnajiuphu mu zohaakwaru
 mu.”

15 Ne; ?ozohaje nwa, angu iya
 era l'obu;
 mbu ke g'o to phuru nwa,
 bu iya nwuru iya

- obu-imemini?
 O -jekpõonu azõha bẹ
 ọo-zõhakwaa;
 obenu lẹ mbẹdua ta
 azõhadu ngu!
- 16 Tii ledu; mu deakwaru ẹpha
 ngu g'uri l'õbochi-ẹka
 mu;
 ọp̄hu mu azõhajedu igbulọ
 ngu ono azõha.
- 17 “Ụnwu ngu alwaakwa
 ẹgwegwa.
 Ndu ono, shi mee ngu;
 ị buru ochobu ono nõdu
 alufuwaa.
- 18 Palinaa ẹnya ngu imeli
 lephee ngburugburu!
 Ụnwu ngu g'ẹphe ha
 anõkoakwa alwapfuta
 ngu.
- Wakwa iphe, mụbe Chipfu
 epfu baa:
 Eshinu mu nõ ndzụ gẹ mu nõ
 iya-a bẹ ii-mechaa yee
 p̄hẹ g'ẹphe hakõta g'onye
 yeru uwe.
- Mbụ l'ii-gude p̄hẹ kwaa
 ngwa gẹ ngwa nwanỳi,
 aabya alụ k'òphúú.
- 19 A makwaru-a l'e shi
 mebyishia ngu tọgbo
 ngu ị buru ochobu;
 alì ngu dabyiru iphoro.
- Nta-a bẹ ị tị sụkpõedunu
 ndibe ngu ebubu.
- Tẹme ndu ono,
 shi mebyishia ngu nù
 ono nõdu ngu
 ụzenya.
- 20 Ụnwegirima, a nwuru teke
 ono,
 iije iphe-ẹhuka ono
 e-mechakwaphọ pfua
 l'ì numa lẹ nchì ngu sụ:
 Ẹka-a paakwaru anyi
 nwanshii ebubu;
 chõbanaaru anyi alì
 ẹka anyi e-buru!
- 21 Noo teke ii-pfu l'òkpoma
 ngu sụ:
 “?Bụ onye nwushiru mu ikpoto
 unwegirima ọwa-a?
 Mu shi eje iphe-ẹhuka;

teme ọ́phu mu at̄sudu ime.
 Mbù lẹ́ mu shi b̄uru onye
 a j̄karu aj̄ika;
 a bya akp̄ua mu lẹ́ ndz̄u
 laa al̄i ndu ọ́hozo.

?B̄ukwanu onye
 hefutaru mu ụ́nwegirima
 ọ́wa-a?

Lẹ́ m̄ube onye e shi haa;
 mu n̄odu nk̄inyi mu.

?Igw̄erigwe ndu ọ́wa-a
 shihunu awe? ”

22 Wakwa, iphe Nnajiuphu,
 b̄u Chipfu epfu baa:
 “Lenu; mu e-p̄heru
 ọ́hamoha ẹ́ka.

Mu e-woru ẹ́kwa-ọ́hubama
 mu paliaru ọ́hamoha.

Ẹ́phe egude ẹ́ka p̄hẹ́
 kulataru ngu ụ́nwu ngu
 unwoke;
 kw̄oru ụ́nwada ngu
 l'ukuvu kw̄olataru ngu.

23 Ndu eze a-b̄uru nna,
 ehe ngu n̄u.

Ndu eze-nwanȳi ab̄uru ne,
 ehe ngu n̄u.

Ẹ́phe a-n̄odu ephoz̄eru ngu;
 bubechaa iphu l'al̄i.

Ẹ́phe erichachaa urwuku,
 d̄u ngu l'ọ́kpa.

Noo teke ji-maru l'ọ́o mu
 b̄u Chipfu;
 lẹ́ ndu ẹ́nya d̄u l'ẹ́ka mu
 n̄o bẹ́ iphere te emedu.”

24 ?Aa-nata ndu d̄u ike
 l'ọ́gu iphe, ẹ́phe kwaru
 l'ọ́kwata t̄o?

T̄o ?aanaf̄u ndu iwash̄i ndu
 ẹ́phe kp̄uru lẹ́ ndz̄u?

25 Obenu lẹ́-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:

“Ee! Ndu a kp̄uru lẹ́ ndz̄u bẹ́
 aa-naf̄u l'ẹ́ka ndu ike
 d̄u l'ọ́gu!

Tẹ́me l'a nata ndu iwash̄i iphe,
 ẹ́phe kwaru l'ọ́kwata.

Ọ́le ndu etso ngu ọ́gu bẹ́
 mu e-tso ọ́gu.

Mu adz̄o ụ́nwu ngu ndz̄u.

26 Ndu emekpa ngu ẹ́hu bẹ́ mu
 e-me g'ẹ́phe taa an̄u
 onwophẹ́.

Ẹ́phe anḡua mee onwophẹ́ jas̄u

l'òotsuahaa p̄hẹ gẹ m̄ẹe.
 Noo teke nemadẗu l'ophu
 a-maru lẹ mb̄edua,
 b̄u Chipfu b̄u onye adzoje
 ngu n̄u;
 bya ab̄uru onye agbataje
 ngu n̄u;
 bya ab̄uru Okalibe
 kẹ Jiékọpu.”

50

- ¹ Wakwa iphe, Chipfu
 epfu:
 ?D̄en̄u ẹkw̄o, mu deru n̄u ne
 unu gude chifu iya-a?
 T̄o ̄?b̄u ndu mu ji ụgw̄o onye
 ole b̄e mu woru unu
 ree?
 O kwa iphe-ẹji unu kpatar̄u
 iphe,
 mu gude woru unu ree.
 O b̄uru ẹjo-ememe,
 unu eme meru g'o gude
 a chifu ne unu.
- ² Teke mu byaru; ?b̄u ̄gunu
 meru g'o gude ophu ọ
 d̄udu onye n̄o l'ẹka
 ono?
 Teke mu shi eku oku;
 ?b̄u ̄gunu meru g'o gude
 ophu ọ d̄udu onye zar̄u
 ẹnu?
 ?B̄u ẹka par̄u mu mkp̄urukpu
 kẹ gẹ mu ta agbata
 unu t̄o?
 ?B̄u ike anaf̄uta unu ta ad̄udu
 mu t̄o?
 O kwa mba mman̄u b̄e mu
 abaje;
 mini atah̄u l'eze-ẹnyimu.
 Mu eworu oma nggele mee;
 l'ọ b̄uru echiegu.
 Ẹma, shi d̄u iya n̄u ereshihu
 kele mini ta ad̄uedu
 iya.
 Egu mini eworu p̄hẹ
 gu-gbushia.
- ³ Akpaminigwe b̄e mu eyeje
 uwe, b̄u iya b̄u ọchii.
 Mu n̄odu achieje iya
 uwe-aph̄u g'o kpuchije
 onwiya.
- ⁴ Nnajiuphu, b̄u Chipfu
 n̄waru mu ire ndu nw̄uru

əkwo gē mu maru opfu,
mu e-pfuje g'ike dū ndu
ike bvuru.

Ookuteje mu l'utsu g'utsu;
l'ọ bya emee mu echilibe
nchị ngabẹ g'onye eezi
iphe.

⁵ Nnajiuphu, bụ Chipfu
ghebechaekwarupho
nchị mu onu;
ọphu mu ekwefujeduru iya ike;
ọphu mu aladụ
azụ azụ.

⁶ Mu woru okpurukpu mu
doberu ndu echị mu
iphe;
bya eworu agba mu doberu
ndu pheshiru mu
éjị-agba.

Ọphu mu ewohaduru iphu
mu g'a ta chị mu
ọchi ọphu a gbu mu
iya onu-mini.

⁷ Eshinu Nnajiuphu, bụ Chipfu
eyejeru mu ẹka
bẹ ọ tọ dudu iphere,
byaru eme mu nụ.

Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude mu woru iphu
mu kpọo gbengu gē
mkpuma;
tẹme o doo mu enya
l'iphere tee medu mu.

⁸ Onye aharu mu enge
nọ mu ntse.

?Bụ onye sụru g'ọobyā
aguaharu mu iphe,
mu meru?

G'anyi pfunuru dogba iya!

?Bụ onye bụ onye ọbu,
epfu iphe,
ọ sụru lẹ mu meru ọbu?

G'onye ọbu byanụ apfuru
mu l'iphu pfua ya!

⁹ Ọ kwa Nnajiuphu,
bụ Chipfu bụ onye eyejeru
mu ẹka.

?Bụ onye bụ onye ọbu,
l'a-bya mu anma
ikpe-onwu?

Ndu ọbu a-tuko kahụ g'uwe;
ọ bụru mkpu a-takashị pẹ.

¹⁰ ?Bụ onye l'echilabọ unu

atsụ Chipfu ebvu;
tẹme ọ nọdu emeje iphe,
onye-ozị Chipfu sụru
g'e meje?

Mbụ-a; g'onye eje ije l'ochii;
mbụ onye enwedu ìphóró,
e gude aphụ ụzọ;
g'onye onọ kpọru obu
ye l'ẹpha Chipfu!
G'onye onọ chịru ụpfu kwẹe
lẹ Chileke iya!

¹¹ Obenu nta-a; iphe,
bụ g'unu ha bụru ndu
aphụ-nwu ọku;
mbụ unubẹ ndu nwuru
ọku yegbaa l'orọku parụ;
unu jenụ;
unu gude ìphóró ọku unu
je ije!

Unu gude orọku,
unu nwuru ọku ye;
ọ nọdu enwu;
je ije!

Iphe, unu a-nata l'ẹka
mu bụkwa l'ọo l'ẹje
iphe-ẹhuka
bẹ unu a-nọduepho!

51

Aa-dzọta Zayọnu ojeje

¹ "Unu ngaberu mu nchi;
unubẹ ndu eme g'unu
bụru ndu pfulerekoto;
mbụ unubẹ ndu achọ
Chipfu.

G'ẹnya unu dukwa
l'agbara-mkpuma onọ,
bụ ẹka a kụkpofutaru
unu onọ;
mbụ lẹ wukirima ẹka onọ,
e bvutaru unu onọ!

² Mbụ-a; g'ẹnya unu dukwa
lẹ Ẹbirihamu, bụ nna unu!
Wafua lẹ Sera; onye bụ iya
tsuru ime unu!

Teke mu kuru iya bụkwa
onye lanụ bẹ o shi bụru.

Mu bya ekebe iya l'oma
bya emee ya;
ọ dụ igwerigwe.

³ Chipfu te nwedu iphe,
e-me g'ọ tọ dụ Zayọnu obu;
bya egude obu-imemini

lee ɛnya l'iswi,
yiru iya nù.

Alì iya ono, shì bụwaru
echiègu ono bẹ oo-me
g'ọ dụ gẹ Édènu.

Alì iya ono, dabyiru iphoro
ono adụ gẹ mgbabu
Chipfu onoya.

Noo teke ẹhu a-wata iya
atsọtso;

l'ọowata ete ẹswa;
l'ọ keleahaa ekele;

gụahaa ebvu.

⁴ Unu ngabẹkpodaaru mu phọ
nchì; ndibe mu!

Unu nùmakpodapho iphe,
mu epfu;

unubẹ ọha mu!

Mu a-tụkwaru unu ekemu;
mbụ l'ikpe, p̄furu ọto ono,

mu ekpeje ono
a-bụkwaru iphóró,
duru ọhamoha.

⁵ Mu a-nafuta unu ẹgwegwa.

Mbụ lẹ mu abyaakwa unu
adzọta.

Ọ buru ẹka mu bẹ mu
e-gude kpee ọhamoha
ikpe.

Ndu bukube eze-ɛnyimu
bụ mu bẹ ẹphe a-nọdu
ele ɛnya l'ẹka.

Tẹme ẹphe anọdu kwabẹ;
ele ɛnya g'ẹphe maru iphe,
mu e-me l'ẹka.

⁶ Unu palinaa ɛnya unu
lee l'imeli!

Unu lenaa ɛnya l'eliphe-a!
Igwe e-mechakwa chihu
g'ɛnwuru-ọku.

Eliphe-a l'ophu anwachaa
anwacha g'uwe.

Ndu bu iya nù anwushihu
g'ijiji.

Obenu lẹ ndzọta nkemu
a-dụ ojeje.

Apfubekoto nkemu taa dadu
adada.

⁷ Unu nùmakpodapho iphe,

mu epfu;
unubẹ ndu maru iphe,

p̄furu nhamunha;
mbụ unubẹ ndu ekemu
mu dụ l'ọkpoma!

Unu ba atsujekwa ebvu
 l'òkonu, nemadzù akò unu;
 ophu iphu, oophu unu
 eyejekwa unu ebvu;
 8 kẹle nsù e-mecha sùkashia
 phẹ g'uwe.

Eka-alì atakashia phẹ g'ukpo.

Obenu l'apfubekoto nkemu
 a-nọ jasù l'ojejoje.

Ndzota nkemu a-nọ shi
 l'ogbo sweru ogbo."

9 Tehunu etehu! Tehu etehu
 yena onwongu
 okpehu g'uwe;
 gube oshi-ẹka kẹ Chipfu!

Tehunu etehu dù g'i shi
 adujehewaa teke k'azù;
 mbù l'ogbo teke ndiche.

?Tọ bụnaa ngu-a bụ onye
 gbubushiru Réhabu
 mkpirikpu mkpirikpu;
 mbù gube onye mekarù ẹjọ
 nwanù-ẹgbudu ono
 iphe?

10 ?Tọ bụnaa ngu-a bụ onye ono,
 meru eze-ẹnyimu;
 ọ tahù;
 mbù mee; mini,
 nọ l'ogbu-ẹnyimu tahù;
 i woru gbororo togbo l'oma
 ohulohu ẹnyimu
 k'ophu ndu ono,
 a gbafutaru ono wughataru?

11 Oo ya bụ gẹ ndu ono,
 a gbatarù ono alwa.
 Ẹphe aguru ebvu bahù lẹ
 Zayonu.

Ẹhu-utso ojejoje aburu
 okpulishi,
 ẹphe e-kpuru.

Ete ẹswa; yẹle ẹhu-utso
 asopyabe phẹ
 asopyabe.

Agù aphù; yẹle atsu ude
 e-gude ọso ghata.

12 "O kwa mbẹdua;
 mbù mbẹdua gẹdegede
 bụ onye eyeru unu
 okpukpu-ike.

?Bù ole bẹ bụ kẹ g'unu nọdu
 atsu nemadzù mmanù
 ebvu;
 mbù nwa ndiphe,
 bụ iphe yẹ ya gba nanù

bu ẹswa;
 13 kẹ g'unu zọhaa Chipfu,
 bu onye meru unu;
 bya aburu iya bu onye
 toṣaru eligwe;
 ọ dabyiru;
 bya aburu iya turu
 ọkpa mgboko l'ophu;
 kẹ gẹ ndzụ rwutajẹ
 unu tekenteke ẹgube ono;
 opfu l'onye eme unu
 ewere bẹ ẹhu eghu
 oke eghu;
 mbu onye bu iphe,
 o shiberu ite iya bu g'o
 mebyia unu?

Kele-a; ?denu oke ẹhu-eghu
 onye ọbu,
 eme unu ewere ọbu?

14 Ndu ono, a turu mkporo
 ono l'e-me ẹgwegwa
 k'ophu ee-me g'ẹphe
 nweru onwophẹ;
 g'ẹphe ta nwuhu l'ọka;
 ọphu ẹgu nri eme pẹ.

15 Kele ọ kwa mbẹdua bu
 Chipfu;
 bya aburu Chileke unu;
 mube onye abujeru:
 mu -kpakọbe mini
 l'eze-ẹnyimu;
 akpara-mini iya asụa ekiri.

Chipfu,
 bu Okalibe-Kakọta-Ike
 bu ẹpha mu.

16 Mu woakwaru opfu
 mu ye unu l'onu;
 bya egude ọbochi-ẹka mu
 kpuchia unu.

Mbu mube onye ono,
 bu mu dobegbaaru igwe
 l'oru iya;
 bya aburu mu turu ọkpa
 mgboko l'ophu;
 teme ọ buru mu suru ndu
 Zayonu-a: 'Unu buakwaa
 ndibe mu.' "

Okoro k'oke ẹhu-eghu Chipfu

17 Tehu etehu! Tehu etehu!
 Gbalihu agbalihu gube
 Jierusalemu;
 mbu gube onye ono,
 shiwaa l'ẹka Chipfu

nata okoro k'oke
 ẹhu-eghu iya ngua;
 mbu gube onye pataru
 ipoti mee,
 emeje ge nemadzu kpoo
 galagala ngua;
 ngua urwuku urwuku iya.

18 L'ime ikpoto unwu ono,
 o nwushiru ono ta
 adudu g'o ka mma
 l'oo onye lanu
 letaru iya enya.

L'ikpoto unwu ono,
 o metaru ono be o to
 dudu me nanu setaru
 iya l'eka.

19 Mkpamehu-a uzi labo-a
 dapfutawaru ngu;
 le babu l'o duru onye
 dua ngu obu.

Qla-l'iswi yeke mgbu-onwu;
 okpa-nri yeke ogu-echi;
 mbu-a;
 ?bu onye a-suje ngu
 gberuma?

20 Unwu ngu kurwuwaru enya.
 Ephe dabyigbaaru l'ishi
 gbororo ge mgbada,
 kolahuru l'ugbu.

Iphe, zuru phe gburumu
 pfuurii bu oke
 ẹhu-eghu ke Chipfu;
 yeke aba mba ke
 Chileke ngu.

21 Oo ya bu le-a;
 numakpodapho iphe-a;
 gube onye ono,
 eemekpa eh;
 mbu onye e meru;
 o nodu akpo garigari
 l'ebe o ngu mee;

22 Wakwa iphe, Nnajiuphu,
 bu Chipfu epfu baa;
 mbu Chileke ngu;
 onye ono,
 agbajeru ndibe iya odzori
 ono.

O suru: "Tii ledu;
 mu nafuakwaru ngu
 okoro ono l'eka bu
 ophu meru;
 i nodu akpo garigari.
 Oke ẹhu-eghu mu ono,

dụ l'ipotí ono bẹ ì tji
nguedu.

- 23 Mu e-woru iya pẹe ndu ono,
anụ ngu aphụ ono,
bụ ndu ono, suru ngu-a:
'Dabyiru kpube iphu l'alì;
g'anyi bya eswee ngu
godogodogodo!'
I woru okpurukpu ngu
mee alì; mbụ mee ya;
ọ dụ gẹ gbororo,
nemadzụ eshi."

52

- 1 Tehu etehu! Tehu etehu;
gùbe Zayọnu!
Yenaa onwongu okpehu
g'uwe!
Yenaa uwe ngu ono,
emeje ngu g'ì dụ biribiri
l'ẹnya onoya;
gùbe Jierúsalemu,
bụ mkpukpu ono,
dụ nsọ ono.
Ndu ebuduru úbvù;
ẹphe lẹ ndu ono,
aasọ nsọ ono taa
bahubaekwa l'ime ngu
ozo baa.

- 2 Gbalihu agbalihu!
Jishia urwuku, dụ ngu l'ẹhu!
Nọdu anọ; gùbe Jierúsalemu!
Tụkufu onwongu ẹgbirigba,
a tųru ngu l'olu;
gùbe ada Zayọnu ono,
a kpuru lẹ ndzụ ono!

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "E shi ree unu erere; ọphu a nataduru aswa unu. Nta-a bẹ e tee gudekwanụ okpoga agbata unu." ⁴ Kele-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu: "Lẹ mbụ bẹ ndibe mu shi laa alì Ijiputu je eburu. Tẹme ndu Asiriya bụ-wokwadua bẹ ẹphe shi emekpa pẹ ẹhu."
⁵ Wakwa iphe, Chipfu aji baa: "A -bya lẹ kẹ nta-a; ?owa-a buhunu ole? Kele ndibe mu bẹ a kputaru kẹ mmanụ. Tẹme ndu-ishi pẹ gude pẹ eme iphe-ochi." Nokwa olu Chipfu. "Tẹme mkpurumkpuru bẹ eepfubyishiepho ẹpha mu shi l'utsu jasụ nchi ejihu. ⁶ Ọo ya bụ lẹ ndibe mu a-maru ẹpha mu. Mbụ l'ọ -be mbọku ono bẹ ẹphe a-maru l'ọo mbẹdua pfuhawaru iya tẹme ọ nwụje. Ee! Ọo mbẹdua!"

- ⁷ Lenu g'ọoma l'eli úbvù ono;
mbụ okpa ndu eje abya ezi
ozi-ọma;
ndu ezi ozi nchị-adu-doo;
ndu nzi, ẹphe gude abya dụ ree;
ndu byaru ezi ozi kẹ ndzọta;
ndu asụje Zayọnu-a:

“Ọ kwa Chileke ngu bụ eze!”

⁸ Ngabekpodapho nchị!
Ndu nche ngu wolikwaru
olu phẹ ewoli.

Ephe tukurorwu erwu okwe;
kele ephe e-gude enya
huma Chipfu teke ọo-ọdu
alwa Zayonu.

⁹ Unu tuko wata ebvu ẹhu-utso
mgbo lanu;
unubẹ mkpokpo iphe,
tukoru lẹ Jierusalemu;
kele Chipfu duwaru
ndibe iya obu.

Ọ gbatawaru Jierusalemu.

¹⁰ Chipfu a-gbabe onwiya ẹka
oto l'iphu ohamoha l'ophu;
mbu ẹka iya ono, du nsọ ono;
k'ophu aa-humachaa ge
Chileke anyi e-gude dzota
ndibe iya jasụ l'ẹka igwe
beru alị beru.

¹¹ Unu tugbua! Unu tugbua!
Unu lufu l'ẹka ono!
Unu te edenyikwa ẹka l'iphe,
aaso nsọ!
Unu shikwa l'ẹka ephe
no futa!

Unu bukwaru ndu dubebe ree;
unubẹ ndu ono,
apajeru iphe ke Chipfu,
bugbaa iphe, dugbaa iche
iche!

¹² Ọle unu ta alakwa
gburugburu;
ophu unu agbakwa
phuphupu ala;
kele Chipfu e-vuru unu
uzo eje.

Mbu l'ọo Chileke ke ndu
Izurelu l'a-buru onye
e-kperu unu azu.

Eje iphe-ehuka yele ọdu-biribiri

k'onye-ozu Chipfu ono

¹³ “Lekwa; onye-ozu mu
e-mekwa umere onye
maru iphe.

Aa-pali iya eli;
wolia ya ephekerephe;
shi nno kutsee ya.

¹⁴ G'o gude gbaa ugbugba meru;
ekpa-oyi nwua ndu du

igwerigwe l'èhu g'èphe
hūmaru iya.

Ọ gbachihucharu nchi
ègube adùdu onye
gbachihujèwaru iya nù;
ọphu ọ òkpodaa gè nemadzù
ililekpọo.

¹⁵ Nokwaphọ g'ọo-dù-dzuru ọha,
dù igwerigwe biribiri.

Mbù lẹ ndu eze bẹ ọo-kpọ
ọnu opfu;
kẹle èphe a-hūma iphe,
e pfuduru phe; tẹme iphe,
èphe anụmajeduru edoo
phe ẹnya."

53

¹ ?Bù onye kwetarù ozi,
anyi ziru?

Tọo ?bù onye bẹ e meru g'ọ
maru g'ike Chipfu
habe shii?

² Kẹle ọ nọ iya l'iphu vua
g'oshi, rwuru irwu òphúú;
mbù g'ogbarabvu-oshi,
gbafutaru iphe l'alì
òkponku.

Ọ tọ madù mma;
ọphu ọ dùdu ùbvù
l'ènya kẹ g'ọ
gu anyi ègu anọ-kube.

Mbù l'ọ tọ dùdu ugbugba,
dù iya l'èhu, bù iphe,
aasù l'ọo ya meru;
ọ nọdu agù ègu.

³ Ndiphe nmarù iya phulaphula
bya ajika iya.

Ọ bù nwoke, aphù tsọru;
bya aburu onye eje
iphe-èhuka kwọwaru èhu;
onye ndiphe abụjeru:
èphe -hūma iya;
èphe aghaa iphu l'ibiya
ọzo.

Mbù l'a nmarù iya phulaphula;
ọphu ọ dùdu iphe,
anyi gùberu iya.

⁴ Tororo opfu bù l'ọ jeru
iphe-èhuka, anyi gege
eje;
bya evuta aphù gege
atsọru anyi.

Anyi gbẹ dobesù l'ọo Chileke
echi iya iphe;

l'oo ya chitsuru iya;
anụ iya aphụ.

5 Obenu l'e mekaru iya iphe;
kele anyi mesweru.

Mbu l'e tsuru iya pyaapya;
kele anyi meru ejo-iphe.

Aphu, a nuru iya mecharu
mee;
ehu bya adu anyi guu.

Tem e buru onya,
e chibashuru iya be e
gude eme g'ehu du
anyi ike.

6 G'anyi hakota
kpaphuhuakwaru
akpaphuhu g'aturu.

G'anyi ha l'onye l'onye
ghawaru iphu eshi uzo
ophu du iya ree.

Qle Chipfu woru ejo-iphe
anyi l'ophu woru
tu-kobe iya l'ishi.

7 "A kpapyaru iya ishi bya
emekpaa ya ehu;
ophu o saduru onu pfua
opfu.

A kputaru iya g'onye kpu
nwaturu eje aphupu.

Q nduepho nggujunguji
g'aturu,
no l'iphu ndu ebushi iya
eji.

8 E meru iya mkpawere;
bya ekpee ya mpfu-gbu;
kpuru iya je emegbua.

A -bya l'ogbo ke teke nkiya;
bukwanu onye
kpakwanuru ishi?

Kele e meru iya;
o chihu l'ali ndu dzu
ndzu.

Q buru emeswe,
ndibe mu mesweru be e
gude chia ya iphe.

9 E doberu iya ilu l'eka eelije
ndu ejo-iphe.

Q nwuhu; e lia ya l'ilu
oke amadu;
ole o to wejedururu iwashi;
ophu ntuphu-ire adujedururu
iya l'onu."

10 "Obenu l'oo Chipfu be o bu
uche iya g'o gwee ya

arakabya ono;
mee ya g'o jee iphe-ẹhuka
ono.

Tẹme Chipfu bya eworu
ndzụ iya mee iphe
ngweja-apfụ-ụgwo.

Ọo-mecha hụma ụnwu
nwanwa iya;
bya anọdu ndzụ ogologo.

L'ọ bụru l'ẹka iya bẹ aa-gbẹ
eme uche Chipfu
emeshi iya ike.

11 O -jehaa iphe-ẹhuka ono;
l'ọ bya ahụma iphóró
kẹ ndzụ;
ono abya eji iya ẹpho.

Ọ bụru amaru ono,
onye ono, pfuberekoto,
ejeru mu ozi a-maru
iya ono l'e-me gẹ ndu
dụ igwerigwe bụru
ndu aa-gu lẹ ndu
pfuberekoto

Yẹbedua evutakwanụ
ẹjo-ememe, ẹphe meru.

12 Ọo ya bụ lẹ mu a-ẹy iya oke,
a heru ndu oke amadụ.

Ọ bụru ẹphe lẹ ndu dụ ike
l'ọgu l'e-ke iphe,
a kwataru l'ọkwata;
noo kẹle ọ mịru ẹnya
lẹ ndzụ iya nwuhu;
tẹme a guru iya yeru
ndu ẹjo-iphe;
kẹle ọ vutaru iphe-ẹji
ndu dụ igwerigwe;
tẹme ọ rwọchiru ndu
ẹjo-ememe arwọrwo.”

54

Obu, Chipfu yeru Jierúsalemụ

1 “Gua ebvu; gube nwanyi,
ta atşudu ime!

Mbụ gube onye teke
ezedaswee nwa.

Chikpota ebvu!

Rwuā gerwugerwu;
mbụ gube onye ono,
ime teke emeswee ono;
kẹle ụnwu gube nwanyi,
dabyiru mgbegere
a-kakwa shii eme
l'ụnwu nwanyi alụ ji.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

² Phoribekwaru ulo-ekwa,
i bu ebubu g'ọ ka ọsa!

Mee g'ekwa, e gude mee
ulo ngu obu ha
phalaphala;
ba lọ-phukwa iya azụ!

Mekwaa g'eri iya kabaa
ogologo!

Mekwaa g'abara iya kabaa
anguru anguru!

³ Noo kele ii-mechaa jaa àjàjà
buru laa l'ekutara
buru laa l'ekicha.

Awa ngu phe l'a-naphuchaa
ohamoha ono azụ;
je ebuchishichaa mkpukpu
phe ono,
bugbaa ochobu ono.

⁴ Ge ndzụ ba agukwa ngu!
E tee mekwa ngu
iphe-iphere.

Ge ndzụ ba agukwa ngu
k'a nonyaa e kpua
ngu iphu le ntụ!

Kele a ta abyadu eme
ngu iphe-iphere.

Ii-mecha zohachaa iphere
ono,

meru ngu teke i bu
ogbolanu ono;
ophu i byadu anyatabaa
mkpatsu aphụ,
du l'abu onye ji iya
nwuhuru;

⁵ kele ọo onye ono meru ngu
nu ono bu ji, alu ngu nu.

Chipfu,

bu Okalibe-Kakota-Ike
bu epha iya.

O kwa Onye nsọ ke ndu
Ízurelu ono bu onye
gbataru ngu nu.

Iphe, eekuje iya bu Chileke
ke mgboko l'ophu.

⁶ "Kele Chipfu ono e-kuphu
ngu azụ;
g'i bu nwanyi, aalu alulu,
a togboru mgbegere;
ophu obu adudu iya ree;
mbu nwanyi,
a luru teke o bu nwata;
ji iya paru iya haa."

Nokwa iphe, Chileke ngu epfu.

7 “Mu haru ngu kpoo nwupfu
nwanshii;
ole mu a-phukwanuru ngu
eze obu-imemini gude
duphuta ngu azu.

8 Ehu ghuru mu egu nwanshii.
Mu woru iphu mu
domiaru ngu kpoo
nwupfu nwanshii.

Obenu le mu e-ye ngu obu
ojejoje gude phuru
ngu obu-imemini.”

Nokwa iphe, oopfu;
mbu Chipfu,
bukwapho onye agbafutaje
ngu.

9 “Lehu nkemu be owa-a
dukwa ge teke ke
Nuwa,
bu teke mu riru nte su l’utso,
du teke ono taa dubaedu
le mgboko ozobaa.

Nta-a be mu riwaru nte su
lehu tee ghubaedu mu
egu l’opfu egu ngu;
ophu mu ababaeduru
ngu mba ozo.

10 O -betakpo ubvu l’opfu
nmakota jijijiji;
a pashia obvu obvu,
leka ephe nogbaa;
be n-yemobu ojejoje ono,
mu yeru ngu ono ta
aphongakwa aphonga;
ophu ogbandzu
ehu-guu nkemu ono
egbukahukwa egbukahu.”

Nokwa iphe, oopfu;
mbu Chipfu ono,
aphuru ngu obu-imemini
ono.

11 Gube mkpukpu ono,
eje iphe-ehuka ono,
oke pherephere enwunga;
ophu o dudu onye
agbaru ngu mkpu;
mu e-gude mkpuma,
amashi mma ike
kpu-phu ngu azu.

Mu egude mkpuma safaya
tu-phu okpa-ulo
igbulu ngu azu.

12 Mu e-me g’eli igbulu

- ngu ono g'ò ha
 bukotarú
 mkpuma rubi.
 Mu egude mkpuma,
 aphù ngerengere,
 gude kpàa ònu-abata
 ngu;
 gude mkpuma,
 vu oke aswa kpukota
 igbulò ngu l'ophu.
- 13 Ùnwegirima ngu g'èphe ha
 bù mube Chipfu e-zi
 phè iphe l'onwomu.
 Teme unwu ngu bè èhu
 a-dukpoo guu mebyi
 adudu.
- 14 Ee-me g'ì nguru anguru l'uzo,
 pfuru oto.
 O tò dudu onye byaru eme
 ngu mmegbu;
 ophu o dudu iphe,
 byaru eme ngu g'ì
 tsua ebvu.
- Ndzu-agugu bè ee-wofu
 l'èka ì nò je edobe uzanya;
 ophu oobyadu ngu
 ntse ililekpoo.
- 15 O -nweru onye tsoru ngu
 opfu;
 o tò buduru mu bè o
 shi l'èka.
- Onye etso ngu opfu bù:
 o -mechaa l'o yeru
 ngu èka l'alì.
- 16 "Tii ledu; o kwa mbedua
 meru onye-úzu ono,
 anmajè èko l'icheku
 jasú l'ò nwuhu oku ono;
 gude iya kpàa ngwa
 ugu l'ò dù k'egude
 alwu ugu.
- Teme o bukwarupho mbedua
 meru onye mmebyi g'ò
 mebyishia iphe.
- 17 O tò dukwa iphe,
 a kpuru g'e
 gude meka ngu iphe,
 byaru evujeru ire.
- Teme iphe, bukpuo onye ebo
 ngu ibo bè ire
 a-gwoje eji.
- Nokwa iphe, ndu-ozì kè
 mube Chipfu eketa
 l'èka mu.

Teme o bukwarupho ono
 bu odzori;
 mu nodu agbaru phe iya.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

55

Oku, eeku ndu mini agu

- ¹ Unu gebekwa-o! G'iphe,
 bukpooye mini agu
 byakwa anguta mini!
 G'onye enweduo okpoga
 byakwa azua nri ria!
 G'o byakwa agata mee;
 zuta era-eswi,
 e gudedu okpoga azu;
 ophu o dudu aswa.
- ² ?Denu g'o gude unu nodu
 emebyishi okpoga l'iphe,
 abudu nri;
 teme unu nodu ese akanya
 l'iphe, tee jidu epho?
 Unu ngabekwa;
 unu ngabekpodaru mu
 pho nchi; g'unu eria iphe,
 du ree; mbu g'unu eria nri,
 kachaa aburu okpobe nri.
- ³ “Unu ngabe nchi! Unu
 kpiritaru mu nu ntse!
 Unu numakpodapho
 iphe, mu epfu;
 k'ophu unu a-nodu ndzu.
 Mu l'unu a-gbakwa ndzu
 ojejeje.
 Ono buru iphe-oma, mu kweru
 Dévidi ukwe le mu
 e-meru iya;
 teme mu buru onye
 apfushije ike l'iphe,
 mu kweru ukwe iya.
- ⁴ Lewaro; mu meakwaru iya
 g'o buru onye a-nodu agba
 ndiphe ekebe;
 g'o buru iya a-buru ishi;
 me onye a-noduje
 aturu ndiphe iphe,
 epe e-me.
- ⁵ Lewaro; oha, i madu ndu
 ephe bu be ii-kukwa oku;
 ephe egude oso byapfuta
 ngu;
 l'o bukwaru oha,
 amadu ndu unu bu.
 O buru onye a-kpa iya

nụ bụ Chipfu,
 bụ Chileke ngu;
 mbụ Onye Nso ke Ízurelu;
 kele o doziwaru ngu;
 ì dū akpabiri.”

6 Chọnaa Chipfu teke ìi-hụma
 iya!

Rakua ya teke ọ nọkwadu
 ntse!

7 G'onye ejo-iphe haa ụzo ono,
 ootso ono;
 onye ọkpoma mgbashi
 ahaa ejo ọriri iya.

G'onye ono lwapfuta Chipfu
 hụma l'ọo-phuru iya
 obu-imemini.

Mbụ-a; g'onye obu lwapfuta
 Chileke anyi;
 kele ọo-guru iya nvu
 ke mmanu.

8 “Ọriri mu ta abukwa ọriri
 ngu;
 ọphu ọ bụdu g'iimeje bụ
 ge mu emeje.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

9 Ọ kwa g'igwe dū-be alì
 enya-a; bụ g'iphe,
 mu emeje dū-be enya
 l'iphe, iimeje.

Ọ bụru g'ọriri mu dū-be
 ọriri ngu enya.

10 Ọ kwa ge mini;
 yele aka-mini-sunoo eshije
 l'igwe dzee;
 ọ tọo laphuhedu iya azu;
 abudu l'ọ gbaru mini
 l'eliphe-a;
 mee ya l'o gua egugu
 fushiaha iphe l'alì;
 k'ọphu ọo-mitaru ndu
 akọ iphe akpuru-iphe;
 teme ndu eri eriri enweru
 iphe, ephe e-ri;

¹¹ nokwa g'opfu,
 shi mu l'onu dū bụ onoya.

Ọ tọo gbakwaru ẹka
 alwaphutaru mu azu.

Ọ chia iphe, oo-me bụ iphe,
 bụ obu mu; mbụ mee iphe,
 mu ziru iya g'o je emee.

12 “Unu e-gude ẹhu-utso lufu;
 l'eeduta unu dufu
 l'ehu-guu.

Iphe, bu úbvú úbvú
 aswòkobe wata agu
 ebvu l'iphe unu.
 Nokwaphò g'iphe,
 bukpoò oshi,
 nòkota l'egu a-nòdu
 akukota eka.
 13 O -beta g'ogarambo fushia;
 oshi payinu efushichia.
 Oo lashia ophu obyambvu
 e-fushi;
 oshi mituru efushichia.
 Ono a-buru iphe,
 Chipfu e-gude zaa epha;
 kele oo-buru iphe-ohubama,
 a-du ojeje;
 ophu a byadu emebyi
 iya emebyi."

56

Aa-dzotakwapho ndu ohozo

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru oto; kele teke mu a-dzo nemadzu dukwaa ntse; teme apfubekoto nkemu ta adukwa g'oo-no-beru l'e kpuhaa ya goshi. ² Onye a goru onu-oma nu be bu onye eme iphe-a; goru onye gudeshiru iya ike; onye doberu eswe-atuta-unme nsò; ophu ooturwujedu iya; bya eselaje eka iya g'o to du ejo-iphe, oo-meta."

³ G'o to dukwa onye shi eshishi bya atugbabe onwiya l'ehu Chipfu, a-su le Chipfu a-gufu iya le ndibe iya.

Ophu o dukwa onye te eyedu ime a-su le ya bu oshi, kpohuru nku nodu; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ehu onye te eyedu ime, bu onye ophu edobeje eswe-atuta-unme iya nsò; mbu onye ophu ahataje eme iphe, du Chipfu ree; teme o nodu egudeshije ogbandzu iya eka: ⁵ "O kwa phe be mu a-nu iphe nkomepha l'ime eze-ulo mu. Mu agukwaa phe pho epha, l'aka l'a nwutaru unwegirima. Mu a-gu phe epha, a-no jasu l'ojeje; ophu oochihudu echihu."

⁶ Teme ndu ono, shi eshishi ono, bu ndu woru onwophe tugbabe l'ehu Chipfu g'ephe jeeru iya ozi ono; g'ephe yee epha Chipfu obu; teme ephe abakwaru iya pho eja ono; iphe, bu ndu ono, doberu eswe-atuta-unme nsò; ophu ephe aturwuduru iya ono; ndu ono, noshiru ike l'ogbandzu yele ephe ono be Chipfu epfu su: ⁷ "Oo ndu ono be mu e-gude je l'eli ubvu mu ono, du nsò ono. Mu emee g'ehu tsoo phe utso l'ulo, eepfuje anu mu. Ngweja-akpo-oku phe; yele ngweja ozo, ephe gude abyapfuta mu be aanaatahaa l'oru-ngweja mu. Noo kele iphe, ee-ku ulo mu bu ulo, ohamoha a-noduje epfu anu mu."

⁸ Nnajiuphu, bu Chipfu epfukwa su-a; mbu onye ono, aachilata ndu Izurelu ono, a kpuru le ndzu ono: "Mu a-chilatabakwa ndu ozo bya eyeru phe; a -gufukwaro ndu ophu mu chilatawaru."

Iphe, Chileke epfu le ndu ejo-iphe meru

⁹ Unu byakwa; iphe, bukpoò anu, bu l'egbudu l'ophu! Unu bya atapyashia iphe; unube anu, bu l'oswa l'ophu! ¹⁰ Ndu nche ndu Izurelu

atsukwa ishi. Ephe ta adudu iphe, ephe nwutaru. Ephe bukota nkuta, no ngguingguji. Ephe ta agbodu ire. O buerupho nrwo be ephe azeshije arwo. Mbụ l'iphe, aduje phe ree buepho mgbenya. ¹¹ Ephe bu nkuta ughoro; ndu ephe te ejijedu ejiji. Ephe bu ndu eche aturu; buru ndu iphe te edojedu enya. G'ephe ha atukoje gha iphu l'uzo k'eka phe. G'ephe ha achọ iphe, ephe e-rita l'urwu. ¹² Ephe nodu atukoje su: "Unu bya g'anyi je agata mee! G'anyi ngua mee, atsụ atsutsu g'o ji anyi! Echele a-dulekwaa ge ntanu. Mbụ l'oo-gbenu ka ree okpobe akaka."

57

¹ Onye pfulerekoto abujeru; o -nwuhu; o to dudu onye oorwu l'ehu. Teke a kputaru onye obu-imemini je egbu; o to dudu onye oodo enya. Iphe, te edojedu enya buru l'edufu ono, e dufuru onye pfulerekoto ono bu g'ejo-ememe te erwu iya eka. ² Iphe, bukpo onye eme iphe, pfuru oto l'abujeru; o -nwuhu; l'ọ zee guu wata atuta unme.

³ Obe l'unubedu; unu byakpodapho l'eka-a; unube unwu ndu agba eja! Unube eri ndu eri ogori yeke ndu agba ukpara ono! ⁴ ?Bu onye be unu gude eme iphe ochi? ?Bu onye be unu aphushiru ugbonu ahashiru ire? Unu bukwa unwu, ndu ono, l'ada ike nwushiru ono; mbu awa ndu aduje uka! ⁵ Unube ndu onoduje anma ehụ anmanma agwa iphe l'upfu achi; mekpoo l'upfu iphe, bu oshi, jaru ajaja! Unube ndu ejeje le nsuda nsuda je anodu egbushi unwu unu gude agwa iphe le mgbaka ogba agbaramkpuma! ⁶ O buru nshi ono, no l'echilabo mkpuma, akwo teretere, no le nsuda bu okiphe unu. Oo ya be o bu. Mbụ l'oo ya bu iphe, unu ketaru. Ee! G'o bu iya be unu agbaru mee gude agwa; bya egude iphe, unu metaru l'egu unu gude agwa iya. ?Bu unu -nodu eme iphemiphe ono; unu asu ge mu palia pazeta too? ⁷ Unu jeru je eworu iphe-azee unu gbaa l'eli eli ubvu, ha l'eli. O buru eka ono be unu nyihuru je anodu agwa iphe unu. ⁸ L'abata-aghachi ulo me l'azu-mgbo ulo unu be unu dobechaaru obvu unu. Unu jka mu bya eworu iphe-azee unu ghebe onu; mbu nyihu iya ghebe iya karaphongu. Unu le ndu ono, unu yeru iphe-azee phe obu ono gbaa ndzu. Unu je anodu ele iya enya l'eka o gba oto. ⁹ G'unu jiru manụ, eshi kwekweekwee bya egude manụ olivu jee l'agwa, bu Moleku; bya ezia ndu no-chiru unu; ephe jee l'obvu l'eka du enya enya; mbu jerwuchaa ali-maa l'onwiya. ¹⁰ Unu mee iphe ono, unu eme ono jasu ike bvụ unu. Ophu unu adukwapho ike su l'iphe-a ta adukwa iphe, o bu. O gbe anoduje adu unu obu; ophu ike iya abvujedu unu abvubvu.

¹¹ " ?Bu onye be ndzu iya shi agu unu; mbu onye unu tsuru ebvu k'ophu unu wataru adzuru mbedua uka? Ophu unu anyataduru mu anyata ophu; ophu o buru ke g'unu jekpoo ya ariri l'obu unu? ?Tobudu l'ole mu shi teke-a gbata nkuchi meru g'o gude ophu unu atsudu mu ebvu? ¹² Mu e-me g'a maru g'unu bu-be ndu pfulerekoto; yeke iphe, unu emegbabe; ophu ephe abyakwa abaru unu urwu. ¹³ Ge ribaribariba obvu ono, unu gwoshiru dobe ono dzowaro unu! Oo pherephere a-tuko g'ephe ha pata pafu; me unu -wata o-ji-l'eka-togbo. G'o bu pherephere a-tuko iya pata paphua; mbu l'oo unme, a turu atutu a-patakota iya paphua apaphu. Obenu l'onye gbabarụ l'ime mu je anodu ezeru ndzu bu ali-a l'a-buru okiphe iya; teme l'o buru iya e-nweru ubvu, du nsọ mu onoya."

Aadu ndu izimanu lwaru azu obu

¹⁴ Ee-mecha su: "Unu kpunaa ya; unu kpunaa ya; unu dozinaa uzo! Unu wofuchaa iphe, a-no-chi ndibe mu uzo." ¹⁵ Kele-a; wakwa iphe, onye

ono epfu; mbụ onye ono, ha shii; ọme e kutsee ya ephekerephe; mbụ onye ono, nọ ndzụ ojejoje; onye epha iya dụ nsọ: “Eka mu bu bukwa eka dụ l'eli bya aburu eka dụ nsọ. Ọme mu bukwarupho l'eka o bu; mbụ onye izimanụ iphe-eji iya lwaru azụ; bya ewoze onwiya alị; gẹ mu mee g'obu gụ-zeta onye wozeru onwiya alị; mu emekwaphọ g'obu gụ-zeta onye izimanụ iphe-eji iya lwaru azụ. ¹⁶ Mu taa nọduadaro l'epfu iphe, e meru mu jaswaruro ya; ophu ehu a-nọduadaro egbu mu egbu; odumeka bẹ ndzụ nemadzụ a-dukwa nyegenyeghe l'iphu mu; mbụ unme nemadzụ, bụ mu gude eka mu mee ya dobe. ¹⁷ Iphe, shi ghua mu egbu bu ughoro ono, shi paa eka l'ehu iya ono. Mu hụa ya ahụhụ; woru iphu wohaaruru iya l'eka ehu egbu mu egbu. O nọdu emekwaphọ iphe, o lekeberu ọnya eme.

¹⁸ “Mu hụmaakwaru iphe, epehemeje. Oke mu e-me g'ephe wekoro. Mu e-du phek l'onwomu mee g'obu nmapfuru phek. ¹⁹ Mu e-me g'ajaja dụ l'ogbogboromonu ndu ono, agụ aphụ lẹ Ịzurelu ono. Ehu-guu dukwaru ndu nọ ọnya mę ndu nọ ntse; ọzo bụ lẹ mu e-me g'ephe wekoro.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ “Obenu lẹ ndu ejo-iphe dụa g'oke-onyimu, atụ akpara, ata atụtajedu unme atuta, bụ ophu akpara-mini iya anọduje atsushi urwukutu yeke epuchi. ²¹ Ndu ejo-iphe bẹ ehu ta adujekwa guu.” Nokwa iphe, Chileke mu epfu.

58

Okpobe aswiri Chileke egu

¹ “Chia ya lẹ mkpu g'a numa! B'eselakwa olu azụ! Wolia olu chia mkpu, a-da g'eka eegbu opu! Karu ndibe mu l'ephe kwefuru mu ike; l'ị karu onu-ulo Jiékpọ iphe-eji phek. ² Oke epeheme anọduje achọ mu mbokum-boku. Epeheme nọdu epeheme eme g'ogu phek egu amaru ọzo mu. Epeheme g'ephe bụ ọha, anọduje eme iphe, dụ nhamunha; g'ephe taa jikadu eme iphe, Chileke phek sụru g'ephe meje. Epeheme nọdu asuje gẹ mu pfua iphe, pfuru nhamunha mu e-meru phek. O nọdu agụ phek egu gẹ mube Chileke kpitaru phek ntse.”

³ “Epeheme nọdu epeheme asu: ‘?Bunaa gunu meru g'o gude anyi nọdu aswi egu epfu anu Chileke; ophu Chileke ahumaduru iphe anyi eme? ?Bunaa gunu meru g'o gude anyi wozehaa onwanyi alị ophu o rwuduru Chileke l'ehu?’

“Oke mboku ono, unu aswi egu epfu anu mu ono bẹ bukwa iphe, dụ unu ree bẹ unu anọduje eme; mbụ erichaa mę ndu ejeru unu ozi urwu. ⁴ Aswi egu unu bukwa iphe, unu egudeje kpochia ya ishi bụ aba mba yeke ese opfu; yeke egude iwashị echi nwibe unu gbaagbaa. Udu aswi egu ono, unu anọduje aswi ono tee mekwa gẹ mu nọdu l'imigwe numa olu unu. ⁵ ? Bụ egube aswi egu ono bẹ mu hataru ọto; mbụ g'o buerupho lẹ nemadzụ wotaru ujiku lanu woze onwiya alị? ?Bụ iphe, o bụ bụ ephuru yoo g'eswa ekperema; yeke azẹ l'uwe-aphu; yeke azẹ lẹ ntụ? ?Bụ iphe ono bẹ iiku aswiri Chileke egu; l'eswe, dụ Chipfu ree?”

⁶ “Wakwa udu aswi egu, dụ mu ree baa: Unu gbütoshia egbirigba, unu turu ndu unu eme omeliwe! Unu abya atoshikwapho eri odogoro, unu yeru ndu unu akpa ehu; haa phek g'ephe nweru onwophe! Unu atuko odogoro ono nyakwoshia anyakwoshi! ⁷ Iphe ọzo, o bufua bụ g'unu l'onye egu agụ gbaru mgba lẹ nri ngu! Unu abya achọru ndu akpa nri, enwedu ọlo eka epeheme e-buru. Unu -huma onye gba ọto; unu anmabe iya iphe! Ophu unu ewofukwa iphu l'ehu onye unu l'iya bụ mee lanu!”

8 “Noo teke ìphóró unu e-nwu phoo g'ìphóró nchi-abòhu; ewekòrohu unu emee phuruphuru. Noo teke apfùbekoto unu e-vuru unu ụzo; unu etso iya etsotso. Ọdu-biribiri kẹ Chipfu aburu iphe, a-nòdu etso unu l'azụ. 9 Noo teke unu e-ku oku; Chipfu aza unu ẹnu. Unu echia o-ji-l'ẹka-tògbo; l'ò sù unu lẹ ya nọ-a.

“Ọ -buru l'unu a-tòshi eri odogoro ono, unu yeru ndu unu akpa ẹhu ono; bya ahaa amaru nemadụ ẹjo ẹka ono; hakwaphọ epfu ẹjo-opfu; 10 ọ -buru l'unu a-wata anụ ndu ẹgu agụ nri; wata emeru ndu eeme ewere mkpa phẹ; bẹ ìphóró e-nwuru unu phoo l'ẹka ọchii agba; ẹnyasi adu unu g'echi eswe. 11 Ọo-buru Chipfu a-nòdu edu unu mkpurumkpuru. L'ò meeru unu iphe, bụ mkpa unu l'ẹka kporu gbengu; mekwaphọ g'okpu shihu unu ikẹ l'ẹhu. Unu abya adu gẹ mgbabu, a gbaru mini ree; g'ogba, ta anwu-buhujedu shokoshoko anwu-buhu. 12 Ndibe unu akpukwaa akahụ ụlo ono, shi dakposhihuwa nụ ono; bya akpụ-lia akahụ ọkpa-ulo ono, shi lẹ ndiche ono. L'ẹ kuaaha unu: 'Ọ-kpukwa-mkpokpo-igbulọ'; yele 'Ọ-kpukwa-ulo-l'aguga-oji'.”

Obunggo, ee-bu onye doberu eswe-atuta-unme

13 “Unu -chifukpowaa ọkpa unu l'emebyi eswe-atuta-unme; ọphu unu emejeedu g'ọ dū unu l'eswe, duru mu nsọ ono; unu -gubekpowaa eswe-atuta-unme iphe; mbụ-a; unu -kua eswe ono, duru mube Chipfu nsọ ono eswe aakwabẹ ụbvu; ọ -buru l'unu doberu iya iche; ọphu unu ahatajedu ẹnu ẹka unu; ọphu unu emedu g'ọ dū unu; ọphu unu epfudu okorobo opfu; 14 noo teke unu a-nòdu Chipfu l'ẹhu wata ete eswa. Teme ọ buru l'ẹka kachaa ephekerephe l'eliphe bẹ mu e-me g'unu ngakojeru tuta okoo. Unu eketa okiphe, shi lẹ nna unu ono, bụ iphe Jiékpọ; ọ buru iya bẹ mu e-gude azụ unu.” Nokwa ọnu, Chipfu yeru.

59

1 Tororo opfu bụ l'ẹka Chipfu ta adukwa tsokpuru kẹ g'ọ tọ dzọta nemadụ. Ọphu nchị echihukwaru iya echihu g'ọ tọ numa iya iphe. 2 Ọ chia ẹjo-ememe unu dokaharu unu lẹ Chileke unu. Ọo iphe-ẹji unu meru; o wofu iphu l'ẹka unu nọ; k'ọphu bụ l'ọ tọ nuedu olu unu; 3 kele ẹka unu bẹ mee ọchi turwuwaru. Mbụ lẹ mkpushi-ẹka unu rwukatawaru ẹjo-iphe. Ogbogboromọnu unu dzuwaru ụka; teme unu nọdu atụ ẹjo opfu kẹ tootoo.

4 Ọ tọ dudu g'unu ha onye ọphu epfu g'ẹ kpeje ikpe, pfuru ọto. Ọphu ọ dudu onye edoje opfu iya ire-lanụ. Ẹphe achijeru upfu kwẹe lẹ mkpokoro opfu, adzushi ụka. Ẹphe nọdu atsutaje ime nchọko-opfu nwụa ẹjo-iphe. 5 Iphe, ẹphe ekpuje ekpukpu kputa iya nwa buru ẹkwá ogiji. Teme òghú, ẹphe agbajẹ buru oghu udude. Iphe, bụ onye taru ẹkwa iphe phẹ nwuhufutaje. Teke ọ dukwanuru ọphu tukupohuru nụ l'ọ vua nwa ogiji. 6 Udude, ẹphe kweru ta adukwa k'akpa uwe. Ọphu ẹphe egudekotadu iphe, ẹphe gude ẹka phẹ mee gbobuta onwophe. Iphemiphe, ẹphe eme bukota ẹjo-iphe. Ọ buerupho iphe ike iphe ike aduje phẹ l'ẹka.

7 Ọkpa phẹ ekwoje gburumu bahụ l'eme iphe-ẹji. Ọphu egbu onye adudu iphe, o meeru adudu iphe, ọobujeru phẹ. Ọriri phẹ bukota ẹjo ọriri. Mkpurupyata yee ọla-l'iswi buru iphe, anọduje egoshi ụzo, ẹphe shiru.

8 Uzo, eeshije; nchị-adu-doo bẹ ẹphe ta amadu. Ọphu ikpe, pfuru ọto adudu l'uzo, ẹphe eshi. Ẹphe tukuraru iya mee; ọ bukotaruru ụzo, dū nggodogo nggodogo. Ọphu ọ dudu onye eshi iya nụ, byaru amaru iphe, bụ nchị-adu-doo.

Ndu Ízurèlu epfushi iphe-eji, èphe meru

⁹ Oo ya bu l'ikpe, pfuru oto no anyi enya. Ophu apfubekoto erwuduru anyi aka. Anyi leru enya iphoro; iphemiphe bukotaru ochii. Anyi lee enya g'iphe gbuchafu egbuchafu. Obenu l'eka anyi no aghaphe bu oke ochii. ¹⁰ O buru ge ndu atsu ishi anoduje aduda aka-a bu g'anyi aduda aka l'igbulu. Mbu gude aka acho uzo anyi ge ndu enwedu enya. O -be l'echi eswe; anyi evuko iphe evuko g'o bu echi abali. Teke anyi no l'echilabo ndu ike du; anyi aduepho ge ndu nwuhuru anwuhu. ¹¹ Anyi atukoje aba hanyihanyi g'oke-ejo-nkuta-qsua; atsuru ntsuru ge ndo. Anyi lee enya ikpe, pfuru oto. Ophu o dudu ophu rwuru anyi aka. Anyi lee enya g'a dzoo anyi. Adzota duro anyi uzanya uzanya.

¹² O buru iphe, kparu iya nu bu l'iphe-eji anyi paru aka l'iphu ngu. O buru iphe-eji anyi agba anyi ekebe. Emeswe, anyi mesweru ngu adujeepho anyi l'egomunggo. Temè anyi maru ejo-iphe, anyi meru ree. ¹³ Anyi mesweru Chipfu; teme anyi nodu ejephe iya. Mbu l'anyi woru azu ghaaru Chileke anyi. Opfu, eshije anyi l'onu afushi buerupho eme ewere; yele agirigo; mekpoo adzu aka, bu ophu tukoru anyi obu sweta. ¹⁴ Oo iphe ono meru g'o gude ophu e kpeedu ikpe, pfuru oto. Apfubekoto pfururo uzanya uzanya. Ire-lanu dawaa kpo mkpomishaku l'oma gbororo. Ophu abu onye okpobe opfu adudu ike batakpou abata ophu. ¹⁵ Ire-lanu be ta adudu aka a humaru iya. Onye jeru g'o zehuru ejo-ememe la vua ya kpatakpata.

Noo ya bu le Chipfu elee ya enya; o du iya eji; kele ikpe, pfuru oto ta aduedu. ¹⁶ O huma l'o to duedu onye du nu. Mbu-a; o nya ya ehuru kpala l'o to dudu onye gbaa mkpu, du nu. Oo ya bu; o gude aka iya dzoo ya l'onwiya. Temè o buru apfubekoto nkiya sederu iya. ¹⁷ O bya eworu apfubekoto mee uwe-igwe onye eje ogu chibe l'okpoma; bya eworu adzota kpuru l'ishi g'okpu-igwe. O bya eyee agwata ugwo-iphe g'uwe; bya eworu iphe enwu oku l'obu gbaphua onwiya g'onye gbaphuru ekwa. ¹⁸ O buru g'iphe, èphe meru gharu bu g'oo-gude pfua phe ugwo. Mbu l'oo-tu-koshi ndu ohogu iya oke ehuru-eghu iya. L'o bya agwata ndu opfu iya ugwo iphe, èphe meru iya. L'o bya apfu ndu bukube eze-enyimu iphe, rwuberu phe nu. ¹⁹ Oo ya bu ge nemadzu atsuaaha epha Chipfu ebvu jasuchaa l'uzo enyanwu-adada. Èphe eshikwapho l'uzo enyanwu-awawa akwabe odubiribiri iya ubvu; kele oo-tu kpereree bya g'utso; o buru unme ke Chipfu a-nodu adube iya ikike.

²⁰ Onye agbafutaje anyi a-bya ubvu Zayonu; mbu byapfuta oshilokpa Jiekou, bu ndu izimanu iphe-eji phe lwaru azu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -bya l'ehu mube Chipfu; wakwa ogbandzu mu l'èphe baa: Unme mu, bu ophu no ngu l'ehu; yele opfu mu, bu ophu mu yeru ngu l'onu ta abyakwa abvu ngu l'onu; ophu oobvudu l'onu unwu ngu; ophu oobvudu l'onu oshilokpa phe e -shi nta-a jasul'ojeje." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

60

Zayonu e-mechaa du akpabiri

¹ Gbalihu agbalihu!

Wata egbu nwijnwii;

kele iphoro nkengu byawaru!

Temè Chipfu nodu egbuwa

nwjinwii l'èhu ngu!

2 Tii ledu; òchii tũkoakwaru
eliphe l'òphu gbachia.
Tème oke-òchii gbapyabẹ
ndiphe l'òphu.

Obenu lẹ Chipfu gbalihuru
pfuru pfu-doru ngu.
Tème e je ahũma
o-gbu-nwjinwii ya l'eli
èhu ngu.

3 Ndu òhozo a-bya anòdu
l'ìphóró, dùru ngu nũ.
Ndu eze abya anòdukwapho
l'ìphóró ono, dùru ngu nũ ono;
mẹ nchi bọhueru ngu phọ.

4 Palinaa ẹnya lephe
mgburugburu hũma gẹ
ndibe ngu dzukọberu
awu awupfuta ngu.
Unwu ngu kẹ nwoke shi ẹka
dù ẹnya alwa.
Tème ephe kwọru
unwuada ngu l'ukuvu
akwọlataru ngu.

5 Noo teke ii-le iya ẹnya
nwujaa.
Okpoma evuahaa ngu evuvu;
l'ì wata anya ndũ.
L'e shi l'oke-enyimu kporu
ẹku kpotaru ngu.
Tème l'ò bukwaru ngu phọ
bẹ aa-chítaru ẹku
ohamoha.

6 O-dọru-nyimunyimu
inya-kamẹlu atũko alì
ngu sweta.
Mbũ unwu inya-kamẹlu,
shigba alì ndu
Midiyanu yẹle kẹ
ndu ifa.

Tème iphe, bũ ndu shi alì
Sheba azaru bya.
Ephe eguderu ngu
mkpọla-ododo yẹle
unwù-isensu.

Tème ephe ara iya arara g'e
tua Chipfu epha.

7 Eghu mẹ aturu ndu Keda g'ọ
ha bẹ aa-tũko chítaru ngu.
Mbũ-a; ebili ndu Nebayotu
e-mechakwaa jeeru
ngu ozi.

L'a nata phẹ gude gweeru mu

ngweja l'oru-ngweja
mu.

Mu abya eworu eguru
eze-ulo mu mee g'ọ dụ
ùbvù l'ènya.

8 ?Bụ ndu ole baa? ?Bụ ndu
ole asọ raaraa g'urwukpu,
asọ l'igwe phọ;
mbụ ndu ono,
eze gbiigbiigbi g'ẹka
ndo-nwenu
l'eze gbiigbiigbi ephe
ala l'epfune iya
ono?

9 Tororo bụ lẹ ndu bukube
eze-enyimu bụ mu bẹ
ephe achọ abya.

Ugbo, vutagbaaru phẹ ọzo
buru ugbo-mini ndu
Tashishi.

Ọ buru ndu ephe achilata
bụ unwu ngu,
shi ẹka dụ ẹnya;
yele mkpọla-ochaa mẹ
mkpọla-ododo,
ephe vugbaa alwa.

Ono buru ùbvù,
aakwabẹ Chipfu,
bụ Chileke ngu ono;
mbụ onye ono,
bụ Onye Nsọ kẹ ndu Ízurelu;
kẹle o meru g'ị dụ akpabiri.

10 Ọo ndu shi eshishi
a-kpukwa igbulọ ngu
ono.

Ọ buru ndu eze phẹ a-nọdu
ejeru ngu ozi.

A makwaru-a lẹ mu gude
ẹhu-eghu chitsua ngu.

Obenu lẹ mu e-mechaa gude
n-yemobu phuaru ngu
obu-imemini.

11 Ọnu-abata gube mkpukpu
ono e-ghejeru onu
mkpurumkpuru.

A ta abyadu agu-chije iya
agu-chi eswe l'enyashi.

Ọo ya bụ gẹ ndiphe anọdu
achibatara ngu ẹku
unwu-eliphe.

Ọ buru ndu eze phẹ a-chijeru
phẹ abya;

¹² kele iphe, bụ oha;
ozoo alị-eze, a-jika

l'èphe te ejeduru
 ngu ozi
 a-bùru mkpurupyata;
 ndu ono bẹ
 ee-mebyishikọta l'ophu.

13 Iphe, alì úbvú úbvú
 Lébanonu gude dù
 akpabiri a-larù ngu;
 mbù oshi payinu;
 mękpoo oshi firu;
 męchakpoo oshi
 sayipuresu, bukota oshi,
 dù iya nù.

G'ọ ha bẹ ee-gude mee g'ẹka
 dùru mu nsọ maa
 mma.

Tẹme mu emekwaphọ g'ẹka
 mu azọje ọkpa bùru ẹka
 dù akpabiri.

14 Ünwu ndu ono, eme ngu
 ewere ono e-mechaa
 bya l'iphu ngu bya
 ephozeru ngu.

Iphe, bukpoò ndu ono,
 agubeduru ngu iphe
 ono e-mechaa bya
 lẹ mgboru ọkpa ngu bya
 ephozeru ngu.

Ephe e-mechaa tuko kuahaa
 ngu Mkpukpu kẹ Chipfu;

Úbvú Zayonu kẹ Onye Nso
 kẹ ndu Ízurelu.

15 A makwaru-a l'a jikaru ngu
 bya akpoò ngu ashì;
 ophu ọ dùdu onye
 aghajajẹ ngu nù.

Obenu lẹ mu e-mechaa mee ngu
 mkpukpu, ogbo l'ogbo
 e-gude eku onwophe;
 gude iya ete ẹswa.

Ọ bùru g'oo-dùwaro bù ono
 jasù l'ojejeje.

16 Ii-ngu ẹra ohamoha;
 mbù l'oo ẹra ndu eze bẹ
 ee-gude hee ngu.

Noo teke ji-maru l'oo
 mbẹdua, bù Chipfu bẹ
 bù onye ndzọta ngu;
 bùru onye aagbafuta
 ngu nù;
 bya abùru Ọkalibe kẹ
 Jíékọpu.

17 Ọ bùru mkpọla-ododo bẹ

- mu a-nụ ngu l'òzori
onyirubvu.
Mu anụ ngu mkpòla-òchaa
l'òzori mgbuguru-ìgwè.
Onyirubvu bẹ mu a-nụkwanu
ngu l'òzori oshi-nkụ.
Mu anụ ngu
mkpụrukpu-ìgwè
l'òzori mkpuma.
Ọ buru nchị-òdu-doo bẹ
l'a-nòdu atùru ngu iphe,
ii-nòdu eme.
Apfubekoto abụru iya a-nòdu
edu ngu.
- 18 A ta abyadụ anụmabaa
l'iphe-kpangangaa
l'eme l'alì ngu
l'ophu.
Ọphu aanumabaedu
k'òla-l'iswi ozoo
mgbu-ònwu l'alì ngu
gbaa mgburugburu.
Iphe, ii-nòdu eku igbulọ ngu
a-buru: Ndzòta;
l'i kua ọnu-abata mkpụkpu
ngu "Ajaja".
- 19 "Ọ tọ bueduru ẹnyanwu
bẹ ii-gude aphụ ụzọ l'eswe;
ọphu ọnwá echịeduru ngu
phuu-phuu l'enyashi.
Noo kẹle Chipfu a-buru
ìphóró duru ngu nụ
jasu l'ojejeje.
Mbụ l'ọo Chileke ngu ono
a-buru
ọdu-biribiri nkengu.
- 20 Ẹnyanwu ta arịbaedu arịba;
ọphu ọnwá arịbaedu arịba.
Ọ buru Chipfu a-buru ìphóró
ojejeje nkengu.
Ọ tọ duedu mbọku, aphụ
byaru atsọbaaru ngu.
- 21 Noo teke ndibe ngu l'ophu
a-bụkotaru
ndu pfuberekoto.
Ephe enweru alì ono jasụ
l'ojejeje.
Mbụ-a; ọ kwa ephebedua
bụ irwu oshi ono,
mu dzaberu ono; mbụ ozi,
mu gude ẹka mu jee;
g'e gude hụma ẹ
mu dụ-be akpabiri.
- 22 Ndu ọphu kachaa alwa alì lẹ

g'unu ha a-duje unu labo
 l'ukporo iri;
 teme ndu kachaa nwanshi
 le g'unu ha aburu
 mkpukpu, ike du.

O kwa mbedua bu Chipfu.
 Iphemiphe-a be mu e-mekwa
 egwegwa me o -rwuepho
 teke mu e-me iya."

61

Apha, Chipfu e-me eze-iphe-oma

- ¹ Unme Nnajiuphu,
 bu Chipfu du mu l'ehu;
 kele o hotaru mu ge mu
 je ezia ndu wozeru
 onwophe ali ozi-oma.
 Ndu meji tofuru be o
 ziru mu ge mu je emee
 ge meji nmapfuru
 phe;
 ge mu je ezia ndu a
 kputaru le ndzu l'ephe
 e-nweru onwophe.
 Mu epfukwarupho ndu no
 l'oka-mkporo l'aa-ha
 phe.
- ² Teme ge mu bya arakaa
 l'apha, Chipfu e-meru
 ndu nkiya eze-iphe-oma
 rwuwaru;
 yele eswe mboku,
 Chileke anyi a-gbaru
 ndibe iya odzori.
 Mu adua ndu agu aphu
 obu g'ephe ha.
- ³ Teme mu eyekwarupho ndu
 Zayonu eka;
 mbu ndu ophu aphu
 tsoru.
 Mu eworu eguru okpu-eze
 kpube phe l'ishi l'ozori
 ntu,
 ephe shi kpube onwophe;
 wua phe manu ehu-utso;
 l'ozori agu aphu;
 yee phe uwe,
 bu aja Chileke ajaja;
 l'ozori anodu yokoo.
 Iphe, aa-nodu eku phe
 aburu "Achi k'apfubekoto";
 Oshi, Chipfu kuru l'onwiya
 g'e gude huma go

dụ-be akpabiri.

⁴ Ẹphe a-kpukwa akahụ igbulọ
ono,
dakashiḡuru e -shi teke
ndiche ono;
bya atuko akahụ ẹka ono,
buhawaa ochobu ono
doziphuchaa azụ.

Mkpukpu ono,
dakposhihuchaaru
adakposhihu nọdu nno
shi l'ogbo sweru ogbo
ono bẹ ẹphe a-tuko
kpuzi-kotachaa.

⁵ Ọ bụru ndu shi eshishi
a-nọdu echeru unu egbu
mẹ aturu unu.

Ndu ohozo aburu ndu
a-nọdu ejeru unu ozi ẹgu;
yẹle ozi opfu-vayinu
unu.

⁶ Iphe, aa-nọdu eku unu aburu
“ndu-uke kẹ Chipfu”.

Iphe, aa-gube unu a-buru
“ndu ejeru Chileke
anyi ozi”.

Ọ buru ẹku unwu-eliphe bẹ
unu a-nọdu eri.

Mbụ ọ buru iphe-enweru phe
bẹ unu e-gude eku
onwunu.

⁷ L'ozori iphe-iphere,
e gege anọdu eme ndibe
mu bu-chia iphe,
e-me nụ bu lẹ ndibe mu
a-nata okiphe
nnakwasẹ l'ẹka phe.

Tẹme l'ozori ekpu iphu lẹ
ntu bẹ ẹphe a-nọdu
etechia ẹswa l'okiphe,
ẹphe ketaru.

Ẹhu-utso ojejoje aburu nkephe.

⁸ “Kẹle mbedua, bu Chipfu bu
iphe,
aduje mu ree bu ikpe,
pfuru nhamunha.

Qphu dukwanu mu ashị buri
ana nfu yele eme
ejo-ememe.

Qzo bu lẹ mu e-me
ire-lanu bua ndibe
mu obunggo.

Tẹme mu l'ẹphe agbaa ndzu
ojejoje.

- 9 Oshilokpa phe aburu
 ndu a maru amaru
 l'ohamoha.
 Nokwapho ge ndiphe a-maru
 awa phe.
 Iphe, bukpo onye humaru
 phe nu a-majeerupho
 l'ephe bu ndu Chipfu
 keberu l'oma.”
- 10 Mu a-nodu Chipfu l'eka
 tee eswa.
 Mbu l'obu mu be ehu atso
 l'ime Chileke mu;
 kele o yewaru mu ndzota
 g'uwe;
 bya egude apfubekoto
 kwaa mu yegele g'onye
 yeru uwe mkpelanu.
 O meru mu; mu du ge nwoke,
 abya alu nwanyi
 k'ophuu;
 mu kpuchia iphe l'ishi
 g'onye uke Chileke;
 mbu mee mu;
 mu nodu ama ge nwanyi,
 akwako ala ji;
 mbu nwanyi,
 gude iphe-nchi ye
 iphe-olu kwaa onwiya
 akwa.
- 11 Kele oo g'alijemeje g'iphe
 fushia-a;
 teme mgbabu nodu emeje
 g'iphe,
 a kuru iya mehu-a;
 nokwapho ge Nnajiuphu,
 bu Chipfu e-me
 g'apfubekoto ye
 ajaja kpo-futa l'iphu
 ohamoha.

62

Epha ophuu ndu Zayonu

- 1 O kwa l'iswi ehu Zayonu
 be mu e-gude;
 mu taa nodudu doo.
 Mbu le mu e-gude l'iswi ehu
 Jierusalemu;
 mu tee dobedu onu doo;
 gbiriri jasuteke
 apfubekoto iya achafuta
 g'a huma iya g'eka
 nchi bohuru;

ndzọta iya enwua ke phoo
g'oroku, eke jajaja.

² Ohamoha a-huma apfubekoto
nkengu.

Ndu eze l'ophu ahuma
ogbu-nwiiinwii nkengu.

L'a gua ngu epha ophuu,
bu Chipfu e-gude onu iya
gua ngu iya l'onwiya.

³ Gubedua a-du g'okpu-eze,
du ubvu l'enya,
no l'eka Chipfu.

Mbu l'ji-nodu l'eka Chileke
ngu du iya g'okpu-eze,
onye eze kpu l'ishi.

⁴ Ephe te ekubaedu ngu
"onye a gbagharu agbagharu".
Ophu e kuedu ali ngu "ochobu".

Iphe, aa-gu ngu bu
"otsomahu Chileke".

L'a gua ali ngu "nwanyi,
a luru k'ophuu";
kele Chipfu e-gude ngu
ete eswa.

Teme ali ngu adu ge nwanyi,
a luru k'ophuu.

⁵ Mbu l'oo egube ono,
nwokorobya aluje
nwamgboko ono
bu g'unwu ngu a-luru gube
Zayonu.

O buru g'onye eme ekele nwanyi
egudeje nyee ya ete eswa-a;
nokwapho ge Chileke ngu
e-gude ngu ete eswa.

⁶ Mu woakwaru ndu nche
dobechara l'eli igbulu,
a kpu-pheru gube
Jierusalemu.

Ophu ephe abyakwa e-dobe
onu doo eswe l'enyashi.

Mbu-a; unube ndu eku
epha Chipfu;
unu ba tutakwa unme!

⁷ Ophu unu ahakwa iya g'o
tuta unme jasut teke
oo-me Jierusalemu g'o
nguru anguru;
mee ya g'o buru iphe,
eliphe l'ophu e-gude
aja Chileke ajaja.

⁸ Chipfu gudeakwa ekutara
iya;

yẹle ogwe-ẹka iya l'ophu
ria angụ sụ:

“Ọ tọ dukwa teke mu byaru
ewobaaru iphe,
ị kọberu l'alị nụ ndu
ọhọgu ngu g'ọ bụru
nri pẹ.

Ọphu ndu ọhozo abyadụ
angụbaa mee ọphúú ono,
bụ ngu seru akanya
iya ono.

⁹ Ọ chia ndu kpatarụ iya nụ e-ri
iya jaa Chipfu ajaja iya.

Tẹme ndu awọ akpuru
vayinu angua mee ya
l'oma-unuphu ibe mu ono,
dụ nsọ onoya.”

¹⁰ Unu ghajaa ya;
unu ghajaa ọnu-abata
mkpukpu ono!

Unu dozia ụzo, ndu ono

a-ọdu eshi!

Unu tụa mkpoli;
unu tụa mkpoli l'eze
oji ono!

Unu wofuchaa ya mkpuma
mkpuma, dụ iya nụ!

L'e wolia ẹkwa-ọhubama ono
pfuberu ọhamoha
g'ẹphe hụma!

¹¹ Lenu; Chipfu raakwaru iya;
o jedzuru mgboko jasụ
l'ẹka igwe beru alị
beru sụ:

“Unu sụ ndu Zayonu g'ẹphe
hụmakwa l'onye ndzọta
pẹ abyakwa!

O gudekwa obunggo iya;
bya egude iphe,
oo-gude pfa ụgwo.”

¹² “Iphe, ee-ku ndu ono bụ
'Ndu-nso ke Chileke';
ozoo 'Ndu Chipfu gbataru'.

L'e kua gube Zayonu
'Nwanchọta';
ozoo 'mkpukpu,
a ta gbadoeduru agbado'.”

63

Ewe mbọku, Chipfu a-gwata ụgwo iphe

¹ “?Bụ onye bụ ọphuu? ?Bụ onye shi l'alị Edomu abya phọ; mbụ onye ono, yeru uwe, dụ meeme, shi lẹ mkpukpu Bọzura eje abya ono? ?Bụ onye bụ ono yeru akpabiri g'onye yeru kpowula-kpowula uwe; mbụ onye

ono, azọ garamugaramu eje l'iphu l'iphu gude egoshi g'ọ kabe ọkpehu ono?"

"Ọ kwa mbẹdua. Mu pfubekwaru ẹka ọto epfu iphe, mu epfu. Tẹme ike adzọta nemadzụ dukwa mu phọ."

² "Bụkwanu ọgunu meru g'ọ gude uwe ngu nọdu eke meeme; g'onye azọcha akpuru-iphe, e meje mee?"

³ "Ọ kwa mu zọshiru mee ono nweka mu. Ọhamoha l'ophu ta adukwa onye byaru ekwe mu ẹbo. Mu gude ẹhu-eghu zọọ ya zọshia; mbụ gude oke ẹhu-eghu mu zọọ ya ọlitololi. Ọ buru mee phẹ gbakarụ kpua l'uwe mu. Ọ buru iya bụ lẹ mee, atụko uwe mu l'ophu sweta. ⁴ Ọ buru iphe, kparụ iya nụ bụ l'eswe agwata ugwo iphe nọ mu l'ọkpoma. Tẹme apha aagbata mu ono rwuwa. ⁵ Mu leri ẹnaya; ọphu ọ dudu onye gbaa mkpu, dū nū. Ọ nyia mu ẹhu kpalaa l'ọ tọ dudu onye byaru agbaarụ mu mkpu. Ọ buru ọkpehu mu bẹ mu gude dzọọ onwomu. Tẹme ọ buru oke ẹhu-eghu mu bẹ gudeshe mu nū. ⁶ Mu gude ẹhu-eghu mu zọọ ọhamoha pyakapayaka; gude oke ẹhu-eghu mu mee; mee tsuahaa phẹ. Mu woru mee phẹ wụa l'ali."

Ajaja yele epfu anụ Chileke

⁷ Mu e-pfu k'obu, Chipfu eyeje ndibe iya.

Mbụ iphe, Chipfu meshiru
 anyi, kparụ iphe,
 ọ gbaru g'a jaa ya ajaja;
 mbụ ikpoto iphe, dū ree,
 o meru ọnu-ulo Ízurẹlu;
 kele ọophushi
 obu-imemini ike;
 tẹme ọ nọdu eyeje obu
 yegharụ iya ẹka.

⁸ Ọ sụru: "Eviya eviya; ndu-a bụ ndibe mu; ụnwu mu, ata abyadụ adzuru mu ụka." Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude a dzọta phẹ. ⁹ Ẹphe nọdu ejekpọ iphe-ẹhuka, ẹphe jeru g'ọ ha; ọ nọdu atsue ya phọ l'ẹhu. Ọ buru ojozi-imigwe, shi l'ẹka ọ nọ jeru je adzọọ phẹ. Ọ buru eye obu, o yeru phẹ; yele obu-imemini, ọophuru phẹ bẹ o gude gbata phẹ. Ọ palia phẹ ephekerephe; heru phẹ eheru teke ndiche ono l'ophu l'ophu. ¹⁰ Ole ọ bụ; ẹphe jikale-a l'ẹphe tee medu iphe, ọ sụru phẹ g'ẹphe mee; shi nno mee Unme-dụ-Nsọ nkiya iphe aphụ. Ọ buru iya meru g'ọ gude ọ ghakọbe bya aburu onye opfu phẹ. Mbụ yẹbedua l'onwiya bya etsoaha phẹ ọgu.

¹¹ A nonyaa; ẹphe nyata teke ndiche; mbụ teke Mósisu yele ndu nkiya nọ. Ẹphe rja sụ: "Bụ awe bẹ onye ono, dugharu phẹ eze-enyimu ono nọhunu; mbụ onye dugharu ndu nche aturu yele aturu mę egbu iya-a? Bụ awe bẹ ọ nọ; mbụ onye ono, woru Unme-dụ-Nsọ nkiya ye; ẹphe l'iya swiru ono; ¹² onye ono, woru ọkpehu iya ọphu dū biribiri ye Mósisu l'ẹkutara; o woru eze-enyimu kee ẹbo l'iphu phẹ; k'ophu aa-maru ẹpha iya jasụ l'ojeje; ¹³ mbụ onye ono, duru phẹ ghaa agbumini ono. Ẹphe gbaa kwaakwa g'inya agba l'echiegu. Ọphu opfu aduduru phẹ l'ọkpa. ¹⁴ Unme Chipfu rwukpọọ phẹ phọ g'onye erwu eswi eje lẹ mbarabata; je adọbe l'ẹka ẹphe nọru tuta unme. Ọ bụ ẹgube ono bụ g'i gude dua ndibe ngu; k'ophu ii-me g'ẹpha ngu buru iphe, a-dụ akpabiri."

¹⁵ Gbenu l'imigwe; mbụ l'ephekerephe ẹka ono, aba-eze ngu nọ ono; mbụ ẹka ono, dū nsọ bya adụ akpabiri ono; gbenu l'ẹka ono tufu ẹnaya humakpodapho! Bụ awe bẹ n-yemobu ngu; yele ọkpehu ngu nọ? Eme

odoo ngu yele aphụ obu-imemini ngu ono ta adụekwa ophu i kweru g'orwua anyi eka. ¹⁶ Obenu l'oo ngu bu nna anyi. A makwaru-a le Ébirihamu ta amadu anyi. Ophu Ízurelu amadu onye anyi bu. Obenu l'oo gube Chipfu bu nna anyi; bya aburu onye aagbata anyi. Epha ngu shi l'ojejeje duta. ¹⁷ Su-a; gube Chipfu; ?bu gunu meru g'o gude i mee g'anyi phukuru lufu l'uzo nkengu; i su-chia okpoma anyi k'ophu bu l'anyi ta tsuduru ngu ebvu? Lwanu azu m'obvu ndu-ozu ngu; mbu okpa-ipfu ono, bu okiphe ngu ono! ¹⁸ Ali nso ngu ono ta noduru ndibe ngu odu l'eka. Ndu ohogu ngu bya eworu eka ono, duru ngu nso ono zo o tolitoli. ¹⁹ Ole anyi bukwapho nkengu e -shi le ndiche. O gbę du gi tiki bu-swee ishi anyi; g'e teke ekuswee anyi laaru l'epha ngu.

64

¹ O du g'a su gi gbajaa igwe ebo nyizeta! G'oke ubvu nmaa jiiijiii l'iphu ngu! ² Mbu-a; egube ono, oku etsuje nku, enwu oku ono; egube ono, oku emeje ge mini, shiru iya nu phuhu uphu ono; nyizetanu bya emee ge ndu ohogu ngu maru epha ngu! Byanu emee g'ohamoha phua kpaakpaakpaa l'iphu ngu; ³ kele teke ono, i meru iphe, dugbaa oke ebvu onoya, bu iphe, anyi amadu l'ii-me ono be i nyizetaru. Oke ubvu nmaa jiiijiii l'iphu ngu. ⁴ E -shi ke teke ndiche ta adukwa onye numajewaru nu. Ophu o tubajeduru le nchi. Ophu enya ahumajeduru Chileke ozo, du nu, abudu gubedua, bu Chileke, emejeru ndu ele iya enya l'eka iphe, epe ele enya iya. ⁵ Iigbajeru phe mkpu; mbu ndu egudeje ehutu so eme iphe, pfuru oto. Mbu ndu nyataru iphe, i suru g'e meje. Obenu le teke anyi emekwapho iphe-eji ekpu phe; ehueghuahaa ngu eghe. ? Denuhunu g'ee-shi dzotaba anyi? ⁶ G'anyi ha dukwaa g'iphe, aaso nso. Tem e apfubekoto anyi dukotawa ge nkirika eka, du ideyideyi. G'anyi ha nwearu enwenwe du ge mkpekwo. Iphe-eji anyi nodu apa anyi nganganga ge pherephere. ⁷ O to duedu onye eku epha ngu. Ophu o duedu onye eme ge ya e-me woru ngu eka; kele i woharu anyi iphu; bya eworu anyi wehaaru ejo-ememe, anyi eme.

⁸ Obenu le-a; gube Chipfu; o kwa ngu bu nna anyi. Anyibedua bukwa urwa; gubedua buru onye akpu ite. Anyi tukoru buru iphe, i gude eka ngu mee. ⁹ G'ehu te eghughakwaru ngu eghe eka jiko Chipfu. Ba gukobekwaru anyi iphe-eji anyi go noo jasul'ojejeje! Jikonu lenaa anyi enya; kele anyi tukokwaru buru ndibe ngu! ¹⁰ Mkpu ngu, dugbaa nso ono tukokwaru buru ejagiri echięu. Mbu je akpachaa le Zayonu buchakwaa ejagiri echięu. Tem Jierusalemu buru ochobu. ¹¹ Eze-ulo ngu ono, du nso; bya adu akpabiri ono, anyi shi nweru ono, bu eka nna anyi oche phe shi anoduje aja ngu ajaja ono be a tukwaru oku; o tsua ya tsufu. Tem iphe, bukpo eka ono, anyi yeru obu ono go ha bukataru ola-l'iswi. ¹² Go du egube ono gube Chipfu; ?ii-gudeshikwapho onwongu? ?ii-no-kirishi nwadoo hua anyi ahuhu hugharu iya eka to?

65

Ikpe yele ndzota

¹ Mu shi ekpuhaje onwomu goshi ndu akpaduru ishi mu. Ndu achoduru mu achochu be mu shi emeje g'ephe huma mu. O buru oha ono, te eshidu ekuje epha mu ono be mu shi asuje: Wakwa mu-o! Wakwa mu-o! ² Mboku-mboku be mu amachije eka togboru ndu ejo-okpoma. Mbu

ndu ono, ụzo ẹphe eshi adudu ree ono, buẹpho iphe, ẹphe ritaru bẹ ẹphe anọduje eme g'ẹphe mee ono; ³ mbụ ndu bu mkpụrumkpuru bẹ ẹphe anọduje akpatsu mu iwe l'iphu mu gẹgedede; ejeje anọdu lẹ mgbabu agwa iphe; kpọkobe bułoku mee ya ẹnya ẹka aakpoje ụnwù-isensu ọku; ⁴ ndu ejeje anọdu l'ẹka eelije odzu; kwaa akwakwa l'ẹka ono nwułota ẹnya ẹnyasi eme kẹ maa l'edomi; ndu anọduje ata anụ ezi; eshi mini iphe l'ite pẹ, bu mini anụ, aasọ nsọ; ⁵ ndu anọduje epfu sụ: Ọ-nọ-l'ụzo gbalakwaa! G'ọ tọ dukwa onye a-byakube mu ntse; kẹle mu dukwa nsọ! Mu kakwa ngu adu nsọ! Ẹgube ndu ono bu ẹnwuru, akpụ tuuu ala mu l'imi. Ẹphe bu ọku, enwuje phoophoophoo mkpụrumkpuru.

⁶ “Lekwa; e dekwaru iya edede dobe mu l'iphu sụ: Mu taa nọdukwa doo. Mu a-pfukwa ụgwo pfu-dzua apfu-dzu. Mu a-pfu pẹ iya nwuru iya enwuru ye pẹ l'ẹka; ⁷ mękpoo iphe-eji nkepẹ; mę kẹ nna pẹ oche pẹ.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. “Ọ buru iphe, kparu iya nụ bu l'ẹphe jeru je anọdu l'eli ụbvú agwa iphe; je anọdu l'eli obvu epfubyishi mu. Ọo iphe ono meru g'ọ gude mu je apfu pẹ ụgwo iphe, ẹphe meru; nwuru iya enwuru dẹe pẹ adẹ l'utapfu.”

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ kwa ẹgube ono, mę abujeru: ọ -dukwadu l'ojopfula akpuru vayinu; l'aasụ g'e te mebyishikwa iya lẹ nwiphe, du ree hakwaru dukwadu iya ono; nọkwa gẹ mu e-me kẹ ndu ejeru mu ozi bu ono; mu taa tükokwa g'ẹphe ha emebyishi. ⁹ Mu e-mekwa g'awa Jiékọpu phodu. Mbụ lẹ mu e-me g'ọ duru ndu Jiuda e-nweru oke ụbvú mu ono. Mbụ l'ọo ndu ono, mu hotaru ono bẹ ọo-buru okiphe pẹ. Ọ buru ẹka ono bẹ ndu ono, ejeru mu ozi ono e-buru. ¹⁰ Nsụda Sharonu a-buru ẹka aa-nọdu eche iphe-edobe. Teme nsụda Akọru aburu ọdu-eswi duru ndibe mu, bu ndu achọ mu nụ.

¹¹ “Obenu k'unubedua, bu ndu jikaru mube Chipfu; bya azọha eze ụbvú mu ono, du nsọ ono; mbụ ndu meru nri doberu Omelonwiya; bya agbajia męe l'okoro suberu Okpuluwa; ¹² ẹgube ndu ono bẹ mu a-gbakọ doberu ogu-echi. Teme g'unu ha e-phuretaẹpho g'a phushia unu terii; kẹle mu kuru unu oku; ophu unu azaduru ẹnu. Mu pfua opfu yeru unu; ophu unu angaduru nchi. Unu nọdu mu l'iphu mee ejo-ememe. Teme ọ buru iphe, du mu eji bẹ unu hataru ememe.” ¹³ Ọo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Ndu ejeru mu ozi e-rikwa nri; unubedua aswiru ẹgu. Ndu ejeru mu ozi angwa iphe-angungu; unubedua akpọhu onu nkụ. Ndu ejeru mu ozi e-tekwa ẹswa; unubedua aburu ndu e meru iphe-iphere kpua. ¹⁴ Ndu ejeru mu ozi a-gu ebvu; ebvu, shi l'ẹhu-utso, jiru pẹ obu; obenu l'unubedua a-ra ẹkwa aphu, tukuru unu obu sweta; unu echia mkpu l'ẹka meji tofuwaru unu ree. ¹⁵ Ẹpha unu a-buru iphe, ndu mu hotaru e-gudeje ephu l'iphu. Ọ buru Nnajiuphu, bu Chipfu e-mechaa gbua unu. Obenu lẹ ndu ejeru iya ozi bẹ ọo-gu ẹpha ọphúú. ¹⁶ Onye agokpo onu-oma anụ nemadzu l'alị ono l'e-gude Chileke ire-lanu ono ago iya. Onye erikwanu nte l'alị ono egude Chileke ire-lanu ono ria nte obu; kẹle iphe-ẹhuka, shi duhawaa nụ bẹ aa-tuko zohachaa woru iya domia gẹ mu ta ahumajehe iya.

¹⁷ “Lekwa; mu e-metakwa igwe ọphúú; bya emeta eliphe ọphúú. Akahụ iphe bẹ a taa nyatabaedu; ophu ọobatabaedu l'egomunggo. ¹⁸ Ọ chia g'ẹhu tsoo unu utso; unu ete ẹswa ojeoje ekpu iphe ono, mu e-meta ono; kẹle mu e-me Jierusalemu g'ọ buru mkpukpu ẹhu-utso. Teme ndu nọ iya nụ aburu ndu emeje g'ẹhu tsoo nemadzu. ¹⁹ Mu e-te ẹswa kpua Jierusalemu. Teme ndibe mu a-buru ndu e-me g'ẹhu tsoo mu utso. Ophu aanumaedu

olu-ekwa; ozoo echi mkpu l'ime iya ozobaa. ²⁰ O tọ dūbaedu nwata, a-nọ ujiku olemole nwuhu l'ime mkpukpu ono; ozoo onye bụ ogerenya, ata akafudu nka l'ishi. Onye nọru ukporo apha ise bya anwuhu bę aa-suje l'ọ gbakwohuru agbakwohu. Onye iphe-ęji, anọ-rwuduru ukporo apha ise bę aa-suje l'a turu iya onu. ²¹ ęphe a-kpushi ọlo buru iya. ęphe agbaa opfu-vayinu ria akpuru iya. ²² ęphe taa kpuedu ọlo aharu ndu ozo g'ęphe buru. Ophu ęphe akọedu opfu aharu ndu ozo g'ęphe ria; kele ọo g'oshi akabeje nka bụ gę ndibe mu a-ka nka. Mbụ lę ndu ono, mu hotaru ono e-rije iphe, ęphe seru akanya iya; ria ya nọo ọdu. ²³ ęphe te eseędu akanya ọla-l'iswi. Ophu ęphe anwushiedu unwegirima, ęheni a-nodu etso; kele ęphe a-buru ndu Chipfu keberu l'oma; ęphebedua g'ęphe ha; mękpoo awa pę l'ophu. ²⁴ ęphe -bya eku oku; mu evuwaru ọzo za pę ęnu. ęphe -gudekwadu-a opfu l'onu epfu; mu anumawa iphe, ęphe epfu. ²⁵ ęjo-nkuta-ọswa ęphe l'unwu aturu a-tukoje akpa nri l'ęka lanu. Teme oduma awata ata ęswa g'eswi. O buru iphe, agwo e-rije bụ urwuku. Iphe ono ta adudu ophu emeka iphe; ozoo gbua iphe egbugbu l'eli ubvu mu ono, du nsọ ono l'ophu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

66

Ikpe yele ęka obu a-du

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Imigwe bukwa aba-eze mu. Eliphe buru okposhi, mu tu-koberu ọpa. Denu ęgube ọlo, unu a-kpuru mu? Bụ ęgube awe bę mu a-noduje iya atuta unme obu? ² ?Tobudu mbędua gude ęka mu mee iphemiphe ono g'ọ ha meru g'ọ gude ęphe du?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. "Wakwa ęgube onye mu a-gube iphe baa: onye wozeru onwiya ali; yele onye obu iya du agu; onye anumaje opfu mu; ndzu erwuta iya.

³ "Obenu l'onye buepho l'oogburu mu eswi; dukwa g'onye egbu nemadzu. Onye gude nwaturu agwa mu dukwanu g'onye aswikwo nkuta olu. Onye gude iphe, ọ kotaru l'opfu bya mu anunu dule mu-a g'onye agbashu mu mee ezi. Onye akpokwanuru mu unwu-isensu oku dupeho g'onye agwa nshi. Noo kele ęphe hatawaru ęnu ęka pę. Teme ọ buru iphe, aduje pę ree bụ ęjo ahuma, ęphe anoduje eme. ⁴ Ọo ya bụ lę mbędua a-chotakwapho iphe, mu e-gude mekpaa pę ęnu. Mbụ-a; mu e-meę pę pho iphe, ęphe atsụ ebvu; kele teke mu kuru oku ta adudu onye zaru mu ęnu. Ophu ọ dudu onye yeru mu onu teke mu pfuru opfu. ęphe nodu mu l'iphu eme ęjo-ememe. Teme ọ buru iphe, ęphe hotaru eme bụ iphe, adudu mu ree."

⁵ Unu numakwa Opfu Chipfu; unubę ndu anmajeru opfu iya pyaapyaapya: "Unwunna unu, bụ ndu kpọru unu ashu bya ewuchia unu ewuchi l'opfu ęhu mu bę pfuwaru su: 'Gę Chipfu goshinu l'ọ bụ onye gbaru g'a kwabeje iya ubvu; k'ophu anyi a-huma ęhu-utso unu!' Ọle ee-mechanaa mee ndu ono iphe-iphere. ⁶ Numakpodapho utsu, ada lę mkpukpu! Numakpodapho uzu, aatu l'eze-ọlo Chileke. Ọ kwa iphe, ada nụ bụ lę Chipfu apfu ndu ohogu iya iphe, rwuberu pę nụ.

⁷ "Zayonu bę ime byaru awata ememe; ọ nwụwa nwa. Mbụ l'upfu byaru awata iya eme ęhuka; ọ nwụwa nwa nwoke. ⁸ ?Bụ onye numajeru ęgube iphe ono? ?Bụ onye humajeru ęgube iphemiphe ono? ?Aanwuje ọha l'ophu l'ujiku lanu? Tọo ?aa-du ike zeda ndu a-buru ọha ęka pę lę mgbo lanu? Ọle ọ bụ; ọ kwadu-a ime, wataru eme Zayonu; ọ nwụwanu unwegirima iya. ⁹ ?Mu e-mechaa g'ime merwua l'anwunwu; mu emeędu

g'a nwua ya t̄o?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. "S̄u-a; ?mu a-gb̄e s̄u-chia ̄ekpa-nwa l'̄eka mu gb̄e mewaa ḡe nwa rwua l'anw̄unwu?" Nokwa iphe, Chileke unu epfu.

¹⁰ G'̄ehu t̄uko unu l̄e

Jierúsalemu t̄so ̄tso!

G'unu gude Jierúsalemu

tee ̄eswa; iphe,

b̄ukpoo unub̄e ndu yeru

iya obu!

G'̄ehu ts̄oshikpoo unu l'iya

ike;

mb̄u unub̄e ndu rar̄u

iya ̄ekwa;

¹¹ k̄ele unu a-ngu ̄era ngu-jia

̄epho l'̄era iya ono,

b̄u ̄era ndumobu ono.

Unu a-nḡukpoo ya m̄ia ya

pȳopyopyo l'̄o t̄so

unu ̄tso;

k̄ele ̄o-n̄odu agb̄o k̄e jojojo.

¹² K̄ele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu e-me g'̄ehu-guu s̄oru iya gborogboro ḡe nggele. T̄eme ̄eku, shi ̄ohamoha alwaru iya ḡe nggele, as̄o as̄oso. Ee-che ngu ̄era; hee ngu l'onwiya; tee ngu ebvu l'̄utapfu. ¹³ ̄O ḡe ne ad̄uje nwa iya obu b̄u ḡe mu a-n̄odu ad̄u unu obu. ̄O b̄uru l̄e Jierúsalemu b̄e mu a-n̄odu ad̄u unu obu obu. ¹⁴ Unu -h̄umaepho iphe ono b̄e obu a-ts̄oahaa unu ̄tso. Unu abyaahaa pulapula g'̄eswa. Iphe ono, Chipfu e-me ̄ehu ndu ejeru iya ozi ono; b̄e l'e-me g'a maru iya. Obenu l̄e ndu ̄ohogu iya b̄e ̄o-tukoshi oke ̄ehu-eghu iya."

¹⁵ Unu lekwa; Chipfu gudekwa ̄oku abya. T̄eme ugbo-inya iya d̄ugbaa g'oke ph̄erephere. ̄O b̄uru oke iwe b̄e oo-gude tukoshi ph̄e ̄ehu-eghu iya. L'o gude ̄oku, enwu phoophoophoo baar̄u ph̄e mba; ¹⁶ k̄ele ̄o ̄oku ȳele ogu-echi iya b̄e Chipfu ee-gude kpee ndiphe ikpe; mb̄u l̄e ndu Chipfu a-ph̄u t̄erii a-d̄ukwa igwerigwe.

¹⁷ "Ndu ono, doru onwophe ns̄o bya asachaa onwophe aw̄u eje l'̄enya-agwa; mb̄u ndu aw̄u l'odze etso onye ono, n̄o l'echilab̄o ndu ata an̄u ezi; m̄e ndu ata okerepfu; m̄e ikpoto an̄u ̄ozo, aas̄ogba ns̄o; ndu ono g'̄ephe ha l'a-t̄uko tabuhu ̄onu l'ugbo lan̄u." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹⁸ "T̄eme eshinu ̄ephe eme ̄egube umere ono; t̄eme ̄ephe n̄odu ar̄i ̄egube ̄oriri ono b̄e mu abyaakwaa ach̄ikobe ̄ohamoha; m̄ekpoo ndu epfu ̄egube opfu, ̄ephe epfu g'̄ephe bya ah̄uma ḡe mu d̄u-be akpabiri.

¹⁹ "Mu e-me iphe-̄ohubama l'echilab̄o ph̄e. Mu abya aharu nwa ndu ̄ophu war̄u n̄u zia g'̄ephe jedzuru ̄ohamoha ono, b̄u ndu teke an̄uma-swee ̄ūdu mu; ̄ophu ̄ephe eke ah̄uma-swee ḡe mu d̄u-be akpabiri ono; mb̄u g'̄ephe jee mk̄p̄kpu Tashishi; waa al̄i Pulu; ȳele al̄i ndu Lidiya; mb̄u ndu ono, agbaj̄e ap̄fu ono. ̄ephe eje al̄i ndu Tubalu; ȳele k̄e ndu Jivanu; jek̄ota al̄i ndu bu ̄uzenya ̄uzenya l̄e mgboru eze-̄enyimu. ̄ephe eje emee g'̄ohamoha ono maru ḡe mu d̄u-be akpabiri. ²⁰ ̄ephe a-t̄uko un̄wunna unu l'ophu, shigbaa l'ohamoha ch̄ita bya l'ub̄vu mu, d̄u ns̄o l̄e Jierúsalemu. ̄ephe a-b̄uru iphe, e gude gwaa Chipfu. ̄ephe an̄odu l'inya abya; m̄e l'ugbo-inya; m̄ekpoo l'ugbo-al̄i, ̄ophu aakp̄u akp̄kpu. ̄ephe an̄odu l'eli ̄inya-mulu; m̄ekpoo l'eli ̄inya-kamēlu aw̄u abya." Noo iphe, Chipfu epfu. "S̄u-a; aa-ch̄iru ph̄e bya ̄egube ono, ndu Ízurēlu eyeje ngweja-nri l'ite, a

ta sòdu nsò gude bya mu anunu l'eze-ulo mube Chipfu ono. ²¹ Teme mu a-hakwaru phe pho hota g'ephe buru ndu-uke mube Chileke; yele ndu Livayi." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

²² "Su-a; o kwa g'igwe ophuu; yele eliphe ophuu, mu e-me a-no jaswaruroya l'iphu mu; nokwa g'epha unu; yele awa unu a-no." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²³ "Ee-shije l'iphe, bu Obo Onwa-ophuu jas l'iphe, bukota onwa afufu ozo; teme l'e shijekwapho l'iphe, bu eswe-atuta-unme lanu jas l'iphe, bukota eswe-atuta-unme ozo; mbu le nemadzu l'ophu a-byaje bya abaru mu eja." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁴ "Ozo bu l'ephe a-lufuje je ahuma odzu ndu kwefuru mu ike. Eka ono be eka, a-nodu ata phe nu taanwuhukwa anwuhu. Ophu oku, enwu iya nu anyihudu anyihu. Ephe aburu iphe, ndiphe l'ophu a-nodu akpo-yiru ukuvu."

Ekwo Jieremaya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Qwaa bụ opfu Jieremaya nwa Hilikaya. O tso lẹ ndu-uke Chileke, shi lẹ mkpukpu Anatotu, nọ l'alị ndu Benjiaminu. ² O nọmaru opfu Chipfu l'apha k'iri l'eto, Jiosáya nwa Amonu bụ eze ndu Jiuda; ³ bya anumakwa iya phọ teke Jiehoyakimu nwa Jiosáya bụ eze ndu Jiuda; gbiriri jasụ l'onwa k'ise l'apha k'iri lẹ nanụ l'abubu, Zedekaya nwa Jiosáya bụ eze ndu Jiuda, bụ teke a kpuru ndu Jierúsalemụ lẹ ndzụ laa ẹka ọzo.

Chileke eku Jieremaya

⁴ Opfu Chipfu rwuru mu nchị sụ: ⁵ “Mu byaru akpu ngu ye l'epho ne ngu; mu vuhawaru ọzo maru ngu. Mbụ l'a byaru anwu ngu; mu vuhawaru ọzo họtá ngu dobe iche; bya emee ngu onye epfuchiru Chileke l'ohamoha.”

⁶ Tọbudu iya bụ; mu sụ: “Aa! Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; mu ta amakwa g'epfuje opfu; kele mu bunukaru nwata!”

⁷ Chipfu sụ mu: “Ta asujeshi l'ị bunukaru nwata. Iphe, bukpoonyemonye mu sụru g'i jepfu bẹ ii-jepfukọta je epfuaru iya iphe, mu karu ngu sụ g'i pfua. ⁸ Ta tsujekwa phẹ ebvu; kele mu nokwa swiru ngu eswiru; teme mu je l'anafutaje ngu l'ẹka phẹ. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bụ ono.”

⁹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya amachia ẹka iya bya edenyi mu l'onu bya asu mu: “Nta bẹ mu yewaru opfu mu l'onu nkengu. ¹⁰ Lekwa lẹ-a; ntañ-a bẹ mu họtaru ngu dongoo ohamoha l'ophu; bya edobe ngu dongoo iphe, bukpoonyemonye ali-eze l'ophu; g'i pheshia epheshi; lakashia alakashi; g'i mebyishia emeyishi; kwatsua iphe, du k'akwatsu; l'ị kpua iphe, du k'akpukpu; bya adzaa iphe, du k'adzadza.”

Iphe-ohumalenya labo

¹¹ Noo ya bụ; opfu Chipfu bya erwua mu nchị sụ: “?Bụ gunu bẹ ị humaru; Jieremaya?”

Mu sụ: “O kwa iphe, mu humaru bụ ekali-oshi alumundu.”

¹² Chipfu sụ mu: “O bu-a iphe, ị humaru bẹ o bu; kele mu nwu ọnya kwaberu opfu mu; mu je l'e-me iya gẹ mu pfuru iya.”

¹³ Opfu Chipfu rwukwaa mu lẹ nchị ọzo. O sụ mu: “?Bụ gunu bẹ ị humaru?”

Mu sụ iya: “Mu humaru ite, phuhuru uphu; o gberu egberu kpolia ike l'uzo isheli.”

¹⁴ Chipfu sụ mu: “Oo l'uzo isheli ono bẹ mkpurupyata e-shi dapfu iphe, bukpoonyemonye ndu bu l'alị-a l'ophu. ¹⁵ Mu abyakwa ekuko bẹ ndu ali-eze ndu isheli l'ophu. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bụ ono. Ndu eze phẹ a-bya bya eworu aba-eze phẹ sibe l'onu-abata mkpukpu Jierúsalemụ. Ephe adapfu igbulọ iya gbaa mgburugburu; bya adapfu iphe, bukpoonyemonye mkpukpu, nọ l'alị ndu Jiuda. ¹⁶ Mu e-kpe phẹ ikpe; opfu l'ephe meru ejo-iphe; l'ephe jikaru mu je awata akporu agwa ọzo unwu-isensu oku. Teme ephe wata abaru iphe, ephe gude ẹka phẹ mee aja. ¹⁷ Oo ya bụ lẹ-a; gubedua l'onwongu; rikobe onwongu. Gbalihu je epfuaru phẹ iphemiphe, bụ iphe, mu sụru g'i pfuaru phẹ. G'ephe be yekwa ngu ebvu; odumeka

bẹ mu e-yekwa ngu ebvu l'iphu phẹ. ¹⁸ Ntanu-a bẹ mu mewaru ngu; ị bụru mkpukpu, a kpushiru ike; bya aburu itso, a wuru l'igwè; bya aburu igbulo, a kpuru l'onwirubvu. Mu mewaru ngu g'i pfuru pfushia ike l'iphu ndu ali-a l'ophu; mbu l'iphu ndu eze ndu Jiuda l'ophu; me ndu-ishi phe; me ndu-uke phe; me ndu ali-a l'ophu. ¹⁹ Ephe e-tso ngu ogu; ole ephe taa lwu-kpedu ngu; kele mu no swiru ngu eswiru; teme mu je l'a-ndu adzo ngu l'eka phe. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono."

2

Ndu Ízurelu atunwa Chileke

¹ Mu byakwa anuma olu Chipfu, suru mu: ² "Je je araa ya arara ge ndu Jierusalemu numa-dzuru; su phe-a:

"Mu nyatakwaru g'o shi
evubeje ngu evuvu
eme iphe,
du mu ree teke i bukwalu
okoro bya.

I shi yee mu obu ge nwanyi,
a luru k'ophu.

I shi etsojeru mu je aghakota
echiegu;
mbu je aghaa ali ono,
adudu iphe,
aakoje iya ono.

³ Ndu Ízurelu shi duru Chipfu
nso.

O buru phe bu akpuru mbu,
mu vuru uzo kpata l'iphe,
mu koru l'opfu mu.

Iphe, bukpo ndu mekaru
phe ehu be o nmaru
ikpe.

Teme ejo mmekpa-ehu
dapfukwa phe pho.

Noo iphe, Chipfu epfu bu ono."

⁴ Unu numakwa opfu Chipfu;
unube onu-ulo Jiekopu;
unube ipfu l'ipfu onu-ulo
Ízurelu!

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"?Bu gunu be ndiche unu phe
sukporu le mu mejeru
phe, meru g'o gude
ephe haa mu jemihu?

Ephe je awata etso ntekpe,
adudu urwu, o baru
phe shi nno buru ndu
adudu iphe,
ephe baru urwu iya
l'onwophe;

⁶ ophu ephe ajiduru su:

'Bụ awe bẹ ọ nọ;
 mbụ Chipfu,
 bụ iya dufutaru anyi
 l'ali Ijiputu;
 bya edua anyi dughaa
 echięgu, adudu iphe,
 dabyiru iya nu;
 mbụ dughaa ali ono,
 bụ evevee du iya;
 yęe iduma iduma;
 ali, du chakiri chakiri
 bya agbahukota tsukiribaa;
 ali, adudu onye eshije iya
 eshishi;
 ophu ọ dudu onye bu iya
 ebubu?'

7 Sụ-a; mu duru unu dubata
 l'ali emehu iphe,
 e meberu iya g'unu riye
 akpuru-iphe, ami iya nu;
 yęe ęku, kuru iya nu.
 Obenu l'unu bataru iya bya
 aturwua ali mu;
 bya emee okiphe mu ono;
 ọ kpoo idzù.

8 Ophu ndu-uke mu ajiduru sụ:
 'Bụ awe bẹ ọ nọ; mbụ Chipfu?'
 Ndu eme k'ekemu ta amadu
 onye mu bu;
 ndu-ishi kwefuru mu ike;
 ndu mpfuchiru buru Balu
 bẹ ęphe epfuje iphe,
 o pfuru; buru iphe,
 ęphe etso bu ntekpe,
 adudu urwu, ọ baru."

9 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "Oo ya bu le mu e-pfunupho
 iphe, unu meru mu
 ọzo.

Mu a-nodu efunupho ọzo
 iphe, unwu nwanwa
 unu meru mu.

10 Mbụ-a; unu ghabunaa
 eze-ęnyimu bahu l'ali
 ndu Sayipurosus je
 elekpodapho ęnya!
 Unu yenu nemadzu g'e
 jerwua ali ndu Keda
 je egbua ya igo
 rengurengu!

Maeshikwaru ?O nweru
 ęka ęgube iphe ono
 mejeru?

- 11 Mbụ-a; ?Q duru oha,
gbajeru agwa phe inwe;
l'ebe abụ l'iphe obu,
ephe agwa obu bu Chi?
Obenu le ndibe mu gbanweru
mube onye du
akpabiri je anata iphe,
adudu urwu, o baru.
- 12 Gube igwe; g'iphe-a nyikwaa
ngu ishi edzu!
G'i kpo-yiaru iya ukuvu!
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
- 13 Ndibe mu mewaru uzi iphe-eji
labo.
Epe gbadowaru mu;
mbu mube ogbà mini,
doru risaa;
aso gborogboro;
bya ebvaru onwophe
iduma-nnakobe-mini;
teme o buru
iduma-nnakobe-mini,
gbawashihuru agbawashihu;
ophu mini adojeduru iya."
- 14 "Ízurelu ?o bu ohu too?
?Q bu onye a byaru anwu;
o buwaru ohu too?
?Denukwanu g'o gude a
kwaahaa ya okwata?"
- 15 Oduma, du igwerigwe
sukwaru ekiri;
bya abawaru iya
hanyihanyi.
Epe tukowaru iphe,
du l'alj iya mebyishichaa.
Mkpukpu, dugbaa ya nu be
a tukwaru oku;
oku tsufukota iya;
ophu o duedu onye bu iya
nu.
- 16 Ozo bu le ndu mkpukpu
Memufisu;
yee ndu mkpukpu
Tahunahesu kpwaru
ngu ishi.
- 17 ?Tobudu ngu meru iya
onwongu;
eshinu i jikaru Chipfu,
bu Chileke ngu teke o
du ngu eje le gbororo?
- 18 Nta-a; ?bu gunu kparu iphe,
iije alj Ijiputu eje angu mini,
shi l'enyimu Shihoo?

Ozokwanu; ?bụ ụnu bụ k'ejje
 alị Asiriya je anụ mini,
 shi l'enyimu Yufurétisu?

19 Ejo-iphē, iime bụkwa
 iya e-mechaa hụa ngu
 ahùhù.

Ọ bụru azụ ono, ìla ono
 a-gbọru ngu ụja.

Rịnaa ya ariri maru g'ọ
 dū-beru ngu eji waa
 g'ootsu-beru ngu l'ẹhu
 g'ị jikaru Chipfu,
 bụ Chileke ngu;
 ophu ìtsudu iya ebvu
 ililekpọo.

Nokwa iphe, Nnajiuphu epfu
 bụ ono;

mbụ Nnajiuphu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike."

20 Ọ bụro teke dūhawaa ẹnya
 bẹ ì nyakafuru ishi iphe,
 shi segbabẹ mu lẹ ngu;
 mbụ l'ì nyakafuru ẹgbirigba,
 e shi gude tūgbabe mu lẹ ngu;
 bya epfua sụ l'ì tii jeeduru
 mu ozi!

G'e lekeberu ẹnya epfu;
 ì wata aze-phe l'eli iphe,
 bụ úbvú, ha l'eli;
 mẹ l'iphe, bụkpoo mkpula
 eze-oshi, jaru àjàjà;
 gẹ nwanyị-ụkpara.

21 Mu kọwaru ngu g'onye kọru
 opfu ọkpobe vayinu,
 karụ upfu bya adubebe ree.

?Denukwanu g'ọ gude ì
 ghakọbeepho bya awọeru
 mu phọ ohu vayinu?

22 Ọ tọ dūkwa m'obeta i gude
 ncha-ọkanwa saa
 onwongu;
 bya ekwokpọo ncha
 kwogharu iya ẹka;
 ikpe ono, nmaru ngu
 ono rakuru ngu phọ l'ẹhu
 g'ọ rakuru l'iphu mu.

Nokwa iphe, Nnajiuphu,
 bụ Chipfu epfu.

23 ?Denu g'ii-shi sụ l'a ta
 tūr wukwaru ngu;
 ophu ì gwokwaru ọbvu
 ono, bụ Balụ?

Lewarọ ẹnya l'ẹgube umere,

i meru lẹ nsuda ono!
 Gbunaa igo l'egube umere,
 i meru l'eka ono.
 Iphe, i bu be bukwa nyee
 inya-kamelu, ebu
 nggada karagidimu
 karagidimu.
 O -buru nggada ono shia
 owa-a;
 l'o buru iya shia ophuu.
 24 Nyee nkapfu-igara-oswa,
 echiegu kwowaru ehu,
 akpo pherephere furumu;
 eka o duru iphe,
 agu iya ememe.
 Mbụ l'o -nodu ana okee;
 ta adudu onye alophuje
 iya azu.
 Okee ya -nodu achi iya;
 ike taa bvudu okee
 ya obu.
 O -bya eshi nyee ya ono
 okee;
 be o humaanaru-a eka
 o no.
 25 Su-a; ta agbashi oso gbiriri
 jasụ g'okpa swachafu
 ngu;
 ekpiri akpo ngu jegirijegiri.
 Obenu l'i pfururo su:
 ?Ke gunuhunu?
 Agwa ndu ohozo be mu
 yeru obu.
 O buru phe be mu a-nodu
 agba etso.

Ndu Izurelu gbaru g'aa-nu phe aphu

26 "O kwa g'eekpuje onye-oshi iphu le ntụ me e -gude iya-a; bu g'e kpuru onu-ulo Izurelu iphu le ntụ. Epehedua; epehe le ndu eze phe; yee ndu-ishi phe; me ndu-uke phe; me ndu mpfuchiru Chileke phe; 27 tukoru su ntekppe, a pyiru le mkpurukpu oshi l'o kwa iya bu nna phe. Bya asu iphe, a pyiru le mkpuma l'o kwa iya bu ne, nwuru phe nu. Nta-a be epehe ghawaru mu azu; epehe ta aghaduru mu iphu. Ole oobujekwanuru; epehe -daba l'iphe-ehuka; epehe asukwa-a ge mu bya adzo phe!

28 "Denuhunu agwa obu, unu gwoshiru onwunu obu? G'ephe byanu me o -buru l'ephe a-dzota unu me unu -nodu eje iphe-ehuka; kele oo g'unube ndu Jiuda nweberu mkpukpu igwerigwe bu g'agwa unu du-be igwerigwe. 29 ?Denu g'o gude unu nodu epfu l'o nweru iphe, mu meru unu? Ee! Unu tukoakwaru g'unu ha kwefukotaru mu ike! Nokwa iphe, Chipfu eepfu. 30 Iphe, mu chiru ndibe unu bukwa iphe-mmanu; g'o to budu l'ephe eye onu k'emezi iphe, epehe mesweru-a. Ogu-echi ngu suwaru ndu mpfuchiru unu pyaapya g'oduma, alajashi iphe o guderu alajashi.

31 Unube ogbo nta; unu lenaa enya ree l'opfu Chipfu, suru: ?Mu bujeru

ndu Ízurelu echięgu; uto ali, gbahuru tsukiribaa? ?Denu g'o gude ndibe mu nodu epfuje su: 'Anyi nwekwaru onwanyi aghaphe g'o du anyi. Ophu anyi abyapfutabaedu ngu ozo?' ³² Nwamgboko ?oozohaje iyagba iya? Uto nwanyi, ala ji; ?oozohaje iphe, e gude kwaa ya akwa ala ji? Obenu le ndibe mu zohawaru mu ujiku olemole, ete nweedu aguta. ³³ Lewaro gi gude achu n-yemobu achu iya k'erengete! Mbụ l'unwanyi, kachakpoo adu njo be i zichawaru iphe, iime. ³⁴ Oo l'uwe ngu be ndiphe humaru mee-ndzu ndu ukpa, adudu iphe, ephe meru; l'ebe abụ l'i guderu phe l'eka ephe etsuka ulo ngu.

"I mechakpoo iphemiphe ono; ³⁵ i nodu epfukwaro su l'o to dukwa iphe, i mejeru. L'ehu tee ghukwa mu egbu l'opfu ehụ ngu. Ole mu e-kpekwanu ngu ikpe; eshinu i suru l'o to dudu iphe, i mejeru. ³⁶ ?Denu g'o gude i tsori aghaphe achu gi gbanwee uzo ngu. O kwa g'o to dudu iphe, ndu Asiriya duru ike meeru ngu bu ge ndu Ijiputu adudu iphe, ephe a-du ike emeru ngu. ³⁷ Ii-mechakwa shikwapo l'eka ono vuru eka l'ishi lwaje; kele mu tukowaru ndu ono, i kporu obu yeru ono jika; ophu ephe e-yekwaru ngu eka."

3

Ndu Ízurelu, e te gudedu ire phe eka

¹ "O -buru le nwoke chifuru nyee ya; nwanyi ono -paru iya haa je aluru nwoke ozo; nwoke ono; ?oo-chokwarupho nwanyi ono eje to? Ono ? to budu aturuw ali l'ophu l'ophu? Obenu le gubedua gbawaru ukpara l'eka ndu du igwerigwe, unu l'ephe eshi onya. ?Ii-du ike lwaphuta azu lwapfuta mu to? Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono." ² Palia enya huma ngeregede eka aagwaje iphe. ?O nwekpoo eka ono g'o ha a nada phaa ngu kutukutu? L'aguga gbororo be inodujechaa ele enya onya; mbu noduchaa g'eka ndu Arabu no l'echięgu. I merwuakwaru ali l'ukpara ono, jigba ono; yee ejo-iphe ono, iime ono. ³ Nokwa g'o gude e sepu mini azu g'o to dzeshi. Ophu mini ishi-apha edzejeedu ililekpoo. Ole iimele-a umere nwanyi-ukpara. Ophu i kwedu haa g'iphere gude ngu.

⁴ "O kwa l'i wataru mu eku oku su: 'Nnana mu-e! O kwa ngu bu onye shi le teke mu bu nwata ehe mu! ⁵ ?Ehu a-nodu egbuwa ngu ro egbu tekenteke to? Oke-ehu-egbu ngu; ?oo-no jasụ l'ojejeje to?' Oo egube ono be inoduje epfu opfu; ole iphe, bukpo ejo-ememe, ii-du ike mee; be i mekotawaru."

Ndu Ízurelu me ndu Jiuda gbaru g'izimanu lwa phe azu

⁶ No iya; o buru teke Jiosaya shi buru eze be Chipfu suru mu-a: "'? I humawaru iphe, Ízurelu ono, e te gudedu ire iya eka ono meru? O tukokpoo ubvu, ha l'eli; mekpoo oshi, jaru aja ja jekota je anodu ria ogori. ⁷ Mu dobesu l'o -mechaa iphemiphe ono be oo-lwaphuta azu lwapfuta mu; obenu l'o to meduru iya nno. Tem nwane iya nwanyi, e te egudekwapho ire iya eka bu Jiuda tuko iphemiphe ono, oome ono humakota. ⁸ Mu bya ederu ekwo achifu nu onye ono, e gudedu ire iya eka ono, bu Ízurelu chifu iya; opfu l'o rinukaru ogori. Mu byakwaro ahuma le nwane iya nwanyi, e gudedu ire iya eka kwapho, bu Jiuda be ndzu aguduru. Yebedu tugbukwapo lufu je eriahaa ogori. ⁹ O buru l'oo l'urwuali, Ízurelu shi arwu ta adudu iphe, Jiuda guberu iya meru g'o gude o merwushia ali; mbu yele iphe, e meru le mkpuma; yee ophu e meru

l'oshi nõdu eri ogori. ¹⁰ Iphemiphe-a mekotakpo Ízurelu; ophu o meduru nwune iya nwanyi, e gudedu ire iya eka bu Jiuda g'o gude obu iya g'o ha lwapfuta mu; o buleru-a eregede be o gude lwa. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹¹ Chipfu bya asukwa mu pho: "Ízurelu ono, ekwedu nkemu ilile ono kakwa apfubekoto eme le Jiuda, e gudedu ire iya eka. ¹² Woru ozi-a je ezia ndu isheli; su phe-a: 'Lwadupho; gube Ízurelu ono, ekwedu nkemu ono! O kwa Chipfu eepfu opfu ono. Mu taa gbanwubeekwaru ngu iphu ozo; kele mu phunukakwaru obu-imemini. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Ehu taa nõduekwaro egu mu egu l'opfu ehu ngu. ¹³ Oo epho g'i kweta l'ikpe nmaru ngu. L'i kwefuru Chipfu, bu Chileke ngu ike; bya eworu eme iphe-oma ngu je atukaaru agwa ndu ohozo nanunanu l'iphe, bukpo mkpula oshi, jaru ajaja; ophu imejeedu iphe, mu suru g'i meje. Nokwa olu Chipfu.

¹⁴ " 'Unu lwadupho; unube ndu ono, ekweedu nkemu ono! Nokwa iphe, Chipfu eepfu; kele o kwa mbedua bu ji, alu unu. Mu a-hokwa unu nanunanu le mkpukpu le mkpukpu; ho unu ebo ebo l'ipfu l'ipfu gude lwa Zayonu. ¹⁵ Noo teke mu a-nu unu ndu a-nõduje eche unu g'onye eche aturu ophu e-shi mu l'obu, bu ndu e-gude mmamiphe yee nkwa menya dua unu. ¹⁶ O -rwua mboku ono, bu teke unu a-kawa igwe buru l'ali-a; be epe tee pfubaekwa k'okpoko ogbandzu ke Chipfu. Mbú l'o to bahubaedu phe l'egomunggo; ophu epe abyadu anyatabaa ya. Ophu oghoroko iya adubaedu phe; teme ophu epe emebaedu okpoko ogbandzu ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ¹⁷ Teke ono be ee-ku Jierusalemu "aba-eze Chipfu." O buru le Jierusalemu be ohamoha e-dzukoje bya akwabe epha Chipfu ubvu. Epe tee mebaedu iphe, shi phe l'ejo okpoma mgbashi phe ono. ¹⁸ O -rwua mboku ono be ndu onu-ulo Jiuda a-tugbabe l'onu-ulo Ízurelu; epe eshi l'ali, du l'uzo isheli tuko bya bya eburu l'ali ono, mu nuru ndiche unu phe g'o buru okiphe phe ono.' "

Ndu ke Chileke abaru agwa ozo eja

¹⁹ Mube Chipfu l'onwomu su:

"Lenu le mu gege
egudekpoe pho ehu-utso
emekpoe ngu pho ge
nwa; woru eguru ali,
du ree nu ngu;
mbu eka kachaa
ree l'okiphe,
ndu oha l'opfu enweje
enwenwe.

Mu shi dobesu l'ii-ku
mu nna;
ophu ii-hadu mu etsotso.

²⁰ Obenu l'oo ge nwanyi,
ji iya egudedu ire iya
eka adujeru ji iya
ghelegheleghele
bu g'unu duru mbedua;
unube onu-ulo Ízurelu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono."

21 A nùmaru olu, ada lẹ
nggeregede ẹka aagwajẹ
iphe.

Ọ búrú ẹkwa, ẹphe ara;
tẹme ẹphe nọdu arwo
arworwo;
mbu unwu Ízurelu;
kele ẹphe shiswewaru
uzo phe bya azohawa
Chipfu, bu Chileke phe.

22 “Unu lwadupho;
unubẹ ndu ono,
ekweedu ke Chileke ono!
Mu e-me g'unu ta abuheru
ndu laphuru azu.”

“Ao; anyi abyapfuta ngu-a; kele ọo ngu bu Chipfu bya aburu Chileke anyi. 23 Tororo bu l'onye ele enya ge nggeregede ẹka aagwajẹ iphe dzọ ya; ele enya iphe iphoro; ophu ẗzù, aatù l'eli úbvù adúdu onye ọo-dzọ. Hoo haa bu l'ọo Chipfu, bu Chileke anyi be bu onye ndzọta ke ndu Ízurelu.

24 E -shikpo teke anyi bu okorobyia be agwa agwa ono, bugbaa iphe-iphere ono tukoakwaru nwakanya, nna anyi oche phe setaru ripyaa; mbu aturu yee egbu phe; yee eswi phe; yee unwu phe nwoke; me unwu phe nwanyi.

25 G'anyi zenu azee l'eli iphere anyi obu; anyi anodunu g'e kpua anyi iphu le ntu. L'anyi le nna anyi oche phe meakwaru Chipfu, bu Chileke anyi iphe-aji. Noo kele anyi te emejeduru iphe, Chipfu bu Chileke anyi suru g'anyi mee; e-shi teke anyi bu okorobyia byasun nta-a.”

4

Oku izimanu alwa azu

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ -buru l'ji-lwa; gube Ízurelu; g'i lwapfutanu mu! Ọ -buru l'ji-tso agwa ono, bu mu ebyi ono ogu ge mu ta ahumajehe iya; ophu i kpa-phuhuẹduru akpaphuhu; 2 tẹme ọ -buru l'ji-nọduje egude ire-lanu; waa ikpe, pfuru ọto; waa apfubekoto ribua angu su: ‘Eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a’ be Chileke e-gude iswi ẹhu iya kebe ohamoha l'oma; tẹme ohamoha ono egude iswi ẹhu iya riaha úbvù.”

3 Su-a; wakwa iphe, Chipfu epfu anu ndu Jiuda waa ndu Jierusalemu: “Unu kopyashinaa ẹka a koduru akoko! Unu ta akushinu iphe l'egbudu!

4 Unu bunaa onwunu úbvù; buaru iya Chipfu! Unu bunaa onwunu úbvù ime-obu; unubẹ ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu. Odumeka be oke ẹhu-eghu yebe Chileke a-gbanwuhukwa tsuaha g'oku. Ọ buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-ememe, unu mewaru. Ọ -wata etsutsu; ta adukwa onye a-gbanyi iya nu.”

Ola-l'iswi, e-shi l'isheli

5 “Unu raa ya arara l'ali ndu
Jiuda!

Unu echia ya le mkpu le
Jierusalemu su:
'Unu gbua opu-ogu tsoru
ali ndu Ízurelu l'ophu!’

Unu rashja órà ike sù:
 'Unu dzukòbe l'èka lanù!
 G'anyi gbala laa mkpukpu,
 a kpù-pheru igbulò
 mgburugburu!

6 Unu palia èkwa-òhubama
 g'e jeshia úbvú Zayonu!
 Unu gbalaa je anòdu ndzù!
 Be ejekpòkwa anmarwùbe;
 kele mu shikwa l'uzo
 isheli gude òla-l'iswi abya;
 mbù mgbu-ònwu, a-dù èjo
 eji."

7 Oduma shiakwa
 l'èpfukala iya wafuta.
 Òla-iphe-l'iswi k'òha l'ophu bẹ
 gbalihuakwaru nù.
 O shiakwa l'èka ò nò tũgbua
 eje g'o mee alì unu ono
 g'ò bũru ochobu.
 Mkpukpu unu a-tũko
 bũchaaru ikpòzu;
 ophu ò dũdu onye bya
 l'ebubaru l'ime iya.

8 Òo ya bũ lẹ-a;
 unu yee uwe-aphù;
 raa èkwa;
 chia mkpu-èkwa;
 kele o-re-phuruphuru,
 bũ èhu-eghu Chipfu
 teke alaphukwa azù
 l'èhu anyi.

9 Chipfu sũru-a: "O -rwua mbòku ono bẹ meji a-tòfukwa ndu eze èphe lẹ ndu-ishi. Ndzù-agugu egude ndu-uke Chileke; ndu mpfuchiru Chileke agbachihuchaa nchi."

10 Ò bũru iya bũ; mu sù: "Haa; gùbe Nnajiuphu, bũ Chipfu; ndu-a èphe lẹ ndu Jierúsalemu bẹ i dusweakwaru uzo rengurengu kpò; kele ì sũru phẹ lẹ nchi a-dũkpokwaa phẹ doo. Òle ogu-echi bẹ a dabèkwanuru anyi l'èkpiri!"

11 O -rwua teke ono bẹ aa-karù ndu-a èphe lẹ ndu Jierúsalemu sù phẹ-a: "Èjo phèrèphère, erèbushi anù l'èhu, e-shi lẹ nggeregede, nò l'èchiègu ono; l'e-zi zipfuta ndibe mu; ophu ò bũkwa g'ò phũchaa phẹ aphũcha ozoo g'ò mechaa phẹ emecha. 12 Phèrèphère ophu a-ka ono njo, bẹ l'e-shikwaphò mũbe Chipfu l'èka. Nta-a bũ gẹ mu bya anmaa phẹ ikpe."

13 Lenu! Òhogu òbu l'asòkwa pulapula g'urwukpu abya. Ugbò-ìnya phẹ nòdu ezi phaaphaaphaa g'òke-phèrèphère abya. Ìnya phẹ kakwa ugo eme egwa. Nshjo anyi! Anyi laakwaru l'iswi! 14 Gube Jierúsalemu; sashinaa èjo-ememe, nò ngu l'òbu hũma l'aa-dzòta ngu! ?Bù jasù teke ole bẹ ìi-ha g'èjo òriri kwaa ngu l'òbu?

15 Ò dũru onye-òzi, shi lẹ mkpukpu Danu ara iya arara epfu l'èjo-iphe byapfutaru alì úbvú úbvú Ifuremu. 16 "Woru iphe-a pfuaru òhamoha! Raarù iya ndu Jierúsalemu arara; sù phẹ lẹ ndu òhogu phẹ shikwa l'alì

ẹka ɖu ẹn̄ya abya. Ẹphe n̄ɔdu echi mkpu-ọgu ekpu mkpukpu lẹ mkpukpu, n̄ogbaa l'alì Jiuda. ¹⁷ Ẹphe n̄o-pee ya mgburugburu gẹ ndu eche nche l'ẹgu; opfu l'o kwefuru mu ike. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁸ “O kwa umere ngu; yee iphe, i gude ẹka ngu meta bẹ lotaru iphe-a kobe ngu. Ọwaa bukwa iphe, bẹ eechi ngu. Oomeshikwa ẹhuka ike; tẹme ọ n̄ɔdu alọ ẹka lẹ meji!”

Jieremaya agụ aphụ ndibe iya

¹⁹ Ẹpho mu-o! Ẹpho mu-o!
 Ọolokwa mu ẹka lẹ meji.
 Meji edekwa mu kukuku
 l'ime mu.

Mu ta adukwa ike edobe
 ọnu doo;
 kẹle mu n̄umawaru
 opu-ọgu.

Mu n̄umawaru mkpu,
 eechi l'iphu ọgu.

²⁰ Ọla-l'iswi tsopyabẹ ọla-l'iswi.
 Alì ono l'ophu bukwa
 ikpọzu.

Ibe mu g'ọ ha bẹ a
 tukoerupho mebyia
 lẹ buregedegengu;
 tuko ọlo mu
 mebyishia lẹ
 ntabu-ẹn̄ya lanu.

²¹ ?Bụ jasụ teke ole bẹ mu
 a-n̄ɔdu ele ọgu ẹn̄ya
 l'ophuko;
 mu anukwapho ẹka
 eegbu opu-ọgu?

²² “Ndibe mu bukwa ndu eswe;
 kẹle ẹphe ta amadu onye
 mu bu.

Ẹphe bu unwegirima,
 enwedu egomunggo.
 Tẹme ophu iphe edojedu phe
 ẹn̄ya.

Iphe, ẹphe maru ẹn̄ya iya bu
 eme ẹjo-ememe;
 ophu ẹphe amadu eme iphe,
 ɖu ree.”

²³ Mu bya elee ẹn̄ya l'eliphe
 mgburugburu;
 ophu o nwedu ugbugba;
 tẹme ophu ọ ɖudu iphe,
 ɖu iya nu.

Mu bya elee l'imigwe;
 ophu ọ ɖuedu iphóró,
 ɖu iya nu.

²⁴ Mu bya elee ẹn̄ya l'eli úbvú
 úbvú;
 ẹphe tuko anmagbaa

jiijijii;
obvu obvu nõdu angagbaa
anganga.

25 Mu bya elee ɛnya;
op̄hu ɔ d̄uedu nemadz̄u,
mu h̄umaru.

Ip̄he, buk̄poo ɛnu,
ep̄he l'eli t̄ukowaa
p̄hehuchaa.

26 Mu bya ejeshia ele ɛnya;
al̄i, e shi emehuj̄e ip̄he
a k̄oru iya;
buwaru mgb̄egu-evevee.

Ip̄he, b̄u mk̄p̄uk̄pu,
n̄okota iya n̄u g'ɔ ha
buk̄otawaru ik̄p̄ozu
l'ip̄hu Chip̄fu; mb̄u l'ip̄hu
o-re-phurup̄huru,
b̄u ɛ̄hu-eḡhu iya onoya.

27 Wakwa ip̄he, Chip̄fu ep̄fu baa:
“Al̄i ono l'op̄hu a-buk̄waru
ik̄p̄ozu;
ɔle mu tee mebyishibebedu
iya r̄o l'op̄hu.

28 Ọo ya b̄u l'elip̄he a-ḡu ap̄hu.
Imigwe, n̄o l'ep̄hekerep̄he
aḡbah̄u ɔchii;
kele mu p̄fuakwaru ip̄he,
mu p̄furu;
op̄hu mu alakwa az̄u az̄u.

Mu p̄fuakwaru g'oo-d̄u;
op̄hu mu a-ghakwa ɛnya
l'az̄u.”

29 Ndu mk̄p̄uk̄pu ono l'op̄hu
-n̄umaep̄ho iḡiji nd̄u ch̄i
inya abya ɔgu;
ȳee ndu ch̄i ap̄fu abya ɔgu;
ep̄he aḡbalaa je edomigbaa
onwop̄h̄e l'eḡbudu;
ndu aw̄uba l'oḡba,
d̄u l'úbv̄u je edomishia
onwop̄h̄e.

Ep̄he at̄uko mk̄p̄uk̄pu p̄h̄e g'ɔ
ha ḡbadoḡbua ḡbalaa.

Ọ t̄o d̄uedu op̄hu nemadz̄u
eburu.

30 ?Buk̄wanu gunu b̄e iime
gube och̄obu onoya?

?D̄enu g'ɔ gude i yee uwe,
eke meemee;
t̄eme i yee iyaḡba,
e meru

l̄e mk̄p̄ola-ododo?

?D̄enu g'ɔ gude i gude ip̄he

techishia ɛnya?

Akwa, i kwaru onwongu
bukwa ke mmanu.

Ndu gu l'ephe eshi onya
be i dukwaa ashi.

Ephe gbekwanu achowa
ndzu ngu.

³¹ Mu numakwaru olu-ekwa
onye du ge nwanji,
ime eme; mbu l'ude,
qotsu du ge k'onye
ime-odu l'eme.

Olu ono bukwa ke Nwada
Zayonu,
l'eme g'oome tu unme;
machiru aka iya epfu su:

"Oowaa! Ike abvukwaa mu.
Ndu mu be e woakwaru nu
ndu mgbugbumadzu."

5

O to dudu onye pfuru oto

¹ "Unu tsokpoperupho oma
gbororo Jierusalemu jee
iphu l'azu;
lephee ɛnya maeshiduru;
chochaa l'edupfu
l'edupfu phe maru me
unu a-huma nwonye
lanu,
bu onye eme ire-lanu;
teme o ndu achoje iphe,
bu okpobe opfu.

Oo ya bu le mu aguaru
mkpukpu ono nvu.

² A makwaru-a l'ephe
egudeje epha Chipfu ria
angu; ole angu ono,
ephe eri ono bukwa
uka be ephe adzu."

³ Gube Chipfu; ?to budu iphe,
bu ire-lanu be iinoduje
ele ɛnya iya?

I chiru phe iphe;
ophu o meduru phe
ehuka.

I bya egwee phe arakabya;
ophu ephe ekwekwapho
emezita iphe,
ephe mesweru.

Ephe mechaa iphu phe;
o shihugbaa
dungudungu ge mkpuma;

bya ajika l'izimanu taa
lwadu phe azu.

4 Mu bya aria su:

“Ndu-a bukwa ndu ukpa;
teme ephe buru ndu
eme eswe.

Noo kele ephe ta amadu uzo
ke Chipfu.

Mbu l'ephe ta amadu iphe,
Chileke phe suru
g'ephe meje.

5 Oo ya bu l'oo ge mu bya
ejepfu ndu ophu bu
ndu-ishi je epfuru
yeru phe.

Ephebedua a-kabekwa maru
uzo ke Chipfu;
mbu iphe,
Chileke phe suru g'ephe meje.”

Ole o bule-a ge ndu ophu du
bu g'ephe du.

Ephebedua kwapho
mebyiwaru iphe,
shi segbabe mu l'ephe;
bya agbabua udo,
e shi gude kekota anyi
l'ephe.

6 Oo ya bu l'oduma e-shi l'oswa
bya afuaru phe.

Mbu l'ejo-nkuta-oswa
e-shi l'echiegu bya
atapyashia phe.

Agu e-domi l'oma mkpukpu
phe kwaberu phe;
g'o lajashia phe iphiriba
iphiriba;
mbu me o -dukpooru onye
ophu jeru afuta;
kele ekwefu-ike ophu ephe
kwefuru pawaru eka;
teme alaphu azu,
ephe laphuru pawaa
igwerigwe.

7 “?Denu g'o gude mu je
l'aguru unu nvu?

Unwu unu gbadoakwaru mu;
bya egude agwa,
abudu Chileke riahaa
angu.

Ole o kwa mbedua
emekotaru phe iphe,
bu mkpa phe g'o ha.

Ephe nodu erikwapho ogori
bya awu gbiigbiigbi eje

I'ulo unwanyi-ukpara.

⁸ Eṗhe bụ inya, a nū-jiru epho ree,
eshi okee agushi ike;
kele g'ephe ha aragba
mimimi agbapfu nyee
nwoke ibe phe.

⁹ ?Bụ eṗhe -mechaa nno;
mu ahaa phe ge mu
ta nū phe aphū iya ʔo?

?Bụ oha, dū egube ono be
mu ta agwatadu ugwo
iphe, eṗhe eme?

Nokwa olu Chipfu.

¹⁰ Unu je atuko upho opfu-vayinu
iya ono phokashichaa;
ole o to bukwa ke g'unu
mebyishibebekota iya g'o ha.

Unu kwashichaa ya ekali;
kele ndu-a ta aduedu
ophu bu ke Chipfu.

¹¹ Ndu onu-ulo Izurelu yee ndu
onu-ulo Jiuda
be mewaru ophu mu
egudedu ire phe eka
ililekpoo.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

Chipfu ajika ndu Izurelu

¹² Eṗhe dzuwaru uka kpua Chipfu; kele eṗhe suru: "O to dukwa iphe, oo-me! Ophu o dukwa iphe, byaru eme anyi. Ogu taa dapfukwa anyi; ophu okpa-nri abyapfutakwa anyi. ¹³ Ndu mpfuchiru Chileke ta aduekwa iphe ozo, eṗhe bu gbahaa pherephere. Ophu opfu Chileke anodedu phe l'ime. Oo ya bu g'e mee phe iphe, eṗhe suru l'oo-me ndu ozo." ¹⁴ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Eshinu ndu-a pfuru egube opfu-a be mu e-me g'opfu mu, du gube Jieremaya l'onu buru oku; ndu-a aburu nkū, oo-nodu eke." ¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: "Gube onu-ulo Izurelu; mu gudekwa ndu shi eka du enya abapfuta ngu. Oha obu bu oha, shi l'ichee; bya aburu oha, ike du; ndu i ti madu opfu-alj phe; ophu jinudu iphe, eṗhe eepfu. ¹⁶ Ekpa-apfu phe dugbaa g'ilu, gheru onu. Temē g'ephe ha tukoru buru ndu du ike l'ogu. ¹⁷ Eṗhe a-tuko iphe, i gege akpata l'opfu ripyaa bya eripyaa nri, i nweru enweru. Eṗhe atapyaa unwu ngu unwoke me unwanyi; eṗhe atapyaa ikpoto eghe me aturu ngu; mekpoo eswi ngu; eṗhe eripyaa opfu-vayinu ngu; mekpoo oshi figu ngu; eṗhe egude ogu-echi mebyishia mkpukpu le mkpukpu ngu, bu ndu ophu a kpu-pheru igbulo mgburugburu, bu mkpukpu i kporu obu yeru.

¹⁸ "Obenu le-a; o -rwua mboku ono; be mu tee mebyishibebekwa unu rengurengu. Noo iphe, Chipfu eepfu bu ono. ¹⁹ Teke ndu Izurelu jiru su: 'Bū gunu kparū iphe, Chipfu, bu Chileke anyi meru anyi egube owa-a?' Unu asu phe le-a: 'Eshinu unu gbadoru Chipfu bya eje agwota obvu ndu

ohozo gwalaha l'alì unu; bẹ nta-a bẹ unu e-jeahaaru ndu ohozo ozi l'alì, abudu k'unu.' "

Okwa, Chipfu nmaru ndu nkiya

²⁰ "Unu raa iphe-a arara g'onu-ulo Jiékòpu numa! Unu ejekwapọ echia ya lẹ mkpu l'alì Jiuda sù phẹ lẹ-a: ²¹ Unu nùmakwa iphe-a; unubẹ ndu eme eswe; tẹme ophu unu enwedu egomunggo; unubẹ ndu nweru ẹnya; ophu unu aphudu iya ọzo. Unu nweru nchi; ophu unu anudu iya iphe. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?Tọ gbadoru g'unu gege anodu atsu mu ebvu? ?Tọ gbadoru g'unu a-nodu mu l'iphe phua kpaakpaakpaa. O kwa mbẹdua gude eja-evevee kpaak oke alì yee eze-enyimu. Tẹme mu tu-bua lẹ jasù l'ojejoje bẹ o tọ byadu l'asoghata iya. Akpara-mini a-tukpokwaa sọ gborogboro; ọle o tọ dakadu iya. Oo-tukpoo wọowoowo; ọle o tọ soghatadu iya. ²³ Obenu lẹ ndu-a buchaa ndu ejo-okpoma. Tẹme ekwefu ike du phẹ l'obu. Ephe ghakobewaru; o buru phẹ atugbu. ²⁴ Ephe ta asujedu onwophe: 'G'anyi tsushikwa Chipfu, bu Chileke anyi ebvu; onye edzeje mini ishi-apha yee mini udzumini l'orwuberu iya; bya aburu iya doberu teke emetaje iphe e meberu l'alì.' ²⁵ Oo emeswe, unu emesweje bẹ meru g'egube iphe ono ta adu. O buru iphe-eji unu meru; ophu iphe, du ree erwudu unu eka.

²⁶ "A -bya l'eka ndibe mu doru bẹ ndu eme ejo-iphe nokwa iya; ndu egepajeru ge ndu agba onya-enu; mekpoo ge ndu agba onya, ephe e-gude nmata nemadzù. ²⁷ Oo g'unwu-enu ejije epfunu iya-a bu g'eregede eregede jiru ulo phẹ pyimu. Ephe byawaru bya enweru iphe bya aburu ndu ike du. ²⁸ Ephe bya adachaa okporokpo du ke repfurepfu. Ophu iphe-eji, ephe eme enweedu okè. Ephe ta ahajeduru ndu enwedu nna enge; ophu ephe agbajeeduru ndu akpa nri odzori.

²⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?Tọ gbadoru ke ge mu nua phẹ aphu iphe-a, ephe eme-a tọ? ?Tọ gbadoru ge mu melata egube oha, du egube owa-a iphe, ephe eme mu tọ? ³⁰ Iphe, aasọ oyi; mẹ iphe, anyi ishi edzu meakwaru l'alì-a: ³¹ Lẹ ndu mpfuchiru epfukwa iphe, abudu eviya. Ndu uke buru ike-okpu bẹ ephe gude buru ishi. O buru egube ono bu g'o du ndibe mu ree. Obenu lẹ-a; ?bu gunu bẹ unu e-me mẹ o -rwua l'ikpazu iya?"

6

Ndu ohogu anọ-phe Jierusalemu mgburugburu

¹ "Unubẹ oshilokpa Benjiaminu; unu gbadaapho oso ndzu unu! Unu shidupho lẹ Jierusalemu gbafu! Unu jedupho egbua opu-ogu lẹ mkpukpu Tekowa! Unu nwube oku agba ama lẹ mkpukpu Betu-Hakeremu; kele ejo-iphe shikwa l'uzo isheli achafuta; mbu ejo-iphe, a-tuko iphe mebyishikota! ² Mu e-mebyishikwa nwada Zayonu, bu onye ono, ama ntumatu ono bya aduchaa nwa tekuteku ono. ³ Ndu eche aturu a-chiru aturu phẹ bya afuru iya. Ephe abya eworu ọlo-ogu phẹ kpọ-pee ya mgburugburu. Onyemonye ekebuta uswe iya nkiya." ⁴ "Unu kwakobekwa g'unu l'ephe lwua ogu! Unu gbalihu g'anyi jee ogu l'echi eswe! Obenu lẹ-a; lewaro ya; iphoro, du l'eswe anyihuakwa. Tẹme onyonyo ụzenyashi hawa ogologo. ⁵ Oo ya bu lẹ-a; unu gbalihu g'anyi lwua ogu l'enyashi je emebyishia ibe phẹ eka nguru anguru!"

⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Unu gbutsushia oshi gude je akpo okpo-kuu kpọ-pee Jierusalemu mgburugburu!"

Mkpukpu-a bẹ e chifutajekwa iphe; kele iphe, jiru iya nū bụ eme nemadzụ ewere. ⁷ O kwa egube ono, mini anọduje asoshi l'enyā-mini ono bụ g'ejo-
iphe shi iya asọ asoshihu. Mkpawere yee emebyishi iphe bu ebubu l'ime
iya. Iphe-ememe, eme iya nū; yee iphe, e mekarū iya dukota l'iphu
mu mkpurumkpuru. ⁸ Nụmakwa alọ ẹka lẹ nchị-a; gube Jierúsalemú;
odumeka bẹ mu a-ghakwaru ngu azụ; bya emee ngu g'ị buru ochobu;
k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye byaru eburu l'ime iya."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Ephe a-tutu
nwa ndu Ízurelu, phoduru nū egube ono, aatoje nwehu tutua akpuru
vayinu nwa ndu ophu phoduru nū ono. Ephe abya atughaa ẹka ghota
phẹ g'onye agho vayinu."

¹⁰ ?Bụ onye bẹ mu e-pfubaaru opfu nū lọ ya ẹka lẹ nchị? ?Bụ onye
a-ngaberu mu nchị l'olu? A swọ-chishiakwaru phẹ nchị; k'ophu bụ l'ephe
ta anudedu iphe lẹ nchị. Opfu Chipfu anodujewa egbu phẹ egbu. O tọ
dujeedu phẹ ree anuma. ¹¹ Obenu lẹ mbẹdua bẹ oke-ehu egbu, Chipfu
eme g'ọ tükoshi phẹ jiru mu obu; k'ophu bụ lẹ mu taa dudu ike atagbu iya
lẹ nshi.

"Woru iya kpua unwegirima, nọ l'oma gbororo! Kpukwaa ya phọ
unwokorobya, kuru l'ẹka lanu. Nwoke yee nyee ya bẹ ọo-tukocha
nmata; mbụ ephenebo; mechakpoo ndu bụ ogerenya; mbụ ndu akahụ
tutsuwaru. ¹² Ulo phẹ ọlo phẹ bẹ ee-wocharu nū ndu ozo; mekpoo alị
phẹ; mẹ unyomu phẹ; mẹ mu -machiepho ẹka byia ndu bu l'alị ono.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹³ E-shikpọ l'onye ophu kachaa nwanshii; jasụ
l'onye ophu kachaa shii; g'ephe ha emekotaephō ughoro urwu; mekpoo
ndu mpfuchiru Chileke phẹ; mẹ ndu-uke Chileke phẹ nno phọ; g'ephe ha
agbakotaephō eregede. ¹⁴ Onwo, aba ndibe mu bẹ ephe anoduje eme
enyiru enyiru g'ọ bụ l'ọ tọ dudu iphe, o bụ. 'Nchị dukwa doo! Nchị
dukwa doo!' Noo iphe, ephe anoduje epfu bụ ono; l'ebe abụ lẹ nchị dū
doo. ¹⁵ ?Bụ iphere ahuma, ephe meshiru dū phẹ tọo? Waawakwa. Iphere
ta adukpoda phẹ ililekpoo! Ephe ta makpodanu g'aasoje enya. Noo g'ọ
gude ephe je l'etsoru ndu daru iko daa. Ephe e-rwu alị teke mu a-wata
phẹ ahụ ahụhù. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pfukpodarupho lẹ mgbakata-uzo
lee enya! Unu jieshikwa aji ọzo, shi l'ichee! Unu jia aji ẹka ọzo, dū ree
dū! Unu awata eshi ọzo ono! Noo teke meji a-nmapfuru unu.

"Obenu l'ephe suleru-a l'ephe te eshidu iya. ¹⁷ Mu hotaru ndu nche dobe
g'ephe chee unu nche bya epfua sụ g'unu ngabeje nchị l'oda opu-ogu phẹ;
unu jika sụ l'unu taa ngabedu!

¹⁸ "Oo ya bụ lẹ-a; unu nūmakwa ọwa-a; unubẹ ohamoha! Unu
lerwetakwa enya ree; unubẹ ndu ekebe; g'unu ahuma iphe, e-me phẹ nū.
¹⁹ Gube mgboko; nūmakwa: Mu gudeakwa ọla-l'iswi abapfuta ndu-a; mbụ
mebyi iphe, ejo-qriri phẹ mitaru. Noo kele ephe ta ngabeduru nchị l'opfu
mu. Teme ephe jika ekemu, mu tūru dobe. ²⁰ Ụnwù-isensu, shi l'alị Sheba,
aakporu mu oku; ?mu gude iya eme gunu; je akpachakpoo l'omanko, shi
l'alị, dū enya? Ngweja-akpọ-ọku unu bẹ mu ta anatajekwa; ophu anu,
unu anoduje egburu mu aduekwa mu ree." ²¹ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa: "Mu e-dobe iphe, a-dū ndu-a upfu l'okpa. Nna mẹ unwu
a-tuko vukota iya daa iko. Ndu obutobu mẹ ndu eshi ọnyà atuko gude iya
laa l'iswi."

²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Unu lenu; o nwekwaru ndu ojogu, a
kpatsuru ephe shi l'alị ọzo isheli, awu abya. Oha obu bụ oha, parū ẹka.

Èka ephe shi bu l'èka igwe beru ali beru. ²³ Iphe, ephe chi abya bu apfu yee arwa. Ephe du ejo ehuka; teme ophu ephe aphudu obu-imemini. Ephu phe aduje g'èka eze-enyimu aso gborogboro l'èka ephe agba l'inya phe eje abya. Ephe doru onwophe ge ndu no l'ogu eje abyapfuta ngu; abya ngu etso ogu; gube Nwada Zayonu!"

²⁴ A kòakwaru anyi akò phe. Èka nwukotachaepho anyi lwaalwaa. Meji tofuwaru anyi. Mbù iphe-ehuka, byaru anyi dupeho ge ke nwanyi, ime eme. ²⁵ Unu ta alufukwa l'egu! Ophu o dukwa onye a-nodu aghaphe le gbororo; kele ndu ohogu ono chikwa ogu-echi. Teme iphe, eye ebvu tukoru uzo ekameka.

²⁶ "Unube ndibe mu; unu yee uwe-aphu; gwoo onwunu le ntu! Unu raa ekwa; ejo-ekwa, du ge k'onye nwa iya lanu nwuhuru; kele o kwa: a -bya l'amaru; ola-l'iswi ono abya afuru anyi. ²⁷ Mu meakwaru ngu onye a-hu ndibe mu ama. Ii-noduje elerweta phe enya; hua uzo phe ama. ²⁸ G'ephe ha bukota ndu kwefuru ike, obu kporu gbengu, bupeho iphe, ephe tsoru aghaphe eme bu eye mgbamu. G'ephe ha tukoeppo arwu ali. Ephe bu onyirubvu yee igwe. ²⁹ Eko, aanma be oku iya ata pfupfufu; k'opfu ee-gude oku kepyashia otanjele. Obenu l'onye-uzu eme ke mmanu; kele ndu ejo-iphe ta abudu l'e mewaru; ephe bvuchaa. ³⁰ Iphe, e kuru phe bu; mkpola-ochaa, a jikaru ajika; noo kele Chipfu jikawaru phe."

7

Abu ke Chileke l'eregede

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru Jieremaya: ² "Je apfuru l'onu-abata eze-ulo Chipfu raa ozi-a arara l'èka ono: Unu numakwa opfu ke Chipfu; unube ndu Jiuda l'opfu, bu ndu eshije l'onu-abata-a eje abaru Chipfu eja. ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izurelu: Unu mezia uzo unu; yee umere unu; ge mu e-kwe g'unu buru l'èka-a. ⁴ Unu ta akpokwaru obu ye l'opfu ndephu ono su: 'Wakwa eze-ulo Chipfu; eze-ulo Chipfu; eze-ulo Chipfu!'

⁵ "O -buru l'unu gbanweru uzo unu okpobe agbanwe; bya agbanwee umere unu; bya ekpeharu nwibe unu ikpe, pfuru oto; ⁶ o -buru l'unu te emeedu ndu lwaru alwalwa ewere; me ndu enwedu nna; me unwanyi, ji phe anodeu; ophu unu egbedu ndu adudu iphe, ephe meru l'èka-a; teme o -buru l'unu ta agbadu etso agwa l'agwa ozo, buhukwaa onwunu be unu emeka iphe; ⁷ noo teke mu a-ha unu g'unu buru l'èka-a; mbu ali ono, mu nuru ndiche unu phe g'o buru nkephe jasu l'ojejoje.

⁸ "Obenu le-a; unu lenu; iphe, unu kporu obu yeru bukwa opfu ndephu, adudu iphe, o bu. ⁹ ?Unu a-nodu ezi iphuru; egbu ochi; eri ogori; eri angu eregede; akporu Balu unwu-isensu oku; agba etso agwa l'agwa, unu amadu; ¹⁰ e mechakwa; unu abya apfuru l'iphu mu l'ulo-a, bu uzo ophu eeku epha mu alaru-a; pfuru su: 'A nafutawaru anyi k'opfu anyi a-nodu eme ahuma ahuma-a?' ¹¹ ?O du g'ulo-a, eeku epha mu alaru-a be unu mewaru; o buru eka ndu ana nfu edomije onwophe? Ole mu elekpenupho unu enya! Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹² Unu tugbunaa nta-je l'èka mu vuru uzo hota g'o buru eka mu e-buru eburu le mkpukpu Shilo; je ahumawaro iphe, mu meru iya; o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe ndibe mu, bu ndu Izurelu emegbabe. ¹³ Teke ono, unu emekotakpoo iphemiphe ono; mu pfukwaru yeru unu. Mu -pfuchaa; mu epfubaa; ophu unu angaduru mu nchi. Mu kua unu oku; ophu unu azaduru mu enu.

Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁴ Oo ya bu l'oo iphe ono, mu meru Shilo ono be mu e-mekwapho ulo-a, eeku epha mu alaru-a; mbu eze-ulo Chileke ono, bu ulo ono, unu kporu obu yeru ono; mbu eka ono, mu nuru unu; bya anukwa iya pho nna unu oche phe ono. ¹⁵ Mu a-chifu unu l'atatihu mu egube ono, mu chifuru unwune unu g'ephe ha, bu ndu Ifuremu.

¹⁶ "Oo ya bu le-a; ge gube Jieremaya te epfukwa nu mu l'iswi ehu ndu-a. Te echikwaru phe mkpu; ophu iirwokwaru phe arworwo; kele mu taa ngakwaru ngu nchi. ¹⁷ ?O du gi ti humaduru iphe, ephe eme l'oma mkpukpu le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda; mekpoo l'onu gbororo Jierusalemu? ¹⁸ Unwegirima akpa nku; ndu nna nodu aphu-nwu oku; unwanyi nodu agwophube ukpokutu witi, koru ekoko g'ephe gude meeru eze-nwanyi igwe akara. Ephe nodu agbaru agwa ozo mee gude agwa iya k'ophu ephe a-kpatsu mu ehu-eghu. ¹⁹ Obenu le-a; ?bu mbedua be ephe akpatsu ehu-eghu? ?To buchidu-a onwophe be ephe emekata; shi nno eme onwophe iphe-iphere? Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oke-ehu-eghu mu be aawukwa l'eka-a; me l'ehu nemadz; mekpoo l'ehu anu; me l'eli oshi, no l'egu; mekpoo le mebyi iphe, eemeta l'ali; l'o tsua ntsulanu; o to dudu onye a-du ike agbanyia iya.

²¹ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Unu gururo ngweja-akpo-oku unu yekobe le ngweja mmanu ozo; unu ataro anu iphe obu l'onwunu; ²² kele teke mu dufutaru ndiche unu phe l'ali Ijiputu pfuru opfu nu phe; be o to bulekwapo ekemu k'egwe ngweja-akpo-oku; yee ke ngweja mmanu ozo be mu turu nu phe. ²³ Obenu le mu tukwarupho ekemu-a nu phe su phe: Unu meje iphe, mu suru g'unu meje; g'unu ahuma le mu a-buru Chileke unu; unu aburu ndibe mu. Unu tsojkepopho uzo iphe, mu karu unu su g'unu tsoje g'o harkpo; k'ophu oduru unu le ree. ²⁴ Obenu l'ephe ta angabeduru nchi; ophu ephe eyeduru onu; ochia iphe, ephe meru bu l'ephe tsoru iphe, ephe ritaru l'ejo okpoma phe. Obeta ophu ephe a-nodu eje l'iphu l'iphu; ephe nodu ala azu azu. ²⁵ E-shi teke ono, ndiche unu phe futaru l'ali Ijiputu ono byasu nta-a; mboku-mboku kpo; be mu anodujeepho ezi ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru mu g'ephe byapfuta unu; mu -zichaa; mu ezibaa. ²⁶ Obenu l'ephe ta ngaduru mu nchi; ophu ephe eyeduru mu onu. Ephe wolerau olu dobe gborojii; mee ejo-iphe, ka ke nna phe oche shii.

²⁷ "Gube Jieremaya; i -pfuchakporu phe nu iphemiphe-a be ephe taa ngakwaru ngu nchi. I -kua phe oku be ephe taa zakwa ngu enu. ²⁸ Oo ya bu le-a; waa iphe, ii-pfuru phe baa: Wakwa oha, te emeduru iphe, Chipfu, bu Chileke iya pfuru; ophu ephe emezijedu iphe, ephe mesweru. Ire-lanu laakwaru l'iswi; o gbawaru oso gbafu; ophu o nohedu phe l'ogboromonu.

Nsuda Teteri

²⁹ Kpushia egbushi ngu woru je etuphakpopho etupha.

L'i jekporo le nggeregede eka aagwaje iphe je anodu gua aphu;

kele Chipfu jikakwaru ogbo ono, o tu-koshiru oke-ehu-eghu iya ono; mbu l'o gwobewaru phe agwobe ophu."

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu Jiuda meakwaru ejo-ememe l'enya mu. Ephe dobeakwaru ahuma phe ono l'ulo ono, eeku epha mu alaru ono; woru iya turwua. ³¹ Ephe kpuchawaru enya eka aagwaje iphe le nsuda Hinomu gua ya Tofetu; g'o buru eka ephe a-kpoje unwu phe

unwoke mę unwanyi oku. Iphe ono buru iphe, mu asuduru g'ephe meje; ophu o batajekpodaru mu nu l'uche abata ophu. ³² Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mboku abyakwa teke ee-mechaa; e tee kuedu iya Tofetu; ozoo nsuda Hinomu. Ochia iphe, ee-kuje iya bu nsuda Teterii; kele ephe e-mechaa lia odzu le Tofetu jasu a taa humabaedu eka ee-lije odzu l'eka ono. ³³ Noo teke odzu ndu-a l'a-buru nri enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'eliphe. O to dudu onye a-chi phe chia k'achifu phe. ³⁴ Mu emee g'ehu-utso; yee ete eswa mee bugemu. Olu onye alu nwanyi; yee nwanyi, aachọ alulu taa duedu le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda l'ophu; yele oma gbororo Jierusalem; kele ali-a a-buru ochobu."

8

¹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. O rwua teke ono be okpu ndu shi buru eze l'ali ndu Jiuda; yee okpu ke ndu-ishi phe; waa okpu ndu-uke yee ndu mpfuchiru Chileke; yee okpu ndu Jierusalem l'ophu be aa-chishichaa l'ilu phe. ² L'a chiru phe bya awushi jakpata; anwu echi iya; onwa echi iya; iphe, bukpo kpkopode, no l'igwe echikota iya; mbu iphe ono, ephe shi yee obu; shi ejeru iya ozi; mbu iphe ono, ephe shi etso ono; ejeru iya l'aji; abaru iya eja ono. A taa tutukobedu phe; ophu eelidu phe elili; ochia iphe, e-me nu bu l'ephe a-du g'ekiriko nshi, wushiru l'ali. ³ Teke ono, mu a-chikashi phe ono be nwa ndu ophu a-nodu ndzu l'iphe, bukpo ali eka mu a-chiru phe laa a-hata anwu eme l'anodu ndzu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu."

Iphe-eji yee eje iphe-ehuka

⁴ "Wafukwaa iphe, ii-pfuru phe baa: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Amadu -daa iko; ?too gbeshijeedu too? Onye laphuru azu; ?too lwajeedu azu too? ⁵ ?Denukwanu g'o gude ndu-a nodu alaepho azu azu? Mbu-a; ? denu g'o gude ndu Jierusalemu nodu alaepho azu azu? O buru eregede be ephe jeru je agbakwa eka; jika l'ephe taa lwadu. ⁶ Mu ngabekpooru nchi rengurengu; obenu l'ephe te epfujedu iphe, pfuru nhamunha. Ophu o dudu g'ephe ha ophu izimanu ejo-iphe phe alwaje azu; ke g'o su: '? Banaa gunu be mu meru egube-a?' Onyemonye emepho iphe, guru iya nu; g'eka inya eme ena l'iphu ogu. ⁷ Mbukponu oku-eswi-uda, me kerekete; mekpoo agbeta; yee ororokiriro; g'ephe ha makotaerupho teke ephe afutaje. Obenu l'unube ndibe mu ta amadu ekemu mu.

⁸ "??Denu g'unu e-shi su l'unu maru iphe; l'unu nweru ekemu ke Chipfu l'eka ndu ede ekwo gude eregede gbanwee ya; o buru iphe-eregede? ⁹ Ndu maru iphe be ee-mekwa iphe-iphere. Ee-ye phe ebvu; nmata phe l'onya. Eshinu ephe jikawaru opfu ke Chipfu; ?bu egube mmamiphe gunu be ephe nweru? ¹⁰ Oo ya bu le mu e-duru unyomu phe nu unwoke ozo. Mu eworu ali phe nu ndu ophu l'e-nweru iya nu. Le shikpoa l'onye kachaa nwanshii jasu l'onye ophu kachaa shii; g'ephe ha emekotaepho ughoro nweru iphe. Ndu mpfuchiru me ndu-uke Chileke tukorupho buru iphe lanu. G'ephe ha agbakotaepho eregede. ¹¹ Onwo, aba ndibe mu be ephe anoduje eme obvu enyiru enyiru g'o bu l'o to dudu iphe, o bu. 'Nchi dukwa doo; nchi dukwa doo!' Noo iphe, ephe anoduje epfu bu ono; l'ebe abu le nchi du doo. ¹² ?Bu iphere ahuma ahuma, ephe meshiru du phe too? Waawakwa. Iphere ta adukpodaa phe ililekpo. Ephe ta makpodanu g'aasoje enya. Noo g'o gude ephe je l'etsoru ndu daru iko daa. Mbu l'ephe e-rwu ali teke mu a-wata phe echi iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

13 “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g’o tọ dọ iphe, ephe a-nọdu akpata l’opfu pẹ. Vayinu pẹ taa miẹkwa amimi. Ophu oshi figu pẹ amiẹkwa mebyi. Oo-lakọta ẹkwo. Iphe, mu shi nọ pẹ bẹ mu a-natakọta pẹ.”

14 “?Bunaa gunu kparu iphe, anyi nọ l’ẹka-a nggujungguji owa-a? Unu dzukobenu g’anyi tuko gbalaa gbaru lagbaa lẹ mkpukpu ono, a kpọ-pheru igbulọ mgburugburu ono je anọdu l’ẹka ono laa l’iswi; kele Chipfu, bọ Chileke anyi tu-buwaru l’anyi a-la l’iswi; bya eworu mini, e yeru iphe, egbu egbugbu woru chee anyi. O bọru iphe, kparu iya nọ bọ l’anyi meru iya iphe-ẹji. 15 Anyi leru ẹnya nchị-adu-doo; ophu o dudu iphe-oma, byaru anyi. Anyi lee ẹnya teke e-me g’ẹhu dọ ike; o buerupho ebvu bẹ eeye anyi. 16 Unme, inya ndu ohogu anyi, nọ lẹ mkpukpu Danu ezi bẹ a -gbẹ l’ẹka-a anọ. Teke oke-inya pẹ raaharu mimiimii; ndu alị-a l’opfu awata anma pyaapyaapya; kele ephe byaru g’ephe lwekọta alị-a l’opfu; yee iphemiphe, nọ iya nọ; mebyia mkpukpu lẹ mkpukpu; yee ndu bu iya nọ.”

17 “Lekwa lẹ-a; mu a-chiru ẹjo agwo ẹjo agwo yeru unu; mbu ogiji ogiji, adudu iphe, a-suru iya ederitaru. O bọru agwo ono a-bya atagbushia unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

18 Aphu-a, byaru mu nọ-a ta
adukwa onye suru
mu aduta.

Meji tofuakwaru mu l’ime
onwomu.

19 Ngabekpodapho nchị numa
mkpu, ndibe mu echi;
mkpu, ephe gbẹ l’alị,
dọ ẹnya ẹnya echi sọ:

“?O dọ gẹ Chipfu ta anọedu
lẹ Zayonu ọo?

?Onye Eze pẹ ono ta anọedu
iya ọo?”

“?Bọ gunu meru g’o gude
ephe gude ntekepe pẹ
kpatsu mu iwe;
mbu nshi ono,
ephe
gwotaru l’ohozo ono,
adudu iphe, o bọ ono?”

20 “Teke akpatajẹ iphe e meberu
l’alị bvukwaru;

Onanwu bvụwa;
opfu a dzoduru anyi.”

21 Eshinu e gwewaru ndibe mu
arakabya bukwa mu bẹ
e gwepiyashiru.

Mu agukwa aphu;
teme ndzọ-agugu nọdu
agushi mu ike.

22 ?Tọ dukpodaa obvu-etete,
dọ l’alị Giladu?

?O dọ g’o tọ dukpodaa onye
eme obvu l’ẹka ono?

?Bukwanu gunu meru g’o gude

oֆhu onwo ono,
aba ndibe mu ono akadu
phe mma?

9

¹ O du g'a su l'ishi mu bu
nggele, mini shi asoshihu.
Enya mu buru eka enya-mini
futaru!

Mu gege anoduepho ara
ekwa eswe l'enyashi
k'egbushi,
eegbushi ndibe anyi.

² O du g'a su le mu nweru
eka ndu ije akwaje
l'echiegu;
me mu ahaepho ndibe
anyi;
mbu tugbukpoepho lufuru
phe;
kele eֆhe erikota ogori
g'eֆhe ha;
ndu kuru l'eka ono
bukota ndu egudedu
ire phe eka.

³ Eֆhe ekweje ire phe g'onye
kweru apfu gude agba
uka agbagba.

O to budu ire-lanu be eֆhe
gude atu okoo l'ali-a.
"Eֆhe eshije l'eme iphe-aji
owa-a daba l'eme ozo;
oֆhu eֆhe amadu onye
mu bu."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

⁴ Su-a; onyenonu kpakwaru
ndu eֆhe l'iya eshi
onyà l'aphara!

Oֆhu unu akpokwaru obu
yeru unwune unu
unwoke; kele nwoke,
yele nwibe iya bu
nwune agbakwaru
iya eregede.

Teֆe iphe, bukpo onye
unu l'iya eshi onyà
buru onye mgbamu.

⁵ Onyà nodu agbaru
onye yele iya eshi
eregede.

Oֆhu o duedu onye
epfufe ire-lanu.

Ɛphe tɔkɔwaru zia ire
phɛ adzɔ ɔka.

Ɛphe mewaru iphe-ɛji
jasɔ ɛphe tɔhu
onwɔphɛ ayi.

⁶ Ɛ buɛpho l'unu bu
l'echilabɔ ɛregede.

“Ɛphe gude agba
ɛregede ono jika
amaru onye mu bu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁷ Ɛo ya bu lɛ-a; wakwa iphe,
Chipfu, bu
Ɛkalibe-Kakɔta-Ike
eepfu baa:

“Lekwa; mu a-hɔkwa phɛ
ama; nɔchaa phɛ anɔcha;
kɛlɛ-a; ?bɔbaa gɔnu ozo
bɛ mu e-meba lɛ k'iphe-ɛji,
ndibe mu eme?”

⁸ Ire phɛ bu apfu, egbu
egbugbu.

Ɛphe anɔduje epfu opfu
l'ɛregede.

Onyemonye nɔdu
egudeje ire
mecha-mecha epfu
eyeru nwibe iya;
o bekwanɔ l'o gude
obu iya agbaru iya
ɔnyà.

⁹ ?Mu ta ahɔshi phɛ ahɔhɔ
iphe ono,

ɛphe eme ono tɔo?

?Mu tɛ emelataɔhɔ phɛ iphe,
ɛphe meru mu;
mbu ndu alɛ-a tɔo?”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

¹⁰ “Mu a-kwashɔ ɛnya-mini;
kpɔo mkpu-ɛkwa
l'opfu-ɛhu ɔbvú ɔbvú.

Mu abya agɔa aphɔ irwu
ɛswa, du l'echiɛgu;
kɛlɛ ɔ kpɔshihuwaru nkɔ;
ɔphu ɔ duɔdu ndu
eshiswetajekwadu iya nɔ;
ɔphu ɔ duɔdu onye
anɔmaje ɔrà eswi l'ɛka
ono.

Ɛnwenu, ephe l'eli
phekashihuwaru;
ɔnwanu gbakashihu.”

11 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“Jierúsalẹmu bẹ mu e-me
g’o buru ikpọzu;
ẹka nkuta-ọswa e-buru.

Mu jekwa e-mekwapho gẹ
mkpukpu lẹ mkpukpu,
nọgbaa l’alì ndu Jiuda
buru ochobu;
k’ophu bụ l’o tọ dudu onye
ebu iya ebubu.”

12 ?Denu onye bụ nwoke, maru iphe kẹ g’iphe-a doo ya ẹnya? ?Bụ onye bẹ Chipfu ziru iphe k’ophu bụ l’ọo-dụ ike kọọ ya g’o doo ẹnya? ?Bụ ọnu meru g’o gude e mebyishia alì-a woru iya tọgbo ophorokpo g’echiẹgu, a ta adudu onye aghajẹ iya aghagha?

13 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O kwa iphe, kparu iya nù bụ l’ephẹ gbadoru eme iphe, mu turu l’ekemu, bụ ophu mu turu doberu phẹ. Ephe te emeduru iphe, mu suru g’ephẹ meje; ophu ephẹ angaduru nchì l’ekemu mu. 14 O bụ-chiaru iphe, ephẹ jeru etsoru bụ ejo okpoma phẹ. Ephẹ jeru awata agwo nshi, bụ Balu, bụ iphe, ndiche phẹ ziru phẹ. 15 Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurelu: Lekwa; mu e-me ndu-a g’ephẹ ria nri, atsọ ilu. Mu emee phẹ; ephẹ angua mini, e yeru iphe, egbu egbugbu. 16 Mu a-chikashi phẹ g’ephẹ dzuru ohamoha, bụ ẹka ephẹ ta majeduru; ophu ndiche phẹ amajeduru iya. Ozo bụ l’ọo ogu-echi bẹ mu e-gude chia phẹ jasụ mu emebyishibebe phẹ.”

17 Wakwa iphe, Chipfu,
bụ Okalibe-Kakota-Ike
eepfu baa:

“Unu rinaa ya ariri nta!
Unu kunaa unwanyì,
àkàjé àkàkà ẹkwa
g’ephẹ bya!

Unu zikwaa g’e kua ndu
ophu kachaa ara
ẹkwa ẹrengete
g’ephẹ byakwapho!”

18 “G’ephẹ bya egwegwa bya
akarụ anyi àkàkà ẹkwa
jasụ ẹnya-mini awata anyi
asọ gborogboro l’ẹnya;
mbụ g’ẹnya-mini nọdu
awụ anyi gbukugbuku
l’ishishi ẹnya.”

19 Aanukwa àkàkà-ẹkwa,
aaka lẹ Zayonu ẹka
ephẹ ara sụ:

“Waa g’e mebyishiru anyi!
Waa g’iphẹ anyi habe shii!
Anyi hafutajekwa alì anyi-a
kẹle ọlo anyi bẹ e
mebyishichawaru.”

20 Nta-a bụ lẹ-a; unubẹ

unwanyi;
unu numakwa
Opfu Chipfu!

Unu saa nchi numa opfu,
shi iya l'onu!

Unu zikwa unwada unu
g'aakaje akaka ekwa!
G'onyenonu zia nwibe iya
g'eechije mkpu ekwa!

21 Onwu shiwaa le windo-ulo
anyi pyobata
bya abahu l'eka anyi meru;
o nguru anguru.

O bapfu unwegirima l'etsuzo;
bya emee ophu
unwokorobya
edzukoedu
l'edupfu-oha.

22 Pfu sū: "Wakwa iphe,
Chipfu epfu:
Odzu unwu-eliphe l'a-daka
ge nshi l'oma-egu;
g'eka e gburu ereshi;
eswa iya wushiru;
ophu o dudu onye
achikobe iya nu."

23 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"G'onye maru iphe te
egudekwa mmamiphe
iya kua onwiya!
Ophu onye okpehu du
egudekwa okpehu iya
kua onwiya!

Ophu onye nweru iphe
egudekwa iphe,
o nweru kua onwiya!"

24 Ochia l'onye acho aba abaa;
bu iphe, oo-gude aba
abaa bu;
le mu doru iya enya;
teme o maru mu ree;
mbu maru le mu bu Chipfu;
le mu emeje iphe-oma;
bya ekpe ikpe,
pfuru oto;
bya egoshi le mu
pfuberekoto.

O buru l'eliphe be mu
emekota iphe ono;
kele o bukota iphe,
ememe iya aduje
mu ree.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mbọku abyakwa, bu mbọku, mu a-nu phe aphu; mbu ndu e buru ubvu l'ehu kpoloko; ²⁶ mbu ndu Ijiputu; yee ndu Jiuda; waa ndu Edomu; waa ndu Amonu; waa ndu Mowabu; mekpoo iphe, bukpo ndu bukota l'echiegu; mbu ndu akpuje ishi dabunuka iya adabu. Kele ohamoha ono g'ephe ha te ebuduru ubvu ililekpo; teme je akpaa le ndu Izurelu l'ophu te ebukwarupho ubvu l'ime obu phe.”

10

Chileke yee nshi

¹ Unu numakwa iphe, Chipfu epfu anu unube onu-ulo Izurelu! ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Unu ta anwukwa iphe,
ndu ohamoha eme;
ophu iphe-ohubama,
emeshi l'akpaminigwe
eyekwa unu ebvu.

A makwaru-a l'udu iphe ono
eyekwa ndu ohamoha
ono ebvu;

³ kele omelali ndu ono bu
iphe, adudu iphe, o bu.

Ephe egbutaje oshi l'oswa;
ndu eme ona abya egude
ayoo phe pyia ya.

⁴ Ephe abya egude
mkpola-ochaa me
mkpola-ododo gude
mee ya ona.

Ephe abya egude ongu;
yee nggu kpobe iya
g'o to munga amunga.

⁵ Nshi phe ono du ge
nwanggi-utobo,
e keberu l'eka a koru
iphe;

mbu l'o too pfudu opfu.

O buru apata be apataje iya;
kele o to jedu ije.

Unu ta atsujekwa iya ebvu;
kele o to mekajekwa iphe;
ophu o dukwa iphe, du ree,
oomeje.”

⁶ O to dukwa onye du ge gube
Chipfu.

I paru eka; teme epha ngu be
ike du.

⁷ ?Bu onye bu onye tege
anodudu atsü ngu
ebvu;
gube eze ohamoha?

Ono bukwa iphe,

rwuberu ngu nù.
 L'iphe, bukpoò ndu
 mmamiphe,
 òkòtá l'òhamoha;
 mèkpoo l'iphe,
 bukpoò alí-eze phẹ
 l'ophu bẹ ọ tọ
 dukwa onye dụ gẹ ngu.

⁸ Ephe bukòtá ndu enwedu
 egomunggo bya abùru
 ndu eswe.

Iphe, ezi phẹ iphe bú ntẹkpe,
 a pyíru l'oshi,
 adùdu urwu, ọ barù.

⁹ Ọò mkpòlá-òchaa, e tsuru
 ọngu bẹ e jeru eshi lẹ
 mkpukpu Tashishi
 wota bya;
 yẹ mkpòlá-ododo,
 e jeru ewota lẹ mkpukpu
 Ufazu, bucha iphe,
 ndu eme ọna;
 yẹ ndu akpuzú kpuru.

Nshi ono bẹ a chítaru uwe,
 dụ urwukpu-urwukpu;
 yẹ ophu dụ uswe-uswe
 woru yee.

Iphe ono bukòtá iphe,
 ndu maru eme ọna
 meru dobe.

¹⁰ Obenu lẹ Chipfu bú iya bú
 ọkpobe Chileke.

Ọ bú iya bú Chileke,
 dzú ndzú.

Tẹme ọ búru iya bú Eze,
 a-ńọ jasú l'ọjejọje.

Èhu -ńọdu egbu iya egbu;
 eliphe l'ophu anmahù
 pyaapyaapya;
 ophu ndu òhamoha adùdu ike ata nshi anata oke-ẹhu-egbu iya.

¹¹ "Wakwa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Agwa-a, abùdu l'oo phẹ meru igwe;
 ophu ọ búdu phẹ meru eliphe-a bẹ e-mechakwaa laa l'iswi l'eliphe-a; laa
 l'iswi l'imigwe."

¹² Ọò Chileke bẹ gude ike ẹka
 iya mee eliphe.

Ọ búru yẹbedua gude
 mmamiphe iya tụa
 ọkpa mgboko-a.

Ọ búru yẹbedua gude
 nkwamenya iya
 phùshi akpaminigwe.

¹³ Ọobujeru; o -dee edede
 l'igwe; igwe ara órà.

Ọ ńọdu emeje g'urwukpu

shi l'ẹka igwe beru ali
 beru wata afuta.
 Ọotuje egbigwe me igwe
 ọdu edze mini.
 Teme o buru l'oba iya be
 ooshije ezi pherephere.
 14 Onyemonye te nwedu
 egomunggo;
 ophu o dudu onye kwaru
 enya.
 Iphe, bu ndu akpu uzu
 mkpola-ododo g'ephe ha
 be iphere nshi phe
 gudeakwaru.
 Ntekepe, ephe meru tukoru
 buru ughoshi;
 g'o to budu l'ootu unme
 lonwiya.
 15 Oo iphe, adudu urwu, o baru;
 bya aburu iphe,
 e gude agba mgbonu.
 O -rwua teke Chileke e-kpe
 ikpe be nshi ono
 a-bukotaru ola-l'iswi.
 16 Obenu l'onye ono,
 bu okiphe oshilokpa
 Jiekopu ono be ta
 abudu nno bu g'o du;
 kele oo ya bu onye
 meru iphemiphe dobe;
 mecha mee ndu Izurelu;
 mbu okpa-ipfu ono,
 bu okiphe iya ono.
 Onye ono be ephe iya bu
 Chipfu;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike.

Mgbu-onwu, e-mechaa bya nu

17 Unu kwakobekwa iphe unu g'unu alifu l'ali-a; unube ndu ono, ndu
 ohogu unu no-pheru mgburugburu ono; ¹⁸ kele-a; wakwa iphe, Chipfu
 epfu baa: "Nta-a be mu a-gba ndu bu l'ali-a ke swaramu gbafo mgba lanu.
 Mu emee phe ewere k'ophu aa-kpu phe le ndzu."

19 "Nshio mu; kele e mekaru
 mu iphe!

Onwo, aba mu nu buru
 emeta emeta!

Oke iphe, mu epfujeleru-a
 onwomu bu
 lo buwaa iphe-ememe,
 no swiru mu nu;
 mu je l'ataru iya nshi.

20 Ulo-ekwa mu be e
 mebyishiakwaru.

Eri iya bẹ a tũkoakwaru
 gbabushichaa.
 Unwu mu shiakwa mu l'ẹka
 gbakashihu;
 ọphu mu l'ẹphe anọedu.
 Ọ tọ ọduedu onye ọphu
 phọduru nũ kẹ
 g'ọo-kpọberu mu
 ọlo-ẹkwa ọbu ọzo;
 ọzokpoonu g'ọ tũaru mu
 nwamkpu.”

21 Ndu eche anyi gẹ ndu eche
 atũru te nwedu
 egomunggo;
 ọphu ẹphe akpajẹedu
 Chipfu ishi.

Ọ buru iya meru g'ọ gude
 ọphu ọpete agbaẹduru
 phe;
 a chia atũru phe nanũnanu.

22 Unu lekwa! Nzi ọbu
 abyakwaa.

Mbũ oke ọtsũ, e-shi l'uzo
 isheli etsu abya.

Oo-me alĩ ndu Jiuda l'ọ
 buru ochobu;
 ẹka nkũta-ọswa e-buru.

Epfufu, Jieremaya pfuru nũ Chileke

23 Gube Chipfu; mu makwaru-a
 lẹ ndzũ amadũ ta
 abũdu nkiya;
 l'ọ tọ bũdu amadũ a-nọdu
 atũ-ziru onwiya ẹka
 ọo-zọ ọkpa.

24 Jiko Chipfu; baaru mu mba!
 Ọ kwa g'i gude ikpe,
 pfuru ọto mee ya.

G'ọ tọ bukwa teke ẹhu eghu
 ngu eghu; a nonyakwa;
 i mee mu;
 ọphu ọ ọduedu iphe,
 mu bũ.

25 Tu-koshi ọhamoha ono
 oke-ẹhu-eghu ngu;
 mbũ ndu ono,
 ekwedu nkengu ono.

Tu-koshi iya ndu ono,
 te ekujedu ẹpha ngu ono;
 kẹle ẹphe riwaru oshilọkpa
 Jiẹkọpu ripyaa.

Ẹphe kewaru iya gburugburu
 gbeshi;
 bya emebyishia alĩ iya,

bụ ibe iya l'opfu.

11

Ogbandzu ono bẹ e mebyiru

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru nụ Jieremaya. Ọ sụru iya: ² “Nụmakwa iphe, e pfuru gude gbaa ndzụ ono; l'i wokwaru iya phọ je epfuaru ndu Jiuda; yee ndu bu lẹ Jierúsalemụ. ³ Pfuaru phẹ sụ phẹ l'ọwa-a iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelụ epfu baa: Onye a turu onu bẹ ọ bụ; mbụ onye te emedu iphe, ogbandzu-a pfuru; ⁴ mbụ opfu ogbandzu, mu turodu l'ekemu nụ ndiche unu phẹ teke mu dufutaru phẹ l'alị Ijiputu; mbụ teke mu dufutaru phẹ lẹ phoophoophoo oku, agbazeje ígwè. Iphe, mu pfuru bụ: Unu meje iphemiphe, mu sụru g'unu meje; ọọ ya bụ g'unu aburu ndibe mu; mbèdua aburu Chileke unu. ⁵ Noo teke mu e-mekọta iphe, mu riburu ndiche unu phẹ nte lẹ mu e-me; sụ lẹ mu a-nụ phẹ alị, era-eswi; yee manụ-ẹnwu jiru pyimu pyimu, bụ iya bụ alị-a, unu bu nta-a.”

Mu sụ iya: “Ọo g'ọ dụ; gube Chipfu.”

⁶ Chipfu bya asụ mu: “Raa ya arara l'alị ndu Jiuda; yele oma gbororo Jierúsalemụ: Unu ngabẹ nchị l'opfu, dụ l'ogbandzu-a tsoo ya g'ọ dụ. ⁷ Eshi teke ono, mu dufutaru ndiche unu phẹ l'alị Ijiputu ono jasụ ntañ-a bẹ mu shiẹkwapho lota phẹ ẹka lẹ nchị; mu -lọchaa; mu alobaa sụ phẹ: ‘Unu meje iphe, mu pfuru!’ ⁸ Obenu l'ephe ta angabeduru nchị; ophu ephe eyeduru onu; ọ chia iphe, ephe meru bụ l'ephe tsoru okpoma-mgbashi, shi phẹ l'ejo okpoma phẹ ono. Ọ bụru iya bụ lẹ mu atuko ọtu-ọnu, dukota l'ogbandzu ono, mu sụru g'ephe tsoru; ephe jika l'ephe tee tsodu ono tükota phẹ.”

⁹ Tọbudu iya bụ lẹ Chipfu asụ mu: “Ndu Jiuda yee ndu bu lẹ Jierúsalemụ nokobeakwa achiru mu ejo idzu. ¹⁰ Ephe laphuakwaru azụ je emeahaa iphe-ẹji, ndiche phẹ meru, bụ ndu jikaru l'ephe taa ngadụ nchị l'opfu, mu pfuru. Ephe tugbuakwaru je agwọta ọbvu ozo, dughbanu jeahaaru iya ozi. Ndu onu-ulo Ízurelụ ephe lẹ ndu onu-ulo Jiuda tukoakwaru mebyia ogbandzu ono, mu lẹ ndiche phẹ gbaru ono. ¹¹ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'oke iphe-ẹhuka dapfuta phẹ; ophu ephe anahụkwa iya. Ọ betakpoo ephe raku mu; mu taa ngakwaru phẹ nchị. ¹² Ndu bu lẹ mkpukpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda; yee ndu Jierúsalemụ l'e-je je araku agwa ono, ephe shi anọduje akporu ònwù-isensu oku ono; ọle ephe tee yeduru phẹ ẹka ililekpoo; mẹ oke iphe-ẹhuka ono dapfue phẹ phọ. ¹³ Ọo g'unu nweberu mkpukpu igwerigwe bukwapfo g'unu nweru agwa igwerigwe; nwebụ ndu Jiuda. Unu nwekwarupho ikpoto ẹnya ẹka unu doberu, unu a-nodu akpo ònwù-isensu oku; mbụ akpo iya anụ agwa iphere ono, bụ Balụ; ẹnya ẹka ono dukwapfo igwerigwe g'etsuzo, nọ lẹ Jierúsalemụ. ¹⁴ Gẹ gube Jieremaya te epfukwa nụ mu l'iswi ẹhu ndu-a; ophu i chikwaru phẹ mkpu; ophu i rwokwaru phẹ arworwo; kele mu taa angakwaru phẹ nchị; m'ephe -kujee mu phọ oku; m'ephe -nọdu eje iphe-ẹhuka.”

¹⁵ “?Bụ gunu bẹ ndu mu yeru obu eme l'eze-ulo mu; l'ẹka ephe l'ikpoto ndu ozo achị ejo idzu eme g'ephe chiru iya? ?Bụ anụ, dụ nsọ a-kposhi g'a ta nụ unu aphụ tọ? Ọ kwa teke unu eme ejo-iphe bẹ ẹhu anọduje atso unu uto. ¹⁶ Chipfu kuru ngu oshi olivu, abya pulapula; ọmẹ ọ nọdu amị mebyi, ama ntumatu l'ugbugba. Ọle ọo ọrą, igwe a-ra l'ẹka oke pherephere ezi bẹ oo-gude kpoo ya oku; ọmẹ ẹkali iya agbakwashihu.

17 “O kwa Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike, bu onye dzaru ngu nu be tu-buru l’ii-mechaa buru ọla-l’iswi; noo kele onu-ulo ndu Ịzurelu; yele onu-ulo ndu Jiuda mewaru ejo-ememe; shi egube ono kpatsu mu iwe; kele ephe jeru anodu akpo unwu-isensu oku anu Balu.”

Aachiru Jieremaya ejo idzu

18 Eshinu Chipfu kpuharu ejo idzu, ephe achiru mu goshi mu be mu maerupho iphe, ephe achi; kele teke ono be o goshiere mu pho iphe, ephe eme. 19 Mu duopho ge nwaturu, eme gelee, a kpu eje egbugbu. Ophu mu amakpodaro l’a chjwaru mu ejo idzu su: “Unu g’anyi mebyishia oshi ono yee mebyi iya. Unu g’anyi mee g’o chihu l’ali ndu dzu ndzu; k’opu a ta abyadu anyatabaa epa iya.”

20 Obenu le-a; gube Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike; gube onye ono, ekpeje ikpe, pfuru oto ono; teme i nodu ahije okpoma yee oriri ama; ge mu humanu aka igwata ugwo iphe, ephe meru mu l’ishi phe; kele o gubedua be mu e-doru g’o duru mu.

21 “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l’ehu ndu mkpukpu Anatotu, bu ndu ono, achọ ndzu ngu ono, bu ndu asuje g’i ti gudehekwa epa Chipfu epfu mpfuchiru; odumeka be i-nwuhukwa phe l’eka. 22 Oo ya bu l’owakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: Mu a-nukwa phe aphu. Unwokorobya phe bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. O buru egu e-gbushi unwu phe nwoke yee unwu phe nwanyi. 23 Ophu o dudu g’o ka mma l’o nweru nwa ndu aa-ha g’ephe phoduru phe. Noo kele mu e-me ge ndu Anatotu l’ophu lakota l’iswi; me o -rwuepho apha ono, aa-nu phe aphu ono.”

12

Jieremaya agu aphu

- 1 Gube Chipfu; o to dudu teke i buedupho onye pfuberekoto; jasukpoo le ge mu echi ngu opfu-a.
Ole o bu; mu e-pfukwaru ngu pho k’ikpe, pfuru oto, iikpeje.
Sua; ?bu gunu kparu iphe, upete agbaru ndu ejo-iphe l’uzo phe?
Mbu-a; ?bu gunu kparu iphe, ehụ aduje ndu e gudedu ire phe aka guu?
2 Oo ngu dzaru phe; ephe gbaa ogbarabvu; bya evua miahaa amimi.
Ephe akpujeru ngu l’onu tekenteke.
Obenu l’o to rwujedu phe l’obu.
3 Obenu le mbedua be gube Chipfu maru.
Ihumaje mu; teme i nodu enyochaje oriri,

mu ariru ngu enyocha.
 Kpɔtanu pɛ kpufu g'aturu,
 a kpɔ eje egbugbu!
 Wonuru pɛ dobe iche
 kwaberu mboku,
 aa-phɔ pɛ!

4 ?Bɔ jasɔ teke ole bɛ alɔ a-gɔ
 aphɔ gu-beru; mbɔ ɛswa,
 nɔgbaa l'alɔ
 akpɔshihukota nkɔ?
 O buru iphe, kparɔ iya nɔ bu
 lɛ ndu bu iya nɔ bu
 ndu eme ɛjo-iphe;
 o mee unwu anɔ mɛ unwu
 ɛnu; ɛphe lakɔta l'iswi.
 Ophu kachaakpɔnu bu lɛ
 ndu ono bu iphe,
 ɛphe epfu bu:
 "O tɔo humakwa iphe,
 e-mechaa mee anyi."

Onu, Chileke yeru

5 "O -buru lɛ gu lɛ ndu gude
 okpa gbaru ɔso;
 ɛphe lɔo ngu phelephele;
 bu-chia ndu ophu gude
 inya bɛ gu l'ɛphe sɔru
 atutu?
 Ozo bu lɛ-a; o -buru l'upfu
 adu ngu l'alɔ,
 adudu iphe du iya nɔ;
 ?dɛnu g'ii-shi mekɔta
 iya l'ɔswa ono,
 nɔ lɛ mgboru ɛnyimu
 Jiɔdanu ono?"

6 Mbɔ-a; unwune ngu nwoke;
 mbɔ ndu unu ɛphe shi
 l'unuphu lanɔ;
 ɛphebedua deru ngu
 ye g'e gbua.
 ɛphe woliru olu ara g'e mee
 ngu iphe,
 a-tsuru ngu nɔ.
 Ba adakobekwa pɛ;
 m'obeta ɛphe nɔdu
 epfuru ngu opfu
 ɔma!"

7 "Mu gbadowaru ndu ɔnu-ɔlo mu.
 Mu gwɔbewaru ndu ono,
 bu okiphe mu ono.
 Ndu ono, du mu l'obu ono
 bɛ mu yeakwaru l'ɛka
 ndu ɔhogu pɛ.

8 Okiphe mɔbe Chileke ono

byaakwaru bya adu
 mu g'oduma, bu l'oswa.
 Oonoduje agbõru mu uja.
 O buru iphe ono meru
 g'o gude o du mu ashì.
 9 Ndu ono, bu okiphe mu ono;
 duwaa mu g'enu,
 voru kidikidi,
 bu enu, erije anu enu ozo;
 unwu-enu ozo
 erijekwapho anu ibiya
 no-pee ya mgburugburu
 abya iya etso ogu.
 Epe je atuko iphe,
 bukpo anu,
 bu l'egbudu rwukoo
 g'ephe bya avua anu
 iya kpatakpata!
 10 Ikpoto ndu eche aturu
 mebyishiwaru
 opfu-vayinu mu.
 Teme epe gude okpa zo
 opfu mu pyakapyaka.
 Eguru opfu mu ono be
 epe meru;
 o buru echiegu,
 dabyiru ke mmanu.
 11 E meru iya; o buru
 okorobo-egu.
 Eshinu o bu okorobo-egu;
 o guahaa aphu
 rakuahaa mu.
 Mbù l'ali ono l'ophu be
 e meru;
 o buru okorobo-egu;
 ophu o dudu onye
 akpa iya ishi.
 12 Ndu mgbupya zeru
 gbiigbiigbi bya
 asopyabe nggeregede,
 nogbaa l'echiegu.
 Ogu-echi Chipfu e-shi l'ishi
 ali-a ishi lanu sa
 nemadzu pyaapya
 jasù l'ishi iya ophuu;
 ophu o dudu m'onye lanu,
 ehu adu guu.
 13 Epe kuru witi; ole iphe,
 epe mechaaru kpata
 bu obvu obvu.
 Epe sekashiru onwophe
 l'akanya;
 ole o to dudu iphe,
 epe setaru.

Iphere iphe, epe kpataru
 l'opfu phe nodu
 aduje phe.
 O buru eka ehu Chipfu
 eghu.”

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -buru ke ndu iwe ono, bu obutobu mu ono g'ephe ha; mbu ndu ono, denyiru eka l'okiphe, mu heru ndibe mu, bu ndu Izurelu g'o buru okiphe phe ono; lekwa le ndu ono be mu e-phefu ephedu l'ali phe. Mu abyakwapho ephedu ndu Jiuda g'ephe ba nohe l'echilabo phe. ¹⁵ Teke mu phekucharu phe pho; mu abya apuharu phe obu-imemini; duphutachaa phe azu nanunanu g'ephe haa; g'ephe lwaphuta azu l'okiphe phe ono; ¹⁶ gude epha mu riaha angu su: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a'; egube ono, epe shiwa zia ndibe mu epe shi egudeje agwa, bu Balu eri angu ono; be epe a-ngukwaru anguru l'echilabo ndibe mu. ¹⁷ Obenu teke o bu l'o nweru oha, ete ekwedu ngabe nchi be mu e-phekupho phe pho rengurengu woru phe mebyishia. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

13

Akpo ocha, eke l'upfu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu anu mu baa: “Tugbua je azu akpo-upfu, e meru l'ekwa ochaa kebe l'upfu; ole gi ba tsekwa iya le mini.” ² Mu byanu eje azu akpo-upfu ge Chipfu pfuru; bya ekebe iya l'upfu.

³ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu k'ugbo ebo su mu: ⁴ “Wota akpo-upfu ono, i zuru ono, i we l'upfu ono; gude iya je l'enyimu Yufuretsu je edomia ya l'ogba, du l'eze mkpuma.” ⁵ Mu tugbukwa je elibe iya le mgboru enyimu Yufuretsu ge Chipfu ziru mu.

⁶ A noekwapho ujiku olemole; Chipfu su mu: “Tugbua je l'enyimu Yufuretsu je avota akpo-upfu-a, mu suru gi je edomia-a.” ⁷ Noo ya; mu tugbunaa bya ekee l'enyimu Yufuretsu je avota akpo-upfu obu; mbu je ewofuta iya l'eka mu shi domia ya; obenu l'o mebyishuwaru; ophu o duedu iphe, o du ree ememe m'ilile.

⁸ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu su mu: ⁹ “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa ge mu e-mebyishi eku-onwonye ke ndu Jiuda; yee oke eku-onwonye ke ndu Jierusalemu. ¹⁰ Ndu-a, bu ndu ejo-ipe-a, bya aburu ndu jikaru l'ephe taa ngadu nchi l'opfu mu; ndu bu iphe, epe anoduje eme bu iphe, shi phe l'ejo okpoma phe ono. O buru agwa ozo be epe anoduje etso; ejeru phe ozi; abaru phe eja. Ndu ono bu g'akpo-upfu-a du-a bu g'ephe a-du; mbu l'o to dudu iphe, epe a-du ree ememe m'ilile; ¹¹ kele o g'akpo eke l'upfu ekejeru l'upfu nemadzu-a bu ge mu meru ndu Izurelu; yeke ndu Jiuda l'opfu epe keru mu jimujimu l'ehu. Oo ya bu g'ephe a-buru ndibe mu; teme mu egude phe nweru epha; l'aja mu ajaja akwabe mu ubvu. Obenu l'ephe ta angaduru nchi. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

Akpo-mee

¹² “Pfuaru phe su phe le-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Chileke ke ndu Izurelu: 'Ipe, bukpo akpo-mee l'opfu be ee-yejikota mee.' Teke epe suru ngu: '?Anyi ta amahaada l'ee-yeji mee l'akpo-mee?' ¹³ Li su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ge mee wata atsu iphe,

bukpoo ndu bu l'ali-a l'ophu; je akpachaa le ndu bu eze, bu ndu no l'abaeze Dévidi; me ndu bu uke; me ndu mpfuchiru Chileke; mekpoo iphe, bu ndu bukota le Jierusalemu l'ophu. ¹⁴ Mu e-nwuta phe je atupyabe nwibe phe; mbu ndu bu nna; me ndu bu nwa nwoke. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu taa yoduru phe oshi; ophu mu aphuduru phe obu-imemini; ophu mu emeduru phe eze-iphe-oma ke ge mu haa ge mu te emebyishi phe."

Eye ebvu akpu le ndzu

- ¹⁵ Unu numakwa;
 unu ngabekwa nchi!
 Unu te ejekwa eku onwunu
 ekuku;
 kele Chipfu pfuakwaru iya
 g'oo-du.
- ¹⁶ Unu kwabe Chipfu,
 bu Chileke unu ubvu!
 Odumeka be oo-mekwa
 g'ochii gbaa.
 Teme upfu akpo ngu l'okpa
 l'eli ubvu ono,
 agbakota ochii ono.
 Iphe, unu ele enya iya
 bu iphoro;
 ole oo-me iya l'ooburu
 onyonyo onwu.
 Teme l'oogbanwee ya;
 mee ya l'o gbahu tsukiribaa.
- ¹⁷ Obenu le teke o bu l'unu ta
 angadu nchi
 be mu a-ra ekwa le mpya;
 kele unu kunukaru
 onwunu.
 Mu e-gude enya mu raa ekwa
 raghee ya araghe.
 Enya-mini aso mu
 gborogboro l'enya;
 kele unwu-aturu Chipfu be
 aa-kpu le ndzu.
- ¹⁸ "Karū eze; yele nyee iya, bu eze-nwanyi su phe-a: Unu shikwa l'abaeze unu nyizeta; kele okpu-eze unu ono, egbu nwijnwii ono e-mechakwaa dafuchaa unu l'ishi! ¹⁹ Iphe, bu mkpukpu, nokota l'echiegu ndohali be aa-gu-chishicha agu-chishi; ophu o dudu onye suru iya aguha. Ndu Jiuda l'ophu be aa-kpukota laa ali eka ozo; mbu kpukota phe g'ephe hakota."
- ²⁰ Palikpodapho enya apali huma ndu shi l'uzo isheli abya. ?Denu ikpoto aturu ono, e yeru ngu l'eka ono; mbu aturu ono, i shi gude eku onwunu ono? ²¹ ?Bu gunu be ii-pfu me o -chitaepho ndu ono, i shi dobesu l'ephe bu okpobe onya ngu ono bya achiru dobe; ephe buru ndu-ishi ngu phe? To o watadu ngu eme ehuka g'ime emeje nwanyi, du ime-a? ²² Ozo bu; teke i jiru onwongu aji su: "?Bunaa gunu meru g'o gude iphe-a mee ngu?" Iphe, kparu iya nu bu l'iphe-eji ngu paru eka. Noo g'o gude a jia ngu uwele; woru ngu agada pakaa. ²³ Onye Kushi; ?oo-du ike gbanwee akpo-ehu iya? To o agu; ?oo-gbanwe mkpo ono, o chiru l'ehu ono? Nokwapho ge gube onye ejo-ememe kwowaru ehū ta agbanwekotadu iya eme iphe,

dụ ree. ²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-mechaa phụkashia ngu g’onye aphụkashi ẹswa ẹreshi, pherephere, shi l’echiẹgu ezikashi ezikashi. ²⁵ Noo oke iya nkengu bụ ono; mbụ okiphe, mu tū-buhawaru doberu ngu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nū bụ l’unu zoharu mụ je akporu obu yeru agwa, ata abudu ire-lanu. ²⁶ Ọo ya bụ le-a; mu a-ji ngu uwele; phuta uwe ngu kpube ngu l’iphu; k’ophu aa-humakwanu iphe ono, emeje g’iphere dụ ngu ono. ²⁷ Mu humaru ogori, iiri; yee mimiimii, jinoduje ara agba ala l’eme ejo-ememe; mbụ ukpara ono, igba; ophu iphere adudu ngu ono! Mu humakotaakwaru ahuma ahuma, jinoduje eme l’eli ubvu; me ophu jinoduje eme l’egu. Nshio gube Jierusalemu! ?Bụ jasụ teke ole be ji-du-beru inyinyi?”

14

Anwu a-kpobe; unwu abya; ogu-echi etso iya

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru Jieremaya k’anwu-akpobe ono:

² “Ndu Jiuda agukwa aphu.
Mkpukpu, nokota iya nu
gbajoshihukota
agbajoshihu.

Ephe nodu ara ekwa l’opfu
ehu alj-a.

Tem a nodu echikwapho
mkpu le Jierusalemu.

³ Ndu a maru epha phe ziru
ndu-ozu phe g’ephe je
ekuta mini.

Ephe je l’obvu-mini;
ophu o dudu mini,
du iya nu.

Ephe paru ite phe
l’ophorokpo lwa.

Iphere du phe;
teme meji tofuwa
phe.

Ephe woru iphe kpuchia ishi
l’eka iphere du phe.

⁴ Alj gbaakwaru oru;
kele igwe te edzeduru mini
wushi iya.

Iphere gude ndu ako opfu.
Ephe woru eka kpubegbaa
l’iphu.

⁵ Mbụ je akpachaa le ne ele,
bu l’egu
gbaghachaaru unwu,
o nwuru k’ophuu;
eka o to humaduru ẹswa,
o-ta.

⁶ Nkapfu-igara-oswa pfuchaaru
le nggeregede
atu phepfuphepfu ge
nkuta-oswa.

Enya gbahukota phe ochii
kele o to dudu eka ephe
a-nodu taa nri.”

7 “A makwaru-a l'iphe-eji,
anyi meru agba anyi ekebe;
ole gube Chipfu;
menaa iphe;
g'epha ngu apfuru;
kele anyi lawaru azu lamihu;
teme anyi mewaa ngu
iphe-eji.

8 Gube onye bu ngu bu eka
enya ndu Izurelu du;
onye adzotaje phe
nu m'ephe -nodu
eje iphe-ehuka.

?Denu g'o gude i bya adu
g'i byaru abyabya l'ali-a?

Mbu i bya adu g'onye ije,
l'a-no enyashi lanu
kpoloko.

9 ?Denu g'o gude i du ge
nwoke, a turu l'upfu;
g'onye ike ogu du;
obenu l'ike ta aduedu
iya ke g'o dzoo ndzu?

Gube Chipfu;
anyi le ngu tukonuru
nodu.

Tem anyi nodu aza
epha alaru ngu.

Ta agbadoshinu anyi!”

10 Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu ndu-a: “Iphe, aduje phe ree shii bu aghaphe. Ephe te esedejedu okpa phe. Oo ya bu le mu taa natadu phe. Oo nta-a be oobyaa anyata ejo-iphe ono, ephe megbaberu ono; bya ahua phe ahuhu k'iphe-eji, ephe meru.”

11 No iya; Chipfu bya asu mu: “Te pfukwa g'o duru ndu-a le ree. 12 A makwaru-a l'ephe aswijeru Chileke egu; obekwanu le mu ta angadu nchi l'ekwa, ephe ara. A makwaru-a l'ephe egweru mu ngweja-akpo-oku; bya egwekwaru mu pho ngweja-nri. Obenu le mu taa natadu iya. O bu-chia iphe, mu e-me bu le mu e-gude ogu-echi mebyishia ndu-a. Mu egude okpanri; yee ejo iphe-ememe mebyikwaa phe pho.”

13 O buru iya bu le mu asu: “Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ndu mpfuchiru Chileke anodujeekwapho epfuru phe su phe l'ephe taa ahumakwa oguechi ahuma ophu; ophu egu emekwa phe. Mbu le gube Chileke e-me ge nchi du phe doo noo odu l'ali-a.”

14 Tobudu iya bu; Chipfu byakwa bya asu mu: “Ndu mpfuchiru ono gudekwa epha mu adzu uka. O to bukwa mbedua ziru phe g'ephe bya; ophu o bukwa mbedua turu phe eka; ophu o dukwa iphe, mu pfuru nu phe. Mpfuchiru, ephe epfu anu ngu bu ophulunya eregedede. Ephe nodu agba eja, adudu iphe, o bu; yee iphe, ephe ritaru l'okpoma phe. 15 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu ndu mpfuchiru ono, gude

epha mu epfu ono; mbụ ndu abụdu mbēdua ziru phẹ g'ephe je; ephe je aṅodu epfu sụ l'ọ tọ dudu ogu-echi; ọzoo ẹgu, byaru edenyi ndu alì-a ẹka. Ndu mpfuchiru ono l'onwophe bẹ bụ-a ogu-echi ono; yee ọkpa-nri ono e-mechaa mee g'ephe laa l'iswi. ¹⁶ Teme ndu ono, ephe epfu anụ ono bẹ ee-mechaa tuphaa etuphaa l'oma gbororo Jierúsalem; ọ buru iphe, a-kpa iya nụ bụ ọkpa-nri ono; yee ogu-echi ono. Ophu ọ dudu onye a-dụkwadunu kẹ g'ọ lia phẹ elili; ọzoo lia nyee phẹ; ọzoo nwa phẹ nwoke mẹ kẹ nwanyi. Aphụ, rwuberu phẹ nụ bẹ mu a-wụ phẹ l'ehu."

¹⁷ Ọo ya bụ lẹ-a; pfuru iphe-a

yeru phẹ:

"G'enyā-mini sọkwa mu
gborogboro l'enyā
eswe l'enyashi
mkpürumkpuru.
Ndu mu a-ṅodu araru ẹkwa
ono buru nwada mu
ono,
adudu nwoke jepfujeru
iya nụ ono;
mbụ ndibe mu ono;
kele onwo,
aba phẹ nụ dū ẹjọ ẹjọ.
Ọ buru pyaapyaa bẹ e chiru
iya.

¹⁸ Teke mu bamiru l'ime
ọha ono;
mu ahuma odzu ndu e
gude ogu-echi gbua.
Teke mu bahuru lẹ mkpukpu
phẹ; mu ahuma iphe,
ọkpa-nri mebyishiru.
Ndu uke mẹ ndu mpfuchiru
Chileke tukoakwaru
lashia alì ẹka ephe amadu."

¹⁹ ?Ọ dū g'ì jikawaru Jiuda
jikaghaa tọo?
?Tọ duedu iphe, i guberu
Zayonu tọo?
?Denu g'ọ gude i meka anyi
iphe, ta akpohudu
akpohu?
Anyi leri enya nchi-adu-doo;
ophu ọ dudu iphe,
dū ree byaru anyi.
Anyi lee enya teke ee-me
g'ehu dū anyi ike.
Ọ buerupho ebvu bẹ a gbenu
eye anyi.

²⁰ Gube Chipfu; ẹjọ-iphe,
anyi emegbabe rwuakwaru
anyi l'ehu; yee ikpe,
nmaru nna anyi oche
phẹ.
Anyi meakwaru ngu iphe-ẹjọ

eviya kpọ.

21 Jiko ta agbadokwa anyi;
g'ẹpha ngu apfuru!
Te ewokwaru aba-eze ngu ono,
dụ biribiri ono hua
l'ali!

Nyatakwa ogbandzu anyi
lẹ ngu!

Te emebyikwa iya!

22 ?O nweru nshi nshi ono,
nọgbaa l'ohamoha ono,
adudu iphe, o bugbaa ono;
?o nweru ophu aduje ike
dzee mini?

Mbu-a ?bukponu igwe
alwaje g'o ka mma l'ọo
yegeyege mini?

Waawakwa. Ọo gubedua;
mbu gube Chipfu,
bu Chileke anyi.

Ọo ngu bu ẹka ẹnya dụ anyi;
kele ọo ngu emekota
iphemiphe ono.

15

1 Tọbudu iya bu; Chipfu bya asu mu: Ọ tọ dukwa m'obeta Mosisu yee
Sámelụ bya apfuru mu l'iphu; uche mu taa lakubeekwa ndu-a. Chifukpoe
phẹ phọ achifu l'iphu mu! Haa phẹ g'ẹphe je! ² Teke ẹphe jiru ngu sụ: ?
Bụ awe be anyi a-la? Sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Ndu a tubuwaru l'ọo anwuhu
e-gbu phẹ;
bu anwuhu e-gbu phẹ.

Ndu a tubuwaru l'ee-gbu
l'ogu-echi;
l'e gbua phẹ l'ogu-echi.

Ndu a tubuwaru l'ọo egu
e-gbu phẹ; egu egbua
phẹ.

Ndu bu lẹ ndzụ be aa-kpu
phẹ;
l'a kpua phẹ lẹ ndzụ.

3 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-zi uzi omeliwe ẹno g'o je emee
phẹ l'iwe. Ogu-echi a-nọdu egbu egbugbu; nkuta alọo phẹ wuruwuru;
unwu-enu, ẹphe l'eli; yee unwu anụ ke mgboko avukaa anụ phẹ; mee
phẹ omeliwe. ⁴ Mu e-me phẹ g'ẹphe buru ndu ali-eze unwu-eliphe l'ophu
a-nọdu asọ oyi. Ọ buru iphe, kparụ iya nụ bu iphe, Manase meru lẹ
Jierusalemu. Manase bu nwa Hezekaya; teme o buru eze ndu Jiuda.

⁵ Gube Jierusalemu; ?bu onye
a-yokpooru ngu oshi?
?Bu onye a-guchiru ngu aphụ?
?Bu onye a-dukpoo ike
pfucha jia sụ:
?Denụ g'oonwuru ngu?

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Ị gbadowaru mu; laahaa azụ
 azụ.

Ọo ya bụ ịe mu a-zụ ngu ẹka
 gburumu woru ngu
 mebyishia.

Ọphu ọ duedu iphe, e-me
 ge mu phụaru ngu
 obu-imemini.

⁷ Mu e-gude ajakpa phụchaa
 phẹ aphụcha
 l'ọnu-abata ọnu-abata
 mkpụkpu ịe mkpụkpu
 ono.

Mu abya egbua phẹ
 mgbu-ọnwu;
 mbụ l'e-me ndibe mu ẹphe
 aburu mkpurupyata;
 noo kele ẹphe ta
 agbanweduru ụzo phẹ.

⁸ Ụnwanyi phẹ, ji phẹ anọedu
 be mu meru ẹphe ka ẹja,
 nọ l'aguga eze-enyimu
 igwerigwe.

Eswe kee ẹbo mu wobata
 omeliwe gude dapfu ne,
 nwuru ụnwokorobya
 phẹ.

Mu bya emee iphe anọ yọkoo;
 yee iphe ndzụ-agugu;
 tị phẹ l'uzorehu.”

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Ne nwanị, nwutaru
 ụnwegirima ẹsaa
 meerupho yereteketeke
 tị-buhuepho unme
 atụ-buhu.

Enyanwu nkiya rịba ịe teke
 bukwađu echi eswe.

E meru iya iphe-iphere;
 kpua ya iphu ịe ntụ.

Nwa ndu phoduru nụ be mu
 nwuru ye;
 e gude ogu-echi gbushia
 phẹ l'iphu ndu ohogu
 phẹ.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁰ Nshio mu; ne mu-e; ?bunaa gunu meru g'ọ gude ị nwua mu? Ge mu byaru bya aburu nwoke ọphu yele ndu aị-a l'ọphu byaru eseahaa opfu dzọahaa ẹnya. Ọphu mu ejitadu ugwo; ọphu mu ejiedu ejiejie; ọle onyemonye ephue mu pho iphu. ¹¹ Chipfu sukwaru-a: “Ge mu gbukwaru ngu iya tororo. Mu a-nafutakwa ngu; g'ọ-duru ngu ịe ree. Mu e-me ndu

ohogu ngu g'ephe wata ngu arwo arworwo; me o -rwua teke ee-je iphe-ehuka; yee teke ee-me ndiphe mkpawere. ¹² Nemadzu; ?oo-du ike gbajia igwe? Mbụ igwè ono; ozoo onyirubvu ono, a zuru l'alì ụzo isheli ono?

¹³ “Eku, i kpataru; yele iphe, i nweru enweru be me e-nwuru ye g'a kwaa l'okwata. A taa pfudu ugwo iya. O buru iphe, kparu iya nu bu iphe-aji, imegbabe l'alì ngu mgburugburu. ¹⁴ Mu e-me ngu g'i buru ohu l'eka ndu ohogu ngu l'alì, i mahaada; kele ehu-eghu mu gbanwuhwaru oku, e-tsu ngu phuruphuru.”

¹⁵ “Gube Chipfu; o kwa ngu bu onye maru nu. Nyatanu mu! Letanu mu enya! Gbanaaru mu odzori l'eka ndu akpa mu ehu. G'ehu te eghujedu ngu eghu egwegwa-a; be wofushinu mu. Nyatanu ge mu gude jebe iphe-iphere l'opfu ehu ngu. ¹⁶ Mu numaru opfu ngu; mu nata iya ria ge nri eriri. O mee mu; ehu nodu atso mu utso. Teme o dukwa mu pho ree l'okpoma. O buru kele eeku mu ala l'epha ngu; gube Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁷ Mu teke anodu-swekwaa l'eka ndu mgbonu doru; ophu mu l'ephe eke anodu-swekwa eme emereme. Mu anoduje anopho nkinyi mu; kele mu maru l'eka ngu tu-koru mu l'ehu; teme i mewaa; ehu nodu eghushi mu eghu ike. ¹⁸ ?Bu gunu meru g'o gude ophu iphe-a, l'eme mu ehuka-a emebuhudu emebuhu. Teme onwo, aba mu nu du ejo eji; teme ophu okpohudu akpohu. ?Iime g'i bya aduru mu ge nggele, edeje nemadzu edede; mbu ge nggele, e jeru; ophu mini adudu iya.”

¹⁹ Mbụ le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Izimanu -lwa ngu azu; mu edopfu ngu azu l'onodu ngu; k'opfu ji-wata mu ejeru ozi. I -wata epfu opfu, nweru ishi, ophu o buedu mkpokoro opfu; l'i buru onye a-wata epfu iphe, mu suru g'i pfua. Ge ndu a lwapfutanu ngu; o to bukwa ge gubedua lwapfuta phe. ²⁰ Mu e-me ngu g'i buru igbulu noduru ndu-a. Igbulo, a kpushiru ike, e gude onyirubvu kpa. Ephe e-tso ngu ogo; ole ephe tee mekpedu ngu; noo kele mu no swiru ngu eswiru; k'opfu mu a-nafutaje ngu; dzoo ngu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ²¹ Mu a-dzo ngu l'eka ndu ejo-iphe; bya agbafuta ngu l'eka ndu njo ono, turu ngu swiswia ono.

16

Mboku eze iphe-ehuka

¹ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu su mu: ² “Ba alukwa nwanyi l'alì eka-a; ophu i nwutakwa iya nwoke; ophu i nwutakwa iya nwanyi; ³ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ehu unwu nwoke yee ke nwanyi, a nwushiru l'alì-a; waa l'ehu unwanyi, bu ne phe; yele ehu unwoke, bu nna phe: ⁴ Iphe, e-gbushi phe nu bu ejo iphe-ememe; ophu aaradu ekwa phe; ophu ee-lidu phe elili. O bu-chia iphe, e-me nu bu l'ephe a-du ge nshi, a nyiru togbo l'alì. O buru iphe, e-gbu phe nu bu ogu-echi; yee okpa-nri. Teme odzu phe aburu nri, unwu enu, ephe l'eli; yee unwu anu, bu l'egbudu e-rije.

⁵ “Le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Te ejekwa l'ulo-ekwa. Be ejekwa akporu iphu l'eka ono; ophu i jekwa ara ekwa. Noo kele mu tee meedu g'ehu du ndu-a guu ozobaa. Ophu mu eyeheduru phe obu; ophu mu apuheduru phe obu-imemini.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁶ “Ndu ha shii me ndu ha nwanshi a-tuko nwushihu l'alì-a. E tee lidu phe elili; ophu a-radu ekwa phe; ophu o dudu onye a-ka onwiya iphe l'opfu ehu

phẹ; ọphu a-kpūshiduru phẹ ishi. ⁷ Ọ tọ dudu onye a-turu phẹ nri ọlọ-
 ẹkwa. A taa tūduru iya nna; ọphu a-tūduru iya ne m'ẹphe -nwūhu; ọphu
 ọ dudu onye evuru mēe abya akpọru phẹ iphu.

⁸ “Ọphu ịi-bahūkwa l'ulo ẹka aabọ Ọbo-iphe je anọdu eri angu. ⁹ Kele-
 a; wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbu Chileke ndu
 Ịzurelụ: Unu e-gude ẹnya unu hūma lẹ nta, unu nọ ndzu-a; teke mu e-me
 g'a ba nūmajehẹ kperekpere k'ẹhu-utso; mē k'ete ẹswa; ọphu aa-nūhedu
 olu unwumgboko, alu ji; ọzoo k'unwoke, alu nwan yi l'ẹka-a.

¹⁰ “I -pfuaru ndu-a iphemiphe-a; ẹphe -jia ngu sū ngu: ‘?Bukwanu ɡunu
 meru g'ọ gude Chipfu tū-bua eme anyi ẹgube ejo-iphe, ha ẹgube ono?
 ?Bu ɡunu bu iphe-ẹji, anyi meru Chipfu, bu Chileke anyi? ?Bu awe be
 anyi mesweru?’ ¹¹ Noo teke ịi-sū phẹ lẹ Chipfu sūkwaru-a: Iphe, kparu
 iya nū bu lẹ nna unu phẹ gbadoru mu. Ẹphe gbadoru mu je agwaahaa
 agwa ọzo; je ejeahaaru phẹ ozi; bya awata phẹ abaru ẹja. Ẹphe gbado
 mbẹdua; ọphu ẹphe emeedu ekemu, mu turu phẹ. ¹² O be l'unubedua;
 unu bya emekpọero ejo-iphe, kabaa kẹ nna unu phẹ eji. Unu hūmanu
 g'unu tukuru g'unu hakpoo l'ẹhu l'ẹhu tuko etso ejo-ọkpoma unu; haa eme
 iphe, mu suru g'unu meje. ¹³ Ọo ya bu lẹ mu a-chifu unu l'alị-a; chiru unu
 ye l'alị, unu amadu; ọphu nna unu phẹ amajeduru iya. Unu -rwuwaro ẹka
 ono; unu awata ejeru agwa ozi eswe l'enyashi; kele mu tee meekwanuru
 unu eze-iphe-oma.

¹⁴ “Ọle g'ọ dūhabe; wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Teke nemadzū e-
 mechaa; ẹphe taa sūbaedu ‘Eshinu Chipfu nọ ndzū g'ọ nọ iya-a; mbu onye
 dufutaru ndu Ịzurelụ l'alị Ijiputu.’ ¹⁵ Ọ buwaru iphe, ee-pfuje bu: ‘Eshinu
 Chipfu nọ ndzū g'ọ nọ iya-a; mbu onye dufutaru ndu Ịzurelụ l'alị ndu
 isheli; mē l'iphe, bu alị ono l'ọphu, bu alị ẹka o shi chiru phẹ ye ono.’ Kele
 e -mechakpọ be mu a-chilatakwa phẹ l'alị ono, mu nuru nna phẹ oche
 ono.”

Aphu, Chileke a-nu ndibe iya

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa lẹ nta be mu e-je ekua ndu
 eseje ikokoro; ẹphe adu igwerigwe. Ẹphe eje esefuta phẹ. E -mechaa; mu
 eyekwapho ndu achije nta; ẹphe adukwapho igwerigwe je achia nta phẹ
 l'iphe, bukpo ubvu ubvu; mekpoo obvu obvu; mekpoo l'ogba, du l'eze
 mkpuma. ¹⁷ Kele mu gude ẹnya mu ahumakota iphemiphe, ẹphe eme; ọ tọ
 dudu ọphu eedomiru mu edomi; ọphu ẹphe eemedu ejo-ememe ge mu ta
 ahuma iya. ¹⁸ Mu a-pfu phẹ ugwo ejo-ememe, ẹphe eme; mē ugwo iphe-
 eji, ẹphe eme; pfua phẹ iya mpukwase. Noo kele ẹphe pharwushiwaru
 alị mu. Ẹphe gudewaa agwa phẹ ono, adzudu ndzū teme ọ nọdu aso oyi
 ono gude merwushia okiphe mu onoya.”

Jieremaya epfu anu Chileke

¹⁹ Gube Chipfu, bu ike mu; bya aburu onye mu gude nguru anguru;
 bya aburu onye mu agbabaje l'ime je anọdu eze ndzū mē mu -nọdu eje
 iphe-ẹhuka. Ndu abudu ndu Jiuda l'a-byapfuta ngu; shikporo l'ẹka igwe
 beru alị beru bya byasu: “Tororo opfu bu lẹ nna anyi phẹ bu iphe, ẹphe
 shi kwẹe ẹka bu iphe, abudu iphe; mbu iphe, bu iphe-mmanu; bya aburu
 iphe, urwu adudu. ²⁰ Nemadzū; ?oo-gude ẹka iya metaru onwiya chi l'ẹbe
 abu l'iphe obu bu chi?

²¹ “Ọo ya bu lẹ-a; lekwa-a; mu e-gudefua nwangbo lanu-a mee g'ẹphe
 maru; mbu lẹ mu e-me g'ẹphe maru g'ike mu waa okpehu mu habe. Noo
 teke ẹphe a-maru l'ẹpha mu bu Chipfu.”

17

¹ “Iphe-ẹ̀ji, ndu Jiuda meru bukwa iphe, e meru l’ígwè bẹ e gude kàá ya àkàkà; bya e gude iphe tpyyiru zinguzingu dee iphe l’okwekpu ono, bu obu phe; bya ede iphe lẹ mpu iphe, nọgbaa l’ẹnya ẹka ẹphe agwajẹ iphe. ² Mbụ l’unwu phe nyatachaarụ ẹnya ẹka ẹphe agwajẹ iphe; yee itso Ashera phe ono, e shi edobeje l’aguga iphe, bukpo oshi, jaru ajajà; mekpoo l’eli úbvú úbvú, dugbaa l’eli; ³ me l’eze úbvú, nọgbaa l’egbudu. Ẹku ẹku, unu kpatarụ; mekpoo iphemiphe, unu nweru; bẹ mu e-mekọta g’a kwaa l’okwata. Ono buru aswa iphe-ẹ̀ji ono, dzuru ẹkameka l’alị unu ono. ⁴ Ọ buru unu bẹ oo-shi l’ẹka; okiphe, mu nukpooru unu anunu etuphahụ. Mu e-woru unu mee ohu ndu ohogu unu l’alị ẹka unu amadụ; kele unu kpatsuwaru mu iwe; ẹhu je l’e-ghu mu egbu jasụ l’ojeje.”

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Onu bẹ a turu onye dakoberu
nemadzu;
onye bu ẹka ike du iya
bu l’ẹhu nemadzu
mmanu;
ofhu okpoma iya aduedu
l’ẹka Chipfu no.

⁶ Onye ono a-du g’ishishi-irwu,
bvuru l’echiegu;
ofhu oo-humadu teke iphe,
du ree abya.

Ọ buru ẹka du kpokoro
kpokoro kpokoro
l’echiegu obu bẹ oo-buru;
mbu ali unu,
adudu onye bu iya nu.

⁷ Obenu l’onye dakoberu Chipfu
bu onye a goru onu-oma nu;
onye bu iya bẹ o kpuru
obu yeru.

⁸ Onye ono a-du g’oshi,
e yeru l’aguga mini,
chiru ogbarabvu iya ye lẹ
nggele.

Ofhu ndzu agujedu iya me
anwu nodu echi;
ekwo iya anodujeepho eji
hirihiri tekenteke.

Ofhu oyojedu oshi me
okpa-nri du;
ofhu o dudu teke o to
nodujedu ami mebyi.

⁹ “Obu nemadzu ta adudu iphe,
o kadu eregede.

Temẹ ẹjo-iphe paa ya ẹka.
?Bu onye suru iya amaru?

¹⁰ Ọo mube Chipfu enyoje obu;
teme mu nodu eleje
egomunggo ule;
k’ofhu mu a-pfu

onyemonye ugwo
g'umere iya gbaru;
mbụ g'iphe, o meru gbaru.”

11 Onye akpa ẹku l'eregede dū
g'òkwà, kpuru l'ẹkwa,
ọ tuduru;
kele ẹku onye ono a-gwọbe
iya mẹ ọ kajahaephō
nka ẹbo.
Ọ bụru l'ikpazū iya ono bẹ
ọo-buru onye-eswe.

12 Ụlo, anyi doberu nsọ bụ
aba-eze, dū akpabiri,
o shiēpho lẹ mbụ;
būtaru ẹka eekutse
ekutse.

13 Gube Chipfu, bụ onye ndu
Ízurelū ele ẹnya l'ẹka;
iphe, bụ onyemonye,
gbadoru ngu nū
bẹ ee-mechakwaa mee
iphe-iphere.

Ndu gharū ngu azū bẹ ee-de
epha phẹ l'urwuku;
noo kele ọo Chipfu bẹ
ephe gbadoru;
mbụ ishi mini, doru rīśaa;
emeje g'a nọdu ndzū.

Jieremaya epfu anū Chileke g'ọ gbaa mkpu

14 Meta mu iphe, eme mu nū; gube Chipfu; k'ophu mu a-buru onye iphe te emedu! Dzọo mu rọ; gẹ mu a-buru onye a dzọtaru; noo kele ọo ngu bụ onye mu ajajẹ ajaja.

15 Iphe, ephe anọdujeepho epfuru mu bụ: “Denuhunū iphe ọbu, Chipfu pfuru opfu iya ọbu? G'o menaa g'o pfuru iya!”

16 Mu ta agbakwarū ọso sū lẹ mu tee cheheduru ngu aturu; ophu ọ dudu teke ẹjo mbọku gūjeru mu. Gūbedua maru l'iphe, shi mu l'onu futa dabyiru ẹba l'iphu ngu. 17 Be yekwa mu ebvu! Ọ kwa ngu bụ ẹka mu agbabajẹ je anọdu ezeru ndzū mẹ iphe-ẹhuka -bya. 18 Kpunaa ndu akpa mu ẹhu iphu lẹ ntụ! Ophu i kwekwa g'e kpua mbẹdua iphu lẹ ntụ! Menaa g'ephe buri ndu ee-ye ebvu! Ophu i kwekwa g'e yee mbẹdua ebvu! Mee g'iphe-ẹhuka dapfuta phẹ! Gude oke ọla-l'iswi laa phẹ l'iswi!

Edobe eswe atuta unme nsọ

19 Wakwa iphe, Chipfu pfuru nū mu baa: “Je apfuru l'onu-abata mkpukpu, bụ ụzo ẹka ndu eze ndu Jiuda eshije abata shikwa iya phọ alufu. Tụkokpoepho iphe, bụ onu-abata, eeshije abata lẹ Jierusalẹmu je apfuru; 20 sū phẹ-a: 'Unu nūmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu eze ndu Jiuda; mēkpoo ndu Jiuda l'ophu; mēkpoo onyemonye bu lẹ Jierusalẹmu, bụ ndu eshije onu-abata-a abahū. 21 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu tōnupho nwehu g'unu te vuje ivu l'eswe-atuta-unme; ophu unu evujekwaru iya shia onu-abata Jierusalẹmu-a. 22 Unu te shijekwa l'ibe unu vuru iphe futa etezi; ophu unu ejejekwa ozi ejeje ophu l'eswe-atuta-unme. Ọ bụchikwaa

g'unu dobeje eswe-atùta-unme nsò, bụ iya bụ iphe, mu sùru ndiche unu p̄hè g'èp̄he meje. ²³ Obenu l'èp̄he te eyeduru ònu; òphu èp̄he angaduru nchì. Èp̄he woru ishi ngakobe; jìka l'èp̄he taa ngadụ nchì; òphu èp̄he eyedu ònu lè mba, mu barù p̄hè.

²⁴ “Obenu lè-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Ò -bùru l'unubèdua tòru nwèhu angaru mu nchì l'òp̄fu; òphu unu evujeduru ivu abata l'ònu-abata-a l'eswe-atùta-unme; unù -dobe eswe-atùta-unme nsò; k'òphu bụ l'ò tò dudu ozi, unu ejeje mbòku onò; ²⁵ noo teke eze ndu nò l'òkwa eze Dévidi; èp̄he lè ndu ejeru p̄hè ozi; a-wata eshi onu-abata mkp̄kpu-a abahu. Èp̄hebedua èp̄he lè ndu ejeru p̄hè ozi a-nòdu agba l'ugbo-ìnya; mè l'èlì ìnya abata lè mkp̄kpu-a. Ndu Jiuda awù etso p̄hè; mèkpoo iphe, bụ ndu bu lè Jierúsalemù. Noo teke ee-buru eburu lè mkp̄kpu-a jasù l'òjejoje. ²⁶ Ndiphe e-shì lè mkp̄kpu, nògbaa l'alì ndu Jiuda abya; mèkpoo lè nwa mkp̄kpu, nògbaa Jierúsalemù mgburugburu; mèkpoo l'òke alì ndu Benjiaminu; mèkpoo ndu bu l'alì òkpa úbvù, nò l'ùzo ènyanwu-arìba; mèkpoo ndu bu l'alì úbvù úbvù; mèkpoo ndu bu l'èchiègu ndòhali. Èp̄he egudegbaa anù, èp̄he e-gude gwee ngwèja-akpo-òku; waa ngwèja mmanù òzo; mèkpoo ngwèja-nri; mèkpoo ùnwù-isensu; mèkpoo ngwèja-ekèlè; gude abya agwa Chipfu l'eze-ùlo iya. ²⁷ Obenu lè teke ò bụ l'unu te emedu iphe, mu sùru g'unu meje; k'òphu bụ l'unu te edobejedu eswe-atùta-unme nsò; unu -nòdu evujeru iphe abata lè Jierúsalemù l'eswe atùta unme bè mu a-phù-nwu òku, e tee menyidu emenyi l'ònu-abata Jierúsalemù. Ò bùru òku onò a-tùko iphe, bụ alì-eze, dù lè Jierúsalemù onò kekòta.’ ”

18

Òkpu-ite; yèe ùrwa iya

¹ Wakwa opfu, Jieremaya nùmaru l'ònu Chipfu, sùru iya: ² “Tugbua jepfu onye akpù ite l'ibe iya. Noo èka mu e-me g'ì nùma opfu mu.” ³ No iya; mu tugbunaa jeshia ibe òkpu-ite. Mu jeshia; ò gudewaa iphe-wilu labò, òokpuje ite akpù ite. ⁴ Ò kpua ite ùrwa onò, ò gude l'èka akpù onò kpù-byia ya akpù-byi. Ò bya egude ùrwa onò kpua òzo lè g'ò dù iya ree.

⁵ Noo teke mu nùmaru Opfu Chipfu, sùru mu: ⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Gùbè ònu-ùlo Ízurèlù; ?mu te emedu unu g'òkpù-ite-a l'eme-a? Lekwa; ò kwa g'ùrwa dù l'èka onye akpù ite bụ g'unubè ònu-ùlo Ízurèlù dù l'èka mu. ⁷ Mu -pfua sù l'òwa-a g'èe-me òha baa; òzoo l'òwa-a g'èe-me alì-eze baa; l'èe-pheshì iya epheshì; òzoo l'èe-nwukpòshì iya; òzoo l'èe-mebyishi iya; ⁸ ò -bùru l'òha onò, mu pfuru l'òwa-a g'èe-me iya onò dakòberu haa eme èjo-iphe p̄hè; mu ahaa p̄hè eme èjo-iphe onò, mu shì rìja lè mu e-me p̄hè onò. ⁹ Teke ò nwekwanùru teke mu pfuru sù l'òwa-a g'èe-me òha baa; òzoo l'òwa-a g'èe-me alì-eze baa; l'a kwò-lita iya; mee ya g'ò nguru anguru; ¹⁰ ò -wata eme èjo-iphe l'ìphu mu; k'òphu bụ l'ò too meje dù iphe, mu sùru g'è mee; mu ahakwaphò iphe, dù ree onò, mu shì rìja lè mu e-me g'ò rwu iya èka onò. ¹¹ Òo ya bụ lè-a; nta-a bụ g'ì je epfuru yeru ndu Jiuda; mè ndu onò, bu lè Jierúsalemù onò; sù p̄hè-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu kwakòbekwaru unu òla-l'iswi; tème mu nòdu arìru unu èjo òrìrì. Unu dakòbekwa lwaphuta azù; g'onyenonù hakwaa èjo-iphe, oome; unu mee ùzo unu yèe iphe, unu eme g'ò dù ree. ¹² Èp̄he asukwara: ‘È tee mekòtaekwa iya. Anyi a-nòdukwa eme iphe, anyi rìtaru l'òrìrì g'anyi eme iya; g'anyi ha l'onye l'onye a-nòdu eme iphe, anyi rìtaru l'òrìrì l'èjo òkpoma anyi.’ ”

Ndu Ízurelu ajika Chipfu

- 13 “Oo ya bụ ịe-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa;
 Unu kpaeshikwa ishi
 l’ohamoha;
 ?bụ onye nūmajeru egube
 owa?
 Nwada mu yee nwoke
 akwajeduru ono,
 bụ Ízurelu bẹ meakwaru
 iphe, anyị ishi edzu.
- 14 Aka-mini-sunoo k’úbvú úbvú
 Lébanonu;
 ?ọ duru teke oo-nonyia l’o
 haa adu ịe kpokoro
 kpokoro kpokoro eka
 ono,
 du ịe mkpoze úbvú ono?
 Tọo mini-oyi ono, shi l’eka du
 enya aso abya ono;
 ?oo-nonyia l’o so-buhu tọo?
- 15 Eshinu ndibe mu zohawaru
 mu;
 wata akpo unwu-isensu oku
 anu iphe, abudu iphe;
 ephe mewaa phe;
 ephe kpo garigari kpo
 l’uzo phe ono, bu uzo,
 shi phe ịe ndiche ono;
 wata eshi uzo du werere;
 mbu uzo, a tuduru mkpoli;
 16 ephe mee ali phe;
 o buru ochobu;
 buru eka aa-nodu anmaru
 otsa jasul’ojeje.
- Iphe, bukpo onyemonye,
 ghataru iya nu be oo-duje
 biribiri;
 l’o phuphee ishi.
- 17 Mu a-tuka phe nanunanu
 g’iphe, pherephere,
 shi l’uzo enyanwu-awawa
 zikashiru;
 ephe adakaa nanunanu
 l’eka ndu ohogu phe.
- Mu e-goshi phe azu mu;
 mu tee goshidu phe
 iphu mu
 m’ephe-nodu eje iphe-ehuka.”

Aachiru Jieremaya ejo idzu

- 18 Tobudu iya bu; ephe su: “Unu bya g’anyi chiaru Jieremaya ejo idzu;
 kele anyi nweru-a ndu-uke, a-nodu ezi anyi iphe; anyi nweru ndu maru
 iphe, bu ndu a-nodu atu-ziru anyi eka; bya enweru ndu mpfuchiru, a-nodu

ezi anyi opfu Chileke. Unu bya g'anyi gude ire mee ya omeliwe; g'anyi ba ngakwa nchi l'iphe, oopfu me nanu."

¹⁹ Ngabenuru mu nchi; jiko Chipfu; numa olu ndu achọ mu opfu. ²⁰ ?Ee-gude ejo-iphe pfaa ugwo iphe-oma? Kele-a; ephe tuakwaru nsu doberu mu. Nyatakwa le mu pfuru l'iphu ngu pfuaru phe opfu oma gude mee g'ehu ghubuhu ngu eghe l'opfu ehü phe. ²¹ Oo ya bu le-a; chinuru unwu phe ye l'okpa-nri; l'e gude ogu-echi gbua phe pyaapya; unyomu phe aburu ndu ume nwa a-nodu eme; teme ephe aburu ndu ji phe nwushihuru. G'e gbushia unwoke phe egbushi; g'unwokorobyia phe buru ndu ee-gude ogu-echi gbushia l'iphu ogu. ²² G'iphe, a-nodu atu l'ulo phe buru uzu-ekwa teke ono, ii-chiru ndu ojogu sobata l'ibe phe bya atu phe l'upfu ono; kele ephe tuwaru nsu doberu mu ge mu dalahu; bya eworu onya gbareru mu ge mu ye okpa. ²³ Obenu le gube Chipfu machaarü ejo idzu, ephe achiru mu ke g'ephe gbua mu. Ta agukwaru phe nvu l'ejo-iphe ono, ephe eme ono. Ophu i hufukwa iphe-eji, ephe eme l'iphu phe. Ochia g'ephe nodu ngu l'iphu buru ndu e mekperu emekpe. Noo iphe, ii-me phe bu ono teke ehü a-nodu eghe ngu eghe.

19

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Je azuta ite-urwa l'eka okpu-ite. G'unu le ndu bu ogerenya mkpukpu yee ndu bu ogerenya uke Chileke hakwaru swiru. ² Je le nsuda Hinomu l'aguga eka eeshije abahu Jierusalemu, bu Onu-abata Agbagba-mbeji. I-rwuepho eka ono l'i raa iphe-a, mu ezi ngu-a arara; ³ su phe-a: Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu eze ndu Jiuda; mekpoo ndu Jierusalemu. Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu. Unu ngabekpodapho nchi! Mu abyakwa egude ejo-iphe byapfuta ndu ali-a, bu iphe, a-gba onyemoneye, numaru iya nu anwirinwa le nchi. ⁴ Kele ephe gbadowaru mu; bya eworu ali eka-a mee eka aanoduje agwa agwa ndu ohozo. Ephe nowaa ya kpoo ngweja oku nu agwa, ephe amadu; ophu nna phe amadu iya; ophu ndu eze ndu Jiuda amajeduru iya. Ephe noduwa iya gbushia ndu adudu iphe, ephe meru; mee phe nodu aso gborogboro.

⁵ "Ephe kpuwaru eka aagwaje iphe agwagwa, dugbaa iche iche doberu Balu; k'ophu ephe a-nodu akpo unwu phe oku l'eka ono gude agwa Balu ono. Iphe ono buru iphe, mu asuduru g'e meje; ophu mu ephotajekpodaru iya nu ephota ophu; mbu l'o toko bahuswekpo mu nu l'egomunggo. ⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: G'enya dokwa unu. O nwekwaru mboku, e-mechaa du nu; mbu teke ee-mechaa; ndiphe tee kuedu eka-a Tofetu; ophu eekuedu iya nsuda Hinomu. Iphe, ee-mechaa kuahaa ya bu nsuda Teterii. ⁷ O kwa l'eka-a be mu e-chikposhi idzu, ephe achi; mbu ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu. Mu e-me ge ndu ohogu phe gude ogu-echi gbushia phe; mbu l'eka ndu achọ ndzu phe. Mu eworu odzu phe tukaa g'o buru nri duru enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'egbudu. ⁸ Mu e-me mkpukpu ono g'o buru ochobu; g'o buru eka aa-kpoyijeru ukuvu. Onyemoneye, ghataru iya nu be ehü a-nwuje kpalaa; l'o kpoyiaru iya ukuvu ghata. O buru iphe, a-kpa iya nu bu g'e gude mebyishiberu iya. ⁹ Mu e-me phe g'ephe taa anu unwegirima ibe phe; teme ephe ataa anu nwibe phe teke ono, iphe a-nodu atsu phe l'ehu ono, bu teke ndu ohogu phe, l'achọ ndzu phe e-kephe phe mgburugburu ono.

¹⁰ "No iya; tukpoo ite ono teke ndu ono, unu l'ephe swi ono ele ngu enya; ¹¹ l'i su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu:

Mu a-tukposhi oha-a yee mkpukpu-a egube-a, a tukposhiru ite o-kpu-ite-a; ophu a byadu l'agbakobe iya ozobaa. Ephe e-li odzu le Tofetu; noo kele a taa humaedu eka ozo, aa-nodu elidzuru phe. ¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa iphe, mu e-me eka-a yee ndu bu iya nu. Mbü le mu e-me mkpukpu-a l'o du ge Tofetu. ¹³ Iphe, bukpo uo, no le Jierusalemu; ye le uo ndu eze ndu Jiuda be aa-turwuchaa g'a turwuru eka-a, bu Tofetu-a, bu eka ephe nogbaa l'eli uo akpo unwu-isensu oku nu iphe, bu kpokpode; teme ephe nodu agbaru agwa mee gude agwa phe."

¹⁴ Tobudu iya bu; Jieremaya byanu bya eshi le Tofetu lwa, bu eka Chipfu shi zia ya g'o je epfuchiru iya opfu-a; bya apfuru l'oma-unuphu eze-ulo Chileke bya asu iphe, bukpo ndu ono l'ophu su phe: ¹⁵ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbü Chileke ke ndu Izurelu: Unu lekpodapho. Iphe, bukpo ejo-ipe ono g'o ha, bu ophu mu pfuwaru l'oo-me phe ono be mu abyakwa emekota mkpukpu-a yee mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe ngakoberu ishi jika l'ephe taa agabedu mu nchi l'olu."

20

Jieremaya yee Pasho

¹ O be teke Pasho nwa Ima numaru mpfuchiru Jieremaya; Pasho bu onye uke Chileke bya aburu onye-ishi ndu-ishi eze-ulo Chipfu; o numaeopho iphemiphe ono, Jieremaya epfu ono; ² o mee; e chia Jieremaya, bu onye mpfuchiru ono echachi; bya eworu iya tu-chia l'ulo-mkporo, no l'aguga onu-abata eze-ulo Chipfu ophu aza Ephekerephe Onu-abata Benjiaminu. ³ O be le nchitabohu iya; Pasho bya atufuta iya l'ulo mkporo ono. Jieremaya su iya-a: "Epha, Chipfu guru ngu ta abuekwa Pasho. O kwa 'Nggiri, no l'uzo l'ekameka'; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'i tsuahaa onwongu ebvu; ndu yeru ngu obu g'ephe ha atuko atsu ngu ebvu. Ii-gude enya ngu gedegede huma teke ndu ohogu phe e-gude ogu-echi egbushi phe. Ndu Jiuda mgburugburu be mu e-woru ye l'eka eze ndu Babilonu, bu onye a-kpu phe le ndzu lashia ali ndu Babilonu; ozokwanu gude ogu-echi gbushia phe. ⁵ Iphe, bukpo eku ndu mkpukpu-a be mu e-woru yekota l'eka ndu ohogu phe; mbü iphe, bukotakpo iphe, ephe seshiru akanya iya; mekpoo iphe, bukpo iphe, vu oke aswa, nokota l'ime iya; mekpoo iphe, bu eku, eze ndu Jiuda kpataru. Iphemiphe ono be ephe a-kwakota okwata vuta lashia ali ndu Babilonu. ⁶ Gubedua, bu Pasho yee iphe, bu ndu bukota l'ibe ngu be aa-kpokota le ndzu laa ali ndu Babilonu. O buru l'eka ono be unu a-nodu nwushihu; l'e lia unu l'eka ono; unu le ndu yeru unu obu ono, unu suru le Chileke pfuru phe, iphe, ephe pfuru ono."

Aphu, Jieremaya agu

⁷ Gube Chipfu; i dusweru mu
 uzo;
 mu buru onye e dusweru
 uzo.
 I mekperu mu; teme o kaleru
 ngu.
 Mu buwaa onye aanoduje
 eme iphe-ochi
 mkpurumkpuru.

Onyemonye anọduje achị mu
ọchi.

⁸ Tekenteke, mu epfukpọo
opfu bẹ mu arajẹ iya
arara l'omeliwe
dukwa; ọla-l'iswi dū.

Opfu Chipfu mewaru;
mu buru onye aako onu;
teme a nọdu achị mu ọchi
mkpụrumkpuru.

⁹ Teke mu sụkwanuru lẹ mu
tee kubaedu iya epha;
ọphu mu egudebaedu epha
iya epfu opfu;
opfu iya ọbu anọdu mu
l'okpoma enwu mu
phuruphuru g'oku;
rakuru arakuru l'ime okpu
mu.

Mbụ l'ike esede iya bvụwaru
mu.

Mbụ lẹ-a; mu taa dukwa ike
esede iya.

¹⁰ Kele mu anukwa taba taba,
e phe adzugaaru
nwibe phe sụ:
“Nggiri dukwa l'uzo
l'ekameka!”

E phe tukuru epfu sụ: “Unu je
edoo iphe ono, oopfu
ono!

Unu g'anyi je edoo iphe,
oome!”

Iphe, bukpo ndu mu l'ephe
eshi ọnyà elekotaepho
enya g'ephe maru
teke eturu a-lọ mu.

E phe tuko epfu sụ: “?a maru
e-dephuu iya.

Noo teke oo-kaleru anyi.
Ọ buru teke ono bẹ anyi
e-melata iya iphe-a,
oome nta-a.”

¹¹ Obenu lẹ Chipfu nọ swiru mu
eswiru g'onye eze-ọjogu
swiru.

Ọo ya bụ lẹ ndu ono,
achị mu lẹ njọ ono bẹ upfu
a-dū.

Ọ tọo kalẹduru phe;
ọphu ooreduru phe
g'ephe tüberu.

Ọo-buru phe iphe-iphere;
ọphu a byadu azoha

enya-olwa phe azoha.

12 Gube Chipfu, bu
Okalibe-Kakota-Ike;
gube onye ono ahutaje ndu
pfberekoto ama;
teme i nodu avoje obu yee
oriri;
ge mu humanu eka
imelata phe;
kele oo ngu be mu yeru
ikpe nkemu l'eka.

13 Unu gua ebvu nu Chipfu!
Unu jaa Chipfu ajaja!
Kele o dzotaru ndzu onye
adudu g'o du iya l'eka
ndu ejo-iphe.

14 Ge mboku, a nwuru mu
bukwaru eswe,
a turu onu!
G'a ta gokwaru onu-oma nu
eswe mboku ono,
ne
mu nwuru mu onoya!

15 G'onye byaru ezia nna mu ozi
ono bukwaru onye a turu
onu;
mbu onye byaru asu iya:
"A nwukwaru ngu nwa;
o buru nwa nwoke!"
K'ophu bu l'o numaru iya;
ehu tsahaa ya.

16 Ge nwoke ono dukwa ge
mkpukpu,
Chipfu mebyishiru;
ophu o phuduru iya
obu-imemini.
G'o bukwaru iphe,
oo-nodu anu l'utsu bu
uzu-ekwa.
O -be l'eswe; l'onuaha mkpu
ogu.

17 Kele o to pyi-gbuduru mu
teke mu no l'epho;
ge ne mu buru ilu mu.
Epho ahawa iya ro ragbada
jasuwaroya.

18 ?Bunaa gunu mekpooru iphe,
mu futaru l'epho afuta
ophu ge mu bya bya
ahuma iphe-ehuka yee
nrimaphu;
yee ge mu bya akpo-chi
ishi ndzu mu

I'iphe-iphere?

21

Chileke ajika eme iphe, Zedekaya arwo iya

¹ Opfu, shi l'ẹka Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchi. O buru teke ono be eze, bu Zedekaya yeru Pasho nwa Malukayjia; yeke onye uke Chileke, bu Zefanaya nwa Maseya g'ephe jepfu iya. Ephe bya asu iya: ² "Jieshikwaru anyi Chipfu; kele Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'etsokwa anyi ogu. ?A maru; ?Chipfu e-meru anyi iphe, du biribiri g'o shi emeje teke ndiche k'opfu oo-laphu azu paru anyi haa."

³ Tɔbudu iya bu Jieremaya yeru phe onu su phe: "Unu su Zedekaya le-a:

⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu baa: Iphe, mu abya ememe bu le mu e-me ge ngwogu, unu gude alwu ogu buru unu ogu, bu ngwogu, unu gude etso eze ndu Babilonu ogu; yee ndu Babilonu l'onwophe, bu ndu no l'azu mkpukpu no-phae unu mgburugburu. Mu e-mechaa chibata phe l'ime mkpukpu-a. ⁵ Ozo bu le mbedua l'onwomu a-nodu etso unu ogu. Mu a-machikpo aka mu; gude okpu aka mu vu ovuma; gude iwe tukoshi unu oke ehue-eghu mu. ⁶ Mu e-chitsushicha iphe, bukpo ndu bu le mkpukpu-a; nemadzu yee anu. O buru ejo iphe-ememe e-gbushi phe. ⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Teke e mechaaru nno; mu eworu Zedekaya, bu eze ndu Jiuda; yee ndu-ozu iya; mekpoo ndu ali-a, bu ndu iphe-ememe ono gbuphodoru; yee ndu ophu e gbuphodoru l'oguchi; me ndu ophu egu gbuphodoru; chiru ye Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'eka; yee ndu ohogu phe ono, bu ndu aachodzu phe ono. Lo gudekwapho ogu-echi gbushia phe; ophu oo-hadu phe. Imemini phe taa dudu iya; ophu o dudu onye ophu oophutaru.

⁸ "Ozokwapho le-a; gi su ndu-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa le mu dobeakwaru unu uzu ndzu yee uzu onwu. ⁹ Iphe, bukpo onye no le mkpukpu-a bu ogu-echi be ee-gude gbua ya; egu gbua ndu ophu oo-gbu; iphe-ememe egbua ndu ophu. Onye lufukwanuru je eworu onwiya ye l'eka ndu Babilonu-a, bu ndu no-pheru unu mgburugburu-a; l'a-nodu ndzu. Onye ono e-gude ndzu iya gba. ¹⁰ Iphe, mu chiwaru idzu iya bu eme g'ejo-iphe dapfu ndu mkpukpu-a; o to budu iphe-oma. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mkpukpu-a be ee-ye l'eka eze ndu Babilonu; l'o gude oku mebyishia ya.

¹¹ "Ozo bu le-a; gi su ndu onu-ulo onye eze ndu Jiuda: Unu numakwa Opfu Chipfu. ¹² Unube ndu onu-ulo Dévidi; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru oto mboku-mboku. Unu adzotaje onye ana nfu l'eka onye emekpa iya ehue. Odumeka be ehue-eghu mu a-gbanwuhukwa oku. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-ememe, unu meshiru; mbu l'ehue-eghu mu ono e-nwu oku k'opfu bu l'o to nwedu onye a-gbanyi iya nu.

¹³ Mu noru ngu le njo gube Jierusalemu; mbu gube onye bu le nsuda-a; mbu gube agbara mkpuma, no le baswaa ali aka-a. O kwa Chipfu epfu iya anu unube ndu ono, asuje: '?Bu onye abya anyi eme gunu? ?Bu onye adu ike abata l'eka anyi bu-a?' ¹⁴ Mu a-hu unu ahuhu g'iphe, unu meru gbaru. O kwa mube Chipfu epfu iya. Mu a-nwuru oku ye l'oswa unu; tuko iphe, no-pheru unu mgburugburu tsokota."

22

Ikpe, e kperu eze ndu l'eme ejo-ememe

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Je l'ibe eze ndu Jiuda je araa ozi-a arara l'eka ono: 2 Nụmakwa Opfu Chipfu; gube eze ndu Jiuda; mbụ gube onye nọ l'aba-eze Dévidi; gubedua l'onwongu; mę ndu-ozu ngu; mękpoo ndibe ngu, bụ ndu eshije l'onu-abata-a abahu. 3 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru oto. Unu adzotaje onye ana nfu l'eka onye emekpa iya ehu. Unu ta adukwa ewere; ozoo omeliwe, unu e-meje ndu lwaru alwalwa; ozoo ndu enwedu nna; ozoo unwanyi, ji phe anodedu ndzu. Ophu unu anodujeshi l'eka-a gbua ndu adudu iphe, ephe meru! 4 Kele-a; o -buru l'unu jiru obu oyi mee iphe-a, mu suru g'unu meje-a; be eze ndu nọ l'aba-eze Dévidi; ephe le ndu ejeru phe ozi; mę ndibe phe a-nodu agba l'ugbo-inya; mę l'eli inya eshi l'onu-abata ibe eze-a abata. 5 Obenu teke o bụ l'unu te emedu iphe, mu suru g'unu mee; ge mu gudekwa onwomu riaru unu angu; mbụ l'ibe eze-a e-mechakwaa buru ochobu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

6 “Kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu ibe eze ndu Jiuda: A makwaru-a l'i du g'ali Giladu l'ehu mu; ozoo g'eli ubvu ubvu Lebanonu. Obenu l'o to dudu iphe, e-me ge mu te eme ngu g'i du g'echiegu; mbụ ge mkpukpu, e te bujeduru ebubu. 7 Mu dobewaru ndu mmebyi iche g'ephe bya emebya ngu. G'ephe ha l'onye l'onye e-gudegbaa ngwogu phe. Ephe abya egbutsushia eguru oshi sida ngu ono; bya achiru iya ye l'oku.

8 “Ikpoto nemadzụ, shigbaa l'oha, du igwerigwe l'a-ghata le mkpukpu-a; ephe aji nwibe phe su: ‘Bụ gunu meru iphe, Chipfu meru egube iphe owa-a l'ehu oke mkpukpu-a?’ 9 Aa-su phe l'iphe, kparu iya nu bukwa l'ephe gwoberu ogbandzu Chipfu, bụ Chileke phe; je awata ephozeru agwa; baahaaru iya eja.”

10 Unu ta arakwa ekwa onye eze
ono, nwuhuru nu ono!

Ophu unu emekwa
ekwa iya!

O buchikwaa onye unu
a-kwa ekwa iya
kwashia ya ike
bu onye ophu a kpuru
le ndzu laa eka ozo.

Noo kele o to lwabaedu;
ophu ohumabaedu
ali eka a nwuru iya ozo.

11 Kele-a; wakwa ge Chipfu pfuru opfu ehu Shalumu nwa Jiosaya, bu onye no-chiru okwa nna iya; bya aburu eze, ndu Jiuda; mbụ onye ono, tugbuwaru l'eka-a: “O to lwabaekwa. 12 O kwa l'eka ono, ephe kpuru iya le ndzu laa ono be o-nodu nwuhu. O to humabaekwa ali eka-a enya ozo.”

13 Nshio onye ono, akpu
unuphu ibe eze iya l'uzo,
apfuduru-oto;
mbụ onye bu l'uzo,
apfuduru nhamunha be
o gude akpu ulo-eli iya;
onye meru ndu ali iya;
ephe nodu eje ozi ke
mmanu;
ophu oopfudu phe ugwo

ozi phe.

14 O nọdu epfufe sụ: Mu a-kwa
unuphu ibe eze mu g'ọ
paa ẹka.

Ya e-mee ọlo-eli iya g'ọ dọ ọsa.

O bya emee ya bya eyeshia
ya windo;
bya egude oshi sida gbaa
ya uko;
bya etee ya penti
uswe-uswe gude rwaa
ya.

15 “?Bụ akushi ọlo oshi sida
l'e-me g'i bụru onye
eze tọo?

Nna ngu; ?to shidu eri nri;
angu iphe,
aangu angungu?

O nọdu ekpeje ikpe,
pfuru nhamunha;
bya eme iphe,
pfuru ọto.

Iphemiphe duru iya lẹ ree.

16 Ndu eje iphe-ehuka;
waa ndu adudu g'ọ
dọ phe bẹ ọ gbaru
ọdzori;
ọ duru iya lẹ ree.

?Tọbudu iphe ono bụ l'onye-a
maru onye mu bụ?”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

17 Obenu lẹ gubedua bẹ ọnya
ngu;
yẹe ọkpoma ngu bụ
l'ẹka i phoberu iya
bụ l'eri urwu
ghelegheleghele;
yẹle egbu ndu adudu
iphe, ẹphe meru;
yẹle eme nemadzu
iphe-kpanganga yẹle
omeliwe.

18 Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu Jiehoyakimu, bụ
nwa Jiosáya, bya aburu eze ndu Jiuda:

A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
Owiwo nwune mu nwoke-e!
Owiwo nwune mu nwanyi-e!
A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
Owiwo onye nwe mu nụ-e!
Owiwo ẹguru onye-a!

19 Ee-li iya g'onye eli
nkapfu-igara.

Mbụ l'ọo wuruwuru bẹ

aa-lọ iya lọta
je etuphaa l'azụ mkpukpu
Jierúsalem.

20 “Jekwa l'úbvú úbvú Lébanonu
je echia mkpu!

Gẹ ndu alị Beshanu
nụmakwa olu ngu!

Jekwa anọdu l'eli úbvú úbvú
Abarimu chia mkpu;
kele ndu gụ l'ephé
tugbaru buru nanu
be e gbushichaakwaru
g'ephé ha.

21 Mu kakwaru ngu teke ono,
i shi dobesu l'ọ tọ dudu
iphe,
byaru eme ngu nọ ono.

I sụle-a l'i tii yedu onu.

Ọ kpokwa g'i shi teke i bu
okoroḅya meta bu ono.

I tiki meswekwaa iphe,
mu sụru g'i mee.

22 Pherephere a-tuko ndu
echeru ngu aturu pata.

L'a tuko ndu gụ l'ephé
tugbaru buru nanu
kpua le ndu.

Noo teke iphere e-gude ngu;
l'e woru ngu iphu kpua
le ntu.

Ọ buru iphe, kparu iya nu
bu ejo-iphe, imegbabe.

23 Unube ndu bu l'úbvú úbvú
Lébanonu;

mbu ndu kparu eḅfuné
l'ulo, a kuru l'oshi-sida;
egube ude,

unu e-mechakwanaa
tsua teke iphe-ehuka
azu unu gburumu

pfuuri;

mbu meahaa unu ehuka ge
nwanyi, ime eme!”

24 Wakwa iphe, Chipfu eḅfu baa: “Eshinu mu no ndu ge mu no iya-a;
be o tọ dukwa m'obeta gube Jiehoyakinu, nwa Jiehoyakinu, bu eze, ndu
jiuda buru echi-ohubama, mu gba l'ekutara mu; mu agbafulekwa ngu-a.

25 Mu e-woru ngu ye l'eka ndu achọ ndu ngu; mbu ndu iitsu ebvu; mbu
l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; yele eka ndu Babilonu. 26 Mu
e-tuphakupé ngu phọ etupha; gụ le ne, nwuru ngu nu; je echie unu l'ali
eka ozo; eka abudu eka a nwuru ngu; ophu o budu eka a nwuru ne ngu.
Ọ buru l'eka ono be unu n'ebo a-nodu nwuhu. 27 Unu ta abyadu alaphu
azu l'ali ono, a-nodu agu unu alwalwa ono.”

²⁸ Jiehoyakinu-a; ?o bu ite-urwa, tukpohuru nu, a jikaru ajika too? Mbü iphe, adudu onye o du ree? ?Bu gunu meru g'o gude a chiru yee unwegirima ibe iya etuphashia; je eworu phe chiru ye l'ali eka ephe amadu?

²⁹ Gube ali! Ali! Ali! Numakwa
Opfu Chipfu!

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“Dee nwoke-a l'ekwo l'o bu
onye enwedu nwa;
onye iphe ta aduduru le
ree teke o no ndzu.

Noo kele o to dudu awa
iya ophu iphe,
byaru aduru le ree.

Ophu o dudu onye ophu
byaru anodu l'aba-eze
Dévidi.

Mbü l'o to dudu onye
ophu byaru aburu
eze ndu Jiuda.”

23

Ekali iya ophu pfuberekoto

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Aphu a-tsokwaru ndu nche aturu ono, bu ndu ophu emebyishi aturu mu bya achikashi iya achikashi l'ali mu.”

² Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu; mbü Chileke ndu Izurelu; iphe, oopfu anu ndu nche aturu, eche ndibe iya: “Eshinu unu chikashiru aturu mu achikashi; mbü chi-phua ya chi-phu; ophu unu eletadu iya enya; be mu e-letakwanu unu ejo eleta; chia unu iphe ejo-ememe ono, unu meru ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ³ “Oo mbedua l'onwomu e-je achikota nwa ndu phoduru nu l'unwu aturu mu ono l'iphe, bukpo al'ika mu chiru phe jeye g'o ha; diphuta phe azu l'eka ephe a-taje nri, bu eka ephe a-nodu wata azuzu; aka igwerigwe eje. ⁴ Mu e-ye ndu nche aturu, a-nodu eleta phe enya. Teke ono be ndzu taa guedu phe; ophu o duedu iphe, eyekwadu phe ebvu; ophu o duedu ophu aachokwadu achochu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “E -mechaa be mu e-metaru Dévidi ekali iya ophu a-pfube eka oto; mbü onye eze, e-gude mmamiphe buru eze; teme l'o nodu ekpe ikpe, pfuru nhamunha bya eme iphe, pfuru oto l'ali-a. ⁶ O buru teke o bu eze be aa-dzota ndu Jiuda. Ndu Izurelu anodu; o to dudu iphe, eme phe nu. Onye ono be iphe, ee-ku iya bu: ‘Chipfu, bu apfubekoto anyi’.”

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Oo ya bu l'o -rwua mboku ono be ndiphe taa subaedu: ‘Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbü onye dufutaru ndu Izurelu l'ali Ijiputu.’ ⁸ O buwaru iphe, ee-pfuje bu: ‘Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbü onye dufutaru oshilokpa Izurelu l'ali ndu isheli waa l'iphe, bukpo ohamoha, bu eka o shi chi-phua phe.’ Teke ono be ephe e-buru l'ali k'eka phe.”

Ndu epfu iphe, Chileke epfuduru

- 9 A -bya l'opfu-ẹhu ndu
mpfuchiru;
ọkpoma agbawahụkwa
mu agbawahụ.
Mbụ l'ọkpu mu l'opfu
anmakota mu jiiijiii.
Mu dūepho g'onye mēe atsụ;
mbụ g'onye mēe tū-tsuru.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nū
bụ Chipfu yēe opfu iya,
dū nsọ.
- 10 Alị ẹka-a l'opfu bụ iphe,
jiru iya nū bụ ndu
eri ogori.
Ọ bụru ọnu, a tūru meru
g'o gude alị ẹka-a nọdu
l'aphụ.
Eka anụ akpajē nri
l'echięgu kpọhu jegiri
jegiri.
Ndu mpfuchiru nọdu
eme ẹjo-iphe;
tēme ẹphe nọdu eme ike
phē g'ọ gbaduru.
- 11 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
“Ndu mpfuchiru mē ndu-uke
Chileke tukuru bụru
ndu te emedu ele Chileke.
Mbụ lē mu hūmacharu
ẹjo-iphe ọbu,
ẹphe eme ọbu l'eze-ulo
mu.
- 12 Noo g'o gude ụzo phē je
l'awata echi ẹturu.
Aa-chiru phē chī-phua
l'ẹka agba ọchii.
Ọ bụru ẹka ono bē ẹphe
a-da iko.
Mu egude ẹjo-iphe
dapfu phē teke ono,
ee-chi phē iphe ono.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
- 13 “L'echilabọ ndu mpfuchiru,
shi lē Samériya bē mu
hūmaru ẹbyi-a:
mbụ l'ẹphe epfuchiru Balụ;
gude ẹgube ono eduphu
ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu.
- 14 Tẹmanukwapho; l'echilabọ
ndu mpfuchiru kẹ
Jierúsalemụ bē mu
hūmakwarupho iphe,

anyị ishi ẹdzu.

Ẹphe anọduje eri ogori;
tẹme ndzụ phẹ bụru
adzụ ụka.

Ndu eme ẹjo-ememe
bẹ ẹphe anọduje eme
g'ẹka ka phẹ eshihu
ike l'iphe, ẹphe eme;
k'ophu bụ l'ọ tọ
dudu onye ọphu
aghajẹru ẹjo-iphe,
oomẹ azụ.

L'ẹhu nkemu bẹ ẹphe
dukotaephō gẹ ndu
Sodomu;
ndu Jierúsalemụ dukotae
mu phọ gẹ ndu Gómóra.”

¹⁵ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu l'opfu ẹhu ndu mpfuchiru:

“Mu e-me g'ẹphe ria nri,
atso ilu;
ẹphe angua mini,
e yeru iphe,
egbu egbugbu.

Noo kẹle ọo l'ẹka ndu
mpfuchiru,
shì Jierúsalemụ bẹ o shi;
be eme ele Chileke
barahụ dzuru alì ẹka-a
l'ophu.”

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Unu ta an-gajẹkwa nchì l'iphe, ndu mpfuchiru epfuru unu. Ẹphe emejekwa g'unu chiru upfu ye l'iphe, te emedu ememe. Ẹphe asuje l'ẹphe phuru ọphulenyà; ama l'ọo iphe, ẹphe ritaru l'ọkpoma. Ọ tọo bụduru iphe, shì yẹbe Chipfu l'ọnu. ¹⁷ Tekenteke bẹ ẹphe anọduje epfuru ndu kpọru mu ẹbo l'afu su phẹ: ‘Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ẹhu a-dukwaa unu guu!’ Ndu ọphu bụ iphe, shì l'ẹjo ọkpoma phẹ bẹ ẹphe anọduje eme; ndu k'ono bẹ ẹphe asuje: ‘Ọ tọ dukwa iphe, byaru emebata unu.’”

¹⁸ Obenu lẹ-a; ?bụ onye ole pfujeru gẹ yee Chipfu chĩa idzù lanụ; kẹ g'ẹphe humakwanu iphe, eme nụ; ọzoo numa opfu iya? ?Bụ onye ngabejeru nchì numa opfu iya? ¹⁹ Lekwa; Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke pherephere; mbụ ẹjo oke pherephere. Ọ bụru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọphu temutemu. ²⁰ Ọphu ẹhu eghubuhukwa Chipfu egbu gbiriri jasu l'ọ meebekota iphe, dū iya l'ọkpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'uzo iphu teke iphe-a l'e-dokọta unu ẹnya ree.

²¹ “Ọ tọ bụdu mbẹdua ziru ndu mpfuchiru-a ozi. Ẹphe gudelẹ-a ozi phẹ agba phuchaphucha. Ọphu mu epfukwaru opfu yeru phẹ; ẹphe nọdu epfulẹ-a epfuchiru mu. ²² Obenu l'ọme ẹphe pfujeru; mu l'ẹphe chĩa idzù lanụ; mẹ ọ -buru iphe, mu pfuru bẹ ẹphe gege eje araaru ndibe mu arara; m'ẹphe emekwanaa; ẹphe aghakọbe; haa ẹjo ọzo, ẹphe etso; yẹ ẹjo-ememe, ẹphe eme.”

²³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?Q du ge mu buepho Chileke, no ntse; ophu mu abuedu Chileke, no uzanya too?” ²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?O nweru onye e-je l’eka du k’edomi onwonye je edomia onwiya k’ophu bu le mu taa humadu iya too? ?Mu te ejiduru imigwe; bya eji eliphe l’ophu?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ²⁵ “Mu numaakwaru iphe, ndu mpfuchiru ono epfu, bu ndu egudeje epha mu epfu iphe, mu epfuduru. Ephe asuje: ‘Mu rworu nrwo! Mu rworu nrwo!’

²⁶ “?Bukpoo teke ole be egube iphe owa-a an-beru l’okpoma ndu mpfuchiru-a, te epfudu ire-lanu-a; ndu buepho ejo oriri, bataru phe l’egomunggo be ephe epfufe. ²⁷ Ephe edobesuje le nrwo ono, ephe ezeru nwibe phe ono e-me ge ndibe mu zohaa epha mu egube ono, nna phe oche phe gude abaru Balu eja zohaa epha mu ono.

²⁸ “G’onye mpfuchiru, arwo nrwo zenupho nrwo iya; obenu le-a; g’onye ophu numaru opfu mu gude ire-lanu pfua ya; kele-a; ?bu awe be eswa akpe eje aturu akpuru iya?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Opfu, shi mu l’onu dukwa g’oku; teme o dukwapho g’ongu, etsuje mkpuma yogiri yogiri. ³⁰ Oo ya bu le-a; Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu no-chikwaru uzo ndu mpfuchiru ono, ejeje ezita opfu, nwibe phe pfuru bya epfua; bya asu l’oo mu pfuru iya onoya. ³¹ Mbụ le-a; mu no-chikwaru uzo ndu mpfuchiru ono, asaje onu phe su le mu suru ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mu no-chikwaru uzo ndu ono, arwoje nrwo eregede ono; ndu anoduje eze nrwo obu; shi nno mee ge ndibe mu tsoru uka ono, ephe adzu ono; yee eku-onwonye ono phua uzo ono. Ophu o budu l’oo mu ziru phe; ophu o dukwa ekemu, mu turu nu phe. Oo ya bu l’o to dukpodaa urwu, ephe abaru ndu-a ililekpo.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³³ “Teke ndu eka-a; ozoo onye mpfuchiru; ozoo onye uke jiru ngu su ngu: ‘?I jiru Chipfu o su g’e mee gunu?’ L’iisu phe-a: ‘G’e mee gunu bu gunu? O suru le ya a-gwobe unu! Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.’ ³⁴ Teke o bukwanu l’onye mpfuchiru; ozoo onye uke; ozoo onye ozo mmanu pfulaharu su le ya jikwaru Chipfu; o zia iphe, ee-me; mu anua onye obu aphu; yele ndibe iya g’ephe ha. ³⁵ Iphe, unu a-noduje aji nwibe unu phe; aji iya unwunna unu phe bu: ‘?Chipfu sūhunuru agha g’a jiru iya?’ Mbụ: ‘?Buhunu gunu be Chipfu pfuru?’ ³⁶ Ole-a; unu te egudekwa onu unu pfua iphe, unu jiru Chipfu; o su g’e mee ozobakpo. Kele o buwaa iphe, onyemonye pfuru onwiya be oome; unu gude nno woru opfu ke Chileke, no ndzu gha igharaphu; mbụ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke anyi. ³⁷ Waa iphe, ii-pfujeru ndu mpfuchiru baa: ‘?Unu jiru Chipfu; o sūhunu unu agha?’ Mbụ: ‘?Bu gunu be Chipfu pfuru?’ ³⁸ A makwaru-a l’unu epfu l’unu jiru Chipfu; o zia unu iphe, e-me nu. Ole-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, unu anoduje epfu bu: ‘Wakwa iphe, a jiru Chipfu; o su g’e mee’; mbụ o bukwaru unube ndu mu suru g’unu te epfuekwa nno. ³⁹ Oo ya bu le-a; mu zohafutajekwa unu; chifu unu l’iphu mu; unu le mkpukpu ono, mu nuru unu le nna unu oche phe ono. ⁴⁰ Ujikputeru, mu e-me unu a-nokwa ojejoje; mbụ l’oo-buru iphe-iphere, a-no ojejoje; ophu a byadu azoha iya azoha.”

¹ O be g'a kpuchaaru ndu-a le ndzu; mbu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; epehe le ndu-ishi ndu Jiuda; mekpoo ndu emeje ona; yee ndu akpu uzu; be e shikota le Jierusalemu kpu le ndzu laa ali ndu Babilonu. O buru onye kpuru phe nu bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. O be g'a kpuchaaru phe le ndzu ono; Chipfu goshi mu nkata akpuru oshi figu labo, a subegbaaru l'aguga eze-ulo Chipfu. ² Nkata lanu bu iphe, du iya nu bu akpuru oshi figu, du ree shii, dugbaa ge figu, charu egwa. Nkata ophuu buru iphe, du iya nu bu figu, du eji shii; mbu l'o du-be eji; k'ophu bu l'o to dudu k'eriri. ³ Noo ya bu; Chipfu bya aja mu su: "Bu gunu be i humaru; Jieremaya?"

Mu su iya: "O kwa akpuru oshi figu. Ndu ophu du ree dushikpoo ree ike; ndu ophu du eji dushikwanaa eji ike k'ophu bu l'o to dudu k'eriri."

⁴ Tobudu iya bu; mu bya anuma opfu ke Chipfu, suru mu: ⁵ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: O kwa g'akpuru oshi figu figu owa-a, dugbaa ree-a du; bu ge ndu ono, a kpuru le ndzu l'ali ndu Jiuda du mu ree, bu ndu mu chifuru l'ali-a chiru je eye l'ali ndu Babilonu. ⁶ Mu e-gude enya mu eche phe nche g'o duru phe le ree. E -mechaa; mu edulatakwa phe pho ozo l'ali eka-a. Teke ono be mu e-me g'ephe paa eka; ophu mu akwatsuedu phe. Mu a-dza phe g'onye dzaru oshi; ophu mu ephefubaedu phe ephefu. ⁷ Mu a-nu phe obu, epehe e-gude maru mu; mbu l'oo mu bu Chipfu. Epehe a-buru ndibe mu; mbedua aburu Chileke phe. Noo kepe epehe e-gude obu phe l'ophu l'ophu lwapfuta mu."

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A bya le k'akpuru oshi figu ono, du eji ono; mbu duta-beru eji; k'ophu bu l'e tee ridu iya eriri ono; noo ge mu e-me Zedekaya, bu eze ndu Jiuda bu onoya; me ndu-ishi l'ali-eze iya; mekpoo iphe, bu ndu ono, phoduru le Jierusalemu ono; m'ephe -no l'ali eka-a; m'ephe -no l'ali ndu Ijiputu. ⁹ Mu e-me phe g'ephe buru ndu ali-eze unwu-eliphe l'ophu a-nodu aso oyi. Epehe a-buru phe iphe e gude ach'i ochi; me iphe, e gude anma l'etu. Ee-gude phe agba mgbonu; gude phe ephu l'iphu l'iphe, bukpuo eka mu chiru phe ye. ¹⁰ Mu e-me g'e gbua phe l'ogu-echi; egu emee phe; ejo iphe-ememe emee phe gbiriri jasu epehe abvube l'ali-a, mu nuru phe; yele ndiche phe-a."

25

Ndu a kpuru le ndzu a-no iya ukporo apha eto l'apha iri

¹ Owaa bu opfu Chileke, o pfuru Jieremaya le ke ndu Jiuda l'ophu l'apha, kwe Jiehoyakimu, bu nwa Jiosaya apha eno, o wataru aburu eze ndu Jiuda. Apha ono bu apha mbu, Nebukadineza wataru aburu eze ndu Babilonu. ² Jieremaya, bu onye mpfuchiru Chileke numaeppo opfu Chileke ono; o pfuaru iya ndu Jiuda l'ophu; epehe l'iphe, bu ndu bukota le Jierusalemu. O suru phe-a: ³ "E -shi k'ukporo apha l'apha eto nta; mbu e -shi l'apha, kwe Jiosaya bu nwa Amonu apha iri l'eto, o wataru aburu eze unube ndu Jiuda; byasu ntanu owa-a; be mu shieppo nuta Opfu Chipfu; mu nodu epfuuru iya pho unu mpfuto; ophu unu angajeduru nchi. ⁴ Temekpoo Chipfu bya eyekpoo ndu-ozu iya ono, bu ndu mpfuchiru iya g'ephe ha n-yeto g'ephe bya epfuuru unu opfu; ophu unu angaduru nchi; teme ophu unu eyeduru onu.

⁵ "Epehe pfua su: 'Unu ghakobedupho nta; g'unu ha l'ehu l'ehu; unu hadapho ejo-ememe, unu eme; mekpoo ejo-iphe, unu anwu ememe. O kwa iya bu g'unu a-nodu l'ali ono, Chipfu nuru unu; bya anu iya ndiche

unu phẹ ono jasụ l'ojejoje. ⁶ Unu be tsoshi agwa ndu ọzo. Unu be jeshiru iya ozi; ọphu unu abashiru iya ẹja. Unu be gudeshe iphe, unu gude ẹka mee gude akpatsu Chipfu iwe. Ọ kwa iya bụ lẹ mu te emekaduru unu iphe." ⁷ Ọphu unu eyeduru mu ọnu; unu gude iphe, unu gude ẹka unu mee gude akpatsu mu iwe. Unu shi ẹgube ono mekaahaa onwunu iphe." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

⁸ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Eshinu unu ta ngabeduru nchị l'opfu, mu pfuru; ⁹ bẹ mu a-chikobe ndu isheli l'ipfu l'ipfu; yee onye-ozu mu, bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu. Ọ kwa Chipfu eepfu iya. Mu a-chiru phẹ bya g'ephe buru ndu alị ọhogu; yee iphe, bụ ndu bu iya nụ; mę iphe, bukpoọ ọha, bupheru phẹ mgburugburu. Mu e-mebyishibebe phẹ rengurengu kpọ; mee phẹ; ephe aburu iphe, anyị ishi ẹdzu; bya aburu iphe e gude eme iphe ọchi; yele iphe, e gude ephu l'iphu; teme l'ọ buru ochobu jasụ l'ojejoje. ¹⁰ Mu e-me g'ọ-phụ-wuruwuru k'ehu-utso yele ete ẹswa ta aduhe l'echilabo phẹ; ọphu olu nwanyi, alụ ji; yele kẹ nwoke, alụ nwanyi ọphúú aduedu; ọphu ọda ikwe nri aduedu iya; ọphu ọku emeđu iya jaa. ¹¹ Alị ẹka-a l'ophu l'ophu a-buru okorobo ochobu; teme ọha-a l'ophu anodugbaa eze ndu Babilonu l'ẹka; ụkporo apha ẹto l'apha iri. ¹² Teke ụkporo apha ẹto l'apha iri ono dzuerupho; mu anụa eze ndu Babilonu aphụ; yele ọha ono l'ophu. Mbụ l'alị ndu Babilonu l'ophu bẹ mu a-nụ aphụ ẹjo-iphe, ephe meshiru. Mu eworu iya togbo; l'ọ buru ochobu jasụ l'ojejoje. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹³ Alị ẹka ono bẹ mu e-mekọta iphemiphe, mu pfuhawaru lẹ mu e-me iya; mbụ iphemiphe, e deru l'ekwo, bụ iphe, Jieremaya pfuru lẹ mpfuchiru lẹ k'ohamoha l'ophu. ¹⁴ Ẹphebedua bẹ ọha, dụ igwerigwe; yele eze ndu parụ ẹka e-mechakwaphọ mee phẹ ohu. Mu apfua phẹ ụgwo g'iphe, ephe meru gbaru; yele iphe, ephe gude ẹka phẹ meta."

Okoro oke-ẹhu-eghu Chileke

¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelụ pfuru mu baa: "Okoro-a, bụ iphe, jiru iya nụ bụ mee k'oke-ẹhu-eghu mu-a; nafunu mu iya l'ẹka. Jenụ emee g'iphe, bụ ọha, mu e-zi g'i je alị phẹ ngukota iya! ¹⁶ Ẹphe -ngue ya phọ; ephe awata akpọ garigari; wata eme ọbvu ọbvu; kele mu a-chiru ndu ogu-echi ye g'ephe buru phẹ ogu."

¹⁷ Tọbudu iya bụ; mu bya anata Chipfu okoro ono; bya ejee ọhamoha, bụ ẹka o ziru mu je emee; ephe ngukota iya; ¹⁸ mbụ Jierusalemu; waa mkpukpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda; waa ndu eze phẹ; waa ndu-ishi l'alị-eze iya; g'e mekọta iya g'ọ buru ochobu; yele iphe, anyị ishi ẹdzu; waa iphe, e-gude achị ọchi; mę iphe, e-gude ephu l'iphu, bụ g'ọ dụ ntanu-a; ¹⁹ waa Fero, bụ eze ndu Ijiputu; waa ndu-ozu iya; waa ndu-ishi l'alị-eze iya; waa ndu nkiya g'ephe ha; ²⁰ waa iphe, bụ ndu ohozo, bu l'alị Ijiputu; waa iphe, bụ eze ndu ndu Uzu; waa iphe, bụ eze ndu ndu Filisitayinu; mbụ eze, ndu mkpukpu Ashikelonu; yele eze ndu mkpukpu Gaza; waa eze ndu mkpukpu Ẹkuronu; yele nwa ndu phoduru lẹ mkpukpu Ashidodu; ²¹ waa ndu Edomu; waa ndu Mówabu; waa ndu Amonu; ²² waa iphe, bụ ndu eze ndu Taya; waa iphe, bụ ndu eze ndu Sayidonu; waa iphe, bụ eze ndu ndu bu l'azụ eze-enyimu azụ iya ọphuu; ²³ waa ndu Dedanu; waa ndu Tema; waa ndu Buzu; waa iphe, bụ ndu bugba l'ọha, dụ ẹnya; ²⁴ waa iphe, bụ eze ndu ndu Arabu; waa iphe, bụ ndu eze ndu ohozo, bụ ndu bu l'echiegu; ²⁵ waa iphe, bụ eze ndu ndu Zimiri; waa iphe, bụ eze ndu ndu Elamu; waa iphe, bụ ndu eze ndu Midiya; ²⁶ waa iphe, bụ ndu eze ndu isheli; ndu bu

ntse; mę ndu ophu bu ęnya; mbu ndu ono g'ęphe hakpoo nanunanu; mbu-a; o buępho alı-ęze, nokota l'eliphe mgburugburu. G'ęphe ha -nguchaa ya; eze ndu Sheshaku angukwaa ya pho.

²⁷ “Su-a; waa iphe, ii-pfuru phe baa: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ke ndu İzurelu: Unu ngua iphe-a; g'o tsu unu atsutsu; unu agbo ya; unu adaa iko; unu taa gbęshibaedu agbęshi; o buru iphe, a-kpa iya nu bu le mu a-chiru ndu ogu-ęchi yeru unu. ²⁸ Ote teke ęphe jikaru l'ęphe taa natadu ngu okoro obu angu iphe, no iya nu; l'isu phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Unu ngufutajekwa iya! ²⁹ Lenu! Mu gudeakwa ejo-iphe abyapfuta mkpukpu ono, eku eyeru ępha mu ono. ?Unu ari l'unu a-la g'a ta nu unu aphu? Unu taa alakwa g'a ta nu unu aphu; kele mu e-ku ogu-ęchi oku g'o bya egbufu iphe, bu ndu bu le mgboko-a.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

³⁰ Nta-a bu le-a; tuko iphe-a,
mu pfuru ngu-a pfuaru
phe; su phe le-a:

“Chipfu a-gbękwa
l'ęphekerephe gbọ
uja.

Oo-nodukwa l'ibe iya,
du nsọ chia mkpu;
gbọoru ndu alı nkiya uja.

Oo-nodu ara gbagbagba
ge ndu azoshi akpuru
vayinu.

O buru ndu oo-nodu
araru iya bu ndu bu
l'eliphe l'ophu l'ophu.

³¹ Utsu a-da gbaa mgboko
ophorokpo;
kele opfu daru Chipfu
yele ohamoha.

Oo-kpe nemadzu l'ophu ikpe;
woru ndu ejo-iphe haa
g'e gude ogu-ęchi
gbushia.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³² Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: “Lenu! Ejo-iphe asakwa galagala; o -shi l'oha owa l'oosoba l'ohozo. Mbu l'oke pherephere abyakwa ezizi. O buru ęka oo-shi bu l'ęka igwe beru alı beru.”

³³ Le teke ono be ndu Chipfu phuru teterii a-tuko dabyigbaaru l'ekameka; eshi l'ishi mgboko ishi iya-a jası l'ishi iya ophuu. O to dudu onye a-ra ękwa phe; ophu aa-pakobedu odzu phe; ophu ee-lidu phe elili. O chia l'ęphe a-dujegbaa ge nshı doru l'alı.

³⁴ Unube ndu eche aturu; unu raa ękwa chia mkpu! Unu rwaphua onwunu l'urwuku; unube ndu-ishi ikpoto aturu! Noo kele teke ee-gbushi unu ruwakwaru. Unu a-da iko tukposhihu g'ite-urwa, du ree. ³⁵ Ndu eche aturu te enwedı ęka ęphe a-gbaru laa; ophu ndu-ishi ikpoto aturu enwedı ęka ęphe a-gbaru laa gude nahu. ³⁶ O kwa olu ękwa ndu eche aturu ada egube pho; mkpu, ęphe ęchi; mbu ndu-ishi ikpoto aturu; noo kele Chipfu emebyishiwa ęka ęphe echeje aturu phe. ³⁷ Phorokotoko ęka ono, shi daa

nyonyoronyo ono be ee-me g'ò dabyiru ke mmanu. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ehu-eghu Chipfu. ³⁸ Oo-paru ogba iya haa g'oduma; ali phe aburu ochobu. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ogu-echi ndu emekpa phe ehu. Ozo bu iphe, a-kpa iya nu bu oke ehu-eghu Chipfu.

26

Eeme g'e gbua Jieremaya

¹ O be le ge Jiehoyakimu nwa Jiosaya bahuerupho l'aba-eze ndu Jiuda k'ophuu; Chipfu bya epfua opfu su: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Je je apfuru l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu je epfuru yeru iphe, bukpo ndu bu le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda, bu ndu abyajé abaru Chileke eja l'ulo Chipfu. Pfuaru phe iphemiphe, mu suru ngu g'i pfuaru phe. Te pfuphodokwaru phe iya me nanu. ³ ?A maru; ?ephe angabe nchi. Onyenonu aghakobe haa ejo-ememe, oome. Oo ya bu; mu apalia pazeta. Mu tee meedu phe ejo-iphe, mu shi doberu phe; bu iphe, kparu iya nu bu ejo-ememe, ephe meshiru.

⁴ "Iphe, ii-pfuru phe bu le-a: O -buru l'unu taa ngabeduru iya nchi; eme iphe, mu turu ekemu iya, bu ophu mu doberu l'iphu unu; ⁵ teme o -buru l'unu taa ngadu nchi l'opfu, ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru epfu, bu ndu mu ziru; ephe byapfuta unu; ephe -byachaa; ephe abyabaa; ophu unu angaduru nchi; ⁶ be mu e-mekwa ulo-a g'ò du ge Shilo; mee mkpukpu-a l'oburu iphe, ee-gudeje ephu l'iphu l'ohamoha, no le mgboko mgburugburu."

⁷ No iya; ndu-uke Chileke; me ndu mpfuchiru; mekpoo ndu Izurelu l'ophu numakota eka Jieremaya epfu iphe ono l'ulo Chipfu. ⁸ Tobudu iya bu; epfughe, Jieremaya epfugheru ndu ono g'ephe ha iphe, Chipfu suru g'ò pfua; ndu-uke ono; me ndu mpfuchiru ono; mekpoo ndu ono g'ephe hakota zule iya pho gburumu gude; su iya: "I nwuhujekwa! ⁹ ?Denu g'ò gude i gude epha Chipfu epfu l'ulo-a e-mechaa du ge Shilo; teme le mkpukpu-a e-mechaa buru ochobu, adudu onye bu iya nu?" Tobudu iya bu; ndu ono l'ophu bya azuppyabe Jieremaya l'ulo Chipfu l'eka ono.

¹⁰ O be teke ndu-ishi l'ali ndu Jiuda numaru iphe, ada nu; ephe shi l'unuphu ibe eze wuhu jeshia l'ulo Chipfu. Ephe bya eje anoduchaa l'onu-abata ophu l'ulo Chipfu. ¹¹ Tobudu iya bu; ndu-uke; yee ndu mpfuchiru ono bya asu ndu-ishi ono; yee ndu Izurelu l'ophu su phe: "Nwoke-a gbakwaru k'ekpe mpfu-gbu. Noo kele unu gudekpowa nchi unu numa iphe, o gude mpfuchiru pfua le ke mkpukpu-a!"

¹² No iya; Jieremaya bya asu ndu-ishi ono g'ephe ha ephe le ndu Izurelu g'ephe ha: "O kwa Chipfu yeru mu ge mu bya epfua iphe, ee-me ulo-a; waa mkpukpu-a, bu iya bu iphemiphe-a, unu numaru-a. ¹³ Nta-a bu; unu dozia uzo unu; yele umere unu! Unu wata eme iphe, o pfuru; mbu Chipfu, bu Chileke unu. Oo ya bu ge Chipfu apalia pazeta. O too meedu unu ejo-iphe, o shi su l'oo-me unu. ¹⁴ O -buru mbedua be unu elenaa le mu no unu l'eka. Iphe, unu rikpooru l'ò du ree bya apfuru nhamunha; unu mee mu iya. ¹⁵ Ole o bu; oo epho ophu unu a-makaharu bu le-a; unu -gbua mu; ikpe-ochi onye adudu iphe, o meru atu-koru unu l'ishi; tu-koru l'ishi mkpukpu-a; yele ishi ndu bu iya nu. Kele tororo iya bu l'oo Chipfu yeru mu ge mu byapfuta unu bya epfua iphe-a g'unu numa."

16 Noo ya bu; ndu-ishi ono yee ndu Ízurelu l'opfu su ndu-uke; ephe le ndu mpfuchiru ono-a: "E tee kpekwa nwoke-a mpfu-gbu! O gudeakwa epha Chipfu, bu Chileke anyi pfua opfu nu anyi."

17 Ndu bu ogerenya l'ali ono haru gbeshi kpíritaru bya apfuru su ikpoto ndu kuru l'eka ono-a: 18 "Mayika, bu onye Moreshetu be ziru ndu Jiuda ozi Chipfu ziru le teke Hezekaya, bu eze ndu Jiuda. O pfuru ndu Jiuda su phe: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu:

"Ee-mehaa ko o koru l'ubvu Zayonu kofu g'onye ako opfu.

Mbu le mkpukpu Jierusalemu be e-mehaa buru ikpözu.

Eli ubvu ono, bu eka eze-ulo Chileke no ono

e-mehaa buru eka egbudu zechiru.

19 Hezekaya, bu eze Jiuda; ozoo onye ozo kpo l'ali ndu Jiuda; ?ephe gburu iya-a egbugbu? ?To bu-chidaa iphe, Hezekaya meru bu l'o tsuru Chipfu ebvu; wata achu uzo, ya e-shi tuba iya l'enya? To Chipfu ?to paliduru pazeta k'opfu bu l'o to meeduru phe gjo-iphe, o shi su l'oo-me phe. O kwa ejo-iphe be anyi eme onwanyi nta-a.

20 O nwekwaruro onye ozo gudejekwapho epha Chipfu pfua mpfuchiru. Onye ono bu Uraya nwa Shemaya. Eka a nwuru iya bu le mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu. O pfukwarupho iphe, Chipfu suru g'o pfua l'opfu ehu mkpukpu-a; yele ali eka-a; egube-a, Jieremaya pfuru-a. 21 O be teke eze, bu Jiehoyakimu; yee ndu-ishi Ojogu iya; waa ndu-ishi l'ali-eze iya numaru opfu iya; eze meahaa ge ya gbua ya. Obenu le Uraya numaru iya gude ndzu-agugu gbalaa laa ali ndu Ijiputu. 22 Eze, bu Jiehoyakimu zile-a Elunatanu nwa Akubo; bya ahakwarupho nemadzu yeru iya; g'o je ali ndu Ijiputu. 23 Ephe je l'eka ono je akputa Uraya bya akpuru iya je anu eze, bu Jiehoyakimu, bu onye pfuru; e gude ogu-echi gbuta nwoke ono tua. E woru odzu iya je etuphaa etupha l'eka eelije ndu enya lwaru.

24 Ole g'o duhabe; Ahikamu nwa Shafanu turu ike yeru Jieremaya. O buru iya bu l'a ta akpuduru iya nu ndiphe g'e gbua.

27

Ndu Jiuda a-la l'eka Nebukadineza

1 O be ge Zedekaya nwa Jiosaya bahuru l'okwa-eze ndu Jiuda k'ophuu; Chipfu bya epfua opfu-a nu Jieremaya. 2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Kwee agadagba yee odogoro; li tuko iya nyabe onwongu l'olu. 3 Li zia ndu byaru Jierusalemu ozi g'e je ezia eze ndu Edomu; waa eze ndu Mowabu; waa eze ndu Amonu; waa ke ndu Taya waa ke ndu Sayidonu. L'e zikwaa ya pho Zedekaya bu eze ndu Jiuda. 4 Zia phe ozi g'ephe je ezia nnajjuphu phe su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Ízurelu. Waa iphe, unu e-zi nnajjuphu unu baa: 5 'O kwa ike-okpu mu, paru eka; yee oshi-eka mu lochiru alochi be mu gude mee mgboko-a l'opfu; bya emee nemadzu; yele anu, bu iya nu; teme o buru onye du mu ree be mu anuje iya. 6 Nta-a bu le-a; ali unu l'opfu be mu yekotawaru l'eka onye-ozu mu, bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. Mu mekwarupho ge anu, bu l'egbudu noduchaa mu l'eka. 7 Ohamoha l'opfu a-nodu iya l'eka; nodu iya nwa iya; waa nwanwa iya; jasu ali-eze iya adakpo. Noo teke ohamoha, du igwerigwe mekpoo eze ndu paru eka e-me iya ohu phe.

8 “ Teke o bu l'o nweru ohamoha; ozoo ali-eze, jikaru anodu Nebukadineza l'eka; mbu eze ndu Babilonu; ozoo l'ephe jikaru edobe olu g'o nyabe phe agadagba-njigba iya; mu egude ogu-echi; yee okpa nri; yee ejo iphe-ememe nua ndu obu aphu. Mbu mee ndu ono iphe gbiriri jasu mu egude aka Nebukadineza mebyishibebe ndu obu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. 9 Oo ya bu le-a; unu ta angakwaru ndu mpfuchiru unu nchi; me ndu jibya unu; me ndibe unu, akoje iphe, nrwo bu; me ndibe unu, ndu agba eja; me ndu karu akaka, bu ndu asuje unu l'unu taa lakwa eze ndu Babilonu l'eka. 10 Mpfuchiru, ephe epfuru unu bu uka be ephe adzushiru unu. O buru iphe, oo-me bu g'unu haa ali unu lamihukpo alamihu. Mu e-nwufu unu enwufu; unu eje alaa l'iswi. 11 Obenu l'oha -woru olu doberu eze ndu Babilonu; o nyabe phe agadagba-njigba iya; ephe nodu iya l'eka; be mu e-kwe haa g'ephe buru l'ali k'eka phe; ako iya opfu; buru iya eburu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ”

12 Mu wokwarupho ozi ono zia Zedekaya, bu eze ndu Jiuda. Mu su iya: “Wozekwa olu doberu eze ndu Babilonu g'o nyabe ngu agadagba-njigba iya; nodu iya l'eka; yee ndibe iya; k'opfu ji-nodu ndzu. 13 Denu g'o gude gubedua gu le ndu ali ngu l'opfu je l'a-buru ndu ee-gude ogu-echi gbushia; egu egbushia phe; yele ejo iphe-ememe, bu iphe, Chipfu pfuru le ya e-gude gbushia oha, jikaru l'ephe taa nodudu eze ndu Babilonu l'eka. 14 Unu ta ngakwa nchi l'opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l'unu ta abyakwa anodu eze ndu Babilonu l'eka; kele o kwa uka be ephe adzuru unu le mpfuchiru ono. 15 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘O to bukwa mbedua ziru phe ozi ono. O to bukwa mu be ephe epfuchiru. O kwa uka be ephe adzu. O buru iya e-me; mu enwufu unu nwuru unu jeye; unu alaa l'iswi; unubedua l'onwunu; unu le ndu ono, epfuru unu mpfuchiru ono.’ ”

16 Mu bya asu ndu-uke Chileke; ephe le ndu Jiuda l'opfu le-a: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ta ngakwa nchi l'opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l'o bufukwaa nwanshi nta; laatuko ngwa ono, e gwetaru l'ulo Chileke laa ali ndu Babilonu ono gwephuta azu. O kwa uka be ephe adzu le mpfuchiru, ephe epfuru unu. 17 Unu ta ngakwaru phe nchi. Unu nodu eze ndu Babilonu l'eka g'unu anodu ndzu. Denu g'o gude mkpukpu-a je l'a-buru ikpozu? 18 O -buru l'ephe bu ndu mpfuchiru; ephe nodu anumaje olu Chipfu; g'ephe rwonaa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ge ngwa-ulo ono, e gude dozia eze-ulo Chipfu ono, bu ophu phodukwaduru nu; yee ophu phoduru l'ibe eze ndu Jiuda; yee ophu phoduru le Jierusalemu ta abuhe iphe, ee-rwuta laa ali ndu Babilonu. 19 Le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu le k'itso itso eze-ulo Chileke; waa k'iphe ono, eeyeje mini, echi ririri ono; waa k'ogba-kperekpere; waa ikpoto ngwa ozo ono, phodugbaaru le mkpukpu-a, 20 bu ndu ophu o gwetaduru; mbu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; teke o kpuru eze ndu Jiuda, bu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu le ndzu shi Jierusalemu laa ali ndu Babilonu; kpuyabekota iya ndu a maru amaru l'ali ndu Jiuda yele Jierusalemu. 21 Ee! Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ke ndu izurelu; wakwa iphe, oopfu le k'iphe ono, e gwephoduru l'ulo Chipfu ono; yee ophu phoduru l'ibe eze ndu Jiuda; yee ophu phoduru le Jierusalemu. 22 G'ephe ha be ee-gwetachakwa laa ali ndu Babilonu. O buru l'eka ono be oo-nodu gbiriri jasu mboku, mu a-choru iya bya. Noo teke mu a-chiphuta iya azu bya edophukwa azu

l'èka-a.' " Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

28

Onye adzuje ùka lè mpfuchiru, bụ Hananiya

¹ O bụru l'apha ono kwapho; gè Zedekaya bahuru l'aba-eze ndu Jiuda k'òphúú; l'onwa k'ise l'ime apha k'èno; bè onye mpfuchiru, bụ Hananaya nwa Azuru, bụ onye shi mkpukpu Gibiyonu; nò l'ulo Chipfu l'iphu ndu-uke Chileke; mè l'iphu oha l'ophu sù mu-a: ² "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízurelu: Mu a-nyakashì agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. ³ L'ime apha labo bè mu a-chi-phutakota iphe, bukpoò ngwa ulo Chipfu ono azu l'èka-a; mbụ ngwa ono, eze ndu Babilonu, bụ Nebukadineza chitaru l'èka-a lashia ali ndu Babilonu. ⁴ Ndu mu a-chi-phutakwapho azu l'èka-a bụ Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bụ eze ndu Jiuda; mekpoo iphe, bukota ndu a kpuru lè ndzu l'ali ndu Jiuda, bụ ndu laru ali ndu Babilonu; noo kele mu a-nyakwa agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

⁵ Tòbudu iya bụ; onye mpfuchiru, bụ Jieremaya bya eyee onu sù onye mpfuchiru ono, bụ Hananaya-a l'iphu ndu-uke; yele l'iphu iphe, bukpoò ndu pfuru l'ulo Chipfu; ⁶ sù iya: "G'ò dukwa nno! Gè Chipfu mekwaa ya nno! Gè Chipfu mekwaa iphe ono, i pfuru lè mpfuchiru ono; g'ò chi-phutakwa ngwa ulo Chipfu azu; yee ndu a kpuru lè ndzu; g'ò shikwa l'ali ndu Babilonu tuko phè chi-phuta azu l'èka-a! ⁷ Olee g'ò dühabe; ngabekwa nchi numa iphe, mu abya epfu ye ngu lè nchi; yele nchi ndu-a l'ophu. ⁸ Ndu mpfuchiru, vu mu uzo; bya evuru ngu uzo; mbụ ndiche; buepho iphe, ephe epfufe lè mpfuchiru nù oha, dù igwerigwe; yee ali-eze, paru èka; bụ l'ogu a-du; yee okpa-nri; waa ejo iphe-ememe. ⁹ Obenu l'onye mpfuchiru, epfu opfu lè nchi a-du doo buepho teke iphe, o pfuru meru g'ò pfuru iya bè ee-keje lè Chipfu ziru iya eviya."

¹⁰ Tòbudu iya bụ; onye mpfuchiru ono, bụ Hananaya bya anyafu Jieremaya, onye mpfuchiru agadagba-njigba ono, o nya ono bya eworu iya nyajia. ¹¹ Hananaya bya apfuru l'iphu oha l'ophu sù: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: O kwa egube-a bụ ge ya a-gbajifu agadagba-njigba ke Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu l'olu ohamoha l'ime apha labo." O pfuepho nno; Jieremaya tugbua.

¹² A noekwapho nwanishi g'onye mpfuchiru, bụ Hananaya gbajificharu agadagba-njigba ono, nò l'olu onye mpfuchiru, bụ Jieremaya ono; Jieremaya obu numa olu-Opfu Chipfu, suru iya: ¹³ "Je je akuru Hananaya sù iya lè-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Iphe, i gbajifuru bukwa agadagba-njigba ophu e meru l'oshi; ole iphe, mu e-gude dochia ya bụ agadagba-njigba ophu e meru l'igwè. ¹⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; mbụ Chileke ke ndu Ízurelu: Mu e-woru agadagba-njigba ophu e meru l'igwè nyabè l'olu ohamoha-a l'ophu gude mee phè g'ò buri Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu bè ephe a-nodu l'èka. Mbụ lè mu e-me iya g'ò nodu elektachaa mè anù, bu l'egbudu."

¹⁵ Tòbudu iya bụ; onye mpfuchiru, bụ Jieremaya sù Hananaya, bụ onye mpfuchiru-a: "Ngabekpodapho nchi; Hananaya! O to bukwa Chipfu ziru ngu gi bya; obenu l'i mewaru ndu-a; ephe je adakobe iphe, abudu eviya.

¹⁶ Oo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Mu abyakwa ngu ewofu l'eli mgboko-a. Apha-a gēdegede bẹ ịi-nwūhu; kele i pfuwaru opfu, eme g'e kwefuru Chipfu ike.' "

¹⁷ O -rwuēpho l'ōnwā k'ēsaa l'apha ono kwapho; Hananaya, bu onye mpfuchiru nwūhu.

29

Ēkwo-ozī, e deru nū ndu a kpūru lẹ ndzū

¹ Ōwaa bu iphe, e deru l'ēkwo-ozī, Jieremaya gbẹ lẹ Jierúsalemū dee nū g'a nū ndu bu ogerenya l'ime ndu ophu nọ ndzū l'ime ndu ono, a kpūru lẹ ndzū ono; l'a nū iya ndu bu uke; mē ndu bu ndu mpfuchiru; mē iphe, bukpo ndu ono, Nebukadineza kpūru lẹ ndzū shi lẹ Jierúsalemū laa alī ndu Bábilonu ono. ² Teke ono bẹ a kpuakwanaru eze, bu Jiehoyakinu lẹ ndzū; yee ne iya, bu eze-nwanyī; mē ndu eleta ibe eze enya; mēkpoo ndu-ishi ndu Jiuda yee ndu Jierúsalemū l'ophu; mē ndu eme ona; mē ndu akpu uzu; bẹ a kpukotawaru lẹ ndzū kpuru lufu lẹ Jierúsalemū. ³ Onye o nuru ēkwo-ozī obu bu Eleyasa nwa Shafanu; yee Gemaraya nwa Hilikaya, bu ndu Zedekaya, bu eze ndu Jiuda ziru ozi g'e je zia eze, bu Nebukadineza l'alī ndu Bábilonu. Ēkwo-ozī, Jieremaya deru obu sūru:

⁴ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbū Ōkalibe-Kakōta-Ike; Chileke ke ndu Ízurelu. Ndu oopfu iya anū bu ndu ono, a kpūru lẹ ndzū ono g'ēphe ha; mbū ndu ono, mu meru; e shi lẹ Jierúsalemū kpuru phẹ laa Bábilonu ono; ⁵ Unu kpushikwaa ūlo buru; unu akoo opfu ria iphe, o metaru. ⁶ Unu lushikwaa nwanyī nwushia unwegirima; unu achotaru unwu unu nwoke nwanyī alulu; unu ekee unwu unu nwanyī jī; k'ophu ephebedua l'enwekwarupho unwegirima. Unu nōdukwa l'ēka ono ka adū igwerigwe; unu taa nōdukwa aka alwa alī. ⁷ Ōzo bu lẹ-a; unu chojekwa iphe, e-me gē nchī dū doo lẹ mkpukpu ono, bu ēka a kpuru unu lẹ ndzū laa ono. Unu pfujeru nū Chipfu l'iswi ēhu ndu ono; kele nchī -dū phẹ doo; l'ō dukwapho unu. ⁸ Kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu; mbū Chileke ndu Ízurelu: Unu te ekwekwa gē ndu mpfuchiru unu; mē ndu agbaru unu eja; duru unu ghaa ūzo. Unu ta angajekwaru phẹ nchī lẹ nrwo, unu meru phẹ; ephe nōdu arwo. ⁹ Ō kwa ūka bẹ ephe adzuru unu sū l'ēphe gude ēpha mu epfu mpfuchiru. Ō tọ bukwa mu yeru phẹ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -nōepho ūkporo apha eto l'apha iri lẹ Bábilonu bẹ mu a-byapfuta unu bya emeeru unu iphe ono, dū ree ono, mu kweru ukwe iya ono; mbū lẹ mu a-bya eduphuta unu azū l'alī ēka-a. ¹¹ Kele mu maru oriri, mu arī l'ēhu unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu arī k'eme g'ēhu dū unu guu; o tọ bukwa g'ō dūru unu lẹ njo. Gē mu mee g'uzo iphu dūru unu lẹ ree; unu enweru iphe, unu a-nōdu ele enya iya. ¹² Teke ono bẹ unu a-rakuje mu; unu abyapfuta mu; bya epfuru nū mu; mu angaberu unu nchī. ¹³ Teme unu achọ mu; chọta mu; mē o -būru l'unu gude obu unu l'ophu achọ mu. ¹⁴ Teke ono bẹ unu a-chọ mu chọta; nokwa iphe, Chipfu epfu. Mu emee unu; unu taa bueduru ndu a kpuru lẹ ndzū. Mbū lẹ mu e-jeepho l'iphe, bukpo ohamoha; mēkpoo ēkameka ono, mu chīru unu laa ono je achī-phuta unu azū l'ēka ono, mu meru; a kpua unu lẹ ndzū ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

15 Unu a-sukwaro: “Chipfu yeanaru anyi ndu mpfuchiru lẹ Bábílónu.”

16 Obenu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu ẹhu onye eze ono, nọ l'aba-eze Dévidi ono; yẹle opfu ẹhu iphe, bukpo ndu phoduru lẹ mkpukpu-a; mbụ unwunna unu, bụ ndu ophu a kpukobeduru unu l'ephe lẹ ndzụ. 17 Ee! Wakwa iphe, Chipfu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Iphe, mu e-ye bukwa ogu-echi; yee ọkpa-nri yee ejo iphe-ememe g'ọ buru phe ọgu. Mu emee phe; ephe adu g'ejo akpuru oshi figu, duta-beru eji k'ophu bụ l'e tee ridu iya eriri. 18 Mu e-gude ogu-echi; yee ọkpa-nri; yee ejo iphe-ememe achi phe oso. Mu emee phe; ephe aburu iphe, ali-eze nogbaa lẹ mgboko-a a-nodu aso oyi; mbụ ephe aburu iphe, e gude atụ onu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achi ọchi; yee iphe, e gude ephu l'iphe l'ẹka ohamoha nọ, bụ ẹka mu chiru phe jeye. 19 Noo kele ephe ta ngabeduru nchi l'opfu mu; o kwa Chipfu epfu iya; mbụ opfu, mu pfuru mpfuto nụ phe; o buru ndu mu ziru iya bụ ndu-ozu mu bụ ndu mpfuchiru. Ophu unubedua, a kpuru lẹ ndzụ-a angakwarupho nchi. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.” 20 Oo ya bụ lẹ-a; unu nmakwa Opfu Chipfu g'unu ha buru ndu a kpuru lẹ ndzụ; bụ ndu mu chitaru lẹ Jierusalemu chilaa Bábílónu.

21 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke ke ndu Ízurelu; wakwa iphe, oopfu l'opfu-ẹhu Éhabu nwa Kolaya; yee opfu-ẹhu Zedekaya nwa Maseya, bụ ndu gude epha mu adzuru unu ụka lẹ mpfuchiru: “Mu e-woru phe ye l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábílónu; l'ọ woru phe gbushia l'atatiphu unu ẹka unu ele ẹnya. 22 Oo phe a-kpa iphe, ndu Jiuda ono, a kpuru lẹ ndzụ ono g'ephe ha, bụ ndu nọ l'ali ndu Bábílónu a-wata ephu l'iphe sụ: ‘Gẹ Chipfu mekwaa ngu iphe, o meru Zedekaya; yee Éhabu, bụ ndu eze ndu Bábílónu huru l'ọku.’ 23 Noo kele ephe mewaru iphe-eswe l'echilabo ndu Ízurelu. Ephe l'unyomu obutobu phe riwaru ogori; teme ephe gudewaa epha mu dzua ụka, buchaa iphe, mu asuduru phe g'ephe mee. Iphemiphe ono be mu makotaru; teme mu buru onye-ekebe iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ozi, e ziru Shemaya

24 “Karụ Shemaya, bụ onye Nehelamu: 25 Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya aburu Chileke ndu Ízurelu: I gude epha ngu dee ekwo-ozu wolaaru iphe, bukpo ndu nọ lẹ Jierusalemu; bya anyi iya Zefanaya nwa Maseya, bụ onye uke; mekpoo iphe, bukota ndu-uke ndu ophu g'ephe ha. I sụru Zefanaya-a: 26 ‘Chipfu meakwaru ngu onye uke g'i nodu l'okwa Jiehoyada; g'i nodu eleta ụlo Chipfu ẹnya. O -nweru onye obvu eme, kuru onwiya onye mpfuchiru; chiru iya ọkpa ye lẹ mkporo; nwua ya olu lẹ mgborigwè. 27?Bụ gunu kparụ iphe, i ti gboduru Jieremaya onye Anatotu ụja, bụ onye epfuru unu mpfuchiru? 28 Wakwa ozi, o ziru anyi lẹ Bábílónu baa: “Iphe obu a-nokwa ọdu. Oo ya bụ lẹ-a; unu kpushikwaa ụlo buru; unu akoo opfu ria iphe, o metaru.” ’ ’ ”

29 O buru iya bụ l'onye uke ono, bụ Zefanaya abya eworu ekwo-ozu guaru Jieremaya, bụ onye mpfuchiru. 30 No iya; olu-Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi sụ: 31 “Woru ozi-a zia g'o rwua lẹ nchi iphe, bụ ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono g'ephe ha: Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu Shemaya, bụ onye Nehelamu: Eshinu Shemaya epfuru unu iphe o suru lẹ mu pfuru; l'ebe abụ l'oo mu ziru iya ya; be o mewaru; unu je adakobe iphe, abudu eviya. 32 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Shemaya, bụ onye Nehelamu be mu a-nụ aphụ; yẹle awa iya l'ophu; k'ophu bụ l'ọ tọ dukwa onye o nweru

a-phòdukwadu nù l'echilabò ndu-a; òphu òo-hùmadu iphe-òma ono, mu e-mechaa meeru ndu ndibe ono; noo kẹle o pfuwaru iphe, e gude kwefuru mu ike." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

30

Chileke ekwe ukwe alwalwa ndu Ízurèlu

¹ Wakwa opfu, shi l'ònu Chipfu rwua Jieremaya nchì. ² "Wakwa iphe, oopfufu; mbù Chipfu, bù Chileke kẹ ndu Ízurèlu: Tùko opfu-a, mu pfuru nù ngu-a dekòta l'ekwo. ³ Kẹle-a: wakwa iphe, Chipfu epfu baa: mbòku abyakwa; teke mu e-je l'ẹka a kpùru ndibe mu lẹ ndzù laa; mbù ndibe mu bù ndu Ízurèlu ephe lẹ ndu Jiuda; je eduphuta phẹ azù; bya edophu phẹ azù l'alì ono, mu nùru nna phẹ oche g'ò buru nkephẹ ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

⁴ Wakwa opfu, Chipfu pfuru pfudoru ndu Ízurèlu ephe lẹ ndu Jiuda.

⁵ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Anyi anùkwa mkpu,
ephe echi;
mbù ndu ndzù agù.

Mbù l'òo n-yemebvu dù;
ò tọ bùdu nchì-adù-doo.

⁶ Jìnaa aji hùma; nwoke
?ò tsùje ime nwa?

?Dènukwanu g'ò gude mu
hùmagba unwoke l'èhu
l'èhu g'ephe chìgbaaru
ẹka kwẹe l'epho gẹ nwanyi,
ime eme;
onyenònu wocharu iphu
gbanwùbe onwu onwu?

⁷ Tùswekwa! Mbòku ono
a-dùkwa ẹjo ẹji;
k'òphu bù l'ò tọ dùedu
eswe a-dùbaa ẹji g'òo ya.

Teke ono bẹ oshilòkpa
Jíékòpu e-je iphe-ẹhuka;
obenu l'ee-mechaa
dzòta iya l'ime iya.

⁸ "Wakwa iphe, oopfufu; mbù Chipfu, bù Okalibe-Kakòta-Ike: O -rwua mbòku ono bẹ mu a-nyakwo agadagba-njigba ono, nọ phẹ l'olu ono; mu abya atòshia phẹ ẹgbu, e keru phẹ; òphu ndu òhozo emebaèdu phẹ ohu phẹ. ⁹ Ephe a-nòdu ejeru Chipfu, bù Chileke phẹ ozi; yẹe Dévidi ono, bù eze phẹ ono, bù onye mu e-me g'ò fùtaru phẹ.

¹⁰ "Gẹ ndzù ba agukwa ngu;
gube Jíékòpu, bù onye-ozì mu!

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

G'e be yekwa ngu ebvu;

gube Ízurèlu;
kẹle-a; lekwa lẹ-a;
mu e-shikwa l'ẹka dù
ẹnya dzòta ngu.

Mu adzọta ụnwu ngu l'alị
 ẹka a kpuru phẹ ẹ
 ndzụ laa.

Noo teke Jiékọpu a-lwa azu
 bya anọdu l'ẹhu-guu.

Tẹme ọ tọ dọdu iphe,
 byaru emebaa ya nụ;
 ọphu ọ dọdu onye
 byaru emebaa ya g'ọ
 bọru onye ndzụ agụ.

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Mu nọkwa swiru ngu eswiru;
 mu a-dzọ ngu!

A makwaru-a ẹ mu tukuru
 ọhamoha emebyishibẹbe,
 bu ndu mu shi woru
 ngu ghakaa l'ime phẹ.

Obenu ẹ mu tee
 mebyishibẹbedu ngu
 gberegedege.

Mu a-hù ngu ahùhù l'uzo,
 pfuru nhamunha.

Ọphu mu ahakwanu ngu
 phuruphuru gẹ mu
 ta anu ngu aphu l'ophu
 l'ophu."

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

Onwo, aba ngu nụ bẹ e tee
 metakwa emeta.

Ọphu iphe, e mekaru ngu
 akpọhodu akpọhu.

¹³ Ọ tọ dọdu onye a-gbaru
 ngu ọdzori.

Ọphu ọ dọdu iphe ọzo,
 ee-mebaa l'ọnyà ọbu,
 aba ngu nụ ọbu.

Ọphu ịi-kaedu mma akaka.

¹⁴ Iphe, bukpo ndu gu
 l'ẹphe shi eshi ọnyà
 zọhakotawaru ngu.

Ẹphe ta akpaedu ngu ishi
 ililekpọo.

Mu tsuwaru ngu iphe,
 onye ọhogu etsuje
 ọhogu iya.

Mu bya echia ngu iphe,
 onye duru nemadzu
 ẹhuka echije iya.

Ọ bọru iphe, kparu iya
 nụ bu l'i menukaru
 ẹjo-iphe.

Tẹme iphe-ẹji, i meshiru
 paa igwerigwe.

- 15 ?Denu g'o gude i nòdu ara
 ẹkwa iphe, mekaru ngu nu;
 mbu iphe, eme ngu ẹhuka,
 bu iphe,
 taa kpohudu akpohu?
 O kwa l'i metanukaru
 iphe-uta; teme iphe-ẹji,
 i meshiru paa igwerigwe;
 meru g'o gude mu mee
 ngu iphemiphe ono.
- 16 Obenu l'iphe, bukpoò
 ndu eripya ngu be
 ee-ripyakwa.
 Iphe, bukpoò ndu ohogu
 ngu be aa-kpu le ndzu.
 Ndu kwaru iphe ngu
 l'okwata be
 aa-kwakwapho okwata.
 Ndu keru iphe ngu l'ogu
 be ee-kekwaphe iphe
 phe l'ogu.
- 17 Obenu le mu e-me g'ehu du
 ngu ike;
 mee g'onya, du ngu l'ehu
 kpohu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 O buru iphe, kparu iya
 nu bu l'e kuru ngu
 onye a chifuru achifu;
 Zayonu, aduedu onye
 akpa ishi iya.
- 18 "Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 Onu-ulo Jiekopu ono,
 e shi kpu le ndzu ono
 be mu e-dophu azu l'onodu
 iya.
 Mu aphuru eka ephe bu
 obu-imemini.
 Mkpukpu ono be aa-kpu-phu
 azu l'eli ozu iya ono.
 Ibe eze ono abyakwa
 an-chia l'eka o gbaru
 g'o nodu.
- 19 Ephe awata agu ebvu-ekele;
 atu uzu ehutso.
 Mu emee g'ephe kabaa igwe;
 ophu ephe abyadu alwa
 ali ali.
 Mu e-me g'ephe buru ndu
 aakwabe ubvu;
 ophu enya abyadu alwa phe.
- 20 Unwu phe bu g'ephe shi
 du teke ndiche bu

g'ephe a-du.

Teme edzudzu-oha aburu
iphe, nguchaaru
anguru l'iphu mu.

Mu anya ndu eme phe ewere
aphu.

²¹ Onye eze phe a-buru onye
lanu l'ime ndibe phe.

Onye a-buru onye-ishi phe
aburu l'echilabo phe be
oo-shi.

Mu a-kpuritaru iya;
l'oooya anodu mu ntse;
kele-a: ?bu onye suru
g'oo-dobe onwiya iche
bya bya anodu mu l'iphu?

O kwa Chipfu epfu iya.

²² Oo ya bu l'unu a-buru ndibe
mu;
mu aburu Chileke unu."

²³ Lekwa! Chipfu gudeakwa ehu-eghu ezi oke-pherephere; mbu ejo
oke pherephere. O buru l'ishi ndu ejo-iphe be oophu temutemu; ²⁴ ophu
ehu eghubuhukwa Chipfu egbu gbiriri jasu l'o meebekota iphe, du iya
l'okpoma k'ememe. Mboku abya-a l'uzo iphu teke iphe-a l'e-dokota unu
enya ree.

31

Alwalwa ndu Izurelu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua le teke ono; be mu a-buru
Chileke k'ipfu l'ipfu ndu Izurelu l'ophu; ephe aburu ndibe mu." ² Wakwa
iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu ono, ogu-echi gbuphodoru ono be e meru
eze-iphe-oma teke ephe no l'echiegu; mbu Izurelu; teke o shi achọ eka
oo-nodu tuta unme ³ be Chipfu shi l'eka du enya mee g'o huma iya. Mu
yeru ngu obu yee ngu iya k'ojeje. Mu gude n-yemobu mu kpuritaru ngu.

⁴ Mu a-kpu-phukwa ngu pho azu; li buru onye a kpuphuru azu; gube
nwamgboko mu yee nwoke akwajeduru ono, bu gube Izurelu. Li wota
nka ngu je etsoru ndu ehu atso wata ete ebvu. ⁵ Ii-wata ako opfu-vayinu
l'eli ubvu ubvu Sameriya ozobaa. Ndu ako opfu a-ko iya; ria iphe, ephe
koru iya; ⁶ kele e -mechaa; l'o duru mboku, ndu eche nche a-nonya; ephe
echiaha mkpu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu su: 'Unu bya g'anyi je l'ubvu
Zayonu; jepfu Chipfu, bu Chileke anyi!' "

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Unu gua ebvu ehu-utso nu
Jiekopu!

Unu tua uzu ehu-utso nu
onye-ishi ohamoha!

Unu raa ya arara; kwaa ya
l'evu su:

Jiko Chipfu; dzonaa ndu
nkengu;

mbu nwa ndu Izurelu ndu

ophu phoduru nu!

8 Lekwa; mu e-shi l'ali ndu
isheli chi-phuta phe
azu.

Mu e-jerwuchaa eka igwe
beru ali beru je
erwukoo phe.

Mu a-chitachaa me ndu atsu
ishi; me ndu eniyeni;
me ndu du ime;
me ndu ophu ime emewaa
ememe.

O buepho l'ikpoto ndu a-lwa
nu a-pa eka.

9 Ephe a-nodu ara ekwa abya.
Mbu l'ephe a-nodu arwo mu
arworwo;
mu edu phe alwa.

Mu e-du phe dughaa nggele
nggele;
dua phe shia uzo,
du baswaa k'ophu upfu
ata akpodu phe l'okpa.

O buru iphe, kparu iya nu bu
le mu bu nna Izurelu;
teme Ifuremu buru okpara
mu.

10 "Unu numakwa Opfu Chipfu;
unube ohamoha!

Unu araa ya arara ge ndu
bukube eze-enyimu
l'eka du enya numa!

L'onye ono, chikashiru
ndu Izurelu ono
a-chikobekwa phe pho
ozo.

L'ooche unwu aturu iya
obu nche g'onye eche
aturu;

11 kele Chipfu gbafutawaru
Jiekopu pfa aswa ishi iya
l'eka ndu ka phe okpehu.

12 Ephe a-bya bya atua uzu
ehu-utso l'ubvu Zayonu.

Ephe eteru eswa kpua iphe,
du ree, Chipfu doberu;
mbu ereshi-o; me me-o;
mekpoo manu;
me unwu aturu me eghe;
mekpoo ikpoto eswi.

Ephe a-du g'opfu,
a koru agba iya mini ree;
ophu ephe a-nodubaedu

aphu-aphu.

13 Teke ono be unwumgboko
a-wata ete ebvu;
ehu atso phe;
me unwokorobya;
me ndu bu ogerenya
kwapho.

Noo teke mu e-me g'aphu,
ephe shi agu buru phe
ehu-utso.

Mu a-du phe obu;
mu agbanwee aphu,
tsoru phe nu g'o buru phe
ehu-utso.

14 Ndu uke be mu a-nukpo iphe,
du ree nua k'etsutsu iya.

Teme iphe, du ree,
mu doberu be e-jikpoo
ndu nkiya epho."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Chipfu a-phuru ndu

nkiya obu-imemini

15 Wakwa iphe, Chipfu eepfu
baa:

"A numaru uzu-ekwa le
mkpukpu Rama;
mbu ekwa anwuhu me oke
nggumaphu.

O buru Rechielu l'ara ekwa
unwu iya;
ophu o kwedu g'e gbobuta
iya egbobuta;
opfu l'unwu iya bvueberu."

16 Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa:

"Gberuma! Ba rahé ekwa!

Huchaa enya-mini, no ngu
l'anya;
kele ee-mechaa bua ngu
nggo ozi ngu;
mbu l'ephe e-shi l'ali ndu
ohogu lwa.

O kwa Chipfu eepfu iya.

17 Oo ya bu le-a; unu lee enya
l'iphu a-duru unu ree.

Unwu unu l'a-lwa l'ali phe."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

18 Ude, Ifuremu atsu be mu
numawaru; l'o suru:

I hūwaru mu ahūhū g'onye
ahū nweswi,
ekwedu g'a gota iya.

A hūkwanaa mu hūta.

Dophunu mu azụ ọ́ mu
 alwaphuta azụ;
 noo kele ọ́o ngu bụ́ Chipfu
 bya abụ́ru Chieleke mu.

19 Mu kpaphuhucharu;
 izimanụ́ bya alwaphuta
 mu azụ́.

Ọ́nodu, mu nọ́ doę́ mu phọ́
 ę́nya.

Mu phuru yoo; chiru ę́ka ye
 l'iphu ụ́tapfu.

Iphere bya egude mu;
 mu bya abụ́ru onye
 ę́nya lwaru;
 kele ọ́o iphe, mu meru
 teke mu bụ́ okoro bya
 be byaru eteahaa mu
 ntụ́ l'iphu nta-a.

20 "Sụ́-a; Ifuremu ?tọ́ budu nwa,
 mu yeru obu;
 mbụ́ nwa, tṹbaru mu
 l'ę́nya?"

A makwaru-a le mu ahajeru
 epfuru iya;
 obenu le mu anyatajele
 iya-a.

Ọ́o ya bụ́ le-a; oghoroko iya
 du mu shii;
 mbụ́ le mu aphuru iya
 obu-imemini,
 paru ę́ka.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

21 Meshia ọ́hubama dobegbaa
 l'oji!

L'i koshia obvudu obvudu
 dobegbaa!

L'i lerwetakwa oji,
 a tṹru mkpoli ę́nya,
 bu oji, iishi!

Lwadupho azụ́;
 gube nwamgboko mu,
 bu İzurelu!

Lwadupho azụ́ le mkpukpu
 ngu ono g'ọ́ ha!

22 ?li-ghaphekpo egube ono
 jasụ́ teke ole;
 gube nwada ono,
 eegudedu
 ire iya ę́ka ono?

Chipfu mewaru iphe ọ́phúú
 le mgboko-a;
 mbụ́ le nwanyị́ a-wata
 eleta nwoke ę́nya."

Iphe e-mechaa dūru ndibe Chileke lẹ ree

²³ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu: “Ọ sūru-a: Mu -shiepho l'ẹka a kpuru phẹ lẹ ndzụ duphuta phẹ azụ; bẹ ndu nọ l'alì Jiuda; yẹe mkpukpu lẹ mkpukpu iya a-wata epfu opfu-a ozo sụ:

“Gẹ Chipfu kebe ngu l'oma;
gube ibe onye ono,
pfuberekoto ono;
gube úbvú, dù nsọ!

²⁴ Ndu Jiuda mę mkpukpu lẹ mkpukpu, nọkota iya nù l'a-tuko bukọtaru l'ẹka ono; ndu akọ opfu eburu iya; ephe lẹ ndu aghaphe aghaphe; ephe l'eghu mę aturu phẹ. ²⁵ Kele onye ike bvuru bẹ ee-me-a g'epho ji; mu emee iphe, bukpo onye rwuhuru arwuhu g'ọ rọkota ike.” ²⁶ Mu jeberu nno bya etehu; bya awata achika ẹnya. Mgbenya mu obu nọdu atso mu ntumatu.

²⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mbọku abyakwa-a; teke mu e-woru mebyi-iphe, bụ nemadzụ yẹe anụ woru ghakaa l'alì Ízurẹlu yẹle alì Jiuda. ²⁸ Oo gẹ mu eche phẹ nche; e pheshia phẹ; nwukposhia phẹ; e mekpee phẹ; mebyishia phẹ; ephe laa l'iswi; nokwaphọ gẹ mu a-nọdu eche phẹ nche; aa-kpukwa phẹ; dzaphu phẹ azụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ O -rwua mbọku ono bẹ a taa sùbaedu:

Nna anyi phẹ bukwa akpuru
vayinu,
achaduru achacha bẹ
ephe riru.

Ọ nọdu akpọ unwu phẹ
eze ihuku.

³⁰ Ọ bụ-chia iphe, e-me nù bụ l'onnyemonye a-la l'ẹjo-iphe, o metaru. Onye riwaruro akpuru vayinu, achaduru achacha; eze akpowa iya rọ ihuku.

³¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mbọku abyakwa teke mu lẹ ndu Ízurẹlu; waa ndu Jiuda a-gba ndzụ òphúú. ³² Ono taa duedu g'ogbandzu ophu mu lẹ nna phẹ oche gbaru; teke ono, mu gude ẹka seta phẹ dufuta phẹ l'alì ndu Ijiputu; noo kele ephe mebyiru ogbandzu mu; l'ẹka bukwa mbẹdua bụ ji, alù phẹ nù. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa ụdu ogbandzu ophu mu l'onu-ulo Ízurẹlu a-gba: mę e-mechaepho teke ono. Ekemu mu bẹ mu e-woru ye phẹ l'egomunggo. Ọ bụru l'ime ọkpoma phẹ bẹ mu e-de iya edede. Mu a-buru Chileke phẹ; ephebedua aburu ndibe mu. ³⁴ Nemadzụ tee ziedu nwibe iya iphe ozobaa; ophu nemadzụ eziedu nwune iya iphe kẹ g'aasuje: Makwaru Chipfu! Kele ephe e-shiepho l'onye ẹnya kachaa alwalwa l'ime phẹ maru mu jasụ l'onye ophu kachaa shii. Noo kele mu a-guru phẹ nvụ l'ẹjo-iphe, ephe megbaberu. Ophu mu anyatabaedu iphe-eji phẹ ozobakpo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

³⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Mbụ onye ono, doberu
enyanwu sụ g'o chije
l'eswe;
bya emee g'onwu;
yẹe kpokpode chije
l'enyashi; onye ono,
bụ iya akparwubeje
oke-enyimu;

akpara-mini iya ede mba;
 epha iya bu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.

36 “Oo epho m’o bu l’a -nonyaru;
 iphe-a,
 mu tuburu k’ememe-a
 phuhu k’ophu mu
 huma-buhuru iya;
 o buru iya bu l’oshilokpa
 Izurelu achihu;
 ephe taa buedu oha eka
 phe l’iphu mu jasuru
 asuru.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

37 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Oo epho m’o bu l’aa-tu
 imigwe imigwe l’iphe,
 aatuje iphe;
 aabya ebvua ali bvurwua
 eka a toru okpa mgboko
 l’ophu;
 teme mu e-gude iphe,
 oshilokpa Izurelu
 megbaburu jika-gbua
 phe.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

38 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mboku abyakwa teke ee-mechaa
 kpukwaa mkpukpu-a doberu mube Chipfu eshi l’oje Hananelu jasū le
 Onu-abata Mgbureku. 39 Ogologo iphe, e-gude atu iphe l’a-gbe l’epho
 l’eka ono dabyiru ogologo jasū l’eli ubvu Garebu; l’oobya ago-jia dabyiru
 jasū le Gowa. 40 Nsuda ono l’ophu, bu eka e shi etuphaje odzu; awushi
 iya ntu; mekpoo egu ono l’ophu, dabyiru jasū le nggele Kidirōnu l’uzo
 enyanwu-awawa; gbiriri jasū l’aguga onu-abata Inya; g’o ha a-dukotaru
 Chipfu nsō. Ophu a byadu ephefubaa mkpukpu ono ephefu; ophu ee-
 nwukpōshibaedu iya enwukpōshi.”

32

Jieremaya azu ali-egu

1 Wakwa olu-opfu, rwuru Jieremaya nchi; mbu olu-opfu, shi l’eka Chipfu
 l’apha, kwe Zedekaya apha iri, o wataru aburu eze ndu Jiuda. Ono
 bukwanuru apha ophu kwe Nebukadineza apha iri l’esato. 2 Ndu ojogu
 k’eze ndu Babilonu be no-pheru Jierusalemu mgburugburu teke ono.
 Onye mpfuchiru ono, bu Jieremaya buru eka o kwaru bu l’oma-unuphu
 eka ndu nche anoje l’ibe eze ndu Jiuda; 3 kele Zedekaya, bu eze ndu
 Jiuda turu iya mkporo l’eka ono su: “?Bu gunu meru g’o gude i nodu
 epfu mpfuchiru nkengu g’iipfu iya ono? I pfuru su le Chipfu suru le ya
 abyaakwaa eworu mkpukpu-a ye l’eka eze ndu Babilonu; o jekwa l’anata
 iya. 4 Le Zedekaya, bu eze ndu Jiuda taa nahukwa ndu Babilonu agbala;
 o chikwa l’o to dudu iphe, e-me g’e te ye iya l’eka eze ndu Babilonu;

yele iya epfugbaa opfu iphu l'iphu; l'o gude enya iya ebo ebo huma iya. ⁵ L'oo-kpuru Zedekaya laa Babilonu bu eka oo-nodu jasụ ya anụ ya aphụ. L'onokwa iphe, Chipfu epfu. Le mu -tsoo ndu Babilonu oḡu; o tọ dukwa iphe, mu a-lwuta iya."

⁶ Todbu iya bu; Jieremaya sụ: "Olu-Opfu Chipfu rwukwaru mu nchi ⁷ sụ le Hanamelu nwa Shalumu, bu nwune nna mu a-byapfuta mu bya asụ mu ge mu zunaa alì iya, nọ le mkpukpu Anatotu; kele eshinu o bu mu l'iya kachaa abubu be o bu mu be o rwuberu agbata iya. ⁸ E mechaa; o nwuepho ge Chipfu pfuru ono. Nwa nwune nna mu, bu Hanamelu mechaa bya abyapfuta mu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje; bya asụ mu ge mu zunaa alì iya, nọ le mkpukpu Anatotu; l'oke alì ndu Benjiaminu. Eshinu o bu mu be o rwuberu agbata iya nworu; ge mu zụ l'iya pho g'ọ buru nkemu. Mu maerupho l'ọ kwa Opfu Chipfu. ⁹ O buru iya bu le mu eje azua alì obu le mkpukpu Anatotu l'eka nwa nwune nna mu, bu Hanamelu bya apfua ya okpoga iya, bu mkpola-ochaa, erwa iya du shekelu iri l'esaa. ¹⁰ Mu bya edeeru iya ekwo byaa ya epha mu; mee ya ohubama; ndu ekebe yekwa iya pho eka; bya eworu mkpola-ochaa ono tũ l'iphe, aatũje iphe. ¹¹ Mu bya eworu ekwo ono, e deru, goshiru l'alì buwaa nkemu ono; mbu mpekala iya ono, e meru ohubama ono, bu ophu e deru g'oo-nọ-beru me ge mu nweberu iya; bya ewotakwapho mpekala iya ophu e meduru ohubama gude. ¹² Mu bya eje achiru ekwo ono nu Baruku, bu nwa Neraya nwa Maseya; l'iphu nwa nwune nna mu, bu Hanamelu yele iphu ndu ekebe, bu ndu byiru eka l'ekwo ono; yele iphu ndu Jiuda l'ophu, bu ndu nḡbaa l'oma-unuphu eka ndu nche anoje ono. ¹³ Mu nodu l'iphu phe l'eka ono bya eworu ozi-a zia Baruku sụ iya: ¹⁴ 'Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke ndu Izurelu. O sũru-a: Chita ekwo alì-a, e deru-a; me ophu e meru ohubama; yee ophu e meduru ohubama l'ekwo ono, e deru gude zua alì-a; woru iya je achiru ye l'ite-urwa k'ophu oo-nọ odu; ¹⁵ kele-a; wakwa iphe, Chipfu bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: Ee-mechakwaa wata azu ulo; yee alì; yee opfu-vayinu l'alì eka-a ozo.' "

Jieremaya epfu anu Chileke

¹⁶ Mu wocharu ekwo ono, e gude zua alì ono nuchaa Baruku nwa Neraya; mu bya awata epfu anu Chipfu sụ: ¹⁷ "Gube Nnajiuphu, bu Chileke! O kwa ngu meru igwe; bya emee alì; o buru ike okpu ngu yee eka ngu, i lochiru alochi be i gude mee ya. O tọ dukwa iphe, tsunukaru ngu l'ehu. ¹⁸ Gube onye egoshije igwerigwe nemadzu l'i yeru phe obu. Olee iwojeru aphu ejo-iphe, ndu bu nna meru woru nwua l'utapfu ndu bu unwu phe m'ephe anohedu. Gube oke Chileke ono, ike du ono; onye epha iya bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; ¹⁹ iphe, i chiru idzu ememe be ha shii; teme iphe, iime ememe paa eka. I saru enya humagbua iphemiphe, nemadzu eme. I nodu ebuje onyemonye nggo g'iphe, o meru gbaru; yee iphe, o metaru. ²⁰ I meru iphe-ohumalenya; yee iphe, du biribiri l'alì ndu Ijiputu; i nodu emele iya pho g'iime iya jasụ ntanu-a. Iimeru iya ndu Izurelu; bya emeru iya ndiphe mgburugburu; o mee; epha ngu pfuru g'ọ pfukwaduru-a. ²¹ I dufutaru ndibe ngu, bu ndu Izurelu l'alì ndu Ijiputu; o buru iphe-ohumalenya; yee iphe, du biribiri be i gude mee ya. O buru ike okpu ngu; yee eka ngu, i lochiru alochi; waa iphe, du ebu be i gude mee iphemiphe ono. ²² I nuru phe alì-a, bu ophu i riburu angu l'ii-nu nna phe oche phe, bu alì, mini era-eswi yee manu-enwu jiru pyimu pyimu.

23 Èphe bya abata bya anata iya nworu; òphu èphe emeduru iphe, ì sùru g'èphe meje; òphu èphe etsoduru ekemu ngu; mbù l'èphe tè emeduru iphe, ì karù sù g'èphe meje; ò buru iya meru g'ò gude ì haa iphemiphe-a, bù èjò iphe-èhuka-a byapfuta phè.

24 “Lewarò g'a kpuru igbulò-ògu kpuphee mkpükpu-a mgburugburu g'e gude nata iya. Ò buru ogu-echi; yee ègu; yee èjò iphe-ememe bè mewaru g'e woru mkpükpu-a nù ndu Bábilonu, bù ndu etso iya ògu. Iphe, ì pfuru bè iilena a ñya l'ò mewaru g'ì pfuru iya. 25 Òlè ò bù; a makwaru-a lè mkpükpu-a bè e yewaru l'èka ndu Bábilonu; òlè gùbe Nnajiuphu, bù Chipfu pfuru mu sù mu-a: ‘Gude mkpòla-òchaa zua alì-a; l'ìinweru ndu ekebe lè g'ì gude eme k'azuzu iya òbu!’ ”

26 No iya; olu-Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchì su: 27 “Ò kwa mu bù Chipfu bya aburu Chileke ndiphe l'òphu. ?Ò dùru iphe, atsùnukaje mu l'èhu ememe? 28 Òo ya bù lè-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa eworu mkpükpu-a ye l'èka ndu Bábilonu; yee Nebukadineza, bù eze ndu Bábilonu, bù onye a-nata iya nù. 29 Ndu Bábilonu-a, l'etso mkpükpu-a ògu-a l'e-mechaa bata bya atua ya òku l'ootsua ya tsufu; mbù tsukòta òku l'ulo; mè l'ulo, bù èka ndu nemadzù nò kpatsu mu iwe; èka èphe ejeje anòdu lè mkpotsu akpò ùnwù-isensu òku anù Balù; tème èphe agbaru agwa mée gude agwa iya. 30 Ndu Ízurelù èphe lè ndu Jiuda ta adùdu iphe òzo, èphe mebaaru gbahaa èjò-ememe bè èphe eme l'atatiphu mu; eshinu èphe bù nwata bè èphe anòdujeepho akpatsu mu iwe l'iphe, èphe eme l'èka. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

31 “E-shi mbòku, e doberu mkpükpu ono jasù nta-a bè mkpükpu-a shièpho kpatsuta mu iwe; yee oke èhu-eghu k'òphu bù lè mu e-wofu iya l'atatiphu mu. 32 Ndu Ízurelù èphe lè ndu Jiuda kpatsuwaru mu iwe; ò buru iphe, kparù iya nù bù èjò-ememe ono, èphe meshiru ono g'ò ha; èphebedua; mè ndu eze phè; mèkpoo ndu-ishi phè; mè ndu-uke phè; mè ndu mpfuchiru phè; ndu Jiuda mè ndu Jierúsalemù. 33 Èphe gharu mu okpurukpu haa agharu mu iphu. A makwaru-a lè mu ziru phè iphe nzitò; òlè èphe te eyeduru ònu òphu ahùhù, mu ahù phè erwudu phè l'èhu. 34 Èphe woru èjò ahuma phè ono, bù nshi woru dobe l'ulo, e kuru èpha mu; shi nno turwua ya. 35 Èphe kpua èka aagwajè iphe agwagwa doberu Balù lè nsuda Hinomu; g'ò buru èka mu tjeje a-kpoje ùnwegirima phè òku gude gwaa Mòléku; l'èbe abù lè mu tjeru ekemu; mbù l'ò tò batajèkpodarù mu nù l'òbu k'asù g'èphe mee èbyì, dù ègube ono; shi nno mee gè Jiuda mee iphe-èji.”

36 “Iphe, unu epfu l'opfu èhu mkpükpu-a bù l'ò kwa ogu-echi; yee òkpà-nri; yee èjò iphe-ememe bè e gudewaa eworu mkpükpu-a eye l'èka eze ndu Bábilonu; obenu lè-a; wakwa iphe, Chipfu, bù Chileke ndu Ízurelù epfu baa: 37 Ò tò dùkwa iphe, e-me gè mu ta chilatachaa phè eshi l'iphe, bukpoò èka mu shi chíru phè jeye teke èhu egu mu egu; ñya nòdu ata mu kpìtikpiti. Mu e-duphutacha phè azù duru bya edobe l'èka-a g'èphe buru g'ò tò dù iphe, e-me phè nù. 38 Èphe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phè. 39 Mu e-me g'òkpoma phè buru nanù; umere phè aburu nanù; k'òphu èphe a-nòdu atsù mu ebvu g'ò dùru phè lè ree; dùru ùnwu phè, e-mechaa etso phè l'azu. 40 Mu l'èphe a-gba oqbandzu ojejoje; òphu mu abyadù ahaba emerù phè iphe, dù ree; mu akpàlì phè g'èphe tsuje mu ebvu k'òphu èphe ta abyadù ahabaa mu ahaha. 41 Èhu a-nòdu atso mu;

mu emeeru phẹ ree. Ophu ọ dudu iphe, e-me gẹ mu ta adza phẹ adzadza l'ali ẹka-a; mbu mu e-gudekpoo obu mu l'ophu mee ya."

⁴² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: O kwa gẹ mu wotaru ndu-a eze iphe-ehuka-a bu gẹ mu a-nukota phẹ iphe, du ree, mu kweru phẹ ukwe iya. ⁴³ Ee-mechaa zuaha ali ozobaa l'ali-a, bu ẹka unu asuje: 'O buakwaa ochobu; ali, nemadzu ebudu; ophu anu ebudu iya; kele e wowaru iya yee l'eka ndu Babilonu.' ⁴⁴ Ee-mechaa gudeaha mkpola-ochaa zuaha ali ozo; deaha ekwo ali; meahaa ya ohubama; ndu ekebe eyekwa iya pho ẹka; l'oke ali ndu Benjiaminu-a; yele mkpukpu le mkpukpu, no-pheru Jierusalemu mgburugburu; mekpoo l'iphe, bu mkpukpu, no l'ali ndu Jiuda; me l'ophu nogbaa l'ali ubvu ubvu; me ophu nogbaa l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; me ophu no l'echiegu ndohali. O buru iphe, a-kpa iya nu bu le mu e-dophu phẹ azu l'onodu phẹ; nokwa iphe, Chipfu epfu."

33

Ee-mechaa dophu Jierusalemu azu l'onodu iya

¹ Olu-Opfu Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchi ke mgbo ebo teke ono, o nokwadu l'oma-unuphu ẹka ndu nche anoje ono; su: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu onye ono, bu iya meru mgboko; mbu Chipfu; onye bu iya meru mgboko dobe g'oo-du; bya emee ya; o nguru anguru; o kwa Chipfu bu epha iya. ³ Kua mu oku; huma le mu a-za ngu enu; bya akaru ngu iphe, paru ẹka bya adu omilomi, bu iphe, i mahakpoda; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa l'opfu ehu ulo, dugbaa le mkpukpu-a; yele opfu ehu ulo ibe eze ndu Jiuda, bugbaa ulo, a kwatsushiru gude gbobuta obvudu eja, ndu ohogu kuberu; yele ogu-echi phẹ; ⁵ l'eka aalwu ogu onye le ndu Babilonu: O kwa odzu be ee-mechaa gude chi-jishia ya achi-jishi; mbu odzu ndu mu e-gude ehu-eghu mu; yee enya, ata mu kpitikipiti gbushia. Mu woharu ndu mkpukpu-a iphu mu; o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe, epehe emegbabe.

⁶ "Ole g'o duhabe; mu e-wotaru phẹ ehu-odu-ike; mbu mee g'ephe wekorohu. Mu e-me g'ephe wekorohu; mee g'ehu du phẹ guu du k'etsutsu iya; ophu o duedu iphe, byaru eme phẹ nu. ⁷ Mu e-dophu ndu Jiuda; me ndu Izurelu azu l'onodu phẹ; mu akpa phe; epehe adu g'ephe shi duhawa.

⁸ Mu abya asashia phẹ ejo-iphe, epehe meru mu g'o ha; bya aguru phẹ nvu l'ejo-iphe ono, epehe meru mu ono, bu l'ephe kwefuru mu ike ono. ⁹ Oo ya bu epha mkpukpu-a emeahaa g'ehu tsoo utso. Ohamoha, nokota le mgboko l'ophu, bu ndu a-numa iphemiphe, bu iphe, du ree, mu a-nodu emeru phẹ ajaahaa mu ajaja; kwabehaa mu ubvu. Epehe awata atsụ ebvu; wata anma pyaapyaapya; kele mu e-meru ndu mkpukpu-a iphe, du ree; mee g'ehu du phẹ guu."

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; "Ali ẹka-a, unu suru l'o bu ochobu, nemadzu ebudu ebudu; ophu anu ebudu iya-a; mbu ime mkpukpu le mkpukpu Jiuda; yee gbororo, dabyigbaaru le Jierusalemu, bu ẹka a gbadochawaru agbado; ophu nemadzu ebudu iya ebudu; ophu anu adudu iya-a; be ee-mechaa nuaha olu ozobaa; ¹¹ olu ehu-utso; me olu ndu ete eswa; olu unwumgboko, ala ji; me k'unwoke, alu nwanji ophu; yee olu ndu gude ngweja ekele abya l'eze-ulo Chipfu; ẹka epehe agu ebvu asuje:

"Kele Chipfu,

bu

Ọkalibe-Kakọta-Ike ekele;
 kele Chipfu dū ree;
 n-yemobu iya anọje jasū
 l'ọjejeje.

Ọ buru iphe, a-kpa iya nū bụ lẹ mu e-dophu alì-a azū l'ọnodu iya. Noo iphe, Chipfu epfu.”

¹² Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “L'alì ẹka-a, bụ ochobu; ọphu nemadzu ebudu iya; ọphu anụ ebudu iya-a; l'iphe, bụkpoo mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ iya nū; bẹ ẹka eeche eswi e-mechaa lwa azū bya adukota gẹ ndu eche aturu dọbeje anụ, ẹphe eche. ¹³ L'iphe, bụkpoo mkpukpu lẹ mkpukpu ono, nọgbaa l'alì úbvú úbvú; mẹ ndu ọphu nọ l'alì ọkpa úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-ariba; yee ndu ọphu nọ l'echiegu ndohali; mẹ lẹ k'alì ndu Benjiaminu; mẹ l'unwu mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ-pheru Jierúsalemú mgburugburu; yefua l'ime mkpukpu, nọgbaa lẹ Jiuda; bẹ anụ, eeche eeche e-mechaje awughata l'atatiphu onye a-nọdu agụ iya ọgu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa teke mu e-meru ndu onu-ulo Ízurelu yee onu-ulo Jiuda iphe, dū ree, mu kweru ukwe lẹ mu e-meru pẹ. ¹⁵ O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'ẹkali-iphe, pfulerekoto kpofuta l'oshilokpa Dévidi. Ọ buru yebedua e-me iphe, pfuluru ọto yee iphe, dū nhamunha l'alì ẹka-a. ¹⁶ O -rwua mbọku ono bẹ aa-dzọta ndu Jiuda; ndu Jierúsalemú eburu túsaru ẹhu; ọ tọ dudu iphe, eme pẹ nū. Iphe, aa-wata iya ekuku aburu: ‘Chipfu, bụ apfulbekoto k'anyi’; ¹⁷ kele-a wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ụko onye a-nọdu l'aba-eze onu-ulo Ízurelu ta abyakwa aduru Dévidi; ¹⁸ Ọphu ndu-uke, bụ ndu Lívayi abyadu ako ụko onye a-pfuluru l'iphe mu mkpurumkpuru egweru mu ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri; mẹ ngweja mmanu ọzo.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchì sụ: ²⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ -buru l'unu a-dụ ike mebyia ọgbandzu, mu l'eswe gbaru; yee ọgbandzu, mu l'enyashi gbaru; k'ọphu bụ l'eswe yee ẹnnyashi taa nwuedu l'orwuberu iya; ²¹ a bya emebyikwapho ọgbandzu mu lẹ Dévidi, bụ onye-ozì mu; yee ọgbandzu mu lẹ ndu Lívayi, bụ ndu-uke, ejeru mu ozi; ọo ya bụ lẹ Dévidi tee nweedu awa, bụ onye a-buru eze nọdu l'aba-eze iya. ²² Mu e-me awa Dévidi, bụ onye-ozì mu; yee awa ndu Lívayi, bụ ndu eje ozi l'iphe mu; g'ẹphe buru aguta aguta gẹ kpokpode, nọ l'igwe; ọphu aa-tukotadu pẹ l'iphe, aatuje ẹrwa iphe ẹgube-a, a taa tukotajedu ẹja, nọ l'aguga eze-ẹnnyimu-a.”

²³ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchì sụ: ²⁴ “?Tii ledu iphe, ndu-a anọduje epfu sụ: ‘Ipfu labo-a, Chipfu hotaru-a bẹ ọ paakwaru gwobe?’ Ẹphe shi ẹgube ono kpoo ndibe mu ẹbo l'afu; k'ọphu bụ l'ẹphe ta abuedu oha ẹka pẹ l'iphe pẹ. ²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ome mu l'eswe yee ẹnnyashi ta agbaduru ndzu; bya atua ekemu doberu igwe yee alì; ²⁶ mẹ mu ajika oshilokpa Jiékoju; yee kẹ Dévidi, bụ onye-ozì mu; ọphu mu tege ahotadu onye lanu, bụ nwa iya nwoke g'ọ buru ishi ndu bụ oshilokpa Ébirihamu; yele kẹ Áyizaku; yele kẹ Jiékoju; kele-a; mu e-dophu pẹ azū l'ọnodu pẹ bya aphuaru pẹ obu-imemini.”

¹ Gẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábílónu; yee ndu ojogu iya l'opfu; waa iphe, bụ ohamoha, nokota iya l'eka; tukoru etso Jierúsalemu ogu; yee mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu be opfu-a shi l'eka Chipfu rwua Jieremaya nchi. ² Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu. O suru-a: Jepfu Zedekaya, bu eze ndu Jiuda je asu iya-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Mu abakwa eworu mkpukpu-a ye l'eka eze ndu Bábílónu, bu onye a-tu iya oku l'ootsua ya tsufu. ³ Ophu o dukwa iphe, e-me gi nahu iya g'o to gude ngu. O chikwa l'ee-gude ngu kpuru nu iya. Li gude enya ngu huma eze ndu Bábílónu; unu l'iya anodu l'iphu l'iphu pfugbaa opfu; li lashia ali ndu Bábílónu.

⁴ "Ole o bu; numakwa ukwe-iphe, Chipfu ekwe ngu; gube Zedekaya, bu eze ndu Jiuda. Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu ngu; e tee gbukwa ngu l'ogu-echi; ⁵ ii-nwuhukpoo chiriri. Oo g'a kpoberu oku lia ndiche ngu phe, bu ndu opfu vuru ngu uzo buru eze; nokwapho g'ephe a-kpobe oku l'ulo-ekwa ngu gude raa ekwa ngu su: 'Owiwo; nnaji mu-e!' O kwa mbedua l'onwomu ekwe ukwe-iphe-a; bu iphe, Chipfu epfu."

⁶ Tobudu iya bu; Jieremaya, bu onye mpfuchiru tuko iphemiphe ono pfuaru Zedekaya, bu eze ndu Jiuda le Jierúsalemu. ⁷ Teke ono be ndu ojogu eze ndu Bábílónu etsokwa ndu Jierúsalemu ogu; yee mkpukpu le mkpukpu ozo, nogbaa l'ali ndu Jiuda, bu mkpukpu ndu opfu phoduru nu, du ge Lakishi; yee Azeka. O bu mkpukpu ono ephenebo bu mkpako mkpukpu, a kp-pheru igbulo mgburugburu, phoduru nu l'ali ndu Jiuda teke ono.

Ndu bu ohu l'e-mechaa nweru onwophe

⁸ Owaa bu opfu, shi l'eka Chipfu rwua Jieremaya nchi g'eze, bu Zedekaya gbachaaru ogbandzu ephe le ndu Jierúsalemu l'ephe a-ra iya arara le ndu bu ohu e-nweru onwophe. ⁹ Onyemonye l'a-ha ohu iya, bu onye Hiburu; me ndu ke nwoke me ke nwanyi; g'o to du onye a-gba onye Jiuda ibe iya ohu. ¹⁰ Oo ya bu; ndu-ishi; mekpoo iphe, bu ndu Izurelu, bu ndu bahuru l'ogbandzu ono tuko kweta l'ephe a-ha ohu phe nwoke me unwanyi; g'o to duhe onye a-buru ohu ozobaa. Ephe pfubua ya woru phe hakota. ¹¹ E mechaa; izimanu lwa phe azu; ephe bya achi-phuta ndu bu ohu ono azu; mbu ndu ono, ephe shi hawa ono; bya agbaphu phe ohu azu.

¹² Tobudu iya bu; olu-opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi su: ¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Chileke ndu Izurelu. O suru-a: "Mu le ndiche unu phe gbaru ndzu teke mu dufutaru phe l'ali ndu Ijiputu; mbu l'ali eka ephe no buru ohu. Mu pfua su: ¹⁴ Iphe, bukpoo apha esaa, anwuta anwuta g'onyemonye l'ime unu l'ehu l'ehu tohajekwa onye Hiburu ibe iya, e reru unu. Mbu l'o -jewaru unu ozi apha ishii; g'unu haje iya g'o la ke mmanu; opfu nna unu oche phe angaduru mu nchi; opfu ephe eyeduru mu onu. ¹⁵ Izimanu lwa unu azu le mgboru nta-a; unu bya emee iphe, pfuru nhamunha l'enya mu. G'unu ha l'onye l'onye bya araa ya arara su ge ndu ali unu nweru onwophe. Unu nodu l'iphu mu gbaa ndzu l'ulo-a, e kuru laaru epha mu-a. ¹⁶ O be nta; unu byakwa bya aghakobe bya emerwushiaha epha mu ozo. G'unu ha laphuchaa azu je achi-phuta ohu unu ke nwoke yee ke nwanyi ono azu; mbu ndu unu shi hawa g'ephe jeje eka du phe ree. Nta-a be unu gbaphuwaru phe ohu ozo.

¹⁷ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu te emekwaru iphe, mu suru g'unu mee. Unu ta arakwaru iya arara su ge ndu ali unu nweru onwophe. Oo ya bu le-a; nta-a be mu arawa iya arara l'unu e-nweru

onwunu; ọ kwa Chipfu epfu iya. Enweru onwunu ọbu bu l'ee-gude ogu-echi gbuu unu; ejo iphe-ememe egbua unu; ẹgu egbua unu. Mu e-me unu gẹ ndu alì-eze, nọkota lẹ mgboko l'ophu ọo unu oyi. ¹⁸ Onye ono, mebyiru ogbandzu mu ono; ophu o meduru iphe, e pfuru l'ogbandzu ono, bu ophu ephe nọ mu l'iphu gbaa; ndu ono be mu e-me g'ephe du gẹ nweswi ono, a sukaharu ẹbo bya eshia ya echilabo ghajaa ono. ¹⁹ Ndu-ishi ndu Jiuda yee ke ndu Jierusalemu; me ndu eleta ibe eze enya; me ndu bu uke; mekpoo ndu alì ono l'ophu, bu ndu ghajaru echilabo nweswi ono ²⁰ be mu e-woru ye l'eka ndu ohogu phe, bu ndu achọ ndzu phe. Odzu phe l'a-buru nri enu, ephe l'eli; yee anu, bu l'eliphe.

²¹ " 'Zedekaya, bu eze ndu Jiuda; yee ndu-ishi l'alì-eze iya be mu e-yekota l'eka ndu ohogu phe, bu ndu achọ ndzu phe; woru phe ye l'eka ndu ojogu eze ndu Babilonu, bu ndu shi sephuwaa onwophe azu l'eka i nọ. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-tu ekemu l'onwomu; ọ buru mu e-duphuta phe azu lẹ mkpukpu-a. Ephe e-soo ya ogu; nata iya; woru oku tua ya l'ootsua tsufu. Mu emee gẹ mkpukpu, nọgbaa l'alì ndu Jiuda buru ochobu; ọ to duedu onye ebu iya ebubu.' "

35

Unwu Rekabu

¹ Wakwa opfu, shi Chipfu l'eka rwua Jieremaya nchi teke Jiehoyakimu nwa Jiosaya bu eze ndu Jiuda. Ọ suru: ² "Jepfu ndu onu-ulo Rekabu je eduru phe bya l'eka ọlo eze-ọlo Chileke ẹka lanu. Ephe -bya l'jinu phe mee g'ephe ngua."

³ Tọbudu iya bu; mu tugbuwa je ekua Jiazanaya, bu nwa Jieremaya nwa Habazinaya; bya ekua unwune iya g'ephe ha; yee unwu iya g'ephe ha; ọ buepho ndu onu-ulo Rekabu g'ephe hakota. ⁴ Mu bya achibata phe l'eze-ulo Chipfu; bya achiru phe bahu l'onu-ulo k'unwu Hananu nwa Igudalaya, bu onye ke Chileke. Onu-ulo k'ono nọ-kube onu-ulo ke ndu-ishi; bya anọ-koru l'eli onu-ulo Maseya nwa Shalumu, bu onye-nche onu-abata. ⁵ Mu bya agbajishia mee l'ite subegbaaru ndu onu-ulo Rekabu ono; bya edoberu phe okoro; bya asu phe: "Unu pata mee ngua!"

⁶ Ephe yeeru mu onu su mu: "Anyi ta angujekwa mee; kele nna anyi oche, bu Jionadabu nwa Rekabu bukwa iya turu anyi ekemu ono su anyi-a: 'G'unubedua mekpoo oshilokpa unu ta adukwa teke unu angujekwa mee jasú o'ojeje! ⁷ Ozo bu g'unu ta akpujekwa ọlo; ophu unu akujekwa iphe akuku; ophu unu akojekwa opfu-vayinu. G'ọ to dukwa iphe ono, ophu unu e-nwejeru; ọo ephe ọlo, e meru l'ekwa be unu a-noduje ebuphe. Ọo ya bu g'unu a-kaa nka l'alì ono, unu lwaru alwalwa ono.' ⁸ Anyi nodu emeepho iphemiphe ono, nna anyi oche, bu Jionadabu nwa Rekabu turu anyi l'ekemu ono. Ọo ya bu l'anyibedua; mekpoo unyomu anyi mekpoo unwu anyi unwoke me unwanyi teke angu-swekwa mee; ⁹ ophu anyi eke kpu-swee ọlo k'eburu; ophu anyi akodu opfu-vayinu; ophu anyi enwedu egu; ophu anyi akudu iphe, aaku akuku. ¹⁰ Ọ kwa l'ulo, e meru l'ekwa be anyi ebujeru; teme anyi nodu anoduje emeepho iphemiphe ono, Jionadabu, bu nna anyi oche ziru anyi ono. ¹¹ O be gẹ Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu byaru bya asopyabe alì ẹka-a; anyi su: 'Unu byakwa g'anyi lashia Jierusalemu; g'anyi nahu ndu ojogu ndu Babilonu; yee ke ndu Aramu.' Ọ kwa iya meru g'ọ gude ọ buru lẹ Jierusalemu be anyi nọ."

¹² Tòbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ: ¹³ Wakwa iphe, opfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurelụ: “Je je akaru ndu Jiuda; yẹe ndu Jierúsalemụ sụ phẹ-a: ?Unu tee gudedu ndu-a nwụta iphe wata eme iphe, mu sụru g’unu meje? Ọ kwa Chipfu epfu. ¹⁴ Jionadabu nwa Rekabu tũru ndibe iya ekemu sụ g’ephe ta ngujekwa mee. Ephe ñodu eme iphe ono, a tũru phẹ l’ekemu ono. Ọphu ephe angũdu mee jasụ ntanụ-a; ọ buru iphe, kparụ iya nù bụ l’ephe eme g’ephe mee iphe, nna phẹ oche tũru phẹ l’ekemu. Obenu lẹ mbẹdua pfuwaru yeru unu; mu -pfuchaa; mu epfubaa; ọphu unu ekwedu eme iphe, mu sụru g’unu mee. ¹⁵ Ndu ozi mu, bụ ndu mpfuchiru g’ephe ha bẹ mu yewaru g’ephe byapfuta unu; mu -yechaa; mu eyebaa; ephe bya bya asụ unu-a: ‘G’unu ha l’onye l’onye hanaa ejo-iphe, unu eme; dozia umere unu; g’unu te tsohẹkwaru agwa; unu ba baheru iya eja. Ọo ya bụ g’unu eburu l’alị ono, mu nũru unu lẹ nna unu oche phẹ ono.’ Ọphu unu angaduru nchị; ọphu unu eyeduru mu ọnu. ¹⁶ Oshilokpa Jionadabu nwa Rekabu bẹ meakwaru iphe, nna phẹ oche tũru phẹ l’ekemu; obenu lẹ ndu-a te ekwedu eme ọphu mbẹdua sũru g’ephe meje.

¹⁷ “Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfụ; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke kẹ ndu Ízurelụ: Unu ngabekwa nchị! Iphe, bụkpoo ejo iphe-ẹhuka ono, mu sũru lẹ mu e-wotaru unubẹ ndu Jiuda ono bẹ mu e-wotakwaru unu; wotaru iya iphe, bụkpoo onyemoneye, bu lẹ Jierúsalemụ. Mu pfuru phẹ opfu; ọphu ephe angaduru nchị. Mu kua phẹ oku; ọphu ephe azaduru ẹnu.” ¹⁸ Tòbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ ndu ọnu-ulo Rekabu: “Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke ndu Ízurelụ. Ọ sũru-a: Eshinu unu mewaru iphe, nna unu oche, bụ Jionadabu tũru unu ekemu iya; bya emekọta iphemiphe, ọ sũru g’unu meje; mbụ ọ buerupho g’o goshiru iya unu bụ g’unu eme iya; ¹⁹ bẹ bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfụ; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abũru Chileke kẹ ndu Ízurelụ. Ọ sũru: Ọ tọ dukwa iphe, e-me g’awa Jionadabu nwa Rekabu te nwe onye a-ñodu ejeru mu ozi.”

36

Jiehoyakimu echie ẹkwo Jieremaya l’oku

¹ O be l’apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ẹno, ọ wataru abũru eze ndu Jiuda; opfu-a shi l’ẹka Chipfu rwua Jieremaya nchị: ² “Wota ẹkwo, a phũru aphũphu dee iphe, bụkpoo iphemiphe ono, mu pfuru ngu lẹ k’ẹhu ndu Ízurelụ; mẹ kẹ ndu Jiuda; mẹ k’ọhamoha ọzo; shikpọepho teke mu wataru ngu iya epfuru lẹ teke Jiosáya shi buru eze byasụ nta-a; deta iya. ³ ?A maru; ?ndu ọnu-ulo Jiuda -nụma iya; mbụ nụma iphe, bụkpoo ejo iphe-ẹhuka ono g’o ha, mu doberu lẹ mu e-me phẹ ono; g’ephe ha l’onye l’onye ahaa eme ejo-iphe, ephe eme; mu aguaru phẹ nvụ l’iphe, bụkpoo iphe-ẹji, ephe eme.”

⁴ Tòbudu iya bụ; Jieremaya bya ekua Baruku nwa Neraya; ọ bya anọdu. Jieremaya wataru iya epfushiru iphemiphe ono, Chipfu pfuru iya ono; Baruku ñodu edeshi iya l’ẹkwo aphũphu ono. ⁵ No iya; Jieremaya sụ Baruku-a: “Mbẹdua bẹ ephe wuchikwaru ewuchi; k’ọphu mu taa dudu ike abya l’eze-ulo Chipfu. ⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; tugbukwaa je l’eze-ulo Chipfu l’eswe mbọku, aaswiji ẹgu je aguaru ndiphe iphe, i deru l’ẹkwo aphũphu-a; mbụ Opfu Chipfu, bụ ọphu mu pfuru ngu epfuru; i dee ya edede. Guarụ iya ndu Jiuda l’ọphu, bụ ndu shigbaa lẹ mkpukpu ẹka ephe shigbaa abata

l'ulo ono. ⁷ ?A maru; ?e phe a-rwo Chipfu; g'e phe ha l'onye l'onye eshi l'eme ejo-ememe ono, e phe eme ono lwaphuta azu; kele oke ehu-eghu Chipfu, o suru l'o-tukoru l'ishi ndu-a paru eka."

⁸ Baruku nwa Neraya tu ko iphemiphe ono, Jieremaya onye mpfuchiru suru g'o mee ono mekota. O pfuru l'eze-ulo Chipfu tu ko Opfu Chipfu ono, e deru l'ekwo ono woru guaru phe. ⁹ O be l'onwa ke tete l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosaya apha ise, o bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; e woru eswe aa-swiru Chipfu egu raa arara l'iphe, bukpo oha ndu bu le Jierusalemu l'ophu; mekpoo ndu ophu shi le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda bya. ¹⁰ Baruku bya eje apfuru l'eze-ulo Chipfu l'oma-ulo Gemaraya nwa Shafanu, bu onye edeje ekwo. Onu-ulo k'ono no l'oma ulo-eli iya, no le mgoru onu-abata Ophu. O pfuru l'eka ono woru opfu Jieremaya, e deru l'ekwo-a woru gua; onyemonye numa-dzuru.

¹¹ O be ge Mayikaya, bu nwa Gemaraya nwa Shafanu numaru Opfu Chipfu ono g'o ha, bu ophu e deru l'ekwo ono; ¹² o bya agbazeta jeshia ibe eze; bya eje abahu l'oma-ulo k'onye edeje ekwo. Iphe, bukpo ndu-ishi g'e phe ha doru l'eka ono. Ndu no iya nu bu onye edeje ekwo l'onwiya, bu Elishama; yee Delaya nwa Shemaya; yee Elunatanu nwa Akubo; yee Gemaraya nwa Shafanu; yee Zedekaya nwa Hananaya; yee iphe, bukpo ndu-ishi ndu ophu g'e phe ha. ¹³ Mayikaya bya eworu iphemiphe, o numaru, Baruku guru ndiphe l'ekwo ono koru phe. ¹⁴ Iphe, bu ndu-ishi ono g'e phe ha bya ezia Jiehudi, bu nwa Netanaya nwa Shelemaya, bu nwa Kushi g'o je asu Baruku g'o gudeeshikwa ekwo aphupu ono, o guru ndu Izurelu ono gude bya. No iya; Baruku nwa Neraya bya aparu ekwo aphupu ono l'eka gude bya ejepfu phe. ¹⁵ E phe su iya: "Nodueshikwa anoo guaru iya anyi."

No iya; Baruku bya eworu iya guaru phe. ¹⁶ O be teke e phe numaru opfu ono g'o ha; e phe bya elegbabechea nwibe phe enya l'eka ndzu agu phe. E phe su Baruku: "Opfu-a g'o ha be anyi e-jekwa akoru eze." ¹⁷ E phe bya aja Baruku su iya: "Kaeshikwaru anyi. ?Denu g'i meru dekota iphemiphe-a g'o ha? ?Bu Jieremaya epfuru ngu iya; i nodu ede to?"

¹⁸ Baruku su phe; "Ee; oo ya pfukotaru mu iphe-a g'o ha; mu gude mini-ekwo dee ya l'ekwo-a."

¹⁹ Tobudu iya bu; ndu-ishi ono bya asu Baruku-a: "Ge gu le Jieremaya tugbukwaa je edomia onwunu. Unu te emekwa g'a maru eka unu no!"

²⁰ E phe bya eworu ekwo aphupu ono bya edobe l'ulo ke Elishama, bu onye edeje ekwo. E phe bya ejepfu eze l'oma-unuphu ibe iya je epfuaru iya iphemiphe. ²¹ Eze bya ezia Jiehudi su iya g'o je ewotaeshikwa ekwo aphupu obu. Jiehudi bya tugbaa je l'ulo Elishama, bu onye edeje ekwo je ewota ekwo ono bya aguaru eze; yee ndu-ishi; ndu-ishi g'e phe ha pfugbaaru l'aguya iya. ²² Teke ono bu onwa tete. O buru l'obu, aanoduje l'udzumini be o no; a zuberu iya oku l'epfu; o nodu enwu taphutahu l'eka o no. ²³ O nodu abujeru; Jiehudi -guepho mpekala ekwo ono eto ozo o no; eze egude mma ndu edeje ekwo byikata iya ye l'oku epfu ono. O mee ya nno; jasu ekwo aphupu ono kekota oku. ²⁴ Ophu eze; yee ndu ejeru iya ozi, bu ndu tukoru opfu ono g'o ha numa ono egoshiduru le ndzu agu phe; ophu e phe alakaduru uwe phe. ²⁵ Elunatanu; yee Delaya; yee Gemaraya rwokpoo eze su iya g'o to kpshi ekwo aphupu ono oku; ophu o yeduru phe onu. ²⁶ O buchiaru iphe, o meru; mbu eze bu l'o turu ekemu su ge Jierahumelu, bu nwa iya; yee Seraya nwa Azuriyelu; yee Shelemaya nwa

Abùdelu; g'èphe je egude Baruku, bù onye edeje èkwò; yèe Jieremaya, bù onye mpfuchiru. Obenu lè Chipfu domiru phè.

²⁷ Eze kpòchaepfo èkwò aphuphu ono òku; mbù èkwò, e deru opfu, bù Baruku deru iya iphe, Jieremaya pfuru iya g'ò dee ya; Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchì. ²⁸ O sù: "Wota èkwò aphuphu ozo dee iphemiphe ono, dù l'èkwò aphuphu kè mbù phò, bù òphu ò kpòru òku; mbù Jiehoyakimu, bù eze ndu Jiuda. ²⁹ Ozo bù lè-a; karù Jiehoyakimu, bù eze ndu Jiuda; sù iya lè-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: I kpòru èkwò aphuphu ono òku sù: "Bù gunu meru g'ò gude i dee ya sù l'eze ndu Bábilònu byafutaje bya emebyishia alì-a mee gè nemadzù yèe anù ta aduhe iya?" ³⁰ Oo ya bù lè-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu èhu Jiehoyakimu, bù eze ndu Jiuda: O too nwekwarù onye e-shi iya l'èhu, a-nòdu l'aba-eze Dévidi. Odzu iya bè aa-tògbo l'etezi; l'ò dabyiru; anwù echia ya l'eswe; iji adaa kpua ya l'enyashi. ³¹ Mu a-nù iya aphù; yèe ùnwegirima iya; yèe ndu ejeru iya ozi; kèlè èphe eme èjo-iphe. Iphe, bùkpoo èjo iphe-èhuka ono, mu suru lè mu e-me phè ono bè mu e-mekòtacha phè; èphe lè ndu bu lè Jierúsàlèmu mè ndu Jiuda. Noo kèlè èphe ta ngaduru mu nchì."

³² Tòbudu iya bù; Jieremaya bya ewota èkwò aphuphu ozo; bya eworu iya nù Baruku nwa Neraya, bù onye edeje èkwò. Jieremaya byakwa bya epfuaru iya iphe, oo-de iya; Baruku byakwa bya edekòta iya iphe, bùkpoo iphe, shi dù l'èkwò aphuphu òphuu, ò kpòru òku; mbù Jiehoyakimu, bù eze ndu Jiuda. E yebakwaa ya phò ikpoto iphe ozo, dùgbakwapho g'òno.

37

Jieremaya eje mkpòro

¹ Zedekaya nwa Jiosáya bè Nebukadineza, bù eze ndu Bábilònu meru eze ndu Jiuda. O buru iya bù eze nòchia ènya Jiehoyakinu bù nwa Jiehoyakimu. ² Yèbedua l'onwiya; mè ndu ejeru iya ozi; mè ndu alì ono l'òphu ta adùdu onye ngarù nchì l'opfu ono, Chipfu gbè l'ònu Jieremaya, bù onye mpfuchiru pfua ono.

³ Eze, bù Zedekaya bya ezia Jiehukalu nwa Shelemaya; yèe onye uke, bù Zefanaya nwa Maseya g'èphe jepfu Jieremaya, bù onye mpfuchiru je ezia ya ozia sù iya-a: "Pfu opfu èhu anyi nù Chipfu, bù Chileke anyi jikonu."

⁴ Teke ono bè Jieremaya nweru onwiya; kèlè e teke atùdu iya mkpòro teke ono. ⁵ Mbù lè ndu ojògu Fero-a wufutaru l'alì ndu Ijiputu. O be gè ndu Bábilònu, bù ndu nò-pheru Jierúsàlèmu mgburugburu nùmaru abyabya ndu Ijiputu ono; èphe wufu parù Jierúsàlèmu haa.

⁶ Tòbudu iya bù; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya, bù onye mpfuchiru nchì sù: ⁷ "Wakwa iphe, Chipfu, bù Chileke ndu Ízurelù epfu baa: Unu karù eze ndu Jiuda, ziru unu g'unu bya akpata mu ishi: 'Ndu ojògu Fero-a, zefutaru bya unu eyeru èka-a l'e-mechakwaa laa alì phè, bù alì ndu Ijiputu. ⁸ Noo teke ndu Bábilònu a-lwa azù bya etsoo mkpùkpù-a ògu; lwùta iya l'ògu tùa ya òku; òku etsufu iya.'

⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ba nòdukwa eme onwunu eswe l'èka unu arì sù lè ndu Bábilònu ta adùkwa iphe, e-me g'èphe be mecha haa unu. Èphe ta hakwa unu! ¹⁰ Òme ò bùkponu kè g'unu mekpèkòta ndu ojògu ndu Bábilònu l'òphu, bù ndu etso unu ògu; ò buerupho ndu e mekarù iphe phòduru lè mkpu, èphe turu; èphe afùtale-a bya akpòo mkpùkpù-a òku."

¹¹ Ndu Bábílónu wufuchaepfo lẹ Jierúsalem, bu iphe, kparu iya nu bu ndu ojoḡu Fero, eze gbiigbii abyapfuta phe; ¹² Jieremaya gbeshi lẹ Jierúsalemu jeshia ali ndu Benjiaminu g'o je etsoru ndu eka ono keta okiphe iya. ¹³ O -rwuepho onu-abata Benjiaminu; onye-ishi ndu nche, epha iya bu Irayjia, bu nwa Shelemaya nwa Hananaya gude iya su l'ogbalawa agbapfu ndu Bábílónu.

¹⁴ Jieremaya su iya: "O kwa uka. Mu ta agbalakwa agbapfu ndu Bábílónu." Ophu Irayjia angaduru iya ro nchi. O bu-chia iphe, o meru bu l'o guderu Jieremaya kputa iya kpuleru ndu-ishi. ¹⁵ Ehu ghuahaa ndu-ishi ono egbu l'opfu ehu Jieremaya. Ephe zia; e chia ya iphe woru iya tua mkporo l'ulo Jionatanu, onye edeje ekwo, bu eka ephe meru; o buru ulo mkporo.

¹⁶ E woru Jieremaya kpuru ye lẹ mkporo l'obu-ali; o nokpoo l'eka ono noo odu. ¹⁷ Tobudu iya bu; eze, bu Zedekaya bya ezia; e je eduta iya dujeru iya. O jia ya lẹ mpya su iya:

"O nweru opfu, shi l'eka Chipfu to?"

Jieremaya su iya: "Ee; aa-kpuru ngu ye l'eka eze ndu Bábílónu."

¹⁸ No iya; Jieremaya bya asukwapho eze, bu Zedekaya: "?Bu gunu bu iphe-aji, mu meru ngu; ozoo ndu ejeru ngu ozi; ozoo ndu-a l'ophu, meru g'o gude i tua mu mkporo?" ¹⁹ Denu ndu mpfuchiru ngu ono, bu ndu shi epfujeru unu mpfuchiru su: 'Eze ndu Bábílónu tee tsokwa ngu oḡu; ophu ephe etsokwa ali-a oḡu?' ²⁰ Obenu lẹ nta; nnajjuphu mu, bu eze; jiko ngabekpodapho nchi l'arworwo, mu arwo ngu. Mbua; te eduphuakwa mu azu l'ibe Jionatanu, bu onye edeje ekwo; odumeka be mu a-nwuhukwa l'eka ono." ²¹ Tobudu iya bu; eze, bu Zedekaya bya eworu ekemu tua su g'e woru Jieremaya dobe l'oma-unuphu eka ndu nche anoje; g'a nuje iya ishi buredi mboku-mboku; mbukwa udu buredi, ndu egheje buredi gheru; g'a nuje iya ya jasụ buredi, no lẹ mkpukpu abvube. O buru iya bu l'e woru Jieremaya dobe l'oma-unuphu eka ndu nche anoje; o nodu l'eka ono.

38

Echie Jieremaya l'oke iduma

¹ Shefataya nwa Matanu; yee Gedalaya nwa Pasho; yee Jiehukalu nwa Shelemaya; yee Pasho nwa Malukayijia numa iphe, Jieremaya anoduje epfuru ndu Jiuda l'ophu; kele qosuje: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Onye no lẹ mkpukpu-a a-lakwa l'ogu-echi; yee okpa-nri; yee ejo iphememe. Obenu l'onye lapfuru ndu Bábílónu a-nodu ndzu.' ³ Temanu-a; wakwa iphe, Chipfu epfu: 'Mkpukpu-a ta adukwa iphe, e-me g'e te woru iya ye l'eka ndu ojoḡu eze ndu Bábílónu, bu onye e-mechaa lwuta iya l'ogu.' "

⁴ Tobudu iya bu; ndu-ishi bya asu eze-a: "G'e gbukwaa nwoke-a. Oomekwa g'ike bu ndu ojoḡu, bu nwa ndu ophu phoduru nu lẹ mkpukpu-a; yee ndu-a l'ophu; o buru iphe ono, oopfu anu phe ono akpa iya. Nwoke-a ta abukwa iphe, a-duru ndu-a ree be ocho; o kwa iphe, e-mebyi phe emebi."

⁵ Eze, bu Zedekaya yeeru phe onu su phe: "O nonu unu l'eka; mbedua, bu eze ta adukwa iphe, mu akposhi unu ememe."

⁶ Tobudu iya bu; ephe kputa Jieremaya jeye l'oke iduma Malukayijia, bu nwa eze. Oke iduma mini ono no l'oma-unuphu eka ndu nche anoje. O buru eri be ephe turu iya seru ye l'iduma obu. Teke ono be mini ta adudu

l'iduma ono. Iphe, dū iya nū bŭru ɛpuchi. Jieremaya bŭru bvŭbvurubvu l'ɛpuchi ono.

⁷ No iya; Ebedu-Mēleku, bŭ onye Kushi; bya abŭru onye eleta ibe eze ɛnya nŭma l'e yeru Jieremaya l'oke-iduma mini. O be g'eze nŭ aŋo l'ɔnu-abata Jierusalemu, bŭ ɔnu-abata Benjiaminu; ⁸ Ebedu-Mēleku shi l'ibe eze tŭgbua jepfu eze je asŭ iya: ⁹ "Nnajiuphu mu, bŭ eze; iphemiphe-a, ndu-a meru Jieremaya onye mpfuchiru-a bŭakwaa ejo-iphe be ɛphe meru. G'ɛphe woru iya ye l'ime oke iduma g'ŋ ɔdu l'ɛka ono g'ɛgu gbua ya; l'ɛbe abŭ le nri dukwadu le mkpukpu."

¹⁰ Tŏbudu iya bŭ; eze bya atŭaru Ebedu-Mēleku bŭ onye Kushi ekemu sŭ iya: "Duta ŭkporo ŭmadzu l'umadzu iri l'ɛka-a g'unu l'ɛphe swiru je esefuta Jieremaya, onye mpfuchiru l'oke iduma ono; a -nŋnya ɔ nwuhu."

¹¹ No iya; Ebedu-Mēleku bya achita ndu ono; ɛphe l'iya swiru jeshia. ɔ bya abahu l'ibe eze l'ulo, eedobeje iphe bya achita nkiriba ukpo yee nkirika ɛkwa l'ɛka ono bya egude eri seru iya nŭ Jieremaya l'ime oke iduma ono. ¹² Ebedu-Mēleku, onye Kushi bya asŭ Jieremaya-a: "Woru nkiriba ukpo yee nkirika ɛkwa-a dee l'ɛka g'ŋ bŭru ɛwu l'ɛka iitu onwongu eri ono!" Jieremaya bya eworu iya mee nno. ¹³ ɛphe gude eri ono selita iya eli sefuta l'ime oke iduma ono. Jieremaya byakwa bya aŋdu l'oma-unuphu ɛka ndu nche aŋje.

Zedekaya akpata Jieremaya ishi ɔzo

¹⁴ Tŏbudu iya bŭ; eze, bŭ Zedekaya bya ezia; e je ekua Jieremaya, bŭ onye mpfuchiru. ɔ bya; e duta iya bahu l'ɔnu-abata k'eto, bŭ ɔphu e shi abahu l'eze-ulo Chipfu. Zedekaya bya asŭ iya: "Mu abyakwa ngu aji aji. Ta adukwa iphe, ii-domiru mu edomi!"

¹⁵ Jieremaya sŭ Zedekaya-a: "Mu -yeeru ngu ɔnu; ?tii gbudu mu nŭ? Teke mu chikoshiru ngu idzu; ɔ tŏ bŭdu l'ii-yeru mu ɔnu."

¹⁶ Zedekaya ribuaru Jieremaya angŭ le mpya sŭ iya: "Eshinu Chipfu nŏ ndzŭ g'ŋ nŏ iya-a, bŭ onye meru anyi nŋdu atŭ unme; mu tee gbukwa ngu; ɔphu mu akpukwaru ngu eye l'ɛka ndu achŏ ndzŭ ngu."

¹⁷ Tŏbudu iya bŭ; Jieremaya bya asŭ Zedekaya-a: "Wakwa iphe, oopfu baa; mbŭ Chipfu, bŭ Chileke; bya abŭru ɔkalibe-Kakŏta-Ike; bŭru Chileke ndu Izurelu; sŭ-a: I -woru onwongu ye l'ɛka ndu-ishi l'alŭ eze ndu Babilŏnu; be ndzŭ ngu a-dŭ; ɔphu aa-kpŏdu mkpukpu-a ɔku; gubedua gŭ le ndibe ngu g'unu ha aŋdu ndzŭ. ¹⁸ Obenu teke ɔ bŭ l'i tii woduru onwongu eye l'ɛka ndu-ishi l'alŭ eze ndu Babilŏnu be ee-wokwaru mkpukpu-a ye l'ɛka ndu Babilŏnu; ɛphe akpŏo ya ɔku; ɔphu gubedua l'onwongu eshikwa phe l'ɛka anahu."

¹⁹ Eze, bŭ Zedekaya sŭ Jieremaya-a "Ndu mu atsŭ ebvu bukwa ndu Jiuda, bŭ ndu ɔphu wowaru onwophe ye l'ɛka ndu Babilŏnu; le ndu Babilŏnu a-kpukwaru mu nŭ phe; ɛphe emelaha mu omeliwe."

²⁰ Jieremaya sŭ iya: "ɛphe taa kpukwaru ngu eye phe l'ɛka. ɔo ɛpho g'i mee olu Chipfu, bŭ iya bŭ iphe-a, mu epfuru ngu-a. ɔo ya bŭ l'ŏ dŭru ngu le ree; teme ndzŭ adŭ ngu. ²¹ Obenu teke i jikaru l'i tii woduru onwongu eye phe l'ɛka; wakwa iphe, Chipfu kpuharu goshi mu baa: ²² Iphe, bukpo unwanyi ono, a haru l'ibe eze ndu Jiuda ono be aa-chitahakwaa chijeru ndu-ishi l'alŭ eze ndu Babilŏnu. Unwanyi ono epfuaharu ngu sŭ ngu:

" ɛphe dephukwaru ngu

edepfu;

bya eworu ngu mekpee;

mbu ndu ono, bu ònyà ngu,
 i kpòru obu yeru ono.
 Nta-a bẹ òkpa mihuwaru ngu
 l'epuchi.
 Ndu ònyà ngu phẹ ono paru
 ngu haa gbakashihu.'

²³ "Unyomu ngu g'ephe ha; yee unwegirima ibe ngu bẹ aa-tuko chifuta chitaru ndu Babilonu. Ophu gubedua l'onwongu anahukwa phe agbala; o chikwaa iphe, e-me nu bu l'eze ndu Babilonu e-gude ngu; teme ozo bu le mkpukpu-a be aa-kpokwa oku."

²⁴ Tobudu iya bu; Zedekaya bya asu Jieremaya: "Ba adukwa onye ii-me g'o maru uja mu le ngu-a; odumeka be ee-gbukwa ngu. ²⁵ Ndu-ishi -numa le mu pfuru yeru ngu; ephe -byapfuta ngu bya asu ngu: 'Pfuaru anyi iphe, i pfuru eze; yee ophu eze pfuru ngu. Be domikwaru iya anyi; odumeka be anyi e-gbukwa ngu!' ²⁶ Oo ya bu l'ii-su phe-a l'o kwa arworwo be i shi arwo eze g'o to duphukwa ngu azu l'ibe Jionatanu g'i je anodu l'eka ono nwuhu."

²⁷ E mecha; ndu-ishi ono g'ephe ha tuko byapfuta Jieremaya bya ajia ya. O woerupho iphe ono, eze suru g'o pfuaru phe ono woru pfuaru phe. Ophu o duedu iphe ozo, ephe epfujeba; kele o to dudu onye numaru uja, ephe boru.

²⁸ Jieremaya nodu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje l'eka ono gbiriri jasu mboku, a lwutaru mkpukpu Jierusalemu l'ogu.

39

Adada Jierusalemu

(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 52:3-11)

¹ Tobudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, o wataru aburu eze; l'abalị k'iri l'onwa iri; eze ndu Babilonu, bu Nebukadineza chita ikpoto ndu ojogu iya; ephe byatashia Jierusalemu; bya ekepheta mkpukpu ono mgburugburu. ² No iya; o rwukwaa l'abalị ke tete l'onwa k'eno l'apha, kwe Zedekaya apha iri le nanu; e tsukposhia igbulu, e gude kpu-pee mkpukpu ono mgburugburu. ³ O buru iya bu le ndu-ishi l'alị eze ndu Babilonu awubata bya adoru l'onu-abata Echilabo le mkpukpu ono. Ndu obu bu: Nəgalu-Sareza; yee Samuga-Nebo; waa Sarisekimu onye bu iya bu ishi ndu eleta ibe eze enya; yee Nəgalu-Sareza, bu iya bu ishi ndu ejeru eze ozi; waa iphe, bukpoo ndu bu ishi l'alị eze ndu Babilonu.

⁴ O be ge Zedekaya, bu eze ndu Jiuda yee ndu ojogu iya l'ophu humaru phe; ephe ye okpa l'oso gbalaa. Ephe gude enyashi wufu le mkpukpu ono. Eka ephe shiru gbalaa bu l'onu oguzo ono, du le mgbaka igbulu labo ono, du le mgboru mgbabu eze. O buru eka ephe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁵ Ole ndu ojogu ndu Babilonu chipyaberu phe je agbapfu Zedekaya le baswaa ali, du le Jieriko. Ephe gude iya kpuru iya kputaru Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula l'alị Hamatu, bu eka o no nmaa ya ikpe. ⁶ O buru le Ribula l'eka ono be eze ndu Babilonu no gbushia unwu Zedekaya. Zedekaya nodu ele iya enya; o nodu egbushi phe. O byakwapho bya atuko ndu a maru amaru l'alị ndu Jiuda gbushikota. ⁷ O bu awsohia Zedekaya akpuru enya; bya egude egbirigba, e meru l'onyrubwu tu ya mkporo kputa lashia Babilonu.

⁸ Ndu Babilonu ono woru oku tua l'ibe eze ono; yee ulo ndiphe; bya enwukposhia igbulu, e gude kpu-pee Jierusalemu mgburugburu.

⁹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoḡu, anọduje eche eze ndu Bábilonu nche; tuko nwanu phoduru nu le Jierusalemu ono; yee ndu wowaru onwophe ye l'eka ndu Bábilonu; waa ndu ophuu; kputa le ndu lashia ali ndu Bábilonu. ¹⁰ O le Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoḡu, anọduje eche eze ndu Bábilonu nche ono bu ndu o haru l'ali ndu Jiuda bu ndu ukpa olemole, bu ndu adudu iphe, ephe nweru. O nodu teke ono nuchaa phe opfu-vayinu; yee ali-egu.

¹¹ No iya; Nebukadineza, bu eze ndu Bábilonu tua ekemu-a tu-doru Jieremaya; o buru onye o turu iya nu bu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoḡu, anọduje eze ndu Bábilonu nche su: ¹² "Unu dutakwa iya leta iya enya. Unu ta adukwa iphe, unu e-me iya; o chikwaa iphe, o sukpoerupho g'unu meeru iya; unu emeeru iya ya." ¹³ Tobudu iya bu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoḡu, anọduje eche eze ndu Bábilonu nche ono; yee Nebushazubanu, bu ishi ndu eleta ibe eze enya; yee Negalu-Sareza, bu ishi ndu ejeru eze ozi; yee ndu ophuu, bu ishi l'ali eze ndu Bábilonu; ¹⁴ bya ezia; e je eduta Jieremaya dufuta l'oma-unuphu eka ndu nche anoje. Ephe duru iya nu Gedalaya bu nwa Ahikamu nwa Shafanu; su iya g'o duru iya laa ibe iya. O buru iya bu le yee ndibe phe anodu.

¹⁵ Teke pho, Jieremaya shi nodu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje pho be o numaru Opfu Chipfu, suru iya: ¹⁶ "Je akaru Ebedu-Meleku; onye Kushi; su iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu. Su-a; mu abyaakwaa emeebe iphe, mu suru le mu e-me mkpuku-a. Mu e-meru ala-l'iswi nu phe; o to budu upete. O -rwuepho teke ono be iphemiphe ono e-mekota l'ogbaa ngu l'iphu. ¹⁷ O le mu a-nafuta ngu m'o -rwua mboku ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. A taa kpuduru ngu anu ndu itsu ebvu. ¹⁸ O to dukwa iphe, e-me ge mu ta adzota ngu; k'opu bu l'e tee gbudu ngu l'ogu-echi; o bu-chia l'ii-gude ndu ngu gbala; kele i kporu obu yeru mu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono."

40

Teke Gedalaya bu ochi-oha ndu Izurelu (2Ndu 25:22-26)

¹ Opfu-a be Jieremaya numaru l'onu Chipfu ge Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoḡu, anọduje eche eze ndu Bábilonu nche tohachaeru iya pho le mkpuku Rama. Kele o byaru bya ahuma Jieremaya l'eka a turu iya egbirigba; ephe le ndu a kpuru le ndu, shi Jierusalemu; yee ali ndu Jiuda ala ali ndu Bábilonu. ² O be g'onye-ishi ndu ojoḡu ono humaru Jieremaya; o su iya: "Chipfu, bu Chileke ngu pfukwaru le ya e-me eka-a omeliwe-a. ³ Nta-a be Chipfu mewaru iphe, o pfuru. Iphemiphe ono mekotaru; kele unu meru Chipfu iphe-aji; ophu unu emeduru iphe, o suru g'unu mee. ⁴ O le ntanu-a be mu atufuwa ngu l'egbirigba ono, no ngu l'eka ono. Tsuru mu g'anyi la ali ndu Bábilonu m'o buru l'o du ngu ree egube ono; o buru mbedua l'a-nodu eleta ngu enya. Teke o bukwanu l'o to dudu ngu ree egube ono l'i haa abyabya. Lekwa! Ali eka-a l'opu nokwa ngu l'iphu; jekpoepho eka du ngu ree! ⁵ O le o -buru l'o du ngu g'i nodu l'eka-a; g'i laphu azu jefu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu, bu onye eze ndu Bábilonu hofutaru g'o buru ochi-oha, nogbaa l'ali Jiuda l'opu; je g'unu l'iya buru l'echilabo ndu eka ono; teke odumeka; jekpoepho eburu l'eka du ngu ree."

No iya; onye-ishi ndu ojogu, anọduje eche eze ndu Bábilonu nche ono bya anụ iya nri, eeri eriri; bya anụ iya iphe gude meeru iya ree; bya aparu iya haa; ọ lashja. ⁶ Ọ buru iya bụ ịe Jieremaya alapfushia Gedalaya nwa Ahikamu ịe mkpukpu Mizupa; je yele iya buru l'echilabọ ndu ọzo, bụ ndu a haru l'alị ẹka ono.

⁷ Ọ be ge ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; ephe ịe ndu nke pẹ, bụ ndu shi nọdugbaa l'egbudu nọmaru l'eze ndu Bábilonu hofutawaru Gedalaya nwa Ahikamu g'ọ buru ọchi-ọha l'alị ono; l'ọ wówaru unwoke; mē ụnwanyi; mē ụnwegirima, bụ ndu kachaa akpa nri l'alị ono; mbụ ndu ọphu a ta akpuduru ịe ndzu laa alị ndu Bábilonu; ye iya l'eka; ⁸ ephe wufuta wu-pfuta Gedalaya ịe mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nụ bụ Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu; yee Jionatanu, bụ ụnwu Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu; waa ụnwu Efayi onye Netofa; yee Jiezanaya, bụ nwa onye Maka; ephe ịe ndu nkephẹ. ⁹ Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu bya eribuaru ephe ịe ndu nkephẹ ono nte sụ pẹ: "Unu ta tsukwa ebvu anodu ndu Bábilonu l'eka. Unu nọdukpoephe l'alị ono jeeru eze ndu Bábilonu ozi g'ọ duru unu ịe ree. ¹⁰ Mbēdua l'onwomu a-nodu ịe mkpukpu Mizupa nọ-chije ẹnya unu l'iphu ndu Bábilonu, bụ ndu-a, byapfutaru anyi-a; obenu l'unu a-nodu akuta mee; awọ akpuru oshi ọnanwu; yee manụ woru kwachia l'eka unu edobeje iya; unu eburu ịe mkpukpu-a, unu natagbaaru-a."

¹¹ Ọ be teke iphe, bụkpoo ndu Jiuda, nọ l'alị ndu Mówabu; yee ndu ọphu nọ l'alị ndu Amọnu; yele ndu k'alị ndu Edomu; mēkpoo ndu ọphu nọgbaa l'ohamoha ọzo; nọmaru l'eze ndu Bábilonu nweru nwa ndu ọ haru haa l'alị ndu Jiuda; bya eworu Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu mee onye-ishi pẹ; ¹² ephe tuko lwakota alị ndu Jiuda; lwapfuta Gedalaya ịe mkpukpu Mizupa; shigbaa l'eka ephe shi gbachaa nanu nanu. Ephe kwatakpoọ kua mee kua k'etsutsu iya; bya awọ akpuru oshi ọnanwu; woshia ya ike.

¹³ Ọ buru iya bụ ịe Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu, nọkwadu l'egbudu ono bya abyapfuta Gedalaya ịe Mizupa ¹⁴ bya asụ iya: "?! maru-a ịe Balisu, bụ eze ndu Amọnu zikwaru Ishimelu nwa Netanaya g'ọ bya egbua ngu?" Ọphu Gedalaya nwa Ahikamu ekwetaduru iphe, ephe epfu.

¹⁵ Tobudu iya bụ; Jiohananu nwa Kareya bya ejepfu Gedalaya ịe mpya ịe Mizupa je asụ iya: "Ge mu jenụ egbua Ishimelu nwa Netanaya g'ọ to du onye a-maru nụ. ?Denu g'ọ gude e je l'aha iya g'ọ gbua ngu mee ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu nọru ngu mgburugburu g'ephe gbakashihu; mee ge nwa ndu Jiuda ndu ọphu phoduru nụ laa l'iswi?"

¹⁶ Obenu ịe Gedalaya nwa Ahikamu sụru Jiohananu nwa Kareya-a: "E jekwa eme iphe, du egube ono. Iphe ono, iipfu l'opfu ẹhu Ishimelu ono ta abukwa ọkpobe opfu."

41

¹ No iya; o be l'onwa k'esa; Ishimelu, bụ nwa Netanaya nwa Elishama; mbụ onye shi l'unuphu ndu eze; bya aburu onye yi ịe ndu-ishi, nọru l'eka eze; bya achiru ụmadzu iri gude byapfuta Gedalaya nwa Ahikamu ịe mkpukpu Mizupa. Ephe wataephe eri nri l'eka ono; ² Ishimelu nwa Netanaya yee ụmadzu iri pọ, yele ephe swi pọ wu-lihu woru Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu gbua. Ọ buru ogu-echi be ephe gude gbua onye ono, eze ndu Bábilonu hotaru g'ọ nọdu buru ishi l'alị ẹka ono.

³ Ishimelu tükokwapho ndu Jiuda, epehe le Gedalaya no le Mizupa; yee ndu ojogu ndu Babilonu, no l'eka ono gbushia.

⁴ A noepho ujiku lanu g'e gbucharu Gedalaya; kele o to dukpodaro onye mawaru nu teke ono; ⁵ Ukpuro umadzu eno tuko kpushia eji-agba; bya agbajashia uwe phe; bya egbukashichaa onwophe onya wuru bya. Eka epehe shi buru le mkpukpu Shekemu; yee Shilo; waa Sameriya. Epehe gude ngweja-nri; waa unwu-isensu gude abya l'ulo Chipfu. ⁶ Ishimelu nwa Netanaya bya eshi le Mizupa tugbua je agba phe ndzuta; ara ekwa eje. O jepfue phe pho o su: "Unu byapfutakwa Gedalaya nwa Ahikamu!" ⁷ Epehe bahuepho l'ime mkpukpu ono; Ishimelu nwa Netanaya; yee ndu epehe l'iya no woru phe gbua chiru phe ye l'eze iduma mini. ⁸ Umadzu iri l'ime phe su Ishimelu-a: "Te gbukwa anyi! Anyi nweru witi; yele bali; bya enweru manu; yee manu-enu, anyi domiru l'egbudu." O paru epehedua haa; ophu o gbuduru phe yeru ndu ophu. ⁹ No iya; eze iduma mini ono, o chiru odzu ndu ono, o gbushiru ye ono; bu eze, bu Asa turu iya go buru iphe, ya gude adzo ndu ali iya l'eka Basha, bu eze ndu Izurelu. O buru iya be Ishimelu nwa Netanaya gude odzu ndu ono, o gbushiru ono kpoja.

¹⁰ Ishimelu bya atuko ndu nokota le Mizupa kpukota le ndzu; mbu unwada eze yee ndu ozokpo, bu ndu phoduru nu l'eka ono, bu ndu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche; hotaru Gedalaya nwa Ahikamu go buru ishi phe. Ishimelu nwa Netanaya kpukota phe le ndzu kpuru phe ye; epehe lasha lapfushia ndu Amonu.

¹¹ O be ge Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu g'ephe ha, bu ndu epehe l'iya no; tukoru ejo-iphe ono, Ishimelu nwa Netanaya meru ono numakota; ¹² epehe duta ndibe phe l'ophu jeshia etso Ishimelu nwa Netanaya ogu. Epehe l'iya je edzugba le mgboru oke okpuru ono, no le mkpukpu Gibiyonu ono. ¹³ O be ge ndu Ishimelu chi je ogu ono g'ephe ha humaru Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, epehe l'iya swi; ehu tsoahaa phe. ¹⁴ Iphe, bu ndu ono, Ishimelu chi ono, bu ndu o kpuru le ndzu le Mizupa ono dakobe wu-pfu Jiohananu nwa Kareya. ¹⁵ Obenu le Ishimelu nwa Netanaya; yee umadzu esato l'ime ndu ono, epehe l'iya swi ono nahuru Jiohananu gbalaa gbapfu ndu Amonu.

Agba ala Ijiputu

¹⁶ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, bu ndu epehe l'iya no; bya achita ndu ono, phoduru nu ono; mbu ndu Ojogu; me unwanyi; mekpoo unwegirima; me ndu eleta ibe-eze enya; g'ephe ha bu ndu Ishimelu nwa Netanaya shi kpa le ndzu le Mizupa go gbuchaaru Gedalaya nwa Ahikamu; Jiohananu tuko phe shi le Gibiyonu chi-phutaazu. ¹⁷ Oo ya bu; epehe tugbukpoephe; jasụ epehe jerwua mkpukpu Gerutu Kimuhamu, no le mgboru Betulehemu; eka epehe phoberu eje ali ndu Ijiputu; ¹⁸ g'ephe gude nahu ndu Babilonu. O buru ebvu be epehe atsụ phe; kele Ishimelu nwa Netanaya gburu Gedalaya nwa Ahikamu, bu onye eze ndu Babilonu hotaru mee onye-ishi l'ali ono.

42

¹ Tobudu iya bu; ndu-ishi ndu ojogu g'ephe ha; mekpoo Jiohananu nwa Kareya; yee Jiezanaya nwa Hoshaya; mekpoo ndu ono g'ephe ha; eshi le ndu ophu kachaa alwa ali jasụ le ndu ophu kachaa shii; tuko bya awu-pfu ² Jieremaya, bu onye mpfuchiru je asu iya: "Jiko numakpodapho arworwo, anyi arwo ngu gi pfuru nu Chipfu, bu Chileke ngu l'opfu ehu

nwa ndu-a, phoduru nu-a g'ephe ha. Kele-a; g'iilena; a makwaru-a l'anyi shi du igwerigwe; nta-a buwaa nwa ndu abadu ishi phoduru. ³ Pfuru nu Chipfu, bu Chileke ngu g'o karu anyi uzo, anyi e-shi; yee iphe anyi e-me."

⁴ Jieremaya, bu onye mpfuchiru su phe: "Mu numakwaru iphe, unu pfuru. Mu e-pfukwaru-a nu Chipfu, bu Chileke unu, bu iphe, unu arwo. Mu -mechaa; mu akaru unu iphemiphe, Chipfu epfu; ophu o dukpodaa ophu mu emeru unu le mpya."

⁵ No iya; ephe su Jieremaya-a: "Ge Chipfu bukwaru onye-ekebe, epfu ire-lanu; yee onye e gude ire iya aka l'opfu ehu anyi le ngu; me o -buru l'anyi te emeduru iphemiphe, Chipfu, bu Chileke ngu suru gi su anyi g'anyi mee. ⁶ O -je l'aduru anyi le ree; o je l'aduru anyi eji be anyi e-me iphe, o suru g'anyi mee; mbu Chipfu, bu Chileke anyi; bya aburu onye anyi ezi ngu gi jefpu g'oduru anyi le ree m'anyi mee olu Chipfu, bu Chileke anyi."

⁷ A nepho abali iri; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya le nchi. ⁸ O bya ekokobe Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono g'ephe ha, bu ndu ephe l'iya no; me ndu aka ono l'ophu; e -shikpo l'onye kachaa alwa ali jasul onye kachaa shii. ⁹ O su phe-a: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu Chileke ndu Izurelu, bu onye unu yeru mu su ge mu je arworu unu arworwo. O suru-a: ¹⁰ 'O -buru l'unu no l'ali aka-a; ya a-kpa unu g'akpuje ulo-a; ya taa lakashidu unu alakashi. Ya a-dza unu adzadza; ya tee phekudu unu ephefu. Kele iphe-ehuka, ya meru unu jee; atsuwaa iya l'ehu.' ¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu ba atsukwa eze ndu Babilonu ebvu, bu onye ono, unu atsul ebvu nta-a ono. Unu ba atsukwa iya ebvu; kele mu nokwa swiru unu eswiru; mu je l'adzota unu; nafuta unu l'eka iya. ¹² Mu a-phuru unu obu-imemini k'ophu imemini unu a-du iya; l'o haa g'unu nodu l'ali unu.'

¹³ "Obenu le-a; o -buru l'unu suru l'unu taa nodukwa l'ali-a; unu eshi egube ono kwefuru Chipfu, bu Chileke unu ike. ¹⁴ Teke o bukwanu l'unu suru waawaa; l'unu e-je eburu l'ali ndu Ijiputu, bu aka unu taa humadu ogu l'enya; ophu unu anumadu opu-ogu; ophu egu nri agudu unu; ¹⁵ O ya bu; unu numakwa olu-opfu Chipfu; unube nwa ndu phoduru nu l'ali ndu Jiuda. Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu: 'O -buru l'unu pfuwaru iya hoo haa l'unu a-la Ijiputu; unu nodu eje eburu l'eka ono; ¹⁶ be ogu-echi ono, unu atsul ebvu ono a-gbapfutakwa unu l'eka ono; teme okpa-nri ono, ndzu iya agu unu ono etsoru unu lashia ali ndu Ijiputu. O buru l'eka ono be unu a-nodu nwuhu. ¹⁷ Mbu le-a; iphe, bukpo ndu ono, gburu iya tororo l'ephe a-la Ijiputu je eburu ono bukwa iphe, e-gbu phe nu bu ogu-echi; yee okpa-nri; waa ejo iphe-ememe. Ophu o dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu a-lwa nu; ozokwanu nahu iphe-ehuka, mu e-me g'o dapfu phe.' ¹⁸ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu. Su-a: 'O kwa ge mu tukoshiru ndu bu le Jierusalemu oke ehueghu mu; noo ge mu a-tukoshi iya unu; me unu laa Ijiputu. Unu a-buru iphe, e gude atu onu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achu ochi; yee iphe, e gude ephu l'iphu; ophu unu egudebaedu enya unu ahuma ali aka-a ozo.'

¹⁹ "Unube nwa ndu phoduru nu l'ali ndu Jiuda; Chipfu pfuakwaru iya unu su unu g'unu ba lakwa Ijiputu! Unu makwaru l'oo okwa be mu anmaru unu ntanu-a ²⁰ l'o kwa emeswe be unu mesweru onwunu teke unu ziru mu su ge mu jefpu Chipfu, bu Chileke unu; mbu teke unu suru mu-a ge

mu pfuëshiduru nù Chipfu, bụ Chileke unu l'iswi ẹhu unu. Gẹ mu pfiaru unu iphemiphe, o pfuru; hũma l'unu e-mekọta iya! ²¹ Mu pfiakwaru iya unu ntanu-a; obenu l'unu te ekwedu eme iphe, Chipfu epfu l'ime iphe, ọ suru gẹ mu pfiaru unu. ²² Nta-a bụ lẹ-a; g'owa-a dokwaa unu enya; ọ kwa iphe, e-mechaa gbua unu l'ẹka ono, unu eje eburu ono bụ ogu-echi; yee ẹgu; yee ejo iphe-ememe."

43

¹ O be gẹ Jieremaya pfuchaaru ndu ono iphemiphe ono g'ọ ha, bụ Opfu Chipfu, bụ Chileke pñe; mbụ iphemiphe ono, Chipfu ziru iya sù g'ọ pfiaru pñe ono; ² Azariya nwa Hoshaya; yee Jiohananu nwa Kareya; yee iphe, bukpo ndu ono g'ephe ha, bụ ndu eku onwopñe ono tũko sù Jieremaya-a: "Ọo ụka bẹ ịdzu! Chipfu, bụ Chileke anyi lẹ zikwaru ngu g'ị bya asụ g'anyi te ejekwa eburu lẹ Ijiputu! ³ Ọo Baruku nwa Neraya l'enwu ngu eye g'ị pfiaru anyi iphe, a-buru anyi ọgu; g'eeshi g'e woru anyi ye l'ẹka ndu Babilonu g'ephe gbushia anyi; ọzoo kpua anyi lẹ ndzụ lashiya alị ndu Babilonu."

⁴ Tòbudu iya bụ; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono; mekpoo ndu ono g'ephe ha kwefu ike l'iphe, Chipfu sùru g'ephe mee; l'ephe taa nòdudu l'alị ndu Jiuda. ⁵ O bụ-chia lẹ Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu dutaru ndu ono, phòduru nù l'alị ndu Jiuda ono g'ephe ha; mbụ ndu ono, lwaru azu bya eburu l'alị ndu Jiuda ono, shigba l'ohamoha, bụ ẹka e shi chigbaaru pñe ye. ⁶ Ephe dutakwapho iphe, bukpo unwoke; yee unwanyi; yee unwegirima; yee unwada eze; mekpoo ndu Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, anòduje eche eze ndu Babilonu nche tũkoru haaru Gedalaya, bụ nwa Ahikamu; buru nwanwa Shafanu; chitachaa mẹ Jieremaya, bụ onye mpfuchiru; yee Baruku nwa Neraya. ⁷ No iya; ephe bahunu l'alị ndu Ijiputu; jikaghaa l'ephe tee medu iphe, Chipfu sùru g'ephe mee. Ephe jekpopho jerwua mkpũkpu Tahupanahesu.

⁸ E rwua lẹ Tahupanahesu; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya nchị sù: ⁹ "Gẹ ndu Jiuda lee ngu enya; g'ị haru mkpuma, ha shii pata je egude epuchi kpu-buta iya lẹ mkpoze ẹka eeshije abahu l'ibe eze, bụ Fero lẹ Tahupanahesu. ¹⁰ No iya; l'ị sù pñe-a: 'Wakwa iphe, oopfua baa; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chileke ndu Izurelu: Mu e-zì g'e je ekuaru mu onye-ozì mu, bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; ọ buru l'eli mkpuma-a bẹ oo-dobe aba-eze iya; mbụ mkpuma-a, mu domiru l'ekaa; l'ọ bya eworu uwe agbada eze iya phushi iya l'eli. ¹¹ O -bua bẹ ọo-lwukpe ndu Ijiputu; ndu o rwuberu l'egbugbu l'ọ gbua pñe; ndu o rwuberu l'akpu lẹ ndzụ l'ọ kpua pñe lẹ ndzụ; ndu o rwuberu l'egbu l'ogu-echi; l'ọ gbua pñe l'ogu-echi. ¹² Ọo-tu ọku l'ulo nshi ndu Ijiputu. Ọo-kpo nshi pñe ono ọku; lwua nshi pñe olwu lẹ ndzụ. O buru egube ono, onye eche aturu agbaphuje onwiya ẹkwa ono; noo g'oo-wota Ijiputu gbaphua onwiya; shi l'eka ono tugbua lashiya l'ehu-guu. ¹³ Oo-tsukposhi mkpuma, du nso, nogbaa l'ulo enyanwu, nọ l'alị ndu Ijiputu; bya atũko ulo-nshi ndu Ijiputu l'ophu kpokota ọku.' "

44

¹ Opfu-a rwuru Jieremaya nchi l'opfu ehu ndu Jiuda g'ephe ha, bu ndu bu l'ali ndu Ijiputu, bu iya bu le mkpukpu Migudolu; ye le mkpukpu Tahupanahesu; waa le mkpukpu Nofu; ye le ali ndu Paturosu su: ² Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ndu Izurelu: "Unu humanuru-a oke ala-l'iswi, mu meru ndu Jierusalemu; ye le mkpukpu ndu Jiuda l'ophu. Nta-a be ephe buwaa ochobu; ophu o duedu onye bu iya nu; ³ o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe, ephe meru; shi nno kpatsu mu iwe; ke le ephe wataru akpo unwu-isensu oku anu agwa; bya aburu agwa ono, ephebedua l'onwophe; ozoo unubedua; ozoo nna unu oche phe amajeduru be ephe wataru abaru eja. ⁴ Mu bya ezia ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru; mu -zichaa; mu ezibaa; ephe je asu phe-a: 'Ophu g'unu be meshi ejo ahuma-a, bu iphe, mu kporu ashi-a!' ⁵ Ophu ephe angaduru nchi; ophu ephe eyekpodarunu onu; ophu ephe aghakobeduru haa eme ejo-iphe, ephe eme; ophu ephe ahaduru akpo unwu-isensu oku anu agwa. ⁶ O buru iya bu le mu eworu oke ehu-eghu mu wua phe l'ishi. O nwua phuruphuru tsoru mkpukpu Jiuda l'ophu; bya etsoru onu gbororo Jierusalemu; woru phe mee ochobu, bu ikpozu ono, ephe bu ntanu ono.

⁷ "Nta bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ndu Izurelu: ?Denu g'o gude unu nodu eme onwunu egube ejo-iphe owa-a; ke g'unu mee g'unwoke chihu le Jiuda; unwanyi achihu iya; me ndu bu unwegirima; me ndu bu nwaswa; g'o to duhe onye a-phodu nu ililekpo? ⁸ ?Denu g'o gude o buru iphe, unu gude eka unu mee be unu gude akpatsu mu iwe; mbu ke g'unu wata akpo unwu-isensu oku anu agwa l'ali ndu Ijiputu, bu eka unu byaru eburu-a? Unu e-mebyikwa onwunu; woru onwunu mee iphe, ee-gude ephu l'iphu; teme ohamoha, no l'eliphe l'ophu anodu achi unu ochi. ⁹ ?Unu zohawaru ejo-iphe, nna unu oche phe meshiru; ye ke ndu eze ndu Jiuda; ephebedua me unyomu phe; ye ejo-iphe, unubedua meru; me unyomu unu; l'ali ndu Jiuda; ye le oma gbororo Jierusalemu? ¹⁰ Byasukwa ntanu-a be ephe teke ewozekwa onwophe ali; ophu ephe eke akwabekwa mu ubvu; ophu ephe eke ekwekpodanu mee ekemu mu; ye iphe, mu toru unu okpa iya; ye nna unu oche phe.

¹¹ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ke Izurelu: Mu gbuakwaru iya tororo su le mu a-buru unu ogu; le mu e-me unu ejo-iphe; mbu le mu e-me ge ndu Jiuda l'ophu chihu-gbua. ¹² Mu e-wofu nwa ndu ono, phoduru nu le ndu Jiuda, bu ndu ono, pfuwaru iya hoo haa l'ephe lafutaje Ijiputu je eburu ono. Ephe a-nwuhushikota le Ijiputu. O buru ogu-echi be ee-gude gbutsushia phe; ozoo egu egbushia phe. Ephe e-shiepho le ndu kachaa nwanshii jasu le ndu kachaa shii nwushihuepho l'ogu-echi ozoo l'egu ememe. Ephe a-buru iphe, e gude atu onu; ye iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achi ochi; ye iphe, e gude ephu l'iphu. ¹³ Ndu ono, laru Ijiputu ono be mu e-gude ogu-echi nua aphu; ye egu ememe; waa ejo iphe-ememe; egube ono, mu meru ndu Jierusalemu ono. ¹⁴ Ophu o dudu ndu ono, phoduru nu ono, shi ali ndu Jiuda ono, bu ndu ono, byaru eburu l'ali ndu Ijiputu ono; duru ophu a-gbala nu; ophu o dudu onye ophu a-wa nu k'alwa azu l'ali ndu Jiuda, bu eka agu phe alwa azu bya eburu; o to dudu onye a-lwa nu; gbahaa nwochileka ndu gbaru oso ogu."

¹⁵ No iya; iphe, bu ndu ono, maru le nyee phe anoduje akpo unwu-isensu oku anu agwa ono; ephe l'ikpoto unwanyi, pfuru l'eka ono; mekpoo iphe, bu ndu bukota l'ali Paturosu, no l'ali ndu Ijiputu; tako su Jieremaya-a:

16 “Ozi ono, i gude epha Chipfu ezi anyi ono be anyi taa ngakwaru ngu nchi. 17 Iphemiphe, anyi sukpooru l'anyi e-me be anyi mefutaje. Anyi a-nodu akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyigwe; anyi agbaru iya mee gude agwa iya; egube anyibedua; yee nna anyi phe; yee ndu eze anyi phe; yee ndu-ishi anyi phe shi emeje le mkpukpu, nogbaa l'ali ndu Jiuda; ye le oma gbororo Jierusalemu. Teke ono be anyi shinu nweru nri shii; iphe duru anyi le ree; ophu o dudu iphe, shi atsu anyi l'ehu. 18 Obenu l'eshinu anyi haru akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyigwe; bya ahaa agbaru iya mee gude agwa iya; be o to dukpoda iphe, uko iya aduduru anyi; teme ogu-echi yee okpa-nri nodu agwa anyi maa.”

19 Unwanyi bya eyekwapho onu su: “Teke ono, anyi shi akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyigwe; bya agbaru iya mee gude agwa iya; ndu alu anyi? ephe ta amadu g'anyi shi egheje akara mee ya erengete kpu ya l'o du g'o du; anyi ebvube iya agba mee gude agwa eze-nwanyigwe ono?”

20 Noo ya; Jieremaya bya asu ndu ono g'ephe ha; mbu unwoke phe; me unwanyi phe; me iphe, bukpo g'ephe ha buru ndu yeru iya udu onu ono: 21 “O -buru k'unwu-isensu ono, unu shi anoduje akpo oku l'oma mkpukpu Jiuda ono; me l'oma gbororo Jierusalemu ono; mbu unubedua; yee nna unu phe ono; ndu eze unu phe; yee ndu-ishi unu phe; yee ndu ali-a l'ophu; Chipfu to nyataduru iya to? To batajedu iya l'egomunggo to? 22 Chipfu be ejo-iphe, unu emegbabe atsuakwa l'ehu; mekpoo ahuma ahuma ono, unu megbaberu ono. O buru iphe ono meru g'o gude ali unu buru ochobu; bya aburu ikpozu; buru iphe, e gude ephu l'iphu; k'ophu bu l'o to dudu onye bu iya ebubu; o du g'o du ntanu-a. 23 O kwa kele unu kporu oku l'unwu-isensu; ye le kele unu meru Chipfu iphe-eji; ophu unu emejedu olu Chipfu; ophu unu etsodu ekemu iya; ophu unu emedu omelali iya; ophu unu emejedu iphe, o suru g'e meje; meru g'o gude ejo-iphe-a dapfuta unu g'o du ntanu-a.”

Ijiputu be aa-lwu-kpe l'ogu

24 Tobudu iya bu; Jieremaya bya asu ndu ono g'ephe ha: “Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu Jiuda l'ophu, bu ndu no l'ali Ijiputu. 25 Wakwa iphe, o pfuru; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu: Unubedua; unu l'unyomu unu gude onu unu pfua ya epfufu; su l'iphe, unu riburu nte ememe ono be unu mefutaje; l'unu a-nodu akpo unwu-isensu oku anu eze-nwanyigwe; teme l'unu a-nodu agbaru iya mee. Ngwanu; unu mekwapho iphe ono g'unu riburu nte iya ono. 26 Oo ya bu le-a; unu numakwa olu-opfu Chipfu; unube ndu Jiuda l'ophu, bu ndu bu l'ali Ijiputu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu gudekwa eze epha mu ono ria angu su l'onye shi le Jiuda taa gu-kubaedu mu l'enwa l'ali Ijiputu l'ophu l'ophu. L'ephe taa subaedu: ‘Eshinu Chipfu no ndu g'o no iya-a’.

27 “Unu lekwa-a; mu egekwa phe-a ngge ejo-iphe; o to bukwa k'oma iphe, bukpo ndu Jiuda, no le Ijiputu be ogu-echi a-sukwa pyaapya; ephe akpa nri jasu ephe taa phoduedu. 28 O buru nwa ndu ophu nahuru ogu-echi be e-shi l'ali Ijiputu lwaphuta azu l'ali ndu Jiuda; ole ephe ta adudu igwerigwe. Noo teke ndu ono, phoduru le Jiuda ono, bu ndu lwaru bya eburu l'ali ndu Ijiputu ono a-maru opfu onye ophu a-pfuru nu; bu nkemu; to nkephe? 29 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa iphe, e-goshi unu le mu a-hu unu ahuhu l'eka-a baa. Oo ya e-me g'unu maru l'iphe-ehuka

ono, mu sūru lẹ mu e-me unu ono bẹ mu e-mekọta unu. ³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Fero, bụ Hofura; mbụ eze ndu Ijiputu bẹ mu e-wokwaru ye l'ẹka ndu ọhogu iya; mbụ lẹ mu e-woru iya ye l'ẹka ndu achọ ndzụ iya egube ono, mu woru Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ye l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu ono, bụ onye ọhogu iya bya aburu onye achọ ndzụ iya onoya."

45

¹ Wakwa iphe, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya pfuru nụ Baruku nwa Neraya l'apha k'eno, Jiehoyakimu nwa Jiosaya bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; gę Baruku dechaaru opfu, oopfu; ọ nọdu ede iya. ² "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Izurelu epfu eyeru gube Baruku baa. ³ I pfuru sụ: 'Nshjo mu! Chipfu yekwaru nrimaphu l'iphe-ehuka mu. Mu tsuakwaru ude; ike bvụ mu; ọphu mu atutajeedu unme.' "

⁴ Chipfu suru-a: "Waa iphe, ii-pfuru iya baa: 'Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-bya enwukposhia iphe, mu shi kpua l'onwomu; mu abya epheshi iphe, mu shi dzaa l'onwomu l'ali-a mgburugburu. ⁵ ?Denu g'ii-shi bya awata achoru onwongu iphe, parụ ẹka? Ba chokwa iya nno. Kele mu e-mekwa nemadzụ mgburugburu ejo-iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu lẹ gubedua bẹ mu a-noduepho eleta ẹnya l'ekameka, i jekporu. Mu a-haa ngu rọ g'i gude ndzụ ngu gbala.' "

46

Ozi ẹhu ndu Ijiputu

¹ Ọwaa bụ Opfu Chipfu, bụ ọphu rwuru onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya nchi, bụ opfu ẹhu ọhamoha.

² Opfu ẹhu ndu Ijiputu: Ndu eezi ozi ọwa-a bụ ndu ojogu Fero Neko, bụ eze ndu Ijiputu, bụ onye e mekperu lẹ mgboru mkpukpu Kakemishi, nọ l'agụga ẹnymu Yufurētisu. Ọ buru onye mekperu phẹ nụ bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosaya apha eno, ọ bahuru l'aba-eze ndu Jiuda.

³ Unu dozikwaa iphe, unu egudeje ezeru ọgu; unu dozia ndu ọphu ha ọsa mę ndu ọphu ha nwanshii; unu ezefuta jeshia ọgu!

⁴ Unu kwakọbe inya unu k'ogu!

Unu awu-koru inya-ọgu unu l'eli; unubẹ ndu agba l'inya!

G'onyenonu pfukwaaru l'ẹka rwuberu iya nụ!

Unu ekpuchaaru okpu-igwe!

Unu rwachaa arwa unu arwacha!

Unu atuko uwe-ọgu unu l'ophu yee onwunu!

⁵ ?Bụ gunu bẹ mu humaru?

Ndzụ aguwaa phẹ.

Ephe agbawaa ọso.

Ndu ojuḡu p̄hẹ bẹ e
mekpewaru.

Ẹp̄he ye ọkpa l'oso gbala
l'ẹbe agha ẹn̄ya l'azụ;
kẹle nggiri d̄u l'uzo
l'ẹkameka.

Nokwa ip̄he, Chipfu eep̄fu b̄u
ono.

⁶ Ndu ọkpa ẹgwa ta agbakwa
oso.

Ọp̄hu onye d̄u ike l'ogu
agbalakwa.

Ọ kwa l'uzo isheli;
l'uzo ẹn̄yimu Yufurētisu
bẹ ẹp̄he vukotaru ip̄he daa.

⁷ ?Bu ndu ole baa, l'abya
kulakula g'ẹn̄yimu
Nayilu; gẹ nggele,
d̄u igwerigwe, asoḡba
gborogboro?

⁸ Ọ kwa ndu Ijiputu abya
kulakula g'ẹn̄yimu
Nayilu ono;
gẹ nggele, d̄u igwerigwe,
asoḡba gborogboro.

Ẹp̄he ep̄fu s̄u l'ẹp̄he
e-tsulihu t̄uko mgboko
l'op̄hu soḡyabe.

L'ẹp̄he e-mebyishi mkp̄ukpu
lẹ mkp̄ukpu;
yẹle ndu bu iya n̄u.

⁹ Unubẹ inya; unu watakwa
eje l'ip̄hu l'ip̄hu!
Unubẹ ndu agba l'ugbo-inya;
unu tangirihukwa g'e je!
Gẹ ndu d̄u ike l'ogu

gb̄eshikwa g'e je;
mb̄u unubẹ ndu Kushi;
yẹe ndu Putu,
b̄u ndu ch̄igbaa ip̄he,
eegudeje ezeru ọḡu;
mẹ unubẹ ndu Lidiya,
b̄u ndu agbajẹ ap̄f̄u!

¹⁰ Obenu l'eswe mb̄oku ono b̄u
Nnajiup̄hu nwe iya;
mb̄u Chipfu,
b̄u Ọkalibe-Kakota-Ike.

Ọ kwa eswe agwata ugwo ip̄he;
mb̄u mb̄oku, ọo-gwata ndu
achi iya lẹ n̄ọ ugwo
ip̄he.

Ọo ogu-echi a-s̄u nemadz̄u
p̄yaap̄yaa jas̄u l'ooji
iya ẹpho;

jasu teke oo-ngu mee
 ngu-jia epho;
 kele oo Nnajiuphu;
 mbu Chipfu,
 bu
 Okalibe-Kakota-Ike
 agwa iphe l'ali ndu isheli;
 l'aguga enyimu Yufuretisu.

11 "Tugbua je l'ali ndu Giladu
 je emeta obvu etete;
 gube nwamgboko,
 yee nwoke akwajeduru,
 bu Ijiputu!

Obenu l'igwerigwe obvu ono,
 imegbaa ono bukwa
 ke mmanu.

I tii wekorohukwa.

12 Ohamoha numawaru iphere
 ono,
 e meru kpua ngu ono.

Ekwaa unu tukowa mgboko
 l'ophu ngaa.

Ndu du ike l'ogu tuko
 dapyabegbaa ibe phe.

Ephe tuko daa ndatewo."

13 Wakwa ozi, Chipfu ziru onye mpfuchiru iya, bu Jieremaya le k'ehu
 Nebukadineza eze ndu Babilonu, abya etso ndu Ijiputu ogu.

14 Raa iphe-a arara l'ali ndu
 Ijiputu!

L'i chia ya le mkpu le
 mkpukpu Migudolu!

Chikwaa ya pho le mkpu le
 mkpukpu Nofu;

yele Tahupanahesu:

Onyenonu pfukwaru l'eka
 rwuberu iya nu

kwakobe;

kele ogu-echi byawaru

egbushi ndu no-kube

ngu nu.

15 ?Bu gunu be agwa ngu,
 bu Apisu agbahunuru?

?Bu gunu be obobo-ena
 ngu obu aduedunu

ike pfuru?

Iphe, kparu iya nu bu le
 Chipfu nwutsuwaru

iya.

16 Ufu duru phe ndupyabe;
 ephe dagbaa dapyabe nwibe

phe; ephe su:

Unu gbeshi g'anyi laphu azu
 lapfu ndu ali anyi yee

ndibe anyi!

G'anyi gbalaaru ogu-echi ndu
eme anyi mkpawere!

17 Unu gube Fero, bu eze ndu
Ijiputu epha ozo.

Unu kuje iya:

O-pfu-epfu-emegege.

18 Wakwa iphe, Eze ono epfu baa;
mbu onye epha iya

bu Chipfu,

bu Okalibe-Kakota-Ike:

Eshinu mu no ndu ge mu
no iya-a

be o nweru onye a-bya nu.

Onye ono a-du g'ubvu Tabo
leka ubvu doru.

Mbu l'oo-du g'ubvu Kamelu,
no laguga eze-enyimu.

19 Kwakokwa iphemiphe,
ii-gude laa ali ozo;
unube ndu bu l'ali
ndu Ijiputu!

Noo kele mkpukpu
Nofu be e-mechakwaa
buru ochobu;
leemebyishia ya;
o to dudu onye eburu
iya eburu.

20 "Ijiputu bu nwada eswi,
ama ntumatu.

Obenu l'ijiji-onyieka
eshije l'uzo isheli eje
abyapfuta iya
tekenteke.

21 Ndu ephe butaru gephe
bya alwuaru phe ugu
be doru l'echilabo phe
g'oke-eswi,
daru repfurepfu nodu.

Ephebedua tukowaru
dakobe gbala;
ophu ephe adudu ike pfuru.

Noo kele eswe mboku
ola-l'iswi dapfutawaru
phe;
mbu teke aanu phe aphu.

22 Ndu Ijiputu atsü kpüruru
g'agwo,
awu awuwu awufu;
noo kele ndu ohogu
phe abyapfuta phe
ehuka ehuka;
bya egude ogbunku etso

phe ọgu ge ndu
egbutsushi oshi.

23 Ọswa phe l'ophu be e phe
a-sųpyashichaa
asųpyashi;
g'ọ dųhabe e pfukala.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ephe ka igube adu
igwerigwe;
k'ophu bu l'a taa gųtadu
phe l'ogu.

24 Nwada Ijiputu be e mewaru
iphe-iphere.

Mbu l'e woru iya ye l'eka ndu
isheli."

25 Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ke ndu Izurelu suru-a:
"Lekwa; mu abyakwa phe anu aphu; mbu Amonu, bu agwa ndu mkpukpu
Tebesu; yee Fero; yee ndu Ijiputu; e phe l'agwa phe; mekpoo ndu eze phe;
yee iphe, bukpoo ndu kpuru obu yeru Fero. 26 Mu e-woru phe ye l'eka
ndu achọ ndu phe; mbu l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; e phe
le ndu-ozu iya phe. O le o bu; e -mechaa be ee-bukwaru-a le Ijiputu ozo g'e
shi buhawaru iya." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

27 "Ta atsukwa ebvu;
gube Jiékọpu, bu onye-ozu
mu!

Ophu i nmakwa
pyaapyaapya;
gube Izurelu!

Lekwa; mu a-dzota ngu l'ali,
du enya;
dzota awa ngu phe l'ali
eka a kpuru phe le
ndu laa.

Jiékọpu e-mechakwaa lwa
bya eburu le nchi-odoo
tusaru ehu.

Ophu o dudu onye byaru
eyebaa ya ebvu.

28 Ta tsukwa ebvu;
gube Jiékọpu,
bu onye-ozu mu;
kele mu nokwa swiru ngu.
O kwa Chipfu eepfu iya.

Kele mu e-mebyishicha
ohamoha ono,
mu chiru unu tukaa
l'echilabo phe ono.

Ophu mu emebyishidu
unubedua.

Oo ahuhu be mu a-hu unu
huta iya unu l'ahuma.

Ophu mu ahakwanu unu
phuruphuru ge mu

te echi unu ẹchachi.”

47

Ozi, e ziru ndu Filisitayinu

¹ Qwaa bu Opfu Chipfu, bu ophu rwuru Jieremaya nchi, bu opfu ẹhu ndu Filisitayinu; ẹme Fero bya etsoo ndu mkpukpu Gaza ọgu.

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Lewarọ ẹẹ mini shi l'uzo
isheli abya ẹẹ kùlakula.

Oo-mecha buru utso,
asọ gborogboro.

Oo-sọ-kputa alì l'ophu;
yẹe iphemiphe,
nọ iya nù;
sọpyabe mkpukpu;
yẹe onyemonye,
bu iya nù.

Ndu ono e-chishi mkpu.
Mbù l'iphe, bu ndu bu l'alì
ono a-tù ọzu-ẹkwa.

³ Mbù l'ẹphe -nùmaephọ igiji
ichirupfu-ọkpa ìnya pẹ;
bya anùma uzu ọgbo-ìnya
ndu ọhogu pẹ;
yẹe kwọkiri kwọkiri,
ọkpa ọgbo-ìnya
pẹ ono eme bẹ ndu
bù nna tee leẹdu
ẹnya l'azọ k'eyeru unwu
pẹ ẹka.

Ẹka a-tùhu pẹ
lwakpalwakpa.

⁴ Ẹle mbọku rwuakwaru teke
ee-mebyishikọta ndu
Filisitayinu g'ẹphe
hakọta.

L'e mee ẹẹ nwa ndu phọduru
nù, bu ndu gege eyeru
ndu mkpukpu
Taya yẹe ndu mkpukpu
Sayidonu ẹka chihu;
ẹle Chipfu abyakwa
emebyishi ndu
Filisitayinu;
mbù nwa ndu phọduru nù
le ndu alì Kafuto.

⁵ Ndu mkpukpu Gaza
kpushiwaru ishi aphù.
Ndu mkpukpu Ashikelonu bẹ
a lawarù l'iswi.
Sù-a; unubẹ nwa ndu ophu
phọduru le ndu Anaku;
?unu e-yejashikpoo

onwunu ẹgube-a jasụ
teke ole?

6 “Sua-a; gube ogu-echi
Chipfu;
?bụkpoo teke ole bẹ
oo-jeberu l'jikabe
tuta unme?

Kabenu miru onwongu
yee l'obo!
Tutatanu unme; nodunu nwa
nggujungguji!

7 Olee ?denukwanu g'oo-shi
nodu nwadoo
l'eka iile ẹnya lẹ Chipfu
tụwaru iya ekemu
sụ g'ọ lwua ndu mkpukpu
Ashikelonu;
yee ndu bu l'aguga
eze-enyimu?

Mbụ l'onoo g'o pfuwaru
l'oo-du bu ono.”

48

Ozi ẹhu ndu Mówabu

1 A -bya l'opfu ẹhu ndu Mówabu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bu
Okalibe-Kakota-Ike; mbụ Chileke ndu Ízurelu:
“Nshio Nebo; kele e meru iya;
ọ buru ochobu.

Ndu Kiriyaatayimu bẹ e
meru iphe-iphere;
bya akpua phe
lẹ ndzụ.

Ulo phe, bu ẹka a kpushiru
ike bẹ e meru
iphe-iphere tukaa ya
nanunanu.

2 A taa jaedu ndu Mówabu
ajaja.

O buru lẹ mkpukpu
Heshibonu bẹ a chiru
phe ejo idzu sụ:
'Unu bya g'anyi mee g'oha
ono chihu!'

Unubedua kwapho;
unube ndu mkpukpu
Madumenu
bẹ ee-mechakwaa laa
l'iswi.

Ogu-echi e-mechakwaa chia
unu ẹjo oso.

3 Unu ngabekpodapho
nchi numa mkpu,
eechi lẹ mkpukpu

Horonayimu;
mkpu alí arwuhu yẹe
oke ọla-l'iswi.

⁴ Ndu Mówabu bẹ e
mebyishiwaru.

Unwegirima iya chishiru
mkpu ike.

⁵ Ẹphe enyi obvuru awu eje l'uzo
mkpukpu Luhiti;
akwa ntumatu eje atugbu.

Mbu l'uzo okpa-ubvu
mkpukpu Horonayimu
bẹ a numaru mkpu ekwa,
eechi ekpu iphemiphe ono,
laru l'iswi ono.

⁶ Unu ghalaa! Unu gbaa ọso
ndzu unu!

Unu je ebvuru g'irwu,
bvuru l'echiegu!

⁷ Eshinu unu kporu obu ye
l'iphe, unu aduje ike mee;
yee eku unu bẹ
aa-kpufukwaa unubedua
le ndzu.

Teme agwa unu, bu Kemoshi
bẹ aa-kpukwapho
le ndzu; yele ndu-uke,
agwaje iya nu;
me ndu-ishi iya.

⁸ Ee-mebyishi mkpukpu le
mkpukpu.

Ophu o dudu mkpukpu,
byaru anahu nu
me nanu.

Nsuda nsuda bẹ a-buru
mkpurupyata.

L'e mebyishia eka du baswa;
kele oo egube ono bẹ
Chipfu pfuru iya.

⁹ Chibe ndu Mówabu nkù;
kele oo-mecha phelihu
phefu.

Mkpukpu le mkpukpu phe
a-bukotachaaru
ochobu.

O to dudu m'onye lanu eburu
iya nu.

¹⁰ Onye a turu onu bẹ o bu;
mbu onye gude
eregede ejeru Chipfu
ози!

A tukwaru onye ono onu,
bu onye te egudedu
ogu-echi iya egbu ochi!

- 11 Eshi teke ọ bụ nwata
 bẹ ndu Mówabu
 nọkpoepho túsaru ẹhu
 g'ọhu-mẹe, ọ́oru l'ite.
 Ọ́phu a wụ-phedu iya
 awụ-phe l'ite;
 kele e teke akpụ-swee
 ndu Mówabu ẹ ndzụ
 lashia alí ọzo.
 Noo g'ọ gude ọ nọdu
 atsoepho g'ọtso.
 Ọ́phu ooshibuhudu
 mkpọ eshibuhu.
- 12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 O nwenuru-a mbọku,
 abya nụ, bụ mbọku,
 mu e-ye ndu
 awụ-phe mọe l'ite.
 Ẹ́phe awụfuta iya l'ite ono,
 ọ ọ́oru ono.
 Ẹ́phe awụfuta iya l'ite ọ́bu;
 woru ite ono,
 o shi dụ ono tsukpọshia.
- 13 Noo teke iphere Kemoshi
 e-gude ndu Mówabu;
 ẹgube ono,
 iphere Betelu guderu
 ndu Ízurelu, bụ iphe,
 ẹ́phe shi dakobe ono.
- 14 ?Denu g'unu e-shi sụ l'ọkpẹhu
 dụ unu;
 l'unu bụ ndu dụ ike l'ọ́gu?
- 15 Ndu e-mebyishi Mówabu;
 yẹe mkpukpu, nọgbaa
 ya nụ bẹ nọwaa anọno.
 Unwoke phẹ, kachaa
 agba mkparawa bẹ
 ee-gbukọta egbugbu.
 Nokwa iphe, oopfu;
 mbụ Eze ono,
 ẹ́pha iya bụ Chipfu;
 bya aburu
 Okalibe-Kakọta-Ike.
- 16 Teke ndu Mówabu a-la l'iswi
 dukwaa tsokere.
 Eze iphe-ẹ́huka a-dapfukwa
 phẹ ẹ́gwegwa.
- 17 Unu jekwa akpọru phẹ iphu;
 unubẹ ndu unu l'ẹ́phe
 bukubegbaa!
 Mbụ unubẹ ndu maru ẹ́pha
 phẹ.
 Unu sụ phẹ-a: 'Denu g'ọ nwuru

a gbajiru mgboro-eze,
shihuru ike;
tème o buru mgboro,
ama ntumatu-a?’

18 Unube ndu bu le mkpukpu

Dibonu;
unu shinu le biribiri unu
nyizeta
bya anodu l’ali, du jakporo
jakporo;
kele onye emebyi ndu
Mowabu byapfutaru
unu bya egwepyaa
mkpukpu le mkpukpu
unu ono,
a kpushiru ike ono.

19 Unu pfpodarupho l’aguga
gbororo gee ngge;
unube ndu mkpukpu Arowa!

Unu jia unwoke, agba oso;
yee unwanyị,
nahuru nu!

Unu jia phe su phe:
‘Bu gunu meru?’

20 Ndu Mowabu be e meakwaru
iphe-iphere kpua;
kele ephe dakashihwaru.

Unu rwua erwubvu;
chishia mkpu ike!

Raa ya arara le nggele Anonu
le Mowabu be e
mebyishiwaru!

21 Ndu bu le mbarabata be ikpe

dapfuakwaru;
mbu ndu Holonu;
yee ndu Jiahazu;
waa ndu Mefahatu;
22 dapfu ndu Dibonu;
yee ndu Nebo;
mekpoo ndu
Betu-Dibulatayimu;

23 dapfu ndu Kiriyatayimu;
yee ndu Betu-Gamulu;
yee ndu Betu-Meyonu;

24 dapfu ndu Keriyotu;
yee ndu Bozura;
dapfukota mkpukpu
le mkpukpu ndu Mowabu
l’ophu;
ndu ophu bu enya me
ndu ophu bu ntse.

25 Mpu ndu Mowabu be e
chikwashiakwaru.

Teme e chikwoshiwa iya eka.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

26 “Unu chegharu iya mee eka;
kele oo Chipfu be o koru
okpa l'ishi.

Ge ndu Mowabu watanu
ebvuka egbo, ephe gboru;
g'ephe aburu iphe,
ee-gude agba mgbonu.

27 ?Tobudu ndu Izurelu be
unu shi egudeje agba
mgbonu?

?Bu ephe le ndu-oshi shi
nodu teke ono to;
mekwanuru g'o gude unu
shi atuje uka l'ishi
ekweru iya une
me unu -nodu eepfu opfu
ehu iya?

28 Unu gwobechaa mkpukpu
unu je eburu
l'agbara-mkpuma;
unube ndu Mowabu!

Unu dupepho ge kparaka,
bu l'onu ogba be
ookpaje epfune iya!

29 Anyi numakwaru ge Mowabu
gude ekube onwiya.

Mbu l'o kunukaru onwiya;
teme o nodu etsenuka
etsetse.

Mbu l'eku-onwonye obu
mekpoo etsetse iya
obu;
mekpoo mkpofu-okpoma
iya obu be paru eka.”

30 Wakwa iphe, Chipfu eepfu
baa:

“Mu makwaru oke ehu-eghu
iya;
ole o bukwanu ke
mmanu.

Teme ekuku, ooku onwiya
bukwarupho iphe-mmanu.

31 Noo g'o gude mu nodu
erwu erwubvu l'opfu
ehu ndu Mowabu.

Mbu l'oo ndu Mowabu l'opfu
l'opfu be mu echi
mkpu iya.

O buru ndu mkpukpu
Kiru-Harsetu be mu agu

aphu phe.

32 Mu kakwa ara ekwa gube
opfu-vayinu ke mkpukpu
Sibuma eme le ke Jiaza.

I jaru ajaja jarwuchaa
k'opfu ekali ngu rwuchaaru
eze-enyimu;
jerwuchaa eze-enyimu,
no-kube mkpukpu Jiaza.*

Ole e mebyishiwaru iphe,
bukpoo akpuru ngu.

33 E wofuwaru ehu-utso yee eme
emereme l'egu oshi-omi
ndu Mowabu yele
ali phe.

Mee be mu mewaru g'a ba
kutajehe l'eka aakuje
mee.

Ophu o duedu onye
anodujekwadu akwa
evu me a -nodu aku iya.

A makwaru-a l'aanoduje anu
olu l'eka ono;
ole o to buedu olu onye
akwa evu.

34 Mkpu, ephe echi
ngakotaakwaru.

E shi le Heshibonu chikota
mkpu obu;
je akpaa le Eleyale;
mekpoo le Jiahazu.

E shi le Zowa chia ya jasu
le Horonayimu;
waa Egulatu-Shelishiya;
noo kele mini
tashihuchaaru je
akpaa le ke Nimurimu.

35 L'ali ndu Mowabu be mu
e-me g'a gwabuhu iphe
l'enya eka aagwaje iphe;
mee g'a ta akpojehe
unwu-isensu oku nu
agwa phe."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

36 "Oo ya bu l'obu mu aphu
swooswooswoo
agu aphu ndu Mowabu
g'onye aphu ototo;
o nodu agu aphu ndu
Kiru-Haresetu g'onye
aphu ototo; kele urwu,

* 48:32 48:32 Oo Eze-enyimu Unu be epfu opfu iya l'eka-a.

ephe ritaru bvw̄waru.

37 Onyemonye kp̄shiw̄aru ishi.

Onyemonye kp̄shia éj̄i-agba.

Ónyà-mma ð̄k̄ota
onyemonye l'èka.

Onyemonye gbaphuk̄ota
uwe-aph̄u l'up̄fu.

38 Mb̄u l'ip̄he, ada l'oma

ùlo-eli,

n̄ogbaa l'al̄i ndu

Mówabu;

m̄e l'edup̄fu l'edup̄fu l'ophu

ta ad̄uk̄wa ip̄he ozo,

gbahaa ùzu-èk̄wa;

noo kele mu tsukp̄oshiw̄aru

ndu Mówabu g'ite,

ad̄udu onye o ð̄u ree.”

Nokwa ip̄he, Chipfu eep̄fu

b̄u ono.

39 “Waa g'a t̄ukashiru ph̄e

nan̄unanu!

Waa g'ep̄he at̄u ùzu-èk̄wa

w̄owoowoo!

Waa ḡe ndu Mówabu gude

iph̄ere ghaa az̄u!

Ndu Mówabu buak̄waa ip̄he,

e gude agba mgb̄onu.

Mb̄u l'ip̄he, buk̄poo ndu

n̄o ph̄e ntse b̄e ɔnȳi

ishi èd̄zu.”

40 Wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu baa:

“Lenu! Ugo ep̄hek̄wa raa

ep̄hezeta l'al̄i.

O woru ñk̄u iya jash̄ia l'eli al̄i

ndu Mówabu.

41 Mkp̄uk̄pu, n̄ogbaa ya n̄u b̄e

aa-lw̄utachaa.

L'a natachaa ph̄e ùlo,

ep̄he edomije onwop̄he.

L̄e mb̄oku ono b̄e obu ndu

Oj̄ogu ndu Mówabu

a-ð̄ep̄ho g'obu nwanȳi,

ime eme.

42 Ndu Mówabu l'ophu b̄e

ee-mebyishi

kele ep̄he koru Chipfu

ok̄pa l'ishi.

43 N-yemeb̄vu; ȳe iduma iduma;

ȳe ònyà n̄ogbak̄wa echeru

unu echeru;

unub̄e ndu Mówabu!”

Nokwa ip̄he, Chipfu eep̄fu

b̄u ono.

44 “Onye nahuru n-yemebvu;
 l’odaba l’iduma.
 Onye nyifutaru l’iduma;
 ónyà a-nmata iya.
 Noo kele ọo iphe ono be
 mu e-gude byapfuta
 Mówabu l’apha,
 aa-ọdu anụ iya aphụ.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

45 “Le mgboru mkpukpu
 Heshibonu be ndu
 agba ọso ọgu pfuru
 nyegenyege.
 Noo kele ọku kpufuru
 le Heshibonu.
 Mbụ l’onwu phuruphuru ọku
 etsu l’ime mkpukpu
 Sihonu.
 Ọ buerupho l’echi ishi be
 otsu ndu Mówabu.
 Mbụ ọkpu-ishi ndu ono,
 shi anọduje aba
 hanyihanyi ono.

46 Nshio unube ndu Mówabu!
 Ndu Kemoshi be e
 mebyishiakwaru.
 Unwu unu nwoke be a
 kpukwaru le ndzu laa
 ali ọzo.
 Teme unwada unu phe buru
 ndu a lwutaru l’ogu laa
 ali ọzo.

47 Ọle mu e-mechakwaa dopu
 ndu Mówabu azu l’onodu phe
 le mboku, du l’iphu.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
 Nokwa g’ikpe, e kperu ndu
 Mówabu jeberu
 bu onoya.

49

Ozi ẹhu ndu Amonu

¹ A bya l’opfu ẹhu ndu Amonu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu:
 ?Bu le Izurelu te enwedu
 unwegirima unwoke ọo?
 ?To nwedu onye e-ri iphe iya
 ọo?
 ?Denu g’o gude Moleku gbẹ
 nata ali ndu Gadu;
 ọ buru okiphe iya?
 ?Denu g’o gude ndibe iya

buru lẹ mkpukpu iya
bẹ ẹphe bugbaa?

² Ọo ya bu lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:

Mu e-mechaa mee gẹ ndu
mkpukpu Raba,
nọ l'alì ndu Amọnu numa
mkpu ọgu.

O -rwua mbọku ono bẹ Raba
a-buru ikpọzu;
tẹme unwu mkpukpu,
nọ-pheru iya
mgburugburu
etsufukọta l'ọku.

Noo teke ndu Ízurelu a-chifu
ndu shi chifu phe nù.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu
ono.

³ Unu tya uzu-ẹkwa;
unubẹ ndu Hẹshibonu;
kele mkpukpu Eyayi bẹ
e mebyishiakwaru!

Unu chishikwaa mkpu ike;
unubẹ ndu bu lẹ Raba!

Unu yekwaa uwe-aphu
wata ara ẹkwa.

Unu ekwoo gburugburu shia
owa-a yee ophuu
l'ime npherenphere igbulọ
mkpukpu unu ono;
kele Moleku bẹ aa-kpukwa
lẹ ndzọ lashia alì ọzọ;
yẹle ndu-uke,
agwajẹ iya nù;
mẹ ndu-ishi iya.

⁴ ?Denu g'o gude i gude
nsuda nsuda ngu eku
onwongu;
mbu gube nwada e gudedu
ire ngu ẹka ono;
mbu gube onye kpọru obu
ye l'ẹku ngu epfu sù:

?Bù onye sùru mu eme gunu?

⁵ Lekwa; mu e-mechakwaa
mee gẹ ndzọ-agugu
rwuta ngu.

Ọ kwa Nnajiuphu epfu iya;
mbu Chipfu,
bù Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Ọ buru ndu oo-shi l'ẹka
bù ndu bupheru ngu
mgburugburu.

G'unu hakpọo l'onye l'onye

bẹ aa-chifu achifu.
 Ophu ọ dudu onye
 a-chi-phuta ndu
 gbalawaru nū azu.
 6 “Ole mu e-mechakwaa
 dophu ndu Amonu azu
 l’odonu phe.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.”

Ozi ẹhu ndu Edomu

7 A bya l’opfu ẹhu ndu Edomu;
 wakwa iphe, oopfu;
 mbu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike:
 “?Mmamiphe ta adukpoedu
 le mkpukpu Temanu
 too?
 ?Okpobe idzu buwaru
 l’eka ndu maru eye
 onu l’opfu too?
 Mmamiphe phe ?o rehuwaru
 erehu too?
 8 Unube ndu bu le Dedanu;
 unu ghakobe gbalaa!
 Unu gbaba je edomia
 onwunu l’ime eka du
 omilomi;
 kele mu gudekwa ola-l’iswi
 abyapfuta oshilokpa
 Iso
 le teke mu abya iya anu
 apfu-a.
 9 O -buru le ndu awo akpuru
 vayinu byapfutaru
 ngu;
 ?ephe ta awo-phodojedu
 nwofhu du
 nwolemole?
 Ndu-oshi -bya ibe ngu
 l’enyashi;
 ?to buedupho iphe,
 mkpa iya duru phe be
 ephe e-wota kpoloko?
 10 Obenu l’oshilokpa Iso be
 mu gbabewaru oto.
 Eka ono, ephe edomi edomi
 ono be mu kpuhawaru
 ghebe onu;
 k’opfu ephe tee
 domikotaedu onwophe.
 Unwegirima phe;
 mekpoo abubu phe;
 mekpoo obutobu phe;

lakotaru l'iswi;
tème ephebedua
chihukwapho.

11 Pakwaru unwu ogbee unu
haa;
kele mu e-me-a g'ephe
nodu ndzu!

G'unwanyi unu, ji phe
nwuhwaru chiru
upfu kwee l'ehu mu!"

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -buru le ndu agbaduru k'angu iphe, shi l'okoro ono anguchaa iphe, shi iya nu; ?ba gunu a-kpa g'a haa unu g'a ta nu unu aphu? A taa hakwa unu g'a ta nu unu aphu. Unu ngufutajekwa iphe, shi l'okoro ono; 13 kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa onwomu ria angu su le mkpukpu Bozura e-mechaa buru ikpozu; bya aburu iphe, aakpo-yiru ukuvu. Mbụ l'oo-buru ochobu; bya aburu iphe, eephu l'iphu. Teme iphe, bu mkpukpu ozo, nokota l'ali ndu Edomu a-bukotaru ikpozu jasụ l'ojejeje."

14 Mu numakwaru ozi,
Chipfu ziru.

Onye-ozu be e ziru g'ephe
jepfu ohamoha su
phe-a:

"Unu dzukobekwa onwunu
bya etsoo phe ogu!
Unu gbalihukwa jeshia ogu!"

15 Kele-a; lekwa; mu mewaru;
i ha nwanshi l'echilabo
ohamoha;
ophu o dudu iphe,
ndiphe guberu ngu.

16 O kwa ebvu, i shi eyeje ndu
ozo; yee eku-onwonye,
no ngu l'obu ono
dephuru ngu;
mbu gube onye ono,
bu l'ime agbara-mkpuma
ono;
onye bu l'eka ubvu kakota
l'eli.

O to dukwa m'obeta i je
akpaa epfune ngu
l'ephekerephe
ephekerephe ge k'ugo;
be mu e-shikwa l'eka ono
mekota ngu l'i daa.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

17 Ndu Edomu e-mechaa buru
iphe,
aakpo-yiru ukuvu.

Iphe, bukpo ndu ghataru
phe nu be ishi anyi
edzu.

Ɛphe egude iya gbaahaa
mgbonu; ọ buru iphe,
a-kpa iya nū bụ eze
iphe-ẹhuka ono,
a-dapfu phe nū ono.

18 Ọo egube ono, e mebyishiru
mkpukpu Sodomu yee
Gomóra ono;
bya emebyishia mkpukpu
le mkpukpu,
nogbaa phe le mgboru ono;
nokwa g'ọ to dudu onye
e-bu l'alí ndu Edomu;
ọphu ọ dudu onye e-me
iya unuphu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

19 “Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
shi l'oswa,
nọ l'aguga enyimu Jiódanu
kwofuta;
bya adapfu aturu,
doru l'odu aturu,
nri dụ shii bukwapfo
ge mu e-kwo
gburumu je achifu
ndu Edomu l'alí iya
l'otulupfu.

?Bụ onye be mu hotaru g'ọ
buru onye mu a-tu ẹka
g'ọ mee iphe ono?

?Bụ onye dụ ge mu dụ?

?Bụ onye suru mu eku ikpe?

?Bụ onye bụ onye eche aturu,
a-dụ ike pfuru ge mu
l'iya mee?”

20 Ọo ya bụ le-a; unu numakwa
idzu,
Chipfu chiru le ya e-me
ndu Edomu; mbụ iphe,
ọ chiru le ya e-me ndu
bu le mkpukpu Temanu.

Ọ to dukwa iphe, a-kposhi
g'a ta kputa unwu
aturu iya me unwu
eghu iya kpufu;
ndzụ erwuta ndu ọphu
phoduru nū.

21 Ọda, ọo-da teke ephe a-da
be a-nmayichaa mgboko
anmayi.

L'a nodu le mgboru
Eze-enyimu Uswe-uswe
numachaa olu-ekwa

phẹ.

22 Lenu! Ugo ephekwa raa
ephezeta l'alj.

O woru ñkù iya jashja l'eli
mkpukpu Bözura.

Lẹ mbọku ono bẹ obu ndu
Ojogu ndu Edomu
a-duepho g'obu nwanyi,
ime eme.

Ozi ẹhu Damasukosu

23 A -bya l'opfu ẹhu ndu
Damasukosu;

"Ndu Hamatu yee ndu Apadu
bẹ e kpuakwaru iphu
lẹ ntụ;
noo kele ẹphe nımawaru
ejo nzi.

Meji tofuwaru phẹ.

Okpoma aphuwaa phẹ
gbudugbudu
g'eze-enyimu,
a swongaru aswonga.

24 Ndu Damasukosu bẹ ẹka
tulwahuru.

Ephe dakobeakwaru
agbalawa agbala.

Meji tofuakwaru phẹ atofu.
Ejo iphe-ẹhuka gudeshiwa
phẹ gẹ nwanyi,
ime eme.

25 ?Denu g'o gude ophu a
gwobeduru mkpukpu
ono,
a maru amaru ono?

Mbu mkpukpu ono,
tubaru mu l'enyanya ono?

26 Oo ya bu lẹ-a; unwokorobya
phẹ a-nodu ada ppopoo
l'oma gbororo.

Ndu Ojogu phẹ l'opfu bẹ
ee-megbushibẹbe
mbọku ono.

Nokwa iphe, Chipfu,
bu
Okalibe-Kakota-Ike
eepfu bu ono.

27 Mu a-tu oku l'igbulo
Damasukosu;
l'ootsukota iphe, bu ulo,
Benu-Hadadu kpuru
kpushia ike."

Ozi ẹhu Keda yee Hazo

28 A -bya l'opfu ẹhu ndu Keda yẹe aḷi-eze ndu Hazo, bu ophu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu lwu-kperu; wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike:

“Unu zelihi tsoo ndu Keda
ogu!

Unu mebyishia ndu shi
uzo ẹnyanwu-awawa!

29 Ulo phe, bu ulo ophu e meru
l'ekwa;
yee egbu yee aturu phe be
aa-tuko rwuta.

L'aachita ekwa phe;
yee iphemiphe,
ephe nweru enweru;
mekpoo inya-kamelu
phe.

Ndiphe echi mkpu ekpu
phe su phe:

‘Nggiri nokwa l'uzo
l'ekameka.’”

30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“Unu gbalakwaa agbala;
unu gbamihukwa
agbamihu!

Unu jekwa anodugbaa l'ogba,
du omilomi;
unube ndu bu le Hazo.

Noo kele Nebukadineza,
bu eze ndu Babilonu
chjakwaru idzu unu
k'eki;
bya epfubuwa a iphe,
oo-me unu.”

31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Unu zelihi tsoo oha,
tusaru ẹhu ugu, bu oha,
bu ophu adudu onye
ephe atsụ ebvu;
mbu oha,
ete nwedu oguzo;
ophu o kpobeduru
mgborigwe;
teme ndibe iya buerupho
noduru onwophe.

32 Inya-kamelu phe be
aa-kwachaa l'okwata.

L'e rwutakwapho ikpoto eswi
phe l'ogu.

Iphe, bu ndu bugba l'oha,
du enya be mu e-wojeruro
tukaa le pherephere.

Mu eshi l'uzo m'uzo mee
g'oke iphe-ẹhuka

dapfu phe.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

³³ Mkpukpu Hazo l'e-mechaa
buru eka nkuta-ogwa
a-dojeru;
kele oo-buru ochobu
jasu l'ojeje.

O to dudu onye byaru eburu
l'eka ono.

Mbu l'o to dudu nwoke,
byaru akwabaa ya
unuphu buru."

Ozi ehu ndu Elamu

³⁴ Wakwa Opfu Chipfu, bu ophu rwuru Jieremaya onye mpfuchiru nchi
l'opfu ehu ndu Elamu. Teke o numaru iya bu le ntsolohu teke Zedekaya
wataru aburu eze ndu Jiuda.

³⁵ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike:
Lekwa; mu a-gbajikwa apfu
ndu Elamu,
bu iya bu eka ike phe
kpajiru.

³⁶ Iphe, mu e-me g'o dapfu
ndu Elamu bu uzi
pherephere eno,
shigbaa le mgbureku
akpaminigwe uzi eno.

Mu a-tuka phe;
ephe edzuru
pherephere uzi eno.

Ophu o dukpoda agha,
nonu bu eka ndu
Elamu ataa gbachadaa
oso ogu laa.

³⁷ Mu a-tukashi ndu Elamu
nanunanu l'iphu ndu
ohogu phe;
mbu l'iphu ndu acho
ndzu phe.

Mu e-me g'ejo-iphe dapfu
phe;
mbu le mu a-tu-koshi
phe oke ehu-eghu mu.

O kwa Chipfu epfu iya.

Mu e-me g'e gude ogu-echi
achi phe
jasu teke mu e-me g'ephe
ta aduhe.

³⁸ Eka mu e-je ebvube aba-eze
mu bu l'ali ndu Elamu.

Mu emebyishia onye eze phe;
ye e ndu-ishi phe.

Ɔ kwa Chipfu epfu iya.
³⁹ “Ɔle mu e-mechakwaa
 dopfu ndu Elamu azu
 l’onodu phe l’ataphu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.”

50

Ozi ehu ndu Babilonu

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru; Ɔ gbẹ l’eka Jieremaya, bu onye mpfuchiru
 pfua l’opfu ehu ndu Babilonu; yee ali phe.

² “Unu raa ya arara radzuru
 iya ohamoha g’a
 numa-dzuru!
 Unu palia ekwa-ohubama raa
 ya g’a numa-dzuru!
 Unu ba adukwa iphe,
 unu a-ha l’azu.
 Ochia iphe, unu a-nodu epfu
 bu-a:
 ‘Ndu Babilonu be a kpukwaru
 le ndzu.
 Balu be e mekwaru
 iphe-iphere.
 Teme Maruduku be
 ndzu-agugu gudewaru.
 Ntekpe phe be e mekwaru
 iphe-iphere.
 Teme e mee; ndzu-agugu
 rwuta iphemiphe ono,
 a kpuru akpukpu ono.’

³ Oha, shi l’isheli gbeshiru g’o
 tsoo phe ugu.
 Oo-me ali phe g’o buru
 ochobu.
 Ophu Ɔ dudu onye byaru
 ebubaaru eburu l’ime
 iya;
 nemadzu mekpoo anu
 a-tuko shi iya gbalaa.”

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 ba:
 “O -rwua mboku ono be ndu
 Izurelu yee ndu Jiuda
 a-tugbabekwa
 gude enya-mini je
 achoo Chipfu,
 bu Chileke phe.
⁵ Epe a-ji aji uzo, e shi eje
 ubvu Zayonu
 woru iphu ghaa l’uzo ibiya
 ono epfugbaa su:

Unu bya; g'anyi lẹ Chipfu
 tũgba buru nanũ
 l'ogbandzu ojejeje,
 a ta abyadũ azoħa azoħa!

⁶ Ndibe mu bũ aturu,
 tũphahũru etũphahũ.
 O buru ndu eche phẹ nũ
 dusweru phẹ ụzo;
 bya emee phẹ;
 ephe tsoru oma ńbvũ
 aghaphe.

Ephe tsoru ńbvũ ńbvũ yẹle
 òbvũ òbvũ aghaphe;
 bya azoħaa ẹka ephe
 anọduje atũta unme.

⁷ Iphe, bũkpoo ndu hũmaru
 phẹ nũ vũru phẹ
 kpatakpata.

Ndu oħogu phẹ sũ: 'Ikpe ta
 nmakwaru anyi;
 kele ephe mesweru Chipfu,
 bũ oħpobe onye-nche
 phẹ; mbũ Chipfu,
 bũ onye nna phẹ oche
 kpọru obu yeru.'

⁸ Unu gbafũkwa lẹ Bábilonu!
 Unu lufukpoepfo l'alĩ ndu
 Bábilonu alũfu ophu!
 Unu dũepfo gẹ mkpi,
 a chĩshiru dobe l'iphu
 ikpoto eghu yẹe atũru!

⁹ Noo kele-a; lekwa-a;
 mu e-jekwa akpalia
 ikpoto oħa, parũ ẹka;
 gude byapfuta Bábilonu
 ogu.

O buru ẹka mu e-me g'ephe
 shi bya bũ l'ũzo isheli.
 Ephe abya edokaa onwophe
 kwaberu iya.

O buru ẹka ono bẹ ephe e-shi
 bya alwũta iya.
 Onu-apfũ phẹ a-dũ gẹ kẹ ndu
 maru agba apfũ,
 bũ ophu abũjeru: o -gũfu;
 o tọo gbadũru ẹka
 alwa.

¹⁰ Oo ya bũ lẹ ndu Bábilonu bẹ
 aa-kwa l'okwata.
 Ndu a-kwa iya okwata obu
 bẹ e-rijikpoo ephe."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bũ ono.

11 A makwaru-a l'unu ete eswa;
 ehu nodu atso unu;
 mbu unube ndu ono,
 vukaru okiphe mu ono.

A makwaru-a l'unu azo kitimu
 kitimu ge nwada eswi,
 azoshi ereshi;
 teme unu nodu egbu ora
 gokee inya.

12 Oje iphere e-mechaa mee
 ne unu.

Mbu l'onye ono, tsuru ime
 unu ono be ee-kpu iphu
 le ntu.

Oo-mecha buru iya be enya
 a-kacha alwalwa
 l'ohamoha.

Mbu l'oo-buru echiegu;
 yee mbeegu ali-okponku;
 waa ali-evevee.

13 Eshinu ehu egbu mube
 Chipfu egbu be e tee
 bubaedu iya ebubu.

Ochia l'aa-togbo iya l'oo-buru
 okorobo ochobu.

Iphe, bukpuo ndu ghataru ali
 ndu Babilonu ono be
 oo-nyi ishi edzu;
 ephe egude iya gbaahaa
 mgonu.

O buru iphe, a-kpa iya
 nu bu iphe ono,
 e mekagbaaru iya ono.

14 Unu dokaa onwunu l'ophere
 l'ophere no-pee
 ndu Babilonu
 mgburugburu;
 mbu unube ndu agbaje
 apfu g'unu hakpo!

Unu gbaje phe iya!

Unu ba adukwa onu-apfu unu
 ophu unu a-gbaphodo
 me nanu;
 noo kele oo Chipfu be
 ephe meru iphe-eji!

15 Unu chi mkpu-ogu kpu iya
 eka ebo ebo!

Ike bvwawaru iya; mkpoli,
 o turu k'ogu obu
 dakotawaru!

E nwukposhiwa igbulu,
 no-pheru iya
 mgburugburu.

Eshinu iphe-a bu emelata be

Chipfu emelata;
unu melata iya iphe,
o shi emeje!

Unu mee ya iphe,
o shi emeje ndu ozo!

16 Unu mee ge ndu ako opfu
chihu le Babilonu.

Ndu egbuje ereshi;
ephe l'iphe,
ephe gude egbu ereshi
l'okpa-ji achihukwapho.

Ndu ohogu phe e-gude
ogu-echi mee;
onyenonu aghaa iphu
gbapfushia ndibe phe;
mbu l'onymonye a-gbala
lapfushia ndu ali iya.

17 "Izurelu buakwaa aturu,
a chikashiru achikashi.
O buru oduma chikashiru iya.
Ke mbu, vuru iya kpatakpata
bu eze ndu Asiriya.

Onye ikpazu, tapyashiru
okpu iya buru Nebukadineza,
bu eze ndu Babilonu."

18 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-
Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu:

O suru-a: "Mu a-nukwa eze
ndu Babilonu aphu;
yee ndu ali iya l'ophu;
egube ono,
mu nuru eze ndu
Asiriya aphu ono.

19 Obenu le ndu Izurelu be mu
e-duphuta azu l'eka ephe
shi buru.

Ephe abyakwa anodu l'ubvu
Kamelu;
yee ali Beshanu riaha
nri ozo.

Ephe anodu l'ubvu ubvu
Ifuremu;
yee ali Giladu riaha nri;
rijiaha epho.

20 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

O -rwua mboku ono;
le teke ono gedegede
be aa-vokpoo g'a
maru aka ikpe nmaru
Izurelu;
ole o to dudu ophu
aa-cho-vu.

L'avoo iphe-eji Jiuda nta voo

- imo;
 ọ tọ dudu iphe, aa-vọta.
 Noo kele nwa ndu ono,
 mu meru g'ẹphe phọdu
 ono bẹ mu a-guru nvu.”
- 21 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 “Unu tsoo ndu alì Meratayimu
 ọgu;
 yẹe ndu bu l'alì Pekodu!
 Unu chia phẹ ọso;
 gbua phẹ egbugbu;
 mee phẹ g'ẹphe bvẹberu
 mu rengurengu!
 Unu mekọta iphemiphe,
 mu sọru g'unu mee!
- 22 Ephu-ọgu aphwakwa l'alì ono;
 mbu ephu ọla-l'iswi,
 parụ ẹka apaa.
- 23 Waa g'ongu ndu mgboko
 l'ophu gbajishihuru
 tũkaa nanunanu!
 Waa ẹ Bábilonu byawaru
 bya aburu ochobu
 l'echilabọ ohamoha!
- 24 Mu gbaberu ngu ọnyà gbẹ
 Bábilonu.
 I bya amaru; i dalahuwa iya.
 A huma ngu gude ngu;
 kele ọo Chipfu bẹ iitso opfu.
- 25 Chipfu guhaakwaru ọlo-ẹku
 iya ghebe ọnu;
 bya atuko ngwoğu k'oke
 ẹhu-eghu iya chishia;
 kele Nnajiuphu, bu Chipfu;
 bya aburu
 Ọkalibe-Kakọta-Ike;
 nwekwaru iphe,
 ọoby a ememe l'alì ndu
 Bábilonu.
- 26 Unu shikwa l'ekameka bya
 etsoo ya opfu!
 Unu guhashia ọba-ẹku iya
 ghebechaa ọnu!
 Unu rwukọbe iya kẹbe l'ikpo
 l'ikpo g'ẹka a kẹberu
 ereshi.
 Unu mee ya g'ọ bvẹberu mu
 rengurengu
 g'ọ tọ dukwa onye
 a-phoduru iya nu!
- 27 Unu tuko oke-eswi iya
 gbushichaa!
 G'a chikotaru phẹ je l'ẹka

ee-gbushi phe!
 Nshio phe; kele eswe nke phe
 rwuakwaru;
 mbu eswe mboku,
 aa-nu phe aphu.

28 Unu ngabekpodapho nchi
 numa olu ndu agba
 oso ogu,
 bu ndu shi l'ali ndu
 Babilonu nahu agba
 ala Zayonu eje epfu le Chipfu,
 bu Chileke anyi gwatawaru
 ugwo iphe;
 mbu ugwo iphe,
 e meru eze-ulo iya.

29 Mee ge ndu ogba-apfu dzukobe
 tsoo Babilonu opfu;
 mbu iphe, bukpo
 ndu maru ese uta kikiki!
 Unu kpobe ulo-ekwa unu
 no-pee ya mgburugburu!
 G'o to dukwa me onye lanu,
 a-nahu nu!
 Unu pfua ya ugwo iphe,
 o meru!
 Unu mee ya iphe,
 o meru ndu ozo;
 kele oo Chipfu be o koru
 okpa l'ishi;
 mbu Onye nsọ ke ndu Izurelu.

30 Oo ya bu le-a; unwokoroby
 phe a-nodu ada popoo
 l'oma gbororo.
 Ndu Ojogu phe l'ophu be
 ee-megbushibebe
 mboku ono.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono."

31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 "Lekwa; mu buakwaa ogu
 duru ngu;
 gube nwophu eku onwongu;
 noo kele eswe nke ngu
 rwuwaru;
 mbu teke aa-nu ngu
 aphu.

32 Onye eku onwiya be upfu
 a-du l'okpa l'o daa.
 Ophu o dudu onye a-pali iya
 nu.
 Mu e-ye oku le mkpukpu le
 mkpukpu iya, bu oku,
 e-tsu tsua iphemiphe,
 no iya mgburugburu."

33 Wakwa iphe, oopfu;
mbu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike:

“Ndu Izurelu be eemekwa
ewere;
nokwapho g'eeme
ndu Jiuda.

Ndu kpuru phe le ndzu
gudeshia phe ike.
Ophu ephe ekwedu g'ephe
laa.

34 Obenu l'onye agbafutaje phe
nu be ike du.

Iphe, oza bu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike.
Oo-byakpoo ehuka ehuka bya
phe agbaru odzori;
k'ophu oo-me g'a tutaaha
unme l'ali phe;
mekwanaa ge ndu ophu bu
l'ali ndu Babilonu ta
tutajehe unme atuta.”

35 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ogu-echi a-buru ugu duru
ndu Babilonu!

Mbu l'oo-buru ugu duru ndu
bu le Babilonu;
me ndu-ishi iya;
ye ndibe iya,
bu ndu maru iphe!

36 Ogu-echi a-buru ugu duru
ndu mpfuchiru
iya epfu iphe,
mu epfuduru ono;
k'ophu ephe a-bukotaru ndu
eme eswe.

Ogu-echi a-buru ugu duru
ndu ojogu iya;
k'ophu ndzu-agugu e-rwuta
phe okpobe erwuta.

37 Ogu-echi a-buru ugu duru
inya iya;
ye ugbo-inya iya;
ye iphe,
bukpoo ndu Ojogu,
byaru abyabya,
no iya l'ime;
k'ophu g'ephe ha
a-bukotaerupho
unwanyi.

Mbu-a; ugu-echi a-buru ugu
duru ulo-eku iya;
k'ophu aa-kwakota iphe

iya l'okwata.

38 Okpomoku a-byapfuta mini,
 du iya nu;
 k'ophu oo-tukoepho
 tashihuchaa.
 Noo kele o bu ali,
 aagwo obvu.
 Obvu ono-a be ndzu-agugu
 e-mechaa gbaghaa
 iphu.

39 Oo ya bu l'iphe, e-mechaa
 buru l'eka ono
 a-buru anu-egbudu yele
 achi-anmabu.
 Temu o bukwarupho l'eka
 ono be mgbashi-ujiku
 e-buru.

Ophu a byadu ebubaaru
 iya eburu.
 Mbu l'e tee bubaedu iya;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.

40 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 O kwa egube ono,
 Chileke mebyishiru
 Sodomu yee Gomora;
 yee mkpukpu,
 no-pheru iya
 mgburugburu ono
 bu go to dudu onye byaru
 eburu l'ime iya;
 ophu o dudu nwoke,
 byaru akwa iya unuphu
 buru.

41 Unu lenu! O nweru ndu
 Ojogu,
 shi l'uzo isheli abya.
 Mbu l'oo oha, paru eka apaa;
 bya aburu eze ndu du
 igwerigwe be e
 jeru akpalia;
 ephe shi l'eka igwe
 beru ali beru eje abya.

42 Iphe, e gude kwaa phe
 ngwogu buru apfu
 yee arwa.
 Ephe du njo; teme ophu ephe
 aphuduru nemadzu
 obu-imemini.
 Ephe anoduje aphu g'enyimu,
 aphu gbudugbudu
 l'eka ephe agba l'eli inya
 phe eje abya.
 Ephe dokaru onwophe ge

ndu keru ọgu
 abyapfuta gube nwada
 Bábilọnu!

43 Eze ndu Bábilọnu nūmawaru
 akọ phe; ẹka kùda iya.

Ndzu-agugu gude iya;
 iphe meahaa ya ẹhuka
 ge nwanyi, ime eme.

44 Lekwa-a! O kwa g'oduma
 shi l'oswa,
 no l'aguga ẹnyimu Jiódanu
 kwofuta;
 bya adapfu aturu,
 doru l'odu aturu,
 nri du shii bukwapfo
 ge mu e-kwo
 gburumu je achifu
 ndu Bábilọnu l'alì iya
 l'otulupfu.

?Bù onye be mu hotaru g'o
 buru onye mu a-tù
 ẹka g'o mee iphe ono?

?Bù onye du ge mu du?

?Bù onye suru mu eku ikpe?

?Bù onye bu onye eche aturu,
 a-du ike pfuru ge mu
 l'iya mee?

45 Oo ya bu le-a; unu numakwa
 iphe,
 Chipfu chiru le ya e-me
 Bábilọnu; mbu iphe,
 o chiru le ya e-me ali
 ndu Kaludiya.

O to dudu iphe, a-kposhi g'a
 ta kpata unwu aturu iya
 me unwu egbu iya
 kpufu.

Ndu ophu phoduru nu be
 ndzu e-rwuta.

46 Teke aa-lwuta Bábilọnu be
 oo-da too;
 k'ophu oo-nmayichaa
 mgboko anmayi.

Ohamoha anuma-dzuchaaru
 olu-ekwa phe."

51

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 "Unu lekwa; mu a-kpali
 onye mmebyi
 g'o buru ọgu duru ndu
 Bábilọnu;
 mbu ndu bu l'alì, aza 'obu

ndu wu-lihuru etso
mu opfu'.

² Mu e-zi ndu ohozo g'ephe je
etsoo ndu Babilonu ogu;
g'ephe je aphuchaa phe
aphucha;
mee ali phe adabyiru
iphoro.

Ephe a-nođu abya iya ogu
eka ebo ebo me
o -rwuepho mbođu ono,
ee-mebyishi phe ono.

³ G'onye agbaje apfu te setakwa
uta iya k'agbagba;
opfu o kwakwa onwiya
ngwođu.

Unu ta aphukwaru
unwokokorobyia phe
obu-imemini.

Unu mee ndu ojogu phe
g'ephe bvueberu mu
rengurengu.

⁴ Aa-nođu egbushi phe;
ephe ada gbiigbii l'ali
ndu Babilonu.

Mbu l'aa-nođu emeka
phe iphe okpobe
emeka l'aguğa gbororo.

⁵ A makwaru-a l'ali ndu
Izurelu ephe le ndu
Jiuda l'opfu bu iphe,
jiru iya nu bu
ikpe-anmanma,
nmaru phe l'iphu Onye Nso
ke Izurelu.

Ole Chileke phe, bu Chipfu
bya aburu
Okalibe-Kakota-Ike
teke agbadokwa phe.

⁶ Unu gbaa oso shi l'ali ndu
Babilonu gbalaa!
G'onyenonu dzoo onwiya
ndzu!

G'e be mebyishikwa unu opfu
l'ephe meru iphe-eji;
noo kele o rwuakwaru
teke Chipfu e-melata;
mbu teke oo-pfu phe ugwo,
gbaru phe nu.

⁷ Babilonu shi buru okoro,
e meru le mkpola-ododo
l'eka Chipfu.

O gude iya mee me tsuaha

ndu mgboko l'ophu.
 Ohamoha nguru m̄e,
 shi l'okoro ono.

Oo ya meru g'o gude ephe
 meahaa obvu obvu
 nta-a.

⁸ Babilonu dawaru l'otulupfu
 tsukposhihu.

Unu rashia ekwa iya ike!
 Unu kpatakwaru iya
 obvu-etete g'o mebe l'eka
 iphe eme iya ehuka.

?A maru l'oo-shi nno buru
 iya ewekorohu?

⁹ 'Anyi gege emetakwa
 Babilonu iphe,
 eme iya nu;
 ole o to nwehedu
 ewekorohu.

G'anyi paru iya haa
 g'onyenonu lasha
 ali iya; kele ikpe,
 nmaru iya nu rwuwaru
 akpaminigwe;
 mbu l'o ha ephekerephe
 g'eka urwukpu no.'

¹⁰ 'Chipfu meakwaru;
 anyi buru ndu
 pfuberekoto ozo!

Unu bya g'anyi je l'ubvu
 Zayonu je akoo iphe,
 Chipfu,
 bu Chileke anyi meru!'

¹¹ Unu rwachaa onu apfu unu
 arwacha!

Unu achia-lia iphe,
 unu egudeje egbobuta
 onwunu!

Chipfu kpaliakwaru ndu eze
 ndu Midiya;
 noo kele iphe,
 o tuberu bu g'o mebyia
 ali ndu Babilonu.

Chipfu a-gwata ugwo iphe;
 ugwo iphe,
 e meru eze-ulo iya.

¹² Unu palia ekwa-ohubama
 gude goshi l'ogu duru
 igbulo mkpukpu Babilonu!

Unu cheshi nche ike!
 Mbu-a unu mee ge ndu nche
 nodu le nche!

Unu eje l'egbudu je edokaa

ndu mpya-ogu;
 kele Chipfu e-mekwa iphe,
 o tuberu; mbu iphe,
 o chi-buhuhawaru le ya
 e-me ndu bu le Babilonu.

13 Unube ndu bu l'aguga
 enyimu;
 teme unu nweru eku shii;
 ndzu unu buakwaru!
 Mbu l'eba-oghu ndzu unu
 ghabuhakwaru!

14 Chipfu, bu
 Okalibe-Kakota-Ike
 gudeakwa onwiya
 ria angu su le ya
 a-chiru nemadzu ye le
 mkpukpu ono;
 ephe eji iya kpimu;
 sweta iya g'eka igube
 swetaru.

Teme ephe atua okoo
 kpua unu.

15 Oo okpehu iya be o gude
 mee mgboko.

O buru mmamiphe iya be o
 gude mee mgboko;
 o nguru anguru;
 bya egude nkwananya iya
 phushi akpaminigwe.

16 O -mee; igwe raa ora; mini,
 no l'imigwe aphua
 gbudugbudu.

O nodu emeje gurwukpu shi
 l'eka igwe beru soru
 sofuta.

Teke o meru; igwe nodu edze
 mini l'ootukwapho
 egbigwe.

Teme o nodu eshije l'ulo
 eku iya kprofuta
 pherephere.

17 Nemadzu l'ophu te enwedu
 egomunggo.

Teme ophu o dudu iphe,
 o maru.

Iphere gudekota iphe,
 bukpo ndu akpu uzu;
 o buru ntekepe,
 ephe kpushiru meru
 phe iya;
 kele ntekepe phe obu
 bukota ughoshi.

O to dudu ophu atu unme.

18 Ephe bukota iphe-mmanu;

- iphe,
 e gude agba mgbonu.
 O -rwuepho teke aa-nu phe
 aphu; ephe alaa l'iyi.
- 19 Onye ono, bu okiphe oshilokpa
 Jiekopu ono ta adukwa
 ge ndu k'ono;
 kele oo ya bu onye
 meru iphemiphe;
 mechakpoo okpa-ipfu ono,
 bu okiphe iya ono.
- Onye ono be epha iya
 bu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.
- 20 O kwa ngu bu ogbunku,
 mu gude alwu ogu.
 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa oha l'ophu.
 O buru ngu be mu egudeje
 mebyia ali-eze l'ophu.
- 21 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa inya;
 yee ndu no phe l'eli.
 Mu nodu egudeje ngu chikaa
 ugbo-inya;
 yee ndu agba iya nu.
- 22 O bu ngu be mu egudeje
 chikaa nwoke yee
 nwanyi.
- O buru ngu be mu egudeje
 chikaa ndu bu ogerenya;
 yee ndu bu okorobya.
- O buru ngu be mu egudeje
 chikaa nwoke ogbaga;
 yee nwanyi ogbaga.
- 23 O buru ngu be mu egudeje
 chikaa onye eche aturu;
 yee aturu iya.
- O buru ngu be mu egudeje
 chikaa onye ako opfu;
 yee eswi, o gude ako iya.
- O buru ngu be mu egudeje
 chikaa ndu achị oha;
 yee ndu-ishi.
- 24 "Teme; ozo bu le mu a-noduepho unu l'iphu pfua Babilonu; yee iphe,
 bukpo ndu bukota l'ali ndu Babilonu l'ophu ugwo iphe, ephe meru l'ubvu
 Zayonu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu onoya.
- 25 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 "Lekwa; mu bukwa ogu duru
 ngu;
 gube ubvu ono,
 anoduje emebyishi

emebyishi ono;
mbu unube ndu ono,
mebyishikotaru eliphe
l'ophu ono.

Mu a-machiru ngu eka
l'oburu ogo duru ngu.

Mu eshi le mkpakpa-onu ubvu
phya ngu phuzeta l'ali;
mee ngu l'iiburu ubvu,
a kpuru oku.

26 Ophu o dudu mkpuma
aa-kwata l'ehu ngu
k'eme mkpuma,
gude ulo.

Ophu o dukwapho mkpuma,
shi iya nu,
e gude atu okpa-ulo.

Noo kele yi-dabyiru buru
okorobo-egu jasu
l'ojeje.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

27 Unu palia ekwa-ohubama
l'ali ono!

Unu gbuu opu tsoru ohamoha!
Unu dozia ohamoha g'ephe
tsoo ya ogo.

Unu eje ekua ndu ali-eze,
nonu g'ephe tsoo ya ogo;
ndu Araratu; waa ndu Mini;
waa ndu Ashikenazu!

Unu hota onye-ishi-ojogu,
a-buru iya ogo!

Unu achifuta inya ye g'o
zeru gbiigbiigbi
je g'eka igube etsu.

28 Unu dozia ohamoha g'ephe
tsoo ya ogo;
mbu ndu eze ndu Midiya;
waa ndu achi oha phe;
waa ndu-ishi phe;
mekpoo ndu ali eka
nokota phe l'eka g'ephe
hakota.

29 Ali anma jijijiji bya echi
gburugburu; kele iphe,
Chipfu chiru k'eme
ndu Babilonu dukwa
g'o du.

Mbu l'oo-me ali Babilonu
l'ophu l'oburu ochobu;
k'ophu bu l'o to dudu
onye byaru ebubaaru
iya eburu.

30 Ndu ojoḡu ndu Bábilonu be
 hakwaru alwu oḡu
 lachaa je anodu l'ulo phe,
 a kpushiru ike.
 Ike be bvukotawaru phe nu;
 ephe duwaa g'unwanyi.
 Eka ephe bu ebubu be a
 tuwaru oku.
 Mgboro-igwe, o gude
 gbaa upho iya be a
 nyajishiwaru.

31 Onye okpa-egwa lanu
 anoduje agba etso
 nwibe iya;
 onye-ozu etso onye-ozu ozo;
 bukpoerupho ndu eje ezi
 eze ndu Bábilonu
 l'a nataakwaru iya
 mkpukpu iya l'ophu
 l'ophu.

32 Eka mini asokahu asokahu
 be a kuchichaakwaru;
 bya atufu oku l'uda l'uda,
 dugbaa l'eka ono.

Ndu ojoḡu be meji tofuwaru."

33 Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke
 ke ndu Izurelu:
 "Nwada Bábilonu dukwaa
 g'ali eka aazoshi eswa
 le bali teke aazo iya
 tolitoli.

Teke aa-kpa iya g'onye akpa
 ji rwuakwaru."

34 "Nebukadineza, bu eze ndu
 Bábilonu ripyawaru
 anyi.

O mewaru; ophu anyi amaedu
 iphe, anyi eme.

O mewaru anyi;
 anyi buru ite iphoro.

Oo g'ejo agwo elweje iphe-a
 bu g'o lweru anyi
 bya egude oku anyi rijia
 ephe;
 bya agbe teke ono gbofu
 anyi.

35 G'iwashi, e weru l'anu-ehu
 anyi tukokwaru ndu
 Bábilonu l'ehu!"

Nokwa iphe, ndu bu l'ubvu
 Zayonu epfu.

"Ge mee anyi tukokwaru
 l'ishi ndu bu l'ali ndu

Bábilónu!"

Nokwa iphe, ndu bu lẹ
Jierúsalemú epfu.

³⁶ Oo ya bú lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:

"Lekwa; mu a-gbaru unu
òdzori; melata iphe,
e meru unu.

Ènyimu phẹ bẹ mu e-me
g'ò tashìhu;
bya emee ògba mini
phẹ g'ò tashìhuchaa.

³⁷ Bábilónu e-mechaa búru
ìkpòzu;
èka nkùta-òswa bugbaa;
waa iphe, a-nòdu anyì
ishi èdzu;
teme l'e gudekwa iya
phò agba mgbònu;
èka ò tò dùdu onye bya
eburu iya eburu òzo.

³⁸ Ndibe iya g'èphe ha asùgbaa
ekiri g'òduma.

Mbù l'èphe asùgbaa kòro
g'unwu oduma nshì.

³⁹ Obenu l'òo teke ono,
oonwu phẹ
phuruphuru g'òku ono
bẹ mu e-shiru phẹ nri
òbo-iphe;
mee mée atsùahaa phẹ;
k'òphu èphe a-chièpho
òchi kpòkirihuchaa
akpòkirihu;
kuwarurò mgbènya,
èphe tee tehubaèdu etehu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bù ono.

⁴⁰ Mu a-kwata phẹ taa l'alì g'unwu
atùru, a chí eje egbushì;
mbù g'ìkpoto ebìlì;
yèe ikpoto egbu.

⁴¹ Lewarò g'e gude ndu
Sheshaku;
g'e gude lwùta ndu ndiphe
l'ophu shi gude eku
onwophẹ.

Ò buakwaa iphe, anyì
ishi èdzu l'echilabò
òhamoha.

⁴² Ènyimu byaakwaru utso
ripyabẹ alì ndu
Bábilónu.

Ò búru gborogboro, òoso bẹ

o gude sopyabe iya.

43 Mkpukpu le mkpukpu,
 no iya nu bukotaru
 ochobu; kpohu nkụ;
 buru ali eveeve;
 ali eka adudu onye bu
 iya nu;
 ophu o dudu onye eshi iya
 eshishi.

44 Mu a-hù Balu ahùhù l'ali
 ndu Babilonu.

Mu emee ya l'o gbọ iphe,
 o lwehawaru elwelwe.

Ohamoha taa wuedu
 awu-pfu iya.

Temē igbulọ mkpukpu
 Babilonu adakposhihu.

45 Ndibe mu; unu shikwa
 l'ime iya wufuta!

Unu gbakwaa oso ndzu unu!

Unu gbalakwaaru oke
 ehu-eghu Chipfu!

46 Ge meji ta tofukwa unu;
 ophu unu atsuhukwa
 ebvu;
 teke unu a-wata anu ude
 ogu l'ali ono;
 a-tukpoo owa-a apha-a;
 apha ozo l'aawata ozo;
 mbu teke iwashi adu
 l'ali ono;
 teme onye-ishi anodu
 etso onye-ishi ogu.

47 Oo ya bu; o nweru teke
 dufutaje nu,
 bu teke mu a-nu nshi
 ndu Babilonu aphu.
 Ali phe l'ophu be ee-me
 iphe-iphere.

Ndibe iya, e gburu egbu
 adabyigbaaru adabyiru
 l'ime iya.

48 Noo teke imigwe;
 me eliphe l'ophu;
 ye iphe, bukpo iphe,
 nokota iya nu
 a-tu uzu l'eka ehu atso
 phe utso l'opfu ehu
 ndu Babilonu;
 kele ndu mmebyi,
 shi l'uzo isheli abya phe
 etso ogu."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

- 49 “O kwa gę ndu Bábilonu
meru ndu mgboko l’ophu;
ephe daa pọpoo
bụ gę ndu Bábilonu ono
a-da pọpoo
ephebedua.
O buru iphe, kparu iya nù bu
g’ephe gude gbua ndu
Ízurelu.
- 50 Unubę ndu nahuru ogu-echi;
unu tugbuekwapho!
Unu be jekpọkwa
anmarwube!
Unu nọdukpooro ụzenya
nyata Chipfu!
Unu anyatakwapọ
Jierúsalemu!”
- 51 “E kpuakwaru anyi iphu
lę ntụ;
kele a kọwaru anyi onu.
Teme iphere kpuchiwaa
anyi iphu;
noo kele ndu ohozo
bahuru l’eka dughbaa
nsọ l’ulo kę Chipfu.”
- 52 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Mbọku abyanu-a, bu mbọku,
mu a-nu nshi aphu.
O buru iphe, a-nodu ada l’alị
iya l’ophu
bụ atsu ude, ndu e mekaru
iphe atsu.
- 53 O tọ dukwa m’obetaru
Bábilonu jerwuchaa
akpaminigwe;
bya emee ulo, a kpushiru
ike nkiya, du ephekerephe;
mee ya;
ophu aabahudu iya abahu;
bę mu e-yele-a ndu e-je
emebyishia ya.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
- 54 Uzu-ekwa adakwa lę
Bábilonu; uzu,
egoshi l’e mebyishiwaru
iphe,
paru eka l’alị ndu
Bábilonu.
- 55 Chipfu abyawaa emebyishi
Bábilonu;
byanyikota oke uzu ono,

aanọduje atụ l'ime
iya ono.

Ndu ọhogu atụ akpara
g'eze-enyimu abya.
Ụzu, ẹphe a-nọdu atụ ala
ephekerephe.

⁵⁶ Noo kele onye mmebyi
byawaru emebyishi
Bábilónu.

Ndu ojọgu iya bẹ a
kpụtachawaru lẹ ndzụ.

Tẹme a gbajishiwa uta
pẹ mkpurikpu
mkpurikpu;
kele Chipfu bụ Chileke,
apfujẹ nemadzụ
ugwo g'iphe,
o meru gbaru.

O je l'apfụ iya ugwo pfụ-dzua
ya ya apfụ-dzu.

⁵⁷ Mu e-me gẹ ndu-ishi iya;
yẹe ndibe iya, maru iphe;
yẹe ndu-ishi ojọgu iya;
mẹ ndu-ishi
mkpukpu pẹ;
mekpoo ndu ojọgu pẹ;
ngua mee g'ọ tsụ
pẹ atsutsu.

Mgbenya atuko tushi pẹ;
ẹphe tee tetabaedu
eteta jasụ l'ojejoje."

Nokwa iphe, oopfụ;
mbụ onye eze ono,
bụ Chipfu; bya aburu
Okalibe-Kakọta-Ike ono.

⁵⁸ Wakwa iphe, oopfụ;
mbụ Chipfu bụ
Okalibe-Kakọta-Ike:
"Igbidigbi igbulọ Bábilónu
ono bẹ ee-tsukpọshichaa
etsukpọshi.

L'a tufu ọku l'ephekerephe
ọnu-abata iya ono.

Ndiphe eria aphụ see akanya
ke mmanụ.

Ọhamoha abuerupho ọku bẹ
ẹphe e-jeru ozi jasụ
ike abvụ pẹ."

⁵⁹ Wakwa ozi, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya ziru Seraya, bụ nwa
Neraya bya aburu nwanwa Maseya; teke ono, o jeru Bábilónu ono; ọ buru
ẹphe lẹ Zedekaya swị; mbụ eze ndu Jiuda teke ọ buwaru eze apha ẹno.
Seraya ono bụ onye-ishi, bụ iya achoraje ẹka ndu ije a-kwaje. ⁶⁰ Jieremaya
tukoephe ẹjo-iphe, a-nwuru Bábilónu dekota l'ekwo; mbụ iphemiphe

ono, e dekotaru k'opfu ẹhu Bábilonu ono. ⁶¹ Iphe, o pfuru Seraya bu: "Teke i jerwuẹkwarupho Bábilonu; gukwaa iphemiphe-a g'a numa-dzuru. ⁶² Iphe, ii-pfufua bu: 'Gube Chipfu; i pfuwaru su l'ii-mebyishi ẹka-a; k'opfu bu le nemadzu tee buedu iya eubu; ophu anu a-noedu iya; l'oo-buru ochobu ojeje!' ⁶³ Teke i guchaerupho ẹkwo-a; l'iilibe iya mkpuma woru chie l'ime enyimu Yufuretis. ⁶⁴ Iphe ozo, ii-pfufua ye iya bu: 'Noo ge Bábilonu a-tsu otsuri bu ono; ophu oo-sebaedu ozo. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-iphe, mu abya eme g'o dapfu iya; ophu ike adubaedu ndibe iya.'"

Noo ẹka opfu Jieremaya jeberu bu onoya.

52

Teke Zedekaya bu eze ndu Jiuda (2Ndu 24:18-20; 2Iphe 36:11-16)

¹ Zedekaya be nowaru ukporo apha l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru apha iri le nanu. Epha ne iya bu Hamutalu nwada Jieremaya ke Libuna. ² O meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge Jiehoyakimu meru. ³ O buru ẹhu-eghu, eghu Chipfu be iphe ono gude nwua l'ẹhu ndu Jierusalemu; me l'ẹhu ndu Jiuda; jeye teke o chifuru phe l'atitphu iya.

Zedekaya nonyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Bábilonu ike.

Adada Jierusalemu (2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10)

⁴ Tobudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, o wataru aburu eze; l'abali k'iri l'onwa iri; eze ndu Bábilonu, bu Nebukadineza chita ikpoto ndu Ojogu iya; epe byatashia Jierusalemu. Epe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ogu mgburugburu. ⁵ Epe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bu Zedekaya apha iri le nanu; e -shi teke o wataru abu eze. ⁶ G'o rwuru abali ke tete l'onwa eno be egu-ememe, du le mkpukpu ono kabaa njo; k'opfu ndu bu iya nu te nwehedu nri, epe e-ri. ⁷ O rwua mboku ono; e tsukpoo igbulu mkpukpu ono. O be l'enyashi iya; ndu Ojogu l'opfu tsukah gbalaa. Eka epe shiru gbalaa bu l'onu oguzo ono, du le mgbaka igbulu labo ono, du le mgboru mgbabu eze. Teke ono be ndu ojogu ndu Bábilonu kepheru mkpukpu ono mgburugburu. O buru eka epe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁸ O le ndu Ojogu ndu Bábilonu chipyaberu eze, bu Zedekaya je egude iya le baswaa ali, du le Jieriko. Ndu Ojogu iya buhaa ya tsukashihu. ⁹ Epe kpa eze, bu Zedekaya le ndzu; kpuru iya kpu-pfu eze ndu Bábilonu le mkpukpu Ribula, bu eka o no nmaa ya ikpe. ¹⁰ O buru le Ribula l'eka ono be eze ndu Bábilonu no gbushia unwa Zedekaya; Zedekaya nodu ele iya enya; o nodu egbushi phe. O byakwapho bya atuko ndu-ishi l'ali ndu Jiuda gbushikota. ¹¹ O bya aswoshia Zedekaya akpuru enya; bya egude egbirigba, e meru l'onwirubvu tugbabe iya kputa lashia Bábilonu; je eworu iya tua mkporo; o nodu l'eka ono jasu teke o nwuhuru. ¹² O bya erwua g'onwa ise du l'abali iri; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri le tete, e -shi teke o wataru abu eze ndu Bábilonu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, eche Nebukadineza nche; mbu onye-ozu eze ndu Bábilonu ono jeshia Jierusalemu. ¹³ O je atua oku l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo-eze; me l'ulo, dukota le Jierusalemu; mbu l'ulo ndu oke amadu be o tukotar oku. ¹⁴ Iphe, bu ndu Ojogu, onye-ishi

ojoḡu ono, echeje eze nche chi; eḡhe je l'eka ono; be tsukpoḡshiru igbuḡo, e gude kpu-pheta Jierúsalemu mgburugburu. ¹⁵ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojoḡu, echeje eze nche tuḡo iphe, bu ndu phoduru le mkpuḡkpu ono rwuḡo lashia Babilonu; eḡhe le ndu lapfuru eze ndu Babilonu alapfu; mekpoo ndu emeje ona, phoduru nu. ¹⁶ Onye-ishi ndu ojoḡu ono, bu Nebuzaradanu be ndu ophu o haru haa bu ndu ophu kachakpo aburu ndu ukpa l'ali ono; g'eḡhe jeje ozi l'opfu-vayinu; me l'opfu.

¹⁷ Itso onyirubvu, du l'eze-ulo Chipfu; me ogba-kperekpere; me iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpu, du iya nu; be ndu Babilonu kupyashichaaru akupyashi; vuta onyirubvu ono lashia ali Babilonu. ¹⁸ Eḡhe vutakarupu ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbamu; waa iphe, bukpoo iphe, a kpuru l'onyirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chipfu; ¹⁹ Onye-ishi ndu ojoḡu ono bya achitakwapho eze ochi; yee iphe, aaguje oku; yee gbamugbamu; mekpoo ite; me iphe, aapfubeje oroku; mekpoo nkweka; mbu iphemiphe, bukpoo iphe, e meru le mkpola-ododo yee k'ochaa.

²⁰ Onyirubvu, lakotaru l'itso labo ono; me l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; yee oke-eswi onyirubvu iri l'ebo ono, shi nodu iya le mkpula ono; me l'o-gba-kperekpere ono, buchaa iphe eze, bu Solomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; be erwa, du iya nu be ataa tukotadu onu iya. ²¹ Itso ono be eli iya dugbaa nkwo-eka iri l'esato l'ehu l'ehu. Iphe, itso ono du gbaa mgburugburu buru nkwo-eka iri l'ebo. E meru itso ono; uzo du iya l'echi. Igbidigbi itso ono dugbaa mkpushi-eka eno. ²² Nchi-itso, a tukoberu l'eli itso ono be eli iya du nkwo-eka ise ise. A bya egude ugbu ye le itorokuma, a kpuchaaru l'onyirubvu; tsophee ya mgburugburu. Itso k'ebo; ye le itorokuma, akpuru dobe iya buru iphe lanu ye le ophu. ²³ Itorokuma du ukporo eno l'iri l'ishii l'aguga iya. Mkpako itorokuma, akpuru dophee ugbu ono mgburugburu du ukporo ise.

A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda le ndzu (2Ndu 25:18-21)

²⁴ Noo ya; onye-ishi ndu Ojogu ono, bu ndu anoduje eche eze nche ono bya akputa Seraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke le ndzu; kputa Zefanaya, bu onye-uke, etsota Sereya; me umadzu eto, echeje nche l'onu-abata eze-ulo Chipfu. ²⁵ A bya abya le ndu ophu nokwadu le mkpuḡkpu; o bya akputa onye ahara ahaha shi buru onye-ishi ndu ojoḡu; me umadzu esaa, shi agbazijeru eze idzu; kputa onye edejeru onye-ishi ndu ojoḡu ekwo, bu iya bu onye-ishi ndu egudeje ndu ali ono l'okpehu g'eḡhe je ogu; me ukporo umadzu eto, bu unwoke ali ono, a humaru le mkpuḡkpu ono. ²⁶ Nebuzaradanu, bu Onye-ishi ndu ojoḡu, anoduje eche eze nche ono tuḡo g'eḡhe ha kputa kpu-pfuta eze ndu Babilonu le mkpuḡkpu Ribula. ²⁷ O buru le Ribula l'eka ono, du l'ali Hamatu be eze ndu Babilonu no gbushia phe. Noo g'e shi kpu ndu Jiuda le ndzu l'ali phe laa ali ozo bu ono. ²⁸ Wakwa umadzu ole, Nebukadineza kpuru le ndzu lashia ali ozo. L'apha k'esaa, e -shi teke o wataru aburu eze be o chitaru ndu Jiuda unu umadzu esaa l'ukporo umadzu iri le nanu l'umadzu eto. ²⁹ O rwua l'apha ophu kwe iya iri l'esato, e -shi teke o wataru aburu eze; o shi le Jierúsalemu chita unu umadzu labo l'ukporo umadzu l'umadzu iri l'ebo. ³⁰ O be l'apha, kwe Nebukadineza ukporo apha l'apha eto, e -shi teke o wataru aburu eze; Nebuzaradanu, bu Onye-ishi ndu ojoḡu, anoduje eche eze nche bya achilaaru iya ndu Jiuda, du unu umadzu l'ukporo umadzu

iri l'èśaa l'umadzu ise. Mkpako ndu a kpuru le ndzu buru unu umadzu iri le nanu l'ukporo umadzu iri.

A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo

(2Ndu 25:27-30)

³¹ O buru l'apha, kwe Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'èśaa, e -shi teke a kpuru iya le ndzu be Evilu-Merodaku, byaru aburu eze ndu Babilonu. O buru g'onwa iri l'èbo du l'ukporo abali l'abali ishi; be o tufutaru Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ³² O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ree eme le ke ndu eze ozo, a tukoru ye le epe kpua le ndzu laa ali Babilonu. ³³ O buru iya bu le Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri le teburu eze gbiriri jasu g'o no-beru. ³⁴ Mboku-mboku be eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'o no-beru; mbu gbiriri jasu mboku, o nwuhuru.

Ekwo Ebvü-aphü

Aphü, byaru Jierúsalemu

- ¹ Lewarọ ọ́ ẹ́ mkpụkpu ono
dabyiru bụru ochobu;
mbụ mkpụkpu ono,
nemadzu shi tsua
erupfu ono!
- Lewarọ g'ọ́ byaru adu ọ́
nwanyi, ji iya anọedu;
mbụ onye ono,
shi paa eka apaa
l'echilabọ ohamoha
ono!
- Onye ono, shi bụru
eze-nwanyi l'iphe,
bụ ali-eze l'ophu;
bẹ byawa aburu ohu.
- ² Enyashi ophu bẹ
orakotaje eka akpo
pfula pfula.
- Enya-mini, shi iya l'anya
soshihu tsoru iya asha.
- Ndu yee ya dukota le
ree ta adudu me
onye ophu abyaje
bya adua ya obu.
- Iphe, bu ndu yee ya eshi
onyà bẹ dewaru
iya ye.
- Ephe byawa abukotaru
ndu ohogu iya.
- ³ Ọ́ Jiuda nọchaaru le
mkpamehu;
bya eje
ozi mkponwu ehu;
bẹ epe lashiaru ohozo.
- Nta-a bẹ o buwaa l'echilabọ
ndu ohozo.
- Ọ́le ọ́ to dudu eka ọ́ humaru
tuta unme.
- Ndu achi iya k'egude bẹ
gbaburu iya iphu
l'eka ọ́ nọ l'aphü.
- ⁴ Uzo, e shi eje Zayonu bẹ agu
aphü;
noo kele ọ́ to duedu onye
eshijekwadu iya eje
obo-iphe, a turu onu iya.
- Oguzo, e shije abahu iya

l'ophu bẹ
 dachishihuwaru nù.
 Ndu uke iya bẹ atsugbawaa
 ude.
 Iphe, bú unwumgboko
 iya tũko ñodu l'aphú.
 Yẹbedua l'onwiya ñodu
 l'oke iphe-ẹhuka.
 5 Ndu ẹphe l'iya duru l'opfu gbẹ
 búru ndu-ishi iya,
 tẹme iphe,
 ñodu ejehuru phẹ.
 O búru ndu ohogu iya bẹ ẹhu
 dú guu;
 kẹle ọo Chipfu bẹ meru
 g'aphú dapfuta iya;
 kẹle iphe-ẹji,
 o meru pawaru
 igwerigwe.
 Unwegirima iya bẹ
 lakotawaru ohozo.
 Mbú lẹ ndu ohogu
 kpútachawaru phẹ lẹ
 ndzú.
 6 Ùbvù, nwada Zayonu shi
 dukota bẹ ọ tọ dühedu.
 Ndu-ishi mkpukpu ono
 dukotawa g'ele,
 ta ahumaduru irwu-ẹswa,
 ọo-ta.
 Ike bvúwaru phẹ l'ẹka
 ẹphe agbalaru ndu
 achí phẹ nù.
 7 Lẹ mbọku ono,
 mkpukpu Jierúsalemu
 wataru eje iphe-ẹhuka ono;
 mbú g'ọ wataru aghaphe
 phuuri ono;
 bẹ ọ nyataru ẹguru iphe,
 o shi nweru teke k'ichee.
 O be teke ndu nkiya
 dabaru l'ẹka ndu ohogu;
 ophu ọ tọ duedu onye
 yeru iya ẹka.
 Ndu ohogu iya huma iya;
 bya ajaahaa ya ewenu;
 kẹle ọ dakpohuwaru.
 8 Mkpukpu Jierúsalemu
 meakwaru iphe-ẹji,
 paru ẹka apaa;
 shiwaa nno merwua
 onwiya.
 Iphe, bú ndu shi akwabeje
 iya ùbvù ñodu akpowa

iya ẹbo l'afü;
 noo kele ẹphe humawaru
 iya l'eka ọ gba ọto.
 Yẹbedua l'onwiya nọdu
 atsu ude;
 bya eworu iphu ghachi
 l'uzo ibe iya ọzo.

⁹ Emerwushi ono,
 o merwushiru onwiya
 ono bẹ rakuwaru l'iphe,
 ọ nma l'upfu.

Ọ tọ riduru ọriri ri-vu ẹgube
 iphe,
 a-dapfuta iya nu
 l'atafihu.

Ọo ya bu; ọ daa darwua ali
 k'ophu du biribiri;

Ọphu ọ tọ dudu onye
 du ya obu.

Gube Chipfu; humanu ẹgube
 iphe-ẹhuka, mu eje;

Ọhogu mu ono bẹ
 lwu-kpewaru nu!

¹⁰ Ọhogu ono bẹ chitakotawaru
 iphe, bu ẹku,
 o nweru enweru.

Ọ humaru ọha ono,
 bu ndu ta amadu Chileke
 g'ẹphe wubaru l'ulo,
 du nso iya;
 mbu ndu ono,
 gube Chileke dachiru
 abata le ndzuko ndu
 nkengu ono.

¹¹ Ndu nkiya g'ẹphe ha l'atsukota
 pfupfupfu l'eka ẹphe achọ
 nri eriri.

Ẹphe egudeje ẹku phe
 gbanweta nri;
 g'eeshi g'ẹphe dzukporu
 nu ndzu.

“Gube Chipfu; lenaa ẹnya
 nyata mu;
 kele a ta gubeeduru
 mu iphe.”

¹² ?Tọ dudu iphe, ọ bu l'ẹnya
 unube ndu aghata
 aghata?

Unu chikakpodapho ẹnya
 achika; maru
 ?o nweru iphe-ẹhuka,
 dujeru g'ophu mu
 eje-a?

Mbu iphe-ẹhuka-a, e meru g'ọ

dapfuta mu-a.

Ọ buru Chipfu bẹ meru

g'iphe-ẹhuka ọbu

dapfuta mu;

mbü lẹ mbọku ono oke

ẹhu-eghu iya enwu

phuruphuru ono.

13 O shi l'ephekerephe tufu ọku;

ọ bya atuko mü ọkpu

kepyashjaha.

O wotaru ugbu geberu mu gẹ

mu ye ọkpa;

bya enwuphu mu azu.

O mewaru gẹ mu buru

onye nkinyi;

Mbọku-mbọku bẹ mu anọduje

aave aveve.

14 Iphe-ẹji, mu meshiru bẹ

o mewaru ọ buru

odogoro;

O gudewaa ẹka iya kekọ

ya ekekọ.

Ephe tukowa kwotobe

mu l'olu.

Nnajiuphu bẹ mewaru ike

bvü mu;

bya eworu mu ye l'ẹka

ndu ka mu ọkpehu.

15 Nnajiuphu bẹ jikawaru ndu

ike dü l'ọgu, bü ndu ono,

mu l'ephe shi nọdu ono.

Ọ chikoberu ndu ojọgu g'ephe

bya etso mu ọgu;

mbü g'ephe gwee

unwokorobyia mu

arakabya.

Nnajiuphu bẹ zowaru nwada,

yee nwoke akwajeduru

ono bü Jiuda ọtilitoli;

g'onye azoshi mẹe

l'akpuru vayinu.

16 Ọ iphe ono meru g'o gude

mü nọdu ara ẹkwa;

mbü ẹnya-mini nọdu

alwa mu kẹ putuputu

l'ẹnya.

Ọphu ọ tọ dudu onye nọ mu

ntse, l'a-dü mu obu;

mbü onye l'e-me

g'obu guzeta mu.

Unwegirima mu buwaa

nkinyi;

Noo kẹle ọhogu ono bẹ

lwü-kpewaru nü.

- 17 Mkpukpu Zayonu bẹ
 chiliwaru ẹka g'a
 gbaaru iya mkpu;
 Oḽe ọ tọ dudu onye l'a-du
 iya obu.
- Chipfu tu-buwaru opfu
 ẹhu Jiékọpu g'ekemu;
 mbü gẹ ndu bupheru
 iya mgburugburu
 bukotaru ohogu iya.
- Jierúsalemu bẹ buakwaa
 iphe,
 aaso nsọ l'echilabo
 phe.
- 18 Chipfu bẹ emekwa iphe,
 pfuru ọto;
 Noo kele ọo mbedua bẹ
 kwefuru ike l'ekemu
 iya.
- Unwu-eliphe;
 unu ngabekpodapho
 nchi;
 Unu lekpodapho egube
 iphe ehuka, mu eje!
- Unwada mu waa
 unwokorobya mu
 bẹ a kpukotawaru
 le ndzu.
- 19 Mu rakuru ndu mu
 l'ephe du le ree;
 Ephe woru mu dephua.
 Ndibe mu, bu ndu-uke;
 me ndu bu ogerenya
 bẹ bukotawa
 mkpurupyata l'ime
 mkpukpu ono;
 l'eka ephe achọ nri,
 ephe e-ri nodu ndzu.
- 20 Gube Chipfu; humanu aphü,
 byaru mu nu.
- Mu nowaa l'oke iphe-ehuka.
 Obu mu bẹ te ebvueduru
 ebvuru; kele mu
 kwefunukawaru ike.
- L'ime mkpukpu bẹ e gude
 ogu-echi egbushi
 nemadzu.
- L'ulo bẹ buepho mgbu-onwu
 bẹ no iya nu.
- 21 Ndiphe bẹ numawaru ude,
 mu atsu.
- Oḽe ọ tọ dudu onye l'a-du
 mu obu.
- Ndu ohogu mu g'ephe ha

bę nımawaru k'aphü,
 byaru mu nü;
 Ɛphe nõdu ete ęswa l'ọo ngu
 meru mu iya.
 Menaa gę mbọku ono,
 i pfuru opfu iya
 ono rwua;
 k'ophu ęphe a-dü gę mu dü-a.
 22 G'ęjo-ememe, ęphe emegbabę
 rwuna l'atatifhu ngu;
 Menaa phę ęgube,
 i meru mu l'opfu lę mu
 mesweru ono.
 Ude, mu atşu bę panükawaru
 ęka;
 meji nõdu atọfu
 mu atọfu.

2

Ikpe Chipfu

- 1 Lenu gę Nnajiuphu gude
 urwukpu,
 shi l'ęhu-eghu iya
 şọ-kpute nwada Zayọnu.
 Ọdu-biribiri ndu Ízurelu
 ono, e shiwaa wolía
 o jerwuwa l'imigwe
 ono bę ọ kwadawaru
 l'alí.
 Mbọku ono, ęhu eghu iya
 eghu ono
 bę ọ tọ nyataduru ęka
 ọotu-kobeje ọkpa ono.
 2 Nnajiuphu bę taswíberu
 obu tuko ęka Jiéọpu
 bu mee umerekete;
 ọphu ọ tọ phuduru
 iya obu-imemini.
 Ọo oke ęhu-eghu iya bę o
 gude tsukpshichaa
 ęka nwada Jiuda
 kpshichaaru ike.
 Ọ kwatsuwaru alí-eze iya;
 me ndu nõ l'aba-eze iya;
 shi nno meru ujikputeru
 tų phę.
 3 O gude g'ęhu-eghu iya enwu
 phuruphuru
 nashichaa Ízurelu ike,
 o nweru enweru g'ọ ha.
 O sephuru ękutara iya azu
 lę teke ono,
 ndu ọhogu phę

abyarwutawa.

O tsupyashiru Jiékòpu g'òku,
enwu enwunwu;
mbú g'òku, atùkoje iphe,
nò iya mgburugburu
tsukòta.

⁴ O setawaru apfu iya
g'onye ohogu.

O gudewaa ekutara iya
seta iya kẹ jiji g'onye
ohogu.

Iphe, bú ndu ono,
dú ùbvù l'enya bẹ ọ
tùkowa gbushia.

Ọ buru l'ùlo-ẹkwa nwada
Zayonu bẹ ọ vọtaru
oke ẹhu-eghu iya
kpukposhi g'òku.

⁵ Nnajiuphu bẹ dūwaa g'ohogu.

O mewaru Ízurelú umerekete.

O mebyishikotawaru ọlo
ibe-eze iya g'ọ ha;
bya emebyishikotawa
ẹka a kpukotaru o
shihuchaa ike.

Nggumaphu; waa ẹkwa-aphu
bẹ o mewaru ọ kabaa
shii l'ẹhu nwada Jiuda.

⁶ O gudewaa ẹhuka phokashia
ẹka o bu g'onye
phokashiru mgbabu;
bya emebyishiwa ẹka ono,
ẹphe edzukọbeje ono.

Chipfu bẹ mewaru ge
Zayonu zohachaa obo-iphe,
nwegbaarú teke aboje iya;
mẹkwapho
eswe-atúta-unme iya.

O gudewaa g'ẹhu-eghu iya,
enwube phuruphuru
ọphu ọ tọ gubeeduru
onye eze;
waa onye uke iphe.

⁷ Nnajiuphu bẹ jikawaru
ọru-ngweja iya.

Ọ pawaru ọlo iya, dú nsọ haa.

O wowaru ibe eze,
dùkota lẹ Jiuda ye ndu
ohogu l'ẹka.

Ẹphe nọdu l'ime ọlo Chipfu
tụa rwurwurwu g'ọ
bú mbọku, obo-iphe.

⁸ Chipfu bẹ pfuwaru iya hoo haa
sù l'oo-tsukpòshikota

igbulọ, e gude kpü-pheta
nwada Zayọnu
mgburugburu.

O kpabuwaru iya oke.
Ophu o sephuduru ẹka azu;
haa ya emebyishi.

O mewaru g'ẹka a kpushiru
ike;
waa igbulọ raa ẹkwa
aphü.

Ephe tuko g'ephe ha yifukọta.

⁹ Onu-oguzo iya be
mibachawaru emiba
l'ime ali.

Mgbo-igwe iya be o
nyakwoshichawaru
anyakwoshi bya eworu
iya mebyishia.

Onye eze iya; me ndu-ishi iya
be lakotawaru ohozo
je eburu.

Ophu o duedu ekemu,
no swiru phe nu.

Ophu ndu mpfuchiru iya l'ophu
aphujeedu ophulanya,
shi Chipfu l'eka.

¹⁰ Iphe, bu ndu bu ogerenya
nwada Zayonu be
gwodoshihuchawaru
l'ali;
tuko nodugbaa kpoyoo.

Ephe chitawaru uwe-aphu
yegbaa;
bya ekpota urwuku
kpube onwophe l'ishi;

Unwumgboko Jierusalemu
be kpubewaru iphu l'ali.

¹¹ Mu kwawaru ekwa;
enya duchawaa mu
ragaraga.

Mu nokwa l'oke iphe-ehuka;
meji nodu akufu
mu akufu.

Iphe, kparu iya nu bu le
ndibe mu be e meru
ephe buru mkpurupyata.

Unwegirima nshii;
me ndu e he l'eka be
mba tushiru l'oma
gbororo mkpukpu.

¹² O buru ge mba atushiwa phe
ge ndu e merwuru ehu
l'oma gbororo mkpukpu
ono;

mbú teke ndzú phẹ eyifuwa
 eyifu l'utapfu ne phẹ;
 bẹ ẹphe tũko arakugbaa
 ne phẹ asuje: “?Denu nri,
 anyi e-ri? ?Denu m̄e,
 anyi a-ngu?”

13 ?Bú gũnu bẹ mu e-pfuru ngu?

?Bú gũnu bẹ mu a-tũru ngu
 yeru gũbe nwada,
 yẹe nwoke teke akwaswee
 ono, bú Jierúsalemú?

?Bú gũnu bẹ mu a-sú
 l'ì dũ g'oo ya; k'ophu
 mu a-dũ ngu obu?

Ọnyá, tũkoru ngu ẹhu
 bẹ aba kẹ yoyoyo
 g'eze-enyimu;

?Bú onye bẹ e-me g'i
 wekọrohu?

14 Ophulenyá, ndu mpfuchiru
 ngu phũru ngu bẹ bú ụka
 bẹ ẹphe dzũru ngu bya
 abụkotaru iphe ẹswè.

Ẹphe te kpuhaduru ẹjo-iphe,
 i meshiru goshi ngu;
 k'ophu e gege aha
 ngu akpũ lẹ ndzũ.

Iphe, ẹphe phũru ngu
 l'ophulenyá bẹ bú ụka;

Tẹme ọ buru iphe,
 dusweru ngu ụzo.

15 Iphe, bú ndu aghata aghata
 bẹ akuje ẹka kpua ngu.

Ẹphe aphũje okpurọswa;
 p̄heeru nwada Jierúsalemú
 ishi kpakakpaka sũ:

“?Bú mkpũkpũ-a, e shi ekuje
 'nwọma-mma-a' baa;
 mbũ 'ẹhu-utso unwu-eliphe
 l'ophu ono?”

16 Ndu ọhogu ngu l'ophu
 bẹ sawaru ọnu galaba
 kwabẹru ngu.

Ẹphe aphũgbaa okpurọswa;
 bya ata ikireze asuje:

“Anyi lwewaru iya!
 Ọo ntanũ-a bẹ anyi shi ele
 ẹnya iya ono.

Nta-a bẹ anyi nọwa ndzũ;
 hũma iya l'ẹnya.”

17 Chipfu bẹ mewaru iphe,
 ọ tũberu ememe.

O mewaru iphe ono,

o pfuru ono,
 bụ iphe ono,
 ọ tū-buhawaru teke dū
 ęnya ono.

Ọ kwatsuwaru ngu;
 ọphu ọ tọ phuduru
 ngu obu-imemini.

O mewaru g'ohogu ngu
 tūru okoo kpua ngu;
 bya emewaa g'okpehu
 kabaa adū ndu ì dū ashị.

18 Obu phẹ bẹ arakugbawa
 Nnajiuphu;

Gube igbulọ, nọ-pheru nwada
 Zayonu;
 g'ęnya-mini shi ngu l'ęnya
 sọnaa gborogboro
 g'ęnyimu;
 eswe l'ęnyashi!

Ta adukwa teke ì-tuta unme;
 ọphu ọ dukwa teke ęnya
 a-nwu-buhu ngu
 gbugbugbu.

19 Gbalihu chia mkpu ękwa
 l'ęnyashi;
 mbụ lẹ egube teke ono,
 nche abalì awatajẹ ono!

Guha obu ngu wushiaru
 Nnajiuphu g'onye
 wushiru mini.

Chilia ęka ngu imeli raku iya
 l'opfu ęhu unwegirima
 ngu,
 bu ndu mba l'atugbaa
 l'ishi mkpukpu; kele ęgu,
 eeme phẹ.

20 Gube Chipfu; lenaa ęnya
 humadupho.

?Bụ onye bẹ ì mejewaru
 egube-a?

?Bụ g'unwanyi taahaa anụ
 unwegirima phẹ;
 mbụ unwegirima,
 angukwadu phẹ era?

?Bụ g'e gbushiaha ndu-uke;
 mę ndu mpfuchiru
 l'ulo-nsọ kẹ Nnajiuphu?

21 Ęgirima mę ogerenya bẹ
 tukuroru dabyigbaaru
 l'alì l'oma etsuzọ.

Unwokoro me unwumgboko
 mu phẹ bẹ e gudewaa
 ogu-echi gbukota.

Ọo mboku, ęhu eghu

ngu egbu bẹ i
 gbushiru p̄hẹ.
 I gbushiru p̄hẹ;
 ọp̄hu ị tị p̄h̄duru p̄hẹ
 obu-imemini.
 22 Ọo g'eekek̄obeje k'obo-iphe-a;
 bụ g'i kuk̄oberu
 ndzụ-aguḡu g'ep̄he swip̄he
 mu mgburugburu.
 Lẹ mb̄oku ono, ẹhu egbu
 Chip̄fu egbu ono bẹ ọ
 t̄o d̄udu onye nah̄uru n̄u;
 ọp̄hu ọ d̄udu onye
 p̄h̄duru n̄u.
 Ip̄he, bụ ndu mu heru hefuta
 bẹ ndu ọhogu mu
 saru ọsamp̄fu.

3

Ip̄he-ẹhuka ndu Ịzuruḡu erwu Jieremaya l'ẹhu

- 1 Ọo mb̄edua bụ onye
 gudekp̄o ẹnya mu h̄uma
 ip̄he-ẹhuka ono,
 Chileke gude oke ẹhu-egbu
 iya echi g'eechi
 mgb̄oro ono.
 2 Ọ chifuru mu; mee mu haa
 eje l'iph̄or̄o jeahaa ije
 l'ochii.
 3 Ire-lanu bụ l'o gudewaa
 ẹka iya awaḡo mu
 mb̄oku-mb̄oku.
 4 An̄ẹhu mu; m̄ẹ akp̄o ẹhu
 mu bẹ o mewaru ọ n̄odu
 ese ẹli.
 Ọkp̄u, n̄o mu l'ẹhu bẹ ọ
 k̄u-jishiwaru ak̄u-jishi.
 5 Ọ gude ip̄he, at̄so ilu
 waa ip̄he-ẹhuka kep̄hee mu;
 mb̄u gude iya gbap̄hee
 mu mgburugburu.
 6 Ọ mewaru ḡe mu n̄odu l'ochii;
 ḡe ndu nw̄uhuhawaru n̄u
 teke d̄u ẹnya.
 7 Ọ kp̄u-phetar̄u mu
 mgburugburu;
 k'ọp̄hu bụ l'o to n̄wed̄u
 ẹka mu e-shi lufu alufu.
 Ọ nyab̄ewaru mu ẹgbirigba,
 anyi-tsuta mu anyi-tsuta.
 8 Teke mu chiru mkpu nta
 chia imo;
 raa nta raa imo ḡ'ọ

- gbaarü mü mkpu;
 Ọ tọ ngabẹdu nchị l'epfupfu,
 mü epfu anü iya.
- 9 Ọ gudewaa mkpuma,
 a gbakpọshiru
 agbakpọshi dochishia
 mü ụzo;
 bya emewaa g'ụzo mü
 dükota
 nggọdogonggodogo.
- 10 Ọo g'agü akwagebeje-a
 bü g'ọ zẹ kwabẹru mü;
 Mbü kwabẹ g'oduma,
 domiru onwiya edomi.
- 11 Ọ nwufuru mü l'ụzo,
 mü eshije;
 woru mü labushia
 nanü nanü;
 Bya agbado mü;
 mü dabyiru nkinyi mü.
- 12 Ọ setawaru apfü iya;
 ọ bürü mbẹdua bẹ ọ
 tüberü g'ọ gbaa ya.
- 13 Ọ wotaru apfü,
 shi l'ẹkpa apfü iya;
 woru iya sụbaa mü obu.
- 14 Mü bụwaa onye ndibe
 mü anọduje atü ụzu ọchi;
 Mbü onye aanọduje aguru
 ebvü eswe l'enyashi
 gude aja mü ewenu.
- 15 Ọo iphe, atso ilu bẹ o gude
 nü-jia mü ẹpho.
 Ọ bürü age bẹ o cheru mü
 jasü ọ tsuahaa mü atsutsu.
- 16 Ọ gudewaa ejirija kujishia
 mü eze;
 bya azọwaa mü tölitoli
 lẹ ntü.
- 17 I nafüwaru mü nchị-adü-doo;
 Mbü lẹ mü zohawaru iphe,
 bü iya bü ẹhu-guu.
- 18 Ọo ya meru g'o gude mü
 nọdu epfu sụ:
 "Ike bvüakwaru mü;
 Ọphu iphe, mü ele ẹnya
 iya l'ẹka Chipfu
 erwüekwaru mü phọ ẹka."
- 19 Mü nyatarü iphe-ẹhuka mü;
 waa phururugbadaa,
 mü aghaphe;
 mbü iphe ono, atso ilu;
 waa age ono.

- 20 Qobujeru teke mu nyataru
iya g'ọ ha; meji atofu mu.
- 21 Qobujeru mu -nyata iphe
lanu-a;
obu eguzeta mu.
- 22 L'oo n-yemobu Chipfu
ono meru g'o gude
ophu anyi atukodu
lakota l'iswi.
- Noo kele obu-imemini
iya te nwedu eberu.
- 23 L'utsu g'utsu be n-yemobu
waa obu-imemini
Chipfu ono aduje ophuu
ophuu.
- Apfushi ike ngu be paru
eka apaa.
- 24 Iphe, mu epfuje l'obu
mu bu l'oo Chipfu bu
okiphe, mu ketaru.
- Oo ya meru g'o gude
mu je l'anodu kwaberu
iya.
- 25 Chipfu be dukwaru
ndu ono,
no kwaberu iya nu le ree;
mbu onye ono,
anoduje ele enya iya.
- 26 Iphe, du ree bu ge nemadzu
nodu ngguingguji
kwabe;
nodu kwaberu Chipfu
g'o dzoo ya.
- 27 Egube ivu-erwa ono be
o duje ree ge nemadzu
vua ya le teke o bu okorobya.
- 28 G'onye obu nodu
ngguingguji vuru iya
nkinyi iya;
- Noo kele oo Chipfu boru
iya ya.
- 29 G'onye obu phozekwa
kpube iphu l'ali;
kele o nweru g'oo-du;
le meeru iya iphe,
oole enya iya.
- 30 G'o dobe upfuru-nchi
iya g'onye echi iya eka
chita ike iya;
- O haa g'e gude iphe-iphere
nu-jia ya epho.
- 31 Kele Nnajiuphu taa -jikadu
nemadzu jasụ l'ojeje.

- 32 O bu eviya l'oomeje g'aphu
tsoru nemadzū;
ole qophujekwapho
obu-imemini.
- Kele n-yemobu iya be
nyiberu anyibe.
- 33 O tpo ndujedu atso
iya utso g'o mee
g'iphe-ehuka waa aphu
dapfuta unwu-eliphe.
- 34 G'e gude okpa zopyashia
ndu ono,
a turu mkporo le
mgboko;
- 35 mbu g'a nafu nemadzū
iphe, rwuberu iya nu
l'ataphu
Okalibe-kangokotaru-nu;
- 36 mbu l'a -nafu nemadzū
iswi-odu-mma, rwuberu
iya nu;
be iphemiphe ono g'o ha
taa dukwa Nnajiuphu ree.
- 37 ?Bu onye a-du ike pfua opfu;
mee ya g'o ree;
m'o -buru le Nnajiuphu ta
atuduru ekemu g'o ree?
- 38 ?Tobudu
Okalibe-kangokotaru-nu
be asuje g'iphe-ehuka
waa iphe,
du ree byapfuta
nemadzū?
- 39 ?Bu gunu meru g'o gude
nemadzū,
no ndzu je anoduje
atsushi aphu;
le teke aahu iya ahuhu
k'iphe-eji, o meru?
- 40 G'anyi nyochana uzo anyi;
gbua ya igo;
Lwaphuta azu lwapfuta
Chipfu.
- 41 G'anyi palinaa obu anyi
imeli;
Chi-liaru Chileke, no l'imigwe
eka imeli su:
- 42 Anyi meswewaru;
bya ekwefu ike;
ophu i ti gueduru
anyi nvu.
- 43 I kpuchiteru onwongu
ehu-eghu gude chia

anyi ọso.

I gbuwaru anyi; ọphu ị
tị phuduru anyi
obu-imemini.

44 I gudewaa urwukpu
kpuchia onwongu;
k'ọphu ọ tọ dudu epfupfu,
anyi pfuru nū ngu
e-rwuje ngu nchị.

45 I mewaru anyi buru ndu
du ẹkpa-oyi;
buru ikpọzu l'echilabo
ndiphe.

46 Ndu ọhogu anyi l'ọphu
bẹ sawaru ọnu galaba
epfubyishi anyi.

47 Ndzụ-agụgu bẹ rwutawaru
anyi;
a gbabewaru anyi ọnyà.

Mkpurupyata yee ọla-l'iswi
dapfutawaa anyi.

48 Ẹnya-mini, asọe mu pho
gborogboro l'ẹnya ge
mini nggele;

Kẹle ndibe mu bẹ e
meru umerekete.

49 Ẹnya-mini ta abyadu
asoshi-buhu mu l'ẹnya;
mbụ l'oonodujeepfo
asọ mu mkpurumkpuru;
50 jasụ teke Chipfu a-gbẹ
l'imigwe lee ẹnya l'alì
huma mu.

51 Iphe, ẹnya mu ahuma
meru aphụ ji mu obu.

Ọ buru k'unwada mkpukpu
mu ono bẹ kparụ iya nū.

52 Ndu ọhogu mu anọduje
achị nta mu g'onye
achị nta ẹnu
l'ẹbe abụ l'o nweru iphe,
mu meru phẹ.

53 Ẹphe nwuru mu ye l'ime
nsụ g'ee-shi g'ẹphe
wota ndzụ mu.

Ẹphe nọdu atụ mu mkpuma.

54 Mini rikputeru mu ishi;
mu rịa lẹ mu chihuwaru.

55 Ọ buru l'ime wukirima
nsụ ono bẹ mu nọ
raku gbẹbe Chipfu.

56 Ị nūmawaru arwọrwo,
mu rwọru ngu sụ:

- Ba gbakwa mu nküchi
 l'araku ono,
 mu rakuru ngu g'i
 gbaaru mu mkpu ono.
- 57 I kpíritaru mu ntse teke
 mü rakuru ngu ono.
 I sü gę mu ba tsüşhi ebvü.
- 58 Gube Nnajiuphu;
 o kwa ngu leri ęnya
 l'opfu ęhu mu;
 bya agbafuta ndzụ mu.
- 59 Gube Chipfu; i humawaru-a
 ejo-iphe, e meru mu;
 hanaaru mu enge!
- 60 I humawaru g'ęphe
 gwataberu mu ugwo
 iphe, mu meru;
 mekwapho ejo-idzu,
 ęphe achikotaru mu.
- 61 Gube Chipfu; i numawaru-a
 g'ęphe epfubyishi mu;
 mekwapho ejo-idzu,
 ęphe achikotaru mu.
- 62 Mboku-mboku be ndu ono,
 etso mu opfu ono;
 anodujeepho agba mu
 mgbamu;
 bya achiru mu ejo-idzu.
- 63 Lewa phe ro ęnya!
 ęphe -nodu anoo;
 ozoo l'ęphe pfuru apfuru;
 be ęphe egudejeę mu
 pho agu l'ebvü;
- 64 "Gube Chipfu; pfukwaa phe
 ugwo, gbaru phe nu;
 mbu egube ono iphe,
 ęphe meru du.
- 65 Kpo-chikwaa phe obu
 akpo-chi;
 G'ęphe bukwaru ndu i
 turu onu.
- 66 Gudekwa ęhu-ęhu chipyabe
 phe;
 woru phe mebyishia
 le mkpula igwe ke Chipfu."

4

Onodu Jierusalęmu, teke o daru

- 1 Lewaro gę mkpola-ododo
 ono,
 shi egbu nwjinwii ono
 byaru agbachihuwa

agbachihu.

Lewarọ g'ọkpobe mkpọla-ododo
ono, byaru agbanwee.

Mkpuma ọlo, du nsọ be a
tukashichaaru nanu
nanu le mgbakata-uzo,
nonu.

² Unwu Zayonu, vugbaa oke
aswa ono; mbu ndu ono,
shi aba urwu g'ọkpobe
mkpọla-ododo ono;
be byawaru adu rivo rivo
ge ite, e gude urwa kpua;
mbu g'iphe, o-kpu-ite
gude eka kpua.

³ Mbu-a; nkuta-oswa be
echebejekwa unwu iya era;
obenu le ndibe mu be
ejo obu, du phe nu
be du ge k'oke-enu,
bu l'echiegu.

⁴ Ire be nyakuchawaru
unwegirima,
angu era l'akpo l'eka
egu era agu phe.
Unwegirima nshii nodu
arwo arwo nri;
ophu o dudu onye
anuje phe iya nu.

⁵ Ndu ono, shi anoduje eri
gwogwoo ono;
be dakachaawaru l'etsuzo.
Ndu ono, e gude nkushii
hefuta ono be azejewaa
l'ikpuzu.

⁶ Aphu, a nuru ndibe mu
k'ejo-iphe,
ephe meru be ka shii
eme le ke ndu mkpukpu
Sodomu;
mbu Sodomu ono,
e gude ntabu enya lanu
mebyishia;
ophu o to dudu onye
gbaru phe mkpu ono.

⁷ Ndu-ishi phe be shi ka
aka-mini-sunoo acha
pemu pemu.
Epe shi ka era-eswi
acha ucha.
Ogwehu phe be shi akaje
mkpuma-egbe acha
ke ziriri.
Epe shi anoduje ama

ge mkpuma sáfàyà.

8 Olee nta-a bẹ ẹphe ka unyi eji
uji.

O tọ dudu onye
ahụbejekwadu pẹ
ama l'uzo.

Akpọ-ẹhu pẹ bẹ
nyakuchawaru nwa
anyakuru l'okpu pẹ.

Ẹphe kpohuwaru nkụ dū
ge mkpūshi nkụ.

9 Ndu e gburu lẹ mma;
kakwa mma eme lẹ
ndu ẹgu gburu.

Ẹgu gwaru pẹ maa;
jasu ẹphe nwūshihu;
kele o tọ dudu nri,
shi l'ẹgu rwuru pẹ onu.

10 Unwanyi, nweru
obu-imemini bẹ
gudechawa ẹka pẹ shia
unwegirima pẹ l'ite taa;
o buru nri pẹ lẹ teke ono,
ndibe mu laru l'iswi ono.

11 Chipfu bẹ gbahawaru
oke ẹhu-eghu iya ẹka.

O kpukposhiwaru
ẹhu-eghu iya ono,
enwu phuruphuru
ono.

Oo ya bẹ dū-nwuru oku,
tsuru Zayonu
tsupyashichaa ẹka a
turu okpa iya.

12 Ndu eze ndu mgboko-a;
mẹ ndu bu lẹ mgboko
l'ophu bẹ te ekwetaduru
lẹ ndu iwashi;
mẹ ndu ohogu bẹ a-dū
ike ye okpa l'onu-abata
Jierusalemu.

13 Obenu l'o meru nno.
O buru iphe, kpataru
iya nu bẹ bu iphe-ẹji,
ndu mpfuchiru iya
emegbaa;

Mekwapho ẹjo-iphe,
ndu-uke iya eme;
mbu ndu ono,
no l'echilabo mkpukpu
gbushia ndu
pfuberekoto ono.

14 Ẹphe tsoru uzo aghaphe

phururugbada gę ndu
atsụ ishi.

Ephe gudewaa mee ndu ephe
gbushiru merwushia
onwophe;
k'ophu bụ l'ọ tọ dudu
onye a-dụ ike edenyi
eka l'uwe phe.

15 Iphe unwu-eliphe anọduje
araru phe bụ: “Unu tughua!
Nturuwu dū unu l'ehu!
Unu tughua! Unu tughua!
G'ọ tọ dukwa onye
unu e-denyi eka!”

Oo ya bụ; ephe gbafulu je
aghapheaha
phururugbada.

Ndu shi l'ohamoha, nonu
nodu asuje:
“Ephe ta abyakwa ebubaaru
l'eka-a ozobaa.”

16 Oo Chipfu l'onwiya be bụ
onye chikashiru phe nū.

Ophu ọo-gubeeedu phe
iphe ozobaa.

Ephe ta akwabeduru
ndu-uke ubvu;

Ophu ephe te emeduru
ndu bụ ogerenya ree.

17 Ophu kachakpoo nū
bụ l'anyi lewaru
enya ndu a-gbaru anyi
mkpu; ike bvụ anyi;
ọ bụru ke mmanu.

Anyi nọ l'ulo-nche anyi ele
enya oha ono,
taa dukpodanu ike
adzota anyi.

18 Ephe anọduje eedo okpa anyi;
k'ophu bụ l'anyi te
eshijeedu ụzo anyi.

Mboku ikpazu anyi dukwaa
ntse; a guwaru mboku,
anyi a-nọ-beru ọgu;
nno kele mboku
ikpazu anyi rwuwaru
erwurwu.

19 Ndu achị anyi ọso be
kakwa ugo,
ephe l'akpaminigwe
eme barabara.

Ephe chiru anyi ọso l'eli
ubvu ubvu;
ephe je egepagbaaru

l'echiegu kwaberu anyi.

20 Onye ono, Chipfu wuru manu
l'ishi;

mbu onye ono, bu iya bu
unme, anyi atu ono
be nwulahuru le nsu,
ephe turu;
mbu onye ono,
anyi riru su l'anyi a-odu
le mkpula iya dzuru
ndzu l'echilabo
ohamoha ono.

21 G'ehu tsoo ngu utso;
tee eswa gube nwada
Edomu;
mbu gube onye ono,
bu l'ali Uzu.

Ole okoro iphe-ehuka ono
be a-nukwa ngu-a.

L'ii-ngua ya; l'ootsua ngu
atsutsu;
l'igbabe onwongu oto.

22 Gube nwada Zayonu;
aphu, anu ngu
kejo-iphe ono,
i meru ono be
bvukwaru nu.

O to haedu ngu gi
buwaruro onye a kpuru
le ndzu.

Ole oo-nukwanu ngu
aphu ejo-iphe,
i meru gube
nwada Edomu.

Iphe-eji ngu ono, be oo-tu
jalaa.

5

Epfu anu Chileke g'o

phua obu-imemini

1 Jiko Chipfu; nyatanu
ejo-iphe,
dapfutaru anyi-a.

Lenaa enya huma
iphe-iphere, eeme anyi.

2 Okiphe anyi be lakotawaru
ndu lwaru alwalwa
l'eka.

Ibe anyi lakotawa ndu
ohozo l'eka.

3 Anyi buwaa ndu a togboru
nwa maa;
ophu anyi enweedu nna.

Ne anyi phẹ bẹ bụwaa
 unwanyi,
 jì phẹ anọedu.

⁴ Mini-angungu bẹ bụ azuta bẹ
 anyi azutaje iya.

Nkụ, eeshije ite bụru ugwo
 bẹ anyi apfufe kpata
 iya.

⁵ A nyabewaru anyi
 mkpamehu l'olu.

Ike bvụ-gbuwaru anyi;
 ophu ephe ekwedu
 g'anyi tuta unme.

⁶ Anyi wowaru onwanyi ye
 l'eka ndu Ijiputu;
 waa ndu Asiriya
 g'ee-shi g'anyi humaje nri,
 a-suru anyi eriri.

⁷ Nna anyi phẹ bẹ meru iphe-aji;
 nwushihu.

O bụru anyibedua byaru
 evuta aphụ, dụ iya nụ.

⁸ Nta bụ ndu bụ ohu bụ
 phẹ bụ ishi anyi.

Ophu o dudu onye a-nafuta
 anyi l'eka phẹ;
 g'anyi nweru onwanyi.

⁹ Anyi aloje ishi anyi alo
 temanu anyi ahuma nri,
 anyi e-ri;
 kele ogu-echi bẹ nọ
 l'echiegu.

¹⁰ Akpọ-ẹhu anyi bẹ ahụ oku
 g'ovokoku.

Iphe, kparụ iya nụ bụru l'ejo
 ẹgu eme anyi.

¹¹ Unwanyi bẹ e gudechaaru
 jepfu k'okpehu le
 Zayonu;
 gudekwapho unwumboko
 jepfu l'ime mkpukpu,
 dugbaa le Jiuda.

¹² Ephe gude aka phẹ
 swi-gbushia ndu-ishi.

Ophu aakwabejeedu ndu bụ
 ogerenya ubvù.

¹³ Unwokoro bẹ ephe
 gudechaaru g'ephe
 gweje iphe egwegwe
 le mkpuma,
 eegweje iphe.

Unwegirima unwoke nọdu
 ada tsutsuu le nkụ,

e boru p̄h̄e.

14 Ndu bụ ọgerenya ta anọjeedu
l'onu-abata mkpukpu.

Ọphu unwokorobya
agujeedu ebvu,
ep̄he shi aguje.

15 Ẹhu-utso ta aduedu anyi l'obu.
Ebvụ, anyi eteje b̄e byawaru
b̄ya aburu nggumaphu.

16 Okpu-eze ono b̄e shiwaa anyi
l'ishi dafu.

Nshio anyi; kele anyi
mewaru iphe-ẹji!

17 Ọo iphe ono meru g'o gude
meji tofu anyi.

Ọ buru iya kpataru;
enya duchawaa anyi
ragaraga.

18 Kele ubvú Zayonu b̄e b̄uwaa
ochobu;

Ọ buru nkuta-ọswa b̄e
etsojeru ejephe l'eli iya.

19 Ọo gube Chipfu b̄e a-buru
Onye eze anyi jasụ l'ojejeje.

Mbụ l'aba-eze ngu anọje;
e -shi l'ogbo sweru
ogbo.

20 ?Bụ ḡunu meru g'o gude
ị zohaa anyi jasuru
asuru?

?Bụ ḡunu meru g'o gude
ị parụ anyi haa ọo
ọdu?

21 Duphutanụ anyi azụ l'ẹka
ị ọo; jiko Chipfu;
k'ophu anyi a-lwapfuta
ngu ọzo.

Mephunu ọnodu anyi azụ g'ọ
dụ g'ọ shihawaa dụ l̄e
teke k'ichee.

22 ?Tọo ị jikawaru anyi l'ophu
l'ophu?

Mbụ ?Ivuwaru ọvuma
parụ anyi haa
phuruphuru
gberegedege tọo?

Ekwo Ezekèlu Onye Mpfuchiru Chileke

Iphe, nọgbaa ndzụ waa ọdu-biribiri Chipfu

¹ Tọbudu iya bụ; o be l'apha k'ụkporo l'iri lẹ g'onwa ẹno dū l'abalị ise; gẹ mu lẹ ndu a kpuru lẹ ndzụ tukurorọ ọdu l'agụga ẹnyimu Keba; a guhaa imigwe ghebe ọnu; mu phụa ọphulenyia, shi l'ẹka Chileke. ² O be mbọku k'ise; l'onwa k'eno, bụ apha kwe eze, bụ Jiehoyakinu apha k'ise, a kpataru iya lẹ ndzụ; ³ Chipfu bya epfuru opfu yeru mube onye uke Chileke, bụ Ezekèlu nwa Buzu. Ọ bụru l'agụga ẹnyimu Keba l'alị Bábilonu bẹ mu nọ; Chipfu pfiaru mu iphe ono. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ mu nọ; ike Chipfu kparwuta mu l'ẹhu.

⁴ No iya; mu bya elee ẹnya; bya ahuma oke pherephere g'o shi l'uzo isheli ezi eje abya; urwukpu kpumia; mę ọku, alọ kẹ waawaa; yeke iphóró, charu vaa, nọ-pheru iya mgburugburu. Echilabọ iya ọdu ekeepo paapaapa g'ope. ⁵ L'echilabọ iya onokwaphọ bẹ iphe ẹno, nọgbaa ndzụ, gbaru ụgbugba gẹ nemadzụ nọkwapho. ⁶ G'ephe ha nwekotaru iphu ẹno ẹno; mę nkù ẹno ẹno l'ẹhu l'ẹhu. ⁷ Ọkpa phẹ pfukotaru nhamunha; ọbochi-ọkpa phẹ dukotaepho gẹ kẹ nweswi nshii; bya aphukota ngerengere g'onwirubvu, a jiru manụ. ⁸ Ephe fukota ẹka, dughbaa gẹ kẹ nemadzụ lẹ mkpula nkù ẹno ẹno ono, ephe fukotaru lẹ mgbureku ẹno phẹ ono. Ephe n'eno ono nwekotaru iphu mę nkù. ⁹ Nkù phẹ ọno ọdu edenyigbaa l'ibe iya. Ophu nonu ọdu akwasejeerupho eje ala l'iphu; ophu ephe aghakọbejedu aghakọbe.

¹⁰ Waa g'iphu phẹ dughbaa baa: Ephen'eno ono dū gẹ kẹ nemadzụ. Uzo ẹkutara phẹ bẹ ephe nweru iphu dū gẹ k'oduma; l'uzo ẹkicha bẹ ephe nwekotakarupho iphu, dughbaa gẹ k'eswi; tẹm ephe nwekwarupho iphu, dughbaa gẹ k'ugo. ¹¹ Noo g'iphu phẹ dukota bụ ono. Nkù phẹ ono bẹ jashikotaru ajashi l'uzo imeli. Ephe nwekotaru nkù ebo ẹbo, ephe jashichaaru iya; ophu nonu ọdu edenyigbaa nkiya lẹ k'ibe iya l'ibekęboebo. Ephe nwekwarupho nkù ebo ẹbo, ephe gude kpuchikota ogwehu phẹ. ¹² Ophu nonu ọdu akwasejeerupho nhamunha eje ala l'iphu. Ọ ọdu abujeru ẹka unme ono shiru; ephe awuru tsoru iya; ophu ephe aghajedu aghagha.

¹³ Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono bẹ ụgbugba iya dū g'icheku ọku, enwu enwunwu; ọzoo g'orọku, enwu jajaja. Oku ọdu enwuepho kẹ phoo phoo iphu l'azụ l'echilabọ iphe ẹno pho, nọgbaa ndzụ ono. Oku ono ọdu egbu kẹ nwinyinwii; tẹm ebemu-igwe shikwaphọ l'oku ono alọ kẹ phaaphaa. ¹⁴ Iphe ono, nọgbaa ndzụ ono ọdu eziepho kẹ phaaphaa g'ebemu-igwe. Ephe -ziru je l'uzo iphu; ephe e ziru je l'uzo azụ.

¹⁵ Gẹ mu elekpọepho iphe ono, nọgbaa ndzụ ono; bẹ mu byaru ahuma ọkpa ọgba-kperekpere, nọ l'alị; nọ-kubegbaa iphe ono, nọgbaa ndzụ ono, nweru iphu ẹno ẹno ono. ¹⁶ Ụgbugba ọkpa ọgba-kperekpere ono; mę g'e gude mee phẹ bẹ ephe egbukota nwinyinwii gẹ kirisolayitù. Ophu nonu duchaepho g'e pyokafuru iya l'ibe iya. ¹⁷ Ọ ọdu abujeru teke ọkpa ọgba-kperekpere ono weru tughba; bẹ o wekwasejeru ụzo

lanu l'ime uzo eno ono iphe ono, nogbaa ndzu ono chebecharu iphu ono. Okpa ogba-kperekpere ono ta aswi-jijedu aswi-ji me o -nodu ewe atugbu. ¹⁸ Igburuo iya hagbaa ephekerephe ephekerephe; bya adukwapho akpabiri. Igburuo okpa iya ono ephe'eno be enya nokota gbaa mgburugburu. ¹⁹ O nodu abujeru teke iphe eno ono, nogbaa ndzu ono tugburu; okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l'azu ono eweru tsoru phe. Teke iphe eno ono, nogbaa ndzu ono shi l'ali ngu-lihu; okpa ogba-kperekpere ono angu-lihukwapho. ²⁰ Eka unme iphe ono, nogbaa ndzu ono shikpoerupho; okpa ogba-kperekpere ono atuko wulihukwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono. ²¹ O nodu abujeru; ephe -tugba; iphe ono atugba. Teke ephe no-kirishiru; ephe ano-kirishia. Teke iphe ono, nogbaa ndzu ono gbe l'ali ngu-lihu; okpa ogba-kperekpere ono angu-lihukotakwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono.

²² Iphe, nokota iphe ono, nogbaa ndzu l'ishi be haepho osa osa g'akpaminigwe; bya achakota phuuphuu g'akamini; bya adu akpabiri. ²³ O buru le mkpula iphe ono, heru gabala g'akpaminigwe ono be ephe jashikotaru nkù phe; o nodu edenyigbaa le nwibe iya. Ophu nonu nwechaaru nkù ebo ebo, kpuchitegbaaru iya ogwehu. ²⁴ O nodu abujeru; ephe -tugba; mu anuma ukporo, nkù phe eme g'ooda g'eka mini, achi oku aphu gbudugbudu; mbu o nodu ada g'olu-opfu Okalibe-kangokotaru-nu; mbu adaepho g'igiji ndu ojuge ede. Ephe pfuru no-kirishia; ephe aji-zeta nkù phe ono. ²⁵ No iya; ephe pfu-kirishiepho; bya aji-zetachaa nkù phe ono; a numa olu-opfu, shi l'eli iphe, du g'akpaminigwe ono, no phe l'eli ishi ono.

²⁶ L'eli iphe ono, du g'akpaminigwe ono, no phe l'eli ishi ono be o nweru iphe, du g'aba-eze, e gude mkpuma safaya mee, no iya nu. Iphe, du ge nemadzu nodu l'aba-eze ono. ²⁷ Mu bya elee enya; bya anuma le shita l'eka du g'o bu upfu iya je akpaa l'ishi be dukota g'onwirubvu, eke paapaapa; mbu dupeho g'o bu oku nokota iya; shita l'eka du g'upfu iya jeye l'uzo ali be o dupeho g'oku; teme iphoró, egbu nwijnwii chaphee ya mgburugburu. ²⁸ Oo epho egube ono, eko-mini aduje l'urwukpu le mboku, mini edze ono bu egube iphoró ono du; chaphee ya mgburugburu. Noo g'odu-biribiri Chipfu ono gude gbaa ugbugba bu ono. Mu humae ya pho; mu daa kpupyabe iphu l'ali; mu bya anuma olu onye epfu opfu.

2

Chileke gude kua Ezekelu g'o jeeru iya ozi

1 To bu iya bu; a su mu "Nwa ndiphe; gbeshi pfuru apfuru ge mu pfuru yeru ngu." ² O nodu epfu iphe ono; Unme Chileke bata mu l'ehu; bya ekulia mu; mu pfuru apfuru. Mu numa iphe, oopfu eyeru mu. ³ O su: "Nwa ndiphe; mu ezi ngu g'i jepfu ndu Izurelu; mbu mkpukpu ono, bu okwefurike, kwefuru mu ike ono; mbu ndu ono ephe le nna phe shi k'eshinu metaru mu k'ehuka byasu ntanu-a ono. ⁴ Ephe bu ndu ejo okpoma; bya aburu ndu ta anudu anunu me ililekpo. Mu ezi ngu ge i jepfu phe je asu phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa.' ⁵ G'ephe bu ndu ta anudu anunu-a; m'ephe -ngaberu nchi-o; m'ephe ta angabeduru-o; g'o duhabe ephe amarunu l'onye mpfuchiru Chileke be nojeru l'echilabo phe.

6 “Gùbe nwa ndiphe; gè ndzù phẹ ta agukwa ngu; ophu ndzù iphe, ephe epfu agukwa ngu. Gè ndzù ta agukwa ngu; e -gudekpòoro l’ogarambo yẹe obvu bẹ gbaru ngu mgburugburu; tẹme i buru l’ẹka akpì jiru ejiji. Gè ndzù iphe, ephe epfu ta agukwa ngu; ophu ẹhu arwùshihukwa ngu; e -gudekpòoro l’ephe bụ ndu ta anùdu anunu mẹ ililekpoo. 7 Oo iphe, mu pfuru bẹ ii-pfuru phẹ; g’ephe bụ ndu onu-ulo, ta anùdu anunu-a; m’ephe ngaberu nchi; m’ephe ta angabeduru.

8 “Ole-a; gube nwa ndiphe; ngabekwa nchi l’iphe, mu epfuru ngu. Ta abukwaru onye ekwefuje ike gè ndu onu-ulo ono kwefuru. Saa onu; ria iphe, mu anu ngu.” 9 No iya; mu bya elee enya; huma ẹka, a machiru mu. Eka obu pfufube ekwo, a phukoru aphuko. 10 O bya aphushia ekwo ono l’iphu mu. Iphe, e dekotarupho l’ekwo ono ibekweboe bu ekwa-aphu; waa nggumaphu; mẹ nshio mu nshio.

3

1 Tobudu iya bu; o su mu: “Nwa ndiphe; ria iphe, e doberu ngu l’iphu; taa ekwo, a phukoru aphuko-a; g’ije epfuaru ndu Izurelu opfu.”

2 Oo ya bu; mu saa onu; o woru ekwo ono, a phukoru aphuko ono ye mu l’onu gè mu taa. 3 No iya; o su mu: “Nwa ndiphe; taa ekwo-a, a phukoru aphuko-a, mu anu ngu-a; tajiia ephe ngu.” Oo ya bu; mu woru iya taa; o nodu atso mu rengurengu gè manunenwu l’onu.

4 O bya asu mu: “Nwa ndiphe; tugbua nta-a jepfu ndu Izurelu je epfuaru phẹ iphe, mu pfuru. 5 O to bukwa oha-ntsù, bu ndu opfu phẹ du ehuka anuma bẹ eezi ngu g’i jepfu. Oo ndu Izurelu bẹ e ziru ngu g’i jepfu obu.

6 O to bukwa ikpoto oha-ntsù ono, opfu phẹ aduje ehuka anuma; mbu ndu iphe, ephe epfu tee dodu ngu enya bẹ e ziru ngu g’i jepfu. Ome l’o gbẹ buru phẹ bẹ e ziru ngu g’i jepfu; m’ephe agbekwanu ngaberu ngu nchi okpobe angabẹ. 7 Obenu lẹ ndu Izurelu bẹ ta abyadu angaberu ngu nchi; noo kele o too hedu phẹ ihee angaberu mu nchi. Onu-ulo Izurelu l’ophu bẹ kpochiru okpoma buru ekwegekwe. 8 Ole mu e-me ngu g’i buru enwubata enwubata; buru onye ejo-okpoma g’ephebedua bu. 9 Mu e-me g’obu ka ngu eshihu ike; eme lẹ mkpuma-egbe. Gè ndzù phẹ ta agukwa ngu; ophu ugbugba phẹ eyekwa ngu ebvu; e -gudekpòoro l’ephe bu ndu bu ndu ta anùdu anunu.”

10 O byakwa asu mu: “Nwa ndiphe; ngaberu mu nchi rengurengu; woru iphe-a, mu epfukotaru ngu-a dobekota l’ime obu ngu. 11 Tugbua nta-a jepfu ndibe unu ono, a kpuru lẹ ndzù ono je epfuaru phẹ; su phẹ: ‘Waa iphe, Okalibe, bu Chipfu epfu baa!’ Pfuaru phẹ iya; mẹ o -bu l’ephe kwetarù ngabẹ nchi-o; mẹ o -bu l’ephe te ekwetaduru-o.”

12 Tobudu iya bu; Unme Chileke bya apalia mu imeli; mu numa igiji, aphu-ji aphu-ji, asuje: “G’a nodukwa l’ẹka Chipfu bu jaa odu-biribiri iya ajaja!” 13 Mu numakwapho oda nkù iphe ono, nogbaa ndzù ono g’o deniyegbaa lẹ kẹ nwibe phẹ; mẹ igiji, okpa ogba-kperkperere ono, no l’aguga phẹ ono; mbu oke igiji, alwa kẹ gidigidi. 14 No iya; Unme Chileke ono bya apalia mu imeli; paru mu tugbua; ẹhu-eghu ji mu obu gè mu atugbu ono; mbu ẹhu kwatakpo gbangahu mu okpobe agbangahu gè mu atugbu ono. Teke ono bẹ ike Chileke kparwutaru mu l’ehu keze iya. 15 Tobudu iya bu; mu jepfu ndu ono, a kpuru lẹ ndzù ono, bu lẹ Telu-Abibu lẹ mgboru enyimu Keba. Mu je anodu l’ẹka ephe no; noduepho rakafu enya l’echilabo phẹ mgburugburu noo abali esaa.

*Aanmaru Ezekelu okwa
(Ezek 33:1-9)*

¹⁶ O be ge abali esaa ono bvuerupho; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹⁷ “Nwa ndiphe; mu mewaru ngu gi buru onye-nche ndu Izurelu; o ya bu; teke i namaru opfu, shi mu l’onu; jejekwa anmaaru phe okwa, mu nmaru ngu ono. ¹⁸ Teke mu suru onye iwashi l’o nwuhufutaje; ophu i ti nmaduru onye obu okwa; mbu ophu i ti suduru iya go haa ejo uzo, ootso; k’ophu ee-shi nno dzoo ya ndzu; be onye iwashi obu a-nwuhu nu-a; k’ejo-iphe, oome; ole oo kwanu gubedua be mu a-kpa ishi ochi iya. ¹⁹ O -bukwanuru l’i nmaru onye ono okwa; ophu o kwedu haa ejo-iphe, oome; ophu okwedu haa ejo uzo, ootso be oo-nwuhu nu-a; l’opfu ejo-iphe, oome ono; ole gubedua dzokwanaru onwongu. ²⁰ Ozo bu; teke onye pfuberekoto paru eme iphe, pfuru oto haa; meahaa ejo-iphe be mu e-doheru iya iphe; l’oovukota daa; dagbua onwiya. Eshinu i ti loduru iya eka le nchi be oo-nwuhu nu-a; k’ejo-iphe ono, oome ono, l’a-zqhashikota iphe, du ree, o shi mee. Ole oo kwanu gubedua be mu a-kpa ishi ochi iya. ²¹ O -buru l’onye pfuberekoto be i nmaru okwa go to meshi ejo-iphe; ophu o to meduru ejo-iphe be oo-dzuru ndzu; kele o namaru okwa, i nmaru iya; teme gubedua dzokwapho onwongu.”

E me Ezekelu g'o pfubuhu opfu

²² Mu nodu l’eka ono; ike Chipfu bya akparwuta mu l’ehu; Chileke su mu: “Gbeshi jeshia l’eka ono, ali du baswaa ono; oo l’eka ono be mu epfuru opfu yeru ngu.”

²³ Tobudu iya bu; mu bya agbalihu tugbua jeshia l’eka ali du baswaa ono. Mu rwua l’eka ono bya ahuma odu-biribiri Chipfu, g’o no iya; mbu ophu du g’odu-biribiri ono, mu humajeru le mgboru enyimu Keba pho. Oo ya bu; mu daa kpupe iphu l’ali. ²⁴ No iya; Unme Chileke bya akparwuta mu l’ehu; palia mu pfube apfube. O bya epfuru yeru mu su: “Tugbua je aguhia onwongu l’ulo ngu. ²⁵ Gube nwa ndiphe; ephe a-tu ngu okpukpu gude kee ngu egbu; mbu kee ngu egbu k’ophu i tii tsoeduru ejephe l’echilabo phe. ²⁶ Mu e-me g’ire nyakuru ngu l’akpo; mbu k’ophu ii-pfubuhu opfu; gi ti bajheru phe mba; kele ephe bu ndu ejo-okpoma. ²⁷ Ole teke mu pfuru opfu nu ngu be mu e-me gi kpuhaa onu. Teke ono be ii-su phe: ‘Waa iphe, Okalibe, bu Chipfu epfu baa.’ Onye o du go ngabe nchi; l’ongabe iya; onye o to dudu go ngabe nchi; l’o jika iya angabe; kele ephe bu onu-ulo ta anudu anunu.”

4

Ophuleny a g’ee-gude kephee Jierusalemu

¹ “Oo ya bu; gube nwa ndiphe; pata eja-urwa, du bachibachi dobe l’iphu ngu; woru mkpukpu Jierusalemu see esese l’eli iya. ² L’i bya esee g’ee-gude kepheta iya ekepheta; bvuphee ya ose-ogu; l’i bya esekwapho igbulu, ee-shi nyiba iya swikube iya; woru odu-ogu dobegbaa go no-kube iya; teme l’i woru okukpo, eegudeje enwukposhi igbulu dophee ya mgburugburu; ³ l’i bya ewota iphe-igwe, du osa bvube go buru igbulu igwe no-buharu unu le mkpukpu ono; l’i woru iphu ghaaru iya. Go duepho go bu mkpukpu, ekephetaru ekepheta k’ogu; o buru ngu kephetaru iya obu. Iphe ono be a-buru ndu Izurelu iphe-ohubama.

4 “L’i bya aze aze; gbube mgbureku ekicha ngu; woru ejo-iphe ndu Izurelu bo onwongu. Abali ole, ii-zekota gbube onwongu nno be ii-vukotaru ejo-iphe phe ono. 5 Ukporo abali iri le tete l’abali iri, bu iya no onodu apha ole, ephe mekotaru ejo-iphe; be mu e-me g’i vukotaru ejo-iphe ndu Izurelu. 6 L’i bya aze-zeta aze ozo; ole k’ogu iya bu g’i ze gbube mgbureku ekutara; vuta ejo-iphe ndu Jiuda. Iphe, mu nuru ngu g’i gude vuru iya bu ukporo abali labo; ujiku lanu be no-chiru enya apha lanu.

7 “Ghachi iphu l’iphe ono, egoshi g’ee-gude kepheta Jierusalemu ono; chilia aka pfuaru mkpukpu ono ejo-iphe, mu suru l’oo-me phe. 8 Mu e-gude okpukpu kekoo ngu g’i tii chizi nchizi jeye i no-ghee ujiku ole, ii-nodukota g’onye kephetaru mkpukpu k’ogu ono.

9 “L’i wota witi; me bali; me agwa; me azamu; me igberi; me supelutu wukotaru ye l’ite dobe, ii-gudeje emetaru onwongu buredi. Iphe ono be ii-nodu eri le teke ono, ii-ze le mgbureku ngu lanu ukporo abali iri le tete l’abali iri ono. 10 L’iiswikwapho nri eriri l’aswi; nri, ii-rije mboku-mboku be erwa iya a-duje ukporo shekelu lanu. 11 Mini, jingu anguangu be ii-nodukwapho aswi l’aswi. Kutaje mini jiru okoro nshi, nga mgbo lanu le mboku. 12 Nri ono be ii-rije egube itaje akara bali-a. Nodu l’eka ndu Izurelu a-nodu ele ngu enya ghee ya; gudeje nshi nemadzu mee nku, e gude eshi ite.”

13 No iya Chipfu su mu: “Oo egube ono bu ge ndu Izurelu e-ri nri, e merwuru emerwu l’ohamoha ono, mu a-chiru phe je edobe ono.”

14 Noo ya; mu su: “Oowaa! Okalibe, bu Chipfu; mu te emerwushijekwaru onwomu. Eshi teke mu bu nwata byasu nta-a be mu te edejekwaru onu l’iphe, nwuhuru anwuhu; ophu mu atajeduru anu, anu-egbudu dzu-gburu; ophu anu, aaso nso, abahujeduru mu l’onu.”

15 O su mu: “O du ree; mu haru ngu uzo g’i gudeje nshi eswi ghee buredi ngu obu; haa egude nshi nemadzu.”

16 Tobudu iya bu; o su mu: “Nwa ndiphe; mu e-me g’eka nri eshije abata le Jierusalemu chihu. Ephe a-chijeru uche l’eka eri nri, a turu atutu. Nwa mini, a tadaru atada l’iphe be ephe achijeru akurepho l’eka angu; 17 kele nri waa mini be a-du uko. Onyenonu a-bujeru o-huma nwibe iya; o kpo ya onu-opfu; kele ephe a-jokota ehuhufu; mkpata iya buru ejo-iphe, ephe mekotaru.

5

1 “Gube nwa ndiphe; pata ogu-echi, atsu nko; gude iya g’o buru akwo, eegudeje akpu ishi; gude iya kpushia ishi ngu waa eji-agba ngu akpushi. L’i bya ewota iphe, eegudeje atu erwa iphe tua ya atutu gude kee ya ekèkè uzi eto. 2 Ujiku olemole, i gude kepheta mkpukpu ono k’ogu -bvuepho; l’i woru oke lanu l’ime uzo eto ono je akpo oku l’echi mkpukpu ono. L’i bya ekpotakwapho uzi lanu l’ime uzo eto ono gude ogu-echi ghubushia ya gbaphee mkpukpu ono mgburugburu; bya ekpotakwapho ophu kwe iya eto phekaishi l’imeli; kele mu a-mita ogu-echi gude chipyabe phe.

3 Hakwarupho egbushi me eji-agba ono hata kekoo l’igburonu uwe ngu.

4 Hatakwapho nwophu haa nwanshi chiru ye l’oku g’oku kepyashikota iya. Oo eka ono be oku e-shi gba-nwuhu dzuru, Izurelu l’ophu.

5 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Lekpodapho le Jierusalemu be mu woru dobe l’echilabo ohamoha; ye igwerigwe mkpukpu, gbapheru iya mgburugburu. 6 Ole ephe gude iwashi, ephe ewe

kwefu ike l'ephe tee medu ekemu mu; me iphe, mu toru okpa iya; mbu gbe kanu ekwefuru mu ike e -me le g'ohamoha, no-pheru iya mgburugburu; me mkpukpu, no-phekwaru iya pho. Jierusalemu jikaru eme ekemu mu; jika etso iphe, mu toru okpa iya. ⁷ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unu ka mkpukpu ozo, buphekotaru unu mgburugburu aburu emekota emekota; ophu unu etsojedu iphe, mu toru okpa iya su getsoje; teme ophu unu emejedu ekemu mu; mbu l'unu ta adukpodanu ike metaberu ekemu mu g'ohamoha, bupheru unu mgburugburu emeberu iya. ⁸ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa; o suru: Mbèdua l'onwomu be adawaa ngu eka l'ehu ke njo gube Jierusalemu. Mu a-nu unu chipfuu g'ohamoha huma. ⁹ Le k'ebyi ono, unu emegbabe ono be mu e-me unu iphe, mu teke emeswee; ophu mu abyadu emebaa egube iphe ono ozo. ¹⁰ Oo ya bu le-a; l'echilabo unu be ndu bu nna a-ta anu unwu phe; unwegirima ata anu nna phe. Mu a-nu unu chipfuu. Ndu ophu phoduru nu be mu a-chiru tukaa nanu nanu.

¹¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a; be o doru enya l'eshi ophu unu gudewaa ntèkpe, bu iphe, aakpofu akpofu pharwushia ulo mu, du nso; bya arwu urwuali; be mu e-wofu unu obu; ophu mu ta abyadu ele unu enya ke phuru unu obu-imemini; unu mu tee dobedu unu ndzu. ¹² Ee-ke unu uzi eto; uzi lanu be mgbu-onwu e-gbushi; ozo egu egbushia phe l'echilabo unu; uzi lanu be e-gude ogu-echi gbushia l'azu mkpukpu unu; uzi lanu ophuu be mu a-chiru phekaa epheka; bya amita ogu-echi gude chipyabe phe.

¹³ "Mu e-kpukposhi phe ehueghu mu; mbu le mu a-tukoshi phe oke-ehueghu mu ono jasu mu emerwua phe iya googhmu mu. Mu -mechaa phe nno; ephe amaru l'opfu, mube Chipfu pfuru nu phe be bu l'okophoo be mu gude pfua ya. ¹⁴ Mu e-me unu g'unu buru ola-l'iswi; unu abukwarupho iphe, e gude eme iphe-ochi l'echilabo ohamoha, bupheru unu mgburugburu; me l'anya ndu aghata aghata.

¹⁵ "Mu -gudeepho ehueghu mu nua unu aphu; mbu gude oke ehueghu mu baerupho unu mba, ahu oku l'ehu; be unu a-buru ndu ohamoha ozo iphe e gude eme iphe-ochi; mbu ndu aanoduje epfutoshi epfutoshi; bya aburu iphe, a-nodu alo ndu ozo eka le nchi; me iphe, a-nodu eyeru ndu ozo ebvu. Noo iphe mube Chipfu pfuru bu ono. ¹⁶ Su-a; mu a-gba unu ejo apfu ono, te edodu nemadzú edodo ono, bu iya bu egu ememe. Mu a-gba iya unu shi nno; mee g'unu buru mkpurupyata. Mu e-me g'okpa-nri; byapfuta unu ibyato; mu abya egbuchia eka nri eshije abata. ¹⁷ Mu e-zi egu-ememe yee ejo anu-egbudu g'o bya awupyabe unu gbushigbua unu unu. Ejo iphe-ememe yee mgbugbumadzu be e-je unu ije l'ehu. Mu e-gude ogu-echi bapfuta unu. O kwa mube Chipfu be pfuru iya nu."

6

Emebyi ndu agwaje iphe

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ghachiru ubvu, nogbaa l'ali Izurelu iphu pfuru maberu mu phe; ³ su phe: Unube ubvu, nogbaa le Izurelu l'ophu; unu numakwa opfu, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu anu unube ubvu l'ophu; me unube nsuda l'ophu baa: Unu huma ahuma le mbèdua l'onwomu abyaakwa egude ogu-echi byapfuta unu; teme mu

emebyishikwapho eka unu agwaje iphe. ⁴ Enya eka unu agwaje iphe be ee-chikposhi; eenwukposhia enya eka unu akpoje unwu-isensu oku. Ndibe unu be mu e-gbushichaa tukaa l'iphu agwa unu. ⁵ Odzu unwu Izurelu be mu a-togbochaa l'iphu agwa phe; mu eworu okpu unu tukaa l'enya eka unu agwaje iphe g'o hakoṭa. ⁶ Iphe, bukpo eka unu bu ebubu be mkpukpu, nokota iya nu a-buru ochobu. Ee-nwukposhikota eka unu agwaje iphe enwukposhi; o dabyiru ke mmanu; buru iphe, a gbadoru agbado. Agwa unu be aa-kupyashicha akupyashi; ephe alaa l'iyi. Eka unu akpoje unwu-isensu oku aburu eka ee-tsukposhikota etsukposhi. Iphe, bukpo iphe, unu gude eka mee g'o ha be e-kpo g'eekepoje ntu-a. ⁷ Ndibe unu be ee-gbushi; ephe adaka l'echilabo unu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

⁸ "Ole o nweru-a ndu ophu mu e-dobe ndzu. Mbua-a o duru-a ndu ophu mu e-me g'ephe nahu ogu-echi ono; ephebedua be aa-chikashi je edokashia; ephe edzuru ali nonu; me l'ohamoha, du iche iche. ⁹ L'ohamoha ono, a kpuru phe laa ono be ndu ophu phoduru nu l'ime unu a-nodu nyata mu. Mbua l'ephe a-nyata g'o gude du-beru mu eji; l'ime bu ndu obu phe du ghelegheleghele l'eka mu no; mbua l'ephe gbakutaru mu azu; bya ewochiaru iphu ghaaru agwa gwalahaa. Ephe -nyatae ya pho ephe ala onwophe ashi; k'ejo-iphe, ephe meru; waa k'eybi, ephe no megbabe ono. ¹⁰ O buru teke ono; be ephe a-maru l'oo mbedua bu Chipfu; l'o to budu ke mkpe be mu shi pfua le mu e-me g'ejo iphe-ehuka dapfuta phe ono."

¹¹ Nnajiuphu, bu Chipfu bya epfuru yeru mu su: Kua eka pyaa; zo okpa kpitikpiti l'ali; chia mkpu su: Tuswekwa! Noo kele ndu Izurelu eme ejo ahuma; o buru ogu-echi be ee-gude gbushia phe; waa egu-ememe; me mgbu-onwu. ¹² Ndu ophu bu l'eka du enya be bu mgbu-onwu e-gbu phe; ndu ophu bu ntse buru ogu-echi be ee-gude gbua phe; ndu ophu phoduru nu; a -haa phe ephe nodu ndzu be bu egu e-gbu phe. Noo ge mu e-gude kpukposhi phe oke ehueghu mu bu ono. ¹³ Teke ono; unu a-makwanuru l'oo mbedua bu Chipfu; me ndibe unu, e gbushiru egbushi dakaepho l'eka agwa phe no; mbua bya adaka nanu nana l'enya eka ephe agwaje iphe; mbua l'eli ubvu ubvu, hagbaa l'eli; me le mkpakponu eze ubvu; me le mkpula oshi, jakashigbaaru ajakashi; mekpoo le mkpula achu, ekwo du; mbua l'ekameka ono, ephe shi akpojeru agwa phe unwu-isensu, eshi mkpo oku ono. ¹⁴ Mu a-hali eka; wata phe ada eka ke njo l'ehu; mee ali ono g'o buru ochobu, dabyiru ke mmanu; shita l'echiegu ono jasule Dibula; je akpaa l'iphe, bu eka ephe bukotakpoo ebubu l'ophu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

7

Teke ikpazu duakwaa ntse

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru ali Izurelu baa: O bvuo-o! Ke unu avuo-o! Ali ono, gbaa mgburugburu be nkiya bvukwaru! ³ Teke k'unu a-bvu be rwuakwaru nu. Mu a-tukoshi unu ehueghu mu. Mu e-kpe unu ikpe g'iphe, unu eme gude du; pfukwaapho unu ugu ebyi, unu emegbabe. ⁴ Mu ta abyakpoda ele unu enya ke phuru unu obu-imemini; ophu mu abyadu edobe unu ndzu. Mu pfufutaje unu ugu iphe, unu eme; waa ke

ɛbyi ɛbyi ono, eeme l'echilabɔ unu ono. Noo teke unu a-maru l'ɔo mbɛdua bɛ bɛ Chipfu.”

⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bɛ Chipfu epfu baa: “Ejo iphe-ɛhuka bɛ kwɔkwaru ibe iya nkwɔtankwo eje abya. ⁶ Teke ikpazɔ rwuakwaru! Mbɛ lɛ teke ikpazɔ bɛ rwuwaru erwurwu! O gbalihuakwaru ejewa abyapfuta unu! O byarwutaakwaru abyarwuta! ⁷ Unubɛ ndu bu l'alɛ-a; o rwuakwaru teke unu a-buru mkpurupyata. Teke o bɛ bɛ rwuakwaru nɛ. Mbɛ l'eswenrimaphu nɔakwaa unu phakuu. O tɔo buɛkwa ebvu ɛhu-utso bɛ aa-nɔdu agɛ; o buakwaa naganaganaga a-nɔdu adagbaa l'ubvɛ ubvɛ.

⁸ “Mu abyawaa unu atukoshi oke ɛhu-eghu mu; mu e-vuru ɛhu-eghu mu byabɛ unu l'ishi. Mu e-kpe unu ikpe iphe, unu eme; pfukwapho unu ugwo ɛbyi, unu emegbabɛ. ⁹ Mu ta abyadɛ ele unu ɛnya kɛ phɛaru unu obu-imemini. Mbɛ lɛ mu ta abyadɛ edobe unu ndzɛ; mu pfufutaje unu ugwo iphe, unu eme; waa kɛ ɛbyi ono, eeme l'echilabɔ unu ono. Noo teke unu a-maru l'ɔo mbɛdua, bɛ Chipfu bɛ echi unu iphe ono.

¹⁰ “Lekwa! O kwa ntanɛ-a bɛ bɛ mbɔku ejo-iphe ɔbu; mbɛ l'o rwuakwaru! Ola-l'iswi gbɛshiakwaru ije! Mgbɔnu jaakwaru ajaja kpuru yegele! Eku-onwonye tɛshiwaa igɛ g'oshi-omi. ¹¹ Oo iwashi bɛ e gude ahɛ nemadzɛ ahuhu ejo-iphe. O tɔ dukwa ndu ono, duru onye ɔphu aphɔdu nɛ mbɛ l'ikpoto ndu ono taa phɔdukwa; ɔphu iphe, ɛphe nweru enweru aphɔdudu; ɔphu iphe, aga lɛ mkpa a-phɔdukwaphe. ¹² Teke o bɛ rwuakwaru. Mbɔku o bɛ bɛ dukwaa ntse. G'onye azɛta iphe azɛta te etekwa ɛswa; ɔphu onye ere iphe erere agukwa aphɛ; keke oke ɛhu-eghu dafputaakwaru ikpoto ɔha ono g'ɛphe ha. ¹³ Mbɛ-a; onye reru iphe bɛ taa gbataɛkwa iphe, o reru gbiriri jeye g'ɛphenebo a-nɔberu; keke ɔphulɛnya, a phuru l'ishi ikpoto ɔha ono bɛ a ta abyadɛ agbanwe agbanwe. Ejo-iphe, ɛphe eme bɛ mewaru ɔphu o tɔ dɛdu m'onye lanɛ, adɛ ike adzɔ onwiya ndzɛ. ¹⁴ ɛphe gbuwaru opu-ɔgu; tukowaa iphemiphe kwakɔbe ree; obenu l'o to nwedɛ onye ɔphu eje ɔgu; keke oke ɛhu-eghu mɛbe Chipfu tukowaru dafputa ikpoto ɔha ono g'ɛphe ha.

E-me ndu ɛzurelu omeliwe

¹⁵ “L'azɛ mkpɔkpu bɛ ogu-echi nɔ kwagebe; l'ime mkpɔkpu bukwanuru mgbu-ɔnwu waa ɛgu-ememe nɔ iya. Ndu ɔphu nɔ l'ɛgu bɛ bɛ ogu-echi bɛ ee-gude gbushia phɛ. Ndu ɔphu nɔ l'ime mkpɔkpu buru mgbu-ɔnwu waa ɛgu-ememe a-vɛ phɛ kpatakpata. ¹⁶ Ndu phɔduru nɛ bɛ a-gbaru lachaa l'ubvɛ je anɔdugbaa kpɔyoo gɛ ndo, nɔ lɛ nsɛda; onyenɔnu a-nɔdu l'ɛka ono ara ɛkwa ejo-iphe, o mekɔtaru. ¹⁷ Onyemonye bɛ ɛka a-tɛshihukota mee; ikpere aphugbaa onyemonye dori dori gɛ mini, ayɔ azamɛ. ¹⁸ ɛphe e-ye uwe-aphɛ; ndzɛ-agugu erwuta phɛ erwuta. Iphere ejikɔta onyemonye iphu; tɛme aakpushikota phɛ ishi akpushi. ¹⁹ Mkpɔla-ɔchaa phɛ bɛ ɛphe e-tuphashichaa lɛ gbororo uzo; mkpɔla-ododo aburu phɛ iphe, aasɔ nsɔ. Mkpɔla-ɔchaa phɛ; mɛ mkpɔla-ododo phɛ bɛ taa dɛdu ike adzɔta phɛ lɛ mbɔku, Chipfu a-tukoshi phɛ oke ɛhu-eghu iya ono. O tɔo dɛdu ike eme g'ɛgu ta aguhe phɛ; ɔphu ɛphe egudeɛdu iya azɛ-ji onwophɛ ɛpho; keke o mewaru; ɛphe nwulahɛ l'eme ejo-iphe. ²⁰ Mma iphe, ɛphe anya l'olu ama bɛ ɛphe gude kuahaa onwophɛ. O buru iphe-olu ono bɛ ɛphe gude akpushiru onwophɛ agwa; yee iphe, aasɔ oyi ono, ɛphe dobegbaaru ono. Oo ya bɛ; mu e-woɛrupho iphe ono, mee g'ɔ buru iphe, ɛphe a-nɔdu asɔ oyi.

²¹ “Mu e-woru iya ye ndu ohozo l'eka g'ọ buru iphe, ephe a-kwata l'okwata; mbụ mee ya g'ọ buru iphe, ndu iwashi, bu le mgboko-a a-natakota le nfu. O buru ndu ono e-woru iya merwushikota. ²² Mu e-wofu iphu l'eka ephe no; ndu ono abya emerwushikota eka ono, mu yeru enya ono; mbụ le ndu ana-nfu a-bahu iya je emerwushia ya.

²³ “Meta egbirigba; kele ali ono be bukota egbu-ochi be jiru iya ejiji; mbụ le mkpukpu ono be buepho eme ehuka ehuka bu iphe, jiru iya nu. ²⁴ Mu e-duta ndu kachakpoo ewe iwashi l'ohamoha l'ophu; g'ephe bya anatakota phe unuphu ibe phe. Mu e-me g'ekuku, ndu nweru okpehu eku onwophe laa nlanan; kele eka duru phe nso be emerwushikota emerwushi. ²⁵ Teke ejo ola-l'iswi byaerupho be ephe a-chohaa ehuguu; ole ephe taa cho-vudu iya. ²⁶ Ejo iphe-ehuka akwo ibe iya nkwo-tankwo; teme ejo-nzi a-dakwapho mgbadapfu. Ephe a-noduje ach karaphaa geeshi ge ndu mpfuchiru Chileke phuaru phe ophuleny; ndu-uke Chileke agbe zibuhufulenu ekemu; teme ndu bu ogerenya akpo-zibuhuru nemadzu uzo. ²⁷ Onye eze a-nodu agu aphu; onye-ishi a-nodu o too maduru iphe, oome ememe. Ndu ali ono be eka a-nodu anmakota jijijii. Mu e-me phe g'iphe, ephe eme gbaru. Mu e-gude g'ephe gbaru kpee phe ikpe. Noo teke ephe a-maru l'oo mbedua be bu Chipfu.”

8

A phuru ophuleny laagwo nshi l'eze-ulo Chileke

¹ “Lime apha k'ishii l'abali k'ise l'onwa k'ishii kwapho; be mu no l'ulo mu; ndu bu ogerenya ndu Jiuda toko nodu l'atatiphu mu; unme Nnajiuphu, bu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu. ² Mu bya elee enya; bya ahuma iphe, du ge nemadzu. Shita l'eka du g'ọ bu upfu iya jasu l'ali be du g'ọ bu oku; gb'e l'upfu iya jasu l'uzo imeli be egbu-epho nwijnwii g'ope, aphu ke ngerengere. ³ Tobudu iya bu; o bya amachia iphe, du g'ọ bu eka woru mu l'egbushi. Unme Chileke ono palia mu imeli; mu nodu le mgbaka ali waa igwe. O buru l'ophuleny ono, Chileke meru; mu nodu aphu ono; be o gbekwapho pata mu jeshia Jierusalem; mbụ paru mu jeshia onu eka eeshije abahu l'onu-oguzo isheli k'ime oma-unuphu eze-ulo Chileke; mbụ l'eka ono, e doberu agwa ono, akpatsuje oke ehueghu Chileke ono.”

⁴ Mu bya elee enya huma odu-biribiri Chileke ke Izurelu; mbụ ophu du-epho g'ophu mu humajeru l'ophuleny l'ali, du baswaa pho. ⁵ Noo ya; o su mu: “Nwa ndiphe; lekpodapho enya l'uzo isheli.” Oo ya bu; mu bya elee enya l'uzo isheli obu. O buru l'eka eeshije abahu l'uzo isheli l'onu-oguzo eka oru-ngweja no be mu humaru agwa ono, emeje g'e koo okophoo ono.

⁶ O bya asu mu: “Nwa ndiphe; ?i humaru iphe, ephe eme; mbụ ejo akpamara, ndu Izurelu eme l'eka-a; shi nno achifu mu achifu l'eka duru mu nso-a? Teme o bururo nta-a be ibya ahuma ejo akpamara ophu kabaro owa eshihu uka.”

⁷ No iya; o duta mu jeshia l'eka eeshije abahu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono. Mu rwua; bya elee enya huma enu, a hafuru l'igbulo ono.

⁸ Onye ono su mu: “Nwa ndiphe; tua enu tu-fua igbulo ono uzo.” Oo ya bu; mu bya eworu igbulo ono tu-fua uzo; bya ahuma onu-mgbo l'eka ono. ⁹ O su mu: “Bahụ je ahuma ejo akpamara, ephe eme l'eka ono.”

¹⁰ Tobudu iya bu; mu bahu nu; bya elee enya huma unwu anu, du iche iche, awuje l'epho g'e seshikotaru iya l'igbulo ono g'ọ ha; mekpoo

unwu anu, aasọ nsọ; mękwapho iphe, bu agwa ndu Ízurelu g'ọ hakọta.

¹¹ Ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu du ọkporo umadzu ẹto l'umadzu iri pfulotarun l'iphe ẹka ono; Jiazanaya nwa Shafanu be yikwapho le ndu pfulu l'ẹka ono. Onyenonu pagbaaru iphe, eegudeje akpo unwu-isensu oku l'ẹka; enwuru oku unwu-isensu, eshi kwekwekwee shi l'iphe ono akpu tuutuutu. ¹² O su mu: "Nwa ndiphe; ?O kwa i humaru iphe, ndu bu ọgerenya ndu Ízurelu anoduje l'ochii eme? Onyenonu be nochaa l'ulo agwa iya. Epe nodu epfugbaa asuje: 'Chipfu ta ahumakwaru anyi; teme le Chipfu gbakutakpoakwaru nu ali-a azu.' "

¹³ O byakwa asu mu ozo: "Ghakpodapho enya ozo huma phe l'ẹka epe eme iphe, kabaa ndu owa-a eshihu uka." ¹⁴ No iya; o bya eduru mu jeshia l'onu-oguzo, eeshije abahu l'ulo Chipfu l'uzo isheli iya; mu bya ahuma unwanyi, nogbaa anoo l'ẹka ono ara ẹkwa agwa phe, bu Tamuzu.

¹⁵ O su mu: "?O kwa l'i humaru iya; nwa ndiphe? O gbẹ bururo nta-a be iibya eje ahumabakpooro ophu ka ndu owa-a eshihu uka." ¹⁶ O gbẹ teke ono bya eduta mu bahu l'ime ime oma-unuphu ulo Chipfu ono. L'onu-oguzo, eeshije abahu l'eze-ulo Chileke ono be iphe, rwuru unwoke ukporo l'ise no le mgbaka nwulo, no teme l'e rwua oru-ngweja Chipfu. Epe wokotaru azu ghaaru eze-ulo Chipfu ono; woru iphu chebekota l'uzo enyanwu-awawa. Epe nodu ephozetajegba l'uzo enyanwu-awawa abaru enyanwu aja.

¹⁷ O su mu: "?O kwa i humaru iya; nwa ndiphe? ?O bu iphe, du huswa huswa huswa too; mbu ejo akpamara-a, onu-ulo Jiuda no l'ẹka-a eme-a? Mbu oo epho iphe-kpanganga be epe meru; o ji ali-a ebushihu ebushihu; shi nno akpatsue mu pho ehu-eghu. Lekpodapho g'ephe ejikwoshi oshi atsun onwophe l'imi; su l'oo mbedia be epe eme iphe-iphere! ¹⁸ Oo ya bu le-a; mu e-gude ehu-eghu mee phe iphe. Mu ta abyadu ele phe enya ke phuaru phe obu-imemini; ophu mu abyadu edobe phe ndu. Epe echikapo mkpu l'o tsua mu etsutsu le nchi; ole mu ta abyadu angaru phe nchi."

9

Egbushi ndu agwo nshi

¹ Tobudu iya bu; mu numa ẹka oochi mkpu ara iya arara asuje: "Unu kpitaru nte; unube ndu echeje mkpukpu nche. G'onyenonu gudechaa ngwogu iya l'ẹka!" ² Noo ya; mu bya ahuma unwoke ishii g'ephe shi l'onu-oguzo, no l'uzo isheli eje abya. Onyenonu pagbaaru ngwogu iya l'ẹka. O nwekwarupho nwoke lanu yele epe swi. O yeru uwe ẹkwa ocha; turu mkpara-ekwo le mgbureku. Epe wuba je apfulu l'aguga oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee ono.

³ Noo ya; odu-biribiri Chileke ke Ízurelu gbeshi l'eli chierobu ono, bu ẹka o shi nodu ono je anodu l'onu-abata eze-ulo Chileke ono. Noo ya; Chipfu bya ekua nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ocha; bya eturu mkpara-ekwo le mgbureku ono; ⁴ su iya: "Je etsoru mkpukpu Jierusalemu l'ophu jegbabe. Ndu agu aphu bya ara ẹkwa k'ebyi ono, emegbabe l'ime mkpukpu ono be ii-me iphe-ohubama l'egedegee onu-iphu."

⁵ No iya; mu bya angabe nchi numa ẹka o suru ndu ophu: "Unu tsoru iya; je etsoru mkpukpu ono gbushia ndu unu humaru. Unu ta aphukwaru phe obu-imemini; ophu unu edobekwa phe ndu. ⁶ Unu gbushia unwoke, buwaa ọgerenya; me ndu bu okorobya; me unwumgboko; me unwanyi;

mekpoo unwegirima. Ole o o g'ọ tọ dukwa ndu ophu e meru iphe-
 ohubama ono, unu e-byi eka. Eka unu a-wata iya bu l'ulo ono duru mu
 nso ono." Oo ya bu; ephe shi le ndu bu ogerenya, no l'ataphu eze-ulo
 Chileke ono; wata phe egbushi.

⁷ O sukwa phe pho: "Unu merwushia eze-ulo ono emerwushi; unu
 egbushia nemadzu g'ọ tuko oma iya sweta. Ngwa unu tugbua jeshia!"
 Oo ya bu; ephe tugbua je etsoru mkpukpu ono gbushiahaa nemadzu.

⁸ Teke ono, ephe egbushi nemadzu ono be mu no nkinyi mu; mu daa
 kpube iphu l'ali; chishia mkpu su: "Oowaa! Nnajiuphu, bu Chipfu! ?
 Iime gi gude oke ehu-eghu ngu-a, i tukoshi Jierusalemu-a gbushigbua ndu
 Izurelu ophu phoduru nu to?"

⁹ O su mu: "Ejo-iphe, ndu Izurelu; waa ophu ndu Jiuda eme be
 kwatakwaru paa eka apaa. Ali ono bu iphe, jiru iya nu bu egbu-ochi. Mbụ
 le mkpukpu ono be bu eme ejo-iphe, jiru iya ejiji. Ephe nodu anoduje epfu
 su: 'Chipfu gwobeakwaru ali-a. Chipfu taa humajekwa iphe, anyi eme.'

¹⁰ Oo ya bu le mu ta abyadu ele phe enya ke phuaru phe obu-imemini;
 ophu mu abyadu edobe phe ndzu. Iphe ono, ephe mekotaru ono be mu
 e-vukota kpube phe l'ishi."

¹¹ A bya ele enya; nwoke ono, yeru uwe ekwa ocha; bya eturu mkpara-
 ekwo le mgbureku ono lwaphuta azu; bya asu iya: "Mu meakwaru iphe,
 i suru ge mu mee."

10

Odu-biribiri Chileke lufuru l'eze-ulo Chileke

¹ Tobudu iya bu; mu bya elee enya; mu huma iphe, du g'aba-eze, e gude
 mkpuma safaya mee g'ọ no l'akpaminigwe, no noghata ishi chierobu ono.

² Noo ya; Chipfu pfiaru nwoke ono, yeru uwe ekwa ocha ono su iya:
 "Bahụ le mgbaka okpa ogba-kperekpere, nokota le mkpula chierobu ono.
 Ye eka l'ime chierobu ono vota icheku-oku; vọ-jia obochi-eka ngu. L'i je
 eworu iya ghaa le mkpukpu ono."

Mu nodu ele iya enya; o bahu. ³ Chierobu ono pfuchaaru l'uzo
 ndohali eze-ulo Chileke ono le teke nwoke ono bahuru; urwukpu bya
 ejichaa imime oma eze-ulo ono ejiji. ⁴ Tobudu iya bu; odu-biribiri Chipfu
 shi l'eli chierobu ono gbeshi je anodu l'onu-abata eze-ulo Chileke ono.
 Urwukpu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. Ogbu-nwainwii, shi l'odu-biribiri
 Chipfu ono bya eji oma-ulo Chileke ono ejiji. ⁵ Igiji nkù chierobu ono
 be a gbachaa l'azu oma-unuphu anu g'oodaepho g'ọ bu olu Chileke, bu
 Okalibe-kangokotaru-nu teke oopfufu opfu.

⁶ Teke Chipfu suru nwoke ono, yeru uwe ekwa ocha ono g'ọ guta oku
 le mgbaka okpa ogba-kperekpere ono; mbu l'echilabo chierobu ono; be
 nwoke ono bahuru je apfuru l'aguga okpa ogba-kperekpere lanu. ⁷ No
 iya; chierobu lanu l'ime chierobu eno ono; machia eka guta oku, no
 l'echilabo eka ono, ephe no ono. O guta oku ono ye nwoke ono, yeru
 uwe ekwa ocha ono l'eka. Nwoke ono gude iya tugbua.

⁸ Le mkpula nkù chierobu ono be iphe, du g'eka nemadzu nogbaa. ⁹ Mu
 bya elee enya huma Okpa Ogbakperekpere eno, nokota l'aguga chierobu
 ono. Okpa Ogbakperekpere ono duchaa nanu nanu no-kubegbaa chierobu
 ono. Okpa Ogbakperekpere ono nodu aphukotaepho ngerengere ge
 kirisolayitu. ¹⁰ Okpa ogba-kperekpere ono ephen'eno be gbakotaepho
 nanu. O dukotaepho g'ọ bu okpa ogba-kperekpere ozo; be e pyuru l'ime
 iya. ¹¹ Ephe -nodu atugbu; ephe atuko shia uzo lanu l'ime uzo eno ono,

chierobu ono ghagbaaru iphu ono. Ophu okpa ogba-kperekpere ono aswi-jijedu aswi-ji me chierobu ono nodu eje. O buru ibiya ophu chierobu ono gharu iphu; be okwasejeru. Ephe -nodu eje; be ephe ta aswi-jijedu aswi-ji m'ephe -phobewaa tugba. ¹² Ehu phe l'ophu; mekpoo okpurukpu phe; me eka phe; me nku phe be bu enya jikotaru iya ejiji. O buru g'okpa ogba-kperekpere phe ono ephe no eno ono dukotawapho bu ono. ¹³ Mu numa g'eekugbaa okpa ogba-kperekpere ono "Galugalu."

¹⁴ Chierobu ono nwekotaru iphu eno eno l'ehu l'ehu. Iphu lanu bu iphu chierobu; iphu k'ebu bu iphu nemadzu; iphu k'eto buru iphu oduma; iphu k'eno buru iphu ugo. ¹⁵ No iya; chierobu ono bya angulihu imeli imeli. O buru phe be bu iphe ono, nogbaa ndzu ono, mu humajeru l'aguga enyimu Keba ono. ¹⁶ O nodu abujeru teke chierobu ono tugburu; okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l'aguga ono etsoru phe. Teke chierobu ono sashiru nku g'ephe pheliu l'al; be okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l'aguga ono anodujeepho g'ephe no; ephe ta alufudu l'eka ephe nogbacha. ¹⁷ Teke chierobu ono no-kirishiru; ogba-kperekpere ono anokirishikwapho. Teke chierobu ono phelihuru; ephe angu-lihukwapho tsoru phe; kele unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime phe.

¹⁸ Tobudu iya bu; odu-biribiri Chipfu ono lufu l'onu-ulo eze-ulo Chileke ono; je anodu l'eli chierobu ono. ¹⁹ Mu nodu elekpoeepho enya; chierobu ono sashia nku phe; shi l'al phelihukota. Ephe nodu ephe; okpa ogba-kperekpere ono nodu etso phe. Ephe pheru je anodu l'onu-abata oguzo ophu no l'uzo enyanwu-awawa l'eze-ulo Chileke. Odu-biribiri Chileke ke Izurelu nodu phe l'eli. ²⁰ Oo phe be bu iphe ono, nogbaa ndzu ono, mu humaru le mkpula Chileke ke Izurelu l'aguga enyimu Keba pho. Oo ya bu; mu bya amaru l'oo chierobu be ephe bu.

²¹ Ephe nwekotaru iphu eno eno; me nku eno eno l'ehu l'ehu. Le mkpula nku phe ono be iphe, dugbaa g'eka nemadzu nokota. ²² Iphu phe dukotaepho g'iphu ndu ophu mu humajeru l'aguga enyimu Keba pho. Ophu nonu anodujeepho eje ala l'iphu nhamunha.

11

Ee-gbushi ndu Jierusalemu

¹ Tobudu iya bu; Unme Chileke bya apalia mu; paru jeshia l'onu-oguzo ophu no l'uzo enyanwu-awawa l'ulo Chipfu. L'onu eka eeshije abahu l'onu-oguzo ono be unwoke ukporo l'ise no. L'ime phe be mu humaru Jazanaya nwa Azuru; me Pelataya, bu nwa Benaya, bu phe bu ndu-ishi ndu ono.

² Chipfu bya asu mu: "Nwa ndiphe; oo ndu-a be anoduje achij ejo idzu; buru phe anoduje le mgbazi g'e mee ejo-iphe le mkpukpu-a. ³ Ephe nodu asuje: "Toko orwudu teke aa-kpushi ulo to? Mkpu-kpu-a bu ite, eeshi iphe be o bu; anyibedua buru anu, eeshije l'ite ono." ⁴ Oo ya bu; pfua ejo-iphe e-me phe nu; nwa ndiphe; pfua iphe, mu suru l'oo-me phe."

⁵ Tobudu iya bu; Unme Chipfu bya mu l'ehu; bya asu mu ge mu su: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Oo iphe ono be unu epfu; unube ndu Izurelu; ole mu makotaru iphemiphe, unu ar l'oriri. ⁶ Unu gbushiwaru ikpoto nemadzu le mkpukpu-a; iphe, jiru gbororo buru odzu ndu unu gbushiru egbushi.

⁷ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ndu ono, unu gbushiru kube l'ime mkpukpu ono be bu anu ono; mkpukpu-a

buru ite-oku ono; ole mu a-chita unubedua chipfu le mkpukpu-a. ⁸ Ndzụ ogu-echi be agu unu; ole oo ogu-echi ono be mu e-gude bapfuta unu. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono. ⁹ Mu a-chifuta unu l'ime mkpukpu ono; nwuru unu ye l'eka ndu ohozo; mbu nua unu aphu. ¹⁰ Oo ogu-echi be ee-gude gbushia unu. O buru l'oke ali ndu Izurelu be mu a-nu unu aphu ono. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu. ¹¹ Mbu le mkpukpu-a ta abyadu aburu unu ite, eeshi iphe; ophu unu abyadu aburu anu nodu l'ime iya. Mu a-nodu l'oke ali ndu Izurelu nua unu aphu. ¹² Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu; kele unu te etsoduru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; ophu unu te emeduru ekemu mu. Iphe, unu gbę mechia bu l'unu byaru emeahaa g'ohamoha ono, bupheru unu mgburugburu emeje."

¹³ No iya; mu nodukwadu epfu iphe ono; Pelataya nwa Benaya nwuhu. Mu bya adaa kpupyabe iphu l'ali; chia oke mkpu su: "Oowaa; Nnajiuphu, bu Chipfu! ?Iime gi gbushikota ndu Izurelu ophu phoduru nu to?"

E kwe ukwe k'alwalwa ndu alwataru alwuta.

¹⁴ Chipfu byakwa epfuaru mu ozo su: ¹⁵ "Nwa ndiphe; ndu bu le Jierusalemu l'epfukwa opfu ehu ndu Izurelu; mbu unwune ngu ono a kpuru unu l'ephe le ndzu ono asuje: 'Ndu ono, a kpuru le ndzu ono be nonukaakwaru Chipfu uzanya. Ali-a l'ophu buwaru nke anyi.'

¹⁶ "Oo ya bu; su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O bu eviya l'oo mbedua rwutacharu phe je edobe uzanya uzanya; l'ali ndu ohozo; mbu woru phe ghakaa le mkpukpu le mkpukpu ono; ole g'o duhabe be mu bulekwaru phe-a akpo gbobotaru mee; le mkpukpu le mkpukpu eka ono epe lagbaaru ono.' ¹⁷ Oo ya bu; su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-shi l'ohamoha ono rwutakota unu; bya achikobe; mbu shi le mkpukpu le mkpukpu ono, a chikashiru unu; unu lagbaa ono chita unu chiphutaazu. Mu abya eworu ali Izurelu nu-phu unu azu.'

¹⁸ "Epe a-lwaphutaazu l'ali ono; bya atuko iphe, aakpofu l'enwa, no iya nu; me ebyi, eemegbabe l'ime iya wofukota. ¹⁹ Mu e-me g'obu buru phe nanu; mu e-woru unme ophu ye phe l'ehu; mu ewofu okpoma mkpolanu, epe nweru; woru okpoma, du belebele nu phe; ²⁰ k'ophu epe a-noduje etso iphe, mu toru okpa iya; bya anwube enya meahaa ekemu mu. Epe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phe. ²¹ Obenu le ndu ophu kporu obu ye l'iphe, aakpofu l'enwa ono; me l'ebyi, epe emegbabe; be mu e-woru iphe, epe eme kpukposhi l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

Alufu Odu-biribiri Chipfu le Jierusalemu

²² Tobudu iya bu; chierobu ono, okpa ogba-kperekpere nogbaa l'aguga ono woru nku phe sashia; odu-biribiri Chileke ke Izurelu nodu phe l'eli. ²³ Odu-biribiri Chipfu ono bya eshi l'ime mkpukpu ono gbalihu je edegebe l'eli ubvu, no l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu ono. ²⁴ Mu nodu aphu ophulanya, Unme Chileke goshiru mu; Unme ono palia mu je edobe l'eka ndu ono, a kpuru le ndzu ono no le Babilonu. Oo ya bu; mu phu-buhu ophulanya ono, mu shi aphu ono. ²⁵ Tobudu iya bu; mu tuko iphe ono, Chipfu goshikotaru mu ono pfuaru ndu ono, a kpuru le ndzu ono.

12

Onye mpfuchiru Chileke, nọ ọnodu onye a kpuru lẹ ndzu

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuaru mu su: ² “Nwa ndiphe; ọ kwa l'echilabọ ndu ekwefujeru mu ike be i bu. Ephe nwekwaru ọnya; ọphu ephe aphudu iya ọzo; ephe nweru nchi; ọphu ephe ta anudu iya iphe; kele ephe ekwefuje ike.

³ “Oo ya bu; nwa ndiphe; gwekọbe iphe ngu g'onye a kpuru lẹ ndzu ala ọhozo. G'ọ bukwaru l'eswe teke ephe ele ngu ọnya; be ii-gweta gwefu l'eka i no; tugbua lashia eka ọzo. ?A maru; ?iphe ono erwu-a phe l'ehu; e-gudekpọoro l'ephe bu ndu kwefuru ike. ⁴ Teke o beru l'eswe teke ephe ele ngu ọnya; gwetakota iphe ngu gwefu; g'onye a kpuru lẹ ndzu ala ọhozo. Teke o beru l'uzenyashi; kwalia teke ephe ele ngu ọnya; tugbua g'onye a kpuru lẹ ndzu ala ọhozo. ⁵ Bvufua ọzo l'igbulọ mkpukpu le teke ephe ele ngu ọnya; shi l'eka ono vufu iphe ngu ono. ⁶ Dẹe iphe ono l'ukuvu l'eka ephe ele ngu ọnya; vuta iya vufu lẹ nchi ejihu. L'i woru iphe kechia l'iphu g'i ti huma ali ọnya; kele mu mewaru ngu g'i buru iphe-ohubama duru ndu Izurelu.”

⁷ Oo ya bu; mu bya emee egube ono, a suru mu ge mu mee ono. O be l'eswe; mu bya egwefutakota iphe ono, mu gwekoru gude alufu g'onye a kpuru lẹ ndzu ala ọhozo ono. O bya erwua l'uzenyashi mu gude eka bvufu-a ọzo l'igbulọ ono. Mu gweta ivu mu lẹ nchi ejihu gbeshi; ephe ndu ele mu ọnya; mu paru iya nmakobe l'ukuvu; ọ buru mu atugbu.

⁸ Tọbudu iya bu; o be l'utsu; Chipfu bya epfuru yeru mu su: ⁹ Nwa ndiphe; ọ kwa lẹ ndu Izurelu, bu ndu kwefuru ike ono ta ajiduru ngu su: ?Bu gunu be iime nno? ¹⁰ Su phe lẹ-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ozi-a, dukwaru onye bu ishi lẹ Jierusalemu; bya aduru onu-ulo ndu Izurelu l'ophu. ¹¹ Su phe: Mbẹdua bu unu iphe-nggoshi; mbu l'oo egube ono, mu mekotaru ono bu g'ee-mekota unu. Ephe a-wufu buru ndu a kpuru lẹ ndzu lashia ọhozo. ¹² Onye ọphu bu onye-ishi l'echilabọ phe be e-gweta iphe iya nmakoru l'ukuvu lẹ nchi ejihu tugbua. Ee-bvufuru iya ọzo l'igbulọ g'o shia lufu. Oo-kwechi iphe l'iphu; g'o to gude ọnya iya huma ali ono. ¹³ Mu e-woru ugbu mu geberu iya; g'ọ nmalahuru mu l'onyà; mu eduru iya jeshia Babilonu, bu ali ndu Kaludiya. O buru l'eka ono be ọo-nodu nwuhu; ole ọ to byakwanu egude ọnya iya huma ali ono. ¹⁴ Ndu ono, eswipheje iya nu ono be mu a-chikashichaa nanu nanu; mbu ndu ejejeru iya ozi; me ndu ojogu iya g'ephe ha. Mu a-mita ogu-echi gude chipyabe phe.

¹⁵ “Teke mu chikashieru phe pho; ephe tuko iphe, bu ohamoha dzuru; mbu mee ephe dzuru mkpukpu, nonu be ephe a-maru-a l'oo mbẹdua bu Chipfu. ¹⁶ Oke nwa ndu ọphu habe nwahabe be mu e-me-a g'e te gude ogu-echi gbua; waa g'egu-ememe; me mgbu-onwu te egbu phe. Oo ya bu g'ephe anodu l'ohamoha ono, ephe jekporu; koshikota ebyi, ephebe ndu Izurelu shi emegbabe. Noo teke ephe a-maru l'oo mbẹdua bu Chipfu.”

Onye mpfuchiru Chileke, ọhu aphu kpaakpaakpaa

¹⁷ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuaru mu su: ¹⁸ “Nwa ndiphe; gude ọhu-anmanna ria nri ngu; l'i gude ọhu-kpaakpaakpaa ndzu-agugu ngua mini. ¹⁹ Su ndu ali-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu lẹ ke ndu bu lẹ Jierusalemu; me ndu ali Izurelu baa: Ephe e-gude ndzu-agugu eri nri; teke ephe angu mini meji atofu phe atofu; kele ali phe be aa-tuko

iphemiphe, nọ iya nọ natachaa; kele ndu bu iya nọ tsobewaru wenuka iwashi. ²⁰ Mkpukpu, e bu ebubu l'alị ono a-bukotaru eka dabyiru iphoro; mbu l'alị ono be a-bukotaru ochobu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.' "

²¹ Tɔbudu iya bu; Chipfu byakwa epfuru yeru mu su: ²² "Nwa ndiphe; ? buna gunu be etu ono, unube ndu Izurelu anmaję ono bu; mbu ono, unu asuje: 'Mboku -nɔdu anwushi be ophuleny, a phuru aphupu abujeru iphe-mmanu.' ²³ Su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-me g'etu ono ta aduhe; mbu l'aa-nmabuhu etu ono l'alị Izurelu.' Su phe: 'Mboku agbarwutakwaa teke ophuleny, a phukotaru e-meebekota g'a phuru iya. ²⁴ Noo kele aa-phu-buhu ophuleny eregede l'alị Izurelu; l'agbabuhu iya eja, enwedu ishi. ²⁵ Mbedua bu Chipfu e-pfukwa opfu; iphe, mu pfuru emee ge mu pfuru iya; o too nɔdu odu ememe. Mbu l'oo l'ogbo unube ndu ekwefujeru mu ike-a be mu e-mekota iphe, mu pfuru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' "

²⁶ Tɔbudu iya bu; Chipfu byakwa epfuaru mu su: ²⁷ Nwa ndiphe; lewaro le ndu Izurelu epfu l'ophuleny ono, i phukotaru ono be bu iphe, e-me teke dukwadro enya; mbu l'iphe, ipfukota be bu iphe, a-nɔ odu teme l'ooova. ²⁸ "Oo ya bu su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O to dukwa opfu mu ono me nanu, akpo upfu ememe. Iphe, mu pfuru be e-mekota ge mu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chileke epfu bu ono."

13

Ikpe, a nmaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Tɔbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; pfuaru mu ndu mpfuchiru ke Izurelu g'oo-duru phe; mbu ndu k'ono epfuchiru Chileke nta-a ono. Pfu g'oo-du ndu ono bu iphe, gbatataru phe l'uche be ephe epfukpofuje su l'oo Chileke be ephe epfuchiru ono. Su phe le-a: 'Unu numakwa iphe, Chipfu epfu! ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio unube ndu eswe ono, bu ndu mpfuchiru; mbu ndu ono, anɔduje etso iphe, obu phe pfuru phe; l'ebe abu l'o duru iphe, ephe humaru ono. ⁴ Unube Izurelu; ndu mpfuchiru unu dupeho ge nkuta-owska, nɔ l'ochobu. ⁵ Unu ta agbajeduru okpa l'eka igbulo Izurelu gbashiru oru; ophu o buru ke kpukwaa ya akpukwa; g'o pfushia ike; kwaberu eswe ke Chipfu ono. ⁶ Ophuleny ephe aphuje bukota ophuleny iphoro. Iphe, ephe asuje l'oo-me abukotajeru uka be ephe dzushiru. Ephe asuje: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa'; l'ebe abu l'oo Chipfu be ziru phe nu; teme ephe gbę anɔduje ele enya g'iphe, ephe pfukotaru vu. ⁷ Tɔbudu uka be unu adzuję l'ophuleny, unu aphu; bya epfuję iphe, abudu eviya le teke unu suru: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; l'ebe abu l'oo mbedua be pfuru iya nu?"

⁸ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Eshi ophu unu adzushi uka bya aphu ophuleny eregede be mu nɔkwaru unu le njo." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ⁹ Ndu ono, aphuję ophuleny, bu uka ono; waa ndu ono, epfuję iphe, abudu ire-lanu ono be mu a-da eka l'ehu ke njo. Ephe ta abyadu anɔdubaa l'eka ndibe mu nɔ; ophu a byadu edebaa epha phe lekwo, e deshuru epha ndu onu-ulo

Ízurelu; ophu ephe abyadu abahubaa l'ali ndu Ízurelu ozobaa. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu, be bu Chipfu.

¹⁰ "Ephe dusweru ndibe mu uzo; ephe asuje le nchi du doo l'ebe abu le nchi du doo. Qobujeru a -nodu akpu igbulu, eshihuduru ike; ephebedua egude penti-ochaa eete iya. ¹¹ Oo ya bu; pfuuru ndu ono, teru iya penti-ochaa ono; l'oo-zekposhihukwa. Oke mini e-dzekwa; akamini-mkpuma adaa; teme oke pherephere ezia ¹² Teke igbulu ono zekposhihuerupho; ? ndiphe ta ajidu unu su: "Denuhunu penti-ochaa ono, unu teru iya ono?"

¹³ "Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-gude oke ehu-eghu mu mee g'oke pherephere zia; mu egudekwapho ehu-eghu mu mee g'akamini-mkpuma daa; mebyishia ya; mee ya g'oke mini dzee; mee ya omeliwe. ¹⁴ Mu e-nwutsushikota igbulu ono, unu teru penti-ochaa ono; mbu rwazekota iya jasul'ali; k'ophu bu l'aa-humachaa eka a turu okpa iya. O -dakposhihuepho ono be unu a-bukotaru mkpurupyata l'ime iya. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

¹⁵ "Noo ge mu e-shi tukoshi igbulu ono oke ehu-eghu mu bu ono; tukoshi iya ndu ono, teru iya penti-ochaa ono. Oo ya bu; mu akakwanuru unu l'igbulu obu; me ndu rwaru iya arwarwa be nkephe buwakwaru; ¹⁶ mbu ndu mpfuchiru Ízurelu ono, shi anoduje aphuru Jierusalemu ophulanya; mbu ndu ono, shi anoduje epfuru phe le nchi du doo l'ebe abu le nchi du doo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu."

Iphe, e-me unwanyi, egudeje obvu eduphushi ndu Ízurelu

¹⁷ "Oo ya bu; nwa ndiphe; gharu unwanyi ndibe unu iphu le ke njo; mbu ndu ono, bu iphe, ephe ritaru l'obu phe be ephe epfukpofuje ono. Pfua mpfuchiru ke njo l'opfu ehu phe; ¹⁸ su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio unwanyi ono, adzutajegbaa obvu gbakachaa le nkwo-eka ono; teme ephe nodu emeshi ekwa-ishi l'asu iya l'asu iya ge ndu ozo keje l'ishi. Ekwa-ishi ono buru iphe, ephe egudeje achi nta ndzu ndu ozo. ?Bu ndzu ndibe mu be unu a-nodu achi nta iya; teme unu eche ndzu nkunu g'o duru unu to? ¹⁹ Unu gudewaa ese iswi nwa-ochileka bali; waa iswi iphiriba buredi; meswee mu; ophu unu akwabedu mu ubvu. Unu shi nno mee ndu tege anwuhudu nu; ephe nwushihu; mee ndu ophu gbaru g'ephe nwushihu; ephe nodu-chia ndzu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu dzushiru ndibe mu uka; kele ephe angabeje nchi me a -nodu adzuru phe uka."

²⁰ "Oo ya bu; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O buwaa ke mu l'obvu unu ono, unu gude anmakho nemadzu g'ephe bu unwenu ono. Mu a-gbabushichaa obvu ono unu gbaa l'eka ono. Ndu ono, unu achi nta phe ono be mu e-mee g'ephe nweru onwophe; mbu ndu ono unu nmakooru l'onya g'unwenu ono. ²¹ Mu a-lashichaa ekwa-ishi unu ono; nafuta ndibe mu l'eka unu. Ephe taa dalahubaedu unu l'eka ozo. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua bu Chipfu.

²² " 'Eshi ophu unu gudewaa adzu uka mee g'aphu tsoru ndu pfuberekoto; l'ebe abu le mu meru g'aphu tsoru phe; unu gbetchia eyeru ndu iwashi okpu-ikike; mbu mee g'ephe te eshi l'ejo-iphe, ephe eme lufuta; shi nno dzoo onwophe ndzu; ²³ be unu ta abyakwa aphubaa ophulanya, abudu ire-lanu ono; ophuu unu abyadu epfubaa l'oo ophuu iphe, e-me nu bu ophuu. Mu a-nafuta ndibe mu l'eka unu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.' "

14

Aanma ndu agwo obvu ikpe

1 Tɔbudu iya bu; ndu bu ɔgerenya ndu Ízurelu haru byapfuta mu; bya anɔduchaa anɔ l'atatiphu mu. 2 Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 3 "Nwa ndiphe; ndu-a be kpɔru obu ye l'agwo obvu. Epe woru ejo-iphe, epe e-vukota daa dobe onwophe l'atatiphu. ?Denu ge mu e-shi haa phe gephe jitajekwadu mu iphe?

4 "Oo ya bu; pfuaru phe; su phe le-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke o nweru onye Ízurelu, kpɔru obu ye l'agwo obvu; teme o woru ejo-iphe, bu iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'iphu; teme onye ono gbete teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'o jita iya iphe; be bu mbɛdua, bu Chipfu gedegede be a-karu onye ono egube ɔ-duru iya le k'ikpoto obvu ono, ɔogwo ono. 5 Noo ge mu e-me iya bu ono; shi nno lo-phuta ɔkpoma ndu Ízurelu azu; mbu ndu ono, gudewaa agwo obvu lufu mu l'ehu ono.'

6 "Oo ya bu; pfuaru ndu Ízurelu su phe le-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: Ophu g'izimanu lwa unu azu g'unu haa agwo obvu ono, unu agwophe ono; mbu g'unu haa iphe, bu ebyi ono, unu emegbaa ono.

7 "Teke o nwekpɔru onye Ízurelu; ɔzoo onye byaru abyabya le Ízurelu, bufuru onwiya l'eka mube Chipfu no; je akpɔru obu ye l'agwa iphe; teme o woru ejo-iphe, bu iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'atatiphu; be onye ono -gbete teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'o jita iya iphe; be bu mbɛdua, bu Chipfu gedegede a-karu onye obu ɔ-ɔo-duru iya. 8 Mu a-ghaerupho onye obu iphu le ke njo; mee ya iphe, ee-gude alo ndu ɔzo eka le nchi; mbu mee ya g'o buru onye ee-gude anma l'etu. Mu e-bufu iya l'echilabo ndibe mu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbɛdua be bu Chipfu.

9 "Teke o bu l'onye mpfuchiru Chileke be e dusweru uzo; o pfua iphe abudu iya nu; be bukwa mube Chipfu meru g'onye mpfuchiru ono pfua ya; k'ophu mu a-machi eka; daa ya eka ke njo l'ehu; woru iya gbua; g'o to noduhe l'echilabo ndibe mu, bu ndu Ízurelu. 10 Ejo-iphe, epe meru ono be a-tukoru phe l'ishi. Oo iphe, e meru onye mpfuchiru Chileke ono be ee-me onye jeru iya ajita iphe kwapho. 11 Oo ya bu ge ndu Ízurelu ahaa agbafu l'eka mu; teme epe ahakwaapho egude ejo-ememe, epe me emerwushi onwophe. Epe a-buru ndibe mu; mu aburu Chileke phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. "

Nuwa waa Danelu waa Jiobu

12 Tɔbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 13 "Nwa ndiphe; o -buru le mkpukpu mesweru mu; ophu mu egudeedu ire phe eka; mu -machia eka ge mu daa phe eka ke njo l'ehu; be mu e-me g'o to duhe eka epe e-shije humu nri; egu emeaha phe; teme mu abya egbushikota nemadzu me iphe-edobe phe. 14 O betakpo nu umadzu eto-a nodu iya, bu iya bu Nuwa waa Danelu waa Jiobu be bukwa epebedua kpoloko be a-dzo ndzu; kele epe pfuberekoto. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

15 "O -buru l'oo ejo anu-egbudu be mu yeru g'o je esweta mkpukpu ono; anu-egbudu ono tagbushikota ndu bu iya nu; mee ya; o buru ochobu; mbu k'ophu bu l'o to dudu onye adu ike aghata eka ono aghata; kele anu-egbudu ono tukoru eka ono sweta; 16 be eshi ophu mube Nnajiuphu, bu

Chipfu nò ndzù gè mu nò iya-a; bẹ ụmadzu ẹto-a -nòdukponu l'ime iya bẹ ẹphe taa dukpokwanu ike adzọ nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyi l'alì ono. Ọo ẹpho ẹphebedua bẹ a-dzọta kpoloko; alì ono a-dabyiru bũru ochobu.

¹⁷ "Ọzoo l'ọo ogu-echi bẹ mu gude bapfuta mkpukpu ono; sù g'ogu-echi ono tũko mkpukpu ono jegbabe; gbushia nemadzù mẹ iphe-edobe, nò iya nù; ¹⁸ bẹ mube Nnajiuphu, bụ Chipfu pfuru sù-a: Eshi ọphu mu nò ndzù gè mu nò iya-a bẹ ụmadzu ẹto ono -nòdukpoo ya nù; bẹ ẹphe taa dukpokwanu ike adzọ nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyi. Ọo ẹpho ẹphebedua bẹ a-dzọta kpoloko.

¹⁹ "Ọzoo lẹ mu meru ejo iphe-ememe bya l'alì ono; mbụ mu -gude oke ẹhu-eghu mu gwaa phẹ ọchi; mbụ gbushia nemadzù; mẹ iphe-edobe; ²⁰ bẹ mube Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu sù-a: Eshi ọphu mu nò ndzù gè mu nò iya-a; bẹ ọme l'ọo gè Nuwa waa Danelu waa Jìobu -nòdukpoo ya nù; bẹ ẹphe taa dukwa ike adzọta nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyi l'alì ono. Ọo ẹpho onwophẹ bẹ ẹphe a-dù ike dzọ; kele ẹphe pfuberekoto.

²¹ "Lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo-kabakwarọ Jierúsalemù njo; teke ono, mu e-gude uzi iphe ẹno, eye ebvu, gude byapfuta phẹ bya anụ phẹ aphụ ono. Uzi iphe ẹno ono bụ: Ogu-echi; waa ẹgu-ememe; mẹ ejo anụ-ẹgbudu; mẹ ejo iphe-ememe. Iphe ono bẹ mu e-gude bya egbushia nemadzù; mẹ iphe-edobe, nò l'alì ono. ²² Ọle g'ọ duhabe bẹ o nwekwarù-a ndu ọphu a-waa nù. Ndu a-waa nù ono bẹ bụ unwegirima unwoke mẹ unwegirima unwanyi, bụ ndu e-shi l'ẹka ono lufuta byapfuta unu. Teke unu humaru umere phẹ; waa g'ẹphe gude eme bẹ obu e-jizeta unu lẹ k'ẹjo iphe-ẹhuka ono, dapfutaru Jierúsalemù ono; mbụ k'iphe, bukpo ejo iphe-ẹhuka, mu meru; ọ dapfuta iya ono. ²³ Obu e-jizeta unu teke unu humaru umere phẹ; waa g'ẹphe eme; kele unu a-bya amaru l'o to nwedu iphe, mu mekotaru l'ẹka ono, te enwechadaa iphe, kpatarù iya nù. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono."

15

A tũru Jierúsalemù yeru vayinu, ọku keru

¹ Tọbodu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ² "Nwa ndiphe; ? Bụ gunu bụ iphe, vayinu gude ka oshi ọzo, nò l'oswa ree? ³ ?O nwekpooru iphe, barù urwu, eegudeje oshi iya eme tọo? Mbụ-a; ?e gudejekponu oshi iya apyita nggu, eekobeje iphe? ⁴ Ọ buchia l'ọku bẹ eewojeru iya chie; ọku ekee ya ishi labọ; bya ekebashia echilabọ iya ekebashì. ?Bụ gunu bẹ ọ dũ k'ememe teke ono? ⁵ Teke ọ bụ l'ọ tọ dudu iphe, ọoga mkpa iya teke o dzuru oke; ?bù-chia teke ọku gbẹ kewa iya ishi labọ bya ekebashia echilabọ iya; bẹ ọ-gbẹchihuna bya enweru iphe ọ-bya adù ree k'egude mee tọo?"

⁶ "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo ẹgube ono, mu wotaru vayinu ye l'ọku g'ọ bũru nkù l'ime iphe, bụ oshi, nò l'oswa ono bụ gè mu e-me iphe, bụ ndu bukọta lẹ Jierúsalemù. ⁷ Mu a-ghachiru phẹ iphu lẹ kẹ njo. A makwaru-a l'ẹphe lufutawaru l'ọku ono; ọle ọ bukwapfo ọku e-kepyashì phẹ. Teke mu ghachieru phẹ phọ iphu lẹ kẹ njo; bẹ unu a-maru l'ọo mbẹda bẹ bụ Chipfu. ⁸ Mbụ-a; alì ono bẹ mu e-me g'ọ bũru ochobu; kele ẹphe ta ahaduru adù ghẹlegheleghele. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono."

16

Ghẹlegheleghele mkpukpu Jierúsalemù

1 Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: 2 “Nwa ndiphe; mee ge Jierúsalemù makpòdarupho akpamara, ephe eme; 3 sù phẹ: Wakwa iphe, Nnajìuphu, bụ Chipfu epfuru Jierúsalemù baa:

“Èka i shi, bụ iya bụ èka a nwùru ngu bẹ bụ l'alì Kénanu. Nna ngu bẹ bụ onye Amòru. Ne ngu buru onye Hetu. 4 Mbòku, a nwùru ngu bẹ e te buduru ngu otubo ebubu; ophu ọ dudu onye wùru ngu ẹhu; mbụ mee ngu g'ì dū ree; tẹme ophu a nyiduru ngu me únú l'ẹhu; ophu ọ buru kẹ kpube ngu ẹkwa l'ẹhu. 5 O to nwedu onye imemini ngu dū; ophu ọ dudu onye nweru obu-imemini kẹ g'ò nweru iphe ono ophu oo-meru ngu. Iphe, mechiaru nù bụ l'a nwùru ngu gbado l'oma-ẹgu; kẹle ì bụ nwa, aakpofu akpofu teke a nwùru ngu.

6 “Tòbudu iya bụ; mu ghatashìepho l'èka ono bya ahuma ngu l'èka ì dabyiru arwaswi onwongu lẹ mee ngu ono bẹ mu sùru ngu g'ì dzuru ndzù. Mbụ ọ buru teke ono gu lẹ mee ngu ono puchiru ẹgube ono; bẹ mu sùru ngu: 'Dzuru ndzù!' 7 Mu bya emee ngu; i vua evuvu g'oshi, nọ l'oswa ẹhu dū guu. Ì bya evuta; ha kẹ kpaphere; bya akaa kpurukutuku; ama ntumatu; ẹra ji ngu obu; tẹme ì bya agbaa ẹjì kẹ wogalaa. Obenu l'ì gba ọto; dabyierupho nno.

8 “Mu ghatashìkwa ọzo bya elee ngu ẹnya huma l'ì kajiwaru k'ala lẹ jì; ọo ya bụ; mu gude igburonu ẹkwa mu phukpute ngu; mbụ gude iya gbòchia ngu ọto, ì gba ono. Mu kwe ngu ukwe lẹ mu a-buru nkengu; anyi lẹ ngu bya eworu ndzù gbaa; ì buru nkemu. Nokwa iphe, Nnajìuphu, bụ Chipfu epfu.

9 “Tòbudu iya bụ; mu bya awua ngu ẹhu; gude sashia ngu mee ono; bya eworu manù jia ngu; 10 woru uwe, a kpangashiru iphe ẹrengete yee ngu; bya eyee ngu akpòkpa, e meru l'akpò-anu. Mu woru ẹkwa-ọchaa nmabẹ ngu; bya eworu uwe, ereshi ire ike yee ngu. 11 Mu gude iyagba kwangashia ngu akwa; bya agbabèchaa ngu mgbalèka; bya anyabẹ ngu iphe-olu. 12 Mu byakwaphọ eyee ngu eregede-imi; woru ẹgede-nchì ye ngu lẹ nchì; bya egude okpu, ama ntumatu sù-chia ngu ishi. 13 Ọ buru g'ẹ gude mkpòla-ododo mẹ mkpòla-ọchaa memaa ngu bụ ono. Uwe, iyeje bụ uwe, e meru l'ekwa-ọchaa; mẹ uwe, ere ire ntumatu; mẹ uwe, a kparù l'ekwa, e dengashiru iphe ọ dū ree l'ẹnya. Nri, iirije buru ọkpobe ukpokutu ereshi; mẹ manù-ẹnwu; mẹ manù-olivù. Ọo ya bụ; ì bya amashìahaa mma ike bya aburu eze-nwanyì. 14 Ẹpha ngu bya atuko iphe, bụ ohamoha ngakota; ọ buru mma, jima kparù iya; kẹle ẹguru iphe ono, mu nuru ngu ono bẹ meru; mma, jima dzua oke. Nokwa iphe, Nnajìuphu, bụ Chipfu epfu.

15 “Ọle mma ono, jima ono gbẹ mee; i vuahaa ishi lẹ mkpopfu; bya egude kẹle ọle ngu ngarù ẹkameka; bya awata agba ukpara. Iphe, bupkoo ndu aghata aghata bẹ iwojeru onwongu togboru; mbụ woru mma ngu ono nù phẹ. 16 Uwe ngu ono bẹ ì harù hata gude mema ẹka ì doberu agwajẹ iphe emema; ọ buru ẹka ono bẹ ìnoduje agba ukpara obu. Egube iphe ono ta agbaduru g'ò mee ememe ophu; mbụ l'ọ to gbaduru g'ò dū nno. 17 Ì wotakwarupho ọkpobe, iyagba ono, mu nuru ngu ono; mbụ iyagba ono, e gade mkpòla-ododo mu; mẹ mkpòla-ọchaa mu mee ono; gude metaru onwongu ntẹkpe, a kpushigbaaru ọ dū gẹ nwoke. Ọ buru iya bẹ ì gude apharwushi onwongu obu. 18 Ì bya achita ẹkwa ngu ono, e dengashiru ọ nọdu ama mma ono; woru yegbachaa ntẹkpe ono; bya ewota manù mu; mẹ únwù-isensu mu cheberu phẹ l'iphu. 19 Nri ono, mu nuru ngu ono; mbụ ọkpobe utu-ereshi; mẹ manù-olivù; mẹ manù-ẹnwu ono, mu nuru ngu g'ì rije ono bẹ ì wotakwarupho gude gweeru phẹ ẹja, eshi mkpò. Ọo

ephō g'ō nwūru bụ ọ́ mu p̄fukōtaru ono. Nokwa iphe Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

²⁰ “Ophu kachakpoo nū bụ l'ì chītaru unwegirima unwoke; mē unwanyì, ì nwushiru mu ono gude gwahaa agwa ono; mbū woru p̄hē mee nri agwa. ?Apharwushi ono, ìpharwushi onwongu ono ta at̄sudu ngu iya t̄oo? ²¹ Ì bya eworu unwegirima mu gbushia h̄a ah̄uhu l'òku gude gwaa agwa ono. ²² Iphe, bụ ẹbyi ono, iimekōtakpoo ono; mē apharwushi ono, ìpharwushi onwongu ono bē iimekōtakpooepho; ophu ì t̄i nyataduru teke ì shi buru nwata; mbū teke ono, ì shi gbaru ọto; dabyierupho nno; arwaswi onwongu lē mee ngu ono.

²³ “Iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu eyeru ngu l'ẹjo-ememe ono, iimegbabē ono bụ: Nshjokwa ngu r̄oo! Nshjokwa ngu r̄oo ya nshjō! ²⁴ Ì kp̄ushigbaru onwongu ụlo-nshi; bya akp̄ushikwarupho onwongu ẹnya ẹka agwajē iphe l'iphe, bụ edupfu, nonu. ²⁵ Ì t̄ukoru iphe, bụ ishi gbororo, nonu dobegbaa ẹnya-agwa; shi ẹgube ono woru mma, iima phaa kutukutu. O n̄odu abujeru iphe, bụ onye ghatashiaru nū l'ì pakaaru iya agada; bya eshi ẹgube ono kabaa apharwushi onwongu eje. ²⁶ Ì woru onwongu nū ndu l̄jiputu ẹphe pharwushia; mbū ndu obutobu ngu ono, ẹgu nwanyì an̄oduje enwu phuruphuru l'ẹhu g'òku ono. Eme-ẹji ngu ọbu kaē ngu p̄hō anwunwe anwunwe l'ẹhu; ì shi nno akpatsu mu ẹhu-eghu.

²⁷ “Tobudu iya bụ; mu watanū ngu adaa ẹka l'ẹhu kē n̄jō; bya ekeb̄ota oke al̄i ngu ono. Mu woru ngu nū ndu ọhogu ngu ono; bụ nwada ndu Filisitayinu bụ ndu ẹhu ach̄i ọku; mbū ndu ono iphere apharwushi, ì pharwushi onwongu gbē dū ono.

²⁸ “Ophu ụkpara, ì gbaghaberu l'ibe iya ozo at̄sudu ngu iya; ì ch̄oru ndu Asiriya jeshia; unu lē ndu Asiriya pharwushichakpo onwunu; ophu ọ bukwap̄ho l'ò tsuru ngu iya. ²⁹ Ì gbafū; jepfu ndu Babilōnu; mbū ndu ono, agba oke-ngh̄o ono; unu l'ẹphe bya akabakp̄ooro apharwushi onwunu; t̄eme ophu ọ bukwap̄ho l'ò tsuru ngu iya.

³⁰ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: ‘Obu ngu dah̄wakwaru adzulakpa; ọ kwa iya kparū iphe, iimegbabē ẹgube umere ọwa-a; mbū emeepho ọ́ nwanyì-ụkpara, enweēdu iphere! ³¹ Ì woru ụlo-nshi ngu kp̄ushicha l'iphe, buk̄poo mgbakata-uzo, nonu; bya eworu ẹnya ẹka ìgwajē iphe kp̄ugbabe l'iphe, buk̄poo edupfu nonu. G'ì gbēje j̄ika anata okpoga-a; bē ì gb̄ekwa ophu iimegbuēdu umere nwanyì-ụkpara. ³² Ì bụ nwanyì, alū j̄i; ọl̄e ì gb̄e eri ogori bya akajē aswarū unwoke ozo aswarū; eme lē j̄i ngu. ³³ Onye agba ụkpara bē onye ȳe ya kwarū apfujē ugwo; obenu lē gubedua gb̄e anujē nemadzū iphe g'unu l'iya kwaa; mbū l'ì gb̄e anujē iphe, bụ ndu shi ẹkameka iphe uphalazu g'ẹphe bya g'unu l'ẹphe shiru ọnyà. ³⁴ Mbū l'agba ụkpara nkengu gb̄e gbaa iche lē k'unwanyì ọzo; o to n̄wedū onye ach̄ije ngu g'unu l'iya kwaa. Ì gb̄e eme iche; kele ìnuje nemadzū iphe g'unu l'iya kwaa; ophu ọ d̄udu onye anujē ngu nū.

³⁵ “ ‘Oo ya bụ; gube nwanyì-ụkpara; numa iphe, Chipfu epfu! ³⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ophu ì ch̄ishiru iphe, ì nweru enweru; bya agbab̄ewa onwongu ọto l'apharwushi, unu lē ndu ì yeru obu an̄oduje apharwushi onwunu ono; t̄eme waa k'ẹjo agwa ono, ì dobegbaaru ono; waa kele ìnuje p̄hē mee unwegirima ngu; ³⁷ bē iphe, ìi-hūma ah̄uma bụ lē-a; mu a-ch̄ikobe ndu ono, apharwushi ngu nū ono g'ẹphe ha, bụ iya bụ ndu ono, emeje ngu ẹhu-utso ono; ndu ophu ì yeru obu; mē ndu ophu d̄u ngu ash̄i; g'ẹphe ghak̄obe tsoo ngu ọgu. Mu a-gbab̄e ngu ọto l'ip̄hu p̄hē g'ẹphe hūma-gbua ngu ime. ³⁸ Mu a-nū ngu ap̄hū, aanujē nwanyì, riru ogori waa onye gburu ọchi. Mu e-kpukposhi ngu oke ẹhu-eghu mu; bya

egude anwuhu nua ngu aphu. ³⁹ Teke ono be mu e-nwuru ngu nu ndu ono, i yeru obu ono; ephe enwutsushikota ulo agwa ngu ono; tuko eka jigwaje iphe nwukposhikota enwukposhi; yeshikota ngu uwe ngu; bya anatachaa ngu iyagba ngu; mbu mee ngu gi gbaru oto dabyiru nno.

⁴⁰ “ Ephe a-chita ikpoto nemadzu bya etsoo ngu ogu. Ephe atua ngu mkpuma; bya egude ogu-echi phe gbuu ngu see see. ⁴¹ Ephe a-tukota ulo ngu oku; nua ngu aphu l'eka ikpoto unwanyi ele ngu enya. Mu e-me ngu gi paru agba ukpara haa; li pfu-buhu ndu anoduje apharwushi ngu nu ugwo; ephe apharwushi-buhu ngu. ⁴² Noo teke ehu ebebe ghubuhu mu eghe l'opfu ehu ngu; mu avubuhuru ngu ovuma ono mu shi avuru ngu ono; lebuhi ngu enya ogori; ⁴³ kele i ti nyataduru teke ono, i shi buru nwata ono. O bu-chiaru iphe, i meru bu li gude iphemiphe-a eme g'ehu ghuaaa mu eghe. Huma ahuma le mu a-tuko iphe ono, i mekotaru ono vuru byabe ngu l'ishi. Ophu bu ukpara be jigba; bya emekwapho ebyi atu-ko iya l'eli. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁴⁴ “ Iphe, bukpo onye abya anma etu; be a-nmaje ngu l'etu su: “Oo ge ne du; bu ge nwa iya nwanyi aduje.” ⁴⁵ Oo ne ngu be i yekotaru gberegedege; mbu ne ngu ono woru ji iya; me unwegirima iya kp0 ebo l'afu. O buepho g'unwune ngu unwanyi du bu ge gubedua dukwapho; ephe kpokwarupho ji phe; me unwegirima phe ebo l'afu. ?Too ne ngu to budu onye Amoru; nna ngu buru onye Hetu?

⁴⁶ “ Nwune ngu nwanyi k'ogerenya, bu Sameriya yee unwegirima iya be tukoru buru l'uzo isheli eka iya ophu i bu. Nwune ngu nwanyi ke nwata, bu Sodomu yee unwegirima iya tuko buru le ndohali eka iya ophu i bukwapo. ⁴⁷ O to budu-a li tsoaharu uzo, ephe eshi; ozoo li wataru eme ebyi, ephe tsoru emegbabe; obenu l'umere ngu l'iphemiphe, imekpoo ememe; gb0e bya aka nkephe eshihu uka.

⁴⁸ “ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a; bu g'o bu ire-lanu le nwune ngu, bu Sodomu yee unwada iya te emerwujeduru iphe-eji, ha g'ophu unu l'unwada ngu meru. ⁴⁹ Waa ejo-iphe, nwune ngu ono, bu Sodomu meru baa: Yebedua yee unwada iya shi buru ndu etsenuka etsitse; buru ndu nweru nri k'etsutsu; obenu l'ephe te eshidu akpa ndu ozo ishi; mbu l'ephe te eshidu eyejeru ndu ukpa me ndu adudu g'o du phe eka. ⁵⁰ Ephe shi buru ndu ekunuka onwophe; bya eme ebyi l'iphu mu. Oo ya bu; mu hmae ya pho; mu bya edekufu phe.

⁵¹ “ Sameriya te emejahakpodaru nu ejo-iphe, i meru ebo. I kakota unwune ngu phe eme ebyi. O buru ebyi, imegbabe be meru iphe, unwune ngu phe gb0e bya adu g'ephe pfuberekoto. ⁵² Vukwaru iphere, i meru onwongu; kele i mewaru g'ikpe kaleru unwune ngu unwanyi. Oo kele ejo-iphe, i meru kabaa nkephe eji; be meru iphe, ephe du g'ephe ka ngu aburu ndu pfuberekoto. Mbu-a; vukwaru iphere, i meru onwongu; g'iphere bukwaru nkengu; kele i mewaru unwune ngu unwanyi g'ephe du g'ephe pfuberekoto.

⁵³ “ Ole-a; Sodomu yee unwada iya; me Sameriya yee unwada iya be mu e-mekota g'iphe bya aduru le ree; egube o shi duhawaru phe. Mu e-mekwapho g'iphe duru ngu le ree teke ono, mu e-me g'o duru phe le ree ono. ⁵⁴ Oo ya bu; giivutakwanu iphere, i meru onwongu; mbu g'iphere iphe, i mekotaru adu ngu; m'ephe gudee ya pho adu onwophe obu. ⁵⁵ Unwune ngu unwanyi phe; mbu Sodomu me unwada iya; me Sameriya yee unwada iya; be a-bya alwa azu l'onodu phe; mbu g'ephe

shi du le mbu ono. Gubedua waa unwada ngu be ee-mekwapho g'unu lwa azu l'onodu unu. ⁵⁶ I ti pfukutakpodanu nwune ngu nwanyi, bu Sodomu le teke ono, i shi eku onwongu ono; ⁵⁷ mbu le teke ono, ejo-iphe ngu teke eshidu gbafta iphe ono. Ole nta-a be o duana ngu nno; unwada Edomu emewaa ngu iphe ochi; je akpachaa l'iphe, bu ndu obutobu iya phe; mekwapho unwada Filisitayinu. Mbu l'iphe, bu ndu bupheru ngu mgburugburu akpokotawaa ngu ebo l'afu. ⁵⁸ Ii-ri urwu ukpara ono; me urwu ebyi ono, i mekotaru ono. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.

⁵⁹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: 'Mu a-pfu ngu ugwo iphe, i meru; kele o to dudu iphe, i gubekwaduru ogbandzu ono, mu le ngu gbaru ono; mbu l'i wowaru ogbandzu ono mebyia. ⁶⁰ Ole g'oduhabe be mu a-nyataela ogbandzu ono, mu le ngu gbaru teke i bu nwata ono; mu e-me ge mu le ngu gbaa ndzu, a-no jeye l'ojejoje. ⁶¹ Oo ya bu; g'iinyata iphe, i mekotaru; iphere iya abya adu ngu; me mu dulataeru ngu pho unwune ngu unwanyi; mbu onye k'ogerenya me onye ke nwata. Mu e-woru phe dee ngu g'ephe buru unwu ngu unwanyi. Ole o to bukwanu kele mu le ngu gbaru ndzu be kparu iya nu. ⁶² Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu nguru anguru; g'iimakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu; ⁶³ k'opfu bu iphe, bukpuo teke i nyataru iya; iphere adu ngu; teme onu aburu ngu kpurukudukuu l'eka iphere jiru ngu iphu; le mu gukotaru ngu nu l'ejo- iphe, i mekotaru g'o ha. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' "

17

Etu, e gude ugo labo waa vayinu anma

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ta ilu-opfu; gude etu pfaru onu-ulo Izurelu opfu. ³ Su phe; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O nweru ugo, ha shii, nku iya hakwapho shii; eba iya hagbaa ogologo ogologo; teme o fua eba dengashiru iphe igwerigwe. Ugo ono phee phaa bya adaa ubvu Lebanonu; je aworu oshi sida l'ononu iya. ⁴ O tu-buta ononu oshi ono; gude iya pheru lashia ali ndu agba oke-ngho; je eworu iya dzabe le mkpuku ndu oke-ngho ono. ⁵ O hatakwaphe iphe, aakuje akuku, no l'ali ono je eworu kua l'ali, emehuje iphe. Eka o woru iya kua bu l'aguga eze-mini g'oshi-wilo. ⁶ O bya efuta baahaa uba; buru vayinu, baru uba shingushingu; bya adu ke kpuchi; du mkpulali. Ekali iya phobechaa onu l'ibe iya opfu o no; ole ogbarabvu iya kepfucharu l'eka o kepfuru. Oo ya bu; o buru vayinu baa uba jakashia ekali. Ekwo iya nodu abya ke pulapula.

⁷ " 'Ole o nweru ugo ozo, hakwapho shii, nku iya hakwapho shii; bya efushikwaphe eba du ogologo ogologo. No iya; vayinu ono gbeshi l'eka ono, a dzaru iya ono gbaa ogbarabvu jepfushia ya; bya ajakashia ekali jepfushia ya g'o gbaje iya mini. ⁸ A dzaru iya l'eka ali du ree l'aguga eka mini jiru ejiji; k'opfu o-jakashia ekali; mishia akpuru; buru vayinu, du ubvu.'

⁹ "Su phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?O du unu ga su l'ome vayinu ono a-nya to; ge te phefu iya; woshia ya akpuru g'o nwulwashihu? Irwu, o rwutakotaru k'ophuu a-nwulwashihukota. E te ejekpodanu ele enya onye okpehu du; ozo ikpoto nemadzu g'a vua ya l'ogbarabvu. ¹⁰ O -buru l'e phetaru iya je adzabe l'eka ozo; ?oo-nya-a? ?To nwulwashihu-gbudu ree; me pherephere uzo enyanwu-awawa byapfuta ya pho; mbu nwulwashihu bu l'eka a dzaru iya?' "

11 Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: 12 “Waa iphe, ii-pfuru ndu onu-ulo ono, bụ ekwegekwe ono baa: ?O dū g'unu ta amadu iphe, etu-a, a nmaru unu-a bụ to? Sụ phe; waa iphe, o bụ baa: Eze ndu Babilonu be jeru Jierusalemu je akputa onye eze; bya akpokokwapho ndu-ishi mkpukpu ono kpulatakota ali Babilonu. 13 Noo ya; o bya eduta onye lanu, shi l'unuphu ndu eze; yee ya gbaa ndzu; mbu mee o ribuaru iya angu. O tukokwapho ndu nweru enya l'ali ono kputachaa; 14 k'oplu ali-eze ono a-buru ali-eze, a kwatsuru akwatsu; ophu o byadu egbeliba ishi egbeli ozo; gbahakwa l'o doberu ogbandzu ono; oo ya bu; l'oodubaa kwaseru. 15 Obenu l'iphe, eze ono meru bu l'o gbę kwefuru iya ike; ye ndu oozije ozi g'ephe je Ijiputu je akpukooru iya inya; waa g'ephe rwutaru iya ndu ojogu, du igwerigwe. ?O du unu g'onye meru iphe du nno a-nya to? ?Aa-ha iya g'o mee ya ria to? Mbụ-a; ?oo-mebyi ogbandzu ono, o gbaru ono laa ke mmanu to?

16 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O kwa ge mu no ndzu ge mu no iya-a; bu g'o bu ire-lanu l'o nwuhufutaje le Babilonu; mbu l'ali k'onye eze, doberu iya l'aba-eze ono; mbu onye ono, o to gubeduru nte, o nuru iya iphe ono, bu iya bu onye ono, o mebyiru ogbandzu, yee ya gbaru ono. 17 Fero yee ndu ojogu iya, bu ndu ike du; me ikpoto ndu ozo, o rwukoru yeru onwiya be taa dukwa ike adzo iya l'ogu le teke ndu ohogu iya e-vuru eja ku-jia azu igbulu iya; gude kwaberu iya k'ogu; mbu teke ono, ephe e-bvushi ose-ogu g'e gbua ndu du igwerigwe pyaapyaapya ono. 18 O to byadu ala ke mmanu; noo kele o to meduru iphe, o riburu le nte; ophu o doberuru ogbandzu ono, o gbaru ono.

19 “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu mu no ndzu ge mu no iya-a; be nte ono, o riru, o to gubeduru iphe ono; me ogbandzu mu ono, o mebyiru ono be mu e-vuru byabe iya l'ishi. 20 Mu e-woru ugu mu geberu iya; l'o nmalahuru mu l'onya. Mu akpuru iya laa Babilonu je anu-a ya apu l'eka ono; noo kele mu te egudedu ire iya eka. 21 Ndu ojogu iya ophu agbala agbala be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. Ndu ophu phoduru nu be a-chiru phekaa epheka. Oo ya bu g'imaru l'oo mbedua, bu Chipfu be pfuru opfu.

22 “Wakwa iphe, Nnajiuphu,
 bu Chipfu epfu baa:
 Oo mbedua gedegede be
 e-gude eka mu tu-butu
 ononu oshi sida ono
 dzabe;
 mbu le mu a-tu-butu ononu
 oshi ono l'eka o du
 penupenu;
 je eworu dzabe l'ubvu,
 ha l'eli bya aha
 ephekerephe.

23 Oo l'ubvu ndu Izurelu,
 ha l'eli be mu a-dzabe
 iya.
 Oo-jakashu ekali; mishia mebyi;
 buru oshi sida, du ubvu
 shii.
 Iphe, bu unwenu, du iche
 iche be a-kpaje epfune

l'eli iya.

Èkali iya a-buru unwenu
ono òka ibvu du, ephe
a-nòduje.

²⁴ Iphe, bukota oshi,
nò l'egu bẹ a-maru l'òo
mbedua,
bụ Chipfu bẹ emeje oshi,
hà l'eli g'ò du mkpualì;
bya emeje ophu du
mkpualì g'ò ha l'eli.

Mu nòdu emejekwaphò
g'oshi,
du oyii kpòhu nkù;
bya emeje ophu
kpòhuwaru nkù g'ò
byaahaa kẹ pulapula.

Ò kwa mbedua, bụ Chipfu bẹ pfuru opfu ono; mu je l'e-me iya; gẹ mu pfuru iya."

18

Onye meru ejo-iphe a-nwuhu

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ² Bụ gùnu bẹ ètu ono, unu anmajè l'alì Ízurèlu ono bụ? Mbụ ètu ono, unu anmajè sù:

"Ndu bụ nna erije akpuru
vayinu, anwu onu;
ézé agbẹ je akpòahaa
unwegirima yigayiga.

³ "Waa iphe, Nnajiuphu bụ Chipfu epfu baa: Ọo gẹ mu nò ndzụ gẹ mu nò iya; bụ g'ò bụ ire-lanù l'unu ta abyadu anmabaa ètu ono ọzo lè Ízurèlu.

⁴ Unu maru amaru l'iphe, bụ nemadzù l'ophu bẹ bụ mbedua nwe iya. Ndu bụ nna mẹ unwegirima bẹ bụ mu nwekòta phẹ. Ọo onye meru iphe-èjì bẹ a-nwuhu nù.

⁵ "Ọ -bùru l'ò nweru onye pfuberekoto; bùru onye emeje iphe, pfuru oto; mẹ iphe, gbaru nù; ⁶ ophu onye obu erijedu iphe l'èka aagwajè iphe l'úbvù; tème ophu ẹnya iya adujedu l'èka agwa ndu Ízurèlu nò; tème ophu onye obu emerwushijedu nyee nemadzù ibiia; ophu oojepfujedu nwanyì lè teke ọ nò nsò nwanyì; ⁷ ophu onye obu emekpajedu onye ọzo èhu; bùru onye ewolajèru onye ọ jieru ugwo iphe, ọ yeru iya l'itumo; ophu ọonajedu nfu; ọ bùru onye anuje onye ègu agù nri; ọ nòdu anmabeje onye gba ọto iphe; ⁸ ophu onye obu te ejiejedu nemadzù ugwo ntùkwase; mbụ ophu ọ to jiejedu nemadzù ugwo ele ẹnya urwu; tème ọ nòdu esefuje èka l'iphe, du èjì; bya ekpejeru nemadzù yèlè ibe iya ikpe pfuru nhamunha; ⁹ bya emeje iphe, mu tòru ọkpa iya g'e meje; mbụ bya eyeru èhu eme ekemu mu; onye ono bẹ bukwa onye pfuberu-èka-oto. Ọo-nòdua ndzù eviya. Noo iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

¹⁰ "Ole ọ -bùru l'onye ono bẹ nwataru nwa, eme kpanga kpanga kpanga; bùru onye egbu ochi; mbụ harù iphe ono eme; ¹¹ ophu nna nwata ono adudu iphe ono duru ophu ọ mejeru; obenu lè yèbè nwata ono gbẹ bùru onye erije iphe l'èka aagwajè iphe l'úbvù; bya emerwushije nyee nemadzù

ibiya; ¹² bya emekpaje ndu ukpa waa ndu adudu g'ọ du phe ẹhu; ọ ndu anaje nemadzu iphe ke ẹhuka; buru onye te ewolajedu iphe, e yeru iya l'itumo; bya abukwarupho onye ẹnya iya aduje l'agwa; buru onye anoduje eme ẹyi; ¹³ bya aburu onye ejieje nemadzu ugwo ntukwase; mbu onye ejieje ugwo ele ẹnya urwu; ?ọ du unu g'aaha iya g'ọ dzuru ndzu ọo? Ọ ọo dzukwaru ndzu. Ọ -buru l'oomekota iphe ono, bu ẹyi ono be ọ nwuhufutajekwa; ishi ọchi iya atukoru iya l'ishi nkiya.

¹⁴ “Ọ -buru le nwata ono byaru anwuta nwa; nwa ono, ọ nwutaru ono bya ahumakota ejo-iphe, nna iya ono mekotaru; ọ -humachaa ya; obenu l'ọ to meduru ge nna iya meru; ¹⁵ mbu ọphu o to rijedu nri l'eka aagwaje iphe l'ubvu; ọphu o to lejedu ẹnya l'eka agwa ndu Izurelu no; ọphu o to merwushijedu nyee nemadzu ibiya; ¹⁶ ọphu ọ dudu onye oomekpane ẹhu; ọphu ọ sjudu ge nemadzu yeru iya iphe l'itumo teme l'oojie ya ugwo; ọphu ọ budu onye ana nfu; obenu l'owojeru nri iya nu onye ẹgu agu; bya anmabeje onye gba oto iphe; ¹⁷ bya aburu onye esefuje ẹka iya l'iphe, bu ejo-iphe; ọphu ọ budu onye ejieje nemadzu ugwo ele ẹnya urwu; ọzo ntukwase. Ọ buru onye emeje ekemu mu; bya etsoje iphe, mu toru okpa iya g'e meje; be onye ono taa nwuhukwa le k'ejo-iphe, nna iya meru. Ọo-dzuru ndzu. ¹⁸ Obenu le nna onye ọbu a-nwuhu k'ejo-iphe, o meru; kele ọ bu onye riru nemadzu urwu; buru onye naru nwune iya nfu; bya emee iphe, ta adudu ree l'echilabo ndibe phe.

¹⁹ “Unu gbekwapho ajije su: ‘?Bu gunu kparu iphe, nwa ta alajedu l'ochi k'iphe, nna iya meru?’ Eshi ọphu nwatibe iya eme iphe, pfuru oto; me iphe, gbaru nu; bya anwube ẹnya emekota iphe, mu toru okpa iya g'e meje be ọo-dzunuru ndzu. ²⁰ Ọo onye meru ejo-iphe bu onye a-nwuhu nu. Nwa be taa nwudu onwu iphe, nna iya meru; nna taa nwudu onwu iphe, nwa iya meru. Onye pfuberekoto be aa-gu l'onye eme ree; nokwapho g'onye iwashi, be ejo-iphe iya a-kwotoru l'ehu bu ono.

²¹ “Ole ọ -buru l'onye eme ejo-iphe; byaru agbakuta ejo-iphe, o shi emekota azu; bya atuko iphe, mu toru okpa iya g'e meje meahaa; bya meahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be ọo-dzukwaru ndzu. Ọ ọo nwuhukwa. ²² Ejo-iphe, o mekotaru ono be aa-zohakota; a taa gukoeduru iya ya. Eshi ọphu o meru iphe, pfuru oto ono; be ọo-dzuru ndzu. ²³ ?Unu dobesu l'anwuhu onye ejo-iphe atsoje mu uto? Ehu akaje mu atso uto me onye ono haa ejo-iphe iya ono bya anodu-chia ndzu? Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

²⁴ “Obenu; ọ -buru l'onye pfuberekoto byaru aparu eme iphe, pfuru oto haa; wata eme ejo-iphe; mbu meahaa ẹyi, onye ejo-iphe anoduje emegbabe; ?onye ono a-dzuru ndzu ọo? Wawakwa! O to nwedu iphe, du ree ono, o shi emekota ono ọphu aa-nyatakwadu; noo kele e te gudeedu ire iya ẹka. Ọo-nwuhu; laa l'iphe-eji ono, o mekotaru ono.

²⁵ “Unu asuje l'iphe, mube Nnajiuphu eme ta pfuduru nhamunha. Unu ngabekpodapho nchi unube ndu Izurelu! ?Unu suru l'iphe, mu eme ta pfuduru nhamunha? ?To buchida unubedua be te emedu iphe, pfuru oto? ²⁶ Teke ọ bu l'onye pfuberekoto be haru apfubekoto; bya meahaa ejo-iphe; be onye ọbu a-nwuhu k'ejo-iphe ono, o meru ono. ²⁷ Ọzo bu le teke onye eme ejo-iphe paru eme ejo-iphe, oome haa; bya meahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be onye ọbu a-dzo onwiya ndzu. ²⁸ Eshinu ọ byaru bya ari-phuta oriri azu k'ejo-iphe ono, o mekotaru ono; bya agbakuta iya azu; be ọo-dzuru ndzu; ọ ọo nwuhudu. ²⁹ Ole unube ndu Izurelu

gbẹ epfu lẹ Nnajiuphu te emejedu iphe, pfuru oto. Unubẹ ndu Ízurelu; ? buchia mbẹdua te emejedu iphe, pfuru oto tọo? ?Tọbudu unubẹdua bẹ gbẹ emejechia iphe, a pfuduru oto obu?

³⁰ “Oo ya bụ; unubẹ ndu Ízurelu; mu e-kpekwa unu ikpe g'iphe, onyenonu meru gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu. G'izimanu lwadupho unu azu! Unu ahakota ejo-iphe, unu eme; oo ya bụ g'ejo-iphe ta aburu iya e-me g'unu buru mkpurupyata. ³¹ Unu tukokpoo ejo-iphe, unu mekotaru g'ọ ha gwobekota; unu emee obu unu g'ọ buru obu ophuu; unu abya anodu ndzu ophuu. ?Bụ gunu kparu iphe, unu gude aka ekutaru onwunu onwu unubẹ ndu Ízurelu? ³² Kele o tọ dudu onye oduje mu ree l'ọ nwuhuru. G'izimanu lwa unu azu; gẹ ndzu aburu nkunu! Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

19

Ebvu-aphu, a guru ndu-ishi ndu Ízurelu

¹ “Guaru ndu-ishi ndu Ízurelu ebvu-aphu. ² Gwa ya su:

“Ne ngu shi buru ne oduma,
nọ l'echilabo oduma.

Ọ zẹ l'echilabo aka unwu
oduma doru ehe
unwu iya.

³ O hefu nwa lanu l'ime
unwu iya ono.
Nwa iya ono bya aburu
oduma, okpehu du;

Ọ bya anwuta g'eeshije
egbu anu;
bya ata nemadzu pyaapya.

⁴ Ohamoha bya anuahaa
ke nkiya.

Ephe mee ya o nwulahu
l'iduma phe.
Ephe gude eze ikekee
nmata iya kpuru lasha
ali Ijiputu.

⁵ Ne iya ahuma l'iphe,
o tuberu te ejedu
g'ọ tuberu iya;
o duta nwa iya lanu ozo;
hekwa hefuta;
o buru oduma,
okpehu du.

⁶ O tsoru oduma ibe iya
jepheahaa g'ọ du iya;
nọo kele oobyawaa
aburu oduma, okpehu du.

Ọ bya anwuta g'eeshije
egbu anu;
bya atahaa nemadzu
pyaapya.

⁷ O woru aka ephe
kpushigbaaru ike

nwutsushia;
mbù ẹka egbobutajẹ
phẹ nù;
bya atùko mkpùkpu
phẹ mee umerekete.

Ndzu-agugu òdù erwutajẹ
ndu alì onò l'ekiri,
ọosuje.

⁸ Tòbudu iya bù; iphe,
bù ọhamoha bya
akwageberu iya;
mbù ndu shikòta
l'ẹkàli ibiya onò
mgburugburu.

Ẹphe bya eworu ọgbu
phẹ geberu iya.

O nwulahu l'iduma,
ẹphe bvuru.

⁹ Ẹphe gude ikekee nmata
iya kpufuta;
bya enwuru iya ye lẹ
mkpuchi;
pata iya pajeru eze
ndu Bábìlònu.

Ẹphe nwuru iya ye
lẹ mkpòro.

Ọo ya bù; a nùma-buhu
ẹka ọosu ekiri l'ùbvù
ndu Ízurẹlu.

¹⁰ Ne ngu dọephò g'ome
vayinu,
nọ l'opfu-vayinu ngu.

E yeru iya l'aguga mini;
ọ miya wọpfuru awọpfuru;
jashia ẹka igwerigwe;
kẹle mini,
tsuru iya l'ẹhu mebyi
atsuru.

¹¹ Ẹkàli iya onò shihukòta ike;
dọephò ree kẹ g'ò buru
mgbòro onye eze.

Ọ jakpoo dù kpuchii
kakòta ẹpfukala ọzo shii.
Ùba iya kakòta ẹpfukala
ọzo l'eli k'ọphu o
sengoru iphemiphe
ọzo barù ọba l'ọswa.

¹² Obenu l'e gude
ẹhu-eghu vùya ya
l'ọgbarabvu;
mbù vùta iya tọgbo
l'alì.

Phẹrephere, shi l'ùzo
ẹnyanwu-awawa

bya ezia;
akpuru iya kposhihu
nku.

A bya anyiswoshikota
iya akpuru.

Ekali iya ono, shihukotaru
ike ono bya
akposhichaa nku;
oku woru iya nmaa
swokoswoko.

¹³ Nta-a be e je eworu
iya dzabe l'echiegu;
mbu l'ali, kporu gbengu;
mini adudu me ililekpo.

¹⁴ Oku bya eshi l'ekali
iya lanu gbanwuhu;
kepyashichaa
akpuru iya.

Ophu o nweedu ekali,
shihuru ike,
nokwadu iya nu;
mbu ophu dukwadu
ree k'aburu mgboro
onye eze.

Owa-a bu ebvu-aphu g'e
rwujekwa iya erwubvu."

20

Ndu Izurelu ekwefuru Chileke ike

¹ Tobudu iya bu; o be l'abali k'iri l'onwa ise l'apha k'esaa; o nweru ndu bu ogerenya ndu Izurelu wuru bya ge mu kpataru phe ishi l'eka Chipfu. Ephe bya adoru l'iphu mu. ² No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ³ "Nwa ndiphe; pfuru nu ndu bu ogerenya Izurelu su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?O kwa l'oo ishi be unu byaru mu akpata? Oo ge mu no ndzu ge mu no iya; bu g'o bu ire-lanu le mu ta abyadu ekwe g'unu kpata mu ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

⁴ "Nwa ndiphe; woru ge ke nkephe du tua jala; wota g'ephe eme tua phe jala l'atatiphu. Mee g'ephe maru ebyi, nna phe shi emegbabe. ⁵ Su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mboku ono, mu hotaru Izurelu ono be mu riburu oshilokpa Jiekopu angu; bya emee g'ephe maru onye mu bu le teke ephe no l'ali Ijiputu. Mu pfuuru phe iya hoo haa su phe: 'O kwa mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu.' ⁶ Oo le mboku ono be mu riburu phe angu le mu e-dufuta phe l'ali Ijiputu; duru phe laa l'ali, mu chotaruh phe; mbu ali, bukota osu ayi-ayi; buru iya bu ali, kakota ree l'iphe, bu ali nonu. ⁷ Mu su phe: Onyenonu wofukota ejo obvu ono, unu doberu agwaphe ono, tuphaa. Unu te egudekwa agwa ndu Ijiputu merwushia onwunu. O kwa mbedua bu Chipfu, bu Chileke unu. ⁸ Obenu l'ephe gbe kwefuru mu ike; ophu ephe ta angaduru mu nchi; ophu ephe ta alwuduru ejo obvu ono aso oyi ono, ephe kporu obu ye ono; ophu ephe ahaduru agwa ndu Ijiputu ono. Oo ya bu; mu su le mu a-tukoshi phe oke ehu-eghu mu mbu le mu e-kpukposhi phe oke-ehu-eghu mu le

Ijiputu. ⁹ Obenu lẹ mu meru g'e te mebyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, ndu Ízurelù shi bugbaaru ono; mbù ndu ono, mu nọ l'iphu phẹ mee ge ndu Ízurelù maru mu shita l'edufuta, mu dufutaru phẹ lẹ Ijiputu ono.

¹⁰ “Oo ya bụ; mu kwe dufuta phẹ lẹ Ijiputu; duru phẹ lasha l'echiẹgu. ¹¹ Mu bya eworu iphe, mu tọru ọkpa iya sù g'e tsoje goshi phẹ; bya emee g'ẹphe maru ekemu mu; kele onye emeje iya nù bẹ e-gude iya nọdu ndzù. ¹² Mu bya eworu eswe atùta-unme doberu phẹ g'ọ bụru iphe-ọhubama, nọ lẹ mgbaka mu l'ẹphe; k'ọphu ẹphe a-makwanuru l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu meru phẹ ẹphe dù nsọ. ¹³ Ole ndu onu-ulo Ízurelù bẹ kwefuleru mu-a ike l'echiẹgu ono. Ẹphe te ekwedu mee iphe, mu tọru ọkpa iya sù g'emeje; mbù l'ẹphe te ekwedu mee ekemu mu; mbù ekemu mu ono, bụ onye meru iya nù l'ọ nọdu ndzù ono. Ẹphe woru eswe-atùta-unme ono, mu doberu phẹ ono phaa kutukutu. Ọo ya bụ; mu pfua ya ruhata iphu sù lẹ mu a-tukoshi phẹ oke ẹhu-eghu mu; woru phẹ gbushia l'echiẹgu ono. ¹⁴ Obenu lẹ mu meru g'e te pfubiyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, bụ ndu mu nọ l'iphu phẹ dufuta phẹ ono. ¹⁵ Mu byakwaphọ ahalia ẹka ribuaru phẹ angu l'echiẹgu sù lẹ mu tee duẹduru phẹ ala l'alì ono, mu nuru phẹ ono; mbù alì ono, buẹpho ọsu ayi-ayi; mbù alì, ono bụ iya kakọta ree l'iphe, bụ alì nọnu ono; ¹⁶ noo kele ẹphe te ekwedu eme ekemu mu; ẹme ọphu ẹphe te etsoduru iphe, mu tọru ọkpa iya sù g'e tsoje. Ẹphe woru eswe atùta unme mu phatoshia; noo kele ọo l'agwa bẹ obu phẹ dù.

¹⁷ “Ole mu phuleru phẹ-a obu-imemini; ọphu mu te egbushiduru phẹ; mbù mee g'ẹphe chíhu l'echiẹgu ono. ¹⁸ Mu sùru unwu phẹ l'echiẹgu ono: Unu te etsokwa iphe, nna unu phẹ tọru ọkpa iya; ọphu unu emekwa ekemu phẹ; ọzoo g'unu gude agwa agwa phẹ merwushia onwunu! ¹⁹ Oo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu. Unu tsoje iphe, mu tọru ọkpa iya; mbù g'unu nwube ẹnya meje ekemu mu; mekọtaje iya g'ọ ha. ²⁰ Unu emeje eswe-atùta-unme mu g'ọ dù nsọ; k'ọphu ọo-buru iphe-ọhubama mu l'unu. Ọo ya bụ; g'unu a-makwanuru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu.

²¹ “Obenu l'unwu phẹ ono bẹ kwefuhukwaru mu phọ ike. Ẹphe te ekwedu mee iphe, mu tọru ọkpa iya sù g'ẹphe meje; ọphu ẹphe ta anwubekpodaru nù ẹnya l'eme ekemu mu; mbù ekemu mu ono, bụ onye meru iya nù l'ọ nọdu ndzù ono. Ẹphe phatoshiru eswe-atùta-unme mu. Oo ya bụ; mu pfua sù lẹ mu a-tukoshi phẹ oke ẹhu-eghu mu; mbù lẹ mu e-kpkukoshi phẹ ẹhu-eghu mu l'echiẹgu. ²² Ole mu mechalẹru-a selaa ẹka azù; mee g'e te epfubiyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, bụ ndu mu nọ l'iphu phẹ dufuta phẹ ono. ²³ Mu byakwaphọ eriaru phẹ angu l'echiẹgu ono sù lẹ mu a-chikashi phẹ g'ẹphe lachaa ọhamoha, nọnu; mbù g'ẹphe gbakashihu dzuru alì ndu ọhozo; ²⁴ kele ẹphe te ekwedu eme ekemu mu; mbù l'ẹphe jikaru eme iphe, mu tọru ọkpa iya; bya aphantoshia eswe-atùta-unme mu. Ọ buri eka ẹnya phẹ dù bụ l'agwa, nna phẹ gwaru.

²⁵ “Mu panuru phẹ nwuhaa g'ẹphe tsoje iphe, a tọru ọkpa iya sù g'ẹphe tsoje; bụ iphe, adudu ree; mbù ekemu, ẹphe te e-gudedu anọdu ndzù. ²⁶ Mu bya emee ẹphe gude ngweja, ẹphe egweje merwushiahaa onwophe; mbù ẹphe huahaa ọkpara phẹ l'ọku gude gweahaa ẹja. Iphe ono bẹ mu meru g'eeshi gẹ ndzù-agugu rwuta phẹ; g'ẹphe amakwanuru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.

²⁷ “Oo ya bụ; nwa ndiphe; pfuaru ndu Ízurelù sù phẹ; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo ẹgube-a bẹ nna unu phẹ gude gbarwua mu; bya ajika etso ọzo ire-lanu mu. ²⁸ Teke mu dubaru phẹ

l'alì ono, mu riburu phẹ angu iya lẹ mu a-nu phẹ ono bẹ ephe byaru ahuma iphe, bukpoò úbvú úbvú, hagbaa l'eli; mekpoo oshi, ekwo du kẹ gayii; ephe gweahaa ngweja l'eka ono; gude iya kpatsu mu ehueghu. O bukwarupho l'eka ono bẹ ephe gweru ngweja unwu-isensu, eshi kwekwekwee; me ngweja-me. ²⁹ Tobudu iya bu; mu su phe: ?Bu gunu bẹ aka ono, unu ejeje agwa iphe ono bu? Oo ya bu; e kuahaa aka ono Bama byasu ntau-a. ³⁰ Oo ya bu; pfuaru ndu Izurelu su phe; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?Unu a-nodu emerwushi onwunu ge nna unu phe; mbu tsoru agwaphe ejo agwa, ephe shi anoduje agwa ono too? ³¹ Mbukponu lẹ ntau-a bẹ unu anodujeela egwe egube eja ono; mbu eja ono, unu ahuje unwu unu l'oku gude egwe ono. Unu gude agwaphe agwa emerwushikpoepho onwunu eje. Unube ndu Izurelu; ?bu ge mu haa unu g'unu jitajekwadu mu iphe too? Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a bẹ unu taa jitabaekwa mu iphe ozobaa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ³² Unu asuje l'ọ du unu g'unu du g'ohamoha ozo, nogbaa nu; mbu g'unu du ge ndu mgboko, bu oshi me mkpuma bẹ ephe abaru eja. Ole iphe ono, unu ari ono ta ayidu mee ememe ophu.

³³ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a bẹ mu e-gude ike mu; me agburu-ehu mu; yele oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu; buru onye-ishi unu. ³⁴ Mu e-gude aka ike; me agburu-ehu; yele oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu gude shi l'iphe, bu ohamoha ono dufuta unu; mbu shi l'iphe, bukpoò alì ono, unu gbakashihuru laa ono chikobekota unu. ³⁵ Mu e-duta unu lashia l'echiegu, ohamoha bupheru mgburugburu. O buru l'eka ono bẹ mu l'unu a-nodu l'iphu l'iphu; mu e-kpee unu ikpe. ³⁶ Oo egube ono, mu kperu nna unu phe ikpe l'echiegu alì Ijiputu pho bu ge mu e-kpe iya unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³⁷ " 'Mu e-chi unu echachi jasụ unu edobeahaa ogbandzu ono. ³⁸ Iphe, bu ndu bu ekwegekwe ono; mbu ndu ono, anoduje atupya mu ono bẹ mu a-loshikota l'ime unu. Mu e-dufutakwa phe-a l'alì ono, ephe laru je ebugbaaru ono; ole ephe taa bahukwanu l'alì Izurelu. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'ọo mbedua bu Chipfu.

³⁹ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unube ndu Izurelu; g'onyenonu lẹ g'unu ha jekpowaro agwaa nshi iya. Ole unu e-mechakwana ngaberu mu nchi; numa iphe, mu e-pfuru unu; unu aparu egwephe eja haa; mbu eja ono, unu gude apharwushi epha mu, du nsọ apharwushi ono. ⁴⁰ Oo l'úbvú mu, du nsọ; mbu l'eze úbvú Izurelu bẹ mube Nnajiuphu, bu Chipfu suru l'iphe, bu ndu Izurelu a-nodukota; abajeru mu eja. O buru aka ono bẹ mu a-nodu nata phe; teme o buru l'eka ono bẹ unu anoduje gwaa mu agwagwa; nu mu iphe, kachakpoore, unu nweru; yele iphe, dukota nsọ, unu egwejeru nu mu. ⁴¹ Mu a-nata unu g'unu bu unwu-isensu, eshi kwekwekwee lẹ teke ono, mu dufutaerupho unu l'iphe, bu ohamoha ono, unu nokota ono; mbu rwufutakota unu l'iphe, bu mkpukpu ono, a chikashiru unu laa ono. Teke ono bẹ mu e-goshikwanu ohamoha lẹ mu bu onye du nsọ okpobe adudu. ⁴² Oo ya bu g'unu a-makwanuru lẹ mu bu Chipfu lẹ teke ono, mu e-dubata unu l'alì Izurelu, bu alì ono, mu riburu angu lẹ mu a-nu nna unu phe ono. ⁴³ O buru l'eka ono bẹ unu a-nodu; enya agbarwukota unu l'iphe, unu mekotaru; mbu iphe ono, unu mekotaru gude merwushia onwunu ono; unu abya adu onwunu ashị lẹ l'ejo-iphe ono, unu mekotaru ono. ⁴⁴ Teke mu gude g'epha mu apfuru

meeru unu iphe; mbụ ọp̄hu mu te ejeduru eme unu iphe g'ejo-iphe unu gbaru; ọzoo g'iphe, unu eme rehuberu erehu; be unube ndu Izurelu amaru l'oo mbedua bu Chipfu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.'

⁴⁵ Tɔbudu iya bu; Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu su mu: ⁴⁶ "Nwa ndiphe; ghachi iphu l'uzo ndohali pfiaru ndu ndohali iphe, a-nwuru phe nu; l'i pfua iphe, e-me ọswa, no l'echiegu ndohali; ⁴⁷ mbu gi pfuaru ọswa, no l'echiegu ndohali su: Numa iphe, Chipfu epfu! Nnajiuphu, bu Chipfu suru: Mu abyaakwa ngu atufu oku. Oku ono e-kepyashikota oshi oyii ngu; me op̄hu kpohuru nku. Ire-ok̄u ono be a-buru echinyi echinyi. Iphe, bukpo onye oku ono shitaru ibe iya op̄hu o no; shita l'uzo ndohali; jeye l'uzo isheli be oku ono a-nma swokoswoko. ⁴⁸ Onyemonye be a-makotaru l'oo mube Chipfu be turu oku ono. A ta abyadu echinyi iya echinyi."

⁴⁹ Tɔbudu iya bu; mu su: "Haa! Nnajiuphu, bu Chipfu! Epe epfukwaru mu asuje l'oo etu etu be mu anoduje anmashi."

21

Chipfu a-miru ndu Izurelu ogu-echi

¹ No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; gha iphu l'ibiya ke Jierusalem; pfuru nuru mu aka ono, du nsọ ono; pfuru nuru mu ali Izurelu; karu phe iphe, e-me nu; ³ su iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lenu! Mu nokwaru ngu le njo. Mu a-mifuta ogu-echi mu l'obo iya; gude gbushikota ndu pfuberekoto me ndu eme ejo-iphe l'echilabo unu. ⁴ Eshi op̄hu mu e-gbushi ndu pfuberekoto me ndu eme ejo-iphe; be mu amita ogu-echi mu; gbua iphe, bukpo nemadzu l'op̄hu. Mu e-shi le ndohali gbua phe jasul'isheli. ⁵ Oo ya bu ge ndiphe l'op̄hu amaru l'oo mube Chipfu be mifutaru ogu-echi mu l'obo iya; op̄hu mu ta ami-phuedu iya azu ozo.

⁶ "Oo ya bu; tsua ude; gube nwa ndiphe! Tsua ude g'onye meji akufu akufu; gude oke aphu tsua ude l'ip̄hu phe. ⁷ Teke epe jiru ngu su: '?Bu gunu kparu iphe, iitsu ude?' Iphe, ii-pfuru phe bu: 'Iphe, kparu iya nu bu l'o nweru nzi, abya nu. Teke nzi ono byaerupho be meji a-gbabuhu onyemonye; aka atsushihukota onyemonye mee. Onyemonye be eh̄u arwushihukota; ikpere be a-nodu aphukota onyemonye doridori g'akparamini. Lenu l'oo byaakwa; mbu nzi obu. O mefutaje ememe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.' "

⁸ Tɔbudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu; bya asu mu: ⁹ "Nwa ndiphe; pfiaru mu phe su: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ogu-echi be a baakwaru

o nodu atsu nkọ;
bya ajiwa iya manu o
nodu aphu onyo!

¹⁰ A bawaru iya;
o nodu atsu nkọ g'e
gude iya gbushia
nemadzu.

E huchawaru iya ehucha;
o nodu acha vaa
vaa g'ebemu-igwe.

?Anyi a-nodu ete eswa
le mgboro-eze ke
nwa mu kangokotaru

mgboro-eze ke ndu
ozo to?

11 Ogu-echi ono be iphe,
e medoru iya bu g'e
hua ya manu;
waa g'a dzulia ya.

A baakwaru iya ababa;
huwa iya manu.

Onye mgbugbumadzu
abyaakwaa iya adzuli.

12 Nwa ndiphe; raa ekwa;
chia mkpu;
kele ogu-echi ono
bukwa ndibe mu be
ocho abya.

Oo ndu-ishi le Izurelu
be ocho abya obu.

E nwutaakwaru ndu-ishi
le Izurelu;
waa ndibe mu tua
l'iphu ogu-echi.

Gberu aka ye l'olu.

13 Aa-dalekwa unu.
?Bu gunu be e-me m'o
buru le mgboro-eze ono,
kangokotaru ndu
ozo ono be ta anqedu?

Nokwa iphe, Nnajiuphu,
bu Chipfu epfu bu ono.

14 "Oo ya bu; nwa ndiphe; pfuaru phe iphe e-me nu; kua aka kpa. G'e gbua ogu-echi ugbo ebo; mbu g'e gbua ya ugbo eto. Oo ogu-echi, ee-gude gbushia nemadzu; mbu ogu-echi, ee-gude tsua nemadzu o-tsua-epfu; bya aburu ogu-echi, ee-gude gbaa phe mgburugburu. 15 Mu dobekotawaru ogu-echi, ee-gude egbushi phe l'onu-oguzo phe; k'ophu bu le meji a-nodu atofu nemadzu atofu; ndu a-la l'iswi a-ha igwerigwe. Oowaa! A bakwaru ogu-echi ono; o nodu acha vaa vaa g'ebemu-igwe. A dzulitawaru iya g'e gude iya gbushia nemadzu. 16 Gube ogu-echi; gbua pharamu laa l'uzo ekutara! Gbukwaapho laa l'uzo ekicha! Gbujekpoeppo laa l'ibiya ophu iphu ngu nokpoeppo laa. 17 Mu a-kukwapho aka pyaa; ehu-eghu mu adazeta. Oo mbedua, bu Chipfu be epfu iya nu."

Ogu-echi eze ndu Babilonu

18 Tobudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu; bya asu mu:
19 "Nwa ndiphe; mee gbororo labo, bu aka ogu-echi eze ndu Babilonu e-shi bapfuta phe ogu; g'uzo ono bukotakwaru le mkpukpu lanu be ephe a-watakota. Bvube itso iphe-ohubama l'eka uzo ono swibaruru le mkpukpu ono. 20 Mee uzo lanu le gbororo ono g'o buru aka ee-shi gude ogu-echi bapfu mkpukpu Raba ke ndu Amonu; l'i bya eme uzo ozo g'o buru aka ee-shi bapfu Jiuda; me aka a kpushiru ike le Jierusalemu. 21 Noo kele eze ndu Babilonu be e-jeta pfuru le mgbakata-uzo ono; mbu le mgbakata-uzo labo ono. Oo-jiadaa iphe; g'o maru iphe, ee-me nu. Oo-gude apfu tua ido; l'o jita nwobvu iya; bya elee enya le meji anu; g'o gude maru

uzo ophu oo-shi. ²² O buru l'ękutara iya bę ido kę Jierúsalemę a-daru laa. Oo-do iphe, ee-gude chikposhia Jierúsalemę; l'o zia g'a wata egbushi nemadzę; mę g'e chia mkpu oęu; l'a bya edoo iphe, ee-gude nwutsushia onu ęka eeshije abahu lę mkpukpu ono; l'a bya akoshia obvudu-ęja; bya ekephee mkpukpu ono ekephe. ²³ Ndu ophu yee ya gbaru ndzų bę oo-du g'ọ bų iphe, te emedu ememe; obenu l'oo-nyatakotaru phę ęjo-iphe, ęphe mekotaru; bya akpukota phę lę ndzų. ²⁴ Oo ya bų lę-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu byaru bya emewaa a mawaru g'unu emeberu ęjo-iphe; mbų k'ophu bų l'iphe-ęji, unu eme bę dabyiwaru ęba; bya egude iphemiphe, unu emekpọo ememe egoshi ęjo-iphe, unu eme; bę aa-kpukota unu lę ndzų.

²⁵ "Oowaa! Gube onye bų ishi lę ızurelu; mbų gube onye ono, merwushiwaru onwongu ono; mbų gube onye iwashi ono; o rwuakwaru teke aa-nų ngu chipfuu; nų-rwua ngu iya l'ishi. ²⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu baa: Toshia iphe, i keru l'ishi; kpufu okpu-eze ono. O tọ buękwa g'iphe shi dų bę ọ dukwadu. Ndu wozetaru onwophe ali bę aa-bya ewolia eli; ndu e woliru eli bę ee-wozeta ali. ²⁷ Oo mkpurupyata! Oo mkpurupyata! Mu e-me mkpukpu ono g'ọ buru mkpurupyata; ophu a ta abyadu akpukwabaa ya akpukwa; jeye teke onye bų iya bę ọ gbaru k'enweru mkpukpu ono a-bya; mu eworu iya nų iya.

²⁸ "Oo ya bų; nwa ndiphe; pfuaru phę iphe e-me nų; sų phę: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bų Chipfu epfu l'opfu-ęhu ndu Amonu; lę k'iphe-iphere, ęphe eme ndu ızurelu baa:

"Oo ogu-echi! Oo ogu-echi!
A mifutaakwaru ogu-echi,
ee-gude ekwoshi
nemadzų ishi.

E huchawaru iya ehucha
g'e gude iya lwua
nemadzų alwulwu;
mbų l'e mewaru iya;
g'ọ chaa vaa vaa
g'ebemu-igwe.

²⁹ "A makwaru-a l'a phujeru unu ophulenya iphoro; bya agbajewaru unu ęja, bų ęka bę a dzushiru unu. Iphe ono g'ọ ha bę aa-gako nyabę ndu ęjo-iphe l'olu; mbų ndu ono, ee-gude ogu-echi gbusia ono. Mbų ndu ono, mbokwu, aa-nų phę chipfuu nų-rwua phę iya l'ishi rwuwaru ono.

³⁰ "Mį-phu ogu-echi ono azų l'ọbo iya. Oo l'ęka unu futaru bę mu a-nodu kpee unu ikpe; mbų l'ali ndiche unu. ³¹ Mu a-tukoshi unu oke ęhu-eghu mu; mbų lę mu e-kpukposhi unu oke ęhu-eghu mu, ata-pfufufufu. Mu e-nwuru unu nų ndu emeje nemadzų l'iwe; mbų ndu bų iphe, eemebyi emebyi bų iphe, doru phę ęnya. ³² Unu a-buru nku, eeye l'oku. ęka aaphushi mee unu wushi bų l'echilabọ ali unu. A ta abyadu anyatabaa unu ozo; noo kele ọo mube Chipfu bę pfuru iya nų."

22

Ejo-iphe, ndu Jierúsalemę eme

¹ Tọbudu iya bų; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sų: ² "Nwa ndiphe; ?ii-kpe iya ikpe tọo? Mbų; ?ii-kpe-a mkpukpu-a, bų mkpukpu mgbugbumadzu-a ikpe tọo? Oo ya bų; je atųaru iya ębyi, oomekọta jalaa.

³ Su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu-a i gudeakwaa egbu ochi seta mkpurupyata kpube onwongu l'ishi; kele iigbushi nemadzu; bya egudekwapho agwaphe obvu emerwushi onwongu.

⁴ "Ikpe ndu ono, iigbushi ono nmaakwaru ngu; teme i gudewaa agwa iphe, i jetaru merwushia onwunu. I mewaru ge mboku, ii-no-beru ndzu du tsokere; mbu l'apha, ii-no-beru ndzu be rwuakwaru nu. Oo ya bu le mu e-me ngu gi buru mkpukpu ohamoha a-noduje eme iphe ochi; mbu le mkpukpu, nonu a-noduje atu ngu uzu ochi. ⁵ Gube mkpukpu, aamaru ejo eka; teme iphe, tsuru ngu epfu buru nchika-ehu; huma le ndu bu ntse; me ndu bu uzanya a-nodu achi ngu ochi; ⁶ Humawaro ge ndu-ishi ngu, nogbaa ngu l'ime gude ike, ephe nweru egbushi nemadzu. ⁷ Oo l'ime ngu be ephe ta agubejeedu ne le nna phe iphe. O buru l'ime ngu be ephe no kpaan du byaru abyabya ehu; bukwarupho l'ime ngu be ephe no megbuta ndu nna phe anedu; me ndu ji phe nwushihwaru. ⁸ Iphe duru mu nsu; be unu ta agubejeedu iphe. Unu wowaru eswe atuta unme mu pharwushikota. ⁹ O buru l'ime ngu be ndu asu asulasu no; ndu buepho iphe, ephe eshibeje ite iya bu g'ephe e-me gbua nemadzu. Oo l'ime ngu be ndu ejeje eria iphe, a tushiru l'agwa no; mbu l'agwa, nogbaa l'ubvu ubvu ono. Ephe nmakpuru l'ime ngu apharwushi onwophe. ¹⁰ Ndu ophu ephe le nyee nna phe akwaje nokwapho l'ime ngu. Ndu ophu ejepfuje unwanyi teke ephe anu nsu nodu iya; mbu teke unwanyi teke aswafudu nturuwu anu nsu. ¹¹ Oo l'ime ngu be nwoke waa nyee nwoke ibe iya emeje ebyi. Onye ophu egude egu ejo-iphe agu iya nu pharwushia nwune nyee nwa iya; onye ophu aburu nwune iya ke nwanyi; mbu nwa, nna iya nwuru gedegede be oomerwushije. ¹² O buru l'ime ngu be ndiphe erije uphalazu ge gbua nemadzu; a nodu anataje ntukwase; bya eri uphalazu. Nemadzu nodu anataje nwibe iya iphe iya k'ehuka; g'ee-shi g'unu rita urwu. Teme a gbakutawaa mube Chipfu azu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹³ "Lenu; mu egbukwaru ngu eka swikiswiki; k'urwu ono, i ritaru l'uzo apfuduru-oto ono; me k'ochi, eegbugbabe l'ime ngu ono. ¹⁴ ? Obu e-shihu ngu-a ike? Mbu; ?eka e-shihu ngu-a ike mboku, ono mu a-da ngu eka ke njo l'ehu ono? O kwa mube Chipfu pfuru iya; mu je l'e-me iya. ¹⁵ Mu a-chikashi ngu mee g'ephe tuko ohamoha dzuru. Mu ezekaa phe g'ephe lachaa mkpukpu le mkpukpu ozo. Mu emee g'emewushi ono, i merwushiru onwongu ono buru bugemu. ¹⁶ I - buerupho mkpukpu, rwushihuru arwushihu l'enya ohamoha ono; be imacharu-a l'oo mbedua bu Chipfu."

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa epfuru yeru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; ndu izurelu be dukwaa mu g'iphe, gbaru egba. Mbu l'ephe dukota g'ope; me ogbongu; me iphe-igwe; me mkpuma ota-njele, kwaru l'oku uzu. Iphe, ephe buepho be bu egba mkpola-ochaa. ¹⁹ Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu bukutawaa egba mkpola-ochaa; be mu e-kpota unu kpokobe le Jierusalemu. ²⁰ Mbu l'oo egube eekpokobeje mkpola-ochaa; me onyirubvu; me iphe-igwe; me mkpuma-ota-njele; me ogbongu chiru ye l'oku uzu go dazee ya-a; bu ge mu e-gude ehu-eghu mu; me oke ehu-eghu mu rwukota unu je achiru dobe le mkpukpu ono; woru unu dazee adaze. ²¹ Mu e-rwukobe unu; kpukposhi unu oke ehu-eghu mu, ata pfupfupu ono; l'o kee unu; unu azashihukota azashihu. ²² Oo egube mkpola-ochaa, adazehuje l'oku uzu-a; bu g'unu

a-nodu l'ime mkpukpu ono dazehu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbèdua, bu Chipfu be tukoshiru unu oke ehu-eghu mu."

²³ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ozo su: ²⁴ "Nwa ndiphe; su ali ono-a: I bu ali, e teke aturwudu ejo-iphe, no iya nu; ophu mini edzeduru kpua ya le mboke oke-ehu-eghu mu ono. ²⁵ Ndu mpfuchiru Chileke, no l'ime mkpukpu ono be achiru mkpukpu ono ejo idzu; g'oduma, aba hanyihanyi alajashi anu, o gburu. Ephe egbushije nemadzu; nakoo eku; me iphe, vugbaa oke aswa. Ephe mewaa; g'unwanyi, ji phe anodedu paa eka l'ime mkpukpu ono. ²⁶ Ndu-uke, no le mkpukpu ono be kpakashwaru ekemu mu; tuko iphe mu, du nso merwushikota emerwushi. Ephe ta akpajeedu oke l'iphe, du nso; yee iphe mmanu ozo. Ephe anoduje ezi nemadzu l'o to nwedu iphe, du iche l'iphe, aaso nso; yee iphe, a ta sodu nso. Ephe wowaru enya nmanyibe; ophu ephe ta akpajeedu ishi k'eme eswe-atuta-unme mu g'o du nso. A nodu anoduje epfutoshi epha mu l'echilabo phe. ²⁷ Ndu bu ndu-ishi le mkpukpu ono be dupho g'ejo-nkuta-oswa, alajashije anu, o gburu. Ephe egbu ochi; mbu egbushi nemadzu g'ee-shi g'ephe rita urwu l'uzo, apfuduru-oto. ²⁸ Ndu mpfuchiru Chileke, no le mkpukpu ono be e-gude ophulenyia ughoshi yele agbaru phe eja, bukota uka; kpachia ejo-iphe, ndu ono eme akpachi. Ephe asuje: Nnajiuphu, bu Chipfu suru-a l'eba abu l'o nweru iphe, Chipfu pfuru. ²⁹ Ndu ali ono be akpaya nemadzu ishi; bya ana nfu. Ephe akpa ndu ukpa; me ndu adudu g'o du phe ehu; bya eme ndu bu mbyambya ewere; ophu ephe emejeduru phe iphe, gbaru g'e meeru phe iya. ³⁰ Mu bya elee enya nemadzu l'echilabo phe, bu onye a-kpuka igbulu ono; mbu onye a-pfuru le mgbaka anu l'ephe l'ali ono; ge mu te emebyishi iya; ophu o to dudu onye mu humaru. ³¹ Oo ya bu; mu tukoshi phe oke ehu-eghu mu; gude ehu-eghu mu, ata pfupfufu kepyashia phe; mbu woru iphe ono, ephe mekotaru ono byabé phe l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono!"

23

Unwune labo, eri ogori

¹ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ozo; bya asu mu: ² "Nwa ndiphe; o nweru unwanyi labo, bu ne lanu nwuru phe. ³ Ephe wata agba ukpara le Ijiputu; mbu l'ephe shiro teke ephe bu nwata gbata ukpara. O buru l'eka ono be ephe no a nodu anoduje apyitoshi phe era; mbu l'oo l'eka ono be ephe anoduje l'arwaphe phe eka l'ehé ono, akwokwadu buruburu ono. ⁴ Epha onye k'ogerenya be bu Ohola. Epha nwune iya nwanji buru Oholiba. Ephe bu ndibe mu. Ephe nwushia unwegirima unwoke; me unwegirima unwanyi. Ohola be bu Samériya. Oholiba buru Jierusalemu.

⁵ "Ohola wataru agba ukpara teke o bukwadu nkemu. O wataru awu-ko ndu o yeru obu; mbu ndu o-lwua-olaa shi le Asiriya. ⁶ Ndu ono yekotaru uwe, du urwukpu-urwukpu; me ndu bu ndu eze; me ndu-ishi. Ephe bukota unwokorobya, amagbaa ntumatu; bukotaru ndu agba l'inya; nodugbaa l'eli inya phe. ⁷ O woru onwiya mee nwanji-ukpara unwoke ndu Asiriya; mbu ndu ophu nweru enya. O gude agwa ndu owuko ono merwushia onwiya. ⁸ Ophu o haduru agba ukpara ono, o shi le Ijiputu gbata ono. O buru teke o bu nwata be yele unwoke wataru akwakwa. Ephe nodu anoduje arwa iya eka l'ehé ono, akwokwadu buruburu ono; agboshi iphe ekpu iya. ⁹ Tòbudu iya bu; mu bya enwuru

iya ye l'eka ndu o yeru obu ono, bu iya bu ndu Asiriya; mbu ndu ono, agu iya egu ono. ¹⁰ Ephe gbabe iya oto; kpua unwu iya unwoke me unwanyi le ndzu; bya egude ogu-echi phua yebedua teerii. Oo ya bu; o buru onye unwanyi gude nmaahaa lejo etu; kele oo iphe, gbaru iya nu be e meru iya.

¹¹ "Nwune iya nwanyi, bu Oholiba humachakwaa iphe ono; egu ejo-ipe nkiya gbekporo kabaa ke nwune iya njo; mbu l'o gbek ka nwune iya agba ukpara obu. ¹² O nodu awukokwapho ndu obutobu phe, bu ndu Asiriya; mbu ndu bugbaa eze; me ndu-ishi mkpukpu phe; me ndu ojogu phe, kwaru onwophe ngwa; degegbaru l'eli inya; bukotaru unwokoro, amagbaa ntumatu. ¹³ Mu bya ahuma l'o merwushifuwaru onwiya. Ephenebo ono tukowaa buru ndu umere phe rehuru erehu.

¹⁴ "Yebedua be kwataru akwata yemibaa ishi eyemi l'ukpara obu. O humaru unwoke, e seru l'igbulo; mbu ndu Babilonu, e gude penti uswe-uswe see; ¹⁵ mbu ndu e seru ephe kebegbaa akpo l'upfu; kebechaa ekwa, ekpo phe wiyawiya l'ishi. G'ephe ha be dukotaephe ge ndu-ishi ugbo-inya ndu Babilonu; mbu ndu shi mkpukpu Kaludiya. ¹⁶ Ahuma, oohuma phe; ephe wata iya agu egu. O yefu ndu-ozu g'ephe je ezia phe ozi l'ali Babilonu. ¹⁷ Tobudu iya bu; ndu Babilonu byapfuta iya; g'ephe l'iya wata akwakwa. Ephe gude egu nwanyi agu phe nu pharwushia ya. E merwushichae ya pho ono; ephe bya adu iya ash; o gbakuta phe azu. ¹⁸ Teke ono, o gbaaharu ukpara ono; bya agbagbukporu oto tua onwiya jalaa ono; be mu gude ehueghu gbakuta iya azu; egube mu gbakutaru nwune iya. ¹⁹ Ole o gbek kabaa eyeru ehueghu l'agba ukpara obu; g'o nyataru g'o shi agba iya le teke o bu nwata nodu le Ijiputu. ²⁰ O shi nodu l'eka ono awu-ko ndu o yeru obu; mbu ndu ehueghu-woke phe dukota ge ke nkapfu-igara; bya aburu ndu unwuda phe du ge k'inya. ²¹ Oo ya bu l'egu ejo-ipe ono, i shi anoduje eme teke i bu nwata le Ijiputu ono be anoduje agukwadu ngu; mbu teke ono, e shi anoduje arwaphe ngu eka l'ehue; apyikashi ngu eka l'opu era ngu ono."

²² "Gube Oholiba; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru ngu baa; Mu a-kpali ndu ono, i yeru obu ono; mbu ndu ono byawaru adu ngu ashi nta-a ono; g'ephe ghakobe buru ohogu ngu. Mu e-me g'ephe shi l'ekameka wufuta tsoahaa ngu opfu; ²³ mbu ndu Babilonu; me ndu Kaludiya; me ndu Pekodu; me ndu Showa; me ndu Kowa; ephe le ndu Asiriya l'opu. Ephe a-bukotaru unwokoroba, amakota ntumatu; bugbaaru ndu eze; me ndu-ishi mkpukpu; me ndu-ishi ugbo-inya; me ndu nogbaa l'oke okwa; bya aburu ndu nogbaa l'eli inya. ²⁴ Ephe e-gude ngwogu; me ugbo-inya du l'iche l'iche; bya achiru igwe oha bapfuta ngu. Ephe anodukota l'ekameka kwaberu ngu k'ogu. Ephe a-chiru iphe, e gudeje ezeru onwonye k'eze iya me ke nshii; bya ekpukotaru okpu, e meru l'igwe. Mu e-nwata ngu nwuru nu phe g'ephe nua ngu aph; mbu g'ephe mee ngu egube o du phe ree. ²⁵ Mu e-gude okophoo mu; mee ngu emerekete. Ephe e-befu ngu imi waa nchi. Ndu ophu phoduru l'ime ngu be ee-gude ogu-echi gbushia. Ephe a-kpu unwu ngu unwoke me unwada ngu le ndzu. Ndu ophu phodufuaru l'ime ngu bu oku e-tsu phe. ²⁶ Ephe e-yeshikotakwa ngu pho uwe, i yeru l'ehu; natachaa ngu iyagba, ama mma, i nwekotaru. ²⁷ Mu e-me g'ebiyi, iime; me ukpara ono, i shi le Ijiputu gbata ono laa nlananu. I ti byadu anyatabaa ya; ke g'o gua ngu egu ozo; ophu i ti byadu anyatabaa Ijiputu ozo."

28 “Mbụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa ngu enwuru ye l'ẹka ndu dū ngu ashị; mbụ l'ẹka ndu ono, ị gbakutawaru azụ; kele ẹphe dūwaa ngu ẹji ono. 29 Ẹphe e-gude ndumashi tukokpoo iphe, ị seru akanya iya nata ngu. Ẹphe a-gbabe ngu ọto; ị dabýiru ẹgube ono. Ụkpara ono, ịigba ono bẹ e-meru iphere iya kpua ngu lẹ sagaa. Ẹjo-ememe ngu ono; mẹ ụkpara, ịigba ono; 30 bẹ bụ iya meru g'iphe ono dapfuta ngu; kele ị wataru awu-ko ohamoha, nonu; bya egude agwa pẹ merwushia onwongu. 31 I tsowaru ụzo, nwune ngu nwanyị tso ru. Mu a-pakwanuru okoro iphe-ẹhuka iya dẹe ngu l'ẹka.”

32 Wakwa iphe, Nnajiuphu,

bụ Chipfu epfu baa:

“Ị-ngụ iphe l'okoro ono,
nwune ngu nwanyị
nguru;
mbụ l'okoro ono,
ha kẹ galagala;
bya adu omilomi ono.

Aa-chi ngu ochi;

bya eme ngu ujikputeru;
kele iphe no l'okoro
ono bẹ jiru kẹ pyimu.

33 Ii-je iphe-ehuka jasuru
l'ootsuahaa ngu
atsutsu gẹ mẹe.

Ọ buru mkpurupyata
waa ọla-l'iswi bẹ
ii-ngụ nno.

Ono buru iphe,

nwune ngu nwanyị,
bụ Samériya nguru
nguphodoru ngu.

34 Ii-ngụ iya;

ngụ-gbua gberegedege.

L'i tukposhia ya yegiri

yegiri;
bya alabashia onwongu
era alabashi.

Mu pfuakwaru nkemu.

Nokwa iphe, Nnajiuphu,
bụ Chipfu epfu bụ ono.”

35 Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Eshi ophu ị zohawaru mbedua; woru mu jicha l'okotazu; bẹ ẹjo-ememe ono, iime ono; mẹ ụkpara ono, ịigba ono bẹ ii-ritakota urwu iya.”

36 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: “Nwa ndiphe; ?ii-kpe Ohola yee Oholiba ikpe ọto? Ngwanu; karu pẹ ẹbyi, ẹphe emegbabe; 37 mbụ l'ẹphe bụ ndu eri ogori; egbu ochi. Ẹphe gudewaa agwa, ẹphe gwotaru merwushia onwophe. Ẹphe ọdu egudeje unwu, ẹphe nwushiru mu tua ọtara l'agwa pẹ. 38 Waa iphe, ẹphe mekwaru mu pho bụ owa: Lẹ teke onokwapho bẹ ẹphe merwushiru ẹka duru mu nsọ; bya emebyishikota eswe-atuta unme mu. 39 Oo lẹ mboku ono, ẹphe gude unwu pẹ gwee aja nụ agwa pẹ ono; bẹ ẹphe bahuru l'ẹka duru mu nsọ ono; woru iya merwushia. Noo iphe, ẹphe meru l'ulo mu bụ ono.

⁴⁰ “I zicharu ozi g'e zia ndu shi ụzo ẹnya g'èphe byachaa; èphe wùru bya. Ọ bụru ndu ono bẹ ị sachaarù onwongu degeberu; ị bya etee iphe l'ẹnya; bya egude iyagba memaa onwongu emema kwaberu pẹ. ⁴¹ I bya asugaru l'aba, amashì mma ike. A bya eworu teburu dóbè ngu l'ìphu. I chita ùnwù-isensu mẹ manù mu tukobe l'eli iya. ⁴² Ikpoto nemadụ, bụgbaa idokpamkpata nọdu akwa ẹvu ekpu iya. E duta ndu shi l'echiẹgu, ngu-jishiru mee ẹpho ẹphe bya; waa ndu ọzo yee ẹphe swi. Ẹphe bya agbabẹ iya mgbalẹka; kpube iya okpu, ama ntumatu. ⁴³ Noo ya bụ; mu sù g'èphe duta yẹbedua ono, gbawaru ụkpàrà jasù ọ kpójohu ono; g'èphe l'iya wata eri ogori kele ọ buwaa nwanỳi-ụkpàrà. ⁴⁴ Ọo ya bụ; ẹphe jepfuaaha pẹ ẹgube ono ejepfuje nwanỳi-ụkpàrà ono. Mbù ẹphe jepfuaaha Ohola yee Oholiba; phaahaa ùnwanyì ono kutukutu. ⁴⁵ Ndu e-kpe pẹ ikpe bụ unwoke pfulberu-ẹka-oto Ẹphe a-nma pẹ ikpe ogori; waa ikpe ọchi. Noo kele ẹphe eri ogori; bya aburu ndu egbu ọchi.”

⁴⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “G'a chita ikpoto nemadụ bapfuta pẹ; mbù g'e nwuru pẹ nù ndu e-me gẹ ndzụ-agụgu rwuta pẹ; bya atùko iphe pẹ kwa l'okwata. ⁴⁷ Igwe-ọha ono a-tù pẹ mkpuma; bya egude ogu-echi egbutsushi pẹ. Ẹphe e-gbushichaa ùnwu pẹ unwoke mẹ ùnwada pẹ; bya atseshia ọku l'ulo pẹ. ⁴⁸ Noo gẹ mu e-shi mee g'emewushi onwonye laa nlananù l'alì-a bụ ono; k'ophu ùnwanyì l'ophu e-gudekwanù iya kwaa ẹnya; g'èphe te eje eme ẹgube ono, unu meru ono. ⁴⁹ Aa-gwata unu ụgwọ emerwushi ono, unu emerwushi onwunu ono. Unu e-vuta ẹjo-iphe ọ nwutaru unu; mbù nshì ono unu agwọ ono. Ọo ya bụ; g'unu amakwanuru l'ọo mbẹdua, bụ Nnajiuphu bụ Chipfu.”

24

Ẹtu, e gude ite, e shiberu l'ọku nmaa

¹ Tọbudu iya bụ; o be l'apha kẹ tete g'onwa iri dù l'abalì iri; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ² “Nwa ndiphe; dee iphe ntanù-a bụ l'ekwo; mbù ntanù-a gèdegede; kele ọo ntanù-a gèdegede bẹ eze ndu Bábilonu kephetarù Jierúsalemù k'ọgu. ³ Nmaaru ndu ono, bụ ekwegekwe ono ẹtu; sù pẹ: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa:

“Shibe ite; shibe iya
l'ọku kuru mini ye iya!

⁴ Chìru mkpirikpu
mkpirikpu anù ye iya;
mbù ndu ọphu a
hotaru ahọta;
utapfu iya;
mẹ upfumẹka iya;
mbù-a woru ẹka
kachaa aburu ọkpobe
anù chì-jia ya achì-ji.

⁵ L'ì kpùta aturu,
kachakpọo ree gbua;
chìru anù iya ye l'ọhu
ite ono;
shighee anù ono eshighe.
Shighee yee ọkpù iya
eshighee.

6 “ ‘Oo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Nshio ite ono, gbawaru egba ono; mbu ite ono, egba iya tee hefuedu ehofu ono. Gushia anu ono nanu nanu; g’o to dukwa ophu aa-ha g’o phodu. 7 Kele mee ndu o gbushikotaru be ye ya tukowaru nmakuru l’eli mkpuma; o to wushiduru iya l’oma ali eka urwuku gege ekpochikpo ya nu. 8 Oo ge mee ndu ono akpalia mu ehueghu; k’ophu mu a-bya agwata iya ugwo iphe, o meru kparu iphe, mu doberu mee ndu ono l’eli mkpuma; g’o to du iphe, e-kpochi iya eja.

9 “ ‘Oo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Mbèdua e-yebakwaro nku l’oku obu g’o kabaa shii. 10 Mu a-kube nku ono g’o ha l’ikpo l’ikpo.

“ ‘Mu eworu oku zunwua ya.

Gude iya shighee anu
ono eshighee.

Mu eyekobechaa ya iphe,
emeje g’iphe shi mkpo.

Mu eshia ya g’okpu iya
kpebatachaa uke
ekpebata.

11 “ ‘Li bya agbe teke ono shikwasè ite iphoro ono l’eli ovokoکو ono; shia ya gbiriri jeye oku adu l’ite ono shii; mbu shia ya g’onyirubvu, e gude mee ya chaa ziriri; k’ophu inyi, no iya nu a-dazehu; mbu g’egba, o gbaru ono kee oku gbiriri jasù ookechafu. 12 Noo kele e mewaru iya jasù ike labo bvù; ophu egba, o gbaru ono ekwedu eheshihu. Nta-a be oku e-ke egba ono, o gbaru ono. 13 Iphe, bu inyi ono, du ngu l’ehu ono be bu urwali. Eshi ophu mu mekotaru ge mu e-me hufu ngu inyi ono; ophu o kwedu ge mu hufu ngu iya; be a ta abyadu ehufubaa ngu iya jasù teke mu e-gude oke ehueghu mu mee ngu g’o du mu. 14 Oo mube Chipfu pfuru opfu ono. O rwuakwaru teke mu e-me iya. Mu ta abyadu esela onwomu azu; ophu mu abyadu aphu obu-imemini; ophu mu ta abyadu asu le mu tee meedu ge mu tüberu. Ee-kpe ngu ikpe g’umere ngu waa iphe, iime gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.’ ”

Anwuhu Nye Ezekèlu

15 Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 16 “Nwa ndiphe; mu abyaakwaa egude onu echachi lanu nyichata ngu onye ono, i yeru enya ono. Ole-a; ba agukwa aphu; ophu i rakwa ekwa; mbu g’enyamini ta alwafutakwa ngu l’anya. 17 Tokpoepo nwehu tsu ude. Ta kwashikwaru onye nwuhuru anwuhu enya-mini. Kee iphe, iikeje l’ishi egube iikeje iya; l’i yee akpokpa ngu. Te ekechikwa iphe l’onu; ophu i rikwa nri, ndu aphu tsoru erije.”

18 Oo ya bu; mu pfueberu ndu ono opfu ono l’utsu; o be l’uzenyashi; nyee mu nwuhu. O be le nchitabohu iya; mu bya emekota egube ono, a suru ge mu mee ono. 19 Tobudu iya bu; ndu ono bya ajja mu su: “?Tii kaduru anyi iphe, iphe-a, iimegbabe-a bu l’ehu anyi?”

20 Tobudu iya bu; mu su phe le Chipfu pfuru mu su-a; 21 ge mu su ndu Izurelu: “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa eme eka-du-nsò mu g’o to duhe nsò; mbu eka ono, a kpuru o shihu ike, bu eka unu gade eku onwunu ono; mbu eka ono, unu yeru enya ono; bya aburu eka ono, du unu ree ono. Unwu unu unwoke me unwu unu unwanyi, bu ndu ophu unu haru l’azu; be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. 22 Oo egube ono, mu meru ono be unu e-mekota. Unu tee kechidu

iphe l'onu; ophu unu eridu nri, ndu no l'aphu erije. ²³ Unu e-kebe iphe l'ishi egube unu ekejehawa iya; yee akpokpa unu. Unu taa agudu aphu; ophu unu taa aradu ekwa; ole unu a-jo ehu bvuebe l'opfu ejo-iphe ono, unu meru ono; mbu l'unu a-nodu atsü ude l'ime onwunu. ²⁴ Ezekelu aburu unu iphe-ohubama. Iphe ono, o mekotaru ono be unu e-mekota. Teke iphe ono nwuerupho; unu amaru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu.

²⁵ "A bya le gubedua; nwa ndiphe; mboku ono, mu a-nafu phe aka ono, a kpushiru ike ono, bu aka ephe gude ehu-utso iya eku onwophe ono; mbu aka ephe yeru enya ono; bya aburu aka du phe ree l'obu ono; mbu mboku ono, mu a-nafu phe unwu phe unwoke me unwu phe unwanyi ono; ²⁶ be onye nahuru gbalaa; a-byapfuta ngu bya edooru ngu iphe emenu. ²⁷ O buru mboku ono be ii-bebe kuhaa onu ngu; gu l'onye ono nahuru nu ono epfugba opfu; i ti bueduru onye te epfudu opfu ozo. Oo ya bu; li buru phe iphe-otube-nvo. Ephe a-maru-a l'oo mbedua be bu Chipfu."

25

Eepfu iphe, e-me ndu Amonu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ghachiru ndu Amonu iphu; pfuchiru mu; karu phe iphe, e-me phe nu. ³ Su phe le-a: 'Unu numakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i teru eswa kpua ulo mu, du nsö; teke e merwushiru iya; teme o nodu atsö ngu utso l'e meru ali Izurelu; o buru ochobu; waa l'a kpuru ndu Jiuda le ndzu laa ali ozo; ⁴ be mu e-nwuru ngu nu ndu uzo enyanwu-awawa g'ephe nworu ngu. Ephe a-bya anodu l'ime ngu nwechara ali-eze ali-eze; bugbaaru eburu l'ime ngu. Ephe e-ri akpuru oshi ngu; ngua mini era-eswi ngu. ⁵ Mu e-me mkpukpu Raba g'o buru aka inya-kamelu akpaje nri. Mu emee ali ndu Amonu g'o buru aka aturu a-dojeru atuta unme. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu.

⁶ "Le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i kuru aka pyaa; tee ebvu; gudekota ejo obu teru eswa kpua ndu Izurelu; ⁷ be mu a-machi aka; bya adaa ngu aka ke njo l'ehu. Mu e-nwuru ngu nubbaa ohamoha, nonu g'ephe lwua ngu alwulwu. Mu e-dekufu ngu l'iphe, bu oha, nonu; mee ngu l'ii chihu l'iphe, bu mkpukpu nonu; mbu mee ngu gi buru mkpurupyata. Oo ya bu g'ii-maru l'oo mu bu Chipfu."

Iphe, ee-me ndu Mowabu

⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa: "Eshi ophu Mowabu waa Siye suru 'Lekpodapho; ndu onu-ulo Jiuda be dukwaa ge ndu ohamoha ozo'; ⁹ be mu e-me g'ibiya ke Mowabu ono gheru onu; e-shi le mkpukpu ndu ophu no l'iphu egu, bu iya bu aka kakota ree l'ali ono; mbu e-shi le mkpukpu Betu-Jieshimotu; me Belu-Meyonu; me Kiriayatayimu. ¹⁰ Mu e-nwuru Mowabu yele ndu Amonu nu ndu uzo enyanwu-awawa; g'ephe nworu; ophu a ta abyadu anyatabaa ndu Amonu anyata ophu l'echilabo ohamoha. ¹¹ Mu anua ndu Mowabu aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu."

Iphe, ee-me ndu Edomu

¹² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Eshi ophu ndu Edomu gwataru ndu Jiuda ugwo iphe; be ephe shiakwa l'ugwo iphe ono, ephe

gwataru ono meswee; k'ophu parū ẹka. ¹³ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu a-machi ẹka gude kẹ njo daa Edomu ẹka l'ehu. Mu e-gbushi unwoke; mę ẹku, nọ iya nū. Mu emee ya g'ọ buru ochobu. A -gbẹ lẹ mkpukpu Temanu rwua lẹ mkpukpu Dedanu bẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phe. ¹⁴ Mu e-gude ndibe mu, bụ ndu Ízuru gwata ndu Edomu ugwo iphe ono, ephe meru ono. Ephe e-me ndu Edomu g'ooghu mu; mbụ mee phe g'oke ehu-eghu mu gude habe mu l'ehu. Oo ya bụ g'ephe amakwanuru l'oo mbędua agwa phe ugwo iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu."

Iphe, ee-me ndu Filisitayinu

¹⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Eshi ophu ndu Filisitayinu gudewaa ejo obu melata; mbụ gwata ugwo iphe; bya egude kẹle ndu Jiuda shiro teke k'ichee dū phe ashị; eme g'ephe mee phe g'ephe buru mkpurupyata; ¹⁶ bẹ wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu a-machi ẹka kẹ njo daa ndu Filisitayinu l'ehu. Mu eme gę ndu Kereti chihu; mee ndu ophu phoduru nū, bu lẹ mgboru eze-enyimu g'ephe buru mkpurupyata. ¹⁷ Mu a-kwatakpo akwata gwata phe ugwo iphe, ephe meru; mbụ gude oke ehu-eghu mu nua phe aphụ. Oo ya bụ g'ephe amakwanuru l'oo mbędua bụ Chipfu; lẹ teke mu agwata phe ugwo iphe, ephe meru ono."

26

Iphe, ee-me mkpukpu Taya

¹ Todbudu iya bụ; o be l'apha k'iri lẹ nanu; lẹ mbọku mbụ l'onwa onoya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; eshi ophu ndu Taya ekweru ndu Jierusalemu une asuje phe: 'Hee!' Ẹka ono, iphe, bụ ohamoha eshije eje azu aswa ono bẹ dakposhihuwaru nū. Mgbo, e yeru iya bẹ guhachawaru gheru onu; gę mu eshije iya g'ọ dū mu. Nta-a, mkpukpu ono dakposhihuwaru-a bẹ bụwaa g'iphe bya ejeaaru mu lẹ ree.

³ "Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu Taya; mu noakwaru ngu lẹ njo. Mu a-chita oha, dū igwerigwe g'ephe bapfuta ngu; mbụ l'oo egube ono, eze-enyimu enwutaję akparamini ke gbukumu-a; bụ gę mu e-nwuta phe; g'ephe byapfuta ngu. ⁴ Ephe e-tsukposhi igbulu, e gude kpu-buta mkpukpu Taya; bya enwukposhikota ulo-eli, nọ iya nū. Mu e-kwochatacaa ẹja mkpokpo-ulo ono; bya emee ẹka ono g'ọ buru mkpuma mmanu bẹ a-nodu iya nū. ⁵ Taya a-buru pherere-ali nọ l'echi eze-enyimu; buru ẹka aa-noduje asusa ugbo-ikokoro phe g'ọ korohu. Mkpukpu ono a-buru iphe, ohamoha a-lwu alwulu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu." ⁶ Ndu ophu bugbaa l'ime egu bẹ ee-gude ogu-echi gbushia. Oo ya bụ g'ephe amakwanuru l'oo mbędua bẹ bụ Chipfu.

⁷ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Oo Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu, bụ eze, ka ndu eze; mbụ onye ono, shi l'uzo isheli; bẹ mu e-me g'ọ dapfu ndu Taya. Oo-chita inya; mę ugbo-inya; mę ndu agba l'inya; mę igwerigwe ndu ojogu gude bya. ⁸ Oo-gude ogu-echi gbushikota ndu ophu bu l'ime egu. O bvua ose-ogu gude kepheta ngu; bya akoo obvudu-ẹja g'ọ nodu kpua oronmono jasū l'igbulu ngu. Oo-pali iphe, eegudeje egbobuta onwonye; gude tsoo ngu ogu. ⁹ Oo-nodu asu

okurukpo, eegudeje akukposhi ulo l'igbulo mkpukpu ngu ke pfuu. Oogude ngwogu iya nwukposhia ulo-eli ngu. ¹⁰ Inya, oochiru a-duta-be igwerigwe; k'oplu bu l'udzu, ephe gude okpa ekpokashi be e-lichaa ndibe ngu mkpachi. Igbulo, e gude kpu-buta mkpukpu ngu ono be a-nodu ete nmenmenme; l'igiji, ephe a-nodu ede; mbu ndu agba l'inya; me ikpoto ugbo-inya, ochi teke ono, oo-shi l'oguzo unu abata ono; mbu g'onye abahu le mkpukpu, e nwukpofuru igbulo iya enwukpofu. ¹¹ Upyi-okpa inya iya ono be a-zokota gbororo, no l'ime ngu tolitoli. Oogude oguechi gbushia ndibe ngu. Itso ngu, shihuru ike a-ngashihuchaa buru memeeje l'ali. ¹² Ephe a-lwu eku ngu alwulwu; gwee ngwaswa ngu tutua. Ephe enwukposhikota igbulo, e gude kpu-buta ngu; nwutsushikota ulo no l'ime ngu, e meru o nodu ama mma; bya evukoo mkpuma ngu me oshi ngu; mekpoo mkpokpo-ulo ngu; je enwuru ye l'eze-enyimu. ¹³ Mu e-me g'ebvu ono, i guje ono buru nyonyoronyo. Ebvu ono, i gudeje une akpo ono be a ta abyadu anumabaa ozo. ¹⁴ Mu e-me ali ngu g'o buru mkpuma mmanu bu iphe, a-nodu iya nu; l'i buru aka aa-tusaje ugbu, e gude egbu ema g'o korohu; ophu a ta abyadu akpukwaba ngu akpukwa; kele oo mube Chipfu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

¹⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru mkpukpu Taya baa: ?O du ngu g'ali, nokota l'aguga eze-enyimu taa nmakotadu jijijiji le teke jida; mbu le teke ono, ndu e mekagbaaru iphe a-nodu atsui ude ono; mbu teke ono ee-gbushi nemadzu l'ime ngu ono? ¹⁶ O buru teke ono be ndu-ishi, bugba l'aguga eze-enyimu e-nyizetakota l'aba-eze phe; bya eyeshikota akpawuru-uwe phe. Ephe e-yeshikota uwe phe, e mengashiru o nodu ama mma ono. Ndzu-agugu e-rwuta phe. Ephe agwodoshihu l'oma ali mmanu; anmagbaa pyaapyaapya tekenteke; l'o kpo phe onu-opfu; mbu iphe byapfutaru ngu nu. ¹⁷ Ephe erwaru unu erwubvu su:

"Egube g'e mekwanuru i
buru mkpurupyata;
gube ohamoha ono,
a maru amaru ono;
mbu gube oha,
okpehu shi du shii bu
ndu akpa le mini bukota
iya.

Gube oha ono shi alwushi
ogu ike le mini;
mbu gubedua;
me ndu bu ngu l'ime.

Ndu bu l'ibiya ono;
be i shi mee ephe
tuko anmagbaa
rwuurwu le
ndzu-agugu.

¹⁸ Nta-a be ndu bu l'aguga
eze-enyimu anmakota
pyaapyaapya l'eka
i daru.

Ali, mini so-phegbaaru
mgburugburu
l'eze-enyimu be
ndzu-agugu rwutaru;
kele i daru.

19 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke mu e-me mkpukpu ngu ono g’o buru ochobu; mbu g’o du g’eka e te ebuedu ebubu; mbu teke mu e-gude oke eze-enyimu ime ali bapfuta iya; bya emee g’oke mini ono gbamia ya; 20 be mu e-mekwa ge gule ndu ophu ekpoda ekpoda; tuko kpoda l’iduma; mbu g’i lapfu ndu teke k’azu. Mu e-me ngu g’i nwuda l’ime ali ge mkpokpo-ulo, mebyishihuru teke ndiche. Ndu unu l’ephe aswiru bu ndu ala l’uwurukutu-maa; ophu i ti byadu alwabaa azu ozo; mbu ke bya ebubaaru l’ali, ndu no ndzu. 21 Mu e-me ngu g’i laa ejo alala; mee ngu l’i chihu-gbua ree. A cho ngu nta cho imo; ole a ta abyadu ahumabaa ngu ozo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

27

Iphe, e-me ndu Taya

1 Tɔbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 2 “Nwa ndiphe: yooru ndu Taya oshi; 3 su iya: Gube mkpukpu Taya, no l’onu eka eeshije abahu l’eze-enyimu; buru mkpukpu, iphe, bu ndu bugbaa l’aguga eze-enyimu abyaje azuta aswa. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa:

- “ Oowaa gube Taya;
     i suru l’i maerberu mma.
 4 Eka oke ali ngu kparu
     be bugbaa l’echi
     eze-enyimu.
 Ndu kpuru ngu nu kputsee
     meru ngu k’ophu i
     mafufuru mma ngu
     l’ishi.
 5 Ndu kuru ugbo-mini
     ngu be bu l’ubvu
     Seniru be ephe gburu
     oshi payinu gude kya ya;
     bya ejekwapho l’ubvu
     ubvu Lebanonu bua
     oshi sida gude bvua
     itso ugbo-mini ngu ono.
 6 O buru oshi-akpurata,
     shi l’ali Beshanu be
     e gude pyishia eku-ugbo
     ngu;
     o buru oshi-sayipuresu,
     e bukoru l’aguga
     enyimu Sayipurosu
     be e gude mee omali
     ugbo-mini ngu ono;
     bya egude eze-enyi
     mee ya ona.
 7 Ekwa-ochaa, a kparu o du eguru,
     shi le Ijiputu be e kweru
     l’imeli ugbo-mini ono;
     bu iya bu iphe,
     emeje iya g’o gba oso;
     bya aburu iya be
     egudeje ahube

iya ama.

Iphe, e gude kwekọta
l'ugbo-mini ono
ge mini ta abahujeshi
iya be bu ekwa,
du urwukpu-urwukpu;
me ekwa, du uswe-uswe,
shi l'aguga enyimu
mkpukpu Elisha.

⁸ Unwoke mkpukpu Sayidonu;
me unwoke mkpukpu
Avadu be bu ndu
shi akpokotaru ngu ugbo;
gube Taya.

Unwoke ngu, bu ndu
iphe doru enya be
bukota ndu
angakotaru ngu
ugbo-mini.

⁹ Ndu-bu-ogerenya mkpukpu
Gebalu, me ndibe phe,
maru eme ona;
be anoduje l'ugbo-mini ngu;
emezibaa aka o
rifushihuru uzo.

Iphe, bu ugbo-mini,
nokota l'eze-enyimu;
me ndu anakota
ugbo-mini ono be
abyaje ngu azuta aswa.

¹⁰ " Unwoke ndu Peshiya; me unwoke ndu Lidiya; yee unwoke ndu Putu shi bukotaru ndu ojogu ngu alwuru ngu ugu. Ephe achijeru iphe, ephe egudeje egbobuta onwophe; me okpu-igwe phe kobegbaa l'eli igbulu ngu. Ephe meru ngu i du ubvu. ¹¹ Unwoke ndu Avadu; me unwoke ndu Helaku be bu ndu echejeru ngu igbulu ngu nche gba mgburugburu. Unwoke ndu Gamadu bu ndu anodujeru ngu l'ulo-eli. Ephe ewojeru iphe, ephe egudeje egbobuta onwophe kobegbaa l'eli igbulu, e gude kpu-buta mkpukpu ngu. Ephe meru; mma ngu dzua edzudzu.

¹² " Ndu Tashishi shi buru ndu azuje ngu aswa; kele i nweru eku, paru aka l'udu iya l'udu iya. Ephe shi egudeje mkpola-ochaa; me iphe-igwe; me ogbongu; me mkpuma ota-njele; bya azu-nweta ngu ophu i nweru.

¹³ Ndu Jiavanu; me ndu Tubalu; me ndu Mesheku shi achijeru ohu; me ngwa, e gude onyirubvu mee; gude bya ngu azuta aswa. ¹⁴ Unwoke Betu-Togarama shi akpujeru inya, eegudeje eje ozi; me inya, eegudeje alwu ugu; me inya-mulu bya ngu azuta aswa. ¹⁵ Unwoke ndu Dedanu be unu l'ephe shi azugbaje aswa. Igwerigwe ndu bugbaa l'aguga eze-enyimu shi bukotaru ndu azu ngu aswa. O buru eze-enyi yele oshi-eboni be ephe shi egudeje pfua aswa iphe, ephe zuru. ¹⁶ Ndu Edomu be shi azuje ngu aswa; kele iphe, iimeshi emeshi be du igwerigwe. Ephe shi egudeje mkpuma emeraludu; bya ngu azuta aswa; me ekwa du uswe-uswe; me ekwa, a kparu o nodu ama mma; me ekwa ochaa; me mkpuma koralu; me mkpuma rubi. ¹⁷ Ndu Jiuda; me ndu Izurelu be unu l'ephe shi azugba

aswa. Ephe shi egudeje witi, shi le Minitu; me igberi; me manu-enuwu; me manu mmanu; waa manu-balumu; bya ngu azuta iphe, i meshiru.

18 “ Ndu Damasukosu gudekwapho l'i meshiru iphe, du igwerigwe; waa kele i nweru eku ntumatu; ephe nodu egudeje mee, shi le Helubonu; me eji aturu, shi le Zaharuazu ngu aswa. 19 Ndu Danu; me ndu Jiavanu, shi le Uzalubezazuje ngwaswa ngu. Ephe nodu egudeje igwe, a kpuru akpukpu; yee kashiya; me kalamosu, bukota iphe, eegudeje eme manu- anyinyi, eshi kwekweekwee; bya ngu azuta aswa. 20 Ndu Dedanu shi egudeje ukpo, eegudeje nodu l'eli inya bya ngu azuta aswa. 21 Ndu Arabu; me iphe, bu ndu-ishi ndu Keda bezu bukota ndu shi azuje ngu aswa. Ephe achijeru aturu; me ebili; yee eghu bya ngu azuta aswa. 22 Ndu Sheba; me ndu Rama bezu shi azujekwa ngu pho aswa. Ephe shi egudeje manu, vu oke aswa; me mkpuma, vu oke aswa; me mkpola-ododo; bya azu-nweta ngwaswa ngu. 23 Ndu Haranu; me ndu Kane; me ndu Edenu; yee ndu agbagbaa oke-ngho, shi le Sheba; me ndu agba oke-ngho, shi le mkpukpu Ashuru; mekpoo mkpukpu Kilimadu bezu shi azukotakwa ngu pho aswa. 24 Iphe, ephe shi azuje ngu aswa iya bu uwe, amagbaa mma; me ekwa, du urwukpu-urwukpu; yee ekwa, a kparu dengashia ya iphe edengashi; me jilajila ukpo, vokashiru avokashi, aatogboje l'oma-ulo; mbu ophu e gude okpukpu swia; bya elichaa ya ke kpukpurukpu. 25 Ugbo-mini ndu Tashishi bu gube Taya bezu ephe anoduje evuru iphe.

“ I duopho gugbo-mini,
e dojiru iphe,
anyishi erwa ike;
o nodu l'echilabo
eze-enyimu.

26 Ndu l'akpo ngu l'ugbo
kpotawaru ngu je
edegebe l'echi
eze-enyimu.

Obenu le pherephere,
shi l'uzo enyanwu-awawa
a-bya ezijashia ngu
iphiriba iphiriba
l'echilabo eze-enyimu
ono.

27 Eku ngu; me iphe,
i gude agba ngho;
me ngwaswa ngu;
me ndu etso ugbo-mini ngu;
me ndu angaru ngu
ugbo-mini;
me ndu aguchijeru ngu
ugbo-mini;
me ndibe ngu,
agba oke-ngho;
mekpoo ndu ojogu ngu
g'ephe ha; me iphe,
bukpoo ndu ozo no
l'ugbo ngu ono;
be e-kpolahu l'echilabo
eze-enyimu mboku ono,
ugbo-mini ono e-kpu.

- 28 Aguga aguga
eze-enyimu be
a-nmahukota jiiijiii
le teke ndu angaru
ngu ugbo-mini
a-tushi uzu-ekwa.
- 29 Iphe, bukpo ndu gude
eku-ugbo akpo ugbo
be a-pakotaru ugbo
phe nwhaa.
- Ndu anga ugbo-mini;
me ndu etso ugbo-mini
ono be a-pfuchaaru
l'aguga eze-enyimu.
- 30 Ephe a-kwatakpo akwata
chia oke mkpu ekwa;
mbu kwatakpo rashia
ekwa ngu ike.
- Ephe e-kpota ntu kpukposhi
onwophe l'ishi;
bya arwaswikota
onwophe le ntu.
- 31 Ephe a-kpushi ishi ngu;
bya eyee uwe-aphu.
- Ephe e-gude obu,
aphu jiru ejiji kwaa
ekwa ngu;
mbu gua aphu ngu
gushia ya ike.
- 32 O buru teke ono,
ephe a-nodu ara ekwa ngu;
agu aphu ngu ono;
be ephe a-guru ngu
ebvu-aphu owa-a su:
- ?Bu mkpukpu ole be
bujekporu
mkpurupyata l'echilabo
eze-enyimu egube-a,
mkpukpu Taya
bu iya-a?
- 33 Teke e shi evushije
ngwaswa ngu e -shi
l'eze-enyimu;
be i shi emeje epho
eji oha, du igwerigwe.
- O buru eku ngu,
paru eka;
me ngwaswa ngu be
i gude mee ndu eze,
nogbaa le mgboko-a
ephe nweru iphe.
- 34 Obenu le nta-a be mini
mebyishiwaru ngu
l'ohu eze-enyimu.

Ngwaswa ngu ono;
 yee ndu tso ngu nu;
 be mini rikotawaru
 unu l'ephe.

³⁵ “ Iphe, bukpoò ndu bukòta l'aguga eze-enyimu be iphe, meru ngu nu nyiru ishi edzu; ndu bugbaa eze phe nmahukota rwuurwuu l'eka ndzu-agugu rwutaru phe. Iphu gbapfubechaa phe agbapfube l'eka ndzu agu phe. ³⁶ Iphe, bu ndu agbagbaa oke-ngho l'ohamoha be ata mgbede le k'iphe nwuru ngu nu. I lawaru ejo alala; ophu i ti byadu adubaa adudu ophu.”

28

Iphe, e-me eze ndu Taya

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su. ² “Nwa ndiphe; pfluaru onye-ishi ndu Taya su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu iitu onwongu epha su l'i bu Chileke; l'i sugaru l'aba-eze Chileke; l'echilabo eze-enyimu; l'eka i bu nemadzu mmanu; mbu l'i ti budu Chileke; e -gudekpooò l'iiri l'i maru iphe ge Chileke. ³ ?I ka Danelu amaru iphe too? ?Iiri l'o to duedu iphe, e domiru edomi; i ti tukochaada g'o ha maru too? ⁴ I gudewaa mmamiphe ngu; me egomunggo, i nweru kpaa eku kuberu onwongu; bya evukoo mkpola-ododo; me mkpola-ochaa kube l'ulo-eku ngu. ⁵ I gude aswa ono, i maru g'aazuje; mee eku ngu kabaa shii. I gbegude l'i nwewaru iphe bya etuahaa onwongu oke epha.

⁶ “Oo ya bu; waa iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu iirije l'i maru iphe; mbu l'i mawaru iphe ge Chileke; ⁷ be mu e-rwutaepho ndu ohozo g'ephe bya etsoo ngu ogo; mbu ndu oha, kachaa enweru ejo-okpoma l'iphe, bu oha l'ophu. Ephe a-mita ogu-echi phe gude mee ge mma, iima; me mmamiphe ngu ono buru ola-l'iswi. Ubvu, i du be ephe e-woru gwoo le nu. ⁸ Ephe a-lo-tsuta ngu; nwuru ngu ye l'ilu; mbu l'ephe e-gbu ngu l'ike l'echilabo eze-enyimu. ⁹ ?Ii-nwekwaduru onu, ii-gude su ndu ono, e-gbu ngu nu ono m'ephe -byaepho; l'i bu Chileke? Ndu e-gbu ngu nu ono -byaepho; be ii-maru-a l'oo nemadzu mmanu be i bu; l'i ti budu Chileke. ¹⁰ Ii-nwuhu anwuhu onye akpapyi l'eka ndu ohozo. O kwa mbedula pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

Adada eze ndu Taya

¹¹ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu; bya asu mu: ¹² “Nwa ndiphe; raa ekwa eze ndu Taya su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: I shi buru onye a suru l'o duebe ree; bya aburu onye shi maru mmamiphe shii; bya eshikwapho buru onye mafuru mma l'ishi. ¹³ I shi buru le Edenu; mbu le mgbabu Chileke. Iphe, bu mkpuma, vugbaa oke aswa be meru ngu; i nodu ama mma. Mkpuma ono be bu rubi; me topazu; me emeraludu; me kirisolayitu; me onikusu; me jiasupa; me safaya; me tokwasu; me berilu. Iphe, e doru mkpuma ono ke joo; bya egude kpapyabe iya o shihu ike bu iphe, e meru le mkpola-ododo. Iphe ono be e meru doberu ngu le mboku e keru ngu; i futa mgboko. ¹⁴ A wuru ngu manu l'ishi gi buru chierobu, anoduje eche nche; mbu l'oo iphe ono be mu meru ngu gi buru. I shi nodu l'eli ubvu, du nsò ke Chileke. I shi edegejeru le mkpuma, egbugba ke nwijnwii.

¹⁵ “Eshi ke mboku, e meru ngu be uta ta adujeduru ngu l'ehu jasuteke a byaru ahuma l'iime ejo-iphe. ¹⁶ I gbegude l'i nweru ngwaswa, ha shii wata

eme kpongakpangakpanga; shi nno wata iphe-eji. Oo ya bu; mu chifu ngu; i gude iphere lufu l'ubvu Chileke ono. Mu nwufu gube chierobu, anoduje eche nche ono le mkpuma, egbugbaa nwijnwii ono. ¹⁷ I gude kele jima mma tseahaa etsetse; bya arwutoshia mmamiphe ono, i makotaru ono arwutoshi opfu l'oo l'i du ubvu. Oo ya bu; mu pata ngu tua l'ali; mee ngu i buru onye ndu eze wataru ele enya ke phoriphori. ¹⁸ I gudewaa ikpoto ejo-iphe, i meshikotaru; me aswa, i gude ugho azu merwushikota eka-dunsu ngu. O buru iya meru; mu menaa oku shi l'ime ngu gbanwuhu; woru ngu tsua tsufu. Mu woru ngu mee; i buru ntu, wushiru l'omali; mbu i buru ntu ekpofu l'iphu ndu ele ngu enya. ¹⁹ Iphe, bu ohamoha, makotaru ngu nu be iphe, meru ngu nu tufuru eh. I laru ejo alala; ophu i ti byadu adubaa adudu ophu."

Iphe, e-me mkpukpu Sayidonu

²⁰ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²¹ Nwa ndiphe; ghachiru mkpukpu Sayidonu iphu; pfuaru mu phe iphe, a-nwuru phe nu; ²² su iya: "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu nokwaru ngu le njo; gube Sayidonu. Mu e-me gi maru ge mu du-be akpabiri. Oo ya bu; g'ephe amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu le teke ono, mu a-nu phe aphu; goshi phe le mu bu onye du nsu ono. ²³ Mu e-me g'ejo-ehu dapfuta iya; mee g'iphe, bu oma ogbororo iya sokota gborogboro le mee. Ee-gbushi nemadzu ephe adakaa l'ime gube mkpukpu ono; mbu e-gude ogu-echi gbushia nemadzu l'ekameka le mkpukpu ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu."

Eekebe ndu Izurelu l'oma

²⁴ "Ndu ephe le ndu Izurelu bunyabe ta abyadu abubaaru ndu ephe du ash; mbu l'ephe taa dzukashibedu phe; ophu ephe taa lakashibaedu phe g'ogarambo. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

²⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke mu dufutaerupho ndu Izurelu l'eka a chikashiru phe ephe laa be bu l'ime phe be mu e-goshi ohamoha le mu bu onye du nsu. Oo ya bu; ephe abya eburu l'ali nkephe, bu iya bu ali ono, mu nuru nwozi mu, bu Jiekoju ono. ²⁶ Ephe e-buru l'eka ono l'ehu-guu; nodu iya kwashia unuphu; kooahaa ya opfu-vayinu. Ephe eburu iya l'ehu-guu teke mu a-nu ndu ephe l'ephe bunyabe aphu, bu ndu ono, shi emekpa phe eh. Noo teke ephe a-maru l'oo mu bu Chipfu, bya aburu Chileke phe.

29

Iphe, e-me ndu Ijiputu

¹ O be l'alpha k'iri ono le gonwa iri du l'abali iri ebo; Chipfu pfuru yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ghachiru Fero, bu iya bu eze ndu Ijiputu iphu le ke njo; gude pfuaru mu iya iphe, a-nwuru iya nu; pfukwarupho ndu Ijiputu l'ophu iphe, e-me phe nu. ³ Pfuaru iya su iya: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu nowaru ngu le njo; gube Fero, bu eze ndu Ijiputu; mbu gube ejo oke agiyi, zee l'echi enyimu ngu. Iisuje l'enyimu Nayilu bu nkengu; l'oo gubedua meru iya doberu onwongu.' ⁴ Ole mu e-woru ikekee dzubechaa ngu l'okpu-agba; bya emee g'ema, nokota l'enyimu ngu bya eripfua l'ekiri, no ngu l'ehu. Mu a-kpufuta ngu l'enyimu eka ono i no ono; ye le ema ono, ripfuru l'ekiri, ngu ono. ⁵ Mu a-paru ngu haa l'echiegu gu

l'ema, nokota l'enyimu ngu. Ii-da l'oma egu; a taa patadu ngu apata; ophu o buro ke lia ngu elili. Mu e-woru ngu nu anu-egbudu, bu le mgboko; me unwenu, ephe l'eli gi buru nri phe. ⁶ Oo ya bu ge ndu bukota le Ijiputu amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.

"Noo kele: i shi buru ndu Izurelu oshi ekperema. ⁷ O nodu abujeru: ephe kuba ngu eka; i nyakwoshihu; yejashia phe ukuvu. Teke ephe dakoberu ngu; i nyajihu; ephe adaa dajia okpu-upfu. ⁸ Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-gude ogu-echi bapfuta ngu; gbushia unwoke ngu me eku ngu. ⁹ Ali Ijiputu be a-buru mkpurupyata; mbu l'oo-buru ochobu. Oo ya bu; g'ephe amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu. Iphe, kparu iphe, mu e-me nno bu li suru l'enyimu Nayilu be bu ngu nwe iya; l'oo ngu meru iya.

¹⁰ "Oo ya bu; mu noakwaru ngu le njo; bya anoduru enyimu ngu ono le njo kwapho. Mu e-me ali Ijiputu go buru ola-l'iswi; mbu go buru ochobu e shikpo le mkpukpu Migudolu; jasu le mkpukpu Asuwanu; mbu je akpachakpo l'oke unu le ndu Kushi. ¹¹ Okpa nemadzu; ozoo k'anu-egbudu ta abyadu aghabubaa ya; ophu o dudu onye byaru ebubaaru l'eka ono jasu ukporo apha labo anwua laa. ¹² Mu e-me ali Ijiputu go yifuaru l'eka a-buru ochobu g'ali ndu ozo buhawaa. Iphe, bu mkpukpu, nokota lime iya a-buru eka egbara phuru; ukporo apha labo mgburugburu. Ephe a-duepho ge mkpukpu ozo, a lwuru alwulwu duhawaa. Mu a-chikashi ndu Ijiputu g'ephe laa ohamoha, nogbaa nu; mbu chikashia phe g'ephe tuko iphe, bu mkpukpu, nonu dzuru.

¹³ "Ole-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: A noepho ukporo apha labo ono be mu e-dufutakota ndu Ijiputu ono l'iphe, bu mkpukpu ono, a chikashikotaruru phe ephe laa ono. ¹⁴ Mu e-shi l'eka a kparu ndu Ijiputu laa ono duphutakota phe azu; duru phe laa ali Paturosu, bu iya bu ali eka ephe futaru. O buru eka ono be ephe a-nodu buru ali-eze, enya lwaru. ¹⁵ Oo-buru ali-eze, enya kachakpo alwalwa; ophu o to byadu apalihubaa k'aka ohamoha ozo shii. Mu e-me iya go kwatakpo lwaa ali k'ophu bu l'o to duedu oha, o byaru a-du ike bubaaru ishi phe ozo. ¹⁶ Ijiputu ta abyadu abubaaru mkpukpu, ndu Izurelu chiru upfu kwee ozo. Ndu Izurelu e-gudeje Ijiputu nyata l'oo ejo-iphe be ephe meru; teke ephe chijeru upfu kwe l'eka o no go yeru phe eka ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

Nebukadineza, alwu-kpe ndu Ijiputu

¹⁷ Tobudu iya bu; o be l'apha k'ukporo l'esaa le mboku onwa mbu furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su. ¹⁸ "Nwa ndiphe; Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu be chiru ndu ojogu iya ye g'ephe je achiahaa ndu Taya onwu l'eka. Ndu ojogu iya ono be o meru ishi kworihuchaa phe akworihu; ukuvu swashihukota phe aswashihu l'eka ephe evu iphe. Ole Nebukadineza yee ndu ojogu iya ono ta adudu urwu, ephe ritaru l'ogu ono, ephe tsoru ndu Taya ono. ¹⁹ Oo ya bu; waa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyawaa eworu Ijiputu nu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. Nebukadineza be e-gwe eku ndu Ijiputu tutua atutu. Ootuko ali ono lwua alwalwu; gwee iphe phe go hakota. O buru iphe ono, o gweru ono a-buru obunggo, ee-bu ndu ojogu iya. ²⁰ Mu wowaru ali Ijiputu nu iya go buru obunggo, mu buru yee ndu ojogu iya k'akanya ephe seru; mbu l'ephe lwuru mu ogu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu ono.

21 “Teke o beerupho mbòku ono bẹ mu e-me g’ike bya adu ndu Ízurelu; mu abya emekwapho gube Ezekèlu g’i saa onu pfua opfu l’echilabo phe. Oo ya bu g’ephhe amakwanuru l’oo mbèdua bu Chipfu.”

30

Aayo oshi Ijiputu

1 Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su. 2 “Nwa ndiphe; pfiaru phe iphe a-nwuru phe nu. Su phe: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Chia mkpu su:

“‘Nshio mbòku ono!

3 Noo kele mbòku obu dukwaa ntse; mbu le mbòku, bu ke Chipfu dukwaa ntse.

Mbòku ono bẹ a-gbahụ tsukiribaa.

Teke ono bẹ ohamoha a-la l’iswi.

4 Ogu-echi bẹ e-gude bapfu ndu Ijiputu.

Ejo iphe-ehuka bẹ a-byapfuta ndu Kushi.

Teke ndu e gbushiru a-daka le Ijiputu; bẹ aa-tuko eku phe gweta tugbua;

L’o bya aburu mkpukpu, dakposhihuru adakposhihu.

5 Ndu Kushi; me ndu Putu; me ndu Lidiya; me ndu Arabu l’ophu; me ndu Libiya; mekpoo ndu ali ono unu l’ephhe tuko gbaa ndzu ono bẹ ee-gude ogu-echi tuko ephhe le ndu Ijiputu gbushia.

6 “ ‘Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, bukpoò ndu turu ikè yeru Ijiputu bẹ a-dashikota; ndu bu ike du iya nu, o gude eku onwiya ono bẹ a-bvu. Ee-shiepho le mkpukpu Migudolu gude ogu-echi gbushia phe l’ime mkpukpu ono jasụ le mkpukpu Asuwanu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. 7 Ephe a-buru ochobu g’ali ndu ozo bukwapho. Mkpukpu, phe a-dakposhihukwapho; egbara aphua ya; ge mkpukpu ndu ozo dakposhihukwarupho egbara phua ya ono. 8 Noo teke ephhe a-maru l’oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu a-tufu oku le Ijiputu ono; teme ndu agbajeru phe mkpu bẹ e gweakwarupho arakabya.

9 “ ‘Mbòku ono bẹ mu e-zi ge ndu-ozì shi l’eka mu no gude ugbo-mini je eyeeru ndu Kushi ebvu l’eka ephhe tusaru ehu ono. Ejo iphe-ehuka bẹ e-rikpote phe le mbòku ono, Ijiputu a-la l’iswi ono; mbu l’ejo iphe-ehuka ono byafutaje.

10 “ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ikpoto ndu Ijiputu be mu e-me g'ephe shi l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu chihu. 11 Yebedua waa ndu ojogu iya, bu ndu kachaa ejo okpoma l'iphe, bu ohamoha nonu be ee-dubata g'ephe lwua ali ono alwulwu. Epe a-mita ogu-echi phe tsopyabe ndu Ijiputu; gbushia nemadzu gbujia ali ono egbuji. 12 Mu e-me g'enyimu Nayilu tashihkota; mu abya eworu ali ono ree ndu eme ejo-iphe. Oo l'eka ndu ohozo be mu e-shi mee ali ono g'o laa l'iswi; mekpoo iphemiphe, nokota iya nu. Mube Chipfu be pfuakwaru nu.

13 “ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-mebyishikota agwa; mee g'iphe, e dobegbaaru agwa agwagwa chihu le mkpukpu Memufisu. Ophu o dudu onye byaru abubaaru ishi, le Ijiputu. Mu e-me ge ntsu-mebvu dzuru ali Ijiputu. 14 Mu e-me g'ali Paturosu buru ochobu. Mu a-tufu oku le mkpukpu Zowanu; mu anua mkpukpu Tebesu chiipfu. 15 Mu e-kpukposhi mkpukpu Sinu, bu agbabe-adzuru ndu Ijiputu oke ehueghu mu. Mu e-mekwaphe g'ikpoto ndu mkpukpu Tebesu chihu. 16 Mu a-tu oku le Ijiputu. Ndu mkpukpu Sinu be a-nodu l'oke iphe-ehuka. Mkpukpu Tebesu be ee-chikposhi. Mkpukpu Memufisu be a-nodu eje iphe-ehuka mkpurumkpuru. 17 Unworoobyia ndu mkpukpu Avenu; * me ke ndu mkpukpu Pi-Beşetu be ee-gude ogu-echi gbushia. Ndu mkpukpu ono, ndu ophu ghuduru nu be aa-kpukota le ndzu. 18 Mboku ono a-gbahu ndu mkpukpu Tahapanahesu tsukiribaa; mbu mboku ono, mu e-me ge Ijiputu te enweheru ike ono. Oo l'eka ono be mu e-me g'okpehu ono, epe gude eku onwophe ono bv. Urwukpu be e-rikpote iya erikpote. Iphe, bu unwada iya be aa-kpukota le ndzu. 19 Mbu le mu a-nu ndu Ijiputu aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu. ”

Arwuhu ndu Ijiputu

20 O be l'apha k'iri le nanu g'onwa mbu du l'abali esaa; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 21 “Nwa ndiphe; mu nyakwowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu oshi-eka. E teke ekebedu iya ya iphe k'agbagba; ophu o to dudu iphe, aakpaje ye l'eka okpu jihuru g'o dzekwata, a kpawaru ye iya; k'ophu oo-du ike gudeshia ogu-echi. 22 Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu owa: Mu nowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu le njo. Mu anyakwoshi iya oshi-eka labo; mbu nyakwofua ya eka ophu du ree; waa ophu a nyakwowaru anyakwo pho; mbu mee g'ogu-echi, o gude l'eka nafu iya; daa. 23 Mu a-chikashi ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikaa phe g'ephe tuko mkpukpu, nonu dzuru. 24 Mu e-me g'eka shihu eze ndu Babilonu ike; woru ogu-echi mu ye iya l'eka. Obenu le Fero be mu anyakwoshi eka. Oo-nodu l'iphe eze ndu Babilonu atsu oke ude g'onye etsugbuphodoru ndzu ubele. 25 Mu e-me eze ndu Babilonu g'eka shihukota iya ike; obenu le Fero be eka a-nodu atukota ke lwakpalwakpa. Noo teke epe a-maru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu e-woru ogu-echi mu ye eze ndu Babilonu l'eka; o zeaharu iya ndu Ijiputu ono. 26 Mu e-dukashi ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikashia phe g'ephe tuko mkpukpu, nonu dzuru. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu.”

31

Oshi sida, no l'ubvu ubvu Lebanonu

* 30:17 30:17 Mkpukpu Avenu bukwa iya pho bu “Mkpukpu Onu.”

1 O be l'apha k'iri le nanu le mboku, onwa k'eto furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: 2 "Nwa ndiphe; su Fero, bu eze ndu Ijiputu yee igwe oha iya le-a:

"?Bu onye be aa-tukporu
ngu yeru le g'i gude
habe shii?

3 Lewaro Asiriya ono,
shi buru oshi sida
nodu l'ubvu ubvu
Lebanonu ono;

O shi nwegbaarū ekali,
amakota ntumatu;
o jaa kpuru ke yekete;e;
so-kputekota oswa,
o no.

O vua; haa l'eli;
mkpakponu iya ephe
l'akpaminigwe je
anmaa eka l'imeli.

4 Mini, nokota l'eka ono
mee iya;
o nodu abya ke
kpukakpuka.

Mini, shigbaa l'ime ali
anwushi mee ya;
o vua ha ogologo.

Mini, shigbaa le nggele
ogba ono nodu
aso-phekota upfu
iya mgburugburu;

O buru eka ono be mini
ono eshije sowaruro
dzuru oshi nokota
l'oswa ono.

5 No iya; o vua; kakota iphe,
bu oshi,
no l'oswa ono l'eli.

O kabaa ajakashi ajakash;
teme ekali iya tsechaa
ogologo ogologo.

O jakashiru egube ono;
kele mini du l'eka
ono okpobe adudu.

6 Iphe, bukpoo enu,
ephe l'eli kpashikota
epfune l'ekali iya.

Iphe, bu anu-egbudu
buru le mkpula iya
be ephe azushi unwu.

Iphe, bu ohamoha,
hagbaa shii lwakotaru
le mkpula ibvu iya.

7 Iphe, oshi ono ama be
du biribiri;

o jakashiru nodu ke
kpuchii;
kele ogbarabvu iya
nochaa je agebe l'eka
mini du okpobe
adudu.

8 O to nwedu oshi sida,
nogbaa le mgbabu
Chileke duru ophu
aturu iya nu.

Ophu oshi payinu
atuduru ekali iya.
Mbụ ophu oshi mmanu
ta ajakashi-beduru
g'ekali iya jakashiru.

Ophu o to dudu oshi,
nogbaa le mgbabu
Chileke duru ophu
mapfuru iya le mma.

9 Oo mbedua meru iya;
o nodu ama mma;
jakashia ekali
igwerigwe egube ono;

Mbụ k'ophu bu l'iphe,
bu oshi,
nokota le mgbabu
Edenu,
bu mgbabu Chileke
ono ejikotaru iya
enya.

10 " 'Oo ya bu le-a; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu o vuliru imeli imeli; mbu vughatakota iphe, bu epfukala; temanu o nodu eku onwiya; kele o ha l'eli ¹¹ be mu nwuwuru iya nu onye bu ishi ohamoha; g'o pfua ya ugwo g'ejo-iphe oome gbaru; mbu le mu nwutawaru iya nwucha. ¹² Ndu ohozo; mbu ndu oha, bu phe kakota ejo okpoma be butawaru iya tua; ngeghata. Ekali iya dakachaaru l'ubvu ubvu; mekpoo le nsuda nsuda. Unwu ekali iya nyakwoshihuwaru dabyicharu le nggele ali ono. Iphe, bu mkpukpu, nokota le mgboko, bu ndu shi nodukota iya le mkpula be lufutakotawaru nu; gbado iya. ¹³ Iphe, bu enu, ephe l'eli; bu anyinwua oshi ono, daru adada ono. Anu-egbudu l'ophu bya anodugbaa l'ekali-oshi ono. ¹⁴ Oo ya bu; g'o to nweheru oshi ozo, nogbaa l'aguga mini, byaru evutabaa kuaaha onwiya; kele ole o ha l'eli; mbu ke g'o vuta g'ephe l'akpaminigwe je anmaa aka l'imeli. Mbụ l'o to nwedu oshi, amitakpo mini amita l'ali, byaru a-habaa l'eli egube ono; kele e mewaru phe g'o buru anwushihu be ephe a-nwushihu; laa l'ime ali; mbu je anodu ephe le ndiphe, nwushihuwaru kpoda l'ilu.

15 " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mboku ono, o laru l'ali-maa be mu meru g'aphu kpukposhi mgboko. Mu gude mini-ime-ali woru iya bye-mia; bya emee; nggele nogbanu tabushihu ebo; enyimu so-buhu asoso. O buru opfu ehu iya be mu gude mee g'ubvu ubvu Lebanonu nodu l'aphu. Iphe, bu oshi, nokota l'egbudu nwulwashihukota anwulwashihu. ¹⁶ Mu meru g'ohamoha nmakota jijijiii l'oda, o daru teke mu nwuru iya chie l'ali-maa g'o lapfu ndu ophu kpolahuhawaru l'ilu; teme

oshi, shi p̄fugbakwaarupho l̄e mgbabu Édenu; mb̄u oshi ndu ophu shi kak̄ota ree; bya ahacha okporokpo l'úbvú úbvú Lébanonu, b̄u iya b̄u oshi, mini shi dukota l'eka ephe n̄o rengurengu b̄e obu byaru ejizeta l'ime al̄i eka ephe n̄o; teke ono o daru ono. ¹⁷ Iphe, b̄u ndu shi n̄odu l'ibvu iya, b̄u ndu shi b̄uru agbarike iya b̄e yee ya f̄ukoakwarupho lak̄ota l'al̄i-maa; lapfu ndu ophu e gude ogu-echi gbushia.

¹⁸ “ ‘?Bukpoo oshi ole l̄e Édenu atukporu ngu l'úbvú, ì d̄u; yee g'ì gude paa eka apaa? Obenu l'aa-tuko unu l'oshi Édenu; nwuru chie l'ime al̄i. Unu l̄e ndu te ebuduru úbvú; waa ndu e gude ogu-echi gbushia b̄e a-tuko z̄e l'eka lanu. Noo g'oo-duru Fero yee igwe oha iya b̄u ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, b̄u Chipfu epfu.’ ”

32

A kuru Fero oshi

¹ O be l'apha k'iri l'eb̄o l̄e mb̄oku, onwa k'iri l'eb̄o furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; kuaru Fero, b̄u eze ndu l̄jiputu oshi; s̄u iya: Ìrìje l'ì b̄u oduma l'echilab̄o ohamoha; obenu l'ì d̄u g'ejooke-agiyi bu l'eze-enyimu. I shi l̄e nggele ngu pafuta onwongu; gude okpa akpako mini; bya aswongashia ya aswongashi. ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, b̄u Chipfu epfu baa: Mu e-woru ikpoto oha mee ugbu; gude nmata ngu. Ephe e-gude ugbu mu ono kpufuta ngu. ⁴ Mu a-tu ngu l'al̄i; mu e-woru ngu chia ogbu l'oma egu. Mu e-me g'iphe, bukpo o enu, ephe l'eli bya eripyab̄e ngu; mu e-gude ngu z̄u-jia anu-egbudu, n̄o l̄e mgboko l'ophu ephe. ⁵ Mu a-tuka anu ngu nanunanu l'úbvú úbvú; mb̄u l̄e mu e-me g'odzu ngu tuko nsuda nsuda sweta. ⁶ Mu e-me g'al̄i nwukota shokoshoko l̄e mee ngu, a-n̄odu aso k̄e gborogboro; mb̄u so jeyekotakpo l'úbvú úbvú; teme mee ngu b̄e e-jikota nggele ejiji. ⁷ Teke mu a-kponyi ngu enya; b̄e mu e-me g'akpaminigwe jikpute; mee ḡe kpokpode, nokota iya n̄u gbahukota ochii. Mu e-gude urwukpu so-kpute enyanwu; ophu onwa ta abyadu echi echichi ophu. ⁸ Iphe, bukpo iphe, echije echichi, n̄o l'igwe b̄e mu e-me g'ephe gbahukotaru ngu ochii. Mu e-me g'al̄i ngu gbakota ochii. Nokwa iphe, Nnajiuphu, b̄u Chipfu epfu.

⁹ “Mu e-me g'obu gbarwa ndu d̄u igwerigwe l̄e teke mu e-me g'ì b̄uru mkpurupyata l'echilab̄o ohamoha ono; mb̄u l'al̄i, ì t̄i madu. ¹⁰ Mu e-me oha, d̄u igwerigwe g'ephe terwuhu l'iphe, a-nwuru ngu nu. Ndu eze phe b̄e ndzu-agugu opfu ehu ngu e-rwuta; l̄e teke mu e-ze ogu-echi mu l'iphu phe. Mb̄oku, ìi-buru mkpurupyata b̄e ehu a-n̄odu anmakota onyemonye rwurwuu l̄e ndzu-agugu; l'iphe, bukpo teke nonu.

¹¹ “Kele Nnajiuphu, b̄u Chipfu epfukwa su: ‘Ogu-echi eze ndu Babilonu b̄e a-bya ngu l'ehu. ¹² Mu e-me ḡe ndu okpehu d̄u gude ogu-echi phe gbushia ikpoto nemadzu, b̄u ndu nkengu. Mb̄u l'oo ndu ono b̄u oha, kachakpo ejo-okpoma ono b̄e unu l'iya e-me. Iphe ono, l̄jiputu gude eku onwiya ono b̄e ephe e-chi pyaapya. Iphe, b̄u ikpoto nemadzu, nokota l'eka ono a-bukotaru mkpurupyata. ¹³ Mu e-gbushikota iphe, b̄u eswi iya l'eka mini doru nyimunyimu. Okpa nemadzu ta abyadu aswongabaa mini ono ozobaa; ophu okpa eswi abyadu aswongabaa ya. ¹⁴ Noo teke mu e-me mini phe g'o doo risaa b̄u ono; mekwaa ya pho g'o so asoso ḡe manu olivu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, b̄u Chipfu epfu. ¹⁵ Teke mu e-me l̄jiputu g'o b̄uru ochobu; woru al̄i ono mee g'o to duhe iphe, a-n̄odu iya nu; mb̄u teke mu e-gbutsushi iphe, b̄u ndu bu l'eka ono b̄e ephe a-maru l'oo mu b̄u

Chipfu.' ¹⁶ Waa ebvu-aphu, aa-nodu aguru iya baa. Unwada ohamoha be a-nodu agu iya; ephe a-guru iya Ijiputu; yee ikpoto oha Ijiputu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu."

¹⁷ No iya; o be l'apha k'iri l'ebo le mboku onwa k'iri l'ebo ono du l'abali iri l'ise; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; raa ekwa ikpoto oha Ijiputu; mee phe g'ephe l'ohamoha, a maru amaru tuko wuda l'ime ali; mbu g'ephe tuko wulahu l'azu iya ophuu g'ephe lapfu ndu ophu kpodawaru l'ilu. ¹⁹ Su phe:

" 'Unu dobesu l'unu ka ndu ozo ama mma too?

Unu wuba lamihu; je azeshia l'eka ndu daru odaleba ze.'

²⁰ "Ephe a-dashi l'eka ndu ophu e gude ogu-echi gbushia daru. A mitaakwaru ogu-echi; bya akpufutawa; yele igwe oha iya ono akpufuta. ²¹ Iphe, bu ndu okpehu du, no l'ali-maa a-su Ijiputu yee ndu agbajeru iya mkpu: Ephe tsulahuakwaru; bya awushiru l'eka ndu te ebuduru ubvu dabyigbaaru; mbu ephe le ndu e gude ogu-echi gbua bya azekota l'eka lanu.

²² "Asiriya be no l'eka ono yeles ndu ojogu iya l'ophu. Ilu ndibe iya, e gbushiru egbushi be no-pheru iya mgburugburu; mbu ndu e gude ogu-echi gbushia. ²³ Ilu phe be bu l'ime nsu be o nokota. Ikpoto ndu nkiya be ze-pheru ilu iya mgburugburu. G'ephe ha be e gbukotaru egbugbu; mbu l'oo ogu-echi be e gude gbushikota ndu ono, shi akpataje ndu-agugu abya ndu bu l'ali ndu no ndzu l'ehu ono.

²⁴ "Elamu be nokwapho l'eka ono yeles igwe oha iya l'ophu, do-pheru ilu iya mgburugburu. G'ephe ha be e gude ogu-echi gbushikota; ephe dakota odaleba. Iphe, bu ndu ono, shi eyeje ndu bu l'ali ndu no ndzu ebvu ono be wudakotawaru l'ime ali. Ephe gude iphere laa yeles ndu ophu laru l'ilu. ²⁵ E meru iphe-azee doberu Elamu l'eka ndu e gbushiru egbushi kuru; ilu igwe oha iya no-pee ya mgburugburu. G'ephe ha bukota ndu e gude ogu-echi gbushia; ephe dakota odaleba. Ephe shi buru ndzu-agugu duru ndu bu l'ali ndu no ndzu; obenu le nta-a be ephe gudewaa iphere lapfu ndu ophu l'ali-maa. A togbowaru phe l'eka a togboru ndu ophu e gburu egbugbu.

²⁶ "Mesheku; me Tubalu be nokota l'eka ono; ephe l'igwe oha phe, no-pheru ilu phe mgburugburu. G'ephe ha bukota ndu daru odaleba, e gude ogu-echi gbushia; kele ephe shi eyeru ndu no ndzu ebvu. ²⁷ ?Tobudu l'ali-maa be ephe le ndu ojogu, ike du, daru odaleba ono tukoru lakota? Ephe gude ngwogu phe lakota l'ali-maa; e swibechaa phe ogu-echi phe l'ishi. Ejo-iphe, ephe meru tukocharu l'okpu phe; e -gudekporo l'ephe le ndu ojogu, ike du; shi emeje ndzu erwuta ndu bu l'ali ndu dzu ndzu.

²⁸ "Gubedua, bu Fero kwapho be aa-nyakwo anyakwo; unu le ndu daru odaleba aze l'eka lanu; mbu unu le ndu e gude ogu-echi gbushia.

²⁹ "Edomu be no l'eka ono; yeles ndu eze iya; me ndu-ishi iya g'ephe ha. Ephe bukpo ndu okpehu shi du; ole a tukowaru ephe le ndu e gude ogu-echi gbushia togbo l'eka lanu. Mbu l'ephe le ndu daru odaleba tukowaru ze l'eka lanu; ephe le ndu wudaru l'ilu tukowa swiru.

³⁰ "Iphe, bu ndu-ishi uzo isheli; me iphe, bu ndu Sayidonu l'ophu be nokotakwapho l'eka ono. Ephe gudewaa iphere lapfushia ndu ophu e gburu egbugbu. Ephe shi egudeje ike, du phe nu eyeru ndiphe ebvu; obenu l'ephe nwushihwaru daa odaleba; ephe le ndu e gude ogu-echi gbushia tuko zeshia l'eka lanu. Ephe vuru iphere ephe le ndu ala l'ilu tuko kpada.

³¹ “Fero yele igwe oha iya a-huma phe; gude iya dua onwiya obu le k'igwe oha iya, e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³² “O bu eviya le mu meru iya g'o yee ndu bu l'alij ndu no ndzu ebvu; ole ee-meela-a yebedua waa igwe oha iya g'ephe lapfu ndu daru odaleba; mbu ndu e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

33

Ezekelu be eeme g'o buru onye-nche

¹ No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; pfiaru ndibe unu su phe; Teke mu meru g'a bya etsoo mkpukpu ogu; ndu mkpukpu ono -hota onye lanu le ndibe phe g'o chejeru phe nche; ³ onye ono -huma aka ogu abyapfuta ndu mkpukpu ono bya egbua opu g'o gude karu ndu ono; ⁴ onye -numacharu oda opu ono; ophu o to ngaduru nchi; ogu ono -bya egbua ya; be bu onye obu vu ochi onwiya. ⁵ Eshi ophu o numacharu opu ono; ophu o ngaduru nchi; be bu iya e-vuru ochi onwiya; kele o m'o -ngaru nchi; m'oo-dzo-a onwiya ndzu. ⁶ Obenu; o -buru l'onye-nche humaru aka ogu abya; ophu o to gbuduru opu gude karu ndu ono; ogu ono -bya egbua onye lanu l'ime ndu ono; be iphe, meru g'o gude e gbua onye obu bu kele o meru ejo-iphe; obenu le mu e-gude onye-nche ono g'o laa l'ochi onye ono, e gburu ono.

⁷ “Nwa ndiphe; mu meakwaru ngu onye-nche ndu izurelu. Oo ya bu; ngabekwa nchi numa iphe, mu epfu; gude iya nmaaru phe okwa. ⁸ Teke mu pfuru onye ejo-iphe su: ‘Gube onye ejo-iphe; i nwuhufutajekwa’ ophu i ti pfuduru iya g'o haa iphe, oome; be onye ejo-iphe ono a-nwuhukwa l'opfu ejo-iphe, oome; obenu l'oo gubedua be mu a-kpa ishi ochi iya. ⁹ Obenu; o -buru l'i nmaru onye ejo-iphe okwa g'o haa ejo uzo iya; ophu o to kwedu; be oo-nwuhu l'opfu ejo-iphe, oome; obenu le gubedua dzokwanaru onwongu ndzu.

¹⁰ “Nwa ndiphe; su ndu izurelu le-a: Unu epfuje su: Ejo-ememe, anyi meshiru; waa iphe-eji, anyi meru be anyi-gbuwaa anyi l'erwa. Anyi noduwaa l'ime iya eyifuwa eyifu. ?O nwekwaduru g'anyi e-shi dzubaaru ndzu too? ¹¹ Su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a bu g'o bu ire-lanu l'anwuhu onye ejo-iphe ta atsojedu mu utso; o chia g'onye ejo-iphe haa ejo uzo iya; bya adzuru ndzu. Unu ghaa umere! Unu ghaa umere; haa ejo uzo unu g'o ha! Oowaa! ?Bu gunu meru iphe, unu a-nwushihu; unube ndu izurelu?’

¹² “Oo ya bu; nwa ndiphe; su ndu ali unu-a: Umere oma onye pfuberekoto ta abyakwa adzo iya m'o -buru l'o nonyaru o meahaa iphe, du eji; ophu ejo-iphe, onye ejo-iphe meru te emedu iya g'o laa l'iswi; m'o -buru l'o gharu umere haa ejo-iphe iya. Ole o -buru l'onye pfuberekoto nonyaru meahaa iphe-eji be e te egudekwa kele o shi buru onye pfuberekoto haa ya g'o nodu ndzu. ¹³ O -buru le mu suru onye pfuberekoto l'oo-dzuru ndzu; umere omaa ya ono gbey bya atsuru iya l'enya; o wata eme ejo-iphe be o to nwekwa iphe, du ree ono, o shi emekota ono, aa-nyatakwa me nanu. O nwuhufutaje le k'ejo-iphe ono, o meru ono. ¹⁴ Ole teke mu suru onye ejo-iphe l'o nwuhufutaje; o bya ahaa eme ejo-iphe meahaa iphe, pfuru oto; waa iphe, du ree; ¹⁵ o -buru l'iphe, o nakoru ndu o jieru ugwo be o nu-phukotaru phe azu; bya ewolakota iphe,

o zitaru l'iphuru; bya emeahaa iphe, a sūru g'e meje; parū eme ejo-iphe haa; bē ọo-dzūru ndzū; ọ tọ byadu anwūhu. ¹⁶ O to nwedu iphe-ẹji, o meru mē nanū, a bya anyatakwaduru iya ọzo. O mewaru iphe, p̄furu ọto; waa iphe, dū ree; o je adzūru ndzū.

¹⁷ “Ole ndu alī unu gbē epfufe sū: ‘Nnajiuphu te emejedu iphe, p̄furu ọto.’ Ole ọo ẹp̄hebedua gbē ọphu ẹphe emejedu iphe, p̄furu ọto. ¹⁸ Ọ -buru l'onye p̄f̄uberekoto harū ap̄f̄ubekoto; bya awata eme ejo-iphe bē ọo-nwūhukwa lē k'ejo-iphe ono. ¹⁹ Obenu ọ -buru l'onye ejo-iphe bē harū eme ejo-iphe iya ono bya emeahaa iphe, p̄furu ọto; mē iphe, dū ree; bē ee-gudekwa kē ree ono, oome ono; mee ya l'ọ dzūru ndzū. ²⁰ Ọle-a; unubē ndu Ízūrelū; epfufe sū: ‘Nnajiuphu te emejekwa iphe, p̄furu ọto.’ Ole mu e-kpechaa onyemonye g'unu ha ikpe g'iphe, onye meru gbaru.”

Eepfu l'a lwūru Jierúsalemū

²¹ O be l'apha k'iri l'ẹbo, e -shi teke a kp̄uru anyi lē ndzū ono; mbū g'onwa iri dū l'abalī ise; nwoke lanū, shi lē Jierúsalemū pyofu; bya epfuaru mu sū: “Mkp̄ukpu ono bē dakp̄oshihuakwaru nū.” ²² Ọ buru l'uzenyashi unyaphu iya; tēmanu nwoke ono, pyofuru nū p̄họ byapfuta mu; bē ẹka Chipfū kparwutawaru mu l'ẹhu; bya eme ọnu mu k̄uhaa; mu p̄fuahaa opfu. Ọwa nwūadaru tēme o rwua l'utsu iya teke nwoke ono byapfutaru mu. Ọo ya bū; a k̄uhaa mu ọnu; mu p̄fuahaa opfu; ọphu mu ta abūedu onye te epfudu opfu.

Iphe-ẹji, ndu Ízūrelū

²³ Tọbudu iya bū; Chipfū bya epfuru opfu yeru mu sū: ²⁴ “Nwa ndiphe; ndu bugbaa l'ẹka ono, e mebyishiru l'alī Ízūrelū ono bē asuje: ‘Ébirihamu bū onye lanū bē ọ bū; o shi nwekotaleru-a alī ono. Obenu l'anyibedua ha igwerigwe; a nūwaru anyi alī ono g'anyi nweru.’

²⁵ “Ọo ya bū; sū p̄hē: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bū Chipfū epfu baa: Eshi ọphu unu atajekwadu anū, mee nọ; ẹnya unu dukwadu l'ẹka agwa unu nọgbaa; unu nọdu egbu ọchi; ?unu arī l'alī ono bukwađu okiphe unu tọo? ²⁶ Unu kp̄oru obu ye l'ogu-echi unu; unu nọdu eme ẹbyi; tēme onyenonu nọdu apharwūshi nyee nemadzū ibiya. ?Unu arī l'alī ono bukwađu okiphe unu tọo?’

²⁷ “Sū p̄hē lē-a; ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bū Chipfū epfu baa: Eshi ọphu mu nọ-a ndzū gē mu nọ iya-a bē ndu ono kwarū l'ẹka ono, a lwūru alwūwu ono bē bū ogu-echi bē ee-gude gbushia p̄hē. Ndu ọphu lūfuru nọdu l'oma ẹgu bē e-woru nū anū-ẹgbudu g'ẹphe vūa kpatakpata. Ndu ọphu nọgbaa l'ẹka a kpushiru ike; mē ndu ọphu nọ l'ogba bē bū ejo iphe-ememe e-gbushi p̄hē. ²⁸ Mu e-me alī ono g'ọ dabyiru b̄uru ochobu. Ike iya ono, o gude eku onwiya ono bē a-bvū nū. Iphe, bū úbvū, nọkota lē Ízūrelū bē a-bukotarū ochobu; k'ọphu ọ tọ dūdu onye byaru aghajabaa ẹka ono aghaja. ²⁹ Ọo teke ono bē ẹphe a-maru l'ọo mu bū Chipfū ono; mbū teke mu meerupho alī ono g'ọ b̄uru ochobu l'opfu ẹbyi, ẹphe meshiru ono.’

³⁰ “A bya lē gubedua; nwa ndiphe; ndu alī unu epfugba opfu ẹhu ngu l'ibiya k'igbulọ, nọgbaa nū; mē l'onu-mgbo, dū l'ulo, nọgbaa nū. Ẹphe anọduje epfuru nwibe p̄hē sū: ‘Unu bya anuma ozi, Chipfū ezi-o!’ ³¹ Ndibe nu abyapfutaję ngu ẹgube ẹphe abyajękpo ono; bya anodu l'iphu ngu g'ẹphe ngabę nchī numa iphe, iipfu; ole ẹphe te emejedu iya. Ọo l'onu bē ẹphe asuje l'ẹphe yeru mu obu; obenu l'obu p̄hē anọduje aji momomo g'ẹphe e-shi ria urwu l'uzo, ap̄f̄uduru-ọto. ³² Eviya eviya; ọ tọ dūdu iphe

ozo, ephe guberu ngu; abuedupho l'i bu onye agu ebvu, atso ntumatu; akpo une erengete eye iya. Mbü l'ephe anumajecha iphe, iipfu; obenu l'ephe te emejedu iya ememe. ³³ Oo teke iphe-a meebekotakpoerupho egube ono, o mefutaje ono; teme ephe agbe teke ono maru l'o nweru onye mpfuchiru Chileke, shi nodu l'echilabo phe."

34

Onye eche aturu yee aturu iya

1 Tõbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; pfuaru ndu eche aturu Izurelu iphe, a-nwuru phe nu. Pfuaru phe su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio ndu ono, eche aturu le Izurelu, buepho onwophe be ephe eleta enya. ?To gbaduru ge ndu eche aturu leta aturu phe enya too? ³ Unu anguje era, a pyitaru iya; bya eye uwe, e gude eji iya mee; bya egbua ophu kachaa atsü eba; ole unu gbephu unu te eletajedu yebe igwe aturu obu enya. ⁴ Unu te emejedu g'ike du ndu ophu ike bvuru; ophu unu te emejedu g'ehu du ndu ophu iphe eme ike; ophu unu ekebejedu ndu ophu iphe-ehuka mekaru iphe l'onyá. Unu te eduphutajedu ndu ophu kpaphuhuru nu azu; ophu unu ta achojedu ndu ophu tuphashihuru etuphashihu. Oo ehuka ehuka; yee ejo obu be unu egudeje eche phe. ⁵ Oo ya meru iphe, ephe gbakashihuru; kele ephe te nwedu onye eche phe nu. Teke ono, ephe gbakashihuru ono; be ephe je aburu nri anu-egbudu. ⁶ Aturu mu be aghaphegbaa l'eze ubvu; me l'ubvu nshii. Ephe toko gbakashihukota tsoru mgboko l'ophu; ophu o dudu onye jeru phe achochu; ozoo lekpoo nu enya phe.

⁷ "Oo ya bu; unube ndu eche aturu; unu numa iphe, Chipfu epfu!
8 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a bu g'o bu ire-lanu l'eshinu igwe aturu mu te enwedu onye eche phe nu; anu nodu egbushi phe; mbu ephe bya abwaru nu nri anu-egbudu; ophu ndu eche aturu mu ono ta achojedu igwe aturu mu ono; o buru onwophe be ephe eleta enya; gbeparu ikpoto aturu mu ono haa; ⁹ g'unube ndu eche aturu ono numakwa iphe, Chipfu epfu. ¹⁰ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unu lenu; mu noakwaru ndu ono, eche aturu ono le njo; mu e-gudeshi phe le k'aturu mu ono. Mu e-me gephe chebuhu igwe aturu ono; k'ophu ndu ono, eche iya ono ta aduedu ike anu onwophe nri. Mu a-lofu phe aturu mu l'onu; gephe ta abuhuru nri phe.

¹¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo mbueda l'onwomu e-je achõ aturu mu ono; bya echeahaa phe. ¹² Oo egube ono onye eche aturu achõje igwe aturu iya, nashihuru iya tuphashihu teke o no swiru iya l'onwiya ono; bu ge mu a-cho aturu mu. Mu a-cho phe humakota l'eka ephe gbakashihuru je anodugba teke ono mboku shi gbahu tsukiribaa ono. ¹³ Mu e-dufutakota phe l'iphe, bu ohamoha; mbu shi le mkpukpu nonu rwukobe phe; duru phe dobe l'alì nkephe. Mu e-cheje phe l'ubvu, nogbaa le Izurelu; me l'aguga nggele; me l'eka e bukota ebubu l'alì ono. ¹⁴ Mu e-cheje phe l'eka nri du ree. O buru l'eli ubvu Izurelu be ephe anoduje akpa nri. O buru l'eka ono nri du shii, ephe ataje nri ono be ephe a-zeshije. O buru l'eka ono nri du shii ono; mbu l'ubvu, nogbaa le Izurelu be ephe a-taje nri. ¹⁵ Mube Nnajiuphu, bu Chipfu suru-a: Mu e-che aturu mu; chiru phe je edobe l'odu.

¹⁶ "Mu a-cho ndu ophu tuphahuru etuphahu; bya achilata ndu ophu gbakashihuru nu. Mu ekee ndu ophu iphe-ehuka mekaru iphe; l'eka e

mekaru phe iphe. Mu emee g'ike du ndu ophu ike bvuru. Obenu le ndu ophu ha okporokpo; me ndu ophu ike du be mu e-me g'ephe buru mkpurupyata. Mu a-nodu eche aturu ono egube o gbaru g'e cheje phe.

¹⁷ "A bya l'unube aturu mu; waa iphe, mube Nnajiuphu, bu Chipfu epfu anu unu baa: Unu lenu; mu e-kperu aturu yee ibe iya ikpe; mu ekpeeru ebili yee mkpi ikpe. ¹⁸ ?Teke o suduru unu; mbu nri ono, unu ata l'eka nri du ree ono too? ?O gbaru g'unu gudefua okpa zotoshia nri unu ophu phoduru nu too? ?To dzuduru unu; mbu mini oma ono, unu angu ono? ?O gbaru ke g'unu gudefua okpa swoo ndu ophu unu ngu-phodoru erwu too? ¹⁹ ?Bu g'aturu mu taa nri, unu zopyashiru l'okpa; bya angufua mini, unu gude okpa swoo erwu too?

²⁰ "Oo ya bu; 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Lenu! Oo mbedula l'onwomu e-kperu aturu ophu ha okporokpo; yee ophu joru eh u ikpe. ²¹ Eshi ophu unu gude mgbureku; gude ukuvu unu akwaphu phe; bya egude mpu unu adukashi ndu ophu ike ta adudu; jas u unu chikashia phe nanunanu; ²² be mu a-nafuta igwe aturu mu ono; g'a ta alwuhe phe alwuluw ozobaa. Mu e-kperu aturu yee ibe iya ikpe. ²³ Teke ono be mu e-ye onye lanu, echeje aturu, bu iya bu Devidi, bu nwozi mu g'o leta phe enya. Oo ya a-noduje anu phe nri; teme o buru yebedua bu onye a-noduje eche phe; bya aburu onye eche phe okpobe echeche.

²⁴ " 'Mbedua, bu Chipfu be a-buru Chileke phe. O buru nwozi mu, bu Devidi a-buru onye-ishi phe. Mube Chipfu pfuakwaru. ²⁵ Mu l'ephe a-gba ndzu eh u-guu; mu a-chifukota ejo anu-egbudu l'al i ono; k'ophu ephe e-buru l'echiegu; kuje mgbenya l'ime oswa; o too nweduru iphe, e-me phe nu. ²⁶ Mu a-goru onu-oma nu phe; ephe l'eka no-pheru ubvu mu mgburugburu. Mu e-me ge mini dzejeru phe l'orwuberu iya. Onu-oma ono be a-nodu edze ge mini. ²⁷ Iphe, bu oshi, no l'egu be a-nodu ami mebyi l'orwuberu iya. Ali be e-mehujekwapho iphe, e meberu iya. Ndu ono be o to dudu iphe, e-me phe nu l'al i phe. Ephe amaru l'oo mbedua bu Chipfu le teke ono, mu a-nyakwo odogoro igwe ono, e yeru phe ono; mbu nafuta phe l'eka ndu ono, gbaru phe ohu ono. ²⁸ Iphe, bu ohamoha ta abyadu alwuba phe alwuluw ozobaa; ophu anu-egbudu ta abyadu egbushibaa phe ozobaa. Ephe e-buru tusaru eh u; ophu o to dudu onye e-yebaaru phe ebvu. ²⁹ Mu a-nu phe ali, a maru amaru l'oomehuje iphe. Ephe ta abyadu abubaaru ndu egu eme l'al i ono; ophu ephe abueduru ndu ohamoha a-noduje anma phulaphula. ³⁰ O buru teke ono be ephe a-maru le mbedua, bu Chipfu bya aburu Chileke phe be no swiru phe nu. Ephe amakwarupho l'ephebe ndu Izurelu be bu ndibe mu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³¹ " 'Unube aturu mu; mbu aturu, mu azu azuzu; bu unube nemadzu; mbedua buru Chileke unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' "

35

Iphe, ee-me ndu Edomu

¹ Nokwa iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² Nwa ndiphe; ghachiru ubvu Siye iphu le ke njo; pfuaru mu iya iphe, a-nwuru iya nu; ³ su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu,

bu Chipfu pfuru baa:

Mu noakwaru ngu le njo;
gube ubvu Siye!

Mbụ lẹ mu a-machi ẹka
mu daa ngu kẹ njo l'ehu;
bya emee ngu g'i
dabyiru buru ochobu.

4 Iphe, bụ mkpukpu ngu
bẹ mu e-mekota umerekete;

Ii-buru ochobu dabyiru;

Oo ya bụ g'imakwanuru

l'oo mbedua bụ Chipfu.

5 Eshi ophu ndu Izurelu shi l'edenwede duta ngu ashi; i gude oguechi gbushia phe lẹ teke ephe eje oke iphe-ehuka; mbu teke a nuru phe chipfuu; 6 bẹ mube Nnajiuphu, bụ Chipfu suru-a: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a; bụ g'o bụ ire-lanu; lẹ mu e-woru ngu haaru mgbugbumadzu. Eshinu egbu ochi ta adudu ngu eji bẹ bụ ochi ono a-nodu etso ngu purupuru. 7 Mu e-me ubvu Siye g'o dabyiru buru ochobu; bya egbufukota ndu anoduje eje iya nggede eje nggede alwa. 8 Mu e-me ge ndu e gbushiru egbushi ji ubvu ngu ejiji. Ndu e gude oguechi gbushia bẹ a-daka l'iphe, bụ ubvu ubvu nshii ngu; me lẹ nsuda nsuda; mekpoo lẹ nggele ngu. 9 Mu e-me ngu g'i buru ochobu jasuru asuru; ophu o to dudu onye bya eburu lẹ mkpukpu ngu ozo. Oo teke ono bẹ ii-maru l'oo mbedua bụ Chipfu.

10 " 'Oo kele i gude onu ngu su l'oha labo owa-a; me mkpukpu labo ophu bẹ a-buru nkengu; mbu l'unu a-natakota phe nworu; l'eka mube Chipfu gbẹ nodu l'eka ono. 11 Oo ya meru iphe Nnajiuphu, bụ Chipfu gude su: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya bụ g'o bụ ire-lanu lẹ mu a-nu ngu aphu wuberu ngu nu lẹ k'ashi ono i kporu ndibe mu; me lẹ k'ehu-eghu; me k'enya-pfurupfuru, ephe du ngu, bu iphe goshiru l'ephe dukpoo ngu ashi okpobe adudu. Mu e-me g'unu maru onye mu bụ; teke ono mu a-wata unu anu aphu ono. 12 Oo teke ono bẹ ii-maru lẹ mube Chipfu numakotaru ejo-epfufu ono, i pfukotaru kpua ubvu ubvu Izurelu ono. I suru: "E mewaru; ephe dabyiru buru ochobu; e wowaru phe nu anyi g'anyi vukaa avuka." 13 I gbawaru mu opfu; bya epfugbuwa g'onu haa ngu l'opfu ehu mu; mu tuko iya g'o ha numakota.

14 " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'i buru ochobu g'iphe, bụ mgboko l'ophu tee eswa iya; 15 kele i teru eswa teke e meru ali ndu Izurelu o buru ochobu pho; bẹ mu e-me ngu g'i du egube ono. Gube ubvu Siye; gubedua me ali ndu Edomu l'ophu bẹ a-buru ochobu. Oo teke ono bẹ ephe a-maru l'oo mbedua bụ Chipfu.' "

36

Opfu epfu anu ubvu, nogbaa lẹ Izurelu

1 "Gube nwa ndiphe; pfuru nu ubvu ubvu Izurelu; su phe: 'Unube ubvu ubvu Izurelu; unu ngabekwa nchi numa Opfu Chipfu! 2 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Oo kele ndu ohogu ngu suru Hee! Nta-a bẹ iphe, bụ ubvu ubvu ono, shi lẹ ndiche ono bukotaakwa nkanyi.'

3 "Eshi ophu o du nno; pfuru nuru mu phe su: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshinu ephe mewaru; unu dabyiru buru ochobu; mbu mewaa unu umerekete; k'ophu unu buwaa iphe, ohamoha ozo nwe enwenwe; bya emee; ndiphe vua unu swii; epfuru unu ejo-opfu; 4 bụ g'unube ubvu ubvu Izurelu; numa opfu Nnajiuphu, bụ Chipfu. Wakwa

iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru eze úbvú, nõgbaa nu; me úbvú nshji, nõgbaa nu; me nggele nggele; me nsúda nsúda; me iphe, bu ochobu ono, dabyikotaru egube ono; me iphe, bu mkpukpu ono, a kwafukotaru akwafu ono; mbu onoya, ohamoha, no-pheru iya mgburugburu lwuru alwulu; bya emee ya iphe ochi ono bu owa.

5 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa ehueghu enwu mu phuruphuru l'ehu g'oku pfuru maberu iphe, bu ohamoha ndu ophu phoduru nu pho; me iphe, bu ndu Edomu l'ophu; kele ephe gudewaa ehueghu-utso; me iwashi, no phe l'obu mee ali mu; o buru nkephe; k'ophu ephe a-lwu eka eku akpaje nri, no l'ali ono alwulu.”

6 “Oo ya bu; pfuaru mu phe ge k'ali Izurelu a-du; pfuaru eze úbvú, nõgbaa nu; me úbvú nshji, nõgbaa nu; me nggele nggele; me nsúda nsúda, nõgbaa nu; su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu gudewaa oke-ehueghu enwu mu phuruphuru l'ehu g'oku; pfua opfu; kele ohamoha be mekotawaru ngu iphe-iphere. 7 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu ribuwakwaru angu l'iphe, bu ohamoha ono, no-phekotaru unu mgburugburu ono be ee-me iphe-iphere. 8 Oo unubedua, bu úbvú úbvú Izurelu be a-pfukashi ekali; mjaru ndibe mu Izurelu mebyi; kele ephe abyawaa alwa unuphu. 9 Mu arikwaru unu oriri k'oma. Mu e-gude k'oma ghaaru unu iphu. Ee-mechaa koo unu akoko; kua unu ge mebyi iphe. 10 Mu e-mekwapho ge ndu bu l'ime ngu kabaa igwerigwe; mbu ndu Izurelu l'ophu. Iphe, bu mkpukpu ono be ee-buchishikota ebuchishi; l'a kpukwakota iphe, bu eka o dakposhihukotaru adakposhihu. 11 Mu e-mekwapho ge nemadzu; me eku kabaaru unu igwerigwe; ephe azua azuzu ka l'otu. Mu e-me g'e buchishia unu egube ono, e shi buru l'ime unu ono. Mu abya emee g'iphe duru unu le ree; eme le g'o shi duru unu teke ono. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu. 12 Mu e-me ge nemadzu; mbu ndibe mu, bu ndu Izurelu zoo okpa l'eli unu. Ephe e-nweru unu; unu aburu okiphe phe. Ophu unu ta abyadu emebaa phe ume nwa ozo.

13 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Eshinu ndiphe epfu l'unu egbuje nemadzu; teme unu nodu eme ali unu ume nwa;” 14 be unu ta abyakwa egbushibaa nemadzu ozo; ophu unu abyadu emebaa ali unu ume nwa ozo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. 15 Mu ta abyadu ekwe g'unu numabaa ejo-opfu ohamoha epfu ekpu unu ozo; mbu le mu te ekweedu g'ephe mee unu iphe-iphere ozobaa; ophu mu ekweekwapho g'unu vukotaba iphe daa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

16 No iya; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu bya asu mu: 17 “Nwa ndiphe; teke ndu Izurelu shi buru l'ali nkephe be ephe gudekwa umere phe; waa iphe, ephe meru pharwushia ya. Umere phe be shikwa du mu ideyideyi ge teke nwanji ano nso-nwanji. 18 Oo ya bu; mu tukoshinu phe oke ehueghu mu; kele ephe gbushiru nemadzu l'ali ono; bya egude agwa, ephe agwaphe merwushia ya. 19 Mu chikashia phe ephe dzuru ohamoha; ephe gbakashihu tuko iphe, bu mkpukpu le mkpukpu tsoru. Mu kperu phe ikpe g'umere phe; waa iphe, ephe meru gbaru. 20 Iphe, bu eka ephe jeru l'ohamoha ono be ephe emeje eepfubyishi epa mu, du nso ono; kele aasuje phe: ‘O kwa ndibe Chipfu du egube-a; teme ephe gbẹ lufuta l'ali iya.’ 21 O bya erwua mu l'ehu; mbu k'epa mu, du nso ono, ndu Izurelu meru anodu eepfubyishi l'echilabo ohamoha ono, ephe laru ono.

22 “Oo ya bu; su ndu Ízurelu: wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘O to bukwa k’opfu ehu unube ndu Ízurelu be mu gude abya eme iphe-a; oo k’epha mu, du nso ono, unu rwutoshiru arwutoshi l’echilabo ohamoha ono, unu lakotaru ono. 23 Mu e-me goshi l’eze epha mu ono paru eka apaa ono du nso; mbu onoya, e mebyishiru l’echilabo ohamoha ono; mbu epha mu ono, unu mebyishiru l’iphu phe ono. Oo ya bu g’ohamoha ono amakwanuru l’oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu e-gude unu goshi phe le mu du nso ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. 24 Noo kele mu a-nafuta unu l’eka ohamoha ono. Mu e-rwukobekota unu e shi l’ali, nonu; dulata unu l’ali nkunu gedegede. 25 Mu abya ephee unu mini, doru risa; unu abya adu ree; mu a-safukota unu ejo-iphe unu, meshiru; mekpoo agwa, unu gwaru g’o ha. 26 Mu a-nu unu obu ophuú; bya eye unu unme ophuú l’ime; mu e-wofu unu obu ono, nmaru kpigbi ge mkpuma ono; nu unu obu belebele. 27 Mu e-woru Unme mu ye unu l’ehu; mee unu g’unu meahaa iphe, mu suru g’e meje; unu abya eleta enya meahaa ekemu mu. 28 Unu e-buru l’ali ono, mu nuru nna unu oche phe ono; unu a-buru ndibe mu; mu a-buru Chileke unu. 29 Mu a-dzota unu g’unu te emeh ejo-ememe ono, unu eme ono. Mu e-ku nri oku; mee ya g’o kuru akuru; ophu mu ta abyadu eme g’ejo okpa-nri dapfuta unu. 30 Mu e-me g’oshi-omi ka ami mebyi; bya emee g’iphe, e meberu l’ali mehu emehu; k’opfu ohamoha e-mebuhu unu iphe-iphere l’opfu egu. 31 Oo teke ono be unu a-nyata ejo uzo ono, unu tsoru ono; me iphe, adudu ree ono, unu eme ono; unu abya adu onwunu ashi le k’ejo-iphe ono, unu eme ono; me ebyi ono, unu eme ono. 32 Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Iphe, mu eme g’unu maru bu l’o to budu iswi ehu unu be mu gude eme iya. Ophu g’iphere du unu; mbu g’iphere ji unu iphu, l’ejo-ememe unube ndu Ízurelu eme!

33 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mboku ono, mu a-safu unu ejo-iphe, unu mekotaru ono be mu e-me g’e buru le mkpukpu unu ono ozo; a bya akpukwa eka dakposhihuru adakposhihu. 34 Egu ono, shi buru eka dabyiru ke mmanu ono be aa-kohaa iphe; oobu-buhuru eka dabyiru ke mmanu; l’anya ndu aghata aghata. 35 Teke ono be ephe a-saha: “Ali-a, shi buru eka dabyiru ke mmanu-a be gbé duwanu ge mgbabu Edenu. Mkpukpu, shi dakposhihu adakposhihu; buru ochobu; e mebyishia ya emebyishia be a gbé kpuwa; o shihu ike; teme e buchishikotawa iya nu ebuchishi.” 36 Noo teke iphe, bu ohamoha, phoduru nu, bupheru unu mgburugburu a-maru l’oo mube Chipfu be kpukwaru iphe ono, e shi nwukposhia enwukposhi ono; bya adzaphukota iphe azu l’eka ono, shi buru ochobu ono. Mbédua, bu Chipfu be pfuakwaru nu; mu je e-me iya.’

37 “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-kweta ozobakwa meeru ndu Ízurelu iphe, ephe arwo. Mu e-me g’ephe ha azu azu ha igwerigwe g’igwe aturu; 38 mbu g’ephe ha igwerigwe g’ikpoto aturu, e gude abya egwe ngweja le Jierúsalemu l’obo-iphe, a turu onu iya. Oo egube ono be ikpoto nemadzu e-ji mkpukpu ono, shi dakposhihu adakposhihu ono. Oo ya bu g’ephe a-makwanuru l’oo mu bu Chipfu.”

37

Nsuda, ojogorogo okpu jiru ejji

1 Ike Chipfu bya akparwuta mu l’ehu. Unme Chipfu bya ekuta mu je apfube l’echilabo nsuda lanu. Nsuda ono buerupho okpu nemadzu jiru

iya ejiji. ² O duta mu; jephekota okpu ono mgburugburu. Mu huma okpu, du igwerigwe l'ime nsuda ono. Okpu ono kpohukotachaa iyororo g'ephe ha. ³ O bya ajia mu su mu: "Nwa ndiphe; ?okpu-a; o nweru g'o shi du ike teta noduba ndzu ozo too?"

Mu su iya: "Oo gube Nnajiuphu, bu Chipfu be maru nu kpoloko."

⁴ No iya; o su mu: "Pfuru maberu mu okpu ono; su phe: Unube ojogorogo okpu; unu ngabe nchi numa Opfu Chipfu! ⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru unube okpu-a baa: Mu e-me g'unme bahu unu l'ehu; k'opfu unu a-bya adzuru ndzu. ⁶ Mu e-ye unu akwara l'ehu; mu abya emee g'unu nweru anu-ehu; mu abya ekwee unu akpo l'ehu; woru unme ye unu l'ehu; unu abya anodu ndzu. Oo ya bu g'unu a-makwanuru l'oo mu bu Chipfu."

⁷ Tobudu iya bu; mu bya epfua g'o suru ge mu pfua ono. Mu kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; g'e jia epfu-a; a nuahaa ukporo iphe, azu jogoro-jogoro; okpu ono bya edepfubekota; ophu nonu dze pfuru l'ibe iya. ⁸ Mu bya ele enya; akwara me anu nodukotawa iya; akpo bya ekwekotawa iya nu; ole ephe ta atukwanu unme.

⁹ O bya asu mu: "Pfuru maberu mu unme; pfuru nu iya; nwa ndiphe; su iya; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ge gube unme shikwa l'ishi uzo eno, pherephere eshije ezi; bya ezia le ndu-a, e gbushiru egbushi-a g'ephe nodu ndzu ozo."

¹⁰ Tobudu iya bu; mu pfua g'a suru ge mu pfua ono; unme bya abahu phe l'ehu; ephe bya anodu ndzu; bya agbeshi pfuru apfuru; buru ikpoto ndu ojogu, paru eka apaa. ¹¹ Oo ya bu; o su mu: "Nwa ndiphe; okpu-a bu ndu onu-ulo Izurelu l'ophu. Ephe epfu su: 'Okpu anyi kpohukotawaru iyororo; ophu o to nweedu iphe, anyi ele enya iya; nkanyi be buvakwaru nu.' ¹² Oo ya bu; pfuru maberu mu phe; su phe-a: Nnajiuphu, bu Chipfu suru: 'Unube ndibe mu; mu e-kpuhakota ilu unu; mee g'unu shi l'ime iya lufuta; mu eduta unu duba l'alj Izurelu.

¹³ " 'Oo ya bu; g'unube ndibe mu amaru l'oo mu bu Chipfu le teke ono mu kpuhaerupho ilu unu dufatagbaa unu l'ime iya ono. ¹⁴ Mu e-woru Unme mu ye unu l'ehu; unu abya anodu ndzu. Teke ono be mu e-duta unu dobe l'alj unu gedegede. Noo teke unu a-maru le mube Chipfu be pfuru iya; bya emee ya ememe. Oo egube ono be Chipfu pfuru iya.' "

Izurelu a-buru ndu lanu, nweru onye eze lanu

¹⁵ Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu su mu: ¹⁶ "Nwa ndiphe: Wota oshi lanu dee ya iphe-a: 'Owaa bu ke ndu Jiuda yee ndu Izurelu, bu ndu yee ya tugbaru buru nanu.' L'i bya ewota oshi ozo bya edekwaa ya pho iphe egube-a: 'Owaa bu oshi ke Ifuremu, mbu oshi Jiوسفu; me ke ndu Izurelu l'ophu, bu ndu yee ya tugbaru buru nanu.' ¹⁷ Woru phe chigbabe g'ephe buru oshi lanu. Mee phe g'ephe buru oshi lanu l'obochi eka ngu. ¹⁸ Teke ndibe unu jiru ngu su ngu: '?Tji kaduru anyi iphe, iphe ono, iime ono bukpo?' ¹⁹ Su phe le Nnajiuphu, bu Chipfu suru-a: Mu abya ewota oshi ke Jiوسفu, bu ophu Ifuremu gude l'eka ono; mekpoo k'iphe, bu ipfu Izurelu, bu ndu ephe l'iya swi; woru iya tugbabe l'oshi ke Jiuda; mee phe g'ephe buru oshi lanu nodu mu l'eka.

²⁰ "Oshi ono, i decharu iphe ono be ii-gude l'eka g'ephe huma iya.

²¹ L'i bya asu phe; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu

e-dufutakota ndu Ízurelu l'iphe, bu ohamoha, epe lakotaru. Mu e-shi l'ekameka rwukobe phe; duta phe duba l'alí nkephe. ²² Mu e-me phe g'ephe buru ndu lanu l'alí ono, no l'ubvu ubvu Ízurelu ono. O buru onye eze lanu a-nodu achikota phe. Epe ta abyadu abubaaru ndu labo ozo; ophu epe ta abyadu ekekahabaa buru ali-eze labo ozo. ²³ Epe ta abyadu egudebaa agwa phe; me iphe, aaso nsò, epe agwaphe; merwushia onwophe ozo; ophu epe egudehedu ejo-ememe merwushia onwophe; kele mu a-dzota phe l'ejo-iphe ono, epe gude laphu azu ono; mu abya asa phe; epe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phe. ²⁴ O buru nwozi mu, bu Dévidi be a-buru eze, achi phe. Epe e-nweru onye lanu, a-nodu eche phe g'onye eche aturu. Epe a-nodu eme ekemu mu; bya eleta enya eme iphe, mu suru g'e meje. ²⁵ Epe e-buru l'alí ono, mu nuru onye-ozí mu, bu Jiékpó ono; mbu ali ono, nna unu phe shi buru ono. Epehedua; me unwu phe; me unwu nwanwanwananwa phe be e-buru l'eka ono jasuru asuru. O buru Dévidi, bu nwozi mu be a-buru onye-ishi phe jeye l'ojejoje. ²⁶ Mu l'ephe a-gba ndzu ehu-guu. Oo-buru ogbandzu, aduru phe jaswaruroya. Mu e-me g'ephe buru; mee phe g'ephe zua azuzu. Mu abya eworu ulo-nsò mu dobe l'echilabo phe jasuru asuru. ²⁷ Mu l'ephe a-tuko buru. Mu a-buru Chileke phe; epehedua abukwanuru ndibe mu. ²⁸ Oo teke ono be ohamoha a-maru l'oo mbèdua, bu Chipfu be meru ndu Ízurelu g'ephe du nsò; mbu teke ono ulo-nsò mu a-nodu l'echilabo phe jasú l'ojejoje ono."

38

Iphe, e-me Gogu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; ghachiru Gogu iphu le ke njo; mbu onye ono bu onye-ishi ndu Mesheku waa ndu Tubalu; ³ su iya: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu noakwaru ngu le njo; gube Gogu, bu onye-ishi ndu Mesheku waa ndu Tubalu. ⁴ Mu a-lo-phe ngu mgburugburu; gude ikekee dzugbabe ngu agba; lofuta ngu; mekpoo ndu ojoğu ngu l'ophu; me inya ngu; me ndu agba l'inya, bu ndu kwakotaru onwophe ngwoğu rengurengu; mbu ikpoto nemadzu, bu ndu ophu pagbaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye, ophu hagbaa shii; me ndu ophu hagbaa nwanshii. Epe tuko g'ephe ha epehgbaa ogu-echi phe ke pheremu pheremu.

⁵ " Ndu Peshiya; me ndu Kushi; me ndu Putu be tsokota phe nu; epe pakota iphe, eegudeje egbobuta onwonye; bya ekpuchaaru okpu-igwe. ⁶ Egube ono be ndu Goma e-rwuta ndu ojoğu phe tsokwaru ngu pho. Ndu Betu-Togarama, shi l'ime ime uzo isheli be e-rwukokwapho ndu ojoğu phe tsoru ngu; mbu ohamoha, du igwerigwe a-turu ike yeru ngu. ⁷ Rukotakwa onwongu; kwagebekwa akwagebe; unu likpoto ndu ono, no-pheru ngu mgburugburu ono; buru phe onye-ishi-ogu. ⁸ A -nochaepho odu be ee-ku ngu k'ogu. L'apha, du l'iphu be ii-je ogu l'alí ono, shi l'ogu eteta eteta ono, bu iya bu ali ono, e shi l'oha, du igwerigwe rwukobe ndu bu iya nu ono; mbu ndu ono a chikoberu l'ubvu ubvu Ízurelu, bu eka shihawaa dabyitaru buru ochobo ono. Ndu ono be e shi l'ohamoha ozo dufuta phe; epe tuko buru l'ehu-guu. ⁹ Gubedua waa ndu ojoğu ngu l'ophu; me iphe, bu oha, du igwerigwe ono, etsokota ngu nu ono be e-zelihu g'oke pherephere; unu abya eswetakota ali ono gurwukpu.

10 “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Lẹ mbọku ono bẹ oo-nweru ọriri, a-gbabata ngu l'obu; l'i wata agba idzu ẹjo-iphe. 11 Ii-su: Mu e-je alwua ali, e te gudedu igbulọ kpu-buta mkpukpu, nọ iya nọ ono. Mu e-tso ndu ono, nọ l'ehu-guu ono ọgu; mbu ndu ono, bu ọsaru ẹhu ono. Ẹphe bukọta lẹ mkpukpu, e te gudedu igbulọ kpu-buta; ọphu ọ tọ dudu ọguzo, e gude agu-chi iya agu-chi; tẹme ọphu o nwedu mgborigwe, e gude agbachi iya. 12 Mu a-lwu pẹ alwulwu; gwee iphe pẹ; mbu ghazia ẹka dabẹ l'eka ono, bu ochobu, a lwaru azu bya eburu ono; waa ndu ono, e shi l'ohamoha rwukobe ono; mbu ndu ono, nweru ẹku; mẹ iphe-enweru ọzo, bu ndu bu l'echilabo ali ono. 13 Ndu Sheba; mẹ ndu Dedanu; yee ndu agba oke-ngho, shi Tashishi; mekpoo mkpukpu pẹ l'ọphu bẹ a-ji ngu su: “?I byawaru gi gwee tutua? ?I chiwa ikpoto oha ngu gi bya akwaa ọkwata; mbu gi bya evua mkpola-ochaa mẹ mkpola-ododo; g'unu kpokoo ẹku; kwatakpo kwaa iphe l'okwata to?”

14 “ ‘Oo ya bu; nwa ndiphe; pfuru nuru mu Gogu; su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke ndibe mu e-buru l'ehu-guu ono bẹ ii-zilihu; 15 shi l'eka i shi, du ẹnya l'uzo isheli bya; mbu gubedua; waa oha, du igwerigwe, unu l'ẹphe swi. Ẹphe bu ndu agbakota inya; mbu ikpoto nemadzu, bu igwerigwe ndu ojogu. 16 Unu a-bya eji ali ono; sokpote ndibe mu, bu ẗzurelu g'onye urwukpu sopyaberu. L'atatiphu bẹ mu e-duta gube Gogu; l'i bya etso ndu ali mu ọgu. Oo ya bu g'ohamoha amaru mu; teke ono mu e-shi l'ehu ngu goshi pẹ lẹ mu du nsọ ono.

17 “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?Tọ buna gubedua bẹ mu shi l'onu ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru Chileke ẗzurelu pfua opfu ngu lẹ teke ndiche-a? Teke ono bẹ ẹphe pfukwaru iya apha, du igwerigwe su lẹ mu e-mechaa gude ngu dapfuta pẹ.

18 “ ‘Waa iphe, e-me nọ lẹ mbọku ono baa: “Teke Gogu byaerupho alwushi ali ẗzurelu ọgu bẹ ẹhu-eghu mu a-talihu; mbu kpohu ọku. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. 19 Mu gudewaa g'ọophu-beru mu l'ehu; waa oke ẹhu-eghu mu raa ya arara l'oke ali-onma-jiijijii bẹ a-du l'ali ẗzurelu lẹ teke ono. 20 Teke ono bẹ iphe, bu ẹma, nọ lẹ mini; mẹ ẹnu, ẹphe l'eli; mẹ anu-egbudu; mekpoo iphe, bu anu, awu awuwu l'ali; mekpoo iphe, bu ndu nọ lẹ mgboko-a e-tehukota kparikpari l'iphu mu. Iphe, bukota ubvu bẹ a-ghakota igharaphu; iphe, bu agbara mkpuma avokposhihukota; iphe, bu igbulọ a-dashikota gburugudu l'ali. 21 Teke ono bẹ mu e-me g'e shigbaa l'ubvu mu gude ogu-echi bapfuta Gogu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Nwoke nonu e-gude ogu-echi nkiya tsopyabẹ nwune iya nwoke. 22 Mu e-gude ẹjo iphe-ememe; waa egbu-ochi nua ya aphu. Mu abya edzee oke mini nmaa yee igwerigwe ndu ojogu iya; mẹ iphe, bu ohamoha, ẹphe l'ia swi; bya atua pẹ akamini-mkpuma; bya ekpukposhi pẹ ọku-nshiegbe, enwu phurupuru. 23 O buru ẹgube ono bẹ mu e-gude goshi gẹ mu habe shii; waa gẹ mu du-be nsọ. Mu e-me g'ohamoha maru onye mu bu. Oo teke ono bẹ ẹphe a-makwanuru l'ọo mbedua bu Chipfu.”

39

1 “Nwa ndiphe; pfuaru mu Gogu g'ọo-duru iya; su: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: mu ọakwaru ngu lẹ njo; gube Gogu, bu onye bu ishi ndu Mesheku; mẹ kẹ ndu Tubalu. 2 Mu a-lo-phe ngu mgburugburu; kpata ngu kẹ karakara tugbua. Mu eje avofuta ngu l'uzo

isheli bu eka du enya ono; duru ngu g'i je etso ndu bu l'ubvu ubvu Izurelu ogo. ³ Mu e-chifu ngu uta, i gude l'ekicha; bya eme g'apfu, i gude l'ekutara nafu ngu daa. ⁴ Oo l'ubvu ubvu Izurelu be yi-da; unu le ndu ogo ngu; mekpoo ohamoha ono, tso ngu nu ono. Mu e-woru unu nu unwenu, du iche iche g'ephe ria; bya ewokwarupho unu tuaru anu-egbudu. ⁵ Unu a-da l'eba l'egbudu. O kwa mbedua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ⁶ Mu e-ye oku le Magogu; me ndu ophu bukota l'ehu-guu l'aguga eze-enyimu ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu obu. ⁷ Mu e-me ge ndibe mu, bu ndu Izurelu maru epha mu, du nsu ono. Ophu mu ta abyadu ekwebaa g'e mebyishia epha mu ono, du nsu ono ozo; teme iphe, bu ohamoha a-maru l'oo mbedua, bu Chipfu, bu onye ono, du nsu ono, no le Izurelu.

⁸ " 'Oobyaakwa-a! O mefutajekwa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. O kwa iya bu mboku obu mu pfuru iya opfu iya obu. ⁹ Oo teke ono be ndu bu le Izurelu a-wu-lihu je evuko ngwogu phe gude mee nku, eeye l'oku; woru iya kpokota oku. Ephe a-chita iphe, ndu ono, egudeje egbobuta onwophe ophu ha shii; me ndu ophu ha nwanshii; me uta; yee apfu; me mgboro-ogu; mekpoo arwa phe. Ephe e-gude ngwogu ono shikota iphe apha esaa mgburugburu. ¹⁰ Ephe ta abyadu ejebaa akpata nku l'egbudu; ozo le awata nku l'oswa; kele ngwogu ono a-buru nku, ephe egudeje eshi iphe. Ndu ono, gwejeru iphe phe tutua ono be ephe e-gwekwapho nkephe tutua; ndu ono kwajeru iphe l'okwata ono be ephe a-kwalatakwapo nkephe l'okwata. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹¹ " 'O buru le mboku ono be mu a-nu Gogu eka ee-li iya le Izurelu; le nsuda ndu ije; mbu le nsuda, no l'uzo enyanwu-awawa eze-enyimu ono. Kele oo l'eka ono be ee-li Gogu yee ikpoto oha iya; ee-gude phe lichia uzo, ndu-ije. Oo ya bu ee-kuahaa eka ono "Nsuda Ikpoto Ndu Gogu".

¹² Ndu Izurelu e-li odzu phe onwa esaa; shi nno mee g'a ta sohe ali ono nsu. ¹³ Ndu bukota l'ali ono g'ephe ha be a-tuko phube iphu wata phe elili. Mboku ono, mu e-goshi le mu du biribiri ono be aa-kwabephe phe ubvu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁴ Onwa esaa -lachaephe be eeye ndu iphe a-buru ozi phe bu g'ephe tsojeru ndu-ije gwapheje ali ono; ephe -huma odzu, a gbadoru l'eli ali; ndu-ozu ono eworu iya lia. Ephe eshi nno mee g'a ta sohe ali ono nsu. ¹⁵ Teke ephe a-nodu agbaphe ali ono be onye humaru okpu nemadzu e-meje iphe-ohubama l'aguga eka okpu obu no; jasu teke ndu elije odzu e-wota iya je elia le Nsuda Ikpoto Ndu Gogu. ¹⁶ Mkpukpu, eeku Hamona be a-nodukwapo l'eka ono. O buru g'ephe e-shi bu ono ephe eme ali ono g'a so-buhu iya nsu.'

¹⁷ "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Kua unwenu, du iche iche oku; me anu-egbudu; su phe: 'unu tukocha shi l'eka unu no bya edzukobe; bya eria eja, mu abya egwegwe; mbu eze eja ono, ee-gwe l'ubvu ubvu Izurelu ono. Eka ono be unu a-ta anu; ngua mee. ¹⁸ Unu a-ta anu ndu okpehu du; ngua mee ndu-ishi mgboko-a; mbu g'ephe bu ebili; ozo aturu; ozo egu; ozo oke-eswi, tsucharu eba, shi l'ali Beshanu. ¹⁹ Eja ono, mu abya egweru nu unu ono be unu a-ta eba iphe jasu oo-tushihu unu ayi; unu angua mee jasu ootsua unu ge mee. ²⁰ Unu a-nodu le teburu mu taa anu inya l'ooji unu epho; me anu ndu agba iya nu; me anu ndu okpehu du; me ndu ogo, du iche iche.' Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

²¹ “Mu e-goshi òhamoha òdu-biribiri mu; tème òhamoha a-hùma aphù, mu nùru phè; waa gè mu gude daberu phè èka l'èhu kè njo. ²² E -shi mbòku ono kwasèru bè ndu Ízurelù a-maru l'òo mu bù Chipfu, bù Chileke phè. ²³ Iphe, bù òhamoha bè a-maru lè ndu Ízurelù bè a kpùru lè ndzù laa alì òzo; kele èphe meru iphe-èji; òphu mu egudeèdu ire phè èka. Ò bùru iya meru iphe, mu wofuru iphu l'èka èphe nò; nwuru phè nù ndu òhogu phè; èphe gude ogu-echi gbushikòta phè. ²⁴ Mu wohaarù phè iphu mu; shì nno gwaa phè ugwo emerwùshi, èphe merwùshiru onwophè ono; waa ejo-ememe, èphe mekòtaru ono.

²⁵ “Òo ya bù; wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Mu e-je eshi l'èka a kpùru Jìékòpu lè ndzù laa; je eduphuta iya azù. Mu a-bya aphuaru ndu Ízurelù l'òphu obu-imemini. Mu abya anwùberu èpha mu ono dù nsò ono ènya. ²⁶ Èphe a-zòhakòta iphe-iphere ono, e meru phè ono; mè ghèlegheleghele ono, èphe dù teke ono èphe bu túsaru èhu l'alì phè ono; òphu ò dùdu onye byaru eyee phè ebvu ono. ²⁷ Teke mu shièpho l'òhamoha ono dulata phè; bya eshigbaa l'alì ndu òhogu phè dufuta phè; bè mu e-shi l'èhu phè goshi òha, dù igwerigwe lè mu dù nsò. ²⁸ Òo ya bù; èphe a-makwanùru l'òo mbèdua bù Chipfu, bù Chileke phè; kele ò bùchakpo eviya l'òo mu meru g'a kpua phè lè ndzù lashigbaa òhamoha; obenu lè mu e-duphuta phè azù l'alì phè; òphu ò tò dùdu m'onye lanù, mu a-ha l'èka ono. ²⁹ Mu ta abyadù ewohabaaru phè iphu mu òzo; noo kele mu a-wù ndu Ízurelù Unme mu.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu.

40

G'eze-ùlo òphúú Chileke ono dù

¹ Ò be l'apha, kwe anyi ùkporo apha l'apha ise; eshi teke a kpùru anyi lè ndzù; mbù g'apha ono awata awata; l'abalì k'iri l'ime onwa ono; mbù l'apha, kwe apha iri l'èno g'a lwùtacharu mkpùkpu ono. Ò bùru lè mbòku ono gèdegede bè ike Chipfu byaru mu l'èhu; bya eduta mu je edobe l'èka ono. ² Ò bùru gè mu aphù òphulènya, Chileke meru; gè mu wata aphuphu ono; bè ò dutaru mu jeshia l'alì Ízurelù; je edobe mu l'eli úbvú, ha l'eli shii. Úbvú ono bè ùlo nòkòta l'ùzo ndòhali iya; ò dùèpho gè mkpùkpu. ³ Òo ya bù; ò duta mu jerwua l'èka ono; mu hùma onye ugbugba iya dù g'onyirubvu; onye ono bè pfulu l'onu-òguzo; chìru eri oghu òchaa l'èka; bya egudekwaphò mgbòro, eegudeje atù ogologo iphe. ⁴ Onye ono sù mu: “Nwa ndiphe; bya egude ènya ngu hùma; l'iihya egude nchì ngu nùma. Lerweta ènya òkpobe elerweta l'iphemiphe-a, mu abya ngu egoshi-a; kele òo ya kparù iphe, e gude duta ngu g'ì bya l'èka. Kòkòtaru ndu Ízurelù iphemiphe, ì hùmaru.”

Ònu-abata uzo ènyanwu-awawa

⁵ Mu bya ahùma igbulò, e gude kpu-pheta eze-ùlo Chileke ono mgburugburu. Ogologo mgbòro ono, eegudeje atù iphe, nwoke ono gude l'èka ono bè dù nkwo-oshi-èka; lè nkwo-òbochi-èka; mgbo ishii. Ò bya atù g'igbidigbi 'igbulò ono habe; ò bùru ogologo mgbòro ono bè ò dù l'igbi; ò bùkwarupho mgbòro ono ugbo lanù bè ò dù l'eli iya.

⁶ Ò bya èje l'onu-abata òphu gharu iphu l'ùzo ènyanwu-awawa. Ò bya enyikòta èka eeshije abahù iya; bya atù iphe l'onu onu-òguzo ono; ogologo iya bùru mgbòro ono ugbo lanù. ⁷ Nkulahù èka ndu nche anòduje

bẹ ogologo iya bukota mgboro ono ugbo lanu; oša iya bukwarupho mgboro ono ugbo lanu. Uzo, noḡbaa lẹ mgbaka nkulahu ono bẹ du nkwo-eka ise. Onu eka eeshije abahu lẹ mkpuru onu-oguzo ophu gharu iphu l'uzo eze-ulo ono bẹ ogologo iya bu mgboro ono nanu.

⁸ O tuta iphe lẹ mkpuru onu-oguzo ono; ⁹ o du nkwo-eka esato. O bya atuta iphe l'igbidigbi oshi mgbo, e yeru iya; o du nkwo-eka labo. Mkpuru onu-oguzo ono bẹ no gha iphu l'ime ulo.

¹⁰ Onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa bẹ nweru nkulahu eto eto, noḡhaa ya ibekeboebo. Epe no eto ono hakota enya nhamunha; igbulu, nokahagbaaru iya nu l'ibekeboebo ono bẹ hakota enya nhamunha. ¹¹ O bya atuta iphe l'ogologo onu-oguzo, no iya nu; o du nkwo-eka iri l'eto; oša iya du nkwo-eka iri. ¹² L'onu nkulahu ono g'ephe hakota bẹ a kpugbaaru igbulu, du nkwo-eka lanu dobe l'onu-abata. Nkulahu ono g'ephe ha bẹ iphe, ephe dukota bu nkwo-eka ishii; ishishi iya uzo eno hakotaru enya nhamunha egube ono. ¹³ O bya eshi l'igbulu nkulahu, no l'eka lanu tuta iphe jeye l'igbulu nkulahu, no l'eka iya ophuu; o du ukporo nkwo-eka lẹ nkwo-eka ise; mbu shita l'ishi igbulu ophuu jasu l'ishi igbulu ophuu. ¹⁴ O bya atuta iphe lẹ mkpuru onu-oguzo ono; o du nkwo-eka ukporo. Onu-oguzo ono bẹ no gbapee itso oma-unuphu ono. ¹⁵ Shita l'iphu onu-oguzo jeye l'ishi mkpuru onu-oguzo ono bẹ du ukporo nkwo-eka labo lẹ nkwo-eka iri. ¹⁶ Nkulahu ono; me igbulu, nokahagbaaru iya nu bẹ nwekotaru windo, uzo dugbaa ke werere werere; o buru egube ono bẹ o nokota lẹ mkpuru ulo ono mgburugburu. Windo ono g'o hakota bẹ ghakotaru iphu l'ime. Iphu igbulu ono, kebushigbaaru nkulahu ono g'o hakota; bẹ e seshigbaaru mpfu l'eli iya.

Oma-unuphu k'etezi

¹⁷ O bya edubata mu l'etezi oma-unuphu ono; mu humagbaa mkpuru; me eka a wukotaru mkpuma gbaa mgburugburu l'etezi oma-unuphu ono. Eka ono, a wukotaru mkpuma ono bẹ a kporo mkpuru ukporo l'iri giriri. ¹⁸ Mgbureku onu-oguzo ono bẹ a wukotaru mkpuma ono. Mgbureku onu-oguzo ono bẹ ogologo iya yee uswekete iya haepho. Eka ono bẹ phoru olu. ¹⁹ O bya atuta iphe shita l'aabata-aghachi onu-oguzo ono jasu l'ataphu oma-unuphu ono; o du ukporo nkwo-eka ise l'eka iya k'uzo enyanwu-awawa; me eka iya k'uzo isheli.

Onu-oguzo uzo isheli

²⁰ O bya atuta iphe l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo isheli, bu iya bu ophu shiru lufu l'etezi oma-unuphu ono; g'o maru g'ogologo iya; yee uswekete iya habe. ²¹ Nkulahu du iya eto l'eka iya owa-a; bya adu eto l'eka iya ophuu. Igbulu kebushiru nkulahu ono; me mkpuru iya bẹ hakota ge ndu ophuu no l'onu-abata ke mbu pho. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; oša iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ²² Windo, nokota iya nu; me mkpuru iya; mekpoo mpfu, e gude memakota iya emema bẹ hakota ge k'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa pho. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esaa; mkpuru iya nodu ghakotaru iya iphu. ²³ O nweru onu-abata, eeshije abahu l'ime oma-unuphu ono. Onu-abata ono bẹ gharu iphu l'onu-abata k'uzo isheli; mbu egube ono, o dukwapo l'uzo enyanwu-awawa ono. O shi l'onu-abata tuta iya iphe jasu l'onu-abata, ophu no gharu iya iphu; o buru iphe, oduje bu nkwo-eka ukporo ise.

Onu-abata uzo ndohali

²⁴ No iya; o bya eduru mu shia uzo ndohali; mu huma onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ndohali. O bya atuta iphe l'igbulo, kebushiru nkulahu, no iya nu; me mkpuru iya; ephe hakota ge ndu ophuu. ²⁵ Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota mgburugburu. Windo ono dukota egube windo ndu ophuu du. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ²⁶ Eka aazobeje okpa abahu iya du esaa; mkpuru iya nodugbaa l'ataphu iya. O nwekwarupho mpfu, e gude memashia igbulo, kebushiru nkulahu iya ono, nochaa ya ibekeboebo ono. ²⁷ Oma-unuphu k'ime ime be nwekwarupho onu-abata, no gha iphu l'uzo ndohali. O bya eshi l'onu-abata ime oma-unuphu ono tuta iya iphe jasu l'onu-abata uzo ndohali; o du nkwo-eka ukporo ise.

Oguzo, eeshije abahu ime oma-unuphu

²⁸ Tobudu iya bu; o bya eshi l'onu-abata uzo ndohali ono duru mu bahu l'ime oma-unuphu ono. O bya atuta iphe l'onu-abata uzo ndohali ono; o hakwapho ge ndu ophuu. ²⁹ Nkulahu, no iya nu; me igbulo kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁰ Mkpuru, no-pheru ime oma-unuphu ono mgburugburu be ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'ise; osa iya du nkwo-eka ise. ³¹ Mkpuru k'uzo ndohali ghagbaaru iphu l'etezi oma-unuphu. E seshiru mpfu l'igbulo, e gude kebushigba mkpuru ono. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato.

³² Tobudu iya bu; o bya edubata mu l'ime oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa. O bya atuta iphe l'onu-abata ono; o hakwapho ge ndu ophuu ha. ³³ Nkulahu, nogbaa ya nu; me igbulo, kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁴ Mkpuru iya be ghagbaaru iphu l'oma-unuphu etezi. Igbulo, e gude kpu-bushia mkpuru iya ono be e seshiru mpfu l'ibekboebo. Eka aazobeje okpa abahu iya duchaa mkpopfu esato esato.

³⁵ Tobudu iya bu; o bya eduta mu rwua l'onu-abata ophu no l'uzo isheli. O bya atuta iya iphe; o ha ge ndu ophuu ha. ³⁶ Nkulahu, nokota iya nu; me igbulo kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Windo nokota iya gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁷ Mkpuru iya gharu iphu l'etezi oma-unuphu. E seshigbaaru mpfu, l'igbulo e gude kebushia mkpuru ono ibekboebo. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato esato.

Ulo, aanoduje akwakobe ngweja

³⁸ O nweru nwa mkpuru, a kpuru ye iya mgbo, no l'onu-abata, no l'ime onu-abata oma-unuphu ono. Eka ono be aasaje ngweja-akpo-oku. ³⁹ O nwekwarupho teburu labo, e doberu le mkpuru ono eka labo, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ke ngweja-iphe-eji; me ke ngweja-apfu-ugwo. ⁴⁰ L'etezi me a -nodu eje ala l'onu-abata, no l'uzo isheli be teburu labo nokwapho le mkpuru iya; le mkpuru ophu no l'onu-abata ibe iya ophuu be teburu labo nokwapho. ⁴¹ O du teburu eno nodu l'ibe lanu; teburu eno nodu l'eka onu-abata ono ibe iya ophuu. O tuko du teburu esato, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja. ⁴² O

nwekwarupho teburu eno, e gude mkpuma mee, bu eli aka eegbuje anu, e gude egwe ngweja, aakpo oku. Ogologo iya duchaa nkwo-aka lanu le mkpirikpu iya; osa iya duchaa nkwo-aka lanu le mkpirikpu iya; o du nkwo-aka lanu l'eli. O buru aka ono be eedobeje iphemiphe, eegudeje egbu anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ngweja ozo, eegwekpo egwegwe. ⁴³ Igbulo ono mgburugburu be a kpobekotaru nggu, ogologo iya hakota g'obochieka. Teburu ono g'ephe ha bukota aka eedoje anu, e gude egwe ngweja.

Mkpuru ndu-uke Chileke

⁴⁴ L'azu ime onu-abata ono l'ime oma-unuphu ono be o nweru mkpuru labo, no iya nu. Nanu no l'eka iya k'onu-abata uzo isheli; nodu gha iphu l'uzo ndohali; ozo nodu l'eka iya k'onu-abata uzo ndohali; nodu gha iphu l'uzo isheli. ⁴⁵ Onye ono su mu: "Mkpuru ophu no gha iphu l'uzo ndohali ono bu ke ndu-uke Chileke, bu iya bu ndu ophu anoduje eleta eze-ulo Chileke enya. ⁴⁶ Mkpuru ophu gharu iphu l'uzo isheli bu ke ndu-uke Chileke, bu ndu ophu eletaje enya l'oru-ngweja. Ndu obu bu unwu Zadoku, bu phe kpoloko bu ndu Livayi, a-byakubeje Chipfu ntse; bya ejeeru iya ozi."

⁴⁷ Tobudu iya bu; o bya atuta iphe l'oma-unuphu ono. O haru enya nhamunha ibekeno eno; o du nkwo-aka ukporo ise l'ogologo; du nkwo-aka ukporo ise l'osa iya. Oru-ngweja ono buru l'iphu eze-ulo Chileke ono be o no.

Eze-ulo Chileke ono

⁴⁸ No iya; o bya eduta mu je le mkpuru, aka eeshije abahu l'eze-ulo ono; bya atuta iphe l'itsa-mgbo, nogbaa l'aguga mkpuru ono; ephe duchaa nkwo-aka ise ise ibekeboebo. Osa onu-mgbo iya duchaa nkwo-aka iri l'eno; igbulu, nochaa su-be l'onu-abata ono ibekeboebo, be osa iya duchaa nkwo-aka eto eto. ⁴⁹ Mkpuru ono be ogologo iya du nkwo-aka ukporo; osa iya du nkwo-aka iri l'ebo. Eka aazobeje okpa bahu iya be duchaa mkpopfu iri iri. E bvubechaa itso l'onu-abata mgbo ono aka labo.

41

¹ Tobudu iya bu; nwoke ono bya eduta mu je l'eze-ulo Chileke ono; bya egude iphe tuta okpa-mgbo iya; okpa-mgbo ono ibekeboebo be duchaa nkwo-aka ishii l'osa. ² Onu-abata iya be osa iya du nkwo-aka iri; igbulu, nochaa ya le mgbureku ibekeboebo; be osa iya duchaa nkwo-aka ise ise. O bya atutakwapho iphe l'ogologo iya; o du nkwo-aka ukporo labo; osa iya du nkwo-aka ukporo. ³ O bya abahu l'ime eze-ulo ono bya egude iphe tuta okpa-mgbo iya; osa iya duchaa nkwo-aka labo nkwo-aka labo. Onu-abata ono be osa iya du nkwo-aka ishii. Igbulu, nogbaa le mgbureku onu-mgbo ono ibekebo be osa iya du nkwo-aka esaa. ⁴ O bya atuta iphe l'ogologo ime eze-ulo ono; o du nkwo-aka ukporo; osa iya du nkwo-aka ukporo l'uzo atatiphu eze-ulo Chileke ono. O su mu: "Owaa bu aka kakota adu nso." ⁵ No iya; o bya atuta iphe l'igbulu eze-ulo Chileke ono; igbidigbi iya du nkwo-aka ishii; mkpuru nogbaa l'aguga ulo ono g'o ha be osa iya dukota nkwo-aka eno eno. ⁶ Ulo ono be bu ulo-eli mkpopfu eto. Mkpobu ophu nonu nwekotaru mkpuru ukporo l'iri iri; a kpukota itso dupfubegbaa l'igbulu eze-ulo Chileke ono gbaa mgburugburu g'o gudeshia mkpuru, nogbaa ya nu. Iphe ono, a kpuru dupfube iya ono ta abukwa l'ime igbulu eze-ulo Chileke ono be a kpuayaberu iya. ⁷ Mkpuru, e yeshiru le mgbureku ulo ono be ka osa eje le mkpopfu iya ono. Ulo ophu e gude

kpụ-pheta eze-ulo ono be a kpuru o nodu le mkpongo le mkpongo; k'ophu bu l'a -nodu enyikota iya; mkpuru ono, a kpushiru iya ono aka osa eje. Eka eeshije enyikota iya be shi le k'omali noo je eshijaa k'echilabo iya; bahu le k'imeli iya.

⁸ Mu bya ahuma l'eze-ulo Chileke ono nweru oma aka a kpụ-liru eli, no gbahee ya mgburugburu; o buru iya bu aka a turu okpa mkpuru ono, a kpushiru gbaphee ya mgburugburu ono. O buru g'o habe ogologo bu ge mgboro pho; mbu l'oo nkwo-eka ishii be o du l'ogologo. ⁹ Azu igbulo ke mkpuru aguga aguga iya ono be igbidigbi iya du nkwo-eka ise. Eka dabyikporu nu, no le mgbaka mkpuru ono, nogbaa l'ime eze-ulo Chileke ono; be osa iya du nkwo-eka ise. Mgbaka aka dabyiru nu; ¹⁰ waa mkpuru ophu a kpụ-pheru ime oma-unuphu ono mgburugburu be osa iya du nkwo-eka ukporo. ¹¹ Mkpuru ono, e yegbaaru l'aguga eze-ulo Chileke ono be e yecharu onu iya; o nodu laaru aka ono, dabyiru iphoro ono; onu iya lanu gharu iphu l'uzo isheli; ophuu gha iphu l'uzo ndohali. Eka ono, a ta akpuduru mkpuru ono be osa iya du nkwo-eka ise.

¹² Ulo ophu a kpuru; o gha iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke l'uzo enyanwu-ariba iya be osa iya du nkwo-eka ukporo eto l'iri. Igbulo ulo ono be igbidigbi iya gbaa mgburugburu du nkwo-eka ise; ogologo iya du nkwo-eka ukporo eno l'iri.

¹³ No iya; o bya atuta iphe l'eze-ulo Chileke ono; ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise; oma-unuphu eze-ulo Chileke ono; me ulo, a kpuru iya; me igbulo iya g'ephe hakota be ogologo iya dukwapho nkwo-eka ukporo ise. ¹⁴ Oma-unuphu eze-ulo Chileke ono aka iya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa; mekpoo atatiphu eze-ulo Chileke ono be osa iya tukoru du nkwo-eka ukporo ise.

¹⁵ O bya atutakwapho iphe l'ulo ophu no gha iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono l'uzo azu iya; mekpoo igbulo iya ibekeboebo; o buru nkwo-eka ukporo ise be o du.

Eka du nsọ ono ophu nofutaru anofuta; me k'ime ime; yee mkpuru iya ophu gharu iphu l'oma-unuphu; ¹⁶ mekpoo onu-ulo iya; me windo, dugbaa werere ono; me aka eeshije eshishi, nokota l'ephe n'eto ono be a gbakotaru oshi; shita l'oma-ulo iya; me igbulo iya jeye l'eka e yeshiru iya windo; mbu le windo iya be e kwechishikotaru iphe g'o ha; ¹⁷ je akpakpo l'eli onu-abata ono; me ime ime ulo ono; me azu iya; mekpoo l'eli igbulo ono ime iya me azu iya gbaa mgburugburu; be a pyishiru iphe, dugbaa ¹⁸ ge chierobu; me mpfu. Mpfu ono be e seshigbaaru le mgbaka mgbaka chierobu. Chierobu ono be nwechaaru iphu labo. ¹⁹ Iphu ophu du g'iphu nemadzu be o gharu mpfu ophu no l'eka iya lanu; iphu ophu du g'iphu oduma be o gharu le mpfu ophu no l'eka iya ophuu. O buru egube ono be a pyishikotaru iya dophee eze-ulo Chileke ono mgburugburu. ²⁰ Shita l'omali iya jeye l'eli mgbo be a pyishikotaru chierobu me mpfu l'igbulo eze-ulo ono.

²¹ Okpa-mgbo eze-ulo Chileke ono be hakota enya nhamunha ibekeno eno. O buru g'okpa-mgbo ophuu du bu g'ophuu du l'iphu aka du nsọ ono. ²² Oru-ngweja Chipfu ono be e gude oshi mee; eli iya du nkwo-eka eto; ogologo iya du nkwo-eka labo; osa iya du nkwo-eka labo. Nkuku iya; me okpali iya; me mgbureku iya be bu oshi be e gudekota mee ya. Onye ono su mu: "Owaa bu teburu ono, no l'iphu Chipfu ono." ²³ Oma eze-ulo Chileke ono; me aka ono, du nsọ ono be e yekotaru mgbo ebo ebo. ²⁴ Mgbo ono be nwekotaru iphe labo, aso asoso; eegudeje pyajia ya apyaji. Ophuu nweru ebo; ophuu nweru ebo. ²⁵ Mgbo oma-ulo eze-ulo Chileke

ono be a pyishiru chierobu; me mpfu egube ono, a pyishiru l'eli igbulo pho. L'atatiphu mkpuru ono be e gude oshi tua mkpu. ²⁶ O nwekwarupho windo, dugbaa ke werere, a pyishiru mpfu nogbaa le mgbureku mkpuru ono eka labo. Mkpuru mgbureku eze-ulo Chileke ono be nwecharu mkpu, a turu iya.

42

Ulo ndu-uke Chileke

¹ Tobudu iya bu; nwoke ono bya edufuta mu duru mu bahu l'oma-unuphu ono; mbu l'uzo ibiya k'isheli. O bya edubata mu l'ulo, no le mgbaka oma-unuphu eze-ulo Chileke; yee ulo, no l'uzo isheli ono. ² Ulo ono, no l'uzo isheli ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise; osa iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri. ³ Eka iya lanu be gharu iphu l'eka osa iya du nkwo-eka ukporo, bu eka no l'ime oma-unuphu. Eka iya ophuu be gharu iphu l'eka a wuru mkpuma, no l'atatiphu oma-unuphu ono. A kpuru iya mkpopfu eto; o noduchaa le mkpongo le mkpongo. ⁴ O nwekwarupho uzo, no l'ime, eeshije eshishi, no l'iphu ulo ono; onoya be osa iya du nkwo-eka iri; ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise. Onu-mgbo iya be nokota l'uzo isheli ulo ono. ⁵ Mkpuru ophu nogbaa l'eli be kagbaa kparagu; kele onu-uzo nogbaa ya nu ka eketa eka ha shii; eme le g'onu-uzo ke mkpuru k'echilabo; me le k'uzo ali ketagbaaru. ⁶ Mkpuru, nogbaa le mkpopfu k'eto l'ulo-eli ono be te nweudu itso, no iya nu egube ulo ndu ophu a kpushiru l'oma-unuphu pho nweru. Oo ya bu l'oma ulo k'imeli ono ka ndu ophu no l'ali; me k'echilabo iya nwanshii. ⁷ O nwekwarupho igbulo, tsefutaru etsefuta, no le nhamunha mkpuru ulo ono waa oma-unuphu ono; igbulo ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri l'atatiphu eze-ulo Chileke ono. ⁸ Mkpuru ophu no giriri chebe iphu l'oma-unuphu ono be ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'iri. Ndu ophu a kpuru o chebe iphu l'eka iya k'eze-ulo Chileke be ogologo iya du nkwo-eka ukporo ise. ⁹ Mkpuru k'uzo ali be eka eeshije abahu iya no l'uzo enyanwu-awawa me a -gbe l'oma-unuphu ono abahu iya.

¹⁰ L'ime oma-unuphu l'eka iya k'uzo ndohali be o nwekwarupho mkpuru, a kpugbaaru le mgbaka igbulo atatiphu etezi oma-unuphu ono yee oma-unuphu eze-ulo Chileke. ¹¹ O nweru uzo, eeshije eshishi, no l'iphu mkpuru mkpuru ono. Mkpuru ono dugbaa ge ndu ophu no l'uzo isheli. Ogologo phe waa osa phe be tuo haru enya nhamunha. Eka eeshije phe alufa be gbakota nanu. G'e gude kpu phe gbakwarupho nanu. Mgbo, nochaa phe nu tuo gbakota ugbugba lanu. ¹² Ulo k'uzo ali ophu no l'uzo ndohali be gharu onu l'uzo enyanwu-awawa, bu eka eeshije abahu iya. O nwekwarupho igbulo, tsefutaru etsefuta, a kpuru nyakube ulo ono.

¹³ Tobudu iya bu; o su mu: "Ulo k'isheli me ke ndohali ono, ghakotaru iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono be bu ke ndu-uke Chileke. O buru l'eka ono be ndu-uke Chileke, bu ndu abyakubeje Chipfu ntse a-noduje eri iphe, kakota adu nsq, a nuru Chileke. Oo eka ono be ephe e-dobeje iphe, kakota adu nsq, a nuru Chileke; mbu ngweja-nri; me ngweja-iphe-eji; me ngweja-apfu-ugwo; kele eka ono be du nsq. ¹⁴ Teke ndu-uke Chileke bahuwaru l'eka ono, du nsq ono; g'ephe ta alufukwa etezi gbahaa l'ephe yefuru uwe, ephe eyeje gude eye ozi; kele uwe ono dukota nsq. Ephe e-ye uwe ozo teme ephe eye l'eka ndu ozo no."

¹⁵ Noo ya; teke o tu-ghechaaru iphe l'iphe, no l'ime eze-ulo Chileke ono; o bya eduta mu shia uzo onu-abata uzo enyanwu-awawa; bya atukota

iphe l'ẹka ono g'o ha mgburugburu. ¹⁶ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'ẹka iya k'uzo ẹnyanwu-awawa; o buru iphe, o du bu unu nkwo-ẹka le nkwo-ẹka ukporo ise. ¹⁷ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'ẹka iya k'uzo isheli; o dukwapho unu nkwo-ẹka le nkwo-ẹka ukporo ise. ¹⁸ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono; tuta ẹka iya k'uzo ndohali; o du unu nkwo-ẹka le nkwo-ẹka ukporo ise. ¹⁹ O bya aghachi iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba; bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta ẹka iya ono; o du unu nkwo-ẹka le nkwo-ẹka ukporo ise. ²⁰ Oo ya bu; o tukota iphe l'ẹka ono ibekeno eno. E gude igbulu kpu-phekota iya mgburugburu; ogologo iya du unu nkwo-ẹka le nkwo-ẹka ukporo ise; osa iya du unu nkwo-ẹka le nkwo-ẹka ukporo ise; shi nno kebuha ẹka du nsọ ono waa ẹka nemadzu mmanu anoduje.

43

Odu-biribiri Chileke l'eze-ulo iya

¹ No iya; nwoke ono bya eduta mu bya l'onu-oguzo ophu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa. ² Mu huma odu-biribiri Chileke ke Izurelu g'o shi l'uzo ẹnyanwu-awawa abya. Olu iya nodu ada g'eka eze ẹnimu aphu ke gbudugbudu. Odu-biribiri Chileke ono mee iphoro ngakota ekameka. ³ Ophulenyanya ono, mu phuru ono dupho g'ophu, mu phujeru teke o byaru emebyishi mkpukpu ono; bya adu g'ophulenyanya ono, mu phujeru l'aguga ẹnimu Keba pho. Oo ya bu; mu daa kpurumu; kpube iphu l'ali. ⁴ Odu-biribiri Chipfu shiepho l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa bahu l'eze-ulo Chileke ono.

⁵ Unme Chileke palia mu je edobe l'ime oma-unuphu; odu-biribiri Chipfu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. ⁶ Ge nwoke ono pfu-kube mu ono be mu numaru olu-opfu onye no l'ime eze-ulo Chileke g'oopfu anu mu; ⁷ su: "Nwa ndiphe; ẹka-a bu ẹka aba-eze mu no; bukwarupho ẹka mu azobeje okpa. Oo l'eka-a be mu e-buru l'echilabo ndu Izurelu jeye l'ojeje. Ndu Izurelu ta abyadu emerwushiba epha mu ono, du nsọ ono ozobaa. Ephe le ndu-eze phe ta abyadu egude ogori, ephe eri l'eka ephe agwaje iphe merwushia epha mu ozobaa; ophu ephe akpubaedu odzu ndu eze phe nwuhuru anwuhu apfube. ⁸ Teke ono, ephe woru onu-ulo phe dokube onu-ulo nkemu; bya eworu onu-mgbo phe ye l'aguga onu-mgbo nkemu; o buru igbulu kpoloko bu iphe, no-buharu mu l'ephe; be ephe gude urwuali, ephe arwu emerwushi epha mu ono, du nsọ ono. Oo ya meru iphe, mu gude ehu-eghu mebyishia phe. ⁹ Nta-a bu g'ephe haa eri ogori; ephe apashicha odzu ndu-eze phe ono l'eka mu no; ge mu ebukwanuru l'echilabo phe jasọ l'ojeje.

¹⁰ "Nwa ndiphe; tularu ndu Izurelu onu g'eze-ulo Chileke ono du. G'ephe ria oriri l'ugbugba ulo ono; k'ophu iphere iphe-eji, ephe meshiru a-du phe. ¹¹ Teke o bu l'iphere iphe ono, ephe meru ono du phe; li karu phe g'ee-gude kpa eze-ulo Chileke ono; me g'oo-gude gbaa ugbugba; me g'onu iya a-du; me onu-abata iya; me g'aa-kpukotakpoo ya l'ophu; mekpoo nsọ, dulaje iya nu; waa ekemu, dugbaa ya nu. Dekota iphemiphe ono l'ekwo k'ophu ephe e-mekota iya g'o du; mekota nsọ, dulaje iya nu g'o ha. ¹² Waa ekemu, du le k'eze-ulo Chileke ono baa: Iphe, bu mkpakponu ubvu ono gbaa mgburugburu be a-buru ẹka kakota adu nsọ. Oo ya bu ekemu eze ulo Chileke ono.

Enya ẹka eegweje ngweja

13 “Waa g’oru-ngweja ono habe le nkwo-eka le nkwo-eka bu owa: nkwo-eka ono bu iphe, o du bu nkwo-eka lanu; waa nkwo mkpushi-eka eto. Omilomi oswa, no iya mgburugburu be a-du nkwo-eka lanu; osa iya a-du nkwo-eka lanu. Igburonu oswa ono mgburugburu a-du nkwo mkpushi-eka ugbo tete. Waa g’anya eka ono, ee-gweje ngweja ono a-habe l’eli baa: 14 Shita l’oswa, a waru l’omali ono jeye l’uko-ali be eli iya a-du nkwo-eka labo; osa iya adu nkwo-eka lanu. A -gbe l’uko-ali rwua l’apokwa be eli iya a-du nkwo-eka eno; osa apokwa ono adu nkwo-eka lanu. 15 E-shi l’apokwa iya rwua l’anya eka eegweje ngweja gedegede be eli iya a-du nkwo-eka eno; anya eka ono, eegweje ngweja ono be mpu eno, mabecharu l’uzo imeli a-nodu. 16 Anya eka ono, eegweje ngweja ono be a-haru anya nhamunha ibekeno eno. Ogologo iya a-du nkwo-eka iri l’ebo; osa iya adukwapho nkwo-eka iri l’ebo. 17 Apokwa iya be a-hakwarupho anya nhamunha ibekeno eno; ogologo iya a-du nkwo-eka iri l’eno; osa iya adu nkwo-eka iri l’eno; igburonu apokwa ono be eli iya a-du mkpirikpu nkwo-eka. Ishi apokwa ono a-du nkwo-eka lanu gbaa mgburugburu. Eka eeshije enyihu anya eka eegweje ngweja ono be a-gha iphu l’uzo enyanwu-awawa.”

Edobe oru-ngweja ono nsọ

18 No iya; o su mu: Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Waa g’ee-gudeje egwe ngweja-akpo-oku l’eli oru-ngweja ono; me g’ee-gudeje eph mee-iphe l’eli eka ono me a -kpu-ghe e ya pho baa. 19 Ndu-uke Chileke, bu iya bu ndu Lívayi; mbu ndu ono, shi l’eri Zadoku, bu ndu ejeje ozi l’iphu mu ono be ii-kpe nwokeswi g’ephe gude gwee ngweja-iphe-eji. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. 20 Haru mee ya nata tee le mpu eno ono, no l’anya eka eegweje ngweja ono; yele ishishi apokwa ono ephen’eno. Li tephekwa ya pho l’igburonu iya mgburugburu g’o buru iphe, i gude mee anya eka ono, eegweje eja ono g’o du nsọ; gudekwa iya pho safu iphe-eji, no iya nu. 21 Okeswi ono, e gude egwe ngweja k’iphe-eji ono be ii-kputa je akpo oku l’eka e meru g’a kpoje ngweja oku l’eze-ulo Chileke ono l’azu eka du nsọ ono.

22 “Le mboku k’ebo be ii-gude mkpi, te enwedu eka iphe mebyiru iya gwee ngweja-iphe-eji. Oru-ngweja ono be ee-me g’o du nsọ egube ono, e gude oke-eswi mee ya pho. 23 Teke i mebecharu iya; o du nsọ ono; l’i kputa nwa oke-eswi waa ebili, te enwedu eka iphe mebyiru phe gwee ngweja; mbu ophu shi l’eka iphe-edobe no. 24 Ii-gwekota phe l’iphu Chipfu. Ndu-uke Chileke ewota unu phekota phe; woru phe mee ngweja-akpo-oku nu Chipfu.

25 “Ujiku esaa; mboku-mboku be ii-kpokube kpufutaje mkpi g’e gude gweje ngweja-iphe-eji. Egube ono be ii-kpufutakwapho nwokeswi waa ebili, te enwedu eka iphe mebyiru phe, bu ophu shi l’iphe-edobe. 26 Abali esaa be ndu achijeru Chileke eja e-gude safu ejo-iphe l’oru-ngweja ono; bya emee ya g’o du nsọ; shi egube ono woru iya ye l’eka Chileke. 27 Abali esaa ono g’o ha -dzuopho; gbe le mboku k’esato kwaseru; be ndu-uke Chileke e-gweru unu ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l’eli oru-ngweja ono. Oo buru teke ono be mu a-nata unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

¹ Tɔbudu iya bɔ; nwoke ono bya eduphuta mu azu l'ɔnu-abata ɔphu nɔ l'uzo azu eka ono, du nsɔ ono; mbu ɔphu gharu iphu l'uzo ɛnyanwu-awawa phɔ. A gu-chia ya agu-chi. ² No iya; Chipfu su mu: "ɔnu-abata-a be aa-gu-chi egube-ya jeyewaruro ya. A ta abyadu aguha iya aguha. Mbu l'ɔ tɔ dudu onye byaru eshije iya bahu l'ime iya. ɔ buru egube ono be ɔogu-chi jeyewaruro ya; kele ɔo eka ono be Chipfu, bu Chileke Izurelu shiru bahu l'eze-ulo ono. ³ ɔo onye-ishi unu kpoloko be nweru g'oodu l'haa ya g'ɔ nodu l'ime ɔnu-abata ono ria nri l'iphu Chipfu. Oo-shi l'uzo, eeshije abata le mkpu ɔnu-abata ono bahu; shikwa iya phɔ lufu.

⁴ "No iya; nwoke ono duta mu shia uzo ɔphu nɔ l'ɔnu-abata isheli l'uzo iphu eze-ulo Chileke ono. Mu bya apalia ɛnya huma ɔdu-biribiri Chipfu g'o jiru eze-ulo Chipfu ono ejiji; mu daa kpurumu; kpube rengu l'ali. ⁵ Chipfu su mu; Nwa ndiphe; tonwube ɛnya ree; ngabe nchi rengurengu; kwabe ɛnya l'iphemiphe, mu epfuru ngu le ke g'aa-noduje eme eze-ulo Chipfu ono; me ekemu, du iya nu. Lerwetakwa ɛnya l'iphe, bu uzo, e shi abahu l'eze-ulo Chileke ono; me eka eeshije alufu l'eka du nsɔ ono.

⁶ "Su ndu Izurelu ono bu ekwegekwe ono le-a: Nnajiuphu, bu Chipfu suru unube ndu Izurelu l'ɔ duwa ree mbu urwuali ono, unu arwu ono. ⁷ Iphe ɔzo, unu meru yekoberu urwuali unu ono bu l'unu dubataru ndu ɔhozo l'ulo nsɔ mu; mbu ndu te ebuduru ubvu k'ime ɔkpoma; me k'ogwehu. Unu gude phe merwushia eze-ulo mu l'eka unu gude nri; me eba-anu; me mee ya egwe ngweja anu mu; shi egube ono mebyia ɔgbandzu mu ono. ⁸ ɔphu unu eletaduru iphe mu du nsɔ ɛnya; unu ɔgbanchia zia ndu ɔzo g'ephe letaje ulo nsɔ mu ono ɛnya.

⁹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: G'ɔ tɔ dukwa onye ɔhozo; mbu, ndu te ebuduru ubvu k'ime ɔkpoma; yee k'ogwehu, abata l'ulo nsɔ mu; je akpachakpo le ndu bu nlwamulwa, buwa ebubu l'echilabo ndu Izurelu. ¹⁰ Ndu Livayi ɔphu gwoberu mu nu le teke ono, ndu Izurelu kpaphushihuru l'eka mu nɔ; mbu ndu ɔphu lufuru mu l'ehu je etsoaha agwa phe be e-vuru iphe, ejo-iphe phe kpataru phe. ¹¹ Ephe nwekwaru ike ephe eje ozi l'ulo nsɔ mu; buru ndu nche l'ɔnu-abata eze-ulo Chileke; bya eje ozi l'ime iya; ephe egbuchakpo anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; bya egwejeru ndu ono eja; bya ejeru phe ozi; ¹² obenu kele ɔo l'ephe gwaru nshi; bya emee ge ndu Izurelu meahaa ejo-iphe; be mu paliakwaru eka imeli; ribuwa angu l'ephe e-vuru iphe, ejo-iphe phe kpataru. Noo iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ¹³ G'ephe ta abyakwa mu ntse l'ephe abya mu abaru eja l'ephe bu ndu-uke; ɔphu ephe ejekubekwa iphe mu, du nsɔ; ɔzoo iphe, e gweru mu eja, kachakpo adu nsɔ. Ephe e-vuru iphe-iphere ebyi, ephe meshiru nwutaru. ¹⁴ Ole g'ɔ duhabe be mu emekwa-a phe g'ephe letaje ɛnya l'iphe, eme ememe l'eze-ulo Chileke ono; mekpoo iphe, bu ozi, aa-nodu eje l'ime iya. ¹⁵ Ole ndu-uke Chileke, bu ndu ke Livayi, bu ndu ɔphu shi l'eri Zadoku; mbu ndu ɔphu shi yeru ehje eje ozi l'ulo nsɔ mu le teke ono, ndu Izurelu shi kuhu mu l'ehu ono; be bu phe a-byakubeje mu ntse; bya eje ozi l'iphu mu. ɔo ephe a-pfujeru mu l'iphu egweru mu ngweja eba-anu me ke mee ya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ¹⁶ ɔo ephebedua nwekinyi phe be a-bahuje l'ime ulo nsɔ mu ono; ɔ buru phe nwekinyi phe be e-jekubeje teburu mu k'jeru mu ozi; waa g'ephe mee iphe, mu suru g'e mee. ¹⁷ Teke ephe bahuru l'ɔnu-abata k'ime oma-unuphu ono be ephe e-yeje uwe ɔchaa; g'ephe te eyekwa uwe, e gude eji anu kwee m'ephe

nodu eje ozi l'onu-abata ophu no l'ime oma-unuphu ono; ozoo l'ime ezeulo Chileke ono. ¹⁸ Ephe e-keje ekwa-ochaa l'ishi; bya eye nwiba ochaa l'upfu; g'ephe te eyejekwa iphe, e-me g'epfuru tsua phe.

¹⁹ "Teke ephe shiepho l'eka ono lufu eje l'oma-unuphu ono l'eka ndu ozo doru; g'ephe yefu uwe ono, ephe shi yee eje ozi ono wushi l'ime ulo nsq; yeta uwe ozo; k'opfu ephe tee gudedu uwe phe mee ge ndu Izurelu du nsq. ²⁰ G'ephe ta akpushijekwa ishi akpushi; ophu ephe ahajekwa egbushi phe g'o rwua ha ogologo. G'ephe kpuje ishi phe akpukpu. ²¹ G'o to dukwa onye uke Chileke a-nguje mee m'o nodu abahu l'ime oma-unuphu Chileke ono. ²² G'ephe ba alujekwa nwanyi, ji iya anofedu; ozoo nwanyi, ji iya chifuru achifu. Onye ephe a-lutaje bu nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee, bu onye Izurelu; ozoo nyee onye uke Chileke, nwuhuwaru nu. ²³ Ephe e-zije ndibe mu g'ephe maru iphe, du iche l'iphe, du nsq me ophu ta adudu nsq; goshikwa phe pho egube ephe e-shije maru iphe, aa-nodu aso nsq; m'opfu a taa nodudu aso nsq.

²⁴ "O nweru opfu, daru nu; ndu-uke Chileke a-bujeru ndu-ikpe. Iphe, ephe agbabeje okpa kpe ikpe ono bu iphe, mu toru okpa iya su g'e meje. G'ephe mekotajekwa ekemu mu; mekpoo iphe, mu suru g'e meje; ephe aboje obo-iphe, mu dobegbaaru. Ephe e-mejekwapho eswe-atuta-unme mu g'o du nsq. ²⁵ G'onye uke Chileke te ejekubejekwa odzu; shi nno merwua onwiya emerwu. Ole teke odzu obu bu nna iya; ozoo ne iya; ozoo nwa iya nwoke; m'o bu nwada iya; ozoo nwune iya nwoke; m'o bu nwune iya nwanyi, teke aludu ji; oo ya bu l'o merwuwaro onwiya obu. ²⁶ Teke a safucharu iya nturuwano; g'o noadakwa abali esaa. ²⁷ Mboku oo-bebe bahu l'ime oma-unuphu ulo nsq Chileke g'o je ejee ozi l'eka du nsq ono be oo-gwe ngweja-iphe-eji k'onwiya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ²⁸ Oo mbedua be a-buru okiphe, ndu-uke Chileke ono e-keta. G'o to dukwa oke, unu a-he phe l'ali Izurelu. Oo mbedua a-buru iphe, ephe nweru. ²⁹ Ephe a-noduje eri iphe, a nuru ke ngweja-nri; me ke ngweja-iphe-eji; me ke ngweja-apfu-ugwo. Iphemiphe, a goru le Chipfu le Izurelu be a-bukotaru nkephe. ³⁰ Iphe, kakota ree l'akpuru-iphe-mbu, i kpataru l'opfu; mekpoo iphemiphe, i wotaru bya anunu; be bu ndu-uke Chileke be e-nweru iya nu. Ii-hataje iphe, i vuru uzo kpata l'iphe, i meberu l'ali; mbu iphe, i tsuru etsutsu; je anu phe k'opfu onu-oma a-duru ndibe ngu. ³¹ Ge ndu-uke Chileke ta atajekwa iphe, o buhabe, bu iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo ophu anu-egbudu dzu-gburu adzu-gbu; m'o bu enu; m'o bu anu-egbudu ozo mmanu.

45

G'ee-gude kee ali ono

¹ "Teke unu washijeerupho ali ono g'o buru okiphe unu; unu wafuru Chipfu eka ogologo iya du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri g'o bukotaru eka du nsq; osa iya adu ukporo unu nkwo-eka labo l'unu iri. Eka ono g'o hakota mgburugburu be a-buru ali, du nsq. ² L'ali ono be ee-kefuta eka uswekete iya waa ogologo iya a-du unu nkwo-eka lanu l'ukporo nkwo-eka ise haru enya nhamunha dobe g'o buru eka aa-kpu ulo nsq ono. Ee-ketakwapho ali ono eka osa iya a-du nkwo-eka ukporo labo l'iri; ye iya g'o no-pee ulo-nsq ono mgburugburu. ³ Le phorokotokongu eka du nsq ono be unu a-wafuta eka ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; osa

iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Oo eka ono be aa-kpu eka-kakota-nso ono gedegede. ⁴Oo-buru oke ali, du nso noduru ndu-uke Chileke; mbu ndu ono, ejeje ozi l'ulo, du nso ono; buru phe abyaje l'iphu Chipfu bya iya ejeru ozi ono. Oo eka ono be aa-kpshiru phe ulo-ebubu; teme o bukwarupho eka ono be aa-kpu ulo nso ono. ⁵Eka ozo, aa-wafu be ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; osa iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Oke-ali ono a-buru ke ndu Livayi, bu ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke; eka ono a-buru eka ephe e-me mkpukpu k'eburu.

⁶"Unu buta ali, a-buru mkpukpu ophu dobe g'o nodu dupfuru l'ali, du nso ono. G'osa iya du unu nkwo-eka iri l'eho l'ukporo nkwo-eka iri; ogologo iya adu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri. Ali ono a-buru ndu Izurelu l'ophu a-tuko dzepfua eka nweru iya.

⁷"Onye-ishi unu be e-nweru ali, no l'ibekoboebobo l'ali, du nso ono; ali ono a-nodukwapho laaru ibiya ophu ali oha no. Oo-gbe l'uzo enyanwuariba eka iya lanu no je akpaa l'eka iya ophu; bya agbe l'uzo enyanwuwawa eka iya lanu nodu je akpaa l'eka iya ophu; mbu shikpoeppo l'oke ali ophu no l'uzo enyanwuariba; no ogologo jasu l'oke ali ophu no l'uzo enyanwuwawa; no egube ono je ajiru ehuru l'eka a washiru ali ipfu l'ipfu. ⁸Ali ono a-buru iphe iya nodu le Izurelu. Teke ono be ndibe mu, bu ndu-ishi ta abyadi akpabaa ndibe mu ehuru ozo. Ephe a-ha ndu Izurelu g'ephe nweru ali ono l'ipfu l'ipfu g'ipfu phe haa.

⁹"Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: G'o kparu kpakwaru unube ndu-ishi le Izurelu! Unu haa ehuka ehuka, unu eme; waa ehuru, unu emekpa nemadzu. Unu meje iphe, pfuru oto; me iphe, gbaru l'ememe; unu ahaa achishi ndibe mu l'unuphu ibe phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁰"Unu gudeje iphe, du ree tuja erwa iphe. Iphe, unu e-gudeje tuja erwa iphe, bu nkweka dzuru edzudzu; me ogbongu dzuru edzudzu.

¹¹"Nkweka me ogbongu ono be a-haru enya nhamunha. Nkweka bu iphe, a-laje iya nu bu e -kee eda ukpo uzo iri wota uzo lanu iya; ogbongu ono be bukwapho e -kee eda ukpo uzo iri; uzi lanu iya be a-la iya nu. Eda ukpo be a-buru iphe, ee-gudeje atu iphe l'ephenebo.

¹²"Shekelu lanu be a-bujeru gera ukporo. Shekelu ukporo, e yekoberu shekelu ukporo l'ise; bya eyekobe iya shekelu iri l'ise be a-buru mina lanu.

Iphe, aa-nu Chileke me mboku, dugbaa nso

¹³"Owaa bu iphe, dukpoo iche, unu a-nuje Chileke. Unu pataje eda ukpo witi lanu; kpojia ogbongu ekpoji; woru kee uzi ishi; wota uzi lanu nu Chileke. Unu apatakwapho eda ukpo balu lanu; kpojia ekpoji; woru iya kee uzi ishi; wota uzi lanu nu Chileke. ¹⁴Manu olivu, unu a-nuje bu ekpemu manu lanu l'ime manu, jiru nkweka iri; ozo manu jiru ite-mkpa lanu. Nkweka iri be yele ite-mkpa lanu ha enya nhamunha; kele l'o nkweka iri alaje l'ite-mkpa lanu. ¹⁵Nokwapho g'unu a-kputaje aturu lanu l'ime ukporo aturu iri, shi l'aturu, tsuru eba, ndu Izurelu nweru. Onoya bu ophu ee-gudeje gwee ngweja-nri; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehugu; g'e gude iya pfua ugwo iphe-aji ndu ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁶"Ndu ali ono g'ephe ha be a-tuko wotakota ngweja-a wojeru onye-ishi phe. ¹⁷Oo onye-ishi ono be o duru g'o wofutaje iphe, ee-gude

gwee ngweja, aakpo oku; me ngweja-nri; me ngweja-mee; l'obo-iphe, aabokpoo abobo; mekpoo mboku obo-onwa-afufu; me eswe-atuta-unme; mbu liphe, bukpo obo-iphe, e dobegbaaru, ndu Izurelu aboje. Oo yebedua be a-nuje iphe, ee-gude egwe ngweja-iphe-eji; me ngweja-nri; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu g'e gude pfua ugwo iphe-eji, ndu Izurelu meru."

¹⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Onwa mbu -du l'abali mbu be unu a-kputaje nwokeswi, e te enwedu aka iphe mebyiru iya gwee eja; swafu nturwu l'ulo, du nsu ono. ¹⁹ Onye uke Chileke be e-wota mee anu ngweja-iphe-eji ono tee l'okpa-mgbo eze-ulo Chileke ono; me le nkuku nkuku eno no l'apokwa oru-ngweja ono; me l'okpa-mgbo k'onu-abata ime oma-unuphu. ²⁰ Nokwapho g'unu e-mekwa iya pho l'abali k'esaa l'ime onwa ono l'opfu ehu iphe, bu onye te elekebeduru enya mee iphe-eji; ozoo onye meru iphe-eji l'amagama. Oo egube ono be unu e-shi chia eja eze-ulo Chileke ono.

²¹ "L'abali k'iri l'eno l'ime onwa mbu ono be unu a-boje obo Ojeghata. Iphe unu a-boje iya bu abali esaa. Iphe, unu e-rije bu buredi, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. ²² Le mboku ono be onye-ishi a-kpufuta nwokeswi, ee-gude gweeru iya ngweja-iphe-eji nkiya gedegede; me k'iphe-eji ndu bukota l'ali ono g'ephe ha. ²³ Mboku-mboku l'ime abali esaa ono, aa-nodu abo iphe ono be oo-kpufutaje oke-eswi esaa; me ebili esaa, te enwedu aka iphe, mebyiru iya g'e gudeje gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu. Oo-nujekwapho mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-eji. ²⁴ Oo-nujekwapho nkweka ereshi l'ishi oke-eswi ono nanu nanu; me l'ebili ono nanu nanu; g'o buru ngweja-nri; teme l'o yekobechaa ya manu, jiru eze ekpemu eno le nkweka ono nanu nanu.

²⁵ "Obo-iphe ophu aa-boje le teke onwa k'esaa du l'abali iri l'ise be bukwapho iphe, ha egube ono be oo-wofutaje ujiku esaa g'e gude gwee ngweja-iphe-eji; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-nri; me ngweja mmanu.

46

¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: 'Onu-abata ime oma-unuphu, bu ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa be aa-gu-chije agu-chi l'ime abali ishii, eejeje ozi. Mboku aa-guhaje iya bu l'eswe-atuta-unme waa mboku, onwa furu. ² Onye-ishi be e-shi l'etezi shia nwulo, no l'onu-abata bata bya apfuru l'onuzo gedegede. Ndu uke Chileke be e-gweru iya ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu. O buru l'onu-abata ono be oo-noduje baaru Chileke eja. O -bachaa eja ono l'o lufu; a taa gu-chiedu onu-abata ono agu-chi jasu l'uzenyashi. ³ Mboku, bukpo eswe-atuta-unme me mboku, onwa furu be ndu ali ono a-noduje l'onu aka eeshije l'onu-oguzo ono baaru Chipfu eja l'iphu iya. ⁴ Ngweja-akpo-oku, onye-ishi unu e-gudeje bya anu Chipfu l'eswe-atuta-unme be a-bujeru unwu aturu ishii, te enwedu aka iphe mebyiru iya; waa ebili lanu, te enwedu aka iphe mebyiru iya. ⁵ Iphe, oo-yekobe l'ebili ono gude gwee ngweja-nri be a-buru nkweka ereshi. Ngweja-nri, oo-yekobe l'unwu aturu ono be bu g'eka rwukpoeru iya pho be oo-nu; nkweka nonu be oo-yekota manu, jiru eze ekpemu eno l'ehu l'ehu. ⁶ Mboku, onwa furu be oo-nu oke-eswi, te enwedu aka iphe mebyiru iya; me unwu aturu ishii; waa ebili lanu, te enwedu aka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja. ⁷ L'o bya ewofuta iphe, ee-gude gwee ngweja-nri. Nkweka ereshi lanu be oo-ye l'oke-eswi ono; yekobe nkweka ereshi lanu l'ebili pho; unwu aturu pho be oo-ye

ereshi g'eka bekpøeru iya phø; yekøbechaa manù, jiru eze ekpemu èno lè nkweka ereshi nonu. ⁸ Teke onye-ishi abahù; g'o shi lè nwulo onu-abata ono bahù; l'o shikwaphø l'eka ono lufuta.

⁹ " Teke ndu alì ono byaru l'iphu Chipfu l'iphe, bukpoò obo-iphe, a turu onu iya; g'onye -shiru uzo isheli bahù je abaru Chileke eja; shikwaa uzo ndohali lufu. Onye -shiru uzo ndohali bahù; l'o shia uzo isheli lufu. G'ò tø dukwa onye e-shi uzo, o shiru bahù lufu. G'onye alufu nù shijekwa uzo ophu yee ophu o shiru bata chegbaberu iphu lufu. ¹⁰ Èphe -nødu abahù; g'onye-ishi phè tsojekwarù phè bahù; teke èphe awufuta g'ò tsojekwarù phè phø lufuta.

¹¹ " 'Iphe, bukpoò obo-iphe nonu; mè obo-iphe, gegbaaru egeru bè iphe, ee-gudeje gwee ngweja-nri bù. Okeswi bè ee-yeje nkweka ereshi; ee-yekobe nkweka ereshi l'ebili; unwu aturu bè bù egube dù nemadzù ree bè oo-yekøbeje iya. Nkweka ereshi ophu nonu bè ee-yekøbeje manù, jiru eze ekpemu èno. ¹² Teke onye-ishi turu obu iya onyo nù iphe g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-øku; øzoo ngweja-ehu-guu, g'e ghebekwaru iya onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa onu. Ngweja, aakpo øku; øzoo ngweja-ehu-guu iya ono bè oo-gwe egube oogweje iya l'eswe-atùta-unme. Teke o megheerupho; l'ò lufu; ø -lufuepho; g'a gu-chia uzo ono.

¹³ " 'Mbøku-mbøku bè øø-kputaje nwaturu, gbaru apha, te wenedu eka iphe mebyiru iya nù g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-øku. Ø buru l'utsugutsu bè øø-nùje iya. ¹⁴ Utsugutsu bè oo-wotajekwapho uzi lanù l'ime nkweka ereshi, e keru uzo ishii; l'o wotakwaphø manù, jiru eze ekpemu l'ùbvù iya nù g'e gude gwøkobe ukpokutu ereshi ono g'ò buru ngweja-nri. Egweru Chipfu ngweja-nri-a bè a-buru omelalì, a-dù jasuru asuru. ¹⁵ Øo ya bù; nwaturu ono; mè ngweja-nri ono; yee manù ono bè aa-nødu anuje utsugutsu g'e gude gweje ngweja-akpo-øku.

¹⁶ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Ø -buru l'onye-ishi bè ketarù iphe, ø nweru enweru nù onye lanù l'unwu iya; gè nwa iya øbu nnewaruro iphe øbu g'ò buru okiphe, awa iya e-nweru. ¹⁷ Øle ø -buru l'øo onye ejeru yèbe onye-ishi ono ozi bè o ketarù iphe iya nù; g'onye-øzi ono nweru iphe øbu jeye l'apha, ndu bù ohu enwejeru onwophe; tème onye-ishi ono anatawa iya ya rø. Iphe onye-ishi ono bè bù unwu iya l'enwejeru iya; l'ò buru nkephe. ¹⁸ G'onye-ishi ono ta anafujekwa ndu øzo oke alì, gbaru phè nù; shi egube ono chifu phè l'alì phè. Øo oke iya nkiya bè oo-shije buta alì nù unwu iya g'ò buru nkephe; k'ophu a taa nonyadaa nafu ndibe mu iphe phè.' "

Èka eeshibeje iphe, e gude gwee ngweja

¹⁹ No iya; nwoke ono bya eduta mu shia uzo ophu nò l'ibiya k'onu-abata ono, shiru bahù lè mkpuru, dù nso, nogbaa l'eka ono gharu iphu l'uzo isheli ono. Mkpuru ono bù ndu-uke Chileke bè nwegbaa ya nù. Ø bya enweru eka o goshiru mu l'uzo enyanwu-arìba. ²⁰ Ø sù mu: "Èka bù eka ndu-uke Chileke e-shije iphe, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo; mè kè ngweja-iphe-èji; nõdujekwa iya phø ghee iphe, e gude gwee ngweja-nri; k'ophu èphe tee gudedu iya lufuta l'øma-unuphu; shi nno mee ndu nò l'eka ono g'èphe dù nso."

²¹ Ø bya edutakwa mu øzo bahù l'øma-unuphu; bya eduru mu jekøta lè nkuku nkuku øma-unuphu èphen'èno; mu humagbaa øma-unuphu øzo, nõchaa lè nkuku øma-unuphu ono èphen'èno. ²² Lè nkuku øma-unuphu ono èphen'èno bè o nweru øma-unuphu, nogbaa ya nù. Ogologo phè dùchaa nkwo-eka ukporo labo; øsa phè dù nkwo-eka ukporo l'iri iri.

Oma-unuphu ono, nòkota lẹ nkuku nkuku ono bẹ hakòta ẹnya nhamunha. ²³ Mgburugburu ime oma-unuphu ono ẹphen'eno bẹ apokwa, e gude mkpuma gbaa nòkota. A kpùshikotaru ẹka aakpòbeje oku lẹ mkpula apokwa ono gbaa mgburugburu. ²⁴ O bya asu mu: "Eka-a bu ẹka ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke e-shije iphe, ẹphe gude gweeru nemadzu ngweja."

47

Enyimu, shi l'eze-ulo Chileke ono asofuta

¹ Nwoke ono bya eduta mu lashia azu l'onu ẹka eeshije abahu l'eze-ulo Chileke ono gededede; mu huma mini, shi lẹ mkpula onu eze-ulo Chileke ono asofuta; aso ala l'uzo ẹnyanwu-awawa; kele eze-ulo Chileke ono be no gha iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa. Mini ono be shi lẹ mkpula onu eze-ulo ono ẹka iya ophu no l'uzo ndohali asofuta; mbu l'uzo ndohali l'orungweja ono. ² Tobudu iya bu; o bya eduta mu shia uzo ophu no l'uzo isheli; duru mu jephe mgburugburu l'etezi; bya eduru mu shia uzo onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa ono. Mini pho shi l'uzo ndohali asoshihu. ³ Nwoke ono paru iphe, egudeje atuta iphe l'eka tugba shia uzo ẹnyanwu-awawa. O bya atuta unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri. O gbẹ teke ono duta mu rwughata mini, beru l'ogba-echi. ⁴ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughaa mini, ebe likpere. O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughaa mini ozo, ebe l'upfu. ⁵ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; ono buru ẹnyimu, mu ta aduedu ike ghata; kele mini ono be byawaru utso shii; hawa ogbu k'ophu bu ebvubvu be ee-bvu iya; mbu ẹnyimu, te enwedu onye a-du ike rwughata iya nu. ⁶ O jja mu su: "Nwa ndiphe; ?i humaru iphe-a too?"

O gbẹ teke ono bya eduru mu lashia azu l'aguga ẹnyimu ono. ⁷ Teke mu rwuru l'eka ono be mu humaru oshi, bu aguta aguta, nogbaa l'aguga ẹnyimu ono azu labo. ⁸ O su mu: "Mini-a be anoduje aso ala l'ibiya k'uzo ẹnyanwu-awawa; soro lashia l'uzo nsuda Araba, bu ẹka ooshije soba l'eze-ẹnyimu. O nodu abujeru teke mini ono sobaru l'eze-ẹnyimu ono; mini eze-ẹnyimu ono abya adu ree. ⁹ Igwerigwe unwu-iphe, nogbaa ndzu be a-dzuru ndzu l'iphe, bukpo ẹka mini ono soro shia. Ema be a-kwatakpo du iya shii; kele mini ono aso ala l'eka ono. O nodu emeje mini eze-ẹnyimu ono go du ree. Oo ya bu l'iphe, bukpo ẹka ẹnyimu ono so-beru be iphe, no iya nu a-nodukota ndzu. ¹⁰ Ndu egbu ema be a-pfujeru l'aguga eze-ẹnyimu ono. A -gbẹ lẹ mkpukpu Enu-Gedi je akpaa lẹ mkpukpu Enu-Egulayimu be aa-nodu ahumaje ẹka ee-gebeje ugbu. Ema ono be a-dukwa l'udu l'udu; ha igwerigwe g'ema, no l'oke-ẹnyimu. ¹¹ Ole mini, no l'uda; me ophu no l'eka anwu umavu l'aguga eze-ẹnyimu ono be ta abyadu adu ree. Oo-buru umaswi, aa-nodu eshita unu. ¹² Oshi-omi dugbaa l'udu l'udu be a-nodugba l'aguga ẹnyimu ono azu labo. Ophu ekwo phe ta ayidu nwulwashihu anwulwashihu; ophu o to yidu mi-buhu akpuru. Epe a-noduje ami mebyi l'onwa l'onwa; kele mini, shi l'ulo du nso ono aso ala l'eka ẹphe no. Akpuru, epe a-mije be a-bujeru nri; ekwo iya aburu obvu, ee-gudeje eme ge nemadzu du iche l'iphe, eme iya nu."

Oke oke ali ono

¹³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Waa g'oke ali ono a-du baa, bu iya bu g'unu e-keshi ali ono g'ipfu iri l'ebo, no lẹ izele hatacha; go buru okiphe phe. Jiosefu be a-hata oke ali labo. ¹⁴ Unu e-keru iya ẹphe

ɛnya nhamunha. Oo kele mu paliru ɛka imeli ribua angu le mu a-nu iya nna unu oche phe be meru g'o gude ali-a je aburu okiphe unu.

¹⁵ "Waa ɛka a-buru oke ali ono baa: L'uzo isheli be oo-shi l'oke-Enyimu l'uzo Hetulonu; jeru lashia Zedadu; ¹⁶ me Hamatu; me Berota; me Suburuyimu ophu no le mgbaka oke ali Damasukosu yee Hamatu; je akpaa le mkpukpu Haza-Hatikonu, bu ophu no l'oke ali Hawuranu. ¹⁷ Oke iya ono be e-shi l'oke-enyimu noo jasu le Haza-Enanu; no-tsoru oke ali Damasukosu l'uzo isheli; yee oke ali Hamatu a-nodu l'uzo isheli. Oo ɛka ono a-buru oke iya l'uzo isheli.

¹⁸ "L'uzo ɛnyanwu-awawa be oke ali ono e-shija mgbaka Hawuranu yee Damasukosu; no-tsoru ɛnyimu Jiordanu ogologo le mgbaka mkpukpu Giladu; me ali Izurelu je alufu eze-ɛnyimu ono, no l'uzo ɛnyanwu-awawa ono; je akpaa le Tama. Oo ɛka ono be a-buru oke iya l'uzo ɛnyanwu-awawa.

¹⁹ "L'uzo ndohali be oke ali ono e-shi le Tama noo jasu le mini Meriba-Kadeshi; o bya anodu kwaseru nggele Ijiputu jasu l'oke-ɛnyimu. ɛka ono a-buru oke iya l'uzo ndohali.

²⁰ "L'uzo ɛnyanwu-ariba be bu Oke-Enyimu be a-buru oke iya jasu l'eka yee Lebo-Hamatu chegbaberu iphu. ɛka ono be a-buru oke iya k'uzo ɛnyanwu-ariba.

²¹ "Unu e-keshiru onwunu ali-a le g'ipfu Izurelu ha. ²² Unu e-keru iya onwunu me iphe, bu nlwamulwa, buwaa ebubu l'echilabo unu nwushia unwu; g'o buru okiphe unu. Unu guru phe ye le ndu a nwuru anwunwu le Izurelu. Unu emee g'ephe hata ali g'unu a-ha iya l'ipfu l'ipfu Izurelu. ²³ Iphe, bukpuo ipfu ophu nlwamulwa ono bu be ee-keru ali nkiya nu iya." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

48

G'ee-gude kee ali ono

¹ "Waa ɛpha ipfu ono g'ephe ha baa: Danu be e-nweru oke ali lanu l'ishi uzo isheli. Oke-ali iya ono e-shi l'uzo Hetulonu noo jasu l'eka eeshije abahu mkpukpu Hamatu; je akpaa le Haza-Enanu, bu ophu no l'oke ndu Damasukosu l'uzo isheli; mbu le mgboru Hamatu. Oke ali iya ono e-shi l'uzo ɛnyanwu-awawa noo jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba ali ono.

² "Asha be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Danu a-ma oke shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

³ "Nafutali be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Asha a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

⁴ "Manase be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Nafutali a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

⁵ "Ifuremu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Manase a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

⁶ "Rubenu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Ifuremu a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

⁷ "Jiuda be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Rubenu a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

⁸ "Ali ophu yee ke Jiuda a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba be unu e-wofuta g'o buru ophu unu e-dobe iche. Uwekete iya be a-tuta g'o du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo lukporo iri; ogologo iya a-buru shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba; egube k'ipfu ndu ophu hagbaa pho. Ulo noo

ono be aa-kpu l'echilabo iya gedegede. ⁹ Ali ono ophu unu e-bufu iche doberu Chipfu ono; be ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. ¹⁰ O buru ndu-uke Chileke be e-nweru eka ono, e doberu nso ono. Ogologo iya be a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo isheli; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-ariba; uswekete iya adukwapho ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-awawa; ogologo iya adu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo ndohali. O buru l'echilabo iya gedegede be aa-kpu ulo nso Chipfu ono. ¹¹ Ndu e-nweru iya nu bu ndu-uke Chileke ono, bu unwu Zadoku, mbu ndu e meru; ephe du nso, bu phe bu ndu ono, yeru ehu lejeru mu ozi ono. Ephe ta ahaduru etso uzo mu egube ndu Livayi haru iya le teke ndu Izurelu mesweru ono. ¹² Oo-buru iphe-oma, du iche, ee-wofuta l'ali ono, du nso ono nu phe g'o buru eka kachaa nso, yee ndu Livayi maru oke.

¹³ "L'aguga aguga ali ke ndu-uke Chileke ono be ndu Livayi a-hata oke ali lanu; ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Ogologo iya a-kpakota du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri. Uswekete iya bu iphe, oo-kpakota du bu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. ¹⁴ G'ephe te erekwa iya erere; ophu ephe egudekwa iya gbanweta ozo. Oo eka ono be ali ono kachakpo ree; oo ya bu g'o to lakwa onye ozo l'eka; kele o bu eka duru Chipfu nso.

¹⁵ "Eka ophu phoduru nu pho, osa iya du unu nkwo-eka iri l'ebo le nkwo-eka ukporo iri ono; ogologo iya du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri ono be a-buru ali oha; eka mkpukpu e-gudeje eme iphe, du phe ree; buru eka aa-kpushi ulo; me eka ephe a-nodu echeje eku phe. Mkpukpu ono be a-nodu l'echilabo ali ono gedegede. ¹⁶ Waa g'oo-ha baa: Unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise be oo-du l'uzo isheli iya. Uzo ndohali iya adukwapho unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise; uzo enyanwu-ariba adukwapho unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise. ¹⁷ Ali eka ndu mkpukpu ono a-nodu echeje eku phe be a-du nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo isheli; dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo ndohali. Oo-dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁸ Eka phoduru nu l'eka yee ali, du nso ono maru oke kwaseru ogologo; be a-du ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-ariba. O buru iphe, a kotaru l'ali ono be ndu ejeru mkpukpu ozi e-rije. ¹⁹ Oo ndu ejeje mkpukpu ozi, bu ndu shigbaa l'ipfu l'ipfu ndu Izurelu be a-nodu akoje iya opfu. ²⁰ Ali ono, unu e-bufu dobe iche ono l'ophu; mbu ali, du nso ono; me ke mkpukpu; be ogologo iya waa uswekete iya a-haru enya nhamunha. Iphe ibe lanu a-duje bu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri.

²¹ "Eka phoduru nu l'ali ono ibekeboebo; mbu l'ali, du nso ono; me l'ali ke mkpukpu; be a-tuko buru k'onye ishi. Oo-shi l'eka ono, a tutaru ali, du nso ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo; le nkwo-eka ukporo

iri ono; ɔdu laru okoke iya l'uzo ɛnyanwu-awawa. O buru egube ono be ɔo-dukwapɔho l'uzo ɛnyanwu-ariba. Oo-shi l'ipɔu eka ono, a tutaru ali, du nsɔ ukporo unu nkwo-eka eto; l'unu nkwo-eka labo; le nkwo-eka ukporo iri ono; nodu laaru okoke iya l'uzo ɛnyanwu-ariba. Eka ophu, no-tsotaru ali ono, e keshiru ipfu l'ipfu ogologo ono; be a-buru k'onye ishi. Oo ya bu l'ali ono, du nsɔ ono; me eze-ulo Chileke ono be a-nodu l'echilabo ali ono. ²² Oo ya bu l'ali ke ndu Livayi; me ali oha ono be a-nodu l'echilabo ali k'onye ishi ono. Eka iya ophu bu k'onye ishi ono be a-nodu l'echilabo oke ali Jiuda yee oke iya ke Benjaminu.

²³ "A bya le k'ipfu ndu ophu phoduru nu: Benjaminu be a-hatakwapho oke lanu; ono be a-nodu shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

²⁴ "Simiyonu be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee ali ke Benjaminu a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

²⁵ "Isaka be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee ali ke Simiyonu a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

²⁶ "Zebulun be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Isaka a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

²⁷ "Gadu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Zebulun a-ma oke; shita l'uzo ɛnyanwu-awawa jasu l'uzo ɛnyanwu-ariba.

²⁸ "Ke Gadu be oke iya l'uzo ndohali e-shi ndohali agbe le Tama jasu le mini Meriba ke Kadeshi; ji-jia tsoru aguga nggele Ijiputu jasu le Oke-Enyimu.

²⁹ "Noo ali, unu e-keru iphe, bu ipfu, no le Izurelu g'o buru okiphe phe bu ono. O buru iya a-buru oke ali phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

Onu-abata, nɔgbaa le Jierusalemu

³⁰ Waa onu eka ee-shije alufu le mkpukpu ono baa: L'uzo isheli bu eka a turu; o du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono; ³¹ be onu-abata mkpukpu ono be aa-gucha epha ipfu, no le Izurelu iche iche. Onu-abata eto, no l'uzo isheli be aa-gu onu-abata Rubenu; me onu-abata Jiuda; waa onu-abata Livayi. ³² Eka iya k'uzo ɛnyanwu-awawa, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono be onu-abata eto a-du: onu-abata ke Jiosefu; me onu-abata ke Benjaminu; waa onu-abata ke Danu. ³³ Eka iya k'uzo ndohali, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono; be onu-abata eto a-du: onu-abata ke Simiyonu; me onu-abata ke Isaka; waa onu-abata ke Zebulun. ³⁴ Eka iya k'uzo ɛnyanwu-ariba, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono be onu-abata eto a-du, bu iya bu onu-abata ke Gadu; me onu-abata ke Asha; me onu-abata ke Nafutali. ³⁵ Iphe, oo-du gbaa mgburugburu bu ukporo unu nkwo-eka ebo l'unu nkwo-eka ise. Epha, mkpukpu ono a-zaru gbɛ le mboku ono kwaseru be a-buru: "Chipfu no l'eka ono."

Ɛkwo Danɛlu Onye Mpfuchiru Chileke

Unwu Ɔzurelu eno, eze hotaru

¹ O beru l'apha, kwe Jiehoyakimu apha ɛto, ɔ wataru aburu eze ndu Jiuda; eze ndu Babilonu, ɛpha iya bu Nebukadineza chita ndu ojogu iya bya ano-phae Jierusalemu mgburugburu. ² Tobudu iya bu; Nnajiuphu mee ge Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; yee ngwa, no l'ulo Chileke laa l'eka Nebukadineza. Nebukadineza tuko iphemiphe ono chiru laa ali Shina; chiru iya je edobe l'eka edobeje eku l'ulo agwa iya.

³ Eze, bu Nebukadineza bya akuru Ashipenazu, bu onye-ishi ndu eleta ibe eze enya; bya asu iya go haru ndu Ɔzurelu ono ndu ophu shi l'eri ndu eze; yele ndu ophu shi l'eri ndu a maru ɛpha phe dutaru iya. ⁴ Ndu ophu bu unwokorobya, adudu eka iphe mebyiru phe; bya adu ubvu l'enya; bya aburu ndu nweru egomunggo; bya amaru iphe; bya aburu ndu iphe edoje enya ree; bya aburu ndu gbaru g'ephe a-nodu eje ozi l'ibe-eze. O-hotachaa phe; lo zia phe opfu ndu Babilonu; yee g'eedeje iya edede. ⁵ No iya; eze, bu Nebukadineza su g'a nuje phe udu nri, yebe eze erije mboku-mboku g'ephe riye; o buru mee, yebe eze anguje be ephe a-nodu anguje. O buru apha ɛto be a suru g'e gude zia phe iphe. E -mechaa; ephe ejeahaaru yebe eze ozi.

⁶ Tobudu iya bu; a bya aho ndu obu. A hota Danɛlu ye iya; waa Hananaya; waa Mishelu; wafua Azariya. Ephebedua buchaaru ndu Jiu. ⁷ Tobudu iya bu; onye-ishi ndu eleta ibe eze enya bya agushia phe ɛpha ophu. Iphe, o guru Danɛlu be bu Beluteshaza; bya agua Hananaya Sheduraku. Mishelu be o guru Mishaku; bya agua Azariya Abedinego.

Ama, a huru Danɛlu phe

⁸ Obenu le Danɛlu pfuru iya ruhata iphu; su le ya tee ridu udu nri, onye eze erije gude merwua onwiya; ophu ya angudu mee, onye eze anguje. Noo ya bu; o su onye-ishi ndu eleta ibe eze enya jiko go kwe ge ya te emerwu onwiya l'uzo, du nno. ⁹ Chileke byanu bya emee; Danɛlu du nwoke ono l'obu; imemini Danɛlu bya adu iya. ¹⁰ Tobudu iya bu; onye eleta ibe eze enya ono bya asu Danɛlu-a: "Mu atsukwa nnajiuphu mu, bu eze ebvu, bu onye suru ge mu nuje unu udu nri ono; yee udu mee ono. ? A maru; ?unu taa jodunu ehuru ka ndu unu l'ephe bu ogbo eji? Eze-huma iya be oo-gbutakwa mu ishi l'opfu ehuru unu."

¹¹ No iya; Danɛlu bya asu Meluza, bu onye ono, onye-ishi ndu eleta ibe eze enya yeru go leta Danɛlu; waa Hananaya; yee Mishelu; waa Azariya enya ono su iya: ¹² "Jikonu; hunaa anyibe ndu-ozu ngu ama ujiku iri. Iphe, i-nujeepho anyi be bu eba g'anyi taa; nguru mini ye iya. ¹³ E -mechaa l'i bya egbua anyi le ndu ono, eri nri eze ono igo maru ndu ophu ugbugba phe ka ree; oo ephe g'iphe, i humaru gbaru bu g'ii-me anyibe ndu-ozu ngu phe." ¹⁴ O bya ekweta iphe, ephe pfuru bya ahua phe ama abali iri.

¹⁵ A nochaeppo abali iri ono; o bya elee phe enya huma l'ephe ka unwokorobya ophu eri nri eze pho ree bya aka phe okporokpo. ¹⁶ O buru

iya bu lę Meluza aparu phę anų nri ndu eze yęe męe phę ono haa; bya awata phę agwọru ine ęba.

¹⁷ Chileke mee unwokoroby ęno ono; ęphe maru ękwo shii; bya enweru mmamiphe. Tęme ophuleny ęnọdu edoje Danęlu ęnya; nrwọ ndu edojefukwa iya phọ ęnya.

¹⁸ Tọbudu iya bu; o -rwuępho teke eze suru g'a chitawaru iya rọ ęphe; onye-ishi ndu eleta ibe eze ęnya bya achita phę je edobe l'iphu eze, bu Nebukadineza. ¹⁹ Eze waa ndu ono, e shi azų ono bya abogbabenu. Ophu ọ dudu g'ęphe hakọta ono onye ophu aturu Danęlu; ọzoo Hananaya; ọzoo Mishelu; ọzoo Azariya. ęphe wata ejeru eze ozi. ²⁰ Iphe, bukpo iphe, eze jiru phę, bu iphe, larų lę kę mmamiphe; ọzoo iphe edo ęnya bę ęphe kakọta ndu jibya; mę ndu emeje omamanshi, bu ndu nọkota l'alį-eze iya; ugbo iri. ²¹ O buru ęgube ono bę Danęlu nọe ya phọ jimujimu jasų Sayirosu nyibata l'okwa eze l'apha mbų iya.

2

Nrwọ, eze, bu Nebukadineza rwọru

¹ O be l'apha, kwe Nebukadineza apha labọ, ọ wataru aburu eze; ọ rwọkashia nrwọ. Nrwọ ono nọdu atsų iya l'ęhu shii. Ophu mgbenya ekweędu iya atutu. ² Tọbudu iya bu; eze zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; mę ndu agwugwo; mę ndu karų akaka; mę ndu maru ęnya kpokpode g'ęphe bya ezeeru iya nrwọ ono, ọ rwọru ono. ęphe tukọ bya bya akuru l'iphu eze. ³ Eze sų phę: "Mu rwọru nrwọ; ọ buru iphe, atsų mu l'ęhu shii gę mu eeshi maru ishi nrwọ ono."

⁴ Ndu maru ęnya kpokpode bya egude opfu ndu Aramu pfuru nų eze sų iya: "Gube eze; nọdukwa ndzų ojejoje! Jiko zenaaru anyibe ohu ngu phę nrwọ obu g'anyi akọoru ngu iphe, bu ishi iya."

⁵ Eze bya eyeeru ndu maru ęnya kpokpode ono onu sų phę: "Mu gbuwaru iya unu tororo. Unu -emedu g'a maru iphe, mu rwọru maru iphe, bu ishi iya; l'a lakashia unu iphuriba iphuriba wushi; l'e mee ulọ unu g'ọ bugbaaru ikpọzu. ⁶ Obenu lę-a; teke ọ bu l'unu meru; a maru iphe, mu rwọru bya amaru iphe, ishi iya bu; mu meeru unu iphe-oma, ha shii; bua unu obunggo; bya akwabę unu oke ubvų, parų ęka. Noo g'ọ gude mu sų unu-a; unu kọoru mu iphe, mu rwọru; unu akọo iphe, ishi iya bu."

⁷ ęphe byakwa eyeeru iya onu k'ugbo ębo sų iya: "Jiko g'ęze zeeruro ndu bu ohu iya iphe, ọ rwọru; g'a kọoru iya iphe, ishi iya bu."

⁸ No iya; eze sų phę: "Iphe, mu makahakpọoru nta-a bu l'ọo mbọku bę unu achila; noo kęle ophu unu a-nyata bu lę mu gbuwaru unu opfu tororo.

⁹ Lę-a: O -buru l'unu te emeduru g'a maru iphe, mu rwọru lę nrwọ-a; bę e kpeakwaru unu ikpe lanų kabuaru unu; noo l'unu chįwaru idzu l'unu a-bya anọdu adzushi uka; epfushi opfu, rehuru erehu l'iphu mu gbiriri jasų mbọku agbanwee. Oo ya bu; unu -kọoru mu iphe, mu rwọru lę nrwọ-a; mu amakwanuru l'unu a-du-a ike kọo iphe, ishi iya bu."

¹⁰ Ndu ono, maru ęnya kpokpode ono bya asų eze: "O tọ dukwa nemadzų, nọ l'eliphe-a, a-du ike meeru eze iphe ono, oopfu g'e meeru iya ono. Ophu ọ dukwa eze g'udų iya; ọzoo ike iya ahahabe, sųjewaru ndu jibya alį iya; ọzoo ndu emeje omamanshi; ọzoo ndu maru ęnya kpokpode g'ęphe meeru iya ęgube iphe ọwa-a, i suru g'e meeru ngu-a. ¹¹ Iphe, gube eze suru g'e meeru ngu shihunukakwaru ike. Ophu ọ dudu nemadzų adų

ike ekpuha iya egoshi eze; ghahaephọ agwa agwa; ophu ephẹ lẹ nemadzu ebukwanu.”

Danẹlu humaru nrwọ obu

¹² O buru iphe ono meru g'o gude ehu ghuaaha eze egu shingushingu; ehu gbangahu iya. O tua ekemu su g'a tukokpoepho ndu maru iphe l'ali Babilonu gbushikota. ¹³ Ekemu eze ono tukonu ekameka jedzuru l'a suru g'a tuko ndu maru iphe gbushia. E yenu nemadzu g'ephẹ je achọ Danẹlu yee onya iya phe g'e gbua phe.

¹⁴ O be teke Ariyoku, bu onye-ishi ndu nche eze tugburu jeshia egbushi ndu bukota ndu maru iphe l'ali ndu Babilonu; Danẹlu bya ejikpọepho obu oyi gude mmamiphe yeeru iya onu. ¹⁵ Iphe, o jiru Ariyoku bu: “?Bu gunu meru g'o gude eze tua ekemu ophu ada ehuka ehuka egube owa-a?” Oo ya bu; Ariyoku bya eworu iphe, ada nu woru kọoru Danẹlu. ¹⁶ Danẹlu bya abahu bya eje arwo eze; ephẹ l'iya tua onu teke oo-gude bya akọoru iya iphe, o rworu lẹ nrwọ ono.

¹⁷ No iya; Danẹlu bya alaa unuphu bya eje eworu iphe, ada nu woru kọoru onya iya phe, bu Hananaya; waa Mishelu; waa Azariya. ¹⁸ O karu phe g'ephẹ jepfukwa Chileke, bu l'igwe g'o phuaru phe obu-imemini; goshi phe iphe owa-a, bu iphe, e domiru edomi-a; k'ophu yebedua yee ndu onya iya; ephẹ lẹ ndu maru iphe l'ali Babilonu ata atukodu laa l'iswi. ¹⁹ Tọbudu iya bu; e kpuhaa iphe ono, e domiru edomi ono goshi Danẹlu l'ophulenya l'enyashi. O woru ekele kele Chileke ophu bu l'imigwe.

Ekele, Danẹlu keleru Chileke

²⁰ Danẹlu kele Chileke su:
“G'e tua Chileke epha jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mimiimii!
Noo l'ọo ya nwe mmamiphe
bya enweru ike.

²¹ Oo ya agbanweje mboku yele
teke iphe e-me.

O buru iya emeje ndiphe eze
bya akwatsujekwa phe pho.

Ndu maru iphe bu iya anuje
phe mmamiphe obu.

Ndu iphe edoje enya buru iya
emeje g'iphe doo phe
enya obu.

²² Iphe, du omilomi bya aburu
iphe, e domiru edomi
be ookpuhaje ghebe onu.

O maru iphe, no l'ochii.

O buru yee iphoro,
echi echichi bu l'unuphu.

²³ O buru gube Chileke ke nna
mu phe be mu ekele bya
aja ajaja;

noo kele i meru ge mu
maru iphe bya emee

g'ike du mu;

bya emee nta-a;

ge mu maru iphe ono,

ephẹ arwo ngu su g'i mee

g'ẹphe maru ono;
mbụ i meru; a maru iphe,
eze rwọru lẹ nrwọ."

Danẹlu akọ ishi nrwọ, eze rwọru

²⁴ Tobudu iya bụ; Danẹlu bya ejepfu Ariyọku, bụ onye eze yeru g'o gbushia ndu maru iphe l'alị Babilọnu ono. O jepfu iya je asụ iya: "Te ejehẹkwa egbushi ndu maru iphe l'alị ndu Babilọnu. Duta mu jepfu eze gẹ mu je akọru iya ishi nrwọ, ọ rwọru."

²⁵ Ọ bụru iya bụ lẹ Ariyọku abya emee ẹgwegwa duru Danẹlu dujeru eze. O rwua bya asụ eze-a: "Mu humakwaru onye e-goshi eze iphe, ọ rwọru lẹ nrwọ. Onye ono gbẹkwa bụru onye shi lẹ ndu a kpuru lẹ ndzụ l'alị Jiuda."

²⁶ Eze sụ Danẹlu-a; iphe, a guru Danẹlu bụ Beluteshaza: "ʔi-dụ ike kọoru mu iphe, mu rwọru lẹ nrwọ bya epfuaru mu iphe, ishi iya bụ tọo?"

²⁷ Danẹlu yeeru eze ọnu sụ iya: "Ọ tọ dukwa onye maru iphe; ọzoo onye emeje ọmamanshi; ọzoo onye jibya; ọzoo onye karu akaka, adu ike egoshi eze iphe ono, e domiru edomi ono, eze suru g'e goshi iya ono. ²⁸ Obenu l'o nweru Chileke, bu l'igwe; onye egoshije nemadzụ iphe, e domiru edomi. Oo onye ono wotaru iphe, e-mechaa mee nù l'iphu woru kpuhaa goshi gube eze, bụ Nebukadineza. Nrwọ, i rwọru; yee ophulenyia, i phuru l'egomunggo teke ono, i zẹ l'iphe-azẹe ngu ono baa:

²⁹ "Sụ-a; teke ono, i zẹ azẹe ono; gube eze; bẹ oriri ngu gbarwuru l'iphe, e-me l'iphu. Ọ bụru iya bụ l'onye ono, ekpuhajẹ iphe, e domiru edomi goshi ono kpuhaa iphe, e-mechaa mee nù goshi ngu. ³⁰ A byakwanu l'ehu kẹ mbẹdua; ọ tọ bukwa l'ọo l'ọo mu kachaa amaru iphe meru g'o gude e kpuhaa iphe-a, e shi domia edomia goshi mu. Iphe, e goshiru mu iya bukwa k'ophu gube eze a-maru ishi iphe, i rwọru lẹ nrwọ; maru ishi iphe, i riru l'okpoma ngu.

³¹ "Sụ-a; gube eze; iphe, i humaru bụ iphe, a kpuru; ọ dọ gẹ nemadzụ. Iphe ọbu paa ejo ẹka; tẹme ọ nọdu echi kẹ swachaswacha; pfuru l'iphu ngu; ugbugba iya nọdu eye ebvu. ³² Iphe, e gude mee ishi iphe ono bụ ọkpobe mkpọla-ododo. A bya egude mkpọla-ọchaa mee okpoma iya yee ẹka iya. Ọ bụru onyirubvu bẹ e gude mee mkputẹpho iya jasụ l'utapfu iya. ³³ A bya egude igwẹ mee oshi-ọkpa iya. A bya eworu igwẹ gwakọbe l'urwa gude mee e -shi l'olu-ọkpa iya jasụ l'obochi-ọkpa iya. ³⁴ Tobudu iya bụ; g'iigbukpọe ya phọ igo ono; mkpuma kụkpofu; ọle ọ tọ bukwa ẹka nemadzụ bẹ e gude kụkpofu iya. Mkpuma ono bya adaa akpurakpu ono l'okpurukpu ọkpa iya ono, e gude ngwaragwa igwẹ yee urwa mee ono; o tsue ya phọ yọgiri yọgiri. ³⁵ No iya; igwẹ ono; yee urwa ono; waa onyirubvu ono; mẹ mkpọla-ọchaa ono; mẹ mkpọla-ododo ono tukoepho g'ọ hakọta tukaa nanunanu; duẹpho g'udzu eswa bali, aaphushi l'uguru l'ẹka eetsuje bali. Phẹphẹre zikashia ya rengurengu k'ophu bụ l'o to nwedu onye humabaaru udo mee ya. Mkpuma ono, tupyashiru iya nù ono bya abuerupho oke ọbuvú, tukoerupho mgboko l'ophu sweta.

³⁶ "Noo g'i rwọru iya bụ ono. Nta-a bụ g'anyi bya akaru gube eze iphe, ishi iya bụ. ³⁷ Ọo gube eze bẹ bụ eze ndu bukota eze l'eliphe. Ọ bụru ngu bẹ Chileke k'igwe nuru alị-ezẹ bya anụ ngu ọkpẹhu; bya emee g'i dọ ike; mee g'udù ngu paa ẹka. ³⁸ Ọo ngu bẹ o yeru nemadzụ l'ẹka; yee anụ, bu l'ẹgbudu; yee ẹnu, ephe l'eli. O meru g'ọ bụru ngu a-buru eze phe g'ẹphe hakọta l'ẹkameka, ephe bu. Ọo gubedua bụ ishi iya ono, e gude mkpọla-ododo mee ono.

³⁹ “I -buchaerupho eze be onye ozo a-*no*-tsota ngu. Ali-eze k'ono be enya a-lwa. Ono -gbeshi; ozo abata. Onye eze k'ali-eze k'ono a-buru onyeshi ndiphe l'ophu; ole enya a-kabakpo ya ro alwalwa. Ono bu iya bu onyirubvu ono. ⁴⁰ K'eno e-mechakwaro dufukwapho. Ono e-shihu ike g'igwe; noo kele o to dudu iphe, igwe te egwejedu arakabya. O buru g'igwe etsupyashije iphe ono bu g'oo-tsukposhi ali-eze ophu o bapfutaru; gwee ya arakabya. ⁴¹ Obochi-okpa iya yee mkpushi-okpa iya ono, e wotaru igwe gwakobe l'urwa gude mee ono; no-chiru enya ali-eze ono teke oo-mecha kekashia onwiya ekekash; ole o nweru ndu ophu e-shihu ike g'igwe; oo epho g'i humaru iya bu g'oo-du; igwe, a gwakoberu urwa. ⁴² O buru egube ono, mkpushi-okpa iya ibiya ophuu a-buru igwe; ibiya ophuu aburu urwa ono bu g'ali-eze ono a-du; ibiya lanu e-shihu ike; ibiya ophuu a-du nyegenyege. ⁴³ Oo egube ono, i humaru l'e wotaru igwe gwakobe l'urwa, a gworu agwogwo ono; bu ge ndu ono a-nodu a-gwa onwophe ngwaragwa l'aluga nwanji. Ole ephe taa byadu atuga buru nanu; egube ono, e tee wotajedu igwe gwakobe l'urwa g'o tuga ono.

⁴⁴ “O buru teke ndu ono, a-buru eze ono be Chileke k'imigwe e-gude aka iya meta ali-eze ophu a ta abyadu e-mebyishi. Ophu o dudu onye byaru a-nochiba okwa eze k'ono. Oo-kupyashikota ali-eze ono g'o ha gwee phe arakabya mee ephe taa dubaedu; yebedu anodu jasu le tuutuutu le mimiimii. ⁴⁵ Oo ya bu ophulena ono, i phuru huma mkpuma, a kukpotaru l'eli ubvu; ophu o budu aka nemadzu be e gude kukpota iya ono; mbu mkpuma ono, tukposhiru igwe yee onyirubvu yee urwa; waa mkpola-ochaa yee mkpola-ododo tsua ya pyakapyaka ono.

“Oo Okalibe, bu Chileke, kangokotaru nu; goshiru eze iphe, e-mechaa mee l'atatiphu. Noo iphe, gube eze rworu bu onoya; teme iphe ono, mu suru lo bu ono buru iphe, o bu eviya.”

Eze akwabę Danęlu oke ubvu

⁴⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Nebukadineza daepho kpurumu woru iphu bube l'ali gude kwabę Danęlu ubvu; bya asu g'e gude iphe-ngweja; yee unwu-isensu gwaa Danęlu g'aagwaje iphe-a. ⁴⁷ Eze bya asu Danęlu-a: “Oo eviya; Chileke ngu bu Chileke nwekota agwa, nokota nu; bya aburu Nnajiuphu, nwekota ndu eze l'ophu; bya aburu onye ekpuhaje iphe, e domiru edomi goshi; noo kele owa-a be i kotakpoerupho g'o du.”

⁴⁸ Eze bya eworu oke okwa nu Danęlu bya anushia ya ikpoto iphe, dugbaa okee okee; bya emee ya onyeshi, a-nodu elekota ali ndu Babilonu l'ophu; bya emee ya onyeshi l'iphe, bukpo ndu maru iphe l'ali ndu Babilonu l'ophu. ⁴⁹ Danęlu bya arwo eze; o bya eworu Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego mekwaapho ndu bu ishi mgbazi l'ali Babilonu; obenu le Danęlu be e meru o buru l'ibe eze.

3

Agwa Nebukadineza

¹ Tobudu iya bu; eze, bu Nebukadineza bya egude mkpola-ododo kpua oke nteke. Ogologo nteke obu be bu onyeka iri l'ise; osa osa iya buru onyeka lanu le mkpirikpu iya. O je l'eka du baswaa le Dura, no l'ali Babilonu je apfube iya. ² No iya; eze, bu Nebukadineza bya ezia ozi; e kuko ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi mkpuku l'enya iya l'enya iya; me ndu ophu okwa phe tsotaru ndu-ishi le mkpuku; me ndu bu ishi mgbazi; me ndu edoru eze okpoga; me ndu-ikpe; me ndu-ishi ndu-ikpe; mekpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru okwa l'ali ono l'ophu; g'ephe bya

g'e dobe oke ntękpe ono ọnu, bu ntękpe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ³ O buru iya bu le ndu oke-okwa ono abya edzugbua ga guru phe ono: ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi l'ali ono; me ndu-ishi mgbazi; me ndu edoru eze okpoga; me ndu-ikpe; me ndu-ishi ndu oka-ikpe; mekpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru okwa l'ali ono l'ophu; g'ephe bya g'e dobe oke ntękpe ono ọnu, bu ntękpe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe. Epehe bya apfuru l'atatiphu oke ntękpe ono.

⁴ Onye araje ora bya arashia ya ike su: "Unu gebekwa-o! A suru-a; unube oha l'ophu; unube ndu ali, nonu; me ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche; ⁵ teke unu numaru oda opu; bya anuma oda ototo; waa oda ogelenda; me k'ogumogu; waa oda une; me k'upyi; mewaro oda iphemiphe ozo, dugbaa nu; unu adaa kpurumu baaru iya aja; mbu oke ntękpe mkpola-ododo ono, eze, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ⁶ Su-a; onye ta adaduru l'ali baa aja be ee-chie l'oke oku, enwu phoophoophoo teke ono teke ono."

⁷ O buru iya bu l'anuma, ndu kuru l'eka ono numaru oda opu ono; me k'ototo; me oda ogelenda; me k'ogumogu; me k'une; me k'upyi; me oda iphemiphe ozo, dugbaa nu ono; oha l'ophu; mekpoo ndu ali, nonu; me ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche ono toko daa kpurumu baaru oke ntękpe ono aja, bu ntękpe, eze, bu Nebukadineza kpuru.

Okpoma, du ndu no l'eka Chileke

⁸ No iya; o buru teke ono be o nweru ndu Babilonu, byaru bya epfuaaha iphe, ndu Jiu meru. ⁹ Epehe byapfuta Nebukadineza bya asu iya: "Nodukwa ndzu ojejeje; gube eze!" ¹⁰ Su-a; "Eze; i turu ekemu su g'iphe, bukpo onye numaru oda opu; bya anuma oda ototo; waa oda ogelenda; me k'ogumogu; waa oda une; me k'upyi; mewaro oda iphemiphe ozo, dugbaa nu; daa kpurumu l'ali baaru oke ntękpe ono, e meru le mkpola-ododo ono aja. ¹¹ L'onye adaduru kpurumu baa aja be ee-chie l'oku, enwu phoophoophoo. ¹² Ole o dukwanuru ndu Jiu; ndu i yeru g'ephe nodu le mgbazi ali Babilonu; ndu epha phe bu Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego; te eyekwaru ngu onu; gube eze! Epehe te ejeduru agwa ngu phe ozi; ophu epehe abaduru iphe, i kpuru akpuku ono aja."

¹³ Oo ya bu; ehu ghushiahaa Nebukadineza egu ikike kpo. O zia g'e je achitaru iya umadzu eto ono, bu Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego. A bya achita phe bya edobe l'iphu eze. ¹⁴ Eze, bu Nebukadineza su phe: "Oowaa! Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego! ?Unu dupho nno l'unu jikaru l'unu te ejeduru agwa mu phe ozi; ophu unu abaduru oke ntękpe mu-a, e meru le mkpola-ododo-a aja; mbu ntękpe ophu mu gude aka mu kpa dobe? ¹⁵ Ole-a; teke obu l'unu kwakobewaru nta-a; unu -numaepho oda opu; bya anuma oda ototo; waa oda ogelenda; me k'ogumogu; waa oda une; me k'upyi; mewaro oda iphemiphe ozo, dugbaa nu; unu -da kpurumu baaru ntękpe-a, mu meru-a aja; be odushikwa ree ike. Obenu teke unu ta abaduru iya aja; l'a paru unu teke ono teke ono chie l'oku, enwu phoophoophoo. ?Bu onye bukwanu chi obu, l'a-du ike dzoo unu l'eka mu?"

¹⁶ Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego yeeru eze onu su iya: "Gube Nebukadineza; opfu ono ta abukwa iphe, anyi e-yeru ngu onu. ¹⁷ O -buru l'a chiru anyi ye l'oku-a, l'enwu phoophoophoo-a be Chileke, anyi ejeru ozi a-dukwa-a ike lofuta anyi l'ime iya. Teme o je l'a-dzoata anyi l'eka gube eze. ¹⁸ Teke o to dumeka; g'anyi mekwaa ya go'oo ngu enya gube eze; anyi te ejekwaru agwa ngu phe ozi; ophu anyi abakwaru oke ntękpe ono, i kpuru dobe ono aja."

Oke ōku, enwu phoophoophoo

¹⁹ Ẹhu ghushiahaa Nebukadineza egbu ike. O woru iphu gbanwuberu Sheduraku; waa Mishaku; waa Abedinego ehuka ehuka. O debilihu karu g'e eme ōku ono; g'ō kabaa ata ririri ugbo ẹsaa eme lẹ g'ō gbaru g'ō dū. ²⁰ Ọ bya atūa ekemu sū gẹ ndu ojoḡu iya, kachaa ọkpẹhu woru egbu kee Sheduraku; waa Mishaku; yẹ Abedinego chiru ye l'oke ōku ono, enwu phoophoophoo onoya. ²¹ A bya egude ephe n'eto tūko ephe l'uwe mgbalanu phe; mẹ uwe agada phe; mekpoo okpulishi phe; mekpoo uwe ozo, ephe yegbaaru; tūko phe tsukoo chiru ye l'oke ōku ono, enwu phoophoophoo ono. ²² Ekemu ono, eze turu ono dunuka ehuka ehuka; teme ōku obu nwunuka phoophoophoo k'ophu ire iya jikotaru ndu ono, pataru Sheduraku; yẹ Mishaku; waa Abedinego ono; woru kegbushia. ²³ Umadzu ẹto ono, e keru egbu ono, bu Sheduraku; yẹ Mishaku; waa Abedinego tūko buru l'oke ōku ono, enwu phoophoophoo ono ke wuu.

²⁴ G'ejia epfu-a; Nebukadineza kwoliu l'oshi ẹka o nọ; ẹka o humaru iphe, dū iya biribiri. Ọ sū ndu agbazijeru iya olu: “?Tọ bunu-a umadzu ẹto be e keru egbu chie l'ōku-a?”

Ephe sū iya: “Ee eze; ọ kwa iya-a.”

²⁵ Ọ sū phe: “Unu lenu! Mu humakwaru umadzu eno, e keduru egbu, aghapherọ g'ō dū phe l'ime ōku obu; ophu ọ dudu iphe, mekaru phe nū. Onye ophu kwe phe eno dū gẹ nwa agwa!”

Nebukadineza ekele Chileke ekele

²⁶ Tọbudu iya bu; Nebukadineza bya akpiritaru l'onu oke ōku ono, enwu phoophoophoo ono bya araa ya arara sū: “Unube Sheduraku; waa Mishaku; yẹ Abedinego; unube ndu ejeru Chileke, bu Ọkalibekangokotaru-nu ozi; unu futawaro-o! Unu byawaro l'eka-o!”

Ọ buru iya bu lẹ Sheduraku; yẹ Mishaku waa Abedinego eshi l'ōku ono lufuta. ²⁷ Iphe, bukpuo ndu ono, nweru okwa ono; mbu ndu nọ-chiru enya eze; mẹ ndu-ishi lẹ mkpukpu; mẹ ndu ophu okwa phe tsotaru ndu-ishi lẹ mkpukpu; mẹ ndu mgbazi ibe eze ono g'ephe ha zeru gidigidi bya aso-phee phe mgburugburu. Ephe hūma l'ōku ta adudu iphe, o meru ndu ono l'ehu; ophu o ketaduru g'ō ka mma l'oo egbushi phe; ophu ọ dudu iphe, ōku meru uwe phe; ophu ephe eshikpodanu enwuru enwuru.

²⁸ Nebukadineza sū: “Mu ekele Chileke ke Sheduraku; waa Mishaku; yẹ Abedinego ekele; mbu Chileke, yeru ojozi iya; ọ bya adzota ndu-ozu iya, bu ndu kweru nkiya; woru ekemu, eze turu hua l'alı; bya eworu ishi ndzū phe tūa; mẹ o -beta ophu ephe e-woru ozi jeeru; ozoo woru ẹja baaru iphe ozo, abudu Chileke phe. ²⁹ Nta-a be ekemu mu atū bu; g'oha l'ophu; mekpoo iphe, bukpuo ndu alı, nonu; mẹ ohamoha, opfu-alı phe dugbaa iche iche; onye pfubiyuru Chileke ke Sheduraku; waa Mishaku; yẹ Abedinego; l'egbua onye ono bokashia; woru ọlo iya mee ikpozu; noo kele ọ tọ dudu iphe ozo, a-dū ike adzota nemadzu egube-a, Chileke dzotaru-a!”

³⁰ Ọ buru iya bu l'eze abya apalia okwa Sheduraku; yẹ Mishaku; waa Abedinego; mee phe; ephe kabaa shii l'alı ndu Babilonu.

4

Nrwọ k'ẹbo, Nebukadineza nrworu

¹ Ọwa-a bu ozi, mube eze, bu Nebukadineza l'ezi g'e zidzuru oha l'ophu; mekpoo iphe, bukpuo ndu alı, nonu; mẹ ohamoha, opfu-alı phe dugbaa iche iche lẹ mgboko mgburugburu:

“G’ęhu dukwa unu guu dua k’etsutsu iya!

² “Ootso mube Nebukadineza utso ge mu dooru unu iphe-ohumalenya; me iphe, du biribiri, Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu meru mu.

³ “Iphe-ohumalenya Chileke
paru eka.

Temę o dukwapho oke ebvu;
mbu iphe, du biribiri,
oomeje.

Eze, o bu be oo-buru jasu
lojejoje.

O je aburu ishi;
e-shi l’ogbo sweru ogbo.

⁴ “Su-a; mube Nebukadineza noro tusaru ehu l’ime ulo mu; eku nodu abyaru mu kugbukugbu. ⁵ Mu rworu nrwo, mu rwochaaru ndzu guhu mu. Le ge mu ze l’eli iphe-azee mu be iphe, abyaę mu pho l’oriri; me iphe, mu aphu l’ophulenyu yeru mu ebvu. ⁶ O buru iya bu le mu abya atu-a ekemu su ga tuko ndu maru iphe l’ali ndu Babilonu chitaru mu g’ephe koru mu ishi nrwo obu. ⁷ O be ge ndu jibya; me ndu emeje omamanshi; me ndu maru enya kpokpode; me ndu karu akaka wuru bya; mu bya ezeeru phe nrwo obu; ophu ephe adudu ike koru mu iphe, ishi iya bu. ⁸ O be l’ikpazu iya; Danęlu bya abya l’iphu mube eze; mu bya ezeeru iya nrwo obu. Danęlu ono be a guru Beluteshaza. O buru agwa mube eze be a guru iya ono; teme unme k’agwa ophu du nsọ nodu iya l’ehu.

⁹ “Mu su iya: ‘Beluteshaza; onye-ishi ndu jibya. Mu mawaru l’unme k’agwa, du nsọ be du ngu l’ehu; ophu o dudu iphe, e domiru edomi, atsuje ngu l’ehu amaru. Owaa be bu nrwo, mu rworu. Jiko koru mu ro ishi iphe, o bu. ¹⁰ Wakwa iphe, mu humaru eka mu ze aze l’iphe-azee mu bu owa-a: Mu jeshiaru ele enya; mu huma oshi, pfuru l’echi mgboko gedegede. Oshi obu paa ephekerephe ephekerephe. ¹¹ Oshi ono vua bya ajaa ajaja shihu ike shingushingu kpo. Eli eli iya je asu-pfuru l’igwe; mgboko l’ophu humadzuru iya. ¹² Ekwo iya nodu ama ntumatu; teme o mja deru yekete; mbu le mebyi iya suserupho ndiphe l’ophu eriri. O buru le mkpula iya be anu, bu l’egbudu atukoje nodu; lookpuchikota phe; enu, ephe l’eli bugbaaru l’ekali iya. Iphe, bukpo iphe, e meru dobe le mgboko buru akpuru iya be ephe tukoru eri.

¹³ “ ‘No iya; mu ze aze l’iphe-azee mu ono; mu huma onye-nche bya aburu onye du nsọ. O shiepho l’igwe lufuta. ¹⁴ O raa ya arara rashia ya ike su: “Gbutsua oshi ono egbutsu; koshia ya ekali. Chishia ya ekwo; tukashia akpuru iya nanunanu. G’anu, kuru iya le mkpula wukashihukwa; enu, bugba ya l’ime ephekashihukwapho! ¹⁵ Obenu l’upfu iya; yele ogbarabvu iya be aa-ha l’ali; ri-phua ya egbirigba-igwe; yee k’onyirubvu; paru iya haa l’eka ono ge yee eswa, no l’egu tua ya. G’iji, shi l’igwe kwaa kpua ya. G’o je ge yele anu-egbudu tua ya l’ime egbudu, du le mgboko. ¹⁶ G’e wofu iya egomunggo ke nemadzu; woru egomunggo anu-egbudu woru nu iya. G’o noo egube ono g’biriri jasu apha esaa awua ya l’eli. ¹⁷ Ndu turu ekemu-a bu ndu nche; o buru ndu du nsọ suru l’onoo g’oo-du bu onoya. O kwanu iya bu g’iphe, bu ndu no ndzu amaru le Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l’eka; o buru onye Chileke turu obu iya onyo k’anunu iya be oo-nuje iya; m’obeta o buru onye enya kachakpo alwalwa l’unwu-eliphe l’ophu.”

¹⁸ “ ‘Su-a; noo nrwo, mube Nebukadineza rworu bu ono. O buru ge gubedua, bu Beluteshaza kowaro iphe, ishi nrwo ono bu. Noo kele o to

dudu mẹ onye lanu lẹ ndu maru iphe l'alị-eze mu, duru ike kooru mu iphe, ishi iya bu. Obenu l'iji-du-a ike; kele unme k'agwa ophu du nsọ be nọ ngu l'ẹhu.'

Ishi nrwọ ono

¹⁹ "Mu pfuchaa iphe ono; o tufu Danẹlu ẹhu; bya akpọo ya opfu. Danẹlu ono bu onye a guru Beluteshaza. Mu su iya; 'Beluteshaza; ge nrwọ obu; ozo ishi iya ta atufushi ngu ro ẹhu egube onol'

"Beluteshaza su: 'Nnajiuphu mu; ge nrwọ-a vuchiaru ndu i du ashi l'ẹnya! G'ishi nrwọ ono mechia l'ẹhu ndu ohogu ngu! ²⁰ Gube eze; oshi ono, i humaru, vutaru bya ajaa ajaja shihu ike shingushinguru kpọo ono; eli eli iya je asu-pfuru l'igwe; mgboko l'ophu huma-dzuru iya; ²¹ ẹkwo iya nodu ama ntumatu; teme o nja deru yekete; mbu lẹ mebyi iya suterupho ndiphe l'ophu eriri; o buru lẹ mkpula iya be anu, bu l'egbudu atukoje nodu; l'o kpuchikota phe; nwekwarupho ekali, suru k'ophu ẹnu, ephe l'eli kparu epfuno l'eli iya. ²² Oshi ono bukwa gubedua l'onwongu eze. O kwa gubedua vutaru bya adu okpehu egube ono. O buru udu ngu vuru vutarwua imigwe ono; i buru eze oha l'ophu jasu l'eka igwe beru ali beru.

²³ " 'Gube eze humaru onye-nche, du nsọ, shi l'imigwe futu, byaru bya asu: "Gbutsua oshi ono woru iya mebyishia; ole g'a hakwaa upfu iya g'o bvuru l'alị; ogbarabvu iya akwaa l'alị. G'a ri-phua ya egbirigba-igwe; yee k'onwirubvu. Ge yele ẹswa, nọ l'egbudu tuta ya. G'iji, shi l'igwe kwaa kpua ya. G'o je ge yele anu-egbudu tuta ya l'ime egbudu; gbiriri jasu apha ẹsaa aghata."

²⁴ " 'Su-a eze; wakwa ishi iya bu owanawa: O kwa iphe, Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu suru l'oo-me l'ẹhu gube nnajiuphu mu, bu eze be i humaru ono. ²⁵ Aa-chifu ngu l'eka nemadzu anoduje. L'i je gu l'anu-egbudu eburu. L'e mee ngu l'i taahaa ẹswa g'eswi. Noo ẹka i-nodu; iji, shi l'igwe akwaa kpua ngu. L'i nọo ya egube ono apha ẹsaa; jasinupho teke iimaru lẹ Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l'eka; o buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be oo nuje iya. ²⁶ O buru egube ono, a turu ekemu su g'a haa upfu oshi ono; yee ogbarabvu iya g'o nodu l'alị l'eka ono; bukwapo g'aa-nu-phu ngu alị-eze ngu azu mẹ i -maerupho l'oo Chileke bu eze. ²⁷ Oo ya bu lẹ-a; gube eze; kwekwa nata idzu-a, mu abya achiru yeru ngu-a! Watakwa eme iphe, pfuru nhamunha gude haa eme iphe-ẹji; l'i wata emeru ndu aakpa ẹhu ree gude haa ejo-iphe, imegbabe. G'a maru ?ẹhu a-du ngu guu duriberu? "

Nrwọ Nebukadineza avu

²⁸ No iya; e mechaa; iphemiphe onoya mekotaepho l'ẹhu Nebukadineza. ²⁹ Lẹ g'a nochauerupho onwa iri l'ẹbo g'o rwochaaru nrwọ ono; o nodu l'oma ulo ibe eze iya, bu l'ulo-eli iya, nọ l'alị ndu Babilonu; bya atuko oma ulo ono tsoru aghaphe. ³⁰ A nonyaa o su: "Unu humawaru ge mkpukpu Babilonu habe shii! O kpoo mbedua gude ẹka mu kpua ya g'o buru ẹka mu e-buru eburu. O buru ike du mu nu be mu gude kpua ya; gude goshi g'akpabiri mu habe shii."

³¹ O kpukwaduru-a iphe ono l'onu epfu; o numa olu-opfu, e shi l'imigwe pfua su: "Gube eze, bu Nebukadineza; wakwa iphe, a tu-buru l'ẹhu ngu baa. Ike, i shi gude buru eze be a nataakwaru ngu! ³² Aa-chifu ngu ge gule amadu ta anohu; g'i je ge gu l'anu-egbudu buru; g'i je ata ẹswa g'eswi; taa ya nno gbiriri jasu apha ẹsaa awua ngu l'ishi; jasu teke iimaru lẹ Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l'eka; o buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya be oo-nuje iya."

³³ Epfungfu, oopfufu iya; ọ nwụaru Nebukadineza g'ọ pfuru. A chifu Nebukadineza l'eka nemadzu anọduje; chiru iya ye l'ęgbudu; ọ je ataahaa ęswa g'eswi. Iji, shi l'igwe kwaahaa kpuahaa ya l'ęhu. Ọ nọo l'ęgbudu jasụ ęgbushi iya hachaephọ loshii loshii g'ęba ugo; nvọ ęka rishichaa ya ge nvọ ęnu.

Izimanu alwa eze azu

³⁴ “A nọchaephọ apha ęsaa onoya; mube Nebukadineza nọdu l'ęgbudu ęka ono palia ęnya imeli; egomunggo lwaahaa mu l'ọru iya. Mu tuahaa Ọkalibe-kangokotaru-nu epha; jaahaa ya ajaja; kwabęahaa ya ọbvụ; mbu onye ono, nọ ndzu ojejoje onoya.

“Ishi, ọ bu be ọo-buru
jasu l'ojejoje.

O je aburu eze; e -shi l'ogbo
sweru ogbo.

³⁵ O to dudu iphe,
ọ guberu nemadzu,
nọ le mgboko
mgburugburu.

O buru iphe, du iya ree
be oomejeru unwu
imigwe me ndiphe
l'ophu;
ophu o dudu onye
alo-phu iya ęka azu;
ophu o buro ke jia ya:
“?Bu gunu meru iphe,
i meru ọwa-a?”

³⁶ “No iya; egomunggo lwaę mu pho l'oru iya; ọbvụ, mu shi nweru; me akpabiri mu ono lwaphutakotaru mu azu. A wata mu akwabę ọbvụ ọzo; g'a kwabeje onye eze. Ndu shi anọduje akpo-ziru mu ọzo; me ndu a maru epha phe l'ali-eze mu bya achoo mu huma. A bya eworu ike, mu shi gude buru eze nu-phu mu azu; nughata g'o shi du le mbu. ³⁷ Nta-a be mube Nebukadineza ekele eze k'imigwe ekele; bya akwabę iya ọbvụ; bya ekutsekwa iya pho. Iphemiphe, oome pfuru nhamunha bya adukota ree; ọzo bu le ndu eku onwophę be ọduje ike kuzeta ali.”

5

Eka deru iphe l'igbulu

¹ Eze, bu Belushaza bya eshia nri oke obo-iphe bya ezia ndu a maru epha phe l'ali-eze iya unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri. Epe bya adoru tukọ nguahaa mee. ² A ngunyaephọ mee ono; Belushaza karu g'e je achita okoro, e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa, nna iya, bu Nebukadineza chitaru l'eze-ulo Chileke le Jierusalemu. O zia g'e je achita iya g'ephe gude ngua mee; yele ndu ono, a maru epha phe ono; me unwanyi, ọolu alulu; me ndu ophu o to ludu okpobe alulu. ³ E je achitaru iya iphemiphe ono, e meru le mkpola-ododo ono, bu iphe, a chitaru l'eze-ulo Chileke le Jierusalemu; epe gude nguahaa mee; mbu yele ndu a maru epha phe l'ali-eze iya; me unwanyi, ọolu alulu; me ndu ophu o to ludu okpobe alulu. ⁴ Epe nọdu angu mee ono ekele agwa ophu e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa; me ophu a kpuru l'onwirubvu; me ke mgborigwe; me k'oshi; me ke mkpuma.

⁵ A bya ele ẹnya; mkpushi-ẹka nemadzu chafuta bya awata ede iphe l'igbulọ; l'iphu ẹka orọku sọru l'ulo ibe eze l'ẹka ono. Eze nọdu elekpọepho ẹka nemadzu ono ẹnya; ọ nọdu ede iphe ono. ⁶ Eze gbachihuẹpho nchi. Ndzụ guahaa ya gu-mihu iya; k'ophu ikpere kugbabechaaru iya akugbabe; ọkpa tsukota iya mee. ⁷ Eze chishia mkpu sụ g'e je ekuaru iya ndu emeje omamanshi; mę ndu maru ẹnya kpokpode; mę ndu karu akaka. Eze sụ iphe, bukpoonu ndu mmamiphe ono, nọ l'alị Babilonu ono: "Onye duru ike guta iphe-a, e deru l'igbulọ-a bya akọoru mu iphe, ishi iya bu bę ee-ye uwe mgbalanu, du uswe-uswe; l'a bya anyabę iya iyagba, e meru lę mkpọla-ododo; tẹme ọ buru iya aburu onye k'eto lę ndu kachaa shii, bu phe bu ndu-ishi l'alị-a." ⁸ Ọ buru iya bu l'iphe, bukpoonu ndu-mmamiphe l'alị-eze ono abata. Ophu ọ dudu onye duru ike guta iphe, e deru; ophu ọ dudu onye duru ike kọo iphe, ishi iya bu. ⁹ Ndzụ kabakpoo agu eze; ọ kabaa agbachihu nchi; ophu ndu ono, a maru epha bę l'alị-eze iya ono amakpọdaa iphe, ephe e-me.

Eze eku Danẹlu

¹⁰ Eze-nwanyị numa olu eze; yee ndu-ishi iya bya abatashia l'ulo ono, a nọ eri nri ọbo-iphe ono. Ọ bya abata bya asu: "Gube eze; gę ndzu ngu bukwaru ojejoje! Gę meji ta atofukwa ngu! Ophu i gbachihushi nchi du g'i du ono! ¹¹ L'alị-eze ngu-a bę o nweru onye unme k'agwa ophu du nsọ bu l'ẹhu. Teke nna ngu shi buru eze be onye ọbu shi egoshije lę ya nweru egomunggo; buru onye iphe edoje ẹnya; bya aburu onye maru iphe. Ọ buẹpho lę mmamiphe iya ha gę k'agwa. Nna ngu, bu eze, bu Nebukadineza shi mee ya onye-ishi ndu jibya; mę ndu emeje omamanshi; mę ndu maru ẹnya kpokpode; mę ndu karu akaka. ¹² Noo kele unme ophu dugharu ree ẹka nọ iya l'ẹhu. Iphe nọdu edoje iya ẹnya ree; tẹme o nweru egomunggo, e gudeje akọ iphe, nrwọ bu. A -tua ilu l'ọ kọo iphe, e pfuru. Iphe, atsụ l'ẹhu l'ọ goshi g'ee-me iya; mbu Danẹlu. Iphe, eze guru iya bu Beluteshaza. Oo ya bu; g'e je ekua Danẹlu g'ọ bya akọo iphe, iphe-a bu."

¹³ E je ekunaa Danẹlu; ọ bya apfuru l'iphu eze. Eze bya asu Danẹlu: "Ọ kwa l'i bu Danẹlu; onye yi lę ndu nna mu, bu eze kpuru lę ndzu eshi l'alị ndu Juida? ¹⁴ Mu nọmaru ọdu ndu; l'a suru l'unme k'agwa ophu du nsọ nọ ngu l'ẹhu. A suru l'i kwaru ẹnya; iphe nọdu edoje ngu ẹnya; tẹme i maru ọkpobe mmamiphe. ¹⁵ Ndu mmamiphe mę ndu emeje omamanshi bę e jewaru ekuaru mu g'ephe bya agwa iphe-a, e deru l'ẹka-a; kọo iphe, ishi iya bu; ophu ephe adudu ike kọo ya. ¹⁶ Mu numa l'iiokoje iphe, adudu onye maru iya nọ; tẹme iphe, tufuru ẹhu nọdu edoje ngu ẹnya. Oo ya bu lę-a; ọ -buru l'i duru ike gwa iphe ono, e deru l'ẹka ono; kọoru mu iphe, ọ bu; l'e ye ngu uwe-mgbalanu, du uswe-uswe; l'a nyabę ngu iyagba, e gude mkpọla-ododo mee; tẹme l'i buru onye k'eto lę ndu kachaa shii, bu phe bu ndu-ishi l'alị-a."

Ikpe Chileke

¹⁷ Tọbudu iya bu; Danẹlu bya eyeeru eze onu sụ iya: "G'iphe-oma ngu duru ngu ro! Woruro obunggo, i gege ebu mu bua onye ozo! Ọle ọ tọo kpọshidu gę mu ta aguru gube eze iphe ono, e deru edede ono. Mu -guchaa ya; mu akọoru ngu iphe, e deru ọbu.

¹⁸ "Sụ-a eze; Chileke, bu Ọkalibe-kangokotaru-nu meru nna ngu, bu Nebukadineza eze; bya emee ya; ọ paa ẹka; bya emee ya; ọ du biribiri; bya adu ọbvù l'ẹnya. ¹⁹ Eshinu ọ nuru iya ọkwa, ha shii egube ono; bę ọ nuru iya ọha l'ophu; mę ndu alị, nonu; tẹme ndu opfu-alị phe dugbaa iche iche shi anọduje anma pyaapyaapya l'iphu iya; atsụ iya ebvu. Onye

o dę iya g'o gbua l'o gbua; onye o dę iya g'o dobe ndzų; l'o dobe iya ndzų. Onye o dę iya g'o palia okwa iya l'o palia ya; onye o dę iya g'o mee g'o buru onye enya lwarų; l'o mee ya. ²⁰ O be teke etse etsetse bahuru iya l'obu; o gude eku-onwonye swichia obu; a chifu iya l'aba-eze; bya anafu iya ubvu, e shi akwabeje iya. ²¹ A chifu iya l'ęka nemadzų anoduje; bya anu iya egomunggo anu-ęgbudu. Ephe lę nkapfu-igara-oswa fe aswjahaa oswi. O taahaa eswa g'eswi; iji mgboko wata iya awu ęhu; gbiriri jasų o bya amaru lę Okalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l'ęka; teme o buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya bę onuje iya.

²² "Sų-a; gube Belushaza, bu nwa iya bya afuta; bya atuko iphemiphe ono makotaru; ophu i kuzetakwarupho onwongu. ²³ I gbeshi bya asų lę gu lę Nnajiuphu ophu bu l'imigwe suru atutu. E je achitaru ngu okoro l'eze-ulo iya; unu gude nguahaa mee; mbu gu lę ndu a maru epha phe l'ali-eze ngu; mę unwanyi, iilu alulu; mę ndu ophu i ti ludu okpobe alulu. Unu nodu angu mee ono ekele agwa ophu e meru lę mkpola-ododo; mę kę mkpola-ochaa; mę ophu a kpuru l'onyrubvu; mę kę mgborigwe; mę k'oshi; mę kę mkpuma; mbu agwa ophu ata aphudu uzo; ophu onodu iphe; ophu o dudu iphe, o maru. Obenu lę Chileke ophu bu iya gude ndzų unu; teme iphemiphe, unu eme buru iya bę o dę l'ęka; bę unu ta akwabeduru ubvu. ²⁴ Oo ya ziru mkpushi-ęka ono o bya edee iphe-a, e deru-a.

²⁵ "Waa iphe, e deru baa: MENE; MENE; TEKELU; PERESINU. ²⁶ Iphe, o bu baa: MENE bu iphe, o bu bę bu lę Chileke guwaru mboku, ii-buru eze ogu; bya emee g'o jeberu nno. ²⁷ TEKELU buru iphe, o bu bę bu l'o turu ngu l'iphe, aatuje iphe; i dapehu. ²⁸ PERESU bu iphe, o bu bę bu l'ali-eze ngu bę e kehawaru ębo; woru nanu nu ndu Midiya; bya eworu ophuu nu ndu Peshiya."

²⁹ O buru iya bu l'eze, bu Belushaza abya atua ekemu; a bya achita uwe-mgbalanu ono, du uswe-uswe ono gude kwaa Danęlu akwa; a bya achita iyagba, e gude mkpola-ododo mee woru nyabe iya. A raa ya arara sų l'oo ya buwaa onye k'eto lę ndu-ishi l'ali-eze ono l'ophu. ³⁰ O buru l'enyashi ono bę e gburu eze ndu Babilonu ono, bu Belushaza. ³¹ Dariyosu bu onye Mediya bya aburu eze nochia enya iya. Teke ono bę Dariyosu ono nowaru ukporo apha eto l'apha labo.

6

Ejo idzu, a chiru Danęlu

¹ Eze, bu Dariyosu bya elechaa enya; o dę iya ree ememe. O bya ahota ukporo umadzu ishi bya anuchaa phe okwa; mbu bya asų g'o buru phe a-nodu ano-chi enya iya l'ali-eze iya l'ophu. ² O bya ahota ndu-ishi umadzu eto doberu phe; Danęlu yiru lę ndu k'ono. O buru umadzu eto ono bę umadzu ukporo ishi pho abyaję akooru iphe, eme l'ibiya ophu ephe bu ishi iya; oo ya bu g'o to dę iphe eze ophu e-te okpa. ³ Danęlu ono bya aburu onye kakota ike lę ndu no-chiru enya eze; mę ndu-ishi phe. Noo kele unme, no iya l'ęhu bu unme, kakota shii. Eze meahaa gę ya mee ya onye a-buru ishi l'ali-eze ono l'ophu l'ophu. ⁴ Tobudu iya bu; ndu no-chiru enya eze; mę ndu-ishi phe ono g'ephe ha chohaa ęka ephe a-gbabe okpa chota iphe, ephe a-guru nu Danęlu l'o meru; ophu o dudu iphe, ephe humaru, o meru. Ophu o dudu mkparwu, ephe humaru iya l'ęhu; kele o bu onye e gude ire iya ęka; ophu oomedu mkparwu; teme ophu oowedu

ozi iya gbẹgele-gbẹgele. ⁵ Ọ buru iya bu lẹ ndu ono asu: “Ọ tọ dukwa iphe, anyi byaru ahuma guru nū nwoke-a; gbahaephō l’anyi zọru ọkpa laa l’ekemu, dūru yẹle Chileke iya.”

⁶ No iya; ndu no-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi phẹ ono g’ephẹ ha bya achia idzu lanu bya ejepfu eze je asu iya: “Gube eze, bu Dariyosu; ndukwa ndzu ojejoje! ⁷ Iphe, bukpuo g’a ha buru ndu-ishi l’ali-eze ngu; mẹ ndu-ishi mkpukpu l’enya iya l’enya iya; mẹ ndu no-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi mgbazi; mẹ ndu ophu okwa phẹ tsotarū ndu-ishi mkpukpu tukokwaru g’anyi ha chia idzu su gẹ gube eze tūa ekemu mee ya g’o shihu ike; su g’o tọ dukwa onye a-rwọ Chileke iphe; ozoo agwa; ozoo nemadzu; a -gufukwa gubedua. G’e mee ya nno ukporo abali l’abali iri. Onye meru iya nū g’e chie ya l’ogba oduma. ⁸ Eze jiko tūa ekemu obu ye ẹka l’ekwo iya; mee ya meshia ya ike g’o tọ gbanwe agbanwe, bu iya bu g’ekemu ndu Midiya waa Peshiya aduje, adudu onye agbanweje iya agbanwe.” ⁹ Ọo ya bu; eze, bu Dariyosu byanu bya atūa ekemu; dee ya l’ekwo; bya ebyia ẹka l’ekwo obu.

Danẹlu l’ime ogba Oduma

¹⁰ Danẹlu maerupho l’eze yewaru ẹka l’ekwo; ọ bahu l’ulo iya, bu ẹka e yeru windo l’ulo eli iya; windo ono bẹ gharu iphu l’uzo Jierusalẹmu. Ọ noḍu egbushije ikpere l’ime ulo ẹka ono pfuru nū Chileke kele iya ekele ugbo ẹto mbọku-mbọku, bu iphe, o shi emejhawaa. ¹¹ Ọ buru iya bu lẹ ndu ono awuru l’odze je ahuma Danẹlu l’ẹka oopfū anu Chileke g’o yeru iya ẹka. ¹² Epe bya awupfu eze je anyataru iya ekemu iya ono su iya: “Gube eze! ?Ọ kwa l’i yeru ẹka l’ekwo pfushia ya ike su l’onye rwrworo agwa; ozoo nemadzu iphe, a -gufukwa gube eze; l’ime ukporo abali l’abali iri-a; g’e chie ya l’ogba oduma?”

Eze su: “Iphe, mu pfuru damokwaru gẹ mu pfuru iya, bu iya bu ekemu ndu Midiya yee Peshiya, adudu onye agbanweje iya agbanwe.”

¹³ Epe pfuru l’iphu eze su: “Danẹlu ono, yi lẹ ndu a kpuru lẹ ndzu l’ali Jiuda ono; ta anakwaru gube eze nchi; ophu ọokpakwa ishi ke l’i turu ekemu ye ẹka l’ekwo; ọ noḍu anodujele-a ekpe ekpere akpo ẹto mbọku-mbọku.” ¹⁴ Eze nūmaephō iphe ono, epe epfu ono; iphe ono, o meru ono turwaa ya ọkpoma. O meahaa g’o nafuta Danẹlu. Ọ chokashia uzo iya jasū nchi noḍu abya ejihu; ophu ọ dudu ophu meru nū.

¹⁵ Ndu ono byakwa awuru l’odze bya ejepfu eze je asu iya: “Gube eze; nyatakwa g’ekemu ndu Midiya yee ndu Peshiya du; l’eze -tu-buwaa iphe, oo-me; ọzo l’o turu ekemu bẹ a taa gbanwejekwa iya agbanwe.”

¹⁶ Eze tunaa ekemu; e je egude Danẹlu kpuru bya bya echie l’ogba oduma. Eze su Danẹlu: “Jiko gẹ Chileke ngu onye iibaru eja mkpūrumkpuru dzokwaa ngu!”

¹⁷ A bya eswita oke mkpuma gude swichia onu ogba obu. Eze bya ebyia ya ẹka echi-ẹka iya; bya ebyia ya echi-ẹka ndu a maru epha phẹ l’ali-eze iya; g’o tọ du iphe, aa-gbanwe agbanwe lẹ ndzu Danẹlu. ¹⁸ Eze tugbuu; ọ buru iya ala ibe iya. Ọ nokota enyashi ono; ophu o riduru nri; ophu ọ dudu onye kuru nkwa kpengu l’iphu iya k’eeme iya ẹhu-utso. Ophu ọ dudu ike kuru mgbenya.

¹⁹ Swichechero; eze kwolihu gharu oso je l’onu ogba oduma ono. ²⁰ Ọ byarwutaephō ogba ono, e chieru Danẹlu ono ntse; o gude olu aphu chia mkpu su Danẹlu: “Gube Danẹlu; onye-ozī Chileke ophu dzu ndzu! Chileke ngu ono, iibaru eja mbọku-mbọku ono; ?ọ dūru-a ike dzoo ngu l’ẹka oduma?”

²¹ Danḗlu sù eze: “Gùbe eze; nõdukwa ndzu ojeje! ²² Chileke mu yekwarù ojeje iya; ò bya apyichishia oduma ẹka l’ònu; òphu ò dudu òphu kpakpooru mu nõ me nõv; kele ò tọ dudu iphe, ọ-sù lẹ mu mejeru iya; òphu ò dudu iphe, mu mejeru gube eze.”

²³ Èhu gbẹ teke ono tsọahaa eze ọtso; tsọshiahaa ya ike. Ọ karù sù g’e kufuta Danḗlu l’ogba ono. A bya ekufuta Danḗlu l’ogba ọbu; òphu ò dudu iphe, larù iya me nõv; kele Danḗlu dakobeerupho Chileke iya.

²⁴ Eze ọta ekemu; e je achita ndu ono, gbapheru Danḗlu ono; bya achiru ye l’ogba oduma; me unwu phe; me unyomu phe. Ọphu oduma ono ekwekpooranu g’ẹphe rwua ọhu ọgba ono. Ọ wọchaa phe kpokokongu; labushia anù phe; gwachaa okpu phe yogiri yogiri.

Dariyosu ekweta lẹ Chileke Danḗlu bu iphe

²⁵ Tọbudu iya bu; eze, bu Dariyosu bya edeeru ọha l’ophu ẹkwo; bya edeeru ndu alì, nonu; mekpoo ọhamoha; opfu-alì phe dughbaa iche iche l’alì ono mgburugburu sù:

“G’ẹhu dukwa unu guu ọda k’etsutsu iya!

²⁶ “Nta be mu ọru ekemu sù-a: ‘G’onyemonye nõ l’ekameka l’alì-eze mu-a l’ophu l’ophu tsukotajekwa Chileke Danḗlu ebvu; kwabe iya ùbvù! “ ‘Noo kele ọo ya bu Chileke

ophu dzu ndzu;
bya aburu Chileke,
a-nodu jasù l’ojeje.

Alì-eze iya ta adudu onye byaru emebi iya emebi.

Ọ buru iya a-buru eze jasù l’ikpazu.

²⁷ Ọnafutaje nemadzu; teme ò nõdu abujeru nemadzu ọgbata.

Oomeje ọhumalenya; bya emekwapho iphe, du biribiri l’imigwe me l’eliphe.

Ọ dzotaru Danḗlu l’eka oduma.’ ”

²⁸ Ọo ya bu; upete gbakpoerupho Danḗlu teke ono, Dariyosu bu eze; yele teke Sayirosu, bu onye Peshiya bukwapo eze.

7

Danḗlu aphu ọphulenyà

¹ O be l’apha mbù, Belushaza bu eze ndu Bábilonu; Danḗlu bya arwo nrwo; teme ò buhukwarupho ọphulenyà, byaru iya l’ishi l’eka ò ze aze ẹku mgbenya. Ọ gbeshi bya atukoepho iphemiphe ono, ò rworu lẹ nrwo ono dekotà l’ekwo.

² Waa iphe, Danḗlu ono pfuru baa: Mu aphu ọphulenyà l’enyashi; mu bya ele enya; mu huma pherephere, shi l’uzo eno, du l’igwe l’eka ọoswore l’oke eze-enyimu. ³ Oke anù eno, adudu ophu ye ibe iya gba nanu shi l’ime eze-enyimu ono nyifutagbaa.

⁴ “Ke mbù du g’oduma; ole o nwegbaarù nkù, dughbaa ge k’ugo. Mu nõdu elekpoe ya pho enya. A bya akwashia ya nkù ono. A bya apalia ya

l'alī pfube apfube. O gude ɔkpa labo pfuru ge nemadzū. A bya eworu obu nemadzū ye iya l'ime.

⁵ "Anu k'ebo pfukwaru mu pho l'iphu. Ono du g'ejo anu-egbudu, bu biye. A bya apalia yebedua mgbureku lanu. Egara-ipe du eto ghashihu iya l'onu; phachaarū iya apharu l'eze. A su iya: 'Gbalihu; taa anu, ha shii!'

⁶ "Ono bvuchaa; mu jeshia ele enya; anu ozo pfuwaru mu l'iphu. Ono du g'agu. Ole o beru l'okpurukpu iya; o fua nku eno, dukotaepho ge nku enu. Anu k'ogiya-a nweru ishi eno; teme o buru iya be a nuru ike g'o buru ishi.

⁷ "E mechaa ono; l'ophulenyā ono, mu aphu l'enyashi ono kpokwapho; mu jeshia ele enya; anu ophu kwe iya eno pfuwaru mu l'iphu. Ono nodu anyi ishi edzu; teme o nodu eye ebvu; teme okpehu paa ya aka. Eze iya dugbaa ke phengara-phengara bya adugbaa g'igwe. O nodu avuje anu onye o bu yee ya kpatakpata; gude okpa zoo ophu phoduru nu pyakapyaka. Ono te eyetakpodaru ndu ophu ililekpo; teme yebedua nweru mpu iri.

⁸ "Mu nodu arikwadu ke mpu ono; o nodu mu l'iphu futa mpu ozo, ha nwanshii. O buru l'echilabo mpu ono g'o ha be o futaru. Mpu eto shi le ke mbu pho nwofu l'iphu iya. Nwa mpu nshii ono fua enya, du ge ke nemadzū; bya efua onu, etu onwiya epha.

⁹ "Mu nodu elekpokwapho enya:

"A bya eworu aba-eze bvube.

Onye ono, bu O-shi-l'ichee

bya asugaru iya.

Uwe iya nodu acha

pemu pemu

g'aka-mini-sunoo.

Egbushi, no iya l'ishi nodu

acha phuuphuu g'aji

aturu ocha.

Oku nodu enwu

phoophoophoo

l'aba-eze iya ono.

Mbu okpa aba-eze ono

bukotaru oku,

enwu enwunwu.

¹⁰ Oku nodu aso gborogboro

ge nggele shi iya l'iphu

asofuta.

Unubuku nodu ejeru iya ozi.

Unu iri ugbo unu iri ozo

pfuru iya l'iphu.

A bya anu-zia k'ikpe;

a bya ekpuhashia ekwo.

¹¹ "Mu nodu elekpokwapho; eshinu nwampu pho etukpokwapho onwiya epha; mu nodu elekpopho enya jasu e woru anu ono phua; bya eworu ogwe iya mebyishia woru chie l'oku ono, enwu phoophoophoo ono.

¹² A natachaa anu ophu g'ephe ha ali-eze phe; ole a hakwanuru phe g'ephe dzuru ndu kpobaa nwupfu.

¹³ "Mu nodu aphu ophulenyā l'enyashi ono; mu jeshia ele enya; o duwaru onye ophu, duepho ge Nwa ndiphe, gude urwukpu shi l'igwe eje abya. O bya abyarwuta l'iphu O-shi-l'ichee ono; e duru iya durwua aka ono gedegede. ¹⁴ E mee g'o nweru ali-eze; bya adu biribiri l'enya; teme

emee ya ọ buru eze. Ọha l'ophu; mę ndu alı, nonu; mę onyemonye, shi l'ohamoha, opfu-alı phez dugbaa iche iche nođu abaru iya eja. Alı-eze iya duepho jasu l'ojejoje; ophu ọ byadu l'abvu abvubvu ophu; ophu uswe-eka ọ bu eze abudu egube iya ophu ee-mebyi emebyi."

Iphe, nrwọ ono bu

¹⁵ "Tobudu iya bu; ọ bya atsuhaa mube Danęlu l'ehu. Ophulenyaa ono, mu aphu ono nođu agbakashi mu eh. ¹⁶ Mu bya ejepfu onye lanu l'ime ndu pfuru l'eka ono je asu iya g'ọ koshikwaru mu iphe, iphe ono bukpo abubu.

"O bya epfuaru mu iya; bya akooru mu iphe, bu ishi iphemiphe ono. ¹⁷ O su mu le-a: 'Oke anu eno ono bu ndu eze eno, l'e-mechaa du l'eliphe-a. ¹⁸ Obenu le ke Okalibe-kangokotaru-nu l'e-mechaa natachaa ali-eze ono nwowaruro jasul'ojejoje; mbu l'oo-nođuwa iya ro l'eka jasul' tuutuutu le mjiimii.

¹⁹ "Mu meahaa ge mu maru iphe, anu k'eno ono bukpo abubu, bu ophu eyetakpodaru ndu ophuu ililekpo; teme ọ nođu anyi ishi edzu; anu ophu nweru eze, e meru l'igwe; nvọ iya buru onyirubvu; anu ophu ataje onye ọ bu yee ya pyaapya taa tafu; gude okpa zo ophu phoduru nu tolitoli. ²⁰ Mu mekwapho ge mu maru ke mpu iri ono, du iya l'ishi ono; yee ke nwampu ophu nonyaaru nu bya akpofuta; mpu eto le ndu ophu duhawaanu nwoshihu iya l'ataphu; mpu ophu nweru enya bya nweru onu, etu onwiya epha; teme ọ kachaa nwibe iya akpabiri. ²¹ Mpu ono be mu elekpoephon enya; ọ nođu etso ogu bya alwu-kpee phe pho; ²² jasul' O-shi-l'ichee rwua bya eworu ikpe bua; haaru ndu-nso ke Okalibe-kangokotaru-nu enge. O buru teke ono be ndu-nso byaru bya atuko ali-eze l'ophu nwokotaru.

²³ "No iya; ọ pfuru iphe, ọ pfuru iya baa: 'Anu k'eno ono bukwa ali-eze k'eno, l'emechaa du l'eliphe. Ono taa dudu g'ali-eze ndu ophuu ililekpo. Eliphe mgburugburu be oo-vu kpatakpata; zo ya tolitoli; gwee ya uji. ²⁴ Mpu iri ono bu uzi umadzu iri, a-buchaaru eze l'ime ali-eze lanu ono. Epeh-buchaa eze; onye eze ozo abata l'okwa. Onye k'ono taa dudu ge ndu ophuu. Yehedua a-lwu-kpe ndu eze eto. ²⁵ Oo-nođu epfutoshi Okalibe-kangokotaru-nu; teme l'ookpakwapho eh. L'o kukebechaa eh eme ge ya e-me gbanwee mboku; bya agbanwee ekemu. L'a paru haa ya l'eka ugbo lanu; yee ugbo labo; waa mkpirikpu iya. ²⁶ E-mechaa l'a bya anozia k'ikpe; l'a bya anata iya ike iya ono mebyishia. Ike taa dubaedu iya jasul'ojejoje. ²⁷ Tobudu iya bu l'a bya eworu ali-eze ono; me okwa-eze; yee akpabiri ali-eze, nokota l'eliphe l'ophu woru ye ndu-nso l'eka; mbu ndu ono, bu phe bu ndibe onye ono bu Okalibe-kangokotaru-nu ono. Onye ono be abubu, ọ bu eze l'a-no ojejoje; teme iphe, bukpo ndu bukota ishi a-nođu abaru iya eja emekwapho iphe, ọ pfuru."

²⁸ "Noo eka iphe obu jeberu bu onoya. Mbedua, bu Danęlu rje ya pho l'oriri; meji nođu atofue mu pho mebyi atofu. Mu gbachishihuchaa nchi. Mu woerupho iphemiphe ono suchia l'ime okpoma mu."

8

Danęlu ahuma ebili yee mkpi l'ophulenyaa

¹ O be l'apha, kwe Belushaza apha eto, ọ shi butaru eze ndu Babilonu; mube Danęlu byakwa bya aphua ophulenyaa yekwaru ophu mu puhawaru. ² Mu bya ele enya l'ophulenyaa ono; mu nođuwaa le Susa, bu ishi mkpukpu, no l'ali ndu Elamu. O buru eka mu no l'ophulenyaa ono bu

lē mgboru nggele Ulayi. ³ Mu bya apalia ɛnya jeshia elele; ebili, furu mpu labo, pɛwɛwaru mu l'iphu. O pɛwɛwaru l'aguga nggele ono; mpu iya dɛchaa kɛ phengara-phengara. Mpu ono nanu ka nwibe ya shii l'ogologo; tɛme o buru ono ka ogologo ono futakperu azu. ⁴ Mu nodu elekpɛopho ebili ono ɛnya. O nodu eme ɛna. O -pɛfuru laa l'uzo ɛnyanwu-ariba; l'o pɛfuru laa l'uzo isheli; pɛfuru laa l'uzo ndohali. Ophu o dudu anu, duru ike kɛpafu iya l'iphu; ophu o dudu ophu a-du ike anafu iya iphe, o gude. O buerupho iphe, du iya ree bɛ oomeje; tɛme o paa ɛka apaa.

⁵ Noo ya bu; mu gudekwadu-a arɛ k'ono; a bya ele ɛnya; mkpi shiɛpho l'uzo ɛnyanwu-ariba chafuta; tukɛopho mgboko l'ophu awuɛgha awuɛgha kɛ wugelengu-wugelengu; ophu okpa erwudu iya ali. Mkpi obu fua mpu, ha shii; mbu woru mpu fua lɛ mgbaka ɛnya iya. ⁶ O byatashia ebili mpu labo pho l'iphu; mbu ophu mu shi huma, pɛfuru l'aguga nggele pho. O nodu aba mba ɛhuka ɛhuka eje abyapfuta iya. ⁷ Mu huma g'o wataru etso ebili ono ogu ɛhuka ɛhuka. O nodu echije ebili ono o-chi-too gude nno chifuchaa ya mpu labo onoya. Ophu ike apɛfuru gɛ yɛe ya lwua ogu aduedu ebili ono. Mkpi ono tsuta iya togbo l'ali zo ya tolitoli. Ophu o dudu onye duru ike dzofu ebili ono l'ɛka iya. ⁸ Mkpi ono bya apaa igiri igiri. Igiri iya ono panukaepho ɛka; a ku-kwofu eze mpu iya ono. Mpu eno ozo, ha shii byaepho bya efuta l'ɛka eze mpu lanu pho shi du pho. Mpu ono ɛphen'eno chikotachaaru onu ghagbaa l'uzo ɛka pherephere shigbaa uzo eno, shi l'igwe.

⁹ A nonyaa; mpu ono nanu bya efuta nwampu nshii ozo. Nwampu nshii ono nonyaa bya apaa ɛka; bya evuru lashia uzo ndohali; vukwaa shia uzo ɛnyanwu-awawa bya evukwapho shia uzo ali oma ono. ¹⁰ O vua gbiriri jasɛ uku ikpoto iphe, no l'imigwe rwudzuru. O haru igwerigwe kpokpode dukoshia; o dashihu l'ali; o zokota iya tolitoli. ¹¹ O bya ekutse onwiya gɛ ya ha g'onye-ishi iphemiphe ono. O nata iya ngweja, aanoduje egwe anu iya mboku-mboku; bya emee ulo-nso iya ophu ooredu ire. ¹² O buru atupya Chileke meru g'o gude a chiru ikpoto ndu-nso nu iya; bya anukwa iya pho ngweja, eegweje mboku-mboku. Iphe, bukpo iphemiphe, oome nodu agbaru iya upete. E woru ire-lanu hua l'ali.

¹³ Tobudu iya bu; mu bya anuma olu-opfu, onye du nso epfu. O gude iya epfufu; Onye Nso ozo su iya: "Oo-nobekpooru ino-beagha tɛme ophulunya-a avua; mbu ophulunya kɛ ngweja, aanu mboku-mboku-a; yɛe k'atupya, l'akpata ala-l'iswi-a; yɛe k'eworu ulo-nso haaru iya-a; yɛe k'ikpoto ndu-a, aa-zo tolitoli-a?"

¹⁴ O su mu: "Nchi e-jihukwa bohu unu mgbo ise l'ukporo mgbo iri l'ise l'o buru iya bu l'e wophubaa ulo-nso ono azu g'o dubaa nso ozobaa."

Aako iphe ophulunya Daneļu ono bu

¹⁵ O be gɛ mube Daneļu nokpɛopho elekpɛopho iphe ono, mu aphu l'ophulunya ono; bya arɛkpɛopho g'oo-me doo mu ɛnya; mu bya ele ɛnya; a pɛwɛwaru mu l'iphu. Onye obu dɛpho gɛ nemadzu. ¹⁶ Mu numa olu-opfu nemadzu. ɛka o no epfu ophu obu buru l'aguga nggele Ulayi. O kua oku su: "Geburelu-e! Mee gɛ nwoke ono maru iphe ono, ophu l'ophulunya ono-o!"

¹⁷ O byarwutashia ɛka ono, mu pɛfuru ono; ndzu guahaa mu. Mu dabyerupho dzuladzula. O su mu: "Nwa ndiphe. Ophu e-do ngu ɛnya bu l'ophulunya-a bukwa iphe, e-me teke ikpazu."

¹⁸ O gudekwadu-a opfu ono l'ɛka epfu eyeru mu; oke mgbenya tu mu; mu zɛe woru iphu kɛube l'ali. O bya edenyi mu ɛka bya ekulia mu pɛube

apfube; ¹⁹ bya asu: “Ge mu bya epfuaru ngu iphe, e-me l'iphu; iphe, e-me teke ehu e-ghu Chileke oke egu; kele ophuleny-a bukwa iphe, e-me teke e dobewaru edobe le teke ikpazu. ²⁰ Ebili mpu labo ono, i humaru ono bu ndu o no-chiru enya phe bu eze ndu Midiya yee Peshiya. ²¹ Mkpi ono buru eze ndu Gurisu. Oke mpu ono, o furu le mgbaka enya iya ono buru onye eze k'ivuzo. ²² Mpu eno ono, futarunu teke ophuu nwofuru pho bu ali-eze eno, e-mechaa shi l'oha ono pfukata; ole ike phe taa haduru.

²³ “Okwa eze phe -bvuepho, bu iya bu teke ndu ntupya ono e-meebewaa ike phe; noo teke onye eze ozo a-bata l'okwa. Onye k'ono be iphu a-gba igiri igiri; teme l'o buru onye opfu-ephupu edoje enya. ²⁴ Yebedua be okpehu a-du; ole o to budu yebedua a-nodu ange onwiya ike. G'oo-gudeje emebyishi iphe a-du biribiri. Iphemiphe, o tuberu ememe l'oojehuru iya; ophu o du du iphe, o too nwudu ememe; l'o tuko ndu ike du mebyishia; bya emebyishikwapho ndu duru Chileke nso. ²⁵ Ughoshi be oo-me g'o nodu aka shii. L'o woru onwiya dobe l'onye kakota shii. Teke ono, oo-me ge ndiphe rja le nchi duwaa doo ono bu teke oo-mebyishi ikpoto nemadzu; je apfuru pfu-chia enya Onye-ishi iphe, bu ndu-ishi l'ophu. Ole ee-mechakwaa mebyia ya; obenu l'o to budu l'ike ke nemadzu be oo-shi.

²⁶ “A bya l'ophuleny ophu i phuru; ke nchi ejihu waa nchi abohu; onoya bukwapo eviya. Ole o bu; byabekwadu ono iphe; kele teke onoya e-me dukwadu enya shii.”

²⁷ Noo ya; e mechaa ike bya abvukota mube Danęlu. O mee mu iphe-ememe ujiku olemole. Mu nonyakwaa bya agbalihukwa bya awata ejeru eze ozi, mu ejeru iya. Ophuleny ono nyia mu ishi edzu; kele o to doduru mu enya.

9

Danęlu epfu anu Chileke

¹ O rwua l'apha, kwe Dariyosu nwa Kuzakuseşu apha lanu; Dariyosu ono bu onye Midiya, e meru eze l'ali-eze ndu Babilonu l'ophu; ² o buru apha mbu, o bahuru l'okwa-eze iya be mbedua, bu Danęlu guru iphe, e deru l'ekwo opfu Chileke; o doo mu enya; mbu opfu, Nnajiuphu pfuru nu onye mpfuchiru iya ono, bu Jieremaya; su iya le Jierusalemu a-dabyiru buru ochobu noo ukporo apha eto l'apha iri. ³ No iya; mu byanu aghaar Nnajiuphu, bu Chileke iphu bya epfuahaa nahaa ya; rwohaa ya arworwo; aswi egu epfu iya; yee uwe-aphu; woru ntụ kpua onwomu.

⁴ Mu pfuru nu Chipfu, bu Chileke mu; bya epfushiaru iya iphe-eji mu su iya:

“Gube Nnajiuphu, bu Chileke, paru eka bya adu ebvu; gube onye edobeje ogbandzu n-yemobu gu le ndu yeru ngu obu ya emeje iphe, i karu g'e meje. ⁵ Anyi meakwaru iphe-eji; bya emesewaa iphe. Anyi bu ndu ejo-iphe bya aburu ndu kwefuru ngu ike. Anyi te emejeedu iphe, i karu su g'e meje; ophu anyi edobeeduru iphe, i kperu l'ikpe. ⁶ Anyi ta angabeeduru nchi l'olu ndu-ozu ngu phe, bu ndu mpfuchiru ngu; mbu ndu gude epha ngu pfua opfu nu ndu bu eze anyi phe; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe; me ndu ali anyi g'ephe kakota.

⁷ “Nnajiuphu, i bu onye pfuberekoto; obenu le g'o du ntanu-a be iphere jiru anyi iphu; mbu anyibe ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu; me ndu Izurelu l'ophu; ndu ophu no uzanya; me ndu ophu no ntse; ndu nokpoo l'iphe, bukotakpoo ohamoha ono, i chiru anyi tukaa nanunanu; opfu

l'anyi te ekwedu g'e gude ire anyi ẹka ono. ⁸ Gube Chipfu; anyibedua; me ndu eze anyi; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe be iphere jiakwaru iphu; kele anyi mewaru ngu iphe-eji. ⁹ Nnajiuphu, bu Chileke anyi bu onye apfuje obu-imemini; bya aburu onye aguje nvu; m'obetachakporu anyi kwefuru iya ike. ¹⁰ Anyi te emejeedu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi meje; ophu anyi edobeeduru ekemu ono, o turu ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru; ephe woru nu anyi ono. ¹¹ Ndu izelelu l'ophu mebyikotawaru ekemu ngu; bya aghawaru ngu azu; ophu ephe emejeedu iphe, i suru g'ephe mee.

"Noo g'o gude onu, a turu; yee ikpe, e riru nte kpebua, e dekotaru le Ekemu Mosisu, bu onye-ozu Chileke tuko buru iphe, e kpueru anyi l'ishi; opfu l'anyi mewaru ngu iphe-eji. ¹² Iphe ono, e pfuru l'oo-me anyi ono; me ophu a suru l'oo-me ndu-ishi anyi phe be mekotawaru anyi; kele i mewaru g'eze iphe-ehuka dafuta anyi. O toko du-swee iphe, e mejeru le mkpula igwe-a l'ophu l'ophu, ha g'ophu e mewaru ndu Jierusalemu. ¹³ O buepho g'e deru iya lekwo ekemu Mosisu buepho g'eze iphe-ehuka ono dafutakotaru anyi; ophu anyi ahaduru iphe-eji anyi ngabe nchi l'iphe, bu ire-lanu nkengu; shi nno chokwanaa Chipfu, bu Chileke anyi g'o meeru anyi eze-iphe-oma. ¹⁴ Oo ya bu; Chipfu menaa egwegwa paru eze iphe-ehuka ono haa; o dafuta anyi; noo kele Chipfu, bu Chileke anyi bu onye pfuberekoto l'iphemiphe, oome; obenu l'anyi te emeduru iphe, o suru g'anyi mee.

¹⁵ "Nta-a kwanu; gube Nnajiuphu, bu Chileke anyi, bu onye gude okpehu dufuta ndibe ngu l'ali Ijiputu; mbu gube onye meru; a maru epha ngu byasu ntanu-a; anyi mewaru iphe-eji; anyi meswewaru. ¹⁶ Gube Nnajiuphu: eshinu i buhakupowaa onye emeje iphe, pfuru oto; g'ehu ghubuhunu ngu eghu; vubuhunuru ndu Jierusalemu ovuma; mbu mkpukpu ngu onoya; mbu ubvu ngu ono, du nsu ono. Iphe-eji, anyi meru; mekpoo ejo-iphe, nna anyi phe meru mewaru ndu Jierusalemu; yee ndibe ngu; ephe buru iphe, ndu noru anyi mgburugburu gude achi ochi.

¹⁷ "Nta-a; Chileke anyi; numanu epfupfu, mu epfu anu ngu; yee arworwo, mube onye-ozu ngu arwo ngu. Gube Nnajiuphu; menaa g'iphoro, shi ngu l'atatiphu duru eze-ulo ngu ono, dabyiru iphoru ono g'epha ngu apfuru. ¹⁸ Gube Chileke; ngabenu nchi numa; sanaa enya numa ge mkpukpu ono, a guru epha ngu ono dabyiru buru ochobu. Iphe, anyi gude arwo ngu iphe-a ta abukwa l'anyi bu ndu pfuberekoto; o buchikwaa l'oo l'i phunukaru obu-imemini. ¹⁹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchi! Gube Nnajiuphu; gunaa nvu! Gube Nnajiuphu; numanu anuma; mee ememe! O kwa g'epha ngu apfuru! Gube Chileke mu; apfushinu upfu; kele mkpukpu ngu ono; me ndibe ngu ono bukwa epha ngu be a guwaru phe!"

Esaa esaa uzi ukporo eto l'iri

²⁰ Teke ono, mu epfu anu Chileke; epfushiru iya iphe-eji, mu meru; meje ophu ndibe anyi, bu ndu izelelu meru ono; mbu arwo Chipfu, bu Chileke mu l'iswi eh ubvu iya ono, bu ubvu du nsu ono; ²¹ be Geburelu; mbu nwoke ono, mu phujehawaru l'ophulenyu ono; zierupho phaa nzi lanu byapfuta mu. Teke o byaru bu l'uzenyashi l'egube teke aagwaje Chileke l'uzenyashi. ²² O bya akaru mu su mu-a: "Daneļu; iphe, mu byaru bukwa ge mu mee gi kwaa enya; yee g'iphe doo ngu enya. ²³ O kwaro teke ono, i

watarę epfu anę Chileke ono bę Chileke meru ngu iphe, i sęru g'e meeru ngu, bę iya bę iphe, mu byaru gę mu pfiaru ngu; kele i bę onye aakwabę ębvų, paru ęka. Oo ya bę g'i rikwaa ozi-a ariri; l'o dokwaa ngu phę ęnya mbę ęphulęnya-a:

²⁴ "Ugbo ęsaa ęsaa ugbo ękporo ęto l'iri bę a tęwaru ękpa iya doberu ndibe ngu; yęe mkpukpu ngu ono, dę nsę ono g'e mee g'ęphe tųpya-buhu ntųpya; mee iphe-ęji meghee; g'e doshia ęjo-iphe, ęphe meshiru; wobata apfubekoto ęphu a-dę ojejoje; woru iphe-ęhubama mee l'ęphulęnya yęe mpfuchiru; woru manę wųa l'iphe, kakęta adę nsę.

²⁵ "Owa-a bę iphe, ii-maru; yęe iphe, e-do ngu ęnya: E-shi teke ono, a tęru ękpa sę g'e mee Jierusalemu g'ę dę g'o shi dę; g'a kpu-phu iya azę; gbiriri jasę teke l'onye ono, a wuru manę l'ishi ono; mbę onye ono, bę onye-ishi ono, a-byanę ono; bę a-buru ugbo ęsaa ęsaa ugbo ęsaa; yęe ęsaa ęsaa ugbo ękporo ęto l'ębo. Teke ono bę aa-kpu-phu iya azę; tęo ya oji; tųa ya owere; ęle ęo-buru teke aa-nędu ęje iphe-ęhuka. ²⁶ Teke ugbo ęsaa ęsaa ugbo ękporo ęto l'ębo ono bvęeruphę; l'e gbua Onye ono, a wuru manę l'ishi ono; ę tęo dędu iphe, oo-nwekwaduru. Ndibe onye-ishi ono, a-bya nę ono; abya emebyishia mkpukpu ono; yęe ęlo ono, dę nsę ono. ę buru teke ono bę mbęku ikpazę ono a-bya g'ętso. Aa-lwęepho ęgu jasę l'ikpazę; mbę l'ęla-l'iswi bę a tų-buwaru dobe l'ęo-dę. ²⁷ Yębedua bę yęe ndę dę igwerigwe a-gba ndę, shihuru ike l'ime ugbo ęsaa ono nanę; ęle ugbo ęsaa ono -jebęerupho l'ęchi l'o buchia agwa iphe; yęe ngweja. Onye mmebyi abya; bya eworu ęjo ahuma dobe gbiriri jasę teke ee-mebyishi iya l'ęphu, bę iya bę iphe, a tuburu l'ee-mechaa mee onye mmebyi ono."

10

Danęlu ahuma ojozi-imigwe l'ęphulęnya

¹ O be l'apha, kwe Sayirosu, eze ndu Peshiya apha ęto, ę bahuru l'ękwa-eze iya; Danęlu phųa ęphulęnya. Danęlu ono bę iya bę onye ęphu e shi ekuje Beluteshaza. Iphe ono, ę phuru l'ęphulęnya ono buru iphe, e-me ememe bya aburu iphe, egoshi l'ęgu a-dę. Ozi ono bya edoo ya ęnya; tęme e mekwaaphę g'iphe ono, ęophu l'ęphulęnya ono doo ya ęnya.

² Lę teke ono bę mębe Danęlu nę l'aphę-aphę idzu ęto. ³ ęphu mu erijedu ędu nri, guru mu nę. ęphu anę; ęzoo męe ekpuduru mu ęnu; ęphu mu ewotaduru manę-anyinyi nyia l'ęhu; gbiriri jasę idzu-mbekee ęto ono bvų.

⁴ O be g'ęnwa mbę dę l'abalę ękporo l'ęno; mu pfuru l'aguga Eze ęnyimu ono, bę ęnyimu Tigirisu. ⁵ Mu jeshia apali ęnya; nwoke lanę pfuwaru mu l'iphu. O yęe uwe ęchaa. ę buru akpę, e gude mkpola-ododo, kakęta ree mee bę o gude tų-buta uwe iya l'upfu. ⁶ Akpę ęhu iya nędu akwę murumuru gę mkpuma-kirisolayitę; iphu nędu acha iya kę phuuphuu g'ębemu-igwe; ęnya iya ęphenebo nędu achakęta iya vaavaa g'ęku, enwu enwunwu. Oshi-ęka iya yęe oshi-ękpa iya dęchaa swawara swawara g'onyirubvu, a hęcharu ahęcha. Olu-opfu iya nędu ada g'opfę, a dę igwerigwe epfu.

⁷ Noo ya; ę bvęerupho mębe Danęlu phuru ęphulęnya ono kpoloko. ęphu ndu mu l'ęphe nę ahęmaduru iya. ęle ndę-ąguga guderu phę; k'ęphu ęphe gbalaru ję edomia onwophę. ⁸ Mu nęduępho nwekinyi mu; tabękpoępho ęnya l'ęke ęphulęnya ono, mu aphę ono. Nkwo tsushikota mu męe; iphu jikputechaa mu ejikpute g'ędzu. Ike bvęebekota mu. ⁹ Mu

bya anuma ęka o pfuru opfu yeru mu. Mu nganyaa nchị l'opfu iya; mu woru iphu kpube l'alị. Oke mgbenya tų mu.

¹⁰ A bya edenyi mube Danęlu ęka; kulia mu pfube; ęka mu ęphenebo yę ikpere ọkpa mu tųko phųhu mu kparịkpari. ¹¹ Ọ sų mu: “Gube Danęlu; onye aakwabę ùbvù, parų ęka; tọkwa nwehu togbo nchị numa opfu-a, mu abya epfuru nų ngu-a. Ọzo bu g'ị gbęshi pfuru apfuru; kele ọ bukpoọ ezizi be e ziru mu ge mu byapfuta ngu.” O pfuepho nno yeru mu; mu gbalihu pfuru apfuru; ęhu nọdu aphų mu ke kparịkpari.

¹² Ọ sų: “Ge ndzų ba agushi ngu Danęlu. Eshi le mbọku mbų ono, i woru ọkpoma ngu ghebe onu g'iphe doo ngu ęnya ono; bya eworu onwongu wozekpọọ alị l'iphu Chileke ngu; noo teke a numaru olu ngu; e zia mu ge mu bya epfuru yeru ngu. ¹³ Obenu l'onye-ishi alị-eze ndu Peshiya kwachiru mu ọzo ọkporo abalị l'abalị lanų. Noo ya bu; Mayikelu, yị l'onye lanų l'ime ndu-ishi bya bya eyeru mu ęka; kele onye eze ndu Peshiya ono sederu mu l'eka ono. ¹⁴ Nta-a be mu byaru ge mu pfuaru ngu iphe, e-me ndu nkengu l'ọzo iphu; kele ọphulenyaa ono bu iphe, e-mechaa mee l'ọzo iphu.”

¹⁵ Teke ono, oopfu iphe ono anų mu ono be mu phuerupho yoo; ọphu mu epfukpọdaru m'opfu ilile. ¹⁶ Noo ya; iphe, gbaerupho ọgbugba ge nwa ndiphe bya edenyi mu ęka l'ęgbonu. Mu saa onu wata epfu opfu. Mu sų onye ono, pfuru mu l'iphu ono-a: “Gube nnajuphu mu; ọphulenyaa-a, mu phuru-a be eyekwa mụ ebvu shii. Nta-a ta adụekwa ike, dukwadu mu nų. ¹⁷ Mbụ-a; nnajuphu; ?denu ge mube onye-ozu ngu e-shi bya awata abọ ọja eyeru gube nnajuphu? Ike ta adụkpọekwa mu ililekpọọ; k'ọphu bu l'atu unme tųkokwaru rwųhuchawaa mu.”

¹⁸ Tọbudu iya bu; iphe ono, gbaru ge nemadzų ono byakwa bya edenyi mu ęka ọzo; bya emee; ike dų mu.

¹⁹ Ọ sų mu: “Ge ndzų ba agushi ngu; gube amadų, aakwabę ùbvù, parų ęka. G'ęhu dukwa ngu guu! Shihu ike nta-a! Shihu ike!”

O pfuerupho opfu ono nų mu; mu bya arọ-keta ike bya asų iya: “Nnajuphu mu; pfuwarọ iphe, iipfu; eshinu i mewaru ike dų mu.”

²⁰ Ọ byakwa bya epfua ọzo sų: “?Ị maru iphe, meru g'o gude mu byapfutashia ngu? O tọ dukwa g'ọo-nọ-beru; mu alashia azų jeshia ge mu l'onye-ishi ndu Peshiya lwųa ọgu ọzo. Mu -mekpechaa onye k'ono; onye-ishi ndu Gurisu a-bya. ²¹ Ọle mu e-vuru ọzo kọadaru ngu iphe, e deru l'ekwo ire-lanų ono. Mbų l'ọ buępho Mayikelu, bu onye-ishi k'unu bu onye gbaru mu mkpu kpoloko ge mu mekpee phe.”

11

¹ “Tọbudu iya bu; o be l'apha, bu Dariyọsu onye Midiya apha mbų, ọ watarų aburu eze; mu gbalihu pfuru ge mu gbaaru iya mkpu; gbobuta iya g'ọ tọ dų iphe, e-me iya nų.

Eze ndu ndọhali yę ke ndu isheli

² “Nta be mu e-gburu ngu opfu tororo. Ọ phọdukwaru ndu eze ęto, e-mechaa futa le Peshiya. Ọphu e-kwe iya ęno a-kwatakpọọ ka ndu ọphuu g'ęphe ha enweru iphe. Teke ọ gbępho l'ęku iya ono nweru ike; l'ọ kpalia onyemonye g'ęphe wata etso alị-eze ndu Gurisu opfu. ³ Noo teke onye eze, parų ęka apaa l'a-gbalihu pfuru. Onye k'ono be alị-eze iya a-pa ęka apaa. Ọ buru iphe, dų iya ree be ọo-nọduje eme. ⁴ Ọ -gbalihuchaa ono; l'aabya eworu alị-eze iya ọbu chikpọọ woru kee l'ọzo, pherephere eshije

abya ụzo ęno, dų l'igwe. O tọ dųdu awa iya, oo-laru; ọphu ike a-duedu iya g'o shi dų iya. Noo kele alį-eze iya ono bę aa-vų l'ogbarabvu; pata je anų ndu ọzo.

5 "Eze ndu ndọhali bę ike a-dų; ọle onye lanų lę ndu-ishi oјogu iya e-mechaa ka iya ike. Onye k'ono bę ęka ọo-buru eze e-mechaa paa ęka apaa. 6 Teke a noękwarupho nwapha olemole; ęphe abyakwa agbaa ndų. Ada-eze ndu ndọhali l'e-je aluru eze ndu isheli; g'ee-shi g'o mee g'ęphe dų lę ree. Ọle ọgbandzu ono e-gbukahu. Noo teke aa-kponyi nwanyi ono ęnya; yęe ndu shi l'ibe eze duru iya laa ji; yęe nna, nwųru iya nų; yęe ndu bų agbarike iya.

7 "E -mechaa bę awa nwanyi ono a-gbalihu g'o nochia ęnya iya. Onye ono e-tso ndu oјogu eze ndu isheli ọgu gude nno bahu l'ęka eze ono chiberu ifutu. Oo-tso pęe ọgu gbiriri jasų l'ọ lwų-kpee pęe. 8 Ọo-natachaa pęe agwa pęe; yęe ntekpe, ęphe gude onyirubvu wua; mękpoo iphe, ereshi ire ike, bų mkpọla-ọchaa mę mkpọla-ododo; chıtachaa ya l'ọ buru iya ala alį ndu lјiputu. O byakwa anọkpoo apha olemole; hakpọepho eze ndu isheli. O tọ duhedu iphe, oo-me iya. 9 Noo teke eze ndu isheli e-je eswee alį ndu ndọhali. Ọle o tọ dųdu g'ọo-nọ-beru l'ọ laphu azų l'alį iya. 10 Unwu iya abya akwakobe k'ọgu; bya achikobekpoo ndu oјogu, a-pa ęka apaa; ndu a-nodu ekpo kojokojo g'utso, nyiberu anyibe. ęphe alwųa ọgu ọbu lwų-rwua ęka eze ndu ndọhali chiberu ifutu.

11 "Noo teke eze ndu ndọhali a-tangirihu; zoru garamugaramu je je etsoo eze ndu isheli ọgu. Ndu isheli abya achikobe ndu oјogu, paru ęka gude bya; ọle ndu ndọhali alwų-kpele pęe-a. 12 Teke e rwutaerupho ikpoto ndu oјogu ono; eze ndu ndọhali egude iya kuahaa onwiya. L'ọ gbua unu-kuru-unu ndu oјogu ono; ọle o tọ bųdu iya e-me iya g'ọ buwaruru onye ike kachaa adųdu. 13 Noo kele eze ndu isheli a-la je achikobe ikpoto ndu oјogu ọzo, a-kwata ka kę mbų pho shii. A -nọepho apha olemole l'ọ byatashia ọgu ọzo; l'ọ chiru ndu oјogu, kwatakporu dų igwerigwe; teme a chiru ngwogu chi-jia pęe ęka.

14 "Teke ono bę aa-dų igwerigwe etso eze ndu ndọhali ọgu. Ọzo bų lę ndibe unu ndu ọphu emeje ike ike l'e-kwefukwara iya pho ike; ęphe eshi ęgube ono mee; ọphulenya avųa; ọle o tọ dųdu iphe, ęphe e-mefu ọnyá. 15 Noo teke eze ndu isheli a-bya akpua oje kpu-phee mkpukpu lanų mgburugburu, bų mkpukpu, a kpu-pheru igbulo mgburugburu; lwuchaa ya lwuta. Ike taa dų-ziędu ndu oјogu kę ndu ndọhali g'ęphe nwuphu iya azų; mbų lę ndu oјogu pęe, kachaa alwųshi ọgu ike taa dukwa ike apfuru. 16 Onye eze ono, bataru nų ono a-noduepho emeepho iphe, dų iya ree. O tọ dųdu onye adų ike agboru iya chiirii. L'ọ bya eworu onwiya sube gedemu l'alį-oma ono; teme ike adukwa iya pho shii k'ọphu ọo-dų ike mebyishia ya. 17 Iphe, oo-me bų l'oo-phubeepho iphu gude ike, o gude nodu l'alį-eze iya l'ophu gude bahu. ęphe l'eze ndu ndọhali abyakwa atugba nanų. L'ọ bya ekuru ada iya kee ya k'ọphu ya e-shi l'ęka ono lwųa alį-eze iya ono; ọle iphe ono, ọochi idzu iya ono bę o too meghadu; ọphu ooyeduru iya ęka. 18 L'ọ gbę teke ono bya aghaaruru ndu bu l'aguga eze-ęnyimu iphu. L'ọ lwųa pęe lwuta ndu ọphu dų igwerigwe. Ọle ọo onye-ishi oјogu lanų e-mechaa buchia iphe-iphere ono; melata iya iphe ono, oome ndu ọzo ono. 19 O -mechaa nno; l'ọ bya alaphu azų je aghaaruru mkpukpu nkia iphu, bu mkpukpu lę mkpukpu, a kpushigbaaru ike l'alį iya. Noo teke upfu a-dų iya; l'ọ daa darwua ęka a taa humabakpoedu iya ahuma ọphu.

²⁰ “Onye a-ņotsota iya nū abya eye onye ana akiriko; g'o je anakōo ndu aļi-eze ono ēku phē. A -ņoephō nwapha olemole l'e gbua yēbedua. Ōle e tee gbukwa iya l'ēhu-eghu; ophu o būkwa teke aalwū oḡu.

²¹ “Onye ozo, bū onye a-ņotsota onye k'ono a-būru onye a ta gūbeduru iphe; onye a ta akwabēdu ūbvū, gbaru onye eze. Yēbedua e-gude ēregede pfūbata bya eswee aļi-eze ono teke ndu nō iya nū ari l'iphe dūebekpoo ree. ²² Ndu oḡoḡu, abya gbukugbuku bē ee-rwuta rwufu l'atatiphu iya; mbū gbuchaa gbua onye yēle iya rifuru nte abūru nanū. ²³ Mbū lē yēle iya a-gba ndzū; e -mechaa l'o gbaaru iya ēregede; mbū gude-a nwa ndu abadu ishi bahu je abūru onye ike dū. ²⁴ Teke mkpūkpu, kachaa enweru iphe nōgbaro l'o tō dudu onye suru phē eme iphe; bū teke o-bata lē mkpūkpu ono bya eswechaa ya. Noo teke oo-me iphe, nna iya adūjeduru ike mee; ophu nna iya oche phē emejeduru iya. L'o bya eworu iphe, o kwataru l'ōkwata; waa ēku mmanū ozo woru keeru ndu ēphe l'iya swi. Ndu sūkporu l'ēphe kporu abara; l'o chīle-a idzu je alwū-kpee phē. Ōle iphe ono bē o too meribēkwaru.

²⁵ “Oo-gude ndu oḡoḡu, dū igwerigwe shii gude rōkota ike; sūa ēka l'obu jepfushia eze ndu ndōhali oḡu. Eze ndu ndōhali abya egude ndu oḡoḡu, parū ēka; tēme ike dū phē gude wōta iya oḡu oḡu. Ōle o tōo dudu ike apfuru. O būru iphe, a-kpa iya nū bū ejo idzu ēregede, aa-chīru iya.

²⁶ Mbū l'ōo ndu eri nri iya l'a-ņōdu e-me g'ēphe gbua ya; mbū lē ndu oḡoḡu iya bē ee-rwuta rwufu; l'e gbua ndu ophu dū igwerigwe l'iphu oḡu. ²⁷ Ndu eze labo ono, l'e-gude oḡpoma mgbashi nōdu nō-kube teburi lanū ede nwibe phē edede; Ōle o tō dudu ophu e-nweru ishi; kele o -rwuēkwapho teke a tuburu bē mkpōchi-ishi iya a-dūa. ²⁸ Eze ndu isheli e-gudekpoo ēku, parū ēka gude laphu azū l'alī nkiya; Ōle iphe, oo-ņōduēpho ari bū gē ya mebyia oḡbandzu ono, dū nsō ono. E -mechaa l'o mee iphe ono, o tūberu ono; tēme l'o lashīa aļi iya.

²⁹ “Teke a tuburu doberu iya -rwuēpho; l'o byakwa eswee aļi ndōhali ozo; Ōle k'ōgiya ono l'a-dū iche e -me lē ke mbū; ³⁰ noo kele ndu Kitimu l'e-gude uḡbo-mini phē bya etsoo ya oḡu; l'o mee meji atōfu iya. L'o gbē teke ono lashīa azū; je eworu ēhu-eghu iya swiberu oḡbandzu ono, dū nsō ono. O -lwa azū ono bū ndu a-tūba iya l'ēnya bū ndu suru l'ēphe ta ayihedu l'oḡbandzu ono, dū nsō ono.

³¹ “Ndu oḡoḡu iya a-wū-lihu wata emerwushi eze-ulo, dū nsō ono, a kpūshiru ike ono. Ephemē abya ewuchia g'a ta gwaḡe Chileke mbōku-mbōku; bya eworu ejo ahūma ōla-l'iswi dobe. ³² L'o gude opfu-enwunwu merwushia ndu ophu mebyiwarū oḡbandzu ono; obenu lē ndu hūberu Chileke phē ama e-shihuēpho dūngudungu kakpute iya.

³³ “Ndu maru iphe apfuerupho l'alōru ikpoto nemadzu ēka lē nchi; a makwarū-a l'e -mechaa bē ee-gbuchaa phē egbugbu; kpoo phē ōku; harū tūa phē mkpōro; kwaa iphe phē l'ōkwata. ³⁴ Ephemē -daa l'e yeru phē ēka nwanshīi; tēme ikpoto nemadzū awuru tsoru phē; Ōle ēphe a-ņōdu etso phē etsotso mkpē. ³⁵ Ndu ono, bū ndu maru iphe ono bē upfu a-hakwaru-a dū; k'ophu aa-hū phē ahūhū g'ēphe gbuchafu dūebe ree; mee phē; o tō dudu ēka ūta a-dū phē l'ēhu gbiriri jasū lē teke ikpazū; kele teke ikpazū ono a-byakwa lē teke a tūberu.”

Eze, l'ekutse onwiya

³⁶ “Eze ono e-mekpōekwapho iphe, dū iya ree. Oo-ņōdu ekutse onwiya; mee onwiya gē ya kakōta iphe, būkota agwa l'ophu shii; bya epfukwapho oke opfu, nchi eteke anūmaswee gude epfubyishi Chileke ophu bū iya

nwe agwa l'ophu. Iphe, oome a-nọdukpoephe ejehuru iya gbiriri jasų oke ęhu-ęghu Chileke ono abvųebe. Noo kęle iphe, a tuburu l'oo-me e-mekọtachaa. ³⁷ Ophu ọ dudu iphe, ọ byaru agube agwa, shi lę nna iya; ọzoo agwa ono, larų unwanyi l'obu ono. Ophu ọ dudu agwa, ọ byaru agube iphe ililekpoo; ọchia iphe, oo-me bu l'oo-me onwiya g'ọ kakọta iphemiphe onoya shii. ³⁸ Iphe ọzo, ọo-nọdu eme bu l'agwa, ọo-nọdu akwabę ubvų bu agwa ọlo, a kpųshiru ike; mbų agwa ophu nna iya phe amajęduru. Noo agwa, oo-gude mkpola-ododo yęe mkpola-ochaa gude akwabę ubvų bu ono. Ono bę ọo-nųchaa mkpuma, aswa du; yęe iphe, bukpo o iphe, ere ire. ³⁹ O -huma ęka oha chiberu ifutu l'o je etsoo phe ọgu. O buru agwa ono, shi eshishi ono bę oo-gude eme iya. Ndu gųberu iya iphe bę ọo-kwabęje ubvų, parų ęka apaa. Oo-me phe ęphe aburu ishi ndu du igwerigwe; l'o woru alį keeru phe; ęphe apfųa ugw o iya.

⁴⁰ "O -rwutashępho teke ikpazu ono; eze ndu ndohali etsoo ya ọgu; eze ndu isheli eziępho phaa zipfuta iya; chiru ikpoto ugbo-inya; mę ndu agba l'inya; mę ikpoto ugbo ọzo mmanų gude jefpu iya. L'o swekwaapho alį oha, du igwerigwe; mbų sopyabe phe g'ęka utso gbaru. ⁴¹ Alį-oma ono bę oo-swetakwapho. Alį ęka du igwerigwe bę a-dakota nu; obenu lę Edomu; yęe Mówabu; waa ndu-ishi ndu Amonu bę aa-dzota. ⁴² Ọo-bukpooru ishi ndu alį ęka du igwerigwe; ophu ndu lįiputu anahukwa iya. ⁴³ Oo-natachaa ndu lįiputu ęku mkpola-ododo yęe mkpola-ochaa phe; mękpoo iphemiphe, ęphe gude baa eze l'ophu. L'o mee ndu Libiya; yęe ndu Kushi; ęphe anodu iya l'ęka. ⁴⁴ A -nonyae pho; nzi, e shi l'uzo ęnyanwu-awawa; yęle ọzo isheli zia abya eyee ya ebvu. L'o gude oke ęhu-ęghu kwolihu jeshia gę ya gbua ikpoto nemadzų pyaapyaa; mbų meahaa g'ikpoto nemadzų bvųebe. ⁴⁵ Ęka oo-je anmabę eze ọlo-ękwa iya bu lę mgbaka Eze ęnyimu yęe oke ubvų ono, du ubvų l'ęnya bya adų nsọ onya. Oke ike bvųjenu iya pho; ophu ọ dukwa onye byaru agbaru iya mkpu."

12

Teke ikpazu

¹ "Su-a; teke ono bę Mayikelu, bu eze ndu-ishi, bu iya nọ swiru ndibe unu a-gbalihu. Teke ono a-buru teke oke iphe-ęhuka a-du; udu iphe-ęhuka ophu eteke adu-swee nu; eshinu ohamoha watarų adudu jasų teke ono. Oke teke obu bę aa-dzotakwa-a ndibe unu; mbų iphe, bukpo onye a humaru l'e deru ępha iya l'ękwo ono. ² Ikpoto ndu kuwaru mgbenya; mbų ndu e kpochiwaru ęja, du l'alį e-tetachaa. O nweru ndu ophu e-teta jeshia anodu ndzu ojeje; ndu ophu eteta eteta iphere buru ndu aa-nodu aso oyi jasų l'ojeje. ³ Ozo bu lę ndu maru iphe l'a-nọdu egbu nwįnwii g'ogbunwįnwii k'akpaminigwe. Ndu meru ikpoto nemadzų; ęphe buru ndu pfuberekoto; eke paapaapa gę kpokpode jasų l'ojeje. ⁴ Oke-a; gubedua, bu Danęlu; kpuchikwaa iphe, e deru l'ękwo-a ekpuchi; woru iphe-ohubama mee ya g'ọ du gbiriri jasų teke ikpazu. Noo teke ikpoto nemadzų e-tso ru ękameka aghaphe acho g'ęphe kabaa amaru iphe."

⁵ Tobudu iya bu; mube Danęlu jeshia ele ęnya; a dųwaa ębo pfuru mu l'atatiphu. Onye ophu pfuru l'agugu nggele ono azų iya ọwa-a; onye ophu pfuru l'azų iya ophu. ⁶ Onye lanų tufuepho onu sų nwoke, yeru uwe-ochaa, nọ-ngokotaru mini, nọ lę nggele ono sų iya: "Ọo-nọ-beru ino-beru-agma; oke akpabiri iphe-a emee?"

⁷ Nwoke ono, yeru uwe ọchaa ono, nọ-ngokotaru mini, nọ lę nggele ono bya apalia ękutara iya; yęe ękicha iya ephekerephe. Mu numa g'ọ rifuru

angu, o gude onye ono, a-nọ ojejoje ono ria sụ: “Oo-buru ugbo lanụ; yẹe ugbo labọ; waa mkpirikpu iya. Ọ buru teke ono, e mechaerupho; ophu ọ dukpoedu ike, dụ ililekpọo; noo teke ee-meghe iphemiphe ono.”

⁸ Mu numakwa iphe, o pfuru-o; ọle o to doduru mu ọnya. Mu jia sụ: “Nnajiuphu mu-e! ?Bukpoo gunu a-buru mkpochi-ishi iphemiphe ono?”

⁹ O sụ-a: “Jeshia iphe, iije Daneļu; keke opfu ono be e kpuchiru ekpuchi. E wowaru iphe-ohubama mee ya g'ọ nọo jasụ le teke ikpazụ. ¹⁰ Ikpoto nemadzụ be ee-mekwa g'ephe gbuchafu; mee phe; ephe adubebe ree; buru ndu a huru l'oku jasụ ephe gbuchafu. Ọle ndu ejo-iphe a-noduepho eme ejo-iphe, ephe eme. Ọ to byadu edo ndu ejo-iphe ọnya; obenu le ndu maru iphe be oo-dokota ọnya ree.

¹¹ “E-shi mbọku ono, e wuchiru g'a ta gwahe Chileke mbọku-mbọku pho; bya eworu ejo ahuma ọla-l'iswi dobe pho; be a-du unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri. ¹² Onu-oma be a goru nu onye a-nodu ngabe; no-rwua g'ọ bvuchaa; mbu unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri ono.

¹³ “O -buru ke gubedua; jeshia iphe, iije jasụ teke ikpazụ. Ii-la je atuta unme; teke o rwuru le mbọku ikpazụ; l'iteta bya anata okiphe, rwuberu ngu nu.”

Ekwo Hosiya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Waa opfu, Chipfu pfuru Hosiya nwa Beri baa. Teke o pfuru iya bu teke Uzaya bu eze ndu Jiuda; yee teke Jiótamu bu eze ndu Jiuda; waa teke Éhazu bu eze ndu Jiuda; me teke Hezekáya bu eze ndu Jiuda; wafukwapho teke Jerobowamu nwa Jiowashi bu eze ndu Ízurelu.

Nyee Hosiya waa unwu iya

² Teke Chipfu wataru egude Hosiya pfua opfu be o suru iya-a: “Tugbua je aluta nwanyi, agba ukpara; li nwushia unwu, a gbataru lukpara; kele ndu ali-a agbanukawaa ukpara; mbu lephe lufuwaru leka mube Chipfu.”

³ O tugbunaa je aluta Goma, bu nwada Dibulayimu. O tsuta ime bya anwuru iya nwa nwoke. ⁴ Tobudu iya bu; Chipfu su Hosiya: “Iphe, ii-gu nwata ono bu Jiezerelu; kele o to dudu g’oo-no-beru; mu agwata onu-ulo Jiehu ugwo ochi ndu ephe gburu le nsuda Jiezerelu; teme mu emekwapho g’ali-eze ndu Ízurelu bvebe. ⁵ Mboku ono be mu a-odu le nsuda Jiezerelu gbajishia apfu ndu Ízurelu.”

⁶ Goma byakwa atsuta ime ozo bya anwu nwa nwanyi. No iya; Chipfu su Hosiya: “Iphe, ii-gu iya bu Loruhamá; kele mu taa phueduru ndu Ízurelu obu-imemini ozobaa; ophu mu abyadu aguru phe nvu. ⁷ Obenu le mu a-phuru ndu Jiuda obu-imemini; mu adzota phe. Ophu o bukwa apfu; ozoo ogu-echi; ozoo alwu ogu be mu e-gude mee ya; ophu o budu inya-ogu; ozoo ndu agba l’inya; oo onye e-me iya nu bu Chipfu ono, bu Chileke phe ono.”

⁸ Noo ya; o mifuepho Loruhamá onu l’era; mbu Goma; o tsuta ime bya anwuta nwa nwoke ozo. ⁹ O buru iya bu Chipfu su: “Iphe, ii-gu iya bu Lowami; kele unu taa buekwaru ndibe mu; ophu mu abuekwaru Chileke unu.”

Eedophu ndu Ízurelu azu l’onodu phe

¹⁰ “Ole e -mechaa be ndu Ízurelu a-dukpokwa g’aja, no l’aguga eze-enyimu, bu ophu a taa tukotadu atutu g’a maru erwa iya; ophu aagukotadu iya l’ogu. O kwa leka ono, a suru phe: ‘Unu taa buekwaru ndibe mu ono’; be ee-kukwa phe pho ‘unwu Chileke ono, no ndzu ono.’

¹¹ L’a bya emee ge ndu Jiuda ephe le ndu Ízurelu tugba buru nanu ozo; ephe ahota onye lanu, a-buru ishi phe; ephe eshi l’ali ono lwakota; kele eswe mboku ke Jiezerelu ono a-pakwa eka apaa.

2

¹ “Unu kua unwunna unu k’unwoke ‘ndibe Chipfu’; unu ekua unwunna unu k’unwanyi ‘ndu Chipfu yeru obu.’

Ízurelu eri ogori ge Goma

² “Baaru ne ngu mba; baaru iya mba; kele o to buedu nyee mu; ophu mu abuhedu ji iya. G’o haa umere nwanyi, agba ukpara; l’o

wofu ghelegheleghele ono, du iya l'okpoma ono! ³ Odumeka be mu agbabe kwa iya oto; mee ya g'o dabyiru swanmangu g'o du g'eswe, a nwuru iya. Mbụ le mu e-me iya g'o du g'echiegu; ali okponku, adudu iphe, du iya nu; gude egu-mini phua ya terii. ⁴ Mu ta aphueduru unwegirima iya obu-imemini; kele ephe bu unwegirima, a gbataru l'ukpara. ⁵ Ne phe gbaru ukpara; k'ophu bu le g'o gude tsuta ime phe be iphere iya du. Mbụ l'o pfuru su le ya a-gbatsoru ndu ephe l'iya eshi onya; ndu bu phe anu iya nri; anu iya mini, ya angu; anu iya eji-aturu; anu iya ekwa-ochaa; anu iya manu-anyiyi; yee iphe, aangụ angungu.

⁶ "Noo g'o gude mu je l'e-woru obu to-chishiaru iya uzo. Mu a-kpu igbulo kpu-pee ya mgburugburu g'o to humaje uzo, oo-shi. ⁷ Oo-nodu achi ndu yee ya eshi; obenu l'o too gudedu phe. L'o choo phe; o too humadu phe. Noo teke o-su ge ya byakwa alaphu azu l'ibe akahu ji iya; kele teke ono shikwa ka iya ree eme le nta-a.

⁸ "O to shidu maru l'oo mbedua nuru iya ereshi; yee mee-vayinu ophuu; waa manu olivu; l'oo mu nuru iya mkpola-ochaa; yeke mkpola-ododo; ophu ephe wotaru gude je agwoahaa nshi Balu. ⁹ Noo g'o gude mu je l'anata iya ereshi iya ono me o -chaepho; nata iya mee ophuu iya me orwuepho teke akuje iya. Mu anata iya eji-aturu mu; nata iya ekwa-ochaa mu, bu iphe, mu shi nu-doru iya ya bu g'o gude gbobutaje onwiya g'o to gbaru oto. ¹⁰ Nta-a be mu a-gbabe iya oto l'eka ndu yee ya eshi onya ele iya enya; ophu o dudu onye anafu iya l'eka mu. ¹¹ Iphe, bukpo obo-iphe, obojekpo be mu e-buchikota; mbu obo-iphe ophu oboje aphagapha; mekpoo Obo Onwa-ophuu iya; me obo eswe-atuta-unme iya; mbu iphe, bukpo obo-iphe iya ono, geru egeru ono. ¹² Mu e-mebyishi opfu-vayinu iya; mebyishia oshi figu iya, bu iphe ono, o suru le ndu ephe l'iya eshi onya nuru iya ono. Mu e-me egu ono g'o buru egbudu; o buru anu, bu l'egbudu e-ri iphe ono, a koru iya ono. ¹³ Iphe, bukpo ujiku olemole ono, o kporu Balu unwu-isensu oku ono be mu a-hukota iya ahuhu iya. Mbụ o gude iphe-nchi; waa iphe ozo, eegudeje mee omemma kwaa onwiya akwa je etsoru ndu ephe l'iya eshi onya; bya azohaa mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Chipfu eye ndibe iya obu

¹⁴ "Noo g'o gude mu nodu abyawaa iya edeta dephua. Mu e-deru iya deba l'echiegu je erwebe ehụ erwebe pfuru opfu nu iya. ¹⁵ Noo aka mu a-nu-phu iya opfu-vayinu iya azu. Mu emee ge nsuda Akoru buru aka obu a-du iya. O buru aka ono be oo-nodu guaru mu ebvu g'o shi agujeru mu iya teke o bu nwamgboko; waa g'o guru iya mboku ono, o shi le Ijiputu afuta onoya.

¹⁶ "O -rwua mboku ono be ii-ku mu ji, alu ngu nu. I tii kuedu mu Balu ngu. ¹⁷ Noo kele mu e-me g'epha Balu te eshibahę phe l'onu futa; ophu ephe agu-kubaedu epha iya l'enwa.

¹⁸ "O -rwua mboku ono be mu a-gbaru phe ndzu; ephe l'anu-egbudu; yeke enu, ephe l'eli; yee anu, akpu epho l'ali. Apfu; yee ogu-echi; yee alwu ogu be mu e-me g'o to duhe l'ali ono adudu ophu; k'ophu ephe azeje pyakoo; ehụ adu phe guu.

¹⁹ "Mu a-luru ngu jasu
l'ojeje;
mbu mbedua l'onwomu.
Mu a-luru ngu l'uzo

apfubekoto; yee k'ikpe,
 pfuru nhamunha.
 Mu e-ye ngu obu;
 aphujeru
 ngu obu-imemini.
 20 Mu a-luru ngu emeru
 ngu ire-lanu.
 L'i makwanuru mube
 Chipfu rengurengu.
 21 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 'Le mboku ono be mu
 a-za enu.
 Mbụ le mu a-za
 akpaminigwe enu;
 akpaminigwe
 azakwanu eliphe-a enu.
 22 Eliphe azakwanu iphe,
 e meberu l'ali enu;
 mekpoo mee ophuu;
 yee manu olivu.
 Ephebedua azakwanu
 nsuda Jiezerelu enu.
 23 Oo mbedua l'onwomu e-me
 phe;
 ephe anguru anguru
 l'ali ono.
 Mu a-wata phe aphuru
 obu-imemini;
 mbu ndu ono,
 mu shi su le mu taa
 phuheduru
 obu-imemini ono.
 Mu a-su phe l'ephe buwaa
 ndibe mu;
 mbu ndu ono,
 mu shi su l'ephe taa
 bueduru ndibe mu ono.
 Ephebedua a-sukwanu
 le mu buwaa Chileke phe.' "

3

Hosiya yee nyee ya edoshi

¹ Tɔbudu iya bu; Chipfu bya asu mu-a: "Tugbua je egoshi nyee ngu l'i yeru iya obu ozo. Epfukporo ke l'onye ozo yeru iya obu; mbu l'oori ogori. Yee ya obu egube ono, Chipfu yeru ndu Izurelu l'eka ephe woru iphu ghaaru agwa; bya akporu obu ye le nri, a gwaru iphe."

² Mu tugbunaa je azua ya azuzu. Iphe, mu zuru iya bu mkpola-ochaa iri l'ise waa ekpa balu l'ubvu iya. ³ Tɔbudu iya bu; mu bya asu iya-a: "Nɔ-dokporu mu pho nwujiku olemole. Ba agbakwa ukpara; ophu o dukwa onye gu l'iya e-shi onya; nokwapho ge mbedua a-no-doru ngu." ⁴ Noo kele ndu Izurelu a-no ujiku olemole; ephe tee nweduru onye a-buru eze phe;

ophu ephe enweduru ndu a-buru ndu-ishi phe. Ephe taa gwaedu iphe; ophu ephe enweduru mkpuma, du nsọ. Ephe tee nweduru uwe-ukuvu; ophu ephe agwoedu obvu. ⁵ E -mechaa ndu Ízurelu alwaphuta azu wata achọ Chipfu, bu Chileke phe; wata achọ onye eze phe ono, bu Dévidi. Ephe anmaru pyaapyapya lwapfutashia Chipfu yee iphe, du ree, shi iya l'eka le teke ikpazu ono.

4

Aanma ndu Ízurelu Ikpe

¹ “Unu numakwa Opfu Chipfu; unube unwu Ízurelu; kele Chipfu be opfu duru ephe le ndu bu l'ali-a. O to dukwa onye e gude ire iya eka l'ali-a. Ophu n-yemobu adukwa iya pho. Ophu o dudu onye maru Chileke l'ali-a l'ophu. ² Iphe, du iya nu buepho mburonu; yee adzu uka; waa egburu ochi; waa iphuru; wafua eri ogori. Mbụ l'ephe tukokpooru iphe, a suru g'e be mejeshi emekota. E -gude l'e gburu ochi l'eebukwasę iya ozo. ³ O buru iphe ono meru g'o gude ali l'ophu nodu agu aphu. Temę iphe, bukpooru ndu bukota iya nu nodu ajo ehu. Anu, bu l'egbudu; mekpoo enu, ephe l'eli; mekpoo ema, bu l'enyimu tuko anwushihu.”

Aanma ndu-uke Ikpe

⁴ O le o bu; g'o to dukwa onye opfu a-duru yee nwibe iya; ophu o dukwa onye e-bo nwibe iya ibo; kele opfu dukwaru mu l'unube ndu bu uke! ⁵ Ewe l'enyashi be unu e-vukotaje iphe daa iko. Temę ndu mpfuchiru etsokwarupho unu adaa kpurumu kpurumu obu. Oo ya bu le mu e-mechaa mebyishia ne ngu. ⁶ Ndibe mu be ala l'iswi; kele o to dudu iphe, ephe nwutaru. Eshinu unu jikaru anwuta iphe be mu jikakwarupho unu su l'unu ta abuedu ndu-uke mu. Eshinu o to dudu iphe, unu guberu ekemu ke mube Chileke unu be mbędua ta adukwapho iphe, mu a-gube unwu unu.

⁷ Oo ge ndu uke aaka shii eje; bu g'iphe-ęji ephe eme mu aaka shii eje. Ephe woru ubvu, e gege anodu akwabę phe togbo; wata eme iphe, iphere iya du. ⁸ Ephe gude iphe-ęji, ndibe mu eme gude aba uba. O nodu anoduje atso phe utsu m'ephe -nodu eme ęjo-ipe. ⁹ Oo ya bu le g'oo-du bu l'oo g'e meru ndu nemadzu mmanu bu gee-me ndu bu uke. Mu a-tuko ephenebo nua aphu iphe, ephe eme; pfua phe ugwo iphe, ephe meru. ¹⁰ Ephe erije nri ria ria ria; o too jidu phe epho. Ephe agbaa ukpara gbaa gbaa gbaa; ephe taa kadu shii eje; kele ephe paru Chipfu haa. ¹¹ Agba ukpara; yee angu akahu mee; yee mee ophu buchaa iphe, tukoru egomunggo nemadzu sweta. ¹² Ndibe mu wata eje l'aji l'oshi, a pyiru ayipyi. O buru ntekepe, a pyiru l'oshi wataru phe epfuru iphe, ephe e-me. O buru agba ukpara dutaru phe duphua. Ephe bya aburu ndu du ghelegheleghele l'iphu Chileke. ¹³ Ephe wata agwa iphe l'eli ubvu bya awata akpo ngweja oku l'eli eka bu ubvu ubvu; me l'upfu achi; mekpoo l'upfu oshi popula; mekpoo l'upfu oshi terebinti, buchaa oshi, ibvu iya aduje ree l'ehu. Noo g'o gude unwada unu ye eka l'agba ukpara; unwada ophu unu alu alulu wata eri ogori.

¹⁴ “Mu ta ahukwa unwada unu ahuhu m'ephe gha iphu l'agba ukpara. Ophu mu ahukwapho unwada ophu unu alu alulu ahuhu m'ephe gha iphu l'eri ogori; kele unwoke phe agbeshije je ekuta nwanu-ukpara doberu onwophe; mbu l'ephe l'unwany-ukpara ulo-agwa anoduje agwa iphe. Oo ya bu le ndu ono, iphe te edojedu enya ono e-mechaa laa l'iswi.

15 “Unu -nòdu agbakponu ukpara; unubè ndu Ízurelu; gè ndu Jiuda te eyenu iya phò èka! Unu te ejekwa mkpukpu Gilugalalu! Ophu unu ejekwa mkpukpu Bètu-Avènu je agwa iphe! Ophu unu agukwa enwa sù: ‘Eshinu Chipfu nò ndzù g’ò nò iya-a!’ 16 Ndu kè Ízurelu kweru ngguganyi gè nwada-eswi, kweru ngguganyi. ?Dènu gè Chipfu e-shi eche phè echeche g’onye eche unwu-aturu l’oma egbudu? 17 Ndu Ifuremu bè woakwaru onwophe tughabe ephe lè nshi. Oo ya bù g’a haa yèbedua. 18 Ephe -nguchaa mée ngufu; ephe awata agba ukpara phè obu. Mbù-a; ndu-ishi phè bù iphe, aduje phè ree bù eme iphe, iphere iya dù. 19 Oo oke phèphèphè e-mechaa zifu phè. Tème iphe ono, ephe agwa ono emechaa kpatarù phè iphe-iphè.”

5

1 “Unu nùmakwa iphe-a; unubè ndu bù uke! Unu ngabèkwa nchi; unubè ndu-ishi ndu Ízurelu! Unu ngabèkpodapho nchi; unubè ndibe eze! Ikpe-a nmaakwaru unu; kèlè unu shi bùru igbudu lè mkpukpu Mizupa. Tème unu bùru ugbu, e geru l’ùbuvú Tabò. 2 Ndu nkwezu-ike ono bamiakwaru abami l’egbu òchi. Òlè mu a-nùkwanu phè aphù g’èphe hakpòo. 3 Ndu Ifuremu bè mu maru ree. Ophu ò dùdu iphe, ndu Ízurelu emeru mu lè mpya. Unubè ndu Ifuremu; nta-a bè unu watawarù agba ukpara. Mbù lè ndu Ízurelu bè tũruwakwaru onwophe.”

Hosiya epfu g’a ba agwojeshi nshi

4 “Iphe, ephe emegbabe te ekwedu haa phè g’èphe lwapfuta Chileke phè; kèlè agba ukpara nò phè l’òkpoma; ophu ephe amadù Chipfu. 5 O kwa eku-onwonye ndu Ízurelu l’a-gba ama g’èphe gbaru. Ndu Ifuremu bè iphe-èji phè a-dù upfu l’òkpa. Ndu Jiuda etsokwaru phè phò etsu okpa l’iphe. 6 Teke ephe chì aturu phè mè eswi phè eje achò Chipfu; ephe taa humadu iya; kèlè o selaru onwiya azù l’èka ephe nò. 7 Ephe te emeduru Chipfu ire-lanù. Ephe nwùshiru unwu, abudu phè yeru ime phè. Nta-a bè onwa-afufu e-ripya phè; ripyaa iphe, ephe meberu l’ègu.”

Ogu ndu Jiuda ephe lè ndu Ízurelu

8 “Unu jekwa egba opu-ogu lè mkpukpu Gibiya! Unu aphua upyi-ogu lè mkpukpu Rama! Unu chikwaa mkpu ogu lè Bètu-Avènu! Ngwa unubè ndu Benjiaminu; g’e je! 9 Alì ndu Ifuremu bè ee-me g’ò bùru ochobu mbòku, aa-nù phè aphù. Mbù l’iphe, mu epfuru okpa-ipfu okpa-ipfu ndu Ízurelu bù iphe, mefutaje nù.

10 “Ndu-ishi ndu Jiuda dù gè ndu aphò mkpuma oke alì. Mu e-me g’òke èhu-eghu mu sòo gborogboro g’utso sopyabe phè. 11 Ndu Ifuremu bè eemeakwaa ewere. E gudewaa ikpe, nmarù phè nù zòo phè tólitoli; kèlè ephe woru ishi yemia l’iphe-mmanù. 12 Oo ya bù lè mu a-bùru èkà ria ndu Ifuremu; mbù lè mu e-me gè ndu Jiuda rehu erehu.

13 “O be teke ndu Ifuremu humaru iphe-ememe, eme phè nù; ndu Jiuda bya ahuma onwo, aba phè nù; ndu Ifuremu bya aghaarù ndu Asiriya iphu; mbù zia Okalibe onye eze ono ozi g’ò bya eyeru phè èka. Obenu l’ò tò dùdu ike mee g’èphe wekòrohu. O tò dùdu ike mee g’onwo ono, aba phè nù ono kpòhu. 14 Noo kèlè mu a-dù g’oduma l’èhu ndu Ifuremu. Mu adù g’òke oduma l’èhu ndu Jiuda. Mu a-lakashì phè iphiriba iphiriba jeshia iphe, mu eje. Mu agù-lia phè tughba; ò tò dùdu onye anafù phè l’èka mu.

15 “Mu alaphu azu l'ibe mu je anodu jasu ephe ekweta l'o nmaru phe. Ephe awata mu achocho. Ephe anodu l'iphe-ehuka phe ono choshiahaa mu ike.”

6

Ízimanu te ekwedu alwa ndu Ízurelu azu

1 “Unu bya g'anyi laphuta azu lapfu Chipfu; kele o kwa iya lakashiru anyi iphiriba iphiriba; o buru iya e-me g'anyi wekorohu. O mekararu anyi iphe; ole oo-gude-a iphe kechia onya, o chibashiru anyi. 2 A -noepho ujiku labo l'o bya emee g'anyi jakerehu ozo. O -rwua ujiku k'eto l'o dophu anyi azu l'onodu anyi; k'ophu anyi e-buru eburu l'iphu iya. 3 Unu g'anyi maru Chipfu! G'anyi wata ese iswi g'anyi e-shi maru onye o bu. O buru g'enyawu awafutaje l'utsu-a bu g'o byapfutafutaje anyi. Mbú l'oo-byapfuta anyi ge mini, shi l'igwe; mbú ge mini udzumini, awuje mgboko l'ophu ehu-a.

4 “Unube ndu Ifuremu; ?bukpoo gunu be mu e-gude unu mee? Unube ndu Jiuda; ?bu gunu be mu e-gude unu mee? N-yemobu k'unu dukwa g'iji nchi-abohu. O du g'iji geregere utsu, adudu g'oono-bejeru l'o phukashihu. 5 Oo ya bu le-a; mu gudeakwa ndu mpfuchiru mu gbutsushia unu. Mu gudewaa opfu, shi mu l'onu gbua unu; k'ophu ikpe, mu ekpe unu a-nodu egbu zaazaa l'ehu unu g'iphoro anwu, echi echichi; 6 kele iphe, agu mu g'unu mee bu aphu obu-imemini. O to budu g'a gwaje mu agwagwa; mbu l'iphe, du mu ree bu g'a maru mube Chileke. O to budu g'e gwee ngweja-akpo-oku nu mu.

7 “Ephe darwukwaru ogbandzu mu l'ephe ge Adamu. Ephe te emeduru ire-lanu l'eka ono. 8 Ali Giladu bu ali ndu eme ejo-iphe. Iphe, a lokashiru iya bu mee, a zokaru l'okpa. 9 Oo ge ndu abalidebv anokaje l'egbudu kwaberu nemadzu-a bu g'ikpoto ndu bu uke du. Ephe egbuje ochi l'uzo, e shi eje mkpukpu Shekemu. Ophu o dudu egube ejo-ahuma, ephe te emejedu. 10 Mu humakwaru iphe, anyi ishi edzu le Izurelu. O kwa l'eka ono be ndu Ifuremu no wata agba ukpara; bya aburu l'eka ono be ndu Izurelu no pharwushia onwophe.

11 “A -bya l'ehu k'unube ndu Jiuda; e dobeakwaru mboku, aa-kpa unu g'onye akpa ji.”

7

1 “Oobujeru teke mu eme ge ndu Izurelu wekorohu; iphe-eji, ndu Ifuremu eme egheru onu. Teme la humakwapho ejo-ememe, ndu Sameriya l'eme. Ephe anoduje agba eregede; ndu-oshi anodu etsufushi ulo. Ndu abalidebv ana nfu le gbororo. 2 Ophu ephe anyatajedu l'ejo-ememe, ephe emekota be mu nyatakotaru. Iphe-eji phe no-phewaru phe mgburugburu. Odudjeepho l'iphu mu tekenteke.”

Aachi ejo idzu l'ibe eze

3 “Ephe egudeje ejo-iphe, ephe eme mee g'ehu tsoo onye eze phe utso. Ephe egude adzu uka mee g'ehu tsoo ndu-ishi phe. 4 G'ephe hakota erikota ogori. Oonwu phe phuruphuru l'ehu g'oku-epfu, a phunwuru o nodu enwu phoophoophoo; ophu onye gheberu iya buredi enwezidu iya oku enwezi e -shi teke o wataru aphà utu buredi ono jasu l'o koghee. 5 L'eswe mboku, onye eze anyi boru iphe be ndu-ishi nguru mee enya chaa phe achacha. Onye-eze anyi ono yele ndu mgbonu tuko meahaa rigbarigba.

6 Ime ọkpoma p̄hẹ ụkwa g'ọku ụzu l'ẹka ep̄he gude ẹjo idzu, ep̄he ẹhuru doberu iya abya iya ntse. Ọbu ọdu enwukọta p̄hẹ phuruphuru l'enyashi ophu mgburugburu. O be l'utsu; ọ gbanwuhu p̄hẹ ọku l'ẹhu g'ọku, enwu phoophoo.

7 "G'ep̄he ha ọdu atakọta pfupfupfu g'ọku ụzu. Ep̄he ekepyashije ndu-ishi p̄hẹ. Ip̄he, bu ndu eze p̄hẹ g'ep̄he hakọta dakọtaru. Ophu ọ dudu g'ep̄he ha m̄e onye lanu, rakuru mu nu."

Ízurelu ep̄he l'ohamoha ọzo

8 "Ndu Ifuremu jepfuru ohamoha ọzo; ep̄he l'ep̄he je aghaa ẹghirigha. Mbụ lẹ Ifuremu du g'akara, e gheberu; ophu a ghaduru iya aghagha. 9 Ndu ohozo anọduje amị ike iya ọmiwaa. Ole o too rwujedu iya l'ẹhu. Ẹgbushi iya bẹ ẹwó tungawaru; ophu ọ makpọdanu. 10 Eku-onwonye Ízurelu anọduje agba ama g'ọ gbaru. O -mechakpọo g'oomehabẹ; ọ tọ lwaphutadu azu alwapfuta Chipfu, bu Chileke iya; ophu ọ ọkpọdaa ya nu ahocho ophu. 11 Ifuremu ụkwa ḡe ndo. Eduphu iya ta adudu ip̄he, ọobujeru; t̄eme ophu o nwedu egomunggo. O -gbapfu ndu Ijiputu; l'ọ gbapfu ndu Asiriya. 12 Ep̄he -jeshīep̄ho b̄e mu e-woru ụgbu-egenge mu wu-kpote p̄hẹ. Mu a-nwuko p̄hẹ g'onye anwuko ẹnu, ep̄he l'eli. Mu ahua p̄hẹ ahuhù; mbụ mee p̄hẹ ip̄he ono, ndu ndzuko p̄hẹ n̄mawaru ono.

13 "Nshio p̄hẹ; kele ep̄he shiwaa mu l'eka jephuhuwaa! Ola-l'iswi ụkwaru p̄hẹ; kele ep̄he kwefuru mu ike! Ip̄he, agu mu nu bu g'a su lẹ mu gbataru p̄hẹ. Obenu l'ep̄he anọduje adzushi ụka ekpu mu. 14 Ep̄he te egudejedu obu p̄hẹ g'ọ ha araku mu. Ochia l'ip̄he-az̄ee p̄hẹ b̄e ep̄he az̄ee ara ẹkwa. Ep̄he achikobeje onwop̄hẹ ep̄fu k'ereshi ȳee m̄e-vayinu ọphuu; obenu l'ep̄he aghajeru mu azu. 15 Mu zuru p̄hẹ bya emee g'ike du p̄hẹ. Obenu l'ep̄he anọdujele-a ahuru mu ẹjo idzu. 16 Ep̄he ta aghajeduru mube Okalibe-kakota-shii ono ip̄hu. Ep̄he du g'apfu, mebyihuru emebyihu. Ndu-ishi p̄hẹ bu ogu-echi b̄e ee-gude gbushia p̄hẹ. O buru ip̄he, a-kpa iya nu bu ẹjo-op̄fu, shi p̄hẹ l'onu. O buru ip̄he ono a-kpa g'a chia p̄hẹ ọchi l'alị Ijiputu."

8

Ip̄he-ẹji, ndu Ízurelu eme

1 Yekwa opu l'onu; kele udele bekwaru l'eli ulo Chipfu; ọ buru ip̄he, kparu iya nu bu lẹ ndu Ízurelu mebyiwaru ọgbandzu mu l'ep̄he; bya ekwefu ike l'ep̄he tee medu ekemu mu. 2 Ndu Ízurelu echiku mu lẹ mkpu su: "Gube Chileke anyi; anyi maakwaru ngu!" 3 Obenu lẹ ndu Ízurelu jikawaru ip̄he, du ree. O buru onye ọhogu e-mechaa chia ya ọso.

4 "Ep̄he ahọtaje ndu a-buru eze p̄hẹ; o to shidu mu l'eka. Ep̄he ahota ndu a-buru ishi p̄hẹ; ep̄he te emedu ḡe mu maru. Ep̄he egudeje mkpola-ochaa ȳee mkpola-ododo p̄hẹ akpushiru onwop̄hẹ nshi; shi nno emetaru onwop̄hẹ ọla-l'iswi. 5 Unu tuphakwaa nshi nweswi unu ono; unubẹ ndu Sameriya; kele o meakwaru ẹhu-eghu mu nwuhuwaa phuruphuru g'ọku! ?Bu teke ole b̄e ndu Ízurelu a-ọ-beru buru ndu adudu ike d̄ebe ree? 6 Oo lẹ Ízurelu b̄e o shi; mbụ nweswi ọbu, bu ip̄he, ndu eme ọna meru. O tọ budu Chileke. O bu ip̄he, aa-kukposhi iphiriba-iphiriba; mbụ nweswi ndu Sameriya ono. 7 Ep̄he akoje pherephere g'op̄fu. Ep̄he -kpaj̄e iya; ep̄he akpata iya oke pherephere. Ereshi ta amiduru amimi; mbụ l'ọ tọ

dudu mebyi, du iya nu. Ome o bukponu l'omitaru mebyi; m'o bururo ndu ohozo gege alwukota iya.

⁸ "Ndu Izurelu be e lweakwaru elwelwe. Nta-a be ephe anodu l'echilabo ohamoha buru okpokoro iphe, adudu iphe, du iya nu; ⁹ kele ephe tugburu jeshia Asiriya ge nkapfu igara-oswa, aghaphe nkinyi iya. Ndu Ifuremu je eshiahaa onya arwota. ¹⁰ A makwaru-a l'ephe tukowaru ohamoha bukoo onya eshi; ole mu byaru achikobe phe ozo. Ephe awata ala pyete me Okalibe, bu eze ono meahaa phe mkpawere.

¹¹ "A makwaru-a le ndu Ifuremu kpushiru oru-ngweja, du igwerigwe, ephe a-nodu egwe ngweja-iphe-eji. Ole eka ono tukowaru buru eka a no eme iphe-eji. ¹² Mu bya edeeru phe ekwo pfuaru phe iphemiphe, mu turu l'ekemu. Ephe woleru iya-a kua iphe, shi l'ohozo. ¹³ Ephe -gwaa iphe, e gude bya mu anunu; ephe eworu anu iya taa l'onwophe; obenu le Chipfu be iphe, ephe eme adudu ree. Nta-a be oo-nyata ejo-iphe, ephe eme; hua phe ahuhu k'iphe-eji phe. Mbụ l'ephe e-mechaa laphu azu l'ali ndu Ijiputu.

¹⁴ "Ndu Izurelu zohaakwaru onye meru phe nu. Ephe kpushia ulo ndu eze dobe. Ndu Jiuda gudeakwa igbulu kpuphee mkpukpu, du igwerigwe mgburugburu. Ole mu e-mechakwanaa tua oku le mkpukpu phe ono; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike l'ime iya."

9

Iphe, ee-gude hua ndu Izurelu ahuhu

¹ "Unu te etekwa eswa; unube ndu Izurelu! G'ehu ba atsokwa unu g'ootso ndu ohamoha ozo; kele unu dukwaru Chileke unu gheleghelehele; kele oo ugwo, a gbataru l'ukpara be unu yeru obu l'iphe, bukpo eka eechije bali. ² Eka eechije bali; yee eka aapyishi mee-vayinu be ta azujeekwa phe; ophu mee ophu adueduru phe. ³ Ephe tee bukaru l'ali ke Chipfu. Mbụ le ndu Ifuremu e-mechakwaa laphu azu l'ali ndu Ijiputu; je anodu l'ali ndu Asiriya ria nri, aaso nso. ⁴ Ephe te egweeduru Chipfu ngweja-mee; ophu ngweja mmanu ozo, ephe egwejeru iya emeedu g'ehu tsoo ya utso. Egube ngweja ono l'ehu phe a-du ge nri ndu aphu tsoo. Iphe, bukpo ndu riru iya nu a-bukotaru ndu aaso nso; kele nri ono a-duru phe nkinyi phe. O too batadu l'eze-ulo Chipfu. ⁵ ? Bu gunu be unu e-me m'o -rwua mboku ono, e doberu k'obo-iphe ono; mbu eswe obo-iphe ke Chipfu? ⁶ Kele-a; ephe -jekponu g'ephe gbalaru ola-l'iswi; ndu Ijiputu e-rwukole phe-a; ndu mkpukpu Memufisu elia phe. Eku mkpola-ochaa phe efuchia leswa. Ewu-obvu agbaa ibe phe ophorokpo.

⁷ "Mboku, aa-hu nemadzu ahuhu rwuakwaru. Mboku, aa-pfu onyemone ugwo iphe, o metaru dukwaa ntse. Ge ndu Izurelu makwaru l'onoo g'o du. Eshinu iphe-eji unu paru igwerigwe; teme ndumashi, unu nweru paa eka; be e mewaru onye mpfuchiru Chileke; o du g'onye eswe. Onye unme Chileke jiru ehuru onye obvu byaru. ⁸ Mube onye mpfuchiru Chileke bu onye eche ndu Ifuremu nche; mbu ndibe Chileke mu. Ole a gbaraku mu onya l'iphe, bu uzo, mu eshi. Ndumashi nodukwapho l'ulo Chileke mu. ⁹ Ephe tsuwaru otsuri tsuba l'ime emerwushi onwophe; egube ono, ndiphe du le teke ke Gibiya. Ole Chileke e-mechakwanaa nyata ejo-iphe, ephe eme. Mbụ l'o hua phe ahuhu iphe-eji ono, ephe eme ono."

10 “Teke mu chotaru ndu Ízurelu bẹ ọ dukwa g'onye humaru akpuru vayinu l'echiegu. Mbụ lẹ teke mu humaru nna unu oche phẹ bẹ ọ dukwa g'onye humaru akpuru mbụ, vuru ọzo chaa l'oshi figu iya. Obenu l'ephe byaru ejerwua Balu-Peyo; ephe je eworu onwophe gwọ-phua lẹ nshi ono, bụ iphe, iphere iya dọ. Ephe bya aburu iphe-mmanụ egube iphe ono, ephe yeru obu ono bụ. 11 Mbụ l'akpabiri ndu Ifuremu e-mechakwaa phee ephephe phefu g'enu. A taa nwubaedu nwa l'ime iya; ophu aapaedu iya ephe ime; ophu aatsutaedu iya ime. 12 Ephe -hechakponu unwegirima hefuta; mu emee; ephe anwushihukota g'ephe ha. Mbụ-a; nshio phẹ teke mu a-gharu phẹ azụ!

13 “Ndu Ifuremu bẹ mu humakpooru; ephe dọ gẹ ndu Taya, bụ ndu e yeru g'oshi l'ẹka dushikpoo ree ike. Oke ndu Ifuremu ono e-mechaa chiru unwu phẹ nụ ndu e-gbushi phẹ nụ.”

14 “Nunu phẹ iphe; gube Chipfu! ?Bụ gunu bẹ ịi-nu phẹ? Nụ phẹ ephe ume-nwa; yee era, mini-era adudu!”

Aphụ, Chipfu anụ ndu Ízurelu

15 “Oo ejo-ememe, ephe nọ emegbabe lẹ Gilugalu bẹ mu gude kpoo phẹ ashị l'ẹka ono. O buru k'iphe-ẹji, ephe nọ emegbabe bẹ mu e-gude chifu phẹ g'ephe ba nduhe l'ulo mu. Mu tee yehedu phẹ obu; kele ndu-ishi phẹ g'ephe ha kwefukotaru ike. 16 Ndu Ifuremu bẹ e chiakwaru iphe. Ogbarabvu phẹ kpohuakwaru nkụ. Ophu ephe amiedu amimi. Ephe -zushichakponu unwegirima; mu egbushia unwegirima ono, ephe yeru obu ono.”

Hosiya epfu opfu ẹhu ndu Ízurelu

17 “Chileke mu a-jika phe; kele ephe te emeduru iphe, ọ sọru g'ephe mee. Ephe e-mechaa wata agha phurii l'ohamoha.”

10

1 “Ndu Ízurelu shikwa dọ gẹ vayinu, baru ọba, bya amia mebyi. Mebyi iya ono nodu aka shii eje; ọ nodu aka akpushi ọru-ngweja. Ali nodu agba upete eje; yebedua nodu emejegbaa mkpuma mkpuma, duru iya nsọ g'ọ kabaa ama mma. 2 Eregede jiru ọkpoma phẹ ejiji. Oke ọo nta-a bẹ ephe byaru evuta iphe-ẹji ono, ephe meru ono. Oo Chipfu a-lajashị ọru-ngweja phẹ ono; bya emebyishia mkpuma ono, ephe doberu nsọ ono.

3 “Noo teke ephe a-wata epfu sọ: ‘Anyi te enwekwa onye eze. Iphe, kparu iya nụ buru l'anyi ta atsudu Chipfu ebvu. Oke ọ bụ; ọme anyi nweru onye eze; ?bụ gunu bẹ ọ gege adu ike meeru anyi?’ 4 Ephe ekweje ukwe l'ephe e-me iphe, dọ igwerigwe. Ephe eria nte l'eregede gude gbaa ogbandzu. O buru iphe ono kpataru agbapheru onwophe ekwo kpofushiaha g'eka ejo-ẹswa akpo-fushi l'ẹka a koru opfu.

5 “Ndu wataru agu ndu bu lẹ Sameriya; ọ buru iphe, kparu iya nụ bu agwa nweswi, dọ lẹ Betu-Avenu. Mbụ lẹ ndu shi abajeru iya eja aguwa aphụ ekpu iya; ndu agwa iya nụ nodu erwuwa erwubvu ekpu iya; kele akpabiri iya bvwaru iya l'ehu. 6 Ee-mechakwaa patakwapoh nweswi ono l'onwiyi gude lashia alị ndu Asiriya; g'ọ buru iphe-oma, e gude ewotaru Okalibe, bụ onye eze ndu alị ono. Ndu Ifuremu bẹ ee-me iphere kpua. Mbụ lẹ ndu Ízurelu bẹ iphere e-gude l'ephe pyiru ntekpere dobe agwa agwagwa. 7 Ndu Sameriya yee onye bụ eze phẹ bẹ ee-me g'ephe chihu. Ephe a-dọ g'ebaji-oghu, degeru l'eli mini. 8 Iphe, bukpo ẹka aagwaje iphe bẹ ee-mebyishichaa. O buchaa ya bụ iphe-ẹji, ndu Ízurelu emegbaa.

Èwu-óbvú e-fushi l'òru-ngweja phẹ; egbara aphua ya. Noo teke ephe a-sú úbvú, hagbaa shii g'ò tɔpyabe phẹ. Ephe asú úbvú, hagbaa nwanshii g'ò danaa dapyabẹ phẹ.”

Chipfu anma ndu Ízurelu ikpe

⁹ “Gube Ízurelu; e -shikpoo teke ke ndu Gibiya be i shiepho meta iphe-
eji. Teme i ndue ya pho g'i no iya. Ophu ogu eriduru ndu ejo-iphe le
mkpukpu Gibiya. ¹⁰ Mbú le-a; o kwa teke du mu ree be mu a-hu phe
ahuhu. L'a chikobe ohamoha g'ephe tsoo phe ogu; keshia phe egbu kele
ephe mewaru ejo-iphe mmekwase.

¹¹ “Ndu Ifuremu dukwa ge nwada-eswi, e ziru iphe; k'oplu bu l'azoshi
ereshi aduje iya ree. Ole mu miru enya le nweguru olu iya ono. Mbú
le mu e-kebuta ndu Ifuremu g'ephe kwata eje ozi mkponwu-ehu; mbú
le ndu Jiuda a-ko okoro. O buru oshilokpa Jiekpu a-ndu egbukposhi
ali. ¹² Su-a; unu koru onwunu apfubekoto g'opfu! Unu akpata akpuru-
iphe, o mitaru, bu n-yemobu! Unu gbukposhia ali unu ono, e te shidu
kowaa akoko ono; kele o rwuakwaru teke aa-wata achọ Chipfu; jasú l'ọ
bya edzee apfubekoto ge mini l'ehu unu. ¹³ Obenu l'opfu unu gbẹ kochia
bu ejo-iphe. O buru iphe, apfuduru-oto be unu kpataru iya. Iphe, unu
riru buru akpuru eregede.

“Eshinu unu chiru upfu ye l'okpehu k'unu yele ikpoto ndu ojogu, unu
nweru; ¹⁴ be aa-tu uzu ogu kpua ndibe unu; k'oplu bu l'iphe, bu ulo
ono, unu anoduje ezeru ndu ono a-buru iphe, e tsukposhiru etsukposhi;
egube ono, Shalumanu tsukposhiru mkpukpu Betu-Abelu le teke a lwuru
ogu ono; mbú teke e chitaru ndu bu ne ephe l'unwu phe tua gbaa l'ali.
¹⁵ Noo g'oo-mecha nwuaru unube ndu mkpukpu Betelu; kele ejo-ememe,
unu eme pawaru eka. O -rwuepho l'utsu ujiku lanu be ee-mebyikpopho
eze ndu Ízurelu rengurengu kpọ.”

11

N-yemobu Chileke l'ehu ndu Ízurelu

¹ “Teke Ízurelu bu nwata
be mu yeru iya obu shii.

O buru l'ali Ijiputu be mu
jeru je ekua nwa mu
nwoke ono.

² Obenu l'qobujeru;
mu -ndu eku ndu Ízurelu
ono oku;
ephe aka mu akpiriberu
uzenya.

Ephe ndu anoduje agwa
Balú;
bya anodu anoduje akpo
unwu-isensu oku anu
ntekpe.

³ O kwa mbɛdua ziru ndu
Ifuremu ije.

Mu shi esetaje phe l'eka.
Ophu ephe amadu l'oo
mbɛdua bu onye meru

g'èhu dù phẹ ike.

⁴ Mu shi egudeje obu-imemini
gude ehe phẹ.

Ọ búru eye obu, mu yeru phẹ
bẹ mu gude edu phẹ.

Mu shi ezije phẹ ivu-erwa,
ẹphe vu;
mu ephozekpo ephoze
dee phẹ nri.

⁵ “Èphe e-mechaa laphu azụ lẹ Ijiputu. Ọ búru ndu Asiriya e-mechaa búru ishi phẹ; noo kẹle ẹphe jikaru l'ẹphe taa lwadụ azụ alwapfuta mu. ⁶ Ogu-echi e-mechaa jeaha iphu iphu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ. Mbụ gbukashia oguzo-igwe, e yeru l'onu-abata mkpukpu phẹ; mee iphemiphe, ẹphe chiru k'ememe; ọ tọ duedu ophu ẹphe eme. ⁷ Ndibe mu kebefutaekwarupho l'ẹphe a-lufu mu l'ẹka; mbụ-a; ọ tọ dukwa m'obeta ẹphe kuchakponu onye ono, bụ Okalibe-kakota-shii onoya; ọ tọ duedu iphe, e-mekwadụ g'ọ kutsee phẹ ọzo.

⁸ “Sụ-a; gube Ifuremu;
?denukpoo gẹ mu e-shi
haa ngu?

Gube Ízurelu; ?denukpoo
gẹ mu e-shi woru ngu
ye ndu ọzo l'ẹka?

?Denu gẹ mu e-shi mee
ngu gẹ mu meru ndu
mkpukpu Adama?

?Denu gẹ mu e-shi mee
ngu gẹ mu meru ndu
mkpukpu Zebowimu?

Egomunggo lwaakwaru
mu azụ.

Ọguakwa mu agushi mu
ike g'a sụ lẹ mu phuru
ngu obu-imemini.

⁹ Mu ta atụ-koshikwa ngu
oke ẹhu-eghu mu;
ophu mu alwakwa azụ
abya emebyishi Ifuremu;
noo kẹle mu bụ Chileke;
mu ta abụdu nemadzụ.
Ọo mu bụ onye dù nsọ,
nọ l'echilabọ unu;
ophu mu egudekwa
oke ẹhu-eghu mu
abyapfuta unu.

¹⁰ “Èphe e-mechakwaa tsoahaa Chipfu. Mbụ lẹ mu a-sụ ekiri g'oduma. Teke mu sụru ekiri ono; unwu mu anmaru pyaapyaapya shi l'uzo ẹnyanwu-ariba bya. ¹¹ Èphe eshikwapọ lẹ Ijiputu phuru kweekwee bya gẹ nwenu. Èphe adụ gẹ ndo shi l'alị Asiriya bya. Mu eworu phẹ chikobe; ẹphe eburu l'ibe phẹ.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Iphe-ẹji, ndu Ízurelu eme

12 “Ndu Ifuremu gudeakwa adzụ ụka gbahee mu mgburugburu. Onu-
 ụlo Ízurelụ nọdu agbaru mu eregede. Obenu lẹ ndu Jiuda bẹ Chileke
 maru; mbụ lẹ ẹphebedua bẹ Onye Nso ono gudekwadụ ire phẹ ẹka.”

12

1 Ndu Ifuremu bu iphe, ẹphe gude azu onwophe bu pherephere. Iphe,
 ẹphe anoduje achi mkpurumkpuru bu pherephere, shi l'uzo enyanwu-
 awawa. Ẹphe nodu adzụ ụka adzụ iya ndzuto; bya ewe iwashi akụ iya
 l'eli. Ẹphe lẹ ndu Asiriya gbaa ndzụ. Teme ẹphe nodu emeje manụ olivu
 evularu ndu Ijiputu.

2 Chipfu nwekwaru opfu, adaru yee ndu Jiuda; mbụ l'oo-hụ oshilokpa
 Jiékopu ahuhù ejo-iphe, ẹphe eme; pfaa phẹ ugwo g'ẹphe eme. 3 Teke o
 nokwaduro l'epho bẹ o zuru nwune iya l'ichiripfu-okpa. O bya afuta buru
 nwoke; yee Chileke gbaa mgba; 4 mbụ lẹ yee ojozi-imigwe gbaru mgba; o
 mekpee ya. O waa ẹkwa; rwoahaa g'o meeru iya eze-iphe-oma. O bya
 ahuma Chileke lẹ mkpukpu Bételú; o buru l'eka ono bẹ yee Chileke ono
 nọ bogba ụja; 5 mbụ yele Chipfu, bu Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-
 Ike. O kwa Chipfu bu ẹpha, e gude maru iya! 6 Olee o bu; unu lwaphutakwa
 azu lwapfuta Chileke unu! Unu eyee ya obu; unu ekpee ikpe, pfuru oto!
 Unu anoduje kwaberu Chileke unu mkpurumkpuru!

7 Obenu lẹ ndu-a du ge ndu agba ngho egudeje iphe, e meru l'ugho ere
 aswa; k'ophu ẹphe e-shi nno mee nemadzụ mkpurukpuru-enya. 8 Ndu
 Ifuremu anoduje eku onwophe su: “Anyi nweru iphe shii; ẹku byaakwaru
 anyi. Ẹku ono, duru anyi ono g'o ha e-me; a taa humadu ejo-iphe, anyi
 eme; yee iphe-ẹji, anyi eme.” 9 Obenu l'o kwa mbedua bu Chipfu bya
 aburu Chileke unu. O kwa mu bu onye dufutaru unu l'alị Ijiputu. O kwa
 mu e-me unu g'unu bua l'ulo, a kparu l'ekwa ozo; g'unu shi ebuje teke
 unu shi aboje obo-iphe, geru egeru.

10 “Mu shi epfufe opfu yeru ndu mpfuchiru goshi phẹ iphe, du igwerigwe
 l'ophulenyaa; bya eshikwa phẹ pho l'eka anma etu, du igwerigwe.”
 11 Ndu Giladu; ẹphe bu ndu ejo-iphe too? Ẹphe ta adukwa ophu bu
 iphe. ?Aagwaje oke-eswi lẹ mkpukpu Gilugalú too? Oru-ngweja phẹ e-
 mechakwanaa du ge mkpokobe mkpuma, a kuburu l'eka a koru opfu.

12 “Jiékopu gbalaru laa alị Arámu. O buru l'eka ono bẹ Ízurelụ ono
 nọ jee ozi jeta nwanyi luru. O buru eche aturu bẹ o gude kwaa ya aswa.
 13 Chipfu bukwa onye mpfuchiru bẹ o gude dufuta ndu Ízurelụ l'alị Ijiputu.
 O buru onye mpfuchiru bẹ o gude leta iya enya. 14 Obenu lẹ Ifuremu
 kpatsuru Chipfu iwe, paru ẹka apaa. O buru Nnajiuphu iya e-me g'ikpe
 onye o gburu tukoru iya l'ishi; teme l'o pfukwaa ya pho ugwo iphe-iphere,
 o meru iya.”

13

Ehu-eghu Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurelụ

1 “O shi abujeru; Ifuremu -pfua opfu; amadu anmahụ pyaapyaapya.
 Ifuremu shi buru onye e kutseru ekutse l'alị Ízurelụ. A nonyaepho; o
 wata abaru Balu eja; ikpe nmaa ya; o nwuhu. 2 Nta-a bẹ ndu Ifuremu
 kabaa eme iphe-ẹji eje. Ẹphe kpushiru nteke dobegbaaru onwophe; mbu
 nteke, e deru enya lẹ mini mee lẹ mkpola-ochaa phẹ. G'ẹphe ha bukota
 iphe, ndu maru eme ona gude ẹka kpua. Ẹphe nodu asuje: ‘Wakwa iphe,
 unu a-nodu abaru eja baa-o!’ Mbụ nemadzụ nodu anoduje etsutsu onu

l'agwa nweswi! ³ Oo ya meru g'o gude ephe je a-du g'iji, akwa l'utsu. Mbü jji, akwa le nchi-aböhu, abüjeru: o -kwachaa l'oophukashihu. Ephe a-du g'udzu eswa ereshi, etsushihu l'eka eechije bal; g'enwuru-oku, shi le windo ekposhihu.

⁴ "Obenu l'ö kwa mbëdua bü Chipfu bya abüru Chileke unu. Öo mu bü onye dufutaru unu l'alí Ijiputu. Unu ta adukwa iphe özo, unu e-je amaru gbahaa mbëdua. Öphu ö dukwa onye ndzöta özo, dü nü; gbahaa mbëdua. ⁵ Öo mbëdua letaru unu enya teke unu nö l'echiegu. Mbü l'alí ono, okpomöku enwu phuruphuru ono. ⁶ Teke mu nuru phe nri be ephe jiru phe. Teke ono, ephe jiru phe ono; ephe kuahaa onwophe woru mu zöhaa. ⁷ Öo ya bü le mu a-zü phe gburumu g'oduma. Mbü le mu e-woha onwomu l'agüga gbororo g'agu. ⁸ Mu e-tso phe ögu lajashia phe g'agu, a natarü nwa iya. Mu a-ta phe g'oduma ataje anü, o gburu-a. Ö büru anü-egbudu a-lajashi phe togbo eba.

⁹ "Unube ndu Ízurelu; mu e-mebyishi unu; kele unu etso mu opfu. Ö büru onye ono, eyeru unu eka ono be unu etso opfu. ¹⁰ ?Bü awe be onye bü eze unu nö g'ö bya adzöo unu? ?Bü awe be ephe nö; mbü ndu-ishi le mkpükpu unu g'ephe ha; mbü ndu ono, unu pfuru opfu ehü phe teke unu süru g'a hotaru unu onye eze; waa ndu a-buru ndu-ishi unu ono? ¹¹ Mu gude ehü-eghu woru eze nü unu; bya egudekwaphö oke ehü-eghu mu nafü iya unu.

¹² "Ejo-iphe, ndu Ifuremu mekotaru be a kwachikwaru akwachi. Iphe-ëji phe be e dekwaru l'ekwo dobe. ¹³ Iphe-ehuka, ooje düe ya phö g'öduje nwanyí, ime eme. Obenu l'ö bü nwata, amadu iphe, abüjeru; o -rwua l'ezeda iya; ö töo maduru eye ishi l'enu ehü ne iya.

¹⁴ "Mu a-gbafuta phe g'alí-maa ta aka phe ökpehu. Mbü le mu a-gbata phe l'itumo anwuhu. Gube onwu ?bü awe be ejo iphe-ememe ono, i vu ono nöhunü? Gube alí-maa; ?dünu iphe ono, igüdeje emebyishi iphe emebyishi ono?

"Mu ta aphukwaru iya obu-imemini aphuphu öphu; ¹⁵ mbükwa m'obeta ö nödu l'echilabö unwunna iya aba yoyoyo; öle oke pherephere, shi l'eka Chipfu e-shi l'uzo enyanwu-awawa ziru bya. Eka o shi ezi abya bü l'echiegu. Ishi nggele ndu Ifuremu atabuhu. Welu phe atashihu. L'a tuko öku, o shi kpata akpata rwuta. ¹⁶ Ndu Samériya e-vuru nrimaphü, dü l'iphe-ëji phe; kele ephe kwefuru Chileke phe ike. Öo ögu-echi be ee-gude gbushichaa phe. Unwegirima ibe phe be ee-chitachaa togbo l'alí. Ünwanyi phe, dü ime a-buru ndu aa-gbajachaa ephe."

14

Izimanü alwa azü bü iphe-ekweru

¹ "Unube ndu Ízurelu; unu lwapfuta Chipfu, bü Chileke unu! Ö kwa iphe-ëji, unu eme meru g'o gude unu daa! ² Unu kpuru opfu l'önu gude lwapfuta Chipfu. Unu bya bya asü iya: 'Güaru anyi nvü l'iphe-ëji, anyi emeköta ngu g'ö ha! Gudenü eme odoo nata anyi; g'anyi egudekwanü akpuru-iphe, shi anyi l'önu gude gwaa ngu! ³ Ndu Asiriya taa düekwa ike adzö anyi. Öphu ö büedu l'eli inya-ögu be anyi a-nmakoru. Anyi ta abyadu egudebaa önu anyi woru iphe, bü eka be anyi gude mee ya kua "Chileke anyi;" kele ö l'eka ngu be onye enwedü nna anöduje l'a phüaru iya obu-imemini."

Chipfu ekwe ndu Ízurelu ukwe ndzü öphüü

- 4 “Mu e-me-a g'ephe dū-buhu
ghelegheleghele ono,
ephe dū ono.
Mu abya atūshihu ẹhu;
yee phe obu;
kele mu taa vuheduru
phe ovuma.
- 5 Mu a-dū g'iji akwaru
ndu Ịzurelu.
Yebedua abya pulapula
g'ojimbvu ẹgu.
Ogbarabvu iya abamia
abami l'ime ali g'oshi sida,
nọ l'úbvú úbvú Lébanonu.
- 6 Ụnwu iya ophu dū nwa
penupenu amishikwapho
evu evuvu.
Akpabiri iya adu ge k'oshi
olivu.
Mkpọ, ọo-nọdu eshi
adu ge mkpọ oshi sida
k'úbvú úbvú Lébanonu.
- 7 Amadu adọaharu le mkpula
iya ọzo.
L'ọ sọ pulapula g'reshi.
L'ọ baa yoyoyo ge vayinu.
Ụdù iya atuko ekameka
ngaa ge mkpọ mee,
a kutaru l'úbvú úbvú
Lébanonu.
- 8 ?Bubaa gunu be ndu
Ifuremu ephe le nshi
emegbabaa?
L'eka mu a-nọdu anu
olu iya eleta iya enya.
Mu duwaa g'oshi payinu,
ekwo iya jihukotaru
ke hudu;
ọ buru mu emeje g'unu
mja mebyi.”

Mkpochi-ishi iya

9 “?Bu onye bu onye maru iphe? G'ọ nwutakwa iphe l'iphe-a! ?Bu onye bu onye iphe, edoje enya ree? G'ọ tukokwa doo ya enya! L'uzo ke Chipfu dukotakwa nhamunha. O buru ndu pfulerekoto eshi iya. Obenu le ndu eme ẹjo-ememe be upfu aduje m'ephe -je iya eshishi.”

Ekwo Jiowelu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Qwaa bu ozi, Chipfu ziru Jiowelu, bu nwa Petuwelu.

Igube, byaru mkpu-danyi-oku

² Unu numakwa iphe-a;
unube ndu bu ogerenya!

Unu ngabekwa nchi; iphe,
bukpoo ndu bu l'ali-a
l'ophu!

Iphe, du egube-a;
?o mejekporu eshinu
unu shi noduta ndzu?

Too ?o mejeru le teke ke nna
unu oche phe?

³ Unu pfukwaaru iya
unwegirima unu!

G'unwu unu pfukwaru iya
pho unwu nkephe.

Unwu nkephe epfuaru iya
ogbo ophu abya nu.

⁴ L'iphe, otsu-gbiigbiigbi
igube taru taphodo
be oke-igube wubataru
bya ataa.

Ophu oke-igube taru
taphodo be
unwu ogbolanu igube
wubataru bya ataa.

Ophu unwu ogbolanu igube
taphodoru
be mgbagbaramatsu byaru
bya atachafu.

⁵ Unu tehu etehu;
unube ndu angunukaje
mee.

Unu wata ara ekwa!

Unu chia mkpu;
unube ndu anguje mee
ngugharu iya aka!

Unu kpoo mkpu mee
ophuu ono;
kele a nyichatawaru
iya unu l'onu!

⁶ O duru oha, byaru bya
eripyabe ali mu-a.

Ndu ono be okpehu du shii;
teme ophu aagutadu
phe l'ogu.

Eze, du phe l'onu du ge
 k'oduma;
 mbu l'o du g'epyii,
 no l'onu ne oduma.

7 O tapyashichawaru vayinu mu;
 bya emee oshi figu mu;
 o bukotaru ola-l'iswi.

O swachacharu iya ugbo
 woru iya togbo.
 Ekali iya nodu achagbaa
 ucha.

8 Unu gua aphu ge nwamgboko,
 yee nwoke teke akwaswee,
 yeru uwe-aphu,
 agu aphu ke onwu
 gburu nwoke eje
 iya alulu.

9 Ngweja-nri; waa ngweja-mee
 chihuwaru l'ulo Chipfu.
 Ndu bu uke no l'aphu;
 mbu ndu ono,
 ejeru Chipfu ozi ono.

10 Opfu, a koru akoko be buwaa
 ola-l'iswi.
 Ali kpohu nku; ereshi,
 a kuru iya mebyishihu.

Mee ophuú tashihu; teme manú
 nodu atahwa atahu.

11 "G'iphere gudekwa unube
 ndu ako opfu!
 Unu rashia ekwa ike;
 unube ndu ako
 opfu-vayinu!

Unu gua aphu witi unu;
 yee balí unu; kele iphe,
 a kuru l'opfu be e
 mebyishiwaru.

12 Ome vayinu kpohiwawaru nku;
 teme oshi figu
 nwukotawaa lwa.

Oshi itorokuma; yee mpfu;
 waa oshi udara;
 mewaro iphe,
 bukpo oshi,
 nokota l'egu l'ophu
 kpohukotawaru nku;
 kele iphe, emeje g'ehu
 tso unwu-eliphe
 utso chihuwaru."

Oku izimanu alwa azu

13 Unu yekwaa uwe-aphu wata
 agu aphu;
 unube ndu bu uke!

- Unu watakwa echi mkpu;
 unubẹ ndu ono,
 anọduje eje ozi
 l'ọru-ngweja ono!
 Unubẹ ndu ono, nọ l'iphu
 Chileke mu eje ozi
 ono;
 unu byakwa eyee
 uwe-aphu
 nọkota ẹnyasi l'ophu;
 kele ngweja-nri yee
 ngweja-mee be e
 buchiwaru
 l'ulo Chileke unu.
- 14 Unu raa ya arara g'a swiari
 Chileke egu!
 Unu tua ndzuko, a-duru
 Chileke iché!
- Unu kua ndu bu ogerenya
 ndzuko; mekpoo iphe,
 bu ndu bu l'ali-a l'ophu;
 g'ephe dzuko l'ulo Chipfu,
 bu Chileke unu raku
 Chipfu ono l'ekwa.
- 15 Ha-o! Egube mboku ono;
 kele eswe Chipfu dukwaa
 ntse.
- Oo-buru eswe,
 Okalibe-kangokotaru-nu
 e-mebyishi iphemiphe.
- 16 “?Tobudu l'iphu anyi gedegede
 be e meru; nri chihu;
 bya emee;
 eh-utso yee ete eswa
 bvukwapho l'ulo
 Chileke anyi?”
- 17 Akpuru iphe, a kuru akuku
 gbapyashihuchawaru
 l'ime igbo, a kuru iya.
 Iphe, bukota ulo,
 aakubeje nri
 dabyikotaru iphoro.
- Oba ereshi tuko dakashihu;
 kele ereshi obu l'onwiya
 mebyishihuru l'egu.
- 18 Lewaro g'anu-ulo atsugbaa ude!
 Eswi be o tugbaru eberebete;
 kele ephe te enwedu nri,
 ephe a-ta;
 mbu l'aturu tukoru eje
 iphe-ehuka.
- 19 O kwa gube Chipfu be mu
 araku;
 kele oku tsuakwaru eka

iphe-edobe ataje nri,
 du l'echiegu;
 mbu l'iphe, bu oshi,
 du l'egbudu nwukotawaru
 phuruphuru nwufu
 l'oku;
²⁰ anu-egbudu nodu atuchaa
 heehee agba acho ngu.

Nggele nggele be mini
 tashihuwaru.

Teme oku tsufuwaa aka
 iphe-edobe ataje nri,
 du l'echiegu."

2

Igube, etsu gbiigbiigbi

¹ Unu gbua opu-ogu l'ubvu
 Zayonu!

Unu echia mkpu-ogu l'ubvu
 mu ono, du nsọ ono!

G'iphe, bukpuo ndu bu
 l'ali-a nmakwaa
 pyaapyaapya;
 kele eswe ke Chipfu
 abyaakwaa;
 mbu l'o rwuakwaru
 erwurwu;
² mbu mboku,
 a-buru mboku,
 agba ochii agba ke
 tsukiribaa; mboku,
 urwukpu a-sopyabe;
 ekameka ejihu huduu.

Ikpoto ndu ojogu,
 ike du awu gbiigbiigbi
 aso abya g'eka ochii
 nchi-abohu asopyabe
 asopyabe l'eli eze ubvu;
 udu iya ophu eteke
 adu-swe teke ndiche;
 ophu o byadu adu
 l'ogbo ophu abya nu.

³ Oku no phe l'uzo iphu
 ekepyashi iphe
 ekepyashi.

Oku nodukwa phe pho l'azu
 enwu phoophoophoo.

L'iphu phe be ali duopho ge
 mgbabu Edenu.

Eka ephe ghawaru ye l'azu
 buru echiegu,
 dabyiru ke mmanu;
 ophu o dudu iphe,

anahụje phẹ nụ.

⁴ Ẹphe gbaru ụgbugba g'inya.
Tẹme ẹphe nọdu awụ ke
wugelengu wugelengu
g'inya-ọgu.

⁵ Igiji, ẹphe ede gude awụ
gbiigbiigi l'eli úbvú
eje abya duepho
g'ẹka ụgbo-inya awụ.
Mbụ l'ẹphe duepho g'ẹka ọku
alwa wọwoowoo
etsu ekperema ọkponku;
g'ikpoto ndu ojogu,
a chikoberu gude
eje ọgu.

⁶ Oha, humaru phẹ nụ evujeru
uzo rwushihu.

Iphu adukota onyemonye ẹji.

⁷ Ẹphe abyajẹ ẹnari g'ojogu,
ike dụ.

Ẹphe nọdu enyije igbulọ gẹ
ndu ojogu.

G'ẹphe ha nọdu egbuje giriri
azọ eje;
ọphu ọ dudu onye ọphu
egbeje egbegbe l'uzo,
ẹphe eshi;

⁸ ọphu ọ dudu onye ọphu
akwajẹ nwibe iya ñkù.

Onyemonye apfujeeerupho
kekereke azọ eje l'iphu
l'iphu.

Ẹphe anọdujeeepho apfu
shooshoo apfuda
l'iphu ọgu.

Ọphu ẹphe aladu azụ azụ.

⁹ Ẹphe nọdu ezehuje zeba ọ
mkpukpu;
tuko igbulọ gbaa gorogoro;
nyichaa enyinyi nyibachaa
l'ime ọlo l'ime ọlo.

Ẹphe nọdu eshijechaa windo
abahụ l'ulo gẹ ndu-oshi.

¹⁰ "Eliphe l'ophu anmakota
jijijii l'iphu phẹ.

Akpaminigwe nọdu anma
yigayiga.

Ẹnyanwu yẹe ọnwa gbahụ
ochii.

Ọphu kpokpode ekeedu
paapaapa.

¹¹ Chipfu nọdu l'iphu ndu
ojogu iya ede ririri.

Ndu alwuru iya oḡu bu aguta
aguta.

Teme ndu ono, emeje iphe,
o suru g'e mee ono
paa okpehu.

Mboku ke Chipfu pakwaru
eka bya adu ebvu.

?Bu onye a-du ike tapyabe
iya le nshi?"

Alaja okpoma haa uwe

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

Ntaakponu; unu gudenu
okpoma unu g'o ha
lwafuta mu!

Unu gude aswi egu;
me ara ekwa;
me agu aphu gude lwa!

13 Unu lajaa okpoma unu;
o to budu alaja uwe!

Unu lwafuta Chipfu,
bu Chileke unu;
kele oomeje eze-iphe-oma;
teme o nodu aphuje
obu-imemini!

Ehu te eghujedu iya eghu
egwegwa;
teme n-yemobu iya du shii.
Teme ophu oohejedu iya ihee
eme ge nemadzu jee
iphe-ehuka.

14 ?A maru ?!oo-ghakobe phuru
unu obu-imemini
meeru unu iphe-oma;
mbu nu unu nri;
waa mee;
k'ophu bu l'unu e-gude iya
gweeru Chipfu,
bu Chileke unu ngweja-nri;
waa ngweja-mee.

15 "Unu gbua opu-ogu obu
l'ubvu Zayonu!
Unu raa ya arara g'a swjaru
Chileke egu, du nsu!
Unu tua ndzuko,
a-duru Chileke iche.

16 Unu chikobe ndu Izurelu
l'eka lanu!
Unu emee ge ndu byaru
ndzuko ono du nsu!
Unu chikobe ndu bu
ogerenya!
Unu achikobe unwegirima;

mẹ ndu ọphu
eechekwadu ẹra!

G'onye luru nwanyi ọphúú
hakwaa erwu iya futa!

Nwanyi, aluru k'ọphúú ahaa
ulo-epfu iya!

17 Gẹ ndu bu uke, bu ndu ejeru
Chipfu ozi ọdukwa raa ẹkwa
le mgbaka nwulo,
eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu
yele oru-ngweja.

G'ephe pfukwaa su:
'Gube Chipfu;
phunaaru ndu nkengu
obu-imemini!

Be mekwa ge ndu ono,
bu okiphe ngu ono buru
iphe, ee-gude achị ọchi!

G'ephe ta abukwaru iphe,
ọhamoha e-gude agba
mgbonu;
kele-a; ?denu g'o gude
ndiphe je l'anodu
epfuru ndu Izurelu
asuje phe: ?Bu awe
be Chileke unu no? "

Onu, Chipfu e-ye

18 Noo teke Chipfu a-wata eko
okophoo l'ehu ndu ali ono,
bu ndu nkiya ono;
bya aphuaru ndibe iya
obu-imemini.

19 Chipfu eyeeru ndu nkiya ono
onu su phe-a:
"Unu lekwa-a; mu anwakwa
unu ereshi; yee mee ọphúú;
yee manu olivu;
nukpoo ya unu shii;
k'ọphu oo-ji unu
epho rengurengu.

Mu tee mebaedu unu g'unu
buru iphe,
ọhamoha e-gude
achị ọchi.

20 Mu a-chi ndu ojogu ono,
shi l'uzo isheli ono
chi-mihu g'ephe ọdu
unu ụzenya.

Mu a-chiru phe jeye le
mkpokoro ali,
adudu iphe, b
eemetaje iya.

Ọgbo ivuzo ọgu phe be

mu a-chiru ye
l'eze-enyimu ụzo
enyanwu-awawa.

Mu achiru ndu ikpazu ogu
phe ye l'eze-enyimu
uzo enyanwu-ariba.

Ẹwó, ẹphe a-nodu ekpo
etsulihuẹpho etsulihu.

Mbu l'ishishi phe a-tukoephopho
ekameka.

Ire-lanu, bu le Chipfu
mewaru iphe,
paru eka.

21 Ge ndzu ba agushi ngu
gube ali!

O chia g'ehu tsoo ngu utso;
g'i techia eswa!

Ire-lanu bu le Chipfu mewaru
iphe, paru eka.

22 Ge ndzu ta agushi unube anu,
bu l'ime egbudu;
kele eka unu ataje nri,
du l'echiegu abyawaa
erwu irwu.

Oshi abyawaa ami mebyi.

Oshi figu yee vayinu
abyawaa eme ike phe.

23 G'ehu tsoje unu utso;
unube unwu Zayonu!

Unu nodu l'eka Chipfu,
bu Chileke unu tee eswa;
kele o watawaru edzeru
unu mini ishi-apha
ono g'o gbaru.

O watawaru edzeru unu mini
ono edzeshi iya ike;
edzeru unu mini
ishi-apha
bya edzekwapho mini
ula-apha;
g'o shi edzejehawaru
iya unu.

24 Eka eechije bali be bali
e-mechaa ji ejiji.

Eka aakuje mee eji kudumu
le mee ophuu;
yee manu olivu.

25 Mu a-pfu unu ugwo iya
k'apha g'apha pho,
igube tapyashiru iphe
unu pho;
mbu unwu ogbolanu igube;
me mgbagbaramatsu

iya; mekpoo
otsu-gbiigbiigbi iya;
mbu ojoḡu mu,
ike du ono,
mu yeru unu ono.

26 Unu e-nwekpooru ikpoto
iphe, unu a-noḡu eri
jasu l'ooji unu.

Teme o buru mbedua,
bu Chipfu,
bu Chileke unu be unu
a-noḡu etu epha;
mbu onye ono, meru iphe,
du biribiri l'ehu unu ono.

Su-a; ndu ono, bu nkemu
ono;
be e tee mebaekwa
iphe-iphere.

27 Noo teke unu a-maru le
mu no-a le Izurelu;
maru l'oo mu bu
Chipfu bya aburu
Chileke unu;
l'o to duedu onye ozo,
dubaa nu.

Ophu a byadu emebaa ndu
bu ndibe mu
iphe-iphere ozo.

Eswē kē Chipfu

28 E -mechaa be mu a-wu Unme
mu l'ehu nemadzū
mgburugburu.

Unwu unu unwoke me ke
nwanyi e-pfuchiru
Chileke.

Ndu bu ogerenya unu
arwo nrwo.

Unwokorobya unu
aphua ophulenya.

29 Le mboku ono be mu a-wu
Unme mu ono
l'ehu ndu bu ohu;
unwoke phe m'unwanyi
phe.

30 Mu e-goshi iphe-ohumalenya
l'akpaminigwe me
l'eliphe l'ophu.

O buru iphe, mu e-gude mee
ya bu mee; yele oku;
yee okpu-tutuutuu
enwuru-oku.

31 Enyanwu be ee-me g'o
gbaahaa ochii.

L'e mee g'onwa buru mee.
 Teme l'o rwua oke mboku ke
 Chipfu ono,
 bu eswe, a-du ebvu onoya.

32 Mbü l'aa-dzota iphe,
 bukpuo ndu araku epha
 Chipfu;
 kele oo-nweru ndu a-nahu
 nu, a-nodu l'ubvu
 Zayonu yefua le
 mkpukpu Jierusalemu;
 mbü l'oo-nweru ndu
 Chipfu e-ku l'echilabo
 nwa ndu ono,
 waru nu ono;
 bu iya bu iphe,
 Chipfu pfuru."

3

Ikpe, ee-kpe ohamoha

1 "Kele-a; o -rwuepho le
 mboku ono,
 bu teke mu e-dophu ndu
 Jiuda ephe le ndu
 Jierusalemu azu
 l'onodu phe;
 2 be mu a-chikobe ohamoha
 tuko g'ephe ha chita
 jeshia le nsuda
 Jiehoshafatu.

Noo eka mu a-nodu kpee phe
 ikpe;
 ikpe ehu ndu ono,
 bu okiphe mu ono;
 mbu ndibe mu,
 bu ndu Izurelu;
 kele ephe chikaru ndibe
 mu; ephe dzuru
 ohamoha;
 bya eworu ali mu kekashia.

3 Ephe tuaru ndibe mu
 ono ido;
 bya achita unwu phe
 unwu-okoro
 gude je agbanweta
 unwanyi-ukpara;
 bya achita unwu phe
 unwumboko reshia
 gude gaa mee ngua.

4 "Su-a; ?bu gunu be unu a-guru nu mu; unube ndu mkpukpu Taya yee
 ndu mkpukpu Sayidonu; mekpoo unube ndu bukota l'ali ndu Filisitayinu
 l'ophu? ?Bu iphe, mu meru be unu apfu mu ugwo iya to? O -buru l'oo

ugwo be unu apfu mu be mu e-kwo-a gburumu mee egwegwa woru iphe, unu meru tukobe unu l'ishi; ⁵ kele unu wotaru mkpola-ochaa mu; yee mkpola-ododo mu bya atuko eku mu ndu ophu kachaa ama mma vuta je akube l'ulo nshi unu. ⁶ Unu woru ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu ree ndu Gurisu g'ee-shi g'unu mee g'ephe nodu enya l'oke ali eka ephe shi.

⁷ "Lekwa; mu e-mechakwaa je achifuta phe l'eka ono, unu chiru phe je eree ono. Mu ewophutakwanu iphe, unu meru azu bya atukobe unu l'ishi.

⁸ Mu a-chita unwu unu unwoke me unwu unu unwanyi chiru reshia ndu Jiuda; ephe achita phe ree ndu Seba; mbu oha kwata dukpoo enya okpobe adudu." O kwa Chipfu be pfuru iphe ono.

⁹ Unu woru iphe-a pfiaru

ohamoha: Unu
kwakobekwa k'ogu!

Unu mekwaa ge ndu ike ugu
du tsulihu!

G'iphe, bukpuo ndu alwuje
ugu kpikitakwaru ntse
bya awata alwu ugu!

¹⁰ Unu kpukwaa ugu unu g'o
bugbaaru ugu-echi!

Unu akpuo nwokarara unu
g'o buru arwa!

G'onye ike bvuru pfukwaa su:

"Mu bukwa onye
okpehu dushi ike!"

¹¹ Unu dzukobe egwegwa;
unube ohamoha l'ophu!

Unu shikpuo l'ekameka bya
edzukobe l'eka ono!

Gube Chipfu;
menaa ge ndibe ngu,
bu ndu ike du shi
l'imigwe lwazeta l'ali!

¹² "G'ohamoha tsulihunu!
G'ephe zenuru jeshia
le nsuda Jiehoshafatu;
kele oo l'eka ono be mu
a-nodu kpee ohamoha
mgburugburu ikpe.

¹³ Unu watanu egbu mma unu
swiiswiiswii; kele iphe,
a kuru l'opfu chawaru.

Unu bya azoshia akpuru
vayinu obu;
kele eka aakuje mee
jiwaru.

Nsukutu iya jiwaru ejiji;
kele ejo-ememe,
phe paru eka."

¹⁴ "Igwe-oha; igwe-oha kuru le
nsuda,
aanoduje pfua opfu pfukaha;
kele mboku ke Chipfu

dukwaa ntse le nsuda,
aanoduje pfua opfu
pfukaha.

15 Enyanwu yee onwa be ee-me
go gbaa ochii.

Ophu kpokpode ekehedu
paapaapa.

16 Chipfu a-gbe l'ubvu Zayonu
sua ekiri;
nodukwapho le
Jierusalemu dee ririri.

Eliphe yee akpaminigwe
anmaa jijijiji.

Obenu le Chipfu a-buru onye
ndibe iya a-gbabeje le
mkpula je anodu
zee ndzu.

Mbu l'oo-buru ulo,
a kpushiru ike doberu
unwu Izurelu."

Iphe-oma ndu ke Chileke

17 Noo teke unu a-maru l'oo
mbedua bu Chipfu bya
aburu Chileke unu;
le mu bu ebubu l'ubvu
Zayonu; mbu ubvu ono,
duru mu nsu ono.

Noo teke Jierusalemu a-du nsu;
ophu ndu ohozo agbabaedu
iya ophorokpo.

18 "O -rwua mboku ono be
ubvu ubvu a-nodu
asoshi mee ophu.

Eli obvu obvu asoshi
mini-era-eswi.

Mini atuko asoshigbaa l'iphe,
bukpoo nggele,
dukota l'ali Jiuda.

Ogba-mini agbafuhu shi
l'eze-ulo Chipfu wata aso
gborogboro je agbaa
mini le nsuda Shitimu.

19 Obenu l'ali ndu Ijiputu
a-buru ochobu.

Ali ndu Edomu aburu
echiegu,
dabyiru ke mmanu.

O buru iphe, a-kpa iya nu bu
iwashi, ephe weru ndu
Jiuda,
bu ndu ephe no l'ali phe
gbushia ndu adudu iphe,
ephe meru.

²⁰ Obenu lẹ ndu Jiuda e-buru
l'alì phẹ jasù l'ojejeje.

L'e buru lẹ Jierúsalemù;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.

²¹ Noo teke mu a-guru phẹ nvù
l'ikpe-ochi
ọphu mu te eshidu
guhawaru phẹ nvù
iya."

"Chipfu bu l'úbvú Zayọnu!"

Ekwo Émọsu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Ọwaa bụ olu-opfu Émọsu. Émọsu yì lẹ ndu nche aturu, shi lẹ mkpukpu Tekowa. Ọwaa bụ iphe, o phuru l'ophulenyia lẹ k'ẹhu ndu Ízurelu lẹ teke Uzaya bụ eze ndu Jiuda; ọteme Jierobowamu nwa Jiowashi buru eze ndu Ízurelu. O phuchaa ya; o noada apha labo; ọteme o rwua apha ono, alì nmajeru jijijiji ono.

² Émọsu pfuru sụ:

“Chipfu nokwa l'úbvú Zayonu asụ ekiri

bya anodukwapho lẹ Jierúsalem eke ririri.

Èka ndu eche aturu anoduje eche aturu kposhihu nkụ.

Ọteme elikota úbvú Kamelu nwukota lwaa.”

Aphụ, aa-nụ ndu Arámu

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Damasukosu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno be mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azu; kele ẹphe chiwaru ndu Giladu pyaapya g'onye gude mgborigwe echishi ẹsua ereshi. ⁴ Mu a-tu oku l'ulo Hazelu; l'o tsua ulo ulo, Benu-Hadadu kpuru kpushia ike. ⁵ Mu e-tsukashi iphe, e gude tu-chia onu-abata mkpukpu Damasukosu. Mu emee ge ndu bu lẹ nsuda Avenu chihu; yee onye ono, no lẹ mkpukpu Betu-Edenu gude mgboro-eze l'eka ono. L'a kpua ndu Aramu lẹ ndzu lashia alì Kiru.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Filisitayinu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Gaza mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno be mu tee sephuekwaru phe oke ẹhu-eghu mu azu; kele ẹphe kpuru oha l'ophu lẹ ndzu bya eworu phe ye l'eka ndu Edomu. ⁷ Mu a-tu oku l'igbulo Gaza; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike l'ime iya. ⁸ Ndu bu lẹ mkpukpu Ashidodu be mu e-me g'ẹphe chihu; yee onye ono, no lẹ mkpukpu Ashikelonu gude mgboro-eze l'eka ono. Mu eworu ẹka ghakpo chiahaa ndu mkpukpu Ekoronu ke gbaagbaa. Mu emekwapho ge ndu Filisitayinu lagbua l'iswi g'ẹphe ha.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Taya

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Taya mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno be mu tee sephuekwaru phe oke ẹhu-eghu mu azu; kele ẹphe tukoru oha l'ophu, bu ndu a kpuru lẹ ndzu woru ye l'eka ndu Edomu; shi nno woru ogbandzu ẹphe l'unwune phe nmaa phulaphula. ¹⁰ Mu a-tu oku l'igbulo Taya; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike l'ime iya.”

Aphụ, aa-nụ ndu Edomu

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Edomu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno be mu tee sephuekwaru iya oke ẹhu-eghu mu azu; kele o gude ogu-echi chia nwune iya oso; ophu o phuduru iya obu-imemini ililekpo; kele ẹhu ghueru iya pho egu ehuka ehuka ghukwaseru; ọteme

obu-ọku nkiya buru k'ojejoje. ¹² Mu a-tu ọku le mkpukpu Temanu; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike, nọgbaa le mkpukpu Bọzura."

Aphụ, aa-nụ ndu Amọnu

¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu ndu Amọnu mewaru iphe-eji ẹto bya eye ẹka le k'eno be mu tee sephuekwaru phe oke ehu-eghu mu azu; kele unwanyi, du ime l'ali Giladu be epe wachaaru ibe; opfu l'ephe eme g'oke ali phe kabaa osa. ¹⁴ Mu a-tu ọku l'igbulo mkpukpu Raba; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike l'ime iya. Noo teke aa-nodu echi mkpu ogo l'eka ogo a-nodu ada. Oke pherephere ezikwapho l'eka oke mini edze. ¹⁵ L'a kpua onye eze phe le ndzu lashia ali ozo; yebedua yee ndu-ishi l'ali-eze iya." Nokwa iphe, Chipfu epfu bu ono.

2

Aphụ, aa-nụ ndu Mówabu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu Mówabu mewaru iphe-eji ẹto bya eye ẹka le k'eno be mu tee sephuekwaru iya oke ehu-eghu mu azu; kele o keru okpu onye eze ndu Edomu oku; jasu o buru ntụ. ² Mu a-tu ọku le Mówabu; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike le mkpukpu Keriyotu. Mbụ le ndu Mówabu a-nwushihu l'utsu utsu a-nodu adapheru phe nu; mekpoo mkpu, aa-nodu echiru phe; yee opu-ogu, aa-nodu egbu ehuka ehuka. ³ Mu e-gbu onye eze phe; bya atuko ndu-ishi l'ime iya gbukobe epe l'iya." Nokwa iphe, Chipfu epfu bu ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Jiuda

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu ndu Jiuda mewaru iphe-eji ẹto bya eye ẹka le k'eno be mu tee sephuekwaru phe oke-ehu-eghu mu azu; kele epe jikaru ekemu Chipfu; ophu epe etsojedu iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje. O buru ughoshi ono, nna phe jeru etsoru ono dephuru phe. ⁵ Mu a-tu ọku l'ali ndu Jiuda; l'o tsua ulo ulo, a kpuru kpushia ike le Jierusalemu."

Aphụ, aa-nụ ndu Ízurelu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu ndu Ízurelu mewaru iphe-eji ẹto bya eye ẹka le k'eno be mu tee sephuekwaru phe oke ehu-eghu mu azu; kele ndu Ízurelu reru ndu pfuberekoto gude reta mkpola-ochaa; bya eree ndu akpa nri gude reta akpokpa ebo l'echiko. ⁷ Epe azoje ndu ukpa okpa l'ishi zo-mia l'urwuku, no l'ali. Ophu epe ekpejeduru ndu eje iphe-ehuka ikpe, pfuru oto. Nna yee nwa iya nodu anoduje ejepfu nwamgboko lanu; shi nno turwua epha mu ono, du nsọ ono. ⁸ Epe nodu azejegbaa aze l'agua iphe, bu oru-ngweja l'eli uwe, a suseru l'itumo. Epe nodu anoduje l'ulo agwa phe ono angu mee, e retaru le nre.

⁹ "Mu mebyishiru ndu Amoru l'iphu phe. Mbụ ndu hagbaa ke kpapherengu kpapherengu g'oshi sida; bya akpoo akpaa g'akpurata. Mu mebyishia mebyi, o miru l'elikota; bya emebyishia ogbarabvu iya l'uzo ali. ¹⁰ Mu shi l'ali ndu Ijiputu dua unu dufuta. Mu bya edua unu ukporo apha labo l'echiegu je emee g'unu lwuta ali ndu Amoru nworu. ¹¹ Mu byakwapho bya ahota unwu unu unwoke g'ephe buru ndu mpfuchiru; bya ahotakwapho unwu unu unwokorobya g'ephe buru ndu duru Chileke iche. ?Tobudu eviya be mu epfu-a; unube ndu Ízurelu?" Nokwa iphe, Chipfu epfu bu ono.

12 “Obenu l'unu meru ndu ono, ɖuru Chileke iche ono; ẹ̀phe ngua mee; bya asu ndu mpfuchiru g'ẹ̀phe te ephuẹ mpfuchiru. 13 Nta-a buru ge mu bya abyazeta unu abyazeta ẹ̀gube ono, ugbo ivu abyazetaje me e doo ya ereshi onoya. 14 Ndu okpa-egwa taa nahukwa; ophu ndu okpehu du adukwa iphe, ẹ̀phe egude okpehu phe eme; ophu ndu ike ogu a-dukwa ike adzo ndzu phe. 15 Ndu maru agba apfu taa pfukwaru; ophu ndu maru agba oso a-dukwa ike agbala; ophu ndu agbaje inya a-dukwapho ike adzo ndzu phe. 16 Mbụ je akpachaa l'onye du ike ogu, bu iya be okpoma kachaa adudu a-gbakwaru oto gbalaa mboku ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

3

1 Unu numakwa opfu-a, Chipfu pfuru gude epfubyishi unube ndu Izurelu-a; epfubyishi ndu onu-ulo ono l'ophu, bu ndu yebe Chipfu shi l'alị ndu Ijiputu dufuta onoya. O suru-a: 2 “O bu unu kpoloko be mu maru l'iphe, bukpo ipfu, nokota le mgboko l'ophu. Noo iphe, meru go gude mu je l'anu unu aphu ejo-iphe, unu eme go ha.”

Ozi onye mpfuchiru Chileke

3 Umadzu ebo ?ephe aswi me o budu l'ẹ̀phe zuru mgbede l'ẹ̀phe a-wata aswi oswi?

4 Oduma ?onoduje l'oswa sua ekiri l'ẹ̀be o gude iphe, oo-ri?

Mbu-a; ?nwegbele-oduma abaje hanyihanyi l'eka o bu l'ẹ̀be abu l'oweru iphe, o guderu?

5 Enu ?l'odalahuje l'onya l'alị l'eka adudu onya, a gbaberu iya to?

Onya, a gbaberu agbabe l'alị ?oosweje l'ẹ̀be abu l'o duru iphe, kpo-sweru iya nu?

6 E -gbuahaa opu le mkpukpu; ?ndzu ta agujedu ndu bu iya nu to? ? Ephe ta anmajedu pyaapyaapya?

Teke ola-l'iswi byapfutaru mkpukpu; ?to budu Chipfu meru phe iya to?

7 Tororo bu le Nnajiuphu, bu Chipfu ta adudu iphe, oomeje l'ẹ̀be ekpuha idzu iya goshi ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru iya.

8 Oduma sukwaru ekiri. ?Bu onye a-su le ya ta atsudu ebvu?

Nnajiuphu, bu Chipfu pfuakwaru opfu. ?Bu onye a-su le ya a-nodu doo ge ya te epfu iphe, Chipfu pfuru?

Iphe-aji ndu Sameriya

9 Raa ya arara l'iphe, bukpo ulo, a kpuru kpushia ike le mkpukpu Ashidodu yebe ophu no l'alị ndu Ijiputu su phe: “Unu je edzukoo onwuun l'ubvu ubvu alị Sameriya huma utsu, ada l'ime iya; yebe mkpawere, eeme ndibe iya!”

10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ephe ta amadu g'eemeje iphe, du ree. Ulo phe, a kpushiru ike bu iphe, jiru iya nu bu iphe, a nataru l'omeliwe; yee iphe, a naru le nfu.” 11 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: “Ohogu l'a-gba alị ono ophorokpo; kwatsushia iphe, bukpo ulo, akpushiru ike; kwaa okwata l'iphe, bukpo eka unu kpuru o shihu dungudungu.”

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O kwa g'onye eche aturu duru ike nafuta aturu iya l'onu oduma; o buru iphe, o nafutaru kpoloko bu nwoshi-okpa iya labo; ozoo nwibiribe nchi iya-a; nokwa g'aa-dzota-beru ndu Izurelu bu ono; mbu ndu ono, bugbaa le mkpukpu Sameriya; nogbaa

l'igburonu iphe-azee phe; yele nkuku etemu phe." ¹³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chileke epfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: "Unu numakwa iphe-a je agbaa onu-ulo Jiekopu ekebe: ¹⁴ Mboku, mu a-nu ndu Izurelu aphu atupya, ephe tuppyaru mu be mu e-mebyishi oru-ngweja, nogbaa le mkpukpu Betelu. Mpu oru-ngweja ono be ee-chikwofu l'o daa l'ali. ¹⁵ Mu alashia ulo, ephe kpuru doberu onanwu; yee ophu ephe kpuru doberu udzu-mini; mbu l'ulo ono, e gude eze-enyi mee omemma ono be mu e-mebyishichaa; l'a kwatsushichaa ulo-eli phe g'o ha." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

4

¹ Unu numa opfu-a; unube eswi ali Beshanu ono, nogbaa l'ubvu Sameriya; mbu unube unwanyi ono, emekpa ndu ukpa ehu; teme o buru ndu adudu g'o du phe be unu egwe uji; unu -gbeshi; unu asu nnajiuphu unu phe-a: "Unu nu anyi mee g'anyi ngua!" ² Nnajiuphu, bu Chileke gudeakwa adu nso iya ria angu su: "Unu lekwa; ujiku lanu be ee-gudekwa ikeke setachaa unu g'unu ha. Mbu l'eegude ikokoro, e gude anma ema nmatachaa ndibe unu ndu ophu phoduru nu. ³ G'unu hakpo nanu nanu buru igbulo be ee-gbuwa chiru unu chighaa. O buru uzo aka aa-nodu achiphushi unu bu l'uzo Hamonu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

Ndu Izurelu teke alwapfutadu Chileke

⁴ "Unu je mkpukpu Betelu je emee iphe-eji! Unu eje mkpukpu Gilugalu je akabakpo ya ro ememe! Unu gweje ngweja unu l'utsu mboku-mboku! Unu pfuje oke-lanu-l'uzo-iri unu l'ime ujiku eto eto! ⁵ Unu woru buredi, e yeru iphe, eekoje buredi woru kpo oku g'o buru ngweja obunggo! Unu -nodu anu Chileke iphe ke mmanu; unu araje iya arara! Mbu-a; unu pfua ya g'a numa-dzuru; unube ndu Izurelu; kele o iphe ono bu iphe, aduje unu ree ememe." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁶ "Ge mu haru unu; onu nri chihu unu l'iphe, bukpo mkpukpu unu l'ehu l'ehu; bya emee; ophu o dudu mkpukpu unu ophu nri du; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ⁷ "Mu mekwarupho g'igwe te edzeheru unu mini teke o phodukwaruro onwa eto teme l'eemeta iphe, emeberu l'ali. O nodu abujeru mu -dzeeru mkpukpu owa-a mini; mu ahaa ndu ophu. Igwe -dzee mini l'egu ibiya owa; l'o haa ibiya ophu l'o kpoju jegiri jegiri. ⁸ Ndu mkpukpu labo ozo eto nodu anoduje awu gbiigbi eje le mkpukpu lanu eje acho mini-angungu; ophu ephe ahumajedu mini, a-suru phe angungu; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ "Mu gudewaa nchacha-manu yee atsu-evu gude dapfu unu. Mu gude iya mee ge mgbabu unu yee opfu-vayinu unu dabyiru iphoru. Igube bya atapyashia oshi olivu unu; yee oshi figu unu; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁰ "Mu bya emee g'ejo iphe-emee wata unu ememe egube ono, mu meru; o mee ndu Ijiputu ono. Mu gude ogu-echi gbushia unwokorobya unu; bya erwuta inya unu kpa ya le ndzu. Mu bya atsu-jia imi unu atsu-ji l'ishishi iphe, shigbaa l'eka ndu ojogu unu dogbaaru; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹¹ "Mu haru mkpukpu unu mebyishia egube ono, mu mebyishiru Sodomu waa Gomora ono. Mbu l'unu duopho ge nku-oku, a lofutaru l'eka oku eke iya; ophu unu alwakwarupho azu lwapfuta mu." Nokwa

iphe, Chipfu eepfu. ¹² “Ọo ya bụ ị-a; wakwa iphe, mu e-me unubẹ ndu Ízùrẹlu baa. Tẹmanu-a; eshinu mu e-me unu iphe ono; unu kwakọbekwa akwakọbe ejepfu Chileke unu; unubẹ ndu Ízùrẹlu!”

¹³ Ọ kwa onye ono,
 bụ iya meru úbvú;
 bya edobe phẹrephere;
 mbụ onye ewojeru
 iphe,
 ọori kpúhaa goshi nemadzụ;
 onye ono, emeje g'útsu
 gbahụ ọchii;
 tẹme ọ nọdu azọ garamu
 garamu l'eli úbvú,
 nọgbaa ị mgboko.
 Epha iya bụkwa Chipfu;
 bya aburu Chileke,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

5

Erwubvu ẹhu ndu Ízùrẹlu

¹ Unu nụmakwa opfu-a; unubẹ ọnu-ọlo Ízùrẹlu; mbụ erwubvu ẹhu unu-a, mu erwu-a:

² “Ndu Ízùrẹlu, bụ nwamgbọko
 ono yẹ nwoke teke
 akwaswee ono
 daakwaru darwua alị;
 ọphu ọ gbẹshibaekwa
 ọzo.

A parụ iya haa l'alị l'ẹka
 ọ dabyiru;
 ọphu ọ dudu onye palia ya.”

³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Mkpụkpu, chị unu ojọgu labọ l'ụkporo ojogu iri ejeru Ízùrẹlu ọgu bụ iphe, oo-gude lwa bụ ụkporo ojogu ise kpoloko. Mkpụkpu ọphu chikwanu ụkporo ojogu ise eje bụru ojogu iri a-lwa.”

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu anụ ọnu-ọlo Ízùrẹlu: “Unu chọo mu; dzuru ndzụ. ⁵ Unu ba achọkwa Bẹtelu! Ọphu unu ejekwa Gilugalu! Unu ta atugbukwa jeshia Biye-Sheba! Kele ndu Gilugalu bẹ aa-kpụkwa ị ndzụ; l'e mee Bẹtelu; ọ tọ dudu iphe, ọo-bụ.”

⁶ Unu chọkwaa Chipfu dzuru ndzụ. Ọdumeka bẹ ọo-gbakwa ọnu-ọlo Jíosefụ ophorokpo g'ẹka ọku etsu. Mbụ l'oo-tsu iya tsufu; ọ tọ dudu onye a-suru iya egbota ị Bẹtelu. ⁷ Nshio unubẹ ndu ono, ewojeru ikpe, pfuru oto mee iphe, atso ilu ono; tẹme unu nọdu ewojeru apfubekoto gwọọ l'alị.

⁸ Onye ono, bụ iya meru
 kpokpode,
 bụ Puleyadesu;
 bya aburu iya meru
 kpokpode, bụ Orayonu;
 onye emeje tsukiribaa
 ọchii l'ọ bụru ìphóró
 nchi-abọhu;

teme ọ nọdu ejikputeje
 eswe mee ya l'ọ bụru
 ẹnyasi;
 onye ekuje mini,
 dọru l'eze-enyimu oku;
 l'ọ bya eworu iya
 dzeeru eliphe l'ophu;
 ọ kwa Chipfu bụ
 ẹpha iya.

⁹ Onye emeje ọ mkpurupyata
 l'ọ vaa sọ-kpute ndu
 ike dụ;
 teme ọ nọdu emeje ọ
 mkpukpu,
 a kpụ-pheru igbulọ
 mgburugburu bụru
 mkpurupyata.

¹⁰ Onye abajeru unu mba l'edupfu bẹ unu akpoje ashi; temanu ọ bụru onye epfuje ire-lanụ bẹ unu anọduje akpofu akpofu. ¹¹ Ọo ya bụ lẹ-a; eshinu unu azoje ndu ụkpa tilitoli; teme unu nọdu ekebutaje phe g'ephe nụ unu ereshi; bẹ a makwaru-a l'unu pyishiru mkpuma gude kpushia ụlo; obenu l'ọ tọ dudu ophu unu e-bu. A makwaru-a l'unu kowaru opfu-vayinu, dū ụbvù l'anya; obenu l'unu taa ngudu mee, shi iya nū; ¹² kele mu maru g'emeswe, unu mesweru habe igwerigwe; bya amaru g'iphe-ẹji, unu meru habe shii. Unu anọduje emekpa ndu pfuberekoto ẹhu; teme unu nọdu anọduje eri uphalazu; teme ophu unu ekpejedu ndu ụkpa ikpe, pfuru oto l'edupfu. ¹³ Ọo ya bụ l'onye nweru egomunggo e-dobejeepho onu doo me ọ dajewaa nno; kele teke ono bukotakwa ẹjo mboku.

¹⁴ Unu choje iphe, du ree; g'ọ tọ bụ iphe, dū ẹji; k'ophu unu a-nọdu ndzụ. Noo teke Chipfu; mbụ Chileke, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike e-swiru unu; ẹgube ono, unu asuje l'ọ swiru unu nta-a ono. ¹⁵ Unu kpoo ẹjo-ememe ashi! Unu eyee eme iphe, dū ree obu! Unu kpeje ikpe, pfuru oto l'edupfu; ?a maru; ?Chipfu; bụ Chileke, mbụ Ọkalibe-Kakota-Ike a-phuru unu obu-imemini; mbụ unubẹ nwa ndu ophu phoduru nū lẹ ndu onu-ulo Jiósẹfu.

¹⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfu; mbụ Nnajiuphu, bụ Chipfu; bya aburu Chileke; bụru Ọkalibe-Kakota-Ike: "Ụzu-ekwa a-nọdu atụ l'iphe, bukpo gbororo. Ẹkwa aphụ anọdu ada l'edupfu l'edupfu. L'e kua ndu akoje opfu g'ephe bya adobe ekwa raahaa; kua ndu maru aka ẹreshi ekwa g'ephe bya akwasha ekwa ike. ¹⁷ Ụzu-ekwa a-nọdu atụ l'ekameka, a koru opfu-vayinu; kele ẹka unu dọru bẹ mu a-bya eshijaa ẹbo ghata." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

¹⁸ Nshio unubẹ ndu oogu g'asụ l'eswe kẹ Chipfu rwuwaru! Sụ-a; ?bụ gunu kparụ iphe, eswe Chipfu agụ unu ẹgu? Mboku ono a-bukwaru ochii; ọ tọ bukwaru iphoro. ¹⁹ Ọo-dū g'egube-a, aa-sụ lẹ nwoke nahuru oduma; o gbapfu agụ. Ọ nahụ ono bya abahụ l'ulo iya je anodu woru ẹka tų-kobe l'igbulọ; agwọ bya ataa ya. ²⁰ Eswe Chipfu a-bukwaru ochii; ọ tọ bukwaru iphoro. Mbụ l'ọo-gbakota tsukiribaa; k'ophu bụ l'iphoro taa dukpoda ya ililekpoo.

²¹ "Obo-iphe, unu aboru mu bẹ mu kpokwaru ashi; teme ophu mu anatakwaru iya; ophu edzuko, unu edzukojeru mu adujeekwa mu ree.

²² A makwaru-a l'unu egweje ngweja-akpo-oku nu mu; unu ewota ngweja-nri gude bya mu agwagwa; obenu le mu ta anatajedu iya. Unu -hotachakponu iphe ahota gude bya egweeru mu ngweja-ehu-guu; o to dukwa iphe, mu a-gube iya. ²³ Wofukwaru mu uzu ono, du l'ebvu ono, unu agu ono; kele mu ta angabejekwa nchi k'anuma iphe, nkwa unu ada. ²⁴ Obenu le-a; g'ikpe, pfuru oto watanu aso gborogboro ge nggele! G'apfubekoto watanu aso ghenyimu, ta aso-buhujedu aso-buhu!

²⁵ "Su-a; unube onu-ulo Izurelu; ukporo apha labo be mu l'unu noru l'echiegu. ?Unu shi agwaje mu agwagwa l'eka ono? To? ?unu shi anuje mu iphe? ²⁶ Obenu le nta-a bu iphe, unu kporu obu yeru bu nshi onye eze unu, bu Sakutu; yee iteshi ibe unu, bu Kayiwanu; mbu kpokpode ono, unu gwotaru l'onwunu ono. ²⁷ Noo g'o gude mu je l'eme g'a kpua unu le ndzu je aghaa mkpukpu Damasukosu aghagha tugbua." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono; mbu onye ono, epha iya bu Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-Ike.

6

Oshi, akuru ndu akpa ntusaru-ehu

¹ Nshio unube ndu akpa ntusaru-ehu l'ubvu Zayonu; mekwapho unube ndu no l'ubvu Sameriya ari l'o to duedu iphe, adu ike eme unu; mbu unube ndu a maru amaru, shi l'oha, bu ishi oha l'ophu, bu ndu ono, onu-ulo Izurelu anoduje ejepfu. ² Unu jenu mkpukpu Kalune je ahuma go gharu! Unu eshi l'eka ono jeshia Hamatu; mbu eze mkpukpu ono! Unu eshi kwapho l'eka ono jeshia Gatu, bu mkpukpu ndu Filisitayinu! ?Unu kakota ali-eze-a g'ephe ha ree too? ?Ali phe ka k'unu osa too? ³ Mbu unube ndu woru ejo mboku dobe uzanya uzanya; o buru okposhi omeliwe be unu pataru dobe onwunu ntse ntse. ⁴ Ndu bu iphe, epe azeje aze be bu iphe-aze, e gude eze-enyi memaa. Tempe epe nodu azeje manyo l'iphe-aze phe. Nri, epe erije bu anu unwu-aturu, shigbaa l'igwe aturu phe; yee unwu-eswi, shigbaa l'ikpoto eswi phe. ⁵ Ndu anoduje agu-phe jogojogojogo ebvu akpo une eye iya; emeshigbaa iphe ophu, e gude agu ebvu ge Devidi. ⁶ Iphe, unu egudeje agu mee bu eze uwaka. O buru manu, kachaa eshi mkpo be unu anyije. Obenu l'unu ta agujedu aphu ola-l'iswi-a, onu-ulo Jiosesu ala-a. ⁷ Noo g'o gude unu je l'aburu ndu mbu, ee-vuru uzo kpua le ndzu. Obo-iphe ndu ono, azeje manyo ono aburu bugemu.

Chipfu akpofu eku-onwonye ke ndu Izurelu akpofu

⁸ Nnajiuphu, bu Chipfu gudewaa onwiya ria angu; mbu le Chipfu ono, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike ono pfuwaru su: "Eku-onwonye, oshilokpa Jiekopu eku be mu akpofu akpofu. Mbu l'ulo ulo, epe anoduje zeeru ndzu go ha be mu kporu ash. Noo g'o gude mu je l'eworu mkpukpu-a; yee iphemiphe, du iya nu ye l'eka ndu ohozo."

⁹ Teke umadzu iri phoduru l'ulo lanu; epe anwuhukwapho. ¹⁰ Teke abubu phe, bu onye a-kposhi odzu phe ono oku byaru go chita phe chifu l'ulo ono; o jja onye domikwaduru onwiya l'eka ono su iya: "?O nweru onye gu l'iya no l'eka ono?" O su: "Waa-waa-o!" L'o su: "Ngwa; dobekwapho onu ngu doo! G'anyi te ejekwa ekusweta epha Chipfu!"

¹¹ Kele Chipfu suwaru l'o noo g'oo-du. O je l'etsukposhichaa oke ulo ono etsukposhi; tsukposhia ndu ophu bu ulo nshji l'o daka nanu nanu. ¹² ?Inya agbaje oso l'eka du mkpuma mkpuma? To? ?egudeje eswi ako

òkoro l'egube ẹka ono? Obenu l'unu mewaru ikpe, p̄furu ọto; ọ buru iphe, egbu egbugbu; bya emee akpuru, ap̄fubekoto a-mi; ọ buru iphe, atso ilu.

¹³ Unu ete ẹsua l'ẹka unu lwutaru mkpukpu Lodeba. Teme unu nodu asuje: "Tobudu l'ike okpu k'anyi be anyi gude lwuta mkpukpu Kanayimu?"

¹⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike: "Mu e-je akpatsu oha, a-bya etso ngu ogu; gube onu-ulo Izurelu. Epehe e-me ẹ ngu p̄ho ewere; e-shi le mkpukpu Lebo-Hamatu jas̄u le nsuda Araba."

7

Igube; waa oku; waa iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ p̄furu ọto

¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu goshiru mu baa: Oodozi igube, a-bya bya atapyashia iphe, e meberu l'ali, e-fushi ome me a-kpatachaep̄ho ke mbu. Ke mbu ono bu ophu aanuje eze kele o bu iphe, rwuberu iya nu. ² Tobudu iya bu; epehe tukoep̄ho iphemiphe, futaru l'ali tafu. Mu chia mkpu su: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; gunaa nvu jiko! ?Denu g'unwu Jiekpu e-shi wafu l'ebe abu l'o baru ishi?"

³ O buru iya bu le Chipfu agbanwee ẹka l'eme iphemiphe ono. Chipfu bya eyee onu su: "Owaa taa nwukwa!"

⁴ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu goshiru mu baa: Nnajiuphu, bu Chipfu kuru oku, enwu enwunwu oku ge ya gude iya kpee ikpe. O bya etsua jas̄u Eze Enyimu tashihu; ali kposhihu nku. ⁵ Tobudu iya bu; mu chishia mkpu su: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; te emehenu jiko! ?Denu g'unwu Jiekpu e-shi waa l'ebe abu l'o baru ishi?"

⁶ O buru iya bu le Chipfu agbanwee ẹka l'eme iphemiphe ono. Nnajiuphu ono, bu Chipfu bya eyee onu su: "Owaa taa nwukwapho!"

⁷ Wakwa iphe, o goshiru mu baa: Chipfu p̄furu l'aguga igbulọ. O buru iphe, o gude l'eka bu iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ p̄furu ọto. O buru iphe, eegudeje akpu igbulọ ono be e gude kpua igbulọ obu. ⁸ Chipfu bya ajia mu su mu: "Emosu; ?bu gunu be i humaru?"

Mu su iya: "O kwa iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ p̄furu nhamunha."

Tobudu iya bu; Nnajiuphu ono bya asu mu: "Lekwa; mu e-woru iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ p̄furu ọto dobe l'echilabo ndu Izurelu. Mu taa haedu phe ozobaa ge mu ta anu phe aphu. ⁹ Eka aagwaje iphe agwagwa ono, Ayizaku doberu ono be ee-mebyishikota. L'a bya etsukposhia ẹka ndu Izurelu doberu nsu. O buru ogu-echi be mu e-gude tsoo onu-ulo Jierobowamu ogu."

Émòsu yee Amazaya

¹⁰ Tobudu iya bu; Amazaya, bu onye uke, l'agwa iphe le Betelu bya ezia ozi g'e je ezia onye eze ndu Izurelu, bu Jierobowamu su iya: "Emosu noakwa l'echilabo onu-ulo Izurelu gedegede achiru ngu ejo-idzu. Ali ta asukewa akube iphe, oopfu. ¹¹ Le-a; wakwa iphe, Emosu epfugbaa baa: 'O kwa ogu-echi be ee-gude gbua Jierobowamu; ophu o dukwa iphe, e-me g'a ta kpu ndu Izurelu le ndzu chiru phe lufu l'ali phe gedegede.' "

¹² Amazaya bya agbeshikwapho bya ejepfu Emosu je asu iya: "Tugbua lufu l'eka-a gube nwophu aphu ophulunya! Tugbua laphu azu l'ali ndu

Jiuda; je anọdu l'ẹka ono kpata nri, ii-ri; nọdu l'ẹka ono pfu iphe, iipfu!
¹³ Ba nọduekwa lẹ Bẹtelu sù l'i pfuchiru Chileke; kele ẹka ono bukwa ẹka duru eze lẹ nsọ; tẹme ọ buru ẹka ndu Ízurelu kpuru eze-ulo phe.”

¹⁴ Noo ya; Émọ̀su bya eyeeru Amazaya ọnu sù iya: “Mu te eshikwa buru onye mpfuchiru; ọphu ọ bukwa onye mpfuchiru nwuru mu. Ọ kwa onye eche aturu bẹ mu shi buru; bya aburu onye akọ opfu oshi sikhamo. ¹⁵ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya ekua mu l'ẹka mu nọ eche aturu bya asụ mu gẹ mu tųgbua je epfuchiru iya opfu ẹhu ndibe iya, bụ ndu Ízurelu. ¹⁶ K'ọphu bụ lẹ-a; nưmakwa Opfu Chipfu. G'i suru gẹ mu te epfuhẹkwaru opfu Chileke nư ndu Ízurelu; gẹ mu haa epfu opfu ẹhu ọnu-ulo Áyizaku. ¹⁷ Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nye ngu e-mechakwaa wata agba ụkpara l'oma mkpukpu; tẹme ọ buru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia unwu ngu unwoke mẹ unwu ngu unwanyi. Alì ngu bẹ aa-tù atùtù gude washiaru ndu ọzo; tẹme gubedua l'onwongu bụ l'alì ndu amadu Chileke bẹ ii-mechaa nọdu nwuhu. Ọzo bụ lẹ ndu Ízurelu ta adudu iphe, ee-me g'a ta kpụ phe lẹ ndzụ chiru phe chifu l'alì phe.”

8

Nkata akpuru-iphe, charu achacha

¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji. ² Ọ bya ajja mu sù mu: “Émọ̀su; ?bụ ọnu bẹ ì hụmaru?”

Mu sù iya: “Ọ kwa nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji.”

Tọbudu iya bụ; Chipfu sù mu: “Teke ikpazụ ke ndibe mu bụ ndu Ízurelu rwuakwaru. Ọphu mu ahaẹkwa phe ọzobaa gẹ mu ta anụ phe aphụ.”

³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “O -rwua mbọku ono bẹ ebvu, aagụje l'eze-ulo Chileke-a l'a-buru uzu-ekwa bẹ aa-nọdu atụ iya. Odzu bẹ a-dụ igwerigwe igwerigwe dakaa l'ẹkameka. Ẹkameka adaa nyonyoronyo.”

Aanu ndu Ízurelu aphu

⁴ Unu nưmakwa iphe-a; unubẹ ndu azotoshi ndu adudu g'ọ dọ phe; tẹme unu nọdu eme gẹ ndu akpa nri l'alì unu bvubebe; ⁵ mbụ unubẹ ndu asuje: “?Bunaa teke ole bẹ Obo Onwa-ọphúú a-bvunaa; k'ọphu anyi a-wata ere ereshi? ?Bunaa teké ole bẹ eswe-atuta-unme a-bvunaa; k'ọphu anyi a-wata azụ witi?” Ephe nọdu emeje tinu ereshi phe l'ọ lwa alì; mee aswa iya l'ọ ka shii; bya egude iphe, aatuje iphe, e meru l'ugho gude eme ndiphe mkpurukpuru-ẹnya. ⁶ Unu egudeje mkpọla-ọchaa zua aswa ishi ndu akpa nri. Teke ọ bụ onye adudu g'ọ dọ iya; unu achita nwa akpọkpa labọ gude zua aswa ishi iya. Unu nọdu akpọtaje witi ndu ọphu e gege awushi awushi gwakọbe l'ọkpobe iya ree.

⁷ Chipfu gudekwa l'oshilokpa Jiékpọ phe eku onwophe ria angu sù: “Mu ta abyakwa azọha iphe, ẹphe meru. ⁸ Iphe-a e-mechakwaa mee alì anmaa jiiijiji. Iphe, bukpo ndu bu iya nọ anọdu agụ aphụ iya. Alì-a l'ọphu a-bya utso. Aa-kpatsu iya l'ọ bya kulakula g'utso; l'ọ bya alaẹkwapho pyetee g'enyimu ndu Ijiputu.”

⁹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: “O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'enyanywu rjba l'echi eswe; mee eliphe l'ọphu agbahụ ọchii l'echilabọ eswe. ¹⁰ Obo-iphe, unu aboje bẹ mu a-gbanwe g'unu wata atụ uzu-ekwa. Mu agbanwee ebvu ono, unu aguje ono g'ọ buru erwubvu.

Mu e-me unu g'unu hakọta unu anmakọtaru uwe-aphu; kpushikota ishi anwuhu. Mu emee mbọku ono g'ọ dū unu g'onye agu aphu nwa nwoke lanu, ọ nwataru kpoloko, nwuhuru nu. Esw e mbọku ono -bya abvu be ọo-tsokotaepho ilu ilu.”

¹¹ Wakwa iphe, Nnajuphu, bu Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa; mbu mbọku, mu e-me g'egu wata eme l'ali-a. Egu, mu epfu opfu iya ta abukwa egu nri; ozoo egu mini. Obenu l'oo egu anuma opfu ke Chipfu.

¹² Nemadzu e-tsoru aghaphe; o -shi l'enyimu owa-a; l'o daghaa enyimu ophu; l'o shi l'isheli; l'o ghaphee jeshia l'uzo enyanwu-awawa l'eka ephe achọ eka ephe a-numa opfu ke Chipfu; ole ephe taa humadu iya. ¹³ O -rwua mbọku ono be eguru nwanji, ama ntumatu; yee nwokorobya, gbashiru ike ntumatu a-tulwahu l'eka ekpiri akpo phe jegiri jegiri. ¹⁴ Ndu ono, gude ebyi ke Sameriya ria angu ono; mbu ndu ono, asuje: ‘Eshinu agwa ndibe gube Danu no ndzu g'ọ no iya-a’; ozokwanu: ‘Eshinu agwa ndu Biye-Sheba no ndzu g'ọ no iya-a’; ndu ono a-dakota; ophu ephe abyadu agbeshibaa agbeshi.”

9

Ndu Izurelu be ee-mebyishikwa

¹ Mu phuru ophulanya huma Chipfu l'eka o pfuru l'aguga oru-ngweja epfu su: “Chia iphe l'eli mkpotsu itso, gude eze-ulo-a; k'opfu okpa-ulo iya l'opu a-nmakota jijijiji. G'o nwukposihu daa l'eli ishi onyemonye. Nwa ndu ophu phoduru nu buru ogu-echi be mu e-gude gbushia phe. O to dudu me onye lanu anahu nu. Ophu o dudu onye ophu byaru agbala nu.

² O to dudu m'obeta ephe tuchakpoo nsu tu-rwua ali-maa; mu eyekwapho eka l'ime eka ono guta phe. Ophu o dudu m'obeta ephe nyihu eli nyirwua imigwe; mu eshikwapho l'eka ono lo-zeta phe. ³ O to dudu m'obeta ephe je edomia onwophe l'eli ubvu Kamelu; mu achilekwaa nta-a phe chirwua eka ono je akpufuta phe. Ophu o dudu m'obeta ephe je edomia onwophe l'ohu eze-enyimu; mu akaru ejo agwo l'o je l'eka ono je atagbushia phe.

⁴ O to dudu m'obeta ndu ohogu phe kpuchaa phe le ndzu lashia ali phe; noo eka mu a-karu ogu-echi l'o je aphua phe teerii. Mu a-tabee phe pho enya ge mu mee phe ejo-iphe; o to bukwa ge mu meeru phe ree.”

⁵ O kwa Nnajuphu, bu
Chipfu; bya aburu
Okalibe-Kakota-Ike;
onye abujeru;
o -denyi eliphe l'opu eka;
l'o dazeshihu;
iphemiphe, bu iya nu
aguhaha aphu;
ali-a l'opu abyaa
utso g'enyimu Nayilu;
e -mechaa l'o daa rigbidii
ge nggele ali Ijiputu.

⁶ Mbu onye kpushiru
ulo-eli iya dobe l'imigwe.

O buru eliphe be o turu
okpa ulo obu;
onye ekuje mini,
doru l'enyimu oku;
l'ọ bya eworu iya

dzeeru eliphe l'ophu;
 ọ kwa Chipfu bu
 epha iya.

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unube ndu Ízurelu; unu le ndu Kushi; ?unu ta abudu mu iphe lanu? ?Tobudu ali Ijiputu be mu jeru je eduta ndu Ízurelu; bya eje eduta ndu Filisitayinu l'ali Kafuto; bya edutakwapho ndu Aramu l'ali Kiru?” ⁸ Tororo, mu egbueru iya pho unu bu l'enya Nnajiuphu, bu Chipfu dukwa l'ehu ali-eze ono, ejo-iphe du ono; mbu le mu e-mebyishikota iya go to duhe le mgboko-a. Obenu l'onu-ulo Jiékopu be mu tee mebyishikwa.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ “Noo kele mu a-tu ekemu; mu abya anma onu-ulo Ízurelu yigayiga nmakofu iya l'echilabo ohamoha ozo woru iya yoo ayoyo le n-yo egube-a, aayoje ereshi-a; obenu l'o to dudu go ka mma l'oo akpuru iya lanu erwu l'ali. ¹⁰ Iphe, bukpo ndu iphe-eji, nokota l'echilabo ndibe mu l'a-lakota l'ogu-echi; mbu iphe, bukpo ndu ono, anoduje epfu su l'eze iphe-ehuka tee shiswetakwa eka epe no; ophu o byapfutakwa phe.”

Eedophu ndu Ízurelu azu l'onodu phe

¹¹ “O -rwua mboku ono be mu e-kpukwakwa ulo-ekwa Dévidi ono, daru adada ono. Mu emekwaa iphe, bukpo eka o mebyihuchaaru emebyihu; bya emekwaa ya go to buhe ochobu; mbu mee ya l'o du go shi adujehawaa; ¹² k'ophu nwa ndu wafuru nu le ndu Edomu a-buru okiphe phe; yee iphe, bukpo ohamoha, bu ndu eeku epha mu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu; mbu onye bu iya e-me iphemiphe-a.

¹³ Wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:
 “Mboku abyakwa;
 mbu mboku,
 ee-gudekwadu g'e
 metabebe iphe, e meberu
 l'egu;
 ndu okoro awatawaa
 okoro;
 teme onye azoshi
 akpuru vayinu evuru
 onye emebe iphe l'ali uzo.

Mee ophuú eshichaa
 l'eli ubvu atashi paapaa;
 mbu shi l'eli obvu aso
 gborogboro.

¹⁴ Ndibe mu ono,
 bu ndu Ízurelu ono,
 a kpuru le ndu ono be
 mu e-duphutachaa azu.
 Epe abya akpukwachaa
 mkpukpu ono,
 shi bugbaaru ochobu ono;
 bya ebuchishia ya ozo.
 Epe akoahaa opfu-vayinu;
 nguahaa mee, shi iya nu.
 Epe agbahaa mgbabu;

riahaa akpuru-ipe,
e meberu iya.

¹⁵ Mu eworu ndu Ízurẹlu
dzaa adzadza l'alì
phẹ gẹdegede.

Ọphu a byadu ephefubaa
phẹ ephefu l'alì ono,
mu nuru phẹ ono.”

Nokwa iphe, Chipfu
bù Chileke unu epfu
bù ono.

Ekwo Obedaya Onye Mpfuchiru Chileke

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Edọmu

¹ Owaá bụ ọphulenyá, Obedaya phụru. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu l'ọpfu ẹhu ndu Edọmu.

Anyi nọmaru ozi, Chipfu ziru.

Ọ kwa onye-ozí bẹ e ziru g'ọ

jepfu ọhamoha je asụ

phẹ-a:

“Unu gbalihukwa g'anyi je
etsoo phẹ ọgu!

² Unu lekwa; mu meakwaru;

ị ha nwanshịi l'echilabọ

ọhamoha;

ọphu ọ dukpodaá iphe,

a gụberu ngu.

³ Ọ kwa eku-onwonye ono,

nọ ngu l'obu ono dephuru ngu;

mbụ gube onye ono,

bụ l'ime agbara mkpuma;

bya eworu unuphu kwaa

l'ephekerephe;

mbụ gube onye ono,

anọduje ari sụ:

‘?Bụ onye suru mu akwatsu

ge mu darwua ali?’

⁴ I -wolichakponu onwongu

ephekerephe g'ugo;

mbụ je akpachakporo

epfuné l'ẹka kpokpode

kegbaaru;

nokwaphọ ẹka mu a-gbẹ

lọ-zeta ngu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ

ono.

⁵ “Ndu-oshi ọzoo ndu ana nfu

-bya ibe ngu l'enyashi;

?tọ buedupho iphe,

mkpa iya duru phẹ bẹ ẹphe

e-wota kpoloko?

Ọ -bụru ẹ ndu awo akpuru

vayinu byapfutaru ngu;

?ẹphe ta awo-phodojedu

nwophu du olemole?

Obenu ẹ gubedua bẹ eze

iphe-ẹhuka a-dapfu.

⁶ Lewarọ ya; ali oshilokpa Iso

bẹ aa-vọchachaakwaa
avọcha.

Mbụ l'eku iya, o domiru
edomi bẹ
ee-gwèchakwaa tụtua.

⁷ Ọ kwa ndu ono, gu l'ẹphe
gbaru ndzu ono g'ẹphe
ha l'a-chifu ngu chị-rwua
ngu oke-alì ngu.

Mbụ ẹ ndu ono,
gu l'ẹphe dụ ẹ ree ono
l'e-dephu ngu bya
akapyabẹkwa ngu
phọ ẹnya.

Ọ buru ndu erije nri ngu
a-gbaberu ngu ọnyà;
ọphu ị byadu amaru."

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"O -rwua mbọku ono bẹ mu
a-tukokwa ndu maru iphe
l'alì ndu Edomu mee
g'ẹphe buru mkpurupyata;
mbụ mebyishia ndu
iphe edoje ẹnya,
bu l'alì úbvú úbvú
k'oshilọkpa Iso ono.

⁹ Ndibe ngu, ike dụ l'alwu
ọgu gube mkpukpu
Temanu; bẹ mejì
a-tofukwa.

L'e gbukọta iphe,
bukpoo ndu alì úbvú
úbvú oshilọkpa Iso
pyaapya."

Iphe-ẹji ndu Edomu

¹⁰ "Eshi ọphu i meru nwune
ngu,
bụ Jiéọpu mkpawere
bẹ iphere e-rikpute ngu ishi;
tẹme l'e mee g'ị chihu jasụ
l'ọjeje.

¹¹ Mbụ ẹ mbọku ono bẹ ịi
pfupheerupho iche;
ndu ọhozo anọdu egwe
iphe oshilọkpa Jiéọpu;
ndu abudu ndu Ízurelu
anọdu awụba l'ọnu
ọguzo mkpukpu phẹ;
nọdu atụ ido eke
Jierúsalemu; mbụ-a;
gu l'ẹphe aduepho
g'unu bụ iphe lanụ.

- 12 I tigi ledu nwune ngu
 olegbulenya l'eswe mboku,
 duru iya eji;
 ophu i tigi tedu eswa kpua
 ndu Jiuda l'eswe mboku,
 e meru ephe
 buru mkpurupyata;
 ophu i tigi nodudu aba
 abaa l'eswe mboku,
 iphe-ehuka byapfutaru phe.
- 13 I tigi bahudu l'onu oguzo
 mkpukpu ndibe mu
 l'eswe mboku,
 ephe eje iphe-kpanganga;
 ophu i tigi ledu iya
 olegbulenya l'eka
 ejo-iphe byapfutaru phe
 l'eswe mboku, ephe eje
 iphe-kpanganga;
 ophu i tigi nodudu
 egwe iphe phe
 l'eswe mboku,
 ephe eje oke iphe-ehuka.
- 14 I tigi pfu-chidu uzo le
 mgbakata-uzo egbutsushi
 ndibe phe,
 bu ndu agbala agbala;
 ophu i tigi kputajedu
 ndibe phe,
 bu ndu ophu wafuru nu
 je akpuphuru phe azu
 l'eswe mboku ono,
 iphe-ehuka byapfutaru
 phe ono."

Ikpe, Chipfu e-kpe ohamoha

- 15 "Eswe mboku ke Chipfu
 dukwaru ohamoha
 ntse.

O kwa g'i meru onye bu
 gee-me ngu-o!
 Iphe, i meru l'atukwaru
 ngu l'ishi-o!

- 16 O kwa egube ono,
 unu no l'ubvu mu,
 du nsu ngu-sweshia
 iphu ono;
 bukwapho g'ohamoha
 a-nodu angwa
 iya ro.

Ephe a-ngu;
 ngua nta ngua imo;
 ephe adule-a go bu
 l'ephe ta adujeduru

adudu ophu.”

Aadzota ndu Ízurelu

17 “Obenu l’oo-duru ndu a-wafu
nu l’eli úbvú Zayonu.

Eka ono a-du nsó;
teme onu-ulo Jiékọpu abya
anata okiphe,
rwuberu phe nu.

18 Onu-ulo Jiékọpu a-du g’oku,
eke paapaapa;
mbu le ndu onu-ulo
Jiósẹfu a-du g’oku,
enwu phoophoophoo;
ndu onu-ulo Iso
adukwanu g’eswa ereshi,
oku a-daba tsua tsufu;
ophu o
dudu onye onu-ulo Iso,
byaru awafu me
onye lanu.”

Nokwa iphe, Chipfu pfuru
bu ono.

19 “O buru ndu shi l’echiegu
ndohali l’a-bya ebuchishia
ali úbvú úbvú Iso.

Ndu ophu shi l’ali okpa úbvú,
no l’uzo enyanwu-ariba
abya ebuchishia ali ndu
Filisitayinu.

Ephe abya ebuchishia ali
ndu Ifuremu yele ali,
no-kube mkpukpu
Samériya.

Ndu Benjiaminu anata
ali Giladu.

20 Ndu Ízurelu ndu ophu
a kpuru le ndzu a-nata
ali Kėnanu gbiriri
jasu le mkpukpu
Zarefatu.

Ndu ophu, a kpuru le
ndzu le Jierusalemu
laa Sefaradu l’a-natakota
mkpukpu,
nokota l’echiegu ndohali.

21 Ndu adzoje ndzu
e-nyihu úbvú Zayonu
je anodu kpee ndu
bugbaa l’ali úbvú
úbvú oshilokpa
Iso ikpe.

Noo ya bu; ali-eze obu

l'ophu abukotaru
ke Chipfu.”

Ekwo Jiona Onye Mpfuchiru Chileke

Jiona agbaru Chipfu oso

¹ Chipfu ziru Jiona nwa Amityai ozi sụ iya-a: ² “Tughua jeshia eze mkpukpu ono, bụ mkpukpu Ninive je epfuru opfu nū ndu bu iya nū; kele ejo-ememe, ephe eme rwuwaru ẹka mu nọ.”

³ Obenu lẹ Jiona gbalihuru gbalaa; ọ bụru iya eje mkpukpu Tashishi. Ọ bya ejerwua mkpukpu Jiopa; bya ahuma ugbo-mini, akwakobe eje onyenyimu mkpukpu ono, bụ Tashishi. Ọ bya eje apfua ugwo bahu l'ugbo ono. A kporu ugbo ono; ọ bụru phe eje Tashishi; ọ bụru ẹka oogbalaru Chipfu.

⁴ Tobudu iya bụ; Chipfu byanu ezia oke pherephere; ọ wata ezi l'eli ezeenyimu ono. Oke akpara-mini wata atutu; tuahaa k'opfu ugbo meaharu g'o nyakashihu. ⁵ Ndzụ wata agu iphe, bukpo ndu nọ l'ugbo ono. Onyenonu wata arọ nshi iya ehụ. Ephe pashiahaa iphe, nọ l'ugbo wata echie lẹ mini g'ugbo dū phekpala.

Obenu lẹ Jiona gbero ndukpooro l'ohu ugbo ono; mgbenya tu-mihu iya. ⁶ Onye-ishi ugbo bya ejepfu iya je asụ iya: “?Bụ gunu be iime nno; gube nwopfu eku mgbenya? ?Tii ehudu ọo nshi ngu ehụ g'a maru nshi ngu obu ?l'a-ri-vu anyi l'oriri mee g'anyi ta ala l'iswi?”

⁷ Ndu nọ l'ugbo ono nonyaa bya asụ: “Unu bya g'anyi tua ido gude maru onye bụ iya eme anyi ahuma-a.” Ephe bya atua ido. Ọ daaru Jiona.

⁸ Ọ bụru iya bụ; ephe jia ya sụ iya: “Yeeru anyi onu. ?Bụ onye be ejo-ipe-a, l'eme l'ehu anyi-a shi l'eka? ?I meje gunu? ?I shi awe? Alị ẹka i shi ?aza gunu? ?I bụ onye awe?”

⁹ Ọ bya eyeeru phe onu sụ phe lẹ ya bukwa onye Hiburu. L'onye ya abajeru ẹja bukwa Chipfu; mbụ Chileke k'imigwe; onye bụ iya meru ezeenyimu; bya emee alị l'opfu. ¹⁰ Ọ bya akporu phe g'oonwuru yele iya. Ephe bya amaru l'oo agbala be oome g'o nahụ Chipfu gbala.

Opfu iya ono mee; ndzụ guahaa phe. Ephe jia ya sụ iya: “?Ọ bukwanuru gunu be iime nno?”

¹¹ Mini ono ndu akapokewapho achị oku eje. Ephe bya ajia ya sụ iya: “?Bụ gunu be anyi e-me ngu g'eze-enyimu daaru anyi nyonyoronyo?”

¹² Ọ sụ phe: “Unu palia mu ephekerephe parụ chie l'ime eze-enyimu-a g'unu ahuma l'oo-dachaa nyonyoronyo. Mu maru-a l'oo mu kparụ iphe, oke akpara-mini-a wataru unu atutu.”

¹³ Ọ betachia nno; ndu ono tuko ike phe mekota g'ephe kpophu ugbo ono azụ je apfube l'alị; opfu ephe adudu ike; kele eze-enyimu ono kabaa atangirihu eme lẹ g'o shi dū lẹ mbụ. ¹⁴ Ephe tuko wata araku Chipfu sụ iya: “Gube Chipfu; jiko te emegbukwa anyi me anyi -gbua nwoke-a. G'ochi onye adudu iphe, o meru ta atukokwaru anyi l'ishi; kele ọ kwa g'o dū ngu bu ge gube Chipfu meru.” ¹⁵ Ephe bya apalia Jiona tufu l'ugbo ono; woru iya chie l'eze-enyimu ono; mini ono, achị warawara ono bụru nyonyoronyo. ¹⁶ Iphe ono, meru nū ono mee; ndu ono wata atsụ Chipfu ebvu okpobe atsutsu. Ephe gwaa Chipfu bya ekweshia ya ukwe-ipe.

¹⁷ Obenu lẹ Chipfu dobewaru ophomu-okazụ, lweru Jiona. Jiona nọ l'ime ẹpho ophomu-okazụ ono ujiku ẹto eswe l'enyashi.

2

Jiona epfu anụ Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; Jiona bya anọdu l'ime ẹpho okazụ l'ẹka ono wata epfu anụ Chipfu, bụ Chileke iya. ² O pfua sụ:

Teke mu eje eze iphe-ẹhuka
bẹ mu rakuru Chipfu.

O numa olu mu.

O bụru l'ime alị-maa bẹ mu
chiru g'a gbaaru mu
mkpu.

I numa mkpu, mu echi.

³ I parụ mu chie l'ime
ogbu-mini;
mbụ l'ọhu-alị eze-enyimu.

Utso gbaa gbapyabẹ mu.
Akparamini ngu mẹ
ghorogboro,
ọoso nọdukota awụ
mu awụwu.

⁴ Mu pfua sụ: A chifuaikwaru
mu l'atatiphu ngu.

Ọle mu a-dabekwa-a ẹnya
l'uzo eze-ulo ngu,
dụ nsọ ọzo.

⁵ Gẹ mini meru g'o ria mu
rimia;
ogbu-mini lwee mu
kawomu.

Elwubara mini kwechia mu
ishi.

⁶ Mu dalahụkpoe pho l'ọhu
l'ọhu eze ubvụ.

Ọhu alị woru mu tụa mkporo
ojejeje.

Obenu l'ị gytaru ndzụ mu
l'iduma;
mbụ gube Chipfu,
bụ Chileke mu.

⁷ Teke mu shi abyawaa
atụ-buhu unme bẹ
mu nyatarụ gube
Chipfu.

Mu pfuaha opfu nūahaa
ngu;
opfu mu rwua ẹka i
nọ l'eze-ulo ngu,
dụ nsọ.

⁸ "Ndu bụ mkpọkoro ntekpe
bẹ ẹphe tūru swiswia
bẹ o too rwuẹdu ẹka;

mbụ eze-iphe-oma ono,
e gege meru phẹ ono.

⁹ Obenu lẹ mbedua
a-noduepho agu
ebvu-ekele gude
agwa ngu.

Iphe, mu kweru ukwe
ememe bẹ mu e-mekota.
Ndzota bukwa onye ooshije
l'eka bụ Chipfu!"

¹⁰ Tɔbudu iya bụ;
Chipfu bya atuaru okazu
ono ekemu; o je agbofu
Jiona l'alị okponku.

3

Jiona eje Ninive

¹ Tɔbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jiona nchị k'ugbo ẹbo sụ iya:
² "Tugbua je mkpukpu Ninive; mbụ oke mkpukpu ono; je ezia ndu bu iya
nụ ozi, mu ziru ngu!"

³ Tɔbudu iya bụ; Jiona gbalihu; bya ejeshia Ninive; g'o mee iphe, Chipfu
suru g'o mee. Ninive ono bụ eze mkpukpu, parụ ẹka apaa. Iphe, eejee
ije teme aaghabua ya ẹbo bụ ujiku ẹto. ⁴ Jiona bya ejee ije ujiku ophu
gude bamihu l'ime mkpukpu ono bya eje araaaha ya arara sụ: "Iphe, ọ
phoduru bụ ukporo abalị labo; Ninive aburu mkpurupyata." ⁵ Ndu Ninive
bya ekweta ke Chileke. Ẹphe bya araa ya arara sụ g'onyenonu wata aswiru
Chileke ẹgu. G'ẹphe hakota bya eyee uwe-aphu; e -shikpoo l'onye kachaa
shii l'ime phẹ; jasụ l'onye kachaa nwanshii.

⁶ Eze ndu Ninive bya anuma iphe ono, ada nụ ono; ọ gbalihu l'aba-
eze iya; bya eyefu akpawuru uwe eze iya; bya eworu uwe-aphu gbaphua
onwiya; bya anodu anoo gwoo onwiya lẹ ntụ. ⁷ Ọ bya ezia g'a raa ọra gbaa
Ninive mgburugburu sụ:

"Wakwa iphe, eze yele ndu ẹphe l'iya bụ ndu-ishi mkpukpu pfuru baa:
G'ọ tọ dukwa nemadzụ; ọzoo anụ; ọzoo eswi; ọzoo aturu, a-duru iphe, oo-
ri; ophu ọ dukwa onye a-ngu iphe, aangụ angungu. ⁸ G'a tuko nemadzụ
mekpoo anụ phukota uwe-aphu. G'onyenonu wata araku ẹpha Chileke
ẹgwegwa. G'ẹphe tuko haa ẹjo-ememe, ẹphe eme; mekpoo mkpawere,
ẹphe eme ndu ọzo. ⁹ G'a maru ?Chileke a-ghakobe gude obu-imemini iya
gbanwee oke ẹhu-eghu iya ono; k'ophu anyi taa laedu l'iswi."

¹⁰ O be teke Chileke humaru iphe, ẹphe meru; waa g'ẹphe gude
ghakobe haa eme iphe-ẹji phẹ ono; ọ phuaru phẹ obu-imemini; ophu o
mebyishiduru phẹ g'o shi chia dobe lẹ ya e-mebyishi phẹ.

4

Qvuma, Jiona avuru Chileke

¹ Iphe ono dū Jiona ẹji ntumatu. O ghuaaha ya egu. ² Ọ bya epfuaaha
nuaaha Chipfu sụ: "Gube Chipfu; ?tọ budo iphe-a bẹ mu pfuru teke mu
nọ l'alị anyi-a? Ọ kwa iphe-a meru g'o gude mu mee ẹgwegwa jeshia
mkpukpu Tashishi; kele mu maru l'ị bụ Chileke, menukaru eze-iphe-oma;
teme ị nodu aphuje obu-imemini; ophu ẹhu egहुedu ngu egu ẹgwegwa;
teme ị nodu eyeje obu yegharu iya ẹka; ị buru Chileke, e tee ekwojedu

gburumu mee gę nemadzu ɓuru ɔla-l'iswi. ³ Nta-a; gube Chipfu; gbua mu egbugbu; kele anwuhu ka mu ree eme l'anodu ndzu."

⁴ Obenu le Chipfu yeru iya onu su iya: "Ehu-eghu ɔwa-a, egbu ngu nu-a ?o gbaru ngu-a?"

⁵ Jiona tugbua je anodu anoo l'eka lanu le mgboru mkpukpu ono; l'uzo enyanwu-awawa iya. O je je aturu onwiya mkpu l'eka ono; bya eje anodu le mkpula iya leahaa enya ge ya maru iphe, e-mechaa mee mkpukpu ono.

⁶ Tobudu iya bu; Chipfu, bu Chileke bya emee ge vayinu futa l'eka ono; bya emee ya; o bachishia ekameka le mkpula eka Jiona no bya emee g'ibvu du l'eka ono ge Jiona ta aghage chirichiri. Vayinu ono mee; ehutsohaa Jiona utso shii. ⁷ Obenu l'o beru l'utsu; le nchitabohu iya; Chileke bya eye unwu-ehu; o bya atanwua vayinu ono; o nwulwashihukota. ⁸ Tobudu iya bu; anwu chifuepho; Chileke bya awata ezi oke pherephere uguru, shi l'uzo enyanwu-awawa; teme anwu chiahaa Jiona igbangu igbangu l'ishi; k'ophu meji tofuharu iya atofu. O du iya ga su le ya nwuhuru. O su: "Anwuhu kaakwa mu nu ree eme l'anodu ndzu."

⁹ Tobudu iya bu; Chileke bya asu Jiona: "O gbaru ke g'ehu wata ngu egbu egbu le ke vayinu ono to?"

O su iya: "Ee! Ehu egbukwa mu egbu. Mbula iphe, agu mu nu nta bukwa anwuhu."

¹⁰ No iya; Chipfu bya asu iya: "I humaru ge ke vayinu-a atsu-be ngu l'ehu; l'ebe abu l'oo ngu kuru iya; ophu o budu ngu meru iya o baahaa uba. Nchi byaru abohu; o futawaa. Nchi bya l'abohu ozo; o nwuhuwaa.

¹¹ Obenu le mkpukpu Ninive be ndu bu iya nu daghataru ukporo unu umadzu iri l'ise*, bu ndu amadu onwophe ekicha; ozoo ekutara; ephe nwekwarupho ikpoto eswi. ?Bu eze mkpukpu, ha egube ono be mu tege aphuduru obu-imemini to?"

---

* 4:11 4:11 Bu iya bu 120,000 le mbekee.

Ekwo Mayika Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Oṅwaa bụ ozi, Chipfu ziru Mayika; onye shi lẹ mkpukpu Moręshetu; teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda; yęle teke Ēhazu bụ eze, ndu Jiuda kwaphọ; wakwaphọ teke Hezekaya bụ eze, lẹ Jiuda ono. O kwa ophuleny, o phuru l'opfu ehu ndu mkpukpu Sameriya yęe ndu mkpukpu Jierusalemu.

² Unube ndiphe;
unu nımakwa-o!
Ge mgboko l'opfu ngabekwa
nchi;
mekpoo onyemonye,
bu iya nu!
Ge Nnajuphu, bu Chipfu
gbekwa l'eze-ulo iya,
du nsọ gbaa unu
ekebe.

*Ikpe, eekpe ndu Sameriya
yęe ndu Jierusalemu*

³ Su-a; lekwa! Chipfu shikwa
l'ęka o bu ebubu abya.
Oo-bya bya azọo garamu
garamu l'eli-ubvu
l'eli-ubvu, nọgbaa l'eliphe.
⁴ Ubvu ubvu ono a-zashihu
lẹ mkpula okpa iya;
nsuda nsuda
agbawashihuchaa
agbawashihu
g'unwu, e doberu lẹ
mghoru oku; ge mini,
shi lẹ mgbaze asoshihu.

⁵ Iphemiphe-a bukota iphe, kparu iya nu bu atupya, oshilokpa Jiekopu tupyaru Chileke; mbu iphe-ęji, ndu onu-ulo Izurelu meru. ?Bu onye be uta duru lẹ Jiekopu tupyaru Chileke? ?Tobudu ndu mkpukpu Sameriya? ?Bu onye be uta duru lẹ ndu Jiuda meru iphe-ęji? ?Tobudu ndu mkpukpu Jierusalemu? ⁶ "Noo g'o gude mu je emee mkpukpu Sameriya ikpozu; eka aa-nodu akoje opfu-vayinu. Mkpuma igbulọ iya be mu a-chiru ye lẹ nsuda ono. Mu emee g'okpa-ulo iya zekposhihu gheru onu. ⁷ Iphe, bu ntekpe, ndu Sameriya doberu be ee-tsu yogiri yogiri. Iphemiphe, aapfuje phe l'ulo nshi be ee-tsukota oku. Temе mu abya emebyishikota iphemiphe, o kpuru akpukpu dobe agwa agwagwa. Noo kele iphe ono, onoduje anakọ ono bukota l'ęka o shi bu l'ugwo, aapfuje unwanyi-ukpara. O bukwarupho g'aakpakaje ugwo, aapfuje unwanyi-ukpara bu g'aa-kpaka iya."

Ara ekwa; waa agu aphu

⁸ Oo iphe ono meru g'o gude mu je ara ekwa chia mkpu. Mu a-gbaru okpa oto; gbaru ehū oto. Mu a-kwa phuuphuu ge nkuta-oswa. Mu arakwapho aphu-aphu ge mgbashi-ujiku; ⁹ kele onya, aba mkpukpu Sameriya taa ladu alala; teme o baswewaru ndu Jiuda. O jerwuakwaru onu-abata, e shi ejefpu ndibe mu; mbu jerwuchaa Jierusalemu l'onwiya.

¹⁰ Unu te epfukwaru iya ndu mkpukpu Gatu! Ophu unu arakwa ekwa arara ophu! Unube ndu mkpukpu Betu-Ofura; unu gwo-phua onwunu l'urwuku! ¹¹ Unube ndu bu le mkpukpu Shafiya; Unu gbaru oto gude iphere je iphe, unu eje! Ndu ophu bu le mkpukpu Zananu taa futakwa afuta. Ndu mkpukpu Betu-Ezelu be aphu tsokwaru; noo kele iphe, shi gbobuta phe nu be a nafuakwaru. ¹² Mbu le meji atofukwa ndu bu le mkpukpu Marotu atofu eka epe no ele enya iphe, du ree; kele ejo-iphe shiakwa Chipfu l'eka byarwuta onu-abata mkpukpu Jierusalemu. ¹³ Unube ndu bu le mkpukpu Lakishi; unu kwakobe ugbo-inya unu k'ogu! O kwa unubedua vuru uzo gbube ishi iphe-eji; ndu nwada Zayonu tsoahaa eka unu; kele atupya, ndu Izurelu tupyaru mu bu ngu be o shi l'eka. ¹⁴ Oo ya bu gi kwaru ivu-ulo nu ndu mkpukpu Moreshetu-Gatu. Ndu mkpukpu Akuzibu l'e-me ndu eze ndu Izurelu mkpurukpuru-nya.

¹⁵ Mu a-chita ndu a-bya emekpee unube ndu bu le mkpukpu Maresha. Ndu Izurelu ndu ophu aakwabeje ubvu a-gbaru laa l'ogba Adulamu je ewohaa onwophe. ¹⁶ Unu kpushia ishi; ghebe ishi onu; nodu l'aphu unwegirima ono, du unu l'obu ono! Unu mee ishi g'o chaa unu swarishari ge k'udele; kele ee-mechaa naa phe unu kpa phe le ndu.

2

Iphe, Chileke abya ememe; yee ophu nemadzu abya ememe

¹ Aphu a-tsokwaru ndu ono, achu idzu iphe, adudu ree; mbu ndu anoduje l'ipe-aze phe ari k'eme ejo-ememe. Nchi -bohuepho; epe awata iya ememe; kele ike, epe e-gude eme iya du phe l'eka. ² Epe achabeje enya l'ali onye ozo; naa ya l'okpehu. Teke epe chaberu enya l'ulo; epe anakwaa ya pho l'ehuka. Epe nodu anataje nemadzu unuphu ibe iya; mbu naa obutobu phe iphe, bu okiphe iya.

³ Noo g'o gude Chipfu su: "Lenu; mu achiru ndu ono idzu ejo-iphe. Ophu epe a-dudu ike anahu ejo-iphe ono agbala. Unu te ejehekwa etsetse kele teke ono a-du ejo eji. ⁴ Le mboku ono be ndiphe a-nodu eme unu iphe-ochi. Epe mee unu kwaphukwaphu aguru unu ebvu-aphu-a: "E mebyishikotaakwaru anyi

rengurengu.

Okiphe ndibe mu be e woru kee.

Chipfu nataru mu iya l'eka!
O woru ali anyi nuchaa ndu amadu iya nu."

Ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

⁵ Oo ya bu l'unu te enweedu me onye lanu, a-no-chi enya unu le ndzuko ke Chipfu; onye a-tu ido gude kee ali ono.

⁶ Ndu mpfuchiru phe asuje: "Unu ta asujeshi l'oo Chileke pfuru udu iphe ono, unu epfu ono. O to dukpoda iphe-iphere, byaru eme anyi."

⁷ Su-a; gube onu-ulo Jiekopu; ?l'aa-su le Unme Chipfu be ehū egu egu

tọ? ?Oomeje egube iphe ono tọ? Opfu mu ?too mejeduru onye ụzo iya pfuru nhamunha iphe, du ree tọ?

⁸ O gbę buru gę mbọku abvuwaa abvubvu bę ndibe mu wu-lihuru buru ndu ohogu mu. Unu yefuchaa pę akpawuru-uwe ndu eze, ephe yeru; mbu ndu tuzoshihuru ehu aghatakporo gę ndu shi ogu alwa. ⁹ Unu achifuje unwanyi ndibe mu g'ephe te ebuhę l'eguru ibe pę. Unu anaję unwu pę iphe, bu iphe, du ree, shi mu l'eka. ¹⁰ Unu gbalihu tugbua lufu; kele eka-a ta abudu okpoku unu; kele e merwuwaru iya emerwu. E mebyishiwaru iya; k'ophu e tee mekwatabaedu iya.

¹¹ O -buru l'ọ duru onye tsoru aghaphe epfu mkpokoro opfu adzushi uka eye iya su lę Chileke suru g'a nguje meę-mini yę meę mbekee ngushi iya ike; noo egube ndu epfu iphe, du unu ree anuma bu onoya!

Ekwe nwandu wafuru nu ukwe ndzota

¹² "O tọ dukwa iphe, e-me gę mu ta atuko g'unu ha chikobe; unubę oshilokpa Jiękọpu! O tọ dukwa iphe, e-me gę mu ta achikobe unubę nwandu wafuru nu l'onu-ulo Izurelu l'eka lanu! Mu a-chikota pę g'ephe nokobe l'eka lanu g'onye chiru aturu ye l'ulo aturu; g'onye doberu egbu yę aturu l'eka o no ata nri. Ephe e-ji eka ono pyimu pyimu atu woowoowo kele ephe a-pa igwerigwe. ¹³ Onye e-gbuharu pę ụzo ọsa l'a-buru onye l'okpu; ³ unubę ndu ata anu ndibe mu; bya aswa pę akpo; bya etsu okpu pę yogiri yogiri; ndu ebushije anu pę seese g'anu, aabya eye l'ochi; mbu g'anu aabya adę l'ite?"

3

Mba aabarụ ndu-ishi ephe lę ndu mpfuchiru

¹ Noo ya bu; mu su: "Unu ngabę nchi; unubę ndu bu ndu-ishi oshilokpa Jiękọpu; mbu unubę ndu bu ndu-ishi l'onu-ulo Izurelu. ?Tọ gbaduru g'unu a-maru g'ekpeje ikpe, pfuru oto tọ? ² Mbu unubę ndu kporu iphe, du ree ash; bya eyee ejo-ememe obu; ndu anoduje aswa ndibe mu akpo; bya akpa pę anu l'okpu; ³ unubę ndu ata anu ndibe mu; bya aswa pę akpo; bya etsu okpu pę yogiri yogiri; ndu ebushije anu pę seese g'anu, aabya eye l'ochi; mbu g'anu aabya adę l'ite?"

⁴ E -mechaa; ephe araku Chipfu; ọle o too yeduru pę onu. Teke ono bę oo-woharu pę iphu iya. O buru iphe, a-kpa iya nu bu l'ephe mewaru ejo-ememe.

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -bya l'opfu ehu kę ndu mpfuchiru Chileke, bu ndu ono, edusweshi ndibe mu ono; mbu ndu abujeru: onye nuru pę nri; ephe agoru ehu-guu nu iya. Teke o dudu iphe, a nuru pę; ephe akwakobe etso onye obu ogu. ⁶ Noo g'o gude nchi je l'ejipfu unu. Ophuleny a nahu unu; ochii erikpute unu. Ike agba eja taa duedu unu. Mbu l'enyanwu a-nyihuru ndu mpfuchiru ono. Echi-eswe aburu pę tsukiribaa. ⁷ Ndu aphuje ophuleny bę iphere e-mechaa du. Ndu agba eja aburu ndu e kpuru iphu lę ntụ. G'ephe ha e-mechaa tuko kpuchia eka l'iphu kele Chileke te eyejeduru pę onu."

⁸ Obenu lę mbędua bę ike jikporu mu ehu pyimu pyimu. Unme kę Chipfu jiru mu ehu; yę ekpe ikpe, pfuru oto; yę ike-okpu, mu e-gude karu oshilokpa Jiękọpu emeswe, o mesweru; mbu karu oshilokpa Izurelu iphe-ęji pę. ⁹ Unu numakwa iphe-a; unubę ndu-ishi onu-ulo Jiękọpu; mbu unubę ndu bu onyibe l'onu-ulo Izurelu; ndu-ikpe, pfuru oto du ash; teme

ephe nõdu emeje iphe, pfuru ọto l'ọ gbee nggọ; ¹⁰ ndu gude egbu ọchi gude kpua mkpukpu, nõ l'eli úbvú Zayonu; mbu gude eme ejo-iphe kpua mkpukpu Jierúsalemú. ¹¹ Ndu-ishi phẹ bu a -nụada phẹ iphe-ụphalazu teme ephe ekpee ikpe. Ndu-ishi-uke phẹ nõdu ezije iphe me a -pfuada phẹ ụgwọ; teme ndu mpfuchiru phẹ nõdu agbajẹ eja me a -nụada phẹ okpoga. Ọle ephe tũkokwaru-a dakobe Chipfu epfu sụ: "Chipfu nõkwa l'echilabọ anyi; ọphu ọ dukwa ejo-iphe, byaru adapfuta anyi."

¹² Ọo ya bu l'ọo unu kparu iphe, ee-mechaa kọo úbvú Zayonu kofu g'aakoje opfu-a. Mkpukpu Jierúsalemú e-mechaa buru ikpọzu. Eli úbvú ono, bu eka eze-ulo Chileke du ono; e-mechaa buru eka egbudu zechiru.

4

Ehu-guu ojeje

(Azá 2:2-4)

¹ Sụ-a; ọ -rwua teke ikpazu
be ee-me g'eli úbvú ono,
a kpuru eze-ulo Chileke
onọ nguru anguru;
mee ya l'ọ buru iya
a-kachaa shii l'iphe,
bukpoo úbvú ọzo
nọgbaa nụ.

Mbu l'ee-me iya g'ọ kakọta
úbvú ọzo l'eli.
Noo teke ndiphe a-nọdu
awu awu-pfu iya.

² Ikpoto ọha a-bya bya asụ:

"Unu bya g'anyi je l'eli
úbvú ke Chipfu!
Unu g'anyi je l'ulo ke
Chileke ke Jiékpọ.
Ọo ya e-zi anyi ọzo iya;
k'ọphu anyi a-wata
etsọ ọzo, ọ toru."

Noo kele ekemu e-shi l'úbvú
Zayonu futa;
mbu l'opfu Chipfu e-shi le
mkpukpu Jierúsalemú.

³ Ọo ya e-doshi opfu,
dugbaaru ikpoto
nemadzu.

L'ọ bya edoshiaru ọha,
ike dugbaa, bugbaa
uzenya uzanya opfu,
duru phẹ nụ.

Ephe e-woru ogu-echi
phẹ
kpukwaa l'ọ buru ọgu;
woru arwa phẹ kpua
l'ọ buru mma nshii,
e gude akọcha iphe.

Ọ tọ duedu ọha,

a-patakwadu ogu-echi
 ejepfu ohozo ogu;
 ophu ephe anwuedu
 alwu ogu ozobaa.

⁴ Onyemonye a-noduje
 le mkpula vayinu nkiya;
 mekwapho le mkpula oshi
 figu nkiya;
 ophu o dudu onye byaru
 eye phe ebvu;
 kele o kwa Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike
 eepfu iya.

⁵ Ohamoha ozo g'ephe ha a-nodukwaro ejegbaa l'obvu; agwa nshi phe; obenu l'anyibedua bu onye anyi e-gude epha iya eje bu Chipfu, bu Chileke anyi jasu l'ojeje.

Iphe, Chipfu chiru k'ememe

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua mboku ono be mu a-chikobe ndu eniyeni; mu achikobe ndu a chifuru l'ali phe; yee ndu mu meru; ephe je iphe-ehuka. ⁷ Ndu eniyeni be mu e-me g'ephe buru ndu waru nu. Mu emee ndu a chifuru l'ali phe g'ephe buru oha, ike du. O buru Chipfu a-buru eze phe l'eli ubvu Zayonu e -shi mboku ono jasu l'ojeje.

⁸ "A -bya le gube nwada Zayonu, bu eka a no eche ndu Izurelu g'onye eche aturu-a; bya aburu eka ndu Izurelu agbabaje je ezeeru ndzu; ii-mechaa buru ishi g'i shi buru teke ndiche; mbu l'aburu eze e-mechaa rwubebaa gube nwada Jierusalemu ozobaa. ⁹ ?Bu gunu kparu iphe, jira ekwa? ?Ti nwehedu onye eze too? Onye akpo-ziru ngu uzo; ?o lawaru l'iswi too? mbukwanu meru go gude iphe-ehuka gudeshia ngu ge nwanyi, ime eme. ¹⁰ Gube nwada Zayonu; nodunu chi gburugburu ge nwanyi, ime eme; kele nta-a be jibyakwa aha oma mkpukpu-a je akwaa l'oma egu. Ii-je ali ndu Babilonu. O buru eka ono be aa-nafuta ngu. Oo l'eka ono be Chipfu a-gbata ngu l'eka ndu ohogu ngu. ¹¹ Nta-a be ikpoto oha, du igwerigwe chikoberu onwophe bya etsoo ngu ogu. Ephe nodu epfu su: 'G'a turwua ya! G'anyi chiru enya yeru Zayonu!' ¹² Obenu l'ephe ta amadu iphe, bu oriri Chipfu. Iphe, o chiru idzu k'ememe te ododuru phe enya; mbu onye ono, chikoberu phe g'onye chikoberu balj eje echichi ono.

¹³ "Gbalihu chia balj; gube nwada Zayonu; kele mu e-me g'i fua mpu-igwe. Ichirupfu-okpa ngu aburu onyirubvu. Li zo ikpoto oha tolitoli. Li woru urwu ono, ephe ritaru l'eregede ono woru ye Chipfu l'eka; mbu woru eku phe ono nu Nnajiuphu ono, nwe mgboko l'ophu."

5

Ukwe k'onye e-shi le Betulehemu bya aburu Ishi

¹ "Su-a; unu chikobe onwunu no l'ophere l'ophere; unube mkpukpu ono, ikpoto nemadzu no ono; kele ndu ohogu unu no-pheakwaru unu ano-phe. Onye-ishi Izurelu be ephe e-chikwa mgboro l'asha ke kpoo.

² "Obenu le gubedua, bu Betulehemu, no l'onu-egu Ifurata; mbukpokwaa gi bu nwa mkpukpu, ha nwanshi l'ime mkpukpu no l'ipfu

Jiuda l'ophu-a; bukwa l'ime ngu be onye a-buru ishi ndu Ízurelu l'ophu e-mechaa shi futaru mu; mbu onye shiro teke ndiche noduhawaa; onye shi l'edenwede noduta ndzu.

³ “Oo ya bu le ndu Ízurelu be aa-gwobe gbiriri jasu teke nwanji ono, ime eme ono l'ezeda; teme unwan na iya ndu ophuu alwapfutafua ndu Ízurelu. ⁴ Onye ono l'a-pfukporu buru onye eche aturu chee aturu iya ono. O buru Chipfu a-nu iya ike; bya aburu Chipfu, bu Chileke iya e-me g'a kwabe iya ubvu. Epe ebukporu; o to dudu iphe, eme phe nu kele teke ono be udu iya e-jedzuru mgboko l'ophu. ⁵ O buru iya e-me ge nchi a-duru phe doo.”

Ndzota yele Ola-l'iswi

“Teke ndu Asiriya l'a-bya awuba l'alj anyi; zohaa garamugaramu azopyashi aka anyi kporu kpushia ya ike be anyi a-hota ndu eche aturu umadzu esaa ye ndu bu ndu-ishi umadzu esato g'ephe duta anyi tsoo ndu Asiriya ogu. ⁶ Epe e-gude ogu-echi lwua alj ndu Asiriya ono; mbu l'ephe a-mi-lita ogu-echi phe gude lwua alj Nimurodu. O buru iya a-nafuta anyi l'eka ndu Asiriya; m'ephe -byaepho bya awuba l'alj anyi wata azo garamugaramu awu ala l'oke alj anyi ono.

⁷ “Oshilokpa Jiekpu ndu ophu waru nu l'a-nodu l'echilabo ohamoha du g'iji, shi l'eka Chipfu akwa. Epe a-du ge mini, lwaru yegeyege dugbaa dzedzedze l'eli eswa, bu ophu abudu nemadzu be o no ele enya iya; ophu o dudu onye o no ngaberu. ⁸ Oshilokpa Jiekpu ndu ophu waru nu l'a-nodu l'echilabo ndu-ohozo buru oduma, no l'echilabo anu-egbudu; mbu l'ephe a-du ge nwa oduma, epe l'aturu gharu eghirigha, abujeru o -nodu eje l'oolajashi iphe, o guderu; ophu o dudu onye aduje ike dzoo iphe, dabaru iya l'eka. ⁹ Ndu ohogu ngu be ii-mekpekota; l'i chi-lia aka imeli tua okoo. Ozo bu le ndu gu l'ephe duru l'opfu be ee-mebyishikota.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -rwua mboku ono be mu e-gbushi inya unu bya aku-pyashia ugbo-inya unu. ¹¹ Mu e-mebyishi mkpukpu, dugbaa l'alj unu bya etsukposhia ulo-mgbobuta unu g'o ha. ¹² Mu e-mebyishi k'eme mgbashi ono, unu eme ono; ophu ndu jibya aduedu l'echilabo unu. ¹³ Mu e-mebyishi ntekpe ono, unu pyishiru agwa agwagwa ono; bya emebyishikwapho mkpuma mkpuma ono, unu agwa agwagwa, dugbaa l'echilabo unu ono; ophu unu ephozebaeduru iphe, unu gude aka unu mee ozobaa. ¹⁴ Mu abya alwua nshi Ashera ono, no l'echilabo unu ono; woru mkpukpu unu l'ophu tsukposhia. ¹⁵ Mu egude oke ehueghu mu melata ohamoha ono, jikaru l'ephe tee medu iphe, mu suru g'ephe meje ono.”

6

EEKU NDU ÍZURELU IKPE

¹ Unu ngabekwa nchi l'olu Chipfu.

Ge gube Chipfu gbeshi pfuru pfuru pfua iphe, e meru ngu l'iphe eze ubvu! G'ubvu ubvu numawaro iphe, oome g'o pfua! ² Unube ubvu ubvu; unu numakwa iphe, Chipfu abya edodo! Unu ngabe nchi numa iphe, ada nu; unube itso, gude mgboko jasuru asuru! Noo kele o duru iphe, Chipfu epfu le ndibe iya meru iya; mbu l'o duru iphe, ogushi le ndu Ízurelu meru iya.

Onu, Chipfu eye

3 “Sụ-a; ndibe mu; ?Bunaa gụnu bẹ mu meru unu? ?Bụ ivu-erwa gụnu bẹ unu a-sụ lẹ mu boru unu? Unu sanaa mu iya! 4 Mu dufuwaru unu l’alì Ijiputu; bya agbafuta unu l’alì ono, unu shi nọdu bụru ohu ono. Mu zia Mósisu sụ g’ọ bya edua unu; yefua Erọnu; yee Miriyamu. 5 Unubẹ ndibe mu; unu nyatakwa idzu, ọ chiru; mbụ eze ndu Mówabu, bụ Belaku! Unu anyatakwapho onu, Belamu yeru; mbụ nwa Beyo! Unu nyatakwa ije, unu jeru e -shi lẹ mkpukpu Shitimu jasụ lẹ mkpukpu Gilugalu; k’ophu unu a-maru iphe, Chipfu meru gude dzọta unu!”

6 ?Bụ gụnu bẹ mu e-gude bya l’iphu Chipfu; mbụ bya ephozeru Chileke ono, parụ ẹka apaa ono? ?Bụ anụ bẹ mu e-wota bya l’ataphu iya gẹ mu gude iya gweeru iya ngweja-akpo-oku; mbụ nweswi mgbapha? 7 ?O-odu Chipfu ree mẹ a -nụ iya unu-kuru-unu ebili; nụ iya nggele manụ, aso gborogboro unubuku ugbo iri? ?Mu e-wota okpara mu gude gwaa Chileke gwefu atupya, mu tupyaru iya to; mbụ gẹ mu woru nwa, shi mu l’ehu pfa ugwo iphe-eji mu?

8 O goshiakwaru gube nemadzu iphe, du ree k’ememe. ?Bukwanu gunu bu iphe, Chipfu ele enya iya l’eka ngu, abudu gi meje umere, pfuru oto; li yee enya l’aphu obu-imemini; li wozе onwongu ali; etso Chileke ngu.

Ikpe, nmaru ndu Izurelu yee iphe, ee-me phe

9 Unu ngabekwa nchi! O kwa Chipfu eku ndu bu lẹ mkpukpu oku; teme atsu gube Chipfu ebvu bukwanuru mmamiphe. “Unu numakwa iphe echachi ada; yee olu onye echị iya nụ! 10 Unubẹ ndu ejo-iphe; ?bụ gẹ mu zohaa ẹku ono, unu kparu l’uzo eregede ono to; yee nwamkpirikpu nkweka bu iphe, Chileke turu onu? 11 ?Mu kpefu onye gude iphe, aatuje iphe l’uzo eregede ere aswa; mbụ onye vu ẹda, erwa iphe, nọ iya nụ abudu iphe, ọ sụru l’ọ bu? 12 Ndu nweru iphe, bu lẹ mkpukpu ono emeje ndu ozo mkpawere. Ndu bu iya nụ bu ndu ntuphu-ire; teme ephẹ nọdu egudeje ire phe epfu opfu l’eregede. 13 Noo g’o gude mu watawaa emebyishi gube mkpukpu ono; mbụ eme gẹ mu gwepyaa ngu; kele iimeje iphe-eji. 14 Nri bẹ ii-rikwa; ọle epho tee jidu ngu. I -richaa epho egheleru ngu-a onu. I -kpachaa ẹku dobe; ọ to dudu ophu adu nụ; kele ophu i doberu g’o phodu bẹ bu ogu-echi bẹ ee-gude l’wua ya. 15 Ii-koebekpoo iphe l’alì; ọle i tị kpatadu iya. Akpuru oshi olivu bẹ ii-zoshikwa; ọle i tị nyidu manụ iya. Ii-pyishikwapho akpuru-vayinu; ọle i tị ngudu mēe ya. 16 Kele unu mewaru iphe, Omuri sụru g’unu meje; bya emekota iphemiphe, ndibe Éhabu anoduje eme; teme unu byakwapho etsoru omelalì phe. Noo g’o gude mu je l’aha gube mkpukpu ono gi buri ochobu; bya emee ndu bu ngu nụ g’ephe buri ndu aachì ọchi. O buri unu bẹ ndiphe a-nodu ata ụta.”

7

Aphu ndu Izurelu

1 O kwa aphu tsoru mu; kele mu du g’onye egu agu lẹ teke a wochaaru akpuru oshi onanwu; bya awochakwapho akpuru vayinu. Ophu o duedu tiyotiyoo akpuru vayinu ono, dukwadu nụ, aa-wota ria eriri. Ophu o dukwapho akpuru, dukwadu l’oshi figu, bu ophu agushikpoo mu ike. 2 Sụ-a; ndu yeru Chileke obu laakwaru l’iswi l’eliphe-a. Mbụ l’o to duedu g’o ka mma l’oo onye lanu, bu onye obu iya guru iphoro, phoduru nụ. Onyemonye buepho iphe, o kwageberu akwagebe iya bu g’egburu ochi.

Onyenonu gude ugbu-egege ege ge ya nmata nwune iya. ³ Eka phe ebo ebo be eme ejo-iphe kwowaru ehu. Ndu bu onyibe me ndu-ikpe ekebeje g'a nu iphe-uphalazu. Ndu bu o-kari-eka nodu anataje iphe, guru phe nu l'okpehu. G'ephe ha nodu anoduje achi idzu lanu. ⁴ Onye gbē kachakpoo ree l'ime phe adzu g'obvu. Onye ophu kachaa abu onye obu iya guru iphoro ka ikpo ogara-mbo eji.

Eswe mboku ono, ndu nche unu shi pfuta opfu iya ono rwuakwaru; mbu mboku, Chileke a-nu unu aphu. O kwa nta-a bu teke aa-tu unu eberebete.

⁵ Unu ta adakobekwa nemadzu ibe unu! Ophu unu achijekwaru upfu ye l'onye unu l'iya eshi onya! Mbukponu nwanyi ono, ze tu-kobe ngu ishi ono; makwaru udu opfu, iipfu eyeru iya! ⁶ Noo kele nwa ta akwabejedu nna, nwuru iya nu ubvu. Nwa nwanyi nodu etsoje ne iya opfu. Nwa nwanyi, aalu alulu nodu etsoje ne ji iya opfu. Mbu le ndu bu ogo duru nemadzu bu ndu ephe l'iya bu l'unuphu.

⁷ Obenu le mbedua a-nodunupho ele enya Chipfu. Mu a-kwaberu Chileke, bu Onye ndzota mu. Mbu le Chileke mu a-numa-a olu mu.

Ndu Izurelu a-gbeshia ozo

⁸ Unube ndu ohogu mu; unu te etekwa eswa kpua mu! A makwaru-a le mu daru iko; ole mu a-gbalihukwaa ozo. A makwaru-a le mu no l'ochii; obenu l'oo Chipfu a-buru iphoro, duru mu nu. ⁹ Eshinu mu meru Chipfu iphe-eji be mu e-vutanu oke ehu-eghu iya vuru; gbiriri jasu teke oo-bya elee enya l'opfu ehu mu; meeru mu iphe, rwuberu mu nu. L'o bya edufuta mu dobe l'eka iphoro du. Mu ahuma g'oo-gude dzota mu. ¹⁰ Noo teke ohogu mu ono a-humakwa iya pho. L'o woru eka kpube l'iphu l'eka iphere e-gude iya. Mu egude enya mu huma eka oda kpurumu kpurumu; mbu onye ono, shi asuje mu: "Denu Chipfu, bu Chileke ngu?" O to dudu g'aa-no-beru l'a zo yebedua tolitoli g'onye azoka epuchi oma gbororo.

¹¹ Eswe mboku, aa-kpukwa igbulu ngu ono abyaakwaa. Mbu mboku, ee-me g'oke ali ngu kporiberu. ¹² O -rwua mboku ono be ndibe ngu eshijechaa Asiriya abyapfuta ngu; mekpoo ndu e-shi l'iphe, bu mkpukpu, no l'ali Ijiputu; mbukpoo e-shi l'ali Ijiputu jasu l'enyimu Yufuretis; eshi l'eze-enyimu owa-a jasu l'ozo; eshi l'ubvu owa-a jasu l'ubvu ozo. ¹³ Eliphe l'ophu aburu ochobu; o buru ndu bu iya nu a-kpa iya; kele ephe a-ghota akpuru-iphe, ephe eme.

Epfu anu Chileke aja iya ajaja

¹⁴ Gudenu oshi-eree ngu chee ndibe ngu g'onye eche aturu; mbu ndu ono, bu okiphe ngu ono, bu ndu ophu bu nwekinyi phe l'ime oswa; l'ali, zero eswa nri eghu ye aturu ono. G'ephe nodunu l'ali Beshanu ye le ali Giladu je ataa nri g'o shi duhawaa teke ndiche ono.

¹⁵ "O kwa egube iphe, du biribiri, mu meru goshi teke ono, unu shi le Ijiputu futa ono bu ge mu e-me iya goshi phe nta-a!" ¹⁶ Ohamoha a-huma iya; iphere egude phe. L'a nashichaa phe ike phe l'ophu. Ephe eworu eka dee lonu. Nchi echihu phe; ephe awata ada nkuchi. ¹⁷ Ephe egude ire richaahaa urwuku g'agwo; mbu g'unwu iphe, awu l'epho. Ephe eshigbaa l'eka ephe kpuru futa aphugbaa ke kweekweekwee. Ephe egude ndzu-agugu ghakobechaa byapfutashia Chipfu, bu Chileke anyi. Ephe awata unu atsu ebvu.

¹⁸ Bu onye dubaa ge gube Chileke, bu onye aguje nnu l'iphe-eji; teme i nodu eleghataje emeswe, nwa ndu ono, phoduru nu ono, mesweru ngu; mbu ndu ono buhukwapho okiphe ngu ono? Ehu te eghujedu ngu eghu

jasu l'ojejoje. Obenu l'iphe, aduje ngu ree bu g'i phua obu-imemini. ¹⁹ Ii-phuru-a anyi obu-imemini ozo. Iphe-aji anyi be ii-mechaa zopyashia l'okpa. Mbụ woru ejo-ememe, anyi emekota vuru je echie l'eze-enyimu.

²⁰ L'ii-meru oshilokpa Jiekopu ire-lanu; mbụ phuaru oshilokpa Ebirhamu obu-imemini, bu iya bu angu, i riru nna anyi oche phe teke ndiche ono.

Ekwo Nahumu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Owaa bụ ozi ẹhu mkpukpu Ninive. Ẹkwo, e deru ọphulenyia, ọ phuru; mbụ Nahumu onye Ẹlukoshi.

Ehu-eghu Chipfu

l'opfu-ẹhu mkpukpu Ninive

² Chipfu ekokwa okophoo.

Mbụ ị Chipfu emelatajẹkwa iphe, e meru iya.

Sụ-a; Chipfu emelatajẹkwa iphe, e meru iya; ịme ẹhu nọdu eghushije iya egbu ike.

Chipfu emelatajẹkwa ndu achi iya ị njo iphe, ẹphe meru; ịme ọ nọdu ewojeru oke ẹhu-egbu iya tų-koshi ndu ọhogu iya.

³ Chipfu bẹ ẹhu te egbukwa egbu egwegwa; ọkphehu pakwanaa ya ẹka.

Chipfu taa hakwa onye-ikpe nmaru g'ọ tọ nu iya apfu.

Ọ togboru uzo ị nswọ-re pherephere yele oke pherephere.

Urwukpu l'ophu buchakwaa udzu ọkpa iya.

⁴ Eze-enyimu bẹ ọobajeru mba mee ya l'ọ tahu; ọ nọdu emejegbaa iphe, bukpuo enyimu g'ẹphe tashihu.

Alị Beshanu yele ọbvú Kamelu bẹ oomeje g'ọ nwulwashihuchaa; ịme ọ nọdu emeje g'okoko, nọ l'ọbvú ọbvú Lébanonu nwulwashihukota.

⁵ L'iphu iya bẹ ọbvú ọbvú anọduje anma jiiijii; ịme obvu obvu nọdu adazehujechaa.

Mgboko l'ophu anọduje anma pyaapyaapya l'iphu iya;

mbụ eliphe l'ophu;
mẹkpoo iphemiphe,
bu iya nụ.

6 ?Bu onye a-du ike pfuru
l'iphu iya me ẹhu nọdu
eghushi iya eghu ike?

?Bu onye a-du ike pfuru
l'okpomoku,
du l'oke ẹhu-eghu
iya?

Oke ẹhu-eghu iya aduje
g'onye e kpuru oku;
mbụ le mkpuma agbaje
yogiri yogiri l'iphu iya.

7 Chipfu dukwa ree;
oo-gbobutaje nemadzu
me o -nodu eje
iphe-ehuka.

Ndu gbabarụ le mkpula
iya je ezee ndzu be
onoduje eleta ẹnya.

8 Obenu l'oo-gude utso,
nyiru egu mee ge ndu
Ninive chihu.

Ndu ohogu iya be oo-chi oso
chiba l'eka gbakotaru
ochii.

9 Iphe, bukpo ejo idzu,
unu achiru Chipfu be
oo-mekota g'o buru
bugengu;
ophu iphe-ehuka abyadu
k'ugbo ebo.

10 Ephe a-nmalahu l'epfukala
obvu; ephe angua mee;
l'ootsua phe atsutsu;
oku etsua phe g'eka oku
etsu eswa ereshi
okponku.

11 Oo l'echilabo gube Ninive be o nweru onye futaru nu bya awata
achiru Chipfu ejo idzu; teme o nodu anoduje le mgbazi g'e mee ejo-iphe.

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A makwaru-a l'ike du phe teme ephe
du igwerigwe; ole ee-me g'ephe chihu; ephe taa dubaedu. A makwaru-a
le mu meru ngu; i nodu eje iphe-ehuka; ole mu tee medu g'i jebaa iphe-
ehuka ozo. 13 Nta-a bu iphe, mu e-me bu l'oke odogoro, ephe nyaberu ngu
l'olu ono be mu a-nyafu; bya anyakashia egbirigba ono, ephe turu ngu
ono."

14 Chipfu tuakwaru ekemu ẹhu ngu su: "Awa ngu a-bvukwa; o too
duedu ndu a-nodu azakwadu epha ngu. Mu e-mebyishi iphe, a pyiru
apyipyi; ye le iphe, a kpuru akpukpu dobegbaa l'ulo agwa ngu. Mu abya
atua ilu doberu ngu; ke le i buwaa ogalemkpa."

15 Lekpodapho ẹnya l'eli ubvu eka pho huma okpa onye l'abya ezi
ozi-oma; mbu onye ezi ozi nchi-adu-doo. Bokwaa obo-iphe ngu; gube

Jiuda; l'i meeru Chipfu iphe, i riburu angu l'ii-me; kele ndu ejo-iphe ta abyahękwa etso ngu ọgu. Ee-mebyishikọta phe rengurengu kpọ.

2

Adada Ninive

¹ Onye a-chika ngu nanu
nanu abyapfutaakwa ngu.
Chekwa ọlo-eli ngu nche!

L'i chee ọzo ngu nche!

Dozia onwongu!

L'i rikotakwapho ike ngu
l'ophu!

² Chipfu e-mekwa g'oshilokpa
Jiekopu bya adu ubvu g'o
shi du le mbu;
g'o bya adu ubvu ge
ndu Izurelu shi
adujehawaa.

A makwaru-a le ndu nchika
shi chikashiwaa phe;
bya eshi mebyishihawaa
opfu-vayinu phe.

³ Iphe, ndu ojogu iya egudeje
gbobuta onwophe
ducha uswe-uswe.

Ndu ojogu ono yekota uwe,
eke meemee.

Mgboro-igwe, e gude mee
ugbo-inya ogu phe
nodu aphu ngerengere
le mboku ono,
ephe kwakoberu k'ije
ogu ono.

Arwa phe be a paliwaru;
o nodu eziwaa
swooswooswo.

⁴ Ugbo-inya nodu eze
gbiigbiigbi awuga le
gbororo;
o -zeru gidigidi jee l'oozeru
lwaa l'oma edupfu
l'edupfu.

Ephe nodu ekekotaepho
jajaja g'oroku;
ezigbaa phaaphaa
gebemu-igwe.

⁵ O kpakoo ndu ojogu iya,
bu ndu ike du l'ogu;
ephe nodu evuko-ele-a
evuko eje.

Ephe nodu ezije phaa eje
l'igbulu,
e gude kpu-pee

- mkpukpu ono.
 Iphe-mgbobe-ogu,
 a nmabegbaaru l'igbulọ
 ono gude egboberu
 iya kechawaru iya
 ke jingujingu.
- ⁶ Oguzo mkpukpu ono gharu
 iphu l'enyimu be e
 tsukafuru ghebe onu.
 Unuphu ibe eze gbukahụ.
- ⁷ A tūwaru iya; ọ bụru
 ekemu l'eze-nwanyị
 be aa-kpụ le ndzụ;
 kpuru iya laa ẹka ọzo.
 Unwumgboko,
 ejeru iya ozi awata
 akwa muumuu
 ge ndo;
 akwa akụ ẹka pọpọpo
 l'okpoma.
- ⁸ Mkpukpu Ninive dūepho
 g'okpuru,
 mini nọ iya nū asofu asofu.
 Ọ nọdu ara: "Unu pfuru-o!
 Unu pfuru-o!"
 Ole ọ tọ dudu onye ọ du
 k'agha ẹnya l'azụ.
- ⁹ Unu kwaa mkpọla-ọchaa
 l'okwata!
 Unu kwaa mkpọla-ododo
 l'okwata;
 kele eku, vu oke aswa,
 du iya nū taa bvukwa
 abvubvu!
- ¹⁰ Nta-a be mkpukpu ono
 dabyiakwaru iphoro.
 Teme ọ bụwaru mkpọkoro
 iphe;
 bya aburu ochobu.
 Meji tofuwaru ndu
 bu iya nū.
 Ikpere nọdu etewaa phe
 kparikpari.
 Ephe nọdu aphụ
 kpaakpaakpaa.
 Iphu gbachishihukota
 onyemonye nchi.
- ¹¹ Nta-e; ?bụ awe be iduma
 oduma ono nọhunu;
 Mbụ ẹka ephe nọru nū
 unwu phe nri;
 mbụ ẹka oke oduma
 yele nyee ya kparụ;
 mekpoo unwu phe;

ophu o dudu iphe,
yeru phe ebvu-a?

¹² Oduma ono nodu egbuje anu,
a-suru unwu iya atata;
swigbushia anu bya
atogboru nyee ya.

O gbushia anu bya atu-jigbaa
ogba iya atu-ji;
mbu nri,
ephe a-nodu eri jigbaa
iduma iya ejiji.

¹³ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Lenu; mu noru ngu le njo. Mu e-gude oku tsufu ugbo-inya unu lo kpu enwuru-oku tuuu; o buru ogu-echi be ee-gude gbushia unwu oduma unu; ophu o dudu nri oduma, mu byaru aharu unu l'eliphe-a; ophu aanumabaedu olu ndu unu ezije ozl."

3

¹ Aphu a-tsoru gube
mkpukpu mee ono,
bu iphe,
jiru iya nu bu adzu uka;
yele iphe, a nataru le nfu;
ophu o dudu teke
iinoduje g'i ti nweru iphe,
a kwataru l'okwata.

² Ngabenu nchi numa
g'echachi ada
swiiswiiswii.
Teme okpa ugbo-inya nodu
ezekwapo igiji nkiya.
Inya nodu apfu karagidimu
karagidimu
karagidimu.

Ugbo-inya nodu agbagbaa ke
kwaakwaakwa.

³ Ndu ojoju, agba l'inya
agbaakwa abya k'ogu.

Ogu-echi nodu aha
swooswooswoo;
arwa nodu ezigbaa
phaaphaaphaa.

Ndu e gburu l'ogu du
igwerigwe;
ndu nwuhuru anwuhu
kuru l'ikpo l'ikpo.

Odzu nemadzbu buru aguta
aguta;
ndiphe nodu evuko
odzu evuko.

⁴ O buru iphe, kparu
iphemiphe ono bu
le nwanyi-ovuoba
ono menukaru

kę nwoke;
 kęle ọomashi mma ike;
 tẹme ọ buru nwanyi,
 agwọshi nshi ike;
 onye egudeje eme kę
 nwoke ree ọha,
 dų iche iche;
 mbų gude nshi,
 ọogwo ree ipfu,
 dų igwerigwe.

⁵ Chipfu, bų
 Ọkalibe-Kakọta-Ike
 epfukwa sų:
 “Hųmanu! Mu nọkwaru ngu
 lę nọ!

Mu a-jikwa ngu uwele;
 chįta igburonu uwe
 ngu wushi ngu
 l’atatiphu.

Mbų lę mu e-me g’ọha l’ophu
 hųma ngu l’ẹka ị gba
 ọto.

Ali-eze ndiphe l’ophu ahųma
 ngu l’ẹka iphere
 guderu ngu.

⁶ Mu e-woru iphe,
 dų ejo-adudu tua ngu.
 Mu eworu ngu mee iphe,
 a-dų ẹhu-eswe ẹhu-eswe;
 woru ngu mee iphe,
 aa-byaję ahųma
 ahųma.

⁷ Iphe, bukpuo ndu hųmaru
 ngu nų a-nọdu agbaru
 ngu ọso.

Ephe atuko epfu sų: ‘Ninive
 bukwaachobu!

?Bų onye a-gų aphų iya?

?Bų awe bę mu a-hųma onye
 a-nọdu adų ngu obu?’ ”

⁸ ?I ka mkpukpu Tebesu ọkpehu; mbų mkpukpu ono, nọ l’aguga ẹnyimu Nayılı; mini nọ-phae ya mgburugburu? Ọ buru eze-ẹnyimu bę o shi egudeje gbobuta onwiya; mini, nọ l’ẹnyimu ono buru igbulọ nọ-phae ya mgburugburu. ⁹ Ndu Kushi yele ndu Ijiputu buru phe bų agbarike iya; ophu ike abvujedu phe abvubvu. Ndu Putu ephe lę ndu Libiya yiru lę ndu eyeru iya ẹka. ¹⁰ Ole e mechaleru-a kpua ya lę ndzų; ephe je eburu l’ali ndu ọzo. Unwu phe, a nwuru k’ophuu bę e gburu pyaapyaatukaa lę mgbakata-uzo. A tua ido gude kee ndibe phe, bų ndu a maru ephe phe. Ewokede, shi buru ndu parų ẹka apaa bukotaruru ndu e mechaarų tushia ẹgbirigba.

¹¹ Gubedua kwaphọ bę mee e-mechakwaa tsuahaa. Ii-mechakwaa wata edomi onwongu edomi; mbų wata achọ ẹka ịi-nọdu zee ndzų gę ndu ohogu ngu ta adų iphe, ephe e-me ngu. ¹² Iphe, bukpuo ọlo, ị kpushiru

ike a-dụkotakwa g'oshi figu, migbaaru mebyi mbu, vuru ụzo chashia. A -nmaa ya yigayiga; mebyi iya ono esweshihu dalahuchaa l'onu ndu e-ri iya nu. ¹³ Lewarọ ndu ojogu ngu g'ephe dugbaa g'unwany! Onu-abata ali ngu gheru karaphoo ge ndu ohogu ngu wubata. Oku tsuwaru mgborigwe, e shi gude tu-chia ya atụ-chi. ¹⁴ Kukwaa mini kukobe m'obvu teke ndu ohogu ngu a-bya anọ-pee ngu mgburugburu! L'i mee g'ulo ngu, a kpushiru ike kabaa eshihu ike! Ghaa eja-ulo; yoo buloku; l'i mekwaa iphe, e gude ayo buloku! ¹⁵ O kwa eka ono be oku a-nodu tsua ngu; oguechi asua ngu pyaapya g'eka igube ata iphe pyaapya. Zakwaa igwerigwe g'ogu; zakwaa g'igube!

¹⁶ I mewaru ge ndu azuru ngu aswa akabaa igwerigwe jasụ ephe ka kpokpode, no l'igwe igwerigwe; obenu l'ephebedua zebataru g'igube bya agbabẹ ali ono l'ophu eka oto; o buru phe eje iphe, ephe eje. ¹⁷ Ndu-ishi ngu duepho g'igube; mbu le ndu ederu ngu ekwo duepho g'igube, etsu gbiigbi, jeru je ebegbaaru l'eli igbulọ mboku, oyi atsu; anwu -chifuepho; ephe phekishihu; ophu o dudu onye maru ibiya ophu ephe ephe ala.

¹⁸ Gube eze ndu Asiriya; ndu echeru ngu aturu ngu be mgbenya turu; ophu ndu nweru enya l'ali-eze ngu adudu iphe, ephe meru. Ndibe ngu be a chakwaru; ephe gbaa nanu nanu l'eli ubvu ubvu; ophu o dudu onye jeru achikobe phe.

¹⁹ Onya, aba ngu nu ta adukwa iphe, adu ike eme g'o kpohu. Iphe, e mekaru ngu be onya iya atukwa rikarika. Iphe, bukpo onye numaru g'onwuru ngu akujekwa eka kpa l'oo gubedua daru adada; kele-a; ?bu onye be ejo-ememe, inoduje eme ebutaadaru?

Ekwo Habakuku Onye Mpuchiru Chileke

Ekwo mpuchiru ke Habakuku

¹ Ọwaa bụ ọphulenya, ọ phuru; mbụ Habakuku onye mpuchiru Chileke.

Aphụ, Habakuku guru

² Gube Chipfu; ?i maru-a ime teke mu shi kuta ngu oku; ọphu i kwedu mu aza ọnu? Mbụ mu chikuchakpọo ngu lẹ mkpu sụ ngu l'iwe-ashi dukwa; ọphu i gbaduru mu mkpu ³ ?Bụ gunu meru g'o gude i mee mu; mu ọdu ahụma ẹka eeme ejo-ememe? Mbụ-a; ?bụ gunu meru g'o gude i haa g'emeswe iphe dụ? L'iphu mu bẹ ọ tukuru dụ; mbụ ọla-l'iswi yee iwashi; mę ndu ese opfu yee ndu aswo uswo. ⁴ Eshi egube ono ekemu nyihu; ọphu eekpeedu ikpe, pfuru oto; ndu ejo-iphe ọdu eripyabeje ndu pfulberekoto; k'ọphu bụ l'iswi-odu-mma alajeru onye o rwubeduru.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

⁵ Tabekpoepho ọnya l'ohamoha ngabekpoepho numa iphe, a-dụ ngu oke biribiri; kele iphe, mu e-me nta-a, i nọ ndzụ-a bẹ i tii kwekwa l'ọo mu e-me iya m'obeta e pfuluru ngu l'onoo g'ọ dụ. ⁶ Kele-a; lenu-a ọnya lẹ mu edozi ndu Babilonu; mbụ ọha ono, ata aphujedu obu-imemini; bya aburu ndu eme barabara ono. Ndu ono bụ ndu agbaję mgboko ophorokpo; ndu egudeje okpehu nata ali, abudu nkephe buru. ⁷ Ndu ono bụ ọha, aatsụ ebvu; bya aburu ndu dụ biribiri. Ephe bụ ekemu ẹka phe; ọ buru iphe, epehe suru l'ephe e-me bẹ epehe emeje; ọ buru onwophe bẹ epehe anọduje ekutse.

⁸ Inya phe ka agu agba oso; teme epehe ka ejo-nkuta-ọswa, nchi jipfuru, eme ẹnari. Ndibe phe, agba l'inya, bụ o-phoberu-ẹka-ophoberu; mbụ lẹ ndibe phe, egudeje inya eje ọgu shikwa ẹka dụ ọnya bya. Epehe anọduje ezi phaaphaaphaa g'ẹka ugo, humaru iphe, ọo-vuka.

⁹ G'ephe hakpọo bụ iphe, epehe phoberu iphu abya ememe bụ ewe iwashi. Epehe ezi phaaphaaphaa eje abya gę pherephere, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa; teme epehe ọdu akpụ nemadzụ lẹ ndzụ; ekpokọ phe g'onye ekpo eja. ¹⁰ Ndu eze bẹ epehe anọduje aja ewenu; epfubyishikwapho ndu bu ishi phe. Iphe, bukpuo mkpukpu, a kpu-pheru igbulu mgburugburu bukwa ọchi bẹ epehe achije iya; kele ọ bua eja bẹ epehe ekpokobeje pfuru lwua phe.

¹¹ Epehe ezia phaa g'ẹka pherephere ezi; ghata jeshia iphe, epehe eje; mbụ ndu ono, ikpe nmaru ono, bụ iphe, bụ ike phe bụ agwa phe ono.

Aphụ k'ugbo ẹbo, Habakuku guru

¹² Gube Chipfu, bụ Chileke mu; bya aburu onye dụ nso nkemu; ?ti shinaa l'ojejeje ọduta ọo? Anyi taa nwuhukwa! Sụ-a; gube Chipfu; nta-a bẹ i họtaanaru phe dobe g'i gude phe kpee ikpe. Sụ-a; gube agbara mkpuma ono; nta-a bẹ i pfulbeanaru phe g'i gude phe nua nemadzụ aphụ. ¹³ Enya ngu donukakwaru risaa ke g'i gude iya ele iphe, bụ ejo-ememe; i ti hakwa g'iphe, eemeswe emeswe dụ. ?Denukwanu g'o gude ọ buru ndu e gudedu ire phe ẹka bẹ i nataru? ?Denu g'o gude i ọdu doo ndu ejo-iphe ọdu elwee ndu ka phe apfulbekoto?

14 Nemadzu be i meakwaru; ephe du g'ema, no le mini; mbu ephe du g'unwu iphe, awu l'ephe, bugbaa iphe, enwedu ndu-ishi phe. 15 A nodu egudeje ikokoro nmata g'ephe ha; gude ugbu-egege anwuko phe; mbu gude ugbu-aghagha phe anwuko phe; ehu nodu atso phe; ephe nodu ete eswa ekpu phe. 16 Oo ya bu; o gwaahaa ugbu-egege iya ono agwagwa; bya eworu unwu-isensu, eshi kwekweekwee kpo odu gude gwaa ugbu-aghagha iya; kele oo ugbu ono meru iphe; o no ndzu eri gwogwo; bya enweru nri okpobe enweru.

17 ?L'oo-noduwaro egbuji ugbu iya awufu; gude ogu-echi egbu ohamoha pyaapya l'ebe a phukpooru phe obu-imemini ililekpo?

2

1 Ge mu bya eje apfuru cheahaa nche; mbu le mu e-jekpopho anodu l'eli igbulu mkpukpu leta iya enya ge mu maru iphe, oo-yeru mu onu; makwarupho iphe, mu e-pfuru yeru iya l'aphu-a, mu agu-a.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

2 Tobudu iya bu Chipfu bya eyeeru mu onu su: "Tukokpopho iphe-a, mu abya ngu egoshi l'ophuleny-a dekota lekwo; mbu dee ya l'eli okwekpu; yele eli okwekpu-okwa; derwee ya ederwe k'ophu onye agba oso a-gutaje iya. 3 Kele ophuleny-a ono be teke oo-me dukwa adudu. Oopfu iphe, e-me teke ikpazu; ophu odzudu uka. O -betakponu o nno odu ememe; kwaberu iya; kele o mefutaje; ophu onoedu odu.

4 "Lenu l'ooku onwiya ekuku; ophu iphe, agu iya nu apfuduru nhamunha; obenu l'onye pfuberekoto bu ekweta be oo-gude nodu ndzu."

5 Mee echijekwa nemadzu eswe. Ophu ndu ekunuka onwophe adukwa teke ephe atutajeru iya unme. Noo kele ephe emebe ughoro g'ali-maa. O buru g'ephe te ejijedu onwu ejiji-a bu g'o too jijedu iya. O tukoje ohamoha l'ophu rwukoo doberu onwiya; teme o nodu atukoje nemadzu l'ophu kpua le ndzu. 6 ?Tobudu ndu ono g'ephe ha e-mechaa gbaaharu iya mgbonu su iya: "Aphu a-tsokwaru onye achiko iphe, e zitaru ezita akuberu onwiya; bya aburu ana nfu be o gude baa eze. ?Unu e-mebekporu iya jasu teke ole?"

7 "Ndu i ji ugwo ?taa nonyaedu gbalihu? ?Ephe ta agbalihuedu mee ngu iphe, ii-tehu kparikpari? Noo teke ii-bya aburu onye o tsuru l'eka phe. 8 Eshinu i nawaru ohamoha, du igwerigwe iphe phe be nwa ndu ophu phoduru nu a-nakwa ngu pho iphe nkengu. Noo kele i gbushiwaru nemadzu. I mebyishiwaru ali yee mkpukpu le mkpukpu; mekpoo iphe, bu ndu bugbaa l'ime iya.

9 "Aphu a-tsoru onye ono, bu ejo urwu be o gude eme ulo-ebubu; mbu onye ono, jeru je akpaa epfune l'ephekerephe ge ya nahu ejo-iphe, e-mechaa dafuta iya nu! 10 I mewaru iphe-iphere kpua ndu onu-ulo ngu shi nno mebyia ndzu ngu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'i mewaru ge ndu du igwerigwe chihu. 11 Mkpuma, e gude kpua igbulu e-chi mkpu; oswebe, e gude kee ya awota iya.

12 "Nshio onye ono, egbushi nemadzu gude akpu mkpukpu iya g'o shihu ike. O buru eme ejo-iphe be o gude eme ge mkpukpu nguru anguru. 13 Lenu; ?to budu l'eka onye o shikpo bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; je ndiphe bu odu, enwu enwunwu be ephe eseru akanya; ohamoha nodu eje ozi ke mmanu? 14 Kele ndiphe l'ophu e-mechaa makotaru le Chipfu paru eka; mbu l'aa-maru iya ramaa; egube ono, mini du ramaa l'oma eze-enyimu ono.

¹⁵ “Aphụ tsorụ onye ono, ewotaję męe chee onye obutobu iya; mbụ onye agbajęrụ męe yee l’otumu-akpọ pęe ya; l’ọ ngụa gbiriri jasụ l’ọ tsuahaa ya atsutsu; k’ophu ęphe a-huma iya l’ęka ọ gba ọto. ¹⁶ Ọ kwa iphere e-mechaa ji ngu iphu; a taa akwabęhedu ngu ńbvù. Nguna męe ọbu gbaru ọto kpọ kula kula! Okoro ono, shi l’ękutara Chipfu ono sọ-pheakwaru ngu mgburugburu. Mbụ l’iphe-iphere, ee-me ngu a-kakwa shii e-me lę ńbvù, e shi akwabę ngu. ¹⁷ Iwashị, i weru ńbvù ńbvù Lébanonu l’a-bya eripyabę ngu ishi nta. Ọzo bụ l’anụ ono, i gbushiru ono l’e-mechaa yee ngu ebvu. Kęle ọo ndiphe bę i gbushiru; i mebyishiwaru alị mebyishia mkpukpu; mękpoo iphe, bukpoo nemadzụ, bụ ndu bukọta iya nụ.

¹⁸ “?Bụ urwu gunu bę ntekpe-nshi barụ l’ęka ọ bụ nemadzụ gude ęka pyia ya; ozokwanu iphe, a kpuru akpukpu, bụ iphe, oozi bụ iphe, abudu eviya? Kęle onye eme iya nụ kpọru obu yeru iphe, o meru l’onwiya; mbụ l’ọ gwotaru ntekpe-nshi, te epfudu opfu. ¹⁹ Nshio onye asuje nkụ g’ọ ndukwa ndzụ; ọzoo onye asuje mkpuma, enwedu ndzụ g’ọ gbęshi agbęshi. Iphe ono; ?ọo-dụ ike kpọ-ziaru nemadzụ ọzo? Iphe ono bukwa iphe, a wuru mkpọla-ododo yęe k’ọchaa; ọphu ọotudu unme.

²⁰ “Obenu lę Chipfu nọ l’eze-ulo iya, dụ nsọ; g’eliphe l’ophu dakwaa gbęe nọdu iya l’iphu.”

3

Habakuku epfu anụ Chileke

¹ Ọwaa bụ epfupfu, onye mpfuchiru Chileke, bụ Habakuku pfuru nụ Chileke. Ọ bụru olu aphụ bę o gude gụa ya l’ebvu.

² Gbẹ Chipfu; mu nımawaru
 ńdù ngu; mbụ l’iphe,
 i meru eye mu ebvu.

Gbẹ Chipfu; meshinaa iphe
 ono nta-a,
 anyi nọ ndzụ-a!

Mbụ-a; menaa g’a maru iya
 nta-a, anyi nọ ndzụ-a!

Ęhu -ghuahaa ngu oke eghu;
 nyatanụ obu-imemini.

³ Chileke shikwa lę Temanu
 bya;
 mbụ l’onye ono,
 dụ nsọ ono shi l’ńbvù
 Paranu bya.

Ọdu-biribiri iya tuko imigwe
 l’ophu sweta;
 teme a nọdu etu iya ępha
 l’ękameka l’eliphe.

⁴ Ogbu-nwjinwii ya dụ g’ęka
 ęnyanwu wataru.

Ọbochi-ęka iya nọdu
 egbuchaa nwjinwii.

Ọ bụru l’ęka iya ono bę o
 domiru ike iya.

⁵ Ejo-iphe-ememe nọdu eshije
 iya l’iphu agushihu.

Mgbupya nọdu etsokwa iya

phọ l'azụ.

6 Ọ bya apfuru bya anmaa
mgboko yigayiga.

Ọ bya elee ɛnya elele;
ọhamoha nmahụ
pyaapyaapya.

Oke úbvú ndiche ono
gbawashihuchaa
agbawashihu.

Eli obvú ndiche ono
dakpòshihu;
uzo iya bụru ojejeje.

7 Mu humaru ụlo-ekwa ndu
Kushanu l'ẹka ooje
iphe-ehuka;
mbụ l'ẹka ono,
ndu Midyanu bu ono
anma ọkpobe jijijiji.

8 ?Bụ nggele nggele megbaaru
iphe, ẹhu ghuru
ngu eghu ịọ;
gube Chipfu?

?Bụ nggele nggele bẹ i shi
atukoshije oke
ẹhu-eghu ngu?

?Bụ eze-ɛnyimu bẹ i shi
abaru mba teke ono,
i nọ l'eli inya ngu
agba ono yele
eli ụgbo-inya ngu ono,
i gude mekpee
ohogu ngu ono?

9 Ị chifutaru ụta ngu ghebe
onu;
bya ekua sụ g'a chitaru
ngu apfụ, dụ igwerigwe.

Ị bya egude nggele kekashia
mgboko.

10 Oke-úbvú humaru ngu
nmahụ jijijiji.

Ọchioku mini gbaru
ghorogboro bya
agbaghaa.

Ogbu-mini swokperehu.

Akparamini iya nọdu
avọ-lihuje
ephekerephe
ephekerephe.

11 Ẹnyanwu yee ọnwa
keru jingujingu
l'akpaminigwe
l'ẹka ẹphe humaru apfụ
ngu g'oozi phaaphaa;

bya ahuma arwa ngu
g'ooku phoophoophoo.

12 I gude oke ehu-eghu zoo
garamugaramu zojaa
eliphe l'ophu;
bya egude ehu-eghu gwee
ohamoha arakabya.

13 I futaru bya gi dzota ndibe
ngu;
mbu gi dzota onye nkengu,
a wuru manu l'ishi.

Onye bu ishi l'ali ndu
ejo-iphe-a be i gweru
arakabya; mbu;
shi l'ishi phufu iya
iphe jasu l'okpa.

14 Oo arwa nkiya be i gude
sujaa ya ishi teke ono,
ndu ojogu iya
wufutaru bya gephe
chikaa anyi ono.

Ephe nodu atu okoo l'ephe
abya alajashi ndu
iphe-ehuka byaru,
bu ndu domiru onwophe
edomi.

15 Eze-enyimu be i gude inya
ngu zoo garamu
garamu ghata;
mbu ghata eze mini,
kuru l'ikpo l'ikpo.

16 Teke mu numaru iya be meji
tsukahuru mu;
mbu ugbu-onu phukota
mu aphuphu l'eka mu
numaru igiji iya.

Okpu reshihuchaa mu
ereshihu;
okpa phukota mu
kpaakpaakpaa.

Mu a-takpopho nshi
kwaberu mboku,
ephe eje oke iphe-ehuka;
mbu ndu ono,
gude ojogu phe
asopyabe anyi ono.

17 A makwaru-a l'oshi
figu ta atuedu ige;
ophu vayinu
amjedu mebyi;
ophu oshi olivu
enwedu akpuru;
ophu iphe,
e meberu l'opfu

emehujeedu emehu.

Mbu-a; a makwaru-a
l'aturu ta aduedu
l'ulo aturu;
ophu eswi aduedu
l'oka-eswi.

18 O!e mu e-gudela-a iphe,
Chipfu eme ete eswa.

Ehu a-nodule-a atso mu l'eká
Chileke ono,
bu onye ndzota mu ono.

19 O!e kwa Chipfu, bu Chileke
mu bu ike mu.

O!e buru iya eme okpa
mu g'o shihu ike ge
ke mgbada.

Mbu l'oo-me ge mu
gude okpa zo
garamugaramu l'eli
eka du ubvu ubvu.

O!e kwa onye-ishi ebvu be o!e duru; o!e buru une be ee-gude gwa ya.

Ekwo Zefanaya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Ọwaa bụ Opfu Chipfu, rwuru Zefanaya nchị; mbụ nwa Kushi. Kushi bụkwanu nwa Gedalaya, bụ nwa Amaraya, bụ nwa Hezekáya. Teke ọ natarụ opfu ono bụ teke Jiosáya nwa Amọnu bụ eze ndu Jiuda.

Chipfu a-nụ mgboko aphụ

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu a-tụko iphemiphe zaa azaza zafụ g’o tọ duhe ọpflu a-dụ l’eliphe. ³ Mu a-za nemadzụ zafụ; zaa iphe-edobe zafụ. Mu azaa ọnu, ephe l’eli zafụ; zakwaphọ ọma, nọ lẹ mini zafụ. Ndu ọjọ-ipe aburu ọla-l’iswi teke ono, mu e-me gẹ nemadzụ chihu l’eliphe-a.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ onoya.

⁴ “Mu a-machikwa ọka mu nọduru Jiuda lẹ njo; ephe l’iphe, bụkpoo ndu bu lẹ Jierúsalemu l’ophu. Iphe, bụ ndu ọpflu phọduru nụ, bụ ndu abajeru Balu ọja bẹ mu e-me g’ephe chihu rengurengu l’alị-a; waa ọpa ndu agwaję iya nụ; waa ndu-uke, l’agwa agwa onoya; ⁵ waa ndu ono, ejeje anọdu l’oma mkpotsu ọlo abarụ ọnyanwu ọja; yęe kpokpode; waa ọnwaa; waa ndu ono, abajeru mu ọja ndu ọpflu egudeje ọpa Chipfu eri angu tẹme ephe egudekwaphọ ọpa Moleku eri angu; ⁶ waa ndu ono, alawaa azụ azụ l’etso Chipfu ono; waa ndu ono ta achọedu Chipfu; ọpflu ephe ejejeđu iya akpata ishi.

⁷ “Nọdukwa nwa ngguingguji l’iphu Nnajiuphu, bụ Chipfu; kele mbọku ke Chipfu dukwaa ntse. Chipfu dobeakwaru iphe-agwagwa. Ndu o ziru g’ephe bya bẹ o dobewaru nsọ. ⁸ O -be mbọku ono, Chipfu a-gwa iphe iya ono bẹ mu a-nụ ndu-ishi aphụ; mu anụa unwegirima ibe eze aphụ; mekpoo iphe, bụkpoo ndu eme umere ndu ọhoro. ⁹ Mbọku ono bẹ mu a-tụko ndu ono, ete ekwedu azọ ọkpa l’ọnu-abata ono; nụa aphụ; mbụ ndu ono, bụ iphe, ephe eyejije ọlo onye nwe phẹ nụ bụ iphe, ephe kpataru lẹ mkpawere yęe ọregede.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -be mbọku ono bẹ ọzu-ọkwa a-tụ lẹ Ọnu-bata Ọma; l’e chikwaphọ mkpu lẹ Ọnu-ọgu Ọphúú. Úbvú úbvú atụko agba kpookpoo. ¹¹ Unu chia mkpu-ọkwa; unubẹ ndu bukube aswa; kele ndu agba nghọ bẹ ee-gbuębe; mbụ lẹ ndu ono, gude mkpọla-ọchaa azụ aswa ono bẹ ee-mebyishikọta.

¹² “O -rwua teke ono bẹ mu e-gude orọku vọchaa Jierúsalemu. Mu anụa ndu bu túsaru ọhu aphụ; mbụ ndu nọepfo rụkuu g’ọhu-mee; ndu anọduje arị sụ lẹ Chipfu ta adudu iphe, ọo-dụ ike eme; o too medu iphe-ọma ọpflu oomedu ọjọ iya. ¹³ Ndu ono bẹ aa-kwa ọku phe l’okwata; l’e woru ọlo phe mee ọchobu. Ephe a-kpu ọlo; ọle ephe tee buduru iya. Ephe akọọ opfu-vayinu ọle ephe taa ngudu mee, shi iya nụ.”

¹⁴ Oke mbọku ke Chipfu dukwaa ntse; mbụ l’ọ dụwaa phakuu; tẹme ọ nọdu abya ọgwegwa. Mbụ l’ọzu-ọkwa, aa-nọdu atụ lẹ mbọku ke Chipfu ono a-danụkakwa ọhuka ọhuka; mbụ mkpu, ndu ojogu, ike dọ a-nọdu echi. ¹⁵ Mbọku ono a-buru mbọku, Chileke a-tukoshi ndiphe oke ọhu-eghu iya. Mbọku ono bẹ ndiphe e-je iphe-ọhuka; tẹme aphụ atSORU phe. Mbọku ono a-buru ndiphe ọla-l’iswi; buri phe mkpurupyata. Mbọku ono

bẹ a-nọdu agba ọchii; bya adu ragaraga; mbọku, urwukpu a-sopyabe ekameka; ekameka ejihu kpakpalu. ¹⁶ Mbọku, aa-nọdu egbu opu echi mkpu ọgu; ọgu a-dapfu mkpukpu ono, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu ono; yee ọlo-eli ephekerephe ephekerephe ono, du iya nu ono.

¹⁷ “Mu e-me ge ndiphe jee iphe-ehuka; metabe phe iya k'ophu ephe a-wata eje ge ndu atsu ishi. O buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe mewaru Chipfu iphe-eji. Oo ya bu l'aa-nọdu ekpoka mee phe g'onye ekpoka urwuku; aalokaa anu phe g'onye aloka nshi.

¹⁸ “Ophu mkpola-ochaa phe me mkpola-ododo phe adukwa ike anafuta phe mbọku ono, Chipfu a-tu-koshi ndiphe oke ehue-eghu iya ono; mbu l'okophoo, oo-nọdu eko e-tsufu mgboko l'ophu g'oku, etsu etsutsu. Oo-mee g'iphe, bukpo ndu no le mgboko l'ophu chihu nchihu lanu.”

2

Arwo g'izimanu lwa azu

¹ Unu dzukobe! Unu dzukobe; unube oha ono, enwedu iphere ono; ² teme eswe mbọku ono erwua; mbu mbọku ono etsu duuduudu g'eswa ereshi ono; m'obvu teke Chipfu a-tu-koshi unu oke ehue-eghu iya; mbu m'obvu teke ehue a-gbanwuhu iya oku l'opfu ehue unu. ³ Unu choo Chipfu; iphe, bu unube ndu wozeru onwunu ali l'ali-a; mbu unube ndu emeje iphe, o turu ekemu su g'e meje; unu chokwaa apfubekoto; unu ewoze onwunu ali; ?a maru; Chipfu e-domi unu; m'o -rwua mbọku ono, ehue e-ghu iya ehue ono.

Eemebyishi oha, bupheru ndu Izurelu mgburugburu

⁴ Mkpukpu Gaza be ee-mechaa gwobe; l'a haa mkpukpu Ashikelonu l'o buru ochobu. Oo l'echilabo eswe be nemadzu a-gbakashihu le mkpukpu Ashidodu; teme l'a vua mkpukpu Ekuronu l'ogbarabvu. ⁵ Nshio unube ndu bu l'aguga eze-enyimu; mbu unube ndu Kereti. Opfu Chipfu buakwa ohogu unube ndu bu l'ali Kenanu; mbu unube ndu Filisitayinu. O suru-a: “Mu e-me unu g'unu buru mkpurupyata; k'ophu bu l'o to nwedunye aphodu nu. ⁶ Su-a; ali ono, no l'aguga eze-enyimu ono, bu eka ndu Kereti bu ono be emechaa buru eka ndu eche aturu adobeje aturu phe; mbu l'o-buru eka aa-gbashi okaturu. ⁷ Ndu e-mechaa nweru iya nu a-buru nwa ndu a-wafu nu le ndu onu-ulo Jiuda; o buru eka ono be ephe e-cheje iphe-edobe phe. O buru l'ulo ndu Ashikelonu be ephe a-kwaje me o -be l'enyashi. O buru Chipfu, bu Chileke phe a-nodu eche phe nche; kele oophu phe azu l'onodu phe.

⁸ “Mu numakwaru okonu, ndu Mowabu koru unu; bya anumakwapho iphu, ndu Amonu phuru unube ndibe mu; l'ephe gude oke-oke ali phe eye unu ebvu. ⁹ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, mu epfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya aburu Chileke ke ndu Izurelu: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a; be ndu Mowabu e-mechaa dūepho ge ndu Sodomu; ndu Amonu adu ge ndu Gomora; mbu l'ephe a-buru egbudu yee nsukutu unu; mbu l'oo-buru ochobu jasū l'ojeje. Nwandibe mu ophu phoduru nu l'a-kwa iphe phe l'okwata; mbu l'oo ndu oha mu nwa ndu ophu wafuru nu be ali phe a-buru okiphe phe.”

¹⁰ Oo iphe ono a-buru urwu, ephe e-rita l'ekuku, ephe eku onwophe; kele oo ndibe Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ephe koru onu bya eyee ebvu. ¹¹ Chipfu e-me phe iphe, du ebvu; kele oo-lopyashi agwa, nokota

l'eliphe mgburugburu. Noo teke onyemonye a-wata abaru Chipfu eja l'eka ephe nokpoo; mekpoo iphe, bu oha, bukube eze-enyimu.

¹² "Unubedu kwapho; unube ndu Kushi; o kwa ogu-echi mu be ee-gude gubushia unu."

¹³ Chipfu a-machikwapho eka maaru ndu isheli mee ndu Asiriya g'ephe buru mkpurupyata; mbu mee ge mkpuku Ninive buru ochobu eka adupho g'echiegu, adudu mini, du iya nu. ¹⁴ O buru iphe, a-dojeru iya nu bu ikpoto iphe-edobe; mekpoo anu-egbudu ophu du g'o du; iphe, bu mgbashi-ujiku a-tuko akpa epfuno eli itso, no iya nu. Ngao ngao ngao, ephe a-nodu ara be a-nodu adagbaa le windo le windo; ikpozu akuru l'onu-ulo l'onu-ulo; noo kele e-woru iphe, e gude oshi sida mee lajashichaa alajashi. ¹⁵ Nokwa iphe, a-nwuru eze mkpuku ono, bu mkpuku ono, shi ji onwiya ephe bya atasaru ehu ono; mbu mkpuku ono, shi asuje: "Le mgboko mgburugburu ta aduekwa mkpuku, ha shii, ge ya ha." Obenu; lewaro nta-a g'o byaru bya aburu ochobu. Lewaro g'o byaru bya aburu eka unwu anu-egbudu bu. Onyemonye, shitaru mgboru iya nodu akujeru iya oshi phupheru iya ishi.

3

G'oo-duru Jierusalemu l'iphu

¹ Nshio gube mkpuku ono, kwefuru Chileke ike; teme i buru mkpuku, mebyishiwari onwiya emebyishi; mbu gube mkpuku iwashi ono!

² Mkpuku ono ta anujedu iphe le nchi; ophu o dudu iphe, ookweje le ya mesweru. Mkpuku ono ta akpoduru obu yeru Chipfu; ophu oo kpokubejedu Chileke iya ntse. ³ Ndu-ishi phe be anoduje agbo uja g'oduma; ndu-ikpe le mkpuku ono nodu anoduje aba hanyihanyi g'ejo-nkuta-oswa, nchi jipfuru, bu ophu nchi ta abo-pfujedu iphe, o humaru. ⁴ Ndu mpfuchiru iya ta adudu iphe, ephe bu; teme ephe bukotaru ndu bu nwoderu-oye. Ndu uke phe mebyishiwari eka duru Chileke nso; teme ephe mebyishiwaa ekemu Chileke. ⁵ Chipfu, bu onye pfuberekoto nokwanu l'echilabo phe. Ophu o dudu iphe, apfuduru-oto, oomeje. Mboku-mboku be oomeje g'a maru le ya ekpeje ikpe, pfuru oto; ophu o dudu mboku, nwataru anwata, o too mejedu iya; ophu iphere adujekwapho ndu apfubeduru eka oto.

⁶ "Mu mewaru g'oha, du igwerigwe chihu; tsukposhia iphe, ephe gude gbobuta onwophe. Etsuzo etsuzo, nogbaa le mkpuku phe be mu mewaru; o dakotaephe ke nyonyoronyo. Ophu o duedu ophu nemadzu eshikwadu eshishi. Mkpuku phe be e mebyishichaaru; ophu o duedu onye bu iya ebubu m'ililekpo. ⁷ Mu pfuru nu mkpuku ono su iya: 'Tororo, mu egbueru iya pho unu bu l'unu aa-nodukwa atsu mu ebvu; kweje l'unu mesweru mu.' O bu l'unu meru iya egube ono me mu tege emebyishikwa eka unu bu; ophu mu tege anu-beeduru unu aphu ge mu tuseru. Obenu l'oguele phe-a anodu eme mkparwu mkparwu l'iphemphe, ephe eme.

⁸ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ngabenuru mu jasu mboku ono, mu a-gbalihu gbaa ngu ekebe. Mu pfuakwaru iya hoo haa le mu e-kukobe oha, du iche iche l'eka lanu; mu achikobe ali-eze, du iche iche; tu-koshi phe oke ehu-eghu mu l'ophu. Mbu l'okophoo, mu eko e-tsufu mgboko l'ophu g'oku, etsu etsutsu.

⁹ "Noo teke mu e-me g'olu-opfu ndiphe gee asa; k'ophu iphe, bu g'ephe ha a-wata araku epha Chipfu; tugba nanu baaharu iya eja. ¹⁰ Ee-shijechaa

l'azụ ẹn̄yimu Kushi abya mu agwagwa; mbụ ndu epfu anụ mu, bụ ndibe mu, tukuru nanụ nanụ. ¹¹ O -rwua mbọku ono bẹ e tee meedu ngu iphe-iphere k'iphe, i meru gude kwefuru mu ike; kele mu a-tukokpoo iphe, bukpo ndu gude eku-onwonye ete eswa l'echilabọ unu ono woshichaa g'ephe ha. Ophu unu abyadu ekubaa onwunu ekuku l'ubvu nso mu. ¹² O buchia le mu a-haru unu ndu du agụ bya ewoze onwophẹ ali; mbụ ndu kporu obu yeru epha Chipfu. ¹³ Nwa ndu ono, phoduru le Izurelu ono tee mebaekwa iphe, apfuduru-oto; ophu ephe abyadu adzu aka; ophu o dudu onye anuma phe opfu eregede l'onu. Mbụ l'ephe e-rije nri zee pyakoo; ophu o dudu onye byaru eye phe ebvu."

Ebvu ehu-utso

¹⁴ Gwa ebvu ehu-utso;

gube nwada Zayonu!

Gube Izurelu; ta uzu ehu-utso!

G'ehu tsoje ngu utso;

l'iigude obu ngu g'o ha tee

eswa;

gube nwada Jierusalemu.

¹⁵ Kele Chipfu nafuwaru ngu

aphu ono,

o shi anu ngu ono.

O chi-phuwaru ndu ohogu

ngu azu.

Chipfu; mbu eze ndu Izurelu

nokwa swiru ngu

eswiru;

ophu o dudu ejo-iphe,

i byaru atsubaa ebvu

ozo.

¹⁶ O -rwua mboku ono bẹ aa-su

Jierusalemu:

"Gube Zayonu; ta atsukwa

ebvu!

G'eka ta atuhukwa ngu

lwakpalwakpa!

¹⁷ Chipfu, bu Chileke ngu

nokwa swiru ngu

eswiru.

O bu onye ike du l'ogu;

o suru ngu adzodzoz.

Oo-teru eswa kpua opfu

ehu ngu.

Oo-gude n-yemobu mee g'i

nodu nggujungguji.

Oo-guru ebvu teru eswa

kpua ngu."

¹⁸ "Mbụ l'iphe-aphu e meru ngu

l'obo-iphe ono;

bẹ mu e-wofu unu l'ehu;

kele o bu unu ivu-erwa bya

aburu unu iphe-iphere.

¹⁹ Lekwa; iphe, bukpo ndu

eme unu ewere
 bẹ o -rwua teke ono bẹ
 mu e-mekwa phẹ iphe.

Ndu ẹniyeni bẹ mu a-dzọta;
 mu abya achikobe iphe,
 bukpoonu ndu e shi
 chikaa nanunanu.

Mu e-me g'a jaa phẹ ajaja
 kwabẹ phẹ ùbvù
 l'iphe, bukpoonu alì ono,
 bụ ẹka e shi mee phẹ
 iphe-iphere ono.

²⁰ O -rwua teke ono bẹ mu
 a-chikobe unu.

Mbụ l'o -rwua teke ono bẹ
 mu a-chilata unu unuphu.

Mu emee g'a kwabẹ unu
 ùbvù jaa unu ajaja
 l'echilabọ ndu nọkota
 lẹ mgboko l'ophu;
 mbụ teke ono,
 mu e-dophu unu azụ
 l'ọnodu unu ono;
 mbụ lẹ mu e-me iya
 l'ọ gbaa unu l'iphu
 gẹdegedede."

Nokwa iphe, Chipfu l'epfu.

Ekwo Hagayi Onye Mpfuchiru Chileke

Oku k'akpukwa eze-ulo Chipfu

¹ Opfu Chipfu rwuru onye mpfuchiru ono, bu Hagayi nchi l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya; le mboku mbu l'ime onwa k'ishii ya. O je epfuaru iya Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda teke ono. O pfukwaaru iya pho Jioshuwa nwa Jiehozadaku onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke. O su phe: ² "Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Ndu-a l'anoduje epfu su l'o toko rwudu teke aa-kpukwa eze-ulo ke Chipfu."

³ Tobudu iya bu; Chipfu gbenu l'eka onye mpfuchiru ono, bu Hagayi zia ozi su: ⁴ "Bu nta-a be o gbaru g'unubedua l'onwunu e-bugbaaru l'ulo unu, a kpuru mee ya ona; ulo-a buru okorobo ulo g'o bu-a? ⁵ Mbu-a; wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu leanaro enya huma g'uzo unu gbaru! ⁶ G'unu koru iphe, ha shii l'ali; unu kpata iya iphe, abadu ishi. Unu nodu erije nri; o too jidu unu ephe; unu angua iphe, aangwu angungu; unu taa ngu-jidu ephe. Unu nodu eyeje uwe; o too kposhidu g'oyi ta anodu atsu unu. Ndu aapfu ugwo nodu anataje ugwo phe chiru ye l'ekpa, fuhuru uzo. ⁷ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu lenaa enya huma g'uzo unu gbaru! ⁸ Unu gbeshi je l'ubvu ubvu je ekwoshia oshi bya egude mee ulo-a; k'opfu oome g'ehu tsoo mu utso; teme l'a nodukwa iya pho kwabe mu ubvu. O kwa Chipfu epfu.

⁹ "G'unu leri enya iphe, ha shii; abya l'ele enya; o buru iphe, abadu ishi. Iphe, unu wolataru unuphu be mu aphuje swaa phukashia. ?Bu gunu kparu iya? O kwa Chipfu epfu. O kwa ulo mu ono, unu paru haa; o buru okorobo ulo ono kparu iya; l'eka unubedua l'ehu l'ehu esegbaa akanya ulo k'unu. ¹⁰ Oo ya bu le-a; o kwa unu meru g'o gude igwe kwabuhu iji; ali mehuhuhu iphe, e meberu iya. ¹¹ Noo ya; mu kua okpomoku oku; o bya l'egu bya ekpoahaa l'eli ubvu ubvu; bya abaa l'ereshi; mekpoo le vayinu; mekpoo oshi olivu; mekpoo iphe, bukpoo iphe, eemetajekpoo l'ali; kpoahaa nemadzu; mekpoo iphe-edobe; mekpoo l'akanya, unu gude eka unu see."

¹² Tobudu iya bu; Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; yee Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; me iphe, bukpoo nwa ndu ono, wafuru nu ono g'ephe ha bya emee olu Chipfu, bu Chileke phe; mbu ozi, onye mpfuchiru ono, bu Hagayi ziru phe; kele oo Chipfu, bu Chileke phe yeru iya g'o bya. Ndu ono tsuahaa Chipfu ebvu. ¹³ O buru iya bu; Hagayi ono, bu onye-ozu Chipfu ono bya ezia ndu ono ozi-a, bu ozi, Chipfu ziru iya ono: "Mu nokwa swiru unu eswiru. O kwa Chipfu epfu." ¹⁴ O buru iya bu le Chipfu eshi nno kpalia obu Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; kpalia obu Jioshuwa nwa Jiehozadaku; onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; bya akpalia obu iphe, bu ndu Izurelu g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Ephe bya awata eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono; mbu

Chileke phe ono, ¹⁵ le g'onwa k'ishii ono du l'ukporo abali l'abali eno l'apha k'abo, onye eze ono, bu Dariyosu nwaru l'okwa eze iya.

2

Epfu g'ulo ophuu ono a-maberu mma

¹ O rwua le g'onwa k'esaa du le ukporo abali l'abali lanu; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bu Hagayi nchi su: ² "Waa iphe, ii-zi Zerubabelu nwa Sheyalufiyelu, onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; zikwa ya pho Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; mekpoo iphe, bu ndu Izurelu, g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Jia phe su phe-a: ³ G'unu hakpoo-a; ?bu ndu ole phodukwaduru, bu ndu humaru ulo-a g'o shi du-be ubvu le mbu? ?Denu g'o du unu nta? ?To dudu unu g'iphe, eeme ke mmanu? ⁴ Obenu nta; shihukwa obu ike gube Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu ngu bu onye-ishi ndu-uke Chileke; unu noshikota ike; iphe, bu unube ndu ali-a l'ophu. O kwa Chipfu epfu. Unu je ozi, unu eje; kele mu no swiru unu eswiru. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁵ Qwaa bukwa ogbandzu, mu l'unu gbaru teke unu shi le Ijiputu wufuta; mbu le Unme mu nokwa l'echilabo unu. Oo ya bu ge ndzu ba agukwa unu!"

⁶ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: O to dukwa g'oono-beru; mu anmaa igwe l'ophu yigayiga; nmaa eliphe l'ophu yigayiga; yee eze-enyimu; yee ali, kpohuru nku. ⁷ Mu a-nma ohamoha l'ophu yigayiga. Onye ono, ohamoha ele enya iya ono abya. Mu emee g'akpabiri iya ji ulo-a l'ophu. O kwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁸ Mkpola-ochaa bu nkemu; mkpola-ododo buru nkemu. O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁹ Akpabiri k'ulo ikpazu-a a-kakwa shi eme l'akpabiri iya k'akahu iya. O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O buru l'eka-a be mu a-nodu wobata ehu-guu." Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

Ndu Izurelu emerwushi onwophe

¹⁰ O rwua l'abali k'ukporo l'eno l'onwa ke tete l'ime apha ono, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya ono; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bu Hagayi nchi su iya: ¹¹ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Jieshikwa ndu-uke Chileke iphe, ekwo ekemu Chileke epfu; su phe: ¹² O -buru le nemadzu pyaru igburonu uwe iya apyapya bya egude iya paru anu, e doru nsu; igburonu uwe iya ono rwua le buredi; ozoo l'o rwuru l'ophe, e teru etete; ozoo le mee; ozoo le manu; ozoo l'o rwuru le nri ozo, dukporo iche; ?o meru g'iphe ono, o rwuru ono du nsu too?"

Ndu uke su waawaa.

¹³ Noo ya; Hagayi su: "Onye merwuru onwiya opfu l'o denyiru odzu eka; o -ha-kwanuru iphe ono denyi eka; ?O merwuwaru iphe ono too?"

Ndu uke su iya: "Ee. O merwuwaru iya."

¹⁴ Hagayi byakwa bya eyee onu su: "Nokwa g'o du l'ehu ndu oha-a, no mu l'iphu-a; waa l'ehu iphemiphe-a, ephe emekpoo ememe; mekpoo iphemiphe, ephe agwa agwagwa, bukota iphe, e merwuru emerwu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono."

Chipfu e-kebe ndu Izurelu l'oma

¹⁵ “Sù-a; unu lenaa ɛnya hùma g'ùzo unu gbaru; e -shi ntañu jasuru. Unu lewaro g'iphe shi du teke e teke ewotadu mkpuma kpopfube le nwibe iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶ Teke ono shi abujeru: onye -jeshiaru l'eka o kuberu ikpo nri ukporo; l'o buwaru iri kpoloko phoduru iya. Onye jeru l'eka aakuje mee je akuta iya mee, l'e-ji ugbobe-nee ukporo labo l'iri; l'ooburu ukporo lanu kpoloko be oo-kuta iya. ¹⁷ Akanya, unu gude eka unu see be mu meru o chashihu manu; tsushia evu; mu tupyashia ya l'akamini; ophu unu aghakwaru mu pho iphu. O kwa Chipfu epfu. ¹⁸ Unu lenaa ɛnya g'uzo unu a-gba; a -gbe ntañu-a, bu ukporo abali l'abali eno k'onwa tete-a jasuru. Mbù-a; unu lenaa ɛnya g'uzo unu gbaru; e -shi mboku ono, a turu okpa-ulo eze-ulo Chipfu ono. ¹⁹ O nwekwaduru mebyi- iphe, dukwadu l'oba? Mbù le-a; e -shi teke ono jasuru nta-a be vayinu; yele oshi figu; waa oshi itorokuma; me oshi Olivu unu g'o ha ta adukwa ophu eyeje mebyi. Ole e -shi ntañu-a be mu byaru ekebe unu l'oma.”

Zerúbabelu bu echi, Chipfu gba l'eka

²⁰ Opfu Chipfu byakwa erwua Hagayì nchi ozobakwa k'ugbo ebo le g'onwa du l'ukporo abali l'abali eno ono. O su iya: ²¹ “Pfurú Zerúbabelu, onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; le mu abya anma igwe yee eliphe yigayiga. ²² Mu a-gha aba-eze ndu bu eze igharaphu. Mu emebyishia ike ndu-ishi l'ohamoha. Mu a-gha ugbo-inya yee ndu agba iya nu igharaphu; inya yee ndu agba iya nu adaa ndatowo; onyenonu bu nwibe iya e-gude ogu-echi iya gbua ya. ²³ O -rwua mboku ono; o kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; be mu e-duta gube onye-osi mu, bu Zerúbabelu nwa Sheyalutiyele; o kwa Chipfu epfu. Mu e-me ngu gi du g'echi-ohubama, mu agbaje l'eka; kele o kwa mbedia hotaru ngu.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike l'epfu.

Ekwo Zekaraya Onye Mpfuchiru Chileke

Chipfu ekuphuta ndu Ízurelu azu

¹ L'ónwa k'èsatò; l'apha, kwe onye eze ono, bụ Dariyòsù èbò l'abụ eze ndu Peshiya bẹ Chipfu pfuru opfu yeru onye mpfuchiru ono, bụ Zekaraya; mbụ nwa Berekaya, bụ nwa Ido sù: ² Chipfu bẹ èhu ghushiru eghu ike l'opfu èhu ndiche unu phẹ. ³ Oo ya bụ lẹ-a; karụ ndu-a sù phẹ-a: Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike: Unu lwaphuta azụ lwaphuta mu; k'òphu mu a-lwaphuta azụ lwaphuta unu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike eepfu. ⁴ Unu ta adúkwa gẹ ndiche unu phẹ, bụ ndu ono ndu mpfuchiru ichée pfuru opfu èhu phẹ sù: "Wakwa iphe, oopfu mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike; unu ghakobe haa èjò ụzò ono, unu eshi ono; yee èjò-ememe ono, unu eme ono. Obenu l'èphe ta angabèduru nchị; òphu èphe eyekwarupho ònu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono. ⁵ ?Bụ awe bẹ ndiche unu òbu nọ nta-a? Tòo ndu mpfuchiru òbu; ?èphe anje ndzụ ojejeje tọo? ⁶ Iphemiphe ono, mu pfuru ono; məkpoo iphe ono, mu tọru òkpa iya ono, bụ iphe, mu karụ ndu-ozì mu, bụ ndu mpfuchiru g'èphe meje ono; ?tọ nwùchaadaru l'èhu ndiche unu phẹ? O bụru iya bụ l'izimanù alwa phẹ azụ; èphe pfua sù: 'Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike meekarupho anyi iphe, gbaru ụzò, anyi eshi; yee iphe, anyi eme; mbụ l'o meerupho anyi iphe, o tüberu k'ememe.' "

Nwoke, nọ lẹ mgbaka oshi mịturu

⁷ O rwua l'ujiku k'ùkporo l'èno l'ónwa k'iri lẹ nanù, bụ ónwa Shebatu; l'apha, kwe onye eze ono, bụ Dariyòsù èbò l'abụ eze iya; Chipfu bya epfuru yeru onye mpfuchiru ono, bụ Zekaraya; mbụ nwa Berekaya, bụ nwa Ido. ⁸ O bụru l'ènyashi bẹ mu phuru òphulenyà hùma nwoke, agba l'inya uswe-uswe! O pfuru lẹ mgbaka oshi mịturu, pfugbaaru l'ùwuru ụwuru. Inya inya ndu òphu pfugbaaru iya l'azụ bụru ndu adù uswe-uswe; ndu eke mkpumpku; ndu acha ụcha. ⁹ Mu bya ajja nwoke ono sù: "Gùbe nnajuphu mu; ?bụ gunu bẹ iphe-a bụgbaa?"

Ojosi-imigwe ono, epfu anù mu nù ono bya eyeeru mu ònu sù: "Mu e-goshi ngu-a iphe, èphe bụgbaa." ¹⁰ Tòbudu iya bụ; nwoke ono, pfuru lẹ mgbaka oshi mịturu ono bya eyeahaa ònu sù: "Ndu-a bụ ndu Chipfu yeru g'èphe je etsoru mgboko l'òphu jephee." ¹¹ Èphe yeeru ojosi-imigwe kẹ Chipfu ono, bụ onye òphu pfuru lẹ mgbaka oshi mịturu phò ònu sù: "Anyi tũkoakwaru mgboko l'òphu jegbabe; anyi hùma lẹ mgboko l'òphu daru gbèe; tème èhu dù phẹ gubala."

¹² Tòbudu iya bụ; ojosi-imigwe kẹ Chipfu ono bya epfua sù: "Gùbe Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike; ?ìi-nò-bekpòoru ì-nò-be-agma tème l'ì phàaru Jierusalèmu obu-imemini; èphe lẹ mkpukpu, nògbaa lẹ Jiuda, bụ ndu ì tũ-koshiwaru ehu-eghu ngu e-shi k'ùkporo apha èto l'apha iri-a?"

¹³ No iya; Chipfu bya epfua nwopfu, dù nwa bẹlebele, bụ nwopfu ndumobu yeru ojosi-imigwe ono, epfu anù mu nù ono. ¹⁴ Tòbudu iya bụ; ojosi-imigwe ono, shi epfu anù mu nù ono sù mu: "Raa opfu-a arara:

Wakwa iphe, oopfufu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Mu ekoshikwa okophoo ike l'opfu ehu mkpukpu Jierusalemu yee ubvu Zayonu. ¹⁵ Obenu le ndu ehu eghushi mu eghu ike l'opfu ehu phe bu oha ono, bu tusaru ehu ono. Mbu l'ehu shi eghu mu eghu nwanshii nwanshii; ephe bya bya emee; ndibe mu kabaa eje iphe-ehuka. ¹⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-wata aphu obu-imemini ozo le Jierusalemu; mbu l'ee-mechaa kpuphu eze-ulo mu azu l'eka ono. La bya eworu iphe, e gude atu ogologo iphe togbo le Jierusalemu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

¹⁷ "Rakabakwa ya ro araka su: Wakwa iphe, oopfufu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Mkpukpu mkpukpu mu a-tuko ekameka; ephe l'eku, a-nodu ezeru phe kojokojo; ozo bu le Chipfu a-du Zayonu obu ozo; l'o hotakwapho Jierusalemu ozobaa."

Mpu eno yee ndu okpuzu eno

¹⁸ Mu bya apalia enya; mpu eno noduwaa mu l'ataphu. ¹⁹ Mu bya ajia ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono: "Bu gunu baa?"

O yeeru mu onu su mu: "O kwa mpu ono bugbaa mpu, bu iya chikaru ndu Jiuda; waa ndu Izurelu waa ndu Jierusalemu."

²⁰ No iya; Chipfu bya egoshi mu ndu okpuzu eno. ²¹ Mu bya bya ajia su: "Bu gunu be ndu-a l'abya ememe?"

O yeeru mu onu su mu: "Ndu-a bu phe bu mpu, chikaru ndu Jiuda k'opfu bu l'o to duedu onye ophu duru ike gbelia ishi; obenu le ndu okpuzu-a byaru gephe meru ndzu-agugu nu phe; chitsushia mpu ndu ohamoha-a, bu ndu paliru mpu phe duaha ndu ali Jiuda k'opfu ephe achika phe."

2

Nwoke, gude iphe, aatije ogologo iphe

¹ Mu bya ejeshia apali enya; o nweru nwoke, pfuru mu l'ataphu. O buru iphe, aatije ogologo iphe be o gude l'eka. ² Mu jia ya su iya: "Bu awe be iije?"

O yeeru mu onu su mu: "Mu ejekwa atu Jierusalemu g'a maru g'osa iya yee ogologo iya habe."

³ No iya; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono tugbushia; Ojozi-Imigwe ozo jepfushia ya; ⁴ bya asu iya: "Keta oso je asu nwokorobya ono le Jierusalemu a-bukwaru mkpukpu, a kpu-pheduru igbulu mgburugburu; kele ndu e-buru iya nu a-pa igwerigwe waa iphe-edobe, a-dukwa iya pho ya. ⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: O kwa mbedua l'onwomu a-buru oku kpu g'igbulu no-pee ya mgburugburu; teme o kwabekpooru mu ubvu bya ezia mu ge mu je etsoo oha ono, kwaru iphe unu l'okwata ono ogo; ⁹ be o to dudu iphe, e-me ge mu ta apali eka mu nu ndu ono aphu; k'opfu bu le

Achi-phuta ndu a kpuru le ndzu azu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Unu byanu! Unu byanu! Unu shikwa l'ali ndu isheli gbafulu gbalaa; kele mu shi tukaa unu l'ekameka ge pherephere, dzuru uswekete eno l'akpaminigwe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁷ Unu lenu! Unu gbalakwaa gbaru laa Zayonu; unube ndu ono, unu le Nwada Babilonu bu ono; ⁸ kele-a; wakwa iphe, oopfufu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Onye bu onye denyiru unu eka bukwa akpuru enya mu be orwu eka. Teke o kwabekpooru mu ubvu bya ezia mu ge mu je etsoo oha ono, kwaru iphe unu l'okwata ono ogo; ⁹ be o to dudu iphe, e-me ge mu ta apali eka mu nu ndu ono aphu; k'opfu bu le

ndu shi buru ohu phe a-ghakobe kwaa iphe phe l'okwata. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ziru mu ge mu bya.

¹⁰ "Tua uzu ehu-utso; teme ehu atsokwaa ngu pho utso; gube nwada Zayonu; kele mu abyaakwaa. Mu -bya; mu eburu l'echilabo unu! Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ¹¹ Oha, du igwerigwe be a-tugbabekwa onwophe ephe le Chipfu me o -rwua mboku ono; ephe aburu ndibe mu. Mu e-buru l'echilabo unu; k'ophu unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ziru mu ge mu bya. ¹² Chipfu e-keta Jiuda g'o buru okiphe iya l'ali, du ns'o ono; l'oobyakwa ahota Jierusalemu ozo. ¹³ Noduekwapho nwa nggujungguji l'iphu Chipfu; unube unwu-eliphe l'ophu; kele o kpatsuwaru onwiya l'eka ono, o bu ono, bu eka du ns'o ono."

3

Uwe onye-ishi ndu-uke Chileke

¹ Tobudu iya bu; o bya egoshi mu Jioshuwa, bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke eka o pfuru l'iphu Ojozi-Imigwe ke Chipfu ono; Nsetanu pfukwaru iya pho l'ekutara; abya edoshi iphe, o meru. ² No iya; Chipfu bya asu Nsetanu: "Ge Chipfu gbokwaaru ngu uja; gube Nsetanu! Mb'u ge Chipfu ono, bu iya hotaru Jierusalemu gbokwaaru ngu uja! ?Nwoke-a ta abudu ishikonku, a lofutaru l'oku?"

³ Teke ono, Jioshuwa pfuru l'iphu Ojozi-imigwe ono bu iphe, o yeru bu uwe, kporu idzu. ⁴ Ojozi-imigwe ono su ndu pfuru l'iphu iya: "Unu yefu iya uwe ono, kporu ichikiri ono." O bya asu Jioshuwa: "Lekwa; mu nafuakwaru ngu ejo-iphe, i meshiru; nta-a be mu byaru eworu uwe, vu oke aswa yee ngu."

⁵ Noo ya; mu su g'ephe woru okpulishi-ekwa, sahu ru imo kpube iya l'ishi. A bya eworu okpulishi-ekwa, sahu ru imo woru kpube iya l'ishi; bya eworu uwe yee ya. Ojozi-Imigwe ke Chipfu bya apfu-kube iya.

⁶ Ojozi-Imigwe ke Chipfu ono bya atuaru Jioshuwa ekemu-a su: ⁷ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: "O -buru l'ji-nodu etso uzo mu; emekwapho iphe, mu suru g'i meje be bu ngu e-mechaa buru onye-ishi ulo mu; bya aburu iphe, i suru g'e mee l'unuphu ibe mu be ee-meje; teme mu anukwa ngu pho oke g'i yiru le ndu-a, pfuru l'eka-a. ⁸ Ngabe nchi; gube onye-ishi ndu-uke, bu Jioshuwa; gu l'ogbo-ekwa ngu phe, bu ndu no-kube ngu nu; mbu ndu emeru ngu ahuma oma: Mu e-mechakwaa duta onye-ozu mu ono, bu Ekali-oshi ono duru bya. ⁹ Humakwa mkpuma, mu togboru l'iphu Jioshuwa! Mkpuma lanu ono moru enya esaa; teme mu abyakwa iya edefua iphe l'eli; o kwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O buru eswe ujiku lanu be mu ewofu iphe-aji, ndu ali-a mejekporu. ¹⁰ O -rwua mboku ono be g'unu ha l'onye l'onye a-nodu ezi nwibe iya g'o bya g'unu nokobe le mkpula vayinu unu ye le mkpula oshi figu unu." Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu bu ono.

4

Oroku, a wuru le mkpola-ododo; yee oshi olivu labo ono

1 No iya bu; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono lwaphuta azu byapfuta mu bya ekuteahaa mu g'onye ekute onye eku mgbenya. 2 O jia mu su mu: "?! humaru gunu?"

Mu su iya: "Mu humaru iphe, aapfubeje oroku, e mekotaru le mkpola-ododo; iphe, du iya l'eli buru ochi; oroku dukwapho esaa pfuru iya l'eli; uzo, shigbaaru futa l'oroku ono dukwapho esaa. 3 Ozo bu l'o duru oshi olivu labo, pfu-kuberu iya nu; ophuu pfuru lekutara ochi ono; ophuu pfuru iya lekicha." 4 Mu bya ajia Ojozi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono su iya: "Bu gunu be iphe-a bu; nnajiuphu mu?"

5 Tobudu iya bu; Ojozi-imigwe ono, mu l'iya abo uja ono bya eyeeru mu onu su: "?Ti madu iphe, iphe-a bu?"

Mu su iya: "Nnajiuphu mu; mu ta amakwa iphe o bu."

6 O buru iya bu l'o su mu: "Wakwa opfu, Chipfu epfu anu Zerubabelu: E tee mekwa iya l'ike; ophu eemekwa iya l'okarieka; o kwa onye e gude eme iya bu Unme mu; nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. 7 ?I bu gunu; gube oke ubvu? L'iphu Zerubabelu be ii-mechaa buru ali, du baswaa. Noo teke o-pfube mkpuma mkpochi-ishi iya; l'aatua uzu su: 'Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o! Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o!'"

8 No iya bu; Opfu Chipfu bya eruwkwa mu nchi su: 9 "Zerubabelu gudeakwaa aka iya tua okpa eze-ulo Chileke-a; o buru iya e-gudekwapho aka iya kp-tsee ya. Noo teke unu a-maru l'o Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ziru mu ge mu byapfuta unu.

10 "Nta bukwa mboku, iphe, ha nwanshii l'eme; ole ?bu onye elephekwanu iya enya? Ndiphe be eh u a-tsokwa utso teke ephe a-huma aka Zerubabelu wataru akpu ulo ono.

"A bya l'enya esaa pho; enya esaa ono bukwa enya Chipfu, anoduje agba mgboko l'ophu mgburugburu."

11 Mu byakwa ajia Ojozi-Imigwe ono su iya: "?Bukwanu gunu be oshi olivu labo-a, nogbaa oroku ono aka ebo ebo ono bu?" 12 Mu byakwa ajia ya ozo su: "?Bu gunu bu ekali-oshi olivu labo-a, nogbaa l'aguga uji-iphe labo-a, bu ophu e gude mkpola-ododo mee-a; teme o buru aka ono be manu shiru asoshihu-a?"

13 O yeeru mu onu su mu: "?Ti madu iphe, iphe-a bu?"

Mu su iya: "Nnajiuphu mu; mu ta amakwa iphe o bu."

14 No iya; o su mu: "Ndu ono bu umadzu ebo ono, a wuru man u'ishi; g'ephe jeeru onye nwe mgboko l'ophu ozi."

5

Ekwo, ephe ephephe

1 Mu byakwa elee enya ozo; ekwo-aphuphu, ephe ephephe noduwaa mu l'iphu! 2 Ojozi-imigwe ono su mu: "?Bu gunu be i humaru?"

Mu yeeru iya onu su: "Mu humakwaru ekwo-aphuphu, ephe ephephe; o du ukporo nkwo-eka l'ogologo bya adu nkwo-eka iri l'osa."

3 O bya asu mu: "O kwa onu, aatu mgboko mgburugburu bu onoya. Kele o dua g'iphe o pfuru l'eka lanu ono; su le ndu bu iphuru g'ephe ha be ee-me g'ephe chihu; teme o dukwapho g'iphe, o pfuru l'eka iya ophuu su; l'iphe, bukpuo ndu akpapyabeje iphe, ephe meru ria nte be ee-me g'ephe chihu. 4 Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfukwa su: Mu a-tu ndu iphuru ono onu; tukkwapho ndu ono, akpapyabeje iphe, ephe meru gude epha mu gua enwa ono onu kwapho. Otu-onu mu ono abaa l'ibe phe mebyishia ya; mekpoo oshi, e keru ulo iya; me mkpuma, e gude kpu ya."

Nwanyị, nọ lẹ nkata

⁵ No iya; Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono bya akpịritaru bya asụ mu: “Palia ọnya humakpodapho iphe-a, abya afuta nta-a.”

⁶ Mu jia ya sụ iya: “?Bụ gunu bụ ono?”

O yeeru mu onu sụ mu: “O kwa nkata, eegudeje atụ iphe.” O sụkwapho: “Qwaa bụ ejo-iphe, ndu alị-a gbaa mgburugburu mekotaru.”

⁷ A bya ekpulia igbidigbi opfu nkata ono; nwanyị nọduwaa anọ l’ime nkata ono.

⁸ Ojozi-Imigwe ono sụ mu: “O kwa ejo-iphe baa.” O bya enwuphu iya azụ l’ime nkata ono; bya eworu igbidigbi opfu nkata ono kpuchiphu azụ ozo. ⁹ Mu bya apalia ọnya; unwanyi dūwaa ẹbo p̄furu mu l’iphu. Ẹphe nọdu ephe ephphe. Nkù p̄hẹ d̄eph̄o ḡe nkù ọku-eswi-uda. Ẹphe bya agụ-lia nkata ono parụ paghaa alị yee igwe l’ophu parwua mgbaka alị yee igwe.

¹⁰ Mu jia Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono sụ iya: “?Bụ awe bẹ ẹphe pahunu nkata ọbu eje?”

¹¹ O yeeru mu onu sụ mu: “Ẹphe pa iya eje alị Shina. Ẹphe eje iya akpuru ụlo l’eka ono. A -kpugheẹ ya p̄h̄o l’e woru nkata ono s̄ube l’onodu iya.”

6*Ugbo-inya eno*

¹ Mu byakwa apalia ọnya ọzo; ugbo-inya eno nọduwaa mu l’iphu. Ẹphe shi lẹ mgbaka úbv̄u lab̄o awufuta. Úbv̄u ono b̄u úbv̄u onyirubvu. ² Inya, akp̄ugbaa ugbo-inya k̄e mb̄u dukota uswe-uswe. Ndu ọphu akp̄u k’ẹbo nọdu ejik̄ota uji. ³ Ndu ọphu akp̄u k’eto nọdu acha ụcha; ndu akp̄u k’eno dukota ụkara ụkara. G’eph̄e ha dukota ọkp̄ehu. ⁴ Mu bya ajia Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono sụ iya: “?Bụ gunu bẹ iphe-a b̄u; Nnajiuphu mu?”

⁵ Ojozi-Imigwe ono bya eyeeru mu onu sụ mu: “Ndu-a b̄u ndu e-je l̄e p̄h̄ereph̄ere l̄e mgbur̄eku eno, nọ l’akpaminigwe. Ole eph̄e e-vuru uzo goshiadaa onwoph̄e l’iphu onye nwe mgboko l’ophu. ⁶ Ugbo ọphu b̄u inya oji akp̄ugbaa ya; wuru eje ala l’uzo isheli. Ndu ọphu inya akp̄u iya n̄u achagbaa ụcha nọdu awụ etso iya etsotso. Ndu ọphu b̄u inya, d̄ugbaa ụkara ụkara kp̄ugbaa p̄h̄e nọdu ejepfu ọha, bugbaa l’uzo nd̄ohali.”

⁷ O be teke inya ono wufutaru; ọ nọdu anma p̄h̄e anmanma l’ehu g’eph̄e wufu je etsoru eliphe l’ophu agbaphe. No iya; ọ s̄u: “Unu je; je aghaphee eliphe l’ophu.” Ẹphe wuru tuḡbua je awata aghaphe l’eliphe l’ophu. ⁸ O bya araku mu s̄u mu: “Lekwa; ndu ọphu eje ala l’ọha isheli meakwaru; unme bvuru mu ebvuru l’alị ọha isheli.”

Okpu-eze k̄e jioshuwa

⁹ Opfu Chipfu rwua mu nchị s̄u: ¹⁰ “Ndu-a b̄e ii-nata mkp̄ola-ọchaa yee mkp̄ola-ododo; H̄eludayi; waa Tobayijia yee Jiedaya, b̄u ndu shi l̄e Babilonu lwa, b̄u ẹka e shi kp̄ua p̄h̄e l̄e ndz̄u laa. Ujiku lanu ono b̄e ii-jekwaph̄o ibe Jiosaya nwa Zefanaya. ¹¹ Mkp̄ola-ọchaa ono yee mkp̄ola-ododo ono b̄e ii-gude w̄ua okpu-eze. Okpu-eze ono b̄u onye ii-je ekpube iya l’ishi b̄u onye-ishi ndu-uke ono, b̄u Jioshuwa, b̄u nwa Jiehozadaku. ¹² S̄u iya l’owakwa iphe, Chipfu, b̄u Okalibe-Kakota-Ike eepfu: ‘Lekwa; nwoke ono, epha iya b̄u Ẹkali-Oshi ọbu l’a-nyikatakwa l’onodu iya bya akp̄ukwaa eze-ulo Chipfu. ¹³ O kwa iya a-buru onye a-kp̄u eze-ulo Chipfu.”

Ozo bu l'ee-me iya l'oo-du akpabiri; l'o buru eze; noḍu l'aba-eze iya. Teme l'o dokubekwapho onye uke l'aba-eze iya ono. Nchi aduphopho ephenebo doo l'iphe, ephe eme.' ¹⁴ Okpu-eze ono be ee-dobe l'eze-ulo Chipfu g'o buru iphe, ee-gudeje nyata Heludayi; yeḗ Tobayijia; yeḗ Jiedaya; yeḗ Henu, bu nwa Zefanaya."

¹⁵ "Ndu bu l'eka du enya abya eyeta eka g'a kpua eze-ulo Chipfu. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be ziru mu ge mu bya. Iphemiphe ono e-mekota me unu -noḍu emeje iphe, Chipfu, bu Chileke unu epfu."

7

Ikpe, pfuru oto; yee aphu obu-imemini; o to budu aswi egu

¹ Toḗbudu iya bu; o be l'apha, kwe eze, bu Dariyosu apha eno l'aba-eze iya; le g'onwa ke tete du l'abali eno, bu iya bu onwa Kisulevu; Opfu Chipfu rwua Zekaraya nchi. ² Le ndu Betelu ziwaru Shareza yee Regemu-Meleku; ephe chita ndu ephe l'ephe swi g'ephe je epfuru nu Chipfu; ³ waa g'ephe jia ndu-uke ulo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; ephe le ndu mpfuchiru Chileke su phe: "Mu guwaro aphu swia egu l'onwa ise ge mu shi eshi k'apha olemole meta-a too?"

⁴ Toḗbudu iya bu; opfu ke Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya erwua mu nchi su mu: ⁵ "Jia iphe, bukpo ndu ali-a l'ophu me ndu bu uke su phe: Teke ono, unu swiru egu noo l'aphu l'iphe, bukpo onwa ise yee onwa esaa; e-shi k'ukporo apha eto l'apha iri, nwuwaru nu bu mu-a gedegede be unu swi-doru egu ono? ⁶ Too teke ono, unu shi eri iphe, eeri eriri; angu iphe, aangu angungu; ?to budu unu shi eri eriri angu angungu k'ehu unu ehununu? ⁷ Iphe-a; ?to budu opfu, Chipfu gb'e l'onu ndu mpfuchiru ndiche pfua teke ono, Jierusalemu ephe le mkpukpu no-pheru iya mgburugburu dakporupho gbee; teme eku noḍu abyaru phe pukapuka; teme ndu bu l'echiegu ndohali ephe le ndu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba bukporupho g'ephe bu?"

⁸ Teme Opfu Chipfu bya erwua Zekaraya nchi ozo su: ⁹ Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu kpeje ikpe, bu irelanu. Unu mejeru nwibe unu iphe-oma; unu aphujeru phe obu-imemini. ¹⁰ Unu te emekpajekwa ndu ji phe angedu ehununu; ozoo ndu enwedu nna; ozoo ndu byaru abyabya; ozoo ndu akpa nri. Ophu o dukwa g'unu ha onye arije l'ime okpoma iya k'eme nwune iya ejo-iphe.

¹¹ "Obenu l'ephe jikaru angabe nchi; ephe gude ejo okpoma kwefu ike; bya eworu nchi phe swo-chishia g'ephe ta anuma iya. ¹² Mbu-a; ephe woru okpoma phe kpoo gbengu ge mkpuma-egbe; jika l'ephe taa ngabedu nchi l'ekemu; ophu ephe angabedu nchi l'opfu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike pfuru nu phe; mbu ozi, o gude Unme nkiya gb'e l'onu ndu mpfuchiru ndiche pfuaru phe. O buru iya meru g'o gude ehununu wata egu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike egu shii. ¹³ Teke mu kuru oku be ephe ta angabeduru nchi; noo g'o gude ephe kujekwanu; ophu mu angaduru nchi; nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike epfu. ¹⁴ Mu wonuru phe chikaa; mbu gude oke pherephere zikaa phe; ephe dzuru ohamoha; ephe je ebugbaaru l'ali eka ephe amadu. O buru iya bu l'ali ono, ephe gwoberu ono aburu ochobu; k'ophu bu l'o to duedu onye eshije iya afuta; ophu o dudu onye ejeje iya nu. Ephe woru eguru ali ono togbo o buru ochobu."

8

Ukwe onu-oma Chipfu ekwe Jierúsalemu

¹ Ozokwa; Opfu Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike rwukwaa mu nchi ozo su: ² Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Mu ekokwa okophoo ẹhu Zayonu shii; mbu l’okophoo ẹhu iya enwukwa mu phuruphuru l’ẹhu.” ³ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: “Mu a-lwaphutakwa azu le Zayonu je eburu eburu le Jierúsalemu. Noo teke aa-wata eku Jierúsalemu ‘mkpukpu ire-lanu’; l’awata eku ubvu ke Chipfu, ‘ubvu, du nsọ’ mbu ubvu ke Chipfu ono, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.” ⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Unwoke, kahuru akahu; yee unwanyi, kahuru akahu e-mechakwaa anoduje l’oma gbororo Jierúsalemu ozobaa; onyenonu l’o tsua mgboro l’eka; kele o buwaa ogerenya. ⁵ Unwumgboko me unwokoro eji oma gbororo mkpukpu ono ebvu ebvu.”

⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Oo-dukwaro nwa ndu ẹka-a, bu ndu ophu phoduru nu biribiri teke ono; obenu ?o-duhunu mbedua biribiri?” Nokwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu bu ono. ⁷ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Mu a-dzota ndibe mu l’eka oha, bu l’uzo enyanwu-awawa yele ẹka ndu ophu bu l’uzo enyanwu-ariba. ⁸ Mu e-duphuta phe azu g’ephe bya eburu le Jierúsalemu. Epe a-buru ndibe mu; mu abukwanuru phe onye ire-lanu; pfuluberu phe ẹka oto; buru Chileke phe.”

⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Unube ndu anu opfu-a nta, bu opfu, epe pfuru; mbu ndu mpfuchiru, no l’eka ono teke a turu okpa ulo-a; mbu okpa ulo Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike-a; g’eka shihukwa unu ike k’ophu aa-kpu eze ulo ono kpu-ghee. ¹⁰ Teke eteke atudu okpa ulo ono be e te shidu apfuje amadu ugwo-ozu; ophu aapfudu iya anu-egbudu. Ophu o dudu onye shi ejeje ozi iya le ntusarehu; l’eka onyemonye atsu ohogu iya ebvu; kele mu meru; onyemonye buru ohogu nwibe iya. ¹¹ Obenu le nta-a be mu tee meudu nwa ndu phoduru nu le ndu-a ge mu meru teke ndiche ono.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. ¹² “Mebyi-iphe, a kuru l’ali a-nodu eme ree; vayinu ami mebyi iya ree; ali amia mebyi iphe, e meberu iya; igwe akwa iji iya. Iphemiphe ono be mu a-nu g’o buru okiphe, nwa ndu ono phoduru nu ono e-keta. ¹³ O kwa egube ono, ohamoha shi gude unube ndu onu-ulo Jiuda yee Izurelu ephu l’iphu ono; bukwapho ge mu a-dzo unu; l’a gotaahaa unu l’opho. Unu ba at sukwa ebvu; oo ekwapho g’eka shihu unu ike.”

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “O kwa egube ono, mu riwaru l’eme unu ejo-iphe; mu taa phoduru unu obu-imemini; teke ono, ndiche unu phe kpatsuru mu iwe ono; o kwa Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; ¹⁵ bukwapho ge mu riwaru iya nta-a le mu e-meru ndu Jierúsalemu yee onu-ulo Jiuda ree ozo. Unu ta at sukwa ebvu. ¹⁶ Wakwa iphe, unu a-nodu eme baa; unu pfujeru nwibe unu ire-lanu; unu ekpeje ikpe, bu ire-lanu bya aburu ikpe, e-me ge nchi du doo l’ime ulo-ikpe unu. ¹⁷ Unu ta achijekwaru nwibe unu ejo idzu l’ime obu unu; ophu ohejekwa unu ihee akpapyabe iphe, unu meru gua enwa. Iphemiphe ono bu iphe, dukota mu ashi. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁸ Mu byakwa anuma Opfu Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike ozobakwa. ¹⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Aswi egu l’onwa k’eno me k’ise me k’esaa me k’iri a-tuko buru teke ẹhu a-tsoje unube ndu

onu-ulo Jiuda utso; unu etee eswa; l'o buru unu Obo-iphe ehu-utso. Oo ya bu le-a; unu yee ire-lanu obu; unu eyee nchi-adu-doo obu!"

²⁰ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "Ndu du igwerigwe a-bya; mbu ndu shigbaa le mkpukpu, du igwerigwe; ²¹ ndu shi le mkpukpu lanu a-wuru je le mkpukpu ozo je asu: 'G'anyi je je epfua g'anyi tuba Chipfu l'anya; mbu-a g'anyi je achoo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; le mbedua l'e-jefukwaa.' ²² Ikpoto nemadzu; mekpoo ndu bu oha, ike du l'a-bya achoo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike le Jierusalemu; byakwapho g'ephe rwo ya g'ephe tuba iya l'anya." ²³ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "E -mechaa be umadzu iri, epfugbaa opfu-ali, du iche iche; bya eshigbaa l'ohamoha; l'a-tuje onye Jiuda lanu swiswia l'onu uwe iya arwo iya su iya: 'G'anyi tsonuru ngu laa; l'anyi numawaru le Chileke swiru unu eswiru.' "

9

Ikpe, ee-kpe ndu ohogu Izurelu

¹ Owaa bu ozi, Chipfu ziru zidoru ndu ali Haduraku; teme o gbuyabewaa mkpukpu Damasukosu; kele enya ndiphe; mekpoo enya okpa-ipfu l'okpa-ipfu Izurelu l'ophu bukota le Chipfu be o nowaa.

² Oopfukwapho iphe, oo-me mkpukpu Hamatu, bu ndu ephe l'ephe maru oke; mekwapho mkpukpu Taya yee mkpukpu Sayidonu; mbukpokwaa ephebedua ono, maru iphe ntumatu ono. ³ Ndu Taya kpukwaru mkpukpu phe kpushia ya ike. Mkpola-ochaa be ephe kpawaru kube g'onye kpokoberu urwuku; bya akube mkpola-ododo g'onye kuberu ozo l'aguga gbororo. ⁴ Obenu le Nnajiuphu a-nafu phe iphe, bu nkephe; bya enwuru eku phe ye l'eze-enyimu. Oku etsua mkpukpu Taya ono tsufu.

⁵ Ndu mkpukpu Ashikelonu a-huma iya; ndzu erwuta phe; ndu mkpukpu Gaza ahuma iya terwuhu le ndzu-agugu. Nokwapho g'oo-du ndu Ekuronu; kele iphe, ephe shi ele enya iya a-la pyetee. Ndu Gaza be onye eze phe a-la l'iswi; l'a gbakahu le Ashikelonu. ⁶ O buru ndu ali ozo e-buchi mkpukpu Ashidodu; mu emee g'eku-onwonye ndu Filisitayinu buru bugemu. ⁷ Mee-iphe ono, ephe anguje ono be mu a-nafu phe; mu anyashia phe nri ono, e merwuru emerwu ono, nyakaaru phe l'eze ono; nwa ndu ophu phoduru nu le ndu ono; anodu-doru Chileke anyi; buru ndu a-duwaa g'ipfu eka phe l'ali Jiuda; ndu Ekuronu abyakporo adu ge ndu Jibusu. ⁸ Obenu le ndibe mu be mu a-nodu adzoje l'eka ndu ojogu, azo garamugaramu agha ono; ophu ndu ewere abyadu agbabaa ndibe mu ophorokpo; kele nta-a be mu gudewaa enya mu huma g'ephe ejebe iphe-ehuka.

Abyabya eze ndu Zayonu

⁹ Gube nwada Zayonu;
tekwa eswa teshia
ya ike!

Gua ebvu ehu-utso;
gube nwada Jierusalemu!

Lekwa; onye buru ngu
eze abyapfutaakwa ngu.

O bu onye pfuberekoto;
teme o nodu adzoje
nemadzu.

O wozetaru onwiya alị;
 nọdu l'eli
 nkapfụ-igara agba
 abya;
 mbụ l'eli nwa nkapfụ-igara
 obu.

¹⁰ Ndu Ifuremu bẹ mu a-nafụ
 ugbo-inya-ọgu phẹ;
 mu anafụkwapho ndu
 Jierúsalemụ inya,
 aagbajẹ alwu ọgu.

L'a gbajia ụta, e gude eje ọgu.
 L'ọ raa ya arara sụ g'ẹhu
 dukwa ohamoha guu.

Abụ eze nkiya e -shi
 l'eze-enyimu ọwa dasweru
 eze-enyimu ọzo.

L'ọ shikwaphọ l'enyimu
 Yufurétisu nọo jasụ
 l'ẹka igwe beru alị beru.

*Ee-dophu ndibe Chileke azu
 l'onodu phẹ*

¹¹ "A -bya lẹ gubedua;
 mu e-gude kẹ mee ono,
 mu lẹ ngu gude gbaa
 ndzụ ono haa ndibe ngu,
 nọ lẹ mkpọro l'ime iduma,
 mini adụdu ono;
 mee phẹ;
 ẹphe enweru onwophe.

¹² Unu laphu azụ l'eka ono,
 unu kpushiru ike ono;
 unubẹ ndu mkpọro ono,
 ẹnya dụ l'uzo ono!

Mbụ lẹ nta-a bẹ mu arakwa
 iya arara
 lẹ mu a-nụ unu iphe,
 ha g'iphe, unu shi
 nwehawarụ ugbo ẹbo;
¹³ kele mu e-woru ndu Jiuda
 kwee g'onye kweru ụta;
 mu eworu ndu Ifuremu
 mee g'ọ buru apfụ,
 e gude agba ụta obu.

Mu a-kpatsu ndibe gube
 Zayonu g'ẹphe dapfu
 ndibe gube Gurisu.

Mu emee ngu g'i du
 g'ogu-echi,
 onye dụ ike l'ọgu pa."

¹⁴ Noo teke Chipfu a-byapyabẹ
 phẹ.

Apfụ iya eziahaa phaaphaa

g'ebemu-igwe.

Nnajiuphu, bụ Chipfu abya
eworu opu-ogu gbua.

Ọ bụru oke pherephere,
shi ndohali be oo-gude
eje.

¹⁵ Ọ bụru Chipfu,
bụ Okalibe-Kakota-Ike
e-gbobuta phe.

Ephe a-nodu atsu ndu ohogu
phe otsu-epfu;
alwu phe alwu-kpe
phe.

Ọ bụru iphe, ephe e-gude
eme iya bụ mkpuma
robo agbagba phe.

Ephe a-ngu iphe,
aangu angungu;
aba ge ndu mee atsu.

Ephe ejije pyimu g'ochi,
eegudeje ephe mee
l'aguga oru-ngweja
Chileke.

¹⁶ Ọ bụru Chipfu, bụ Chileke
phe a-nodu adzo phe
m'o -rwua mboku ono;
eshinu ephe du
g'iphe-edobe iya bya
aburu ndibe iya.

Ephe a-gbaje kpingu l'ali
iya g'igopoto,
no l'eli okpu-eze.

¹⁷ Lewaro! Ọ dunukaru ree
teme o manuka mma.

Ereshi l'a-nodu eme
g'unwokorobya phe
buru ndu nweru iphe
shii;
mee-ophuu emekwapho
g'unwada phe nwujaa
onu-ochi.

10

Chipfu e-leta Jiuda enya

¹ Unu pfiaru Chipfu g'o dzeeru unu mini teke oodzeje mini ishi-apha. Ọ kwa Chipfu emeje g'igwe rwua erwurwu. Ọ bụru iya ayojeru unwu-eliphe mini; teme o nodu emeje g'iphe-akuku wata aso pulapula l'egu; ² kele obvu agwota atukwa atu-kporoko; ndu agba aja nodu aphu ophulanya, abudu eviya; ephe ezeje nrwo, bu aka; teme o buru mkpokoro obu be ephe a-noduje adu. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ndu-a nodu anoduje awu-phe g'ikpoto aturu, enwedu onye eche phe nu.

³ Ɛhu-eghu mu enwukwa phuruphuru l'opfu Ɛhu ndu eche aturu ono; mu jekwa l'anu ndu-ishi ono aphu; kele Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eche-a aturu iya, bu iya bu onu-ulo Jiuda. Oo-me phe g'ephe du g'inya, du akpabiri l'eka e gude iya alwu ogu. ⁴ O bukwa le Jiuda be mkpuma, gude ulo e-shi futa; o buru iya be nggu, gude ulo-ekwa e-shikwapho; o buru iya be uta, e gude alwu ogu e-shikwapho; o buru iya be iphe, bukpo ndu a-buru ishi e-shi l'eka. ⁵ Ephe a-tugba nanu; duepho ge ndu bu ojogu, ike du; ephe azoo ndu ohogu phe tolitoli le gbororo l'eka aalwu ogu. Eshinu Chipfu no swiru phe eswiru be ephe a-lwu ogu chikaa ndu gude inya alwu ogu.

⁶ Mu e-me g'onu-ulo Jiuda shihu ike;

mu adzoo onu-ulo Jiosefu.

Mu e-me g'ephe laphu azu

l'onodu phe;

kele mu a-phuru phe

obu-inemini.

Ephe e-mechaa du ge ndu mu

eshidu jika ajika;

kele oo mbedua bu Chipfu

bya aburu Chileke phe;

mu je l'azaje phe enu.

⁷ Ndu Ifuremu e-mechaa du ge

ndu ike du l'ogu;

ehu e-mechaa tsahahaa phe

g'onye nguru mee.

Unwu phe ahuma iya tee

eswa;

obu atsoahaa phe rikpotoo

l'eka Chipfu.

⁸ "Mu a-gbaru phe ola gude

chibata phe;

noo kele mu gbafutaru

phe;

ephe abya adu igwerigwe

g'ephe shi duhawaa.

⁹ A makwaru-a le mu chiru

phe ghakaa l'echilabo

ndiphe;

ole ephe e-shichaa l'eka du

enya nyata mu.

Ephebedua ephe l'unwegirima

phe a-wafu;

ozo bu l'ephe a-lwa.

¹⁰ Mu e-je le Ijiputu je achilata

phe.

Mu e-je Asiriya je atutukobe

phe.

Mu a-chiru phe bya l'ali

Giladu yele ubvu ubvu

Lebanonu;

ophu uzo a-sukpoda phe

nu anono.

¹¹ Ẹphe a-ghata eze-ẹnyimu
 iphe-ẹhuka ono;
 ọle ọtu-kpereree mini ono
 bẹ aa-byanyi;
 ẹme ogbu-mini ẹnyimu
 Nayilu l'ophu
 atahukota gbengu.

Ekunwonye ndu Asiriya
 aburu iphe, e wozeru
 ali; ẹme ike ono,
 shi du ndu Ijiputu
 ono aburu phuchamu.

¹² Mu e-me; ike adu ndu Jiuda;
 ẹme o buru ẹpha mu bẹ
 ẹphe e-gude buru.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

11

¹ Unubẹ ubvu ubvu
 Lébanonu; unu guhashia
 ọzo unu ghebegbaa onu
 k'ophu oku e-tsupyashi
 oshi sida unu!

² Unu kwaa ẹkwa unubẹ oshi
 payinu;
 kele oshi sida daakwaru.

Oshi ono, shi bugbaaru
 oshi,
 kporu akpaa ono
 bẹ bukotaakwaa
 ọla-l'iswi.

Unu chia mkpu ẹkwa unubẹ
 achi achi,
 nọgbaa lẹ Beshanu;
 kele eze ọswa eze
 ọswa bẹ
 a sushichaakwaru.

³ Unu ngabekpodapho nchi lẹ
 mkpu,
 ndu eche aturu akpo;
 kele irwu-ẹswa ono,
 ẹphe echeje aturu
 ono bẹ e mebyishiwaru.

Unu numakpodapho ekiri,
 oduma asu;
 kele oke-ẹgbudu,
 nọ l'aguga ẹnyimu
 Jiordanu ono ghewaru
 onu.

Ndu eche aturu umadzu ẹbo

⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke mu epfu: “Watanu eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. ⁵ Ndu abyaje azua phe nu azuje phe gbua egbugbu; o to dudu iphe, eeme phe. Ndu erekwanu phe nu nodu asuje: ‘G'ajaja

bukwaru ke Chipfu kele anyi nweakwaru eku.' Ophu ndu eche phe nu aphueduru phe obu-imemini. ⁶ Oo ya bu le mu ta aphueduru ndu ali-a obu-imemini ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu e-woru onyemonye ye nwibe iya l'eka; ye le eka onye eze iya. Epe e-gwe ndu ali-a arakabya; ophu mu adzotadu phe l'eka phe."

⁷ No iya; ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere ono bya ebuta mu; mu byanu awata eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. Mu chita oshimpaleka labo chiru. Mu gube nanu "n-yemobu"; bya agua ophu "atugba nanu". No iya mu cheahaa ikpoto aturu obu. ⁸ L'ime onwa ophu be mu gude chikashia umadzu eto eche aturu ono. Ikpoto aturu ono kpoo mu ashi; teme echeche phe lakwaa mu pho enyiru. ⁹ Mu pfuahaa su: "Mu tee cheekwa unu. G'onye ala maa larwukwaa agala; onye ala l'iswi alaa olagwoo. Ge ndu ophu phoduru nu rije anu nwibe phe." ¹⁰ Mu bya ewolita oshimpaleka mu ono ophu aza "n-yemobu" bya eworu iya nyajia; bya emebyia ogbandzu, mu le ndiphe l'ophu gbaru. ¹¹ O buru l'eswe mboku ono be e mebyiru iya. Ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere, bu ndu ophu elekpoe mu pho enya teke ono maerupho l'oo Chipfu gude iphe ono, mu meru ono epfu opfu. ¹² Mu su phe: "O -buru l'o du unu ree; unu pfua mu ugwo mu; teke o to dudu; unu ahakpokwaro." Epe pfua mu ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri.

¹³ No iya; Chipfu su mu: "Woru iya je aturu okpu-ite; mbu ikpoto okpoga ono, epe gude zubua aswa ishi mu ono." Mu byanu bya achiru ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri ono je awushi l'eze-ulo Chipfu; mbu mu woru iya tuaru okpu-ite. ¹⁴ Mu byakwa bya agbajia oshimpaleka mu k'ebo, bu ophu aza "atugba nanu"; shi nno mebyia abu nwune, Jiuda yee Izurelu bu.

¹⁵ No iya; Chipfu su mu: "Ngwa kwaa onwongu ngwa onye-eswe, eche aturu, bu onye adudu iphe, o bu; ¹⁶ kele mu a-ku-lita onye eche aturu l'ali ndu-a, bu onye ata akpadu ishi aturu ono ndu ophu ala l'iswi; ophu ochedu ndu ophu eme kwekwee; ophu oomedu ndu mekaru iphe obvu g'ephe wekorohu; ophu onudu ndu ophu ehuru du ike nri. Ochia iphe, onodu eme bu l'oo-nodu ata anu iya ke ndu ophu ehuru du ike; aswoshi iya upyi-okpa iya. ¹⁷ Nshio onye eche aturu ono, adudu iphe, o bu ono; mbu onye ono, agbaphujeru aturu ono! Ge gbukwaa ya ugu-echi l'eka; gbua ya ya l'enya ekutara! G'eka iya l'ophu nwuhukotakwa; enya ekutara iya apyahu rengurengu!"

12

Eemebyishi ohogu Jierusalemu

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru zidoru ndu Izurelu; mbu Chipfu, onye bu iya tosaru akpaminigwe; teme o buru iya toru okpa mgboko l'ophu; bya aburu iya kuru unme ye nemadz l'ehu. ² O suru: "Lekwa; mu e-mechaa mee ndu Jierusalemu g'ephe du g'okoro mee, epe a-ngu tuko akpo garigari; mbu iphe, bukpo ndu bukube phe nu. Ndu ono a-buru ohogu kephee Jiuda yee Jierusalemu mgburugburu. ³ O -rwua mboku ono be mu e-me Jierusalemu g'o buru mkpuma, anyi oke erwa doru l'iphu ndiphe l'ophu. Iphe, bukpo ndu meru g'ephe nwuriberu iya; e-meka onwophe iphe-ehuka. Teke ono be ohamoha, no le mgboko l'ophu a-chikobe onwophe g'ephe tsoo ya ugu. ⁴ O -rwua mboku ono be inya-ugu phe l'ophu be mu e-yekota ebvu; mu emee g'obvu byakota iphe, bu ndu agba l'eli iya.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu lẹ ndu Jiuda bẹ mu a-nọdu eletakpoo ẹnya ọkpobe eleta. Mu emee g'inya, ndiphe gude alwọ ọgu tsuhukota ishi. ⁵ Noo teke ndu-ishii ndu Jiuda e-pfu l'ime obu pẹ su: 'Ndu Jierúsalemú dukwa ọkpehu; kele Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike bụ Chileke pẹ.'

⁶ "O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me ndu-ishii ndu Jiuda g'ephe kpo chiichiichii g'ite-ọku, e shiberu l'ọku; ọzoo g'ẹka ọku etsu ẹswa ereshi, e sweshiru esweshi. Ephe a-nọdu ekepyashii ndu nọ pẹ l'ẹkutara; mẹ ndu nọ pẹ l'ẹkicha; mbụ iphe, bukpo ndu nọ-pheru pẹ mgburugburu; obenu lẹ Jierúsalemú e-keerupho jingujingu l'alì iya l'ẹka o keru.

⁷ "Chipfu e-vukpoadaru ọzo dzọtaada ẹka ndu Jiuda bu; k'ọphu ùbvù, aa-nọdu akwabẹ ọnu-ọlọ Dévidi yẹe ndu bu lẹ Jierúsalemú ata akadú kẹ ndu Jiuda shii. ⁸ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-gbobuta ndu bu lẹ Jierúsalemú; k'ọphu bụ l'onye kachaa arwuhu l'echilabọ pẹ a-dú ọkpehu gẹ Dévidi; ndu ọnu-ọlọ Dévidi edukwanu pẹ gẹ Ojozi kẹ Chipfu; gẹ Chileke l'onwiya. ⁹ O -rwua mbọku ono bụ iphe, mu a-gbeshi ememe bụ gẹ mu mebyishia ọhamoha l'ọphu, bụ ndu etso Jierúsalemú ọgu.

¹⁰ "Ozo bụ lẹ mu e-woru unme k'eze-iphe-oma; yẹle unme k'arwo arwo; wua l'ọnu-ọlọ Dévidi; mu awua ya l'ẹhu ndu bu lẹ Jierúsalemú. Ọ buru mube onye ono, ephe bvukashiru ọnyá ono bẹ ephe a-nọdu ele ẹnya l'ẹka; teme ephe araa ẹkwa mu g'onye ara ẹkwa nwa, bụ iya nwa lanu; l'oorwua pẹ l'ẹhu shingushingu g'oorwuje onye ara ẹkwa nwa, bụ ọkpara iya. ¹¹ O -rwua mbọku ono bẹ uzu-ẹkwa, aa-nọdu atụ lẹ Jierúsalemú a-pa ẹka apaa. Ọo-dụepho g'uzu-ẹkwa, a turu Hadadu-Rimonu lẹ nsuda Megido. ¹² Mbụ lẹ-a; ndu alì ono a-gụ aphụ; ipfu nonu ephe anokobe agu aphụ onwophe; ipfu ọnu-ọlọ Dévidi ephe l'unyomu pẹ; ipfu ọnu-ọlọ Nétanu ephe l'unyomu pẹ; ¹³ ipfu ọnu-ọlọ Lívayi ephe l'unyomu pẹ; ipfu ọnu-ọlọ Shimeyi ephe l'unyomu pẹ; ¹⁴ mekpoo iphe, bukpo ipfu ono, phọduru nù ono l'ẹhu l'ẹhu ephe l'unyomu pẹ unyomu pẹ."

13

¹ "O -rwua mbọku ono bẹ aa-sù-furu ọnu-ọlọ Dévidi ọgba-mini; ephe l'iphe, bụ ndu bu lẹ Jierúsalemú; gude iya safu pẹ iphe-ẹji pẹ; yẹe emerwu, ephe merwuwaru onwophe. ² O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'e be kujehẹ ọbvu-agwọta ephe ekuku ophu l'alì-a; ophu a byadu anyatabaa ya anyata ophu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. Ndu mpfuchiru ephe l'unme, aturwuje nemadzu bẹ mu atuko woshichaa g'ọ tọ dūhe l'alì-a. ³ Teke ọ bụ l'ọ dūru onye sūru lẹ ya epfuchikwaduru Chileke; ne iya lẹ nna iya, bụ ndu nwuru iya nù asu iya-a: 'Ọ tọ dukwa iphe, e-me g'ì tì nwuhu; kele ì dzuru ọka sù lẹ Chipfu pfuru iphe, o pfuduru.' Teke ono, o gude iya l'ẹka epfu ono bẹ nna iya ono; yẹe ne iya ono, nwuru iya nù ono a-nmagbu iya. ⁴ O -rwua mbọku ono bẹ iphere e-gudeje ndu mpfuchiru l'udu iphe, ephe a-nọduje ahuma. Ọphu ephe eyeedu uwe ẹjì ẹjì ono, ephe gude edepushi ndiphe ono. ⁵ Iphe, ọo-nọdu epfu bụ: 'Mu ta abukwa onye mpfuchiru. Mu bukwa onye akọ opfu. Ọ kwa iphe, e metaru l'alì bẹ mu gude buru eshinu mu bụ nwata.' ⁶ Teke ọ dūru onye jiru iya sù iya: '?Ichi iphe ọwa-a, tükokwanuru ngu ẹhu-a bukwanuru gūnu?' L'ọ sù iya: 'Ọ kwa l'ibe onye mu l'iya eshi ọnyà bẹ e meru mu iphe ono.' "

*Iphe, e chiru onye eche aturu;
aturu iya gbakashihu*

⁷ “Gube ogu-echi; tehu etehu; tsoo onye ono, echeru mu aturu ono ogu; o kwa onye ono, no mu ntse ono be mu suru gi tsoo ogu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. Gbughua onye eche aturu g'aturu agbakashihu. Mbedua amachia aka buru ohogu ndu ophu ha nwanshii. ⁸ Ee-woru ndu bu l'ali-a mgburugburu kee uzo eto; woru uzo labo gbushia; ole uzo lanu l'uzo eto ophu a-phodukwa l'ime iya. O kwa Chipfu epfu. ⁹ O buru uzo lanu l'uzo eto ono be mu e-woru ye l'oku; mu abya ahucha phe ahucha g'onye ahucha mkpola-ochaa; bya ahua phe ama; g'onye ahua mkpola-ododo ama. Noo teke ephe e-ku epha mu; mu aza phe enu. Mu a-su l'ephe bukwa ndibe mu; ephebedua asu le Chipfu bukwa Chileke phe.”

14

Chipfu abyaakwa aburu eze

¹ Lekwa! Mboku ke Chipfu abyaakwa, bu mboku, aa-kwa iphe unu l'okwata nodu l'echilabo unu kee ya. ² Mboku ono be mu a-chikobe ohamoha l'ophu chiru jeshia Jierusalemu je g'ephe tsoo Jierusalemu ogu. Ephe alwua lwuta mkpukpu ono; tuko iphemiphe, du l'ulo iya tutuchaa; pharwushia unwanyi phe k'okpehu. Le kee mkpukpu ono ebo; kpua nanu le ndzu; ole ndu ophu phoduru nu ta adukwanu onye akpufu phe le mkpukpu ono. ³ E -mechaa; Chipfu abya alufa je etsoo ohamoha ono ogu; egube ono, oolwuje me ogu nodu ada ono. ⁴ O -rwua mboku ono be oo-gude okpa iya pfuru l'eli ubvu olivu, du l'uzo enyanwu-awawa ke Jierusalemu. Ubvu olivu ono abya ebukahu ebo; e -shi l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba. Echi iya aburu nsuda, a-ha ntumatu; kele ubvu ono aka lanu e-shi uzo isheli; aka lanu eshia ndohali. ⁵ O buru nsuda ubvu mu ono be unu e-tsoru gbalu; kele ogologo iya e-rwu Azelu. O buru udu oso, unu gbajeru teke ali nmajeru jijijijii teke Uzaya bu eze ndu Jiuda-a; noo udu oso, unu a-gba bu onoya. Noo teke Chipfu, bu Chileke mu a-bya; iphe, bukpuo ndu du nsu g'ephe ha etsokwaru iya pho abya.

⁶ Mboku ono be iphoró taa dudu; ophu oyi atsudu. ⁷ Eswe a-noduepho anwu eje. Mboku tee nweedu eswe; ophu oo-nweedu enyashi; kele nchi -jihuchakponu; iphoró adule-a. O buepho l'oo Chipfu maru mboku, o-buru.

⁸ O -rwua mboku ono be mini, doru risaa; anu ndzu e-shi le Jierusalemu asoshi. Oo-ke ebo; aka lanu aso ala l'eze-enyimu uzo enyanwu-awawa; ophu aso ala l'eze-enyimu uzo enyanwu-ariba; lo so l'udzumini aso l'onanwu. ⁹ O buru Chipfu a-buru onye eze ndu mgboko l'ophu. O -rwua mboku ono bu Chipfu lanu a-du; o buru epha iya kpoloko bu epha, aamaru.

¹⁰ Ali-a l'ophu; e -shikpo le Geba jasu le Rimonu, bu ndohali Jierusalemu; a-dukota ge nsuda Araba. Obenu le Jierusalemu a-noduepho ephekerephe l'eka o no; e -shikpo l'oguzo Benjiaminu; je akpaa l'eka oguzo mbu du; jasu l'oguzo mgbureku. Lo bya eshi le Ulo-ephekerephe Hananelu noo jasu l'eka aapyishijeru onye eze akpuu vayinu. ¹¹ Ee-bukotaru iya eburu. Ophu a byadu emeyishibaa ya ozo. Obenu lo to dudu iphe, byakporu eme Jierusalemu.

¹² Wakwa ejo iphe-ememe, Chipfu e-kpukposhi iphe, bukpuo ndiphe, tsoru Jierusalemu ogu. Ephe a-pfujeru apfuru; anu, no phe l'ehu

ereshihu. Ẽnya phe echigaru l'õnodu iya rehu erehu; teme ire anõdu phe l'õnu rehu.

¹³ O -rwua mbõku ono be Chipfu a-kpatsuje nemadzũ ndzũ-agũgu. Onyenõnu a-woje nwibe iya l'eka; ephe etsoaha nwibe phe õgu. ¹⁴ Ndu Jiuda kwaphõ; a-nõdu le Jierusalemũ lwua õgu. Eku, ephe kparũ; mbũ õhamoha, bupheru phe mgburugburu be aa-chikobekota; mbũ le mkpõla-ododo a-pa iya eka; yee mkpõla-õchaa; yee ekwa, aanma anmanma.

¹⁵ Egube ejo iphe-ememe ono, e kpukposhiru ndiphe ono be eekpukposhikwaphõ ãnya; yee ãnya-mulu; yee ãnya-kamelu; yee nkapfũ-igara; mekpoo iphe, bũ anũ, nõ l'eka ephe kpõberu ũlo-ekwa phe.

¹⁶ Noo teke nwa ndu wafuru nũ, shi l'õhamoha ono, shi etso Jierusalemũ õgu ono; e-jeje Jierusalemũ apha g'apha je abarũ onye eze ono eja; mbũ Chipfu, bũ Okalibe-Kakõta-Ike; ephe ejekwaphõ abõ Obo-Mkpũ. ¹⁷ O -dũru ndu bu le mgboko-a, ejeduru Jierusalemũ je abarũ onye eze ono eja; mbũ Chipfu, bũ Okalibe-Kakõta-Ike; igwe tee dzeduru phe mini. ¹⁸ O -buru l'ipfu ipfu ndu Ijiputu te ejeduru ayĩru l'abarũ iya eja ono; Chipfu eekpukposhikwa phe phõ ejo iphe-ememe ono, o kpukposhiru õhamoha ono, ejeduru abõ Obo-Mkpũ ono. ¹⁹ Ono a-buru aphũ, aa-nũ ndu Ijiputu yee aphũ, aa-nũ õhamoha, te ejeduru Jierusalemũ je abõ Obo-Mkpũ ono.

²⁰ O -rwua mbõku ono be iphe, ee-deje l'õkunmee, ãnya nya l'olu bũ: "iphe, dũru Chipfu nsõ." Ozo bũ l'ite, eeshi ite l'eze-ũlo Chileke a-dujeepho g'õchi, eegudeje ephe mee, adũje l'iphu õru-ngweja. ²¹ Iphe, bũkpoo ite, nõkota le Jierusalemũ me le Jiuda a-dũru Chipfu, bũ Okalibe-Kakõta-Ike nsõ. Teme iphe, bũkpoo ndu byaru egweru Chileke ngweja l'ahajeru wota ite ono gude shia anũ ngweja. Ozo bũ l'o -rwua mbõku ono be ndu nghõ taa dũedu l'ũlo Chipfu, bũ Okalibe-Kakõta-Ike.

Ekwo Malakayi Onye Mpfuchiru Chileke

N-yemobu Chileke l'ehu ndibe iya

1 Owa-a bu ozi, Chipfu ziru Malakayi g'o zia ndu Izurelu.

2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu yekwaru unu obu.

"Unube ndibe mu a-sukwaro: '?Bu gunu goshiru l'i yeru anyi obu?' "

Ole Chipfu suru-a: "'Iso ta abudu yele Jiekopu bu unwune? Ole Jiekopu be mu yeru obu; ³ Iso dukwanu mu ashi; k'ophu mu woru ubvu ubvu ono, bu ali iya ono mee; o buru ochobu; mbu le mu woru okiphe iya ono haaru nkuta-oswa, bu l'echiegu."

⁴ Oshilokpa Iso, bukwa iya pho bu ndu Edomu a-sukwaro l'a maru-a l'e nwukposhiru mkpukpu phe; ole ephe e-mezia iphe, mebyihuru emebiyu. Ole o bu; wakwanu iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Ephe a-kpukwa iya bu eviya; ole ya e-gudee ya pho etsukposhi jasu l'e kuahaa phe oha, ejo-iphe tsoru; oha ophu Chipfu a-nodu atu-koshi oke ehueghu iya jasuru. ⁵ Unubedua e-gude enya unu huma iya su: 'Chipfu pakwaru eka; mbu daghata oke ali ndu Izurelu.' "

Abaru ndu bu uke mba

⁶ "Su-a; nwa akwabejekwa nna iya ubvu; nwozi nodu akwabeje nnajiuphu iya ubvu. O -buru le mu bu nna unu; ?unu akwabeje mu-a ubvu, rwuberu mu nu? Teke mu bu nnajiuphu unu; ?unu atsui mu-a ebvu, rwuberu mu nu?" Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O sukwapo-a: "O kwa unube ndu bu uke akpo mube Chipfu ebo l'afu.

"Obenu l'unu a-jikwaro su: '?Denu g'anyi gude akpo ngu ebo l'afu?'

⁷ "Unu egudeje iphe, aaso nso bya mu agwagwa.

"Unu a-jikwaa ozo su: '?Denu g'o gude o buru iphe, aaso nso?' Unu asuje l'oru-ngweja mube Chipfu ta aduro iphe, o bu. ⁸ Mbu-a; g'unu akputaje iphe, atsui ishi kpuru bya agwaa mu; ?ono teke abudu emeswe, unu meswee mu? To teke unu kputaru iphe, ete okpa; ozo ophu iphe eme; gude bya agwaa mu; ?ono teke abukwarupho emeswe, unu meswee mu? Unu kpunuru ophu gbaru egube ono je akpee ndu-ishi unu phe. ? Ephe a-nafu iya-a unu l'eka meeru unu iphe-oma?" Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

⁹ "Su-a; unu gudewaro egube ngweja ono je arwo Chileke g'o meeru unu eze-iphe-oma g'unu maeshikwaru; ?o-nata iya-a unu?"

¹⁰ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike suru-a: "O du g'a su l'onye lanu l'echilabo unu a-gbeshi je agu-chia eze-ulo mu; g'unu ta abahu iya je aphunwua oku gweeru mu ngweja iphoru l'oru-ngweja mu; noo kele iphe, unu eme duwaa mu ashi. Ophu o dukwa ngweja, unu gude bya, duru ophu mu abya anata. ¹¹ Su-a; ohamoha l'ophu; e -shikpo l'eka enyanwu awataje jasui l'eka ooribaje; be a-makotakwaru l'epha mu paru eka; mbu l'iphe, bukpo ekameka be ee-mechakwaa kpo unwu-isensu oku nu mu l'uzo, du mu ree; teme ephe egudekwapho iphe, du be mu ree gude gweeru mu ngweja." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

12 “Obenu l'unubedua anoduje eme mu iphe-iphere. Unu asuje l'oru-ngweja mube Nnajiuphu ta adudu iphe, o bu. Teme unu nodu anuje mu iphe, aasq nsq. 13 Unu nodu asujekwapho: ‘Iphe owa-a buakwaa anyi ivu-erwa.’ Unu pfuchaa nno; bya agbakutaru mu azu akpo-yiru mu ukuvu.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

Teme o sukwapfo le-a: “Teke unu kputaru iphe, e mekaru iphe; ozoo ophu ete okpa; ozoo ophu iphe eme; bya egude gweeru mube Chipfu ngweja; ?unu ari le mu a-nafu unu egube iphe ono l'eka to? 14 Su-a; o to dukwaru onye ono le ree; mbu onye eregede ono, nweru iphe, bu okee ya; o ribua nte le ya a-kpe iya Chipfu; e mecha; o kputa ophu mkpaka du l'ehu bya akpee ya.” Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike sukwaru-a: “Mu bukwa onye eze, paru eka apaa! Mu gbakwaru g'ohamoha a-nodu atsuje mu ebvu.”

2

1 “Qwaa bukwa eka; mu nodu alo iya unu le nchi unube ndu bu uke.

2 Unu -angabeduru mu nchi; mbu-a; unu -egudedu obu unu go ha akwabe mube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ubvu”; be “mu a-tukwa unu onu; tukwapfo onu l'iphe, ndiphe abyaje unu anunu. Mbu-a; mu tukwaru iphe ono onu obu atutu; kele unu te egudedu obu unu go ha akwabe mube Chipfu ubvu.

3 “Oo unu a-kpata iphe, mu e-mecha nua awa unu aphu. Mu e-woru nshi-iphe, unu egudeje agwa mu techishia unu iphu. L'aa-tuko unu le nshi obu bvuta je akube l'ikpozu. 4 Noo teke unu a-maru l'iphe, mu gude loo unu eka le nchi-a bu g'ogbandzu mu le ndiche unu phe, bu ndu Liviayi apfuru go pfuru.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

5 “Le mube Chipfu be mu le ndiche unu phe gbaakwaru ndzu. Ogbandzu ono buru le mu a-nu phe ndzu nu phe ehu-guu. Mu mechakwaa nukota phe iya ge mu pfuru. Ephebedua kwetakwanu l'ephe a-nodu akwabeje mu ubvu. Ephe kwabekpoo mu ubvu obu ree bya atsua mu ebvu l'orwuberu iya. 6 Iphe, ephe shi ezije buru iphe, bu okpobe opfu; ophu o dudu ntuphu-ire, a numajeru phe l'onu. Mu l'ephe swikpoo oswi; ehu du phe guu; teme o buerupho iphe, pfuru oto be ephe shi emeje. Ephe mee ikpoto nemadzu; ephe haa iphe-iji phe.

7 “Kele iphe, gbaru onye bu uke bu go meje ge ndiphe maru iphe; k'opfu ephe e-shi iya l'eka ngabe nchi l'iphe, bu: e -mee ya lo du Chileke ree; eshinu o bu iya bu onye-ozu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. 8 Obenu l'unu hawaru uzo shiahaa ophu abudu iya nu. Unu gudewaa iphe, unu ezi mee ndu du igwerigwe; ephe meahaa ejo-iphe. Unu te edobeeduru ogbandzu, mu le Liviayi gbaru.” Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. 9 “Mbu; mu haakwaru ndu Izureler g'ephe ha g'ephe mee unu ujikputeru; g'ephe mee g'unu buru ndu e wozeru ali; kele unu tee mejedu iphe, mu suru g'unu meje. Ochia iphe, unu wataru ememe bu l'unu aboje nemadzu ebo me unu -nodu ezi ekemu mu.”

Adu ghelegheleghete, ke ndu Jiuda l'iphu Chileke

10 “Su-a; ?to budu nna lanu be anyi tukoru nweru? ?Tobudu Chileke lanu tukoru g'anyi ha mee? ?Denu go gude anyi nodu arwutoshi ogbandzu, shi le ndiche anyi phe; mbu o nodu abujeru: anyi -kwetchaa nwibe anyi ukwe-iphe; anyi tee meedu iphe, anyi kweru ukwe iya?”

11 “Ndu Jiuda te emekwa iphe, ephe kweru ukwe ememe. Eemeakwaa ebyi ebyi l'ime mkpukpu Jierusalemu. Teme ebyi obu dzuwaru ali ndu

Ízurelu gbaa mgburugburu. Mbụ lẹ ndu Jiuda; mbụ ndu ono, Chileke hotaru; teme ephe buru ndu o yeru obu ono; woakwaru onwophe pharwushia; kele ephe jeru je aluhaa unwanyi, shigbaa l'oha, agwa nshi. ¹² Sụ-a; gube onye eme egube iphe ono; m'o rwuharu i buru onye; ge Chipfu mekwaa g'i chihu l'ali ndu Jiekopu l'ophu; g'egube onye ono te egudebaekwa iphe bya agwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike.

¹³ "O dukwarupho ejo-iphe ozo, unu emekwapho. Unu anoduje l'orungweja Chipfu raa ekwa; enya-mini aso l'eli eka ono gborogboro. Unu anodu iya kwaa ekwa; chia mkpu; opfu lẹ Chileke ta aghajedu enya lee l'eka unu no agwa iya; teme iphe, unu gude agwa iya be o toq nafujeedu unu l'eka ililekpo. ¹⁴ Ii-jikwaro su: 'Ishi iya-e?' Ishi iya bu lẹ Chipfu humawaru iphe, i meru nwanyi ono, i luru l'okorobya ono. I no l'iphu iya; unu l'iya gbaa nduzi; ole i tji meeduru iya iphe, i kweru ukwe l'jinodu emeru iya. Ole o kwa iya bu onye ebo ngu; mbu nyee ngu, unu l'iya gbaru nduzi l'iphu Chipfu.

¹⁵ "O kwa lẹ Chipfu mewaru unu n'ebo g'unu bya aburu onye lanu; obu unu buru nanu gu lẹ nwanyi ono? Bu gunu meru g'o gude o mee; unu buru nanu obu? Oo kele oole enya g'a nwushia unwegirima, a-buru ndu a-nodu atsụ Chileke ebvu. Oo ya bu; unu kpokwaa egomunggo okpolohu; g'o to duhekwa onye ahaje eme iphe, o kweru ukwe lẹ ya e-meru nwanyi, o luru l'okorobya.

¹⁶ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu epfu baa: Asu: 'Je lẹ mu ta aluhedu'; adujekwa mube Chipfu ashị. Teme o nodu adujekwa mu pho ashị; mbu nwoke, duru nyee ya ehuka." Noo iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

"Oo ya bu; unu dekwaa enya lẹ mini; unu ta ahajekwa eme iphe, unu kweru nwibe unu ukwe l'unu e-meeru iya."

Epfu k'onye e-mechaa bya nu

¹⁷ "Unu epfuchinukaakwa Chipfu nchi.

"Unu a-jikwaro su: 'Denu g'anyi gude epfuchi ngu nchi obu?' Unu astje l'iphe, bukpo ndu eme ejo-iphe dukota Chipfu ree; teme iphe, ephe eme nodu atsoje iya utso. Ozo buru l'unu anoduje aji su: 'Bu awe be Chileke ono, ekpeje ikpe, pfuru oto ono nophonu?' "

3

¹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "Unu humakwa iphe, mu abya ememe. Mu e-zi onye-ozu mu g'o je abooru mu uzu l'iphu. Noo teke o to duedu g'oo-no-beru; Nnajiuphu ono, unu ele enya iya ono abata l'eze-ulo iya; mbu onye-ozu ono, oogu unu g'a su l'ọ byaru ono, bu onye a-bya araaru unu k'ogbandzu mu l'unu ono arara."

² Obenu bukwanu onye a-du ike nahu ikpe iya ono mboku ono? Bu onye a-suru iya akpafu l'iphu me o -byaepho? Noo kele o -byaepho be oo-du g'oku-uzu; ozo ge okpobe ncha, eegudeje asa iphe. ³ Oo-hucha ndu bu uke ahucha; mee phe g'ephe gbuchafu egube-a, onye akpu uzu ahuje mkpola-ochaa l'oku gude mee ya l'o gbuchafu-a. L'o bya emee phe; ephe egbuchafu du ge mkpola-ododo yele mkpola-ochaa, onye akpu uzu huru l'oku-uzu jasụ o gbuchafu bya aburu okpobe iya. Noo teke Chipfu e-nweru ndu a-pfube-eka-oto gwaahaa ya. ⁴ Teme ngweja, ephe a-nu Chileke; mbu ndu Jierusalemu; waa ndu Jiuda mgburugburu a-buru ophu Chipfu a-nataje g'o shi anatajehawa iya teke ndiche.

5 Mbụ lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike sụkwaru-a: “Mu akpírítaakwaru unu ntse abya ekpe ikpẹ. Mu e-mekwa egwegwa bya atụa ndu-a jala; mbụ ndu agwọ nshi; mę ndu eri ogori; mę ndu akpapyabeje iphe, ephe meru gwa enwa; mę ndu abụjeru: e -jechaaru phẹ ozi; ephe apfu-pete ndu jeru phẹ ozi ugwo; mę ndu bụ unwanyi, ji phẹ anọedu yele unwu-ogbee, enwedu nna; bę ephe anọduje emekpa ehụ; mę ndu ekpeje ndu byaru abyabya ikpe, apfuduru-oto; yele iphe, bụ ndu ta atsudu mu ebvu ililekpoo.”

Apfu oke-lanụ-l'uzo-iri

6 “Sụ-a; mụbe Chipfu taa gbanwekwa agbanwe. Ọ kwa iphe ono meru g'ọ gude ophu unubẹ oshilokpa Jiékọpu achihuduru. 7 E -shi lẹ nna unu oche phẹ bę unu shikwa; ophu unu emejeedu iphe, mu sụru g'unu meje. Unu lwanụ azụ lwapfuta mu; gę mu a-lwapfuta unubedu.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

“Unu a-jikwaro sụ: ‘?Anyi a-lwa azụ ilwaghaa ya?’

8 “Mu sụru-a: ?Ọ dụ ree mę nemadzụ nọdu ana Chileke nfu tọ? Ọle unu anakwaro mụbe Chileke nfu.

“Unu a-jikwaro sụ: ‘?Anyi ana ngu nfu ina-agma?’

“Unu te ekejedu iphe unu ụzo iri nụ mu oke lanụ; ophu unu anujedu mu iphe. 9 Sụ-a; unu buakwa ndu a tūru onu; mbụ ọha unu l'ophu; kele unu tukoerupho ana mu nfu. 10 Unu tūkonu oke-lanụ-l'uzo-iri unu g'ọ ha wobata l'ulo mu k'ophu nri a-dụ l'eze-ulo mu. Unu menaa ya gude hụa mu ama maeshikwaru ?mu taa guhaduru unu ụzo, dughbaa l'imigwe; dzeeru unu iphe-oma jasụ unu tee nweeduru ẹka unu e-dobegbabe iya.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. 11 Teme Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono sụkwapho-a: “Mu e-mekwapho g'unwehu ta atapyashihe iphe, unu meberu l'alị; teme mu emekwapho gę vayinu unu mja wogalaa. 12 Noo teke ohamoha a-wata unu eku ndu Chileke keberu l'oma; kele alị unu a-buaharu ẹka agụ ẹgu eburu.” Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike eepfu.

Onu-oma Chileke agoru ndu pfuberekoto

13 Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: “Unu pfushiakwaru ẹjo opfu, dụ igwerigwe kpua mu.

“Unu a-jikwaro sụ: ‘?Bụ ẹjo opfu, dụ idu-agma bę anyi pfuru kpua ngu?’

14 “Unu sụru-a: Tejeru Chileke ozi bụ ejeswashị okpa. Sụ-a; ?bụ gunu bę anyi ritaru l'ememe, anyi emeje iphe, i pfuru; yee anono, anyi anọduje yokoo l'iphu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike g'onye aphụ tsoru? 15 Lẹ nta-a buchikwanu ndu anyi kuru ndu iphe kweru bụ ndu eku onwophẹ. Mbụ l'ọ tọ buledu-a lẹ ndu ejo-iphe aba yooyooyo; obenu l'obujeru; ephe huchaa Chileke ama; ọ tọ dudu iphe, oo-me phẹ.’ ”

16 Todbudu iya bụ; ndu ophu atsukwanu Chipfu ebvu bya awata abọ ụja l'onwophẹ l'onwophẹ. Chipfu tufuepho nchị numa iphe, ephe eepfu. A bya edee iphe l'ekwo l'iphu Chipfu; mbụ iphe, ee-gudeje nyata ndu ono, atsụ Chipfu ebvu bya akwabẹ iya ubvu ono.

17 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bya eepfu opfu ehụ phẹ sụ-a: “Ephe a-bukwaru nkemu. Mbụ lẹ mboku, mu a-bya agbazi ẹku mu ono bę mu a-gukwaru phẹ ye lẹ ndu bụ nkemu. Mu emeeru phẹ eze-iphe-oma egube ono, nna emejeru nwa iya, kweru nkiya ono. 18 Noo teke unu a-huma iphe, dụ iche l'ẹka ndu pfuberekoto yee ndu ejo-iphe nọ bụ ono.

Unu ahụmakwapho iphe, dị iche l'èka ndu ejeru Chileke ozi; yèe ndu te ejeduru iya ozi nọ."

4

Mbọku, Chipfu e-kpe ikpe

¹ Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu sụa: "Unu hụmakwa! Ọ dukwaru eswe mbọku, l'a-bya nụ. Mbọku ono a-ta pfulupfulu g'ọku-uzu. Ndu eku onwophè yèle iphe, bụkpoo ndu eme èjo-iphe mgburugburu bè ọku a-vụ l'ogbarabvu mbọku ono kee phè kee èkali phè. ² A bya l'unubè ndu atsù èpha mu ebvu; ọo unu bè e-gude ènya unu hụma apfubekoto kè Chipfu. Ọo-nọdu egbu nwjinwii g'ènyanwu l'èhu unu. L'o mee; èhu adukofa unu ike. Unu a-wụ wugelengu-wugelengu gè nweswi nshii, a kpofutaru l'ọka. ³ Ọ bụru mbọku ono, mu a-bya ono bè unu a-kapyabè ndu èjo-iphe ènya; unu egwee phè uji; woru phè zopyabe l'okpa; nokwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-ike epfu.

⁴ "Sụ-a; unu ta azohakwa ekemu ono, mu tūru nū onye-ozì mu, bụ Mosisu ono; mbụ ekemu; waa omelalì ono, mu goshiru iya l'úbvú Horèbu g'o je ezia unubè unwu Ízurèlu g'unu meje ono.

⁵ "Ole ọ bụ; a -bya erwu eze mbọku, eye ebvu ono, mu e-me iphe ono bè mu e-ziadakwa onye mpfuchiru mu, bụ Elayjia g'ọ bya. ⁶ Ọ bụru iya e-me ndu bụ nna g'èphe woru okpoma phè nū unwu phè; tème l'o mee g'unwegirima wokwarupho obu phè nū nna phè. Ọdumeka bè mu -bya bè mu a-tụ-byikwa alì unu l'ọnu."

Ozi-oma, Matiyu Deru

Ochochoroche Jizosu Kéreshi (Luk 3:23-38)

¹ Ọwa-a ọ́ ẹri Jizosu Kéreshi, Nwa Dévidi, oshilọkpa Ẹbirihamu. ² Ẹbirihamu ọ́ nna Áyizaku; Áyizaku ọ́ ọ́ru nna Jiéọpọ; Jiéọpọ ọ́ ọ́ru nna Jiuda yẹe unwunna iya. ³ Jiuda ọ́ nna Pérezu yẹe Zera. Ne, nwuru ephenebo ono ọ́ Tama. Pérezu ọ́ru nna Hézerọnu; Hézerọnu ọ́ru nna Arámu. ⁴ Arámu ọ́ nna Aminadabu; Aminadabu ọ́ru nna Náshọnu; Náshọnu ọ́ru nna Sálumonu. ⁵ Sálumonu ọ́ nna Bówazu. Ne Bówazu ọ́ Réhabu. Bówazu ọ́ru nna Óbẹdu. Onye ọ́ ne iya ọ́ Rutu. Óbẹdu ọ́ru nna Jiesi; ⁶ Jiesi ọ́ nna onye eze ichée ono, ọ́ Dévidi.

Tọ́budu iya ọ́; Dévidi ọ́kwanuru nna Sólomọnu. Onye ọ́ ne Sólomọnu ọ́ nwanjị ono, shi ọ́ru nyee Uráya ono. ⁷ Sólomọnu ọ́ nna Rehobówamu; Rehobówamu ọ́ru nna Abáyijia; Abáyijia ọ́ru nna Asa. ⁸ Asa ọ́ nna Jiehoshafatu; Jiehoshafatu ọ́ru nna Jióramu; Jióramu ọ́ru nna Uzáya. ⁹ Uzáya ọ́ nna Jiótamu; Jiótamu ọ́ru nna Éhazu; Éhazu ọ́ru nna Hezekáya. ¹⁰ Hezekáya ọ́ nna Manáse; Manáse ọ́ru nna Émọsu; Émọsu ọ́ru nna Jiosáya. ¹¹ Jiosáya ọ́ nna Jiékonáya; waa unwune iya; teke ono ọ́ teke a kọ́kọ́ru ndu Ízurelu laa alị Bábilonu.

¹² Tọ́budu iya ọ́; a kọ́kọ́chaepo ndu Ízurelu laa alị Bábilonu; Jiékonáya ọ́ru nna Shiyálutiyele; Shiyálutiyele ọ́ru nna Zerúbabelu. ¹³ Zerúbabelu ọ́ nna Abíyudu, ọ́ iya ọ́ nna Eláyekimu; Eláyekimu ọ́ru nna Azọ. ¹⁴ Azọ ọ́ nna Zédọku; Zédọku ọ́ru nna Ákímu; Ákímu ọ́ru nna Éliyudu. ¹⁵ Éliyudu ọ́ nna Eliyéza; Eliyéza ọ́ru nna Mátanu; Mátanu ọ́ru nna Jiéọpọ. ¹⁶ Jiéọpọ ọ́ nna Jiósefu, ọ́ ji Meri. Meri ọ́ iya ọ́ ne Jizosu, ọ́ onye eeku Kéreshi.

¹⁷ Ọo ya ọ́ l'ogbo, ọ́kpoo adudu e -shi lẹ teke kẹ Ẹbirihamu jeye lẹ Dévidi ọ́ ogbo iri l'ẹno. E -shi l'ogbo kẹ Dévidi jeye lẹ teke a kọ́kọ́ru ndu Ízurelu laa alị Bábilonu du ogbo iri l'ẹno; e -shikwanu lẹ teke ono, a kọ́kọ́ru pẹ laa alị Bábilonu ono jasọ l'ogbo kẹ Kéreshi ọ́bu ọ́kwarupho ogbo iri l'ẹno.

Anwunwu Jizosu (Luk 2:1-7)

¹⁸ Waa g'e gude nwua Jizosu Kéreshi baa: Jiósefu jeru l'ẹka Meri, ọ́ ne Jizosu jebua. Ophu o toko dutakwanu iya; k'ophu yẹe ya kwajewaru. A bya l'amaru; Meri ọ́bu duwanu ime. Ọ́ ọ́ru Unme-du-Nsọ bẹ ime ono shi l'ẹka. ¹⁹ Ji iya, ọ́ Jiósefu ọ́ onye pẹ́berekoto. Ọ́ nọdu emekwanu gẹ ya te eme Meri iphe-iphere l'edzudzu-ọ́ha. Ọ́ chọ́kashiahaa gẹ ya e-shi jika alu Meri g'a ta ma. ²⁰ O gudekwađu iya ariri; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu byapfuta iya lẹ nrwo bya asu iya: "Jiósefu; Nwa Dévidi; gẹ ndzọ eduta Meri je aluru ta agushi ngu. Nwata ono, ọ́ du ime iya ono ọ́kwa Unme-du-Nsọ bẹ o shi l'ẹka tsuta iya. ²¹ E -mechaa bẹ ọ́o-nwu

nwa-nwoke. Iphe, ji-gu iya bu Jizosu. Noo kele oo-dzota ndu nkiya l'eka iphe-eji, ephe meshiru.”

²² Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, Nnajiuphu shi l'onu onye mpfuchiru iya pfua, bu iya bu iphe ono, e pfuru su: ²³ “Huma le nwamgboko, yee nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; iphe, aa-gu iya bu ‘Imanelu’, bu iya bu ‘Chileke no swiru anyi’.”

²⁴ Jiosefu tehuapho le mgbenya ono bya emee g'oji-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu suru g'o mee. O je edulata Meri teke ono bya aluhaha. ²⁵ Ophu yee ya akwajeduru jasu o zeda nwua nwa nwoke ono. Jiosefu woru iya gua Jizosu.

2

Ndu mmamiphe, shi l'uzo enyanywu-awawa

¹ Tobudu iya bu; o buru teke Herodu shi buru eze be a nwuru Jizosu le mkpukpu Betulehemu. Mkpukpu ono no l'ali Jiudiya. A nwuchae ya pho; ndu mmamiphe, shi l'uzo enyanwu-awawa byatashia Jierusalemu. Ephe rwua bya akpakashiahaa ishi asuje: ² “?Denu nwata obu, a nwuru-a, bu Eze ndu Jiu-a? Anyi humaru kpokpode iya l'uzo enyanwu-awawa. Anyi byatashia g'anyi baaru iya eja.”

³ Tobudu iya bu; eze, bu Herodu numapho iphe ono, ephe pfuru ono; eh u gbangahu yee ndu Jierusalemu l'ophu. ⁴ O bya ekukoo ndu-ishi uke Chileke mgburugburu me ndu ezije ekemu oha. Ephe bya edzgbua. O jiahaa phe eka aa-nwukpoo Kereshi obu.

⁵ Ephe su iya: “Eka aa-nwu iya bukwa le Betulehemu, no le Jiudiya. Noo kele onye mpfuchiru Chileke deru iya l'ekwo su:

⁶ “Gube Betulehemu,
no l'ali Jiudiya;
O to dudu g'e meru,
o bukwadu gubedua
be enya kachaa
alwalwa l'iphe,
bu mkpukpu,
nweru enya l'ali
Jiudiya.

Oo l'ime ngu be onye-ishi
e-shi lufuta,
bu iya bu onye-ishi,
a-nodu eleta ndibe
mu enya;
mbu ndibe mu,
bu Izurelu.

⁷ “Tobudu iya bu; Herodu bya ekua ndu mmamiphe ono, shi l'uzo enyanwu-awawa ono le mpya bya akpafuta phe ishi egube teke kpokpode ono lufutakpooru gedegede. Ephe kochaaru iya ya; ⁸ o bya ezia phe su g'ephe jeshia Betulehemu obu. Su phe: Unu je atokpoephe eh cho nwata obu. Unu hūmae ya pho; unu alwa azu bya akaru mu; k'ophu mu e-jekwapho je abaaru iya eja.”

⁹ Noo ya; ephe numabekpoephe ozi ono, eze ziru phe ono; o buru phe atugbu. Ephe lufutaephe; gube kpokpode ono, ephe humahawaruro l'uzo enyanwu awawa pho wafutakwa ozo bya evutakwaru phe pho uzo

ozo. O jekpøepho gbiriri jasù o jerwua òka nwata ono nò. O keshiru l'òka ono kelèrupho jìngu jìngu l'imeli. ¹⁰ Èphe hùmaepho kpokpode ono; èhu tsòo phè ntùmatu. Èphe wata ete èswa. ¹¹ Èphe bya abahù l'ime ùlo ono; bya ahùma nwata ono yèlè Meri, bù ne iya. Èphe bya egbushi ikpere l'alì; baarù nwata ono eja; bya ekpuhaa èda, èphe yeru èku phè bya emeeru nwata ono iphe-oma. Iphe, èphe nùru iya bù; mkpòla-ododo waa ùnwù furankisensu; waa ùnwù meru.

¹² E mechaa; Chileke byapfuta phè lè nrwò sù g'èphe ba alaphuèkwa azu l'ibe Heròdu. Èphe kwe hm; tugbua shia ùzo ozo; o bùru phè ala alì phè.

Jiósèfu phè ala alì Ijiputu

¹³ Tòbudu iya bù; ndu mmamiphe ono tugbuepho; ojozi-imigwe, shi l'òka Nnajiuphu byapfuta Jiósèfu lè nrwò bya asù iya: “Jiósèfu; gbèshi duta nwata ono yèlè ne iya gbaru lasha Ijiputu je eburu l'òka ono jasù teke mu e-zi unu g'unu lwatashja. Lè Heròdu e-mechakwaa chòo nwata ono l'ènya mee gè ya megbua ya.”

¹⁴ O rwua l'ènyashi iya ozo; Jiósèfu gbèshi duta nwata ono yèlè ne iya; o bùru phè ala Ijiputu. ¹⁵ O bùru l'òka ono bè èphe nòru jasù Heròdu nwùhu.

O bùru iya bù iphe ono, onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono je avua. L'ò sùru: “Oo l'alì Ijiputu bè mu jeru je ekua nwa mu nwoke ono.”

Egbushi ùnwegirima-nshì lè Bètulehemu

¹⁶ Tòbudu iya bù; a nònyaepho; Heròdu maru lè ndu mmamiphe ono bè bù edeha bè èphe deharu iya. O vòru òku wua èhu. O woru ekemu tua. E je egbushikòta iphe, bukpoò ùnwegirima unwoke, a nwùru l'alì Bètulehemu l'ophu mè ndu a nwùru lè mkpùkpu ozo, nò-pheru phè mgburugburu. E shi lè ndu ophu, a nwùru k'òphúú gbushia phè je akpaa lè ndu ophu nòwaru apha labò. Iphe, o gude mee ya nno bù ajìji phò, o jìru ndu mmamiphe phò; èphe kòoru iya teke kpokpode ono beberu futa phò.

¹⁷ O bùru ègube ono bù g'o shiru vua mbù iphe ono, Jieremaya bù onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru sù:

¹⁸ “A nùmaru ùzu-èkwa lè
 Rama;
 mbù èkwa anwùhu mè oke
 nggumaphu;
 O bùru Rechièlu l'ara èkwa
 ùnwu iya;
 ophu o kwedu g'e gbobuta
 iya egbobuta;
 opfu l'ùnwu iya bvùeberu.*”

Alwalwa, Jiósèfu phè

¹⁹ Noo ya; Heròdu nwùhuepho; ojozi-imigwe, shi l'òka Nnajiuphu byapfuta Jiósèfu lè nrwò lè Ijiputu; bya asù iya: ²⁰ “Jiósèfu; gbèshi duru nwata ono yèlè ne iya lasha alì Ízurelu; lè ndu shi achò ishi nwata ono bè nwùshihuakwarunu.” ²¹ O gbèshi duta nwata ono yèlè ne iya o bùru phè ala alì Ízurelu.

* 2:18 2:18 Gúnaa Jier 31:15.

²² Tɔbudu iya bɔ; Jiɔsefu nɔmaepɔ lɛ nwatibe Herɔdu, bɔ Akileyɔsu bɛ bɔ eze ndu Jiudiya l'ɔzori nna iya, bɔ Herɔdu; ndzɔ eje eburu l'ɛka ono guahaa ya. A bya anmabaaru iya ɔkwa ɔzo lɛ nrwɔ. ɔ bɔru iphe ono, meru g'o gude ɔ tugɔba; ɔ bɔru iya ala Gálili. ²³ O rwua je eburu lɛ mkpɔkpu, eekuɛ Nazaretu. E shi ɛgube ono; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru vɔa. L'ɛphe pfuru sɔ: "Ee-ku iya Nwɔphu Nazaretu."

3

*Ozi Jiɔnu, onye emeje baputizimu
eezi l'echiɛgu*

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jiɔn 1:19-28)

¹ ɔ bɔru teke ono bɛ Jiɔnu ɔphu emeje baputizimu byaru bya anɔdu l'echiɛgu Jiudiya bya awata epfu opfu Chileke sɔ: ² "G'izimanɔ iphe-ɛji unu lwa unu azɔ g'unu ghaa umere lwapfuta Chileke lɛ Chileke abyaakwaa egoshi lɛ ya bɔ eze." ³ ɔ kwa Jiɔnu bɔ onye ono, Azáya, onye mpfuchiru Chileke pfuru opfu iya sɔ:

"ɔ duru onye ara iya arara
l'echiɛgu sɔ:

'Unu meziaru Nnajiupɔ uzo.

Unu mee gbororo iya g'o
dugbaa nhamɔnha.' "

⁴ Noo ya; uwe, Jiɔnu eyeje l'ɛhu bɔ uwe, e meru l'ɛjí ñya-kamɛlu; l'o gude akpɔ-anɔ tubuta iya l'upfu. ɔ bɔru igube yeɛle manɔ-ɛnwu abujeru nri iya. ⁵ Tɔbudu iya bɔ; ndu Jierúsalemɔ l'ɔphu; mɛ ndu Jiudiya; mɛ ndu bu lɛ mgboru Jiɔdanu mgburugburu tɔko zefɔtakota wɔ-pfutashia ya. ⁶ ɛphe nɔdu akɔshi iphe-ɛji, ɛphe meshiru; ɔ nɔdu emejgbaa pɛ baputizimu l'ɛnyimu Jiɔdanu.

⁷ Tɔbudu iya bɔ; ɔ hɔmaepɔ ikpoto ndu Fárisii waa ndu Sadusii, awɔ abya g'e mee pɛ baputizimu; ɔ sɔ pɛ: "Unubɛ unwu, ɛjo agwɔ nwɔshiru-a. ?Bɔ onye karɔ unu g'unu gbalaaru oke-ɛhu-eghu ono, Chileke a-tukoshi unu mbɔku, ɔo-nma mgboko ikpe ono? ⁸ Unu mja amimi g'oshi-ɔmi. Meɔyi, unu aa-mi bɔ eme umere, goshiru l'izimanɔ iphe-ɛji unu lwawaru unu azɔ; unu lwapfutawaa Chileke. ⁹ Unu ta arɔkwa k'asɔ: '? ɔ kwa lɛ ɛbirihamu bɔwanu onye-iche anyi pɛ.' Unu ta amakwa l'o -beta g'o tɔ dɔ bɛ Chileke a-dɔ ike meshia mkpuma-a g'o nwɔshia unwu, a-bɔru unwu ɛbirihamu. ¹⁰ Mbɔ lɛ nta-a bɛ a dabeakwaru ogbunkɔ l'ogbarabyu iphe, bɔkpoo oshi. Oshi ɔphu amɔduru meɔyi, dɔ ree; l'ee-gbutsua ya chie l'ɔku. ¹¹ Mbɛdua bɔkwa mini bɛ mu egudeje eme unu baputizimu gude goshi l'izimanɔ lwaru unu azɔ l'iphe-ɛji, unu meshiru; unu lwapfutawaa Chileke. Obenu l'onye ɔphu abyanɔ bɛ ka mu l'ishi ka mu l'ɔkpa. Onye mu ta adɔkpodanu iphe, mu bɔ kɛ gɛ mu vuru akpɔkpa iya tso iya. Onye k'ono l'e-gude Unme-dɔ-Nsɔ waa ɔku mee unu baputizimu. ¹² O gudewaa ajakpa, ɔo-gude pɔshia ɛswa lɛ balɔ; vuta ɔphu bɔ balɔ vuba l'ulo iya; kpota ɛswa iya kporu ye l'ɔku, ata nyɔhudu anyihu."

Jiɔnu eme Jizɔsu baputizimu

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Tɔbudu iya bɔ; Jizɔsu shi lɛ Gálili byatashia Jiɔdanu gɛ Jiɔnu mee ya baputizimu. ¹⁴ Jiɔnu meahaa g'o jɔka sɔ iya: "ɔ chia mbɛdua bɛ gbaru kɛ gɛ mu byachia g'i mee mu baputizimu; i gbɛchia abyapfutachia mu."

¹⁵ Qle Jizosu suru iya: “Haarọ g'e mee ya rọ egube ono nta; kele ono g'anyi e-shi meebekota iphemiphe, bu iphe, pfuru-oto.”

Toɓudu iya bu; Jiɔnu kwetanu. ¹⁶ Emeghe, eemeghe Jizosu baputizimu ono; o shiepho le mini ono rwufutashia; igwe bukahaepho ebo gheru onu. O huma Unme Chileke g'o dupepho ge ndo pheepho phaa phezeta bya anodu iya l'ehu. ¹⁷ Noo ya; a numa olu-opfu, shi l'imigwe ono su: “Qwa-a bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu. O jiru mu epho.”

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Toɓudu iya bu; Unme Chileke bya eduta Jizosu duba l'echiegu ge Obutuswe hua ya ama. ² O rwua eka ono je anoo ukporo abali labo: eswe l'enyashi; swikota egu. E mechaa; egu guahaa ya. ³ Nwandale byapfuta iya bya asu iya: “O -buru l'i bu Nwa Chileke; sunu ge mkpuma-a ghoshia nri!”

⁴ Jizosu sukwanu iya: “Ekwo-opfu Chileke sukwaru: ‘O to buɗu nri kpurumu be amadu e-gude nodu ndzu. O kwa iphe, bukpo opfu, shi Chileke l'onu.’”

⁵ Toɓudu iya bu; Obutuswe ono bya eduta iya duru bahu le mkpukpu ono, du nso ono, bya eworu iya dobe l'eka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke ⁶ bya asu iya: “O -buru l'i bu Nwa Chileke; shinu l'eli eka-a dafu daa l'ali; l'ekwo-opfu Chileke sukwaru:

“Chileke a-karu-a
unwu-ojozi-imigwe iya
g'ephe leta ngu enya.
‘Epe e-gude eka pata ngu
apata;
a nonyaa i kpoo okpa
le mkpuma.’”

⁷ Jizosu sukwanu iya: “Obenu l'e dekwaru iya pho l'ekwo-opfu Chileke su: “Ta ahukwa Nnajiuphu, bu Chileke ngu ama.”

⁸ Noo ya; Obutuswe ono bya edutakwapho Jizosu ozo bya eje enyihu eze ubvu, haepho ephekerephe ephekerephe ge gunu; je egoshikota iya ali-eze ndiphe mgburugburu me iphe, du ree, no iya nu. ⁹ Bya asu iya: “Iphemiphe ono g'o ha be mu a-nukota ngu me i -dakpowaa l'ali; baaru mu eja.”

¹⁰ Toɓudu iya bu; Jizosu kweepho doo bya asu iya: “Gbeshi l'eka ono Nsetanu; l'ekwo-opfu Chileke sukwaru: ‘Oo Nnajiuphu, bu Chileke ngu bu onye i-baru eja; teme o buru iya kpurumu bu onye i-nodu ejeru ozi.’

¹¹ Toɓudu iya bu; Obutuswe ono paru iya haa; unwu-ojozi-imigwe bya ejeahaaru iya ozi.

Jizosu ezi Opfu Chileke le Galili (Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² O be teke Jizosu numaru l'a tuwaru Jiɔnu mkporo; o gbeshi jeshia Galili. ¹³ O gbeshi le Nazaretu lashia Kapaniyomu je eburu. Mkpukpu ono no l'aguga eze-enyimu Genesaretu; mbu l'ali Zebulun me Nafutali.

¹⁴ Noo ya bu iphe ono, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru ono je a-vukota, suru:

¹⁵ “Gube ali Zebulun me ali

Nafutali,
 nọ l'ibiya k'eze-enyimu
 ono;
 l'azụ Jíódanu azụ iya
 ọphuu.

Gube Gálili kẹ ndu abụdu
 ndu Jiu!

¹⁶ Ndu ono, nọ l'ime ọchii
 hụmaakwaru iphóró,
 parụ ẹka.

Ndu k'ono, bu l'alí ono,
 gbakotaru tsukiribaa
 ono bẹ iphóró
 nwuakwaru kẹ
 phorokotokongu."

¹⁷ Noo ya; ọ bụru teke ono bẹ Jizọsu shiẹpho wata asa ozi-oma, shi l'ẹka Chileke asasa sụ: "G'izimanu lwa unu azu; unu ghaa umere byapfuta Chileke lẹ Chileke abyaakwa egoshi l'ọo ya bu eze!"

Ndu mbu, wataru etso Jizosu
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ O be gẹ Jizosu tsoru ógbú ógbú eze-enyimu, nọ lẹ Gálili; ọ hụma unwune labo, bu ndu ikokoro. Onye lanu bẹ epha iya bu Sayimonu, onye eekuje Pyita. Nwune iya ọphuu bẹ epha iya bu Anduru. O hụma phe ẹka ephe agha ugbo l'eze-enyimu. ¹⁹ Tọbudu iya bu; ọ sụ phe: "Unu bya etsoru mu gẹ mu emee unu ndu a-nodu esekutaje nemadzu g'eesetaje ẹma-a." ²⁰ Epfufu, oopfụ iya; ephe gwọbe ugbo phe; tsoahaa ya.

²¹ Jizosu byakwa eshi l'ẹka ono jeriberu nwanshii; ọ hụmakwa unwune labo ozo, bu Jiemusu, bu nwa Zebedi; yele Jionu nwune iya l'ẹka ephe lẹ nna phe, bu Zebedi nọ l'ime ugbo; emezi ugbo phe emezi. O kua phe.

²² Ekuku, ooku phe; ephe haa ugbo ono yee nna phe tugbua je etsoru iya.

Jizosu ezi iphe; bya eme ndu
iphe eme g'ephe wekoro
(Luk 6:17-19)

²³ Tọbudu iya bu; Jizosu jedzuru ekameka lẹ Gálili; ezi opfu Chileke l'iphe, bukpo ọlo-ndzuko ndu Jiu; bya epfukwapho opfu Chileke sụ phe lẹ Chileke abyawaa egoshi lẹ ya bu eze; bya emee g'iphe, bukpo ndu ẹhu eme mekpoo ndu iphe-ememe mmanu emegbaa wekoro hukota; obeta o buri egube iphe-ememe du idu-agma. ²⁴ Epha Jizosu ngakota Siriya mgburugburu. Ephe ndu apatagbaaru iya ndu iphe eme; me ndu iphe, bukpo ẹhu, du iche iche eme; me ndu iphe eme ehuka shii; me ndu ọbvu eme; me ndu ndapfu; me ndu ndanwu danwuru ibe-ẹhu lanu. Noo ya; Jizosu mekota phe; ephe wekoro huchaa. ²⁵ Ikpoto nemadzu shi lẹ Gálili tsoru iya; me ndu shi lẹ Mkpukpu-iri me Jierusalemu; me ndu Jiudiya; me ndu shi azu enyimu Jíódanu. Ephe tuko wuru gidigidi tsoru iya.

5

Jizosu epfu opfu Chileke
l'eli ubvu

¹ Jizosu bya ahuma ikpoto oha ono bya enyihu eli ubvu je anodu anoo. Ndu etsoje iya nu wu-pfuta iya. ² O wata phe ezi iphe sụ phe:

Ehu-utso
(Luk 6:20-23)

- 3 “Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu
wozetaru onwophe alị
l'iphu Chileke;
kele ẹka Chileke bụ eze bụ
nkephe!
- 4 Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu
aphu byaru;
Kele Chileke e-mechakwaa
dụa phe obu!
- 5 Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu
dụ àgù;
kele ọo phe l'e-mechaa
nweru mgboko.
- 6 Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu
ono, apfubekoto agụje
g'egu nri me ẹgu mini ono;
kele Chileke e-mechaa
mee g'epho ji phe!
- 7 Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu
nweru obu-imemini;
kele Chileke a-phụkwaru
phe phọ obu-imemini!
- 8 Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu obu
guru iphóró;
kele ephe e-mechaa hụma
Chileke!
- 9 Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu eme
ge nchi dụ do;
kele ọo phe bẹ ee-ku unwu
ke Chileke!
- 10 Ehu-utso bẹ a gọru nụ ndu
aakpa ẹhu;
l'opfu l'ephe eme iphe,
dụ Chileke ree;
kele ẹka Chileke bụ eze
bụ nkephe!

11 “Ehu-utso bẹ a gọru nụ unu teke ndiphe nọdu akọ unu ọnu; akpa unu ẹhu; adzụkota ẹjọ ụka, adụdu k'anụma ekpu unu opfu l'unu kweru nkemu. 12 G'ehu tsoje unu utso; unu teje ẹswa; kele obunggo unu paru ẹka l'imigwe. Ọ bụkwapho g'ephe akpa unu ẹhu ono bụ g'ephe kpakwaru iya phọ ndu mpfuchiru Chileke, vu unu ọzo.”

Únú yee iphóró
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “Ọo unubedua bụ únú ke mgboko; ọle teke únú tso-buhuru únú-únú; ?denu g'ii-shi mebakwadaa ya g'ọ tso únú-únú ọzo? Ọ tọ dūhekwa iphe ọzo, ọ dūkwadu ree ememe; gbahaa g'e woru iya wūshia ge nemadzu zopyashia ya l'okpa.

14 “Ọo unubedua bụ iphóró ke mgboko. Mkpukpu, degeru l'elikota úbvú bẹ e te domikotajekwa edomi. 15 Ophu aanwujeduru oku ye l'oroku kpube iya iphe. Ẹka eedobeje iya bụ l'iphe, eedobeje oroku; k'ophu onyemonye,

nọ l'ulo obu a-huma iphóró iya. ¹⁶ Oo ya bu; g'iphóró unu ngakotakwa l'eka ndiphe nọ; k'ophu ephe a-huma iphe, du ree, unu emekota gude iya jaa Nna unu, bu l'imigwe ajaja."

Jizosu ezi k'ekemu

¹⁷ "Unu ta ari kwa l'iphe, mu byaru bu ge mu gbukaa ekemu Mosisu; ozoo iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru. Mu ta abyakwaru iya egbuka. Mu byakwaru ge mu mee g'ọ vukota g'e pfuru iya. ¹⁸ Sụ-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; igwe a-bvukwa ali abvu; obenu l'akpuru opfu lanu ozoo iphe, a tsoru kpogwu, shi l'ekemu ta abyakwa erebuhu ire jasụ teke iphemiphe ono a-vukota. ¹⁹ Oo ya bu l'onye mebyikwanuru ekemu Chileke m'obeta o buru ophu kachakpoo alwa ali; bya ezi ndu ozo g'ephe mekwapho egube ono; oo onye ono a-kachakpoo alwa ali l'eka Chileke bu eze. Obenu l'onye eme ekemu ono; bya ezi ndu ozo g'ephe mekwa iya pho; onye ono a-buru onye ha shii l'eka Chileke bu eze. ²⁰ Iphe, mu epfu bu le teke unu akadụ ndu ezije ekemu; waa ndu Farisii eme iphe, du Chileke ree be unu ta abyakwa abahu l'eka Chileke bu eze."

Oke-ghu-eghu Chileke

²¹ "Unu numahawaru le ndu ke teke ndiche be a suru: 'Te egbukwa ochi.* Onye gburu ochi be a-kpujekwaru jee l'iphu ndu-ikpe.' ²² Obenu le mbedu a epfuru unu nta-a su l'onye etso nwune iya opfu l'ebe adu iphe, o meru iya; onye ono be a-kpukwaru bya l'iphu onye-ikpe. Mbụ l'iphe, bukpoo onye koru nwune iya onu be a-kpujekwaru bya l'iphu ogbo-ikpe. Iphe, bukpoo onye gude onu iya su nwune iya: 'Gube onye-eswe-a'; onye ono a-lakwa l'oku-ali-maa. ²³ Oo ya bu le-a; teke o bu li no l'iphu orungweja Chileke; i -bya anu Chileke iphe; i nodu l'eka ono nyata l'o duru opfu, duru gee nwune iya; ²⁴ paru iphe ono, i byaru anunu ono haa l'iphu aka ono vuru uzo tugbua jeadaa ge gu le nwune ngu ono doshiadaa; e -mechaa li byawaro anu Chileke iphe, iinu iya.

²⁵ "Teke onye gbaru ngu ekwo kpu ngu eje l'ulo-ikpe; kukebe ehu mee ge gu l'iya doshia ya egwegwa teke unu nokwadu l'etsuzo; g'ọ to bu: unu -rwua l'o kpuru ngu nu onye-ikpe; onye-ikpe akpuru ngu nu ogbogu; ogbogu eje eworu ngu tua mkporo. ²⁶ Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; i ti yikwa futu afuta l'eka ono jasụ teke i pfueberu iphe, e gburu ngu nre iya; i -pfuphodo me afu be a taa hakwa ngu."

Eri ogori

²⁷ "Unu numawaru l'a suru: 'Be erikwa ogori.†' ²⁸ Ole mu sukwanuru unu; o -nwekpowaru onye leri nwanyi enya; k'ophu nwanyi ono guru iya agugu ejefu; onye ono be gudeakwaa obu iya ria ogori. ²⁹ Oo ya bu; teke o bu l'oo enya ekutara ngu esetaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa! L'o kakwaru ngu ree l'i tupharu ibe ehu ngu lanu; eme l'i dzuru oke; a pata ngu l'ophu chie l'oku-ali-maa. ³⁰ Teke o bukwanu l'oo ekutara ngu kpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya tuphaa. L'o kakwaru ngu ree l'i tupharu ibe ehu ngu lanu; eme l'i dzuru oke; a pata ngu l'ophu chie l'oku-ali-maa."

K'achifu nwanyi

(*Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18*)

³¹ "E dekwarupho su g'onye achifu nyee ya vujeadaru uzo dee ekwo-achifu-nwanyi nu iya le ya taa luhedu; teme l'oo-chifuwa iya ro. ³² Ole

* 5:21 5:21 Guna Awu 20:13. † 5:27 5:27 Guna Awu 20:14.

mu sukwanuru unu-a: onye chifuru nyee ya; abudu l'oori ogori; onye ono meakwaru nwanji ono; o nodu eri ogori; teme onye lukwanuru onye a chifuru achifu l'erikwapho ogori."

K'eri angu

³³ "Ozo bu l'unu numahawaru le ndu teke ono be a suru: 'Teke i rifuru angu emeru Chileke iphe; mekwaaru Chileke iphe, i rifuru angu l'ii-meru iya; ta ahakwa iya ememe.' ³⁴ Ole mu sukwanuru unu-a: unu te erijekwa angu ililekpoo. Unu te egudejekwa imigwe ria angu; l'imigwe bukwa abeze Chileke. ³⁵ Ophu unu egudejekwa ali ria angu; l'o kwa ali bu eka Chileke gbaeru okpa. Su-a; unu te egudejekwa Jierusalemu ria angu; le Jierusalemu bukwa mkpuku k'onye eze ono, ha shii onoya. ³⁶ Ophu unu egudejekpokaanu ishi unu ria angu; g'o to budu l'unu adu ike eme g'o ka mma l'oo akpuru egbushi lanu, no unu l'ishi g'o ji uji; ozoo g'o chaa ucha. ³⁷ Iphe, unu e-pfuje kpoloko buepho 'ee'; ozoo 'waawaa'. O -nweru iphe ozo, i pfuru, 'abudu opfu labo ono bukwa Obutuswe be o shi l'eka."

K'agwata ugwo iphe

(Luk 6:29-30)

³⁸ "Unu numahawaru l'ekemu Mosisu suru: 'Onye meru; enya pyahu nwibe iya g'e mekwaapho g'enya pyahulata onye ono; onye chikwofuru nwibe iya eze; g'e chikwofulata iya ugwo iya.' ³⁹ Obenu le mu epfuru unu su: onye meru ngu ejo-iphe; te ejekwa iya emelata. Onye chiru ngu eka l'agbagba-nchi ekutara; ghafuaru iya nchi ekicha. ⁴⁰ Teke o bu l'o nweru onye jeru je agbaaru ngu ekwo l'ulo-ikpe ge ya nata ngu nggafueka, i yeru l'ime ehuru; haa ya g'o natafuwa ngu uwe ehuru ngu. ⁴¹ Teke o bu l'o nweru onye kebutaru ngu k'ehuka su ge gu l'ia swiru jee manyiru lanu; tsoru iya ro ge gu l'ia jee manyiru labo. ⁴² Nuje onye suru gi nu iya iphe; iphe, o suru gi nu iya; teme onye byaru ngu arwota iphe; ta ajikakwa iya ya anunu."

K'eye ndu ohogu obu

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ "Unu numahawaru l'a suru: 'Yeje onye gu l'ia eshi onya obu; g'onye ohogu ngu duje ngu ashi.' ⁴⁴ Ole iphe, mu akaru unu bu: Unu yee ohogu unu obu. Unu epfujeru Chileke opfu ehuru ndu emekpa unu ehuru; ⁴⁵ g'unu a-buru unwu ke Nna unu ophu bu l'imigwe. Kele oo ya emeje g'enyanwu waaru ndu oma me ndu ejo-iphe. Teme o nodu emeje g'igwe dzeru mini wushiru ndu pfuberekoto me ndu apfubeduru-eka-oto. ⁴⁶ Teke o buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu obungbo gunu be unu a-nata l'ono? ?To buhedu ge ndu ana okpoga akiriko emeje bu ono? ⁴⁷ Teke o buepho ndu unu e phe eshi onya be unu ekeleje ekele kpurumu; ?bu gunu be bu iphe, unu ka ndu ozo ememe? ?To buedu ge ndu ta amadu Chileke emeje bu ono? ⁴⁸ Oo ya bu g'unu dujebe ree ge Nna unu, bu l'imigwe dujebe ree."

6

Eme iphe-oma

¹ "Unu kwabeje enya g'unu te emeje iphe-oma unu sagaa k'ophu onyemonye a-humakotaje iphe unu eme. Odumeka be Nna unu ophu bu l'imigwe ta abyakwa ebu unu nggo iya.

² “Oo ya bu; teke i meru iphe-oma; te ejekwa iya ara arara l'edupfu. Te emekwa ge ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu emeje l'ime ulo-ndzukọ ndu Jiu me l'etsuzo. Ephe anoduje eme iya ge ndiphe ajaa phe ajaja. Mu su-a; g'o dokwaa ngu enya ree; o buakwaa ugwo phe be a pfu-dzuwaru phe egube ono. ³ Obenu le-a; teke gubedua eme iphe-oma; te ekwekwa g'ekicha ngu maru iphe ekutara ngu eme. ⁴ Oo ya bu l'iphe-oma, iime be ii-meje g'iime iya le mpya. Oo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.”

Epfu anu Chileke

(Luk 11:2-4)

⁵ “I -nodu epfu anu Chileke; te emekwa ge ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Ephebedua iphe, aduje phe ree be bu g'ephe je anmagaru l'echi ulo-ndzukọ ndu Jiu; ozoo l'aguga etsuzo epfu anu Chileke; k'opfu aahumadzuru phe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o buakwaa ugwo phe be a pfu-dzuwaru phe egube ono. ⁶ Obenu gubedua; teke iipfu anu Chileke; tugbua bamihukpoooro l'ime mkpuru ulo ngu woru uzo gu-chia agu-chi; nodu l'eka ono pfuru nu Chileke, bu Nna ngu, a ta ahumadu l'enya. Oo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.

⁷ “Teke unu epfu anu Chileke; unu te epfujekwa igwerigwe opfu mpfukwase 'enwedu ishi ge ndu ta amadu Chileke emeje ono. L'ephe anoduje ari le Chileke a-numa olu phe m'ephe -pfushia opfu igwerigwe. ⁸ Oo ya bu; unu te etsokwa eka phe. Le nna unu be mahaakwaru iphe, unu abya iya asu g'o nu unu; teme unu pfuje g'o nu iya unu. ⁹ Oo ya bu l'owa-a g'unu e-pfuje anu Chileke baa:

“ ‘Gube Nna anyi, bu l'imigwe.

G'e dobe epha ngu iche;

¹⁰ Goshinu l'oo gubedua bu eze.

G'e meje iphe, du ngu l'uche

l'eliphe

g'eemeje iya l'imigwe.

¹¹ Nnu anyi nri ntanu-a;

Nri, a-sujeru anyi eri

mboku-mboku.

¹² Garu anyi nvu l'eka anyi

mesweru ngu;

G'anyi guru ndu mesweru

anyibedua.

¹³ Te ekwekwa g'anyi nmalahu

l'ohutama.

Nafutachikwaa anyi g'anyi ta

aba l'eka onye ejo-iphe.’

Kele oo ngu bu eze

iphemiphe;

bya aburu ngu nwe ike;

nweru akpabiri

jasu le tuutuutu le

mijimiimii.

Nokwa g'o du.

¹⁴ “Kele o -buru l'unu agujeru ndu ozo nvu l'iphe-eji, ephe meru unu; Nna unu, bu l'imigwe a-gujekwarupho unu nvu l'opfu unu meru iya.

¹⁵ Obenu teke o bu l'unu ta agujeduru ndu ozo nvu l'iphe-eji, ephe meru

unu; ọo ya bu lẹ Nna unu ta abyadu aguru unu nvu l'iphe-eji, unu meru iya."

Aswiru Chileke egu

¹⁶ "Unu -nodu aswiru Chileke egu; unu ta agbanwubejekwa iphu ge ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele ephe ewojeru iphu dobe shigba shigba; k'ophu onyenonu a-maru l'ephe aswiru Chileke egu. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o buakwaa obunggo phe be ephe natadzuru egube ono.

¹⁷ Obenu gubedua; teke iiswiru Chileke egu; swaa iphu; nyia manu;

¹⁸ k'ophu ndiphe ata amadu l'iiswiru Chileke egu. Gbahaepho onye a-maru nu bu Nna ngu ono, a ta ahumadu l'anya ono. Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya-a l'e-bukwa ngu pho nggo iya."

Akpa eku imigwe

(Luk 12:33-34)

¹⁹ "Unu ta akpakwa eku kuberu onwunu le mgboko owa-a; aka oo-gba egba; teme mkpu atakashia ya; ndu-oshi ejekwapho egwee ya. ²⁰ Unu kparu eku unu doberu onwunu l'imigwe; aka o to o gbadu egba; ophu mkpu atakashidu iya; ophu o dudu ndu-oshi eje iya egweta. ²¹ L'o kwa aka eku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu nokwapho."

Iphoro k'ogwehu

(Luk 11:34-36)

²² "O kwa anya bu oroku, du l'ehu nemadzu. Oo ya bu le teke anya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. ²³ Obenu teke anya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. Teke o bukwanu l'iphoro, no l'ime ngu be l'agba ochii; l'o gbagharu ochii obu aka."

Etso uto Chileke waa eku

ke mgboko-a

(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ "O to dudu onye achita nnaji labo ejeru ozi le mgbu lanu g'o to kpo onye lanu ashi; yee onye ophuu obu; ozoo l'o yeru ehu l'ozi onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. I ti nodudu etso uto Chileke bya emekwapho g'okpoga kwataru ngu.

²⁵ "Noo iphe, mu gude su; unu ta akushi photophoto k'iphe, unu e-ri; ozoo iphe, unu a-ngu nodu ndzu. Ozoo k'ogwehu unu; iphe, unu e-ye l'ehu. Noo le ndzu ka nri aburu iphe; ogwehu ka uwe aburu iphe.

²⁶ Lewaro enu, ephe l'eli. Ephe ta akokwa opfu; ophu o dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe akpatadu ewoba l'oba; ole Nna unu ophu bu l'imigwe anodujeela azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka phe aburu iphe.

²⁷ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayọ oshi yekwa ujiku ophu le ndzu iya?

²⁸ "?Buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto k'uwe, unu e-ye l'ehu? Unu lewaro ojimbvu, du l'egu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. ²⁹ Obenu le-a; unu huma ge Solomonu yeberu uwe ama mma; ole uwe iya ta amarwuduru g'oimbvu lanu. ³⁰ Teke obu le Chileke eletaberu eswa, no l'egbudu enya egube ono: k'eme iya g'o ma mma; l'iphe, bu o -dzuru ndzu nodu l'egbudu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite. ?To kabadaa unu eleta okpobe enya? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ³¹ Oo ya bu; unu ta aku-phe photophoto ke ?Bu gunu be anyi e-ri? ?Bu gunu be anyi a-ngu? Ozoo ?Bu gunu be anyi e-ye l'ehu? ³² O kwa iphe ono be ndu amadu Chileke tukoru achu. Nna unu, bu l'imigwe makwaru-a l'iphemiphe ono du unu mkpa. ³³ Oo ya bu; unu vuru uto chadaa g'unu e-me ge Chileke

buru eze le ndzu unu; yele apfubekoto iya; o o ya bu; iphe ono g'o ha aburu iphe, Chileke e-yekwaru unu eyekwa. ³⁴ Unu ta ayoshi oshi k'echele; l'echele a-yo-a oshi onwiya. Ejo iphe k'ujiku ophu suwaru ke mboku ono."

7

Ekpe ndu ozo ikpe (Luk 6:37-38,41-42)

¹ "Unu te ekpejekwa ndu ozo ikpe ge Chileke etee kpedu unu. ² Kele o o iphe, unu gude kpee onye ozo ikpe be ee-gude kpee unubedua. Teme o buru iphe, unu gude turu nu nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nu unu. ³ ?Bu gunu kparu iphe, i humaru nwiphe, no onye ozo l'enya; ophu i humaduru ophu ha g'oswebe nodu ngu l'enya nkengu? ⁴ Ozoo; ?denu g'ii-gbe su onye ozo g'o gebe gi mefu iya nwiphe, du iya l'enya; l'eka ophu ha g'oswebe swekwaru l'enya nkengu? ⁵ Gube onye ono bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono! Vuru uzo mefuadaa iphe ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu; g'ii-du ike huma-rweta uzo mefu nwiphe ophu ha nwanshi, du nwanna ngu l'enya.

⁶ "Unu te ewojekwaru iphe, duru Chileke nso togboru nkuta; ophu unu ewojekwaru igopoto unu, bu iphe, ere ire shii ono woru togboru ezi; g'ephe ataa zopyashidu iya yogiri yogiri l'okpa; bya adakobe byapfuta unu; bya alabushia anu unu alabushi."

Epfu anu Chileke; yee ekemu, swiru iya nu (Luk 11:9-13)

⁷ "Unu pfua g'a nu unu iphe; aa-nu iya unu! Unu choo iphe; unu a-choa iya! Unu kua aka l'uzo; aa-guharu iya unu. ⁸ Kele onyemonye, suru g'a nu iya iphe be aanuje iphe; onye choru nu l'achotaje; onye kuru aka l'uzo be aaguhajeru iya. ⁹ To o denu g'unu ha, onye nwa iya a-su g'o nu iya buredi; l'o woru mkpuma nu iya? ¹⁰ Ozoo l'o suru g'a nu iya ema; l'o gbe chiru agwo nu iya. ¹¹ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nu unwu unu iphe, du ree; ?buchia Nna unu ophu bu l'imigwe taa maduru anu unu okpobe iphe; mbu unube ndu suru g'o nu iya unu?"

¹² "Oo ya bu; unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo meeru unu. Kele onoo iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke ezi bu onoya."

Onu uzo, du kparagu (Luk 13:24)

¹³ "Unu kpata uzo shia oguzo, du kparagu bahu. L'uzo ophu eeshije ala l'iswi be onu iya ha osa; teme gbororo iya du npe eshishi; a du igwe awu iya. ¹⁴ Obenu l'uzo ophu edujeru nemadzu bahu le ndzu; be onu iya du kparagu; teme uzo iya du ehuka eshishi; ndu humaru iya nu habe-a nwa habe."

Oshi-omi yee akpuru iya (Luk 6:43-44)

¹⁵ "Unu kwabejekwaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru ono enya. Mbun du aduje agu g'ephe bu nwaturu; 'a ma l'ephe bu agu, adzu-gbu aturu. ¹⁶ Unu e-gudewar o umere phe maru egube ndu ephe bu. ?A wotaje era nggorobyi l'oshi aga? To ?a wotaje akpuru ujiru l'oshi ukèè? ¹⁷ Iphe, bukpo o okpobe oshi amijekwa akpuru, du ree. Ejo oshi nodu amije ejo akpuru. ¹⁸ O to dudu okpobe oshi, mijeru mebyi, du eji; ophu o

dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, du ree. ¹⁹ Iphe, bukpoos oshi, taa midu mebyi, du ree be ee-gbutsu egbutsu paru chie l'oku. ²⁰ Oo ya bu l'unu e-gudewarọ akpuru, ephe miru; maru phe."

²¹ "O to buẹbekwa g'aahaje eeku mu 'Nnajiuphu; Nnajiuphu'; bu g'aa-ha bahukota l'eka Chileke bu eze. O kwa ndu meru iphe, du Nna mu, bu l'imigwe ree. ²² Mboku ikpe ono be aa-du igwerigwe su mu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! ?O kwa l'anyi shi egudeje epha ngu epfuchiru Chileke; teme anyi shi egudeje epha ngu achishi obvu; bya eshi egudeje epha ngu eme iphe-ohumalenya, du igwerigwe.' ²³ Noo teke mu a-karu phe su phe: 'Mu ta amajekwaru ndu unu bu. Unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unube ndu ono, buẹpho iphe, Chileke suru g'e te emeshi be unu anoduje eme ono.' "

Umadzu ebo, l'akpu ulo

(Luk 6:47-49)

²⁴ "Oo ya bu l'onnyemonye, anu opfu-a, mu epfu-a bya eme iya ememe be a-du ge nwoke, kwaru enya bya eworu ulo iya kpua l'eli mkpuma. ²⁵ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukataru l'eli ulo ono; ophu ulo ono adaduru; noo kele a turu okpa iya l'eli mkpuma.

²⁶ "Obenu onye anu opfu-a, mu epfu-a; ophu oomedu iya ememe l'a-du g'onye eswe, jeru je akpua ulo iya l'eli evevee. ²⁷ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukataru l'eli ulo ono. Ulo ono phohu daa gwoo; daa tsua gwogiri-gwogiri."

²⁸ Tobudu iya bu; Jizosu pfubuhuepho iphemiphe ono, oopfu ono; iphe ono, o pfuru ono kpoo ndu ono onu opfu. ²⁹ Kele oozu iphe g'onye ike du l'eka. O too zidu ge ndu ezije phe ekemu.

8

Onye ekpenta, Jizosu meru

o wekorohu

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Noo ya bu; Jizosu shiepho l'ubvu ono nyizeta; ikpoto nemadzu wuru tsoru iya. ² Tobudu iya bu; onye ekpenta lanu bya abyapfuta iya bya abaarụ iya eja su: "Nnajiuphu; o -buru uche ngu be ii-menaa ge mu wekorohu."

³ Jizosu bya amachia eka denyi iya su: "O bu uche mu. Ngwa wekorohu!" Teke ono kwapho; ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ⁴ Tobudu iya bu; Jizosu su iya: "Ba adukwa onye ii-pfuru iya. Jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya. G'ii-nukwapho Chileke iphe-ngweja k'egbuchafu, i gbuchafuru; ge Mosisu turu l'ekemu. Oo ya bu g'oha egude nno maru l'i wekorohuwaru."

Ewekorohu nwozi onye-ishi

ndu ojogu

(Luk 7:1-10)

⁵ Tobudu iya bu; Jizosu bahushiepho le Kapaniyomu; o nweru onye-ishi ojogu ndu Romu, byaru bya anodu arwo iya su: ⁶ "Nnajiuphu; nwozi mu ze l'ulo; iphe nodu emeshi iya ike; k'ophu o to ghadu aghagha; teme o nodu echu mkpu l'ulo."

⁷ Jizosu su iya: "Mu a-bya-a bya emee ya g'o wekorohu."

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Nnajiuphu; obenu le mu ta agbaduru ke gi bata ibe mu. O bua gi pfua opfu onu kpurumu; nwozi mu ewekorohu. ⁹ Mbɛdua bukwa-a onye no nemadzu l'eka; o nwekwarupho

ndu ojoḡu, nọ mu l'ẹka. Mu -sụ onye-a g'o jee ọwa-a; l'o jee ya; mu -sụ onye ọpḡhuu g'ọ bya; l'ọ bya; mu -sụ nwozi mu g'ọ mee ọwa-a; l'ọ mee ya."

¹⁰ Jizọsu numa iya; ọ dū iya biribiri. Ọ sụ ndu ẹphe l'iya swi: "Iphe, mu epfuru unu bụ ẹ-a; l'alì Ízùrelu kponu bẹ mu ta ahụmakwaru onye kwetaberu ẹgube-a. ¹¹ Iphe, mu epfuru unu bụ l'aa-dū igwe shi l'uzo ẹnyanwu-awawa mẹ l'uzo ẹnyanwu-arịba bya; ẹphe ẹ Ẹbirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu anọdu ria nri l'ẹka Chileke bụ eze. ¹² Aa-gbẹ chiru ndu ọpḡhu o gogo gba l'anọ l'ẹka Chileke bụ eze ọbu chiru ye l'ẹka gbahuru tsukiribaa. Noo ẹka aa-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa taa ikireze." ¹³ Jizọsu pfuchaa nno bya asụ onye-ishi ndu ojoḡu ono: "Jeshia iphe, iije l'ọo g'i kwetarū bụ g'ọo-duru ngu." Ọ buerupho nwozi nwoke onọ ewekoroḡu teke ono teke ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu iphe eme

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Tọbodu iya bụ; Jizọsu bya abata l'ulo Pyita bya ahuma ẹ ne nyee Pyita ọbu bẹ zẹ l'ododęnya. ¹⁵ Ọ bya edenyi iya ẹka l'ẹka. Ododęnya ono parū iya haa. Ọ gbaliḡu; wata iya akwaru ẹbyaa.

¹⁶ O be l'uzenyashi; ẹphe chitaru iya ikpoto ndu ọbvu emegbaa. Ọ buru opfu ọnu bẹ o gude chishichaa ọbvu ono g'ọ ha; mbụ Jizọsu; bya emekota iphe, bukpo ndu iphe eme ẹphe wekorohuchaa. ¹⁷ Iphemiphe ono meru ọ vukota; mbụ iphe, Azaya, bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru. L'ọ suru: "O vutaru ẹhu-ọtsu-mẹe anyi l'onwiya; bya evutakwapho iphe-ememe anyi.*"

Ndu e-mechaa etsoje Jizọsu

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Tọbodu iya bụ; Jizọsu hūmaepho ikpoto ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono; ọ sụ ndu etsoje iya nū: "Unu g'anyi dafū azū eze-ẹnyimu azū iya ọpḡhuu." ¹⁹ Nwoke lanū, bụ onye ezije ekemu byapfuta iya bya asū iya: "O-zì-iphe; mu e-tsojekpọe ngu pho eje ẹkameka, iije."

²⁰ Jizọsu sū iya: "Uphega nwekwarū ẹnū; ẹnū, ẹphe l'eli nweru ẹpfune; obenu ẹ Abubu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi."

²¹ Onye ozo, yì ẹ ndu etsoje iya nū sū: "Nnajiuphu; hakwaa mu gẹ mu je eliadaa nna mu; gẹ mu abyawaro."

²² Jizọsu sū iya: "Tsuru mu; haa ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe lia ndu nkephe, nwuhuru anwuhu."

Jizọsu abyanyi oke akpara-mini

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Jizọsu bahuepho l'ugbo; ndu etsoje iya nū tsoru iya. ²⁴ No iya; oke akpara-mini wata atutu l'echi eze-ẹnyimu ono. Ọ nọdu atukpoo shingushingu; k'opḡhu mini abyawaa atuji ugbo ono; ọle Jizọsu zẹele-a eku mgbenya. ²⁵ Ẹphe byapfuta iya bya ekutee ya; sū iya: "Nnajiuphu; dzọnaa anyi! Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!"

²⁶ Ọ sū phe: "Denu g'ọ gude ndzū nọdu agu unu. Unubẹ ndu ono ekwekwe, unu kweru abadu ishi ono." Ọ gbeshi bya abaarū pherephere ono yee eze-ẹnyimu ono mba. Ọ buru nyonyoronyo.

²⁷ Ọ dū ndu ono biribiri. Ẹphe wata epfupfu sū: "Bụ ẹgube nemadzū ḡunu bẹ nwoke ọwa-a bụ? Onye ọpḡhu pherephere yele eze-ẹnyimu emeje iphe, o pfuru."

* 8:17 8:17 Ґunaa Azá 53:4.

Unwoke labo, obvu eme
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Tɔbudu iya bu; Jizosu daepho eze-enyimu ono lufu azu iya ophuu, bu iya bu l'ali ke ndu Gadara; unwoke labo, obvu emegbaa gba iya ndzuta. Ndu ono bu eka eelije nemadzu be ephe shi lufuta. Obvu kwaru phe ikwato l'ehu. Igiri igiri, ephe eme kposhia; ophu o dudu onye aduje ike je eshita uzo ibiya ono. ²⁹ Noo ya; ephe chiahaa mkpu su: “?Bu gunu be anyi le ngu jigba; gube Nwa Chileke? ?I byawaru gi bya eshi nta-a nuta anyi aphu; l'ebe abu l'o rwuwaru teke ee-me iya?”

³⁰ O nweru ikpoto ezi, no phe nwuzenya; akpa nri. ³¹ Obvu ono tuko rwoahaa Jizosu su iya: “I-chifuwaa anyi; hanaa g'anyi wuba l'ime ikpoto ezi pho.”

³² Jizosu su phe g'ephe je. Obvu ono wufuta l'ehu unwoke ono bya awuba l'ime ehuru ezi ono. Tɔbudu iya bu; ikpoto ezi ono g'o ha tuko phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'ime eze-enyimu ono; mini rigbushia phe.

³³ Ndu eche ezi ono gbakashihu je eworu iphe, meru nu g'o ha doo l'ime mkpukpu; bya edokwaapho g'o nwuru l'ehu ndu ono, obvu shi eme ono.

³⁴ Tɔbudu iya bu; mkpukpu l'ophu zefuta zepfuta Jizosu bya arwoahaa ya; su iya g'o lufuru phe l'ali.

9

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehuru lanu
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Tɔbudu iya bu; Jizosu bya abahu l'ugbo bya akpoghaa eze-enyimu ono; o buru iya ala mkpukpu, a no hefuta iya gedegede. ² E gude iphe, aaze aze vutaru iya nwoke, iphe lonwushiru ibe ehuru lanu. Jizosu humapho g'ephe gude kwetaberu le ya a-du ike mee g'o jee ije; o su nwoke ono, iphe lonwushiru ono: “Nwa mu; nweru iya obu. A guwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru.”

³ Tɔbudu iya bu; ndu ezije ekemu haru riahaa l'ime okpoma phe su: “Nwoke-a epfubyikwa epha Chileke epfubyi.”

⁴ Jizosu maerupho iphe, ephe ari bya asu: “?Denu g'o gude unu nodu ari ejo oriri l'obu unu? ⁵ Su-a; ?bu ole ka npe epfufu? ?Bu asu: ‘A guwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru?’ ?To: ‘Gbalihu jeahaa ije?’ ⁶ O le o g'unu a-maru le Abubu-Ndiphe be ike du l'eka k'agujeru nemadzu nvu l'iphe-eji, o meshiru le mgboko-a.” O su onye ono, iphe lonwushiru ibe ehuru lanu ono: “Gbalihu palita iphe-aze ngu lashia ibe ngu.”

⁷ Nwoke ono kwolihu; o buru iya ala unuphu. ⁸ Ikpoto ndu ono humapho iphe, meru nu; o du phe biribiri. Ephe wata aja Chileke ajaja; yebdua meru ge nemadzu du ike mee egube iphe ono.

Ekuku Matiyu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ge Jizosu shi l'eka ono tugbua be o humaru nwoke lanu, epha iya bu Matiyu; l'eka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya: “Tsuru mu.” O gbalihu tsoru iya.

¹⁰ Jizosu phe je eriahaa nri l'ibe Matiyu. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapho ndu aamaru ejo eka tukokwapho nodu l'eka ono; ephe le Jizosu me ndu etsoje iya nu nodu eri nri. ¹¹ Ndu Farisii huma iya bya asu ndu etsoje iya nu: “?Denu g'o gude onye ezije unu iphe, ephe le ndu ana akiriko; waa ndu ozo, aamakwarupho ejo eka nodu erigba nri?”

¹² Jizosu nūmae ya pho bya asu: “O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. ¹³ Su-a; unu je anwua iphe, opfu owa-a, mu abya epfupfu-a bu; le Chileke pfuru su: ‘Iphe, agu mu nu ta abukwa g’unu gwaje mu agwagwa; o kwa g’unu phujeru nemadzu obu-imemini.*’ Noo kele mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu eme iphe-eji be mu byaru ekuku; g’izimanu lwa phe azu.”

Aswiru Chileke egu

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Tobudu iya bu; ndu etsoje Jionu onye emeje baputizimu byapfuta Jizosu bya asu iya: “?Bu gunu meru g'o gude anyi le ndu Farisii nodu aswijeru Chileke egu; ophu ndu etsoje ngu nu aswijedu?”

¹⁵ Jizosu su phe: “?Ndu byaru ekele-nwanyi a-gbe agu aphu l'eka ephe l'onye eme ekele-nwanyi nokwadu l'eka-a? Ole o dukwaru teke eemecha; l'a bya anafu phe onye ono, eme ekele-nwanyi ono. Oo ya bu; ephe aswiwaro egu.

¹⁶ “E te ewotajekwa ekwa ophuú gude gbachia eka akahu ekwa lakahuru alakahu. Onye meru iya nu; ekwa ophuú ono atsua atsutsu kabaa alaka akahu iya pho. ¹⁷ Ophu eewojeduru akuru mee ophuú ye l'ugbobe-mee, iriwaru pheripheri. Onye yeru iya nu; mee ono agbawashia ugbobebe ono. Mee ono awushihu; teme ugbobebe ono agbakpohukwapho. Mee ophuú be eeyeje l'ugbobebe ophuú. Oo ya bu; ephenebo ono atukokwanu du.”

Nwa Jiayirosu me nwanyi,

nsọ eme mkpurumkpuru

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Tobudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a iphemiphe ono l'onu epfuru phe; onye lanu l'ime ndu-ishi ulo-ndzuko byapfuta iya bya abaarü iya eja su iya: “Nwatibe mu ke nwanyi buepho nta-a be o nwuhuru. Ole o bua gi bya ebyia ya eka. I -byiwa iya eka be oo-nodu-a ndzu.”

¹⁹ Jizosu yele ndu etsoje iya nu gbeshi tsoru iya; o buru phe ejeje.

²⁰ Tobudu iya bu; o duru nwanyi, no l'eka ono, nowaru nsọ unwanyi mkpurumkpuru apha iri l'ebo. O shia Jizosu azu pyobata bya edenyi onu uwe iya eka. ²¹ Noo kele o sukwanuru onwiya: “Mu -denyikpowa eka l'uwe iya be mu a-dua iche.”

²² Jizosu ghakobe bya ahuma iya bya asu: “Nwada mu; g'okpoma shihu ngu ike. Ekweta, i kwetarü mewaru gi du iche.” E shiepho teke ono; o buru nwanyi ono ewekorohu.

²³ Jizosu byarwutaepho ibe onye-ishi ulo-ndzuko ono bya akpovu uzu, igwe oha, no l'eka ono atu; mekpoo ndu aphu upyi. ²⁴ O su phe: “Unu lufukotachaa g'unu ha. Kele nwamgboko obu ta anwuhukwaru anwuhu. O kwa mgbenya be ooku.”

Ephe ze iya ochi. ²⁵ A chifuchaepho ikpoto ndu ono etezi; Jizosu bya abahu l'ulo bya eseta nwata ono l'eka. O teta gbalihu. ²⁶ Ako iya ngakotawaro uswe iya onoya mgburugburu.

Umadzu ebo, l'atsü ishi,

Jizosu meru; ephe phuahaa uzo

²⁷ Jizosu paru eka ono haa tugbua tsoru gbororo eje. Unwoke labo, atsü ishi tsoru iya echi mkpu asuje: “Nwa Dévidi; phuaru anyi obu-imemini!”

* 9:13 9:13 Gūnaa Hos 6:6.

²⁸ Jizosu bahuepho l'ulo; ndu ono, atsü ishi ono byapfuta iya l'ulo ono. Jizosu sü phe: “?Unu kwetarü-a lë mu a-dü ike mee iphe ono?”

Ephe sü iya: “Ee-o! Nnajjuphu.”

²⁹ O buru iya bü; Jizosu bya ebyichaa phe ëka l'enya ono; bya asü phe: “G'ö dukwaru unu g'unu kwetaberu.” ³⁰ Enya sashihu phe. Ephe wata aphü uzo. Jizosu bya anmashiaru phe okwa ike sü phe g'ephe te emekwa g'ö düru onye a-maru nü.

³¹ Ephe tugbuelaa je epfukashia kë Jizosu l'oha ono mgburugburu kpö.

Onye ete pfudu opfu,

Jizosu meru o pfuaaha opfu

³² Ephe tugbushiepho; e dutaru Jizosu nwoke, öbvü bu iya l'ëhu meru öpphu o pfudu opfu. ³³ Jizosu chifuepho öbvü ono; nwoke ono pfuaaha opfu. O düa ikpoto ndu nö l'ëka ono biribiri ëtu. Ephe sü: “Ha-oo! Anyi teke ahüma-swekwaa egube iya öwa-a l'alj Izurelu!”

³⁴ Ndu Färisii sü: “?A süru ngu l'ö tö büdu ike k'onye-ishi iphe, bukpoö öbvü bë oogudeje achishi öbvü ono.”

Jizosu aphuru ikpoto nemadzu

öbu-imemini

³⁵ Töbudu iya bü; Jizosu tüko iphe, bü mkpükpu lë mkpükpu jegbabe epfu opfu Chileke l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O nödu anöduje ezi ozi-öma k'abubu Chileke bü eze. O nödu emeje g'iphe, bü ndu ëhu eme më ndu iphe-ememe mmanü emegbaa tüko wekörohukota m'öbeta ö buru egube iphe-ememe, dü idagha. ³⁶ O nödu abujeru; ö -huma ndu ono; imemini phe adü iya; kële ike bvüwaru phe ree; ëbe ephe amahëdu g'ephe e-me iya. Ephe dügbaepho g'igwerigwe aturu, enwedü onye eleta iya enya.

³⁷ Jizosu sü ndu etsoje iya nü: “Iphe, e meberu l'alj chashjakwaru. O kwatakpökwaru chashia shii. Öbenü lë ndu-özi, akpata iya akpata ha nwanshii. ³⁸ Unu pfuru nü Nnajjuphu, nwe iphe, e meberu l'alj g'ö ye ndu-özi, e-je akpata iya nü.”

10

Ndu-ishi-özi iri l'ëbo

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jizosu gbëshi bya ekua ndu etsoje iya nü ephe n'iri l'ëbo. O bya ezia phe g'ephe gude ökpëhu chishije öbvü. Bya asü g'ephe meje gë ndu ëhu eme më ndu iphe-ememe mmanü eme; öbetaru ö buru iphe-ememe, dü idagha; g'ephe wekörohukotachaa. ² Waa ephe ndu-ishi-özi ono ephe n'iri l'ëbo baa: onye kë mbü bü Sayimonu, bü iya bë eeku Pyita; yëe nwune iya, bü Anduru; më Jiemusu nwa Zebedi; yëe nwune iya kë nwoke, bü Jionu; ³ më Filipu; yëe Batulomiyu; waa Tomosu; waa Matiyu, onye ana akirikö; waa Jiemusu, bü nwa Alufiyösu; më Tadiyösu; ⁴ më Sayimonu, bü onye yj l'ögbo, l'adzö g'alj Jiu düru ndu Jiu; më Jiudasu Isukariyötu; öpphu mechaarü deru Jizosu ye.

Jizosu ezi ndu-ishi-özi iri l'ëbo

g'ephe je epfua opfu Chileke

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ O buru ndu-ishi-özi iri l'ëbo-a bë Jizosu ziru g'ephe je je epfua opfu Chileke. Teke öözi phe özi ono bë o pfuru phe iya pfushiaru phe iya ike sü phe: “Unu ta abahükwa l'ibe ndu abüdu ndu Jiu; öpphu unu abahükwa

mkpukpu ndu Samériya. ⁶ O kwa iphe, unu e-me bu g'unu tugbuepho jepfu ndu Ízurelu, bu igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu. ⁷ Unu je ezia phe su phe le Chileke abyaakwa egoshi l'oo ya bu eze. ⁸ Unu emekwaapho ndu iphe eme g'ephe wekorohu. Unu emee ndu nwuhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndzu. Unu emekwaapho ndu ekpenta g'ephe wekorohu; unu achifu obvu l'ehu ndu obvu bu ebubu l'ehu. A nuru unu iphemiphe ono ke mmanu. Nokwapho g'unu a-nu iya ndu ozo ke mmanu kwapho. ⁹ Unu te eyekwa kobo; ozo afu; ozo nderi l'ekpa uwe unu. ¹⁰ Unu te egudekwa eda gbeshi ije unu. Ophu unu eyekwa uwe nyekwase. Ophu unu achikwaru akpokpa ozo k'iche. Ophu unu apakwaru oshi-mpaleka. Kele o kwa onye seru akanya be eriri iya rwuberu.

¹¹ "Iphe, bukpuo mkpukpu le mkpukpu, unu bahukpowaru; unu vujeru uzo lee enya onye gbaru g'a nodu l'ibe iya. Unu noduekwapho l'ibe onye obu. Unu b'ejekwa ebuphe ebuphe jasu unu afuta l'ibiya ono. ¹² Unuphu, unu bahukpooru; unu vuru uzo kele phe ekele. ¹³ Teke unuphu ono gbaru k'anodu; g'ekele ehu-guu, unu keleru phe bukwaru nkephe. Teke o gbaduru phe; g'ekele ehu-guu, unu ono lwaphutaru unu azu. ¹⁴ Eka unu jeru; a jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -lufutaepho l'unuphu ono; ozo le mkpukpu ono; unu jishia urwuku okpa unu. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kakwaru ndu Sodomu yee ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

Mkpamehu, l'abya nu
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ "Unu lekwa enya l'unu dukwa g'aturu. Mu chikwaru unu ye g'unu jeshia eka agu jiru ejiji. Oo ya bu g'unu kwakwaa enya g'agwo; unu adukwapho agu ge ndo. ¹⁷ Ole-a; unu kwabejekwaru ndiphe enya. Kele ephe a-kpukwaru unu kpujeru ndu-ikpe; eechia unu iphe l'ulo-ndzuko; ¹⁸ teme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu ochi-oha me l'iphu ndu eze l'opfu ehu mu; g'ee-shi g'unu tularu phe onu mu; tukwaaru iya pho ndu abudu ndu Jiu. ¹⁹ Ole teke ephe kputaru unu jee ikpe; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozo g'unu e-dobe onu pfua ya. Noo kele o -rwuepho be e-me-a g'unu maru iphe, unu e-pfu. ²⁰ Kele o to budu unubedua l'epfu iya; oo Unme ke Chileke, bu Nna unu; no unu l'ime epfu opfu.

²¹ "Su-a; nwune a-kpukwaru nwune iya nu ge g'bu; nna akpuru nwa iya nu ge g'bu. Unwu e-me g'a kputa ndu nwuru phe nu gbushia. ²² Onyemonye e-gude opfu ehu mu kpoo unu ash; obenu l'onye taru nshi jasu l'ikpazu be a-dzota. ²³ Unu -bahu le mkpukpu lanu; ephe -kpa unu ehu; unu haa ya tugbu jeshia mkpukpu ozo. Le-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu tee jebgabekwa mkpukpu, nokota l'ali Izurelu mgburugburu ge Abubu-Ndiphe ta abyawaa.

²⁴ "Onye anwu iphe ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya shii; ophu nwokoro akajekwa nnajiuphu iya shii. ²⁵ G'onye anwu iphe makwaru l'oo-dapfukwa iya pho g'o dapfuru onye ezi iya iphe; o dapfukwapho nwozi g'o dapfuru nnajiuphu iya. Ephe -kua nnajiuphu, nwe ulo Biyelezebolu; ?buchia ndibe iya be ephe taa kaduro epfubyishi."

Onye aa-tsuje ebvu
(Luk 12:2-7)

²⁶ "Oo ya bu le-a; unu ta atsujekwa phe ebvu. L'o to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ophu o dukwa iphe, e meru l'edomi g'e te mechaa madzuru iya. ²⁷ Iphe, mu epfuru unu l'ochii-a be

unu e-pfu l'iphóró; iphe, unu nùmaru ẹka aadzú iya taba taba; unu je araa ya arara g'onnyemonye nùma-dzuru iya. ²⁸ Unu ta atsujekwa ndu egbu ogwèhu nemadzú ebvu; ẹphe -gbuchaa ogwèhu; ẹphe taa dùhedu ike egbu maa onye ọbu. Onye unu a-tsujechia ebvu bu onye ono bu: o -gbuchaa egbugbu l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru ogwèhu onye ọbu yee maa ya je echie l'ọku-alì-maa. ²⁹ ?Tọbudu unwu ogbe labọ bẹ bu kobo lanu? Ọle o to nwekwa ọphu adarwu alì l'ẹbe ọ bu uche Nna unu. ³⁰ Mbù-a; ẹgbushi, nọ unu l'ishi bẹ ọ guchaakwaru ọgu nanu nanu. ³¹ Ọo ya bu; unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba lẹ mkpa; g'ọ hahabe igwe."

Epfu l'edzudzu-ọha l'a bu

kẹ Kéreshi

(Luk 12:8-9)

³² "Ọo ya bu l'onnye pfuru lẹ ya bu nkemu l'edzudzu-ọha bẹ mu e-pfukwaphọ k'onnye ono l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ³³ Obenu l'onnye pfuru l'edzudzu-ọha pfua lẹ ya ta amadụ onye mu bu; onye ono bẹ mu a-sukwaphọ lẹ mu ta amadụ onye ọ bu l'iphu Nna mu, bu l'imigwe."

Jizosu agbhashi ndiphe

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ "Unu ta arikwà lẹ mu byaru eme gẹ nchì dọ ndiphe doo. Mu ta abyakwaru eme gẹ nchì dọ doo. Ọ gbẹ bụchikwaru ọgu, e gude ọgu-echi alwu bẹ mu gude bya. ³⁵ Kele iphe, mu byaru bu gẹ mu lọta nwoke yee nna iya ishi tsugbabẹ. G'onnye bu nwanyì bụru ọhogu ne iya; onye nwanyì, alù ji aburu ọhogu ne ji iya. ³⁶ Ndu a-buru ọhogu nemadzú a-buru ndu ọnu-ulo onye ọbu gẹdegede.

³⁷ "Kele onye ka eye ne iya ọzoo nna iya obu; eme lẹ g'ọ yeru mu; ta agbakwaru k'aburu onye etsoje mu nù. Ọphu onye kakwaphọ eye nwa iya nwoke obu; ọzoo eye nwa iya nwanyì obu; agbakwarupho k'aburu onye etsoje mu nù. ³⁸ Ọphu onye evutaduru oswebe ọnwu iya bya etsoru mu agbakwarupho k'aburu onye nkemu. ³⁹ Onye bu onye eme gẹ ndzú iya duru iya lẹ mgboko-a l'etuphakwa iya etupha. Obenu l'onnye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndzú iya l'a-huma iya."

Obunggo

(Mak 9:41)

⁴⁰ "Sù-a; iphe, bu onye gude obu iya nabata unu bẹ bukwa mbèdua bẹ onye ọbu nabataru. Onye nabatakwanuru mu bukwa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ onye ọbu nabataru. ⁴¹ Iphe, bu onye gude obu iya nabata onye mpfuchiru Chileke; opfu l'ọ bu onye mpfuchiru Chileke bẹ Chileke e-bukwa nggo, eebuje ndu mpfuchiru Chileke. Onye gudekwaphọ obu iya nabata onye pfulerekoto; opfu l'ọ bu onye pfulerekoto bẹ Chileke e-bukwaphọ nggo, eebuje onye pfulerekoto. ⁴² Ọzo bu l'iphe, bukpo onye cheberu onye lanu l'unwegirima-a mini; mbù m'obeta ọ buri okoro mini-oyi lanu; opfu l'ọ bu onye etsoje mu nù; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ono bẹ Chileke bufutajekwa obunggo iya."

11

Ozi, Jionu onye emeje bapuzimu

ezi g'e zia Jizosu

(Luk 7:18-35)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu ziebekpoeppo ndu etsoje iya nu ono iphe, ephe n'iri l'ebo; o shi l'eka ono gbeshi je etsoru ziahaa ozi-oma; asa iya asasa le mkpukpu le mkpukpu.

² Noo ya; Jionu gb'e l'oka mkporo numa iphe, Kereshi obu emegbabe. O ye ndu etsoje iya nu; umadzu ebo; ³ g'ephe je ajia ya su iya: “?Bu ngu-a bu onye obu, abyanu obu? To o ?bu g'anyi le enya onye ozo?”

⁴ Jizosu su phe: “Unu je epfuaru Jionu iphe, unu anu le nchi; me iphe, unu gude enya unu huma aka onwu. ⁵ Ndu atsu ishi be e meru ephe nodu apuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; e mee ndu ekpenta; ephe wekorohuchaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi. Ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru ephe teta; a saaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa; ephe numa. ⁶ Su-a; ehutu-so be a goru nu onye ono, mu taa buduru upfu du iya l'okpa.”

⁷ Tobudu iya bu; ndu ono tugbueppo; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: “?Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? ?Bu ekperema, pherephere enwunga? ⁸ ?Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete ekwa? ?Unu ta amadu le ndu gbaphuru erengete ekwa dugbaa l'unuphu ibe eze? ⁹ ?Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya; mbu-a; onye unu humaru bukwa onye gb'e ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ¹⁰ Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu ehuru iya l'ekwo-opfu iya su: 'Lekwa; mu e-zi onye-ozu mu g'o vuru ngu uzo je; je abooru ngu uzo l'iphu.*’

¹¹ “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye kabakpo Jionu onye emeje baputizimu shii l'iphe, bukpo iphe, nwanji nwuru anwunwu; obenu l'onye bukpo ya be aa-gbekpo su l'enya kachaa alwalwa l'eka Chileke bu eze be gbekwa ka Jionu shii. ¹² E-shi teke Jionu; onye ono emeje baputizimu ono byaru bya eye nta-a be Chileke shi goshita le ya bu eze; ndu ohogu iya shi teke ono meta g'ephe gude k'ehuka kposhia ya. Ndu okpehu du; nodu eme g'ephe bahu l'ali-eze obu k'ehuka. ¹³ Noo kele ekemu, shi l'eka Mosisu waa iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfukporu; tukoerupho epfu iya jeye Jionu bya. ¹⁴ Bu iya bu le teke o du unu g'unu kweta; unu ekweta. O kwa Jionu bu Elayijia, e pfuru l'oo-bya obu. ¹⁵ Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya.

¹⁶ “?Bu gunu be mu a-turu ogbo-a yeru? O du g'unwegirima, no l'edupfu abaru ibe phe mba su: ¹⁷ 'Nta be anyi phuru unu upyi; ophu unu ekwedu ete ebvu; anyi rwua erwubvu; ophu unu ekwedu ara ekwa.' ¹⁸ Noo kele Jionu be byaru nu; ophu o dudu iphe, ookweje eriri; ophu o dudu iphe, ookweje angungu; a su l'oo obvu eme iya. ¹⁹ Abubu-Ndiphe byakwanu bya anodu eri angu; a su g'e lenu l'o bu ekpiri; buru onye nggaga mee; buru onya ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapo ndu aamaru ejo aka. Ole oo iphe, mmamiphe Chileke l'eme be e gude amaru le mmamiphe Chileke bu iphe, pfuru oto.”

Iphe, ee-me oha, jikaru nu
(Luk 10:13-15)

²⁰ Tobudu iya bu; Jizosu wata abaru mkpukpu le mkpukpu ono g'o ha mba; mbu mkpukpu ono, o kachaa emeshi iphe-ghumalenya ono. O baaharu phe mba l'izimanu iphe-aji, ephe emeshi ta alwaduru phe azu. O su phe: ²¹ “Nshio gube oha Korazinu! Nshio gube oha Betusayida! Kele

* 11:10 11:10 Guna Mal 3:1.

ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'oha Taya yele oha Sayidonu m'ephe eyehaakwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu uzanya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ephe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ²² Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-karu ndu Taya; waa ndu Sayidonu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-du unubedua. ²³ Gube oha Kapaniyomu! ?O du ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe too? ?Ti madu l'aa-gbenu kwada ngu nu kwarwua oku-ali-maa. Opfu l'ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meshiru l'ime ngu woru mee le Sodomu; me Sodomu anodukwaa byeye ntanu-a. ²⁴ Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-kakwaru ndu Sodomu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-duru ghubedua."

Abyapfuta Jizosu bya atuta unme
(Luk 10:21-22)

²⁵ Le teke ono kwapho be Jizosu yeru onu su: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; li domiru iphe-a ge ndu kwaru enya waa ndu mmamphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu bu unwegirima.

²⁶ Noo go du bu ono Nna. Iphe ono be i mekpoperupho go du ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

²⁷ "Su-a; Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'eka. O to dukwa onye maru onye Nwa bu; gbahaa Nna. Ophu o dukwa onye maru onye Nna bu; gbahaa Nwa; ozo onye Nwa iya ono kpueharu Nna iya ono goshi.

²⁸ "Su-a; unu byapfuta mu; unube ndu esegbu onwunu l'akanya; teme unu vuru iphe, anyi erwa; mu e-zi iya unu g'unu tuta unme. ²⁹ Unu bya evuta ivu, shi mu l'eka; g'unu anwuta mu iphe l'eka; kele mu eme gelee bya aburu onye wozetaru obu ali. Mu e-mekwa ge meji nmapfuru unu.

³⁰ L'iphe, mu eboje g'e vuru ta abukwa iphe, anyi erwa. Ivu nkemu dukwa nph euvuu."

12

Eswe-atuta-unme
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ O be ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru akpe. Ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono taahaa; aka egu agu phe. ² Ndu Farisii humae ya pho bya asu iya: "Lenu; ndu etsoje ngu nu emeakwaa iphe, e te mejedu l'eswe-atuta-unme!"

³ Jizosu su phe: "?Unu teke agu-vuswee l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru aka egu agu yee ndu ephe l'iya swi? ⁴ G'o bahuru l'ulo Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke ichi, bu buredi erwubeduru iya l'atata; ophu o rwubekwarupho ndu ephe l'iya swi. Ndu o rwuberu bu ndu-uke Chileke kpurumu. ⁵ ?Too unu teke agu-vuswee l'ekwo ekemu Mosisu le ndu-uke Chileke jeru ozi l'eswe-atuta-unme l'eze-ulo Chileke? Ephe gude egube ono mebyia ekemu ono; ophu ikpe anmaduru phe. ⁶ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe ophu ka eze-ulo Chileke ono ike be nokwa l'eka-a. ⁷ Ome unu maru iphe, Chileke epfu l'eka ono, o suru: 'Iphe, agu mu nu ta abukwa g'unu gwaje mu agwagwa; o kwa g'unu phujeru nemadzū obu-imemini;* me unu tege ewokwaru ikpe nmaa ndu iswi du mma. ⁸ Le Abubu-Ndiphe bukwa Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme."

Onye aka lanu nwuhuru anwuhu
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

* 12:7 12:7 Gūnaa Hos 6:6.

⁹ Jizosu shi l'ẹka ono; ọ buru iya atugbu bya abahu l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. ¹⁰ Ọ duru onye nọ l'ẹka ono ẹka lanu nwuhuru anwuhu. Noo ya; ndu Fàrisii, nọ l'ẹka ono chọo iphe, ẹphe a-sù lẹ Jizosu meru; bya ajia ya sù iya: “?Ọ bú iphe, rwuberu nemadzù l'ememe; mbù eme g'onye iphe eme wekorohu l'eswe-atùta-unme?”

¹¹ Jizosu bya ajia phẹ sù: “O -nweru onye lanu l'ime unu, nweru aturu lanu; aturu ono dalahu l'ime nsù l'eswe-atùta-unme; ?onye ono tee jedu je akpufuta iya tọ? ¹² ?Nemadzù ta akadu aturu aburu okpobe iphe? Ọo ya bú l'eme iphe-oma l'eswe-atùta-unme ta abukwa emebyi ekemu.” ¹³ Ọ pfuchaa nno bya asù nwoke ono: “Ngwa; lochia ẹka alochi.” Ọ bya alochia ẹka. Eka ono bya eteta iya bya adù iya g'ophunapho dù iya. ¹⁴ Ọ buerupho ndu Fàrisii atugbu je g'ẹphe chia idzù g'ẹphe e-shi megbua Jizosu.

Nwozi, Chileke hotaru

¹⁵ Jizosu maerupho l'onoo iphe, ẹphe eje; o shi l'ẹka ono; ọ buru iya atugbu. A dù igwerigwe tso ru iya. O mekọta iphe, bú ndu iphe eme; ẹphe wekorohucha. ¹⁶ O pfushiaru phẹ ike sù phẹ g'ẹphe ta akojekwa onye ya bú. ¹⁷ Iphemiphe ono mee iphe, Chileke shi l'onu Azáya, bú onye mpfuchiru Chileke pfua vukota; sùru:

¹⁸ “Wakwa onye ejeru mu ozi baa;
onye mu hotaru l'onwomu.

Ọ bú onye mu yeru obu bya
aburu onye emeje g'obu
jidata mu.

Mu e-ye iya Unme mu l'ẹhu
g'ọ kọoru ohamoha,
nọ lẹ mgboko lẹ mu e-kpe
phẹ ikpe.

¹⁹ O too jekwa atù igoligoli;
ophu oojekwa echi mkpu.

Ọphu ọ dukwa onye byaru
l'anuma olu iya l'etsuzọ.

²⁰ Ọ tọo nyakwofukwa g'ọ ka
mma l'ọ ekperema,
rigeru erigeru;
ọphu ọ phunyikwa g'ọ ka
mma l'ọ orọku,
enwu reswereswe.

Oo-gudeekwapho ẹka iya g'o
gude iya jasù teke iphe,
pfuru nhamunha a-kapyabe
ejo-iphe.

²¹ Ọ buru iya bú onye ohamoha
a-nọdu ele ẹnya l'ẹka.”

Ẹka ike Jizosu shi

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Tọbudu iya bú; a bya edutaru Jizosu nwoke lanu, ọbvu bu ebubu l'ẹhu. Ọbvu ono mee ya; ọ nọdu atsù ishi; ẹme ophu o pfudu opfu. Jizosu bya emee nwoke ono; ọ phuahaa ọzo; pfuahaa opfu. ²³ Ọ dù-dzukotaru ndu ono g'ẹphe ha biribiri ntumatu. Ẹphe sù: “?Tọ bukwanu onye-a bú Nwa Dévidi ọbu?”

²⁴ Ndu Fárisii nūmae ya pho bya asu: “Nwoke-a tege anɔdukwa achishije ɔbvu; ɔ to bu l'o gude ike ɔbvu, bu Biyelezebolu, bu iya bu ishi iphe, bukpoɔ ɔbvu l'ophu.”

²⁵ Jizosu maerupho iphe, ephe ari bya asu phe: “Ali-eze -keha ebo; seaha opfu be ɔ buakwaa ɔla-l'iswi. Nokwapho g'oo-du unuphu; ɔzoo mkpukpu, keharu onwiya ebo. ²⁶ Teke ɔ bukwanu le Nsetanu achifuje Nsetanu; ɔo ya bu le nkwoka du l'ibe iya; ?denu g'ee-me g'ali-eze iya keru? ²⁷ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi ɔbvu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi ɔbvu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. ²⁸ Obenu teke ɔ bukwanu l'oo Unme Chileke be mu gude achishi ɔbvu ɔbu; ɔo ya bu l'o noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²⁹ “Too ?denu ge nemadzu e-shi bahu l'ulo onye okpehu du je egwee ivu iya k'ehuka; a -guflu l'o vuru uzo kee ya egbu temanu l'o gweta ivu iya k'ehuka.

³⁰ “Su-a; onye mu l'iya atugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ta achikobedu achikobe l'achikakwa achika. ³¹ Noo g'o gude mu su unu-a; iphemiphe, bu iphe-eji, unwu-eliphe eme; mekpoo epfubyishi, ephe anɔduje epfubyishi Chileke be dukotachakwaa k'ophu Chileke a-guru phe iya nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme-du-Nso be Chileke ta abyakwa aguru nvu. ³² Onyemone, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu be aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke be a taa gukwaru nvu le mgboko owa; ophu aa-gukwaru iya nvu le mgboko ophu abya nu.”

Oshi-omi yee akpuru iya
(Luk 6:43-45)

³³ “I -nodu eme gi wota akpuru du ree l'oshi, i yeru; vuru uzo meadaa oshi obu g'o du ree. Teke i haru oshi, i yeru; o mebyihu; l'ii-maru l'akpuru iya a-dukwapo eji; kele e gude akpuru, oshi miru amaru egube oshi, ɔ bu. ³⁴ Unube unwu, ejo agwo nwushiru-a! ?Unu e-shi ishiagha pfua opfu oma l'eka unu du njo? kele iphe, onu epfuje bu iphe, jiru obu bushihu. ³⁵ Okpobe nemadzu eshije l'okpobe iphe, du iya l'obu wofuta okpobe iphe; ejo nemadzu nodu eshijekwapo l'ejo-iphe, du iya l'obu wofuta ejo-iphe.

³⁶ “Ge mu karu unu: mboku ikpe Chileke be Chileke e-kpekwa onyemone ikpe mkpokoro opfu, o pfujekpooru. ³⁷ L'o kwa opfu, shi ngu l'onu be ee-gude gua ngu l'onye pfuberekoto. O bukwarupho opfu, shi ngu l'onu be ee-gudekwapho nmaa ngu ikpe.”

Iphe-ohumalenya, meru l'ehu Jiona
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Tobudu iya bu; o nweru ndu ezije ekemu me ndu Fárisii haru bya asu iya: “O-zi-iphe; menaarū anyi iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru ngu gi bya eviya.”

³⁹ O yeeru phe iya onu su phe: “Ogbo-nta-a pakpokwaaru njo. Ephe te ekwedu nopayabe l'eka Chileke. Ephe nodu acho iphe-ohumalenya. Ole ɔ to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona, bu onye mpfuchiru Chileke. ⁴⁰ Noo kele ɔo ge Jiona noru abali eto: eswe l'enyashi l'ime epho ophomu okazu ono bu ge Abubu-Ndiphe a-no abali eto; eswe l'enyashi l'imime ali. ⁴¹ Ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nmaa ogbo nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; ephe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phe; obenu l'onye ka Jiona no l'eka-a nta. ⁴² Nwanyi, bu eze ndu Sheba be a-gbalihukwa mboku ikpe;

nmaa ogbo nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya ge ya numa opfu nkwanenya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu no l'eka-a."

Iphe, akpaje obvu alwa azu
(Luk 11:24-26)

⁴³ "Oobujeru teke a chifuru nemadzu obvu l'ehu; obvu ono etsoru echiegu eka mini adudu aghaphe; achog eka oo-nme anmee. Teke o jenyaaaru; ophu o dudu eka o humaru; ⁴⁴ l'o su ge ya laphueshikwa azu l'akahu ulo iya-a. Teke o byatashiaru o dabyiwaru iphoro; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ⁴⁵ l'oo je achita obvu esaa ozo, ka iya njo; ephe awuba je eburu iya. Ndu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho. Nokwapho g'oo-du ogbo nta-a, megburu onwophe l'ejo-iphe-a bu ono."

Ne Jizosu yee unwune iya
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Noo ya; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu eyeru ndu ono; ne iya yele unwune iya byawaa bya apfuru l'etezi zia su g'e kua ya g'ephe pfuru yeru iya. ⁴⁷ O nweru onye suru iya g'o gebekwa le ne iya yee unwune iya nokwa l'etezi achog g'ephe pfuru yeru iya.

⁴⁸ O su onye ono, pfuru iya ya nu ono: "Bu onye bu ne mu; to bu ndu ole bu unwune mu obu?" ⁴⁹ O bya atube ndu etsoje iya nu eka bya asu: "Wakwa ndu bu phe bu ne mu; bya aburu unwune mu baa. ⁵⁰ Kele onyemonye eme iphe, du Nna mu, bu l'imigwe l'uche; buakwaa nwune mu ke nwoke; bya aburu nwune mu ke nwanyi; bya abukwarupho ne mu."

13

Onye agha mebyi iphe
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ O buru ujiku lanu onokwapho be Jizosu shi l'ulo ono tugbua je anodu laguga eze-enyimu. ² A du igwerigwe ghaphee ya mgburugburu; k'opfu o bahuru l'ugbo, no l'ime mini ono je anodu. Igwerigwe ndu ono kuru l'eli-mgboko. ³ O gude etu zia phe iphe, du igwerigwe su:

"Nwoke lanu jeru atu mebyi iphe. ⁴ O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa laguga gbororo; enu bya atutua ya. ⁵ Ozo nashihu iya daa l'ali, du epfu-epfu; eka anu ali adu-zidu. Ntanta-a o fushia ome l'anu ali ono, ta adukwanu igbi ono. ⁶ Anwu chilahaepho; o chipyashia ya. O nwulwashihu kposhihu nku; kele o to nwedu ogbarabvu l'ime ali. ⁷ Ozo daa l'eka akpuru obvu no l'ime ali. Yele obvu ono futakota. Obvu onoya kpagbushia ya. ⁸ Ozo daru l'eka ali du ree. O fushia ome; vua evuvu; bya amia amimi. Ndu amita ukporo ise; ndu ukporo eto; ophu aburu ukporo l'iri.

⁹ "Onye nweru enu-nchi, anu iphe numakwa iya!"

Iphe, meru iphe, Jizosu egudeje
etu ezi iphe

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Tobudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: "Bu gunu meru g'o gude i gude etu epfuru ndu ono opfu?"

¹¹ Jizosu su phe: "Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ndu k'ono be o

to meduru g'ephe maru iya. ¹² Noo kele iphe, bukpooye onye nweru nu be Chileke e-yebaaru g'o nweru nweru k'etsutsu iya. Obenu onye ete nwedunu nu be oo-gbenu natafulenu nwopfu, o nweru. ¹³ Noo g'o gude mu gude etu etu epfuru phe opfu. Kele ephe e-le enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma. Teke ephe numachaaru nta numa imo; o to dudu opfu aga phe nchi. Ophu o dudu iphe, byaru l'edo phe enya. ¹⁴ O buru l'ehu phe be iphe, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru vuru; l'o suru:

" Ephe a-nga nchi nta ngaa
imo;
o to dudu iphe, edo phe
enya.

Lee enya nta lee imo;
o to dudu iphe,
ephe byaru ahuma.

¹⁵ Opfu l'ephe kpochiwaru obu.

Ephe swo-chiwaa nchi;
tanyibe enya.

O -burabu m'ephe
egudekwaa enya huma;
gude nchi phe numa.

Obu phe emee g'o doo
phe enya; m'ephe
aghakobe
byapfuta Chileke g'o
dzoo phe.*

¹⁶ "Su-a; ehutu be a goru nu unu; opfu l'unu duru ike gude enya unu huma uzo; gude nchi unu numa iphe. ¹⁷ Le tororo, mu eme ge mu gbuaru iya unu bu le ndu mpfuchiru Chileke; me ndu pfuberekoto, du igwerigwe be o guru egu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ole ephe ta ahumaduru iya. O gukwaru phe pho ahuma iphe-a, unu anu-a; ole ephe ta ahumaduru iya."

Iphe, etu onye agha mebyi iphe ono bu
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ "Wakwa iphe, etu k'onye jeru atu mebyi iphe ono bu baa: ¹⁹ O nweru onye anoduje anu iphe, eepfu le k'eka Chileke bu eze; ole o too dodu iya enya. Onye-Njo ono abya anafu iya mebyi iphe ono, e pfuru, no iya l'ime obu ono. O buru egube onye ono bu ndu k'ono, a gharu l'aguga gbororo onoya. ²⁰ Ndu opfu daru l'epfu bu onye opfu bu: teke o numaru opfu ono be o natakporu iya l'ehu-utso. ²¹ Ophu o to gbaduru iya ogbarabvu l'obu. O kpoeppo upfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfuta ya pho; ozoo ndu ozo melahaa ya ewere l'o kwetaru opfu ono; l'o buru iphe, oo-kpakota daa; paru opfu obu buhaa. ²² Ndu opfu daru l'eka obvu du l'ali; bu onye opfu numaru opfu Chileke; ole oogba egomunggo ehuru iya. Eyenuka obu l'ekuru batanu bya akpaahaa opfu ono ehuru. Ophu o miduru amimi. ²³ Obenu le ndu k'ono, bu mebyi iphe, a turu l'okpobe ali ono; noo ndu opfu bu ndu anumajechaa ya nu; bya ewota iya ye l'okpoma phe. O buru ndu k'ono eyeje mebyi. Ophu eyeje ukporo ise; opfu eyeje ukporo eto; opfu eyeje ukporo l'iri."

Etu, e gude ohu iphe anmaa

* 13:15 13:15 Gunaazá 6:9,10.

²⁴ Noo ya; a nonyakwaa Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su phe: "Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze a-duephopho ge nwoke, chitaru mebyi iphe, du ree je aghaa l'ali. ²⁵ O be l'enyashi ujiku lanu; teke e kuchawaru mgbenya; onye ohogu nwoke ono bya achita akpuru iphe je aghakwaapho l'eka ono, o gharu okpobe iya pho. O ghaebe iya bya aburu iya atugbu. ²⁶ Mebyi iphe ono nodu l'eka ono fushia bya awata amimi. Ohu iya pho fushikwaapho bya amia. A gbete teke ono huma l'ohu mebyi iphe yi iya. ²⁷ Ndu ozi nnajiuphu ono byapfuta iya bya asu iya: 'Nnajiuphu; ?to bunaa okpobe mebyi iphe be i gharu l'ali ngu-a? ?Denuhunu g'o gude ohu iya fushia ya eghirigha nno?' ²⁸ Nwoke ono su phe l'o du g'o bu ndu ephe l'ia duru l'opfu be meru iya nu. Ndu ozi ono su iya: '?Bu iya bu l'o du ngu g'anyi je epheshia ya too?' ²⁹ O su phe: 'Waawaa! Unu -jeshia epheshi ohu mebyi iphe ono be eka a-tunukakwa unu atutu; unu eje ephekobe iya ndu ophu bu okpobe iya. ³⁰ Unu haa ya g'ephe toko vua jeye teke ebubu iya. Noo teke mu a-karu ndu ebu iya nu g'ephe vuru uzo pheshiada ohu iya ono; chikobe l'eka lanu; sweshia ya eweshi kpoa ya oku. Temanu ephe ebutawaro ophu bu okpobe iya vuba l'ulo mu teke ono.' "

Etu, e gude akpuru oshi mosutadu anma
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su phe: "Su-a; ge Chileke e-gude goshi le ya bu eze l'a-duephopho g'akpuru oshi mosutadu, nwoke wotaru ghaa l'egu iya. ³² Akpuru oshi ono bu iya kakota rwiirwii l'iphe, bukota mebyi iphe, aaghaje aghagha l'ali. Ole o bujeru teke o byaru evua; l'o kakota iphemiphe, aakuje akuku l'eli. L'o bya aburu oshi k'ophu unwu enu, ephe l'eli anoduje akpa epfune l'ekali iya."

Etu, e gude iphe-ekoje-buredi anma
(Luk 13:20-21)

³³ No iya; Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su: "Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze; a-duephopho g'iphe-ekoje-buredi, nwan yi hataru nwanshi ye l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi. Iphe ono jiru nkweka eto.

Jizosu gude etu ezi iphe
(Mak 4:33-34)

³⁴ "O buru etu etu egube ono be Jizosu gude zikota ndu ono ozi-oma ono. O -gudedu etu be o to dudu iphe, oozije phe. ³⁵ Iphe ono je emee; iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru vua; bu ophu suru:
"Mu e-gude etu etu pfiaru
phe opfu.
Mu e-pfuru phe iphe ono,
e domiru edomi eshinu
e meru mgboko ono."†

Jizosu epfu iphe etu ono, o nmaru k'ohu iphe ono bu

³⁶ Noo ya; Jizosu paru ikpoto ndu ono haa; bahushia l'ulo. Ndu etsoje iya nu bya abyapfuta iya; bya asu iya: "Konaaru anyi iphe, o bu; mbu k'ohu iphe ono g'o doo anyi enya."

³⁷ O su phe: "Onye ono, agha okpobe mebyi iphe ono bu Abubu-Ndiphe. ³⁸ Ali eka ono, o gharu iya ono buru mgboko l'ophu. Okpobe mebyi iphe ono, o gharu ono buru ndu Chileke bu eze phe. Ophu bu ohu iya ono buru unwegirima Onye-Njo ono nwuru. ³⁹ Ohogu ono, gharu ohu mebyi-iphe

ono buru Obutuswe. Teke ono, ee-butu iya ebuta ono buru g'oo-du me mgboko bvujeeepho. Ndu e-bu iya nu buru unwu-ojozi-imigwe. ⁴⁰ Oo g'e phekoberu ohu iya ono chita je akpoo oku ono bu g'oo-du teke mgboko a-bvu. ⁴¹ Abubu-Ndiphe e-zi unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe chishikotakpo iphe, bu ndu ono, kpataru nwibe phe eme iphe-eji ono me iphe, bu ndu emeje ejo-iphe ozo g'ephe hakota; ⁴² chiru ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze. ⁴³ Ndu ophu pfuberekoto l'iphe Chileke a-nodu egbu nwjiinwii g'eyanwu l'eka Nna phe bu eze. G'onye nweru enu-nchi numakwa iya!"

Iphe labo, vugbaa oke aswa

⁴⁴ "Eka Chileke bu eze du g'iphe, vu oke aswa, e woru domia edomi l'egu. Onye lanu je ahuma iya woru iphe kpuchia ya; teru eswa lashia. O laa je atuko iphemiphe, o nweru reshia je azua ali ono."

⁴⁵ Noo ya; o su: "Onye maru iphe, eka Chileke bu eze bu; emeje g'eze onye agba ngho; o nodu acho igopoto, amashi mma ike, ya a-zu. ⁴⁶ O chonyaa ya; bya ahuma ophu ere ntumatu. O laa je atuko iphe, o nweru reshia gude je azua ya.

Ugbu-ikokoro

⁴⁷ "Su-a; Eka Chileke bu eze dukwa g'egube eewojeru ugbu-ikokoro tua l'eze-enyimu-a; l'o nwukoo ema, du iche iche. ⁴⁸ Ema ono -jipho ugbu ono; l'a bya akpu ya kpufuta eli-mgboko; bya anodu anoo; hoo ya ahoho; hoshia ya ophu du ree ye le nkata bya ekporu ndu ophu du eji je awushia. ⁴⁹ Noo g'oo-du teke mgboko a-bvu. Ndu ojozi-imigwe a-lufuta bya ahoshia ndu ejo-iphe l'eka ndu pfuberekoto no. ⁵⁰ L'ee-je achiru phe ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadzu a-nodu raa ejo ekwa; taa ikireze."

Iphe ophuu l'akahu iphe

⁵¹ Noo ya; Jizosu jia phe su phe: "?O kwa l'iphe ono, mu epfu ono doru-a unu enya?" Epe su iya: "Ee Nnajiuphu!"

⁵² O su phe: "Oo ya bu l'iphe, bu onye maru ekwo-opfu Chileke maghee ya ree; bya aburu onye kwetawaru le Chileke bu eze iya be dupeho ge nwoke, kwaru eze unuphu. O nodu atukoje akahu iphe me iphe ophuu gwefuta l'ulo ophu o doberu eku, du iya mkpa."

Aajika Jizosu le Nazaretu (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Tobudu iya bu; Jizosu nmaebekotakpoepho etu etu ono g'o ha; o bya eshi l'eka ono tugbaa; ⁵⁴ lashia mkpukpu iya. O rwua eka ono bya abahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je eziahaa phe opfu Chileke. O zirwua iphe obu k'ophu o du ndu no l'eka ono biribiri. Epe tuko pfuaaha su: "?Bu awe be egube oke mmamiphe owa-a shi iya? ?Denu g'o shi emeebe iphe-ohumalenyi owa-a? ⁵⁵ ?To bunu iya-a bu nwatibe nwoke kapyinta-a? ?To bunu Meri be ne iya aza? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosefu; waa Sayimonu; me Jiudasu? ⁵⁶ ?To bunaa unwune iya ke nwanyi be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a? ?Bu awe be o shi nwutachahunaa iphe owa-a?"

⁵⁷ Iphe ono kpatu phe ehu-eghu.

Jizosu su phe: "Onye mpfuchiru Chileke be aakwabejekwa ubvu l'ekameka; agufuekwapho le mkpukpu iya waa l'ibe iya." ⁵⁸ O buru iya meru g'o gude ophu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono adudu igwerigwe kele epe te ekwetaduru nkiya.

14

*Anwuhu Jiṅnu onye emeje baputizimu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

¹ No iya; ọ bụru teke ono bẹ Herọdu, bụ ọchi-ọha Gálili nùmaru ọdù Jizọsu; ² bya asụ ndu ejeru iya ozi: “?Unu maru-a l’ọ kwa Jiṅnu ọphu emeje baputizimu tetaru dzuru ndzụ ozo; ọ kwa iphe ono meru iphe, ọduje ike eme iphemiphe ono, dughaa biribiri ono.”

³ Iphe, meru nù bụ lẹ Herọdu zijeru; e je egude Jiṅnu; kee ya egbu je atuchia l’ulo mkpọro. Ọ bụru Herọdiyasu bẹ kparụ iya nù. Herọdiyasu ono bụ nyee Filipu. Filipu bukwanuru nwune Herọdu. ⁴ Lẹ Jiṅnu shi asuje Herọdu l’ọ iphe, ta adudu Chileke ree bẹ o meru; l’ọ jeru ahata nyee nwune iya ono luru. ⁵ Ọme ọ tọ bụwaa lẹ Herọdu atsu ọha ebvu mẹ o gbuwaa Jiṅnu egbugbu. Obenu l’ọha pfudzuwaru lẹ Jiṅnu bụ onye mpfuchiru Chileke.

⁶ Noo ya; o be mbọku, bụ eswe, Herọdu aboje Ọbo-iphe gude anyata mbọku, a nwuru iya; nwa Herọdiyasu kẹ nwanyi bya etee ebvu l’atatiphu ndu ebyaa Herọdu ono. Ehu tsoo Herọdu ntumatu. ⁷ Tọbudu iya bụ; o richaaruru iya angụ sụ lẹ ya a-nù iya iphe, ọ rwọkpoeru iya phọ.

⁸ Noo ya; ne iya kwarụ iya ye. Ọ byapfuta Herọdu bya asụ iya: “Yenu ishi Jiṅnu ọphu emeje baputizimu l’ochi pataru mu l’eka-a!”

⁹ Ehu daephọ eze ono dzuu. Obenu l’eshinu o riwaru angụ l’iphu ndu ono, byaru iya ebyaa ono bẹ ọ sụru g’a nùkwa iya iphe, ọ sụru g’a nù iya. ¹⁰ O zia; e je egbuta Jiṅnu ishi l’ulo mkpọro; ¹¹ ye l’ochi bya apee nwamgbọko ono. Nwata woru iya je apee ne iya. ¹² Ndu etsoje Jiṅnu bya bya apata ogwe iya je elia. Ephe mechaa; je akọru Jizọsu iphe, meru nù.

Jizọsu anụ unu ụmadzu iri l’ẹbo

l’ukporo iri nri

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jiṅn 6:1-14)

¹³ Tọbudu iya bụ; Jizọsu nùmaephọ iphe, meru nù; o kwe hm bahụ l’ugbo tughua jeshia l’eka ọo-nọdu nwẹkiya. Ikpoto ndu ono nùmaephọ lẹ Jizọsu gudewaa ugbo tughua; ephẹ shi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu gude ọkpa tsoru iya. ¹⁴ Ọ futa l’ugbo ono bya ahuma ikpoto nemadzụ, ha shii, nọ l’eka ono. Imemini phẹ dụ iya shii; o mee ndu iphe eme; ephẹ wekọrohu.

¹⁵ Ọ bejeephọ l’uzenyashi ndu etsoje iya nù jepfu iya je asụ iya: “?I maru-a l’eka-a bụ echiegu; teme nchi nọdu ejihuwaa? Sudupho ikpoto ndu-a g’ephẹ laa; g’ephẹ abahukwanu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu-a, nọ-pheru anyi mgburugburu-a je azataru onwophe nri.”

¹⁶ Jizọsu sụ phẹ: “G’ephẹ te ejeshirọ alala. Unu nünü phẹ nri g’ephẹ ria.”

¹⁷ Ephẹ sụ iya: “Iphe, anyi gude l’eka-a bukwa ishi buredi ise waa ẹma labọ kpurumu.”

¹⁸ Ọ sụ phẹ: “Ngwa; unu chitaru mu iya l’eka-a.” ¹⁹ Noo ya bụ; ọ karu ikpoto ndu ono g’ephẹ nọduchaa anọ l’eka ono, nweswa dụ kirikiri ono. Ọ bya achita ishi buredi ise ono waa ẹma labọ phọ; bya apalia ẹnya imeli; kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia chiru nù ndu etsoje iya nù. Ndu etsoje iya nù woru iya keshiaru ikpoto ndu ono. ²⁰ Ephẹ tuko rijichaa epho. Ephẹ bya atutukobe ndu ọphu e riphodoru. Ọ ji nkata iri l’ẹbo. ²¹ Unwoke, yi lẹ ndu ono, riru nri ono beru l’unu unwoke iri l’ẹbo l’unwoke ukporo iri; a -gufukwa unwanyi l’unwegirima.

Jizosu eje ije l'eli mini
(Mak 6:45-52; Jion 6:16-21)

²² Tòbudu iya bu; Jizosu sù ndu etsoje iya nù ono g'èphe bahù l'ugbo; vuru iya ọzo dafù azù iya ọphuu gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g'èphe lashia. ²³ O pfuchaerupho igwe ọha ono; ẹphe lashichaepfo; ọ tughua je anodu l'ubvù nwẹkinyi iya pfuaaha nùahaa Chileke. Nchi jihuchaa; ọ nọdu pho l'eka ono nwẹkinyi iya. ²⁴ Ugbo ono nọdu l'echilabọ eze-enyimu ono. Oke akpara-mini nọdu atukwapho. O mee akpo ugbo ono nọdu atsu l'ehu; kele pherephere ezifuanu iziphu. ²⁵ Jizosu jeru ije l'eli mini ono jefpushia phe. Teke ono buwaru l'iphe-odu aha enu. ²⁶ Ndu etsoje iya nù humae ya pho; ẹka ooje ije l'eli mini ono; ẹhu nmalahaa phe anmanma; ẹka ẹphe dobesu l'oo maa. Ẹphe chishia mkpu; ẹka ndzu agu phe.

²⁷ Teke ono kwapho; Jizosu sù phe: "G'okpoma shihu unu ike. O bua mbedua. Ndzù ba agushi unu."

Pyita eje ije l'eli mini

²⁸ Noo ya; Pyita sù iya: "Nnajiuphu; ọ -buru ngu eviya; kanuru mu ge mu nyibata l'eli mini jee ije byapfuta ngu."

²⁹ O sù iya: Ngwa! Byanu! Pyita kwenu do; nyifuta l'eli ugbo ono jeru ije l'eli mini ono jefpushia Jizosu. ³⁰ Tòbudu iya bu; ọ humaepfo akpara-mini ono, atù nù ono; ndzù guahaa ya. Ndzù watae ya pho agugu ono; ọ wata anguda anguda le mini ono. O rashia: "Nnajiuphu dzoo mu-o!"

³¹ Jizosu bya amachia ẹka selita iya sù iya: "Oo-wa! Ekwekwe nkengu apaa nwanshii. ?Bu gunu meru g'o gude i bọahaa obu ẹbo?"

³² Yee Pyita bya aswiru bahù l'ime ugbo ono. Oke pherephere ono zibuhu. ³³ Ndu etsoje iya nù ono, nọkota l'ime ugbo ono bya abaarù iya eja sù iya: "I bupho Nwa Chileke obu eviya eviya."

Jizosu eme ge ndu iphe
emegbaa wekorohu le Genesaretu
(Mak 6:53-56)

³⁴ Tòbudu iya bu; Jizosu phe daghaa mini ono bya afuta le Genesaretu. ³⁵ Ẹphe futaeopho; ndu ẹka ono hubechawaa Jizosu ama. E zia; a gbachaarù je l'unuphu l'unuphu je apatachaaru iya ndu iphe emegbaa g'èphe ha. ³⁶ Ẹphe nọdu arwoje iya g'o kwe g'èphe denyi iya ẹka; obetaru ọ buru l'onu uwe iya. Iphe, bukpo ndu denyiru onu uwe iya ono ẹka wekorohuchaa.

15

Omelali ndiche ndu Jiu
(Mak 7:1-13)

¹ Oo ya bu; ọ duru ndu Farisii, doru l'eka ono; wawkapho ndu ezije ekemu. G'èphe ha tuko shi Jierusalemu byapfuta Jizosu bya asù iya: ² "O? Bu gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nù emebyi omelali, shi le nna anyi oche phe? ?Bu gunu meru iphe, ẹphe ta akwojedu ẹka akwokwọ temanu ẹphe erije nri?"

³ Jizosu bya asù phe: "O? Bukwanu gunu meru g'o gude unu gbe gwobechia ekemu, Chileke suru g'e meje je emeahaa omelali, nemadzù doberu? ⁴ Le Chileke sukwaru: 'Yejekwaru nna ngu yeje ne ngu ubvu.*' Bya asukwapho: 'Onye epfujeru nna iya ozoo ne iya ejo opfu g'e gbukwaa

* 15:4 15:4 Guna Awu 20:12; Dit 5:16.

onye obu egbugbu.†⁵ Unubedua byakwanu epfu bya asu: 'O -buru le nemadzu suru nna iya; ozoo ne iya: Iphe, mu gege egude kwoo ngu buakwaa iphe Chileke.'⁶ 'Oo ya bu l'onye ono ta agbaeduru ke go gbaaru ne le nna iya mkpu.' Unu su l'o to pfuduru eji. Unu shi egube ono gude l'unu eme omelaji, unu ezi; mee Opfu Chileke o buru iphe-mmanu.⁷ Lekwa unube tuko-l'ehu-atuko-l'obu-a! Azaya, onye mpfuchiru Chileke pfugbuakwaru k'unu teke o pfuchiru Chileke su:

⁸ "Ndu-a bu l'ogbgoromonu
be ephe gude
akpiritaru mu ntse.
O buru ire be ephe gude
aja mu ajaja;
obu phe ndugbaa mu
uzenya.

⁹ Ephe abaru mu eja mkpe;
bya ezi ekemu,
nemadzu turu;
o nochia enya ekemu
Chileke.‡"

*Iphe, aaso nso; me iphe,
a ta sodu nso
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jizosu bya ekua igwe oha ono; bya asu phe: "Unu gebekpodapho ge mu karu unu go doo unu enya. ¹¹ O to bukwa iphe, nemadzu eri l'onu aturuwue iya; o kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu futu iya l'onu bu iphe, aturuwue iya nu."

¹² Tobudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: "?I maru-a l'iphe ono, i shi epfu ono shikwa egbu ndu Farisii egbu?"

¹³ O su phe: "Iphe, bukpooshi, ata budu Nna mu, no l'imigwe gude eka iya yee ya be ee-phefukwa ephefu. ¹⁴ Unu paru phe ro haa l'ephe bu ndu atsu ishi, kpu ndu atsu ishi. Onye atsu ishi -kpuru onye atsu ishi ibe iya be ephe a-tukokwa dalahu le nsu."

¹⁵ Pyita su iya: "Meeshinu getu ono doo anyibedua enya."

¹⁶ Tobudu iya bu; o su phe: "?Bu iya bu l'unubedua be iphe ete dojekwapho enya? ¹⁷ Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu bu l'ephe be gobahuje; leeshi l'eka ono nyifu iya. ¹⁸ Obenu l'iphe, nemadzu epfu l'onu bu l'obu be o shi iya futu. O buru ono bu iphe, aturuwue nemadzu. ¹⁹ Kele oo l'ime obu nemadzu be iphemiphe-a shi: agba ejo egomunggo; egbu ochi; eri ogori; apharwushi onwonye; ezi iphuru; adzu uka; yele epfurwushi nemadzu. ²⁰ Oo iphemiphe ono bu iphe, aturuwue nemadzu. Obenu l'a ta kwoduru eka ria nri tee aturuwudu nemadzu ililekpo."

*Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu
(Mak 7:24-30)*

²¹ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia mkpukpu le mkpukpu, no-pheru Taya yele Sayidonu mgburugburu. ²² A bya l'amaru; nwanyi Kenanu, bu l'eka ono byapfuta iya bya echia mkpu su: "Nnajiuphu, bu Nwa Devidi! Phunaaru mu obu-imemini! Le nwatibe mu ke nwanyi be obvu alokwa kpurukpuru."

²³ Ophu Jizosu epfuduru opfu yeru iya. Ndu etsoje Jizosu bya arwọahaa ya sụ iya: “Chifunu nwanyi-a, l'etsophe anyi arachi anyi nchi-a.”

²⁴ Jizosu sụ: “Ọ tọ dukwa ẹka ọzo, Chileke ziru gẹ mu je; gbahaa gẹ mu jepfu ndu Ízurelu, bụ igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu.”

²⁵ Nwanyi ono gbeshi bya adaa kpurumu l'iphu iya sụ iya: “Nnajiuphu; jiko gbaaru mu rọ mkpu.”

²⁶ Jizosu sụ iya: “Nwanyi-a; ọ tọ dukwa ree g'e woru nri unwegirima nụ unwu nkuta.”

²⁷ Nwanyi ono sụ iya: “Ono dua nno Nnajiuphu! Obenu lẹ nkuta atutujekwaa ẹvirivi nri, dashihuru l'eka onye nwe pẹ nụ eri nri.”

²⁸ O pfuchaa nno; Jizosu sụ iya: “Oowee! Gube nwanyi ọwa-a! Ekwekwe nkengu apaa. Aa-o! Ọ kwaphọ g'ọogu ngu bụ gẹ Chileke e-meru ngu.” E shiẹpho teke ono gẹdegede; ọ bụru ada iya nwanyi ono ewekoro.

Jizosu eme g'ẹhu du

ikpoto nemadzu ike

²⁹ Jizosu shi l'eka ono tugbua bya etsoru aguga aguga eze-enyimu Gálili ogologo; je enyihu eli úbvú je anọdu. ³⁰ Tọbudu iya bụ; ikpoto nemadzu wuru byapfutashia ya; dutagbaaru iya ndu ẹniyeni; mę ndu ndanwu danwushiru; mę ndu atsu ishi; mę ndu te epfudu opfu; męwaro igwerigwe ndu ọzo, iphe emegbaa. Ẹphe bya achiru pẹ wushiru Jizosu lẹ mgboru ọkpa. O mee; ẹhu dukota pẹ ike. ³¹ No iya; ẹhu dukota pẹ ike; k'ọphu ọ du ikpoto ndu ono biribiri g'ẹphe humaru lẹ ndu te epfudu opfu pfuaharu opfu; ndu ndanwu danwushiru; ẹhu tetachaa pẹ. Ndu ẹniyeni jeahaa ije; ndu atsu ishi nọdu aphụ uzo. Ẹphe jaahaa Chileke kẹ ndu Ízurelu aja.

Jizosu anu unu umadzu iri nri

(Mak 8:1-10)

³² Tọbudu iya bụ; Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya asụ pẹ: “Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu; g'onye l'ẹphe nọwaru ujiku ẹto l'ẹka-a; ọphu ọ bụdu l'ọ dukwaduru nri, ẹphe gude, ẹphe e-ri-a. Ọphu mu asụkwanu g'ẹphe swiru ẹgu lashia. Mu -pfua nno; ẹphe lashia; mbà atushi pẹ l'uzo.”

³³ Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “?Bụ awe bẹ anyi a-humakwanu buredi l'echiegu-a, l'a-sụ ikpoto ndu-a eriri?”

³⁴ Jizosu sụ pẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gudekpoo?” Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa ishi buredi ẹsaa; waa unwu-ema, haru yikwaru iya pho.”

³⁵ Ọo ya bụ; ọ sụ g'ikpoto ndu ono nọdukota anọ l'alí l'eka ono. ³⁶ Ọ bya achita ishi buredi ẹsaa ono waa unwu-ema ono bya ekele Chileke ekele. Ọ bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nụ; ẹphe keeru ikpoto ndu ono.

³⁷ Ndu ono tuko ria nri rijichaa ẹpho. Ndu etsoje iya nụ bya atutua ibiribe buredi ophu ghuduru nụ; o ji nkata-eevu-iphe ẹsaa. ³⁸ Ndu riru nri ono du unu unwoke iri; a -gufukwa unwanyi mę unwegirima.

³⁹ Ọ bya asụ ndu ono g'ẹphe lawaro. Ẹphe wukahu lashia. Ọ bya abahu l'ugbo; ọ bụru iya eje alí Magadanu.

16

Epfu gẹ Jizosu mee

ohumalenya

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ndu Fárisii mę ndu Sadusii bya agbaberu Jizosu ọnyà opfu g'ẹphe gude nmata iya. Ẹphe bya asụ iya g'o menaarụ pẹ iphe-ohumalenya, shi

l'imigwe. ² O yeeru phe iya onu su phe: "Oobujeru teke o bu l'uzenyashi be akpaminigwe charu roboo; unu asu l'echele iya be mboku a-dukwa ree. ³ Teke o bukwanu l'utsu be unu humaru g'igwe du rogoro rogoro; teme erwurwu du iya; unu asu l'igwe e-dzekwa o-lwa-boroboro ntau-a. Su-a; eshinu unu amajecharu epfu ge mboku a-du me unu -lee enya l'akpaminigwe; ?denu g'o gude ophu unu adudu ike koo iphe, o bu; mbu iphe, emegbaa l'ogbo nta-a? ⁴ Ogbo nta-a pakpokwaru njo. Ephe te ekwedu noppyabe l'eka Chileke. Ephe acho iphe-ohumalenya; ole o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, eemeru phe; gbahaa iphe, meru Jiona." O pfuchaa nno; o paru phe haa l'eka ono; o buru iya atugbu.

Uta, Jizosu ata ndu etsoje

iya nu

(Mak 8:14-21)

⁵ No iya; ndu etsoje iya nu bya erwua azu eze-enyimu ono azu iya ophu bya anyata l'ephe zoharu egude buredi. ⁶ Jizosu su phe: "Unu letakwa enya; unu kwabekwa enya g'iphe-ekoje-buredi ke ndu Farisii me ke ndu Sadusii te emebi unu."

⁷ Ephe pfuaharu nwibe phe su: "O kwa kele anyi te eggedu buredi-a."

⁸ Jizosu maerupho iphe, ephe epfu bya asu phe: "Oo-wa! Ekwekwe k'unu apaa nwanshii! ?Bu gunu be o gude unu nodu epfugbaa l'unu te eggedu buredi? ⁹ ?Toko dokwapho unu enya? Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzu iri l'ebo l'ukporo umadzu iri; ?bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru l'iphiriba iya? ¹⁰ To ?unu ta anyatakwarupho k'ishi buredi esaa ono, mu gude keeru unu nemadzu iri onoya? ?me nkata-eevu-iphe ole, unu tutu-jikwarupho l'iphiriba iya? ¹¹ ?Denu g'o gude ophu unu amadu l'o to budu opfu buredi be mu epfuru unu teke ono, mu suru unu g'unu kwabekwa enya g'iphe-ekoje-buredi ndu Farisii me ke ndu Sadusii te emebi unu ono?"

¹² O buru iya bu l'ephe amaru l'o to budu iphe-ekoje-buredi be o kwata epfu su g'ephe kwabekwa enya iya; l'iphe, oopfu g'ephe kwabekwa enya iya bu iphe, ndu Farisii ezi yee ke ndu Sadusii.

Pyita ako onye Jizosu bu

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ O buru iya bu le Jizosu phe abya erwua mkpukpu, nogbaa le Sizariya Filipayi. O jiahaa ndu etsoje iya nu su phe: "?Bukpoo onye be ndiphe asujekpoo le mube Abubu-Ndiphe bu?"

¹⁴ Ephe su iya: "O duru ndu suru l'i bu Jionu ophu shi emeje baputizimu; ndu asu l'i bu Elayjia; teme o duru ndu suru l'i bu Jieremaya; ndu su l'i bu onye lanu le ndu mpfuchiru Chileke."

¹⁵ O su phe: "Unubedua; ?unu sukwanuru le mu bu onye?"

¹⁶ Sayimonu Pyita su iya: "Oo ngu bu Kereshi obu, bya aburu Nwa Chileke; mbu Chileke ophu no ndzu."

¹⁷ Jizosu su iya: "Ehu-utso be a goru nu gube Sayimonu nwa Jiona! L'o to bukwa amadu meru gi maru okpobe-opfu ono. O kwa Nna mu, bu l'imigwe. ¹⁸ Su-a; iphe, mu akafuaru ngu bu; oo ngu bu Pyita. O buru l'eli mkpuma-a be mu a-kpu Chiochi mu. Ophu o dudu m'obeta o buru anwuhu a-du ike emebi ya nu. ¹⁹ Mu a-nu ngu ire-igodo k'eka Chileke bu eze. Oo ya bu; iphe, bu iphe, i keru egbu le mgboko-a be a gbeakwaa l'imigwe kee egbu. Iphe, bu iphe, i toru l'egbu le mgboko-a be a gbeakwaa l'imigwe to l'egbu."

²⁰ O pfulẹbe nno bya akaru phẹ g'ọ tọ dukwa onye ọzo, ẹphe e-pfuru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu.

*Epfupfu mbụ, Jizọsu epfu
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwuhu
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ No iya; ọ bụru teke ono bẹ Jizọsu wataru epfuru ndu etsoje iya nọ gẹ ya e-gude jee Jierúsalemu; ya ejee iphe-ẹhuka, du igwerigwe. Ọ bụru l'ẹka ndu bụ ọgerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu bẹ ya e-je iphe-ẹhuka ono. Ẹphe eworu iya megbua. O -rwua lẹ mbọku k'ẹto iya; ya eteta dzuru ndzụ ọzo.

²² Pyita bya ekuchi iya ekuchi baaharu iya mba sụ iya: “Tuswekwa Nnajiuphu! Te epfulẹkwa ẹgube ono! Ẹgube ọwa-a ta abyakwa l'anwuru ngu!”

²³ Jizọsu bya aghaa ẹnya bya asụ Pyita: “Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono. Nta-a bẹ iime g'ị bụru upfu adu mu l'okpa; kele iphe, jiri ta abudu uche Chileke; ọo uche nemadzụ bẹ jiri.”

Etso Jizọsu

²⁴ Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nọ: “Onye ọ du g'ọ tsoru mu g'onye ono mĩa onwiya ẹnya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu. ²⁵ Kele onye eme g'ọ dzọo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ iya etupha. Onye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndzụ iya lẹ mgboko-a e-nwekwanuru ndzụ ojejoje. ²⁶ Lẹ-a; ?bụ gunu bụ urwu, nemadzụ ritaru mę o -nwekotachaaru iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a; tuphakwanaa ndzụ iya? Ọ tọ dukwa iphe, nemadzụ egude agbata ndzụ iya mę o -tuphahụwaa. ²⁷ Kele Abubu-Ndiphe a-bya ekpee ndiphe ikpe. Ọ -nọdu abya l'oogude ụbvụ, egbu nwjinwii gẹ Nna iya egbu. Teke ono yele unwu-ojosi-imigwe iya aswiru; l'ọo-bya apfua onyemonye ugwo g'iphe, o meru gbaru. ²⁸ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dukwaru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ẹphe humaadaru teke Abubu-Ndiphe a-buru eze; gude ụbvụ; waa ike, du biribiri egbu nwjinwii abya.”

17

*Jizọsu egbu nwjinwii
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ A nọepho abali ishii; Jizọsu duta Pyita yele Jiemusu; waa Jiọnu, bụ nwune Jiemusu duru phẹ je enyikota ụbvụ, ha l'eli; ẹphe je anọdu nwekaphẹ. ² Chileke gbanwee ugbugba iya l'atatiphu phẹ. Iphu iya gbuaaha nwjinwii g'ẹnyanwu. Uwe iya chaahaa kẹ phuuphuu g'anwu eswe. ³ Noo ya; a bya ele ẹnya; Mosisu yele Elayijia chaa l'iphu phẹ; abọ ọja eyeru Jizọsu.

⁴ Pyita pfulẹbulihu sụ Jizọsu: “Nnajiuphu; ọ dukwa ree g'anyi nọ l'ẹka-a; gẹ mu tua mkpu ẹto mę ọ -dukwa ngu ree; nanu nkengu; nanu kẹ Mosisu; nanu kẹ Elayijia.”

⁵ Ọ kpukwaduru-a iphe ono l'onu epfu; urwukpu, chagburu ucha bya asọ-kputa phẹ. Olu-opfu shi l'urwukpu ono dafuta sụ: “Onye ọwa-a bụ nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. O jiru mu ẹpho. Unu nọmajekwa iphe, oopf!”

⁶ O be teke ndu etsoje iya nọ nọmaru olu-opfu ono; ẹphe dakota kpurumu kpube iphu l'alị. Ndzụ nọdu agushikpoo phẹ ike. ⁷ Jizọsu bya bya ebyia phẹ ẹka bya asụ phẹ: “Unu gbalihu. Ndzụ ba agushi unu.”

⁸ Ɛphe gbalihu bya achikaa ɛnya; chikaa ɛnya; ɔphu ɔ duedu onye ɛphe humaru; a -gufu Jizosu nwekinyi iya.

⁹ Ɛphe nyizetashia l'ubvu ono; Jizosu pfushiaru phe iya ike su phe g'o to dukwa onye ɛphe e-pfuru iphe, ɛphe humaru jasu teke Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

¹⁰ Ndu etsoje iya nu jia ya su: “?Bu gunu meru iphe, ndu ezije ekemu suru le Elayijia e-vuadaru uzo bya?”

¹¹ O yeeru phe onu su phe: “O kwa eviya le Elayijia vufutajadaa uzo bya g'o dozia iphemiphe ree. ¹² Ole-a; ge mu kakwaru unu: Elayijia byaahaakwaru; ɔphu ɛphe amadu l'oo ya. Ɛphe mee ya umerekete. Nokwapho ge Abubu-Ndiphe e-shi phe l'eka jee iphe-ɛhuka.”

¹³ O buru teke ono be ndu etsoje iya nu maru l'onye oopfuru phe opfu iya su l'o byawaru bu Jionu ɔphu shi emeje baputizimu.

*Eeme onye ɔbvu atu ndapfu
g'o wekorohu*

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ɛphe byapfutaepho ikpoto ndu ono; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya egbushi ikpere l'iphu iya su: ¹⁵ “Nnajiuphu; phunaaru nwa mu nwoke obu-imemini; kele ndapfu atu iya; mbu o nodu atushikpoo ya ike. Kele tekenteke be ɔotujeru iya chie l'oku; teme o nodu atujekwaru iya pho chie le mini tekenteke. ¹⁶ Tobudu iya bu; mu dutaru iya ndu etsoje ngu nu; ɔphu ɛphe adudu ike mee g'ehu du iya ike.”

¹⁷ Jizosu su: “Haa-oo! Unube ogbo ejo okpoma owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. ?Bu teke ole be mu l'unu a-no-beru? ?Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu iya l'eka-a.” ¹⁸ No iya; Jizosu bya abaar ɔbvu ono mba. Ɔbvu ono phefu nwata ono l'ehu. E shi teke ono o buerupho nwata ono ewekorohu.

¹⁹ E mechaa; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya teke o no nwekiya; bya asu iya: “?Bu gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu ɔbvu ono?”

²⁰ Jizosu su phe: “O kwa ekwekwe, unu ekweshiduru ike kparu iya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ekwekwe unu -habekponu shii ge nwa rwirwirwii akpuru mosutadu be unu a-sukwa eze ubvu-a; Ubvu; phofu onwongu je anodu l'eka pho. L'oo-pholia onwiya. O to dukwa iphe, akpo unu eka ememe. ²¹ Ole egube ɔbvu-a ta alufujekwa abudu l'oo onye aswije egu epfu anu Chileke chiru iya.”

*Jizosu epfu iya k'ugbo ebo
le ya e-je iphe-ɛhuka nwuhu*

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² O be ujiku lanu; ndu etsoje Jizosu dzukobe le Galili; Jizosu su phe: “Abubu-Ndiphe be ee-mechakwaa deru ye ndiphe l'eka. ²³ Ɛphe eworu iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndzu.” Aphu iya kwatakpo rwua phe l'obu.

Jizosu atu akiriko eze-ulo Chileke

²⁴ Noo ya; Jizosu yee ndu etsoje iya nu byarwutaepho Kapaniyomu; ndu anaje okpoga akiriko k'eze-ulo Chileke bya ejepfu Pyita je ajia ya su: “?O du g'onye ezije unu iphe ta apfujedu okpoga akiriko eze-ulo Chileke too?”

²⁵ Pyita su iya: “O pfujekwa-a.”

Tobudu iya bu; Pyita bahuepho l'ulo; Jizosu vuru uzo tufu onu su: “Sayimonu; ?denu g'i yeru onu? ?O du ngu g'o bu ndu ole atujeru akiriko;

ozoo utu mmanu ozo; nu ndu eze ke mgboko-a? ?Bu ndibe eze; to ndu ozo?"

²⁶ Pyita su iya lo kwa ndu ozo.

Jizosu su iya: "O n'ia bu le ndibe eze ta ayidu iya. ²⁷ Ole o bukwadupho gephe ta asu l'anyi akpatsu phe iwe. Ngwa; je je ewota ikokoro jeshia l'eze-enyimu je awata ese ikokoro. Ema mbu, vuchakpoo uzo loo iphe ngu: nmata iya; vohaa ya onu. Ii-huma okpoga, a-suru atu akiriko eze-ulo Chileke ono ke mu le ngu. Woru iya je atua ya."

18

Onye kachakpoo shii

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Teke ono kwapho be ndu etsoje Jizosu byapfutaru iya bya asu iya: " ? Bu onye a-kachakpoo shii l'eka Chileke bu eze?"

² Jizosu kweepho doo; bya ekua nwata nshii; bya apfube iya l'echilabo phe; ³ bya asu: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o -budu l'unu gbanweru bya adu g'unwegirima nshii; be unu ta abyakwa l'abah l'eka Chileke bu eze. ⁴ Iphe, bu onye wozetaru onwiya ali bya adu ge nwata nshii-a be bu iya kachakpoo shii l'eka Chileke bu eze. ⁵ Onye gude epha mu nabata nwata nshii, ha egube-a; be buakwaa mbedua be o nabataru."

Anma okwa eme iphe-eji

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ "Onye mekwanuru onye lanu l'ime unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l'eka-a go shiswee uzo ono be o gogo karu ree; ome a pataru mkpuma-uswe lipyabe iya l'olu; paru chie l'ime eka eze-enyimu kwata du ogbu. ⁷ Nshio ndiphe; noo l'iphe, alojeru nemadzu okpa eye l'eme iphe-eji jiru eliphe ejiji. O to dukwa ge meru; ebe o du iphe, a-noduje ese go loru nemadzu okpa ye l'eme iphe-eji. Ole; nshioro onye egube iphe ono e-shi l'eka.

⁸ "Ozo bu; teke o bu lo eka ngu; ozoo okpa ngu a-kpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya tuphaa. Lo kakwaru ngu ree li gude eka lanu; ozoo li bu eniyeni; bahu l'eka okpobe ndzu no; eme li nweru eka labo; ozoo okpa labo; e nwuba ngu l'oku, ata nyihudu anyihu. ⁹ Teke o bu lo enya ngu e-setaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele o karu ngu ree li gude enya lanu bahu le ndzu; eme l'enya dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-ali-maa."

Etu k'aturu, kpaphuhuru akpaphuhu

(Luk 15:3-7)

¹⁰ "Iphe, unu a-kwabejeerupho enya bu g'unu ta asu l'unwegirima-a duru ophu adudu iphe, o bu. L'iphe, mu eme ge mu karu unu bu l'unwu-ojozi-imigwe nkephe anodujekwa mkpurumkpuru l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ¹¹ Le Abubu-Ndiphe byakwaru go dzota ndu tuphahuru etuphahu.

¹² "Su-a; ?denu g'unu arikwanu iya? O -buru le nwoke nweru aturu ukporo ise; nanu kpaphuhu; ?to hadu ukporo eno l'iri le tete ophu l'ubvu l'eka ono; tugba je etsoru ghaphee choo ophu kpaphuhuru nu pho? ¹³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; teke o bu lo humaru iya be okwatakpookwaa ka eteshi eswa aturu lanu ono ike; e-me l'ukporo eno l'iri le tete pho, te eshidu tuphahu nu pho. ¹⁴ Nokwapho go to dudu teke o bujeru uche Nna unu, bu l'imigwe go duru me onye lanu l'ime unwegirima-a, l'a-la l'iswi."

Nwanna, mesweru nu

¹⁵ “Ozo bu le-a; teke nwanna ngu mesweru ngu; kuchi iya ekuchi; je epfuaru iya iphe, o meru ngu. Teke o nataru iphe, i pfuru iya; o kwa iya bu l'a maru le nwanna ngu ono be i duphutawaru azu. ¹⁶ Teke o bu l'o to nataduru iphe, i pfuru; g'i je edutafua onye lanu; ozoo umadzu ebo ozo yeru onwongu; k'ophu oo-me g'e pfuru iya l'ekwu-opfu Chileke su l'oo ekebe, umadzu ebo; ozoo eto gbaru be ee-gude doshia ya.* ¹⁷ Teke o bukwanu l'o to natakwarupho iphe, ephe pfuru; je eworu iya kooru Chiochi l'ophu. Teke o to natakwarupho iphe, Chiochi pfuru; oo ya bu; unu eworu onye obu dobe g'o bu onye ohozo; ozoo onye ana akiriko.

¹⁸ “Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphemiphe, bu iphe, unu keru egbu le mgboko-a be a gbeakwaa l'imigwe kee egbu. Iphemiphe, unu toru l'egbu le mgboko-a be a gbeakwaa l'imigwe to l'egbu.

¹⁹ “Ozo, mu e-pfufuaru unu bu le-a; iphe, bukpo iphe, unu du ebo nodu le mgboko-a; gude obu lanu kweta bya epfuru iya nu Chileke; iphe ono be Nna mu ono, bu l'imigwe ono e-mekwaru unu. ²⁰ Kele iphe, bukpo eka a du ebo; ozoo eto gude epha mu nokobe; be mu nokwa l'echilabo ndu obu.”

Etu k'onye-ozu, aguduru nwibe iya nu

²¹ Pyita byapfuta Jizosu bya asu iya: “Nnajiuphu-e; ?bu ugbo ole be nwanna mu e-meswe mu; mu aguchaaru iya ya nu? ?Bu ugbo esaa to?”

²² Jizosu su iya: “O to budu-a ugbo esaa kpurumu. Oo ugbo esaa esaa ugbo ukporo esaa esaa ugbo esaa. ²³ Eka Chileke bu eze be aduepho g'onye eze lanu, meru ge yee ndu-ozu iya gbazia k'okpoga iya. ²⁴ O gbakojeepho okpoga ono; e dutaru iya onye lanu, ji iya unu-kuru-unu ekpa-ego. ²⁵ Ophu nwoke ono enwedu iphe, o gude apfu iya. Nnajiuphu iya ono karu su g'e ree ya; ree nyee ya; ree unwegirima ibe iya g'ephe ha; me iphe, o nweru enweru mgburugburu; g'e gude pfua ugwo ono. ²⁶ No iya; nwoke ono daepho kpurumu l'ali gbushi ikpere rwoahaa nnajiuphu iya ono su iya: 'Jiko onye nwe mu nu; tanaa nshi hafua mu ro. Mu apfukotakwa ngu-a ugwo ono g'o ha jiko.' ²⁷ Imemini iya du onye eze ono. O paru iya haa bya asu iya g'o to pfuhewaro ugwo obu le phuruphuru gberegedege.

²⁸ “Tobudu iya bu; onye-ozu ono lufuepho je ahuma onye ozo, yee ya tukoru buru ndu-ozu, ji iya nwokpoga, abadu ishi. O zu-gude iya; pyita iya l'ekpiri; su iya g'o pfu-dzua ya ugwo, o ji iya. ²⁹ Nwoke ono daa kpurumu l'ali rwoahaa ya; su iya g'o taa nshi hafua ya ro le ya a-pfu iya ya-a. ³⁰ O jika su le ya taa hadu iya; bya akputa nwoke ono je atu-chia l'oka mkporo su g'o nodu l'eka ono jasu teke oo-pfu iya ugwo ono. ³¹ Tobudu iya bu; ndu ephe l'iya atukoje eje ozi huma iya; ehuru dae phe pho dzu. Ephe gbagbua je akooru nnajiuphu phe iphe, meru nu. ³² Nnajiuphu phe bya ekua nwoke ono; bya asu iya: '?I humaru gube ejo onye-ozu-a? ?I humaru ikpoto okpoga, i jikota mu l'ugwo; mu hakotaruru ngu iya su g'i ti pfuhe mu iya; opfu l'i rworu mu arworwo? ³³ ?To gbaduru ngu ke g'i phuaru nwibe ngu obu-imemini egube ono, mu phuru ngu ono?' ³⁴ Nnajiuphu phe ono gude ehuru-eghu kakputa iya je seru ye l'eka ndu a-nu iya aphu jasu l'o pfaebechaa ugwo, o ji g'o ha.

* 18:16 18:16 Gunaa Dit 19:15.

³⁵ “Nokwapho gę Nna mu ophu bu l'imigwe e-me unu l'onye l'onye; mbukwa onye te egudejedu obu iya g'ọ ha ęaru onye mesweru iya nų.”

19

Ogori me achifu nwanyi

(Mak 10:1-12)

¹ Tọbudu iya bu; Jizosu pfeuebeepho iphemiphe ono, oopfu ono bya eshi le Gálili; ọ buru iya atugbu. O jeshia alí Jiudiya, nọ l'azu ęnyimu Jiđdanu azu iya ophu. ² Ikpoto igwe ọha wuru tsoru iya. O mekota; ęhu du ndu iphe eme ike l'eka ono.

³ Ndu Fárisii bya agbabęru iya ọnyà opfu g'ęphe gude nmata iya; bya ajjahaa ya sų: “?O du ree gę nwoke chifuje nyee ya me o betakpọoru ọ buru ęunu be o meru?”

⁴ Ọ sų phe: “Unu teke agutadu l'onye meru nemadzu e -shi le mbulembukpoo bu nwoke yee nwanyi be o meru*”; ⁵ bya asų phe: ‘Noo g'o gude: nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya gę yelee nyee ya tugba. Ephenebo atuko buru onye lanu.†’ ⁶ ęphe taa bueduru umadzu labo. ęphe aburu onye lanu. Ọo ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'ọ tọ dukwa onye e-je iya ekekaha ębo.”

⁷ ęphe sų iya: “?Denukwanu g'o gude Mosisu sų g'e dejeru ękwo-achifunwanyi nų nwanyi ọbu; chifu iya?‡”

⁸ Jizosu sų phe: “Tọbudu l'unu bu ndu ęjo ọkpoma meru g'o gude Mosisu kwe g'unu chifuje unyomu unu. Obenu l'e -shikpoo l'ọduu be ọ tọ duhaadaa ęgube ono. ⁹ Nta-a bu iphe, mu epfuru unu bu: Onye chifuru nyee ya je aluta ozo be buakwaa ogori be oori. Gbahakwaa le nwanyi ono bu nwanyi, eri ogori. Onye lutakwanuru onye ono, a chifuru achifu ono bukwapho ogori be oorikwapho.”

¹⁰ Ndu etsoje iya nų sų iya: “O -buru l'onoo g'ọ du l'eka nwoke yee nyee ya nọ be ọ kalękwapho mma g'a haa k'alulu l'ophu l'ophu.”

¹¹ Ọ sų phe: “Ọ tọ buębekwa onyemonye be opfu mu ono e-dodzuru ęnya. Ndu oo-do ęnya buękwapho ndu ono, Chileke goshiru iya. ¹² L'iphe, kparu iphe, nemadzu ta aludu nwanyi dukwa iche iche. O nwekwaru ndu te eyedu ime. Ọ buru g'ęphe du bu ono eshinu a nwuru phe. Ọ duru ndu bu nemadzu haru phe aháhá. Duru ndu kpọ-chiru obu sų l'ęphe a-du gę ndu haru onwophe aháhá opfu g'ęphe ejeeru Chileke ozi ree. G'onye, a-du ike nata opfu ono natakwa iya.”

Jizosu agoru unwegirima

onu-oma

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ ęphe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byilbegbaa phe ęka pfuru nų Chileke l'iswi ęhu phe. Ndu etsoje iya nų baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁴ Jizosu sų phe: “Unu hakwaa unwegirima g'ęphe byapfuta mu. Unu ta akpohishi phe abyabya; kele ọ bu ndu du nno be ęka Chileke bu eze bu nkephe.”

¹⁵ Ọ bya ebyidzuchaaaru unwegirima ono ęka bya eshi l'eka ono; ọ buru iya atugbu.

* 19:4 19:4 ęuna Mbų 1:27. † 19:5 19:5 ęuna Mbų 2:24. ‡ 19:7 19:7 ęuna Dit 24:1-4.

*Onye nweru iphe**(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

¹⁶ Noo ya; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya asu iya: "O-zi-iphe; ?bukpoo gunu du ree, mu e-me ge mu e-nweru ndzu ojeje."

¹⁷ Jizosu su iya: "?Denu go gude i ndu aji mu aji k'iphe, du ree? O kwa Chileke bu onye lanu du ree kpoloko. Ole teke oogu ngu gi bahu l'okpobe ndzu; meje iphe, ekemu pfuru."

¹⁸ Nwoke ono su iya: "Ekemu ?bu ole bu ono?"

Jizosu su iya: "Te egbukwa ochi; ophu i rikwa ogori; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzujekwa uka. ¹⁹ Kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu; li bya eyee nemadzu ibe ngu obu gi yeru onwongu."

²⁰ Nwokerofya ono su iya: "Eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru. ?Denubahuna iphe, phodukwaduru mu nu l'ememe?"

²¹ Jizosu su iya: "O -du ngu gi duebe ree; laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru aswa iya je anu ndu akpa nri. Oo ya bu; l'ii-nweru okpobe iphe l'imigwe. I -mechaa nno; bya etsoru mu."

²² Nwokerofya ono numaepho onu, Jizosu yeru; ehua daa ya dzuu. O bueru iya pho atugbu; kele o bu onye nwenukaru iphe.

²³ Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; qotsukwa l'ehua gee-me ge ndu nweru iphe bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁴ Ozo, mu e-pfufuaru unu bu le: epyo inya l'enya ngga kakwa nphie; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze.

²⁵ Ndu etsoje iya nu numa iya; o kabakpoo phe ro atufu ehua. Ephe su iya: "?O buhunuru onye be aa-dzota?"

²⁶ Jizosu bya elee phe enya bya asu phe: "O kwa l'ehua nemadzu be o bu 'ama-gee-me-ia; obenu le Chileke ta adukwa iphe, kporu iya aka ememe."

²⁷ Tobudu iya bu; Pyita su iya: "Anyibedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a ?bu gunu be anyi e-nweru?"

²⁸ Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa unubedua ono, tsoru mu nu ono be l'a-ndu l'aba-eze iri l'ebo; kpee okpa-ipfu izurelu iri l'ebo ono ikpe; teke Abubu-Ndiphe a-bya anodu l'aba-eze iya, egbu nwijnwii le mgboko ophu, abya nu ono. ²⁹ Ozo bu l'onyemonye, gude opfu ehua mu haa ulo, o nwegbaar; ozoo unwune iya nwoke; ozoo unwune iya nwanyi; ozoo nna iya; ozoo ne iya; ozoo unwu iya; ozoo ali iya; be Chileke a-pfu ugwo iphe, ha g'iphe, o haru mgbo ukporo ise; teme e -mechakwapho Chileke anu iya ndzu ojeje. ³⁰ Ole igwerigwe ndu bu ndu ivuzo nta-a l'e-mechaa buru ndu ikpazu; ndu bu ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo."

20*Ndu ozi opfu-vayinu*

¹ "Teke Chileke e-goshi le ya bu eze be oo-dukwa ge nnajiuphu lanu, gbeshiru le nchi abohu je achita ndu-ozu egu g'ephe byaru iya ozi l'opfu-vayinu iya. ² Ephe le ndu o humaru bya epfubuchaa l'iphe, oo-pfu phe bu kobo lanu kobo lanu, bu iya bu aswa ogburumita ujku ophu; o chiru phe jeye l'opfu-vayinu iya. ³ Enyanwu gbakotajeephe; o lufukwa ozo je ahuma ndu pfuru ke mmanu l'odu-ozu. ⁴ O su phe: 'Unu tugbaa je ejelepho ozi le mgbabu mu. E -mechaa; mu apfu unu iphe, gbaru unu.' Ephe kwee hm jeshia. ⁵ O be l'echilabo eswe; o lufukwapho je achita nemadzu yekwapho le mgbabu ono; bya emekwapho nno g'enyanwu swifuru l'ishi.

6 Ƨeme o rwukwaapho g'enyanywu ekewaa zaa zaa; o lufukwapho ozo je ahumakwapho ndu pfuru ke mmanu; bya asukwa phe: 'ʔBu gunu meru g'o gude unu shi l'utsu pfuru l'eka-a ke mmanu?' 7 Ephe su iya l'o kwa l'o to dudu onye kuru phe l'egu. O su phe: 'Ngwa; unu je etsoru ndu ophu ejeru mu ozi l'opfu-vayinu mu jee ozi. E -mechaa mu apfu unu iphe, gbaru unu.'

8 "Tobudu iya bu; o be l'uzenyashi; nwoke ono, nwe mgbabu ono su onye-ishi-ozu iya g'o kua ndu-ozu ono g'ephe ha; pfua phe ugwo phe. G'o shilepho le ndu ophu byakperu azu-a pfuta iya jeye le ndu ophu vuru uzo bya. 9 Tobudu iya bu; ndu k'ono, byaru l'enyanywu eke zaa zaa ono bya abya. A pfukota phe g'ephe ha kobo lanu kobo lanu gbaful l'ishi. 10 O buru ga pfu-dzuru ndu ono bu ono; jasu o be le ndu ophu vuchaa uzo bya le nchi abohu pho; ephe dobesu l'aa-pfu phe iphe, ka shii. Obenu l'iphe, a pfukotarua phe bujele-a kobo lanu kobo lanu g'ephe ha l'ehu l'ehu. 11 Ephe natachaa ya bya aguharu nnajiuphu ono aphu 12 su: 'Lewaro; nta-a be a pfucharu pfua anyi le ndu owa-a, ejeduru ozi noo odu-a iphe lanu; l'anyibe ndu ophu shi l'utsu jegbuta onwanyi l'ozu; nyakota anwu eswe ono.' 13 O bya ekua onye lanu su iya: 'Ishikomu byaedu. ?I maru-a l'o to dukwa eji, mu meru unu. ?To bunaa kobo lanu kobo lanu be mu l'unu pfuburu? 14 Nata okpoga, gbaru ngu nu lashia; le mu turu obu mu onyo nu onye owa-a, byakperu azu-a iphe, mu nuru ngu. 15 ?Too ge mu te egudeshi iphe, bu nkemu mee g'o du mu? Too ?iiji iji-nya opfu le mu meru ndu ophu iphe-oma?'

16 "Oo ya bu le ndu ikpazu a-buru ndu ivuzo; ndu ivuzo aburu ndu ikpazu. Kele ndu e kuru du igwerigwe; ndu a hotaru habe nwahabe."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Jizosu phe nodu eje Jierusalemu. Ephe jenya; o kuchi umadzu iri l'ebo ono, etsoje iya nu ono iche je asu phe: 18 "Mu suru-a; nta-a be anyi ejeakwa Jierusalemu. L'eka ono be ee-mechaa deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ephe ekpee ya mpfugbu; 19 kpuru iya nu ndu 'amadu Chileke g'ephe mee ya sukuuku; chia ya echachi; woru iya kpo-gbua l'oswebe. O -noo abali eto; Chileke emee ya l'o teta dzuru ndzu ozo."

Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe

(Mak 10:35-45)

20 Noo ya; a nonyaa; ne, nwuru unwu Zebedi duta unwu iya ono ephenebo byapfuta Jizosu. O rwua bya egbushi ikpere l'iphu iya rwahaa ya iphe.

21 Jizosu su iya: "ʔBu gunu bu ono?"

O su iya: "Jiko kwenu g'unwu mu-a ephenebo no-kube ngu. G'onye lanu nodu ngu l'ekutara; onye ophu anodu ngu l'ekicha l'eka i bu eze."

22 Jizosu su: "Ha! Unu ta amakwa iphe, unu arwo; unube ndu-a. ? Unu a-du ike ngua iphe, shi l'okoro, mu abya angungu; l'e mee unu egube baputizimu e-me mu?"

Ephe su iya: "Ee! Anyi a-du-a ike."

23 O su phe: "Iphe, mu nguru be unu a-ngu-a bu eviya; l'e mee unu egube baputizimu, e meru mu; obenu le k'anodu mu l'ekutara me l'ekicha ta abudu mu be o du l'eka. Ono duru ndu Nna mu doberu iya."

²⁴ Umadzu iri ophuu numa l'onoo g'ephe jeru iya; ehu-eghu unwune labo ono ghuahaa phe. ²⁵ Jizosu bya ekukotachaa phe bya asu phe: “?O kwa l'unu maru-a le ndu-ishi ndu abudu ndu Jiu; l'anoduje akpa ndu no phe l'eka ehu; teme o buru onye no-l'oke-okwa anoduje eme ge ndu ozo maru l'oo ya ka shii. ²⁶ Ole oo ge k'unubedua ta adukwa egube ono; g'onye o du g'o ha shii le g'unu ha; bukwaru onye a-nodu ejeru ndu ophuu ozi. ²⁷ Onye o du g'o buru onye ivuzo le g'unu ha-a; g'onye ono wozeta onwiya ali; buru ohu unu. ²⁸ Nokwapho ge Abubu-Ndiphe l'onwiya ta abyaduru g'e jeru iya ozi; o buchikwaa g'o jeru ndu ozo ozi be o byaru; wafua g'o woru onwiya nu; g'e gude gweeru ngweja nu Chileke g'o buru iphe, oo-gube gbata ndzu igwe oha.”

*Jizosu eme ndu atsu ishi
g'ephe wata aphu uzo*

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ephe shiepho Jieriko tugbushia; ikpoto igwe oha tsoru iya. ³⁰ Noo ya; umadzu labo, l'atsu ishi noduwaa l'aguga etsu-uzo. Ephe numaeppo l'oo Jizosu aghata; epe chishia su: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi dunu ngu!”

³¹ Ikpoto ndu ono gbochia phe onu su phe g'ephe dobe onu doo. Ephe kabakpo ya ro arashi ike su: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi du ngu ro!”

³² Jizosu pfuru doo bya ekua phe bya asu phe: “?Bu gunu be o du unu ge mu meeru unu?”

³³ Ephe su iya: “Nnajiuphu; menaa anyi g'anyi wata aphu uzo.”

³⁴ Imemini phe gude Jizosu. O bya ebyichaa phe eka l'enya. Teke ono kwapho epe phuahaa uzo bya etsoru iya.

21

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Jion 12:12-19)

¹ Ephe byarwutaepho l'ubvu Olivu; me le mgboru mkpukpu Betufeji, nowaa Jierusalemu ntse; Jizosu zia ndu etsoje iya nu umadzu labo; ² su phe: “Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono be unu a-huma ne nkapfu-igara yee nwa iya, e libegbaaru elibe l'eka lanu. Unu totachaa ya chitaru mu. ³ O -nweru onye duru iphe o pfuru; unu su iya l'o kwa mkpa iya duru Nnajiuphu. Unu -pfuwaa nno be aa-haekwaru iya pho unu teke ono kwapho.”

⁴ Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru su:

⁵ “Unu karu Jierusalemu g'o
lenu:

L'onye buru iya eze

abyapfutaakwa ya.

L'o wozetaru onwiya ali

nodu l'eli nkapfu-igara

agba abya;

mbu l'eli nwa nkapfu-igara

obu.*”

* 21:5 21:5 Guna Zek 9:9.

⁶ No iya; e mechaa; ndu etsoje iya nū ono jeshia je emeēpho gē Jizōsu ziru p̄hē. ⁷ Ēphe kp̄uru ne nkapfū-igara ono yēe nwa iya kp̄utaru Jizōsu bya achīru uwe p̄hē wukobe iya l'eli okpurukpu; Jizōsu nōdu iya l'eli. ⁸ Ndu ophu ka l'igwe lē ndu ono woru uwe p̄hē t̄o l'ūzo. Ndu ophu je ejik̄o irwu oshi je at̄oru iya l'ūzo. ⁹ Ikpoto ndu awū etso iya l'azū mē ndu ophu nō iya l'ip̄hu nōdu akp̄o okwe asuje: “Nwa Dévidi, deejee! deejee! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nū bē o b̄u; mb̄u onye ono, b̄u Nnajiuphu ziru iya g'ō bya ono. Deejee! Deejee! Ōkalibe-kangok̄otaru-nū, shi l'imigwe!”

¹⁰ T̄obudu iya b̄u; o bataēpho l'ime Jierúsalemu; mkp̄ukpu ono l'ophu t̄uko sw̄okobe. A t̄uko ajikashi s̄u: “?B̄u onye b̄u ono? ?B̄u onye b̄u ono?”

¹¹ Ikpoto ndu ono, ēphe l'iya sw̄i ono s̄u: “Ō kwa Jizōsu; mb̄u onye mpfuchiru Chileke. Ēka o shi bukwa lē Nazaretu Gálili.”

Jizōsu achīfu ndu azū aswa l'eze-ulo Chileke

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; J̄iṣ̄n 2:13-22)

¹² T̄obudu iya b̄u; Jizōsu bya abahū l'ime eze-ulo Chileke bya awata achīshi ip̄he, buk̄poo ndu azū aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. Ō bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga; bya akwatsushichaa okposhi ndu ere ndo. ¹³ Ō s̄u p̄hē: “?Unu ta amadū l'e deru l'ekwo-opfu Chileke s̄u: ‘Ūlo mu bē ee-kuje ūlo, aa-n̄oduje ep̄fu anū mu.’ Unu bya eworu iya mee ūlo, ndu ana nf̄u edomije onwophē.”

¹⁴ E mechaa; ndu atsū ishi mē ndu nō ēniyeni wū-pfuta iya l'eze-ulo Chileke l'ēka ono; o mee p̄hē ēphe wekorohu. ¹⁵ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu hūmaēpho ip̄he, d̄u biribiri, oomeshi bya anuma ēka unwegirima, kuru l'eze-ulo Chileke akp̄o okwe asuje: “Nwa Dévidi; deejee; deejee;” ēhu ghuaaha p̄hē eḡhu.

¹⁶ Ēphe s̄u iya: “?Ō kwa l'iinu-a ip̄he, ndu ono ara?”

Jizōsu s̄u p̄hē: “Ee! ?Unu teke agū-rwuswee ēka ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke s̄u: ‘Ōo l'onu ndu b̄u unwegirima mē ndu angū era bē ee-shi aja ngu ōkpobe ajaja.’”

¹⁷ T̄obudu iya b̄u; Jizōsu parū p̄hē haa l'ēka ono; o buru iya alūfu l'ime mkp̄ukpu ono bya ejeshia Betani. O je akwaa Betani f̄uta l'utsu.

Jizōsu atū oshi figu onu

(Mak 11:12-14)

¹⁸ O be l'utsu; eḡu nōdu agū iya g'oolaphuwa azū l'oma mkp̄ukpu ono. ¹⁹ Ō hūma oshi figu, nō l'aguḡa gbororo bya akp̄o-kube iya. O rwua l'ēka o nō; ophu o d̄udu mebyi, o hūmaru iya l'ilile; gbahaa ikpuchi. Ō s̄u oshi figu ono: “I t̄i byadu am̄ibaa mebyi lē mgboko-a jas̄waruro ya.” G'e jia ep̄fua; oshi ono nw̄ukotaanaa l'waa.

Jizōsu gude oshi, o t̄uru onu ezi ndu etsoje iya nū ip̄he

(Mak 11:20-24)

²⁰ Ndu etsoje iya nū hūma iya; o d̄u p̄hē ējo biribiri. Ēphe s̄u: “?D̄enu g'o gude oshi ono nw̄uēkwadupho l'wa ēgwēgwa eḡube ono?”

²¹ Jizōsu s̄u p̄hē: “Gē mu gbukwaaru iya unu tororo; unu -kwetap̄owaa; ophu unu ab̄odu obu ēbo; o t̄o b̄ulekwaa ip̄he, mu meru oshi figu-a bē unu e-me nk̄inyi iya; o t̄o dukwa m'obeta unu s̄u ūbv̄u-a: ‘Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-ēnyimu’; oomeēpho nno. ²² Ōo ya b̄u l'ip̄he,

bukpoo iphe, unu gude jepfu Chileke je epfuru nu iya su iya g'o nu unu; unu kwetawaa l'oo-nu iya unu; iphe ono be oo-nu unu."

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Noo ya bu; Jizosu bataepho l'ime eze-ulo Chileke; ndu-ishi uke Chileke me ndu bu ogerenya mkpukpu byapfuta iya l'eka ozi iphe bya asu iya: "Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? Bu onye ngeru ngu ike, i gude eme iya?"

²⁴ Jizosu yeeru phe onu su phe: "Unu gebe ge mu jia unu nwaji lanu. Unu -kporu mu iya; mu akporu unu ike, mu gude eme iphemiphe ono. ²⁵ Su-a; ?baputizimu, Jionu meru; ?bu awe be o shi? O shi l'imigwe? To ?o shi nemadzu l'eka?"

To budu iya bu; ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe su: "Teke anyi sunuru l'o shi l'imigwe l'o su anyi: '?O buru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?' ²⁶ Teke anyi sukwanuru l'o shi nemadzu l'eka; ?a maru iphe, oha e-me; eshinu mkpukpu l'ophu pfudzuwaru le Jionu bu okpobe onye mpfuchiru Chileke?" ²⁷ To budu iya bu; ephe su Jizosu: "Anyi ta amakwa."

Jizosu sukwanu phe: "Ophu mu akokwanuru unu onye ngeru mu ike, mu gude eme iphemiphe ono."

Etu nwoke yee unwu iya ebo

²⁸ "?Denu g'iphe-a du unu? O duru nwoke, nwutaru unwegirima unwoke labo. O be ujiku lanu; o bya asu k'ogeranya: 'Nwa mu; jiko jekwaaru mu ozi l'opfu-vayinu ntanu.' ²⁹ O su iya: Mu tee jekwa." E mechaa; izimanu lwa iya azu; o jeshia. ³⁰ Nwoke ono bya ejepfu ke nwata je epfukwaaru iya pho g'o pfuru onye ophuu. O su iya hm le ya e-jekwaa. E mechaa; ophu o jeduru. ³¹ Su-a; l'ime umadzu labo ono; ?denu onye ophu meru iphe, du nna iya ree?"

Ephe su iya l'oo onye k'ogeranya.

Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaru iya unu tororo; ndu ana akiriko waa ndu agba ukpara l'e-vukwaru unu uzo bahu l'eka Chileke bu eze. ³² Kele Jionu byaru bya egoshi unu okpobe uzo, unu e-tso; ophu unu ekwedu nkiya; obenu le ndu ana akiriko yee ndu agba ukpara be kwetaru nkiya. Unubedua humachaa l'ephe kwetaru; ophu izimanu alwakpodarunu unu azu; g'unu ghaa umere ge mechaaru ke g'unu kweta ke Jionu."

*Etu, e gude ndu e butaru ye
l'opfu-vayinu anma
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ "Su-a; unu ngabekwa nchi numa etu ozo. O duru nwoke lanu, bu nnajiphu, laru egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu; bya ebua ya nsu eka aanoduje azoshi mee l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe eka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya ebuta ndu-oziegu woru iya ye phe l'eka bya ejeshia iphe-ozo. ³⁴ O ruweepho teke aawoje akpuru vayinu ono; o zia ndu-ozie iya gephe jepfu ndu-oziegu ono g'a woye ya oke akpuru vayinu nkiya. ³⁵ Ephe gude ndu ono, e ziru ozi ono tsua onye lanu iphe; bya egbaa onye ophuu egbugu; bya atua onye ophuu mkpuma. ³⁶ O bya ezia ndu-ozie ozo, ka ndu ke mbu igwerigwe. Ndu oziegu ono mekwaa phe pho g'e meru ndu ophuu. ³⁷ E mechaa; o bya ezia nwa iya g'o jepfu phe su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a

bẹ ẹphe a-kabẹ-a yeru nsọ. ³⁸ O be teke ndu-ozì-mgbabu ono hùmaru nwa iya ono; ẹphe zua mgbede kpua ya su: 'Thee! Waa onye alì-a e-mechaa buru nkiya mẹ nna iya nwùhu-a. Unu bya g'anyi gbua ya egbugbu nata iya iphe, rwuberu iya nù.' ³⁹ Ẹphe kpùta iya kpùfu lẹ mgbabu ono je eworu iya gbua.

⁴⁰ "Sù-a; onye nwe mgbabu ono -lwaephò; ?bù gunu bẹ oo-me ndu-ozì-egu ono?"

⁴¹ Ẹphe sù iya: "Oo-bya egbushikòta ndu-ozì-mgbabu ono, ẹjò òkpoma egbu egbugbu ono; mbù gbua phẹ njo egbugbu woru mgbabu ono ye ndu-ozì-egu ozo l'ẹka, bù ndu a-wotaje akpuru iya vutaru iya l'o rwuberu iya."

⁴² Jizọsu sù phẹ: "Unu teke agù-swee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke su:

"Mkpuma, ndu akpù ọlò
jìkaru;
mechaarù bya aburu
mkpuma, gudesì ọlò.

Ono buru iphe,
Nnajiuphu anyi meru;
ọ dù anyi biribiri
l'enya.†"

⁴³ "Noo g'ò gude mu sù unu l'ẹka Chileke bù eze bẹ a-natakwa unu woru iya nù ndu a-nùje iya òkè akpuru, ọpflu gbaru iya nù. ⁴⁴ Tẹme onyemonye, bù onye vukotaru mkpuma ono daa iko bẹ e-tsujishihukwanu; teke ọ turu nemadzù l'o gwee onye ono arakabya."

⁴⁵ Tọbudu iya bù; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fàrisii nùmaephò ẹtu iya ono; ẹphe maerupho l'ọo phẹ bẹ ọnmadoru iya. ⁴⁶ Ẹphe jee g'ẹphe gude iya; ndzù ọha gùhu phẹ; kẹle ọha l'ọpflu pfudzuwaru lẹ Jizọsu bù onye mpfuchiru Chileke.

22

*Ẹtu ndu e yeru lẹ nri
ekele nwanyi*

(Luk 14:15-24)

¹ Jizọsu byakwa egude ẹtu yeeru phẹ onu ozo sù phẹ: ² "Ẹka Chileke bù eze bẹ dọepho g'onye eze lanù, shiru nwa iya nri ekele nwanyi; ³ bya ezia ndu-ozì iya g'ẹphe je ekua ndu e ziru lẹ nri ekele nwanyi ọbu; ọpflu ndu ono ekwedu abyabya. ⁴ Ọ byakwa ezia ndu-ozì iya ozo bya asù phẹ: 'Unu sù ndu e ziru lẹ nri-a lẹ mu shiakwaru nri ọbu; lẹ mu gbushikwaru oke-eswi mu; mẹ okiri mu gude shia ya; lẹ mu tũkoakwaru iphemiphe dozichaa kwabẹ; g'ẹphe byawarọ lẹ nri ekele nwanyi ọbu.' ⁵ Ndu ono, e ziru lẹ nri ono paẹl'iya-a ẹka lanù; ọ buru phẹ ẹje iphe, heru phẹ nù. Onye ejeshia l'egu iya; onye ejeshia ere aswa iya. ⁶ Tẹme ndu ọpflu tsukobeekwapho gude ndu ono, onye eze ziru ozi ono mee phẹ iphe-iphere woru phẹ gbushia. ⁷ Eze ono nùmaephò iphe, meru nù; ẹhu ghua ya ntumatu. Ọ bya ezia ndu ojoju iya; ẹphe je emegbushia ndu ono egbuje nemadzù ono bya atọ ọku lẹ mkpukpu phẹ; ọku tsufu iya. ⁸ Tẹme ọ gbẹ teke ono bya asù ndu-ozì iya: 'Nta bẹ e shiẹbechaaru nri ekele nwanyi; ọpflu ndu e ziru lẹ nri ọbu agbaduru k'eriri iya. ⁹ Ngwa; unu lufu l'ọma eze gbororo; iphe, bukpo ndu unu hùmaru g'ẹphe ahahabẹ l'ọtu; unu rwuta phẹ bya lẹ nri ekele nwanyi ọbu.' ¹⁰ Ndu ozi ono bya awufu l'ọma

† 21:42 21:42 Gùnaa Ebuu 118:22,23.

eze gbororo je atukokpoepfo ndu ephe humaru chita; ndu oma me ndu ejo-iphe. A bya ano-jia ulo nri ekele nwanyi obu.

¹¹ "O be teke eze bataru g'o huma ndu byaru le nri obu; o huma nwoke, eyeduru uwe ekele nwanyi. ¹² O su iya: 'Ishikomu; ?denu g'i shiru bata l'ime aka-a; l'ebe abu l'i yere uwe ekele nwanyi?' Ophu nwoke ono amadu iphe, oo-pfu. ¹³ Onye eze ono su ndu-ozu iya: 'Ngwa; unu kee ya egbu l'okpa yee aka paru je echie le tsukiribaa etezi. Eka ono be nemadzu anodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze.' " ¹⁴ "Kele ndu e kuru dukwa igwerigwe; ole ndu a hotaru habe ahabe."

Apfu akiriko

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ndu Farisii tugbuepho je achia idzu g'ephe e-shi gude opfu, Jizosu epfu nmata iya. ¹⁶ Ephe bya eduru ndu etsoje phe nu me ndu ke Herodu ye g'ephe jepfu iya je asu iya: "O-zi-iphe; anyi maru l'i bu onye ire-lanu; teme i gude ire-lanu ezi uzo Chileke; ophu o dudu onye iitsu ebvu. Ophu o dudu onye iile enya l'iphu. ¹⁷ Su-a; yeeshikwaru anyi onu l'opfu-a. ? Denu g'o dukpoo ngu? ?O bu emebi ekemu Chileke me anyi -tuje akiriko nu eze nnajioha, no le Romu?"

¹⁸ Jizosu maerupho ejo-iphe, no phe l'okpoma bya asu phe: "?Bu gunu meru g'o gude unu gbaberu mu onya opfu; unube tuko-l'ehu-atuko-l'obua? ¹⁹ Unu goshiestikwa mu okpoga, eegudeje atu akiriko obu."

Ephe wotaru iya kobo lanu. ²⁰ O su phe: "?Bu ishi onye yele epha onye bu owa-a, e deru iya-a?"

²¹ Ephe su iya: "Oo ke Siza!"

O su phe: "O n'ia-a bu g'unu woru iphe Siza nu Siza; unu eworu ke Chileke nu Chileke!"

²² Ephe numa iya; o du phe biribiri. Ephe paru iya haa; o buru phe atugbu.

Ke eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Le mboku ono kwapho ndu Sadiusi, bu ndu suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu; byapfuta Jizosu bya asu iya: ²⁴ "O-zi-iphe; iphe, Mosisu deru l'ekwo ekemu bu; teke nwoke lunyaaru nwanyi bya anwuhu; ophu o nwutaduru nwa; ge nwune iya lupyabe nyee ya ono g'o nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu pho nwa. ²⁵ Su-a; o duru unwune esaa, shi buru l'echilabo anyi. K'ogeranya luchaa nwanyi; onwu woru iya gbua; l'ebe o togbo me ako le mgboko. O paru nyee ya obu haaru nwune iya.

²⁶ Onye k'ebo, bu otosa bya alupyabe nwanyi ono; bya anonyakwaapho nwuhu; l'ebe atogbo ako; onye k'eto nno pho; jasul'onye k'esaa. ²⁷ G'ephe ha nwushihubeepfo teme nwanyi gbete teke ono bya anwuhu nkiya. ²⁸ O -rwua teke ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu; ?bu onye ole be nwanyi ono aburu nyee ya; g'ephe n'esaa luchaaruru iya-a?"

²⁹ Tobudu iya bu; Jizosu su phe: "Unu eshisweje iya; kele ekwo-opfu Chileke te edoduru unu enya; ophu o buru ke g'ike Chileke habe shii.

³⁰ Kele teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzu be nwoke taa luhedu nwanyi; ophu nwanyi aluhedu ji. Ephe a-du g'unwu-jozi-imigwe. ³¹ A -bya le k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu; ?unu ta agujedu iphe, Chileke pfuru nu unu l'onwiya su: ³² 'O kwa mbedua bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiokpu.*' Oo

* 22:32 22:32 Gunaa Awu 3:6.

ya bu lẹ Chileke ta abụkwa Chileke ndu nwuhuru anwuhu; ọ bu Chileke ndu nọ ndzu.”

³³ Ikpoto ndu ono nūmae ya phọ; iphe, oozu ọ́a phẹ biribiri ẹtu.

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Tọ́budu iya bu; ndu Fárisii nūmaepho lẹ Jizọ́sụ mewaru ọ́nu-pfụu nū ndu Sadásii; ẹ́phe je erwukọ́be onwophe. ³⁵ A nọnyaa; onye lanu l'ime phẹ, bu onye ezije ekemu meahaa g'ọ́ gbabẹ́ ọ́nyà opfu gude nmata Jizọ́sụ; bya asụ́ iya: ³⁶ “O-zì-iphe; ?bụ́ ekemu ole bu ekemu, kpọ́-chiru ishi l'iphe, bu ekemu g'ọ́ ha?”

³⁷ Jizọ́sụ sụ́ iya: “ Yee Nnajiuphu, bu Chileke ngu obu ngu g'ọ́ ha. Gude ndzụ́ ngu g'ọ́ ha; me uche ngu g'ọ́ ha yee Chileke obu.” ³⁸ Ono bu ekemu, kakọ́ta shii bya aburu iya kpọ́-chiru ishi. ³⁹ Ophu tsotaru iya nū, dūhukwapho g'onu bu: “Yee nemadzụ́ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.” ⁴⁰ Oo l'ekemu labọ́-a bẹ́ iphe, bụ́kota ekemu g'ọ́ ha yẹ́ iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ẹ́kwo tükoru g'ọ́ ha kpakọ́o.”

Ajì k'onye bu Kéreshi ọ́ bu

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ọ́ bụ́ru teke ono, ndu Fárisii nọ́koberu ono bẹ́ Jizọ́sụ jìru phẹ́ ajì sụ́ phẹ: ⁴² “?Ọ́ dū́ unu ge Kéreshi obu, bụ́kpoo Nwa onye?”

Ephe sụ́ iya l'ọ́o Nwa Dévidi.

⁴³ Ọ́ sụ́ phẹ: “?Denukwanu g'o gude Unme-dụ́-Nsọ́ kẹ́ Chileke mee Dévidi ọ́ nọ́du ekuje iya Nnajiuphu sụ́:

⁴⁴ “Chileke sụ́ru Nnajiuphu mu:

Nọ́du mu l'ẹ́kutara jasụ́ teke

mu e-me g'ì

zopyabe ndu-ọ́hogu ngu

l'ọ́kpa.†

⁴⁵ Eshinu Dévidi ekuje iya Nnajiuphu; ?denuhunu g'o gude ọ́ bụ́ru Nwa iya?”

⁴⁶ Ophu ọ́ dudu onye duru ike yeeru iya ọ́nu; mbụ́ g'ọ́ ka mma l'ọ́o akpuru opfu lanu. Eshi mbọ́ku ono; ọ́phu ọ́ dudu onye túbáaru ama ajì Jizọ́sụ ajì ọ́zo.

23

Jizọ́sụ epfu kẹ́ ndu ezije ekemu

(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

¹ Jizọ́sụ gbalihu bya asụ́ ikpoto ọ́ha ono me ndu etsoje iya nū: ² “Ndu ezije ekemu me ndu Fárisii bẹ́ bu phẹ́ bu ndu-ishì, l'ezije iphe, ekemu Mósìsù bu. ³ Ọ́o ya bu; unu nujekwaru phẹ́ opfu. Unu mejekwa iphe, bụ́kpoo iphe, ẹ́phe sụ́ru g'unu mee; ọ́le g'unu te etsokwa ẹ́ka phẹ. L'ẹ́phebedua bụ́kwa epfupfu bẹ́ ẹ́phe epfufe iya l'ọ́nu; ọ́phu ẹ́phe emekwanu iya ememe. ⁴ Ẹ́phe edoje oke ivu, anyị́ ẹ́rwa; bya atsụ́ l'ẹ́hu evuvu woru bo nemadzụ́ g'ọ́ vuru; ọ́le ẹ́phebedua l'onwophé taa rwukwa iya g'ọ́ ka mma l'ọ́o mkpushi ẹ́ka. ⁵ Iphephe, ẹ́phe eme bẹ́ ẹ́phe anọ́duje eme ge nemadzụ́ hụ́ma phẹ. ?Unu ta ahụ́maduru g'ẹ́phe edeje opfu Chileke phosaa phosaa l'eli akpọ́, ẹ́phe epfubeje l'egedegee ọ́nu-iphu. ? Unu te eledu ge jipfu jipfu ọ́nu uwe phẹ́ ahajẹ. ⁶ Iphe, aduje phẹ́ ree bu g'ọ́

† 22:44 22:44 Gụ́naa Ebuu 110:1.

buru p̄hē a-n̄oḍu l'ēka aa-kachakp̄o p̄hē akwabē ùb̀v̀ù mē a -n̄oḍu aḅo iphe; waa g'oshi, b̀u iya kachakp̄o ree l'̀ulo-ndzuk̄o ndu Jiu buru nkep̄hē; ⁷ waa ɛrengete ekele l'ēka a ḍu igwerigwe; waa gē ndiphe kuje p̄hē 'O-zì-iphe'. ⁸ Ọle unu te ekwekwa g'e kuje unu O-zì-iphe; kele ọo onye lanu b̀u onye l'ezije unu iphe. Onye ono b̀u iya b̀u Kéreshi. Unubēdua l'ophu b̀ukota unwunna. ⁹ Ọphu ọ ḍukwa onye unu e-kuje Nna lē mgboko-a; l'ọ kwa Nna lanu bē unu nweru, b̀u iya b̀u Nna ọphu bu l'imigwe. ¹⁰ Ọphu unu ekwekwa g'e kuje unu Nnajiuphu; kele ọo onye lanu b̀u Nnajiuphu unu, b̀u iya b̀u Kéreshi ọbu. ¹¹ Ọ chia g'onye kak̄ota shii lē g'unu ha buru onye a-n̄oḍu ejeru ndu ọphuu ozi. ¹² Kele onyemonye, l'ewoli onwiya eli bē ee-wozeta aḷi. Onye wozetakwanuru onwiya bē ee-woli eli."

Jiz̄osu anma ndu b̀u

t̄uko-l'ēhu-at̄uko-l'obu ikpe

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ "Nshio unubē ndu ezije ekemu mē ndu F́arisii! Unubē ndu b̀u t̄uko-l'ēhu-at̄uko-l'obu ono. Kele unu woru ēka Chileke b̀u eze guchia; guburu ndiphe ye g'ep̄he ta abah̀u iya. Unu taa bah̀udu iya l'onwunu; tēme ndu eme g'ep̄he bah̀u bē unu te ekwedu g'ep̄he bah̀u.

¹⁴ "Nshio unubē ndu ezije ekemu mē ndu F́arisii! Unubē ndu b̀u t̄uko-l'ēhu-at̄uko-l'obu ono. Kele unu b̀u ndu eripyajē ̀ulo unwanyi, ji p̄hē anoedu. Unu n̄oḍu egudeje ɛgedede epfukp̄oep̄ho ogologo opfu anu Chileke. Ọo unu bē Chileke a-kachaa anmashi ikpe ike.

¹⁵ "Nshio unubē ndu ezije ekemu mē ndu F́arisii! Unubē ndu b̀u t̄uko-l'ēhu-at̄uko-l'obu ono. L'ēka unu akp̄ojeru ugbo daa eze-ɛnyimu t̄uko ɛkameka jegbabē g'ee-shi g'unu pfubuta m'obeta ọ buru onye lanu yeru Chileke. Teke unu pfubutaru onye ọbu; unu emee ya l'ọo-buru onye ka unu agba k'oku-aḷi-maa ugbo ɛbolechiko.

¹⁶ "Nshio unubē ndu at̄su ishi, eme g'unu goshi onye ọzo ̀uzo. L'ēka unu asujē l'o to nwedu ip̄hē, ọ b̀u mē nemadzu -gude eze-̀ulo Chileke ria angu. Obenu l'onye gude mkp̄ola-ododo eze-̀ulo Chileke ria angu ọbu bē unu asujē l'ono b̀u ugwo, tukoru iya l'ishi. ¹⁷ Lekwa unubē ndu eme eswe tēme unu n̄oḍu atsugbaa ishi-a! ?Buhunu ole ka ere ire? ?B̀u mkp̄ola-ododo eze-̀ulo Chileke; t̄o eze-̀ulo l'onwiya, gbē buru iya meru mkp̄ola ọbu ọ buru iphe kē Chileke? ¹⁸ Tēme unu suk̄wapho l'onye gude ọrungwēja Chileke ria angu bē ọ t̄o ḍudu iphe, ọ b̀u; obenu l'onye gude iphe-anunu, e doberu iya ria angu bē unu suru l'ọ buwaa ugwo, tukoru iya l'ishi. ¹⁹ Lekwa unubē ndu-a, l'atsu ishi-a! ?Buhunu ole ka shii? ?B̀u iphe, a nuru anunu; t̄o ọru-ngwēja Chileke, gbē buru iya meru g'iphe ọbu, a nuru anunu ọbu buru iphe kē Chileke? ²⁰ Ọo ya b̀u l'iphe, b̀u onye gude ọru-ngwēja Chileke eri angu gudekwa yēe iphe, n̄o iya n̄u rik̄ota angu ọbu. ²¹ Onye gudekwanu eze-̀ulo Chileke ria angu bē gudekwapho eze-̀ulo ono mē Chileke, bu iya n̄u gude ria angu ọbu. ²² Onye gudekwanu imigwe eri angu gudekwapho aba-eze Chileke yēe Chileke, onye n̄o iya n̄u eri angu ọbu.

²³ "Nshio unubē ndu ezije ekemu mē ndu F́arisii! Unubē ndu b̀u t̄uko-l'ēhu-at̄uko-l'obu ono. Kele unu agbakebeje je anu Chileke oke-lanu l'̀uzo-iri l'agbo mē anamita; m̄kp̄oo ahuji; bya aparu eme ekemu l'ēka ọ karu akaka paru haa, b̀u iya b̀u ekpe ikpe, pfuru ọto; waa aphu obu-imemini; waa apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Iphemiphe ono bē unu gege an̄oḍua eme; ọle ọ t̄o b̀ukwanu g'unu haa ọphuu. ²⁴ Unubē ndu at̄su ishi, eme

g'unu goshi ndu ozo uzo; unube ndu azashijechaa zashia iphiriba iphe, ha ge nwenwu, no l'okoro; ole unu elwejekwa iphe, ha g'inya olwe wo.

²⁵ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje asa azu okoro; asa azu ochi; ole iphe, jiru ime iya bu ana ndu ozo iphe l'eka ike waa egu eme ejo-iphe. ²⁶ Gube nwophu Farisii, atsu ishi; vuru uzo saadaa ime okoro yee ime ochi; oo ya bu; azu iya egbufukwapho chalahaa ucha.

²⁷ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu du g'ilu, e memaru emema, anoduje ama mma l'eli ehu iya; o -rwua l'ime iya; okpu nemadzū; mekpoo iphe ozo, rehuru erehu; eji iya ejiji. ²⁸ Nokwapho g'unu aduje g'unu pfulerekoto; 'ama l'iphe, jiru unu ime bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu waa ejo-iphe."

*Jizosu epfu l'aa-gwatakota
ogbo nta-a ugwo iphe, ephe eme
(Luk 11:47-51)*

²⁹ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje akpushi ulo l'ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke; bya ememakwapho eka e liru ndu pfulerekoto emema; asuje. ³⁰ 'Ome unu no ndzu teke nna unu oche phe no; unu tege eyekwa eka l'egbushi ndu mpfuchiru Chileke.' ³¹ Unu gude egube ono agba onwunu ama l'unu bupho unwu ndu gburu ndu mpfuchiru Chileke. ³² O du ree; unu yenu eka mefufu-a iphe, ndiche unu phe meru mephodoru unu. ³³ Unube ejo agwo ono! Unube unwu, ogiji nwushiru ono! ?Unu e-mekwadū imagha nahu g'a ta nma unu ikpe; kpuru unu ye l'oku-ali-maa? ³⁴ Oo ya bu; unu huma le mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke waa ndu mmamphe; waa ndu ezije ekemu g'ephe byapfuta unu. L'ime phe be o duru ndu ophu unu e-gbu egbugbu; duru ndu ophu unu a-kpopyabe l'oswebe; dukwarupho ndu ophu unu e-chi iphe l'ulo-ndzuko unube ndu Jiu; mekota phe ewere le mkpukpu le mkpukpu; ³⁵ k'ophu oo-tukoru unu l'ishi; mbu ochi ndu pfulerekoto, unu gbushiru le mgboko e -shi l'ochi Ebelu; nwata pfulerekoto; jasū l'ochi Zakaraya; nwa Barakaya; onye unu gburu le mgbaka eze-ulo Chileke; waa oru-ngweja Chileke. ³⁶ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; l'iphemphe ono bukotakwa l'ishi ogbo-a, no nta-a be aa-gwatakota ugwo iya g'o ha."

*Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Luk 13:34-35)*

³⁷ "Oowaa! Gube Jierusalemu! I tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbushi; bya egude mkpuma atu-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nku iya-a; ophu i kwedu! ³⁸ Huma ahuma; l'ibe naba be aagbagharu; l'o dabyiru iphoro. ³⁹ Ge mu karu unu; unu ta ahumabaekwa mu jasū teke unu a-su: 'Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude epha Nnajiuphu abya ono.' "

24

*Iphe, e-me teke ikpazu
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Tobudu iya bu; Jizosu bya eshi l'ime eze-ulo Chileke lufuta; o buru iya atugbushi. Ndu etsoje iya nu byapfuta iya g'ephe goshikota iya eze-ulo

Chileke ono l'ophu. ² Jizosu sù phẹ: “?O kwa l'unu humaru iphemiphe ono? Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ee-mechaa nwukpòshichaa iphemiphe ono enwukpòshi; mbù k'òphu ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo mkpuma lanu, a-kpọ-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvu*

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Jizosu bya enyihu úbvú Olivu bya eje anọdu anọo l'eli iya. Ndu etsoje iya nù byapfuta iya k'iche bya asù iya: “?Bukpoo teke ole bẹ iphemiphe-a, i pfuru-a l'e-mekpoo? Teme ?bù gunu a-buru iphe, ee-gude maru teke ji-bya; waa teke mgboko a-bvu?”

⁴ Jizosu yeeru phẹ onu sù phẹ: “Oo phọ g'unu leta onwunu ẹnya g'ọ tọ dọ onye e-duswe unu ọzo. ⁵ Kele ọ duru igwerigwe ndu a-zaru ẹpha mu bya. Onye ophu nonu l'ọo-sù l'ọ kwa yẹbedua bụ Kéreshi ọbu. Ẹphe eshi l'ẹka ono duphua ndu dọ igwerigwe. ⁶ Unu a-nọdu anu ude ọgu ophu aalwu l'ẹka dọ ẹnya; waa ophu aalwu l'ẹka dọ ntse; ọle g'obu te etsukahukwa unu; noo l'iphemiphe ono mefútajekwa. Ọle teke mgboko a-bvu teke erwukwa. ⁷ Noo kele ọha yele ọha ibe iya a-nọdu alwu ọgu; alì-eze yele alì-eze ibe iya a-nọdukwapo alwu ọgu nkepẹ. Ẹjo ọkpa nri a-bya. Alì anmaa jiiijijii l'ẹka dọ igwerigwe. ⁸ Ọle iphemiphe ono dọepho g'ẹgube ime awatajẹ eme nwanyị k'òphúú-a.

⁹ “Noo teke ẹphe a-kpuru unu jefpu ndu ọchi-ọha; eeme unu ewere; gbushia unu. Ọhamoha, nọ lẹ mgboko egude kele unu bụ nkemu kpoo unu ashi. ¹⁰ Nokwapo teke ikpoto nemadzù a-gbakuta azù l'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Chileke. Ẹphe edeaharu nwibe phẹ nù g'e gbua; kpoo nwibe phẹ ashi. ¹¹ Igwerigwe ndu mpfuchiru a-bya lẹ mgboko-a bya anọdu epfu iphe, Chileke epfuduru; gude edepushu ndu dọ igwerigwe. ¹² Teme eshinu ẹjọ-ipe a-kwata paa ẹka mebyikpoo apaa bẹ n-yemobu k'igwerigwe nemadzù a-tokpoepo nwehu ejihu oyi eje. ¹³ Obenu l'onye taru nshi jasù l'ikpazu bẹ Chileke a-dzota. ¹⁴ Teme ozi-oma k'ẹka Chileke bụ eze-a; bẹ aa-sà àsàsà g'ọ dzuru mgboko mgburugburu; k'òphu ọhamoha l'ophu a-numadzuru iya. E -mechaa teke ono; mgboko abvu.”

Ejo ahuma

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Sù-a; unu a-humakwa ẹjo-ahuma-ọla-l'iswi ono, Danẹlu onye mpfuchiru pfuru unu opfu iya ono; l'ẹka ọ pfuru l'ẹka duru Chileke nsọ. Gẹ gube onye agù iphe-a rikwaa ọriri iphe, ọ bụ. ¹⁶ Unu -humae ya phọ; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa lashia l'úbvú. ¹⁷ G'onye nọ ọkpoku te ẹjẹkwa abahu l'ulo lẹ ya eje ewota iphe, dọ l'ulo iya. ¹⁸ Teme g'onye nọ l'ẹgu te ejekwa ala unuphu je achita uwe iya. ¹⁹ Aphu a-tsokwaru unwanyi, dọ ime; mẹ unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ²⁰ Ọo g'unu pfuru nù Chileke g'agba ọso unu ta abù l'udzumini; ophu ọ bushiru l'eswe-atuta-unme. ²¹ Kele teke ono bẹ ẹjo oke iphe-ẹhuka, eteke adu-swee k'eshinu Chileke meru mgboko byasù nta-a l'a-dù; ophu ọ byadu adubaa ọzo. ²² Nnajiuphu -egbuduru teke iphe-ẹhuka ono mkpirikpu bẹ ọ tọ dukwa nemadzù aaphodunu. Ọle oo-gude iswi ẹhu ndu ọ hotaru gbua ya mkpirikpu.

²³ “O -rwua teke ono; ọ -duru onye suru unu l'ọ wakwa Kéreshi ọbu; ọzoo l'ọ phukwa iya; unu te ekwekwa. ²⁴ Kele ndu a-nọdu adzushi ọka sù l'ẹphe bụ Kéreshi; ọzoo l'ẹphe bụ ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa

teke ono. Ephe a-nodu emegbaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri. Iphe ono a-buchaaru g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa le ndu Chileke hotaru; m'ephe -je l'adu ike. ²⁵ Ole mu vuakwa uzo epfuru iya unu nta-a, o too meadaa.

²⁶ "Oo ya bu; teke o nweru ndu suru unu g'unu lenu l'o nokwa l'echiegu; unu te ejekwa aka ono. Ephe -su unu: lekwa l'o nokwa l'ime mkpuru; unu te ekwekwa. ²⁷ Kele o kwa g'ebemu-igwe akuje phoo; shi l'uzo enyanwu awawa lojaa akpaminigwe jasu l'uzo enyanwu ariba-a bu ge Abubu-Ndiphe e-me mboku, oo-bya.

²⁸ "O kwa aka odzu dabyiru be udele adojeru."

Abyabya Abubu-Ndiphe
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ E-mechaa; teke ejo iphe-ehuka ono buuerupho be enyanwu e-jikputa; onwa echibuhu echichi; kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, no l'igwe anmawo anmawo lo-sweshihu. ³⁰ Noo teke iphe-ohubama ke Abubu-Ndiphe e-geru egeru l'akpaminigwe. O buru teke ono be iphe, bu ohamoha, no le mgboko mgburugburu a-ra ejo ekwa; aka meji tofuru phe. Noo teke ephe a-huma Abubu-Ndiphe aka o no l'urwukpu shi l'igwe egbu nwijnwii gude ike iya, paru aka abya. ³¹ Aabya egbu eze opu ono, oo-gude zia unwu-ojozi-imigwe iya; ephe ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ekutara; jee l'uzo ekicha; je akpaa l'eka igwe beru; ali beru; chikota ndu o hotaru.

Iphe, e gude oshi figu anwuta
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² "Su-a; unu gude oshi figu nwuta iphe; kele oobujeru; o -mishiwaabya bya erwua irwu ophu; l'aamaru l'onanwu duwaa ntse. ³³ Nokwapho g'owa-a du. Teke unu humaerupho iphemiphe ono; unu amaru l'o nokpowaab ntse; mbu l'o nowaa g'onu-oguzo. ³⁴ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. ³⁵ Su-a; igwe a-bvukwa; ali avu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu erebuhu ire erebuhu.

Mboku, oo-buru
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

³⁶ "Obenu l'o to dudu onye maru mboku, oo-buru; ozoo teke iphe ono e-megbaa gedegede. Mbu l'unwu-ojozi, bu l'imigwe ta amakwa iya; ophu Nwa Chileke l'onwiya amakwa iya. Onye maru iya nu buepho Chileke, bu Nna nwekiya. ³⁷ O kwa g'o du l'ogbo ke Nuwa phe teke ndiche ono bu g'oo-du teke Abubu-Ndiphe l'a-bya. ³⁸ Kele teke ndiche ono; teke utso, riru mgboko eteke agbadu; be ephe shi nodu eri angu; alu-phe nwanyi; ekephe nwanyi; jasu mboku, Nuwa bahuru l'eze ugbo; ³⁹ ophu ndiphe amadu iphe, ako nu; jasu teke mini byaru atuko phe rikota. Nokwa g'oo-du teke Abubu-Ndiphe a-bya bu ono. ⁴⁰ Noo teke unwoke labo a-nodu l'egu; aabya ezikota onye lanu haa onye ophuu. ⁴¹ Unwanyi labo a-nodu atsui nri; aabya ezikota onye lanu haa onye lanu. ⁴² Oo ya bu; unu che nche; kele unu ta amadu mboku, Nnajiuphu unu a-bya. ⁴³ Ole-a; unu makwarupho le-a; Ome oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya me o nwukwaru-a enya; me o to kwekwanu g'iphuru tsufua ulo iya bata. ⁴⁴ Oo ya bu; unubedua l'onwunu; unu kwabekwapho enya; kele Abubu-Ndiphe l'a-bya teke unu te eledu enya iya."

Nwozi, e gude ire iya aka
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “?Bụ onye bụ nwozi, e gude ire iya ẹka ẹme ọ bụru onye kwaru ẹnya? Ọ bụ onye ono, nnajjuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nujeru iya ndibe iya nri l'orwuberu iya. ⁴⁶ Ẹhu-utso bẹ a gọru nū nwozi ono mẹ ọ -buru lẹ nnajjuphu iya a-lwa bya ahuma l'oome iphe ono, e ziru iya ono. ⁴⁷ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajjuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'eka. ⁴⁸ Obenu; teke ọ bụ nwozi ẹjo ọkpoma; ọ rja sụ: 'Ha! Nnajjuphu mu anọakwaa ọdu'. ⁴⁹ Ọ bya awata etsukashi ndu-ozí nwibe iya iphe; wata eri g'ọ dū iya; nguahaa mēe; ẹphe lẹ ndu nggaga mēe. ⁵⁰ Nnajjuphu iya ono a-lwa mbọku, o too ledu ẹnya iya waa teke ọ tọ madu; ⁵¹ bya agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe lẹ ndu bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Noo ẹka nemadzu a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.”

25

Ako akatikpo unwumgboko iri

¹ “Ẹka Chileke bụ eze bẹ aa-duepho g'iphe, meru l'ako akatikpo unwumgboko iri, chitaru orọku pẹ gude jeshia onye jeru alu nwanji ọphuu ndzuta. ² Umadzu ise l'unwumgboko ono bụ ndu eswe; umadzu ise buri ndu kwaru ẹnya. ³ Lẹ ndu eswe pho pataru orọku pẹ; ophu ẹphe adudu manụ, ẹphe wotafuru k'etsutsu. ⁴ Ọle ndu ophu kwaru ẹnya yeru manụ l'iphe paru k'iche bya apakwarupho orọku pẹ. ⁵ Onye ono, alu nwanji ọphuu ono noahaepho ọdu abyabya; mgbenya rweahaa pẹ. A nonya; mgbenya tushikota pẹ.

⁶ “Abali keepho ẹbo; a rashia sụ: 'Eeghee! Onye jeru alu nwanji ọphuu obu alwaakwa-o! Unu lufuta bya eje iya ndzuta-o!' ⁷ Tobudu iya bụ; unwumgboko ono wulihkọta bya emezichaa orọku pẹ. ⁸ Ndu ophu bụ ndu eswe pho sụ ndu ophuu, kwaru ẹnya pho: 'Unu menuru nwamanu unu tadaru anyi jiko l'oku anyihuakwaa l'oroku anyi.' ⁹ Ndu k'ono, kwaru ẹnya ono sụ pẹ: '?Teke ọ tọ sukwanu anyi l'unu-e? Unu jepfukwa ndu ere manụ-oku je akpata k'unu.' ¹⁰ Ẹphe tugbua jeshia ya akpata. Ọ buri teke ono bẹ onye jeru alu nwanji ono byarwataru; ndu ophu jikobewaru ẹka ejeje pho tsooro iya; ẹphe bahu l'ulo ẹka eeme ekele-nwanji ono l'enyashi ono. Ẹphe wubaepho l'ulo; e woru ọzo guchia.

¹¹ “E mechaa ẹme umadzu ise ophu bya; bya asu: 'Nnajjuphu! Nnajjuphu! Guhaaru anyi ọzo.' ¹² Nwoke ono sụ pẹ: 'Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta amakwa onye unu bụ.' ”

¹³ Ọo ya bụ lẹ-a; unu chekwa nche; eshinu unu ta amadu mboku, Abubu-Ndiphe a-bya; ophu unu amadu teke ọo-buru.

Etu ndu e yeru okpoga l'eka (Luk 19:11-27)

¹⁴ “L'eka Chileke bụ eze duekwapho g'iphe, meru l'ako nwoke lanu, gbeshiru eje iphe-ozo; bya ekua ndu-ozí iya bya eworu ẹku iya ye pẹ l'eka. ¹⁵ Onye lanu bẹ ọ nuru ukporo ẹkpa-ego ise; bya anu onye ophu ukporo ẹkpa-ego labo; bya anu onye k'eto ukporo ẹkpa-ego lanu. Onyemonye bẹ ọ nuerupho gẹ nwoke nkiya beru. Ọ nuchaa pẹ iya; ọ buri iya eje iphe-ozo, ooje. ¹⁶ Onye ophu ọ nuru ukporo ẹkpa-ego ise pho tugbuepho teke ono gude iya jeshia ngho. Ọ je egude iya gbaa ngho rita urwu ukporo ẹkpa-ego ise ọzo tukobe iya. ¹⁷ Nokwapho g'onye ophu a nuru ukporo ẹkpa-ego labo pho meru. Ọ jeru eritakwapho urwu ukporo ẹkpa-ego labo ọzo tukobe iya. ¹⁸ Ọ be l'onye ophu nataru ukporo ẹkpa lanu-a; ọ tugbua je ebvua alí woru okpoga nnajjuphu iya ono libe.

19 “Tɔ̀budu iya bụ; a nɔkpoe-pho-oo jasụ: o be ujiku lanụ; nnajjuphu ndu ono lwa g'èphe l'èphe gbazia okpoga ono. 20 Onye ọ́phu a nuru ụkporo ẹkpa-ego ise pho byatashia bya egudekwapho ụkporo ẹkpa-ego ise ozo bya asụ: ‘Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ụkporo ẹkpa-ego ise. Wakwa ụkporo ẹkpa-ego ise ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.’ 21 Nnajiuphu iya su iya: ‘I meru ree! I bu okpobe onye-ozì, e gude ire iya ẹka. Eshinu e gude ire ngu ẹka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me gi buru onye-ishi l'iphe, paru ẹka. Ngwa; bya g'ehu tuko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.’ 22 Onye ọ́phuu, a nuru ụkporo ẹkpa-ego labo pho byakwa bya asụ: ‘Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ụkporo ẹkpa-ego labo. Wakwa ụkporo ẹkpa-ego labo ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.’ 23 Nnajiuphu iya ono su iya: ‘I meru ree. I bu okpobe onye-ozì, e gude ire iya ẹka. Eshinu e gude ire ngu ẹka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me gi buru onye-ishi l'iphe, paru ẹka. Ngwa; bya g'ehu tuko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.’ 24 Onye ọ́phu a nuru ụkporo ẹkpa-ego lanu pho byakwa bya asụ: ‘Nnajiuphu; mu maru ngu ree; I i bunukaru ejo nemadzu. Iiwotaje iphe l'eka i kuduru iphe; teme i nodu ejeje ekpota iphe, i ghaduru. 25 Noo g'o gude ndzu guhu mu; mu woru ụkporo ẹkpa-ego ngu je elibe l'ali. Nggekwa iphe ngu.’

26 “Nnajiuphu iya ono su iya: ‘Lekwa gube iberezi iphe, arwuhu-a, ejo okpoma egbu egbugbu-a. Oo ngu pho maru le mu awotaje iphe l'eka mu akuduru iphe; teme mu nodu ekpotaje iphe, mu aghaduru. 27 I gege dobekporo mu nu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'oo-buru mu -lwa mu eje ewota okpoga mu yee iphe, o tukoberu onwiya. 28 Ngwa; unu nata iya okpoga ono; woru nu onye pho, nweru ụkporo ẹkpa-ego iri pho. 29 Kele onyemoneye, nweru nu be aa-nubakwa g'o nweru k'etsutsu iya. Obenu l'onye enwedu nu be aa-gbenu natafulenu nwophu o nweru.’ 30 ‘Ngwa; unu kpata mkpokoro onye-ozì-a kpufu je eye l'eka gbakotaru tsukiribaa. Eka ono be nemadzu a-nodu kwaa ejo ẹkwa; taa ikireze.’ ”

Ikpe Ikpazu

31 “Obenu le teke Abubu-Ndiphe a-nodu egbu nwijnwii abya yee iphe, bukota unwu-ozozi-imigwe l'ophu be oo-nodu l'aba-eze iya, egbu nwijnwii. 32 Teke ono be ndiphe mgburugburu e-dzukota l'iphu iya. L'obya eworu phe hoo g'onye eche aturu, l'ahoshije egbu l'eka aturu iya kuru; dobe phe iche iche-a. 33 L'obya achiru ndu ophu bu aturu dobe onwiya l'uzo ekutara; chiru ophu bu egbu dobe l'uzo ekicha. 34 Noo teke eze ono a-su ndu k'ono, no iya l'uzo ekutara ono: ‘Unu bya; unube ndu Nna mu goru onu-oma nu. Unu bya enweru mgboko ophuu ono, Chileke kwakobehawaruro unu e -shi teke o meru mgboko ono. 35 Kele egu guru mu; unu nu mu nri; egu mini gua mu; unu chebe mu mini; mu ngua. Mu buru mbyambya; unu dubata mu ibe unu. 36 Mu gbaru oto; unu nmabe mu iphe. Iphe mee mu; unu gbaaru mu mkpu. Mu jee mkporo; unu bya mu agbaphe.’

37 “Noo teke ndu pfuberekoto a-su iya: ‘Nnajiuphu; ?bu teke ole be anyi humaru ngu eka egu ngu; anyi nu ngu nri obu? Ozoo le mini agu ngu; anyi chebe ngu mini; i ngua? 38 Teme ?bukpoo teke ole be anyi humaru ngu; i buru mbyambya; anyi dubata ngu ibe anyi? Ozoo li gba oto; anyi nmabe ngu iphe? 39 ?bukpoo teke ole be anyi humaru ngu l'eka iphe eme ngu; ozoo li no l'oka mkporo; anyi gbaaru ngu mkpu?’ 40 Noo teke eze e-yeru phe onu su phe: ‘Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu mkpwaru iya mbeta o buru onye lanu, enya kachaa alwalwa l'unwunna mu-a be buakwaa mbedua be unu meru iya.’

41 “Noo teke ọọ-bya asụ ndu ọp̄hu nọ iya l'uzo ẹkicha: ‘Unu lufu mu l'ip̄hu; unube ndu Chileke turu ọnu. Unu wuba l'oku ono, e-nwu gidigidi jaduru ono, bu iya bu ẹka Chileke meru doberu Obutuswe yee unwu-ọjosi iya ono. 42 Kele ẹgu guru mu; ọp̄hu unu anuduru mu nri. Ẹgu mini gua mu; ọp̄hu unu echebeduru mu mini. 43 Mu baru mbyambya; ọp̄hu unu edubataduru mu ibe unu. Mu gbaru ọto; ọp̄hu ọ dudu ip̄he, unu nmaberu mu. Ip̄he mee mu; teme mu nọo l'ọka mkp̄oro; ọp̄hu unu agbajeduru mu mkpu.’ 44 Noo teke ẹphe e-yekwapho ọnu su: ‘Nnajiup̄hu; ?bu teke ole be anyi humajekpooru ngu ẹka ẹgu agu ngu; ọzoo ẹka ẹgu mini agu ngu; ọzoo ẹka i bu mbyambya; ọzoo ẹka i gba ọto; ọzoo l'eka ip̄he eme ngu; ọzoo l'eka i nọ l'ọka mkp̄oro; ọp̄hu anyi eyeduru ngu ẹka?’ 45 Noo teke ọọ-su phẹ: ‘Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu te emeduru iya g'ọ ka mma l'ọo onye lanu, ẹnya kachaa alwalwa l'ime ndu-a be unu te emekwaru mu iya.’ 46 Ọo ya bu; ẹphe eje anodu l'eka ẹphe a-nodu eje ip̄he-ehuka mkp̄urumkpuru jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimi. Obenu lẹ ndu ọp̄hu bu ndu p̄fuberekoto e-je l'eka ẹphe e-nweru ndzụ ojejoje.”

26

Ndu-ishi achi idzu egbu Jizosu

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; J̄ion 11:45-53)

1 T̄obudu iya bu; Jizosu p̄fughechaep̄ho ip̄hemip̄he, oopfū; bya asụ ndu etsoje iya nū: 2 “Ọp̄hu unu maru bu l'ọ ghudufuwaru-a abali labo; ọbo Ọjehata erwua. Noo teke ee-deru Abubu-Ndip̄he ye g'a kp̄opyabe l'oswebe.”

3 T̄obudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya mkp̄ukpu bya edzukobe l'okpoku ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Onye ono be ẹpha iya bu Kayafasu. 4 Ẹphe nọo ndzukọ su l'ẹphe e-gude Jizosu lẹ mpya woru gbua. 5 Ọle ẹphe s̄uru l'ọ t̄o buduru nta-a, aabo ip̄he-a; a-nonyaa utsu daa l'eka ọha nọ.

Aawu Jizosu manụ,

eshi mkp̄o lẹ Betani

(Mak 14:3-9; J̄ion 12:1-8)

6 O be ge Jizosu jeru Betani; o je anodu l'ibe Sayimonu, onye ekpenta mejeru pho. 7 Noo ya; nwan̄yi lanu gudeep̄ho mgbere, ama ntumatu bata ge Jizosu gude nri l'eka eri. Mgbera ono be manū, eshi mkp̄o, du iya nū kwatakpooru ere ire shii. Nwan̄yi ono bya eworu manū ono wua Jizosu l'ishi. 8 Ndu etsoje iya nū humae ya pho; ẹhu ghuaaha phẹ eghu. Ẹphe su: “?Bu ke gunu be e gude emebyishi eguru manū ọwa-a? 9 Kele manū-a s̄uru g'ee-reta iya ip̄he, parū ẹka woru keshiaru ndu akpa nri.”

10 Jizosu maerup̄ho l'onoo ip̄he, ẹphe ep̄fu bya asụ: “?Bu gunu meru g'ọ gude unu nodu ep̄fuchi nwan̄yi ono nchi? ?Unu ta amadu l'ọo ọkpobe ip̄he be o meru mu ẹgube ono? 11 Ndu akpa nri be unu l'ẹphe anọ tekenteke; obenu lẹ mb̄edua ta abudu tekenteke be mu l'unu a-nodu. 12 L'ip̄he, meru ip̄he, ọ wuru mu manū-a bu g'ọ shi nta-a kwakobeta mu m'obvu mb̄oku, ee-li mu. 13 Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ip̄he, bukpo ẹkameka, a saru ozi-oma-a lẹ mgboko-a mgburugburu be aa-kojeekwapho akọ ip̄he-a, nwan̄yi-a meru-a; gudeje nyata nwan̄yi-a.”

Jiudasu eederu Jizosu eye

l'eka ndu Jiu

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Jiudasu Isukariyotù, bụ onye lanù l'ime ụmadzu iri l'èbo onò, etsoje Jizọsu onò bya atụgbua jefpúshia ndu-ishi uke Chileke; ¹⁵ je asụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ unu a-nụ mu gẹ mu deru iya ye unu l'ẹka?” Ephe p̄fua ya ụkpòro pangu lẹ pangu iri. ¹⁶ O shiẹpho teke onò wata achò teke gbarù gẹ ya deru Jizọsu ye phẹ l'ẹka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mak 14:12-26; Luk 22:7-23; Jìon 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

¹⁷ O rwua l'eswe, abahù l'òbo-iphe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko onò; ndu etsoje Jizọsu byapfuta iya bya asụ iya: “?Bụ awe bẹ ọ dū ngu g'anyi doziaru ngu g'ì nọdu ria nri òbo Ojẹghata ọbu?”

¹⁸ Ọ sụ: “Unu bahù l'ime Jierúsalemù. O nweru nwoke lanù, unu e-jepfu je asụ iya lẹ O-zì-iphe sùru; l'ò ruwuaru iya l'alala. Gẹ ya nọdunu l'ìbe ngu ria nri òbo-iphe onò yẹe ndu etsoje iya nù.”

¹⁹ Ndu etsoje iya nù onò je emee gẹ Jizọsu ziru phẹ. Ephe nọdu l'ẹka onò kwakobeahaa nri òbo Ojẹghata onò.

²⁰ O be l'uzenyashi; Jizọsu yẹle ụmadzu iri l'èbo onò je anọdu kwabẹ k'eri nri onò. ²¹ Ephe rijeẹpho nri onò; ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanù lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-deru mu ye l'ẹka ndu achò ishi mu.”

²² Ọ kwata rwua phẹ l'ẹhu; apụ jì phẹ obu. Ephe jìahaa ya nanù nanù sụ: “Nnajiuphu; ?bụ mbẹdua tọo mbẹdua?”

²³ Ọ sụ phẹ: “Ọo onye mu l'iya eye ẹka l'ochi lanù-a bụ onye ọbu, e-deru mu ye ọbu. ²⁴ Abụbu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọle apụ a-tso ru onye onò, ee-shi l'ẹka iya deru Abụbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu achò ishi iya onò. O gogo kakwaru onye onò ree ọme a ta nwụduru iya ilile.”

²⁵ Jiudasu-a, l'e-mechaa deru iya ye-a sụ iya: “Onyibe; ?bụ mbẹdua tọo?” Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”

²⁶ Ephe gudekwadụ nri onò eri; Jizọsu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele; bya eworu iya nughaa ndu etsoje iya nù; bya asụ phẹ: “Unu gee ria. Ọwa-a bụ ogwẹhu mu.”

²⁷ Ọ byakwa apata okoro, mēe dū bya ekelekwaphọ Chileke ekele bya eworu iya nù ndu etsoje iya nù bya asụ phẹ: “Unu ngu-dzuru iya g'unu ha.

²⁸ Kẹle ọwa-a bụ mee mu, egude agba ọgbandzu ọphúú; mee a gbashiru l'iswi ẹhu igwe ọha; k'ọphu Chileke a-guru phẹ nvù l'iphe-ẹji. ²⁹ Ọle iphe, mu a-karù unu bụ; mu ta abyakwa angubaa mēe, shi l'akpuru vayinu jasuru mbọku onò, mu l'unu a-ngù k'òphúú l'ẹka Nna mu bụ eze.”

³⁰ Ephe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyita a-go lẹ ya ta amadụ Jizọsu

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jìon 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizọsu sụ phẹ: G'unu hakọta bẹ e-mechakwaa hakọta mu gbalaa l'enyashi-a; g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. Kẹle e dekwaru sụ: “Mu e-chigbu onye eche aturu; g'ikpoto aturu onò agbakashihu.* ³² Ọle teke e meerupho gẹ mu shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ bẹ mu e-vukwaru unu ọzo jerwua Gálili.”

³³ Pyita sụ iya: “Onyemonye -jekpọo agbalakọta parù ngu haa bẹ ephe a-hakwa ngu-a; ọ kwa lẹ mbẹdua ta ayikwa haa ngu.”

* 26:31 26:31 Gụnaa Zek 13:7.

³⁴ Jizosụ sụ iya: “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; l’enyashi ntau-a be oke-oku nchi-abohu -bya ara orà; be i goakwaru ego ugbo eto sù l’i ti madu mu.”

³⁵ Pyita sù iya: “O betakpoo mu le ngu je a-tuko laa; mu ta abyakwa asu le mu ta amadu ngu.” Ndu etsoje Jizosu ndu ophu tuکو pfudzuru nno.

Jizosu epfu anu Chileke

le mgbabu Getusemeni

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Tobudu iya bu; Jizosu yele ndu etsoje iya nu swiru bya abyarwuta l’eka eekuje Getusemeni. E rwua eka ono; o sù ndu etsoje iya nu: “Unu nodukwa anoo l’eka-a ge mu jeriberu l’eka pho je epfuru nu Chileke.” ³⁷ O bya eduta Pyita yee unwu Zebedi ephenebo; epe swiru tugbua. Aphu ji iya obu; meji nodu etsue ya pho pharamu pharamu. ³⁸ O sù phe: “Ha; egube owa! Meji akuekwa mu pho photophoto; mbu le meji abyaakwaa mu atofu. Unu nodukwa l’eka-a ge mu l’unu tuko chee nche.”

³⁹ O kpriberu nwanshii; bya adaa bube iphu l’alì pfuru nu Chileke sù: “Nna mu; o -buru l’ii-mekotakpoo ya; manuru g’ii-me nafu mu okoro-a ge mu ta angu iphe, du iya nu. Ole o kwa g’o to bukwa iphe, du mu l’uche l’e-me. O kwa g’o bukwaru iphe, du gubedua l’uche l’e-me.”

⁴⁰ O gbeshi jepfu Pyita phe-a, epe l’iya swi-a. O jeshia; epe nodu ekuwaa mgbenya. O sù Pyita: “?Bu gunu be unu eme egube ono? ? Unu ta adudu ike nwuru enya ge mu l’unu noo m’obeta o buru awa lanu?”

⁴¹ Unu nwuru enya; pfuru nu Chileke g’o to kwe g’unu nmalahu l’ohutama. Maa nemadzu be o nodujekpokwa evushi evuvu ike; obenu le nemadzu l’onwiya be ike adudu.”

⁴² O tugbukwaa k’ugbo ebo bya ejekwa awata epfu anu Chileke sù: “O shita mu sù gube Nna mu; o -buru l’o to duhedu g’ii-shi nafu mu iphe, du l’okoro-a; gbahalepho le mu ngufutaje iya be o dukwaa ree; o kwa g’o mee g’o du ngu l’uche.” ⁴³ O bya alwaphutakwa azu byatashikwa; epe nodu ekukwapho mgbenya; kele mgbenya jiru phe enya ejiji.

⁴⁴ O pakwaru phe haa bya atugbua ozo bya eje epfuru nu Chileke k’ugbo eto; pfukwaapho iphe, o pfuhawaru. ⁴⁵ O mechaa; bya abyapfuta ndu ono, epe l’iya swi ono; bya asu phe: “?Unu nokpoepho le mgbenya g’unu no iya? ?Unu nokpokwadua le nwa atuta unme unu obu? Unu lekwa l’o rwuakwaru. Abubu-Ndiphe be e deakwaru ye l’eka ndu iphe-eji. ⁴⁶ Unu gbeshikwa g’anyi je. O kwa onye deru mu ye nu obu abya nu pho.”

Eegude Jizosu

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jion 18:3-12)

⁴⁷ Tobudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a opfu l’onu; Jiudasu-a, bu onye yikwaa l’umadzu iri l’ebo pho-a buru phereketeke; yele igwe oha swiwaru. Epe pagbaaruu mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nu buru ndu-ishu uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu. ⁴⁸ Onye ono, deru iya ye onoya pfuwaru phe iphe, ya e-me g’ephe gude maru onye ophu o bu. O suhawaru phe l’oo onye ono, ya e-jepfu je etsutsua onu ono bu onye epe e-gude.

⁴⁹ Jiudasu jeppho phaa byapfuta Jizosu bya ekele iya ekele sù iya: “Onyibe! ?I dupho?” bya etsutsua ya onu l’asha.

⁵⁰ Jizosu sù iya: “Ishikomu; jero emee iphe, i byaru.” Ndu ono bya bya azuppyabe Jizosu; gudeshia ya ike. ⁵¹ Tobudu iya bu; onye lanu le ndu ono, epe le Jizosu shi nodu ono yeepho eka mia mma iya swaramu;

gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁵² Jizosu su iya: “Mi-phu mma ngu azu l’obo iya; kele onyemonye, bu o-gbu-mma l’a-la le mma. ⁵³ To? i dobesu le mu taa dudu ike asu Nna mu nta-a g’o dzoo mu; mbu l’oo ye unubuku unwu-ojozi-imigwe egwegwa g’ephe bya nta-a? ⁵⁴ O!e; ?denukwanu g’oo-shi va; mbu iphe, e deru l’ekwo-opfu Chileke, bu iya suru l’iphe-a, eme nu-a mefutaje g’oome-a?”

⁵⁵ Noo teke Jizosu suru ikpoto ndu byaru iya egude: “?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? Mu l’unu shikwa anoduje mboku-mboku l’eze-ulo Chileke; aka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. ⁵⁶ O!e iphemiphe-a mewaru k’ophu iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l’ekwo-opfu Chileke aa-vufutakota g’ephe pfuru iya.”

Ndu etsoje iya nu g’ephe ha paru iya haa; gbakashihu.

Jizosu l’iphu ndu-ikpe

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Ndu guderu Jizosu kputa iya kpuru tugbua jeshia ibe onye bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Epha onye ono bu Kayafasu. O buru l’eka ono be ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya dzukotahawaru. ⁵⁸ Pyita gbē uzanya etso iya azu azu jasū ephe bahū ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O bya abahu bya eje anō-kube ndu nche; chiru enya ye ge ya humakpoo iphe, a-buru ishi iya. ⁵⁹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe l’ophu chohaa ibo, ephe e-bo Jizosu; g’ee-shi g’ee-kpee ya mpfugbu. ⁶⁰ Ophu o dudu iphe, ephe humaru, bu iphe, o meru; l’eka a gbekwa du igwe agba iya ekebe eregede. A nonyaa; umadzu ebo bya ⁶¹ bya asu: “O kwa nwoke-a suru le ya a-du ike mebyishia eze-ulo Chileke; ya akpukwaa ya l’ime abali eto-a.”

⁶² Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono gbalihu bya asu iya: “?Ti yedu onu l’iphe, bu ekebe owa-a, ephe agbagbaa ngu-a?” ⁶³ Ophu Jizosu epfuduru opfu. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono su iya: “Pfukwaa mele Chileke, dzu ndzu. ?Bu ngu bu Kereshi obu? Mbu Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya-a. ?Bu ngu bu Nwa Chileke obu?”

⁶⁴ Jizosu su iya: “Ooekwa ngu pho be o shi l’onu. O l’oo ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nta-a be unu a-huma Abubu-Ndiphe l’eka o no l’ekutara Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. Teme e -mechaa be unu a-humakwa iya pho l’eka o no l’urwukpu shi l’igwe abya.”

⁶⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe ke yebdua bu onye-ishi-a zijaa su: “Nwoke-a pfonyiakwaru Chileke nta-a. ?Bubahunaa ekebe gunu ozo be anyi achokwadu? Unu numawaru-a epfubyi, oopfubyishi Chileke. ⁶⁶ ?Bu gunu bu ikpe unu nta-a?”

Ephe tuko wua onu nanu su: “Iphe, gbaru iya nu bu onwu!”

⁶⁷ Noo teke ephe wataru iya avu onu-mini l’iphu; chiahaa ya iphe; ndu echi iya aka le nchi su iya: ⁶⁸ “Gube ophu suru li bu Kereshi obu; pfunaa mpfuchiru obu; ko onye chiru ngu iphe ono.”

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Ge Pyita no l’etezi l’ulo-ikpe ono; be nwamgboko, yee nemadzu bu byapfutaru iya bya asu iya: “Gubedua yikwa-a le ndu etsoje nwophu Galili-a, bu Jizosu-a.”

⁷⁰ Pyita nɔdu l'edzudzu-ɔha l'ɛka ono gɔo ɛgo sɔ: "Ha! Mu ta amakwa iphe, iipfu." ⁷¹ Pyita gbɛshiepho l'ɛka ono tugbua je anɔdu l'ɔnu-oguzo. Nwambɔko ozo, yee nemadzɔ bukwapho ebubu humakwa iya bya asu ndu nɔ l'ɛka ono: "Nwoke-a bɛ yikwa lɛ ndu etsoje Jizosu; mbu nwɔphu Nazaretu."

⁷² Pyita gɔkwaapho ɛgo ozo buta angu ria sɔ: "Mu ta amakwa nwoke ono."

⁷³ A nɔephɔ nwanshiji; ndu pɔfugbaaru lɛ mgboru ɛka ono bya bya asu Pyita: "Ta agoshi ɛgo l'i yichaa ya-a; olu-opfu ngu gbawaru ngu ama."

⁷⁴ O wata eri angu sɔ gɛ Chileke gbukwaa ya ilu mɛ o -bɔdu ire-lanɔ bɛ ya epfu-a. Su: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."

Teke onokwapho oke-oku nchi-abɔhu raa ɔrɔ. ⁷⁵ Noo ya bu; Pyita nyata opfu, Jizosu pfuru sɔ: "Oke-oku nchi-abɔhu -bya ara ɔrɔ; bɛ i gɔakwaru ɛgo ugbo eto l'i tɪ madu onye mu bu." O tugbua lufu je anɔdu raahaa ɛkwa arashi iya ike.

27

A kpɔ Jizosu akpupfu Payileti (Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jion 18:28-32)

¹ Nchi bɔhuepho; ndu-ishi uke Chileke l'ophu mɛ ndu bu ɔgerenya ndu Jiu bya achia idzu g'ɛphe gbua Jizosu. ² ɛphe kee Jizosu ɛgbu; kpɔta iya kpuru jeye nnajioha, bu Payileti l'ɛka.

Anwuhu Jiudasu (Ndu 1:18-19)

³ Jiudasu-a, bu iya deru Jizosu ye-a humaeapho l'e kperu Jizosu mpfugbu; izimanu lwa iya azu. O chita ukporo pangu lɛ pangu iri ono chiphu azu je achiru nu ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ɔgerenya ono sɔ phe: ⁴ "Mu meakwaru iphe-ɛji. O kwa onye adudu iphe, o meru bɛ mu deru nu g'e gbua ono."

ɛphe sɔ iya: "Bɔ onye akpa ngu ishi iya ono? Tɔbudu g'i jewarɔ amaru g'ii-me iya."

⁵ Jiudasu chiru okpoga ono ghakaa l'eze-ulo Chileke; o buru iya atugbu je eworu onwiya swi-gbua.

⁶ Ndu-ishi uke Chileke bya ewota okpoga ono bya asu: "Okpoga-a ta abukwa iphe, ee-yekɔbe l'okpoga Chileke eshinu o bu aswa mee ishi nemadzɔ." ⁷ Tɔbudu iya bu; ɛphe chia idzu wota okpoga ono je azu onye akpuje ite ali; woru ali ono mee ali ɛka ee-lije nlwamulwa. ⁸ Noo ya bu; e kuahaa ali ono ɛgu-mee jasɔ ntanu-a.

⁹ Noo ya bu; iphe, onye mpfuchiru, bu Jieremaya pfuru je avu, bu iphe, suru: "ɛphe chia ukporo pangu lɛ pangu iri ono, bu aswa, unwu Izurelu kwetarɔ l'ɛphe a-pfu l'ishi mu ono; ¹⁰ je azu okpu-ite ali, bu iya bu gɛ Nnajiuphu pfuru iya ya.*"

Payileti aji Jizosu aji (Mak 15:1-5; Luk 23:3-5; Jion 18:33-38)

¹¹ Jizosu bya apfuru l'iphu nnajioha ɔbu. Nnajioha bya aji ya sɔ: "Bɔ ngu bu Eze ndu Jiu?"

* 27:10 27:10 Gɔnaa Zek 11:12,13.

Jizōsu sū iya: “Ooekwa ngu pho bē o shi l'ōnu.” ¹² Ndu-ishi uke Chileke mē ndu bụ ogerenya wata epfushi igwerigwe iphe, dū ẹjī, ẹphe sūru l'ō meru; ọphu Jizōsu epfuduru opfu yeru phẹ.

¹³ Payileti sū iya: “?Ọ kwa l'ị nūmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa l'ị meshiru?”

¹⁴ Ophu o yeduru iya ọnu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo olu-opfu lanụ; mbụ ọ kwata dū nnajioha ono ọkpobe biribiri.

Eekpe Jizōsu mpfugbu

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jiṅ 18:39—19:16)

¹⁵ Noo ya; ọ bụwaa omelalị phẹ l'anodu abo Ọbo Ojehata ono bē nnajioha ahajeru phẹ onye mkporo lanụ g'ọ la; mbụ onye ẹphe sūkpoerupho g'ọ haarụ phẹ. ¹⁶ Teke ono; ọ dūru nwoke, a maru amaru, nọ mkporo; ẹpha iya bụ Barbasu. ¹⁷ Tọbudu iya bụ; ẹphe dzukọbeepho l'ẹka lanụ; Payileti sū phẹ: “?Bụ onye ole bē ọ dū unu gē mu haarụ unu g'ọ la? ?Bụ Barbasu; tọo Jizōsu onye eekuje Kéreshi?” ¹⁸ Kele ọ mawaru l'ọo ẹnya-pfūrufuru bē ndu-ishi uke Chileke gude kpataru iya Jizōsu.

¹⁹ Payileti nọdukwadua l'ulo-ikpe ono; nyee ya zia g'a bya asụ iya g'ọ tọ dukwa iphe, oo-me nwoke ono, pfuberekoto ono; kele ya rwọkwaru nrwọ l'enyashi jee iphe-ẹhuka, parụ ẹka l'opfu ẹhu iya.

²⁰ Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mē ndu bụ ogerenya ono kwaru ikpoto ndu ono ye g'ẹphe sū g'a haarụ phẹ Barbasu; megbua Jizōsu.

²¹ Nnajioha ono bya ajikwa phẹ ọzo sū: “?Bụ onye ole l'ime umadzu ẹbo-a bē ọ dū unu gē mu haarụ unu g'ọ la?” Ẹphe tūa ụzu sū: “Barbasu.”

²² Payileti sū phẹ: “?Unu sūkwanuru gē mu me Jizōsu; onye eeku Kéreshi gunu?” Ẹphe tūko wūa ọnu nanụ sū: “Pfu-gbua ya!”

²³ Ọ sū phẹ: “?K'ishi gunu? ?Bụ gunu bụ ẹjo-iphe, o meru?” Ẹphe kabakpọo ya nū arashị ike sū: “Pfu-gbua ya!”

²⁴ Tọbudu iya bụ; Payileti nnyaa; bya amaru l'ọ tọ dudu iphe, ya epfuta iya; l'ọ chia ụtsú abya adada; o kuta mini kwọo onwiya ẹka l'iphu ikpoto ndu ono sū: “Ẹka mu ta adukwa l'ọchi nwoke-a. Ọ kwa unu maru g'unu e-me iya.”

²⁵ Ikpoto ndu ono tūko tūa ụzu sū: “G'ọchi iya tukoru anyi l'ishi mē l'ishi unwu anyi.”

²⁶ Tọbudu iya bụ; o woru Barbasu haarụ phẹ sū g'ọ la; bya asụ g'e chia Jizōsu iphe. E chichaa ya iphe; ọ kpuru iya nū g'e je akpopyabe iya l'oswebe.

Ndu ojogu eme Jizōsu sukusuku

(Mak 15:16-20; Jiṅ 19:2-3)

²⁷ Tọbudu iya bụ; ndu ojogu ke nnajioha ono duru Jizōsu bahụ l'ulo-ikpe nnajioha; bya ekukọ ndu ojogu nwibe phẹ g'ẹphe ha. ²⁸ Ẹphe yeshia ya uwe iya bya achita uwe kpowula-kpowula uswe yee ya. ²⁹ Ẹphe bya egude obvu kpaa okpu-eze woru kpube iya; bya aparu mgboro dee ya l'ekutara. Ẹphe bya egbushiru iya ikpere l'iphu wata iya eme sukusuku sū iya: “Ndu dukwa ngu! Eze ndu Jiu.” ³⁰ Ẹphe avụa ya ọnu-mini; bya eworu mgboro ono emoje iya l'ishi. ³¹ Ẹphe meghechaa ya sukusuku ono; bya eyefu iya kpowula-kpowula uwe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia apfugbu.

Aapfugbu Jizosu

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jiɔn 19:17-27)

³² Ɛphe wufutashia bya ahuma onye Sayirini, epha iya bu Sayimonu. Ɛphe kebuta iya su g'o vutabude Jizosu oswebe iya ono. ³³ Ɛphe byarwutaepho eka aza Golugota, bu iya bu okpokoro ishi; ³⁴ ephe woru mee, a gwaru obvu, atso ilu; nu Jizosu g'o ngua; g'iphe te eme iya ehuka shii. O tseu ya pho onu; ophu o kweedu iya angungu.

³⁵ Ɛphe kpopyabe iya l'oswebe l'eka ono bya atua ido gude kee uwe iya. Ono mee o vua mbu iphe ono, ndu mpfuchiru pfuru su: "Ɛphe woru uwe mu keeru onwophu. O rwua l'uwe mu eyeje l'ime ehu ephe tuaru iya ido."

³⁶ Ɛphe mecha; bya anoshia wata iya eche nche. ³⁷ E dee iphe ono, ephe suru l'o meru ono pfove l'oswebe ono. Iphe, e deru bu: "Qwa-a bu Jizosu; Eze ndu Jiu." ³⁸ E wokwarupho umadzu labo, ana nfu; kpopyabekwapho yee ya l'eka ono; onye ophuu nodu l'uzo ekutara iya; onye ophuu nodu l'uzo ekicha iya.

³⁹ Ndu aghata aghata nodu epfubyishi Jizosu; ekweru iya une asuje iya: ⁴⁰ "To bunu ngu-a bu nwophu suru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke gude ujiku eto kpukwaa ya-a? Dzɔnaa onwongu me o -buru ngu-a bu Nwa Chileke obu. Shinu l'oswebe ono nyifuta!"

⁴¹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya nodu epfuru iya kwaphu kwaphu su: ⁴² "O dzɔru ndu ozo; ophu o duedunu ike dzoo onwiya. O -buru eze ndu Izurelu; g'o shinu l'oswebe l'eka ono nyizeta g'anyi ekweta l'o bu iya bu Kereshi obu. ⁴³ O suru l'oo Chileke be ya ma; le ya bu Nwa Chileke; ngwa; ge Chileke dzɔnaa ya nta-a me o -buru l'o du Chileke ree."

⁴⁴ Umadzu ebo ono, anaje nfu ono, a tukoru ephe l'iya kpopyabe l'oswebe pho nodu akokwa iya pho egube onu ono.

Anwuhu Jizosu

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jiɔn 19:28-30)

⁴⁵ Tobudu iya bu; enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'ali ono; noo gbiriri jasu l'enyanwu agbuze. ⁴⁶ Enyanwu gbuzeepho; Jizosu chishia mkpu ike su: "Elayi! Elayi! ?Lema sabakutani?" Bu iya bu: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bu gunu be o gude i haa mu nkinyi mu?"

⁴⁷ Ndu haru pfuru l'eka ono numa iya su: "Nwoke ono ekukwa Elayijia." ⁴⁸ Onye lanu gbagbuepho teke ono teke ono je ewota asancha ophu amije mini woru gwoo le mee-veniɔa, woru tsebe l'oshi, du ogologo woru nu iya g'o ngua. ⁴⁹ Ndu ophuu su: "Unu gebewarɔ g'anyi maru ?Elayijia l'a-bya bya adzoo ya?"

⁵⁰ Jizosu bya echishia mkpu ike ozo bya atubuhu unme.

⁵¹ Noo ya; ekwa egbobutaje enya eka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono shiepho l'ishi gbaepho ke tararaa jasu l'ali gbajahu ebo. Ali nmakota jiiijiii; oke mkpuma gbawashihu. ⁵² Iphe, bu ilu ghekotaru onu. Igwerigwe ndu du nso, bu ndu nwuhuhawaru anwuhu tuko shi l'onwu tetagbaa dzuru ndzu. ⁵³ Ɛphe shigbaa l'ime ilu ono lufuta. Jizosu shiepho l'onwu teta dzuru ndzu; ephe wuba le Jierusalumu. A du igwerigwe huma phe.

⁵⁴ Tobudu iya bu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu waa ndu ojogu iya, ephe l'iya pfuru eche Jizosu nche-a; tuko tsuhu ebvu g'ephe humaeru pho ali-onma-jiiijiii ono waa iphemiphe, mekotaru nu. Ɛphe su: "Unu maru-a le nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya."

⁵⁵ O dūru ikpoto ụnwanyi, kuru ụzenya ele ọnya g'ephe maru iphe, eme nū. Ụnwanyi ono shi lẹ Gálili tsota Jizọsu; ejeru iya ozi. ⁵⁶ Meri onye Magudala yị l'ụnwanyi ono. Meri ọphu nwuru Jiemusu; nwua Jiófẹfu yiru iya; waa ne ụnwu Zebedi.

Elili Jizọsu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jion 19:38-42)

⁵⁷ O be l'uzenyashi; nwoke oke amadụ lanụ, shi lẹ Arimatiya bya; ẹpha iya bụ Jiófẹfu. Yẹbedua l'onwiya yikwa l'onye etsoje Jizọsu. ⁵⁸ Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwọ ya g'a haarụ iya odzu Jizọsu gẹ ya lia. Payileti sụ g'a pẹe ya ya. ⁵⁹ Tọbudu iya bụ; Jiófẹfu bya eje apazeta odzu ọbu bya egude ẹkwa ọchaa, inyi adudu gude kwaa ya. ⁶⁰ O bya eje eworu iya nyebe l'ilu ke yebe Jiófẹfu; ilu, o turu k'ọphuu. Ilu ono be o turu lẹ mkpuma, ha shii. O bya eswita oke mkpuma swichia ọnu ilu ọbu; o buru iya atugbu. ⁶¹ Meri onye Magudala me Meri ọphunapho ọdukwapo l'eka ono. Epe tuko ọdugbaa anọ l'eka ono gha iphu l'ilu ọbu.

Eche nche l'ilu Jizọsu

⁶² O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku atuta unme; ndu-ishi uke Chileke me ndu Fárisii bya edzukọbe jepfu Payileti ⁶³ je asụ iya: "Nnajiuphu; anyi nyatakwaru lẹ teke nwoke ono, dzu-gburu onwiya l'uka ono nọkwadu ndzụ be o sụjeru l'a -nọepo abalị ẹto be ya e-shi l'onwu teta dzuru ndzụ ọzo. ⁶⁴ Zinaa g'e chee ilu ono ọkpobe nche jasụ abalị k'eto onoya; a -nonyaa ndu etsoje iya nū je je ezita odzu iya l'oshi wata epfu l'o shiwaal' onwu teta dzuru ndzụ. G'ejo ụka k'ikpazụ ta akanụ k'ivuzọ shii."

⁶⁵ Payileti sụ pẹ: "O kwa l'unu nweru ndu nche? Unu tugbua je echekpọ ilu ono g'ọ dū unu."

⁶⁶ Epe tugbua je egude eze mkpuma swichia ọnu ilu ono rengurengu; bya eworu iphe-ọhubama mee ya; woru ndu nche ye iya; a wata iya eche nche.

28

Eshi l'onwu teta dzuru ndzụ

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jion 20:1-10)

¹ Eswe-atuta-unme -bvụepo; o beepo lẹ geregere nchi-abọhu mbọku Sonde; Meri; onye Magudala; waa Meri ọphu; jeshia l'ilu ono. ² A bya ele ọnya; alị wata anma oke jijijijii; kele ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu be shi l'igwe phezeta bya eswifu eze mkpuma ono je anmakoru iya l'eli. ³ Ugbugba iya ọdu egbu nwiiinwii g'ebemu-igwe. Uwe iya ọdu acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. ⁴ Ndu nche ono tsuhu iya ebvu; phukota kpaakpaakpaa; dabyichaerupho gẹ ndu nwuhuru anwuhu.

⁵ Ojozi-imigwe ono sụ ụnwanyi ono: "Unubedua; unu ta atsukwa ebvu; kele mu maru l'onye unu achọ bụ Jizọsu; onye a kpopyaberu l'oswebe.

⁶ O tọ nọekwa l'eka-a. O tetaakwaru dzuru ndzụ ọzo, bụ iya bụ iphe, o pfuhawaru unu-a. Unu byanụ ahuma ẹka Nnajiuphu ọbu shi nyeru. ⁷ Unu jekwa ẹgwegwa je epfuaru iya ndu etsoje iya nū l'o shiakwa l'onwu teta dzuru ndzụ; l'o vuakwa unu ụzo jeshia Gálili; l'unu a-huma iya l'eka ono. Nokwa iphe, mu byaru unu ezizi bụ ono."

⁸ Epe gude ndzụ-agugu me oke ẹhu-utso shi l'ilu ono gbaru ọso tugbua ẹgwegwa jeshia ya akọru ndu etsoje iya nū.

⁹ A bya ele ɛnya; Jizos̄u byapfutawaa ɔnwanyi ono bya as̄u ph̄e: “?Unu ndupho?” Ɛphe gbapfuta iya; bya adaa kpurumu l'ip̄hu iya; wogbaaru iya ɛka l'okpa; bya abaar̄u iya ɛja. ¹⁰ Jizos̄u s̄u ph̄e: “Ge ndz̄u ba agukwa unu. Unu tugbuekwapho je akaru ɔnwunna mu ph̄e g'ɛphe jeshia Gálili; l'onoo ɛka ɛphe a-huma mu bu ono.”

Iphe ndu nche epfu

¹¹ Ɣnwanyi ono nodukwadu l'uzo; ndu ojogu pho, eche nche pho vuwaru ph̄e uzo wuba l'ime Jierusal̄emu je akotaru ndu-ishi uke Chileke iphemiphe, mekotaru nu. ¹² Ndu-ishi ono ɛphe le ndu bu ogerenya bya edzukobeepho chia idz̄u bya eworu okpoga, ha shii nu ndu ojogu ono iphe uphalazu; ¹³ s̄u ph̄e: “Unu s̄ujukwa l'oo ndu etsoje iya nu byaru l'enyashi bya ezita odzu iya teke unu eku mgb̄enya.” ¹⁴ “O -buru l'unu pfuru nno; o -rwua nnajjoha le nchi; unu te eyeshi onu; kele anyi a-maru-a g'anyi e-gude pfufu unu.”

¹⁵ Ɛphe kwe hm; nata okpoga obu je emee g'e ziru ph̄e. O buru iya bu l'ɛphe epfua nno; o dzuru ali Jiu mgburugburu jas̄u ntanu-a.

Jizos̄u egoshi ndu etsoje

iya nu onwiya

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jiɔn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁶ Toɓudu iya bu; ndu etsoje Jizos̄u ono ɛphe n'iri le nanu tugbua; o buru ph̄e eje Gálili. Ɛphe je anodu l'ubvu ono, Jizos̄u tuhawaru ph̄e onu iya ono. ¹⁷ Ɛphe humaep̄ho Jizos̄u obu; ɛphe baaru iya ɛja. Obenu l'o duru ndu ophu haru bo obu ebo. ¹⁸ Jizos̄u byapfuta ph̄e bya as̄u ph̄e: “Chileke be meakwaru g'iphe, bu ike, no l'imigwe me ophu no le mgboko nodu mu l'eka. ¹⁹ Oo ya bu; unu je emee ohamoha g'ɛphe buru ndu etsoje mu nu. Unu gudeje ɛpha ke Nna; me ke Nwa; me ke Unme-du-Nso mee ph̄e baputizimu. ²⁰ Unu zije ph̄e g'ɛphe meje iphemiphe, bu iphe, mu kakotaru unu g'unu meje. Unu huma ahuma le mu nokwa swiru unu mboku-mboku jeye teke mgboko a-bvu.”

Ozi-oma, Maku Deru

*Ozi Jiṅnu, onye emeje
baputizimu eezi l'echiegu*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jiṅ 1:19-28)

¹ Owa-a bu ishi ozi-oma Jizosu, bu Kereshi; Nwa Chileke. ² Azaya onye mpfuchiru Chileke deru l'ekwo su:

"Nwa mu; mu e-zi onye-ozu mu

g'o vuru ngu uto je abooru ngu uto.*

³ O duru onye ara iya arara l'echiegu su:

Unu meziaru Nnajuphu uto.

Unu mee gbororo iya g'o dugbaa nhamunha.†"

⁴ Noo ya Jiṅnu onye emeje baputizimu bya anodu l'echiegu ara iya arara asuje: "Izimanu iphe-eji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu. Oo ya bu Chileke aguaru unu nvu l'iphe-eji, unu meshiru." ⁵ Ndu ali Jiudiya me ndu Jierusalemu mgburugburu nodu awupfutaje iya g'ephe numa iphe, oopfu. Ephe nodu akoshi iphe-eji, ephe meshiru; o nodu emejgbaa phe baputizimu l'enyimu Jiṅdanu.

⁶ Noo ya; uwe, Jiṅnu eyeje l'ehu bu uwe, e meru l'iji inya-kamelu; o nodu egudeje akpo-anu tubuta iya l'upfu. Nri, oorije bu igube yeke manwenwu. ⁷ G'ooro ora ono be osuje: "O duru onye ozo, ka mu l'ishi; ka mu l'okpa, l'e-mehaa bya; onye mu ta asukpodanu ge mu e-tupfuru etupfuru; tofu eri akpokpa, o yeru l'okpa. ⁸ Mbēdua meru unu baputizimu le mini; ole onye k'ono l'e-me iya unu le Unme-du-Nso."

Eme baputizimu me ohutama Jizosu

(Mat 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ O rwua ujiku lanu; Jizosu shi le Nazaretu, no l'ali Galili bya; Jiṅnu mee ya baputizimu l'enyimu Jiṅdanu. ¹⁰ Jizosu rwufutashiepho le mini ono; o huma g'igwe bukaherupho ebo gheru onu; Unme Chileke dupepho ge ndo pheepho phaa phezeta bya anodu iya l'ehu. ¹¹ A numa olu-opfu, shi l'imigwe ono su: "I bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu epho."

¹² G'e jia epfua; Unme Chileke ono mee Jizosu; o je anodu l'echiegu. ¹³ O noo l'ime echiegu ono ukporo abali labo; Nsetanu nodu ahụ iya ama. Eka ono, Jizosu no ono buerupho unwu anu-egbudu no iya. Jizosu nodu l'eka ono; unwu-ojozi-imigwe nodu ejegbaaru iya ozi.

Opfu Chileke, Jizosu ziru le Galili

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ A tpepho Jiṅnu mkporo; Jizosu bahu l'ali Galili; je ezikashiahaa ozi-oma, k'eka Chileke bu eze ¹⁵ su: "Teke ono, Chileke kweru ukwe iya ono ruwakwaru. Chileke abyaakwaa egoshi le ya bu eze; g'izimanu iphe-eji unu lwakwa unu azu; unu bya ekweta ozi-oma Chileke."

¹⁶ O be g'o tsoru aguga eze-enyimu, no le Galili; o huma Sayimonu yeke Anduru, nwune iya eka ephe agha ugbu-ikokoro l'eze-enyimu; kele ephe bu ndu ese ikokoro. ¹⁷ Jizosu bya asu phe: "Unu bya etsoru mu ge mu

* 1:2 1:2 Gūnaa Mal 3:1. † 1:3 1:3 Gūnaa Azá 40:3.

eme e unu g'unu buru ndu a-nodu esekutaje nemadzū g'eesetaje ɛma-a."¹⁸ Epfufu, oopfu iya; ɛphe gwobe ugbu phe; tsoahaa ya.

¹⁹ O byakwa ejeriberu nwanishi; o hūma Jiemusu nwa Zebedi yeɛ Jionu nwune iya. Epehedua no l'ugbo phe emezi ugbu phe emezi. ²⁰ Ahuma, Jizosu ahuma phe; o kua phe. Epe haa nna phe Zebedi l'ugbo ono; haa ndu ophu e butaru ebuta; je etsoru Jizosu.

Nwoke, obvu eme
(Luk 4:31-37)

²¹ Epe bya abahu mkpukpu Kapaniyomu. O -rwuepho eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je awata ezi iphe. ²² Epe sachaa onu saa nchi l'iphe, oozu phe; kele oozu iphe g'onye ike du l'eka. O to zidu ge ndu ezije ekemu.

²³ O duru nwoke, obvu eme, no l'ime ulo-ndzuko ono. ²⁴ O chiahaa mkpu su: "Jizosu onye Nazaretu; paru anyi haa! ?Bu gunu be anyi le ngu jigba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bu. I bu onye du nso, shi l'eka Chileke!"

²⁵ Jizosu baaru iya mba su: "Dobe onu doo; futu nwoke ono l'ehu."

²⁶ Obvu ono bya atuta nwoke ono ndapfu woru iya gbachia; raru iji-ɛnya iji-ɛnya lufuta. ²⁷ Onu kugbabechaa ndu no l'eka ono akugbabe. Epe wata aji nwibe phe su: "?Iphe owa-a bu gunu? Iphe, oozu-a gbekwanu buru anyi nchi ophu. Onye ophu egudeje nkamɛnya abaru obvu mba; epe eme iphe, o pfuru."

²⁸ G'e jia epfua; epha Jizosu ngakotawaa ali Galili mgburugburu.

Jizosu emeta igwerigwe
ndu iphe eme

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Afuta, Jizosu phe afuta l'ulo-ndzuko ono yeɛ Jiemusu; waa Jionu swiru tugba. Epe bahu ibe Sayimonu phe, bukwapo ibe Anduru phe.

³⁰ Ododɛnya nodu eme ne nyee Sayimonu; o zee l'ime ulo. Oo ya bu; a bya epfuaru iya Jizosu. ³¹ O bya ejepfu iya bya egude iya eka l'eka selia; ododɛnya ono mebhuru iya; nwanyi ono wata phe akwaru ebyaa.

³² O be l'uzenyashi; g'ɛnyanwu nyihuchaaru; a chitaru iya ndu iphe eme me ndu obvu emegbaa. ³³ Ndu eka ono l'ophu gbaepho mkpu bya eji onu-abata. ³⁴ O mee igwerigwe ndu iphe eme; epe wekorohe. O chishikwapo obvu l'ehu ndu obvu emegbaa. Ophu o kwejedu g'obvu ono pfua opfu g'ephe mahawaru iya-a.

Jizosu epfu opfu Chileke
le Galili

(Luk 4:42-44)

³⁵ Swichechero; o gbeshi jeshia l'eka oo-nodu nwekinyi iya; epfu anu Chileke. ³⁶ Sayimonu me ndu epe l'iya swi tuko achokashi iya. ³⁷ Epe humae ya pho; epe su iya l'onymonye tukokwaru acho iya.

³⁸ O su phe: "Unu g'anyi je le mkpukpu ozo, haru dugbaa anyi ntse ge mu je epfuaru phe opfu Chileke; kele oo iphe ono be mu byaru."

³⁹ O jedzuru ekameka le Galili epfu opfu Chileke l'iphe, bukpo o ulo-ndzuko. O nodu achishi obvu, bugbaa nemadzū l'ime ehu.

Onye ekpenta, Jizosu meru
o wekorohe
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Onye ekpenta bya abyapfuta Jizọsu bya egbushi ikpere; rwọọ ya sụ: “Ọ -bụru uche ngu bẹ ii-menaa gẹ mu wekọrohu.”

⁴¹ Imemini iya dụ Jizọsu; ọ bya amachia ẹka denyi nwoke ono; sụ iya: “Ọ bụ uche mu. Ngwa; wekọrohuwaro!” ⁴² Teke ono kwaphọ; ekpenta ono mishihu iya l'ẹhu; o wekọrohu. ⁴³ Jizọsu nmashiaru iya ọkwa ike sụ iya g'ọ tugbuekwapho lashia; ⁴⁴ bya asụ iya: “Ba adukwa onye ii-pfuru iya; jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu ẹnya. L'i gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nū anuje nū g'e gweeru ngu gẹ Mosisu turu ekemu sụ g'e gweje iya. Oo ya bụ gẹ ndiphe e-gude nno maru lẹ Chileke mewaru ngu; i wekọrohu.”

⁴⁵ Nwoke ono jeelaa je epfukashiaharu onyemone iphe ono; tuko akokashi akọ iphe ono; ophu Jizọsu afutajeedu l'ebederebadara lẹ mkpukpu. Ọ nọdu anọduje l'ẹka nemadzụ te ebudu ebubu. A nọdu eshijeelaa ẹkameka awu-pfuta iya.

2

Nwoke, iphe lonwuru ibe ẹhu lanu

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Tọbudu iya bụ; a nọepho ujiku olemole; Jizọsu lapu azụ lẹ Kapaniyomu. Ọ ngadzuru ẹkameka l'ọ nọwaa l'unuphu. ² A dukpoo igwerigwe dzukota; k'ọphu ọ duedu ọzo, duru phẹ nū mbukponu mẹ l'onu-uzo. O pfuaharu phẹ opfu Chileke. ³ Ụmadzu ẹno vuru onye iphe lonwushiru ibe ẹhu lanu vutaru iya. ⁴ A dukpoo igwerigwe l'ẹka ono; k'ọphu ẹphe ta adudu ike jekube iya ntse. Oo ya bụ; ẹphe nyihu ọlo ono je ebufua ọzo lẹ nhamunha ẹka Jizọsu pfuru lẹ mkpula iya. Ẹphe woru iphe, nwoke ono zẹ pyofu l'uzo ono pazeta iya l'ime ọlo. ⁵ Jizọsu humaepho g'ekweta phẹ habe shii; ọ sụ onye ono, iphe lonwushiru ibe ẹhu lanu ono: “Nwa mu; a guwaru ngu nvu l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha.”

⁶ Noo ya; ọ duru ndu ezije ekemu, nọ anọ l'ẹka ono arị l'obu phe: ⁷ “?Bụ gunu be nwoke-a epfu ẹgube-a? Oopfubyikwa epha Chileke epfubyi! ?Bụ onye a-dụ ike guaru nemadzụ nvu l'iphe-ẹji iya; gbahaa Chileke nwẹkiya?”

⁸ Jizọsu maerupho iphe, ẹphe arị l'egomunggo bya asụ phẹ: “?Bụ gunu meru iphe, unu arị ẹgube ọriri ono l'ime obu unu? ⁹ ?Bụ ole ka nphe epfuru onye iphe lonwushiru ibe ẹhu lanu? ?Bụ: ‘A guwaru ngu nvu l'iphe-ẹji, i meshiru?’ Tọo ‘Gbalihu phuta iphe, iize azẹ jeahaa ije.’ ¹⁰ Ọle ọo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'ọ gujeru nemadzụ nvu l'iphe-ẹji, o meshiru lẹ mgboko-a.” Ọ sụ onye iphe lonwuru ibe ẹhu lanu ono: ¹¹ “Ọo ngu bẹ mu epfuru. Gbalihu palita iphe-azẹe ngu lashia ibe ngu.”

¹² Nwoke ono kwolihu bya aphuta iphe, ọozeje azẹe; ọ bụru iya atugbu. A tuko ele iya ẹnya ẹka ooje atugbu; ẹphe chikafuchaepho ẹnya bya aja Chileke ajaja asuje: “Ha! Anyi teke ahumaswekwaa onye meru iphe, dū ẹgube-a!”

Ekuku Lívayi

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Jizọsu tsoru aguga eze-enyimu tugbuwa ọzo. Ikpoto nemadzụ wu-pfuta iya; o ziahaa phẹ iphe. ¹⁴ Ọ ghatashia bya ahuma Lívayi nwa Alufiyosu ẹka o nọ l'ọlo okpoga akirikio. Ọ sụ iya; “Tsuru mu.” Ọ gbalihu tsoru iya.

¹⁵ Jizọsu yele ndu etsoje iya nū je eriahaa nri l'ibe Lívayi. Ndu ana akirikio mẹ ndu ọzo mmanu, bukwapo ndu aamaru ejo ẹka tukokwapo nọdu l'ẹka ono; ẹphe lẹ Jizọsu nọdu erigba nri; kele ẹgube ndu ono dū

igwerigwe awu etso iya. ¹⁶ Ndu ezije ekemu, bu ndu ke Fárisii hūmaepfo le yele ndu iphe-ēji; waa ndu ana akiriko erigbabe nri; ephe su ndu etsoje iya nu: “?Bu gunu meru iphe, Nnajiuphu unu yele ndu ana akiriko; waa ndu iphe-ēji gude erigba nri?”

¹⁷ Jizosu numae ya pho; o su phe: “O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. Mu ta abyakwaru eku ndu p̄fuberekoto; o kwa ndu eme iphe-ēji be mu byaru ekuku; g'izimanu lwa phe azu.”

Aswiru Chileke egu

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Teke ono be ndu etsoje Jionu; waa ndu ke Fárisii aswi egu epfu anu Chileke. Noo ya bu; ndu ozo byapfuta Jizosu bya ajia ya su: “?Bu gunu meru iphe, o gude ndu etsoje Jionu; waa ndu ke Fárisii nodu aswi egu epfu anu Chileke; obe ndu ophu etsoje ngu nu asiwidu?”

¹⁹ Jizosu su phe: “?Ndu byaru ekele-nwanyi a-gbe swiahaa egu l'eka ephe l'onye eme ekele-nwanyi nokwadu l'eka-a? Ephe ta abyakwa l'aswi egu me o -nodukwadu-a l'eka ono. ²⁰ Ole o dukwaru teke ee-mechaa; aabya anafu phe onye ono, eme ekele-nwanyi ono. Oo ya bu; ephe aswiwaro egu mboku ono.

²¹ “E te ewotajekwa ekwa ophuú gude gbachia eka akahu ekwa lakahuru alakahu. Onye meru iya nno; ekwa ophuú ono atsua atsutsu; kabaa ya alaka. ²² Ophu eewojeduru akuru mee ophuú ye l'ugbobebe-mee, riwaru p̄heripheri; odumeka l'o takpoo ugbobebe ono. Mee ono alaa l'iswi; ugbobebe alakwapho l'iswi. Mee ophuú be eeyeje l'ugbobebe ophuú.”

Eswe-atuta-unme

(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ O rwua ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru witi; ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono g'ephe aghata l'eka ono. ²⁴ Ndu Fárisii su iya: “Shji ?Bu gunu meru iphe ndu-a l'eme iphe, e te emejedu l'eswe-atuta-unme?”

²⁵ O su phe: “?Unu teke agu-swee iphe, Dévidi waa ndu ephe l'iya swi meru; eka o nweru iphe, atsu phe l'ehu; egu nodu agu phe? ²⁶ O bahuru l'ulo Chileke teke Abayata bu onye-ishi uke Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche. Buredi ono be onye ozo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. O taa ya bya ahakwarupho nu ndu ephe l'iya swi.”

²⁷ Jizosu su phe: “Chileke mekwaru eswe-atuta-unme g'o kwoo nemadzu. O to mekwaru nemadzu g'o kwoo eswe-atuta-unme. ²⁸ Oo ya bu l'iphemipe, du Abubu-Ndiphe, bu Nnajiuphu l'eka; mbu je akpaa l'eswe-atuta-unme.”

3

Onye eka lanu nwuhuru anwuhu

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Tɔbudu iya bu; Jizosu tugbua bya abahu ozo l'ulo-ndzukɔ ndu Jiu. O duru onye no l'eka ono, eka lanu nwuhuru anwuhu. ² Ephe geahaa Jizosu g'ephe maeshikwaru: ?oo-me g'eka nwoke ono teta iya ge mboku ono bu eswe-atuta-unme-a; g'ephe asu l'o noo iphe, o meru. ³ O su nwoke ono, eka nwuhuru anwuhu ono: “Gbalihu bya apfuru l'eka-a.” ⁴ Jizosu bya ajia phe su: “?Bu gunu be ekemu suru g'emeje l'eswe-atuta-unme? ?O

suru g'e meje ree tɔo g'e meje eji? ?O suru g'a dzoje ndzu tɔo g'e gbuje nemadzu?"

Ophu ɔ dudu onye pfuru opfu yeru iya. ⁵ Jizosu bya egude ɛhu-eghu vɔoru pɛ ɛnya ɛhuka ɛhuka; tɛme o rwuhukwaa ya pɔ l'ɛhu l'ɛjokpoma parɔ pɛ ɛka. O sɔ nwoke ono: "Ngwa; lochia ɛka alochi!" O lochia ɛka. ɛka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophuu. ⁶ Ndu Farisii tugbuepho; ɔ buru pɛ ejepfu ndu k'onye eze, bu Herodu g'ephe chia idzu teke ono teke ono g'ephe e-shi megbua Jizosu.

Ikpoto ndu no laguga mini

⁷ Jizosu yele ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-ɛnyimu Genesaretu. A du igwerigwe shi l'al' Galili wuru tsoru pɛ; mekpoo ndu ophu shi Jiudiya; ⁸ me Jierusalemu; me ndu Idumiya; me ndu azu Jiordanu; me ndu buru Taya yele Sayidonu mgburugburu; ndu gudewaa l'ephe numaru iphe, o megbaaru zaru byapfutashia ya. ⁹ O sɔ ndu etsoje iya nu g'ephe kpɛtaru iya nwugbo ge ya nodu g'ikpoto ndu ono ta akpagbu iya. ¹⁰ Ishi iya bu l'o meru g'ehu du ndu du igwerigwe ike; k'ophu ndu ozo, iphe eme adzo uzo g'ephe e-me denyi iya ɛka. ¹¹ O nodu abujeru teke obvu humaeru iya pɔ; ephe adaa kpurumu l'iphu iya chia mkpu su: "Oo ngu bu Nwa Chileke."

¹² O nodu epfushije iya ike sɔ pɛ g'ephe te epfukwa onye ya bu l'edzudzu-pha.

Jizosu ahota ndu-ishi-ozu iri ebo

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ E mecha; Jizosu tugbua jeshia ɛka ubvu du igwerigwe bya ekua ndu du iya ree; ephe l'iya swiru. ¹⁴ O bya ahota pɛ umadzu iri l'ebo woru mee ndu-ishi-ozu iya bya asu pɛ: "Mu hotawaru unu ge mu l'unu noduje. Oo unu be mu e-zije g'unu je ezia ozi-oma Chileke; ¹⁵ unu aduje ike mee g'onye iphe eme wekorohu; dujekwapho ike achishi obvu l'ehu onye obvu eme."

¹⁶ Epha ndu ono bu: Sayimonu onye o guru Pyita. ¹⁷ Jiemusu nwa Zebedi yele nwune iya Jionu. Ephenabo be o guru Egbigwe; ¹⁸ waa Anduru; waa Filipu; waa Batulomiyu; waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu nwa ke Alufiyosu; waa Tadiyosu; waa Sayimonu onye yi l'ogbo, l'adzo g'al' Jiu duru ndu Jiu; ¹⁹ waa Judasu Isukariyotu, bu iya mechaaru deru Jizosu ye l'eka ndu ohogu iya.

Nsetanu ta achifudu Nsetanu

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ E mecha; ndu ono ephe le Jizosu swiru bahu l'unuphu. Ikpoto nemadzu wuru byapfuta iya ozo; k'ophu o kposhicharu pɛ kposhia pɛ eri nri. ²¹ Ndibe Jizosu pɛ numa iya bya ejeshia ya akpota; kele ephe suru l'iphu swehuwaru iya.

²² Ndu ezije ekemu, shi Jierusalemu be suru l'oo obvu, bu Bielezebelu bu iya l'ehu; l'iphe, o gude achishi obvu bu ike onye-ishi iphe, bukpoobvu ono.

²³ O bya ekua pɛ. Ephe byapfuta iya. O gude etu etu ziahaa pɛ iphe. O sɔ pɛ: "?Denu g'unu riru le Nsetanu achifuje onwiya? ²⁴ Ali-eze -keha ebo seaha opfu; ?unu ta amadu l'ali-eze ono gbukahuru? ²⁵ Teke obu l'unuphu keharu onwiya ebo seaha opfu; unuphu k'ono tee kekwaru. ²⁶ Teke o bukwaphe le Nsetanu gude ese opfu; keha onwiya ebo; ?unu ta amadu l'ike a-bvu iya?"

²⁷ “O tọ dukwa onye a-bahụ l'ụlo onye ọkpehu dụ; je egwee ivu iya ke ẹhuka; a -gụfu l'onye ono vuru ụzo kee ya ẹgbu ẹmanu l'ọ gweta ivu iya ke ẹhuka.

²⁸ “Sụ-a; ẹ mu gbuaru iya unu tororo; iphemiphe, bụ iphe-ẹji, unwu- eliphe eme dukotachakwaa k'ọphu Chileke a-guru phẹ iya nvụ; mękpoo iphemiphe, bụ mpfubyi, ẹphe epfubyi Chileke. ²⁹ Obenu onye pfubiyuru Unme-dụ-Nsọ bẹ Chileke ta abyakwa aguru nvụ. Iphe-ẹji iya a-tukokwaru iya l'ishi jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịmiiimii.” ³⁰ Noo kele ẹphe sụru l'ọbvụ eme iya.

Ne Jizọsu yee unwune iya
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ne Jizọsu yele unwune iya bya bya apfuru l'etezi zia sụ g'e kua ya. ³² Teke ono bẹ igwe nemadụ nọ-pheru iya mgburugburu. Ẹphe sụ iya g'ọ gebekwa lẹ ne iya yee unwune iya nọkwa l'etezi ajị ajị iya.

³³ O sụ phẹ: “?Bụ onye bụ ne mu yee unwune mu ọbụ?” ³⁴ O ghaa ẹnya; lee ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono bya asụ phẹ: “Lekwa ndu bụ phẹ bụ ne mu; bụru unwune mu! ³⁵ O kwa onyemonye, eme iphe, dụ Chileke l'uche bụ nwune mu nwoke; bụru nwune mu nwanyị; bya aburu ne mu.”

4

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ O be teke ọzo; Jizọsu byakwa awata phẹ ezibaa iphe ọzo l'agụga eze-nyimu. A dụ igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ọphu ọ bahuru l'ugbo; nwufu iya; je anọriberu phẹ anọriberu l'ugbo lẹ mini. Igwe ndu ono nọdu l'ali l'agụga eze-nyimu ono. ² O gude ẹtu ziahaa phẹ iphe, dụ igwerigwe. Teke oozị phẹ iphe ono bẹ ọ sụru phẹ:

³ “Unu gebekwa-o! O duru nwoke lanụ, jeru atụ mebyi iphe. ⁴ O nọdu atụ mebyi iphe ono; ọ harụ daa l'agụga gbororo; ẹnu pheru bya atutua ya. ⁵ Ozo nashihu iya daa l'ali, dụ epfu-epfu ẹka anụ ali aduzidu; ntanta o fushia ome l'anụ ali ono, ta adudu igbi ono. ⁶ Anwụ chilahaapho; o chipyashia ya; ọ nwulwashihu kposhihu nkụ; kele o to nwedu ogbarabvu l'ime ali. ⁷ Ozo daa l'ẹka akpuru obvu nọ l'ime ali. Obvu ono futa; yebedua futa. Obvu onoya kpagbushia phẹ; ọphu ẹphe amiduru mebyi. ⁸ Ozo daru l'ẹka ali dụ ree. O fushia ome; vua evuvu bya amia amimi; ndu amita ukporo l'iri; ndu amita ukporo ẹto; ndu amita ukporo ise.”

⁹ O sụ phẹ: “Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nưmakwa iya!”

Iphe, kparu iphe,

Jizọsu egudeje ẹtu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Jizọsu nọduepho nwekiya; ndu etso iya nụ yele umadzu iri l'ẹbo pho jia ya iphe, ẹtu ono bụ. ¹¹ O sụ phẹ: “Oo unubedua bẹ Chileke egoshi iphe, e shi domia edomi, bụ iya bụ k'ẹka Chileke bụ eze; ọle ndu ọzo bẹ aanmaru iphemiphe ono l'ẹtu ẹtu. ¹² Oo ya bụ g'ọo-buru:

“Ẹphe lee nta lee imo;

o tọ dudu iphe,
ẹphe a-huma!

Ọphu oododu phẹ ẹnya;
o betakporu ẹphe
pfubechaa ya nchị

epfube!

A -nonyaa ephe lwaphuta
azu lwapfuta Chileke;
o gvaru phe nvu*.”

Iphe, etu onye agha

mebyi iphe ono bu

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ “Jizosu byanu bya ajia phe su: ?Etu-a te edoduru unu enya too? ? Denukpoo g’ee-me g’etu dokotaje unu enya? ¹⁴ Onye l’atu mebyi iphe ono l’atu opfu Chileke. ¹⁵ Ndu ophu no l’aguga gbororo eka aatu opfu Chileke bu ndu numachaarua iya nu; Nsetanu zirwuta bya anafu phe opfu Chileke ono, a turu l’ime obu phe ono. ¹⁶ Ndu k’ophuu dukwaphoya ge mebyi iphe, a turu l’eka du epfu-epfu. Ephe numachakpoerupho opfu Chileke ono; gude ehutu kweta egwegwa; ¹⁷ ophu o dudu ogbarabvu, ephe gbaru l’ime onowphe; ephe kpoepho upfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfutaephe phe; ozoo ndu ozo melahaa phe ewere l’ephe kwetaru opfu ono; l’ooburu iphe, ephe a-kpakota daa; paru opfu obu buhaa. ¹⁸ Ndu ophuu du ge mebyi iphe, aatu l’eka obvu du l’ali. Ephe bu ndu numaru opfu Chileke; ¹⁹ ole ephe l’agba egomunggo ehutu phe. Eyenuka obu l’eku; waa iphe, agu phe g’ephe nweru iya batanu bya akpaahaa opfu ono ehutu. Ophu o miduru amimi. ²⁰ Obenu ndu k’ono, bu mebyi iphe, a turu l’okpobe ali ono; noo ndu ophu bu ndu anumajechaa ya; ephe ewota iya ye l’okpoma phe; ephe eyee mebyi; ophu eyee ukporo l’iri; ophu eyee ukporo eto; ophu eyee ukporo ise.”

Oroku e yeru oku kpuchia iphe

(Luk 8:16-18)

²¹ Jizosu su phe: “?Aa-nwujeru oku ye l’oroku kpube iya ite; ozoo nwua ya le mkpula iphe, aaze aze? ?Tobudu l’iphe, eedobeje oroku be eedobeje iya? ²² Kele iphemiphe, e domiru edomi be ee-mechaa mee g’a huma; teme iphemiphe, e meru le mpya be ee-mechaa mee g’o fuhu. ²³ Onye nweru enu-nchi, l’anu iphe; numakwa iya.”

²⁴ O su phe: “Unu gejekwa ngge l’iphe, unu anu le nchi. O kwa iphe, i gude turu nu nwibe ngu be ee-gude tukwarupho nu ngu; aa-gbenu nu gubedua ophu ka shii. ²⁵ L’onye nweru nu be aa-nubakwaa ophu ka shii. Onye enwedu nu be aa-gbenu natafulenu nwophu, o nweru.”

Etu, e gude mebyi iphe,

evu evuvu anma

²⁶ O su phe: “Eka Chileke bu eze dukwa ge nwoke, gharu mebyi iphe l’ali. ²⁷ Nchi -jihu; nwoke ekuru mghenya; nchi -bohutu l’ootehu; mebyi iphe ono efushia vaa; o too madu g’o meru. ²⁸ Ali efushije iphe l’onwiya. Oovujeru uzo bya emee eswa iya; l’o bya emee iyanguyangu; teme l’oogbe teke ono yee mebyi. ²⁹ Mebyi iphe ono -kaepho; nwoke ono abya egbuta iya; opfu l’o rruwaru teke eegbuje iya.”

Etu, e gude akpuru oshi

mosutadu anmaa

(Mat 13:31-34; Luk 13:18-19)

* 4:12 4:12 Guna Azá 6:9-10.

³⁰ No iya ọ sụ phẹ: “?Bụ ọ́nụ bẹ anyi a-sụ l'ẹka Chileke bụ eze dọ g'ọ ya? ?Denu ẹgube ẹtu, ee-gude kọo akọ g'ọ dọ? ³¹ Ọ dọ g'akpuru oshi mọsutadu, bụ iya kakọta rwjirwiirwii lẹ mgboko l'iphe, bụkotakpoo iphemiphe, eemebeje l'alị. ³² Ọle ọobujeru teke a byaru akua ya l'alị; ọofua bya akakota iphemiphe, aakuje akuku l'alị shii. Ọobya ajakashia ẹkali; k'ọphu ụnwu-enu, epe l'eli agbeje akpa iya ẹpfune.”

³³ Ọ buru ọdu ẹtu ono bẹ Jizọsu gude zia phẹ opfu Chileke g'ọo-ka phẹ edo ẹnya. ³⁴ Ọ -nmashiduru ẹtu bẹ ọ tọ dudu iphe, oozije phẹ. Teke yee ndu etsoje iya nụ nọephe nwẹkinyi phẹ; ọotuko iphemiphe kọoru phẹ g'ọ doo phẹ ẹnya ree.

Jizọsu abyanyi oke akpara-mini

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Tọbudu iya bụ; nchi jihuepho mbọku ono; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ọphuu.” ³⁶ Ẹphe haa ikpoto ndu ono l'ẹka ono bahu l'ugbo ọphu Jizọsu nọhawaa; kọoru iya jeshia. Ụnwu ugbo ọzo nọdu etso phẹ. ³⁷ Oke pherephere zishiahaa ike; akpara-mini tubaahaa l'ime ugbo. Ọ phọdu nwanshii mę mini eji ugbo. ³⁸ Jizọsu nọduru l'ishi ugbo ishi lanu woru ishi tukobe lẹ pyilo; ekuru mgbenya. Ẹphe kutee ya sụ iya: “O-zi-iphe! ?Tii kpakpodaro ishi? Ugbo abyaakwaa anyi ekpuku!”

³⁹ Ọ tehu bya abaarụ pherephere ono mba bya asụ eze-enyimu ono g'ọ deru yekete. Pherephere ono zibuhu; ẹkameka buru nyonyoronyo. ⁴⁰ Ọ sụ phẹ: “?Denu g'ọ gude ndzụ nọdu agu unu? ?Unu te ekwetaduru lẹ Chileke a-dzo unu?”

⁴¹ Onu kugbabechaa phẹ akugbabe. Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ sụ: “? Bụ ẹgube nemadzụ ọ́nụ bẹ nwoke ọwa-a bụ? Onye ọphu pherephere yele eze-enyimu emeje iphe, o pfuru!”

5

Nwoke, ọbvụ eme

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jizọsu yele ndu etsoje iya nụ bya ejerwua azu eze-enyimu ono azu iya ọphuu, bụ iya bụ l'alị kẹ ndu Gerasa. ² Ọ fütashiepho l'ugbo; nwoke, ọbvụ eme shi l'ẹka eelije nemadzụ byapfutashia ya. ³ Ẹka ono bẹ nwoke ono bu ebubu. Ọbvụ ọbu emeshi iya ike; k'ọphu ọ tọ duedu onye sukwaduru iya eketsuta l'egbu; mbụ m'obeta ọ buru mkpọro bẹ a turu iya. ⁴ Tekenteke kpoo bẹ aatujehawa iya mkpọro l'ọkpa; taa ya mkpọro l'ẹka; ọle oobyaje aghakpọshia ẹka aghakpọshi; mkpọro k'ẹka ono anyakashihu. L'ọ woru k'ọkpa chipyashia echipyashi. Ọphu ọ duedu onye ike agota iya dukwadu. ⁵ Eswe l'enyashi bẹ ọonoduje l'echilabo ẹka ono, eelije nemadzụ ono yele echi ẹka ụbvụ nọgbaa echi mkpu; oogude mkpuma ekwobashi onwiya ẹhu.

⁶ Ọ humaephe Jizọsu l'ẹka dọ ẹnya; ọ phọta ọso gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya; ⁷ chia mkpu sụ: “Jizọsu; Nwa Chileke; mbụ Chileke ono, bụ Okalibe-kangokotaru-nu! ?Bụ ọ́nụ bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu arwọkwa ngu arwọrwo; Chileke anukwa iya-a; ta anushinu mu aphu.” ⁸ Kele Jizọsu sụhawaru iya: “Gube ọbvụ; shi nwoke ono l'ẹhu lufuta!”

⁹ Jizọsu jia ya: “?Bụ ọ́nụ bẹ jiza?”

Ọ sụ iya: “Ẹpha mu bụ 'Unubuku'; kele anyi dọ igwerigwe.” ¹⁰ Ọ rwọ Jizọsu rwoshia ya ike sụ iya g'ọ tọ sushii phẹ g'ẹphe lufu l'alị ono.

¹¹ Noo ya; ọ dọru ikpoto ezi, eeche echeche, dọru l'agụga úbvú ono akpa nri. ¹² Ọbvú ono tọko rwoahaa Jizọsu sụ iya g'ọ hanaa phẹ g'ẹphe je awụba l'ime ẹhu ezi ono. ¹³ Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe je. Ọbvú ono wufuta l'ẹhu nwoke ono bya awụba l'ime ẹhu ezi ono. Ikpoto ezi ono, rwuru l'unu ise ono tọkolepho shi l'agụga úbvú ono phọta ọso gbaa kpurukpuru gbazeta je awụda l'ime eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

¹⁴ Ndu eche iya nụ gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu mę l'oma obęgu. Ọo ya bụ; ndu ono, e pfuru iya ono wuru byatashia ahuma iphe, meru nụ. ¹⁵ Ẹphe bya ejepfu Jizọsu. Ẹphe huma nwoke ono, ọbvú shi eme ono; mbụ onye ono unubuku ọbvú shi buru l'ẹhu ono g'ọ nwanu anoo; yewanu uwe l'ẹhu; wekorohuwanu. Ndzụ guahaa phẹ. ¹⁶ Ndu ọphu humaru iphe, meru nwoke ono, ọbvú shi eme ono; waa iphe, meru ikpoto ezi phọ; kọoru iya ndu ono, byaru nụ ono. ¹⁷ Ẹphe rwoahaa Jizọsu g'ọ lufuru phẹ l'alị.

¹⁸ Ọ bahushiepho l'ugbo; nwoke ono, ọbvú shi eme ono bya bya arwo ya ge yee ya swiru.

¹⁹ Jizọsu jika bya asụ iya: "Laa unuphu; je epfukashiaru ndu ndu-unu eze iphe, Nnajiuphu meru ngu; waa g'ọ phụ-beru ngu obu-imemini."

²⁰ Ọ tugbua je arakashiahaa eze iphe, Jizọsu meru iya arakashị l'oha Mkpukpu-Iri. Iphe ono, Jizọsu meru ono dudzuru onyemonye biribiri.

*Nwa Jiayiroso mę nwanyi,
nso eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Jizọsu phẹ gude ugbo ono daghaekwapho mini ono jeshia l'azụ iya ọphuu; ikpoto nemadzụ bya anọ-pee ya mgburugburu. Ọ nọdu l'agụga mini. ²² Onye lanụ lẹ ndu-ishi ọlo-ndzukọ byapfuta iya. Ẹpha iya bụ Jiayiroso. Jiayiroso hūmae ya phọ bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya; ²³ rwoahaa ya eyeru iya ẹka l'alị sụ: "Nwatibe mu kę nwaný anwuhukwa anwuhu. Jiko byaro ebyibe iya ẹka g'ọ wekorohu dzuru ndzụ."

²⁴ Jizọsu tsoru iya jeshia. A dukpoo igwerigwe awu etso Jizọsu; k'ọphu a gbę akpa iya mkpa.

²⁵ Ọ dọru nwanyi, nọ l'eka ono, nwanu nso-unwanyi mkpurumkpuru apha iri l'ẹbo. ²⁶ Ọ jewaru iphe-ẹhuka l'eka ikpoto ndu eme ọbvú. Iphemiphe, o nweru bę ọ tókowaru mephushichaa; ọphu o wekorohuduru; ọ gbę akajenu njọ. ²⁷ Ọ numaepho iphe, Jizọsu emeje; o shia ya azụ pyobata l'ime igwè ọha ono bya edenyi uwe Jizọsu ẹka. ²⁸ Kele ọ sukwanuru: "Mu -denyikpowa iya ẹka l'uwe bę mu e-wekorohu-a."

²⁹ Edenyi, oodenyi ẹka l'uwe Jizọsu; mee ono buhu. O rwua ya l'ẹhu lẹ Jizọsu mewaru iya o wekorohu l'iphe, eme iya nụ. ³⁰ Jizọsu mawaru l'onwiya l'ọ dọru ike, shi iya l'ẹhu lufu. Ọ ghakọbe l'echi ikpoto ọha ono sụ: "Bụ onye denyiru uwe mu ẹka?"

³¹ Ndu etsoje iya nụ sụ iya: "I humachaarụ g'igwe ọha-a akpagbu ngu lẹ mkpa; i gbę aji: "Bụ onye denyiru ngu ẹka?""

³² Ọ bya achikaa ẹnya ge ya maru: ?ya a-huma onye meru iphe ono. ³³ Ndzụ guahaa nwanyi ono; kele ọ mawaru iphe, meru l'ẹhu iya. Ọ gude ẹhu-anmanma bya adaa kpurumu l'iphu iya; bya epfokotaru iya ọkpobe-opfu. ³⁴ Jizọsu sụ iya: "Nwada; ekweta, i kwetarụ mewaru gi wekorohu. Laa je eburu l'ẹhu-guu l'iphe, eme ngu nụ bę e mewaru ngu i wekorohuwaa."

³⁵ Jizosu gudekwadu-a opfu ono l'eka epfu; ndu shi l'ibe Jiayirosu bya bya asu: "Jiayirosu; nwa ngu nwanji nwuhuakwaru. ?Bu gunu be iituchikwadu O-zi-iphe nchi?"

³⁶ Ophu Jizosu angakpodaru nchi l'iphe, ndu ono epfu. O su onye-ishi ulo-ndzuko ono: "Nduz ba agushi ngu. Oo 'epho gi kweta." ³⁷ Ophu o dudu onye Jizosu kwekwaduru g'ephe l'ia swiru; gbahaa Pyita me Jiemusu me Jionu, nwune Jiemusu. ³⁸ Ephe jerwua ibe onye-ishi ulo-ndzuko ono; o bya akpovu uzu, igwe oha, no l'eka ono atu; bya ahuma g'ephe agu aphu bya egbu onwophe l'ekwa. ³⁹ Jizosu bya abahu bya asu phe: "?Bu gunu meru iphe, unu atu uzu bya akwa ekwa? Nwata ono ta nwuhukwaru anwuhu; o kwa mgbenya be ooku."

⁴⁰ Ephe ze iya ochi. O kweepho doo bya achifuchaa phe etezi g'ephe ha; bya eduta nna nwata ono yele ne iya; waa ndu ophu yee ya swi bya abahu l'eka nwata ono ze. ⁴¹ O bya eseta nwata ono l'eka bya asu iya: "Talita kumi," bu iya bu: "Nwangboko-nshii; mu suru gi teta!"

⁴² Nwata ono teta jepheahaa. Nwangboko ono nwaru apha iri l'ebo eshinu a nwuru iya. O du phe biribiri ke 'ama g'eme iya. ⁴³ Jizosu karu phe su phe g'o to dukwa onye ephe l'e-me g'o maru. O su phe g'a nu nwata ono nri g'o ria.

6

Aajika Jizosu le Nazaretu (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jizosu shi l'eka ono tugbua lashia ndu phe; yele ndu etsoje iya nu swiru. ² O be l'eswe-atuta-unme; o bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je eziahaa iphe. O du ikpoto ndu numaru iphe, oozu biribiri. Ephe su: "?Bu awe be nwoke-a nwutachaa iphe owa? ?Bu onye ziru iya egube mmamiphe owa? ?Denu g'o meru emeabe iphe-ohumalenya owa-a, adudu onye numajeru etu iya-a? ³ ?To bunu iya-a bu nwoke kapyinta-a; mbu nwa Meri? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosesu; waa Jiudasu; me Sayimonu? ?To bunaa unwune iya ke nwanji be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a?" Iphe ono buru upfu du phe l'okpa.

⁴ Jizosu su phe: "Onye mpfuchiru Chileke be aakwabejekwa ubvu l'ekameka; a -gufuekwapho le mkpukpu iya yele ipfu iya; waa l'ibe iya."

⁵ O mee ophu o dudu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono; a -gufuekwapho nwa ndu iphe emegbaa, o byiru eka; ephe wekorohu. ⁶ O du iya biribiri l'ephe te ekwetaduru nkiya. Oo ya bu; o tugbua je etsoru mkpukpu le mkpukpu ozo ziahaa iphe.

Jizosu ezi ndu-ishi-ozu iya iri l'ebo g'ephe je epfua opfu Chileke (Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ O bya ekua umadzu iri l'ebo ono bya agbaa phe ebo ebo bya ezia phe g'ephe gude okpehu chishije obvu. ⁸ O pfua ya pfushiaru phe iya ike su phe: "G'o to dukwa iphe, unu e-gude eje; gbahaa oshi-mpaleka. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa eda; ebe unu eyekwa okpoga l'ekpa uwe. ⁹ Unu yekwaa akpokpa; ol'oo g'unu te eyekwa uwe n-yekwase. ¹⁰ Unuphu, unu bahukpowaru; a -nata unu; unu noduekwapho l'eka ono. Unu te ejekwa eburu l'eka ozo jasu unu afuta le mkpukpu ono. ¹¹ Eka unu jeru; ephe -jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -tugbujeeepho l'eka ono; unu ajishia urwuku okpa unu; g'o buru iphe, a-gba

phẹ ekebe. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo-kakwaru ndu Sodomu yele ndu Gomóra mma mbọku ikpe; eme le mkpukpu ono.”

¹² Ọo ya bu; ephe jeshia je araru iya ndiphe arara su phẹ g'izimanu iphe-ẹji, ephe emeje lwa phẹ azu. ¹³ Ephe chishia obvu, du igwerigwe, bugbaa nemadzu l'ehu; teme ephe nodu eteje ndu iphe eme manu; ephe ewekorohu.

Anwuhu Jiṅnu

onye emeje baputizimu

(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ Eze, bu Herodu numaa iphe, Jizosu eme; kele e pfudzuwaru nkiya l'ekameka. O duru ndu asuje l'oo Jiṅnu ophu shi emeje baputizimu tetaru dzuru ndzu ozo; l'oo iphe ono meru iphe, oduje ike eme iphemiphe ono.

¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo Elayjia.

O duru ndu ophu suru l'oo-bukwaru onye mpfuchiru Chileke, yeru onye lanu le ndu mpfuchiru ndiche.

¹⁶ Herodu numaa ya pho o su: “O kwa Jiṅnu-a, mu ziru; e je egbutaru mu ishi iya-a be dzuwaa ndzu ozo.” ¹⁷ Iphe, meru nu buru le Herodu zijeru; e je egude Jiṅnu; kee ya egbu; je atuchia l'ulo mkporo. O buru l'eka Herodiyasu be o shi. Herodiyasu ono bu nyee Filipu. Filipu bukwanu nwune Herodu. Herodu gbeshi je ahata nyee nwune iya ono luru. ¹⁸ Jiṅnu shi anoduje epfuru Herodu l'oo iphe, adudu Chileke ree be o meru l'o jeru ahata nyee nwune iya luru.

¹⁹ Ehu ghuahaa Herodiyasu egbu. O du iya ge a su le ya gburu Jiṅnu; ophu o makwanu uzu, oo-shi gbua ya; ²⁰ kele Herodu l'onwiya atsu Jiṅnu ebvu. O maru l'o bu onye pfuberekoto; teme o buru onye duru Chileke nso. O buru iphe ono meru iphe, Herodu woru iya dobe g'o to du iphe, e-me iya nu. Herodu be opfu, Jiṅnu anoduje epfuru iya agbachije enya; l'owakwa iya pho obu mini; l'o gudele-a ehu-utso ngaberu iya nchi.

²¹ O rwua ujiku lanu iphe kweru nwanyi ono; kele mboku ono bu eswe, Herodu emeje eswa anyata mboku, a nwuru iya. O kukotachaa ndu-ishi ali eka ono; waa ndu-ishi ojogu; waa ndu bugbaa ishi l'ali Galili g'ephe byaru iya l'obo-iphe ono. ²² Ndu ono byierupho l'eka ono kpiririmu; nwa Herodiyasu ke nwanyi bya etee ebvu l'atatiphu phe. Ehu tsoo Herodu waa ebyaa ono, byaru iya nu ono utso shii. Eze, bu Herodu su nwamgboko ono: “Pfu iphe, dukpoe ngu pho ree ge mu nu ngu; mu a-nu ngu iya.” ²³ O richaaru iya angu su: “Iphe, i sukpoerupho ge mu nu ngu be mu a-nu ngu; obetaru o buru ali-eze mu be i suru ge mu keha ebo; nu ngu nanu.”

²⁴ Nwamgboko ono gbafu je aja ne iya su: “?Bukpoo gunu be mu a-su g'o nu mu?”

Ne iya su iya: “Su iya g'o pee ngu ishi Jiṅnu, onye emeje baputizimu.”

²⁵ O gbaphu azu bya ejepfu eze je asu iya: “Gbata ishi Jiṅnu, onye emeje baputizimu ye l'ochi pataru mu nta-a nta-a.”

²⁶ Ehu daepho eze ono dzuu; eka o rwuru iya l'obu shii. Obenu l'eshinu o riwaru angu l'iphu ndu ono, byaru iya ebyaa ono be o to o gbanwehedu iphe, o pfuru. ²⁷ O ziepho onye lanu l'ime ndu ojogu, eche iya nche teke ono teke ono g'o je egbata Jiṅnu ishi wota bya. Nwoke ono tugbaa je egbata ishi Jiṅnu l'ulo mkporo ²⁸ ye l'ochi wotaru nwamgboko ono. Nwata woru iya je apee ne iya. ²⁹ Ndu etsoje Jiṅnu numaa ya pho; ephe bya apata ogwe iya je elia.

*Jizosu anu unu umadzu iri l'ebo
l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jiɔn 6:1-14)

³⁰ Tɔbudu iya bu; ndu-ishi-ozu Jizosu bya anokobe bya ejepfu Jizosu je akokotaru iya iphe, ephe mekotaru; yeke iphe, ephe zikotaru. ³¹ A du igwerigwe abya. Nemadzu nodu ejeepho nggede eje; nggede alwa; k'ophu uzo aduduru Jizosu yeke ndu etsoje iya nu mbukponu me ria nri. O su ndu etsoje iya nu: "Unu gbeshi g'anyi je l'eka nemadzu te ebudu ebubu g'anyi je anodu nwekinyi anyi g'unu kabu tuta unme nwanshii." ³² Ephe kwe bahu l'ugbo tugba jeshia l'eka ephe a-nodu nwekaphe.

³³ A du igwerigwe huma phe teke ephe atugbu bya ahubechaa phe ama. Ndu ono shikpo le mkpukpu le mkpukpu gudegbaa okpa gbaru jeshia vuru phe uzo jerwua aka ono, ephe eje ono. ³⁴ Jizosu futu l'ugbo ono bya ahuma ikpoto nemadzu, no l'eka ono; imemini phe du iya shii; kele ephe du g'aturu, enwedu onye-nche, l'agbaru phe mkpu. O ziahaa phe iphe, du igwerigwe. ³⁵ O bejeepho l'uzenyashi; ndu etsoje iya nu jepfu iya je asu iya: "?I maru l'eka-a bu echiegu teme nchi nodu ejihuwaa?" ³⁶ Sudupho ndu-a g'ephe bahu le mkpukpu le mkpukpu me l'unuphu l'unuphu ndu-a, no-pheru phe mgburugburu-a je azutaru onwophe nri.

³⁷ Jizosu su phe: "Unubedu l'onwunu nunu phe nri g'ephe ria." Ephe su iya: "?O du ngu g'o bu anyibedu a-zuta buredi, ukporo pangu, aa-nu phe g'ephe ria?"

³⁸ O su phe: "?Bu ishi buredi ole be unu gude? Unu je amaru g'o ha." Ephe machaarū g'o ha; ephe su l'o du ishi buredi ise; wafua eji-ema.

³⁹ Noo ya bu; o su phe g'ephe kekashia igwe oha ono ekekashii g'ephe noduchaa anoo l'eka ono, nweswa du kirikiri ono. ⁴⁰ Ephe nodu anoo keshia onwophe l'ophere l'ophere; o duru ndu du ukporo ise ise; o duru ndu ophu du ukporo labo l'iri iri. ⁴¹ O wota ishi buredi ise ono; waa eji-ema pho bya apalia enya imeli kele Chileke ekele ke nri ono; bya eworu iya nyawashia bya anu ndu etsoje iya nu su g'ephe keeru iya ndu ono. O kedzuru ndu ono g'ephe hakota eji-ema ono. ⁴² Ephe tukor ria ya; rijichaa ephe. ⁴³ Ibiribe ibiribe buredi yeke ema, phoduru nu, ephe tutukoberu be jiru nkata iri l'ebo. ⁴⁴ Unwoke, yi le ndu ono, riru nri ono du unu unwoke iri l'ebo le unwoke ukporo iri.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Jiɔn 6:16-21)

⁴⁵ O su ndu etsoje iya nu ono g'ephe bahu l'ugbo; vuru iya uzo; dafu azu iya ophuu; jeshia mkpukpu Betusayida ge ya pfuadaru igwe oha ono g'ephe la unuphu. ⁴⁶ O mecha phe pho ephe lashia; o jeshia l'ubvu je epfuru nu Chileke. ⁴⁷ Ugbo ono nodu l'echi eze-enyimu nchi jihu; yebedu nwekinyi nodu l'eli-mgboko l'aguga mini ono. ⁴⁸ O gbe l'eka o no huma l'akpo ugbo ono l'angakpo phe ehu shii; kele pherephere ezi iziphu; o jeru ije l'eli mini jepfushia phe. Teke ono buwaru l'iphe-oduu aha enu. O meahaa g'oo ghata phe aghata le mini ono. ⁴⁹ Ephe hūmae ya pho aka ooje ije l'eli mini; ephe dobesu l'oo maa. Ephe chishia mkpu. ⁵⁰ Noo kele ephe tukor g'ephe ha humakota iya; ehu nmalahaa phe kpeekpeekpe.

Teke ono kwapho Jizosu su phe: "G'okpoma shihu unu ike; o bu-a mbedua. Ndu ba agushi unu." ⁵¹ O nyipfu phe l'ime ugbo ono; pherephere ono zibuhu. Ephe sachaa onu saa nchi; ⁵² kele iphe, Jizosu

meru teke o washiru buredi ono te edoduru phe ɛnya; opfu l'a kpɔ-chiru phe ɔkpoma.

Jizosu eme ge ndu iphe eme wekorohu le Genesaretu

(Mat 14:34-36)

⁵³ Tɔbudu iya bu; Jizosu phe daghaepfo mini ono; futa le Genesaretu; bya eworu ugbo phe lia l'eka ono. ⁵⁴ Afuta, ephe afuta l'ugbo ono; ndu eka ono hubechawaa Jizosu ama. ⁵⁵ Ephe gbachaa ru je l'unuphu l'unuphu je apata ndu iphe emegbaa l'iphe, ephe azeje aze paru byapfuta l'ekameka, ephe numakpooru l'o no. ⁵⁶ Ekameka, o shiru l'unwu mkpuku le mkpuku; me l'eze mkpuku; me l'oma egu; ndiphe eworu ndibe phe, iphe eme dobegbaa l'oma aswa wɔwo ya g'o kwe g'ephe denyi iya eka; obetaru o buru l'onu uwe iya. Iphe, bukpo ndu denyiru iya eka wekorohukota l'iphe, eme phe nu.

7

Nso ali ndiche ndu Jiu

(Mat 15:1-9)

¹ Oo ya bu; o duru ndu Farisii; wakwapho ndu ezije ekemu, doru l'eka ono. Ephe tuko shi Jierusalemu bya adokobe l'eka ono do-pee Jizosu mgburugburu. ² Ephe huma l'o duru ndu emebyi nso ali l'ime ndu etsoje Jizosu. O buru l'ephe gude eka, e merwushiru emerwushi eri nri; opfu l'ephe ta akwoduru eka ge nso ali ndu Jiu suru g'a kwoje iya.

³ Kele ndu Farisii; mekpoo ndu Jiu mgburugburu te erijedu nri m'ephe -akwoduru eka ge nso ali phe suru g'a kwoje iya, bu iya bu nso, shi phe le nna phe oche. ⁴ Tempe ephe -lwa aswa; ephe tee ridu nri; gbahaa l'ephe gudeadaa mini mefu nso. Nokwapho g'ephe emejegbaa unwu nso ozo, shi le nna phe oche, du ge nso asa okoro me k'ite me k'ochi, e gude ope wua; me k'oshi-anoo.

⁵ Ndu Farisii ono me ndu ezije ekemu jia Jizosu su iya: "Bu gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nu te emejedu nso, shi le nna anyi oche phe; ephe gbegudeje eka, e merwushiru emerwushi eri nri?"

⁶ O bya asu phe: "Azaya onye mpfuchiru Chileke pfugbuwaru k'unube tuko-l'ehu-atuko-l'obu-a su:

"Ndu-a bu eli onu be ephe
gude akwabɛ mu ubvu.
Obenu l'obu phe nogbaa
mu ɛzenya.

⁷ Ephe abaru mu eja mkpe.

Ephe ezi ekemu,
nemadzu turu;
o du g'ekemu Chileke*.

⁸ "Kele unu ahaje ekemu Chileke; gbɛ eme nso ali, nemadzu doberu; eme k'asa ite; me okoro; me iphemiphe ozo, unu emegbabe."

⁹ O su phe: "O nupho l'unu manukaru iphe meru g'o gude unu gbɛ gwɔbechia ekemu, Chileke suru g'e meje je emeahaa nso ali, nemadzu doberu. ¹⁰ Le Mosisu sukwaru: 'Yejeru nna ngu yele ne ngu ubvu'; bya asukwapho: 'Onye epfujeru nna iya; ozoo ne iya njo opfu g'e gbaa onye obu egbugbu.' ¹¹ Unubɛdua byakwanu epfu bya asu: O -buru le nemadzu suru nna iya; ozoo ne iya l'iphe, ya gege egude kwɔo phe bukwa

* 7:7 7:7 Gɔnaa Azá 29:13.

'kòbanu', bụ iya bụ 'iphe, a nṣuru Chileke.' ¹² Unu gufu onye ono g'o to yeheru ne iya ọzoo nna iya ẹka. ¹³ Unu shi ẹgube ono gude l'unu eme nso alì, unu ezi; mee ophu opfu Chileke aduedu iphe, ọ bụ; ẹme unu nọdu emegbakwapho iphe ozo, dughbaa ẹgube ono."

*Iphe, aasọ nso; mę iphe,
a ta sọdu nso
(Mat 15:10-20)*

¹⁴ Jizosu bya ekua igwe oha ono ozo bya asu phe: "Unu gebekpodapho ge mu karu unu g'o doo unu enya. ¹⁵ O to bukwa iphe, nemadzu eri l'onu aturwu iya; o kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu bu iphe, aturwuje iya nu. ¹⁶ G'onye nweru enu nchi; numakwa iya!"

¹⁷ O haepho ndu ono bya abahu l'ulo; ndu etsoje iya nu jiahaa ya iphe, etu ono bu. ¹⁸ O su phe: "?Unubedu be iphe ete dojekwapho enya? ? Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu ta aturwudu nemadzu? ¹⁹ Kele o to bahudu iya l'obu; o l'epho be oobahuje; l'e shi l'eka ono nyifu iya le nshi." Oo ya bu l'iphemiphe, eeri l'onu be Jizosu suru l'o to dudu ophu aturwuje nemadzu l'iphu Chileke.

²⁰ O su phe: "Oo iphe, shi nemadzu l'obu bu iphe, aturwuje iya nu. ²¹ Kele oo l'ime obu nemadzu be ejo egomunggo shi; waa eri ogori; me apharwushi onwonye; me egbu ochi; ²² me ezi iphuru; me enya-pfurupfuru; waa eme ejo umere; me agho ugho; me urwuali; me iji-enya; waa epfurwushi nemadzu; me eku-onwonye; ye le eme eswe. ²³ Iphe, bukpo iphe ono g'o ha shichaa nemadzu l'obu; o buru iya bu iphe, aturwuje nemadzu."

*Ekweta nwanyi, abudu onye jiu
(Mat 15:21-28)*

²⁴ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia ali, no-pheru Taya ye le Sidonu mgburugburu. O rwua eka ono bya abahu l'unuphu lanu je anodu. O du iya ga su l'o to dudu onye maru nu; obenu l'o to domikotaduru onwiya edomi. ²⁵ Noo ya; nwanyi, obvu eme nwatibe iya ke nwanyi numa ke Jizosu bya atugbuekwapho je adaa kpurumu le mgboru okpa iya. ²⁶ Nwanyi ono bu onye Gurisu; ole a nwuru iya l'ali ono, bu iya bu Fonishiya, no le Sayira. O bya arwoahaa Jizosu g'o chifu obvu ono, bu nwatibe iya l'ehu ono. ²⁷ Jizosu su iya: "Gebe ga nadaa unwegirima nri temanu; kele o to dudu ree g'e woru nri unwegirima nu unwu nkuta."

²⁸ Nwanyi ono su iya: "Mu maru-a Nnajiuphu; obenu l'unwu nkuta atutujekwa-a nwonu, dashihuru l'eka unwegirima eri nri."

²⁹ Jizosu su iya: "Eshinu i pfuru egube ono; lashia l'obvu ono hawaru nwa ngu ono!"

³⁰ O larwushia; Obvu-a hawaa nwata-a. O zewaa aze ke nwakupya l'iphe, aaze aze.

Jizosu emeta onye ada nkuchi

³¹ Jizosu bya alufuta l'ohamoha, bugbaa le Taya ye le Sayidonu jeshia l'eze-enyimu Galili; bya erwua oha Mkpukpu-Iri. ³² Ephe dutaru iya onye ada nkuchi; teme ophu oopfujedu opfu ree. Ephe rwoahaa Jizosu g'o byibe iya eka. ³³ Jizosu shi l'eka ono, igwe oha ono no ono; dufu iya iche bya eye iya mkipushi eka le nchi labo bya emeta onu-mini mee ya l'ire ³⁴ bya apalia enya l'eli bya atsua ude su iya: "Efata" bu iya bu: "kosahu!"

³⁵ Ime nchi iya ephenebo kosahuchaa; ire iya bya agbutoshihu; o wata epfu opfu ree. ³⁶ Jizosu pfushia ya ike su phe g'o to dukwa onye ephe

e-pfuru iya; obenu l'òobujeru teke o pfuru nno; ephe agbè ka iya nù arakashì. ³⁷ Ọ kwatakporo tufu phẹ ẹhu shii; ephe sù: "Ha-o! ?Ọ kwa l'ì humaru g'oomekọtaje iphemiphe ree; mechaa mee g'onye nkùchi nùmajè iphe lẹ nchi; bya emee g'onye l'ete pfujedu opfu pfuahaa opfu."

8

Jizosu anu unu umadzu iri nri (Mat 15:32-39)

¹ E rwua ujiku lanu, ikpoto nemadzu dzukòbekwaru ọzo; ọphu ọ dughedu nri, ephe gude k'eriri. Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nù bya asù phẹ: ² "Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu g'onye l'ephe nọwaru ujiku ẹto l'ẹka-a; ọphu ọ bọdu l'ọ dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri. ³ Mu sukwanu g'ephe swiru ẹgu lashia; mba atushi phẹ l'uzo; kele ọ duru ndu ọphu shi ẹka du ẹnya."

⁴ Ndu etsoje iya nù sù iya: "Ọbù awe bẹ aa-humakwanu nri l'echięgu-a, a-suru phẹ eriri?"

⁵ Ọ sù phẹ: "Ọbù ishi buredi ole bẹ unu gude?" Ephe sù iya l'ọ ishi buredi ẹsaa.

⁶ Ọo ya bu; ọ sù g'ikpoto ndu ono nòdukota anoo l'alì l'ẹka ono. Ọ bya achita ishi buredi ẹsaa ono bya ekele Chileke ekele. Ọ bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nù g'ephe keeru phẹ. Ndu etsoje iya nù bya ekeeru phẹ iya. ⁷ Ọ dukwarupho unwu-ema, ephe gude. Ọ bya bya ekelekwapho Chileke k'ema ono bya eworu iya nù ndu etsoje iya nù bya asù g'ephe kekwaaru iya pho ndu ono. ⁸ Ndu ono ria nri rijichaa ẹpho. Ndu etsoje iya nù bya atutua iphiriba iphiriba iya ọphu ghuduru nù; o ji nkata-eevuipe ẹsaa. ⁹ Ndu riru nri ono e-bekwa l'unu nemadzu mgbo iri. Jizosu sù phẹ g'ephe lashia; ephe lashia. ¹⁰ Yele ndu etsoje iya nù bahù l'ugbo jeshia ọha ndu Dalumanuta.

Iphe-ohumalenya, *meru l'ehu jiona* (Mat 16:1-4)

¹¹ Ndu Fàrisii byapfuta Jizosu; ephe l'iya tuahaa ẹgo. Ephe sù iya g'o meeru phẹ iphe-ohumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru iya g'ọ bya eviya. Ọ buru ọkpa opfu bẹ ephe togboru iya ẹgube ono; g'ephe gude nmata iya. ¹² Ọ bya atsua oke ude l'ime obu bya asù phẹ: "Ọbukpoo gunu meru iphe, o gude ọgbo nta-a buerupho iphe-ohumalenya bẹ ephe achoje? Ge mu gbukwaru iya unu tororo; ọ to dukwa iphe-ohumalenya ono, a byaru emeru phẹ."

¹³ Jizosu phẹ haa phẹ l'ẹka ono bya abahù l'ugbo kporu jeshia azù iya ọphuu.

Uta, Jizosu ata ndu etsoje iya nù (Mat 16:5-12)

¹⁴ Noo ya; ndu etsoje iya nù zohaa egude buredi. Ọ buerupho ishi buredi lanu bẹ ephe gude nọdu l'ugbo ono. ¹⁵ Jizosu nmaaru phẹ ọkwa sù: "Unu kwabekwa ẹnya! Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi kẹ ndu Fàrisii mẹ kẹ Herọdu ẹnya; a-nonyaa o mebyia unu."

¹⁶ Ephe pfuaharu nwibe phẹ sù: "Ọ kwa buredi ono, anyi egudedu ono."

¹⁷ Jizosu maru iphe, ephe epfu bya asù phẹ: "Ọbù gunu bẹ o gude unu nọdu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ỌToko dokwapho unu ẹnya? ?

O kwa l'egomunggo teke agbarwudu unu l'iphe, o bu; mbu k'iphe, ekoje-buredi ono? ?O nwuru inwu-agma be unu kpo-chiru okpoma akpo-chi?
 18 O kwa l'unu nweru enya; ?Unu ta aphudu iya uzo? Nchi be unu furu; ?Unu ta anudu iya iphe? ?To nwedu iphe, unu anyatajekpoo? 19 Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzu iri l'ebo l'ukporo umadzu iri; ? bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru iphiriba iya, phoduru nu?" Epehe su iya l'oo iri l'ebo.

20 "O du ree; teke mu gude buredi esaa keeru unu nemadzu iri; ?bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru l'iphiriba iya, phoduru nu?" Epehe su iya l'oo esaa.

21 O su phe: "?Toko dokwapho unu enya nta?"

Jizosu eme g'onye

atsu ishi huma uzo

22 Epehe bya abata le Betusayida. E dutaru Jizosu onye atsu ishi. Epehe rwahahaa ya g'o byia ya aka. 23 O bya egude onye atsu ishi ono aka dufuta iya le mkpukpu ono; bya eworu onu-mini vua ya l'enya tsuu; bya ebyia ya aka bya asu iya: "?O duru iphe, i humaru?"

24 Onye ono, atsu ishi ono palia enya bya asu: "Ee; mu humaru-a nemadzu; ole epehe dugbaa tsuyoo tsuyoo g'oshi ejegbaa ije."

25 Jizosu byakwa bya ebyia ya aka l'enya ozo. Enya sahu nwoke ono; o puhahahaa uzo; humahahaa iphemiphe rengurengu. 26 Jizosu bya asu iya g'o lashia; sukwa iya pho: "B'abahukpokwanu le Betusayida; ophu o dukwa onye ii-pfuru iya."

Pyita ako onye Jizosu bu

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 "Jizosu waa ndu etsoje iya nu tugbaa jeshia mkpukpu, nogbaa le Sizariya Filipayi. O rwua l'uzo; o jahaa phe su: ?Bukpoo onye be aasujekpoo le mu bu?"

28 Epehe su iya: "O duru ndu suru l'i bu Jionu onye shi emeje baputizimu; ndu asu l'i bu Elayijia; teme o duru ndu suru l'i bu onye lanu le ndu mpfuchiru Chileke."

29 Jizosu su phe: "Unubedua; ?unu sukwanuru le mu bu onye?"

Pyita su iya: "Oo ngu bu Kereshi obu."

30 O pfuaru phe iya pfushia ya ike su phe g'o to dukwa onye ozo, epehe e-pfuru ke nkiya.

Epfufu mbu, Jizosu epfu le

ya e-je iphe-ehuka nwuhu

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Noo ya; Jizosu bebe pfuaru ndu etsoje iya nu iphe, swiru iya nu su phe: "Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ehuka, du igwerigwe. Ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu a-jikakwa iya woru iya ye ndiphe l'eka. Ndiphe ono eworu iya megbua; l'o noo abali eto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu." 32 Iphe ono be o pfuru phe kasaa phe iya nchi. Pyita bya ekuchi iya su iya: "Tuswekwa! Te epfukwa egube ono." 33 Jizosu bya aghaa enya bya elee ndu etsoje iya nu bya agbochia Pyita onu su iya: "Gbeshi mu l'iphe gube Obutuswe ono! Kele iphe, jiri ta abudu iphe, Chileke ari. Oriri ngu bu oriri nemadzu."

34 Jizosu bya ekukota ikpoto ndu ono waa ndu etsoje iya nu bya asu phe: "Onye o du g'o tsoru mu g'onye ono mja onwiya enya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu; 35 kele onye eme g'o dzoo onwiya ndzu l'e-tuphakwa

ndzū iya etupha. Onye gudekwanū opfu ẹhu mu yẹle k'ozi-oma Chileke tuphaa ndzū iya l'a-dzo onwiya ndzū. ³⁶ ?Bu ɡunu bu urwu, nemadzū rifaru me o -nwekotachaaru iphemiphe, no le mgboko-a; tuphakwanaa ndzū iya? ³⁷ O to dukwa iphe, nemadzū egude agbata ndzū iya me o -tuphahūwaa. ³⁸ Kele onye iphere mu du; iphere ezi ozi-oma mu du iya; l'ogbo owa, l'eri ogori eme iphe-ẹji-a; be iphere onye ono a-dukwapo Abubu-Ndiphe me o -byatashiepho ekpe ndiphe ikpe. O -nodu abya l'o du ubvu l'anya; egbu nwijnwii ge Nna iya egbu; teke ono, yele unwu-ojozi-imigwe, du nsọ a-swiru abya ono."

9

¹ O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o duru ndu haru pfuru l'eka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ephe humaadaru ge Chileke gude ike egoshi l'oo ya bu eze."

Jizosu egbu nwijnwii
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² A noepho abali ishii; Jizosu duta Pyita yele Jiemusu waa Jionu duru phe je enyikota ubvu, ha l'eli; je anodu nwekini phe. A nonyaa; Chileke gbanwee ugbugba iya l'ataphu phe. ³ Uwe iya chaahaa ke phuuphuu g'eberugo; k'ophu o dukpoda onye asa uwe le mgboko-a, l'asa iya egube ono. ⁴ Noo ya; Elayijia yele Mosisu chaa l'iphe phe abo uja eyeru Jizosu. ⁵ Pyita pfubulihu su Jizosu: "Nnajiuphu; o dukwa ree g'anyi no l'eka-a; g'anyi tua mkpu eto: nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayijia." ⁶ Iphe, o gude pfua iphe ono bu l'o to makpoda iphe, oopfu; eka ndzu agkupoo phe shingushingu ephe n'eto.

⁷ Urwukpu bya bya aso-kputa eka ono; olu-opfu shi l'urwukpu ono su: "Onye owa-a bu Nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. Unu numajekwa iphe, oopfu!" ⁸ Teke ono kwapho; ephe chikaa enya chikaa enya; ophu o duedu onye ephe humaru l'eka ono; gbahaepho Jizosu nwekiya.

⁹ Ephe nyizetashia l'ubvu ono; Jizosu pfushiaru phe iya ike su phe g'o to dukwa onye ephe e-pfuru iphe, ephe humaru gbiriri jasū teke yebe Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

¹⁰ Iphe ono, o pfuru ono due phe pho l'okpoma; ephe nodu ajigbaa nwibe phe iphe, bu eshi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹¹ Ephe jia ya su: "?Bu ɡunu meru iphe ndu ezije ekemu suru le Elayijia e-vuadaru uzo bya?"

¹² O su phe: "O kwa eviya le Elayijia l'e-vukpoadaru uzo bya g'o dozia iphemiphe ree. Ole ?bu ɡunu meru iphe, e dekwarupho l'opfu Chileke su le Abubu-Ndiphe e-je iphe-ehuka, du igwerigwe; teme l'e mekwa ya pho g'o to dudu iphe, o bu? ¹³ Ge mu karu unu: Elayijia byahaakwaru; ephe mewaa ya umerekete; mbu me ya pho g'iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke pfuru."

Eeme onye obvu atu ndapfu
g'o wekorohu

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ephe byapfutaepho ndu etsoje iya nu ndu ophu; ephe huma ikpoto ndu no-pheru phe mgburugburu. Ephe le ndu ezije ekemu nodu atu ego. ¹⁵ Ahuma, igwe oha ono ahuma Jizosu; akpabiri iya gude phe. Igwe oha ono wupfu iya je ekele iya ekele. ¹⁶ O jia phe su: "?Bu ɡunu be unu l'ephe atu?"

17 Onye lanu l'ime ikpoto ndu ono su iya: "O-zi-iphe; mu dutaru ngu nwa mu nwoke; kele obu, guderu iya nu meru iya ophu o pfujedu opfu. 18 Eka o byaru iya l'o pata iya tua l'ali; uphu atsushi iya l'onu; oota ikireze; o noduepho ke kwereji. Mu su ndu etsoje ngu nu g'ephe chifu iya obu ono l'ehu; ophu ephe adudu ike."

19 O su phe: "Ha-oo! Unube ogbo owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. ? Bu teke ole be mu l'unu a-no-beru? ?Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu nwata obu!" 20 Ephe bya edujuer iya nwata ono.

"Obvu ono humaepho Jizosu bya atua nwata ono l'ali woru iya gbachia. O wepheaha ewephe; uphu nodu atsushi iya l'onu. 21 Jizosu jia nna iya: ?Bu teke ole be iphe obu shi iya?"

O su iya: "O shikwa iya teke o bu nwata." 22 "Oobujekwaru o -nonyaa; l'o haru turu iya chie l'oku; mekpoo le mini g'eeshi g'o gbua ya. Teke o bu l'o duru iphe, ii-du ike mee; phunaaru anyi obu-imemini; gbanaaru anyi mkpu!"

23 Jizosu su iya: "?I suru l'oo iphe, mu a-du ike mee? O to dukwa iphe, akpo onye kweru ke Chileke eka ememe."

24 Nna nwata ono chishia mkpu gude enya-mini su: "Mu kwewaru; jiko yenuru mu eka ge mu kabaa ekweshi ike!"

25 Jizosu humaepho g'ikpoto nemadzu awu abya l'eka ono; o baaru obu ono mba su iya: "Gube obu ophu ada nkuchi; ophu iipfudu opfu; mu suru gi futa l'ime nwata ono. Ta abahubaekwa iya l'ehu ozobaa."

26 Obvu ono chia mkpu bya aloa nwata ono tua l'ali; gbachia ya; teme o lufu iya l'ehu. Nwata ono dabyerupho godzu. A tuko su l'o nwuhuwaru. 27 Jizosu bya egude eka selita iya eli; o gbalihu.

28 Jizosu bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nu jia ya le mpya su: "?Bu gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu obu ono?"

29 O su phe: "Egube obu ono taa futakwa; gbahaa l'oo onye aswije egu epfu anu Chileke churu iya."

Epfu k'ugbo ebo k'anwuhu Jizosu (Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30 Ephe tugbua l'eka ono je aghabua Galili; ophu Jizosu emeduru g'o duru onye a-maru nu; 31 kele ndu ono, etsoje iya nu ono be oozu iphe. O su phe-a: "Abubu-Ndiphe be aa-kpukwaru ye ndiphe l'eka; ephe eworu iya megbua. L'o noo abali eto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu."

32 Ophu ephe amadu iphe, oopfu; ndzu nodu agu phe g'ephe e-me jia ya.

Onye kachakpo shii (Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Ephe bya abata le Kapaniyomu. Ephe bahuepho l'ulo; Jizosu jia ndu etsoje iya nu su: "?Bu gunu be unu shi atu l'etsuzo?"

34 Ophu ephe epfuduru opfu; kele teke ephe no l'uzo be ephe shi atu ego onye kachaa shii le g'ephe ha. 35 O bya anodu anodo bya ekua ephe n'iri l'ebo bya asu phe: "Onye o du g'o buru onye ivuzo g'onye ono buru onye ikpazu waa onye a-nodu ejuer onyemonye ozi." 36 O duta nwata nshii bya edobe l'echilabo phe. O bya eheta nwata ono eheta su phe:

37 "Onye gude epha mu nabata nwata nshii, ha egube-a be buakwaa mbedua be o nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua ta abukwa mbedua be o nabataru kpu; onye ono nabataakwarupho onye ono, ziru mu ge mu bya ono."

*Onye ata akpòshidu iphe,
anyi eme*

(Luk 9:49-50)

³⁸ Jìonụ sụ Jìzòsụ: “O-zì-iphe; anyi humakwaru nwoke, gude ẹpha ngu achìshì ọbvu; anyi sụ iya g’o to meshi; kele o too tsojedu anyi.”

³⁹ Jìzòsụ sụ p̄he: “Unu ta asùshì g’o to meshi; kele onye gude ẹpha mu eme iphe-ọhumalenya te epfubyidu nkemu ẹgwegwa ẹgube ono. ⁴⁰ Onye ata akpòshidu iphe, anyi eme akpòshì bẹ bụ anyi. ⁴¹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude l’unu bụ ndu kẹ Kéreshi kee unu mini g’unu ngua bẹ Chileke bufutajekwa obunggo iya.”

Anma ọkwa eme iphe-ẹji

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Sụ-a; onye mekwanuru onye lanụ l’unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l’ẹka-a g’o shiswee ọzo ono bẹ o gogo kakwaru ree ọme a pataru mkpuma-uswe; lipyabẹ iya l’olu; parụ chie l’eze-ẹnyimu. ⁴³ Ọzo bụ; teke ẹka ngu akpataru ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya. Ọo-karụ ngu ree l’i gude ẹka lanụ bahụ l’ẹka ọkpobe ndzụ nọ; eme l’i nweru ẹka labọ; e nwuba ngu l’ọku-alì-maa. ⁴⁴ Ẹka ọphu ikpiri-ẹkà, nọ iya nụ ta anwuhujedu anwuhu; ọphu ọku enwu iya nụ anyihujedu anyihu. ⁴⁵ Teke ọ bụ ọkpa ngu a-lọru ngu ye l’eme iphe-ẹji; gbufu iya. Kele ọ karụ ngu ree g’i buru ẹniyeni bahụ l’ẹka ọkpobe ndzụ nọ; eme l’ọkpa dzuru ngu oke; e chie ngu l’ọku-alì-maa.

⁴⁶ Ẹka ọphu ikpiri-ẹkà, nọ iya nụ ta anwuhujedu anwuhu. Ọphu ọku, enwu iya nụ anyihujedu anyihu. ⁴⁷ Teke ọ bụ l’ọo ẹnya ngu esetaru ngu eme iphe-ẹji; swọfu iya tuphaa; kele ọo-karụ ngu ree l’i gude ẹnya lanụ bahụ l’ẹka Chileke bụ eze; eme l’ẹnya dzuru ngu oke; e chie ngu l’ọku-alì-maa. ⁴⁸ Ọku-alì-maa ono bẹ ẹkà, nọ iya nụ ta anwuhujedu anwuhu; ọphu ọku, enwu iya nụ anyihujedu anyihu.

⁴⁹ “Ọku, ee-gude dàà onyemonye l’a-dụ g’o bụ únú bẹ e gude kwakọbe iya. ⁵⁰ Únú bụ iphe, dụ ree; ọle teke ọ tso-buhuru únú-únú; ?denu g’ii-shi mebakwadaa ya g’o buru únú ọzo. Unu mee ndzụ unu g’o tso únú únú; k’ọphu unu lẹ nwibe unu eburu l’ẹhu-guu.”

10

Ogori mẹ achifu nwanyi

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Jìzòsụ futa l’ẹka ono bya ejeshia l’alì Jiudiya; waa mkpukpu ndu azu ẹnyimu Jìódanu. A dukwa igwerigwe wụ-pfuta iya ọzo. Ọ watakwa p̄he ezi iphe, bụ iphe, bụ g’o zijehawaa.

² Ndu Fárisii bya eworu ọkpa opfu togboru iya g’ẹphe gude nmata iya bya ajjahaa ya sụ: “?Ọ dụ ree gẹ nwoke chifuje nyee ya tọ?”

³ Ọ sụ p̄he: “?Bụ gunu bẹ Mósìsù sùru unu g’unu meje?”

⁴ Ẹphe sụ iya: “Mósìsù sùru g’onye byajeru achifu nyee ya vujeadaru ọzo dee ekwo-achifu-nwanyi nụ nyee ya ọbu lẹ ya ta aluhedu tẹme onye ono achifuwa iya rọ.”

⁵ Jìzòsụ sụ p̄he: “Iphe, Mósìsù gude t̄aru unu ẹgube ekemu ono bụ kele unu bụ ndu ẹjo ọkpoma. ⁶ Obenu lẹ mbulembu teke Chileke meru mgboko bẹ o meru nwoke bya emee nwanyi. ⁷ Noo g’o gude: nwoke je l’ahajẹ nna iya; haa ne iya gẹ yele nyee ya tugba. ⁸ Ẹphenebo atuko buru onye lanụ. Ẹphe taa bueduru umadzu labọ. Ẹphe aburu onye lanụ. ⁹ Ọo

ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'ò tò dukwa onye e-je iya ekekaha èbo ozo."

¹⁰ Èphe bahùepho l'ùlo; ndu etsoje iya nu jja ya iphe, opfu ono bu. ¹¹ O sù phè: "Onye chifuru nyee ya je aluta nwanyi ozo be buakwaa ogori be oori. ¹² Teke o bukwanu l'oo yebedua, bu nwanyi lufuru l'onwiya je aluru ji ozo buakwaa ogori be nwanyi ono eri."

Jizosu agoru unwegirima onu-oma
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Èphe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byilbegbaa phè eka; ndu etsoje iya nu baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁴ Jizosu huma iya; èhu ghuahaa ya eghu. O sù phè: "Unu hakwaa unwegirima g'èphe byapfuta mu. Unu ta akposhikwa phè abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁵ Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta l'oo Chileke bu eze taa bahukwa eka o no." ¹⁶ O bya eheta unwegirima ono byidzuchaaru phè eka bya agoru onu-oma nu phè.

Nwoke lanu, kparu eku
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Jizosu tugbushiepho; nwoke lanu gude oso gbapfuta iya bya egbushi ikpere l'alì l'iphu iya bya ajia ya su: "O-zi-iphe, duebe ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojeoje?"

¹⁸ Jizosu su iya: "?Bu gunu meru iphe, o gude i nodu eku mu onye duebe ree? O tò dukwa onye bu onye duebe ree; agufu Chileke nwèkiya. ¹⁹ I mawaru iphe, ekemu Chileke suru g'e meje: "Te egbukwa ochi; ophu i rikwa ogori; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzukwa uka; ophu i mekputakwa nemadzu ibe ngu; kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu." "

²⁰ Nwoke ono su iya: "O-zi-iphe; eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru."

²¹ Jizosu lee ya enya bya eyee ya obu bya asu iya: "Iphe lanu bu iphe, phodukwaduru ngu nu: laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru iphe, i retaru iya keeru ndu akpa nri. Oo ya bu; l'ii-nweru okpobe iphe l'eka Chileke no. I -mechaa nno; l'ii byawarò etsoru mu." ²² O numaeopho iphe ono, Jizosu pfuru ono; èhu daa ya dzuu; o dzuru iphu tugbua; kele o bu onye nwenukaru iphe.

²³ Jizosu bya aghaa enya lee ndu etsoje iya nu bya asu phè: "Ègube g'oo-tsube l'èhu; mbu ge ndu nweru iphe e-me bahù l'èka Chileke bu eze."

²⁴ Iphe ono, o pfuru ono tufu ndu etsoje iya nu èhu. Jizosu bya epfukwaa ya ozo su phè: "Unwegirima; oo tsukwa l'èhu ge ndu kporu obu ye l'èku e-me bahù l'èka Chileke bu eze. ²⁵ Epyo inya l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahù l'èka Chileke bu eze."

²⁶ O kabakpoo phè ro atufu èhu. Èphe wata epfuru nwibe phè su: "?O buhunuru onye be aa-dzota?"

²⁷ Jizosu bya elee phè enya bya asu phè: "O kwa nemadzu be o bu 'ama-g'ee-me-ia; obenu l'o tò dudu Chileke nno; kele Chileke ta adudu iphe, kporu iya eka ememe."

²⁸ Pyita su iya: "?Anyibedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a-e?"

²⁹ Jizosu su: "Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude opfu èhu mu; yele k'ozì-oma ono haa ulo iya; ozoo unwune iya nwoke; ozoo unwune iya nwanyi; ozoo nna iya; ozoo ne iya; ozoo unwegirima ibe iya; ozoo alì iya; ³⁰ be aa-pfu iya ugwo iphe, ha g'iphe, o haru mgbo ukporo ise le ndzu

iya-a. Aa-pfu iya ugwo ɔlo mɛ unwune; mɛ ne; mɛ nna; mɛ unwegirima; mɛ alɪ; mɛchakpoo mkpamɛhu, a kparɔ onye ɔbu. E -mechaa; o -rwua lɛ mgboko ɔphu abya nɔ; Chileke anɔ iya ndzu ojejoje. ³¹ Ole igwerigwe ndu bu ndu ivuzo nta-a l'e-mechaa buru ndu ikpazu; ndu bu ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo."

*K'ugbo ɛto Jizosu epfu lɛ
ya e-je iphe-ɛhuka nwuhu*

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Jizosu bya akparu ndu etsoje iya nɔ ye l'azu vuta ɔzo ɛka ɛphe eje Jierusalemu. Ndzu gu-shiahaa ndu etsoje iya nɔ ike; ɛka ɔ du phɛ biribiri. Ndu ɔphu awu etso phɛ nɔ l'azu nɔdu atsugbaa ebvu. ɔ byakwa ekuchi umadzu iri l'ɛbo ono iche bya akɔharu phɛ iphe, e-mechaa mee ya nɔ. ³³ ɔ sɔ phɛ: "Nta-a bɛ anyi ejewaa Jierusalemu. Abubu-Ndiphe bɛ e-mechakwaa kpuru nɔ ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. ɛphe ekpee ya mpfugbu kpuru iya nɔ ndu amadu Chileke. ³⁴ Ee-gude iya mee iphe, ezi ɔnu-ɔchi; vɔa ya ɔnu-mini; chia ya ɛchachi; bya eworu iya megbua; l'ɔ nɔ abalɪ ɛto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu."

Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe

(Mat 20:20-28)

³⁵ "Tɔbudu iya bu; Jiemusu yɛe Jiɔnu, bu unwu Zebedi bya ejepfu Jizosu bya asu iya: O-zi-iphe; ɔ du anyi g'a sɔ l'ii-meru anyi iphe, anyi a-rwo ngu."

³⁶ ɔ sɔ phɛ: "Bɔ gunu bɛ ɔ du unu gɛ mu meuru unu?"

³⁷ ɛphe sɔ iya: "Mee anyi g'anyi nɔ-kube ngu: g'onye lanu nɔdu ngu l'ɛkutara; onye ɔphuu anɔdu ngu l'ɛkicha teke ɔ-nɔdu l'ɔ-du-biribiri ngu."

³⁸ Jizosu sɔ phɛ: "Unu ta amakwa iphe, unu arwo. ?Unu a-du-a ike ngua iphe, du l'okoro, mu a-ngu; l'e mee unu ɛgube baputizimu, ee-me mu?"

³⁹ ɛphe sɔ iya: "Ee! Anyi a-du-a ike."

Jizosu sɔ phɛ: "Unu a-dukwa-a ike ngua iphe, du l'okoro, mu a-ngu; l'e mee unu ɛgube baputizimu, e meru mu. ⁴⁰ Obenu lɛ k'anɔdu mu l'ɛkutara yɛlɛ ɛkicha ta abudu mu bɛ ɔ du l'ɛka. Ono duru ndu Chileke doberu iya."

⁴¹ Umadzu iri ɔphuu nɔma l'o noo g'ɛphe jeru iya; ɛhu-eghu Jiemusu yɛe Jiɔnu ghuaaha phɛ. ⁴² Jizosu bya ekukɔtachaa phɛ bya asu phɛ: "Unu mawaru lɛ ndu a suru l'oo phɛ bu ishi anɔduje akpapyashi ishi ndu ɛphe bu ishi phɛ akpapyashi; tɛme ɔ buru ɔ-nɔ-l'oke-ɔkwa anɔduje eme gɛ ndu ozo maru l'oo ya ka shii. ⁴³ Ole ɔo gɛ k'unubɛdua ta adukwa ɛgube ono. K'unu bukwa; onye ɔ du g'ɔ ha shii; g'onye ono buru onye a-nɔdu ejeru ndu ɔphuu ozi. ⁴⁴ Onye ɔ du g'ɔ buru onye ivuzo lɛ g'unu ha; g'onye ono wozeta onwiya alɪ; buru ohu onyemonye. ⁴⁵ Lɛ Abubu-Ndiphe l'onwiya ta abyakwaru g'e jeeru iya ozi; ɔ kwa g'o jee ozi; waa g'o woru ndzu iya nɔ g'e gude gweeru Chileke ngweja; g'ɔ buru iphe, oo-gude gbata ndzu igwe ɔha."

*Jizosu eme onye atsu ishi
g'ɔ wata aphu ɔzo*

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Jizosu phɛ bya abyarwuta Jieriko. Noo ya; ɛphe tugbushiepho l'ɛka ono; ɛphe lɛ ndu etsoje iya nɔ mɛ igwe ɔha, awu etso iya nɔ. Nwoke, aza Batimiyosu, atsu ishi nduwaa l'aguga etsuzo; arwo arwo. Batimiyosu ono bu nwa Timiyosu. ⁴⁷ ɔ nɔmaepho l'oo Jizosu onye Nazaretu l'aghata; o chishia sɔ: "Jizosu; Nwa Dévidi; g'imemini mu dunu ngu!"

48 A gbòchia ya ònu sù iya g'ò dobe ònu doo. Ọ kabakpọọ ya rọ arashi ike: “Nwa Dévidi; g'imemini mu dù ngu rọ-o!”

49 Jizọsu pfulu bya asù g'e kua ya. Epe kua ya sù iya: “Teru ẹswa gbeshi je; ookukwa ngu oku.”

50 Ọ chiru ukpo iya wushi bya ezilihu bya ejepfu Jizọsu.

51 Jizọsu sù iya: “?Bù gunu bẹ ọ dù ngu ge mu meeru ngu?”

Onye atsu ishi ono sù iya: “Nnajiuphu! Mee mu ge mu wata aphu ọzo!”

52 Jizọsu sù iya: “Lashia. Ekweta, i kwetaru mewaru ngu g'i wekorohu.” Teke ono kwapho; nwoke ono phuahaa ọzo bya etsoru Jizọsu tugbua.

11

Jizọsu abahu ẹ Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jion 12:12-19)

1 Epe byarwutajepho l'ubvu Olivu me ẹ mgboru Betufeji waa Betani, nowaa Jierusalemu ntse; Jizọsu zia ndu etsoje iya nu umadzu labo 2 sù phe: “Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono be unu a-huma nwa nkafu-igara, e liberu elibe, eteke aduswee onye nojeru iya l'eli. Unu tota iya kpuru bya. 3 Ọ -duru onye jiru unu su: “?Bù gunu bẹ unu eme nno?” Unu sù iya ẹ mkpa iya duru Nnajiuphu; l'o -meghechaa be ọo-kpu-phutakwa iya-a azu l'eka-a egwegwa.”

4 Epe jerwua je ahuma nwa nkafu-igara obu l'eka e liberu l'aguga oguzo unuphu, no l'aguga gbororo; epe je atota iya. 5 Ndu no l'eka ono jia phe su: “?Bù gunu bẹ unu eme egube ono? ?Bù gunu meru iphe, unu atota nkafu-igara ono atota?”

6 Epe pfuaru phe iphe, Jizọsu suru phe g'ephe pfua. Ndu ono haa phe; epe kpuru iya tugbua. 7 Epe kputaru iya Jizọsu bya achiru ekwa phe wukobe nkafu-igara ono l'eli okpurukpu; Jizọsu nodu iya anoo. 8 Ndu ophu eworu uwe phe tosaale ẹ gbororo; ndu ophu aburu igu, epe gbataru l'ime egbudu be epe toru l'ali. 9 Ndu etso iya l'azu me ndu no iya l'iphu nodu akpo okporoko asuje: “Deeje! Deeje! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nu be o bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. 10 E Chileke goru onu-oma nu okwa eze onye-iche anyi, bu Dévidi; mbu okwa eze ono, abya nta. Deeje! Deeje! Okalibe-kangokotaru-nu!”

11 Noo ge Jizọsu gude bata Jierusalemu. Ọ bya abata l'ime eze-ulo Chileke bya ahumachaa iphemiphe, no iya nu. Epe gude nno ochii byaahaa. Yele ndu etsoje iya nu laphushia azu ẹ Betani.

Jizọsu atu oshi figu onu

(Mat 21:18-19)

12 O be ẹ nchitabohu iya; egu guahaa Jizọsu g'ephe shiwaa ẹ Betani lufuta. 13 Ọ gbẹ uzenua huma oshi figu, ekwo du ke nwa kpuchii. O jeshia l'upfu iya g'o maru: ?o miru amimi. O jerwua; ọ buerupho ekwo bu iphe, du iya nu; kele o to budu teke oomije bu ono. 14 Jizọsu tua ya onu sù iya: “Nemadzu ta abyadu awotabaa akpuru ngu ria ozo.”

Ndu etsoje iya nu numa iphe ono, o pfuru ono.

Jizọsu achifu ndu azu aswa

l'eze-ulo Chileke

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jion 2:13-22)

¹⁵ Ephe byarwutaepho Jierúsalemũ; Jizosu bahu l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga bya akwatsushichaa okposhi ndu ereje ndo. ¹⁶ Ophu o dudu onye o kwekwaduru g'o vuru iphe ghata l'eze-ulo Chileke ono. ¹⁷ O ziahaa phe iphe su phe: "Unu ta amadu l'e deru le Chileke suru l'ulo iya be ee-kuje eka ohamoha a-noduje epfu anu iya. Unu bya eworu iya mee ulu, ndu ana nfu edomije onwophe."

¹⁸ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu numachaa ya; ephe choahaa uzo, ephe e-shi gbua ya. Kele ephe atsu ebvu l'oopfutawaa onyemonye eyeru onwiya; opfu le ndu ono g'ephe ha be iphe, oozu dugbaa biribiri.

¹⁹ O -rwuepho l'uzenyashi; Jizosu phe lufu le mkpukpu ono.

*Jizosu gude oshi,
o turu onu ezi ndu
etsoje iya nu iphe
(Mat 21:20-22)*

²⁰ O be l'utsu iya; ephe ghatashia; ephe huma oshi figu pho, o turu onu unyaphu iya pho g'o nwukotawaru lwaa jasu l'ogbarabvu iya. ²¹ Pyita nyata iphe unyaphu ono bya asu Jizosu: "Lekpodapho l'oshi-a, i turu onu-a be nwukotaakwaru lwaa."

²² Jizosu su phe: "Unu kweta ke Chileke! ²³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye suru ubvu-a: 'Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-nyimu' ophu onye ono abokpodaaru obu ebo; o kwetaepho l'iphe ono, o pfuru ono l'e-me; l'oomeepho g'onye ono pfuru. ²⁴ Noo g'o gude mu su unu l'iphemiphe, unu suru ge Chileke nu unu me unu -nodu epfu anu iya; unu -kwetawaa l'o nwaru iya unu; iphe ono be oo-nu unu. ²⁵ Ole unu -nodu epfu anu Chileke; o -duru onye mesweru unu; unu nodu agbaru iya ejo egomunggo; unu vuru uzo guaru onye ono nvu; oo ya bu; Nna unu, no l'imigwe agukwanaaru unu nvu l'ophu unu mesweru iya. ²⁶ Teke o bu l'unu ta aguduru iya nvu ono; Nna unu, bu l'imigwe taa gukwarupho unu nvu le k'unu."

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Ephe bya alaphukwaazu le Jierúsalemũ. Jizosu je ejepheahaa l'ime eze-ulo Chileke. Noo ya; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bu ogerenya bya abyapfuta iya bya asu iya: ²⁸ "Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? Bu onye ziru ngu gi bya iya ememe?"

²⁹ Jizosu su phe: "Unu gebe ge mu jia unu nwaji lanu. Unu -karu mu iya; mu akooru unu onye ziru mu ge mu bya eme iphemiphe-a. ³⁰ Unu karu mu onye ziru Jionu g'o bya emeshi ndiphe baputizimu: Bu Chileke too nemadzu?"

³¹ Ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe su: "Teke anyi sunuru l'oo Chileke; l'o su anyi: 'O bukwanuru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?' ³² Ndu nodu agukwanu anyi asu l'oo nemadzu; kele e pfudzuwaru le Jionu bu okpobe onye mpfuchiru Chileke."

³³ Noo ya ephe su Jizosu: "Anyi ta amakwa."

O su phe: "Ophu mu a-kokwanuru unu onye ziru mu ge mu meje iphemiphe ono."

12

*Etu, e gude ndu anwamu,
e butaru ye l'opfu-vayinu anma
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Jizosu gude etu ziahaa phe iphe su phe: "Nwoke lanu lanu egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu bya ebua ya nsu eka aa-noduje azoshi mee l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe eka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya eworu iya ye l'eka ndu o butaru g'ephe letajeru iya ya enya bya ejeshia-iphe ozo. ² O rwua teke eegbuje iya; o zia onye-ozu iya g'o jepfu ndu-ozu-egu ono g'ephe wou ya okè akpuru vayinu nkiya. ³ Ephe gude onye-ozu ono tsua ya iphe; gbafe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ⁴ Nwoke ono bya ezia onye-ozu iya ozo g'o jepfukwa phe ozo. Ephe tua onye k'ono mkpuma; tsukposhia ya ishi; mee ya iphe-iphere; chifu iya; o lashia. ⁵ Nwoke ono byakwa asu g'onye ozo je. Ephe gude onye k'ono gbua ya egbugbu. Nokwapho g'ephe meru igwerigwe ndu ozo, o zichaaru ozu ono; ndu ephe echia iphe; ndu ephe egbua egbugbu. ⁶ Jasuru o buwaru-a onye lanu be o nweru, bu iya bu nwa iya, o yeru obu. O zia ya g'o je; su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be ephe a-kabe-a yeru nsu. ⁷ Ndu ozu-egu ono humae ya pho bya azua mgbede su: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu. Unu bya g'anyi gbua ya g'ali ono a-buru k'anyi.' ⁸ Ephe gude iya; woru iya megbua; tufu l'azu mgbabu ono."

⁹ Noo ya; Jizosu jia phe: "?Bukpoo gunu be onye nwe mgbabu ono e-me ndu ono? Oo-bya egbushichaa ndu-ozu mgbabu ono; woru opfu-vayinu ono ye ndu ozo l'eka. ¹⁰ ?Unu teke agu-swée iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Mkpuma, ndu akpu ulo
jkaru;
mechaaru bya aburu
mkpuma, gudeshi ulo.

¹¹ Ono buru iphe,
Nnajiuphu anyi meru;
o du anyi biribiri l'enya *."

¹² "Ephe meahaa g'ephe gude iya; kele ephe maru l'oo phe be o nmadoru etu ono. Obenu l'ephe atsukpukpu ebvu. Ephe haa ya gbakashihu.

*Apfu akiriko
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ "Tobudu iya bu; ephe zia ndu Farisii; waa ndu etsoje Herodu g'ephe je anwuta iya onu. ¹⁴ Ndu ono, e ziru ono bya ejepfu iya bya asu iya: O-zu iphe; anyi maru li bu onye ire-lanu; teme ophu o dudu onye iitsu ebvu. Ophu o dudu onye ile enya l'iphu. Iigudeje ire-lanu zia uzo Chileke." "? Tobudu nu anyi emebyi ekemu Chileke me anyi -tuje akiriko nu Siza?

¹⁵ "?Anyi tuje iya too g'anyi ta atujeshi?" Jizosu maerupho l'ephe bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu bya asu phe: "?Bu gunu meru g'o gude unu togboru mu okpa opfu g'unu gude nmata mu? Unu wotaeshikwa kobo lanu ge mu huma."

¹⁶ Ephe wotaru iya ya. O su phe: "?Bu ishi onye yee epha onye bu owa-a, e deru iya-a?"
Ephe su iya: "Oo ke Siza!"

* 12:11 12:11 Gunaa Ebvu 118:22,23.

¹⁷ Jizọsu sụ phẹ: “Ọ dụ ree; unu woru iphe Siza nụ Siza; woru kẹ Chileke nụ Chileke.”

Onu, Jizọsu yeru phẹ ọ́a phẹ biribiri ẹtu.

Kẹ eshi l'ọ́nwu teta dzuru ndzu
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ndu Sadusii, bụ ndu ono sụru l'e tee shidu l'ọ́nwu eteta adzuru ndzu ono; byapfuta Jizọsu bya ajia ya sụ: ¹⁹ “O-zi-iphe; iphe, Mosisu pfuru anyi l'ekwo ekemu bụ: “Teke ọ́ bụ lẹ nemadzụ bẹ nwune iya nwoke nwuhuru haa nyee ya, ata nwutaduru nwa; gẹ nwune iya ono lụpyabe nwanyị ono g'ọ́ nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu phọ́ nwa.” ²⁰ Sụ-a; ọ́ ọ́ duru ndu dụ ẹsaa l'unwune. Onye k'ọ́gerenya lụchaa nwanyị bya ahaa ya nwuhu; ophu ọ́ nwutaduru nwa. ²¹ Onye ophu tsotaru iya nụ lụpyabe iya; onye k'ono nwuhukwapho; ophu ọ́ nwutaduru nwa. Onye k'eto bya emekwaapho nno ²² jasụ unwune ẹsaa ono lụ-dzuru nwanyị lanụ ono; nwushihukota; ophu ẹphe anwutaduru nwa. Ẹ mechaa l'ikpazụ; nwanyị l'onwiya bya anwuhu nkiya.” ²³ “O -rwua teke ee-shi l'ọ́nwu teta gbalihu; ?bụ onye ole bẹ́ nwanyị ono a-buru nyee ya g'ẹphe n'ẹsaa ono lụchaaru iya-a?”

²⁴ Jizọsu sụ phẹ: Tọ́budu iphe ono meru g'ọ́ gude ọ́ buru l'unu eshisweje iya; kẹle ẹkwo-opfu Chileke te edoduru unu ẹnya; ophu ọ́ bụro kẹ́ g'ike Chileke habe shii. ²⁵ Lẹ́ teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'ọ́nwu teta dzuru ndzụ bẹ́ nwoke taa luhedu nwanyị; ophu nwanyị aluhedu ji. Ẹphe a-dụ́ g'unwu-ojozi-imigwe. ²⁶ A bya lẹ́ k'eshi l'ọ́nwu teta dzuru ndzụ; ? unu ta agụjedu akọ́ ono, dụ́ l'ekwo Mosisu ono; mbụ́ ẹka ono, o pfuru k'ishishi irwu, ọ́ku enwu phoophoohoo ono? Ẹka ono bẹ́ Chileke pfuru Mosisu sụ́ iya: “Ọ́ kwa mbẹ́dua bụ́ Chileke kẹ́ Ẹbirihamu; bụru Chileke kẹ́ Ẹyizaku; bya aburu Chileke kẹ́ Jiékoju?” ²⁷ Bụ́ iya bụ́ l'ọ́ tọ́ bụdu Chileke ndu nwuhuru anwuhu; ọ́ bụ́ Chileke ndu nọ́ ndzụ. ?Unu hụ́maru l'unu kwatakporu shiswee ọ́zo?

Ekemu, kpọ-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Nwoke lanụ, bụ́ onye ezije ekemu, nọ́ l'ẹka ono anụ́ iphe, ẹphe atụ; bya ahuma l'iphe ono, ẹphe aji Jizọsu ono bẹ́ o yeru ọ́nu ree; ọ́ byapfuta iya bya ajia ya sụ́ iya: “?Bụ́ ekemu ole bụ́ ekemu ophu kpọ-chiru ishi?”

²⁹ Jizọsu sụ́ iya: “Ekemu, kpọ-chiru ishi bụ́: ‘G'unubẹ́ ndu ́zuru numa lẹ́ Nnajiuphu, bụ́ Chileke anyi bụekwa iya phọ́ bụ́ Nnajiuphu kpoloko. ³⁰ Ọ́o ya bụ́ g'i yee Chileke obu ngu g'ọ́ ha. Gude ndzụ́ ngu g'ọ́ ha; mẹ́ uche ngu g'ọ́ ha; mẹ́ ike ngu g'ọ́ ha yee ya obu.’ Noo ekemu, kpochiru ishi bụ́ onoya. ³¹ Ekemu ọ́zo, etso iya nụ́ bụ́ g'i yee nemadzụ́ ibe ngu obu g'i yeru onwongu. Ọ́ tọ́ ọ́dedu ekemu, kabakpọ́o ẹbo ono shii.”

³² Onye ezije ekemu ono sụ́ iya: “O-zi-iphe; i pfuru ọ́kpobe-opfu. Kẹle Chileke bụ́ nanụ. Ọ́ tọ́ ọ́dedu Chileke ọ́zo, dụ́ nụ́ gbahaa yẹbedua. ³³ Ọ́o ya bụ́ gẹ́ nemadzụ́ yee ya obu iya g'ọ́ ha; mękpoo uche iya g'ọ́ ha; mę́ ike iya g'ọ́ ha; yekwaapho nemadzụ́ ibiya obu iya g'ọ́ yeru onwiya. Eme g'ekemu labó ono pfuru tukuru kakọ́ta adụ́ mkpa; eme lẹ́ ngweja anụ́, a kpọ́ru ọ́ku nụ́ Chileke mę́ ngweja ọ́zo, eegwejeru nụ́ iya g'ọ́ hakọ́ta.”

³⁴ Jizọsu hụ́maepho l'o pfuru g'onye nweru uche; ọ́ sụ́ iya: “Ẹka Chileke bụ́ eze ta adụekwa ngu ẹnya.” O pfuchaa nno; ophu ọ́ ọ́dedu onye turu ama ajibaa ya aji ọ́zobaa.

Aji k'onye bu Kéreshi obu
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ O be teke Jizosu byaru awata ezi iphe l'eze-ulo Chileke; o jia su: “? Denu g'o gude ndu ezije ekemu gbę su lę Kéreshi bu Nwa Dévidi; ³⁶ l'ęka Dévidi l'onwiya bę Unme-du-Nso gbę mee o sụ: “Chileke suru Nnajiuphu mu: Nodu mu l'ękutara jasụ teke mu e-me g'i zopyabe ndu-ohogu ngu l'okpa†.

³⁷ Dévidi l'onwiya -nodu ekujukwanụ iya Nnajiuphu; ?denu g'o gude o bukwarupho Nwa Dévidi?”

Ęhu tsoo igwerigwe ndu nūmaru iya nū uto.

Jizosu epfu kę ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Teke oozi iphe bę o suru: “Unu kwabejekwaru onwunu ęnya l'ęka ndu ezije ekemu nọ; ndu ooguje agugu eye akpawuru uwe aghaphe; iphe, ęphe yeru obu buru g'e kejeje pę ęrengete ekele l'ęka a du l'igwe; ³⁹ waa anodu l'aba, kakota ree l'ulo-ndzukọ ndu Jiu; waa anodu l'aba ndu karu ęnya mę a -nodu abo iphe. ⁴⁰ Ęphe bu ndu eripyaje ulo unwanyi, ji pę anodedu; teme ęphe nodu egudeje ęregede epfukpoepho ogologo opfu anu Chileke. Ole oo pę bę aa-kabaa anmashi ikpe ike.”

Iphe, nwanyi, ji iya anodedu
gude obu iya anu Chileke

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Jizosu bya eje anodu anoo l'aguga ęka aanuje Chileke iphe l'eze-ulo Chileke leahaa ndu echie okpoga l'okpoko, echiejeru Chileke okpoga. Ndu nweru iphe nodu eyegbaa okpoga, du shii. ⁴² Nwanyi lanu, ji iya anodedu, akpa nri byarwuta bya eworu afu labo, bu iya bu kobo lanu chie. ⁴³ Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asu pę: “Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa nwanyi-a, l'akpa nri-a, ji iya anodedu-a; bę kachaa eye okpoga lę g'ęphe hakota ono. ⁴⁴ Kęle iphe, onyemonye echiegbaa bu okpoga, tsuru etsutsu; obenu lę yębedua akpapkoo nri; ole o tukoerupho iphe, o nweru chie; mbu je akpaa l'iphe, o doberu k'e-gudeje akpata nri.”

13

Iphe, e-me teke ikpazu
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Jizosu shiępho l'ime eze-ulo Chileke ono futa; onye lanu l'ime ndu etsoje iya nu su iya: “O-zi-iphe; lekpodapho egube biribiri mkpuma owa mę egube biribiri ulo k'owa!”

² Jizosu su iya: “?I humaru-a eze-ulo ono, a kpuru egube ono; ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'ophu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, a-kpo-pfuru l'eli nwibe iya.”

Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jizosu nyihu ubvu Olivu; je anodu gha iphu l'eze-ulo Chileke gedegede. Pyita mę Jiemusu mę Jionu mę Anduru bya ejepfu iya k'iche je ajia ya su

† 12:36 12:36 Guna Ebu 110:1.

iya: ⁴ “?Bukpoo teke ole be iphemiphe ono e-mekpoo?” “?Bu gunu be ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁵ Jizosu pfuaharu phe su: “Oo 'epho g'unu leta onwunu enya g'o to du onye e-duswe unu uzo. ⁶ Kele o dukwaru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya; bya asu l'o kwa ephebeda bu Kereshi obu. Epe eshi l'eka mu duphua ndu du igwerigwe. ⁷ G'obu te tsukahukwa unu teke unu a-nodu anu ude ogu ophu aalwu l'eka du enya; waa ophu aalwu l'eka du ntse; kele iphemiphe ono mefutakotajekwa; ole teke mgboko a-bvu teke erwukwa. ⁸ Noo kele oha yeke oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze yeke ali-eze ibe iya a-nodukwapho alwu ogu nkephe. Ali a-nmagbaa jiiijiii l'eka du igwerigwe. Ejo okpa nri a-bya. Iphemiphe ono dukota ge teke nka beberu meahaa nwanyi, ime eme ehuka.”

⁹ Ole-a; unu kwabekwaru onwunu enya. Aa-kputachakwaa unu kpjueru ndu-ikpe; e chia unu iphe l'ulo-ndzuko; teme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu nnajioha; me l'iphu ndu eze l'opfu ehu mu; g'ee-shi g'ephe anuma ozi-oma ono. ¹⁰ Obenu le g'e mehabe; e vufutaje uzo zidzuadaru ozi-oma ono le mgboko mgburugburu. ¹¹ Teke epe kputaru unu jee ikpe; unu te vukwaru uzo wata ay oshi iphe, unu e-pfu. Unu pfukwapho iphe, e yeru unu l'onu teke ono; kele o to budu unubedua e-pfu iya; o bu Unne Chileke. ¹² Nwune e-deru nwune iya nu g'e gbua; nna akpuru nwa iya nu g'e gbua. Unwu e-me g'a kpata ndu nwuru phe nu gbushia. ¹³ Onyemoneye e-gude kele unu bu nkemu kpoo unu ash; obenu l'onye taru nshi jasu l'ikpazu be Chileke a-dzota.

Ejo ahuma

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Unu a-humakwa ejo-ahuma-ola-l'iswi ono, Danelu onye mpfuchiru pfuru unu l'oonodu l'eka o gbaduru k'anodu ono. (Ge gube onye agu iphe-a rikwaa oriri iphe, o bu.) Unu -huma ya pho; ge ndu no le jiiduya gbalakwaa lashia l'ubvu. ¹⁵ G'onye no l'okpoko atuta unme te ejeekwa abahu l'ulo le ya eje ewota iphe l'ime ulo. ¹⁶ G'onye no l'egu te ejeekwa agha enya ke ge ya je achita uwe iya. ¹⁷ Aphu a-tsoru unwanyi, du ime me unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ¹⁸ Oo g'unu pfuru nu Chileke g'o to buru l'udzumini. ¹⁹ Kele teke ono be oke mkpamehu, eteke aduswee k'eshinu Chileke meru mgboko l'a-du; ophu o byadu adubaa ozo. ²⁰ Teke iphe-ehuka ono e-me be Nnajiuphu egbuduru iya mkpirikpu be o to dukwa nemadz, aa-dzota. Ole o gudewaa iswi ehu ndu ophu o hotaru g'ephe buru ndu nkiya gbua ya mkpirikpu.

²¹ “O -duru onye suru unu teke ono l'o wakwa Kereshi; ozo l'o phukwa iya; unu be yekwaru iya onu. ²² Kele ndu a-nodu adu uka su l'ephe bu Kereshi; ozo l'ephe bu ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. Epe a-nodu emegbaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri. Iphe ono a-bucharu g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa le ndu Chileke hotaru; m'ephe -je l'adu ike. ²³ Oo ya bu; g'unu letakwapho enya; eshinu mu wuwaru uzo pfuaru unu iphemiphe.

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Ole e -rwua mboku ono; teke ejo iphe-ehuka ono buverupho be enyanwu e-jikputa; onwa echibuhu echichi. ²⁵ Kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, no l'igwe anmawoo anmawo lo-sweshihu. ²⁶ Teke ono be aa-huma Abubu-Ndiphe g'o no l'urwukpu egbu nwijnwii gude ike

iya, parū ẹka abya. ²⁷ Qooby a ezia unwu-ojozi-imigwe iya; ẹphe abya ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ẹkutara; jee l'ekicha lẹ mgboko mgburugburu gbiriri jasū l'ẹka igwe beru alì beru; je edutakọta ndu o hotaru."

Iphe, e gude oshi figu

anwuta

(*Mat 24:32-35; Luk 21:29-33*)

²⁸ "Sū-a; unu gude oshi figu nwua iphe; kele oobujeru; o -mishiwaa bya erwua irwu ophúú; l'a maru lẹ teke okpomọku ekpoje dūwaa ntse. ²⁹ Nokwapho g'owa-a dū; teke unu hūmaerupho g'iphemiphe ono l'emegbaa; unu amaru l'o nọkpowaa ntse; mbū l'o nōwaa g'onu-oguzo. ³⁰ Sū-a; gẹ mu gbukwaarū iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. ³¹ Igwe l'a-bvukwa; alì abvū; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadū erebuhu ire erebuhu."

Mboku, oo-buru

(*Mat 24:36-44*)

³² "Obenu l'o tọ dudu onye maru mboku, o bụ; ozo teke iphe ono emegbaa. Mbū l'unwu-ojozi-imigwe ta amadū iya; ophu Nwa Chileke ta amadū iya. Onye maru iya nū buepho Chileke, bụ Nna nwekiya. ³³ Unu kwabekwa ẹnya. Unu nwukwaru ẹnya che nche; pfuru nū Chileke; kele unu ta amadū teke oo-buru. ³⁴ O dū gẹ nwoke, eje iphe-ozo; bya aparū ibe iya haarū ndu-ozī iya; bya eje keshiaru phẹ ozi, ẹphe a-nodu eje l'ẹhu l'ẹhu. O be l'onye eche onu-abata; o pfushiaru iya ike sū iya g'o nwukwaru ẹnya. ³⁵ Oo ya bụ; unu nwuru ẹnya; kele unu ta amadū mboku, Nnajiuphu, nwe unuphu a-lwa. A ta amadū; ?bū l'uzenyashi; tọo l'echi abalì; tọo l'iphe-ohenu; tọo l'utsu bẹ oo-bata. ³⁶ Oo ya bụ; g'o tọo byapfutadu unu l'otulupfu l'ẹka unu eku mgbenya." ³⁷ "Sū-a; iphe, mu epfuru unu-a bẹ mu epfuru onyemonye. Unu nwukwaru ẹnya!"

14

Ndu-ishi achī idzu egbu Jizosu

(*Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53*)

¹ O ghuduwaa abalì labo; obo Ojeghata erwua; waa obo-iphe aatajẹ buredi, ekoduru ekoko. Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nodu achokashikpoepho uzo, ẹphe e-shi gude Jizosu lẹ mpya gbua. ² Ẹphe sū: "Ole o tọo bukwaru nta-a, aabọ iphe-a; a -nonyakwaa o buru ogu ẹghirigha."

Aawū Jizosu manū, eshi mkpọ

lẹ Betani

(*Mat 26:6-13; Jion 12:1-8*)

³ O be gẹ Jizosu nọ lẹ Betani; o jee ibe Sayimonu onye ekpenta shi eme. Noo ya; o nodukwadu l'ẹka ono eri nri; nwanyì lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata. Mgberere ono bẹ manū, eshi mkpọ, erẹ ire shii, bụ manū-nadū jiru ejiji. Nwanyì ono bya akū-kwofuepho olu mgberere ono bya eworu manū ono wua Jizosu l'ishi. ⁴ Ẹhu ghuahaa ndu harū nodu l'ẹka ono egbu. Ẹphe sū: "Bū gunu bẹ e gude emebyishi ẹguru manū owa? ⁵ Manū ono sūru g'ee-reta iya iphe, dū g'ukporo pangu lẹ pangu iri gude keshiaru ndu akpa nri." Ẹphe baaharū nwanyì ono mba.

⁶ Jizosu sū phẹ: "Unu haa ya. ?Bū gunu meru g'o gude unu nodu epfuchi iya nchì? ?Unu ta amadū l'oo okpobe iphe bẹ o meru mu ẹgube ono?"

7 Ndu akpa nri bẹ unu l'ẹphe anọ tekenteke; teke dukpoepho unu ree; unu emeeru phẹ iphe-oma. Obenu lẹ mbẹdua ta abudu tekenteke bẹ mu l'unu a-nodu. ⁸ Oo iphe, nwanyi-a a-du ike mee bẹ o meru ono. O vuwaa uzo tee ogwehu mu manu gude kwakobe mu k'a -ta asu teke ee-li mu. ⁹ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo ekameka, a saru ozi-oma-a lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ aa-kojeekwapho ako iphe-a, nwanyi-a meru-a gudeje nyata iya."

Jiudasu eederu Jizosu eye

l'eka ndu jiu

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Jiudasu Isukariyotu, onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo ono bya atugbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke ge ya deru Jizosu ye phẹ l'eka. ¹¹ Epe numae ya pho; ehu tsahaa phẹ utso. Epe kwee ya okpoga. O chahaa uzo, oo-shi deru iya ye phẹ l'eka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

¹² O rwua l'eswe, abahu l'obo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono, bu mboku ono bẹ epe egbuje nwaturu obo Ojehata; ndu etsoje Jizosu su iya: "Bụ awe bẹ o du ngu g'anyi je edoziaru ngu gi nodu ria nri obo Ojehata obu?"

¹³ O bya ezia umadzu ebo l'ime ndu etsoje iya nu bya asu phẹ: "Unu bahu l'ime mkpukpu Jierusalemu. Unu -rwuepho eka ono bẹ o duru nwoke, e-vuru ite, mini du byapfuta unu. Unu tsoru iya. ¹⁴ Eka o jenyaa ru o bahu; unu je asu onye nwe unuphu ono l'onye ezije unu iphe suru: "Denu eka mu a-nodu mu lẹ ndu etsoje mu nu ria nri obo Ojehata?" ¹⁵ Oo-goshi unu ulo-eli; goshi unu oma ulo, no lẹ k'eli iya; mkpuru ono hakpoepho osa, e dobehawaru oshi; dozichawaa ya g'oo-du; l'a nodu iya ria nri. Unu bahu eka ono je akwakoberu anyi nri obu."

¹⁶ Ndu etsoje iya nu tugbua bya abahu l'ime mkpukpu ono. O buerupho g'o pfuru phẹ iya bu g'iphemiphe, du. Epe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojehata ono.

¹⁷ O be l'uzenyashi; yele umadzu iri l'ebo ono swiru bahu l'eka ono.

¹⁸ Epe rijeepho nri ono; Jizosu su phẹ: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu lẹ g'unu no l'eka-a bẹ l'e-deru mu ye l'eka ndu achọ ishi mu; mbukwa onye mu l'iya tukoru eri nri l'eka-a."

¹⁹ O rwua phẹ l'obu. Epe jiahaa ya nanu nanu su: "Bụ mbẹdua? ?Tọ bu mbẹdua?"

²⁰ O su phẹ: "G'unu ha unu n'iri l'ebo bẹ o bu onye lanu; onye mu l'iya yegbaberu eka l'oba-nri lanu-a. ²¹ Abubu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Ole nshoro onye ono, ee-shi l'eka iya deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree; oma a ta nwuduru iya ilile."

²² No iya; Jizosu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele g'ephe eri nri ono bya anyawashia ya bya anugbaa phẹ bya asu phẹ: "Unu ngge ria. Owa-a bu ogwehu mu."

²³ O bya ewolita okoro bya ekelekwapho Chileke ekele bya eworu iya nu phẹ; epe tuko ngua. ²⁴ O su phẹ: "Owa-a bu mee mu, a gbashiru l'iswi ehu igwe oha. Chileke gude mee mu ono eme g'ogbandzu, shi mu l'eka vuru ire. ²⁵ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta abyakwa

angubaa m̄ee, shi l'akpuru vayinu gbiriri jas̄u teke mu a-ngu k'òphúú l̄e mgboko òphúú k̄e Chileke."

²⁶ Ẹp̄he kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyíta a-gò l̄e ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jìon 13:36-38)

²⁷ Jizosu s̄u ph̄e: "G'unu hak̄ota b̄e e-mechaa hak̄ota mu gbala; mb̄u g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke s̄u: 'Mu e-chigbu onye eche at̄uru; g'aturu iya agbakashihu.' ²⁸ Teke e mēerupho ḡe mu shi l'ònwu teta dzuru ndz̄u b̄e mu e-vukwaru unu ọzo jeshia Gálili."

²⁹ Pyíta s̄u iya: "Ndu ophuu je l'a-hak̄ota ngu; b̄e ẹp̄he a-hakwa ngu; ọ kwa l̄e mb̄edua ta abyadu aha ngu."

³⁰ Jizosu s̄u iya: Ḡe mu gbukwaru ngu iya tororo; "Ntanu-a; mb̄ukwa l'enyashia b̄e oke-ọku bya ara ọrà ugbo lab̄o b̄e ì ọakwaru ugbo ẹto l'ì tì madu mu."

³¹ Pyíta kabaa ya epfushi ike s̄u: "Obetaru e je l'at̄uko mu l̄e ngu gbua; mu ta abyakwa l'aha ngu ililekp̄oo."

Ndu ophuu t̄uko pfudzuru nno.

Jizosu epfu anu Chileke

l̄e mgbabu Getusemeni

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Ẹp̄he byarwutāep̄ho l'ẹka eeku je Getusemeni; ọ s̄u ndu etsoje iya nu: "Unu n̄odu an̄o l'ẹka-a ḡe mu je epfuru yeru Chileke."

³³ O duta Pyíta waa Jìemus waa Jìonu ẹp̄he swiru t̄ugbua; meji wata iya ak̄u photophoto; ndz̄u guahaa ya. ³⁴ Ọ s̄u ph̄e: "Ha; ẹgube ọwa! Meji ak̄ekwa mu ph̄o photophoto; mb̄u l̄e meji abyaakwa mu at̄ofu. Unu n̄odukwa l'ẹka-a che nche."

³⁵ O jeribēerupho nwansh̄ii; ọ daa kpurumu l'alì wata epfu anu Chileke s̄u g'a maru: ?oo-kwe g'ip̄he-ẹhuka k̄e nwa teke ono ta abyapfuta iya. ³⁶ Ọ s̄u: "Nna; Nna; ọo ngu b̄u onye a-d̄u ike mek̄ota iphemip̄he; nafunu mu okoro ip̄he-ẹhuka ọwa-a! Ọle ọ kwa g'ọ t̄o b̄ukwa ip̄he, d̄u mu l'uche l'e-me; g'ọ b̄ukwaru ip̄he, d̄u ḡubedua l'uche."

³⁷ Ọ byatashia; Pyíta ph̄e n̄odu ekuwaa mgb̄enya. Ọ s̄u Pyíta: "Sayimonu! ?Iiku mgb̄enya? ?Tì dudu ike nwuru ẹnya chefua nche awa lanu? ³⁸ Unu nwuru ẹnya; pfuru nu Chileke g'ọ to kwe g'unu nmalah̄u l'òhutama. Mma nemadz̄u b̄e ọ n̄odujekpokwaa evushi evuvu ike; obenu l̄e nemadz̄u l'onwiya b̄e ike ta adudu."

³⁹ Ọ t̄ugbukwaa ọzo bya ejekwa awata epfu anu Chileke epfukwa ip̄he-a, o shihawaa pfua. ⁴⁰ Ọ bya alwaphutakwa az̄u byatashikwa; ẹp̄he n̄odu ekukwaph̄o mgb̄enya; k̄e mgb̄enya jiru ph̄e ẹnya ejiji; ọphu ẹp̄he amadu ip̄he, ẹp̄he e-pfuru iya.

⁴¹ Ọ byapfutakwa ph̄e ph̄o k'ugbo ẹto; ọ s̄u ph̄e: "?Unu n̄okp̄oep̄ho l̄e mgb̄enya g'unu n̄o iya? ?Unu n̄okpokwadaa l̄e nwat̄uta unme unu ọbu? Ọ d̄uwaa ree nta-a. Ọ ruwuru. Ab̄ubu-Ndip̄he b̄e aabyaakwa ederu ye l'ẹka ndu eme ip̄he-eji." ⁴² "Unu gb̄eshikwa g'anyi je. Unu lekwa l'onye ọbu, e-deru mu ye ọbu byaakwaru."

Egude Jizosu

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jìon 18:3-12)

⁴³ T̄obudu iya b̄u; o gudekwadua ip̄he ono l'ẹka epfu; Jiudasu onye yikwa-a l'umadzu iri l'ẹbo ono, l'etsoje iya nu-a byawa. Yele igwe ọha

swiwaru. Ephe pagbaarū mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nū bu ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya. ⁴⁴ Onye ono, eme g'o deru iya ye phe l'eka onoya pfuwaru phe iphe, ya e-me g'ephe gude maru onye ophu o bu. O suhawaru phe: "Oo onye mu e-jepfu je etsutsua onu bu onye ophu o bu. Unu kpata iya gude tugbaa; unu eche iya nche ree."

⁴⁵ Abyarwuta, Jiudasu abyarwuta; o jepfu Jizosu je asu iya: "Onyibe!" Bya anma iya akpa tsutsua ya onu l'asha. ⁴⁶ Ndu ono je azupyaabe Jizosu; kpuru iya tugbaa. ⁴⁷ Onye lanu, pfuru le mgboru phe l'eka ono mepho mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁴⁸ Jizosu su ndu byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? ⁴⁹ Mu l'unu shikpoo anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; aka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpoodaaru mu. Ole oo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e deru iya."

⁵⁰ Ndu etsoje iya nu tuko paru iya haa gbakashihu.

⁵¹ O duru nwokorobya lanu, tsoru Jizosu. Ebe o dudu iphe, o yeru l'ehu; gbahaepho ekwa ochaa, o gbaphuru onwiya l'ehu. E meahaa g'e gude iya. ⁵² O paru ekwa ochaa ono haaru phe; kwofu gbaru oto gbalaa.

Jizosu no l'iphu ogbo-ikpe ndu jiu

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵³ Noo ya; ephe kpata Jizosu kpuleru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu bu ogerenya; me ndu ezije ekemu bya edzugbaa. ⁵⁴ Pyita nodu etso iya uzanya uzanya bya etsoru phe bahu l'ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O je anodu anoo l'eka ndu nche no; nyaahaa oku. ⁵⁵ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe ono g'ephe ha chọahaa iphe, ephe a-su le Jizosu meru; g'ee-shi kpee ya mpfugbu; ophu o dudu iphe, ephe humaru, o meru. ⁵⁶ A dukpoo igwerigwe gude ibo gbaa ya ekebe; ophu ekebe phe adagbajedu.

⁵⁷ Ndu agbeshi dzuahaa uka su: ⁵⁸ Anyibedua numakpooru le nchi anyi l'eka oopfus su: "Mu e-mebyishi eze-ulo Chileke owa-a, bu nemadzu gude aka kpua ya-a; l'ime abali eto; mu akpua ozo, ete egudedu aka kpua." ⁵⁹ Ophu ekebe phe adakotakarupho l'ono.

⁶⁰ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bya agbalihu l'edzudzu-oha ono bya ajia Jizosu su: "?Tii yedu onu l'iphe, bu ekebe owa-a, ephe agbagbaa ngua?"

⁶¹ Ophu o pfuduru opfu; o nokirishiepho nwadoo. Onye-ishi uke ono jia ya ozo su iya: "?Bu ngu bu Kereshi obu? ?I bu Nwa Onye ono, a goru Onu-oma nu ono?"

⁶² Jizosu su iya: "Ee; oo mu bu iya. E -mechaa be unu a-humakwa Abubu-Ndiphe l'eka o no l'ekutara Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. Unu ahumakwa iya pho l'eka o no l'urwukpu shi l'imigwe abya."

⁶³ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe nkiya zijaa su: "? Bubahunaa ekebe gunu ozo be anyi achokwadu? ⁶⁴ ?Unu numawaru epfuyishi, oopfuyishi Chileke? ?Bu gunu bu ikpe unu?"

Ephe tuko nmaa Jizosu ikpe onwu su: "Iphe, gbaru iya nu bu onwu."

⁶⁵ Ephe vuhaa ya onu-mini; woru iphe kechia ya enya; chiahaa ya echachi; su iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" Ndu nche kpata iya awago iya aka.

Pyiṭa ago lẹ ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jiṇ 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Gẹ Pyiṭa nṣoro l'etezi l'ulo-ikpe ono; onye lanu l'ime unwumboko, ejeru onye-ishi uke ono ozi ghatashia; ⁶⁷ bya ahuma Pyiṭa l'eka onya oku; bya elee ya enya su iya: "I yikwa lẹ ndu etsoje nwophu Nazaretu; mbu Jizosu!"

⁶⁸ O gofu su iya: "O to dokwaru mu enya! Mu ta amakwa iphe, iipfu." O lufu l'eka ono mbu Pyiṭa; je anodu l'onu oguzo. Oke-oku raa ora.

⁶⁹ Nwamgboko ono humakwa iya ozo bya awatakwa epfuru ndu pfuru lẹ mgboru eka ono su phe: "Nwoke-a yikwa lẹ ndu etsoje Jizosu." ⁷⁰ Pyiṭa gofukwa ozo.

O npepho nwanshi; ndu pfugbaru lẹ mgboru eka ono su Pyiṭa: "I yichaa ya-a. ?Ti budu onye Galili?"

⁷¹ O wata eri angu su gẹ Chileke gbukwaa ya ilu me o -budu ire-lanu be ya epfu ono; su: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."

⁷² Oke-oku raa ora teke ono teke ono k'ugbo ebo. Pyiṭa nyata gẹ Jizosu pfujeru ono su: "Oke-oku bya ara ora ugbo labo be i goakwaru ego ugbo eto li ti madu mu." O raahaa ekwa.

15

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jiṇ 18:28-38)

¹ Nchi bohuepho; ndu-ishi uke Chileke; me ndu bu ogerenya; me ndu ezije ekemu; mbu iphe, bukpoogbo-ikpe ndu Jiu g'ephe hakota bya achia idzu; e kee Jizosu egbu bya akpuru iya je eye Payileti l'eka. ² Payileti bya aji ya su: "?I bu Eze ndu Jiu?"

Jizosu su iya: "Ooekwa ngu pho be o shi l'onu."

³ Ndu-ishi uke Chileke bya epfushiahaa igwerigwe iphe, ephe suru l'o meru. ⁴ Payileti byakwa asu Jizosu: "?To dukpoda iphe, iipfu? ?O kwa li nularu igwerigwe iphe, ephe epfugbaa li meru?"

⁵ Ophu Jizosu epfueduru opfu. O tufu Payileti ehu.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jiṇ 18:39—19:16)

⁶ Noo ya; o buwaa omelali phe l'anodu abo Ojehata ono be Payileti ahajeru phe onye mkporo lanu g'o la; mbu onye ephe sukpoerupho g'o haaru phe. ⁷ O duru onye mkporo lanu, eekuje Barabas, yi lẹ ndu kwefuru gowmenti ike bya egbukwaapho ochi; a tua phe mkporo. ⁸ Igwe oha ono bya bya arwahaa Payileti g'o meeru phe iphe, oomejehawaru phe. ⁹ Payileti su phe: "?Bu gẹ mu haaru unu Eze ndu Jiu g'o la to?"

¹⁰ Kele o doru iya enya l'oo enya-pfurupfuru be ndu-ishi uke Chileke gude kpataru iya ya.

¹¹ Ndu-ishi uke Chileke ono kpalia igwe oha ono su phe g'ephe kebeekwapho g'o hachiaru phe Barabas. ¹² Payileti su phe: "?Unu sukwanuru gẹ mu mee onye-a, unu suru l'o bu Eze ndu Jiu-a gunu?"

¹³ Epe tua uzu; su: "Pfu-gbua ya!"

¹⁴ Payileti su phe: "?Ke gunu? ?Bu gunu bu iphe, du eji, o meru?"

Ephe kabakpo ya arashi ike su: "Pfu-gbua ya!"

¹⁵ Oo ya bu; Payileti chohanaa gẹ ya mee iphe, du ikpoto oha ono ree; bya ewonuru Barabas haa g'o la; kpuru Jizosu nu ndu ojogu g'ephe

chia ya ẹchachi. Ẹphe chichaa ya iphe; ọ kpuru iya nū phẹ g'ẹphe je je akpopyabe iya l'oswebe.

Ndu ojogu eme Jizosu sukusuku
(Mat 27:27-31; Jiṣon 19:2-3)

¹⁶ Ndu ojogu bya akpuru Jizosu bahu l'eze ulo nnajioha, bu Payileti bya ekukota iphe, bu ndu ojogu g'ẹphe ha. ¹⁷ Ẹphe bya eworu uwe kpowula-kpowula uswe yee ya bya egude obvu kpa okpu woru kpube iya; ¹⁸ bya ekeleahaa ya ekele ndu ojogu asuje iya: "Ndzū dukwa ngu! Eze ndu Jiu!" ¹⁹ Ẹphe gude mgboro kukposhiahaa ya ishi; gbuaahaa ya onu-mini; gbuaharu iya ikpere l'alì gude akwabẹ iya ùbvù. ²⁰ Ẹphe meghechaa ya sukusuku ono bya eyefu iya uwe uswe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia g'ẹphe je je akpopyabe iya l'oswebe.

Aakpopyabe Jizosu l'eli oswebe
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jiṣon 19:17-27)

²¹ Ẹphe tugbua bya ahuma Sayimonu nwoke Sayirini, shi ndu-egu phe alwa. Oo ya bu nna Aleguzanda yele Rufosu. Tobudu iya bu; ẹphe kebuta nwoke ono g'o vuta oswebe, ee-gude kpo-gbua Jizosu. ²² Ẹphe kpurwua Jizosu l'eka eekuje Golugota, bu iya bu "Okpokoroko Ishi." ²³ Ẹphe woru mee, a gwaru manu-meru nu iya g'o ngua. Ophu o kweu iya angungu. ²⁴ Ẹphe woru iya kpopyabe l'oswebe l'eka ono; woru uwe iya kee. Ẹphe taru iya ido g'ẹphe maru ophu a-dabarū onyenonu. ²⁵ Teke ono, a kpopyaberu iya l'oswebe ono bu l'enyawu agbakota. ²⁶ E dee iphe ono, e boru iya ibo iya ono l'eli oswebe ono, bu iya bu l'o bu "Eze ndu Jiu." ²⁷ Ẹka ono be a kpopyabekwarupho ndu ana nfu umadzu labo. Onye ophuu nodu l'ekutara iya; onye ophuu l'ekicha iya. ²⁸ Iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke vaa suru: "A guru iya yeru ndu ejo-iphe."

²⁹ Ndu aghata aghata nodu ekweru iya une asuje iya: "Hee! ?Tobudu ngu bu ophu suru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke; gude ujiku eto kpukwaa ya? ³⁰ Nyizetanu l'oswebe ono bya adzoo onwongu."

³¹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu pfuaru iya kwaphu kwaphu su: "O dzoru ndu ozo; ophu o duedunu ike dzoo onwiya." ³² "Ngwanu ge Kereshi obu, bu Eze ndu Izurelu shinu l'oswebe ono nyizeta nta-a; anyi-humakwanu iya; anyi amaru l'o bupho Kereshi eviya."

Unwoke labo ono, a kpopyaberu ẹphe l'iya ono nodu akokwa iya pho onu.

Anwuhu Jizosu
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jiṣon 19:28-30)

³³ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'alì ono mgburugburu; noo gbiriri jas l'enyawu agbuze. ³⁴ Enyanwu gbuzeeppo; Jizosu chia mkpu su: "Eloyi! Eloyi! ?Lema sabakutani?" Bu iya bu: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bu gunu be o gude i haa mu nkinyi mu?"

³⁵ Ndu haru pfuru l'eka ono numa iya su: "Unu gebekwa; o dukwa g'ooku Elayijia." ³⁶ Onye lanu gbagbua je eworu asancha ophu amije mini woru gwoo le mee-veniga; woru tsebe l'eli oshi, du ogologo woru nu iya g'o ngua; su ga maeduru: ?Elayijia a-bya ekufuta iya.

³⁷ Jizosu bya echishia mkpu ike bya atu-buhu unme; o buru iya anwuhu.

³⁸ Ekwa, eegudeje gbobuta enya eka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono shieppo l'ishi gbaepo ke tararaa jas l'alì gbajahu ebo.

³⁹ Onye-ishi ojogu ndu Romu, pfuru Jizosu l'iphu teke ono humaepho g'o chiru mkpu nwuhu nno o su: “?Unu maru-a le nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya?”

⁴⁰ O duru unwanyi, nokwapho uzanya l'eka ono ele enya g'ephe maru iphe, eme nu. Meri onye Magudala yi l'unwanyi ono. Meri ne Jiosesu; waa Jiemusu ke nwata yiru iya; waa Salomi. ⁴¹ Unwanyi ono shi etso Jizosu bya ejeru iya ozi teke o no le Galili; mekpowaro unwanyi ozo, tso iya bya Jierusalemu, nokwapho l'eka ono ele enya.

Elili Jizosu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jion 19:38-42)

⁴² Noo ya; o rwua ge nchi jihuerupho le mboku, akwakobeje k'echele iya bu eswe atuta unme; ⁴³ Jiosefu, bu onye Arimatiya bya aburu onye nweru enya l'ogbo-ikpe ndu Jiu, shihaakwapho uzanya leta enya teke Chileke e-goshi l'oo ya bu eze; shihukwapho obu ike jepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya je elia. ⁴⁴ O dukpoo Payileti biribiri shii l'o nwuhu-kebwaru. O bya ekua onye-ishi ndu ojogu ono bya ajia ya: “? Bu eviya l'o nwuhwaru?” ⁴⁵ Payileti numachaepho l'onu onye-ishi ndu ojogu ono le Jizosu nwuhwaru; o su Jiosefu g'o jewaro je apata iya lia. ⁴⁶ Jiosefu bya atugbua bya eje anmata ekwa ochaa; bya eje je apazeta odzu Jizosu; bya eworu ekwa nmabechaa ya; bya eje enyebwe odzu iya ono l'ilu, a turu le mkpuma; bya eswita oke mkpuma swichia onu ilu obu. ⁴⁷ Meri onye Magudala waa Meri ne Jiosesu nodu huma eka e liru iya.

16

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jion 20:1-10)

¹ O be l'uzenyashi ge nso eswe-atuta-unme ono buuerupho; Meri onye Magudala waa Salomi waa Meri ne Jiemusu ke nshii tugbua jeshia je akpata manu, eshi mkpo, du iche iche, ephe e-te Jizosu gude kwaa ya. ² O be le nchi abohu mbochi Sonde; ephe jeshia l'ilu ono g'enyawu wawaru. ³ Ephe nodu epfugbaa su: “?Bukpoo onye e-swifuru anyi oke mkpuma ono, no l'onu ilu ono?” ⁴ Ephe jeshia apali enya; e swifuwaa mkpuma obu. Mkpuma, eepfu opfu iya obu pakpooru eka apaa. ⁵ Ephe kwoba l'ime ilu ono; bya ahuma nwokorobya, no phe lekutara, yeru kpowula-kpowula uwe ochaa. O du phe biribiri; ndzu guahaa phe.

⁶ Onye ono su phe: “Ndzu ba agushi unu. ?O kwa l'oo Jizosu onye Nazaretu be unu acho; mbu onye-a, a pfugburu l'oswebe-a? O tetaakwaru dzuru ndzu ozo! O to nhekwa l'eka-a. Unu byanu ahuma eka e shi lia ya. ⁷ Unu je epfuaru iya ndu etsoje iya nu waa Pyita l'o wuwaa unu uzo jeshia Galili; l'unu a-huma iya l'eka ono, bu iphe, o pfuhawaru unu-a.”

⁸ Ephe kwofuta l'ilu l'eka ono bya agbagbua lashia. Onu kugbabechaa phe akugbabe. Ehu nodu etekwa phe pho etete. Ophu o dududu onye ephe pfuru iphe ono; eka ndzu agu phe.

⁹ Jizosu shi l'onwu tetachaepho le mboku mbu l'idzu ono; o mee ge Meri onye Magudala vuru uzo huma iya, bu iya bu nwanyị ono, o chifuru ejo obvu esaa, shi buru iya l'ime ehu ono. ¹⁰ Meri ono tugbua je epfuaru iya ndu ephe le Jizosu shi aswije l'eka ephe no ara ekwa iya. ¹¹ O pfuchaaru phe l'o dzu ndzu; teme le ya humakpooru iya l'enya; ophu ephe ekwedu l'oo eviya.

¹² E mechaa; Jizosu gbaa ugbugba ozo byapfuta umadzu labo l'ime ndu etsoje iya nu l'eka ephe eje l'echiegu. ¹³ Ephe lwaphuta azu je epfuaru iya ndu ophuu; ophu ephe ekwekwapho.

Jizosu egoshi ndu

etsoje iya nu onwiya

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁴ E mechaa; o bya abyapfuta umadzu iri le nanu ono; l'eka ephe eri nri. O taahaa phe uta su l'ephe bu ndu aboje obu ebo; waa ndu ejo okpoma; kele ephe te ekwetaduru l'iphe, ndu humaru iya nu ge ya tetachaaruu dzuru ndzu pfuru bu eviya.

¹⁵ O su phe: "Unu jedzuru ekameka le mgboko l'ophu je epfukashia ozi-oma-a g'onnyemonye numakota. ¹⁶ Onye kwetaruu nu; e mee ya baputizimu be Chileke aa-dzota. Onye ete ekwedu nu be aa-nma ikpe. ¹⁷ Ndu kwetaruu nkemu be ee-gude iphe-ohumalenya owa-a hube ama. Ephe e-gudeje epha mu achishi obvu; gude epha mu epfu l'olu Unme-du-Nso. ¹⁸ Ephe-chita agwo l'eka; o to dudu iphe, oo-me phe. Teke ephe nguru iphe, egbu egbugbu; o to dudu iphe, oo-me phe. Ephe -byia onye iphe eme eka l'owekorohu."

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

(Luk 24:50-53; Ndu 1:9-11)

¹⁹ Noo ya bu; Nnajiuphu, bu Jizosu pfuchaaruu phe opfu ono; Chileke wolia ya woba l'imigwe. O je anodu l'ekutara Chileke. ²⁰ Ndu etsoje iya nu laa je epfukashiahaa ozi-oma ono l'ekameka. Nnajiuphu nodu eyeru phe eka l'ozi ono; shi l'iphe-ohumalenya, ephe emegbaa egoshi l'ozi-oma ono, ephe ezi ono bu l'eka Chileke be o shi. Nokwa g'o du.

Ozi-oma, Luku Deru

¹ Eshi ophu a duwaa igwe wata ede ako k'iphe, meebekpooru l'echilabo anyi ono l'ekwo; ² o buerupho g'a koru iya anyi; mbu ndu shi le mbu buru ndu humaru l'enya mecha bya aburu ndu ejeru opfu Chileke ozi; bu ge ndu ono edegbaa; ³ be o dukwa mu pho ree; onye eguru, bu Tiyofilosu; ge mu toru ngu iphe, meru nu l'okpa iya l'okpa iya; eshinu mu toru nwehu nwukota iphemiphe ono, daru nu ono eshikpo le mbu. ⁴ Iphe, mu ede bu g'i kwatakpo maru okpobe-opfu ono, e gude onu zia ngu ono.

Ozi ke l'aa-nwu Jiṅnu, onye emeje baputizimu

⁵ Teke Herodu bu eze ndu Jiudiya be o duru onye epha iya bu Zakaraaya, onye uke Chileke. O shi l'ekali ogbo uke ke Abayijia. O luru nwanyi, shi l'okpa-ipfu Eronu, bukwapho okpa-ipfu ndu-uke Chileke. Epha nwanyi ono bu Elizabetu. ⁶ Ephenebo tukoru buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; emebekota ekemu Chileke g'o ha bya etsokotakwapho nso Chileke g'o ha. Ephe te emejeduru iphe, a taru phe uta. ⁷ O buepho l'ephe luru kah; ophu ephe anwutaduru nwa; kele Elizabetu ta atsudu ime.

⁸ Todbudu iya bu; Zakaraaya nodu eje ozi uke iya l'iphu Chileke; kele ozi uke rwuberu ekali ogbo uke nkephe. ⁹ A turu ido, bu nso, duru phe nu; o daaru iya l'abah le mkpuru l'eka enya aka eegwejeru Chileke ngweja no je egwee ngweja unwu-isensu, enwuru iya eshi kwEEKweekwee. ¹⁰ Ikpoto ndu ono l'ophu tuko kuru l'etezi epfu anu Chileke g'o gbaru teke eeyeje oku l'unwu-isensu ono. ¹¹ Ojosi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu chaa Zakaraaya l'iphu bya anodu l'ekutara oru-ngweja ono. ¹² Meji tsukaha Zakaraaya g'o humaru iya. Ndu wata iya agugu. ¹³ Ojosi ono su iya: "Ge ndu ba agushi ngu Zakaraaya; kele opfu, i pfuru nu Chileke tubawaru iya le nchi. Nta-a be Elizabetu, bu nyee ngu l'a-nwutaru ngu nwa-nwoke. Iphe, ji-gu iya bu Jiṅnu. ¹⁴ Oo ya bu g'ehu atsoo ngu; l'i tee eswa; l'a-du igwerigwe tee eswa me a -nwue ya pho. ¹⁵ Kele oo-buru onye nweru enya l'iphu Nnajiuphu, bu Chileke; teme o too ngukwa mee; ozoo iphe, aangungu, bu iphe, atsutsutsu. Unme Chileke be e-shi l'epho ne iya buru iya l'ehu. ¹⁶ Igwerigwe unwu Izurelu be oo-me g'ephe dakobe jepfu Nnajiuphu, bu Chileke phe. ¹⁷ Oo ya bu onye e-gude Unme Chileke; gude ike, du ge ke Elayijia, onye mpfuchiru Chileke vuru Kereshi obu uzo je akwakoberu iya aka. Oo-gozetar unwegirima obu nna phe. Oo-gota ndu bu 'anu-let-nchi goru ye l'uzo okwa-enya, ophu ndu pfuberekoto etso; gee-shi g'oo-dozikwarupho Nnajiuphu ono ndu bu ndu a-kwakoberu abyabya iya."

¹⁸ Zakaraaya su ojosi-imigwe ono: "Denu ge mu e-shi maru l'iphemiphe-a bu okpobe-opfu; l'eka mu kahwaru; teme nyee mu kahwakwapho?"

¹⁹ Ojosi-imigwe ono su iya: "O kwa mbedua bu Geburelu; onye anoje l'iphu Chileke. O kwa Chileke ziru mu ge mu bya epfuru yeru ngu; zia ngu ozi-oma-a; ²⁰ ophu i kwetaduru l'opfu, mu pfuru be a-vu ge mu pfuru iya. Huma ahuma; le nta-a be onu a-buru ngu kpurukudukuu. I tii pfubaedu opfu jasu mboku, iphemiphe-a a-vukota. Opfu mu a-vukotakwa l'o rwuberu iya."

²¹ Igwe ọha kuru eche Zakaráya; ọphu ẹphe amadu iphe, meru iphe, ọnono ọdu l'ime eze-ulo Chileke ono. ²² Ọ fútashia; ọphu ọ duedu ike pfuru opfu yeru phe; ẹphe maru l'ọ phuru ọphulenyá l'ime eze-ulo Chileke; ọphu ọ pfuedu opfu. Ọ buwaru ẹka ẹ oogudeje epfu opfu.

²³ Eswe ozi uke iya -bvẹpho; ọ lasha ibe iya. ²⁴ A ọnya; nyee ya, bu Elizabetu tsuta ime. Ọ nokota l'ulo mkpurumkpuru ọnwa ise. ²⁵ Ọ sụ: "Nta-a ẹ Nnajiuphu lecharu mu ẹnya bya eshia ọzo, du ẹgube-a nafu mu iphere l'iphu ndiphe."

Ozi, eezi; l'aa-nwu Jizosu

²⁶ O be l'onwa, kwe Elizabetu ọnwa ishii, ọ tsutaru ime; Chileke byakwa ezia ojozi-imigwe, bu Geburelu g'ọ je Nazaretu l'alí Gálili ²⁷ je ezia nwamgboko ozi. Ẹpha nwamgboko ono bu Meri. Nwamgboko ono ẹ yee nwoke teke akwaswee. Onye eje iya alulu bu nwoke, ẹpha iya bu Jiósẹfu. Nwoke ono bu onye ọnu-ulo onye eze ndiche ono, bu Dévidi. ²⁸ Geburelu byapfuta Meri bya sụ iya: "Ọ dupo ya? Onye Chileke kwaberu oke ọbvù! Nnajiuphu swikwaru ngu eswiru. Ị bu onye Chileke goru ọnu-oma nu l'echilabo unwanyi l'ọphu."

²⁹ Meri numa ekele ono; obu tsukahụ iya. Ọ ría l'egomunggo iya sụ: "Ọ ẹgube ekele gunu bu ọwa?" ³⁰ Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Gẹ ndzụ ba agushi ngu Meri; lẹ Chileke mewaru ngu eze-iphe-oma. ³¹ Huma l'ii-tsuta ime; nwua nwa-nwoke; iphe, ii-gu iya bu Jizosu. ³² Ọo-buru onye nweru ẹnya. Ee-ku iya Nwa Ọkalibe-kangokotaru-nu. Nnajiuphu, bu Chileke e-dobe iya l'aba-eze onye-iche iya ono, bu Dévidi. ³³ Ọo-buru eze ndu ọnu-ulo Jiékpọ jasuwaruro ya; ọphu ọ bubuhuduru eze abubuhu jasu lẹ tuutuutu lẹ mjiimii."

³⁴ Meri sụ ojozi-imigwe ono: "ỌDenu gẹ mu e-shi tsuta ime l'ẹka mu lẹ nwoke eteke akwaswee?"

³⁵ Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Unme Chileke l'a-bya asopyabe ngu; teme ike kẹ Ọkalibe-kangokotaru-nu l'a-bya bya emee ngu ire l'ẹhu. Ọo ya bu; nwa ono, ii-nwu ono, bu onye du nsọ ono ẹ ee-ku Nwatibe Chileke. ³⁶ Teme; lekwa abubu ngu, bu Elizabetu tsutafuakwaru ime nwoke lẹ nka-a. Ọnwa ọwa kweakwaa ya ọnwa ishii; mbu onye ono, e shi eku onye ata tsudu ime ono; ³⁷ kẹle Chileke ta adudu iphe, nyiru iya ẹka ememe."

³⁸ Meri sụ: "Mu ọnana-a! Ọ ọ kwa lẹ mu nọwa Chileke l'ẹka. G'ọ dunuru mu g'í pfuru." Ojozi-imigwe ono phuhu.

Meri eje ibe Elizabetu phe

³⁹ E mechaa; Meri jikobe gude ọso jeshia mkpukpu lanu, nọ l'alí Jiuda ẹka ọbvù jiru ejiji ⁴⁰ bya abahu l'ulo Zakaráya bya ekele Elizabetu ekele. ⁴¹ Elizabetu numaephọ ekele Meri; nwaswa ono mee ya ukporo l'ẹpho. Unme Chileke kparwuta Elizabetu l'ẹhu. ⁴² Ọ raa ya arara sụ: "Onye Chileke goru ọnu-oma nu ẹ ị bu l'unwanyi mgburugburu; teme nwa ono, nọ ngu l'ẹpho ono ẹ Chileke gokwarupho ọnu-oma nu. ⁴³ Ọbu gunu ẹ e kweru gẹ gubedua, bu ẹ Nnajiuphu mu bya ibe mu? ⁴⁴ Kẹle teke olu ekele ngu rwuru mu lẹ nchị ẹ nwaswa, nọ mu l'ẹpho pfulihuru tee ẹsua. ⁴⁵ Gube nwanyi; g'ẹhu tso ngu uto; kẹle i kweru l'opfu ono, shi Nnajiuphu l'ẹka rwua ngu nchị ono l'a-vu."

Ebvụ, Meri agụ gude aja Chileke

⁴⁶ Meri sụ:
"Obu mu l'ekutse Nnajiuphu.

- 47 Mu nọdu ete ẹswa ẹ
 Onye-Ndzọta mu,
 bụ Chileke.
- 48 Ọ ọ́bẹru mụbe nwanyi,
 nọ iya l'ẹka iphe;
 ẹ mụbe nwanyi ọ́phu bụ
 mu ẹ ẹnya kachaa
 alwalwa.
- Ọgbomogbo e-shi nta-a wata
 mu eku onye a ọ́ru
 ọnu-oma nụ.
- 49 Ọkalibe, bụ Chileke
 meshiwaru mu iphe,
 nweru ẹpha.
- Epha Chileke dụ nsọ.
- 50 Obu-imemini, ọ́phujeru
 ndu atsụ iya ebvu
 eshije l'ogbo sweru ogbo.
- 51 O gudewaa ẹka iya egoshije
 ọ́kpehu iya.
- Ndu gude etsetse ari
 ọ́riri l'obu pẹ ẹ
 ọ́ochikashije.
- 52 Ọ́olo-zetaje ndu-ishi,
 ike dụ l'aba-eze pẹ.
- Ọ nọdu ekulije ndu wozeru
 onwophẹ alị.
- 53 Ndu ẹgu agụ ẹ oogudeje iphe,
 dụ ree zụ-jia ẹpho;
 l'ọ su ndu nweru iphe
 g'ẹphe gbaru ẹka laa.
- 54 Ọ gbaru ndu-ozí iya,
 bụ Ízurelu mkpu;
 mbụ l'ọ nyataru pẹ;
 phuru pẹ obu-imemini.
- 55 Ono buru iphe,
 o pfuru nna anyi oche
 pẹ, bụ iya bụ iphe,
 o pfuru Ẹbirihamu yẹ
 oshilokpa iya g'ẹphe ha.”
- 56 Meri nọ-rwua iphe,
 rwuru onwa ẹto l'ibe
 Elizabetu pẹ;
 tẹme ọ lashia.

*Anwunwu Jiọnu,
 onye emeje baputizimu*

⁵⁷ O rwua Elizabetu l'ezeda; ọ́ bya ezeda; nwua nwa-nwoke. ⁵⁸ Obutobu iya mẹ abubu iya pẹ; numa ẹgube gẹ Chileke phu-beru iya obu-imemini; ẹphe bya; ẹphe l'iya tee ẹswa.

⁵⁹ Nwaswa ono nọ́pho abali ẹsaa; o rwua ẹ k'ẹsato; ẹphe bya ebua ya úbvù. Ẹphe meahaa g'ẹphe gube iya ẹpha nna iya, bụ Zakaráya. ⁶⁰ Ne iya sù: “Awa-o. Ọ tọ́ bụkwa iya-o. Ọ kwa iphe, aa-gụ iya bụ Jiọnu.”

⁶¹ Ɛphe sụ iya: “?I hụmajeru abụbu unu, zaru egube epha ono?” ⁶² Ɛphe bya atụaru nna iya eka eba gude jia ya iphe, o dū iya g'a gwa nwata ono.

⁶³ O maa eka g'a nū iya okwekpu, eedeje iphe. A nū iya ya; o dee sụ: “Epha iya bụ Jionu.” O dukota phe biribiri. ⁶⁴ Teke ono teke ono; onu kũhaa ya; ire tũshihu iya. O pfuaaha opfu gude jaaha Chileke ajaja. ⁶⁵ Ndzụ rwuta iphe, bụkpoo obutobu phe, nūmaru iphe ono. E pfudzuru iphe ono l'úbvú úbvú ono, dū l'alì Jiudiya. ⁶⁶ Iphe, bụkpoo ndu nūmaru iya nū dobee ya pho l'okpoma phe; tũko epfugbaa sụ: “?Bụ gunu be nwata owa-a l'a-bũkpooru?” kele o doru enya le Chileke tũru iya eka; g'ọ bũru onye dū iche.

Zakaraya epfuchiru Chileke

⁶⁷ Unme Chileke kparwuta nna iya ono, bụ Zakaraya l'ehu; o wata epfuchiru Chileke sụ:

⁶⁸ G'a goru onu-oma nu
Nnajiuphu, bụ Chileke
Ízurelu;
kele o kpapfutaru ndu
nkiya bya agbata phe.

⁶⁹ O meru ge Onye-Ndzota,
nyiberu anyibe futaru
anyi l'oshilokpa
onye no iya l'eka,
bụ Dévidi.

⁷⁰ Ono bũru iphe,
yebé Chileke gbé l'onu
ndu mpfuchiru iya,
dũru iya nsọ le
teke ndiche pfua sụ
⁷¹ l'aa-dzota anyi l'eka ndu
ohogu anyi waa l'eka
ndu anyi dū ashì;
⁷² g'oo-phua obu-imemini ono,
o sũru ndiche anyi phe
le ya a-phũ ono;
wafua g'oo-nyata ukwe-iphe,
dũ nsọ,
o kweru ndu nkiya.

⁷³ O rihakpwaruro onye-iche,
bũ nna anyi Ébirihamu
angu

⁷⁴ l'oo-nafuta anyi
l'eka ndu ohogu anyi;
g'anyi ejeahaaru iya ozi;
ndzũ taa gũdu anyi;

⁷⁵ anyi abũru ndu dũ nsọ;
bũru ndu pfuberekoto
l'iphu iya jasũ g'anyi
a-no-beru.

⁷⁶ “Gũbe nwata owa-a;
Iphe, ee-ku ngu bũ
onye epfuchiru

Okalibe-kangokotaru-nu;
 kele ii-vuru Nnajiuphu
 uto je abooru iya uto;
 77 je emee ge ndu nkiya maru
 le Chileke e-shi l'agu
 nvu
 l'iphe-aji dzoo phe;
 78 kele oogudeje eme
 odoo phuaru anyi
 obu-imemini.

Oo-me ge ndzota ophu echi
 echichi g'enyawu
 wafuta anyi
 79 g'oo-buru iphoro,
 duru ndu no l'ochii
 me ndu onwu heru
 gabala aso-kputa;
 waa g'oo-duru anyi
 bahu l'uzo ehu-guu."

80 Tobudu iya bu;
 nwata ono nodu evu;
 bya aka enweru egomunggo.
 O noo l'echiegu jasu teke
 o futaru l'edzudzu-oha
 ndu Izurelu.

2

Anwunwu Jizosu *(Mat 1:18-25)*

¹ O buru teke ono be eze nnajioha, bu Ogosutosu turu ekemu; su g'e deshia epha onyemonye l'ekwo; mbu iphe, bukpo onyemonye, bu l'ohamoha, no l'ali-eze iya. ² Ono bu ogu mbu, e vuru uto gua. Teke a guru ogu ono bu teke Kwiriniyosu bu nnajioha ndu Siriya. ³ Tobudu iya bu; onyemonye lashia eka a nwuru iya; jeshia g'e dee epha iya l'ekwo.

⁴ Jiosefu shikwaphe le Nazaretu, no l'ali Galili jeshia Betulehemu, no l'ali Jiudiya; eka a nwuru Devidi, bu eze ndiche; kele Jiosefu shi l'okpa-ipfu iya; bya aburu ndu unuphu ono gedegede. ⁵ Jiosefu yee nwanyi ono, e kwetawaru l'oo-lu ono, bu Meri swiru jeshia g'e dee epha phe. Teke ono be epho bewaru Meri l'ezeda. ⁶ O buru g'ephe no le Betulehemu be o gbaru iya l'ezeda. ⁷ O bya ezeda okpara iya nwoke; bya eworu nwamkpirikpu ekwa phua ya; bya eworu iya nyebe l'iphe, eeyejeru anu nri; kele o to dudu eka ephe a-nodu l'ulo ndu ije.

Ojozi-imigwe ezi *ndu eche aturu ozi-oma*

⁸ Noo ya; o duru ndu eche aturu, no l'egbudu le ndu eka ono; swiru igwe aturu phe l'enyashi ono. ⁹ Ojozi-imigwe, shi Chileke l'eka chafuta byapfuta phe; ogbu-nwainwii Nnajiuphu chaphee phe mgburugburu. Ndzu rwuta phe. ¹⁰ Ojozi-imigwe ono su phe: "Ge ndzu ba agushi unu; unu ngabe nchi. Mu byaru ezi unu ozi-oma, l'e-me g'ehu tsoo ndiphe mgburugburu utso shii. ¹¹ Kele a nwuru unu Onye-Ndzota ntanu-a le mkpukpu Devidi;

Onye-Ndzoṭa, bu iya bu Kéreshi; bya aburu Nnajiuphu. ¹² Waa iphe, e-me g'unu maru baa: unu a-huma nwaswa, a phuru nwamkpirikpu ekwa; nyebe l'iphe, eeyejeru anu nri."

¹³ A bya ele enya; igwerigwe ojozi-imigwe ozo kprofutawaa byapfuta ojozi-imigwe k'ono ephe tuko aja Chileke ajaja asuje:

¹⁴ "Chileke, no l'imigwe gbaru g'aakwabe iya ubvu.

Amadu, no l'ali,
bu ndu kweru l'o yeru phe
obu be ehuru a-du guu."

¹⁵ Unwu-ojozi-imigwe ono wufuepho l'eka ephe no wuba l'imigwe; ndu eche aturu ono wata epfufu su: "G'anyi jeeshikwa Betulehemu je ahuma iphe-a, meru nu-a, Nnajiuphu turu anyi onu iya-a."

¹⁶ Ephe gude oso choru iya jeshia; je ahuma Meri yee Jiosefu bya ahumakwapho nwaswa obu, ze l'iphe, eeyejeru anu nri obu. ¹⁷ Ephe humachaa ya; ephe bya eworu iphe ono, e pfuru phe l'opfu ehuru nwata ono woru koru ndu no l'eka ono. ¹⁸ O tufukota iphe, bu ndu numaru iya nu ehuru; mbu iphe ono, ndu nche aturu pfuru phe ono. ¹⁹ Meri tukokpoephe iphe ono g'o ha kwakobe l'okpoma; agbaru iya egomunggo. ²⁰ Ndu eche aturu ono lashia. Ephe nodu eje bya etu Chileke epha; aja iya ajaja iphemiphe ono, ephe numaru ono waa iphe ono, ephe humaru ono, dupepho g'e pfuru phe iya onoya.

Ebu Jizosu ubvu

²¹ A no-dzuepho abali esato; e bua nwata ono ubvu; bya agwa ya Jizosu, bu iya bu epha, ojozi-imigwe pfuhawaruro; teme a tsuta ime iya ono.

Eye Jizosu l'eka Chileke

l'eze-ulo Chileke

²² O rwua teke o gbaru Meri l'eme nso aswafu nturuwu, bu iya bu ekemu, shi Mosisu l'eka; ephe kuru Jizosu jeshia Jierusalemu je g'ephe ye iya Nnajiuphu l'eka, ²³ bu iya bu iphe, e deru l'ekemu Nnajiuphu su: "Iphe, bukpo nwa-nwoke, bu iya vu uzo l'ephe ne iya be ee-dobejeru Chileke iche*." ²⁴ Ephe jekwarupho anu ngweja g'e gweeru Chileke, bu iya bu g'e pfuru iya l'ekemu Nnajiuphu: kparaka labo; ozoo unwu ndu-pfu ebolochiko†."

²⁵ O duru onye Jierusalemu, epha iya bu Simiyonu. Nwoke obu bu onye pfuberekoto; bya aburu onye atsuh Chileke ebvu; ele enya onye adu Izurelu obu. O bu onye Unme Chileke jiru ehuru; ²⁶ teme Unme Chileke mehawaru g'o maru l'onwu tee shitadu eka o no jasuh teke o humaadaru Kéreshi, shi l'eka Nnajiuphu. ²⁷ Unme Chileke duru iya bahu l'eze-ulo Chileke. O be teke ndu nwuru Jizosu ku nwata ono, bu Jizosu bata g'ephe meeru iya g'ekemu pfuru; ²⁸ Simiyonu bya ekuta iya heru jaahaa Chileke ajaja su:

²⁹ "Nnajiuphu; haa ge mube
onye-ozu ngu nwuhu

l'ehuru-guu nta-a,
bu iya bu opfu,

i pfuhawaru;

³⁰ kele mu gudewaa enya

* 2:23 2:23 Guna Awu 13:2,12. † 2:24 2:24 Guna Uke 12:8.

mu hūma Ndzōta ono,
³¹ i kwakoberu g'iphe,
 bu ọhamoha hūma-dzuru
 ono,
 bu iya bu iphe,
 i kweru ukwe iya.

³² Ìphóró, e gude eme gẹ ndu
 ọhozo maru ngu;
 waa ìphóró,
 a-bùru ùbvù kẹ ndu
 nkengu, bu Ízurelu.†”

³³ Nna nwata ono yele ne iya sachaa ọnu saa nchì l'iphe ono, Simiyonu pfuru l'ẹhu nwa phẹ ono. ³⁴ Simiyonu bya agooru phẹ ọnu-oma bya asù Meri, bu ne nwata ono: “Nwata-a bẹ Chileke hotawaru g'ọ buru e -vukota a daa; bukwarupho a -kùbe ẹka a gbeshi, duru igwe ọha lẹ Ízurelu; g'ọ bukwarupho onye aa-dù igwerigwe jika nkiya. ³⁵ Aagbẹ l'ẹka ono a madzuru iphe, ephe arì l'ime obu phẹ. Gubedua bẹ aphù a-nọdu agbawashì obu g'e gude ogu-echi sùbaa ngu ọkpoma; mbù l'opfu ẹhu nwata-a.”

³⁶ Ọ dukwarupho nwanyi, aza Ana, bu onye mpfuchiru Chileke. Nwanyi ono bu nwa Fanuwelu. O shi l'okpa-ìpfu Asha; bya abùwaru nwanyi ọgerenya. Ji iya kuru iya akuku; lua ya apha ẹsaa bya anwuhu; ẹbe ọ lùbaeduru ji. ³⁷ Ọ nọwaa ọkpọro apha ẹno l'apha ẹno. Ọphu ọo lufujedu alufu l'eze-ulo Chileke. Ọ nọdu anọduje abaru Chileke ẹja; aswì ẹgu epfu anù Chileke eswe l'enyashi. ³⁸ Ọ byakwaphọ lẹ teke ono bya ekele Chileke ekele. O bya epfua kẹ nwata ono nù iphe, bukota ndu ele ẹnya gẹ Chileke gbata Jierusalẹmu.

Ndu nwuru Jizosu du iya alaphu azu lẹ Nazaretu

³⁹ Tọbudu iya bu; ndu nwuru nwa ono meekekota iphemiphe g'ekemu Nnajiuphu dọ; bya alaphushia azu l'ibe phẹ, bu Nazaretu, nọ l'alì Gálili. ⁴⁰ Nwata ono vuta bya eshihu ike; bya akwashia ẹnya ike; Chileke nọdu emeru iya eze-ìphe-oma.

Nwata ono, bu Jizosu nọ l'eze-ulo Chileke

⁴¹ Iphe, bukpoọ aphagapha bẹ ndu nwuru iya nù ejeje Jierusalẹmu mẹ o -be l'ọbo Ojehata. ⁴² O be gẹ Jizosu nọwaru apha iri l'ẹbo; ephe tuko jeshikwaa Jierusalẹmu g'ephe ejegehawaa. ⁴³ Ephe nọ-dzuepho eswe ọbo-ìphe ono bya alashia. Nwata ono, bu Jizosu tsukpaa lẹ Jierusalẹmu; ọphu ndu nwuru iya nù amadu. ⁴⁴ Ephe jee ije ujiku opfu; tẹmanu ephe wata iya achọcho; kele ephe shi dobesu l'ọ yi l'ìkpoto ndu awù l'uzo ono. Ephe chọchaa ya l'ẹka abubu phẹ nọ; chọọ ya l'ẹka ndu ephe maru nọ; ⁴⁵ ọphu ephe ahumaduru iya. Ephe chọru iya laphushia azu lẹ Jierusalẹmu. ⁴⁶ Ephe chọọ ya ujiku ẹto; tẹme ephe je ahuma iya l'eze-ulo Chileke l'ẹka yele ndu ezije ndu Jiu iphe nọ; ọ nọdu anga nchì l'iphe, ephe ezi bya ajikwa phẹ phọ aji. ⁴⁷ Ọ dù-dzukotaru ndu anù iphe, oopfu biribiri; mbù g'iphe edobeje iya ẹnya; waa g'ọ gude eye ọnu l'opfu ree. ⁴⁸ Ndu nwuru iya nù hūma iya; ọ kpoo phẹ opfu. Ne iya sù: “Nwa mu; ?dẹnu g'ọ gude i mee ya anyi ẹgube-a? ?Ì maru-a lẹ mu lẹ nna ngu gudekpọwaa ẹnya-mini achọ ngu?”

† 2:32 2:32 Gūnaa Azá 42:6; 49:6.

⁴⁹ O sù phẹ: “?Unu acho mu icho-agma? ?Unu ta amahaadaa l'ọ gbaru gẹ mu nọdu l'ulo Nna mu?” ⁵⁰ Ophu opfu ono edoduru phẹ ẹnya.

⁵¹ O tsortu phẹ lashia Nazaretu. O nọdu emejekpọpọpho iphe, ephe ziru iya. Ne iya wokpọerupho iphemiphe ono dobekọta l'obu. ⁵² Jizosu nọdu akabaa akwa ẹnya eje; tẹme ọ nọdu evukwapọ evuvu. O dọ Chileke ree l'obu bya adu ndiphe.

3

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu ezi l'echiegu

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jiọnu 1:19-28)

¹ O be l'apha, kwe Tayibiriyosu, bu eze nnajioha apha iri l'ise, o shi butaru eze; teke ono be Pọnchiosu Payileti bu nnajioha Jiudiya; Herodu buru ọchi-ọha Gálili; nwanna iya nwoke, bu Filipu buru ọchi-ọha Ituriya; waa Tirakonayitisu; teke ono kwaphọ be Layiseniyasu bu ọchi-ọha Abilinu. ² O bukwarupho teke ono be Anasu; waa Kayafasu bu ndu-ishi uke Chileke; teke ono be Jiọnu nwa Zakaraya nọkwadu l'echiegu; noo teke Chileke kuru Jiọnu ono; zia ya ozi. ³ Tọbudu iya bu; ọ tuko ohamoha, bupheru ẹnnyimu Jiọdanu mgburugburu jegbabe ara iya arara sù: “G'izimanu iphe-eji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu; ọo ya bu Chileke aguaru unu nvu l'iphe-eji, unu meshiru.” ⁴ Bu iya bu g'e deru iya l'ekwo Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke sù:

“O duru onye ara iya arara
l'echiegu sù:
‘Unu meziaru Nnajiuphu ọzo.
Unu mee gbororo iya g'ọ
dugbaa nhamunha.

⁵ Eka du nsuda be ee-nwuchi
enwuchi.

Ubvú waa obvú be
ee-gbuzekota egbuze.
Eka du nggodogo nggodogo
be unu a-pfube oto.

Eka du
kpokoro-kpokoro-kpokoro
l'aa-rwazee ya g'ọ kwọ
akwokwo.

⁶ Iphe, bukota nemadzú
l'ophu l'a-humakota
ge Chileke e-shi dzota
ndu nkiya. * ”

⁷ Noo ya bu; Jiọnu sù ikpoto ndu futaru nu bya g'o mee phẹ baputizimu: “Unube unwu, ejo agwo nwushiru-a! ?Bu onye karu unu g'unu gbalaaru oke ehu-eghu Chileke ono abya nu ono? ⁸ Unu mja amimi g'oshi-omi. Mebyi, unu aa-mi bu eme umere, goshiru l'izimanu iphe-eji unu lwaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke. Unu ta arikwa sù: ?O kwa le Ebirihamu buwanu onye-iche anyi phẹ. Unu ta amakwa l'o -beta g'ọ to du be Chileke a-du ike meshia mkpuma-a g'ọ nwushia unwu, a-buru unwu Ebirihamu.

* 3:6 Gunaá Azá 52:10; Ebu 98:2.

⁹ Mbù lẹ nta-a bẹ a dabẹakwaru ogbunkù l'upfu iphe, bükpoo oshi. Oshi ọp̄hu am̄iduru mebyi, d̄u ree; l'e gbutsua ya chie l'ọku."

¹⁰ Ikpoto ndu ono jia ya sù: "¿Bù ḡunu bẹ anyi e-mekp̄oo nta-a?"

¹¹ Ọ sù phẹ: "G'onye nweru uwe ẹhu lab̄o yee onye enwedu n̄u kee ya. G'onye nweru nri mekwaaph̄o g'onye ọp̄huu meru."

¹² Ndu anajẹ ọtu byakwaph̄o g'e mee phẹ baputizimu bya asù iya: "O-zì-iphe; ?bù ḡunu bẹ anyibedua e-me?"

¹³ Ọ sù phẹ: "Unu ta anaghatajẹshi iphe, a karù unu g'unu nata."

¹⁴ Ndu oj̄ogu byakwaph̄o bya ajia ya sù: "Anyibedua-e; ?Anyi mekwan̄u-a gunu?"

Ọ sù phẹ: "Unu ta anajẹshi nemadzù iphe k'ẹhuka; ọp̄hu unu ebojeshi nemadzù ibo g'ee-shi g'unu naa ya iphe iya. G'ugwo, aapfù unu jije unu ẹpho."

¹⁵ Ndu ono t̄ubata onwophẹ. Ẹphe t̄uko r̄iahaa l'obu phẹ sù: "Ọo-bükwaru-a nwoke-a bù Kéreshi ọbu." ¹⁶ J̄ionu bya eyeeru g'ẹphe ha ọnu sù phẹ: "M̄bedua bukwa mini bẹ mu egudeje eme unu baputizimu. Obenu l'onye ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa abyakwa; mbù onye mu ta ad̄udu iphe, mu bù l'ẹka ọ n̄o kẹ gẹ mu t̄ofu iya eri akp̄okpa iya. Onye k'ono e-gudeje Unme-d̄u-Ns̄o; waa ọku eme unu baputizimu. ¹⁷ O gudewaa ajakpa, oo-gude ph̄ushia ẹswa lẹ balì; vuta ọp̄hu bù balì vuba l'ulo iya; kpota ẹswa iya kporu ye l'ọku, ata nȳihudu anȳihu."

¹⁸ J̄ionu n̄odu ezi phẹ ozi-oma gude ẹgube ono akasa phẹ nchì l'uzo, d̄u iche iche. ¹⁹ Ọle Ọchi-ọha, bù Her̄odu bẹ J̄ionu goshiru iphe-ẹji iya, bù iya bù kẹ Her̄odiyasu, bù nyee nwanna iya; waa k'ẹjo-iphe ọzowaro, bù iphe, Her̄odu megbaaru. ²⁰ Ọ bya emefua ọp̄hu ka n̄ọ tukobe l'ono; kẹle ọ t̄uru J̄ionu mkp̄oro.

J̄ionu eme Jiz̄osu baputizimu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ T̄obudu iya bù; ndu ono bya; J̄ionu mechaa phẹ baputizimu; Jiz̄osu byakwaph̄o g'e mee ya; ọ n̄odu epfù an̄u Chileke. G'oopfukwadu an̄u Chileke ono; igwe gheru ọnu. ²² Unme-d̄u-Ns̄o d̄uepho gẹ ndo phezeta bya an̄odu iya l'ẹhu. A n̄uma olu-opfu, shi l'imigwe ono sù: "I bù nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho."

Eri Jiz̄osu

(Mat 1:1-17)

²³ A nwuru Jiz̄osu; ọ n̄o iphe, d̄u g'ukporo apha l'apha iri; t̄eme o gbube ishi eje ozi iya. A s̄uerupho l'ọ bù nwa J̄ios̄ẹfu; J̄ios̄ẹfu bùru nwa Heli. ²⁴ Heli bù nwa Matatu; Matatu bùru nwa Lívayi; Lívayi bù nwa Meliki; Meliki bùru nwa Jianayi; Jianayi bùru nwa J̄ios̄ẹfu.

²⁵ J̄ios̄ẹfu bù nwa Matatayasu; Matatayasu bùru nwa Ẹm̄osu; Ẹm̄osu bù nwa Nahumu; Nahumu bùru nwa Hesuli; Hesuli bùru nwa Nagayi.

²⁶ Nagayi bù nwa Maatu; Maatu bùru nwa Matatayasu; Matatayasu bù nwa S̄emeyinu; S̄emeyinu bùru nwa J̄ios̄ẹku; J̄ios̄ẹku bùru nwa J̄ioda. ²⁷ J̄ioda bù nwa Jiowananu; Jiowananu bùru nwa Risa; Risa bù nwa Zerúbabelu; Zerúbabelu bùru nwa Shiyálutiyeļu; Shiyálutiyeļu bùru nwa N̄eri. ²⁸ N̄eri bù nwa Meliki; Meliki bùru nwa Adi; Adi bù nwa Kosamu; Kosamu bùru nwa Elumadamu; Elumadamu bùru nwa Ẹru.

²⁹ Ẹru bù nwa J̄ioshuwa; J̄ioshuwa bùru nwa Eliyiza; Eliyiza bù nwa J̄iorimu; J̄iorimu bùru nwa Matatu; Matatu bù nwa Lívayi. ³⁰ Lívayi bùru nwa Simiȳonu; Simiȳonu bù nwa Jiuda; Jiuda bùru nwa J̄ios̄ẹfu; J̄ios̄ẹfu

bụ nwa Jionamu; Jionamu bụru nwa Eláyekimu. ³¹ Eláyekimu bụ nwa Meliya; Meliya bụru nwa Mena; Mena bụ nwa Matata; Matata bụru nwa Nétanu; Nétanu bụ nwa Dévidi. ³² Dévidi bụru nwa Jiesi; Jiesi bụ nwa Óbedu; Óbedu bụru nwa Bówazu; Bówazu bụ nwa Sálumonu; Sálumonu bụru nwa Náshonu. ³³ Náshonu bụ nwa Amínadabu; Amínadabu bụru nwa Aduminu; Aduminu bụ nwa Anị; Anị bụru nwa Hézeronu; Hézeronu bụ nwa Pérezu; Pérezu bụru nwa Jiuda. ³⁴ Jiuda bụ nwa Jiékopu; Jiékopu bụru nwa Áyizaku; Áyizaku bụ nwa Ébirihamu; Ébirihamu bụru nwa Tera; Tera bụ nwa Nehọ; ³⁵ Nehọ bụru nwa Sérugu; Sérugu bụ nwa Reyu; Reyu bụru nwa Pelegu; Pelegu bụ nwa Iba; Iba bụru nwa Shela. ³⁶ Shela bụ nwa Kayinanu; Kayinanu bụru nwa Afakusadu; Afakusadu bụ nwa Shemu; Shemu bụru nwa Nuwa; Nuwa bụ nwa Laméku. ³⁷ Laméku bụru nwa Metusela; Metusela bụ nwa Inọku; Inọku bụru nwa Jiarédu; Jiarédu bụ nwa Mahalalilu; Mahalalilu bụru nwa Kayinanu. ³⁸ Kayinanu bụ nwa Inọsu; Inọsu bụru nwa Sétu; Sétu bụ nwa Ádamu; Ádamu bụru nwa Chileke.

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Unme Chileke ji Jizosu ẹhu. O shi lẹ Jiódanu lashja. ² Unme Chileke duta iya; o je anọ l'echiẹgu ụkporo abalị labọ. Obutuswe hụkota iya ama teke ono. O nọkota ụkporo abalị labọ ono; ophu o dudu nri, o rijeru. O nọ-dzuẹ ya phọ; ẹgu gụahaa ya.

³ Obutuswe ono sụ iya: “O -bụru l'ị bụ Nwa Chileke sụnu gẹ mkpuma-aghọ nri!”

⁴ Jizosu sụ iya: “Ekwopfu Chileke sụkwaru l'ọ tọ bụdu nri kpurumu bẹ amadụ e-gudeje nọdu ndzụ.*”

⁵ Obutuswe ono bya eduru iya je anọdu l'eka dọ ephekerephe. A bya aji ẹnaya birimu; o goshikọtawaa Jizosu alị-eze ndiphe mgburugburu; ⁶ bya asụ iya: “Oo ngu bẹ mu e-me g'ị bụru onye a-bụru ishi iphemiphe-a mẹ iphe, dọ ree, nọ iya nụ; kele o bụ mu bẹ e yeru iya l'eka; tẹme o bụru onye dọ mu l'uche bẹ mu a-nụ iya. ⁷ I -bakpọwaru mu ẹja; mu ahakọtaru ngu iya.”

⁸ Jizosu sụ iya: “Gbeshi l'eka ono Nsetanu. L'ekwopfu Chileke sụkwaru l'ọo Nnajiuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ịi-baru ẹja; tẹme o bụru iya kpurumu bụ onye ịi-nọdu ẹjeru ozil!†”

⁹ O bya eduru iya jeshia Jierúsalemu bya eworu iya dobe l'eka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke bya asụ iya: “O -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafu daa l'ali. ¹⁰ L'ekwopfu Chileke sụkwaru lẹ Chileke a-karu-a unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe leta ngu ẹnaya; chee ngu nche. ¹¹ L'ephe e-gude ẹka pata ngu apata; a -nonyaa ị kpọo ọkpa lẹ mkpuma.‡”

¹² Jizosu sụkwanu iya: “Ekwopfu Chileke sụru-a; g'ị tị hụkwa Nnajiuphu, bụ Chileke ngu ama.§”

¹³ Obutuswe hụkashichae ya phọ ama ono bya aparu iya buhaa kẹ nwa teke ono.

* **4:4** 4:4 Gūnaa Dit 8:3. † **4:8** 4:8 Gūnaa Dit 6:13. ‡ **4:11** 4:11 Gūnaa Ebuu 91:11,12. § **4:12** 4:12 Gūnaa Dit 6:16.

14 Jizosu nõdu l'ike Unme Chileke Iwatashja Gálili. E pfudzuru nkiya l'iphe, bukpoò ndu bupheru Gálili mgburugburu. 15 O nõdu ezije iphe l'ime ụlo-ndzukọ ndu Jiu phẹ. Onyemonye nõdu aja iya ajaja.

*Aajika Jizosu ị Nazaretu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)*

16 O bya abahu ị Nazaretu, bu iya bu eka e hefutaru iya. O rwua esweta-utata-unme; o byakwa abahu l'ulo-ndzukọ, bu iphe, oomejehawaa. O gbeshi ge ya gua iphe. 17 A bya anu iya ekwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. O bya aphuhaa ekwo ono bya achota eka e deru su:

18 "Unme Nnajiuphu du mu l'ehu;
kele o hotaru mu
ge mu je ezia ndu ukpa
ozio-oma.

O ziru mu ge mu je ezia ndu
a kputaru le ndzu
l'aa-ha phe;

Mu eje emee ndu atsụ ishi
g'ephe puhahaa ụzo.

Mu eje emee ndu aakpa
ehu g'ephe nweru
onwophe.

19 Teme ge mu bya arakaa
l'apha,
Nnajiuphu a-dzota ndu
nkiya rwuakwaru.*"

20 O woru ekwo ono phua ane shi phua ya; woru iya yephu azu l'eka onye ejeru ndzukọ ozi; bya anozeta anoo. Iphe, bukota ndu no l'ulo-ndzukọ chiru enya dzee ya. 21 O pfuuharu phe su: "Ntanu-a be iphe, e deru lekwo-a, unu numarua wuru g'e deru iya."

22 Epe zukota mgbede. Opfu oma, l'afushi iya lonu du phe biribiri. Epe su: "'Tọ bunaa nwa Jiosesu-a baa?"

23 O su phe: "O doru mu enya l'unu a-nmaru mu etu-a su: 'Ge nwophu eme obvu metanu onwiya iphe, eme iya nu. Anyi numawaru iphe, i megbaberu le Kapaniyomu; menaa ya l'ali ngu l'eka-a.'" 24 O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; Onye mpfuchiru Chileke be a ta anatajekwa ree l'ali iya. 25 Su-a; unu nyatakwa l'unwanyi, ji phe anoodu dukpokwaa igwerigwe le Izurelu teke Elayijia no, bu iya bu teke igwe buchiru mini apha eto lonwa ishi; ejo okpa nri bya l'ali ono mgburugburu. 26 Ophu o dukpodaanwanyi ono me nanu, Chileke ziru Elayijia g'o yeru eka; gbahaarọ nwanyị, ji iya anoodu, bu le Zarefatu, no l'ali Sayidonu. 27 Ndu ekpenta dukwapho igwerigwe le Izurelu teke Elayisha, bu onye mpfuchiru Chileke no. Ophu o dudụ me onye lanu, o safuru ekpenta iya; gbahaarọ Nemanu onye Siriya."

28 Epe numaeopho nno; ehu wata egbu iphe, bukpoò ndu no l'ulo-ndzukọ ono egbu shingushingu kpọ. Epe tangirihu. 29 Swọ-lihu; chifu iya le Nazaretu. Epe duru iya je enyihu mkpakponu ubvu, mkpukpu phe du; meahaa g'ephe gbẹ l'eka ono tufu iya; su ya ishi isuphu. 30 O shielaa echilabọ ikpoto ndu ono; o buru iya atugbu.

* 4:19 4:19 Gunaazá 61:1,2.

Nwoke, obvu eme
(Mak 1:21-28)

³¹ Jizosu nyizeta bahụ lẹ Kapaniyomu, nọ lẹ Gálili. O nọdu ezi pphẹ iphe l'eswe-atuta-unme kẹ ndu Jiu. ³² Epphe sachaa onu saa nchị kele opfu, oopfu goshiruphọ l'ọo Chileke ziru iya eviya. ³³ No iya; ọ duru nwoke, obvu eme, nọ l'ime ọlo-ndzukọ ono. Nwoke obvu ono chishia oke mkpu su: ³⁴ "Paru anyi haa; Jizosu onye Nazaretu! ?Bu gunu bẹ anyi lẹ ngu jįgba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bu. I bu onye du nsọ, shi l'eka Chileke."

³⁵ Jizosu baaru iya mba su: "Dobe onu doo! Futa nwoke ono l'ehu!" Obvu ono bya atuta nwoke ono ndapfu l'edzudzu-ọha l'eka ono; bya afuta iya l'ehu; ophu ọ dudu iphe, o meru nwoke ono.

³⁶ O du pphẹ biribiri. Epphe pfuahaa su: "Egube opfu ọwa-a bu gunu? Onye ophu egudeje egube nkamęnya ọwa mę ike su g'obvu wufuta; epphe awufuta." ³⁷ E pfudzuru kẹ Jizosu l'ekameka l'iphe, bukpuo mkpukpu, nọ l'eka ono.

Jizosu emeta igwerigwe ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ O gbalihu; ọ buru iya alufu l'ulo-ndzukọ ono bya abahu ibe Sayimonu. Ododęnya nọdu eme ne nyee Sayimonu. Epphe rwọo ya g'ọ gbaaru iya mkpu. ³⁹ O bya apfu-kube iya bya abaarų ododęnya ono mba; ọ paru nwanyị ono haa; nwanyị ono kwoliwu wata pphẹ akwaru ebyaa.

⁴⁰ Enyanwu nyihushiepho; onyemonye, nweru onye iphe-ememe eme dutaru iya Jizosu; o rwuharu ọ buru iphe-ememe, du idagha. O byakwasękota pphẹ eka mee epphe wekorohu. ⁴¹ Obvu nọdu awufutaje l'ehu ikpoto ndu oome bya echigbaa mkpu asuje: "I bu Nwa Chileke!"

Ọle ọobajeru pphẹ mba. Ophu o kwejedu g'ephe pfua opfu; kele epphe maru l'ọo ya bu Kereshi ọbu.

Jizosu epfu opfu Chileke lẹ Gálili
(Mak 1:35-39)

⁴² Nchi bohuepho; ọ tųgbua jeshia eka ọo-nọdu nwękinyi iya. Ikpoto nemadzų wata iya achocho bya awupfuta iya; bya emeahaa g'ephe sede iya g'ọ tọ hahe pphẹ ahaha. ⁴³ O su pphẹ: "Mu zifutajękwapho ndu mkpukpu ozo ozi-oma ono, bu iya bu lẹ Chileke egoshi lẹ ya bu eze. Noo iphe, e zidoru mu bu ono."

⁴⁴ O nọdu ara opfu Chileke arara l'ulo-ndzukọ ndu Jiu lẹ Gálili.

5

Jizosu eku ndu mbu, tsoaharu iya nu
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ O be ujiku lanų gę Jizosu pfuru l'aguga eze-ęnyimu Genesaretu; ikpoto nemadzų nọdu asopyabe iya asopyabe abya anuma opfu Chileke. ² O huma ugbo labọ, nọ l'aguga mini ono. Ndu ikokoro, shi nọdu l'ugbo ono lufuwaa je anọdu asa ugbu ikokoro pphẹ asasa. ³ Jizosu bya abahu l'ugbo ono nanų; ophu bu kẹ Sayimonu bya asų iya g'o nwubaekwa ugbo ono lẹ mini nwanshii. O bya anọdu anọo l'ime ugbo ono; wata pphẹ ezi iphe.

⁴ O pfughechaephe iphe, oopfu; ọ su Sayimonu:

"Kpọeshikwaru ugbo bahubaa l'eka mini du ogbu; je g'unu tua ugbu unu lẹ mini nwukoo ęma."

⁵ Sayimonu su iya: "Onyibe; anyi tukoru ęnyashi mgburugburu sekota akanya iya; ọ buru kẹ mmanų. Ọle eshinu i pfuru nno bẹ mu a-ghakwaa

ugbu obu ye le mini.” ⁶ Ephe mee ya pho nno bya anwukoo ikpoto ema, jiru ugbu ono; k'ophu o gbe eme g'o lakaa ugbu. ⁷ Ephe pheku ndu ikokoro ibe phe, no l'ugbo ophuu g'ephe gbataru phe. Ephe bya anwu-jia ugbu labo ono; k'ophu o wataru emimi. ⁸ Sayimonu Pyita humae ya pho; o bya adaa kpurumu l'iphu Jizosu su iya: “Jiko Nnajiuphu! Paru mu haa jeshia iphe, ije; kele mu bukwa onye iphe-aji.”

⁹ Biribiri ikpoto ema ono, a nwukoru ono gude Sayimonu yee ndu ephe l'iya no. ¹⁰ Nokwapho g'o du unwu Zebedi, ephe le Sayimonu atukoje ese ikokoro ono, bu Jiemusu yee Jiou. Noo ya bu; Jizosu su Sayimonu: “Ge ndzu ba agushi ngu. E-shi ntau-a buwaa nemadzu be i-nodu esekutaje.”

¹¹ Ephe kpufutachaepho ugbu phe l'eli-mgboko; ephe hakota iphemiphe tsoahaa Jizosu.

*Onye ekpenta, Jizosu meru o wekorohu
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² O be ujiku lanu ge Jizosu no le mkpukpu lanu; nwoke lanu, ekpenta dzuru ehu byapfuta iya. O humaepho Jizosu; o daa kpurumu rwoahaa ya su: “Nnajiuphu; o -buru uche ngu be i-menaa ge mu wekorohu.”

¹³ Jizosu bya amachia eka denyi iya su: “O bu uche mu. Ngwa wekorohu!” Teke ono kwapho ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ¹⁴ O karu iya g'o to dukwa onye oo-pfuru iya bya asu iya: “Jechikwa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya; l'i gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe egude nno maru l'i wekorohuwaru.”

¹⁵ Ole a kabaalaa epfukashi ke Jizosu pfudzuru iya k'ophu ikpoto igwe oha dzukoru g'ephe numa le nchi; waa g'o mee phe g'ephe wekorohu l'iphe, emegbaa phe nu. ¹⁶ Obenu le Jizosu atsulaje azu je anodu l'echiegu pfuru nu Chileke.

*Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ O be ujiku lanu ge Jizosu no ezi iphe; ndu Farisii waa ndu ezije ekemu dokwarupho l'eka ono. Ephe shigbaa le mkpukpu le mkpukpu, no le Galili me Jiudiya; shigbakwapho Jierusalemu bya. Ike Nnajiuphu, bu Chileke mee ya g'o du ike mee g'ehu dukota ndu iphe eme ike. ¹⁸ O duru nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu, unwoke vu l'iphe, aaze aze gude bya. Ephe chokpoo uzo, ephe e-shi vubata iya l'ime eka ono bya edobe l'iphu Jizosu; ophu o didu. ¹⁹ Ephe mee nta mee imo; ophu ephe ahumaduru uzo; opfu le nemadzu kunukuru akuru l'eka ono. Tobudu iya bu; ephe bya enyihu eli ulo ono; je alafua uzo l'oma mkpotsu; pyofu iphe-azee, nwoke ono ze. Ephe shi nno mee ya o rwua ali l'iphu Jizosu. ²⁰ Jizosu humaepho g'ephe gude kwetaberu le ya a-du ike mee ge nwoke ono jee ije; o su iya: “Nwoke ibe mu; a guwaru ngu nu l'iphe-aji ngu g'o ha.”

²¹ Ndu ezije ekemu waa ndu Farisii ono wata ariri su: “?Bu egube nemadzu unu bu owa-a, l'epfubyi epha Chileke epfubyi-a? ?Bu onye a-du ike guaru nemadzu nu l'iphe-aji iya; gbahaa Chileke kpurumu?”

²² Jizosu maerupho iphe, ephe ari bya asu phe: ?O nwuru inwagha be unu ari egube iphe ono? ²³ ?Bu ole ka nphe epfufu? ?Bu: A guwaru ngu nu l'iphe-aji ngu? ?Too: Gbalihu wata eje ije? ²⁴ Ole oo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nu l'iphe-aji, o meshiru le mgboko-a. O su nwoke ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: Oo ngu be mu epfuru; gbalihu palita iphe-azee ngu; lashia ibe ngu.

²⁵ Nwoke ono kwolihu l'edzudzu-gha ono pata iphe-azee ya; o buru iya ala unuphu. O nodu aja Chileke ajaja. ²⁶ Onu kugbabechaa ndu ono akugbabe. Akpabiri iya gudechaa phe. Ephe jaahaa Chileke ajaja. Ephe su: Anyi akabekwa huma iphe, kporu onu opfu ntanu.

Ekuku Lívayi

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ E mechaa; Jizosu tugbuepho l'eka ono bya ahuma onye ana akiriko, epha iya bu Lívayi; eka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya: "Tsuru mu." ²⁸ O haa iphemiphe; gbalihu tsoru iya.

²⁹ Lívayi bya akwaaru iya oke ebyaa l'ibe yebedua, bu Lívayi. Ikpoto ndu ana akiriko me ndu ozo bya anodu ephe l'ephe tuko erigba nri ono. ³⁰ Ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu guaharu ndu etsoje Jizosu aphu su: "? Bu gunu meru iphe, unu le ndu ana akiriko waa ndu ozo, aamakwarupho njo eka eri angugba?"

³¹ Jizosu su phe: "O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. ³² Mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu iphe-eji be mu byaru eme g'izimanu lwaazu."

Aswiru Chileke egu

(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Ephe su iya: "?Denu g'o gude ndu etsoje Jionu nodu aswije egu epfu anu Chileke; nokwapho ge ndu etsoje ndu Fárisii aswije; obenu le ndu etsoje ngu nu eri angu g'o du phe?"

³⁴ Jizosu su phe: "?Unu a-gbe mehaa ge ndu byaru ekele-nwanyi gbe swi egu; l'eka ephe l'onye eme ekele-nwanyi nokwadu l'eka-a? ³⁵ O dukwaru teke ee-mechaa nafu phe onye ono, eme ekele-nwanyi ono. Oo ya bu; ephe aswiahawaro egu teke ono."

³⁶ O bya anmaaru phe etu su: "A ta alakatajekwa uwe ophuu gude gbachia akahu uwe. Onye meru iya nu; onye ono alakaa k'ophuu ono alaka; teme mpekala uwe ophuu ono yele akahu uwe ono taa gbaduru nanu. ³⁷ Ophu a wujeduru mee ophuu ye l'ugbobe-mee, riwaru pheripheri. Odumeka mee ophuu ono agbawashia ugbobe ono; mee ono awushihu; ugbobe ono agbakpohukwapho. ³⁸ Obenu le mee ophuu be eeyeje l'ugbobe ophuu. ³⁹ Onye anguje akahu mee be k'ophuu ta agujeedu. Noo kele osuje l'akahu iya pho ka iya ree."

6

Eswe-atuta-unme

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ O be l'eswe-atuta-unme; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru witi; ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono haru nmaa swokoswoko wata atata. ² Ndu Fárisii haru su phe: "?Bu gunu meru iphe unu eme iphe, e te emejedu l'eswe-atuta-unme?"

³ Jizosu su phe: "?Unu ta aguduru l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru l'eka egu agu yee ndu ephe l'iya swi. ⁴ G'o bahuru l'ulo Chileke je ewota buredi, e doberu Chileke iche woru taa, bu buredi, onye ozo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. O hakwarupho nu ndu ephe l'iya swi?"

⁵ Jizosu su phe: "O kwa Abubu-Ndiphe bu Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme."

Onye ẹka lanu nwuhuru anwuhu

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ O be l'eswe-atuta-unme ozo ge Jizosu bahuru l'ulo-ndzuko phe je eziahaa iphe; o duru nwoke, no l'eka ono, ekutara nwuhuru anwuhu.

⁷ Ndu ezije ekemu waa ndu Farisii geahaa Jizosu ngge g'a maeshikwaru: ?l'oo-me g'ehu du nemadzu ike l'eswe-atuta-unme; g'ephe achokwanaa ophu ephe a-su l'o meru. ⁸ O le Jizosu mawaru egomunggo phe bya asu nwoke, eka nwuhuru anwuhu ono: "Gbeshi bya apfuru l'atatiphu onyemonye l'eka-a!" Nwoke ono gbalihu je apfuru. ⁹ Jizosu su phe: "Ge mu jia unu aji. Ekemu eswe-atuta-unme ?bu g'e meje ree; too g'e meje ejo-iphe? ?Bu g'a dzoje ndzu; too bu g'e mebyije ndzu emebyi?" ¹⁰ O bya aghaa enya lephechaa phe g'ephe ha bya asu nwoke ono: "Ngwa; lochia eka alochi!" O lochia eka. Eka ono bya eteta iya.

¹¹ Ephe swo-lihu wata achu idzu iphe, ee-me Jizosu.

Jizosu ahota umadzu iri l'ebo

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Tobudu iya bu; o be ujiku lanu; Jizosu bya ejeshia eka ubvu du igwe; jeshia epfuru nu Chileke. O pfukota nukota Chileke enyashi ophu mgburugburu. ¹³ Nchi bohu; o bya ekua ndu etsoje iya nu bya ahota phe umadzu iri l'ebo. O gua ndu ono ndu-ishi-ozu iya. ¹⁴ Ndu o bu bu: Sayimonu onye o guru Pyita; waa Anduru, bu nwune iya; waa Jiemusu; waa Jionu; waa Filipu; waa Batulomiyu; ¹⁵ waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu, bu nwa Alufiyosu; waa Sayimonu, onye yi l'ogbo, l'adzo g'al'i Jiu duru ndu Jiu; ¹⁶ waa nwa Jiemusu, bu iya bu Jiudasu; waa Jiudasu Isukariyotu, bu iya mecharu nodu le mpfube; e gude Jizosu.

Jizosu ezi iphe bya eme

ndu iphe eme g'ephe wekorohu

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Jizosu ye le ndu ono, o hotaru ono tuko shi l'eli ubvu ono kpo-zeta; bya anodu le mkpo-ze iya; ephe l'ikpoto ndu etsoje iya nu ozo; me oke igwerigwe ndu shigbaa le Jiudiya l'ophu; me Jierusalemu; me oha onu-eze-enyimu Taya waa Sayidonu; ndu byaru anuma iphe, oo-zi; waa g'o mee g'ephe wekorohu l'iphe, emegbaa phe nu. ¹⁸ Ndu obvu eme wekorohuchakwapho. ¹⁹ Ikpoto ndu ono tuko emegbaa g'ephe denyigbaa ya eka; kele ike, shi iya l'ehu emeje g'ephe wekorohuchaa g'ephe ha.

Emereme l'aphu

(Mat 5:1-12)

²⁰ Jizosu bya apalia enya dabu ndu etsoje iya nu bya asu:

"Ehu-utso be a goru nu unube
ndu ukpa;
kele eka Chileke bu eze bu
k'unu.

²¹ Ehu-utso be a goru nu unube
ndu egu agu nta;
kele ephe e-ji unu.

Ehu-utso be a goru nu unube
ndu akwa ekwa nta;
kele unu a-chia ochi.

²² "Ehu-utso be a goru nu unu me amadu -kpoo unu ashu; wuchia unu ewuchi; ako unu onu; eku unu ndu ejo-iphe opfu l'unu kweru ke

Abubu-Ndiphe. ²³ G'ehu tsoo unu mboku ono; unu pfulihu tee eswa; kele obunggo unu paru eka l'imigwe; kele ono bukwapo ge nna phe ndiche megbaaru ndu mpfuchiru Chileke.

²⁴ "Ole; nshokwaro unube ndu
nweru iphe;
kele unu natabebewaru
iphe, rwuberu unu.

²⁵ Nshio unube ndu epho jiru
nta-a;
kele egu a-gu unu.

Nshio unube ndu achì ochi
nta;
kele unu a-kwa ekwa
gua aphu.

²⁶ "Nshio unu; me onyemonye -nodu epfu l'unu eme ree; kele ono bukwapo ge nna phe ndiche pfuru ke ndu mpfuchiru, shi epfuje iphe, Chileke epfuduru."

Eye ohogu obu
(Mat 5:38-48; 7:12a)

²⁷ "Ole iphe, mu a-karu unube ndu anu iya nu bu: Unu yee ohogu unu obu; unu mejeru onye unu du ashì ree. ²⁸ Unu gojeru onu-oma nu onye turu unu onu. Unu pfujeru nu Chileke k'onye koru unu onu. ²⁹ Onye chiru ngu eka l'agbagba nchi; dobefuuru iya nchi ophu; teme onye yetaru ngu uwe-ehu ngu; haa ya g'o yetafaa nggafu-eka ngu. ³⁰ Nujekwa onyemonye iphe o rworu ngu; teme onye wotaru iphe ngu; ta ajekwa iya aji iya ozo. ³¹ Unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo mejeru unu.

³² "Teke o buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu iphe-eji bukwapo ndu yeru phe obu be epe eyeje obu. ³³ Teke o buepho ndu emejeru unu ree be unu emejeru ree; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu eme iphe-eji emejekwapho egube ono. ³⁴ Teke o buepho ndu unu ele enya l'unu a-nata l'eka phe be unu ejieje ugwo; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Ndu eme iphe-eji l'ejiejekwapho ndu eme iphe-eji ibe phe ugwo g'ephe anata iphe, ha g'ugwo, ephe jieru phe. ³⁵ O buchia g'unu yee ohogu unu obu; mejeru phe ree. Unu jieje ugwo wofu iya enya g'obunggo unu aha shii; teme g'unu aburu unwu Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke; kele ndu ta amadu iphe-oma yee ndu ejo-iphe be Chileke duchakwaruro odoo. ³⁶ Unu buru ndu obu-imemini ge Nna unu bukwapo.

Agbarwu ndu ozo
(Mat 7:1-5)

³⁷ "Unu ta agbarwujekwa ndu ozo; ge Chileke etee ekpedu unu ikpe; ophu unu anmajekwa onye ozo ikpe; ge Chileke ataa amadu unubedua ikpe. Unu gujeru ndu ozo nvu ge Chileke a-gukwaarupho unu. ³⁸ Unu nuje nemadzu iphe ge Chileke a-nukwapho unu. Iphe, Chileke e-nwuru ye unu l'eka bu iphe, a tu-jiru atu-ji; tsua ya atsutsu; bya ayo-jia ya ayo-ji; o ji godogodo awushihu awushihu. Kele oo iphe, unu gude turu nu nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nu unu."

³⁹ O bya anmaaru phe etu su: "Onye atsu ishi ?o kpujeru onye atsu ishi ibe iya to? ?Epe taa atukodu dalahu le nsu?" ⁴⁰ Onye anwu iphe l'eka nemadzu ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya enweru enya. Onye eezi

iphe bukwa; o -nwutachaa iphe, eezi iya l'oo-bya aha g'onye ono, ziru iya iphe ono.

⁴¹ “?Bụ gunu kparu iphe, i humaru nwiphe, no onye ozo l'enya; ophu i humaduru ophu ha g'oswebe l'enya nkengu? ⁴² Ozoo; ?denu g'ii-gbe su nwanwa ngu g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, du iya l'enya; l'eka gubedua ata ahumaduru ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu? Gube onye ono bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono! Vuru uzo mefuadaa iphe ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu; g'ii-du ike huma-rweta uzo; mefu nwiphe ophu ha nwanshi, du nwanna ngu l'enya.”

Oshi me akpuru iya

(Mat 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “O to dukwa okpobe oshi, mijeru mebyi du eji; ophu o dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, du ree. ⁴⁴ Eegudeje akpuru, oshi miru maru egube oshi, o bu. A ta awotajekwa akpuru ujiru l'oshi aga; ophu a wotajedu era-nggorobyi l'egbara. ⁴⁵ Okpobe nemadzu eshijekwa l'okpobe iphe, du iya l'obu; wofuta okpobe iphe. Ejo nemadzu nodu eshijekwapho l'ejo-iphe, du iya l'obu; wofuta ejo-iphe. Kele iphe, oopfu l'onu bu iphe, jiru iya obu ebushihu ebushihu.”

Umadzu labo, akpu ulo

(Mat 7:24-27)

⁴⁶ “?Bụ gunu be o gude unu nodu ekuje mu Nnajiuphu; ophu unu emejedu iphe, mu suru g'unu mee? ⁴⁷ Onyemonye, byapfutaru mu nu; bya anuma opfu mu bya eme iya ememe be mu e-goshi unu onye o du g'oo ya. ⁴⁸ O du ge nwoke, l'akpu ulo bya ebvumia ali ebvumi; tua okpa ulo obu le mkpuma. O be teke utso gbaru; mini bya agbapyabe ulo ono; ophu o ngakpodaaru iya nu me anganga; kele a turu okpa iya l'eli mkpuma. ⁴⁹ Obenu l'onye anu opfu mu; ophu o medu iya ememe du g'onye kpuru ulo l'elikoru; ophu o waduru oswa tua okpa iya; mini gbapyabe iya; o daaro teke ono teke ono dapyashihu; tsua gwogiri-gwogiri.”

7

Ewekorohu nwozi

onye-ishi ndu ojogu

(Mat 8:5-13)

¹ Jizosu pfuebekotakpoephe iphe, oopfu; ndu kuru l'eka ono numa; o bahu le Kapaniyomu. ² O duru onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, iphe eme nwozi iya; k'ophu obywawaa anwuhu. Nwokoro ono be o yeru obu shii. ³ Onye-ishi ndu ojogu ono numaeppo ke Jizosu; o bya ezia ndu bu ogerenya ndu Jiu g'ephe je arwo Jizosu g'o bya adzo nwozi iya ndzu. ⁴ Ephe byapfutaephe Jizosu bya akwatakpo rwoshia ya ike su iya: “Jikonu; nwoke ono bukwa onye gbaru ke g'i meeru iya iphe ono; ⁵ kele o yeru ndu ali anyi obu; o buru iya kpuru anyi ulo-ndzuko anyi-a.”

⁶ Jizosu tsoru phe jeshia. Unuphu ibe nwoke ono due ya pho ntse; onye-ishi ndu ojogu ono zia ndu onya iya g'ephe gbapfu iya je asu iya: “Nnajiuphu; e jehero eri aphu k'abyabya; kele mu ta agbaduru ke g'i bataru mu l'unuphu; ⁷ ophu mbedua l'onwomu agbaduru k'akpitaru ngu ntse. O bua g'i pfua opfu onu; nwozi mu a-dua iche. ⁸ Mu bu onye no nemadzu l'eka; o nwekwarupho ndu ojogu, no mbedua l'eka. Mu -su onye-a g'o jee owa-a; l'o jee. Mu -su onye ophuu g'o bya; l'o bya. Teke mu suru nwozi mu g'o mee owa-a; l'o mee ya.”

⁹ Jizosu numa iya; nwoke ono du iya biribiri. O ghakobe bya asu igwe ndu ephe l'iya swi: "Mu suru-a; l'alij Izurelu kpou be mu ta ahumakwaru onye kwetaberu egube-a."

¹⁰ Ndu e ziru lwaphutashia azu l'unuphu; nwozi ono wekorohuchawaa ree.

*Jizosu emete nwatibe nwanyi,
ji iya anodedu*

¹¹ O rwua le nchitabohu iya; Jizosu tugbua jeshia mkpukpu, aza Nenu. Ndu etsoje iya nu me ikpoto ndu ozo tsoru iya jeshia. ¹² O byakubeshiepho onu-abata mkpukpu ono ntse; a nodu apafutawaa odzu nwoke, bu iya bu ne iya nwa lanu eje elili; teme ne iya ono buru nwanyi, ji iya anodedu. Igwerigwe ndu shi l'oma mkpukpu ono kwatakpo awu etso nwanyi ono.

¹³ Noo ya; Nnajiuphu humaeopho nwanyi ono; imemini iya du iya. O su nwanyi ono: "Hua aka l'anya! Ta arahaka kwa!" ¹⁴ Jizosu bya edenyi aka l'akwata, a pa odzu ono. Ndu pa iya nu pfuru. O su: "Nwokokorobya; mu suru ngu gi teta!" ¹⁵ Onye ono, nwuhuru nu ono gbalihu bya awata epfu opfu. Jizosu seru iya ye ne iya l'aka.

¹⁶ Ndu rwutakota phe g'ephe ha l'aka ono. Ephe jaahaa Chileke ajaja su: "Okalibe onye mpfuchiru Chileke afutaru anyi-o! Chileke kpapfutaakwaru ndibe iya-o!"

¹⁷ E pfudzuru ke Jizosu l'alij Galili l'ophu me l'alij ndu bupheru phe mgburugburu.

*Ozi, Jionu onye emeje bapuzimu
ezi g'e zia Jizosu
(Mat 11:2-19)*

¹⁸ Ndu etsoje Jionu kokotaru Jionu iphemiphe ono. ¹⁹ Jionu bya ekua ndu etsoje iya nu umadzu labo bya ezia phe g'ephe je ajia Nnajiuphu su iya: "?Bu ngu-a bu onye obu, abya nu obu? To o ?bu g'anyi lee anya onye ozo?"

²⁰ Ndu ono byapfuta Jizosu bya asu iya le Jionu onye emeje bapuzimu ziru g'ephe bya ajia ya su iya: "?Bu ngu-a bu onye obu abya nu obu? To o ?bu g'anyi lee anya onye ozo?"

²¹ Teke ono be Jizosu eme g'igwerigwe ndu iphe eme wekorohu; mekpoo ndu ejo iphe-ememe eme; me ndu obvu eme; mewaro igwerigwe ndu ophu atsui shi, o mekwarupho; ephe phuahaa uzo. ²² O su ndu ono, Jionu ziru ozi ono: "Unu je akaru Jionu iphe, unu humaru; waa iphe, unu numaru. Unu su iya le ndu atsui shi l'aphuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; ndu ekpenta wekorohuwaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi; ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru; ephe teta dzuru ndu; a nodu asaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa. ²³ Su-a; ehutu so be a goru nu onye onoya, mu taa buduru upfu adu l'okpa."

²⁴ Ndu ono, Jionu ziru ozi ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: "?Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? ?Bu ekperema, pherephere enwunga? ²⁵ ?Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete aka? ?Unu ta amadu le ndu kwaru g'oke-amadu bya eburu eriji epho; anguji epho be dugbaa l'unuphu ibe eze? ²⁶ ?Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya! Mbua; onye unu humaru bukwa onye gbaka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ²⁷ Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu ehui iya l'ekwo-opfu iya su: 'Onye owa-a bu

onye-ozu mu, mu e-zi g'o vuru ngu ụzo; je abooru ngu ụzo l'iphu.* 28 Ge mu kakwaru unu: o to dukwa onye kabakpoo Jiṅu l'iphe, bukpuo iphe, nwanji nwuru anwunwu; obenu l'onye bukpuo ya be a gbekpuo su l'enya kachaa alwalwa l'eka Chileke bu eze be gbekwa ka Jiṅu."

29 Ikpoto ndu ono g'ephe ha mekpoo ndu ana akiriko numa iphe, Jizosu pfuru bya etua Chileke onye p'uberekoto epha le Jiṅu mecharu phe baputizimu. 30 Obenu le ndu Farisii waa ndu maru ekemu jikaru uche Chileke l'onwophe bya aburu ndu Jiṅu emeduru baputizimu.

31 Jizosu su phe: "?Bu gunu be mu a-turu ogbo-a yeru; bukpuo gunu be epe du g'o ya? 32 Epe du g'unwegirima, no l'edupfu eku nwibe phe oku asuje: 'Nta be anyi phuru unu upyi; ophu unu ekwedu ete ebvu. Anyi rwua erwubvu; ophu unu ekwedu ara ekwa.' 33 Noo kele Jiṅu onye emeje baputizimu be byaru nu; ophu o dudu iphe, ookweje eriri; ophu o ngudu mee; unu su l'obvu eme iya. 34 Abubu-Ndiphe byakwanu; bya anodu eri anu; unu su g'e lenu l'o bu ekpiri; buru onye nggaga mee; buru onya ndu ana akiriko me ndu iphe-eji. 35 Ole ndu kwetaru ke mmamiphe Chileke; l'egoshi le mmamiphe iya bu iphe, pfuru oto."

Jizosu akpafu ibe Sayimonu; onye Farisii

36 Tobudu iya bu; onye lanu le ndu Farisii seeru iya ebyaa. O bya eje ibe onye Farisii ono bya anodu ke nri ono. 37 Nwanji ovuoba, shi l'ime mkpukpu numaepho l'o no le nri l'ulo onye Farisii; o gude mgbere manu, eshi mkpo teme o nodu ere ire shii 38 gude bya apfuru iya le mgboru okpa; wata akwashị enya-mini. O nodu akwashị Jizosu enya-mini l'okpa bya egude egbushi, no iya l'ishi gude ehucha iya ya; etsutsu iya onu l'okpa bya eworu manu ono, eshi mkpo ono wua ya ya. 39 Onye Farisii ono, shiru iya ite ebyaa ono humae ya pho; o rja su: "Ome nwoke-a bu onye mpfuchiru Chileke eviya; me o manrua onye nwanji-a, l'edenyi iya aka-a bu; maru g'oombe iphe-eji kparu."

40 Jizosu su iya: "Sayimonu; o duru iphe, mu e-pfuru ngu."

Sayimonu su iya: "Pfunaa ya; O-zi-iphe."

41 Jizosu su iya: "Nwoke lanu jieru umadzu labo ugwo. Onye ophu be o jieru ukporo pangu labo le pangu iri. Onye ophu be o jieru pangu ise kpurumu. 42 O nonya; ophu epe adudu ike pfua ya ugwo ono. O paru ugwo ono hakotaru phe ephenebo. ?Bu onye ole be a-ka iya eye obu l'ephenebo ono?"

43 Sayimonu su iya: "Mu arikwa l'oo onye ophu o haru ophu ka shii pho."

Jizosu su iya: "I pfuru ree!" 44 O bya aghaa enya l'eka nwanji ono no bya asu Sayimonu: "?I humaru nwanji-a? Mu bataru ulo ngu; ophu i keduru mu mini ge mu saa okpa; ole nwanji-a gude enya-mini saa mu okpa; bya egude egbushi iya huchaa ya. 45 Ophu i tsutsuduru mu onu; ole eshinu mu bataru be nwanji-a gudee mu pho etsutsu onu l'okpa. 46 Ophu i wuduru mu manu l'ishi. Obenu le nwanji-a gudeepho manu, eshi mkpo; bya ere ire shii, awu mu l'okpa. 47 Oo ya bu ge mu karu ngu: a guru nwanji-a nvu l'ikpoto iphe-eji iya. O buru iphe ono meru g'o gude o yee mu obu shii. Obenu l'onye a guru nvu l'iphe, ha nwanshii; eyeje obu nwanshii."

48 O su nwanji ono: "A gwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu g'o ha."

49 Ndu epe l'ia eri nri wata epufufu su: "?Bu onye baa? Onye ophu agujefuaru nemadzu nvu l'iphe-eji."

* 7:27 7:27 Guna Mal 3:1.

⁵⁰ O sù nwanyị ono: “Ekweta, i kwetaru nkemu dzọwaru ngu. Laa l'èhu-guu.”

8

Ụnwanyi, l'etso Jizọsu

¹ Ntsolghu teke ono kwapho; Jizọsu tuko mkpukpu le mkpukpu jephekota; ara ozi-oma k'eka Chileke bu eze ono arara; bya epfu iya epfufu. Yee umadzu iri l'ebo ono swikpoerupho; ² mekpoo unwanyi, o haru mee g'ephe wekorohu l'obvu, eme phe nu; me iphe-ememe mmanu. Unwanyi ono, ephe l'iya swigbaa ono bu Meri ophu eekuje onye Magudala; onye Jizọsu chifuru obvu esaa l'ehu; ³ waa Jiowana, nyee Kuza ophu bu iya l'eyeru Herodu eka l'achikobe eku iya waa Suzana; waa ikpoto ndu ozowaro. G'ephe ha gude iphe, ephe nweru ejeru Jizọsu phe ozi.

Onye agha mebyi iphe

(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ O be teke ikpoto nemadzu zakoberu; ndu shi le mkpukpu wu-pfuta iya; o nmaaru phe etu su phe:

⁵ “Nwoke jeru l'egu atu mebyi iphe iya. O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; a zopyashia ya l'okpa teme enu bya atutua ya. ⁶ O duru ndu ophu daru l'epfu; efufu, oofuta o nwulwashihu nwushihu; kele mini ta adudu l'epfu ono. ⁷ O duru ndu ophu daru l'eka akpuru obvu no l'ime ali; ephe l'obvu ono tuko vutakota. Obvu ono kpagbushia ya. ⁸ O dukwarupho ndu ophu daru l'eka ali du ree bya evushia; bya amia gbaa mburugburu ugbo ukporo ise.”

O pfunya nno bya ara ya arara su: “Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya!”

Iphe, meru g'o gude Jizọsu

nodu egudeje etu ezi iphe

(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ndu etsoje iya nu jia ya iphe, etu ono bu. ¹⁰ O su phe: “Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ke ndu ozo be a tukoru anmaru phe l'etu etu; g'oburu ephe -lee enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma; teke ephe numachaaaru nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi.”

Iphe, etu onye agha

mebyi iphe ono bu

(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Su-a; waa iphe, etu ono bu baa: “Mebyi iphe ono bu opfu Chileke. ¹² Ndu ophu daru l'aguga gbororo bu ndu ophu numachaaaru iya nu; Obutuswe bya anafu phe mebyi opfu ono, a kuru l'ime obu phe ono; g'ephe te ekweta g'a dzoo phe. ¹³ Ndu ophu daru l'epfu bu ndu ophu bu teke ephe numaru opfu ono be ephe natakporu iya l'ehu-utso; ole o to gbaduru phe ogbarabvu l'obu; ephe kwetaepho; kpoo nwupfu nwanshii; o beepho teke ohtama byapfutaru phe; ephe gwobe iya. ¹⁴ Ndu ophu daru l'eka akpuru obvu no l'ime ali bu ndu ophu numachaaaru iya nu; ephe jenyaa l'uzo phe ono; oke egomunggo; waa eku; waa iphe-utso ophu du le ndzu phe kpanuka phe ehu; ophu o dudu iphe, ozi-oma ono meru phe l'ehu. ¹⁵ Ndu ophu daru l'okpobe ali; noo ndu ophu bu ndu numaru opfu ono bya egude okpobe obu oma gudeshia ya ike-ike. Ephe taa nshi pfukashia opfu Chileke ono ge ndu ozo kweta.”

Oroku, e yeru oku kpuchia iphe

(Mak 4:21-25)

¹⁶ “O to dukwa onye abujeru; o -yechaa oku l'oroku l'o woru iphe kpuchia ya; ozoo l'o woru iya nwua le mkpula iphe, aaze aze. Eedobeje iya l'iphe, aapfubeje oroku g'onymonye, bataru nu a-huma iphoró iya. ¹⁷ Kele o to dudu iphe, e domiru edomi, e tee mechadaa mee g'a madzuru; ophu o dudu iphe, eeme le mpya, e tee mechadaa mee g'a madzuru.

¹⁸ “Unu kwaberu onwunu enya l'iphe, unu anu le nchi; kele iphe, bukpo onye nweru nu be ee-yebaaru l'ophu o nweru. Onye ete nwedu nu be nwophu o dobesu le ya nweru be aa-gbenu natafa ya nu.”

Ne Jizosu yee unwune iya

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ E mecha; ne Jizosu waa unwune iya bya abyarwuta aka ono. Ophu ephe adudu ike jekube iya; kele nemadzu du igwerigwe. ²⁰ A su iya: “Ne ngu yee unwune ngu nokwa l'etezi eku ngu.”

²¹ O su: “O to nwekwa onye ozo, bu ne mu; ozoo unwune mu; gbahaa ndu numaru opfu Chileke ono bya eme iya ememe.”

Jizosu abyanyi oke akpara-mini

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² O be ujiku lanu; Jizosu yele ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo. O su phe: “Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophu.” Ephe kporu ugbo jeshia. ²³ Ephe kponyaa; mgbenya tu Jizosu. Oke pherephere gude oke akpara-mini bapfuta phe l'echi ogbu mini ono. Mini wujiahaa ugbo-a; ndu ono nma l'agaga. ²⁴ Ephe je ekutee Jizosu su iya: “Onyibe! Onyibe! Ugbo abyaakwa anyi ekpukpu!”

O gbalihu bya abaar pherephere mba; baaru oke akpara-mini mba; o buru bugemu. Ekameka daa nyonyoronyo. ²⁵ O su phe: “?Denuhunu ekwekwe obu, unu kweru obu?”

Ndu guahaa phe. Ephe gude ehun anmanma wata epfu su: “?Bu egube nemadzu gunu baa? Onye ophu asuje pherephere yee mini l'o waa iphe, ephe e-me; ephe emee g'o pfuru.”

Nwoke, obvu eme

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Jizosu phe bya akporwua ali ndu Gerasa, no ghaaru Galili iphu. ²⁷ Afuta, oofuta l'ugbo; nwoke, obvu eme, shi l'ime mkpukpu gbapfuta iya. Nwoke obu nokpowaru odu o yeberu uwe l'ehu; ophu o budu l'ulo; o buru l'eka eelije nemadzu be o bu. ²⁸ O humaepho Jizosu; o daa kpurumu l'iphu iya; bya echia mkpu su: “Jizosu! Nwa Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Mu arwokwa ngu arworwo; ta anushinu mu aphu.” ²⁹ Jizosu kahawaru obvu ono g'o futa nwoke ono l'ehu; kele tekenteke be o kparwutawaru iya l'ehu. A tua ya mkporo l'okpa yele aka; chee ya nche. O nodu atukoje iphe ono gbabushia; obvu ono emee ya; l'o sahu laa l'echiegu.

³⁰ Jizosu bya aja ya su: “?Iza gunu?”

O su l'epha iya bu Unubuku; kele obvu du igwerigwe buru iya l'ehu.

³¹ Obvu ono tuko rwoo Jizosu su g'o to sukwa phe g'ephe wulahu l'iduma, enwedu ohu.

³² O duru ikpoto ezi, akpa nri l'aguga ubvu l'eka ono. Obvu ono g'ephe ha rwahaa ya g'o kwe g'ephe wuba ezi ono l'ehu. Oo ya bu; o su g'ephe wubanu. ³³ Obvu ono wufuta l'ehu nwoke ono je awuba ezi ono l'ehu.

Ikpoto ezi ono shi l'aguga úbvú ono phọta ọso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

³⁴ Ndu eche iya nū hūmaepho iphe, meru nū; ephe gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu me l'oma obegu. ³⁵ Ọo ya bụ; a wuru jeshinaa ahuma iphe, meru nū. Ephe byapfuta Jizosu; ephe bya ahuma onye obu, obvu shi l'ehu wufu obu g'ọ nọ-kube Jizosu. Ọ dūwanu ichē; yewanu uwe l'ehu; ndzū guahaa phe. ³⁶ Ndu humaru iphe, meru nū kọoru phe g'e gude mee onye ono, obvu shi eme ono o wekorohu. ³⁷ Ọo ya bụ; ndu bupheru mkpukpu Gerasa mgburugburu rwoahaa Jizosu g'ọ lufuru phe l'alí; kele ndzū-agugu rwutaru phe. Jizosu bahụ l'ugbo laphushia azu. ³⁸ Nwoke ono, a chishiru obvu l'ehu ono rwoahaa Jizosu ge yee ya nọdu.

Ophu Jizosu ekwedu; bya asu iya: ³⁹ "Te etsoshiru mu. Laa ndu unu je akoo eze iphe, Chileke meru ngu."

Ọ tughua je etsoru mkpukpu ono mgburugburu ara eze iphe, Jizosu meru iya arara.

*Nwa Jiayirosu me nwanyi,
nso eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Jizosu lwaepho; ikpoto ndu kuru l'eka ono nata iya okpobe anata; kele onyemonye echewaru iya echeru. ⁴¹ Ọ duru nwoke lanu, aza Jiayirosu, bu onye-ishi ulo-ndzuko. Ọ bya adaa Jizosu le mgboru okpa; bya arwo iya; eyeru iya eka l'alí g'ọ bya ibe iya. ⁴² Ishi iya bu l'iphe, nwoke ono nwutaru bu mgbawali lanu kpurumu, nowaru iphe, ha g'apha iri l'ebo. Nwata ono nodu abya anwuhu.

Jizosu tsoru iya jeshia. A nodu awu gidigidi akpa mkpa; ekpo iya eka labo. ⁴³ Ọ dukwarupho nwanyi, nso-nwanyi mewaru mkpurumkpuru apha iri l'ebo, yi le ndu ono. Nwanyi ono tukowaru iphemiphe, o nweru mephushichaa l'eka ndu eme obvu; ophu o dudu onye ophu metaru iya nū. ⁴⁴ O shia Jizosu azu pyobata bya edenyi onu uwe iya eka; nso nwanyi ono meepho bugengu. ⁴⁵ Jizosu su: "Bu onye denyiru mu eka?"

Ophu o dudu onye kweru l'oo ya. Pyita su iya: "Ha! Onyibe; igwe oha-akpo ngu eka labo egube-a; i nodu aji onye denyiru ngu eka."

⁴⁶ Jizosu su: "O duru onye denyiru mu eka; kele mu mawaru l'ike shi mu l'ehu lufu." ⁴⁷ Nwanyi ono nonyaa bya amaru le ya tee domikotadu onwiya; o gude ehu anmanma bya adaa ya kpurumu l'ihu; bya araa ya arara l'ihu oha iphe, kparu iphe, ya denyiru iya eka; bya epfukwaapho ge ya gude wekorohu teke ono teke ono. ⁴⁸ Jizosu su iya: "Nwada mu; ekweta ngu mewaru i wekorohu. Laa l'ehu-guu!"

⁴⁹ Tobudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; nemadzu shi l'ibe onye-ishi ulo-ndzuko pho bya asu yebedua ono, bu onye-ishi ulo-ndzuko ono: "Hakwaa O-zi-iphe; te epfuchiekwa iya nchi; le nwa ngu nwanyi nwuhuakwaru."

⁵⁰ Jizosu numa iya bya asu iya: "Ta atsushi ebvu! Ọo 'epho g'i kweta! I-kwetawaa be nwa ngu a-dua ichē."

⁵¹ Jizosu byarwutaepho unuphu; ophu o dudu onye o kwekwaduru ge yee ya swiru bahu l'ulo; gbaahaa Pyita; waa Jionu; waa Jiemusu; waa ne le nna nwata ono. ⁵² Onyemonye toko echi mkpu; akwa ekwa nwata ono. Jizosu su: "Unu ta arashi ekwa; kele o to nwuhuduru anwuhu. Ọo mgbenya be ooku."

⁵³ Ɛphe ze iya ọchi; kele o doru phe ɛnya le nwata ono nwuhuru anwuhu. ⁵⁴ Ɔ bya eseta nwata ono l'eka bya ekua ya su: "Nwata! Teta!" ⁵⁵ Nwata ono lwaphuta azu l'ekpa iya. O kwoliwu. Jizosu su g'a nu nwata ono nri g'o ria. ⁵⁶ Ɔ du ndibe phe biribiri. Ɔ su g'o to dukwa onye e phe e-pfuru iphe ono, meru nu ono.

9

*Jizosu ezi ndu-ishi-ozu iri l'ebo
g'ephe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)*

¹ Jizosu bya ekukoɓe umadzu iri l'ebo ono l'eka lanu; bya eyeru phe okpukpu-ike g'ephe gudeje ike chishije obvu g'o duhaba; waa g'ephe meje ge nemadzu wekorohu l'iphe, eme iya nu. ² Ɔ bya ezia phe su g'ephe je araa k'eka Chileke bu eze arara; waa g'ephe mee ndu iphe eme g'ephe wekorohu. ³ Ɔ su phe: "Unu ta adukwa iphe, unu e-gude gbeshi ije unu. Unu ta apakwaru oshi-mpaleka; ophu unu apakwaru ekpa. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa okpoga. Ophu unu eyekwa uwe n-yekwase. ⁴ Unuphu, unu bahukpowaru; unu noduekwapho l'eka ono. Unu -shi l'eka ono unu ejeshia mkpukpu ozo. ⁵ Eka unu jeru; a -jika unu; unu lufuta le mkpukpu ono jishia urwuku okpa unu g'o buru iphe, l'anoɗu agba phe ekebe."

⁶ Ɛphe tugba je ejepheaha le mkpukpu le mkpukpu; ara ozi-oma ono arara; bya eme ge ndu iphe eme wekorohu l'ekameka.

*Iphe, atufu Herodu ehu
(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Ɔchi-oha, bu Herodu numa iphemiphe ono, emenu ono; o tufu iya ehu. Ɔ duru ndu suru l'oo jionu tetaru dzuru ndzu ozo. ⁸ Ndu asu l'oo Elayjia tetaru; ndu asu l'oo onye lanu l'ime akahu ndu mpfuchiru Chileke tetaru. ⁹ Herodu su: "Ha! ?Buhunu onye bu onye owa-a, mu anu nkiya egube owa? ?Bu jionu-a, mu ziwaru; e je egbuta iya ishi wotaru mu-a; too ?buhunu onye?" No iya; Herodu meahaa ge ya e-me humakpoo Jizosu obu ɛnya.

*Jizosu anu unu umadzu
iri l'ebo l'ukporo iri nri
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jion 6:1-14)*

¹⁰ Ndu-ishi-ozu ono jechaa bya alwaphuta azu bya akokotaru Jizosu iphe, e phe meru. O duta phe; e phe swiru jeshia Betusayida nwekinyi phe. ¹¹ Ikpoto ndu ono numa iya bya etsoru iya. Ɔ nata phe okpobe anata bya awata phe epfuru k'eka Chileke bu eze; bya emee ndu iphe eme; e phe wekorohu; mbu ndu o bu mkpa.

¹² O be l'uzenyashi; umadzu iri l'ebo ono byapfuta iya bya asu iya: "Sudupho ikpoto ndu-a g'ephe tsoru unuphu l'unuphu l'iphe, bukpo mkpukpu-a, bupheru mgburugburu-a je akpata nri, e phe e-ri; choo eka e phe a-kwa; kele eka-a, anyi no-a bukwa echiagu."

¹³ Ɔ su phe: "Unubedua l'onwunu nunu phe nri g'ephe ria."

Ɛphe su iya: "Iphe, anyi gude l'eka-a bukwa ishi buredi ise waa ema labo kpu; gbahaa g'anyi je l'onwanyi je azutaru g'ephe ha nri." ¹⁴ Kele unwoke, dokwanuru l'eka ono beru l'unu unwoke iri l'ebo l'unwoke ukporo iri.

Jizōsu sū ndu etsoje iya nū: “Ngwa; unu mee phẹ g'ẹphe nọdugbaa anọ l'ophere l'ophere; g'ẹphe nọ ụkporo ẹbo-ẹbo l'iri-iri.”

¹⁵ Ẹphe bya emee g'ọ pfuru bya emee phẹ; ẹphe nọduchiaa anọ g'ẹphe hakọta. ¹⁶ O bya ewota ishi buredi ise ono waa ẹma labọ phọ; bya apalia ẹnya imeli kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia; bya anu ndu etsoje iya nū g'ẹphe keeru ikpoto ndu ono. ¹⁷ Ẹphe tuko rijichaa ẹpho. A tụtukobe ophu ẹphe riphodoru; o ji nkata iri l'ẹbo; mbụ ibiribe buredi ono.

Pyita akọ onye Jizōsu bu

(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ O be teke Jizōsu nọ epfu anụ Chileke nwẹkinyi iya; ndu etsoje iya nū nọdukwapo l'ẹka ono ẹphe l'iya. O sụ phẹ: “?Bụkpoo onye bẹ ndiphe asuje lẹ mu bụkpoo?”

¹⁹ Ẹphe sụ iya: “O nwekwaru ndu asuje l'i bu Jionu, onye shi emeje baputizimu. O nwekwarupho ndu asuje l'i bu Elayijia. Ndu asu l'ọo onye lanu l'ime akahu ndu mpfuchiru Chileke tetaru dzuru ndzu.”

²⁰ O sụ phẹ: “Unubedua-e; ?Unu sukwanuru lẹ mu bu onye?”

Pyita sụ iya: “Oo ngu bu Kéreshi obu, shi Chileke l'ẹka.”

Epfufu mbụ, Jizōsu epfu

lẹ ya e-je iphe-ehuka nwuhu

(Mat 16:20-28; Mak 8:30—9:1)

²¹ O karu phẹ bya alọoru phẹ ẹka lẹ nchị g'ọ tọ dukwa onye ẹphe e-pfuru iphe ono. ²² O sụ: “Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ehuka, dụ igwerigwe; ndu bu ọgerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu l'ajikakwa iya woru iya megbua. O -rwua lẹ mbọku k'eto iya Chileke emee ya l'ọ teta dzuru ndzu ọzo.”

²³ O sụ phẹ g'ẹphe ha: “Onye o dụ iya g'ọ tsoru mu; g'onye ono wofu ẹnya l'ehu onwiya; vutajẹ oswebe onwu nkiya mbọku-mbọku vuru tsoru mu. ²⁴ Kele onye eme g'ọ dzọ onwiya ndzu l'e-tuphakwa ndzu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndzu iya l'a-dzo onwiya ndzu. ²⁵ Mbụ ?bu gunu bu urwu, nemadzu ritaru mẹ o -nwekotachaar u iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a bya alakwanaa onwiya l'iswi; a nua ya aphu? ²⁶ Kele onye iphere Abubu-Ndiphe dụ; iphere ezi ozi-oma iya dụ iya; iphere onye ono a-dukwapo Abubu-Ndiphe mẹ o -nọduepho l'ogbu-nwijnwii nkiya abya; waa l'ogbu-nwijnwii kẹ Nna iya; waa ogbu-nwijnwii k'unwu-ojosi iya, dụ nsọ. ²⁷ Olee gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; o dukwaru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ẹphe humaadaru ẹka Chileke bu eze.”

Jizōsu egbu nwijnwii

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ “A nọephe iphe, ha g'abalị ẹsato, o pfuru iphe ono; o bya eduta Pyita; waa Jionu; waa Jiemusu je enyihu eli úbvú; jeshia epfuru nū Chileke. ²⁹ O pfunyaephe nunyaephe Chileke; iphu iya gbuchafu; uwe iya chanwehu; gbuahaa nwijnwii. ³⁰ A bya ele ẹnya; ndiche labọ nọdu epfuwaa eyeru iya. Ndu ono bu Mosisu yee Elayijia. ³¹ Ẹphebedua goshikwarupho onwophe l'ogbu-nwijnwii imigwe. Ẹphe nọdu epfuru Jizōsu k'anwuhu, ọo-nwuhu lẹ Jierúsalem, bu iphe, Chileke tubuwaru l'oo-me iya. ³² Teke ono bẹ Pyita yee ndu ẹphe l'iya swi kumihuwaru mgbenya. Ẹphe tehu bya ahuma ogbu-nwijnwii ya ono waa umadzu ẹbo ono, ẹphe l'iya pfuru l'ẹka ono. ³³ Ndu ono byaephe aha Jizōsu; Pyita sụ iya: Onyibe; o dukwa ree g'anyi

no l'eka-a; g'anyi tya mkpu eto: nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayjia." Pyita ta amahedu iphe, oopfu.

³⁴ O kpukwaduru nno l'onu epfu; urwukpu bya aso-kputa phe. Ndzu guahaa phe g'urwukpu sopyaberu phe ono. ³⁵ Olu-opfu shi l'urwukpu ono gbufu su: "Onye owa-a bu Nwa mu nwoke, mu hotaru. Unu numajekwa iphe, oopfu!"

³⁶ Olu ono pfuchaepho iphe ono; onye a humaru buwaru Jizosu nwekiya. Ephe no-kirishia; ophu o dudu onye ephe pfuru iya teke ono; mbu iphe ono, ephe humaru ono.

Eeme onye obvu atu ndapfu

g'o wekorohu

(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ O be le nchitabohu iya g'ephe nyizetacharu l'eli ubvu ono; ikpoto nemadzu wu-pfuta iya. ³⁸ Noo ya bu; nwoke lanu l'ime ikpoto ndu ono chishia su: "O-zi-iphe; jiko lenaa nwa mu-a enya; kele o kwa iya bu mu nwa lanu. ³⁹ O duru egube obvu, akparwutaje iya l'ehu; o -bya l'o tya ya ndapfu; k'ophu uphu anoduje atsushi iya l'onu; oomekaadaa ya iphe teme l'o haa ya. ⁴⁰ Mu rwoo ndu etsoje ngu nu g'ephe chifu iya; ophu ephe adudu ike."

⁴¹ Jizosu su: "Ha-oo! Unube ogbo ejo okpoma owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a! ?Bu teke ole be mu a-takpo nshi ge mu l'unu no-beru? Gudeeshikwa nwa ngu obu kpitaru!"

⁴² Nwata ono jefpushiepho Jizosu; obvu ono tya iya tya l'alj bya eworu iya gbachja. Jizosu bya abaru obvu ono mba; bya emee nwata ono o wekorohu. O duru iya nu nna iya. ⁴³ Ephe chikafuchaepho enya ele g'ike du-be Chileke.

Jizosu epfu iya k'ugbo ebo

le ya e-je iphe-ehuka nwuhu

(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

O tuko dugbakwada phe-a biribiri mbu iphemiphe, Jizosu emegbaa. O su ndu etsoje iya nu: ⁴⁴ "G'opfu-a bamikwaa unu l'enu-nchi; kele Abubu-Ndiphe be ee-mechakwaa kpuru ye ndiphe l'eka." ⁴⁵ Ophu ephe ta amadu iphe, o pfuru; kele e domiru iya edomi g'o to doshi phe enya. Ndzu nodu agukwanu phe g'ephe e-me jia ya.

Onye kachakpo shii

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ephe wata adzokashi onye kachaa shii le g'ephe ha. ⁴⁷ Jizosu maerupho iphe, du phe l'okpoma bya ekuta nwata nshii pfu-kube onwiya; ⁴⁸ bya asu phe: "Onye gude k'iswi ehmu mu nabata nwata nshii, ha egube-a buakwaa mu be o nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua; buakwanaa onye ono, ziru mu ozi ono be o nabataru; kele oo onye enya kachaa alwalwa le g'unu ha bu onye kachaa shii."

Onye ata akposhidu iphe, anyi eme

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jionu su iya: "Onyibe; anyi humaru onye gude epha ngu achishi obvu. Anyi su iya g'o to meshi l'o too tsodu ngu g'anyibedua."

⁵⁰ Jizosu su iya: "Unu ta asushi iya g'o to meshi; kele onye ata akposhidu iphe, anyi eme akposhi bu anyi."

Ndu Sameriya ajika Jizosu

⁵¹ O rwutashie ya pho l'ala l'imigwe; o tugbua le ya jefutaje Jierusalemu. ⁵² O haru ndu-ozu zia g'ephe vuru iya uzo je. Ndu ozi ono tugbua bya abahu le mkpukpu lanu, no le Sameriya je g'ephe doziaru iya aka oo-ze. ⁵³ Ophu ndu aka ono ekwe du iya anata; kele o phoberu uzo Jierusalemu. ⁵⁴ Jiemusu; waa Jionu, bu ndu etsoje iya nu huma egube iphe ono bya asu iya: "Nnajiuphu! ?Bu g'anyi karu oku go shi l'imigwe bya ekepyashia phe too?" ⁵⁵ Jizosu ghakobe bya agbochia phe onu su phe: "Unu ta amakwa egube iphe, unu l'iya l'eme. ⁵⁶ Kele Abubu-Ndiphe ta abyaduru emebyi ndzu ndiphe; o chia go dzoo ndzu." E mecha; ephe shi l'aka ono tugbua jeshia mkpukpu ozo.

Ndu e-tso Jizosu (Mat 8:19-22)

⁵⁷ Ephe jenyaepho l'uzo; nwoke lanu su iya: "Nnajiuphu; mu e-tsojekpoe ngu pho eje ekameka, iije."

⁵⁸ Jizosu su iya: "Uphega nwekwaru enu; enu, ephe l'eli nweru epfune; obenu le Abubu-Ndiphe te enwe du aka oo-dobeje ishi." ⁵⁹ O su onye ozo: "Tso ru mu!"

Onye k'ono su iya: "Nnajiuphu; ge mu jekwa elifua nna mu."

⁶⁰ Jizosu su iya: "Haa ndu nwuhuru anwuhu g'ephe lia ndu nkephe, nwuhuru anwuhu. Gubedua l'onwongu je epfua k'aka Chileke bu eze ga numadzuru."

⁶¹ Onye ozo su iya: "Nnajiuphu; mu e-tsokwaru ngu; ole oo ge mu je asu daa ndibe mu g'ephe nokwa-ehu mma!"

⁶² Jizosu su iya: "O-pa-ogu agha enya l'azu ta ayikwa l'ozu k'aka Chileke bu eze."

10

Jizosu agba ndu-ozu iya ebo-obo l'ozu-oma ono

¹ E mecha; Nnajiuphu byakwa bya ahota ukporo umadzu eto l'umadzu iri l'ebo ozo bya agbaa phe ebo-ebo; su g'ephe vuru iya uzo jekota l'iphe, bukpo mkpukpu mekpoo ekameka, yebedua l'onwiya abya ejeje. ² O su phe: "Iphe, a koru l'opfu chashakwaru; mbu l'o kwatakpokwaaru ha shii; obenu le ndu-ozu, akpata iya akpata ha nwanshii. Unu pfuru nu Nnaji, nwe iphe, a koru l'opfu go ye ndu-ozu, l'a-bya akpata iya nu. ³ Unu tugbua jeshia. Unu lekwa enya: l'unu dukwa g'unwu aturu; mu chiakwaru unu ye g'unu jeshia aka agu jiru ejiji. ⁴ Unu te egudekwa eda-okpoga; ozoo eda mmanu; ozoo akpokpa. Unu te ejekwa anodu k'ekwe ekele le gbororo. ⁵ Unuphu, unu -bahukpooru; unu vuru uzo su: 'Ge nchi dukwa doo l'unuphu-a.' ⁶ Teke nwa nchi-odoo no l'aka ono; nchi-odoo unu aburu nkya. Teke 'o dudu; l'o lwaphutaru unu azu. ⁷ Unu bukwarupho l'unuphu ono; riye nguje iphe, bukpo iphe, ephe nuru unu; kele onye akanya gbaru k'anata ugwo iphe, o setaru. Unu te ebuphekwa l'unuphu l'unuphu. ⁸ Teke unu bahuru mkpukpu; ephe -nata unu ree; unu riyeekwapho iphe, a nuru unu. ⁹ Unu mee g'ehu du ndu iphe eme ike l'aka ono; unu asu phe: 'Chileke abyaakwa aburu eze unu.' ¹⁰ Teke unu bahukwanuru mkpukpu; ophu ephe anaduru unu; unu alufu l'oma gbororo iya bya asu phe: ¹¹ 'Urwuku mkpukpu unu, du anyi l'okpa be anyi jishakwaru unu-o! O kwa iphe, unu a-maru bu le Chileke abyawaa egoshi

lẹ ya bụ eze.' ¹² Olee iphe, mu akarū unu bụ; ọo-kakwaru ndu Sodomu mma mbọku ikpe; eme lẹ mkpukpu ono."

Iphe ee-me ọha, jikaru nū
(Mat 11:20-24)

¹³ "Nshio gube ọha Korazinu! Nshio gube ọha Betusayida! Kele ọme e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'ọha Taya yele ọha Sayidonu m'ephe eyekwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu ụzenya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ephe ghawaa umere lwapfuta Chileke.

¹⁴ Olee ọo-karū ndu Taya waa ndu Sayidonu mma me Chileke kpeje ikpe eme lẹ g'ọo-dū unubedua. ¹⁵ Gube ọha Kapaniyomu! ?Ọ dū ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe to? Aa-gbẹkwanu kwatsua ngu kwarua ngu ọku-ali-maa!"

¹⁶ Ọ sū ndu etsoje iya nū: "Onye nūmaru iphe, unu pfuru nūmawaru iphe, mu pfuru; onye jikaru unu jikakwaru mu pho; teme onye jikakwanuru mbedua buakwaa onye ono, ziru mu ozi ono be o jikaru."

Ndu Jizosu ziru ozi
alwa l'ehu-utso

¹⁷ Ukporo umadzu eto l'umadzu iri l'ebo ono jechaa bya egude ehū-utso lwa bya asū Jizosu: "Nnajiuphu; anyi gude epha ngu kachaa ọbvū ike!"

¹⁸ Ọ sū phe: "Mu shia ele Nsetanu g'o shi l'igwe ada g'ebemu-igwe. ¹⁹ Sū-a; mu yeakwaru unu ike l'eka g'unu zopyabejehaa agwo l'okpa me akpi me g'unu kakota iphe, bukpo ike k'ohogu ono, bu Obutuswe ike. Ọ to dudu iphe, byaru ayi mee unu. ²⁰ Olee g'ọ to bukwaru iphe, ehū iya a-nodu atso unu bu l'unu ka ọbvū ike; g'ehū tsojehia unu l'e dewaru epha unu l'ekwo l'imigwe."

Ehu atso Jizosu
(Mat 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Lẹ teke ono kwapho be Unme Chileke meru Jizosu; ehū tsomahu iya. Ọ sū: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru enya; waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu obu phe guru iphoro ge k'unwegirima. Ee! Nna; noo iphe, i mekpoeurpho g'ọ dū ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

²² "Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'eka. Ọ to dukwa onye maru onye Nwa Chileke bu; gbahaa Nna iya, bu Chileke. Ọphu ọ dukwa onye maru Nna iya, bu Chileke; gbahaa Nwa iya; ozo 'epho onye Nwa iya ono hotaru; goshi iya Nna iya."

²³ Jizosu yee ndu etsoje iya nū nodede pho nwekinyi phe; ọ ghakobe sū phe: "Ehū-utso be a goru nū unube ndu gude enya unu ahuma iphe-a, unu ahuma-a. ²⁴ ?Unu maru-a lẹ ndu mpfuchiru Chileke; waa ndu eze, dū igwerigwe be ọ guru egu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ole ephe ta ahumaduru iya. Ọ gukwaru phe pho ahuma iphe-a, unu anu-a; ole ephe ta ahumaduru iya."

Ekemu, kpo-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Mak 12:28-34)

²⁵ Noo ya bu; onye lanu, maru ekemu gbalihu ge ya gude aji hua Jizosu ama bya asū iya: "O-zì-iphe; ?bu gunu be mu e-me ge mu dzuru ndzu ojeje."

²⁶ Ọ sū iya: "?Bū gunu be e deru l'ekwo ekemu? ?I gutaru gunu?"

²⁷ Nwoke ono sū iya: "Ekwo ekemu sūru: 'Yee Nnajiuphu, bu Chileke ngu obu ngu g'ọ ha. Gude ndzu ngu g'ọ ha; me ike ngu g'ọ ha; me uche

ngu g'ò ha yee Chileke obu. Waa g'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu.'

²⁸ Jizosu sù iya: "I pfukotaru iya; i -mee nno; l'inweru ndzu."

*Ètu k'onye Samériya,
nweru obu oma*

²⁹ Nwoke ono kuchata iya bya asù iya: "¿Ò bukwanuru onye bù nemadzu ibe mu obu?"

³⁰ Jizosu nmaaru iya ètu sù: "Ò dùru nwoke, shi Jierúsalemù eje Jieriko. O je evubaa ndu ana nfu. Èphe tsua ya iphe tsugbuphodo iya ndzu nwanshii; gbaḅe iya oto bya aparù iya haa; ò nõduwaa mkpokpo ndzu. Èphe gbakashihu. ³¹ Ò dùru g'ò nwuru; onye uke Chileke nõdu aghata l'uzo l'èka ono bya ahuma iya; bya agbangooye; shia uzo ozo; ò buru iya atugbu. ³² Oshilokpa Lívayi ghatashikwaapho l'uzo ono bya ahumakwa iya pho bya ahangokwaa ya pho. ³³ Obenu l'onye Samériya, ejekpooro iphe, ooje ghatashiaru éka nwoke ono nõ bya ahuma iya; imemini iya dù iya. ³⁴ Ò bya ejepfu iya bya edebechaa ya manù l'ónyá, dugbaa ya l'èhu; kpua ya ya mée bya ekechishia ya ya. Ò bya apata iya tukobe lè nkapfu-igara iya; bya aparwuta iya ulò ndu ije; bya edobe iya swiru. ³⁵ O be lè nchitabohu iya; ò chifuta shiru labo bya anù onye-nche ulò ndu ije ono bya asù iya: 'Letakwa iya enya. Teke mu lwaru; ò -duru iphe ozo, o phubaaru ngu; mu a-pfuà ngu iya.'

³⁶ "¿Bù onye ole l'ime umadzu èto ono bẹ ì riru l'òo ya bù nemadzu ibe nwoke ono, vubaru ndu ana nfu ono?"

³⁷ Onye ezije ekemu ono sù iya: "Òo onye ophu phuru iya obu-imemini pho."

Jizosu sù iya: "Laa; je emeje egube ono."

*Jizosu akpafuta
Mata yee Meri*

³⁸ Tobudu iya bù; Jizosu phẹ kwaseru ejekpoekwapho iphe, èphe eje. Èphe jenyaeppho l'uzo; ò bahù l'oma mkpukpu lanù. Nwanyì, èpha iya bù Mata dubata iya ibe phẹ; gẹ ya kwaru iya èbyaa. ³⁹ Nwanyì ono nweru nwune nwanyì, èpha iya bù Meri. Meri je anodu nonyabe Nnajiuphu; anù opfu iya. ⁴⁰ Mata yenukakwanuru èhu l'eme nri. Ò bya ejepfu Jizosu je asù iya: "Nnajiuphu! ?Tji sùdu nwune mu nwanyì g'ò tò hashiru mu ozi-a gẹ mu je nwèkinyi mu? Sunu iya g'ò bya eyeru mu éka!"

⁴¹ Nnajiuphu sù iya: "Mata! Mata! Ì kunukaru photophoto meg-bushinuka onwongu. ⁴² Iphe lanù bù iphe, dù mkpa kpurumu. Meri hataakwanaru okè-iphe ono ophu ka ree. Ophu a nafubaedu iya ya anafu."

11

*Jizosu ezi g'eepfufe anù Chileke
(Mat 6:9-13; 7:7-11)*

¹ O be ujiku lanù; Jizosu nõdu éka lanù epfu anù Chileke. O pfughechae ya pho; onye lanù l'ime ndu etsoje iya nù sù iya: "Nnajiuphu; zinaa anyi g'eepfufe anù Chileke gẹ Jionu zikwarupho ndu etsoje iya nù-a."

² Ò sù phẹ: "Unu -nodu epfu anù Chileke; unu suje:

"Nna anyi, bu l'imigwe;

G'e dobe èpha ngu iche.

Goshinu l'òo gubedua bù eze.

G'emeje iphe, dụ ngu l'uche
 l'eliphe;
 g'eemeje iya l'imigwe.
³ Nunu anyi nri ntanu-a;
 Nri, a-sujeru anyi eri
 mboku-mboku.
⁴ Guaru anyi nvu l'eka anyi
 mesweru ngu.
 G'anyi guru ndu mesweru
 anyibedua.
 Te ekwekwa g'anyi nmalahu
 l'ohutama.
 Nafutachikwaa anyi g'anyi
 ta aba l'eka onye
 ejo-iphe."

⁵ Jizosu su phe: "Denu g'unu ha onye e-jepfu onya iya l'echi abali je asu iya g'o jie ya ugwo ishi buredi eto; ⁶ l'onya iya, shi eka du enya byaru ibe iya; ophu ya enwedu nri, ya a-nu iya. ⁷ Onya iya ono gbẹ l'ime ulo su: 'E pfuchishi mu nchi! Mu gu-chiwaru uzo; swobe iya iphe. Mu l'unwu mu zewaa azẹ. Ophu mu agbeshiedu abya ngu anu buredi ke nta.' ⁸ Ge mu kakwaru unu: o -buru l'o to gbeshidu abya iya anu buredi ono kele o bu onya iya; l'oo-gudenu kele oopfuchi iya nchi; ophu iphere adudu iya bya anu iya iphe, o byaru asu g'o nu iya. ⁹ Noo g'o gude mu sukwanu unu; unu pfua g'a nu unu iphe; aa-nu iya unu! Unu chọ iphe; unu a-chota iya! Unu kua eka l'uzo; aa-guharu iya unu! ¹⁰ Kele onyemonye, suru g'a nu iya iphe be aa-nuje iphe; onye choru nu l'a-chotaje; onye kuru eka be aa-guhajeru uzo. ¹¹ ?Denu g'unu ha, buru nna, onye nwa iya a-su g'o nu iya ema; l'o gbẹ chiru agwo nu iya; ¹² ozoo teke o suru g'o nu iya ekwa-oku; l'o nuchia ya akpi? ¹³ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nu unwu unu iphe, du ree; ?buchia Nna unu bu l'imigwe ta akabadaa amaru g'oo-me nu unu Unme-du-Nso; mbu unube ndu suru g'o nu iya unu?"

Eka ike Jizosu shi
(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ O be teke ozo; o duru nwoke, Jizosu chifuru obvu, bu iya l'ehu, meru ebe oopfujedu opfu. Kpiridangu-obvu ono lufuepho nwoke ono l'ehu; nwoke wata epfu opfu. O du ikpoto ndu ono biribiri. ¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo obvu, bu Biyelezebolu, bu iya be bu onye-ishi iphe, bukpoobvu be o gude achishi obvu.

¹⁶ Ndu ophu abya agbaberu iya onya opfu g'ephe gude nmata iya; su iya g'o menaru phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru iya eviya. ¹⁷ O maerupho iphe, ephe aru bya asu phe: "Ali-eze-keha ebo; seahaa opfu be o buakwaa ola-l'iswi. Nokwapho g'oo-du l'unuphu, keharu onwiya ebo. ¹⁸ Teke o bukwanu le nkwoke du l'ibe Nsetanu; ?denu g'ee-me g'ali-eze iya keru; mu unu -su l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu? ¹⁹ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obvu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ike nmaru unu. ²⁰ Obenu teke o bukwanu l'oo ike Chileke be mu gude achishi obvu obu; oo ya bu l'o noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²¹ "Onye okpehu du -kwaghe ngwogu akwaghe nodu eche ibe iya nche; ?ti madu l'o to dudu iphe, eme iphe iya? ²² Obenu teke onye ka iya ike

byaru afuaru iya; bya alwu-kpee ya l'ò nata iya ngwogu ono, bu iphe, o doberu enya ono; bya akwaa ivu iya ono kekashia.

²³ “Su-a; onye mu l'iya ata tugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ata achikobedu achikobe l'achikakwa achika.

Iphe, akpaje obvu alwa azu

(Mat 12:43-45)

²⁴ “Teke a chifuru nemadzu obvu l'ehu; obvu ono etsoru echiegu eka mini adudu aghaphe; achò eka oo-nme anmee. Teke o jenyaa; ophu o dudu eka o humaru; l'ò sù gè ya laphuëshikwa azu l'akahu ulo iya-a.

²⁵ Teke o byatashiaru; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ²⁶ l'o je je achita obvu esaa ozo, ka iya njo; ephe awuba je eburu iya; ndzu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho.”

Okpobe ehutso

²⁷ Jizosu pfuepho nno; nwanyi lanu l'ime igwe oha ono chia mkpu su: “Ehu-utso be a goru nu nwanyi ophu paru epho-ime ngu bya echee ngu era!”

²⁸ O su iya: “Ehu-utso be gochiaru nu ndu anumaje opfu Chileke bya eme iya ememe!”

Iphe-ohumalenya,

meru l'ehu Jiona

(Mat 12:38-42; Mak 8:11-12)

²⁹ O be g'ikpto ndu ono aka shii eje; Jizosu pfuaaha su: “Ogbo-nta-a pakpokwaaru njo. Ephe achò iphe-ohumalenya. Ole o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona. ³⁰ Mbu-a; oo kwa ge Jiona bujeru ndu Ninive iphe-ohumalenya pho bu ge Abubu-Ndiphe bu ndu ogbo-nta-a. ³¹ Nwanyi, bu eze ndu Sheba be a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya ge ya nma opfu nkwarenya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu no l'eka-a. ³² Teme ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; ephe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phe; obenu l'onye ka Jiona no l'eka-a nta.”

Oroku, du l'ehu bu enya

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ “O to dukwa onye abjeru; o -yechaa oku l'oroku l'o woru iya je edomia edomi; ozo l'o woru ite kpube iya. Owojochiaru iya kobe le nggu-oroku g'onymonye, bataru nu ahuma iphoro iya. ³⁴ Enya ngu bu oroku, du ngu l'ehu. Teke enya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. Teke enya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. ³⁵ Oo ya bu; letakwa enya; a -nonyakwaa iphoro, no ngu l'ime gbe bya aburu ochii. ³⁶ O -buru l'ogwehu ngu bukota iphoro; ophu o dukpoda eka oqba ochii; be oo-nodu enwu enwunwu goroku anoduje enwu-a gude nwuberu ngu oku.”

Jizosu epfu ke ndu ezije ekemu

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Jizosu kpukwadurua opfu l'onu epfu; onye Farisii bya asu iya: “Oshi adukwa l'ibe mu.” O tsoru iya je anodu k'eri nri ono. ³⁸ O du onye Farisii ono biribiri l'o to vuduru uzo meadaa nsò akwo eka; bya anodu k'eri nri. ³⁹ Nnajuphu su iya: “Unube ndu Farisii anoduje asa azu okoro asa azu ochi; ole iphe, unu maru bu ana ndu ozo iphe l'eka ike yee ejo-iphe.

⁴⁰ Unube ndu eswe! ?To buedu eka lanu, meru azu, mekwarupho ime?

41 Olee-a; unu woru iphe, nọ l'ime okoro waa l'ime ochi meeru ndu ukpa iphe-oma; huma le nso a-bvuru unu l'iphemiphe.

42 "Nshio unube ndu Farisii; kele unu apfujechaaru apfuru nu Chileke oke-lanu-l'uzo-iri: l'agbo; me olubu; mekpoo iphemiphe, bukpoowwekwo, eeri eriri; unu agbe haa apfubekoto waa eye Chileke obu. Unu gege apfubekoto; yee Chileke obu; mejekwapho ekemu ophu unu emejehawaa.

43 "Nshio unube ndu Farisii; mbu unube ndu oduje g'unu nodu l'ishi l'ulo-ndzuko; teme o nodu aduje unu g'e keleje unu ekele k'iche l'eka a du igwe. 44 Nshio unu; kele unu du g'ilu, chihuru echihu, a ta humaduru l'enya; a nodu azoje iya okpa; ophu a madu l'ime iya rehuru erehu."

45 Onye lanu bu onye maru ekemu su iya: "O-zi-iphe; eshinu iipfu egube ono be i tukoakwaru anyi l'ephe abaru mba."

46 Jizosu su iya: "Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu ewojueru ivu, anyi erwa boo ndiphe; ole unubedua ta aruwkwa ivu ono g'o ka mma l'oo mkpushi-eka lanu. 47 Nshio unube ndu gbe nta-a akpushi ulo-ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke.

48 Oo ya bu l'unu egoshi l'unu kweru l'iphe, ndiche unu phe meru be du ree; teme eka unu dukwa iya pho; kele ephe gburu phe egbugbu; unu nodu akpushi ulo-ilu l'eka e liru phe. 49 Noo iphe, Mmamiphe Chileke pfuru su: 'Mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke; me ndu-zi g'ephe jepfu phe. Ndu ono, mu e-zi ono nweru ndu ophu ephe e-gbu egbugbu; duru ndu ophu ephe akpa ehhu mmanu.' 50 Oo ya bu l'aa-gwata ogbo-a ugwo ochi iphe, bukpoow ndu mpfuchiru Chileke ono, ndiche phe shi teke iphe du gbushita ono; 51 e -shikpoow le mee Ebelu jasul le ke Zakarayaa, onye e gburu le mgbaka oru-ngweja Chileke yee eze-ulo Chileke. Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa ogbo-a be aa-gwata ugwo mee phe.

52 "Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu wotawaru ire-igodo ulo mmamiphe. Unu ta abahuduru l'onwunu; teme ndu eme g'ephe bahu be unu kpshiru abahu."

53 Jizosu bya l'atugbu l'eka ono; ndu ezije ekemu me ndu Farisii ono kwatakpoow tsoahaa ya opfu; teme ephe nodu akuchashikwa iya pho opfu akuchashi; eme g'o pfua igwerigwe opfu; 54 eka ephe ege iya g'ephe gbaaru iya onya opfu, ephe e-gude nmata iya.

12

Iphe-ekoje-buredi ndu Farisii (Mat 10:26-27)

1 Teke ono kwapho; umadzu ukporo l'unu zakobewaa l'eka ono; k'ophu ephe azogbaa nwibe phe toli toli. Jizosu karu ndu etsoje iya nu gedegede su phe: "Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ndu Farisii enya, bu iya bu tuko-l'ehhu-atuko-l'obu, ephe bu. 2 O to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ophu o dukwa iphe, e domiru edomi g'e te mechaa maru iphe, o bu. 3 Iphe, unu pfuru l'ochii be aa-numa l'iphoro; teme iphe, unu dzuru taba taba l'ime ulo be aa-ra arara g'onnyemonye numadzuru."

Onye aa-tsuje ebvu (Mat 10:28-31)

4 "Ge mu kakwaru unube ndu bu onya mu phe; Unu ta tsukwa ndu egbu ogwehu nemadzu ebvu; ndu bu: ephe -gbuchaa; o to duedu iphe

ozo, ephe adu ike eme. ⁵ Ge mu kakwaru unu onye unu a-ndu atsujie ebvu: onye unu a-tsujie ebvu bukwa onye bu: o -gbuchaa egbugbu; l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru onye ono chie l'oku-ali-maa. Ee! Mu suru unu-a; nokwa onye unu a-tsujie ebvu bu ono.

⁶ “?Tobudu unwu ogbe ise bu kobo ebo? Ole Chileke ta adukwa unwu ogbe me nanu, o to nyataduru. ⁷ Mbua-a; egbushi, no unu l'ishi be o guchaakwaru ugu nanu nanu. Unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba le mkpa; g'o hahabe igwerigwe.”

Epfu l'edzudzu-oha l'a bu ke Kereshi

(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ge mu gbukwaru iya unu tororo; onye pfuru l'edzudzu-oha pfua ya hoo haa le ya bu nkemu be mube Abubu-Ndiphe l'a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe pfua ya hoo haa l'onye ono bu nkemu. ⁹ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-oha pfua ya hoo haa le ya ta amadu mu be mu a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe ke Chileke pfua ya hoo haa le mu ta amadu onye obu.

¹⁰ “Onyemone, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu be aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke be a taa gukwaru nvu.

¹¹ “Teke o bu l'ephe kpu unu bya edobe l'ulo-ndzuko; waa l'iphu ndu-ishi; waa l'iphu ndu govumentu; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozoo g'unu e-dobe onu pfua ya gude kpefu onwunu. ¹² Kele Unme Chileke l'e-zia unu iphe, unu e-pfu teke ono.”

Etu k'onye eze,

bu onye-eswe

¹³ Onye lanu l'ikpoto ndu ono su iya: “O-zi-iphe-e! Rwonaa nwune mu g'o kwe ge mu l'iya kee iphe, shi le nna anyi.”

¹⁴ Jizosu su iya: “?Bu onye meru mu onye ekpejeru unu ikpe; ozoo onye ekeru unu oke; gube nwoke ono?” ¹⁵ Jizosu su ikpoto ndu ono: “Unu tokwa ehuru zehujeri iphe, bukpu iphe, akpataje eye enya l'eku mgboko-a; l'okpobe ndzu nemadzu te eshikwa l'eku, o kpataru akpata; g'ooahabe.”

¹⁶ O wataru phe anmaru etu su: “Nwoke lanu, nweru iphe; koru opfu; kpata iya iphe, ha shii. ¹⁷ O bya arjahaa l'egomunggo su:

‘?Denuanu ge mu e-me iya g'o to duedu eka aa-kube iphe-a?’ ¹⁸ Mu e-me iya egube-a. ‘Mu a-phoka oha mu phoribebaa iya g'o ka osa; l'oo-buwaruro eka mu a-kube mebyi iphe mu; me iphe, mu nweru enweru.’

¹⁹ Noo ya bu; mu asu ndzu mu; eku abyakwaru ngu! Owa-a bukpu kwaa iphe, a-suru ngu eri apha, du igwerigwe. Tuta unme nta; ria ngua g'ehu tsoo ngu utso!” ²⁰ “Ole Chileke suru iya: ‘Onye eswe! Enyashi-a be aana ngua ndzu ngu ono. Iphemiphe-a, i doberu onwongu-a; ?bu onye e-ri iya?’

²¹ “Noo g'onye akparu onwiya eku; ophu o dudu iphe, o bu l'iphu Chileke du bu ono.”

Eye Chileke iphemiphe l'eka

(Mat 6:25-34)

²² Jizosu su ndu etsoje iya nu: “Noo iphe, mu gude su: Unu ta akushi photophoto g'unu e-me ndzu unu: k'iphe, unu e-ri; ozoo k'ehu unu: k'iphe, unu e-ye l'ehu. ²³ Kele ndzu ka nri; teme ogwehu ka uwe aburu iphe.

²⁴ Lewarok okpoko-oha, ephe l'eli! Ephe ta akokwa opfu; ophu o dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe enwedu ulo eku; ophu ephe agbadu oha; ole Chileke anodujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka

enu aburu iphe. ²⁵ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayo oshi; yekwa iphe, ha nwanshii le ndzu iya? ²⁶ Oo ya bu; o -buru l'unu taa dudu ike eme nwiphe habe nwanshii nno; ?buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto? ²⁷ Unu lewaro ojimbvu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. Obenu le-a; unu huma ge Solomonu yeberu uwe, ama mma; ole uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. ²⁸ Teke o bu le Chileke eyeje eswa, no legbudu uwe; l'iphe, bu o -dzuru ndzu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite; ?too kabadaa unu eye okpobe uwe? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ²⁹ Oo ya bu; unu ta anodujeshi aku-phe photophoto iphe, unu e-ri me iphe, unu a-ngu. ³⁰ O kwa iphe ono bu iphe, ohamoha tukoru ayo oshi iya. Nna unu makwaru-a l'o du unu mkpa. ³¹ Unu chochia aka Chileke bu eze! Oo ya bu; iphemiphe ono aburu iphe, ee-yekwaru unu eyekwa."

Eku imigwe
(Mat 6:19-21)

³² "Unu ta atsushi ebvu; unube unwu ndokobe aturu, adudu igwe-a; l'o dukwa Nna unu ree okpobe adudu eme g'unu bukwarupho eze l'eka o bu eze. ³³ Unu reshia iphemiphe, unu nweru gude mee iphe-oma. Unu meeru onwunu ekpa okpoga ophu taa kahudu akahu; kparu eku unu dobe l'imigwe; aka o to lwadu ali alwalwa; kele ndu-oshi te ejedu iya; ophu mkpu atadu iya. ³⁴ L'o kwa aka eku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu a-nodukwapho."

Ndu ozi, nwu enya

³⁵ "Unu lishia anamu unu ike; g'oku dukwapho l'oroku unu. ³⁶ Unu adu g'unwokoro, nwu enya echeru nnajiuphu phe g'o lwa ekele-nwanyi, o jeru; g'ephe a-guhakeberu iya uzo me o -bya bya akua aka l'uzo. ³⁷ Ehu-utso be a goru nu ndu-ozu ono, nnajiuphu phe l'a-byatashia; ephe anwuru enya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-rukotakwa onwiya su phe g'ephe nodu anoo ge ya kwaaru phe okpobe ebyaa. ³⁸ O -buru l'echi abali be o byapfutaru phe nno; ozoo l'iphe-oha enu; ephe nwukwaduru enya; l'o buru phe iphe ehu-utso. ³⁹ Ole-a; unu makwarupho l'ome oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya; me o nwukwaru-a enya; k'ophu o to kwekwanu g'iphuru ono tsufua ulo iya bata. ⁴⁰ Unubedua l'onwunu; unu kwabekwapho enya; kele Abubu-Ndiphe l'a-byakwa teke unu te eledu enya iya."

Nwozi, e gude ire iya aka
(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pyita su iya: "Nnajiuphu-e! ?Bu anyibedua be i nmaru etu owa-a gedegede too oha?"

⁴² Nnajiuphu su: "?Bu onye bu nwozi, e gude ire iya aka; teme o buru onye kwaru enya? Oo ya bu onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'o nujeru iya ndibe iya nri l'o rwuberu iya. ⁴³ Ehu-utso be a goru nu nwozi ono me o -buru le nnajiuphu iya a-lwa bya bya ahuma l'oome iphe ono, o ziru iya ono. ⁴⁴ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'eka. ⁴⁵ Obenu teke nwozi ono riru su: 'Haa! Nnajiuphu mu anokwaa odu alwalwa'; bya awata etsukashi ndu-ozu nwoke ono iphe: unwoke me unwanyi; wata eri g'o du iya; nguahaa mee; o tsuaha ya. ⁴⁶ Nnajiuphu iya ono a-lwakwa mboku, o to ledu enya iya waa teke o to madu bya agwaa ya ochi; woru iya gwakobe le ndu e gudedu ire phe aka."

⁴⁷ “Onye-ozì, machaarù uche nnajìuphu iya; òphu ò kwakòbeduru èka; òzoo mee iphe, bù uche nnajìuphu iya bè ee-chishi èchachi ike. ⁴⁸ Obenu l’onye ata amadù uche nnajìuphu bya emeta iphe echi èchachi bè eechipete iphe. Onyemonye, a nùru iphe, ha shii bè ee-le ènya iphe, ha shii l’èka iya. Onye e yekwanùru iphe, ha shii l’èka bè aa-jìkwapho ajì iphe, kabaa shii.”

Jizòsù agbaghashì ndiphe
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ “Iphe, mu byaru bùkwa atù òku l’eliphe; mbù l’ò dù mu g’a sù l’òku òbu etsuwaa etsutsu! ⁵⁰ Obenu l’ò nweru baputizimu, ee-me mu. Obu akùe mu phò phoophoophoo; mbù jasù teke e meadaru iya. ⁵¹ ?Unu dobesù lè mu byaru eme gè nchì dù ndiphe doo? Aawa! Iphe, mu efulu unu bù l’iphe, mu byachiaru bùkwa mgbaghashì. ⁵² Kèlè e -shì nta-a bè unuphu, ùmadzu ise bu bè a-gbaghashihùepho. Ùmadzu èto abùru òhogu ùmadzu labò; ùmadzu labò abùru òhogu ùmadzu èto. ⁵³ Èphe a-gbaghashìhu: nna abùru òhogu nwa iya; nwa abùru òhogu nna iya. Ne aburu òhogu nwanwanyì; nwa-nwanyì abùru òhogu ne iya. Ne jì nwamgbòko abùru òhogu nyee nwa iya; nyee nwa abùru òhogu ne jì iya.”

Amaru gè mbòku gbaru
(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Ò sùkwapho ikpoto ndu ono: “Òobujeru teke unu hùmaru èka igwe rwuru erwurwu l’ùzo ènyanwu arìba; unu asù l’igwe e-dze nwa yègèyègè mini; l’òduèpho nno. ⁵⁵ Teke phèrèphèrè shì l’ùzo ndòhali wata ezizi; unu asù l’ònanwu abyawaa; l’ò dù g’unu pfulu. ⁵⁶ Unubè ndu ono, bù tùko-l’èhu-atùko-l’òbu ono. Unu adùje ike lee ènya l’eli lee l’alì; kòta gè mbòku gbaru. Obenu ?bù gùnu kparù iphe, unu amadù kòo iphe, nta-a dù g’òo ya?”

Edoshi opfu
(Mat 5:25-26)

⁵⁷ “?Bù gùnu bè o gude òphu unu achijèdu idzu l’ime obu hòta iphe, pfulu òto mee? ⁵⁸ Teke onye gbaru ngu èkwò kpù ngu eje l’ùlo-ikpe; kukebè èhu g’unu l’iya doshia l’ùzo; g’ò tò kpùru ngu je anù onye-ikpe; onye-ikpe e-woru ngu ye l’èka ògbogu; ògbogu eje atùa ngu mkpòro. ⁵⁹ Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; ì tì yìkwa fùta afùta l’èka ono jasù teke ì pfulèberu iphe, e gburu ngu pfula pfula afù iya.”

13

Izìmanù alwa azù òzoo òla-l’iswi

¹ Ò dùru ndu nò l’èka ono teke ono, pfulu Jizòsù kè ndu Gálili, Payìleti gbushiru èka èphe nò agwa iphe; mee phè gwakòbè lè mee iphe, e gude agwa iphe. ² Ò sù phè: “?Unu dobesu lè ndu Gálili ono kakòta ndu Gálili òzo abù ndu eme iphe-èjì opfu l’e gburu phè ègube ono. ³ Mu sù unu: Waawaa-o! Teke ò bù l’izìmanù iphe-èjì unu ta alwakòtaduru unu azù; unu lwapfuta Chileke bè unu a-lakòtakwapho l’iswi ègube ono. ⁴ Tòò ùmadzu iri l’èsato ono, ùlo-eli ephekèrèphe Sayilowamu zèru tugbushia ono; ?unu dobesu l’èphe ka ndu Jierúsalemù òphuu abù ndu èjo-iphe? ⁵ Mu sùru unu: Waawaa-o! Teke ò bù l’izìmanù iphe-èjì unu ta lwakòtaduru unu azù; unu ghaa umere bè unu a-lakòtakwapho l’iswi nno.”

Etu oshi, ta amɔduru amɔmi

⁶ Ɔ bya anmaa ɛtu-a sɔ: “Ɔ duru oshi figu lanɔ, nwoke yeru lɛ mgbabu iya. Ɔ nɔdu abyajɛ elee ya ɛnya mebyi; ɔ tɔ dudu iphe, ɔhuma. ⁷ Ɔ sɔ onye-ozɔ mgbabu: ‘?I humaru lɛ mu byawaru apha ɛto mgburugburu bya elee ɛnya mebyi l’oshi figu-a: ɔlɛ ɔ tɔ dudu iphe, ɔ mɔtaru. Gbutsua ya! ? Bɔ gunu meru g’o gude o jee adzuru ndzɔ emebyishiru mu alɔ?’ ⁸ Onye-ozɔ mgbabu ono sɔ iya: ‘Jiko hafua ya rɔ apha lanɔ-a; gɛ mu bvupheadaa ya mgburugburu yeadaa ya ɔzu. ⁹ Teke ɔ bɔ l’o mɔru mebyi apha ɔzo; ɔo ya bɔ l’o dɔ ree; teke ɔdumeka l’ii-gbutsuwa iya rɔ.’ ”

Jizosu eme gɛ nwanyɔ,

okwebe kweberu wekorohu l’eswe-atɔta-unme

¹⁰ O be teke ɔ nɔ l’ulo-ndzuko ndu Jiu ono nanɔ ezi iphe l’eswe-atɔta-unme; ¹¹ ɔ duru nwanyɔ, nɔ l’ɛka ono, ɔbvu mewaru iphe-ememe mgbarapha iri l’ɛsato. Ɔ lotawa iya phugobe; ɔphu o kwejedu g’o pɔfuru nhamunha. ¹² Jizosu hɔma nwanyɔ ono bya ekua ya sɔ iya: “Nwanyɔ ɔma! I nwewaa onwongu l’iphe ono, eme ngu nɔ ono!” ¹³ Ɔ bya ebyibe iya ɛka; nwanyɔ ono lochia onwiya teke ono teke ono pɔfuru nhamunha; bya ekeleahaa Chileke ekele.

¹⁴ Ɔhu ghuahaa onye-ishi ulo-ndzuko egɛhu lɛ Jizosu meru g’onye iphe eme wekorohu l’eswe-atɔta-unme. Ɔ sɔ ndu ono: “Abalɔ ishii bɛ e doberu k’ɛjeje ozi; unu byajɛ g’e mee g’unu wekorohu teke ono; unu ta abyajɛshi l’eswe-atɔta-unme.”

¹⁵ Nnajiuphu sɔ iya: “Unubɛ tuko-l’ɛhu-atuko-l’obu-a! ? Unu ta akpɔfujɛdu eswi unu l’ɛhu l’ɛhu; ɔzoo nkapɔ-igara unu l’ɔka iya; chiru iya je g’o ngɔta mini l’eswe-atɔta-unme? ¹⁶ Sɔ-a; nwanyɔ-a, bɔ awa Ɔbirihamu-a, Nsetanu keru egbu eshi k’apha iri l’ɛsato-a; ?tɔ gbaduru kɛ g’a tɔfu iya l’egbu ono l’eswe-atɔta-unme?” ¹⁷ O pɔfuchaepɛho nno; iphere gude ndu ono, etso yɛbe Jizosu opɔfu ono. Ikpoto ndu nɔ l’ɛka ono tuko teahaa ɛswa k’ɛze iphe ono, Jizosu emeshibɛbe ono.

Etu, e gude akpuru oshi mɔsutadu anmaa

(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Jizosu sɔ: “?Bɔ gunu bɛ ɛka Chileke bɔ eze dɔ g’o ya? ?Bɔ gunu bɛ mu a-turu iya yeru? ¹⁹ O dɔ g’akpuru oshi mɔsutadu, nwoke wotaru je akɔa lɛ mgbabu iya. O fua; vuta buru oshi k’ɛka iya; k’ɔphu ɛnu, ephe l’eli byaru bya akpaahaa ɛɔfune l’ɛkali iya.”

²⁰ Ɔ sukwa phɛ phɔ ɔzo: “?Bɔkpoo gunu bɛ mu a-turu ɛka Chileke bɔ eze yeru? ²¹ Ɔ dɔ g’iphe-ekoje-buredi, nwanyɔ hataru nwanshii ye l’ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi, jiru ɛda-mbacha; o woru iya dobe ja ɔ tuko koo.”

Eshi ɔzo, dɔ kparagu abahu

(Mat 7:13-14,21-23)

²² Jizosu nɔdu ejekpɔepɛho ɔzo Jierusalemu, ooje. Ɔ nɔdu aghatagbaa mkpukpu lɛ mkpukpu ezi iphe. ²³ Noo ya; ɔ duru onye jiru iya sɔ iya: “Nnajiuphu-e! ?Ndu aa-dzɔta a-ha nwanshii tɔo?”

Ɔ sɔ phɛ: ²⁴ “Unu kpata ɔzo shia ɔzo, dɔ kparagu bahɔ; kɛle aa-dɔ igwerigwe mee g’a bahɔ; ɔlɛ ɛphe taa dudu ike. ²⁵ A n-nyawaa onye nwe ulo gbɛshi woru ɔzo guchia; unu apɔfuru l’etezi akɔ ɛka l’ɔzo sɔ: ‘Nnajiuphu; guhaaru anyi ɔzo!’ L’oo sɔ unu lɛ ya ta amakwa ɛka unu shi-o! ²⁶ Unu awata epɔfu sɔ: ‘Obenu l’anyi rikwaru; bya angua l’ipɛhu ngu;

teme i zia iphe l'edupfu anyi.' ²⁷ Ole ọo-sukwapho: 'Mu sūru unu lẹ mu ta amadụ ẹka unu shi bya; unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unubẹ ndu ẹjo-iphe ono!' ²⁸ Noo ẹka unu a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze teke unu a-nọdu ele Ẹbirihamu ẹnaya; waa Áyizaku; waa Jiékọpu; waa ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe nọ l'ẹka Chileke bụ eze; unubẹda bụru ndu a chishiru achishi. ²⁹ Amadụ e-shi l'uzo ẹnyanwu awawa me l'uzo, ẹnyanwu arība; shikwapho ndegu; shi ndohali; bya lẹ nri l'ẹka Chileke bụ eze. ³⁰ Unu hūma-a; ọ dūru ndu bụ ikpazū, l'e-mechaa bụru ivuzọ; teme ọ dukwarupho ndu bụ ivuzọ, e-mechakwanaa bụru ikpazū."

Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Mat 23:37-39)

³¹ Teke ono teke onokwapho bẹ ọ dūru ndu Fárisii, byaru bya asū Jizosu: "Shilẹkwaa l'ẹka-a tūgbua nta; kẹle Herodu achokwa ngu egbugbu."

³² O sū phe: "Unu je akuru awuru ono lẹ mu achifu obvu; bya eme gẹ ndu iphe eme wekoroḥu ntanu-a yele echele; o -be mboku k'eto; ozi mu abvu. ³³ Ole g'ọ dūhabe; mu a-nodukpoephe eje iphe, mu eje ntanu-a; waa echele; waa nwarechi; kẹle ọ tọ dudu ẹka ọzo, onye mpfuchiru Chileke l'e-phuhu gbahaa lẹ Jierusalemu!

³⁴ "Gube Jierusalemu; Jierusalemu, tukururu ndu mpfuchiru Chileke egbu; bya egude mkpuma atū-gbushi ndu e ziru g'ẹphe byapfuta ngu. Tekenteke bẹ mu meru gẹ mu chikobe unwu ngu l'ẹka lanu gẹ nepfu-ọku achikobeje unwu iya l'ime nkù iya-a; ophu i kwedu! ³⁵ Huma ahuma; l'ibe ngu bẹ aa-gbagharu haa ya l'ọ buri ochobu! Gẹ mu karu unu: unu taa humabaekwa mu jasū teke unu a-sū: 'Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude ẹpha Nnajiuphu abya ono.'"

14

Jizosu eme onye iphe eme
g'ọ wekoroḥu

¹ O be l'eswe-atuta-unme lanu; Jizosu jeshia eri nri l'ulo onye nọ l'ishi lẹ ndu Fárisii; ẹphe nọdu egekpọe ya pho ngge. ² Noo ya; onye ẹhu-ekoko eme bya bya apfuru iya l'iphu. ³ Jizosu bya epfuru yeru ndu maru ekemu waa ndu Fárisii sū phe: "A sūru g'e meje onye iphe eme g'ọ wekoroḥu l'eswe-atuta-unme tọ?"

⁴ Ophu ẹphe epfuduru opfu. O bya eduta iya bya emee ya o wekoroḥu; bya edufu iya; ọ lashia. ⁵ Jizosu sū phe: "Denu g'unu ha onye nwa iya; ọzoo oke-eswi iya l'adaba l'iduma l'eswe-atuta-unme; g'ọ to me ẹgwegwa je apafuta iya?"

⁶ Ophu ẹphe amadụ g'ẹphe e-ye onu l'opfu ono.

Ewoze onwonye ali

⁷ O bya anmaaru ndu e ziru lẹ nri ono ẹtu; ẹka o lerwetaru ẹnaya l'ẹphe hotagbaaru aba ndu nweru ẹnaya je anọdu. O sū phe: ⁸ "O -buri lẹ nemadū ziru ngu lẹ nri ekele-nwanyị; te ejekwa je anmakoru l'aba ndu eze; atasu ọ dūru onye ka ngu enweru ẹnaya, e ziru lẹ nri ono. ⁹ Onye ono, ziru gu l'iya ono l'a-byakwa bya asū ngu: 'Gbeshi gẹ nwoke-a nọdu.' L'ị gbẹ teke ono nyigobe je anọ-zeta l'aba ndu ẹnaya lwaru. ¹⁰ O ya bụ; teke e ziru ngu lẹ nri; tūgbua je anọdu l'aba ndu ẹnaya lwaru: g'ọ bukwannuru; teke onye ziru unu byaru; l'ọo-sū ngu: 'Ọnyà mu; gbeshi bya l'ẹka ka ree'; ọo ya bụ; aa-kwabẹ ngu ubvù l'iphu onyemonye, unu l'ẹphe

nọ lẹ nri. ¹¹ Kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli bẹ ee-kuzeta alị; onye kuzetakwanwuru onwiya alị bẹ ee-kuli eli."

¹² O sukwapfo nwoke ono, ziru iya lẹ nri ono: "Teke o bụ l'i ziru lẹ nri; ozoo l'i kuru obo-iphe; te kukwa onyà ngu pẹ; ozoo unwune ngu pẹ; ozoo abubu ngu pẹ; ozoo obutobu ngu pẹ, nweru iphe. O -dumeka bẹ ephe e-ziphutakwa ngu azu; l'ogobe buru l'aapfu ngu ugwo iphe, i meru. ¹³ O buchia; teke i shiru nri obo-iphe; zia ndu ukpa; mę ndu edzuduru oke; mę ndu eniyeni mę ndu atsu ishi. ¹⁴ Oo ya bụ l'oo ehu-utso bẹ a goru nu ngu; kele ephe taa pfudu ngu ugwo iya. Teke Chileke a-pfu ngu ugwo iya bụ teke ndu pfuberekoto e-shi l'onwu teta nodu ndzu."

Etu ndu e yeru lẹ nri
(Mat 22:1-10)

¹⁵ Onye lanu l'ime ndu ephe l'iya nọ lẹ nri ono numa iya bya asu iya: "Ehu-utso bẹ a goru nu onye ono, l'e-ri nri l'eka Chileke bu eze!"

¹⁶ Jizosu su iya: "O duru nwoke, shijeru nri, ha shii; bya ezia ikpoto nemadzu lẹ nri iphe-oma obu. ¹⁷ O gbaepfo l'eri nri ono; o zia onye-ozu iya g'o je ekua ndu e ziru lẹ nri ono su pẹ g'ephe bya l'e shighewaru iya. ¹⁸ G'ephe ha tuko loru agalaba ye iya. Onye k'ivuzo suru iya jiko lẹ ya taa byakotadu. L'o duru alị, ya zuru k'ophuu; ya nodu eje iya ahuma nta-a. ¹⁹ Onye k'ophuu su jiko lẹ ya ta abyakotadu. Lẹ ya zuru oke-eswi iri; ya nodu eje iya ahuta ama ozi. ²⁰ Onye k'ophuu su jiko lẹ ya lutaru nwanyi k'ophuu; ophu ya abyakotadu. ²¹ Noo ya bu; onye-ozu ono bya eworu iphe ono zia nnajuphu iya. Nwoke ono, nwe unuphu ono gude ehu-eghu su onye-ozu iya: 'Ngwa; gbaru egwegwa lufu; jeje etsoru oji l'oji mkpukpu tsoru iphe, bukpo gbororo je achibata ndu ukpa; mę ndu edzuduru oke; mę ndu atsu ishi; mę ndu eniyeni.' ²² E mecha; onye-ozu ono je asu iya: 'Nna; iphe, i suru g'e mee bẹ e meakwaru; ole a ta nọ-chishikwaru oshi anoo.' ²³ Nnajuphu onye-ozu ono su iya: 'Ngwa; je etsoru uzo l'uzo mę iphe, bukpo owere uzo egu je achibata nemadzu g'unuphu ji ejiji. ²⁴ Kele-a; gę mu karu unu; o to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu lẹ ndu ono, e zihawaru lẹ nri ono, e-de onu lẹ nri mu.' "

Iphe, oo-phu je onye etso Jizosu
(Mat 10:37-38)

²⁵ Teke ono bẹ a dukpo igwerigwe etso Jizosu. O ghakobe bya asu pẹ: ²⁶ "Onye abyapfuta mu nu; ophu nna iya adudu iya ashi; mę ne iya; mę nyee ya; mę unwu iya; mę unwune iya nwoke; mę ke nwanyi; mbu je akpaa lẹ ndzu iya; onye ono ta abyakwa etsokota mu. ²⁷ Onye ete evudu oswebe onwu k'eka iya etso mu ta abyakwa abukotaru onye etsoje mu nu. ²⁸ Su-a; ?Denu g'unu ha onye arị k'akpu ulo-eli; g'o to vuru uzo noduadaa anoo; gbaa iphe, oo-phu iya; maru: ?ya nwekporunu okpoga, l'a-suru iya nu. ²⁹ Odumeka; o -tuebe okpa-ulo; ophu o duedu ike kpufu iya; ndu humaru iya nu awata iya agbaru mgbonu su. ³⁰ 'Lewaro nwophu, jeru akpu ulo; ophu o duedu ike kpu-tsee ya.' ³¹ Qobujeru; eze -gbeshi jepfushia eze ibe iya ogu; l'o vuru uzo noduadaa anoo chidadaa idzu su: ?a maru bu ukporo unu ndu ojogu bẹ ya e-gude ejepfu onye gude ukporo unu ojogu labo to? ³² Teke odumeka oo-buru onye ophu -nodukwaduro l'eka du enya; l'o hota nemadzu ye g'ephe je arwo ya g'e doshia opfu. ³³ Oo ya bu; g'unu ha ta adukwa onye byaru a-buru onye etsoje mu nu; gbaaa l'onye ono wofuru enya l'eku iya."

Únú, tshuru etsuhu
(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴ “Únú bú iphe, dù ree; òle teke únú tso-buhuru únú-únú; ?bù gùnu bè ee-gude mebaa ya g’ò buru únú ozo? ³⁵ Q tò dukpoedunu ree k’eye l’alì; ozoò l’ikpozu. Èe-woru iya wùshia. Onye nweru ẹnu-nchi, l’anu iphe; nùmakwa iya.”

15

Etu k’aturu, kpaphuhuru akpaphuhu
(Mat 18:12-14)

¹ Ndu ana akirikò mẹ ndu ozo, bú ndu eme iphe-ẹjì wata akpìritaru ntse g’ephè ngabẹ nchì l’iphe, Jizọsu ezi. ² Ẹhu ghuaaha ndu Fàrisii waa ndu ezije ekemu eghu; ẹphè pfuaaha sù: “Nta bè nwoke owa anatajẹ ndu eme iphe-ẹjì; ẹphè l’iya atuko erigbachaa nri.” ³ Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu-a sù:

⁴ “O -buru l’onye lanu lẹ g’unu ha nweru ukporo aturu ise; nanu -tuphahu; ?tọo hadu ukporo ẹno l’iri lẹ tete ophuu l’echiẹgu; je achọahaa ophu tuphahuru nu phọ jasù l’oohuma iya?” ⁵ Teke o hùmaeru iya phọ; l’o woru iya nmakobe l’ukuvu teru ẹswa lashia. ⁶ O -rwua unuphu; l’o-bya ekukọta ọnyà iya phẹ mẹ obutobu iya phẹ sù phẹ: “Unu bya etebude mu ẹswa-o; lẹ mu humawaru aturu mu, shi tuphahu nu-o.” ⁷ Sù-a; noo g’emereme l’a-ha shii l’imigwe l’ishi onye eme iphe-ẹjì lanu, izimanu lwaru azu; o lwapfuta Chileke; eme l’ukporo ndu oma ẹno lẹ ndu oma iri lẹ tete, mkpa izimanu alwa azu aduduru.

Okpoga, a choru achọcho

⁸ “Ozoò ?denu nwanyi, e-nweru okpoga mkpọla-ọchaa iri; nanu etuphahu g’ò tò nwuru ọku ye l’oroku; zakọta ulo; chọy ya gbiriri jasù l’oohuma iya. ⁹ Teke o hùmaeru iya phọ l’o bya ekukobe ọnyà iya phẹ mẹ obutobu iya phẹ sù phẹ: ‘Unu bya etebude mu ẹswa; kele mu humaru kobo mu, shi tuphahu nu.’ ¹⁰ Sù-a; nokwaphọ g’unwu-ojosi-imigwe e-te ẹswa onye shi eme iphe-ẹjì, izimanu lwaru azu; o ghaa umere lwapfuta Chileke.”

Nwata, gbaphuhuru nu

¹¹ Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu ozo sù: O duru nwoke, nwutaru unwokoro labo. ¹² Kẹ nwata nonyaa bya asu nna iya: “Nnana; kee iphe ngu nu mu ophu rwuberu mu nu.” Nna phẹ bya eworu iphe, o nweru enweru keeru phẹ. ¹³ Ophu o dudu g’a no-beru; kẹ nwata ono chikobe iphemiphe, o nweru tugbua ije. O buru iya ala oha, du ẹnya. O je anodu l’eka ono kpakabebe okpoga iya lẹ gaphu-gaphu-gaphu. ¹⁴ O kpakabebechaepho iphemiphe, a nuru iya; ẹjo okpa nri bya l’alì ono; o kpaahaa nri. ¹⁵ O lapfu onye lanu lẹ ndu a nwuru l’alì ono. Onye ono zia ya g’o chejeru iya ezi l’egu. ¹⁶ Ẹgu metabe iya k’ophu oduje iya g’a sù l’a nuru iya ẹgbo iphe, aawushijeru ezi ono; ọle o tò dudu onye anuje iya ya nu. ¹⁷ O be teke a nonyaru egomunggo lwa iya azu. O sù: “?Bunaa umadzu ole l’ime ndu-ozì nna mu nweru nri nweru l’etsutsu iya; mu bya anodu l’eka-a; ẹgu nodu abya mu egbugbu? ¹⁸ Mu a-gbeshikpoepho jefpu nna mu je asu iya: ‘Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. ¹⁹ Mu ta agbaeduru kẹ g’e kua mu nwa ngu ozo. Meje mu g’iime ndu-ozì ngu ndu i butaru ebuta.’ ²⁰ O gbalihu bya alapfushia nna iya.”

“O ñodukwaduro l'eka dū ɛnya; nna iya hūma iya; imemini iya dū iya. O gbapfu iya je anmata iya akpa; tsutsua ya ɔnu. ²¹ Nwata ono sū iya: 'Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. Mu ta agbaɛduru kɛ g'i kua mu nwa ngu ɔzo.' ²² Nna iya ono sūele-a unwokoro iya: 'Unu chitaru mu akpawuru uwe, bu iya kakɔta ama mma g'e yee ya; gbaɛɛ iya echi eka; yee ya akpɔkpa. ²³ Unu akpɔta adeswi, tsuru ɛba gbua g'anyi gude swaa ɛswa iya. ²⁴ Kele nwa mu-a nwuhuru anwuhu; nta-a bɛ ɔ byaru bya adzɔwaru ndzɔ ɔzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ɔle nta-a bɛ a hūmawaru iya.' ɛphe wata eme ɛswa.

²⁵ “Teke ono bɛ ɔkpara iya nɔ l'ɛgu. O lwarwutashia unuphu ntse; ɔ nūma ɔda nkwa mɛ ebvu. ²⁶ O bya ekua onye lanu l'ime unwokoro nna iya bya asu iya: ‘?Bɔ ole ada?’ ²⁷ Nwokoro ono sū iya: ‘O kwa nwune ngu lwaru; nna ngu gbua ada-eswi, tsuru ɛba; kele ɔ hūmaru iya; ɔ ñodukwadu ndzɔ.’ ²⁸ ɛhu ghuahaa ɔkpara iya ono eghu. Ophu o kweɛdu abahu unuphu. Nna iya jepfu iya je arwo ya sū iya g'ɔ bataro. ²⁹ O sū nna iya: 'Lenu! Apha olemole-a bɛ mu jekɔtawaru ngu ozi. O toko dū-swe iphe, i zijeru mu, mu jikajeru ememe. ɔle i tikɔ nū-swee mu g'ɔ ka mma l'ɔo nwa-eghu gɛ mu gude mee ɛmereme mu l'ɔnyà mu phe. ³⁰ O bɛ gɛ nwa ngu ɔwa-a, jeru je atuko iphe ngu kpakaaru unwanyɔ ɔkpara-a lwaru; i gbuaru iya ada-eswi, tsuru ɛba.' ³¹ Nna iya sū iya: 'Nwa mu; ?O kwa lɛ mu lɛ ngu anɔkpoo tekenteke; tɛme iphemiphe, mu nweru buwaru nkengu. ³² O gbaru g'e mee ɛmereme tee ɛswa; kele nwune ngu-a shi nwuhuwaa anwuhu; ɔle nta-a bɛ ɔ byaru bya adzɔru ndzɔ ɔzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ɔle nta-a bɛ a hūmawaru iya.' ”

16

Onye-ishi, kwaru ɛnya l'ozɔ nnaji

¹ Jizosu sukwapho ndu etsoje iya nū: “O duru nwoke lanu, nweru iphe; nwekwarupho onye-ishi ndu-ozɔ iya. Ama bya agbaarū nwoke ono sū l'onye-ishi ndu-ozɔ iya ono l'ebvukakwa iphe iya ebvuka. ² O bya ekua onye-ishi ndu-ozɔ ono sū iya: ‘?Bɔ gunu bɛ mu anu l'iime? Ngwa; goshi mu g'i gude eletaru mu iphe mu ɛnya; kele i tɔ buɛduru mu onye-ishi ndu-ozɔ ɔzo.’ ³ Onye-ishi ndu-ozɔ ono bya arɔa sū: ‘?Bɔnaa gunu bɛ mu e-me gɛ nnajiuphu mu abya mu anafu abɔ ishi ndu-ozɔ-a? L'ɛbe abɔ l'ike ɔkoro dukwadu mu; tɛme ɔ dukwanu mu iphere gɛ mu e-me jeshia arwo. ⁴ Mu mawaru iphe, mu e-me gɛ ndiphe ekweje gɛ mu bataru phe unuphu mɛ a -chɔfue mu phɔ l'abɔ ishi ndu-ozɔ-a.’ ⁵ O bya ekukɔta ndu ji nnajiuphu iya ono ugwo nanu nanu. O sū onye k'ivuzɔ: ‘?Bɔ gunu bɛ i ji nnajiuphu mu?’ ⁶ Onye k'ono sū iya l'ɔo ite manɔ ukporo ise. O sū iya: ‘Ngwa; nggɛ ɛkwogwo ngu; nɔ-zeta ɛgwegwa; dee ite manɔ ukporo ɛbo l'iri.’ ⁷ O sū onye ɔzo: ‘Gɔbedua-e ?i ji gunu?’ O sū iya l'ɔo ɛda ereshi ukporo ise. O sū iya: ‘Nggɛ ɛkwogwo ngu; dee ɛda ereshi ukporo ɛno.’ ⁸ Nnajiuphu onye-ishi ndu-ozɔ ono, 'eegudedu ire iya ɛka ono jakpɔo ya ajaja; opfu l'o meru umere onye kwaru ɛnya; kele unwu-eliphe ka akwa ɛnya l'iphemiphe, ɛphe l'ogbo-nta-a eme; eme lɛ ndu nɔ l'iphɔrɔ Chileke.”

⁹ Jizosu pfukwapho sū: “Noo iphe, mu gude sū unu-a: g'unu gude ɛku mgboko-a shitaru onwunu ɔnya; g'ɔo-buru teke ɛku ɔbu laerupho l'eeduru unu bahu l'unuphu, te echihudu echihu. ¹⁰ Onye e gude ire iya eka l'iphe, ha nwanishi bɛ ee-gudekwapho ire iya ɛka l'iphe, ha shii; tɛme onye 'apfubeduru-ɛka-ɔto l'iphe, abadu ishi ta apfubekwapho-ɛka-ɔto l'iphe,

barù ishi. ¹¹ Oo ya bụ; teke o bụ l'e te gudedu ire unu eka l'opfu eku ke mgboko-a; ?denụ g'ee-shi gude ire unu eka l'opfu okpobe eku? ¹² Teme; teke o bụ l'e te gudedu ire unu eka l'eka iphe onye ozo no; ?bụ onye a-nkwanu unu ophu a-buru k'unu?

¹³ "O tọ dukwa nwokoro, achita nnaị labo ejeru ozi le mgbo lanu g'o to kpọ nanu ashi; yee onye ophuu obu; ozoo l'o yeru ehu l'ozi onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. Unu taa nodukwa ejeru Chileke ozi bya emekwapho g'okpoga kwataru unu."

Jizosu ezi iphe, bu uche Chileke

(Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁴ Ndu Farisii tukokpoo iphe ono numakota bya awata agbaru Jizosu mgbonu; opfu l'ephe yenukaru okpoga enya. ¹⁵ O su phe: "Oo unubedua bu ndu l'eme onwunu ndu pfuberekoto l'iphu ndiphe; ole Chileke maru obu unu; kele iphe, amadu riru l'o bu iphe-oma be bu ejo-iphe l'iphu Chileke.

¹⁶ "Ekemu, shi l'eka Mosisu; waa opfu ndu mpfuchiru Chileke nokwa jasụ teke Jionu onye emeje baputizimu byaru. E -shi teke ono be a wataru ara ozi-oma, bu k'eka Chileke bu eze arara; teme onyenonu nodu adzo uzo abahu iya. ¹⁷ Obenu l'o kakwa nphe g'igwe bvụ; g'alị bvụ; eme le g'akpuru opfu ekemu ono nanu buru iphe-mmanu.

¹⁸ "Onye chifuru nyee ya je alua nwanyi ozo buakwaa ogori be oori; teme onye lukwanuru nwanyi, ji iya chifuru l'erikwapho ogori."

Onye eze yee Lazarosu

¹⁹ "O duru nwoke lanu, baru eze, eyeje uwe, du eguru bya ere ire; eri gwogwo wo mboku-mboku. ²⁰ O dukwarupho onye ukpa, onwo aba, aza Lazarosu, l'azeje l'onu-oguzo onye eze ono. ²¹ O nodu aduje iya g'a su l'a nuru iya nweekpu, shi le nri, eze ono l'eri. Ophu kachaakponu bu le nkuta awujeru bya erichaahaa ya onwo ono. ²² A nonya; onye ukpa ono nwuhu; unwu-ojozi-imigwe kulia ya je edonyabe Ebirhamu. Onye eze pho nwuhukwapho; e lia ya. ²³ O nodu l'oku-alị-maa eka o no le mkpamehu; palia enya; huma Ebirhamu uzanya-uzanya bya ahuma Lazarosu l'eka o no-kube iya.

²⁴ "O chishia su: 'Nna mu Ebirhamu; g'imemini mu dunu ngu! Zinaa Lazarosu g'o tsee onu mkpushi-eka le mini bya edee mu l'ire g'ire jidata mu; kele mu no l'oke iphe-ehuka l'oku-a.' ²⁵ Ebirhamu su iya: 'Nwa mu; nyatakwa le gubedua teke i no ndzu be i natakotaru iphe, du ree nkengu; nokwapho ge Lazarosu natakotaru ejo-iphe teke ono. Nta-a be ehu duwaa iya guu; gubedua nodukwanu le mkpamehu. ²⁶ A -gufukpoonu ono; o duru oke ose, paru eka no-butaru g'o to du onye a-du ike shi l'eka-a bya l'eka ono; ophu o dukwanu onye l'e-shi l'eka ono byapfuta anyi.' ²⁷ Nwoke ono su iya: 'O du ree; eshinu o du nno nna; jiko zinaa ya ibe nna mu; ²⁸ kele mu nweru unwune ise; zia ya g'o je anmaaru phe okwa g'ephe ta abyapfuta mu l'eka-a, mu eje oke iphe-ehuka-a.' ²⁹ Ebirhamu su iya: 'Unwune ngu nweru Mosisu waa ndu mpfuchiru Chileke; g'ephe numaje iphe, ndu k'ono epfu.' ³⁰ O su iya: 'Aawa nna mu Ebirhamu! ? Ti madu le nemadzu -shi l'onwu teta jefpu phe be izimanu a-lwa phe-a azu.' ³¹ 'Ebirhamu su iya: Ephe -anumaduru olu-opfu Mosisu waa olu-opfu ndu mpfuchiru Chileke; nokwapho g'ephe tee kwetakwapho m'obeta o duchakpooru nu onye shi l'onwu teta dzuru ndzu.' "

17

Anma okwa eme iphe-aji
(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Jizosu su ndu etsoje iya nu: “O doru enya l’o dugbaaru iphe, e-mechaa mee amadu g’o shiswee uzo ke Chileke; ole nshjoro onye oo-shi l’eka. ² O gogo karu onye ono mma ome a pataru mkpuma-uswe woru lipyabe iya l’olu; je aparu chie l’eze-enyimu; eme l’o meru unwegirima-a g’o ka mma l’oo onye lanu o shiswee uzo. ³ Unu kwaberu onwunu enya!”

“Teke o bu le nwanna ngu mesweru ngu; baaru iya mba. Teke izimanu lwaru iya azu; guaru iya nvu. ⁴ Teke o bu l’o mesweru ngu akpo esaa l’ujiku lanu bya abyapfutakota ngu akpo esaa ono; bya asu ngu l’izimanu lwaakwaru iya azu; guktakwaru iya ya nvu.”

Ekwekwe

⁵ Ndu-ishi-ozu ono su Nnajiuphu: “Nna; mee g’anyi kabaa ekweshi ike!”

⁶ O su phe: “Ome ekwekwe, unu kweru ke Chileke habekponu shii ge nwa rwiirwii akpuru mosutadu lanu; me unu adujekwa ike su eze oshi sikamayinu-a: ‘Phofu je akpobe onwongu l’ime eze-enyimu’; me o mee iphe, unu pfuru.”

Iphe, gbaru onye-ozu l'ememe

⁷ “G’e dobe iya l’onye lanu le g’unu ha nweru ohu, l’akoru iya okoro; ozoo l’echeru iya aturu. Teke o bu l’ohu ono shi l’egu lwa; ?i-su iya-a g’o byaephe bya anodu ria ngua? ⁸ ?Tobudu iphe, ii-pfuchiaru iya bu: ‘Shiaru mu nu ite enyashi mu egwegwa; je eyee uwe ngu; pafutaadaru mu nri ge mu riadaa; nguadaa mee teme l’i ria nkengu?’ ⁹ Mu ta arikwa l’oo-kele ohu ono ekele; g’o jeru iphe, o ziru iya-a. ¹⁰ Nokwapho g’unu du: unu meebebotakpoephe iphe, e ziru unu; unu a-su: ‘Anyi bukwa ndu-ozu, ta abadu le mkpa; anyi meerupho iphe, gbaru anyi l’ememe.’ ”

Jizosu eme ndu ekpenta iri g’ephe wekorohu

¹¹ Ge Jizosu eje Jierusalemu ono be o ghajaru okè ndu Sameriya yee Galili. ¹² O bahuepho l’oma mkpukpu lanu; ndu ekpenta iri byapfuta iya; bya agbe uzanya uzanya; ¹³ chia mkpu su: “Jizosu! Onyibe! Jiko g’imemini anyi dunu ngu.”

¹⁴ Jizosu humu phe bya asu phe: “Unu je ge ndu-uke Chileke lee unu enya l’ehu!”

Ephe tugbua jeshia; bya ejeberu l’uzo; ekpenta ono mishihu; o buru phe agbakerehu. ¹⁵ Onye lanu humaeopho le ya kawaa mma; bya agbaphu azu; echi mkpu aja Chileke ajaja. ¹⁶ O byarwuta bya adaa kpurumu le mghoru okpa Jizosu wata iya ekele ekele. Onye k’ono bu onye Sameriya. ¹⁷ Noo ya bu; Jizosu su: “?Tobudu umadzu iri be e meru ephe wekorohu? Denuhunu umadzu tete ophuu? ¹⁸ ?To dukpoedu onye ophu o rwuru l’ehu le ya a-lwaphuta azu bya ekele ekele; gbahaa onye-a, shi ali ozo-a?” ¹⁹ O su nwoke ono: “Gbalihu jeshia iphe, iije. Ekweta, i kwetaru ke Chileke mewaru g’i du iche.”

Mboku, oo-buru

(Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Ndu Farisii jia Jizosu su: “?Buhunu teke ole be Chileke e-goshi l’oo ya bu eze?” O su phe: “Chileke -bya egoshi l’oo ya bu eze be o too mekwa iya k’ophu a-huma l’anya. ²¹ Ophu o dukwa onye a-su: ‘Humu iya l’eka-a; ozoo l’oo phu iya’; kele Chileke bukwa eze unu nta-a.”

²² O sù ndu etsoje iya nù: “Oorwuakwaa teke unu anyatajẹ nwa teke unu lẹ Abùbu-Ndiphe shi anoje; ọlẹ unu taa hùmaedu iya. ²³ O dùru ndu ọp̄hu a-sù unu: ‘Lekwa iya l’ẹka phọ’; ọzoo ‘g’unu lekwa iya l’ẹka-a!’ Unu te ejekwa; ọp̄hu unu etsokwa phẹ. ²⁴ Kele ọ bụ g’ebemu-igwe akujẹ phoo l’akpaminigwe; shi l’ẹka lanù lojaa jasù l’ẹka iya ọp̄huu bụ gẹ Abùbu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya. ²⁵ Ọlẹ o vufutajẹ ọzọ jeadaa igwerigwe iphe-ẹhuka; tẹme ọgbo-nta-a-a-jikaadaa ya. ²⁶ Ọo g’ọ d̄ù l’ogbo Nuwa phẹ teke ndiche phọ bụ g’ọo-d̄ù teke Abùbu-Ndiphe l’a-bya. ²⁷ Teke ono bẹ ndiphe nọ ẹrì angù; alù-phe nwanỳ; ekep̄he nwanỳ; jasù mbọku, Nuwa phẹ bahùru l’eze ọgbo, ọ kuru. Utsò bya agbaa; rigbushia ndiphe l’ọp̄hu. ²⁸ Nokwaphọ g’ọ d̄ù l’ogbo Lọtù. Ẹp̄he ẹrì angù; agba nḡhọ; akọ op̄fu bya akp̄ushi ọlọ. ²⁹ O be mbọku, Lọtù lufuru lẹ Sodomu; ọku nshì-egbe shi l’igwe dzee gẹ mini bya ekegbushikọta phẹ g’ẹp̄he ha. ³⁰ Noo g’ọo-d̄ù mbọku, Abùbu-Ndiphe e-he gboo.

³¹ “O -rwua mbọku ono; g’onye nọ l’okpoku atuta unme; iphe iya nọdu l’ọlọ; te ejekwa iya ewota. G’onye nọ l’ẹgu te ejeekwa ala unuphu. ³² Nyatakwa iphe, meru nyee Lọtù.

³³ “Onye bụ onye eme gẹ ndzù iya dùru iya l’e-tuphakwa iya etupha. Onye tuphakanwàrù ndzù iya etupha bukwa akwakọbe bẹ ọ kwakọberu iya. ³⁴ Gẹ mu kakwaru unu; ẹnyashi ono bẹ umadzu labọ a-zẹ l’iphe, aazẹ azẹ; e zikọta onye lanù; haa onye ọp̄huu. ³⁵ Ẹnwanyi labọ a-nọdu atsu nri; l’e zikọta onye lanù; onye lanù akwaa. ³⁶ Ẹmadzu labọ l’a-nọdu l’ẹgu; e zikọta onye lanù; onye lanù akwaa.”

³⁷ Ndu etsoje iya nù sù: “Nnajiuphu; ?bù l’awe bẹ iphe ono e-me?”
O sù phẹ: “Ọo ẹka odzu dabyiru bẹ udele edzukọbeje.”

18

Ẹtu nwanỳ, jì iya anọedu

yẹ onye ekpe ikpe

¹ Jizọsù bya anmaaru phẹ ẹtu, o gude goshi phẹ sù g’ẹp̄he pfuje nù Chileke; g’ẹp̄he ta asù l’ike ep̄fup̄fu b̄v̄waru phẹ. ² O sù phẹ: “O nweru mkp̄kpu lanù, onye ekpe ikpe bụ; ọp̄hu ọotsudu Chileke ebvu; ọp̄hu ọ gubeduru nemadzù iphe. ³ Ọ dukwaruphò nwanỳ, jì iya anọedu ndzù, bukwaphọ l’ime mkp̄kpu ono. Nwanỳ ono nọdu ejep̄fujẹ onye-ikpe ono tekenteke je anọdu arwọ iya sù iya jiko g’o kpefuta iya l’ẹka onye op̄fu iya. ⁴ Onye-ikpe ono jìkanyakpoep̄hò bya arĩa sù: ‘A maru-a lẹ mu ta at̄s̄du Chileke ebvu; ọp̄hu ọ d̄udu onye mu guberu iphe; ⁵ ọlẹ nwanỳ-a pfuchinùkawaru mu nchì. Mu e-kperu iphe iya nù iya; a -n̄nyaa o pfugbua mu l’op̄fu.’ ”

⁶ Ọo ya bụ; Nnajiuphu sù: “?Unu nùmaru iphe, ẹjọ onye-ikpe ono pfuru? ⁷ Sù-a; ?ọ d̄ù unu gẹ Chileke ta akabadaanù ekpefu ndu ọ hotaru ẹgwegwa; mbù ndu araku iya nù eswe l’enyashi? ?Ọobyà anọ ọdu g’ọ tọ yeru phẹ ẹka? ⁸ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kpefukwa phẹ l’ọku l’ọku. Ọbenù lẹ-a; Abùbu-Ndiphe -byaep̄hò; ?ọ dùru-a ndu ọo-hùma, kweru nọdu iya l’ẹka l’eliphe tọ?”

Ẹtu onye Fàrisii yẹ onye anajẹ okpoga akirikò

⁹ Ọ bya anmaa ẹtu-a nù ndu gude l’ẹp̄he dobesu l’ẹp̄he pfuberekoto; woru ndu ọzo nmaa phulaphula. Ọ sù phẹ: ¹⁰ “Ọ dùru umadzu labọ,

bahuru l'eze-ulo Chileke je epfuru nu Chileke. Onye lanu bu onye Farisii; onye ophuu bu onye ana akiriko. ¹¹ Onye Farisii ono gbalihu je apfupheru bya epfuru nu Chileke k'ehu onwiya su: 'Chileke; mu ekele ngu ekele le mu ta adudu g'unwoke ozo; mbu ndu ana nfu; ozoo ndu eme ke nwanyi; me ndu eme ejo-iphe; ozoo du ge nwoke-a ana okpoga akiriko-a. ¹² Mu aswijeru Chileke egu ujiku ebo l'idzu; teme iphe, mu kpatapora akpata be mu ekeje oke-lanu-l'uzo-iri; nu Chileke.' ¹³ Onye k'ophuu, bu onye ana akiriko pho je apfururo uzanya; ophu o palikpodarunu iphu imeli; gbahaepho aka be oku popoopo l'okpoma su: 'Chileke aka l'ali! G'imemini mube onye iphe-eji du ngu ro!' ¹⁴ Su-a; ge mu kakwaru unu; onye ana akiriko ono byakwaru ala ibe iya; Chileke guwa iya l'onye pfuberekoto; haa onye ophuu; kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli be eekuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli."

Jizosu agoru unwegirima

onu-oma

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ A nodu ekutagbaaru Jizosu unwegirima, e he l'eka g'o byia phe aka. Ndu etsoje iya nu huma iya bya abaarü ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁶ Jizosu bya ekua phe su: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu; unu ta akposhikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be aka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta le Chileke bu eze taa bahukwa aka o no."

Onye nweru iphe

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Onye lanu, bu onye-ishi jia Jizosu su iya: "O-zì-iphe, nwoke, duebe ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojejoje?"

¹⁹ Jizosu su iya: "?Bu gunu meru g'o gude i nodu eku mu onye duebe ree? O to dukwa onye bu onye duebe ree; a -gufu Chileke nwekiya. ²⁰ I mawaru iphe, ekemu Chileke suru g'e meje: 'Erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzukwa aka; kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu.' "

²¹ Nwoke ono su iya: "Eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru."

²² Jizosu numaepho nno bya asu iya: "Iphe lanu bu iphe, phodukwaduru ngu nu; laa je erekota iphemiphe; i nweru; woru aswa iya keeru ndu ukpa; l'i byawaro etsoru mu. Oo ya bu l'inweru okpobe iphe l'imigwe." ²³ Nwoke ono numaepho nno; ehü dae ya pho dzuu; kele o nweru iphe shii.

²⁴ Jizosu lee ya enya bya asu: "Egube g'otsubekwanu l'ehu; mbu ge ndu nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze. ²⁵ Kele ewota inya pyoo l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁶ Ndu numaru iya nu su: "?O buhunuru onye be aa-dzota?"

²⁷ Jizosu su: "Iphe kpobaru nemadzu aka ememe be bukwa Chileke suru iya ememe."

²⁸ Pyita su: "Lewaro anyibedua, tukoru iphemiphe haa bya etsoru ngua."

²⁹ O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye gude k'eka Chileke bu eze; haa ulo iya; ozoo nyee ya; ozoo nwune iya; ozoo ndu

nwuru iya nu; ozoo unwu iya; ³⁰ ge Chileke ta apfu iya ugwo iya mpfu-ngo nta; lo nweru ndzu ojejeje l'ogbo ophu no l'iphu."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)*

³¹ Jizosu bya eduta umadzu iri l'ebo ono bya asu phe: "Unu huma le nta- a be anyi ejewaa Jierusalemu. Iphemiphe, ndu mpfuchiru Chileke deru k'ehu Abubu-Ndiphe be e-mekotanu. ³² Kele aa-kpuru iya nu ndu amadu Chileke; aa-gbaru iya mgbonu; gude iya mee iphe ochi; vua ya onu-mini; ³³ chia ya echachi; woru iya megbua. Teke o beru mboku k'eto iya looshi l'onwu teta dzuru ndzu ozo."

³⁴ Ophu o dudu iphe ono me nanu, doru phe enya; kele e meru g'opfu ono tuchi phe enya; ophu ephe amadu iphe, o pfuru.

*Jizosu eme onye atsu ishi
g'o wata aphu uzo
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Jizosu rwutashia Jieriko; o duru nwoke, atsu ishi, no l'aguga etsuzo arwo arwo. ³⁶ O numa igiji ikpoto ndu awugha nu; bya ajahaa: "?Bu gunu ada?"

³⁷ Ephe su iya l'o kwa Jizosu onye Nazaretu l'aghata.

³⁸ O chishia: "Jizosu! Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini."

³⁹ Ndu no l'iphu gbochia ya onu; su iya g'o dobe onu doo. O kabakpoo ya ro arashi ike: "Gube Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini."

⁴⁰ Jizosu pfuru bya ezia g'e duta iya bya. O byarwutaepho ntse; Jizosu su iya: ⁴¹ "?Bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu?"

O su iya: "Nnajiuphu; mee ge mu wata aphu uzo."

⁴² Jizosu su iya: "Wata aphu uzo; l'ekweta, i kwetaru ke Chileke mewaru gi du ichi."

⁴³ Teke ono kwapho; o wata aphu uzo; bya etsoahaa Jizosu; nodu etu Chileke epha. Iphe, bukpo onye humaru iya nu jaa Chileke ajaja.

19

Jizosu yee Zakiyosu

¹ Jizosu bya abahu le Jieriko; bya aghajaahaa ya aghaja. ² O duru nwoke, epha iya bu Zakiyosu, bu iya bu onye-ishi ndu anaje akiriko; teme o nweru iphe shii. ³ O choahakpoo ge ya huma Jizosu, maru onye o bu; ophu ikpoto oha ono ekwedu g'o kpata uzo; kele o du mkpurukpu. ⁴ Noo ya bu; o gbavuta uzo je enyihu eli oshi sikamo; je anodu ge ya ahuma Jizosu; kele oo-shi l'eka ono ghata. ⁵ Jizosu byarwutaepho eka ono bya apalia enya bya asu iya: "Zakiyosu; nyizeta egwegwa; kele o l'ulo ngu be mu kwafutaje ntanu-a."

⁶ O nyizeta egwegwa bya egude ehu-utso duru Jizosu duba ibe iya. ⁷ Ehu ghuaahaa iphe, bu ndu humaru iya nu eghe. Ephe pfuaahaa su: "Lenu; nwoke-a abahu jeshia g'a kwaru iya ehyaa l'ibe nwoke-a, eme iphe-aji-a."

⁸ Zakiyosu gbalihu bya asu Nnajiuphu: "Mu su-a; Nnajiuphu; iphe, mu nweru enweru be mu e-ke uzo ebo; nu ndu ukpa oke lanu. Teke o bu l'o duru onye mu riru urwu; iphe, o bu iphe, o bu; mu a-pfu ya iphe, ha g'iphe, mu riru iya mgbo eno."

⁹ Jizōsu sū iya: “Ntanū-a bē a dzōru ndu unuphu-a; kēle nwoke-a l'onwiya bukwapo oshilōkpa Ēbirihamu. ¹⁰ Abūbu-Ndiphe byakwaru achō ndu tuphahuru etuphahū g'ōo-dzōo phē.”

Etu ndu e yeru okpoga l'ēka
(Mat 25:14-30)

¹¹ Ēphe nūnyakpoepo iphemiphe ono; o wataru phē anmaru etu; kēle o nōwa Jierūsālemu ntse; tēme ēphe dobesu lē Chileke abyakebewaa egoshi lē ya bū eze. ¹² Ōo ya bū o sū: “Ō dūru nwoke lanū, bū eri ndu eze, jeru oha, dū ɛnya; g'ē kpube iya okpu-eze tēme l'oolwa. ¹³ Ō bya ekua ndu-ozī iya ūmadzu iri bya ēkeeru phē pangu iri. Ō sū phē: ‘Unu gude iya see akanya jasū mu a-lwa.’ ¹⁴ Ōle nwoke ono dū ndu alī iya ashī. Ēphe zia ndu-ozī g'ēphe tso iya azū azū je epfua l'ēka ono; sū l'ō tō dūdu phē g'ō būru nwoke ono, a-būru eze phē.

¹⁵ “E kpubechaēpho nwoke ono okpu-eze ono; o lwa bya ezia g'ē kuaru iya ndu-ozī-a, o nūru okpoga-a gē ya maru urwu, ēphe ritaru iya. ¹⁶ Onye kē mbū bya apfuru iya l'iphu bya asū: ‘Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu iri ozo.’ ¹⁷ Ō sū iya: ‘I meru ree! I bū okpobe onye-ozī. Eshinu e gude ire ngu ēka l'iphe, ha nwanshīi bē mu yeru ngu mkpūkpu iri l'ēka; g'ī būru ishi phē.’ ¹⁸ Onye k'ēbo bya bya asū: ‘Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu ise.’ ¹⁹ Onye eze ono sū iya: ‘Ō kwaphō mkpūkpu ise bē jī-būru ishi phē.’ ²⁰ Onye ozo bya asū: ‘Nna; wakwa pangu olu ngu. Mu woēkwaru iya phō kechia lē nwampekala ēkwa; ²¹ kēle mu atsū ngu ebvu l'ī dūnukaru ēhuka. Iiwotajē iphe, i dobeduru; tēme i nōdu awōtajē iphe, i kūduru.’

²² “Onye eze ono sū iya: ‘Gūbe iberezi iphe-a! Ō kwa opfu-ōnu ngu bē mu e-gude nmaa ngu ikpe. Eshinu i maru lē mu dū ēhuka; mu nōdu ewotajē iphe, mu edobeduru; tēme mu nōdu awōtajē iphe, mu akūduru. ²³ ?Bū gūnu meru iphe, i yeduru mu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'ōo-būru: mu -lwa mu eje ewota iya yēe iphe, o tukoberu onwiya?’ ²⁴ Ō bya asū ndu pfuru l'ēka ono: ‘Unu nata iya okpoga ono woru nū onye ophu nweru pangu iri phō.’ ²⁵ Ēphe sū iya: ‘Ii-nhi Nnajiuphu! ?Būchia yēbedua, nwewaru pangu iri-a?’ ²⁶ Ō sū phē: ‘Gē mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nweru nū bē aa-nūbakwaa ophu ka shīi. Obenu l'onye enwedū nū bē aa-gbēnu natafulenu nwōphu o nweru.’ ²⁷ Sū phē: ‘A bya lē ndu opfu mu-a, bū ndu ete ekwedū l'ōo mu a-būru eze phē-a; unu chīta phē bya egbushia l'atatiphu mu l'ēka-a.’ ”

Jizōsu abahū lē Jierūsālemu
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jīon 12:12-19)

²⁸ Jizōsu pfuchaēpho iphe, oopfu bya ejeshia Jierūsālemu, oo-je. ²⁹ Ō byarwutaēpho l'ūbvū, eekuje Ūbvū-Olivu, bū iya bū lē mgboru Betufeji; waa Betani; o zia ndu etsoje iya nū ūmadzu ēbo sū phē: ³⁰ “Unu je l'ime mkpūkpu ono, nō unu l'uzo iphu ono. Unu -rwuēpho l'ōnu uzo, e shi abahū lē mkpūkpu ono bē unu a-hūma nwa nkapfū-igara, e liberu elibe l'ēka ono, e teke adū-swe onye nōjeru iya l'eli. Unu tōta iya kpuru bya. ³¹ Teke ō dūru onye jiru unu sū: ‘?Bū gūnu meru iphe, unu atōta iya?’ Unu asū iya lē mkpa iya dūru Nnajiuphu.”

³² Noo ya; ndu ono, e ziru ozī ono tūgbua bya ejerwua; o buerupho g'ō pfuru bū g'ō dū. ³³ Ēphe tōtaahaēpho nkafū-igara ono; ndu nwe iya nū sū phē: “?Bū gūnu meru g'ō gude unu nōdu atōta nkafū-igara ono?”

³⁴ Ɛphe sụ phẹ: “O kwa mkpa iya duru Nnajiuphu.” ³⁵ Ɛphe kpụta nkafụ-igara ono je anụ Jizọsu; bya eworu uwe ẹhu phẹ wukobe iya; bya eyeru Jizọsu ẹka; ọ nọdu iya anọo l’eli. ³⁶ O be g’oogba eje; ndu nọ l’uzo tọo uwe ẹhu phẹ l’uzo.

³⁷ O zakubejeepho Jierúsalemụ ntse lẹ mkpọ-zeta úbvú Olivu; iphe, bukpo ikpoto ndu etsoje iya nụ ono wata ete ẹswa; echi mkpu; aja Chileke ajaja k’eze iphe ono, parụ ẹka ono, o meru; ẹphe humakota ono. ³⁸ Ɛphe sụ: “Onye Chileke gọru ọnu-oma bẹ eze ono bụ; mbụ onye ono, bụ Nnajiuphu ziru iya g’ọ bya ono. Gẹ nchị dukwa doo l’imigwe; g’úbvú duru Chileke, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nụ.”

³⁹ Ndu Fárisii, yí l’ikpoto ndu ono harụ sụ Jizọsu: “O-zì-iphe! Baarụ ndu etsoje ngu nụ mba.”

⁴⁰ O sụ phẹ: “Gẹ mu kakwaru unu: ndu-a -nọdu doo; mkpuma, nọ l’alì echia mkpu ono l’onwiya.”

Jizọsu ara ẹkwa Jierúsalemụ

⁴¹ Jizọsu levuẹpho Jierúsalemụ; ọ raahaa ẹkwa iya sụ: ⁴² “O -bụ l’i makpọkwanaaru iphe, e-me gẹ nchị dọ doo nta; obenu lẹ nta-a bẹ e domiru iya g’anya ngu ta ahụma iya. ⁴³ Kele ọo ujiku lanụ bẹ ndu ọhogu ngu aa-furu ngu; bvua ose-ọgu; nọ-pee ngu mgburugburu; buchia ngu ọnu nri; shi ẹkameka atụ kpereree abyapfuta ngu; ⁴⁴ bya egbua gu l’unwu ngu, kuru ngu l’ime pyaapya. Mbụ l’ọhogu ngu taa hakwa mkpuma lanụ g’ọ kpọ-pfuru nwibe iya l’eli igbulọ ngu; kele i tị madụ teke a byaru ngu adzọta.”

Jizọsu achifu ndu azụ aswa

l’eze-ulo Chileke

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jion 2:13-22)

⁴⁵ Jizọsu bya abahụ l’eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azụ aswa. ⁴⁶ Sụ phẹ: “Unu ta amadụ l’e deru l’ẹkwo lẹ Chileke suru: ‘Ulo mu a-buru ulo, aa-nọduje epfu anụ mu.’* Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe.”

⁴⁷ O nọdu anọduje ezi iphe l’eze-ulo Chileke ono mbọku-mbọku. Ndu-ishi uke Chileke; mę ndu ezije ekemu; mę ndu nweru ẹnya l’oha ono choahaa ọzo g’ẹphe e-me gbua ya. ⁴⁸ Ọphu ẹphe amadụ g’ẹphe e-me iya; kele onyemonye dọ-pheru iya mgburugburu; woru nchị tọgbo l’iphe, oofu.

20

Aji Jizọsu ẹgube ike, o gude eme iphemiphe ono

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu nọ ezi oha iphe l’eze-ulo Chileke; ara ozi-oma ono arara; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ọgerenya byapfuta iya bya asụ iya: ² “Karụ anyi ?Bụ ẹgube ike gunu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bukpoo onye ziru ngu g’i bya iya ememe?”

³ O sụ phẹ: “Mbẹdua a-jikwapho unu aji lanụ. Unu zakwaa mu iya. ⁴ ? Bụ onye ziru Jionu g’ọ bya eme baputizimu? ?Bụ Chileke; tọo nemadzụ?”

⁵ Ɛphe wata iya adzokashi l’ime onwophe sụ: “Teke anyi suru l’ọo Chileke ziru iya; l’ọo-sụ anyi: ?O bahunuru gunu meru g’o gude ọphu

* 19:46 19:46 Gūnaa Azá 56:7; Jier 7:11.

unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’ ⁶ Teke anyi sukwanuru l’oo nemadzū ziru iya; oha atugbua anyi lē mkpuma; kele o dowarū oha enya lē Jiōnu bụ onye mpfuchiru Chileke.” ⁷ Epehe je jasū iya: “Anyi ta amakwa onye ziru iya ya nū.”

⁸ “Jizosu sukwanu phe: Ophu mu a-kokwanuru unu onye ziru mu nū ge mu meje iphemiphe ono.”

*Etu, e gude ndu anwamū,
e butaru ye l’opfu-vayinu anma
(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ O wata anmarū oha etu-a sū: “Nwoke lanū koru opfu-vayinu bya eworu iya ye l’eka ndu o butaru g’ephe letajeru iya ya enya; bya atugbua jeshia iphe-ozo je anpo odu. ¹⁰ O rwua teke aawoje akpuru iya; o bya ezia onye-ozī iya g’o jepfu ndu-ozī-egu ono g’ephe wōo ya oke iya nkiya. Epehe gude onye ono, o ziru ozī ono; tsua ya iphe; gbaḅe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ¹¹ O bya ezia onye-ozī ozo; epehe tsukwapho onye k’ono iphe; mee ya iphe-iphere; gbaḅe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ¹² O zikwaapho onye k’eto; epehe mekakwapho onye k’ono iphe; chifu iya. ¹³ Onye ono, nwe opfu-vayinu ono sū: ‘O dū ree; mu maru-a iphe, mu e-me nta. Mu e-ye nwa mu, mu yeru obu g’o je. ?A maru; ?ephe a-kabe kwabe yebedua ubvū m’ephe -hūma iya?’ ¹⁴ O be teke ndu-ozī-egu ono hūmaru onye k’ono; epehe zua mgbede kpua ya sū: ‘Ihee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya -nwūhu. Unu g’anyi gbua ya egbugbu; g’ali ono a-buru k’anyi.’ ¹⁵ Epehe kpufu iya l’egu ono je eworu iya megbua.

“Sū-a; ?O dukpoo unu g’o bụ gūnu ḅe onye nwe opfu-vayinu ono e-me phe? ¹⁶ Oo-bya egbushichaa ndu-ozī-egu ono bya eworu opfu-vayinu ono ye ndu ozo l’eka.” Oha nūmaepho nno; o tuko buru: “Tuswekwa!”

¹⁷ O bya elee phe enya bya asū: “?O būhunuru gūnu ḅe bụ iphe, e deru l’ekwo-opfu Chileke sū:

“O kwa mkpuma,
ndu akpū ulo jikaru;
mechaarū bya aburu
mkpuma, gudeshi ulo?*

¹⁸ Onyemonye, bụ onye vukotaru mkpuma ono daa; ḅe e-tsujishihunu; teme teke o tūru nemadzū; l’ogwee onye ono arakabya.”

*Apfu akiriko
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)*

¹⁹ Ndu ezije ekemu waa ndu-ishi ndu-uke Chileke meahaa g’ephe zugude iya teke ono; kele epehe maru l’oo phe ḅe onmadoru etu ono; epehe nōdu atsukwanu oha ebvū. ²⁰ Epehe wata iya anwu ngge; bya ezia ndu ngge g’ephe je emetakpobepho g’ephe bụ ndu okpobe-opfu; g’ephe a-tūta nvō l’iphe, o pfuru gude kpūta iya ye l’eka onye nwe ike, bụ iya bụ nnajioha, shi Romu. ²¹ Tōbudu iya bụ; epehe jerwua bya ajia ya sū: “O-zi-iphe; anyi maru l’iipfufe opfu, pfuru nhamūnha; teme i nōdu ezi iphe, pfuru oto; ophu o dudu onye iile enya l’iphu epfu; gbahaa uzo Chileke ḅe i gude irelanū ezi. ²² Sū-a; ?tō būdunu emebi ekemu Chileke me anyi -tūje akiriko nū eze nnajioha, nō lē Romu?”

* 20:17 20:17 Gūnaa Ebvū 118:22.

²³ O maerupho ẹregede pẹ bya asu pẹ: ?Denu g'o gude unu nodu ahu mu ama? ²⁴ "Unu goshieshikwa mu kobo lanu. ?Bu ishi onye yee epha onye bu owa-a, du iya nu-a?"

Ephe su iya: "Oo ke Siza!"

²⁵ O su pẹ: "O du ree; unu wonuru iphe Siza nu Siza; unu eworu ke Chileke nu Chileke."

²⁶ Ophu ephe adudu ike pfuru l'edzudzu-oha l'eka ono shi l'opfu onu iya gude iya. G'o gude pfua iphe ono du pẹ biribiri. Ophu ephe epfueduru opfu.

Kẹ eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ O duru ndu Sadusii, bu ndu ono, suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu ono; byapfutaru Jizosu. ²⁸ Bya ajia ya aji su: "O-zi-iphe; Mosisu deru l'ekwo ekemu su: Teke o bu le nemadzū nwuhuru; ebe o nwutaduru nwa; ge nwune onye ono lupyabe nyee ya; nwutaru iya nwa. ²⁹ Su-a; o duru unwune esaa, k'ogerenya lūchaaru nwanyi bya ahaa ya nwuhu; ophu o nwutaduru nwa. ³⁰ Onye k'ebo lupyabe nwanyi ono. Lu ya jasū nwoke ono nwuhu; ophu o nwutakwaru iya pho nwa. ³¹ Onye k'eto nnopho; jasū ephe n'esaa ludzuru nwanyi lanu ono nwushihukota; ophu o dudu onye ophu nwutaru nwa. ³² E mechaa l'ikpazu; nwanyi l'onwiya bya anwuhu nkiya. ³³ Su-a; o -rwua teke l'ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu; ?bu onye ole be nwanyi ono a-buru nyee ya? G'ephe n'esaa ono lūchaaru iya-a."

³⁴ Jizosu su pẹ: "Unwu ogbo-nta-a alu nwanyi; unwanyi nodu alu ji; ³⁵ obenu le ndu a guru l'ephe gbaru k'eshi l'onwu teta gbalihu bya eburu le mgboko ophu a-bya nu taa luhedu nwanyi; ophu nwanyi aluhedu ji. ³⁶ Ephe taa nwuhuhedu anwuhu ozo; kele ephe l'unwu-ojozi-imigwe a-gbaru nanu. Eshinu ephe bu unwu, shi l'onwu teta dzuru ndzu be ephe buwaa unwu Chileke. ³⁷ O -buru k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu be ekwo Mosisu goshiru iya l'eka o pfuru k'irwu, oku enwu phoophoo. Eka ono be Mosisu kuru Chileke: Chileke ke Ebirihamu; waa ke Ayizaku; waa ke Jiekopu. ³⁸ Bu iya bu l'o to budu Chileke ndu nwuhuru anwuhu. O bu Chileke ndu no ndzu; kele onyemonye dzu ndzu l'enya Chileke."

³⁹ Ndu ezije ekemu ono haru su iya: "O-zi-iphe! I pfuru ree!" ⁴⁰ E shiepho teke ono, ophu ephe atubaeduru ama ajibaa ya aji ozo.

Aji k'onye bu Kereshi o bu

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Jizosu bya asu ndu Farisii ono: "?Denu g'e gude su le Kereshi obu bu Nwa Dévidi; ⁴² l'eka Dévidi l'onwiya pfukwaru l'ekwo-ebvu Chileke su: "Chileke suru Nnajiuphu mu:

Nodu mu l'ekutara

⁴³ jasū teke mu e-me ndu

ohogu ngu

g'ephe buru iphe,

ii-zopyabe l'okpa.†"

⁴⁴ Bunu iya bu le Dévidi kuru iya Nnajiuphu! ?Denuhunū g'o gude o buru nwa iya?

Jizosu epfu k'ezije ekemu

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Jizōsu nōdu l'edzudzu-ōha l'ēka ono sū ndu etsoje iya nū: ⁴⁶ “Unu kpakwaru ndu ezije ekemu l'aphara; mbū ndu bụ iphe, aduje phẹ ree bụ g'ēphe gude kpowula-kpowula uwe kwaa onwophẹ yēgele ejephe; g'e kejele phẹ ẹrengete ekele l'ēka a dū igwerigwe g'ēphe bụ oke nemadzū. G'oshi ọp̄hu bụ iya kachakp̄oo ree l'ulo-ndzuk̄o ndu Jiu b̄uru nkep̄he; waa g'ō b̄uru phẹ a-nōdu l'ēka aa-kachakp̄oo phẹ akwabẹ ùbv̄u m̄e a -nōdu ab̄o iphe. ⁴⁷ Ẹphe bụ ndu eripyajẹ ụlo ụnwanyi, ji phẹ anōedu; t̄eme ẹphe nōdu egudejẹ ẹregede epfukp̄oeph̄o ogologo opfu anū Chileke. Ọ bụ phẹ bẹ aa-kachaa anmashj ikpe ike.”

21

*Iphe, nwanyi, ji iya anōedu
anū Chileke
(Mak 12:41-44)*

¹ Jizōsu bya apalia ẹnya bya ahūma ndu nweru iphe g'ēphe echiegbaa okpoga phẹ l'okpoko, echiejeru Chileke okpoga l'eze-ulo Chileke. ² Ọ hūma nwanyi, ji iya anōhedu ndzū, akpa nri, byaru bya echie afū lab̄o. ³ Jizōsu sū: “Gẹ mu kakwaru unu; ọ kwa nwanyi ụkpa-a, ji iya anōedu ndzū-a bẹ kachaa eye okpoga lẹ g'ēphe hakōta ono. ⁴ Kele iphe, ndu ophuu g'ēphe ha echiegbaa bụ okpoga, tsuru etsutsu; obenu lẹ nwanyi-a akpakp̄o nri shii; ọle o wotakōtaru iphe, o gude buru bya echie.”

*Iphe, e-me teke ikpazū
(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ A harū pfūphenyaeph̄o k'eze-ulo Chileke ono g'e gude kp̄mata iya l'ẹguru mkp̄uma, dū ebvu; waa k'iphe, a n̄uru Chileke, dū iya nū; Jizōsu sū phẹ: ⁶ “O -buru iphe ọwa-a, unu ele ẹnya-a; ọ dukwaru mb̄oku, ee-mechaa nwukp̄oshichaa iphemiphe ono enwukp̄oshi; mbū k'ophu ọ t̄o d̄udu g'ō ka mma l'ọo mkp̄uma lanū, akp̄o-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvu*

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ẹphe jia Jizōsu sū iya: “?Bukpoo teke ole bẹ iphemiphe ono e-mekp̄oo? ?Bū gūnu bẹ ee-gudẹ maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁸ Ọ sū: “Ọo ph̄o g'unu leta ẹnya g'ō t̄o dū onye e-duswe unu ụzo. Ọ dukwaru igwerigwe ndu a-zarū ẹpha mu bya. Onye ọp̄hu n̄onu l'ọ sū l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu; mbū l'ooḡbaakwa teke ọbu. Unu te etsokwaru phẹ. ⁹ Teke unu n̄uharu k'ọgu; waa lẹ mkpaka aswoli l'ibiya ophuu; ọzoo l'ibiya ophuu; gẹ ndzū ba agukwa unu; kele iphemiphe ono mefutakōtaje; ọle teke ikpazū tee rwuḡkwapho ẹgwegwa nno.”

¹⁰ No iya; ọ sū phẹ: “Ọha yẹle ọha ibe iya a-nōdu alwū ọgu; alị-eze yẹe alị-eze ibe iya a-lwukwapho ọgu. ¹¹ Alị-ọnma-jiiijiii a-nōdu anma anmashj iya ike; ejo ọkpa-nri m̄ekpoo ẹhu, eme ememe l'e-mekōta l'ēka dū igwerigwe. Ahūma a-nōdu emegbaa l'akpaminigwe m̄ekpoo eze iphe-ohubama ọzo.

¹² “Ọle-a; iphemiphe ono -bya emegbabẹ bẹ ee-vuadaru ụzo kpaa unu ẹhu; gude unu; kp̄uru unu je l'ulo-ndzuk̄o ndu Jiu je ekpee unu ikpe; t̄a unu mkp̄oro; mbū l'aa-kp̄utachakwaa unu bya edobe l'iphu ndu eze; m̄ekpoo l'iphu ndu-ishi ọha l'opfu ẹhu mu. ¹³ Noo teke ọ ḡbaru g'unu goshi l'edzudzu-ōha l'unu b̄u ndibe mu. ¹⁴ Sū-a; unu te evujekwaru ụzo wata arj iphe, unu e-pfu gude kp̄efu onwunu; ¹⁵ kele ọo mb̄edua l'e-ye

unu opfu l'õnu. Mu e-me unu amaru iphe k'õphu ndu õhogu unu a-ta amaduru g'ephe e-yeje õnu l'iphe, unu epfu; õphu ephe a-byadu atũ-kpote unu l'ego. ¹⁶ Ndu nwuru unu; mekpoo unwune unu; mekpoo abũbu unu; me õnyã unu phe e-mechaa deru unu ye ndiphe l'eka; l'a harũ unu gbua egbugbu. ¹⁷ Onyemonye e-gude k'iswi ehu mu kpoõ unu ashĩ. ¹⁸ Ole õ to dudu g'õ ka mma l'õõ egbushi lanu, nõ unu l'ishi, byaru l'ala l'iswi. ¹⁹ Oo epho g'unu taje nshi; kele õ kwa õ-ta-nshi tataru okpobe ndzũ."

Ejo ahũma

(*Mat 24:15-21; Mak 13:14-19*)

²⁰ "Sũ-a; teke unu hũmaerupho ge ndu ojoõu nõ-pheru Jierũsalemu mgburugburu; unu amaru l'akwakpõshi iya dũwaa ntse. ²¹ O -be teke ono; ge ndu nõ le Jiudiya gbalakwaa laa l'ũbvũ; ge ndu kuru l'ime mkpũkpu wufu; ge ndu lufuru je l'egu te jeekwa alaphu azũ l'ime mkpũkpu onoya. ²² Kele teke ono bukota mbõku, Chileke a-gwa ndiphe õchi g'e gude nno g'iphemiphe, e deru l'ekwo Opfu Chileke vukota. ²³ Nshio unwanyi, dũ ime; me ndu nwa l'angukwadu era mbõku ono. Kele ejo iphe-ehuka, parũ eka a-dũ l'eliphe; teme Chileke e-gude oke-ehu-eghu kpee ndu Izurelu ikpe. ²⁴ Ee-gbu phe le mma; kpua phe le ndzũ laa l'iphe, bukpoõ ohamoha. Ndu abũdu ndu Jiu e-tee Jierũsalemu pyakapyaka jasũ oorwube ephebedua."

Abyabya Abũbu-Ndiphe

(*Mat 24:29-31; Mak 13:24-27*)

²⁵ "Iphe-õhubama l'a-nõdu eme l'enyanyu; me l'onwa; me le kpokpode. L'eliphe be eze-enyimu waa õchioku mini iya a-nõdu abya enari; k'õphu meji a-gbabuhu ndiphe mgburugburu le ndzũ-agũgu. ²⁶ Nemadzũ e-gudeje ndzũ-agũgu avehu avehu teke aa-nõdu ele enya iphe, abya ememe le mgboko; kele iphemiphe, nõ l'igwe a-nmawo anmawo; lo-sweshihu. ²⁷ Noo teke ephe a-hũma Abũbu-Ndiphe l'eka õ nõ l'urwukpu; egbu nwĩnwi gude ike iya, parũ eka abya. ²⁸ Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu kwolihu; palia enya; kele oorwuwa teke aa-gbata unu."

Iphe, e gude oshi figu anwuta

(*Mat 24:32-35; Mak 13:28-31*)

²⁹ Jizõsu bya anmakwaaru phe phõ etu-a: "Unu leekwa enya l'oshi figu yee oshi mmanũ õzo. ³⁰ Qobujeru teke õ wataerupho erwu irwu; unu ahũma iya l'onwunu; maru le teke okpomõku ekpoje dũwaa ntse. ³¹ Nokwaphõ g'õwa-a dũ. Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu amaru le teke Chileke e-goshi le ya bũ eze dũwaa ntse."

³² Sũ-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; õgbo-a taa bvũebekwa; iphemiphe-a emekõta. Nokwa g'õ dũ. ³³ Igwe a-bvũkwa alĩ abvũ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadũ abvũ abvũbvũ.

O gbaru unu le nche

³⁴ "Ole-a; unu chekwa onwunu nche. Unu te ekwekwa g'ike bvũ unu; opfu l'unu eri gwõogwoõ; angũnuka meje; waa l'unu achõ-phe eku ke mgboko; õdumeka be mbõku ono a-tũkwa unu l'upfu. ³⁵ Kele iphe, bukotakpoo ndu mgboko mgburugburu be õõ-nma g'õnyã. ³⁶ Ole-a; unu che nche tekenteke; unu pfu nõ Chileke g'unu a-dũ ike pfu-shia ike me iphemiphe ono -meje. Teke e mecharu unu apfuru l'iphu Abũbu-Ndiphe."

³⁷ Noo ya; Jizõsu nõdu anõduje l'eze-ulo Chileke; ezi iphe mbõku-mbõku; o -be l'enyashi oje akwaa l'ũbvũ, eekuje Ūbvũ-Olivu. ³⁸ O -be

lẹ nchi abọhu; e kporu wu-pfuta iya l'eze-ulo Chileke bya anuma iphe, oopf.

22

Jiudasu eederu Jizosu eye

l'eka ndu Jiu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Jion 11:45-53)

¹ O be teke idzu, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko duwaa ntse, bu obo-pipe, eekuje Ojehgata; ² ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nodu achokashi uto, ephe e-shikpo gbua Jizosu; obenu l'ephe atsụ oha ebvu.

³ Nsetanu bya abahụ l'ime obu Jiudasu, bu onye ntushi-epha iya bu Isukariyotu, bukwa-a onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo pho-a. ⁴ O tugbua bya ejepfu ndu-ishi uke Chileke me ndu-ishi ogbogu eze-ulo Chileke je epfuaru phe ke ge ya e-shi deru Jizosu ye phe l'eka. ⁵ Ehu tsqahaa phe. Ephe kwee ya okpoga. ⁶ O kweta egube ono bya awata ele enya teke bu teke gbaru ge ya e-deru Jizosu ye ndu ono l'eka g'oha ta ama.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Mak 14:12-26; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

⁷ Noo ya bu; eswe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ono rwua, bu iya bu mboku, eegbuje nwaturu, e gude anyata eswe Ojehgata. ⁸ Jizosu bya ezia Pyita yee Jionu su phe: "Unu je akwakoberu anyi nri-enyashi k'obo Ojehgata g'anyi bya eria."

⁹ Ephe su iya: "?Bu awe be anyi e-je akwakobe iya?"

¹⁰ O su phe: "Unu lenu; teke unu baherupho l'ime Jierusalemu be nwoke, vu ite mini a-byapfuta unu; unu tsoru iya bahu l'unuphu, o bahukpoerupho. ¹¹ Unu su onye nwe unuphu ono le O-zi-iphe suru g'o goshi unu eka ya a-nodu ria nri obo Ojehgata iya yee ndu etsoje iya nu. ¹² Oo-goshi unu ulo-eli; goshi unu oma ulo, no le k'eli iya; mkpuru ono hakpopho osa; e dozichawa iya g'o du ree. Unu kwakoberu iya anyi l'eka ono."

¹³ Ephe tugbua jerwua. O buerupho g'o pfuru bu g'o du. Ephe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojehgata ono.

¹⁴ O gbaepho le teke erije nri ono; Jizosu yele ndu-ishi-ozu iya ephe n'iri l'ebo ono bya anodu k'eri nri ono. ¹⁵ O su phe: "Oogushikpokwaa mu ike ge mu l'unu riadaa nri Ojehgata-a; temanu mu ejee iphe-ehuka-a. ¹⁶ Kele-a; ge mu karu unu; mu tee riakwa iya ozo jasụ teke ee-ri okpobe iya l'eka Chileke bu eze."

¹⁷ O bya ewolita okoro, mee du; bya ekele Chileke ekele bya asu phe: "Unu gee ngudzuru! ¹⁸ Kele iphe, mu epfuru unu bu l'e -shi ntanu-a be mu taa ngubaekwa mee, shi l'akpuru vayinu jasụ teke Chileke e-goshi le ya bu eze."

¹⁹ O bya ewota buredi bya ekelekwapho Chileke ekele; bya eworu iya washiaru phe su: "Owa-a bu ogwehu mu, a nuru nu-doru unu. Unu meje iya g'anyi eme iya-a gude nyatajẹ mu." ²⁰ Nokwapho g'ephe richaaruru nri; o bya appee phe okoro mee bya asu phe: "Okoro-a bu ogbandzu ophuú ono, e gude mee mu gbaa; mbu mee mu ono, a gbashiru l'opfu ehu unu ono.

²¹ "Ole-a; unu lekwa l'onye e-deru mu ye l'eka ndiphe be mu l'iya tukokwaru eri nri l'eka-a. ²² Kele Abubu-Ndiphe l'a-la g'o gbaru iya l'alala.

Qle-a; nsh̄oro onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abubu-Ndiphe ye g'e gbua ono."

²³ Ẹp̄he wata ajikashi nwibe ph̄e onye ọ bụ lẹ g'ẹp̄he ha sụ: "ʔBụ onye e-mekp̄oo ip̄he, d̄u nno?"

Ẹgo onye ka n̄u

²⁴ Ndu etsoje iya n̄u l'onwoph̄e wata ad̄o onye kachaa shii lẹ g'ẹp̄he ha. ²⁵ Jizosu s̄u ph̄e: Ndu b̄u ndu eze lẹ mgboko-a an̄oḍuje akp̄apyash̄i ndu n̄o ph̄e l'ẹka akp̄apyash̄i. A n̄oḍu ekuje ndu b̄u ndu gude ike-ọkp̄u b̄uru ishi ph̄e "omeluko." ²⁶ Obenu l'ọ t̄o b̄udu g'oo-d̄u l'ẹhu unu b̄u ono. G'onye b̄u iya kachaa shii lẹ g'unu ha dukwa g'ọ b̄u iya b̄e ẹn̄ya kachaa alwalwa. G'onye-ishi dukwa ḡe nwozi. ²⁷ ʔBụ onye ka shii l'onye n̄o an̄o eri nri l'onye ejeru iya ozi nri ono? ʔT̄obudu onye ophu n̄o an̄o eri nri ka shii? Obenu lẹ mb̄eḍua b̄u ozi b̄e mu ejeru unu.

²⁸ "Ọo unub̄eḍua b̄u ndu mu l'unu n̄okp̄oep̄ho l'oh̄utama mu g'ọ ha; ²⁹ k'ophu b̄u l'ọ b̄uep̄ho ḡe Nna mu meru mu eze b̄u ḡe mu eme unu eze; ³⁰ ḡe mu l'unu eria nḡua; l'ẹka mu b̄u eze; unu an̄oḍugbaa l'aba-eze; kpee ọkpa-ip̄fu Ízurelu iri l'ẹbo ono ikpe."

Pyita a-go lẹ ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jion 13:36-38)

³¹ A n̄onyaa; Jizosu ku Pyita: "Sayimonu! Sayimonu! Lekwa! Nsetanu s̄ukwaru g'a haa ya ḡe ya h̄ukota unu ama g'unu ha; ḡe ya ph̄uchaa unu g'onye aph̄ushi ẹswa l'ereshi. ³² Ọle mu pfuwaru op̄fu ẹhu ngu n̄u Chileke g'i ti buha ekwekwe, i kweru. Ọo ya b̄u; teke i dak̄obeerup̄ho lwaphuta az̄u byap̄futa mu; g'i mee g'unwunna ngu pfushia ike."

³³ Pyita s̄u iya: "Nnajiup̄hu; mu doziakwaru onwomu k'etsoru ngu jee mkp̄oro; tsoru ngu laa maa!"

³⁴ Jizosu s̄u iya: "Ḡe mu karu ngu Pyita; oke-ọku nchi-ab̄ohu -bya ara ọr̄a b̄e i pfuakwaru mgbo ẹto l'i t̄i madu onye mu b̄u."

Okpoga; ẹda; yele ogu-echi

³⁵ Noo ya; Jizosu s̄u ph̄e: "Teke ono, mu zijeru unu s̄u g'unu je; g'ọ t̄o dukwa ip̄he, unu e-gude eje onoya; g'unu te egudekwa ip̄he, eeyeje okpoga; ophu unu egudekwa ẹda; ọzoo akp̄okpa; ʔọ d̄uru ip̄he, d̄uru unu ọko?" Ẹp̄he yeeru iya ọnu s̄u: "Ọ t̄o dukwa."

³⁶ Ọ s̄u ph̄e: "Obenu lẹ nta-a b̄u; g'onye nweru ip̄he, eeyeje okpoga wota iya. G'onye nweru ẹda; nyakwaru iya ph̄o. G'onye ete nweḍu mma; ree ukpo iya z̄uta iya. ³⁷ Ḡe mu karu unu l'ip̄he-a, e deru l'ẹkwo-op̄fu Chileke-a b̄e a-v̄ukwa g'e deru iya k'ẹhu mu; mb̄u ip̄he, e deru s̄u: 'A guru iya yeru ndu eme ẹjo-ip̄he.'* Mb̄u l'iph̄emip̄he, e deru lẹ k'ẹhu mu b̄e a-v̄ukotakwa g'e deru iya."

³⁸ Ẹp̄he s̄u iya: "Nnajiup̄hu; lekwa mma lab̄o, anyi gude."

Ọ s̄u ph̄e: "Ọ d̄uwaa ree."

Jizosu ep̄fu anu Chileke l'úbvú Olivu

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jizosu lufuta bya at̄ugbua jeshia l'úbvú Olivu, b̄u ip̄he, oomejehawaa. Ndu etsoje iya n̄u tsoru iya. ⁴⁰ O rwua ẹka ono bya as̄u ph̄e: "Unu pfukwaru n̄u Chileke g'o to kwe g'unu nmalah̄u l'oh̄utama."

* 22:37 22:37 Ḡunaa Azá 53:12.

⁴¹ O haa p̄hẹ t̄ugbua kp̄iriberu jerwua ẹka ha g'ẹka aa-turwu lẹ mkpuma; bya egbushi ikpere bya epfuru n̄ Chileke s̄u: ⁴² "Nna; ọ -buru l'ọ d̄u ngu l'uche; naf̄unu mu okoro iphe-ẹhuka ọwa-a; ọle ọ kwa g'ọ t̄ọ bukwa iphe, d̄u mu l'uche l'e-me; g'ọ bukwaru iphe, d̄u gubedua l'uche." ⁴³ Ojozi-imigwe shi l'imigwe chaa ya l'iphu bya awata eme g'obu shihu iya ike. ⁴⁴ Obu wata iya etsu mini etsushikp̄oo ya ya ike. O kabakp̄oo epfu an̄ Chileke. Ẹphuru, shi iya l'ẹhu d̄uepho ḡe mee ada paapaa l'al̄i.

⁴⁵ O pfuchaeph̄o n̄ Chileke ono bya agb̄eshi bya ejepfu ndu etsoje iya n̄. O jeshia; ẹphe n̄odu ekuwaa mgbenya aph̄u. ⁴⁶ O s̄u p̄hẹ: "B̄u gunu meru iphe, unu eku mgbenya? Unu gbalihu pfuru n̄ Chileke g'ọ to kwe g'unu nmalah̄u l'ohutama."

Eegude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jiṅ 18:3-11)

⁴⁷ Jizosu kp̄ukwaduru-a opfu l'onu; ikpoto ọha zebata waa nwoke ono, ẹpha iya b̄u Jiudasu ono, b̄u onye lan̄u l'umadzu iri l'ẹbo-a. O buru iya b̄u onye-ishi ikpoto ọha ono. O bya akp̄iritaru Jizosu ntse bya etsutsua ya onu. ⁴⁸ Jizosu s̄u iya: "Jiudasu; ?b̄u etsutsu ọnu b̄e i gude ederu Abubu-Ndiphe eye g'e gbua?"

⁴⁹ O be teke ndu n̄o-kube iya n̄u h̄umaru iphe, abya ememe; ẹphe s̄u: "Nnajiuphu! ?Anyi gbuwaro mma?" ⁵⁰ Onye lan̄u gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mma; t̄ukoe ya p̄h̄o nch̄i ẹkutara paf̄u.

⁵¹ Jizosu s̄u: "Te emeekwa." O pfuchaa nn̄o bya edenyi nwokoro ono ẹka l̄e nch̄i ono; nch̄i ono d̄u iya g'ọ shi d̄u iya.

⁵² Jizosu s̄u ndu-ishi uke Chileke; waa ndu b̄u ọgerenya, byaru iya egude: "?Unu ch̄igbaa mma; ch̄iru mgboro abya mu egude? ?Mu b̄u onye ana nfu?" ⁵³ "Mu l'unu an̄okpoo mb̄oku-mb̄oku l'eze-ulo Chileke; ọphu unu az̄ukpodaru mu ẹka. Ọle nta-a b̄e ọ gbaru unu l'ememe iya. Nta-a b̄e Obutuswe n̄o l'ochii buru eze."

Pyita ago l̄e ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jiṅ 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Ẹphe z̄u Jizosu; kp̄uru t̄ugbua jeshia ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Pyita gb̄e ọzenya etso p̄h̄e az̄u-az̄u. ⁵⁵ Ẹphe p̄hu-nwuepho ọku l'echilab̄o unuphu bya an̄oshia n̄o-phee ọku ono mgburugburu anya. Pyita bya an̄o-kube p̄h̄e. ⁵⁶ A n̄onyaa; nwamgb̄oko, eje ozi ọlo; h̄uma Pyita l'ẹka ọ n̄o anya ọku ono. O tab̄e iya ẹnya bya as̄u: "Nwoke-a b̄e ȳe Jizosu-a shifukwa an̄o."

⁵⁷ Pyita ḡoo s̄u iya: "Nwanȳi-a; mu ta amakwa iya amama ophu."

⁵⁸ A kp̄oekwapho upfu nwansh̄ii; onye ozo h̄uma iya bya as̄u iya: "Gubedua yifukwaa l̄e ndu etso iya n̄u." Pyita s̄u iya: "Nwoke ibe mu; mu ta ayikwa iya-o!"

⁵⁹ A n̄ep̄ho iphe, ha g'awa ophu; onye ozo pfushiahaa ya ike s̄u: "O kwa ọkpobe-opfu l̄e nwoke-a b̄e ȳe Jizosu shi an̄o; eshinu ọ b̄u onye Gálili."

⁶⁰ Pyita s̄u: "Nwoke ibe mu; mu ta amakwa iphe, iipfu!"

O kp̄ukwaduru-a opfu l'onu; oke-ọku raa ọr̄a. ⁶¹ Nnajiuphu bya aghaa ẹnya lee Pyita. Pyita nyata opfu, Nnajiuphu pfuru iya teke ọ s̄uru iya: "Oke-ọku -bya l'ara ọr̄a ntan̄u-a b̄e i goakwaru ẹgo ugbo ẹto l'i t̄i mad̄u onye mu b̄u." ⁶² O kwofu etezi je at̄ukpoo ẹkwa too!

Eetsu Jizosu iphe; aja iya ewenu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ndu ono, swiru Jizosu ono jaahaa ya ewenu; bya echiahaa ya echachi.
⁶⁴ Epe kechia ya ekwa l'enya echi iya eka le nchi asuje iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" ⁶⁵ Epe pfushiwaro iphe ozo, du igwerigwe gude ako iya onu.

Jizosu l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jion 18:19-24*)

⁶⁶ O be l'utsu; ndu bu ogerenya Jiu bya anokobe; me ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu. Epe kpuru iya jeshia l'iphu ogbo-ikpe phe. ⁶⁷ Epe su iya: "Kanuru anyi. ?Bu ngu bu Kereshi obu, Chileke kweru ukwe iya obu to?"

O su phe: "Mu -karu unu be unu te ekwekwa. ⁶⁸ Temete teke mu jiru unu aji-a; unu taa maduru eye iya onu; ophu unu a-hakwa mu pho. ⁶⁹ Ole e-shi ntanu-a be Abubu-Ndiphe a-nodu l'ekutara Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke."

⁷⁰ Epe tuko su: "?Bu iya bu l'oo ngu bu Nwa Chileke obu?"

O su phe: "Ooepho g'unu pfuru ono bu g'o du; l'oo mu bu iya."

⁷¹ Epe su: "?Bu bahuna ekebe gunu be anyi ele enya iya? Anyi numakwaru iya l'onu iya l'onwanyi."

23

Payileti aji Jizosu aji

(*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jion 18:28-38*)

¹ Oo ya bu; ikpoto oha ono wulihu kpota Jizosu kpuleru Payileti. ² Epe rwuepho eka ono bya awata epfushi iphe, epe suru l'o meru su: "Anyi humaru nwoke-a eka oodusheshi ndu ndu-anyi. O jikaru su g'anyi ta apfujeshi akiriko nu Siza; teme o sukwapo l'oo ya bu onye eze ono, bu Kereshi."

³ No iya; Payileti jia Jizosu su iya: "?I bu Eze ndu Jiu?"

Jizosu su iya: "Ooekwa ngu pho be o shi l'onu."

⁴ Payileti su ndu-ishi uke Chileke waa ikpoto oha ono: "O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, nwoke-a meru."

⁵ Epe kabaa ya epfushi ike su: "O tukoru Jiudiya mgburugburu zigbabe iphe, egbuka mkpukpu egbuka. O wataru iya ezizi le Galili; zia ya byasu l'eka-a."

Jizosu l'iphu Herodu

⁶ Payileti numaeopho iphe, ndu Jiu pfuru bya aji su: "?O bu onye Galili?"

⁷ O maerupho le Jizosu be shi ibiya ophu Herodu bu ochi-oha; o su g'e gudekwa iya jepfu Herodu. Herodu no le Jierusalemu teke ono. ⁸ Herodu humaepho Jizosu; ehu tsoo ya utso; kele o shihawaa uzanya guta iya ge ya huma iya; l'o nunukawaru nkiya; o nodu agu iya ge ya huma iphe, du biribiri, oo-haru mee. ⁹ O buru iphe ono meru g'o gude; o jia ya aji no nwodu; ole Jizosu ta adudu onu, o yeru iya. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu bya apfu-kube iya ehuka ehuka; pfushiahaa iphe, epe suru l'o meru. ¹¹ Herodu yele ndu ojogu iya phe tuko wata aja Jizosu ewenu; eme iya sukusuku. A nonyaa; Herodu bya ezia phe; epe chita uwe, ama ntumatu, bu uwe oke amadu bya eworu yee Jizosu bya akpuphuru iya Payileti aji. ¹² Eshi mboku ono; Herodu yee Payileti bya aburu okpobe onya; kele epe shi nodu l'ukukanyi teke iphe ono eteke emedu.

*Eekpe Jizosu mpfugbu**(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jiṅ 18:39—19:16)*

¹³ Payileti bya ekukọbe ndu-ishi uke Chileke; me ndu gude oha; waa oha l'ophu bya asu phe: ¹⁴ "Unu dutaru mu nwoke-a su l'oodusweshi ndu ndu-unu edusweshi. Mu jichaa ya aji l'iphu unu; ophu o dudu iphemiphe ono, unu suru l'o nwoke, a turu ophu mu humaru l'ikpe iya nmaru iya. ¹⁵ Nokwapho ge Herodu ahumaduru, meru g'o gude o su g'a kpu-phutaru iya anyi azu. Unu huma l'o to dudu iphe, nwoke-a metaru ke g'a pfu-gbua ya. ¹⁶ Mu e-chi iya iphe paru iya haa."

¹⁷ Noo ya; o buwaa omelali phe lanodu abo Obo Ojeghata ono be Payileti atufujeru phe ndu mkporo onye lanu g'o la. ¹⁸ Igwe oha ono tua uzu su: "Gbuaru anyi nwoke-a; hachia Barabas g'o la." ¹⁹ Nwoke ono, bu Barabas bu nwoke, a turu mkporo ke mgbaghashi, o gbaghashiru mkpukpu waa kele o gburu ochi.

²⁰ Payileti byakwa bya epfuru yeru phe ozo; kele oome ge ya haa Jizosu.

²¹ Ephe tua uzu ozo su: "Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!"

²² Payileti sukwa phe ozo k'ugbo eto: "?K'ishi gunu? ?Bu ejo-iphe gunu be o meru? O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, o meru. Ikpe onwu ta anmakwaru iya. Iphe, e-me nu bu le mu e-chi iya iphe paru iya haa."

²³ Ephe nodu aturo wowoowoo epfu su g'a kpopyabe iya l'oswebe. Ephe raa; rata. ²⁴ Payileti bya ebua ikpe su ge nkephe mee. ²⁵ Bya aparu nwoke-a, e shi tua mkporo ochi-a waa ke mgbaghashi-a paru haaru phe, bu iya bu onye ephe suru g'a haaru phe. O su g'a kpopyabe Jizosu l'oswebe, bu iphe du phe ree.

*Aakpopyabe Jizosu**l'eli oswebe**(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jiṅ 19:17-27)*

²⁶ No iya; ephe kpuru Jizosu tugbushia. Ephe rwua l'uzo bya aworu onye Sayirini, shi ndu-egu phe alwa, epha iya bu Sayimonu. Ephe bo iya oswebe, Jizosu vu su iya g'o vuru iya; tsoru iya l'azu.

²⁷ Ikpoto igwe oha ono nodu awu etso phe l'azu mekpoo unwanyi, akwa ekwa; ayọ oshi iya. ²⁸ A nonyaa; Jizosu bya aghaa enya lee phe bya asu: "Unwuada Jierusalemu; unu ta akwashi ekwa mu. Unu kwaa ekwa onwunu me kpuru unu. ²⁹ Kele mboku abya teke ephe a-su: 'Iphe ehu atsokwanu unwanyi, eteke ats-swee ime; ophu nwa 'eke angu-swee phe era l'okpoma.' ³⁰ Noo teke o-du phe g'ubvu zee tupyabe phe domia phe. ³¹ Le-a; leanaro g'e meru oshi-oyii; akakakwanu oshi, okponku."

³² Noo ya; o dukwarupho umadzu labo, meru ejo-iphe, a kpu etso iya; eejekwapho apfu-gbukota ephe l'iya. ³³ Ephe byarwutaepho l'eka eekuje "Okpokoroko Ishi"; ephe woru iya kpopyabe l'oswebe l'eka ono; waa ndu ejo-iphe labo pho. Onye ophuu l'ekutara; onye ophuu l'ekicha. ³⁴ Jizosu su: "Nna; guaru phe nvu; kele ephe ta amadu iphe, ephe eme."

Ephe tua ido gude kee uwe iya. ³⁵ Igwe oha ono pfugbaaru; ele iya enya. Ndu bu ndu-ishi oha gude iya agba mgbonu asuje: "Oodzotaje ndu ozo. G'o dzonaa onwiya; me o -buru iya bu Kereshi obu, shi l'eka Chileke, bu iya bu onye o hotaru."

³⁶ Ndu ojogu ndu agbakwaru iya pho mgbonu. Ephe gbarwuta bya anu iya mee-veniṅa g'o nṅua; ³⁷ su iya: "O -buru ngu bu Eze ndu Jiu; dzonaa onwongu!"

³⁸ Q dūru iphe, e deru pfube l'oswebe ono sū: "Waa Eze ndu Jiu." E deru iya l'opfu Giriku; waa l'opfu Latinu; waa l'opfu Hiburu.

³⁹ Onye lanu lē ndu ono, a kpopyaberu ephe l'iya ono kōkwaa ya pho onu sū iya: "Tōbudu ngu bū Kéreshi obu? Dzōnaa onwongu; dzōo anyibedua."

⁴⁰ Onye ophuu gbochia ya onu sū iya: "Tīi tsūdu Chileke ebvu; l'a nmaru gee nwoke-a ikpe lanu, bū iya bū ikpe onwu? ⁴¹ Ikpe k'anyibedua bē dū nhamunha; kele o bū urwu iphe, anyi meru bē anyi erita; obenu lē nwoke-a ta adūdu iphe, dū eji, o meru." ⁴² Q sū Jizōsu: "Jiko nyatakwa mu; mē i -buerupho eze."

⁴³ Jizōsu sū iya: "Gē mu gbuaru ngu iya tororo; ntanu-a bē mu lē ngu a-nōdu l'okpoku Chileke."

Anwūhu Jizōsu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jiōn 19:28-30)

⁴⁴ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'alī ono. Ekameka gbahukota tsukiribaa jasū l'oke-eswe ūzenyashi; ⁴⁵ kele enyanwu jikputeru; ekwa, egbobutajē enya ēka aagwajē Chileke, nō l'ime eze-ulo Chileke ono gbaepho kē tararaa gbajahū ēbo. ⁴⁶ Jizōsu chia mkpu sū: "Nna; mu yeru ngu Unme mu l'ēka." O pfuchaa nno bya atubuhu unme; o būru iya anwūhu.

⁴⁷ Onye-ishi ndu ojogu ndu Romu hūmaepho iphe, meru nū; o jaahaa Chileke ajaja sū: "Okpobe-opfu; nwoke-a pfbekwaru-ēka-oto!"

⁴⁸ Iphe, bukotakpoo ikpoto oha, kuru l'ēka ono, byaru ahūma iphe, ada nū; hūmaepho iphe, eme nū bya egberu ēka ye l'olu; ebu mkpu; eje ala. ⁴⁹ Iphe, bukpoo ndu maru Jizōsu ree; je akpaa l'unwanyi, shi lē Gálili tsoru iya; pfuru ūzenya ele iphemiphe ono, l'eme nū ono.

Elili Jizōsu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jiōn 19:38-42)

⁵⁰ Q dūru nwoke, ephe iya bū Jiōsēfu; onye shi Arimatiya; l'alī ndu Jiu. Nwoke ono yī l'ogbo-ikpe; bya aburu onye oma; būru onye pfberekoto; ⁵¹ onye adūdu teke o kwejeru l'idzū ono, ndu-ikpe chiru ono; yēe iphe ono, ephe meru ono dū ree. Yēbedua elekpōo enya teke Chileke e-goshi lē ya bū eze. ⁵² Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwōo ya g'a haarū iya odzu Jizōsu gē ya lia. ⁵³ E mechaa; o bya eje apazeta odzu ono; gude ekwa ocha k'waa ya; bya eje elia ya l'ilu, a tūru l'ogba mkpuma; ilu, eteke adū-swe onye e lijewaru l'ime iya. ⁵⁴ Mbōku ono bū eswe, echele iya a-būru eswe-atūta-unme; mbū mbōku Sabatū; tēme Sabatū obu nōdu agbawaa.

⁵⁵ Unwanyi ono, ephe lē Jizōsu shi lē Gálili swīru ono tsokwarupho Jiōsēfu je. Ephe lee ilu ono enya ohubama; bya ahūmakwapho g'e nyeberu odzu iya l'ime ilu obu. ⁵⁶ Ephe lwa bya akwakōbe manū, eshi-mkpō; waa manū ozogbaa k'ete odzu ono. Ephe tūta unme l'eswe Sabatū, bū iya bū iphe, ekemu phē sūru g'e meje.

24

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jiōn 20:1-10)

¹ O be lē nchi-abōhu mbōku mbū l'idzu, bū iya bū Sonde; unwanyi ono gude manū, eshi mkpō ono, ephe kwakōberu g'ōo-dū ono gude jeshia l'ilu Jizōsu. ² Noo ya; ephe jeshia; e swifuwaa mkpuma, e shi gude swichia onu

ilu-a. ³ Ɖphe baḥu l'ime iya; ophu Ɖphe aḥumaeduru odzu Nnajiuphu, bu Jizosu. ⁴ Ɖphe pfuru l'eka ono ari iphe ono; o tufu phe Ɖhu. A bya l'amaru; unwoke labo, yeru uwe, egbu nwiinwii pfu-kubewaa phe. ⁵ Ndu guhu phe; Ɖphe woru iphu kpube l'ali. Unwoke ono su phe: “?Bu gunu meru g'o gude unu nodu achu onye no ndzu l'eka ndu maa no?” ⁶ “O to noekwa l'eka-a. O tetaakwaru dzuru ndzu ozo. Unu nyatakwa iphe, o pfuru unu teke o no le Galili. ⁷ O suru le Abubu-Ndiphe be ee-seru ye l'eka ndu eme iphe-eji. Ɖphe eworu iya pfu-gbua. O -be le mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndzu ozo.”

⁸ Ɖnya gbarwua phe l'opfu iya ono. ⁹ Ɖphe shi l'ilu ono lwa bya eje akoru iya umadzu iri le nanu pho; waa ndu ophu g'Ɖphe ha. ¹⁰ Unwanyi ono bu Meri ke Magudala; waa Jiowana; waa Meri, bu ne Jiemusu; waa unwanyi ozo, Ɖphe l'Ɖphe swi. O buru phe koru ndu-ishi-ozu iphe ono. ¹¹ Iphe ono du phe g'o bu opfu, 'enwedu ishi; ophu Ɖphe ekwedu l'o bu eviya. ¹² Pyita kwoliu bya agbaru jeshia l'ilu ono. O rwua bya ephureta bya enyoo ime ilu ono. O buerupho ekwa odzu ono be o humaru kpurumu. O dakobe; lashia unuphu. O ji iya Ɖnya; mbu iphe ono, meru nu ono.

Uja, aabo eje l'uzo Emeyosu
(Mak 16:12-13)

¹³ Mboku ono kwapho gedegede be umadzu ebo le ndu etsoje iya nu swi eje mkpuku, eekuje Emeyosu. E -shi le Jierusalemu jasu l'eka ono bu manyiru esaa. ¹⁴ Ɖphe nodu epfukpopho k'iphemiphe ono, mekotaru nu ono. ¹⁵ Ɖphe gudekwadu uja ono abo bya ari kwa iya pho l'obu; Jizosu l'onwiya byapfuta phe; Ɖphe l'iya swiru. ¹⁶ E kwechia phe Ɖnya; ophu Ɖphe ahubeduru iya ama. ¹⁷ O su phe: “?Bu egube uja gunu be unu abokpoo tsoru uzo egube ono?”

Ɖphe pfuru; kele aphu jiru phe obu. ¹⁸ Onye lanu l'umadzu ebo ono, epha iya bu Kuliopasu su iya: “?Bue ngu pho bu onye byaru abyabya le Jierusalemu, 'amadu iphe ono, megbaberu l'eka ono l'idzu-a?”

¹⁹ O su phe: “?Iphe, du idu-agma?”

Ɖphe su iya: “Mbú ke Jizosu; onye Nazaretu, bu onye mpfuchiru Chileke; onye shi l'iphe, o mekpooru ememe me opfu, o pfuru l'onu goshi l'iphu Chileke me l'iphu oha g'ike iya habe shii. ²⁰ Ndu-ishi uke Chileke me ndu-ishi anyi phe seru iya nu; a nmaa ya ikpe onwu bya eworu iya kpopyabe l'oswebe. ²¹ Mbú onye-a, Ɖphe shi ele Ɖnya iya l'oo ya a-gbata Izurelu-a. A -gufukpokwaaro iphemiphe ono; ntanu-a kweakwaa ujiku eto, iphe ono meru. ²² Ophu, ka nu buru l'unwanyi, gba l'ogbo anyi haru bya epfukpoo 'ama-g'ee-me-ya. Unwanyi ono nmaru ewa jee l'ilu ono. ²³ Ɖphe jerwua; ophu Ɖphe aḥumaeduru odzu iya. Ɖphe lwa bya asu l'Ɖphe phuchaaru pha ophulanya; huma unwu-ojoi-imigwe, suru phe le Jizosu dzuakwaa ndzu. ²⁴ Ndu anyi l'Ɖphe ano haru je l'ilu l'eka ono. Ɖphe jerwua; o buerupho g'unwanyi ono pfuru bu g'o du; ophu Ɖphe aḥumaeduru iya eviya.”

²⁵ Jizosu su phe: “Oo eswe be o bu unu; unube ndu ono, akpu onwunu akpuku ekweta iya, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono.” ²⁶ ?To gbaduru Kereshi obu g'o jefutaadaa iphe-ehuka ono; teme l'o baḥu l'eka e-goshi ubvu, Chileke kwaberu iya? ²⁷ Jizosu bya eshikpopho l'iphe, bukota ekwo Mosisu me ekwo ndu mpfuchiru Chileke; towashiaru phe iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke k'ehu iya ono nanu nanu.

²⁸ Mkpukpu, ephe eje zajee phe pho ntse; o meahaa umere g'ò ghata aghata tugbubaa. ²⁹ Ephe sede iya su iya: "Byanu g'anyi je akwaa; le nchi ejihuwaa; teme mboku bvuwaa." O tso ru phe bahu g'ephe je akwaa. ³⁰ Noo ya; ephe rijeepho nri; o bya ewota buredi ono bya ekele Chileke ekele; bya awaa ya; bya eworu nu phe. ³¹ Enya sahu phe. Ephe gbete teke ono hube iya ama. O phuhu; ophu ephe ahumaeduru iya. ³² Ephe wata epfuru nwibe phe su: "?O kwa li maru l'o shi elwu anyi l'obu teke ono, o shi abo uja eyeru anyi l'uzo ono; aturu anyi iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke poopoo."

³³ Ephe kwolihuekwapho teke ono teke ono; gbaphu azu le Jierusalemu. Ephe jeshia; umadzu iri le nanu ono nokobewaa l'eka lanu; waa ndu ephe l'ephe no. ³⁴ A su phe le Nnajiuphu tetaakwaru eviya; le Sayimonu humakwaru iya.

³⁵ Ephebedua bya akoo iphe, meru l'uzo; koo g'ephe gude hube iya ama teke o waru buredi.

Jizosu egoshi ndu etsoje

iya nu onwiya

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

³⁶ Ephe gudekwadua epfu nno; Jizosu pfuwaru l'echilabo phe bya asu phe: "G'ehu dukwa unu gu."

³⁷ Ephe lwu-bilihu; meji tofu phe. Ephe dobesu l'oo maa. ³⁸ O su phe: "?Bu gunu be ndzu iya agu unu? ?Bu gunu meru iphe, unu abo obu ebo?"

³⁹ "Unu huma eka mu me okpa mu. Unu huma l'o bu-a mbedua gedegede. Unu woru mu l'eka huma; kele maa te enwedu anu-ehu waa okpu g'unu ele le mu nweru-a."

⁴⁰ O pfuchaa nno bya egoshi phe eka iya; waa okpa iya. ⁴¹ Ehu-utso; waa biribiri, o du phe mee ophu ephe eke akwatadu kweta okpobe ekweta. O suwaa phe: "?O duru iphe, eeri eriri, unu nweru l'eka-a ge mu ria?"

⁴² Ephe bya anu iya owuriwo ema waa ebakala manu-enu. ⁴³ O nata iya nodu phe l'iphu l'eka ono taa ya.

⁴⁴ O su phe: "Iphe-a bukotakpoephe iphe, mu pfuru unu teke mu l'unu no; su unu l'iphemiphe, e deru dekuta mu l'ekwo ekemu Mosisu me ke ndu mpfuchiru Chileke; waa l'ekwo-ebvu be vukotaje g'e deru iya."

⁴⁵ O bya anwusaa phe egomunggo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke edoo phe enya. ⁴⁶ O su phe: "E deru su le Kereshi jefutaje iphe-ehuka nwuhu; o -be le mboku k'eto l'o teta dzuru ndzu. ⁴⁷ Bya asu l'ee-gude epha iya raa le Chileke a-guru nemadznu nu l'iphe-eji; me izimanu lwa onye obu azu. Ee-shi le Jierusalemu gude epha iya ono radzuru l'ohamoha le mgboko mgburugburu. ⁴⁸ O buru unu e-pfuru ndu ozo k'iphe-a, unu humaru-a. ⁴⁹ Unu huma le mu e-zilataru unu iphe ono, Nna mu kweru unu ukwe iya ono. Unu nodukwa le Jierusalemu l'eka-a jasu teke Chileke e-gude ike, shi l'imigwe nuu unu anunu; unu anata ike, shi l'imigwe bya."

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

(Mak 16:19-20; Ndu 1:9-11)

⁵⁰ Noo ya; Jizosu bya eduru phe jasu le Betani; bya apalia eka iya eli goahaaru phe onu-oma. ⁵¹ O gude phe agoru onu-oma ono bya ahaa phe. Chileke kulia ya kuba l'imigwe. ⁵² Ephe baaru iya eja bya alaphushia azu le Jierusalemu. Ehu nodu atso phe ntumatu. ⁵³ Ephe je anohaa mkipurumkipuru l'eze-ulo Chileke; ekele Chileke ekele.

Ozi-oma, Jìonu Deru

Opfu Ndzu

¹ E-shi lẹ mbùlembu bẹ Opfu Chileke ono nòhawaa. Opfu ono bẹ yẹle Chileke nòhawaa. Opfu ono buru Chileke. ² Onye ono bẹ yẹle Chileke shièpho lẹ mbù nòdu. ³ O l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee iphemiphe. O tọ dudu iphe, bụ iphe, e meru ememe, duru ophu e meru l'ẹbe o nọ iya. ⁴ Oo ya bẹ ndzu shi l'ẹka; o buru ndzu ono bẹ bụ iphóró, duru ndiphe. ⁵ Ìphóró ono dọ l'ochii; ophu ochii ono adujeduru ike so-kputa iya.

⁶ O nweru onye lanu, Chileke yeru g'ọ bya. Epha iya bụ Jìonu. ⁷ Iphe, o byaru bụ gẹ ya pfua k'iphoro ono. O byaru g'ọ saaru iya oha l'ophu; k'ophu epe a-numa ozi ono kweta. ⁸ O tọ bukwa yebedua bụ iphóró obu. Iphe, o byaru bukwa g'ọ karu ndiphe g'ìphóró ono du. ⁹ Oo ìphóró ono bẹ bụ okpobe iphóró; ophu bụ iya byaru lẹ mgboko-a bya aduru ndiphe l'ophu.

¹⁰ Oo ya bụ lẹ Opfu Chileke ono shi nòdu lẹ mgboko-a. O buru l'eka iya bẹ Chileke shi mee mgboko; obenu lẹ ndiphe ta amadu onye o bụ. ¹¹ O byapfutaru ndu nkiya; ndu nkiya jika iya anata. ¹² O lẹ iphe, bukpo ndu nataru iya nu; mbù ndu kweru nkiya; ndu ono bẹ o sùwaru g'ephe buru unwu Chileke. ¹³ Abubu ono, epe bụ unwu Chileke ono ta abukwa g'aanwuje nemadzu bụ g'a nwuru phe; ebe o bukwa egu nwa meru a nwua phe; ophu o bukwa gẹ nemadzu ritaru iya l'okpoma; onye nwuru phe nu bukwa Chileke.

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Opfu ono bya aburu nemadzu; anyi l'iya buru. Anyi gude enya anyi huma odu-biribiri iya; mbù odu-biribiri, gbaru iya nu; eshinu o bụ iya bụ Nwa nwoke lanu, Nna iya, bụ Chileke nwutaru. Iphe, ndzu iya bụ buerupho eze-iphe-oma yee ire-lanu.

¹⁵ Jìonu bya epfuahaa kẹ Nwa Chileke ono; ara iya arara su: "Wakwa onye obu, mu shi epfuru unu opfu iya teke mu suru unu l'ọ duru onye l'e-mehaa bya nu-a, ka mu l'ishi ka mu l'okpa; kele a byaru anwu mu o noduhawanu."

¹⁶ Eze-iphe-oma iya ono nyiberu anyibe. O buru l'eze-iphe-oma iya ono b'ooshije emeru anyi eze-iphe-oma; mbù o -mechaa; oomekwasebaa ya ozo; emewaa iya ro k'anyinyi. ¹⁷ Oo l'ẹka Mòsisu bẹ Chileke shi tularu anyi ekemu. Eze-iphe-oma yee ire-lanu shikwanu l'ẹka kẹ Jizosu Kéreshi bya. ¹⁸ O tọ dukwa onye gudejewaa enya huma Chileke. Oo Nwa lanu ono, yele Chileke, bụ Nna tugbaru buru nanu okpobe aburu ono bẹ bụ onye meru; anyi maru gẹ Chileke du.

Ozi, Jìonu onye emeje bapuzizimu

ezi l'echiegu

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Tòbudu iya bụ; ndu Jiu shi Jierúsalemú zia ndu-uke Chileke me ndu bu eri Livayi g'ephe je ajia Jìonu su iya: "Bù onye bẹ i bu?"

²⁰ Ebe Jìonu ajikakwaru eyeru phe onu. O kaekwaru phe pho l'edzudzu-oha su phe: "O tọ bukwa mbedua bụ Kéreshi obu."

²¹ Epe jia ya; "O bahunuru onye bẹ i bu? Bù ngu bụ Elayijia?"

Jiṅu sù phẹ waawaa; lẹ ya ta abụkwa Elayjia.

Ḃphe jia ya: “?Bụ ngu bụ onye mpfuchiru Chileke, anyi ele ẹnya iya obu?”

Ọ sù phẹ: “Waawaa.”

²² Ḃphe sù iya: “?Ọ bụkpohunaaru onye bẹ ị bụ? Yenụaru anyi onu g’anyi maru iphe, anyi e-je epfuaru ndu ziru anyi ozi. ?Denukpohunaa g’i pfuru opfu ẹhu ngu?”

²³ Jiṅu sù phẹ: Ọo mbẹdua bụ onye ono, Azáya deru nkiya l’ẹkwo sù: Ọ duru olu onye aha gengugengu l’echiegu sù:

Unu mee ụzo, Nnajiuphu
g’ọ pfuru nhamunha!*

²⁴ No iya; ndu ono, byaru ozi ono bụ ndu Fárisii bẹ ziru phẹ nù.

²⁵ Ḃphe jia Jiṅu sù iya: “! -bụdu Kéreshi; ẹbe ị bụdu Elayjia; ọphu ị bụkwapho onye mpfuchiru Chileke; ?ọ nwuhunuru inwu-agma bẹ iimeje baputizimu?”

²⁶ Jiṅu sù phẹ: “Unu eleanaa l’ọo mini bẹ mu gude eme baputizimu. Obenu l’ọo duru onye unu l’iya tukurọ nọdu, unu ta amadu. ²⁷ Onye ono, l’e-mechaa bya nù ono kakwa mu shii; k’ọphu mu ta asụdu gẹ mu e-phureta tọfu iya eri akpọkpa iya.”

²⁸ No iya; ẹka iphemiphe ono mekọtaru bụ lẹ Betani; l’azụ ẹnymu Jiṅdanu azụ iya ọphuu; l’ẹka Jiṅu shi anọduje eme ndiphe baputizimu.

Jizọsụ bụ Nwaturu Chileke

²⁹ O rwua lẹ nchitabọhu iya; Jiṅu hụma gẹ Jizọsụ eje abyapfuta iya. Ọ sù: “Unu hụma onye obu, bụ Nwaturu Chileke obu. Ọo ya e-gwefu iphe-ẹji ndiphe l’ophu! ³⁰ Sù-a; ọ kwa onye ono bẹ mu pfuru opfu ẹhu iya ono sù l’ọo duru onye l’e-mechaa bya nù. L’onye obu ka mu l’ishi ka mu l’okpa. L’a byaru anwụ mu; ọ nọduhawaro-a. ³¹ Mbẹdua te eshikwa maru onye ọ bụ; obenu l’ọo gẹ ndu Ịzurẹlu amaru iya meru g’o gude mu bya anọdu; gude mini eme baputizimu.”

³² Jiṅu pfukwaaphọ iphe, o gude ẹnya iya hụma sù: “Mu hụmaru Unme Chileke g’o shi l’imigwe dọ gẹ ndo bya anọdu iya l’ẹhu. ³³ Mbẹdua te eshikpọkwanu maru iya; ọle onye ono, ziru mu gẹ mu bya egude mini mee baputizimu ono suru mu: ‘Ọo onye ono, ịi-hụma gẹ Unme Chileke shi l’imigwe bya nọdu iya l’ẹhu ono bụ iya bụ onye obu, e-gude Unme-dụ-Nsọ eme baputizimu obu.’ ³⁴ Sù-a; nta-a bẹ mu gudewaa ẹnya mu hụma iya bya apfụwaru epfu l’ọo onye ono bụ Nwa Chileke obu.”

Ndu mbụ, l’etso Jizọsụ

³⁵ O rwukwaa lẹ nchitabọhu iya; Jiṅu pfukwaru l’ẹka ono yẹle ụmadzu labọ, shi lẹ ndu etsoje iya nù. ³⁶ No iya; ọ hụmaepho Jizọsụ g’ọoghata ọ sù: “Unu hụmakwa Nwaturu Chileke obu.”

³⁷ No iya; ndu labọ ono, etsoje iya nù ono nūmaepho iphe ono, o pfuru ono; ẹphe tsoru Jizọsụ. ³⁸ Jizọsụ bya aghaa ẹnya hụma phẹ g’ẹphe etso iya bya ajia phẹ sù phẹ: “?Bụ gunu bẹ unu achọ?”

Ḃphe sù iya: “Rabayi! ?Bụ awe bẹ ịkwaje?” Rabayi bụ O-zì-iphe.

* 1:23 1:23 Gṅnaa Azá 40:3.

³⁹ Ọ sù phẹ: “Unu byanu bya ahuma iya.” Noo ya; ephe tsoru iya je ahuma eka okwaje. Ephe l'iya no-jiwaro nchi mbochi ono. Teke ono, ephe byaru ono bu l'oke eswe uzenyashi.

⁴⁰ Onye lanu l'umadzu labo ono, numaru opfu Jìṣonu; tsoru Jizosu ono; bu Anduru, nwune Sayimonu Pyita. ⁴¹ Anduru vuru uzo lobaru je aho-vu nwune iya Sayimonu su iya: “Anyi humaaakwaru Mezaya obu, bu iya bu Kereshi obu.” ⁴² O duta Sayimonu byapfuta Jizosu. Jizosu humae ya pho bya asu iya: “Oo ngu bu Sayimonu, bu nwa Jìṣonu. Iphe, aa-nduje eku ngu nta-a bu Sifasu, bu iya bu Mkpuma.”

Jizosu eku Filipu yele Natanelu

⁴³ O rwua nchitabohu iya; Jizosu chita k'eje Galili. No iya; o huma Filipu; bya asu iya “Tsuru mu.” ⁴⁴ Filipu ono bu onye Betusayida. O bukwarupho mkpukpu ono be a nwuru Anduru yele Pyita. ⁴⁵ No iya; Filipu kwe iya hm; bya eje elee enya Natanelu. O huma iya bya asu iya: “Anyi humaaakwaru onye obu, Mosisu deru nkiya l'ekwo ekemu; teme ndu mpfuchiru Chileke dekwaa ya pho-a. Onye o bu bu Jizosu ke Nazaretu, nwa Jiosesu.”

⁴⁶ Natanelu su iya: “?O dukporu-a iphe, du ree, e-shi le Nazaretu?”

Filipu su iya: “Byanu bya egude enya ngu huma.”

⁴⁷ Jizosu humae pho ge Natanelu eje abyapfuta iya; o su: “Onye owa-a bu okpobe onye Izurelu, adudu iphe, aata iya uta iya.”

⁴⁸ Natanelu jja ya: “?Nenu g'i meru maru mu?”

Jizosu su iya: “Mu humahawaru ngu ro teke i no l'upfu oshi figu pho teme Filipu bya ekua ngu.”

⁴⁹ Natanelu su iya: “Onyibe! Oo ngu bu Nwa Chileke obu. Oo gubedua bu Eze ndu Izurelu obu.”

⁵⁰ Jizosu su iya: “?Bu-a l'ole mu suru ngu le mu humaru ngu l'upfu oshi figu pho meru g'o gude i kweta? Ii-mechakwaro humabaa iphe, kabaa owa-a shii! ⁵¹ Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; unu e-mechakwaa huma g'imigwe gheru onu; unwu-ojozi Chileke nodu enyiba iya enyiba; enyizetakwa iya pho enyizeta awupfu Abubu-Ndiphe.”

2

Eke nwanyi le Kena

¹ O be le mboke k'eto; o duru eka eeke nwanyi le Kena. Kena be du le Galili. Ne Jizosu nodukwapho l'eka ono. ² No iya; Jizosu yele ndu etsoje iya nu jee eka eeke nwanyi ono; kele e yekwanuru pho le nri. ³ A ngu-gbuchaepho mee, a gataru; ne Jizosu jepfu iya je asu iya: “Ndu-a te enweekwa mee.”

⁴ Jizosu su iya: “Ha! Nwanyi-a! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Teke mu e-me egube iphe ono, enya du ngu ono teke erwukwa.”

⁵ Ne iya su ndu nkwako nri: “Iphe, o sukpowaru g'unu mee; unu mekwaa ya!”

⁶ O duru aragbada ite-era ishii, e gude urwa kpua, sukpaaru l'eka ono, ndu Jiu egudeje eme nsu nri. Iphe, alaje l'ite-era ono nanu bu galonu ukporo; ophu aburu galonu ukporo l'iri. ⁷ Jizosu su ndu nkwako nri ono: “Unu kujishia ite-era ono mini g'o ha.” Ephe kujishia ya; o tuko jichaa pyimu pyimu. ⁸ O su pho: “O du ree; unu gbatawa iya ro je anu onye bu iya bu ishi, iphe, eeme l'eka-a.” Ephe mee g'o pfuru. ⁹ Onye bu ishi iphe, eeme l'eka ono bya etsua ya onu; mini ono ghowaa mee. O tufu iya ehu

ẹka m̄ee k'ono shihunu. Ọ buerupho ndu nkwakọ nri ono, kuru mini ono maru ẹka o shi. Ọ buru iya bu; o kua nwoke, byaru alu nwan̄ȳi-a ¹⁰ su iya: "Ibe ngu evujeru ọzo pashia m̄ee, du ree l'a nguadaa. Teke m̄ee duẹpho ndu byaru nu l'enȳa; t̄eme l'a pashiahaa m̄ee ophu du ẹji. Owa b̄e i gb̄e sumia m̄ee, du ree byasu nta-a."

¹¹ Iphe-ohumalenya mbu ono, Jizosu meru ono b̄e o meru l̄e Kena, n̄o l̄e Gálili; mee ya gude goshi ọdu-biribiri iya. Ndu etsoje iya nu kweta nkiya.

¹² E meebekepoephe iphe ono; Jizosu waa ne iya; m̄e unwune iya k̄e nwoke; m̄e ndu etsoje iya nu tugbua jeshia Kapaniyomu. Ẹphe je anọ nwujiku olemole l'ẹka ono.

Jizosu achifu ndu azu aswa

l'eze-ulo Chileke

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Obo Ojeghata ndu Jiu n̄odu erwuwaa; Jizosu tugbua jeshia Jierusalemu. ¹⁴ O rwua bya eje abahu l'eze-ulo Chileke. Ọ huma ndu noḡbaa l'ẹka ono ere eswi; m̄e aturu; m̄e ndo; m̄e ndu agbanwe okpoga, n̄o l'ẹka onokwapho agbanweshi okpoga l'eli teburu phe. ¹⁵ Ọ bya achita udo; mee ẹchachi gude chikashigbua phe g'ẹphe ha l'ime eze-ulo Chileke ono; chikashichaa m̄e aturu m̄e eswi ono. Ọ bya aghakashia okpoga ono, ndu ono agbanweshi ono; tuko teburu phe ghashia igharaphu. ¹⁶ Ọ bya abaar̄u ndu ophu ere ndo mba su phe: "Unu tuko iphe ono chishia l'ẹka-a. Ọ to budu ulo Nna mu b̄e unu e-me g'ọ buru ulo aswa." ¹⁷ Ndu etsoje iya nu bya nu bya anyata iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke, suru: "Obu, mu yeru ulo ngu enwu phuruphuru g'oku; ọ buru n-yemobu ono a-ta ishi mu."

¹⁸ T̄obudu iya bu; ndu Jiu su iya: "Denu iphe, ii-meru goshi anyi g'anyi gude maru l'iphe-a, i meru-a b̄e i meru l'orwuberu iya?"

¹⁹ Jizosu su phe: "Unu tsukposhia eze-ulo Chileke-a; ọo ujiku ẹto kp̄eekpu b̄e mu e-gude kp̄ukwaa ya g'ọ du g'ọ shi du."

²⁰ Ndu Jiu ono jia ya su iya: "I suru l'ọo ọlo-a, a k̄puru ọkporo apha labo l'apha ishi-a b̄e ii-gude ujiku ẹto kp̄u-phu azu?"

²¹ Ebe a madu l'ọo onwiya ḡedegede b̄e bu eze-ulo Chileke, oopfu opfu iya obu. ²² Noo g'ọ shitaru ọ nwuhuchaa; Chileke mee o shi l'onwu teta dzuru ndzu; ndu etsoje iya nu nyata l'o pfujewaru iphe ono. Ọ buru iya bu l'ẹphe ekweta iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke; kwetakwapho iphe, Jizosu pfuru.

Jizosu maru onyemoye

²³ Teke ono, Jizosu n̄okwadu l̄e Jierusalemu g'aabokwadu obo Ojeghata ono b̄e a dukpoo igwerigwe kweta nkiya. Kele ẹphe huma-butaru iphe-ohumalenya, o meshiru. ²⁴ Obenu l̄e Jizosu te egudedu ire phe ẹka; kele ọ makotawaru g'onnyemoye gbaru. ²⁵ Ọ to budu k̄e hm g'a bya akpaharu iya ḡe nemadzu tukoru gbaa; eshi ophu yebedua l'onwiya makotawaru iphe, du nemadzu l'okpoma.

3

Nikodimosu yele Jizosu

¹ O nweru nwoke lanu, ẹpha iya bu Nikodimosu. Nikodimosu b̄e yi l'ogbo k̄e F̄arisii bya abukwarupho onye-ishi ndu Jiu. ² O rwua ẹnyashi ujiku lanu; ọ byapfuta Jizosu bya asu iya: "O-z̄i-iphe! Anyi makwaru-a l'i bu onye ezije mmamiphe; l'ọo Chileke yeru ngu g'i bya. Ọ to dudu onye

a-dụ ike eme eze iphe-a, iimegbabẹ-a, abụdu l'ọo Chileke p̄furu onye ọbu l'azụ."

³ Jizosu sụ iya: "Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; onye aanwụ-phuduru azụ bẹ ta abyakwa ahụma ẹka Chileke bụ eze."

⁴ Nikodimosu sụ iya: "Denu g'ee-shi nwụ-phu nemadzụ azụ ọzo mę onye ono buchaaru ogerenya? Ọo-laphu ne iya azụ l'ephọ je anọdu g'a nwụa ya k'ugbo ẹbo tọ?"

⁵ Jizosu sụ iya: "Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; ọ tọ dukwa onye abahụ l'ẹka Chileke bụ eze; gbahaa l'e gude mini; waa Unme-dụ-Nsọ nwụ-phu iya azu. ⁶ Onye nemadzụ nwuru; mę iphe, shi l'ẹka nemadzụ tukokwaru buru kę nemadzụ. Onye Unme-dụ-Nsọ nwuru; mę iphe, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ tuko bukwanuru kę Unme-dụ-Nsọ. ⁷ G'ọ tọ dukwa ngu biribiri lę mu suru l'anwụ-phufutaje unu azụ ọzo. ⁸ Ọobujeru; pherephere -nọdu ezi ala ibiya ọphu dụ iya ree l'i nū ephu iya; obenu l'i ti makwanu ẹka o shi; ọphu i makwapho ẹka ozi ala. Nokwapho g'ọ dụ iphe, bukpo onye Unme-dụ-Nsọ nwuru bụ ono."

⁹ Nikodimosu sụ iya: "Denukpoo g'egube iphe ono e-me nwụa?"

¹⁰ Jizosu sụ iya: "I bụ onye ezi iphe lę İzuru; ẹbe iphe, dū nno edoduru ngu ęnya? ¹¹ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; ọ kwa iphe, anyi tutaru nvo bę anyi epfuje; ọ buru iphe, anyi humaru l'ęnya bę anyi atuje onu iya; obenu l'unu te ekwedu kweta iphe, anyi epfu. ¹² Mu -pfuaru unu iphe kę mgboko-a; unu tee kwetadu. Denu g'unu e-shi kweta mę mu -pfuaru unu g'iphe k'imigwe dū? ¹³ Ọ tọ dukwa onye bahujewaru l'imigwe; a -gufu onye ono, shi l'imigwe bya, bụ Abubu-Ndiphe.

¹⁴ "Sụ-a; ọ kwa gẹ Mosisu gude mgboro wolia agwo ono, e gude ope mee ono l'echięgu pho bụ g'e wolifutaje Abubu-Ndiphe ¹⁵ g'ọo-bukwanuru onye kwetarū nū; onye ono enweru ndzū ojejeje. ¹⁶ Lę Chileke yekwaru ndiphe obu; yetabe iya k'ophu ọ nuru Nwa lanu, ọ nweru kpoloko: g'oburu onye kwetarū nkiya; onye ono taa ladu l'iswi; o nwechiaru ndzū ojejeje. ¹⁷ Iphe, Chileke yedoru Nwa iya g'ọ bya lę mgboko-a ta abukwa g'ọ bya anmaa ndiphe ikpe. Ọ kwa g'ee-shi iya l'ẹka dzọo ndiphe.

¹⁸ "Onye kwetarū nkiya bę a taa nmakwa ikpe. O bekwanu l'onye ekwedu nū bę a nmahaakwaru ọ ikpe; kęle onye ono te ekwedu k'onye ono, bụ Chileke Nwa lanu ono. ¹⁹ Gẹ Chileke e-bukafu ikpe ono bụ; l'iphoro ono byaru lę mgboko-a; ndiphe gbę haa iphoro ono hatachia ochii; opfu l'iphe, ęphe eme bugbaa ejo-iphe. ²⁰ Ishi iya bụ l'onye bụ onye eme ejo-iphe akpoje iphoro ashi; onye ono te eshitajędu ẹka iphoro dū; a -nonyaa ejo-iphe, oomegbabẹ gbafuta iphe. ²¹ Obenu l'onye eme ire-lanu l'afutaje bya anodu l'ẹka iphoro dū g'aa-huma-dzuru iya; maru l'iphe oome bę ẹka Chileke dupho."

Jizosu yele Jiṅṅu onye emeje baputizimu

²² E mehaa; Jizosu yele ndu etsoje iya nū tugba jeshia alı Jiudiya. ęphe kpo nwupfu l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi nemadzụ baputizimu.

²³ Jiṅṅu l'onwiya nọdukwapho lę Inonu eme baputizimu nkiya. Inonu bụ mkpukpu, nọ-kube Selimu. Ọ nọdu l'ẹka ono eme baputizimu; kęle mini dū shi l'ẹka ono. Ndiphe nọdu awu awu-pfuta iya l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi phę baputizimu. ²⁴ Teke ono bukwanuru teke e teke atudu Jiṅṅu mkporo.

²⁵ A nonyanaa; ndu etso Jiṅṅu ęphe l'onye Jiu tūpfuru ęgo g'eemeje kę nsọ asafu onwonye nturuwu. ²⁶ Noo ya; ęphe turu iya jepfu Jiṅṅu je asu iya:

“?I nyatakwadurua nwoke ono, unu l'iya shi nṅdu l'azụ Jiódanu azụ iya ophuu-a? ?Tì madụ nwoke ono, i pfuru anyi opfu ẹhu iya-a? O meakwa baputizimu l'ẹka-a nta-a. Mbụ; a nṅdu awụakwa gidigidi ejepfu iya.”

²⁷ Jiṅnu sụ pṅhe: “Ọ tṅ dukwa onye duru iphe, ọ byaru anata mṅ ọ -bṅdu iphe, Chileke nuru iya. ²⁸ Unubṅdua l'onwunu kàbṅkwa buru ndu ẹto, nṅmaru teke mu pfuru sụ l'ọ tṅ bukwa mbṅdua bṅ Kéreshi ọbu; l'ọ kwa ẹzizi bṅ e ziru mu gṅ mu vuru iya ụzo bya. ²⁹ Sụ-a; ọ kwa nwata nwokoro, eje alụ nwanyị bṅ nwanyị ono, aabya eke ji ono nṅ-doru. Ọnyà nwata okoro ono nṅdu abṅjeru; ọ -pfuru l'ẹka ọnyà iya pṅh ọny ọny iphe, oopfu; ẹhu atso iya ntumatu. Ọ buru ẹgube ono bṅ ẹhu atsokpoo mu uto atsofu l'ishi nta-a. ³⁰ Mbụ-a; ọo-nṅdukwa aka shii eje; ẹpha nkemu aka alwa alị eje.”

Onye shi l'igwe bya

³¹ “Onye ono, shi l'igwe bya ono bṅ bṅ iya kakṅta shii g'a ha. Onye shi lṅ mgboko-a buṅpho kṅ mgboko-a; tṅme ọ nṅdu anṅdujeepho epfu gṅ ndu mgboko-a; onye ono, shi l'imigwe bya bṅ iya kakṅta shii g'a ha. ³² Ọo iphe, ọ nṅmaru lṅ nchi; hṅma l'ṅnya iya bṅ oopfufe. Obenu l'ọ tṅ dṅdu onye ekweje nata ozi iya. ³³ Onye nataru ozi iya bṅ gudewaa nno kweta lṅ Chileke bṅ ọkpobe iya. ³⁴ Noo l'onye ono, Chileke yeru ono epfu opfu, Chileke pfuru. Ishi iya bṅ lṅ Chileke ta anṅduru iya Unme-dṅ-Nso nṅ-phodo iya ya anṅ-phodo. ³⁵ Chileke, bṅ Nna yeru Nwa iya obu; bya ewowaru iphemiphe ye iya l'ẹka. ³⁶ Onye kwetarṅ kṅ Nwa iya ono bṅ nṅwaru ndzu ojeje; onye ta anṅduru Nwa Chileke opfu bṅ ndzu ono ta abyakwa erwube ẹka. Onye ono bṅ oke-ẹhu-eghu Chileke dukwaa swiru; ọ buru g'oo-dṅ swiru iya bṅ ono je adṅwaruro aduru.”

4

Jizosu yele nwanyị Samériya

¹ Tṅbudu iya bṅ; Nnajiuphu bya amaru lṅ ndu ogbo Fárisii nṅmawaru lṅ ndu yebedua, bṅ Jizosu meru baputizimu; ẹphe nṅdu etso iya kawaa shii eme lṅ ndu ophu Jiṅnu meru baputizimu; ẹphe nṅdu etso yebedua.

² Ọle ọ tṅ dukpodaanu onye Jizosu gude ẹka iya mee baputizimu; gbahaa ndu etsoje iya nṅ emeje iya. ³ Ọ gbṅshi lṅ Jiudiya; ọ buru iya alaphu azu lṅ Gálili. ⁴ Ụzo ono, o shiru eje Gálili ono bṅ ọo-ghaja Samériya.

⁵ No iya; Jizosu jenya bya ejerwua mkpukpu lanṅ, eekuje Sayika lṅ Samériya. Mkpukpu ono nṅ-kube ẹgu ono, Jiékpṅ nuru nwa iya, bṅ Jiósefu. ⁶ O nṅekwarupho wṅlu, Jiékpṅ turu, dṅ l'ẹka ono. Jizosu rwuepho l'ẹka ono g'ṅnyanwu alwawaa l'ishi; ike ijṅ bvuchawa iya ree. Ọ je anṅdu anṅo l'agṅa wṅlu ono.

⁷ O nweru nwanyị, byaru eseta mini lṅ wṅlu ono. Nwanyị ono bṅ onye Samériya. Jizosu sụ iya: “Nwanyị; kenaa mu mini gṅ mu ngua.” ⁸ Teke ono bṅ ndu etsoje Jizosu jeshiwaru l'ime mkpukpu je azṅta nri, ẹphe e-ri.

⁹ Tṅbudu iya bṅ; nwanyị Samériya ono sụ iya: “?Ọ nwuru inwu-agma bṅ ọ bṅ gube onye Jiu gbṅ sụ mube nwanyị Samériya gṅ mu kee ngu mini g'i ngua?” Iphe, nwanyị ono gude pfua nno bṅ bṅ lṅ ndu Jiu bṅ ẹphe lṅ ndu Samériya te erigbadu.

¹⁰ Jizosu sụ nwanyị ono: “Ha! Ọ -bṅ l'i maru iphe-oma, Chileke emejeru nemadzṅ; mbṅ-a; ọ -bṅ l'i makpṅoru onye sṅru g'i kee ya mini-a amama

ophu mę ọ gbę bũru gbędua gege arwọ iya mę ọ nũ ngu mini, l'anuje ndzũ g'ị ngua."

¹¹ Nwanyị ono sũ iya: "Nwoke-a! ?G'oodukwanu iphe, i gude, ii-gude seta mini-a-e? Teme welu-a bę i maru l'ọ dũ omi. ?Buhunu awe bę mini, anuje ndzũ ọbu shi ngu? ¹² ?Bũ iphe, iipfu bũ l'ị byaru akawanũ oochoroche anyi Jiékpọ shii, bũ iya tũru anyi welu-a; tũchaa ya bya angua ya mini; unwu iya ngua ya mini; iphe, bũ anũ, o nweru enweru ngukwaa ya phọ mini?"

¹³ Jizọsũ sũ iya: "Ọ tọ dukwa onye nguru mini welu-a gę mini ta agũ iya ozo. ¹⁴ Obenu l'onye nguru mini ophu mbędua nũru iya bę mini ta ayidũ gubaa jasũ lę tuutuutuu lę mĩimimii. Noo lę mini ophu mu a-nũ onye onọ a-dũwa iya rọ l'ęhu bũru iya ishi ngele, a-nọduje anwũshi mini, anuje ndzũ ojejoje."

¹⁵ Nwanyị ono sũ iya: "Jiko nũnu mu ęgube mini ono gę mu ngua; k'ophu bũ: mu -ngũchaa ya; mini ta abyadũ agũbaa mu ozo; mu ahakwanaa k'abyaję ekuta mini l'ęka-a."

¹⁶ Jizọsũ sũ iya: "Lànũ je ekua ji ngu gę gũ l'iya swĩru bya l'ęka-a."

¹⁷ Nwanyị ono sũ iya: "Mu ta alũkwa ji."

Jizọsũ sũ iya: "Ọo ngu eviya. I -sũ l'ị tị lũdu ji bę ọ bũ ngu ọkpobe-opfu.

¹⁸ Kele ị lũwaru unwoke ise; tẹmanu onye ophu gũ l'iya bu nta-a ta abũdu ji ngu. Ọo ire-lanũ bę i pfuru ono."

¹⁹ Nwanyị ono sũ iya: "Nta-a bę mu maru l'ị bũ onye mpfuchiru Chileke.

²⁰ Nna anyi oche phę bę bũ l'ũbvũ-a bę ęphe shi anọduje abarũ Chileke ęja. Nta-a bę unubę ndu Jiu byaru bya asũ l'ọ bũepho lę Jierúsalemũ bę aanọduje abarũ Chileke ęja."

²¹ Jizọsũ sũ iya: "Nwanyị-a; kwetaęle-a iphe-a, mu epfuru ngu-a; l'oggbabeakwa teke adęduo onye byaru anọdu l'ũbvũ-a baarũ Chileke, bũ Nna ęja; ophu aabaduru iya ya lę Jierúsalemũ. ²² Unubę ndu Sameriya abarũ iphe, unu amadũ ęja; anyibedua, bũ ndu Jiu bũ iphe, anyi maru bę anyi abarũ ęja; kele ọo l'ęka ndu Jiu bę ndzọta e-shi. ²³ Ọle oggbabeakwa; mbũ l'ọ ruwakwaru teke ndu l'abarũ Chileke, bũ Nna ęja ọkpobe abarũ e-gude Unme-dũ-Nso mę ọbu phę g'ọ ha abarũ iya ya g'ọ gbaru. Noo ęgube ndu dũ Chileke, bũ Nna ree g'ęphe barũ iya ęja bũ onoya. ²⁴ Chileke bũ Unme. Ọo ya bũ lę ndu abarũ iya ęja gudęfutaje Unme-dũ-Nso yęle irelanũ abarũ iya ęja ọkpobe abarũ."

²⁵ Nwanyị ono sũ iya: "Mu makwarũ-a lę Mezaya ọbu, bũ iya bũ onye eekuje Kéreshi l'a-bya. L'ọ -byaępho bę ọo-tũko iphemiphe kọkotaru anyi."

²⁶ Jizọsũ sũ iya: "Ọo mbędua, epfu anũ ngu nũ-a bũ mu bũ Kéreshi ọbu."

²⁷ Ęphe gudekwadaa nno epfu; ndu etsoje iya nũ phọ lwa. O tũfu phę ęhu g'ęphe byaru ahũma gę Jizọsũ yęle nwanị abo ọja. Ębe ọ dũekwanu onye ophu jĩru nwanị sũ iya: "Bũ gunu bę iicho?" Ozoo jĩkpoonu Jizọsũ sũ iya: "Ọ nwũru inwuagha bę gũ lę nwanị epfu?"

²⁸ Noo ya; nwanị ono gbado ite ono, o gude bya ekuta mini ono l'ęka ono; gbagbua gbaba l'ime mkpũkpũ ono je echiaru ndu ozo mkpũ sũ phę:

²⁹ "Unu byakpọdapho bya ahũma nwoke, tũkoru iphe, bũkpoo iphe, mu mejeru koshiaru mu. Mu ta amakwa ?tọ bũdu iya nũ bũ Kéreshi ọbu tọ?" ³⁰ Ęphe wũfuta l'ime mkpũkpũ ono wũ-pfuta Jizọsũ.

³¹ Teke ono, nwanị ono tũgburu ono bę ndu etsoje Jizọsũ rwọru iya sũ iya g'ọ kabęro ria nri.

³² Ọ sù phẹ: “Mu nweru-a nri ọp̄hu mu e-ri, unu ta amadụ.”

³³ Ọ buru iya bụ lẹ ndu etsoje iya nù p̄fuaaha l'ime onwophe sù: “?Ọ d̄uru onye kabẹ wotawaru iya nri t̄o?”

³⁴ Jiz̄osu sù phẹ: “Ip̄he, bụ nri mu bụ ḡe mu mee ip̄he, d̄u onye ono, ziru mu ḡe mu bya ono ree l'obu; waf̄ua ḡe mu jek̄ota ozi, o ziru mu g'ọ ha jefu iya l'ishi. ³⁵ Sù-a; ?t̄o b̄udu unu anmaj̄e ẹtu sù: ‘Tofukwaa onwa ẹno nta-a l'ọ rwua teke eewolataj̄e ip̄he, e meberu l'al̄i.’ Ọle mu s̄uru g'unu palikp̄odapho ẹnya legbabe l'op̄fu, a k̄oru ak̄oko; gbua ya igo h̄uma l'ip̄he, e meberu l'al̄i kachawar̄u akaka d̄uchawaa k'ewolata unup̄hu! ³⁶ Onye akpata ip̄he ono, e meberu l'al̄i ono b̄e aapf̄uje ugw̄o ozi iya. Onye ono achikobe mebyi ip̄he, l'a-n̄odu l'ẹka lan̄u kwaberu nd̄zu ojeje. Ọo ya b̄u ḡe ndu ak̄u ak̄uku; m̄e ndu akpata akpata at̄uko tee ẹswa. ³⁷ Noo ẹka ip̄he ono, e pfuru ono gude buru ọkpobe-op̄fu; a s̄uru: ‘L'onye lan̄u emebeje ip̄he l'al̄i; onye ọzo eje akpata iya akpata.’ ³⁸ Mu yewaru unu g'unu je akpata ip̄he, e meberu l'ẹgu, unu ejeduru ozi iya. Ọo ndu ọzo jeru ozi l'ẹgu ono; ọ l'ọo unub̄eɗua b̄e unu l'ẹphe gbawaa mgba eri urwu ip̄he, ẹphe seru akanya iya.”

³⁹ Igwerigwe ndu Sam̄eriya, shi l̄e mkp̄kpu ono bya ekweta k̄e Jiz̄osu; op̄fu l̄e nwan̄ȳi ono s̄uru ph̄e l'ọ t̄ukoru ip̄he, buk̄poo ip̄he, ya mejeru k̄oshiaru iya. ⁴⁰ T̄obudu iya b̄u; ndu Sam̄eriya ono byapfutaep̄ho Jiz̄osu; ẹphe rw̄o ya g'ẹphe l'iya n̄otabaa. O kwe; ẹphe l'iya n̄o ujiku lab̄o l̄e mkp̄kpu ono.

⁴¹ A d̄ubakpoo igwerigwe gude k'ip̄he shi iya l'ọnu kweta. ⁴² Ẹphe sù nwan̄ȳi ono: “Ọ t̄o buk̄waa olu-op̄fu ngu kpar̄u ip̄he, anyi kwetar̄u. Ip̄he, anyi kwetar̄u buk̄wa l'anyi gudewaa nch̄i anyi n̄uma iya l'onwan̄ȳi; maru l'ọo ọkpobe-op̄fu: l'ọo onye-a buk̄poo K̄eres̄hi ọbu eviya, b̄u iya b̄u Onye-Ndz̄ota k̄e mgboko-a.”

Jiz̄osu eme nwa oke-amadụ g'ọ wek̄orohu

⁴³ Jiz̄osu n̄ochaep̄ho ujiku lab̄o ono l'ẹka ono; ọ t̄uḡbua jeshia Gálili. ⁴⁴ L̄e ȳeɓeɗua, b̄u Jiz̄osu l'onwiya p̄fuaakwaru sù l'onye mp̄fuchiru Chile b̄e a ta kwabej̄eɗu ọbv̄u l'al̄i iya. ⁴⁵ T̄obudu iya b̄u; o rwuep̄ho Gálili; ndu Gálili nabata iya; k̄ele ẹphe h̄umakotar̄u ip̄hemip̄he, o meshiru l̄e Jierúsalem̄u teke ono, aab̄o ip̄he l'ẹka ono; k̄ele ẹpheɓeɗua jekwarup̄ho ab̄o ip̄he ono l̄e Jierúsalem̄u.

⁴⁶ Ọo ya b̄u; Jiz̄osu bya at̄uḡbua laphushia az̄u l̄e Kena k̄e Gálili, b̄u iya b̄u ẹka ono, o mejeru mini ọ gh̄o mee ph̄o. Ọ d̄uru oke-amadụ lan̄u, ip̄he eme nwa iya l̄e Kapaniȳomu. ⁴⁷ Nwoke ono n̄umaep̄ho l̄e Jiz̄osu shi waa Jiudiya bya Gálili; o jep̄fu iya je arw̄o ya sù iya g'ọ bya emee ḡe nwa iya nwoke wek̄orohu; k̄ele ọonwuhu anw̄uhu. ⁴⁸ Ọ buru iya b̄u; Jiz̄osu sù iya: “Unu egudedu ẹnya unu h̄uma ip̄he-ọhumalenya, d̄uḡbaa biribiri b̄e unu ta abyakwa ekweta.”

⁴⁹ Oke-amadụ ono sù iya: “Nnaj̄up̄hu; jiko byar̄o g'anyi je; a -n̄onyaa nwa mu ọbu n̄w̄uhu.”

⁵⁰ Jiz̄osu sù iya: “T̄uḡbua lash̄ia; l̄e nwa ngu a-n̄oduru ngu-a nd̄zu.”

Nwoke ono kweta ip̄he ono, Jiz̄osu pfuru iya ono; ọ buru iya alala. ⁵¹ Nwoke ono n̄odukwadua l'uz̄o; ndu ejeru iya ozi gba iya ndzuta; sù iya l̄e nwa iya ono gbakereh̄uakwaru.

⁵² Ọ jia ph̄e sù iya: “?B̄u ẹgube teke ole b̄e nwata ono beberu wata aka mma?” Ẹphe sù iya: “Ọ kwa g'e rigbūerup̄ho nri eswe unyaphu b̄e ẹhoku ono zebuhuru iya.” ⁵³ Nna nwata ono nyata l'ọo teke ono ḡedegede b̄e

Jizòsù sùru iya gẹ ya la lẹ nwa iya a-nòduru iya-a ndzù-a. Nwoke ono yee ndibe iya tũko kweta kẹ Jizòsù.

⁵⁴ Ono bũru iphe-òhumalenya k'ẹbo, Jizòsù meru g'o shi lẹ Jiudiya bya Gálili.

5

Jizòsù yẹle ẹniyeni aguga okpuru

¹ E mechakpòakwaro; ọ dùru ọbo-iphe, ndu Jiu abọ. Jizòsù jeshinaa Jierúsalemù. ² L'ime Jierúsalemù, lẹ mgboru Ọguzo Aturu, bẹ ọ dùru nwa okpuru, ndu Hiburu ekuje Betusayida; ọzo eshije abahù iya dù ọzo ise. ³ Ndu iphe eme òkpoo igwerigwe zẹgbaa l'ime ẹka ono: ndu atşu ishi-o mẹ ndu ẹniyeni-o mẹ ndu iphe, lónwuru ibe ẹhu lanù. Ẹphe tũko zẹshia l'ẹka ono kwabẹgba teke mini ono l'eme ọkpuru. ⁴ Kẹle ọobujeru; a-nonyae-pho nwanshii; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu abya l'okpuru ono bya agbarwua mini ono. Onye iphe eme, vukpòwaa ọzo ye ọkpa lẹ mini ono mẹ ojozi-imigwe ono gbarwuchaa ya; ọ bũru onye ono ewekòrohu l'iphe, eme iya nù. ⁵ Noo ya; o nweru nwoke lanù, nọ l'ẹka ono, nyawaru ẹhu ọkpuru apha l'apha iri l'ẹsato. ⁶ Jizòsù byae-pho bya ahuma l'o shihawaa ọzenya zeta l'ẹka ono. Ọ sù iya: "Ọ dù ngu ree g'ee mee ngu g'i wekòrohu?"

⁷ Nwoke ono, iphe eme ono sù iya: "Ee! Ọle ọ tọ dùdu onye mu nweru, a-parù mu chie l'okpuru ono mẹ a-gbarwue-pho mini ono. Ọ nọdu abujeru; mu -jeshia gẹ mu ye iya ọkpa; onye ọzo evuwaru mu ọzo."

⁸ Jizòsù sù iya: "Gbalihu; phuta utute ngu wata eje ije." ⁹ Teke ono teke ono; nwoke ono wekòrohu bya aphuta utute iya jeahaa ije.

Mbọku, iphe ono meru bũ eswe-atuta-unme ndu Jiu. ¹⁰ Ọo ya bũ; ndu Jiu sù nwoke ono, e metaru l'iphe, shi eme iya nù ono: "Ntanu-a bukwa eswe-atuta-unme. Ọ maru-a lẹ g'i phutaru utute ngu eje nno bẹ ọ bũwaa ngu adarwu ekemu?"

¹¹ Ọ sù phẹ: "Ọ kwa nwoke ono, meru mu wekòrohu ono sùru mu gẹ mu phuta utute mu wata eje ije."

¹² "Ẹphe jia ya sù iya: Ọbũ egube nemadzu gunu bẹ nwoke ọbu bũ, sùru g'i phuta utute ngu wata eje ije?"

¹³ Ọphu nwoke ono, e meru o wekòrohu ono amadu onye ọbu kẹle Jizòsù gudewaa lẹ nemadzu parù ẹka l'ẹka ono lufu ọ bũru iya atugbu.

¹⁴ E mechaa; Jizòsù huma nwoke ono ọzo l'eze-ulo Chileke bya asù iya: "Lenu; nta-a bẹ ì òkpoo ichẹ; ta adukwa teke ii-je eme iphe-ẹji ọzobaa g'iphe ọzo, ka njo ta abyapfuta ngu."

¹⁵ Nwoke ono godobeẹ ya phọ je akaru ndu Jiu l'ọ kwa Jizòsù bẹ meru iya; ya wekòrohu ọbu. ¹⁶ Noo iphe, meru g'ọ gude ndu Jiu chiahaa nta Jizòsù; ofu l'ọ eswe-atuta-unme bẹ o meru iphe ono. ¹⁷ Noo ya; Jizòsù sù phẹ: "Nna mu ejekwa ozi g'ooje iya bya asù nta-a; mbẹdua nọdu ejekwaphọ."

¹⁸ Iphe ono, o pfuru ono mee ndu Jiu; ẹphe kabakpoo achọ ọzo, ẹphe e-shi gbua ya. Ọ tọ bũdua kẹle ọ turwuru nsọ eswe-atuta-unme; ọphu ka phẹ ẹhuka bukwa l'ọ gbẹ ekufua nù Chileke Nna iya, bũnu iya bũ lẹ yẹle Chileke gbẹ haru ẹnya nhamunha.

Ike kẹ nwa

¹⁹ Noo g'ọ gude; Jizòsù sù phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ dukwa iphe, Nwa egudeje ike ẹka iya eme l'onwiya; abudu iphe, ọ humaru lẹ Nna iya eme; kẹle ọo iphe, Nna eme bukwapo iphe, Nwa emeje. ²⁰ Nna yeru Nwa iya obu. Ọ nọdu egoshikotaje iya iphemiphe, oome l'onwiya.

Oo-goshibakpókwa ya nù iphe, ka ọwa-a shii g'o mee; mbù k'òphu ọdù unu biribiri. ²¹ L'ọ kwa gẹ Nna emeje ndu nwùhuru anwùhu; ẹphe eshi l'ọnwu teta gbalihu l'ọ nù phẹ ndzù-a bụ gẹ Nwa e-woru ndzù nù ndu dù iya l'uche. ²² Ọ tọ dukwa onye Nna egude ẹka iya ekpe ikpe; o wokọtaakwaru k'ikpe ye Nwa iya ono l'ẹka. ²³ Ọo ya bụ gẹ ndiphe l'ophu akwabẹje Nwa ùbvù g'ẹphe akwabẹje Nna. Onye ono, ta akwabẹdu Nwa ùbvù ta akwabẹkwa Nna, bụ iya bụ onye ziru iya nù.

²⁴ "Sù-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nùmakpowaru opfu mu bya ekweta k'onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono nweakwa ndzù ojejoje. Onye ono ta abyadù apfuru g'e kpee ya ikpe. Onye ono shiwaal'ọnwu bahù lẹ ndzù. ²⁵ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mbọchi agbabeakwaa; mbù l'ọ rwuakwaru erwurwu teke ndu nwùhuru anwùhu a-nùma olu kẹ Nwa Chileke; ndu ophu nùmaru iya nù a-nọdu ndzù. ²⁶ Ọo gẹ ndzù shi Nna l'onwiya l'ẹka bụ gẹ Nna mekwarupho gẹ ndzù shi Nwa l'ẹka. ²⁷ Ọ nùkwarupho Nwa ono ike g'o kpeje ikpe kpeba; kele ọo ya bụ Abubu-Ndiphe. ²⁸ G'iphe-a te ejikwa unu ẹnya; lẹ mbọku agbabeakwaa teke iphe, bukpo ndu nọ l'ilu g'ẹphe ha a-tùko nùma olu iya; ²⁹ shi l'ilu phe fùtachaa. Ndu ophu shi eme iphe, dù ree eteta dzuru ndzù; ndu ophu shi eme ẹjo-iphe etetakwaphọ g'a nma phẹ ikpe.

Iphe, egoshi l'ike dù Jizosu l'ẹka

³⁰ "Sù-a; ọ tọ dukwa iphe, mu egudeje ike ẹka mu mee l'onwomu. Ọ kwa gẹ Chileke sùru gẹ mu kpee ikpe bụ gẹ mu ekpeje; ẹme ikpe, mu ekpe buri ikpe, pfuru ọto; kele mu te ekpejedu g'ọ dù mu. Ọo g'ọ dù onye ono, ziru mu nù ono ree l'uche bụ gẹ mu ekpeje.

³¹ "Teke ọ bụ lẹ mu gbẹ bya atùahaa ọnu onwomu; ọ kwa iya bụ l'iphe, mu epfu ta abùdu ire-lanù. ³² Obenu l'ọ dukpooruro onye ozo, bụ iya a-tù ọnu mu; mbù l'ophu mu tüberu nvo bụ l'iphe, onye ono e-pfu l'opfu ẹhu mu bụ ọkpobe-opfu. ³³ Ọ kwa unu ziru ndu-ozì g'ẹphe byapfuta Jìṣu; Jìṣu pfukwaaru unu k'ọkpobe-opfu ono. ³⁴ Ọ tọ bukwa gẹ nemadzù bya atùahaa ọnu mu. Iphe, mu zọberu agba iya ọkpa bukwa g'aa-dzọo unu. ³⁵ Jìṣu l'onwiya bụ orọku, enwu enwunwu; ẹme ọ nọdu eke jajaja. Ọ shikwaphọ evu unu evuvu g'unu nọdu l'iphóró iya ono tetọta nwẹswa. ³⁶ Iphe, mu meshiru kakwa atù ọnu mu; eme lẹ gẹ Jìṣu tũru ọnu mu. Ishi iya bụ l'ozì ono, Nna ziru gẹ mu bya ejee jefu l'ishi ono; mbù ozi ono g'ọ ha, mu eje nta-a ono bẹ atù ọnu mu l'ọ bụa Nna ziru mu gẹ mu bya. ³⁷ Nna mu ono, bụ iya ziru mu ono tũkwarupho ọnu mu. Unu teke anùma-swekwaa olu Nna mu ono; ophu unu 'eke ahumaswekwaa ya; k'ophu unu a-maru g'ọ gbaru. ³⁸ Unu ta akwakọbeduru opfu ono, shi Nna mu l'ọnu ono l'ime obu unu; kele unu te ekwetaduru k'onye ono, o ziru g'ọ bya ono. ³⁹ Unu anọduje enyocho iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke; dobesù l'onoo ẹka unu e-shi nweru ndzù ojejoje. Ẹkwo-opfu Chileke ono tũkokpokwaaru atù ọnu mu. ⁴⁰ Obenu l'unu te ekwedu byapfuta mu g'unu enweru ndzù.

⁴¹ "O to nwekwa teke mu ele ẹnya gẹ ndiphe bya ajaahaa mu ajaja. ⁴² Ọle mu makwaru-a l'unu te eyeduru Chileke obu. ⁴³ Ọ kwa ike kẹ Nna mu ono bẹ mu gude bya; unu jika mu. Teke ọ bụepho l'ọ dũru onye ozo, gude ike k'ẹka iya bya; l'ọ bũru onye k'ono bẹ unu a-nata. ⁴⁴ Sù-a; ?denu g'unu e-shi kweta nkemu; l'unubẹ ndu abujeru; nwibe unu -nọdu aja unu ajaja l'ọtso unu ntumatu. Ẹbe ọ bũdu l'unu achọ ọzo, unu e-shi gẹ Chileke ophu bụ iya bụ Chileke kpẹkpụ jaa unu ajaja. ⁴⁵ G'ọ tọ dukwa unu g'ọ bụ mbẹdua eje edo g'unu gbaru l'atatiphu Nna mu; onye e-do edo ẹhu

unu gbèchikwanu bũru Mòsisu phọ, unu chĩru ẹka bebe phọ. ⁴⁶ Ọ -bù l'unu kweru kẹ Mòsisu mẹ unu ekwekwaphọ nkemu; noo kẹle Mòsisu deru dekuta mu l'ẹkwo iya. ⁴⁷ Teke ọ bũ l'unu te ekwetadũru iphe, o deru; ?denuhununu g'unu e-shi kweta l'opfu, mu epfu bũ ọkpobe opfu?"

6

*Jizosu anu unu umadzu iri l'ẹbo
l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ E mechaa; Jizosu tugbua jeshia azu eze-enyimu Galili azu iya ophuu, bukwa iya pho bu eze-enyimu Tayibiriyasu. ² Igwerigwe nemadzu nodu awu gidigidi etso iya; kele ephe humawaru iphe-ohumalenya, o meshiru teke ono, o meshiru ndu iphe eme ephe wekrohuchaa ono. ³ Jizosu kweepho doo bya enykota ẹka ono, bu o-ka-l'ubvu-ubvu ono je anodu anodo l'eka ono yele ndu etsoje iya nu. ⁴ Teke ono be obo Ojegahata ndu Jiu duwaa ntse. ⁵ Jizosu bya apalia enya; huma le ndu awu abyapfuta iya nu du igwerigwe shii. O buru iya bu lo su Filipu: "?Bukpoo awe be anyi a-zuta buredi ge ndu-a eria nri?" ⁶ Iphe, o gude pfua nno ta abukwa lo to madu iphe, oo-me. O kwa go maeduru iphe, Filipu e-pfu.

⁷ O buru iya bu le Filipu asu iya: "Ukporo pangu taa sukpokwanu azuta buredi, a-suru g'oo-rwudzuru phe lonu ilile."

⁸ Noo ya; onye lanu le ndu ono, etsoje iya nu ono, bu Anduru; mbu nwune Sayimonu Pyita su iya: ⁹ "O dukwaru nwata nwokoro nshii, no l'eka-a, gude ishi buredi balise; waa eji-ema. O bekwanu ?o duru iphe, iphe ono bu l'ehu igwe oha-a?"

¹⁰ Jizosu su phe: "Ngwa unu su phe g'ephe noduchaa anodo." Eka ono be unwu irwu eswa dukwanu shii. Ephe bya atuko noduchaa anodo l'eka ono. G'ephe ha doru l'eka ono bu unu unwoke iri l'ẹbo l'ukporo unwoke iri. ¹¹ Jizosu bya achita buredi ono bya ekelechaepho Chileke ekele bya ekeshiaru iya ndu ono, no l'eka ono. O bya emekwaapho ema pho nno; o dzuru onyemonye. ¹² Ephe rijichaepho ephe g'ephe ha; Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Unu tutukobe iphiriba iya ophu ephe riphodoru go to du ophu a-la l'iswi." ¹³ Ephe bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu shi l'ishi buredi ise ono tutu-jiya ya nkata-evu-iphe iri l'ẹbo, bu iya bu ophu ndu ono riphodoru.

¹⁴ Ndu ono humaeppho iphe ohumalenya ono, Jizosu meru ono ephe su: "O kwa okpobe opfu l'oo nwoke-a bu onye mpfuchiru Chileke obu, l'a-bya le mgboko-a!" ¹⁵ Jizosu maerupho l'ephe abya iya akputa k'ehuka; mee ya onye eze phe; o buru iya alaphu azu l'ubvu ubvu pho nwekinyi iya.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ O rwueppho l'uzo enyashi; ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-enyimu pho. ¹⁷ Ephe bahu l'ugbo kporu iya eme g'ephe ghabua le mini ono jeshia Kapaniyomu. Ochii wata agbagba; ophu Jizosu 'eke abyapfutadu phe. ¹⁸ Noo ya; oke pherephere nonyaa bya awata ezizi; k'opu eze mini ono wataru atu oke akpara-mini atushi iya ike; k'opu o byaje enari. ¹⁹ Ndu etsoje iya nu ono kpoepho ugbo ono o du ge manyiru eto me eno; ephe huma Jizosu g'ooje ije l'eli mini eje abyakube ugbo phe. Meji tofu phe. ²⁰ Jizosu su phe: "Ndu ba agushi unu; lo bu-a mbueda."

21 Ọ bụru l'ọ pfuru nno meru g'ọ gude o lwuahaa phẹ l'ọbu g'ẹphe kubata iya l'ugbo phẹ. G'ejia epfua; ugbo phẹ hee l'eli-mgboko ẹka ẹphe eje alufu.

Aacho Jizosu

22 O rwua lẹ nchitabohu iya; ndu ophu shi nọdu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu bebe maru l'oo ugbo lanu be likwaduru-a l'eka ono. Ephe makwarupho lẹ Jizosu te tsodu ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo phẹ; l'oo ndu ono, etsoje iya nu ono tugburu nweka phẹ. 23 Ọ dukwarupho igwerigwe ugbo ozo, shighaa Tayibiriyasu byakube eka ono ntse, bu iya bu mgboru eka pho, ephe no taa buredi ge Nnajiuphu kelechaaru Chileke ekele pho.

24 No iya; igwe oha ono humaepho lẹ Jizosu ta anodu l'eka ono; ebe ndu etsoje iya nu anodu iya; ephe tuko bahu l'ugbo choru Jizosu jeshia Kapaniyomu.

Jizosu bu nri, anu ndzu

25 Ephe cho-vuepho Jizosu l'azu eze-enyimu ono azu iya ophuu; ephe su iya: “?Buhunu teke ole be i ruwuaru azu iya-a?”

26 Jizosu su phẹ: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, meru g'ọ gude unu chohaa mu nta-a ta abukwa l'ole unu humaru iphe-ohumalenya, mu meshiru. Iphe, unu zoberu acho mu bukwa le mu nuru unu buredi; unu taa taja epho. 27 Su-a; ophu g'unu te segbushihẹ onwunu l'akanya nri ophu bu ola-l'iswi. Unu sejechia akanya nri ophu a-nodu anuje unu ndzu ojejoje, bu iya bu nri ophu Abubu-Ndiphe a-nu unu; kele o kwa yebedua be Chileke, bu Nna meru g'e shije l'eka iya huma ike, egoshi l'onoo iphe, yebe Nna gude su ge ya bya.”

28 Ephe jia ya su iya: “?Bu gunu be anyi a-nodu eme l'ọ buri iya bu l'anyi eje ozi Chileke?”

29 Ọ su phẹ: “Iphe, bu iya bu ozi Chileke bu g'unu kweta k'onye ono, Chileke yeru g'ọ bya ono.”

30 Ọo ya bu; ephe su iya: “?Bu egube iphe-ohumalenya, du idu-agma be ii-me goshi anyi g'anyi gude enya anyi huma kweta obu? ?Deni iphe, ii-me obu? 31 Kele teke k'azu be nna anyi oche phẹ rikwaru nri ono, bu mana ono teke ephe no l'echiegu. Ọ buri iya bu iphe obu, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: ‘Ọ nuru phẹ nri, shi l'imigwe ephe ria.*’ ”

32 Jizosu su phẹ: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to bukwa Mosisu nuru unu nri ono shi l'imigwe ono. Obenu l'oo Nna mu egudeje eka iya nu unu okpobe nri ophu shi l'imigwe. 33 Lẹ nri ono, Chileke anuje ono bukwa iya bu onye ono, shi l'imigwe bya ono; teme o buri onye ono anuje ndiphe ndzu.”

34 Ephe su iya: “Nnajiuphu; jiko nujenu anyi nri ono tekenteke.”

35 Jizosu su phẹ: “Ọ kwa mbedia l'onwomu bu nri ono, anuje ndzu ono. Onye byapfutaru mu nu be egu ta ayikwa gubaa ozo; ophu egu mini abyakwa agubaa onye kwetaru nkemu. 36 Ole mu pfuakwaru unu l'unu humaakwaru mu; ophu unu ekwedu nkemu. 37 Obenu l'iphe, bu ndu Nna mu yeru mu l'eka a-byapfutakotakwa mu; ophu mu abyakwa achifu onye byapfutaru mu nu. 38 Noo kele mu shi l'imigwe bya. Iphe, mu byaru ta abukwa ge mu bya emee uche nkemu; o kwa uche onye ziru mu ge mu bya be mu byaru ememe. 39 Iphe, bukwanu uche onye ono, ziru mu nu ono bu g'ọ to du ndu ono, o yeru mu l'eka ono me onye lanu, a-nahu mu tuphahu; gbahaa ge mu tuko phẹ mee g'ẹphe tuko teta nodu ndzu mboku ikpazu. 40 Noo kele iphe, du Nna mu ree bu g'onye bu onye humaru Nwa

* 6:31 6:31 Gūnaa Awu 16:4; Neh 9:15; Ebu 78:24,25.

iya ono bya ekweta nkiya nweru ndzụ ojejoje. Mu e-mekwaphọ onye ọbu g'ọ shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ mbọku ikpazụ."

⁴¹ Ọo ya bụ; ndu Jiu wata ata hanyịhanyi l'ẹka ono; kele ọ sụru l'ọo yẹbedua l'onwiya bụ nri ọbu, shi l'imigwe bya. ⁴² Ẹphe wata epfu sụ: "?? Tọ bụnu-a nwoke-a bụ Jizọsụ, nwa Jiósẹfu; mbụ onye anyi maru nna iya; waa ne iya ree-a? ?Dẹnuhunụ g'ọ shitaru ọ gbẹ nta-a bya asụ lẹ ya shi l'imigwe bya?"

⁴³ Jizọsụ sụ phẹ: Unu ta atanyihe ntanyi l'ime onwunu. ⁴⁴ Mbụ-a; ọ tọ dukwa onye byaru l'abyapfuta mu nụ; abụdu l'ọo Nna mu ono, ziru mu nụ ono kuritaru onye ọbu. Ọ bụru mbẹdua l'onwomu e-me onye ọbu l'ooshi l'ọnwu teta dzuru ndzụ mbọku ikpazụ. ⁴⁵ Ndu mpfuchiru Chileke dekwaru l'ẹkwo sụ: "Ọo Chileke e-zị onyemonye iphe." Onye bụ onye nūmaru kẹ Nna ọbu; bya anwuta ẹka iya; nokwa onye a-byapfuta mu nū bụ ono. ⁴⁶ Iphe, mu epfu ta abụkwa l'ọ dūjewaru onye humajewaru Nna ono, abụdu onye ono, shi Chileke l'ẹka bya ono. Ọo yẹbedua bụ onye humajewaru iya nū. ⁴⁷ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye kwetaru nkemu bẹ dzụakwaa ndzụ ojejoje. ⁴⁸ Ọ kwa mbẹdua, bụ nri kẹ ndzụ.

⁴⁹ Nna unu oche phẹ riru nri ono, bụ mana l'echiẹgu; ẹphe nwuhuelaa. ⁵⁰ Obenu lẹ nri ọwa, shi l'imigwe-a bẹ bụ nri ọphu anụje ndzụ; mbụ nri ọphu onye riru iya nū taa nwuhuedu anwuhu. ⁵¹ Ọ kwa mbẹdua bụ nri, dzụ ndzụ; shi l'imigwe bya. Onye bụ onye riru nri ono a-dzuru ndzụ jasụ l'ojejoje. Nri ono, mu a-nụ ono bụ anụ-ẹhu mu. Mu e-woru iya nū l'iswi ẹhu ndu mgboko-a g'ẹphe ha; k'ọphu bụ; onye riru iya nū; l'ọ dzuru ndzụ.

⁵² Ndu Jiu tūkashiahaa ẹgo l'ime onwophẹ. Onye aji sụ: ?Dẹnu gẹ nwoke-a l'e-me nū anyi anụ-ẹhu iya g'anyi ria?

⁵³ Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsụ asụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu eriduru anụ-ẹhu Abụbu-Ndiphe; ngua mee ya bẹ unu tee nwekwaru ndzụ l'ime ẹhu unu. ⁵⁴ Onye bụkwanu onye riru anụ-ẹhu mu; ngua mee mu ọbu; bẹ nwewaru ndzụ ojejoje; tẹme mu emee onye ono; l'ooshi l'ọnwu teta dzuru ndzụ mbọku ikpazụ. ⁵⁵ Kele anụ-ẹhu mu kwataru bụru nri eriri; mee mu bụkwarupho ọkpobe iphe-angungu. ⁵⁶ Onye bụ onye riru anụ-ẹhu mu; bya angua mee mu; nọwaa mu l'ime; mbẹdua nọdu onye ono l'ime. ⁵⁷ Ọo Nna ono, bụ iya bụ ishi ndzụ ono yeru mu gẹ mu bya; ọ bụkwaru iya phọ bẹ mu gude nọdu ndzụ; nokwaphọ g'iphe, bụ onye riru anụ-ẹhu mu e-gude mu nọdu ndzụ. ⁵⁸ Ọo ya bụ l'onoo nri ọbu, shi l'imigwe bya ọbu bụ ono. Ọ tọ bụdu ẹgube ochochoroche unu phẹ richaarụ ẹphe nwuhuelaa. Onye bụ onye riru nri ọwa l'a-nọduwaro ndzụ jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄imiimii."

⁵⁹ Iphe ono bụkota iphe, Jizọsụ nọ pfushia teke oozi iphe l'ulo-ndzukọ ndu Jiu lẹ Kapaniyomu.

Opfu ndzụ ojejoje

⁶⁰ Igwerigwe ndu etso Jizọsụ nūma iphe ono bya asụ: "Ha! Opfu ọwa atakwa ẹru lẹ nchị. Ọ tọ bụkwa iphe anuma."

⁶¹ Obenu lẹ Jizọsụ mawaru l'onwiya iphe, ndu etso iya nū atanyi-doru k'opfu ono. Ọ sụ phẹ: "??Bụ iphe onoya, mu pfuru ono egbu unu egbu? ⁶² ?Dẹnukwanu g'ọo-du mẹ unu -huma Abụbu-Ndiphe g'ọ kwaseru imeli ala azụ l'ẹka ọ shi nọduhawaa? ⁶³ Ọ kwa Unme Chileke anụ ndzụ. Iphe, bụkpoo k'anụ-ẹhu nemadzụ bụkwa iphe-mmanụ, adudu iphe, ọ yi. Opfu, mu shi teke-a pfushita anụ unu-a bụkwa unme bya abụkwarupho ndzụ. ⁶⁴ Obenu l'ọ dūchanuru-a ndu ọphu teke ekwetadu nkemu lẹ

g'unu ha-a." Noo lẹ Jizṅsu shihawaa lẹ mbụlembu maru ndu ọp̄hu teke ekwetadu nkiya; makwarup̄họ onye ọp̄hu ọbu l'e-mechaa deru iya ye. ⁶⁵ Ọ sụkwapho: Noo g'ọ shitaru mu sụ unu l'ọ tọ dudu onye byaru abyapfuta mu nụ; abudu l'ọ shi l'ẹka Nna ono.

⁶⁶ Ọ pfuchaep̄ho nno; igwerigwe ndu ono, shi etso iya nụ ono tsuphuchaa azu; ẹbe ẹp̄he etsojehedu iya. ⁶⁷ Ọ buru iya bụ lẹ Jizṅsu asu umadzu iri l'ẹbo ọp̄hu etsoje iya nụ: "Unubedua-e; ?Unu a-gbakashiḥufua tẹnu?"

⁶⁸ Sayimonu Pyita sụ iya: "Nnajiup̄hu! ?Anyi a-gbakashiḥu gbapfuhunu onye? G'ọ bụ gubedua gude op̄fu, anuje ndzụ ojejoje-a. ⁶⁹ Anyi kwetaakwaru bya amaakwarup̄ho l'ọo ngu bụ Kéreshi ọbu mbụ Nwa ke Chileke, dzu ndzụ ono."

⁷⁰ Jizṅsu sụ p̄he: "?Tobudu mbedua gude ẹka mu họt̄a unu n'iri l'ẹbo? Ọle onye lanu l'ime unu bukwa Obutuswe." ⁷¹ Onye oop̄fu ip̄he ono ele ẹn̄ya buru Jiudasu, nwa Sayimonu Isukariyotu; kele ọo Jiudasu bụ onye e-mechaa deru iya ye; mbụ ọ bukwaru-a onye lanu l'ime umadzu iri l'ẹbo ono, etsoje iya nụ ono.

7

Jizṅsu yele unwune iya

¹ E meebekepoep̄ho; Jizṅsu tsoru Gálili ejep̄he; ọp̄hu ọ dudu iya l'ok̄poma gẹ ya tsoru Jiudiya; kele ndu Jiu, nọ l'ẹka ono achor̄ g'ẹp̄he e-shi gbua ya.

² Teke ono bẹ ọbo-ip̄he ndu Jiu ono, bụ Ọbo-Mkp̄ù p̄he ono gbaritawaru ntse. ³ Ọ buru iya bụ l'unwune Jizṅsu asu iya: "Shikwaphọ l'ẹka-a tuḡbua jeshia Jiudiya gẹ ndu etsoje ngu nụ ahuma eze ip̄he, dū biribiri, iime. ⁴ Ọ tọ dukwa onye anọduje edomi ip̄he, oome edomi mē ọ -nọdu eme g'ọha maru iya. Eshi ọp̄hu ị tukuru ẹgube eze ip̄he ono eme; menaa gẹ ndu mgboko-a madzuru ngu." ⁵ Noo l'unwune iya te ekwetakp̄odarunu nkiya.

⁶ Noo ya; Jizṅsu sụ p̄he: "O toko rwukwa teke mu e-je; obenu l'unubedua ta adudu teke unu gbeshiru ẹbe unu ejeshia. ⁷ Unu ta abyakwa adu ndip̄he ashị: obenu lẹ mbedua bẹ dūwaa p̄he ashị; kele mu anọduje ep̄furu p̄he sụ p̄he l'ọo ẹpho ejo-ip̄he bẹ ẹp̄he eyeje ẹka. ⁸ Unu tuḡbua jeshia ọbo-ip̄he, unu eje; kele mbedua bẹ o toko gbadu mu l'ejeje." ⁹ Ọ pfuchaa nno bya anọdu lẹ Gálili l'ẹka ono.

Jizṅsu eje Ọbo-Mkp̄ù ọbu

¹⁰ E mecha g'unwune iya tuḡbucharu jeshia lẹ Ọbo-Mkp̄ù onoya; Jizṅsu tuḡbua lẹ mpya jeshia; ẹbe o jeduru l'ebederabadara ọp̄hu ọha maru.

¹¹ Ndu Jiu tsoru elekashi ẹn̄ya iya l'ẹka ono, aabọ ip̄he ono asuje: "? Buhunu awe bẹ ọ nọ?"

¹² A nọdu adzụ-p̄heep̄ho taba taba iya l'ẹka ono, e jiru ejiji ono. Ndu ọp̄hu asu: "Ọ kwa ok̄pobe nemadzu." Ndu asu: "Ọo ọka. Ọo ndip̄he bẹ o tsochiaru edep̄hushi edep̄hushi." ¹³ Ọ buru ebvu, ẹp̄he at̄sụ ndu Jiu meru g'ọ gude ẹbe ọ dūhedunu onye dūru ike pfufuta ip̄he ono k'ọp̄hu aa-numa iya.

¹⁴ Ọ rwujeep̄ho l'echilabọ ọbo-ip̄he ono; Jizṅsu bahụ l'eze-ulo Chileke je eziahaa ip̄he. ¹⁵ Ọ dū ndu Jiu biribiri. Ẹp̄he sụ: "?Denuhunu gẹ nwoke-a meru maru ip̄he ẹgube-a l'ẹbe abụ l'ọ guru ẹkwo mē ililekp̄o?"

¹⁶ Jizṅsu sụ p̄he: "Ip̄he, mu ezi ta abukwa mu bẹ o shi l'ẹka. Onye o shi l'ẹka iya bukwa Chileke ono, ziru mu nụ ono. ¹⁷ Onye eme g'ọ mee ip̄he, bụ obu Chileke a-maru: ?ip̄he-a, mu ezi-a shi l'ẹka Chileke t̄o ike k'onwomu

bẹ mu gude ezi iya. ¹⁸ Sù-a; onye gude ike k'onwiya epfu bukwa onwiya bẹ oome g'a jaa ajaja; obenu l'onye eme g'onye ono, ziru iya nù ono jaa ya ajaja buwaa onye egoshi l'ọ gbaru g'eegude ire iya ẹka; mbụ ọ tọ dudu ẹka ntuji dū iya l'ẹhu. ¹⁹ Mbụ-a; ?tọ buda Mósisu doberu unu ekemu? Obenu l'ọ tọ dudu g'unu ha, duru onye emeje iphe, ekemu ono pfuru. ?Bukpoo gunu bẹ unu zoberu eme g'unu gbua mu nta-a?"

²⁰ Ndu ono sù iya: "Ọo ọbvu bẹ gù l'iya eme. ?Bụ onye eme g'ọ gbua ngu?"

²¹ Ọ sù phẹ: "Mu sù l'ọ kwadua iphe lanu bẹ mu meru l'eswe-atuta-unme; ọ tufuwaa unu ẹhu. ²² Ọo l'ọo lẹ Mósisu suru; a -nwua nwata nwoke; ọ -noephọ abali ẹsato g'unu buje iya ubvu meru g'ọ gude unu nọdu ebujechaa phẹ iya bua mẹ ọ -betaru ọ buru l'eswe-atuta-unme. G'a gufukpokwaaro l'ọ tọ buda Mósisu bẹ wataru iya nù; ọ bukporo ochochoroche unu phẹ wataru iya. ²³ Ọ -buru l'iphe, unu e-buje nemadzu ubvu l'eswe-atuta-unme bu g'unu ete emebyidu ekemu Mósisu ?ọ nwuru inwu-agma bẹ ẹhu egbu unu egbu lẹ mu meru nemadzu ọ wekorohu l'eswe-atuta-unme? ²⁴ Ọphu g'unu be lejekwa nemadzu ẹnya l'iphu kpee ya ikpe; unu pfubejekwa ikpe ọto kpee nemadzu."

?Bụ Jizosu bu Kéreshi obu?

²⁵ Ọo ya bụ; ndu Jierúsalemú haru sù: "Tọ bunu-a nwoke-a bẹ aachokashi g'e gbua? ²⁶ Ọ gbenu bya apfuru l'edzudzu-ọha l'ẹka-a asa opfu; ọphu ọ dudu onye wotaru iya ya nù. ?Ọ dukwa gẹ ndu-uke Chileke mawaru l'ọo ya bụ Kéreshi obu gedegede? ²⁷ Obenu lẹ teke Kéreshi obu a-bya bẹ ọ tọ dukwa onye amaru ẹka ọ shi. Onye ọwa bẹ anyi kabekwa maru ẹka ọ shi."

²⁸ Nọo ya; Jizosu zinyaa phẹ iphe l'eze-ulo Chileke ono; ọ raaha ya arara sù: "Unu makporu-a onye mu bụ amama ophu? ?Unu maru-a ẹka mu shi? Ọ tọ bukwa ike k'ẹka mu bẹ mu gude bya. Onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono bukwa onye ire-lanu; ọle unu ta amadu iya. ²⁹ Ọo mbedua maru iya. Ishi iya bụ l'ọo ẹka ọ nọ bẹ mu shi; teme ọ buru iya ziru mu gẹ mu bya."

³⁰ Ẹphe chokashiahaa g'ẹphe e-me gude iya; ọle ọ tọ dudu onye ophu byiru iya ẹka; kele ọ toko ọ gbadi iya l'anwuhu. ³¹ Ndu kwetaru nkiya l'igwe ọha ono kwata haelaa shii. Ẹphe nọdu epfu asuje: "Teke Kéreshi obu byaru; ?oo-mebaa iphe, dū biribiri, l'a-dakata ọwa-a, nwoke-a shi teke-a meta-a?"

Eezi ndu nche g'ẹphe je egude Jizosu

³² Ndu Fárisii numanu taba taba ono, a tukoru aadzu kẹ Jizosu ono. Todbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii yefunu ndu nche; ẹphe jeshia ya egude. ³³ Ọo ya bụ; Jizosu sù: "Ọ kwaa gẹ mu l'unu nọfua nwanshii; mu alapfushiwaro onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono. ³⁴ Mbụ l'unu a-chọ mu nta chọ imo; unu taa humadu mu; ẹka mu nọ bẹ unu ta ayikwa bya."

³⁵ Ndu Jiu ono tukọ pfuaha l'ime onwophe sù: "Bukpoo egube awe bẹ nwoke-a abya alala, anyi taa dudu ike ala? A ta amadu ?ọ kwako lẹ ya a-lashi Gurisu, bụ iya bụ ẹka ndu Jiu gbakashihuru lẹ eburu; jeshia ẹka ono je ezi ndu Gurisu iphe tọ? ³⁶ Meru iphe, ọ gbẹ sù: 'Unu a-chọ mu nta chọ imo; ọle unu taa humadu mu.' Sụkwapho: 'Ẹka mu nọ bẹ unu ta ayikwa bya.' ?Iphe ono bukpoo gunu bẹ ọ bụ?"

Mini, anuje ndzu

³⁷ O beṛpho lẹ mbọku agba l'upfu ọha, bụ iya bụ mbọku, kachaa mkpa l'ọbo-iphe ọbu; Jizọsu gbalihu pfuru apfuru raa ya arara sụ: "Onye mini agụ g'onye ono byapfuta mu gẹ mu kee ya mini g'ọ ngụa. ³⁸ Onye kwetarụ nkemu bẹ iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono a-vụkwa l'ẹhu iya, suru: 'Ọo l'ẹhu onye ono bẹ ngegele ono, asọshi mini, anuje ndzụ ono a-dụ.' " ³⁹ Jizọsu pfuru iphe ono, o pfuru ono pfudoru iya Unme-du-Nsọ, bụ iya bụ Unme-du-Nsọ ono, ndu woru onwophẹ ye iya l'ẹka a-nata ono. Teke ono bẹ e teke anudu phẹ iya; opfu lẹ Jizọsu bẹ Chileke teke ewolidu dobe l'ọdu-biribiri iya l'imigwe.

Igwe ọha aabọ onwophẹ ẹbo

⁴⁰ G'igwe ọha ono nūmaru iphe ono, o pfuru ono ẹphe haru sụ: "Ha! Nwoke-a bukwa onye mpfuchiru Chileke ọbu, anyi ele ẹnya iya ọbu eviya."

⁴¹ Ndu ọphu asụ: "Ọ kwa iya bụ Kéreshi ọbu."

Ndu asụ: "ỌBuna-a lẹ Gálili bẹ Kéreshi ọbu e-shi bya? ⁴² Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Kéreshi ọbu l'e-shi l'eri Dévidi. L'ọo lẹ Betulehemu bẹ aa-nwụ iya, bụ iya bụ lẹ mkpukpu, Dévidi shi buru gededede." ⁴³ No iya bụ; ndu ono gude opfu ẹhu Jizọsu ono bọo onwophẹ ẹbo. ⁴⁴ Ẹphe haru chọahaa ụzo, ẹphe e-shi gude iya; ọle ọ tọ dukwanu onye ọphu byiru iya ẹka.

Ndu-ishi ndu jiu te ekweedu woru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka

⁴⁵ Ndu nche phọ, ẹphe ziru ozi-a jechaa bya alwaphuta azụ lapfushia ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii, bụ ndu ziru phẹ ozi. Ẹphe rwua; ndu ono, ziru phẹ nụ ono jia phẹ sụ: "Ọ nwuru inwuagha bẹ unu akpọtaduru iya?"

⁴⁶ Ndu nche ono sụ phẹ: "Ha-o! Anyi teke ahumaswekwaa onye asa opfu ẹgube ono."

⁴⁷ Ndu Fárisii ono sụ phẹ: "Ọ duswefuakwarupho unubedua? ⁴⁸ ?Ako kojeru unu l'ọ duru onye-ishi anyi; ọzoo onye Fárisii, wojeru onwiya ye iya l'ẹka? ⁴⁹ Abyakwanu l'iphe, bukpuo igwerigwe ọha ono, bụ ekemu Mósisu bẹ ẹphe amadu ono bẹ Chileke tuakwaru onu."

⁵⁰ No iya; Nikodimosu, bụ onye lanu lẹ ndu Fárisii ono, bukwa iya phọ gbeshijeru jepfuta Jizọsu-a sụ phẹ: ⁵¹ "E-tsoje iphe, ekemu anyi pfuru bẹ anyi taa nmakwa nemadzụ ikpe mę anyi-anumaduru opfu iya; marweta iphe, o meru."

⁵² Ẹphe sụ iya: "ỌGubedua bufunu-a onye Gálili? Lerwena ẹnya l'ẹkwo-opfu Chileke g'ii-huma l'ọ tọ dudu onye mpfuchiru Chileke, e-shi lẹ Gálili."

⁵³ E mechaa onyenonu tugbuu lashichaa ibe iya.

8

Nwanyị, e gechiru l'ẹka oori ogori

¹ Tọbudu iya bụ; Jizọsu tugbuu jeshia úbvú Olivu. ² O ruwepho l'onmewa utsu echele iya; ọ tugbuu ozo byatashia l'eze-ulo Chileke. A dọ igwerigwe zakọo l'ẹka ono bya adọ-pee ya mgburugburu. Ọ bya anọdu anọ; wata phẹ ezi iphe. ³ No iya; ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii kpuru nwanyị, e gechiru l'ẹka oori ogori kpataru iya; bya eworu iya dobe l'echilabọ phẹ l'ẹka ono. ⁴ Ẹphe sụ Jizọsu: "O-zì-iphe! Nwanyị-a bẹ e gechiru yee nwoke. ⁵ ?Ọ dukpuo ngu g'e mee ya gunu nta-a? A -bya l'ekemu anyi bukwa iphe, Mósisu pfuru bụ g'e gudeje mkpuma tugbuu

onye meru iphe, dũ nno.” ⁶ Iphe ono, ephe epfu nno buru ónyà opfu bẹ ephe gbaberu iya g'ephe maru: ?ọ duru iphe, ephe e-gude nmata iya sũ l'o noo ophu o mesweru. Jizosu gbenu bya etupfuru etupfuru bya egude mkpushi-ẹka dekaşiahaa iphe l'ali. ⁷ Ephe jinyaa ya aji; ọ gbalihu sũ pphẹ: “Teke ọ duru onye teke emeswee iphe-eji g'unu ha l'ẹka-a g'onye ono vuwaru ọzo wota mkpuma tũa nwanyi-a.” ⁸ O tupfutakwa ọzo gudekwa mkpushi-ẹka deahaa iphe l'ali ọzo. ⁹ Ephe numachaepho iphe ono; ephe geshihuaahaa nanũ nanũ; kele egomunggo pphẹ anmaa pphẹ ikpe. No iya; ephe shiepho ageshihu lẹ ndu bũ ogerenya gbiriri jasũ ọ buwaru Jizosu pphẹ-pheru nwẹkiya yele nwanyi ono, pphuru iya l'atiphu ono. ¹⁰ Jizosu bya agbalihu sũ iya: “Nwanyi! ?Denuhunu pphẹ? ?Tọ duhedunu onye ophu pphuru nma ngu ikpe obu?”

¹¹ Nwanyi ono sũ iya: “Ọ tọ dukwa Nnajiphu.”

Jizosu sũ iya: “?Buchiunaa mbẹdua a-gbẹ nmaa ngu ikpe? Tugbua lasha. Ọ l'ọo gi ti mebẹkwa iphe-eji ọzo.”

Jizosu bũ iphóró kẹ ndu mgboko

¹² Jizosu byakwa eyeeru pphẹ onu sũ pphẹ: “Ọ kwa mbẹdua bũ iphóró, duru ndiphe. Onye bũ onye tsoru mu nũ ta abyakwa eje ije l'ochii; gbahaa iphóró kẹ ndzũ bẹ a-nodu iya l'ẹhu.”

¹³ Ọo ya bũ; ndu Fárisii sũ iya: “Nta-a bẹ ọ gbẹ buru gbẹdua l'onwongu atũ onu onwongu. Iphe ono, iipfu ono ta adukwa ophu bukpo ire-lanũ.”

¹⁴ Jizosu sũ pphẹ: “Mu -nodu atukpoonu onu onwomu; unu makwaru l'iphe, mu epfu bukota ire-lanũ; kele mu maru ẹka mu shi; makwarupho ẹka mu ala; obenu l'unubẹdua ta amadu ẹka mu shi; ebe unu amadu ẹka mu ala. ¹⁵ Unubẹdua l'ekpe ikpe gẹ nemadũ ekpeje. Mbẹdua ta adudu onye mu ekpe ikpe. ¹⁶ Tẹmanu; ọ -bukpooru nũ l'ọo gẹ mu kpee ikpe; bẹ ikpe nkemu bukwa ikpe, pphuru ọto; kele ọ tọ bũdu mbẹdua nwẹkinyi mu ekpe ikpe obu. Ọo mu lẹ Nna mu ono, bũ iya ziru mu gẹ mu bya ono. ¹⁷ Tẹme e dekwaa ya ppho l'ẹkwo ekemu unu sũ l'umadzu labo -nodu agbawaa ekebe l'iphe bẹ iphe ono bunupho okpobe-opfu. ¹⁸ Mu atũ onu onwomu; tẹme Nna mu ono, bũ iya ziru mu gẹ mu bya ono nodu atukwapho onu mu.”

¹⁹ Tọbudu iya bũ; ephe jia ya sũ iya: “?Bũ awe bẹ Nna ngu obu nọ?”

Jizosu sũ pphẹ: “Unu ta amakwa mu; ophu unu amakwa Nna mu. Ọ -bũ l'unu maru mu mẹ unu amakwarupho Nna mu.”

²⁰ Opfu ono bẹ ọ nọ l'ẹka e dobeje okpoga, a tukotarũ Chileke pphushia g'ọ nọ l'eze-ulo Chileke onó ezi iphe. Ebe ọ dudu onye byiru iya ẹka k'egude; kele o toko ọ gbadi iya l'anwũhu.

Jizosu anma okwa ekwegekwe

²¹ Jizosu sukwa pphẹ: “Mu a-la; unu achọo mu nta chọo imo; ọle unu taa chọ-vudu mu. Unu evuru iphe-eji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwũshihu. Ẹka obu, mu a-la obu bẹ unu ta ayikwa bya.”

²² Ọ buru iya bũ lẹ ndu kẹ Jiu asu: “?Ọo-kabẹhunũ gbua onwiya ophu ọ suru l'ẹka ya a-la bẹ anyi ta ayikwa bya?”

²³ Ọ sũ pphẹ: “Unubẹdua shi l'uzo-ali; ọle mbẹdua shi l'uzo-imeli. Unu bũ ndu kẹ mgboko-a; obenu lẹ mbẹdua ta abudu onye kẹ mgboko-a. ²⁴ Mu suru unu l'o noo iphe, meru g'ọ gude unu je evuru iphe-eji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwũshihu; mbũ unu a-nodukwa l'iphe-eji unu ono nwũshihu; gbahaa l'unu byaru bya ekweta lẹ mu bũ onye ono, mu suru lẹ mu bũ ono.”

²⁵ Ephe jia ya sũ iya: “?Bũ onye bẹ i bũ?”

Jizōsu sù phẹ: “Ọo onye ono, mu shi lẹ mbụ kataru unu lẹ mu bụ ono bẹ mu bụ. ²⁶ O nwechaaruro iphe, mu e-pfu pfukuta unu; mękwapho igwerigwe iphe, mu e-kpe unu ikpe iya; ọle onye ono, ziru mu nù onó bụ onye ire-lanụ; tẹme ọ bụru iphe, mu nūmaru iya l'ọnu bẹ mu arajẹ arara g'oniyemonye nūma.”

²⁷ Ebe ẹphe amadụ l'ọo Chileke, bụ Nna bẹ oopfụ ama ẹka. ²⁸ Ọo ya bụ Jizōsu sù phẹ: “Unu -woliẹpho Abụbu-Ndiphe; unu agbẹ teke ono maru l'ọo mu bụ iya. Noo teke unu a-makwarupho l'ọ tọ dudu iphe, mu egudeje ike k'ẹka mu mee; l'ọ bụepho iphe, Nna ziru mu bẹ mu anọduje epfu. ²⁹ Tẹmanu onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono te ebuhakwaru mu ẹka. Ọ pfukwaru swiru mu eswiru; kẹle ọ bụepho iphe, dọ Nna mu ono ree l'obu bẹ mu anọduje eme tekenteke.”

³⁰ Igwerigwe ndu nūmaru teke Jizōsu epfu iphe ono kweta nkiya.

Ohu l'amadụ

³¹ Ọo ya bụ; Jizōsu sù ndu Jiu ono, kwetawaru nkiya ono: “Unu -nọdu emejekpōwaa gẹ mu epfu-a; bẹ unu bụakwaa ọkpobe ndu etsoje mu nū. ³² Mbụ; unu amaru ọkpobe-opfu ono. Ọkpobe-opfu ono emee g'unu nweru onwunu.”

³³ Ẹphe sù iya: “?G'anyi shi l'eri Ébirihamu-a-e? Ẹbe ọ bụdu l'ọ dujeru onye gbajeru anyi ohu-a. ?Buhunu ole bụ k'epfu sù l'anyi e-nweru onwanyị?”

³⁴ Jizōsu sù phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ onye eme iphe-ẹji bụakwaa ohu iphe-ẹji. ³⁵ Ohu te ebujeakwaruro l'ibe nnajiphu iya jasụ lẹ gbururu. Ọo nwa, a nwuru anwunwu l'unuphu anọdujewa iya rọ jeye lẹ gbururu. ³⁶ Ọo ya bụ; teke Nwa ono meru unu g'unu nweru onwunu; unu enweru onwunu ọkpobe enweru. ³⁷ Mu makwaru-a l'unu shi l'eri Ébirihamu; unu gbẹ emekwanu g'unu gbua mu-a; opfu l'unu te ekwedu g'opfu mu ree unu ire l'ẹhu. ³⁸ Iphe, mu epfu opfu iya bụ iphe, mu gudewaa ẹnya mu hụma l'ẹka mu lẹ Nna nọ; iphe, unubedua emekwanu bụru iphe, unu nūmaru l'ọnu nna unu.”

³⁹ Ẹphe sù iya: “Ọ kwa Ébirihamu bụ Nna anyi.”

Jizōsu sù phẹ: “Ọ -bụ l'unu bụ unwu Ébirihamu mẹ unu emenaa iphe, Ébirihamu meru. ⁴⁰ Obenu lẹ nta-a bẹ unu achọ ọzo, unu e-shi gbua mu; mbụ mụbe onye pfuru unu ire-lanụ, mu nūmaru Chileke l'ọnu. Ọ tọ bụkwa ẹgube iphe ono bẹ Ébirihamu meru. ⁴¹ Ọo iphe, nna unu meru bẹ unu eme.”

Ẹphe sù iya: “E te vutakwaru anyibedua l'ovuoba. Ọ kwa Nna lanụ bẹ anyi nweru, bụ iya bụ Chileke.”

⁴² Jizōsu sù phẹ: “Ọ -bụ l'ọo Chileke bụ Nna unu mẹ unu eyenaa mu obu; kẹle ọo l'ẹka Chileke nọ bẹ mu shi gbeshi byatashia. Mu ta anonyakwarupho bya egude ike k'onwomu byatashia. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya. ⁴³ ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ iphe, mu epfu agbeje sweru unu uswe lẹ nchị? Iphe, meru iya nù bụ l'unu te ekwedu l'unu a-nūma opfu mu. ⁴⁴ Unu bụ unwu Obutuswe. Ọ bụru Obutuswe bụ nna unu. Iphe, dọ unu ree l'obu bụru g'unu e-me mee iphe, dọ nna unu ono ree. E -shikpọo lẹ mbulembu bẹ ọ bụhawaa mgbugbumadzu. Ẹka iya ta adujeduru l'ire-lanụ; kẹle ọ tọ dudu ire-lanụ dọ iya l'ọnu. Ọ -dzua ọka bẹ a mawaru l'ọo iphe, gbaru ẹgube onye ọ bụ bẹ oome; noo l'ọ bụ onye ntuphu-ire bụru nnaji ọka l'onwiya. ⁴⁵ Obenu lẹ mbedua epfujẹ ire-lanụ. Ọ bụru iphe ono meru g'ọ gude ẹbe unu ekwetaduru nkemu.

46 ?Ọ ẹ̀kpooru onye a-gbeshi pfua sù l'òwa-a iphe-ẹ̀ji, mu mejeru baa? Teke ọ̀ bụ̀kwanu l'ọ̀o ire-lanù bẹ̀ mu epfu; ?ọ̀ nwuru inwu-agma bẹ̀ unu te ekwekwanu lẹ̀ nkemu bụ̀ eviya? 47 Onye bụ̀-a Chileke bụ̀ Nna iya anụmaje opfu Chileke. Iphe, meru iphe, unu ta anụdu opfu Chileke bụ̀ l'unu ta abụdu unwu Chileke."

Jizosu lẹ̀ Ébirihamu

48 Ndu Jiu sù iya: "Ọ̀ dū ngu g'anyi te epfuduru ọ̀kpobe-opfu mẹ̀ anyi -sù l'ì bụ̀ onye Samériya; tẹ̀me ọ̀bvu nọdu eme ngu?"

49 Jizosu sù phẹ̀: "Ọ̀ tọ̀ ẹ̀kwa ọ̀bvu, eme mu nù. Ọ̀ kwa Nna mu bẹ̀ mu akwabẹ̀ ọ̀bvu; unu gbẹ̀ agbarwù mu agbarwù; 50 ẹ̀be ọ̀ bụ̀ lẹ̀ mu eme g'a jaa mu ajaja. Ọ̀ dūru onye lanù, adzọ̀ g'a jajẹ̀ mu ajaja; ọ̀ bụ̀ru onye ono e-kpe ikpe. 51 Gẹ̀ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ̀kpoo onye eme iphe, mu epfu-a ta abyakwa anwùhu anwùhu jasù lẹ̀ tuutuutu lẹ̀ m̀jimiimii."

52 Ndu Jiu sù iya: "Ihee! Nta-a bẹ̀ anyi makpọ̀waru l'ọ̀o ọ̀bvu eme ngu eviya. Lẹ̀-a; Ébirihamu kakkọ̀kwaru nka nta ka imo; mechaa bya anwùhule-a. Iphe, bụ̀ ndu mpfuchiru Chileke nwùhukotakwapho; ọ̀ bụ̀ru iya bẹ̀ ì sùru anyi l'onye bụ̀ onye eme iphe, ì pfuru ta ayidu nwùhu anwùhu jasù lẹ̀ tuutuutu lẹ̀ m̀jimiimii. 53 Tọ̀o ?iime g'ì sù l'ì ka nna anyi Ébirihamu shii, mechaaru nwùhuela-a? Tẹ̀me ndu mpfuchiru Chileke nwùshihukotakwapho. ?Bù onye bẹ̀ iitukpọ̀ l'ì bụ̀?"

54 Jizosu sù phẹ̀: "Ọ̀ -bù l'ọ̀o gẹ̀ mu jaaha onwomu ajaja mẹ̀ nkemu ta adẹ̀kwa iphe, o gege aburu. Ọ̀o Nna mu ono, unu sùru l'ọ̀o Chileke unu ono aja mu ajaja. 55 Obenu l'unu teke amaduru iya; mbẹ̀dua makwanuru iya. Ọ̀ -bù lẹ̀ mu sùru lẹ̀ mu ta amadù iya m'ọ̀ bụ̀ru ọ̀ka bẹ̀ mu adzù g'unubẹ̀dua adzujẹ̀-a. Ọ̀le mu maru iya bya emeje iphe, o pfuru. 56 Nna unu, bụ̀ Ébirihamu bẹ̀ ẹ̀hu tsoru uto l'oo-gude ẹ̀nya iya hụ̀ma mbọ̀ku, mu a-bya. Ọ̀ hụ̀ma iya; o tee ẹ̀swa."

57 Tọ̀budu iya bụ̀; ndu Jiu sù iya: "G'ì tiki nọdu ọ̀kporo apha labọ̀ l'apha ìri-a bẹ̀ ì gbẹ̀ hụ̀mawanu Ébirihamu?"

58 Jizosu sù phẹ̀: "Gẹ̀ mu gbukwaaru iya unu tororo; a byakwaru anwù Ébirihamu; mu nọduhawa."

59 Tọ̀budu iya bụ̀; ẹ̀phe kwakoahaa mkpuma g'ẹ̀phe tya ya. O domia onwiya; lufushia l'eze-ulo Chileke ono.

9

Jizosu emeta nwoke, a byaru anwù ọ̀ nọdu atsuwaa ishi

1 Jizosu nọdu aghata aghata; ọ̀ hụ̀ma nwoke lanù, a byaru anwù ọ̀ nọdu atsuwaa ishi. 2 Noo ya; ndu etsoje Jizosu jia Jizosu sù iya: "Bụ̀kpohuna onye ole mesweru? ?Bù nwoke-a meru iphe-ẹ̀ji; tọ̀o ndu nwuru iya nù, meru g'ọ̀ gude a bya l'anwù iya; ọ̀ nọdu atsuwaa ishi?"

3 Jizosu sù phẹ̀: "Ọ̀ tọ̀ bụ̀kwa lẹ̀ nwoke-a mesweru; ọ̀zoo l'ọ̀o ndu nwuru iya nù mesweru meru g'ọ̀ gude; ọ̀ nọdu atsu ishi. Ọ̀ kwa iphe, kparù iya nù bụ̀; g'ẹ̀ shichia l'ẹ̀hu iya goshi g'ike kẹ̀ Chileke erebe ire. 4 Anyi jefutajekwa ọ̀zì onye ono, ziru mu gẹ̀ mu bya ono teke iphóró ẹ̀kwa. Noo le nchi ejihuwaa teke adẹ̀du onye adù ike eje ozi. 5 Nta-a, mu nọkwadu lẹ̀ mgboko-a bụ̀kwa mbẹ̀dua bụ̀ iphóró kẹ̀ ndu mgboko-a."

⁶ O pfuchaepho iphe ono bya agbushi ọnu-mini l'alì bya egude ọnu-mini ono gwo-phube epuchi meta tee nwoke ono l'anya; ⁷ sù iya: "Tugbua je aswaa iphu l'okpuru Sayilowamu," bu iya bu okpuru, aza "onye e ziru ozi." Tòbuda iya bu; ọ tugbua je aswaa iphu l'okpuru ono. Ọ lwaphutashia azu; ọ nọdu aphuwaa ọzo.

⁸ Ndu obutobu ono me ndu shi ahumajewa iya nu eka oorwo arwo jiahaa: "?Tọ buna-a nwoke-a, anọduje arwo arwo-a baa?"

⁹ Ndu asu l'ọ kwa iya-a; ndu asu l'ọ tọ bukwa iya; l'ọ kwa onye yeru iya nu. Nwoke ono su: "Ọ kwa mu-a-o."

¹⁰ Ephe jia ya: "?Denu g'e meru i phuharu ọzo?"

¹¹ Ọ sù phẹ: "Ọ kwa nwoke ono, eekuje Jizosu ono gwo-phuberu epuchi meta tee mu l'anya labo; bya asu mu ge mu tugbua je aswaa iphu le Sayilowamu; mu tugbua je aswaa iphu; mu wata aphu ọzo."

¹² Ephe jia ya sù iya: "?Bu awe be onye obu no?"

Ọ sù phẹ le ya ta amakwa.

Ndu Fàrisii aji onye ono, shi atsù ishi ono aji

¹³ Noo ya; ephe duta nwoke ono, shi atsù ishi ono jepfu ndu Fàrisii.

¹⁴ Mboku ono, Jizosu gwo-phuberu epuchi tee nwoke ono l'anya ọ phuhaa ọzo ono bu eswe-atuta-unme. ¹⁵ Ndu Fàrisii bya ajikwaa nwoke ono ọzo sù iya g'ọ kokpoo g'ọ shiru phuhaa ọzo. Ọ sù phẹ: "O metaru epuchi tee mu l'anya labo; mu je aswaa iphu; mu phuhaa ọzo."

¹⁶ Ndu Fàrisii ono haru sù: "Nwoke ono te eshikwa l'eka Chileke; ọ -buru 'abu ?denu g'ọ gude ophu ọ dobejedu nso, du l'eswe-atuta-unme?"

Ndu ophu asu: "?Denukwani g'onye eme iphe-aji e-me emekota iphe-ohumalenya, dugbaa egube ono." Ephe bo onwophe ebo.

¹⁷ A nonyakwaa; ndu Fàrisii ono jikwaa nwoke ono ọzo sù iya: "?Denukpohuna ọnu, gubedua yeru le ke nwoke ono; eshi ophu ọ bu iya meru; i phuhaa ọzo." Ọ sù phẹ: "Ọo onye mpfuchiru Chileke be ọ bu."

¹⁸ Ophu ndu Jiu ono ekwetakwanuru le nwoke ono shi atsuhawaa ishi; l'ọ teke ono be e meru iya; ọ phuhaa ọzo ono; jasuru ephe je ekua ndu nwuru nwoke ono; ¹⁹ bya aji phẹ sù phẹ: "?Bu onye owa-a bu nwa unu, unu suru l'a byaru anwu ọ nọdu atsuhawaa ishi-a? ?Denu g'e meru ọ nọdu aphuwaa ọzo nta-a?"

²⁰ Ndu nwuru nwoke ono sù: "Iphe, anyi makaharu bu l'ọ bu nwa anyi. Iphe ọzo buru l'ọ shi l'epho ne iya tsuta ishi. ²¹ G'e shiru mee ọ phuhaa ọzo nta-a be anyi amaekwa. Ebe anyi amakwa onye meru; ọ phuhaa ọzo. Ọ kwa g'unu jia ya g'ọ pfua l'ọnu onwiya; eshinu ogerenya iya duwaa shii." ²² Iphe, ndu nwuru nwoke ono gude pfua nno bu l'ephe atsù ndu Jiu ebvu; kele ndu Jiu chihawaru iya sù l'ọ -duru onye gudebaa ọnu iya pfua l'edzuzu-oha l'ọ Jizosu bu Kereshe obu; ephe akpo-chia onye obu mkpo-chi sù g'ọ tọ batabahe l'ulo-ndzuko phẹ. ²³ Noo g'ọ gude ndu nwuru iya nu sù: "Unu jia ya; ogerenya iya duwaa shii."

²⁴ Ọo ya bu; ephe byakwa ekua nwoke ono, shi atsù ishi ono k'ugbo ebo sù iya: "Kwabẹ Chileke nwekiya ubvu; pfuaru anyi ire-lanu; l'anyibedua l'onwanyi maakwaru le nwoke ono bu onye iphe-aji."

²⁵ Nwoke ono sù phẹ: "Mu ta amakwa ?ọ bu onye iphe-aji-o tọ tọ budu iya. Ophu mu gude eka bu le mu shi atsù ishi; ọle nta-a be mu aphuwaa ọzo."

²⁶ Ephe jia ya sù iya: "?Denu g'ọ nwuru unu l'iya? ?Denukpoo g'ọ gude mee ngu; i phuhaa ọzo obu?"

²⁷ Ọ sù phẹ: “Ọ kwa-a iphe lanu-a, mu pfuhawaru unu-a; ẹbe unu angabeduru iya nchi-a. ?Ọ nwuru inwu-agma be unu eme g'unu numa iya ozo? Tọ Ọ ọ dufua unu g'unu buru ndu etsoje iya nu?”

²⁸ Ẹphe phuahaa ya iphu sù iya: “Ọ kwa gubedua bu onye etsoje iya nu! Anyibedua bukwa ẹka ke Mosisu be anyi etso! ²⁹ Ọ buru Mosisu be anyi maru le Chileke pfuru opfu nu. Ọ -buru onye ọwa-a be anyi ta amakwa ẹka o shi.”

³⁰ Nwoke ono, shi atsu ishi ono bua ntumatu sù: “Ha-oo! Owa-a dukwa mu nu biribiri! Unu ta amadu ẹka o shi; ọle o mekwanuru; mu saa ẹnya labo gude aphu uzo. ³¹ Iphe, doru ẹnya bu le Chileke ta angajeduru ndu iphe-ẹji nchi; o bekwanu l'onye abajeru Chileke ẹja bya emeje iphe, du Chileke ree l'obu be ọngajeru nchi. ³² Eshinu mgboko du be ọ toko duswekwaa onye numajeru l'ọ duru onye mejeru onye shi l'ẹpho tsuta ishi; ọ phuahaa uzo. ³³ Ọ -bu le nwoke-a te shi l'ẹka Chileke bya; me ọ to dukwa iphe, o gege adu ike mee.”

³⁴ Ẹphe vupyabe iya sù: “?Iibya anyi ezi iphe! Gube onye ngupyaberu eme iphe-ẹji l'era?” Ẹphe chifu iya.

Atsu ishi ke ndu Fàrisii

³⁵ Jizosu numa l'ẹphe chifuwaru nwoke ono bya eje acho-vu iya sù iya: “?I kwetarù l'ji-ndu l'ẹka Abubu-Ndiphe?”

³⁶ Ọ sù Jizosu: “Jiko kanuru mu onye ọ bu ge mu ekweta nkiya.”

³⁷ Jizosu sù iya: “I gbẹ gudewaa ẹnya ngu humawaa onye obu. Mbù l'oo ya epfu eyeru ngu nta-a.”

³⁸ Nwoke ono sù: “Nnajiuphu! Mu kwetawaru!” Ọ bya adaa kpurumu l'ali baaru iya ẹja.

³⁹ Jizosu sù iya: “Iphe, mu zoberu bya le mgboko-a bu ge mu kpee ikpe; k'ophu ndu atsu ishi a-phuahaa uzo; ndu aphu uzo a-tsuhaa ishi.”

⁴⁰ Ndu Fàrisii, haru no-kube iya nu numa iphe ono; ẹphe sù iya: “?Iipfu l'anyibedua atsufua ishi to gunu?”

⁴¹ Jizosu sù phẹ: “Ọ -bu l'oo iphe unu atsu ishi; me ọ to dukwa iphe-ẹji gege adu unu l'ehu. Obenu le nta-a, unu suru l'unu aphu uzo-a be unu vukwapfo iphe-ẹji unu l'ishi g'unu vu iya.”

10

Onye eche aturu

¹ Jizosu sù phẹ: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye eshidu l'oguzo bahù l'ẹka aachibaje aturu; ọ gbẹ shia ibiya ozo nyiba iya enyiba; onye ono bukwa iphuru buru onye ana nfu. ² Ọo onye shiru oguzo bahù l'ẹka aachibaje aturu bu onye eche aturu ono. ³ Ọ buru onye ono be onye eche oguzo ẹka aachibaje aturu aguhajeru uzo; ọ buru onye eche aturu ono be aturu ono anumaje olu iya; l'ọ bya ekua ophu bu aturu nkiya l'ẹpha l'ẹpha; duta phẹ lufushia. ⁴ Teke ọ chifutagbuchaerupho aturu nkiya; l'o vuta uzo; aturu iya ono awu etso iya; kele ẹphe mawaru olu iya. ⁵ Ẹphe tee kwekwa etsoru onye shi uswe. Ọ kwa ọso be ẹphe a-gbẹ agbaru onye obu; kele ẹphe ta amadu olu ndu shi uswe.”

⁶ Noo ẹtu, Jizosu nmaru phẹ; obenu l'iphe, o pfuru phẹ te edoduru phẹ ẹnya.

Jizosu bu onye obu-oma, eche aturu

⁷ Tọbudu iya bu; Jizosu sukwa phẹ ozo: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo mbedua bu oguzo ẹka aachibaje aturu. ⁸ Iphe, bu ndu vu mu

uzo bya bukota iphuru; buru ndu ana nfu; ọle aturu ono te eyeduru onu yeru phe. ⁹ O kwa mbedua bu oguzo ono. Onye shiru iya nu bata be aa-dzotakwa. Onye ono e-shi iya bata; shikwa iya pho lufu; huma eka oo-ta nri g'aturu ahumaje-a. ¹⁰ Iphe, iphuru abyajē ememe kpeekpu bu g'o zita iphe; waa g'o gbua aturu; ozoo ge ya mee g'iphemiphe laa l'iswi. Obenu l'iphe, mbedua l'onwomu byadoru bu g'ephe enweru ndzu; nweru k'etsutsu iya."

¹¹ "O kwa mbedua bu onye obu-oma obu, eche aturu. Onye obu-oma, eche aturu atuje ishi ndzu iya gude see iswi aturu iya. ¹² Onye e butaru ebuta; a-paru aturu ono haa gbalaa me o -huma l'agu abya; kele o to budu iya echeje aturu ono; teme ebe o budu iya nwe iya. Oo ya bu; agu ono abapfuta aturu ono bya achikaa phe. ¹³ Onye ono, e butaru ebuta ono agbalaje; kele o maru l'oo ebuta be e butaru iya; ebe o dudu iphe, o guberu aturu ono. ¹⁴ Su-a; o kwa mbedua bu onye obu-oma obu, eche aturu obu. Mu maru ndu ophu bu aturu mu; ndu ophu bu nkemu maru mu. ¹⁵ Nokwapho ge Nna mu maru mu; mu maru Nna mu. Mbedua atuje ishi ndzu mu gude see iswi aturu mu. ¹⁶ Mu nwekwarupho ikpoto aturu ozo, ayidu le ndu owa-a. Mu jefutajekwa je achitafua phe dobe; ephe atuko anu olu mu. Oo ya bu; ephe atuko nmagba buru igwe aturu lanu; nweru onye lanu, eche phe nu.

¹⁷ "Iphe, meru g'o gude Nna mu yee mu obu bu le mu turu ishi ndzu mu; k'ophu mu a-nataphu iya azu. ¹⁸ O to dukwa onye bu iya nataru mu ndzu mu ono. O kwa mbedua turu obu mu onyo tua ishi ndzu mu obu. Oo mbedua be o du l'eka. Mu -su le mu a-tu iya; mu atua ya. Mu -su le mu a-nataphu iya azu; mu anataphu iya azu. Noo iphe, Nna mu ziru mu ge mu mee bu ono."

¹⁹ Ndu Jiu gudekwapho k'opfu ono, Jizosu pfuru ono bozo onwophe ebo ozo. ²⁰ Ephe du igwerigwe su: "O kwa obvu bu nwoke-a l'ehu; teme obvu nodu emekwa iya pho. ?Denu g'o gude unu je angabe nchi l'iphe, oopfu?"

²¹ Ndu ophu asukwanu: "Opfu owa-a, oopfushi-a ta abukwa opfu onye obvu eme. ?Unu humajeru eka obvu duru ike mee onye atsū ishi; o wata aphu uzo?"

Ndu Jiu ajika Jizosu

²² O rwua teke aabo iphe le Jierusalemu, bu iya bu obo-iphe, eegudeje anyata teke ono, a kpu-ghechaaru eze-ulo Chileke bya eworu iya ye iya l'eka ono. Teke ono buru l'udzumini. ²³ Jizosu nodu ejephe l'ime eze-ulo Chileke ono l'oma Onuzo-Solomonu. ²⁴ No iya; ndu Jiu bya adophee ya mgburugburu su iya: "?Bukpohunaa a-nq-beru inoberuagha teme l'i mee g'unme rwua anyi ohu-epho? O -buru ngu bu Kereshi obu; pfukahunuru anyi."

²⁵ Jizosu su phe: "Mu pfuhaakwaru iya unu; unu jika ekweta. Iphe, bu ozi ono, mu eje ono, bu ozi, Nna mu ziru mu ge mu jee ono bukota iphe, agbaru mu ekebe; ²⁶ obenu l'unu te kwetakwarupho; kele unu ta ayidu le ndu ophu bu aturu nkemu. ²⁷ Su-a; aturu nkemu anugbakwaa olu mu; mu maru phe; ephe nodu awuje etso mu. ²⁸ Iphe, mu anuje phe bu ndzu ojeoje; ebe ephe ayidu laa l'iswi; ebe o dukwapho onye byaru anafu phe l'eka mu. ²⁹ Oo Nna mu, bu iya yeru phe l'eka mu bu onye kakota shi; ebe o dudu onye adu ike anafu phe l'eka Nna mu ono. ³⁰ Mbedua mu le Nna mu bukwa nanu."

³¹ No iya; ndu Jiu kwakokwaa mkpuma k'ugbo ẹbo g'ẹphe tugbua ya. ³² Jizosu sù phẹ: "Mu goshiakwaru unu igwerigwe ẹguru ozi, shi Nna mu l'ẹka. ?Bukpohunaa ole l'iphe ono, mu meshiru ono bẹ unu zọberu eme g'unu gude mkpuma tugbua mu?"

³³ Ndu Jiu ono sù iya: "Ọ tọ bukwa k'ẹguru ozi ngu bẹ anyi gude eme g'anyi gude mkpuma tugbua ngu. Ọ kwa l'iipfurwushi ẹpha Chileke. Noo kele ọo gube nemadzù mmanù woru onwongu mebe Chileke."

³⁴ Jizosu jia phẹ sù phẹ: "Te denuru iya-a l'ẹkwo ekemu unu sù lẹ Chileke suru l'unu bugbaa chi l'ehu l'ehu. ³⁵ A makwaru-a l'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke te enwedu echikpọhu. Ọ -bùru lẹ Chileke kuru ndu ono, o yeru opfu iya l'ẹka ono chi l'ehu l'ehu; ³⁶ ?ọ nwuru inwu-agma bẹ unu suru l'ọo epfurwushi bẹ mu epfurwushi ẹpha Chileke; opfu lẹ mu suru l'ọo mbẹdua bụ Nwa Chileke ọbu? Mbu-a; ọ kwa Chileke ono họtaru mu; bya ezia mu gẹ mu bya lẹ mgboko. ³⁷ Ọ -bùru l'iphe-a, mu emegbaa te eshidu l'ẹka Nna mu; unu te ejekwarọ ekweta nkemu. ³⁸ Teke ọ bukwanu l'ọ bụ-a iphe, shi l'ẹka Nna mu bẹ mu emegbaa; unu kwetakponu l'iphemiphe ono, mu eme ono shi l'ẹka Nna mu; m'ọ betaruro ophu unu ekwetadu kẹ mbẹdua. Unu -kweta; ọo ya bụ l'o doo unu ẹnya; ẹme unu amakwarupho lẹ Nna mu nọ mu l'ime; mu nọdu Nna mu ono l'ime."

³⁹ Ẹphe wu-lihukwa ọzo g'ẹphe gude iya; ọ nyikofu gbala.

⁴⁰ Ọ tugbukwaa ọzo je adabua Jiṅdanu lufu azu iya ophu jerwua ẹka ono, Jiṅu shi anọduje emeshi baputizimu lẹ mbụ phọ je anọdu l'ẹka ono.

⁴¹ A dọ igwerigwe wu-pfuta iya. Ẹphe nọdu epfu sù: "Ọ tọ dukwa iphe-ohumalenya, Jiṅu meru; ọle iphe, bukpo iphe Jiṅu pfuru k'ẹhu nwoke-a bukotakwa ọkpobe-opfu." ⁴² A dukpo igwerigwe kweta kẹ Jizosu l'ẹka ono.

11

Onwu Lazarosu

¹ Noo ya; ọ duru nwoke lanu, aza Lazarosu, bụ onye Betani; iphe nọdu eme iya. Betani bụ mkpukpu, Meri yele nwune iya kẹ nwanyi, bụ Mata bu. ² Meri ono bụ nwanyi ono, mecharu wota manù, eshi mkpo bya etee Nnajiuphu l'okpa labo; gude ẹgbushi iya huchaa ya ya-a. Ọ buri nwune iya kẹ nwoke bụ Lazarosu ono, bẹ iphe eme ọbu. ³ Tọbudu iya bụ; unwune iya kẹ nwanyi phẹ zia ozi g'e zia Jizosu l'ọnyà iya-a, o yeru obu-a bẹ iphe-ememe zupuyabekwaru.

⁴ Jizosu numae ya phọ bya asù: "Ẹhu ono te emekwa iya k'anwuhu. Ọ kwa iphe, ee-gude kwabẹ Chileke ùbvù; bya egudekwa iya phọ jaa Nwa Chileke ajaja."

⁵ Jizosu yekpọoru Mata obu; mẹ nwune iya kẹ nwanyi; mẹ Lazarosu. ⁶ Noo ya; Jizosu numachaepho l'iphe-ememe zupyaberu Lazarosu; ọ kpọ upfu nọfua abali labo l'ẹka ono, ọ nọ ono. ⁷ E mecharu; ọ sù ndu etsoje iya nù: "Unu g'anyi laphu azu lẹ Jiudiya."

⁸ Ndu etsoje iya nù sù iya: "Ọ kwa l'ọ bụ-a mgboru nta-a bẹ ndu Jiu shi eme g'ẹphe tugbua ngu lẹ mkpuma-a? Ọ buri iya bẹ i sùru l'ii-laphu azu l'ẹka ono ọzobaa."

⁹ Jizosu sù phẹ: "Tọbudu awa iri l'ẹbo dọ l'eswe ujiku ophu? Onye eje iphe l'eswe te evukotajekwa iphe daa; kele onye ono gude iphóró kẹ mgboko-a ahuma ọzo. ¹⁰ Obenu l'onye eje ije l'enyashi evukotajẹ iphe daa opfu l'iphóró ono ta adudu iya l'ehu." ¹¹ Ọ pfughechaepho iphe ono; ọ

sù phẹ: “Ọnyà anyi, bụ Lazarọsụ bẹ mgbẹnya tụakwaru; ọle mu e-jekwa ekutee ya lẹ mgbẹnya ọbu.”

¹² Ndu etsoje iya nù sù iya: “Nnajiuphu! Ọ -nọdu ekuwaa mgbẹnya bẹ ọ bụanaa ya ewekọrohu.” ¹³ Kẹle ndu etsoje iya nù gbẹ dobesù l'ọo mgbẹnya mmanù bẹ ọ sùru l'ọoku. Ẹphe ta amadù l'iphe, Jizọsụ ẹpfu bụ l'ọ nwuhuwaru anwuhu. ¹⁴ Tọbudu iya bụ; Jizọsụ pfiaru phẹ iya hoo haa sù phẹ: “Lazarọsụ nwuhuakwaru.” ¹⁵ “Tẹme ọ bụkwaru l'iswi ẹhu unu bẹ ẹhu gude atso mu uto lẹ mu ta anọdu l'ẹka ono. Ọo iphe ono e-me g'unu kweta. Ọle ọ bụ; unu gbalihu g'anyi jepfu iya.”

¹⁶ Tọmosu, bụ onye eekuje “Ejima” sù ndu g'ẹphe tukurọ etsoje Jizọsụ: “Unu g'anyi tsofukwaaruphọ Nnajiuphu; k'ophu anyi l'iya a-nwuhukota l'ẹka lanu.”

Jizọsụ l'onwiya bụ eteta l'onwu bụru ndzụ

¹⁷ Tọbudu iya bụ; Jizọsụ byaephe; ọ hụma lẹ Lazarọsụ bẹ a gbẹ liwanu ọ nwanu ujiku ẹno l'ilu. ¹⁸ Betani nọkwaa ntse lẹ Jierúsalemụ. Ọ bụa; a -gbẹ lẹ manyiru labọ mẹ e -shi lẹ Jierúsalemụ. ¹⁹ Noo g'ọ shitaru; ndu Jiu dū igwerigwe wuru byapfuta Mata yele Meri; byaru phẹ akporu iphu kẹ nwune phẹ ono, nwuhuru nù ono.

²⁰ No iya; Mata numaephe lẹ Jizọsụ abya; ọ gba iya ndzuta. Meri gwọdoshihuro l'ulo. ²¹ Mata sù Jizọsụ: “Nnajiuphu; ọ -bù l'ì nọ l'ẹka-a mẹ nwune mu nwoke ono tege anwuhukwa. ²² Ọle nta-a bẹ mu makwaru-a l'iphe, bụkpoo iphe, ì sùru Chileke g'ọ nù ngu bẹ ọo-nù ngu.”

²³ Jizọsụ sù iya: “Nwune ngu nwoke e-tetakwa-a ọzo nọdu ndzụ.”

²⁴ Mata sù iya: “Mu makwaru-a l'oo-teta ọzo dzuru ndzụ mbọku ikpazu teke nemadzù l'ophu e-shi l'onwu teta bya anọduchaa ndzụ.”

²⁵ Jizọsụ sù iya: “Ọ kwa mbedua bụ eshi l'onwu teta bya aburu ndzụ. Mbù l'iphe, bụ onye kwetarù nkemu a-nọdu ndzụ ọ betakporu ọ nwuhu anwuhu. ²⁶ Tẹmanu; iphe, bụ onye nọ ndzụ iya ekweta nkemu taa byadu anwuhu anwuhu jasù lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. ?I kwetarù opfu mu ono; ọto ti kwetaduru?”

²⁷ Mata sù iya: “Ee; Nnajiuphu. Mu kwekwaru-a l'ọo ngu bụ Kéreshi ọbu, bụ Nwa Chileke, bụ iya bụ onye ọbu, a-bya lẹ mgboko.”

Ẹnya-mini ghakashihuru Jizọsụ l'ẹnya

²⁸ Mata pfiuchaa nno bya alaa je ekuchi nwune iya Meri ekuchi; tọ nwehu pfiaru iya sù iya: “O-zi-iphe nọkwa l'ẹka-a; mbù l'ọokwa ngu oku.” ²⁹ Anuma, Meri anuma iya; ọ zilihu gbapfushia Jizọsụ. ³⁰ Teke ono bẹ Jizọsụ teke abatakpokwanu l'ime mkpuku ono. Ọ nọkwaduro lẹ mgbadagba phọ, Mata jepfuru iya phọ. ³¹ Ndu Jiu ono, ẹphe lẹ Meri nọ l'ulo; ẹphe nọdu adù iya obu ono wufuta wu-tsoru iya g'ẹphe humaru g'ọ gbalihuru kwofu etezi. Ẹphe gbẹ dobesu l'ooje l'ilu eje ara ẹkwa l'ẹka ono.

³² Noo ya; Meri byarwutaephe l'ẹka Jizọsụ nọ; bya ahuma e ya phọ; ọ daa kpurumu l'aguga ọkpa iya sù iya: “Nnajiuphu! Ọ -bù l'ì nọhawaa l'ẹka-a mẹ nwune mu nwoke-a tege anwuhukwa.”

³³ Jizọsụ humaephe Meri g'ọora ẹkwa mẹ gẹ ndu Jiu, ẹphe lẹ Meri ono swi tukurọ ara ẹkwa; ẹhu ghuaaa ya eghe; tẹme ọ rwuhukwa iya phọ l'ẹhu. ³⁴ Ọ sù phẹ: “?Bù l'awe bẹ unu liru iya?”

Ẹphe sù iya: “Nnajiuphu; bya bya ahuma ẹka ọbu.”

³⁵ Ẹnya-mini ghakashihuru Jizọsụ. ³⁶ Ndu Jiu sù: “Owiwo-e! Unu lewarọ g'ọ yeberu Lazarọsụ obu-o!”

³⁷ Ọ dũru ndu ọp̄hu haru sũ: “?Ọ dũ ngu ḡe nwoke-a, meru onye atsu ishi; ọ phũahaa ọzo-a tege adũdu ike mee ḡe Lazarosu ta anwũhushi tọ?”

Jizosu eme ḡe Lazarosu shi l'ọnwu teta dzũru ndzu

³⁸ Anwũhu Lazarosu ono ghuaaha Jizosu eḡhu ọzo; ọ tuḡua jeshia l'ilu ẹka ono, e liru iya ono. Ilu ono bu ọḡba, e gudekwapho eze mkpuma swichia onu iya. ³⁹ Jizosu sũ ph̄e: “Unu swifu eze mkpuma ono.”

Noo ya; Mata, bu iya bu onye ọ bu nwune iya nwũhuru ọbu sũ iya: “Nnajiuphu! Nta-a b̄e ọoḡbekwanu eshiwaa ishi. Ntanu-a kweakwaa ya abali ẹno, e liru iya.”

⁴⁰ Jizosu sũ iya: “?Mu ta asũhaadaru ngu l'i -kweta l'i gude ẹnya ngu hũma ọdu-biribiri Chileke.” ⁴¹ Tọbudu iya bu; ẹp̄he bya eswifu mkpuma ono. Jizosu bya apalia ẹnya imeli sũ: “Nna! Mu ekele ngu ekele; l'i nũmaru olu mu. ⁴² Mu makwaru-a l'ọ tọ dũdu teke i tii nũmajedu olu mu. Obenu l'ọo iswi ẹhu ndu-a, pfu-kube ẹka-a b̄e mu gude ep̄fu ọwa g'ẹp̄he ekweta l'ọo ngu ziru mu ḡe mu bya.” ⁴³ O pfuchaep̄ho nno bya arashia ya ike sũ: “Lazarosu! Lufuta!” ⁴⁴ Nwoke ono, nwũhuru anwũhu ono futa yele ẹkwa ọchaa ono, e gude phuchia ya ẹka m̄e ọkpa; m̄e ẹkwa odzu ọp̄hu e gude phuchia ya ip̄hu. Jizosu sũ ph̄e: “Unu tọshichaa ya ip̄he ono g'ọ tuḡba.”

Ndu-ishi achi idzu eḡbu Jizosu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Igwerigwe ndu Jiu ono, wutsoru Meri ono gude ẹnya ph̄e hũma ip̄he ono, Jizosu meru ono; bya ekweta nkiya. ⁴⁶ Obenu l'ọ dũru ndu ọp̄hu jepfulerua ndu Farisii je akọoru ph̄e ip̄he, Jizosu meru. ⁴⁷ Tọbudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke m̄e ndu Farisii bya akpakoo ọḡbo-ikpe, ẹp̄he l'ẹp̄he ekpeje ikpe sũ: “?Anyi e-mekpoo ip̄he-a ime-agma? Nwoke-a emeshinũkakwa igwerigwe ip̄he-ọhumalenya. ⁴⁸ Teke anyi haru iya g'ọ mee ip̄he-a, oome-a b̄e onyemonye a-tukokwa kweta nkiya; ndu Romu a-byakwa atũko eze-ulo anyi-a m̄e ndu ndu-anyi l'ọp̄hu lwua rengurengu.”

⁴⁹ Obenu l'onye lanu l'ime ph̄e, ẹpha iya bu Kayafasu, bu iya bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono suru ph̄e: “Unu ta amakwa ip̄he ilile. ⁵⁰ ? Unu ta amadu l'ọ karu anyi ree g'onye lanu nwũhu-chiru ndu Jiu l'ọp̄hu; eme l'onye lanu nọ ndzu; ọha l'ọp̄hu tũko buru mkpurupyata.” ⁵¹ Ip̄he ono, o pfuru ono ta abũkwa ike k'onwiya b̄e o gude pfua ya. Obenu l'eshi ọp̄hu ọ bu iya bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono b̄e ọ hũmaru l̄e Jizosu e-mechaa nwũhu-chiru ọha l'ọp̄hu. ⁵² Ọ tọ bukwa-a ọha ono nw̄ekiya b̄e ọo-nwũhu-chiru. Ọ kwa g'ooshi nno chikobe unwu Chileke ono, gbakashihuru dzuru mgboko ono g'ẹp̄he buru nanu.

⁵³ Ọo ya bu; ndu-ishi ndu Jiu shi eshi mboko ono chĩahaa idzu g'ẹp̄he e-me megbua Jizosu. ⁵⁴ Ọ bunuru iya bu l̄e Jizosu akpabuhu l'edzudzu-ọha l'echi ndu Jiu. Ọ gb̄eshi l'ẹka ono jeshia al̄i, nọ-kube echiḡe bya alaa l̄e mkpukpu, nọ l'ẹka ono, eekuje Ifuremu. Ọ laa ẹka ono je anodu yele ndu etsoje iya nu.

⁵⁵ Teke ono b̄e ọbo Ojeghata ndu Jiu rwukpowa ntse. A dũ igwerigwe shigbaa l'al̄i ndu Jiu eje Jierusal̄emu g'ẹp̄he je emee nsọ aswafu onwop̄he nturwu; t̄eme l'oorwua l'ọbo-ip̄he ono. ⁵⁶ Ẹp̄he tũko elep̄he ẹnya Jizosu. Ẹp̄he dzukọep̄ho l'eze-ulo Chileke; ẹp̄he nọdu ajjegbaa nwibe ph̄e sũ: “? D̄enukpoo g'unub̄dua ar̄i iya? ?Ọ dũ unu g'ọ tọ byadu ọbo-ip̄he-a tọ?”

⁵⁷ Ndu-ishi uke Chileke m̄e ndu Farisii tubuhawaru sũ l'ọ -buru l'ọ dũru onye maru ẹka ọ nọ; g'onye ọbu mee g'ẹp̄he maru k'ọp̄hu ẹp̄he e-je egude iya.

12

*Aawu Jizosu manụ,
eshi mkpọ lẹ Betani*

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ O ghuduepho abali ishii teme l'a bahu l'obo Ojaghata ono; Jizosu tugbua jeshia Betani. Betani bu mkpukpu, Lazarosu bu, bu iya bu nwoke ono, Jizosu mejeru; o shi l'onwu teta nodu ndzu pho. ² O rwua l'eka ono; ephe shiaru iya ite ebyaa. O buru Mata akwakoru phe nri; yebedua, bu Lazarosu yiru le ndu ephe le Jizosu eri nri ono. ³ No iya; Meri gbeshiepho je ewota mgbere manụ, eshi mkpọ, a zuru oke aswa; mbu manụ, e gude nadu, guru egugu mee. O wota iya gude bya awua Jizosu l'okpa bya egude egbushi iya huchaa ya okpa obu. Mkpọ manụ ono tuko ulo ono vọ pfurupfuru. ⁴ O buru iya bu le Jiudasu Isukariyotu, yi le ndu etsoje Jizosu, bu iya bu onye ono, mechaaru deru iya ye-a; tufuepho onu su: ⁵ "Buna-a gunu be e te wotaduru manụ-a je eree reta ukporo pangu le pangu iri gude je ekeeru ndu adudu g'o du phe?" ⁶ Iphe, Jiudasu gude pfua iphe ono ta abukwa l'oo g'o letaberu ndu adudu g'o du phe nya. Iphe, o gude pfua ya bukwa l'o bu iphuru; o buru iya egudeje ekpa, okpoga phe aduje; o nodu ezitaje iphe, e yeru iya.

⁷ Jizosu su iya: "Paru nwanyi haa! Haa ya g'o kwakobe iphe, o gude ngaberu mboku, ee-li mu. ⁸ Unu le ndu adudu g'o du phe anọ tekenteke; obenu le mbedua ta abyaduru ke ge mu l'unu buwaruru bupuyabe."

Idzu g'e gbua Lazarosu

⁹ O be teke igwerigwe ndu Jiu nūmaru l'oo le Betani be Jizosu no; ephe wuru jeshia eka ono. O to bukwa Jizosu be ephe choru jee kpurumu. Ephe jekwarupho g'ephe hūma Lazarosu, bu iya bu onye ono, o meru; o shi l'onwu teta ono. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke chikwaapho idzu l'ephe e-gbafukwaapho Lazarosu. ¹¹ Ishi iphe, ephe gude su l'ephe e-gbu iya bu l'oo opfu ehu Lazarosu ono be igwerigwe ndu Jiu gude anashihu ndu-ishi phe agbakashihu ejegbaa eworu onwophe ye l'eka Jizosu.

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² O rwua nchitabohu iya; igwerigwe oha ono, byaru k'obo Ojaghata ono numa le Jizosu abya Jierusalemu. ¹³ O buru iya bu ephe gbafutachaa je egbukwo ekwo-igu gude gba iya ndzuta. Ephe nodu akpo okwe asuje: "G'ajaja buru ke Chileke!

Onu-oma tsoru onye ono,
shi l'eka Nnajiuphu anyi,
bu Chileke abya ono!
G'ajaja buru ke
Eze ndu Izurelu!"

¹⁴ No iya; Jizosu bya ahuma nwa nkapfu-igara bya ano-koru iya, bu iya bu iphe obu, e deru l'ekwo Opfu Chileke su:

¹⁵ "Ge ndzu ta agukwa ngu
nwada Zayonu!
Le nta-a be onye-eze ngu
nqakwaa l'eli nwa
nkapfu-igara abya!*"

* 12:15 12:15 Gūnaa Zek 9:9.

16 Èbe iphe ono eshidu edoje ndu etsoje iya nù ẹnya lẹ mbù. Ọlẹ o -rwuẹrupho gẹ Chileke kubataru Jizọsu l'imigwe; kwabẹ iya ùb̀v̀ù, parù ẹka; ẹphe gbẹ teke ono rjta iphe ono, e deru kẹ nkiya ono; l'ẹphe mewaru iya iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono.

17 Teke ono, Jizọsu kuru Lazarọsu oku; mee ya ọ dzụkwaru ndzụ ọzo; shi l'ẹka e liru iya futa ono bẹ a dọ igwerigwe nọdu l'ẹka ono. Ọ bọru igwerigwe ndu ono bẹ pfukashiru ndu ọzo iphe ono, nwuru nù ono. 18 Noo iphe, meru g'ọ gude a dọ igwerigwe nno gba iya ndzuta. Ẹphe numahawaru l'ọo Jizọsu bẹ meru iphe-ọhumalenya ono. 19 Ndu Fárisii pfuahaa l'ime onwophẹ asuje: "Unu ahuma. Idzu anyi ọbu arwuhuhanaa. Unu lewarọ gẹ mgboko l'ophu zelihuru awu etso iya."

Ndu Gurisu haru aho Jizosu

20 Ndu shi l'alì Gurisu haru yiru lẹ ndu jeru abaru Chileke ẹja lẹ Jierúsalemú g'aabọ iphe ono. 21 Ndu ono bya ahuma Filipu; Filipu bọ onye Betusayida, bọ mkpukpu, nọ lẹ Gálili. Ẹphe wupfu iya je asu iya: "Nwoke-ibe mu! ?Denu g'eeme g'anyi lẹ Jizosu huma?"

22 Ọo ya bọ; Filipu je epfuaru iya Anduru. Anduru yele Filipu swiru je epfuaru iya Jizosu. 23 Noo ya; Jizosu sọ phe: "Nta-a bẹ o rwuakwaru teke aa-huma Abubu-Ndiphe l'odu-biribiri iya. 24 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; akpuru ereshi -adabaduru l'alì rehu ẹwa bẹ ọ nọekwapho g'ọ nọ. Ọlẹ o -rehukwanu bẹ ọomije deru yekete. 25 Onye yeru ẹnya lẹ ndzụ iya l'e-tuphakwa iya etupha; ọlẹ onye kpọru ndzụ iya ashì lẹ mgboko-a l'e-gude iya gbata ndzụ ojejoje. 26 Onye ọ dọ iya g'ọ bọru onye ejeru mu ozi g'onye ọbu bya etsoru mu g'ọo-bukwanuru ẹka mu nọ bẹ onye ọbu, ejeru mu ozi ọbu a-nọdu. Onye bọ onye ejeru mu ozi bẹ Nna mu a-kwabekwa ùb̀v̀ù."

Jizosu epfu opfu onwu iya

27 "Su-a; ọ kwa nta-a bẹ obu etsu mu mini. ?Bọ gunu bẹ mu e-pfu? ?Bọ gẹ mu sọ Nna mu g'ọ dzọo mu lẹ nta-a? Tụswekwa! Ọ kwa iphe, abya eme nta-a bẹ mu byadoru." 28 "Nna! Menaa g'a huma ọdu-biribiri dọ l'epha ngu."

Tobudu iya bọ; ọ dọru olu, shi l'imigwe su: "Mu meakwaru a huma ọdu-biribiri ono; mu jekwaphọ emebaa g'a humabaa ya ọzo."

29 Igwerigwe ọha ono, pfukube ẹka ono numa iya; ẹphe sọ l'ọo igwe deru edede. Ndu haru sọ: "Ọ kwa ojozi-imigwe pfuru yeru iya!"

30 Jizosu sọ phe: "Ọ kwa unu bẹ e pfudoru opfu ono; ọ tọ bukwa mbẹdua bẹ e pfudoru iya. 31 Ọ kwa nta-a bẹ Chileke e-kpe ndu mgboko-a ikpe. Ọ kwa nta-a bẹ aabya echikpọ ike k'onye ono, bọ iya bọ onye-ishi ndu mgboko-a. 32 Mbẹdua bẹ teke ono, ee-shi l'alì wolía mu eli ono bẹ mu a-tuko onyemoneye sekuta g'ẹphe tsoru mu." 33 Iphe ono bẹ o pfuru gude goshi gẹ ya e-gude nwuhu.

34 Igwe ọha ono sọ iya: "Anyi numawaru iphe, e deru l'ẹkwo ekemu sọ lẹ Kéreshi ọbu anọduwaro ndzụ jasú l'ojejoje. ?Denuhunú g'ọ gude i gbẹ sọ lẹ Abubu-Ndiphe nwuhufutaje? ?Bukpohunaa onye bọ Abubu-Ndiphe ọbu?"

35 Jizosu sọ phe: "Ìphóró ono búfukwa nwanshii bẹ ọo-nofua l'echilabọ unu. Ophu g'unu lọbaru ije nta, ìphóró dọru unu; a -nonyakwa ọchii byapfuta unu. Noo kele onye eje ije l'ọchii ta amajekwaru ẹka o phuku

eshi. ³⁶ Ọṗhu g'unu kweta woru onwunu sẹe asẹe l'ìphóró ono teke ìphóró ono ɖukwadu swiru unu g'unu aburu ndu bu l'ẹka ìphóró ɖu."

Jizọsu pfulghechaephho nno bya atugbua je edomia onwiya; ọṗhu ẹphe ahumaheduru iya.

Ndu Jiu bu ekwegekwe

³⁷ Ọ bu eviya l'o mehawaru iphe-ohumalenya, du igwerigwe l'iphe phe; ole ẹphe te ekwedu woru onwophe ye iya l'ẹka. ³⁸ Ọ buru iya bu l'iphe ono, Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfuru ono avukota g'o pfuru iya. Ọ sọru:

"Nnajiuphu; ?bu onye
kwetakpooru ozi,
anyi ziru?
Tọ ?bu onye be
Chileke goshiru ike,
shi iya l'ẹka?"

³⁹ Noo g'o shitaru; ẹbe ẹphe ekwetaduru. Lẹ Azaya pfukwarupho ọzo su:

⁴⁰ "Chileke mewaru phe;
ẹphe tsuahaa ishi;
bya emewaa phe
g'ẹphe kpochia
okpoma g'ee-shi g'o
tọ duhe iphe,
ẹnya phe a-humaje;
ozoo k'ọṗhu ọriri
e-rwu phe l'ohu ẹpho;
g'ẹphe gbanwee
byapfuta mu gẹ mu
mee phe g'ẹphe
wekorohu."

⁴¹ Ọ buru Jizọsu be Azaya epfu opfu iya ono. Iphe, o gude pfua iphe ono bu l'ọ humahawaruro ọdu-biribiri iya.

⁴² G'e jia epfua be a ɖana-a igwerigwe kweta l'oo ya bu onye ọbu, Chileke yeru g'o bya ọbu; mbu lufuchaa le ndu-ishi kwetachaakwaru l'oo ya. Ole ẹphe ta adudu ike pfufuta iya; kele ẹphe atsunuka ndu Farisii ebvu; a-nonyakwaa; a kpochia phe mkpochi su g'ẹphe ta abatajẹhe l'ulo-ndzuko. ⁴³ Noo l'ẹphe ka eye ẹnya l'ajaja ọṗhu ndiphe aja phe; eme l'ajaja ọṗhu Chileke gege aja phe.

Opfu, Jizọsu pfuru e-kpe nemadzu ikpe

⁴⁴ Jizọsu raa ya arara su: "Onye kwetaru nkemu ta abukwa-a nkemu be o kwetaru kpoloko; o kwetakwarupho k'onye ono ziru mu nu ono.

⁴⁵ Onye humaru mu nu humaaakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono. ⁴⁶ Mbẹdua l'onwomu byaru gẹ mu bya aburu ìphóró duru ndiphe; k'ọṗhu a-buru; onye kwetaru nkemu; onye ono taa noduhedu l'ochii.

⁴⁷ Onye numachaaruru iphe-a, mu epfu-a; ẹbe o medu iya ememe; be ta abukwa mu e-kpe iya ikpe; kele mu ta abyakwaru ekpe ndiphe ikpe. Iphe, mu byaru bukwa gẹ mu dzoo ndu mgboko. ⁴⁸ Onye jikaru mu nu; bya ajika anata opfu, mu epfu be o dukwaruro onye e-kpe iya ikpe. Ọo opfu ono, mu pfuru ono be bu iphe, a-nma iya ikpe le mboku ikpazu. ⁴⁹ Ishi iya

bù l'iphe, mu epfu ta abùdu ike ẹka mu bẹ mu gude epfu iya. Ọo Nna mu ono, ziru mu; mu bya ono gude ọnu iya goshi mu iphe, mu e-pfu; kakwaru mu phọ gẹ mu e-pfu iya. ⁵⁰ Mu makwarupho l'iphe ono, ọ sùru gẹ mu pfua ono anuje ndzù ojejeje. Ọo ya bù l'iphe, bù iphe, mu epfu buẹpho iphe, Nna sùru gẹ mu pfua bẹ mu epfu."

13

Jizosu akwo ndu etsoje iya nu okpa

¹ O ghuduepho ujiku lanu; l'a bahu l'obo Ojehata ono; Jizosu mawaru le teke ya a-ha mgboko owa; lapfushia Nna iya rwuwaru. Jizosu shiepho le mbu yee ndu bu ndu nkiya le mgboko-a obu; mbu yee phe iya pho yerwua l'ishi.

² Noo ya; Jizosu yele ndu etsoje iya nu tuko nodu eri nri-enyashi. Obutuswe yehawaruro Jiudasu Isukariyotu, bu nwa Sayimonu oriri l'obu go je ederu Jizosu ye l'eka ndu ohogu iya. ³ Jizosu maekwarupho le Nna iya yekotaru iya iphemiphe l'eka; maru l'oo l'eka Chileke be ya shi; teme o bukwarupho Chileke be ya alapfu. ⁴ Tobudu iya bu; Jizosu gbalihu l'eka o no eri nri-enyashi ono bya achiru uwe ehu iya wushi; chita anamu nmaru l'upfu. ⁵ O bya ekuru mini ye le gbamugbamu wata akwo ndu etsoje iya nu okpa; bya egude anamu pho, o nma l'upfu pho ehucha phe iya. ⁶ Tobudu iya bu; o -rwuepho l'eka Sayimonu Pyita no; Pyita su iya: "Tuswekwa! Nnajiuphu! ?Buchia gubedua abya mu akwo okpa?"

⁷ Jizosu su iya: "Iphe, mu eme be i ti makwa nta-a. O kwa l'e mecha be oo-do ngu-a enya."

⁸ Pyita su iya: "Ephokwaro k'akwo mbedua okpa ephopho ophu."

Jizosu su iya: "Mu akwoduru ngu okpa be mu le ngu tee megbakwa."

⁹ Sayimonu Pyita su iya: "Jikokwa! Nnajiuphu! O -du nno be o to bukwa okpa be ji-kwo mu kpeeku; tukokwa mu eka me shi sakota."

¹⁰ Jizosu su iya: "Onye a wuwaru ehu be mkpa awu ehu ozo aduhekwaru. Oo okpa be onye obu akwoje eshi ophu inyi aduhedu iya l'ehu ilile. Unu tukowaru du ree; ole o to budu g'unu ha du-gbua ree."

¹¹ Iphe, Jizosu gude su l'o to budu g'ephe ha du-gbua ree bu l'o mawaru onye ophu bu iya e-deru iya ye l'eka ndu ohogu iya.

¹² No iya; o kwochae phe pho okpa ono; o chita uwe ehu iya yee bya alaphu azu l'eka o shi nodu bya ajia phe su: "?Unu makporu iphe ono, mu meru unu ono? ¹³ Iphe, unu anoduje eku mu bu 'O-zi-iphe' bya eku mu 'Nnajiuphu'. Ophu unu ekuswekwaru; kele o bukwa iphe onoya be mu bu. ¹⁴ Ole-a; eshi ophu o bu mbedua, bu Nnajiuphu unu bya aburu onye ezije unu iphe be gbetchia bya akwo unu okpa; be o gbakwaru g'unu jenu je akwoje nwibe unu okpa egube ono, mu kworu unu ono. ¹⁵ L'o kwa iphe, unu e-letaje eme be mu meru goshi unu ono; g'unu eletaje iya mee ge mu meru unu ono. ¹⁶ Le-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nwokoro ta akajekwa nnajiuphu iya shii; ebe onye e ziru ozi akajekwa onye ziru iya ozi shii. ¹⁷ Unu makotawaru iphemiphe ono. O -buru l'unu tukoru iya eme ememe be Chileke a-gokwaru ehu-utso nu unu.

¹⁸ "O to bukwa unu g'unu ha be mu epfu opfu-a anu. Mu makotawaru ge ndu mu hotaru gbaru. Ole iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vufutajenupho ge deru iya, bu iya bu iphe, suru: 'O kwa onye ono, mu l'iya rigbaaru nri; mecharu bya emehaa iphe, a-tsuru mu nu.'"

* 13:18 13:18 Ebuu 41:9.

¹⁹ Mu epfukwaru iya unu nta-a, o toko rwudu-a; k'ophu bu; o -nwuje; unu ekweta l'oo mbedua bu onye obu. ²⁰ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bu onye nataru onye mu ziru ozi nataakwaru mbedua. Onye natakwanuru mu nu nataakwarupho onye ono, ziru mu ge mu bya ono."

*Jizosu epfu l'ee-deru iya ye
ndu ohogu iya l'eka*

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Jizosu pfuchaa nno; meji tsua ya pharamu. O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu le g'unu ha-a l'ee-deru mu ye."

²² Ndu ono, etsoje iya nu ono tuko legbaa nwibe phe enya; eka iphe ono tufuru phe ehu; ebe ephe amadu onye oopfuru. ²³ Onye lanu le ndu ono, etsoje iya nu ono, bu iya bu onye ophu Jizosu kakota eye obu be no-kubekwa iya pho ntse teke ono. ²⁴ Tobudu iya bu; Sayimonu Pyita tabuaru iya enya su iya g'o jitaekwa iya onye oopfuru.

²⁵ O bya akpo-kubebaa Jizosu ntse bya asu iya: "Nnajiuphu! ?Bu onye be iipfu ama eka?"

²⁶ Jizosu su iya: "Oo onye ono, mu a-nu ibiribe buredi, mu tsutaru l'iphe-a, eeri nri-a bu onye obu." O bya etsutaepho ibiribe buredi ono; o woru iya nu Jiudasu Isukariyotu, bu nwa Sayimonu. ²⁷ Jiudasu tachaepho buredi ono; Nsetanu pheba iya l'ehu. O buru iya bu le Jizosu asu iya: "Iphe, bu iphe, iibya ememe mee ya egwegwa." ²⁸ Ebe o dudu ndu ono, no l'eka ono, eeri nri ono, duru onye ophu maru iphe, o zoberu pfuaru iya nno. ²⁹ Ndu arja su l'eshi ophu o bu Jiudasu, l'egudeje ekpa okpoga phe bu iphe, Jizosu epfuru iya bu g'o zutachakwaa iphe, ephe gude eme k'obo-iphe; ozoo l'ephe, Jizosu pfuru Jiudasu bu g'o nu ndu ukpa iphe.

³⁰ Oo ya bu; o natachaepho ibiribe buredi ono; o tugbua lufushia; nchi jihuanaa.

Ekemu ophuu

³¹ Jiudasu tugbuchaepho; Jizosu su: "Oo nta-a be e goshiru odu-biribiri ke Abubu-Ndiphe. O bukwarupho l'eka iya be ee-shi huma odu-biribiri ke Chileke. ³² Oo ya bu; o -buru le Abubu-Ndiphe meru g'a huma odu-biribiri ke Chileke; nokwapho ge Chileke e-me g'e shi l'eka nkiya huma odu-biribiri ke Abubu-Ndiphe; mbukwa nta-a be oo-me g'a huma odu-biribiri iya obu. ³³ Unwu mu! Mu l'unu ta anohekwa iphe, baru ishi nta-a; unu achohaa mu. Ole o iphe ono, mu pfuru ndu Jiu ono be mu epfukwarupho unu nta-a. 'Eka mu eje be unu taa dukwa ike abya.' ³⁴ O kwa ekemu ophuu be mu aturu unu. Unu yee nwibe unu obu; mbu g'o buerupho ge mu yeru unu obu bu g'unu e-yeje nwibe unu. ³⁵ Oo obu ono, unu e-ye nwibe unu ono be ndu ozo e-gude maru l'unu bu ndu etsoje mu nu."

Pyita a-go le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Sayimonu Pyita jia ya su iya: "Nnajiuphu; ?bu awe be jila obu?" O su iya: "Eka mu ala be i ti dukwa ike etsoru mu ala nta. O chikwa alwapfuta be ii-mechaa lwapfuta mu l'eka ono."

³⁷ Pyita su iya: "Nnajiuphu; ?o nwuru inwu-agma be mu taa dudu ike etsoru ngu nta-a? Mbu-a; mu dukwaa onwomu ree am i enya le ndzu mu see iswi ehu ngu."

³⁸ Jizọsụ sụ iya: “Aa! ?Ì sù l'ì-dù ike mja ẹnya lẹ ndzụ ngu see iswi ẹhu mu? Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọrà; bẹ ì ọgakwaru ẹgo ugbo ẹto sù l'ì tị madụ onye mu bu.”

14

Jizọsụ; ọzo, e shi alapfu Nna

¹ Jizọsụ sụ phẹ: “Unu ba ayọkwa ọshi l'ime obu unu. Unu woru onwunu ye Chileke l'ẹka; unu ewokwarupho onwunu ye mbedua l'ẹka. ² L'ibe Nna mu bẹ ọlo-ebubu dukwa igwerigwe. Ọ -bù l'ọ tọ dù nno; ?denuhunu gẹ mu g'eme sù unu lẹ mu eje unu emeru ẹka unu a-nọdu. ³ Mu -jechaepho je emechaerupho unu ẹka ọbu; mu abya ọzo bya ekuta unu dokube onwomu; k'ọphu bụ ẹka mu nọ bẹ unu a-nọdukwapo. ⁴ Unu mawaru ẹka mu ala; unu makwarupho ọzo, mu shi ala iya.”

⁵ Tọmosu sụ iya: “Nnajiuphu; anyi ta amakwa ẹka ọbu, jila ọbu. ? Denuhunu g'anyi shi maru ọzo iya?”

⁶ Jizọsụ sụ iya: “Ọ kwa mbedua bụ ọzo; bya aburu ọkpobe-opfu; bya aburu ndzụ. Ọ tọ dukwa onye abyapfuta Nna; abudu l'onye ọbu shi mu l'ẹka. ⁷ Mbụ-a; ọme unu maru mu; mẹ unu amakwaru-a Nna mu. Ọle e -shi nta-a bẹ unu mawaru Nna bya ahumawa iya.”

⁸ Filipu sụ iya: “Nnajiuphu; goshinu anyi Nna ọbu gẹ meji anmapfuru anyi.”

⁹ Jizọsụ sụ iya: “Filipu; e -shi teke-a bẹ mu l'unu shi nọduta; ẹbe ì makwa mu phọ. Onye humaru mu nù humakwaru Nna. ?Denuhunu g'o gude ì nọdu epfukwadụ gẹ mu goshi unu Nna ọbu? ¹⁰ ?Ti kwetaduru lẹ mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu nọdu mu l'ime. Opfu, mu anọduje epfuru unu ta abukwa ike k'ẹka mu bẹ mu egudeje epfu iya. Ọ kwa Nna ono, bu mu l'ime ono agbeje mu l'ime eje ozi. ¹¹ Ọo ẹpho g'unu kweta lẹ mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu nọdu mu l'ime; ọdumeka unu gudekponu k'iphe ono, mu emeshi ono kweta iphe, mu epfu.” ¹² Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye kweru nkemu a-dukwapo ike mee iphe-a, mu emeshi-a. Onye ọbu a-kabakwaanụ eme ọphu ka shii. Noo lẹ mu alapfuwa Nna mu. ¹³ Iphe, bukpo iphe, unu gude ẹpha mu sù gẹ Nna meeru unu bẹ mu e-mekotaru unu. Ọo ya bụ; g'eeshi lẹ Nwa huma ọdu-biribiri kẹ Nna. ¹⁴ Ọ -dukpowaru iphe, unu gude ẹpha mu sù gẹ mu meeru unu; mu emeeru iya unu.

Jizọsụ ekweta ukwe Unme-dù-Nsọ

¹⁵ “Sù-a; ọ -bùru l'unu yeru mu obu; unu mekotaje ekemu, mu turu unu. ¹⁶ Mu e-pfuru Nna l'ooyeru unu onye N-yemẹka ọzo, a-nọduwaro swiru unu jeye lẹ tuutuutu lẹ mijiimii. ¹⁷ Onye N-yemẹka ono, Nna e-ye ono bụ Unme-dù-Nsọ, bụ iya bụ Unme k'ire-lanụ; mbụ onye ndiphe taa natadụ; opfu l'ẹphe ta ahumajeduru iya; ọphu ẹphe amadụ iya. Ọ bekwanụ l'unubedua maru iya. Noo kẹle o bu ebubu swiru unu. Ọ jekwapo anọduwaro l'ime unu.”

¹⁸ “Mu taa gbahakwa unu ẹka. Mu a-byapfutakwa-a unu. ¹⁹ Mbụ l'ọ phodukwaru-a nwanshii nta-a; ndu mgboko-a taa humabaedu mu ọzo; ọle unubedua l'a-huma mu-a. Eshinu mu nọ ndzụ bẹ unubedua l'a-nodukwapo ndzụ. ²⁰ Ọ bụru mboku ono bẹ unu a-maru lẹ mu nọ Nna mu l'ime; unubedua nọdukwanu mu l'ime; mu nọdukwapo unu l'ime.”

21 “O kwa onye maru ekemu, mu tūru bya eme iya ememe bu onye yeru mu obu. Onye yeru mu obu; Nna mu eyekwa iya pho obu. Mbēdua eyekwapho onye obu obu; woru onwomu goshi iya.”

22 No iya Jiudasu; o to bukwa Jiudasu Isukariyotu; su iya: “Nnajiuphu; ? denu g’i-shi goshi anyi onwongu g’o to bu ndu mgboko be iigoshi onwongu?”

23 Jizosu su iya: “Onye yeru mu obu anoduje eme iphe, mu pfuru. Nna mu eyekwanaa onye ono obu. Mu le Nna mu a-byapfuta onye obu; anyi l’iya eburu eburu. 24 Onye eyeduru mu obu te emejekwa opfu mu. Unu maanaru-a l’opfu ono, unu anu ono ta abukwa opfu mu. O kwa opfu Nna ono, ziru mu ge mu bya ono.

25 “Mu pfukotakwaru unu iphemiphe-a nta, mu l’unu nokwadu. 26 Ole oo onye N-yemeka ono, bu iya bu Unme-du-Nso; mbu onye ono, Nna e-gude epha mu zia g’o lwapfuta unu ono be e-zikota unu iphemiphe; mekwapho g’unu nyataje iphemiphe, mu pfuhawaru unu.

27 “Su-a; mu haakwaru unu ehu-guu. Ehu-guu ono buru mbēdua be o shi l’eka; o to bukwa udu iya ophu eshije ndiphe l’eka be mu nuru unu. Unu ta ayojekwa oshi l’ime obu unu; ophu unu atskwa ebvu. 28 Unu numawaru ge mu suru unu: ‘Mu alaakwa; ole mu a-lwapfutakwaa unu ozo.’ O -bu l’oo iphe, unu yeru mu obu me unu etekwaa eswa; kele mu alafu Nna; noo le Nna ono ka mu ike. 29 Su-a; nta-a be mu tukoakwaru iphemiphe gheberu unu onu teke o toko nwudu. Oo ya bu; teke o nwujeru g’unu e-kweta. 30 Mu te epfuekwaru unu opfu ano odu; noo kele onye ono, bu iya bu onye-ishi ndu mgboko-a l’abyawaa. O bekwanu l’o to dudu iphe, oo-du ike emebata mu. 31 Iphe, o gude mu nodu emeje iphe, Nna ziru mu ge mu mee bu ge mgboko l’ophu amaru le mu yeru Nna mu obu.”

O pfuchaa nno bya asu phe: “Unu gbalihu g’anyi lufu l’eka-a.”

15

Jizosu bu okpobe vayinu

1 “O kwa mbēdua bu okpobe vayinu; o buru Nna mu bu onye eleta opfu-vayinu ono enya. 2 Iphe, bukpo eka, kapfuru mu l’ehu, bu ndu ophu ta amidu mebyi be oo-kwashikwa. Eka ophu amije mebyi be onoduje akocha akocha ree g’okabaa amimi. 3 Opfu ono, mu pfuru yeru unu ono mewaru unu nta-a; unu duebe ree. 4 Unu nopyabekwa mu l’ime; k’ophu mu a-nopyabekwapho unu l’ime. Oo g’ekali-oshi ayidu mta mebyi l’eka iya m’o -budu l’o kapfuru l’oshi vayinu-a; bukwapfo g’unu ta ayidu yee mebyi me mu l’unu atugbaduru.

5 “O kwa mbēdua bu vayinu ono; unubēdua buru eka iya. Onye nopyaberu mu l’ime; mbēdua nopyabe iya l’ime; onye ono a-mi mebyi mshia ya ike; noo kele o to dudu iphe, unu adu ike eme ililekpo; me mu l’unu atugbaduru buru nanu. 6 Onye bu onye ta anopyabeduru mu l’ime be ee-tuphakwa g’ekali-oshi, a kofuru akofu; l’o kposhihu nku; l’a chiru iya ye l’oku; g’oku kepyashia. 7 O -buru le mu l’unu tugbaru buru nanu; opfu mu buru unu eburu l’ime be o to dukwa iphe, bu iphe, du unu ree, unu suru g’e meeru unu, e tee meduru unu. 8 Noo uzo, ee-shi goshi odu-biribiri ke Nna mu; mbu g’unu mja mebyi mshikpoo ya ike gude nno goshi l’unu bu ndu etsoje mu nu. 9 Oo ge Nna mu yeru mu obu bu ge mu yeru unu. O buru g’unu nopyabeekwapho l’ime n-yemobu ono,

mu yeru unu ono. ¹⁰ Unu -mee iphemiphe, mu sùru g'unu mee bẹ unu a-nọpyabekwaa lẹ n-yemobu nkemu; mbụ ẹgube ono, mu mekọtaru iphe, Nna mu sùru gẹ mu mee; mu nọpyabe lẹ n-yemobu kẹ Nna mu ono.

¹¹ "Sù-a; iphemiphe-a bẹ mu epfukotaru unu g'ẹhu-utso nkemu aburu k'unu; waa g'ẹhu atsoo unu utso tsofu l'ishi. ¹² Wakwa iphe, mu turu unu ekemu iya baa; unu yee nwibe unu obu gẹ mu yeru unu. ¹³ O to nwekwa n-yemobu ozo, nemadzụ e-ye nwibe iya, ka owa-a; mbụ lẹ nemadzụ gude iswi ẹhu ọnyà iya; mĩa ẹnya lẹ ndzụ iya kweta anwuhu. ¹⁴ Unu bugbaa ọnyà mu mẹ unu -nọdu emeje iphe, mu sùru g'unu meje. ¹⁵ Mu tee kuhẹkwa unu ndu-ozì mu ọzobaa; kẹle onye-ozì ta amajẹdu iphe, nnajiuphu iya eme. Iphe, mu e-ku unu bụ ọnyà unu mu pẹ; kẹle iphe, mu nùmaru l'ọnu Nna mu bẹ mu tükowaru togboru unu ẹba. ¹⁶ O to bukwa unubẹdua hotaru mu; ọ chikwa mbẹdua hotaru unu dobe iche; k'ophu unu a-mì mebyi; mbụ mebyi, a-dùwaro kwaseru. Oo ya bụ; iphe, bukpo iphe, unu gude epha mu sù gẹ Nna nù unu bẹ ọo-nù unu. ¹⁷ Ekemu, mu atuerupho unu bụ g'unu yee nwibe unu obu."

Ndumashi kẹ ndu mgboko-a

¹⁸ "Teke ọ bụ l'unu dụ ndu mgboko-a ashì; unu nyatajẹkwa lẹ mbẹdua vuadaa uzo duhaadaa pẹ ashì; tẹme unu duje pẹ. ¹⁹ O -bù l'ọo iphe, unu bụ ndu kẹ mgboko-a mẹ ndu kẹ mgboko-a eyee unu obu; l'unu bụ nkepẹ. Obenu lẹ mu shiwaa lẹ mgboko-a hota unu dobe iche; ẹbe unu abẹdu nkepẹ. Noo g'o gude unu dụ pẹ ashì. ²⁰ Unu nyatajẹkwa iphe ono, mu pfuru unu ono; mbụ lẹ mu sùru unu lẹ nwokoro ta akajẹdu nnajiuphu iya shii. Oo g'ẹphe mekparu mbẹdua ẹhu bụ g'ẹphe e-mekpa unu. O buri g'ẹphe te emejedu iphe, mu pfuru bụ g'ẹphe tee mekwapho iphe, unu epfu. ²¹ Iphe ono g'o ha bẹ ẹphe a-tuko mee unu; opfu l'unu bụ ndibe mu; kẹle ẹphe ta amadụ onye ono, bụ iya bẹ mu shi l'ẹka bya ono. ²² O -bù lẹ mu ta abyawaa bya epfuru yeru pẹ mẹ ọ to bukwa pẹ eme iphe-ẹji; obenu lẹ nta-a, mu byawaru-a bẹ o to nwekwa iphe, ẹphe gude agofu k'iphe-ẹji, ẹphe meru. ²³ Iphe, bụ onye mu dụ ashì bẹ Nna mu dukwapho ashì. ²⁴ Ome mu ta anọdu l'echilabo pẹ meshia iphe, onye ozo taa dudu ike eme; mẹ ọ to bukwa pẹ eme iphe-ẹji. Obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe humawaru iphe, mu meshiru; mu dụ pẹ ashì; Nna mu dukwa pẹ pho ashì. ²⁵ Iphe ono, ẹphe eme ono je emee ọ vaa; mbụ iphe ono, e deru l'ẹkwo ekemu pẹ su: 'Mu dụ pẹ ashì; ẹbe ọ bụ l'ọ duru iphe, mu meru pẹ.'*

²⁶ "Mu e-shikwa Nna mu l'ẹka zia Onye N-yemeka ono; l'ọ lwapfuta unu. Onye N-yemeka ono bẹ bụ iya bụ Unme-dù-Nso, bụ iya bụ Unme irelanu ophu shi Nna mu l'ẹka. O -byaepho l'ọ pfua opfu ẹhu mu yeru unu.

²⁷ Unubẹdua l'onwunu bífukwaapho ndu a-nọdu epfu iphe, unu gude ẹnya unu huma kẹ nkemu; opfu lẹ mu l'unu shiepho lẹ mbulembu nọduta.

16

¹ "Mu pfushikotaru unu iphemiphe-a g'e tee medu unu g'unu shiswee uzo. ² Ndu Jiu a-kpo-chikwa unu mkpo-chi g'unu ta abatajẹhe l'ulo-ndzukọ pẹ. Mbụ-a; mbọku erwuakwaa teke a-bujeru: onye egbu unu egbugbu l'ọ gbẹ arinu l'ọo Chileke bẹ ya ejeru ozi. ³ Iphe, meru g'o gude ẹphe je anọdu eme iya bụ l'ẹphe ta amadụ Nna; ophu ẹphe amadụ mu. ⁴ Ole mu tükowaru iphemiphe-a epfuru unu g'ọo-buru: o -rweupho teke ẹphe e-me iphe ono; unu anyatajẹ lẹ mu pfuhawaru unu opfu ẹhu pẹ."

* 15:25 15:25 Gūnaa Ebu 35:19; 69:4.

Ozi, Unme-du-Nsọ ejeje

“Mu te eshikwa pfuhawaaru unu iphe-a lẹ mbulembu; opfu lẹ mu nọkwadu swiru unu. ⁵ Nta-a bẹ mu alapfuakwa onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono. Ole ọ tọ dudu g'unu ha, onye jijeru mu sụ mu: ?bụ awe bẹ iije? ⁶ Ẹhu gbẹ rwuḥu-chia unu opfu lẹ mu tukuru iphemiphe-a epfushiru unu. ⁷ Ole g'ọ dūhabe; gẹ mu mekwaa ya g'ọ doo unu ẹnya; ọ kakwaru unu ree me mu -laa; kele mu aladuru bẹ Onye N-yemẹka ono ta alwapfutakwa unu. Obenu l'ọo mu -laephō; mu ezia ya g'ọ lwapfuta unu. ⁸ Teke ọ byaerupho bẹ oo-goshi ndiphe l'ọ tọ bụdu iphe, ephe arị l'iphe-ẹji bụ bẹ ọ bụ; goshi phẹ l'ọ tọ bụdu iphe, ephe riru l'apfubekoto bụ bẹ ọ bụ; goshikwa phẹ phọ l'ọ tọ bụdu iphe, ephe riru l'ikpe Chileke bụ bẹ bụ iya nū. Noo g'oo-gude goshi l'ikpe nmaru phẹ bụ ono. ⁹ Oo-goshi phẹ l'anọno, ephe anọdu mu l'eka bụ iphe-ẹji bẹ ephe eme. ¹⁰ Oo-goshikwa phẹ phọ iphe, bụ apfubekoto kẹ Chileke; kele ọo lẹ mu pfuberekoto meru iphe, mu alapfu Nna; ophu unu ahumabaedu mu ẹnya. ¹¹ Goshikwa phẹ phọ iphe, ikpe kẹ Chileke bụ; kele onye-ishi ndu mgboko-a bẹ e kpewaru ikpe.

¹² “Opfu, mu gege epfuru unu dukwa igwerigwe; ọ kwa lẹ mu -pfuḅberu iya unu bẹ ọo-panuka unu ẹka nta. ¹³ Teke Unme-du-Nsọ, bụ iya bụ Unme ire-lanu ono byaerupho; l'ọ tukurupho iphe, bụ ire-lanu g'ọ ha kpọ-zigbuaru unu ọzo iya; noo l'ọ tọ bukwa ike k'ẹka iya bẹ oo-gude epfu; ọ buephō iphe, ọ nūmaru bụ iphe, oo-pfujẹ; l'ọ kafukwaarupho unu iphe, e-me l'iphu. ¹⁴ Sụ-a; ọ kwa Unme-du-Nsọ ono e-me g'unu hūma gẹ mu dū-be biribiri; kele oo-wota iphe, ọ nūmaru mu l'onu bya akọoru unu. ¹⁵ Iphemiphe, bụ kẹ Nna bukota nkemu. Ọo ya meru g'ọ gude mu sụ l'oo-wota iphe, ọ nūmaru mu l'onu bya epfuaru unu.

Ndu rarụ ẹkwa a-chi ọchi

¹⁶ “Ọ phoduru nwanshii; unu ta ahumabaedu mu; a -nọkwaa nwanshii; unu ahumakwa mu ọzo.”

¹⁷ O pfuchaa nno ndu etsoje iya nū haru jiahaa nwibe phẹ sụ: “?Owa-a, oopfu ẹgube ọwa-a bụ gunu? ?O sụ l'ọ phoduru nwanshii; a taa humahedu iya; a -nọkwaa nwanshii; a humakwa iya ọzo; sukwapho lẹ ya alapfu Nna.” ¹⁸ Ephe sụ: “?Buhunu ole bụ kẹ l'ọ phoduru nwanshii? Anyi ta amakwa iphe, oopfu epfufu.”

¹⁹ Jizosu mawaru l'ephe abya iya aji aji; ọ sụ phẹ: “?Unu aji onwunu k'iphe-a, mu shi pfua sụ l'ọ phoduru nwanshii; unu taa humahedu mu; a -nọkwaa nwanshii; unu ahumakwa mu ọzo-a? ²⁰ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu a-rakwa ẹkwa; gua aphu; ole ndiphe bẹ ẹhu a-nodu atso uto. Unu a-nodukwa atsu ude l'ime obu; ole ude ono e-mechakwaa gbanwee; unu anwujaa onochi. ²¹ Qobujeru upfu watawaa eme nwanyi, du ime ẹhuka; ẹhu arwuhue ya pho arwuhu; kele ọ mawaru l'ọ rruwuru teke ya e-je iphe, a-tsu iya l'ehu. O -zedachaepho; l'ọ zohaa iphe-ẹhuka ono. Ẹhu awata iya atso uto; kele ọ nwuturu nwa, l'a-nodu lẹ mgboko. ²² Nokwapho g'ọ du unu nta-a bụ ono. Nta-a bẹ unu a-nodu atsu ude; ole ujiku lanu bẹ mu l'unu a-huma ọzo; teke ono bẹ onochi a-nashihu unu. Ọ tọ duedu onye anafubaa unu ẹhu-uto unu teke ono.

²³ “O -rwuepho teke ono bẹ ọ tọ duekwa iphe, unu byaru aji mu aji iya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ iphe, unu gbẹ mu l'eka sụ gẹ Nna nū unu bẹ ọo-nū unu. ²⁴ Mbụ-a; o toko dū-swekwaa iphe, unu gbeje mu l'eka kpa a ishi iya byasu nta. Unu pfuaru Chileke g'ọ nū unu iphe,

mkpa iya dūru unu; ọo-nū iya unu. Ọo ya bụ g'ẹhu atsoo unu uto tsofu l'ishi."

Jizosu meru mgboko eriri; turu okoo kpua ya

²⁵ "Iphe-a bẹ mu tūkokwaru nmashiaru unu l'etu etu. Oo ruwakwa teke mu taa nmaheduru unu etu etu; mbu lẹ mu atogbojeru unu opfu kẹ Nna mu ono ẹba. ²⁶ O -rwuepho teke ono bẹ unu a-gbeje mu l'eka sū gẹ Nna nū unu iphe, mkpa iya dūru unu; mu ta asukwanu unu lẹ mu e-je egude iswi ẹhu unu pfuru yeru iya. ²⁷ Ishi iya bụ lẹ Nna l'onwiya yeru unu obu; kẹle unu yeru mu obu bya ekweta lẹ mu shi l'eka Chileke nọ bya. ²⁸ Ọ kwa ẹka Nna nọ bẹ mu shi futa byatashia lẹ mgboko-a; mu nọdu alufuakwa lẹ mgboko alapfuwa Nna."

²⁹ Ọo ya bụ; ndu etsoje iya nū sū iya: "Ihee; nta-a bẹ ọ ka ree; nta-a bẹ i togbochaaru iphemiphe ẹba; i ti nmaphehedu iya l'etu etu. ³⁰ Nta-a bẹ anyi maru l'i makotaru iphemiphe. Ọ tọ gbaheduru g'ọ duru onye abya ajiahaa ngu aji. Ọwa mewaru; anyi kweta l'i shi-a l'eka Chileke nọ bya."

³¹ Jizosu sū phẹ: "?Unu kwetawaru nta? ³² Mbọku agbabeakwa; mbu ọ gbẹ rwuwanu erwurwu teke aa-chikashi unu nanu nanu; onyenonu agbaru laa ibe iya; unu atuko haa mu; mu apfu-pheru. Ọle mu ta apfu-phẹkwaru nkinyi mu; kẹle Nna pfukwaru-a swiru mu. ³³ Mu tūkokwaru iphe-a pfuru unu; k'ophu ẹhu a-dū unu guu mẹ mu l'unu -tugba buru nanu. Ọ bukwapho aphu a-tsuru unu lẹ mgboko-a; ọoepho g'unu nweru iya obu. Mu meakwaru mgboko-a eriri; turu okoo kpua ya."

17

Jizosu epfu anu Chileke

¹ Jizosu pfughechaepho iphe ono bya apalia ẹnya tabẹ l'imigwe bya asu: "Nna; ọ gbabeakwaru; menaa gẹ ndiphe hūma ọdu-biribiri kẹ Nwa ngu; gẹ Nwa ngu ono emekwaapho gẹ ndiphe hūma ọdu-biribiri nkengu. ² Ọo ngu nuru iya ike; ọ kakota iphe, bụ nemadzu ike. Iphe, i gude mee ya nno bụ g'oonuje ndu ono, i yeru iya l'eka ono ndzu ojejoje. ³ Ndzu ojejoje ono bụ g'ephe maru ngu; mbu gube onye ono, bụ ngu bụ ọkpobe Chileke kpeekpu; makwarupho Jizosu Kéreshi, bụ onye ọ bụ ngu ziru g'ọ bya.

⁴ Mu nọ lẹ mgboko-a mee gẹ ndiphe hūma g'i dū-be biribiri; eshinu mu tūkoru iphe ono, i ziru mu gẹ mu bya emee ono mekota. ⁵ Nta-a; gube Nna; menaa gẹ mu nọdu l'ọdu-biribiri ono, mu shihawaa nọdu ono nta-a l'ataphu ngu; mbu l'ọdu-biribiri ono, mu lẹ ngu shihawaa nọduta tẹme mgboko dū ono.

⁶ "Mu meakwaru ndu ono, i hotaru lẹ mgboko-a ye mu l'eka ono; ephe maru ngu. Ọo gubedua nwehawaa phẹ; ọ buru gubedua woru phẹ ye mu l'eka; ephe mekotawaa opfu ngu. ⁷ Nta-a bẹ ephe mawaru l'iphemiphe, i nuru mu shi ngu l'eka. ⁸ Noo lẹ mu ziwaru phẹ ozi ono, i ziru mu ono; ephe natawa iya. Ephe makwarupho l'ọo ọkpobe-opfu l'ọo l'eka i nọ bẹ mu shi bya; ephe kwetaakwa l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya.

⁹ "Ọo opfu ẹhu phẹ bẹ mu epfu anu ngu-a. Ọ tọ bukwa opfu ẹhu ndu mgboko bẹ mu epfuru ngu; ọ kwa kẹ ndu ono, i yeru mu l'eka ono; nokwa ndu mu epfu nkephe bụ ono; kẹle ndu k'ono bụ nkengu. ¹⁰ Iphemiphe, bụ nkemu bukwapho nkengu. Iphemiphe, bụ nkengu bukwapho nkemu. Ọ buru phẹ egoshi ọdu-biribiri nkemu. ¹¹ Hūmanu lẹ nta-a bẹ mu alwafutaakwa ngu. Mu ta anohékwa lẹ mgboko-a; obenu l'ephebedua nọkwadu lẹ mgboko-a. Nna, dū nso; gudenū ike ono, dū l'epha ngu ono

gudeshia phe ree; mbu epha ngu ono, i nuru mu ono; k'opfu ephe a-buru nanu ge mu le ngu bu-a. ¹² Teke ono, mu shi swiru phe ono bukwa ike ono, du l'epha ngu ono, i nuru mu ono be mu shi gude gudeshia phe ree; chee phe; ebe o dudu onye opfu tuphahuru nu; a -gufukwa nwa ola-l'iswi phe. Ono bukwanuru g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke emee ge pfuru iya.

¹³ "Ole nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Iphemiphe-a be mu tukoru epfuru ngu nta-a, mu nokwadu le mgboko-a g'ephe enweru ehutso nkemu; l'o dzua phe oke l'ehu ree. ¹⁴ Mu pfuwaru phe opfu, shi ngu l'onu; ephe du ndu mgboko ashi; kele ephe ta abudu ndu ke mgboko; egube ono, mbedua abudu onye ke mgboko-a. ¹⁵ Mu te epfukwaru ngu g'i wofu phe le mgboko. O kwa g'i gbobutaje phe g'o to du iphe, Onye-njo ono, bu Obutuswe l'e-me phe. ¹⁶ O kwa ge mu ta abudu onye ke mgboko-a bu g'ephe ta abudu ndu ke mgboko-a. ¹⁷ Opfu nkengu bu okpobe-opfu. Gudenu okpobe-opfu ngu ono mee phe g'ephe buru nkengu. ¹⁸ O kwapho g'i ziru mu ge mu bya le mgboko-a bu ge mu zikwaru phe pho g'ephe je le mgboko. ¹⁹ O bukwarupho iswi ehutso phe be mu zoberu woru onwomu gbaa eja ehutso phe g'ee-shi g'ephebedua aburu ndu nkengu okpobe aburu.

²⁰ "O to bukwa ndu owa-a be mu epfu opfu ehutso phe eyeru ngu; mu epfukwapho opfu ehutso iphe, bu ndu a-numa ozi-oma ono, ephe ezi ono; woru onwophe ye mu l'eka. ²¹ Mu epfukwaru ngu pho su g'i mee g'ephe buru nanu g'ephe ha. G'o buerupho ge gubedua, bu Nna no mu l'ime; mu nodu ngu; bu g'ephe a-nodu anyi l'ime; g'ephe aburu nanu; k'opfu ndu mgboko-a l'e-kweta l'oo ngu ziru mu ge mu bya. ²² Odu-biribiri ono, i nuru mu ono be mu woakwaru ye phe l'eka g'ephe aburu nanu egube-a, mu le ngu bu nanu-a. ²³ Mu -nodu phe l'ime; gubedua -nodu mu l'ime; oo ya bu; ephe aburu nanu okpobe abubu; k'opfu ndu mgboko-a l'a-maru l'oo ngu ziru mu ge mu bya; makwarupho l'oo g'i yeru mu obu bu g'i yeru phe.

²⁴ "Nna; i wowaru phe ye mu l'eka. Iphe, mu epfu buru g'o buru l'eka mu no be ndu ono a-nodukwapho. Oo ya bu g'ephe egude enya phe huma odu-biribiri nkemu; odu-biribiri ono, i gude l'i yeru mu obu nu mu ro teke mgboko teke adudu. ²⁵ Gube Nna, pfuberekoto; ndiphe teke amakwaru onye i bu; ole mbedua makwanuru ngu; teme ndu-a mawaru l'oo gubedua ziru mu ge mu bya. ²⁶ Mu mawaru; ephe mawaru ngu; mu jekwa l'e-me g'ephe marwee ngu ree; k'opfu n-yemobu ono, i yeru mu ono a-du l'ime phe; mbedua anodukwapho l'ime phe."

18

Eegude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jizosu pfughechaepho opfu ono; ye le ndu etsoje iya nu swiru tugbua je adafu azu nwanngelle Kidironu. O dukwarupho mgbabu, du l'azu mini ono azu iya ophuu. Jizosu ye le ndu ono, etsoje iya nu ono bahu le mgbabu ono. ² Noo ya; Jiudasu-a, deru iya ye-a mahaakwarupho eka ono; kele Jizosu be ye le ndu etsoje iya nu edzukojehawaa l'eka ono tekenteke.

³ Oo ya bu; Jiudasu gbeshi byatashia eka ono. Ndu-ishi ndu-uke Chileke me ndu Farisii yeru iya ndu ojogu ndu Romu; bya eyeru iya ndu nche eze-ulo Chileke; ephe l'iya tuko swiru. Ephe chigbaaru oku-apyipyi me oroku gudegbaa ngwoyu teke ephe abya. ⁴ Jizosu mahawaru iphe, abya iya ememe; bya agba phe ndzuta bya asu phe: "Bu onye be unu achu?"

⁵ Èpḥe sù iya: “Òo Jizòsu onye Nazaretu.”

Jizòsu sù pḥe: “Òo m̀b̀eḍua b̀u iya.”

Jiudasu, deru iya ye-a pfukubekwa pḥe pḥo l'èka ono. ⁶ Teke ono, Jizòsu suru pḥe l'òo yeḗbedua b̀e b̀u iya ǹu ono; èpḥe kpòchaa gala gala laa l'az̀u l'az̀u je adachaa l'alì k̀e gburugudugu. ⁷ Jizòsu jìkwaa pḥe òzo sù pḥe: “Mu suru-a: ?b̀u onye b̀e unu achò?”

Èpḥe sùkwa iya: “Òo Jizòsu, onye Nazaretu.”

⁸ Jizòsu sù pḥe: “Mu suru unu l'òo mu b̀u iya. Ò -buru l'òo m̀b̀eḍua b̀e unu achò; òo ya b̀u g̀e ndu òwa-a atugbunaa lashia.” ⁹ Iphe ono je emee ò v̀ukota mb̀u opfu ono o pfuhawar̀u sù: “Nna; ò t̀o òkwa g'ò ka mma l'òo onye laǹu, tuphahuru l̀e ndu ono, i yeru mu l'èka ono.”

¹⁰ Sayimonu Pyita tu mma iya teke ono. Ò m̀itaepḥo mma iya ono; gbua nwohu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; t̀ukoe ya pḥo nchì-èkutara paf̀u. Èpha nwohu ono b̀u Malukòsu. ¹¹ Noo ya; Jizòsu sù Pyita: “Mìru mma ngu ye l'òbo iya. ?B̀u g̀e mu ta ang̀u-gbuḥe iphe, aang̀u ang̀ungu, ǹo l'okoro iphe-èhuka-a, Nna mu ǹuru mu-a?”

A kp̀u Jizòsu ak̀p̀u-pfu Anasu

¹² Òo ya b̀u; ndu ògbogu ono m̀e onye-ishi pḥe; m̀e ndu nche ndu Jiu bya egude Jizòsu; kee ya ègbu; ¹³ bya evuru ùzo kp̀ta iya kp̀u-pfu Anasu. Anasu b̀u nnajì, keru Kayafasu nwanjì. Kayafasu l'onwiya bukwanuru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono. ¹⁴ Ò bukwarupho Kayafasu ono b̀u onye ono, chijeru idzu sù ndu Jiu l'ò ka ree g'onye laǹu nẁuhu-chiaru òha pḥo.

Pyita ago l̀e ya ta amadu Jizòsu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Sayimonu Pyita nòdu etsokpòepḥo Jizòsu az̀u az̀u. Onye laǹu òzo l'ime ndu ono, etsoje iya ǹu ono nòdu etsokwa iya pḥo. Onye laǹu k'ono b̀e yeḗ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono mahawar̀u. Noo iphe, meru g'ò gude o tsoru Jizòsu bah̀u l'ùlo-ikpe l'unuphu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. ¹⁶ Pyita pfuru l'etezi l'ònu-òguzo. Tòbudu iya b̀u; onye k'òphunapho, etsoje Jizòsu pḥo tsoru iya bah̀u l'ùlo-ikpe ono, b̀u iya b̀u onye òphu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mahawarupḥo; lufuta je epfuru yeru nwamgbòko, eche ònu-òguzo ono. Nwamgbòko ono haa ya; o dubata Pyita. ¹⁷ Noo ya; nwamgbòko ono, eche ònu-òguzo ono sù Pyita: “?Tì yinaa l̀e ndu etsoje nwoke-a, e guderu-a?”

Pyita sù iya: “Mu ta ayìkwa iya.”

¹⁸ Unwokoro Kayafasu m̀e ndu nche pḥo gude icheku z̀u-nwua òku pf̀u-pḥee ya mgburugburu anya; k̀eḗ oyi ats̀u. Pyita bya apfukubekwa pḥe pḥo wata anya òku.

Anasu aji Jizòsu aji

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Òo ya b̀u; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono bya ajihaa Jizòsu aji k̀e ndu etsoje iya ǹu m̀e k'iphe, ònoduje ezi. ²⁰ Jizòsu sù iya: “Mu tukowaru iphemiphe t̀ogboru ndu mgboko èba. Mu shi anòduje ezi pḥe iphe l'ùlo-ndzukò ndu Jiu m̀e l'eze-ùlo Chileke, b̀u èka ndu Jiu edzukòje. Ò t̀o òkwa iphe, mu pfuru, òdu òphu mu pfuru l̀e mpya. ²¹ ?Ò nẁuru ìnwagha b̀e ìjì mu nno? Jinaa ndu ǹumaru iphe, mu pfuru; l'èpḥe maru-a iphe, mu pfuru.”

²² Jizōsu pfiwepho nno; onye lanu le ndu nche ono, pfi-kube Jizōsu ono gbakpwepho eka waa ya le nchi ke daa su iya: “?I maru-a l’o onye-ishi ndu-ishi uke Chileke be jiwo opfu nno?”

²³ Jizōsu su iya: “Teke o bu l’o duru iphe, du eji, mu pfuru; pfunaa ya. Teke odumeka; o -buru le mu pfuru-a iphe, pfuru oto; ?o nwuru iwagha be iichihunu mu eka?”

²⁴ Tobudu iya bu; Jizōsu nodukwadu l’egbu-a, e keru iya-a; Anasu zia; a kpata iya kpjjeru Kayafasu, bu iya bu onye-ishi uke Chileke.

Pyita agokwapho ozo le ya ta amadu Jizōsu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Noo ya; Sayimonu Pyita pfukwaduru-a l’eka o pfuru anyakwadu oku. A nonyaa; ephe su iya: “?Ti yinaa le ndu etsoje nwoke-a?” Pyita goo su: “Mu ta ayikwa iya.”

²⁶ Nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke pho onye lanu; onye ophu yele onye ophu Pyita pafuru nchi pho bu abubu tufuepho onu jia Pyita su iya: “?Mu ta ahumanuru ngu-a ge gu l’iya no le mgbabu pho?”

²⁷ Pyita gofukwa ozo. Teke ono teke ono; oke-okku raa ora.

Payileti aji Jizōsu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ephe kpufuta Jizōsu l’ibe Kayafasu kpuru jeshia l’eze ulo-ikpe onye Romu, bu nnajioha teke ono. Teke ono buwaru nchi abohu. Ebe ndu Jiu abahuduru l’eze-ulo ono g’ephe ata a-turwudu nsq. Ephe -aturwuduru nsq; oo ya bu; ephe ayiru le ndu e-ri iphe, obo Ojeghata. ²⁹ Oo ya bu; Payileti bya ejepfu phe l’etezi je aji phe su phe: “?Bu iphe-eji gunu be unu suru le nwoke-a meru?”

³⁰ Ephe su iya: “O -bu le nwoke-a ta abu onye ejo-iphe me anyi ta akputakwaru ngu iya.”

³¹ Payileti su phe: “Unu kpata iya unubedua je egude ekemu-ali unu kpee ya ikpe.”

Ndu Jiu su iya: “A tukwaru anyi ekemu su g’anyi ta apfu-gbujekwa nemadzu.” ³² Iphe ono je emee iphe, Jizōsu pfuru ono vukota, bu iya bu iphe, o pfuru gude tua onu egube anwuhu, ya a-nwuhu ono.

³³ Noo ya; Payileti bya alaphu azu l’eze-ulo ono bya ekua Jizōsu su iya: “?Bu ngu bu Eze ndu Jiu?”

³⁴ Jizōsu su iya: “?Bu gubedua epfu iya k’onwongu; too ndu ozo suru l’o noo onye mu bu?”

³⁵ Payileti su iya: “?Mu bu onye Jiu? ?Tobudu ndu ali ngu waa ndu-ishi uke Chileke kpu ngu kputaru mu? ?Bu gunu be i meru?”

³⁶ Jizōsu su iya: “Abubu, mu bu eze te eshikwa le mgboko-a. O -bu l’abubu, mu bu eze shi le mgboko-a me ndu-ozu mu atukwaa ohu ituphu; mee g’a ta kpuru mu nu ndu Jiu. Obenu l’abubu, mu bu eze te eshidu le mgboko-a.”

³⁷ Payileti su iya: “Ha! ?Bunu iya bu l’i bu eze?”

Jizōsu su iya: “Oekwa pho g’i pfuru ono bu g’o bu eviya le mu bukwa eze. Mb’ l’o kwa ge mu buru eze be a nwu-dokporo mu. O buru iphe ono be mu byadoru le mgboko-a; ge mu bya egoshi ndiphe iphe, okpobe-opfu bu. Iphe, bu ndu etso okpobe-opfu ono anumaje olu mu.”

³⁸ Payileti jia ya su iya: “?Bu gunu bu okpobe-opfu?”

Eekpe Jizōsu mpfugbu

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Noo ya; Payileti ji-ghechaa ya aji ono bya alaphu azu jepfu ndu Jiu ono ozo; bya asu phe: "O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, nwoke-a meru. ³⁹ Qle eshi ophu omelali unu bu ge mu hajeru unu onye mkporo lanu go la me a -boje obo Ojehata; ?o du ree ge mu haaru unu Eze ndu Jiu to?"
⁴⁰ Ephe swo-lihu su: "O to budu onye owa be i-haru anyi; haaru anyi Barabasu go la!" Barabasu ono-a bukwa onye ana nfu.

19

¹ Oo ya bu; Payileti bya akputa Jizosu su g'e chia ya iphe. E chigochaa ya echigo. ² Ndu ojogu bya egude obvu kpaak okpu-eze bya ekpube iya l'ishi bya achita uwe mgbalanu, eke uswe-uswe woru yee ya. ³ Ephe byapfuta iya bya asuje iya: "Ndu du ngu; eze ndu Jiu." Ephe awaa iya aka l'ataphu ke gbaa.

⁴ Payileti bya alufukwa jepfu ndu Jiu ono ozo su phe: "Mu akpufutaakwaru unu nwoke-a g'unu huma l'oto dudu ejo-iphe, mu maru, o meru." ⁵ Tobudu iya bu; Jizosu kpuru okpu obvu ono yee uwe uswe-uswe pho lufuta. Payileti su phe: "Unu wakwa nwoke obu baa."

⁶ Noo ya; o be ge ndu-ishi uke Chileke me ndu nche humaeru iya pho; ephe tuko chishia su: "Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!"

Payileti su phe: "Unubedu l'onwunu kputa iya je apfu-gbua; le mbedu ta ahumakwaru ejo-iphe, o meru."

⁷ Ndu Jiu su iya: "Eshinu o gude onu iya su l'oo ya bu Nwa Chileke obu; be bukwa anwuhu rwuberu iya. Nokwa iphe, ekemu anyi suru g'e meje onye pfuru nno bu ono."

⁸ Payileti numaeopho iphe ono, e pfuru ono; ndzu kabaa ya agugu. ⁹ O bya alaphu azu l'eze-ulo ono je aji Jizosu su iya: "?Bunaa awe be i shi?"

Jizosu gbaa ya nkuchi. ¹⁰ Oo ya bu; Payileti su iya: "?Igba mu nkuchi? ?O du gi ti madu l'oo mu be o du l'eka? Mu -su g'a haa ngu; l'a haa ngu; teke mu suru g'a pfu-gbua ngu; l'apfu-gbua ngu."

¹¹ Jizosu su iya: "I tigi nwekwaru egube ike ono l'ehu mu; o -bu l'oto bu Chileke, bu igwe nuru ngu iya. Oo ya bu l'iphe-eji k'onye ono, seru mu ye ngu l'eka ono ka nkengu shii."

¹² Payileti numachaepho iphe ono; o chokashiahaa g'oo-me haa ya. Obenu le ndu Jiu chishiru su: "I -haa nwoke-a; l'a maru l'i noru eze nnajioha le njo; kele onye, gude aka iya mee onwiya eze buakwaa ohogu eze nnajioha."

¹³ Payileti numaeopho iphe ono, ephe pfuru ono; o gude Jizosu lufuta etezi bya anodu anoo l'oshi, onye ekpeje ikpe anoduje ekpe ikpe, du l'eka eekuje Nwodu-l'eli. Eka obu be e gude mkpuma nmalia anmali. Iphe, eekuje iya l'opfu Hiburu buru Gabata. ¹⁴ O betashiepho l'enyanwu alwa l'ishi mbochi ono, nchitabohu iya a-buru obo Ojehata ono; Payileti su ndu Jiu: "Wakwa eze unu."

¹⁵ Ephe tushia uzu su: "Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!"

Payileti jia phe su phe: "?Unu suru ge mu pfu-gbua onye eze unu?"

Ndu-ishi uke Chileke su: "Anyi te enwekwa eze ozo; abudu eze nnajioha."

¹⁶ Tobudu iya bu; Payileti kpuru iya nu phe gephe je apfu-gbua.

Apfugbu Jizosu

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

¹⁷ Oo ya bu; Jizosu lae phe pho l'eka; ephe gude iya tugbua. O voru oswebe iya je eyeru; ephe rwua l'eka eekuje Okpokoroko ishi. Iphe, eekuje

ẹka ono l'opfu Hiburu bu Gologota. ¹⁸ O buru l'ẹka ono be ẹphe woru iya kpopyabe l'oswebe. Ephe kpopyabekwapho unwoke labo ozo l'ẹka ono; kpopyabechaa phe iche iche. Onye lanu l'ẹka iya ophuu; onye ophuu l'ẹka iya ophuu. Jizosu nodu phe l'echi. ¹⁹ Payileti bya ewokwarupho iphe dee pfube l'oswebe ono. Iphe, o deru bu: "JIZOSU, ONYE NAZARETU; EZE NDU JIU." ²⁰ Igwerigwe ndu Jiu gua iphe ono, o deru ono; kele ẹka obu, a kpopyaberu Jizosu obu du-kube oma mkpukpu ono ntse. Opfu-alì ndu e gude dee ya buru Hiburu; me Latinu; me Giriku. ²¹ Oo ya bu; ndu-ishi uke Chileke me ndu Jiu bya asu Payileti: "Be deshi l'o bu 'Eze ndu Jiu'. Iphe, ii-dechia bu 'l'o suru le ya bu Eze ndu Jiu'."

²² Payileti su: "Iphe, mu deru be mu dewaru."

²³ Tobudu iya bu; ndu ojogu ono kpopyabechaa Jizosu l'oswebe ono bya achita uwe, ooyeje l'ehu kee uzo eno. Onye ojogu nonu; l'o keta uzo lanu. Ephe bya achitakwapho eze uwe ime ehuiya. Ono buru uwe mgbalanu, ta adudu ẹka a gbagbaberu iya agbagbabe me nanu. E shiepho l'imeli kwee ya mgbalanu bya asu l'uzo ali. ²⁴ Ndu ojogu ono su nwibe phe: "Unu g'anyi ta alakwa uwe owa-a alaka. G'anyi tuchikwaaru iya ido maru onye o-laru." Iphe ono tukokpoepho mee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vukota, bu iya bu iphe, e deru su:

"Ephe keru uwe mu l'ime
onwophe;
O be l'ophu mu eyeje l'ime
ehu;
epheme tu ido g'epheme maru
onye achita iya nu."*

O buru iphe ono be ndu ojogu ono meru.

²⁵ Ndu pfuru l'aguga oswebe Jizosu ono teke ono bu ne iya; me nwune ne iya ke nwanyi; me Meri, nyee Kulopasu; waa Meri onye Magudala.

²⁶ Jizosu humaepho ne iya waa onye ono, etsoje iya nu ono, o yeru obu pho g'epheme pfukube ẹka ono; o su ne iya: "Nwanyi; wakwa nwa nwoke ngu."

²⁷ O bya asukwapho onye ono, etsoje iya nu ono: "Wakwa ne ngu." Eshi mboku ono; onye ono, etsoje Jizosu ono duta Meri lashia ibe iya ye l'iya je eburu.

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ E mechaa; Jizosu maru l'e meebewaru iphemiphe o su: "Egu mini agukwa mu!" Ono je emee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vukota g'e deru iya.

²⁹ O duru nwa ite, suru l'ẹka ono, mee-veniga, jiru ejiji. Oo ya bu; ephe bya ewota asancha tsee le mee ono. O nguguel'iya pho; ephe bya etsebe iya l'ekali-oshi isopu; mabe iya o rwua ya l'onu. ³⁰ Jizosu ngutaepho mee ono, shihuru uka ono o su: "O buwaru."

O tukwe ishi; tu-buhu unme; nwuhu.

Aanma Jizosu arwa le mgbureku

³¹ E mechaa; ndu Jiu je arwo Payileti g'epheme je aku-jishia ndu ono, a kpopyaberu l'oswebe ono oshi-okpa; k'ophu aa-patachaa phe pafu. Ishi iya buru le mboku ono be nchitabohu iya buwaa eswe-atuta-unme. Ephe nodu emekwanu g'odzu ndu ono ta atuko kpogbaaru l'oswebe

* 19:24 19:24 Gūnaa Ebvu 22:18.

l'eswe-atūta-unme ono eshi ophu eswe-atūta-unme k'ono bu p̄hē obo-
iphe. ³² Oo ya bu; ndu oḡoḡu ono bya akū-jishia oḡpa onye kē mbū;
bya akū-jishikwaapho oḡpa onye ophu; mbū ndu ono, a tūkoru ephē
lē Jizōsu kpopyabe ono. ³³ Ephē byarwutaep̄ho ēka Jizōsu kpōru; ephē
hūma l'ō nwūhuhawaru; ephē haa ya; ēbe ephē akū-jishieduru yēbedua
oḡpa. ³⁴ No iya; onye oḡoḡu lanū gbeshiepho bya ewota arwa nmaa
Jizōsu lē mgbureku. Teke ono teke ono; mee yeḷe mini shi iya l'ēka ono
alwa patapata. ³⁵ Oo onye hūmaru iphemiphe-a teke oṅwu tūru oṅu
iphe, o hūmaru. Iphe, o pfuru tūkoru b̄kotaru oḡpobe-opfu. Yēbedua
l'onwiya maru l'ōo ire-lanū bē ya epfu. Oo ya bu g'unubēdua l'onwunu
ekwetakwapho. ³⁶ Iphemiphe ono je emee iphe, e deru l'ēkwo-opfu
Chileke v̄a g'ē deru iya, bu ophu s̄ru: "O tō dukwa oḡpu, nō iya l'ēhu, a
byaru akū-ji akū-ji mē nanū." ³⁷ Tēmanu; o dukwarupho ēka ozo, e deru
iya l'ēkwo-opfu Chileke sū: "Ephē e-gude eṅya p̄hē ele onye ono, ephē
nmarū arwa ono."

Elili Jizōsu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ E mecha; Jiōsēfu onye Arimatiya jepfu Payileti je arwoḡo ya gē ya
pata odzu Jizōsu. Payileti kweta g'ō pata iya. Oo ya bu; o bya eje apata
odzu Jizōsu ono pata pafū. Jiōsēfu ono b̄kwapho onye etsoje Jizōsu; oḷe
ootsoje iya lē mpya; keḷe ootsu ndu Jiu ebvu. ³⁹ Nikodimōsu byakwapho.
Nikodimōsu ono bu onye ono, byapfutajehawaru Jizōsu l'enyashi p̄ho.
No iya; o byatashia bya egude manū mēru, agwakoberu "alowe". Manū
ono bē erwa iya hakwa g'erwa ēkpa-únú labo, únú jichaaru ejiji. ⁴⁰ Ephē
pazeta odzu Jizōsu bya egude ēkwa oḡhaa, bu ēkwa odzu yeḷe manū ono,
ishishi iya atso ūtso ono gude kwaa ya, bu iya bu gē ndu Jiu egudeje akwa
odzu p̄hē k'elili. ⁴¹ O d̄ru mgbabu, d̄ l'ēka ono, a kpopyaberu Jizōsu ono.
O dukwarupho ilu, nō lē mgbabu ono. Ilu ono bē a t̄ru k'òphūú; ophu
o toko d̄-swee onye ozo, e lijahawaru iya. ⁴² Oo ya bu; ephē pata Jizōsu
je elia l'ēka ono; eshi ophu mbōku ono bē echele iya b̄waa eswe-atūta-
unme ndu Jiu; tēme ilu ono bya ad̄fuanu ntse.

20

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ O rwua lē ḡegere nchi-abōhu mbōku Sonde; Meri onye Magudala bya
l'ilu ono g'òchii agbakwadu; bya ahūma lē mkpuma, e shi gude swichia
oṅu ilu ono bē e swifuwaru. ² Oo ya bu; o gude oḡo ḡbapfu Sayimonu
Pyita; waa onye ophu, etsoje Jizōsu p̄ho, Jizōsu yeru obu p̄ho je asū p̄hē:
"A pafuakwaru Nnajiuphu l'ilu ono. Ebe anyi amakwa ēka a t̄gboru iya."

³ Pyita yeḷe onye k'ono, etsoje Jizōsu ono ḡbalihu t̄gbua jeshia l'ilu ono.

⁴ Ephenebo t̄ko ye oḡpa l'oso jeshia. Oḷe onye k'ono, etsoje Jizōsu ono
gbagharu Pyita; vuru iya ūzo ḡbarwua ilu ono. ⁵ O bya ephureta ephureta;
nyoo ime ilu ono bya ahūma ēkwa oḡhaa p̄ho, a kwarū Jizōsu gude lia ya
p̄ho g'ō w̄shiru l'ēka ono. O nyoo ya enyonyo; ophu o bahūduru l'ime
ilu ono. ⁶ Sayimonu Pyita n̄du etsowa iya l'azū. O rwua bya ekwoba
l'ime ilu ono bya ahūma ēkwa oḡhaa ono g'ō w̄shiru; ⁷ mē ēkwa k'ono,
e shi gude p̄hū ya l'ishi ono. Ophu ēkwa k'ishi ono yeḷe ēkwa oḡhaa p̄ho
aw̄shiduru l'ēka lanū. A p̄koru k'ishi ono ap̄h̄ko dobe iche. ⁸ T̄budu

iya bu l'onye etsoje Jizosu k'ophunapho, bu iya vu ʒo gbarwuta l'ilu ono-a bya abahukwapho. O je egude ɛnya iya huma; kweta. ⁹ Teke ono be ephe teke amadu ru iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke, suru le Jizosu shifutaje l'onwu teta dzuru ndu ono. ¹⁰ O buru iya bu le ndu etsoje Jizosu ono atugbuchaa; onyenonu l'o laphushia azu l'ibe iya.

Jizosu egoshi onwiya Meri onye Magudala

(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹ Meri bya apfuru le mgboru onu ilu ono wata ara ekwa. O kwanyaa ekwa ono bya ephureta nyoo ime ilu ono; ¹² bya ahuma ojozi-imigwe labo, yegbaaru uwe ochaa nodu anoo l'eka ono, e shi nyebe odzu Jizosu ono. Onye lanu nodu l'uzo ishi; onye ophuu nodu l'uzo okpa. ¹³ Ephe su iya: "Nwanyi; ?jiraru gunu?"

O su phe: "A pataru Nnajiuphu mu; ebe mu amadu eka a togboru iya."

¹⁴ Epfughe, oopfughe iphe ono; o ghakobe huma Jizosu g'o pfuru. Ebe o makwanu l'oo Jizosu. ¹⁵ Jizosu su iya: "Nwanyi; ?bu gunu be jiraru? ?Bu onye be ijicho?"

Meri dobesu l'oo onye eche mgbabu ono bya asu iya: "Teke o bu l'oo ngu pataru iya pafu; jiko kanuru mu eka i togboru iya ge mu je apata iya."

¹⁶ Jizosu kua ya oku su iya: "Meri!" Meri ghakobe gude opfu Hiburu su iya: "Rabonayi!" bu iya bu O-zi-iphe.

¹⁷ Jizosu su iya: "G'eka ngu te erwukwa mu l'ehu; kele mu teke alarwudu l'igwe jepfu Nna mu. Ole o bu; tughua jepfu unwunna mu je asu phe le mu alawaa l'imeli alapfu onye ono, bu Nna mu; buru Nna unu ono; mbu onye ono, bu Chileke mu bya abukwarupho k'unu ono."

¹⁸ No iya; Meri onye Magudala jepfu ndu ono, etsoje Jizosu ono je asu phe: "Mu gudeakwa ɛnya mu huma Nnajiuphu!" O buru iya ziru mu ozi ono.

Jizosu egoshi ndu etsoje iya nu onwiya

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ndu 1:6-8)

¹⁹ O rwua l'uzenyashi mboku ono, bu iya bu mboku mbu l'idzu ono; ndu etsoje Jizosu swo-chishikota iphe l'ulo, ephe dokoberu; kele ephe atsu ndu Jiu ebvu. A bya l'amaru; Jizosu pfuwaru phe l'echi. O bya ekele phe ekele su phe: "G'ehu dukwa unu guu." ²⁰ O kelecha phe pho nno; o bya egoshi phe eka iya ephenebo goshi phe mgbureku iya. Ehu tsoo ndu etsoje iya nu ono ntumatu g'ephe humaru Nnajiuphu. ²¹ Jizosu sukwa phe ozo: "G'ehu dukwa unu guu. Oo ge Nna mu ziru mu; mu bya-a bu ge mu ezi unu g'unu je." ²² O pfuchaepho nno bya ekushi phe Unme su phe: "Unu nata Unme-du-Nso. ²³ O -duru onye unu guru nvu l'iphe-eji iya; be Chileke guakwaru nvu. Onye unu aguduru nvu be Chileke taa gukwarupho nvu l'iphe-eji iya."

Jizosu yele Tomosu

²⁴ Noo ya; ophu Tomosu; onye ono ntushi-epha iya bu Ejima anodu l'eka ono teke Jizosu byaru ono. Tomosu ono yikwa l'umadzu iri l'ebo ono, etsoje Jizosu ono. ²⁵ E mechaa; ndu ophuu ephe l'iya etsojekwapho Jizosu pho su iya: "Anyi humakwaru Nnajiuphu obu!"

Tomosu su phe: "Mu tee kwetakwa; gbahaa le mu gude ɛnya mu huma ichi ngga pho l'obochi-eka iya; mbu woru mkpushi-eka mu ye l'eka ono, ngga ono shiru ono; woru eka mu nwua ya le mgbureku iya. O dudu nno be mu tee kwetakwa."

²⁶ Noo ya; a nọekwapho abali ẹsato; ndu etsoje Jizọsu ono nọdukwa l'ulo ono ọzo; ẹphe lẹ Tọmosu. A tọkokwa mgbo ọlo ono swọ-chishikọta. Jizọsu byaelaa bya apfuru phẹ l'echi bya ekele phẹ ekele sọ: "G'ẹhu dukwa unu guu." ²⁷ O pfuchaa nno bya asọ Tọmosu: "Ngwa; rwua mu mkpushi-ẹka l'ọbochi-ẹka l'ẹka-a. Mee mu ẹka lẹ mgburẹku ọbu. Tọmosu; ta abuhekwaru ekwegekwe. Kwetajẹkwa."

²⁸ Tọmosu sọ iya: "I bọ Nnajiuphu mu! Bya aburu Chileke mu!"

²⁹ Jizọsu sọ iya: "Buna-a l'ọo l'i humaru mu meru iphe, i kwetarọ. Ẹhuto bẹ a gọru nọ ndu ahumaduru l'ẹnya bya ekwetaẹla-a."

Ishi iphe, e dedoru ẹkwo-a

³⁰ Jizọsu meshikwaaphọ igwerigwe iphe-ọhumalenya ọzo l'iphu ndu etsoje iya nọ, bulaje iphe, e deduru l'ẹkwo-a. ³¹ Ndu ọwa-a, e deru edede-a bọ g'unu e-gude iya kweta l'ọo Jizọsu, bọ Kéreshi, bya aburu Nwa kẹ Chileke ọbu; teke unu kwetarọ unu eshi iya l'ẹka nweru ndọ.

21

Jizọsu egoshi umadzu ẹsaa

l'etsoje iya nọ onwiya

¹ E mecaa; Jizọsu goshikwaphọ onwiya ndu etsoje iya nọ ọzo l'aguga eze-ẹnyimu Tayibiriyasu. Waa g'o gude goshi onwiya ọbu bọ ọwa-a: ² Sayimonu Pyita; waa Tọmosu, eekuje Ejima; waa Natanẹlu kẹ Kena Gálili; mẹ unwu Zebedi; mẹfukwapho umadzu labọ ọzo l'ime ndu ono, etsoje Jizọsu ono tọkokpoerupho nọkobe l'ẹka lanu. ³ Noo ya; Sayimonu Pyita nọnyaa bya asọ: "Nta-a bẹ mu ejeakwa ikokoro."

Ẹphe sọ iya: "Anyi lẹ ngu a-tọkokwa swiru." Ẹphe tọko wufu; ọ buru phẹ eje ikokoro. Ẹphe jerwua je atọko bahu l'ugbo. Ẹphe tọko ẹnyashi ono l'ophu sekọta ikokoro; ophu ọ dudu iphe, ẹphe nmataru. ⁴ O -rwuepho lẹ geregere nchi-abọhu; ẹphe jeshia ele ẹnya; Jizọsu pfuwaru l'aguga mini ono; ẹbe ndu ono, etsoje iya nọ ono amadu l'ọo Jizọsu pfuru l'ẹka ono. ⁵ O sọ phẹ: "Unwu mu; ?ọ duru ẹma, unu nmataru?" Ẹphe sọ iya: "Waawaa."

⁶ O sọ phẹ: "Unu ghaedu ugbo unu l'ẹkutara ugbo ono g'unu a-nmata iphe." O buru iya bọ ẹphe ghanaa ya; ẹbe ẹphe aduedu ike lobata iya l'ugbo phẹ; kele ẹma, ẹphe nmataru parọ igwerigwe.

⁷ No iya; onye k'ono, etsoje Jizọsu ono, Jizọsu yeru obu phọ sọ Pyita: "O kwa Nnajiuphu!" Anuma, Sayimonu Pyita anuma iya; ọ chita uwe iya yee; kele o to shidu yee uwe iya. O daa lẹ mini ono kẹ voo; bvupfushia ya. ⁸ Ndu etsoje iya nọ ndu ophuu nọdu l'ime ugbo ono akpu ugbo ono, ẹma jiru godogodo ono alufuta eli-mgboko; kele ẹphe ta anọdu ẹnya l'eli-mgboko. Ẹphe nọ-a iphe, ha gẹ ntọkpa ukporo ise. ⁹ Ẹphe lufutaepho eli-mgboko; ẹphe huma ọku icheku l'ẹka ono. Ẹphe huma ẹma, a miBERU l'ọku ono; wakwaphọ buredi. ¹⁰ Jizọsu sọ phẹ: "Unu hataẹdukwa ẹma ono, unu nmataru nta-a ono bya."

¹¹ Tobudu iya bọ lẹ Sayimonu Pyita atugbua bahu l'ugbo ono je akpufuta ugbo ono l'eli-mgboko. Iphe, jiru iya nọ buerupho eze ẹma, hagbaa shii. Ẹma, du iya nọ tukuru du ukporo ẹma ẹsaa l'ẹma iri l'eto. Ẹma ono hakpokwa igwerigwe g'ọ ha ono; ole ugbo ono te emekpodaru mẹ kingu k'alakahu. ¹² Jizọsu sọ phẹ: "Unu bya achia onu." Noo ya; ophu ọ duedu ndu ono, etsoje iya nọ ono onye ophu jeru atọ ama kẹ jia ya sọ

iya: “?I bụ onye?” Èka èphe tũkowaru maru l’òo Nnajiuphu. ¹³ Jizòsụ bya ewota buredi ono nù phẹ; bya anufukwaa phẹ phọ ẹma phọ.

¹⁴ Egoshi k’ono, o goshiru phẹ onwiya ono kwewa iya ugbo ẹto, o goshiru ndu etsoje iya nù onwiya g’o shichaa l’onwu teta ono.

Jizòsụ yele Pyita

¹⁵ Èphe chichaepho onu ono; Jizòsụ sù Sayimonu Pyita: “Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?i ka mu eye obu; eme lẹ ndu ọwa-a?”

Pyita sù iya: “Ee; Nnajiuphu. I maru lẹ mu yeru ngu obu.”

Jizòsụ sù iya: “Nujekwa unwu aturu mu nri.” ¹⁶ Jizòsụ bya eku iya k’ugbo ẹbo sù iya: “Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?”

Pyita sù iya: “Ee! Nnajiuphu; I maru lẹ mu yeru ngu obu.”

Jizòsụ sù iya: “Letajekwa aturu mu ẹnya.” ¹⁷ O byakwa eku iya k’ugbo ẹto sù iya: “Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?”

Èhu rwuhuepho Pyita arwuhu l’ò jiru iya ya k’ugbo ẹto sù iya: “?I yeru mu obu?” O sù iya: “Nnajiuphu; I tũkoru iphemiphe makotaru; I maru lẹ mu yeru ngu obu.”

Jizòsụ sù iya: “Nujekwa aturu mu nri.” ¹⁸ “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; teke i bụ okoroḅya bẹ ọ bụ ngu agbeshije wota ẹkwa ngu nmaru lobaru jeshia iphe, iije; ole teke i kahuerupho bẹ ii-chili ẹka ngu ephenebo; onye ọzo abya anmabe ngu ẹkwa ngu l’upfu; duta ngu jeshia ẹka abudu uche ngu.” ¹⁹ Iphe ono bẹ o pfuru gude tja ọnu gẹ Pyita e-gude nwuhu; shi ẹgube ono goshi ọdu-biribiri Chileke. Jizòsụ pfuchaepho nno bya asù Pyita: “Tsuru mu.”

Jizòsụ yele onye etsoje iya nù ophuna

²⁰ Pyita bya aghaa ẹnya l’azu; hũma onye ophunapho, etsoje Jizòsụ, Jizòsụ yeru obu-a g’ootso phẹ. Ọo ya bụ onye k’ono, nọ-kube Jizòsụ ntse g’ephe eri nri-ẹnyashi phọ; mbụ jiru iya sù iya: “Nnajiuphu; ?bụ onye e-deru ngu ye-a?” ²¹ Pyita hũmae ya phọ bya aji Jizòsụ sù iya: “Nnajiuphu; ?Denukpohunaa g’ee-me k’onye ọwa?”

²² Jizòsụ sù iya: “O -bũru l’ò dũ mu g’o nọdu ndzũ jasũ teke mu a-bya ọzo; ?ẹka ngu dũ iya l’awe? Nkengu bũ g’i tsoru mu.”

²³ No iya; iphe, bũ unwunna g’ephe ha kwoahaa l’iphe ono, o pfuru ono bũ l’onye etsoje Jizòsụ k’ono ta abyadu anwũhu anwũhu. Ọle Jizòsụ ta asũkwaru l’ò tọ byadu anwũhu anwũhu. Iphe, o pfuru bũkwa l’ò suru: “O -bũru l’ò dũ mu g’o nọdu ndzũ jasũru teke mu a-bya ọzo; ?ẹka ngu dũ iya l’awe?”

²⁴ Ọo onye etsoje Jizòsụ ono bũ iya epfu iphe, o gude ẹnya iya hũma l’iphemiphe-a g’o ha. O bũkwaru iya phọ deru iphemiphe-a. Anyi maru l’iphe, o deru bẹ o pfuru ire-lanu.

²⁵ O nwechakwaaruro igwerigwe iphe ọzo, Jizòsụ meshiru. G’o dũ mu bũ lẹ: ọ -bu l’e mejeru g’a tũko g’o hakota degbua l’ekwo nanũ nanũ; me mgboko-a l’ophu tege asũkwaru edobe ẹkwo, e dekotaru iya.

Ozi, Ndu-ishi-ozu Jeru

¹ Eguru ònyà mu, bu Tiyófilosu:

Èkwo, mu vuru ụzọ deeru ngu bẹ mu deru iphemiphe, Jizọsu wataru ememe yele iphemiphe, ọ wataru ezizi e -shikpoo lẹ mbu; ² jasụ teke Chileke kubaru iya l'imigwe. Ọ byalepho ala l'imigwe; o shi l'ẹka Unme-du-Nsọ karu ndu ono, ọ họtaru g'ẹphe buru ndu-ishi-ozu iya ono iphe, ẹphe e-me. ³ O jechaaru iphe-ẹhuka; bya anwuhu; nwuhuchaa teta dzuru ndzu; bya anọ ụkporo abali labo; goshi phe onwiya lẹ ya dzu ndzu. O -goshichaa; o -goshibaa k'ophu o doru phe ẹnya; ẹbe ọ dudu onye atụ ego kẹ ?a maru ọ dzu ndzu eviya? Ẹphe gude ẹnya phe huma iya. O pfiaru phe k'ẹka Chileke bu eze.

⁴ Ọ duru teke ẹphe l'iya nọkobe; ọ sụ phe: "Unu ta alufukwa lẹ Jierusalemu. Unu nọdukwa kwaberu iphe ono, Nna suru lẹ ya a-nu ono, bu iya bu iphe-oma-a, mu pfuhawaru unu-a. ⁵ Kele Jiọnu gude mini mee baputizimu; ọle a -nọpho ujiku olemole nta-a bẹ ee-gude Unme Chileke mee unu baputizimu."

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe

⁶ Ọo ya bu; ndu-ishi-ozu ono dzukọbeephe; ẹphe lẹ Jizọsu; ẹphe jia ya: "Nnajiuphu; ?o rwuwaru teke ịi-nuphu ndu Ízurelu alì-eze phe azu tọ?"

⁷ Jizọsu sụ phe: "Ọ tọ gbakwaru unu l'amaru mbochi, ọ bu; ọzoo egube teke ọ bu, bu teke Nna mu gudewaa ẹka iya tua l'onwiya. ⁸ Ọle Unme-du-Nsọ a-bya unu l'ehu; l'o mee unu; unu eshihu ike; k'ophu unu a-nodu epfu iphe, unu humaru kẹ nkemu. Unu e-pfu iya lẹ Jierusalemu; mę alì Jiudiya; mekpoo alì Sameriya jaswaruroya l'ekameka, nọ lẹ mgboko mgburugburu." ⁹ O pfuchaephe nno; ẹphe nodu ele iya ẹnya; Chileke wolía ya. Urwukpu woru iya domia.

¹⁰ Ẹphe nodu elekpọkwapho ẹnya l'akpaminigwe l'ẹka ono g'o mi-huchaar. Unwoke labo, yeru uwe ocha bya bya apfu-kube phe; ¹¹ sụ phe: "Unubẹ unwoke kẹ Gálili; ?bu gunu bẹ meru iphe, o gude unu pfuru l'ẹka ono ele ẹnya l'akpaminigwe? Jizọsu ono, a nataru unu kuba l'imigwe ono bukwaphe g'unu ele iya ọ bahu l'imigwe ono bu g'oo-gude bya ọzo."

Onye ee-gude dochia ẹnya Jiudasu

¹² Tọbudu iya bu; ẹphe shi l'úbvú ono, eekuje Olivu ono lashia Jierusalemu. Úbvú ono kalibe-a ubvu manyiru mę a -gbẹ lẹ Jierusalemu.

¹³ Ẹphe ruwephe Jierusalemu; ẹphe bahu l'ulo eli. Ẹphe shi lẹ k'alì bahu lẹ k'eli, bu iya bu ẹka ẹphe nọkpoo anono. Ndu ono bẹ ẹpha phe bu: Pyita waa Jiọnu waa Jiemusu waa Anduru waa Filipu waa Tọmosu waa Batulomiyu waa Matiyu waa Jiemusu Alufiyosu waa Sayimonu, onye adzo g'alì ndu Jiu duru ndu Jiu wafua Jiudasu bu nwa Jiemusu. ¹⁴ Ẹphe l'unwanyị nọkwapho l'ẹka ono; mekpoo Meri, bu iya bu ne Jizọsu waa unwune Jizọsu. G'ẹphe ha jeru atuko nodu l'ẹka lanu gude obu lanu epfu anu Chileke.

¹⁵ O rwua ujiku lanu; ẹphe rwua ụkporo ishii dzukọbe l'ẹka lanu. Noo ya; Pyita gbalihu l'echilabo unwunna ono sụ; ¹⁶ "Unwunna mu; iphe ono, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke ono, mefutaje nu ono vukotaakwaru, bu iya bu iphe ono, Unme-du-Nsọ shihawaa l'onu Dévidi pfua kẹ Jiudasu ono,

bù iya bù onye du ndu byaru egude Jizòsu ono. ¹⁷ Jiudasu ono bẹ e shi guru yeru anyi; o shi yìru l'eje ozi-a, anyi eje-a."

¹⁸ O gude okpoga, a p̄furu iya l'ejo-iphe, o meru zua ali; e mechaa o daa su-gbua onwiya; epho gbafuhu iya; akurepho iya g'ò ha kposhihu. ¹⁹ Iphe, bù ndu Jierúsalemu mgburugburu numa iphe ono, meru nù ono. Epe woru ali ono kua Akeludama l'opfu ibe phe, bù iya bù "Alì mee."

²⁰ Kele e deru lẹ Èkwo-ebvu-oma sù:
G'egbara fua l'ibe iya!
G'ò tọ dukwa onye ebu

iya ebubu!*

Ozo bù:

"G'onye ozo òchikwaa
enya iya l'eje ozi,
o shi eje!†"

²¹ "Oo ya bù g'a họtà nwoke lanù lẹ ndu-a, anyi l'ephe shi teke Nnajiuphu ono, bù Jizòsu eje ejeje alwa alwalwa òduta ono; ²² e -shi teke Jiõnu eme bapuzimu jasù teke ono a natarù anyi Jizòsu kuba l'imigwe. G'onye ono tso ru anyi l'epfu lẹ Jizòsu shiwaa l'onwu teta òdù ndzu."

²³ Tòbudu iya bù; epe bya ahọtà umadzu labò; Jiòsèfu onye eekuje Basabasù, ntushi-epha iya bù Jiòsutosu; waa Matayasù. ²⁴ Epe bya epfuru nù Chileke sù: "Gùbe Nnajiuphu; gùbe onye maru obu onyemonye; goshi onye ophu ì họtaru l'ime umadzu èbo-a; ²⁵ g'ò òchìa enya Jiudasù bùru onye-ishi-ozì; meje iphe ono, o harù lashìa èka gbaru iya nù ono." ²⁶ Epe tuaru phe ido. O daaru Matayasù. E woru iya yekòberu ndu-ishi-ozì iri lẹ nanù onya.

2

Abyabya Unme-dù-Nsò

¹ O be mbòku òbo-iphe, Pentikòsutu gèdegede; epe tuko g'ephe ha dzukòbe l'èka lanù. ² G'e jia epfua; èphù shi l'imigwe phuru g'èphù oke phèrèphèrè bya ejièpho ùlo ono, epe nò ono ejiji. ³ Epe hùma iphe, dugbaa g'òku, enwu enwunwu g'ò jakashìru ajakashì kekashìa onwiya bya anòduchaa phe l'ishi l'èhu l'èhu. ⁴ Unme-dù-Nsò ji phe èhu g'èphe ha; o woru phe olu-opfu ghaa. Epe pfuahaa l'olu Unme-dù-Nsò.

⁵ Noo ya; o dùru ndu Jiu, jiru Jierúsalemù; ndu Jiu, atsù Chileke ebvu, shigbaa l'alì mgboko mgburugburu. ⁶ O be teke epe nùmaru ùzu ono; a dù igwerigwe gbakodzua. O kpòo onyemonye opfu; kele onyenonu nùmaru g'eeppu opfu-ali iya. ⁷ O dù phe biribiri; tème o jikwa phe phò enya. Epe jiahaa nwibe phe aji sù: "Ndu-a, epfu opfu-a ?epe ta abuna- a ndu Gálili? ⁸ ?Dèñukwanu g'ò gude anyi òdù anugbaa opfu-ali anyi l'èhu l'èhu? ⁹ Mbù opfu anyibe ndu Patiya mè ndu Midiya mè ndu Elamu mè ndu shi Mesopotémiya mè ndu shi Jiudiya mè ndu shi Kapadosiya mè ndu shi Pòntosu mè ndu shi Eshiya ¹⁰ mèkpoo anyibe ndu shi Firijiya waa Pamfiliya anyibe ndu shigbakpoo Ijiputu mè ndu shi Sayirini l'alì Libiya tème yekpòoru ndu byaru abyabya, shi lẹ Romu ¹¹ mè ndu Jiu mè ndu anwù èka ndu Jiu; ndu Kiritu mè ndu Arabu anyi tukuru anugbaa èka epe gude opfu-ali anyi epfu k'eze iphe, Chileke emegbaa." ¹² O dù phe

* 1:20 1:20 Gùnaa Ebvu 69:25. † 1:20 1:20 Gùnaa Ebvu 109:8.

biribiri; teme o tufu phe ehu. Ephe nodu ajigbaa nwibe phe su: “?Bu gunu be iphe owa-a bukpo?”

¹³ O duru ndu gude mgbonu su l'oo mee l'atsu phe.

Pyita asa opfu

¹⁴ Oo ya bu; Pyita gbalihu yee ndu-ishi-ozu iri le nanu ophuu bya apfuru. Pyita bya awata iya arara su: “Mu su-a; unube ndu Jiuidiya waa ndu bukpo le Jierusalemu mgburugburu; unu gebekwa-o! Unu ngabe nchi l'iphe, mu abya epfufu-a! ¹⁵ Ndu-a ta angukwaru mee, bu iya bu iphe, unu ari. ?Tobudu enyanwu agbakota nta? ¹⁶ Iphe owa-a buchikwa iphe ono, o pfuru; mbu Jiowelu onye mpfuchiru Chileke teke k'ichee ono su:

¹⁷ “Owaa bu iphe, Chileke epfu!
L'ikpazu be mu a-wu nemadzu
mgburugburu Unme
mu.

Oo ya bu; unwu unu
unwoke me unwanyi
epfuchiaharu mu.

Teme unwokorobya unu
aphua ophulanya.

Ndu bu ogerenya unu a-rwo
nrwo.

¹⁸ Ee! Teke ono be mu
a-wuchaa Unme mu
ono wua l'unwoke
me unwanyi, ejeru mu ozi.

Ephebedua epfuchiahakwaru
mu pho.

¹⁹ Mu e-me iphe-ohumaleny
l'akpaminigwe
bya emee iphe, jiru enya
le mgboko.

Aa-huma mee waa oku
yele okpu tutuutuu
enwuru-oku.

²⁰ Enyanwu a-gbahu tsukiribaa.

Onwa ekeahaa meeme
teme l'o rwua mboku
Nnajiuphu a-bya,
bu iya bu eze mboku ono,
a-du akpabiri ono.

²¹ Iphe, bukpo onye rakuru
Nnajiuphu teke ono be
oo-dzota.*

²² “Su-a; unwoke Izurelu; o kwa Jizosu ke Nazaretu ono be bu nwoke ono, Chileke shi l'iphe-ohumaleny ye le iphe, jiru enya, dugbaa biribiri, o gude iya meshia l'echilabo unu; mee g'o doo unu enya l'oo yebe Chileke ziru iya. Iphemiphe ono be unu makotaru ree l'onwunu. ²³ Ole a kpuru iya nu unu; unu shi l'eka ndu ta amadu ekemu kpoppyabe iya l'oswebe woru iya pfu-gbua. Iphe ono buru iphe, Chileke mahawaru bya achihawaa ya l'idzu dobe. ²⁴ Ole Chileke tofuwaru iya l'egbu, onwu shi kee ya bya emee

* 2:21 2:21 Guna Jiw 2:28-32.

o shi l'õnwu teta dzõru ndzõ; kele õnwu ta adõdu ike gudeshia ya. ²⁵ Lẽ Dévidi pfukwaru ke Jizõsu sũ:

"Mu ahũmaje Nnajiũphu tekenteke.

Tekenteke be õ nõ mu l'ẽkutara g'õ tõ dũ iphe, e-me mu nõ.

²⁶ Noo g'õ gude obu nõdu atso mu uto.

Èhu-uto iya mee mu nõdu agu ebu; ete eswa.

Mu maru le mu -nwũhuchakpoo be ii-dobe mu-a ndzõ õzo.

²⁷ Noo kele i tii hadũ mu l'alĩ-maa.

I tii hadũ onye nkengu, i yeru obu g'õ rehu erehu.

²⁸ I goshiwaru mu uto ndzõ. Ii-me g'ẽhu tsoo mu uto kele mu le ngu bu.†

²⁹ "Sũ-a; unwunna mu; mu a-tõgboru ke nna anyi oche, bu Dévidi eba. O tõ budua l'õ nwũhuru anwũhu; e likwarũ iya phõ elili; teme ilu iya dukwa-a byasu ntanũ-a. ³⁰ Obenu l'õ shi buru onye mpfuchiru Chileke. O maru le Chileke kweru iya ukwe bya eriru angũ ye iya le ya e-shi l'awa iya hõta onye a-nõchi okwa eze iya. ³¹ O hũmaru iphe, Chileke e-mechaa mee. O pfua le Kéreshi e-shi l'õnwu teta dzõru ndzõ, bu iya bu teke ono, õ sũru:

"O tõ hadũru iya l'alĩ-maa.

Teme ebe anũ-ẽhu iya erehuduru erehu."

³² Chileke mewaru Jizõsu ono o shi l'õnwu teta dzõru ndzõ, bu iya bu õwa-a, anyi tũkoru gude enya anyi hũma-a. ³³ Oo ya bu le Chileke woliru iya eli woru dobe l'ẽkutara iya. O nataakwaru Unme-dũ-Nsõ l'eka Nna, bu iphe-õma, Chileke kweru ukwe iya. Iphe-a, unu hũmaru-a waa iphe-a, unu anũ-a bukwa iphe-õma ono, bu iya bu Unme-dũ-Nsõ ono, õ wũru anyi ono. ³⁴ L'õ tõ bukwa Dévidi be larũ l'imigwe l'onwiya; kele yebedua l'onwiya sũkwaru:

"Chipfu sũru Nnajiũphu mu:

Nõdu mu l'ẽkutara;

³⁵ jasũ teke mu e-me ndu ohogu ngu g'ephe buru iphe, ii-zõpyabe l'okpa.‡"

³⁶ "Oo ya bu; g'õ doo Ízurelu mgburugburu enya rengurengu le Chileke mewaru Jizõsu ono, unu kpõpyaberu l'oswebe ono g'õ buru Nnajiũphu buru Kéreshi õbu."

³⁷ Noo ya; ephe nũmae ya phõ; meji tsukahũ phẽ. Ephe sũ Pyita waa ndu-ishi-ozu ndu õphuu: "Unwunna anyi; ?bu gũnu be anyi e-me?"

³⁸ Pyita sũ phẽ: "G'izimanũ iphe-ẽji unu lwa unu azũ; g'unu lwapfuta Chileke; g'e gude epha Jizõsu, bu Kéreshi mee unu baputizimu g'unu

hakòta l'èhu l'èhu gè Chileke aguaru unu nvù l'iphe-èji unu; unu a-nata iphe-oma ono, bu iya bu Unme-dù-Nsò. ³⁹ L'iphe ono bè Chileke kwekwaru ukwe lè ya e-meru unu; meeru iya unwu unu; meeru iya iphe, bukpoò ndu nokwadu ènya mè iphe, bukpoò onye Nnajiuphu, bu Chileke anyi e-ku."

⁴⁰ Pyita pfuchaa nno bya epfukwaaphò igwerigwe opfu ozo pfushia ya ike bya anmaaru phè òkwa sù: "Òphu g'unu dzòo onwunu l'ògbo-a, a-la l'iswi-a." ⁴¹ Oo ya bu; a dù igwerigwe nata ozi iya; e mee phè baputizimu. Mbòku ono; iphe, rwuru unu nemadzù mgbo esaa l'umadzu ukporo iri bya ayiru lè ndu kwetawaru nu.

Umere ndu chiochi mbu

⁴² Iphe, ephe yeerupho èhu ememe buru anòdu abyajekpoepho anuma iphe, ndu-ishi-ozì ono ezi phè ya atùkoje nòkobe g'unwune; atù mgbabè l'eri Nri Nnajiuphu waa l'epfu anù Chileke.

⁴³ Iphe, bukpoò onyemonye tsuahaab ebvu. Ndu-ishi-ozì ono nòdu emeshi igwerigwe iphe-òhumalenya mè iphe, jiru ènya, dugbaa biribiri.

⁴⁴ Iphe, bukpoò ndu kwetarù kè Jizòsu g'èphe ha tùko iphemiphe, ephe nweru tya mgbabè. ⁴⁵ Èphe reshikòta èku phè waa iphemiphe, ephe nweru enweru. Èphe woru iya keeru onyemonye gè mkpa harù onye.

⁴⁶ Mbòku-mbòku; ephe atùko tugba nanù je anòdu l'eze-ùlo Chileke. Èphe nòdu atugbaje eri Nri Nnajiuphu l'unuphu l'unuphu phè; tème ephe nòdu egudeje èhu-utso waa obu iphòró eri iphe, bukpoò iphe, ephe eri eriri. ⁴⁷ Èphe nòdu ekelejekpèepho Chileke. Èphe buru ndu dù ndiphe mgburugburu l'obu. Nnajiuphu nòdu eyekwaru phè ndu ò dzòtaru k'òphúú mbòku-mbòku.

3

Emeta onye eniyeni

¹ O be ujiku lanù; Pyita yèe Jionu nòdu eje l'eze-ùlo Chileke l'òkuloku èto k'eswe teke eepfuje anù Chileke. ² O duru nwoke, shi l'èpho buru eniyeni, a pa je edobe l'ònu-abata ophu eekuje "Onu-abata-ama-mma." Nwoke ono bè aapataje mbòku-mbòku bya edobe l'òguzo ono g'ò rwoje ndu abahù l'eze-ùlo Chileke ono arwò. ³ O hùmaepho Pyita yèe Jionu èka ephe abata l'ime eze-ùlo ono; ò rwoahakwa phè phò iphe. ⁴ Èphe tabè iya ènya. A nonyaa; Pyita sù iya: "Lee anyi ènya!" ⁵ O leahaa phè ènya dobesukwanu l'ò duru iphe, ephe abya iya anunu. ⁶ Pyita sù: "Mu te enwekwa mkpòla-ododo ozoo mkpòla-òchaa; òle ophu mu nweru bè mu a-nù ngu. L'èpha Jizòsu Kéreshi, onye Nazaretu; gbalihu jeahaa ije!" ⁷ O lòta nwoke ono l'èkutara lò-lia ya eli. G'e jia epfua òkpa iya labò waa nkwo òkpa iya tetachaa ya. ⁸ O pfulihu pfuru apfuru jeahaa ije. O tsoru phè bahù l'eze-ùlo Chileke. O nòdu apfuphe ete eswa ejephe etu Chileke èpha. ⁹ O be teke onyemonye hùmaru g'ò jephe etu Chileke èpha; ¹⁰ ephe hùbechaa ya ama l'òo onye-a, shi nòdu "lè Onu-abata-ama-mma" eze-ùlo Chileke arwò arwò-a. O dù phè biribiri tème ò tufukwa phè phò èhu; mbù iphe ono, e meru iya ono.

Pyita asa opfu l'eze-ùlo Chileke

¹¹ O be gè ndiphe hùmaru g'òogba etso Pyita yèe Jionu l'èkameka; ephe gbaa mkpu bya anòdu ele iya l'ònu-ùlo ophu eekuje "Onuzo Sólomonu." O dù phè òkpobe biribiri. ¹² Pyita hùmaepho ndu ono ò sù: "Unubè ndu Izurelu; ?bù gunu meru g'ò gude iphe-a dù unu biribiri? ?Bù gunu meru

g'o gude unu nõdu ele anyi g'ò bụ ike anyi bẹ anyi gude mee nwoke-a o jeahaa ije-a; ọzoo l'ọo kẹ g'anyi bụ-be ndu akwabẹ Chileke ùb̀v̀ù? ¹³ Ọ kwa Chileke kẹ nna anyi oche pẹ; mbụ Chileke ono, bụ Chileke kẹ Èbirihamu; bya abụru Chileke kẹ Àyizaku; bụru Chileke kẹ Jiékoṗu ono; ọ kwa iya bẹ gudewaa iphe-a, meru nù-a goshi ọdu-biribiri kẹ Nwa iya, bụ Jizọsu; mbụ onye ono, unu kpuru nù ndu Romu bya ajikakwa iya pho l'iphu Payileti ono. Payileti ono-a gudehawaa ọkpoma iya sù lẹ ya a-ha iya kẹ mmanụ. ¹⁴ Unu jịka onye ono, dụ iche; tẹme ọ buru onye p̄fuberekoto; bya abụchiaru onye gburu ọchi bẹ unu suru g'a haarụ unu kẹ mmanụ. ¹⁵ Unu shi nno gbua onye gude ndzụ. Obenu lẹ Chileke meru g'o shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ ọzo, bụ iya bụ ọkpobe-opfu-a, anyi agba ekebe iya-a. ¹⁶ Nwoke-a, unu humaru-a tẹme ọ buru onye unu maru-a bukwa ike kẹ Jizọsu ono bẹ meru iya o wekoroṗu; kele anyi kweru l'ike dụ l'epha iya. Mbua; ọ kwa ekweta kẹ Jizọsu bẹ meru nwoke-a, p̄furu l'iphu unu g'unu ha-a o wekoroṗu.

¹⁷ "Sù-a; unwunna mu; mu maru-a l'unu lẹ ndu-ishi unu meru Jizọsu egube ono; kele unu ta amadụ. ¹⁸ Chileke shi l'ẹka ono mee iphe, o p̄furu l'ọnu ndu mp̄fuchiru iya g'ephe ha teke ndiche sù lẹ Kéreshi ọbu e-je iphe-ẹhuka. ¹⁹ Ọo ya bụ g'izimanụ lwa unu azụ. Unu lwaphuta azụ lwapfuta Chileke g'o hufu iphe-ẹji unu. ²⁰ G'ẹhu-guu eshikwap̄ho l'ẹka Nnajiuphu byaru unu. Ẹhu-guu ono a-bya mẹ o -ziẹpho Onye-Ndzọta ono, ọ họtahawaru unu ono, bụ iya bụ Jizọsu. ²¹ Jizọsu ono a-nodu l'imigwe jasụ teke Chileke e-mep̄hu iphemiphe azụ g'ọ buru k'òphúú, bụ iphemiphe ono, Chileke shi l'ọnu ndu mp̄fuchiru iya p̄fuaru anyi teke ndiche ono. ²² Mósisu p̄fukp̄kwaaru sù: 'Nnajiuphu, bụ Chileke bẹ e-zi onye mp̄fuchiru iya g'o ziru yẹbedua. Onye ono a-buru nwanna unu gẹdegede. Unu a-numaje iphemiphe, o p̄furu; mee ya ememe.' ²³ Onye ata angabeduru onye mp̄fuchiru Chileke ono nchị bẹ aa-hoṗu l'echilabo ndibe Chileke mee g'ọ laa l'iswi. ²⁴ Iphe, bụ ndu mp̄fuchiru Chileke g'ephe ha; e -shikp̄o lẹ Sámẹlu je akpaa lẹ ndu ọphu etso iya nù; g'ephe ha bẹ tukuru p̄fukp̄ta opfu iphe-a, eme nta-a. ²⁵ Iphe ono, Chileke shi l'ọnu ndu mp̄fuchiru iya sù l'oo-me ono bẹ bụ unu bẹ o p̄fudoru iya; kele ọo unu bụ unwu ndiche, Chileke kweru ukwe-iphe teke ọ suru Èbirihamu: 'Ọo awa ngu bẹ ya e-shi ḡoṗu mgboko mgburugburu ọnu-oma'. ²⁶ Chileke yeru onye ejeru iya ozi, bụ Jizọsu sù g'o vuru ọzo byapfuta unu g'ọ ḡoṗu unu ọnu-oma, bụ iya bụ g'o mee unu l'ẹhu l'ẹhu g'unu ghaaru ẹjo-iphe ono, unu eme ono azụ."

4

Pyita asa opfu l'iphu ndu-ishi ndu Jiu

¹ Ephe kp̄kwaduru-a opfu, ephe ep̄furu ndu ono l'ọnu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu Sadiusii waa onye-ishi ọgbogu eze-ulo Chileke wụ-pfuta p̄hẹ. ² Ẹhu nõdu eḡhu p̄hẹ eḡhu; kele umadzu ẹbo ono ezi iphe bya arakwa iya pho arara l'eshinu Jizọsu tetaru dzuru ndzụ bẹ ee-mechaa shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ. ³ Ephe kp̄ta p̄hẹ je atuchia kele nchi jihuwaru. Ephe nõo jasụ lẹ nchitabọhu iya. ⁴ Ole igwerigwe ndu numaru ozi, Pyita p̄hẹ ziru woru onwop̄hẹ ye Jizọsu l'ẹka. Ndu ọphu bụ unwoke rwua iphe, dū g'unu nemadzụ mgbọ iri l'ẹbo l'umadzu ọkporo iri.

⁵ O be lẹ nchitabọhu iya ono; ndu-ishi ndu Jiu waa ndu bu ọgerenya phe waa ndu ezije ekemu bya edzukọbe lẹ Jierusalemu. ⁶ Noo ya; Anasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke nọkwapho l'ẹka ono waa Kayafasu mekpoo Jionu waa Aleguzanda; męwaro iphe, bukpo ndu shigbaa l'eri ndu-ishi uke Chileke nọkotakpoeopho l'ẹka ono. ⁷ Ephe bya eworu ndu-ishi-ozì ono bya edobe l'echi bya ajiahaa phe ike onye ephe gude eme iphemiphe onoya; ọzoo onye ziru phe iya nu.

⁸ Unme Chileke ji Pyita ẹhu; o pfuahaa su phe: "Unube ndu-ishi me ndu bu ọgerenya Izurelu. ⁹ O doru anyi ęnya l'iphe, unu ekpe anyi ikpe iya ntau-a bu k'iphe, du ree, e meru onye no lẹ mkpa, bu iya bu g'e gude mee nwoke-a g'o wekorohu-a. ¹⁰ O le ọo g'unube ndu no l'ẹka-a; me iphe, bu ndu Izurelu mgburugburu makwaru l'ọ bu ike k'epha Jizosu Kereshi onye Nazaretu ono; be nwoke-a gude wekorohu pfuru l'iphu unu-a. Mbụ Jizosu ono, unu kpopyaberu l'oswebe l'onwunu; obenu lẹ Chileke mechakwanaaru bya emee ya o shi l'onwu teta dzuru ndzu ọzo ono. ¹¹ Oo Jizosu ono be e deru nkiya l'ekwo-opfu Chileke su:

"Owaa bu mkpuma,
unube ndu akpu ọlo
jikaru, mechaaru bya
aburu mkpuma,
gude ọlo.*, "

¹² O to dudu onye ọzo, adu ike adzota anyi gbahaa Jizosu Kereshi kpoloko. Ebe o dukwa epha onye ọzo lẹ mgboko-a mgburugburu, Chileke meru g'a maru; mbu epha, a-du ike dzoo nemadzu gbahaa ke Jizosu ono nwekiya.

¹³ Ephe numachaa ge Pyita yee Jionu asa kpa kpa; l'eka ephe bu nemadzu mmanu, abudu l'ephe nwuru ekwo; o ji phe ęnya. ęnya gbarwua phe lẹ Pyita phe bu ndu ephe lẹ Jizosu shi aswije. ¹⁴ Ophu ephe enweedu onu opfu ge nwoke obu, e meru o wekorohu obu pfukwarupho l'eka ono-a. ¹⁵ Ephe su Pyita phe g'ephe tugbua lufu l'ulo-ikpe ono g'ephe chia idzu. ¹⁶ Ephe su: "Bukpo gunu be anyi e-me ndu-a? Iphe, bu Jierusalemu mgburugburu madzuwaru nta-a l'ọo phe be Chileke shi l'eka mee ge nwoke-a wekorohu. Ono be a ta atuduru ego. ¹⁷ Iphe, anyi e-me g'e te epfukashihe iya l'alı Jiu bukwa g'anyi yeshiaru phe ebvu ike g'ephe te epfuehe ke nwoke ono ọzo." ¹⁸ Ephe kua Pyita phe bya atuaru phe ekemu su g'ephe te ephotabaekwa epha Jizosu; ophu ephe egudebaekwa epha iya zia iphe l'edzudu-oha ozobaa.

¹⁹ Pyita yee Jionu bya eyeeru phe onu su: "Unu ghanaa ya hata. ? Bu ole ka ree l'iphu Chileke? ?Bu g'anyi nujeru Chileke opfu toọ g'anyi nujeru unu opfu? ²⁰ Kele anyi ta ayikwa haa epfu iphe, anyi humaru bya anamakwapho lẹ nchi anyi." ²¹ Ephe bya anmashibaaru phe onwu ike bya ahaa phe; ephe lashia. Ebe o dudu iphe, ephe maru, ephe a-gbabe okpa nua phe aphu; kele ndiphe ekele Chileke ekele k'iphe, meru nu; ²² opfu lẹ nwoke ono, e meru o wekorohu l'uzo, du biribiri ono noghataawaru ukporo apha labo.

*Ndu ke Chileke epfu anu Chileke
g'o mee g'ike du phe*

²³ A haaepho Pyita phe; ephe tugbua jepfu ndu ephe l'ephe aswije ke akokotaru phe iphemiphe ono, ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya

* 4:11 4:11 Ganaa Ebvu 118:22.

ono pfuru ono. ²⁴ Èphe nùmachae ya phò; èphe gude obu lanu kwata epfu anu Chileke su: “Nnajiuphu, bu iya bu Chileke, doberu igwe dobe ali dobe eze mini dobe iphe, bu l’ime iya. ²⁵ Gube onye gude ike Unme-du-Nso mee onye-iche anyi, bu Dévidi; onye shi ejeru ngu ozi; o dee su:

“?Bu gunu kparu iphe,
ohamoha gude
ehu-eghu aba
hanyihanyi?

?O nwuru iwagha be ndiphe
achi ejo idzu ke
mmanu?

²⁶ Ndu eze ndiphe nodu
akwakobe k’ogu.

Ndu-ishi dzukobe g’èphe tsoo
Nnajiuphu ogu;
mbu g’èphe tsoo Kéreshi
ogu.[†]

²⁷ O bu okpobe-opfu l’èphe dzukoru le Jierúsalemu l’eka-a; mbu Herodu me Pochiosu Payileti; me ndu ohozo me ndu Izurelu; g’èphe tsoo okpobe Nwa ngu, bu Jizosu, i hotaru ogu. ²⁸ Obenu l’iphe ono tukoru buru g’èphe mee iphe, i chihawaru l’idzu l’o noo g’ee-me iya. ²⁹ Nta-a Nnajiuphu; lenaa egube onwu, èphe anmashiru anyi. Oo ya bu; yenu anyibe ndu ejeru ngu ozi ike l’èhu; g’anyi ta atsujeshi ebvu ililekpoo k’epfu opfu ngu ono. ³⁰ Yetanu eka mee ge ndu iphe eme wekorohu; teme g’anyi gude epha Jizosu, bu Nwa ngu, du nso ono meshia iphe-ohumalenya ozo, dugbaa biribiri.”

³¹ Èphe pfuchaaru nu Chileke; eka ono, èphe no ono nmakota jijijiji. Unme Chileke bya eji phe ehu; èphe kwata ziahaa ozi-oma Chileke; ophu ndzu aguedu phe.

Agbaru mba l’iphe;

ke ndu ke Chileke

³² Tobudu iya bu; ndu kweru l’oo Jizosu bu Nnajiuphu phe g’èphe ha tuko tugba buru nanu. Obu phe buru nanu. Ophu o dudu onye ophu asujekwadu l’iphe, o nweru bu k’eka iya. Èphe tuko iphemiphe tugbabe gbaru mba. ³³ Ndu-ishi-ozì nodu asa iya l’edzudzu-oha g’o doo enya; le Nnajiuphu, bu Jizosu shiwaal’onwu teta dzuru ndzu. Chileke kwatakpoo emeru phe eze-iphe-oma, paru eka g’èphe ha. ³⁴ Iphe, bukpoo g’èphe ha huma-dzuru iphe, mkpa iya duru phe. Ndu nweru ali; ozoo ulo reshia ya ³⁵ chitaru ndu-ishi-ozì okpoga iya. A nodu ekejeru onyemonye okpoga obu ge mkpa onye ha.

³⁶ Noo g’o nwuru meru iphe, Jiósefu mekwarupho nkiya nno. Jiósefu ono bu onye Lívayi; onye a nwuru le Sayipuros, ndu-ishi-ozì guru Banabas, bu iya bu “onye anuje onye ozo okpu-ikike.” ³⁷ Yebedua woru ali, o nweru ree bya achiru okpoga iya nukota ndu-ishi-ozì.

5

Ananayasu ye Safayira

¹ Noo ya; nwoke lanu, eekuje Ananayasu yee nyee ya, bu Safayira bya erekwaapho ali phe. ² Ananayasu haphodo aswa ali ono dobe; nyee ya

[†] 4:26 4:26 Gúnaa Ebvu 2:1,2.

makwaruphọ. Ọ bya ewotaru ndu-ishi-ozì uphodu iya. ³ Noo ya; Pyita sù iya: “Ananayasu! ?Bù gunu meru g’o gude i kwe gẹ Nsetanu bata ngu l’obu bya emee ngu g’i gbaaru Unme-dù-Nsọ ẹregede; mbù g’i kweta haphodo okpoga, i retaru l’alì ngu? ⁴ Teke ono, i ti shidu ree alì ono; ? tọ bọdu nkengu? Teme i rechaa ya erere; ?tọ bọdu ngu bẹ okpoga iya dù l’ẹka; ọ buru ngu maru iphe, dù ngu ree, i gege gude iya mee? ?Bù gunu meru g’o gude i kwe g’ẹgube iphe ono bata ngu l’obu? Ọ tọ bukwa nemadzu bẹ i gbaru ẹregede ọbu; ọ kwa Chileke!” ⁵ Anuma, Ananayasu anuma iya; ọ daa gbaragadaga nwuhu. Ndzu rwuta ndu nùmaru iya nù. ⁶ Unwokorobyà wulihu bya akwaa ya akwa pata je elia.

⁷ A nọpfo iphe, ha g’awa ẹto nyee ya bata; ọphu ọ madu iphe, meru nù. ⁸ Pyita sù iya: “?Buwaa iphe, gu lẹ ji ngu retaru l’alì unu-a baa?”

Ọ sù iya: “Ee; l’ọ buakwaa ya bụ ono.”

⁹ Pyita sù iya: “?Bù gunu meru g’o gude gu lẹ ji ngu chia idzù g’unu ha Unme Chileke ama? Lekwa ndu jeru eli ji ngu alwaphọ. Ọo phẹ a-pafufukwa ngu pho.” ¹⁰ Epfufu, oopfù iya; ọ daa gwọrogodogo lẹ mgboru ọkpa Pyita l’ẹka ono nwuhu. Unwokorobyà ono batashia ọ nwuhuwaa; ẹphe pata iya je elikube ji iya. ¹¹ Ndu Chiochi mgburugburu waa ndu ọzo, bụ ndu nùmaru iphe ono wata anma pyaapyaapya.

Ndu-ishi-ozì kabaa emeshi

iphe-ohumalenya

¹² Ndu-ishi-ozì meshiaru ndiphe igwerigwe iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri l’echilabọ phẹ l’ẹka ono. Ndu kweru kẹ Nnajiuphu g’ẹphe ha tuga nanu ejeje anokobe l’ẹka lanu lẹ Onu-uzo Sólomonu; l’ime eze-ulo Chileke. ¹³ Ọphu ọ dudu ndu ọphu ayidu l’ogbo ono jeru atụ ama k’etsoru phẹ; egudekpokwaaono l’ẹphe bụ ndu duru ndiphe lẹ nsọ. ¹⁴ Ikpoto nemadzu byaelaa bya ekweta kẹ Nnajiuphu; unwanyi mẹ unwoke. ¹⁵ Ẹphe gude k’iphe ono, ndu-ishi-ozì eme ono pashia ndu iphe, eme je edobe l’aguga gbororo; je enyebegbaa phẹ l’iphe, aaze aze mẹ l’utute; g’ooburu Pyita -ghatashia l’o mee phẹ ẹphe ewekorohu; mbù o -denyiduru phẹ ẹka; onyonyo iya ahakporu phẹ nù rwua l’ẹhu. ¹⁶ Ikpoto nemadzu, shi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, nọ-kubegbaa Jierusalemu ntse gbakodzua patagbaaru phẹ ndibe phẹ, iphe eme waa ndu ọbvu eme. E mee phẹ ẹphe wekorohuchaa.

Aakpa ndu-ishi-ozì ẹhu ozokwa

¹⁷ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu etsoje iya nù, bụ iya bụ ndu gba l’ogbo ndu Sadiusi tangirihu; jiaharu phẹ iji-ẹnya. ¹⁸ Ẹphe tutachaa ndu-ishi-ozì ono je achiru ye l’ulo-mkpọro, ọha nwe. ¹⁹ O be l’enyashi; ojozi-imigwe shi l’ẹka Nnajiuphu bya aghashia uzo ulo mkpọro ono bata je edufuta ndu-ishi-ozì ono bya asù phẹ: ²⁰ “Unu je apfuru l’ime eze-ulo Chileke kọkotaru ndiphe akọ ndzu, shi l’ẹka Kéreshi.” ²¹ Ndu-ishi-ozì ono kwe iya hm. O be l’utsu; ẹphe je anodu l’eze-ulo Chileke wata ezi iphe.

Noo ya; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu yẹ l’iya gba l’ogbo bya ekukọo ndu ogbo-ikpe ono g’ẹphe ha; mbù iphe, bụ ndu-ishi Ízurelu; g’ẹphe nokobe chia ọkpobe idzu. Ẹphe zia g’ẹ je atufuta ndu-ishi-ozì l’ulo mkpọro kpata byapfuta phẹ. ²² Ndu e ziru jeshia; ọphu ẹphe ahumaeduru phẹ l’ulo mkpọro. Ẹphe lwaphuta azu byapfuta ndu-ikpe ono bya asù phẹ: ²³ Anyi jeshikwaa; a tuchia ulo mkpọro atuchi; gwa ya kpukurukpu. Ndu nche nọdugbakwaa nche l’onu-ulo mkpọro ono. Anyi tūhaa ọzo; ọphu ọ duedu onye anyi hūmaru l’ime iya. ²⁴ Onye-ishi ogbogu eze-ulo

Chileke waa ndu-ishi uke Chileke nūma iphe ono; o tufu phe ̣hu; ̣phe r̄jahaa iphe, l'e-me nū. ²⁵ Nwoke lanū ḡbabata bya asū: “?Unu maru-a l'unwoke-a, unu t̄uru mk̄p̄oro-a b̄e p̄f̄uakwaru l'ime eze-ulo Chileke ezi ndu n̄o l'eka ono iphe.” ²⁶ Onye-ishi ndu ōgbogu ono l̄ufu ch̄ita ndu ōgbogu je ak̄puta ndu-ishi-ozu ono k̄p̄u-phuta azū. Ophu ̣phe eḡudedu ok̄p̄ehu k̄puta phe; kele ̣phe atsū ebvu a -n̄onyaa nd̄iphe gude mk̄p̄uma tuḡbua phe.

²⁷ ̣Phe k̄puta ndu-ishi-ozu ono bya edobe l'ip̄hu nd̄zuko ōgbo-ikpe phe. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke j̄jahaa phe āj̄i sū: ²⁸ “?Anyi ta anmanaru-a unu ok̄wa sū g'unu te eḡudeh̄e ̣pha nwoke ono ezi iphe? Unu gude iphe ono, unu ezi ono ziḡbab̄e J̄er̄usalemu. Iphe, unu emek̄p̄oep̄ho b̄u g'unu tukobe anyi ōchi nwoke ono l'ishi.”

²⁹ Noo ya; Pȳita yele ndu-ishi-ozu ndu ōphunapho yeeru phe onu sū phe: “O kwa iphe, Chileke s̄uru g'anyi mee b̄e anyi e-meje. O t̄o buk̄wa ōphu nemad̄zū pfuru. ³⁰ Chileke nna anyi oche phe; meru ḡe J̄iz̄osu shi l'onwu teta dzuru nd̄zū g'unu k̄p̄opyabecharu iya l'oswebe o nw̄uhu. ³¹ Chileke wol̄ia ya dobe l'ek̄utara iya mee ya N̄n̄aj̄ioha waa Onye-N̄dz̄ota g'oo-shi l'eka ono goshi ndu Íz̄urelu uzo, ̣phe e-shi g'iz̄imanū lwa phe azū; g'̄o guaru phe nv̄u l'iphe-̄eji phe. ³² Ono b̄e anyi b̄u ekebe iya. Nokwapho ḡe Unme-d̄u-Ns̄o, ōphu Chileke an̄uje onye emeje iphe, o pfuru buk̄wapho ekebe iya.”

³³ ̣Phe n̄umae ya ph̄o; mb̄u ndu-ikpe ono; ̣phe ḡuru ok̄u w̄ua ̄hu; bya emeahaa g'̣phe gbushia ndu-ishi-ozu ono. ³⁴ Onye lanū l'ime phe, ̣pha iya b̄u Gameliyele gbalihu wata eye onu. Gameliyele ono ȳi l'ogbo ndu F̄aris̄i; t̄eme o buk̄warup̄ho onye ez̄ije ekemu; bya ab̄uru onye nd̄iphe eyeru ns̄o. O sū g'a ch̄ita ndu-ishi-ozu ono ch̄ifu etezi. ³⁵ ̣Phe l̄ufuepho; o sū ndu-ikpe ono: “Mu s̄u-a Íz̄urelu! Unu gebekwa! Unu kwab̄ekwapho ̄nya l'iphe, unu abya eme ndu-a. ³⁶ L'unu maru l'o nwejehawaru teke nwoke, eeku Tiyudasu s̄uj̄eru l̄e ya b̄u onye ha sh̄ii. Ndu rwuru unu nemad̄zū tsoahaa ya. E gbua ya. Ndu ono, etso iya nū ono gbakash̄ihu. Ōgbo, o wataru laa. ³⁷ E mecha; o be teke a ḡuj̄eru ōgu-a; Jiudasu onye Ḡalili f̄utakwa. O ch̄ikotakwapho ndu ōphu tsoru yebedua. E gbukwaa ya ph̄o. Ndu ono, etsoje iya nū ono t̄uko gbakash̄ihu. ³⁸ Nokwa ḡe k̄e ndu-a byaru bya ad̄u nta. Ḡe mu karū unu; unu ta ad̄ukwa iphe, unu e-me ndu-a. Unu pakwarū phe haa. O -b̄uru l'iphe-a, ̣phe ach̄i id̄zu iya-a; ōzoo iphe-a, ̣phe eme-a sh̄i l'eka nemad̄zū b̄e ōo-lakwa-a. ³⁹ Obenu l'o -shi Chileke l'eka b̄e unu taa duk̄wa ike ak̄p̄oshi iphe, ̣phe eme. L'o -shi Chileke l'eka b̄e unu e-mechakwaa h̄uma l'oo Chileke ono l'onwiya b̄e unu etso ōgu.” Ndu-ikpe ono mee iphe, Gameliyele pfuru. ⁴⁰ ̣Phe kua ndu-ishi-ozu ono bya e chia phe iphe bya anmaaru phe ok̄wa g'̄o t̄o duk̄wa mb̄oku, ̣phe e-gudebaa ̣pha J̄iz̄osu ep̄fu op̄fu ozo; bya aparū phe haa. ⁴¹ Ndu-ishi-ozu ono shi l'ip̄hu nd̄zuko ōgbo-ikpe ono tuḡbua. ̄Hu n̄odu at̄so phe ut̄so l̄e Chileke guru phe l̄e ndu d̄u ree k'eje iphe-̄huka l'op̄fu ̄hu J̄iz̄osu. ⁴² Ophu ̣phe ahad̄uru ezi iphe, l'eze-ulo Chileke m̄e l'unup̄hu l'unup̄hu mb̄oku-mb̄oku arakwapho ozi-oma ono arara l'oo J̄iz̄osu b̄u Onye-N̄dz̄ota ōbu, Chileke kweru uk̄we iya ōbu.

1 O be teke a n̄nyaaru; ndu etso ẁzo Jiz̄osu n̄odu aka shii eje; ndu Jiu, opfu-alì p̄hẹ̀ b̄u Giriku wata aḡu aph̄u ndu Jiu, ophu opfu-alì p̄hẹ̀ b̄u Hiburu. Ip̄he, kpar̄u iya n̄u b̄u lẹ̀ mb̄oku-mb̄oku bẹ̀ ọ̀ọ̀ bujeru a -wata eke nri; a ta kpad̄u ishi ẁwanyin p̄hẹ̀, jì p̄hẹ̀ an̄oedu. 2 Ndu-ishi-ozì iri l'ẹ̀bo ono bya ekua ndu etso ẁzo Jiz̄osu ono g'ẹ̀p̄he ha bya as̄u p̄hẹ̀: "Ọ̀ t̄ọ̀ d̄ukwa ree g'anyi gude k'ip̄he, eeri l'onu haa ezi ozì Chileke. 3 Ọ̀ọ̀ ya b̄u ẁnwanna; unu h̄ota ẁmadzu ẹ̀saa l'ime unu; g'anyi ye p̄hẹ̀ opfu nri-a l'ẹ̀ka. Ndu ono a-buru ndu aama ẹ̀ka ọ̀ma tẹ̀me Unme-du-Ns̄o jì p̄hẹ̀ ẹ̀hu; tẹ̀me ẹ̀p̄he buru ndu maru ip̄he. 4 Anyìbedua a-n̄oduepho l'ep̄fu an̄u Chileke yẹ̀le ezi ozì-oma ono."

5 Ẽp̄he z̄ukota gb̄eregbedegbem̄u l'ip̄he ono, ndu-ishi-ozì suru g'e mee ono. A bya ah̄ota Sutivinu, b̄u nwoke, kweru kẹ̀ Nnajiup̄hu ọ̀kpobe ekwekwe; tẹ̀me Unme-du-Ns̄o jikwa iya p̄h̄o ẹ̀hu; bya ah̄otakwapho Filipu waa P̄orokoros̄u waa Niken̄o waa Tayim̄onu waa Pamen̄as̄u; waa N̄ikolasu, onye Antiȳoku, onye ohozo, mewaru onwiyaa onye Jiu. 6 Ndu etso ẁzo Jiz̄osu ono bya eduta p̄hẹ̀ byap̄futa ndu-ishi-ozì. Ẽp̄he bya abyabẹ̀ p̄hẹ̀ ẹ̀ka; p̄furu opfu ẹ̀hu p̄hẹ̀ n̄u Chileke.

7 A kabaa an̄uma op̄fu Chileke l'ẹ̀kameka. Ndu etso ẁzo Jiz̄osu lẹ̀ Jierusalem̄u kwatak̄p̄o aka shii eje. Igwerigwe ndu-uke Chileke bya ekweta kẹ̀ Nnajiup̄hu.

Egude Sutivinu

8 Sutivinu buru onye Chileke meru eze-ip̄he-oma bya aburu onye ike d̄u k'op̄hu oomeje oke ip̄he-ohumalenya, dugbaa biribiri l'ip̄hu ndip̄he. 9 Noo ya; ọ̀ d̄uru ndu-ishi l'ulo-ndzuk̄o ndu Jiu, shi buru ohu. Ndu ono shigbaa Sayirini waa Āleguzandiriya waa Silisiya waa Eshiya. T̄obudu iya b̄u; ẹ̀p̄he byap̄futa Sutivinu ẹ̀p̄he l'iya lip̄furu l'igoligoli. 10 Ọ̀le Unme Chileke n̄uru Sutivinu mmamip̄he k'op̄hu abujeru teke o yeru ọ̀nu; ọ̀ t̄ọ̀ d̄uedu onye amakwaduru ip̄he, oo-p̄fu. 11 Ẽp̄he je ebuta nemadzu ebuta g'ẹ̀p̄he s̄ujẹ: "Anyi n̄umaru ẹ̀ka oop̄furwushi M̄osisu yẹ̀le Chileke." 12 Ẽp̄he gude ẹ̀gube ono k̄p̄alia ndip̄he waa ndu b̄u ọ̀gerenya ndu Jiu waa ndu ezije ekemu. Ẽp̄he bya akp̄uta Sutivinu kp̄ujeru ndzuk̄o ọ̀gbo-ikpe ndu Jiu. 13 E je eduta ndu byaru bya agbaahaa ya ekebe s̄u: "Nwoke-a ta ad̄ukwa teke ọ̀ t̄ọ̀ n̄odujedu ep̄fubyishi eze-ulo-a, d̄u ns̄o-a waa ekemu M̄osisu. 14 Kele anyi n̄umaru ẹ̀ka ọ̀ suru lẹ̀ Jiz̄osu-a, b̄u onye Nazaretu-a bẹ̀ e-mechaa lakash̄ia eze-ulo-a; tẹ̀me ọ̀obyaa agbanwek̄otachaa omelalì anyi, shi lẹ̀ M̄osisu." 15 Ip̄he, buk̄poo ndu ono, n̄okota l'ulo-ikpe ono t̄uko tabẹ̀ Sutivinu ẹ̀nya l'ip̄hu. Iphu iya n̄odu eḡbuepho n̄w̄inw̄ii g'ip̄hu ojozi-imigwe.

7

Onu, Sutivinu eye

1 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke j̄ia Sutivinu s̄u iya: "B̄u ip̄he, ndu-a p̄furu-a b̄u ip̄he, meru n̄u?" 2 Ọ̀ọ̀ ya b̄u Sutivinu s̄u p̄hẹ̀: Ndibe anyi; unu gebekwaph̄o-o! Mu s̄u-a; ọ̀ọ̀ Chileke ophu ḡbaru g'a t̄ukoje kwabẹ̀ iya ẁbv̄u meru g'onye-iche anyi, b̄u Ẽbirihamu h̄uma iya. Teke ono b̄u lẹ̀ Mesopot̄emiya bẹ̀ Ẽbirihamu bukwad̄u; o toko lad̄u Haranu. 3 Noo ya; Chileke s̄u iya: "Gb̄eshi l̄ufu l'alì unu-a; haa ndibe unu; lash̄ia alì ẹ̀ka mu l'e-goshi ngu." 4 Ọ̀ haa alì Kaludiya t̄uḡbua je eburu lẹ̀ Haranu. Nna iya n̄w̄uhuepho; Chileke mee ya ọ̀ bya eburu l'alì-a, unu bu ntan̄u-a. 5 Ophu ọ̀ d̄udu alì ono ophu Chileke n̄uru iya g'o nworu teke ono; mb̄uk̄poo m̄e

ntòkpa lanụ. Obenu lẹ Chileke pfuru iya sụ lẹ ya a-nụ iya ya g'ò buru nkiya mę k'unwu nwanwanwaranwa iya. Teke Chileke pfuru Ébirihamu iphe ono bę Ébirihamu teke anwutakwa nwa. ⁶ Chileke sụru Ébirihamu: Áwa ngu e-mechakwaa laa alí ndu ọzo je aburu ohu; tẹme eemee phẹ aphụ unu apha asugba ishi. ⁷ Obenu lẹ ndu ono, ephe a-buru ohu phẹ ono bę mu a-nmakwanu ikpe; e -mechaa ephe afuta l'alí ono bya abaaharu mu eja l'ẹka-a. ⁸ Noo ya; Chileke bya ekweta Ébirihamu ukwe-iphe bya edobe omelalí ebu úbvù g'ò buru iphe-ohubama k'iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono. Ọo ya bu; Ébirihamu nwuta Áyizaku. Áyizaku nọpfo abalí ẹsato; e bua ya úbvù. Nokwaphọ gẹ Áyizaku nwutaru Jiékọpu bua ya úbvù; Jiékọpu nwushia ochochoroche anyi phẹ ephe n'iri l'ẹbo bushichaa phẹ úbvù.

⁹ "Ochochoroche anyi phẹ gude iji-ẹnya ree Jiósefu ndu Ijiputu. Obenu lẹ Chileke nọ swiru Jiósefu rengurengu. ¹⁰ Chileke dzọkota iya l'iphe-ẹhuka iya g'ò ha bya anụ iya umere oma waa mmamiphe l'ibe onye eze ndu Ijiputu, bu iya bu Fero. Fero mee Jiósefu; ọ buru iya bu onye-ishi l'alí Ijiputu l'ophu; bya abukwarupho onye-ishi l'ọkpoku ibe eze degede.

¹¹ "A nọnyaa ẹjo ọkpa nri bya l'alí Ijiputu mgburugburu mę Kénanu. Ọ buru eze iphe-ẹhuka. Ophu ochochoroche anyi phẹ ahumaheduru nri, ephe e-ri. ¹² A nọnyaa; Jiékọpu numa lẹ nri dọ lẹ Ijiputu. Ọ bya ezia ochochoroche anyi phẹ g'ephe jee. Ọ buru ejeje k'ivuzọ bu ono. ¹³ O be lẹ k'ẹbo Jiósefu mee g'ephe maru lẹ ya bu nwanna phẹ; tẹme Fero shikwaphọ nno maru ndu unuphu Jiósefu. ¹⁴ Ọo ya bu; Jiósefu bya ezia ozi g'e je asụ nna iya, bu Jiékọpu g'ò lwatashia Ijiputu; ephe lẹ ndu ọkpoku phẹ mgburugburu; ndu tukurọ dọ ukporo umadzu ẹto l'umadzu iri l'ise. ¹⁵ Ọo ya bu; Jiékọpu laa Ijiputu, bu iya bu ẹka yẹe ochochoroche anyi phẹ buru jasụ ephe nwushihu. ¹⁶ E vutakọta phẹ laa Shẹkemu je elia l'ilu, Ébirihamu gudehawaa okpoga zuta ọkpa-ipfu Hamọ lẹ Shẹkemu.

¹⁷ "O betashiẹpho teke Chileke e-meru Ébirihamu iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono; ndibe anyi, bu lẹ Ijiputu yekwawaa onwophẹ iphe; kawaa mebyikpọo shii. ¹⁸ A nọnyaa eze ọzo, amaẹdu kẹ Jiósefu bya aburu ishi ndu Ijiputu. ¹⁹ Ọ gbabẹru ndibe anyi ono ẹregede tẹme ọ watakwaphọ eme oche anyi phẹ aphụ; k'ophu ọ turu phẹ ekemu sụ g'onye nwuru nwa ọphúú tuphaje iya etupha; g'ò tọ dzushiru ndzụ. ²⁰ Noo teke a nwuru Mosisu bu ono. Ọ buru ẹguru nwata, dọ ree l'iphu Chileke. E hee ya l'ime ụlo ọnwa ẹto. ²¹ O be teke a pataru iya je edobe gbado iya; nwa Fero kẹ nwanyi turuta iya bya eworu iya zua; ọ buru nwa iya. ²² E zikọta iya iphe, bukpoọ ẹkwo, aanwukpoo anwunwu lẹ Ijiputu teke ono. O shi l'ẹka ono buru eze nemadzụ l'opfu ọnu mę l'iphe, eeme l'ẹka.

²³ "Mosisu nọpfo ukporo apha labọ; ọ rihaaa lẹ ya e-je agbaphee ndu alí iya, bu iya bu ndu Ízurelu. ²⁴ Ọ huma onye lanụ l'ẹka onye Ijiputu eme iya ẹji. O jepfu iya je agbaaharu iya ọdzeni. O gude k'iphe ono chigbuekwapho onye kẹ Ijiputu ono l'ẹka ono; shi ẹgube ono melata iya iphe, o meru onye Ízurelu ono. ²⁵ O dobesukwanu lẹ ndu nkiya a-maru lẹ Chileke e-mechaa shita l'ẹka iya mee g'ephe nweru onwophẹ; obenu l'ọ to doduru phẹ ẹnya. ²⁶ O be lẹ nchitabọhu iya; ọ huma eka ndu Ízurelu labọ alwụ ọgu bya ejeshia g'ò gboo phẹ; doshiaru phẹ iphe, adaru phẹ nụ. Ọ sụ phẹ: 'Unu gebe! ?Unu ta amadụ l'unu bu unwunna? ?Bụ gunu meru

iphe, unu achọ onwunu opfu?' ²⁷ Onye ọp̄hu achọ opfu nwufu Mósìsù sù yia: 'ʔBù onye meru ngu onye-ishi; yẹe onye-ikpe anyi?' ²⁸ Țọ ʔiimewaa g'ì gbua mu g'ì gburu onye Ijiputu ụnyaphu-a? ²⁹ Mósìsù nùmaephò iphe onọ; ọ gbafù l'alì Ijiputu gbalaa je eburu l'alì ndu Midiyanu. Ọ nọdu l'ẹka onọ nwụta ụnwegirima labọ.

³⁰ "A nọephò ụkporo apha labọ; Mósìsù hùma ojozi-imigwe l'echięgu, nọ l'aguga ụbúvú Sayinayi. Ojozi onọ nọ l'ọku, enwu l'irwu. ³¹ Mósìsù nọdu ele yia ẹnya; ọ dū yia biribiri. O jekubeshię ya phọ ntse gẹ ya maru iphe, ọ bụ; ọ nùma olu Nnajiuphu l'ọku onọ. Olu onọ sùru: ³² 'Ọ kwa mu bụ Chileke nna ngu oche phẹ, bụ yia bụ Chileke kẹ Èbirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékọpu.' Ndzụ guahaa Mósìsù; ọp̄hu ọ tūduru ama elebaa ẹnya l'ẹka onọ. ³³ Ọo ya bụ; Nnajiuphu sù yia: 'Yefù akpọkpa, ì yeru l'ọkpa; kẹle ẹka onọ, ì pfuru onọ bukwa alì, dū nsọ. ³⁴ Mu lewaru ẹnya hùma ẹgube apha, eeme ndibe mu l'alì Ijiputu. Mu hùmawaru iphe-ẹhuka, ẹphe eje; mu byatashia gẹ mu dzọo phẹ. Ngwa; bya gẹ mu zia ngu g'ì je Ijiputu.'

³⁵ "Ọ bukwaru-a Mósìsù-a, ndu Ízurelu jikaru sù yia: 'ʔBù onye meru ngu onye-ishi; yẹe onye-ikpe anyi-a?' bẹ Chileke shi l'ẹka ojozi-imigwe yia, Mósìsù hùmaru l'irwu, enwu phoophoopho phọ họtá; zia ya g'ọ je aburu onye-ishi waa onye a-gbata phẹ nù. ³⁶ Mósìsù meshia iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri lẹ Ijiputu bya eshi lẹ Ijiputu onọ dufuta phẹ. Ọ bya emeshikwaaphọ iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri lẹ Eze-enyimu-uswe waa l'echięgu charachara, e te budu ebubu, ẹphe nọru ụkporo apha labọ. ³⁷ Ọo ya bụ Mósìsù onọ, sùru ndu Ízurelu: 'Chileke e-mechakwaa shi l'echilabọ unu zia onye mpfuchiru yia; g'ọ ziru mbẹdua. Ọ bụru yẹbedua bẹ unu a-nùmajeru olu' ³⁸ Ọ bụru Mósìsù onọ nọ-chiru ẹnya Ízurelu teke ẹphe zakọru l'úbvú Sayinayi l'echięgu, e te budu ebubu phọ. Ọo ya anaru ojozi-imigwe onọ, byapfutaru yia l'úbvú onọ opfu epfuru ochochoroche anyi phẹ. Ọ bụru yia shi l'ẹka Chileke nata opfu onọ, anụ ndzụ onọ wolataru anyi.

³⁹ "Ọle ndiche anyi phẹ nyịru yia nchị manụ; bya ajịka yia. Ọ dū phẹ g'a sù l'ẹphe laphuru azụ lẹ Ijiputu. ⁴⁰ Noo ya bụ; ẹphe sù Erọnu: 'Doberu anyi agwa, e-vutajeru anyi ụzo; l'anyi ta amaedu iphe, meru Mósìsù-a, dufutaru anyi lẹ Ijiputu-a.' ⁴¹ Noo teke ẹphe meru agwa, dū gẹ nweswi wata agwagwa. Ẹphe wata abọ iphe onọ, ẹphe meru l'onwophẹ onọ. ⁴² Țobudu yia bụ; Chileke wofu phẹ ẹnya; haa phẹ; ẹphe gwaahaa kpokpode, nọ l'igwe, bụ yia bụ iphe, e deru l'ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke; ẹka Chileke sùru:

"Ndu Ízurelu! Ụkporo apha
labọ bẹ
unu gbushiru anụ l'echięgu,
e budu ebubu
gude gwaa iphe.
Ẹbe ọ dūdu ọp̄hu unu gude
gwaa mbẹdua.

⁴³ Țobudu ụlọ-ẹkwa agwa
Moloku bẹ
unu vutaru bya evuta
kpokpode,
unu kpuru akpukpu

ọ dọ gẹ k'agwa unu bụ
Refanu?

Iphe ono bụ iphe,
unu gude ẹka unu
meshia wata abarụ ẹja.

Noo g'ọ gude mu je achita
unu chighaa Babilonu.*"

⁴⁴ Ndiche anyi pẹ shi nweru ọlo-ekwa, ẹpẹ shi akpobeje l'ẹka ẹpẹ jeberu l'echiegu ono, nemadụ ebudu ebubu ono. Ọ bụru ọlo-ekwa ono egoshi lẹ Chileke swiru pẹ-a. E meru ọlo ọbu gẹ Chileke suru Mosisu g'e mee ya, bụ iya bụ ẹgube iya ophu o' goshiru iya. ⁴⁵ Ndiche anyi pẹ woru ọlo-ekwa ono ye ogbo ophu etso pẹ nù l'ẹka. E mechaa; ogbo k'ono vuta iya tsoru Jioshuwa je anaa alí ndu ọzo; mbụ alí, Chileke chishihawaru ndu bu iya nù l'onwiya. Ọlo-ekwa ono nọo l'ẹka ono jasù l'ogbo kẹ Dévidi. ⁴⁶ Dévidi bụru onye yeke Chileke dọ lẹ ree. Ọ sù gẹ Chileke haa gẹ ya kpọaru iya ọlo; ọlo kẹ yẹbedua, bụ Chileke kẹ Jiékọpu. ⁴⁷ Ọ bụru Sólomonu mechaaru kpọaru Chileke ọlo ọbu.

⁴⁸ "Obenu lẹ Chileke, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nù te ebujedu l'ọlo, nemadụ kpuru l'ẹka, bụ iya bụ iphe, Azáya bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru sù:

⁴⁹ "Igwe bụ aba-eze mu.
Eliphe bụru okposhi,
mu tukoberu okpa.

?Bụ ẹgube ọlo gunu bẹ unu
a-kpuru mu?

?Bụ ẹgube awe bẹ mu
a-nọduje atuta unme
ọbu?

⁵⁰ ?Tọbudu mbẹdua gude ẹka
mu mee iphemiphe
ono g'ọ ha?

⁵¹ "Unubẹ ndu ejo okpoma-a; unubẹ ndu-a, l'adagbu opfu Chileke lẹ nkuchi-a; unu kpọ-chiru obu kpọ-chia nchị g'unu ta anuma ozi Chileke. Teme unu nọdu ajikaje Unme-dụ-Nsọ gẹ ndiche unu pẹ jikaru iya. ⁵² ?Ọ duru ndu mpfuchiru Chileke mẹ onye lanu, ndiche unu pẹ ata kpaduru ẹhu? Ndu ophu Chileke ziru ozi bẹ ẹpẹ gbukotaru egbugbu; mbụ ndu bụ pẹ rarụ iya arara teke ono sù l'onye lanu ono, pfberekoto kpoloko ono e-mechaa bya. O be nta-a ọ bya: unu deru iya ye; e eworu iya gbua. ⁵³ Ọo unu bẹ Chileke gbẹ l'ẹka unwu-ojozi-imigwe iya tọaru ekemu iya; ẹbe unu angaduru ekemu ono nchị."

A tugburu Sutivinu lẹ mkpuma

⁵⁴ "Ndu ogbo-ikpe ono nọdu anu opfu ono; ọ nọdu ata pẹ ẹru lẹ nchị. Ẹpẹ nọdu atagbaa kpookpookpo; l'ẹka ẹhu egbu pẹ egbu. ⁵⁵ Ọle Unme-dụ-Nsọ byaru eji Sutivinu ẹhu. Ọ palia ẹnya lee l'eli; bya ahuma ogbunwijnwii kẹ Chileke; humakwapho Jizosu l'ẹka ọ pfuru l'ẹkutara Chileke. ⁵⁶ Ọ sù: Unu lekpodapho imigwe g'ọ gheru onu; Abubu-Ndiphe pfuru l'ẹkutara Chileke!" ⁵⁷ Ẹpẹ chishia mkpu swọ-chishia ẹka lẹ nchị. Ẹpẹ wulihu ugbo lanu je azugude iya; ⁵⁸ kputa iya kpufu l'ime mkpukpu; jeshia ya atugbu lẹ mkpuma. Ndu eje iya atugbu chiru uwe pẹ wushiru

* 7:43 7:43 Gúnaa Ẹmọ 5:25-27.

nwoke, eekuje Sọlu. ⁵⁹ A nọdu atụ iya mkpuma ono; o kua Chileke sụ: “Nnajiuphu, bụ Jizọsu; natakwa ndzụ mu!” ⁶⁰ O gbushi ikpere chia mkpu sụ: “Nnajiuphu! Ta agụkokwaru phẹ iphe-ẹji-a, ẹphe eme mu-a!” O pfuchaa nno; ike bvụ iya.

8

Sọlu akpa Chiochi ẹhu

¹ A nọdu egbu Sutivinu; Sọlu nọdu ekwe l'ishi. Noo ya; e shi mbọku ono gedegede; a wata akpa Chiochi ẹhu lẹ Jierúsalemu kpashiahaa phẹ iya ike. A chikashikotachaa ndu ono, kweru nụ ono g'ẹphe hakọta a -gufukwa ndu-ishi-ozu. Ẹphe gbakashihu dzuru alị Jiudiya waa alị Samériya. ² Ndu Chileke duru lẹ nsọ haru bya akwaa ẹkwa Sutivinu pata iya je elia meebekpoepo nkiya ree.

³ Sọlu kukebekpọo ẹhu ge ya gbukaa Chiochi obu bya etsoru jephehaa l'unuphu l'unuphu tsoru akputagbaa unwanyi me unwoke phẹ achị eye l'ulo mkpọro.

Ozi-oma rwuru Samériya

⁴ Oo ya bụ; ndu ono, kweru nụ ono, a chikashiru ẹphe dzuru ẹkameka ono nọdu eziepho ozi-oma ke Jizọsu. ⁵ Filipu jeshia mkpukpu Samériya je epfukashiaru ndu ẹka ono ke Kéreshi. ⁶ Ndu ẹka ono numaepho iphe, oopfu; bya ahumakwapho iphe, du biribiri, oomeshi; ẹphe ngabekotaru iya nchi. ⁷ Ẹphe huma lẹ ndu obu eme du igwerigwe; o nọdu echigbaa mkpu agbafutagbaa l'ẹhu ndu ono. Ẹphe humakwapho lẹ ndu ibe ẹhu phẹ nwuhuru anwuhu; me ndu eniyeni du igwerigwe; o mekotachaa phẹ; ẹphe wekorohu. ⁸ Ẹhu ẹmereme dzuru mkpukpu ono.

⁹ O duru nwoke, ẹpha iya bụ Sayimonu, bu lẹ mkpukpu ono, anọduje eme omamanshi. O nọdu emeje iphe, dugbaa ndu Samériya biribiri. O sụ l'ọ to duedu onye ha g'oo ya. ¹⁰ Mkpukpu ophu mgburugburu nọdu awuje gidigidi ejepfu iya; ẹgirima me ogerenya. Ẹphe sụ: “O kwa nwoke-a bụ Eze Ike Chileke obu.” ¹¹ Nwoke ono shiwaaz ụzenya meta omamanshi k'ophu onyemone tukoru sụ l'ọ bụ okpobe nemadzu. ¹² No iya; Filipu byaepho bya ezia phẹ ozi-oma kele ọo Chileke bu eze waa l'oo Jizọsu Kéreshi bu Onye-Ndzota; ẹphe kweta. E meshia phẹ baputizimu; unwanyi me unwoke. ¹³ Sayimonu l'onwiya kwetakwapho. E mekwaa ya pho baputizimu; o nọdu anọepho Filipu nte. O nọdu asajechaa onu saa nchi me o -huma oke iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri, Filipu emegbaa.

¹⁴ Ndu-ishi-ozu nọdu lẹ Jierúsalemu numa lẹ ndu Samériya natawaru opfu Chileke. Ẹphe zia Pyita yee Jiọnu g'ẹphe je ẹka ono. ¹⁵ Ẹphe byarwuta bya epfuru nụ Chileke ge ndu ono, wowaru onwophe ye Jizọsu l'eka ono nata Unme-du-Nso. ¹⁶ Lẹ teke ono be bukwađu l'ẹpha Nnajiuphu, bu Jizọsu be e meru phẹ baputizimu; ophu o toko dudu me onye lanu natawaru Unme Chileke. ¹⁷ Noo ya bụ; Pyita yee Jiọnu bya ebyibe phẹ ẹka; ẹphe nata Unme-du-Nso ono.

¹⁸ Sayimonu huma l'ẹphe nataru Unme-du-Nso ono ge ndu-ishi-ozu ono byaberu phẹ ẹka. O kwee Pyita yee Jiọnu okpoga ¹⁹ sụ: “Unu menaa ge mu nweru ẹgube ike ono g'oo-bujekwanuru onye mu byiberu ẹka l'oo-nata Unme-du-Nso.”

²⁰ Pyita sụ iya: “Ge gu l'okpoga ngu lakwaa l'iswi! ?I dobesu l'iji-zuta iphe, Chileke nuru ke mmanu azuta? ²¹ I ti yikwa l'ozu-a; kele okpoma

ngu ta adudu ree l'iphu Chileke. ²² G'izimanu lwa ngu azu l'ejo oriri ngu ono. Rwo Chileke arwo g'a maru; ?oguru ngu nu l'iphe-eji ono, i shi ari ono? ²³ Kele mu maru l'oo enya-pfurupfuru jiru ngu ehu; teme eme ejo-iphe kewaa ngu egbu."

²⁴ Sayimonu su Pyita phe: "Jiko unu pfuru nu Chileke go to du iphe ono, unu pfuru ono duru ophu e-me mu nu."

²⁵ Noo ya; Pyita waa Jionu kochaa ako iphe, Jizosu meru bya ezichaa ozi-oma Chileke l'eka ono; epe laphushia azu le Jierusalemu. Epe nodu ezi ozi-oma ono l'uzo le mkpukpu, du igwerigwe le Sameriya eka epe atugbu.

Filipu yee eze onye Itiyopiya

²⁶ Ojosi-imigwe shi l'eka Nnajiuphu byapfuta Filipu bya asu iya; "Kwakobe jeshia uzo ndohali. Kwaseru jasu gi lufu le gbororo ono, shi le Jierusalemu ghabua echiegu eka e te budu ebubu jeshia Gaza ono."

²⁷ Filipu kwakobe; o buru iya ejeje. O -rwuepho gbororo ono; o huma onye Itiyopiya, kwatakporu buru oke nemadzu, a haru ahaha. O buru iya eletaru Kadesi, bu eze-nwanyi Itiyopiya enya l'okpoga iya. ²⁸ O shi jee abaru Chileke eja le Jierusalemu. O nodu l'ime ugbo-inya iya ala unuphu. O nodu agu opfu Chileke l'ekwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. ²⁹ Unme Chileke su Filipu go jepfu ugbo-inya ono je etsokube iya ntse. ³⁰ Filipu jekube iya bya anuma eka oogu ekwo Azaya. O su iya: "?O doru ngu enya; mbu iphe, iigu?"

³¹ Nwoke ono su iya: "?Denu g'oo-shi doo mu enya me o -dudu onye ziru mu iya nu?" O su Filipu g'o nyibata bya g'ephe l'iya nodu l'ime ugbo-inya ono. ³² Ekwo-opfu Chileke eka oogu bu eka Azaya deru su:

"Onye ono du g'aturu,
a kpu eje egbu.

O no nwadoo ge nwaruru,
eebushi eji.

Ophu o pfuduru me akpuru
opfu lanu.

³³ E meru iya iphe-iphere
ole ikpe, a nmaru iya
be e mechaaru mebyia.

?Bu onye atukota onu g'awa
iya gbaru?

Kele a kpo-kwofuru ndzu
iya akpo-kwofu le
mgboko.*"

³⁴ Nwoke ono jia Filipu su: "Jiko kanuru mu. ?Bu onye be onye mpfuchiru Chileke ono eparu? ?Opfu opfu ehu iya too oopfu opfu ehu onye ozo?" ³⁵ Filipu wata iya ezi iphe. O shiepho l'iphe ono, oogu ono wata iya ezi ozi-oma ke Jizosu. ³⁶ Epe jenyaa epe byarwuta eka mini du. Nwoke ono su: "?Tobudu mini baa? ?Bu gunu kparu iphe, i tii medu mu baputizimu l'eka-a?"

³⁷ Filipu su iya: "I -gudewaa obu ngu go ha kweta be ee-mekwa ngu-a baputizimu."

O su iya: "Ee! Mu kwetakporu le Jizosu Kereshi bu Nwa Chileke."

* 8:33 8:33 Guna Azá 53:7,8.

³⁸ Nwoke ono sụ g'onye anga ugbo-inya ono pfuru; ọ pfuru. Filipu yee nwoke onoya swiru bya atuko rwuba le mini. Filipu mee ya baputizimu. ³⁹ Ephe rwufutaepfo le mini ono; Unme Nnajiuphu mee Filipu o phuhu; ophu nwoke ono ahumaeduru iya. Onye Itiyopiya ono tugbua jeshia iphe, oje; ehu nodu atso iya utso l'uzo. ⁴⁰ Eka a humaru Filipu ozo buwaruro le Azotosu. O pfukota opfu Chileke l'ekameka, o ghataru jasụ o jerwua Sizariya.

9

Jizosu afuru Solu l'uzo

¹ Sụ-a; eshinu Solu eyeshikwadu ndu etso uzo Jizosu ebvu ike l'eebushi phe; bya eseshi ike ge ya gbushia phe; o tugbua jepfu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ² je asu iya g'o deru ekwo nu iya, ya e-goshije l'ulo-ndzukọ ndu Jiu me ya -rwua Damasukosu; g'oo-buru ya -huma onye etso uzo nwoke onoya; ya atua ya mkporo kpata iya kpuru bya Jierusalem; unwanyi me unwoke phe.

³ O jenyaa l'uzo Damasukosu ono; o nodu abyawaa ejerwu. A nonya iphoro shiepho l'imigwe chaepfo vaa chaphee ya mgburugburu. ⁴ O daa kpurumu mbu Solu. O numa olu-opfu, suru iya: "Solu! Solu! ?Bu gunu meru iphe, ikpa mu ehu?"

⁵ Solu sụ iya: "Bụ onye be i bu Nnajiuphu?"

Olu ono sụ iya: Oo mu bu Jizosu; onye ikpa ehu-a. Oo-tsukwaru ngu me i nodu agba okpa le mpyipyi-oshi. ⁶ Ehu wata iya anma anmanma. Onu kugbabechaa ya akugbabe. O sụ: "Nnajiuphu; ?bu gunu be mu e-me." Nnajiuphu sụ iya: "Gbeshi bahụ l'ime mkpukpu eka aa-karu ngu iphe, ii-me."

⁷ O kpo ndu ephe le Solu swi opfu; kele ephe anu olu ono; ophu ephe ahumaduru onye epfu iya nu. ⁸ Solu gbalihu bya asaa enya; ophu o phuhedu uzo. Ephe gude iya l'eka duba l'ime Damasukosu. ⁹ O nokota abali eto ono; ophu o humaduru uzo; ophu o riduru nri; ophu o nguduru mini.

¹⁰ O duru onye etsoje Jizosu, bu le Damasukosu, epha iya bu Ananayasu. Nnajiuphu byapfuta iya l'ophulenyaa bya asu iya: "Ananayasu!" O za iya: "Owe Nnajiuphu!"

¹¹ O sụ iya: "Kwakobe jeshia l'uzo, eekuje Uzo-pfuru-nhamunha. I -rwua l'ulo Judasa; g'i jia aji onye Tasosu, epha iya bu Solu. O no l'eka ono epfu anu Chileke; ¹² bya ahumakwapho nwoke, epha iya bu Ananayasu l'ophulenyaa eka o byaru abyabe iya eka l'ishi mee ya g'o phuahaa uzo."

¹³ Ananayasu sụ: "Nnajiuphu! A dukwaa igwerigwe pfuaru mu opfu nwoke-a; pfukotaru mu ejo-iphe, o meru ndu duru ngu nsọ le Jierusalemu. ¹⁴ A suru l'onye-ishi uke Chileke ziru iya g'o bya akputakota onyemonye, sukpooru l'oo ngu bu Nnajiuphu iya."

¹⁵ Nnajiuphu sụ iya: "Jeru! Kele oo mu hotaru iya g'o jeeru mu ozi; g'oomee ge ndu abudu ndu Jiu me ndu-ishi phe mekpoo ndu Izurelu maru onye mu bu. ¹⁶ Mu e-goshi iya iphe-ehuka, oo-jekota le k'iswi ehu mu ono."

¹⁷ Noo ya; Ananayasu jeshinaa. O jerwua bya abahu l'ulo obu; bya abyabe Solu eka sụ iya: "Nwana mu Solu! Nnajiuphu, bu Jizosu l'onwiyaa suru ge mu bya. Oo Jizosu ono bu onye goshiru ngu onwiyaa l'uzo teke ibya eka-a. O suru ge mu bya emee ngu g'i phuahaa uzo ozo; waa g'i nata Unme-du-Nso." ¹⁸ Teke ono teke ono; iphe, du g'akpanyaka shi Solu

l'enyanya dafu; o phuhaha uzo ozo. O gbalihu; e mee ya baputizimu. ¹⁹ O gbe teke ono bya eria nri; ike du iya.

Solu epfu opfu Chileke le Damasukosu

Yee ndu etso uzo Jizosu noo ujiku olemole le Damasukosu. ²⁰ O jegbabe ulo-ndzuko ndu Jiu je awata ezi le Jizosu bu Nwa Chileke.

²¹ O tufu ndu numaru iya nu ehuru. Epehe su: "To bunaa nwoke-a be bu onye-a, shi egbushi ndu eeku epha-a le Jierusalem-a? Iphe, o byadoru eka-a bukwa ge ya bya akputachaa phe chijeru ndu-ishi uke Chileke."

²² Solu nodu akaepho epfu opfu Chileke epfushi iya ike; egoshi l'oo Jizosu, bu Kereshi obu; bya eyechaaru phe iphe, meru go gude o du nno l'enyanya iya l'enyanya iya k'ophu ndu Jiu, no le Damasukosu enwehedu onu opfu.

²³ A nepho ujiku olemole; ndu Jiu nokobe chia idzu egbu Solu. ²⁴ Obenu l'a byaru agbaaru iya ama l'eemeakwa ge gbua ya. A nodu anoduje eche nche eswe l'enyashi l'onu-oguzo, eeshije bahu l'ime mkpukpu ono geeme huma Solu gbua. ²⁵ O be l'enyashi; ndu onya iya paru iya ye le nkata, a turu eri pyoo l'uzo l'igbulo, e gude kpuphe mkpukpu ono mgburugburu pazeta iya; o rwua ali.

Solu alwa azu le Jierusalemu

²⁶ Solu tugbua bya ejerwua Jierusalemu bya ejeshia ge ya jepfu ndu etso uzo Jizosu. Ndu tuko guahaa phe; kele epehe te ekwedu l'oo buwaa onye etso uzo Jizosu. ²⁷ Oo ya bu; Banabasuru yeru iya eka duru iya jepfu ndu-ishi-ozu bya akporu phe ako ge Solu gude huma Nnajiuphu l'uzo; kokwaaru phe pho ge Nnajiuphu l'onwiya gude pfuru yeru Solu. O tularu phe onu ge Solu gude pfushiahaa ke Jizosu ike le Damasukosu.

²⁸ Tobudu iya bu; ndu-ishi-ozu kwe go jeje go du iya le Jierusalemu. O tsokwarupho Jierusalemu epfushi iya ike l'oo Jizosu ziru iya ge ya pfu iya l'iswi ehuru iya. ²⁹ Yele ndu Jiu, epfu opfu Giriku nodu anoduje atu igoligoli. A nonyaa; epehe meahaa ge epehe gbua ya. ³⁰ A nonyaa unwunna numa iya; epehe duru Solu jerwua Sizariya; je eyeru iya eka o jeshia Tasosu.

³¹ O bueru iya pho bu le nchi adu Chiochi doo ke nwa teke ono, bu iya bu ndu ophu nokota le Jiudiya me Galili me Sameriya. Chiochi nodu apalihu aka eshihu ike eje. Epehe nodu eme uke Chileke. Unme-du-Nso nodu eyekwaru phe nemadzu k'ophu obu ka phe eshihu ike.

Pyita eje Lida waa Jiopa

³² Pyita tsoru ekameka jegbabe. O be ujiku lanu; o jeshia ge yele ndu du nso, bu le Lida kwee. ³³ O rwua l'eka ono; o huma nwoke, epha iya bu Iniyasu, iphe lonwushiru ibe lanu k'ophu o dabyiru l'iphe, aazeje aze nqwaa apha esato; ophu o gbeshijeduru agbeshi. ³⁴ Pyita kua ya: "Iniyasu! Gbeshi le Jizosu mewaru; i wekorohu. Gbalihu phulita iphe, ii zeje aze." ³⁵ Ndu bukota le Lida waa le Sharonu huma l'oo wekorohuwaru tsoru ejephe; epehe kweta bya eworu onwophe yee Nnajiuphu l'eka.

³⁶ Le Jiopa be o duru nwanyi lanu, bu onye ke Kereshi. Nwanyi ono anoduje eme ree tekenteke; teme o nodu anoduje emeru ndu adudu go du phe iphe-oma. Epha iya bu Tabita, bu iya bu Dokasu l'opfu Giriku; ozoo umoro-enyimu. ³⁷ A nonyaepho teke ono; iphe meahaa ya. O nwuhu. A bya awuebe odzu ono ehuru bya aparuru iya nyihu ulo-eli je enyebi. ³⁸ Noo ya; ndu etso uzo Jizosu, bu le Jiopa numa le Pyita no le Lida, nokwaa ntse le Jiopa ono. Tobudu iya bu; epehe zia umadzu labo ge epehe je ekua Pyita

g'ò bya egwegwa. ³⁹ Pyìta kwakòbeepheo tsoru phẹ. O rwua; e duru iya nyihu ùlo-eli ono. Ùnwanyi, jì phẹ anọedu dọ-phẹe ya mgburugburu tũko aara ẹkwa egoshigbaa ya uwe, Dokasu kwashìru teke ọ nọ ndzũ. ⁴⁰ Pyìta chìshikota phẹ l'ẹka ono bya egbushi ikpere bya epfuru nù Chileke. Ọ bya aghaa ẹnya lee odzu ono bya asũ: "Tabìta! Teta dzũru ndzũ!" Ọ saa ẹnya. Ọ hũmaepheo Pyìta; ọ gbalihu nọdu anọ. ⁴¹ Pyìta bya alọta iya l'ẹka yeru iya ẹka; ọ pfũru apfũru. Pyìta bya ekua Chìochi l'ophu waa ùnwanyi ono, jì phẹ ta anọedu ono; bya eduru Tabìta nù phẹ g'ò tetawaru dzũru ndzũ-a. ⁴² E pfudzuru iya lẹ Jiọpa. A dũ igwerigwe woru onwophe ye Nnajiuphu l'ẹka. ⁴³ Pyìta buru l'ùlo Sayìmonu nọo ọdu lẹ Jiọpa. Sayìmonu ono bũ onye eseje akanya l'akpọ-anũ.

10

Pyìta eje ibe Kọnelusu

¹ Ọ duru nwoke lanũ, bu lẹ Sizariya. Nwoke obu aza Kọnelusu. Ọ bũ onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu. Ndu ọ bũ ishi phẹ bũ ndu ojọgu ọkporo ise lẹ "Ogbo ojogu ndu Itali." ² Kọnelusu bũ onye akwabeje Chileke ùbvũ. Ye ndibe iya g'ẹphe ha nọdu atsu Chileke ebvu. Ndu Jiu, enwedu iphe bẹ ọonujekpoo iphe shii; tẹme ọ nọdu epfufe anũ Chileke tekenteke. ³ O be ujiku lanũ; g'ẹnyanwu swifuwaru l'ishi; ọ hũmakpoo ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke rengurengu l'ophulenyà g'ò bataru bya ekua ya sũ iya: "Kọnelusu!"

⁴ O gude ndzũ-agũgu lee ojozi-imigwe ono ẹnya; bya asũ iya: "Owe-e! ?Bũkwa ole Nnajiuphu?"

Ojosi-imigwe ono sũ iya: "Chileke nũmawaru epfufu iipfufe anũ iya bya anataakwapho iphe-oma ono, iimeje ono. Chileke nyatawaru ngu. ⁵ Harũ unwoke zia g'ẹphe je Jiọpa je ekua nwoke lanũ, ẹpha iya bũ Sayìmonu; onye ẹpha iya bũkwapho Pyìta. ⁶ Ọ byaru abyabya. Ọ nọ l'ùlo nwoke ono, eeku je Sayìmonu ono, bu l'agũga eze-enyimu bya abũkwarupho onye eseje akanya l'akpọ-anũ." ⁷ Ojosi-imigwe ono, shi epfu eyeru Kọnelusu ono tũgbuepho; ọ kua unwokoro iya ọmadzu labo bya eyeru phẹ onye ojogu lanũ; Chileke dũru lẹ nsọ, yì lẹ ndu anọ-kubeje Kọnelusu ntse ejeru iya ozi. ⁸ Ọ bya akọchaaru phẹ iphe, meru nũ; ọ zia phẹ g'ẹphe jeshia Jiọpa. Ẹphe tũgbua jeshia.

⁹ O rwua nchitabọhu iya gẹ ndu-ozì ono abyawaa erwu Jiọpa; Pyìta nyihu eli ùlo, dũ baswaa l'echi eswe; jeshia epfuru nù Chileke. ¹⁰ A nonyaa ẹgu guahaa ya. Ọ dũ iya g'a sũ lẹ ya riwuru nri. Nri shikwaduru l'ọku. Nno ya; ọ gbẹ dũ g'ò bũ mgbenya zinwutaru iya ẹnya. ¹¹ Ọ hũma g'imigwe gheru ọnu; hũma iphe, shi l'igwe alwa l'alì; iphe, dũ g'ẹkwa ọchaa, ha shii, e setacharu ẹka l'ishi-ishi iya ọzo ẹno gude ewozeta l'alì. ¹² L'ime ẹkwa ono bẹ ọ tọ dũdu ẹgube anũ, nweru ọkpa ẹno, dũ lẹ mgboko-a adũdu iya nũ. Ẹbẹ ọ dũdu ẹgube anũ, akpũ wuruwuru adũdu iya nũ. Ẹbẹ ọ dũdu ẹgube ẹnu, ephẹ l'eli adũdu iya nũ. ¹³ Ọ nũma olu, sũru iya: "Gbẹshi Pyìta! Gbua ria!"

¹⁴ Pyìta sũ: "Mu tee rikwa Nnajiuphu! Mu teke eriswekwaa iphe, ta agbaduru k'ophu ee-ri iya; ọzoo iphe, aasọ nsọ." ¹⁵ Olu ono sũkwa iya k'ugbo ẹbo: "Ta adũkwa teke iisubaa l'iphe, Chileke sũru g'a ta sọshi nsọ bẹ aasọ nsọ." ¹⁶ Iphe ono mee nno ugbo ẹto. E mechaa; e wolìa ya woba l'imigwe.

¹⁷ Pyìta rihaa iphe, ophulenyà pho bũ; ọ tũfu iya ẹhu. Teke ono bẹ ndu Kọnelusu ziru ozi chotawaru ùlo Sayìmonu jewaa je apfũru l'ọnu-abata.

18 *Èphe* kua oku bya ajja sù: “?Ò dùru onye byaru abyabya, bu l'èka-a, epha iya bụ Sayimonu Pyìta?”

19 Pyìta nõdu arikwadua iphe, òphulenyà phò bụ. Unme Chileke sù iya: “Gebekwa! Ò òkwaru ùmadzu èto, nõ l'èka-a, achoru ngu nù. 20 Gbalihu nyizeta je etsoèkwaru phè phò; te ejekpòkwaa anmagbùbe; kèlè ò kwa mbèdua ziru g'èphe bya.” 21 Pyìta nyizeta je asù phe: “Òo mbèdua bè unu achoru òbu. ?Unu byaru gunu?”

22 *Èphe* sù iya: “Ò kwa Kònelusu, bụ onye-ishi ndu ojogu ndu Romu bè ziru anyi g'anyi bya. Ò bụ onye obu òma; tème ò buru onye Chileke dùru lè nsò. Ò bụ onye ndu Jiu eyeru nsò shingushingu. Ojozi-imigwe sùru iya g'ò zia g'ì bya l'ùlo iya g'òo-nùma iphe, ii-pfu.” 23 Pyìta bya eduta phe; ephe je akwaa akwakwa.

Ò bè lè nchitabòhu iya; ò gbèshi tsoru phe. Ùnwunna, bu lè Jìpà hakwarupho tsoru iya. 24 Ò bè lè nchitabòhu mbòku ono; ephe jerwua Sizariya, bu èka Kònelusu yèe abùbu iya g'èphe ha mè ndu ònyà iya phe, ò ziru g'èphe bya nõ echeru iya. 25 Pyìta bahùshia l'ùlo; Kònelusu gbapfu iya je adaa kpurumu l'ìphu iya abarù iya eja. 26 Pyìta kpùlia Kònelusu sù iya: “Gbèshi agbèshi lè mu bụ-a nemadzu mmanù g'ì bụ ono.” 27 Pyìta yèlè Kònelusu bókwaseru ùja jasùru ephe bahù l'ime ùlo Kònelusu. *Èphe* je ahùma ikpoto òha, dùru iya nù. 28 Ò sù phe: “Unu maanarù-a l'onwunu rengurengu l'ò dù lè nsò l'omelalì anyibe ndu Jiu kè g'onye Jiu kpapfu onye abùdu onye Jiu; òzoo g'ò dùru iphe, yèe onye abùdu onye Jiu anòdu emegbaa. Òlè Chileke goshiru mu sù g'ò tò òkwa onye mu a-soje nsò; òphu ò òkwa onye mu a-suje l'ò tò gbadùru k'òphu mu e-denyi iya èka. 29 Ò buru iphe ono meru g'ò gude òphu mu ejekpòdaru rò akpa ishi iphe, eekuru mu. Mu tsoerupho ndu unu ziru g'èphe bya ekua mu. Sù-a; iphe, mu ajì nta-a bụ: ?unu ekeru mu gunu?”

30 Kònelusu sù: “Ègube nta-a nwaraswaphuru, bụ iya bụ l'òkuloku k'èto k'eswè ègube-a bè mu nõ epfu anù Chileke l'ùlo mu. No iya; mu bya ele ènya; onye yeru uwe, egbu nwìnwii pfulwaru mu l'ìphu. 31 Ò sù mu: Kònelusu! 'Chileke nùmaakwaru epfupfu, iipfu anù iya; nyatakwaaphò iphe-òma, iimeje. 32 Gè mu zia nemadzu g'è je ekua onye epha iya bụ Sayimonu; tème epha iya bükwarupho Pyìta. Ò byaru abyabya. Ò nõ l'ùlo Sayimonu onye akanya akpò-anù, bu l'agùga eze-ènyimu.’ 33 Tòbudu iya bụ; mu zìèkwapho nemadzu teke ono teke ono g'a bya ekua ngu. I mekwaa ree g'ì byaru-a. Nta bè anyi nõkotaakwaa l'ìphu Chileke anga g'anyi nùma iphe, Chileke a-sù ngu g'ì pfularu anyi.”

Onu, Pyìta eyeru Kònelusu

34 Noo ya bụ; Pyìta wata eye onu. Ò sù: “Nta bè ò dowarù mu ènya lè Chileke ta akpòchadu mkpòcha. 35 Ò tò pfulu kèlè nemadzu shi l'alì òphuu; òzoo l'ò shi l'alì òphuu. Iphe, bükpoo onye atsu iya ebvu; tème ò nõdu emeje iphe-òma bè ò nabataru. 36 Sù-a; Chileke ziru ndu Ízùrèlu ozi bya eshi l'èka Jizòsu Kéreshi zia phe ozi-òma k'èhu-guu. Ò buru Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajiuphu onyemonye. 37 Unu mawaru iphe, watarù ememe lè Gálili jasù ò mekòta lè Jiudiya mgburugburu gè Jìonu rachaaru k'eme baputizimu arara. 38 Unu nùmawaru kè Jizòsu, bụ onye Nazaretu; gè Chileke meru Unme-dù-Nsò jì iya èhu bya emee ike dù iya k'òphu ò tókòru èkameka jephee nõdu eme iphe, dù ree; atòje onyemonye l'ègbu, Nsetanu keru iya; kèlè Chileke swiru iya. 39 Anyìbedua gudekpòo ènya anyi hùma iphe, Jizòsu meru l'alì ndu Jiu waa Jierúsalemù. Ndu Jiu

woru iya kpopyabe l'oswebe; o nwuhu. ⁴⁰ Ole Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'o nochaa ru ujiku eto l'ilu; bya emee o goshi onwiya le ya dzu ndzu. ⁴¹ Ophu o budu onyemonye be humaru iya nu. O buepho anyibedua, l'atu onu iya-a, bu ndu Chileke hotaru-a be humaru iya nu. Anyi l'iya nokporu ria nri ngua iphe, aangu angungu ge Chileke mechaaru o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ⁴² O zia anyi su g'anyi zikashiaru onyemonye ozi-oma ono. Su g'anyi saaru iya ndiphe l'o bu iya be Chileke meru onye e-kpe ndu dzu ndzu me ndu nwuhuru anwuhu ikpe. ⁴³ Ndu mpfuchiru Chileke g'ephe hakota pfuru opfu iya. Ephe suru l'onyemonye, kwetaru nkiya be Chileke a-guru nvu l'iphe-aji iya."

Chileke anu ndu abudu ndu Jiu Unme-du-Nso

⁴⁴ Pyita kpukwaduru-a opfu l'onu; Unme-du-Nso bya ejikotaepho ndu anu opfu ono eh. ⁴⁵ O du ndu Jiu ono, etso uzo Kereshi ono; mbu ndu ono, ephe le Pyita shi le Jiopa swiru ono biribiri le Chileke nukwarupho ndu abudu ndu Jiu Unme-du-Nso. ⁴⁶ Kele ephe numaru aka ephe epfugbaa l'olu Unme-du-Nso; bya aja Chileke ajaja. Pyita su: ⁴⁷ "Eshinu ndu-a natawaru Unme-du-Nso g'anyi nataru-a; ?buhunu gunu ozo akposhi g'e te eme phe baputizimu?" ⁴⁸ O su g'e gude epha Jizosu, bu Kereshi meshia phe baputizimu. E mecha; ephe rwoyo ya g'ephe l'iya nodu nwujiku olemole.

11

Iphe, meru le Sizariya

¹ Ndu-ishi-ozu me unwunna, no le Jiudiya mgburugburu numa le ndu abudu ndu Jiu nataru opfu Chileke. ² Pyita laphuepho azu le Jierusalem; ndu Jiu wata iya ata uta. ³ Ephe su iya: "?Bu gunu meru iphe, i jeru ibe ndu e te buduru ubvu ge gu l'ephe rigba nri?" ⁴ Pyita shiepho l'ishi kokotaru phe iphe, meru nu g'o hakota nanu nanu. Su phe l'iphe, kparu iya nu bu le-a:

⁵ "Mu no le Jiopa. Mu nodu epfu anu Chileke. A nonyaa o gbete du g'o bu mgbenya zinwutaru mu enya. Mu phuahaa ophulenyia. Mu huma iphe, du g'ekwa, ha osa, e setaru l'ishi-ishi iya uzo eno; shi l'imigwe apazeta l'ali. Ekwa ono byarwutae mu pho ntse; o pfuru. ⁶ Mu bya elerweta iya enya. Mu huma iphe, bukpo anu, nweru okpa eno mekpoo anu-egbudu; mekpoo iphe, bu anu, akpu akpkpu; mekpoo iphe, bu enu, ephe l'eli. ⁷ Mu numa olu, suru mu: 'Pyita; gbalihu gbua ria!' ⁸ Mu su iya: Nnajiuphu; mu tee rikwa! Iphe, adudu k'eriri ozo iphe, aaso nso teke ekpusekwaa mu onu. ⁹ Olu-opfu ono, shi l'imigwe ono sukwa mu: 'Ta adukwa teke jisubaa l'iphe, Chileke suru ga ta asoshi nso be aaso nso.' ¹⁰ Iphe ono mee nno mgbo eto. E mecha e wolikota iya woba l'imigwe. ¹¹ Teke ono kwapho be umadzu eto, shi Sizariya, e ziru g'ephe bya ekua mu byarwutawaru l'ulo, mu bu.

¹² "Unme Chileke su mu ge mu tsoekwaru phe pho; ge mu te ejekwa anmagbube. Unwunna-a, no l'eka-a ephe n'ishii tsoru mu jeshia Sizariya obu. Anyi rwua bya atuko bahu l'ulo Konelus. ¹³ Konelusu kooru anyi le ya humaru ojozi-imigwe, pfuru l'ime ulo iya; ojozi ono su iya g'o zia nemadzu g'e le ekuaru iya Sayimonu, onye epha iya bukwapo Pyita. ¹⁴ O buru iya e-pfuru ngu opfu, Chileke e-gude dzoo gule ndibe ngu. ¹⁵ No iya; mu bya abyarwuta bya awataepho epfu opfu; Unme-du-Nso bya eji phe eh e gube ono, o jiru anyi le mbu ono. ¹⁶ Mu nyata le Nnajiuphu suru le Jionu gude mini mee baputizimu; ole unubedua be ee-gude Unme-du-Nso

mee ya. ¹⁷ O doru enya le Chileke nuru ndu abudu ndu Jiu ono iphe, o nuru anyibe ndu kweru ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi. ?Bu onye be mu bu k'akposhi iphe, Chileke eme?"

¹⁸ Noo ya; ephe numachae ya pho; ephe tabuhu Pyita uta bya awata ekele Chileke su: "Oo ya bu le Chileke hakwarupho ndu abudu ndu Jiu uzo g'izimanu lwa phe azu g'ephe gbanwee umere nata ndzu ophu." "

Eedobe Chiochi le Antiyoku

¹⁹ Ndu a chikashiru le mkpamehu, a kparu ndu Chiochi g'e gburu Sutivinu gbakashihu tsoru Fonishiya me Sayipurosu; mekpoo Antiyoku. O buerupho ndu Jiu kpurumu be ephe ezi ozi-oma ono teke ono. ²⁰ Ole ndu Chiochi ono; ndu ophu shi Sayipurosu waa Sayirini tugburu jeshia Antiyoku je arakashiaru ndu abudu ndu Jiu, bugbaa l'eka ono ozi-oma ke Nnajiuphu, bu Jizosu. ²¹ Chileke yeru phe eka; a du igwerigwe kweta; bya eworu onwophe yee Nnajiuphu l'eka.

²² E pfukashia k'ekwekwe ono k'opu o rwuru Chiochi Jierusalemu le nchi. Ephe su ge Banabasu jeshia Antiyoku. ²³ O jerwua je ahuma egube eze-iphe-oma, Chileke emeru ndu ono. Ehu tsoahaa ya utso. O su phe g'ephe gudekpoekwapho uche phe g'oha noshia ike l're-lanu nodudoru Nnajiuphu. ²⁴ Kele Banabasu ono bu okpobe nemadzu; Unme-du-Nso ji iya ehu; teme o gude obu iya g'o ha kweta ke Chileke. Oo ya bu; e mee ndu du igwerigwe wogbaru onwophe yee Nnajiuphu l'eka.

²⁵ E mechaa; Banabasu tugbuwaa jeshia achu Solu le Tasosu. ²⁶ O huma iya bya eduta iya byatashia Antiyoku. Ephenebo noo mgbarapha l'eka ono; ephe le ndu Chiochi. Ephe zikota ikpoto nemadzu ozi-oma ono. O buru le Antiyoku ono be e vuchaa uzo kua ndu etso uzo Jizosu ndu ke Kereshi.

²⁷ Le teke ono be o duru ndu mpfuchiru Chileke, shi le Jierusalemu bya Antiyoku. ²⁸ Onye lanu be epha iya bu Agabosu. Agabosu gbalihu gude ike Unme Chileke su l'oke okpa-nri abyakwa adudu le mgboko mgburugburu. Oke okpa-nri ono mechaaru du ge Kulodiyosu bu eze nnajioha ali ono. ²⁹ Ndu ke Kereshi ono chia idzu su g'oniyomonye tua iphe g'ike beru iya g'e wolaaru unwunna ophu bu le Jiudiya. ³⁰ Ephe mee ya nno. E woru iphe obu, a tutaru obu nu Banabasu yee Solu; ephe wolaaru ndu e meru ogerenya le Chiochi Jiudiya.

12

Eegbu Jiemusu bya atu Pyita mkporo

¹ O buru teke ono be eze, bu Herodu haru haru ndu Chiochi wata akpa ehu. ² O gude nwune Jionu, epha iya bu Jiemusu gbufu iya ishi. ³ O lee enya l'egbugbu, ya gburu nwoke ono be du ndu Jiu ree; o je egudefua Pyita. Teke o guderu Pyita bu l'obo-iphe eswe, aataje buredi, ekoduru ekoko. ⁴ O gude Pyita tua ya mkporo. A bya agbaa ndu ojogu eno eno uzo eno woru dobe g'ephe cheje iya nche. Iphe, Herodu riru bu l'oo a -bochaa iphe ya akpufutaru iya oha. ⁵ Noo ya; Pyita nodu l'ulo mkporo; obenu le ndu Chiochi epfukpoeppo anu Chileke epfushi iya ike l'iswi ehu iya.

Ojozi, shi l'eka Nnajiuphu adzo

Pyita le mkporo

⁶ O be l'enyasi, bu nchi -bohu be aa-kputa Pyita kpufutaru oha; o nodu eku mgbenya; ndu ojogu labo noru iya ye l'echi eché iya nche. A tua ya mkporo uzi labo l'eka. Ndu ojogu nodugbaa nche l'onu-uzo oka-mkporo

ono. ⁷ A bya l'amaru; ojozi, shi l'eka Nnajiuphu pfulwaru l'eka ono, Pyita no ono. Ulo mkporo ono mgburugburu nwukotaepho ke phoo. Ojozi-imigwe ono bya enwua Pyita eka kutee ya su iya: "Ngwa; tehu egwegwa!" Mkporo ono, a turu iya l'eka labo ono weshihu daa l'ali. ⁸ Ojozi-imigwe ono su iya: "Ngwa; lishia akpo uwe ngu ike yee akpokpa ngu egwegwa!" Pyita bya emee g'e pfuru iya. Ojozi-imigwe ono su iya: "Chita ukpo ngu gbaphua onwongu tso mu l'azu." ⁹ Pyita tsoru iya; ephe lufu l'ulo mkporo ono. Ophu Pyita amadu l'iphe ono, ojozi-imigwe eme ono bu iphe, meru ememe. O dobesu l'oo nrwo be ya arwo. ¹⁰ Ephe bya aghata ndu nche k'ivuzo; bya aghaa ndu k'ebo gbiriri jasu ephe jerwua onu-abata eka eeshije abahu l'ime mkpukpu. E gude mgbo-igwe guchia oguzo iya. Oguzo ono guhaa l'onwiyia; ephe bya aghata tugbua. Ephe tsoru uzo lanu l'ime mkpukpu ono. A bya l'amaru; ojozi-imigwe-a phuhuwaa; paru Pyita haa nwekinyi iya.

¹¹ Pyita gbete teke ono maru iphe shi eme nu bya asu: "Nta be o doru mu enya l'iphe-a, bu iphe, meru ememe! Aa! ?Bu Nnajiuphu ziru ojozi-imigwe iya; o bya adzoo mu l'eka Herodu; dzoo mu l'eka iphemiphe, bu iphe, ndu ju ari l'ephe e-me mu."

¹² O maerupho eka ya no; bya atugbua jeshia ibe Meri phe, bu iya bu ne Jionu onye ekujukwapho Maku. A du igwerigwe dzukobe l'eka ono epfu anu Chileke. ¹³ Pyita bya akua eka l'oguzo. Nwamgboko, yee nemadzu bu gbaru jeshia amaru onye o bu. Epha nwamgboko ono bu Roda. ¹⁴ O numa olu Pyita; ehutsoo ya ntumatu k'ophu o to guhaeduru uzo ono; o gbaphuazu je echiaru phe mkpu su phe l'o kwa Pyita be pfuru l'onu-oguzo obu. ¹⁵ Ephe su iya: "?Bu obu eme ngu?" O nodu epfushikwa iya pho ike. Ephe su l'oo-buru l'oo ojozi-imigwe Pyita.

¹⁶ Pyita nodu akukwa-a eka-a, oku-a. E mechaa; ephe guhaa uzo. O du phe oke biribiri g'ephe humaru iya. ¹⁷ O meuru phe eka paapaapa g'ephe ngaberu iya nchi. O bya eshi ishi lanu kooru phe ge Nnajiuphu gude dufuta iya l'ulo mkporo ono. O su phe g'ephe kooru iya Jiemusu waa unwanu ndu ophu. O tugbua jeshia eka ozo.

¹⁸ O be l'utsu; o tufukpoo ndu ojogu ono, no nche ono ehug'ephe Pyita meru. Ephe gbaahaa katakatakata. ¹⁹ Herodu su g'a choo ya. A choo ya; ophu a humaduru iya. O jichaa ndu nche ono aji bya ezia g'e gbutachaa phe ishi.

E mechaa; Herodu shi le Jiudiya tugbua jeshia Sizariya je anoo nwodu.

Herodu no ndzu rehu erehu

²⁰ A nonyaa; opfu daru Herodu yeke ndu mkpukpu Taya; waa ndu mkpukpu Sayidonu. Herodu voru oku wua ehug'ephe hoo nemadzu ye g'e je arwo ya. Ephe vuru uzo je arwo-buta Bulasutosu, bu iya bu onye eleta ulo eze enya; teme ephe jepfu eze teke ono je arwo ya g'e doshia opfu ono; kele o bu l'ali-eze iya be e shi ewotaru phe nri eriri.

²¹ O be mboku, Herodu turu onu opfu obu; o bya eyee uwe eze iya; bya anodu l'aba-eze iya bya awata eyeru ndu ono onu. ²² Ephe tua uzu su: "O to buakwa nemadzu epfu opfua-o. O buakwa ya bu chi-o!" ²³ Teke ono teke ono; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu chitakpopho Herodu tua ke gbaragadaga; kele o haru; e wota ubvu, gbaru Chileke nwekiya akwabe iya. Eka bya eripyabe iya; o nwuhu.

²⁴ Opfu Chileke kabakpo edzuru ekameka; a kabakpo adu igwerigwe kweta ke Nnajiuphu.

Ahaḡa Banabasu yee Pōlu g'ephe je ezi ozi-oma

²⁵ Banabasu yee Sōlu jechaa ozi, e ziru phe; ephe shi le Jierusalemu laphushia azu le Antiyoḡu. Ephe duta Jiḡonu onye eekujekwapho Maku; ephe l'iya swiru.

13

¹ Le Chiochi, du le Antiyoḡu be o duru ndu mpfuchiru Chileke; me ndu ezije opfu Chileke, no iya nu. Epha phe bu: Banabasu; waa Simiyonu onye ntushi-epha iya bu Nayijia, bu iya bu Nwuji; waa Lusiyosu onye Sayirini; waa Sōlu; waa Maneyenu; onye bu yee Herodu, bu eze be e hefutaru l'unuphu lanu. ² O be ujiku lanu; ephe nokobe aswi egu epfu anu Chileke. Unme-du-Nso su phe: "Unu hotaru mu Banabasu yee Sōlu g'ephe je ejeeru mu iphe, mu kuru phe oku iya."

³ Ephe swia egu pfuru nu Chileke bya abyabe phe aka l'ishi bya asu phe g'ephe jeshia.

Iphe, meru le Sayipurosu

⁴ Eshinu o bu Unme-du-Nso ziru Sōlu yee Banabasu; ephe tugbua jeshia Selusiya je abahu l'ugbo-mini jeshia Sayipurosu. ⁵ Ephe jerwua Salamisu bya epfu ke Chileke l'ulo-ndzuko ndu Jiu, nogbaa l'eka ono. Ephe le Jiḡonu onye eekujekwapho Maku swikwarupho g'oojejeru phe aka l'eye ozi ono.

⁶ Ephe kwaseru oha ono, eze-enyimu g'apheru ono jasu ephe jerwua Pafosu, nokwapho l'ali ono. Ephe huma onye Jiu, no l'eka ono, anoduje eme omamanshi; teme o buru onye mpfuchiru l'epfuje iphe, Chileke epfuduru. Epha iya bu Ba-Jizosu. ⁷ Yele ochi-oha ali ono nodu eshi onya. Epha ochi-oha ono bu Sejiyosu Polosu; teme o buru nwoke, makporu iphe shii. Ochi-oha ono bya ekua Banabasu yee Sōlu; kele o du iya go numa opfu Chileke. ⁸ Noo ya; Ba-Jizosu meahaa ge ya kposhia iphe, Sōlu phe byaru; kele o to dudu iya gone eze ono kweta ke Jizosu. Iphe, oza l'opfu Giriku bu Elimasu, bu iya bu onye emeje omamanshi. ⁹ Noo ya bu; Unme-du-Nso bya eji Sōlu, onye eekujekwapho Pōlu ehu. O kefuru iya enya; ¹⁰ bya asu iya: "I bu nwa ke Obutuswe. Oo ngu bu onye emebyi iphemiphe, du ree. O to dudu udu ugho, i ti ghodu; ophu o dudu egube eregede, i ti gbadu. ?Bu teke ole be i-hakpo egude aka epfubyishi okpobe-opfu ke Chileke? ¹¹ Ge Chileke bya ebyia ngu aka. Nta-a be i-wataepho atsu ishi; ophu i ti yidu humabaa iphoro shi l'enyanwu noo ujiku olemole."

Ge eja epfu-a; enya gbahu iya ke tsukiribaa. O bukuaaha ebuku; chokashiahaa onye e-gude iya aka. ¹² Onye eze ono huma iphe ono, meru nu ono bya ekweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu. Iphe ke Jizosu ono, e ziru iya ono du iya oke biribiri.

Iphe, eme le Antiyoḡu, du le Pyisidiya

¹³ Pōlu phe bya abahu l'ugbo le Pafosu jeshia Pega, bu mkpukpu, du le Pamfiliya. O rwua l'eka ono; Jiḡonu onye eekujekwapho Maku paru phe haa laphushia azu le Jierusalemu. ¹⁴ Ephe shi le Pega tugbua jerwua Antiyoḡu, du le Pyisidiya. O be mboku eswe-atuta-unme ndu Jiu; ephe bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je anodu; ephe le ndu byaru nu. ¹⁵ A guchaa iphe agugu, shi l'ekwo ekemu Mosisu waa ophu shi l'ekwo ndu mpfuchiru Chileke; ndu-ishi ulo-ndzuko su g'e pfuaru Pōlu phe: "Unwunna anyi; o -buru lo duru opfu, unu e-pfu gude gbaa ndu-a, no l'eka-a unme; unu

pfua ya.”¹⁶ Pọlu gbalihu bya apaliaru pẹ ẹka g'ẹpẹ nọdu doo sù: Unu gebekwa-o!

“Sù-a: unubẹ ndu Ízurelu ibe mu mẹ unubẹ ndu ọzo, bụ ndu Chileke duru lẹ nsọ.¹⁷ Chileke ndu-a, bụ Ízurelu-a hotaru ndiche anyi pẹ bya emee pẹ; ẹpẹ paa ẹka teke ẹpẹ shi bụru ndu byaru abyabya l'alì Ijiputu ono. Chileke gude eze ike nkiya dufuta pẹ l'alì Ijiputu.¹⁸ Ọ takpọrupho umere pẹ nshi dua pẹ ọkporo apha labọ l'echiẹgu, e budu ebubu.¹⁹ Ọ gbushia ọha ẹsaa l'alì Kénanu bya eworu ndibe iya dochia; ẹpẹ nweru alì ono nọ iphe, ha g'unu apha l'apha ọkporo labọ l'apha iri.

²⁰ “E mechaa; ọ bya eyeaharu pẹ ndu-ikpe jasù l'ogbo k'onye mpfuchiru, bụ Sámẹlu.²¹ Ọ be teke ẹpẹ suru l'ọ du pẹ g'a sù l'ẹpẹ nweru eze; Chileke hotaru pẹ Sọlu, bụ iya bụ nwa Kishu; oshilokpa Benjiaminu; ọ bụru eze pẹ ọkporo apha labọ.²² Chileke wofuepho onye k'ono; ọ hota Dévidi g'ọ bụru eze pẹ. Chileke pfuru opfu Dévidi sù: ‘Dévidi, bụ iya bụ nwa Jiesi bụ onye dọ mu l'obu; onye e-mekota iphemiphe, mu tüberu.’

²³ Ọo Nwa Dévidi ono, bụ iya bụ Jizọsu bẹ Chileke yeru g'ọ bụru Onye-Ndzọta kẹ ndu Ízurelu, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya.²⁴ Jizọsu - bya abya; Jiọnu vuhawaru ọzo raaru iya ndu Ízurelu mgburugburu arara g'ẹpẹ ghaa umere g'izimanu lwa pẹ azu g'e mee pẹ baputizimu.²⁵ Ọ rwujeepho teke Jiọnu e-jeghe ozi ono; ọ sù pẹ: ‘?Bụ onye bẹ unu dobesu lẹ mu bụ? Ọ tọ bukwa mbẹdua bụ onye ọbu, unu ele ẹnya iya ọbu. Obenu l'onye k'ono e-mechaa etso mu l'azu; onye mu ta adudu iphe, mu bụ kẹ ge mu yefu iya akpokpa, o yeru l'okpa.’

²⁶ “Unwunna mu; unubẹ ndu shi l'okpa Ébirihamu mẹ ndu ọhoro, nọ l'ẹka-a, Chileke duru lẹ nsọ! Ọo anyi l'unu bẹ Chileke ziru ozi ono g'e zia anyi l'ọo Jizọsu adzọ ndzọ.²⁷ Ndu bu lẹ Jierúsalemumu waa ndu-ishi pẹ ta amakpokwaanu l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu. Ọphu o dokpodaaru pẹ nù ẹnya; mbụ opfu ndu mpfuchiru Chileke, aaguru pẹ l'eswe-atuta-unme, anwuta anwuta. E mechaa; ẹpẹ gbenu mee g'iphe, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru vya g'e pfuru iya teke ẹpẹ nmaru Jizọsu ikpe onwu.²⁸ Ẹpẹ sù gẹ Payileti haa g'e gbua ya l'ẹbe abụ l'ọ duru iphe, ẹpẹ maru, bụ iphe, ẹpẹ a-sù l'ọo iphe, e gude egbu iya.²⁹ Ẹpẹ mechaa iphemiphe, bụ iphe, opfu Chileke pfuru kẹ nkiya; ẹpẹ shi l'eli oshi pazeta iya bya aparu iya lia l'ilu.³⁰ Ọle Chileke meru g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzọ.³¹ E mechaa; o woru onwiya goshi ndu ẹpẹ l'iya shi lẹ Gálili swiru je Jierúsalemumu. O goshi pẹ onwiya ujiku olemole. Nta-a bụwaa pẹ bụ ndu ẹpfuru ndu Ízurelu iphe, ẹpẹ hụma-butaru kẹ nkiya.³² Iphe, anyi byaru bụ g'anyi bya akọru unu ozi-oma ono, bụ iya bụ l'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi pẹ ukwe iya ono³³ bẹ o meakwaru anyibe oshilokpa pẹ. O meru iya teke ono, o meru Jizọsu o shi l'onwu teta dzuru ndzọ ono. Ọ bụru iphe, ono bụ iphe, e deru lẹ Ebvụ-oma k'ẹbo sù: “Oo ngu bụ Nwa mu nwoke.

E -shi ntanụ-a bụwaa mu bụ

Nna, nwuru ngu nù.*

³⁴ Chileke pfukwarupho kẹ gẹ ya e-me iya g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzọ g'ọ tọ nwuhubahe anwuhu ọphu ọ buro k'erehu erehu. O pfuru sù: Mu e-meru unu iphe-oma ono, dọ nsọ ono,

* 13:33 13:33 Gúnaa Ebvụ 2:7.

ta arwùhudu arwùhu ono,
mu kweru Dévidi
ukwe iya ono.”

35 Noo iphe, meru g’o gude o pfukwaaphò l’èka ọ̀zo sù:
“I tii kweđu g’onye nkengu,
i yeru obu rehu erehu.”

36 Ọ̀le Dévidi meru uche Chileke l’ogbo nkiya; ọ̀ bya anwùhu; e lia ya l’èka e liru nna iya oche phe; ọ̀ nọ̀du l’èka ono rehu. 37 Obenu l’onye ono, Chileke meru o shi l’onwu teta dzuru ndzụ̀ ono te erehuduru erehu. 38 Sù-a; g’o doo unu ẹnya g’unu hakọ̀ta unwunna mu; l’ọ̀o Jizọ̀su ono bẹ̀ Chileke shi l’èka iya gbuhaarù unu ọ̀zo, unu e-shi g’ọ̀ g’uaru unu nvù l’iphe-ẹ̀ji unu. 39 L’ekemu Mosisu ta adùkwa ike mee unu g’unu buru ndu p̄fuberekoto l’iphu Chileke. Obenu lẹ̀ teke unu byaru egude obu unu g’ọ̀ ha kweta kẹ̀ Jizọ̀su; Chileke agùkotaru unu nvù l’iphe-ẹ̀ji, unu meru. 40 Ọ̀o ya bụ; g’unu letakwa ẹnya g’iphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono te eme unu. Ephe suru:

41 “Unu lenu! Unubẹ̀ ndu ono
akpọ̀ Chileke ẹ̀bo l’afu
ono.
G’ọ̀ tufukwa unu ẹ̀hu;
unu alaa l’iswi.
Kẹ̀le iphe, mu e-me l’ogbo
unu-a bụ iphe,
unu ta abyadù ekweta l’ọ̀
bụ ọ̀kpobe-opfu;
m’o betakpọ̀oru e pfuaaru
iya unu.”

42 “Pọ̀lu yẹ̀e Banabasu lufushiepho l’ulo-ndzukọ̀ ono; ndu ono rwoọ̀ phe sù g’ẹ̀phe lwabakwaa azù l’idzu eswe-atùta-unme ọ̀zo bya akọ̀baaru phe iphe ono. 43 Ndu ono gbakashihuepho; ndu Jiu mẹ̀ ndu ọ̀hozo, mewaru onwophẹ̀ ndu Jiu; tsoru Pọ̀lu yẹ̀e Banabasu phe. Pọ̀lu phe nọ̀du epfushiru phe ike sù phe g’ẹ̀phe ta ahakwa eze-iphe-ọ̀ma, Chileke meru phe.

44 “O be l’eswe-atùta-unme ọ̀zo; ọ̀ phọ̀du nwanshiji mẹ̀ mkpukpu ono l’ophu awufutakota bya l’ulo-ndzukọ̀ ono bya anụ̀ma opfu Chileke. 45 Ndu Jiu humae-pho igwe ọ̀ha ono; ephẹ̀ wata iji-ẹnya bya awata agbaghashi iphe, Pọ̀lu ezi; wata iya ephu iphu. 46 Pọ̀lu waa Banabasu saahaa ya kpaa kpaa sù phe: Ọ̀o unubẹ̀ ndu Jiu bẹ̀ ọ̀ gbaru kẹ̀ g’e vuru ọ̀zo zia ozi-ọ̀ma-a. Obenu l’eshinu unu jikaru iya; ọ̀phu unu ekweđu l’unu dù k’enweru ndzụ̀ ojejoje bẹ̀ anyi a-ha unu ghaaruru ndu abụ̀du ndu Jiu iphu nta. 47 Kẹ̀le o noo iphe, Nnajiuphu họtaru anyi zia anyi teke ono, ọ̀ sùru:

“Mu họtaru unu
g’unu buru iphóró ndu
abụ̀du ndu Jiu.
G’unu gude ozi ono,
Chileke e-shi dzọ̀ta ndiphe
ono gude jedzuru
mgboko mgburugburu.”

48 Ndu abụ̀du ndu Jiu numa iya; ẹ̀hu tsoọ̀ phe; ephẹ̀ jaahaa opfu kẹ̀ Nnajiuphu ono ajaja. Ndu Chileke gùhawaru lẹ̀ ndu e-nweru ndzụ̀ ojejoje; bya ekweta kẹ̀ Nnajiuphu.

⁴⁹ Ozi-oma ke Nnajiuphu ono dzuru ekameka l'oha ono. ⁵⁰ Ndu Jiu kpalia unwanyì, bu ndu nweru enya le mkpukpu; bya aburu ndu anwu eka ndu Jiu; waa unwoke ndu-ishi le mkpukpu ono; ephe wata emekpa Polu yee Banabasus ehu; bya achifu phe l'uswe iya ono l'ophu. ⁵¹ Ndu-ishi-ozì ono jishiaru phe urwuku okpa phe; o buru phe eje Ayikoniyomu. ⁵² Ehu nodu atso ndu ke Kereshi ono utso. Unme-du-Nso jikota phe ehu.

14

Iphe, eme le Ayikoniyomu

¹ O rwukwaapho le Ayikoniyomu; Polu yee Banabasus bahukwapho l'ulondzukò ndu Jiu je epfukpoo opfu ono k'ophu ikpoto ndu Jiu waa ndu Gurisu kwetarù ke Kereshi. ² Obenu le ndu Jiu ndu ophu, ekwetaduru nu jeru akpalia ndu ophu abudu ndu Jiu; yeru phe oku k'ophu ephe kpòru unwunna ono ashì. ³ E mechaa; ndu-ishi-ozì ono nòelaa odu l'eka ono. Ephe nodu l'eka Nnajiuphu asa nkiya kpaa kpaa. Nnajiuphu mee g'ike emeshi iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri du phe; shi nno goshi l'iphe ono, ephe ezi k'eze-iphe-oma iya ono bu okpobe-opfu. ⁴ Ikpoto oha, bu le mkpukpu ono keha ebo. Ndu asu l'oo ke ndu Jiu bu iya; ndu asu l'oo ke ndu-ishi-ozì ono bu iya.

⁵ Ndu ono, abudu ndu Jiu ono me ndu Jiu obu me ndu-ishi phe chia idzu gephe ripyabe ndu-ishi-ozì ono tugbaa phe le mkpuma. ⁶ No iya; ama gbaaru ndu-ishi-ozì ono; ephe gbalaa jeshia Lisutura me Debi, dugbaa mkpukpu labo, no le Layikoniya; mewaro ndu ozo, bunyabegbaa phe nu. ⁷ Eka ono be ephe jeru anodu ziahaa ozi-oma ono.

Iphe, eme le Lisutura waa le Debi

⁸ Le Lisutura be o duru nwoke lanu, iphe lonwushiru okpa. O nodu eniyeni k'eshinu ne nwuru iya. O buerupho adoparu be odopajeru; ebe o toko jeswee ije. ⁹ O nodukpoo l'eka o no ngabe nchi l'iphe, Polu epfu. No iya; Polu humaepho l'o kwetawaru k'ophu ee-me iya go wekorohu; o bya atafe iya enya l'iphe; ¹⁰ bya epfua ya pfushia ya ike su: "Gbeshi pfuru apfuru!" Nwoke ono pfulihu tsoru ekameka zo-pheahaa. ¹¹ Ikpoto ndu ono humaepho iphe, Polu meru; ephe gude opfu-ali phe, bu opfu ndu Layikoniya chiahaa: O-ji-l'eka togbo-o! "Oke agwa, doberu anyi aghoshia nemadzù byapfuta anyi-o!" ¹² Ephe su le Banabasus bu Zeyusu; Polu buru Hemisu; eshinu o bu iya aasa opfu. ¹³ Noo ya; onye agwaje Zeyusu shi l'eze-ulo agwa ono, nofuru anofu le mkpukpu ono haru oke-eswi chita tukaa ya okoko byatashia l'onu eka e shije abata le mkpukpu ono gephe ligwe oha ono gbua gude gwaa ndu-ishi-ozì ono.

¹⁴ Banabasus yee Polu numaepho iphe, ephe abya ememe; ephe dojaha uwe phe ebo gbagbua gbapfu ikpoto ndu ono je adakaha phe l'echi chia mkpu su: ¹⁵ "Ndu mu; ?bu gunu be unu eme nno? ?Unu ta amadu l'anyi bua nemadzù g'unu bu? Iphe, anyi byaru bu g'anyi zia unu ozi-oma; g'anyi mee unu g'unu toko agwa ono, adudu iphe, ephe bu ono ghaaru azu; Iwapfuta Chileke, dzu ndzu; mbu Chileke, bu iya meru igwe mee ali bya emee eze-enyimu waa iphemiphe, bu phe l'ime. ¹⁶ Le mbu be o haru ndiphe ephe nodu eshi uzo, du phe ree. ¹⁷ Ole oogudeje iphe, du ree, oomeje gude goshi onye ya bu. Oodzejeru unu mini; teme iphe, unu koru l'ali be oomeje go mja mebyi teke gbaru iya nu. O nodu anu-jije unu epho; teme o nodu emeje g'obu tsoo unu utso." ¹⁸ Ephe pfuchakpoo nno;

mbu ndu-ishi-ozí ono; o bukeru-a l'ehuka be epe gude sede mkpukpu ono g'ephe te ejehe agwa iphe ono g'ephe tberu.

¹⁹ E gudekwadu-a nno; ndu Jiu, shi le Antiyoku waa Ayikoniyomu byarwuta. Epe bya epfuta ikpoto ndu ono yeru onwophe; bya atuahaa Polu mkpuma. Epe tua ya mkpuma ono jeaduru epe dobesu l'o nwuhwaru bya alo ya wuruwuru lofu le mkpukpu ono. ²⁰ Obenu le ndu ke Kereshi byaru ano-pee ya pho mgburugburu; o gbalihu. Epe laphushiaazu l'ime mkpukpu ono. O be le nchitabohu iya yee Banabasuswiru jeshia Debi.

Polu phe alaphu azu le Antiyoku Siriya

²¹ Polu phe zia ozi-oma ke Chileke shii le Debi. Epe pfuta ndu du igwigwe; mee phe epe bya etsoahaa uzo Jizosu. Epe tugba teke ono laphushiaazu le Lisutura; gbewaro l'eka ono jeshia Ayikoniyomu; bya eshikwapho le Ayikoniyomu jeshia Antiyoku. ²² Epe je je emee g'okpoma shihu ndu ke Kereshi, no l'eka ono ike. Epe bya eyeru phe okpu-ikike g'ephe noshikpoekwapho ike l'iphe ono, epe kwetaruh onoya. Epe nodu ezi ndu ono l'ekameka, epe jekporu su: "Unu makwaru l'anyi jefutaje iphe-ehuka, du igwigwe; teme anyi abahu l'eka Chileke bu eze." ²³ Epe bya ahotagbaa nemadzu mee epe buru ogerenya le Chiochi le Chiochi. Epe bya aswia egu pfuru nu Chileke, bu iya bu onye epe kwewaru l'oo ya bu Nnajiuphu phe; bya eworu phe ye iya l'eka.

²⁴ Epe jebabechaa Pyisidiya bya ejeshia Pamfiliya. ²⁵ Epe bya epfuchaa opfu ke Chileke ono le Pega bya ejeshia Ataliya. ²⁶ Epe gbe l'eka ono kporu ugbo jeshia Antiyoku, bu iya bu eka ono, e yeru phe l'eka ge Chileke mejeru phe eze-iphe-oma l'eje ozi ono, epe jefufuru nta ono.

²⁷ Epe jerwua Antiyoku ono bya achikobe ndu Chiochi l'eka lanu bya akporu phe iphemiphe, Chileke gude phe mee; kporu phe ge Chileke gude guhaaru ndu abudu ndu Jiu uzo g'ephe kweta nkiya. ²⁸ Epe le ndu ke Kereshi noo odu l'eka ono.

15

Ndzuko Jierusalemu

¹ O duru ndu shi le Jiuidiya bya bya awata ezi unwunna ono su: "A taa dzokwa unu gbaahaa l'unu buru ubvu g'ekemu Mosisu suru g'e buje iya."

² Polu yee Banabasus l'iphe, epe epfu bu uka. Epe le Polu phe tufuru ego. A nonyaa; a bya achia idzu su le Polu waa Banabasus waa ndu ke Kereshi, haru nodu le Antiyoku l'e-je Jierusalemu je epfuaru ndu-ishi-ozí waa ndu e meru ogerenya le Chiochi iphe ono.

³ Ndu Chiochi byanu ezia phe; epe jeshia. Epe shita Fonishiya lufuta le Sameriya jeshia. Epe nodu ako l'ekameka ge ndu abudu ndu Jiu gude dakobewaa bya ewowaru onwophe ye Jizosu l'eka. Ozi ono tsokota unwunna utso shii. ⁴ Polu phe rwua Jierusalemu; ndu Chiochi me ndu-ishi-ozí; me ndu e meru ogerenya le Chiochi kwatakporo nata phe okpobe anata. Epe bya akokotaru phe iphe, Chileke gude phe mee. ⁵ Ndu gba l'ogbo Farisii, haru buwaru ndu ke Kereshi gbalihu su: "G'e bukwaa ndu ono abudu ndu Jiu ono ubvu. L'e zia phe l'ephe mefutajekwapho ekemu, Mosisu turu."

⁶ Ndu-ishi-ozí waa ndu e meru ogerenya bya edzukobe g'e pfua opfu ono. ⁷ E pfunyakporoepfu opfu ono; dzokashinyaa ya; Pyita gbalihu bya asu: "Unwunna mu; ?o kwa l'unu maru le teke duhawaa enya be Chileke

hõtajeru mu gę mu je ezia ndu abũdu ndu Jiu ozi-oma ono g'ęphe anũma bya ekweta kę Jizosu. ⁸ Chileke; onye bũ iya maru okpoma nemadzũ goshi anyi lę ya natarũ phę; kele o nũru phę Unme-du-Nsọ g'ọ nũru anyibedua. ⁹ Oo iphe anyi bũ bę ęphe bũ l'iphu Chileke; kele o sashiwaru phę iphe-ęji, ęphe meru. Iphe, meru g'ọ gude o sashia phę iphe-ęji ono buru l'ęphe kwetarũ. ¹⁰ Sũ-a; ?bũ gunu meru iphe, unu eme g'unu hũa Chileke ama sũ g'ęphe meje iphe, ekemu pfuru? Eme ęgube ono bukwa ivu-ęrwa bę unu ebo phę; mbũ ivu-ęrwa, anyi adũdu ike vua; ọphu nna anyi oche phę adũdu ike vua ya. ¹¹ Awakwa-o! Anyi kwetarũ lę Nnajiuphu, bũ Jizosu e-gude k'eze-iphe-oma iya dzọo anyi. O bukwarupho g'ọo-dzọ phę bũ ono."

¹² Igwe ọha ono nọ-kirishia ngabę nchị. Pọlu yęe Banabasũ kọahaa iphe-ohumalenya, dũgbaa biribiri, Chileke gude phę meeru ndu abũdu ndu Jiu. ¹³ Ęphe kọebekpoe ya phọ; Jiemusu gbalihu sũ: "Unwunna mu; unu ngabekwa nchị l'iphe-a, mu abya epfupfu-a. ¹⁴ Sayimonu kọwaru anyi gę Chileke meru teke o beberu hõtaaahaa ndu abũdu ndu Jiu g'ęphe buru ndu nkiya. ¹⁵ Iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru yęe opfu Pyita ono je adagba buerupho iphe lanũ, bũ iya bũ g'e deru iya l'ękwo-opfu Chileke sũ:

¹⁶ "E -mechaa bę mu a-lwa
bya akpũkwaa ọlo ibe
Dėvidi, zeru ezeze.

Mu e-gude mkpọkpo ọlo ono
kpulia ya ọzo.

¹⁷ Oo ya bũ gę ndu ọzo g'ęphe
hakpoo awatakwany
achọ Nnajiuphu,
bũ iya bũ iphe,
bukpoo ohamoha,
mu kukotaru
g'ęphe bya abũru
nkemu.

Noo iphe, oopfu;
mbũ Nnajiuphu,
emekotaje
iphemiphe ono.*

¹⁸ Iphemiphe, Chileke eepfu bę
Chileke ono makotaru
e -shi teke mgboko
dũ."

¹⁹ "Oo ya bũ l'onu, mbędua eye bũ g'anyi te ejekwa eme iphe, a-tsũru ndu ono shi l'ęchilabọ ndu abũdu ndu Jiu bya awata etso Chileke ono. ²⁰ G'anyi dechiaru phę ękwo sũ g'ęphe te erijekwa iphe, a gwarũ iphe; kele e merwuru iya emerwũ; ọphu o dũkwa onye ejepfufe onye nwanỹi ta abũdu nyee ya; ọphu ęphe atajękwa anũ, a swigburu aswigbu; ọphu ęphe atajękwa mee-iphe. ²¹ Kele ekemu Mosisu bę e shiwaa ọzenya gũta l'ọlo-ndzukọ. O tọ dũdu eswe-atũta-unme, a ta agũdu iya. Tęme a nọdu ara iya arara lę mkpũkpu lę mkpũkpu."

Ekwo, e deru nũ ndu kę Kėreshi, abũdu ndu Jiu

²² Noo ya bũ; ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ọgerenya; mękpoo ndu Chiochi l'ọphu bya achĩa idzu bya aharu nemadzũ hõtã yeru Pọlu yęe

* 15:17 15:17 Gũnaa Ęmọ 9:11,12.

Banabasu g'èphe je Antiyòku. Ndu èphe hotaru bu Jiudasu onye eekuje Basabasu waa Sayilasú. Ùmadzu èbo ono tũko yiru lè ndu-ishi lè Chìochi.

²³ A bya edee èkwo nũ phè. Iphe, e deru bu:

“Anyibe ndu-ishi-ozì mè ndu e meru ogerenya, bu ùnwunna unu l'èkelekòta unubè ùnwunna, abũdu ndu Jiu, nò lè Antiyòku mè lè Siriya; mè lè Silisiya. ²⁴ Anyi nũmaru l'ò dùru ndu shi l'ogbo anyi-a, byaru egude opfu ònu gbaghashia unu obu g'èhu te ebvuru unu ebvuru. Èphe sũru g'unu buje ùbvu; unu eme iphemiphe, ekemu pfuru. Ò tò bukwa anyi ziru phè g'èphe bya eme nno. ²⁵ Noo iphe, o gude obu anyi buru nanũ; anyi chĩa idzũ sũ g'anyi harũ nemadzũ hota zia g'èphe bya akaru unu. Ndu ono, anyi ziru ono bè èphe l'èguru ònyà anyi phè, bu Banabasu yèe Pòlu swì. ²⁶ Banabasu yèe Pòlu bu ndu ono, tũchawaru ishi ndzũ phè k'iswi èhu Nnajiũphu anyi, bu Jizòsu Kéreshi. ²⁷ Anyi ziru Jiudasu yèe Sayilasú g'èphe bya l'onwophè gudewarò ònu pfuwarurò unu iphe-a, anyi deru edede-a. ²⁸ Kèlè Unme-dũ-Nsò bè anyi l'iya chĩru idzu sũ l'anyi tee boèdu unu ivu ozo gbahaa ishi opfu-a, bu iya bu: ²⁹ G'unu te erijekwa iphe, a gwarũ iphe; òphu unu atakwa mee-iphe; òphu unu atakwa anũ, a swigburu aswigbu; òphu unu apharwũshijekwa onwunu. Unu -mewaa ègube ono bè òo-dũru unu lè ree. Unu buru guu.”

³⁰ A sũ ndu e ziru ozì ono g'èphe jeshia. Èphe jerwua Antiyòku bya achìkobe ndu Chìochi ono l'èka lanũ bya eworu èkwo ono nũ phè. ³¹ Èphe gũchaeopho èkwò ono; èhu tsòahaa phè k'ozì ono, meru g'èphe patsua unme ono. ³² Jiudasu yèe Sayilasú, bũchakwaaopho ndu mpfuchiru Chileke l'onwophè pfuaru ùnwunna ono opfu nòo òdu; eyeru phè òku g'obu shihu phè ike bya emekwaphò g'ekwekwe, èphe kweru kè Kéreshi kabaa eshihu ike. ³³ Èphe nònyaa l'èka ono; ùnwunna ono kwakòberu phè sũ g'èphe laa l'èhu-guu. Èphe laphu azũ lapfushia ndu ziru phè nũ. ³⁴ Sayilasú sũ lè yèbedua a-nòbaa l'èka ono.

³⁵ Pòlu yèe Banabasu je anòtota lè Antiyòku. Èphe lè ndu ozo nòdu ezi opfu Nnajiũphu ezizi bya ara iya arara.

Pòlu yèe Banabasu eshi iche iche

³⁶ A bya anòkwaa ujiku olemole; o be ujiku lanũ; Pòlu sũ Banabasu: “G'anyi laphu azũ l'iphe, bukpoò mkpũkpu, anyi mewaru èphe maru opfu kè Nnajiũphu je agbaphechaa ùnwunna g'anyi amawarũro g'èphe eme ala.” ³⁷ Banabasu sũ g'èphe duta Jìõnu onye eekujekwaphò Maku g'èphe l'iya swìru. ³⁸ Pòlu sũkwanu l'ò ka ree g'èphe te edutahe ègube onye ono, gbalaru g'èphe nò lè Pamfiliya; òphu o tsoduru phè jefufu ozì ono. ³⁹ Èphe tũ-tabe iya ègo k'òphu a nònyaru; èphe swìkata shia iche iche. Banabasu duta Maku; èphe jeshia Sayipuròsu. ⁴⁰ Pòlu duta Sayilasú tũgbua. Ùnwunna woru phè ye l'èka Chileke gè Chileke mejeru phè eze-iphe-òma. ⁴¹ Pòlu jekòta Siriya waa Silisiya; emekòta g'obu shihu ndu Chìochi, nògbaa l'ibiya oo ike.

16

Timoti etsoru Pòlu yèe Sayilasú

¹ Pòlu phè rwua Debi bya ejekwaphò Lìsutura. Ò dùru onye kè Kéreshi, bu l'èka ono. Èpha onye ono bu Timoti. Timoti ono bu nwanyì Jiu nwũru iya. Nwanyì ono bukwaphe onye kè Kéreshi. Nna Timoti ono buru onye Gurisu. ² Ùnwunna, bukòta lè Lìsutura mè ndu òphu bu lè Ayikoniyomu

epfukòtaepfo lẹ Timoti bụ ọkpobe nemadzu. ³ Pọlu sụ lẹ ya e-duta Timoti gẹ yẹ ya swìru. O duta iya bya ebua ya úbvù. Iphe, o gude bua ya úbvù bụ l'iphe, bukpoò ndu Jiu, bukòta l'ẹka ono mawaru lẹ nna Timoti bụ onye Gurisu. ⁴ E mecha; ephe l'iya swìru tugbushia. Iphe, bukpoò mkpukpu, ephe ghataru; ephe akòkotaru ndu kẹ Kéreshi idzù ono, ndu-ishi-ozì waa ndu e maru ọgerenya chiru lẹ Jierúsalemù ono. Ephe nọdu asuje pẹ g'ephe meje g'a chiru ono. ⁵ Oo ya bụ; e mee Chìochi ono g'ọ hakòta; ephe kabaa eshihu ike l'ekwekwe, ephe kweru kẹ Kéreshi; tẹme ephe nọdu aka shii mbọku-mbọku.

Ophulenya Pọlu lẹ Tirowasu

⁶ Ephe jee g'ephe bahù lẹ Eshiya g'ephe epfu opfu Chileke l'ẹka ono; opfu Unme-dù-Nsọ ekwedu. O buru iya bụ l'ephe akwaseru ghabua ọha Firijiya waa Galeshiya. ⁷ Ephe jerwua mgba Misiya ephe lẹ Bitiniya; ephe jeshia abahù lẹ Bitiniya; opfu Unme Jizosu ekwedu. ⁸ Ephe je aghajaa alì Misiya jeshia Tirowasu. ⁹ O be l'enyashi g'ephe rwuru Tirowasu; Pọlu hụma onye Masedoniya l'ophulenya. O bya apfuru Pọlu l'iphu arwo iya asuje: "Jiko ghabunaa byatashia Masedoniya bya eyeru anyi ẹka!" ¹⁰ Pọlu phuchaepfo ophulenya ono; anyi kwakobe teke ono teke ono jeshia Masedoniya; kele o dowaru anyi ẹnya lẹ Chileke eku anyi g'anyi bya ezia pẹ ọzi-oma kẹ Chileke l'ẹka ono.

Lìdiya anata Jizosu g'ọ buru Nnajiuphu iya lẹ Filipayi

¹¹ Oo ya bụ; anyi gude ugbo shi lẹ Tirowasu tugbua bya akpoghaa jeshia Samoturesu; shiwaro l'ẹka ono kpọru ugbo bahù lẹ Niyapolisu lẹ nchitabọhu iya. ¹² Anyi shi lẹ Niyapolisu gude okpa bamihuwaroya Filipayi, bụ iya bụ ishi alì Masedoniya; tẹme o bukwarupho mkpukpu, ndu shi Romu bu. Anyi nokpoo nwujiku olemole lẹ mkpukpu ono. ¹³ O be mbọku atuta unme; anyi shia onu oguzo mkpukpu ono jeshia l'aguba ẹnymu. Ẹka ono bẹ anyi dobesu l'ọo ẹka ndu Jiu edzukoje epfu anụ Chileke. Anyi rwua bya anọ-zeta wata epfuru unwanyi, dzukoru l'ẹka ono opfu Chileke. ¹⁴ Onye lanu l'unwanyi ono, nūmaru opfu anyi ono bụ Lìdiya. Lìdiya ono bụ onye Tayatayira. Oogba ngho ẹkwa uswe-uswe. O bụ nwanị, abudu onye Jiu; ọle Chileke duru iya lẹ nsọ. Nnajiuphu bya anwusaa ya obu; o ngabẹ nchì l'iphe, Pọlu epfu. ¹⁵ E mee yẹ ndibe pẹ baputizimu. O sụ anyi: "Unu byanu anota l'ibe mu mẹ unu -kwewaa lẹ mu bụwaa onye kweru kẹ Nnajiuphu." O rwoyanaa anyi; anyi jeshia.

Pọlu nọ mkpọro lẹ Filipayi

¹⁶ O rwua ujiku lanu; anyi nọdu eje ẹka aanoduje epfu anụ Chileke; anyi hụma nwamgboko, bụ ohu; tẹme obvu buru iya l'ẹhu k'opfu oogba aja. Ndu nwe iya nù bẹ ọokpatakpooru oke okpoga l'agba aja ono. ¹⁷ O tsoahaa anyi lẹ Pọlu. O nọdu echì mkpu asuje: "Ndu-a bukwa ndu ejeru Chileke, bụ Okalibe-Kangokotaru-nụ ozi. Ephe aakoru unu ọzo, ee-shi dzoo unu." ¹⁸ Mbọku-mbọku l'oopfu iya. A nonyaa iphe ono, oopfu ono kabakpo adu Pọlu ashì k'opfu o tọ duedu ike ata nshi. O ghakobe bya asu obvu ono: "Mu gude epha Jizosu Kéreshi akaru ngu g'ì lufuta l'ẹhu nwata ono!" Epfupfu, oopfu iya; obvu ono lufu nwata ono l'ẹhu. ¹⁹ Ndu nwe iya nù hūmaepfo l'obvu ono lufuwaru iya l'ẹhu k'opfu o tọ kpataeduru pẹ okpoga; ephe gude Pọlu yẹ Sayilasù kpuru pẹ kpufu aswa; kpupfu ndu-ikpe pẹ, ²⁰ bụ iya bụ ndu-ikpe ndu Romu; je asu pẹ: "Ndu-a bụ

ndu Jiu, byaru anyi akpataru opfu lẹ mkpukpu. ²¹ Ẹphe ezi omelalí, ta abúdu ekemu-alí, gbaru anyi l'edobe; ophu ọ búdu ekemu-alí anyíbe ndu Romu. Ẹbe anyíbedua etsokwa ẹgube omelalí ono-o!" ²² Ikpoto ndu ono wulihu g'ẹphe tsua Pọlu pẹ ọtsukputu; ndu-ikpe ono woru uwe Pọlu yẹ Sayilasú lawashia sù g'e chia pẹ ẹchachi. ²³ E chiẹbe pẹ ẹchachi kpachaa akpachaa; bya enwuru pẹ nwuba l'ulo mkpọro. A sù onye eche ọlo mkpọro g'ọ tuchikwaa ọlo mkpọro ono gwa ya kpukpurukpu. ²⁴ Onye eche ọlo mkpọro ono gude l'e pfuru ẹgube ono woru pẹ jeye l'ọhu l'ọhu ime ọlo mkpọro ono. Ọ tọa pẹ mkpọro bya akpọru pẹ ọkpa ye l'oshi, a tufushiru ọzo.

²⁵ O betashia l'echi abalí; Pọlu yẹ Sayilasú nọdu epfu anọ Chileke bya ekwe ebvu anọ iya. Ndu ẹphe l'ẹphe nọ l'ulo mkpọro l'eka ono nọdu angaru pẹ nchí. ²⁶ Teke ono teke ono; alí nmaahaa jiiijiii; kwata anmashí iya ike. Ọlo ono nmakọta jiiijiii jasú l'okpa iya. G'e jia epfua; ọzo ọlo mkpọro ono tuko ghashia ghegbaru onu. Mkpọro, a turu onyemonye tuko gbushihuchaa. ²⁷ Onye eche ọlo mkpọro ono tehu bya ejeshia ele ẹnya; ọlo mkpọro ghegbawaaru onu. O dobesu lẹ ndu nọkota l'ulo mkpọro ono gbalachaaawaru. Ọ mịtaepfo ogu-echi iya amịta gẹ ya nmagbua onwiya. ²⁸ Pọlu chishia mkpu sù iya: "Te ejekwa ememe! Te ejekwa ememe! Ta adúkwa iphe, ii-me onwongu! Anyi nọkotakwaa l'ekaa!"

²⁹ Onye ono, eche ọlo mkpọro ono sù g'a nwụtaedu ọku. O gude ẹhu anmanma; ẹka ndzọ agú iya gbagbua je adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa Pọlu yẹ Sayilasú. ³⁰ Ọ bya edufuta pẹ bya asù pẹ: "Ndu mu; ?bù gunu bẹ mu e-me g'a dzọo mu?"

³¹ Pọlu pẹ sù iya: "Kweta kẹ Nnajiuphu, bù Jizọsu Kéreshi g'aa-dzọo ngu; gù lẹ ndibe ngu g'unu ha." ³² Pọlu pẹ bya epfuaru iya kẹ Nnajiuphu; pfukwaaaru iya pọ ndu nọkota l'ulo iya g'ẹphe ha. ³³ Onye eche ọlo mkpọro ono bya eduta pẹ lẹ teke onokwaphọ l'enyashi ono je asachaa pẹ ẹka ono, e chibashiru pẹ ẹhu ọnyá ono. E mee yẹle ndibe iya baputizimu l'enyashi onokwaphọ. ³⁴ O duru Pọlu yẹ Sayilasú laa ibe iya je anọ pẹ nri; ẹphe ria. Ẹmereme ji yẹ ndibe iya ẹhu; kele nta-a bẹ ẹphe byawaru bya amaru Chileke ono, bù iya bù ọkpobe Chileke ono.

³⁵ O be l'utsu iya; ndu-ikpe Romu ono zia ndu ogbogu pẹ g'ẹphe je ezia g'a haa Pọlu pẹ g'ẹphe la.

³⁶ Onye eche ọlo mkpọro ono bya ezia ya Pọlu; sù iya: "Ndu-ishi sùkwaru g'a haa gù lẹ Sayilasú g'unu la. Unu tọekwapho nwẹhu tųgbua lashia nta-a lẹ nchí odo."

³⁷ Obenu lẹ Pọlu sùru ndu ogbogu ono: "E te ejekwaru anyi ekpe ikpe; g'ọ ka mma l'a nmarú anyi ikpe. E chia anyi iphe l'edzudzu-ọha; l'eka anyi bukwa-a ndu Romu. E nwuru anyi ye lẹ mkpọro. Nta-a bẹ ẹphe sùru g'anyi la lẹ mpya. Ono bẹ tee medu ememe! G'ẹphe bya l'onwophẹ bya edufuta anyi."

³⁸ Ndu ogbogu ono je epfuaru ndu-ikpe ẹgube ono. Ndzọ rwuta pẹ g'ẹphe nọmaru lẹ Pọlu yẹ Sayilasú bù ndu Romu. ³⁹ Ẹphe je je arwọo Pọlu pẹ arwọro. Ẹphe dufuta pẹ l'ulo mkpọro ono bya arwọo pẹ g'ẹphe lufuru pẹ lẹ mkpukpu. ⁴⁰ Pọlu yẹ Sayilasú lufuta l'ulo mkpọro ono bya ejeshia ibe Lidiya. Ọ búru l'eka ono bẹ ẹphe jepfuru unwunna je yechaaru pẹ ọkpukpu ike sù g'obu shihu pẹ ike; ọ búru pẹ atųgbu.

17

Iphe, eme lẹ Tesalonayika

¹ Pọlu yẹe Sayilasú tǔgbua ije je aghabua Amfípolísú waa Apolóníya. Ephe bahú lẹ Tesalonayika. Mkpúkpu onó bẹ ọ̀lọ-ndzukọ ndú Jíu dọ.

² Pọlu bya ejee l'ọ̀lọ-ndzukọ onó, bú iya bú g'oojehawa. O kpkobe jee ya eswe-atútá-unmẹ ẹto. O gude iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke asarú pẹ opfu; ³ bya emee opfu Chileke onó g'ọ doo pẹ ẹnya; goshi pẹ lẹ Kéreshi ọ̀bú bẹ jefútaje iphe-ẹhuka nwúhu; l'ẹ lia ya. L'oooshi l'ọ̀nwu teta dzuru ndzú. O búru Jizọsú-a, mu epfuru unu opfu iya-a bú Kéreshi ọ̀bú. ⁴ O nweru ndu Pọlu yẹe Sayilasú pfutaru; ephe laaru pẹ. O nwekwarupho ikpoto ndu Gurisú, Chileke duru lẹ nsọ mẹ igwerigwe ọ̀nwanyi, nweru ẹnya, ephe pfutakwarupho yeru onwopẹ.

⁵ Obenu lẹ ndu Jíu watarú ejiru iya jí-ẹnya. Ephe bya eje akpakọ obokoboko nemadzú l'aswa bya agbaa ogbo. Ephe kpakaa mkpúkpu onó; mkpúkpu gbaahaa gharagharagara. Ephe zeru gidigidi zeba l'ibe Jiasọnu ẹka ephe achọ Pọlu yẹe Sayilasú g'ephe gude kpufutaru ọha. ⁶ Ophu ephe ahumaduru pẹ; ephe kpúta Jiasọnu bya aharu ọ̀nwunna anyi ọzo kpúta yeru iya. Ephe kpúru pẹ kpújeru ndu-ikpe mkpúkpu je asú pẹ: "Ndu-a, woru mgboko l'ophu gha igharaphu-a bẹ byaakwaru ibiya-a; ⁷ Jiasọnu gbẹ duta pẹ ephe je anodu l'ibe iya. Ndu onó bẹ tókowaru ekemu eze nnajioha, bú Siza egbukakọta egbuka. Tẹmẹ ephe sù l'ọ duru onye eze ọzo, dú nù, ẹpha iya bú Jizọsú." ⁸ Ẹhu gbangahú ọha waa ndu-ikpe mkpúkpu onó g'ephe nọmaru iphe onó. ⁹ E gbubuaru Jiasọnu yẹe ndu e guderu yee ya nre; tubuaru pẹ okpoga, ephe e-ye, búkwanu a-nụmabaeduru ukporo pẹ lẹ mkpúkpu onó ọzobaa; ephe anataphu okpoga pẹ azú. Ephe bya eyee nre onó; a haa pẹ ephe lashia.

Iphe, eme lẹ Beriya

¹⁰ O be l'enyashi; ọ̀nwunna onó meepho egwegwa dufu Pọlu yẹe Sayilasú; ephe jeshia Beriya. Ephe jerwua; bya jeshia l'ọ̀lọ-ndzukọ ndu Jíu. ¹¹ Ndu ẹka onó ka enweru obu iphóró e -me lẹ ndu Tesalonayika. O nọdu agú pẹ agúgu anuma ozi-oma onó. Mbọku-mbọku ephe agú ẹkwo-opfu Chileke g'ephe maru ?iphe, Pọlu pẹ epfu bú eviya? ¹² O búru iya bú lẹ ndu dú igwerigwe ekweta; mękpoo igwerigwe ọ̀nwanyi Gurisú, nweru ẹnya l'ẹka onó mękwapho eniwoke Gurisú. ¹³ Ndu Jíu, bú lẹ Tesalonayika gbẹ l'ẹka onó numa lẹ Pọlu eziakwa opfu Chileke lẹ Beriya; ephe bya l'ẹka onó bya agbaghashia ọha onó; woru pẹ kpalia bya eyeru pẹ kurukuru. ¹⁴ Ọ̀nwunna dutaepho Pọlu egwegwa dufu durwua ya eze-enyimu. Timoti yẹe Sayilasú nọ-kpe azú lẹ Beriya. ¹⁵ Ndu edu Pọlu durwua ya Atensú. Ephe laphushia azú lẹ Beriya. Pọlu sù pẹ gẹ Sayilasú yẹe Timoti byapfutakwa iya egwegwa.

Iphe, eme lẹ Atensú

¹⁶ Pọlu nọdu lẹ Atensú cheharu Sayilasú yẹe Timoti. O huma g'ẹnya agwa habe shii lẹ mkpúkpu onó. O phushiahaa ya uphu ike l'okpoma. ¹⁷ Ephe lẹ ndu Jíu mẹ ndu Gurisú, anwú ẹka ndu Jíu nọdu anọduje atú ẹgo l'ọ̀lọ-ndzukọ ndu Jíu. O nọdu ejejekwapho aswa mbọku-mbọku ephe lẹ nwa ndu ophu ọ humaru l'ẹka onó abọahaa kẹ Chileke. ¹⁸ O duru ndu mmamiphe, shi l'ogbo eekuje Epikuriya waa Sutoyiki, byaru ephe lẹ Pọlu tnahaa ya. Ndu asú: "Búkwa ole bẹ nwa ọwa-a, epfu beebēe-a epfu?"

Ndu asú: "O dúkwa g'ọ duru agwa ndu ọzo, ọotu onu iya." Iphe, ephe gude epfu nno bú lẹ Pọlu epfu kẹ Jizọsú waa k'eshi l'ọ̀nwu teta dzuru

ndzú. ¹⁹ Èphe duta Pòlu bya edufu l'edupfu, ndzukò Ariyopagosu bya asu iya: "Mena g'anyi maru iphe òphúú òwa-a, iipfu opfu iya-a. ²⁰ L'iphe òwa-a, ipfugba-a bughakwaa anyi nchì òphúú. Mena g'anyi maru iphe, ò bughaa." ²¹ Kele ndu Atensu mgburugburu mekpoo ndu lwaru iya alwalwa ta adudu iphe ozo, èphe ejeje gbahaa g'èphe numa me g'èphe pfua iphe òphúú.

²² No iya; Pòlu bya apfuru l'iphe ndu ono l'edupfu Ariyopagosu onoya su: "Atensu unu gebekwa-o! Mu su-a; mu humawaru l'unu yenukaru agwa nsò. ²³ Kele ge mu ejephekpoo le mkpukpu unu-a be mu humagbaaru enya agwa unu. Mu humakwarupho enya agwa ophu e deru su: 'Owa-a bu k'agwa ophu a madu epha iya'. Onye ono, unu abaru eja l'èbe abu l'unu maru epha iya ono, bu iya be mu epfuru unu opfu iya nta-a. ²⁴ Oo ya bu Chileke, bu iya meru mgboko mee iphemiphe, no iya l'ime. Oo ya bu Nnajiuphu, nwe igwe nweru ali; teme ophu oobujeduru l'ulo, nemadzu gude aka kpua. ²⁵ Ophu mkpa iphe, nemadzu ejeta anu iya aduduru iya; eshinu o bu iya anu ndzu bya anu unme bya anu nemadzu iphemiphe. ²⁶ Oo Chileke lanu ono meru onye ivuzo; bya eshi l'onye lanu ono mee ohamoha, nokota le mgboko-a mgburugburu. Oo ya tubuhawaru teke ndu no le mgboko-a a-no-beru; tubuhawaa aka oke ali phe a-kpa. ²⁷ Iphe, Chileke medoru iphemiphe ono bu ge ndiphe achoo ya chota iya mephe -rwaphenaa aka iya; eshinu Chileke ta adudu onye o no enya le g'anyi ha; mbu me onye lanu. ²⁸ Kele

"Oo ya gude ndzu anyi.

O buru iya meru iphe,
anyi ejephe.

Teme o buru iya meru iphe,
anyi du adudu ophu."

O du-a gegube ndibe unu, agu ebvu guru su:

"Anyi tukoru buru unwu iya."

²⁹ Eshinu anyi tukoru buru unwu Chileke; g'anyi ta arijekwa le Chileke du g'iphe, e gude ope wua; ozo iphe, a kpuru l'urwa; ozo iphe, e gude oshi pya. Oriiri nemadzu te erwukwaru ge Chileke gbaru; ophu o buru k'egude iphe, emeru ona goshi g'o gbaru. ³⁰ Chileke lesweakwaru teke e shidu maru iya enya. Nta-a be o suru g'izimanu lwa onyemonye azu l'ekameka; g'èphe byapfuta iya. ³¹ Kele o dobeakwaru mboku, oo-kpe ndiphe mgburugburu ikpe pfuru-oto. Onye oo-gude kpee ikpe ono bu nwoke obu, o hotaru l'onwiya. Iphe, o gude mee g'onnyemonye maru l'iphe ono e-mekota ge ya tuberu bu l'o meru g'onnye ono shi l'onwu teta dzuru ndzu.

³² Pòlu pfufutaephe k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu ono; èphe haru gbaharu iya mgbonu. O dukwarupho ndu suru: "O dukwa anyi g'a su l'ii-pfubaa iphe-a ozo g'anyi numabaa." ³³ Pòlu paru phe haa; o buru iya atugbu. ³⁴ O duru ndu tsoru iya nu bya eworu onwophe ye Jizosu, bu Nnajiuphu l'eka. Dayonisiyosu, onye gba l'ogbo Ariyopagosu yi le ndu ono waa nwanyi, eekuje Damarisu; mewaro ndu ozo.

18

Iphe, eme le Korentu

¹ E mecha; Pòlu shi le Atensu jeshia Korentu. ² O rwua l'eka ono; o huma onye Jiu, eekuje Akwila. Eka a no nwua ya bu le Pontosu. Akwila be yee nyee ya bu Pirisila shikwadu Itali lwa Korentu teke ono; kele eze nnajioha, bu Kulodiyosu suru g'iphe, bukpoo ndu Jiu mgburugburu lufu le

Romu. Pòlu jee gè yèe phè kwee. ³ O jerwua; ephe l'iya nõdu jeahawarõ ozi; kèlè iphe, ephe gude buru bụ ekwe ekwa, eegudeje eme ụlò-ekwa. Pòlu l'onwiya bụkwapho onye ekweje ekwa. ⁴ O nõdu ejeje l'ulo-ndzukõ ndu Jiu idzu g'idzu eswe-atũta-unme g'ephe bõo kè Chileke; bya esee gè ya pfuta ndu Jiu mè ndu Gurisu yeru Jizõsu.

⁵ Sayilasu yèe Timoti shi lè Masedoniya l'watashia; Pòlu phubewaa iphu l'epfu kè Chileke mbõku-mbõku. O nõdu egoshi ndu Jiu l'õo Jizõsu, bụ Kèreshi õbu. ⁶ Teke ephe jikaru bya epfuaharu iya ejo opfu; l'õ jia uwe iya kpowulangu sù phè: "Inyorokoto inyorokoto! Unu vukwaru õchi unu l'ishi unu. Eka mu ta adũekwa iya. Nta-a bũakwaa ndu abũdu ndu Jiu bè mu e-jepfu." ⁷ O parũ phè haa je eburu l'ibe onye Gurisu, eekuje Tayitõsu Jiõsutõsu, bụ nwoke, Chileke duru lè nsõ. Ibe iya nõ-kube ụlò-ndzukõ ndu Jiu. ⁸ Onye-ishi ụlò-ndzukõ õbu, bụ Kirisupõsu bè yèe ndibe iya kwetawaru l'õo Jizõsu bụ Nnajjuphu phè. A dukwapho igwerigwe lè Kõrentu nũma kè Jizõsu onõ bya ekwetakwapho; e mee phè baputizimu.

⁹ O be l'enyashi ujiku lanũ; Pòlu phũa õphulenyã. Jizõsu sũ iya: "Ndzũ ba agũkwa ngu Pòlu! Pfikwa iphe, iipfu; ta adũkwa teke jia iya. ¹⁰ Mu nõkwaa swiru ngu eswiru. O tũ dukwa onye a-fũru ngu nũ k'emeka ngu iphe; kèlè a dukwa igwe lè mkpũkpũ-a bũgbaaru ndu bũ ndu nkemu." ¹¹ Pòlu nõo lè mkpũkpũ onõ mgbarapha l'õnwa ishii zikõta ndu eka onõ opfu Chileke.

¹² O buru teke Galiyo bũ onye-ishi ndu Gurisu bè ndu Jiu byaru anõkobe gude Pòlu kpũru jeshia l'ulo-ikpe. ¹³ Ephe sũ lè Pòlu eme g'õ mee ndu ndu-phè g'ephe bajeru Chileke eja l'ũzo, abũdu iphe, ekemu alĩ phè pfuru.

¹⁴ Pòlu jeshia eye õnu; Galiyo sũ ndu Jiu onõ: "Ome iphe-a bũ opfu kè l'e mesweru; õzoo l'e meru ejo-iphe mè mu asũ ee l'õ du-a ree gè mu yeru unubè ndu Jiu õnu. ¹⁵ Obenu l'eshinu iphe, unu adzõ bũ k'epha mè opfu õnu; mè ekemu unu; unu jekwa edoshia ya l'onwunu. Mu te ekpejekwa egube iphe onõ." ¹⁶ O chishia phè l'ulo-ikpe. ¹⁷ G'ephe ha gude Sosutenisu, bũ onye-ishi ụlò-ndzukõ ndu Jiu onõ tsua ya iphe l'iphu ụlò-ikpe l'eka onõ. Ophu Galiyo eyeduru phè õnu.

Pòlu alaphu azũ lè Antiyõku

¹⁸ Pòlu yèe unwunna nõephe lè Kõrentu ujiku olemole; o parũ phè haa; yèe Pirisila waa Akwila swiru bahũ l'ũgbo jeshia Siriya g'õ kpshichaaadaru ishi lè Kenkiriya; kèlè iphe, o kweru Chileke ukwe iya bè o mewaru. ¹⁹ Ephe jerwua Efesõsu. Pòlu haa Pirisila yèe Akwila l'eka onõ bya abahũ l'ulo-ndzukõ je yèe ndu Jiu bõahaa kè Chileke. ²⁰ Ephe rwõo ya g'ephe l'iya nõbaa; õphu o kwedu. ²¹ O tugbushia bya asũ phè: Obo-iphe-a abyanũ-a bè mu lwaphutajekwa azũ lè Jierusalemũ bya abõ mè o -buru uche Chileke. O bahũ l'ũgbo lè Efesõsu tugbua.

²² O -rwuepho lè Sizariya; bya egude õkpa jeshia Jierusalemũ je ekele ndu Chiochi eka onõ. O shiwarõ eli-eli jeshia Antiyõku. ²³ O nõekwapho nwanshi lè Antiyõku; o tugbua ozo. O je eshita alĩ Galeshiya waa Firijiya eme g'õbu kabaa eshihu ndu kè Kèreshi l'ibiya onõ ike.

Apõlosu byaru Efesõsu waa Kõrentu

²⁴ O duru onye Jiu, ephe iya bũ Apõlosu, a nwũru lè Alèguzandiriya, byaru Efesõsu. O maru epfu opfu bya amaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mashia ya ike. ²⁵ E zihawaru iya k'ũzo Nnajjuphu; o nõdu evukpõo ya evuvu epfuru ndu õzo kè Jizõsu onõ; tème o nõdu ezikwa iya phõ ezizi.

Qotukojekpo ke Jizosu to o l'okpa iya l'okpa iya; o le eka o maberu buepho ke baputizimu ophu Jionu shi emeje. ²⁶ O saahaa ke Chileke kpa kpa l'ulo-ndzuk o ndu Jiu. Pirisila yee Akwila numa iphe, oopfu bya eduru iya laa ibe phe; je akabaa ya ezirwe uzo Nnajiuphu ezirwe. ²⁷ Apolosu su le ya e-je ali Gurisu. Unwunna, no le Efesosu su l'o dukwa ree shii; bya eduru ekwo nu iya ge ndu ke Kereshi, no l'eka ono nata iya ree. O jerwua; o kwata yeru phe eka shii; mbu ndu shi l'eze-iphe-oma, Chileke eme kwetawaa. ²⁸ O nodu atu-kputaje ndu Jiu l'edzudzu-oha; egudeje iphe, e deru l'opfu Chileke goshi phe rengurengu l'oo Jizosu, bu Kereshi obu.

19

Polu no le Efesosu

¹ Teke ono, Apolosu no le Korentu ono be Polu kwaseru uzo enyanwu ariba lufu le Efesosu. O rwua l'eka ono; o haru huma ndu etso uzo Jizosu.

² O jia phe: “?Unu nataru Unme-du-Nso teke unu kwetaru?”

Ephe su iya: “Anyi teke anuma-swekpokwaanu ke Unme-du-Nso anuma ophu.”

³ O su phe: “?Bu egube baputizimu gunu be e meru unu?” Ephe su iya l'oo baputizimu ke Jionu.

⁴ Polu su phe: “Jionu shikwa emeje baputizimu gude egoshi l'onye-a be izimanu iphe-eji iya lwaru azu; o ghawaa umere lwapfuta Chileke. Iphe, o shi epfufuaru ndu Jiu bu g'ephe kweta k'onye ono, a-bya nu ono, bu iya bu Jizosu.”

⁵ Polu pfuchaepho nno; ephe numa; e gude epha Nnajiuphu, bu Jizosu mee phe baputizimu. ⁶ Polu bya ebyibe phe eka; Unme-du-Nso bya eji phe eh. Ephe pfuahaa l'olu Unme-du-Nso; bya awatakwapo epfuchiru Chileke. ⁷ Ndu ono rwuru iri l'ebo.

⁸ Polu nokota mgburugburu onwa eto sakota ke Chileke kpa kpa l'ulo-ndzuk o ndu Jiu. Ephe l'iya nodu adzo opfu ono. O nodu anoduje eme g'o doo phe enya l'ozu-oma ke Chileke, bu eze ono; bu okpobe-opfu. ⁹ O le ndu ono haru kpochia nchi; ophu ephe ekwetaduru iphe, Polu pfuru. Ephe wataepho epfubyishi uzo Nnajiuphu ono epfubyishi l'eka ono; Polu paru phe haa bya eduta ndu ke Kereshi ono; o buru iya atugbu. Mboku-mboku; oojeshia asa opfu l'ulo, eedzukoje k'anwu iphe l'ibe Tiranosu. ¹⁰ O mekpoe ya pho egube ono gbiriri jasu o megba iya apha labo. Oo ya bu ndu bukota l'ali Eshiya me ndu Jiu me ndu Gurisu numakota opfu ke Nnajiuphu, bu Chileke.

Unwu Sukiva

¹¹ Chileke shi Polu l'eka eme iphe-ohumalenya, ete emejhaadaa nu; ¹² k'opu obujeru e -shi iya l'ehu wota nkachifu; ozoo nwampete ekwa gude jepfu ndu iphe eme; iphe-ememe ono alaa; obvu, bu phe l'ehu alufuchaa. ¹³ O dukwarupho ndu Jiu, tsoru ejephe achishikwapo obvu, emegbaa nemadz. Ephe nodu emeje g'ephe gude epha Jizosu eme iya. Ephe nodu asuje obvu ono: “Mu gude epha Jizosu, onye Polu epfu nkiya akaru ngu g'i lufu.” ¹⁴ O nweru nwoke Jiu lanu, bu onye-ishi uke Chileke, epha iya bu Sukiva, nwutaru unwoke esaa. Noo ya; o be ujiku lanu; unwoke esaa ono mekwaapho g'ephe gude epha Jizosu chifu obvu egube ono, ndu ophu achifu phe.

¹⁵ Ọbvu ono, ẹphe eme g'ẹphe chifu ono sù phẹ: "Jizọsu bẹ mu maru bya amakwarupho Ọlụ; unubedua ?unu bu ndu ole?"

¹⁶ Onye ono, ọbvu eme ono gude ejo ọkpehu tsoo phẹ ọgu; kakọta ẹphe n'ẹsaa ike. O meka phẹ iphe gbabechaa phẹ ọto. Ẹphe shi l'ulo ono gbafu. ¹⁷ Ndu Jiu mẹ ndu abudu ndu Jiu, bukọta lẹ Efesọsu numa iphe ono; ndzụ rwuta phẹ. A kwabẹahaa ẹpha Nnajiuphu, bu Jizọsu ọkpobe ùbvù.

¹⁸ Igwerigwe ndu buwaa ndu kẹ Kéreshi wuru bya bya akọshiahaa iphe, ẹphe shi emeje; bya egbukachaa oswe, ẹphe shi kegbaa ndu ọzo. ¹⁹ Ndu emeje ọmamanshi bya achita ẹkwo, ẹphe egudeje eme ọmamanshi ono chikobe l'ẹka lanu kpọ ya ọku l'iphu ọha. A bya agbakọ aswa ẹkwo ono; ọ buru ukporo ẹkpa-ego iri l'ẹbo l'ẹkpa-ego iri. ²⁰ E shi ẹgube ono; opfu kẹ Chileke goshi g'ooorebe ire bya akabaa ejedzuru; bya akabakwaaphọ eshihu ike eje.

Ùtsú etsu lẹ Efesọsu

²¹ Iphe ono nwuchaepho; Unme-du-Nso mee gẹ Ọlụ sù lẹ ya shifutaje Masedoniya waa alì Gurisu lufu lẹ Jierúsalemú. Ọ sù lẹ ya -jehaa ẹka ono bẹ ya e-jekwaphọ Romu. ²² Ọ bya ezia ndu eyejeru iya ẹka umadzu ẹbo; Timoti yee Ẹrasutosu g'ẹphe wuru iya ọzo jeshia Masedoniya gẹ yẹbedua nọbaadaa l'alì Eshiya.

²³ Teke ono bẹ oke mkpaka bataru lẹ mkpukpu ono l'opfu ọzo Nnajiuphu ono. ²⁴ L'ọ duru onye akpuje ọzu, eme ọna shii, egudeje mkpọla-ọchaa akpushi unwu iphe, adujegbaa l'eze-ulo eze-nwanyị ndu Efesọsu, bu Atemisu. Ẹpha onye-úzu ono bu Dimitiriyosu. Yee ndu akpujeru iya iphe ono gude iya akpa okpoga ntumatu. ²⁵ Ọ bya ekukọo ndu ono l'ẹka lanu; mękpoo iphe, bukpo ọgbo ndu úzu ono sù phẹ: "Ndu mu! Unu maru l'oo iphe, anyi eme-a bẹ anyi gude aba. ²⁶ ?Ọ kwa l'unu anu-a; teme unu nọdu ele-a iphe, nwoke-a, bu Ọlụ eme? Ọ sùru l'agwa, nemadzu gude ẹka dobe ta abudu ọkpobe iphe ilile. Nta-a bẹ o gudewaa ẹgube ono pfuta ndu du igwerigwe lẹ Efesọsu; ghudu mẹ oojegbabe alì Eshiya mgburugburu.

²⁷ Iphe, du eji, du iya nu bu l'iphe-a, anyi akpuje-a a-zaahaa ejo ẹpha. Ọzo ka njo bu l'eze-ulo eze-nwanyị taa duedu iphe, ọbukwaduru. Waa l'aa-paru iya haa; mbu eze-nwanyị ophu alì Eshiya l'ophu mẹ mgboko mgburugburu abaru ẹja."

²⁸ Ikpoto ndu ono nunyaepho iphe ono, oopfu ono; ẹhu gbangahu phẹ l'ẹhu-eghu. Ẹphe tu ọzu sù: "Atemisu ndu Efesọsu bu eze agwa!"

²⁹ Útsu daa lẹ mkpukpu ono. Ẹphe dzukobe ẹgwegwa gude Gayosu yee Arisutakosu, bugbaa ndu Masedoniya labo, ẹphe lẹ Ọlụ swi; kpuru phẹ kpufuru ọha l'ẹka mkpukpu ono edzuje. ³⁰ Ọlụ l'onwiya jeshia gẹ ya jepfu ikpoto ndu ono; ophu ndu kẹ Kéreshi ekwedu. ³¹ Ndu nweru ẹnya lẹ Eshiya, bu ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà; zia ozi g'e je ezia ya sù iya jiko g'a ta ahumakwa iya l'ẹka ono, mkpukpu edzuje ono ahuma ophu. ³² Kele teke ono bẹ útsu ono adakpoeopho lẹ ndzukọo ono. Ndu echi kẹ ne phẹ; ndu echi kẹ nna phẹ; kele ẹphe ta amadu iphe, ada nu. Mbu l'oguduru nwanshi mẹ o buru lẹ g'ẹphe hakọta kuru l'ẹka ono ta amadu iphe, ẹphe gbafuta-doru. ³³ No iya; e dobesu l'oo nwoke lanu, eekuje Aleguzanda akpa iphe ono; kele ndu Jiu hofutaru iya nwuru iya ye l'iphu ikpoto ndu ono. Aleguzanda palia ẹka g'e gebekwa gẹ ya dofu onwiya. ³⁴ Ẹphe humaeopho l'ọ bu onye Jiu; g'ẹphe hakọta gude olu lanu chiahaa sù: "Atemisu ndu Efesọsu bu eze agwa!" Ẹphe raaepho iphe ono nra lanu-oo jasù iphe, ha g'awa labo.

³⁵ E mechaa; onye edejeru mkpukpu ekwo kukebe ehu mee a rabuhu iphe ono. O su phe: "Mu su-a; Efesusu! O to dukwa onye amadu l'oo Efesusu bu mkpukpu, nwe eze-ulo Atemisu bya aburu mkpukpu, abaru ntekpe, gharu iche ono, shi l'igwe daa ono eja. ³⁶ O to dudu onye a-su l'oo uka. Oo ya bu; unu nodunu nwadoo. Unu te emeekwa ge ndu amadu iphe. ³⁷ Unu kpatawaru ndu-a bya eka-a l'ebe obu l'ephe zitaru iphe eze-ulo eze-nwany; teme ophu o dudu ejo opfu, ephe pfuru iya. ³⁸ Su-a; teke o bu le Dimitiriyosu waa ndu ejeru iya ozi nweru ndu ephe suru l'o duru iphe, ephe meru; ulo-ikpe dupeho adudu teme ndu-ishi mkpukpu noduepho l'eka ono. G'ephe je l'eka ono je epfu iya. ³⁹ Teke o bu l'o duru iphe ozo, unu epfu; unu epfua ya me mkpukpu dzua opfu. ⁴⁰ Kele ogu, duru anyi nta-a bukwa l'aa-su l'anyi kparu utsu ntanu-a l'ebe abu l'o nweru ishi iphe, bukwanu e -kuje anyi; anyi egude iya dofu onwany l'egube mkpu owa-a, a gharu ntanu-a." ⁴¹ O pfuchaa nno; o su phe g'ephe la. Ephe wufu lashia.

20

Iphe, meru le Masedoniya waa le Gurisu

¹ Utsu ono dazetaepho; Polu bya ekuko ndu ke Kereshi bya eyeru phe okpu-ikike g'ephe ta atukwa ebvu bya ekelecha phe; o buru iya eje Masedoniya. ² O jephekotachaa l'iphe, bu eka ono go ha pfuaru phe igwerigwe opfu bya eyeru phe okpu-ikike. E mechaa; o bya ejeshia Gurisu. ³ O noo onwa eto l'eka ono. A nonyaa; o kwakobe jeshia abahu l'ugbo eje ali Siriya. Ndu Jiu gharu je akwachia ya uzo. O laphu azu je eshia uzo Masedoniya lashia. ⁴ Ndu ephe l'iya swi l'ije ono bu Sopeta, nwa Piroso, onye Beriya waa Arisutakosu waa Sekundosu, ephebedua shi le Tesalonayika; waa Gayosu onye Debi; waa Tikikosu waa Tirofimosu; noo ndu ke Eshiya; waa Timoti. ⁵ Ndu ono vuru uzo je anodu le Tirowasu pfuru-cheru anyi. ⁶ A -bochaa iphe "Obo-buredi, ekoduru ekoko"; anyi bahu l'ugbo le Filipayi tugbua. A nepheho ujiku ise; anyi byapfuta phe le Tirowasu. E rwua eka ono; anyi noo abali esaa l'eka ono.

Ejele ikpazu, Polu eje Tirowasu

⁷ O be le mboku mbu l'idzu; anyi dzukobe g'anyi ria Nri-enyashi-Nnajiuphu. Polu wata phe asaru opfu; kele okwakobekwanu k'ala l'utsu iya. O pfuepho opfu gbiriri jasu abali kee ebo. ⁸ Oroku du igwerigwe l'ime ulo-eli ono l'eka anyi nyikotaru je adokobe le k'eli iya. ⁹ Nwokofoya lanu, aza Yutikosu nodu anoo l'igburonu windo. Polu pfunyaepho opfu ono; mgbenya rweahaa Yutikosu. A nonyaa mgbenya tu iya. O shi le mkpopfu ulo-eli eto ono ngabufu bya echia onwiya l'ali. E jeshia ya apali; o nwuhuwaa. ¹⁰ Polu bya enyizeta bya anmakoru iya l'eli bya agbaka ya eka su: "Unu ta akwagbushihe onwunu l'o dzuwaa ndzu!" ¹¹ O tugbua laphu azu je anyawaa buredi ono kee; ephe ria. ¹² O pfuaru phe opfu ozo; pfua ya jasu nchi bohu. O buru iya alala. ¹² Ephe duta nwokofoya ono le ndzu. O buru iphe, e gude dua phe obu; obu shihu phe ike okpobe esihu.

Polu shi le Tirowasu jeshia Militosu

¹³ Anyi tugbua bya abahu l'ugbo kporu jeshia Asosu g'anyi apata Polu l'eka ono; kele o suru g'anyi gude ugbo byapfuta iya le ya e-gude okpa lufuta l'eka ono. ¹⁴ O byapfuta anyi le Asosu; anyi pata iya l'ugbo tugbua

jasu anyi jerwua Mitilini. ¹⁵ Tòbudu iya bụ; anyi shi l'èka ono tugbua. O be lẹ nchitabòhu iya; anyi shi l'èka ono gude ugbo ghaa mgboru Kiyosu. O rwua echele iya; anyi kpò-rwua Samosu. O be lẹ nchitabòhu mbòku k'ono; anyi kpò-rwua Militosu; ¹⁶ kele Pòlu pfuhawaru sù lẹ ya a-gha Efesosu aghagha gẹ ya te eje akpò upfù l'alì Eshiya. O dũ iya egwegwa; kele oome gẹ ya kukebe ẹhu jerwua Jierúsalemù; tẹme l'oorwua mbòku Pentikòsutu.

Pòlu asu: "Nòkwa-ẹhu mma"

¹⁷ Pòlu nòdu lẹ Militosu zia g'e je ezia ndu e meru ogerenya Chìochi lẹ Efesosu g'ẹphe bya gẹ yẹ l'ẹphe dzuda. ¹⁸ Ẹphe byarwuta Pòlu sù phẹ: "Unu mawaru-a gẹ mu shi emeje teke ono, mu l'unu nòkpoo ono eshinu mu byaru alì Eshiya. ¹⁹ Mu wozetaru onwomu alì ejeru Nnajiuphu ozi; mu gude ẹnya-mini gude iphe-ẹhuka, byapfutakotaru mu nù, shigbaa l'ẹjo idzu, ndu Jiu achìru mu eje ozi ono. ²⁰ Unu maru l'ọ tọ dudu iphe k'uzo ono, Chileke e-shi dzọo unu ono, mu atogboduru unu ẹba; mbù l'ọ tọ dudu ẹka mu wachiru iya unu awachi mẹ nanù. Mu rarù iya unu arara zia ya unu l'edzudzu-ọha mẹ l'ibe unu l'unuphu l'unuphu. ²¹ Mu nmaru ndu Jiu mẹ ndu abudu ndu Jiu ọkwa sù g'izimanù iphe-ẹji phẹ azù g'ẹphe gha umere lwapfuta Chileke bya ekweta l'ọo Jizosu bụ Nnajiuphu phẹ. ²² Nta-a bẹ mu e-mekwa gẹ Unme-dù-Nsọ ziru mu. Mu e-je Jierúsalemù; ẹbe ọ bụkwa lẹ mu maru iphe, ee-mẹ mu nù l'èka ono. ²³ Iphe, mu maerupho bụ lẹ Unme Chileke emeje mu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu mu ahuma lẹ mkpọro waa iphe-ẹhuka, parù ẹka swiru mu lẹ Jierúsalemù ono. ²⁴ Ọlẹ ọ tọ dudu iphe, mu guberu ndzu mu. Ọo 'nù gẹ mu jefukpòonu ozi mu l'ishi; mbù gẹ mu jefubebe ozi ono, Nnajiuphu bụ Jizosu ziru mu gẹ mu jee ono, bụ iya bụ gẹ mu pfukaaru ndiphe k'ozì-ọma lẹ Chileke a-phuru phẹ obu-imemini.

²⁵ "Nta bẹ mu mawaru l'unubẹ ndu ono, mu tsoru jephee zia ozi-ọma l'ọo Chileke bụ eze ono bẹ taa humabaekwa mu ọzo. ²⁶ Noo iphe, mu gude sù unu ntanù-a; ọ -duru onye larù l'iswi bẹ ẹka mu ta adụekwa iya ọzo. ²⁷ Kele mu tükowaru iphemiphe, Chileke tüberu togbokotaru unu ẹba. Ọ tọ dudu ophu mu wachiru unu awachi mẹ nanù. ²⁸ Unu leta onwunu ẹnya letakwaphọ unwu aturu ono, Unme-dù-Nsọ yeru unu l'èka ono ẹnya. Unu büru ndu azù Chìochi, Chileke gude mee, Nwa iya gèdegede gbaru l'oswebe; mee g'ọ büru nkiya. ²⁹ Mu maru lẹ mu -tugbuchaeapho lashia bẹ ndu ẹjo nzi a-wubata g'ẹjo agụ bya adakaa unu. Ọ tọ dukwa g'e meru; ẹbe ẹphe ebyi ẹka l'igwe aturu-a. ³⁰ Ọ duru teke aa-nonya ndu shikwaa l'ime ọgbo unu ono awata adzù ọka. Ẹphe egude ẹgube ono meahaa g'ẹphe dzuta ndu kweru kẹ Kéreshi l'ọka g'ẹphe etsoru ẹka phẹ. ³¹ Noo ya bụ; unu kwabẹ ẹnya. Unu nyatajẹkwa lẹ mu kwatarù gude ẹnya-mini kukebe ẹhu eme unu g'unu tsoru ọzo, pfuru ọto. Mu ziru iya unu l'ẹhu l'ẹhu; eswe l'enyashi apha ẹto ophu.

³² "Nta bẹ mu yeru unu l'èka Chileke. Mu ziwaru unu ozi-ọma k'ezephe-ọma, Chileke emeru ndiphe. Ọo ozi-ọma ono eche unu bya aduje ike emetse unu emetse bya adujekwapho ikẹ mee g'unu lẹ ndu ọzo, bụ ndu kẹ Chileke gbarù mgba l'iphe ono, o doberu ndu nkiya ono. ³³ Unu maru l'ọ tọ dudu onye ẹgu iphe iya gujeru mu. Ophu ọ dudu onye mu sjueru g'ọ nù mu afù; ọzoo kobo; ọzoo uwe iya. ³⁴ Ọo ẹka mu-a ẹphenebo bẹ mu gude jee ozi jeta iphe, mkpa iya duru mu; waa iphe, mkpa iya duru ndu mu l'ẹphe swì. ³⁵ Mu gudewaa ẹgube ono goshi unu l'anyi a-nodu ejeshije ozi ike g'anyi egude ẹgube ono yeru ndu adudu g'ọ dũ phẹ ẹka. G'anyi

nyatajèkwa iphe ono, Jizòsu, bụ Nnajiuphu pfuru l'onwiya ono sù: 'Onye anù anùnu bè ẹhu kakwa ụtso eme l'onye anata anata.'

³⁶ Pòlu pfuchaa nno; o gbushi ikpere yee ndu ono g'ẹphe ha pfuru nù Chileke. ³⁷ O tughushia; ẹphe tũko bungee ẹkwa je arikua ya ẹka l'olu; tsutsuchaa ya onu gude sù iya tókwa ẹhu. ³⁸ O buru epufufu ono, o pfuru l'ẹphe taa humabaedu iya ozo ono bè kachakpoo phẹ erwu l'ẹhu. Ẹphe duru iya jeshia l'ugbo.

21

Pòlu eje Jierúsalemù

¹ Anyi sù phẹ: "Nòkwa-ẹhu mma" bya abahù l'ugbo kpòkwaseerupho nhamunha jasù anyi lufuta lẹ Kòsu. O be lẹ nchitabòhu iya; anyi kpòru byarwuta Rodzu. Anyi shi l'ẹka ono kpòru jeshia Patara. ² Anyi rwua bya ahùma ugbo, adagha eje Fonishiya. Anyi bahù iya kpòru tughua.

³ Anyi kpò-rwuepho ẹka anyi gbewaa elewaa Sayipurosù ẹnya; anyi jiru iya ye l'ẹkicha kpòru jeshia Siriya. Anyi byarwutaepho Taya, bụ iya bụ ẹka aabya egweshi iphe, ugbo ono vu; anyi nyishihu. ⁴ Anyi hùma ndu kẹ Kéreshi l'ẹka ono. Anyi l'ẹphe nọ abalí ẹsaa. Unme Chileke mee ẹphe hùma iphe, e-me Pòlu lẹ Jierúsalemù. Ẹphe nmaaru iya ọkwa sù iya g'ò to jekwa. ⁵ Anyi nòdzuepho abalí ẹsaa ono; anyi haa ẹka ono tughua ije anyi. G'ẹphe hakòta; mẹ unyomu phẹ; mẹ unwegirima phẹ tũko wuru tsoru anyi jasù anyi lufutabebe lẹ Taya. Anyi lufutabebeepho; anyi tũko gbushi ikpere l'onu eze-enyimu l'ẹka ono pfuru nù Chileke. ⁶ Anyi l'ẹphe kwechaa ekele ikpazu-a; anyi bahù l'ugbo tughua. Ẹphebedua wuru lashia ibe phẹ.

⁷ Anyi shi lẹ Taya l'ẹka ono kpòru ugbo tughua. Anyi bya akpòrwua l'alí Tolemeyisu. O buru l'ẹka ono bè anyi nò-buhuru l'ugbo l'ije anyi ọbù. Anyi bya eje ekelechaa unwunna; anyi l'ẹphe nọ ujiku ophu l'ẹka ono. ⁸ O be lẹ nchitabòhu iya; anyi gude ọkpa tughua bya ejerwua Sizariya. Anyi rwua bya abahù l'ibe Filipu, onye Ozi-oma; anyi l'ẹphe nòdu. Filipu ono yì l'unwoke ẹsaa phọ, a hotajeru g'ẹphe yeje ẹka phọ. ⁹ O nwutaru unwumgboko ẹno, ata alùdu jì. Unwumgboko ono ẹphen'ẹno tũko epfuchijechaaru Chileke. ¹⁰ Anyi nòkpoo ujiku olemole l'ẹka ono. A nonyaa nwoke lanù, bụ onye mpfuchiru, ẹpha iya bụ Agabòsu shi lẹ Jiudiya bya. ¹¹ O byapfuta anyi bya ewota akpò, Pòlu atubutajẹ uwe iya bya egude kegbabẹ onwiya ẹka waa ọkpa bya asù: "Unme-dù-Nsọ sùru-a; l'onye nwe akpò-a bè ndu Jiu l'e-ke egube-a lẹ Jierúsalemù kpuru iya nù ndu amadù Chileke."

¹² Anyi nùmachaa ya; anyi lẹ ndu nọ l'ẹka ono wata arwọ Pòlu g'ò to jeshi Jierúsalemù. ¹³ O sù: "Ẹkwa ọwa, unu ara ọwa-a bụ gunu? ?Unu gbẹ eme g'obu nmafù mu? Mu nọakwaa onwomu ree egude kẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu nwùhu lẹ Jierúsalemù; ọ tọ bũdu-a g'e kee mu egbu kpurumu."

¹⁴ Anyi pfua nta pfua imo; ọphu o kwedu. Anyi parù haa sù: "G'iphe, dù Nnajiuphu l'uche mee."

¹⁵ Anyi nonyaa l'ẹka ono; anyi kwakọbe jeshia Jierúsalemù. ¹⁶ Unwunna, nọ lẹ Sizariya harù tsoru anyi. Ẹphe dua anyi durwua ibe onye anyi eje anòdu, ẹpha iya bụ Menesonu onye Sayipuròsu; onye shi l'òduu buru onye kẹ Kéreshi.

Pòlu eje ekele Jiemusu

¹⁷ Anyi rwua Jierúsalemù; unwunna natakpoo anyi ọkpobe anata. ¹⁸ O be lẹ nchitabòhu iya; anyi lẹ Pòlu swìru jeshia ekele Jiemusu. Anyi jeshia;

ndu e meru ogerenya Chìochi dzugbuwaa l'èka ono. ¹⁹ Pòlu kelechaa p̄hè bya eshi l'ishì kòkòtaru p̄hè iphe, Chileke gude ozi, ya jeru ndu abùdu ndu Jiu meeru p̄hè. ²⁰ Ephe ñumachaa iphe ono, o p̄furu ono bya atùko kele Chileke ekele. Ep̄he sù Pòlu g'o leánarò g'ip̄hè dù l'èka-a. Sù iya l'ikpoto ndu Jiu bè kwetaakwaru l'òo Jizòsu bù Nnajiup̄hu p̄hè; t̄mè ep̄he phubekwaphò ip̄hu l'eme ekemu, shi l'èka Mòsisu. ²¹ E p̄fuwaru p̄hè l'iizi ndu Jiu mgburugburu, bugbaa l'alì òzo g'ep̄he gwòbe ekemu Mòsisu; g'ep̄he te ebujeshi ùnwu p̄hè ùb̀v̀; òphu ep̄he etsohè omelalì ndu Jiu. ²² ?Anyi e-me iya imagha? Oha a-gbakwa mkpu. Kèle ep̄he ñumajekwa l'i lwawaru. ²³ Ip̄he, ii-mekwa baa; ò òduru ùmadzu èno, kweru Chileke l'ep̄he edoberu iya onwophè iche; bya atù-bua teke ep̄he e-meberu iya. ²⁴ Teke ep̄he tuburu gbabeakwaa. Jekwa etsoru p̄hè mee nsò, nturwu. L'i p̄fuaru p̄hè ùgwò ip̄he, ip̄he ono e-phu p̄hè k'òphu ep̄he a-kp̄ushikwanu ishi. Oo ya bù g'on'yemonye amaru l'iphemip̄he ono, a tùko ep̄fu l'iime ono bukòta ùka. Ep̄he amaru lè g̀ubedua l'onwongu atùkojekwaa g'ekemu Mòsisu p̄furu emekòta. ²⁵ O -b̀uru kè ndu abùdu ndu Jiu, bùwaa ndu kè Kèreshi bè anyi ch̀ihaanaru-a idzu dewaa èkwo-ozí zilaarù p̄hè sù g'ep̄he te erijeshi ip̄he, a gwarù ip̄he. Ophu ep̄he atajekwa mee-ip̄he. Ophu ep̄he atakwa anù, a swì-g̀buru aswì-g̀bu. Ophu ep̄he apharwushijekwa onwophè.

²⁶ Oo ya bù; Pòlu byanù bya eduta ùmadzu èno ono yeru onwiya. O bè lè nchitabòhu iya; ep̄he l'iya je emee nsò ono l'èze-ùlo Chileke. Ep̄he shi ègube ono mee a madzuru l'a -nòfua ujiku èsaa bè ep̄he lè ndu òphuu e-gude ip̄he bya g'e gweeru p̄hè èja l'èhu l'èhu g'ò gbaru.

Egude Pòlu l'èze-ùlo Chileke

²⁷ Abalì èsaa ono òdu abv̀waa. O bè ujiku lanù; ndu Jiu, shi Eshiya harù hùma Pòlu l'ime eze-ùlo Chileke. Ep̄he kp̄alia ikpoto nemadzù l'èka ono; yeeru p̄hè òku; ep̄he gude Pòlu ²⁸ chishia mkpu sù: "Ízurèlu! O-ji-l'èka t̄ogbo-o! Unu bya eyeta èka-o! Waa nwoke-a, tsoru èkameka eje ezi nemadzù ip̄he; ep̄fubyishi ndibe anyi bya ezibyi ekemu Mòsisu bya ep̄fubyishi eze-ùlo Chileke-a. Ophu ka n̄jò bù l'o dutaru ndu abùdu ndu Jiu dubata l'èze-ùlo Chileke shi ègube ono merwushia èka òduru Chileke lè nsò." ²⁹ Ip̄he, ep̄he gude ep̄fu nno bù l'ep̄he hùmajeru èka Pòlu yèe onye Efesòsu, èpha iya bù Tirofimosu swì ejep̄he lè Jierúsalemù. Ep̄he dobesu lè Pòlu du nwoke ono bahù l'ime eze-ùlo Chileke.

³⁰ Mkpu kp̄u gbaahaa gharagharagara. Ep̄he gbakodzua bya akp̄ta Pòlu kp̄futa iya l'ime eze-ùlo Chileke. A guchishia eze-ùlo Chileke ono teke ono teke ono. ³¹ Ep̄he òdu emekwadù-a g'ep̄he gbua Pòlu; onyeshi ndu ojògu ndu Romu, bù iya bù onyeshi ndu uswe iya ono ñumanu l'ùtsù ada lè Jierúsalemù. ³² Onyeshi ono ch̀itaep̄ho ndu-ishi ojògu waa ndu ojògu p̄hè ègwegwa gbap̄fushia ikpoto ndu ono. Ep̄he hùmaep̄ho onyeshi ono yèe ndu ojògu ono; ep̄he tsubuhu Pòlu ip̄he. ³³ Onyeshi ndu ojògu ono bya eje egude Pòlu bya akarù g'a t̄ua ya uzi mkpòro labò. Bya agbè teke ono jiahaa sù: "?Bù onye bè ò bù? ?Bù g̀nu bè ò meru?"

³⁴ Ndu echi l'o meru òwa; ndu echi l'òo òphuu. A òdu ep̄fuep̄ho ip̄he, edoduru ènya k'òphu onyeshi ndu ojògu ono amaèdu ip̄he, bù l'òo waa ip̄he, o meru baa. O sù ndu ojògu iya g'ep̄he kp̄ta Pòlu kp̄ba l'òdu ndu ojògu. ³⁵ Ep̄he kp̄uru iya rwua ònu-abata òdu-òjògu ono; ep̄he palita iya apalita parù; l'èka mkpukpu ono ede igiji eme g'ep̄he nata iya megbua. ³⁶ Ep̄he òdu eze gidigidi etso iya l'azù echigbaa: "Chigbua ya! Chigbua ya!"

Pọlu eme g'ọ dzọo onwiya

³⁷ Ẹphe jeshiēpho g'ẹphe kpọba Pọlu l'ime ọdu ndu ojọgu ono; ọ sọ onye-ishi ndu ojọgu ono: "Gẹ mu pfunaaru ngu iphe."

Onye-ishi ndu ojọgu ono sọ iya: "Inhi! ?I gbẹ maru opfu Giriku? ³⁸ ? Bu iya bu l'ọ tọ bọdu ngu bu nwọphu Ijiputu ono, kpalikwaduru-a opfu; chita mgbugbumadzu unu umadzu iri, chiba l'echiēgu, e budu ebubu je anọdu-a?" "Tọbodu ngu?"

³⁹ Pọlu sọ iya: "Mbẹdua bukwa onye Jiu, a nwuru l'alị Silisiya gẹdegede. Mu shikwa Tasosu, bu mkpukpu nweru ẹnya. Jiko gẹ mu pfunuru nu ndu-a."

⁴⁰ Onye-ishi ndu ojọgu ono bya ekweta g'ọ yee ọnu. Pọlu bya apfuru lẹ mkpokota ẹka eeshije enyiba l'ulo bya achi-liaru ikpoto ọha ono ẹka g'e gebe gẹ ya yee ọnu. Ẹphe daẹpho kpiriri; Pọlu gude opfu Hiburu pfuaharu phẹ opfu:

22

¹ "Mu sọ-a; unubẹ unwunna mu phẹ; mẹ nna mu phẹ! Unu ngabẹru mu nchi gẹ mu dofu onwomu l'iphu unu!" ² Ẹphe numa l'oopfu opfu Hiburu; opfu ọ duedu onye mebaru mẹ pyimu. Pọlu wata asa opfu ono.

³ "Mu bu onye Jiu, a nwuru lẹ Tasosu, nọ l'alị Silisiya. Ẹka a nọ hee mu bu lẹ Jierusalemu l'ẹka-a. Onye ziru mu ekwo bu Gameliyelu. O kwata zishia mu ekemu ndiche anyi phẹ ike. Oo g'unubẹ ndu nokota l'ẹka-a adzoshi kẹ Chileke ike-a bu gẹ mu shi anọduje adzo iya. ⁴ Ndu shi etso Uzo Nnajiuphu ono bẹ mu shi akpashije ẹhu ike; mbu shi egbuje phẹ egbugbu. Mu shi egudeje unwoke phẹ mẹ unwanyi phẹ tọa mkporo. ⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya unu bẹ a-gbakwaa ekebe l'iphe-a, mu epfu-a bu ọkobe-opfu. Mu jeru je anata phẹ ekwo, e deru nu unwune phẹ ndu Jiu, bu lẹ Damasukosu bya ejeshia ẹka ono gẹ mu gudechaa ndu kwetarọ kẹ Jizosu tọa phẹ mkporo kpuru bya Jierusalemu g'a hua phẹ ahuhù.

Pọlu akọ gẹ ndzu iya gude gbanwe

⁶ "No iya; mu nọdu eje; mu rwutashiepho Damasukosu g'ẹnyanwu alwawaa l'ishi; iphoro shiepho l'imigwe chaepho kẹ vaa chaphee mu mgburugburu. ⁷ Mu daa kpurumu l'alị. Mu numa olu-opfu, epfu anu mu nu sọ mu: 'Solu! Solu! ?Bu gunu meru iphe, iikpa mu ẹhu?' ⁸ Mu sọ iya: '?Bu onye bẹ i bu Nnajiuphu?' O sọ mu: 'Mu bu Jizosu onye Nazaretu, bu onye iikpa ẹhu-a.' ⁹ Ndu mu l'ẹphe swi humachaa iphoro ono obenu l'ẹphe ta anumaduru opfu ono, onye ono epfu anu mu ono. ¹⁰ Mu jja sọ: 'Nnajiuphu; ?bu gunu bẹ mu e-me?' O sọ mu: 'Gbalihu bahu l'ime mkpukpu Damasukosu. I-rwuwaro ẹka ono bẹ aa-karu ngu-a iphemiphe, du Chileke gi mee ya.' ¹¹ Iphoro ono mee mu tsuhaa ishi. Ndu mu l'ẹphe swi kpuru mu l'ẹka anyi bahu lẹ Damasukosu.

¹² "Anyi rwua ẹka ono; ọ duru nwoke, ẹpha iya bu Ananayasu: onye Chileke duru lẹ nsọ. Oomekotaje g'ekemu pfuru; teme ọ buru onye duru ndu Jiu, bukota l'ẹka ono lẹ nsọ. ¹³ Ananayasu ono byapfuta mu bya apfu-kube mu bya asu mu: 'Solu nwune mu; ngwa wata aphu ọzo!' Teke ono teke ono mu wata aphu ọzo bya ahuma iya. ¹⁴ O sọ mu: 'Chileke ndiche anyi phẹ bẹ hotaakwaru ngu gi maru iphe, du iya l'uche; l'i huma onye ono, pfuberekoto kpoloko ono; numa iphe, oopfu l'onwiya. ¹⁵ Kele jigbaru mu odzori l'iphu ndiphe mgburugburu. L'i pfuaru onyemoneye iphe

ono, ì hùmaru ono waa iphe ono, ì nùmaru ono. ¹⁶ Nta-a; ?bù gùnu ozo bè ì ngabèru? Gbalihu g'e mee ngu baputizimu; l'i kweta kẹ Nnajiuphu, bù Jizòsù g'ò safù ngu iphe-èjì ngu. ”

Pòlu eje ezi ndu abùdu ndu Jiu ozi-òma

¹⁷ “No iya; mu laphu azù lẹ Jierúsalemù. Mu nòdu l'eze-ùlo Chileke ẹka mu epfu anù Chileke phua ophulenyà hùma Nnajiuphu. ¹⁸ Ọ sù mu: ‘Mee ẹgwegwa lùfu lẹ Jierúsalemù; kele ndu ẹka-a taa ngakwa nchì l'iphe, iipfu k'ẹhu mu.’ ¹⁹ Mu sù: ‘Nnajiuphu; ẹphe machachakwaru-a rengurengu gẹ mu shì ejeje l'ùlo-ndzukò ndu Jiu je atù a ndu etso ọzo ngu mkpòro sù g'e chia phẹ iphe. ²⁰ Teke e gburu onye-ekebe ngu bù Sutivinu; bè mu nòkwa l'ẹka ono; tẹme mu zua mgbede l'egbugbu, e gburu iya dù ree. Ọ buri mbèdua nọ swiru uwe ndu jeru iya atugbu.’ ²¹ Nnajiuphu sù mu: Tugbua jeshia! Mu e-zi ngu ẹka dù ẹnà g'ì jefpu ndu abùdu ndu Jiu.”

²² “Ndu ono dakpòephe jii ngabẹ nchì l'iphe, Pòlu epfu jasù o pfuepho kẹ ndu abùdu ndu Jiu ono; ẹphe swò-lihu sù: Unu wofu ẹgube onye ọwa-a lẹ mgboko! Ọ tọ dukwa k'anòdu ndzù!” ²³ Ẹphe nòdu atù woowoowo; alashì uwe phẹ; ekpoka urwuku; l'ẹka ẹhu ẹghu phẹ ẹghu. ²⁴ Onye-ishi ndu ojogu ono sù gẹ ndu ojogu iya kpùba Pòlu l'ime ọdu ọgu ono. Ọ karù phẹ g'ẹphe chia ya iphe g'a maru oo-pfu iphe, kparù iphe, ndu Jiu aturu iya woowoowo g'ẹphe atù iya ono. ²⁵ A bya ekechaa Pòlu ẹgbu g'e chia ya iphe; ọ sù onye-ishi ojogu ndu Romu lanù, pfuru l'ẹka ono: “?E chije onye Romu iphe l'ẹbe abù l'e kperu iya ikpe g'a maru iphe, o meru tọ?”

²⁶ Onye-ishi ojogu ono nùma iya bya ejepfu eze onye-ishi ndu ojogu je asù iya: “?Ì maru-a iphe, ì sùru g'e mee? ?Ì maru-a lẹ nwoke-a bù onye Romu?”

²⁷ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ejepfu Pòlu je asù iya: “?Ì bù onye Romu eviya?” Pòlu sù iya: “Ee.”

²⁸ Eze onye-ishi ndu ojogu ono sù iya: Mu pfukwaru okpoga, parù ẹka; tẹme mu buri onye Romu. Pòlu sù iya: Obenu l'a nwuru mbèdua anwunwu lẹ Romu.

²⁹ Ndu ono shì abya aji Pòlu aji ono parù iya haa. Ndzù guahaa eze onye-ishi ono g'ò nùmaru lẹ Pòlu bù onye Romu. Ọ buri nwa Romu bè ọ turu mkpòro.

Pòlu nọ l'iphu ọgbo-ikpe ndu Jiu

³⁰ O be lẹ nchitabọhu iya; Eze onye-ishi ndu ojogu ono sù g'a tufu Pòlu mkpòro. Ọ bya ezia gẹ ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ọgbo-ikpe ndu Jiu dzugbua. Ẹphe dzugbuepho; o duta Pòlu dufutarù phẹ. Ọ buri iphe, ọchokpoo bù g'ò maru iphe, ndu Jiu gudedoru Pòlu.

23

¹ Pòlu bya atabẹ ọgbo-ikpe ono ẹnà bya asù phẹ: “Unwunna mu; ọ tọ dukpokwaa iphe, mu maru, mu mejeru byasù nta-a, bù iphe, mu a-sù l'ọowa mu obu mini l'iphu Chileke.” ² Noo ya; Ananayasu, bù onye-ishi ndu-ishi uke Chileke gbalihuẹpho sù gẹ ndu pfu-kube Pòlu chia ya ẹka l'onu. ³ Pòlu sù iya: “Gẹ Chileke chikwa ngu iphe gube igbulò, e teru ndzù ono! Nta-a bè ì nọ l'ẹka-a eme g'ì gude ekemu kpee mu ikpe; tẹme ì nòdu emeyikwaphò ekemu ono; eshinu ì sùru g'e chia mu iphe.”

⁴ Ndu pfu-kube Pòlu sù iya: “Shii! ?Tì madù l'ọo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bè ìpju iphu ẹgube ono?”

⁵ Pọlu sụ: “Ụnwunna; mu te eshikwa maru l'ọ bụ onye-ishi ndu-uke Chileke. L'opfu Chileke sụkwaru: Te ephukwa onye bụ onye-ishi ngu iphu.*”

⁶ “Tọbudu iya bụ; Pọlu hụmaepho lẹ ndzukọ ogbo-ikpe ono dū ẹbo; l'ogbo ndu Sadusii dū iya; ogbo ndu Fárisii dū iya; o chishia: Ụnwunna mu; mu yikwa l'ogbo Fárisii. Ndu nwuru mu nū yikwapo l'ogbo Fárisii. Iphe, e kpedoru mu ikpe iya-a bụkwa lẹ mu ele ẹnya lẹ ndu nwuhuru anwuhu bẹ Chileke e-me ujiku lanu g'ephe teta dzuru ndzu.”

⁷ Epfuzeta, oopfuzeta iphe ono; ndu ogbo Fárisii waa ndu ogbo Sadusii wata aswo uswo. Ogbo-ikpe keha ẹbo. ⁸ Kele ndu Sadusii suru lẹ Chileke tee medu ndu nwuhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndzu ozo; sụ l'unwu-ojosi-imigwe ta adudu; ophu ọ dudu ndu ozo, dūbaa nū, bụ ndu a ta ahụmadu l'ẹnya. Obenu lẹ ndu Fárisii tukuror iphe ono kwetakota. ⁹ Ụzu nọdu atụ wọwoowoo aka shii eje. Ndu ezije ekemu ndu ophu bụ ogbo Fárisii haru gbalihu epfushi ike sụ: “Ọ tọ dukwa iphe, dū ẹji, anyi humaru, nwoke-a meru! ?A maru bụ maa; ozoo ojosi-imigwe epfujeru nū iya.”

¹⁰ A nonyaa; uswo obu paa ẹka k'ophu eze onye-ishi ndu ojogu ono dobesu l'ephe a-lokashi Pọlu nanu nanu. Ọ sụ gẹ ndu ojogu iya ye ishi je akpuphu Pọlu azu l'odu ndu ojogu ono.

¹¹ O be l'enyashi iya; Nnajiuphu, bụ Jizosu bya apfu-kube Pọlu sụ iya: “G'ike ta abvukwa ngu Pọlu! Kele ọo g'i gbaru ọdzori mu lẹ Jierusalẹmu l'ẹka-a bụ g'i jefutaje agbaaru mu iya lẹ Romu.”

Aachi idzu egbu Pọlu

¹² O be lẹ nchitabohu iya; ndu Jiu bya edzukọbe bya erifu nte l'ephe ta abyadu atso nri onu; ophu ephe etsudu onu l'okoro jasụ teke ephe gbударu Pọlu. ¹³ Ndu ono, riru nte ono ghatakwaru ukporo labo. ¹⁴ Ephe byapfuta ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ogerenya ndu Jiu je asu ppe: “Anyi rifuakwaru nte l'anyi taa tsodu nri onu jasụ teke anyi gburu Pọlu. ¹⁵ Ọo ya bụ; unu l'ogbo-ikpe zia eze onye-ishi ndu ojogu ndu Romu g'o dutaru unu Pọlu. Unu mee ya g'o dobesu l'unu eme g'unu jibaa ya aji. Ọle anyibedua a-kwabẹ gbua ya l'uzo; teme l'o rwua ẹka-a.”

¹⁶ Noo ya; nwokorobya lanu numanu k'ewohagbaa onwophe l'uzo kwaberu Pọlu ono. Nwokorobya ono bụ nwune Pọlu ke nwanyi nwuru iya. O je l'odu-ogu l'ẹka ono je epfuaru iya Pọlu. ¹⁷ Pọlu bya ekua onye-ishi ndu ojogu lanu bya asu iya: “Duta onye-a jepfu eze onye-ishi ndu ojogu. Ọ duru iphe, oo-pfuru iya.” ¹⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya edujeru eze onye-ishi ndu ojogu ono bya asu iya: “Onye mkporo ono, bụ Pọlu kuru mu sụ gẹ mu dutaru ngu nwokorobya-a l'ọ duru iphe, dū mkpa, oo-pfuru ngu.”

¹⁹ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya eje anodu iche bya ajia ya lẹ mpya sụ iya: “?Bụ gunu bẹ i byaru mu epfuru?”

²⁰ Ọ sụ iya: “Ndu Jiu chiru idzu l'ephe a-sụ ngu g'i duta Pọlu dufutaru ogbo-ikpe echele. L'ephe aa-sụ ngu lẹ ndzukọ ogbo-ikpe achọ g'ephe jibaa ya aji. ²¹ Ọle ọo g'i ti ngakwaru ppe nchi; kele ọ duru ndu ghataru ukporo labo e-wohagbaa onwophe ewoha l'uzo kwaberu iya. Ndu ono rifuwaru nte l'ephe tee ridu nri; ophu ọ dudu iphe, ephe a-ngu m'ọ budo l'ephe gbударu Pọlu. Ephe doziwaru onwophe. Iphe, ephe kwaberu nta-a bụ g'i kweta g'e duru iya bya.”

* 23:5 23:5 Guna Awu 22:28.

²² Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Ta adukwa onye ii-me g'o maru li pfuwaru mu iya." O su ge nwokorobya ono la. O lasha.

E du Polu je anu nnajioha, bu Felikusu

²³ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ekua ndu-ishi ndu ojogu iya umadzu ebo bya asu phe: "Unu je achikobe ndu ojogu ukporo iri; waa ndu ojogu ukporo eto l'iri; ndu a-nodu agba l'inya; waa ukporo iri ozo ndu a-chiru arwa. Unu kwakobe phe k'eye Sizariya le nri-enyashi ntanu-a. ²⁴ Haru inya dozia, Polu a-nodu agba g'unu duru iya nu nnajioha, bu Felikusu. G'o to dukwa iphe, e-me iya nu." ²⁵ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya edee ekwo-ozu su:

²⁶ "Kulodiyosu Lisiyasu ede ekwo-a anu Okalibe Nnajioha, bu Felikusu asu: Nnajioha; mu ekele ngu-o. ²⁷ Ndu Jiu guderu nwoke-a, mu suru g'e gude byapfuta ngu-a eme g'ephe gbua. A nonyaa e mee mu maru l'o bu nwa Romu. Mu gude ndu ojogu mu je anafu phe iya. ²⁸ Mu meahaa ge mu maru iphe, ephe gudedoru iya. Mu duru iya jepfu ndzukogbo-ikpe phe. ²⁹ Mu huma l'iphe, o meru ta abudu iphe, o du ke g'a pfu-gbua ya; ophu o dukpodanu k'atu mkporo. Iphe, ephe epfu l'o meru bu opfu k'ekemu-ali ndu Jiu. ³⁰ Mu numa le ndu Jiu chiru idzu g'ephe gbua ya; mu su g'e gude iya byapfutashia ngu. Mu su ndu epfu iphe, o meru g'ephe byapfuta ngu bya epfua ya l'iphu ngu."

³¹ Ndu ojogu ono bya emee g'e ziru phe. Ephe gude Polu jee l'enyashi ono jasu le Antipatarisu. ³² O be le nchitabohu iya; ndu ojogu ono ndu ophu gude okpa laphushia azu l'odu-ojogu. Ndu ophu gude inya duru iya jeshia. ³³ Ephe durwua ya Sizariya bya eworu ekwo ono nu nnajioha bya eworu Polu ye iya l'eka. ³⁴ O bya aguebe ekwo ono; bya ajia Polu ali eka a nwuru iya. O numawaro l'o bu onye Silisiya; ³⁵ o su: "Mu a-numawaro onu-mini ngu rengurengu me ndu epfu iphe, i meru byarwutaepho." O su g'e je dobe Polu l'eze-ulo Herodu che iya nche.

24

Iphe, ndu Jiu epfu le Polu meru

¹ A nepho abali ise; Ananayasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya l'ogbo-ikpe ndu Jiu haru swiru jeshia Sizariya. Ephe gudekwapho onye maru eye onu l'opfu, epha iya bu Tetalosus gude jeshia. Ephe rwua bya atuko iphe, ephe suru le Polu meru doshiaru nnajioha, bu Felikusu. ² A bya ekua Polu. Tetalosus wata epfu iphe, ephe suru l'o meru su:

"Okalibe Nnajioha; oo g'i gude nwubeberu anyi enya ree meru g'o gude anyi buru le nchi odoo. O buru nkwamenya ngu meru iphe, a gbanwesharu iphemiphe ono, a gbanweshiru ono g'ooduru ndibe anyi le ree. ³ Iphemiphe ono, iimeru anyi ono du anyi ree. Anyi nodu l'ekameka ekele ngu ekele iya. ⁴ Mu te ejeekwa epfukwaduru ngu ro ogologo opfu. Iphe, mu arwo ngu bu jiko g'i kweru numa iphe-a, anyi abyaruru ngu epfuru-a. Anyi e-gbuu ya pho mkpirikpu. ⁵ Nwoke-a be anyi humawaru l'o bu onye shiberu ite ejo-iphe. Okpaje utsu l'eka ndu Jiu nokpoo le mgboko mgburugburu. Teme o buru iya bu ishi ndu ejo ogbo ono, bu ogbo ndu Nazaretu. ⁶ O nodu eme g'o merwua eze-ulo Chileke. Anyi gude iya eme g'anyi gude ekemu-ali anyi kpee ya ikpe. ⁷ Ophu eze onye-ishi ndu ojogu, bu Lisiyasu ekweddu. O bya eye iya eka; bya egude eka ike nata iya anyi.

8 O sù g'anyibe ndu guderu iya nù bya l'iphu ngu. I -jia nwoke-a aji bẹ ji-humawaro iphe obu, anyi epfuru ngu l'o meru obu." 9 Ndu Jiu ophuu ye iya eka sù l'iphemiphe, Tetalosu pfuru bukota eviya.

Polu edofu onwiya l'iphu Felikusu

10 Nnajioha bya epheeru Polu eka g'o wata eye onu. Polu sù:

"Mu sù-a; mu maru l'i shiwaa uzenya nodu l'ishi ikpe l'ali-a. Noo g'o gude ehu nodu atso mu utso edo edo dofu onwomu l'iphu ngu. 11 O toko noghadu abali iri l'ebo, mu jeru Jierusalemu je abaru Chileke eja. Jikwaa phe g'a maru ?mu l'adzù uka. 12 Ndu Jiu ta ahumakwaru l'o duru onye mu l'iya wataru atu ego; ophu ephe ahumaduru mu l'eka o duru ndu mu swongaru l'ime eze-ulo Chileke; ozoo l'ulo-ndzukò phe; ozoo l'ime mkpukpu. 13 Ozokpoonu g'ephe goshi l'ibo ono, ephe boshiru mu ono duru ophu bu eviya. 14 Ophu, mu kweru bu le mu abaru Chileke ndiche anyi phe eja le Uzo Nnajiuphu ono, ephe ekuje ejo ogbo ono. Mu tukokwarupho iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu waa ekwo ndu mpfuchiru Chileke kweta. 15 Iphe, ndu-a ele enya iya be mu elekwapho enya iya, bu iya bu le Chileke e-mechaa mee onyemonye g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu me ndu oma me ndu ejo-iphe. 16 O buru iphe ono meru iphe, mu ekukebeje ehu g'obu ta anodu awa mu mini l'iphu Chileke me l'iphu nemadzu.

17 "Oo ya bu; mu nochaa apha olemole l'eka ozo; mu lwa ali mu ge mu wolataru ndu ali mu okpoga gude yeru phe eka; wakwapho ge mu nu Chileke iphe-ngweja. 18 O buru ge mu mechaaru nsò, tso ngweja ono be ndu Jiu ophu haru shi Eshiya lwa humaru mu l'ime eze-ulo Chileke l'eka ono. O to dukwa ikpoto ndu mu l'ephe swi; ophu mu emekwaru ge mkpukpu gbaa gharagharagara. 19 O kwa ndu Jiu ono, shi Eshiya ono gege abya l'iphu ngu l'eka-a bya epfua iphe, ephe suru le mu meru me o -duru iphe, ephe epfu. 20 Ozoo sù ge ndu-a, no l'eka-a pfua ejo-iphe ephe humaru, mu meru, bukpo iphe, e gege anma mu ikpe teke ono, a jiru mu aji l'iphu ndzukò ogbo-ikpe phe ono; 21 gbahakwa iphe lanu ono, mu nokwa-a l'iphu ndzukò ogbo-ikpe ono pfushia ike sù l'iphe, unu ekpedoru mu ikpe iya ntanu-a bu le mu kweru le Chileke e-mechaa mee ndu nwuhuru anwuhu g'ephe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu."

22 Oo ya bu; eshinu Felikusu magbuwaru ke Uzo Nnajiuphu ono ree; o sù g'ephe la. "Mu e-kpe ikpe ono me eze onye-ishi ndu ojogu, bu Lisiyasu byaepho." 23 O sù g'onye-ishi ojogu ndu Romu, Polu no l'eka letakwa iya enya ree; ole oo g'o hakwaa ya g'o tusaru ehu; ge ndu onya iya byaje g'ephe l'iya kwe; g'ephe mejeru iya iphe, bu mkpa iya.

Polu eye onu l'iphu Felikusu yee Durusila, nyee ya

24 A noepho ujiku olemole; Felikusu duru nyee ya Durusila, bu nwanyi Jiu byatashia. O bya ezia; e je ekua Polu. Ephe ngaberu iya nchi; o pfuaaha k'ekweta ke Kereshi, bu Jizosu. 25 Polu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu k'apfubekoto me k'esede onwonye; waa ke mboku ikpe, a-bya nu ono; ndzu rwuta Felikusu. O sù iya g'o jewaro ke nta; le ya e-ku iya-a ozo teke uzo duru iya. 26 Iphe, oori bu l'o duru okpoga uphalazu, Polu a-nu iya. O buru iphe ono be meru g'o gude o nodu abujeru nta nta l'o kua ya g'ephe boo uja.

27 A noepho mgbarapha labo; Felikusu lufu. O byalepho alufu ono; o paru Polu haa l'oka-mkporo l'eka oome ge ya mee iphe, du ndu Jiu ree. Nwoke ozo, ephe iya bu Poshosu Fesutosu bya anodu l'okwa iya.

25

Pọlu epfu g'eze nnajioha Romu kpee ya ikpe

¹ A nọepfo abali ẹto, Fesutosu lwapfutaru ndu ono, ọ bu nnajioha phe ono; o shi le Sizariya jeshia Jierusalemu. ² E rwua ẹka ono; ndu-ishi uke Chileke waa ndu-ishi ndu Jiu bya epfuaharu iya iphe, ephe suru le Pọlu meru. Ephe rwoọ ya ³ g'o meeru phe iphe-oma, bu iya bu g'o mee Pọlu g'o lwa azu le Jierusalemu. Ephe nodukwanu achi idzu g'ephe kwabe l'egbudu gbua Pọlu. ⁴ Obenu le Fesutosu suru phe le Pọlu nokwa mkporo le Sizariya. Le ya ta adukwa ge ya an-beru ya alaphushia azu l'eka ono. ⁵ O su phe: "Ge ndu-ishi unu tsokwaru mu je Sizariya. O -buru l'o duru iphe, du eji, o meru; unu je epfua ya l'eka ono."

⁶ Ephe le Fesutosu noo iphe, ha g'abali iri l'eka ono teme o lashia Sizariya. O be le nchitabohu iya; o je anodu l'ulo-ikpe bya asu g'e dubata Pọlu. ⁷ Pọlu bataepho; ndu Jiu, shi Jierusalemu bya apfu-pee ya mgburugburu bya epfushiahaa igwerigwe akpamara, ephe suru l'o meshiru. Ophu o dudu ophu ephe duru ike goshi l'o bu eviya me nanu. ⁸ Pọlu bya edoahaa ge ya dofu onwiya su: "O to dukwa teke mu pfubiyjeru ekemu ndu Jiu; ophu mu epfubiyikwaru eze-ulo Chileke; ophu o dukwa teke mu pfuswejeru eze nnajioha Romu."

⁹ Fesutosu meahaa ge ya mee iphe, du ndu Jiu ree; o su Pọlu: "O du ngu ree gi je Jierusalemu g'e kpee ngu ikpe iphe-a, ephe suru li meru-a l'iphu mu l'eka ono?"

¹⁰ Pọlu su: "Eka-a, mu pfuru-a bukwa l'iphu ogbo-ikpe eze nnajioha Romu gedegede, bu iya bu ẹka o gbaru g'e kpee mu ikpe. Gubedua l'onwongu maru l'o to dudu ejo-iphe, mu meru ndu Jiu. ¹¹ Kele ome mu eme ejo-iphe; meta iphe, gbaru k'ekpe mpfugbu me mu asu? Mu atsuhunu ebvu anwuhu? Obenu teke iphe, ephe suru le mu meru phe ta abudu eviya be o to dukwa onye byakporu akpuru mu nu phe. Iphe, mu pfuru bukwa g'ikpe mu laa l'iphu eze nnajioha Romu."

¹² Noo ya bu; Fesutosu yee ndu ogbo-ikpe iya chichaa idzu; o su iya: "Eshinu i suru g'ikpe ngu laa l'iphu eze nnajioha Romu bukwa l'iphu eze nnajioha Romu ono be ii-je."

Pọlu no l'iphu Agiripa yee Baniisu

¹³ O be ujiku lanu; eze, bu Agiripa waa nwune iya nwanyi, bu Baniisu bya Sizariya g'ephe kele Fesutosu. ¹⁴ Ephe nọepfo ujiku olemole l'eka ono; Fesutosu bya eworu ke Pọlu kporu Agiripa. O su iya: "O duru nwoke, Felikusu haru mu l'ulo mkporo. ¹⁵ Mu jee Jierusalemu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ogbo-ikpe phe pfuaharu mu akpamara, ephe suru l'o meshiru. Ephe su mu ge mu nmaa ya ikpe. ¹⁶ Mu su phe l'o to bukwa omelali ndu Romu g'a kpuru onye a suru l'o duru iphe, o meru nu; l'ebe abu le yee ndu odaru ephe l'ya no l'iphu l'iphu g'o dofu onwiya l'iphe ono, a suru l'o meru ono.

¹⁷ "O be mboku, ephe dzuru l'eka-a; ophu mu ejekpodaaro akpo upfu. Mu jeshiepho l'ulo-ikpe ono le nchitabohu iya bya asu g'e je edubata nwoke obu. ¹⁸ Ndu epfu iphe, o meru gbalihu; ophu o dudu me ejo-iphe, mu riru l'o meru, duru ophu ephe suru l'o meru. ¹⁹ Iphe, ephe pfuerupho buerupho opfu g'ephe abajeru Chileke phe eja waa onye obu, a suru l'epha iya bu Jizosu, nwuhuhawaru nu; obenu le Pọlu suru l'o nokwadu ndzu. ²⁰ Ophu mu amadu iphe, mu e-me l'egube opfu ono. Mu jia Pọlu ge mu

maru ?ò dù iya ree g'ò jee Jierúsalemú g'e kpee ya ikpe iphe, ephe sùru l'ò meru-a l'èka ono. ²¹ Pòlu jìka sù lẹ ya a-nòdua lẹ mkpòro jasù teke Okalibe eze nnajìoha e-kpe iya ikpe. Mu karù sù g'e che iya nche jasù teke mu e-zi iya g'ò jefpu eze nnajìoha."

²² Agiripa sù Fesutosu: "Ò òkwa mu g'a sù lẹ mu nùmaru olu nwoke òbu l'onwomu kwaphò." Fesutosu sù iya g'ò haa l'echele bè òo-nùma-a olu iya.

²³ O be lẹ nchitabòhu iya; Agiripa yee Baniisu bya akwakpòepho onwophẹ òkpobe akwa ndu eze. Ephe bya abahù l'ùlo-ikpe ono waa eze ndu-ishi òjogu; mè ndu a maru epha phẹ lẹ mkpùkpu ono. Fesutosu zia; e je eduta Pòlu bata. ²⁴ Fesutosu wata epfu opfu sù: "Ònyibe, bù Agiripa mè unubẹ ndu nòkòta l'èka-a. Unu hùmakwa nwoke-a, ndu Jiu mgburugburu ndu òphu nọ l'èka-a mè ndu òphu nọ lẹ Jierúsalemú tùkoru echi ichi iya òbu. Ephe echi mkpu sù g'ò tọ nòduhe ndzù. ²⁵ O lẹ ò tọ dùdu iphe, mu hùmaru, o meru bù iphe, dù k'e gude kpee ya mpfugbu. Eshinu o gude ònu iya sù g'ikpe iya je l'iphu Okalibe eze nnajìoha bè mu sùkwaru lẹ mu e-zi g'e dularu iya eze nnajìoha. ²⁶ Obenu lẹ mu ta amadù iphe, bù l'òwa-a iphe, mu e-de l'ekwo sù eze nnajìoha l'ò meru. Nokwa iphe, mu gude dutaru iya unu; mbù dutaru iya gube Ònyibe, bù Agiripa gèdegede g'òobukwanuru: e -lechia ènya l'ikpe òbu; mu amakwanuru iphe, mu e-de l'ekwo. ²⁷ Kẹle ò dù mbèdua g'ò bù umere onye-eswe mbù gẹ mu sù g'e duru onye mkpòro je; l'èbè egoshi iphe, a sùru l'ò meru."

26

Pòlu edofu onwiya l'iphu Agiripa

¹ Agiripa sù Pòlu: "A haakwaru ngu nta-a g'i yee ònu. I -makwarù iphe, ii-do dofu onwongu dokwaa ya." Pòlu bya apalia èka kele iya bya awata edodo sù:

² "Ònyibe, bù Agiripa; èhu atso mu l'i kweru gẹ mu pfulu ngu l'iphu pfa opfu; doo edo dofu onwomu ntau-a l'iphemiphe, ndu Jiu sùru lẹ mu eme. ³ Èhu, atso mu nù bù l'i maru omelalì ndu Jiu ree bya amaru iphe, ephe adzọ. Jiko ngabèkpoekwapho nchì ree l'iphe-a, mu abya epfupfu-a.

⁴ "Ndu Jiu mgburugburu makotaru gẹ ndzù mu dù eshikpoo teke mu bù nwata; kẹle mu shièpho lẹ mbù buru l'ali mu waa lẹ Jierúsalemú. ⁵ Ephe makwaruphọ; m'ephe -jenù ekwe gbaa ekebe iya; lẹ mu shièpho lẹ mbù gbaru l'ogbo ono, kachaa atube nvo l'ekemu Chileke anyi ono, bù iya bù ogbo ndu Fàrisii. ⁶ Nta-a bè mu pfulu l'èka-a; a nòdu ekpe mu ikpe; kele mu ele ènya iphe ono, Chileke kweru nna anyi oche phẹ ukwe lẹ ya e-me ono. ⁷ Oo iphe ono, o kweru ukwe iya ono bè òkpa-ìpfu iri l'èbo ndibe anyi phẹ elekpoo ènya iya gude èhu anmanma iya abaru Chileke èja eswe l'enyashi-a. Sù-a; Ònyibe; nta-a bè ndu Jiu sùru lẹ mu mesweru; kẹle mu ele ènya iphe lanù ono. ⁸ ?Bù gunu meru g'ò gude ò nòdu atsu unubẹ ndu Jiu l'èhu ekweta lẹ Chileke e-me ndu nwuhuru anwuhu g'èphe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzù?

⁹ "Mbèdua l'onwomu shikwaphọ dobesu l'òme ò dùru iphe, mu e-me gude mebyia iphemiphe, lakpòoru k'èpha Jizòsu onye Nazaretu mè mu emewaa iya. ¹⁰ Noo iphe, mu meru lẹ Jierúsalemú bù ono. Mu jeru anata ndu-ishi uke Chileke èkwo, egoshi l'òo phẹ ziru mu ozi. Mu je akputa igwerigwe ndu-nsò tushia phẹ mkpòro. Teke e kperu phẹ mpfugbu; mu ekweeru phẹ une. ¹¹ Ugbo olemole bè mu zichawaru g'e chia phẹ iphe l'iphe, bukpuo ùlo-ndzukò ndu Jiu; l'èka mu eme g'èphe sù l'èphe te

ekwetahèduru iphe ono, èphe kwetarù ono. Kè nkepè nòdu eghutaberu mu eghu shii k'òphu mu shi agbèshije jeshia alì ọ̀zo je phè avọ̀ta."

Pòlu akọ̀ gẹ̀ ya gude gbanwee

waa k'ozì iya

¹² "Ọ̀ buru k'iphe ono meru g'o gude mu jeshia Damasukosu. Ndu-ishi uke Chileke kwe gẹ̀ mu je; ọ̀ buru phè bẹ̀ mu nọ̀ l'ẹ̀ka jeshia. ¹³ Noo ya Onyibe; ọ̀ buru l'echilabọ̀ eswe ono gẹ̀ mu nọ̀ l'uzo bẹ̀ mu hùmaru iphóró, ka ẹnyanwu, nọ̀ l'akpaminigwe egbu nwíinwii. O nwuèpho nwuphee mu lẹ̀ ndu anyi l'èphe swì mgburugburu. ¹⁴ G'anyi ha dakọ̀ta kpurumu l'alì. Mu nùma olu-opfu, e gude opfu Aramu epfu su: 'Sòlu! Sòlu!' 'Bù gùnù meru iphe, iikpa mu ẹ̀hu? I -nọ̀du eme g'i mekata mu bẹ̀ ọ̀ bukwa onwongu bẹ̀ imekata. Ọ̀ gbẹ̀kwa dọ̀ g'eswì, emeka onwiya iphe-ẹ̀huka; kẹ̀le ọ̀ogba ọ̀kpa lẹ̀ mpyipyi oshi, onye nwe iya nù gude achì iya.' ¹⁵ Mu jia ya sù: 'Bù onye bẹ̀ i bù Nnajiuphu?' Ọ̀ sù mu: 'Ọ̀o mu bù Jizọ̀su; onye iikpa ẹ̀hu.' ¹⁶ 'Gbalihu pfuru apfuru. Iphe, mu gude byafuta ngu bù gẹ̀ mu gùa ngu lẹ̀ ndu ejeru mu ozi. G'i je epfukashiaru ndu ọ̀zo iphe-a, i hùmaru ntanù-a kẹ̀ nkemu-a; waa iphe, mu e-goshi ngu l'iphu.' ¹⁷ Mu a-dzọ̀ta ngu l'ẹ̀ka ndu Ízurelù waa l'ẹ̀ka ndu abùdu ndu Jiu, bù iya bù ndu mu ezi ngu g'i je alì phè ọ̀bu. ¹⁸ 'Ii-je emee g'èphe saa ẹnya k'òphu èphe e-shi l'òchii fùta bata l'iphóró; waa k'òphu phè e-shi l'ẹ̀ka Nsetanu fùta lwapfuta Chileke. Ọ̀o ya bù; mu aguaru èphe nù l'iphe-ẹ̀ji phè guru phè ye lẹ̀ ndu mu họtawaru g'èphe buru ndibe mu."

¹⁹ "Ọ̀o ya bù; Onyibe; mu ta asukwaru waawaa lẹ̀ mu tee medu iphe ono, mu nùmaru l'òphulenyà, shi l'imigwe ono. ²⁰ Mu vuru ọ̀zo jee Damasukosu; tẹ̀me mu bya ejeshia Jierúsalemù. Mu bya ejegbabe alì Jiudiya mgburugburu shia jeshia alì ndu abùdu ndu Jiu. Ishi iphe, mu jedoru ẹ̀kameka ono buru gẹ̀ mu karù phè g'izimanù iphe-ẹ̀ji phè lwa phè azù g'èphe ghaa umere lwapfuta Chileke; èphe emeje iphe, e-goshi l'izimanù lwarù phè azù eviya. ²¹ Noo iphe, kparù iphe, ndu Jiu guderu mu l'ẹ̀ka mu nọ̀ l'eze-ùlo Chileke eme g'èphe gbua mu. ²² Ọ̀le Chileke eyekpọ̀ekwaru mu phọ̀ ẹ̀ka byasù ntanù ọ̀wa. Noo g'o gude mu pfuru l'ẹ̀ka-a agba ekebe g'onymonye nùma; nwata mee ọ̀gerenya. Mu nọ̀du epfu iphe, abùdu iphe ọ̀zo gbahaa iphe ono, Mòsisu yẹ̀ ndu mpfuchiru Chileke pfuru sù l'oo-me ono. ²³ Èphe sùru lẹ̀ Kéreshi ono, jefùtaje iphe-ẹ̀huka. È -mechaa l'ọ̀ buru iya a-buru onye Chileke e-vuru ọ̀zo mee g'o shi l'ònwu teta gbalihu dzùru ndzù; g'o pfukaaru ndu Jiu mẹ̀ ndu abùdu ndu Jiu l'ọ̀o ya bù iphóró, Chileke e-shi dzọ̀o phè."

Onu, Agiripa yeru Pòlu

²⁴ Pòlu donyaèpho iphe ono; Fesutosu raswerehu: "Pòlu! Ọ̀o buakwaa ọ̀bvù byaru ngu! Oke ẹ̀kwo, i nwùru gbaghaakwaru ngu iphu!"

²⁵ Pòlu sù Fesutosu: "Ọ̀bvù te emekwa mu Onyibe. Iphe, mu epfu dokwaru ẹnya; tẹ̀me ọ̀ buru ọ̀kpobe-opfu." ²⁶ ?Tòbudu Agiripa baa? Ọ̀ makotaru iphe-a, mu epfu-a rengurengu; tẹ̀me mu nọ̀du epfù ya phọ̀ hoo-haa; kẹ̀le o doru mu ẹnya l'ọ̀ tọ̀ dọ̀du iphe ono ọ̀phu ọ̀ nùmahadaru; eshinu ọ̀ dọ̀du ọ̀phu e meru l'edomi. ²⁷ Sù-a; Onyibe, bù Agiripa; ?I kwetarù iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru tọ̀? Mu maru-a l'i kwetarù-a!

²⁸ Agiripa sù iya: "I dobesu l'ii-pfubutakebewaa mu ẹ̀gwegwa ẹ̀gube ono gẹ̀ mu buru onye kẹ̀ Kéreshi?"

²⁹ Pòlu sù iya: “?Q bú ẹ̀gwegwa-o; ?oo-nò ọ̀du-o; iphe, mu epfu anù Chileke bú ẹ̀ ẹ̀ ẹ̀ ndu-a, nòkòta l'ẹ̀ka-a búru iphe, mu bú; mbù ẹ̀ ndu-a, anù iphe-a, mu epfu ntanù-a búekwarupho iphe, mu bú; a -gufukwaru unù kẹ̀ mkpòro-a.”

³⁰ O pfuchaepho nno; eze, bú Agiripa waa Ọkalibe nnajìoha Jiudiya, bú Fesutosu waa eze-nwanyì, bú Baniisu waa ndu ọ̀zo, ephe l'iya nò l'ẹ̀ka onò tũkò wulihu wufu. ³¹ Ephe lufuepho; ephe tũkò pfuaharu nwibe phẹ̀ sù: “Nwoke-a te emetakwaru iphe opfu k'ẹ̀je mkpòro; opfu ọ̀ búro k'apfugbu.” ³² Agiripa sù Fesutosu: “?I maru-a l'ọ̀ tọ̀ bú ẹ̀ nwoke-a suru g'ikpe iya lufu l'iphu Ọkalibe nnajìoha ẹ̀ Romu; e gege apakwaru iya-haa.”

27

Pòlu nọ̀ l'ugbo-mini ẹ̀je Romu

¹ O be teke a chíru iya; ọ̀ wúkoo l'anyi a-nọ̀du l'ugbo jeshia Itali; e woru Pòlu yẹ̀e ndu mkpòro ọ̀zo ye Jiuliyọ̀su, bú onye-ishi ndu ojọ̀gu ndu Romu l'ẹ̀ka. Onye onò bú onye-ishi “Ọgbo ndu ojọ̀gu Ọgosotosu.” ² Anyi tũkò wùba l'ugbo-phẹ̀rẹ̀phẹ̀re-apa, shi Adaramitiyọ̀mu abya; ẹ̀je l'ọ̀du ugbo, nọ̀gbaa l'agùga agùga alì Eshiya. Ọ̀ dúkwarupho nwoke Masedoniya, a nwùru ẹ̀ Tesalonayika, ephe iya bú Arisutakọ̀su, anyi l'iya tũkoru nọ̀du l'ugbo onò jeshia. ³ O be ẹ̀ nchitabọ̀hu iya; anyi rwua Sayìdonu. E rwua ẹ̀ka onò; Jiuliyọ̀su gude eme odoò kwe ẹ̀ Pòlu je ekelechaa ònyà iya phẹ̀ g'ephe anùchaa ya nwiphe, bú mkpa iya. ⁴ Anyi shikwa l'ẹ̀ka onò tũgbua ọ̀zo; kpọ̀ru ugbo kwasẹ̀ru ọ̀zo ẹ̀nyanwu awawa; shita agùga Sayipuròsu; kẹ̀le phẹ̀rẹ̀phẹ̀re ezi anyi iziphu. ⁵ Phẹ̀rẹ̀phẹ̀re ngata ugbo onò anyi ghabua mini onò l'agùga Silisiya waa Pamfiliya bata l'agùga Mayira, bú mkpukpu, nọ̀ l'alì Lisiya. ⁶ E rwua l'ẹ̀ka onò; onye-ishi ndu ojọ̀gu onò huma ugbo-phẹ̀rẹ̀phẹ̀re-apa, shi Aleguzandiriya. Ugbo onò ẹ̀je Itali. Ọ̀ chíru anyi ye iya.

⁷ Anyi tọ̀kpoepho nwẹ̀hu ngaa ugbo onò ujiku olemole; mbù ọ̀ tsushikpoo l'ẹ̀hu ike tẹ̀me anyi ngarwua Knayidọ̀su ntse. Ophu phẹ̀rẹ̀phẹ̀re ekwekpọ̀edu g'anyi shia onò. Anyi rọ̀-jià shia agùga mini ọ̀zo Kiritu. Phẹ̀rẹ̀phẹ̀re onò ngarù anyi shikube Salumonu. ⁸ Eshi agùga Salumonu onò tsushikpoo anyi l'ẹ̀hu ike. Anyi bya ekukebekpọ̀o ẹ̀hu tẹ̀me anyi rwua ẹ̀ka lanù, eekuje “Ọ̀du-ugbo-ọ̀ma”; ẹ̀ka onò bẹ̀ mkpukpu Lasiya dúwaa ntse.

⁹ Anyi gude nno nọ̀ ọ̀du l'ẹ̀ka onò k'opfu anyi nọ̀-*rwuru* teke ije ugbo atsujẹ l'ẹ̀hu bya anọ̀ghatawaa teke ndu Ízurelù emeje omelalì aswì ẹ̀gu. Pòlu nmaaru ndu ugbo onò mẹ̀ ndu ojọ̀gu phọ̀ ọ̀kwa sù: ¹⁰ “Ndu mu; iphe, mu humaru bú l'ije ugbo anyi-a e-mechakwaa dú ẹ̀huka shii. Ọ̀ tọ̀ búkwaa l'ivu, nọ̀ l'ugbo-a mẹ̀ ugbo l'onwiya a-la l'iswi; obenu l'ishi anyi bẹ̀ aa-lọ̀kwapho alọ̀lo.” ¹¹ Ọ̀ búru iphe, onye-ishi ugbo waa onye nwe ugbo pfuru be onye-ishi ndu ojọ̀gu onò ngabẹ̀ru nchì. Ophu ọ̀ kwataduru yee onù ẹ̀ kẹ̀ Pòlu. ¹² Eshinu ọ̀du-ugbo-mini onò ta dúdu k'anọ̀du l'udzumini onò; bẹ̀ onù ka awù nanù sù g'anyi tũgbua l'ẹ̀ka onò g'a maru ?anyi a-dù ike ngarwua Fonikusu. Fonikusu bú ọ̀du-ugbo-mini, nọ̀ ẹ̀ Kiritu. Ẹ̀ka eeshije abahù l'ọ̀du-ugbo-mini onò dú ẹ̀bo. E -chebe iphu l'uzo ẹ̀nyanwu aribà bẹ̀ nanù gharù iphu g'ẹ̀ jewaa ala l'uzo ẹ̀kutara; opfu gha iphu g'ẹ̀ jewaa ala l'uzo ẹ̀kicha. Ọ̀ búru l'ẹ̀ka onò bẹ̀ anyi a-nọ̀dukota l'udzumini onò.

*Oke pherephere byapfutaru
Pọlu phẹ l'echi ẹnyimu*

¹³ Pherephere shi l'uzo ndohali wata ezi nwa reswereswe; ephe dobesu l'ephe a-du ike mekota g'ephe tberu. Ephe shi le mini lo-lita mgborigwe, a goru g'ikokoro, eegudeje lo-de ugbo le mini wata anga ugbo ono le mgboru mgboru Kiritu. ¹⁴ A noepho nwanshii; oke pherephere shi l'uzo isheli mini ono ziru byatashia. ¹⁵ O zikotaepho ugbo ono tugbua; ebe o kweedu kwaseru ibiya ono, pherephere shi abya ono. Ebe anyi amaedu g'anyi e-me iya; anyi paru iya haa ge pherephere pata anyi tugbua. ¹⁶ Anyi ghatashia mgboru ali, eekuje Kulawuda, no l'echi mini; ophu pherephere ezishiedu anyi ike g'o shi ezi. Anyi kukebekpoo ehụ; teme anyi kpuru nwugbo ke nshii, eelibeje l'eze ugbo ye l'eze ugbo ono. ¹⁷ A kpubatachaa nwugbo ono, eegudeje agufuta nemadzu ono ye l'ugbo pherephere apa ono; ephe bya egude eri kee ugbo mgburugburu kee ya kpukpurukpu g'o shihu ike. Nduzụ guahaa phe ke: ?a maru ugbo te ejedu nu emia l'evevee, du l'aguga mini le Libiya. Ephe lo-zetachaa ekwa ono, emeje ge pherephere nga ugbo ono; pherephere to nwehu gude ugbo ono jeahaa. ¹⁸ Oke pherephere ono nodu ezikwapo ehuka ehuka akwanga ephe k'ophu ephe wataru achishi ivu, du l'ugbo tuphashiahaa le mini le nchitabohu mboku ono. ¹⁹ O be le mboku k'eto; ephe gude eka phe l'onwophe mishiahaa iphe, e gude mee ugbo ono tuphashiahaa le mini. ²⁰ A noo ujiku olemole ophu anyi ahumaduru enyanwu enya; ophu o buru ke kpokpode teme oke pherephere ono nodu ezishikwadụ ikike ikike; o mee k'ophu anyi ta ariedu ke ndzu.

²¹ Unwoke ono nokpoo odu; ophu o dudu onye ophu riru nri. Oo ya bu; Pọlu gbeshi bya ejepfu phe je asu phe: "Ndu mu; ome unu kweru nkemu haa afuta le Kiritu me anyi te etuphashikwa iphemiphe-a, e tupharu-a waa iphe-a, mebyishihuru nu-a. ²² Nta-a be mu arwo unu su g'obu shihu unu ike. O to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu, etupha ndzu iya. Oo 'epho ugbo-a a-la l'iswi. ²³ L'enyashi-a, laru nu-a be ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke ono, mu bu nkya; teme o buru iya be mu ejeru ozi ono byapfutaru mu; ²⁴ bya asu mu: 'Ge ndzu ba agushi ngu Pọlu l'i jefutaje je afuru l'iphu eze nnajioha Romu. Ozo bu le Chileke e-gudekwapọ iswi ehụ ngu dzoo iphe, bu ndu gu l'ephe no l'ugbo-a.' ²⁵ Oo ya bu; ndu mu; g'obu shihu unu ike; kele o doru mu enya le Chileke e-mekota iphemiphe g'e pfuru mu iya. ²⁶ Ole o duru nwalị, ẹnyimu so-pheru mgburugburu, ugbo-a a-paru anyi je asube."

²⁷ O be l'enyashi k'ujiku iri l'eno; pherephere ono nodu apakwadụ-a anyi eje le mini Adiriyatu. O rwuje l'echi abali; ndu ugbo su l'o dukwa g'ali aduwaa anyi ntse. ²⁸ A bya eworu nwiphe, anyi erwa libe l'eri bya echie ya l'ime mini ono. A tuu ya; ogbu mini ono buru iphe, ha ge onyeka ukporo. A nonyakwa; a bya atua ya ozo; o buru onyeka iri l'ise. ²⁹ Nduzụ guahaa phe l'ugbo anyi e-je ekwoo onwiya l'oke mkpuma rikashihu. Ephe mifu egube mgborigwe-onu-ikokoro pho eno, du l'ata ugbo ono gude eri tu-zetachaa ya; o bahu l'ohu mini gudeshia ugbo ono. Ephe nodu arwo ge nchi e-me bohụ. ³⁰ Ndu ugbo ono meahaa g'ephe gbado ugbo-pherephere-apa ono. Ephe bya apazeta ugbo ke nshii pho paru dee le mini. Ephe mee nno g'e dobesu l'ephe eje agbe l'iphu eze ugbo ono ye mgborigwe-onu-ikokoro le mini. ³¹ Pọlu su onye-ishi ndu ojogu ono waa ndu ojogu ono le ndu ugbo-a -pfufuwaa be unu ta alwakwa. ³² Oo ya bu; ndu ojogu ono bya ebufu eri nwugbo nshii ono; mini pata iya.

³³ Nchi bõhushia; Põlu rwõahaa phẹ g'ẹphe kabero ria nri. O sụ phẹ: "Nta bẹ unu nõwaru abalì iri l'eno; ophu o dudu iphe, unu riru. ³⁴ Jiko unu ria nri g'ike adu unu; kele o tọ dukwa g'ọ ka mma l'oo ẹgbushi, du unu l'ishi, etuphahụ nụ." ³⁵ O pfuchaa nno bya ewota buredi bya ekele Chileke l'iphu phẹ g'ẹphe ha bya awata atata. ³⁶ Obu shihu phẹ ike. G'ẹphe ha rikotakwapho nri. ³⁷ Iphe, anyi du l'ugbo ono bu umadzu ukporo ukporo mgbo iri l'eto l'umadzu iri l'ishii. ³⁸ Onyemonye rijichaa epho; a pashia ereshi, e vu l'ugbo ono tushia le mini g'ugbo a-du nphẹ.

Ugbo, pherephere apa tsukpõshihuru

³⁹ Nchi bõhuepho; ebe ndu ugbo ono amaedu mgbadagba, ephẹ nọ. O ẹpho l'ẹphe humaru l'alì zawaru phẹ ntse. Ẹphe huma ẹka mini gworu agwõgwõ; huma l'ẹka ono bẹ alì du baswaa l'aguga mini ono. Ẹphe sụ g'ẹphe maru ?ẹphe e-me g'ugbo ono je eliru l'evevee l'aguga mini ono. ⁴⁰ Ẹphe gbubushia eri, gude mgborìgwè-onu-ìkokoro ono hakota iya le mini bya atoshia udo, e gude kegbabechaa eku-ugbo, eegudeje ago-zi ugbo ono teke ono kwapho. Ẹphe bya apalia ẹkwa, nọ l'eli oshi, shi du l'iphu ugbo gẹ pherephere awatakwanu enwu ugbo ono. Ẹphe nõdu ago-zi iya; jasụ o lashia l'ẹka ono, mini gworu agwõgwõ ono. ⁴¹ Ugbo ono je agbaba l'ikpo evevee, du l'ime mini ono; ishi ugbo phẹ liru l'evevee ono k'ophu ugbo ono kwaru l'ẹka ono. Oke akpara-mini bya etsukashia azu ugbo ono iphiriba iphiriba.

⁴² Ndu ojogu ono rihaaa k'ẹgbushi ndu mkporo ono g'ọ tọ du onye ophu e-bvufu gbala. ⁴³ Obenu l'onye-ishi ndu ojogu ono eme g'ọ dzoo Põlu. O sụ g'ọ tọ dukwa onye ephẹ e-gbu. O sụ iphe, bukpo ndu maru ebvu mini g'ẹphe pfubachaa le mini vuru uzo bvufu eli-mgboko. ⁴⁴ Gẹ ndu ophuu gudegbaa ẹka l'ogodo ugbo; ozoo ibiribe oshi ugbo ono gude iya bvufu. O buru g'anyi gude bvufukota eli-mgboko bu ono. Ophu o dudu onye iphe meru.

28

Iphe, eme le Moluta

¹ Anyi bvufukotaepho eli-mgboko; a sụ anyi l'ẹka ono, mini gbapheru mgburugburu ono bu iphe, oza bu Moluta. ² Ndu ẹka ono phuaru anyi obu-imemini shii. Ẹphe kpõberu anyi oku sụ g'anyi nyaa; kele teke ono bu uduzmini; oyi nõdu atsu. ³ Põlu rwuta ẹyonku je achiru yee l'oku ono. Agwo shi iya wufuta g'irè oku ono byaru iya l'ehu. O bya ataa Põlu l'ẹka kepfuru. ⁴ Ndu ẹka ono huma g'ẹjo agwo ono taru Põlu l'ẹka kepfuru; ephẹ pfuahaa sụ: "Nwoke-a nõkpokwaa l'ochi. O bvufutaakwaru-a le mini bu eviia; obenu l'alì ta ahaduru iya." ⁵ Obenu le Põlu phẹfuru agwo ono chie l'oku; ophu o mekaduru iya iphe me ilile. ⁶ Ẹphe nõdu ele enya teke ẹka e-ko Põlu gbapfuru; ozoo teke oo-da gba nwuhu; ophu o dudu. A kpõepho upfu nwanshi; ephẹ huma l'ọ tọ dudu iphe, meru iya nụ; ephẹ ghakõbe sụ le Põlu bu oke agwa.

⁷ Nwoke, bu onye-ishi mkpukpu ono bẹ alì-ihe iya jeru bya asube le mgboru ẹka ono. Ẹpha iya bu Pabuliyosu. O seeru anyi ẹbyaa; bya achita anyi jeshia ibe iya; je akwaaru anyi ẹbyaa ujiku eto. ⁸ Anyi jeshia; ododo-nya gudeshiwa nna iya; teme epho-anunụ nõdu emekwa iya pho. Põlu bya abahu l'ime ulo iya bya epfuru nụ Chileke bya ebyibe iya ẹka; mee ya o wekorohu. ⁹ Noo ya; iphe ono mechaphe; iphe, bu ndu iphe emegbaa l'alì ono wuru bya; e mekota phẹ ephẹ wekorohuchaa. ¹⁰ Ẹphe nyako anyi

iphe shingushingu; shi ẹgube ono kwabẹ anyi ùbvù. O rwua g'anyi byaru atugbu; ẹphe gwekokpoephe iphe, bu mkpa anyi yejiaru anyi ugbo.

Eshi lẹ Mọluta eje Romu

¹¹ Anyi nọo onwa ẹto l'ẹka ono, bya etsoru ugbo, shi Alẹguzandiriya tugbua lashia. Ugbo ono bẹ eekuje “Unwune, a nwuru ẹbo.” O nọkotawaru udzumini ono l'ọdu-ugbo l'alì ono. ¹² Anyi rwua mkpukpu Sayirakusu bya anọo l'ẹka ono abalì ẹto. ¹³ Anyi shi l'ẹka ono kpokpoeppo mgburugburu mgburugburu jasuru anyi rwua Regumu. O be lẹ nchitabọhu iya; pherephere shi l'uzo ndohali shi anyi l'azụ wata ezizi. O rwua nwarechi iya; anyi rwua Putiyoli. ¹⁴ O duru ndu kẹ Kéreshi, anyi humaru l'ẹka ono. Ẹphe rwọo anyi g'anyi l'ẹphe nọo abalì ẹsaa; anyi nọo nno. E mechaa; anyi tugbua jeshia Romu. ¹⁵ Ndu kẹ Kéreshi, nọ lẹ Romu numahawaru l'anyi abya; ẹphe bya anyi ndzuta byarwutachaa aswa Apyiyosu waa oma mkpukpu, “Ụlo nri ẹto.” Pọlu hụma phẹ bya ekele Chileke; obu ka iya eshihu ike.

Pọlu epfu opfu Chileke lẹ Romu

¹⁶ Anyi jerwua Romu; a haa Pọlu; o buru l'onwiya. E ye onye ojogu; o nọdu eche iya nche.

¹⁷ A nọephe abalì ẹto; Pọlu bya ekua ndu-ishi ndu Jiu l'ẹka ono ndzuko. Ẹphe dzuẹpho; o sụ phẹ: “Unwunna mu; a turu mu mkporo lẹ Jierúsalemu kpuru mu nọ ndu Romu l'ẹbe adu iphe, mu meru ndibe anyi; ophu o dudu iphe, mu mebyiru l'omelalì, shi lẹ ndiche anyi phẹ. ¹⁸ Ndu Romu ono jichaa mu aji bya emeahaa g'ẹphe haa mu; kele ẹphe humaru l'ọ tọ dudu iphe, mu meru, gbaru kẹ g'a pfu-gbua mu. ¹⁹ Ndu Jiu jika. A kwaru mu ye; mu sụ g'i kpe mu futa l'iphe eze nnajioha l'ẹbe adu iphe, mu a-sù l'owa-a iphe, ndibe anyi meru mu. ²⁰ Nọo iphe, mu gude kua unu; kele o du mu ge mu l'unu hụma pfugba. Iphe, unu gude hụma mu lẹ mkporo-a, a turu mu l'ẹka-a bukwa lẹ mu ele ẹnya onye ono, anyibe ndu Jiu ele ẹnya iya ono.”

²¹ Ẹphe sụ iya: “O tọ dukwa ekwo, e shi lẹ Jiuidiya detaru anyi, epfu nkengu. Ophu o dukwa unwunna anyi, byaru edo nkengu k'ẹji; ozoo sụ l'ọ duru iphe ozo, i meru. ²² O dukwa anyi g'anyi nkema olu ngu; kele anyi maru l'ekameka bẹ eepfuepho l'ogbo-a, i gbaa ta adudu ree.”

²³ Ẹphe tọaru Pọlu onu mbọku, ẹphe e-dzu. O be mbọku ono; ẹphe kwatakpọo dọ igwerigwe bya l'ẹka Pọlu nọ. Pọlu shi l'utsu kọoru phẹ iphe, o humaru, bu iya bu gẹ Chileke shiwaa egoshi l'ọo yebe Chileke bu eze; o kọo ya g'ọ doo phẹ ẹnya ree kọ-jia ya nchi. O gude iphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu waa l'ekwo ndu mpfuchiru Chileke mee gẹ ya pfuta phẹ yeru Jizosu. ²⁴ O duru ndu ophu gude iphe, oopfu kweta kẹ Jizosu; o duru ndu ophu ekwedu nọ. ²⁵ Ẹphe gude k'iphe ono pfugbaaru ẹkpa l'iche iche. Ẹphe bya atugbu; Pọlu sụ phẹ: “A-a! Iphe-a, Unme-dụ-Nsọ shi l'onu Azaya; onye mpfuchiru Chileke pfiaru ndiche unu phẹ-a bu okpobe-opfu.

²⁶ O sọru:

“Je akaru ndu-a l'ẹphe
a-nga nchì nta ngaa imo;
o tọ dudu iphe,
edo phẹ ẹnya.

Ẹphe e-lee ẹnya nta lee imo;
o tọ dudu iphe, ẹphe ahuma.

²⁷ Kele ẹphe kọo-chiru obu.

Èphe swọ-chiru nchì tanyìbe
 ẹnya.

Ọ -buru 'abụ m'èphe egude
 ẹnya hụma;
 gude nchì phẹ nụma;
 obu phẹ emee g'ọ doo phẹ ẹnya;
 m'èphe aghakọbe lwapfuta mu
 gẹ mu dzọo phẹ.*

²⁸ "Pọlu sụ phẹ: Iphe, unu a-maru bụ l'ozì-ọma ndzọta ono, Chileke kweru ukwe iya ono bẹ o ziwaru g'e je ezia ndu abụdu ndu Jiu. E zia phẹ iya; èphe natawa iya." Noo olu Pọlu. ²⁹ O pfuchaa nno; èphe l'èphe tũkashiahaa ẹgo atũshikpoo ya ike; èphe wũru tũgbua.

³⁰ Pọlu jita ọlọ buru pfụahaa ụgwọ. O bua ya mgbarapha labọ. Ọ nọdu anabatajẹ onyemonye, byaru iya ekele. ³¹ Ọ nọdu anọdujẹ epfu gẹ Chileke gude egoshi l'ọo ya bụ eze bya anọdujẹ ezi iphemiphe, kẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọ nọdu asajẹ iphe ono g'ọ dū iya. Ọphu ọ tsụdu ebvu; tẹme ọphu ọ dudu onye akpọshije iya ya nū.

---

* 28:27 28:27 Gụnaa Azá 6:9,10.

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Romu

¹ Ekwo-ozì òwa-a shì l'èka m̀be Pòlu; onye ejeru Jizòsu Kéreshì ozi; b̀ru onye Chileke kuru g̀e mu b̀ru onye-ishi-ozì onò; bya ab̀ru onye Chileke h̀taru g̀e mu bya ezia ozi-òma iya onò.

² Ozi-òma onò b̀ iphe, Chileke shihawaa l'ònu ndu mpfuchìru nkiya kwehawaa ukwe iya teke òhakpowaro ̀nya ̀nya; t̀m̀e a byakwaphò edehawaa iya l'èkwo-opfu Chileke. ³ Ozi-òma onò b̀ k̀ Nwa iya, b̀ iya b̀ Nnajiuphu anyi Jizòsu Kéreshì. A -bya l'ab̀bu, ò b̀ nemadz̀ b̀ l'a nẁru iya ò b̀ru Nwa Dévidi. ⁴ Chileke shì l'ike onò, meru iya ò b̀ru onye ò nsò onò; mee ya ò shì l'ònwu teta dz̀ru ndz̀ egoshi l'ò b̀ Nwa iya. ⁵ Ò b̀ iya b̀ Chileke gb̀e l'èka iya meeru mu eze-iphe-òma onò, b̀ k̀ g̀e mu b̀ru onye-ishi-ozì duru òha, shìkpòò èkameka l̀e mgboko mgburugburu duba l'̀zo, ̀phe e-shì kweta; meje iphe, e deru l'èkwo-opfu Chileke g'eeshi nno kutsee ̀pha Kéreshì onò. ⁶ G̀e mu edu ndiphe l'ophu onò b̀ unub̀e ndu Romu yìchakwaa ya; mb̀ unub̀e ndu Chileke kuru g'unu b̀ru k̀ Jizòsu Kéreshì.

⁷ Ò ya b̀ l̀e mu ede èkwo-a aǹ unu g'unu hakòta l̀e Romu; mb̀ unub̀e ndu Chileke yeru obu bya ekua unu; g'unu b̀ru ndu-nsò. G̀e Chileke, b̀ Nna anyi ỳe Nnajiuphu onò, b̀ Jizòsu Kéreshì meeru unu eze-iphe-òma; mekwaaphò g'̀hu ò unu guu.

Pòlu epfu k'̀je Romu

⁸ Iphe mb̀ kpòada b̀ l̀e mu gb̀e Jizòsu Kéreshì l'èka ekeleru unu Chileke g'unu ha; k̀le e pfudzuwaru k'ekwekwe, unu kweru k̀ Chileke l'eliphe mgburugburu. ⁹ L'ò kwa Chileke b̀ onye ekebe mu l'anòduje epfuru iya opfu ̀hu unu eswe l'enyashi m̀e mu -òdu epfu aǹ iya. Ò Chileke onò b̀ mu gude obu mu g'ò ha ejeru ozi k'èzi ozi-òma k̀ Nwa iya onò, b̀ Jizòsu. ¹⁰ Mu anòduje epfu aǹ iya s̀ g'ò gude obu òmaa ya mee g̀e mu kab̀ kpata ̀zo bya agbaphee unu. ¹¹ L'òogukpo mu agugu g̀e mu l'unu h̀ma; k'òphu mu e-me g'iphe-òma, shì Unme-ò-Nsò l'èka rwube unu èka. L'eshì ̀gube onò mee g'òbu shìhu unu ike. ¹² Mb̀ l̀e-a; iphe, mu epfu b̀ l'ekweta, unu kwetar̀ e-me g'òbu shìhu mu ike; ekweta nkemu emekwaaphò g'òbu shìhu unu ike. Ò ya b̀; anyi eshi nno yeru nwibe anyi èka.

¹³ Iphe, unu a-maru; ùnwunna mu; b̀ l̀e tekenteke b̀ mu asuj̀e l̀e mu abyawaa unu agbaphe; òle eshìkpòò teke onò bya as̀ nta-a b̀ ò nweurupho iphe, akpòshìje mu abyabya. Mu at̀beje l̀e mu a-bya g̀e mu aharu ndu ndu-unu pfuta yeru Kéreshì g̀e mu epfukwa iya phò l'òhamoha òzo, ab̀kwapho ndu Jiu. ¹⁴ L̀e mu jikwa onyemonye ̀gwò ezi ozi-òma onò. Mu jì iya ndu Gurìsu bya ejìru iya ndu ab̀du ndu Gurìsu. Mu jì iya ndu guru èkwo; bya ejìru iya ndu agùduru èkwo. ¹⁵ Nòò g'ò gude ò òdu ag̀ mu ̀gu abya ezi unub̀e ndu ò l̀e Romu ozi-òma onokwaphò.

Ike ophu Chileke gude adzò ndiphe

¹⁶ L'iphere ezi ozi-òma k̀ Kéreshì onò ta ad̀kwa mu. K̀le ò kwa iya b̀ ike, Chileke gude adzò iphe, b̀kpòò ndu kwetar̀ k̀ Kéreshì. Ò gude iya vuru ̀zo adzò ndu Jiu; ndu ta ab̀du ndu Jiu òdu etso ph̀. ¹⁷ L'ò kwa ozi-òma onò b̀ Chileke gude egoshi apf̀bekoto nkiya, b̀ iya b̀ ekweta

nkiya, shita l'ishi jasụ l'ikpetemazụ; bụ iya bụ g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke sụ: "Onye p̄fuberekoto e-gude ekweta n̄odu ndzụ."

Ikpe, nmaru ndiphe l'ophu

¹⁸ O buru iya meru g'o gude Chileke shiwa l'imigwe goshi ḡe ya e-gude oke-ghu-eghu iya mee ndiphe; mbu oke-ghu-eghu, l'eghu iya nu l̄e ndiphe kp̄oru iya ̄ebo l'afu; t̄eme ̄ephe n̄odu eme ̄ejo ememe. ̄Ephe gude ̄ejo ememe, ̄ephe eme akp̄apya ̄okpobe-opfu ono ishi. ¹⁹ Iphe, gbaru nemadzu g'o gogo maru iya l̄e k̄e Chileke b̄e dabyiru eba l'iphu iya; kele Chileke goshiru ph̄e iya l'onwiya. ²⁰ Eshikp̄oo teke Chileke meru mgboko b̄e nemadzu shiwa l'iphe, Chileke meshiru maru ̄egube onye o b̄u ̄okpobe amaru. L'ike iya, nȳiberu anyibe a-n̄o ojejoje; t̄eme o buru iya ḡedegede b̄u Chileke. Oo ya b̄u l'ephe ta aḡofuedu. ²¹ L̄e nemadzu machachaaru l̄e Chileke du; ophu ̄ephe akwabejedu iya ubvu l'o b̄u Chileke; ophu ̄ephe ekelejedu iya ekele. O chia iphe, meru nu b̄u l'egomunggo sweshihwaru ph̄e; k'ophu ̄oriri ph̄e buwaa iphe-mmanu; o buwaru eme eswe jiru ph̄e obu; k'ophu obu ph̄e gbahwaru tsukiribaa. ²² ̄Ephe gude l'ephe suru l'ephe maru iphe; kabakp̄oro aburu ndu eswe. ²³ ̄Ephe woru ubvu, e gege akwab̄e Chileke ono, a-n̄o je aduwaru aduru ono ye l'azu bya abaaaru nt̄ekpe ̄eja; nt̄ekpe, e megbaaru o du ḡe nemadzu, ta adudu ̄eka oo-n̄o-beru; ozoo g'enu, ephe l'eli; ozoo g'anu; ozoo g'agwo.

²⁴ Noo g'o gude Chileke paru ph̄e haa; ̄ephe melahaa ̄ejo ememe, b̄u iphe, agu obu ph̄e. ̄Ephe wata eme onwoph̄e njo ememe. ²⁵ Nemadzu woru iphe, b̄u ̄okpobe-opfu k̄e Chileke ye l'azu; kweta iphe, bu ̄uka; bya awata abaru iphe, Chileke meru ememe ̄eja; akwab̄e iya ubvu; haa Chileke ono, meshiru iya nu ono; b̄u onye o gbaru k̄e g'anyi tuje ̄epha jasụ l̄e tuutuutuu l̄e m̄iimiimii. Nokwa g'o du.

²⁶ O buru iphe ono meru g'o gude Chileke paru nemadzu haa; ̄ephe wata aji momomo; eme iphe du ideyideyi. K̄e g'unwanyi ph̄e haj̄e ejepfu unwoke, b̄u iphe, Chileke medoru ph̄e; wata ejepfu unwanyi ibe ph̄e. ²⁷ Nokwap̄o g'unwoke ph̄e haru ejepfu unwanyi, b̄u iphe, gbaru ph̄e nu; ̄egu ejepfu unwoke ibe ph̄e n̄odu an̄oduje enwu ph̄e phuruphuru g'oku l'ehu. Nwoke ȳee nwoke ibe iya wata akwakwa. ̄Ephe watanu ahuma urwu, gbaru ̄oriri, sweshihuru ph̄e nu l'ehu ph̄e.

²⁸ Su-a; eshinu ndiphe te ekwedu amaru iphe, b̄u ̄okpobe-opfu l̄e k̄e Chileke; Chileke paru ph̄e haa; ̄ephe n̄odu arīje ̄oriri, enwedu ishi; watanu eme iphe, agbaduru ph̄e nu. ²⁹ Ophu o dudu ̄egube ̄ejo ememe; me iphe, apfuduru-oto, ̄ephe te emedu; k'ophu oobushihu ph̄e ebushihu l'ehu. ̄Ephe n̄odu aji momomo g'ephe naa iphe, abudu nkep̄e; edoberu nwibe ph̄e ̄okpoma mgbashi. ̄Enya p̄furupfuru paa ph̄e ̄eka l'ehu; ̄ephe n̄odu egbu ochi; esephe opfu opfu bya agho-phe ugho; ̄ephe n̄odu eme iphe-ashi; bya asu-phe asulasu. ³⁰ ̄Ephe n̄odu evu nwibe ph̄e nvu azu; buru ndu Chileke du ashi; ndu an̄oduje eme nwibe ph̄e iphe-ghere l'obu oku; buru ndu eme ngganga bya etse etsetse. O buerupho g'ephe e-me mee ̄ejo-iphe b̄e ̄ephe an̄oduje ari; t̄eme ̄ebe ̄ephe ekwejedu eme iphe, ne ph̄e l̄e nna ph̄e pfuru. ³¹ ̄Ephe bu ndu enwedu egomunggo; ophu e gudedu ire ph̄e ̄eka. ̄Ephe ta aphujeduru nwibe ph̄e obu-imemini; ̄ebe ̄ephe enwedu obu-oma. ³² ̄Ephe bu ndu machachaaru iphe, bu ikpe Chileke; maru l̄e ndu eme ̄egube ̄ejo-iphe ono b̄u onwu, b̄u iphe, gbaru ph̄e nu. Ophu o budua l'ephe eme nno; obenu l̄e ndu eme g'ephebedua agbeje du ph̄e ree.

2

Ikke, Chileke nmaru onyemonye

¹ Noo g'o gude mu su ngu l'i ti gofukwapho gube onye ophu ekpe onye ozo ikpe; onye i buhabe. Kele oo iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono be i gudekwapho anma onwongu ikpe. Kele gubedua, l'ekpe ikpe emekwapho iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono. ² Ole ophu anyi makaharu bu l'ikke Chileke pfuru-oto l'ehu ndu eme egube iphe ono. ³ Gube nwodumeka; ?i dobesu le teke iigbarwushije ndu eme egube iphe ono; bya emekwa iya pho l'onwongu; ?i dobesu l'ii-nahu ikpe ke Chileke? ⁴ ?Too; bu eze odoo ophu paru aka apaa, Chileke emeje; waa l'o bujeru nemadzu -mee iphe-iji l'o paru iya haa; teme o nodu anoduje ata nshi shii; ?bu iphemiphe ono, be i woru nmaa phulaphula? Ophu i madu l'iphe, o gude Chileke nodu emejeru ngu odoo bu l'oome g'izimanu lwa ngu azu; gi haa eme iphe-iji lwapfuta iya. ⁵ Obenu le nta-a be i nweru ejo okpoma kwefu ike g'odoo, Chileke eme te eme g'izimanu lwa ngu azu. Oo ya bu l'iime g'iphe-ehuka nkengu ka shii mboku ikpe ono, Chileke e-goshi oke-ehu-eghu iya me g'ikpe nkiya du, bu iya bu ikpe pfuru-oto ono. ⁶ Mboku ono be Chileke e-bukwa onyemonye nggo le g'iphe, o meru gbaru. ⁷ Ndu taru nshi nodu eme iphe, du ree; kukebe ehua achoghe Chileke jaa phe ajaja; kwabe phe ubvu; be oo-me g'ephe nodu ndu ojejoje; ephe taa nwuhubaedu anwuhu. ⁸ Obenu le ndu ono, bu ndu kwefuru ike ono; ndu ata ngaduru okpobe-opfu nchi; o chia iphe, ephe etso bu iphe, apfuduru-oto; ndu ono be Chileke a-tu-koshi oke-ehu-eghu iya, paru aka. ⁹ Iphe, bu onye emekpoo ejo-iphe be ehua ta abyadu eburu ebvuru; teme o je l'e-je iphe-ehuka iya. Oo-vuru uzo dapfuta ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹⁰ Obenu l'onyemonye, eme iphe, du ree be Chileke a-ja ajaja; kwabe iya ubvu bya emee; ehua adu iya guu jasu le tuutuutuu le mimiimii. Oo-vuru uzo meuru iya ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹¹ Kele Chileke ta adudu onye oole enya l'iphu.

¹² Iphe, bukpo onyemonye, amadu ekemu mee iphe-iji be Chileke a-nmakwa ikpe; ephe alaa l'iyi; obeta ebe ephe amadu ekemu. Iphe, bukwanu ndu bu ndu maru ekemu bya emeela iphe-iji be Chileke e-gudekwapho ekemu ono nmaa ikpe. ¹³ L'o to bukwa ndu anumaje ekemu be bu ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o chia ndu eme iphe, ekemu pfuru bu ndu Chileke a-gu le ndu pfuru-oto. ¹⁴ Le teke o bu le ndu abudu ndu Jiu, bu iya bu ndu amadu ekemu gbe egudeje uche phe eme iphe, du l'ekemu; bu nu iya-a bu l'ephe egoshi l'ephe maru iphe, gbaru phe l'ememe; obeta ebe ephe amadu ekemu. ¹⁵ Umere phe egoshi l'iphe, ekemu pfuru be Chileke dewaru phe l'obu. Teme egomunggo phe nodu agbakwa phe pho ekebe; eshinu oriri phe anoduje anmaa phe ikpe bya ahajekwarupho aharu phe enge. ¹⁶ Mboku ono, Chileke e-kpe ikpe ono be oo-gbe Kereshi Jizosu l'eka kpee nemadzu ikpe iphe, nemadzu arije domia l'okpoma iya. Noo iphe, ozi-oma ono, mu anoduje ezi onoya pfuru.

Ndu Jiu ephe l'ekemu

¹⁷ A bya l'ehu gubedua, bu onye Jiu; i nodu etu onwongu onye Jiu bya akporu obu ye l'ekemu; bya egude gule Chileke aba l'abaa. ¹⁸ I maru iphe, bu uche Chileke; teme ekemu iya nodu egoshi ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; mee iphe, agbaduru ngu l'ememe. ¹⁹ I makaharu l'i bu onye edu ndu atsushi; bya aburu iphoro ke ndu no l'ochii. ²⁰ I buru onye akpo-ziru ndu eme eswe uzo; bya aburu onye ezi ndu bu unwegirima iphe. I maru

ekemu Chileke; bya amaru okpobe-opfu du l'ekemu ono. ²¹ Oo ya bu; eshi ophu iinoduje ezi ndu ozo; ?bu gunu kparu iphe, i tii zidu onwongu? Gube onye ara iya arara su g'e te zijeshi iphuru; ?ti zikwanu iphuru l'onwongu? ²² Gube onye epfu su g'e te erijeshi ogori; ?ti rikwanu ogori? Gube onye ono, agburu nshi, a gworu agwogwo tuphe ?ti jejekwanu ezita iphe, e doberu l'eze-ulo-nshi? ²³ Gube onye ono, aba abaa le Chileke turu ekemu doberu ngu ono; ?ti nodujekwanu emebyishi ekemu obu; gude iya eme Chileke iphe-iphere. ²⁴ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ndu ohozo epfubyishi Chileke; o buru umere unu kparu iya."

²⁵ Urwu dukwa l'ebu ubvu bu eviia; ole oo 'ekwapho me o -buru l'i meje-a iphe, ekemu pfuru. Obenu teke o bu l'iinoduje emebiyi ekemu be gu l'onye ebuduru ubvu a-gbaru l'aji. ²⁶ Nokwapho g'o du onye ebuduru ubvu. Teke o bukwanu l'onye ebuduru ubvu emeje iphe, ekemu pfuru; ?ta agudu iya l'onye buru ubvu too? ²⁷ Oo ya bu le ndu abudu ndu Jiu ono, bu ndu ebuduru ubvu ono l'a-nma gube onye Jiu ikpe. Unubedua, bu ndu Jiu nweru ekemu, e deru l'ekwo bya eba ubvu; teme unu gbe emebiyi ekemu. ²⁸ Onye buepho onye Jiu l'enya ndiphe ta bukwa iya bu l'a bu onye Jiu. Ophu ebu ubvu ophu eebu l'anu-ehu abukwa iya pho bu l'e buru ubvu. ²⁹ Iphe, bu okpobe onye Jiu bukwa onye bu iya nu l'ime okpoma iya. Okpobe ebu ubvu; buru ophu eebu l'ime obu, bu iya bu ophu Unme Chileke buru nemadzu; o to bukwa ophu e buru l'oo g'e mee ya g'e deru l'ekwo ekemu. Egbu onye ono ta abukwa nemadzu ajaje iya ajaja; o kwa Chileke be ajaje iya nu.

3

¹ Su-a; ?bukwanu gunu be onye Jiu gude ka onye abudu onye Jiu mma? ? Denukwanu urwu, du l'ebu ubvu? ² O kwatakpokwaaru baa urwu, ha shii l'uzomuzo. Ke mbu kpada bu l'oo ndu Jiu be Chileke woru opfu, o pfuru ye l'eka. ³ Le-a; ome o bukwanu l'ephe haru buru ndu ekwetaduru nu teke ono; ?e gege gude l'ephe te ekwetaduru su le Chileke be ta agbaeduru g'e gude ire iya aka too? ⁴ Tuswekwa! G'e goshichikwa le Chileke ta adudu teke o buedupho onye ire-lanu g'o bu; o betakporu nemadzu mgburugburu je a-bueberu ndu ntuphu-ire. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Oo l'opfu ngu Chileke be
ee-shi goshi

li bu onye pfuru oto.

Ophu o dudu teke e kuru ngu

ikpe gi ti kpefu."

⁵ Teke o bukwanu l'oo l'anyi ta agbaduru g'e gude ire anyi aka emeje g'a huma ge Chileke gbaberu k'egude ire iya aka; ?buhunu gunu be anyi e-pfu? ?Anyi a-su le Chileke meru ejo-iphe l'o kpaberu anyi oke-ehu-eghu iya? Nta be mu ajikpoakwa aji-a ge ndiphe ozo anoduje aji. ⁶ Tuswekwa! O -bu l'o to du nno me ?Chileke emehunu imagha oo-kpe ndiphe ikpe?

⁷ Le-a; teke o bu onye ntuphu-ire; o buru iya agbeje mee g'a kabaa amaru le Chileke bu onye ire-lanu; jaa ya ajaja; ?denu g'o gude Chileke jehunu a-nma mu ikpe le mu bu onye iphe-aji? ⁸ ?Bu gunu kparu iphe, anyi tee pfudu iphe ono, ndu anoduje agbaru anyi mgbamu; ebo anyi ibo suru l'anyi epfuje ono? Iphe ono bu: "G'anyi meanaro ejo-iphe g'ee-shi ge k'oma eshi iya futu." Ndu ono be Chileke a-nmakwa ikpe, bu iphe, gbaru phe nu.

Ikpe, nmaru onyemonye

⁹ ?Nta-a-ee? Onodu anyibe ndu Jiu ?o ka ke ndu abudu ndu Jiu mma to? Tuswekwa! Anyi ta akakpoda phẹ mma ililekpoo. Iphe, anyi goshiru bu l'anyibe ndu Jiu; me ndu abudu ndu Jiu tukoru buru ndu iphe-eji pyitaru l'ekpiri. ¹⁰ L'e dekwaru l'ekwo opfu Chileke su:

"O to dukwa me onye

pfuberekoto;
mbukwa m'onye lanu.

¹¹ Ophu o dudu me onye lanu,
nweru egomunggo;
ophu o dukwapho onye
eseje ge ya maru Chileke.

¹² Onyemonye ghawaru Chileke
azu.

Ephe tukowaru yifu.
O to dudu onye ophu eme
iphe, pfuru-oto
g'o ka mma l'oo onye lanu.

¹³ Ekpiri phe bu ilu, gheru onu.
Ire phe be ephe egudeje
edepushi nwibe phe.

Opfu, shi phe l'onu nodu
egbu egbugbu
g'eru ejo agwo.

¹⁴ Iphe, jiru phe onu bu ephu
iphu
yee opfu, shi l'okpoma
mgbashi.

¹⁵ Ephe ekwoje gburumu je
egbua nemadzū.

¹⁶ Uzo, ephe eshi bu iphe,
aduje iya nu bu ola-l'iswi
yele aphu.

¹⁷ Ephe ta amadu uzo nchi
adu-doo.

¹⁸ Ophu ephe ta atsudu Chileke
ebvu ililekpoo."*

¹⁹ Ophu anyi makahakporu bu l'iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke bu ndu a tu-doru ekemu obu be e dedoru iya. Oo ya bu g'o to du onye a-gofu nu. Onu aburu onyemonye kpurukudukuu; wafua g'onyemonye e-shi egube ono buru onye-ikpe nmaru l'iphu Chileke.

²⁰ Iphe, o gude o du nno bu l'o to dudu onye a-su le ya e-gude eme g'ekemu pfuru buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; eshinu iphe, ekemu emeje bu l'o meje ge nemadzū maru le ya mewaru iphe-eji.

Apfubekoto ophu shi l'ekweta

²¹ Obenu le nta-a be e goshiwaru iphe, bu apfubekoto ke Chileke, abuedu ophu shi l'edobe ekemu. Iphe ono buru iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke gbaru ekebe iya. ²² Apfubekoto ke Chileke-a; shi l'ekweta anyi kwetarū ke Jizosu Kereshi rwube anyi aka. O to dudu onye oogufuje

* **3:18** 3:18 Gūnaa Ebvū 36:1.

mę nanu; ²³ kele onyemonye mewaru iphe-ęji; shi nno nafu onwiya ọdu-biribiri ke Chileke. ²⁴ Obenu le Chileke mewaru onyemonye eze-iphe-oma ke mmanu gua ya l'onye pfulerekoto. O buru onye o shi l'eka mee ya bu Kereshi Jizosu onye meru g'ephe nweru onwophe. ²⁵ Chileke goshiru Kereshi l'edzudzu-oha g'o buru ęja, e gweru gwefu iphe-ęji ndiphe. O buru mee, Kereshi ono gbashiru teke o nwuhuru ono be Chileke egudeje aguru nemadzu nvu l'iphe-ęji iya; mbu ndu woru onwophe ye iya l'eka. Chileke shi egube ono mee ge ya goshi le ya pfulerekoto. Le teke ndiche be Chileke shi abujeru onye meru iphe-ęji l'o taelaa nshi lephua ya enya. ²⁶ Ole nta-a be oogoshije ge ya eshije mee ndiphe g'ephe buru ndu pfulerekoto; kele yebedu bu onye pfulerekoto bya abukwarupho onye emeje iphe, bu ndu kwetaru ke Kereshi g'ephe buru ndu pfulerekoto.

²⁷ Su-a; ?o dukwaduru onye duru iphe, oo-nođu aba l'aba nta? O to dukwa. ?O buru eka o meru imagha? ?Bu l'anyi eme iphe, ekemu pfuru to? Waawakwa. O buakwaa l'anyi woru onwanyi ye Kereshi l'eka. ²⁸ Kele iphe, anyi maru bu le Chileke agujeekwapho nemadzu l'onye pfulerekoto me o -buru l'onye ono kwetaru ke Kereshi; o to bukwa shita l'eme iphe, ekemu pfuru. ²⁹ Chileke ?o bu Chileke ndu Jiu kpurumu to? ?To buedu Chileke ke ndu abudu ndu Jiu? Ee! O bufua Chileke ndu abudu ndu Jiu. ³⁰ O buepho Chileke lanu du kpoloko. O buru iya a-gu ndu Jiu, kweru ke Kereshi le ndu pfulerekoto; bya abukwaru iya pho a-gu ndu abudu ndu Jiu, kweru ke Kereshi le ndu pfulerekoto. ³¹ ?O pfuru l'anyi gudewaa k'ekweta-a rwutoshia ekemu to? Tuswekwa! Iphe, anyi emechia bukwa g'ekemu nguru anguru.

4

Iphe-nggoshi, Ebirihamu meru

1 ?Denu iphe, anyi e-pfu le ke Ebirihamu, bu nnaji ndiche anyi phe? ? Denu g'o nwuru ye ya? ² Le teke o bu l'oo iphe-oma, Ebirihamu metaru be Chileke gude gua ya l'onye pfulerekoto; be o nwekwaru iphe, o gogo gude aba l'abaa; ole o to bukwanu l'iphu Chileke. ³ Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ebirihamu kwetaru ke Chileke; a guaru iya ya l'apfulerekoto." ⁴ Su-a; onye jeru ozi be a ta sujekwa l'iphe, a nuru iya le k'ozu ono bu iphe-oma be e meru iya; gbahaa l'oo ugwo, rwuberu iya nu be a pfuru iya. ⁵ Obenu le teke nemadzu gwoberu k'ese akanya ehu iya; bya ekweta ke Chileke ono emeje g'onye iphe-ęji buru onye pfulerekoto ono; a guaru iya ya l'apfulerekoto. ⁶ O kwapho iphe, du nno be Dvidi tüberu epfu teke ono, o pfuru k'ehu-utso nwoke ophu Chileke guru l'onye pfulerekoto; l'ebe abu l'o gude eka iya meta ge Chileke nata iya. ⁷ O suru:

"Ehu-utso be a goru nu ndu a guru nvu

l'iphe, ephe mesweru; ndu a

safubebewaaru iphe-ęji, ephe megbaberu.

⁸ Ehu-utso bu k'onye Nnajiuphu taa

gukoeduru iphe-ęji ililekpoo."*

⁹ ?O du g'o buepho ndu buru ubvu kpekpu be Chileke epfu l'eka-a g'ehu tsoo utso? To; ?ndu ebuduru ubvu yi iya-a? Eshinu anyi suru: "Ebirihamu kwetaru ke Chileke; a guaru iya ya l'apfulerekoto." ¹⁰ ?Denu

* 4:8 4:8 Gunaa Ebu 32:1,2.

g'eshiru g'aru iya ya? ?Bù teke o toko budu úbvù; t'ò g'o buwaru úbvù? Q' g'adaru iya ya t'eme o bua úbvù. ¹¹ Úbvù ono, o buru ono buru iphe-òhubama, goshiru l'è Chileke guru iya r'ò l'onye p'fuberekoto; kele o kwetarù k'è Chileke teke o toko budu úbvù. Oo ya bù g'è Èbirihamu ab'uru nna k'iphe, buk'poo ndu woru onwoph'è ye Chileke l'èka; ndu Chileke guru l'è ndu p'fuberekoto l'èbe abù l'èphe buru úbvù. ¹² Q' buk'warupho nna ndu buru úbvù; òle ò t'ò buk'wa nna ph'è; opfu l'òo l'èphe buru úbvù; iphe, o gude buru nna ph'è bù l'èphe tsoru èka Èbirihamu, woru onwiya ye Chileke l'èka t'eme o bua úbvù.

Ophu bù ishi bù ekweta

¹³ Chileke kweru Èbirihamu y'è awa iya ukwe-iphe sù ph'è: l'òo ph'è e-nweru mgboko. Q' t'ò buk'wa l'è Èbirihamu meru iphe, ekemu p'furu meru iphe, o gude kwe iya ukwe-iphe ono. Q' kwa l'ò kweru k'è Chileke meru iphe, Chileke guru iya ya l'ap'fubekoto. ¹⁴ Sù-a; òme ò bù ndu eme iphe, ekemu p'furu b'è e-nweru mgboko ono, Chileke kweru ukwe iya ono m'è ekweta ab'uru iphe-mmanù; m'è ukwe-iphe, Chileke kweru tege vuk'waruph'ò ire. ¹⁵ Kele ekemu akpatsuje oke-èhu-èghu. Noo l'èka ekemu ad'udu b'è emeswe ad'ukwapho.

¹⁶ Noo g'ò gude iphe, Chileke kweru ukwe iya ono buru iphe, shi l'ekweta; g'èe-shi g'òo-buru iphe, shi l'èze-iphe-òma, oome; mbù ophu o mek'warupho g'bab'è awa Èbirihamu. Q' t'ò buk'wapho ndu emeje iphe, ekemu s'uru g'è meje kp'urumu. Chileke dobek'waru iya ph'ò iphe, bù ndu kwetarù nù g'è Èbirihamu kwetarù. L'ò kwa Èbirihamu bù nna anyi g'anyi hak'otak'poo. ¹⁷ Q' buru iya bù iphe, e deru sù: "Mu meak'waru ngu nna ig'werigwe òha." Oo ya bù l'è Èbirihamu bù nna anyi l'ip'hu Chileke, bù onye o kweru nk'iya; mbù Chileke, emeje ndu nw'uhuru anw'uhu g'èphe dz'uru ndz'ù òzo; t'eme ò n'òdu emeje iphe, eshihaada dù nù l'òo-bya adù. ¹⁸ Èbirihamu woru onwiya ye Chileke l'èka; bya an'òdu ele ènya iphe; teke ad'udu iphe, ò t'uberu ele ènya iya. Oo ya bù; ò buru nna òhamoha, dù ig'werigwe, bù iya bù nù iphe, e p'furu iya sù: "Noo g'awa ngu a-ha bù ono."

¹⁹ Ophu ò dùdu teke Èbirihamu kwenyaarù k'è Chileke bya akp'òahaa òkpolohu. Ophu o p'fuduru kele ya kah'waru; l'ibahuchawaa al'ibahu ophu ya a-d'uedu ike eye ime; l'èka ò n'òwaru iphe, ha g'uk'poro apha ise eshinu a nw'uru iya; ophu o p'fuduru k'è nyee ya, bù Sera, ata ts'udu ime. ²⁰ Q' t'ò dùdu teke obu b'òjeru iya èbo l'iphe, Chileke kweru iya ukwe iya; kele ò noshierupho ike l'èka Chileke akwab'èe ya ph'ò úbvù. ²¹ O dok'p'ooru iya ènya òkpobe edodo l'è Chileke s'uru emek'òta iphe, o kweru iya ukwe iya. ²² Noo g'ò gude Chileke g'aru iya ya l'ap'fubekoto. ²³ Q' t'ò buk'wa l'iswi èhu Èbirihamu k'p'èkpu b'è e dedoru iphe ono, e deru sù: A guru iya ya l'ap'fubekoto. ²⁴ Q' kwa l'iswi èhu any'ibedua b'è e dedok'waru iya ph'ò, bù ndu Chileke e-mechaa g'ua l'è ndu p'fuberekoto; m'è ò -buru l'anyi kweru k'è Chileke, bù iya bù onye meru Nnajiup'hu anyi, bù Jiz'òsu; o shi l'ònwu teta dz'uru ndz'ù. ²⁵ Jiz'òsu ono b'è Chileke haru; o gude onwiya g'wee èja nw'uhu k'òphu oo-gwefu iphe-èji, anyi meshiru. Chileke bya emee ya; o shi l'ònwu teta dz'uru ndz'ù g'è-shi g'è ya ag'ua anyi l'è ndu p'fuberekoto.

5

Adụ lẹ mma onye lẹ Chileke

¹ Oo ya bụ lẹ Chileke guwaru anyi lẹ ndu p̄fuberekoto opfu l'anyi kweru nkiya. Nta-a bẹ anyi shiwaa l'ẹka Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi; ẹhu dūwaa anyi guu l'ọnodu anyi lẹ Chileke. ² Oo Jizosu Kéreshi ono shi l'ekwekwe, anyi kweru nkiya duba anyi l'eze-iphe-oma ọwanawa, anyi gude dzuru ndzụ-a. Ẹhu ọdu anọduje atso anyi l'anyi ele ẹnya l'anyi lẹ Chileke e-mechaa gbarụ mgba l'odu-biribiri iya. ³ O tọ bukwaawo ono kpurumu; ẹhu atsojekwapho anyi uto me anyi ọdu eje iphe-ẹhuka; opfu l'anyi humawaru l'oo l'iphe-ẹhuka bẹ eeshije nwuta ata nshi. ⁴ O buru ọta-nshi emeje g'anyi shihu ike l'ohutama. Anyi eshi ẹgube ono kabaa apfushi ike l'iphe, anyi ele ẹnya iya. ⁵ Ophu ele ẹnya iphe ono, anyi ele ono emebyidu anyi iphu; kele Chileke l'onwiya mewaru anyi gbẹ l'ẹka Unme-dụ-Nso, o nuru anyi maru ge n-yemobu iya habe shii.

⁶ L'ọ kwaduro teke adudu ike, du anyi k'eme iphe, du ree l'iphu Chileke bẹ Kéreshi byaru bya anwuhu-chiru ndu ata tsudu Chileke ebvu. Iphe ono buru teke Chileke tuberu bẹ o meru. ⁷ Kele o dukwa lẹ nta ge nemadzụ e-shi nwuhu-chiru onye p̄fuberekoto. Ole a -choje iya bẹ aa-humakwaa onye a-nwuhu-chiru onye oma. ⁸ Obenu lẹ Kéreshi nwuhuru l'iswi ẹhu anyi teke anyi bukwaadu ndu eme iphe-ẹji; shi nno goshi lẹ Chileke yenukaru anyi obu. ⁹ Oo ya bụ l'eshinu Chileke shiwaa l'anwuhu, Jizosu nwuhuru; gwa anyi lẹ ndu p̄fuberekoto l'iphu iya bẹ ọo-kabakp̄okwanu adu ike shi l'ẹka Kéreshi ono dzota anyi; g'a taa tu-koshidu anyi oke-ẹhu-eghu iya. ¹⁰ Sụ-a; eshinu anyi shi buru ọhogu Chileke; Chileke bya eshiwaa l'anwuhu, Nwa iya nwuhuru mewaa anyi buru ọnya iya; bẹ nta-a, anyi buwaa ọnya iya-a bẹ ndzụ Kéreshi ophu no anyi l'ẹhu a-kabakp̄okwaanu adzota anyi l'oke-ẹhu-eghu Chileke. ¹¹ Ophu o budua ono kpoloko; anyi nokwapho l'ẹka Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi ete ẹswa; mbụ onye ono, meru anyi lẹ Chileke doshiwaa ono.

Ádamu lẹ Kéreshi

¹² Sụ-a; o kwa nwoke lanu bẹ iphe-ẹji shi l'ẹka bata lẹ mgboko. Onwu shikwapho l'iphe-ẹji ono batakwapho lẹ mgboko. Oo ya bụ; onwu shi nno swiru iphe, bukpo nemadzụ; kele onyemonye mewaru iphe-ẹji. ¹³ Iphe-ẹji dzuhaakwaru eliphe teme ekemu bya. Ole a ta gukoduru nemadzụ iphe-ẹji l'ẹka ekemu adudu. ¹⁴ Ole onwu shielaa l'ogbo ke Ádamu phe buru eze jasu l'ogbo ke Mosisu; mbụ buchaaru eze ndu emesweduru ekemu ge Ádamu mesweru.

Ádamu l'onwiya bụ onyonyo Kéreshi, bụ iya bụ onye ophu, e-mechaa byanu pho. ¹⁵ Obenu l'iphe-oma ke Chileke bẹ a ta tukwa eyeru iphe-ẹji ke Ádamu. Kele o -buru l'iphe-ẹji, onye lanu meru; bẹ meru a du igwerigwe nwuhu; nokwapho ge Chileke a-kabakp̄oo eshi l'ẹka onye lanu ono, bụ Jizosu Kéreshi meeru ndu du igwerigwe eze-iphe-oma, nyiberu anyibe. ¹⁶ Ophu iphe-oma ke Chileke adukwanu ge iphe-ẹji, onye lanu meru. Likpe, nmakotaru ndiphe mgburugburu k'iphe-ẹji ono. Obenu l'iphe-oma ophu Chileke meru nyiberu igwerigwe iphe-ẹji; shi nno mee aguhaa ndiphe lẹ ndu p̄fuberekoto. ¹⁷ Kele eshinu o bụ emeswe, onye lanu mesweru bẹ onwu shi l'ẹka onye lanu ono buru eze; bẹ ndu ono,

shiwaa l'eka Jizosu Kéreshi nata eze-iphe-oma ke Chileke ono, bu iphe-oma ophu nyiberu anyibe ono; waa iphe-oma ophu bu apfubekoto; ndu ono a-nodu l'eka onye lanu ono, bu Jizosu Kéreshi buru eze le ndzu-a.

¹⁸ Oo ya bu l'oo g'emeswe, onye lanu mesweru kparu iphe, Chileke nmakotaru onyemonye ikpe; bukwapo ge Chileke shi l'apfubekoto Kéreshi mee g'ikpe kaleru onyemonye ge ndzu du phe. ¹⁹ Kele oo ge nwoke lanu ono meru iphe, Chileke suru g'o to meshi; e shi egube ono mee ndu du igwerigwe ephe buru ndu iphe-eji; bukwapo g'ee-gude k'onye lanu ophu meru iphe, Chileke suru g'o mee; Chileke agwa ikpoto nemadzu le ndu pfuberekoto.

²⁰ Iphe, e gude e mechaa taa ekemu dobe bukwa g'a kabaa amaru g'iphe-eji habe shii. Obenu l'oo teke a kabaa amaru g'iphe-eji habe shii; eze-iphe-oma ke Chileke akwata kabakwaapho shii. ²¹ O kwa anwuhu be iphe-eji gude buru eze. Nokwapo g'o bu apfubekoto be eze-iphe-oma ke Chileke gude bukwarupho eze. O buru apfubekoto ono, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi ono edu anyi ala le ndzu ophu onwu ta aduhedu.

6

Iphe, baputizimu eme

¹ Su-a; ?bu awe be anyi suberu iya ishi nta-a? ?Anyi a-noduje eme iphe-eji g'eze-iphe-oma ke Chileke aka shii to? ² Tuswekwa! ?Denu g'anyibe ndu nwuhuwuru anwuhu l'iphe-eji e-shi nodukwapo ndzu l'ime iya ozo?

³ Too ?unu ta amadu l'e shiwaa le baputizimu mee anyi du igwerigwe buru ndu a tugbareru l'anwuhu ono, Kéreshi ono? ⁴ Le teke ono, e meru anyi baputizimu ono be anyi l'iya tukokwaru nwuhu; a tuko anyi l'iya likota. Oo ya bu le-a; oo egube ono Kéreshi gude ike akpabiri ke Nna shi l'onwu gbalihu dzuru ndzu ono bukwapo g'anyi a-du ike dzuru ndzu ophuú.

⁵ O -buru l'anyi le Kéreshi tugbaru buru nanu l'anwuhu, du g'ophu o nwuhuru; o n'iya bu Chileke emee g'anyi shi l'onwu teta g'o meru iya; anyi l'iya adzuru ndzu ophuú. ⁶ Ophu anyi maru bu owa-a: l'e wotaru akahu onye anyi shi buru woru yee Kéreshi tuko kpopyabe l'oswebe; oo ya bukwanu; g'ee-mebyia ike k'ejo obu ono, anyi shi nweru teke ono, bupepho iphe-eji be anyi shi maru ono; g'anyi ata abueduru ohu k'iphe-eji. ⁷ L'o kwa teke nemadzu nwuhuru bu teke yele ike k'eme iphe-eji tokaharu ishi anamu. ⁸ Teke o bukwanu l'anyi le Kéreshi tugbaru nwuhu be anyi maru l'anyi l'iya a-tukokwapo dzuru ndzu. ⁹ L'iphe doru anyi enya bu l'eshinu Chileke meru ge Kéreshi shi l'onwu teta dzuru ndzu be o to nwuhubaedu ozo. Anwuhu ta abyadu akabaa ya ike ozobaa.

¹⁰ Anwuhu ophu o nwuhuru bu l'o nwuhuru mgbo lanu kpoloko kpeekpu g'o mekpee iphe-eji. Ndzu ophu o dzu nta-a buwaru ge yee Chileke buru nanu jasuaruwuroya. ¹¹ Nokwapo g'unu a-guje onwunu l'unu buwaa ndu nwuhuru anwuhu me a -bya l'eka iphe-eji no. Oe eshinu unu le Kéreshi Jizosu tugbawaru buru nanu be buwaa Chileke be unu dzuru ndzu.

¹² Unu te ekwekwa g'iphe-eji buru eze l'ehu unu owa-a, bu ophu anwuhu anwuhu-a; k'ophu bu l'oo ejo-iphe, agu unu, o suru g'unu mee be unu e-meje. ¹³ Unu te ewokwaru iphe, no unu l'ehu g'o hahabe nwanshii haaru iphe-eji g'o buru iphe, o gude ejepfu iphe, pfuru oto ogo. O chia iphe, unu e-me bu g'unu woru onwunu hagbuaru Chileke l'unu buwaa ndu shi l'onwu futa bya anodu ndzu. Oo ya bu ge Chileke egude unu alwu ogo iphe, pfuru oto. ¹⁴ Iphe-eji ta akaedu unu ike; eshinu ekemu ekeeduru

unu ẹgbu; ọke nta-a be Chileke gudewaa eze-iphe-oma iya to unu l'ẹgbu ekemu ono.

Aburu ohu k'apfubekoto

¹⁵ Su-a; ọ pfuru l'anyi anoduwaro eme iphe-ẹji; opfu l'eze-iphe-oma ke Chileke tofuwaru anyi; ẹbe ekemu ekeeduru anyi ẹgbu to? Tuswekwa!
¹⁶ Unu ta amahaadaa le teke unu woru onwunu haaru nemadzu bya emeje iphe, o pfuru g'ohu iya be unu buwaa ohu onye obu, unu emeje iphe, o pfuru obu. Teke o bu l'unu woru onwunu haaru iphe-ẹji; buru ohu iya; unu anwuhu anwuhu, bu iphe, tso iphe-ẹji l'azu. Teke o bukwanu l'unu emeje iphe, Chileke pfuru; ọ ya bu l'oo-gua unu le ndu pfuberekoto l'iphu iya. ¹⁷ Ole mu ekele Chileke ekele l'ọ duru teke unu shi buru ohu iphe-ẹji; obenu le nta-a be unu gudewaa obu unu g'ọ ha eme iphe, bu okpobe-opfu ono g'e ziru iya unu. ¹⁸ Eshinu a towaru unu l'ẹgbu, iphe-ẹji shi kee unu be unu buwaa ohu k'apfubekoto. ¹⁹ Mu gudeakwaa ẹhu ohu le nnajiuphu iya anmaru unu etu; odumeka be iphe, mu epfu te edokwa unu ẹnya. Egube ono unu shi woru onwunu haaru ejo umere, rehuru erehu; waa akabaa eme iphe, apfuduru-oto g'e-shi g'iphe-ẹji akabaa shii ono; bukwapo g'unu e-woru onwunu haaru eme iphe, pfuru oto nta-a; g'e-shi ge ndzu unu abukotaru ke Chileke.

²⁰ Kele teke unu shi buru ohu iphe-ẹji; be unu eshidu eyeru apfubekoto onu. ²¹ Buhunuru urwu gunu be unu ritaru l'ejo-iphe ono, unu shi eme ono; mbu iphe ono, iphere iya byaru adu unu nta ono? Kele eka iphemiphe ono suberu ishi bukwa anwuhu. ²² Obenu le nta-a be a towaru unu l'ẹgbu ono, iphe-ẹji shi kee unu ono; unu buwaru ohu Chileke. Urwu, unu ritaru iya buru le ndzu unu bukotawaa ke Chileke. Eka o suberu ishi buru ndzu ojejoje. ²³ Ugwo, aanata l'iphe-ẹji bukwa anwuhu; iphe-oma, Chileke eme bukwanuru ndzu ojejoje ophu shi Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'eka.

7

Etu iphe, emeje nu l'alulu

¹ Su-a; unwunna mu; unu ta amadu le teke ekemu bu-beru ishi le ndzu nemadzu bu teke onye ono no ndzu? O kwa unube ndu tukoru maru ekemu be mu epfuru. ² Kele ekemu bu le nwanyi, alu ji nofutaje l'eka ji iya jasukporu teke ji iya l'a-no-beru. Ole teke a nonyaaru; ji iya nwuhu be o nwewaa onwiya. Ekemu ono, shi gudepyabe iya nu ono ta aduedu iphe, o bu. ³ Bu iya bu le teke ji iya nokwadu ndzu; o je aluru ji ozo; l'aasu l'oori ogori; teke o bu le ji iya nwuhuwuru; l'ọ buru nwanyi eke ji. Ekemu te egudepyabedu iya. O to buedu iya eri ogori me o -je aluru ji ozo. ⁴ Su-a; noo g'ọ du l'ehu unu bu ono; unwunna mu. Oo ekemu shi buru ji unu; ole unu le Kereshi tugbawaru nwuhu. Oo ya bu l'eshi ophu unu nwuhuwuru be ekemu abuedu ji unu. Ebe o duedu iphe, unu l'iya jigba. E mecha; unu bya adzuru ndzu ozo teke ono, Kereshi tetaru dzuru ndzu ono. Nta-a, be buwaa onye ono, shi l'onwu teta dzuru ndzu ono bu ji unu; k'ophu anyi a-dzuru ndzu, pfuru oto meje iphe, du Chileke ree. ⁵ Kele teke ono, anyi shi nodu ndzu eme g'ọ guru anyi ono be egu ejo-iphe, shi anoduje enwu phuruphuru l'ehu anyi meru anyi shi anoduje eme iphe-ẹji. Iphe, tso eme iphe-ẹji ono bukwanuru onwu. ⁶ Ole nta-a be a dzowaru anyi l'eka ekemu. Anyi nwuhuwuru; nahu iphe ono, shi kee anyi ẹgbu ono. Oo ya bu l'anyi etsowaa uto ndzu ophu ophu shi l'eka Unme-du-Nso ejeru Chileke ozi.

Anyi te etsohèdu akahù ụzo ono, bụ iya bụ ekemu ono, e deru l'èkwo ono gude eje iya.

Ekemu waa iphe-eji

⁷ ?Bụ gụnu bẹ anyi e-pfu nta? Ekemu l'onwiya ?ọ bụ iphe-eji tọo? Tụswekwa! Mu tege amakwaru iphe, bụ iphe-eji; ọme ekemu ta adu. Mu tege amakwaru iphe, bụ nchamènya ọme ekemu ta asu: "G'iphe onye ozo ta agujekwa ngu." ⁸ Iphe-eji shinu l'ekemu ono kpata ụzo je akpatsushia mu iphe, bụkpoo ẹgu ejo-iphe ozo, dughbaa nù. Kele ekemu -adudu bẹ iphe-eji nwuhukwaru anwuhu. ⁹ Mbèdua l'onwomu duru teke mu shi nòdu ndzù; ophu mu amadu k'ekemu. A nonyaa mu bya amaru k'ekemu ono; iphe-eji jakerehu mu l'èhu; ọ buru mu anwuhu. ¹⁰ Ekemu onoya bụ ekemu, gege eme g'a nòdu ndzù ono gbẹ bya aburu ikpe bẹ ọ nmaru. ¹¹ Kele iphe-eji kpataru ụzo; gude ekemu ono wopyabe mu l'ugho; shi l'ekemu ono woru mu gbua.

¹² Oo ya bụ l'ekemu l'onwiya dū nsọ. Iphe ono, a suru g'e meje ono dū nsọ; bya aburu iphe, pfuru oto; bya adu ree. ¹³ ?O pfuru l'oo iphe ono, dū ree ono gbẹ kpataru mu anwuhu tọ? Tụswekwa! O kwa iphe-eji gude iphe ono, dū ree ono kpataru mu anwuhu g'ee-shi g'iphe-eji aburu iphe, aa-huma l'ọ bụ iphe-eji. Oo ya bụ lẹ Chileke shi l'iphe, e deru l'ekemu eme g'iphe-eji goshigbua gẹ yẹbe iphe-eji dū-be ideyideyi.

Iphe labo adzo enya l'èhu amadu

¹⁴ Iphe, anyi maru bụ l'ekemu shi Unme Chileke l'èka; obenu lẹ mu bụ nemadzu mmanu, iphe-eji gbaru ohu. ¹⁵ Umere mu l'onwomu agbachijekwa mu enya; kele mu te emejedu iphe, dū mu g'a sù lẹ mu meru iya. Iphe, mu emejehia bụ iphe, dū mu ashì ememe. ¹⁶ Su eshi ophu iphe, mu agbeje eme bụ iphe, mu maru l'ọ tọ dudu mu ree; oo ya bụ lẹ mu kweru l'ekemu dū ree. ¹⁷ O n'iya-a bụ l'ọ tọ budu mbèdua l'eme iya. Iphe, eme iya nù bụ iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'èhu ono.

¹⁸ L'iphe, mu maru bụ l'ọ tọ dukpoda iphe, dū ree, nọ mu l'obu ililekpoo, bụ iya bụ l'obu egube nemadzu, mu shi buru teke mu shi anoduje eme ejo-iphe, agugbabe mu nù. Mu emeje gẹ mu mee iphe, dū ree l'ememe; ọle mu ta adujedu ike mee ya. ¹⁹ Kele mu te emejedu iphe, dū ree, dū mu g'a sù lẹ mu meru iya. Oo 'èpho ejo-iphe ono, ata dudu mu gẹ mu mee ya ono bẹ mu emeje. ²⁰ Sù-a; ọ -buru l'iphe, mu agbeje eme bụ iphe, adudu mu ree; ọ n'iya bụ l'ọ tọ budu mbèdua l'eme iya. Iphe, eme iya nù bụ iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'èhu ono.

²¹ Noo ya bụ; mu shi egube ono huma ekemu, dū adudu; l'ọ bujeru; teke mu eme gẹ mu mee iphe, dū ree; ọ buerupho ejo iya akpatajẹ mu ụzo l'èhu. ²² Mu -bya l'ime onwomu bẹ ekemu kẹ Chileke anodujekpokwaa atso mu uto l'obu. ²³ Obenu lẹ mu humaru ekemu ozo, anoduje adu ụzo l'èhu mu. Ekemu k'ono bẹ yele ekemu ophu dū mu ree l'egomunggo pho anoduje akpa enya. L'ọ tua mu mkporo kpuru mu nù iphe-eji. O buru ekemu k'ono bẹ aatujeru mu ekemu ophu kpụ mu lẹ ndzù. ²⁴ Nshio mu! ?Bukpoo onye a-dzo mu l'ogwehu ọwa-a, edu mu ala l'onwu-a? ²⁵ Nta bẹ mu nọ l'èka Jizosu Kéreshi, bụ Nnajiuphu anyi ekele Chileke ekele. Mbụ lẹ mu egudeje egomunggo eme ekemu kẹ Chileke l'onwomu; mu egude anu-èhu mu eme ekemu k'iphe-eji.

¹ Ọo ya bụ ịe ntamanụ-a bẹ ọ tọ duedu ikpe, nmakwaduru ndu nọ l'ẹka Kéreshi Jizọsu; ndu te emeedu iphe, agụ phẹ ẹgu ememe; gbahaa iphe, Unme Chileke sūru g'ẹphe mee. ² Kẹle ekemu ophu Unme Chileke aturu mu nta-a bụ ike, eshije Kéreshi Jizọsu l'ẹka duru nemadzu bahu l'uzo ndzu. Ọ buru ike ono tofuaru mu l'ike k'ekemu, bụ iya eshije l'iphe-iji duru nemadzu bahu l'anwuhu. ³ Iphe, ekemu adudu ike mee opfu ịe nemadzu ta adujedu ike mee g'ekemu pfuru bẹ Chileke mewaru. Ọ yewaru Nwa iya gẹdegede; ọ bya aburu nemadzu; nweru anụ-ẹhu, iphe-iji anọduje akpasa uzo l'ẹhu g'ẹhu k'anyi; bya emee onwiya ngweja gwefu iphe-iji, anyi meru; shi nno mebyia ike k'iphe-iji ono. Chileke shi l'ẹhu ono, Kéreshi nweru ono nmaa iphe-iji ikpe. ⁴ Iphe, Chileke gude mee iphe ono bụ k'ophu anyi a-dụ ike mee bekota iphe, pfuru ọto ono, ekemu pfuru ono. Kẹle nta bụwaa Unme Chileke bẹ anyi etso; anyi te etsoedu anụ-ẹhu. ⁵ Kẹle ndu etso anụ-ẹhu buẹpho g'ẹphe e-me mee iphe, dū anụ-ẹhu ree bẹ aduje phẹ l'obu. Ndu etso Unme-dụ-Nsọ buru iphe, ọ sūru g'ẹphe mee bẹ ẹphe emeje. ⁶ Kẹle akporu obu ye l'eme iphe, dū anụ-ẹhu ree bukwa onwu; akpokwanuru obu ye l'eme iphe, dū Unme-dụ-Nsọ ree buru ndzu waa ẹhu agù. ⁷ Noo kẹle akporu obu ye l'eme iphe, dū anụ-ẹhu ree bụ ohogu Chileke; kẹle o too tsodu ekemu Chileke; ophu ọ byadu etso iya. ⁸ Ophu ndu emeje iphe, dū anụ-ẹhu ree 'abyadu adu ike mee iphe, dū Chileke ree.

⁹ Obenu l'unubedua te emejedu uche unu. Ọ bụwaa iphe, Unme-dụ-Nsọ epfu bẹ unu eme; bukwa mẹ ọ -buru-a ịe Unme kẹ Chileke bupho ebubu l'ime ẹhu unu. Iphe, bukpo onye enwedu Unme kẹ Kéreshi ono ta abukwa onye nkiya. ¹⁰ Teme l'ọ -buru ịe Kéreshi bu unu ebubu l'ẹhu; bẹ ogwehu unu ta anọkwá ndzu eme iphe-iji; obenu ịe Unme Chileke bụwaa ndzu l'ẹhu ndu pfberekoto. ¹¹ Teke ọ bụ ịe Unme kẹ Chileke ono, meru gẹ Jizọsu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono, bu l'ime unu; ọo ya bụ ịe yebedua ono, meru gẹ Kéreshi Jizọsu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono l'e-mekwapho g'ẹhu unu ono, bụ ophu a-nwuhu anwuhu ono dzuru ndzu. Chileke e-shi ịe Unme-dụ-Nsọ ono, bu unu l'ẹhu ono mee iphe ono.

¹² Ọo ya bụ; unwunna mu; anyi jikwa ugwo, abudu g'anyi meje iphe, dū anụ-ẹhu ree. ¹³ Ịe teke unu eme iphe, dū anụ-ẹhu ree bẹ unu a-nwuhukwa anwuhu. Obenu teke ọ bụ l'unu shi l'ẹka kẹ Unme-dụ-Nsọ kpagbua umere ono, shi l'anụ-ẹhu unu ono; ọo ya bụ; unu anodu ndzu. ¹⁴ L'ọ kwa iphe, bukpo ndu kweru gẹ Unme-dụ-Nsọ buru onye a-nodu edu phẹ nū bụ unwu Chileke. ¹⁵ Ịe Unme-dụ-Nsọ, Chileke nuru unu ta abukwa Unme, e-me g'unu buru ohu k'ophu ndzu a-nodu agụ unu. Ochia iphe, unu nataru bụ Unme, e-me g'unu buru unwu kẹ Chileke; anyi shi ẹgube ono arakujẹ iya sū: "Abba! Nnana!" ¹⁶ Ọ buru Unme Chileke ono l'onwiya bẹ anọduje agba ekebe l'obu anyi l'anyi bụwaa unwu kẹ Chileke. ¹⁷ Ọo ya bụ l'ọ -buru-a l'anyi bụwaa unwu iya; ọ n'ya bụ l'anyi bụwaa ndu Chileke a-nụ iphe, o kweru unwu iya ukwe iya. Ọo-nụ anyi iphe ono, ọ nwaru Kéreshi ono. L'ọ -buru-a l'anyi ịe Kéreshi tugbaru eje iphe-ẹhuka bẹ Chileke e-mechakwaa mee g'anyi gbarụ mgba l'odu-biribiri kẹ Kéreshi.

Ọdu-biribiri ophu dū l'iphe

¹⁸ Iphe, doru mu ẹnya bụ l'iphe-ẹhuka ọwana, anyi eje nta-a ta asukpoda nū g'ee-wota iya atụ eyeru ẹgube ọdu-biribiri, Chileke e-mechaa dobe anyi. ¹⁹ Iphemiphe, Chileke meru ememe bẹ ọonma anmanma l'ẹhu g'ẹphe hūma teke Chileke e-goshi unwu iya l'odu-biribiri ono. ²⁰ Kẹle iphemiphe

ono, Chileke meru ememe ono be Chileke turu onu g'o tuko buru iphe, laru l'iswi. Ebe o bukwa iphemiphe, Chileke meru ememe meru iphe-
 eji k'onwiya. O kwa iphe, tso ikpe, Chileke nmaru nemadzu le nemadzu
 mesweru. Ole Chileke mekarupho g'iphemiphe ono, o meru ememe ono
 lekwapho enya ²¹ l'ujiku lanu be ya a-goshi onu ono, o turu iya su g'o
 rekashihu ono. Oogbe teke ono mee g'iphemiphe ta abuheru ohu iphe-
 eji; g'o bahu-chia l'odu-biribiri k'unwu yebe Chileke. ²² Iphe, anyi maru bu
 l'iphemiphe, Chileke meru ememe l'atsugbaa ude iphe-ehuka ge nwanyi,
 ime eme; mbukwa byasu nta-a. ²³ Ole o to bulekwa phe-a kpurumu.
 Anyibedua l'onwanyi, bu ndu nwewaru Unme Chileke; mbu Unme, Chileke
 yeru anyi l'ehu gude goshi le ya e-mechaa meeru anyi iphe ono, o kweru
 anyi ukwe iya ono; l'atsukwapho ude; g'anyi ele enya ge Chileke mee anyi
 g'anyi buru unwu iya, g'o gbata ogwehu anyi l'ophu. ²⁴ Kele a dzotawaru
 anyi; o buru iya bu iphe, anyi elekwadu enya teke oo-dzu oke. Kele o
 -buru le nemadzu natawaru iphe, oole enya iya; ?o lekwadu enya iya ke
 gunu ozobaa? ²⁵ Teke anyi teke anatadu iphe, anyi ele enya iya; oo ya bu;
 anyi ata nshi nodunupho ele enya iphe obu.

²⁶ Nokwapho ge Unme Chileke anoduje eyeru anyi eka; kele ike ta adudu
 anyi; teme ebe o budu l'anyi maru g'e pfuje anu Chileke g'o gbaru anyi. Oo
 ya bu l'oo Unme-du-Nso l'onwiya egudeje atsu ude ophu buepho yebedua
 maru iphe, o pfuru epfu anuru anyi Chileke. ²⁷ Oo Chileke, bu yebedua,
 l'enyoje ime obu nemadzu be mawaru iphe, bu uche ke Unme-du-Nso;
 kele Unme-du-Nso anoduje epfu anu Chileke l'iswi ehu ndu-nso le g'o du
 Chileke ree.

²⁸ Anyi maru l'iphemiphe, eme l'ehu ndu yeru Chileke obu anoduje
 emekota g'oo-duru phe le ree; mbu ndu Chileke kuru g'o tuberu. ²⁹ Kele
 Chileke mahawaru ndu nkiya teme mgboko du; bya ahotahawaa phe
 g'ephe buru ndu a-du ge Nwa iya du; ge Nwa iya ono buru ogerenya
 me a -gujukwanu unwunna iya l'ophu. ³⁰ Oo ndu Chileke hotahawaru be
 o kuru. O buru ndu ono, o kuru ono be o guru le ndu pfuberekoto. O buru
 ndu ono, o guru le ndu pfuberekoto ono be o dobewaru l'odu-biribiri iya.

N-yemobu Chileke l'ehu ndu ke Kereshi

³¹ ?Bu onu gunu be anyi e-yebaa l'iphemiphe ono nta? O -buru le Chileke
 agbaru anyi odzori; ?bu onye suru g'oo-me anyi gunu? ³² Mbu onye ono
 te sephuduru Nwa iya azu; obenu l'o gbetchia duru iya ye g'o bya anwuhu-
 chiru anyi g'anyi ha. ?Bu egube iphe gunu be o too gbedu Nwa iya ono
 l'eka nu anyi ke mmanu? ³³ ?Bu onye suru eku ndu Chileke hotaru ikpe?
 L'eka o gbewaru Chileke l'onwiya meru g'ikpe kaleru phe. ³⁴ ?Bu onye
 be suru phe anma ikpe? Oo kwa Kereshi Jizosu l'onwiya bu onye gude
 iswi ehu phe nwuhu. Ophu o buledaa ono kpekpu; ophu kachaakponu
 bu l'o shi l'onwu teta dzuru ndzu je anodu l'ekutara Chileke epfu anuru
 anyi Chileke. ³⁵ ?O dukpooru iphe, suru akposhi ge Kereshi te eyehe anyi
 obu? ?Bu eje iphe-ehuka; too oke mkpa; too mkpawere; too egu ememe;
 too ta ahuma iphe, gagbobe l'upfu? ?too iphe, alo ishi onwonye alo? ?
 Too l'e gbugburu anyi le mma suru iya ememe? ³⁶ O dua g'iphe, e deru su:
 "Oo l'iswi ehu ngu be o to

dudu teke
 onwu ta anodujedu
 eme g'o gbua anyi
 mboku-mboku.

Aanoduje eme anyi gaturu,

a chítaru eje egbushi.*”

³⁷ Ọ tọ ẹ̀kpodaa; noo l'iphemiphe ono e-mekọta; ọle anyi eshije l'ẹka onye ono, yeru anyi obu onoya kakọta iya ike; mekpee ya. ³⁸ L'ọphu doru mu enya bu l'anwuhu; ọzoo ndzu; ọzoo ndu ojozi-imigwe; ọzoo ndu ọchi-ọha imigwe; ọzoo ndu ọkpehu du; ọzoo iphe, du nta; me ọphu e-mechaa du nu; ³⁹ ọzoo igwe; ọzoo ali; ọzokpoo iphemiphe ozo, Chileke meru ememe; ta adudu ọphu suru akposhi ge Chileke te eyehe anyi obu ọphu, o shi l'ẹka Nnajiuphu anyi, bu Kereshi Jizosu yee anyi.

9

Chileke le ndu o hotaru

¹ Iphe, mu epfu bu okpobe-opfu. Mu bu onye ke Kereshi; ebe mu adzudu uka. Unme-du-Nso bu mu ebubu l'ime obu bya emeje g'obu mu marwetaje iphe, gbaru iya nu. O buru obu mu ono meru g'o doo mu enya le mu ta adzudu uka. ² Aphu ejije mu obu. Ebe o dudu teke o to nodujedu atsụ mu l'ehu; k'ọphu oorwujechaa mu l'anụ mee ³ Ọduje mu g'a sụ le mu bu onye a turu onu; ọphu mu le Kereshi atugbaeduru; me o -buru l'ọo iphe ono a-dzo ndu anyi le phe bu mee lanu; ⁴ bu iya bu unwu Izurelu. Epebedua be Chileke hotaru g'ephe buru unwu iya. O buru phe be o goshiru odu-biribiri iya; ephe l'iya nodu l'ogbandzu, ukwe-iphe tso. O goshi phe g'a-abajeru iya aja. ⁵ Ephe bu awa ndiche anyi phe; teme Kereshi l'onwiya buru eri phe; me a -bya l'abubu, o bu nemadzu. G'e tuje Chileke, kangokotaru iphemiphe epha jasụ le tuutuutu le mijimiimi. Nokwa g'o du.

⁶ Sụ-a; ebe o bukwanu ke g'a sụ l'iphe ono, Chileke pfuru ono buwaa iphe-mmanu; kele o to bugbabekwa ndu shi le Izurelu bu okpobe ndu Izurelu. ⁷ Ọphu g'ephe ha abuebedu okpobe unwu Ebirhamu opfu l'ephe bu awa iya. O kwa g'o duchia baa: “Oo ndu shi l'okpa Ayizaku be bu ndu a-buru unwu ngu kpurumu.” ⁸ Iphe, iphe ono egoshi bu l'o to budu iphe, bu ndu a nwuru anwunwu mmanu be bu unwu Chileke. Oo ndu Chileke kweru Ebirhamu ukwe l'oo-nwuta bu ndu aagu eye l'okpobe unwu Ebirhamu. ⁹ Le ge Chileke gude kwe Ebirhamu ukwe-iphe ono bu l'o suru iya: “Egube nta apha ozo be mu a-bya agbaphee ngu; Sera anwuta nwa nwoke.”

¹⁰ Ebe o buledaa ono kpurumu; unwu Ribeka tukokwa shi le nna lanu, bu Ayizaku, bu iya bu nna anyi ke ndiche. ¹¹ Mbuoro teke eteke anwudu unwegirima labo ono; ọphu ephe eke emedu iphe, du ree; ọzoo iphe, du eji be o pfuru opfu ehu phe; k'ọphu iphe, Chileke tuberu e-me; le k'ahota, o hotaru ndu nkiya, l'ebe abu l'ephe meru ree; ọzoo l'ephe meru eji. ¹² O buru iya meru g'o gude a sụ Ribeka: “Oo onye k'ogeranya e-mechaa ejeru onye ke nwata ozl.” ¹³ Bu iya bu iphe, e deru sụ: “Jiokpo be mu yeru obu; Iso dukwanu mu ashi.”

¹⁴ ?Denu g'anyi e-ye iya onu nta? ?Anyi a-sụ le Chileke te emeduru iphe, pfuru oto to? Tuswekwa! ¹⁵ Kele o suru Mosisu: “O -duru onye o du mu ge mu pharu obu-imemini; mu apharu iya ya. Teke o duru onye o du mu ge mu doberu obu-oma; mu edoberu iya ya.” ¹⁶ Oo ya bu l'o to budu uche nemadzu; ọzoo iphe, eeme l'ẹka; ọo Chileke aphuje obu-imemini. ¹⁷ Kele ekwo-opfu Chileke pfukwaru sụ le Chileke suru Fero: “Iphe, mu

* 8:36 8:36 Guna Ebvu 44:22.

gude mee ngu eze ta adukwa iphe ozo, o bu; gbahaa ge mu egude ngu goshi g'ike mu ha; wafua ge ndiphe mgburugburu eshi nno maru onye mu bu." ¹⁸ Oo ya bu le Chileke bu onye o du iya go phuaru obu-imemini be o phujeru iya; o nodu akpo-chije obu onye du iya go kpo-chia ya.

Ehu-eghu me obu-imemini ke Chileke

¹⁹ Ii-sukwa mu ro: O -buru l'oo du egube ono ?buhunu gunu meru go gude Chileke nodu anodujekwapho ata nemadzu uta? Chileke -gbe tubewaa l'oo owa-a iphe, ya e-me; ?bu onye suru akposhi iphe, Chileke tuberu le ya e-me? ²⁰ Ole gube nwa nemadzu ophu a-su l'iphe, Chileke meru ta adudu ree; ?I bu gunu? ?Iphe, a kpuru l'urwa, oojije onye kpuru iya nu su: "O nwuru inwagha be o gude i kpua mu gi kpuru mu-a?" ²¹ ?Tobudu o-kpu-ite maru g'oo-me urwa iya? O -du iya go gude uzi urwa lanu kpua ite labo ge nanu buru ite, e meru ona; ophu aburu ite, e meduru ona; ?too kpudu iya?

²² ?Ii-sukwanu agha me o -buru l'oo Chileke eme egube ono? O duru ndu Chileke meru ge ya gude goshi oke-ehu-eghu iya; waa g'ike iya beru. A makwaru-a le ndu ono gbawaru go gege egude oke-ehu-eghu iya mebyia phe; ole ootaru phe nshi shii. ²³ O dukwanuru ndu ophu Chileke gude eme ge ya goshi l'odu-biribiri iya te nweddu etu. Ndu k'ono be o phuru obu-imemini, bu iya bu ndu ono, o tubehawaru le yeke phe a-gbaru l'odu-biribiri iya ono. ²⁴ O buru anyibe ndu k'ono, o shi le ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu kua ono be o phuru obu-imemini ono. ²⁵ O buru iphe ono be o pfuru l'ekwo Hosiya su:

"Ndu eshidu buru ndibe mu
be mu e-mechaa kua
ndibe mu.

Oha ono, mu eshidu yee obu
ono be mu e-mechaa
kua ndu mu yeru obu.

²⁶ Teme o buru l'echilabo eka
ono,
e shi su phe l'ephe ta
abudu ndu ke Chileke
be aa-nodu kua phe
unwu Chileke;
mbu Chileke no ndzu.*"

²⁷ Teme Azaya chikwaapho mkpu ehuru ndu Izurelu su: "Unwu Izurelu -hakpoo me obeta ephe je l'aha g'aja, kuru l'enyimu; o kwapho nwa ndu ophu abadu ishi be aa-dzota. ²⁸ Noo kele Nnajiuphu e-mekota iphemiphe, o pfuru ndiphe. Oo-mechachaa ya egwegwa; mee ya rengurengu g'odu." ²⁹ O duhukwaa g'iphe, Azaya pfuhawaruro teme o mee su: "O to bu le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike te ekweddu g'awa anyi buebe me anyi abvu ge Sodomu; mbu me o mee anyi iphe, o meru Gomora."

Upfu, adu ndu Izurelu l'okpa

³⁰ Nta-a ?bu awe be anyi a-subekwanu iya ishi? Ndu ono, abudu ndu Jiu ono, eshidu kukebe ehuru eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; buakwaa ndu pfuberekoto; kele ephe kwetar. ³¹ Obenu le ndu Izurelu, bu ndu kukeberu ehuru eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; ta adukwa ike buru ndu pfuberekoto. ³² ?O buru gunu kparu iya? Oo kele ephe te

* 9:26 9:26 Guna Hos 1:10.

egudedu ekweta chọ ya; ọ gbẹ buru iphe, ẹphe gude ike k'ẹka pẹ meta; opfu l'ẹphe eme iphe, ekemu pfuru bẹ ẹphe gude chọ ya. Ẹphe jenụ evukota oke mkpuma ono daa iko. ³³ Ọ buru iya bụ iphe, e deru sụ:

“Unu humakpodapho!

Mu woakwaru
mkpuma,
a-nọdu adu ndiphe upfu
togbo lẹ Zayonu;
mbụ mkpuma ẹphe
e-vukota daa iko.

Ọphu onye kweru nkiya
abyadu akwa izimanu.†”

10

¹ Unwunna mu; iphe, dukpoo mu ree l'obu; teme ọ buru iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke g'o meeru iya ndu Ízurelu bụ g'o mee g'a dzọo pẹ. ² L'ọphu mu makpọoru bụ l'ọophu pẹ aphuphu l'ehu emeje uche Chileke; ọle ẹphe te egudedu mmamiphe eme iya. ³ L'eshinu ẹphe amadu k'apfubekoto ophu shi Chileke l'ẹka; ẹphe gbẹ achọ apfubekoto k'ẹka pẹ; bẹ ẹphe shi nno jika eworu onwophẹ dẹ l'apfubekoto kẹ Chileke. ⁴ Lẹ Kéreshi meakwaru g'ekemu ta abuhe ọzo, Chileke shi agụ nemandu l'onye pfuberekoto; g'iphe, bukpoo onye kweru kẹ Kéreshi buru onye Chileke agụ l'onye pfuberekoto.

Ndzọta bụ kẹ ndu kẹ Kéreshi

⁵ Wakwa gẹ Mósisu deru k'apfubekoto ophu shi l'ekemu baa: “Onye eme iphemiphe ono bukwa iya bẹ oo-gude nọdu ndzu.” ⁶ Obenu l'ọ waa iphe, e deru lẹ k'apfubekoto ophu shi l'ekweta baa: “Ta adukwa teke ii-je ari sụ: ?Bụ onye a-du ike laa l'imigwe.” Mbụ je ekuzeta Kéreshi. ⁷ Ọzoo; “?Bụ onye l'e-nyilba l'ali-maa?” Mbụ je ekufuta Kéreshi. ⁸ ?Bụ gunu bẹ eepfukwanu? “Opfu Chileke noakwa ngu ntse. Ọ kwa iya bụ opfu, iikpu l'onu; bya aburu iya bụ iphe, nọ ngu l'egomunggo.” Ọo ya bẹ bụ ozi-oma ono, anyi ezi onoya, bụ iya bụ opfu k'ekweta-a. ⁹ Teke ọ bụ l'i gude onu ngu pfua ya hoo haa l'ọo Jizosu bụ Nnajiuphu obu; bya egude ọkpoma ngu g'ọ ha kweta lẹ Chileke meru iya; o shi l'onwu teta dzuru ndzu; l'a dzọo ngu.

¹⁰ Onye gude obu iya g'ọ ha kweta; Chileke agua ya l'onye pfuberekoto; ọ buru onu bẹ eegudeje pfua kẹ Kéreshi hoo haa; l'adzọ onye obu. ¹¹ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke sụ: “Onyemonye, woru onwiya ye iya l'ẹka bẹ iphere tee mekwa.” ¹² Ọ tọ duekwa mkpocha, du nu. L'onye pọ bụ onye Jiu; onye ophuu buru onye Gurisu ta aduekwa; kele ọ buhukwapho Nnajiuphu lanu ono bụ Nnajiuphu pẹ g'ẹphe ha. Ọ nọdu emeru iphe, bukpoo ndu epfuje anụ iya nu eze-iphe-oma, paru ẹka apaa. ¹³ Kele “ọ kwa iphe, bukpoo onye l'eku ẹpha Nnajiuphu bẹ aa-dzọta.”

¹⁴ ?Denu g'ẹphe e-shikwanu eku ẹpha iya m'ẹphe ekwetaduru nkiya? Teme ?denu g'ẹphe e-shi kweta k'onye ẹphe teke anumaswee nkiya? ? Denukwanu g'ẹphe e-shi numa iphe, adudu onye pfuru pẹ iya nu? ¹⁵ ? Denukwanu gẹ ndu-ozí-oma e-shi je ezi ozi-oma; l'ẹbe abụ l'e ziru pẹ g'ẹphe je? Ọ buru iya bụ iphe, e deru sụ: “Lenu iphe, ọkpa pẹ ama; mbụ ọkpa ndu ezi ozi-oma kẹ nchi adu doo; teme ẹphe nọdu ezi iphe, du ree.”

¹⁶ Ọle ọ tọ buẹbedu g'ẹphe ha bẹ meru iphe, ozi-oma ono pfuru. Kele

Azáya pfukwaru sù: “Nnajiuphu ?buhunu onye bẹ kweru kweta iphe, ọ nùmaru anyi l'ọnu?” ¹⁷ Ọo ya bụ l'ekweta shi l'anụma iphe. Iphe, anụma bụkwanuru Opfu Chileke.

¹⁸ Ọle gẹ mu jịeshikwa: ?Bụ anụma bẹ ẹphe ta anụmaduru ozi-ọma ọbu tọo? Waawakwa! Ẹphe nùmachacharu iya-a!

“A nụma-dzukwaru olu pẹ
l'ẹkameka l'eliphe.

Mbụ l'opfu pẹ ngakọtaru
eliphe jasù
l'ẹka igwe beru;
alì beru.*”

¹⁹ Mu byakwa ajia sù: ?Bụ ẹnya bẹ ozi-ọma ono eshidu doo ndu Ízurẹlu tọo? Lẹ Mósisi vuhakwaru ọzo yee ya ọnu sù:

“Mu e-gude ọha, abụdu
ọkpobe ọha
meru okophoo ye unu l'ẹhu.

Mu e-gude ọha, eme eswe
kpatsu unu ẹhu-eghu.†”

²⁰ Teme Azáya kabakwaa ya rọ epfushi ike sù:

“Ọ kwa ndu te eshidu acho
mu nù bẹ hùmaru mu
nù.

Ọ bụru ndu te eshidu aji aji
mu bẹ mu goshiru
onwomu.‡”

²¹ Ọ byakwanù l'ẹhu ndu Ízurẹlu; ọ sù: “Ọ tọ dudu teke mu ta amachijedu ẹka gẹ mu heta ndu ono, bụ ndu kwefuru mu ike ono; mbụ ndu ẹjo-ọkpoma ono; g'ẹphe dakọbe lwaphuta azụ lwaphuta mu.§”

11

Obu-imemini, Chileke apheru ndu Ízurẹlu

¹ Mu byakwa ajia ozo sù: ?Bụ ajika bẹ Chileke jikawaru ndu nkiya tọo? Tụswekwa! Mbẹdua l'onwomu bụkwa-a onye Ízurẹlu. Mu bụ oshilokpa Ẹbirihamu; bya aburu onye ọkpa-ipfu Benjaminu. ² Chileke ta ajikakwaru ndu nkiya, bụ ndu o vuru ọzo mahawaru. ?Unu ta amadụ iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru; mbụ gẹ Elayijia gude chia Chileke ichi ndu Ízurẹlu sù: ³ “Nnajiuphu; ephe tukoakwaru ndu mpfuchiru nkengu gbuẹbe; bya enwukpọshia ọru-ngweja ngu. Ọ bụwaru mbẹdua phoduru kpoloko; ephe nọdu emekwaphọ g'ẹphe gbua mu.” ⁴ Ọle, ?Bụkwanu gunu bẹ Chileke pfuru iya? Ọ sùru iya: “Mu dobekwaru iphe, ha g'unu nemadụ iri l'ẹsaa l'umadzu ọkporo iri, bụ ndu teke ewosweeru ikpere gbuaru Balù l'alì.” ⁵ Nokwaphọ g'ọ dọ nta. Ọ dukwaru-a nwa ndu Chileke gudeephọ k'eze-iphe-ọma, oome haru họtá. ⁶ Teke ọ bụkwanu l'ọo eze-iphe-ọma bẹ e gude họtá pẹ; ọ n'íya-a bụ l'ọ tọ bụedu iphe, e setaru l'akanya; ọdumeka bẹ eze-iphe-ọma ta abụekwa eze-iphe-ọma. Teke ọ bụkwanu l'ọo iphe, e setaru l'akanya; ọ n'íya-a bụ l'ọ tọ bụedu eze-iphe-ọma; ọdumeka bẹ akanya ta abụekwa akanya.

* **10:18** 10:18 Gụnaa Ebuu 19:4. † **10:19** 10:19 Gụnaa Dit 32:21. ‡ **10:20** 10:20 Gụnaa Azá 65:1. § **10:21** 10:21 Gụnaa Azá 65:2.

⁷ Sù-a; ?bù awe bè anyi a-sùbe opfu òbù ishi nta-a? Q tò bùebekwa ndu Ízurelu l'opfu natarù iphe, ephe riru aphù iya; ò kwa ndu a hòtaru natarù iya. Ndu ophuu bukòtaru ndu a kpo-chiru òkpoma. ⁸ Q bùru iya bù iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sù: "Chileke nùakwaru phè maa meru mgbènya nõdu erwe phè. Ephe te egudeedu ènya aphù ùzo; ophu ephe anumajeedu iphe lè nchì byasù ntanù-a." ⁹ Tème Dévidi pfukwaaphò sù: "Gè nri, ephe eri eriri

bukwaru phè
 ónyà-ènu
 yele ónyà-anù,
 ephe a-nmalahu.

L'ò bùru upfu dù phè l'òkpa;
 g'e gude iya gwata phè
 ùgwo iphe, ephe meru.

¹⁰ G'ènya gbahùkwa phè òchii
 g'ò tò dù iphe,
 ephe a-hùma.

G'apfù hufukwa phè bukìlì
 jasù l'òjejejo."

¹¹ Mu byakwa ajia òzo sù: ?òkpa kabè tsua ndu Ízurelu ntsu k'opfu ephe darwuwaru alì; èbe ephe agbalihubaèdu tò? Tùswekwa! Òchikwa l'òkpa, tsùru phè ntsù ono meru g'ò gude ndzòta rwube ndu òhozo; g'eeshikwanù egube ono gè ndu Ízurelu awata phè ekoru okophoo.

¹² L'eshinu ò bù emeswe, ndu Jiu mesweru meru g'ò gude urwu kwata gbaaru ndiphe mgburugburu. Uburu, butaru ndu Jiu mekwaaphò g'urwu kwata gbaaru ndu abudu ndu Jiu. Mbù l'urwu a-kwatakwa kabaanù shii òkpobe akaka mè ndu Ízurelu g'ephe ha lwaphuta azù lwapfuta Chileke.

Ndzòta kè ndu abudu ndu Jiu

¹³ Nta-a bukwa unubè ndu abudu ndu Jiu bè mu epfu eyeru. Sù-a; eshinu mu bù onye-ishi-ozì kè ndu abudu ndu Jiu; bè mu gudekwa ozi ono eku onwomu. ¹⁴ K'opfu bù; g'ò dùhabe; mu egudeje iya eme gè ndu alì mu ono awatarù unu ekoru okophoo; gè mu eshi nno harù phè dzòo.

¹⁵ L'ò -bùru teke ephe jìkaru Chileke bè Chileke gbè mee gè yele ndiphe bya adù lè ree; ?bù gunu e-mekwanù mè Chileke nataè phè phò òzo? Ndu nwuhuru anwuhu a-gbèshikwa dzùru ndzù òzo.

¹⁶ L'ò -bùru lè mebyi-iphe-mbù ono dù nsò; bè mkpukorophu iya dùkotanaa nsò. Q -bùru l'ògbarabvu-oshi dù nsò bè èkali iya l'opfu dùkotaakwapho nsò.

¹⁷ Sù-a; ndu Jiu dù g'oshi olivu unuphu, a harù èkali iya kwashia. Unubèdua, abudu ndu Jiu bùru èkali-oshi olivu ègu, e wotaru bya edepfube l'èka a kwafuru èkali k'unuphu phò. E depfube iya; ò dzùru ndzù. Nta-a bè unu shiwa l'ògbarabvu olivu unuphu phò amìtaje mini gude nõdu ndzù. ¹⁸ Oo ya bù lè-a; te ejekwa asù l'ò tò dùdu iphe, èkali iya ophu a kwashiru phò bù. ?Bù kè gunu bè ii-gude eku onwongu? Nyatakwa l'ò tò bùdu ngu gùdeshi ògbarabvu-oshi ono; l'ò chia ògbarabvu-oshi ono gùdeshi ngu.

¹⁹ Ii-gbènu sù: "A kwafùakwaru èkali-oshi ono; g'e depfube mbèdua." ²⁰ Oye makwaru l'iphe, kparù iphe, e gude kwashia ya bukwa l'ò to woduru onwìya ye Kèreshi l'èka. Gùbedua nyìkatakwanu pfuru pfushia ike; kèlè i kwetarù. Oo ya bù lè-a; te etsenupho etsetse; gè ndzù gujekwa ngu. ²¹ Eshinu Chileke ahadùru òkpobe èkali-oshi ono kè mmanù; ?bù-chia

gubedua bẹ ọo-ha kẹ mmanụ? ²² Nowarọ g'ii-gude hụma lẹ Chileke emeje odoo; hụmakwapho l'oomaje nemadụ iphe kpanyangaa. O meru ndu jikar iya nū iphe kpanyangaa. O mekwanaaru gubedua odoo; mbukwa mē ọ -buru l'i kweru nnyabe l'odoo obu, oomeru ngu; odumeka bẹ ọ kwafujekwa ngu phọ. ²³ Teke ọ bụ lẹ ndu kẹ Jiu jika-buhuru eze-iphe-oma kẹ Chileke bẹ Chileke e-wolẹkwaru phẹ-a dophu azụ l'ẹka ephe shi nọdu; kele Chileke a-dukwa ike dophu phẹ azụ l'ẹka ephe shi nọdu. ²⁴ Ọo ya bụ lẹ-a; ọ -buru l'a kwafuru ngu l'oshi olivu-egu ono; bya eworu ngu depfube l'oshi olivu-unuphu phọ; mbu ọ buru iphe, e meru g'e te emejedu iphe; ndu ọwa-a, bukwanu phẹ bụ ẹkali-oshi olivu-unuphu ono gẹdegede bẹ ọo-kabakwanu Chileke nphẹ eworu ẹkali iya, o shi kwafu akwafu phọ woru depfube l'oshi, ẹkali iya ono shi nọdu.

Obu-imemini Chileke l'ehu onyemonye

²⁵ Unwunna mu; o nweru okpobe-opfu, e domiru edomi, mu eme g'unu maru; g'unu ete ejejedu arị l'unu manukawaru iphe. Iphe, unu a-maru bụ lẹ-a; ọ tọ bukwa gẹ ndu Ízurelu bụ ejo-okpoma nta-a bụ g'ephe a-duwaro jeaduru. Teke ejo-okpoma phẹ ono a-nọ-beru bukwa teke ndu abudu ndu Jiu, Chileke hotaru l'a-tukowa lwaphutawa azụ byapfuta iya. ²⁶ Ọo ya bụ; teke ono; aa-tuko iphe, bu Ízurelu mgburugburu dzọo, bụ iya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: "Onye-Ndzota e-shi lẹ Zayonu

bya.

Ọo-tuko ejo ememe,
unwu Jiékọpu
shi eme wofukota phẹ
l'ehu.

²⁷ Kele ọwa-a bukwa ogbandzu,
e-shi mu l'eka laaru
phẹ teke ono,
mu a-gukotaru phẹ nvu
l'iphe-ẹji,
ephe mekotaru ono.*' "

²⁸ A -bya lẹ k'ozii-oma ono bẹ ọ gbekwa buru iphe kweru unu l'ephe bụ ohogu Chileke. Obenu l'a -bya lẹ k'ahota, Chileke hotaru ndu Jiu bẹ ephe bukwanu ndu Chileke yeru obu l'opfu ẹhu ndiche anyi phẹ. ²⁹ Lẹ Chileke ta agbanwejekwa iphe, ọ rihawaru k'ememe l'ehu ndu ọ hotaru g'ephe buru ndu nkiya. ³⁰ L'unubẹ ndu abudu ndu Jiu shi buru ndu te kwejedu eme iphe, Chileke pfuru; obenu lẹ nta-a bẹ Chileke phuru unu obu-imemini opfu lẹ ndu Jiu te ekwejedu eme iphe, o pfuru. ³¹ Nokwaphọ g'ọ dū ndu Jiu bụ ono. Nta-a bẹ ephe te ekwekwaphọ eme iphe, Chileke pfuru g'ee-shi gẹ Chileke aphuaru phẹ obu-imemini g'ọ phuru unu. ³² Ọo ya bụ lẹ Chileke haru onyemonye ụzọ g'ephe te ekweshi eme iphe, o pfuru gẹ ya a-phuaru onyemonye obu-imemini.

Ọdu-biribiri Chileke

³³ Ha-oo! nkwamẹnya yele mmamiphe kẹ Chileke pakwaru omilomi. Ikpe, ookpeje ta adukwa onye suru iya amaḅeru; ẹbe ọ dukwa onye suru amakotaru g'ọ meje iphe iya. ³⁴ "Bụ onye maru uche Nnajiuphu? Bụ onye egoshije iya iphe, ọo-nọduje eme? ³⁵ Bụ onye nujeru iya iphe; k'ophu ọo-sụ g'ọ pfukwaa ya ugwo iphe iya?" ³⁶ Ọo ya meru iphemiphe. Ọ

* 11:27 11:27 Gūnaa Azá 27:9.

buru iya be iphemiphe shi l'eka iya du; o bukwaru iya pho be iphemiphe, du du-doru. G'ajaja buru ke Chileke jasu le tuutuutu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

12

Adzuru ndzu je ozi Chileke

¹ Oo ya bu; unwunna mu; eshinu Chileke aphuru anyi obu-imemini nno be mu arwo unu su g'unu woru onwunu nu Chileke okpobe anunu; unu buru iphe, dzu ndzu, unu gude gweeru Chileke ngweja, du nso bya aburu ophu Chileke nataru. Noo iphe, bu okpobe abaru Chileke eja bu onoya, bu iphe, gbaru iya nu. ² Unu te ekwekwa eme g'unwu-eliphe anoduje eme. Iphe, unu e-mechia bu g'unu haaru Chileke onwunu g'o buru iya l'a-noduje agbanwe obu unu; g'uche unu buru iphe ophu g'unu a-duje ike maru iphe, bu uche Chileke, bu iya bu iphe, du iya ree; buru iphe, o nataru bya aburu iphe, dubebe ree.

³ Iphe, mu gude epfuru unu iphe-a, mu abya epfufu-a bukwa le Chileke mewaru mu eze-iphe-oma; mu nodu epfuru iya unu g'unu ha su g'unu ta arijekwaru onwunu g'unu ahadu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu deje enya le mini maru iphe, unu ari. Chileke hewaru onyemone oke iphe-oma, shi l'ekwekwe, onye kweru nkiya. Noo iphe, e-goshije onyemone iphe, oo-nodu ariru onwiya bu ono. ⁴ L'o kwa g'o du l'ehu nemadzu bu ono; l'ogwehu lanu enwejekwaru mpfukashi, du igwerigwe; mbu ephe nodu atukoje emegbaa iphe, du iche iche. ⁵ Nokwapho g'anyi du igwerigwe; ole anyi shiwaa l'atugba, anyi le Kereshi tugbaru buru ogwehu lanu. Onyenonu l'oome ge ye le nwibe iya dogba ehu. ⁶ Anyi nwegbaar u iphe-oma, Chileke meru nu anyi l'ehu l'ehu; onye g'eze-iphe-oma nkiya ha. Nta-a bu g'anyi gudeje iya mee iphe, g'o gbaru. O buru mpfuchiru, g'onye ono pfujekwa iya g'o goshiru iya ya l'ekwekwe, o kweru. ⁷ Teke o bu onye Chileke meru iphe-oma keje ozi; g'onye obu yeru ehu l'eye ozi. Teke o bu ezi iphe; g'onye obu zijekwa iphe. ⁸ Teke o bu adu obu; g'onye obu noduekwapho l'adu nemadzu obu. Teke o bu l'anu iphe; g'onye ono sajekwa eka asasa nu iya. G'onye no l'ishi kukebejekwa ehu jeshi ozi ike; g'onye aphu obu-imemini phujekwa iya l'ehu-utso.

N-yemobu

⁹ Ge n-yemobu i yeru nemadzu ta abukwaru l'eregede. Kpajeru iphe-aji l'aphara; gudeshia eka l'eme iphe, du ree. ¹⁰ G'onyenonu yeje nwibe iya obu mebyi eyeye gude goshi l'unu tukoru buru unwunna lanu. G'onyenonu kajakwa akwabé nwibe iya ubvu eme l'onwiya. ¹¹ Jeshijekwa ozi ike; te emejekwa enyiru. Hakwaa ge Unme-du-Nso meje ngu ire l'ehu; shi egube ono mee g'ejeru Nnajiuphu ozi e-vuje ngu evuvu l'obu. ¹² G'iphe ono, unu ele enya iya ono meje g'ehu tso unu utso. Unu atakwapho nshi me unu -nodu eje iphe-ehuka. Unu epfu anu Chileke mkpurumkpuru. ¹³ Unu yejeru nwibe unu, unu l'ephe tukoru buru ndu ke Chileke eka le mkpa, duru phe nu. Unu ekukebeje ehu kwaa ebyaa, byaru unu.

¹⁴ Unu gojeru onu-oma nu ndu eme unu mkpawere. Mbu-a unu gojekwa onu-oma; unu ta atujekwa nemadzu onu. ¹⁵ Ndu ozo -nodu ete eswa; unu tsojekwaru phe tee eswa; ndu ozo -nodu ara ekwa; unu tsokwaru phe raa ekwa. ¹⁶ G'uche unu le nwibe unu bujekwaru nanu. Unu te edobejekwa onwunu g'unu ahadu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu le ndu enya lwaru megbaje. Unu ta abujekwaru nwomaru-o-machata.

17 Unu te egudejekwa ejo-iphe p̄fua nemadzū ugwo ejo-iphe, o meru unu; gbahaa g'unu kukebeje ehu meje iphe, onyemonye a-maru l'oo iphe, dū ree. 18 Unu kukebe ehu seje g'unu l'onyemonye n̄odu l̄e nchi-odoo; l'iphemiphe, unu eme; m̄e oo-je l'ekwe ememe. 19 Ndu mu yeru obu; unu te emelatajekwa ugwo iphe, e meru unu. Unu hajekwa ge Chileke gude oke-ehu-eghu iya melata onye ono. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke sū: "Emelata bukwa mu be o duru; o buru mu l'a-pfu ugwo." Noo iphe, Nnajiuphu eepfu. 20 O chia iphe ii-meje bu: "O -buru l'onye opfu ngu be egu agu; n̄u iya nri. Teke egu mini agu iya; kee ya mini g'o ngua; l̄e i -n̄odu eme nno be i kpoberu iya icheku-oku l'ishi." 21 Te ekwejekwa g'ejo-iphe mekpee ngu; gudejedia iphe-oma mekpeje ejo-iphe.

13

Akwabē ndu-ishi ùbvù

1 G'onyemonye mejekwa iphe, ndu-ishi p̄e suru g'e meje. L'ò t̄o dukwa onye byaru aburu ishi m̄e o -b̄udu l'o shi l'eka Chileke; t̄eme o buru Chileke be yeru ndu ophu bu iya n̄u nta-a. 2 L'onye jikaru eme iphe, ndu-ishi pfuru bukwa ndu-ishi, Chileke yeru be onye ono jikaru. Ndu ajikakwanu p̄e n̄u buru ikpe be ephe eseko ekpu onwophe l'ishi. 3 L̄e ndu eme iphe, dū ree ta atsujekwa ndu-ishi ebvu. Ndu atsū ndu-ishi ebvu bukwa ndu eme ejo-iphe. Teke o bu l'ò dū ngu g'i b'atsujeshi ndu-ishi ebvu; o n'iya bu g'i meje iphe, dū ree g'onye-ishi ajaa ngu ajaja. 4 Kele onye-ishi ono bukwa onye-oz̄i Chileke; iphe, oome buru iphe, a-duru ngu l̄e ree. Ole teke i mekwanuru iphe, adudu ree; tsukwaa ya ebvu; kele e te eyekwaru iya k̄e mmanu. O bu onye-oz̄i Chileke; buru onye ah̄u ndu eme ejo-iphe ah̄uh̄u gude egoshi oke-ehu-eghu k̄e Chileke. 5 Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, ndu-ishi pfuru; o t̄o buledaa g'unu agbalaaru oke-ehu-eghu Chileke; obenu l'ò bufukwaapho g'unu meje iphe, obu ta anmadu unu ikpe.

6 Nokwapho iphe, meru g'o gude unu je apfuje akirik̄o. Noo kele ndu-ishi ono bu Chileke be ephe ejeru ozi; ephe n̄odu an̄oduje eme g'ephe jee ya g'o gbaru. 7 Unu mejeru p̄e iphe, rwuberu p̄e n̄u. Onye o rwuberu l'aturu akirik̄o n̄u; unu aturu iya n̄u iya; onye o rwuberu l'aturu utu n̄u; unu aturu utu n̄u iya; onye o gbaru l'eyeru ns̄o; unu eyer̄u iya ns̄o; onye o gbaru l'akwabē ùbvù; unu akwabē iya ùbvù. Unu mejeru onyemonye iphe, rwuberu iya n̄u.

Eye nemadzū ibe ngu obu

8 G'ò t̄o dukwa ugwo, unu e-jijeru nemadzū; gbahaa ugwo n-yemobu. Kele onye yeru nwibe iya obu mek̄otaakwaru iphe, ekemu suru g'e meje. 9 Kele iphe, buk̄poo ekemu-a g'ò hak̄otakpoo, bu iya bu; te erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu iphe, onye ozo agujekwa ngu; m̄ewaro un̄wu ekemu ozo, yigbaa ya n̄u. Ekemu ono g'ò hak̄otakpoo jeru as̄ube ishi l̄e: "Yee nemadzū ibe ngu obu g'i yeru onwongu." 10 Onye yeru nemadzū ibiya obu te emejekwa iya ejo-iphe. Noo g'o gude n-yemobu buru emēbe iphe, ekemu pfuru.

Akwak̄obe k'abyabya Kéreshi

11 Sū-a; iphe mefuaru g'o gude unu je at̄ukoje iphemiphe tonu eme bu ge nta-a gbaru; mb̄u l'ò rwuwaru teke unu e-shi l̄e mgbenya oho. Noo kele nta be ndz̄ota anyi kawaa ntse eme l̄e g'ò shi dū-be ɛnya m̄e a -gb̄e l̄e teke anyi beberu kweta k̄e Kéreshi. 12 O dukwaa ɛnya abal̄i keru ebo; nchi ab̄ohu dukwaa ntse. Oo ya bu; unu g'anyi gw̄obenu iphe, eeme l'ochii;

kwaa onwanyi ngwogu ophu anyi e-gude alwu ugu l'iphóró. ¹³ G'anyi meje okpobe umere, eme l'iphóró; anyi ahaa eme ke nwanýi ozoo ke nwoke; haa angunuka meje. Anyi ahakwaapho emephe opfu; haa iji-nyia. ¹⁴ O chia iphe, unu e-meje bu g'unu tukokpoephe umere Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi meje g'oha. Unu ta ahákaru obu egube nemadzú, unu shi buru uzo; mbu k'ophu unu e-mejeephe ejo-iphe agu iya nu.

14

Anma nemadzú ikpe l'egomunggo

¹ Onye ekwekwe iya du nyegenyege; unu hajekwa iya g'unu l'iya nodu. O l'oo g'unu l'iya te ejejekwa atu ego l'iphe, o suru l'oo owa-a g'o du iya bu owa. ² O duru ndu adudu iphe, ephe aso nso eriri; o bekwany l'onye ophuu, ekwekwe iya dukwadu nyegenyege pho buephe iphe, oorije bu eba-ophe. ³ Oo ya bu; g'onye ono, ta adudu iphe, ooso nso pho ta akpokwanu onye ophuu ebo l'afu l'o to ridu ge ya eri. Noo kele Chileke nataakwarupho yebedua. ⁴ ?I bu gunu? ke g'o buru onye ejeru onye ozo ozi be ii-nodu agbarwushi. Oo Nnajiuphu iya be a-nma iya ikpe l'oome eji; ozoo l'ooosu l'oome ree. O bekwany l'oo-nodu eme ree; kele Nnajiuphu suru g'oo-me iya g'o me ree.

⁵ O nweru onye a-hota eswe ujiku lanu dobe l'oo eswe ono kakota ndu ophuu mkpa; nweru onye a-ri su l'eswe ta adudu ophu ka nwibe iya mkpa. G'onyenonu pferupho l'ophu o pfuru pfushia ya ike. ⁶ Onye riru l'o nweru mboku ophu ka nwibe iya mkpa dobe iya iche; l'eme iya gude akwabé Nnajiuphu ubvu. Onye adudu mboku, duru iya le nso bukwarupho Chileke be oomeru iya. Onye adudu iphe, ooso nso eriri l'eri iya gude akwabé Nnajiuphu ubvu. Noo kele ookeleje Chileke ekele iya. Onye aso iphemiphe nso buru Nnajiuphu be oosoru iphemiphe nso; teme o nodu ekeleje Chileke ekele iya. ⁷ O to dukwa g'anyi ha; onye no ndzu nodoru onwiya; ophu o dukwa onye anwuhu anwuhu anwuhu-doru onwiya. ⁸ Anyi -dzuru ndzu; bu Nnajiuphu be anyi dzuru iya; teke anyi anwuhu anwuhu; o kwapho Nnajiuphu be anyi anwuhu alapfu. Oo ya bu l'anyi bu ke Nnajiuphu: me anyi no ndzu; me anyi anwuhu anwuhu. ⁹ Kele Kéreshi nwuhuchaaru bya adzuru ndzu ozo g'oo-buru Nnajiuphu ndu nwuhuru anwuhu; me ke ndu dzu ndzu. ¹⁰ Su-a; ?denu g'o gude i nodu agbarwushi nwanna ngu l'ime obu ngu? Ozoo; ?o meru imagha be o gude i nodu akpo iya ebo l'afu? ?Ti madu le g'anyi ha l'e-mechaa pfukotaru l'iphu Chileke; onye bu iya l'e-kpekota anyi ikpe? ¹¹ Noo l'e deru l'ekwo-opfu Chileke su: " 'Eshinu mu dzu ndzu';

be onyemonye
e-mechakwaa gbuaru mu
ikpere l'ali.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Onyemonye e-mechaa
pfukota l'oo mu bu
Chileke.*"

¹² Oo ya bu le g'anyi ha l'onye l'onye l'e-emecha nodu l'iphu Chileke; doo edo onwiya.

Akwatsu nwibe ngu

* 14:11 14:11 Gúnaa Azá 45:23.

¹³ Oo ya bu; g'anyi ta anodujeshinu agbarwushi nwibe anyi. O chia g'anyi tuko tubua g'anyi ta abujeru upfu du nwanna anyi l'okpa; ozoo meta iphe, e-me g'o mee iphe-eji. ¹⁴ Eshinu mu le Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaru buru nanu be ophu dokpooru mu enya okpobe edodo bu l'o to dudu iphe, eeri eriri, mu asokwadu nsq. Ole teke o bu l'o nweru onye pfuru su l'iphe, du egube-a be ya aso nsq; oo ya bu; iphe ono a-buru iphe, aaso nsq l'ehu onye ono kwa. ¹⁵ Teke o bu l'i gude k'iphe, iiri l'onu mee nwanna ngu; k'opfu ehvuduru iya ebvuru; oo ya bu l'i ti mehedu iphe, goshi l'i yeru iya obu. Oo ya bu; g'iphe, iiri l'onu ta akpatakwa ge nwanna ono, Kereshi nwuhu-chiru onwu ono laa l'iswi. ¹⁶ Te ekwekwa g'iphe, du ree, iime vuta ejo epha. ¹⁷ L'iphe, bu le Chileke bu eze ta abukwa l'iphe, eeri l'onu; ozoo l'iphe, aangu angungu. O kwa apfubekoto; ye le nchi-adu-doo; waa ehvutso ophu shi l'eka Unme-du-Nsq. ¹⁸ Onye ejeru Kereshi ozi egube ono eme iphe, jiru Chileke epho; bya emekwapho iphe, du ndiphe ree.

¹⁹ Oo ya bu; g'anyi tubeepfo nvo l'iphe ono, emeje ge nchi du doo onoya; mbu iphe ono, l'a-nodu eme ge nwibe ngu pfushia ike l'ekwekwe, o kweru ke Chileke ono. ²⁰ Te egudekwa k'iphe, iiri l'onu mebyia iphe, Chileke eme. Iphemiphe, eeri eriri, duebekwa ree. Ole o to gbaduru ge nemadzu ria iphe, a-kpata ge nwibe iya mee eji. ²¹ O kakwa ree gi ti tashi anu; ophu i ngushi mee; ophu o dukpoo iphe, ii-je ememe, bu iphe, a-buru upfu du nwanna ngu l'okpa mee ya g'o daa; ozoo mee ya g'o du nyegenyege. ²² G'iphe, bukpo iphe, i kweru bukwarupho iphe, duru gu le Chileke. Onye ehvutso utso bukwa onye meru iphe, o riru l'o du ree ememe; ebe o dudu teke obu anma iya ikpe l'iphe, o meru. ²³ Obenu l'onye abo obu ebo be ikpe nmakwaru me o-ria iphe obu; kele o to nodu Chileke l'eka eme iphe, oome. Kele iphemiphe, nemadzu eme; ebe o nodu Chileke l'eka eme iya buakwaa ya eme iphe-eji.

15

Etso eka Jizosu Kereshi

¹ Anyibe ndu shihuru ike; l'a-noduje ata nshi l'iphe, ndu eshihuduru ike eme. G'anyi te emejeekwapho ehvutso anyi ehvutso anyi. ² Onyenonu g'anyi ha meje iphe, a-tso nwibe iya utso; l'o buru iphe, ee-gude kutsee ya. Oo ya bu; g'obu akabakwanaa ya eshihu ike l'iphe, ke Chileke. ³ Le Kereshi ta abukwa ehvutso iya ehvutso iya be o shi emeje. Iphe, meru nu buepho iphe ono, e deru su: "Iphe, bukpo ejo-opfu, ndu epfuru ngu ejo-opfu pfuru ngu bu mbedua vutaru onwu iya." ⁴ L'iphemiphe, e dekotaru teke ndiche be e dekwaru g'o zia anyi iphe. Oduduje anyi obu g'anyi aduje ike taa nshi nodu ele enya iphe, Chileke kweru anyi ukwe iya. ⁵ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'anyi taju iphe nshi; bya aduje anyi obu ono mee g'unu gude etso eka Kereshi Jizosu g'obu buru unu nanu. ⁶ Oo ya bu; g'unu atuko g'unu ha tugba; gude obu lanu; gudekwapho olu lanu aja Chileke ajaja; mbu Chileke, bu iya bu Nna ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi.

Ozi-oma bu ke ndiphe mgburugburu

⁷ Oo ya bu; unu gudeje obu unu haa g'unu le nwibe unu tugba; ge Kereshi hakwarupho; unu l'iya tugba; noo ya bu g'aa-jakwanaa Chileke ajaja. ⁸ L'iphe, mu epfu bu le Kereshi byaru bya aburu onye-ozu ndu buru ubvu; g'o mee g'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya pho vukota. Oo ya bu; g'oo-shi nno goshi le Chileke bu onye ire-lanu,

emeje iphe, o pfuru. ⁹ Wafua gę ndu abudu ndu Jiu ajaa Chileke ajaja l'ọ phunukaru phe obu-imemini, bu iya bu iphe, e deru su: "Oo ya meru g'ọ gude mu je l'etu ngu epha l'echilabo ndu abudu ndu Jiu. Mu e-gude epha ngu gua ebvu jaa ngu ajaja." ¹⁰ Tem e dekwapho su: "Unube ndu abudu ndu Jiu; unu le ndu Chileke hotaru tuko tee eswa!" ¹¹ Ozo buru: "Unu tua Chileke epha; unube ndu abudu ndu Jiu g'unu ha. Ndiphe mgburugburu; unu tua ya epha!" ¹² Tem Azaya byakwapho bya epfua su: "Oshilokpa Jiesi l'a-bya! Oo ya e-tesfuta bya aburu eze k'iphe, bu ndu bu ndu abudu ndu Jiu. O buru iya bu onye ephe a-nodu ele enya iya." ¹³ Ge Chileke, onye bu iya emeje g'anyi lee enya iphe, o kweru ukwe iya; mee g'ehu-uto unu dzua oke; loomekwapho g'ehu duebe unu guu g'unu ha; kele unu kweru nkiya. Oo ya bu; g'unu egude ike ke Unme-du-Nso kabakpo ele enya iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono.

Iphe, kpataru Polu ede ekwo-ozu-a egube-a

¹⁴ Unwunna mu; unubedua be mu maakwaru majia enya; l'iphe, unu maru buepho eme iphe, du ree; l'unu maru iphe, bu uche Chileke okpobe amaru; k'ophu unu suru g'unu a-nodu akpo-ziru nwibe unu uto. ¹⁵ Ole g'ọ duhabe; o nwekwarupho nwiphe, mu eme ge mu haru nyatacharu unu; o buru iya meru g'ọ gude mu haru pfua iphe ono pfushia ya ike; mbu ophu mu atsudu ebvu; kele Chileke mewaru mu eze-iphe-oma. ¹⁶ O mewaru mu; mu buru onye-ozu Kereshi Jizosu; ge mu je ezia ndu abudu ndu Jiu ozi; mu eje ozi, gbaru onye uke Chileke l'ezi ozi-oma ono, shi l'eka Chileke onoya. Oo ya bu ge Chileke anatakwanu ngweja ndu abudu ndu Jiu. L'ọ buru iphe, Unme-du-Nso e-me g'ọ buru iphe, e doberu Chileke iche. ¹⁷ Oo ya bu le mu a-nodu etukpo onwomu epha ozi, mu ejeru Chileke; eshinu mu le Kereshi tugbawaru buru nanu. ¹⁸ O to dukwa iphe, mu atu ama epfupfu, abudu iphe ono, Kereshi gbę mu l'eka mee ono, bu iya bu l'o meru ge ndu abudu ndu Jiu kweta bya aburu ndu emeje iphe, Chileke pfuru. Iphe ono be Kereshi gude opfu onu mu; me iphe, mu eme ememe; mee o du egube ono. ¹⁹ O gudewapho ike k'eme ohumalenya, dugbaa biribiri; me ike ke Unme-du-Nso gude mee ya. Oo ya bu; e shi egube ono mu nodu asaje ozi-oma ke Kereshi ono g'ọ gbaru l'ekameka; e -shi le Jierusalemu jasu mu rwua Ilirikumu. ²⁰ O buerupho iphe lanu, anoduje evu mu evuvu l'obu bu eje epfu opfu Chileke; ole o to bukwa ge mu je iya epfupfu l'eka a mahawaru ke Kereshi; ge mu ta agbe gbęshi je akpuahaa ulo l'eli okpa ulo, onye ozo tuhawaru. ²¹ O dua g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ndu e teke pfusweeru nkiya l'a-huma l'enya. Ndu e teke anuma-swee nkiya be ke nkiya ono e-do enya."

Polu e-je g'ephe le ndu Romu kwee

²² Oo iphe ono meru g'ọ gude o nweru iphe, kposhichawaru mu ugbo olemole ge mu ta abya agbaphee unu. ²³ Obenu le nta-a be eshinu mu jeebewaru iphe, gbaru mu l'ejeje l'uswe iya owa; teme mu nowaa apha olemole, mu shi meta ge mu e-me ge mu bya ge mu l'unu kwee; ²⁴ be mu arikwa le mu e-megha iya nta. Mu ari le mu a-bata me mu -jejeepho Supenu. Mu l'unu kpochaa nwupfu nwanshiji g'obu shihu mu ike; unu eduwa mu ro ije; ge mu jeshia eka ono. ²⁵ O -buru ke nta-a bukwa ndu ke Chileke no le Jierusalemu be mu gude iphe ewojeru g'ephe mee eka atsu phe l'ehu. ²⁶ Le ndu ke Kereshi le Masedoniya; me ndu ke Akaya be

chiru idzu; t̄a iphe g'a n̄u ndu-ns̄o l̄e Jierúsalem̄u; ndu ophu ad̄udu g'ò d̄u ph̄e. ²⁷ Èphe t̄ukpooru obu ph̄e onyo n̄u iphe ono. T̄eme e -jejepp̄oo ya epfupfu b̄e unu maru l'ò d̄uwaa g'ugwo; èphe jiru iya ndu k̄e Chileke l̄e Jierúsalem̄u; l̄e teke ò b̄u l̄e ndu ab̄udu ndu Jiu b̄e èphe l̄e ndu ophu b̄u ndu Jiu gba mgba l'iphe-òma, shi Unme-d̄u-Ns̄o ono, Kéreshi meru n̄u ndu Jiu onoya l'èka; òo ya b̄u l'ò gbaru g'èphe gudeje èku ophu onye kpataru gude yeru ndu Jiu ono èka. ²⁸ Teke mu jechaerupho ozi onoya; n̄uchae ph̄e ph̄o okpoga ono, a t̄utaru onoya l'òo-buru mu eje Supenu; mu e-shiwarò bata teke onoya. ²⁹ Ophu mu maru b̄u l̄e teke mu byaru b̄e mu e-me g'iphe-òma, shi Kéreshi l'èka dzua unu oke l'èka.

³⁰ Ònwunna mu; mu arwò unu s̄u g'unu gude k'iswi èhu Nnajiuphu anyi, b̄u Jizòsu Kéreshi waa k'eye obu ophu shi Unme-du-Ns̄o l'èka lwubude mu ogo ono. Unu pfuje opfu èhu mu n̄u Chileke. ³¹ Ḡe Chileke te ekwekwa ḡe ndu j̄ikaru ozi-òma ono l'al̄i Jiudiya f̄uaru mu l'uzo; yefua g'iphe, mu gude eje d̄ukwapho ndu-ns̄o l̄e Jierúsalem̄u ree anata. ³² Òo ya b̄u; ò -buru uche Chileke; mu egude èhu-utso byapfuta unu g'anyi l'unu nota; k'ophu òo-buwaruro mu l'unu at̄uta unme. ³³ Ḡe Chileke ono, emeje ḡe n̄ch̄i d̄u doo ono swikwaru unu eswiru g'unu ha. Nokwa g'ò d̄u.

16

Polu ekelegbaa ndu o maru l'èhu l'èhu

¹ Mu eme g'unu maru nwanna anyi nwanȳi, b̄u Fibi; onye l'ejeru Ch̄iochi, n̄o l̄e Kenkiriya ozi. ² Unu gude iswi èhu Nnajiuphu anyi nata iya òkpobe anata g'ò gbaru ndu-ns̄o l'ememe; unu eyejeru iya èka l'iphe, bukpoò iphe, mkpa iya d̄uru iya l'echilabò unu; l'ò yekpoakwaru ikpoto nemadz̄u èka; m̄èkpoo mb̄edua l'ishi onwomu.

³ Unu keleru mu Pirisila ȳe Akw̄ila; ndu anyi l'èphe t̄ukoru ejeru Kéreshi Jizòsu ozi; ⁴ ndu gude iswi èhu mu l̄o ishi ph̄e al̄o. Ò t̄o bulekwa mu-a l'ekele ph̄e nw̄ekinyi mu k'iphe, èphe meru mu. Iphe, bukotakpoo Ch̄iochi, n̄o l'al̄i ndu ab̄udu ndu Jiu mgburugburu l'ekelakwa ph̄e ph̄o. ⁵ Nokwaphò g'unu e-keleru mu Ch̄iochi ono, edzukoje l'ibe ph̄e ono.

Unu kelekwaru mu ph̄o Epenitòsu; òkpobe ònyà mu, mu yeru obu. Òo ya b̄u onye vuchakpoo uzo woru onwiya ye Kéreshi l'èka l̄e Eshiya.

⁶ Unu kelekwaru mu ph̄o Meri; onye jeru anyi ozi jeshia ya ike. ⁷ Unu ekelekwaphò Andurònikosu ȳe Jiuniyasu; ndu mu l'èphe b̄u ndu Jiu lan̄u bya aburu ndu mu l'èphe shi t̄uko n̄odu mkp̄oro. Èphe b̄u ndu kwatakpooru d̄uru onyemonye l̄e ns̄o m̄e a -bya l'èka ndu-ishi-òzi n̄o; t̄eme èphe vuru mu uzo buru ndu k̄e Kéreshi.

⁸ Unu kelekwaphò Ampuliyatòsu; onye mu yeru obu l'ime Nnajiuphu. ⁹ Unu ekelekwaphò Ubanòsu; onye anyi l'iya t̄ukoru ejeru Kéreshi ozi; m̄ekwapho onye ono, mu yeru obu ono, b̄u Sutakisu. ¹⁰ Unu kelekwaphò Ap̄elisu; onye gudewaa umere iya goshi l̄e ya pfu-shiru ike l'ekwekwe, o kweru k̄e Kéreshi. Unu ekelekwaphò ndibe Arisutòbulosu. ¹¹ Unu kelekwaphò Heròdionu onye mu l'iya t̄ukoru buru ab̄ubu. Unu ekelekwaphò ndu bu l'ibe Nas̄isosu; ndu n̄owaa Nnajiuphu l'èka.

¹² Unu kelekwaphò Tirayifina ȳe Tirayifosa ndu ejeru Kéreshi ozi ejeshikpoo ya ike. Unu ekelekwaphò onye mu yeru obu, b̄u Pesisu; onye jearu Kéreshi ozi jeshikwaa ya ph̄o ike. ¹³ Unu kele Rufòsu onye ono, gbaru iche l'ejeshi ozi k̄e Nnajiuphu ike ono. Unu ekele ne iya; onye d̄uhukwapho g'ò buwaa ne nkemu. ¹⁴ Unu kelekwaru mu ph̄o

Asinkiritosu; waa Fulęgonu; waa Hemisu; waa Paturobasu; waa Hęmasu; mekpowaro unwunna ozo, epehe l'ephe tukoru nodu l'eka ono. ¹⁵ Unu kele Filologosu; waa Jiuliya; waa Niriyosu; waa nwune iya ke nwanji; waa Olimpasu; mekpowaro iphe, bukotakpoo ndu-nso, epehe l'ephe no l'eka ono.

¹⁶ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nso. Ndu ke Kereshi, no l'iphe, bukota Chiochi l'ophu ekelektakwapho unu ekele.

Iphe, unu e-meje

¹⁷ Unwunna mu; mu arwokwa unu arworwo su g'unu letakwa enya m'obvu ndu ono, anoduje eme g'ekwo du onoya; ndu egudeje egube ono agbaghashi iphe, Chiochi kwetaru l'o bu okpobe-opfu. Iphe, epehe anoduje eme be yee iphe ono, e ziru unu ono ta adagbajedu. Unu kpakwaru phe l'aphara. ¹⁸ Kele ndu eme udu iphe ono ta abukwa Nnajiuphu anyi, bu Kereshi be epehe ejeru ozi; o kwa iphe, ekpiri iya du phe be epehe eje ozi iya. Epehe eteje manu l'opfu; gude ire mecha mecha edepushi ndu enwezidu egomunggo. ¹⁹ Oke onyemonye tukoru maru g'unu emeberu iphe, ozi-oma ono pfuru. O buru iphe ono meru g'o gude ehu nodu anoduje atso mu utso. Oke o du mu ga su g'unu gudeje mmamiphe majeru iphe, bu iphe, du ree; sefuje eka l'iphe, adudu ree. ²⁰ Chileke onye bu iya be nchi-adudoo shi l'eka taa nokwa odu g'o to mee g'unu zopyashia Nsetanu l'okpa. Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi mekwaaru unu eze-iphe-oma.

²¹ Timoti, mu l'iya tukoru eje ozi-a; l'ekelekwapho unu. Lusiyosu; waa Jiasonu; me Sosipeta phe; ndu anyi l'ephe tukoru buru abubu l'ekelekwaro unu.

²² Mbędua, bu Teshiyosu, l'ede ekwo-ozia; bya aburu onye unu l'iya tugbaru nanu l'ime Nnajiuphu l'ekelekwapho unu ekele.

²³ Gayosu-a, mu bu l'ibe iya-a; teme o buru l'ibe iya be Chiochi l'ophu edzukoje-a; l'ekelekwapho unu-o! Nokwapho ge Erasutosu; mbu onye owa-a, bu iya edobejeru oha okpoga phe-a; l'ekelekwapho unu yee nwanna anyi, bu Kwotosu.

²⁴ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi meeru unu g'unu hakota eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Aja Chileke ajaja, Pọlu gude

kpo-chia ozi ishi

²⁵ G'anyi jaa Chileke ajaja; l'oo ya l'a-du ike mee g'unu pfuru pfushia ike lekwekwe, unu kweru nkiya. O buru ozi-oma ono, mu ezi ono be oogudeje eme g'unu pfushia ike ono; mbu ozi-oma ono, l'epfu ke Jizosu Kereshi onoya; bya egoshikwapho iphe ono, e shi domia edomi ono, a phuru l'ophulenyia eshi l'edenwede ono. ²⁶ O buru iphe ono be o gbe nta-a bya emee ga maru. Nta-a be okpobe-opfu ono shiwaa l'iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru bahu g'ite; a numa-dzuru iya. Nta-a be Chileke ono adudu teke aa-su l'o shi; ophu o dudu teke aa-su l'o noo teke onoberu ono; ziru e woru okpobe-opfu ono mee; ohamoha mgburugburu madzuru iya; k'ophu ee-kwetadzuru meje iphe, o suru ge mee. ²⁷ Ge shi Jizosu Kereshi l'eka jaa Chileke ajaja; mbu onye lanu ono, bu yębedua nwekiya bu Chileke; teme o buru iya nwekinyi iya nwe ke mmamiphe. Ga jaa ya jasụ le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pọ̀lu Deru Nù Ndu Kọ̀rentu

¹ Ọwaa bụ ẹkwo-ozì, mube Pọlu ede; mbù onye ono, Kéreshi Jizọsu kuru bya emee ya ọ buru onye-ishi-ozì iya. Ọ buru g'ọ bụ uche Chileke bụ ono. Onye mu l'iya tukurò ede ẹkwo ono bụ nwanna anyi, bụ Sosutenisu.

² Ndu eede iya anụ bụ ndu Chiochi kẹ Chileke, bụ ndu ophu nọ lẹ Kọrentu; gude iya ekele unubẹ ndu Chileke doberu iche g'unu buru ndu dū nsọ opfu l'unu lẹ Jizọsu Kéreshi tughbaru buru nanu. Eedekwa iya phọ anụ onyemonye, nọ l'ekameka, bụ ndu abajeru Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ẹja. Jizọsu ono bụ Nnajiuphu phẹ bya aburu Nnajiuphu anyibedua kwaphọ.

³ Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ gẹ nchị dū unu doo.

Ekele k'iphe-oma, shi l'ẹka Kéreshi

⁴ Mu anọduje ekeleru unu Chileke mu ekele k'eze-iphe-oma, o shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu emeru unu. ⁵ L'unu lẹ Kéreshi tughbaru buru nanu; unu shi ẹgube ono baa eze l'iphemiphe, shi iya l'ẹka. Unu tuko opfu onu magbuaru tuko mmamiphe magbuaru. ⁶ Ozi kẹ Kéreshi ono bẹ e mewaru ọ noshia unu ọkpobe ike l'obu; ⁷ k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe, bụ iphe Unme Chileke anụ anunu mẹ nanu, duru ophu duru unu ọko; mbù g'unu nọ ngabẹ teke Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-lwa azu goshi onwiya l'odu-biribiri iya. ⁸ Jizọsu ono e-me unu g'unu shihu dundu dundu nno jasù l'ikpetemazu. Ọo ya bụ; g'ọ tọ dū ẹka aata unu uta mbọku ono, Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi e-kpe ikpe ono. ⁹ Chileke apfushijekwa ike l'iphe, o pfuru. Ọ buru Chileke ono bẹ kuru unu g'unu lẹ Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi bya bya aburu nanu gbaru mgba l'iphemiphe; mbù onye bụhukwapho Nnajiuphu anyi ono.

Ekwo, dū lẹ Chiochi

¹⁰ Sù-a; ọ kwa Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ mu nọ l'ẹka arwo unubẹ unwunna anyi sù g'unu wuje onu nanu g'unu hakota l'iphemiphe, bụ iphe unu epfu. Ọo ya bụ g'ekwo ta adu l'echilabo unu. Unu tughakwa buru nanu ọkpobe aburu. G'egomunggo buru unu nanu; idzu unu abujeru nanu. ¹¹ Unwunna mu; l'iphe, mu epfu ono bukwa lẹ ndibe Kuloyi byaakwaru akọru mu kọ-rwuaru mu iya alì sù l'unu kwaru lẹ ntumego. ¹² Mbù l'iphe, mu epfu bụ l'a suru l'unu anọduje adzokashi iya. Onye ophu asu lẹ ya laru Pọlu; onye asu lẹ ya laru Apolosu; onye asu lẹ ya laru Pyita; onye asu l'ọo Kéreshi bẹ ya laru. ¹³ ?A gbenu keshiwa Kéreshi ekeshi? ?Bù Pọlu bẹ apfugburu l'oswebe l'iswi ẹhu unu? Tọo ?bù ẹpha Pọlu bẹ e gude mee unu baputizimu?

¹⁴ Mu ekele Chileke ekele l'ọ-tọ bụ Kirisuposu yee Gayosu mẹ mu asu l'ọ tọ dudu g'unu ha mẹ onye lanu mu meru baputizimu. ¹⁵ Ọo ya bụ g'ọ tọ dū onye a-sù l'e gude ẹpha mu mee ya baputizimu. ¹⁶ Aa! Ndu mu mefuru baputizimu bụ Sutifanasu yee ndibe iya. O to doduru mu ẹnya l'ọ dubaaru ndu ozo, mu meru baputizimu abudu ndu ono. ¹⁷ Kéreshi ta abukwa baputizimu bẹ o yeru mu gẹ mu bya emeje. Iphe, o ziru mu gẹ mu bya emeje bukwa gẹ mu zije ndiphe ozi-oma ono. Gẹ mu te egudekwa opfu,

egoshi mmamiphe ndiphe zi iya; a -nonyaa o tɔrwua ike, dɔ l'anwɔhu, Kéreshi nwɔhuru l'oswebe.

Kéreshi bɔ ike bya aburu mmamiphe, shi l'eka Chileke

¹⁸ L'opfu k'anwɔhu Kéreshi l'oswebe ono bɛ bukwa iphe-eswe l'enya ndu ala l'iswi; obenu l'anyiɓe ndu a dzɔtaru bɛ o bɔ ike, shi l'eka Chileke.

¹⁹ L'e dekwaru sɔ:

“Mmamiphe ndu maru iphe
bɛ mu e-mebyishi
emebyishi!

Mu emee nkwaɓenya ndu
manɔkaru iphe

l'o bɔru iphe-mmanɔ.*”

²⁰ Sɔ-a; ?bɔhunu awe bɛ ndu mmamiphe pɔuru nta? ?Bɔ awe bɛ ndu edeje ekwo pɔuru? ?Bɔ awe bɛ ndu maru opfu lɛ mgboko-a pɔuru? ?Chileke te emeɗaru gɛ mmamiphe, ndiphe bɔru iphe-eswe?

²¹ A makwaru-a lɛ Chileke meru nemadzɔ k'opfu oo-shi lɛ mmamiphe, o nuru iya maru iya; obenu lɛ nemadzɔ te egudedu iya maru iya. Noo g'o shitaru Chileke sɔ lɛ ya e-shi l'iphe ono, ndu maru iphe sɔru l'o bɔ iphe-eswe ono, bɔ iya bɔ k'ozi-oma ono, anyi ezi ono; gude dzoo ndu kwetarɔ nu. ²² Ndu Jiu bɛ bɔ iphe-ohumalenya bɛ ephe sɔru g'e goshi pɛ; ndu Gurisu bukwanuru mmamiphe bɛ ephe aɓo. ²³ Obenu l'iphe, anyibedua ezi ozi iya bɔ l'a kpopyaberu Kéreshi l'oswebe. Ono bɔru upfu, adɔ ndu Jiu l'okpa; bya aburu iphe-eswe l'enya ndu abɔdu ndu Jiu. ²⁴ Obenu lɛ ndu Chileke kuru; mbɔ ndu Jiu mɛ ndu abɔdu ndu Jiu; bɛ Kéreshi ono bɔ ike Chileke bya abukwarupho mmamiphe shi l'eka Chileke. ²⁵ L'iphe, Chileke eme; o dɔ ehu-eswe ehu-eswe; gbekwa ka mmamiphe ndiphe shii; tɛme iphe, gbɛ dɔ g'o bɔ Chileke arwɔhu kakwapho unwu-eliphe ike.

Gɛ Chileke emeje iphe iya

²⁶ Oo ya bɔ lɛ-a; unwanna mu; unu nyatajekwa iphe unu shi bɔru tɛme Chileke kua unu. Unu te eshidu dɔ igwe marwua iphe gɛ ndiphe, maru ekwo amajɛru iya; ophu unu eshidu dɔ igwe nweru enya; ophu ndu shi l'oke amadɔ eshidu baa ishi. ²⁷ Obenu lɛ Chileke hotaleru-a iphe, dɔ ehu-eswe ehu-eswe l'enya ndiphe; gude mee ndu maru iphe iphe-iphere. O bya ahotakwapho iphe, rwɔhuru arwɔhu l'enya ndiphe; gude mee ndu okpehu dɔ iphe-iphere. ²⁸ Chileke hotaru iphe, enya lwaru l'eliphe; mbɔ iphe, ndiphe agubeduru iphe, iphe, ephe sɔru l'o tɔ dɔdu iphe, o bɔ; o hota iya gude mee iphe, ndiphe riru l'o bɔ okpobe iphe g'o tɔ dɔ iphe, oo-bɔ. ²⁹ Oo ya bɔ g'o tɔ dɔ nemadzɔ, e-je aba abaa l'iphe Chileke. ³⁰ Obenu l'unubedua bɛ Chileke mewaru unu lɛ Kéreshi Jizosu tugba bɔru nanɔ; tɛme o byakwapho emee ya; o bɔru mmamiphe k'anyiɓedua. Oo ya bɛ o shi l'eka; o bɔru iya bɔ l'anyi aburu ndu pɔuberekoto l'iphe Chileke. Anyi shi iya l'eka bɔru ndibe Chileke; bya aburu ndu a gbatarɔ l'iphe-ɛji, pɔitaru anyi l'ekpiri. ³¹ Oo ya bɔ g'oo-bɔru iphe, ekwo-opfu Chileke pɔuru sɔ: “Onye o dɔ g'o baa abaa; g'onye ono noɔ Nnajiuphu l'eka ba iya.”

2

Kéreshi l'oswebe

¹ Su-a; unwanna mu; teke mbɔ ono, mu byapfutaru unu bya unu ezi ozi-oma kɛ Chileke ono, a makaharɔ l'o bɔ okpobe-opfu ono; mu te egudekwa

* 1:19 1:19 Gɔnaa Azá 29:14.

opfu mecha mecha zia ya unu; ophu mu abyakwaru unu egoshi lẹ mu nwuru ẹkwo buru o-maru-o-machata. ² Lẹ mu pfukpoakwaru sù lẹ mu e-mekiritakpooro l'echilabo unu g'ọ tọ dudu iphe, mu maru; gbahaa Jizosu Kéreshi kpẹekpu, bu iya bu onye a kpopyaberu l'oswebe. ³ Ozo bu lẹ teke ono, mu l'unu shi ndu ono be ike adudu mu; teme ndzu shi ndu agushikwa mu pho ike; teme ẹhu shi etehukwa mu pho etete shii. ⁴ Ophu iphe, mu pfuru epfufu me ozi, mu ziru ezizi, abudu iphe, mu gude ire mecha mecha k'ophu manukarunu pfua g'eeshi g'ee-kweta iya. O chia iphe, meru nu bu lẹ mu goshiru unu l'oo Unme Chileke yee ike ke Chileke ere ire l'opfu ono; ⁵ k'ophu ekwekwe, unu kweru ke Kéreshi tee shidu lẹ mmamiphe nemadzu; g'o shichia l'ike ke Chileke.

Mmamiphe Chileke

⁶ Ole-a; o bujekwaru-a; mu lẹ ndu kawaru ẹnya l'iphe ke Unme Chileke ndu epfu; mu egude mmamiphe epfu eyeru phe. Ole o tọ bukwa mmamiphe ophu shi l'eka ndiphe; ophu o bukwa mmamiphe ophu shi l'eka ndu eze ndu mgboko l'ophu; ephedua be Chileke emewaa ike phe g'o buru iphe-mmanu. ⁷ Mmamiphe ophu mu egudeje epfu bukwa mmamiphe ophu Chileke shi domia edomi; mmamiphe ophu o meru ge ndiphe ta ama. Mmamiphe ono bu lẹ Chileke tubuhakpowaruro teme o mee mgboko; l'anyi l'iya a-gbaru mgbal'odu-biribiri iya. ⁸ Mmamiphe k'ono ta adukwa ndu bu ndu-ishi lẹ mgboko-a mgburugburu maru iya nu. Ome epe maru iya; m'ephe te eje akpopyabe Nnajiuphu ono l'oswebe; mbu Nnajiuphu ono, yee Chileke gba mgbal'odu-biribiri iya ono. ⁹ Obenu l'e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Iphe ẹnya ahumajeduru;
 ophu nchi anumajeduru
 iya;
 ophu o dudu onye
 egomunggo rwujeru
 l'oo-mee;
 be Chileke meru doberu
 ndu yeru iya obu.*"

¹⁰ Chileke gbewa l'eka Unme nkiya goshi anyi iphe ono, o shi domia edomi ono. Lẹ Unme Chileke avofutajekwa iphemiphe, bukpo iphe, e domiru edomi je akpachaa l'idzu, Chileke chiruro l'ime obu iya k'ememe dobe.

¹¹ Lẹ-a; ?bu onye maru iphe no nwibe iya l'obu? ?Tobudu o nonu maru iphe, du l'obu nkiya. Nokwapo g'o tọ dudu onye maru iphe, no Chileke l'uche a -gufu Unme Chileke. ¹² Su-a; o tọ bukwa unme ndiphe be anyi nataru; o kwa Unme, shi l'eka Chileke be anyi nataru, bu iya bu Unme, l'e-mekwanu g'anyi makotaru iphe-oma, Chileke meshiru anyi.

¹³ Oo ya bu lẹ-a; l'o tọ bukwa opfu, e gude mmamiphe ndiphe zia anyi be anyi egudeje epfu iphe ono. Iphe, anyi egudeje epfu iya bukwa opfu, Unme Chileke ziru anyi. Oo ya bu g'anyi ewojueru okpobe-opfu, shi Unme Chileke l'eka akoru ndu Unme Chileke bu l'ehu g'o doo phe ẹnya. ¹⁴ Onye Unme ke Chileke ta anodu l'ehu ta anatajekwa iphe, shi l'eka Unme Chileke; kele iphe ono aduje iya ẹhu-eswe ẹhu-eswe l'ẹnya. Teme ophu o dojedu iya ẹnya eshinu o tọ byadu amaru urwu iya me o budu lẹ Unme Chileke, no l'ime iya eyeru iya ẹka. ¹⁵ Obenu l'onye Unme Chileke bu l'ehu; amajeru urwu iphemiphe; ophu nemadzu mmanu adujekwanu ike maru iphe onye ono eme. ¹⁶ Oo ya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

* 2:9 2:9 Gunaá Azá 64:4.

“?Bụ onye maru uche
 Nnajiuphu, bụ Chileke?
 ?Bụ onye bẹ bụ onye adu
 ike kajeru iya iphe,
 oo-me?”

O bekwanu l'anyibedua nweru uche ke Kéreshi, bụ iya emeje g'anyi ri oriri g'ori.

3

Ndu ejeru Chileke ozi

1 Unwunna mu; mu ta adukwa ike pfiaru unu opfu, eepfuru ndu Unme Chileke bu l'ehu. Opfu, mu pfuru unu bukwa opfu, eepfuru ndu emekwadu umere ndiphe; mbu ndu bukwa nwaswa l'iphe ke Kéreshi. ² Noo g'o gude mu chee unu era; ophu mu ededuru unu nri eshinu unu eshidu suwaru k'eriri iya. Mbu le nta-a be unu teke asukpokwaa ya nu; ³ kele unu emekwadu umere ndiphe. Eshinu unu ejikwadu iji-enya; teme unu nodu adzo-phe enya; bya anodu ekpa l'iche iche; ?unu ta amadu l'unu etsokwadu uzo ke ndu mgboko-a; l'unu emekwadu umere ndiphe. ⁴ L'eshinu unu atukoje epfugbaa su: “Mbèdua lakwaru Polu.” Onye ophu asu: “Mbèdua lakwaru Apolosu.” ?Unu ta amadu l'unu emekwadu umere ndiphe?

⁵ Mbu-a; Apolosu ono; ?o bu onye? Too Polu; ?o bu onye? O to dukwa ndu ozo, anyi bu gbahaa ndu ejeru Chileke ozi; ndu goshiru unu uzo, unu shiru bya eworu onwunu ye Jizosu l'eka. G'anyi ha nwekotaru iphe, Nnajiuphu suru g'anyi mee. ⁶ Iphe, anyi meru dukwa g'egube-a, aakuje akpuru oshi-a. O buru mbèdua be kuru akpuru oshi obu akuku; Apolosu gbaa ya mini. O bukwanuru Chileke bu onye meru g'o vua evuvu. ⁷ Oo ya bu l'onye kuru akpuru oshi; me onye gbaru iya mini ta adukwa iphe, ephe pfube buru. O kwa onye bu iphe bu Chileke, bu iya bu onye meru iya g'o vua. ⁸ Onye kuru iphe akuku me onye gbaru iya mini tukokwaru eje ozi lanu. Ole g'ephe ha l'ehu l'ehu be Chileke e-bukwa nggo; onye jeru g'o jeru be oo-bu nggo g'ozu, o jeru gbaru. ⁹ L'o kwa Chileke be anyi l'iya tukoru gbaru mgba eje ozi ono. Unubèdua bu opfu, Chileke koru bya aburu ulo, Chileke akpu. ¹⁰ Mu gude iphe-oma, Chileke yeru mu l'eka ge mu gude jeeru iya ozi mee iphe, onye maru akpu ulo okpobe akpuku emeje. Mu turu okpa-ulo; onye ozo nodu akpukwanu ulo obu akpuku. Ole g'onye akpu g'ookpu; letakwa enya maru iphe, okpu l'eli okpa-ulo obu. ¹¹ Noo kele o to dukwa onye ozo, atubaa okpa-ulo ozo abudu ophu a tuwaru, bu iya bu Jizosu Kéreshi. ¹² L'eli okpa-ulo ono be o duru ndu e-gude mkpola-ododo akpu iya ulo; ndu egude ope; ndu egude mkpuma, aswa du; o dukwarupho ndu bu oshi be ephe e-gude akpu nkephe; ndu egude eji; ndu abukpooruro eta be ephe e-gude akpu nkephe. ¹³ Obenu l'onnyemone be aa-maru g'iphe, o gude kpua nkiya du-be ree mboku ikpe ono, Chileke e-woru iya tua jala onoya. L'oku, e-tsu mboku ono be bu o -tsuchaa; aa-huma ozi, onnyemone jeru iphu. Oku ono e-tsu iya hua ya ama goshikwanu g'o gbaru. ¹⁴ Onye oku ekeduru iphe, o gude kpua ulo l'eli okpa-ulo ono; Chileke ebua ya nggo. ¹⁵ Onye oku keru nkiya; l'oolaaru iya l'iswi; yebèdua l'ishi onwiya b'aa-dzotakwa-a; ole adzota nkiya a-dutabewa g'onye a lofutaru l'oku enwunwu.

¹⁶ ?Unu ta amadụ l'unu bụ eze-ulo Chileke; le Unme Chileke be bu ebubu l'ime unu? ¹⁷ Onye emebiye eze-ulo Chileke be Chileke e-mebyikwapho. L'eze-ulo Chileke dukwa nsọ; o buru unubedua gededede bu eze-ulo iya obu.

¹⁸ G'o to dukwa g'unu ha onye anoduje agho-pheru onwiya ugho. G'onye ari le ya maru iphe l'ogbo owa-a; hakwaa egube oriri ono bya aburu onye-eswe; e -mechaa g'oo-buru onye maru iphe okpobe amaru. ¹⁹ Kele iphe, ndiphe guberu mmamiphe le mgboko-a be bukwa iphe-eswe l'iphu Chileke. Le dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Oo Chileke bu onye anmataje ndu kwaru enya le nkwanenya phe." ²⁰ A bya edekwaa ya pho l'ekwo-opfu Chileke su: "Nnajiuphu makwaru-a l'egomunggo ndu maru iphe bu mkpokpo iphe." ²¹ Oo ya bu; g'o to dukwa onye e-gudeje nemadzu aba abaa. Le -pfujekpo ya nu epufufu; iphemiphe tukokwaru buru iphe unu iphe unu; ²² me Polu-o; me Apolosu-o; mekpoo Pyita-o; mgboko l'opfu; me ndzu me onwu. Iphe nta-a me iphe e-me l'iphu; iphemiphe ono tukoru bukotaru iphe unu. ²³ Unubedua tukokwanu bukotaru iphe ke Kereshi; Kereshi bukwanuru ke Chileke.

4

Iphe ndu-ishi-ozu Kereshi egoshi anyi

¹ Su-a; unu te edobekwa anyi g'anyi bu ndu ozo gbahaa ndu-ozu Kereshi; ndu Chileke yeru g'ephe letaje enya l'opfu Chileke ono, bu opfu ophu Chileke shi domia edomi ono. ² Iphe, eele enya iya l'eka onye elata ndu-ozu enya bu g'o buru onye e gude ire iya aka. ³ Mu ta akpakwa ishi l'unu doberu mu nno; ozoo le nemadzu kperu mu ikpe k'ozu, mu jeru; mbedua l'onwomu ta adukpokwanu teke mu suseru l'o waa ge mu du; ⁴ o noo kele o to dudu iphe, mu humaru onwomu l'ehu, bu iphe, mu a-su l'o noo aka mu shisewaru uzo; ole o to bukwa iphe ono goshiru le mu kpefuwaru. Oo Nnajiuphu bu onye e-kpe mu ikpe. ⁵ Oo ya bu g'unu ta adushi onye unu a-nodu anmawa ikpe l'ebe 'oko rwu teke aa-nma ikpe; ikpe bu teke Nnajiuphu a-bya; l'o kpee ya. Noo teke oo-wofuta iphe, e shi domia l'ochii bya edobe l'iphoro; l'o bya eworu iphe, amadu chiru k'ememe, bu iphe, bu iya l'okpoma; woru tua jala. Noo teke Chileke a-ja onyemone ajaja, rwuberu iya nu.

⁶ Unwunna mu; o kwa g'e-shi g'o doo unu enya be mu gude woru iphemiphe ono dobe l'ehu mu le Apolosu; g'unu anwuta iphe ono, e pfuru su: "Unu te etsoghatajekwa iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke." Su-a; g'o to dukwa g'unu ha onye egudeje onye lanu eku onwiya; woru onye ophu nmaa phulaphula. ⁷ Su-a; ?bu onye mekpoooru ngu i ka onye ozo? ?Bu gunu be i nweru 'abudu iphe, Chileke nuru ngu? Eshinu o bu Chileke nuru ngu iya; ?denukwanu g'o gude i gbę gude iya eku onwongu g'o -bu l'o to buedu iphe, a nuru ngu anunu?

⁸ Ephi gbe jichaakwanu unu! Unu gbekwa nwekotawaru nu iphemiphe; buchawaru nu ndu eze; ebe anyibedua abudu. O dukwa ree. O gbekwanu du mu g'a su l'unu buchawaa eze obu; me anyi abya g'anyi l'unu tuko buru iya. ⁹ Obenu l'o dukwa mu g'anyibe ndu-ishi-ozu Kereshi be Chileke woru dobe l'ikpazu. Anyi nowaa ge ndu e doberu k'apfu-gbu; mbu g'anyi buru iphe, mgboko mgburugburu, a-byaje ahuma ahuma; mbu ndiphe me unwu-ojozi-imigwe. ¹⁰ Anyi gude opfu ehuru Kereshi buru ndu eswe; unubedua gbewanu l'eka Kereshi buru ndu maru iphe. Anyi du arwuhu; obenu l'unubedua gbenu shihu ike! Anyi bu ndu a nmaru phulaphula;

obenu l'unubèdua bẹ a gbẹ kwabẹ ùbùvù. ¹¹ Sù-a; ẹgu anọdujekwa agu anyi; mbùkwa byasù nta-a; ẹgu mini nọdu anọduje agu anyi; anyi nọdu anma nkìrìka ẹkwa; a nọdu etsu anyi iphe; anyi tsoru ẹkameka aghaphe; ophu anyi enwedu unuphu. ¹² Anyi gbẹ gude ẹka anyi ese akanya g'anyi e-meje anụ onwanyi nri. Teke a tũru anyi ọnu; anyi agoru ọnu-oma nụ onye ọbu. A -nọdu akpa anyi ẹhu; anyi atarụ iya nshi. ¹³ Teke e pfubyishiru ẹpha anyi; anyi epfuru opfu bebebele nụ onye ọbu; anyi gbẹ bya abụwaru ikpọzu kẹ ndiphe; mbụ iphe, dū ideyideyi, e gude ẹza zafu l'ẹkameka; byasu l'eswe, dū gẹ ntañ-a.

¹⁴ Iphe, mu ederu unu iphe-a ta abùkwa g'o mee g'iphere dū unu. Ọ kwa ẹka bẹ mu alọru unu lẹ nchi; l'unu bụ unwu mu, mu yeru obu. ¹⁵ L'unu -nwechakpọkwaaru m'obeta ọ bũru unubuku ndu eleta unu ẹnya l'uzo kẹ Kéreshi; nna unu ta adùkwa igwerigwe. Ọ kwa mbèdua bụ nna unu, nũru unu ndzũ, shi l'ẹka Kéreshi; eshinu ọ bụ mbèdua byaru ezia unu ozi-oma ono. ¹⁶ Noo g'o gude mu nọdu arwọ unu arwọrwọ sù; jiko unu tsoru ẹka mu. ¹⁷ Ọ kwa iphe ono meru g'o gude mu zia Timoti sù g'o byapfuta unu. Timoti ono bẹ eshinu mu ziru iya etso Nnajiuphu bẹ ọ bũwaa nwa mu, mu yeru obu; tẹme ọ bũru onye goshiwaru lẹ ya gbaru gẹ mu gude ire iya ẹka. Sù-a; g'o byapfuta unu bya anyatabaaru unu gẹ mu egudeje etso uzo kẹ Kéreshi ono; mbụ gẹ mu ezije iya l'iphe, bũkpoo Chìochi g'o ha l'ẹkameka.

¹⁸ Ọ dũru ndu gbẹ hawaru nụ eku onwophe; g'o bụ lẹ mu ta abyadu alwabaa azu lẹ ndu-unu. ¹⁹ Ọle a taa nọedu ọdu; mu abyapfuta unu; mẹ Chileke kwenu. Noo teke mu a-hũma iphe, ndu ono, eku onwophe ono a-dũ ike mee; tọo ẹphe bụ ọ-pa-ọnu. ²⁰ L'iphe, bụ lẹ Chileke bụ eze ta abùkwa opfu, eepfu l'ọnu; ọ kwa iphe, gude ike ere ire. ²¹ ?Bụ ole ka unu ree? ?Mu gude ẹchachi byapfuta unu? ?Tọo gẹ mu gude obu-iphóró waa ewoze onwonye alì bya?

5

Urwu-alì, haru dũ lẹ Chìochi

¹ Sù-a; mu anùkwa l'unubẹ ndu Chìochi haru arwù urwuali. L'ejo urwuali, unu haru arwù dũ-be ẹji; k'ophu bụ lẹ ndu 'amadu ekemu Chileke ta atùkpodanu ama ememe iya; kẹ gẹ nwoke duta nyee nna iya wata alulu.

² Unu nọdu ekukwapho onwunu; ọ bũru iphe, unu gege agbẹ agu aphu. Unu wuchikwaa onye ono ewuchi; g'o tọ nọduhekwa l'echilabo unu. ³ L'a makwaru-a lẹ mu ta anodu l'ẹka unu nọ ono; k'ophu unu ele mu ẹnya; obenu l'obu mu nọkwa-a l'ẹka unu nọ. Noo g'o gude mu gude ike kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi nmaa onye ono, meru ẹbyi ono ikpe g'o bụ lẹ mu l'unu nọ l'ẹka ono. ⁴ Sù-a; unu -nọkobeephe; teke ono obu mu anọdukwapho l'ẹka ono, unu nọ ono; ike kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu a-nọdukwapho l'ẹka ono, anyi nọ ono; ⁵ unu woru onye ono ye Nsetanu l'ẹka g'o mebyia ogwehu iya; l'o noo iphe, gbaru iya nũ bụ ono. Ọo ya bụ gẹ Chileke a-dzọo ndzũ iya mbọku, Nnajiuphu a-bya.

⁶ Sù-a; ekuku, unu eku onwunu ta adùkwa ree. ?Unu ta amadu l'ọo nwọchileka iphe, ekoje buredi bẹ asũjeru ekoli ishi buredi ophu? ⁷ Unu tọ nwẹhu sashia akahụ iphe-ekoje-buredi ono, g'unu abũru buredi ọphúú, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. Noo kẹle nwaturu Ojẹghata ono, bụ Kéreshi bẹ e gbuaakwaru. ⁸ Nta-a buakwaa g'anyi wata abọ ọbo-iphe ono g'o gbaru. G'anyi te egudekwa buredi ophu akahụ iphe-ekoje-buredi ono dũ, bụ iya bụ ẹjo-iphe yee iphe-ashì gude bọo ya. Ọ kwa g'anyi gude buredi ophu

iphe-ekoje-buredu adudu ililekpoo boya, bu iya bu anodu ndzu ophu ntucha adudu ilile waa l'eme ire-lanu.

⁹ Mu dehaakwaru unu ekwo su unu g'unu le ndu eme ke nwoke me ndu eme ke nwanyi te emegbajekwa. ¹⁰ Ndu mu epfuru unu ta abukwa ndu amadu Chileke, eme egube iphe ono; ozoo l'oo ndu enya-pfurupfuru; ozoo ndu ana nfu; ozoo ndu agwo nshi. Ndu k'ono be unu -jeshia phe ezeru; buanaa iphe, gbaru unu l'ememe bu g'unu lufuepho le mgboko alufu ophu. ¹¹ Iphe, mu shi epfu bukwa g'unu bujeru ubara yeru onye kuru onwiya nwanna teme o gbē eme ke nwanyi; ozoo eme ke nwoke; ozoo nweru enya-pfurupfuru; ozoo l'oo gwō nshi; ozoo l'oo onye evu onye ozo nvu azu; ozoo l'oo onye angugharu mee eka; ozoo onye ana nfu. Oo egube onye ono be mu sukwarupho g'unu l'iya te erigbajeshi nri.

¹² O -buru ke ndu amadu Jizosu; ?nkemu bu l'ole; k'eje phe anma ikpe? ?Tobudu ndu ophu no l'ime Chiochi be o gbaru anyi l'ekpe ikpe? ¹³ Obenu le ndu ophu anodu l'ime Chiochi bu Chileke e-kpe phe ikpe. Oo ya bu le-a; "Unu chifujekwa onye njo l'echilabo unu."

6

Agbaru unwunna ekwo

¹ ?Denu g'o gude o nodu abujeru teke o bu l'o nweru g'unu ha onye opfu adaru yee nwibe iya; l'o gbē paru iya jefushia ndu apfubeduru eka oto g'ephe kpee; ephe ta apapfudu iya ndu-nso ibe phe? ² ?Unu ta amadu l'oo unube ndu-nso bu ndu e-mechaa kpee ndiphe l'ophu ikpe? Eshinu o bu unu e-kpe ndiphe l'ophu ikpe; ?unu ta akabedu suru ekpe unwu iphiriba ikpe onoya? ³ ?Unu ta amadu l'oo anyibedua be l'e-mechaa kpee unwu-ojozi-imigwe ikpe? O buchiaru nu opfu k'eliphe be unu ta adudu ike kpeshia. ⁴ O -buru l'egube opfu ono duru unu; ?denu g'o gude unu gbē ewotaje iya eje edoru ndu unube Chiochi suru l'o to dudu iphe, ephe bu? ⁵ Iphe, mu gude epfu iphe-a bu g'iphere iya du unu. ?To dukpoda a g'o ka mma l'oo onye lanu l'echilabo unu; bu onye maru iphe k'ophu odojeru unube unwunna ono opfu? ⁶ O gbē abujeru nwanna -gbeshi l'oo-je agbaaru nwanna iya ekwo l'iphu ndu ta amadu Chileke.

⁷ Agba ekwo ono, unu anoduje agbaru nwibe unu ono buakwaa iphe, du eji be unu anoduje emeta ekpu onwunu. O shitachia ono; ?bu gunu kparu iphe, unu ta adujedu ike taa nshi me e -mee unu eji? ? To kachidaa ree g'o buchiaru l'oo unubedua be onye ozo gbeshia gude ugho emekputa? ⁸ Unubedua l'onwunu gbē anoduje eme nwibe unu eji; gude ugho eme nwibe unu iphe, apfuduru-oto; l'eka nwibe unu ono buhukwapho unwunna unu. ⁹ ?Unu ta amadu le ndu apfubeduru-eka-oto be uzo aduduru l'eka Chileke bu eze? Unu te ekwekwa g'e duru unu ghaa uzo. Ndu urwuali; me ndu agwo nshi; me ndu eri ogori; me onye nwoke araje nwoke ibe iya; ¹⁰ me ndu-oshi; me onye enya-pfurupfuru; me ndu angughajeru mee eka; me ndu evuje nvu azu; me ndu ana nfu; ta adukwa g'ephe ha me onye lanu, abahu l'eka Chileke bu eze. ¹¹ O buru g'unu shi haru duchaa bu onoya. Obenu le Kereshi safuwaru unu iphe-eji unu; bya emee unu ndu ke Chileke, duberu Chileke ree. O buru l'eka Jizosu Kereshi, bu Nnajiuphu waa l'eka Unme-du-Nso be Chileke shi gua unu le ndu pfuberekoto l'iphu iya.

Ehu ngu l'ophu bu ke Chileke

12 “Iphe iphe be a haru mu uzo ge mu meje g’o du mu.” Ole o to bukwanu iphemiphe be bu mu -mee ya l’o duru mu le ree. “A haru mu uzo ge mu meje iphemiphe g’o du mu.” Ole mu tee kwekwanu g’o duru iphe, e-wota mu mee ge mu buru ohu iya. 13 “Nri be e mekwaru g’o laje l’epho; bya emee epho ge nri laje iya.” Ole Chileke e-mechakwanaa tuko ephenebo mebyia. Iphe, Chileke medoru ogwehu ta abukwa g’e gude iya pharwushije onwonye; o kwa Nnajiuphu, bu Jizosu be o medoru iya; teme Nnajiuphu l’onwiya bukwarupho Nnajiuphu k’ogwehu. 14 Chileke kuliru Nnajiuphu o shi l’onwu teta dzuru ndzu; o bukwarupho nno bu g’oo-gude ike iya kulia anyibedua.

15 ?O du g’unu ta amadu l’ogwehu unu bu mpfukata ehu Kereshi? ? Denu ge mu a-gbe wota mpfukata ehu Kereshi jeye l’ehu nwanyi ukpara? Tuswekwa! 16 ?Unu ta amadu l’onye jepfuru nwanyi ukpara be ye l’iya tugbawaru buru onye lanu? Eshinu e pfuru su: “Ephenebo l’a-buru onye lanu.” 17 Obenu l’onye yee Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaakwanaru be ye l’iya bukwapo onye lanu le Unme Chileke.

18 Unu buru ubara yeru apharwushi onwonye. Iphe, bukpo iphe-iji ozo, eemekpo ememe ta adukwa ophu emebyi anu-ehu nemadzu; obenu l’onye apharwushi onwiya l’emebyi anu-ehu iya. 19 ?Unu ta amadu l’ogwehu unu bu eze-ulo ke Unme-du-Nso ono, bu lime unu ono; mbu Unme-du-Nso ono, unu nataru l’eka Chileke ono? Noo g’o gude ebe o buedu unu, nwe onwunu. 20 Unu buwaa aswa, Kereshi zuru azuzu. Oo ya meru g’o gude unu je l’egude ogwehu unu ekutse Chileke.

7

A bya le k’alu nwanyi

1 A bya abya le k’iphe ono, unu deru mu l’ekwo-ozu ono. Iphe, du ree bukwa ge nwoke te ejeshi alu nwanyi. 2 O buwaa g’o to me g’amadu wata eme ke nwanyi meru g’o gude mu su: ge nwoke l’ehu l’ehu lutaje nwanyi k’eka iya; nwanyi nonu eje aluru ji k’eka iya. 3 Ge nwoke lajeru nyee ya l’ulo g’o gbaru iya eshinu oolu iya alulu. Nokwapho ge nwanyi a-lajeru ji iya l’ulo g’o gbaru iya l’oo ya bu ji iya. 4 Le nwanyi, aalu alulu te enwewa ehu iya. O kwa nwoke nwe ehu nyee ya. Nokwapho g’ehu ke nwoke ‘abukwa iya pho nwe iya. O kwapho nwanyi nwe ehu ji iya. 5 Ge nwoke ta ajikajekwa jepfu nyee ya; ophu nwanyi ajikajekwa ji iya; gbahakwa l’unu chiru iya achichi su l’oo g’unu haa onwunu ke nwateke ono; k’ophu unu e-woru uche dobe l’epfu anu Chileke okpobe epfufu. Ole teke unu tuburu k’epfu anu Chileke obu buwekwapho; unu watakwa akwakwa ozo; o -nonnyakwaa Nsetanu kwaru unu ye l’iphe, du eji opfu l’unu ta adudu ike esede onwunu.

6 Ole iphe-a, mu epfuru unu-a bukwa kele mu kwetaru g’o du egube ono; o to bukwa l’oo ekemu, a turu atutu dobe. 7 Le mu -jeshia epfufu; bukwa iphe, dukporo mbedua ree bu g’a su l’onyemonye du-dzuru ge mu du-a; obenu l’onyemonye nwekotaru iphe-oma, du iche, Chileke seru ye iya l’eka; onye nkiya adu egube-a; onye ophu nkiya aduro g’oo-du.

8 Su: o -buru ke ndu ta aludu ji me ndu ta aludu nwanyi; me unwanyi ophu ji phe angedu; ndu k’ono be iphe, mu epfuru phe bu l’o duru phe ree ge phe noduepho ta aluhe ji; ebe nwoke aluhe nwanyi; nodu ge mu no-a. 9 Ole o -buru l’ephe taa dudu ike emekota iya; ge nwoke lukwaa nwanyi; ge nwanyi lukwaru ji. L’ono kakwapho mma eme l’anodu taahaa nshi okpehu l’iphe, agushi phe ike.

¹⁰ O be lẹ ndu ophi aluwaanu be mu aturu ekemu su; ge nwanji b'adukwa teke o-lufuje libe ji iya. Mbụ l'ọ tọ bukwa mu atụ ekemu obu; o kwa Nnajiuphu anyi, bu Jizosu. ¹¹ Teke o bukwanu l'ọ lufuru; ge nwanji obu kwakwaa b'alu ji ozo; odumeka g'ọ laphukwa azu ge yeke ji iya doshia. Ge nwoke ta adukwa teke oo-chifuye nyee ya.

¹² A bya lẹ ndu ophi phoduru nu mu su-a; owa-a bukwa mu epfu iya; o tọ bukwa Nnajiuphu; teke o bu l'onye kweru ke Kereshi alu nwanji, te ekwedu ke Kereshi; g'onye ono ta achifukwa iya me o -buru lẹ nwanji obu kweru-a lẹ ye l'iya a-tuko-a nodu alu. ¹³ O -bukwanuru l'oo nwanji, kweru ke Kereshi alu nwoke, ekwedu ke Kereshi; ge nwanji obu ta alufukwa l'ibe ji iya obu; me o -buru lẹ nwoke obu kweru-a lẹ ye l'iya a-nodu alu.

¹⁴ Kele nwoke, ekwedu ke Kereshi bya alu nwanji, kweru ke Kereshi be shiakwaa l'eka nyee ya buwaru ke Chileke. Nokwapho ge nwanji, ekwedu ke Kereshi bya alu nwoke, kweru ke Kereshi shiakwapho l'eka ji iya buwaru ke Chileke. O -bu l'ọ tọ du nno me unwu unu phe abujeru ndu aaso nsọ; obenu lẹ nta-a be ephe dukota nsọ. ¹⁵ Teke o bu l'onye ophi ekwedu ke Kereshi be suru lẹ ya ta aluedu; g'ọ hakwaa. Onye nwoke ozoo nwanji kweru ke Kereshi ono be e tee kebutaekwa ekebuta; eshinu Chileke kuru anyi g'anyi buru lẹ nchi-odu-doo. ¹⁶ Mbu-a; gube nwanji, alu ji; ?denu g'ishiru maru l'e tee shidu ngu l'eka dzoo ji ngu? Tọo ?denu ge gube nwoke meru maru l'e tee shidu ngu l'eka dzoo nyee ngu?

Aadu ge Chileke doberu onye

¹⁷ Oo 'epho g'onyenonu mejeepho iphe, Chileke keru nu iya g'ọ meje; mejekwa iya pho ge Chileke suru g'ọ meje iya teke o kuru iya. Ono bu ekemu, mu atụ edoberu iphe, bukpo Chiochi, no l'ekameka. ¹⁸ Mbụ l'iphe, mu epfu bu; g'onye buru ubvu teme e kua ya te ejeekwa eme onwiya onye e buduru ubvu. G'onye ebuduru ubvu te ejeekwa ebu ubvu. ¹⁹ Kele e buru ubvu l'e te ebuduru te enwedu iphe, o bu l'iphu Chileke. Iphe, bu iphe bu g'e meje iphe, Chileke karu su g'e meje. ²⁰ Oo ya bu g'onyenonu dujeepho g'ọ du teke Chileke kuru iya. ²¹ Teke o bu l'i bu ohu teke Chileke kuru ngu; ta ayokwa oshi. Gbahakwa l'i maru uzo, ii-shi gbaa onwongu; g'i menaa ya nweru onwongu. ²² L'onye Chileke kuru; o bya yee Kereshi bya atugba; teke onye ono bu ohu; g'onye ono nyatakwa lẹ Nnajiuphu towaru iya l'egbu, iphe-aji keru iya. Nokwapho g'onye 'abudu ohu teke Chileke kuru iya byawaru bya aburu ohu Nnajiuphu, bu Kereshi. ²³ Unu bukwa aswa, Kereshi zuru azuzu. Oo ya bu; unu ta laekwa azu je aburu ohu ke ndu mgboko-a. ²⁴ Unwunna mu; g'onyenonu jiko dujeekwapho g'ọ du teke Chileke kuru iya; g'onye ono noduakwaro l'atugba, yeke Chileke tugbaru.

Ndu ata aludu alulu

²⁵ A bya l'ehu k'unwanji, ata aludu ji me unwoke, ata aludu nwanji; o tọ dudu ekemu, mu a-su lẹ Nnajiuphu turu doberu unu. Obenu lẹ mu e-ye onu, rwuberu mu nu; eshinu e shiwaa l'obu-imemini ophi Chileke aphuru mu; mu buru onye goshiwaru l'ọ gbaru g'unu gude ire mu eka.

²⁶ Oo ya bu l'iphe, mu arikuwa bu lẹ ge mkpawere habe shii nta-a be iphe, kakwa ree bukwa g'onyenonu noduerupho onwiya g'ọ no. ²⁷ Teke iluwaa nwanji; ta achifukwa iya. O bukwanuru l'i ti luada nwanji; te jeekwa aluta. ²⁸ Ole o tọ bukwa eme iphe-aji me i -je alua nwanji. Teke o bukwanu lẹ nwamgboko jeru je alua ji; o tọ bukwa iya pho eme iphe-aji. O kwa l'iphe, o bu bu lẹ ndu alu nwanji me unwanji, alu ji be vu

iphe-ẹhuka kẹ mgboko-a l'ishi. Ọp̄hu ọ dukwanu mu g'a sù l'unu dabaru l'iphe-ẹhuka, dũ nno.

²⁹ Mbũ l'iphe, mu epfu unwanu mu; bũ lẹ mbọku abvũakwa. Gẹ ndu alu nwanỳ shiẹpho nta-a metajẹkpooro g'ẹphe ta alũdu nwanỳ. ³⁰ Gẹ ndu ap̄hũ tsọru metajẹkpooro g'ọ tọ dũdu iphe, at̄sũ phẹ l'ẹhu. Gẹ ndu ẹhu at̄sũ ụtsọ mejẹkpooro g'ẹhu ta at̄sodu phẹ. Gẹ ndu nweru aswa, ẹphe azu metajẹkpooro g'ọ tọ dũdu iphe, ẹphe azu. ³¹ Tẹme gẹ ndu emekpoo iphe, ẹphe eme lẹ mgboko-a metajẹkpooro g'ọ tọ dũdu iphe, iphe ono bũ. Lẹ mgboko-a, dũ g'ọ dũ-a ta adũekwa g'oo-nọ-beru.

³² Ọlẹ iphe, mu eme gẹ mu karũ unu bũ g'unu haa ayọ-phe ọshi. Iphe nwoke, ta alũdu nwanỳ a-nọdu epfu bũep̄ho gẹ ya e-me jeeru Nnajiuphu, bũ Jizọsu ozi, bũ iya bũ gẹ ya e-me meje iphe, jiru Jizọsu ẹpho. ³³ Obenu l'onye alũ nwanỳ bẹ l'ayọ ọshi iphe mgboko, bũ iya bũ gẹ ya e-me meje iphe, jiru nyee ya ẹpho; ³⁴ shi nno chĩta iphe labọ arĩ. Nokwaphọ gẹ nwanỳ, ata alũdu ji mẹ nwanmbọko, ta alũdu ji dũ bũ onoya; iphe, ẹphe ẹyejeru ẹhu bũkwaphọ g'ẹphe e-me jeeru Nnajiuphu ozi; g'ẹphe e-me wota ẹhu phẹ mẹ ọriri phẹ doberu Chileke iche. Obenu lẹ nwanỳ, alũ ji bẹ iphe, ọyọ ọshi iya bũ ọshi iphe mgboko, bũ iya bũ gẹ ya e-me mee iphe, jiru ji iya ẹpho.

³⁵ Sũ-a; iphe, mu gude epfu iphemiphe-a bũkwa lẹ mu eme gẹ mu yeru unu ẹka. Mu te emekwa gẹ mu sede unu. Ọ chikwaa iphe, mu eme bũ gẹ mu mee g'unu meje iphe, pfũru nhamũnha, gbaru unu l'ememe; g'ọ tọ dũ iphe, a-nafũje unu egomunggo l'ẹje ozi Chileke ono.

³⁶ Teke ọ bũ lẹ nwoke, ẹje alũ nwanỳ nonyaru bya emeahaa umere egoshi lẹ nwanỳ ono agushikpowa iya ike; tẹme nwanmbọko ono kajiwaa akaji; ọ dũwaa nwoke g'ọ lũa ya; bẹ ọ dukwa ree g'ẹphe lũa. Ọ tọ bũkwa iya eme iphe-ẹji. ³⁷ Obenu onye obu shihuru ike; o gude obu iya pfua ya pfushia ya ike lẹ yee ya taa kwadũ; kele ọ maru l'ọ tọ tsũdu iya l'ẹhu; l'ọ-đua ike sede onwiya; ọ tọ dukwa ẹji mẹ onye obu nọdu; ebe yele nwanỳ obu akwadũ. Onye ono mekwaru ree. ³⁸ Ọo ya bũ l'onye luru nwanỳ obu ree. Onye alũduru iya nũ kabakwarọ eme ree.

Nwanỳ, ji iya anọhedu

³⁹ Nwanỳ, aalũ alũ bẹ ji iya nwekwa enwenwe mẹ ji iya -nọdukwadũ ndũ. Mbọku, ọ nonyawaru ji iya nwũhu; e -shi mbọku ono bẹ ọ tọ dũhedu iphe, gude iya g'ọ to je alũru onye dũ iya ree. Ọlẹ g'ọ lũkwaa onye kẹ Kéreshi. ⁴⁰ Obenu l'ẹhu gege aka iya at̄sọ ụtsọ ọmẹ ọ harũ alũ ji ozo. Nokwa gẹ mũbe Pọlu yeru ọnu bũ ono. Mu nọdu arikwa lẹ Unme Chileke bukwa mu phọ l'ẹhu.

8

Eri iphe, a gwarũ iphe

¹ Ọnu, mu yeru lẹ k'iphe, a gwarũ iphe bũ lẹ-a; l'a makwarũ-a l'unu sũru l'anỳ tũkoru maru iphe. Ẹgube mmamiphe ono emejekwa nemadzu g'ọ ku onwiya; obenu lẹ n-yemobu anọduje emetse emetse. ² Teke ọ bũ l'ọ dũru onye arĩje lẹ ya maru iphe; onye ono teke amarwukwa iphe g'ọ gbaru iya l'amama iya. ³ Obenu l'onye yeru Chileke obu bẹ Chileke maru.

⁴ A bya lẹ k'eri iphe, a gwarũ iphe mu sũ; iphe, anyi makpoadaru bũ l'ọ tọ dũdu iphe, bũ iphe, aagwa agwagwa mẹ ilile dũru iphe, ọ bũ; mbũ l'ọ bũkota okorophoo iphe. Anyi makwaruphọ l'ọ tọ dũedu Chileke ozo, dũ nũ gbahaa Chileke lanũ ono kpoloko. ⁵ Kele ọ dũchakpooru nũ igwerigwe

iphe, eeku agwa, nō l'imigwe ọzoo l'eliphe; g'iphe, e dobegbaaru abaru eja dūnaa igwerigwe; tēme ndu ọphu ekuru nnajūphu dukwapho igwerigwe; ⁶ obekwanu l'iphe, anyibedua makaharu bu lē Chileke du nanu kpoloko kpekpu, bu iya bu Nna, onye iphemiphe shi l'eka; tēme ọ buru iya bu onye anyi nō-doru ndzu. Ọ bukwarupho Nnajiuphu lanu kpoloko du, bu iya bu Jizosu Kéreshi; onye bu iya bē Chileke gbē l'eka iya mee iphemiphe; tēme ọ bukwaru iya pho bē anyi shi l'eka iya nōdu ọkpobe ndzu.

⁷ Ọle unu maru l'ọ tọ budu onyemonye marwuru iya egube ono. Ndu ọphu egomunggo phē du l'agwa ono mbukwadia ntau-a; l'erikwadu iya l'ephe eri iphe, agwaru iphe. Iphe ono, ephe eri ono emerwushia phē egomunggo; kele ephe te ekweshiduru ike. ⁸ Ọ tọ bukwa nri l'e-me g'anyi kabaa akpiritaru Chileke ntse. ?Anyi riru iya-o; ?anyi te eriduru iya-o; anyi taa kakwa eji; ọphu anyi a-kakwa ree l'iphu Chileke.

⁹ Ọo pho g'unu kwabē ẹnya g'enweru onwonye unu ono ta aburu upfu du ndu ọzo l'okpa, bu ndu ọphu ekweshiduru ike. ¹⁰ Kele ọ -buru l'onye ekweta iya eshihuduru ike humaru gube onye ekweta ngu shihuru ike l'eka i nō l'ulo agwa eri iphe, agwaru iphe; ?ti madu l'i gbē eyeru iya okpu-ikike g'ọ je asee ya onwiya asee wata eri iphe ono, a gwaru iphe ono? ¹¹ Ọ n'iya bu onye ono, okpobe-opfu ono teke eshihudu ike l'okpoma ono eshi l'amaru iphe, i maru laaru onwiya l'iswi; mbu nwanna ngu ono, Kéreshi nwuhuru l'iswi ehu iya ono. ¹² Ọo ya bu lē teke unu meru egube ono bē unu meswewaru ununna unu; opfu l'unu mekararu phē iphe l'obu phē ono, dukwadu nyegenyegē ono. Ọ kwa iya pho bu l'unu shiwa l'ehu ununna unu ono meswee Kéreshi l'iphe ono, unu meru ono. ¹³ Noo g'ọ gude mu sụ: o -shita g'iphe eri l'onu kpata ge nwanna mu mee iphe-aji; mu ebuchiēpho ata anu lē phuruphuru gberegedege ge mu ta akporu iya okpa ye l'eme iphe-aji.

9

Iphe, rwuberu onye ishi-ozī

¹ Sụ-a mbēdua; ?mu ta abudu onye-ishi-ozī bya aburu onye nweru onwomu; bya egudekwapho ẹnya mu hūma Jizosu Kéreshi, bu Nnajiuphu anyi? ?Tobudu unu bu iphe, egoshi ozi, mu nō l'eka Nnajiuphu anyi ono jee? ² Mu 'abudu onye-ishi-ozī Jizosu l'ẹnya ndu ọzo; mu aburu iya nū unubēdua. Ọo unubēdua bu iphe-ohubama, egoshi lē mu bu onye-ishi-ozī Nnajiuphu; opfu l'unu byawaru bya aburu ndu ephe lē Nnajiuphu tugbaru buru nanu.

³ Wakwa onu, mu eyejeru ndu epfu l'iphe, mu eme ta abudu iya baa: ⁴ Mu asuje phē: ?To rwubeduru mu g'aanuje mu nri waa iphe, aangu angungu k'ozī, mu eje? ⁵ ?Tọ gbaduru mu eme ge ndu-ishi-ozī ọzo; mbu eme g'unwune Nnajiuphu phē; mē Pyita phē? Mbu l'ọ gbaru ge mu ga luta nwanyi, etso uzo ke Kéreshi dujeru eje eka mu ejekpo. ⁶ ?Buepho mu lē Banabasu kpoloko bē l'e-seje akanya nri, anyi e-rije nōdu ndzu tọ? ⁷ ?Bū onye ojogu gūnu jejeru ogu apfu onwiya ugwo? ?Bū onye kojeru opfu vayinu; ọ haa eri akporu, shi iya nū? ?Bū onye dobejeru aturu ọphu o ridu iphe, shi iya nū?

⁸ ?Ọ du unu ge mu epfu iphe-a kele ọo iphe, ndiphe epfuje? ?Tọ ta atukwaru iya pho l'ekemu? ⁹ Noo kele e deru iya l'ekwo ekemu, Chileke turu nū Mosisu sụ: "Unu te ekechijekwa eswi onu mē unu mee ya ọ nōdu azoshiru unu eswa l'ereshi." ?Ọ du unu g'ọ bu eswi bē Chileke ayọ oshi iya ono? ¹⁰ Ọ bukpokwaa opfu ehu anyi bē oopfuo ono. Ọo anyi bē e

dedoru iya. Kele onye akõ opfu anõduje akõ iya ele ñnya iphe, o-meta l'eka ono. Onye echishi eswa l'iphe, õ koru anõdujekwapho echishi iya togbo ñnya l'iphe, o-metakwa iya phõ. ¹¹ Anyi kuwaru iphe-oma, shi l'eka Unme Chileke l'echilabo unu g'aakuje akpuru-iphe l'egu-a. ?O bu iphe, paru eka me anyi -shi unu l'eka kpataje iphe, eele l'ña rije nõdu ndzu? ¹² Eshinu ophu unu agbeje kwe l'o rwuberu ndu ozo g'ephe rita iphe l'eka unu; ?tõ kachidaa anyi erwube g'anyi rita?

O duchakpoo nno; õle mu teke atu-swee ya ama ememe. O chia iphe, mu emejechia bu nshi be mu atagbuje iphemiphe g'eeshi ge mu ta agbe egbuchi uzo ozi-oma ke Kereshi. ¹³ ?Unu ta amadu le ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke bu nri shi l'eze-ulo Chileke be ephe erije? Ndu eje ozi l'oru-ngweja Chileke nõdu eketajekwapho iphe, e gude gwaa Chileke. ¹⁴ Nokwaphõ ge Nnajiuphu turu ekemu su ge ndu ezi ozi-oma rije iphe, shi l'ozi-oma, epe ezi.

¹⁵ Obenu le mu teke aji-swee unu aji iphe, du egube ono. Ophu õ bukwa l'ekwo-zi-a, mu ederu unu-a bu le mu suru l'iphe ono rwuberu mu nta. Mbũ-a; õ kachikwa mu ree le mu nwuhuru; eme l'o nweru onye meru g'aba ono, mu abaa ono, buru mkpokoro opfu. ¹⁶ Unu maru l'iphe, mu anõduje aba l'abaa ta abukwaa le mu ezi ozi-oma ono. Ezi ozi-oma bukwa iphe, mu mefutaje. Nshio mu me mu eziduru ozi-oma ono! ¹⁷ O -buru le mu turu obu mu onyo ezi ozi-oma ono; be obunggo iya rwubekwaru mu. Obenu le mu eje iya kele õ buwaa ozi, e yeru mu l'eka. ¹⁸ ?Bu gunu bu mu obunggo iya nta? Iphe, bu mu obunggo iya bu le mu anõduje ezi ozi-oma ono; mu ta anatadu aswa iya, bu iya bu iphe, gbaru mu l'ememe l'ozi ono, mu ezi ono.

¹⁹ A makwaru-a l'o tõ dudu nemadzu, aturu mu iphe, mu e-me; õle mu gudewaa eka mu mee onwomu ohu onyemonye; g'eeshi ge mu gude ozi-oma ono kabaa epfubuta igwerigwe nemadzu. ²⁰ Mu le ndu Jiu nõdu; mu emeahaa umere ndu Jiu; g'eeshi ge mu pfubuta ndu Jiu. Mu le ndu gude ekemu buru nõdu; mu emeahaa g'onye gude ekemu buru; k'ophu mu e-pfubuta ndu gude ekemu buru. ²¹ Mu le ndu ete pfudu k'ekemu nõdu; mu ahaekwapho k'ekemu; egudekpooro l'a ta haduru mu ge mu b'e mee iphe, ekemu Chileke pfuru; obenu le mu gude ekemu Kereshi buru; g'eeshi ge mu pfubuta ndu ete epfudu k'ekemu. ²² Mu le ndu ekweta phe du nyegenyeyege nõdu; mu aburu onye ekweta iya du nyegenyeyege g'eeshi ge mu epfubuta phe. Oo ya bu l'iphe, bukpu iphe, onyemonye bu; mu abuekarupho iphe ono ge mu eshi nno du ike pfuta ndiphe yeru Kereshi g'o dzoõ phe.

²³ Iphe, mu gude emekotakpoo iphe ono bu le mu ese iswi ozi-oma ono; g'eeshi ge mu ayiru l'iphe-oma, du iya nu. ²⁴ ?Unu ta amahaadaa l'a -nõdu agba oso be a tukoje agba iya; õle oo onye lanu kpeekpu emechaje nata obunggo oso obu? Oo ya bu; g'unu kukebe ehu gba oso ono g'unu aburu ndu a-nata obunggo iya. ²⁵ Onyemonye, bukpu onye akwako atu ego oso l'ekukebeje ehu esede onwiya l'iphemiphe, oome. Iphe, oosed onwiya ono bu g'o nata obunggo, du l'oso ono; mbu obunggo ta adudu g'oo nõ-beru l'o mebyishihu. Obenu l'anyibe ndu etso Kereshi esedeje onwanyi g'anyi anata obunggo ophu a-nõwaro jasõ le tuutuutuu le mijimiimii. ²⁶ Noo iphe, meru g'o gude mu nõdu agba ge mu gbarwua eka a kparu mu oke ge mu gbarwua. O bukwarupho iphe ono meru g'o gude ophu mu etsudu eka g'onye etsu pherephere eka. ²⁷ O chia iphe, mu emeje bu le mu etsuje onwomu iphe; tsushia ya ike k'ophu mu e-sede onwomu okpobe esede;

g'ò tọ buru mu -pfutachaa ndu ozo yeru Kéreshi; e -mechaa mu a-gbẹ buru onye ophu Chileke a-jika ajika.

10

Anma okwa

¹ Su-a; unyunna mu; unu nyatajekwa g'ò nwuru nna anyi oche phe. Le g'ephe hakotakpoo be nokotaru le mkpula urwukpu ono. G'ephe ha jekota ije l'ali okponku ono gude ghaa eze mini ono. ² G'ephe ha be Chileke gude urwukpu ono waa eze-enyimu ono mee baputizimu g'ephe buru ndu etso Mosisu. ³ G'ephe ha rikotaru udu nri lanu ono, shi l'imigwe ono ⁴ bya angukotakwapho mini ono, shi l'eka Unme Chileke ono. Kele ephe nguru mini, shi le mkpuma ono, a ta humajedu l'enya ono. Mkpuma ono bu iya bu Kereshi. O buru mkpuma ono be tisoru phe nu ono. ⁵ Oo l'obu; ndu ophu mechaaru mee iphe, ejiduru Chileke epho mechakwaaru ka shii. Ndu k'ono be ishi phe tuphashihururo teke ephe noro l'echiegu.

⁶ Su-a; iphemiphe ono tukokwaru buru iphe, alo anyi eka le nchi g'anyi gude kwaa enya; g'egu eme ejo-iphe ta agujeshi anyi g'ò guru ndu ono. ⁷ Unu ta agwajekwa iphe; l'ò kwa g'ephe haru mee teke ndiche ono, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ndu Izurelu doru eri nri; bya angu mee; emechaa ephe wulihu meahaa emereme." ⁸ G'anyi te ejekwa eme ke nwanji ozo ke nwoke g'ephe hakwarupho mee; e mechaa unu unu nemadzu ukporo labo l'iri l'esaa l'umadzu ukporo iri nwushihukota l'akpuru enyanwu lanu. ⁹ Ophu anyi ahukwa Nnajiuphu ama, bu iya bu g'ephe haru hua ya teke ndiche ono; agwo tagbushia phe. ¹⁰ Ophu unu agujekwa aphu; g'ephe hakwarupho gua ono; ojozi-imigwe bu Ogbu-nemadzu, shi l'eka Chileke bya eworu phe gbushia.

¹¹ Su-a; iphemiphe-a mekotaru l'ehu phe g'ò buru iphe, e gude anmaru anyi okwa; teme e deshia ya l'ekwo g'ò buru iphe, e gude ezi anyi iphe; mbu anyibe ogbo owa-a, buwaa teke iphemiphe e-meebekota-a.

¹² Oo ya bu; g'onye riru le ya pfushiru ike pfukwaru kwabe enya; a -nonyaa o daa! ¹³ L'ò tọ dukwa ohtama, byapfutajewaru unu, 'abudu egube ohtama, abyapfutajekwapho ndu ozo. Obenu le Chileke bu onye emeje iphe, o suru l'oo-me. O to kwedu g'a hua unu ama hughata iya g'ike unu ha; o chia le teke aahu unu ama ono be oo-goshikwapho unu uzo, unu e-shi nahu ohtama ono. Oo ya bu g'unu adu ike tagbua ya le nshi.

¹⁴ Noo ya bu le-a; ndu mu yeru obu; unu nahu egwe eja. ¹⁵ O kwa opfu, eepfujeru onye nweru egomunggo be mu epfuru unu-a. Unu leanaro enya l'iphe ono, mu epfu ono. ¹⁶ Okoro onu-oma ono, anyi tukoru ago anyata nri Nnajiuphu ono, bukwaphe iphe, anyi ekele Chileke ekele iya ono; ?to budu mee Kereshi be anyi gba mba l'okoro ono? ?to; buredi ono, anyi awashije ata ono; ?to budu ehu Kereshi be anyi tukokwarupho gbaru mba ono? ¹⁷ Eshinu o bu buredi lanu du be anyi tukokwaru buru ehu lanu; obeta o buru l'anyi du igwerigwe; eshinu anyi tukoru erigba buredi lanu ono.

¹⁸ Unu leanaro iphe, ndu Izurelu emeje. Iphe, bu ndu taru anu ono, e gude bya egweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja ono; ?ephe ta abuada ndu eje ozi l'oru-ngweja obu? ¹⁹ ?Bukwanu gunu be mu eme ge mu pfua? ?Bu l'ò duru iphe, obu mbu iphe, aagwa agwagwa; ozo iphe, a tushiru l'iphe too? ²⁰ Waawakwa! Iphe, mu epfu bukwa le ngweja, ndu ta abudu ndu Izurelu egweje bu obvu be ephe egweru iya. O to budu

Chileke. Ophu mu ekwekwanu g'unu l'obvu tugba buru nanu. ²¹ Unu ta abyakwa l'a-nodu angu iphe, shi l'okoro ke Nnajiuphu bya angukwapho ophu shi l'okoro k'obvu. Nokwapho g'unu ta abyadu l'a-nodu eri nri le teburu ke Nnajiuphu bya erikwapho le teburu k'obvu. ²² ?Ani agbe kpata Nnajiuphu eko okophoo? ?O du unu g'anyi ka Chileke ike?

Eme iphe m'obvu nwune ngu

²³ Iphemiphe be a hakwaru uzo g'e meje; ole o to bukwanu iphemiphe bu e -mee ya l'o duru onye meru iya nu le ree. A hakwaru uzo g'e meje iphemiphe; obenu l'o to budu iphemiphe l'emetseje onye eme iya nu emetse. ²⁴ G'o to dukwa onye anodu achu iphe, a-duru iya le ree. G'onyenonu chojechia iphe, a-duru ndu ozo le ree.

²⁵ Iphe, bukpo anu, i zuru l'aswa; tajeje ya pho; te ejekwa akpa ishi eka o shi; g'obu etee jedu ngu anma ikpe. ²⁶ "Le mgboko l'ophu; me iphe dukota iya nu; bukotakwa ke Nnajiuphu, bu Chileke."

²⁷ Teke onye te ekwedu ke Kereshi ziru ngu le nri; i kweta l'ii-je; riokwapho iphemiphe, e doberu ngu g'i ria. B'ajikwa aji; m'obvu obu anma ikpe. ²⁸ Obenu o -buru l'o duru onye tufuru onu su ngu: "Iphe-a bukwa iphe, a gwaru iphe"; te erikwa iphe obu; m'obvu onye ono, pfuru ngu iphe onoya; mekwapho m'obvu obu anma ikpe. "Kele eliphe l'ophu mekpoo iphemiphe, nokota iya nu bukotakwa ke Nnajiuphu." ²⁹ Obu anma ikpe mu epfuru ta abukwa nkengu; o kwa k'onye ono. Kele-a; ?bu obu anma ikpe k'onye ozo; l'e-me ge mu ta atusaru ehuru? ³⁰ Eshinu mu ekeleje Chileke ekele me mu -bya eri nri; ?denuhunu g'o gude o buru iphe ono, mu keleru Chileke ekele teme mu rije iya ono be aa-gbe epfubyishi mu.

³¹ Oo ya bu; m'obeta unu ria nri-o; ozoo l'unu nguru iphe, aangu angungu-o; ozoo iphe, bukpo iphe, unu meru; unu meje iya g'o buru iphe, unu gude aja Chileke ajaja. ³² G'o to dukwa onye aburu upfu du onye ozo l'okpa; m'o bu onye Jiu; m'o bu onye abudu onye Jiu; m'o bu Chiochi ke Chileke. ³³ Oo pho ge mu emeje bu g'unu e-meje; mbu ge mu anoduje eme ge mu mee iphemiphe g'o du onyemonye ree. Mu ta achojedu iphe, a-duru mu le ree; gbahaa iphe, a-duru ikpoto ndu ozo le ree g'eeshi g'a dzoo phe.

11

¹ Oo ya bu; g'unu tsoje eka mu ge mu etso eka Kereshi.

Ekpuchi iphe l'ishi abaru Chileke gja

² Mu ajakpo unu ajaja unwanu mu; l'unu anyataje mu tekenteke; teme unu gudeshia iphe ono, Chiochi ezije ono; g'e yeru mu iya l'eka mu bya ezia ya unu. ³ Ole iphe, mu eme g'unu makwarupho bu l'oo Kereshi bu ishi iphe, bukpo onye nwoke; nwoke bukwanuru ishi ke nwanyi, oolu alulu. O bukwanuru Chileke bu ishi ke Kereshi. ⁴ Nwoke, epfu anu Chileke; ozoo l'oopfuchiru Chileke; bya kpuru okpulishi; bukwa ishi iya be o to kwabedu ubvu. ⁵ O bekwanu le nwanyi, epfu anu Chileke; ozoo l'oopfuchiru Chileke; ophu o kechiduru iphe l'ishi; bukwa ishi iya be o to kwabedu ubvu; kele ono duwaa g'o kpushiru ishi akpushi. ⁶ Le teke o bu le nwanyi tee kebedu iphe l'ishi; ge nwanyi obu kpushienupho egbushi iya akpashi. Ole eshinu o bu iphe-iphere ke ge nwanyi kpushia egbushi; ozoo g'o kpushia ya akpushi; o n'ia bu ge nwanyi kebeje iphe l'egbushi. ⁷ Nwoke ta agbaduru g'o kpuru okpulishi eshinu Chileke meru iya o yee ya

teme o buru iya egoshi gę Chileke du-be biribiri; obenu le nwan yi egoshi gę nwoke du-be biribiri. ⁸ Noo l'ọ to bukwa nwoke be e gude iphe, shi l'ehu nwan yi mee; o kwa nwan yi be e gude iphe, shi l'ehu nwoke mee. ⁹ Ophu o budu nwoke be o meru g'ọ buru ke nwan yi; o chia nwan yi be o meru g'ọ buru ke nwoke. ¹⁰ Noo g'ọ gude nwan yi je l'ekebeje nkelishi gude goshi l'oo ji iya nwe iya; wakwapho m'obvu unwu-ojosi-imigwe. ¹¹ G'ọ duhabekpoo; o to dukwa iphe, nwan yi bu me e -wofu nwoke; ophu o dukwa iphe, nwoke bu me e -wofu nwan yi l'atugba-a, anyi le Kereshi tugbaru-a. ¹² O kwa iphe, shi l'ehu nwoke be Chileke gude mee nwan yi; o bukwanuru nwan yi be anwuje nwoke. O le ephenebo shikota Chileke, bu iya meru iphemiphe l'eka.

¹³ Unu lewa iya ro anya l'onwunu. ?O gbaru ke gę nwan yi ghebeje ishi onu l'eka oopfu anyi Chileke too? ¹⁴ ?Unu ta amadu le gę nemadzu gbakporu ugbugba be nwoke eme onwiya iphe-iphere me o -buru l'ọ haru egbushi iya; o loshia ogologo? ¹⁵ Obenu le teke nwan yi nweru egbushi ogologo be o buchaa ya adu ubvu. Egbushi ogologo be Chileke nuru nwan yi g'ọ buru iphe, e-kpuchije iya ishi. ¹⁶ O -duru onye atu ego l'ọ to dudu egube ono; anyi te nweekwa omelaji ozo; ophu Chiochi ke Chileke enweekwapho.

Eri nri-enyashi Nnajiuphu

¹⁷ A bya l'iphe owa-a, mu abya epfufu-a; be mu ta ajakwa unu ajaja iya l'edzuko, unube Chiochi edzukoje agbejekwanu buru; o -shita ophu ooye eka l'ogobe egbuchi ndu ozo uzo. ¹⁸ Ke mbu iya kpooda; bu le mu numaru l'unu anoduje akparu onwunu oke me unu -dzukobe; mbu l'ọ dukwa mu g'iphe ono a-haru buru eviya. ¹⁹ Mu maru l'ọ bu eviya l'ọ to dudu g'eemehabe g'unu ta anodu eka l'iche iche. Oo ya bukwanu g'a-majeru ndu ophu eme iphe, duebe ree l'iphu Chileke. ²⁰ G'unu edzukojebe ono; ta abukwa nri-enyashi Nnajiuphu be unu edzukojebe g'unu ria; ²¹ eshinu oobujeru; unu gbeshi onyenonu apata nri nkiya eri angu l'ebe akwaberu onye ozo. E -ndechaa; egu agu ndu onodu agu; mee atsu ndu ophu onodu atsu. ²² Ha! ?O du g'unu te enweedu ulo, unu a-noduje l'ibe unu eri angu obu? Too; ?o bukpoepho Chiochi ke Chileke be unu akpo ebo l'afu; bya eme ndu adudu g'ọ du phe iphe-iphere? ?Denukpoo iphe, mu e-pfuru nu unu? ?Mu a-nodu etu unu epha iya to? Mu tee tukwa unu epha iya!

²³ L'iphe ono, mu ziru unu ono bukwa Nnajiuphu l'onwiya pfuru mu iya; le yebedua, bu Jizosu wotaru buredi l'enyashi mboku ono, e deru iya ye ono; ²⁴ bya ekelechaa Chileke ekele iya bya eworu iya nyawashia bya asu: "Ngge ta! Owa-a bu ogwehu mu, e gude gwee eja ehu unu. Unu meje iphe-a gude nyataje mu." ²⁵ Nokwapho g'ọ wotaru okoro ono g'e richaaruru nri-enyashi ono bya asu: "Okoro-a egoshi ogbandzu ophu, e gude mee mu gbaa. Teke bukpo teke unu nguru iya; unu gudeje iya nyata mu." ²⁶ Kele teke unu ata buredi-a; bya angu iphe, shi l'okoro-a; be unu epfukashiakwaa k'anwuhu Nnajiuphu ono; jasul'ọ bya.

²⁷ Su-a; onye bukwanu onye riru buredi ono; ozoo l'ọ nguru iphe, angungu l'okoro ke Nnajiuphu ono l'uzo apfuduru-oto; onye ono be ikpe ogwehu yee mee Nnajiuphu ono nmakwaru. ²⁸ Oo ya bu gę nemadzu nyochajedaa onwiya ime teme l'ọ ria buredi ono ngua iphe, shi l'okoro ono. ²⁹ L'onye eri angu; ebe o makahadu iphe, ogwehu Kereshi bu; l'eritakwa bya angutakwapho ikpe eye onwiya l'ehu. ³⁰ O kwa iphe ono meru g'ọ gude igwe oha l'ime unu du nyegenyege; ndu aze l'iphe-ememe;

ndu õnwu egbushia. ³¹ Obenu lẹ teke anyi vuwaa ọzo kpee onwanyi ọkpobe ikpe; ọ n'iya bụ l'e tee kpeedu anyi ikpe. ³² Ọle teke ọ bụkwanu lẹ Nnajiuphu kperu anyi ikpe; kpechaa bya ahụa anyi ahùhù; iphe, oome iya bụana g'oo too jehedu achigbabe anyi lẹ ndiphe tuko nmaa ikpe.

³³ Ọo ya bụ; ụnwunna mu; unu -nọdu edzuko k'eri nri Nnajiuphu ono; unu nọdujekwa kwaberu nwibe unu. ³⁴ Teke ọ bụ l'ọ duru onye ẹgu agụ; g'onye ono vuru ọzo riadaa nri l'unuphu; ọ nọnyakwaa Chileke lẹ nmaa unu ikpe k'edzuko, unu edzukoje. Noo gẹ k'ono dū bụ ono. A bya l'iphemiphe ndu ọphuu; ono bụwaro mu -bya; mu eyefua ya ọnu.

12

Iphe-oma, shigba l'eka Unme-dụ-Nsọ

¹ A bya lẹ k'iphe-oma, shigbaa l'eka Unme-dụ-Nsọ; ụnwunna mu; gẹ mu mekwaa ya g'ọ doo unu ọnya ree. ² Unu maanaru-a lẹ teke unu eshidu buru kẹ Kéreshi bẹ bụ ụnwu-ọbvua, ete pfudu opfu-a shi alo unu kpurukpuru. Ọ buru iya shi anọduje egoshi unu ọzo unu a-nọdu eshi. ³ Noo g'ọ shitaru mu nọdu eme g'ọ doo unu ọnya l'ọ tọ dukwa onye gude Unme Chileke epfu opfu abya asụ: “Gẹ Jizọsu vukwaru ọnu.” Ọphu ọ dukwapho onye adu ike epfufuta sụ lẹ Jizọsu bụ Nnajiuphu gbahaa l'ọ gude Unme-dụ-Nsọ epfu iya.

⁴ Iphe-oma, shi l'eka Unme-dụ-Nsọ dū iche iche; ọle ọ kwa Unme lanu kpoloko bụ Unme, anukota iya nu. ⁵ Nokwapho g'uzo, e shi ejeru Nnajiuphu ozi dukwapho iche iche; ọ bụkwarupho Nnajiuphu lanu ono bẹ a tukoru ejeru ozi obu. ⁶ Ike, Chileke eyeje nemadzu l'ehu g'ọ gude meje iphe, dukwa iche iche. Ọle ọ kwaa Chileke lanu emekotaje ike ono g'ọ ree ire l'ehu onyemonye, o yeru iya l'ehu. ⁷ Chileke gbẹ l'eka onyemonye l'ehu l'ehu egoshi g'ike Unme-dụ-Nsọ erebe ire g'ọ buru iphe, a-baru onyemonye urwu. ⁸ Mbua; onye lanu bẹ Unme-dụ-Nsọ ono eyeje ike l'ehu k'ọphu oopfufe opfu mmamiphe; l'ọ ye onye ọzo ike l'ehu k'ọphu oopfufe opfu, egoshije l'ọ maru Chileke ọkpobe amama. Ọ bụkwaru-a Unme-dụ-Nsọ lanu ono. ⁹ Ọ -gbeshi l'ọobya eye onye ọzo ike l'ehu; ike k'ekweta kẹ Chileke gudeje iya eme iphe, dugbaa biribiri; l'ọo bụkwarupho Unme-dụ-Nsọ lanu ono. Onye ọphu ooye ike l'ehu k'emeje g'onye iphe, eme wekorohu; ọ bụkwaru-a Unme lanu ono k'pọekwapho. ¹⁰ Onye ọzo bẹ ooyeje ike l'ehu k'eme iphe-ohumalenya; l'oooye onye ọzo ike l'ehu k'epfuchiru Chileke; l'oooye onye ọzo ike l'ehu k'akọkahaje iphe, shi l'eka Unme-dụ-Nsọ l'ọphu eshidu iya nu; l'oooye onye ọzo ike l'ehu k'epfufe l'olu Unme-dụ-Nsọ; l'oooye onye ọzo ike l'ehu k'akoje iphe, eepfu l'olu Unme-dụ-Nsọ ono. ¹¹ Ọle ọ tükokwaru buru Unme-dụ-Nsọ lanu atukotaje iphemiphe ono eme. Oomejeru onyemonye iphe-oma, dū iche iche g'ọ turu obu iya onyo l'oooye iya.

Ogwehu lanu yeje iphemiphe, pfukashiru iya nu

¹² Lẹ Chiochi kẹ Kéreshi dukwa g'ogwehu lanu. Ogwehu nemadzu enwejekwaru mpfukashi, dū igwerigwe. A makwaru-a lẹ mpfukashi iya dū igwerigwe; ọle ọ buenupho ogwehu lanu g'ọ bụ iya. ¹³ Kẹle iphe, bupoo g'anyi ha; ?i bụ onye Jiu-o; ?i bụ onye Gurisu-o; ?i bụ ohu-o; ?i bụ amadu-o; Unme-dụ-Nsọ tükokwaru anyi jigba; anyi buru ogwehu lanu teke anyi meru baputizimu; anyi tuko gbawaru mgba lẹ Unme-dụ-Nsọ ono, bụ iya bẹ eyeje anyi ike l'ehu ono.

¹⁴ L'ogwèhu l'onwiya ta akpukokwaru ophu. Iphe, dù iya nù òkwa igwerigwe. ¹⁵ Ọ -bù l'òo kẹ g'òkpa sù l'eshinu ya abùdu ẹka bẹ ya abùkwa iphe, dù l'ẹhu; ?bù iphe ono a-kpòshi iya abùru iphe, dù l'ogwèhu? ¹⁶ Ọzoo l'òo nchì sùru l'eshinu ya abùdu ẹnya bẹ ya abùkwa ẹhu nemadzù; ono taa kpòshikwa iya abùru iphe, tefuru l'ẹhu. ¹⁷ Ọme ẹhu l'ophu tùkoru bùru ẹnya lanù; ?bù gùnù bẹ e gege egudeje anù iphe? Mbùa ọme ogwèhu l'ophu tùkoru bùru nchì lanù; ?bù awe bẹ e gege egudeje anù ishishi iphe? ¹⁸ Obenu lẹ g'ò dù nta-a bù lẹ Chileke meru ẹhu nemadzù bya emobechaa ya mpfukashi iya g'ò tùberu. ¹⁹ Ọme iphemiphe ono tùkoru kpukoo ophu; ?bù awe gege abùru ogwèhu? ²⁰ Obe lẹ g'ò dù nta-a bù l'òo nru mpfukashi igwerigwe; ọlẹ ọ tùkokwaru-a bùru ogwèhu lanù.

²¹ Ọ tọ dùdu teke ẹnya a-gbẹ gbeshi l'ò sù ẹka l'ò tọ dùdu iya mkpa. Ophu ọ òkwapfo teke ishi a-gbeshi l'òosu ọkpa l'ò tọ dùdu iya mkpa.

²² Ọ chia iphe, meru nù bù lẹ mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, gbaru g'ò bù iya bẹ ẹnya kachaa alwalwa ono bẹ gbẹ yìhukwaru-a l'iphe, aba lẹ mkpa.

²³ Tẹme mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, anyi rìru l'ò tọ kwataduru gbaa k'akwabẹ ùbùvù ono bẹ anyi akwajẹ akwa gude kwabẹ iya ùbùvù, pfuru iche. Ibiya ono, anyi edomi edomi ono bẹ anyi gbẹ akajẹnu eleta ẹnya;

²⁴ mbù eleta ẹnya, mkpa iya adùduru ibiya ọzo. Ọlẹ Chileke wolẹru-a ẹhu nemadzù dzepfua nanù; bya eworu ùbùvù, ka shii kwabẹ mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, aakwabẹ-ziduru ùbùvù ono. ²⁵ Noo ya bù; gẹ mpfukata ẹhu yẹ nwibe iya ata adzọeduru onwophẹ ẹnya; gbahaa g'ẹphe tùkoje leta nwibe phẹ ẹnya. ²⁶ Teke iphe eme nanù ẹhuka; omedzukurwaruphọ ẹhu l'ophu. Teke a kwabẹru nanù ùbùvù; ẹhu l'ophu etedzuru ẹswa iya.

²⁷ Sù-a; ọ kwa unu bù ogwèhu Kéreshi; onyemonye l'ẹhu l'ẹhu bùru mpfukata iya. ²⁸ Chileke bya atù nemadzù ẹka iche iche lẹ Chìochi shi nno goshi onyemonye iphe, ọo-nọdu eme. Ọ vuru ọzo bya edobe ndu-ishi-ozì; bya edotsota iya ndu epfuchiru iya nù. Ọ bya lẹ k'ẹto bya edobe ndu ezi iphe; bya edobe ndu emeje iphe-ohumalenya; waa ndu emeje ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu; waa ndu anọduje eye ẹka; waa ndu mkpozi-ùzo; mẹ ndu epfufe l'olu Unme-dù-Nsọ. ²⁹ ?Bù onyemonye bù-dzuru ndu-ishi-ozì? ?Bù onyemonye bù onye epfuchiru Chileke? ?Bù onyemonye bù onye ezije iphe? Tọo ?bù g'ẹphe ha nwedzuru ike eme iphe-ohumalenya? ³⁰ ?Bù g'ẹphe ha bẹ Chileke yedzuru ike l'ẹhu k'eme g'onye iphe eme wekọrohu? ?Bù ọha epfudzuru l'olu Unme-dù-Nsọ? Tọo ?bù ọha aduje ike kọo iphe, eepfu l'olu, Unme-dù-Nsọ? ³¹ Sù-a; g'onyenonù yejeru ẹhu lẹ gẹ ya e-shi meje iphe ono ndu ophu ka mkpa; ọlẹ mu e-goshiadaa unu ọzo ophu bù iya kwatarù kabakpọoro mkpa.

13

N-yemobu

¹ Sù-a; ọ tọ òkwa mẹ mu aghajẹ opfu-alì mu egudeje iphe, bukpoop opfu unwu-eliphe; ọzoo opfu unwu-ojozi-imigwe epfu; n-yemobu rwùhu mu l'ẹhu bẹ mu bukwa njaja ogena; ọzoo eze ọkunmengu, aha igbangu igbangu. ² Mbù-a; ọ tọ òkwa mẹ Unme-dù-Nsọ yechaaru mu ike l'ẹhu gẹ mu pfuchijeru Chileke; mu bya amacharu Chileke ọkpobe amaru; makotaru iphemiphe, o shi domia edomi; bya akachakpọo ekweta kẹ Chileke ono kweshia ike; k'ophu bù mu -sù ùbùvù g'ò phọfu l'ẹka ọ nọ; l'ò phọfu; ophu mu enwedu n-yemobu bẹ ọ tọ òkwa iphe, mu bù. ³ Ọ tọ òkwa mẹ mu tùkoru iphe, mu nweru enweru mekọta iphe-oma; bya

ekwechaa g'e woru mu kpõo õku; ẽbe mu enwedu n-yemobu; ọ tọ dukwa urwu, mu ritaru iya.

⁴ N-yemobu atajeru iphe nshi; bya eme odoo. O to jidu iji-ẹnya. Ẹbe ookudu onwiya; ọphu o tudu onwiya ọ-phũshia-ugbu. ⁵ O to kwejedu ge nemadzu mee iphe, adudu ree; ọphu ookwejedu ge nemadzu buru ọ-pfu-nkiya-anu-nkiya; ọphu ẹhu eghujedu iya egbu egwegwa; ẹbe ọ madu k'edo iphe l'okpoma. ⁶ O to tejedu ẹswa ekpu iphe, apfuduru nhamunha. Ọ chia iphe, bu ire-lanu be o teje ẹswa ekpu. ⁷ Ọotajeru iphemiphe nshi; ọ nodu ekwetaje iphemiphe; ele ẹnya k'oma l'iphemiphe; bya apfu-shije ike l'iphemiphe.

⁸ N-yemobu a-dukwa gbururu jeaduru aduru. Ike k'epfuchiru Chileke e-mechakwaa bvũ; ike k'epfu l'olu Unme-du-Nso abvu. Ọ bukwarupho egube ono be k'amaru Chileke okpobe amama l'a-bvu nkiya. ⁹ Kele anyi maru mapete; anyi nodu epfuchiru Chileke epfupete iya. ¹⁰ Obenu le teke Chileke e-goshigbu anyi g'iphemiphe gbaru; be iphe, bukpo iphe, edzuduru oke ephushihu.

¹¹ Su-a; teke mu shi buru nwata be mu shi epfufe g'unwegirima; mu shi nweru egomunggo unwegirima; shi arije oriri g'unwegirima. Mu buerupho onye bu ogerenya; mu tukõ ẹhu nwata gwobe. ¹² Le nta-a be anyi gudekwa onyo aphũ iphemiphe ono inyoki inyoki. O -rwua teke ono be anyi le Kereshi a-humagbabe onwanyi l'ihu l'iphu. Nta-a be mu maru iphemiphe ẹka lanu ẹka lanu; o -rwua teke ono be mu a-makotaru iphemiphe okpobe amaru; ge Chileke makotaru mbẽdua nta-a.

¹³ Ọo ya bu l'oo uzo iphe eto a-phodu, bu iya bu ekweta; waa iphe, eele ẹnya iya; waa n-yemobu; ephe n'eto tukõ buru iphe, ta ayidu bvũ abvubvu; ọle ọphu kachaa shii bu n-yemobu.

14

Iphe-oma ke mpfuchiru waa k'epfu l'olu Unme-du-Nso

¹ Unu seje g'unu yee nwibe unu obu. G'iphe-oma, shigbaa l'eka Unme-du-Nso gu-shijekwa unu ike; kekelele k'iphe-oma k'epfuchiru Chileke.

² L'onye epfu l'olu Unme-du-Nso ta abukwa nemadzu be oopfu anu; ọ kwa Chileke be oopfu anu. O gude Unme Chileke epfu iphe, Chileke shi domia edomi. ³ Obenu l'onye epfuchiru Chileke be bu nemadzu be oopfu eyeru. O shi egube ono emetse onyemonye emetse; eyeru phe õku g'obu shihu phe ike bya adukwa phe phõ obu. ⁴ Onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso bukwa onwiya be oometse; obenu l'onye epfuchiru Chileke be bu Chiochi be oometse.

⁵ Iphe, gege adu mu ree bu g'iphe, bukpo g'unu ha pfufe l'olu Unme-du-Nso; ọle o gege akabaa mu ro ree g'a su l'unu epfuchiru Chileke. Kele onye epfuchiru Chileke kakwa onye epfu l'olu Unme-du-Nso; gbahakwaa l'o nweru onye duru ike ko iphe ono, oopfu ono. Ọo ya bukwanu g'opfu obu a-buru iphe, a-nodu emetse Chiochi emetse. ⁶ Mbua; unwunna mu; mu -byapfuta unu bya egude olu Unme-du-Nso epfu eyeru unu; ?denu urwu, unu e-rita iya? Gbahaa le mu byaru bya egoshiahaa unu iphe õphuú; ozoo le mu byaru bya eziahaa unu k'amaru Chileke okpobe amama; ozoo le mu byaru bya epfuchiaharu Chileke; ozoo le mu byaru bya awata unu ezi iphe.

⁷ Mbukpoonu iphe, du g'opu ozoo ogumogu, bugbaa iphe, adzudu ndzu; a ta amajekwaru iphe, oopfu gbahaa l'oodafuta oda ree. ⁸ Teme teke ọ bu l'onye egbu opu-ogu te egbuduru iya g'eegbuje iya g'a maru l'ogu abya; ?

bù onye abya akwakòbè k'èjè ògù? ⁹ Ọọ ya bù l'ò nokwaphò g'ò dù l'èhu unu bù onò. Teke ò bù l'unu epfu l'olu Unme-dù-Nsò; unu nòdu epfu opfu, a madù iphe, ò bù; ?dènu g'èe-shihùnu maru iphe, unu eepfu? Unu ta amadù l'opfu, unu epfu bù phèrèphèrè bè unu epfu iya anù. ¹⁰ A ta atùkwa iya ègò l'opfu-alì ndu dughbaa ìchè ìchè, dù lẹ mgboko-a bè a ta agùtadu aguta; obenu l'ò tó nwèdu mè nanù tẹ edojèdu ndu epfu iya nù ẹnya. ¹¹ Ọọ ya bù lẹ teke ò bù lẹ mu ta anùdu opfu-alì òbù; unu aburu òhantsu l'ẹnya onye epfu iya nù; onye epfu iya nù a bukwanuru mbedua onye òhantsu. ¹² Nokwaphò g'ò dù l'èhu unu; eshinu iphe-òma, shi l'èka Unme-dù-Nsò agù unu agùgù; unu kukebè èhu g'ò dù unu shi l'èhu; g'òobukwanuru iphe-òma, a-nòdu emetse Chìochi emetse.

¹³ Ọọ ya bù; g'onye epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsò; pfujekwaphò nù Chileke g'ò nù iya ike g'ò gudejè kọọ ya g'a maru iphe, oopfu. ¹⁴ Lẹ teke mu epfu l'olu Unme-dù-Nsò; bè bukwa obu mu bè epfu anù Chileke; òphu iphe, oopfu edokwanuru mu ẹnya. ¹⁵ ?Bukwanu gùnu ọzò bè gbaru mu l'ememe? Mu e-gude Unme-dù-Nsò epfu anù Chileke; agù ebvu, doru ẹnya. ¹⁶ L'ò -buru l'ìjja Chileke ajaja l'olu Unme-dù-Nsò; ?dènu g'onye ọzò, nò l'èka onò iphe, iipfu edoduru ẹnya e-me sù: "Nokwa g'ò dù" l'ajaja ìjja; eshinu ò madù iphe iipfu? ¹⁷ Ìnòdukpokwa ekele ekele rengurengu; ọlè o too metsedu onye anù iya nù.

¹⁸ Mu ekele Chileke ekele lẹ mbedua l'onwomu kakòta unu epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsò. ¹⁹ Ọlè o -beta gẹ mu nòdu lẹ Chìochi gude olu Unme-dù-Nsò pfua unubuku opfu; mu ahatachia epfu nwakpuru opfu ise, doru ẹnya gude ezi ndu ọzò iphe.

²⁰ Ònwunna mu; unu ta arijeshinu ọriri g'unwegirima nshì. Unu dùjekwa gẹ nwaswa mè a -bya l'eme èjò-iphe. Teke a byaru l'egomunggo; unu enweru egomunggo ọgerenya. ²¹ L'èkwo ekemu bè e dekwaru sù:

"Mu e-gude opfu ndu alì ọzò,
dughbaa ìchè ìchè;
mẹ opfu ndu òhantsu gude
pfuru yeru ndu nkemu.
Ọlè ò tọ bukpodanu l'èphe
angabẹ nchì l'iphe,
mu epfu.*"

Nokwa iphe, Nnajiuphu eepfu. ²² Ọọ ya bù l'epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsò bù iphe-òhubama, dùru ndu ekwedù kẹ Kéreshi; ò tọ bùdu kẹ ndu kweru kẹ Kéreshi. Òphu epfuchiru Chileke abukwa kẹ ndu ekwedù kẹ Kéreshi; ò kwa kẹ ndu kweru nkiya.

²³ Ọọ ya bù lẹ-a; teke Chìochi l'ophu dzukòberu; onyemonye tùko epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsò; ndu shi eshishi; ọzoo ndu tẹ ekwedù kẹ Kéreshi byapfuta unu; ?ndu onò taa sùdunu l'òo òbvu bè eme unu? ²⁴ Obenu teke ò bù l'onyemonye bè epfuchiru Chileke; onye ete ekwedù kẹ Kéreshi; ọzoo onye shi eshishi bya abata; ?tì madù l'iphe onò, ọonukota onò bè a-nòdu erwu iya l'èhu; ẹnya agbarwua ya l'iphe-èjì, o meshiru. ²⁵ Iphe onò, ọonu onò atàru iya iphe, ọori l'egomunggo jala. Ọọ ya bù; onye onò adaa kpurumu l'alì wata abaru Chileke èja; watakwapò epfu sù: "Ọ bukpoò òkpobe-opfu; unu lẹ Chileke nòpho l'èka-a."

Iphe, eeme ememe lẹ Chìochi

* 14:21 14:21 Gùnaa Azá 28:11.

²⁶ Sù-a; ùnwunna mu; ?ọ dù unu g'ọ bụ gùnu bè mu epfu? Teke unubẹ Chìochi dzukọberu; onye egude ebvu-ọma; onye egude opfu Chileke ezi iphe; onye aphụ ọphulenyà; onye epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsọ; onye akọ iphe, opfu Unme-dù-Nsọ ono bụ. G'onye eme ọphu oome mee ya g'ọ bụru iphe, ee-gude emetse unu emetse. ²⁷ Ọ -bùru l'ọ dèru ndu epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsọ; g'ọ bụru-a nwụmadzu ẹbo; ọzoo ẹto kpeekpu; ọ l'oo g'onyenọnu pfulẹ nkịya mẹ o -rwube iya. G'onye lanụ lẹ g'unu ha kọo iphe, opfu. ²⁸ Teke ọ bụ l'ọ tọ dudu onye akọ iphe, ọ bụ g'ephe tükokwa dobegbaa ọnu doo lẹ Chìochi; g'onye ọphu nọnu pfulẹkwapho nù onwiya pfulkwapho nù Chileke. ²⁹ Gẹ ndu epfuchiru Chileke dukwapho ẹbo; ọzoo ẹto pfua; ndu ọphu elerwee iphemiphe, ephe pfuru ẹnya. ³⁰ Teke ọ bụ l'onye ọzo, nọ lẹ ndzukọ l'ẹka ono wataru ọphulenyà; g'onye kẹ mbụ pho, shi epfu opfu pho dobeekwapho ọnu doo. ³¹ Unu a-dukwa ike epfuchiru Chileke nanu nanu; g'e-shi g'onyemonye anwuta iphe; tẹme Unme Chileke eyekwarupho onyemonye ọku g'obu shihu iya ike. ³² G'onye epfuchiru Chileke dukwa ike sedeje onwiya mẹ ọ -nọdu epfu iya. ³³ Lẹ Chileke ta abukwa onye mkpaka; ọ buchikwaa onye nchị-ọdu-doo; bụ iya bụ g'ọ dukbaa l'iphe, bukpo ndzukọ ndu-nso l'ophu.

³⁴ Ùnwanyi unu dobejekwa ọnu doo lẹ Chìochi. Ùnwanyi bè e te kwekwa g'ephe pfulẹ opfu mẹ ndu Chìochi dzukọbe. Ọ chia g'ephe wozaje onwophẹ alị; l'ọ noo iphe, ekemu pfuru bụ onoya. ³⁵ Ọ -bùru l'ọ nweru iphe, agụ phẹ amaru; ephe -laa unuphu; ephe akpatajẹ jì phẹ ishi iya. L'ọ bụ iphe-iphere kẹ gẹ nwanyi pfulẹru l'ẹka Chìochi dzuru edzumoke epfu opfu. ³⁶ Mu sùru; ?ọ dù unu g'ọ bụ l'ẹka unu bè opfu Chileke shi? Tọ ? bụ unu beberu nùma-sweru opfu Chileke? ³⁷ G'onye rìru lẹ ya bụ onye epfuchiru Chileke; ọzoo lẹ ya nataru iphe-ọma, shi l'ẹka Unme-dù-Nsọ; g'ọ doo onye ono ẹnà l'iphemiphe-a, mu ederu unu-a bụ ekemu, shi l'ẹka Nnajiuphu. ³⁸ Onye agubeduru iphemiphe-a iphe; g'a ta agubekwapho onye ọbụ iphe.

³⁹ Ọo ya bụ; ùnwunna mu; g'ọ guje unu ẹgu epfuchiru Chileke. Ọphu unu akpọshijekwa epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsọ. ⁴⁰ Ọo 'epho g'e meje iphemiphe g'ọ gbaru waa l'ọ rwuberu iya.

15

Eshi l'onwu teta kẹ Kéreshi

¹ Ùnwunna anyi; nta-a bụ gẹ mu bya anyatabaarun unu k'ozì-ọma ono, mu zihawaru unu ono. Ozi-ọma ono bè unu nataru; ọ bụru iya meru iphe, ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi shihuru ike. ² Ọo ya bụ l'ẹ gude ozi-ọma ono adzọo unu; mbukwa mẹ unu -gudeshia ya ẹka ike gẹ mu ziru iya unu; gbahakwaa l'ekwekwe, unu kweru te enwedu ishi.

³ Iphe ono, kachaa mkpa, e yeru mu l'ẹka; mu zia unu ono; tẹme ọ buhukwarupho iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke l'ọ noo g'ọo-dù bụ ono; bụ lẹ Kéreshi nwuhuru opfu l'anyi meru iphe-ẹji. ⁴ E lia ya; ọ rwua lẹ mbọku k'eto Chileke kulia ya. Ọ bukwaru g'e dehawaru iya l'ekwo-opfu Chileke. ⁵ Lẹ Pyita humakpooru iya; ndu-ishi-ozì iri l'ẹbo pho humakwa iya pho. ⁶ E mechaa ùnwunna anyi ndu ghataru unu nemadzu l'ukporo umadzu ise hùma iya lẹ mgbo lanu. Ndu k'ono hagbaru tuko nọdukwadua ndzu nta-a; ọle ọ nwekwaru-a ndu ọphu haru nwuhuwaa nu. ⁷ E mechaa; Jiemusu bya ahuma iya; ndu-ishi-ozì ọphunapho g'ephe ha humakwa iya pho.

⁸ O be l'ikpazụ iya; mbèdua l'onwomu hụma iya. Mbèdua dūwaa ge nwa a nwuru lẹ teke ọ kaduru akaka; ⁹ noo l'ọ kwa mbèdua bẹ ọnya kachaa alwalwa l'iphe, bukpoou ndu-ishi-ozì Jizọsu l'ophu; mbụ lẹ mu ta agbakpọdaaru nū g'ee-ku mu onye ishi-ozì Jizọsu; kẹle mu shi akpajẹ Chìochi kẹ Chileke ẹhu. ¹⁰ Obenu l'e shi l'eze-iphe-oma kẹ Chileke, mu buru onye-a mu bu-a; ophu eze-iphe-oma ono, Chileke meru nū mu ono abụdu iphe-mmanū. Mu gbèchianu bya akakọta ndu-ishi-ozì ophuu g'ephe ha ejeshi ozi ike; e gudekpọoro l'ọ tọ bụdu mu meru iya l'onwomu; l'ọo eze-iphe-oma Chileke reru ire l'ẹhu mu. ¹¹ Ọo ya bụ; m'ọ bụ mu ziru unu ozi ono; m'ọ bụ ẹphebèdua-o; ọo iphe lanū ono bẹ unu kwetarū.

Eshi l'onwu teta k'anyi

¹² Sụ-a; ọ -buru l'ozì-oma ono bụ lẹ Kéreshi shi l'onwu teta dzuru ndzụ; ?denuhunu g'ọ gude unu gbẹ harū sū l'e tee shidu l'onwu eteta? ¹³ Teke ọ bụ eviya lẹ ndu nwuhuru anwuhu tee shidu l'onwu eteta; ọ n'iya-a bụ lẹ Kéreshi te etetaduru. ¹⁴ Teke ọ bukwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzụ; ọ n'iya bụ l'iphe ono, anyi ezi ono bụ iphemmanū; ekweta, unu kwetarū kẹ Kéreshi bukwarupho iphe-mmanū. ¹⁵ Ọ tọ bụdua iphe-mmanū kpụ; obenu l'ono egoshifua l'anyi adzū ụka atụkobe Chileke eshinu anyi epfu l'ọo Chileke meru Kéreshi o shi l'onwu teta dzuru ndzụ. E -mechaa; ophu Chileke emeduru ndu nwuhuru anwuhu ẹphe teta dzuru ndzụ eviya; ọ n'iya bụ l'anyi dzuru ụka. ¹⁶ Teke ọ bụ lẹ Chileke tee medu ndu nwuhuru anwuhu g'ephè teta dzuru ndzụ ọzo; ọ n'iya bụ lẹ Chileke te emekwarupho Kéreshi g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzụ. ¹⁷ Teke ọ bukwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzụ; bụ n'iya bụ l'ekweta, unu kwetarū kẹ Kéreshi bụ mkpọkoro iphe, enwedu ishi; tẹme iphe-ẹji, unu meshiru dukwapho unu l'ẹhu g'ọ dū iya. ¹⁸ Ọ n'iya bukwapo lẹ ndu onoya, ẹphe lẹ Kéreshi tugbaru tẹme ẹphe nwuhu ono bẹ lawarū l'iswi. ¹⁹ Ọme ẹka anyi eleberu ọnya iphe, Kéreshi e-meru anyi bụ lẹ ndzụ-a, anyi nọ nta-a kpurumu; mẹ anyi a-bukwaru ndu gege akachaa agba k'akuru ọshi lẹ mgboko-a.

²⁰ Obenu lẹ Kéreshi shiwaa l'onwu teta dzuru ndzụ. Ọ bụwaru iya bụ onye mbụ lẹ ndu nwuhuru anwuhu, e-shi l'onwu teta. ²¹ Ọ kwa g'onwu shi l'ẹka nwoke lanū barahū bukwapo g'eteta l'onwu e-shi l'ẹka nwoke lanū vuru ire. ²² Ọo gẹ nemadzū mgburugburu anwuhuje; kẹle ẹphe shi l'ẹhu Ádamu bukwapo g'iphe, bụ ndu ẹphe lẹ Kéreshi tugbaru buru nanū e-nweru ndzụ ọphúú. ²³ Obenu l'onyemonye e-teta nọdu ndzụ mẹ o -rwubeẹ ya pho; Kéreshi, bụ iya bụ onye mbụ-a vuwaa ụzo; ndu bụ ndu kẹ Kéreshi etsota iya mẹ ọ -byaepho. ²⁴ E -mechaa; l'a byarwuta lẹ teke ikpazụ, bụ teke Kéreshi e-woru ike, o gude buru eze ye Chileke, bụ Nna l'ẹka; tekè ono bẹ oo-mewaa g'ike bvukota iphe, bukotakpoo ọchì-ọha mẹ ọ-nọ-l'oke-ọkwa mẹ o-gude-ike g'ephe ha. ²⁵ Ọle Kéreshi bụfutaje eze, ndu mgboko l'ophu jasū teke Chileke e-me iya g'ọ zọpyabe ndu ọhogu iya l'ọkpa. ²⁶ Iphe, bụ ọhogu ikpazụ, oo-mebyi irè iya bụ ọnwu. ²⁷ "L'ọ meakwaru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa iya." Ophu doru ọnya bụ l'a -sụ l'ọ zọpyaberu "iphemiphe" l'ọkpa bẹ a gufuru Chileke; mbụ onye ono, meru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa ọbu. ²⁸ Teke Nwa kẹ Chileke bụepho ishi iphemiphe; noo teke oo-woru onwiya woru ye Chileke ono l'ẹka; mbụ onye ono meru g'ọ buru ishi iphemiphe ono; k'ophu Chileke a-buru ishi iphemiphe.

²⁹ O -buru l'e tee shidu l'õnwu eteta; ?ee-mekwanu ndu ono imeagha? mbu ndu ono, e meru baputizimu l'iswi ehu ndu nwuhuru anwuhu ono? O -buru le ndu nwuhuru anwuhu te etetadu ililekpo; ?buhunu gunu meru go gude a nodu eme baputizimu l'iswi ehu ndu ono? ³⁰ ?Bu gunu meru go gude anyi nodu anoduje alo ishi anyi alole tekenteke? ³¹ Unwunna mu; o kwa eku onwomu, mu egudeje unu eku k'atugba, anyi l'unu tugbaru le Kereshi meru go gude mu nodu epfuru iya unu su le mu anodujekwa ala maa mboku-mboku. ³² O -buru le mu l'ejo anu-egbudu lwuru ogo le Efesoosu o buru nemadzu be mu alwudoru iya; ?bu gunu be mu ritaru iya? O -buru le ndu nwuhuru anwuhu tee shidu l'õnwu eteta; "G'anyi watanu eri go du anyi; ngu go du anyi; o -be echele; anyi anwushihunu."

³³ Unu te ekwekwa g'e dephua unu. "O kwa ejo oswi emebyi ama onye."

³⁴ Ophu g'egomunggo l'wadupho unu azu; g'unu ahaa eme iphe-eji wata eme iphe, pfuru oto. Iphe, mu epfukwa owa-a bukwa g'iphere kabu du unu. L'o nwekwaru g'unu ha ndu ophu amadu Chileke ililekpo.

Ogwehu, ee-gude shi l'õnwu teta

³⁵ O nweru onye a-gbeshi l'o jia su: ?Denukpoo ge ndu nwuhuru anwuhu e-shi teta dzuru ndzu? ?Bu ogwehu du idagha be ephe e-nweru m'ephe teta obu? ³⁶ I bukwanu onye-eswe! Iphe, i koru l'ali te erwutajekwa ozo gbahaa l'o rehuru ewa ³⁷ Ozo bu l'o to budu g'iphe, a kuru l'ali aduje me o -vugheepo bu g'oduje teke anyi kuru iya. Iphe, akuje bukwa akpuru iya; mbu du g'akpuru akpe me akpuru-iphe ozo, dugbaa l'udu iya l'udu iya. ³⁸ Ole Chileke egudeje eka iya meru ugbugba nu iya go du yebu Chileke ree; o nuje akpuru iphemiphe ugbugba, gbaru iya nu.

³⁹ Anuehu iphemiphe ta agbadzukwaru nanu. Nemadzu nweru anu-ehu nkiya; anu nweru nkiya; enu nweru nkiya; ema nweru nkiya.

⁴⁰ Iphe, du l'imigwe nweru ugbugba nkiya. Iphe, du l'ali nweru ugbugba nkiya. Ole biribiri k'ugbugba iphe, du l'imigwe be du iche; biribiri k'ugbugba iphe, du l'ali dukwapho iche. ⁴¹ Enyanwu nweru biribiri nkiya iche; onwa nweru nkiya iche; nokwapho ge kpokpode nweru biribiri nkiya. Ke kpokpode bu l'o nweru ophu akaje ibe iya ekeke.

⁴² Nokwapho g'oo-du teke ee-shi l'õnwu teta dzuru ndzu. Ehu nemadzu rehuru erehu teke e yeru iya l'ali. Ole teke oo-teta dzuru ndzu be o-buru iphe, tee rehubaedu erehu. ⁴³ E liru iya teke o du ideyideyi; ole o -teta be oo-du biribiri l'anya. E liru iya teke ike adudu iya; ole teke oo-teta be ike a-du iya. ⁴⁴ E liru iya teke o bu ogwehu mmanu; teke o-shi l'õnwu teta be o-buru ogwehu, shi l'eka Unme Chileke. Ogwehu mmanu dukwa; ogwehu shi l'eka Unme Chileke dukwapho. ⁴⁵ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Onye ivuzo, bu Adamu be e meru o buru nemadzu, dzu ndzu." O bya emee Adamu k'ikpazu, o buru unme, emeje ganodu ndzu. ⁴⁶ O to bukwa ugbugba, shi l'imigwe evujeru uzo; o kwa ugbugba k'eliphe evujeru uzo; k'imigwe etsota iya. ⁴⁷ Nwoke mbu be e gude eja, shi l'ali mee; nwoke k'ebu shikwanu l'imigwe. ⁴⁸ Oo ge nwoke mbu pho e gude eja, shi l'ali mee pho du; bu g'iphe, bu ndu e gude eja, shi l'ali mee dukota. O buru ge nwoke ophu shi l'imigwe du; bu ge ndu k'imigwe a-dukotakwapho. ⁴⁹ Oo 'epho g'anyi yeru onye k'ono, e gude eja, shi l'ali mee ono bu g'anyi e-ye onye k'imigwe.

Teke Kereshi l'a-bya ozo

⁵⁰ Unwunna mu; iphe, mu e-pfufuaru unu bu; iphe, nweru anu-ehu bya enweru mee taa bahukwa l'eka Chileke bu eze. Ophu iphe, erehuje erehu ta anojekwa je aduwaruro aduru. ⁵¹ Unu ngabe nchi ge mu kooru unu iphe, e shi domia edomi. G'anyi ha taa nwuhugbukwa; obenu l'aa-gbanwegbukotakanu anyi ⁵² le ntabu-nya lanu me e -gbuepho opu-ogu ono, ee-gbu gude goshi le teke ikpazu ruwaru ono. Teke e gbuerupho opu ono; ndu nwuhuru anwuhu etetakota dzuru ndzu ozo; k'ophu ephe taa nwuhubaedu anwuhu; l'og gbanwekwaapho anyibedua.

⁵³ Iphe, unu a-maru bu l'ogwehu owa-a, l'e-rehu erehu-a; chitafutajekwa ogwehu ophu tee rehuedu erehu woru kpube onwiya. Ogwehu owa-a, l'anwuhuje anwuhu-a chitajekwapho 'anwuhu anwuhu kpube onwiya.

⁵⁴ Teke ogwehu-a, l'e-rehu erehu-a chitaerupho ogwehu ophu tee rehu erehu kpube onwiya; ogwehu owa-a, l'anwuhu anwuhu-a chita ophu taa nwuhudu anwuhu kpube onwiya; noo teke iphe ono, e deru ono a-vu g'e deru iya. O pfuru su: "Onwu be emekpearu; lwua ya ree."

⁵⁵ Gube onwu ?denuhunu

ogba-kpii ngu obu?

Gube ilu; ?denuhunu iphe,

iigudeje emekpe ndzu?*

⁵⁶ Anwuhu be ogba-kpii ya bu iphe-eji; ike k'iphe-eji bukwanuru ekemu.

⁵⁷ Ole-a; Chileke dukwa ike; yebedua meru g'anyi gbè l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi lwu-kpee iphemiphe ono.

⁵⁸ Noo g'o gude mu su: unube unwunna mu, mu yeru obu; unu kpo onwunu g'abara. Unu pfuru pfushia ike; te ekwekwa g'e mee unu g'unu te etete. G'eka unu kangojekwapho l'ejeru Nnajiuphu ozi, nyiberu anyibe tekenteke; eshinu unu maru l'akanya, unu no l'eka Nnajiuphu ese ta abudu akanya ola-l'iswi.

16

Okpoga, e gude eyeru ndu ke Kereshi eka

¹ A bya l'okpoga ono, unu gude obu unu anu ndu ke Chileke le Jierusalemu ono; mu su g'unu meje iya egube ono, mu ziru Chiochi, nogbaa le Galeshiya g'ephe meje iya ono. ² Iphe, bu Sonde, a-nwuta nu g'onyenonu wofutaje iphe ge Chileke mekpøerupho o nweberu iphe; woru kwakobeje iche; g'o to buepho mu -bya temanu unu agbe teke ono nakohaa ya. ³ Teke mu byaerupho; mu ederu ekwo nu ndu unu a-hota g'ephe gude iphe ono, unu nuru ono wolaa Jierusalemu. ⁴ Teke o bu l'og iphe, gbaru k'ophu mu e-je; mu l'ephe aswiru jeshia.

Iphe, Polu riru k'ememe

⁵ Mu a-kpafutakwaa unu me mu -shiepho ali Masedoniya; le mu arikwa k'eshita eka ono. ⁶ Uzo -du; mu l'unu anoduwaro me mu -bya; ozo mu a-nokpoonu udzuminu ono; g'unu edukwanaa mu ije ge mu jeshia eka bukpo eka mu eje. ⁷ L'o -buru nta-a, mu aghabu aghabu-a be o to dukwa mu g'a su le mu l'unu humaru. Mu ari le mu -byaepho be mu l'unu a-no nwodu me o -bunuru le Nnajiuphu kweru.

⁸ Ole mu a-nodu le Efesosu jasu l'obo Pentikosutu. ⁹ Le Chileke gbuaakwaru mu uzo okpobe egbuha ge mu jee ozi, e-ye eka shi; teme ndu l'eme g'ephe kposhia mu iya du igwerigwe.

* 15:55 15:55 Gunaa Hos 13:14.

Timoti yee Apõlosu

¹⁰ Teke Timoti byaru; unu letakwa ɛnya mee ya g'õ tũsaru ɛhu. L'unu maru l'oojeru Nnajiuphu ozi gɛ mu eje-a. ¹¹ Oo ya bu lɛ-a; g'õ tɔ dukwa onye a-nma iya phulaphula. Unu dukwaa ya ije; g'oogude ɛhu-utso lwa; lɛ mu elekwa ɛnya lɛ yele unwanna anyi ndu ophuu l'a-tũko swĩru lwa.

¹² O -buru kɛ Apõlosu; mbũkwapho onye k'ono, anyi l'iya tũkokwarupho ejeru Nnajiuphu ozi ono; mu pfushikwaru iya ike sũ iya gɛ yee unwanna anyi ndu ophuu tũko swĩru kpapfuta unu; ɔle ɔ tũko dũdu iya g'õ bya nta-a. Oo-bya mɛ Ƴzo dũleru iya pho.

Opfu, Põlu gude akpõchi iya ishi

¹³ Sũ-a; unu kwabejekwa ɛnya; unu apfũru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru kɛ Kéreshi; unu mejekwa gɛ nwoke l'iphe, bũkpoo iphe, unu eme ememe; unu eshihakwapho ike. ¹⁴ Unu gudeje n-yemobu meje iphemiphe, unu eme ememe.

¹⁵ Unwanna mu; ophu unu maru bu l'oo Sutifanasu yee ndibe iya bɛ bu ndu e vuchaa Ƴzo pfuta yeru Kéreshi l'alĩ Gurisu; tɛme ɛphe hofutawaa onwophɛ dobe; sũ l'ɛphe a-nõdujeepho eyeru ndu-nsõ ɛka. ¹⁶ G'õ bũkwaru ɛgube ndu ono bɛ unu e-meje iphe, ɛphe pfuru. Nokwapho g'unu e-meje k'iphe, bũkpoo ndu ɛphe l'ɛphe gba mgba eje ozi bya esekwapho akanya ono.

¹⁷ ɛhu atso mu utso lɛ Sutifanasu yee Fochiunetõsu mɛ Akayikõsu bɛ byaru nũ; kele iphe, unu gege eme bɛ ɛphe mekõtawaru. ¹⁸ ɛphe mewaru g'ɛhu ka mu ebvuru ebvuru bya akakwapho unubɛdua. Oo ɛgube ndu ono bɛ a-dũjeru unu lɛ nsõ.

¹⁹ Ndu Chĩochi Eshiya l'ekelekwapho unu-o. Akwĩla yee Pirisila mɛ ndu Chĩochi, l'edzukoje l'ũlo phɛ gudekpõo obu phɛ ekele unu ekele; mbu unubɛ ndu unu l'ɛphe tũgbaru lɛ Kéreshi bũru nanũ. ²⁰ Iphe, bũkpoo unwanna anyi l'ekelekõtã unu ekele.

Unu ekelekwapho nwibe unu ekele nmata phɛ akpa, dũ nsõ.

Ekele, shi l'ɛka Põlu

²¹ Ekele ɔwa-a bũkpokwaa mbɛdua, bu Põlu ede iya l'onwomu ekele unu.

²² G'onye ete eyeduru Nnajiuphu, bu Jizõsu Kéreshi obu; bũkwaru onye a turu õnu. Marana ta!*

²³ Gɛ Nnajiuphu, bu Jizõsu kéreshi meeru unu eze-iphe-õma.

²⁴ Mu yekõtaru unu obu g'unu ha opfu l'anyi l'unu tũkoru tũgba lɛ Kéreshi, bu Jizõsu. Nokwa g'õ dũ.

* 16:22 16:22 Iphe, Marana ta fũtaru l'opfu ndu Aramu bu: Jiko; bya Nnajiuphu!

Èkwo-ozi K'èbo, Pọlu Deru Nù Ndu Kọrentu

¹ Ọwa-a bụ èkwo-ozi, mụbe Pọlu ede; mụbe onye Chileke kuru mee ge mu buru onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'iya ede èkwo-a bụ nwanna anyi Timoti. Ndu anyi ede iya anụ bụ Chiochi ke Chileke le Kọrentu me iphe, bukpo ndu-nso, bu l'alì Akaya l'ophu.

² Anyi sụ ge Chileke, bụ Nna anyi yee Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meru unu eze-iphe-oma; mekwaapho g'unu buru l'èhu-guu.

Pọlu ekele Chileke

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna ke Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. Oo ya bụ Nna ophu aphu obu-imemini nkiya nyiberu anyibe; bya aburu Chileke, bụ iya be ndumobu l'ophu shikota l'eka. ⁴ O bụ iya bụ onye aduje anyi obu l'iphe, bukpo iphe-ehuka, anyi ejekpo ejeje; g'anyi adukwanu ike dua ndu obu m'ephe-nodu eje iphe-ehuka g'o duhabe. Anyi egudekwanu ndumobu ono adu ndu ozo.

⁵ L'o kwa g'anyi yi l'iphe-ehuka, nyiberu anyibe, Kéreshi jeru bụ g'anyi yihukwapho le ndumobu, nyiberu anyibe ophu Kéreshi adu anyi. ⁶ Su-a; o -buru l'anyi eje iphe-ehuka; unu makwaru l'iphe-ehuka ono, anyi eje bukwa g'ee-shi ge Chileke adua unu obu; teme o bukwarupho g'ee-shi ge Chileke adzo unu. Teke Chileke adukwanu anyi obu; ono aburu iphe, unu e-gude shihu obu ike teke unu a-nodu ata nshi eje egube iphe-ehuka ono, anyi eje ono. ⁷ Qobujeri anyi -nyata unu; anyi asu l'anyi maru-a l'unu a-pfushia ike. Noo kele anyi maru l'oo g'unu yi l'iphe-ehuka, anyi eje-a bụ g'unu yihukwapho le ndumobu ophu Kéreshi adu anyi.

⁸ Unwunna anyi; iphe, anyi eme g'unu maru bukwa k'iphe-ehuka, anyi jeru le Eshiya. Ewerè, meru anyi meghakwaru anyi aka k'ophu o du g'onye e boru ivu, nyi-kworu iya olu. O tsuta-beru anyi l'èhu k'ophu anyi eshiedu rikwadaa l'anyi e-mechaa dzukwaduru ndzu ozo. ⁹ Mbụ-a; anyi shi rja l'e kpewaru anyi mpfugbu; ole ono tukoru buru iphe, e-me g'anyi ta anodu arì l'anyi a-du ike dzo onwanyi; mekwaapho g'anyi wotachia onwanyi ye Chileke l'eka, bụ iya bụ Chileke l'aduje ike mee g'onye nwuhuru anwuhu shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹⁰ O dzotaru anyi l'ejo ogu ono, gege eri anyi ishi ono. O bukwarupho g'oo-noduje adzo anyi bu ono. Oo ya buwaa aka enya anyi du l'oo ya a-dzota anyi. ¹¹ Unubedua kwapho; unu yekwarupho anyi aka; anyi pfulu nuru anyi Chileke. Oo ya bu; g'aa-du igwe kele Chileke ekele ehụ anyi; kele iya k'eze-iphe-oma, o meru anyi; kele o numaru olu ikpoto ndu epfu anụ iya nù.

Pọlu agbanwe iphe, o tuberu

¹² Obu anyi meru g'o doo anyi enya rengurengu le ndiphe ta aghachadu umere anyi aghacha; ophu ntuphu-ire adudu iya; kelekele me a -bya l'èhu anyi l'unu. Umere anyi pfuru nhamunha l'iphu Chileke. O buru iphe ono be anyi aba aba iya. O to bukwa le mmamiphe ke ndiphe be o shi; o kwa eze-iphe-oma, Chileke l'eme. ¹³ L'iphe, anyi ederu unu bukwa iphe, unu a-du ike guta maru iphe, o pfuru. Mu elekwa enya l'oo-mechaa dogbua unu enya ree; ¹⁴ mbu iphe ono, doru unu enya aka lanu aka lanu nta-a ono. Unu maru le mboku ono, Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu a-bya ono be

unu a-hụma iphe, a-zọbe gude anyi aba l'abaa; anyịbedua egudekwapho unu abakwapho.

¹⁵ Ọ kwa l'ọ doru mu ọnya l'unu maru iphe ono; meru g'ọ gude mu shi sụ lẹ mu a-byaadaa ndu-unu bya emee g'urwu gbaaru unu k'ugbo ẹbo. ¹⁶ Mu eshiwaro elieli jeshia Masedoniya. Mu -shiepho Masedoniya lwaję mę mu abatakwanę ozo byapfuta unu mę unu edua mu ije gę mu jeshia Jiudiya. ¹⁷ ?Ọ dų unu gę mu shi agha onwomu aghagha teke ono, mu shi tųbe iya egube ono? ?Tọo unu riru lę mu epfuje iphe nkemu gę ndiphe. L'ọ kwa ndiphe asuje: Ee l'iphe, uche phę suru: Waawa. ¹⁸ Tuswekwa! Ọ kwa gę Chileke l'onwiya bų onye gbaru g'e gude ire iya ęka bų g'iphe, anyi epfu gbaru g'e gude iya ęka lę Ee anyi bų Ee; Waawa anyi buru Waawa. ¹⁹ Lę Jizosu Kéréshe ono, bų Nwa Chileke ono, Sayilasu pfuru unu opfu iya ono; Timoti pfuaru iya unu ono; mbędua l'ishi onwomu pfuaru iya unu ono ta abukwa egube onye asuje Ee l'iphe, uche iya suru Waawaa. Ọ chikwaa iphe, ọ bų bų lę Kéréshe ono -sųwaa Ee bę ọ bų Ee. ²⁰ Ọo ya bų lę Chileke shi l'ęhu Kéréshe ono emeębekota iphemiphe, yebe Chileke kweru ukwe iya. Noo g'ọ gude anyi nọdu eshije iya l'ęka sų "Amęnu"; g'ee-shi nno kwabe Chileke ńvų. ²¹ Ọo Chileke meru g'onye l'unu shi l'ęka Kéréshe pfuru pfushia ike; teme ọ bukwaru iya pho hotaru anyi. ²² Ọ meru anyi iphe-ohubama, egoshi l'anyi bų ndu nkiya bya eworu Unme-dų-Nso nkiya ye l'obu anyi gude goshi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya l'oo-mechaa meeru anyi ono.

²³ Ọo Chileke ono bę bų ekebe mu. Mbų; g'ọ mekwaa mu g'ọ dų iya ree mę ọ -bųdu ire-lanų bę mu epfu-a: Iphe, kparų iphe, mu harų abya Kọrentu bukwapfo gę mu ata abaduru unu mba shii. ²⁴ Anyi te emekwa g'anyi tubujeru unu iphe, unu e-kweta; eshinu unu pfu-shiru ike l'ekwekwe, unu kweru kę Kéréshe. Ọ chia iphe, anyi shiberu ite iya bų g'anyi tųko atųko mee g'ęhu kabaa unu atso-shi ńtso ike.

2

¹ Noo g'ọ gude mu gude obu mu g'ọ ha sų lę mu ta abyaędu ndu-unu; bya unu akpatsu aphų ozo. ² Lę teke ọ bų lę mu kpatsuaharu unu aphų ozo; ?bųhunụ onye a-nọdu emehunu g'ęhu tsoje mu ńtso? ?Bųhukwapfo ndu ono, mu kpatsuru aphų-a? ³ Noo g'ọ gude mu dee iphe ono, mu deru ono; g'ọ tọ bų ọme mu byaru; mę ndu gege eme g'ęhu tso mu ńtso agbę kpatsuahaa mu aphų. L'iphe, doru mu ọnya bų l'unu -mewaa g'ęhu tso mu bę ęhu a-tsahakwapfo unubędua ńtso. ⁴ Teke mu ede ękwo ono bę o shikwa atsu mu l'ęhu k'ophu ęhu eshidu buru mu ęhu; mbų-a; aphų jikwaru mu obu; mu nọdu ehubu ọnya-mini ede iya. Mu te edekwaru iya gę mu kpatsu unu aphų. Ọ chikwaa iphe, mu gude dee ya bų g'ọoburu iphe, e-me g'unu maru lę mu yenųkaru unu obu.

Aguru onye a hųrų ahųhų nvu

⁵ Ọ -buru l'ọ duru g'unu ha onye mewaru onye ozo egube iphe, aphų ono; unu makwarų l'ọ tọ bukwa mu bę o meru iya; ọ kwa unubędua g'unu ha bę oome iphe, aphų obu. Ọle mu tee jedu iya rọ epfunęka. Ọo ępho iphe, mu epfu bų l'ọ ghuduru mę ọ buwaru unu g'unu ha bę o meru iphe, aphų ono. ⁶ Onye ono bę mu epfukwa sų l'ahųhų ono, unu ka l'otu hųa ya ono dukwaa ree; g'a ta hųekwa. ⁷ Ọ chia iphe, unu e-me nta-a bų g'unu ghakọbe gųaru iya nvų dųa ya obu; a -nọnya o gude agų aphų; obu pphufu iya. ⁸ Ọo ya bų l'iphe, mu arwọ unu bų g'unu mee g'ọ maru l'unu yeru iya-a

obu. ⁹ L'iphe, mu shi gude deeru unu ẹkwo phọ bukwa gẹ mu hùeshikwa unu ama; maru ?unu emeje-a iphemiphe, mu sùru g'unu mee. ¹⁰ Iphe, bukpo onye unu guru nvù l'iphe, bukpo iphe, o mesweru bẹ mbèdua l'ishi onwomu guakwaru nvù. Iphemiphe, mu guru nemadzù nvù iya; mbù mẹ o -nwekwarù iphe, mu guru nvù iya; bẹ bukwa l'iswi ẹhu unu bẹ mu nọ l'iphu Kéreshi gúa ya. ¹¹ Oo ya bụ g'eeshi ẹgube ono gbobuta Nsetanu g'ọ tọ gbahaa anyi l'eregede eshinu anyi machaarù iphe, ọ tũberu ememe majia ya ẹnya.

Teke Polu nọ lẹ Tirowasu

¹² Sù-a; lẹ teke ono, mu jerwuru Tirowasu je asa ozi-oma kẹ Kéreshi ono bẹ mu rwuru je ahuma lẹ Kéreshi mewaru ọzo dukpooru mu ọkpobe adudu gẹ mu bya ejeeru iya ozi. ¹³ Ole mu rwuru ophu ẹhu ebvukpodaaru mu ebvuru; kele mu rwuru; ophu mu ahumaduru nwanna anyi, bụ Tayitọsu l'eka ono. Tọbudu iya bụ; mu parù phẹ haa; ọ bũru mu eje Masedoniya.

Etso Kéreshi gbọo ogboo

¹⁴ Mu asù Chileke l'ọ dọ ike; yẹbedua, shiwaal'iphe ono, Kéreshi meru ono; eduphe anyi; anyi nọdu Kéreshi l'eka agbọ ogboo; k'ophu bụ ẹkameka, anyi jeru eeshi l'ẹhu anyi maru onye yẹbe Chileke bụ; waa k'ophu ozi-oma ono a-vọ ẹkameka pfurupfuru g'iphe, mkpọ iya eshi kwẹekweekwee. ¹⁵ L'iphu Chileke bẹ anyi dọ gẹ mkpọ ozi-oma ono, eshi kwẹekweekwee l'ẹhu ndu a dzọtaru; mẹ l'ẹhu ndu ala l'iswi ono. ¹⁶ L'ọ dọru ndu ophu mkpọ ozi-oma ono atagbu l'epho; ọ dọru ndu ophu o meru g'ephe nọdu ndzù. Oo ya bụ; ?bù onye sùru eje ẹgube ozi, dọ nno? ¹⁷ Anyibedua ta arwutoshikwa ozi-oma ono arwutoshi gẹ ikpoto ndu ozo eme iya. Anyibedua, Chileke ziru-a egudejekwa obu iphóro epfu opfu ono l'iphu iya, bụ iya bụ iphe, gbaru ndu ejeru Kéreshi ozi.

3

¹ ?O dọ unu g'anyi watawarù aja onwanyi ajaja ozo tọ? ?Bù g'e dee ẹkwo l'anyi bụ ndu ire-lanù nù anyi g'anyi nù unu gẹ ndu ozo anuje unu? Tọ ?Bù g'anyi sù g'unu nù anyi ẹkwo, l'egoshi l'anyi bụ ndu ire-lanù g'anyi parù gẹ ndu ozo apajeru? ² O kwa unubèdua l'onwunu bụ ẹkwo, e deru nù anyi. Ẹkwo k'ono bẹ e deru ye anyi l'ọkpoma g'onnyemonye guje g'o doo ya ẹnya. ³ O bũwaa g'unu goshije l'unu bụ ẹkwo ophu Kéreshi deru nù anyi g'anyi pajeru. Ẹkwo obu ta abudu mini-ẹkwo bẹ e gude dee ya. Iphe, e gude dee ya bụ Unme, shi l'eka kẹ Chileke; mbũkwa Chileke ophu dzu ndzù. Ophu ẹka e deru iya abudu lẹ mkpuma, dọ g'okwekpu; ẹka e deru iya bụ l'obu nemadzù.

⁴ Iphe, anyi gude epfu nno bụ lẹ Kéreshi mewaru anyi g'anyi gudeje ire Chileke ẹka. ⁵ Iphe, mu epfu-a ta abũkwa l'o nweru ike, dọ anyi l'ẹhu, bụ ike, anyi e-gude epfu l'anyi suru eme ẹgube iphe ono. Ike, anyi nweru bukwa Chileke bẹ o shi l'eka; ⁶ yẹbedua, bụ iya meru anyi sùru eme g'a maru l'anyi bụ ndu ejeru Ogbandzu òphúú ono ozi. O tọ bukwa ekemu ophu e deru l'ekwo bẹ ọonuje anyi nta-a. O kwa Unme-dù-Nsọ nkiya bẹ ọonuje anyi. L'ekemu ophu e deru l'ekwo egbukwa egbugbu; obenu lẹ Unme Chileke l'anuje ndzù.

⁷ Sù-a; ọ bũru l'ekemu mgbu-ọnwu ono e deru kaa ya akaka lẹ mkpuma, dọ bachibachi ono bẹ gburu nwijnwii; k'ophu bụ lẹ unwu Ízurelù ta adudu ike lee Mósisu ẹnya l'iphu; mbù ogbu nwijnwii ophu e-mechaa

phukashihu nū; ⁸ bụchia ozi Unme-dụ-Nsọ eje taa kabadaa adū akpabiri? ⁹ Teke ọ bụ l'ozī, nmaru ikpe-ọnwu ono dū-be akpabiri egube ono bẹ ozi k'apfubekoto ono a-kabakwanu adū akpabiri. ¹⁰ Ọo ya bụ; l'e -pfuje iya epfufu; mu asu l'ogbu-nwijnwii ophu uzo mbu pho gude ta aduedu iphe, ọ bụ l'eka ogbu-nwijnwii ke nta-a no. Ogbu-nwijnwii ke nta-a ono bu ogbu-nwijnwii, nyiberu anyibe. ¹¹ Le teke ọ bụ l'iphe ono, l'e-mechaa phukashihu nū ono dū-be akpabiri egube ono bẹ ophu a-dūwaro adudu a-kabakwanu adū akpabiri.

¹² Ọo ya bụ l'e -shinu enya anyi dū l'egube iphe ono bẹ anyi apfushije ike asa kpa kpa. ¹³ Anyi te emedu ge Mosisu, jeru je achita ekwa phuchia iphu ge ndu Izurelu ta ahuma iya iphu g'ogbu-nwijnwii ono chihuada. ¹⁴ Ebe ọ bukwa l'ephe ta ahumaduru iya; Chileke kwechikwaru phe pho enya; kele oobujeru ephe -nodu agukpoo ekwo ogbandzu k'akahu ono; mbukwa jasū ntanu-a; ọodu g'e gude egube ekwa ono phuchikwaa phe pho iphu g'ephe ta amaru iphe, ephe agu. Ọo 'epho atugba onwonye le Kereshi kpurumu l'a-phufu ekwa ono. ¹⁵ Mbu-a; oobujeru teke ephe agu ekwo ekemu Mosisu ono; mbukwa byasu nta-a; egube ekwa onoya aphuchie phe pho egomunggo. ¹⁶ Ole ọ kwaa g'ekwo-opfu Chileke pfuru ke Mosisu bu g'oo-dū ndu Izurelu; l'ekwo-opfu Chileke pfukwaru ke Mosisu su: "Oobujeru teke ọ ghawaru Nnajiuphu iphu; ekwa ono aphufu." ¹⁷ Ọo Nnajiuphu ono bu Unme-dū-Nsọ ono. Ọ buru l'eka Unme-dū-Nsọ ono bẹ ato l'egbu shi. ¹⁸ Anyibe ndu ono g'anyi ha bu ndu adudu iphe, phuchiru anyi iphu; anyi nodu ele ogbu-nwijnwii ke Chileke ono enya g'onye ele enya l'onyo; ọ gbanwee anyi; anyi dū g'ọ dū; mbu shi l'ogbu-nwijnwii kaba egbu nwijnwii. Onye o shi l'eka buru Nnajiuphu ono, bu Unme-dū-Nsọ.

4

Ekwu, no l'ite-urwa

¹ Ọo ya bụ; l'eshinu Chileke phuru anyi obu-imemini bya eworu ozi ono ye anyi l'eka bẹ ike ta abykwa abvu anyi l'ozī ono. ² Iphe, anyi jikaru bu iphemiphe, bu iphe-iphere; mbu iphe, eeme le mpya. Anyi te emedu iphe eregede; ophu anyi agwadu opfu Chileke ngwaragwa. Iphe, anyi emejechia bu l'anyi epfuje okpobe-opfu ono tua ya jala. Anyi anoduje l'iphu Chileke eme egube ono g'onwonye egude nno shi l'obu iya maru ndu anyi bu. ³ Le teke ọ bu l'ozī-oma ono, anyi ezi ono bu iphe, e gude iphe kwechia ekwechi; ọ kwa l'enya ndu ala l'iswi bẹ e kwechiru iya iphe obu. ⁴ Le Obutuswe, bu iya bu ishi ke ndu mgboko-a bẹ woakwaru aka pyichia ndu bu ekwegekwe l'egomunggo g'o mee k'ophu ephe taa humadu iphoro, shi l'ozī-oma ono, echiru phe swacha swacha ono. Iphoro ono egoshi ogbu-nwijnwii ke Kereshi. Ọ buru le Kereshi ono bẹ a humaru Chileke l'onwiya. ⁵ Ọo ya bụ; l'ọ to bukwa onwanyi bẹ anyi anoduje epfu g'a maru. Ọ kwa Kereshi Jizosu, bu Nnajiuphu anyi ono. Anyibedu l'ishi onwanyi bukwapho ndu ejeru unu ozi l'iswi ehu Jizosu. ⁶ Ọ kwa Chileke ono, suru g'iphoro shi l'ochii nwua phoo ono bukwapho Chileke, meru g'iphoro iya nwukwaapho phoo l'ime obu anyi. Ọo ya bụ ge ndiphe, amaru ọdu-biribiri ke Chileke; mbu ọdu-biribiri, shi l'iphu Kereshi egbu nwijnwii.

⁷ Su-a; anyi dukwapho g'ite, e gude urwa kpua, Chileke woru iphe ono, ereshi ire ike ono, bu iya bu iphoro iya ono woru dee. Iphe, o gude dee ya nno bu g'a huma l'ike iya ono, nyiberu anyibe ono te eshidu anyi l'eka; l'ọo

yẹbedua bẹ o shi l'ẹka. ⁸ Aanọduje akpa anyi ẹhu tekenteke l'ẹkameka; ọle ọ tọ bukwanu l'aakpapyajẹ anyi ishi. A -nonyaa iphe, aharu atsọ anyi l'ẹhu k'ọphu anyi taa majeeduru iphe, anyi e-me; ọle ọkpoma eshihujeela anyi ike. ⁹ Eemeje anyi ewere; ọle Chileke te ebuhajẹkwanu anyi ẹka. E chitsuje anyi; ọle e te echigbujẹkwanu anyi echigbu. ¹⁰ Mbọku-mbọku bẹ anyi ejeje iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru teke ono, ọobyaa anwuhu ono. Ọo ya bukwapọ g'aa-huma ndzọ, shi l'ẹka Jizọsu l'ẹhu anyi. ¹¹ Ọ tọ dukwa tekenteke anyibe ndu ọphu dzọ ndzọ ta atsọ-gejeduru atsọ-geru l'ọnu ọnwu; l'opfu ẹhu Jizọsu; g'aa-huma ndzọ, shi l'ẹka Jizọsu, du anyi l'ẹhu ọwa-a, a-nwuhu anwuhu-a. ¹² Ọo ya bu l'ọnwu swiru anyi; ndzọ swikwanuru unu.

¹³ Sọ-a; l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ e dekwaru sọ: "Mu kweru kẹ Chileke. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude mu nọdu epfu opfu iya." Ọ buru l'anyi kweru kẹ Chileke ẹgube ono meru g'ọ gude anyi nọdu epfukwapọ opfu iya. ¹⁴ Ishi iya bu l'anyi maru lẹ Chileke ono, meru gẹ Nnajiuphu, bu Jizọsu shi l'ọnwu teta dzuru ndzọ ono l'e-mekwapọ g'anyi shi l'ọnwu teta dzuru ndzọ opfu l'anyi lẹ Jizọsu tugbaru buru nanu; l'ọogbe teke ono tuko anyi l'unu duta bya edobe l'iphu iya. ¹⁵ Iphemiphe ono bukota l'opfu ẹhu unu. Ọo ya bu g'eze-iphe-ọma kẹ Chileke akabaa erwu ndu du igwerigwe ẹka. Eze-iphe-ọma ono emee g'a du igwe kabaa ekele Chileke ekele; shikwapọ nno kwabẹ iya ọbvẹ.

¹⁶ Ọo ya bu l'ike ta abyakpọda abvu anyi l'ozi ono. A makwaru-a l'ẹhu anyi libahuwaru alibahu teme ọ nọdu abyawaa anwuhu; obenu lẹ ndzọ ono, Chileke nuru anyi ono bẹ ọonoduje eme mbọku-mbọku g'ọ du ọphúú ọphúú. ¹⁷ Teme iphe-ẹhuka, anyi eje-a, du nwanphe-a; teme ọphu ọ dudu g'ọo-nọ-beru-a; l'e-mechakwaa setaru anyi ọbvú, a-du shi; mbú ọbvú ọphu nyiberu anyibe k'ọphu aamadọ g'aatọ ọnu iya; teme ọphu ọ bvudu abvubu. ¹⁸ Iphe, anyi chiru upfu ye ta abukwa l'iphe, eele l'ẹnya; ọ chikwa l'iphe, ẹnya ta ahumaduru. L'iphe, ẹnya l'ele ta adukwa ẹka ọono-bejeru; obenu l'ọphu a ta ahumadu l'ẹnya l'a-nọ ojejoje.

5

Unuphu, anyi e-buru l'imigwe

¹ Anyi maru lẹ teke a phokataru nwa mkpu ọwa-a, anyi bu l'eliphe-a; bẹ anyi nweru-a unuphu ọzo, Chileke kwaru anyi. Ọlo k'ono ta abudu ẹka bẹ e gude kpua ya. Ọ bu ọlo ọphu anyi a-nọ ojejoje l'imigwe. ² Sọ-a; anyi a-nọjeekwapọ atsọ pfuu lẹ mgboko-a jasọ g'anyi a-nọ-beru. Iphe, ẹgu iya agọ anyi bukwa teke Chileke e-me anyi ewota ogwehu ọphúú ono, Chileke e-shi l'imigwe nu anyi ono yee g'uwe. ³ Ọo ya bu; anyi -yewaa ogwehu ọphúú ono g'uwe; anyi taa dudedu g'anyi gba ẹhu ọto. ⁴ Lẹ teke anyi nọkwadu l'ime ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a bẹ anyi atsukwa pfuu g'anyi vu ivu-erwa; ọphu ọ dukwanu anyi g'a su l'anyi togboru ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a. Iphe, ẹgu iya gbẹ agọ anyi bu g'a gbẹ yepyabefua anyi ogwehu ọphúú ono l'eli iya. Ọo ya bu g'ogwehu ono eshi ẹgube ono lwee ọwa-a, e-mechaa nwuhu anwuhu-a. ⁵ Ọ kwa Chileke l'onwiya bu onye eme ire l'ẹhu anyi g'eeshi g'ẹhu anyi eyee ogwehu ọphúú ono g'uwe; kefe ọ nuru anyi Unme-du-Nsọ gude goshi anyi iphe ono, o kweru ukwe l'oo-me ono.

⁶ Ọo iphe ono meru g'ọ gude obu nọdu eshihuje anyi ike tekenteke kpoo. Iphe, anyi maru bu lẹ teke anyi nọ ndzọ eme ẹhu anyi ẹhu anyi bẹ anyi

ta anọdu Nnajiuphu l'ẹka. ⁷ Iphe, anyi gude buru bukwa l'anyi kwetaru l'ẹbe abụ l'anyi humaru l'anya. ⁸ Obenu lẹ mbedua epfu sụ l'obu te etedu anyi ophe; teme ọ nọdu ehe anyi ihēe aparu ogwehu ọwa-a haa; je g'anyi lẹ Nnajiuphu buwaruọ eburu. ⁹ Oo ya bu l'iphe, anyi ese akanya iya bu g'anyi meje iphe, d'ọya ree; me anyi nọ l'ibe iya; me anyi nọ lẹ mgboko-a. ¹⁰ Lẹ g'anyi hakotakpoo; byafutajekwa bya apfuru l'iphu Kéreshi me ọ -byaephe ekpe ikpe. Oo ya bu; g'onyenonu a-nata iphe, rwuberu iya nū; m'ọ bu k'oma-o; m'ọ bu ejo iya-o; onyenonu anata ugwo iphe, o meru teke ọ nọ ndzụ lẹ mgboko-a.

Eshi l'ẹka Kéreshi eshita Chileke ọnyà

¹¹ Ọ kwa l'ọo l'anyi anọduje atsu Nnajiuphu ebvu opfu l'anyi maru l'ọo ya e-kpe ikpe ono meru g'ọ gude anyi nọdu anọduje eme g'anyi pfuta ndiphe yeru iya. Obenu l'ọo Chileke makotaru g'anyi gbaru; teme ọ dukwa mu phọ g'unubedua l'onwunu makwarupho anyi l'obu unu. ¹² Anyi te etukwa onwanyi epha l'iphu unu ozo; ọ chia iphe, anyi eme bu g'anyi goshi unu iphe, unu a-zobe okpa gude anyi eku onwunu; ọo ya bu g'unu a-majeru onu, unu e-yeru ndu ono, egudeje g'ephe gbaru l'eli ehu aba abaa; hakwaa g'ephe gbaru l'ime obu phe ono. ¹³ Ọ -bukpooru nū l'ọo egomunggo swehuru anyi be iphe, anyi epfu bukwa Chileke be anyi epfudoru iya. Teke ọ bu l'egomunggo anyi dua nhamunha bukwa-a l'opfu ehu unu be ọ bu. ¹⁴ L'iphe, bu iya emeje anyi eme g'anyi eme-a bukwa eye obu ophu Kéreshi yeru anyi. Kele iphe, kwatakpooru doo anyi enya okpobe edodo bu l'ọo onye lanu nwuhuru l'iswi ehu oha. Oo ya bu l'ọo oha nwuhuru. ¹⁵ Ọ nwuhu-chiru oha l'opfu. Oo ya bu ge ndu nọ ndzụ ta adzheru ndzụ ono dzu-doru iya onwophe. Ọ chia g'ephe dzuru ndzụ dzu-doru iya onye onoya, nwuhu-chiru phe onwu; e mechaa o shi l'onwu teta dzuru ndzụ ono.

¹⁶ Sụ-a; eshi nta-a be ọ to dukwa onye anyi elekwadu enya, ndiphe ele amadu; teme anyi amaru g'onye obu gbaru. Anyi -shi elejekpoonu Kéreshi enya, ndiphe eleje amadu maru g'ọ gbaru; nta-a be anyi te elehekwa iya egube ono. ¹⁷ Oo ya bu l'onyemonye, nọ l'ime Kéreshi buwaa onye e meru k'ophúú. Akahu iphe buakwaru; iphemiphe buwaru iphe ophúú!

¹⁸ Iphemiphe-a bukota Chileke be o shi l'ẹka. Chileke shikwanu Kéreshi l'ẹka mee g'anyi l'iya doshia; bya eworu ozi k'edoshi opfu ono ye anyi l'ẹka. ¹⁹ Oo ya bu lẹ Chileke shi Kéreshi l'ẹka edoshi opfu duru yee ndiphe mgburugburu; ophu ogukoeduru phe iphe-eji, ephe anọduje eme iya. Teme o yekwaapho anyi ozi k'edoshi opfu ono l'ẹka.

²⁰ Oo ya bu l'anyi bu ndu nọ-chiru Kéreshi. Chileke gbẹ anyi l'ẹka arwo ndiphe arworwo. Anyi nọ-chiru Kéreshi arwo unu sụ: unu kwe g'e doshia opfu, duru unu lẹ Chileke. ²¹ Kele Chileke meru iya o vuta iphe-eji anyi l'opfu l'ẹbe abụ l'ọ mejeru iphe-eji; k'opfu anyi e-shi iya l'ẹka tuko bya aburu ndu pfuberekoto ge Chileke.

6

¹ Oo ya bu l'anyi be ndu anyi lẹ Chileke gba mgba eje ozi-a; l'arwokwa unu arworwo sụ g'unu ta anatakwa eze-iphe-oma ke Chileke-a mee ya g'ọ buru ọla-l'iswi. ² L'ọ sukwaru:

“Teke ọ gbaru l'angabe nchi
be mu ngaberu ngu
nchi.

O rwua l'eswe ndzota;

mu dzọo ngu.”*

Gẹ mu kakwaru unu; ọ kwa nta bụ eswe eze-iphe-ọma kẹ Chileke. Ọ kwa ntañ bụ eswe ndzọta.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

³ Ọ tọ ọdukwa onye ọ dụ anyi g'a sù l'ọ pftọshiru ozi, Anyi eje. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude anyi nọdu eme g'ọ tọ dụ onye umere anyi a-gbẹ buru upfu dụ iya l'ọkpa. ⁴ Ọ chia iphe, anyi emejechia bụ l'anyi egudeje iphemiphe, byapfutaru anyi egoshi l'anyi ejeru Chileke ozi. Anyi atajẹ nshi mẹ iphe-ẹhuka -byapfuta anyi; ọzoo mẹ oke mkpa -byaru anyi; ọzoo mẹ a -nọdu akpa anyi ẹhu. ⁵ Eechi anyi iphe; bya atụ anyi mkporo; bya eyeru anyi mkpaka. Anyi ejegbu onwanyi l'ozì; ẹbe anyi edobejedu ishi l'oshi; anyi nọdu akwa ẹgu. ⁶ Ntucha ta adukwa lẹ ndzụ anyi; iphe nọdu edoje anyi ẹnya; anyi nọdu atajeru iphe nshi; nweru obu ọma; nọdu l'ẹka Unmedu-Nso; nweru n-yemobu ọphu abudu l'eli-ọnu; ⁷ epfu ire-lanụ; nọdu l'ike kẹ Chileke chiru ngwọgu k'apfubekoto l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha; ⁸ mẹ a -nọdu akwabẹ anyi ùbù; ọzoo l'akwa anyi eswe; mẹ a -nọdu epfu l'anyi eme ẹji; ọzoo l'epfu l'anyi eme ree; eeme anyi g'anyi bụ ndu ẹregede; obenu l'anyi bụ ndu ire-lanụ; ⁹ eeme anyi gẹ ndu amadu amama; obenu l'a makwanuru anyi rengwengu; gẹ ndu anwuhu anwuhu; ọle anyi dzukwanu ndzụ; gẹ ndu echi ẹchachi; ọle e te echigbukwanu anyi echigbu; ¹⁰ gẹ ndu agụ aphụ; ọle anyi anọdujeele-a ete ẹsua tekenteke; gẹ ndu ọkpa; ọle anyi meru ikpoto ndu nemadzụ ẹphe nweru iphe; gẹ ndu adudu iphe, ẹphe nweru; ọle anyi tukuru iphemiphe, nweru.

¹¹ Sù-a; unubẹ ndu Kọrentu; anyi tọgboakwaru unu iphemiphe ẹba; anyi bya eghebewaru unu ọkpoma anyi ọnu. ¹² Anyi te ewofukwaru unu obu; ọ chikwa unubẹdua wofuru anyi obu. ¹³ Sù-a; unu gheberu anyi obu unu ọnu g'anyi gheberu unu obu k'anyi-a. Nta bẹ mu epfuakwaru unu opfu, nna epfujeru unwu iya.

Ezehuru iphe, adudu Chileke ree

¹⁴ Unu lẹ ndu ekwedu kẹ Chileke ta atugbakwa buru nanu. Kele-a; ? bụ gunu bẹ apfubekoto yele eme ejo-ememe gude buru nanu? ?Denu g'iphóró yele ọchii e-shi dogba ẹhu? ¹⁵ Kéreshi yee Obutuswe ta ayikwa chia idzù agbaru mgba mee iphe lanu. Ọo ya bụ; ?buhunu gunu bẹ onye kweru kẹ Chileke yee onye ekwedu kẹ Chileke gba mgba? ¹⁶ Sù-a; ?denu g'eeshi wota eze-ulo Chileke yee ọlo-nshi dogbabe? Ọ kwa anyi bụ eze-ulo Chileke; mbụ Chileke ọphu nọ ndzụ. Lẹ Chileke pfukwaru iya l'onwiya sù: “Mu e-buru eburu l'ime

phẹ tsojeru phẹ eje
 ẹkameka, ẹphe eje.
 Mu aburu Chileke,
 doberu phẹ nù;
 ẹphe aburu ndibe mu.”†

¹⁷ Noo g'ọ gude Chileke pfukwaaphọ sù:

“Unu hofuta onwunu l'echilabo
 phẹ bya anọdu iche.
 Unu te eyejekwa ẹka l'iphe,
 aasọ nsọ gẹ mu
 anatakwanu unu.‡

* 6:2 6:2 Gúnaa Azá 49:8. † 6:16 6:16 Gúnaa Uke 26:12; Jier 32:38; Ezek 37:27. ‡ 6:17 6:17 Gúnaa Azá 52:11; Ezek 20:34,41.

18 Oo ya bu gẽ mu aburu nna
 unu;
 unu aburu unwu mu
 unwoke me unwu mu
 unwanyi.”§

Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Okalibe-Kakõta-Ike eepfu.

7

1 Sũ-a; ndu mu; eshinu Chileke kweru anyi ukwe-iphe du egube-a; g'anyi safukotanu onwanyi iphe, bukpoo iphe, emerwu ogwehu bya emerwu obu nemadzu. G'anyi tsuje Chileke ebvu; g'anyi kukebeje ehu buru ndu dobekotaru onwanyi iche k'ophu anyi a-bukotaru ke Chileke okpobe aburu; meje iphe, o sũru g'anyi meje.

Ehu-utso Põlu

2 Unu menaa g'anyi maru l'anyi dukwaduwa unu l'obu. O to dukwa g'unu ha onye anyi mesweru; ophu o dukwa onye anyi dephuru; ophu o dukwapho onye anyi gudeje ugho mee iphe, apfuduru-oto. 3 Iphe, mu epfua ta abukwa le mu agbarwushi unu agbarwushi eshinu mu pfuhawaru su l'unu dukwa anyi l'obu shii. Anyi l'unu bu nanu; me anyi dzu ndzu-o; me anyi nwuhuru anwuhu-o. 4 Mu anoduje asa kpa kpa l'opfu ehu unu; mu nodu egudeje unu aba l'abaa. Anyi no le mkpamehu; ole unu adujekwanu mu obu; teme ehu nodu atsoje mu ntumatu me mu nyata unu.

5 L'anyi batakwari Masedoniya; ophu ehu ebvubaeduru anyi ebvuru. A nodu emeepho anyi mkpawere lekameka. Opfu du l'etezi; ndzu-agugu du l'ime-ulo. 6 Obenu le Chileke, bu onye aduje onye aphu tsoru obu be gudewaa abyabya, Tayitso byaru gude du anyi obu. 7 Ophu o budua abyabya, o byaru kpurumu; edo, o dokpodaru anyi g'unu gude du ya obu yichakwapho l'iphe, duru anyibedua obu. O pfuru anyi su l'ogushi unu egu ike ge mu l'unu huma; l'unu agu aphu okpobe agugu k'iphe, unu meru; teme l'unu agbajeru mu odzori shii. Onoya be mekpooru mu ehu kabakpo mu atso utso nta-a.

8 L'o betakpoonu ekwo-ozii-a, mu deru-a nodu eme g'aphu ji unu obu; mu ta atakwa onwomu uta le mu deru iya. Teke mu gege ata onwomu uta bukwa teke mu humaru le mu gude iya mee g'aphu ji unu obu; obetaru o buerupho ke nwa teke ono. 9 Obenu le nta-a be ehu atso waa mu utso. Ehu-utso mu ta abukwa l'oo le mu meru aphu ji unu obu. Ehu-utso mu bukwa l'aphu ono meru izimanu iphe-eji unu lwa unu azu. Aphu k'ono bukwa aphu ophu meru g'unu mee iphe, du Chileke ree. Oo ya bu l'o to dudu iphe, anyi mekataru unu. 10 Kele nggumaphu ophu du Chileke ree emeje g'izimanu lwa nemadzu azu g'adzo ya; ophu atadu onwonye uta iya k'ono. O bekwanu le nggumaphu k'unwu-eliphe l'egbu egbugbu. 11 Unu humaanaro iphe aphu ono, du Chileke ree ono meru. Unu humaanaro g'unu yeberu ehu l'eme g'a maru l'unu pfuberekoto l'iphu Chileke. Unu humanu g'iphe, meru nu nwu-beru unu oku lehu. Sũ-a; unu humanu g'unu atsube ebvu iphe e-menu. Unu humaru g'ogube unu egu g'unu huma mu; unu humaru g'oolwube unu l'obu g'unu gbaaru mu odzori. Unu humaru g'o du-be unu g'unu hua onye ono, mesweru nu ono ahuhu. L'ime iphemiphe ono be unu goshiru l'o to dudu eka o deru unu.

¹² Oo ya bu l'edede, mu deru ekwo-ozu ono ta akwatakwa buru k'iswi ehu onye ophu mesweru nu; ozoo k'iswi onye ophu o mesweru. Iphe, mu gude dee ya bukwa g'o mee g'unu maru g'unu agbaberu anyi odzori l'iphu Chileke. ¹³ Noo ya bu l'odu nu pho anyi obu.

A -gufukpooro adu obu ophu unu duru anyi; ehu kabakpooro anyi le Tayitosu utso l'unu tukoru g'unu ha mee ya ehu bvuru iya ebvuru. ¹⁴ Le mu tukwaru Tayitosu onu unu; gude unu aba l'abaa; e mecha; o buerupho ge mu pfuru bu g'o du; ophu unu emeduru mu iphe-iphere. O to dudu teke anyi ete epfujeduru unu iphe, bu okpobe-opfu. Nokwapho g'iphe, anyi pfuru Tayitosu k'ehu unu tukoru buru eviya. ¹⁵ O buru iya meru g'o gude o nodu akajebaa unu eyeshi obu ike me o -nyata l'unu g'unu ha atukoje eme iphe, mu suru g'unu mee; waa me o -nyata g'unu gude ndzu-agugu gude ayo oshi k'anonyakwaa unu mee iphe, adudu iya ree; unu gude egube ono meshiaru iya l'ibe unu. ¹⁶ Nta-a be ehu atsokpoo mu atsoshi mu iya ike le mu gude ire unu eka okpobe egude l'iphemiphe.

8

Gę ndu ke Kereshi a-nuje iphe

¹ Iphe, anyi eme g'unu maru; unwunna mu; bu k'eze-iphe-oma, Chileke meshiru le Chiochi, nogbaa le Masedoniya. ² Kele mkpamehu, a kparu phe huru phe ama hushia phe iya ike. Ole ehu tsoleru phe-a tsoshia phe iya ike teke ono; k'opu ephe saru eka sagharu iya eka l'anu Chileke iphe; l'ebe abu l'ephe nweru iphe ilile. ³ Ge mu e-pfubeeru iya pho bu l'ephe nuru g'eka ha phe; bya anukwapho nughata egube ono. Ephe tukpooru obu phe onyo ⁴ rwo anyi rwohia anyi ike su g'anyi kwerog ephe le ndu ke Kereshi ozo gbaru mba nuje iphe, g'e gude gbaaru ndu-nso mkpu. ⁵ Ephe meberu iphe ono g'anyi aru-vujeduru l'egomunggo. Ephe vukpodaru uzo gbeshi bya eworu onwophe ye Nnajiuphu l'eka; teme ephe gbeshi bya eworu onwophe yehukwapho anyi l'eka, bu iya bu g'o du Chileke ree. ⁶ Noo g'o shitaru anyi rwo Tayitosu; yebedua, bu iya gbuberu ishi eje ozi ono; su iya g'o mekpokwapho iphe, oome; g'o yekwaru unu eka g'unu jefufu ozi ono, unu eje ono l'ishi; mbu ozi ono, unu eje k'eze-iphe-oma ono. ⁷ Iphemiphe, unu nweru be unu nwekwaru nwegharu iya eka; mbu l'unu kwetaru kwegharu iya eka; pfua opfu Chileke pfugharu iya eka; maru ke Chileke magharu iya eka; bya ekukebe ehu eye eka; bya eyekwapho anyi obu yeshia ya ike. Oo ya bu g'unu nukwapho iphe nugharu iya eka g'e gude jee ozi k'eme iphe-oma ono.

⁸ Iphe, mu epfua ta abukwa l'oo anmakobe; mu nodu anmakobe iya unu. Oo iphe, mu eme bu ge mu goshi unu g'ogoo-be ndu ozo egu eye eka; shi egube ono mee unu g'unu goshi l'eye obu ophu unu yeru bua okpobe eye obu. ⁹ Kele unubedua mahukwarupho eze-iphe-oma, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi; l'a makwaru-a le Kereshi nweru iphe shii; obenu l'o woleru-a onwiya mee onye ukpa l'iswi ehu unu. O buru iphe, o meru bu g'oo-shi l'aburu onye ukpa ono mee g'unu nweru iphe shii.

¹⁰ Onu, mu e-ye l'opfu ono bu le-a; o karu unu ree l'unu gbę nta-a mefufu iphe ono, unu wataru akaphuru ono l'ishi; kele o to budua l'oo unubedua vu uzo chia idzu iya; o kwapho unubedua vu uzo wata iya ememe. ¹¹ Ngwa; unu kukebenu ehu mee ya gbiriri jasu unu emebe iya. O kwapho g'o phuru unu aphuphu l'ehu teke unu wataru iya ememe bu gemefufu iya a-nodu aphu unu l'ehu. G'iphe, unu gude eme iya bukwarupho g'eka beru unu. ¹² Le teke o bu l'ogoo ngu agugu anu Chileke iphe; be Chileke

a-natakwa iphe, i nuru iya okpobe anata. Chileke atuje iphe, onyemonye nuru iya le g'onye ono nweberu. O to tuka iya le g'onye ono enwedu.

¹³ O to bukwa iphe, mu epfu nta-a bu l'oo ge mu pata ivu ndu ozo bofua unu g'unu vuru; ephebedua agbaru aka. ¹⁴ Obenu l'eshinu unu ka ndu eeje eyeru aka obu enweru iphe shii ke nwa nta; be iphe, du ree bu g'unu gbataru phe le mkpa, duru phe nu. Teke mkpa dukwanuru unubedua; ephebedua nweru shii ephe a-gbataru unu. Oo ya bu l'unu ibekeboebo be eyeru onwunu aka enya nhamunha. ¹⁵ O n'ia bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Onye kpotaru shii te
ekpoghaduru iya aka.
Ophu onye kpotaru nwanshii
ekpopeteduru."*

Tayitosu yele ndu ephe l'ia swi

¹⁶ Anyi ekele Chileke ekele shii ke l'o kwapho g'ophu anyi l'obu eyeru unu aka bu g'ophuhukwapho Tayitosu. ¹⁷ O to budua l'o nataru arworwo, anyi rworu iya kpurumu; obenu l'ophu iya l'ehu eye aka shii k'ophu o turu obu iya onyo su le ya a-byapfutashia unu. ¹⁸ Anyi yekwarupho nwanna anyi nwoke ge yee l'ia swiru. Nwanna anyi ono bu onye a kwatakpo akwabekpobe ubvu l'iphe, bukpo Chiochi le Chiochi. O buru g'o gude ezi ozi-oma ono. ¹⁹ Teme a -gufukwaro onoya; o kwa Chiochi ge Chiochi ha hotaru iya woru iya ye su g'o tsoje anyi je ozi ono, anyi gude agbataru unwunna anyi ono. Anyi gude ozi ono ekutse Nnajiuphu teme anyi gude iya egoshi l'o du anyi g'anyi yeje aka.

²⁰ Anyi tokwaru nwehu dee enya le mini eme k'ophu o to dudu onye a-ta anyi uta g'anyi gude eme k'iphe-oma ono, nyiberu anyibe ono, e yeru anyi l'eka ono. ²¹ L'iphe, anyi tuberu ememe bukwa g'anyi meje iphe, du ubvu l'enya; o to bukwa ophu du ubvu l'enya Nnajiuphu be anyi e-meje nkinyi iya; obenu g'o bukwarupho iphe, du ubvu l'enya ndiphe.

²² Teme anyi yekwapho nwanna anyi ozo su g'ephe swiru bya. Nwanna anyi k'ono be anyi ahujekwa ama tekenteke maru l'iphe, agu iya nu buepho ge ya e-me eye aka. Nta-a be o kabakpo ya aphu l'ehu ge ya yeru unu aka; kele o gude ire unu aka ke b'ama g'e-me iya. ²³ A bya le Tayitosu; mu su l'oo ya bu mu onye ebo; onye mu l'ia tukoru eje ozi-oma gude eyeru unu aka-a. Unwunna anyi ophu, ephe l'ia swi-a bukwanu ndu ophu no-chiru enya Chiochi le Chiochi teme ephe buru ndu ekutse Kereshi. ²⁴ Unu goshikwa ephebedua waa Chiochi l'ophu l'unu yeru anyi obu okpobe eyeye; teme l'aba, mu egudeje unu aba bu-a l'o rwuberu iya.

9

Eme iphe-oma

¹ Mu te ejeeduro unu ederu ekwo k'iche k'iphe, unu a-nu ndu-nso, no le Jierusalemu. ² L'o doru mu enya l'ooqua unu egu eye aka; mu gudewaa unu aba l'aba l'iphu ndu Masedoniya. L'unube unwunna anyi, no le Akaya kwakbeakwaruro k'eye aka e -shi k'akaphu. L'aphuphu, ophu unu l'ehu k'eye aka ono kpatsuwaru ndu du igwerigwe. ³ Iphe, kparu iphe, mu suru g'unwunna-a bya bu g'aba ono, anyi gude unu aba ono ta abu iphe-mmanu. O bu-chia g'o du ge mu pfuru su l'unu kwakobewaru eye aka. ⁴ Odumeka; o -buru le mu le ndu Masedoniya haru swiru bya; anyi

* 8:15 8:15 Guna Awu 16:18.

bya ahuma l'ọ tọ dudu g'unu kwakọberu; ọ kwa iya bụ l'iphere aburu k'anyi; kele mu sūwaru l'unu kwakọbewaru ree; ọ bururu unu bẹ iphere k'unu a-kabaa shii. ⁵ Noo g'ọ gude mu sū l'ọ dū ree g'unwunna-a vuru mu ọzo byaadaa ibe unu bya evuru ọzo kwakọbe iphe ono, unu kweru ukwe anunu ono. Ọo ya bụ g'aamaru l'unu gude obu unu g'ọ ha anụ iya; l'a ta atupfubeduru iya unu atupfube.

Eme omeluko

⁶ Iphe, unu a-nyatajeepho bụ l'onye emebeduru iphe, ha shii l'alì ta akpatajẹkwa iphe, ha shii. Onye mebekwanuru iphe, ha shii l'alì bẹ akpatajẹ iphe, ha shii. ⁷ G'onyenonu nupho g'obu iya sūru g'ọ nū. G'ọ tọ dukwa onye a-nū ọphu ọogbe buru; ọ -nuchaa ya l'ọ taahaa onwiya ọta; ọphu ọ dukwa onye anodu anụ iya g'ọ bụ utu, ọ tufutaje; kele ọ kwa onye gude ẹhu-utso anụ bẹ Chileke yeru obu. ⁸ Ọzo buru lẹ Chileke sukwaru emeru unu eze-iphe-oma mee k'etsutsu iya; k'ọphu unu e-nwekọtajeru iphemiphe, bụ iphe, mkpa iya duru unu; unu abyakwapho enweru iphe nwegharu iya eka k'ọphu unu e-gude iya eme iphe, bụ iphe-oma. ⁹ Ọo ya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sū:

“Ọosaje obu iya asasa nū ndu
ukpa iphe;
apfubekoto nkiya anoje
jasu l'ojejeje.”*

¹⁰ Ọo Chileke, bụ iya anuje onye akọ opfu iphe, oomebeje l'opfu iya; bya anuje iya nri sū g'ọ ria-a; bẹ bukwapo onye a-nū unu akpuru-iphe, mkpa iya duru unu; unu akọo. Ọ buru iya bụ onye e-me g'iphe, unu meberu l'alì mehu emehu k'ọphu unu a-kabaa enwenwe; gude iya kabaa eme iphe-oma ono, unu eme ono. ¹¹ Chileke ono e-me unu g'unu nweru iphe ọkpobe enweru k'ọphu unu e-meje iphe-oma tekenteke; ọo ya bụ g'aa-dū igwe keleje Chileke ekele iphe-oma, unu shi anyi l'eka emeru pẹ. ¹² L'ozì-a, unu eje-a ta abulekwa-a mkpa ndu kẹ Chileke bẹ oome kpurumu. Iphe, o mefua bụ l'aa-dū igwe kele Chileke ekele kelegharu iya eka. ¹³ Ọ kwa iphe ono, unu eme ono e-goshi ẹgube ndu unu bụ. Noo ya bụ aadū igwe jaa Chileke ajaja. Noo l'ọ tọ bukwa l'unu gude iphe ono, unu meru ono goshi l'unu kwetawaru k'ozì-oma Kéreshi ono; unu egoshikwapho l'unu emeje iphe, ozi-oma ono pfuru. Bụ iya bụ l'unu asaje eka ọkpobe asasa mee iphe-oma g'eka beru unu; unu shi ẹgube ono unu l'ephebedua mē ndu ọzo tuko gbarū mgbà l'iphe, unu nweru enweru. ¹⁴ Ọo ya bụ l'ephe e-gudekpoo obu pẹ epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu unu; l'ogokpo pẹ g'a sū l'unu l'ephe humaru; noo l'eze-iphe-oma kẹ Chileke nyiberu anyibe l'ẹhu unu. ¹⁵ Sū-a; unu g'anyi keleje Chileke ekele iphe-oma iya; mbụ iphe-oma ono, a ta amadū g'aa-tū onu iya ono.

10

Polu agbaru ozi-oma ọdzori

¹ Nta-a buakwaa mube Polu gedegede arwo unu arworwo ọwa-a. Mu gudeakwaa adū gelee waa obu-oma kẹ Kéreshi arwo unu. Mbēdua abujekwaru mu -nodu ntse mu epfuru unu opfu bebelebe; teke mu nọ ẹnya; mu epfuahaaru unu opfu ọkpū-ọnu ọkpū-ọnu. ² Ọle iphe, mu arwokwanu unu bụ g'unu te emekwapho iphe, e-me gẹ mu pfuahaaru unu ọkpū-ọnu ọkpū-ọnu mē mu -bayaepho. Lẹ mu e-pfukwaru ndu ono, sūru

* 9:9 9:9 Gūnaa Ebu 112:9.

l'anyi eme ehu anyi ehu anyi ono okpu-onu okpu-onu. ³ L'a makwaru-a l'anyi bu le mgboko-a; ole anyi ta alwuđu ogu ge ndu mgboko-a l'alwu. ⁴ Kele ngwođu, anyi gude alwu ogu k'anyi ta abukwa ngwođu ke ndu mgboko-a. O bu ngwođu, shi l'eka Chileke; bya aburu ngwođu ophu shihuru ejo ike. O bu ngwođu ophu e gude egbuka eka ohogu Chileke doberu obu okpehu iya. Oo ya be anyi gude emebyi ntumego-ughu. ⁵ O buru ngwođu ono be anyi gude mebyishikota eku-onwonye ono, e gude to-chia uzo to-buta g'a ta maru Chileke ono. Iphe, bukpuo oriri, nemadzu ari ariri be anyi alwu-kpeje mee ya go du ge Kereshi suru go du. ⁶ Nta-a be anyi kwageberu akwagebe k'ahu iphe, bukpuo a-nu-le-nchi ahuhu me unu meebekotajeepho iphemiphe, a suru g'unu meje.

⁷ Iphe, unu l'iya eme bukwa l'unu te elerwejedu iphe enya elerwe. Onye guwaru onwiya le ya bu ke Kereshi; g'onye ono nyatajeru onwiya lo bu ge ya bu ke Kereshi ono bu g'anyi bukwapuho. ⁸ L'ophu unu a-makpuadaru bu lo to dukwa mu iphere m'obataru mu kwata gudenuka ike ono, Nnajiuphu yeru anyi l'eka ono aba abaa. Ike ono be o nukwaru anyi g'anyi gude metse unu emetse. O to nukwaru iya anyi go buru iphe, anyi e-gude egbuka unu egbuka. ⁹ Noo iphe, mu epfu su g'unu b'edobesukwa le mu gude ekwo-ozu mu-a eme ge mu yee unu ebvu. ¹⁰ O dukwaruro ndu agbe asuje: "Ekwo-ozu, Polu ede be opfu iya agbeje adanuka kpa kpa; bya aburu opfu, erwu nemadzu l'ehu. Teke anyi l'iya noepuho l'iphu l'iphu; ooge nyihu; opfu iya te enweedu iphe, ooburu." ¹¹ G'o dokwaa egube onye ono enya lo kwa iphe, mu deru l'ekwo-ozu teke mu l'unu anodu bukwapuho iphe, mu e-me l'eka me mu l'unu -noduepuho.

¹² Ophu anyi ata atudu ama bu ke g'anyi wota onwanyi je agukobe le ndu ono, anoduje atu onu onwophe ono. Ozoo ke g'anyi su l'anyi l'ephe aturu. Oo ephebedua eme eswe; ephebedua egudeje onwophe aturu onwophe ama; gude ge nwibe phe ha amaru g'ephebedua ha. ¹³ Obenu l'anyibedua taa tudu onu onwanyi atughata ge Chileke tuberu su g'anyi rwua. Anyi a-tu-bejeerupho onu onwanyi gozi, Chileke doberu anyi g'anyi jee gbaru. Ozi ono be ophu anyi eje l'echilabo unu tukokwa yiru. ¹⁴ Anyi ta tughakwaru onu iphe, anyi meru; eshinu anyi gudewaa ozi-oma ke Kereshi ono rwuchawaa eka unu no gedegede; teme o buru anyi bu ndu mbu, gude iya byapfuta unu. ¹⁵ Oo ya bu; l'anyibedua ta atujedu onu onwanyi tughata ge Chileke tuberu su g'anyi rwua. Anyi te egudejedu ozi ndu ozo aba l'abaa. O kwa iphe, anyi ele enya iya bu l'unu -nodu aka ekweshi ike eje; anyi aka eje ozi, kabaa shi l'echilabo unu; kele anyi a-nodujeepho eme iya ge Chileke suru g'anyi mebejeru iya. ¹⁶ Oo ya bu g'anyi ezia ozi-oma ono zighatachaa ya mkpuoku unu; ziwa iya ro kwaseru; k'ophu anyi ta anodukwanu aba abaa ozi, onye ozo jehawaru l'eka iya nkiya.

¹⁷ Ooepuho "G'onye aba abaa bajekwa iya l'iphe, Nnajiuphu meru."

¹⁸ Kele o to bukwa onye atu onu onwiya be aagubeje iphe; oo kwa onye Nnajiuphu atu onu iya.

11

Ndu-ishi-ozu ophu abudu okpobe iya

¹ Jiko unu takwaa nshi ge mu kabekpo pfua g'onye eswe; mu makwaru-a l'unu kwewaru. ² Le mu ekokwaru unu okophoo ge Chileke ekoje-a. Kele unu dukwa mu ge nwamgboko, doberu onwiya do, nwoke eteke ngeswee okpa; nwamgboko, mu doberu k'eke ji; mbukwa k'eke onye lanu

kpeekpu, bu iya bu Kéreshi. ³ Ole ndzu anoduje agụ mu sụ ?a maru teke agbaghashidu nū unu obu; merwushia uche unu g'unu te egudehe obu unu g'ọ ha yee Kéreshi obu okpobe eyeye. O kwa egube ono be agwo meru gude ejo eregede dephua Ivu. ⁴ Kele unu gude ehu-utso kwe k'onye byaru bya awata epfuru unu ke Jizosu ozo, abudu ophu anyi pfuru unu opfu iya-a; teme unu kwe natakwapo unme ozo, du iche, abudu Unmedu-Nso ophu unu natahawaru; bya ekwekwapho nata ozi-oma ozo, du iche, abudu ophu unu kwetahawaru.

⁵ L'iphe, mbedua ariekwa bukwa l'ọ to budu mu be enya gbẹ bya akachia alwalwa eme le ndu ono, ezi unu ozi-oma ono, etu onwophe o-phushia-ugbu ono. ⁶ O -buru le mu ta ama epfu opfu erengete; mu amakporu nū Chileke okpobe amaru. Ono be anyi shiwaa l'uzomuzo mee unu maru okpobe amaru.

⁷ ?O gbẹ buru iphe-eji be mu meru; le mu kuzetaru onwomu ali g'eeshi g'e kulia unu eli; ebe o dudu iphe, mu suru g'unu pfua mu k'ozima Chileke, mu byaru ezia unu? ⁸ Teke mu shi eje ozi l'echilabo unu; be bukwa Chiochi ozo shi anoduje apfugbaa mu ugwo. Mu shikwa ana phe nfu; g'eeshi ge mu yeru unu aka. ⁹ Sụ-a; mkpa okpoga, duru mu nū teke ono, mu l'unu no ono ta adukwa onye mu pfuchijeru nchi sụ g'o yeru mu aka. Kele unwunna anyi ndu shi Masedoniya wotakotawaru mu iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru unu. Mbụ l'ọ to dudu iphe, mu zekporu unu nzeri iya. Ebe o dukwa iphe, mu byaru ezeru unu nzeri iya. ¹⁰ Mu gude okpobe-opfu ke Kéreshi ophu du mu l'ehu ekweta ukwe-a sụ l'ọ to dukwa nemadzu, a nwuru anwunwu l'ali Akaya, suru eme g'aba-a, mu aba-a buru iphemmanu. ¹¹ ?Denu g'o gude mu yee ya onu nno? ?Bu le mu te eyeduru unu obu to? A-o! O kwapho Chileke maru le mu yeru-a unu obu.

¹² Mu taa hakwa eme iphe, mu gude l'eka eme nta-a. Oo ya bu ge mu emekwanu-a ndu-ozu ophunapho g'ephe te enwehe iphe, epe a-zobe okpa gude eku onwophe; kele o kwapho g'anyi ese akanya ozi-oma ono bu g'ephe ese. ¹³ Ndu k'ono ta abukwa okpobe ndu-ishi-ozu Kéreshi. Ephe bukwa ndu eje ozi l'ugho. Ndu ewojeru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu okpobe ndu-ishi-ozu ke Kéreshi. ¹⁴ O to budu iphe, aa-su l'ọ kporu onu opfu; eshinu Nsetanu ewojeru onwiya mee g'ojozu, shi l'ogbu-nwinwii k'imigwe bya. ¹⁵ Oo ya bu l'ọ to buedu iphe, du oke biribiri me o -buru le ndu ejeru Nsetanu ozi woru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu ndu ejeru Chileke ozi. Teke o rwuru mboku ikpazu be Chileke a-gwa phe ugwo ochi iphe, epe meru.

Iphe-ehuka, Polu eje

¹⁶ Ge mu pfukwaa ya ozo; g'ọ to dukwa onye arije l'oo egomunggo swehuru mu. Teke o bu l'unu arj l'egomunggo swehuru mu; unu ahakpokwaa mu ro ge mu pfubaa g'onye egomunggo swehuru. Oo ya bu ge mu abakwanaa aba nwilile. ¹⁷ Ole iphe-a, mu epfu nta-a be mu makwaru-a l'ọ to budu Nnajiuphu suru ge mu pfua ya. Mu -baaha aba be mu abakwa iya g'onye egomunggo swehuru. ¹⁸ Ole eshinu ndiphe egudeje iphe ke mgboko-a aba abaa be mbedua l'a-bakwapo aba nkemu. ¹⁹ ?To buedu l'unu manukaru iphe meru g'o gude unu nodu egudeje ehu-utso kwe haa ndu egomunggo swehuru g'unu l'ephe nodu. ²⁰ Unu atajeelaa nshi no-kirishia; a -nonyaa onye lanu abya eworu unu mee nwohu iya; ozoo bya anodu tuko iphe unu riebe; ozoo bya anodu emephe unu l'uji; ozoo bya awata unu anma phulaphula; ozoo bya eworu aka waa unu le

nchị kẹ gbaa. ²¹ Ha! O gbẹkwa dū mu iphere epfufu; noo lẹ mbẹdua ta adukwa teke mu adu ike eme unu egube iphe ono.

Ọle-a; ọwa-a, mu abya epfufu-a bukwa opfu, dū gẹ k'onye egomunggo swehuru. Sụ-a; e-pfujekpoo ya epfufu; mu asu l'iphemiphe, bukpo iphe, ndu ozo tūru ama egude aba l'aba bẹ mbẹdua gudekwaaba aba l'abaa nkemu. ²² O -buru lẹ ndu ono bu ndu Hiburu; bẹ mbẹdua bñhukwa iya pho. Teke ephe bu unwu Ízurelu; mbẹdua bñhukwapho onye Ízurelu. Teke ephe bu oshilokpa Ébirihamu; mbẹdua bñhukwaa oshilokpa Ébirihamu g'ephe bu iya. ²³ Mu sụ-a; ?ephe bu ndu ejeru Kéreshi ozi tọo? Ono bẹ mbẹdua gbẹkwa ka phẹ nū abubu. Nta-a bẹ mu epfukpookwa g'onye, obvu byaru. Mu kakwa phẹ iya abubu; gẹ mu gbẹ ka phẹ eje ozi kẹ Kéreshi ono; bya aka phẹ eje mkporo iya ijeto; a kakwa mu pho echi iphe iya ichito. Ophu o dudu tekenteke mu ta atsogejeduru atsogero l'onu onwu lẹ k'ozí ono. ²⁴ Akpọ ise bẹ ndu Jiu chiwaru mu onu echachi ukporo labo, e wofuru nanu. ²⁵ E chiwaa mu mgboro akpọ eto; bya atuwaa mu mkpuma akpọ lanu. Akpọ eto bẹ o phoduchawaru nwanshi me ugbo ekpua mu. O nwecharu ophu mu noru ujiku ophu lẹ mini eswe l'enyashi mgburugburu. ²⁶ L'ikpoto ije ono, mu jekotaru ono bẹ mu lowaru ishi mu alolo l'utso, gbaru nu; loo ishi mu alolo l'eka ndu ana nfu; me l'eka ndu Jiu ibe mu; me l'eka ndu abudu ndu Jiu. Mu jee iphe mini pharu mu l'eze l'oma mkpukpu; me l'echiegu; me l'echi ogbu eze-enyimu; me l'eka ndu abudu okpobe ndu kẹ Kéreshi. ²⁷ Mu jewaa ozi kuta ephuru phee; mu bya anwuwaa enya enyashi; egu nri gua mu; egu mini gua mu; egu mee mu tekenteke; mu gbaru oto oyi tsua mu. ²⁸ A -gufukpooro iphemiphe ono; bẹ o nwekpouerupho iphe, anoduje akposhi mu mgbenya mboku-mboku. Iphe ono bu k'iphe, bukpo Chiochi kẹ Kéreshi g'o ha. ²⁹ ?Bu onye bẹ ike bvuru; ophu o dudu g'o bu mbẹdua bẹ o bvuru obu? ?Bu onye nmalahuru l'iphe-aji ophu o rwiduru mu l'ehu?

³⁰ O -buru lẹ mu bafutaje aba bẹ iphe, mu e-gude aba abaa obu bukwa iphe, egoshi gẹ mu du-be arwuhu. ³¹ Sụ-a; o kwa Chileke, bu Nna Nnajiuphu onoya, bu Jizosu ono, bu onye ajaja bu nkiya jasú l'ojejoje ono bẹ bu onye maru l'iphe-a, mu epfu-a ta adudu ophu bu uka. ³² Lẹ teke mu no lẹ Damasukosu bẹ nnajioha mkpukpu onoya, bu iya bu onye n-chiru enya Aritasu, bu eze ndu ono; woru ndu ojogu, eche nche woru dochia onu oguzo eka eeshije abata l'ime mkpukpu ono su g'e gude mu. ³³ Tóbudu iya bu; e woru mu ye l'ime nkata pyoo mu l'uzo, dū l'eli igbulo, e gude kpuphee mkpukpu onoya mgburugburu; mu shi l'eka onoya nahu iya gbalaa.

12

Iphe, eegoshi Polu l'ophulenyia

¹ A makwaru-a l'aba aba ta abaduru l'urwu; ole mu bafutaje aba. Nta-a bẹ mu a-wata epfu k'ophulenyia me iphemiphe, bu mu iphe ophuú, Nnajiuphu goshiru mu. ² O duru nwoke lanu, mu maru bu onye kẹ Kéreshi, Chileke zikotaru; o jerwua mkpopfu igwe k'eto. A noakwaru apha iri l'eno, iphe ono meru. Ole mu ta maedu ?o jeru eka onoya k'eviya; to o phuru iya l'ophulenyia? Oo 'epho Chileke nwekiya maru g'o nwuru. ³ Onye ono bẹ mu makwaru; me o jeru iya lẹ ndzu-o; tọo lẹ maa-o; bẹ mu amaekwa; o kwa Chileke bẹ o doru enya. ⁴ E zikotaru iya worwua ya okpoku Chileke gedegede. O nodu l'eka ono numachaa iphe, kporu onu

epfufu; mbụ iphe, a sūru gę nemadẗu te epfushi. ⁵ Ọo ya bụ lę nwoke ono bę mu e-gude aba l'abaa. Ọle mu tee gudedu onwomu aba l'abaa; gbahaa lę mu aba abaa k'arwūhu dū mu nū. ⁶ Ọme mu jeshiaru aba abaa k'onwomu mę mu tege abụkwaru onye egomunggo swehuru; kele iphe, mu g'epfu gege abuerupho ọkpobe-opfu bę mu g'anọdu epfu. Obenu lę mu te ejedu aba abaa; lę teke mu jeshiaru aba abaa l'oo-nweru ndu awata arị lę mu kabaa shii; parū iphe, ephe hūmaru mu l'ẹhu mę iphe, ephe nūmaru, mu pfuru parū haa.

⁷ Mu hūmakwaru iphe, dūgbaa oke biribiri l'ophulenyā. Ọ buri iphe ono meru g'ọ gude a lōru mkpọ dobe mu l'ẹhu; ọ nọdu akpọ mu cherere. Iphe ono buri iphe, ejeru Nsetanu ozi bę byaru bya etsua mu iphe gude gọ-zeta mu gę mu te eje ekunuka onwomu. ⁸ Iphe ono bę mu rwọwaru Nnajiuphu akpọ ẹto sū iya g'ọ mee g'iphe ono parū mu haa. ⁹ Ọ buri iphe, o epfujęeru mu phọ bụ: "Eze-iphe-oma, mu meru ngu sūakwaru ngu; kele teke mu akaję ere ire l'ẹhu ngu bukwa teke i dū arwūdu." Ọ n'iya-a bụ lę mu a-nọdu aba abaa l'arwūhu dū mu; g'ike kę Kéréshe ree mu ire l'ẹhu. ¹⁰ Noo g'ọ gude mu sū l'arwūhu ono, dū mu nū ono; mękpoo iphe-iphere ono, eeme mu ono; mękpoo iphe ọtsu-l'ẹhu; mę mkpamęhu; mę mkpawere, aanọduje emephe mu l'opfu ẹhu Kéréshe; meru ẹhu nọdu atso mu ụtso. L'ọ kwa teke mū dū arwūhu bę ike nkiya ere mu ire l'ẹhu.

Polu agba egomunggo kę ndu Kọrentu

¹¹ Nta-a bę mu meakwaru g'onye egomunggo swehuru l'eku-onwonye ono; ọ buri unu nwuru mu ye iya. Kele unu gege anọdu aja mu ajaja; l'ọ tọ dudu iphe, ndu-ishi-ozu ophuu gude ka mu; l'ebe adu iphe, mu bụ. ¹² Mu tarū nshi meshia iphe-ohumalenya, dūgbaa biribiri; bya emeshikwaapho iphe ọzo, tufugbaru ẹhu, egoshi ike kę Chileke l'echilabọ unu. Iphe ono bugbaaru iphe, mu gude goshi unu lę mu bụ onye-ishi-ozu Kéréshe. ¹³ ? Ọ nweru ọzo ọzo, mu kabaa eme Chjochi ọzo ree, mu emeduru unu? ? Buepho lę mu ta asuduru g'unu pfua mu ugwo-a? A-o; wakwa ẹka l'alj-o; eshinu ono gbę bwaru ẹji; mu mee ya unu.

¹⁴ Ọwa-a kweakwa ugbo ẹto, mu jikoberu abya ndu-unu. Mu -bya; mu taa sūkwa g'unu pfua mu ugwo; kele iphe, mu achọ abya ta abukwa okpoga unu. Ọ kwa unubedua l'onwunu bę mu achọ. Ọ tọ bukwa unwegirima akpaję ẹku doberu ne lę nna phe; ọ chikwa ne lę nna agbeje akpa ẹku edoberu unwu phe. ¹⁵ Mu e-gudekpoephọ ọkpobe ẹhu-utso mephushiaru unu iphe, mu nweru; tūa ishi onwomu g'eeshi g'ọ duru unu lę ree. ?Unu a-gbę yepete mu obu opfu lę mu kabaa unu eye obu?

¹⁶ Ọ duru ndu haru kwe lę mu te eshidu buri unu iwu-erwa. Ọle ọ dukwanuru ndu a-sū lę mu shi gbanuka ẹregede; lę mu gude ugho nmata unu. ¹⁷ ?Denukwanu g'ọ nwuru? ?Ọ dukpooru iphe, bụ ndu ono, mu ziru g'ephe byapfuta unu ono onye ophu mu gbę shi l'ẹka iya ria unu urwu? ¹⁸ Mu rworu Tayitosu sū iya g'ọ bya; bya asū gę nwanna anyi ophuu tsoru iya. ?Ọ nweru iphe, unu a-sū lę Tayitosu byaru bya erifa unu? ?Tọ buedupho udu umere lanu bę mu l'iya l'eme; tọ tọ buedupho ọzo lanu bę mu l'iya l'eshi?

¹⁹ ?Tọ unu shi e -shi teke-a rita l'iphe, anyi anọduje eme bụ g'anyi e-me pfufu onwany l'iphu unu? Iphe, anyi anọduje epfu bę anyi epfuję maru l'anyi epfu iya l'iphu Chileke; teme l'anyi lę Kéréshe tūgbaru buri nanu. Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; l'iphemiphe, anyi anọdujekpoo eme bę anyi anọdujekwa eme g'anyi gude metsee unu. ²⁰ Mu atukwa ebvu sū: ?mu maru tọo bukwaru nū; mu -byarwuta; unu taa duedu gę mu riru l'unu

a-dù; mu taa òwèkwapho unu g'unu rìru lẹ̀ mu a-dù. Mu atsùkwa ebvu sù: ?mu taa byakwanù bya ahùma l'unu anòduje aswo-phe uswo; ejiphe ijì-nya; bũru ndu obu oku; l'unu akpaphe ẹnya; ephuphe onwunu iphu; agba nwibe unu mgbamu; ekuphe onwunu ekuku; eme mkpaka. ²¹ Mu atsùkwa ebvu lẹ̀ mu -bya ogiya-a, bẹ̀ Chileke ewoda mu ałì l'iphu unu; mu aguru aphù kpua ikpoto ndu mehawaru iphe-ẹ̀jì; ophu ẹ̀phe ekwekwapho l'izimanù lwarù phẹ̀ azù g'ẹ̀phe haa ejo umere, rehuru erehu; haa eme kẹ̀ nwanyi; haa abũru ndu iphere bvũru l'iphu.

13

Anma okwa ikpazu

¹ Abyabya owa-a, mu abya abyabya nta-a kweakwa ugbo ẹ̀to, mu abya unu agbaphe. “O kwa ekebe umadzu ẹ̀bo; ọ̀zoo ẹ̀to bẹ̀ eegudeje bua ikpe.”

² Mu nmahaakwaru unu okwa teke mu byaru k'ugbo ẹ̀bo pho. Mu nõdu annakwaru iya pho unubẹ̀ ndu eme iphe-ẹ̀jì ono nta-a, mu ta anòdu l'ẹ̀ka ono-a; mẹ̀ ndu ọ̀zo; lẹ̀ mu -bya bẹ̀ mu taa hakwa unu. ³ Oo ya bu; g'unu e-shi nno maru lẹ̀ Kéreshi gude mu-a epfu opfu; l'unu sùkwaru g'e goshi unu iphe, e-me g'unu maru l'o gude mu-a epfu opfu. Kéreshi ono te emejekwa g'onye ike bvũru mẹ̀ ọ̀ -nòdu eme unu iphe. O chia iphe, oo-me bu l'oo-goshi g'okpehu iya habe l'ẹ̀ka unu nõ. ⁴ L'a makwaru-a l'ike te eshidu dukwadu iya teke a kpopyaberu iya l'oswebe; obenu lẹ̀ nta-a bu ike kẹ̀ Chileke bẹ̀ o gude nõdu ndzù. O kwapho g'ike te eshidu dukwadu iya ono bu g'o to shidu dukwadu anyibedua; obenu lẹ̀ nta-a bẹ̀ ike kẹ̀ Chileke e-me anyi adzuru ndzù gẹ̀ Kéreshi dzù; ike adù anyi g'ọ̀ dù iya; k'ophu ike a-dù anyi l'iphe, anyi emekpoo unu.

⁵ Unu nyochakwa onwunu enyocha maru ?unu kwetakwaduru-a? Unu hùkwa onwunu ama. ?Unu ta amadù lẹ̀ Jizosu Kéreshi bu unu ebubu l'ẹ̀hu? gbahaekwapho l'unu te ekwetaeduru. ⁶ Ophu mu gude ẹ̀ka bu l'unu e-mechaa maru l'anyibedua ta agwobeduru ekweta ono, anyi kwetarù kẹ̀ Kéreshi ono. ⁷ Iphe, anyi anòduje epfu anù Chileke bu g'o to kwekwa g'unu mee iphe, adùdu ree. O tọ̀ bukwa g'e gude goshi l'anyi mekotaru; o chikwa g'unu meje iphe, p̄furu oto; o rwuhakpoo ru o jee a-dù g'ọ̀ bu l'ekwekwe, anyi shi kwe lẹ̀ mbù ono bẹ̀ anyi ekweeduru. ⁸ L'ọ̀ tọ̀ dukwa g'ọ̀ ka mma l'ọ̀o iphe lanù, anyi sùru ememe k'emebyi okpobe-opfu kẹ̀ Chileke; gbahachia l'anyi a-nòduje eme iphe gude ese iswi okpobe-opfu ono. ⁹ Oo ya bu l'ẹ̀hu anòduje atsọ anyi uto mẹ̀ ọ̀ -bũru l'anyi dù arwuhu; ike dukwanu unu. Noo g'o gude ọ̀ dù anyi g'a sù l'unu lwarù azù l'ọ̀nodu, òwèbe ree.

¹⁰ Mu ede iphe-a nta-a, mu l'unu ata anòdu l'ẹ̀ka ono-a. Gẹ̀ mu te eje egude ike ono gbẹ̀ dùru unu ẹ̀huka mẹ̀ mu -bya. Mbù ike ono, o yeru mu l'ẹ̀ka gẹ̀ mu gude metsee unu emetse ono gbẹ̀chia mee unu omeliwe.

Ekele ikpazu

¹¹ Kẹ̀ ikpazu iya unwunna mu bu; unu nõkwapho oma-o. Unu òwèbekwa ree; iphe, mu arwo unu bu g'uche unu bukwaru nanù. Unu eburu lẹ̀ nchì-odoo. Gẹ̀ Chileke ono yeru anyi obu tẹ̀me ọ̀ nõdu emeje g'ẹ̀hu dù anyi guu ono swikwaru unu eswiru-o.

¹² Unu kelekwa onyemonye ekele l'ẹ̀hu l'ẹ̀hu nmata phẹ̀ akpa, dù nsọ̀.

¹³ Iphe, bukpoò ndu-nsọ̀ l'ophu l'ekewekwapho unu.

¹⁴ Mu sù g'eze-iphe-oma kẹ̀ Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi; mẹ̀ eye obu ophu Chileke eyeje ndibe iya; mẹ̀ ike ono, Unme-dù-Nsọ̀ meru g'anyi l'unu gbarù mgba ono dzukotakwa oke l'ẹ̀hu unu g'unu ha. Nokwa g'ọ̀ dù.

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Galeshiya

¹ Ekwo-ozì-a shì l'èka m̀be Pòlu, onye-ishi-ozì Jizòsu Kéreshì. Onye-ishi-ozì, e meru mu ta ab̀kwa nemadz̀ meru mu iya; òphu ò b̀kwa nemadz̀ b̀e ò shì l'èka. Ò kwa Jizòsu Kéreshì ỳe Chileke, b̀ Nna b̀e ò shì l'èka, mb̀ onye onò b̀ iya meru g̀e Jizòsu onò shì l'ònwu teta dz̀uru ndz̀ onò. ² Ùnwunna anyì, mu l'èphè nò l'èka-a b̀e mu l'èphè t̀koru ekele iphe, b̀ Chìochì, nò l̀e Galeshiya.

³ G'eze-iphe-òma; ỳe nchì-adù-doo b̀kwaru k'unu; mb̀ òphu shì l'èka Chileke, b̀ Nna; waa l'èka Nnajiuphu anyì, b̀ Jizòsu Kéreshì, ⁴ b̀ onye onò woru onwiya nù g'e gbua g'ò b̀uru ngwèja, e gude gwefu iphe-èjì anyì; k'òphu òdzota anyì l'èka mgboko-a, iphe-èjì jìru èjìjì-a. Iphe onò b̀uru uche Nna anyì, b̀ Chileke b̀e ò meru onò. ⁵ Anyì sù g'ajaja b̀uru k̀ Chileke jasù l̀e tuutuutu l̀e m̀imimii. Nokwa g'ò d̀!

Ozi-òma lanu kpoloko du

⁶ Iphe òwa-a d̀kwa mu nù biribiri l'ò tò d̀edu g'ò nòberu unu g̀e agbak̀tawaru nù Chileke unu onò azù; mb̀ onye onò kuru unu onò g̀e Kéreshì eshì l'eze-iphe-òma onò, ò meru unu onò dzòta unu; unu g̀e wowarùnù iphu ghaarù ozi òzo gbarù iche; ⁷ mb̀ ozi òphu ab̀du ozi-òma ililekpò; òchia l'ò dz̀uru ndu agbaghashì unu agbaghashì; ndu eme g'èphè gbanwee ozi-òma k̀ Kéreshì onò. ⁸ A-o; teke ò b̀kwa l'ò ò anỳbedua; òzoo òjòzi, shì l'imigwe byaru bya eziahaa unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyì zìru unu adagbad̀uru; g'a t̀-phukwaa ya l'ònu. ⁹ Òo iphe, anyì pfuhawaru b̀e mu epfu òzo nta-a sù: onye ezi unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyì zìru unu adagbad̀uru; g̀ Chileke t̀-phukwaa onye onò l'ònu g'ò laa l'iswi.

¹⁰ ?Ò d̀ unu g̀e mu eme g̀e mu pfua iphe, a-t̀ò ndiphe òzoo Chileke ùtso l̀e nchì? T̀ò ?B̀ g̀e mu mee g̀e ndiphe sù l̀e mu b̀ onye òma? Ò b̀ l'iphe, mu eme b̀ g'a sù l̀e mu b̀ onye òma m̀e mu ta ab̀kwaru onye-ozì k̀ Kéreshì.

Pòlu epfu gè ya gude buru

onye-ishi-ozì

¹¹ Sù: iphe, unu a-maru; ùnwunna mu; b̀ l'òzi-òma òphu mu ezije ta ab̀kwa l'uche nemadz̀ b̀e ò shì. ¹² K̀e ò tò b̀du nemadz̀ b̀e ò shì l'èka; òphu ò b̀du nemadz̀ kpò-zìru mu ùzo iya. Òo Jizòsu Kéreshì goshìru mu onwiya l'òphulenyà bya eworù ozi-òma onò ye mu l'èka.

¹³ Unu nùmawaru-a g̀e ndz̀ mu shì d̀ teke mu shì eme k'omelalì, ndu Jìu egudeje abarù Chileke èja; g̀e mu shì eme Chìochì k̀ Chileke ewere emegharù iya èka. Unu nùmawaru l'iphe, mu shì emekpòephe g̀e mu mee b̀ g̀e mu mebyia ya l'òphu l'òphu. ¹⁴ Mu shì at̀okojekpòephe ekemu ndu Jìu onò mekòta g'a t̀uru iya. Mu mekpòeru iya phò metaberu iya k'òphu mu t̀koru igwerigwe ndu mu l'èphè b̀ ògbo gbaghakòta l'ememe iya; t̀eme eme omelalì ndiche anyì ph̀e shì anòduje aph̀kpoo mu l'èhu shì.

¹⁵ Obenu l̀ Chileke, b̀ iya doberu mu iche eshì l'èpho ne mu; byaru ekua mu; onò b̀uru eze-iphe-òma, ò meru mu. ¹⁶ Ò bya ekpuhaa nwa iya onò goshì mu k'òphu mu awata at̀uru ndu ab̀du ndu Jìu ònu iya. Òphu ò d̀du nemadz̀, dz̀ ndz̀ mu ch̀koshìru iya. ¹⁷ Òphu mu ejekwaruphò

Jierúsalemú kẹ ẹ mu jepfu ndu vuru ọzo buru ndu-ishi-ozí-a je pẹ akpata ishi. Iphe, mu mechiaru bú ẹ mu gbẹshiru tẹgbua baḥu ẹ Arebiya bya eshi ẹka ono laphu azu ẹ Damasukosu. ¹⁸ A nọepfo mgbarapha ẹto; mu tẹgbua jeshia Jierúsalemú ẹ mu je amaru Pyita. Mu l'iya nọo idzu ẹto. ¹⁹ Ọle ọ to ọdu ndu-ishi-ozí ono ndu ophuu, mu humaru gbahaa Jiemusu, bú nwune Nnajiuphu anyi.

²⁰ Oo Chileke nwẹkiya maru l'iphemiphe-a, mu nọ l'iphu iya ederu unu-a ta adudu ophu bú ọka, mu nọdu adzọ iya.

²¹ Tọbudu iya bú; mu tẹgbua jee alí Siriya bya ejee alí Silisiya. ²² G'e pfulkọ-a ta abukwa ẹ Chiochi Kéreshi ẹ Jiudiya g'ẹphe ha duru ndu ophu mawaru onye mu bú. ²³ Iphe, ẹphe anọepfo ẹ nchí buẹpfo l'a sùru ẹ "onye-a, shi emephe anyi ewere-a bẹ asaakwa ozi-oma kẹ g'e kweta kẹ Kéreshi ono asasa. Mbú ekwekwe ono, o shi eme g'o mebyia emebyi ono."

²⁴ Noo g'o gude ẹphe nọdu ekeleje Chileke ekele opfu ẹhu mu.

2

Pọlu ejepfu ndu-ishi-ozí ndu ophuu

¹ A nọepfo apha iri l'ẹno mu ẹ Banabasú swíru laphushia azu ẹ Jierúsalemú. Mu duta Tayitọsu anyi l'iya swífuaru. ² Iphe, mu gude jee bú ẹ mu humaru iya l'ophulenyá. Mu ẹ ndu ono, bú ndu-ishi ono bya anọo ndzukọ k'iche. Mu bya eworu ozi-oma ono, mu ziru ndu abudu ndu Jiu ono tọgboru pẹ ẹba. Ọo ya bukwanu g'akanya, mu sehawaru mẹ ophu mu ese nta-a ta aburu mu kẹ mmanu. Ẹphe zua mgbede. ³ Ophu e kebutakpọdaru nọ Tayitọsu-a, abudu onye Jiu-a, mu l'iya swija g'o bua úbvú. ⁴ Ọle g'ọ dọhabe; ọ dukwarua ndu meru g'ẹphe bua ya úbvú; ndu pyobataru eme g'ẹphe bú ndu kẹ Kéreshi; 'ama l'ẹphe ta abudu iya; l'ọo ngge bẹ ẹphe byaru anwunwu g'ẹphe bya bya egeta g'anyi gbakuta-beru ekemu azu opfu l'anyi bú ndu kẹ Kéreshi. Iphe, ẹphe shi achọ ọzo iya bú g'ẹphe mee anyi g'anyi mejeepfo iphe ekemu pẹ pfuru g'ohu anoje eme iphe onye gbaru iya nọ pfuru-a. ⁵ Ophu anyi ekwekwanu haaru pẹ ọzo ahaha ophu kpọ g'ọ ka mma l'ọo mgbo lanu g'ee-shi g'anyi edoberu unu iphe ono, bú ọkpobe-opfu ono, bú ozi-oma onoya.

⁶ Obenu ẹ ndu ono, a sùru l'ẹphe bú ndu-ishi ono; mu ta akpakwa ishi iphe, ẹphe bú; kele Chileke ta adukwa onye oole ẹnya l'iphu; ndu ono, a sùru l'ẹphe bú ishi ono ta adukwa iphe ọzo, ẹphe yeru onu sọ ẹ mu yebaa l'ozí-oma ono. ⁷ Ọ gbẹchikwa buru iphe, ẹphe meru bú l'ẹphe humaru ẹ Chileke wowaru ozi-oma ono ye mu l'ẹka ẹ mu je ezia ya ndu abudu ndu Jiu; mbú ẹgube ono o wokwaru iya pọ ye Pyita l'ẹka g'o je ezia ya ndu Jiu. ⁸ Kele ọo g'ike kẹ Chileke reru ire l'ẹhu Pyita; ọ buru onye-ishi-ozí zia ndu Jiu ozi-oma ono; bukwapfo g'ike kẹ Chileke reru ire l'ẹhu mu; mu buru onye-ishi-ozí zia ya ndu abudu ndu Jiu. ⁹ Tọbudu iya bú; Jiemusu mẹ Pyita mẹ Jionu bú ndu ono, a sùru l'ọo pẹ bú ndu-ishi, gudeshi Chiochi-a bya amaru l'ọo Chileke yeru mu ozi-oma ono l'ẹka. Ẹphe zua mgbede; bya ana mu ẹ Banabasú l'ẹka; bya ekweta l'anyi l'ẹphe tukurú buru nanu. Anyi l'ẹphe bya atukokwapfo wua onu nanu ẹ mu ẹ Banabasú a-nọdu ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono; g'ẹphebedua zije iya ndu Jiu. ¹⁰ Iphe lanu, ẹphe sùru g'anyi mee bú g'anyi nyatajẹkwa ndu akpa nri. Ono bẹ mu kukebekpọru ẹhu eme.

Mba, Pọlu baru Pyita ẹ Antiyọku

11 O be gę Pyita byaru Antiyọku; mu pfuru iya l'iphu baaru iya mba l'edzudzu-ọha; kele o nweru iphe, o meru deru iya nu. 12 Le teke mbu kpo be Pyita yee ndu abudu ndu Jiu shi erigbaje nri. E mecha gę ndu epe le Jiemusu no byapfutachaeru iya pho; o bufu onwiya su l'ephe le ndu ono, abudu ndu Jiu ono tee rigbaedu. Kele o wataru atsu ndu Jiu ono ebvu, bu ndu suru l'oniyemoye bufutajeadaa ubvu ono. 13 Unwunna anyi ndu Jiu ndu ophuu bya eyefua eka l'ogozu Pyita phe obu. Mbu lufuchakpo le Banbasu be epe jitachakwaru o tsoru phe buru ndu ogozi. 14 O be teke mu byaru bya ahuma lenya mu; l'ephe te etsodu ozi-oma ono le nhamunha iya; mu pfuru l'iphu ndu Chiochi g'ephe ha su Pyita: "Humanu gę gubedua bu onye Jiu; teme i ndu eme umere ndu abudu ndu Jiu; ? Denuhununu g'o gude i ndu eme gi kebuta ndu abudu ndu Jiu g'ephe meje ekemu ndu Jiu?"

Ekweta adzo ndu Jiu waa ndu abudu ndu Jiu

15 A makwaru-a l'anyibedua be a nwukpooru; anyi buru ndu Jiu; ebe anyi abudu ndu iphe-eji gę ndu abudu Jiu bu. 16 Obenu l'anyibedua maru l'o to budu eme g'a turu l'ekemu emeje nemadzu g'o buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; l'oo ekweta ke Jizosu Kereshi. Oo ya bu l'anyibedua kwapho, kwetawaru ke Jizosu Kereshi a-buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o to bukwa kele anyi eme iphe, a turu l'ekemu. Noo kele o to dudu onye Chileke agu l'onye pfuberekoto opfu l'onye ono meru iphe, a turu l'ekemu. 17 Eshinu anyibe ndu Jiu emekwapho g'anyi shi Kereshi l'eka buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'iya bu l'anyi kwewaru l'anyi buhwapho ndu eme iphe-eji gę ndu amadu ekemu Chileke. Teke o bu l'o du nno; ?o pfuru le Kereshi eme g'eme iphe-eji kabaa shii to? Tuswekwa! 18 Kele o -buru le mu wataru emekwaa iphe, mu shi mebiwaa emebyi be mu buakwaa onye emebyi ekemu. 19 Mu gudeakwa eme ekemu; mu huma le mu nwuhuwaru anwuhu; l'ekemu gbuwaru mu egbugbu; g'ee-shi gę mu a-dzuru Chileke ndzu. 20 A kpopayabewaru mu le Kereshi l'oswebe. Nta be mu noakwaa ndzu. Ole o to budu mu no ndzu obu; o buakwaa Kereshi no ndzu l'ime ehu mu. Ndzu ophu mu no l'eliphe nta-a bukwa le mu kwetaru ke Nwa Chileke be mu gude ndu iya; mbu onye yeru mu obu; woru ishi ndzu iya tua l'opfu ehu mu. 21 Mu taa jikakwa eze-iphe-oma ke Chileke. O -buru l'oo eme ekemu be e-me amadu onye pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'iya bu l'anwuhu, Kereshi nwuhuru te enwedu ishi.

3

Ekweta ozoo eme ekemu

1 Oo-waa! Egbu g'eswe unube ndu Galeshiya habekpokwana! ?Bu onye kabę rwaawunu eka l'iphu g'unu jika okpobe opfu ono? ?Tobudu unu be mu tukoru k'anwuhu, Jizosu Kereshi nwuhuru l'oswebe togboru eba; o doo unu enya ree-a? 2 Iphe lanu, mu aji unu bu: ?Buada-a iphe, ekemu pfuru be unu meru teme unu nata Unme-du-Nso ono, unu nataru ono? ?Tobudu l'unu numaru ozi-oma ke Kereshi ono bya ekweta? 3 ? Denuhununu g'o gude unu gbę buru ndu eswe? Le mbu be unu gude Unme ke Chileke gbube ishi etso Kereshi. ?Buhunu gunu meru iphe, unu paru Unme Chileke ono buhaa dobesu l'oo ike k'unu be unu e-gude tsokota Kereshi obu? 4 ?Iphe-ehuka ono, unu jekotaru ono bu ke mmanu to? O

tò dukwa mu g'ò bụ kẹ mmanụ. ⁵ Chileke anọdujekwa anụ unu Unme-dụ-Nsọ bya emeshiru unu iphe-ohumalenya. ?Ọ tukuru iphemiphe ono eme opfu l'unu eme iphe, ekemu pfuru tọo bụ-a l'ọle unu nūmaru ozi-oma ono bya ekweta?

⁶ Nokwaphọ gẹ Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; ọ gụaru iya ya l'apfubekoto. ⁷ Ọo ya bụ l'unu eleana iya ẹnya; l'ọo ndu kwetarụ kẹ Chileke bẹ bụ unwu Ébirihamu. ⁸ Ẹkwo-opfu Chileke pfuhawaru sụ lẹ Chileke e-me ndu abụdu ndu Jiu g'ephe bụru ndu pfuberekoto m'ephe-kweta kẹ Chileke. E vuhawaa ọzo zia Ébirihamu ozi-oma ono sụ iya: "Ébirihamu; ọo l'ẹka ngu bẹ e-shi meeru ndiphe mgburugburu eze-iphe-oma." ⁹ Ọo ya bụ; l'eshinu Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; Chileke gọoru iya ọnu-oma; bẹ ọ bukwapfo ẹgube ono bẹ Chileke a-gọru ọnu-oma nū iphe, bukpo ndu kwetarụ nkiya.

¹⁰ Iphe, bukpo ndu chiru upfu kwẹe l'ekemu sụ l'ọo eme ekemu a-dzọ pphẹ bẹ buakwaa ndu a turu ọnu. Kele ẹkwo-opfu Chileke sūkwaru: "Onye ta atukoduru iphemiphe, e dekọtaru l'ẹkwo ekemu g'ò ha eme buakwaa onye a turu ọnu." ¹¹ Iphe lanụ, dokpọoru ẹnya ree bụ l'ọ tọ dudu onye a-dụ ike egude eme iphe, ekemu pfuru aburu onye pfuberekoto l'iphu Chileke. Kele "Onye pfuberekoto bukwa ekweta bẹ oo-gude nọdu ndzụ." ¹² Obenu l'eme iphe ekemu pfuru yee ekweta kẹ Chileke ta adukwa iphe, ephe jigba; kele e dekwaruphọ sụ: "Lẹ ndu emegbuje iphemiphe, ekemu pfuru e-gudekwa iya phọ dzuru ndzụ."

¹³ Kéreshi gbafutaru anyi lẹ mburọnu, ekemu meru anyi vuru; eshinu o vutachiru anyi mburọnu ono anyi shi vuru ono. Kele ẹkwo-opfu Chileke sūkwaru: "Iphe, bukpo onye a pfugburu l'eli oshi bukwa onye larụ lẹ mburọnu." ¹⁴ Kéreshi larụ lẹ mburọnu ono g'ee-shi g'eze-iphe-oma, Chileke sūru lẹ ya e-meru Ébirihamu eshi l'ẹka kẹ Kéreshi Jizosu rwua ndu abụdu ndu Jiu ẹka. Anyibedua e-shikwanụ l'ekwekwe, anyi kweru kẹ Kéreshi nata Unme ono, Chileke kwehawaru ukwe lẹ ya a-nụ anyi ono.

Iphe, a tudoru ekemu waa iphe, Chileke kweru ukwe iya

¹⁵ Unwunna mu; gẹ mu gudekpọadanu iphe, anyi emeje nmaaru unu ẹtu ọwa-a. Amadụ -kee ekpe dee ya l'ẹkwo byia ya ẹka ta adukwa onye emeyi iya nū; ọphu ọ dukwa onye eyekwa iya iphe; mbụ a makwarụ-a l'ọo ekpe, nemadzụ keru. ¹⁶ Sụ-a; ọ kwa Ébirihamu yee oshilokpa iya bẹ Chileke kweru ukwe-iphe. Ọ tọ sūkwaru iya l'ọo yele ndu shi l'okpa iya; g'ee-gudekwanụ nno makwanuru l'ọo ikpoto nemadzụ. Ọ sūru iya l'ọo yee oshilokpa iya, bụ iya bụ l'ọo onye lanụ, bụ iya bụ Kéreshi ọbu. ¹⁷ Mbụ l'iphe, mu epfu bụ lẹ-a; l'ogbandzu ono, shi Chileke l'ẹka bẹ Chileke kwetarụ ukwe sụ lẹ ya e-me iphe ya pfuru. Sụ-a; ekemu, a nọadaru unu apha l'apha ukporo l'iri gẹ Chileke kwechaaru ukwe-iphe ono teme ekemu ono bya ta ayikwa gbukaa iphe, Chileke kwewaru ukwe iya. O to mekwa ukwe-iphe ono, Chileke kweru ono g'ò bụru iphe-mmanụ. ¹⁸ Ome ọ bụada g'e me iphe, ekemu pfuru teme Chileke emee iphe, o kweru ukwe iya me aamanuru l'ọ tọ bụada ukwe-iphe. Obenu lẹ Chileke nuru Ébirihamu iphe, o kweru ukwe iya; opfu l'ọ kwewaru iya ya.

¹⁹ Sụ-a; ?ọ bụhunuru ọnu bẹ a tū-doru ekemu? Iphe, a tū-doru ekemu bụ g'ekemu goshi iphe eme iphe-ẹji bụ. A tū-doru iya g'ò nọdu jasụ teke oshilokpa Ébirihamu ọbu a-bya, bụ iya bụ onye ọbu, Chileke kweru

ukwe-iphē doberu ọbu. Ọo Chileke t̄uru ekemu ono bya agb̄e l'ẹka Ẹnwu-
 ojozi-imigwe woru iya n̄u onye-ẹto b̄u M̄osisu, n̄o-chiru ẹnya nemadz̄u
 g'ọ t̄aru ndiphe. ²⁰ L'ọ kwa a -d̄u ẹbo eme iphe b̄e aachoj̄e onye-ẹto;
 obekwanu l̄e Chileke b̄u onye lan̄u.

²¹ ?Ọ pf̄uru l'ekemu egbuka iphe, Chileke kweru ukwe iya egbuka t̄o?
 T̄uswekwa! Kele ọme ọ -d̄uru ekemu, a t̄uru g'ọ gude ndz̄u m̄e apf̄ubekoto
 l'iphu Chileke eshinu l'edobe ekemu. ²² Obenu l'ekwo-opfu Chileke egoshi
 l̄e ndiphe mgburugburu b̄e iphe-ẹji pȳitaru l'ẹkp̄iri. Iphe, o gude egoshi
 iya ono b̄u g'iphe ono, Chileke kwetar̄u l̄e ya e-meru onye woru onwiya
 ye K̄ereshi ono l'ẹka ab̄erupho ndu woru onwoph̄e ye K̄ereshi l'ẹka b̄e
 oo-meru iya kpoloko.

²³ Kele teke k'ekweta teke ad̄udu b̄e ekemu shikwa tuchia anyi atuchi
 g'anyi ta ah̄uma Ẹzo anyi e-shi kweta k̄e K̄ereshi. ²⁴ Ọo ya b̄u l'ekemu
 shi edu anyi Ẹzo g'onye eleta Ẹnwegirima ẹnya; dua anyi jas̄u K̄ereshi
 bya g'anyi a-b̄uru ndu Chileke gur̄u l̄e ndu pf̄uberekoto; opfu l'anyi woru
 onwanyi ye iya l'ẹka. ²⁵ Nta-a, Chileke ḡuhawaru anyi Ẹzo g'anyi woru
 onwanyi ye K̄ereshi l'ẹka-a b̄e anyi ta n̄okwa l'ẹka onye ono, eleta anyi
 ẹnya ono, b̄u iya b̄u ekemu.

²⁶ Ọo ya b̄u; l'eshinu unu wowaru onwunu ye K̄ereshi l'ẹka; unu l'iya
 t̄ugba b̄uru nan̄u b̄e unu b̄ukotawa Ẹnwu k̄e Chileke. ²⁷ L̄e g'unu ha b̄uru
 ndu e gude ẹpha K̄ereshi mee baputizimu b̄e yeakwaru K̄ereshi g'onye
 yeru uwe. ²⁸ Mkp̄ocha l'onye-a b̄u Jiu ẹbe onye-a ab̄udu ta ad̄ekwa;
 ọphu ọ d̄ekwa l'onye-a b̄u ohu; onye-a b̄uru amad̄u; ọphu l'onye-a b̄u
 nwoke onye ọphuu b̄uru nwan̄ȳi ad̄ekwapho; kele g'unu ha shiwa
 l'ẹka K̄ereshi t̄ugba b̄uru nan̄u. ²⁹ S̄u: unu -b̄uwaru ndu k̄e K̄ereshi b̄e
 unu b̄uwaa oshilokpa Ẹbirihamu, b̄u iya b̄u ndu iphe ono, Chileke kweru
 Ẹbirihamu ukwe iya ono rwuberu.

4

¹ S̄u-a; waa iphe, mu e-gude goshi unu iphe, mu epfu b̄u ọwa-a: l'onye
 b̄u iya e-mechaa ria iphe nna iya; b̄e teke ọ b̄u nwata b̄e b̄ukwa g'eeme
 ohu b̄u g'aan̄duje eme iya. A makwar̄u-a l'ọo ya nwe iphemiphe; ² ọle
 oonwejeru onye ȳe ya bu; onye a-n̄odu emefuta iya n̄u; l'ọ d̄ukwarupho
 onye a-n̄odu eleta iphe, o nweru ẹnya jas̄u teke nna iya pf̄uru s̄u l'ọ noo
 teke nwata ono s̄uwaru egweta iphe iya. ³ Nokwapho g'ọ d̄u l'ẹka anyi
 n̄o b̄u ono. Teke anyi te eshidu maru iphe b̄e ọb̄vu, b̄ugbaa ishi mgboko
 ọwa-a shi mee anyi ohu p̄h̄e. ⁴ Ọle o rwuru teke ọ gbaru; Chileke ye Nwa
 iya s̄u g'ọ bya. Ọ bya ab̄uru nemadz̄u; nwan̄ȳi nw̄ua ya. Ọ b̄uru iphe,
 ekemu s̄uru g'e meje b̄e oomeje; ⁵ g'oo-shi ẹgube ono gbata ndu ekemu
 keru ẹgbu; g'ee-gude ẹgube ono Chileke anata anyi g'anyi b̄uru Ẹnwu iya.

⁶ Ọ b̄uru l'ọo l'unu b̄uwaa Ẹnwu iya meru g'ọ gude Chileke woru Unme
 Nwa iya ye unu l'obu; mb̄u Unme ọphu emeje g'e kuj̄e Chileke "Nnana!"
⁷ Ọo ya b̄u l'e shi Chileke l'ẹka; ọphu ị b̄uedu ohu; ị buwaru nwa Chileke.
 Eshinu ị b̄uwaa nwa Chileke b̄uanaa ya-a b̄u l'ị ȳiwaa l̄e ndu e-ri iphe ono,
 Chileke doberu Ẹnwu iya ono.

P̄olu agba egomunggo k̄e ndu Galeshiya

⁸ L̄e mb̄u teke unu eshidu maru Chileke b̄e unu shi b̄ugbaaru ohu iphe,
 ab̄udu Chileke. ⁹ Obe nta-a, unu byawaru bya amaru Chileke-a; waawaa;
 ḡe mu pfuchia ya ẹgube-a; ọ chia nta-a, Chileke mawaru unu-a; b̄e mu

sūru: ?Dēnuhunū g'o gude unū dakōbe alaphu azū alapfu oḅvu ono, adūdu ike dū iya nū; tēme o būru iphe-mmanū ono? ?Bū gūnu meru g'o gude unū nōdu eme g'unū laphukpōoro azū je abūru ohu phē ozo? ¹⁰ Unū abōje mbōku l'ōbo-iphe; mē onwa; mē teke iphe meru; mē apha. ¹¹ Ndzu unū anōdujekwa agū mu. ?Ozi, mu jeru l'ishi unū ta abūduru mu nū kē mmanū?

¹² Unwunna mu; mu arwo unū arworwo; sū g'unū dūnu gē mu dū; kēle mbēdua dūwaa g'unū dū. O tō dukwa iphe, dū ēji, unū meru mu ililekpōo. ¹³ Unū maru-a l'ōo teke iphe eme mu bē mu byaru ezia unū ozi-ōma ono lē mbū. ¹⁴ E -gudekpōkwaaro l'iphe, eme mu nū shi būru unū oke iphe-ōhutama; oḅle mu ta adūkwanu unū ashī; ophu unū ajīkakwaru mu. Unū gbēnu meberu mu ree gē mu bū ojozi-imigwe; ozo lē mu bū Kéreshi Jizōsu l'onwiya. ¹⁵ ?Unū meru ēhu-a, shi tšō unū ūtso l'opfu ēhu mu teke ono-a imagha? Kēle mu maru l'a ta tūdu iya ēgo; l'ōme unū dūru ike teke ono mē o būchaaru k'unū aswōshi akpūru ēnya nkunū chiē mu. ¹⁶ ? Mu gbēnu būwaru onye opfu unū nta-a; opfu lē mu pfuru unū iphe, bū oḅpobe-opfu?

¹⁷ Ndu ono, eduphu unū ono emekwaru unū ēmereme shii; o l'ōo g'unū makwaru l'iphe, ēphe emedoru unū ēmereme ono ta adūkwa ree. ēphe emekwa g'ēphe bufu unū l'ēhu mu g'unū gbaru tsoru phē. ¹⁸ Agbatsoru ndu ozo adūjekwa ree; o l'ōo g'unū gbatsojekwaru ndu oḅu m'ēphe -nōdu epfu iphe, dū ree. Unū mejekwa ēgube ono tekenteke; g'o tō būekwapho teke mu l'unū nō. ¹⁹ Unwu mu! Mu nōkwa l'iphe-ēhuka opfu ēhu unū nta; mbū gē nwanyi, abya ezeda. Mu je a-nōdu l'iphe-ēhuka ono jasunupho teke unū a-dū gē Kéreshi. ²⁰ O dūe mu phō g'a sū lē mu l'unū nō nta-a; mē mu amaru gē mu gege dobe oḅu pfuaru unū opfu. Nta-a bē o tūfuru mu ēhu gē mu e-mekpōo k'ēhu unū.

Etu Hega yēe Sera

²¹ Unubē ndu oḅgu anōdu emeje iphe, ekemu pfuru; unū kaēshikwaru mu; ?unū ta anūmaduru iphe ekemu pfuru tō? ²² Kēle e dekwaru sū lē Ébirihamu nwūtaru ūnwegirima unwoke labō. Onye lanū bū nwanyi, bū ohu nwūtaru iya ya; onye ophuu bū amadū yeru iya ya. ²³ Onye ophu, ohu yeru bē a tsūtaru ime iya ēbe o dūdu ukwe Chileke kweru swibe l'ēhu iya k'iche. Onye ophuu, shi l'ēka amadū phō bē a tsūtaru ime iya opfu lē Chileke kweru ukwe l'aa-nwū iya. ²⁴ Mu gude iphe ono, mehawaru nū ono anmarū unū ētu. Unwanyi ono ēphenebo, būgbaa ne phē ono nō-chiru ēnya oḅbandzu labō, shi Chileke l'ēka. Onye ophu, bū Hega nō-chiru iphe ono, Chileke kweru ukwe iya l'oḅbandzu shi l'eli ūbvū Sayīnayi. Unwu nkiya bē a nwūru g'ēphe būru ohu. ²⁵ Hega nō-chiru ūbvū Sayīnayi ono nō l'alī Arebiya. O būru Arebiya ono bū Jierūsālemu kē nta-a. Noo kēle yēe unwu iya shi būru ohu. ²⁶ Obenu lē Jierūsālemu ophu dū l'imigwe ta abūdu ohu; tēme o būru iya bū ne anyi. ²⁷ Kēle e deru l'ēkwo-opfu Chileke sū:

“Tee ēswa gūbe nwanyi,
 pfuru apfuru,
 eteke atsu-swee ime!
 Gude ēhu-ūtso tee ēswa
 gūbe nwanyi,
 amadū iphe,
 eme lē nka nwanyi,
 ime eme;

Kẹle nwanyi ono,
 e shi gbado agbado ono
 l'a-gbẹ kanu enweru
 nwa eme lẹ nwanyi
 ophu alu ji."*

28 Sù-a; unwunna mu; anyibedua buakwapho unwegirima e kweru ukwe iya teme a nwua phe ge Ayizaku. 29 O bukwarupho g'o du teke ono bu g'o du nta-a. Teke ono be onye k'ono, a tsutaru ime iya ge ke ndu ozo pho shi anoduje akpa onye ophu ndzu iya shi l'eka Unme Chileke pho ehu. 30 Ole ?bu gunu be ekwo-opfu Chileke pfuru? O suru: "Chifukwa ohu yee nwa iya; kele nwa, shi l'ohu be yee nwa, amadu nwuru taa gbakwaru mgha eke iphe nna phe." 31 Oo ya bu; unwunna mu; anyi ta abukwa unwu, ohu nwuru; anyi bukwa unwu, nwanyi bu amadu nwuru.

5

Enweru onwonye l'ime Kereshi

1 Kereshi toakwaru anyi l'egbu; su g'anyi ba buheru ohu. Oo ya bu; unu pfushia ike. Unu te ekwekwa g'o duru onye e-gude ekemu mee unu g'unu buru ohu ozobaa.

2 Sù-a; ge mube Polu karu unu; o -buru l'unu buru ubvu be Kereshi ta adukwa urwu, o baru unu. 3 Ge mu kasachakwaa onyemonye, buru ubvu nchi; l'o mefutajekwa iphemiphe, bu iphe, ekemu pfuru g'o ha. 4 Unube ndu eme ge Chileke gua unu le ndu pfuberekoto; opfu l'unu eme iphe ekemu pfuru bufuakwaru onwunu l'eka Kereshi no. Unu nashiakwaru onwunu eze-iphe-oma ke Chileke. 5 O -buru anyibedua be iphe anyi zoberu ele enya eleshia iya ike le Chileke a-gu anyi le ndu pfuberekoto l'iphu iya bukwa l'anyi nataru Unme-du-Nso; opfu l'anyi woru onwanyi ye Kereshi l'eka. 6 L'anoduwaa l'ime Kereshi be l'e buru ubvu; ozo l'e te buduru ta aduekwa iphe, o bu. Iphe, bu iphe, buakwaa ekweta ke Kereshi ophu shi le n-yemobu.

7 Unu shikpokwa etsokotawa uzo ono ree. ?Buhunu onye kposhiru unu anodu eme iphe, bu okpobe-opfu ono nta? 8 Ophu a maru bu l'o to budu Chileke-a, bu iya kuru unu-a gbẹ bya apfubuta unu g'unu te emehẹ okpobe-opfu ono. 9 O kwa nwa-o-chi-l'eka iphe-ekoje-buredi l'ekoje ishi buredi ophu. 10 Ole atugba, anyi l'unu tugbaru le Nnajiuphu mekwaru-a ge mu shihu obu ike l'eka unu no; l'unu a-lwa azu bya etsozita uzo wata arị iphe, mu arị; l'onye gbaghashiri unu agbaghashi; o -bu onye; o -bu onye-o; onye ono be Chileke a-nmakwa ikpe.

11 Obenu-a; unwunna mu; ome o bu l'oo g'e buje ubvu be mu ezijekwadu asa iya asasa ono; ?m'o buhunuru gunu be o gude a nodu a-kpakwadu mu ehu? O -bu l'o du egube ono me asasa, mu asa le Chileke a-guepho anyi le ndu pfuberekoto; opfu le Kereshi nwuhuru l'oswebe tege adukwa onye o gogo bujeru iphe eghu. 12 Teke o bu le k'ebu ubvu aphunuka ndu ono, agbaghashi unu ono l'ehu g'ephe jenu je ahachafua onwophe aha.

13 L'unubedua unwunna mu; be e kukwaru bya atowaa l'egbu. Ole-a; unu ta ahakwa onwunu g'iphe, anoduje agu unu egu waa iphe, unu arị l'okpoma bya ekee unu egbu ozo. O chikwa iphe, unu a-nodu eme bu g'onyemonye yee nwibe iya obu k'opfu unu anoduje eyeru nwibe unu eka. 14 Kele ekemu ono g'o hakota tukoru kpakoo l'akpuru opfu lanu,

* 4:27 4:27 Gūnaa Azá 54:1.

bụ iya bụ: “Yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu.” ¹⁵ Obenu teke o bụ l'unu atakashi nwibe unu eru bya anmabushi nwibe unu anụ; unu letakwa ɛnya a -nɔnya unu tuko onwunu taɓe.

Unme Chileke waa ɛjo-iphe agugbaa nemadzu

¹⁶ Olee mu suru-a; unu hakwaa Unme Chileke g'o goshije unu ɔzo. Oo ya bukwanu g'unu ete emejeedu ɛjo-iphe, agugbaa unu. ¹⁷ Kele ɛjo-iphe agugbaa amadu be ta adujekwa Unme Chileke ree. Ophu iphe, agukwanu Unme Chileke adujedu uche amadu ree. Noo l'iphe labo ono duru onwophe l'opfu. O buru iphe ono meru g'o gude ebe unu adujedu ike mee iphe, du ree, unu riru k'ememe. ¹⁸ Obenu teke o bụ Unme Chileke goshije unu ɔzo; o n'ia bụ l'ekemu te ekeeduru unu egbu.

¹⁹ Su-a; iphe shigbaa l'uche amadu doru ɛnya, bụ iya bụ eri ogori; apharwushi onwonye; eme umere, rehuru erehu; iphere abvu l'iphu; ²⁰ agwo nshi; eme mgbashi; ndumashi; alwu ogu; okophoo; obu-oku; akpa ɛnya; ekpa l'iche iche; ɛjo-nzi; ²¹ ɛnya-pfurupfuru; egbu-ochi; mee-atsutsu; eri angu-sweshi iphu; mewaro iphe dugbaa egube ono. Noo iphe shigbaa l'uche amadu bụ ono. Su-a; ge mu lokwaa unu eka le nchi ge mu lohawaru iya unu; ndu eme nno taa bahukwa l'eka Chileke bụ eze.

²² Obekwanu l'iphe shigbaa le Unme Chileke bụ: n-yemobu; ehu-utso; nchi-adu-doo; nshirima; eme odo; eme oma; ekweta; ²³ eme gelee; me esede onwonye. O to dudu ekemu, a turu swibe ndu k'ono. ²⁴ Ndu bukwanu ndu ke Kereshi Jizosu; wowaru ɛjo-iphe, agugbaa phe nu me ɛjo umere, shigbaa phe l'uche kpopyabe l'oswebe. ²⁵ Eshinu anyi gude Unme Chileke dzuru ndzu; unu g'anyi hanaa ge Unme ono goshije anyi ɔzo. ²⁶ G'anyi te emejekwa iphe g'ee-shi g'a jaa anyi ajaja. Ophu anyi emejeshi nwibe anyi iphe, e-ghu iya egbu. Ophu anyi ejijekwaru nwibe anyi iji-ɛnya.

6

Evuru ivu nwibe ngu

¹ Unwunna mu; teke o bụ l'o duru onye e guderu gedegede teke o duru iphe, oome adudu ree; g'unubedua, Unme Chileke gude ndzu unu-a; jinaa obu oyi duphuta iya azu l'uzo pfuru oto. Olee oo g'onnyemonye letakwa onwiya ɛnya g'e te nwufuaru iya ye l'eme iphe-eji. ² G'onnyenonu gbatajeru nwibe iya l'iphe, atsụ iya l'ehu g'unu e-gude egube ono mekotaje ekemu, Kereshi turu. ³ Kele onye riru le ya bu iphe l'eka o dudu iphe, o bu; onye ono bukwa onwiya be oome eswe. ⁴ O kwa g'onnyenonu gudejekwa ɛnya lee onwiya maru g'umere iya gbaru; l'i wotaje iphe, iime turu yeru umere gbaru ngu nu. Oo ya bu; i ti jeeduro ewota iphe, i meru aturu eyeru k'onnye ozo. ⁵ Kele onnyemonye e-vukwaru ivu nkiya l'onwiya.

⁶ G'onnye, eezi ozi-oma ke Kereshi ono hejekwa onye ezi iya ya nu iphe, du ree, o nweru.

⁷ Unu te ekwekwa g'e duswee unu ɔzo; Chileke ta abukwa onye akwa eswe; noo l'oo iphemiphe, onye kuru be owotaje akpuru iya. ⁸ L'onnye eme ɛjo-iphe, agu iya nu be a-lakwa l'iswi. Obenu l'onnye eme ge Unme Chileke ziru iya be Chileke a-nu ndzu ojejoje. ⁹ Oo ya bu g'ike ta abukwa anyi l'eme ree; kele anyi e-ritakwaa urwu iya l'orwuberu iya me anyi -gudeshia eka anyi g'anyi gudeshi iya. ¹⁰ Oo ya bu g'anyi mejeru onnyemonye ree nta, ɔzo duru anyi l'ememe iya. Ndu anyi a-kabajekpoo emeru ree ono bu ndu anyi l'ephe bu onu-ulo lanu; opfu l'anyi tukowaru kweta ke Kereshi.

Ekele

¹¹ Nta-a bẹ mu gudeakwa ẹka mu gẹdegede ederu unu ẹkwo ọbu. ? Unu ta ahumaduru g'akpuru opfu ọbu hachaa kakpọro kakpọro? ¹² Ọ kwa ndu eme g'a jaa phẹ ajaja k'iphe, ẹphe suru l'e mefutaje l'eli ẹhu bu ndu ekebutaje unu sọ g'unu bua úbvù. Iphe, ẹphe gude eme iya bu gẹ ndu Jiu ta akpa phẹ ẹhu. Ẹphe maru lẹ ndu Jiu gege akpa phẹ ẹhu; ọme ẹphe kweru l'ọo 'ẹpho Kéreshi ono, nwuhuru l'oswebe ono a-dzọ phẹ. ¹³ Ndu ọbu, bukpooru nọ úbvù ọbu ta abukwa l'ẹphe emeje iphe ekemu pfuru. Ọ kwa iphe, ọogu phẹ g'ẹphe mee g'unu bua úbvù bu g'ẹphe abaaha aba l'ẹphe meru unu; unu mee iphe-ọhubama l'anụ-ẹhu. ¹⁴ A bya lẹ mbẹdua; tųswekwa! Mu ta ayikwa baa aba k'iphe ọzo gbahaa k'oswebe Nnajiuphu anyi, bu Jizọsu Kéreshi. L'eshi ọphu ọ nwuhuru l'oswebe bẹ iphe kẹ mgboko-a ta adụekwa iphe, ọ bu mu; tẹme mbẹdua dụakwapho g'onye nwuhuru anwuhu l'iphe kẹ mgboko-a. ¹⁵ Kẹle anọduwaa l'ime Kéreshi Jizọsu bẹ l'e buru úbvù; ọzoo l'e te buduru ta adụekwa iphe, ọ bu, abụedupho aburu onye Chileke meru k'ọphúú. ¹⁶ Gẹ Chileke mee g'ẹhu dọ iphe, bukpo ndu etsoje ọzo ono, mu goshiru unu ono guu; phukwaaru phẹ phọ obu-imemini. Ọo phẹ bu ọkpobe ndu Ízurẹlu kẹ Chileke.

¹⁷ Sụ-a; e -shi ntanụ-a g'ọ tọ dụkwa onye epfuchibaa mu nchi. Ichii- iphe ọwa-a, mu vu l'ẹhu-a bukwa iphe-ọhubama, egoshi lẹ mu bu ohu Jizọsu.

¹⁸ Unwunna mu; gẹ Nnajiuphu anyi, bu Jizọsu Kéreshi mekwaaru unu eze-iphe-ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ dọ!

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Efesosu

¹ Owa-a bụ ekwo-ozì, mụbe Pòlu ede. Mu bụ onye Chileke họtaru mee gę mu buru onye-ishi-ozì Kérésì Jizọsu. Mu ede iya anụ ndu dụnso, bu lę Efesosu; mbụ ndu kwetarụ kę Kérésì Jizọsu; ephe l'iya tųgba buru nanu.

² Mu sụ gę Chileke, bụ Nna anyi yę Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kérésì meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'ęhu-guu.

Onu-oma, shi l'ęka Kérésì

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kę Nnajiuphu anyi Jizọsu Kérésì ekele; onye bụ iya gọru onu-oma nù anyibe ndu anyi lę Kérésì tųgbaru buru nanu. Onu-oma ono bụ lę Chileke meru; anyi shi Kérésì l'ęka yiru l'oha imigwe. O buru ęka o shi bụ l'o wotaru iphe, bukotakpoo iphe, aanu anunu, shi l'ęka ono woru nù anyi. ⁴ Chileke byaru eme mgboko; o vuru ųzo shi l'atųgba ono, anyi lę Kérésì tųgbaru buru nanu ono; họtahawaro anyi g'anyi buru ndibe iya; k'ophu anyi a-duru iya iche; bya aburu ndu adudu ęka ntųcha a-dụ l'ęhu anyi l'iphu iya. ⁵ Oo nyemobu iya meru g'o gude o chihawa iya l'idzụ dobe l'anyi a-buru unwu iya; onye oo-shi l'ęka buru Jizọsu Kérésì. Ono buerupho iphe, dųhawa iya ree ememe bya abukwarupho iphe dų iya l'uche; ⁶ g'anyi etuje Chileke ephe k'eze-iphe-oma ono, dų biribiri ono, o meru anyi kę mmanu ono; mbụ anyibe ndu anyi lę Nwa iya ono, o yeru obu ono tųgbaru buru nanu.

⁷ Mbụ-a; Nwa iya ono bę gbashikwaru mee ya; gude gbata anyi; teme o bukwaru iya pho bụ lę Chileke aguaru anyi nvu l'iphe-ęji anyi. Sụ-a; eze-iphe-oma ono buru iphe-oma, kwatakporu paa ęka bę o meęberu anyi egube ono; ⁸ mbụ eze-iphe-oma ophu o kwatakporu gude mmamiphe yele nkwanęnya saa ęka okpobe asasa meeru anyi. ⁹ O byakwapho bya emee g'anyi maru iphe; nweru okpobe egomunggo; k'ophu iphe, oome edoje anyi ęnya. O meru; anyi bya amaru iphe, shi buru iphe, o domiru edomi, bụ iphe, o rihawaru lę ya e-shi Kérésì l'ęka mee. ¹⁰ Iphe ono, o tųberu ono, bụ iphe, oo-me teke o gbaru ono bụ l'ọo-tuko iphe, o gude ęka iya mee tųko chigbabe; mbụ iphe, dų l'igwe; mę ophu dų l'alj; l'o woru Kérésì mee ishi iya.

¹¹ Oo Kérésì bę anyi l'iya tųgbaru; o buru iya meru g'anyi yiru l'iphe ono, o kweru ndu bụ nkiya ukwe iya ono. O buru iya mekwarupho g'o gude Chileke, emekotaje iphemiphe g'o tųbehawaru iya; mee ya g'o dų iya l'uche; vuhawaru ųzo họtahawaa anyi. ¹² Oo ya bụ g'anyibedua, bụ ivuzo ele ęnya Kérésì egude umere anyi l'ophu egoshi g'odu-biribiri Chileke habe shii; g'ee-gude iya jaa ya ajaja.

¹³ Nokwapho g'o dų unubedua; l'unu numaerupho okpobe ozi ono, bụ ozi k'adzota ono, Chileke dzotaru unu ono; unu kweta kę Kérésì. O buru iya bụ lę Chileke egude Unme-dų-Nso, o kwetaru ukwe iya; mee unu iphe-ohubama; gude goshi l'oo ya nwe unu. ¹⁴ Unme-dų-Nso ono egoshi l'anyi a-nata-a iphe ono, Chileke kweru ndibe iya ukwe iya ono, bụ iphe, anyi a-nata teke Chileke a-gbata ndibe iya okpobe agbata kę mkpochi-ishi; g'anyi jaa odu-biribiri iya ajaja.

Pòlu epfu anụ Chileke

¹⁵ Noo iphe, meru g'o gude mu nūmachaa k'ekwekwe unu kweru ke nnajiuphu, bu Jizosu waa k'obu unu yekotaru ndu-nsọ ono; ¹⁶ ebe o dudu teke mu ekelebuhjeru unu Chileke ekele. Mu -nọdu epfu anu iya; be mu epfujekwaru iya pho opfu ehu unu. ¹⁷ Mu asuje ge Chileke ke Nnajiuphu anyi Jizosu Kereshi; mbu Nna bu O-ka-le-biribiri; g'o nu unu Unme iya, e-me unu g'unu maru mmamiphe; phua ophulenyia; k'ophu unu a-maru iya okpobe amaru. ¹⁸ Mu asujekwa iya pho g'o mee obu unu g'o huma iphoro iya; k'ophu unu a-maru iphe, bu iphe, o kuru unu g'unu le enya iya; makwarupho l'iphe, o kweru ndu-nsọ ukwe iya nyiberu anyibe. ¹⁹ Wakwapho g'ike iya ono, bu ike ophu enwedu etu ono emeberu ire l'ehu anyibe ndu kweru ke Jizosu. Ike ono, l'eme ire l'ehu anyi ono be bukwa iphe lanu yee eze ike iya ono, ²⁰ bu iya bu ophu o gude mee ge Kereshi shi lonwu teta dzuru ndzu; bya eworu iya dobe lekutara iya l'imigwe. ²¹ Kereshi ono nonokotaru iphe, bukotakpoo ochi-oha imigwe; mekpoo ononoke-okwa imigwe gephe ha; mekpoo ogude-ike imigwe gephe ha; mekwapho nnajioha imigwe l'ophu; mekpoo iphe, bukpo iphe, e kuru epha eliphe-a; mekpoo eliphe ophu abya nu. ²² Chileke meru ge Kereshi tuko iphemiphe zopyabe lokpa; bya ewokwaru iya pho yeru Chiochi g'o buru iya l'a-buru ishi iphemiphe kpoo. ²³ Chiochi l'ophu bukwa ogwehu Kereshi; o buru l'echilabo ndu Chiochi be iphe ke Kereshi dzuru edzumedzu. O bukwanuru le Kereshi be iphemiphe ke Chileke dzukwanuru edzumedzu.

2

Eshi lonwu bahu le ndzu

¹ O duru teke unu shi buru ndu nwuhuru anwuhu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu te eyejeduru Chileke onu; unu nọdu anoduje eme iphe-aji. ² Teke ono be unu shi etso aka ndiphe. Unu shi anoduje eme iphe, epherephere pfuru, bu iya bu onye ophu, bu onye-ishi l'ephekerephe bya aburu obvu ono, l'emeje ge nemadzu kwefuru Chileke ike ono. ³ Anyibedua g'anyi ha shikwa tuko etso uzo ono. Anyi shikwa etsoepho iphe, agu anyi egu ememe. Iphe, anyi shi emeje buerupho iphe, du anyi ree l'ehu; me iphe, du anyi ree l'egomunggo. Anyi shikwa le mbu buru ndu shi tukotawaa oke-ehu-eghu ke Chileke kpube onwanyi ge ndu ophuunapho.

⁴ Obenu le Chileke bu onye aphuje obu-imemini; phua k'etsutsu iya. O yeru anyi obu yegharu iya anyi aka. ⁵ Anyi shi l'emeswe, anyi mesweru Chileke; buru ndu nwuhuru anwuhu. Obenu le Chileke mewaru; anyi le Kereshi tuko bya adzuru ndzu; o buru eze-iphe-oma iya be o gude dzoo unu. ⁶ Anyi le Kereshi Jizosu tugbaru buru nanu; Chileke tuko anyi l'iya mee; anyi teta dzuru ndzu bya emekwapho g'anyi l'iya tuko nọdu l'imigwe. ⁷ Iphe, o gude mee ya nno bu g'oo-mecha goshi ogbo ophu no l'iphu eze-iphe-oma iya ophu nyiberu oke anyibe; waa g'oo-goshi phe g'obu omaa ya, shi l'eka Kereshi habe l'ehu anyi. ⁸ Oo l'oo le Chileke menukaru eze-iphe-oma meru g'o gude o dzoo unu. Adzodzo ono shi l'ekweta, unu kwetaru ke Kereshi; o to bukwa unu be o shi l'eka; o buepho iphe-oma, Chileke meru unu ke mmanu; ⁹ ophu o budu iphe, e setaru l'akanya; g'o to dukwanu onye e-gude iya wata eku onwiya. ¹⁰ Anyi tukokwaru buru iphe, Chileke gude aka iya mee. O shi Kereshi Jizosu l'eka kee anyi; k'ophu anyi a-duje ike je okpobe ozi, o kwakobehawaru anyi g'anyi jee.

Aburu nanu l'ime Kéreshi

¹¹ Oo ya bu; unu nyatakwa iphe, unube ndu abudu ndu Jiu shi buhawaru. Ndu Jiu shi ekuje unu akpapyi. Epehedua nodu ekuje onwophe ndu buru ubvu. Ole ubvu, ephe buru buepho iphe, nemadzu gude eka ebu l'eli ehu. ¹² Unu nyatajekwa le teke ono be unu te eshidu nodu Kéreshi l'eka; unu shi buru ndu ohozo, a gufuru agufu le ndu Izurelu teme unu buru mbyambya, ophu unu eshidu du lukwe-iphe, Chileke kweshiru ndibe iya ono. Ophu o dudu iphe unu shi ele enya iya le mgbokoa. Ophu unu eshidu maru onye Chileke bu. ¹³ Obenu le nta-a be o shiwaal'eka Kéreshi; onye unu l'iya tugbaru buru nanu; Chileke kuritaru unu ntse; l'unube ndu shi nodu iya uzanya; o buru mee Kéreshi be e gude mee ya. ¹⁴ O kwa Kéreshi l'onwiya bu ehu-guu k'anyi; yebedua, meru anyibe ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu; anyi buru ndu lanu. Tobudu iya bu; o shi egube ono nwukpofu ndumashi ono, shi buru igbulo no-buha anyi l'unu ono. ¹⁵ Iphe, o meru bu l'o meru; ophu ekemu erehedu ire; mbu ekemu ndu Jiu mekpoo nsọ nsọ; me omelali omelali, dukota iya nu. Iphe, Chileke eme g'o mee bu ge Kéreshi e-shi egube ono gude mba labo ono metaru onwiya ndu lanu, ephe l'iya tugbaru buru nanu. Ndu ono aburu mbá òphúú. Oo ya bu l'o gude egube ono mee ge nchi du doo. ¹⁶ Kéreshi egudekwapho anwuhu ono, o nwuhuru l'oswebe ono; mee ge ndumashi ono bvú. Oo ya bu; g'o gude anwuhu iya l'oswebe ono; mee ge mba labo ono buru nanu. Oo ya bu g'ooduphuta phe azu dupfuta Chileke. ¹⁷ Noo iphe, Kéreshi gude bya; bya ezidzuru g'a ha ozi-oma nchi-adu-doo ono; zia ya unube ndu shi nodu Chileke uzanya; zikwaa ya pho ndu shi nodu iya ntse. ¹⁸ Kele o bu iya be o shi l'eka anyinebo tuko buru ndu aduje ike gude Unme lanu bya apfuru l'iphu Nna.

¹⁹ Oo ya bu; l'unu ta abuhedu nlwamulwa; ophu unu abuhedu ndu ohozo. Nta be unu buwaa ndu ephe le ndibe Chileke tukoru buru ndu a nwuru l'eka lanu; unu tukowaru buru ndu onu-ulo Chileke. ²⁰ Nta-a be Chileke gudeakwa unubedua akpu-tse ulo iya ophu ndu-ishi-ozu me ndu shi epfuchiru Chileke turu okpa iya. O buru Kéreshi Jizosu l'onwiya bu mkpuma, gude ulo obu. ²¹ Oo ya bu onye gude ulo ono g'o ha gudeshia ya ike bya aburu iya e-me g'o vua buru eze-ulo, e doberu Nnajjuphu nsọ. ²² Nokwapho g'unu l'iya tugbaru; o tukokwapho unu akpu; unu le ndu ozo g'a kpua unu akpukpu g'ulo; g'unu buru eze-ulo, Chileke e-shi l'eka Unme-du-Nso buru.

3

Ozi, Polu ejeru ndu abudu ndu Jiu

¹ Noo g'o gude mube Polu, onye noru Kéreshi Jizosu mkporo l'iswi ehu unube ndu abudu ndu Jiu; nodu anoduje epfu anu Chileke. ² O doru mu enya l'unu numawaru le Chileke shiwaal'eme eze-iphe-oma iya ono; ye mu ozi-a l'eka su ge mu jee; g'ooduru unu le ree. ³ Ono buru iphe, e domiru edomi e meru ge mu huma l'ophulanya. Ge mu dehaawaru iya unu le mbu; ole mu gburu iya mkpirikpu. ⁴ Unu -güepho iphe, mu dehawaru; unu agbe l'eka ono maru g'o doberu mu enya; mbu iphe ke Kéreshi ono, e shi domia edomi ono. ⁵ Le teke ndiche be Chileke te eshikwa emeje ge ndiphe maru iphe nkiya ono, o domiru edomi ono. Obenu le Chileke shiwaal'eka Unme-du-Nso nkiya togbo iya eba nta; k'ophu ndu o hotaru dobe iche; mbu ndu-ishi-ozu iya me ndu mpfuchiru iya a-maru iphe ono.

⁶ Mbụ lẹ ndu abụdu ndu Jiu bẹ ephe lẹ ndu Jiu gbawaa mgba l'ọnu-oma ophu shi l'ẹka Chileke. Ephe tukuror dzeifuwaa l'ẹhu onye lanu; tuko yiwaru l'ukwe-iphẹ, Chileke shi l'ẹka Kéreshi kwee. Ọ buru ozi-oma ono meru g'anyi maru iya nta.

⁷ Ọo ozi-oma ono bẹ mu ese akanya iya. Chileke hotaru mu gẹ mu jeje ozi-oma ono; ono buru eze-iphẹ-oma, o meru mu kẹ mmanu. O gude nno goshi mu g'ike iya erebe ire l'ẹhu mu. ⁸ L'iphe, bukpo ndu enya lwaru lẹ ndu kẹ Chileke bu mu bẹ ọ kachaa alwalwa; ọ buleru mbẹdua-a bẹ Chileke gbẹ meeru eze-iphẹ-oma ono kẹ gẹ mu buru onye e-toror ọhamoha; pfukashiaru ndu abụdu ndu Jiu k'eze-iphẹ-oma ono, shi l'ẹka Kéreshi ono paru ẹka; k'ophu nepadzu ta asudu g'oo-rivu g'ọ habe. ⁹ Ọo mu bẹ o yeru gẹ mu mee gẹ ndiphe l'ophu huma gẹ Chileke eshije eme iphe, ọ tumberu. Chileke onye bu iya meru iphemiphe chihawaru iphe ono; teme o mee mgboko; ọle o shikpopho e -shi teke ono domia ya edomi. ¹⁰ Ọ buru nta-a bẹ Chileke shi Chiochi l'ẹka mee gẹ ndu ọchi-oha imigwe; mekpoo ndu ọ-nọ-l'oke-okwa imigwe maru gẹ mmamiphe Chileke gbaebekotaru. ¹¹ Chileke tukuror iphemiphe ono mee g'ọ riru iya ro l'edenwede. Ọ buru onye o shi l'ẹka mee ya bu Nnajiuphu anyi, bu Kéreshi Jizosu; ¹² onye anyi kwetaru nkiya bya emee; anyi l'iya tugba buru nanu; k'ophu obu te eteudu anyi ophẹ; anyi nweru ọnu-opfu; teme anyi nweru ẹka anyi a-pfuru pfushia ike l'iphu Chileke. ¹³ Noo g'ọ gude mu nodu epfuru unu su: jiko g'unu te egudekwa k'iphe-ehuka-a, mu eje l'opfu ẹhu unu-a; tuwoo Kéreshi ẹka; l'ọ bukwa iphe e-wotaror unu ubvu.

Eye obu, Kéreshi yeru anyi

¹⁴ Ọo iphe ono meru g'ọ gude mu nodu anoduje egbu ikpere l'alị epfu anu Chileke, bu Nna; ¹⁵ onye bu iya bẹ ipfu l'ipfu l'imigwe me l'eliphe shi l'ẹka gbube ishi ndzu phe. ¹⁶ Mu anoduje epfu anu Chileke g'ọ shi l'odu-biribiri iya, nyiberu anyibe gbẹ l'ẹka Unme iya, du Nso; nu unu ike g'obu shihu unu ike; ¹⁷ gẹ Kéreshi bata bya eburu unu eburu l'ime obu; eshinu unu kweru nkiya; wafua g'eye obu mee unu g'unu gbaa ogbarabvu nguru anguru; ¹⁸ g'unu lẹ ndu-nso g'ephe hakota aduje ike g'ọ doo unu enya; mbu gẹ adzota, Chileke dzotaror unu habe ọsa; waa g'ogologo iya habe; me g'ọ habe l'eli; mekpoo omilomi iya; ¹⁹ g'unu makwaruphe lẹ n-yemobu kẹ Kéreshi paru ẹka; k'ophu ọ dudu onye abya iya amaerberu. Ọo ya bu g'aatuko gẹ Chileke gharu; humagbukotakpo l'ẹhu unu.

²⁰ Chileke aduje ike meeru anyi iphe megharu iya ẹka mebyikpo ọkpobe emegharu; mbu mechaa meghata g'anyi aduje ike su g'ọ mee; mechaa mee ophu anyi arị-vuduru l'egomunggo. Egube ike ọwa-a, o gude ere egube ire ọwa-a l'ẹhu anyi-a shihukwaru ike. ²¹ G'e shi Chiochi l'ẹka tuje iya ẹpha; shikwapho l'ẹka Kéreshi Jizosu tuje iya ẹpha jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. Nokwa g'ọ du.

4

Ndu etso Jizosu bu nanu

¹ Noo g'ọ shitaru mbẹdua, bu onye a turu mkporo; opfu lẹ mu ejeru Nnajiuphu ozi-a nodu arwo unu su g'unubẹ ndu kẹ Chileke dzuru ndzu meje iphe, Chileke tumberu teke ono, ọ hotaru unu ono. ² Unu wozejekwa onwunu alị; unu emeje gelee bya aburu ndu atajeru iphe nshi; ndu atagbuje iphe nwibe unu meru unu lẹ nshi; gude egube ono goshi l'unu yeru nwibe unu obu. ³ Unu kukebeje ẹhu g'unu ta aha aburu nanu ono,

Unme Chileke meru g'unu buru ono. Ge Chileke mee ge nchi du unu doo g'unu le nwibe unu aburu nanu. ⁴ Su-a; o kwa ogwehu lanu du; waa Unme-du-Nso lanu; nokwapho g'o bu iphe lanu be Chileke kuru anyi g'anyi le enya iya. ⁵ Oo Nnajiuphu lanu du; o buru ekweta lanu du; nokwapho g'o bu baputizimu lanu du. ⁶ Oo Chileke lanu du; onye bu iya bu Nna anyi g'anyi ha; bya aburu iya no-ngokotaru; bya egudekota onyemonye eje ozi iya; bya eburu l'ime onyemonye.

⁷ G'anyi ha l'onye l'onye be Chileke mekotaru eze-iphe-oma. O buru ge Kereshi gude kee ya bu g'anyi natagbaaru iya. ⁸ Noo iphe, o gude o su:

“Teke ono, o gbeshiru lashia

l'imigwe

be o dutaru igwerigwe ndu

o kpuru le ndzu lashia;

bya ekereu ndiphe iphe

ke mmanu.”

⁹ O du ree; o -buru l'a suru l'o laru l'imigwe; o n'iya bu l'o vuru uzo shiada l'igwe bya mgboko rwua l'ali ree. ¹⁰ O kwapho yebe onye ono, nyizetaru nu ono; nyihuru; tuko imigwe g'o ha nyighaa; k'ophu o tukoru ekameka sweta. ¹¹ Oo ya bu onye turu eka le ndu a-buru ndu-ishi-ozu; tua eka le ndu ophu a-buru ndu mpfuchiru Chileke; me ndu ophu a-buru ndu-ozu-oma; me ndu ophu a-noduje eleta Chiochi enya bya atukwapho eka le ndu ophu a-noduje ezi opfu Chileke. ¹² Iphe, o gude mee ya nno bu g'o shi phe l'eka mee ndibe Chileke; k'ophu ephe a-du ike jeeru Kereshi ozi-a; wafua k'ophu ogwehu Kereshi ono e-tsehu etsehu. ¹³ Noo g'oo-du jasuteke anyi a-tuko buru ndu tugbaru nanu; opfu l'anyi tukoru kweta ke Nwa Chileke ono; me opfu l'anyi majiru iya enya. Noo iphe, e-me g'anyi bukwarupho ndu e-tsefuta; buru mkpurophu onye lanu, dzuru oke l'ime Kereshi. ¹⁴ Anyi taa bueduru unwegirima, a-noduje akwaphu; ndu e gude iphe opfu, shi l'ejo nzi ephe anoduje ezi; gude eregede me ugho edepushi. ¹⁵ Iphe, anyibedua g'emeje bu g'anyi yeje nwibe anyi obu; pfuje ire-lanu; g'anyi egudeje egube ono evu evuvu l'iphemiphe; evu evupfu Kereshi, yebedua bu iya bu ishi anyi. ¹⁶ Oo ya emeje g'ogwehu l'ophu dzepfua le nkwo iya le nkwo iya; buru nanu. Teke ono be ogwehu l'ophu a-tuko evu evuvu; shihu ike; eshinu iphemiphe, e meru; o du l'ehu tukoru emegbaa g'o gbaru iya. Nokwapho g'oo-du l'ehu Kereshi me ndu nkiya -yee nwibe phe obu.

Ndzu ophuú, shi l'eka Kereshi

¹⁷ Oo Nnajiuphu be ziru mu nu ge mu pfua ya pfushia ya ike su ge ndzu unu ta aduhekwa ge ke ndu ta amadu Chileke; ndu egomunggo swehuru; ¹⁸ ndu oriri phe gbakotaru ochii; teme ebufu phe ge ndzu ono, shi l'eka Kereshi ono te erwube phe eka. O buru iphe, kparu iya nu bu l'ephe kpochiru okpoma; ophu o to dudu iphe ke Chileke, duru ophu ephe maru. ¹⁹ Iphere bvwaru phe l'iphu; ephe woru onwopho togboru umere, rehuru erehu. Ephe wata eme okorokoto iphe, adudu ree; k'ophu ephe ajiwa momomo ala l'arwu urwuali, dugbaa iche iche.

²⁰ O to bukwa egube iphe ono bu iphe, unu nwutaru le ke Kereshi!

²¹ Ophu doru enya bu l'unu numaru ke nkiya; teme e zikwapho unu iphe, bu okpobe-opfu, du l'ehu Jizosu. ²² Oo ya bu g'unu haa ejo umere ono, bu akahu onye, rehuru erehu ono, bu iya meru ebe unu amadu l'oo onwunu be unu aghoru ugho; o bukwaru iya pho emeje; unu alaa l'iswi.

²³ Gẹ Chileke mee obu unu; mẹ uche unu g'ọ bụru iphe òphúú. ²⁴ Unu yeta umere òphúú ono g'onye yetarụ uwe, bụ iya bụ umere òphu Chileke meru o yee ya. Egube umere ono egoshije onwiya l'òkpobe ndzụ, p̄furu ọto bya adu Chileke ree.

²⁵ Ọo ya bụ; unu ta adzuphehẹkwa ụka. G'onymonye p̄fujeru nwibe iya ire-lanụ; eshinu anyi t̄ukoru dzepfua l'ogwehu lanụ. ²⁶ Ẹhu -ghuahaa unu eḡhu; unu te ekwekwa g'ẹhu-eḡhu ono kpatarụ unu eme iphe-ẹji. Ọphu ọ dukwa onye e-kweje g'ẹhu ghua ya eḡhu jasụ gẹ nchị jihu. ²⁷ Unu te ekwekwa gẹ Nsetanu kpata unu ụzo l'ẹhu. ²⁸ G'onye shi ezi iphuru; haa iphuru; gude ẹka iya wata ese akanya gude setaje iphe l'uzo, p̄furu ọto g'oo-gudeje nno eyeru ndu ozo, nọ lẹ mkpa ẹka. ²⁹ Unu te ep̄fujekwaru nwibe unu ẹjo op̄fu. Ọ chikwa op̄fu ọma bụ iphe, e-shije unu l'ọnu, bụ iya bụ ẹgube op̄fu emetse nemadzụ emetse; bya akwoje ndu n̄maru iya n̄ lẹ mkpa. ³⁰ Unu te emekwa Unme-dụ-Nsọ kẹ Chileke iphe aphụ. Kele ọ kwa Unme-dụ-Nsọ ono bẹ Chileke gude mee unu iphe-ọhubama dobe; kwaberu mbọku, ya a-gbata unu. ³¹ Unu t̄ukokpo k'ẹhu nk̄onko; mẹ obu ọku; mẹ ẹhu-eḡhu parụ haa. Unu haa arachije nwibe unu nchi; m̄kpoo ep̄hu ip̄hu. Ọphu unu edobejekwaru nwibe unu ẹjo obu g'ọ d̄uhabe. ³² Ọ chia g'unu mejeru nwibe unu odoo; p̄hujeru p̄hẹ obu-imemini. Unu aḡujeru nwibe unu nv̄; ẹgube Chileke shi Kéreshi l'ẹka ḡaru unu ono.

5

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

¹ Eshi ọphu unu bụ unwu Chileke, o yeru obu; unu nwuje ẹka iya g'unu adu g'ọ d̄u. ² Gẹ ndzụ unu g'ọ ha goshije l'unu yeru nwibe unu obu ẹgube ono, Kéreshi yeru anyi obu; m̄ia ẹnya lẹ ndzụ iya l'iswi ẹhu anyi; woru onwiya gweeru Chileke ẹja, d̄u Chileke ree.

³ Sụ-a; eshinu unu b̄waa ndibe Chileke bẹ ọ t̄o gbaduru g'unu ye ẹka l'apharwushi onwonye m̄e ẹjo ememe ililekp̄oo. Unu te edobekwa ẹnya-p̄furup̄furu l'ẹka iphe nwibe unu nọ; ẹbe ọ dukwa ẹjo-iphe ono, unu e-jejekp̄o ephota ephota ilile l'ẹka unu nọ. ⁴ Ọphu ọ dukwa teke unu e-p̄fuje ẹjo ep̄fup̄fu; ọzoo t̄ukpo t̄ukpo t̄ukpo op̄fu; ọphu unu atujekwa ẹjo nt̄u-ọnu. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu n̄oduje ekele Chileke ekele.

⁵ L'ọphu unu a-t̄ube nv̄o bụ l'ọ t̄o d̄udu onye arw̄u urwuali; ọzoo onye eme ẹjo ememe; ọzoo onye ẹnya-p̄furup̄furu, abya abahụ l'ẹka Kéreshi waa Chileke b̄ eze. Unu ẹnya-p̄furup̄furu d̄ua g'onye agwa iphe.

⁶ Unu te ekwekwa g'ọ d̄uru onye e-gude mk̄p̄okoro op̄fu dephua unu. Ọ kwa iphemiphe ono bụ iphe, e-me gẹ Chileke tukoshi ndu te eyejeduru iya ọnu oke-ẹhu-eḡhu iya. ⁷ Ọo ya bụ; g'unu l'ẹphe ta swijekwa ọswi.

⁸ Unub̄edua l'onwunu shi n̄odugbaa l'ọchii; ọle nta-a, unu b̄waa ndibe kẹ Nnajiup̄hu-a bẹ unu n̄okwaa l'iphóró. Ọo ya bụ g'unu meje umere, e-goshi l'unu b̄ ndu n̄o l'iphóró. ⁹ Kele iphe, iphóró akpataje b̄uepho ọkpobe eme ọma; m̄e ap̄f̄ubekoto; m̄e ire-lanụ. ¹⁰ Unu kukebeje ẹhu nwuje eme iphe, d̄u Nnajiup̄hu ree. ¹¹ Unu te etsokwa ndu ono, l'eme iphe, abaduru urwu, bụ iphe, ndu n̄o l'ọchii emeje ono. Unu wojechiaru iphe ono, ẹphe emeje ono t̄ujeru p̄hẹ jalaa l'ip̄hu. ¹² L'iphe ono, ẹphe an̄oduje eme lẹ m̄pya ono d̄uta-beru ẹji k'ọphu iphere iya te ekwek̄p̄odanu g'e je iya ephota ilile. ¹³ Teke e wofutak̄otawaru iphemiphe l'iphóró bẹ a h̄umakotawaru g'ọ ḡaru; ¹⁴ kele iphemiphe, b̄ukpoo iphe, e wofutawaru l'iphóró bẹ b̄waa iphóró l'onwiya. Noo g'ọ gude a n̄odu ep̄fuje s̄u:

“O-ku-mgbenya;
tehu nwuru enya!
Shi l'anwuhu,
i nwuhuru teta
gbalihu!

Gẹ Kéreshi buru iphóró
chiahaa l'ehu ngu.”

¹⁵ Oo ya bu; unu kwakwaa enya l'egube umere, unu emeje nta. Unu meje gẹ ndu maru iphe; te emehẹ gẹ ndu amadu iphe. ¹⁶ Teke o duru nwuzo, unu kpataru k'eme iphe, du ree; unu ta ahajekwa iya g'o laa l'iswi; opfu l'iphe-aji paakwaru eka le mgboko nta. ¹⁷ Oo ya bu; unu ta abukwaru ndu eswe. Unu seje g'unu maru iphe, du Nnajiuphu ree g'unu meeru iya.

¹⁸ Unu ta angujekwa mee k'ophu oo-tsu unu atsutsu; kele oodubaje l'iphere abvu l'iphu. O chikwaa iphe, unu e-meje bu g'unu kwe gẹ Unme-du-Nso ji unu ehu. ¹⁹ Unu gudeje ebvu oma; me ebvu ekele; me ebvu ozowaro, shikota le Unme-du-Nso gude pfuru nwibe unu opfu. Unu gujeru Nnajiuphu ebvu ekele; unu agujekwaru iya pho ebvu oma. Unu egudejekwapho obu unu kele iya ekele. ²⁰ Unu gudeje epha Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi keleje Chileke, bu Nna ekele k'iphemiphe.

Umere, gbaru nwoke yele nyee ya

²¹ Unu wozejekwa onwunu ali l'eka nwibe unu no; gude nno goshi l'unu kwaberu Kéreshi ubvu.

²² Unube unwanyi; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ji unu; g'o bu Nnajiuphu, bu Kéreshi be unu emeru iya. ²³ L'o kwa nwoke bu ishi nyee ya egube o bu Kéreshi bu ishi Chiochi; bya abukwarupho Onye-Ndzota ogwehu iya ono. ²⁴ O kwapho gẹ Chiochi wozeru onwiya ali l'iphu Kéreshi bu g'unwanyi e-wozeje onwophẹ ali l'iphu ji, alu phe nu l'iphemiphe.

²⁵ Unube unwoke, unu yeje nyee unu obu gẹ Kéreshi yeru Chiochi; woru ndzu iya nu opfu ehu Chiochi. ²⁶ Iphe, o gude mee ya bu g'oo-buru: o - gudechaa mini yee opfu onu iya saa Chiochi o du ree; loogude iya mee ya g'o duru Chileke iche; ²⁷ k'ophu oo-kulataru onwiya Chiochi gẹ nwanyi, eje alu ji; mbu nwanyi ama mma, adudu iphe, takuru iya l'ehu; ophu iphu te esedu iya eli; me iphe ozo, dukpoo egube ono; bya aduru Chileke iche; ebe o dudu eka uta du iya l'ehu ilile. ²⁸ Nokwapho g'unwoke e-yeje nyee phe obu g'ephe yeru onwophẹ. Nwoke, yeru nyee ya obu buakwaa onwiya b'o yeru obu. ²⁹ O to dudu onye akpoje ehu iya ashị. O chia iphe, oomeje bu azuzu be onoduje azu iya; eleta iya enya. Nokwapho gẹ Kéreshi emejeru Chiochi. ³⁰ Kele o kwa anyi bugbaa mpfukashi, du l'ogwehu iya. Anyi bu anu-ehu iya me okpu iya. ³¹ “Noo g'o gude nwoke je l'aha ne iya; haa nna iya je; yele nyee ya atugba. Ephenebo atuko buru onye lanu.” ³² Iphe ono buru iphe, e shi domia edomi. Iphe, mu epfu opfu iya ono bu ke Kéreshi yele Chiochi. ³³ Ole oopfukwarupho unu l'ehu l'ehu; su l'onyenonu yefutaje nyee ya obu g'o yeru onwiya; gẹ nwanyi nonu goshije le ji iya duru iya le nsọ.

6

Umere, gbaru unwegirima me ndu nwuru phe nu

¹ Unube unwegirima; unu mejekwa iphe ndu nwuru unu, kweru ke Kéreshi suru g'unu mee. Kele oo iphe, du k'ememe be o bu. ² “Kwabeje

ne ngu lẹ nna ngu ùbù;” bụ iya bụ ekemu mbụ, Chileke kweru ukwe-iphe tukobe. ³ “G’òo-dùru ngu lẹ ree waa g’iikakwapho nka lẹ mgboko-a.”

⁴ Ndu bụ nna; unu te emejekwa ùnwegirima unu iphe e-ghu phẹ eghu. O chikwa iphe, unu e-meje bụ g’unu zije phẹ iphe; hùje phẹ ahùhù l’uzo kẹ ndu bụ ndibe Kéreshi.

Ndu bụ ohu yee ndu nwe phẹ nù

⁵ Unubẹ ndu bụ ohu; unu mejekwa iphe ndu bụ nnaji unu k’eliphe-a ziru unu. Unu gudejekwa ndzụ-agùgu; mẹ obu awa mini me iya. Unu gudejekwopho obu iphóró me iya; g’unu emeru iya Kéreshi. ⁶ O tọ bụekwapho teke ephe ele unu ẹnya bẹ unu emeje iya g’ee-shi g’ephe ajaa unu ajaja. O chia g’unu gudeje obu unu meje iphe, dù Chileke ree, bụ iya bụ iphe, gharu ndu bụ ohu Kéreshi. ⁷ G’ehu tsojekwa unu útso g’unu je ozi unu l’unu bụ ohu ejeru Nnajiuphu, bụ Jizòsu ozi; o tọ bụdu nemadzu mmanù bẹ unu ejeru iya. ⁸ Unu nyatajekwa lẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu l’e-bu onyemonye obunggo iphe, dù ree, o shi emeje; mẹ ?ì bụ ohu-o; mẹ ?ì bụ amadù-o.

⁹ Unubẹ ndu bụ nnaji; unu mejekwaruphò ohu gẹ mu suru g’ephe mejeru unu ono. Unu hakwaa phẹ eye ebvu. Unu nyatajekwa l’unu l’ohu unu tukurù nweru Nnajiuphu lanù l’imigwe. Yẹbedua bẹ onyemonye ha ẹnya nhamunha l’iphu iya.

Ngwògu, Chileke anuje unu

¹⁰ Iphe, mu e-gude kpòchia ya ishi ùnwunna mu bụ; unu nòshia ike l’ẹka Nnajiuphu; g’ike iya, nyiberu anyibe mekwa unu g’unu shihu ike. ¹¹ Unu tũko ngwògu, shi l’ẹka Chileke kwaa onwunu; g’unu adùkwanu ike pfuru pfushia ike l’ejo ùgho kẹ Obutuswe. ¹² L’ò tọ bũkwa nemadzu mmanù bẹ anyi l’ephe alwù ọgu. Ndu anyi l’ephe alwù bũkwa ndu ọchi-oha imigwe; mẹ ndu ọ-nọ-l’oke-òkwa imigwe; mẹ ndu imigwe, nwe mgboko ọwa-a, agba ọchii-a; mękpoo igwerigwe ejo ojogu, nọkota l’imigwe. ¹³ Ọo ya bụ; unu chilikòta ngwògu ono, shi l’ẹka Chileke ono g’ò ha! Ọo ya bụ; ejo mbòku ono -rwuẹpho g’unu adù ike pfuru pfushia ike; mbù unu -l’wùghechaa ya; unu akpọọ abara g’unu kpọru.

¹⁴ Sù-a; unu kwakòbe! Unu woru ire-lanù kee onwunu l’upfu. Unu eworu apfubekoto mee uwe-ìgwè ndu l’eye ọgu. ¹⁵ Unu gudeshia ozi-oma k’ẹhu-guu ono g’ò bũru akpòkpa, unu yeru g’ẹturu ata alọdu unu. ¹⁶ Unu gudefũkwaapho ekweta, unu kwetarù kẹ Jizòsu g’ò bũru iphe unu e-gbobeje gude zeru onwunu; gude iya nashije apfù, Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe agba unu; mbù apfù ono, enwu ọku, shi l’ẹka Nsetanu. ¹⁷ Unu anata ndzòta dobe g’ò bũru okpu-ìgwè, unu e-kpuru. Unu atsua opfu Chileke l’ẹka g’ò bũru ogu-echi, Unme Chileke yeru unu l’ẹka. ¹⁸ L’iphemiphe ono bẹ unu a-nòduje epfuru Chileke sù g’ò yeru unu ẹka. Unu pfuje-kpòekwapho nù Chileke gẹ Unme-dù-Nsọ edu unu. Noo g’ò gude unu je l’anwùjeru ẹnya mkpùrumkpuru. Unu ta ahakwa epfu anù Chileke l’iswi ẹhu ndu-nso. ¹⁹ Unu pfujekwaruphò nù Chileke k’opfu ẹhu mu; gẹ mu saje opfu kpaa kpaa; mẹ mu -nòdu epfu iphe, e domiru edomi ono, dù l’ozì-oma ono. ²⁰ Ọo ese iswi ozi-oma ono bẹ o gude mu bũru onye nọ-chiru Jizòsu; egudekwarò lẹ nta-a bẹ mu nọ lẹ mkpọro. Noo iphe, mu epfu sù g’unu pfuje nù Chileke gẹ mu nweru obu saje ozi-oma ono kpaa kpaa g’ò gharu gẹ mu saa ya.

Ekele, Pọlu gude akpòchi iya ishi

²¹ Mu mawaru l'ọo-dụ unu g'unu maru gę mu eme ala l'ẹka-a. Nwanna anyi Tikikọsu, anyi yeru obu; mbụ onye e gude ire iya ẹka l'eye ozi ke Kéreshi e-pfukwarupho unu iphemiphe; k'ophu unu a-maru gę mu eye iya. ²² Noo g'o shitaru mu ọdu ezi iya g'ọ byapfuta unu; k'ophu ọo-kọru unu g'anyi eme ala; g'obu eshihukwanu unu ike.

²³ Gę Chileke, bụ Nna; mę Nnajiuphu bụ Jizọsu Kéreshi mekwaa g'ẹhu dụ unubę unwunna guu; mekwaphọ g'unu yee nwibe unu obu; l'o mekwaphọ g'unu kweta nkiya. ²⁴ Gę Chileke mekwaarupho unu eze-iphe-oma; unubę ndu yeru Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi obu; yee ya k'ojejeje. Nokwa g'ọ dụ.

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Filipayi

¹ Oo mbèdua, bụ Pòlu; mu lẹ Timoti, bụ ndu l'ejeru Kéreshi Jizòsu ozi l'ede ekwo-ozì-a anụ ndu-nso ono, bu lẹ Filipayi g'ephe hakòta; mbụ ndu ono, ephe lẹ Kéreshi tugbaru buru nanu. Anyi edekwa iya phò anụ ndu-ishi Chìochi phẹ mẹ ndu ejeru Chìochi ozi.

² Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajjuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru l'èhu-guu.

Pòlu epfu anụ Chileke l'opfu èhu ndu Filipayi

³ Mu ekeleje Chileke mu ekele iphe, bukpuo teke mu ritaru unu.

⁴ Tekenteke, mu epfukpuo opfu èhu unu g'unu ha anụ Chileke bẹ mu egudeje èhu-utso epfu iya. ⁵ Noo kele e -shi ke mbòku mbụ ono, unu nùmaru ozi-oma ke Kéreshi ono bẹ unu shièpho e -shi teke ono eyeru nu èka l'anòdu asa ozi-oma ono asasa g'a nùma-dzuru gbiriri jeye nta.

⁶ Iphe lanụ, mu ka akòta òhu bụ lẹ Chileke ono, bụ iya bụ onye watarụ eme iphe-oma ono l'èhu unu ono bẹ l'e-gudeèpho nno eme jeye teke oomefufu iya l'ishi lẹ mbòku ono, Kéreshi Jizòsu a-bya ono. ⁷ Noo egube òriri, mu arijeru unu bụ ono; kele òo iphe, gbaru mu l'ememe; eshinu unu nọ mu l'òkpoma. Noo kele g'unu ha bẹ anyi l'unu tukuru gbaru mgbà l'eze-iphe-oma ono, Chileke meru mu ono. Mu nọ lẹ mkpòro nta-a; anyi l'unu tükowapho gbaru mgbà l'eze-iphe-oma k'agbaru ozi-oma ono òdzori; bya agbakwarupho mgbà l'eze-iphe-oma k'anòdu eme iya g'o shihu ike.

⁸ Sù-a; ò kwa Chileke bẹ bụ onye maru l'òo òkpobe-opfu bẹ mu epfu sù l'oghoroko unu g'unu ha dụ mu shii; ono buru n-yemobu òphu shi l'èka Kéreshi Jizòsu.

⁹ Iphe, mu anòduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'obu ono, unu yeru nwibe unu ono nòdu akaèpho shii eje; wakwaphò g'unu kabaa amaru Chileke òkpobe amaru; mẹ g'unu dū òke marwetaje iphe, gbaru unu l'ememe. ¹⁰ Oo ya bụ g'unu aduje ìke họtaje iphe, ka ree mee; k'òphu bukwanu mbòku ono, Kéreshi e-kpe ndiphe ikpe ono rwuèpho; oolewarò l'unu doberu onwunu òrù; ò tọ duedu iphe, òo-ta unu ùta iya;

¹¹ elekwaphò l'umere, unu shikpuo meta lẹ ndzụ unu l'òphu bukota umere, pfuru òto, shi Jizòsu Kéreshi l'èka; umere l'e-me gẹ ndiphe kwabè Chileke ùbvù; jaa ya ajaja.

Egude ndzụ onye egoshi l'a nò-doru Kéreshi

¹² Ùnwunna mu; iphe, mu eme g'unu maru bụ l'iphe ono, dapfutaru mu nù ono bẹ gbẹ yetabakwaanụ èka g'òzi-oma ono kabaanụ edzuru mgboko.

¹³ Noo kele iphe, bukotakpuo ndu ojogu, eche nche l'ibe onye eze; mēwaro iphe, bụ ndu òzo bẹ tükowaru makòtaru nta-a l'òo lẹ mu ejeru Kéreshi ozi bẹ meru g'o gude a tụa mu mkpòro. ¹⁴ Nta-a bẹ mkpòro-a, a turu mu-a mekwaru; ikpoto ùnwunna, anyi l'ephe kweru ke Kéreshi tükowaa buru ndu obu kabawaa eshihu ike; k'òphu ephe kabaa asa ozi-oma ono kpaakpa; òphu ò dudu onye ephe atsù ebvu.

¹⁵ A makwaru-a l'o nweru ndu gude enya-pfùrupfuru ezi ozi-oma ke Kéreshi òbu; mbụ ndu ezi iya nù g'iphe, eeme l'opfu; òle o nwekwaru-a ndu òphu gude obu ìphóró ezi iya. ¹⁶ Ndu k'ono, gude obu ìphóró ezi iya

ono be ezi iya nu; opfu l'ephe yeru Kereshi obu. Noo kele ephe maru l'oo ya be kuru mu ge mu bya agbajeru ozi-oma ono odzori. ¹⁷ O be le ndu ophu ezi iya nu g'o bu iphe, eme l'opfu pho; egudedu obu phe ezi iya ono; bu iphe, ephe emelepho bu g'iphe-ehuka-a, mu eje le mkporo-a, mu no-a kabaa shii.

¹⁸ O le o bu; ?mu eyekwanuru phe onu? Mbua-a; ?e gude obu iphoro epfu iya-o; ?o bu l'o nweru iphe, ndu epfu iya nu vu l'uche epfu iya-o; iphe, o bu; iphe, o bu; g'e pfu iya nu mee g'opfu eh Kereshi ono jedzuru mgboko. O kwa iphe ono e-me g'ehu tsoo mu utso. Mbukwa eh je anodukwaro atsowa mu ro nno. ¹⁹ Kele mu maru l'eshinu unu anoduje epfu anuru mu Chileke; teme Unme Jizosu Kereshi nodu anoduje eyeru mu aka be mu maru l'ee-mechaa haa mu. ²⁰ Iphe, mu dobekporo enya doreshia ya ike bya aburu iphe, mu ele enya iya bu le g'iphe aduhabe be mu ta abyadu emeru iphere nu onwomu l'iphe, bu iphe, mu eme. O chia iphe, obu eshihuje mu ike mu eme iya; mbu emekwa iya eme iya nta-a ge mu shi emehawa iya; bu le mu e-gude ndzu mu g'o ha ekutse Kereshi; ?o bu mu le ndzu? ?o bu mu l'onwu?

²¹ L'ehu nkemu be bukwa; mu -nodu ndzu; mu anodoru iya Kereshi; teke mu nwuhuru anwuhu; ono a-buwaruro urwu gbaaru mu. ²² Obenu teke o bu le mu no ndzu l'eli-mgboko-a be mu a-ka etaruro Kereshi ozi; oo ya bu le mu ta maedu ophu mu a-hata. ²³ Uzi iphe labo ono be mu pfuru l'echi. Ephe tuko alo mu ibekeboebo. O le ophu egu iya agushi mu ike bu ge mu laa lapfu Kereshi ge mu l'iya nodu. Ono ka mu ree okpobe akaka. ²⁴ Obenu l'o kakwanurupho unu ree okpobe akaka ge mu nodu ndzu swibaaru unu. ²⁵ Eshi ophu o doru mu enya egube ono be mu maru le mu a-nodu-a ndzu nodu swiru unu g'unu ha; yetajeru unu aka g'ehu-utso unu akabaa shi, bu iya bu eh-utso, shi l'ekweta unu. ²⁶ Oo ya bu; teke mu l'unu noepho ozo g'unu a-kabaa enweru iphe unu a-zobe gude mu aba abaa; eshinu mu l'unu tukoru buru ndu ephe le Kereshi Jizosu tugbaru buru nanu.

²⁷ O le g'o duhabe; unu mejeekwapho umere, gbaru onye anu ozi-oma ke Kereshi ono; oo ya bu g'oo-bukwanuru: mu -du ike bya ndu unu; ozoo le mu ta aduhedu ike bya; mu anule-a l'unu gude obu lanu pfuru pfushia ike; anukwapho l'unu ese iswi ekwekwe ono, unu kweru k'ozima ono.

²⁸ Unu te ekwekwa g'o duru iphe, ndu opfu unu e-gude yee unu ebvu ilile. Oo iphe ono l'e-goshi phe l'oo ephebedua l'emechaa laa l'iswi; unubedua a-buru ndu aa-dzota. O buru Chileke a-tuko iya mekota. ²⁹ Kele unubedua be Chileke mewaru g'unu kweta ke Kereshi; wafua g'unu jeje iphe-ehuka l'opfu eh iya. ³⁰ Nta-a be mu l'unu gbaakwaa mgba alwu ogu ono, mu shihawaa alwu ono, bukwa iya pho be mu alwu nta-a. Teke ono, mu shi alwu iya ono be unu gude enya unu huma iya. O le nta-a buwaa le nchi be unu anu iya.

2

Anwu aka Kereshi

¹ Oo ya bu; ekweta unu kwetaru ke Kereshi; ?o meru obu shihu unu ike to? Obu ono, o yeru unu ono ?l'o duje-a unu obu? ?Unu le Unme-du-Nso tugbaru-a buru nanu? ?Unu emejeru-a nwibe unu odoo? Mbua-a; ?unu aphjeru-a nwibe unu obu-imemini? ² Oo ya bu; unu mee g'ehu tsoo mu utso tsofu mu iya l'ishi. G'egomunggo unu bujeerupho nanu; n-yemobu unu aburu nanu; obu unu me uche unu abukwarupho nanu. ³ Unu ta

akpajekwa ɛnya l'iphemiphe, unu eme. Ophu unu ekujekwa onwunu iphe, unu ahadụ g'ọo ya l'iphe, unu emekpọo ememe. Unu wozeje onwunu ali l'eka nwibe unu nọ. G'onjemonye rijeephe l'iphe, gbaru k'ememe bu g'a ka akwabẹ nwibe iya ùbvù; eme lẹ yẹbedua. ⁴ G'ọ tọ dukwa g'unu ha onye buẹpho iphe, a-duru iya lẹ ree bẹ ọonoduje achọ kpurumu; ọ kwa g'onyenonu chojekwa iphe, a-duru ndu ọzo lẹ ree kwaphọ. ⁵ G'uche unu yẹe kẹ Kéreshi Jizọsu bujeru iphe lanu.

⁶ Jizọsu bẹ shiẹpho lẹ mbu dūephe gẹ Chileke dū.

Ophu ọ dudu teke ọ
rijeru l'adudu ono ọ
dū gẹ Chileke ono bẹ
ya tee wofubaedu ɛnya.

⁷ O chia iphe, o mechiaru
bū l'ọ meru onwiya
onye adudu iphe, ọ bu;
bya eworu onwiya
mee nwozi.

E mee ya ọ buru nemadzu.

⁸ Eshinu e meru iya ọ
buru nemadzu;
bẹ o wozeru onwiya ali;
bya ekweta anwuhu;
mbukwa anwuhu
k'eli oswebe.

⁹ Noo g'ọ gude Chileke
wolikwanaa ya eli;
ọ kakọta iphemiphe l'eli.

O bya agua ya epha,
kakọta shii l'iphe,
bū epha, aazajẹ azaza;

¹⁰ k'ophu iphemiphe,
dū l'imigwe;

mẹ ophu dū l'eli

mgboko ọwa-a;

mẹ ophu dū lẹ mkpula

ali a-buru;

ephe -numaephe epha

iya ono;

ephe egbushi ikpere;

baarū iya eja;

¹¹ waa k'ophu onjemonye

e-pfu iya hoo haa

l'ọo Jizọsu Kéreshi bu

Nnajiuphu;

shi egube ono kwabẹ

Chileke, bu Nna ùbvù.*

Aburu iphóró, dū l'ochii kẹ mgboko-a

¹² Oo ya bu; ndu mu yeru obu; teke mu l'unu shi nọdu bẹ unu shikpọekwapho anuru mu opfu. Unu kabakwaa mu anuru opfu nta-a, mu nọ unu ọzenya-a. Unu gude ndzu-agugu mẹ ehu-anmanma; meje g'a

* 2:11 2:11 Gūnaa Azá 45:23.

maru l'adzɔtawaru unu. ¹³ Noo keḷe ɔo Chileke be bu onye ereshi ire ike l'ehu unu. Ɔo ya emeje g'unu chia idzu mee iphe, du iya ree l'okpoma; mee ya g'o tɔberu.

¹⁴ Su-a; iphemiphe, unu eme; unu ta agujekwa aphu me iya; ophu unu alojekwaru ntumego ye iya. ¹⁵ Ɔo ya bu k'ophu unu l'a-buru ndu adukpodaa iphe, aata unu uta iya; unu aburu ndu duebe ree; teme unu abukwarupho unwu Chileke; ndu adudu iphe, ephe gude merwushia onwophe l'echilabo ejo ogbo-a, egomunggo swehuru; teme ephe nodu anoduje eme ejo ememe-a. O buru l'echilabo phe be unu no egbu nwijinwii g'iphoro le mgboko-a; ¹⁶ me unu -gude opfu ono, l'anu ndzu ono ewopfu phe. Ɔo ya bu ge mu enweru iphe, mu e-gude eku onwomu mboquo ono, Kereshi a-bya ozo ono; k'ophu oso ono, mu agbakpoo ono me akanya ono mu ese ono taa buduru mu ola-l'iswi.

¹⁷ Ophu o dukwa me obetaru e gbua mu gbashi mee mu l'ekweta, unu kwetaru waa l'ozu unu eje be ehuru a-nodulekwa-a atso mu utso; mu l'unu atukolea ete eswa. ¹⁸ G'o bukwarupho nno bu g'ehu l'a-nodu atso unubedua utso kwapho; mu l'unu etekwapho eswa.

Timoti yee Epafurodayitosu

¹⁹ Mu arikwa le Nnajiuphu, bu Jizosu eme mu-a ge mu zia Timoti g'o bya agbaphee unu; k'ophu oo-bya akooru mu g'unu eme ala; gude dua mu obu. ²⁰ O to dukwa onye ozo, mu nweru, du ge Timoti, bukwanu onye oriri ehuru unu echije ehuru. ²¹ Ndu ozo g'ephe ha be abujeerupho oriri ehuru phe be echije phe ehuru. Ophu ephe arivujeedu iphe ophu buwaa ke Jizosu Kereshi l'oriri. ²² Obenu le Timoti be unu mawuru-a l'o goshiwuru onwiya le ya bu onye gbaru g'e gude ire iya aka. Kele o shi teke ono ejeru mu ozi ge nwa ejejeru nna iya le k'ozu-oma ono mu l'iya eje ono. ²³ Ɔo ya bu le mu arikwapho le mu e-zi Timoti ono ibe unu egwegwa me mu -bebeepho maru g'oo-mechaa nwuaru mu. ²⁴ Teme mu gudekwapho Nnajiuphu aka l'o to dudu ge mu ano-beru; mu abyawaa agbaphee unu l'ishi onwomu.

²⁵ Mu byakwapho aria le mu zifutaje Epafurodayitosu, bu nwune mu bya aburu onye mu l'iya tukoru eje ozi k'alwu ogo ehuru Kereshi ono; bukwarupho onye ono, unu ziru g'o wotaru mu iphe ono, mkpa iya shi duru mu ono; g'o bya ndu unu. ²⁶ Noo keḷe oghoroko unu g'unu ha be shiwaa uzanya duta iya; mbu l'o shihawaa uzanya tsuta iya l'ehu l'unu numaru l'iphe shi eme iya. ²⁷ Iphe shikwaa eme iya eviya; k'ophu o ghuduru nwanshi me o nwuhu. Ole Chileke phuru iya obu-imemini. O to budua yebedua nwekiya be o phuru iya. O phukwaru iya pho mbedua; o-buru-abu me aphu atso mu ishi labo. ²⁸ Ɔo ya bu l'o gbenu ka mbedua ehe ihee ge mu zikebe iya g'o bya g'unu l'iya kwee; k'ophu ehuru a-tsokwanu unu utso l'unu gude enya unu huma iya ozo; ge mbedua agbabuhukwanuru iya egomunggo. ²⁹ Ɔo ya bu; unu gude ehuru-utso gbobe aka labo nata iya okpobe anata; l'o bu nwanna, unu l'iya me Nnajiuphu tukoru tugba buru nanu. Unu kwabejekwa iphe, bukpo ndu du ge yebedua ubvu. ³⁰ Noo l'o phoduru nwanshi me ishi iya abaa l'eje ozi Kereshi. O mia enya le ndzu iya; emeru mu iphe unu gege anodu emeru mu.

3

Okpobe apfubekoto

¹ Su-a; aka mu a-suberu iya unu ishi; unwanu mu; bu g'unu nodu Nnajiuphu l'ime tee eswa. O to tsukwa mu l'ehu edepuru unu iphe,

mu dehawaru azu; noo kele oo-me g'unu kabaa egude eka l'iphe, mu pfuhawaru unu ono. ² Unu kwabekwaru ndu ono, bu nkuta ono enya; mbu ndu ono l'anoduje eme ejo ememe ono. Unu kpakwaru phe l'aphara; mbu ndu ono, ekebutaje nemadzu ekebuta g'o bua ubvu ono. ³ Kele oo anyibedua buru okpobe ubvu; mbu anyibe ndu gude Unme-du-Nso abaru Chileke eja; teme anyi ndu anoduje l'eka Kereshi Jizosu ete eswa; ophu o dudu iphe, anyi guberu iphe, eeme l'anu-ehu.

⁴ Ome oo iphe, eeme l'anu-ehu adzoje nemadzu me o buru mbedua gege asuje l'oo ya a-dzo mu. O -buru l'o egube nemadzu onye bu l'adzoje iya; me o -buru mbedua gege enwechiaru iphe, mu g'a-zobeje su l'oo ya l'a-dzo mu. ⁵ Noo l'a nwuru mu; mu nepho abali esato; e bua mu ubvu; mu buru onye Izurelu gedegede; mu buru onye okpa-ipfu ke Benjiaminu. Mu bukpo onye Hiburu; mbu okpobe nwa, ndu Hiburu nwuru. A -bya l'eme iphe, ekemu ndu Jiu pfuru; mu buru onye Farisii. ⁶ A -bya le k'iphe, aphu l'ehu be mu shi buru onye achi nta Chiochi. A -bya le k'iphe, ekemu pfuru su l'oo ya bu onye -meru iya nu; onye ono aburu onye pfuberekoto; ono ta adukwa ophu aata mu uta iya le mu mesweru. ⁷ G'o duhabe; iphemiphe ono, bukota iphe, mu shi anoduje ari l'oo iphe, a-baru mu urwu ono be mu gudeakwa iswi ehu Kereshi wofukota enya; guru iya ye l'iphe, bu mu iphe, ola-l'iswi. ⁸ O to budua iphemiphe ono; iphemiphe ozo be mu tukokwaru gukota l'iphe, tukoru buru mu ola-l'iswi; kele urwu ophu rwuberu mu eka, bu ophu nyiberu g'atu onu iya, be bu Kereshi Jizosu, bu Nnajiuphu mu ono, mu mawaru majia enya ono. O buru l'iswi ehu iya be mu gude wofukota enya l'iphemiphe, mu nweru g'o buru iphe, iyi yifuru. Nta-a be ephe bukotawaa ntu ekpofu l'enya mu; k'ophu bu l'o buepho Kereshi be bu urwu, mu e-rita nwekinyi iya. ⁹ Me k'ophu mu e-goshikwanu le mu l'iya tugbaru buru nanu. Ophu mu emeedu g'a suje le mu bu onye pfuberekoto, bu ophu shi l'eme iphe, ekemu pfuru; o buwaru ophu shi l'ekweta ke Kereshi. O buru ono bu apfubekoto ophu shi Chileke l'eka bya eshikwapho l'eka ke Kereshi. ¹⁰ Ge mu amaru iya; maru ike ono o gude shi l'onwu teta dzuru ndzu ono; me ge mu le Kereshi obu atuko gbaru mba l'iphe-ehuka ono, o jeru ono; me ge Chileke emee ge mu du ge Kereshi l'anwuhu ono, o nwuhuru; ¹¹ k'ophu bu le g'o duhabe mu eshi l'onwu teta ndzu.

Agba oso gbafu iya l'ishi

¹² Iphe, mu epfu ta abukwa l'o ruwuaru mu eka erwurwu; ophu o bukwa le mu dukotawaa ree; ole iphe, mu anoduje adzobaa bu ge mu nata obunggo oso, mu gbaru; eshinu Kereshi Jizosu natawaru mu mee mu buru nkiya. ¹³ Unwunna mu; mu ta asukwaru le mu natawaru obunggo oso ono; obenu l'iphe lanu, mu emejekpopho kpurumu bu le mu atukoje iphe, mu towaru azu zohashichaa kukebeepho ehu agba agbapfu ophu no mu l'uzo iphu. ¹⁴ Mu anoduje adzo ge mu gbafu oso ono l'ishi; k'ophu mu a-nata obunggo, bu iya bu ndzu ojeje ono, Chileke shi l'eka Kereshi Jizosu kua mu ge mu bya anata l'imigwe ono.

¹⁵ Oo ya bu; g'iphe, bukotakpoo anyibe ndu kawaru enya l'iphe ke Chileke bukwarupho egube iphe ono, mu ari ono be ephe l'a-noduje ari. O -bukwanuru l'o nweru g'o du; unu haru ari iphe ozo be Chileke e-goshikwa iya-a unu g'o doo unu enya. ¹⁶ Oo ya bu le-a; eshinu anyi gbawaru oso ono gbarwua ya l'ishi; g'anyi mejeekwapho iphe ono anyi mehawaru ono.

¹⁷ Unwunna mu; unu tũko g'unu ha meje gę mu eme. Anyi egoshiwaa unu iphe, unu e-meje. Unu tũko nwũtaepfo ęka ndu ono, eme iphe ono, anyi egoshi unu ono. ¹⁸ Mu pfuhawaru unu iphe-a ugbo olemole; nta-a bę mu gudeakwaa ęnya-mini ękwa epfuphuru iya unu azų; sų l'o nweru ikpoto ndu umere pę egoshi l'ephe bų ohogu oswebe Kęreshi. ¹⁹ Ndu ono e-mechaa laa l'iswi; kęle oo iphe, a-la pę l'epfo bų chi pę. O buru iphe, iphere iya gege adųje pę bę ephe egudeje aba l'abaa. O buerupho l'iphe kę mgboko-a bę ephe woru uche pę dobe. ²⁰ A bya abya l'anyibedua; ibe k'anyi buru imigwe. O buru l'ęka ono bę Onye-Ndzota anyi ono, anyi ele ęnya iya eleshi iya ike ono e-shi bya, bų iya bų Nnajiuphu anyi, bų Jizosu Kęreshi. ²¹ Oo ya bų onye l'a-gbanwe ogwęhu anyi-a, adųdu iphe, o bų-a; mee ya l'ọ dų g'ogwęhu nkiya, l'ęgbu nwiiinwii. Ike, oo-gude mee ya bų ike ono, o gude emekota iphemiphe g'ọ lwa iya lę mkpula ono.

4

Iphe, gbaru ndu kę Kęreshi l'ememe

¹ Oo ya bų; unwunna mu, mu yeru obu; unu pfuru pfushia ike l'ęka Nnajiuphu. Oghoroko unu egbukwa mu egbugbu. Oo unu bų ęhu-utso mu; o bukwarupho unu bę bų obunggo, mu e-gude aba abaa. Mu yeru unu obu shii.

² Mu arwọ unwanyi labọ ono, bų Yuwodiya yę Sintiki sų g'obu buru pę nanų l'ęka Nnajiuphu. ³ Tęme gubedua kwaphọ, bų ọkpobe ọnyà; mu l'iya tũkoru eje ọdu ozi lanų; mu arwọkwa ngu phọ sų g'i yejeru unwanyi ono ęka g'ephe meje iphe ono, mu suru g'ephe me ono; noo l'ephe sekpooru akanya ezikashi ozi-oma ono; mękpoo Kelementi yę ndu ozowaro, bų ndu anyi l'ephe jegbaru ozi ono; bų ndu ępha pę dukota l'ękwo, Chileke deshuru ępha ndu a-nọ ndzų ojejoje.

⁴ G'ęhu tsojeepfo unu ọtso l'ęka Nnajiuphu tekenteke. Gę mu pfuphukwa iya azų ozo; g'ęhu tsojeekwapho unu ọtso.

⁵ Unu meje iphe l'orwuberu iya gude goshije ndiphe l'unu bų ndu obu oma. Nnajiuphu noakwa ntse. ⁶ G'ọ tọ dukwa iphe, unu e-jeje ayo ọshi iya. Iphe, unu e-mejechia bų g'unu pfujeru nų Chileke gude kajęru iya iphemiphe, mkpa iya duru unu; unu ekelejekwa iya phọ ekele. ⁷ Oo ya bų; g'ęhu-guu kę Chileke, bų iya kwata dakiri gę nemadzų e-gude uche iya maru; aburu iphe, e-wota obu unu mę uche unu kwachia l'ime Kęreshi Jizosu.

⁸ ęka mu l'a-sųberu iya unu ishi unwunna mu bų; g'iphe, l'e-shitajęepfo unu l'uche buru ọriri k'iphe ono, bukota ọkpobe-opfu ono; mę iphe, bukpo iphe, gbaru kę g'e yeru iya ọbvų; mę iphe, bų iphe, pfuru ọto; mę iphe, bukpo iphe, e te merwuduru emerwų; mę iphe, bų iphe, dų ree l'ęnya; mę iphe, ọnu tũkoru wukoo nanų l'ọ dukota ree; mę iphe, dų ọbvų; mękpoo iphe, bų iphe, aaja ajaja. ⁹ Unu meje iphemiphe ono, unu nwutaru lę ndzų mu ono; mękpoo ophu mu ziru unu ezizi; unu emekwaphọ iphemiphe, unu nųmaru mu l'ọnu; mę ophu unu gude ęnya unu huma l'ęhu mu. Oo ya bų; Chileke ono, emeje g'unu buru guu ono eswiru unu eswiru.

Polu ekele ndu Filipayi ekele kę ree, ephe meru iya

¹⁰ Sų-a; ęhu atso mu ọtso l'ime Nnajiuphu; kęle nta-a bę unu byawaru bya emeaharu mu ree ozo. Iphe, mu epfu ta abukwa l'unu ta anọdujedu epfu opfu ęhu mu; o chikwa ọzo te eshidu adųjeru unu g'unu mee ya l'ęka. ¹¹ Mu te epfukwa l'o nweru iphe, ọko iya duru mu; lę mbędua

nwũtaakwaru g'iphe, mu nweru g'ò hahabè phujeru mu l'ènya; m'obetaru ò nõdu anwũru mu inwuagha. ¹² Mu maru g'a bũjeru onye èjo èka dũru; bya amaru g'a bũjeru onye nweru iphe. L'iphe, bũkpoo èka mu nõ bè iphemiphe onò mewaru mu; èbè ò dũedu iphe, abũjekwaduru mu ènya-aphapha l'èhu nkemu; mbũ lè mu rijiru èpho; òzoo lè mu nõ ègu; ?mu nweru iphe; mè mu te enwe-o; mu an-ò-kirishilèkwaa. ¹³ Ò tò dũdu iphe, mu ta adũdu ike emekòta; noo l'òo Kéréshi bè bũ onye emeje ike adũ mu k'ememe iya.

¹⁴ Sũ-a; unu nweru obu òma l'èka mu nõ; yetarũ mu èka teke onò, mu shi eje iphe-èhuka onò. ¹⁵ Tème unubè ndu Filipayi l'onwunu maru lè teke mu watakpòoru ezi ozi-òma onò lè mbũ; gè mu lufutaru lè Masedoniya bè ò tò dũdu Chìochi òzo, mu l'èphe tũgbaru nanũ; gbahaèpho unubèdua kpũrumu: òo unu bũ ndu anũje mu iphe bya abũru unu bũ ndu anataje l'èka mu. ¹⁶ Mbũ je akpachakpòo lè teke mu nõ lè Tesalonayika; unu shi emejeru mu mkpa; mè mkpa byaru mu; mbũ èbè ò bũkwaa ugbo lanũ kpũu bè unu meru mu iya. ¹⁷ Ò tò bũkwa iphe onò, unu anũje mu nõ bè mu ele ènya iya; ò chia iphe, mu ele ènya iya bũ g'urwu gbaaru unu bèrebere. ¹⁸ Mu natakòtawaru iphemiphe onò, unu nũru Epafurodayitosu g'ò wotaru mu onò. Òo-sũkpokwaaru iphe, mu eme iya tsufu etsufu. Iphe onò bè unu vuru nũ iya k'anyinyi. Iphe onò, unu nũru mu nõ dũ gè ngweja, eshi kwèekwèekwèe; ngweja, mkpò iya akpũ tũuu alapfu Chileke. Mkpò iya onò atso Chileke ỳtso; k'òphu ò gboberu èka labò nata iya. ¹⁹ Lè Chileke mu a-nũkotakwaa unu iphe, bũkpoo iphe, mkpa iya dũru unu. Ò bũru l'iphe ò nweru, òdu-biribiri iya dakiri atũ ònu iya onò, shi l'èka Kéréshi Jizòsu onò bè ò-shi mee ya. ²⁰ G'ò bũru Chileke onò, bũ iya bũ Nna anyi bè ajaja l'a-bũru nkiya jasũ lè tuutuutuu lè mĩmĩimii. Nokwa g'ò dũ.

Ekele mkpòchi-ishi

²¹ Unu keleru mu iphe, bũ ndu-nso l'èhu l'èhu; mbũ ndu onò, nõ l'èka Kéréshi Jizòsu onò. Unwunna anyi ndu mu l'èphe nõ l'èka-a l'èkelekwaphò unu. ²² Iphe, bũkpoo ndu-nso, nõkòta l'èka-a g'èphe ha l'èkelekoòta unu-o; kelekele kè ndu bu l'ibe eze nnajìoha, bũ Siza. ²³ Gè Nnajũphu, bũ Jizòsu Kéréshi meeru unu eze-iphe-òma-o. Nokwa g'ò dũ.

Ekwo-ozì, Pọ̀lu Deru Nụ Ndu Kọ̀losì

¹ Ọwa-a bụ ẹkwo-ozì, mụbe Pọ̀lu ede. Mu bụ onye Chileke ọ́taru mee gẹ́ mu bụru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọ́su. Onye mu l'ìya gba mgba ede iya bụ nwanna anyi, bụ Timoti.

² Ndu anyi ede iya anụ bụ ndu kẹ́ Chileke; mbụ ndu ọ́phu nọ lẹ́ Kọ̀losì, bụ ụnwunna anyi ndu ọ́phu nọ l'ẹ́ka Kéreshi.

Mu sụ gẹ́ Chileke, bụ Nna anyi yele Nnajiuphu, bụ Jizọ́su Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; l'ọ mekwaaphọ́ g'unu buru l'ẹ́hu-guu.

Epfu anụ Chileke ekele iya ekele

³ Anyi anọ́dujeepho ekele Chileke, bụ iya bụ Nna kẹ́ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọ́su Kéreshi mę́ anyi -nọ́du epfu opfu ẹ́hu unu anụ Chileke. ⁴ Noo l'anyi nọ́mawaru g'ekwekwe unu shihuberu ike l'ime Kéreshi. Anyi bya anụmaakwapho l'unu yeru ndu-nsọ́ obu g'ẹ́phe ha. ⁵ Kẹ́le unu ele ẹ́nya iphe, a kwakọ́beru unu l'imigwe; mbụ iphe ono, e meru; unu maru teke ono, a byaru bya ezia unu ozi-ọma ono, bụ ọkpobe-opfu ono. ⁶ Ozi-ọma ono erekwa ire l'ẹ́kameka bya atụ́koakwapho mgboko ejedzuru. Ọ́ buru ẹ́gube ono bụ g'ọ́ jedzuru ẹ́ka unu nọ́ bya ere ire lẹ́ ndzụ́ unu e-shi mbọ́ku, unu nọ́maru iya; ọ́ doo unu ẹ́nya ree; mbụ iphe, eze-iphe-ọma Chileke ono bụ.

⁷ Ọ́o Epafurasu, bụ onye anyi yeru obu; onye anyi l'ìya tukuru eje ọ́du ozi lanụ́ bẹ́ bụ onye ziru unu ozi-ọma ono. Epafurasu ono bụ onye goshiwari lẹ́ ya bụ onye e gude ire iya ẹ́ka l'ejeru Kéreshi ozi; ọ́ buru iya nọ́-chiru ẹ́nya anyi l'ìbe unu; ⁸ tẹ́me ọ́ buru iya pfuru anyi kẹ́ n-yemobu unu ono, shi l'ẹ́ka Unme-dụ-Nsọ́ ono.

⁹ Nokwa iphe, meru g'ọ́ gude ẹ́be anyi atuwojeduru ẹ́ka l'epfu anụ Chileke l'iswì ẹ́hu unu; g'ọ́ mee g'unu makọ́tajeru iphe, bụ uche iya; waa k'ọ́phu mmamiphe, shi l'ẹ́ka Unme-dụ-Nsọ́ edoje ẹ́nya ree. ¹⁰ Ọ́o ya bụ g'unu emejekwanụ́ umere, l'e-me gẹ́ ndzụ́ unu l'ọ́phu buru iphe, unu l'e-gude akwabẹ́ Chileke ụ́bvu; tẹ́me unu emekwaphọ́ iphe, dọ́ Chileke ree l'iphemiphe, unu eme ememe. Unu eshi ẹ́gube ono meje iphe, bụkpoo iphe-ọma tekenteke; kawkaphọ́ amarweta onye Chileke bụ. ¹¹ L'ọ́ gude ike iya ono, dọ́ biribiri mee unu g'unu shihu ike ọkpobe eshihu; k'ọ́phu unu a-duje ike gude ata nshi nwejeru obu l'iphemiphe, byaru unu. ¹² Unu egudejekwaphọ́ ẹ́hu-utso keleje Chileke, bụ Nna ekele. Noo l'ọ́o ya bụ onye meru; unu buru ndu gbaru g'unu lẹ́ ndu-nsọ́ gbaru mgba l'iphe, ọ́ kwakọ́beru pẹ́ l'ẹ́ka ono, bụ iphóró dükota iya ono. ¹³ Ọ́ dzọ́taru anyi l'ẹ́ka ọ́chii nweru ike bya eworu anyi je edobe l'ẹ́ka Nwa iya, ọ́ yeru obu bụ eze. ¹⁴ Ọ́ buru iya bẹ́ e shi l'anwụ́hu iya gbata anyi; bya agukwaarupho anyi nvụ́ l'iphe-ẹ́ji.

Onye Kéreshi bụ mę́ iphe, oomeje

¹⁵ Ọ́o ya bụ ụgbugba Chileke ono, a ta ahụmajedu l'ẹ́nya ono; bya aburu iya bẹ́ Chileke doberu l'ọ́kpara l'iphe, bụkpoo iphe, ọ́ meru ememe. ¹⁶ Noo kele ọ́o l'ẹ́ka iya bẹ́ Chileke shi mekọ́ta iphe, bụkpoo iphemiphe, bụ ọ́phu dọ́ l'imigwe mę́ ọ́phu dọ́ lẹ́ mgboko; ọ́phu ẹ́nya ahumaje mę́ ọ́phu a ta humadu l'ẹ́nya; mbụ ndu eze ojozi-imigwe; mę́ ndu bụ nnajioha; mę́ ndu ọ́chi-ọ́ha g'ẹ́phe hakọ́takpoo; mę́ ndu ọ́phu nọ́ l'ọ́ke ọ́kwa, nọ́kota

l'imigwe. Oo yēbedua, bu Kéreshi ono bē Chileke shi l'ēka iya mee iphemiphe kpō; tēme ọ buru iya bē o meru iya doberu. ¹⁷ Yēbedua l'onwiya vukōta iphemiphe ọzo dūhaadaa. O bukwarupho ikē nkiya bē o gude mee iphemiphe, Chileke meru ememe; ọ dukōta l'ēka Chileke doberu iya. ¹⁸ Oo ya bu ishi, kpō-pfuru l'ogwēhu iya ono, bu Chiochi. Oo yēbedua bu ēka ndzū l'ophu futaru. O bukwaru iya phō bu onye ivuzo, Chileke meru o shi l'onwu teta nōdu ndzū; k'ophu ọo-buru iya a-kakōta shii l'iphemiphe, Chileke meru ememe. ¹⁹ Oo Chileke bē chiru iya l'obu iya mee g'ọ buru l'ēhu Nwa iya bē aa-hūma-gbukpōo iphemiphe. ²⁰ Waa g'oo bukwarupho l'ēka Nwa iya ono bē ya e-shi mee gē yēle iphemiphe, nō l'imigwe mē ophu nō lē mgboko dū lē ree. Ya eshi ēgube ono gude mee ono, Nwa iya gbashīru l'oswebe ono mee g'opfu ta adūheru yēbe Chileke yēle iphemiphe, o meru ememe.

²¹ Noo l'o nwekwarupho teke unubēdua shi buru ndu 'anōdu Chileke l'ēka. O buru ējo-iphe unu shi anōduje arī l'oriri; eme iya l'umere bē shi mee; unu buru ọhogu Chileke. ²² Oe nta-a bē Chileke shiwaalē ndzū, Nwa iya shi nōdu l'eliphe-a waa anwūhu, ọ nwūhuru; mee g'unu l'iya dū lē ree; k'ophu Nwa iya ono e-duta unu; unu aburu ndu dūru Chileke ichē; ọ tō dudu iphe, aata unu ọta iya; ophu unu abuduru ndu aamaru ejo ēka jasū l'o duta unu bya apfube l'iphu Chileke ono. ²³ Oe iphe, unu mēfutaje bu l'unu a-pfushi ike l'ekweta unu; kpōo onwunu g'abara; ophu unu ekwedu g'e mee unu g'unu wofu obu l'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono, bu iya bu ozi-oma ono, unu nūmaru ono, e zidzuru mgboko mgburugburu ono; bya abukwaru iya phō bē Chileke ziru mbēdua, bu Pōlu gē mu je ezia ndu ọzo.

Ozi, Chileke ziru Pōlu g'o je ezia Chiochi

²⁴ Nta-a bē ēhu atsokpoo mu ọtso; kēle ọo unu bē mu ejedoru iphe-ēhuka-a. Noo kēle ọo iphe-ēhuka-a, mu eje nta-a bē mu gude eyeta ēka eme g'o dzukōta mbū iphe, phōdukwaduru l'iphe-ēhuka ono, Kéreshi jeru jedoru ogwēhu iya ono, bu Chiochi. ²⁵ Oo Chileke ono, bu onye hotaru mu nū gē mu buru onye-ozī Chiochi bē ziru mu ozi gē mu zia unu; gē mu mee unu g'unu tūko iphe, ya pfuru makōtaru; ²⁶ mbū iphe ono, o shi domia edomi eshinu o meru mgboko ono. O be nta ọ bya egoshi iya ndibe iya, dū nsō. ²⁷ O buru phē bē Chileke hotaru lē ya e-goshi iphe ono, nyiberu anyibe ono, e shi domia edomi l'ẹnya ndu abudu ndu Jiu ono, bu iya bu l'i-nōdu Kéreshi l'ēka; l'ii buru onye e-mechaa gbua nwīnwii. ²⁸ Oo opfu ēhu iya bē anyi anōduje asa kpaalē kpaalē g'onnyemonye nūma-a; alō onnyemonye ēka lē nchī gude mmamiphe ezi iphe k'ophu anyi e-me onnyenonu g'ọ buru onye nō l'ime Kéreshi buru onye dūebe ree. ²⁹ Noo g'ō gude mu nōdu anōduje eseshi Kéreshi ike; kukebe ēhu eme gē mu e-me jēbe ozi ono, Chileke ziru mu ono. Ike, mu gude eje ozi-a bē bu ike ono, Kéreshi eyeje mu l'ēhu ono. Noo ike, l'ere ire l'ēhu mu bu onoya.

2

¹ Iphe, mu eme g'unu maru bu lē mu ese akanya unu eseshi iya ike; mē akanya ndu Chiochi, nō lē Layodeshiya; mēwaro iphe, bukpo ndu ọzo, mu l'ephe teke ahūma-swee lē ndzū-a. ² K'ophu obu e-shihu phē ike; wafua g'ephe tūgba buru nanū lē n-yemobu; ọo ya bu g'ephe abya amaēbekporu ọkpobe-opfu ono; e-shi ēgube ono iphe ono, Chileke shi domia edomi ono edoo phē ẹnya ree, bu iya bu kē Nna yēle kē Kéreshi. ³ Oo l'ime Kéreshi ono bē Chileke domiru iphe, bukpo ēku, dū lē mmamiphe yēle nkwařenya l'ophu.

⁴ Iphe, mu gude epfu iphe-a bu k'opphu o to dudu onye a-bya egude ire mecha mecha duswee unu uzo. ⁵ Kele a makwaru-a le mu ta anodu l'eka ono, unu no ono; ole o kwa-a l'eka ono, unu no ono be obu mu du. Iphe, atsoje mu utso bu g'unu gude meko be onwunu buru nanu waa g'unu gude buru enwubata enwubata l'ekwekwe, unu kweru ke Kereshi.

Jizosu bu nnajioha

⁶ Oo ya bu; eshinu unu gbobewaru eka labo nata Kereshi Jizosu o buru Nnajiuphu unu; unu l'ia tugbaekwapho buru nanu kwaseru. ⁷ G'o bu ekwarupho g'oshi agbabeje ogbarabvu l'ime ali-a bu g'unu a-gbabe ogbarabvu l'ime Kereshi. G'o buru Kereshi be l'a-buru okpa-ulo, unu a-nodu akpu ndzu unu l'eli iya. Unu akabaa ekweta iphe ono, e ziru unu ono kweshia ya ike. Unu egudejeephe obu unu g'o ha ekele iya k'ananyi.

⁸ Iphe, unu akwaberu enya bu g'o to du onye e-gude mmamiphe nwomaru-o-machata me ugho, enwedu ishi bya aturwua ekweta unu. Iphe ono bukota iphe, shi l'iphe, ndiphe ezi; bya aburu iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje, bu iphe, eshidu Kereshi l'eka. ⁹ Noo l'oo l'ehu Kereshi ono, byaru bya aburu nemadzu ono be Chileke l'onwiya byaru bya edzua oke egoshikota onye ya bu. ¹⁰ Chileke be shi waa l'eka Kereshi ono, unu l'ia tugbaru buru nanu ono mee ge ndzu unu dzua oke. O buru Kereshi ono bu onye-ishi, kakota iphe, bukotakpoo ndu ochi-oha imigwe g'ephe hakotakpoo; bya akakotakwapho ndu nokwapho l'oke okwa l'imigwe.

¹¹ Su-a; o kwa teke ono, unu l'ia byaru bya atugba buru nanu ono be e buru unu ubvu; mbu ubvu ophu abudu eka be e gude bua ya unu. Oo Kereshi l'onwiya bu onye buru iya unu. Ubvu ono, o buru unu ono bukwa ogwehu unu l'ophu be o yefuru unu g'onye yefuru uwe; mbu ogwehu unu ophu iphe-eji shi phawaa kutukutu. ¹² Le teke ono, e meru unu baputizimu ono be a tukoakwaru unu le Kereshi likota elili. Tem Chileke tukokwapho unu l'ia mee unu toko shi l'onwu teta dzuru ndzu. Noo l'unu kwetar l'ike du Chileke bya achiru upfu ye l'ike iya ono; mbu ike ophu, o gude mee Kereshi o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹³ O nweru teke unu shi nwuhu anwuhu kwaa l'ime iphe-eji unu; ophu unu ebuduru ubvu; ole nta be Chileke byawaru emee; unu le Kereshi toko nodu ndzu; o gukotaru anyi nvu l'iphe, bukpo iphe-eji, anyi meru g'o ha. ¹⁴ O tukochaa iphe ono, e deru edede l'ekwo ono hushikotachaa g'o ha; mbu iphe ono, egoshi l'any darwukotawaru iphe, ekemu iya pfuru, bu iphe ono duwaa g'ugwo, topyitaru anyi l'ekpiri ono. Chileke mechaa nno bya atuko iphemiphe ono kpopyabe l'oswebe shi egube ono mee ya o rebuhu ire. Ophu oo-rebaedu ire je adwaruro ya. ¹⁵ Oo teke pho, Kereshi nwuhuru l'oswebe pho be o chikporu ike iphe, bukpo ochi-oha, nokota l'ephekerephe; me ike iphe, bukpo ndu ophu no l'oke okwa l'ephekerephe; kpa phe le ndzu kpufta l'edzudu-oha teke ono, yebedua l'atu okoo k'alwu-gbu, ya l'wu-gburu phe ono.

¹⁶ Oo ya bu; g'o to dukwa onye a-bya anodu akpocha-pheru unu mkpocha l'iphe, unu eri eriri me l'iphe, unu angu angungu. Ophu o dukwa onye a-bya akpochaaharu unu mkpocha ke l'owaa iphe, unu aboje; g'unu dobekwa mboku ophu boje iya abobo; ozoo l'onwa fukwaru k'ophuu g'unu watakwa iya abobo; ozoo k'iphe, unu e-meje mboku atuta unme. ¹⁷ Ekemu ndu Jiu ono g'o hakota, e shi tushia k'iphemiphe ono be shi bukotaru onyonyo iphe, l'e-mechaa mee l'iphu. Obenu l'ophu bu okpobe iya bu Kereshi. ¹⁸ Oo ya bu g'unu te ekwekwa g'o duru onye l'abya akposhia unu anata obunggo ono, Chileke l'e-bu unu ono. Unu

b'ekwekwa gẹ ndu ono, ọnoduje atso uto l'ephe emeje g'a sù l'ephe wozeru onwophe alì ono nafu unu obunggo Chileke. Ephe anoduje epfu g'a bajeru unwu-ojozi-imigwe eja; ephe asù l'iphe, ephe gbaberu okpa epfu iya bu ophulenya, ephe phuru. Egube ndu ono anodujeepho eku onwophe iphe, ephe ahadu g'oo ya. O buerupho egomunggo, enwedu ishi be ephe anoduje agba. ¹⁹ Ephe ta anyatajeedu l'o duru onye bu ishi, bu aka ogwehu dzepfuru le nkwo iya le nkwo iya; mekpoo akwara, dukota l'ehu. O buru ishi emeje ogwehu ono l'oovu evuvu ge Chileke tuberu.

Anwuhu waa eteta k'onye le Kereshi

²⁰ Su-a; eshi ophu unu le Kereshi tukoru nwuhukota be Chileke bofuakwaru unu l'eme iphe, ndiphe toru okpa iya, su g'e tsoje. ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu emekwadu gẹ ndu bukwadu ndu mgboko-a; emekwadu iphe, ekemu pfuru, bu ophu suru: ²¹ "B'ebiykwa aka le nri owa! B'edekwa owa-a ire; ophu i denyikwa ophu aka?" ²² Iphe, bukpoo ekemu ono g'o ha tukokwaru buleru-a iphe, nemadzu ezi waa iphe, a toru okpa iya su g'etsoje. Noo kele iphe, eeri eriri bu e -richawa iya be o bvwuru. ²³ Iphe ono, ephe ezi ono adujekwa g'o shi le mmamiphe; bya aburu iphe, nemadzu gude aka kotaru onwiya; buru ndu eme g'a su l'ephe wozetaru onwophe alì; buru ndu anu ogwehu phe aphu. Ole iphemiphe ono ta adukwa ophu eyetajeru phe aka g'ephe sede onwophe l'egu ejo- iphe, l'agu phe nu.

3

¹ Su-a; eshinu Chileke mewaru unu le Kereshi toko shi l'onwu teta dzuru ndzu; unu chojenu uzo, unu e-shi g'iphe ono, du l'imigwe ono rwube unu aka; mbu iphe, du l'eka ono, Kereshi no l'ekutara Chileke ono. ² Unu woru uche unu dobe l'iphe ono, du l'eli ono; unu te ewoshiru iya dobe l'iphe ke mgboko l'eka-a. ³ Noo kele unu nwuhuru anwuhu. Ndu unu be Kereshi wowaru domia l'eka Chileke. Kereshi nodukwanu l'ime Chileke. ⁴ Oo Kereshi be bu okpobe ndzu anyi g'anyi hakota. Teke ono, Kereshi a-bya ozo ono be unu e-tsokwaru iya pho bya. Unu l'iya agbaru mgbal'odu-biribiri iya.

⁵ Oo ya bu; unu pyi-gbushia iphe, bukotakpoo iphe ke mgboko-a, bu iphe, dzukwadu ndzu l'ehu unu, bu iya bu; apharwushi onwonye; umere, rehuru erehu me egu eme ejo-iphe; iji-anya me anya-pfurupfuru, buhukwapho agwa obvu. ⁶ Oo iphemiphe ono be l'e-me g'oke-ehu-eghu ke Chileke dapfu ndu ta ndu iphe le nchi. ⁷ O nwekwaru-a teke unubedua shi emegbaa iphemiphe ono, bu iya bu teke ejo-iphe ono shi gudegbaa ndzu unu eme g'o du iya.

⁸ Ole nta-a be unu a-ha iphemiphe ono. Unu haa ehueghu; obu oku; edoberu nwibe unu ejo obu; ephu nemadzu iphu. G'opfu erehu te eshiekwa unu l'onu. ⁹ Unu ta adzujekwaru nwibe unu aka; eshinu unu hakotawaru akahu umere ono yee ejo ememe, tso iya nu. ¹⁰ Oo ya bu g'unu yee umere ophuuo ono anoduje eme unu g'unu kabaa aburu ndu o meru k'ophuu. Oo ya bu g'unu amakotaru onye Chileke bu; marwee ya amarwe k'ophu unu a-nodu akabaa adu g'o du kwaseru. ¹¹ Eshinu o duwaa nno be a ta akpahakwa ishi ke l'onye ophu bu onye Jiu; onye ophu buru onye abudu onye Gurisu; onye ophu buru onye buru ubvu; ophu onye

ophuu ebuduru. Onye ophuu bu nlwamulwa; onye ophuu buru onye ime-
oswa. Onye ophuu bu ohu; onye ophuu buru amadu. O buwaa Kereshi
bu mkpakọ le nswiko; teme o buru l'ime onyemonye.

¹² Unu bu unwu Chileke. O yeru unu obu bya ahota unu g'unu buru ndu
nkiya. Noo g'o gude unu je aphujeru nemadzu obu-imemini; nwejeru obu
omaa; unu wozeje onwunu ali; meje odo; unu atajeru iphe nshi. Unu
tuko iphe ono g'o hakota chita yee g'onye yeru uwe. ¹³ Nwibe unu -mee
unu eji; unu tagbuje iya le nshi. Teke nemadzu meru unu iphe, unu a-
ta onye obu uta; unu aguaru iya ya nvu. Nnajiuphu guakwaru unu nvu
l'iphe-eji unu. Oo ya bu; unu gujekwaru ndu ozo nvu m'ephe meswee unu.

¹⁴ Ophu kachakponu l'iphemiphe ono bu g'unu yee nwibe unu obu. G'o
chikobe unu g'unu tugba buru nanu okpobe aburu. ¹⁵ G'ehu-guu ophu shi
Kereshi l'eka nodukwa l'obu unu; duzi unu uzo; kele oo ya meru g'o gude
Chileke kukobe unu g'unu bya aburu ogwehu lanu. Unu keleje Chileke
ekele iphe onoya.

¹⁶ Unu kwe g'opfu ke Kereshi ono bya eburu l'ime obu unu dzua ya
oke le mmamiphe; ezi iphe; yele adu nwibe unu obu. Unu egudekwa
iya pho aloru phe eka le nchi. Unu guje ebvu-oma nu Chileke; me ebvu
ekele; me ebvu ozo, shikota Unme-du-Nso l'eka. Unu gude obu unu g'o ha
meje iphemiphe ono; gude nno ekele Chileke ekele. ¹⁷ Iphe, bukpo iphe,
unu epfu epfufu me iphe, unu eme ememe; unu gudeje epha Nnajiuphu,
bu Jizosu Kereshi mekotaje iphe obu. Mbua; unu shije Kereshi l'eka
kelejekpopho Chileke, bu Nna ekele.

Umere, ee-meje l'unuphu ndu ke Kereshi

¹⁸ Unube unwany; unu wozejekwaru ji unu onwunu ali; kele oo ya bu
iphe, gbaru onye etso Nnajiuphu l'ememe.

¹⁹ Unube unwoke; unu yeje nyee unu obu. Unu ta adujekwaru phe
ehuka.

²⁰ Unube unwegirima; unu nujeru ne le nna, nwuru unu opfu
l'iphemiphe, ephe epfuru unu. Noo l'oo iphe, du Nnajiuphu ree bu ono.

²¹ Unube nna; unu te emejekwa unwegirima unu iphe, e-ghu phe egbu;
anonya obu dahu phe adzulakpa.

²² Unube ndu bu ohu; unu mejekwa iphe, ndu bu nnaji unu k'eliphe-
a ziru unu. O to bukwapho teke ephe ele unu enya be unu e-meje iya
g'ee-shi g'aa-jaa unu ajaja. Unu gudejekpopho obu iphoro me iya. Iphe,
unu azobeje eme iya aburu le Chileke duru unu le nso. ²³ Iphe, bu iphe,
unu emekpo; unu phubeje iphu me iphe obu maru l'oo Nnajiuphu anyi
be unu emeru iya. Unu te emejekwa iya g'o bu nemadzu be unu emeru
iya. ²⁴ Unu nyatajekwa l'oo Chileke be l'e-bu unu obunggo iya, bu iya bu le
Nnajiuphu l'a-nu unu iphe ono, o kwetaru ndu nkiya ukwe iya ono. Noo
kele oo Kereshi bu Nnajiuphu, be unu ejeru ozi. ²⁵ Ole onye eme iphe-eji
be Chileke a-pfukwanu ugwo ophu gbaru iya nna; m'obeta onye obu buru
onye. Noo le yebdua, bu Chileke ta adudu onye oole enya l'iphu.

4

¹ Unube ndu bu nnajiuphu; unu mejekwaru ohu unu iphe, pfuru oto me
iphe, rwuberu phe nu. Unu nyatajekwa l'unubedua nwekwarupho onye
bu Nnajiuphu unu, bu l'imigwe.

Iphe unu e-meje

² Unu yemia ishi l'epfu anụ Chileke; unu eche nche; ekelejekpọe ya phọ ekele. ³ Unu pfujekwarupho opfu ẹhu anyi nụ Chileke sụ iya g'o mee g'anyi nwejeru ẹka anyi e-zije ozi-oma ono; mbụ g'anyi zije k'iphe ono, Chileke shi domia edomi, bụ iya bụ Kéreshi l'onwiya. Ọ kwa k'ozi-oma ono bẹ o gude a tūa mu mkpọro-a. ⁴ Unu pfujekwarupho nū iya g'o mee mu gẹ mu duje ike pfufe iya g'o doo enya lẹ g'ọ gbaru mu l'epfufu iya.

⁵ Unu meje umere ndu maru iphe l'iphu ndu abụdu ndu kẹ Kéreshi. Unu ta ahajekwa ụzo duru unu g'ọ laa kẹ mmanụ. ⁶ G'opfu unu guje egugu; dūjeepho g'iphe, ụnụ tsuru; k'ophu ooheje ndu unu epfuru iya ihee angaberu unu nchị. Unubedua amakwanuru g'unu e-yejeru onyemonye onu l'opfu.

Ekele ikpazu

⁷ Tikikọsu e-pfukotarua unu gẹ mu eme ala. Yẹbedua bụ nwanna anyi, anyi yeru obu; bya aburu onye-ozima, e gude ire iya ẹka; bya aburu onye anyi l'iya tukururu eje ozi ono. ⁸ Mu ziru Tikikọsu obu g'ọ bya ndu-unu bya akọoru unu g'anyi l'eme ala; tẹme l'oo-mekwaapho g'obu shihu unu ike. ⁹ Onye anyi tukururu ye l'iya ezi g'ephe bya ndu-unu ono bụ Onesimosu, bụ onye anyi yeru obu; bukwarupho onye goshifuakwarupho lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka; mbụ Onesimosu k'ibe unu. Ẹphenebo ono a-kwaruru unu g'iphemiphe, dū l'ibiya-a.

¹⁰ Arisutakọsu, bụ onye mu l'iya tukururu nọdu lẹ mkpọro l'ekelekwaro unu. Maku nọdu ekelekwapho unu; mbụ nwa nwune-nna Banabasus. Ẹ zihaakwaru nzi ẹhu iya; o rwua unu nchị. Teke o shitaru ụzo ibiya k'unu; unu goshijekwa iya l'ẹhu atso unu uto l'ọ byaru. ¹¹ Ọ nọdu ekelekwapho unu mbụ Jizosus ono, eekuje Jiosutosus ono. Ọo ụmadzu ẹto ono bẹ bukwađu ndu Jiu, tso mu eje ozi ono, anyi eje gude egoshi l'ọ Chileke bụ eze ono. Ọ bụru phẹ bẹ anọduje adu mu obu.

¹² Epafurasu k'ibe unu ekelekwapho unu. Yẹbedua bẹ bukwaapho onye ejeru Kéreshi Jizosus ozi. Oogudeje obu iya g'ọ ha phube iphu epfu anụ Chileke l'ishi ẹhu unu epfushi iya ike. Gẹ Chileke mee g'unu ba akpọjeru laa azu; l'oomekwapho unu: unu amakotaru umere, gbaru onye kẹ Kéreshi l'ememe okpobe amaru; l'oomekwapho g'ọ heje unu ihee emeekbeka iphe, dū Chileke l'uche. ¹³ Mbẹdua epfukpọo l'onwomu sụ l'oosekpọ akanya ẹhu unu eseshi iya ike; mekpoo akanya ẹhu ndu Layodeshiya; me kẹ ndu Hiyerapolisu. ¹⁴ Onye dokinta ono, anyi yeru obu ono, bụ Luku l'ekelekwaro unu. Ọ nọdu ekelekwapho unu mbụ Dimasu.

¹⁵ Unu keleru anyi unwunna anyi phẹ ono, nọ lẹ Layodeshiya. Unu ekeleru anyi Nimfa me Chiochi ono, edzukọbeje l'ibe iya ono. ¹⁶ Unu guchaa ekwo-ozima l'ibiya k'unu; unu mekwaa ya g'ọ rwua ndu Layodeshiya ẹka k'ophu ephebedua l'a-gukwa iya phọ. Unu agukwaapho ekwo-ozima ophu shi Layodeshiya. ¹⁷ Unu zia Akiposus lẹ mu suru g'ọ kukebekwa ẹhu jebe ozi ono, e ziru iya g'ọ jee l'ozima ono, anyi ejeru Nnajiuphu ono.

¹⁸ Ọo mbẹdua, bụ Polu gude ẹka mu ede ọwa-a nta-a gude ekele unu. Unu ta azohajekwa lẹ mu nọ lẹ mkpọro.

Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ dū.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbu, Pọ̀lu Deru Nụ̀ Ndu Tesalonayika

1 Ekwo-ozì-a shì l'ẹ̀ka mbẹ̀dua, bụ̀ Pọ̀lu alaru Chìochi Tesalonayika, bụ̀ ndu kẹ̀ Chileke, bụ̀ Nna; bya abụ̀kwarupho ndu kẹ̀ Nnajiuphu, bụ̀ Jizọ̀su Kéreshi. Ndu mu ẹ̀phe tükoru dee ya bụ̀ Sulivanusu yẹ̀e Timoti.

Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma; mekwaapho g'ẹ̀hu dụ̀ unu guu.

Umere ndu Tesalonayika waa ekwekwe phe

2 Tekenteke, anyi epfu anụ̀ Chileke, bụ̀ Nna anyi bẹ̀ anyi l'anyatajẹ̀kwa unu. Anyi nọ̀du anọ̀duje ekele Chileke ekele ẹ̀hu unu g'unu ha. ³ O tọ̀ dukpoda teke anyi ta anyatajẹ̀du ozi unu gude ekweta jee; mẹ̀ g'unu gude n-yemobu eseshiberu akanya ike; waa g'unu gude ota-nshi nọ̀du Nnajiuphu anyi, bụ̀ Jizọ̀su Kéreshi l'ẹ̀ka eseshiberu ẹ̀nya mbọ̀ku ono ike. ⁴ Unwunna anyi; anyi makwaru-a lẹ̀ Chileke yeru unu obu; bya ahọ̀ta unu g'unu bya aburu ndu nkiya. ⁵ Noo l'anyi byaru ezia unu ozi-oma ono; ophu o bụ̀du-a opfu onu bẹ̀ anyi gude zia ya unu kpurumu; Chileke gudekwa iya pho goshi unu l'ike iya ereshi ire ike. Unme Chileke ono bẹ̀ yekwarupho anyi ẹ̀ka; anyi dụ̀ ike mee; unu maru ọ̀kpobe amaru l'iphe anyi ezi bụ̀ ọ̀kpobe-opfu. Umere, anyi meru teke anyi l'unu shi tuko nọ̀dukota mewarurọ̀ unu maru ẹ̀gube ndu anyi bụ̀. O kwa g'ọ̀o-duru unu lẹ̀ ree meru g'o gude anyi mee ẹ̀gube umere ono. ⁶ Tọ̀budu iya bụ̀; unu bya aburu ndu anwu ẹ̀ka anyi. O bụ̀waruro unu anwu ẹ̀ka Nnajiuphu. Ophu unu eledurọ̀ kẹ̀ l'unu eje iphe-ẹ̀huka teke e ziru unu ozi-oma ono; unu gudelaa ẹ̀hu-utso ophu shi l'ẹ̀ka Unme-du-Nso nata ozi ono. ⁷ Oo iphe ono meru g'o gude unu bya aburu ndu iphe, bụ̀kota ndu ophu, kweru kẹ̀ Kéreshi lẹ̀ Masedoniya waa l'alj Gurisu byaru awata anwu ẹ̀ka phe. ⁸ O tọ̀ bụ̀du-a l'ozì-oma ono, shi l'ẹ̀ka Nnajiuphu, bụ̀ ozi, unubẹ̀dua l'ezì ono dzuru Masedoniya yẹ̀e Gurisu kpurumu; obenu l'ekwekwe, unu kweru kẹ̀ Chileke bẹ̀ ngakọ̀taakwaru ẹ̀kameka k'ophu o tọ̀ duedu onye anyi a-bya akọ̀aharu iya k'iche. ⁹ Iphe, bụ̀kpoo ẹ̀ka anyi jeru bẹ̀ aanọ̀duje epfugbaa kẹ̀ g'unu gude meshiberu anyi g'anyi byajeru ndu unu-a; mẹ̀ g'unu gude sefukotawaa ẹ̀ka l'agwa ọ̀bvu bya aghachiwaru Chileke iphu; wata ejeru ọ̀kpobe Chileke ono, nọ̀ ndzụ̀ ono ozi; ¹⁰ bya awatakwapfo ele ẹ̀nya Nwa iya ono, e-shi l'imigwe bya ono; mbu Nwa iya ono bụ̀ Jizọ̀su, o meru o shi l'onwu teta nọ̀du ndzụ̀ ono. Oo ya bụ̀ onye l'a-dzọ̀ anyi l'oke-ẹ̀hu-eghu kẹ̀ Chileke, o-tukoshi ndu eme iphe-eji.

2

Ozi, Pọ̀lu jeru lẹ̀ Tesalonayika

1 Sụ̀-a; unubẹ̀dua l'onwunu; unwunna anyi; maru l'akpafuta, anyi kpapfutaru unu ta abudu anyi kẹ̀ mmanu. ² E -gudekpọ̀oru l'anyi jewaru iphe-ẹ̀huka lẹ̀ Filipayi mẹ̀ iphe-iphere, e meru anyi; ọ̀le Chileke melẹ̀kwaru-a obu shihu anyi ike; k'ophu anyi byaru ezia unu ozi-oma kẹ̀ Chileke ono. Ophu anyi ejedururọ̀ epfu kẹ̀le aakpobyi iphe, anyi eme akpobyi. ³ Mbụ̀-a; teke ono, anyi l'arwo unu g'unu bya aburu ndu kẹ̀ Kéreshi ono bẹ̀ o tọ̀ bụ̀kwa g'anyi bya edephua unu edephu; ophu o dukwa ẹ̀jo-iphe, dụ̀ anyi l'ọ̀kpoma; ophu anyi abyakwaru g'anyi haru unu ghota l'ugho. ⁴ O chikwa g'ọ̀ dụ̀ Chileke l'uche g'anyi pfua bẹ̀ anyi epfuje. Noo

lẹ yẹbedua bẹ lewaru anyi ẹnya maru l'anyi goshiwaru l'ọ gbaru kẹ gẹ ya gude ire anyi ẹka; o woru ozi-oma ono ye anyi l'ẹka. Anyi te epfukwa g'ọ tsoje nemadzu uto lẹ nchi; gbahaa g'anyi pfuje iya g'oo-du Chileke ree; mbu onye ono, l'eletaje ime obu anyi; maru iphe, anyi l'ari ono. ⁵ Unu maru-a l'onwunu l'ọ to dukpodaa teke anyi gude ire mecha mecha pfuru yeru unu. Ophu anyi emeduru umere g'ọ bu l'oo iphe, anyi abudu be anyi suru l'anyi bu; g'eeshi g'anyi erita iphe l'ẹka unu. O kwa Chileke bu onye a-haru anyi enge iphe, anyi epfua. ⁶ Anyi te emekwaru gẹ ndiphe; ozoo g'unubedua; ozoo gẹ ndu ozo jaa anyi ajaja. A makwaru-a l'eshinu anyi bu ndu-ishi-ozu Kereshi be o gbaru g'unu vuru mkpa-ehu anyi; ⁷ obenu l'anyi duru unu odoo gẹ nwanyi adujeru unwegirima iya-a. ⁸ Anyi yeru unu obu shii; k'ophu o to budu-a ozi-oma kẹ Chileke ono kpurumu be anyi l'unu gba mgba; anyi gbakwapho ndzu anyi mgba; kele unu dunukaru anyi l'obu.

⁹ Mbu-a; unwunna anyi; unu nyatajekwa egube akanya, anyi seru; l'anyi jekwaru ozi kuta ephuru phee. Teke ono anyi l'ezu unu ozi-oma ono, shi Chileke l'ẹka ono be anyi jeru ozi l'eswe jee ya l'enyashi gude ejeta nri, anyi e-ri; g'ọ to du onye anyi a-buru ivu-erwa swiru. ¹⁰ Unu anodu agbakpodaru anyi odzori. Nokwapho gẹ Chileke a-nodukwapho agbaru iya anyi. Umere, anyi shi emejeru unube ndu kwetaru ozi-oma ono gekwaru egeru bya aburu umere, pfuru nhamunha. O to dukpodaa ẹka anyi metaru iphe, aata anyi uta. ¹¹ Unu maru l'oo gẹ nna anoduje ehe unwu iya-a bu g'anyi shi gude ehe unu l'ehu l'ehu. Anyi duru unu obu; bya emee g'obu shihu unu ike; anyi pfushiaru iya unu ike; ¹² su g'unu meje iphe, du Chileke ree; mbu onye ono, kuru unu g'unu bata l'ẹka ya bu eze; waa l'odu-biribiri iya ono.

¹³ Iphe, meru g'ọ gude ophu anyi atuwojedu ẹka ekele Chileke ekele me anyi -nodu epfu anu iya bu; lẹ teke unu nūmaru opfu Chileke ono, anyi byaru ezia unu ono be unu ta anataduru iya gẹ opfu nemadzu; obenu l'unu nataru iya gẹ Opfu Chileke; o bukwarua Opfu Chileke be o bu eviya. Noo kele oo Chileke ono be l'ere ire l'ime unube ndu nataru ozi-oma ono. ¹⁴ Unwunna anyi; oo iphe ono, nwuru unu ono bu iphe, shi nwuaru Chiochi kẹ Chileke, bu ndu ephe lẹ Kereshi tugbaru buru nanu l'ali Jiudiya. Oo 'epho gẹ ndu ali unu eme unu mkpawere bu gẹ ndu ali ephebe ndu Jiu shi eme phe iya. ¹⁵ Oo ndu Jiu ono be bu ndu ono, gburu Nnajiuphu, bu Jizosu; gbua ndu mpfuchiru Chileke; chia anyibedua chifu l'ali phe. Ephe gude egube ono meta iphe, ta adudu Chileke ree swibe onwophe. Ephe buru ogu duru onyemonye. ¹⁶ Ephe kposhiru anyi ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma, l'adzo phe nu ono. O to dukpodaa teke ephe te emetajedu iphe-aji jasu l'oobe phe l'ekpiri. Oke oke-ehu-eghu kẹ Chileke be mechakwanaaru dafuta phe.

Oogu Polu egu akpafu ndu Tesalonayika

¹⁷ A bya abya l'ehu l'anyi; unwunna anyi; anyi noakwaru nwodu ophu anyi l'unu ahumaduru; ole obu anyi nokwa-a l'ẹka unu no. Oghoroko unu duta-beru anyi; k'ophu bu l'anyi shiwaa uzanya seta g'eeshi g'anyi l'unu humakpoo ozo. ¹⁸ Anyi shi eme g'anyi eme kpafuta unu; mbedua, bu Polu l'ishi onwomu tukpoakwaru onyo abyabya ugbo olemole; ophu Nsetanu ekwedu g'anyi bya. ¹⁹ G'ooduhabe; ?o duru ophu abuedu unu kpurumu be bu ndu anyi chiru upfu yeru bya aburu unu l'e-me g'ehu tsoo anyi utso; bya aburu unu be l'a-buru obungo, anyi e-gudeje eku onwany

l'atatifphu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi me o -byalepho ozo. ²⁰ Mbú-a; o kwa unubédua bu iphe, ee-gude jaa anyi ajaja bya aburu unu bu ehu-utso anyi.

3

¹ No iya; a nonyakpoo; oghoroko unu ono duta-be anyi; k'opu anyi aduedu ike tagbua ya le nshi; anyi chia idzu su l'anyi a-noduwanu le Atensu nkinyi anyi. ² Anyi zia Timoti, bu nwune anyi nwoke; bya aburu onye-ozu ke Chileke; buru onye anyi l'iya tukoru ese akanya k'ezi ozi-oma ke Kéreshi ono; g'o bya emee g'unu kabaa apfushi ike; l'o mekwapho g'obu kabaa unu eshihu ike l'iphe, unu kweru. ³ G'o to du g'unu ha onye e-gude k'ehu-a, aakpa unu-a kpolaahaa azu; eshinu unubédua l'onwunu maru l'iphemiphe ono bu iphe, nwufutajenu l'ehu anyi. ⁴ Le-a; anyi gbuakwaru iya unu tororo; teke ono, anyi no l'ibe unu ono su unu l'ee-mekwa anyi ewere. Nta-a be unu eleanaa l'o nwuraru egube ono obu; o buru iphe, unu tukoru makotaru. ⁵ Noo g'o gude mu nonyaa; ophu mu aduedu ike takota nshi; mu zia g'a bya amaru g'unu pfu-shiberu ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke. Le mu tsuhukwaru ebvu su ?a maru nwandale ono ta ahwadaaru nu unu ama; akanya ono, anyi seru l'ehu unu ono buru akanya ola-l'iswi.

⁶ Oke nta-a be Timoti shiwaa l'eka unu no lwawaa lwapfuta anyi bya ezia anyi ozi, du ree su l'unu kweshiru-a ike; bya enweru n-yemobu; teme unu nodu anoduje anyata anyi okpobe anyata tekenteke. L'oo g'oghoroko unu aduje anyi bukwapuho g'oghoroko anyi du unu. ⁷ Unwunna anyi; o kwa l'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke meru g'o gude obu nodu eshihuje anyi ike l'iphe, bukpuo iphe-ehuka, anyi eje; mekpoo ewere, eemekota anyi. ⁸ Kele oo nta-a be ndzu bu anyi okpobe ndzu; eshi ophu unu pfuru pfushia ike l'atugba, unu le Nnajiuphu tugbaru. ⁹ Su-a; ?denukpuo g'anyi a-wata awata ekele Chileke ekele ehu unu; me k'ehu-utso ono, o meru o nodu atso anyi l'iphu yebe Chileke opfu ehu unu ono? ¹⁰ Eswe l'enyashi be anyi egudeje obu anyi g'o ha epfu anyi Chileke epfushi iya ike su g'o mee g'iphu anyi l'unu kpogba; g'anyi e-mekwanaa; eka unu teke ekweshidu ike g'unu kweshia ike.

¹¹ Nta-a bu ge Chileke anyi, bu Nna anyi l'onwiya; me Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi tooru anyi uzo, anyi e-shi abya unu agbaphe. ¹² Teme ge Nnajiuphu mekwaapho g'unu kabaa eye nwibe unu obu; mbu g'unu kwata ye phe iya yeshia phe iya ike; ye phe iya k'anyinyi. Nokwapuho g'unu e-ye iya nemadzu mgburugburu. Ono bukwarupho g'anyi yeru unu. ¹³ Oo ya bu; g'oo-mee g'obu shihu unu ike; unu a-pfuru l'iphu Chileke, bu Nna anyi buru ndu duebe ree. O to dudu eka uta aduru unu teke ono, Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi yee ndu nkiya a-swiru bya ono.

4

Umere, du Chileke ree

¹ Unwunna anyi; iphe ozo, anyi no l'eka Nnajiuphu anyi bu Jizosu epfuru unu epfushiru iya unu ike bu l'iphe, unu nwutaru l'eka anyi bukwa g'unu l'e-shi gude ndzu unu eme iphe, du Chileke ree emeshi iya ike. O buerupho iphe ono be unu emeepho. Nta-a bukwa g'unu kabaa ya emeshi ike. ² Noo l'unu mawaru-a l'anyi shi l'eka Nnajiuphu, bu Jizosu taru unu ekemu. ³ Su-a; iphe, du Chileke ree g'unu meje iya bu; g'unu dobe onwunu nsu l'eka Chileke; mbu g'unu ta anodukwa apharwushi onwunu ililekpuo.

4 Mbũ-a; g'onyenõnu lẹ g'unu ha majekwaru g'ooshi eme ẹhu iya g'ọ dũ nsọ; buru iphe, aakwabẹ ùbvù. 5 Unu te egudejekwa aphũ kparikpari iya dalahũ iya je alũa gẹ ndu abũdu ndu Jiu, bũ ndu amadũ Chileke. 6 Ọo ya bũ g'ọ tọ dũ onye e-meswe nwibe iya; ọphu ọ dukwa onye e-mekputa nwibe iya. Mbũ-a; anyi pfuhaakwaru iya tsua ya unu atsutsu lẹ nchi; sũ l'onye eme ẹgube iphe ono bẹ Nnajiuphu a-gwakwa ọchi. 7 Noo lẹ Chileke ta abũkwa g'anyi bya emerwushije onwanyị bẹ o kuru anyi oku iya; ọ kwa g'anyi dũ nsọ. 8 Oo ya bũ; l'onye jikaru iphe ono, anyi ezi ono ta abũkwa nemadzũ bẹ ọ jikaru. Ọ kwa Chileke b'ọ jikaru; mbũ Chileke ono, anuje Unme-dũ-Nsọ iya ono.

9 A bya abya lẹ k'eye unwunna unu obu; ono ta abuhekwa iphe, aa-bya awatarũ unu ederu l'ekwo. Noo kele unubedua l'onwunu bẹ Chileke l'onwiya ziwaru eye nwibe unu obu. 10 Mbũ unu nõdu emeekwapho g'ọ ziru iya unu; bya eye unwunna anyi, nõkota lẹ Masedoniya mgburugburu obu ẹgube ono. Ọle iphe, anyi epfushiru unu ike; unwunna bũ; g'unu kabakpooro eme ẹgube ono kwaseru. 11 Unu kukebeje ẹhu g'unu nõdujeepho lẹ nchi odoo; leta ẹnya l'eje ozi ẹhu unu; gude ẹka unu setajẹ iphe, unu e-gude buru, bũhukwaa iphe, anyi pfuhawaru unu-a. 12 Noo iphe unu a-nõduje eme: ọ buru iya bũ umere, gbaru unu l'eka ndu ta abũdu ndu ke Kérésishi nõ; k'ọphu ẹphe a-kwabẹje unu ùbvù; ọ tọ dukwanu onye unu a-sũ l'ọo ya tẹme unu emee mkpa, dũru unu.

Abyabya Nnajiuphu

13 Unwunna anyi; iphe, anyi eme g'ọ doo unu ẹnya bũ ke ndu nwuhuru anwũhu; g'oo-too rwujekwanũ unu l'ẹhu shii g'oorwuje ndu te eledu ẹnya kele ẹphe lẹ Kérésishi emecha nõdukota. 14 Anyi kwetawaru kweshia ike lẹ Jizõsu nwuhuchaaru bya eteta nõdu ndzũ. Nokwapho g'anyi kwekwarupho lẹ Chileke e-shi Jizõsu l'eka tũko ndu woadaru onwophẹ ye Jizõsu l'eka tẹme ẹphe nwũhu mee g'ẹphe lẹ Jizõsu tũko teta nõdu ndzũ; mee ẹphe etsoru iya bũ.

15 Sũ-a; iphe-a, anyi epfuru unu-a bẹ bũkwa ozi, shi Nnajiuphu l'õnu; l'anyibe ndu ọphu a-nõdukwadua ndzũ teke ono, Nnajiuphu a-bya ọzo ono; bẹ tee vukwaru ndu ọphu nwũhuhawaru nũ pho ọzo. 16 Noo lẹ Nnajiuphu l'onwiya bẹ e-shi l'imigwe alwazeta l'alĩ; gude olu eze onye-ishi ojozi-imigwe echi mkpu; egbukwapho opu Chileke. Tọbudu iya bũ; ndu ono kwetaadaru ke Kérésishi tẹme ẹphe nwũhu ono evuru ọzo teta nõdukota ndzũ. 17 Chileke ezichata anyibe ndu ọphu nõkwadu ndzũ teke ono; anyi l'ẹphe atũko nõdu l'ime urwukpu jeshia Nnajiuphu, bũ Jizõsu ndzuta l'ephěkerephe k'ọphu bũ; ẹka Nnajiuphu nõkpoepho; anyi anõdu. 18 Ọo ya bũ; unu gudeje opfu-a dũa nwibe unu obu.

5

Anwũru ẹnya kwabẹru abyabya Nnajiuphu

1 Sũ-a; unwunna anyi; ọ tọ buhekwaro iphe, aa-bya awata ederu unu l'ekwo sũ unu l'ọ waa ẹgube teke ọ bũ; ọzoo l'ọ waa mbọku, iphemiphe ono e-me. 2 Kele unubedua l'onwunu maru ọkpobe amaru lẹ mbọku, Nnajiuphu a-bya bẹ a-tũ l'upfu g'iphuru, byaru oshi l'enyashi. 3 Kele ọ teke ndiphe suru: "Ha! Mgboko dukwaa jii nta; ọo akwa g'onyenõnu jeje ẹka dũ iya ree." Noo teke bũ; a -bua amaru ọla-l'iswi atũ phẹ l'uzorehu g'ezeda atuje nwanyi, dũ ime-a; woru phẹ yifu; ọ tọ dũdu mẹ onye lanũ anahũ nũ. 4 Obenu-a; unwunna anyi; unubedua ta anokwa l'ochii ke gẹ

mboku ono tu unu l'uzorehu g'abyabya onye-oshi. ⁵ Noo kele g'unu ha be bu ndu bu l'iphoro me l'eka bu eswe. Anyi ta abukwa ndu bu l'eka bu enyashi; ophu anyi abukwa ndu bu l'ochii. ⁶ Oo ya bu; l'eshinu o du egube ono; g'anyi te kukwaru mgbenya ge ndu ophuu ekugbaa. O chia g'anyi nwuru enya; g'enya doo anyi risaa. ⁷ Mbua-a; ndu eku mgbenya bukwa l'enyashi be ephe ekuje iya. O buru l'enyashi be ndu angutaje mee akpo kulakula anguje iya akpo iya. ⁸ Obenu l'eshinu anyibedua bu l'eka bu eswe; g'enya donaa anyi risaa. G'ekwekwe, anyi kweru ke Chileke yee eye obu, anyi yeru ibe anyi buru uwe-igwe, anyi e-yeje; mbu uwe-igwe, l'egbobutaje anyi okpoma. G'adzota ono, anyi ele enya iya ono buru okpu-igwe, anyi e-kpuru. ⁹ Chileke ta atukwaru anyi aka g'anyi buru ndu ya a-tukoshi oke-ehu-eghu iya. O chikwa g'anyi buru ndu ya e-shi Nnajuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'eka dzota. ¹⁰ Mbu Jizosu ono, nwuhu-chiru anyi ono; g'oo-buru e -mechaa; anyi l'iya atuko dzuru ndzu teke oo-bya; me anyi -no ndzu; me anyi -nwuhuru anwuhu. ¹¹ Noo g'o gude anyi su unu-a; unu meje g'obu shihu nwibe unu ike. Unu eyejekwarupho nwibe unu aka g'ephe pfushia ike l'iphe, ephe kweru, bunaa iphe, unu emena-a.

Iphe, unu e-meje

¹² Unwunna anyi; o kwa arworwo be anyi arwo unu su g'unu kwataje kwabe iphe, bu ndu ono, l'ese akanya ehuru unu ono ubvu, bu phe bu ndu ono, Nnajuphu hotaru g'ephe buru ishi unu; bukwarupho ndu a-nodu akpo-ziru unu uzo. ¹³ Unu egudekwapho k'ozu ono, ephe ejeru unu ono eyeru phe eso; yekwaa phe pho obu okpobe eyeye. Unu l'ibe unu eburu le nchi odoo.

¹⁴ Oo arworwo be anyi arwo kwapho unu unwunna; su g'unu lojeru ndu enyiru-ozu aka le nchi. Ndu ophu obu ebvuduru ebvuru be unu e-meje g'obu shihu ike. Ndu ekweshiduru ike be unu eyejeru aka g'ephe kweshia ike. Unu atajeru onyemonye nshi. ¹⁵ Unu letaje enya g'o to du g'unu ha onye e-gudeje ejo-iphe melata nemadzu iphe-eji, o meru iya. Gbahaa iphe, unu a-nodujeepho achi nta iya bu g'unu e-shi mejeru nwibe unu ree; mekwaa iya pho onyemonye ozo.

¹⁶ G'ehu tsojekpoepho unu utso tekenteke. ¹⁷ Unu ta atuwojekwa aka l'epfu anu Chileke mkpurumkpuru. ¹⁸ Unu keleje Chileke ekele iphemiphe, anwuru unu g'iphe aduhabe. Noo iphe, Chileke achu unu l'eka bu ono; unubedua, unu le Kereshi tugbaru buru nanu-a.

¹⁹ Unu ta agbanyijekwa iphe, Unme-du-Nso eme. ²⁰ Ophu unu anmajekwa mpfuchiru phulaphula. ²¹ Ole-a; unu hujekwa iphemiphe ama; hota ophu du ree; gudepyabeshia ya aka ike. ²² Unu esefukota aka l'iphemiphe, bu ejo-iphe g'o duhabe.

Opfu mkpochi-ishi

²³ Anyi su-a; ge Chileke, bu iya emeje g'anyi buru l'ehu-guu mee unu g'unu buru ndu nkiya okpobe aburu. G'o dobe ndzu unu l'ophu; mbu uche unu me obu unu me ehuru unu; l'o dobe iya nno g'o to du aka uta a-du iya teke Nnajuphu anyi, bu Jizosu Kereshi a-bya ozo. ²⁴ Iphe ono be bu iphe, oo-mekota g'o ha; noo kele oo ya kuru unu; teme o buru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru.

²⁵ Unwunna anyi; unu pfujekwa nu Chileke l'opfu ehuru anyibedua.

²⁶ Unu kelekwa iphe, bu unwunna anyi g'ephe ha ekele nmata phe akpa, du nso.

²⁷ Iphe, mu eme gę mu pfiaru unu bụ; unu gụkwaa ẹkwọ-ozị-a g'ọ rwdzuru ụnwunna l'ophu ịe nchị. Nnajiuphu anụkwaa iphe-a, mu epfu-a.

²⁸ Gę Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

Ēkwo-ozì K'ẹ̀bo, Pọ̀lu Deru Nụ Ndu Tesalonayika

¹ Ēkwo-ozì-a shì l'ẹ̀ka mbẹ̀dua, bụ Pọ̀lu alaru Chìochì Tesalonayika, bụ ndu kẹ̀ Chileke, bụ Nna anyi bya aburù kẹ̀ Nnajiuphu, bụ Jizọ̀su Kéreshì. Ndu anyi ẹ̀phe gba mgba ede iya bụ Sulivanusu yẹe Timoti.

² Gẹ̀ Chileke, bụ Nna yẹe Nnajiuphu, bụ Jizọ̀su Kéreshì meeru unu eze-ìphe-ọ̀ma; mekwaphọ̀ g'unu buru guu.

Ikpe, Kéreshì e-kpe mẹ ọ -byalẹ̀pho

³ Unwunna anyi; ọ̀ buakwa iphe, anyi mefutaje l'anyi a-nọ̀dujeephe ekele Chileke ekele ẹ̀hu unu tekenteke; kẹ̀le ọ̀ bụ iphe, gbaru anyi l'ememe. Noo kẹ̀le ekwekwe, unu kweru kẹ̀ Chileke bẹ̀ kwatakpọ̀o akaẹ̀pho eshihu ike eje; nokwaphọ̀ gẹ̀ n-yemobu, unu yeru nwibe unu l'ẹ̀hu l'ẹ̀hu akaẹ̀pho shii akaka eje. ⁴ Noo iphe, anyibedua l'onwanyì egudeje unu aba abaa l'iphe, bukpoo Chìochì Chileke. Ishi aba abaa ono buru l'unu sùru ẹ̀ka l'ọ̀bu kweshia ike l'iphe, unu kweru; l'ewere ono, e mekọ̀takpooru unu ono; mẹ̀ l'iphe-ẹ̀huka ono, unu jekọ̀takpooru ono.

⁵ Ono buru iphe, unu e-gudekwanụ ẹ̀ka maru l'ọ̀ bụ ọ̀kpobe-opfu lẹ̀ Chileke ekpeje ikpe, p̄furu ọ̀to. Ọ̀o iphemiphe ono, l'eme l'ẹ̀hu unu ono l'e-me unu agbaa k'abahu l'ẹ̀ka Chileke bụ eze, bụ iya bụ iphe ọ̀bu, unu anwu onwu iya nta-a. ⁶ Chileke bẹ̀ bụ onye l'emeje iphe, p̄furu ọ̀to; mbụ l'iphe, bụ ndu ono, meru unu nọ̀du eje iphe-ẹ̀huka ono bẹ̀ oo-mekwaphọ̀ ẹ̀phe ejee iphe-ẹ̀huka. ⁷ Unubẹ̀dua ọ̀bu, aakpa ẹ̀hu nta-a bẹ̀ oo-me unu enweru onwunu. Nokwaphọ̀ g'oo-me anyibedua. Teke oo-me iphe ono bẹ̀ bụ teke Nnajiuphu a-nọ̀du l'ọ̀ku enwu phoophoophoo shi l'imigwe abya yẹe unwu-ojọ̀zi-imigwe iya ono, bụ phẹ̀ l'e-goshi g'ike iya habe shii ono.

⁸ Ọ̀o bya agwaa ndu amadụ̀ Chileke ọ̀chi; waa ndu te emedu iphe, ozioma ẹ̀hu Nnajiuphu anyi, bụ Jizọ̀su Kéreshì epfu ono. ⁹ Ndu ono bẹ̀ a-nụ̀ chiīpfuu bya achifu phẹ̀ l'iphu Nnajiuphu mẹ̀ l'ọ̀du-biribiri dụ̀ l'ike iya; je dobe l'ẹ̀ka ẹ̀phe a-nọ̀du laa l'iswi jasụ̀ l'ọ̀jejeje. ¹⁰ Noo iphe, e-me mbọ̀ku ono, ọ̀o-bya. Ọ̀o ya bụ gẹ̀ ndu nkiya, bụ ndu kwehawaru nkiya akwabe iya ù̀bvù; jakwaa ya phọ̀ ajaja. Unubẹ̀dua l'onwunu anọ̀dukwapho l'ẹ̀ka ono, ndu nkiya nọ̀ ono; kẹ̀le unu kwetarụ̀ k'ozì ono, anyi byaru ezia unu ono.

¹¹ Noo g'ọ̀ gude anyi nọ̀du anọ̀dujeephe epfu anụ̀ Chileke l'iswi ẹ̀hu unu tekenteke; g'ọ̀ mee unu g'unu dụ̀ k'anọ̀du ndzụ̀ ono, o kuru unu g'unu nọ̀du ono. Unu aduje ike meje iphe, dụ̀ ree, l'agụ̀ unu ẹ̀gu ememe. L'ọ̀ mekwaphọ̀ g'ọ̀ dzua oke; mbụ̀ ndzụ̀ ono, unu nọ̀; opfu l'unu kweru nkiya ono. ¹² Ọ̀o ya bụ; g'ee-shi l'ẹ̀ka unu kwabe ẹ̀pha Nnajiuphu anyi, bụ Jizọ̀su Kéreshì ù̀bvù; Chileke eshikwanụ̀ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọ̀su Kéreshì l'ẹ̀ka kwabe unubẹ̀dua ù̀bvù. Iphemiphe ono bẹ̀ Chileke e-shikota l'eze-iphe-ọ̀ma, oome mẹ̀ kẹ̀ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọ̀su Kéreshì mekọ̀ta.

2

Ọ̀-chì-nta Kéreshì

¹ A bya abya lẹ̀ k'abyabya kẹ̀ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọ̀su Kéreshì mẹ̀ k'edzuko, oo-me g'anyi dzukọ̀be g'anyi l'iya tugba buru nanụ̀ anyi nọ̀du arwọ̀ unu unwunna anyi sù; ² g'ọ̀ tọ̀ tufu-kebekwa unu ẹ̀hu l'ọ̀riri; ọ̀phu

obu awatakebekwa ete unu ophe; opfu l'a sūru unu lẹ mbōku ono, Nnajiuphu a-bya ono erwuwaa. Unu te eyejekwa ōnu m'obeta o nweru onye byaru bya asū unu l'ōo iphe, Unme-dū-Nsō pfuru bẹ ya l'epfu; ōzoo l'ō kwa iphe, nemadzū pfuru iya bẹ ya epfu; ōzoo l'e deru iya l'ekwo-zi, a sūru l'ōo anyibedua deru. ³ G'ō tō dūkwa onye e-duswe unu ūzo; kele mbōku ono ta abyakwa abya abūdu lẹ teke ono, ndiphe e-kwefuru Chileke ike ono vuadaru ūzo bya; mẹ teke ō byaadaru mbū nwa-ogbuka-ekemu ono, bū iya bū onye ono lafutaje l'iswi ono. ⁴ Ō -byaepho bẹ ōo-sū l'ōo-buru kẹ yee iphemiphe, ndiphe ekukpōo chi g'ō ha; mẹ iphemiphe ndiphe abarū eja. Oo-woru onwiya dobe lẹ ya kakōta iphemiphe ono shii. Mbū; oo-jechakwaa ike asugabe onwiya l'eze-ūlo Chileke sū l'ōo yēbedua bū Chileke l'onwiya.

⁵ ?Unu ta nyataheduru lẹ mu pfuhawaru iya unu teke anyi l'unu tūkoru nōdu? ⁶ Unubedua l'onwunu makwarū-a iphe, akpōshi iya abyabya nta-a. Ō kwa k'ophu a-hūma iya teke gbaru iya nū ⁷ Ike ono, a ta hūmadu l'ēnya ono, bū ike kẹ nwa-ogbuka-ekemu ono nōdu erekwanū ire nta. Ōlẹ yēbedua l'onwiya ta abyadū abya jeye teke onye ono, sedekwaduru iya nū ono l'e-tochiru iya. ⁸ Ō -tochiēru iya phō ono; ōo ya bū nwa-ogbuka-ekemu ono abya teke ono; l'aa-hūma-dzuru iya. E mechaepho; Nnajiuphu, bū Jizōsu egude uphere ōnu iya gbua ya. Ō buru nwīinwii ono, Nnajiuphu a-nōdu egbu teke l'ōo-bya ono bẹ bū mkpakō-iphe l'e-me nwa-ogbuka-ekemu ono l'ō laa l'iswi. ⁹ Abyabya, nwa-mgbuka-ekemu ono a-bya bẹ bukwa l'ike kẹ Nsetanu bẹ oo-shi l'ēka. Ō -bya l'ō meshiahaa iphe, dū biribiri, dūgbaa iche iche, bū iphe, a-kpō ndiphe opfu. Nokwaphō g'oo-gude ūgho emegbaa iphe-ōhumalenya, dū biribiri. ¹⁰ Oo-gude ejo ūgho mgbashī gude eduphushi ndu ono, būwaa ndu l'a-la l'iswi ono. Iphe, ephe e-gude laa l'iswi ono a-buru l'ephe jīkaru l'ephe ta akpōduru obu eye l'ōkpobe-opfu ono, bū iya gege adzōta phē nū ono. ¹¹ Noo iphe, meru g'ō gude Chileke gbahaa phē ēka; ephe shiswee ūzo; shiswee ya k'ophu buepho iphe, abūdu ōkpobe-opfu bẹ ephe ekwetajē l'ō bū ōkpobe-opfu. ¹² ēka ō wūkoru bū l'iphe, bukpoō ndu ono, ekwetaduru ōkpobe-opfu ono; ō būchiaru ejo-iphe ka phē ūtso ono bẹ Chileke a-nmakōta ipke.

Apfuru pfushia ike

¹³ Unwunna anyi; Nnajiuphu yekwarū unu obu. Ō buakwa iphe, anyi mēfutajē; l'anyi a-nōdujeepho ekele Chileke ekele ēhu unu tekenteke; kele Chileke shiepho lẹ mbū hōta unu k'ophu ōo-dzōta unu; mbū o jekwa e-shi Unme-dū-Nsō ono l'ēka l'ere ire l'ēhu unu ono; waa l'ekwekwe ono, unu kweru l'ōkpobe-opfu ono; dzōo unu. ¹⁴ Ōo iphe ono bẹ o shi l'ēka ozi-ōma ono, anyi ziru unu ono kua unu oku iya; g'unu lẹ Nnajiuphu anyi, bū Jizōsu Kéreshi gbarū mgba nweru ōdu-biribiri iya. ¹⁵ Noo ya bū; unwunna anyi; unu pfuru pfushia ike; unu gudeshikwa ōkpobe-opfu ono, anyi ziru unu ono; mẹ anyi gude ōnu zia ya unu-o; mẹ anyi deru iya unu edede l'ekwo-zi.

¹⁶ Gẹ Nnajiuphu anyi, bū Jizōsu Kéreshi l'onwiya; yēle Chileke, bū Nna anyi, bū onye yeru anyi obu; bya emee g'obu shihu anyi ike jasū lẹ tuutuutuu lẹ mīimīimīi; meeru unu anyi eze-iphe-ōma; mekwaarūpho anyi iphe ono, anyi ele ēnya iya ono. ¹⁷ G'ō mee g'obu shihu unu ike; mekwaaphō unu g'unu shihu ike sūru k'eme iphe, dū ree, unu emekpōo ememe; pfuje iphe, dū ree l'ōnu.

3

Aarwọ g'epfuru nū Chileke

¹ Ẹka anyi a-sùbe opfu ono ishi unwunna anyi buru; g'unu pfuje nuru anyi Chileke g'ozì-oma kẹ Nnajiuphu kabaa edzuru ẹkameka ẹgwegwa; g'a kwabejekwapho ozi-oma ono ùbù l'ẹkameka ẹgube ono, unu akwabeje iya ono. ² Wafua g'ọ nafutaje anyi l'eka ndu iwe me l'eka ndu ejo-iphe. Noo kele ọ tọ buebedu ndiphe l'ophu bẹ kwetarù k'ozì-oma ono.

³ Obenu lẹ Nnajiuphu bụ onye apfushije ike l'iphe, o pfuru. Oo ya bụ onye e-me g'unu shihu ike; tẹmẹ l'ọ chekwapho unu g'ẹka Onye-Njọ ono te erwu unu l'ẹhu. ⁴ Anyibedua bẹ Nnajiuphu meakwaru ophu anyi awaheduru unu obu mini. O doru anyi ẹnya l'unu eme-a iphe, anyi suru g'unu meje; tẹmẹ unu je l'e-meru iya kwasẹru.

⁵ Gẹ Nnajiuphu kpọ-ziaru unu ọzo k'ophu unu akabaa anọdu eye Chileke obu eje l'iphu; me k'ophu ata nshi unu l'a-bu ophu shi Kéreshi l'ẹka.

Ozi Nnajiuphu, e jefutaje

⁶ Unwunna anyi; iphe, anyi nọ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka epfuru unu nta-a bukwa; g'unu bujeru ubara yeru iphe, bukpo nwanna, ẹniru ozi du; ophu o mejedu iphemiphe ono, anyi ziru unu g'unu meje ono. ⁷ Noo l'unubedua bẹ maru-a l'unu nwufutaje ẹka anyi. Anyi te eshikwa buru ndu ẹniru ozi teke anyi l'unu shi nọdukota. ⁸ O tọ dukwa onye anyi natajeru nri ria kẹ mmanu. O chia iphe, anyi shi emejechia bụ l'anyi shi esekotaje akanya eswe l'enyashi jasù ike labo abvu anyi; g'ọ tọ du g'unu ha onye anyi a-pata mkpa ẹhu anyi je ebo g'ọ buru iya ivu-erwa. ⁹ Iphe, anyi shi eme iya ta abukwa l'ọ tọ gbaduru anyi g'anyi a-su g'unu vuru mkpa ẹhu anyi. O kwa g'anyi gude umere anyi goshi unu iphe, unu e-letaje eme. ¹⁰ Mbụ lufuchakwa lẹ teke anyi nọ l'ibe unu bẹ anyi pfuhaakwaru unu iphe-a pfushia ya ike su: "G'onye ete kwedu eje ozi te erijekwa nri."

¹¹ Iphe, anyi gude nọdu epfu iphe-a bụ l'anyi numawaru l'ọ nweru g'unu ha ndu haru buru ndu ẹniru ozi du; ndu buẹpho iphe, ẹphe nọ bụ o-jeru-opfu, 'e kuduru phe; ophu o dudu iphe ọzo, ẹphe anọduje eme. ¹² Anyi nọ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka akaru ẹgube ndu ono alokwaru phe pho ẹka lẹ nchi su g'ẹphe nọduekwapho nwa doo seje akanya l'onwophe seta iphe, ẹphe e-gude buru. ¹³ Sù-a; unwunna anyi; g'ike ta abvukwa unu l'eme iphe, du ree.

¹⁴ Teke ọ bụ l'ọ duru onye jikaru emeje iphemiphe-a, anyi deru l'ekwo-ozì-a; unu hubekwa onye obu ama. Unu wuchia ya ewuchi; g'e gude nno g'iphere a-du iya. ¹⁵ O lẹ g'unu te emejekwa iya g'onye unu l'iya duru l'opfu. Unu gudeje iya loo ya ẹka lẹ nchi; kele ọ bukwa nwanna unu.

Opfu, mkpochi-ishi

¹⁶ Gẹ Nnajiuphu l'onwiya, bụ iya bẹ ẹhu-odu-guu l'eshije l'ẹka mekwaa g'ẹhu dujekpoepo unu gubala tekenteke; me l'ẹkameka. Gẹ Nnajiuphu swikwaru unu eswiru g'unu ha.

¹⁷ Ekele-a, du l'ekwo-ozì-a bẹ bụ mbedua, bụ Polu gude ẹka mu dee ya. Owa-a bukwa gẹ mu edeje iphe edede. Oo ya bụ iphe, unu e-gudeje hube ẹkwo-ozì, mu deru ama.

¹⁸ Gẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu hakota. Nokwa g'ọ du.

Ekwo-ozì Ke Mbu, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Ekwo-ozì-a bẹ shi l'ẹka mbedua, bu Pòlu; mbu mube onye-ishi-ozì Kéreshi Jizòsu. Oo Chileke ono, bu onye l'adzòje anyi; yee Kéreshi Jizòsu ono, bu onye anyi ele ẹnya iya-a; bẹ ziru mu gẹ mu buru onye-ishi-ozì ono. ² Onye mu ede ekwo-a anu bu gubedua, bu Timoti; onye buwaa okpobe nwa mu; l'ekweta ono anyi kwetarù ono. Gẹ Chileke, bu Nna; mẹ Nnajiuphu, bu Kéreshi Jizòsu; meeru ngu eze-iphe-oma; phuaru ngu obu-imemini; mekwapho g'ẹhu dù ngu guu.

Alò ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchì

³ Sù-a; teke ono, mu eje Masedoniya bẹ mu sukwaru ngu: jiko g'ì nòdukwapho lẹ Efesòsu k'òphu jì-harù alò ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchì g'ẹphe b'e ezihẹkwa iphe, abudu okpobe-opfu. ⁴ Ophu ẹphe anòdujeshi akòphe mkpòkoro akò-iphè ndu Jiu. Ophu ẹphe agushijeshi ndzefu ndzefu ẹpha ndiche; ẹpha ophu ta abvujedu abvubvu. Egube iphe ono buẹpho igoligoli bẹ okpa-lije. O to yejeduru nemadzù ẹka g'ò mee iphe, Chileke tumberu g'ò mee; mbu iphe ono, anyi shi l'òzi-oma, anyi kwetarù ono maru. ⁵ Iphe, kparù iphe, mu gude nmaaru ngu okwa-a bukwa gẹ ndu kẹ Kéreshi egude obu iphóró yee nwibe phẹ obu; gude egomunggo phẹ maru iphe, gbaru phẹ l'ememe; kweta kẹ Chileke okpobe ekweta. ⁶ O duru ndu hawaru shiswee okpobe ọzo ono; woru iphu chee ichephu; shiwaro nno wata efpufhe mkpòkoro opfu. ⁷ Ndu ono bẹ ọgu ẹgu aburu ndu ezi ekemu Chileke l'ẹbe abù l'opfu, ẹphe ephu doru phẹ ẹnya; ophu iphe ono, ẹphe epushi opfu iya ike ono edokwaru phẹ pho ẹnya.

⁸ Anyibedua g'anyi hakota bẹ tukokwaru machaarù l'ekemu Chileke bẹ dù ree mẹ a -nòdu emekwa iya g'ò gbaru g'e meje iya. ⁹ O lẹ ophu doru ẹnya bu l'ò tọ bukwa ndu pfulerekoto bẹ a tų-doru ekemu ono. O kwa ndu adarwù ekemu adarwù; mẹ ndu bu o-kari-ẹka; tųaru iya ndu anòduje akpò Chileke ẹbo l'afu; mẹ ndu iphe-ẹji; tųaru iya ndu aduduru Chileke nsò; mẹ ndu ono adudu iphe, bu kẹ Chileke mẹ nanu duru ophu ẹphe eyeru nsò ono; bya atųaru iya ndu egbuje nna phẹ mẹ ne phẹ; bya atųaru iya ndu mgbugbumadzu l'opfu. ¹⁰ A tųru iya doberu ndu arwuje urwuali; mẹ unwoke ejepfufe unwoke ibe phẹ; bya atųa ya doberu ndu apa nemadzù l'oshi. A tųru iya doberu ndu adzufe ọka mẹ ndu akpapyabeje iphe, ẹphe meru ria nte; bya atųa ya doberu iphe, bukpuo ndu eme iphe, abudu okpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹¹ Okpobe-opfu ono, e ziru unu ono bẹ shikwa l'òzi-oma ono, Jizòsu Kéreshi yeru mu l'ẹka ono. Ozi-oma ono bukwanuru ozi-oma k'òdu-biribiri Chileke ono, bu Chileke dukota ree bya edzukota oke l'ime onwiya ono.

Pòlu etu Chileke ẹpha

¹² Mu etu Nnajiuphu, bu Kéreshi Jizòsu ẹpha. Oo ya bẹ bu onye meru; mu dù ike eje ozi-a, mu eje-a. Mu etu iya ẹpha; kele o lewaru ẹnya huma lẹ mu gbaru k'òphu ya e-gude ire mu ẹka; bya ahota mu gẹ mu jeeru iya ozi ono. ¹³ A makwaru-a lẹ mu shi anòduje eputòshi Jizòsu Kéreshi lẹ mbulembu; shi anòduje achì nta iya; shikwapho anòduje eme iya iphe-iphere. O lẹ Chileke bẹ phulekwaru mu-a obu-imemini; kele iphemiphe ono, mu shi eme ono bẹ mu shi eme l'amagama. Mu te eshidu kwetawaa

teke ono l'ọọ Jizọsu bụ Nnajiuphu. ¹⁴ Tọbudu iya bụ; Nnajiuphu anyi ono, bụ Jizọsu Kéréshi ono bya apfuaru mu obu-imemini ophu nyiberu g'aatu onu iya. O mee mu: mu bya ekweta l'ọọ yebedua bụ Nnajiuphu; mekwaa mu phọ: mu bya eyee ndu ọzo obu. Ono buru iphe, oomejeru iphe, bukpo ndu ephé l'iya tugharu buru nanu. ¹⁵ Ọwa-a bụ opfu, gbaru g'e gude iya eka; teme ọ dū ree g'on'yemonye gbobe eka nata iya ọkpobe anata. Lẹ Kéréshi Jizọsu byaru lẹ mgboko-a gẹ ya bya adzọo ndu eme iphe-ẹji. Ọ buru mbẹdua bẹ eme iphe-ẹji obu shi wukoru. ¹⁶ Noo g'ọ gude Jizọsu Kéréshi pfuaru mbẹdua obu-imemini bya emee g'ọ buru l'ẹhu mu bẹ ya e-shi goshi ndu ọzo gẹ ya atabeje nshi shii. Ọo ya bụ lẹ Jizọsu Kéréshi bẹ gude ẹhu mu egoshi ndu ọzo lẹ ya a-gbenu dzọo phe; nū phe ndzụ ojejoje; ọ betakpọoru iphe-ẹji phe dū idagha; mẹ ọ -buru l'ephé kwetarū nkiya. ¹⁷ Sụ-a; gube Chileke ono, bụ eze ojejoje; bya aburu onye ta anwuhjedu anwuhu; bya aburu onye ata humajedu l'ẹnya; bya aburu ngu bụ Chileke, maru iphe kpoloko; g'a kwabẹ ngu ọbvù; jaa ngu ajaja; jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjiimiimii. Nokwa g'ọ dū bụ ono-o.

¹⁸ Sụ-a; nwa mu Timoti; mu anma ọkwa-a eye ngu l'ẹka. Gẹ mu gude iya nyatarū ngu iphe, ono ndu mpfuchiru Chileke pfuru l'opfu ẹhu ngu ono; k'ophu ii-gude iya lwya ọgu ẹhu Chileke ono. ¹⁹ Kwekpọekwapho kẹ Kéréshi; g'iphemiphe, iime bujeekwarupho iphe, obu ngu marwataru l'ọọ iphe, gbaru iya l'ememe. O nwekwarū ndu machacharu-a iphe, gbaru phe l'ememe, obu phe suru g'ephé mee; ophu ephé emejedu iya. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude ekwekwe, ephé kweru kẹ Kéréshi rikashihu erikashihu g'ugbo-mini, jeru asua onwiya l'akpaa. ²⁰ Ndu haru yiru lẹ ndu ono bẹ bụ Hayimeniyọsu waa Alẹguzanda. Ndu ono bẹ mu woakwaru ye Nsetanu l'ẹka g'ọ nua phe aphū k'ophu ephé a-nwutakwanu l'ọ tọ dudu ree mbụ epfutọshi Chileke.

2

Abaru Chileke ẹja lẹ Chiochi

¹ Iphe mbụ, mu epfu epfushi ike bụ; g'e pfujeru nū Chileke sụ iya g'ọ gbaarū ndiphe mkpu; l'ọ meeru phe iphe, mkpa iya duru phe. L'a rwojekwa iya phọ arworwo ẹhu onyemonye; ekelejekwa iya phọ ekele. ² G'e pfujeru nū Chileke l'iswi ẹhu ndu eze; męwaro iphe, bukpo ndu bụ ndu-ishi. Ọo ya bụ k'ophu nchị a-dū anyi doo; anyi eburu l'ẹhu-guu; anyi a-nọdu anuru Chileke opfu; mękwapho k'ophu anyi a-nọduje eme umere, gbaru anyi l'iphemiphe, anyi eme. ³ Sụ-a; nokwa iphe, dū ree bụ onoya. Teme ọ bukwaru iya phọ bụ iphe, dū Chileke ree; mbụ Chileke ono, bụ Onye-Ndzọta anyi ono. ⁴ Ọ dū Chileke l'uche gẹ ya tuko iphe, bukpo nemadzū l'ophu dzọo. Ọ dukwa iya phọ g'a sụ l'iphe, bụ nemadzū g'a ha byakotaru bya amaru iphe ono, bụ ọkpobe-opfu onoya. ⁵ Noo kele ọọ Chileke lanū bẹ dū nū kpoloko; ọ bukwarupho onye lanū kpoloko bẹ bụ onye apfujeru lẹ mgbaka Chileke yee nemadzū. Onye ono bụ iya bụ Kéréshi Jizọsu, bukwapho nemadzū l'onwiya. ⁶ Onye woru onwiya nū g'e gude ndzụ iya gbata ọha l'ophu; agba ekebe iya l'orwuberu iya. ⁷ Noo g'ọ gude ọ họtá mu mee mu gẹ mu buru onye-ozí-oma; buru onye-ishi-ozí ono; k'ophu mu e-gude ozí-oma ono je araa arara l'alí ndu abudu ndu Jiu; k'ophu ephé e-kwetakọta ọkpobe-opfu ono. Mbua; ọ kwa ọkpobe-opfu bẹ mu nọ l'ẹka Kéréshi epfu ono. Mu ta adzuka ọka.

⁸ Sụ-a; iphe, dū mu ree bụ g'unwoke pfujekwa nū Chileke l'iphe, bukpo ekameka. G'ephé chilije eka phe gude obu iphóró epfu anū Chileke. G'ẹhu

te egujukwa phe egu; ophu ephe abojekwa obu ebo m'ephe nodu epfu anu Chileke.

⁹ A bya abya l'unwanyi; iphe, du mu ree bu ge nwanji riye oriri maru egube uwe, ooye l'ehu. Ge nwanji yeje uwe gbaru iya nu. G'iphe, ephe e-gudeje eme omemma buru iphe, egoshi l'ephe doberu onwophe oru bya esedeje onwophe. G'o to bukwa eme egbushi g'o buru iya bu eka enya anodu eje. G'unwanyi te egudejekwa mkpola-ododo yee aka eme omemma. Ophu ephe eyejekwa uwe erenuka ire gude akwa onwophe ngwa. ¹⁰ Iphe, unwanyi emejehia bu g'ephe meje iphe-oma, bukwanu iya bu iphe, gbaru unwanyi, suru le Chileke duru phe le nsu l'ememe. ¹¹ G'unwanyi wozekwa onwophe ali okpobe ewoze; noduje nwa ngguingguji; nwuje iphe, eezi phe. ¹² Mu te ekwekwa g'unwanyi zije iphe. Ophu mu ekwedu g'o duru nwanji, anodu aturu unwoke iphe, ephe a-nodu eme. G'unwanyi jipyajepho onwophe nwadoo. ¹³ L'o kwa Adamu be Chileke vuru uzo mee teme o meje Ivu. ¹⁴ Ophu o bukwa Adamu be Nsetanu ghoru ugho; o kwa nwanji be o ghoru iya; mee ya o mebyia ekemu, Chileke turu. ¹⁵ Ole iphe, Chileke l'e-gude dzoo nwanji bu anwushi unwu; me o bukpowaru l'o noshiru ike l'ekwekwe, o kweru ke Kereshi; bya eyee ndu ozo obu; buru onye ke Chileke okpobe abubu; bya edobe onwiya oru.

3

Ndu-ishi ndu Chiochi

¹ Iphe ono, e pfuru ono bukwa okpobe-opfu: "O -buru l'o duru onye enya du g'o buru onye-ishi Chiochi; onye ono bukwa okpobe iphe be agu iya nu." ² Onye-ishi Chiochi bufutajekwa onye uta adudu le ndu iya; onye alu nwanji lanu; bukwarupho onye esedeje onwiya; buru onye nweru uche; onye umere iya du ree; onye ooheje ihee akwa ebyaa; l'o bukwarupho onye aduje ike ezi ndu ozo iphe. ³ G'onye ono ta abukwaru onye anguje mee g'o tsu iya atsutsu; ophu onye ono abukwaru onye eme ehuka. G'o to bukwaru onye eme ughoro. G'onye ono buchiaru onye atajeru iphe nshi; onye ta aswojedu uswo; l'o buru onye te eyeduru enya l'okpoga. ⁴ G'onye ono bukwaru onye duru ike leta ibe iya enya ree; onye unwegirima ibe iya anuru opfu bya akwabe ubvu. ⁵ Le teke o bu le nemadzu ta adudu ike buru onye-ishi l'ibe iya; ?denuhunu g'onye obu e-me du ike buru onye-ishi Chiochi ke Chileke? ⁶ G'onye ono ta abukwaru onye teke adudu iphe, o mawaru le ke Chileke; k'opu onye obu ata watadu etse etsetse; eshi egube ono Chileke anmaa ya ikpe g'o nmaru Obutuswe. ⁷ Onye ono aburu onye ndu abudu ndu Chiochi epfu l'oome ree; oo ya bu g'o to dukwanu onye a-su l'o phuu iphe, onye-ishi Chiochi meru; a-nonyaa Obutuswe gude egube iphe ono nmata onye-ishi onoya l'onya.

Ndu ejeru Chiochi ozi

⁸ Nokwapho ge ndu ejeru Chiochi ozi bufutaje ndu eeyeru ubvu. Ephe taa buduru ndu ntuphu-ire; ophu ephe abuduru ndu ngunukaru mee; ophu ephe abuduru ndu anoduje achu urwu l'uzo adudu ree. ⁹ Ephe e-gude obu phe g'o ha gudepyabe okpobe-opfu ono, Chileke goshiru anyi ono; g'obu ta awajekwa phe mini. ¹⁰ G'e vujeadakwaru uzo huadaa ndu obu ama; teke a huchaaruu phe ama; ophu o dudu eka onu aboru phe ebo; temanu e yewa phe ro g'ephe jejeru Chiochi ozi. ¹¹ Nokwapho ge nyomu phe bufutaje ndu eeyeru ubvu; ndu ta asudu asulasu; ndu aduje ike sede onwophe; ephe aburu ndu e gude ire phe eka l'iphemiphe. ¹² G'onye ejeru

Chiochi ozi bukwaru nwanyị lanụ kpoloko bẹ ọo-nọdu alụ. L'ọ bụru onye dūru ike eleta unwu iya ẹnya rengurengu; eletakwaphọ ibe iya ẹnya ree. ¹³ Noo lẹ teke ọ bụ lẹ ndu ejeru Chiochi ozi bẹ ejerwe iya ejerwe bẹ ọ gbakwaru kẹ g'a kwabeje phẹ ùbvù, ha shii. Ẹphe adujekwanu ike shihu obu ike asa iphe ono, anyi kweru ono kpaa kpaa; mbụ iphe ono, anyi nọ Kéreshi l'ẹka kweta ono.

Iphe, Chileke shi domia edomi

¹⁴ Ẹkwo-ozí-a bẹ mu ede anụ ngu; ọle ọ tọ dukwa gẹ mu anọ-beru nta-a mu abyapfuta ngu; ¹⁵ k'ophu bu; mu -nọahaa ọdu abyabya l'ii-maru g'i-gudejẹ eme umere l'ulo Chileke ono, bụ iya bụ Chiochi kẹ Chileke ophu dzụ ndzụ; bya aburu itso yẹe ọkpa-ulo k'okpobe-opfu onoya. ¹⁶ A tukuru kwetakota l'okpobe-opfu ono, Chileke shi domia edomi onoya p'ubekpooru paa ẹka mebyi apaa. Chileke goshiru iya anyi; anyi kwetakwa iya phọ. Okpobe-opfu obu bẹ pfuru sụ:

Jizosu bẹ byaru lẹ mgboko-a
bya aburu nemadzụ.

Unme Chileke goshi
l'ọ bụ
onye p'uberekoto.

Unwu-ojosi-imigwe
gudekwaphọ ẹnya
phẹ hụma iya.

E pfukotaru ohamoha,
nọ lẹ mgboko opfu
ẹhu iya.

Ndiphe kweta nkiya;
Chileke bya ekuta iya
kuba l'imigwe
je akwabẹ iya ùbvù,
ka l'ùbvù.

4

Ndu ẹjo-nzi

¹ Unme Chileke bẹ pfuru iya anyi enwu iya anyi enwunwu lẹ nchị sụ l'e-mechaa nweru ndu e-dochi ekweta onoya wata anga nchị l'iphe, ndu obvu alọ-kpurukpuru epfu; wata etso iphe, obvu ono ezi. ² Gude opfu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu adzushi ụka; ndu e gudewaa ọku mkpurukpu-igwe huchishia egomunggo. ³ Ẹphe anọduje ezi g'a ta alujeshi nwanyị; ophu erijeshi egube nri ọwa-a ọzo ophuu; mbụ nri, Chileke meru gẹ ndu kweru nkiya bya amaru okpobe-opfu ono rije eriri. ⁴ Iphemiphe, bukpo iphe, Chileke meru bẹ dukotakwa ree. Ọ tọ dukwa ophu gbaru kẹ g'a jikaje iya mẹ e kelewaa Chileke ekele iya. ⁵ Noo kele opfu Chileke yẹe epfupfu, e pfuru nụ Chileke onoya bẹ mewaru iphe onoya ọ dū nsọ l'iphu Chileke.

Onye ejeru Kéreshi Jizosu ozi okpobe ejeje

⁶ Ọ -būru l'i woru iphe, bụ ọkwa-a, a nmakotaru ngu-a g'ọ ha nmakotaru iphe, bụ unwunna g'ẹphe hakota bẹ bukwa iya bụ l'i bụ onye ejeru Kéreshi ozi eje iya okpobe ejeje. Ọo ya bụ l'iigoshi l'ọo opfu Chileke ono, i kwetaru mẹ okpobe iphe ono, e ziru ngu ono, i shiẹpho k'eshinu ono tsota ono bẹ

bụ nri, i gude azụ onwongu. ⁷ Ta angabejekwa nchị lẹ mkpọkoro akọ-iphè unwanyi ogerenya, bụ akọ adudu iphe, bụ okpobe-opfu, dū iya nū ililekpoo. Iphe, ii-mechia bụ g'ị hùje onwongu ahùhù; g'iigude nno nọdu ndzū, dū Chileke ree. ⁸ Kele ahùhù ophu aahù ogwehu bẹ urwu, dū iya nū hakwa nwanshiji; obenu l'ophu urwu gbaru mgburugburu bụ lẹ nemadzū anuru Chileke opfu. Noo kele Chileke kweru ukwe lẹ ndu eme nno bẹ ya e-meru eze-iphè-oma lẹ ndzū ophu ephe nọ nta-a; bya emeeru phẹ iya lẹ ndzū ophu ephe a-nọdu l'oduliphu. ⁹ Opfu-a bẹ bụ opfu, e gude ẹka; mbū opfu gbaru g'onnyemone machia ẹka labọ nata iya. ¹⁰ Oo iphe ono meru g'o gude anyi nọdu anọduje eseshi akanya iya ike; eje iphe-ehuka. Kele anyi kporu obu yeru Chileke, nọ ndzū; mbū Chileke ophu bụ Onye-Ndzọta ndiphe l'ophu; kekeleke kẹ ndu kweru nkiya.

¹¹ Pfiaru phẹ iphe onoya pfushiaru phẹ iya ike; l'iizikwaa phẹ iya phọ ezizi. ¹² Te ekwekwa g'ọ dūru onye a-nọdu eko ngu okpa l'ishi opfu l'ị bụ nwata. Iphe, ii-mechia bụ g'ị buru iphe-leta-mee l'opfu onu; mẹ abọ uja; mẹ lẹ n-yemobu; mẹ l'ekweta kẹ Chileke; mẹ l'adubebe ree. ¹³ Iphe, ijnodukpoeppo emeje jasu mu abya bukwa: g'ị gujeru Chiochi ekwo-opfu Chileke; l'ị meje g'obu shihu phẹ ike; l'ị towashijekwaru phẹ phọ opfu Chileke g'ọ doo phẹ ọnya. ¹⁴ Ta akwaswekwaru ọnya l'iphe-oma ono, Chileke meru ngu teke ono, ndu mpfuchiru Chileke gude ike, Chileke nuru phẹ pfuchiaru iya ono; mbū teke ono, ndu e meru ogerenya Chiochi byaberu ngu ẹka l'ishi ono. ¹⁵ Kebekpoeppo ehu meje iphe ono; phube iphu me iya ree; k'ophu onnyemone l'a-huma g'ị gude ejekpoeppo l'iphu l'iphu. ¹⁶ Kwabeekwarupho umere ngu ọnya; l'ị kwabeekwarupho ọnya l'iphe ono, iizi ndu ozo ono. Mejeekwapho iphemiphe ono; kele i -nọdu emewaa egube ono; l'ị dzọo onwongu ndzū; dzọo ndu anọduje anụ iphe, iipfu.

5

¹ Ta abajekwaru nwoke, ka ngu aburu ogerenya mba; tojechikwa nwẹhu pfuru yeru iya g'ọ bụ iya bụ nna ngu. L'ị mejeru unwoke, ka aburu nwata gẹ gu l'ephe bụ unwune. ² Unwanyi ka aburu ogerenya bẹ ii-meje g'ephe bụ ne ngu. L'iimejekwarupho unwanyi, ka ngu aburu nwata gẹ gu l'ephe bụ unwune. Te emerwushikwa onwongu l'ehu phẹ.

Unwanyi, ji phẹ anọedu

³ Kwabejekwa unwanyi, ji phẹ anọedu ùbvù; mbū ndu ophu adudu g'ọ dū phẹ ililekpoo. ⁴ Teke ọ bụ lẹ nwanyi, ji iya anọedu nweru unwegirima; ozoo unwu nwa-nwa; g'unwegirima ono nwuta l'oo ephebedua evukpoadaru ọzo leta ndu unuphu phẹ ọnya; l'ọ nokwa iphe, gbaru ndu kẹ Chileke bụ ono. Oo ya bụ; g'ephe eshi nno melataru ndu nwuru phẹ nū ree, ephe meru phẹ. O kwa iphe ono bụ iphe, dū ree l'iphu Chileke. ⁵ Ole gẹ nwanyi, ji iya anọedu; ebe ọ dudu g'ọ dū iya ililekpoo; ophu ọ tọ dudu onye eleta iya ọnya; bukwaru Chileke bẹ ọo-nọdu ele ọnya l'ẹka. G'ọ tọ tū-gbejekwa ẹka l'anọdu epfu anụ Chileke eswe l'enyashi. Iphe, ọonoduje epfuru Chileke bụ g'ọ kwọo ya lẹ mkpa. ⁶ Nwanyi, ji iya anọedu ophu anọdujeppo eme iphe, bataru iya l'obu bẹ nwuhakwaru anwuhu; l'ẹka ọ nọ ndzū. ⁷ Noo iphe, ii-pfuru phẹ bụ onoya; mbū pfua ya kwata pfushiaru phẹ iya ike; k'ophu ephe a-nọdu eme umere, gbaru phẹ nū. Oo ya bụ; g'ọ tọ dū iphe, aa-ta phẹ uta iya. ⁸ O -buru l'ọ nweru onye haru ndu ephe l'iya bụ; ophu ooletadu phẹ ọnya; kekeleke ndu ophu bụ

ndibe phẹ ғeḁegede; onye ono bukwa iphe, oogoshi bu le ya te ekwedu ke Kereshi; mbu l'onye te ekwedu ke Kereshi be gbekwa ka iya nu mma.

⁹ G'e te edejekwa epha nwanyi, ji iya anodu l'ekwo; mbu onye ophu teke ano-rwudu ukporo apha eto le mgboko; gbahaepho onye bu nwoke lanu kpoloko be o lujeru; ¹⁰ waa nwanyi, aatu-dzuru onu iya; l'oomere shii. G'o bukwaru nwanyi, hefutaru unwu iya ree; buru onye akwaje ebyaa ree; buru nwanyi, gudewaa mini kwoo ndu-nso okpa; bya aburu nwanyi, yewaru ndu eje iphe-ehuka aka; bukwarupho onye wowaru onwiya yekota l'eme iphe-oma mgburugburu kpoo.

¹¹ Jikajekwa ede epha nwanyi, ji iya anodu, bukwaḁu nwepa. Noo kele obujeru teke egu nwoke gutaeru phe pho; ephe aghaaruru Kereshi azu wata acho g'ephe e-me je aluru ji ozo. ¹² Ephe -mewa iya nno bukwa iya bu le Chileke a-nma phe ikpe l'ephe te emeudu iphe ono, ephe kweru Kereshi ukwe ememe onoya. ¹³ Temere ozo buru l'ephe a-wata eme enyiru; tsoru ekpuphe l'ulo l'ulo edophe gwerigwerigweri; buru o-geru-opfu, 'e kuduru iya; epfugbaa iphe, agbakpodaaru phe l'epfufu. ¹⁴ Nokwa g'o gude mu su ge nwanyi, ji iya anodu, bukwaḁu nwepa je aluru ji ozo; nwushia unwegirima; leta ulo iya enya. Oo ya bu; g'onye ohogu anyi ono te enwe iphe, o-huma anyi l'ehu gude epfubyishi anyi. ¹⁵ L'o nwekwaru ndu ophu hawarunu Kereshi wata etso Nsetanu. ¹⁶ Oo ya bu; o -duru nwoke ozo nwanyi kweru ke Kereshi, nweru abubu, ji iya anodu ndu; g'onye obu letakwa abubu iya ono enya. G'onye ono ta apakwaru mkpa ehuru nwanyi ono bya ebo Chiochi. G'o bukwarupho ndu ophu ji phe anodu; ebe ephe amadu g'ephe e-me onwophe be Chiochi a-noduje eleta enya.

Ndu e meru ogerenya Chiochi

¹⁷ Iphe, gbaru g'e meje iya bu g'a kwabeje ndu e meru ogerenya Chiochi ubvu okpobe akwabe; mbukwa ndu ophu l'ejeru Chiochi ozi ree; kelekele ke ndu ono, kukeberu ehuru asa opfu Chileke asasa; ezikwa iya pho ezizi ono. ¹⁸ Noo kele e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: "Te ekechijekwa eswi onu me o -nodu azoshiru ngu ereshi." Bya asukwapho: "Onye akanya gbaru k'anata ugwo akanya iya." ¹⁹ O -buru l'o nweru onye suru l'onye e meru ogerenya Chiochi be meru eji; te eyekwaru onye obu onu; a -gufukwa l'a du ebo; ozoo eto gbaa ya ekebe iphe obu l'o meru iya eviya. ²⁰ Ndu ophu, bu ndu eme eji be i-bajeru mba l'edzudzu-oha. Oo ya bu ge ndu ophunapho atsuhukwanu ebvu.

²¹ Mu nokwa l'iphu Chileke; me l'iphu Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi yee l'iphu unwu-ojozi-imigwe ono, o hotaru ono epfushiru ngu iya ike su g'i mejekwa iphemiphe-a, mu epfuru ngu-a g'o ha; g'o to dukwa ophu iimephodoje. Ophu o dukwa iphe, ii-leje nemadzu enya l'iphu eme. ²² Rije-odakwa oriri; teme l'i byabe nemadzu aka l'ishi. G'eka ngu ta adujekwa l'iphe-eji, ndu ozo eme. Dobeekwapho onwongu oru. ²³ O to bukwapu mini kpoloko bu iphe, ii-nguje. Ngutajekwa mee nwanshi m'obvu epho ngu ono; me ehuru ba adu ike ngu onoya, bu iphe ono anoduje eme ngu tekenteke onoya.

²⁴ O nweru ndu ejo-iphe, ephe eme dabyiru eba; mbu o gbekwanu du g'o bu l'iphe-eji, ephe eme be vuwaa phe uzo eje ge Chileke nmaa phe ikpe. O nwekwarupho ndu ophu nkephe akpodaada upfu teme l'oo v-lisihuru. ²⁵ Nokwapho g'eme ree du. O nweru ree, nemadzu e-me l'o buru ree, a tukoru ele l'enya. Teke o bu l'o nweru ree, e meru; ophu a humaduru iya nta; a -nonyakwapho be o-tukokwaa v-lisihukota.

6

Ndu bu ohu

¹ G'iphe, bu ndu bu ohu guje nnajiuphu, nwe phe nu le ndu gbaru g'a kwabeje phe ubvu; k'oplu e tee wotadu epha Chileke yee iphe ono, anyi ezi ono epfubyishi epfubyishi. ² G'ohu, ndu ophu nnajiuphu phe bu ke Kereshi; te ekokwa phe okpa l'ishi; kele ephe bu unwunna. G'ephe gbejchikwa kabakpo phe ro ejeshiru ozi ike; eshinu onye ono, nweru ohu ono kweru ke Kereshi; buru onye du Chileke l'obu teme o nodu anoduje emeru ohu iya ree gude ebu iya nggo ozi ono, oojeshiru iya ike ono.

Noo iphe, ii-noduje ezi ezizi; anma okwa iya anmashia iya ike.

Ejo nzi waa okpobe eku

³ Su-a; teke o bu l'o nweru onye ozo, byaru awata ezi iphe, gbaru iche; ophu iphe, oozu adagbaduru l'okpobe-opfu ono, bu opfu ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ono; onye obu jikafua iphe ono, anyi ziru le ke gee-shije etso Chileke ono; ⁴ onye ono ekukwa onwiya ekuku l'ebe adu iphe, o maru. Iphe, yele onye ono eme bukwa ntumego; yee abaphe mba l'opfu, enweddu ishi; opfu buepho eme ge nemadzū nwejeru nwibe iya enya-pfurupfuru; adzo-phe enya; epfubyishi nwibe phe; yee anodu elephe nwibe phe ejo enya; ⁵ me aloru opfu chie le mgbaka nwibe phe. Ndu ono bu ndu egomunggo phe dahwaru adzulakpa; bya abukwarupho ndu ta amadu okpobe-opfu ono. Ephe anoduje ar l'anuru Chileke opfu bu uzo, ephe e-shi rita urwu. Kpajeru egube ndu ono l'aphara.

⁶ Obenu l'anuru Chileke opfu; yele iphe-ephuru-l'enya bukwa urwu, paru eka apaa. ⁷ L'o to dukwa iphe, anyi gude bya mgboko-a; nokwapho g'o to dudu iphe, anyi e-gude eshi le mgboko ala. ⁸ Oo ya bu; anyi -nwewaru nri bya nweru uwe; g'ono phujeru anyi l'enya. ⁹ Obenu le ndu anoduje achō gee-shi g'ephe kpa eku be ejo-iphe ono, ephe anoduje achō ono enwujeru ye l'eme iphe-eji. O buru iphe ono abujeru onya nmata phe. Ikpoto iphe, agu phe nu tukokpoerupho buru iphe-mmanu; teme o buru iya ahije phe onu l'oku; teme o nodu alotaje phe lo-mia l'eka ephe anodu mebyishihu; lakota l'iswi. ¹⁰ O kwa eye enya l'okpoga bu ogbarabvu iphemiphe, bu ejo-iphe. O yekwaru ndu bu opfu l'oo l'ephe achō okpoga be o gude ephe shiswee uzo; paru ekwekwe, ephe kweru ke Kereshi paru haa. O bukwaru iya pho meru g'o gude ephe shi egube ono gude eka phe kpataru onwophe iphe-ehuka, du igwerigwe.

Iphe Timoti e-meje

¹¹ Ole-a; gubedua, bu onye ke Chileke-a; gbalakwaaru egube iphe ono g'o ha; kukebe ehu buru onye pfuberekoto; akwabe Chileke ubvu; nweru ekweta; yee n-yemobu; me nshirima; yee eme odoo. ¹² Gude ekweta lwua ogo ono lwuta ndzu ojeoje, bu iphe, e kuru ngu oku iya ono; teme i pfuru l'edzudzu oha gbu ya tororo su l'i kwewaru ke Kereshi ono. ¹³ Oo l'iphu Chileke ono, bu Chileke ophu anuje iphemiphe ndzu; waa l'iphu Kereshi ono, pfuru l'iphu Payileti gbaaru okpobe-opfu ono ekebe ono; oo l'iphu phe be mu no epfu iya epfushiru ngu iya ike su ngu: ¹⁴ g'i tukojekwapho okwa okwa-me, mu anmaru ngu g'o ha-a tsokotaje. G'o to dukwa eka i-tsoswe iya me eka lanu; oo ya bu g'o to dukwanu eka aa-ta ngu uta jeye teke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi a-bya ozo. ¹⁵ O -rwuepho be Chileke e-me-a g'a huma-dzuru Kereshi obu; mbu onye ono, dukota ree;

bya edzukoṭa oke l'ime onwiya; b̄uru Eze ndu eze; bya ab̄uru Nnajiuphu ndu b̄u nnajiuphu. ¹⁶ Oo ya kpoloko kp̄eekpu b̄u onye ta abyadu anwuḥu anwuḥu. Eka o bu b̄e iph̄or̄o, d̄u iya n̄u te ekwejedu ḡe nemadz̄u zakube iya ntse. O t̄o dukwa nemadz̄u igbakoroshienyi gudejewaa ̄nya h̄uma iya; ophu o dukwa onye byaru ah̄uma iya n̄u. G'̄o b̄uru iya b̄e ndiphe a-kwabeje ub̄v̄u; ike ono, te enwed̄u abv̄ubvu ono ab̄uru nkiya. Nokwa g'̄o d̄u-o!

¹⁷ A bya l̄e k̄e ndu nweru iphe l̄e mgboko-a; karu ph̄e g'̄ephe te egudejekwa iya ku onwophe; ophu ̄phe edobekwa obu l'iphe ono, adudu g'̄o-o-beru onoya. G'̄ephe dobechia obu ph̄e l̄e Chileke ono, bu omeluko onoya. Chileke ono anukotaje anyi iphemiphe; n̄u iya anyi k'anyinyi g'oom̄e g'̄ehu tsomahu anyi. ¹⁸ Ḡe ndu nweru iphe meje iphe, d̄u ree; mb̄u-a; g'̄ephe mejekp̄oo iphe, d̄u ree tekenteke; g'̄ephe b̄uru omeluko; l'̄o guje ph̄e ̄gu g'̄ephe l̄e ndu ozo gbaru m̄gba l'iphe ph̄e. ¹⁹ Oo ̄phe -n̄odu eme nno l'̄o b̄uru iya b̄u l'̄ephe nweru okpobe iphe. Noo l'̄ephe e-shi ̄gube ono kpata okpobe iphe kuberu onwophe; mb̄u okpobe iphe ophu a-n̄oduwaru ph̄e r̄o jeyewaruro l'uzo iphu. Oo ya b̄u; o -rwuepho; g'̄ephe anata ndz̄u ono, b̄u okpobe ndz̄u ono. ²⁰ S̄u-a; jiko Timoti; kwab̄eekwarupho iphe ono, e yeru ngu l'̄eka ono ̄nya. G'i letaje ̄nya g'i t̄i n̄odu epfuphe mkp̄okoro opfu, b̄u iphe eswe; ophu i n̄odukwa at̄u-phe mkp̄okoro ̄go, ndiphe ahajeru s̄u l'̄o b̄u mmamiphe. ²¹ O nweru ndu an̄oduje ar̄i l'̄ephe maru iphe; ̄phe egude nno phua uzo ekwekwe ono, anyi kweru ono. Ḡe Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'̄o d̄u.

Ekwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Oo mụbe Pòlu; onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọsu lẹ g'ọ bụ uche Chileke l'ede ekwo-a; gẹ mu gude pfiaru ndiphe l'ophu k'òkpobe ndzụ ono, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-shi l'èka Kéreshi Jizọsu nù anyi ono.

² Onye mu ede iya anụ bụ gube nwa mu ono, mu yeru obu, bụ Timoti. Gẹ Chileke, bụ Nna; yee Nnajiuphu anyi, bụ Kéreshi Jizọsu meeru ngu eze-iphè-oma; phụkwaaru ngu phọ obu-imemini; mekwaphọ g'ẹhu dụ ngu guu.

Pòlu ekele Chileke bya aadukwapho Timoti obu

³ Mu etu Chileke epha; mbụ onye mu gude obu mu g'ọ ha ejeru ozì gẹ nna mu oche phẹ jeru iya; ophu ọowadu mu obu mini. Iphe, bụkpoo tekenteke, mu epfu anụ Chileke l'eswe mē l'enyashi bē mu anyatajẹ tua ya epha l'opfu ẹhu ngu. ⁴ Timoti; mu nyatakwaru-a ẹnya-mini ono, ghakashihuru ngu l'nya ono. O buri iphe ono meru g'ọ gude oghoroko ngu dū mu shii. Mbụ-a; ọ gụkwa mu g'a sụ lẹ mu lẹ ngu hụmaru ọzo k'ophu ẹhu-utso e-jikwanu mu ọkpoma. ⁵ Mu anyatajẹkwa ọkpobe ekwekwe ono, i kweru kẹ Nnajiuphu anyi ono. Ekwekwe ono bē ne ngu oche, bụ Loyisu yee nene ngu, bụ Yunayisu vuhaadaa ngu rọ ọzo kwetaadaa; o dokwaa mu phọ ẹnya l'o nokwaphọ gẹ gubedua kwetarū. ⁶ Noo g'ọ gude mu nọdu anyatarū ngu sụ g'i mekwaa iphe-oma ono g'ọ ree ire; mbụ iphe-oma ono, Chileke shi l'èka ono, mu byaberu ngu l'ishi nù ngu teke ono, mu pfuru nù Chileke l'opfu ẹhu ngu ono. ⁷ Lẹ Unme-dụ-Nsọ ophu Chileke nuru anyi ta abukwa Unme, l'e-me anyi g'anyi tsuje ebvu. O kwa Unme a-nuje anyi ike bya aburu Unme n-yemobu; bya aburu Unme emejekwaphọ g'anyi dū ike sedekọtaje onwanyi.

⁸ Oo ya bụ; g'ọ tọ dukwa teke iisoje ẹnya epfuru ndiphe l'i bụ onye kẹ Nnajiuphu anyi ono. Ophu iphere ẹhu mbèdua adujekwa ngu; mbụ mbèdua ono, a turu mkpọro l'opfu ẹhu Nnajiuphu anyi ono. Iphe, iimechia bukwa g'i jee òkè iphe-ẹhuka nkengu l'iphe-ẹhuka ono, anyi eje gude ese iswi ozì-oma ono. Chileke bē e-mekwaa g'i dū ike ejeje iya.

⁹ Oo Chileke ono bē bụ onye dzọru anyi; bya ekua anyi oku, dū nsọ ono; ọ tọ bụdu iphe, anyi setaru l'akanya; ọ bụ eze-iphè-oma, bụ iphe, ọ tūbehawaru l'o noo gẹ ya l'eme iya. Ono buri iphe, ọ gbẹ l'èka Kéreshi Jizọsu meeru anyi tēme mgboko dū. ¹⁰ Olee nta-a bē ọ byaru emee: a hūma-dzuru eze-iphè-oma ono; kẹle Kéreshi Jizọsu ono, bụ Onye-Ndzọta anyi ono bē byawaru eliphe-a bya emebiwaawa ike k'anwuhu. Nta-a bē o shiwaawa l'ozì-oma ono mēe g'ahūma-dzuru ndzụ ono; mbụ ndzụ ophu bụ a-dzūwaru iya; a taa nwuhubaedu anwuhu.

¹¹ O buri iya bē a hotaru mu gẹ mu saje àsàsà; mu abukwarupho onye-ishi-ozì iya; buri onye ezi iphe ezizi. ¹² O kwa iphe ono meru g'ọ gude mu nọdu ejekọtakpoo iphe-ẹhuka-a, mu eje-a; ophu ọ bụdu l'iphere iya aduje mu; noo lẹ mu maru onye mu kweru nkia; tēme o doo mu ẹnya ree l'ọo-dū ike kwakọbe iphe ono, mu yeru iya l'èka ono jeye mbọku ono. ¹³ Gudeshiekwapho ọkpobe-opfu ono, i nūmaru mu l'onu ono; g'ọ buri iya a-nọdu akpọ-ziru ngu ọzo g'ii-gudeje epfu opfu; kweta iya; nọdu Kéreshi Jizọsu l'èka yee nwibe ngu obu. ¹⁴ Kwabekwaru ẹguru iphe ono, e yeru

ngu l'eka ono ɛnya. Oo Unme-du-Nso ono, bu l'ime anyi ono e-me g'i du ike letakota iya ɛnya.

¹⁵ ?O kwa l'i maru le ndu Eshiya, g'ephe ha be tukoakwaru g'ephe ha gbakashihu paru mu haa; mbu je akpaa le Fayigelosu yee Hemojinizu. ¹⁶ Ge Nnajiuphu phuaru ndibe Onesiforosu obu-imemini; kele o shi anoduje agba mu unne; ophu iphere mu adujedu iya ge mu no mkporo-a. ¹⁷ Teke o beberu byarwuta Romu be o wataeru mu pho achoshi ike jeye teke o humaru mu. ¹⁸ Ge Nnajiuphu jiko yekwaru iya eka; ge Chileke phuaru iya obu-imemini mboku onoya; gubedua l'onwongu mawaru-a g'o yetaberu mu eka le Efesosu.

2

Okpobe onye ojogu ke Kereshi

¹ Oo ya bu; gubedua, bu nwa mu; ge Chileke mee g'i gude eze-iphe-oma ono, shi l'eka Kereshi Jizosu ono shihu ike. ² I numawaru-a iphemiphe ono, mu pfuru l'edzudzu-oha ono. Woru iya ye l'eka ndu goshiwaru l'ephe gbaru g'e gude ire phe eka bukwanu ndu a-du ike zikwaa ya pho ndu ozo.

³ Takwaa nshi jee okè iphe-ehuka nkengu l'opfu ehu Kereshi Jizosu, bu iphe, gbaru okpobe onye ojogu ke Kereshi. ⁴ O to dukwa onye ojogu, no l'eka ogu ekpo oku, ewojeru onwiya je eye l'akanya k'eliphe-a; gbahaa g'o mee iphe, du onye hotaru iya nu ono ree. ⁵ Ozo buru l'onye agba oso be e te bujekwa nggo k'onye kachaa agbagba me o -budu l'o gbaru iya g'aagbaje iya. ⁶ Oo onye ako opfu, ejeshi ozi ike be o gbaru ke g'o vujeru uzo ria iphe, o metaru l'opfu iya obu. ⁷ Rikwaa iphemiphe ono, mu pfuru ono ariri. Ge Nnajiuphu yetakwaru ngu eka g'iphemiphe dokota ngu ɛnya.

⁸ Nyatakwa Jizosu Kereshi ono, Chileke meru: o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono. Jizosu ono bu eri Dévidi; o buru iphe ono bukotakpoo iphe ozi-oma ono, mu ezi ono epfukpo. ⁹ O kwa l'oo le mu ezi ozi-oma ono meru g'o gude mu nodu eje iphe-ehuka-a, mu eje-a; g'o bu le mu bu onye meru ejo-iphe. Ole o bu; a -tuchaa mu mkporo; ?a tuhunuru ozi-oma ono mkporo? ¹⁰ Noo g'o gude mu gude k'ehu ndu Chileke hotaru atagbukota iphemiphe ono le nshi; oo ya bu ge Chileke eshikwanu l'eka Kereshi dzokwaa phe pho; shi egube ono nu phe ndzu ojeoje, du biribiri. ¹¹ Opfu-a be bukwa opfu, e gude eka, pfuru su:

O -buru l'anyi le Kereshi
     be tukoru nwuhukota
     be anyi l'iya
     a-tukokwapho
     nodukota ndzu.

¹² O -buru l'anyi atagbukotaje
     iphemiphe le nshi
     be anyi le Jizosu
     a-tukokwapho buru eze.

O -buru l'anyi suru l'anyi
     ta amadu onye o bu
     be oo-sukwapho le
     ya ta amadu ndu anyi bu.

¹³ O -buru l'anyi ta
     apfushijedu ike l'iphe,
     anyi pfuru be yebedua
     apfushijekwa ike l'iphe,

o pfuru.
 Kele o to gbanwejedu iphe,
 o pfuru.

Onye e kwere l'oojerwe ozi ejerwe

¹⁴ Nyatajeru onyemonye iphemiphe ono; l'i nɔduje l'iphu Chileke pfuaru pɔhe iya pfushiaru pɔhe iya ike sɔ pɔhe g'ephe ta nɔdujekwa abaphe mba l'opfu, enwedu ishi. O to dukwa urwu du iya nu. O 'ekwapho emeyi be oomebyije ndu anu iya nu. ¹⁵ Kukebe ehu goshije pɔhe le Chileke hukotawaru ngu ama bya agua ngu l'onye gbaru ke g'i jejeru iya ozi; mbu l'i bu onye-ozu, iphere ozi, ooje adudu; teme i buru onye anɔduje ezirwe okpobe-opfu ono ezirwe. ¹⁶ L'i zejeru onwongu g'i ti yijeshi le ndu epfu mɔpkoro opfu, bu iphe eswe. Noo kele egube opfu ono e-me ndu anu iya nu: ephe alaa azu azu; ephe te eyeheduru Chileke ubvu. ¹⁷ Iphe, ephe ezi aduje g'onwo, ababushi anu. Ndu haru yiru le ndu ono, epfu iphe ono bu Hayimenyosu yee Filitosu. ¹⁸ Ephe gwobewaru etso okpobe-opfu ono; kele ephe suru le ndu nwuhuru anwuhu gbɔ shiwanu l'onwu teta dzuru ndzu. Ephe gude egube ono nweru ndu ophu ephe haru enwunga enwunga; gude nno nwufu pɔhe l'ekwekwe ono, ephe kwere ke Chileke ono. ¹⁹ Ole okpa-ulo ono, shihuru ike ono, Chileke turu ono be bukwanu 'enwubata enwubata. Iphe-ohubama, Chileke deru l'okpa-ulo ono bu: Nnajiuphu maru ndu bu ndu nkiya. Iphe ozo, o dekwaru iya pɔ bu: G'iphe, bukpo onye suru le ya bu ke Nnajiuphu anyi; wofukwapho eka l'eme ejo-iphe.

²⁰ "Eze-ulo, ha shii ta abuekwapho udu ite, du iche iche, e gude mɔpola yeke ope, vu aswa kpua be aduje iya nu kpoloko. Iphe, a pyiru l'oshi me ophu a kpuru l'urwa adujechakwaa ya. Ndu aburu iphe, aanodu akwabɔ ubvu; ndu abuerupho iphe, e gude eme iphe. ²¹ Oo ya bu; o -buru l'o nweru onye safukotaru onwiya ejo-iphe ono, mu gushiru ono; o kwa iya bu l'onye ono a-buru ite, aakwabɔ ubvu ono, e doru nsɔ o buru iphe, e gude ejeru Nnajiuphu ozi; teme edozia ya g'e gude iya jeje iphemiphe, du ree. ²² Oo ya bu; gbalajeru egu eme ejo-iphe ono, l'anɔduje agu unwokorobya ono. Iphe, ii-mechia bu g'i buru onye pɔberekoto; l'i kweta ke Kereshi; nweru n-yemobu; nweru nchi-adu-doo unu le ndu ono, egudeje obu-iphoro akpoko Nnajiuphu ono. ²³ Te eyejekwa onu l'opfu ntumego eswe, enwedu ishi; l'i maanaru-a l'egube iphe ono be buepho uswo be e gudeje iya aswo. ²⁴ L'onye-ozu ke Nnajiuphu be bufutajekwa onye ta aswojedu uswo; onye emejeru onyemonye odo; onye maru g'eziye iphe; buru onye atajeru iphe nshi. ²⁵ O bufutaje onye ewozeje onwiya ali; akpo-ziru ndu agbaje iya opfu agbagba uzo. Kele o nweru g'oo-me Chileke abge yeru pɔhe eka; izimanu ejo-iphe ono alwa pɔhe azu; ephe alwapfuta Chileke; ephe abya amakotaru okpobe-opfu onoya. ²⁶ Oo ya bu; enya abya ekosahu pɔhe teke ono; ephe emefu l'onya ono, Obutuswe nmataru pɔhe onoya, bu iya shi mee pɔhe: ephe nodu eme iphe, bu uche Obutuswe onoya."

3

Umere ndiphe le mboku ikpazu

¹ "Su-a; iphe lanu, ii-maru okpobe amaru bu l'o -rwuepɔhe teke k'ikpazu be okpobe iphe-ehuka a-byakwa. ² Noo le teke ono be ndiphe a-bujeerupho onwopɔhe be ephe e-yeje obu kpoloko; ephe aburu ndu

nchamenya okpoga; buru ndu atụ ọnu onwophe; buru ndu eku onwophe ekuku; buru ndu anọduje ephu ndu ozo iphu; ndu karikọtaru ne lẹ nna, nwuru phe nụ ẹka; ndu amadu iphe-oma, e meru phe; ndu ta adudu iphe, adujeru phe lẹ nso ememe. ³ No iya; ephe a-buru ndu nemadzu du ashi; ndu iphe ta abvujedu l'obu; ndu atukobeje nemadzu ibe phe iphe, o meduru; ndu te esedejedu onwophe; buru ndu eme enari; ndu iphe, du ree aduje ashi. ⁴ Ephe a-buru o-deru-oye; buru 'anuma anuma phe; buru ndu etse etsetse; ephe aburu ndu ka eye iphe-utso obu eme lẹ Chileke; ⁵ ndu anọduje eme g'ephe kweru ke Chileke l'ebe ephe ekweta lẹ Chileke ere ire. Jiko pakwaru egube ndu ono haa.

⁶ “Ndu du nno be bu phe l'ahajeru abaphe l'ulo l'ulo edusweshi unwanyi, enwedu egomunggo; mbu unwanyi metawaru ejo-iphe; o kwowaru phe ehuru; iphe, l'alo-phu egube unwanyi ono buru egu ejo-iphe, dugbaa iche iche, anoduje agu phe nu. ⁷ Egube unwanyi ono be onoduje eheshi ihese ike; mbu g'ephe nwuta iphe; ole ephe ta abyakwanu adu ike takebe marweta okpobe-opfu onoya. ⁸ Ndu ono, l'anoduje eduphushi unwanyi ono be kwachiru okpobe-opfu ono uzo ge Jianesu yee Jiambirisu kwachiru iya Mosisu teke ndiche ono. Ephe bu ndu egomunggo phe dahwaru adzulakpa; ekwekwe, ephe kweru be bu ekwekwe, daru l'eba l'enya ke Chileke. ⁹ Ole ndu ono ta adudu ẹka ephe ejobeabaaru; onyemonye atuko humakota l'ephe bu ndu eswe; mbukwapho g'onnyemonye huma-dzuru le Jianesu yee Jiambirisu bu ndu eswe.”

*Okwa, Polu nmaru gude
kpochia ozi-a ishi*

¹⁰ “Ole gubedua mawaru iphe, mu ezi; okpobe amaru; bya amaru umere mu; maru iphe, mu tberu; maru ekweta mu; maru ge mu ejeberu iphe-ehuka; maru n-yemobu mu; maru nshirima mu; ¹¹ maru mkpamehu ono, a kpakotakpooru mu ono g'o ha; mekpoo iphe-ehuka ono, mu jegbaberu onoya, bu iphe, tukoru dapfukota mu le Antiyoku; waa le Ayikoniyomu; waa le Lisutura. Su-a; mkpamehu, dapfutakotaru mu nu ta abukwa iphe epfupfu! Ole Nnajiuphu dzokotakwaru mu l'iphemiphe onoya. ¹² Mbu-a; iphe, bukpo ndu bu ndu ogu g'ephe le Kereshi Jizosu tugba buru nanu; g'ephe shi egube ono nodu ndzu, du Chileke ree be aa-kpakotakwa ehuru. ¹³ Obenu le ndu bu ndu eme ejo-iphe; me ndu anoduje agho ugho; g'ephe ha be a-noduepho aka eji akaka eje l'eme ejo-iphe, ephe eme; ephe egude nno duphushia ndu ozo; ndu ozo eduphushikwapho ephebedua. ¹⁴ Ole o bu; gubedua l'onwongu; pfushiekwapho ike l'okpobe-opfu ono, e ziru ngu ono, bu iya bu iphe, i kwetaru; opfu l'i makotaru ndu bu phe ziru ngu iya. ¹⁵ L'i nyatajekwapho l'i shi le nwata makotaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Oo iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke ono, du nso ono be a-du ike mee ngu l'i nweru mmamiphe k'opfu Chileke e-shi l'ekwekwe, i kweru ke Kereshi Jizosu dzoo ngu. ¹⁶ Iphe, bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke be shikotakwa l'eka Unme Chileke. O du ree l'egudeje zia okpobe-opfu ono; me g'e gudeje iya goshije nemadzu ẹka o meru eji; waa g'e gudeje iya agbazi egomunggo; waa g'e gude iya mefutaje nemadzu g'onye obu buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke. ¹⁷ Oo ya bu g'onye ke Chileke aburu onye a kwakobewaru okpobe akwakobe k'ejeru Chileke ozi ono, du ree ono, duru iya nu ono g'oduhabe.”

4

¹ Sù-a; mu nõakwa l'iphu Chileke yee Kéreshi Jizõsu anmaru ngu õkwa anmashiru ngu iya ike sù ngu g'i nyatakwa le Kéreshi Jizõsu ono, bu iya bu onye e-kpe ndu nõ ndzu me ndu nwuhuru anwuhu ikpe ono a-lwakwa azu ujiku lanu bya egoshi l'oo ya bu eze. ² Sàjekwa ozi-õma Chileke ono kpaa kpaa; m'õ du ndu iisara iya nphe anuma-o; m'õ bu l'õ tõ dudu phe nphe-o; letaekwapho ozi ngu enya. Goshije nemadzù eka onye õbu mesweru; bajeru onye meru eji mba; gudejekpøekwapho õta-nshi meje g'õbu shihu phe ike; ebe i hajekwa phe ezi iphe. ³ Noo kele o nweru teke ndiphe e-mechaa jikaaha õkpobe-opfu ono, anyi ezi ono; õ buerupho egu ejo-iphe, agu phe nu be ephe a-gbatsoru. Ephe achikoo ikpoto ndu ezi iphe ozo sù g'ephe bya bya ezije phe iphe, atso phe utso le nchi anuma. ⁴ Ephe te ekweedu angabe nchi l'õkpobe-opfu onoya. O buru õphu ephe a-nõdu anga nchi bu ako-iphè. ⁵ Ole-a; gubedua l'onwongu; sedekõtajakwa onwongu l'iphemiphe kpõ; tajekwaru iphe-ehuka nshi; l'iisà ozi-õma ono àsàsà; ejekõta ozi, gbaru ngu nu; l'i bu onye-ozi-õma ke Chileke.

⁶ Le mbèdua be bukwa iphe-ngweja; teme õ gbabewaa mu l'alala. ⁷ Mu lwuakwaru õkpobe õgu ono lwu-ghee. Mu jegheakwaru ozi mu. Mu pfushiepho ike l'ekwekwe, mu kweru ke Kéreshi. ⁸ Iphe, phoduru nu nta-buwaa ge Chileke bua mu obunggo, o doberu mu; mbu le Nnajiuphu ono, l'ekpeje ikpe nhamunha ono be a-gu mu l'onye pfuberekoto mbõku onoya. Mbu õ tõ bulekwa mu-a kpurumu be oo-bu nggo ono; oo-bukõta iya iphe, bukpo ndu gude obu phe g'õ ha kwaberu abyabya iya.

Ozi, Põlu ezi Timoti k'iche

⁹ Maekwarupho g'ii-bue byapfuta mu egwegwa. ¹⁰ Kele Dimasu be pakwaru mu haa tugbushia; kele iphe ke mgboko-a be ka iya ree eme le Chileke. Nta-a be õ tugbuwaru jeshia Tesalonayika. Keresensu be jeru Galeshiya. Tayitõsu jee Dalumesha. ¹¹ Nta-a buwaa Luku kpoloko be muẽ ya nõ. Ge gu le Maku swikwaru jiko me i -byaje kele mkpa iya dukwaru mu shii; g'õ bya eyetajeru mu eka. ¹² Tikikõsu be mu ziru Efesõsu. ¹³ Teke i byajeru; chitakwaru mu uwe-ukpo mu phõ, mu haru l'ibe Kapõsu le Tirowasu phõ. L'i chitakwaru mu phõ iphe, bukpo ekwo ono g'õ ha; kelekele ke ndu õphu e gude akpo-aturu mee. ¹⁴ Aleguzanda õphu akpuje uzu be mekwaru mu ejo-iphe, ha shii. Oo Nnajiuphu be a-pfukota iya ugwo iphe, o meru mu. ¹⁵ Kpakwaru iya l'aphara gubedua l'onwongu; l'õ kwatakwaru kwachia ozi-a, anyi ezi-a uzo.

¹⁶ Edo mbu, mu vuchakpõ uzo pfuru doo l'ulo-ikpe ono ta adukwa g'õ ka mma l'õo onye lanu shi agba eyeru mu nu. Onyemonye tukøerupho buhaa mu. Ge Chileke jiko ta agukwaru iya yeru phe l'õ bu iphe-eji, ephe mee ya. ¹⁷ Oo Nnajiuphu be bu onye pfu-kube mu nu eyeru mu õkpukpu ike; õo ya bu k'õphu mu e-zikõta ozi ono g'õ ha ge ndiphe mgburugburu numaduru iya. O kwa iya phõ bu onye nafutaru mu l'õnu oduma. ¹⁸ O kwaphõ Nnajiuphu ono be l'a-nafuta mu l'iphe, bukpo ejo-iphe mgburugburu kpõ; dua mu gele gele je edobe l'eka õ bu eze l'imigwe. G'ajaja buru nkiya jasù le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'õ du.

Ekele, Põlu gude kpõchia ozi iya ishi

¹⁹ Keleru mu Pyirisuka yee Akwila me ndibe Onesiforosu. ²⁰ Erasutosu nõkwa le Kõrentu. Tirofimosu be mu hakwaru le Militõsu; kele iphe eme iya. ²¹ Kukebekwa ehũ byaadaa temanu l'õ rwua l'udzumini. Yubulosu l'ekelekwa ngu rõ. O nõdu ekekwa ngu phõ mbu Pudensu yee Layinõsu; yefua Kulõdiya; mewaro unwunna anyi ndu õphuu g'ephe ha.

²² Gę Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi dobekwa ngu ndzụ-o. Chileke emeeru unu g'unu ha eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ dụ.

Ekwo-ozī, Pōlu Deru Nū Tayitṣu

¹ Ekwo-ozī owa-a shi l'ēka mube Pōlu, bụ onye ejeru Chileke ozi bya aburu onye-ishi-ozī Jizṣu Kéreshi. Chileke hotaru mu bya ezia mu ge mu bya emee ge ndu Chileke hotaru kabaa ya anṣhi ike l'ēka; mu emekwaapho g'ephe maru iphe, bụ okpobe-opfu ke Chileke; g'ephe atsuje iya ebvu le ndzu-a, anyi no-a; ² noo l'anyi ele enya ndzu ojejeje. Ndzu ojejeje ono be Chileke, onye ta adzujedu ũka pfuhawaruro teme mgboko du; su le ya a-nu anyi. ³ O be teke o gbaru; Chileke, bụ Onye-Ndzota anyi mee g'e shi l'ozī-oma iya maru ndzu ono, o kweru ukwe iya ono. Ozi-oma iya ono be o woru ye mu l'ēka su ge mu towashiaru iya ndiphe g'o doo phe enya.

⁴ Mu nodu ede ekwo-a anu ngu Tayitṣu. I bụ okpobe nwa mu; opfu le mu le ngu kwetaru iphe lanu!

Ge Chileke, bụ Nna; waa Kéreshi, bụ Jizṣu bya aburu Onye-Ndzota anyi meeru ngu eze-iphe-oma; mee g'ehu du ngu guu.

Ozi Tayitṣu le Kiritu

⁵ Iphe, mu gude haa ngu le Kiritu bukwa gi dozia iphe, phoduru nu; waa gi hota ndu a-buru ogerenya Chiochi le mkpukpu le mkpukpu ge mu pfuhawaru ngu ono. ⁶ G'onye ogerenya Chiochi bukwaru onye a ta maduru ejo eka; onye alu nwanu lanu; onye unwegirima iya wowaru onwophe ye Kéreshi l'ēka; ophu ephe adudu gaphugaphugaphu; teme ophu ephe akpadu opfu. ⁷ L'onye-ishi Chiochi bufutajekwa onye uta adudu le ndzu iya; eshinu o bụ onye-ishi, eleta ozi Chileke enya. Onye abudu opfu-nkiya-anu-nkiya; ophu o budu onye obu-oku; ophu o budu onye anguje mee g'o tsu iya atsutsu; onye te emedu ehuka; ophu onodujedu achu urwu l'uzo, adudu ree. ⁸ Oo g'o bu-chiaru onye bu o-kwa-ebyaa; onye maru l'iphe, du ree be du ree; onye nweru egomunggo; onye pfuberekoto; bya adu nsu; bya aburu onye esede onwiya. ⁹ Onye ono bufutaje onye no-shiru ike l'opfu ono, a maru l'o gbaru k'egude eka ndu g'e ziru iya ya; g'oo-du ike gude ezi okpobe iphe ono, ozi ono dushia ndu ozo obu ike; teme oogoshi ndu jikaru iphe, ozi eka o jeberu; uzo kpo-swehu phe.

¹⁰ Kele o duru ndu du igwerigwe, bụ okarieka; ndu epfu mkpokoro opfu gude aghota ndu ozo l'ugho; kekele ke ndu k'ono, e buje ubvu ono. ¹¹ G'a kpo-bujeru opfu ye egube ndu ono l'onu; kele ephe egudeje ezi iphe, ephe tege zidu gbaghashia unuphu l'opfu g'eeshi g'ephe erita urwu, apfuduru oto. ¹² L'onye lanu le ndu Kiritu, bụ onye ephe suru l'o bu onye agbaje eja sukwaru: "Ndu Kiritu shi le mbu buru atukporoko; ephe bu ejo anu-egbudu; ndu enyiru, iphe ka utso l'onu." ¹³ Iphe nwoke ono pfuru buru okpobe-opfu; oo ya bu; bashijekwaru phe mba ike; g'ekweta phe aburu okpobe iya. ¹⁴ G'ephe ta angage nchi l'ako-iphu ndu Jiu; ozo ekemu, ndu jikaru okpobe-opfu turu l'onwophe. ¹⁵ Ndu obu guru iphoru be iphemiphe guru iphoru. Obenu le ndu merwushiru onwophe emerwushi; mbu ndu te ekwedu ke Kéreshi; ta adudu iphe, 'abudu phe nsu nsu. Oriri phe rwuhuru arwuhu; ophu ejo-iphe awajehedu phe obu mini. ¹⁶ Ephe anoduje epfu l'onu l'ephe maru Chileke; ole ephe egudeje umere phe egoshi l'ephe ta

amadū iya. Ẹp̄he dū ashī bya abūru ndu ta nūdu iphe lẹ nchī; bya b̄uru ọgalemkpa, adūdu iphe, dū ree, ẹp̄he dakafuru ememe.

2

Okpobe-opfu, eezi ezizi

¹ Obenu gubedua l'onwongu; g'iphe, iizi yele ọkpobe-opfu, eezi ezizi dagbakwa. ² Zia unwoke ndu b̄u ọgerenya g'iphe, ẹp̄he eme doje p̄he ẹnya; g'ẹp̄he meje umere, egoshi l'ọ gbaru g'e yejeru p̄he ùb̀v̀; g'ẹp̄he sedeje onwop̄he; g'ekweta, ẹp̄he kwetarū kẹ Kéreshi; m̄e eye obu p̄he; m̄e atanshi p̄he b̄uru ọkpobe iya. ³ G'ì karū unwanyi ọgerenya kwaphọ g'ẹp̄he meje umere, egoshi lẹ Chileke duru p̄he lẹ nsọ; g'ẹp̄he ta abukwaru ndu asulasu; ophu ẹp̄he angunukajeshi m̄e; ọ chia g'ẹp̄he zije iphe, dū ree. ⁴ Oo ya b̄u; g'ẹp̄he eshi ẹgube ono zua unwanyi ophu bukwađu nw̄ep̄a g'iphe, ẹp̄he eme doje p̄he ẹnya; ẹp̄he eyeje ji p̄he waa unwegirima p̄he obu. ⁵ Ẹp̄he enweru egomunggo; dobe onwop̄he ọ̀r̀; kwakọbeje ọ̀lo p̄he; b̄uru ndu obu ọma; b̄uru ndu an̄ru ji p̄he opfu; g'e te egude iswi ẹhu p̄he pfubyishiahaa opfu kẹ Chileke epfubyishi.

⁶ Nokwaphọ g'ii-pfuru unwokorobya g'ẹp̄he sedeje onwop̄he. ⁷ G'ọ d̄uhabe; gubedua l'onwongu l'a-buru onye e-letajẹ ẹnya eme umere ọma; l'iizije iphe, doru r̄isaa; gbanw̄uje ẹhu gude ire-lan̄u zije iya ọkpobe ezizi.

⁸ Pfuje opfu, nweru ishi; mb̄u opfu, aata avọdu ẹchi; g'ii-gude ẹgube ono mee ndu epfuru ngu n̄u iphe-iphere; eshinu ẹp̄he taa māeduru ẹjo-iphe, ẹp̄he e-gude epfuru anyi.

⁹ Pfujeru ndu b̄u ohu g'ẹp̄he n̄ujeru ndu gbaru p̄he n̄u opfu; g'iphemiphe, ẹp̄he eme jije ndu gbaru p̄he n̄u ẹpho; g'ẹp̄he ta awojeshi p̄he opfu; ¹⁰ ophu ẹp̄he ezikwa iphuru. Oo g'ẹp̄he goshije l'ẹp̄he b̄u ndu gbaru kẹ g'e gude ire p̄he ẹka ọkpobe egude l'iphemiphe. Oo ya b̄u; g'ẹp̄he egudekọta umere p̄he g'ọ ha kutsee iphe, eezi ezizi kẹ Chileke, b̄u iya b̄u Onye-Nd̄zọta anyi ono.

¹¹ Noo lẹ Chileke goshiwaru eze-iphe-ọma iya, o gude ad̄zọ onyemonye.

¹² Eze-iphe-ọma ophu ezi anyi g'anyi e-shi haa anọdu nd̄z̄, ùb̀v̀ Chileke ad̄du; m̄e g'anyi e-shi haa ẹgu ẹjo-iphe kẹ mgboko-a; b̄uru ndu esedeje onwanyi; ndu pfuberekoto; waa ndu eyejeru Chileke ùb̀v̀ lẹ mgboko-a.

¹³ Anyi n̄oakwa kwab̄eru mb̄oku ẹhu-utso ono, b̄u iphe, anyi ele ẹnya iya ono. Ọo mb̄oku ono e-goshi ọdu-biribiri kẹ Ọkalibe Chileke ono, b̄u Onye-Nd̄zọta anyi, b̄u iya b̄u Jizọsu Kéreshi. ¹⁴ Onye woru onwiya n̄u l'iswi ẹhu anyi g'oo-shi ẹgube ono gbata anyi l'ẹka iphe-ẹji; waa g'ọ saa obu anyi g'anyi b̄uru nkiya; mee anyi ndibe iya; ndu eme ọma anọduje ehe ih̄e.

¹⁵ Su-a; t̄uko iphe ono pfushije; gude iya kasaa nemad̄z̄ nchī; gudekwa iya p̄họ goshije nemad̄z̄ ẹka o mesweru; gude iya duphuta iya az̄u. G'ọ t̄o d̄ukwa onye a-su l'ọ t̄o d̄udu iphe, ị b̄u.

3

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

¹ Nyatajeru ndiphe g'ẹp̄he n̄oduje ndu-ishi waa ndu-mbekee l'ẹka; meje iphe, ẹp̄he s̄uru g'e meje; g'ẹp̄he b̄uru ndu doziru onwop̄he k'ẹje iphe, buk̄poo ozi, geru asa. ² G'ọ t̄o d̄ukwa onye ẹp̄he e-pfujeru ẹjo opfu; g'ẹp̄he ta aswojekwa uswo; g'ẹp̄he b̄uchiaru ndu d̄u àg̀; ẹp̄he emejeru onyemonye odo. ³ L'anyibedua l'onwanyi d̄ukwaru teke anyi shi b̄uru ndu eswe; b̄uru ndu ta ad̄du onye ẹp̄he an̄ru opfu; ndu e dusweru ọzo

ke Kéreshi; ndu shi buru ohu ẹgu ẹjo-iphe, anọduje agugbaa nemadzū me ohu ẹkpiri iphe, dūgbaa iche iche. Iphe, anyi shi eshibeje ite iya mbọku-mbọku buerupho ẹjo ọriri waa ẹnya-pfurupfuru; anyibe ndu shi dū ndu ozo ashị; teme nemadzū ibe anyi dukwapho anyi ashị. ⁴ O be teke Chileke, bu Onye-Ndzota anyi goshiru anyi obu ọmaa ya waa g'o yeberu anyi obu; ⁵ ọ dzota anyi; ọphu ọ bukwa ke l'oo iphe, anyi gude eme oma meta; obenu l'ọ buepho obu-imemini, ọ phuru anyi be o gude dzota anyi. Adzota ono shi l'asasa, ọ saru obu anyi ge Unme-du-Nso mee anyi g'anyi buru ndu a nwuphuru azu; mekwaapho ndzu anyi g'o buru ndzu ọphuu. ⁶ Chileke kwatakporu shi l'eka Jizosu, bu Onye-Ndzota anyi; nu anyi Unme-du-Nso ono mebyikpo anunu; ⁷ g'anyi buru ndu o gude eze-iphe-oma iya gua le ndu pfuberekoto l'iphu iya; waa ndu e-keta ndzu ojejeje, bu iphe, anyi ele ẹnya iya. ⁸ Opfu-a bu opfu, pfuru oto.

Iphe, mu eme ge mu karu ngu bu gi pfua ya pfushia ya ike ge ndu kwewaru l'oo Chileke bu Nnajiuphu phe eletaje ẹnya yeru ẹhu l'eme iphe, du ree. Iphe-a bukota iphe, geru asa ọkpobe egege bya aburu iphe, akwo nemadzū. ⁹ Ole-a; zehuru ntumego, enwedu ishi; zehuru atu ego ndzefu ndzefu ẹpha, shi le ndiche; me aswo uswo; mekpoo aba mba k'iphe shi l'ekemu. Atu ẹgube ego ono bukota iphe, adudu iphe, ọ bu; teme ọphu urwu adudu iya. ¹⁰ Ge gu l'onye ebukataje ogbo le Chiochi ta adukwa iphe, unu e-megbajekwadu me i -nmawaru iya okwa iya ugbo lanu; ozoo ugbo ẹbo; ọphu o kwedu. ¹¹ Makwaru l'ẹgube onye ono be ọriri iya gbajoshihuwaru agbajoshihu; ọ nodu emewaa iphe-ẹji bya amaru nno l'ime obu iya.

Iphe, Tayitōsu e-meje

¹² Mu -ziẹpho Atemasu; ozoo Tikikosu; ọ bya ibe ngu; kukebekwa ẹhu byapfuta mu le Nikipolisu ẹgwegwa; kele ọo l'eka ono be mu turu onu anodu l'udzumini-a, aabya abahu-a. ¹³ Dufu Zinasu ọphu bu onye loya; waa Apolosu g'ẹphe tugbaa ije phe. Nukwa phe iphe-ije g'o to du iphe, a-duru phe uko. ¹⁴ Mee g'unwunna anyi nwua g'ẹphe e-shije gude akanya iphe, du ree, ẹphe ese dzoje ndu ozo le mkpa, kparu phe nu. Ẹphe 'emedu ẹgube ono g'ẹphe makwaru l'akanya phe ta adudu iphe, ọ bu.

¹⁵ Iphe, bu ndu mu l'ẹphe no l'eka-a l'ekele ngu. Kelecha ndu yeru anyi obu; ndu anyi l'ẹphe tukoru kweta ke Nnajiuphu. Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Fayilimõnu

¹ Oo mbèdua, bụ Pòlu onò, e gude k'iswi èhu Kéreshi Jizòsu tũa mkpòro onò bẹ mu lẹ nwanna anyi, bụ Timoti gba mgba ede ekwo-ozì-a. Onye anyi edekpòo ya anụ bụ gùbe onye onò, anyi yeru obu, bụ Fayilimõnu, anyi lẹ ngu tũkoru ejeru Kéreshi ozi onò. ² Anyi edekwa iya phò anụ gu lẹ Apfiya, bụ nwune anyi kẹ nwanyị yee Akiposu, onye anyi l'iya tũkoru alwù ogu èhu Kéreshi; bya edekwa iya phò anụ iphe, bụ Chìochi onò, edzukòbeje l'ùlo ngu onò.

³ Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yee Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru guu.

Pòlu l'ekèle Chileke ekele èhu Fayilimõnu

⁴ Mu anòduje ekele Chileke onò, mu ejeru ozi onò ekele iphe, bũkpoo tekenteke, mu epfu anụ iya l'iswi èhu ngu. ⁵ Noo lẹ mu anụ l'i yekòtaru ndu-nso obu g'èphe ha; bya anũkwapho g'ì nò-shiberu ike l'èka Nnajiuphu, bụ Jizòsu. ⁶ Iphe, mu anòduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'ì gude ekweta onò, ì kwetarù onò mee gẹ gu lẹ ndu ozo tũgba buru nanù òkpobe aburù; mbù iphe, bũkpoo ndu onò, woru onwophè ye Nnajiuphu, bụ Kéreshi l'èka onò. Oo ya bụ; g'unu eshikwanù nno nòdu akabaa amarweta iphemiphe, bụ iphe, bũkotakpoo iphe-oma, gbaru anyi l'ememe k'òphu aa-nòdu akwabè Kéreshi ùbvù. ⁷ Sù-a; nwanna mu; obu onò, i yeru ndu-nso onò bẹ bũkwa iya bẹ kakòta eme g'èhu tsòo mu ùtso. O mekwaruphò obu ka mu eshihu ike. O buru iphe, kparù iya nù bụ l'òo n-yemobu onò, i yeru ndu kẹ Chileke onò meru obu ka phè eguzeta.

Pòlu arwò Fayilimõnu kẹ èhu Onèsimosu

⁸ Oo ya bụ lẹ-a; a makwarù-a l'ò gbaru gẹ mu gege anòduje l'èka Kéreshi pflugbuje g'ònu ha mu; gude kajèru ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; ⁹ òlè ò nũpho n-yemobu onò kpanuruphò iphe, mu a-nòdunuphò arwòchia ngu arwòrwo. O kwa mbèdua, bụ Pòlu, bũwaa nwoke ògerenya bya abũkwaruphò onye nòru Kéreshi mkpòro nta-a bẹ l'arwò ngu nù obu. ¹⁰ Arwòrwo onò, mu arwò ngu onò bũkwa kẹ èhu nwa mu, bụ Onèsimosu; bụ nwa mu nwurù nta-a, mu nò mkpòro-a. ¹¹ Lẹ mbù bẹ o shi buru ngu 'ògalemkpa nemadzù; obenu lẹ nta-a bẹ òobawaru mu lẹ ngu lẹ mkpa.

¹² Nta-a bẹ mu edufuakwaa ya g'ò lwaphuta azù l'ibe ngu. Yèbedua onò bũkpokwa onye dũ mu l'obu shingushingu kpò. ¹³ Mu shikwa rìa lẹ mu a-ha iya gẹ mu l'iya nòdu l'èka-a k'òphu òo-nòdu emeru mu iphe, i gege anòdu emeru mu lẹ mkpòro-a, mu nò; opfu lẹ mu ezi ozi-oma Chileke-a. ¹⁴ Obenu l'ò tò dũdu iphe, mu eme l'èbe abù lẹ mu pfuladaru ngu iya; g'ò tò dũ g'ò bụ l'è guderu ngu egude ì nòdu eme iya. G'ò bũchiaru iphe, ì tũru obu ngu onyo eme.

¹⁵ Mu -jeshia epfufu; mu asù l'ò gbè dũ g'agbafù, ò gbafuru l'ibe ngu kẹ nwa teke onò bụ gẹ gu l'iya emechaa buwarurò jasù. ¹⁶ A makwarù-a l'ò bụ obu; òlè ò tò bũzièkwa ohu nta-a; ò kaakwa ohu mma. Nta-a bẹ ò bũwaa nwanna anyi, anyi yeru obu; kelekele kẹ mbèdua. Gùbedua l'akakwa iya nù eye obu; eshinu ò bụ ohu ngu; bya abũkwaruphò onye yee Nnajiuphu tũgbawaru buru nanù.

¹⁷ Mbù-a; ọ -bùrupho l'ì gùru mu-a l'onye gù l'ìya tùkoru ejeru Kéreshi ozi; nata iya ọkpobe anata g'i gege anata mu ọme ọo mu byaru. ¹⁸ Ọ -bùru l'o nweru iphe, dù ẹji, o meru ngu; ọ -bù l'o nweru ụgwo, o ji ngu; tùko iya bo mu. ¹⁹ Oo mbèdua l'a-pfù ngu iphe ọbu, o ji ngu ụgwo iya ọbu. Ọ kwa mbèdua, bù Pọlu bẹ gude ẹka mu dee iphe-a l'ẹkwo. Mu te ejekwaru ngu rọ epfuru l'ì bù onye ụgwo mu; mbù l'ì ji mu ụgwo ndzù ngu l'ophu. ²⁰ Sù-a; nwanna mu; iphe, mu epfu opfu iya; jiko bù g'i yeru mu ẹka-o; eshinu anyi tùkoru bùru ndu kweru kẹ Nnajiuphu; g'i meerọ g'obu guzeta mu; eshinu anyi lẹ Kéreshi tùkoru tughba bùru nanù.

²¹ Iphe, mu gude mu nọdu ederu ngu ẹkwo-ozì-a bụkwa lẹ mu maru l'ii-meru mu-a iphe, mu sùru g'i mee; mbù mee ya meru etsutsu iya ye iya. ²² Ọzo, mu e-pfufu-a bù g'ì kwakọberu mu ẹka mu a-nọdu mẹ mu -bya. Lẹ mu arikwa lẹ Chileke e-mekwarù-a unu iphe ono, unu shihawaa pfutaru iya opfu iya ono; oo-mekwaa gẹ mu bya k'ophu anyi l'unu a-hụma.

Ekele, Pọlu gude akpọ-chi ozi-a ishi

²³ Epafurasu l'ekelekwa ngu rọ-o. Mu l'ìya bẹ tùkokwaru nọdu mkpọro l'ẹka-a l'opfu ẹhu Kéreshi Jizọsu. ²⁴ Ẹphe nọdu ekelekwa ngu phọ; mbù Maku yee Arisutakọsu mẹ Dimasu mẹ Luku. Ndu ono bẹ mu l'ẹphe tùkoru nọdu l'ẹka-a ejeru Chileke ozi.

²⁵ Gẹ Nnajiuphu anyi, bù Jizọsu Kéreshi mejeru unu eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dù.

Ekwo-ozì, E Deru Nụ Ndu Hiburu

Opfu, Chileke shi l'onu Nwa iya epfu

¹ Lẹ teke k'azụ bẹ Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya pfuru nụ ndiche anyi phẹ ugbo olemole l'uzo, dughbaa iche iche. ² O be lẹ nta, bụwaa ikpazụ-a; ọ buru onye bụ Nwa iya bẹ o gude pfuru nụ anyi. Ọ buru l'eka Nwa iya ono bẹ ọ gbẹ mee mgboko mgburugburu; ẹme ọ họtakwa iya phọ sụ l'oo ya bẹ iphemiphe kuru ishi l'eka. ³ Nwa ono egbu nwj̄inwii; shi ẹgube ono egoshi l'o nọpfo ọ Chileke egbu nwj̄inwii bụ ono; ẹme ọ buerupho ọ Chileke dụ bụ g'ọ dukota kpamu. Opfu, Nwa iya ono pfuru ereshi ire ike. Ọ buru ire ono, oore ono bẹ o gude gudeshia mgboko mgburugburu. Ọ safuchaaru ndiphe iphe-ẹji phẹ; ọ gbeshi je anọdu anọ l'imigwe l'ekutara Chileke, bụ iya bụ onye ono, kakọta ike.

Nwa ono ka ojozi-imigwe

⁴ Nwa ono bẹ Chileke meru; ọ nyibekota unwu-ojozi-imigwe; ọ bukwarupho ẹgube ono bụ g'epha, Chileke guru iya dangokwarupho ẹpha k'unwu-ojozi-imigwe. ⁵ Lẹ-a; ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:

“Oo ngu bụ Nwa mu nwoke.

E-shi ntanụ-a bẹ mu
bụwaa Nna ngu.”

Ozo buru:

“Mu a-buru iya Nna;
l'oo-buru mu Nwa.”

⁶ Tẹmanu kwaphọ teke Chileke dubataru Nwa iya ono, bụ ọkpara iya ono lẹ mgboko bẹ ọ sụru:

“G'iphe, bukpo
unwu-ojozi-imigwe
kẹ Chileke l'opfu
bakotakwaru iya ẹja.”

⁷ A bya l'eka k'unwu-ojozi-imigwe; ọ buru iphe, Chileke pfuru bụ:

“O meru
unwu-ojozi-imigwe
iya ephe buru pherephere;
bya emee ndu-ozì iya
ephe buru ọku,
enwu phoophoophoo.”

⁸ A byakwanụ lẹ kẹ Nwa Chileke ọbu ọ sụ:

“Aba-eze ngu gube
Chileke a-nọ ojeje.
Ọ buru apfubekoto
a-buru mgboro-onye-eze,
ii-gude buru eze ọbu.

⁹ Iphe, pfuru ọto dụ ngu ree;

iphe,
apfuduru-oto dukwanu
ngu ashi.

Noo g'ọ gude Chileke ono,
bụ Chileke ngu ono họtta ngu;

bya akwabẹ ngu ùbvù;
 mee ẹhu nọdu atso
 ngu ọtso;
 ùbvù mẹ ẹhu-ọtso
 ọphu kwata ka ẹ ndu
 unu l'ẹphe gba nanu shii."

¹⁰ Ozo buru;

"E-shikpoo lẹ mbu bu
 gube Nnajiuphu
 meru ali mee iphe,
 nọ iya nu;
 teme o buru ngu gude
 ẹka ngu mee igwe;
 bya emee iphemiphe,
 nọ iya nu.

¹¹ Iphemiphe ono e-mechaa
 mebyishihukota;
 obenu lẹ gubedua
 l'a-du g'i du.

Iphemiphe ono
 e-mechakwaa kashihu
 g'uwe.

¹² L'jipyakobe phe g'a
 pyakoberu ukpo;
 woru phe gbanwee
 g'a gbanweru uwe.

Obenu lẹ gubedua
 buephoo onye i bu be
 i bu;
 i nowaa g'ii-nodu
 jasu lẹ tuutuutu
 lẹ mimiimii. "*"

¹³ Too ?bu ojozi-imigwe ole be Chileke sujeru:

"Nodu mu l'ekutara
 jasu teke mu
 e-me ndu ohogu ngu
 g'ẹphe buru iphe,
 ii-zopyabe l'okpa?"†"

¹⁴ Su-a; ?bu gunu be unwu-ojozi-imigwe bukpo? Epe tukoru buru unwu-ojozi, a taa humadu l'anya, ejegbaaru Chileke ozi; bya aburu ndu Chileke yeru g'ẹphe bya eyeru ndu oo-mechaa dzota ẹka.

2

Ndzota, paru ẹka

¹ Noo g'o gude anyi jee eyefutaru ẹhu l'opfu ono, anyi numaru onoya; g'anyi ta akponyaa gee gee gee kpofu. ² Kele o -buru l'ozi ono, unwu-ojozi-imigwe zihawaru onoya be meru g'a maru l'opfu Chileke ono ere ire; k'ophu ndu jikaru iya nu yele ndu jikaru eme iphe, Chileke pfuru be o gwaru ochi, bu iphe, gbaru phe nu; ³ denu g'anyi e-shi nahu me o -buru l'anyi weru eze ndzota ono gbegelegbegele, bu ophu Nnajiuphu vuhawaa

* **1:12** 1:10-12 Gṅnaa Ebvū 102:25-27. † **1:13** 1:13 Gṅnaa Ebvū 110:1.

uzo pfua opfu iya; ndu nūmaru iya nū byakwanū bya emee g'anyi maru l'ò bụ eviya. ⁴ Chileke l'onwiya goshikwaphò l'ò bụ eviya teke ono, o gude ike iya meshia iphe-ohumalenya, dūgbaa biribiri bya eworu iphe-oma, shigbaa Unme-dū-Nsò l'èka keshikwaaruphò ndu kweru nkiya g'ò dū iya g'ò kee ya ono.

Jizosu egoshi uzo ndzota

⁵ L'ò tò bukwa unwu-ojozi-imigwe bẹ Chileke meru g'ephe buru ishi lẹ mgboko ono, e-mechaa bya nū ono, bụ iya bụ mgboko ono, anyi epfu opfu iya ono. ⁶ L'ò chia iphe, Chileke meru bñua g'e pfuru l'èkwo-opfu iya sù: "Gube Chileke;

?bụ gunu bẹ nemadzū

bụ kẹ g'i rì-vuje iya?

?Bụ gunu b'ò bụ kẹ

g'i letajẹ iya ẹnya?

⁷ I meru iya ọ ka

unwu-ojozi-imigwe

ọlwali;

nọo ọdu nwanshii;

bya eworu

ogbu-nwñinwii yele

okwabe ùbvù gude

kpube iya okpu-eze;

⁸ bya emee ya ọ

nngokota iphemiphe,

i meru ememe."*

Eshinu o meru iphemiphe nọdu iya l'èka; bñna iya bụ l'ò tò dudu g'ò ka mma l'òo iphe lanū, ọ gufuru. Obenu lẹ nta-a bẹ e teke ahụmadu g'ò shiru buru ishi iphemiphe. ⁹ Ọ chia Jizosu bẹ anyi hūmaru g'e meru iya ọ ka unwu-ojozi-imigwe ọlwali nọo ọdu nwanshii; onye e kpuberu okpu-eze, dū biribiri yele okwabe ùbvù k'ophu o shi l'eze-iphe-oma ophu Chileke eme nwuhu-chiru onyemonye. ¹⁰ Ọ bñleru-a yẹbedua, bụ Chileke, iphemiphe shi l'èka tẹme ọ buru iya nwe iphemiphe bẹ ọ gbaru l'eshi l'iphe-ehuka, onye-ndzota ono jeru dzugbua oke l'èhu iya; shi nno mee ndu dū igwerigwe g'ephe buru ndu egbu nwñinwii.

¹¹ Lẹ yẹbedua ono, bụ Jizosu ono, emeje gẹ nemadzū duebe ree l'iphu Chileke onoya; mē ndu obu, o meru g'ephe duebe ree obu tūkokwaru shi lẹ nna lanū ono. Noo g'ò gude ophu iphere adujedu iya eku phẹ unwunna iya. ¹² L'ò sukwaru:

"Mu e-me g'unwunna

mu maru ngu;

mu a-nọdu l'edzudzu-oha

gua ebvu jaa ngu ajaja.†"

¹³ Bya asukwapho: "Oo ya bẹ mu a-dakobe." Sukwapho; "Wakwa mu nò l'èka-a mu l'unwegirima ono, Chileke chiru nū mu ono."

¹⁴ Eshinu unwegirima onoya bugbaa nemadzū, furu èka fua okpa bẹ ọ gbeshierupho bya aburu nemadzū g'ephe bụ. Iphe, o gude mee nno bụ g'oo-shi l'anwuhu, ọ nwuhuru mebyia ike onye ono, bụ iya bẹ anwuhu gude ere ire; onye ono bụ Obutuswe. ¹⁵ Oo ya bụ; o shi l'anwuhu ono, ọ nwuhuru ono tọo phẹ l'egbu; mbụ ndu ono, shi eshinu ephe futaru l'eliphe nọdu buru ohu ono; opfu l'ephe atsū ebvu anwuhu. ¹⁶ Lẹ-a;

* 2:8 2:8 Gūnaa Ebvu 8:4-6. † 2:12 2:12 Gūnaa Ebvu 22:22.

ophu doru ɛnya bɔ l'ɔ tɔ bɔdu ɔnwu-ojozi-imigwe bɛ ɔ byaru g'o yeru ɛka; ɔo oshilɔkpa ɛbirihamu phɛ. ¹⁷ Noo g'o gude ɔ buru iphe, rwuberu iya erwube l'ɔ byafutaje bya aburu nemadzɔ g'unwunna iya bɔ l'uzo iphemiphe. ɔo ya bɔ g'oo-shi ɛgube ono buru phɛ onye-ishi uke kɛ Chileke; buru onye obu-imemini; bukwarupho onye e gude ire iya ɛka l'iphemiphe, oomeru Chileke; g'ee-shi ɛgube ono gɛ Chileke aguaru ndiphe nvɔ l'iphe-ɛji phɛ g'ɔ ha. ¹⁸ Yɛbedua l'onwiya jewaru iphe-ɛhuka; tɛme ɔhutama byapfutakwaa ya phɔ. Noo g'o gude ɔ nɔdu aduje ike yeru ndu ɔhutama byapfutaru ɛka nta.

3

Jizɔsu kakwaphɔ Mɔsisu

¹ ɔo ya bɔ lɛ-a; unwunna mu, dɔ nsɔ, bɔ ndu a gbɛkwapho l'imigwe kua; unu rijekponaa ɔriri kɛ Jizɔsu ono, bɔ onye-ishi-ɔzi; waa onye-ishi uke Chileke mɛ a -bya l'iphe ono, anyi suru l'ɔ bɔ ɔkpobe-opfu ono. ² Lɛ yɛbedua goshiɛkwarupho Chileke ono, hɔtaru iya g'ɔ buru onye-ishi uke iya ono lɛ ya bɔ onye o gude ire iya ɛka; ɛgube e gudekwaphɔ ire Mɔsisu ɛka l'ɔzi, o jeru ndu ɔnu-ulo iya. ³ ɔle ɔ gbakwarɔ g'a ka aja Jizɔsu ajaja eme lɛ Mɔsisu; mbɔ ɛgube ono aakajɛ akwabɛ onye kpuru ɔlo ɔbvɔ; eme l'ɔlo ɔbu l'onwiya ono. ⁴ A makwarɔ-a l'ɔ tɔ dɔdu ɔlo, abɔdu nemadzɔ kpuru iya; obenu l'ɔo Chileke bɔ onye mekwanuru iphemiphe. ⁵ Sɔ-a; Mɔsisu bukɛkwapho onye-ɔzi kpɔ. O goshiru Chileke lɛ ya gbaru g'e gude ire iya ɛka l'ɔzi, o jeru ndu ɔzurelu l'ophu, bɔ ndu ɔnu-ulo Chileke. ɔ buru iya goshiru iphe, Chileke mechaarɔ mee l'iphu. ⁶ A byakwanɔ lɛ Kɛreshi; ɔ buru Nwa, eleta ɔlo Nna iya ɛnya. Nna iya ono bɔ Chileke. O goshikwaphɔ Chileke l'ɔ gude ire iya ɛka. ɔ buru anyi bɔ ɔnu-ulo Nna iya ɔbu mɛ ɔ -buru l'ɔkpoma shihuru anyi ike; anyi dobe obu l'iphe ono, anyi ele ɛnya iya ono.

Chileke e-me gɛ ndu nkiya tɔta unme

⁷ Unme-dɔ-Nsɔ pfukwaru sɔ:

“Teke unu nɔmaru olu

iya ntanɔ-a;

⁸ unu ta akpɔ-chikwa

obu unu

gɛ ndiche unu phɛ shi

kpɔ-chia ya

teke ono ɛphe kwefuru

iya ike l'ɛchiɛgu;

teke ono,

ɛphe shi anɔduje ahɔ

mu ama onoya.

⁹ ɔ buru l'ɛka ono bɛ

ndiche unu phɛ

nɔru hɔa mu ama;

bya adalekwaa mu

phɔ adale;

l'ɛka ɛphe

hɔmakwaru-a iphe,

mu meru l'ime

ɔkporo apha labɔ.

10 Ọ bụru iphe ono meru
 g'ọ gude ọgbo teke
 ono mee ẹhu ghua
 mu egbu mu sụ:
 'Ndu-a bẹ egomunggo phe
 jephuhuakwaru
 ejephuhu;
 ọphu ẹphe amadụ iphe,
 mu sụru g'e meje.'

11 Ọ bụru iya bụ l'ẹphe
 akpatsu oke-ẹhu-egbu mu;
 mu ria angụ sụ: 'Ẹphe
 ta abyadụ anọdu
 l'ọkpoku mu.' **

12 Ọo ya bụ; unyunna mu; unu kwabekwaru onwunu ẹnya g'ọ tọ du onye ejo ọkpoma a-du l'echilabọ unu; ọphu ọ du onye a-buru onye te ekwetajedu iphe, Chileke epfu; shi nno haa etsoru Chileke ono, bụ ọphu dzu ndzu ono. 13 Ọ chia iphe, unu a-nodu eme bụ g'unu pfushijeru nwibe unu opfu ike mbọku-mbọku, a gbeshikpowaru kua "Ntanu" g'ẹphe haa iphe-ẹji g'ọ tọ du onye iphe-ẹji e-dephu. 14 L'anyi tukokwaru buru ndu ẹphe lẹ Kéreshi tukoru gbaru mgba l'iphe nkiya mẹ ọ -buru l'anyi pfushikpọerupho ike l'iphe ono, anyi shi lẹ mbụ dobe ọkpoma ono jasụ l'ikpazu.

15 Eshinu e deru sụ:
 "Teke unu nūmaru olu
 Chileke ntanu ọwa;
 unu ta akpọ-chikwa
 obu unu
 gẹ ndiche unu phe
 shi kpọ-chia ya
 teke ono,
 ẹphe kwefuru iya
 ike ono.†"

16 ?Bụ ndu ole bẹ nūmabebecharu olu Chileke ono bya ekwefukwaru iya phọ ike? ?Tọ buedu ndu ono, Mosisu dufutaru l'alijiputu onoya? 17 ? Bụ ndu ole bẹ kpatsukpọerupho Chileke ẹhu egbu ukporo apha labo? ? Tọbudu ndu meru iphe-ẹji; e mechaa odzu phe dakaa l'echiegu? 18 ?Bụ ndu ole bẹ ọ riru angụ sụ l'ẹphe ta abyadụ anọdu l'ọkpoku iya-a? Tọbudu ndu ono, ekwedu eme iphe, ọ pfuru onoya. 19 Ọ n'iya bụ l'anyi humawaru l'ọ to kwedu g'ẹphe nodu l'ọkpoku iya kele ẹphe te ekwedu mee g'ọ pfuru.

4

1 Ọo ya bụ lẹ-a; l'eshinu Chileke kwewaru anyi ukwe-iphe l'anyi a-bata l'ọkpoku iya; gẹ ndzu guje anyi g'anyi kwabẹ ẹnya g'ọ tọ du onye aa-sụ l'ọ metaru iphe, e-me g'ọ to rwu ẹka ono. 2 Kele ọ kwaphọ gẹ ndiche ono, Mosisu edu ọzo l'echiegu ono nūmaru ozi-oma ono bụ g'anyibedua nūmaru iya nta-a. Obenu l'opfu ono, ẹphe nūmaru onoya ta adudu urwu, ọ baru phe; kele ẹphe nūmachaaru ukwe-iphe, Chileke kweru bya emee g'ẹphe ta anūmaduru iya. 3 L'ọ bukwapho anyibe ndu nūmaru ozi Chileke ono -kweta; anyi anodu l'ọkpoku iya. L'ọ pfuakwaru sụ:

* 3:11 3:11 Gūnaa Ebvū 95:7-11. † 3:15 3:15 Gūnaa Ebvū 95:7.

“Ēphe kpatsuru
 oke-ēhu-eghu mu;
 mu ria angū sū:
 ‘Ēphe ta abyadū anōdu
 l’ōkpoku mu.*, ”

O pfua ya egube ono l’eka ozi iya gbekwa bvuhawaro e -shi teke o meru mgboko. ⁴ L’o dukwaru eka e deru pfukuta mboku k’esaa su: “O be le mboku k’esaa; Chileke tuta unme iphemiphe, o meru.” ⁵ Ōle o pfukwarupho l’eka lanu ono su: “Ēphe ta abyadu abata l’okpoku mu.” ⁶ Su-a; o dukwarua ndu a-nodu iya nu; obenu le ndu ono, vuru uzo numa ozi-oma ono ta abahuduru l’eka ono; kele epe kwefuru ike. ⁷ Noo g’o gude Chileke gbeshikwa bya eworu mboku ozo dobe, bu iya bu “Ntanu-a.” A bya anokpoakwaro odu shii g’abahū ono rwuhuchaaru; teme Chileke shi l’onu onye eze phe teke k’ichee, bu Dēvidi pfua opfu iya l’eka ono, e pfuhawaru l’o suru:

“Teke unu nūmaru olu
 iya ntanu-a;
 unu ta akpo-chikwa
 obu unu.”†

⁸ Kele ome Jioshuwa meru epe tuta unme obu; me e tege epfuhakwa k’edobe mboku ozo. ⁹ Oo ya bu le teke ndu ke Chileke a-tuta unme obu abyakwadu abyabya. ¹⁰ Onyemonye, yeke Chileke no atuta unme be ta aduedu ozi, oojekwadu; egube ono, Chileke eje ozi nkiya ono. ¹¹ Oo ya bu; g’anyi kukebe ehu nodu l’okpoku iya ono; a -nonya o duru onye ekwefu ike g’ephebedua.

¹² L’opfu Chileke dzukwa ndzu bya ere ire. O kakwa ogu-echi, atsu akpatiphu labo atsu nko; k’opfu qosujaje nemadzu su-rwua mgbaka okpu yee umi iya; mbu su-rwuchaa eka obu nemadzu no; uche iya nodu iya. Qovofutajehaa iphe, nemadzu arj mekpoo ge nemadzu gbaru l’ime obu iya. ¹³ Ophu o dudu iphe, no le mgboko, duru ophu Chileke ahumaduru. Iphemiphe, no le mgboko gbakota oto dabiyuru l’ebederebadara l’iphu Chileke. O buru Chileke ono bu onye anyi pfufutaje l’iphu iya kokota iphe, anyi meru.

Jizosu bu Okalibe ishi uke Chileke

¹⁴ Noo ya bu; unu g’anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi suru l’o bu okpobe-opfu ono ike; kele anyi nweru Okalibe ishi uke Chileke; onye tukoru igwe l’opfu ghakota je anoduro l’imigwe eka Chileke l’onwiya no. Onye ono bu Jizosu, Nwa ke Chileke. ¹⁵ Okalibe ishi uke Chileke ono, anyi nweru onoya ta abukwa egube onye ata amajeduru eka anyi du arwuhu.

Onye anyi nweru bukwa onye ohtama, du iche iche byapfutawaru g’oo byapfutaje anyi ono; ophu o meduru iphe-eji. ¹⁶ Oo ya bu; g’obu shihu anyi ike g’anyi jerwua aba-eze eze-iphe-oma ono; k’opfu a-phuru anyi obu-imemini; l’eemeeru anyi eze-iphe-oma yejeru anyi eka le mkpa.

5

¹ L’iphe, bukpo onye-ishi uke Chileke g’ephe hakpo be bukwa ndiphe edzukobeje shi l’echilabo phe hota iya woru iya mee onye a-no-chijeru oha l’iphu Chileke; nuje Chileke iphe, ndiphe nuru iya; gwejekwarupho Chileke ngweja k’iphe-eji phe. ² Yebedua ejije obu oyi; etso ndu eshiswe

* 4:3 4:3 Gūnaa Ebvū 95:11. † 4:7 4:7 Gūnaa Ebvū 95:7.

uzo; opfu l'ephe bu ndu amadu iphe; eshinu yebedua l'onwiya bukwapfo onye ahajekwarupho du arwuhu. ³ Eshi ophu yebedua bukwapfo onye emesweje nu be o gwefutajenurupho Chileke ngweja k'iphe-aji ophu yebedua l'onwiya meru; yele ophu oha meru. ⁴ Iphe ozo bu; l'o to dukwa onye agbeshije hota onwiya kwabe ubvu-a. Oo onye Chileke l'onwiya hotaru abujeru iya, bu iya bu g'o hotaru Eronu le teke ndiche.

⁵ Nokwapfo g'o to budu Kereshi gbeshierupho; kwabe onwiya ubvu k'eme onwiya onye-ishi uke Chileke. O Chileke be suru iya:

"Oo ngu bu Nwa mu
nwoke.

E -shi ntanu-a be mu

bukwaa Nna ngu."*

⁶ O byakwa epfu-a l'eka ozo su:

"I bu onye uke Chileke

jasu le tuutuutu

le mjimiimii;

ge Melikizedeku bu iya."†

⁷ Teke Jizosu bu l'eliphe owanawa be o shi anoduje akwa ekwa akwashi enya-mini g'oo-dzota iya g'o to nwuhu. O pfua nno; Chileke numa olu iya; eshi ophu o bu onye ewodaje onwiya ali kwabe Chileke ubvu. ⁸ Su-a; a makwaru-a l'o bu Nwa ke Chileke; ole oo iphe-ehuka, o jekotaru be o gude nwuta iphe, eme iphe, Chileke suru g'e meje bu. ⁹ O buru g'o tukoadaru ge Chileke tüberu meebekota be o byaru aburu onye adzotaje iphe, bu ndu eme iphe, o pfuru; dobe jasu l'ojejoje. ¹⁰ O buru Chileke kuru iya mee ya onye-ishi-uke jasu le tuutuutu le mjimiimii ge Melikizedeku bu iya.

Anma okwa g'a ta ala azu

¹¹ O duru igwerigwe iphe, anyi gege epfu phota iphe owanawa; ole ootsu l'ehu g'ee-shi kporu iya unu; kele iphe te edojeedu unu enya egwegwa.

¹² Ole e -pfujekpoo ya epfupfu nta-a be o gbaakwaru g'unu gege abuwaru ndu ezi ndu ozo iphe; obenu l'unu gb'e bya aburu ndu gbaru g'aa-nodu ezi unu iphe, gbaru g'unu vuru uzo maru iya l'opfu Chileke. Unu bya aburu ndu angukwadu era; l'unube ndu gege anodu eriwaa nri. ¹³ Onye angukwadu era bu nwaswa be o bu. Opfu k'apfubekoto teke edodu iya enya. ¹⁴ Obenu le nri bu ke ndu buwaa ogerenya; ndu a zuwaru azuzu ephe mawaru iphe k'opfu bu: ephe -lee iphe enya; ephe a-makharu ?o du ree to o du eji.

6

¹ Eshinu o du egube ono; unu g'anyi tuko gwobe iphe ono, gbaru g'anyi vuru uzo maru iya l'ozi ono, e ziru anyi le ke Kereshi ono; yeru eh u l'anwu iphe, e-me g'anyi buru ndu karu enya l'ozi ono. G'anyi ta abyashi agaru k'egbube ishi ezi ndu k'ono ozo; le ndu k'ono be unu mahawaru. G'anyi wofu obu l'ari l'oo iphe-oma, anyi metaru be Chileke e-gude dzoo anyi, me l'ekweta ke Chileke; ² me le k'eme baputizimu; me abyabe nemadzu aka l'ishi; me k'eshi l'onwu teta; me k'ikpe ojejoje ono. ³ Ono be anyi e-me-a me Chileke -kwe.

⁴ Kele ootsukwa l'ehu g'izimanu e-shi lwaphuta phe azu; mbu ndu iphe, shi dowaa enya; iphe-oma, shi l'imigwe ono shi ruwaa phe aka; teme ephe shi anatajewaa Unme-du-Nso; ⁵ ephe shi anumajewaa okpobe-Opfu

* 5:5 5:5 Guna Ebu 2:7. † 5:6 5:6 Guna Ebu 110:4.

Chileke ono; mawaru k'ike, dū l'ogbo ophu abyany; ⁶ mbū ndu tūkoru iphemiphe ono, makotaru bya agbakuta iya azū; lekebe enya akpopyabe Nwa Chileke l'oswebe ozo; eme iya iphe-iphere l'edzudzu-oha.

⁷ Sū-a; l'ali, echeje mini, igwe edzejeru iya tekenteke; bya egudeje iya eme g'iphe, a kuru iya baaru ndu kuru iya nū l'urwu be Chileke a-gokwaru onu-oma nū. ⁸ Obenu l'ali ophu buepho ewu-óbvú yee ogarambo be efu iya nū bū mkpokoro ali. Ali k'ono phoduru nwanshii; Chileke atua ya onu. Ee-mechaa; ooburu oku, e-tsufu iya.

⁹ Ole-a; ndu mu yeru obu; anyi epfukwaa egube-a bukwa eviya; ole anyi makwaru-a ree l'unu e-tsoru-a uzo ophu ka ree, e-me ge Chileke dzota unu.

¹⁰ Le Chileke ta adukwa onye oomeje iphe, apfuduru-oto. O to zohakwa ozi, unu jeru; ophu oo-zohakwa g'unu gude yehawaru unwunna aka me ophu unu eyekwapho nta. Iphe ono tūkoru egoshi l'unu yeru iya obu.

¹¹ Iphe, agu anyi bū g'onymonye le g'unu ha meje goshi ge ke Chileke aphu-beru iya l'ehu; meje iya egube ono jasū l'ikpazu g'iphe, unu ele enya iya erwua unu aka. ¹² Iphe, anyi ese iswi iya bukwa g'unu ta aburu ndu enyiru. G'unu nwuchia aka ndu ono, gude ekweta, ephe kwetaru opfu Chileke me ata nshi, ephe ata gude anata iphe ono, Chileke kwegbaaru ukwe iya ono.

Aburu eviya k'ukwe-iphe Chileke

¹³ Sū-a; teke ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe-iphe onoya be bukwa onwiya be o gude riaru iya angu iya; eshinu o to duedu onye ozo, kabaa ya shii k'egude ria angu obu. ¹⁴ Tobudu iya bu; o su: "Mu gofutajeru ngu onu-oma; mee g'unwu ngu kwata du igwerigwe." ¹⁵ Ébirihamu mechaa ta nshi; jasū iphe-oma ono, rwu iya aka. ¹⁶ Onye eri angu bu epa onye ka iya shii be oogudeje ria ya; teme o ndu abujeru: a -guwaru enwa ye l'iphe, aatu ego; k'igoligoli alaa. ¹⁷ Kele Chileke eme g'o doo phe enya; mbū ndu ono, a-nata iphe ono, o kweru ukwe iya onoya; le ya ta ayidu gbanwee iphe, ya kweru ukwe ememe; o riru angu ye iya. ¹⁸ Sū-a; Chileke kweru anyi ukwe-iphe; teme o bya eriru angu ye iya. Uzo iphe labo ono buchaa iphe, ta agbanwedu agbanwe; teme o bukwarupho iphe, Chileke ta ayidu dzuru aka ye. Oo ya bu g'obu eshihu anyi ike; anyibe ndu gbpafuru iya nū g'o dzoo anyi; g'anyi te eje abo obu ebo k'a maru: ?oo-nua anyi iphe ono, anyi ele enya iya ono. ¹⁹ Iphe ono, anyi ele enya iya ono emeje g'obu bvuru anyi ebvuru. Oosedeye anyi obu l'eka lanu mee ya g'o nguru anguru. O mewaru anyi bahu l'ime ime eze-ulo Chileke, bu iya bu aka Chileke l'onwiya no l'imigwe. ²⁰ Oo Jizosu bu onye vuru uzo bahuchiru anyi l'eka ono; kele oo ya buwaa onye-ishi uke Chileke. O buru iphe, ooburu bu ono jeye le tuutuutuu le mimiimii, bu iya bu ge Melikizedeku bu.

7

Melikizedeku shi buru eze bya aburu uke Chileke

¹ Melikizedeku ono, anyi epfuru ono shi buru eze ndu Salemu teke k'ichee; bya aburu onye uke Chileke; mbū Chileke, bu Okalibekangokotaru-nu. O gbaru Ébirihamu ndzuta teke o shi ogu, ephe gbushiru ndu eze alwa; bya agoru onu-oma nū iya. ² Ébirihamu bya eworu iphemiphe, o lwutaru l'ogu; kee uzo iri; nū iya uzo lanu. A -kakahakpo epa Melikizedeku be iphe mbū, o bu bu: "Onye eze, pfuberekoto." Epha

iya bufukwaapho Onye eze, shi le Salemu, bu iya bu Onye eze ke nchi-odu-doo. ³ Melikizedeku te enwedu ne; ophu o nwedu nna; ophu o nwedu okpa-ipfu, o shi; ophu o nwedu teke o shi; ophu o nwedu teke o no-beru. Oo ya bu l'ọ duwaa ge Nwa Chileke; opfu l'ọ buwaa onye uke Chileke jasụ le tuutuutuu le mjiimiimii.

⁴ Sụ-a; ?unu humaru ge Melikizedeku ono bu-be oke nemadzu; o gbẹ buchiaru yebedua be Ebirihamu ono, bukpuo ya bu onye-iche anyi ono gbẹ kee iphe, o kwataru l'ogu uto iri; woru uzi lanu woru nu iya. ⁵ O kwa ndu-uke Chileke, shi l'awa Livayi kpu be ekemu Mosisu suru ge ndu Izurelu keje iphe phe uto iri woru uzi lanu nuje phe. O buru phe be ekemu suru ge phe nataje unwune phe iphe ono; mbu eka phe l'ephẹ gbekwa tukokwaa buru unwu Ebirihamu. ⁶ Obenu le Melikizedeku ta abudu oshilokpa Livayi. Ebirihamu ono gbẹ woleru-a iphe, o nweru kee uto iri; woru uzi lanu nu iya. Melikizedeku bya agoru onu-oma nu Ebirihamu ono, Chileke kweshiru ukwe-iphe ono. ⁷ A ta tudu iya ego k'amaru: ?onye ago onu-oma be ka onye ogoro iya shii too. ⁸ A bya l'ehu ndu-uke Chileke ono, shi l'awa Livayi ono; o buru ndu e-mechaa nwuhu anwuhu be anataje oke-lanu-l'uto-iri ono. Teke a byakwanuru l'ehu ke Melikizedeku; o buru onye ekwo-opfu Chileke pfuwaru l'ọ too nwuhudu anwuhu be nataru iya nu. ⁹ Mu -jeshia ya epfupu mu asu le Livayi kwapho, aapfujeru oke-lanu-l'uto-iri nu ono be gbewaa l'ime Ebirihamu pfukwapho oke-lanu-l'uto-iri nkiya. ¹⁰ Noo kele o nowaa l'ime ehụ ndiche iya phe teke ono, epe le Melikizedeku dzuduru ono.

¹¹ O -buru l'aduebe ree shi l'eka ndu-uke ke ndu Livayi; g'ọ bu iya be a gbaberu okpa nu ndiphe ekemu-a; ?buhunu gunu meru g'ọ gude mkpa onye-ishi uke ozo dukwadu, bu onye ophu a-du ge Melikizedeku, abudu onye ophu du ge Eronu? ¹² Oke teke Chileke gbanwewaru uke iya bya anaa uke ozo, ye le ophunapho agbaedu; oo ya bu l'ọ gbanwefutaje ekemu pho, o tuhawaru pho. ¹³ Kele onye eepfu opfu iya-a bukpokwaro onye okpa-ipfu ozo; ophu o dudu onye ipfu phe, jejeru ozi uke l'iphu oru-ngweja Chileke. ¹⁴ A makahakwaru le Nnajiuphu anyi shi l'okpa-ipfu Jiuda. Ophu o dudu teke Mosisu photajeru Jiuda teke o pfuru opfu ke ndu-uke Chileke.

Onye uke ozo, du ge Melikizedeku

¹⁵ Mbu l'iphe, anyi epfu kabakwaa edo enya; me o -buru l'onye-ishi uke ozo, du ge Melikizedeku futaru. ¹⁶ Abu uke nkiya ta abuekwa nsọ nsọ me ekemu ekemu, nemadzu tushiru dobe be o gude buru iya. O kwa ike ke ndu ojeoje ophu o dzu be o gude buru onye uke Chileke. ¹⁷ L'e dekwaru su: "Ii-buru onye uke Chileke jasụ le tuutuutuu le mjiimiimii, bu iya bu ge Melikizedeku bu iya." ¹⁸ Kele ekemu pho, Chileke tuhawarupho be Chileke nwuchiakwaru; kele o too redu ire; teme o buru mkpokoro iphe. ¹⁹ Iphe, o gude o du egube ono bu l'ekemu Mosisu ono ta adudu onye o duru ike mee g'ọ duebe ree l'iphu Chileke. Nta-a be anyi elewaa enya iphe, ka ree. O buru iphe ono, ka ree ono, anyi ele enya iya ono be anyi shiwaa akpo-kube Chileke ntse.

²⁰ Ozo bu le Chileke riru angu ye l'aburu onye uke nkiya. Ndu uke k'ophunapho be e te riduru angu ye le nkephe. ²¹ Obenu le Jizosu be Chileke meru onye uke bya eria angu ye iya teke ono, o suru:

"Nnajiuphu ribuwaru angu;
ophu o gbanweedu iphe,

o tüberu ememe.
Ii-buru onye uke

Chileke jasu l'ojejoje.”*

²² O buru angu ono, Chileke riru ono meru Jizosu o buru onye Chileke gude egoshi l'ogbandzu owa-a, ya riru angu ye-a ka akahu iya ree.

²³ Iphe ozo bu le ndu-uke Chileke k'ono du igwerigwe kele anwuhu te ekwejedu g'ephe nopyabe iya. ²⁴ Obenu le Jizosu buepho uke, o bu; bushia ya ike; opfu le yebedua a-no je aduwaruroya. ²⁵ O buru iphe ono meru g'o gude o nodu aduje ike dzoo ndu gb'e iya l'eka lwapfuta Chileke; dzoo phe okpobe adzodo; noo kele yebedua dzuwaa ndzu ojejoje epfuje anu Chileke l'iswi ehu phe.

²⁶ O buru egube onye-ishi-uke ono be mkpa iya duru anyi; onye du nso ophu o dudu iphe-eji, o mejeru. Chileke hofuru iya iche l'echilabo ndu iphe-eji bya ewolia ya doghakota iphe, bukpo eligwe l'ophu. ²⁷ Ndu-ishi uke Chileke ophu, shi l'okpa-ipfu Livayi pho shi anoduje egwe ngweja mboku-mboku. Ephe shi anoduje egwe ngweja ono k'iphe-eji phe bya egwedokwaru iya pho oha l'ophu. Obenu le Jizosu be o to gbaduru g'o gwee nkiya g'ephebedua. O gweru nkiya ngwe lanu sefu eka. Ngwe lanu ono bu ophu o gude onwiya gwee. ²⁸ Kele ekemu Mosisu bukwa nemadzu mmanu be o suru g'ephe buru ishi uke Chileke; mbu nemadzu mmanu, ahajeru meswee nu. Obenu le g'a nonyaaru Chileke bya eria angu pho shi egube ono nwuchi ekemu ono be o hotaru Nwa Chileke mee ya onye-ishi uke iya. Yebedua, bu Nwa Chileke ono be meebewaru iphemiphe le ke ge ndiphe e-meje bata l'eka Chileke no; ge Chileke tüberu iya. Iphe ono be o meebewaru g'oo-du jasu le tuutuutu le mimiimii.

8

Jizosu onye-ishi uke k'ogbandzu ophuu

¹ Waa iphe, bukpo ishi iphemiphe ono, anyi epfu ono bu owanawa: anyi nweru egube onye-ishi uke Chileke ono; onye ophu no anoo l'imigwe l'ekutara aba-eze Okalibe-kangokotaru-nu. ² Yebedua eje ozi uke nkiya l'eka Chileke no gedegede, bu iya bu l'eze-ulo Chileke ophu no l'imigwe. Ulo k'ono ta abudu nemadzu gude eka mee ya. O buru Chileke l'onwiya meru iya.

³ Liphe, Chileke hota-doru iphe, bukpo ndu-ishi uke iya bukwa g'ephe nuje iya iphe, ndiphe nuru iya; waa g'ephe gwejekwaru iya pho ngweja. Oo ya bunu l'o gbaru g'onye-ishi uke owa-a nweru ngweja, oo-nodu egwe.

⁴ Su-a; ome Kereshi ono no l'eliphe-a me e te ekwekpokwanu g'o buru onye uke Chileke; eshinu ndu bu uke Chileke ke mgboko-a egwejeru Chileke ngweja le g'a turu iya l'ekemu ndu Jiu. ⁵ Iphe, ephe emeje l'eka eegwejeru Chileke ngweja le mgboko-a bukwa iphe yeru ophu onye-ishi uke k'anyi ono eme l'imigwe; ke mgboko-a bukwa onyonyo nkiya l'imigwe. Le teke Mosisu eme g'o kpobe ulo-ekwa, eegwejeru Chileke ngweja ono le teke ndiche be Chileke sukwaru iya: “Nyatakwa gi mekotakpoepho ulo obu g'o duepho ge ya turu ngu onu iya l'eli ubvu pho.” ⁶ Obenu le ge o du nta-a be Chileke ziwaru Jizosu eje ozi uke iya; mbu ozi ophu okwa iya kwata ka shii; eme le ke ndu-uke k'ophunapho. Nokwapho g'ogbandzu ophu shi iya l'eka o gude gudegbabe Chileke ye nemadzu kwata ka akahu iya ree; eshinu o shi l'ogbandzu k'owa-a; kwee anyi ukwe-iphe, ka ree; eme l'ophu o shi l'ophunapho kwee.

* 7:21 7:21 Gūnaa Ebuu 110:4.

⁷ Lẹ-a; ọ -bù l'ùta ta adù l'ogbandzu kẹ mbù m'o to jekwa iya enwuchi k'agba ndzù ọzo. ⁸ Obenu lẹ Chileke tarù ndu nkiya ùta teke ndiche. Ọ suru phẹ:

“Mbọku abyakwa;
nokwa iphe, Chipfu epfu;
teke mu l'ọnu-ùlo Ízurelu
waa ọnu-ùlo Jiuda a-gba
ndzù ọphúú.

⁹ Ono taa duedu g'ogbandzu
ọphu mu lẹ ndiche phẹ
gbaru teke ono,
mu kpùtaru phẹ
l'ẹka kpùfuta l'alì
Ijiputu ono.

L'e mechakwaaru;
ẹphe mebyia
ogbandzu mu l'ẹphe;
ọphu mu
eyebaeduru phẹ ọnu.

Nokwa iphe, Chipfu
eepfu.

¹⁰ Chipfu sùkwapho:
Ọwa-a bù ogbandzu
mu l'unwu Ízurelu
a-gba mẹ o -rwuepho
teke ono.
Ekemu mu bẹ mu
a-tùshi ye phẹ
l'egomunggo.

Ọ bọru l'ime ọkpoma
phẹ bẹ mu e-de
iya edede.
Mu abọru Chileke phẹ;
ẹphe abọru ndibe mu.

¹¹ Ọ tọ duedu onye
ejekwadu ezi nwibe iya;
ọzoo ziahaa nwune
iya sù iya:

'Maru Chipfu'.
Noo lẹ g'ẹphe ha a-tùko
maru mu;
nwata mẹ ọgerenya.

¹² Mu a-phuru phẹ
obu-imemini l'emeswe,
ẹphe mesweshiru mu.
Ọphu mu anyatabaedu
iphe-ẹji,
ẹphe meshiru mu.”*

¹³ Sù-a; eshinu ogbandzu-ọphúú-a byaru bẹ kẹ mbù phọ buakwa akahù-
iphe. Tẹme iphe, bukpoọ iphe, akahùwaa akahù bya atsùhuwaa mẹe ta
adudu g'ọnono-beru; l'oo-chìhu.

* 8:12 8:8-12 Gúnaa Jier 31:31-34.

9

Abaru Chileke eja l'uzo k'akahu me k'ophuu

¹ Su-a; ogbandzu mbu ono nwekpokwaaru nsò nsò, a turu g'e dobeje me a -nodu abaru Chileke eja bya enwekwarupho ulo, nemadzù gude eka mee, aanoduje me a -nodu egwekwaru iya pho ngweja. ² Kele a kpoberu eze ulo-ekwa. L'ime mkpuru iya ke mbu be e doberu oroku; waa teburu, aatukobeje buredi, duru Chileke ichi. Mkpuru ke mbu ono aza Eka-du-nsò. ³ A bya le mkpuru k'ebò eku Eka-kakota-adu-nsò bu ekwa be e gude gebuta iya. ⁴ Iphe, du iya nu buru oru-ngweja, e meru le mkpola-ododo g'akpoje unwu-isensu oku; waa okpoko ogbandzu, e gude mkpola-ododo kwekota mgburugburu. Iphe nogbaa l'ime okpoko ono bu ite, a wuru le mkpola-ododo. Iphe, no l'ime ite ono buru nri ono, bu mana; yee mgboro Eronu; mbu mgboro ono, rwuru irwu tua ige ono; waa mkpuma labo ono, e deru ekemu iri ono, bu mkpuma ogbandzu onoya. ⁵ Iphe, du l'eli okpoko ono buru ojozi-imigwe labo, bu Chierobimu, egoshi odu-biribiri Chileke. Ephe woru nkù phe sashia gude gbobuta eka ono, Chileke aphujeru ndu nkiya obu-imemini; guaru phe nvu l'iphe-eji, ephe meru ono. O gbabeepho be e-pfubaa ono tua ya jalaa.

⁶ O buru eka ono, e meru egube ono be ndu-uke Chileke abahuje l'ime mkpuru ke mbu onoya mboku-mboku je eje ozi uke, gbaru phe nu. ⁷ A bya le mkpuru k'ebò pho; o buerupho onye-ishi uke Chileke kpeekpu l'abahuje iya. Abahu ono, gobahuje iya ono bukwa mgbo lanu kpoloko l'apha. Ebe o yikwa bahu iya me o -gudedu mee-iphe, oo-gude gwee ngweja ehu onwiya yelee mee-iphe, ophu oo-gude gwefu iphe-eji ndu ke Chileke meru l'ebe ama ono. ⁸ Waa iphe, Unme-du-Nso gude iphe ono eme go doo anyi enya bu owanawa. Le teke ono, eka ono, nemadzù gude eka mee ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nokwadu be e teke aguhadu uzo, e shi abahu l'eka Chileke no g'onymonye bahu. ⁹ Eka ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nokwa onodu etu, egoshi iphe, eme nta-a, bu iya bu l'iphemiphe, a nuru Chileke mee iphe, bu ngweja, e gweru nu iya l'eka ono ta ayidu mee g'obu onye abaru Chileke eja nmabuhu iya ikpe. ¹⁰ O tukoru buru nsò nsò, eemegbaa ala le ke nri; me k'iphe, aangù angungu; mekpoo ke nsò nsò, du l'asashi iphe, e gudegbaa mee k'abaru eja ono. O tukoru buerupho nsò nsò ke mgboko-a, Chileke suru g'e tsoje jasu teke ya e-goshi uzo ophuú, ee-shije abaru iya eja.

¹¹ Obenu le nta-a be Kereshi byawaru bya aburu onye-ishi uke Chileke; mbu onye-ishi uke k'uzo ono, ka ree ono, Chileke goshiwaru nta-a ono. Eka o jeru ozi uke iya kakwa shii bya abukwarupho eka Chileke ka egude mee g'iphe, ya tuberu le k'adzota ndiphe ono meebekota ge ya tuberu iya. Eka ono ta nodu le mgboko owa; eshinu o to budu eka nemadzù gude eka mee. ¹² O to bukwa mee egbu ozoo mee eswi be o gude bahu; oo mee nkiya gedegede be o gude bahu l'eka ono du nsò ono ugbo lanu; k'ophu anyi a-buru ndu a gbataru l'itumo jasu l'ojejoje. ¹³ Le mbu be oobujeru e wotawaa mee egbu; ozoo mee eswi; ozoo ntu nwada eswi, a kporu oku woru phee ndu turwuru nsò; l'o mee ndu obu ephe adubebe ree le ge nsò ekemu phe gude du. ¹⁴ Eshinu o du nno eviya be mee ke Kereshi l'akabawanu ere ire. Kereshi ono shi l'eka Unme Chileke, anò je-aduwaruro ya woru onwiya gweeru Chileke ngweja, adudu eka ntui du iya. Mee nkiya ono a-kabakwaanu asafu obu anyi go du ree l'iphu Chileke; k'ophu anyi a-hakwanu eme iphe, Chileke a-nma anyi ikpe onwu; letachia enya l'ozi Chileke, bu Chileke dzu ndzu.

¹⁵ Q b̄uru iphe ono meru g'o gude ọ b̄uru Kéreshi gudegbabẹ Chileke yẹle nemadz̄u l'ogbandzu ọphúú ono. Ọo ya b̄u gẹ ndu Chileke ọtaru eshikwan̄u l'ẹka Kéreshi ọdu ndz̄u ọphúú ono, Chileke kweru ukwe iya ono jas̄uwaruro ya. Iphe, o gude ephe jee l'anọdu ndz̄u ono b̄u lẹ Kéreshi nw̄uhuwaru; gude nno gbata p̄hẹ l'iphe-ẹji, ephe megbaberu teke ono, ọgbandzu kẹ mb̄u ph̄o, shi Chileke l'ẹka ph̄o shi vukwaduru ire.

¹⁶ Ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu nkiya dukwa g'onye keru ekpe. L'ọobujekwaru; e -kee ekpe dobe bẹ aavojeadakwaa ya g'a maru: ʔonye keru ekpe ọbu nw̄uhuwaru; tẹme l'ọ duru g'ee-me iphe iya ọbu. ¹⁷ Noo l'ekpe, nemadz̄u keru te evujeduru ire teke onye ono ọkwadu ndz̄u. Teke ooreje ire b̄u mẹ onye ono nw̄uhuchaa. ¹⁸ Noo g'o gude ọ b̄uru mee bẹ e gude mee ọgbandzu mb̄u ph̄o; o reahaa ire. ¹⁹ Iphe mb̄u b̄u lẹ Mósisu pfuru ndu Ízurelu iphe, bukotakpoo ns̄o ns̄o, d̄u l'ekemu onoya g'ọ hakpoo. Ọ gbeshi ọzo bya ewota oshi isopu yẹle ẹji aturu, e meru ọ ọdu eke uswe-uswe; woru tsee lẹ mee nweswi; waa mee eḡhu; bya atsekwa ya ph̄o lẹ mini bya egude iya phedzuru l'ekwo, e deru ekemu ono; bya ephedzukwaru iya ph̄o iphe, b̄u ndu ono g'ephe ha. ²⁰ Ọ ọdu ephe iya bya epfufe s̄u: "Ọwa-a b̄u mee, egoshi l'ogbandzu unu lẹ Chileke gbaru vuwaa ire; mb̄u ọgbandzu ono, o shi goshi unu iphe, unu e-me gẹ yẹbedua emekwanaa iphe, ya pfuru unu." ²¹ Nokwaph̄o g'o woru mee ono phedzuru ọlo ono, e gude ẹkwa mee ono; mb̄u ọlo ono, aanọduje gweeru Chileke ngweya onoya; bya ephedzukwaru iya ph̄o l'iphe, buk̄poo iphe, e gude abar̄u iya ẹja. ²² Mb̄u-a; e -tsojekp̄o ya g'ekemu d̄u; l'ọ b̄uru nwansh̄i mẹ iphemiphe abukotar̄u mee bẹ eegudeje mee ya g'ọ safu d̄u ree. Tẹme ọphu aa-gbatadu nemadz̄u ab̄udu l'ọ duru iphe, e gburu gbashi mee ya.

Ẹja Kéreshi egwefu iphe-ẹji

²³ Ọ b̄u iphe, gbaru l'ememe lẹ teke ono; g'e shi lẹ ns̄o ns̄o gbashiada mee ono; mee g'iphemiphe ono, tukoru b̄uru iphe, yeru k'okpobe iya ọphu d̄u l'imigwe ono; g'iphemiphe ono t̄uko buru iphe, safuru d̄u ree. Ọle okpobe iphe ono, d̄u l'imigwe ono b̄u iphe, gbaru iya n̄u b̄u ngweja ọphu tukoru kak̄ota ọphu eegbuje an̄u gude gwee ree. ²⁴ L'ẹka Kéreshi bahuru ta abukwa ẹka eegwejeru Chileke ngweja ọphu b̄u nemadz̄u gude ẹka mee ya; mb̄u ẹka yeru ọphu b̄u okpobe iya ph̄o. Ẹka ọ bahuru buk̄wa l'imigwe gẹgedede, b̄u iya b̄u ẹka ọ n̄o l'iphu Chileke epfu opfu ẹhu anyi. ²⁵ Onye-ishi uke kẹ ndu Jiu l'egudeje mee, ab̄udu kẹ yebe onye-ishi uke ono bah̄u lẹ Ẹka-kak̄ota-ad̄u-ns̄o ono aphagapha je egwee ẹja. Obenu lẹ Kéreshi b̄u ugbo lan̄u kpoloko bẹ ọ bahuru l'ẹka ono je egude onwiya gwee ẹja. ²⁶ Odumeka bẹ Kéreshi e-je iphe-ẹhuka k'o -jehaa oojebaa; eshi teke Chileke meru mgboko. Obenu l'ọ byaru ejee iphe-ẹhuka ono mgbo lan̄u sefu ẹka; gẹ mgboko abv̄uwa-a; gude onwiya gwee ẹja nw̄uhu; shi nno gwefu iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha. ²⁷ Iphe, duru onyemonye b̄u l'onyemonye nw̄uhufutaje akp̄o lan̄u; ọ nw̄uhuchaa; iphe ọzo, e-mefuanu b̄u lẹ Chileke e-kpe iya ikpe. ²⁸ Nokwaph̄o gẹ Kéreshi gude onwiya gwee ẹja mgbo lan̄u kp̄urumu nw̄uhu g'ooshi egube ono gwefu iphe-ẹji, igwe oha meru. Oo-mechakwaa bya k'ugbo ẹbo; obenu l'ọ byaepho k'ugbo ẹbo bẹ ọ t̄o byadoeduru iphe-ẹji. Iphe, ọobyawaa b̄u g'ọ dz̄ota ndu echeru iya n̄u.

10

¹ Ekemu bukwa nwinyekinyeki onyonyo iphe, du ree, Chileke tuberu l'oo-me l'iphu; o to budu okpobe iya. O buru iphe ono meru g'o gude ophu o byadu eme ge ndu byaru abaru Chileke eja duebe ree; eshinu aanoduje egwe eja ono mkpurumkpuru; e -gwechaa egwebaa; aphagapha.

² O -bu le ndu ono, agwaje Chileke egube ono shiwaa l'egwe eja ono safu iphe-eji phe mgbo lanu; buwaru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; me obu phe anmabuhuhawaa phe ikpe iphe-eji phe; ephe ahaa egwe ngweja anu Chileke. ³ Obenu l'iphe, emeje nu bu l'oo eja ono, ephe anoduje egwe ono emeje g'ephe nodu anyata iphe-eji phe aphagapha. ⁴ Le mee eswi; me k'eghu ta asukwa egwefu iphe-eji.

⁵ O buru iphe ono meru g'o gude; teke Kereshi abya mgboko o su Chileke: "I ti ledu enya g'e wota iphe gbua gweeru ngu eja; ozoo g'e gweru iphe-ngweja nu ngu.

Obenu l'i meru mu buru nemadzu, nweru anu-ehu.

⁶ Iphe ngweja, akpokotaru oku nu ngu; me ophu e gweru k'iphe-eji ta adukwa ophu jiru ngu ephe.

⁷ Noo ya bu; mu su: 'Waa mu Chileke; mu byawaru ge mu mee iphe, du ngu l'uche; ge mu mee g'e deru ke nkemu l'ekwo ekemu.' ">*

⁸ Ovukpodaru uzo su: "Iphe, e gburu gweeru ngu ngweja; ozoo ngweja, e gweru nu ngu; ozoo iphe-ngweja, a kpokotaru oku nu ngu; me ophu e gweru k'iphe-eji ta adudu ophu ile enya iya; ophu o dudu ophu jiru ngu ephe." E -gudekpooro l'iphe, bukpo eja emeje ono be eegwekotaephe ga turu iya l'ekemu. ⁹ O pfuchaa nno bya asu: "Waa mu Chileke! Mu byawaru ge mu mee iphe, du ngu l'uche." Tobudu iya bu; o bya eworu ke mbu pho docha k'ophu oo-me k'ebo g'o nguru anguru. ¹⁰ Jizosu Kereshi meru iphe, du Chileke l'uche teke o woru onwiya gweeru Chileke eja mgbo lanu sefu eka; shi nno mee anyi du nsu. ¹¹ Iphe, bukpo onye uke Chileke apfujeru eje ozi uke iya mboku-mboku; o buru egube eja, o gwehawaru be oogwephuje azu tekenteke; ophu egube eja ono ayidu du ike safu iphe-eji.

¹² Obenu l'onye uke owa-a gweru ngweja k'iphe-eji mgbo lanu sefu eka; bya eje anodu lekutara Chileke. ¹³ O buru eka ono be oo-nodu jasu teke Chileke e-woru ndu ohogu iya mee g'ephe buru iphe, oo-zopyabe l'okpa.

¹⁴ Oo ya bu; o shi egube ono buru akpo ngweja lanu be o gweru gude mee ge ndu o safuru iphe-eji phe buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke jasu le tuutuutu le mijimiimii.

* 10:7 10:7 Gūnaa Ebu 40:6-8.

¹⁵ Lẹ Unme-dụ-Nsọ goshikwaruphọ anyi l'iphe ono bụ eviya; kele o vuchaaru ụzo sụ:

¹⁶ “Owa-a bụ ogbandzu,
mu l'ẹphe a-gba mę
mbọku ono -rwuepho.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ekemu mu bę mu a-tushi
ye phę l'obu;
mu edee ya edede
l'egomunggo phę.†”

¹⁷ O gbeshikwa ozo sụ: “Mu ta anyatabaedu iphe-eji phę mę ejo-ememe ẹphe eme ọzobaa.” ¹⁸ Oo ya bụ; lẹ teke o bụ lẹ Chileke guwaru ndu nkiya nvu l'iphemiphe onoya; bunu iya bụ lẹ mkpa egwe ngweja ono k'egwefu iphe-eji ta aduedu.

Akpịritaru Chileke ntse

¹⁹ Nta-a; unwunna mu; bę anyi ta atsuedu ebvu eshi lẹ mee Jizọs bahu l'ẹka ono, Kakọta-adụ-nsọ ono. ²⁰ Lẹ Kéreshi gudeakwaa ogwehu iya guharu anyi ụzo ọphúú; ophu anụ ndzu. O buru ogwehu iya ono nọ onodu g'ekwa ono, egbobutaję ẹka eeshije abahụ l'Eka-kakọta-adụ-nsọ ono. Ẹkwa ono mecharu gbajahụ ẹbo; shi egube ono egoshi l'anwuhu, Kéreshi nwuhuru guharu anyi ụzo ono g'anyi bahu l'ẹka ono. ²¹ Eshinu anyi nweru onye-ishi uke ke Chileke dụ egube ono; onye bụ iya bę ndu onu-ulo Chileke dụ l'ẹka; ²² bunu iya bụ g'anyi gude obu anyi g'ọ ha; mbu obu, kwetashikpooru ike lẹ Chileke a-nata anyi gude kpịritaru iya ntse. Lẹ Jizọs gudeakwa mee ya phedzuru obu anyi; k'ophu bụ l'ọ tọ duedu g'ọ ka mma l'ọo nwantekuru iphe-eji, anmakwadu anyi ikpe l'obu. Anyi duakwapho gę ndu e gudewaa mini, doru edodo saa. ²³ Unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi suru l'anyi ele ẹnya iya ono ike; g'anyi ta tuhu mgbeleke ele ẹnya iphe obu; kele Chileke yebedua, kweru anyi ukwe-iphe obu l'apfushijekwa ike l'iphe, o pfuru. ²⁴ Unu g'anyi yejeru ẹhu l'iphe, a-duru nwibe anyi lẹ ree; k'ophu anyi e-meje ndu ozo g'ẹphe yeje nwibe phę obu; waa g'ẹphe meje iphe, dụ ree. ²⁵ Unu g'anyi ta ahakwa edzukọbeje l'ẹka lanu ono, anyi edzukọbeje ono; noo l'ọ duakwaru ndu ophu wataru agbala; o chia g'anyi meje g'okpoma shihu nwibe anyi ike; kelekele g'unu elenaa ẹnya lẹ teke obu duwaa ntse-a.

²⁶ Sụ-a; anyi -gbę nta-a, anyi mawaru okpobe-opfu-a bya elekebe ẹnya eme iphe-eji bę o tọ duekwa ngweja, egwefukwadu iphe-eji anyi. ²⁷ O chia iphe lanu, du nụ kpeekpu bụ ndzu-agugu k'iphe l'e-me nụ, bụ iya bụ ndzu ikpe Chileke; kele ọo ejo oku ono, abya igiri onoya bụ oku ophu e-mebyishi iphe, bukpo ndu kwefuru Chileke ike. ²⁸ O bujekwaru onye darwuru ekemu Mosisu; a -duwaa ẹbo; ozo ẹto; gbawa iya ekebe; a nmaa ya ikpe; l'e woru onye obu megbua emegbu; a ta phuduru iya obu-imemini. ²⁹ Unu leanarọ g'oo-dụ onye lephuru Nwa ke Chileke. Onye ono bę Chileke a-kabakwaanụ anụ aphụ; mbu onye woru mee ogbandzu ono zotoshia gwa ya l'iphe, adudu nsọ; bya eworu Unme-dụ-Nsọ ono, emejeru anyi eze-iphe-oma ono nmaa phulaphula. ³⁰ L'anyi makwaru onye ono, pfuru sụ: “O kwa mbedua nwe emelata; o buru mu bę apfu ugwo dụ l'ẹka.” Sụkwapho: “O kwa Chipfu e-kpe ndibe iya ikpe.” ³¹ Mbu lẹ-a; adaba Chileke ono, nọ ndzu ono l'ẹka bukwa iphe, gbaru g'a tsua ya ebvu.

† 10:16 10:16 Guna Jier 31:33.

³² Unu nyatajẹkwa g'o shi dọru unu lẹ mbùlembu teke ono, unu hùmaru iphóró kẹ Chileke onoya. Unu nyatajẹkwa g'unu gude jee iphe-ẹhuka, dọ igwerigwe; unu taẹlaa nshi; ọphu unu ekwedu g'ọ kapyabẹ unu ẹnya.

³³ O nwechaaru teke e shi achijejaa unu ọchi; mee unu iphe-iphere l'edzudzu-ọha; obenu l'ọ bujeru akpadu unubẹdua ẹhu; unu agbaẹla ọdzori ndu ọphu aakpa iya. ³⁴ Unu aphu-tabejewaru ndu ọphu nọ lẹ mkpọro g'ọ bụ unu, nọ lẹ mkpọro ọbu. Aanakọtaje unu iphe, unu nweru enweru lẹ mgboko; unu egudeẹlaa ẹhu-ọtso tagbua ya lẹ nshi; ọpfu l'unu maru l'unu nweruro iphe ọzo, kabaa ree, bụ ọphu a-nọwaro ojejoje. ³⁵ Sù-a; g'ọkpoma shihuẹkwapho unu ike g'o shihuru iya unu; unu ta abọkwa obu ebo; lẹ Chileke e-mechakwaa pfaa unu ọgwo iya l'iphe, ha shii.

³⁶ Iphe, mkpa iya dọru unu bụ ata nshi g'unu emejekwanu iphe, dọ Chileke l'uche; shi ẹgube ono nata iphe, o kweru ukwe iya. ³⁷ L'ọ fukwaa nwanshii onye ono, byafutajenu ono abya.

O tọ noekwa ọdu.

³⁸ Ọle onye pfulberekoto
e-gude ekweta nọdu
ndzu.

Teke ọ bukwanu l'ọ
tsuphuru azu;
bẹ ọ tọ dukwa mu
ree l'obu.‡

³⁹ O bekwanu l'anyi ta abudu ndu ọphu tsularu azu, a-la l'iswi. Anyi buchia ndu woru onwanyi ye iya l'ẹka; a dzoọ anyi.

11

Iphe, ekweta bụ

¹ Iphe ono, bụ ekweta bụ: achiru upfu ye l'iphe, eele ẹnya iya; bya aburu amakaharu l'iphe ono, a humaduru l'ẹnya ono dọ phọ eviya. ² Kele ọo ekweta ono meru g'o gude ndiche anyi phe buru ndu ajaru ajajá l'ephe eme ree.

³ Ọo ekweta meru g'o gude o doo anyi ẹnya lẹ mgboko-a bụ opfu onu bẹ Chileke gude mee ya; mbu l'iphemiphe-a, akpurennya elegbaa bụ iphe, aahumaduru l'ẹnya bẹ e gude mee ya.

⁴ Sù-a; ọo ekweta Ebelu meru g'o gude o gweeru Chileke ngweja, ka kẹ Kenu ree. Chileke nata iya gaa ya l'onye pfulberekoto; ọ nwuhuchakpoo iphe, o meru nọdu epfulela opfu byasu nta.

⁵ Ọ buru ekweta Inọku meru g'o gude ọ nọdukwaduro ndzu; Chileke bya ewolita iya g'anwuhu te egbu iya egbugbu ọphu; ẹbe ọ dudu onye maru g'o meru; kele Chileke woliwaru iya; temanu e wolia ya ono bẹ ajaru iya ajaja l'o shi emeje iphe, jiru Chileke ẹpho. ⁶ Unu maanaru-a l'ọ tọ dudu onye a-du ike eme iphe, jiru Chileke ẹpho; gbahaa l'onye ọbu kwetaadaru kẹ Chileke. Kele onye akpitaru Chileke ntse vufutajẹ ọzo kweta lẹ Chileke dọ; kwetakwapho l'oo-buje ndu achọ iya nu nggo.

⁷ Sù-a; ọo ekweta Nuwa meru g'o gude ọ ngaberu Chileke nchi teke Chileke nmaru iya ọkwa iphe, e-mechaa mee nu, bụ iphe, ọ tọko humadu l'ẹnya. O mee iphe, Chileke pfuru; kua eze ọgbo, Chileke gude dzoọ yee ndibe iya ndzu. O shi ẹgube ono goshi nemadzu l'umere ndiphe dọ ẹji. Ọ buru ekweta ono meru iphe, Chileke gude gaa ya l'onye pfulberekoto. Opfu lẹ Chileke aguje ndu kwetaru nkiya lẹ ndu pfulberekoto.

‡ 10:38 10:38 Gūnaa Hab 2:3,4.

⁸ Qo ekweta Ébirihamu meru g'o gude o mee gę Chileke pfuru teke o kuru iya. Q tųgbua lufu jeshia alı, Chileke kweru iya ukwe lę ya a-nų iya g'o buru nkiya. Ébirihamu shi l'alı iya tųgbua ije; l'ębe ama ęka ooje. ⁹ Qo ekweta ono meru g'o gude o je eburu l'alı ono, Chileke kweru iya ukwe iya ono. O buru iya g'onye lwarų alwalwa. Ulo, yęe Áyizaku waa Jiękopu shi ebujeru buerupho ųlo, e gude ękwa mee. ęphebedua bę Chileke kwekwarupho ukwe-iphe lanų ono, o kweru Ébirihamu onoya. ¹⁰ L'iphe Ébirihamu ele ęnya iya bu eze mkpųkpu ono, a tųru ọkpa iya; k'ophu ọo-nọwaro ojejoje ono; mbų eze mkpųkpu ophu bu Chileke gude ęka iya tųa ya g'oo-du bya egude ęka iya kpųa ya l'onwiya.

¹¹ Q buru ekweta Sera l'onwiya mechakwarupho g'o gude o buru nwanyi, nọru; ębe o tsųjeduru ime jasų o nọghaa atsuta ime bę Chileke meeluru-a g'ọ du ike tsųta ime le nka. Iphe, kparų iya nų buru l'o doberu Chileke l'onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya. ¹² Q buru iphe ono meru g'o gude o buru nwoke lanų ono, bu Ébirihamu mechaarų buru nna, nwųru igwe ọha; mbų nwoke ono shiwaa kahųwaa dųwaa g'onye nwųhuru anwųhu. Unwu iya mechaa bya ajaa ajaja; ha l'ọtu gę kpkopode du l'igwe; ha igwerigwe g'ęja, nọ l'alı; buru 'aguta aguta.

¹³ Iphe, bu ndu ono, a gushiru ono chiru upfu ye l'iphe ono, Chileke kweru phe ukwe iya ono jasų ephe nwųshihu; ophu o rwukwaru phe ęka teke ephe nọkwadu ndų. Obenu l'ephe humakotaru iphe ono, nọkwadu ęnya ono bya etee ęsua iya. Ephe saa ya asasa l'ephe humawaru l'ephe bu mbyambya bya aburu ndu kpfataru uri lę mgboko-a. ¹⁴ Ndu epfu nno bu iphe, ephe egoshi bu l'ephe achọkwadu alı, e-mechaa buru nkpephe. ¹⁵ Ozo bu l'ọme oghoroko alı phe ono, ephe shiru futa ono shi aduje phe m'ephe achole-a ųzo laphushia ya azų. ¹⁶ Obenu l'ęka ęnya du phe bu l'alı ophu ka ree, bu iya bu ophu du l'imigwe. Q buru iphe ono meru g'o gude ophu iphere adudu Chileke l'ephe kuru iya Chileke phe; kele o duru mkpųkpu o kwakoberu doberu phe.

¹⁷ Sų-a; ọo ekweta Ébirihamu meru g'o gude o kweta duta nwa iya, bu Áyizaku jeshia egbugbu g'o gude gwaa Chileke teke ono, Chileke mejeru gę ya dalee ya ono. Q buru onye ono Chileke kweru ukwe-iphe ono dutaru nwa lanų, o nweru jeshia egbugbu. ¹⁸ Q bukwaru onye-a Chileke sųru: "Qo lę Áyizaku bę ii-shi nweru unwu nwanwanwanwa-a." ¹⁹ Ébirihamu buerupho iphe, o lechawaru ęnya huma bu lę Chileke a-dua ike mee Áyizaku g'o shi l'onwu teta dzųru ndų, bunu iya bu l'e -pfuje iya epfupfu bę Áyizaku shiwaa l'onwu teta dzųru ndų; eshinu e mechaarų o tsoru Ébirihamu laphu azų.

²⁰ Q buru ekweta Áyizaku meru g'o gude o goru onu-ọma nų Jiękopu yęe Iso; gọoru phe iphe, e-me l'iphu.

²¹ Qo ekweta Jiękopu meru g'o gude o goru onu-ọma nų unwu Jiósefu l'ęhu l'ęhu teme o nwųhu. Q pfuru apfuru; woru mgboro iya sube l'alı; phozeta l'eli iya; baarų Chileke ęja g'ọ gọ onu-ọma ono.

²² Qo ekweta Jiósefu meru g'o gude o bya l'anwųhu; o vuru ųzo pfua opfu awųfu, ndu Ízuręlu mechaarų shi l'alı l'jiputu wųfu lashia alı, Chileke kweru phe ukwe iya. Q bya egoshikwapho g'ee-me ọkpu iya m'ephe -wųfuje.

²³ Qo ekweta ne lę nna Mosisu meru g'o gude ephe domia Mosisu onwa ęto g'a nwųchaaru iya; opfu l'ephe leru iya ęnya l'ọ bu nwata, du ubvų

l'ɛnya; ɔphu ndzɔ agueduru phɛ emebiyi ekemu, eze ndu Ijiputu tɔru sɔ g'e gbuje iphe, bu nwa nwoke, onye Jiu zedaru k'ɔphúú.

²⁴ Ɔo ekweta Mósísu ono meru g'o gude o vutaɛpho; ɔ jika g'e te ekuhɛ iya nwatibe nwa nwanɔ eze ndu Ijiputu. ²⁵ Ɔ hataru etsoru unwu Chileke jee iphe-ɛhuka; eme l'anɔdu l'ɛka ɛhu atso iya utso eme iphe-ɛji; mbu ɛhu-utso, adudu ɛka ɔnono-beru. ²⁶ Iphe, ɔ kparu ɛka bu l'a -nɔdu eme iya ewere l'ɔpflu ɛhu Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya l'oo-bya lɛ mgboko ono bɛ ɔ ka iya ree eme lɛ ya nwekotaru ɛku, du l'alɔ Ijiputu mgburugburu. Onoo kɛle ɛnya du iya l'obunggo ɔphu du l'iphu.

²⁷ Ɔ buru ekweta Mósísu meru g'o gude ɔ haa Ijiputu tugbushia; ɔphu ndzɔ aguduru iya l'ɛhu e-ghu eze ndu Ijiputu eghu. Ɔ sua ɛka l'obu nɔ-kirishia g'o -bu l'ɔ humaru Chileke ɛnya; l'ɛbe abu lɛ Chileke bu onye aahumaje l'ɛnya. ²⁸ Ɔo ekweta Mósísu meru g'o gude o gbube ishi k'ɔbo Ojehata; teke ono, ɔ suru ndu Ízuru l'ɔphu g'ɛphe woru mee nwaturu phedzuru l'iphe, bukpo ɔnu mgbo ulo phɛ; g'ɔjozi-imigwe, byaru egbushi ɔkpara ndu Ijiputu ta adu ɔkpara kɛ ndu Ízuru, oo-gbu.

²⁹ Ɔo ekweta unwu Ízuru meru g'o gude ɛphe wughaa l'echi ɔgbú ɛnyima-uswe eje l'oma alɔ g'onye eje l'echi gbororo. Ndu Ijiputu jeshia aghata; mini rigbushikota phɛ.

³⁰ Ɔ buru ekweta ndu Ízuru meru g'o gude igbulɔ, e gude kpuphee Jieriko mgburugburu daa g'ɛphe jephechaaru iya mgburugburu abalɔ ɛsaa. ³¹ Ɔo ekweta, nwanɔ ovuɔba ono, bu Réhabu meru g'o gude a haa ya; ɔphu a tukoduru yɛe ndu kwefuru Chileke ike mee g'ɛphe laa l'iswi; ɔpflu l'ɔ domijeru ndu Ízuru ono, byaru ngge lɛ mkpukpu Jieriko phɔ; shi ɛgube ono dzɔo phɛ.

³² ?Mu e-le ole agu? ?Dɛnu teke mu a-nɔdu gushiwaro Gidiyonu phɛ mɛ Beraku; mɛ Samúsinu; mɛ Jiɛfuta; mbukpoo Dévidi phɛ; mɛkpoo Sámɛlu; waa ndu mpfuchiru Chileke. ³³ Ɔo ekweta phɛ bɛ meru g'o gude ɛphe tsoo ɔhamoha ɔzo ɔgu; lwu-kpee phɛ; bya eme iphe, pflu ɔto; bya anata iphe, e kweru phɛ ukwe iya; mee g'ɔduma ta adu ike kuhaa ɔnu akuha; ³⁴ bya egude iya zɔnyia ɔku, ata ririri; bya egude iya nahu ndu gude ogu-echi achɔ phɛ k'egbugbu. Ɖphe shi buru ndu ike te eshidu du; e mechakwanaa ɛphe bya aburu ndu ɔkpehu du. Ɖphe shi buru ɔ-kariɛka l'ogu; k'ɔphu ɛphe shi achije ɔjogu ndu ɔhozo nanu nanu. ³⁵ Unwanɔ, kwetaru nu humaru ndibe phɛ, nwushihuru nu g'ɛphe shi l'onwu tetagbaa.

Ɖ duru ndu e meru l'iwe jasɔ ɛphe nwuhu. Ɖphe nata su l'o -shita ɔphu ɛphe a-jika Chileke g'e-shi g'a haa phɛ g'ɛphe gbalaa; g'e gbuchia phɛ ro g'ɛphe nwuhu. Iphe, kparu iya nu bu l'ɛphe ele ɛnya lɛ Chileke e-mechaa mee g'ɛphe teta dzuru ndzɔ ɔphu ka ree. ³⁶ Ɖ duru ndu a haru chia ɔchi; chia phɛ iphe; ta phɛ mkporo; nwuru phɛ ye l'ɔka mkporo. ³⁷ Ɖ duru ndu a tugbushiru lɛ mkpuma; duru ndu e kwobuharu ɛbo; duru ndu e gude mma gbugbushia; ɛphe shi etsojeru aghaphepho; buru iphe, ɛphe shi eyeje bu akpo eghu mɛ akpo aturu. Ɖphe kparu nri; a kpa phɛ ɛhu; mee phɛ ewere. ³⁸ Mgboko du-be phɛ ɛji; k'ɔphu ɔ to gbaduru k'ɔphu ɛphe a-nokota iya. Ɖphe shi anɔduje aghaphe l'echiggu, e te budu ebubu mɛ l'ɛka úbvú du; ɛphe shi ebuje l'ogba mɛ l'obu-alɔ gɛ ndu agba ɔso ndzɔ.

³⁹ Su-a; ndu-a tukokwaaru buru ndu a suru l'ɛphe shi eme ree. Ɖ buru ekweta phɛ kparu iya. Ɖphe nɔelaa; ebe iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono erwuduru phɛ ɛka. ⁴⁰ Ɖle Chileke achiru anyi idzu, ka ree; k'ɔphu bu l'ooepho anyi l'ɛphe -tugba; tɛme ɛphe a-buru ndu duebe ree.

12

Chileke emetse anyi

¹ A bya l'èhu k'anyibedua; iphe, bu ndu ono tũkoakwaru so-phee anyi mgburugburu g'onye urwukpu soyyaberu; agbaru anyi eze ekebe ono. Oo ya bu g'anyi gwobe iphemiphe, bu iphe, esela anyi azu; gwobekota iphe, bukpo iphe-èji ono, ete ekwedu anyi aha eka onoya. G'anyi gude eka l'obu maa oso-amama ono, duru anyi ono. ² G'anyi tabekpoepo Jizosu enya gba oso obu; l'oo ya bu onye vutaru uto k'ekweta ono; teme o buru iya e-me g'anyi gbaa ya gbafu l'ishi. Yebedua mawaru ehu-utso, Chileke doberu iya; o buru iphe ono meru g'o gude o kweta jee iphe-ehuka jasu a kppyabe iya l'oswebe; o nwuhu; ophu iphere, e shi l'egube anwuhu ono, o nwuhuru ono mee ya adudu iphe, o bu iya. Nta-a be o jewaru anodu anoo l'ekutara aba-eze Chileke. ³ Unu rijekpona ke Jizosu ono, tukoru iphe-ehuka ono jegbabe. O tukoru ejo ememe, ndu iphe-èji meru iya me ejo opfu ephe pfuru iya gbagbukota le nkuchi. Unu nyataje iya g'ike ata abvudu unu; ozoo su l'unu ta agbaedu oso ono. ⁴ L'ogu, unu l'iphe-èji alwu be unu teke alwu-rwukwa k'ophu unu a-lwu iya nwuhu. ⁵ ?Unu zohawaru opfu ono, Chileke pfuru gude mee g'obu shihu unu ike l'unu bu unwu iya ono? O suru:

"Nwa mu; te edobesujekwa

l'ahuhu,

Chipfu ahù ngu ta

adudu iphe, o bu.

Te egudejekwa l'o baru

ngu mba wata ala

azu azu;

⁶ kele o kwa onye

Chipfu yeru obu

be oohuje ahuhu.

O buru onye o nataru

g'o buru nwa iya

be oochije iphe."*

⁷ Oo ya bu; Chileke -nodu ahù unu ahuhu; unu tajeke nshi; l'ahuhu ono bukwa ahuhu, nna ahuje nwa iya; kele unu bu unwu iya. ?Unu humajeru nwa, nna iya ahuduru ahuhu? ⁸ Teke o bu le Chileke ta ahudu unu ahuhu g'unu maru iphe g'ohu unwu iya ozo; oo ya bu l'unu ta abudu unwu iya; unu bu unwegirima, enweddu nna. ⁹ Oobujeru; nna anyi l'eliphe-a-nodu echi anyi iphe; anyi eyelero phe-a nso. ?Buchia Nna anyi ophu no l'imigwe be anyi ta akabadaa eworu onwanyi nu g'anyi eshi egube ono nweru ndzu. ¹⁰ Nna anyi l'eliphe ahù-tabejeepo anyi ahuhu nwapha olemole g'o du phe ree. Obenu le Chileke ahuje anyi ahuhu g'oo-duru anyi le ree; g'anyi adubebe ree ge yebedua. ¹¹ Oobujeru teke aahu anyi ahuhu l'oomo anyi ehuka; ehu taa tsodu anyi utso. Ndu kweru; a hua phe huta; l'emechajekwa buru ndu eme ree; bya abukwarupho ndu ehu emechaje du guu.

Anna okwa

¹² Oo ya bu le-a; unu lochinaa eka ono, tsuhwaru unu mee ono; yele okpa ono, aphuwaa unu kparikpari ono. ¹³ Unu mechia gbororo, unu eshi

* 12:6 12:5-6 Guna Jio 5:17; Etu 3:11,12.

g'ò pfuru nhamunha; a -nonyaa okpa ono, aphụ kparikpari ono shiswee ụzo; g'e mechia ya g'ò gbakerehu shihu ike.

14 Unu kukebeje ẹhu meje g'unu l'onymonye nọdu lẹ nchị odo; unu aburu ndu dọ nsọ; kele onye adudu nsọ ta ayikwa huma Nnajiuphu. 15 Iphe, unu a-kwaberu ẹnya bụ g'ò tọ dọ onye a-gbakutaru eze-iphe-oma ke Chileke azụ. Unu eletakwapho ẹnya g'ò tọ dọ onye a-bya adu g'ogbarabvu-oshi, atso ilu kpo-futa l'echilabo unu bya egburwashiahaa unu ẹhu; shi egube ono merwushia igwe oha. 16 Unu letakwa ẹnya g'ò tọ dọ onye a-nodu eme ke nwanji; ophu o dọ onye anodu elephu iphe, ke Chileke ge Iso. Lẹ Iso gudekwa aphụ kpaakpaakpaa nri; woru okpara, o bụ ree nwune iya. 17 L'unu maanaru-a l'e mechaaru; o chọhaa ge nna iya gooru iya onu-oma. A sụ iya l'ọ gbawaru iya l'azụ; kele o tọ duedu g'ooshikwadu emezi iphe, o mebyihawaru. Tọbuda iya bụ; o gude ẹnyanini ẹkwa chọo onu-oma nna iya onoya; ophu o dudu.

18 L'eka unu byaru ta abukwa ubvu, unu e-denji ẹka; teme oku, nodu enwu iya phoophoophoo. Ophu o bukwa ochii ono; ozoo eka ono, gbahuru tsukiribaa ono be unu bataru. Ophu o bukwa oke pherephere ono byaru. 19 O tọ bukwa oda opu ono; ozoo olu-opfu ono, daru g'egbigwe ono be unu nọmaru. Lẹ teke ndu Izurelu nọmaru olu ono be ephe rwokwaru sụ g'ò tọ pfuhakwa yeru phe ozo. 20 Kele ekemu, Chileke turu be ephe suru l'ọ kariru phe ẹka, bụ iya bụ ekemu suru: "O betakpo o buri anu be ẹhu iya rwutaru l'ubvu ono g'a tugbua ya lẹ mkpuma; ozoo g'a nmagbua ya l'arwa." 21 Iphe, ephe hūmaru l'eka ono paa biribiri; k'ophu Mosisu suru: "Ndzụ agushikwa mu ike; k'ophu ẹhu anma mu anmanma."

22 O chia ẹka unu byaru bụ ubvu Zayonu; mbụ mkpukpu ke Chileke, dzu ndzụ; mbụ Jierusalemu ophu dọ l'imigwe. Unu byapfutaru unwu-ozoji-imigwe ophu bụ aguta aguta. 23 Eka unu byaru bukwa eka unwu Chileke, o dobekotawaru l'onodu okpara dzukoru; mbụ ndu e deru ephe phe l'ekwo l'imigwe. Unu byapfutawaru Chileke; onye bụ iya e-kpe onymonye ikpe. Ndu unu byapfutaru bụ ndu nwuhuhawaru nū, pfuberekoto; ndu Chileke meru g'ephe duebe ree l'iphu iya. 24 Sū-a; onye unu byapfutaru bukwa Jizosu; onye bụ iya gudegbabe Chileke yele nemadzu l'ogbandzu ophuu ono; unu byapfutakwapho mee ono, o gbashiru l'oswebe onoya, bụ mee ophu egoshi iphe, ka ree eme lẹ ke Ebelu.

25 Oo ya bụ g'unu kwabe ẹnya g'unu ta jika angaberu onye ono, epfu opfu onoya nchị. L'eshinu ndiche anyi phe anahuduru ikpe Chileke; opfu l'ephe te eyeduru onu l'iphe ono, a loru phe eka lẹ nchị lẹ mgboko-a be anyibedua taa nahukwa me o -buru l'anyi jikaru onye ono, nọ l'imigwe alo anyi eka lẹ nchị onya. 26 Teke ndiche onoya be olu-opfu iya nmakotaru eliphe mgburugburu jiiijijii; obenu lẹ nta-a be o pfuluru sū: "Ugbo lanufua be mu a-nmafua eliphe jiiijijii; nmachaa nmaa imigwe." 27 Chileke suru l'oo "ugbo lanufua." Ugbo lanufua ono, o pfuru ono goshiru l'iphe ono, o meshiru ono be oo-mekota g'ọ nmaa jiiijijii; l'oowofu iya. Oo ya bụ ge ndu ophu anmaduru jiiijijii anodukwanu. 28 Oo ya bụ g'anyi keleje Chileke ekele; kele o nwaru anyi eka o bụ eze; mbụ eka adudu iphe suru iya anma jiiijijii. G'anyi keleje iya; gudeje atsu ebvu akpabiri iya; woda onwanyi ali; kwabeje iya ubvu; 29 lẹ Chileke anyi bukwa oku, ekepyashije iphe, o bapfuru.

13

Eme iphe, dū Chileke ree

¹ Unu ta ahakwa n-yemobu unu yeru unwunna unu ono. ² Unu ta azohakwa akwajeru ndu byaru abyabya ebyaa; l'ò dukwaru ndu gudechawaa l'ephe akwaa ebyaa; ephe kwaaru iya unwu-ojozi-imigwe; ophu ephe amadu. ³ Unu nyatajekwapho ndu mkporo; g'ò dujekwapho unu g'ò bu unu nò mkporo obu. Unu nyatajekwapho ndu eje iphe-ehuka; g'ò dujekwapho unu g'ò bu unu eje iphe-ehuka obu.

⁴ G'alulu bukwaru iphe, akwabe ùbvù; g'iphe, bu ndu alù alulu te emerwushijekwa iphe-azèe phe; kele nwoke eme ke nwanyi; ozo nwanyi, eme ke nwoke; me ndu eri ogori be Chileke a-nmakwa ikpe.

⁵ Unu te eyenukakwa okpoga enya. G'iphe, unu nweru jijeekwapho unu epho. Le Chileke pfuakwaru iya l'onwiya su: "Mu ta agbahakwa ngu eka; ophu mu a-gwobekwa ngu." ⁶ Oo ya bu; unu g'anyi pfushijenu ike pfuje opfu-a; g'anyi ta atsujekwa ebvu epfufu iya. G'anyi pfuje su:

"Oo Chipfu bu onye eyeru

mu eka;
ndzu ta abyadu agu mu;
nemadzu ta adudu iphe,
oomebata mu."

⁷ Unu nyataje ndu ono, vu uzo goshi unu uzo ono, bu iya bu ndu ono, ziru unu ozi-oma Chileke ono. Unu kpoo egomunggo okpolohu; nyata g'ephe shi anoduje eme teke ephe no ndzu jasụ ephe nwuhu; g'ekweta unu dukwa ge nkephe. ⁸ Jizosu Kereshi be bu onye ono, o bu unyaphu; bya aburu iya ntanu-a; o jee l'abu iya jasụ le tuutuutu le mijimiimii. ⁹ Unu te ekwekwa g'iphe eezi ezizi, dugbaa iche iche shi uswe bya akpo-swee unu uzo. O du ree g'anyi gude eze-iphe-oma, Chileke eme shihu obu ike. Eme nsò nsò, tso nri tee mekwa g'obu shihu unyi ike; l'o toko du-swekwaa onye tsojeru iya egube ono, o yejeru eka.

¹⁰ Anyi nwekwaru oru-ngweja bu eka ndu egwekwaduru Chileke eja l'ulo-ekwa ono ta agbaduru g'ephe ria iphe, shi iya nu. ¹¹ Onye-ishi uke Chileke phe egudeje mee unwu anu, e gburu egbugbu gude abahu le Eka-kakota-adu-nsò l'eze-ulo Chileke; g'ò gude iya gwee eja gwefu iphe-eji; obenu l'anu ono, a phuwaru aphuphu ono be eewotaje lufu alufu je l'eka eebudu ebubu je akpoo ya oku. ¹² O buru iphe ono meru g'ò gude Jizosu nodukwapho l'azu mkpukpu jee iphe-ehuka nwuhu; g'eeshi g'oogude mee ya safu iphe-eji ndiphe. ¹³ Oo ya bu; unu g'anyi jepfu iya l'azu mkpukpu g'a tuko anyi l'iya mee iphe-iphere. ¹⁴ Kele o to dudu mkpukpu, anyi nweru l'eliphe-a, bu mkpukpu ophu l'a-du ojejoje; o chia iphe, meru nu bu l'anyi achò mkpukpu ophu abya nu. ¹⁵ Oo ya bu; g'ò to dukwa teke anyi a-ha etuje Chileke epha; g'etu epha ono aburu eja, anyi shi l'eka Jizosu egwe. Oo epha ono, anyi etu iya ono a-buru iphe, shi anyi l'onu, egoshi l'anyi buwaa ndu nkiya. ¹⁶ Unu ta ahakwa eme iphe, du ree; ophu unu ahakwa egudeje iphe, unu nweru yeru nwibe unu eka; kele oo egube ngweja ono bu ophu du Chileke ree.

¹⁷ Unu meje iphe, ndu-ishi unu suru g'unu meje; m'obeta o nodu atsu unu l'ehu ememe. L'o kwa ndu ono, bu ndu-ishi ono anoduje eche ndzu unu echeche; eshinu ephe e-mechaa pfuru l'iphu Chileke doo g'ephe jetaberu ozi ehu unu. Unu nodu emejewaa iphe, ephe suru g'unu meje be ephe e-gude ehu-utso jee ozi phe ono. Teke odumeka be ephe a-ghekwa atsu ude eme iya; ono ta adudu urwu, oo-baru unu.

¹⁸ Unu pfujekwaru nuru anyi Chileke. Ophu anyi makaharu bu l'obu ta anmadu anyi ikpe; ebe o dudu teke o to buedupho g'anyi mee iphe, du ree l'iphemiphe, anyi eme ememe be anyi eshibeje ite iya. ¹⁹ Iphe, mu arwoshikpoo unu ike; unwunna mu; bu g'unu pfuje nu Chileke; ge Chileke kwe ge mu byapfuta unu egwa.

Epfu anu Chileke

²⁰ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'ehu du guu ono; mbu onye ono meru ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi shi l'onwu teta dzuru ndzu ono; bu iya bu Eze onye eche aturu ono, l'eche aturu ono; o buru mee, o gbashiru teke ono, o nwuhuru ono be o gude mee ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu yele nemadzu g'o voru ire jasu le tuutuutuu le mijimiimii ono; ²¹ mee g'unu duebe ree l'iphemiphe, bu iphe, du ree, unu eme; g'unu meje iphe, bu uche iya. Ge Chileke shikwapho Jizosu Kereshi l'eka mee iphe, du iya ree l'obu anyi. G'ajaja buru ke Kereshi jasu le tuutuutuu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

Ekele, e gude akpochi ishi ekwo-ozia

²² O kwa arworwo be mu arwo unu; unwunna mu; su g'unu takwaa nshi numa ozi-a; l'ekwo-a, mu deru unu-a ta adukwa ogologo. Oo ya bu g'oomme unu g'obu shihu unu ike. ²³ Iphe, mu eme g'unu maru bu le nwune anyi, bu Timoti, e shi tuchia be a haakwaru. O -bya egwa be mu l'iya a-tuko swiru me mu -byatashia unu agbaphe.

²⁴ Unu kelechaaru mu iphe, bukpo ndu-ishi unu me iphe, bukpo ndu bu ndu ke Chileke. Unwunna anyi ndu Itali l'ekelekwapho unu.

²⁵ Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu hakotakpoo. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì, Jiemusu Deru

¹ Mùbè Jiemusu, onye bụ onye-ozì Chileke; bụru onye-ozì Nnajiuphu, bụ Jizọs Kéreshi l'ekele ọkpa-ìpfu iri l'ẹbo ono, dzuru mgboko ono ekele.

Ekweta waa mmamiphe

² Ụnwunna mu; teke iphe-ọhutama g'ọ dūhabe byaru unu; unu wojeru iya dobe l'iphe, eeteru ẹswa. ³ Kele unu maru l'a -nọdu adale ekweta unu bẹ unu e-shi iya nwuta ọta-nshi. ⁴ Unu takpọepho nshi tafu iya l'ishi g'unu a-duebe ree; dzukwaphọ oke g'ọ tọ dū iphe, a-phọdu l'ẹhu unu. ⁵ Teke ọ dūru g'unu ha onye mmamiphe phọduru; g'onye ono sū Chileke g'ọ nū iya mmamiphe. Ọo-nū iya ya; eshinu Chileke bụ omeluko; tẹme ọ nọdu egudeje obu iphóró nū onyemonye iphe, ọ suru g'ọ nū iya. ⁶ Ọle g'onye ono kwetakwa l'iphe oopfụ gẹ Chileke nū iya bẹ ọo-nū iya. G'ọ bọ bọkwa obu ẹbo; l'onye obu abọ ẹbo dukwa g'akpara-mini eze-ẹnyimu, bụ pherephere anọduje enwungā iya. Ọ -kwarū iya shia ọphuu; ọ kwarū iya shia ọphuu. ⁷ G'ẹgube onye ono ta ariekwa l'ọ dūru iphe, ọo-nata l'ẹka Nnajiuphu; ⁸ kele onye abọ egomunggo ẹbo ta apfushijekwa ike l'iphemiphe, oomekpọo ememe.

Ụkpa waa enweru iphe

⁹ Gẹ nwanna, daru ụkpa tua onwiya ẹpha lẹ Chileke kuliru iya eli. ¹⁰ Nokwaphọ g'onye ọphu nweru iphe e-tu onwiya ẹpha l'ẹnya lwarū iya; kele oo-mechaa rifu g'okoko ẹswa; ¹¹ kele ẹnyanwu awajẹ chishiahaa ike k'ọphu oomeje ẹswa anwūa l'waa; okoko iya erishihu; mma iya abvū. Nọo g'onye nweru iphe a-gbabuhukwaphọ nwūhu l'ẹka oome iphe, dū iya mkpa.

Ahuta ama waa enwu eye

¹² Ẹhu-utso bẹ a gọru nū onye tarū nshi l'ọhutama; kele teke a hūcharu iya ama ọbu; ọphu ọ daduru bẹ ee-kpube iya okpu-eze, bụ iya bụ ndzū; bụru obunggo, Chileke suru lẹ ya e-bu ndu yeru iya obu. ¹³ Ọo ya bụ; onye aahū ama g'ọ mee ẹjo-iphe; ọ -wata iya agugu; g'ọ tọ sūkwa l'ọo Chileke enwu iya eye g'ọ mee ya. Kele ọ tọ dukwa onye Chileke enwuje eye g'ọ mee ẹjo-iphe; ọphu ọ dukwa onye enwu Chileke eye g'ọ mee ẹjo-iphe. ¹⁴ Ọo eme ẹjo-iphe, agū nemadzū bẹ edetajẹ iya nū; l'ọ nmalahū iya. ¹⁵ Ọo ya bụ; teke ẹgu ẹjo-iphe tsutaru ime; l'ọonwua iphe-ẹji; iphe-ẹji kagheepho; l'ọonwua anwūhu.

¹⁶ Ụnwunna mu, mu yeru obu; unu te etsoswekwa ụzo. ¹⁷ Iphe, aanū anūnu, dū ree waa iphe-oma, adūdu ẹka ntūcha dū iya shikota l'imigwe. O shi l'ẹka Nna ke ọ iphóró imigwe, bụ iya bụ Nna ọphu te echibuhujedu g'ẹnyanwu abujeru o -chibuhu; ọchi agbaahaa-a. ¹⁸ Ọ tūru obu iya onyọ gude ọkpobe-opfu ono nwūa anyi; g'anyi dū g'akpuru iphe-mbū l'iphemiphe, o meru ememe.

Anuma emee

¹⁹ Ụnwunna mu, mu yeru obu; iphe, unu a-maru bụ ọwa-a; g'onyemonye bukwaru onye angabeje nchì l'iphe, eepfu tẹmanu ooyee ya

onu; b̄uru onye ̄hu te eghujedu eghu ̄gwegwa; ²⁰ kele iphe, eeme l'̄hu-eghu taa bukwaru iphe, pfuru ̄to l'iphu Chileke. ²¹ ̄o ya bu; unu tofu onwunu iphe, bukpo umere, l'eshi ishi; waa iphe, bukpo iphe-ashi; jia obu oyi; nata opfu ono, a kuru l'ime ̄kpoma unu ono, bu iya l'a-du ike dzoo unu ono.

²² ̄le-a; unu bukwaru ndu eme opfu ono ememe. Unu ta abukwaru ndu anu iya anu kpurumu; kele ono bukwa eme onwunu eswe. ²³ Onye anupho opfu ono anu; ophu oomedu iya ememe yeru nwoke, ele g'iphu gbaru iya l'onyo. ²⁴ Mb̄u onye lechaekwadurupho ̄nya l'onyo bya atugbua bya azohaehukwapho g'iphu gbaru iya. ²⁵ Obenu onye enyoje ekemu ono, adudu ̄ka ntucha du iya; mb̄u ekemu, emeje g'e nweru onwonye ono; ̄ -duru onye phuberu iya iphu; ophu ̄ budu onuma-ozohaa; ̄ -b̄uru onye emeje iya ememe; onye ono be ee-gude iphe, oome meeru eze-iphe-oma.

²⁶ Onye dobesu le ya bu onye ke Chileke l'ebe ab̄u l'oosedeye ire iya eme onwiya eswe. Onye ono be eme ke Chileke nkiya bu ke mmanu. ²⁷ Ab̄u onye ke Chileke ophu Chileke, bu Nna kweru l'o bu ̄kpobe iya bya aburu ophu ntucha adudu ono be bu akwo unwogbee le mkpa, duru phe nu; waa eyeru unwanyi, ji phe anohedu ̄ka; waa ewofu ̄ka le mkparwu ke mgboko-a.

2

Anma okwa abo nemadzu ebo

¹ Unwunna mu; g'unube ndu kweru ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi-a; mb̄u Nnaji akpabiri; unu ta abojekwa nemadzu ebo. ² Kele-a; ̄ -b̄uru l'onye nweru iphe gbacharu mgbuguru bya akwaa onwiya yegele bataru l'ulo-ndzuk̄o unu; onye ukpa -yee nwankiriba iphe batakwapho; ³ teke unu kwaberu onye pho, kwaru akwapho ubvu su iya: "Bya asugabe onwongu l'okposhi-echi-a" bya asu onye ukpa pho: "Pfuru l'eka ono" ozoo: "Bya anodu l'ali l'eka-a no-kube mu"; ⁴ ?to budu nemadzu be unu abo ebo egube ono; teme unu gude ejo egomunggo ekpe ikpe?

⁵ Unu ngabekpodapho nchi; unwunna mu, mu yeru obu. ?To budu ndu ukpa le mgboko-a be Chileke hotaru g'ephe b̄uru ndu shi l'ekweta, ephe kwetar̄u nweru iphe l'iphu Chileke; bukwarupho ndu e-nweru ̄ka ̄ bu eze, bu iphe, ̄ suru le ya a-nu ndu yeru iya obu-a. ⁶ Unu gbenu meru iphe-iphere kpua ndu ukpa ?Tobudu ndu nweru iphe be l'akpaje unu ̄hu-a? ?To budu phe be l'akpujeru unu je edobe l'ulo ndu-ikpe-a? ⁷ ?Tobudu phe anoduje epfub̄yi eguru epha ono, unu aza ono epfub̄yi-a?

⁸ Unu -nodu emewaa eze ekemu ono be unu emewaa ree, bu iya bu eze ekemu, no l'ekwo Opfu Chileke, suru: "Gi yee nemadzu ibe ngu obu gi yeru onwongu." ⁹ Obenu le-a; unu -nodu aboje nemadzu ebo be unu emekwa iphe-eji; teme ekemu nodu anmakwapho unu ikpe, bu iphe, gbaru onye emebyi ekemu. ¹⁰ Kele onye meebekotar̄u iphe, ekemu pfuru g'o ha; mephodo nanu be ikpe nmakwaru l'o mebyikotar̄u iya g'o ha. ¹¹ Kele ̄ bukwapho onye suru gi ti rishi ogori suru gi ti gbushi ochi. ̄ -b̄uru l'i ti ridu ogori; i nodu egbu ochi; i buakwaa onye emebyi ekemu. ¹² ̄o ya bu; unu pfuje; teme unu emejekwapho ge ndu ee-gude ekemu ono, emeje g'e nweru onwonye ono kpee ikpe. ¹³ Kele onye ta aphuduru onye ozo obu-imemini be a taa phukwarupho obu-imemini me e -kpeje ikpe. Obu-imemini atujeru okoo kpua ikpe!

Ekweta yele iphe, eeme ememe

¹⁴ Ụnwunna mu; ?denu urwu, du le nemadzu suru le ya nweru ekweta; ophu oogoshidu iya l'umere? Egube ekweta ono ?oo-du ike dzoo ya? ¹⁵ Teke o bu l'ọ duru nwanna ke nwoke; ozoo ke nwanyi, gbagbuwa oto; teme ophu o humajedu nri ria; ¹⁶ onye lanu g'unu ha su iya: "Tokwa ehu-o! Laa je anyaru oku; g'epho ji ngu" l'ebe abu l'ọ nuru iya iphe, bu mkpa ehu iya; ?denu urwu, du l'egube iphe ono? ¹⁷ Noo g'ekweta kpoloko e te goshiduru l'iphe, eeme ememe bu iphe, nwuhuru anwuhu.

¹⁸ Obenu l'a su mu: "Gubedua nweru ekweta; mbedua nodu ejekwanu ozi." O du ree; goshiakwa mu ekweta ngu me ii -jedu ozi, du iya nu. Mbedua-a egudekwanu ozi, mu eje goshi ngu ekweta mu. ¹⁹ I kweru le Chileke bu Chileke lanu; i meru ree. Ono bukwapo g'obvu kwegbaaru gude iya anmagbaa pyaapyaapya. ²⁰ Ole iphe, ii-maru gube onye mmanu ono bu l'ekweta, eegoshiduru l'iphe, eme ememe ta abudu okpobe iya. ²¹ ?Denu g'onye-iche anyi, bu Ebirihamu gude buru onye pfulberekoto l'iphe Chileke? O shi l'iphe, o meru; kele o gude Ayizaku, bu nwa iya je egbugbu ge ya gude gweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja. ²² ?Ti humaduru g'ekweta iya ye iphe, o meru dagbaru? Iphe, o meru goshiru l'ekweta iya dzuru edzudzu. ²³ Iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e pfuru iya; kele o suru: "Ebirihamu kweru ke Chileke; o guaru iya ya l'apfulberekoto"; teme o gua ya eguru onya iya. ²⁴ Unu huma l'oo iphe, nemadzu eme be e gude agu iya l'onye pfulberekoto; o to budu-a ekweta kpurumu.

²⁵ Nokwapo ge nwanyi ovuoba-a, bu Rehabu-a du. Oo iphe, o meru be o gude buru onye pfulberekoto; kele o kweru ge ndu Jiu, e ziru ozi bata ibe iya; bya eyeru phe aka; ephe shia uzo ooo laa.

²⁶ Kele oo g'anu-ehu, unme adudu nwuhuru anwuhu-a bu g'ekweta, egoshiduru l'iphe, eeme ememe nwuhuru.

3

Ire bu ogu

¹ Ụnwunna mu; unu ta adukwa igwe buru ndu ezije iphe; kele unu maru l'anyibe ndu ezije iphe be Chileke a-ka ekpeshi ikpe ike. ² G'anyi ha etsosweje iphe, du igwerigwe. O kwa onye opfu teke edeswe bu onye duebe ree. O buru egube onye ono adujekwapo ike sede onwiya. ³ Anyi-woru mkpurukpu-igwe-inya kobe inya l'onu g'o meje iphe, anyi suru g'o mee be anyi emeje inya l'opu; l'ooshi aka anyi suru oke shia. ⁴ Ozokwapo ugbo-mini; ?I humaru g'o habe shii; teme o buru oke pherephere anoduje akpo iya; ole oo nwa gberere eku ugbo be eegudeje anga iya l'ooshi iphe, bukpo eka onye-ishi ugbo anga iya eshi. ⁵ Nokwapo g'ire bu nwiphe nshii; ole ootuje onwiya epha le ya erenuka ire.

?Ti humaduru goswa habe shii? ole akpuru oku lanu etsuje obote-egu. ⁶ Su-a; ire bu akpuru oku. Ire no-chiru enya iphe, bukpo ejo-iphe, no le mgboko-a l'ehu anyi. Ire efulwuje ogwehu nemadzu mgburugburu; teme o nodu alotaje oku-alii-maa tsobe le ndu nemadzu; l'ootsua ya tsufu; ooshiepho teke a nwuru onye ono; tsua jasu g'oo-no-beru. ⁷ O to dudu egube anu-egbudu; ozoo enu; ozoo iphe, akpu akpuku; ozoo iphe, bu le mini, nemadzu ata agotajedu agota; l'ooburu l'unuphu; ophu o dudu ophu a gotaadaru; o buru l'unuphu. ⁸ Obenu l'ire ta adudu amadu suru iya agota; o bu ejo-iphe, e te gudesijedu egudeshi. O du g'eru ejo agwo, te

edodu onye o taru edodo. ⁹ O bu iya be anyi gude aja onye ono, bu Nna bya buru Nnajiuphu ono; ole o buhukwa iya pho be anyi gude atu nwibe anyi onu; mbukwa onye e meru; o du ge Chileke. ¹⁰ O buru onu lanu ono be ago onu yee atu onu shi. Unwunna mu; o to gbaduru g'o du egube ono. ¹¹ O to dudu nggele, asofutaje mini, atso ilu bya asofutajekwapho mini, atso utso mgbo lanu. ¹² Unwunna mu! Oshi figu ta amijekwa akpuru olivu. Ophu vayinu amijekwa akpuru figu. Nokwapho g'e te ekutadu mini, atso utso l'umaswi.

Mmamiphe, shi l'igwe

¹³ ?O duru onye aru le ya maru iphe; nweru uche g'unu ha? Onye ono goshiestikwa iya l'eme umere oma; waa l'eme gelee ophu shi le mmamiphe. ¹⁴ Teke o bukwanu l'unu eji iji-enya, atso-ilu bya aburu ndu akpa enya; unu te ejekwa etu onwunu epha ke mmamiphe ono; kele oo uka be unu gude emebyi okpobe-opfu. ¹⁵ Egube mmamiphe ono te eshikwa l'igwe. O shi l'eka ndiphe. O to shidu l'eka Unme Chileke. O shi l'eka Nsetanu. ¹⁶ Kele eka iji-enya yee akpa enya du be mkpaka dukwapho; ophu o dudu egube ejo-iphe, adudu iya nu. ¹⁷ Obenu le mmamiphe ophu shi l'igwe duebe ree; bya aburu nchi-adu-doo; bya eme gelee; bya eme onu-utso; bya aphu obu-imemini; bya amu okpobe mebyi; ophu okpochadu mkpocha; ophu o budu tuko l'ehu-atuko-l'obu. ¹⁸ Teme mebyi, ndu eme ge nchi du doo amije bu apfubekoto.

4

Eshita ndiphe onya

¹ ?Bu awe be abaphe mba yee esephe opfu ono shigbaa unu? ?Tobudu eka o shigbaa unu bu l'iphe, ekpiri iya du unu? ?Tobudu iya bu iphe, bu ogo, du l'ehu unu? ² Oobujeru iphe, agu unu erwuduru unu eka; unu egude k'iphe ono gbuaharu ochi. Unu -chabe enya l'iphe onye ozo; ophu o dudu; unu abaahaa mba; seahaa opfu. Unu ta ahumaduru uzo iphe, agu unu; kele unu ta asuduru g'a nu iya unu. ³ Unu nodu asuje g'a nu unu iphe; a ta nudu iya unu; opfu l'unu egudeje oriri, adudu ree epfu iya g'ee-shi g'unu egude iya mee iphe, agu unu egu. ⁴ Unube unwanyi me unwoke, eri ogori ono; ?unu ta amadu l'onye yee iphe-utso, du le mgboko-a eshi onya buwaa onye ohogu Chileke? Oo ya bu l'o to dudu m'obeta o buru onye du idagha hataru g'ephe le ndiphe shiru onya; onye ono emekwa onwiya onye ohogu Chileke. ⁵ To ?o du unu g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke bu ke mmanu, suru le "Chileke eko okophoo unme ono, o yeru g'o buru l'ime anyi ono?" ⁶ Ole eze-iphe-oma ke Chileke ka shii. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Chileke apfuchijekwa ndu ngganga uzo. O nodu emejeru eze-iphe-oma nu ndu wozeru onwophe ali."

⁷ Oo ya bu; unu nodu Chileke l'eka. Unu apfu-chia Obutuswe uzo; huma l'oo-gbaru unu oso. ⁸ Unu kpitaru Chileke ntse; huma l'oo-kpitarakwarupho unu ntse. Unu kwoo onwunu eka unube ndu eme iphe-aji. Unu sachaa obu unu ree unube ndu abo obu ebo. ⁹ G'o rwua unu l'ehu; g'aphu ji unu obu; unu kwashia enya-mini. G'achi ochi buru unu aphu; g'emere me buru unu iphere. ¹⁰ Unu wozeje onwunu ali l'iphu Chileke g'ookulia unu eli.

Anna okwa epfurwushi nwanna onye

11 Ẹnwunna mu; unu te epfurwushijekwa nwibe unu. Onye epfurwushi nwanna iya; ozoo onye anma nwanna iya ikpe bẹ epfubyikwa ekemu; tẹme ọ buru ekemu bẹ ọ gbẹ ekpe ikpe. Obenu lẹ teke iikpe ekemu ikpe bẹ i ti meeḡwa iphe, ekemu pfuru. Ọ kwa onye-ikpe bẹ ị bụ. 12 Onye lanu kpurumu bu onye atuje ekemu; tẹme ọ buru iya bu onye-ikpe; mbu onye ono, aduje ike dzoo ndzụ; dukwapho ike gbua nemadzu. Obenu ?bu onye b'i dobesu l'ị bu gube onye ono, anma nwibe ngu ikpe?

Anma ọkwa etu onwonye ẹpha

13 Unu ngaberu mu nchi; unubẹ ndu suru “Ntanu-a; ozoo echele bẹ ọ duru mkpukpu, anyi e-je je anogba apha; gbaa ngho rita urwu;” 14 l'ẹbe abụ l'unu maru g'echele a-du. ?Ndzụ unu bu gunu? Ọ bu ẹnwuru-oku, akpu-lihuje; a ọḡkwapho nwanshiji l'ooḡhukashihu. 15 Noo iphe, unu gege asuje-chia: “Ọ -du Chileke l'uche bẹ anyi a-tuko ndu ndzụ; mee ọwa-a; ozoo oḡhuu.” 16 Obe l'owa bẹ unu etse etsetse bya etu onwunu ẹpha. Ẹgube ekuku ono g'ọ hakota dukwa ẹji.

17 Ọo ya bu l'onye maru ree, o gege eme; oḡhu o meduru iya bẹ ọ bukwa onye obu eme iphe-ẹji.

5

Anmaru ndu nweru iphe ọkwa

1 Nta-a bu k'unubẹ ndu nweru iphe; unu kwashia ẹnya-mini; chia mkpu ẹjo-aphu, abyaru unu. 2 Ẹku unu reshihuchaakwaru ereshihu. Tẹme ńgwá unu buru iphe, nsu sukashichawaru. 3 Mkpola-ododo unu me ke mkpola-ochaa unu gbaakwaru ẹgba. Ọo ẹgba iya ono a-pfuru agba unu ekebe. Oo-kepyashi anu-ehu unu g'oku. Nta-a bẹ unu kparu ẹku kuburu onwunu l'ikpazu-a. 4 Ndu jeru unu ozi ẹgu bẹ unu ta apfuduru ugwo; aphu, ẹphe agu bẹ erwuakwa l'igwe. Tẹme mkpu ke ndu kpataru unu iphe, unu koru l'opfu rwuakwapho nchi Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike ono. 5 Unu buru lẹ mgboko; tusaru ẹhu; eri gwogwoo; eme ẹhu unu ẹhu unu. Unu tsua onwunu ẹba g'anu-ẹba kwaberu mboku egbugbu unu. 6 Unu nmaru ndu pfuberekoto ikpe; gbua phe; l'ẹbe abụ l'ọ duru iphe, ẹphe akpohijehawaa unu ememe.

Ata nshi waa epfu anu Chileke

7 Ẹnwunna mu; unu takpọkwapho nshi ndu jasu teke Nnajiuphu a-bya. Unu humaru g'onye koru opfu ataje nshi; kwaberu opfu iya g'o rwuta iphe, baru urwu. Ọotaje nshi; igwe eshi l'awuze dzee mini dzekota iya udzumini; l'ootaa nshi jasu l'ephefuta. 8 Unubedua kwapho; unu takwapho nshi; shihu obu ike; kele teke Nnajiuphu a-bya dukwaa ntse.

9 Ẹnwunna mu; unu ta agujekwaru nwibe unu aphu geete ekpedu unu ikpe. Unu lekwa onye-ikpe g'oopfuru l'onu mgbo! 10 Ẹnwunna mu; unu nyatajekpoephe ndu shi epfuchijeru Nnajiuphu. Unu gudeje phe nwua ota-nshi teke unu eje iphe-ehuka. 11 Unu eleanaa; ọ kwa ndu taru nshi bẹ anyi ekuje ndu a goru ẹhu-utso nu. Unu numawaru atanshi ke Jiobu. Unu makwarupho iphe, Nnajiuphu nuru iya l'ikpazu. Kele Nnajiuphu bu onye obu-imemini bya aburu o-gba-mkpu.

12 Ọle oḡhu kachakponu; unwunna mu bu; unu te erijekwa angu. Unu te egudejekwa igwe ozoo ali ria angu; oḡhu ọ dukwa iphe ozo unu egudeje ria angu. Unu -su “ee” g'ọ buru ee; teke unu suru “waawaa” g'ọ buru waawaa; g'a ta anma unu ikpe iya.

¹³ ?Q dūru g'unu ha onye eje iphe-ẹhuka? G'onye ono pfuru nū Chileke. ?Q dūru onye ẹhu atso? G'onye ono gwa ebvu ajaja! ¹⁴ ?Q dūru g'unu ha onye iphe eme? G'onye ono kuko ndu e meru ogerenya Chiochi g'ephe pfuru opfu ẹhu iya nū Chileke. Ẹphe egude ẹpha Nnajiuphu wua ya manū l'ishi. ¹⁵ Opfu, e pfuru nū Chileke bya ekweta l'oo-mee be a-dzota onye iphe eme; Nnajiuphu abya emee; l'o wekorohu. Teke o bu l'oo iphe-ẹji be o meru; a gwaru iya ya nvu. ¹⁶ Noo ya bu; unu koshijeru nwibe unu iphe-ẹji unu; teme unu epfukwapho anuru nwibe unu Chileke g'ee-me g'unu wekorohu. Opfu, onye pfberekoto pfuru nū Chileke be ike dukwa l'ere ire.

¹⁷ Elayijia bu nemadzu mmanu g'anyi bu. O pfuru nū Chileke pfushia ya ike su g'igwe buchia mini. O noo mgbarapha eto l'onwa ishii; ophu mini atadaduru l'ali. ¹⁸ O bya epfuru nū Chileke ozo; igwe bya mini. Iphe, a kuru l'ali mijahaa mebyi ozo.

¹⁹ Unwunna mu; o -duru g'unu ha onye shisweru uzo l'okpobe-opfu ono; onye ozo duphuta iya azu l'uzo, pfuru oto; ²⁰ g'onye ono maru l'onye duphutaru onye eme iphe-ẹji azu; mbu onye l'eshi uzo, gberu nggo; onye ono be dzotaru nemadzu l'eka onwu; teme o meakwarupho; a gwaru iya nvu l'ikpoto iphe-ẹji.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pyjta Deru

¹ Ekwo-ozì-a shì l'ẹ̀ka mbẹ̀dua, bụ̀ Pyjta, bụ̀ onye-ishi-ozì Jizọ̀su Kéreshì. Ndu mu ede iya anụ̀ bụ̀ unubẹ̀ ndu Jiu ono, a chikashiru unu laa ọ̀hozo je ebugbaaru ono. Ndu eburu lẹ̀ Pọtosu; ndu eburu lẹ̀ Galeshiya mẹ̀ lẹ̀ Kapadosiya; mẹ́chaa lẹ̀ Eshiya yẹ́e Bitiniya. ² Mbù unubẹ̀ ndu Chileke, bụ̀ Nna ọ̀táru mee; unu bụ̀ru nkiya. Chileke ọ̀táru unu; kele o shikpọ̀oro lẹ̀ mbù maru l'unu l'a-bùru ndu nkiya. Tọ̀budu iya bụ̀; ọ̀ bya ezia Ünmedü-Nsọ̀; o mee unu: unu bụ̀ru nkiya; k'ọ̀phu unu a-nọ̀du anụ̀jeru Jizọ̀su Kéreshì opfu; wafua gẹ̀ Jizọ̀su ono egude mee ya safukota unu iphe-ẹ̀ji, unu mekọ̀taru g'ọ̀ ha.

Mu sù gẹ̀ Chileke mee g'eze-iphe-oma nkiya yẹ́e nchì-odu-doo rwube unu ẹ̀ka; rwube iya unu k'anyinyi.

Ele ẹńya ndzụ̀ ojeje

³ G'anyi jaa Chileke ajaja. Ọ̀o ya bụ̀ Nna Nnajiuphu anyi Jizọ̀su Kéreshì. Ọ̀ phụ̀waru anyi obu-imemini ọ̀phu nyịberu g'aa-tù ọ̀nu iya. O mewaru Jizọ̀su Kéreshì: o shì l'ọ̀nwu teta nọ̀du ndzụ̀. Ọ̀ gbẹ̀ l'ono nwụ̀-phu anyi azụ̀ ọ̀zo. Nta-a bẹ̀ anyi elewaa ẹńya ndzụ̀ ọ̀phu anyi a-dzuru jasù lẹ̀ tuutuutu lẹ̀ m̄jimiimii. ⁴ Anyi elekwaphọ̀ ẹńya l'anyi l'unu e-mechaa tũ̀ko gbarù mgba nweru iphe-oma, Chileke doberu unu l'imigwe; mbù iphe-oma ọ̀phu ta abyadù erehu erehu; ọ̀phu ọ̀ byadu emebiyihu emebiyihu; ọ̀phu ọ̀ yidù kahù akahù. ⁵ Ọ̀o kele ọ̀o l'unu woru onwunu ye Jizọ̀su l'ẹ̀ka bẹ̀ meru g'ọ̀ gude ọ̀ nọ̀du egudeje ike iya akwachi unu g'ọ̀ tọ̀ dù iphe l'e-me unu jeye teke oo-goshi unu lẹ̀ ya dzohawaruro unu. Ọ̀ kwarọ̀ l'ikpazù bẹ̀ oo-goshi iya unu.

⁶ Ono bụ̀kpoadanu iphe unu a-nọ̀duje ete ẹ̀swa iya; a makwaru-a l'unu jefutaje iphe-ẹ̀huka, dù iche iche, a-hù unu ama; ọ̀le ono bụ̀-à kẹ̀ nwa nta-a; ọ̀ tọ̀ dudu g'ọ̀o-nọ̀-beru; ⁷ k'ọ̀phu e-gude iphe-ẹ̀huka ono huta ekweta unu ama maru ?tọ̀ dudu nù nyẹ́genyegé. Unu leanarọ̀ mkpọ̀la-ododo. Ọ̀ bụ̀ iphe, vu oké aswa tẹ́me ọ̀ nọ̀du emebiyihjekwanu emebiyihu. Ọ̀ bụ̀leru-a l'ọ̀ku bẹ̀ aahụ́je iya gude maru ?ọ̀ bụ̀ ọ̀kpobe iya. Nokwaphọ̀ g'aahuta ekweta unu ama g'a maru ?ọ̀ bụ̀ ọ̀kpobe iya. Ekweta ono bẹ̀ unu maanaru-a l'aswa iya ka kẹ̀ mkpọ̀la shii. A -dalechaa ya; ọ̀ -bùru ọ̀kpobe ekweta; l'aa-jaa unu ajaja; mee g'unu nwua phoo g'iphóró, shì Chileke l'ẹ̀ka; aakwabekwapho unu ùbvu. Ọ̀ bụ̀ru mbọ̀ku ono, Jizọ̀su Kéreshì a-bya ono bẹ̀ ọ̀o-nwukota nno. ⁸ Onye unu yeru obu; l'ẹ̀be abù l'unu gude ẹńya hùma iya; unu ta ahumaduru iya l'ẹńya kẹ̀ nwanta-a; obenu l'unu kweru nkiya; ete ẹ̀swa; ẹ̀hu nọ̀du atsọ̀ unu k'ọ̀phu aamadù g'a-tù ọ̀nu iya. ⁹ Iphe ono, unu ele ẹńya iya ono, rwua unu ẹ̀ka; mbù l'obu unu bẹ̀ a dzotarù.

¹⁰ Ndu mpfuchiru, pfuru k'eze-iphe-oma ono, ee-mechaa meru unu ono; tọ̀kpooru nwẹ̀hu chọ̀o ndzọ̀ta ono ọ̀kpobe achọ̀cho. ¹¹ Ẹ̀phe mee g'ẹ̀phe maru teke Ünme Kéreshì, nọ̀ phẹ̀ l'ime epfu ama ẹ̀ka l'ọ̀o teke Kéreshì e-je iphe-ẹ̀huka; yẹ́e teke a-kwabẹ̀ iya oke ùbvu. ¹² Tọ̀budu iya bụ̀; Chileke bya emee ndu mpfuchiru iya ono, ẹ̀phe maru l'ọ̀zi ono, ya ziru phẹ̀ ono ta abudù ozi ẹ̀hu phẹ̀; l'ọ̀o unubedua bẹ̀ e ziru phẹ̀ iya g'ẹ̀phe bya ezia. Nta-a bẹ̀ unu shiwaa l'ẹ̀ka ndu-ozì ono, bụ̀ phẹ̀ byaru ezia ya unu ono bya amaru

iya. Ephe byaru bya egude ike ke Unme-du-Nso zia ya unu. Unme-du-Nso ono bu Chileke be shi l'imigwe ye phe yia l'ehu. Ozi ono, e ziru unu ono be aguchakwa agu unwu-ojosi-imigwe. O du phe g'a su l'o nwekpooru ge meru: o doo phe enya.

Umere, du Chileke ree

¹³ Oo ya bu; unu chikobe egomunggo unu l'ekalanu; g'o kwabe akwabe g'onye liru anamu l'upfu; unu esedeje onwunu esede; unu elekwapho enya eze-iphe-oma ono; Chileke e-meru unu teke Jizosu Kereshi e-goshi onwiya ono. ¹⁴ Le teke unu te eshidu mawaru okpobe-opfu ono be bu egu ejo-iphe, shi anoduje agu unu shi kpuru unu l'eka. Nta-a, unu buwaa ndu l'anuru Chileke opfu-a unu te ekwekwa gegu ejo-iphe kpukwaduru unu egube ono, o shi kpuru unu ono. ¹⁵ Iphe, unu e-mechia nta-a bukwa g'unu shi l'iphemiphe, unu eme goshi l'unu du nso; le Chileke ono, bu yia kuru unu ono be dukwa nso. ¹⁶ L'e dekwaru su: "Unu dukwa nso; le mbedua dukwa nso."

¹⁷ Oobujeru; unu nodu epfu anu Chileke; unu eku yia Nna; mbu Chileke ono, bu yia bu onye ekpejeepho onyenonu ikpe g'iphe, o meru gbaru; ophu o dudu onye oomeje ele enya l'iphu. Noo g'o gude unu je anodu ndzu unu l'ophu; tsuje yia ebvu le mgboko owa-a, a byaru abyabya-a. ¹⁸ Unu nyatajekwa iphe, o phuru Chileke temanu o gbata unu l'eka mkpokoro umere ono, unu nwataru l'eka nna, nwuru unu phe ono. Iphe, o gude pfua aswa ishi unu gbata unu ta abukwa iphe emebyihu emebyihu g'okpoga-mkpola-ochaa me mkpola-ododo. ¹⁹ Iphe, o gude gbata unu bu mee ono, aswa yia paru eka ono, bu yia bu mee Kereshi. Kereshi ono be du ge nwaturu, e gude eje egwe ngweja; nwaturu, adukpodaa eka uta du yia l'ehu ilile; teme ebe o dudu eka iphe, takuru yia l'ehu. ²⁰ Oo iphe ono be Chileke hota-doru yia. O hotaru yia ro teme mgboko du; o rwua le nta-a, bu ikpazu-a; o gude k'iswi ehuru unu goshi yia ndiphe. ²¹ Oo Kereshi ono be unu no l'eka yia kweta ke Chileke; o buru Chileke ono meru yia o shi l'onwu teta dzuru ndzu; bya abukwaru yia pho kwaberu yia ubvu ophu shi l'imigwe. Oo ya bu; l'unu nowa Chileke l'eka elekwapho enya l'oo ya l'a-dzo unu.

²² Su-a; unu anoduje eme iphe, okpobe-opfu ono pfuru. Unu shi egube ono safukota iphe, du eji le ndzu unu; k'ophu bu l'unu byaru bya eyewa unwunna unu obu; ophu obu obu, unu yeru unwunna unu obu abukwa tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Oo ya bu; unu ta ahakwa eye nwibe unu obu. Unu kukebejekwa ehuru gude okpoma unu l'ophu yee nwibe unu obu. ²³ Kele e gudewaa opfu Chileke ophu dzu ndzu ojejoje nwuphu unu azu; ophu o to shidu le ndzu erehujere ehuru; o chia ophu tee rehedu erehu. ²⁴ Kele "Nemadzu l'ophu dukota

geswa.

Mma ke nemadzu
dukwapu g'okoko
eswa ono.

Eswa -kpothuwa nku be
okoko yia erishihu
dashihu.

²⁵ Obenu l'opfu, Nnajiuphu
pfuru

a-duepu jeye l'ojejoje."*

* 1:25 1:24-25 Gunaan Azá 40:6-8.

Opfu ono bẹ bụ iya bụ ozi-oma ono, a byaru ezia unu onoya.

2

Mkpuma, dzu ndzu; buru iya gude ulo

¹ Oo ya bụ; unu tua onwunu ekpu tushia iphe, bukpo ejo-iphe, unu eme. Unu haa adzu aka; ophu o duhe onye a-buru tuko-l'ehu-atuko-l'obu; unu ahaa enya-pfurupfuru; haa epfubyishi nemadzu ibe unu. ² G'ọ buru g'egu era l'anoduje agu nwamee nshi-a bụ g'opfu Chileke anoduje agu unu; mbu opfu Chileke ono, e te emerwushiduru emerwushi ono; oo ya bụ g'unu e-gude iya vua evuvu; vuta k'opfu Chileke a-dzo unu. ³ Le unu le Nnajiuphu megbabewaru iphe; unu huma l'ọ du ree.

⁴ Su-a; unu byapfuta Nnajiuphu ono. Oo ya bẹ bụ mkpuma ono, dzu ndzu ono, Chileke gude tua okpa ulo iya ono. Mkpuma-a bẹ ndiphe hofuru tuphaa su l'ọ bụ ogalemkpa. Ole humanu; l'enya ke Chileke bẹ o gbekikwa buru iya bẹ o hotaru kwabe ubvu. ⁵ Unubedua kwapho, bu ndu du ge mkpuma, dzu ndzu; bẹ Jizosu Kereshi gudekwa akpu ulo Unmedu-Nso; edozi ogbo uke, du nso ke Chileke. G'unu buru ndu a-noduje anu Chileke ngweja, du iya ree. ⁶ Kele e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Lenu; mu gudeakwa aka mu
toqbo mkpuma le Zayonu.

Mkpuma ono bẹ mu hotaru;

o buru

mkpuma vu oke-aswa;

teme o buru itso gude ulo.

Iphe, bukpo onye daphuberu

iya nu bẹ

ta abyakwa akwa izimanu."

⁷ O kwa l'ehu k'unubedua, kwetaru ke Kereshi bẹ mkpuma ono bu iphe, akwabẹ ubvu; a bya l'ehu ke ndu te ekwedu ke Kereshi bẹ;

"Mkpuma ono, ndu l'akpu

ulo jikaru ono

mechaaru bya aburu

mkpuma, gude ulo."

⁸ Teme e dekwaapho su:

"Mkpuma ono bẹ bukwa

mkpuma,

anoduje adu ndiphe

upfu

bya abukwarupho epfu,

ephe e-vukotaje daa iko."*

Noo kele ephe jikaru ekweta opfu Chileke. O buru ge Chileke dobekpohawaru l'oo-du phe bu onoya.

⁹ Obenu l'unubedua bu ndu Chileke gude aka iya hota. Unu bu ogbo uke ke Chileke; bya aburu oha du nso; buru ndu Chileke nwe enwenwe; k'opfu unu e-me g'ajaje iya ajaja; mbu onye ono kufutaru unu l'ochii kuru unu ye l'iphoro iya, du biribiri ono. ¹⁰ O dukwaru teke unu eshidu buru ndu ke Chileke; nta-a bẹ unu buwaa ndu nkiya. Ete shidu phuaru unu obu-imemini; obenu le nta-a bẹ o phuaru unu obu-imemini.

Umere, gbaru ndu Kereshi towaru l'egbu

* 2:8 2:8 Gunaá Azá 8:14.

11 Ndu mu yeru obu; unu bukwa nlwamulwa le mgboko-a; teme unu byakwa iya pho g'onye kpafularu uri. Oo iphe ono meru g'o gude mu nodu epfuru iya unu; epfushiru iya unu ike su unu jiko g'unu te ewokwaru onwunu togboru egu ejo-iphe, du iche iche, anoduje agu nemadzū egu ememe. O kwa ndzū ophūū ono, Chileke nuru unu ono be egu eme ejo-iphe ono anoduje etso ogu. 12 G'umere unu shije ekiri l'iphu ndu ete ekwedu ke Chileke; k'ophu bu ephe -bokponu unu ibo l'unu bu ndu eme ejo-iphe; ephe eleanaa umere unu l'o dunukaru ree; ephe egudekwanu iya jaa Chileke ajaja mboku ono, oo-bya ekpee phe ikpe ono.

13 Unu wozekwa onwunu ali l'iphu ndu oha meru ndu-ishi; m'obvu Nnajiuphu; l'iphu ndu-eze, bu phe be ike du l'eka; 14 me l'iphu ndu bu o-chi-oha, bu ndu e yeru g'ephe hūje ndu eme ejo-iphe ahūhū; ephe ajaje ndu ophu eme iphe, du ree ajaja. 15 Noo kele iphe, du Chileke l'uche bu g'unu gude umere oma mechishia ehu-eswe ehu-eswe ndu amadu iphe anoduje epfuru unu ono. 16 Kereshi be toakwaru unu l'egbu. Ole o to bukwa g'unu bya eworu onwunu saaru eme iphe-eji ogbo. Unu mejechia umere, gbaru ndu ejeru Chileke ozi. 17 Unu kwabeje onyemone ubvu. Iphe, bukpo ndu bu unwunna; mbu ndu no Kereshi l'eka; be unu eyekotaje obu. Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu akwabejekwapho eze ubvu.

Iphe-ehuka, Kereshi jeru bu anyi iphe-leta-mee

18 Unube ndu ejeru nemadzū ozi; unu wozekwa onwunu ali l'iphu nnajiuphu unu; kwabeje iya ubvu. Iphe, bukpo iphe, ephe suru g'unu mee; unu mejekwa iya. G'o to buekwapho onye ophu nnajiuphu iya duru odoo bya emeru onu utso be a-kwabeje iya ubvu kpoloko. G'onye ophu nnajiuphu iya duru ehuka kwabejekwa iya pho ubvu. 19 Chileke be ehu atsojekwa utso me o -buru l'unube ndibe iya gude iya ata nshi eje iphe-ehuka, byaru unu; mbu iphe-ehuka, e meru unu; unu nodu eje l'ebe abu l'o duru iphe, unu meru, du eji. 20 Ole o to bukwa: a -nodu ahū ngu ahūhū iphe, du eji, i meru i nodu ata nshi; ono ta agbakwaru g'a jaa ngu ajaja iya. O kwa onye meru iphe, du ree; a nodu echi iya iphe eheni; onye ono nodu ata nshi; noo onye Chileke a-ja ajaja iya bu ono.

21 Noo l'o kwa eje iphe-ehuka egube du Chileke ree ono be Chileke kudoru unu oku iya. Le Kereshi l'onwiya gudekwa k'iswi ehu unu jekwaapho iphe-ehuka. Ono buwaruro iphe-leta-mee be o meru doberu unu; k'ophu unu a-nodu anwu eka iya. 22 "Onye adudu iphe-eji, o mejeru; ophu ntuphu-ire adujeduru iya l'onu." 23 A kwagokpokwaarū iya iphū; ole o to phulataduru. E mee ya mkpawere; ophu o dudu onye o sujeru le ya e-melata. Iphe, o mechiaru bu l'o woru onwiya ye Chileke l'eka; mbu Chileke ono, bu onye-ikpe, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha ono. 24 Kereshi l'onwiya be vutawaru iphe-eji, anyi meru g'o hakota l'ehu onwiya teke ono, a pfugburu iya l'oswebe onoya. G'anyibedua ono, no l'eme iphe-eji nwuhu anwuhu ono abya adzuru ndzū buru ndu pfuberekoto. O kwa igbiri echachi e chiru iya be e gude mee g'unu wekorohu. 25 Noo l'unu shi eje phururugbadaa g'aturu, ephu uzo; obenu le nta-a be unu lwaphutawaru azu; lwapfuta onye ono, eche unu g'onye eche aturu; bya abukwarupho onye eleta ndzū unu enya ono.

3

Umere, gbaru nwanji yee ji iya

¹ Nokwapho g'ò dū unubẹ unwanyi, alū ji. Unu wozejekwa onwunu alī l'ẹka ji unu nọ. Ọo ya bụ k'ophu bụ; o -nweru ji unu phẹ ndu ophu te eyejedu onu l'opfu Chileke; ephe ahuma eguru umere, unu eme gude iya bya emelaha opfu, Chileke pfuru; m'obetaruro ophu unu epfuduru phẹ ke Chileke. ² Noo kele ephe e-gudewaro ẹnya phẹ ahuma umere, adudu ẹka uta dū iya, unu eme eyeru phẹ; opfu l'unu atsu Chileke ebvu. ³ Omemma unu ta agbakwaru g'ò buru iphe, eme l'akpo-ẹhu, bụ iya bụ aswinghamshi ẹgbushi; waa egude unwu iphe, e meshiru lẹ mkpola-ododo kwaa onwunu ngwa; yele eye ẹrengete uwe. ⁴ G'ò bujehiaru g'unu e-me dozirwee ime okpoma unu g'ò tọ buru ẹka retoshihuru eretoshihu; g'ò buru omemma k'eme odoo yee eji obu oyi. Iphemiphe ono bẹ tükokwaru bukotaru iphe, aswa paru ẹka l'ẹnya ke Chileke. ⁵ Kele ọo egube ono bụ g'unwanyi shi egudeje eme omemma nkephẹ teke k'ichee. Ephe shi edobejeru onwophẹ Chileke iche; teme ephe shi anoduje ele Chileke ẹnya l'ẹka. Ephe shi ewozeje onwophẹ alī l'iphu ji phẹ. ⁶ Ọo egube ono bẹ Sera shikwapho anuru Ẹbirihamu opfu ekuje iya nnajiuphu. Nta-a bẹ unubedua buakwaa okpobe unwu Sera mẹ unu -nọdu emeje-a iphe, pfuru oto; ophu o dudu iphe, eyejekwadu unu ebvu.

⁷ Unubẹ ndu ophu bukwanu unwoke, alugbaa nwanyi; unu mejekwarupho nyee unu umere, dū ree. Unu maru onwunu ẹhu l'alulu, unu alū nwibe unu. Unu kwabejekwa phẹ ubvu; eshinu unu maanaru-a l'unwanyi bẹ uvohu ka b'adu; eme lẹ nwoke. Unu letaje phẹ ẹnya; mejeru phẹ iphe, mkpa iya duru phẹ. Noo kele unu l'ephe a-tuko shi l'ẹka Chileke gbaru mgba nweru eze-iphe-oma ono, bụ iya bụ ndzụ ojejoje. Unu mejekwa umere, dū egube ono k'ophu o tọ dudu iphe, akposhi unu epfu anu Chileke.

Ewere, eeme onye pfuberekoto

⁸ Ẹka mu a-sube opfu ono ishi bụ; g'uche unu bujekwaru nanu. G'iphe-ehuka, byaru nwibe unu rwuje unu l'ehu g'ò rwuru onye o byaru. Unu yejekwa nwibe unu obu. Noo kele unu bụ ndibe Chileke. Unu bukwaru ndu obu-imemini. Unu wozejekwa onwunu alī l'ẹka nwibe unu nọ. ⁹ Onye-meru unu eji; unu te egudejekwa eme eji pfua ya ugwo iya. Onye -phuru unu iphu; unu te ephulatajekwa. O chikwaa iphe, unu e-mejehia bụ g'unu gojehiaru onu-oma nū onye obu. L'iphe, Chileke kudoru unu oku iya bukwa gẹ ya goru onu-oma nū unu.

¹⁰ "L'iphe, bụ onye o dū g'a
 sū lẹ ndzụ iya e-tse ogologo;
 teme o dukwa iya pho g'a
 sū lẹ
 mboku-mboku abujeru
 iya k'oma;
 g'onye ono te egudehekwa
 ire iya tū ikpoki;
 ophu onye obu adzujekwa
 uka.

¹¹ G'onye ono gbakutaru
 eme iphe-eji azu
 watchia eme iphe,
 dū ree.

G'onye ono kukebeje ẹhu
 cho iphe,
 bụ o -mee ya nchi-adu-doo.

Ọ -chọta iya g'ọ tọ tųwokwa
iya ẹka.

12 Noo keke Nnajiuphu,
bụ Chileke
bẹ anọdujeepho eleta
ndu p̄fuberekoto
ẹnya.

Ọ nọdu angabẹjekwapho
nchị numa epfufu,
ẹphe epfu anụ iya.

Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe
bẹ ọoghajeru azu.”*

13 Sụ-a; ?denukpoo onye sūru unu emekata mẹ ọ -nọdu ehe unu ihee eme iphe, p̄furu nhamunha? 14 Ọ -būkpooru nū l'unu a-nọdu eje iphe-ẹhuka; opfu l'unu eme iphe, p̄furu-oto; g'ẹhu tsọjekwa unu. Ge ndzū ta agujekwa unu m'ẹphe -nọdu eye unu ebvu; ọphu ọ dukwa iphe, unu ejejekpoo ayo oshi iya. 15 Iphe, unu e-mejechia bụ g'unu gudeje obu unu g'ọ ha kwabeje Kéreshi, bụ Nnajiuphu unu ụbvu; gude goshi iya l'oo ya bụ Nnajiuphu unu. Unu kwagebejephō akwagebe tekenteke k'ọphu bụ l'ọ -duru onye jiru unu k'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono; unu eyeeru iya ọkpobe ọnu; goshi iya iphe, meru g'ọ gude unu nọdu ele ẹnya iphe ono, unu ele ẹnya iya ono. 16 Unu meje nno g'obu ataa awajekwanu unu mini; k'ọphu bukwanu o -nweru ndu l'epfuru unubẹ ndu kẹ Kéreshi ẹjo opfu; unu egude umere ọma ono, unu eme ono meru iphere kpua p̄hẹ.

17 L'ọ kakwa ree lẹ nemadzū jeru iphe-ẹhuka; opfu l'oome iphe, dū ree; m'ọ -būkwaru l'ọ bụ iphe, dū Chileke l'uche bụ onoya; eme lẹ nemadzū anwū ọnwu ẹjo-iphe, o meru. 18 Keke Kéreshi l'onwiya jekwarupho akpọ iphe-ẹhuka lanū nwūhu keke ndiphe eme iphe-ẹji. Ọ buru onye ono, p̄fuberekoto ono bẹ nwūhu-chiru ndu ap̄fubeduru-ẹka-oto; k'ọphu ooduta anyi dupfu Chileke. Ndiphe bụ egbugbu mmanū bẹ ẹphe gburu ogwehu iya. Obekwanu lẹ Unme Chileke meru iya ọ nọdu ndzū. 19 Ọ buru ike Unme Chileke ono bẹ o gude bahū lẹ maa jepfu ndu maa ono, a tuchiru lẹ mkpọro ono je epfuaru p̄hẹ opfu Chileke. 20 Lẹ teke ndiche ono, Nuwa kuru eze ụgbo ono bẹ ndu teke ono jikakwaru angabẹ nchị l'iphe, Chileke epfu; Chileke takpọepho nshi ngabekotaru p̄hẹ; ọphu ọ dudu; jeye teke ọ nonyaru ọ haa mini; ọ bya erigbushikọta p̄hẹ. Ọ buerupho nwa ndu abadu ishi bẹ bahūru l'eze ụgbo ono; iphe, ẹphe dū bahū iya bụ ụmadzū ẹsato kpoloko. Ọ buru mini ono, ụgbo ono ese eli l'eli iya ono bẹ Chileke shi dzọ p̄hẹ. 21 Mini ono bẹ nọ ọnodu baputizimu, e gude adzọ unu kwaphọ. Ọ tọ bukwa l'a asafuje anyi inyi l'ẹhu; ọ chikwa l'anyi egudeje iya arwọ Chileke g'ọ mee g'obu ta awa anyi mini. Ọ buru l'eteta, Kéreshi shi l'onwu teta nọdu ndzū bẹ ooshije dzọ anyi. 22 O tetaru ono lasha je anọdu l'imigwe l'ekutara Chileke, bụ Nna. Iphe, bukota ojosi-imigwe g'ẹphe hakotakpoo; mēkpoo iphemiphe, ike dū l'ẹka; mē iphemiphe, bukotakpoo ndu-ishi l'imigwe nọdukota iya l'ẹka.

4

Ndzū ọp̄húú

* 3:12 3:10-12 Gūnaa Ebvu 34:12-16.

¹ Kéreshi bẹ jeru iphe-ẹhuka teke ọ nọ lẹ mgboko-a. Ọo ya bụ; g'ọ buekwarupho gẹ k'iphe-ẹhuka ono dọ Kéreshi bụ g'oo-duje unu; mbụ g'unu kwakobekwa k'ẹje ẹgube iphe-ẹhuka ono. Ọ tọ dukwa onye jeebejeru ẹgube iphe-otsu-l'ẹhu ono lẹ mgboko-a ọ gbeshi jeye ẹka l'eme iphe-ẹji ọzo. ² Ọo ya bụ; unu wataẹkwapho eme iphe dọ Chileke l'uche. Ọ buru g'unu e-gudewa iya rọ ememe bụ onoya lẹ nwa nta-a, unu nọkwadu l'eliphe l'ẹka-a. Unu te eyeẹkwaru ẹgu ẹjọ-iphe agugbabe unwu-eliphe onu. ³ Unu lewarọ ime teke unu shi meta iphe, unwu-eliphe eme. Unu shi buru ndu iphere bvuru l'iphu; unu nọdu ewojeru onwunu haaru ẹgu ẹjọ-iphe; yee angunuka mee yee ẹjọ-uzere; mee etsojeerupho achọ-phe ẹka unu angu mee; yee anọdu agwaphe agwa me obvu. ⁴ Nta-a bẹ ọ gbekwa bya adu ndu ono, ta amadu Chileke ono biribiri l'unu te etsojeeduru phe emephe ẹjọ ememe ono; ọphu unu l'ephe anọdu ndzụ ọla-l'iswi ono. Ọo iphe ono meru g'ọ gude ẹphe nọdu anọduje epfubyishi unu. ⁵ Ole mbọku, Chileke e-kpe phe ikpe abyaakwaa. Ọo mbọku ono bẹ ẹphe a-bya apfuru Chileke l'iphu; gude onu phe shi ishi lanu dokotaru iya iphe, ẹphe meru l'eli-mgboko-a; mbụ Chileke ono gbẹ kwakobehawanu k'ekpe ndu nwuhuru anwuhu me ndu nọ ndzụ lẹ mgboko-a ikpe ono. ⁶ Ọ kwa iphe ono meru g'ọ gude e je ezia ndu maa ozi-oma ono k'ọphu e-kpe phe ikpe, duru ogwehu; ẹphe anọdukwanu ndzụ ọphu Chileke nọ.

Egude iphe-oma, Chileke meru ngu jeeru iya ozi

⁷ Sụ-a; teke iphemiphe-a l'abvu bẹ dukwaa ntse. Ọo ya bụ g'unu sedeje onwunu; g'ẹnya doo unu risaa; k'ọphu unu a-duje ike epfu anu Chileke. ⁸ Ọphu kachakpoo nụ bụ g'unu yeekwapho nwibe unu obu ọkpobe eyeye kwaseru; kele ẹgube n-yemobu ono ekpuchijekwa ikpoto iphe-ẹji. ⁹ Unu kwajeru nwibe unu ẹbyaa. Ole g'unu ta agujekwa aphu iya. ¹⁰ Eshi ọphu Chileke megbawaru unu eze-iphe-oma, dọ iche iche; bya anuchakwaapho onyemonye iphe-oma l'ẹhu l'ẹhu; g'onyemonye gude iphe-oma ọphu Chileke nuru iya mee iphe, a-baru nwibe iya urwu. Ọ kwa unu mee nno l'ọ buru iya bụ l'unu bụ ndu letaru ẹnya ọkpobe eleta l'iphe-oma, Chileke nuru unu. ¹¹ Ọ -duru onye epfu opfu; g'onye ono pfujejẹ ya phọ g'ọ bụ Chileke l'onwiya epfu iya. Ọ -duru onye eyetaru ndu ọzo ẹka; g'onye ọbu yetaje iya gẹ Chileke nū-beru iya ike. Ọo ya bụ; g'ee-shikwanu l'iphe, anyi emeje ememe ndiphe eshi Jizọsu Kéreshi l'ẹka kwabẹ Chileke ùbvù; mbụ onye ono, ọkwabe ùbvù me eze ike, parụ ẹka apaa; bụ nkiya ono jası lẹ tuutuutu lẹ mijiimii. Nokwa g'ọ dọ.

Iphe-ẹhuka, ndu nọ Kéreshi l'ẹka eje

¹² Ndu mu yeru obu; g'ẹjo iphe-ẹhuka ono, abyapfutaje unu ono ta adujekwa unu biribiri. Ẹgube oke iphe-ẹhuka ono bukwa iphe, e gude eme g'a maru ?unu noshiru-a ike l'ẹka Chileke. G'ọ tọ dujukwa unu g'ọ bụ iphe, ẹtu iya adujeduru bẹ byapfutaru unu. ¹³ Ọ chikwaa iphe, unu e-meje bụ g'ẹhu tsoje unu ọso l'unu tukoru gbaru mgba eje ọdu iphe-ẹhuka, Kéreshi jeru; e -mechaa g'ẹhu akwata tsoo unu tsochikpoo ya unu ike mbọku ono, Chileke e-goshi ọdu-biribiri Kéreshi ono; mbụ unu a-kwata gude obu unu g'ọ ha tee ẹswa. ¹⁴ Ọ -buru l'egude iswi ẹhu Kéreshi akọ unu ọnu; bẹ unu bukwa ndu a goru ọnu-oma nū; noo kele Unme Chileke, bụ iya emeje g'unu gbaru mgba l'ọdu-biribiri Chileke anọpyabewaro unu l'ẹhu kwaseru. ¹⁵ Ole ọ -duru onye l'ẹje iphe-ẹhuka; g'iphe-ẹhuka, ooje ta abukwaru k'iswi ọchi, o gburu; ọzoo iphuru o ziru; ọzoo ẹjọ-iphe ọzo, o meru; ọzoo kele ọ bụ onye eseje opfu. ¹⁶ Ọ chia teke unu eje iphe-ẹhuka

opfu l'unu bu ndu ke Kéreshi; g'iphere iya ta adukwa unu; o chia g'unu keleje Chileke ekele l'oo epha Kéreshi be eeku unu.

¹⁷ Le teke Chileke e-kpe ndiphe ikpe dukwaa ntse. O buru ndibe iya be oo-vuru uzo dabé ikpe obu l'ehu. Teke o bu le Chileke vu uzo dabé anyi egube iphe ono l'ehu; doanaa mu ro g'oo-dukpoo ndu ono, jikaru ozi-oma Chileke ono.

¹⁸ "Teke o bukwanu le
g'e-me dzota onye
pfuberekoto
shihuru ike egube ono;
leanaro g'oo-duru
ndu ta atsudu Chileke
ebvu mewaro iphe,
bukpoo ndu ozo,
ta anuduru Chileke
opfu g'ephe ha."*

¹⁹ Oo ya bu; g'iphe, bukpoo ndu eje iphe-ehuka le g'o du Chileke g'ephe jee ya; mejekwa umere omaa. G'ephe wokwaru ndzu phe ye Chileke ono l'eka, bu onye ono, meru phe nu; teme o buru onye epfuje iphe; pfushia ike l'iphe, o pfuru.

5

Eleta ndu Chiochi enya

¹ Iphe-a, mu abya epfufu-a bukwa ndu e meru ogerenya Chiochi be mu epfu eyeru. Le mbedua, bu Pyita bukwa onye e meru ogerenya Chiochi g'unu bu teme mu gudekpoo enya mu humakota iphe-ehuka ono, Kéreshi jeru onoya g'o hakotakpoo gberedege. Mu yikwarupho le ndu onye le Kéreshi gbawaa mgba nweru odu-biribiri iya, bu iphe, ata duedu g'oo-no-beru Chileke emee l'aa-huma-dzuru iya. ² Su-a; unu chejekwa unwu aturu Chileke ono nche, letaje phe enya ree. Unu egude obu unu meje iya egube o du Chileke l'uche; unu te emejekwa iya g'o bu iphe, e kebutaru unu ekebuta; o chia g'unu yeru ehú l'eye ozi ono. Unu te ejekwa iya nweru ekpiri okpoga. ³ Unu te emejekwa ndu ono, Chileke yeru unu l'eka ono g'ephe bu ohu, unu gbaru agbagba. G'umere unu buchikwaaru phe ipheleta-mee. ⁴ Oo ya bukwanu g'oo-buru teke onye-ishi ndu nche aturu ono byaerupho k'egoshi onwiya l'oo-mee g'unu nodu ndzu ojeoje, bu iya bu obungo, du biribiri, ata yidu mebyihu emebiyhu.

⁵ Nokwapho ge mu akakwarupho unube ndu ophu ka aburu unwegirima; unu wozekwa onwunu ali l'iphu ndu bu ogerenya. Mbua; iphe, mu epfuru unu g'unu ha bu; g'iphemiphe, unu eme goshijekwa l'unu ewozeje onwunu ali l'eka nwibe unu no. Unu eyetajeru nwibe unu eka; kele "Chileke ajikajekwa ndu eku onwophe; o nodu emejekwanuru ndu ophu wozeru onwophe ali eze-iphe-oma." ⁶ Oo ya bu; unu wozeta onwunu ali l'iphu Chileke; k'ophu oo-woli unu eli me o -rwuepho. Chileke ono bukwa iya be bu Okalibe-Kakota-Ike.

⁷ Unu tukó iphe, bukpoo iphe, unu ayó oshi iya tukó ye Chileke l'eka; kele enya iya ta alufujedu alufu l'eka unu no. ⁸ G'enya doo unu risaa g'unu nodu che nche l'onye ohogu unu, bu Nsetanu tsoakwaru ejephe g'oduma, tsoru aba hanyihanyi achó onye oo-dzu-gbu lajashia taa. ⁹ Unu pfu-chije iya uzo; unu apfu-shikwanaa ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke; l'unu

* 4:18 4:18 Gúnaa Etu 11:31.

maakwaru-a l'unwunna unu g'ephe hakota l'eliphe-a be tukoru ejekota egube iphe-ehuka ono. ¹⁰ Obenu l'oo Chileke ono, bu iya bu onye eze-iphe-oma kpakoru mikoo l'eka ono be kuru unu g'unu le Kereshi tugba buru nanu; oo ya bu g'unu l'iya atuko nodukota l'eka lanu, bu eka odu-biribiri iya ono, ata bvudu abvubvu ono no. Oo ya bu l'unu -jetaepho iphe-ehuka ono nwanshi; yebedua l'onwiya emee unu; unu adukota ree; mee unu; unu eshihu ike; bya emekwapho unu; unu akabaa apfushi ike l'ekwekwe, unu kweru. ¹¹ G'ikemike bukotaru nkiya jasu le tuutuutuu le mjiimii. Nokwa g'o du.

Ekele mkpochi-ishi

¹² Mu pfuakwaru nwakpuru opfu olemole deeru unu l'ekwo-ozia. O buru Sulivanusu be gude eka iya deeru mu iya. Sulivanusu ono bu nwanna anyi, mu maru l'o bu onye e gude ire iya eka. Su-a iphe, mu ederu iya unu bu ge mu gude iya mee g'obu shihu unu ike; teme mu nodu emekwapho ge mu gude iya pfuru unu l'iphemiphe ono be tukoru buru eze-iphe-oma, shi Chileke l'eka. Unu pfukwaru l'eze-iphe-oma ono; pfushia ya ike.

¹³ Le ndu ke Chileke, no le Babilonu; mbu Chiochi, Chileke hotakwarupho g'o hotaru unu be l'ekelekwaro unu. Maku, bu nwa mu ekelekwaro unu. ¹⁴ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nsq. Ge Chileke mee g'unube ndu unu le Kereshi tugbaru buru nanu g'unu ha buru guu. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì K'èbo Pyita Deru

¹ Ekwo-ozì-a bè shì l'èka mbèdua, bù Sayìmonu Pyita, onye ejeru Jizòsu Kéreshi ozi; bya abùkwarupho onye-ishi-ozì iya. Ndu mu ede iya anù bù unubè ndu ono shì l'apfùbekoto kè Chileke mè kè Onye-Ndzòta bù Jizòsu Kéreshi nata ekweta òphu bù òkpobe iya gè k'anyibèdua.

² Gè Chileke mekwaa g'unu kabaa ya amaru; l'o mekwaaaphò g'unu kabaa amaru Nnajiuphu anyi bù Jizòsu òkpobe amaru eje. G'èze-iphe-òma mè èhu-guu, shì iya l'èka rwube unu èka rwube iya k'anyinyi.

Chileke kuru unu bya ahòta unu

³ Anyi maru Nnajiuphu onò marweta iya ree; mbù onye ono, bù iya kuru anyi g'anyi bya g'anyi l'iya gbarù mgba l'òdu-biribiri iya; waa l'iphe-òma, òonoduje eme. Òo l'amama ono, anyi maru iya ono bè Chileke shì gude eze ike nkiya nù anyi iphemiphe, mkpa iya dùru anyi g'anyi gude nòduru iya ndzù; emekwaphò umere, egoshije l'anyi akwabè iya ùbvù. ⁴ Òo eze ike iya ono bè o gudekwaphò kweshia anyi ukwe-iphe, dùkota ree òkpobe adùdu; ukwe-iphe dakiri atù ònu iya; òo ya bù g'unu egudekwanù k'ukwe-iphemiphe onò gbakùta azù l'emebyishi onwonye ono, ndu mgboko-a l'emebyishi onwophe; kèlè èphe eyedzujeru ònu l'ègu èjo-iphe anòduje agùgbabe phè nù; waa g'unu lè Chileke agbarù mgba meje umere òmaa ono, oome ono. ⁵ Òo ya bù g'unu kukebeje èhu se g'unu meje umere òmaa yekwa l'ekweta unu. Iphe òzo, unu e-yekwa l'umere òmaa abùru anwùta.

⁶ Iphe òzo, unu e-yekwafua l'anwùta iphe abùru esede onwonye. Iphe, unu e-yekwakanù l'esedeje onwonye abùru òta-nshi. Iphe, a-nòdukwa nù etso òta-nshi abùru akwabè Chileke ùbvù. ⁷ Akwabè Chileke ùbvù abùru iphe, a-nòdu etso iya nù bù ehe onwunu. Iphe òzo, unu e-yekòbefua l'ehe onwunu ono abùru n-yemobu. ⁸ Unu -nòdu emewaa ègube umere ono eje l'iphu bè unu taa bùkwaru 'ògalemkpa; òphu unu abueduru ndu ta amìdu mebyi; l'amama unu maru Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi.

⁹ Òle-a; onye iphemiphe ono teke erwubedu èka; atsùkwa ishi; mbù l'onye ono ta ahùmajèdu iphe, nò ènya. Tème onye ono zòhawaa l'òo Jizòsu bè sashìkotaru iya iphe-èji, o shì mehawaa.

¹⁰ Òo ya bù lè-a; ùnwunna mu; ò kwa unu bù ndu Chileke kuru hòta unu mee unu bùru ùnwu iya. Òo iphe ono meru g'o gude unu jee ekukebeje èhu eme g'unu gude umere unu egoshi l'unu bùpho ùnwu iya òbu eviya; lè teke unu emewaa iphemiphe ono bè unu ta abyakpòkwa eshiswe ùzo.

¹¹ Unu -nòdu emewaa nno ta adùkpòekwa iphe, byakpòo anò-chi unu ùzo g'unu ta abahùshì l'alì-eze Jizòsu Kéreshi, bù Nnajiuphu anyi, bya abùru Onye-Ndzòta anyi.

¹² Noo g'o gude mu nòdu arì lè mu a-nyatajèkpoerupho unu iphemiphe ono. Mu makwarù-a l'unu machahawaru iya; tème l'unu pfùshiwaru ike l'òkpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹³ Ò bùru iya meru mu nòdu arì l'ò ka ree gè mu nyatakòtaru unu iphemiphe ono nta-a, mu nòkwadu ndzù l'ùlò-èkwa k'ogwèhu-a gude yeru unu òkù; ¹⁴ eshinu unu mawaru l'ò tò dùdu g'òo nò-bekwaduru nta-a; mu alashìa; noo kèlè Nnajiuphu, bù Jizòsu Kéreshi bè goshiwaru mu l'o rwiwaru mu l'alala. ¹⁵ Mu e-kukebekpòepho

èhu anyataru iya unu; k'òphu bù mu -anòedu; unu ta azòhabaedu iya azòha.

Ndu gudekpoo ènya phè hùma ùbùvù, Chileke kwabèru Kéreshi

¹⁶ Lè teke anyi ziru unu k'ìke Jizòsu Kéreshi ono, bù Nnajjuphu anyi ono, bù ike, oo-gude bya ozo ono; bè ò tò bükwa akò-iphè, nemadzù rìtaru l'òriri iya bè anyi kòru unu. Anyibedua bè gudekpòkwa ènya anyi hùma òdu-biribiri iya. ¹⁷ Kèlè Chileke, bù Nna kwabèru iya ùbùvù bya emee ya o gbua nwìinwii teke ono, èguru olu-opfu ono shi l'akpabiri Ogbu-nwìinwii rwua ya nchì sù: "Onye òwa-a bù Nwa mu nwoke, mu yeru obu; o jiru mu èpho." ¹⁸ Anyibedua l'onwanyì nùmakwaru olu-opfu ono, shi l'imigwe ono teke ono, anyi l'iya tükòru nòdu l'eli ùbùvù, dù nsò ono.

¹⁹ Anyi kabaa ekweshi ike l'iphemiphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuluhawaru ono bè bükota òkpobe-opfu g'ò ha. Òò-bùru unu eme ree mè unu -nòdu angabeje iya nchì; unu dù g'ìphóró, nò l'èka òchii agba jasù nchi abòhu; gè kpokpode nchi-abòhu ono ekeahaa paapaapa l'òbu unu. ²⁰ Òlè òphu kachakpòonu, bù òphu unu e-vukpòadaru ùzo maru bù lè-a; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ta adùkwa òphu èphe shi l'uche phè pfua g'ò dù phè. ²¹ Kèlè mpfuchiru te eshidu l'uche nemadzù. Obenu lè ndu mpfuchiru, dù-nsò pfuru opfu, shi Chileke l'ònu gè Unme-dù-nsò meru g'èphe pfua ya.

2

Iphe, e-me ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Lè teke ndiche bè o nwekwaru ndu mpfuchiru shi epfufe iphe, Chileke epfuduru. Nokwaphò g'ò dùru ndu a-nòdu l'èchilabò unu ezi iphe, Chileke epfuduru. Èphe a-jikachakwa jika Nnajjuphu anyi, bù Jizòsu; mbù onye ono, bù iya gbafutaru phè l'èka iphe-èji ono, èphe shi eme ono. Òò iphe ono meru g'ò gude iphe-èji, èphe meshiru tukòru phè l'ishi. Ò bùru iya e-me èphe alaa l'iyi ègwegwa. ² Ikpoto nemadzù e-mechakwaa tsoahaa phè; meahaa èjo ememe. Òoburu iphe, èphe a-nòdu emegbabè bè ndu ta abùdu ndu kè Chileke ee-gude wata epfubyishi òkpobe-opfu ono, bù iya bù ùzo kè Chileke ono, anyi etso ono. ³ Ndu ono, anòduje ezi unu iphe, abùdu òkpobe-opfu ono bükwaphò èkpìri okpoga bè eshitajè phè iphu. Èphe -gbèshi; èphe atùko ùka, nò lè mgboko dzùshia wùshiru unu. Èphe ègude nno ghopyabe unu l'ùgho; ria unu òkpobe okpoga. Òlè ò tò duekwanu g'òò-nò-beru nta-a; Chileke anmaa ègube ndu ono ikpe. Nòò kèlè Chileke pfuluhawaru iya rò teke ndiche dobe edobe. Mbù l'iphe ono, bù iya e-gbu ndzù phè ono te ekujekwa mgbènya.

⁴ Lè-a; ò -bùru lè Chileke ta ahaduru unwu-ojozi-imigwe, meru iphe-èji g'èphe ria ya kè mmanù; ò tùa phè mkpòro chiru ye l'òku-alì-maa; lè tsùkiribaa èka agba òchii g'èphe nòdu ngabèru mbòku ikpe onoya; ⁵ ò -bùru lè Chileke ta ahaduru ndiphe ono, meru iphe-èji teke ndiche ono kè mmanù; obenu l'ò gude utso bya atùko unwu-èliphe ono rigbushia; ndu ò dzòtaru bùerupho Nuwa, bù onye ezi phè k'apfubekoto waa ùmadzu èsaa ozo kpoloko; ⁶ ò -bùru l'ò nmarù Sòdomu yèè Gómóra ikpe gude òku tsufukòta phè èphe bùru ntù; èphe chíhu lè mgboko l'òphu; shi nno mee gè ndu ta akwabèdu Chileke ùbùvù maru ègube iphe, ya e-me phè; ⁷ tème ò bùerupho Lòtu, bù onye pfulubekoto bè ò dzòru l'èka ono, ndu eme èjo-ememe bu ono. Nno l'ò shi abùjeru; ndu alì ono -nòdu eme èjo umere, rehuru erehu ono; l'òodu Lòtu èji shii; bya atsùkwa iya phò l'èhu atsùshi

iya ya ike. ⁸ Mbụ-a; ọ tọ dudu mbọku-mbọku, nwoke ono pfulerekoto ono te eshidu aphurwushije ọnya; anurwushi nchị l'ẹjo-ememe, ndu iphe-ẹji ono shi anọduje eme; k'ọphu bụ l'ẹjo-ememe, oogudeje ọnya hụma mę ọphu ọonu lę nchị shi anọduje agbawashi iya obu.

⁹ Oniya bụ l'ọ -buru l'ọ noo g'ọ dụ bụ ono; ọo ya bụ lę Nnajiuphu maru-a g'oo-me dzoo ndu kweru nkiya; maru g'oo-me yeru pę ẹka g'ephe nahu iphe-ehuka, byapfutaru pę nu; bya amakwarupho g'oo-shi tuchia ndu iphe-ẹji l'ẹka ephe a-nodu; l'ọ nua pę aphu k'iphe-ẹji, ephe meru; ọ buru ẹka ono bę ephe a-nodu jeye mbọku ikpe. ¹⁰ Mbụ-a; ndu ọo-kachakpoo njo bụ ndu ẹjo-iphe ono; mbụ ndu ono, buepho iphe, ephe anọdujeepho achọ bụ g'ephe mee iphe, bukpo iphe, ẹgu iya enwu pę phuruphuru l'ehu; mbụ iphe, bụ ephe -mee ya; ephe emerwushia onwophe; ndu adudu onye ephe anuru opfu; mbụ ndu ono, ezi iphe, abudu ọkpobe-opfu ono; ndu bụ 'anu-lę-nchị; ndu anọduje eku onwophe ekuku; ndu ata atsujedu ebvu epfubyishi ndu ono, a ta ahumajedu l'ọnya l'ogbu-nwjinwii imigwe ono. ¹¹ L'unwu-ọjozi-imigwe bę kakwa ndu ono ike ọkpobe akaka bya akakwa pę pho enweru unme; ọle ephe te ejejekwa anodu l'iphu Chileke epfurwushi pę sụ l'ephe meru ẹji. ¹² Obenu lę ndu ọwa-a; bụ iphe, edoduru pę ọnya bę ephe anọduje epfubyishi. Ephe dụ g'anụ-egbudu, enwedu egomunggo, bụ iphe, a nwudoru pę bụ g'a nmataje pę l'ọnya gbua; ọ buru g'e meru anụ-egbudu bụ g'ee-me pę; ephe alaa l'iyi. ¹³ Ọo iphe ono a-buru urwu, ephe e-rita l'ẹjo-iphe ono, ephe yeru ẹka ememe ono. Je akpachakpoo l'echilabọ eswe bę ephe anọdujeela-a eme g'ephe ria iphe ono, ẹgu iya enwu pę phuruphuru l'ehu ono; ephe -nodu eme iya ẹhu atsole pę-a uto. Ono bụ iphe, iphere iya aburu iphe, uta mę unu -nodu ahaję pę g'unu l'ephe tuko eri nri; mę unu dokobe eri nri.

¹⁴ Lenaa l'ọobujeru; ọnya pę -humawaa nwanyi; l'ogugue pę pho g'a sụ l'ephe lę nwanyi ono kwaru. Ophu ọ dudu teke ẹgu eme ẹjo-iphe agubuhuje pę agubuhu. Ntanta-a ephe edetawa ndu ophu anọshiduru ike l'iphe, ephe kwetaru; ephe anma l'ọnya pę. Iphe, doru pę ọnya buepho g'ephe e-shi kpa okpoga. Ono bę ephe metawaru jeye o ria pę ishi; ephe buru ndu a tawaru onu! ¹⁵ Ephe paru ọkpobe uto ono, pfuru nhamunha ono haa eje phururugbadaa; bya eetsowaa ẹka Belamu, bụ nwa Bosoru; mbụ onye ono bụ iphe, o yeru ọnya bụ okpoga, ọkpa l'uzo apfuduru oto ono. ¹⁶ A baaru iya mba ẹjo-ememe ono; k'ọphu bụ lę nkafu-igara, ete pfujedu opfu saru onu pfua opfu gę nemadzu gude kposhia onye mpfuchiru ono eme umere onye ọbvu.

¹⁷ Ndu ono, ezi iphe, abudu eviya ono bụ 'ogalemkpa. Ephe dụ g'obvu, mini tahuru. Ephe dụ g'igwe -rwuchaaru erwurwu k'edze mini; pherephere zikaa ya. Chileke nmawaru pę ikpe. Ẹka akwakoberu pę bę gbahuru tsukiribaa. ¹⁸ Ephe anọdujeepho epfu g'ọ bụ pę kachaa amama; temanu opfu obu abukwarupho mkpokoro opfu. Ephe nodu egudeje iphe ono, ẹgu iya enwu pę phuruphuru l'ehu ono gba bę ọnya nmata ndu buwokwadu-a bę ephe nahuru ndu eshiswe uzo. ¹⁹ Ephe ekweje pę ukwe enweru onwonye; ọle ephebedua l'onwophe te enwekanu onwophe. Ephebedua bụ ohu umere, rehuru erehu ono, ephe anọduje eme ono. Noo kele ọo iphe, ka amadu ike; lwu-kpee ya bę amadu bụ ohu iya.

²⁰ Mbụ lę ndu ono nwekwaru-a teke ephe shi maru Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kereshi ọkpobe amaru; mbụ Onye-Ndzota anyi ono. Sụ ophu ephe eshiędu eshi ẹjo uto ono, emerwuje unwu-eliphe ono. A nonyaepho; ẹjo umere ono, ephe shi hawaa ememe ono lwa azu bya eria pę ishi ọo; ka

phẹ ike lwụ-kpee phẹ. Ọ kwa iya bụ l'ọnodu ẹhu onye ono abya aka njo; eme lẹ g'ọ dūhawaa lẹ mbụ. ²¹ Mbụ-a; o gogo kakwaru ẹgube onye ono ree; ọme ọ tọ dukpoda teke ọ majeru ụzo bụ o -shia ya; Chileke agwa ya l'onye p̄fuberekoto; eme l'onye ono machaarụ ụzo ke Chileke bya atsụphu azụ haa emeje ekemu ono, Chileke turu iya ono. ²² Ọ kwa iya bụ l'iphe ono, aanmajẹ l'etu ono a-vua l'ẹhu onye ono, bụ iya bụ ẹtu, a nmarụ, suru lẹ "Nkuta nwachaarụ ẹnwa laphu azụ je erichaa ya." Ẹtu ọzo buru lẹ "Ezi bẹ a wūchaaru ẹhu; ọ laphu azụ je ebvua ẹpuchi." Noo gẹ ndu ono dū bụ onoya.

3

Nnajiuphu a-bya ọzo

¹ Ndu mu yeru obu; ọwa kweakwa akpọ ẹkwo-ozì ẹbolechiko, mu dewaru unu. L'ime ẹkwo-ozì labọ ono bẹ mu dewaru gude yeru unu ọkú; nyataru unu g'unu riye ọriri iphemiphe ono, e ziru unu ono. ² Ọo ya bụ; unu nyatajẹkwa opfu, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru teke ndiche. Ndu ono bụ ndu eeyeru ùbvù. Unu anyatajẹkwapho iphe ono, Nnajiuphu, bụ Onye-Ndzọta ono shi l'ẹka ndu-ishi-ozì iya zia unu. ³ Iphe, e-vukpoadaru ụzo doo unu ẹnya bụ ọwa kpọada; mgboko-a bya l'abvụ bẹ o nwekwaru ndu e-mechaa buru ndu taa dūjedu ike sede onwophe l'ẹgu ẹjo-iphe, enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu; bukwarupho ndu a-nọduje aja unu ewenu. ⁴ Iphe, ẹphe e-pfuje bụ; "Denuhun Jizọsu obu, kweru unu ukwe lẹ ya a-bya ọzo obu? Kele e -shi teke nna anyi oche phẹ nọru laa bẹ iphemiphe dūkwapho g'ọ dū; e -shi teke e meru mgboko." ⁵ Ẹphe elekebekpọepho ẹnya; jika jinyia ẹnya l'ẹphe taa rìdu ọriri iphe ono, Chileke meru teke ndiche ono. L'oo opfu, Chileke pfuru l'onu kpoloko bẹ o gude mee igwe mee alì. Alì shi lẹ mini dū; ọ buru mini ono meru iphe ndzụ dū lẹ mgboko. ⁶ Teme lẹ Chileke meru igwe dzee mini; rigbukota iphe, shi dū lẹ mgboko ọphu shi dū teke ono l'ophu; ọ buru ọla-l'iswi. ⁷ Igwe yele alì, bụ ọphu dū nta-a bukwa opfu onu bẹ e gude sede iya g'ọ nọdu jeye mbọku, ọku e-kepyashì iya, bụ iya bụ mbọku oke ikpe ono. Noo mbọku, Chileke a-nma ndu ta anụduru iya opfu ikpe; mee phẹ ẹphe aburu ọla-l'iswi.

⁸ Ọle-a; ndu mu yeru obu; iphe lanu unu ata zohajedu bụ l'enyà nnajiuphu bẹ ujiku lanu dukwa iya-a g'unu-kuru-unu apha; unu-kuru-unu apha dukwa iya phọ g'ujiku lanu. ⁹ Nnajiuphu ta akpukwa ẹhu akpukpu eme iphe, o kweru ukwe iya, bụ iya bụ iphe, ndiphe anọduje arì. Ọ kwa nshi bẹ ọotarù anyi kele ọ tọ dudu onye ọ dū iya g'a sù l'ọ larù l'iswi; ọ chĩa g'izimanu lwa onyemonye azụ.

¹⁰ Mbụ lẹ mbọku, Nnajiuphu a-bya bẹ ọo-byakwa g'onye-oshi byaru oshi l'enyashi. Mbọku ono bẹ igwe e-deru riiriiri mihu. Iphemiphe, dū l'igwe; kpkopode mē onwa mē ẹnyanwu bẹ ọku e-kekota. Mgboko l'ophu mēkpoo akanya, ndiphe seru dobe l'ime iya bẹ ọku e-kepyashìkotakwa.

¹¹ Eshinu unu mawaru l'iphemiphe-a, dū lẹ mgboko-a bukota iphe, e-kepyashìhu l'ọku; unu kwabekwarupho onwunu ẹnya meje umere, gbaru unu l'ememe. Unu nujeru Chileke opfu; unu eworu ndzụ unu g'ọ ha ye iya l'ẹka g'ọ bukotarù nkiya. ¹² Unu chierupho ẹnya yee l'uzo; ngaberu mbọku, Chileke a-bya emebyia mgboko-a. Ọo mbọku ono bẹ Chileke a-tù ọku l'igwe; oke okpomọku apaa ẹka; k'ophu iphe, nọkota iya nù adazehukota. ¹³ Ọle-a; Chileke bẹ kwekwaru anyi ukwe emefuta igwe ọphúú yee mgboko ọphúú. Ono bụwaa ndu p̄fuberekoto l'enyà Chileke

bụ ndu e-buru iya nụ kpoloko. Ọ bụru mgboko òphúú ono bẹ anyi ele ẹnya iya.

¹⁴ Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu ele ẹnya iphemiphe-a; unu kukebeephò ẹhu dobe onwunu òrù g'ò tọ dọ iphe, aa-ta unu ụta iya l'iphe Chileke. G'unu lẹ Chileke dọ lẹ ree. ¹⁵ Unu anyatajekwa l'iphe, meru g'ò gude Nnajiuphu nọdu ata nshi ono bụ g'unu bya gẹ ya dzọo unu. Ọ kwaphọ iphe ono bẹ nwanna anyi Pọlu, anyi yeru obu dehaakwaruphọ unu l'ekwo-ozì, o detaru unu. Ọ kwa Chileke bẹ nuru iya mmamiphe, o gude dee ya.

¹⁶ Lẹ-a; iphe, bukotakpoo ekwo-ozì, o deru g'ò ha bẹ o pfukotakwaru opfu iphe-a, e-mechaa mee nù-a l'iphe, bukoo ekameka, o pfuru opfu gbaa ya okpa. Iphemiphe ono, Pọlu deshikotaru ono nwekwaru ndu ophu oopfuje, te ekwejedu edo ẹnya. Ọ bụru iphe ono meru g'ò gude ndu amadu iphe; mbụ ndu apfushiduru ike l'ekwekwe, ephe kweru kẹ Chileke; nọdu ewojeru iya gha igharaphu, bụhukwaa g'ephe aghajẹ ikpoto iphe ozo, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Ọ bụru egube ono bẹ ephe emeje gude ẹka phẹ meta ọla-l'iswi tukobe onwophẹ l'ishi.

¹⁷ Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu vuwaa ụzo makotaru iphemiphe-a; unu kwabekwaru onwunu ẹnya gẹ ndu ẹjo-mbọku ono te eduphu unu; g'ephe te eme unu g'unu kweta l'uka ono, ephe anọduje adzushi ono bẹ bụ okpobe-opfu; shi nno mee g'okpa chiswafu unu g'unu lufu l'okpobe ụzo ono, unu pfuru pfushia ike ono. ¹⁸ Ọo ya bụ lẹ-a; g'eze-iphe-oma kẹ Chileke nọdu aka shii l'ẹhu unu; unu akakwaphọ amaru Nnajiuphu anyi bya aburu Onye-Ndzọta anyi, bụ Jizọsu Kéreshi okpobe amaru. Ọo ya kpoloko kpẹkpu bụ onye aa-nọdu akwabẹ ùbvù mbọku-mbọku jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjiimii. Nokwa g'ò dọ.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Jìonu Deru

Opfu, bú ndzù, shì Chileke l'ẹ̀ka

¹ Iphe, anyi ede l'ekwo-ozì-a anù unu-a bukwa k'onye ono, ẹ̀pha iya bú Opfu Chileke-a, bú iya bú kẹ̀ Opfu, bú ndzù, shì Chileke l'ẹ̀ka-a. Opfu ono, anjẹ ndzù ono shìkpọ̀ lẹ̀ mbùlembu dọ. Anyi nùmakpọoru iya lẹ̀ nchì; bya ahùma iya l'ẹ̀nya; gbua ya ẹ̀nya igo; bya ebyia ya ẹ̀ka. ² Onye ono, bú ndzù ono bẹ̀ e meru k'ọ̀phu eegudeje ẹ̀nya hùma iya; anyi hùmawa iya. Ọ̀ búru iya bẹ̀ anyi atùru unu ọ̀nu iya-a, bú iya bú kẹ̀ ndzù ojejoje onoya. Ndzù ono bú yẹ̀ Chileke, bú Nna shihawaa nọduta. Chileke bya egoshiwa iya anyi; mee anyi maru iya. ³ Ọ̀ bú iphe ono, anyi hùmaru l'ẹ̀nya bya anùma lẹ̀ nchì ono bẹ̀ anyi akọkwarupho unu-a g'anyi l'unu atugbabe onwanyi. Atugba ono bú atugba ọ̀phu anyi lẹ̀ Chileke, bú Nna waa Nwa iya, bú Jizọ̀su Kéreshi tugbaru. ⁴ Iphe, anyi ededoru unu iphemiphe-a bú g'ẹ̀hu atsofu anyi l'unu ọ̀tso l'ishi.

Chileke bú iphóró, ngarù ẹ̀gu

⁵ Ọ̀wa-a bú ozi, anyi nùmaru iya l'ọ̀nu; bú iya bẹ̀ anyi akọru unu-a, bú iya bú lẹ̀ Chileke bú iphóró; ọ̀chii ta adọdu iya ililekpọo. ⁶ Teke anyi sùru l'anyi l'iya tugbaru onwanyi; l'ẹ̀ka anyi nọ̀ l'ọ̀chii; bukwa ọ̀ka bẹ̀ anyi adzù; tẹ̀me ọ̀phu anyi emedu ire-lanù. ⁷ Obenu teke anyi bú l'iphóró gẹ̀ yẹ̀bedua nọ̀ l'iphóró-a; ọ̀ọ̀ ya bú l'anyi lẹ̀ nwibe anyi tugbaru; mee Jizọ̀su, bú iya bú Nwa Chileke nọdu asafukotaje anyi iphe-ẹ̀ji, anyi meru g'ọ̀ ha.

⁸ Teke anyi sùru l'anyi te emedu iphe-ẹ̀ji bukwa onwanyi bẹ̀ anyi aghoru ọ̀gho; tẹ̀me ọ̀phu ọ̀kpobe-opfu ono adọdu anyi l'ẹ̀hu. ⁹ Teke anyi kọshiru iphe-ẹ̀ji, anyi meshiru b'ọ̀o-guru anyi nvù l'iphe-ẹ̀ji ono g'ọ̀ ha; bya asafukota anyi iphe, bukota ẹ̀jo umere, anyi eme; eshinu ọ̀ bú onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; bya aburu onye emeje iphe, pfuru ọ̀to. ¹⁰ Teke anyi sùru l'anyi te emeduru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi mewaru iya onye ntuphu-ire; tẹ̀me ọ̀phu opfu iya adọdu anyi l'ẹ̀hu.

2

Kéreshi agbajeru anyi mkpu

¹ Unwegirima mu; iphemiphe-a bẹ̀ mu edekwaru unu l'ekwo g'unu te emeje iphe-ẹ̀ji; ọ̀le teke ọ̀ dọru onye meru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi nwekwaru-a onye epfuchiru anyi l'iphu Nna anyi. Onye ono bú Jizọ̀su Kéreshi, bú onye pfuberekoto. ² O woru onwiya gwee ẹ̀ja ọ̀ha; gude gwefu iphe-ẹ̀ji, anyi meshiru mękpoo iphe-ẹ̀ji, ndu mgboko mgburugburu meshiru; ọ̀ tọ̀ búdu-a ọ̀phu anyi meshiru nwekiya.

³ Teke anyi emeje iphe, Chileke tọru ekemu sù g'e meje; ọ̀ọ̀ ya bú anyi amakaharu l'anyi maru iya. ⁴ Onye sùru lẹ̀ ya maru iya; ọ̀phu oomedu iphe, ọ̀ tọru ekemu sù g'e meje bú onye ntuphu-ire; ọ̀kpobe-opfu ta anọdu iya l'ẹ̀hu. ⁵ Obenu l'onye eme iphe, Chileke pfuru bẹ̀ bú anye yeru Chileke obu yefukpọo ya ya l'ishi. Noo iphe, e-me g'anyi makaharu l'anyi l'iya tugbaru búru nanù bú onoya. ⁶ Onye sùru lẹ̀ yẹ̀ Chileke tugbaru bẹ̀ ọ̀ gbaru kẹ̀ g'ọ̀ nọdu ẹ̀gube ndzù ono, Jizọ̀su shì nọdu ono.

Ekemu òphúú

⁷ Ndu mu yeru obu; ekemu-a, mu ederu unu-a ta abùekwa ekemu òphúú; ò bűwaa akahù ekemu, unu shikpò lẹ mbùlembu nweru; akahù ekemu ono bű ozi, unu nùmahawaru. ⁸ Ọlẹ mu edekwaru-a unu ekemu òphúú; kẹlẹ òkpobe-opfu iya ono bẹ a gbẹ nùmawaa l'ẹhu Kéreshi waa l'ẹhu unubèdua; noo l'òchii abvűwaa abvűbvụ; òkpobe iphóró gbẹ shi waa unu l'ẹhu abyawaa adùdu.

⁹ Onye sùru lẹ ya nọ l'ìphóró ono; ẹme nwanna iya dűkwa iya phọ ashì bẹ bűkwa l'òchii bẹ ò nọkwadu byasù nta-a. ¹⁰ Onye yeru nwanna iya obu nọ l'ìphóró ono; ẹbe ò dűdu iphe, onye ono emejekpọo bű iphe, e-me g'onye ọzo dalahù l'eme iphe-ẹji. ¹¹ Obenu l'onye nwanna iya dű ashì nọ l'òchii ono; ẹme ò nọdu ẹje daadishi l'òchii; òphu ò madù ẹka ooje; kẹlẹ òchii ono mewaru ẹnya gbahùkọta onye ono tsùkiribaa.

¹² Mu ede ẹkwo-a anù unubẹ ndu bű ùnwegirima; kẹlẹ Chileke gudewaa k'ẹhu Jizọsu guaru unu nvù l'iphe-ẹji, unu meshiru. ¹³ Mu ede iya anù unubẹ ndu bű nna; kẹlẹ unu maru onye ono, shi lẹ mbù dű onoya. Mu nọdu ede iya anù unubẹ ndu bű okorọbya; kẹlẹ unu lwù-kpewaru Onye-Njọ ono, bű Obutuswe l'ọgu. Mu ede iya anù unubẹ ùnwegirima; kẹlẹ unu maru nna ono.

¹⁴ Mu dewaru iya nù unubẹ ndu bű nna; kẹlẹ unu maru onye ono shi lẹ mbù dű onoya. Mu bya edewa iya nù unubẹ ndu bű okorọbya; kẹlẹ unu shihuru ike; opfu Chileke buru unu eburu l'ẹhu; ẹme unu lwù-kpewaa Onye-Njọ ono, bű Obutuswe.

¹⁵ Unu te eyekwa mgboko-a ẹnya; ọzoo iphe, dű iya l'ime. Onye yeru mgboko-a ẹnya bẹ te eyekwaru Chileke bű Nna ẹnya. ¹⁶ Kẹlẹ iphemiphe, dű lẹ mgboko-a, bű iya bű ẹgu ẹjo-iphe, agugbaa nemadzu; waa ẹgu enweru iphemiphe, ẹnya hùmaru; mekpoo eku-onwonye ò-phushia-ugbu l'iphe mgboko-a ta abűkwa l'ẹka Nna bẹ o shigbaa; ono shigbaa lẹ mgboko. ¹⁷ Mgboko-a mẹ iphe, dű iya nù, bű iphe, agugbaa nemadzu tùkọkwaru abyawaa ephushihukọta; obenu l'onye eme iphe, dű Chileke l'uche a-dzuru ndzu jasù lẹ tuutuutu lẹ m̀mimiimii.

Onye-achì-nta-Kéreshi

¹⁸ ùnwegirima mu; nta-a bűakwa teke ikpazù. Unu nùmawaru l'onye-achì-nta-Kéreshi l'a-bya. Nta bẹ ndu achì-nta-Kéreshi dűakwaa igwerigwe. Ọ bűru iphe ono meru g'ọ gude anyi maru lẹ nta-a bűwaa teke ikpazù. ¹⁹ Ndu ono shikwa l'echilabọ anyi lűfu; anyi l'ẹphe shihaakwa nọduta; ọlẹ ò tọ dűdu teke ẹphe bűjeru anyi. Ọme ẹphe bű anyi mẹ anyi l'ẹphe anọdukwaa; obenu l'ẹphe lűfuru g'ọo-buru iphe, doru ẹnya l'ọ tọ dűdu g'ẹphe ha mẹ onye lanù, bű anyi.

²⁰ Obenu l'unubèdua bẹ Kéreshi yewaru Unme-dù-Nsọ l'ẹhu; unu makọtaru iphe ono, bű òkpobe-opfu ono. ²¹ Su-a; iphe, mu ededoru unu ẹkwo-a ta abűkwa l'unu ta amadù òkpobe-opfu ono. Ọ kwa l'unu maru iya; ẹme unu makwaruphọ l'ùka g'ọoduhabe ta abűdu l'òkpobe-opfu bẹ ooshije.

²² ?Bùhunu onye bű onye tarù ishi k'adzù ụka, abűdu onye ekwedu l'ọo Jizọsu, bű Kéreshi ọbu, Chileke kweru ukwe iya. Noo onye bű onye-achì-nta-Kéreshi bű ono; mbù onye jìkaru Nna jika Nwa. ²³ Kẹlẹ onyemonye, jìkaru Nwa jìkwaru Nna. Obenu l'onye kwetarù kẹ Nwa bẹ woakwaruphọ onwiya tųgbabe l'ẹhu Nna.

²⁴ A bya l'ẹhu k'unubèdua; mu sù g'ọzi ono, unu nùmaru eshi lẹ mbù ono nọ-shiẹkwapho unu ike l'òkpoma; g'unu gudeshia ya ike. Ọ -bűru

l'iphe ono, unu nùmaru eshi lẹ mbù ono nọ-shiru unu ike l'òkpoma; noo ya bụ; unu lẹ Nwa mę Nna atụgba bụru nanụ; g'unu tughbaru iya kwasęru. ²⁵ Owa-a bụ iphe, Kęreshi kweru anyi ukwe iya, bụ iya bụ ndzụ ojejoje.

²⁶ Ono bukwa kę ndu eme g'ęphe mee unu mkpurukpuru-ęnya; duswee unu ọzo l'iphe kę Kęreshi bę mu deru unu ono. ²⁷ Obenu l'unubędua bę Chileke yewaru Unme-dụ-Nsọ nkiya l'ęhu. Mkpa onye ọzo, ezi unu iphe ta adụeduru unu; eshinu Unme ono ezikọtaje unu iphemiphe; tẹme iphe, oozije bụru ọkpobe-opfu; ọpflu ọ dudu ụka, dụ iya nụ. Ọo ya bụ; unu lẹ Kęreshi tughbakwa bụru nanụ g'unu tughbaru iya kwasęru. Nokwa iphe Unme ono ziru unu bụ ono.

²⁸ Nta-a bụ lẹ-a; ụnwęgirimu mu; unu l'iya tughbakwa bụru nanụ g'unu tughbaru; g'ọoburu teke o goshięrupho onwiya g'obu eshihu anyi ike g'anyi te egude iphere tsuhu iya ebvu teke ọobya. ²⁹ Teke ọ bụ l'unu maru lẹ Chileke bụ onye pfulerekoto; g'ọ dokwaaphọ unu ęnya l'onyemonye, eme iphe, pfulu ọto bę bụ nwa, Chileke nwuru.

3

Aburu unwu Chileke

¹ Unu humaru ęgube gę Chileke, bụ Nna yebewaru anyi obu kę g'ọ kua anyi unwu iya; tẹme ọ bụru iphe, anyi bụ bụ ono. Iphe, meru iphe, ndiphe amadụ anyi bụ l'ęphe ta amadụ iya. ² Ndu mu yeru obu; nta-a bę anyi buakwaa unwu Chileke. Iphe, anyi e-mechaa bụru teke afutakwa; ọle iphe, anyi maru bụ lẹ teke Kęreshi byaęrupho bę anyi a-dụ g'ọ dụ; eshinu ọ buępho g'ọ dụ bụ g'anyi a-huma iya. ³ Noo ya bụ; onye nọ Jizọsu l'ęka ele ęnya abyabya iya ono; l'a-bujeru onye dębe ree; lẹ Jizọsu ọbu l'onwiya bę bukwa onye dębe ree.

⁴ Onyemonye meru iphe-ęji bę ikpe nmaakwaru l'ọ mebyiru ekemu Chileke; kęle eme iphe-ęji bụ emebyi ekemu Chileke. ⁵ Unu maru l'ọo Kęreshi ọbu byaru g'ọ bya ewofu nemadzụ iphe-ęji l'ęhu; tẹme yębedua l'onwiya ta adukwa iphe-ęji, dụ iya l'ęhu. ⁶ Ọ tọ dukwa onye yęe Kęreshi tughbaru bụru nanụ emejekwadu iphe-ęji; ọpflu ọ dukwa onye emeje iphe-ęji humajewaru iya nụ; ọpflu ọ bụro k'amaru iya amaru.

⁷ Unwu mu; unu te ekwekwa g'ọ duru onye e-duswee unu ọzo l'iphe kę Kęreshi. Onye eme iphe l'ọzo, pfulu ọto bę bukwa onye pfulerekoto gę Kęreshi bukwapo onye pfulerekoto. ⁸ Onye eme iphe-ęji bụ kę Obutuswe; kęle Obutuswe anọduje emeswe Chileke e -shikpoo lẹ mbụ. Iphe, Nwa Chileke byadoru bukwa g'ọ mebyia iphe Obutuswe eme emebyi.

⁹ Onyemonye, Chileke nwuru te emejeędu iphe-ęji; kęle Unme Chileke l'erewa ire l'ęhu onye ono; k'ọpflu ọ tọ byadu emeje iphe-ęji; eshinu ọ bụ Chileke nwuru iya. ¹⁰ Waa g'ee-gude maru ndu bụ phę bụ unwu Chileke; mę ndu bụ unwu Obutuswe bụ ọwa-a: onyemonye ete emejedu iphe l'uzo pfulu ọto te shikwa lẹ Chileke; ọpflu onye eyeduru nwanna iya obu eshikwapo lẹ Chileke.

Eye nwibe onye obu

¹¹ Unu makwaru l'ozii-oma ono, e shi lẹ mbulembu zita unu ono bụ g'anyi yee nwibe anyi obu. ¹² G'anyi ta adukwa gę Kenu. Lẹ Kenu nọkwa l'ęka Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe gbua nwune iya. Sụ-a; ?bụ gunu kparu iphe, o gburu nwune iya ọbu? Iphe, kparu iya nụ bụ lẹ Kenu ọbu l'onwiya bę umere iya dụ ęji; umere kę nwune iya bụru umere, pfulu ọto.

¹³ Ẹnwunna mu; g'ò tọ dújekwa unu biribiri l'unu dú ndiphe ashì. ¹⁴ Ọp̄hu anyi makpoadaru bú l'anyi shi nwùhu anwùhu; ọle anyi shiwaa l'anwùhu ono fùtawaa; bahù lẹ ndzù. Ọ búru iphe, anyi gude maru l'ò noo g'ò dú bú ono bẹ bú l'anyi yeru Ẹnwunna anyi obu. Onye te eyeduru nemadzù ibiya obu bẹ nwùhukwaru anwùhu g'ò nwùhuru. ¹⁵ Iphe, búkpoo onye nwanna iya dú ashì búakwaa ọchi bẹ o gburu; unu maanarù-a l'onye gburu ọchi bẹ ndzù ojejoje ta nọdu l'èhu. ¹⁶ Sù-a; g'anyi gude maru iphe, bú eye obu bú lẹ Kéreshi harù g'è gbua ya l'opfu èhu anyi. Ọo ya bú l'anyi bedua bẹ o rwubekwaruphọ ahajẹ g'è gbua anyi l'opfu èhu onye anyi l'iya tukuru nọdu Chileke l'èka. ¹⁷ Ọle teke o bú l'ò duru onye èku mgboko-a byaru; ọ búru onye yee ya tukuru nọdu Chileke l'èka bẹ mkpa byaru; obeta ọp̄hu ọogbaru iya mkpú ọ kpọ-chiaru iya ọkpoma; ?bù gùnu bẹ egube onye ono a-gbabe ọkpa sù lẹ ya yeru Chileke obu? ¹⁸ Ẹnwegirima mu; g'anyi te eyejeshi obu l'ọnu l'ọnu; g'anyi gudeje umere goshi l'onye-a bẹ anyi yeru phọ obu eviya.

Enweru ọkpoma l'iphu Chileke

¹⁹ Ọo ya bú; anyi -nọdu eme nno; anyi egude iya maru l'anyi shi-a l'ọkpobe-opfu ono. Ọobuwaru iya rọ bẹ anyi e-gude mee g'obu kabaa anyi eshihu ike l'iphu Chileke; ²⁰ mẹ ọ -duru teke obu anma anyi ikpe; kele Chileke ka obu anyi shii; tẹme ọ maru iphemiphe. ²¹ Ẹnwunna mu; ọ -búru l'obu ta anmajẹdu anyi ikpe; bünü iya bú lẹ ndzù ta aguedu anyi l'iphu Chileke. ²² Anyi anatajẹ l'èka iya iphe, búkpoo iphe, anyi sùru g'ò nù anyi; kele anyi emeje ekemu, ọ turu; tẹme anyi nọdu eme iphe, dú iya ree. ²³ Iphe, bú ekemu ono, Chileke turu sù g'anyi meje ono bú g'anyi woru onwanyi ye l'èka Nwa iya bú Jizọsu Kéreshi; wafu g'anyi yee nwibe anyi obu, bú iya bú iphe, ọ turu anyi l'ekemu sù g'anyi meje. ²⁴ Onye emeje ekemu Chileke bẹ bukwa ebubu l'ime Chileke tẹme Chileke bukwaruphọ l'ime iya. Iphe, anyi egudeje maru lẹ Chileke bu l'ime anyi bú Unme iya, ọ nuru anyi.

4

Unme Chileke l'unme Obutuswe

¹ Ndu mu yeru obu; ọ tọ búebekwa ndu sùru lẹ Unme Chileke bu phẹ l'èhu bẹ l'a-bujeru ephe -pfua iphe; unu ekweta l'ò bú eviya. Unu dalejeadakwaa ya adale g'unu maru; ?Unme obu shia l'èka Chileke? L'ò nwekwaru ndu mpfuchiru wufuru dzuru mgboko nta-a epfu iphe, Chileke epfuduru. ² Sù-a; wakwa g'unu e-gudeje maru Unme ọp̄hu shi Chileke l'èka baa. Iphe, búkpoo onye pfukpọwaru l'edzudzu-ọha sù lẹ Jizọsu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzù eviya lẹ mgboko-a; unu amaru lẹ Unme, bu onye ono l'èhu bú Unme, shi Chileke l'èka. ³ Iphe, búkpoo unme te ekwejedu epfu lẹ Jizọsu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzù lẹ mgboko; unu amaru l'unme k'ono te eshidu l'èka Chileke. Unme k'ono bú unme k'onye ono, bú iya bú ọchi-nta-Kéreshi. ?Ọ kwa l'unu nọmawaru l'onye-achì-nta-Kéreshi ono e-mechaa bya? Ọ byaakwaru. Ọ nọakwa lẹ mgboko anọno.

⁴ Obenu lẹ-a; unwu mu; unubedua shikwa lẹ Chileke. Unu mekpeakwaru phẹ. Noo kele onye bu unu l'ime kakwaa onye bu lẹ mgboko-a ọkpèhu. ⁵ Sù-a; ephe shikwa lẹ mgboko-a; opfu ephe epfu shi lẹ mgboko-a; ndu mgboko-a nọdu anuru phẹ opfu. ⁶ Anyi bedua bú ke Chileke. Ọ búru ndu maru Chileke bú ndu ekweje lẹ k'anyi bú iya. Ndu abudu ke Chileke te

ekwejedu lẹ k'anyi bu iya. Nokwa g'anyi egudeje makaharu unme ire-lanu yele unme ntuphu-ire.

Chileke bu n-yemobu

⁷ Ndu mu yeru obu; unu g'anyi tuko yee nwibe anyi obu l'eye obu shikwa l'eka Chileke; temanu onye yeru nwibe iya obu be bukwa onye Chileke nwuru; teme o buru onye maru Chileke. ⁸ Onye te eyejedu nwibe iya obu ta amakwa Chileke; kele Chileke bukwa eye obu l'onwiya. ⁹ Ge Chileke gude goshi anyi ge ya yeberu anyi obu bu l'o ziru Nwa iya lanu, o nwuru kpoloko; g'o bya le mgboko g'anyi eshi iya l'eka dzuru ndzu. ¹⁰ Eka n-yemobu owa-a gude shia iche bu le-a; o to budu l'oo anyibedua yeru Chileke obu; o bu-chia Chileke be goshiru l'oo yebedua yeru anyi obu. G'o gude goshi iya bu l'o woru Nwa iya ye g'o bya eworu onwiya gwee aja oha; gude gwefu iphe-eji, anyi meru.

¹¹ Ndu mu yeru obu; eshinu Chileke yeberu anyi obu egube ono be o gbakwaru-a anyi g'onnyemonye eyegbaa nwibe iya obu. ¹² Chileke be o toko du-swekwaa onye humajewaru iya nu. Obenu le-a; anyi -yewaa nwibe anyi obu; oo ya bu Chileke ebukwanuru anyi eburu l'ehu; teme n-yemobu Chileke edzuhukwapho oke l'ehu anyi.

¹³ Le Chileke nukwaru anyi Unme nkiya gedegede. O buru Unme ono, o nuru anyi ono meru g'o gude anyi maru le Chileke bu ebubu l'ime anyi; teme anyibedua bukwarupho l'ime iya. ¹⁴ Teme anyi humawaa l'enya; bya epfuru iya onnyemonye su le Nna yeru Nwa iya g'o bya aburu Onye-Ndzota unwu eliphe. ¹⁵ Oo ya bu l'onye duwaru ike pfuru l'edzudu-oha; pfua le Jizosu bu Nwa Chileke be a maerupho le Chileke buwa iya ebubu l'ehu; teme onye obu bukwarupho l'ehu ke Chileke. ¹⁶ Su-a; anyi maakwaru le Chileke yeru anyi obu; anyi bya ewowaru onwanyi ye iya l'eka; opfu l'anyi kwetaru l'o yeru anyi obu eviya.

Chileke bukwa n-yemobu l'onwiya. Oo ya bu l'onye gude n-yemobu buru be buwa ebubu l'ime Chileke; teme Chileke bukwarupho l'ime onye obu. ¹⁷ Iphe e-goshi le n-yemobu dzuru oke l'ehu anyi bu l'obu e-shihu anyi ike mboku ikpe ono. Noo l'oo ge ndzu Kereshi du bu ge ndzu anyi dukwapho le mgboko-a. ¹⁸ N-yemobu te enwedu ndzu-agugu. N-yemobu, ophu duebe ree agbejehikwa chifu iphe, bukpo ndzu-agugu g'o ha. Noo le nemadzu -nodu eme iphe; ndzu nodu agu iya; be o maru l'aa-hu iya ahuhu. Oo ya bu l'onye ono ndzu agu ono be n-yemobu iya aduebedu ree.

¹⁹ Anyi yeru iya obu; kele o vururo uzo yee anyi obu. ²⁰ Teke o bu le nemadzu be nwanna iya du ash; l'eka onye obu sukwaru le ya yeru Chileke obu; o kwa aka be onye obu dzuru. ?Denu g'o bu onye yee ya bu nwanna, bu onye o humaru l'enya be o to yeduru obu; o buchiaru Chileke, o to humaduru l'enya be oo-gbe yechia obu. ²¹ Jizosu l'onwiya tukwaru ekemu-a su g'onye yeru Chileke obu yekwapho nwanna iya obu.

5

Okoo, anyi atu ekpu iphe mgboko

¹ Su-a; iphe, bukpo onye kwetaru l'oo Jizosu bu Onye-Ndzota obu, Chileke kweru ukwe le ya e-zi g'o bya obu; onye ono buakwaa nwa Chileke. Ozo bu l'onnyemonye, bu onye yekpowaru onye nwuru nwa obu l'atukojekwa onye obu yee nwa iya obu yee obu. ² Anyi -yee Chileke obu bya emeje ekemu, o turu; oo ya bu anyi amaru l'anyi yeru unwu

Chileke obu. ³ Lẹ g'anyi e-shije goshi l'anyi yeru Chileke obu bukwa emeje iphemiphe, Chileke tūru l'ekemu sū g'e meje. Ophu iphe, o tūru l'ekemu iya obu abukwa l'ootsu l'ẹhu ememe. ⁴ Onyemonye, Chileke nwuru; alwū-kpeje iphe mgboko; ka iya ike. O buru l'oo l'anyi wowaru onwanyi ye Chileke l'eka meru iphe, anyi lwū-kpewaru iphe mgboko; tūru okoo kpua ya. ⁵ Mbū-a; ?bū onye dū idagha bū onye atuje okoo kpua iphe mgboko? ?Tobudu onye kwetarū l'oo Jizosu bū Nwa Chileke?

Anṛu Jizosu l'ekebe

⁶ O kwa Jizosu Kéreshi bū onye ono, byaru nū ono. Teke o byaru bẹ bū mini bẹ o gude bya; bya egudekwapho mee. Mbū-a; o tō būdu mini kpologo bẹ o gude bya; o gude mini bya egude mee gude bya. Onye egoshi l'iphe ono bū eviya bū Unme Chileke; keke oo Unme Chileke l'onwiya bū ọkpobe-opfu ono. ⁷ Kele ephe dū ẹto agba ekebe l'imigwe. Ndu ono bū Nna; yele Opfu-Chileke; yele Unme-dū-Nso. Ephe n'eto ono tūgbaru būru nanū. ⁸ Ẹphe dukwapho ẹto agba ekebe l'eliphe. Ndu ono bū Unme Chileke yele mini waa mee. Ephe n'eto tūkoru tūgba nanū. ⁹ Anyi ekwetaje ekebe, nemadzū agba. Ekebe, Chileke agba gbekwa kabaa eshihu ike. Ono buru ge Chileke gude egoshi lẹ Jizosu bū Nwa iya. ¹⁰ Oo ya bū l'onye wowaru onwiya ye Nwa Chileke ono l'eka bẹ ekebe ono dūwaa l'okpoma. Onye te ewokwanuru onwiya ye Chileke l'eka bẹ meakwaru iya onye ntuphu-ire; keke o to kwedu l'ekebe Chileke agba lẹ k'ẹhu Nwa iya bū eviya. ¹¹ Ekebe ono bū lẹ Chileke nūru anyi ndzū ojejoje; waa lẹ ndzū ono bū l'ẹhu Nwa iya bẹ o shi. ¹² Onye yee Nwa iya ono tūgbaru būru nanū bẹ nweakwa ndzū ono; ophu onye yee Nwa iya ono atūgbaduru būru nanū enwekwanū ndzū ono.

Ndzū ojejoje

¹³ Sū-a; iphe-a, mu ede-a bukwa unubedua, unu lẹ Nwa Chileke tūgbaberu būru nanū-a bẹ mu ederu iya; g'unu amakwanuru l'unu nwewaru ndzū ojejoje ono. ¹⁴ Obu eshihuje anyi ike l'iphu Chileke; noo l'oonumaje olu anyi mẹ o -būru l'iphe, anyi sūru g'o nū anyi bẹ anyi pfuru g'o dū iya l'uche. ¹⁵ O n'iya bū l'eshinu anyi maru l'oonumaje olu anyi l'iphe, bukpo iphe, anyi sūru g'o nū anyi; bẹ anyi maanarū-a l'anyi natawaru iphe, anyi sūru g'o nū anyi obu.

¹⁶ O -duru onye hūmaru nwanna iya ẹka oome iphe-eji, abūdu e -mee ya; l'o gba onye meru iya nū; g'onye ono pfukwaru nū Chileke ge Chileke woru ndzū nū nwanna iya ono, meru iphe-eji ono. Nokwapho iphe, Chileke e-me l'ẹhu ndu eme iphe-eji, dū ẹgube ono. O dukwanuru iphe-eji ophu bū e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nū. Mu ta asukwaru g'e pfuje nū Chileke k'ẹgube iphe-eji k'ono. ¹⁷ Iphe, bukotakpoo iphe, e meru l'uzo, apfuduru-oto buakwaa iphe-eji; ọle o dukwarupho iphe-eji ophu abūdu e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nū.

¹⁸ Anyi maru l'onymonye, Chileke nwuru te emejedu iphe-eji. Kele Nwa ono Chileke nwuru ono anoduje eleta onye obu ẹnya ọkpobe eleta; k'ophu Onye-Njo ono, bū Obutuswe tee byidu iya ẹka.

¹⁹ Anyi maakwaru l'anyi bū ke Chileke; lẹ ndiphe mgburugburu bẹ Onye-Njo ono, bū Obutuswe tūru gburumu swiswia.

²⁰ Ophu anyi makpodaru bū lẹ Nwa Chileke byaru; anyi bya amakarupho l'o meru g'ẹnya sahu anyi; k'ophu anyi byaru bya amaru onye ono, bū iya bū ọkpobe Chileke ono. Onye ono bū ọkpobe Chileke ono bẹ anyi l'iya tūgbaru būru nanū. O būru onye o shi l'eka bū Nwa iya ono, bū

Jizọsu Kéreshi. Yẹbedua, bụ Jizọsu Kéreshi bụ ọkpobe Chileke ono; bya aburu iya bụ ndzụ ojejeje ono l'onwiya.

²¹ Ụnwegirima mu; unu te ekwejekwa g'ọ dọru iphe, unu ahaję g'ọ bya anọ-chia ẹnya Chileke l'ime ọkpoma unu.

Èkwo-ozì K'èbo, Jìonu Deru

¹ Èkwo-ozì òwà-a shì l'èka m̀b̀e onye e meru ògerenya Chìochì. Onye mu ede iya aǹb̀ b̀ eze-nwanyì onò, Chileke hotaru onò yee ndibe iya, b̀ ndu mu yeru obu; opfu l̀e mu l'ephe t̀ukowaru bya amaru òkpobe-opfu onò. Mb̀-à; ò t̀ò b̀ukwa mb̀edua nwèkinyi mu yeru iya obu obu. Iphe, b̀ukotakpoo ndu mawaru òkpobe-opfu onò yek̀otakwaru iya ph̀ò obu. ² Noo kele òkpobe-opfu onò buwa anyi ebubu l'èhu. Ò b̀uru g'oo-buwarurò b̀ onò; swiru anyi jas̀ l̀e tuutuutuu l̀e m̀jimiimii.

³ Gè Chileke, b̀ Nna yee Nwa iya, b̀ Jizòsù Kéreshi meeru anyi eze-ìphe-òma; ph̀aru anyi obu-imemini; mee g̀ nch̀ d̀ anyi doo g'anyi gude ire-laǹ m̀ eye obu t̀gba b̀uru naǹ g'anyi t̀gbaru iya.

Òkpobe-opfu waa eye-obu

⁴ Èhu tsòshìkporu mu utso ike g̀ mu har̀ h̀ma ndibe ngu; ndu òphu eme òkpobe-opfu onò g̀ Nna s̀ru g'anyi meje iya. ⁵ Nta-a b̀ iphe, mu arwò g̀be eze-nwanyì b̀ òwà-a: unu g'anyi yee nwibe anyi obu. Ò t̀ò b̀ukwa l̀e mu ederu ngu ekemu òph̀úú; ò kwa òphu anyi natahawaru eshìkpoo l̀e mb̀ onò, b̀ iya b̀ g'anyi yee nwibe anyi obu. ⁶ Wakwa iphe, b̀ n-yemobu baa: g'anyi mejeepho iphe, ò t̀uru l'ekemu. Wakwaǹ iphe, b̀ ekemu baa: g'unu yeje nwibe unu obu, b̀ iya b̀ iphe onò, unu ǹmaru e -shì l̀e mb̀ onò.

⁷ L̀-à; ndu egudeje èregede dephua nemadz̀ dukwaa igwerigwe; wufu dzuru èkameka l̀e mgboko; ndu jìkaru l̀e Jizòsù byaru-a bya aburu nemadz̀ eviya l̀e mgboko-a. Ègube onye onò b̀ onye obu, egudeje èregede dephua nemadz̀; t̀eme ò b̀uru iya b̀ onye-achì-nta-Kéreshi obu. ⁸ Iphe unu a-kwabèerupho onwunu ènya iya b̀ukwa g'unu te eme g'ìphe onò, unu jeru ozi iya onò nah̀ unu; t̀uphah̀ k̀e mmaǹ. Unu kwabèru onwunu ènya; k'òphu unu a-natadzuchia obunggo iya anatazdu.

⁹ Onyemonye, ete emejedu iphe onò, Kéreshi ziru onò g'ò ziru iya; onye onò b̀ yele Chileke at̀gbakwaru b̀uru naǹ. Onye emekwaǹ iphe onò, Kéreshi ziru onò; ò nòdu emerwuè ya ph̀ò l'òke; onye onò b̀ yele Chileke waa Nwa iya, b̀ Jizòsù t̀gbaakwaru b̀uru naǹ. ¹⁰ Mb̀-à; ò -duru onye byapfutaru unu; òphu ò b̀udu iphe onò, e ziru anyi onò b̀e ò gude bya; unu ta asujèkpokwaanu onye onò: oshi ad̀; òphu unu ekelekpòkwaa ya ǹ ekele. ¹¹ L'onye s̀ru onye onò oshi-ad̀ b̀ ye ye ya dukwaa èbo gbaru l'èjo-iphe, oome.

¹² Mu nweru ikpoto iphe, mu gege ederu unu; òle ò t̀ò b̀udu èkwo yee mini-èkwo b̀e mu e-gude degbuaru unu g'ò d̀ mu; iphe, mu arìchia b̀ l̀e mu a-kpapfutachia unu; anyi l'unu abògbawaro l'ònu onwanyi; g'èhu atsòkwana-à anyi tsofu l'ìshì.

¹³ Ndibe nwanna ngu nwanyì, b̀ onye Chileke hotaru l'ekelekwaa ngu ph̀ò. Nokwa g'ò d̀.

Ekwo-ozì K'èto, Jìonu Deru

¹ Ekwo-ozì òwa-a shì l'èka m̀be onye e meru ògerenya Chìochì. Onye mu ede iya aǹ b̀ Gayòsu onye mu yeru obu opfu l̀ mu l'ìya t̀kòwaru bya amaru òkpobe-opfu ono. ² S̀-à; ònyà mu, d̀ mu l'òbu; mu epfujekwa aǹ Chileke g'ò mekwaa g'ìphemiphe, jehuru ngu; èhu ad̀ ngu ìke; mb̀ g̀ mu maanuru-a l'òbu ngu b̀ èhu d̀kwapho guu. ³ Ò d̀ru ùnwunna, har̀ bya akòoru mu l'ì pf̀-shikwaduru-a ìke l'òkpobe-opfu ono; l̀ ndz̀ ngu l'ophu b̀kotaepho ndz̀ ire-laǹ. Èhu t̀so mu nt̀matu. ⁴ Ò t̀ d̀du iphe, akajèbaa mu eme g'èhu t̀so mu ùtso; 'ab̀du l̀ mu ǹmaru l̀ ndz̀ ùnwegirima mu b̀kotaepho ndz̀ ire-laǹ.

Aaja Gayòsu ajaja

⁵ Ònyà mu, d̀ mu l'òbu; iigoshìjekwa l'ò gbaru g'e gude ire ngu èka l'iphe, iimekpòoru ùnwunna anyi; mb̀kpoo m̀ ùnwunna, byaru abyabya. ⁶ Èphe kòru Chìochì-a k'eye obu nkengu. Jìko yejekwaru ph̀ èka m'èphe -gbèshi jeshia ìje ph̀. Mb̀-à; mejekpòeru ph̀ ph̀ iphe, jiru Chileke èpho. ⁷ L'eshinu èphe gbèshìkpooru ìje l'ìswì èhu Kéreshì-a b̀ ta ad̀kwa iphe, èphe ekweje anata l'èka ndu ab̀du ndu k̀ Kéreshì. ⁸ Noo ya b̀ l̀ ndu d̀ ègube ono b̀ ò gbaru k̀ g'anyi yejeru èka; g'òo-b̀ru iya b̀ l'anyi l'èphe t̀koru gbar̀ mgba l'èje ozì k'òkpobe-opfu ono.

Dayotirìfìsu waa Dimitiriyòsu

⁹ Mu deru nwekwo-ozì ǹ Chìochì; ophu Dayotirìfìsu, onye woru onwiya dobe l'ìshì eyeduru mu ònu. ¹⁰ Òo ya b̀ l̀: mu -b̀ya; b̀ mu e-wofuta iphe, oomegbab̀, b̀ iya b̀ mkpòkoro opfu, anòduje af̀shì iya l'ònu, oogudeje adz̀shì ùka ekpu anyi. T̀me ophu ono ejìkwaru iya ph̀ èpho. Ò gbèshì òzo; ò jìka g'ùnwunna ta ab̀ya g'èphe l̀ ndu Chìochì kwee; bya akpòshìkwaapho ndu ò d̀ g'èphe l'èphe kwee g'èphe te eme nno; bya ebufu ph̀ l̀ Chìochì.

¹¹ Ònyà mu, d̀ mu l'òbu; ta anẁkwa èka èjo-iphe; nẁchìkwa èka iphe, d̀ ree. Ò kwa o-me-ree b̀ k̀ Chileke; o-me-njò teke ah̀ma-swekwaa Chileke.

¹² Dimitiriyòsu b̀ onyemonye t̀-dzuru ònu eme òma nkiya; t̀me òkpobe-opfu ono l'onwiya nòdu ajakwa iya ph̀ ajaja; mb̀dua l'onwomu nòdu ajakwa iya ph̀. Unu maru l'ajaja, anyi aja iya b̀ eviya.

Ekele mkpochì-ìshì

¹³ Mu nwekwar̀ ikpoto iphe, mu gege ederu ngu; òle ò t̀ b̀du mkpara-èkwo ỳe mini-èkwo b̀ mu e-gude degbuaru ngu g'ò d̀ mu. ¹⁴ Mu ar̀ l̀ mu ta anòedu òdu; mu akpapfuta ngu; anyi l̀ ngu ab̀waroya l'ìphu l'ìphu.

¹⁵ G'èhu d̀kwa ngu guu.

Ònyà ngu ph̀ l'èkelekwa ngu ròya-o. Kelekwaruphò anyi ònyà anyi ph̀ l'èhu l'èhu.

Ekwo-ozì, Jiudu Deru

¹ Ekwo-ozì-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Jiudu; onye l'ejeru Jizọsu Kéreshi ozi; bukwarupho nwune Jiemusu. Ndu mu ede iya anụ bụ ndu ono, Chileke kuru bya emee ẹphe buru ndu nkiya ono. Chileke ono, bụ Nna bẹ yeru unu obu; bya akwakọbe unu l'ime Jizọsu Kéreshi g'ọ tọ dụ iphe, e-me unu.

² Gẹ Chileke phukwaaru unu obu-imemini; l'oomee g'ẹhu dụ unu guu; l'ooyekwaaphọ unu obu. G'ọ tuko iphe ono meeru unu; mbụ meeru iya unu k'anyinyi.

Ndu ẹjo nzi

³ Ndu mu yeru obu; iphe, mu shi arị lẹ mu e-deru unu l'ekwo-ozì-a bụ k'adzọta ono, Chileke dzọtaru anyi g'anyi ha ono. Ọ gbẹ bya akachia ree lẹ mu e-dechia ya gude ọya unu obu; g'unu bya awata agbaru ekweta ono ọdzeni; mbụ ekweta ono e yeru ndu-nsọ kẹ Chileke l'ẹka ono. ⁴ Iphe, mu gude epfu iya bụ l'ọ haru nweru ndu ta akwabedu Chileke ụbvu, toru nwẹhu pyobata l'echilabọ unu; ẹbe a madu. Ẹphe anọduje ezi l'ọ ọya ree gẹ nemadzụ meje umere, rehuru erehu; eshinu Chileke buwanu onye emeje eze-iphe-oma. Ẹphe nọdu ajikaje Jizọsu Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajiuphu anyi kpoloko; bya abukwaru iya phọ kpoloko kpeekpu bụ onye gude ndzụ anyi. Lẹ teke ndiche bẹ e dehaakwaru iya rọ l'ekwo-opfu Chileke sụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe iphe ono, ẹphe eme ono.

⁵ Iphemiphe-a bẹ unu makotabebahaakwaru rengurengu; ọle iphe, mu emelepho gẹ mu nyataru unu bụ lẹ teke ndiche bẹ Nnajiuphu dzokwaru ndu nkiya teke ono, ẹphe shi buru l'alị Ijiputu ono. O meru ẹphe wufuta l'alị ono. Ọle ọ dzochakwaaru phẹ ono; e mechaelaa; o gbushielaa ndu ọphu ekwedu nkiya ⁶ Teme unwu-ojozi-imigwe ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ọphu, kwefuru ike l'ẹphe taa nopyabedu l'ẹka Chileke doberu phẹ g'ẹphe nọdu; bya agbado ẹka a suru g'ẹphe buru l'imigwe bẹ Chileke tukwaru mkpọro mgbe-abvu-abvu; chiru phẹ ye l'ẹjo ọchii ẹka gbahuru tsukiribaa. Ọ buru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jasụ l'oke mbọku ono, bụ mbọku, Chileke e-kpe phẹ mpfugbu ono. ⁷ Nokwaphọ g'ọ nwuru Sodomu yee Gómora; mewaro iphe, bukpoo mkpukpu lẹ mkpukpu ono, ẹphe l'ẹphe naru ọnu-ẹgu ono. Ẹphebedua wokotakarupho onwophẹ togboru eme kẹ nwanyi me eme iphe, bukpoo ẹbyi, adudu k'epfupfu. A nua phẹ aphụ k'ojejoje. Iphe ono buru iphe, Chileke gude alọ ndiphe l'ophu ẹka lẹ nchị.

⁸ Sụ-a; nokwaphọ g'ọo-dụ ndu ono, ezi iphe, abudu ọkpobe-opfu ono. Ẹphe arwoje nrwo, emeje ẹphe emerwushia onwophe; ndu-ishi nọdu aduje phẹ ashị; ẹphe nọdu anọduje epfubyishi ndu ono, a ta ahumadu l'anya l'ogbu-nwijnwii imigwe ono. ⁹ Epfubyishi ono, ẹphe epfubyishi ndu ono ta adukwa g'ọ ka mma l'ọo Mayikelu, bụ onye-ishi unwu-ojozi l'imigwe turu iya ama ememe. Mbụ lẹ teke ono, Mayikelu ono yee Nsetanu turu ẹgo onye a-pata odzu Mosisu ono bẹ Mayikelu 'atukwaru ama epfu Nsetanu iphu; g'e-shi gẹ ya nma iya ikpe. Iphe, o pfuru Nsetanu buephọ: "G'ọ buru Nnajiuphu a-baru ngu mba." ¹⁰ Ndu ono bụ iphe, te edoduru phẹ ẹnya bẹ ẹphe anọduje epfubyishi. Ẹphe dụ g'anụ-egbudu, enwedu egomunggo, buephọ iphe, agụ iya nụ bẹ ọomajeru; teme ọ buerupho

iphe ono be oomeje. Nokwapho ge ndu ono emeje bu ono. Oo iphe, agu phe nu be ephe anoduje eme; o buru iya l'e-gbu phe. ¹¹ Nshio phe! Oo ejo uzo ono, Kenu tsoru teke ndiche ono be ephe etsokwapho. Mbua; ndu owa-a bukwa ekpiri okpoga be kparu iphe, ephe shisweru uzo ono, pfuru nhamunha ono; bya emeahaa iphe ono, Belamu meru teke ndiche ono. Mbui o buru ge Kora kwefuru Chileke ike bu g'ephe wataru ememe. Ephe jekwanu ala l'iswi g'o laru. ¹² Oobujeru; ephe -bya anokube unu; eri nri l'eka unu dokoberu tugba nri eri gude egoshi l'unu yeru nwibe unu obu; ephe aburu iphe-iphere nodu l'echilabo unu. Ophu iphere onwophe adujedu phe; l'o buepho onwophe be ephe letaru enya. Ephe du gurwukpu, pherephere zikashiru; egube-a igwe erwuchaa erwurwu; pherepherer ezikaa ya; igwe te edzeedu mini-a. Ephe du g'oshi-omi; ole o kwa ophu ata amijedu mebyi teke o gbaru iya l'amij mebyi. Egube ndu ono be onwu gbuwaru l'ono-ndzu; o to buledua akpo anwuhu lanu be ephe nwuhuru; noo kele e phefwaru phe tuphaa g'eephefuje oshia. ¹³ Ephe dukwapho g'akpara-mini, ha shii, l'atu l'eze-enyimu. Noo kele ephe aphukpotaje ejo umere, rehuru erehu ono, ephe eme ono g'eka uphu mini bulihuru. Ephe du ge kpokpode, ephu uzo. Ole eka Chileke doberu kwaberu phe bukwanu tsukiribaa eka agba ejo ochii. O buru eka ono be ephe a-nodu jasu le tuutuutu le mijimiimii.

¹⁴ O kwa Inoku, bu onye ogbo k'esaa l'eri Adamu be pfuru mpfuchiru ke ndu ono su: "Unu lenu; Nnajiuphu be yee ndu nkiya, du unubuku ugbo iri shikwa l'imigwe swiru abya; ¹⁵ g'ephe bya ekpee ndiphe g'ephe ha ikpe. Oo-goshikota iphe, bu ndu ono, ata madu Chileke ono iphemiphe, ephe meru iya, bu iphe-eji; l'oo-gude emeswe ono, ephe mesweru iya ono nmaa phe ikpe l'ephe ta akwabeduru iya ubvu; bya anmakwa phe pho ikpe iphe, bukpo ejo opfu, ephe gude pfubyishia epha iya."

¹⁶ Ndu ono abujeru; iphe -byaru phe; l'o buerupho Chileke be ephe anoduje ata uta iya; mbua; iphe -byaru phe; ephe agbe wata aguru Chileke aphu iya. Ephe eworu onwophe togboru egu ejo-iphe, agugbabe phe nu. Iphe, eshije phe l'onu buerupho aja onwophe mkpokoro ajaja. Ephe -humakpowa l'o nweru urwu, ephe e-rita nemadzu l'eka; ephe ajakposhikpoepho onye obu.

Anna okwa me iphe, ee-meje

¹⁷ Ole o bu; ndu mu yeru obu; iphe, mu eme g'unu maru bu; unu nyatajeepho iphemiphe ono, ndu-ishi-ozu Nnajiuphu anyi Jizosu Kereshi vuhawaa uzo pfuaru unu ono. ¹⁸ Mbui iphe ono, ephe shi anoduje aguru unu l'ogu ebvu ono, bu iya bu: "L'o -rwujeepho teke mgboko-a l'a-bvu be o nwecharu ndu a-nodu aja unu ewenu. Iphe, ephe a-nodujeepho awoko eka iya bu g'ephe e-shi mee iphe, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu; mbui iphe, egu iya agu phe; opfu l'ephe ta akwabedu Chileke ubvu." ¹⁹ Ndu eme egube ono be l'akpataje g'ogbo bua onwophe ebo; wata akpa iche iche. O kwa egu iphe, du le mgboko-a, l'agu phe nu be kpu phe l'eka; o to bukwa Unme-du-Nso gude ndzu phe. ²⁰ Obenu le-a; unube ndu ophu mu yeru obu; unu pfuekwarupho pfushia ike lekwekwe ono, du iche ono, unu kweru ono; mbui ekwekwe ono, shi Chileke l'eka ono. Unu gude ekwekwe ono vuje evuvu. Unu haj e ge Unme-du-Nso goshije unu g'unu l'e-gudeje epfu anu Chileke. ²¹ Unu nopyabeekwapho le n-yemobu Chileke; unu anodukwapho ngaberu Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi g'opharu unu obu-imemini; mekwapho g'unu nodu ndzu ojeoje.

²² Unu phujekwaru ndu abokwadu obu ebo obu-imemini. ²³ Egube ndu ono be unu e-yetajeru eka; lofuta phe l'oku. Unu aphujekwaru phe pho obu-imemini; mbu ndu ono, bu egu ejo-iphe agu phe nu be gude ndzu phe ono. Ole-a; unu ta akwaswejekwaru phe enya me unu -nodu aphuru phe obu-imemini obu. Iphemiphe, bu nkephe be unu a-kpokotajekwa ash; mbu je akpachaa l'uwe, ephe eye l'ehu, bu ophu ephe gudewaa ejo-ememe phe pharwushia.

Ajaja bu ke Chileke

²⁴ G'anyi tua Chileke epha; mbu onye ono, a-du ike gudeshia unu g'unu ta ada; teme o bukwaru iya pho l'e-me g'o to du iphe, aa-ta unu uta iya teke oo-kuta unu dobe l'odu-biribiri iya. Eka ono bu eka eh a-nodu atsowaro unu utso. ²⁵ G'anyi tua ya epha l'oo ya kpoloko kpeekpu be bu Chileke. O buru l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi be oo-shi dzoo anyi. G'odu-biribiri me abu Okalibe, kangoru nu; me ike; me abu ishi, buhakpoda nkiya teme mgboko du; buru nkiya nta; bukwarupho nkiya jasu le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

Iphe, Jizōsu Goshiru Jiōnu Le Ophulenyanya

¹ Owa-a bu ophulenyanya Jizōsu Kéreshi, Chileke nuru iya g'o goshi ndu ejeru iya ozi, bu iphe, aduedu g'oo-no-beru l'oomee. Tōbudu iya bu; Jizōsu Kéreshi bya ezia ojozi-imigwe iya su g'o je atūko iphe ono g'o ha goshi Jiōnu, bu onye-ozī iya. ² Oo iphemiphe, Jiōnu hūmaru be o tūkoru g'o ha pfukōta-a. O buru l'ekwo-a l'eka-a be Jiōnu tūkoru opfu ono, Chileke pfuru ono deshikōta. Iphemiphe ono bukōtaru okpobe-opfu, Jizōsu Kéreshi ono goshikōtaru iya. ³ Onu-oma be a goru nu iphe, bu onye agu ekwo-a, e deru opfu, epfuchiru Chileke-a me ndu nūmaru iya nu; ngabe iya nchi bya emeje iya ememe; noo le teke iphemiphe-a l'e-mekōta be zaakwaru ntse.

Jiōnu l'ekele Chiochi esaa

⁴ Oo mbēdua, bu Jiōnu be ekele unube Chiochi esaa ono, dukota l'ali Eshiya ono ekele. Mu su g'eze-iphe-oma yee ehu odu guu, shi Chileke l'eka tso unu. Chileke ono bu onye no ndzu; bya aburu onye shihawaa noduta tēmanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, abya nu ono. G'eze-iphe-oma, shi iya l'eka; mēkwapho ophu shi l'eka Unme esaa Chileke buru k'unu jeyewaruroya. Unme esaa, mu epfuru bu Unme esaa ono, l'anōduje l'atatiphu Chileke l'eka o no l'aba-eze iya ono. ⁵ Eze-iphe-oma yee ehu-guu ono shikwapho Jizōsu Kéreshi l'eka onye l'apfushije ike l'iphemiphe, o pfuru anyi; bya aburu onye mbu, Chileke meru o teta nodu ndzu. O bukwaru iya pho bu onye-ishi iphe, bukōtakpoo ndu bu eze le mgboko-a.

O bu onye yekpōoru anyi obu; k'ophu o nwūhu-chiru anyi anwūhu, anyi gege anwūhu. O buru mee ya b'o gude tōo anyi l'egbu ono, iphe-ēji shi kee anyi ono. ⁶ O bya emee anyi; anyi buru eze; bya aburu uke Chileke; ndu ejeru Chileke, bukwapo Nna iya ozi. G'ajaja me ike bukōtaru ke Jizōsu jasū le tuutuutu le mjimiimii. Nokwa g'o du.

⁷ Unu lekwa l'ō noakwa anōno l'urwukpu abya. Onyemonye l'e-gude enya iya hūma iya. Iphe, bu ndu ono, tūru iya arwa ono be a-hūmakwa iya pho. Ohamooha, du le mgboko-a be l'a-rakōta ejo ekwa; eka meji a-tōfu phe me o -byaepho. Noo iphe, e-me nu bu onoya. Nokwa g'o du.

⁸ "O mbēdua bu Alufa bya aburu Omega. Mu bu onye mbu bya aburu onye ikpazu." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu eepfu; mbu onye ono, bu iya bu Okalibe-Kakōta-Ike; bya aburu onye shihawaa noduta tēmanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, l'abya nu ono.

Ahuma Kéreshi l'ophulenyanya

⁹ Oo mbēdua be bu Jiōnu, bukwapo nwanna unu. Mu bu onye mu l'unu tūkoru buru ndu ephe le Jizōsu tugbaru buru nanu l'eje ejo iphe-ehuka-a, anyi eje-a. Mu l'unu tūkokwarupho nweru ota-nshi. O buru egube ono be anyi e-mechakwapho tūko gbarū mgba nweru mgboko ophūu ono, l'e-shi Chileke l'eka ono. L'o nweru teke a kpūtajeru mu je edobe l'ali, enyimu so-pheru. Iphe, eeku je eka ono bu Patūmosu. Iphe, e gude kpuru mu laa eka ono bu l'ole mu asa opfu Chileke asasa; mēkwapho le mu anōduje epfuru ndu ozo l'edzudzu-oha k'okpobe iphe ono, Jizōsu Kéreshi goshiru mu ono. ¹⁰ Tōbudu iya bu; o be l'eswe ujiku lanu, bu eswe Nnajiuphu; Unme Chileke bya eji mu pho ehu pyimu. Mu wata aphu ophulenyanya. Mu

nūma olu-opfu, kwata adashikpọ ike ike ike ike g'onye egbu opu-ọgu l'uzo azu mu. ¹¹ Olu ono su: "Ọ kwa mbedua bu Alufa bya aburu Omega; mu bu onye mbu bya aburu onye ikpazu. Tukokpoeppo iphe, iibya ahuma-a dekota l'ekwo; zikaaru Chiochi esaa-a, no le Eshiya; mbu ndu Chiochi, no le Efesosu; waa ndu ke Sumena; me ndu ke Pegamomu; waa ndu ke Tayatayira; waa ndu ke Sadisu; waa ndu ke Filadelufiya; me ndu ke Layodeshiya."

¹² Mu bya aghaa enya l'azu ge mu humaeshikwa onye ono, epfu eyeru mu nu onoya. Mu ghaa enya ono mu huma oroku esaa e mekotaru le mkpola-ododo. ¹³ O duru onye duepho ge Abubu-Ndiphe, yekotaerupho akpawuru uwe, l'akpa iya l'ogba-echi pfuru le mgbaka oroku esaa ono. Uwe ono be e gude akpo-mkpola-ododo kebuta iya l'unme. ¹⁴ Egbushi, du iya l'ishi nodu achaepho ke phuuphuu g'aji aturu, maru acha ucha; mbu kwata acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. Enya iya duepho g'iphoro oku, enwu enwunwu. ¹⁵ Okpa iya labo chakota ziriri ge mkpurukpu-igwe, ama mma, a huru l'oku jeye o chaa achacha; mbu huta iya jasu o gbuchafu. Olu-opfu iya duepho g'eka eze mini aphu gbudugbudu. ¹⁶ O chiru kpokpode esaa l'ekutara iya. Ogu-echi, atsui nko akpatiphu labo nodu alufutaje iya l'onu. Iphu onye ono nodu egbuuepho nwijnwii g'enyanwu keru l'ishi. ¹⁷ Mu huma iya bya adaa ya kpurumu le mgboru okpa; dabyerupho g'onye nwuhuru anwuhu. O bya ebyibe mu ekutara iya bya asu mu: "Ndu b'agushi ngu. Oo mbedua bu Onye Ivuzo bya aburu Onye Ikpazu. ¹⁸ Oo mbedua bu onye ono, shi nwuhu anwuhu; ole mu nowaa ndu ojeoje nta-a. Nokwa go du. O kwa mu gude ire-igodo oku-ali-maa me k'anwuhu. ¹⁹ Dee iphemiphe-a, i humawaru-a l'ekwo waa iphe, du nta-a; mekwapho iphe, e-me l'iphu. ²⁰ Waa iphe, e domiru edomi du le kpokpode esaa-a pho, i humaru l'ekutara mu pho; yele oroku mkpola-ododo esaa pho. Kpokpode esaa ono be bu unwu-ojozi-imigwe, l'anoduje eletagbaa Chiochi esaa ono enya; oroku esaa ono buru Chiochi esaa obu."

2

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Efesosu

¹ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Efesosu baa: Owa-a bu ozi, onye ono, chi kpokpode esaa l'ekutara ono ziru; onye ejephe le mgbaka oroku mkpola-ododo esaa ono. ² Mu makotakwaru iphemiphe, iimeje go ha; mu maru g'iijeshiberu ozi ike; bya amaru g'ji taberu iphe nshi. Mu maru l'i ti kwejedu ge ndu eme ejo-iphe shita aka i no. L'i huchawaru iphe, bu ndu ono, suru l'ephe bu ndu-ishi-ozu ono ama; mbu ndu suru l'ephe bu ndu-ishi-ozu; l'ebe abu l'ephe bu iya; i shi egube ono maru l'ephe bu ndu ntuphu-ire. ³ Mu makwaru-a l'i tajeru iphe nshi; l'i jewaru iphe-ehuka, du shi l'opfu ehu mu; ophu ike abvuduru ngu; ⁴ ole-a; o nweerupho oru, mu humaru ngu l'ehu. O to buedu g'i shi yee mu obu bu g'i yeru mu iya nta-a. ⁵ Nyatanu aka o jeberu uzu kpo-swehu ngu. G'izimanu lwa ngu azu; g'i wata eme iphe ono, i shihawaa le mbulembu meta ono; odumeka be mu a-byapfutakwa ngu egwegwa; bya apafu oroku ngu l'eka o pfuru; gbahaa l'izimanu lwaru ngu azu. ⁶ Ole go duhabe; iphe, mu aja ngu ajaja iya bu l'ejo-iphe ndu ogbo Nikolasu ono eme be du ngu ashi; o buru go dukwa mu pho ashi bu ono.

⁷ "G'onye nweru nchi ngabekwa iya numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

“O kwa iphe, bu onye alwuje ogu ono lwuta be mu e-kwe g'o ria akpuru oshi ono, emeje g'a ndu ndu ono; mbu oshi ono, pfuru l'okpoku Chileke ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chiochi Sumena

⁸ “Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Sumena baa:

“Owa-a bu iphe, oopfu mbu onye ono, bu onye ivuzo bya aburu onye ikpazu; onye ono, shi nwuhu anwuhu; ole o dzuwaa ndu ozo ono. ⁹ Mu makwaru-a l'ije iphe-ehuka; teme i ndu akpa nri; obenu l'i nweru iphe shii. Mu makwaru-a epfubyishi ono, ndu ono, suru l'ephe bu ndu Jiu l'ebe ephe abu iya ono epfubyishi Chileke ngu ono; ndu ono bu ulo-ndzuko ndu abajeru Nsetanu eja. ¹⁰ Ii byakwa eje iphe-ehuka nta-a; ole o ge ndu ba agukwa ngu. Unu lekwa; Obutuswe a-hakwaru unu chita je atushia mkporo; g'e shi eka ono hua unu ama. Mbu l'unu e-je iphe-ehuka ujiku iri mkpurophu. Ole; nduekwa mu pho l'eka g'i no iya jasu l'egbua ngu egbugbu; e-mechaa mu ekpube ngu okpu-eze ono, bu ndu.

¹¹ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

“L'o kwa iphe, bu onye alwuje ogu ono lwuta be bu onye a ta abyadu ekwe g'onwu mgbu labo gbua.”

Ozi, Kéreshi ezi Chiochi Pegamomu

¹² Teme waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Pegamomu baa:

“Owa-a bu ozi, onye ono, gude ogu-echi, atsu nko akpata iphu labo ono ezi. ¹³ Mu makwaru-a l'i bu l'eka aba-eze Nsetanu no anono. Obenu l'i gudeshiepho epha mu; ophu i gojeduru ego l'i ti kweedu nkemu; mbukponu teke ono e gburu Antipasus l'eka Nsetanu bu ebubu; opfu l'oo l'o pfuru l'edzudu-oha pfua l'oo mu be ya no l'eka ono. ¹⁴ Ole o nwekwarupho iphe olemole, bu oru, mu humaru ngu l'ehu. O nweru ndu haru ndu ngu l'ime, bu ndu eme ejo-iphe, ephe nwataru l'eka Belamu, bu onye ono ziru Belaku g'o-shi dephua unwu Izurelu; deru phe ye l'eri iphe, a gwaru iphe; yele apharwushi onwophe. ¹⁵ Nokwapho g'o duru ndu no l'echilabo unu; eme iphe ono, ndu ogbo Nikolasu ezi ono, bukwapo iphe, du mu ashi-a. ¹⁶ Oo ya bu; g'izimanu lwakwa unu azu; odumeka be mu a-byapfutakwa unu l'eka-egwa bya egude ogu-echi ono, shi mu l'onu ono gude tsoo egube ndu ono ogu.

¹⁷ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

“O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu a-haru nri ono, bu mana ono, Chileke domiru edomi ono; waa mkpuma ochaa ono, e deru epha ophu ono. Epha ono ta adudu onye ozo, maru iya nu; gbahaa onye ono, a nuru iya ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chiochi Tayatayira

¹⁸ “Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Tayatayira baa: ‘Owa-a bu ozi, Nwa Chileke ono ezi; onye enya iya dwepho g'iphoro oku, enwu enwunwu; teme okpa labo chakota iya ke ziriri gope, a huru l'oku o gbuchafu egbuchafu. ¹⁹ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. Mu maru n-yemobu unu; maru g'unu yeberu eh uzi bya amaru ekweta unu; maru g'unu ataberu iphe nshi; maru ozi unu. Mu maru l'iphe, unu eme nta-a be nyiberu iphe, unu shi eme le mbu. ²⁰ Ole-a; o nwekwarupho oru, mu humaru unu l'ehu: Unu kweru g'ejo nwanyi ono,

bū Jiezebelu nōdu l'echilabō unu, bū nwanyī ophu asuje lē ya bū onyempfuchiru Chileke; unu haa ya o nōdu ezi iphe; gude iya mee ndu-ozī mu ēphe nōdu apharwūshi onwophē; eri iphe, a gwarū iphe. ²¹ Mu hakpōoru iya ūzo nōo odu g'ee-shi g'izimanū iphe-ēji iya lwa iya azū; ophu o kwedu g'izimanū lwa iya azū g'ō haa apharwūshi onwiya. ²² Mu abyakwa iya eme g'ō zē l'ehu, e-mee iya l'ō kwaa l'ulo. Ndu ono, ēphe l'iya azeje ono bē mu e-me g'ēphe jee ējo oke iphe-ēhuka, parū ēka apaa; gbahaa l'izimanū iphe-ēji phē lwaru phē azū; ēphe haa etso nwanyī ono. ²³ Unwu iya g'ēphe ha bē mu e-chigbushikōta echigbushi. Oo ya bū g'iphe, bū Chīochi g'ēphe ha amakwanūru l'ōo mbēdua bū onye ono, l'enyochajē uche nemadzū; nyochaa okpoma iya maru iphe dū iya l'egomunggo ono. Sū-a; g'unu hakōtakpoo l'onye l'onye bē mu a-nukotachaa aphū gbaru iya nū l'ēhu l'ēhu. Onyemoneye bē mu a-nū aphū lē g'iphe, o meru gbaru.

²⁴ “ ‘A bya l'unubē ndu ophu bukwaphō lē Tayatayira; unubēdua te ekwedu ye ēka l'ējo-iphe ono, ndu ono ezi ono. Unubēdua bū ndu ophu amadu iphe ono, o nweru ndu ahajeru sū l'ōo iphe, e domigbaru edomi k'ēhu Nsetanu. Unubēdua ta adūekwa iphe ozo, mu asūkwadu g'unu mee. ²⁵ O buēpho lē-a; g'ō dūhabe; unu chīkwaru ēka labō kwēe l'iphe ono, būwaa k'unu ono gudeshia ya ike jasū teke mu a-bya ozo. ²⁶ O kwa onye alwuje ogu ono lwūta yēe onye emeje iphe, mu pfuru; mbū onye gude iya ememe jeye l'ikpazū; nokwa onye mu e-ye iya l'ēka g'ō būru onye-ishi ohamoha. ²⁷ Oo-gude mgbōrigwē būru ishi ohamoha; gwee ohamoha ono uji. Ono būru iphe, Nna sūru gē mu mee. ²⁸ Ozo bū lē mu a-nūkwā iya phō kpokpode nchi-abōhu.

²⁹ “ ‘G'onye nweru nchī ngabēkwa iya; nūma iphe-a, Unme Chileke epfu anū iphe, bū Chīochi g'ēphe ha-a.’ ”

3

Ozi, Kéreshi ezi Chīochi Sadisū

¹ “Waa iphe, ii-de nū ojozi-imigwe kē Chīochi Sadisū baa:

“Owa-a bū ozi, onye ono ezi; mbū onye ono gude Unme ēsaa Chileke ono waa kpokpode ēsaa ono. Mu makōtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ō ha. L'aanōduje eku unu ndu nō ndzū; oīe unu bū ndu nwūhuru anwūhu. ² O tō dūekwa g'ōo-nō-beru nta-a iphe oīu, unu nweru oīu anyīhu ēnya ree. Oo ya bū; unu tehukwa nwūru ēnya; kwaberu iya ēnya k'ophu oō-rō-kerehu. Mu daleakwaru unu hūmawaa l'iphemiphe, unu eme ta adūdu ophu unu metabewaru g'ō gbaru l'iphu Chileke mu. ³ Oo ya bū; unu nyatajēkwapho ozi-ōma ono, unu gude nchī unu nūma kwetakwaphō ono. Unu pfukwarupho pfushia ike l'iphe ozi-ōma ono epfu. G'izimanū lwakwa unu azū. Teke o bū l'unu te etehuduru nwūru ēnya bē mu atūkwa unu l'ūzorehu; mbū byaēpho g'onye-oshi, ata dūdu onye amaje teke oōbya. Oo ya bū l'unu ta abyadu ama teke mu a-byapfuta unu. ⁴ Oīe g'ō dūhabe; o nwekwarū nwūmadzū olemole, unu l'ēphe nō lē Sadisū; ndu te emerwūshiduru uwe phē. O būru ndu ono bē e-ye uwe oīchaa; mu l'ēphe eburu; kēle ēphe goshiwaru l'ōo iphe ono rwuberu phē. ⁵ O kwa onye alwuje ogu ono lwūta bē e-ye uwe oīchaa ono. Ophu mu abyakwa ehufu ēpha onye ono l'ēkwo, e deshīru ēpha ndu dzū ndzū ojejoje. Mu a-pfuru l'iphu Nna mu; mē l'iphe unwu-ojozi iya, nō l'imigwe; pfua ya hoo haa l'onye ono bē būkwa onye nō mu l'ēka.

⁶ “ ‘G'onye nweru nchī ngabēkwa iya; nūma iphe-a, Unme Chileke epfu anū iphe, bū Chīochi g'ēphe ha-a.’ ”

Ozi, Kéreshi ezi Chìochi Filadelufiya

⁷ Waa iphe, ii-de nū ojōzi-imigwe kẹ Chìochi Filadelufiya baa:

“Qwa-a bụ ozi, onye ono, dū nsọ bya aburu onye ire-lanụ ono ezi. Onye ono, bụ iya gude ire-igodo eze ono, bụ Dévidi. Onye abujeru: ọ -gūhaa ụzo; ọ tọ duedu onye ozo asuru iya agụ-chi; teke ọ gụ-chiru iya agụ-chi; ọ tọ duedu onye ozo suru iya aguha. ⁸ Sụ-a; mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g’ọ ha. Mu gūhaakwaru ụzo gheberu unu onu; ophu ọ dukwa onye suru iya agụ-chi agụ-chi. Mu makwaru-a l’ike ta aduzidu unu; ọle unu pfulẹkwaru-a pful-shia ike l’opfu ono, mu pfuru ono; unu nọdu emekwa iya phọ ememe; ophu unu agojedu ẹgo l’unu ta abudu ndibe mu.

⁹ “Iphe unu a-huma bụ ọle ndu ono bụ ndu ndzuko ophu abajeru Nsetanu ẹja ono; ndu ono adzujẹ ụka sụ l’ephẹ bụ ndu Jiu l’ẹbe ephẹ abụ iya ono; ndu ono bẹ mu e-me: ephẹ abya egbushi ikpere l’alị baaru unu ẹja. Noo gẹ mu e-shi mee: ephẹ amaru ọle mu yeru unu obu bụ ono. ¹⁰ Eshinu unu taru nshi ono, bụ iya bụ iphe, mu karu unu g’unu meje ono; bẹ mbẹdua e-gudeshikwaphọ unu mẹ ọhutama -byaephọ; mbụ ọhutama ono l’abya l’eliphe l’ophu; g’ọ hụa iphe, bụ ndiphe l’ophu ama ono. ¹¹ Ọ tọ dukwa g’ọo-nọ-beru mu abya. Unu gudeshikwa iphe ono, bụwaa k’unu ono ikike g’ọ tọ dū onye l’anata unu okpu-eze ono. ¹² Ọ kwa onye alwujẹ ogu ono lwuta bẹ mu e-me g’ọ buru itso nọ l’ime eze-ulo Chileke mu; ophu ọo-lufubaedu iya alufu. Mu eworu epha Chileke mu dee ya l’onu-iphu; dekwaa ya phọ epha mkpukpu kẹ Chileke mu ono, bụ iya bụ Jierúsalemu ọphúú. Mkpukpu ono bụ l’imigwe ẹka Chileke mu ono nọ bẹ oo-shi bya. Mu abya edefukwaa phọ epha ọphúú nkemu l’onu-iphu onye ono.

¹³ “G’onye nweru nchị ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe, bụ Chìochi g’ephẹ ha-a.

Ozi, Kéreshi ezi Chìochi Layodeshiya

¹⁴ “Waa iphe, ii-de nū ojōzi-imigwe kẹ Chìochi Layodeshiya baa:

“Qwa-a bụ ozi, oozi; mbụ onye ono, epha iya bụ: Nokwa g’ọ dū”; mbụ onye ono, ọ gbaru kẹ g’e gude ire iya ẹka l’iphemiphe, oopfuo ono; bya aburu iya bụ onye pfuru anyi ọkpobe-opfu Chileke; bya abukwaru iya phọ bụ onye iphemiphe, Chileke meru dobe ọle mgboko shi l’eka. ¹⁵ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g’ọ ha; l’unu te ejidu oyi ophu unu evudu ọku. Unu gege anodu eji oyi; ozoo l’unu evu ọku. ¹⁶ Ọo ya bụ; l’eshinu unu dū wuruwuru; unu te ejidu oyi ophu unu evudu ọku bẹ mu a-gbufu unu. ¹⁷ L’unu anoduje aba abaa enweru iphe; l’iphe akabẹ kweru unu; l’ọ tọ dukpoda iphe ụko iya duru unu. Nshio unu; unu ta amaduro l’unu dū k’ayoru ọshi; l’unu akpa nri; unu nọdu atsụ ishi bya agbakwaru phọ ọto. ¹⁸ Ọo ya bụ l’idzù, mu a-chiru unu nta-a bụ g’unu bya azuta mu mkpola-ododo mbụ ophu a kpuru l’ọku-uzu; k’ophu aduedu mkpaba dū iya nū; g’oo-mee unu g’unu buru ndu nweru iphe; unu abyakwaphọ bya azuta mu uwe ọchaa g’unu yeje g’unu ta agbaheru ọto; ọo ya bụ g’iphere adu-buhu unu. Unu azutakwa mu phọ obvu enya tee l’anya ono g’unu awata aphụ ụzo. ¹⁹ L’ọ kwa ndu mu yeru obu bẹ mu abajeru mba; hụa phẹ ahụhù; g’ephẹ maru iphe. Ọo ya bụ; unu gude nū obu unu g’ọ ha meje gẹ mu pfuru ono; g’izimanu iphe-ẹji unu lwadupho unu azu. ²⁰ Unu lenu; unu pfulakwaru l’onu mgbo akụ ẹka l’uzo. Onye nūmaru olu mu; gūhaaru mu ụzo; mu abata; mu l’iya erigba nri; onye eria kẹ nwibe iya; onye eria

kę nwibe iya. ²¹ O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu e-kwe g'o nọ-kube mu l'aba-eze mu; bunaa ge mbedua lwuru lwuta bya anọ-kube Nna mu l'aba-eze iya-a.

²² "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a."

4

Abaru Chileke eja l'imigwe

¹ Tɔbudu iya bu; ono bvuchaepfo mu byakwa elee enya ozo; huma uzo, gheru onu l'imigwe. Olu mbu pho, mu shi numahawaa pho; mbu olu pho l'ada g'opu-ogu pho; su mu: "Nyikota byakpodapho l'eka ge mu goshi ngu iphe, e-me l'iphu." ² G'e jia epfua Unme Chileke bya ejiana mu-a ehu pyimu. E jeshia ele enya; e dobewaa aba-eze l'imigwe l'eka ono. O dukwarupho onye no iya nu. ³ Onye ono, no iya nu ono nodu egbuepho ke nwijnwii ge mkpuma jiasupa. Iphu iya nodu eke zaazaa ge mkpuma kaneliyanu. Iphe no-pheru aba-eze ono mgburugburu buru eko-mini, ekelepho oyingo oyingo ge mkpuma, bu emeraludu. ⁴ Aba-eze ukporo l'eno ozo no-phae aba-eze ono mgburugburu. Ndu bu ogerenya ukporo l'eno noduchaa anọ l'aba-eze ono. Epehe yekotaepfo uwe, achagbaa pemu pemu. Epehe bya ekpugbaaru okpu-eze l'ishi. Okpu-eze ono g'o ha be bukota mkpola-ododo be e gude wua ya. ⁵ Ebemu-igwe nodu eshijeepfo l'eka ono, aba-eze ono no ono alo ke waa waa. Igwe nodu ede riiriirii; ara ora; atu egbigwe. Orọku esaa nodugbaa l'iphu aba-eze ono enwugbaa jajaja, bu iya bu Unme esaa Chileke ono. ⁶ Iphe, dufukwaapho l'iphu aba-eze ono bu iphe, du g'eze-enyimu, aphu ngerengere g'iphe, e gude onyo mee.

O nweru iphe eno, nogbaa ndzu no l'echilabo aba-eze ono. Iphe ono bya anọ-pekwaapho aba-eze ono mgburugburu. Iphe eno obu tukoeppho iphe, bu ehu iya l'ophu g'ehu iya ha mokashia enya enya; iphu l'azu. ⁷ Ke mbu be du g'oduma; k'ebọ du ge nwa oke-eswi; k'eto be nweru iphu du ge ke nemadzu; k'eno du g'ugo, ephe l'eli. ⁸ Iphe eno ono, nogbaa ndzu ono nwegbachaaru nku ishii ishii l'ehu l'ehu. Ehumehu bukotar u phe enya enya me eli ehu phe me l'ime ehu phe. Eswa me enyashi ta adudu teke ephe ta anodujedu agu ebvu su:

"Nsọ! Nsọ! Nsọ!

be Nnajiuphu ono,
bu Chileke, bu iya
bu
Okalibe-Kakota-Ike
du.

Oo ya bu Chileke ono,
shihawaa noduta
temanu mgboko du ono;
bya aburu onye no
ndzu nta
bya aburu iya bu
onye ono,
abya nu ono."

⁹ Iphe eno ono, no ndzu ono be agu ebvu aja onye ono, no ndzu ojejeje ono ajaja; onye ono, bu iya no l'aba-eze ono; teme ephe nodu agukwa iya pho gude akwabę iya ubvu; bya egude iya etu iya epha. No iya; o nodu abujeru teke ephe guerupho ebvu ono; ¹⁰ ndu bu ogerenya ukporo

l'eno ono adakotae pho kpurumu l'iphu onye ono, no l'aba-eze ono baaru iya eja; mbu onye ono, bu iya no ndzu ojejoje ono. Ephe abya ekpushia okpu-eze phe woru wushi l'iphu aba-eze ono gua ebvu su:

11 "O gbakwaru ngu gube
 Nnajiuphu bya aburu
 Chileke anyi;
 g'aatuko g'a ha jaa ngu
 ajaja;
 kwabe ngu ubvu;
 anuru ngu opfu
 l'oo ngu kachaa ike.
 Noo kele oo ngu meru
 iphemiphe dobe.
 Oo l'o du ngu l'uche meru
 g'o gude ephe du;
 buru iphe,
 e meru dobe."

5

*Nwaturu-ngweja, shi l'eka Chileke
 yele ekwo, a phuru aphuphu*

1 Tobudu iya bu; mu bya ahuma l'o duru ekwo, a phuru aphuphu, o gude l'ekutara; mbu onye ono, no l'aba-eze ono. Ekwo ono be e deru iphe l'iphu; dee ya l'azu. A phu-chia ya aphu-chi gude iphe-ohubama esaa nyachishia ya. ² Mu bya ahuma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'eka; aka oora iya arara arashi iya ike asuje: "?Bu onye bu onye asu le ya maru onwiya; le ya gbaru k'anyashi iphe-ohubama ono, e gude nyachishia ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ?onye a-bya anyashia ya phuhaa?" ³ Ophu o dudu me onye lanu l'imigwe; ozoo l'eliphe; ozoo l'ime-ali, duru ike phuhaa ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu o bu ke lee ya enya l'ime. ⁴ Enya-mini buru mu vurukutuku l'enya l'o to dudu onye a humaru, gbaru k'aphuha ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu o buru onye eje epfu ke lee ya enya l'ime. ⁵ Tobudu iya bu; onye lanu l'ime ndu bu ogerenya ono su mu: "Ta arashi ekwa! Lekwa l'onye ono, bu Oduma ke Jiuda; mbu oshilokpa Dévidi ono lwuakwaru ogo ono lwata. O buru iya bu onye a-du ike phuhaa ekwo ono, a phuru aphuphu ono nyashia ya iphe-ohubama esaa ono, e gude nyachia ya ono."

⁶ No iya; mu bya ahuma Nwaturu ono l'eka o pfuru le mgbaka abaeze ono yee iphe eno pho, nogbaa ndzu, no l'echilabo ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono. Nwaturu ono be duepho g'e gbujehawaru iya egbugbu. O furu mpu esaa; mokwaapho enya esaa, bu iphe, no-chigbaaru enya Unme esaa Chileke; mbu Unme esaa, Chileke ziru g'ephe gbakashihu dzuru mgboko l'ophu. ⁷ O gbalihu bya ejepfu onye ono, no l'aba-eze ono bya anata iya ekwo ono, a phuru aphuphu ono, o gude l'ekutara ono. ⁸ O wotaepho ekwo ono; iphe eno ono, nogbaa ndzu ono me ukporo ndu bu ogerenya le ndu bu ogerenya eno pho tuko daa kpurumu l'iphu Nwaturu ono baaru iya eja. Ndu bu ogerenya ono tuko pagbaaru eze une l'ehu l'ehu bya egudegbakwaapho eze-ochi, e gude mkpola wua. Iphe dugbaa ya nu bu unwu-isensu, enwuru-oku iya anoduje eshi kweekweeke. Enwuru-oku iya ono no-chiru enya epfupu ono, ndu-nso anoduje epfu anu Chileke ono. ⁹ No iya; ndu bu ogerenya ono nodu agu ebvu ophuu asuje:

“Oo ngu gbaru k'ewota ekwo ono;
nyishia ya iphe-ophubama ono,
e gude nyachishia ya ono.

E gburu ngu egbugbu;
I gude mee ngu gbataru

Chileke nemadzu;
mbu ndu shigba
l'ipfu l'ipfu g'ipfu
hagbukpo l'ophu;
me le ndu shikota l'iphe,
bukota opfu-ali ndu
du iche iche,
no le mgboko-a;
me mkpukpu le
mkpukpu ge
mkpukpu hakpo l'ophu;
mekpoo ohamoha ko
mgburugburu.

10 I mee phe: ephe bugbaaru eze
bya emekwaa phe pho:
ephe bugbaaru uke ke
Chileke anyi.

O buru phe a-buru ishi
ndiphe l'ophu.”

11 Tobudu iya bu; mu bya ahuma unwu-ojozi-imigwe, du igwerigwe. Mu nodu anukwapho olu phe. Ojozi-imigwe obu bukwa unubuku unubuku ugbo olemole; mbu le-a; ephe habekpoeppo l'igwerigwe; k'ophu bu l'o to dudu onye adu ike aguta phe l'ogu. Ephe tuko g'ephe hakota; ephe l'iphe eno pho, dzugbaa ndu pho; me ndu bu ogerenya pho; tuko g'ephe ha pfuphee aba-eze ono mgburugburu. 12 Ephe nodu agu ebvu agushikpoo ya ike asuje:

“Nwaturu ono, e gburu
g'o buru eja oha
ono be o gbakwaru
g'e mee g'ike tuko
lwa iya l'eka;
l'oo tuko iphemiphe
nworu;
tuko mmamiphe nweru;
buru onye-ishi iphemiphe.

G'a kwabeje iya ubvu;
jaje iya ajaja;
gojeru onu-oma nu iya.”

13 Mu numa g'iphe, bukpo iphe, Chileke meru dobe l'imigwe; me ophu, o meru dobe l'eliphe; me ophu o meru dobe l'ime-ali; mekpoo iphe, o meru dobe l'eze-enyimu; tukoru agu ebvu asuje:

“G'iphe, bukpo onu-oma,
aago agogo;
me ubvu g'ubvu ha;
me ajaja;
me abu ishi k'iphemiphe
tuko buru ke gube
onye ono,
no l'aba-eze ono waa

gube Nwaturu ono
 jasū lẹ tuutuutu
 lẹ mjimiimii.”

¹⁴ Iphe ẹno ono, ɔgbaa ndzū ono tūko sū: “Oo g’o dū.” Ndu bụ ọgerenya ukporo l’ẹno ono tūko daa kpurumu baarū onye ono, nọ l’aba-eze ono waa Nwaturu ono ẹja.

6

Iphe-ohubama, e gude nyachishia ekwo ono

¹ Tɔbudu iya bụ; mu hūma gẹ Nwaturu ono nyafuru kẹ mbū l’iphe-ohubama ẹsaa ono, e gude nyachishia ekwo ono. Mu bya anūma gẹ nanū l’ime iphe ẹno ono, ɔgbaa ndzū ono gude olu, daerupho g’egbigwe sū: “Byakpodaapho-o!” ² Mu bya elee ẹnya; mu hūma inya, acha ụcha. Onye nọ iya l’eli agba parū uta, eegudeje agba apfū. Onye ono bẹ e kpuberu okpu-eze l’ishi. O nọdu l’inya ono; o buri iya eje ogu. O jeshia alwū ndu ohogu iya g’olwujehawaa pẹ.

³ Nwaturu ono byakwa anyakafū iphe-ohubama ono k’ẹbo bụ iphe, e gude nyachishia ekwo ono. Mu nūmakwa gẹ k’ẹbo l’iphe ẹno ono, ɔgbaa ndzū ono suru: “Byakpodaapho-o!” ⁴ Inya ọzo lūfutakwa. Ono nọdu eke uswe-uswe. Onye nọ iya l’eli bẹ e woru ogu-echi, ha nọ ahaha pẹ. E zia ya g’o je emee g’ūnwu-eliphe tsoje ibe pẹ ogu; g’o mee g’ūnwu-eliphe wafa egbushi onwopẹ; k’ophu ẹhu ọdu guu ata adūbaedu lẹ mgboko.

⁵ Nwaturu ono byakwa anyakafū iphe-ohubama ono k’ẹto. Mu nūmakwa gẹ k’ẹto l’iphe ẹno ono, ɔgbaa ndzū ono sūru: “Byakpodaapho-o!” Mu bya elee ẹnya hūma inya, ẹji kẹ hirihiri. Onye nọ iya l’eli parū iphe, eegudeje atū ẹrwa iphe. ⁶ Mu nūma iphe, dū g’olu l’echilabọ iphe ẹno ono, ɔgbaa ndzū ono l’ẹka ọosuje: “Iphe e-rekwa ire shii; k’ophu nri, e gude aswa ozi ujiku ophu kpata buepho onye lanū bẹ oo-ji ẹpho kpeekpu. Nri, e gude aswa ozi ujiku lanū kpata bükwanuru umadzu ẹto bẹ oo-ji ẹpho kpurumu. O buepho g’e te emebiykwa manū yẹ mẹ emebiyi.”

⁷ Nwaturu ono byakwa anyakafū iphe-ohubama ono k’eno; mu nūmakwa gẹ k’eno l’iphe ẹno ono, ɔgbaa ndzū ono asuje: “Byakpodaapho-o!” ⁸ Mu bya elee ẹnya hūma inya, gbachishihuru agbachishihu. Onye nọ iya l’eli buri Anwuhū gedegede. Alj-maa nọdu etso iya l’azu. A bya ekee mgboko ụzo ẹno; woru ẹka lanū ye pẹ l’ẹka; sū g’ẹphe gude ogu-echi gbugbushia iphemiphe bu iya nū; g’ẹphe kpogbushia pẹ l’egu; gude ẹjo iphe-ememe mēkpoo ẹjo anū-egbudu megbushia pẹ.

⁹ O byakwa anyakafū iphe-ohubama ono ophu kwe iya ise. Mu bya ahūma ọru-ngweja l’ẹka ono. Iphe, kuru lẹ mkpula iya buerupho maa ndu ono, e gburu l’ike opfu l’ẹphe kwetarū iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono; tẹm ẹphe shi anọduje eme egoshi l’ẹphe bu ndu kẹ Chileke. ¹⁰ Ẹphe tūko g’ẹphe ha ara ọrà arashi iya ike sū: “Nnajiuphu-e! Oo ngu bu onye dū nsọ; bya aburu ngu bụ onye emeje iphe, g’i pfuru iya. ?Bụ anyi nọ-beadaru ino-beagha tẹmanu l’i kua ndu bu l’eliphe kpaa ishi iphe, meru anyi-a; gwaa pẹ ugwo egbugbu-a, ẹphe gburu anyi-a?” ¹¹ Tɔbudu iya bụ; a bya ekeshikotarū pẹ awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala l’ẹhu l’ẹhu. A sū pẹ: “Unu nọduro tutaro unme, unu atuta. Unu tafua nshi ngabefua nwanshiji l’unu teke edzudu. Unu tutakpoepho unme ono jeye teke unu e-dzu tẹmanu. L’o kwa g’e gburu unubedua bụ g’e gbujekwapho

ikpoto ndu ozo l'eliphe; ndu bukwapho unwunna unu, ejeru Chileke ozi g'unubedua jeru iya ya-a."

¹² Mu nodu elekpoeppo enya teke o nyafuru iphe-ohubama ono k'ishii. Noo ya; ali wata anma jijijiji anmashi iya ike; enyanwu wata eji hirihiri g'uwe-aphu, e meru l'eki eghu-ojii. Onwa l'ophu gbanwekota kehaa meeme. ¹³ Kpokpode, du l'igwe dashihuaaha l'ali g'eka oshi figu erishihu akpuru, akaduru akaka me oke pherephere nodu ezi anma iya yiga yiga. ¹⁴ Igwe phuepho onwiya g'onye aphu utute phuta phufu; a huma-beru iya. Iphe, bukpo ubvu, du lekameka; me ali, mini so-pheru mgburugburu bukotaru iphe, e wofuru l'eka ephe shi nodugbaa. ¹⁵ Tobudu iya bu; ndu eze ke ndiphe; me ndu oke amadu phe; me ndu-ishi ndu ojogu phe; me ndu nweru iphe; me ndu okpehu du; mekpoo onyemonye mgburugburu; ohu me amadu; toko je edomikota onwophe l'ogba me le mgbaka mkpuma, nogbaa l'eka ubvu du. ¹⁶ Ephe toko arakugbaa ubvu me mkpuma ono asuje: "Jiko daa dapyabe anyi g'ii-domia anyi g'onye ono, no l'aba-eze ono ta ahuma anyi; waa ge Nwaturu ono ta atu-koshi anyi oke-ehu-eghu iya. ¹⁷ Noo kele mboku ephe atukoshi ndiphe oke ehue-eghu phe be ruwakwaru nu. ?Denu onye suru iya akpafu l'iphu nta?"

7

Igwerigwe ndu Izurelu, e meru ohubama l'iphu

¹ E mecha; mu bya ahuma ojozi eno l'eka ephe pfuru le mgboko l'uzi eka igwe bechaaru; ali beru uzi eno. Ephe sede pherephere, eshije l'uzi eka ono ephen'eno go to zihle le mgboko. Pherephere zibuhu l'eliphe mgburugburu; ophu oozidu l'ali; ophu oozidu le mini; ophu o dudu g'o ka mma l'oo oshi lanu ezi pherephere. ² Mu humakwa ojozi-imigwe ozo, shi l'uzo enyanwu awawa ephe abya. Ojozi k'ono be gude iphe, shi l'eka Chileke ono, no ndzu; mbu iphe eegudeje eme iphe-ohubama l'ehu. O bya araa ya arara rashia ya ike su unwu-ojozi-imigwe eno, Chileke ziru g'ephe je emebyishia ali; mebyishia mini; ³ su phe: "Unu ta adukwa iphe, unu e-mewaa mgboko; ozo mini; ozo oshi; g'anyi vuadaru uzo mee iphe, bu ndu ejeru Chileke anyi ozi iphe-ohubama l'egedegee onu-iphu." ⁴ A ko amadzu ole, e meru iphe-ohubama Chileke ono mu numa; ephe du ukporo unu nemadzu iri lesato. Ndu ono shikota l'iphe, bu okpa-ipfu Izurelu l'ehu l'ehu. ⁵ Ndu e meru ohubama ono l'okpa-ipfu Jiuda du ukporo unu l'unu iri;

ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Rube nu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Gadu du
ukporo unu l'unu iri.

⁶ Ndu e meru ohubama ono
l'okpa-ipfu Asha du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Nafutali du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Manase du

ụkporo ụnu l'ụnu iri.

7 Ndu e meru ohubama
ono l'okpa-ipfu
Simiyonu du
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Lívayi du
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Isaka du
ụkporo ụnu l'ụnu iri.

8 Ndu e meru ohubama ono
l'okpa-ipfu Zebulun du
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Jiósèfu du
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Benjaminu
du ụkporo ụnu l'ụnu iri.

Igwerigwe ndu ozo, bu aguta aguta

9 “E mechaa mu bya elee enya huma ikpoto ndu nmaru erupfu; k'ophu bu l'o to dudu nemadzu igbakoroshienyi suru g'ooguta phe l'ogu. Ndu ono bu ndu shigbakpo l'ohamoha, du le mgboko; me ipfu g'ipfu ha le mgboko-a; me mkpukpu le mkpukpu l'ophu; me le ndu epfukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a. Ephe tukoru g'ephe ha yekota akpawuru uwe, achagbaa nmalanmala. Ephe tuko g'ephe ha pfugbaaru l'atatiphu aba-eze ono; me l'iphu Nwaturu ono; bya apagbaaru igu l'eka. 10 Ephe tuko ara iya arara arashi iya ike asuje: Ndzota bukwa ke Chileke anyi, bu iya no l'aba-eze ono; bya abukwarupho ke Nwaturu ono.” 11 Ndu ojozi-imigwe g'ephe ha tuko bya apfu-pee aba-eze ono; yee ndu bu ogerenya pho me iphe eno, nogbaa ndzu pho mgburugburu. Ndu ojozi-imigwe ono g'ephe ha tuko daa kpurumu l'iphu aba-eze ono baaru Chileke aja; 12 su: “Nokwa g'o du bu ono! G'ago onu-oma me ajaja me mmamiphe me ekele me akwabè ubvu me ike me okpehu buru ke Chileke anyi jasè le tuutuutu le mjiimii! Nokwa g'o du!”

13 Tòbudu iya bu; onye lanu l'ime ndu bu ogerenya ono bya ekua mu su mu: “?Q du ngu g'o bu ndu ole be ndu ono, e yeru awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala ono bu? ?Q du ngu g'awe be epe shi?”

14 Mu su iya: “Onyibe; o kwa ngu ka amama.” O su mu: “Ndu-a bukwa ndu ono, shi l'ejo oke iphe-ehuka ono futa. Ephe gudewaa mee Nwaturu ngweja, shi l'eka Chileke saa awurukpata uwe phe ono; o nodu acha ucha nno. 15 Noo g'o gude epehe nodu l'iphu aba-eze Chileke ejeru iya ozi eswe l'enyashi l'ime eze-ulo iya. O buru onye ono, no l'aba-eze ono be anokubeje phe eche phe g'o to du iphe, e-me phe nu. 16 Egu taa gubaedu phe; ophu mini agubaedu phe. Anwu te echihedu phe; ophu okpomoku aduedu phe. 17 Noo le Nwaturu ono, no l'echilabo aba-eze ono be anoduepho eche phe g'onye eche aturu. Oo-dujeru phe je l'eka mini, anuje ndzu futaru. Chileke a-tuko enya-mini ekwa phe hushichaa phe.”

8

*Iphe-ohubama k'esaa, e gude
nyachishia ekwo ono*

¹ Tobudu iya bu; Nwaturu ono bya anyafuepho iphe-ohubama k'esaa, e gude nyachishia ekwo ono; ekameka l'imigwe daepho ke nyonyoronyo jasu l'iphe, ha g'e kee awa lanu ebo. ² No iya; mu bya ahuma ojozi-imigwe esaa ono, apfujeru l'iphu Chileke ono. A bya achije phe opu-ogu esaa.

³ No iya; ojozi-imigwe ozo bya bya abata bya apfuru l'iphu oru-ngweja Chileke ono. O paru ochi, a wuru le mkpola-ododo. A bya anu iya unwu-isensu, ha shii g'o gwakobe enwuru unwu-isensu ono l'epfufu ono, ndunso g'ephe ha anoduje epfu anu Chileke ono; tuko gwee l'eli oru-ngweja mkpola-ododo ono, no l'iphu aba-eze ono. ⁴ Enwuru oku ngweja ono kpulihu yee epfufu, ndunso epfuje anu Chileke; shi l'eka ojozi ono pfuru akpuepho tuu ala l'iphu Chileke. ⁵ Noo ya bu: ojozi ono mechaepho bya aguta oku l'oru-ngweja ono; gu-jia ochi ono; bya eworu iya tua kpoo l'eliphe. Mgboko swokobe. Igwe nodu ede edede bya agbe l'eka ono atu ebgigwe; o nodu ara ora; ebemu-igwe nodu alojeepho ke waa waa; ali nodu anmakota jijijiji.

Opu-ogu

⁶ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe esaa ono, chi opu-ogu esaa ono bya akwakobe g'ephe bya awata egbu opu-ogu phe.

⁷ Ojozi-imigwe ke mbu bya egbua opu-ogu nkiya. Akamini me oku, a gwakoberu mee nodu edzeepho ge mini l'eliphe. Oku kee eliphe eto keyyashia uzi lanu; bya ekee oshi, no l'eliphe uzi eto keyyashikwapho uzi lanu; bya atuko eswa oyi keyyashia.

⁸ Ojozi-imigwe k'ebo bya egbua opu-ogu nkiya. A paru iphe, du g'eze ubvu, ha shii, oku etsu phuruphuru paru chie l'ime eze-enyimu, dukota le mgboko l'opu. Enyimu kee uzi eto; eka lanu bukotaruu mee. ⁹ Iphe, bu iphe, no ndu, bukota le mini kee uzi eto; uzi lanu nwushihukota. Ugo mini kee uzi eto; uzi lanu mebyishihukota.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'eto bya egbua opu-ogu nkiya; eze kpokpode shi l'imigwe bya adaa. O nodu eke jaajaajaa g'oku-apyipyi bya ekee iphe, bukpo mini mgburugburu yeke eka ngele ngele futaru; o kee ya uzi eto daa l'eka lanu. ¹¹ Epha kpokpode ono buru "Age." Mini, no le mgboko kee eto; eka lanu tsahaa ilu g'age. Ikpoto ndu ngutaru mini ono, bu ndu no le mgboko nwushihu; o buru iphe, kparu iya nu bu le mini ono atso ilu.

¹² Ojozi-imigwe k'eno bya egbua opu-ogu nkiya. E kee enyanwu uzi eto chia eka lanu iphe; bya ekee onwa eto chia eka lanu iphe; bya ekee kpokpode uzi eto chia eka lanu iphe; k'opu oke lanu l'uzi eto l'iphoro phe gbaaharu ochii. Eswe kee eto; opu iphoro adudu l'eka lanu. O bukwarupho nno bu g'o dafuru enyashi; mbu o kee eto; uzi lanu kabaa agba ochii.

¹³ Mu bya elee enya huma ugo lanu l'eka oophe l'akpaminigwe. O nodu ara iya arara arashi iya ike asuje: "Nshio unwu-eliphe; nshio unwu-eliphe; nshio! Aphu atoru ndu bu le mgboko me ojozi-imigwe eto-a, phoduru nu-a gbuepho opu-ogu opu epe abya egbu-a."

9

¹ Tòbodu iya bụ; ojozi-imigwe k'ise bya egbuga opu-ogu nkiya. Mu hūma kpokpode, shihawarọ l'igwe bya adaa l'alì. E woru ire-igodo, eegudeje tūhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma, enwedu ọhú woru nū iya. ² Kpokpode onọ bya atūhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma onọ. Iduma onọ wata akpu ẹnwuru tūtutuutuu g'ẹka a kpọberu ọku icheku. Ẹnwuru ọku onọ mee anwū mē pherephere wata agba ọchii. ³ Noo ya bụ; igube shi l'ẹnwuru-ọku onọ tsulihu tsuba l'eliphe. Igube onọ bē e yeru ike l'ẹka g'ọ gbaje g'akpi. ⁴ A kakọtaru igube onọ g'ọ tọ dukwa iphe, oo-me ẹsua, nọ l'eliphe; ọphu o mebyikwa oshi; ọphu ọ dukpoo iphe, futaru l'alì bvuru lē mgboko; mbū iphe ẹkwo dū, oo-mebyi; gbahaa ndu ọonu aphū bụ ndiphe, e te emeduru iphe-ọhubama Chileke l'egedegee ọnu-iphu. ⁵ Igube onọ bē e ziru g'ọ nūa ndiphe aphū ọnwa ise; ọle ọ g'ọ tọ dukwa onye oo-gbu egbugbu. Obenu l'ejo mkpamēhu, ọo-kpa ndiphe bē a-phūe phē phọ g'akpi aphūje onye ọ gbaru-a. ⁶ L'ime ọnwa ise onọ bē ndiphe a-nọdu achoro anwūhu achoro; ephe taa hūmadu iya. Ọo-gū phē anwūhu; obenu l'ọnwu phehuwaru.

⁷ Igube ọbu bē a-nọdu ele iya ẹnya bē ọodugbajeeepho g'inya, e doziru k'egude eje ọgu. Iphe, dūgbaa ya l'ishi dūchaa g'okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee. Iphu phē dūgbaa g'iphu nemadzu. ⁸ Egbushi, nọ phē l'ishi hachaepho ogologo ogologo g'egbushi unwanyi. Eze, nọ phē l'ọnu dūgbaa g'eze oduma. ⁹ Ephe yeru iphe l'unme gude gbobuta obu phē g'uwe-igwè, ndu eje ọgu eyeje gude gbobuta ọkpoma. Igiji, ephe gude nkù phē ede dūepho g'igiji igwerigwe ugbo-inya, e gude eje ọgu. ¹⁰ Igube onọ nwechakwaaru ụdè, ephe egudeje agba agbagba g'akpi. Ẹka ike dū phē, bụ iya bụ ike onọ, ephe e-gude nūa nemadzu aphū ọnwa ise onọ buri l'ụdè phē onọ bē ọ kpakọru nọdu. ¹¹ Onye eze phē buri ojozi-imigwe onọ; ọphu bụ iya bē iduma, enwedu ọhu dū l'ẹka. Epha ojozi onọ l'opfu ndu Hiburu bụ Abadonu; o be l'opfu Giriku; ọ buri Apọliyonu.

¹² Tòbodu iya bụ; ejo iphe-ẹhuka kē mbū abvū. Ọ phọdukwaduro uzi ejo iphe-ẹhuka labọ.

¹³ No iya; ojozi-imigwe k'ishii bya egbuga opu-ogu nkiya; mu nūma olu-opfu, eepfu l'oru-ngweja onọ, e gude mkpọla-ododo mee onọ. Opfu onọ bē e pfuru l'ishishi mpu ọru-ngweja onọ ephe n'eno l'ẹnya ẹka onọ; a tuko nūmakota iya mgbo lanū. Ọru-ngweja onọ buerupho l'atatiphu Chileke bē ọ dū gèdegede. ¹⁴ Olu onọ sū ojozi-imigwe k'ishii onọ, bụ iya gude opu-ogu onọ: "Toshichaa ojozi-imigwe ẹno onọ, e keru egbu l'eze-enyimu Yufurétisu onọ." ¹⁵ No iya bụ; a parū ojozi ẹno onọ wehakota. Iphe, e meru phē dobedoru bụ g'ephe emee iphe onọ, a sūru g'ephe mee onọ; lē teke onọ; lē mbọku onọ; l'ọnwa onọ; l'apha onọ gèdegede. G'ephe kèè ndiphe uzi ẹto; tūko uzi lanū megbushikota. ¹⁶ A sū mu lē ndu ojogu ndu ọphu nọ l'eli inya bē dū miliyonu ọkporo iri.* ¹⁷ No iya; mu hūma ndu agba inya onọ l'ophulenyà onọ; bya ahūma inya, ephe nọgbaa l'eli iya agba. Uwe-igwè, bū uwe ọkpoma, ndu onọ yeru l'ọkpoma nọdu ekegbaa uswe-uswe g'ọku; eke oyingo oyingo; bya ekekwapọ ododo ododo. Ishi dūgbaa inya phē onọ g'ishi oduma. Ọku, enwu phoophoophoo; mē ẹnwuru-ọku; mē nshì-egbe shi phē l'ọnu afūshi. ¹⁸ Ọ buri ejo iphe-ememe ẹto onọ bē e gude kèè ndiphe ẹto; gude ọku; yēle ẹnwuru-ọku; yēle ọku-nshì-egbe, shi phē l'ọnu woru uzi lanū gbushia. ¹⁹ Ẹka ike dū inya onọ bụ

* 9:16 9:16 Iphe, ọ bụ bē bụ "200,000,000" lē mbekee.

l'onu p̄he m̄e l'odzu p̄he. Odzu p̄he ono dugbaa g'agw̄o bya enwegbaaru ishi. O buru ishi ono b̄e ep̄he egudeje emeka nemadz̄u ip̄he.

²⁰ Ophu izimanu alwaduru ndiphe azu; mbu nwa ndu ophu e gbuphodoru l'ejo iphe-ememe ono. Ophu ep̄he a haduru ejo-iphe, ep̄he eme; ophu ep̄he ahaduru abaru obvu yee iphe, ep̄he pyiru apyipyi eja; mbu iphe ono, ep̄he gude mkpola-ododo ozoo mkpola-ochaa wua; m̄e ophu ep̄he kpuru l'ope; m̄e ophu ep̄he pyitaru l̄e mkpuma; m̄e ophu ep̄he pyiru l'oshi. Mbu iphe tukoru buru iphe, ta aphudu uzo; ophu o ndu iphe l̄e nchi; ophu o jedu ije. ²¹ Ophu izimanu ejo-iphe ono alwaduru p̄he azu; ophu ep̄he ahaduru egbu ochi; eme mgbash; apharwushi onwophe; waa ezi iphuru.

10

Ojosi-imigwe yele nweekwo, a phuru aphuphu

¹ Tobudu iya bu; mu huma ojosi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'eka g'o shi l'igwe alwazeta l̄e mgboko; urwukpu so-pee ya mgburugburu. Eko-mini gbaa ya l'ishi. Iphu ndu egbu iya nwinwii g'enyanyu. Okpa iya ephenebo dugbaa g'oku, kpuru oronono g'obvuru. ² Iphe, o gude l'eka buru nweekwo, e kpuharu ekpuha. O woru okpa ekutara zobe l'eli eze-nyimu bya eworu okpa ekicha zobe l'eli-mgboko. ³ O bya echia mkpu chishia ya ike. Ora iya dūep̄ho g'oduma suru ekiri. O chiepho mkpu ono egbigwe esaa ono tuahaa gbaagbaa gude yeaharu iya onu. ⁴ Mu ndu emekwada mu dee iphe egbigwe esaa ono pfuru; mu numa olu-opfu, shi l'imigwe su: "Iphe ono, egbigwe esaa ono pfuru ono ta abuka iphe, ii-je edede. Ophu o dukwa onye ii-pfuru iphe ono, i numaru ono."

⁵ Ojosi ono, mu humaru ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-nyimu bya azobe nanu l'eli-mgboko ono bya apalia ekutara iya eli; ⁶ bya egude epha Chileke, dzu ndu ojejeje ono rifu angu; mbu onye ono, bu iya meru igwe; mee iphe, du iya nu; bya aburu iya meru eliphe yee iphe, du iya nu; mee eze-nyimu yee iphe, dukota iya nu. O buru epha Chileke ono b̄e o gude rifu angu su l'o rwuwaru teke oo-me iphe, o tūberu. ⁷ L̄e teke ojosi k'esaa gbuwaru opu-ogu nkiya b̄e Chileke e-megbu iphe, o domiru edomi, bu iya bu g'o pfuru iya ndu shi ejeru iya ozi, bu iya bu ndu mpfuchiru iya.

⁸ Olu-opfu ono, e shihawaa gb̄e l'imigwe gude pfuru yeru mu ono byakwa epfuru yeru mu ozo su: "Je anata nweekwo ono, e kpuharu ekpuha ono, o gude l'eka mbu ojosi ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-nyimu; zobe nanu l'eli-mgboko ono."

⁹ Mu bya ejepfu ojosi ono je asu iya g'o nu mu nweekwo ono. O su mu: "Ngge ya; taa. I-tachaa ya pho l'oo-tsoo ngu ilu jeye l'akurepho. Ole teke jita iya b̄e oo-nodukwa atso ngu utso ge manu-enu l'onu."

¹⁰ Mu bya anata ojosi-imigwe ono nweekwo ono woru taa. Mu ndu ata iya; o ndu atso mu ge manu-enu l'onu. Mu tachaa ya; o tso mu ilu jeye l'akurepho. ¹¹ No iya; o su mu: "Jekwa je apfuru l'edzudzu-oha pfuchiaru Chileke ugbo lanufua; mbu pfua iphe, Chileke shi domia edomi l'oo-me l'igwerigwe mkpuku l̄e mkpuku, no l̄e mgboko; m̄e ohamoha; m̄e ndu shi l'iphe, bukpuo l'opfu-ali ndu du iche iche, no l̄e mgboko-a; m̄e ndu eze."

11

Umadzu labo, ara opfu Chileke arara

¹ Noo ya bu; a bya eworu owa, eegudeje atū iphe nū mu bya asū mu: “Gbeshi je atūa eze-ulo Chileke; yee ime eka ono, e doberu oru-ngweja Chileke ono; gua ndu abaru Chileke eja l’ime eze-ulo iya ono ogu. ² Ole o g’i ti tūkwā oma eka ono, nō-pheru eze-ulo ono mgburugburu ono. Pakwaru onō haa; l’ono be e dobekwaru oha, ata amadu Chileke. Mkpukpu ono, du nsō ono be oha ono e-gude okpa tee pyakapyaka ukporo onwa labo l’onwa labo. ³ Noo teke mu e-ye umadzu labo, a-nodu epfuchiru mu nū. Umadzu labo ono e-yechaa uwe-aphu. O buru ujiku ujiku unu eto l’ujiku ukporo eto be ephe e-gude zikota ozi, Chileke ziru phe.”

⁴ Umadzu labo ono bu upfu olivu labo ono me oroku ono, bvuru l’iphu Nnajiuphu, nwe mgboko ono. ⁵ O -nweru onye jeru ge ya meka phe iphe; oku eshi phe l’onu bya eworu onye ono yee ndu ephe l’iya achi ejo idzu lanu kegbushia; mbu ndu ono, buwaa ohogu phe ono. Mbu-a; iphe, bu onye jeru ge ya meka phe iphe bu egube ono bu gee-shi gbua ya. ⁶ E yeru phe ike l’eka; k’opfu ephe a-gu-chi akpaminigwe; k’opfu igwe ta abyadu atada mini l’ali teke ono, ephe a-nodu epfuchiru Chileke ono. E yekwa phe pho ike l’eka g’ephe duje ike mee mini g’oo-buru mee; waa g’ephe tujekwapho ndiphe ejo iphe-ememe, dukpoo phe ree tekenteke, du phe ree.

⁷ Teke ephe zibebechaaru ozi ono, Chileke ziru phe ono be ejo anu-egbudu ono, e-shi l’iduma, enwedu ohu futa ono l’a-bya etsoo umadzu labo ono ogu. L’oolwu-kpee phe woru phe gbushia. ⁸ Odzu phe be awushi l’echilabo eze mkpukpu ono, a kpopyaberu Nnajiuphu phe l’oswebe ono. Epha mkpukpu, e gude anma etu ehu mkpukpu ono bu sodomu yele Ijiputu. ⁹ Odzu umadzu ebo ono be e te ekwekwa g’e lia elili. Ndu shi le mkpukpu le mkpukpu, du iche iche; me ipfu ipfu, du iche iche; me ndu shikota l’iphe, bukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu shi l’ohamoha, nokpoonu l’a-wukotaru bya ahuma odzu phe. O buru g’aa-huma odzu phe bu ono ujiku eto le mkpirikpu iya. ¹⁰ Ehu atuko atso ndu bu le mgboko l’opfu utso; opfu l’e gburu umadzu ebo ono. Ephe abo ya g’aaboje iphe-a; nuchaa ibe phe iphe obo-iphe; kele umadzu labo ono, epfuchiru Chileke ono shi akpa ndu bu le mgboko ehu shii. ¹¹ A noepho abali eto le mkpirikpu iya Chileke kuru unme-ndzu ye phe l’ehu; ephe teta nodu ndzu. Ndu rwuta iphe, bukpoo ndu humaru phe nu. ¹² Tobudu iya bu; umadzu labo ono numa olu oku, e kushiru ike, shi l’imigwe su phe: “Unu bata l’ime eka-o.” Ndu ohogu phe ono kuru ele phe enya; ephe nodu l’urwukpu bahu l’imigwe. ¹³ Ali wata anma oke jijijijii teke onokwapho. Mkpukpu ono kee uzi iri; eka lanu bukotaru mkpurupyata. Ndu ali ono, nmaru jijijijii ono gburu egbugbu du unu nemadzu iri l’esaa l’umadzu ukporo iri.* Ndu rwuta ndu phoduru nu. Ephe wata aja Chileke imigwe ajaja.

¹⁴ Ejo iphe-ehuka k’ebo bvū. Ole o g’unu lekwa le k’eto abyaakwaa.

Opu-ogu k’esaa

¹⁵ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe k’esaa bya egbua opu-ogu nkiya. Ikeropfu swoshihu l’imigwe asuje: “Nta be ike k’ali-eze unwu eliphe l’opfu buakwa ke Chileke anyi yee ke Kereshi iya ono, bu eze, o woru mgboko ye l’eka ono. O je l’aburu eze jasū le tuutuutuu le mijimiimii.”

* **11:13** 11:13 Iphe, o bu be bu “7,000” le mbekee.

16 Ndu bu ọgerenya ụkporo l'eno ono, nọ l'aba-eze phe l'iphu Chileke ono daa kpurumu kpube iphu l'alị baaru Chileke eja; 17 sụ:

"Anyi ekele ngu ekele
Nnajiuphu, bu Chileke,
bu Okalibe-Kakota-Ike.
Onye bu Chileke, nọ ndzụ
bya aburu onye shihawaa
nọduta temanu
mgboko dū.
Anyi ekele ngu l'i
goshihawaru oha
l'eze ike ngu ono paru eka
apa.
I goshiakwarupho nta-a
l'oo gubedua bu onye-eze,
iphemiphe dū l'eka.

18 Ehu wata egbu ohamoha
eghu;
i tukoshi phe
oke-ehu-eghu ngu.

Ole o rwuakwanaru teke
ii-kpe ndu nwuhuru
anwuhu ikpe;
me teke ii-bu ndu
mpfuchiru ngu obunggo;
mekpoo ndu-nso g'ephe
ha;
waa ndu akwabẹ epha
ngu ubvu;
onye upfu me onye nta;
o rwuakwaapho teke
ii-mebyishi ndu ono,
emebyishi mgboko l'ophu
ono."

19 Oo ya bu; a guhaa eze-ulo Chileke ono, dū l'imigwe ono. A hūma okpoko ọgbandzu ono, shi Chileke l'eka l'ime eze-ulo ono. Igwe nọdu alọ ebemu ke waa waa; o nọdu ara ọrà; ede edede bya agbe l'eka ono atụ ebgigwe. Alị wata anma jijijiji. Igwe nọdu atụ oke akamini.

12

Nwanyị yee ejo-oke-agiyi

1 A nonyaa; oke iphe-ohubama wata ememe l'imigwe. O duru nwanyị lanu, yeru enyanwu g'onye yeru uwe. O pfuru apfuru l'eli onwa. O kpuru kpokpode iri l'ebo l'ishi g'onye kpu okpu-eze. 2 Nwanyị ono be epho bewaru l'ezeda. Ime nọdu eme iya emeshi iya ike k'anwu nwa ono. O metabe iya k'ophu o rashiaru ekwa.

3 Iphe-ohubama ozo wata ememe l'imigwe. O buru ejo-oke-agiyi, eke uswe-uswe be futaru nu. O nweru ishi esaa; bya efua mpu iri bya ekpuchaaru okpu-eze l'ishi iya ono epe n'esaa. 4 O gude odu iya kee kpokpode, nọ l'igwe eto chikoshia uzi lanu; o dashihu l'alị. O bya apfuru nwanyị ono, abya ezeda ono l'iphu; g'oo-buru: ezeda, oozeda; ya apata nwa iya taa. 5 O bya ezeda; mbu nwanyị ono; bya anwu nwa nwoke.

Nwata ono bu iya bu onye e-mechaa gude mgborígwè buru eze ohamoha l'ophu. A bya ezichata nwata ono gude jepfu Chileke l'eka aba-eze iya no. ⁶ Nwanyí ono gbala gbaba l'echiegu. Eka ono be Chileke mematawaru iya eka oo-buru g'a nodu anu iya nri unu ujiku eto l'ujiku ukporo eto.

⁷ Ogu tsu l'imigwe! Mayikelu yee ojozi, etso iya l'azu wata etso ejo-oke-agiyi ono ogu. Ejo-oke-agiyi ono yee ndu ojozi iya wota phe ogu ono.

⁸ Mayikelu phe lwu-kpee phe; kele ike ta adu-zidu phe. E mechaa; ophu o duedu eka e kweru g'ephe nodu l'imigwe. ⁹ A chifu ejo-oke-agiyi ono l'imigwe. O kwa-a ejo-oke-agiyi ono be bu agwo teke ndiche pho. Oo ya bu onye ono bu Obutuswe bya aburu Nsetanu; mbu onye anoduje edephu unwu-eliphe l'ophu. A chifu iya l'imigwe l'eka ono; chidata iya le mgboko yee ndu ojozi iya g'ephe ha. ¹⁰ Mu numa mkpu, eechi l'imigwe su: "O nwuakwaru nta-a. Chileke dzoakwaru anyi obu. Chileke goshiakwaru nta-a l'oo ya be ikemike du l'eka. Leze ono, Chileke yeru o bya ono, bu iya bu Kereshi be goshiakwaru ike iya nta. A chifuwaru onye mgbamu ono, shi anoduje edophe kwerikwerikweri l'iphu Chileke eswe l'enyashi onoya; epfuru iya k'unwunna anyi; l'onye pho meswekwaru; onye pho meswee.

¹¹ Iphe, unwunna anyi phe gude lwu-kpee Nsetanu bu mee Nwaturu ono waa asasa ono, ephe apfujeru l'edzudzu-gha saa okpobe-opfu ke Chileke ono. Noo kele ephe miru enya le ndzu phe su: l'o -buru anwuhu; ephe anwuhu iya. ¹² Oo ya bu; g'imigwe tee eswa; ge ndu bu iya nu tekwaapho eswa. Obenu le-a; nshiokwanu gube ali l'ophu; nshio gube eze-enyimu; kele Obutuswe gudewaa ehu-eghu bapfuta unu; eshinu o mawaru l'o to duedu ge ya an-beru."

¹³ Ejo-oke-agiyi ono humaepho l'e shiwaa l'imigwe chifu iya chiru iya ye l'eliphe; o wata achu nta nwanyí pho, nwuru nwa nwoke pho. ¹⁴ A bya eworu eze nku ugo; nku ebolechiko chie nwanyí ono g'o gude pefu nahu ejo-oke-agiyi ono lashiya echiegu eka o bu; je ebua eka ono g'a zu ya apha eto le mkpirikpu iya. Ophu o duedu iphe, ejo agwo ono jekwaduru iya ememe. ¹⁵ Tobudu iya bu; ejo agwo ono wata agbo mini l'onu; mini ono nodu agba gborogborogboro g'eze nggele. O buru iphe, oome bu ge mini ono buru utso pata nwanyí ono. ¹⁶ Ali yeru nwanyí ono eka. Iphe, ali meru bu l'o saru onu tuko mini ono, ejo-oke-agiyi ono gburu ono mikota.

¹⁷ Ehu ghuaaha ejo-oke-agiyi ono egbu l'opfu ehu nwanyí ono. O tugbua jeshia etso unwu nwanyí ono ndu ophu phoduru nu ogu. Ndu obu, ooje etso ogu obu bu ndu obu phe du l'iphe, Chileke suru g'e meje; me ndu pfuru pfushia ike l'okpobe-opfu ono, Jizosu meru a maru ono. ¹⁸ Tobudu iya bu; eze ejo-oke-agiyi ono tugbua je apfuru l'aguga eze-enyimu.

13

*Ejo anu-egbudu labo:
nanu shi le mini; ophuu shi l'ali*

¹ Tobudu iya bu mu bya ahuma ejo anu-egbudu, shi l'eze-enyimu ono afuta. O fua mpu iri bya enweru ishi esaa. O kpuru okpu-eze le mpu iya ono l'ehu l'ehu ephe n'iri. L'ishi iya ono g'o ha be e dekotakpoerupho epha, epfubyishighaa Chileke epfubyishi. ² Ejo anu-egbudu ono, mu humaru ono dupeho g'agu. Okpa iya dugbaa g'okpa ejo nwanu biye. Onu iya dugbaa g'onu oduma. Ejo-oke-agiyi pho bya eworu ike, shi buru nkiya ye iya l'eka; bya eworu aba-eze iya nu iya su iya g'o megbujekpoo g'o du iya. ³ Ishi ejo anu-egbudu ono nanu be ichii onya, e gburu iya ya be teke

e gburu iya ya bẹ o gogo nwuhukwa. Oke ónyá ono kpohuwaru. Ejo anu-egbudu ono du-dzuru ndiphe mgburugburu biribiri. Ndiphe l'ophu wata iya etsotso. ⁴ Ephe wata abaru ejo-oke-agiyi ono eja; kele o yewaru ejo anu-egbudu pho ike iya l'eka. Ephe nodu abakwarupho ejo anu-egbudu ono eja su: "Bụ onye dūbaa g'ejo anu-a? Bụ onye sūru g'oo-kpafu iya l'iphu k'ogu?"

⁵ A paru ejo anu-egbudu ono haa g'o pfulgbua g'onu ha iya. O nodu ajakposhi onwiya gude nno epfubyishi Chileke. A hakwaaru iya pho uzo g'o megbukpoo g'o du iya l'ime ukporo onwa labo l'onwa labo. ⁶ O saa onu wata epfubyishi Chileke; epfubyishi epha iya; me eka Chileke ono bu; mekpoo ndu ophu bu l'imigwe. ⁷ Chileke haa ya g'o tsoje ndu-nsọ ono ogu; lwu-kpeje phe. A nodu ahaje iya g'o mee g'o du iya l'ehu ndiphe; mbu iphe, bu ipfu ipfu l'ophu; me mkpukpu le mkpukpu l'ophu; me le ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali, du l'iche l'iche, no le mgboko-a; mekpoo iphe, bu ohamoha, no le mgboko-a; o nodu emejgbaa phe; ephe eme iphe, o sūru g'ephe mee. ⁸ Iphe, bukpo nemadzū, bu l'eliphe mgburugburu a-nodu abakotaru iya eja. Mbu l'o kwa ndu e te deduru epha phe l'ekwo ono, e shi teke a tūru okpa mgboko deshita epha ndu a-nodu ndu ojejeje ono; be bu ndu a-nodu abaru iya eja ono.

⁹ G'onye nweru nchi ngabekwa iya. ¹⁰ O kwa onyemonye, aa-kpu le ndzu be a-kpu le ndzu. Onye ee-gbu le mma be e gbufutajekwa le mma. O kwa iya bu le ndu-nsọ gbaru g'ephe buru ndu a-ta nshi nodu Chileke l'eka noshia ya ike.

¹¹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu ozo, bu l'ali be o shi emifuta. Yebedua furu unwu-mpu labo, dugbaa ge mpu nwa aturu; opfu, oopfu l'onu du ge k'ejo-oke-agiyi. ¹² O bya egude ike ejo anu ke mbu pho meahaa iphe, bukpo iphe, du iya ree ememe l'atatiphu ejo anu-egbudu ke mbu onoya. O bya emee: ndiphe wata abaru ejo anu-egbudu ke mbu pho eja; mbu anu k'ono, ónyá e shi gbua ya l'ishi, bu ónyá, gege gbu iya nu teke e gburu iya ya kpohuwaru-a. ¹³ Ejo anu-egbudu k'ebó-a nodu emeshiepho oke iphe-ohumalenya. O nodu emejchaa mee oku l'ooshi l'igwe bya adaa l'ali l'iphu ndiphe. ¹⁴ O gude oke iphe-ohumalenya ono, a haru iya g'o meje l'atatiphu ejo anu-egbudu ke mbu ono; duphua iphe, bukota nemadzū, bu le mgboko. O su ndiphe g'ephe kpua ntekpe, dupho g'ejo anu-egbudu mbu ono; bageru iya eja; mbu ntekpe du g'ejo anu ono, e gburu ónyá; ophu o nwuhuduru onoya-a. ¹⁵ E kwechaa su g'ejo anu-egbudu ono k'ebó kuru unme ye le ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu-egbudu ke mbu pho g'o dzuru ndzu dujchaa ike pfua opfu; l'oomee ge gbushia ndu te ekwedu abaru yebe ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu ono eja. ¹⁶ Ejo anu-egbudu k'ebó ono kebuta onyemonye; onye upfu me onye nta; onye ukpa me oke amadu; ohu me amadu; kebuta phe; a gbashia phe ngga ohubama l'ekutara; ozoo l'egedegee onu-iphu; ¹⁷ k'opfu o to dudu onye azu aswa; ophu o dudu onye ere aswa erere; gbahaa l'o gbaru ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono. Ngga obu, aagbaje obu bu epha ejo anu-egbudu obu; ozoo ogu, no onodu epha iya.

¹⁸ Ono buru iphe, gbaru ge nemadzū goshi le ya nweru mmamiphe. G'onye nweru uche je arja ogu epha ejo anu ono ariri jasū teke oo-maru iphe, ogu obu bu; kele ogu ono bukwapho epha nemadzū. Ogu obu be bu "666", bu iya bu unu l'ukporo iri l'eto l'ishii.

14

Ebvu, ndu a gbatarū agu

1 Mu bya elele ẹnya; mu hūma Nwaturu ono g'ọ pfuru l'ubvú Zayonu. Ndu pfu-kube iya nū l'ẹka ono dū ụkporo unu nemadzū mgbo iri l'ẹsato, bụ ndu e deru ẹpha Nwaturu ono yee ẹpha Nna iya l'egedegee onu-iphu. 2 Mu bya anuma olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua. Opfu ono nọdu adaepfo g'ẹka eze mini aphū gbudugbudu; teme ọ nọdu adahukwapho g'ẹka igwe ede edede atū egbigwe. Mu byakwapho anuma ọda ogumogu ndu akpoje ogumogu akpo. 3 Ikpoto ndu ono, pfuru l'iphu aba-eze ono me l'iphu iphe eno ono, nọgbaa ndzū ono; me l'iphu ndu bụ ogerenya ono; nọdu agu ebvu ọphúú. Ophu ọ dudu onye sūru anwuta ebvu ono gbahaepfo ụkporo unu nemadzū iri l'ẹsato ono, bụ ndu a gbatarū l'eliphe ono. 4 Ndu ono bụ ndu te emerwujeduru onwophẹ l'ehu unwanyi. Ndu doberu ẹka doo ge nwamgboko, nwoke teke engeswee ọkpa. Ephe bụ ndu ono, buepfo Nwaturu ono be ephe awujeru etso eje ekameka, ooje ono. Ndu a gbatarū l'ẹka ndiphe nọ; ephe buru akpuru iphe-mbū a nuru Chileke yee Nwaturu ono. 5 Ephe bụ ndu teke adu-swee onye a-sū l'ephe dzujeru ụka. Ophu ọ dudu iphe uta, dū phẹ l'ehu.

Ojozi-imigwe eto

6 Mu hūma ojozi-imigwe ozo, epherọ ephekerephe ephekerephe l'akpaminigwe. Ọ buru iphe, e ziru iya bụ g'ọ je ezia ndiphe mgburugburu ozi-oma ojejeje ono; g'ọ je ezia ya ohamoha, nọkpoo lẹ mgboko; me ipfu l'ipfu g'ipfu ha; me lẹ ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu dū iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a; me iphe, bukpo mkpukpu, nọkpo lẹ mgboko. 7 Ọ nọdu ara iya arara asuje: "Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu kwabejekwa iya ubvú; lẹ teke oo-kpe ikpe rwuakwaru. Unu bajekwaru Chileke eja; l'ọ kwa iya meru igwe bya emee ali; bya aburu iya meru eze-enyimu; mekota iphe, bukotakpoo ẹka mini futaru."

8 Ojozi-imigwe ozo, bụ k'ẹbo nọdu ephe etso ke mbū pho l'azu epfu sū: "Ike bvụakwaru Babilonu! Ike bvụakwaru Babilonu! Mkpukpu ono, a maru ẹpha iya ono, bu Babilonu be ike bvụakwaru nta. Mbū mkpukpu onoya, cheru ohamoha mee ya ono, bụ iya bụ oke-ehu-eghu ke Chileke ophu Chileke a-tụ-koshi iya; opfu l'opharwushi onwiya."

9 Ojozi-imigwe ozo, bụ k'eto pheru tsoru phẹ. Ọ nọdu arakwa iya pho arashi iya ike asuje: "Onye abaru ejo anu-egbudu ono eja; bya abaru ntekpe, a kpuru ọ dū g'ọ dū; onye kweru g'ọ gbaa ya ngga ohubama l'egedegee onu-iphu; ozoo l'ẹka; 10 onye ono be a-ngukwa oke-ehu-eghu Chileke ge me, aagwaduru mini. Ee-gude ọku, enwu phuruphuru yee nshi-egbe nua onye ono aphū l'iphu unwu-ojozi-imigwe, dū nsọ; waa l'iphu Nwaturu ono. 11 Ọku ono, ee-gude nua phẹ aphū ono be enwuru iya a-noduepho akpū tuutuutu ala l'imeli jasū lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. Ndu ono be a ta abyakpoda aha g'ephe tuta unme me teke lanu; eswe l'enyashi; mbū ndu ono, l'abajeru ejo anu-egbudu ono eja; bya abakwaru iya pho ntekpe, a kpuru ọ dū g'ọ dū onoya; me iphe, bukpo onye kweru: a gbaa ya ngga ohubama, egoshi ẹpha ejo anu-egbudu onoya."

12 Ọ kwa iya bụ ọta-nshi ke ndu-nsọ; ndu anoduje eme iphe, Chileke pfuru; ndu nọ Jizosu l'ẹka.

13 Mu numa olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua sū mu: "Dee iphe-a l'ekwo. Ehu-utso be a goru nū ndu a-nwuhu shita nta-a kwaseru; mbū ndu a-nwuhu l'ọo l'ephe woru onwophẹ ye Nnajiuphu l'ẹka."

Unme Chileke nalita iya sù: “Oo ya-o! Oo g’ò dù bù ono. Èhu a-tso phè utso eviya; noo l’ozi, ephe jeru bè ephe jefuwaru l’ishi; atutawa unme; e jekwanu l’ebu phè obunggo ozi ono, ephe jeru onoya.”

Aakpata ndiphe g’iphe, e meberu l’opfu

¹⁴ Mu bya elee enya hùma urwukpu ocha. Mu hùma onye nò anòo l’urwukpu ono. Onye ono, nò iya nù ono duèpho gè nwa ndiphe. O kpuru okpu-eze, e gude mkpòla-ododo wà; o pakwaru phò mma, atsu nkò l’èka.

¹⁵ Ojozi-imigwe ozo, shi l’eze-ulo Chileke lufuta bya araku onye ono, nò l’eli urwukpu ocha ono sù iya: “Gude mma ngu ono kpatachaa iphe, e meberu l’ali l’ò gbawaru l’akpakpa iya. Noo l’iphe, e meberu lè mgboko kachawaru akaka gbawaa g’aakpata iya.” ¹⁶ Tòbudu iya bù; onye ono, nò l’eli urwukpu ono bya ewota mma iya gbua kè chaphukumu l’eliphe; shi nno kpata ndiphe g’aakpajè iphe, e meberu l’ali-a.

¹⁷ O nwekwarupho ojozi-imigwe ozo, shikwaphò l’eze-ulo Chileke l’imigwe lufuta. Yèbedua gudekwaphò mma, atsu nkò.

¹⁸ Ojozi-imigwe ozo shi l’ime èka ono, oru-ngweja Chileke nò ono lufuta. Yèbedua bè oku enwu phoophoophoo dù l’èka. O kua onye k’ono, gude mma, l’atsù nkò ono oku; kushia ya ike sù: “Gude mma ngu, l’atsù nkò yebutachaa mebyi vayinu, dù l’opfu-vayinu, tukoru mgboko dzuru; kèlè mebyi iya kachawaru akaka!” ¹⁹ Tòbudu iya bù; ojozi-imigwe ono woru mma iya dabè l’eliphe bya atukokpoeopho mebyi vayinu nò iya nù gbubutachaa bya achiru iya ye l’eze èka, aazòshije mée l’akpuru vayinu, bù iya bù oke-èhu-eghu Chileke. ²⁰ A bya azòshia mée l’akpuru vayinu ono l’èka aazòshije iya l’azu mkpukpu. Mée ono bùru mee nemadzu. Mee ono nòdu asò gborogboro gè nggele l’èka ono. O sò sò-rwua èka ogologo iya ha g’ukporo manyiru iri. Tème o byakwaphò utso, dù-tabe ogbu; k’ophu oò-nòdu aka inya l’ònu mè inya rwuba iya.

15

Ojozi-imigwe, gudegbaa ejo iphe-ememe k’ikpazu

¹ Mu bya ahùma oke iphe-ohubama, dù biribiri ozo, eme l’imigwe. O bùru ojozi-imigwe esaa bè gude ejo iphe-ememe esaa. O bùru iya bù ejo iphe-èhuka esaa k’ikpazu, bù oke-èhu-eghu Chileke a-tukoshi unwu-eliphe. Teke iphe-èhuka ono bvuerupho ephe n’esaa; oke-èhu-eghu Chileke abvu.

² Mu humakwapho iphe, dù g’eze-enyimu, aphù ngerengere g’e woru onyo yèe oku, enwu enwunwu gwakòbè iya. Mu humakwapho ndu lwùkperu ejo anù-egbudu phò yèe ntèkpe, a kpuru o dù g’ò dù phò. Ndu ono bukwapfo ndu jìkaru l’ephe te ewoduru ùbvù akwabè ógù ono, nò-chiru enya ephe ejo anù ono. Ephe pfuru pfù-kube eze-enyimu ono, dù g’onyo ono. Ephe pagbaarù eze une, Chileke nuru phè. ³ Ephe nòdu agù ebvu Mòsisu ono, bù nwozi Chileke; mbù ebvu, bukwapfo ebvu Nwatùru ono sù:

“Gùbe Chileke; oo ngu bù

Okalibe-Kakòta-Ike.

Iphemiphe, i mekòtaru parù

èka bya adukwaphò

biribiri.

Oo ngu bù eze l’òhamoha.

Ùzo ngu pfugbaarù

nhamunha bya
abugbaaru okpobe uto.

4 Nnajiuphu; ?bukpoo onye
bu onye a-su
le ya taa tsudu ngu ebvu;
ophu ya taa akwabedu
epha ngu ubvu?

O kwa ngu kpurumu bu
onye du nso.

Ohamoha a-bya abaaru
ngu eja.

Noo kele onyemonye
huma-dzuwaru
iphemiphe, iime,
pfuru oto."

⁵ E mechaa; mu bya elee enya ozo. No iya; mu huma eze-ulo Chileke l'imigwe g'a guharu ime iya aguha. Mbụ ime eka ono, ulo ono, e gude eka mee bu Chileke be o shi l'eka ono no; mbụ ulo ekwo ono, no-chiru enya ogbandzu, shi Chileke l'eka ono. ⁶ Ojosi-imigwe esaa ono, bu phe gude uzi ejo iphe-ememe esaa ono shi l'ime eze-ulo Chileke ono lufuta. Ephe yegbaa uwe, bu asagu-mini; egbu ke nwiniwii. Ephe gude akpo, e gude mkpola-ododo mee; gude kebuta iya l'okpoma. ⁷ No iya; onye lanu l'ime iphe eno ono, nogbaa ndzu ono gbeshi bya eworu ochi esaa, a wuru le mkpola-ododo; woru nugbaa ojosi esaa ono. Iphe, jiru ochi esaa ono ejiji buru oke-ehu-eghu Chileke; mbụ Chileke ono, no ndzu ojejeje. ⁸ Enwuru oku kposhiuepho ji ulo ono pyimu; kele eze-odu-biribiri Chileke me ike iya be du l'eka ono. Ophu o dudu onye duru ike bahu l'ime ulo ono jasu teke ejo iphe-ememe esaa ono, ojosi-imigwe esaa gude ono buadaru.

16

Ochi, e yejiru oke-ehu-eghu

Chileke eyeji

¹ Tobudu iya bu; mu numa olu-opfu, e shi l'ime eze-ulo Chileke ono chia g'e chiru mkpu su ojosi esaa ono: "Unu je eworu ejo iphe-ehuka ono, shi l'oke-ehu-eghu Chileke ono wushikota le mgboko l'ophu; mbụ ejo iphe-ehuka ono, du l'ochi esaa ono."

² Ojosi-imigwe ke mbu bya atugbua je awushia ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya le mgboko. Onwo, aba yoyoyo bya eme ejo ehuka; wata abagbaa iphe, bu ndu ono, a gbaru ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono; waa l'ehu iphe, bu ndu ono, shi abaru ntekepe ono, a kpuru o du g'ejo anu-egbudu ono eja.

³ Ojosi-imigwe k'ebo bya atugbua je awuru ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya ye l'ime eze-enyimu. Mini, no l'eze-enyimu ghoo mee; duopho ge mee onye nwuhuru anwuhu. Iphe, bukpo iphe, dzu ndzu, bu l'ime mini nwushihukota.

⁴ Ojosi-imigwe k'eto bya atugbua je awuru ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya ye le ngele waa l'ime iphe, bu eka mini futakporu g'o ha. Mini bukotaru mee. ⁵ Mu numa eka ojosi-imigwe, bu iya eche iphe, bu mini nche suru: "Gube Nnajiuphu pfubekwaru eka oto; mbu gube onye ono, no ndzu; bya aburu onye ono, shihawaa noduta ono. Ikpe-a, i nmaru ndiphe-a be goshiru l'i bu onye ekpeje ikpe nhamunha. ⁶ Le ndiphe ono,

bụ p̄hẹ gbushiru ndu-nso bya egbushia ndu mpfuchiru ngu l'echilabọ p̄hẹ ono; mbụ gbushia p̄hẹ ghakaa mee p̄hẹ ono bẹ i cheakwarupho mee; ep̄hẹ ngua. Ip̄hẹ ono, i meru ndip̄hẹ ono b̄uru ip̄hẹ, gbaru p̄hẹ n̄u b̄u onoya.”⁷ No iya; mu n̄uma olu-op̄fu, a n̄o l'oru-ngweja Chileke ep̄fu; mbụ ẹka aakpoje un̄wū-isensu oku l'imigwe. Olu ono nodu asuje: “Nokwa g'ọ du-
o! Nnajiup̄hu, b̄u Chileke; ọo gubedua b̄u Okalibe-Kakota-Ike-o. Ikpe, i kperu bẹ b̄up̄hẹ ọkpobe ikpe bya ab̄ukwarupho ikpe, p̄furu nhamun̄ha.”

⁸ T̄obudu iya b̄u; ojozi-imigwe k'eno bya atuḡbua je eworu ejo ip̄hẹ-
ehuka ophu n̄o l'ochi nkiya kpua l'enyanywu. E mee enyanwu; okpomoku iya wata erebushi nemad̄z̄u an̄u k'ophu oomeje nemad̄z̄u l'ọo d̄u g'ip̄hẹ, a h̄uberu l'oku. ⁹ Ejo okpomoku ono wata erebushi ndip̄hẹ an̄u. Ep̄hẹ wata ep̄fubyishi ẹpha Chileke; mbụ yēbedua, kweru g'egube ejo ip̄hẹ-ehuka ono byap̄futa p̄hẹ. Ophu iziman̄u alwaduru p̄hẹ az̄u kẹ g'ep̄hẹ wata iya akwabẹ ubv̄u.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'ise bya atuḡbua bya eje eworu ejo ip̄hẹ-ehuka, n̄o l'ochi nkiya kpua l'aba-eze ejo an̄u-egbudu p̄hẹ. Ochi b̄uru kpukumu bya agbachikota ip̄hẹ, b̄ukpoo ndu kweru g'ejo an̄u-egbudu ono b̄uru eze p̄hẹ. N̄dip̄hẹ wata ata kpookpookpo k'ejo ip̄hẹ-ehuka ono, par̄u ẹka ep̄hẹ eje ono. ¹¹ Ep̄hẹ wata ep̄fubyishi Chileke k'imigwe k'ip̄hẹ ono, aphuḡbaa p̄hẹ up̄hu m̄e onwo ono, aba p̄hẹ n̄u ono. Ophu iziman̄u ip̄hẹ, ep̄hẹ eme alwakwaru p̄hẹ p̄hẹ az̄u.

¹² Ojozi-imigwe k'ishii je eworu ejo ip̄hẹ-ehuka, n̄o l'ochi nkiya wuru ye l'oke-enyimu Yufurētisu. Mini iya tashihu; k'ophu b̄u lẹ gbororo a-dabyiru iya ḡe ndu eze, shi l'uzo enyanwu awawa aghajajẹ iya. ¹³ Mu bya ahuma ọbv̄u ẹto, d̄uḡbaa g'ewo g'ep̄hẹ afutaḡbaa. Nan̄u shi l'onu ejo-oke-agiya ono afuta; nan̄u shi l'onu ejo an̄u-egbudu p̄hẹ afuta; nan̄u shikwapho l'onu onye mpfuchiru ono, l'ep̄fujẹ ip̄hẹ, Chileke ep̄fuduru ono. ¹⁴ Ep̄hẹ buḡbaa ọbv̄u, shikota l'eka Nsetanu; emegbaa ip̄hẹ-ohumalenya. Ep̄hẹ jep̄fuḡbaa ndu eze ndip̄hẹ mgburuḡburu je achikobe p̄hẹ dzua ọgu l'eka lan̄u kwab̄eru mboku ono, Okalibe-Kakota-Ike, b̄u Chileke a-bya egoshi ndip̄hẹ onye ya b̄u ono.

¹⁵ “Unu lekwa l'ọ kwa g'abyabya onye-oshi atuje nemad̄z̄u l'uzorehu-a b̄u ḡe mu a-tu unu l'uzorehu. Ehu-utso b̄e a goru n̄u onye ono, nwu enya bya eletakwapho uwe iya enya; k'ophu onye ọbu taa gbaduru ọto ejep̄hẹ mboku onoya; ip̄hẹre ad̄u iya.”

¹⁶ No iya; ọbv̄u ẹto ono, shi l'eka Nsetanu ono bya emee ndu eze kẹ mgboko-a l'ophu: ep̄hẹ bya akpak̄o l'eka lan̄u ọbu, eekuje Amagedonu l'op̄fu Hiburu.

¹⁷ Oo ya b̄u; ojozi-imigwe k'esaa je ep̄hekaa ejo ip̄hẹ-ehuka ophu n̄o l'ochi nkiya lẹ p̄h̄ereph̄ere. O nweru olu, shi l'aba-eze, n̄o l'ime eze-ulo Chileke ono chia mkpu s̄u: “E mewaru iya!” ¹⁸ Ebemu-igwe wata alọ waa waa. Igwe wata ede edede; wata ara ọra; bya atuhaa egbigwe. Al̄i-
onma-jiijijii egube iya ophu eteke anmaswee; eshinu nemad̄z̄u futaru mgboko wata anmanma; mbụ l'al̄i-onma-jiijijii ọbu pakp̄ooru ẹka apaa. ¹⁹ Mkp̄ukpu ono, a maru ẹpha iya ono, b̄u Babilonu bukaha onwiya uzi ẹto. Ip̄hẹ, b̄ukpoo mkp̄ukpu ọzo, dukota lẹ mgboko dakashihukota buru ọla-l'iswi. Ebe Chileke azohakwaru mkp̄ukpu ono, a maru ẹpha iya ono, b̄u Babilonu; yee ejo-ip̄hẹ, ọ n̄o megbabe. Chileke mee mkp̄ukpu ono: ọ ngua mee l'eze okoro, e yejiru oke-eh̄u-eghu kẹ yēbe Chileke eyeji, b̄u iya b̄u ikpe ọ nmaru iya. ²⁰ Ip̄hẹ, b̄ukotakpoo al̄i, b̄u al̄i, mini n̄o-pheru

mishihukōta. Ophu ọ duedu onye hūmabaaru úbvú. ²¹ Eze akamini-mkpuma, l'anyigbaa kẹ tǔdúú gẹ mkpuma-uswe shigbaa l'igwe aada l'alí; adagbushi unwu-eliphe. Nǔdiphe wata epfubyishi Chileke; kele akamini-mkpuma ono anụ phẹ aphụ. Noo l'ejo iphe-ememe, akamini ono wotaru phẹ ka g'aa-atụ ọnu iya.

17

Eze-nwanyị ovuọba ono, bụ Bábilonu

¹ Ojosi lanụ l'ime ojosi-imigwe ẹsaa ono, shi gude ochi oke iphe-ẹhuka ẹsaa ono byapfuta mu; bya asụ mu: “Bya gẹ mu je egoshi ngu g'ee-gude woru ikpe nmaa eze-nwanyị ovuọba ono, nmagaru l'ẹka nggele dū igwerigwe ono. ² Lẹ ndu eze kẹ mgboko-a bẹ ẹphe l'iya riakwaru ogori. Ẹphe l'iphe, bụ ndu bu l'eliphe l'ophu ngu waa mee phaa onwophe kutukutu.”

³ Tọbudu iya bụ; Unme Chileke byakwa bya eji mu ẹhu pyimu. Ojosi-imigwe ono bya eduta mu jeshia l'echiegu. Noo ẹka mu nọ hūma nwanyị, nọ l'eli ejo anụ-egbudu, eke uswe-uswe. E dekashia ejo anụ-egbudu ono ẹpha, epfubyishi Chileke l'ẹhu iya mgburugburu. Ẹjo anụ-egbudu ono nweru ishi ẹsaa bya enweru mpu iri. ⁴ Iphe, nwanyị ono gude kwaa onwiya akwa bụru uwe kpowula-kpowula, eke uswe-uswe. Iphe ọzo, o gude memachaa onwiya emema bụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo. O gbachaaru echi, ere ire l'ẹka bya edoo onwiya igopoto, aswa dū l'olu. Iphe, ọ pa l'ẹka bụru okoro, a wuru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, jiru okoro ono bụru ejo akpamara mẹ ẹbyi ẹbyi, shi l'apharwushi, nwanyị ono pharwushiru onwiya. ⁵ A bya edee ya ẹpha iya l'egedegee ọnu-iphu iya. Iphe, e domiru edomi e deru iya bụ: “Bábilonu ono, a maru ẹpha iya; mbụ ne iphe, bụkota ndu agba ụkpara mẹ iphe, bụkota ndu eme ahuma lẹ mgboko.”

⁶ Mu bya ahuma gẹ nwanyị ono nguwaru mee ndu-nso; ọ nọdu atụ iya atsutsu; waa mee ndu e gburu l'ike l'opfu ẹhu Jizọs.

Mu hūma iya; ọ kwatakpoo tufu mu ẹhu g'iphe atufuje ẹhu. ⁷ Ojosi-imigwe ono sụ mu: “?Bụ gūnu bẹ o gude ọ tufu ngu ẹhu? Gẹ mu byanụ akaru ngu iphe, dū lẹ nwanyị ono, bụ iphe, e domiru edomi; mēkpoo k'ejo anụ-egbudu ono, nweru ishi ẹsaa ono waa mpu iri ono, bụ iya pa iya ono. ⁸ Anụ-egbudu ono, i hūmaru ono dukwaru teke o shi nọdu ndzụ; obenu lẹ nta-a bẹ ọ tọ nọdu ndzụ. O phọduakwaru-a nwanshii nta-a l'ọ shi l'iduma, enwedū ọhú ono futa bya alaarụ onwiya l'iswi. Ndu ono, bu l'eliphe ono, bụ iya bụ ndu ophu e shikpo teke Chileke meru mgboko; ophu e deduru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu a-nọ ndzụ ojejeje; iphe, bụ ndu ono bẹ ọo-tufuko ẹhu m'ẹphe -hūmaepho ejo anụ-egbudu ono; kele o shi nọdu ndzụ; ophu ọ dzuedu ndzụ nta; ọle oo-mechakwaa nọdu ndzụ ọzo.

⁹ “Ono bụru iphe, gbaru gẹ nemadzụ goshi lẹ ya nweru uche bya arije iphe ariri g'ọ doo ya ẹnya. Sụ-a; ishi ẹsaa ono nọ-chiru ẹnya úbvú úbvú ẹsaa, nwanyị ono nọ anọ l'eli iya. Iphe ọzo, ọ nọ-chifuaru ẹnya iya bụ ndu eze ẹsaa. ¹⁰ O dukwarupho ndu eze ẹsaa, nọ nụ. Umadzu ise l'ime ndu eze ẹsaa ono ta anọkwa. Onye lanụ bẹ nọkwadu nụ; onye lanụ teke afutadu. O -futaepho; l'a haa ya l'ọ kpoo upfu nwanshii. ¹¹ A bya lẹ k'ejo anụ-egbudu ono, shi nọdu ndzụ; ophu ọ nọdu iya ono; yebedua bụ onye eze k'ẹsato; ọle yee ndu eze ẹsaa ophuu bẹ nọkwa l'oshi lanụ; o je emechaa laa l'iswi.

¹² “Teme mpu iri ono, i humaru ono bu ndu eze iri; ophu e teke adudu ali-eze, a nwaru phe. Ole a hakwanuru phe g'ephe nodu l'eka anu-egbudu ono buru eze awa lanu kpoloko kpeekpu. ¹³ Ndu eze ono be obu phe abukotajeru nanu. Ephe eworu ike phe me abubu ono, ephe bu eze ye ejo anu-egbudu ono l'eka. ¹⁴ Ephe a-tuko g'ephe ha swikoo ike phe nanu; tsoo Nwaturu Chileke ono ogu. Ole Nwaturu ono l'a-lwu-gbulekwa phe-a. Noo kele oo ya bu Nnajiuphu, kakota ndu bu nnajiuphu; bya abukwarupho Eze, kakota iphe bu ndu eze. Iphe, bu ndu Chileke kuru bya ahota ono; teme ephe pfushia ike ono l'a-lwu-gbukwa phe pho.”

¹⁵ No iya; ojozi-imigwe ono su mu: “?I humaru mini ono, nwanyi ovuoba ono no anoo ono; mini ono be bu iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu; me ikpoto oha me ohamoha me ndu shi l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche l'iche, no le mgboko-a. ¹⁶ Ejo anu-egbudu ono yee mpu iri ono, i humaru ono be bu ndu nwanyi ovuoba ono du ash. Ephe a-tuko iphe, o nweru enweru natachaa ya g'o ha; l'o gbaru oto dabyiru. Ephe eria ya anu; gude oku kepyashia ya. ¹⁷ Noo kele oo Chileke be yeru phe egube oriri ono l'okpoma; g'o guje phe egu emeebekota iphe, Chileke tuseru, bu iya bu ge ndu ono swikoo ike phe; g'okpoma buru phe nanu; k'oplu ephe e-wota ali-eze phe ono woru ye ejo anu-egbudu ono l'eka g'o gude aka-ike buru eze phe jasu teke iphe, Chileke pfuru e-meebekota.

¹⁸ “Teme nwanyi ono, i humaru ono bu mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu iya bu eze; teme iphe, bukotakpo eze ndiphe l'oplu nodu iya l'eka.”

18

Adada Babilonu

¹ E mechaa; mu bya ahuma ojozi-imigwe ozo, shi l'igwe phezeta. O buru iya be Chileke yeru ike paru aka l'eka. Ogbu-nwainwii ya tuko mgboko l'oplu ngaa. ² O nodu ara iya arara arashi iya ike su: “Eze mkpukpu Babilonu daakwaru! O daakwaru! O buakwaa aka mmpakopipe, bukotakpo obvu laru egu. O buakwaa okpoku unwu-ojozi Nsetanu l'oplu; mekpoo epfune-enu iphe, bukpo nwenu njo ora; me enu, dukota ndiphe ash l'oplu. ³ Noo l'ohamoha, nokpo le mgboko nguwaru mee ya ono, bu iya bu apharwushi ono, nwanyi ono apharwushi onwiya; teme ephe le ndu eze ndiphe l'oplu zekotawaa. Teme iphe, bu ndu agba okegho le mgboko-a mgburugburu be shiakwa l'eku ono, nwanyi ono nweru ono, nyiberu g'aatu ono iya ono bugbaaru eze.”

⁴ Tobudu iya bu; mu numakwa olu ozo, shikwa l'imigwe su: “Ndu mu; unu lufutakwa iya

l'ehu;
g'unu te eje eye aka l'eme
ejo-iphe, oome ono;
odumeka unu l'iya
a-gbakwaru
mgba l'ejo iphe-ememe,
a-byapfuta iya nu;
⁵ l'iphe-eji, oome kukwaru
l'ikpo l'ikpo;
ha l'eli l'eli;
je
asupfuru l'akpaminigwe;
teme Chileke

nyataakwaru ejo ememe,
oomeje g'ò ha.

6 G'e mee ya g'ò meru ndu ọ̀zo;
g'a p̄fua ya ụgwo iphe,
o meru;
p̄fua ya ya mp̄fukwase.

G'e gude mee at̄sụ-be at̄s̄tsu
ugbo labo
ḡe nkiya gwajiaru iya
okoro,
o gude gwaaru ndu ọ̀zo g'ò
ngua.

7 G'a gwaa ya maa;
n̄a ya aph̄, habe
g'ajaja ono, ọ̄ jaru onwiya
ȳē eku ono,
nȳiberu g'aat̄ ọ̄nu iya ono,
ọ̄ kpar̄ swibe onwiya ono.

G'e mee ya ya nno;
eshinu o shi an̄duje
etu onwiya epha s̄:

'Nta b̄e mu n̄wa buru
eze-nwanȳ!
Mu ta an̄du l'aph̄ nwanȳ,
ji iya an̄edu nd̄z̄.

Ophu mu ta abyad̄ l'at̄so
ọ̄nu l'aph̄!'

8 Noo g'ò gude iphe,
b̄u ejo iphe-ehuka ono,
t̄ukoru kwaberu iya
n̄u ono;
je l'a-t̄uko byapfutak̄ota
iya ujiku lan̄,
b̄u iya b̄u ejo iphe-ememe;
waa aph̄ waa ọ̄kpa nri.

Ọku b̄e e-tsufu iya n̄;
kele Nnajiuphu,
b̄u Chileke;
onye ike iya par̄
eka b̄e b̄u iya nmar̄
iya ikpe."

9 Ọo ya b̄u l'eze ndiphe ono, epe l'iya shi apharwushi onwophe ono me
ndu ono, epe l'iya at̄ukoje emegbaa ejo-iphe, agu phe n̄u ono; ndu ono l'a-
ra ekwa iya; aph̄ eji phe obu l'op̄fu ehu iya m'ephe -humaep̄ho g'enwuru-
ọ̄ku iya kp̄ufuru; l'eka ọ̄ku etsupyashi iya. ¹⁰ Epe a-p̄furu ụzenya ele iya
enya l̄e nd̄z̄ aḡu ep̄fu s̄: "Nsh̄io! Nsh̄io eze Babilonu b̄u mkp̄ukpu,
a maru epha iya bya amaru g'ike iya beru; awa lan̄ b̄e e gude nma ngu
ikpe; ị daa g'ị daru-a!"

¹¹ Ndu agba ngh̄o l'eliphe arakwaaph̄o ejo ekwa nkephe gua aph̄ iya;
kele o to nwēdu onye azubaa phe aswa. ¹² Ọ t̄o d̄uedu onye azuje mkp̄ola-
ododo phe; ọ̄zoo mkp̄ola-ọ̄chaa phe; ọ̄zoo ogbu nw̄iinwii mkp̄uma, b̄u
mkp̄uma, vu oke aswa m̄e igopototo phe. Ọ t̄o d̄uedu onye azuje ekwa
ọ̄chaa phe m̄e ekwa uswe-uswe phe; m̄e nk̄uushi; buragidi uswe phe;

mekpoo oshi, eshi mkpọ, bụ iphe, ephe erekọta erere; mekpoo iphemiphe, e gude eze-nyị kpua; mekpoo iphemiphe, bụ iphe, e meru l'oshi, aswa dū; me ophu e meru l'ope; ozoo ophu e meru l'igwè; ozoo ophu e meru l' mekpuma-egbe; ¹³ mekpoo ekwo-ophe, bụ sinamonu; me unwu iphe ozo, eshigbaa mkpọ gę senti; me unwū-isensu; me meru; mekpoo furankisensu; mekpoo męe; mekpoo manū nri; mekpoo utu-witi; me witi l'onwiya; mekpoo eswi; mekpoo aturu; me inya; me ugbo-inya; me ohu; mbu je akpachaa lę nemadzū gedegede. ¹⁴ "Ha! Nta-a bę iphe, bukotakpoo akpuru oshi ono, shi aguje ngu agugu ono bę ta aduedu. Eku ono, i shi kpaā swiphee onwongu ono bę yifuakwaru nta; iphemiphe, bụ iphe, atsoje ngu utso; teme o buru iphe, ama ngu mma bvwaru; ophu o bukwa l'i bya ahumabaa ya." ¹⁵ Ndu ngho ono, shi agbataje ngho iphemiphe ono je eree lę mkpukpu ono rita iya oke urwu ono bę a-pfugbaaru iya uzanya uzanya; kele ndzu a-nodu agu phe k'aphu ono, aanu mkpukpu ono. Ephe araa ejo-ekwa gua aphu asuje: ¹⁶ "Nshio! Nshio gube eze mkpukpu ono shi eyeje uwe ocha; me ekwa uswe-uswe; me buragidi uswe-uswe gude kwaa onwongu akwa ono! Gudekwapho iphe, e meru lę mkpola memata onwiya ree; bya eworu echi, ere ire doo joo l'eka; bya ewojeru igopoto doo onwiya joo l'olu. ¹⁷ L'awa lanu-a kpoloko bę e gudewaa mekọta eku obu g'o ha; o bukotarū ola-l'iswi egube-a."

Iphe, bukpuo ndu-ishi ugbo-mini g'ephe ha; me iphe, bukpuo ndu egudeje ugbo eje; me ndu akpo ugbo; me ndu egudeje ugbo tsoru eze-enyimu agba ngho; g'ephe ha tukoru je apfugbaaru uzanya uzanya. ¹⁸ Wata echi mkpu teke ephe humaru enwuru-oku iya g'o kpuru tuuu l'eka oku etsu iya. Ephe epfuahaa su: ?O dukporua mkpukpu ozo, dujeru g'eze mkpukpu-a? ¹⁹ Ephe kpota urwuku kpube onwophe l'ishi. Ephe nodu echi mkpu ara ekwa; agu aphu su: "Nshio! Nshio gube eze mkpukpu, mbu gube mkpukpu ophu bu eku, nyiberu g'a-tu onu iya, i kparu bę iphe, bukpuo ndu gude ugbo phe tsoru eze-enyimu agba ngho shikota l'eka barahu buru eze! ?Awa lanu-a kpoloko bę e gudewaa mekọta iya; o buru ola-l'iswi egube-a?"

²⁰ Teru eswa kpua ya gube igwe! Unube ndu-nso; me ndu-ishi-ozu ono; me ndu mpfuchiru Chileke unu teje eswa lę Chileke bę nmawaru iya ikpe ejo-ipe ono, o meru unu ono!

²¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe lanu, okpehu du; pata mkpuma, ha ge mkpuma-uswe paru chie l'eze-enyimu su: "Waa g'ee-gude okpehu chie mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Babilonu l'eka o to dudu onye ahumabaa ya ozo bu owa-a. ²² O to dudu onye ahumabaa oda nkwa; ozoo numabaa eka a gu ebvu; ozoo ke ndu aphu upyi me ndu egbu opu l'ime gube mkpukpu ono ozobakpo ilile. O to dudu onye-ona, eme ona g'oo-duhabe ahumabaa l'ime ngu ozobakpo. Ophu a byadu ahumabaa ya oda ikwe-nri. ²³ Ophu iphoro oku oroku abyadu enwubakpo jaa l'ime ngu; ophu o dudu onye ahumabaa eka a no l'ime ngu eme uzere k'eka eeke nwanyi; ozoo k'eka a lutaru nwanyi k'ophuu. Noo l'o kwa ndu ono, shi buru l'ime ngu agba ngho ono shigbaa buru ndu nweru enya l'eliphe-a. Teme i gude eme mgbashi; dumphushikota ohamoha l'ophu mgburugburu.

²⁴ "Teme o buru l'ime mkpukpu ono bę a humaru mee ndu mpfuchiru Chileke me mee ndu-nso; mekpoo mee iphe, bu ndu e gburu egbugbu l'eliphe g'ephe ha."

19

¹ Ono mechaepho; mu numa olu-opfu ndu du igwerigwe epfu l'imigwe

sụ: “Aliloya! Gẹ ndzọta; mẹ ogbu-nwjinwii; mẹ ọkwabe ùbvù; mẹ ike; bukwaru kẹ Nnajiuphu anyi, bu Chileke anyi! ² L'ikpe, o kperu bẹ bukwa ire-lanụ; bya aburu ikpe, pfuru nhamunha. O nmaru eze-nwanyị ovuoba pho ikpe; mbụ nwanyị ono, gude apharwushi onwonye mee unwu-eliphe l'ophu: ephe buru mkpurupyata-a. Chileke bẹ gwataakwaru iya ugwo mee ndibe yebe Chileke ono, o gbushiru ono. Ochi phẹ tukoru iya l'ishi.” ³ Ephe byakwa atua uzu ozo sụ: “Aliloya! Enwuru-ọku, etsu mkpukpu ono kpua tuuu je atuko imeli l'ophu sweta. Noo g'oo-kpu iya jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjiimiimii bu ono.” ⁴ Ukpuro ndu bu ogerenya lẹ ndu bu ogerenya eno pho; waa iphe ono, noḡbaa ndzụ ono ephen'eno tuko daa kpurumu baaru Chileke eja; mbụ Chileke ono, nọ l'aba-eze ono. Ephe sụ: “Nokwa g'ọ dū-o. Aliloya!”

*Ete ẹswa nwanyi,
a luru k'òphúú*

⁵ O duru olu, shi l'aba-eze ono sụ: “Unu jaa Chileke ajaja iphe, bu unubẹ ndu ejeru Chileke ozi g'unu ha; unu kele iya unubẹ ndu atsu iya ebvu; onye upfu mẹ onye nta.” ⁶ Mu bya anuma uzu, ndu dū igwerigwe atụ. O nọdu adaepho g'eka mini aphụ gbudugbudu; bya adahukwapho g'eka igwe ara ọrà; asuje: “Aliloya! O kwa Nnajiuphu, bu Chileke ono, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike ono bu Eze. ⁷ G'ehu tsoo anyi utso; g'anyi tee ẹswa teshia ya ike; kwabẹ iya ùbvù; kele nta-a bẹ o rwuakwaru Nwaturu ono l'alụ nwanyi. Nwanyị obu, ọobyala alulu obu bẹ kwaakwaru onwiya akwa kwabẹru iya. ⁸ Chileke bya ekwewa g'ọ yee uwe ocha, egbu nwjinwii bya aburu asagu-mini.” Uwe ochaa ono bu umere pfuru oto, ndu-nso eme.

⁹ Tọbudu iya bu; ojozi-imigwe ono sụ mu: “Dee iphe-a l'ekwo: 'Ehu-utso bẹ a goru nū ndu ono, e kuru g'ephe yiru lẹ ndu e-ri nri, e gude eme ẹswa nwanyi ono, Nwaturu Chileke ono eje alulu onoya.' ” O pfuchaa nno bya asụ mu: “Opfu ono bukwa Chileke gude onu iya pfua ya.”

¹⁰ Mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono jeshiaru iya abaru eja. O sụ mu: “Te ejekwa ememe! O kwa gẹ gubedua unu l'unwunna ngu phẹ bukota ndu ejeru Chileke ozi bẹ bu gẹ mbedua bukwapho onye ejeru Chileke ozi; mbụ unwunna ono, bu phẹ bẹ Jizosu goshiru ọkpobe-opfu nkiya ono. Bachiaru Chileke eja. L'ọkpobe-opfu ono, Jizosu goshiru anyi ono bẹ bukwa l'eka Unme Chileke bẹ o shi; mbụ Unme Chileke ono, bu iya emeje gẹ nemadzụ pfuchijeru Chileke ono.”

Onye nọ l'eli inya ocha

¹¹ “Mu bya ahuma g'imigwe gheru onu. Mu huma inya ocha, nọ iya nū. O duru onye nọ l'eli inya ono. Epha onye ono buru: O pfushiru ike l'iphe, o pfuru”; bya aburu “Ọkpobe-Opfu ono.” O nọdu ekpeje ikpe, pfuru oto bya alwu ogu l'uzo, pfuru oto. ¹² Iphóró ẹnya iya duepho g'iphóró ọku, enwu enwunwu. O kpuru okpu-eze, dū igwerigwe l'ishi. O duru epha, e deshiru iya l'ehu, adudu onye maru iya nū gbahaa yebedua l'onwiya. ¹³ O buru uwe, a tseru lẹ mee bẹ o yeru. Epha onye ono buru “Opfu Chileke” ono. ¹⁴ Iphe, bu ndu ojogu, nọ l'imigwe gudegbaa uwe ocha, egbu nwjinwii bya aburu asagu-mini kwaa onwophe akwa. Ephe tuko nodugbaa l'eli inya ocha awu etso onye ono, nọ l'eli inya ochaa ono. ¹⁵ Iphe, eshije l'onu onye ono lufuta buru ogu-echi, atsu nko, bu iphe, o-gude lwua iphe, bu ohamoha, nọ lẹ mgboko. L'ọ bya egude mgborigwe buru eze phẹ. O buru iya l'a-zoshi mee vayinu l'akpuru vayinu ono, bu iya bu eze oke-ehu-eghu kẹ Chileke, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike. ¹⁶ E dee epha

iya l'uwe, o yeru bya edee ya ya l'utapfu, bu iya bu: "Eze ndu eze; waa Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu."

¹⁷ Mu bya ahuma ojozi-imigwe, pfuru l'ime enyanwu. O chia mkpu chishia ya ike gude kukota iphe, bukpo e nu, ephe l'akpaminigwe oku su: "Unu bya edzukobe ria nri, dashihuru unu; nri-enyashi ophu bu Chileke be o shi l'eka. ¹⁸ Unu bya avukaa anu ndu eze; me anu ndu-ishi ojogu; me ke ndu ojogu l'onwophe; anu inya; me ndu agba iya nu; anu ndiphe l'ophu; amadu me ohu; ndu upfu me ndu nta."

¹⁹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu pho me ndu eze ndiphe mgburugburu g'ephe chitawaru ndu ojogu phe dokobe l'eka lanu g'ephe bya etsoe onye ono, no l'eli inya ocha onu ogo yee ndu ojogu iya. ²⁰ A kpa ejo anu-egbudu ono le ndzu. E gudekwapho onye mpfuchiru ono, epfuje iphe, Chileke epfuduru ono. Oo ya be bu onye ono, shi abujeru: o -nodu ejo anu-egbudu ono l'iphu; l'o meshia iphe-ohumalenya-a, bu iya bu iphe ono, o gude dephua ndu ono, kweru g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono; me ndu ono, shi abaru ntekpe, a kpuru o du g'o du ono eja. A kputachaa onye mpfuchiru ono l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono yee ejo anu-egbudu ono le ndzu je achiru ye l'eze iduma, bu oku nshiegebe enwu iya taphutaphu. ²¹ Onye ono, no l'eli inya ocha onu bya egude ogu-echi ono, shi iya l'onu alufuta ono gude tuko ndu ophu phoduru nu gbushikota. Iphe, bu enu, nokota le mgboko-a dzukoo bya avua anu phe kpata kpata; rijishia epho.

20

¹ Noo ya bu; mu bya ahuma ojozi-imigwe, shi l'imigwe abya. O gude ire-igodo unu iduma, enwedu ohu ono l'eka; bya achikwarupho oke egbirigba. ² O zuepho ejo-oke-agiyi ono gburumu; mbu agwo shi l'ichee ono, bu iya bukpo Obutuswe ono bya aburu iya bu Nsetanu. Ojozi-imigwe ono bya azu-gude iya kee ya egbu togbo; o zee l'egbu ono unu apha labo l'apha ukporo iri. ³ Ojozi-imigwe ono paru iya chie l'ime iduma, enwedu ohu ono. O chiechaa ya bya eworu iya gu-chia; woru iya tu-chia okpobe atu-chi; k'ophu o dudu onye adu ike atuha iya nu. Oo ya bu g'oo too dephushihedu ndiphe ozobaa jasu teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvadaru. Teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvuerupho l'e wehaa ya go kpaa nwantusaru-ehu nwanshi.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma aba-eze aba-eze me ndu nogbaa ya nu. Ndu ono be bu ndu a hotaru dobe g'ephe kpeje ikpe. Mu humakwapho maa ndu a pfu-gburu apfu-gbu; opfu l'oo l'ephe pfuru l'edzudzu-oha pfua l'oo Jizosu bu Nnajiuphu; ndu shi asaje opfu Chileke asasa. Oo ephe bu ndu te ekwedu baaru ejo anu-egbudu ono yee ntekpe, a kpuru o du g'o du pho eja; ophu ephe ekwedu g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono l'egedegee onu-iphu ozoo l'eka. Ephe tetachawaru nodu ndzu; ephe le Kereshi buwaru eze unu apha labo l'apha ukporo iri. ⁵ Eteta k'ono, ndu a pfu-gburu apfu-gbu tetaru ono buru eteta k'ivuzo, Chileke meru nemadzu teta dzuru ndzu. Ndu ophu phoduru nu le ndu ono, nwuhuru anwuhu ono ta adukwa ophu tetaru nu jeye unu apha labo l'apha ukporo iri ono bvuebe. ⁶ Ehu-utso yee adu-nso bu ke ndu a-yiru le ndu ivuzo ono, Chileke e-me g'ephe shi l'onwu teta nodu ndzu ono. Onwu nwu-labo pho te erwudu phe eka; obenu l'ephe a-buru ndu-uke ke Chileke; waa ke Kereshi a-tuko buru eze l'eliphe unu apha labo l'apha ukporo iri ono.

⁷ Teke unu apha labo l'ukporo apha iri ono buverupho; l'aa-tofu Nsetanu l'egbu ono l'oo-lufuta le mkporo ono, a turu iya ono. ⁸ Looshi l'eka ono byatashikwa edepushi ohamoha, nokpoo le mgboko mgburugburu, bu iya bu Gogu yee Megogu. L'ookpakobe phe l'eka lanu gude phe dzua ogo. Ndu bu e -jeshia phe agugu ephe aha g'aja, no l'ali. ⁹ No iya; ndu ono zoru garamu garamu le phorokotoko eli-mgboko-a; bya anophekota eka ono, ndu ke Chileke doru ono mgburugburu; no-phekwaapho mkpukpu ono, Chileke yeru obu ono. Obenu l'oku shiepho l'imigwe nwua ke phuruphurupuru bya ekegbushikota phe. ¹⁰ A bya eworu Obutuswe, bu iya l'anoduje eduphushi phe ono bya eworu chie l'eze iduma ono, bu oku nshi-egbe l'enwue ya pho taphutaphu ono, bu iya bu eka ejo anuegbudu pho yee onye mpfuchiru pho l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono no. O buru eka ono be ephe a-nodu l'aa-nua phe chiipfuu eswe l'enyashi jasu le tuutuutuu le mijimiimii.

Ikpe ikpazu

¹¹ Mu bya ahuma oke aba-eze acha ucha; bya ahumakwapho onye no iya nu. Igwe me ali phota oso; shi iya l'iphu gbafo. Ophu o duedu eka ephe a-nodu. ¹² Mu humakwapho iphe, bukpo ndu nwuhuru anwuhu; ndu upfu me ndu nta; eka ephe pfugbaaru l'iphu aba-eze ono. A bya e kpuhashia ekwo ghebe onu; a bya ekpuhakwaapho ekwo lanu ozo; ono buru ekwo ndu no ndzu. O buru iphe, e deru l'ekwo ono be e gude ekpe ndu nwuhuru anwuhu ikpe le g'iphe onyemone meru gbaru. ¹³ Eze-nyimu bya atuko ndu o rijekporu chifutabebe. Anwuhu yee ali-maa tuko ndu onwu gbujekporu chifutabebe. A tuko g'ephe ha kpee ikpe. E kpee onyemone ikpe g'iphe, o meru gbaru. ¹⁴ A chiru mgbu-onwu yee ali-maa chiru ye l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono. Ono buru onwu nwu-labo. ¹⁵ Onyemone, a humaduru epha iya l'ekwo, e deshuru epha ndu a-nodu ndzu ojejoje pho be e chieru l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono.

21

Imigwe ophu me ali ophu

¹ Tobudu iya bu; mu bya ahuma igwe ophu bya ahuma ali ophu; kele igwe ophu shi du nu ta aduedu; ophu ali ophu shi du nu aduhedu. Ophu eze-nyimu aduedu. ² Mu bya ahuma mkpukpu, du nso ono, bu iya bu Jierusalemu ophu. Mu huma iya g'o shi l'imigwe eka Chileke no alwazeta l'ali. E memakpoe ya pho ge nwanyi, abya ala ji; mbu nwanyi, a kwawaru akwa g'oo-du yee ji iya aswiru. ³ Mu numa olu, a no l'aba-eze ono chia g'e chiru mku su: "Wakwa ibe Chileke ba-o! Nta-a be Chileke byaakwaru anodu swiru nemadzu eswiru. Nta-a buakwaa eka nemadzu bu be bu eka Chileke e-buru; nemadzu aburu ndibe iya. Chileke l'onwiya eswiru phe eswiru; buru Chileke phe. ⁴ Oo-hushichaa phe enya-mini ekwa phe. Anwuhu ta adubaedu; ophu atsuhu aphu a-duhedu; ophu aarahedu ekwa; ophu o duedu iphe emebaa nemadzu ehuka; kele iphe ono, shi dukota nu ono buwaru."

⁵ Tobudu iya bu; onye ono, no l'aba-eze ono su: "Lenu; nta-a be mu emekwaa iphemiphe g'o bukotaru iphe ophu." O sukwa mu pho-a: "Tuko opfu-a dee l'ekwo; noo l'o bukota okpobe-opfu bya abukwarupho opfu, gbaru g'e gude iya eka." ⁶ O bya asu mu: "E meakwaru iya! O kwa mbueda bu Alufa bya aburu Omega; Onye mbu me Onye ikpazu. Iphe, bukpo onye mini agu be mu e-kekwa mini shi l'ogba mini anuje ndzu ke

mmanụ. ⁷ Ọ kwa onye alwuje ọgu ono lwuṭa l'e-nworu iphemiphe. Mu aburu Chileke onye ono; onye ono aburu nwa mu."

⁸ Obenu ke ndu ono, atsu ebvu ọnya ono; me ndu ono, ekwedu nu ono; me ndu ono eme ejo ahuma ono; me ndu egbu nemadzu; me ndu eme ke nwanyi; me ndu mgbashi; me ndu anoduje agwa iphe; me ndu adzuje uka g'ephe ha; ndu ono be iphe no swiru phe nu bu eze iduma ono, oku me nshi-egbe enwu taphutaphu ono, bu iya bu onwu nnwu labo.

Jierusalemu ophuú ono

⁹ Tɔbudu iya bu; ojozi-imigwe lanu l'ime ojozi ọsaa ono, shi paru ochi ejo iphe-ememe ọsaa ikpazu pho byapfuta mu bya asu mu: "Bya ge mu je egoshi ngu nwanyi ophuú ono, l'abya ala ji ono, bu iya bu nyee Nwaturu Chileke onoya." ¹⁰ Unme Chileke bya eje mu pho ehu. Ojozi-imigwe pho duta mu je enyihu ephekerephe ubvu, ha l'eli ntumatu. O je egoshi mu mkpukpu ono, du nsọ, bu iya bu Jierusalemu g'o shi l'imigwe aka Chileke no alwazeta l'ali. ¹¹ Ogbu-nwijnwii ke Chileke mee ya o nodu eke ke zaa zaa. Iphoro iya nodu eke zaa zaa ge ke mkpuma, bu iya be aswa kakota; mbu iphoro dwepho ge ke mkpuma jiasupa. Mkpuma obu anoduje ama mma; bya aphu ngerengere. ¹² Mkpukpu ono be e gude igbulo kpu-pheta mgburugburu. Igbulo obu haepho mebyikpo ke phengara. E bua ya onu-abata uzi iri l'ebo. E ye unwu-ojozi-imigwe iri l'ebo g'ephe cheje onu-abata iri l'ebo ono nche. L'onu-abata ono ephe n'iri l'ebo be e degbachaaru epha ipfu iri l'ebo ono, du le Izurelu l'ehu l'ehu. ¹³ E bua onu-abata eto l'uzo ophu gharu iphu l'uzo ọnyanwu awawa; a bua ebua onu-uzo eto l'uzo ọnyanwu ariba; bua ebua onu-uzo eto l'uzo isheli; bua ebua onu-uzo eto l'uzo ndohali. ¹⁴ O buru mkpuma iri l'ebo be e gude tua okpa igbulo mkpukpu ono mgburugburu. Mkpuma ono ephe n'iri l'ebo be e deshiru epha ndu-ishi-ozu iri l'ebo; mbu ndu-ishi-ozu Nwaturu ono.

¹⁵ Ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono be gude ogugu mkpola-ododo, oo-gude tua mkpukpu ono yele onu-abata iya yele igbulo iya kpoo. ¹⁶ Mkpukpu ono nweru mgbureku eno, haepho ọnya nhamunha. O bua egude ogugu tua ya. Iphe, o dugbaa l'ogologo iya me uswekete iya me eli iya mekwapho ọsa iya buru unu manyiru ugbo eto le manyiru ukporo iri l'ise. ¹⁷ O bua atua igbulo iya; igbidigbi iya du ntu okpa ukporo labo le ntu okpa ọsato le ge ndiphe atuje iphe. Noo g'ojosi-imigwe ono turu iya. ¹⁸ Iphe, e gude kpua igbulo ono buru mkpuma jiasupa. Mkpukpu lonwiya buru mkpola-ododo be e gude mee ya. O nodu aphu ngerengere g'onyo. ¹⁹ Okpa igbulo ono be e gudgbaa mkpuma, du iche iche, ereshigbaa ire ike bu apugbaa ngerengere gude mee ya; o nodu ama mma. Mkpuma ono ke mbu bu jiasupa; k'ebo buru safaya; k'eto buru agetu; k'eno buru emeratudu; ²⁰ k'ise buru onikusu; k'ishii buru kaneliyanu; k'esaa buru kirisolayitu; k'esato buru berilu; ke tete buru topazu; k'iri buru kirisopurasu; k'iri le nanu buru jiasintu; k'iri l'ebo buru amitisutu. ²¹ Onu-uzo iri l'ebo ono buru igopotu iri l'ebo be e gude mee ya. Onu-uzo ono ephe n'iri l'ebo l'ehu bukotaruru igopotu lanu be e gude mee ya. Oma oji ime mkpukpu buru mkpola, guru egugu be e gude mee ya. O nodu aphu ke ngerengere g'onyo.

²² Ophu o dudu eze-ulo Chileke, mu humaru l'ime mkpukpu ono; kele Nnajiuphu bu Chileke, bu iya bu Okalibe-Kakota-Ike yee Nwaturu ono buwaa eze-ulo Chileke ke mkpukpu ono. ²³ Mkpukpu ono ta aduadu iphe, o gude ọnyanwu eme; ophu o dukwapho iphe, o gude onwa eme. Noo kele ogbu-nwijnwii Chileke be echuwa l'ime iya. Nwaturu

Chileke ono buru ìphóró, e gude aphụ ụzọ. ²⁴ Ọ buru ìphóró, shi lẹ mkpụkpụ ono bẹ ọhamoha e-gude nọdu ndzụ. Iphe, bụkpoo ndu eze, nọkọta lẹ mgboko evukọo ọdu-biribiri phẹ vubata l'ime mkpụkpụ ono. ²⁵ Onu-abata mkpụkpụ ono e-ghekọtajeru onu tekenteke; kele ẹnashi ta abyakpọdaanu adu l'ẹka ono. ²⁶ Ọhamoha, dū l'eliphe bẹ a-tuko ọdu-biribiri, ẹphe nweru enweru vutakọta bya akube lẹ mkpụkpụ ono; ẹphe akwabẹ mkpụkpụ ono ùbvù. ²⁷ Ọle ọ tọ dukwanu iphe, aasọ nsọ, byaru abahụ lẹ mkpụkpụ ono. Onye eme ẹjọ ememe m'onye adzụ ụka bẹ e te ekwekwa g'ọ bahu iya. Ndu a-bahụ iya nū kpoloko buẹpho ndu e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo Nwaturu ono, bụkwanu ẹka e deshuru ẹpha ndu a-nọ ndzụ ojejeje.

22

¹ Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono bya egoshi mu nggele, bụ iya bụ mini ọbu, l'anuje ndzụ ojejeje ọbu. O doẹpho rịsaa apụeepho kẹ ngerengere g'onyo. Ọ buru ẹka o shi asofuta bụ l'aba-eze Chileke yẹe kẹ Nwaturu onoya. ² Mini ono nọdu asọepho l'echi oji mkpụkpụ onoya. Oshi, anuje ndzụ ojejeje pfugbaaru nggele ono ibe k'ẹbo ẹbo. Oshi ono amije uzi akpuru iri l'ẹbo, dughbaa iche iche bya amị nno l'onwa l'onwa ugbo iri l'ẹbo l'apha. Ọ buru ẹkwo oshi ono bẹ aakpatajẹ gude mebe ọhamoha ọbvụ l'iphe, eme phẹ nū; ẹphe ewekoro. ³ Ọphu ọ dudu iphe, Chileke turu onu anodubaa l'ime mkpụkpụ ono.

Iphe, a-dụ lẹ mkpụkpụ ono bụ aba-eze Chileke yẹe kẹ Nwaturu ono. Ndu ejeru iya ozi a-nọdu abarụ iya ẹja. ⁴ Ndu ono, ejeru iya ozi ono a-humaje iya l'iphu l'iphu. Ẹpha iya bẹ ee-dechaa phẹ l'egedegee onu-iphu. ⁵ Ẹnyashi ta aduhedu. Mkpa ìphóró orọku; ọzoo k'enyanywu ta adueduru phẹ ọzo; kele Nnajiuphu, bụ Chileke l'a-buru ìphóró phẹ. Ẹphe aburu eze jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mjiimiimii.

Abyabya Jizosu

⁶ Noo ya; ojozi-imigwe ono sụ mu: “Opfu-a g'ọ ha bụkotakwa ọkpobe-opfu bya aburu opfu, gbaru kẹ g'e gude iya ẹka. Lẹ Nnajiuphu, bụ iya bụ Chileke ono anuje ndu ono, epfuchiru iya nū Unne iya ono bẹ ziakwaru ojozi-imigwe g'ọ bya egoshi ndu ejeru yẹbe Nnajiuphu ono ozi iphe, aduedu g'ọo-nọ-beru l'oomee.”

⁷ “Lekwa; mu abyakwaa ẹgwegwa! Ẹhu-utso bẹ a gọru nū onye emeje iphemiphe-a, e deru l'ẹkwo mpfuchiru-a.”

⁸ Mube Jiọnu gedegede bụ onye numakotaru iphemiphe-a lẹ nchị mu; bya ahuma iya l'enyā. Mu numachaa ya ono bya ahumachaa ya ono; mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono, goshiru mu iya nū ono jeshiaru iya abarụ ẹja. ⁹ Ọ sụ mu: Te ejekwa ememe! “Ọ kwa gẹ gubedua unu l'unwunna ngu bụ ndu ejeru Chileke ozi-a bụ gẹ mbẹdua bụkwapho onye ejeru Chileke ozi; mbụ unwunna ngu bụkwa ndu ono, epfuchiru Chileke mẹ ndu ọzo, emeje iphe, ẹkwo-a pfuru. Ọo Chileke bẹ ìi-bachiaru ẹja.”

¹⁰ Ọ sụ mu: “G'ọ tọ dukwa opfu, e deru l'ẹkwo-a mẹ nanụ, ii-domi edomi. Lẹ teke iphemiphe-a e-mekọta bẹ dukwaa ntse. ¹¹ G'iphe, bụ ndu emeje ẹjọ-iphẹ kwaekwapho l'eme ẹjọ-iphẹ, ẹphe eme. Gẹ ndu eme umere, rehuru erehu kwaekwapho l'eme ẹjọ umere, rehuru erehu, ẹphe eme. Gẹ ndu ọphu pfubekwanuru-ẹka-ọtọ l'iphu Chileke gudeepho ẹka phẹ g'ẹphe gude iya. G'onye doberu onwiya Chileke iche dobeekwarupho onwiya Chileke iche g'ọ doberu iya.

¹² “Mu sūru-a; mu abyaakwa nta-a nta-a! Mu -byatashia bē mu e-gude iphe obunggo, mu e-bu onyenonu nggo g'iphe, o meru gbaru. ¹³ O kwa mbēdua bū Alufa bya abūru Omega. Mu bū onye Ivuzo bya abūru onye Ikpazu. O būru mu bū mgbube ishi iphemiphe; bya abūru mu bū ẹka iphemiphe sūberu ishi.”

¹⁴ Ehu-utso, bē a goru nū ndu asajē awurukpata uwe phē l'oocha kē pemu pemu; kēle oo phē bē ee-kwe g'ephe wotaje akpuru, oshi ono, anujē ndzū ojejeje ono mītaru; rije. O būru phē bē ee-kwe g'ephe shi l'onu-uzo bahū l'ime mkpukpu ono, Chileke nō ono. ¹⁵ Obenu lē ndu ono, bū nkūta ono; mē ndu mgbashī ono; mē ndu apharwūshi onwophe ephe l'unwanyi; mē ndu egbu nemadzū; mē ndu anōduje agwaphe iphe; mē ndu abujeru; onye ozo -nōdu adzū ūka l'ootso phē utso; tēme ephe nōdu adzū ūka l'onwophe; ndu ono g'ephe ha bū l'azū mkpukpu ono bē ephe a-nōdu.

¹⁶ “O kwa mbēdua, bū Jizosu gēdegede bē ziru ojozi-imigwe mu g'ō bya emee g'unubē Chiochi makotaru iphemiphe-a. Mu bū eri Dēvidi bya abūru oshilokpa iya. Mu bukwarupho kpokpode nchi-abohu ono, anōduje eke paapaapa onoya.”

¹⁷ Unme Chileke ono yēe nwanjī òphúú ono tūko sū: “Bya-o!” G'onye numakpooru iphe-a sū: “Bya-o!” G'onye ẹgu mini agū byakwa! G'onye o dū iya g'ō bya byakwa g'e kee ya ya kē mmanū g'ō ngūa. O kwa mini ono anujē ndzū ojejeje.

Mkpochi-ishi iya

¹⁸ Iphe, bū onye anū opfu-a, e dekotaru l'ekwo-mpfuchiru-a; bē mu alō ẹka lē nchī. Onye bū onye yekwarū iphe, l'iphe-a, e deru l'ekwo-a bē Chileke e-yekwakwa iphe, l'iphe, bukotakpoo ẹjo iphe-ehuka, e pfukotaru opfu iya l'ekwo-a; tūko iya byabē onye ono l'ishi. ¹⁹ Teke o dukwanuru onye wofuru iphe ewofu l'ekwo mpfuchiru-a bē Chileke e-wofukwa okiphe onye ono l'akpuru, o mītaru; mbū oshi ono, anujē ndzū ojejeje ono; oshi ono, e pfuru opfu iya l'ekwo-a; wofukwapho okiphe nkiya lē mkpukpu, dū nsō ono, bukwaphe iphe, e pfuru opfu iya l'ekwo-a.

²⁰ Oo onye ono, meru g'a maru l'iphemiphe-a bukota okpobe-opfu bē sūru: “Ee; mu abyaakwa nta-a nta-a.”

O noo g'ō dū. “Jiko bya; Nnajiuphu, bū Jizosu!”

²¹ Gē Nnajiuphu, bū Jizosu; bya abūru Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'ō dū.